201-202

OBSERVATOR CULTURAL

01.01.-12.01.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 40 pagini - 20.000 lei

www.observatorcultural.ro

Anul editorial 2003

Un nou fond documentar Brâncuşi

Politica educaţională: expertiză, dezbatere, decizie

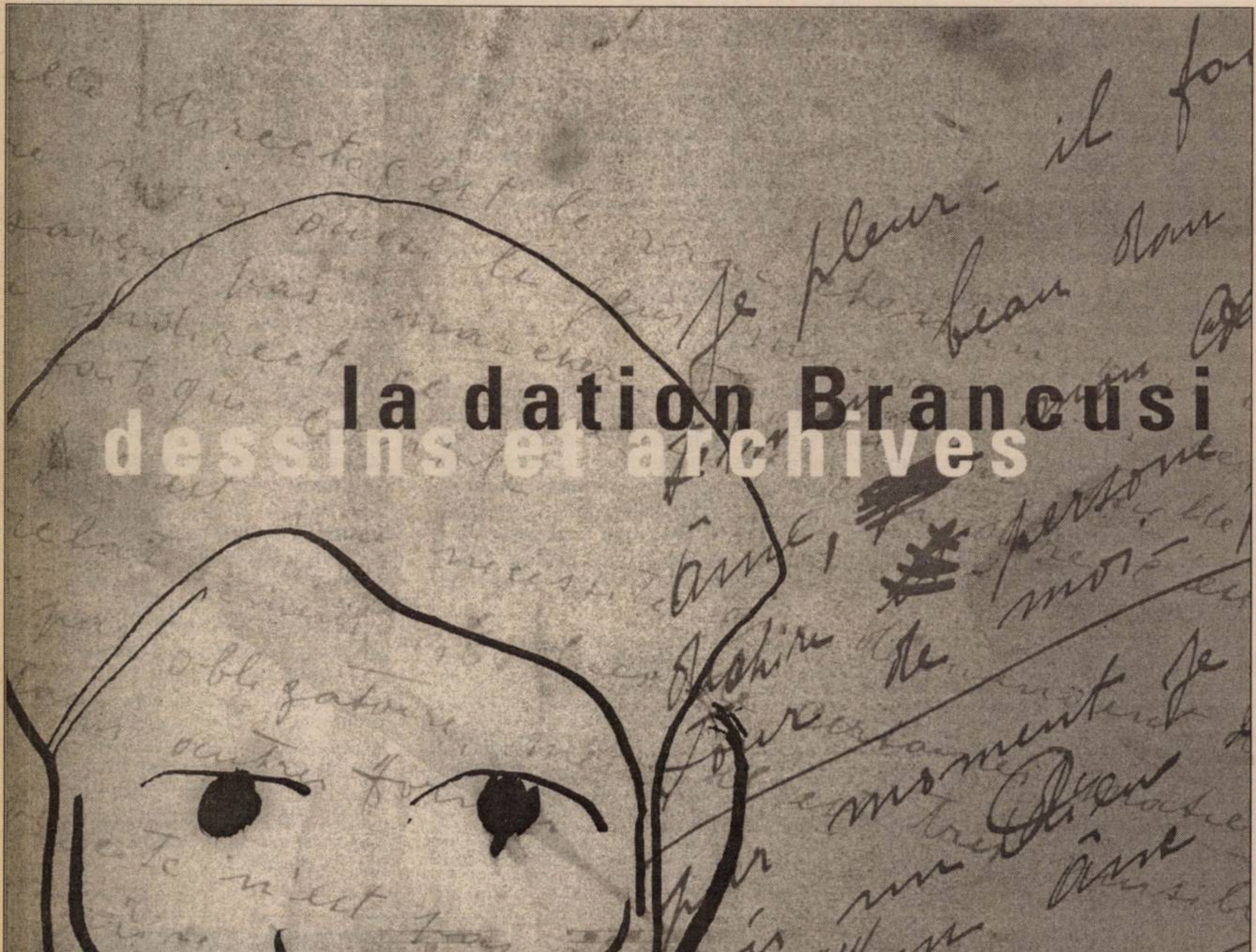

Editura Corint renunţă la plagiat

Sfîrşit de an politic

Despre Matei Călinescu şi *Graffiti Files*

Un nou spectacol de Tompa Gábor

Film: Bricabrac 2003-2004

***Arhitectura emoţională* – un proiect artistic de Călin Dan**

„Cazul“ *Dilema*: despărţirea de Institutul Cultural Român

Polemici cu Editura Univers

Interviu cu Vlad Massaci

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul IV, Nr. 201-202, 01.01. – 12.01.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@hotmail.com
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu, Ana-Maria
Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
str. Maior Ghe. Şonţu, nr. 8,
sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail: blefter@hotmail.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Crăciun, Revelion, sărbători de iarnă...

Perioada care a trecut de la ultimul număr pe 2003 al revistei noastre a fost pigmentată cu obişnuitele „ingrediente“ de Crăciun şi de Revelion: concerte de colinde (şi nu numai) în lăcaşurile de cult din toată ţara, spectacole de toate genurile, programe televizate mai mult sau mai puţin impregnate de *kitsch* (culmea ridicolului fiind atinsă – şi de data asta – în emisiunile umoristice de gust îndoielnic de Anul Nou, în programele de manele şi în *show*-urile vulgare care au invadat micile ecrane...). Focuri de artificii, petarde „la cumpăna dintre ani“, veselie, urări... nimic nu a lipsit, nici măcar zăpada, mult mai abundentă decît în ultimii ani. Reintrînd în ritmul apariţiilor noastre obişnuite, le urăm – încă o dată – cititorilor „La Mulţi Ani!“ şi să rămînă alături de **Observator cultural**!

Redeschiderea Muzeului Colecţiilor de Artă

În ultima decadă a lui 2003 (mai exact: pe 22 decembrie pentru oficialităţi şi pe 23 decembrie pentru public) s-a redeschis Corpul A al Muzeului Colecţiilor de Artă din Bucureşti, după ce fusese închis pentru lucrări de consolidare şi reamenajare. Constituit ca secţie a Muzeului Naţional de Artă al României, MCA numără în patrimoniul său peste 12.000 de lucrări de artă, fiecare colecţie variind între 4 şi 1100 de piese – picturi, sculpturi, opere de artă decorativă şi populară. Cele 14 colecţii – cu profiluri diferite – ale muzeului repuse acum în circuit sînt: Colecţia de artă comparată Slătineanu, Colecţia Clara şi Anatol E. Baconsky, Colecţia Garabet Avachian, Colecţia fraţii Beatrice şi Hrandt Avakian, Colecţia dr. Sandu Lieblich, Colecţia Hurmuz Aznavorian şi Sfinţescu, Colecţia Ţîru, Colecţia Sică Alexandrescu, Colecţia dr. Sorin Schachter, Colecţia Marcu Beza – Hortensia şi Vasile G. Beza, Colecţia Ştefănescu – col. Preda, Colecţia dr. Petrescu şi prof. Petrescu, Colecţia Celine Emilian, Colecţia Elena, Maria şi dr. Iosif N. Dona.

Retrospectivă Alexandru Ciucurencu

Pe 18 decembrie a avut loc la Muzeul Naţional de Artă al României un eveniment artistic semnificativ: vernisarea (în corpul Kretzulescu) a expoziţiei retrospective Alexandru Ciucurencu. În prag de sărbători, manifestarea poate fi considerată ca un cadou făcut iubitorilor picturii clasice... Expoziţia reuneşte lucrări picturale reprezentative pentru întreaga creaţie a lui Ciucurencu: naturi moarte influenţate de impresionismul lui Cézanne, nuduri, odalisce, totul – în griurile colorate şi nuanţele crepusculare ce dau personalitate creaţiei acestui pictor.

Oraşul de sub oraş
cu Teatrul Masca

Începînd cu luna decembrie 2003, Teatrul Masca şi Primăria Bucureştiului, cu sprijinul Metrorex SA, au iniţiat un proiect cultural „subteran“ intitulat **Oraşul de sub oraş**. Timp de doi ani, în fiecare sîmbătă şi duminică, în staţiile de metrou din capitală vor fi prezentate spectacole de teatru, muzică şi dans, expoziţii de artă plastică şi multimedia, cu scopul declarat de a transforma „oraşul de sub oraş“ într-un „centru cultural“. Ideea celor de la Teatrul Masca se situează în linia unor proiecte similare ce se „derulează“ de multă vreme în ţările occidentale. Spaţiile de prezentare ale acestor evenimente vor fi peroanele metroului. Pe 10 şi 17 ianuarie vor fi lansate – în staţiile Universităţii şi Eroilor – primele două expoziţii de artă contemporană, realizate de Lila Pasima şi Cosmin Manolache.

Agenda culturală

Început de an... După sărbătorile de iarnă care au fost în centrul preocupărilor, începutul anului 2004 ne aduce două premiere: în Bucureşti una cinematografică, filmul **Dogville** al regizorului Lars Von Trier, şi la Cluj una teatrală: sîmbătă 10 ianuarie se va juca spectacolul **Statul plăcerii** în regia lui Vadas Lászlo.

(Agenda completă în paginile 37-39)

Pe scurt

Videomaraton la Chişinău. Pe 19 şi 20 decembrie, Centrul pentru Artă Contemporană din Chişinău a organizat cea de-a 7-a ediţie a **Videomaratonului** – un festival de film scurt şi de experiment audiovizual. Pentru ediţia din 2003, Clubul Black Elephant a fost gazda „celor mai interesante noutăţi în arta video internaţională şi naţională“...

Festival de teatru la Liceul „Jean Monnet“. Pe 18 decembrie 2003, Liceul „Jean Monnet“ a găzduit cea de-a cincea ediţie a unui festival de teatru, avîndu-i ca protagonişti pe elevii liceului. Desfăşurată în sala de festivităţi, manifestarea s-a vrut a fi, şi de data aceasta, o competiţie şi o repetiţie cu public a (posibililor) viitori actori profesionişti.

Premiile „Margareta Sterian“. Pe 16 decembrie 2003, Muzeul Naţional de Artă al României a organizat festivitatea de decernare a Premiilor „Margareta Sterian“ pentru creaţie muzeografică şi plastică, însoţită de vernisajul expoziţiei de fotografie **Traseul unui destin – Margareta Sterian** în Rotonda Auditoriumului. MNA decernează anual aceste premii; în 2003 juriul a fost alcătuit din criticii şi istoricii de artă Rodica Matei, Ioana Vlasiu, Adrian Silvan Ionescu, Pavel Şuşară şi Gheorghe Vida. Membrii juriului au hotărît acordarea următoarelor premii pentru ediţia 2002: Premiile „Margareta Sterian“ pentru muzeografie au revenit colectivului Muzeului Ţăranului Român, condus de Georgeta Roşu, pentru expoziţia **Laolaltă, romii atît cît ştim**, lui Ibrahima Keita, muzeograf la Muzeul de Artă Tulcea, pentru **Simpozionul de gravură contemporană românească** şi Mariei Magdalena Crişan pentru seria de expoziţii organizate la Centrul de Cultură „Palatele Brâncoveneşti de la Porţile Bucureştiului“; Premiul „Margareta Sterian“ pentru creaţie plastică i-a fost decernat lui Peter Jacobi pentru expoziţia **Palimpsest**, deschisă la Muzeul Naţional de Artă al României.

Convenţia Organizaţiilor de Media. În perioada 20-21 decembrie a avut loc la Piatra Neamţ reuniunea Convenţiei Organizaţiilor de Media. Cu acest prilej, COM a adresat un apel comunităţii media şi partidelor politice să colaboreze pentru o campanie electorală „curată“, în virtutea dreptului constituţional la informare corectă şi a Recomandării (99)15 a Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei, făcîndu-le o serie de recomandări în acest sens jurnaliştilor, editorilor şi proprietarilor de media.

Inaugurare de sediu. Pe 22 decembrie 2003 a avut loc inaugurarea sediului Institutului Naţional pentru Memoria Exilului Românesc (preşedinte: Dinu Zamfirescu) din Strada Polonă Nr. 1-5, etaj 6, apartament 14. Au participat la acest eveniment premierul Adrian Năstase şi ministrul Culturii şi Cultelor, Răzvan Theodorescu.

Editura Corint renunţă la capitolul plagiat

După cum **Observatorul cultural** a arătat în repetate rînduri, manualul de **Limbă şi literatură română pentru clasa a XII-a** editat în toamna anului 2002 de către Editura Corint, autori: Florina Rogalski şi Daniel Cristea-Enache, coordonator: Eugen Simion, cuprindea un masiv plagiat în capitolul consacrat istoriei limbii române. Relansat în toamna lui 2003, cînd manualul a fost reeditat doar cu cîteva mici modificări, restul plagiatului rămînînd ca în ediţia 2002, scandalul a prins proporţii, cu contribuţia cîtorva cotidiene, mai ales a **Evenimentului zilei**. De asemenea, Grupul pentru Dialog Social a organizat o dezbatere specială pe această temă (vezi transcrierea din **22**, Nr. 719/16-22 decembrie 2003). În consecinţă, Editura Corint a decis înlocuirea capitolului respectiv, nu însă – din păcate – şi retragerea ediţiilor aflate în circulaţie. Iată textul comunicatului dat publicităţii de către editură:

„Ţinînd seama de comentariile apărute în revista ***Observator cultural*** *şi în alte publicaţii – şi pentru a pune capăt speculaţiilor care, de multe ori, depăşesc tema pusă în discuţie – Editura Corint a decis, de comun acord cu coordonatorul volumului, să înlocuiască, din noua ediţie a manualului de limba şi literatura română pentru clasa a XII-a, capitolul* ***Fundamentele literaturii române****, alcătuit de Florina Rogalski.*

În noua versiune, capitolul citat va fi scris de prof. univ. dr. Dan Horia Mazilu, specialist în domeniu. Domnia-sa a avut amabilitatea de a accepta propunerea editurii.

Limba şi literatura română
Manual pentru clasa a XII-a
Eugen Simion
(coordonator)
Florina Rogalski
Daniel Cristea-Enache
CORINT

Editura cere scuze cititorilor săi şi tuturor celor care s-au simţit lezaţi de acest incident.

Editura Corint“

ANCHETĂ/ANUL EDITORIAL 2003

BIANCA BURŢA, Ficţiunea, în umbră / **PAUL CERNAT,** Căutări de identitate / **LUMINIŢA MARCU**, Jurnalul Monicăi Lovinescu şi „pixurile" lui Cărtărescu / **IULIA POPOVICI,** 12 cărţi despre care n-am scris / **C. ROGOZANU,** Bi-lanţ ▮ 4
ION BOGDAN LEFTER, Sfîrşit de an politic ▮ 6

EVENIMENT/UN NOU FOND DOCUMENTAR BRÂNCUŞI

GEO ŞERBAN, Eveniment patrimonial ▮ 7
DAN HĂULICĂ, Variaţiuni la Brâncuşi ▮ 8
ÎN DEZBATERE/POLITICA EDUCAŢIONALĂ: EXPERTIZĂ, DEZBATERE, DECIZIE ▮ 11

LITERATURĂ

IULIANA ALEXA, Jurnalul nefericirii ▮ 12
SIMONA POPESCU, Cei 9 şi „broasca din tine" ▮ 19
IONEL ANDREEVICI, Tuşe(uri) ale libertăţii ▮ 20

INTERVIU

VLAD MASSACI, „Am un text pentru care mi-aş tăia mîna dreaptă" ▮ 22

ARTE

TEATRU: **MIRUNA RUNCAN,** Spectacole pentru artişti, critici, spectatori... ▮ 24
DOINA PAPP, Tompa Gábor şi iubirile sale absurde ▮ 26
RADU ŢUCULESCU, Muuu, zice viţelul su(s)pus... ▮ 27
FILM: **VALERIAN SAVA,** Bricabrac la cumpăna 2003-2004 ▮ 27
ARTE VIZUALE: **RALUCA VELISAR,** Reflectări şi reacţii ▮ 28
ALEX AXINTE, România-Olanda, un test util ambelor formaţii ▮ 29
ANCA OROVEANU, *Flâneur*-ul ▮ 30
REVISTA PRESEI ▮ 32

POLEMICI

IRINA HOREA, Datorii pe gratis ▮ 34
MIDARA CARAGEA, Precizare la precizare ▮ 35
ADRIAN-SILVAN IONESCU, Regina Elisabeta în lumea poveştilor ▮ 34

ÎN ACTUALITATE

Premii peste premii... ▮ 36
AGENDA CULTURALĂ ▮ 37

ULTIMA PAGINĂ

Articolele cititorilor noştri ▮ 40

RUBRICI

Ovidiu DRĂGHIA, Internet ▮ 37

infoPolitic

15 DECEMBRIE - 5 IANUARIE

▮ **Schimb de amabilităţi româno-moldoveneşti.** Preşedintele Republicii Moldova, Vladimir Voronin, a declarat pe 28 decembrie că România a rămas „ultimul imperiu" al Europei şi a cerut comunităţii internaţionale ajutorul pentru stoparea acestei situaţii. În plus, Voronin l-a acuzat pe preşedintele român că ar ascunde adevărul legat de unele fapte petrecute în decembrie 1989, fapte de care, potrivit aceloraşi declaraţii, Ion Iliescu nu ar fi deloc străin. Preşedintele Iliescu a reacţionat pe 30 decembrie, printr-un comunicat al Biroului de Presă al Administraţiei Prezidenţiale, calificînd declaraţiile lui Vladimir Voronin drept „delir antiromânesc". „Este o declaraţie inadmisibilă, iresponsabilă şi descalificantă pentru un om politic", se spune în comunicat. În opinia şefului statului român, „domnul Voronin nu face decît să readucă în actualitate teze cu adevărat imperialiste, aparţinînd celor care ţineau sub jug provincii româneşti şi contestau dreptul românilor la autodeterminare". O reacţie similară a avut şi preşedintele Comisiei pentru politică externă din Senat, Ghiorghi Prisăcaru, care a acuzat autorităţile de la Chişinău de tensionarea relaţiilor dintre România şi Republica Moldova, calificînd drept „aberante" atacurile preşedintelui Voronin la adresa autorităţilor de la Bucureşti".

▮ **Ion Iliescu despre finanţările Soros.** Preşedintele Ion Iliescu a declarat pe 18 decembrie 2003 că organizaţia guvernamentală National Endowment for Democracy (NED) din SUA şi George Soros au finanţat doar dreapta politică la începutul anilor '90. Preşedintele a numit finanţarea dreptei un „nărav" care „s-a perpetuat şi după 1996, cînd fosta opoziţie a venit la putere". Preşedintele a arătat că NED şi Soros „aveau o opţiune politică foarte clară, nu erau deloc imparţiali. „Adică selectau numai de la **România liberă**. Adică dădeau ajutoare directe la **România liberă**, la GDS, la PNŢCD, la PNL, la Liga Studenţilor – era perioada Pieţei Universităţii."

▮ **Băsescu şi proiectele sale de viitor.** Traian Băsescu a declarat pe 18 decembrie că nu exclude, după alegerile din 2004, retragerea sa din funcţia de preşedinte al Partidului Democrat. Băsescu a adăugat că renunţarea la funcţia de conducere s-ar face într-un context de „primenire a clasei politice", pentru care democraţii pledează de ceva vreme: „Eşti puţin credibil atunci cînd vorbeşti de nevoia de înnoire a clasei politice situîndu-te pe tine însuţi în afara acestui proces", a declarat liderul PD într-un interviu acordat pe 20 decembrie ziarului **Evenimentul Zilei**.

▮ **Analize PSD.** Luni 22 decembrie, secretarul general al PSD Dan Matei Agathon a declarat că PSD şi-a rezolvat problemele organizatorice în teritoriu: „Nu cred că mai avem probleme foarte grave în organizaţiile judeţene". Conducerea PSD a stabilit ca la jumătatea lunii ianuarie să aibă loc o analiză a activităţii PSD din fiecare judeţ.

▮ **Adrian Năstase, *policymaker* în Europa.** Stimulat probabil de mini-vacanţa de Sărbători – şi netulburat de accidentul de vînătoare la care a fost martor şi care l-a avut drept protagonist pe ministrul Agriculturii Ilie Sîrbu –, Adrian Năstase a publicat sîmbătă 27 ianuarie un articol în cotidianul **Chicago Sun-Times**, intitulat **România este un mîndru partener al Statelor Unite în noua Europă**. Articolul tratează chestiunea politicii proamericane a autorităţilor de la Bucureşti, afirmînd că: „Sîntem gata şi plini de ardoare să devenim o ţară din linia întîi, împreună cu Statele Unite şi cu alţi aliaţi europeni, care, asemenea nouă, au scăpat de comunism". Năstase îşi exprimă convingerea că „România, alături de alţi noi membri din estul Europei, va spori semnificativ trupele NATO şi va crea o forţa crucială proamericană într-o Europă nouă". **(Raluca ALEXANDRESCU)**

Cronica politică

Semnele prevestitoare ale lui 2004

RALUCA ALEXANDRESCU

Bilanţul anului politic 2003, desfăşurat mai cu seamă sub semnul şovăielilor costisitoare din partea Opoziţiei, s-a încheiat, întristător şi simbolic, cu imaginea preşedintelui PSD Adrian Năstase primind Premiul „Omul anului" din partea... regelui Mihai. Nimic mai reprezentativ pentru tonalităţile ambigue şi încărcate de compromisuri care domină scena politică românească, dar cu totul surprinzător, pentru că gestul venea din partea unui personaj care nu mai aparţine de ceva vreme numai scenei politice reale, ci mai ales unei galerii de simboluri. Simboluri rîvnite, după cum se poate remarca, în virtutea unei nevoi de legitimare care depăşeşte sondajele măsluite şi manipulate şi tinde către confiscarea unor repere călcate în picioare şi batjocorite, de altfel, de aceleaşi personaje, în urmă cu vreo zece-doisprezece ani. „Omul anului" (premiu acordat de o revistă mondenă care a strîns laolaltă într-un amestec eterogen, cu ocazia „festivităţilor", personaje provenind din cele mai diverse medii) îşi pregăteşte astfel, prin toate mijloacele, terenul noului an electoral.

De altfel, gesturile simbolice ale premierului Năstase, care au încheiat anul, nu s-au oprit la anexarea instituţiei regale la cortegiul său de susţinători, fie şi impliciţi. La nici trei luni de la marele referendum organizat de Putere pentru votarea Constituţiei revizuite, preşedintele Ion Iliescu şi premierul, în acord cu el, au sugerat că anul 2004, an electoral, ar fi foarte nimerit pentru prelungirea prevederilor privind protecţia chiriaşilor din fostele case naţionalizate. Altfel spus, două lovituri care precizează – dacă mai era nevoie – nu numai atitudinea reală a celor doi faţă de proprietate în genere, ci şi liniile de forţă în care pare a se contura discursul pesedist în 2004. În plus, pentru vederile „social-democrate" ale celor doi oameni de stat, declaraţia referitoare la proprietate (antologabilă, şi aceasta, ca multe altele, într-un bestiar al guvernării PSD: „a garanta proprietatea este una şi a garanta material este alta") şi, mai cu seamă, atitudinea implicită faţă de felul cum statul ar trebui să se implice în soarta chiriaşilor este suficient de paradoxală pentru a ridica mai mult decît un simplu semn de întrebare.

Un prim aspect este cel legat de nebănuitele capacităţi de inovare în materie legislativă ale celor două personaje. Lui Ion Iliescu, în afară de strălucitoarea carieră politică pe care dă semne că şi-o pregăteşte, viitorul îi rezervă cel puţin încă o nobilă sarcină, aceea de a scrie un tratat despre noua concepţie despre proprietate în viziunea Partidului Social Democrat, varianta românească. Pentru că distincţia dintre garantarea teoretică şi cea practică a proprietăţii este de natură să bulverseze trei secole de teorie politică, care priveşte partea simbolică şi materială a proprietăţii decurgînd dintr-o unică şi indisolubilă sursă. Mai mult, de vreme ce proprietatea nu poate fi „decupată" abuziv în două (o absurditate mai mare în legătură cu acest subiect nici că putea fi inventată!; Lenin ar fi invidios pe sofismele de calitate îndoielnică pe care le fabrică fără încetare *think-tank*-ul „social-democrat" românesc), ea nu poate fi gîndită independent de posibilitatea reală a proprietarului de a culege, aşa cum el decide, „roadele" proprietăţii lui.

Un al doilea aspect este acela că deciziile succesive ale Puterii de a prelungi, de la un termen la altul, înlesnirile acordate chiriaşilor au mai multe consecinţe grave, şi încă pe termen lung. Cea mai importantă este chiar încălcarea sistematică şi deliberată a dreptului de proprietate, în ciuda declaraţiilor sforăitoare făcute cu ocazia referendumului pentru Constituţie. Ei au cîştigat – uneori luptînd ani de zile, prin tribunale de aici sau de aiurea, împotriva recursurilor în anulare – dreptul de a se bucura, potrivit noii definiţii iliesciene (şi aprobate de Adrian Năstase, care a apreciat-o drept „corectă") a proprietăţii, de... reprezentarea casei recuperate. Deducem, din configuraţia actuală a sistemului de taxe şi impozite, că proprietarul a cîştigat dreptul de a plăti impozite din ce în ce mai mari pe un imobil pe care nici nu-l poate locui aşa cum doreşte, nici nu-l poate exploata măcar în sensul acoperirii cuantumului taxelor care intră, an de an, unde altundeva decît la bugetul statului.

Un al treilea aspect ar fi că proprietarii sînt puşi să ispăşească o vină care nu e deloc a lor, aceea a situaţiei uneori cu adevărat imposibile în care se află unii dintre chiriaşi. Statul, singurul responsabil de prezenta stare de lucruri, nu găseşte altceva mai bun de făcut decît să arunce, din nou, pe umerii proprietarilor o responsabilitate care nu le aparţine. Se ajunge astfel la o altă consecinţă gravă, care e aceea a creării, în rîndurile chiriaşilor, a unor false aşteptări. Prototipul chiriaşului locuind în case naţionalizate – desenat pe de o parte de lege, iar pe de altă parte de eterna prelungire a termenului prevăzut iniţial – este cel al unui cetăţean privind cu frustrare, ură şi încordare la proprietarul transformat în monstru exploatator. Ura de clasă se mută, de pe terenul proletariatului, pe acela al chiriaşului convins că sursa tuturor relelor e proprietarul malefic, venit să-i tulbure locuinţa.

Nu se poate anticipa ce fel de „furtună" vor culege semănătorii de vînt din PSD şi din vecinătatea lui. Judecînd după cele petrecute pînă acum, dacă va exista o furtună, ea nu va fi suficient de puternică pentru a clătina monolitul de la Putere, ci va afecta, probabil, prin unde de şoc, aceeaşi Opoziţie firavă şi ambiguă, ca şi pînă acum.

▮

Stimaţi cititori,

Vă informăm că abonamentele
la revista noastră
se fac direct la sediul redacţiei,
Strada Belgrad Nr. 3, Sector 1, Bucureşti,
sau trimiţînd un mandat poştal
la aceeaşi adresă, pe numele Răzvan Pahonţu sau Ana-Maria Al-Ghafri,
cu completarea numelui şi adresei abonatului
la rubrica „Loc pentru corespondenţă".

Relaţii suplimentare,
la numerele de telefon ale redacţiei.

ANUL EDITORIAL 2003

La final de an editorial 2003, le-am solicitat, ca şi anul trecut, cîtorva dintre tinerii critici colaboratori ai *Observatorului cultural* să facă, fiecare pe cont propriu, cîte o recapitulare – obiectivă, subiectivă, după cum le va fi voia. Au răspuns la apel Bianca BURŢA, Luminiţa MARCU, Iulia POPOVICI, C. ROGOZANU, cărora li s-a alăturat, din redacţie, Paul CERNAT...

Ficţiunea, în umbră

Bianca BURŢA

...La capătul anului literar 1933 se puteau estima cîteva izbînzi de durată, titluri menite să se detaşeze de gloria efemeră a atîtor mii de cărţi, în tiraje mai mici ori mai mari, care se adaugă anual pe rafturile generoase – deşi ceva mai dosnice – ale memoriei literaturii. Într-un singur an se puteau număra cel puţin şapte romane de „raftul întîi": **Patul lui Procust**, **Creanga de aur**, **Adela**, **Cartea nunţii**, **Rusoaica**, **Drumul ascuns**, **Răscoala**...

Un asemenea detaliu de istorie literară îmi vine în minte aproape de fiecare dată cînd, de la o vreme, la finele unui an, încerc – mai în joacă, mai în serios – să „ghicesc" cam cîte dintre cărţile de literatură apărute în cursul celor douăsprezece luni vor mai (putea) fi citite sau pomenite peste, să zicem, o jumătate de secol.

La capitolul roman, bunăoară – pentru că tot a fost vorba despre asta mai înainte – anul literar 2003 nu s-a dovedit chiar o revelaţie... În ciuda unor – totuşi – lăudabile încercări de depăşire a crizei în care se găseşte/subzistă proza noastră ficţională contemporană. Un atare (notabil) demers se datorează Editurii Polirom, care a inaugurat anul trecut o nouă colecţie: „Fiction Ltd.". Această iniţiativă editorială a creat însă nişte aşteptări care, deocamdată, nu sînt tocmai satisfăcute: **Femeia în roşu** e doar o reeditare, iar despre „noutăţile" propriu-zise – **Fric** al lui Ştefan Agopian, **Întîlnirea** Gabrielei Adameşteanu, romanul **Oameni şi umbre, glasuri, tăceri...** al lui Alexandru George sau **Fetiţa** lui Mihai Zamfir – n-ar fi chiar potrivit să se spună că aduc soluţii narative de reţinut... Modestia „producţiei" autohtone de ficţiune e pusă şi mai bine în lumină, prin contrast, de traducerile masive (şi binevenite) din literatura universală, situaţie cu care ne-am obişnuit, de fapt, mai de mult.

Proza românească de ficţiune are de întîmpinat în continuare „concurenţa" semnificativă reprezentată de scrierile nonficţionale, de cărţile de memorii, de confesiuni diverse ori de interviuri. Pe această cale, de altfel, revin – nu neapărat în forţă! – în atenţia publicului cîţiva dintre autorii „canonici" ai deceniilor şapte şi opt: Augustin Buzura cu **Tentaţia risipirii**, Nicolae Breban şi **Sensul vieţii**, Ileana Mălăncioiu şi **Recursul la memorie**, mărturisirile lui Bujor Nedelcovici din **Un tigru de hîrtie** sau cele ale lui Ion Ianoşi din **Eu şi el**. **Însemnări subiective despre Ceauşescu**, jurnalul oarecum neobişnuit ca structură al Ninei Cassian, precum şi două cărţi de interviuri avîndu-i ca interlocutori pe Dumitru Ţepeneag (**Clepsidra răsturnată**) şi respectiv Ileana Mălăncioiu (**Recursul la memorie**) – aproape toate lansate (unele cu o oarecare pompă) la recentul Tîrg de carte. Dintre acestea însă puţine reuşesc să fie cu adevărat autentice. Prin urmare, nici în zona prozei non-ficţionale anul 2003 nu ne-a produs o revelaţie...

În altă ordine de idei, aş (re)citi cu bucurie (acum şi mai tîrziu), dintre noutăţile anului 2003, cărţi precum **Întoarcere în Bucureştiul interbelic** de Ioana Pârvulescu, **Enciclopedia zmeilor** şi **Plurivers** de Mircea Cărtărescu, ori **A citi, a reciti** de Matei Călinescu. Desigur, selecţia este extrem de subiectivă, dar cred că titlurile amintite (şi, desigur şi altele) sînt dintre acelea sortite a fi aduse în discuţie şi peste ani...

Pe scurt: anul literar 2003 a fost unul ca oricare altul, cu mii de opuri, opuscule, cărţi, cărticele, tomuri publicate, lansate/remarcate/recenzate sau nu, cu polemici mai vechi ori mai noi, cu discuţii despre revizuiri şi recontextualizări. O atmosferă, să-i spunem, firească, dar în nici un fel excepţională...

Căutări de identitate

Paul CERNAT

Dincolo de haosul aparent, tendinţa dominantă a anului editorial 2003 a reprezentat-o afirmarea, recuperarea, reconfigurarea sau căutarea unor identităţi (literare, ideologice sau editoriale). Altfel spus – marcarea mai clară a unor „teritorii" într-o junglă plină de primejdii... Nu-mi propun o analiză de cîmp riguroasă (nu am suficiente date pentru asta), ci voi semnala doar cîteva elemente care mi-au reţinut în mod particular atenţia.

Din păcate, beletristica „originală" autohtonă a înregistrat o eclipsă de creativitate. Nu au lipsit cazurile de impostură – de ex. romanul-scenariu etno **Mesteci şi respiri mai uşor** al debutantului Constantin Popescu, premiant la categoria „pile, cunoştinţe, relaţii". În plus, scandalurile de plagiat în care a fost implicată Academia Română (care s-a mai „distins" de curînd şi prin acordarea unor premii literare pe criterii 100% clientelare) reprezintă mai mult decît un simptom grav. Iar politica „de casă" a Ministerului Culturii şi pesedizarea agresivă a Institutului Cultural Român constituie, pur şi simplu, semnale de alarmă, ca şi preconizata politică fiscală privitoare la cărţi. Asta da, „identitate" politică... etatistă!

Şi în acest an speciile metaliterare (critică, eseu, enciclopedii, dicţionare), „de frontieră", non-ficţionale (documente de tot felul, memorialistică mai mult sau mai puţin „literaturizată") sau non-literare (cărţi „de idei", de sociologie, istorie orală, studii culturale ş.a.m.d.) au prevalat asupra beletristicii. O tendinţă pe care am sesizat-o şi cu alte prilejuri şi care ar merita o discuţie aparte. În atenţie au fost/sînt titluri precum masiva, impresionanta **Enciclopedie a exilului literar românesc** de Florin Manolescu (nu lipsită de aspecte care pot fi discutate), tragicul **Portret al lui M** de Matei Călinescu, **Copacul din cîmpie** de Gelu Ionescu, pseudo-tratatul **Despre îngeri** de Andrei Pleşu, **Întoarcerea huliganului** de Norman Manea şi **Jurnalul 1990-1993** al Monicăi Lovinescu (mi se pare siderant faptul că *nimeni* nu a semnalat lipsa anului 1989! Un „detaliu" care ar fi trebuit să genereze speculaţii privind raţiunile secretizării...). În destule dintre aceste cărţi, miza o reprezintă relaţia dintre identitatea personală şi memoria totalitară. Mă tem însă că unele dintre ele vor avea parte mai curînd de o lectură hagiografică şi/sau partizană decît de o privire lucidă... Titluri peste care nu se poate trece sînt şi **Imaginarul violent al românilor** de Ruxandra Cesereanu, volumul doi din **Traficul de frontieră...** al lui Adrian Oţoiu despre proza optzecistă sau studiul **Teatralizarea şi reteatralizarea în România** al Mirunei Runcan, **Cioran în oglindă. Încercare de psihanaliză** de Valentin Protopopescu, **Eliade, ezotericul** de Marcel Tolcea. Eugen Negrici a publicat o „felie" roşie cam subţire din istoria poeziei române sub comunism. Mult disputat a fost volumul de eseuri **Pururi tînăr, înfăşurat în pixeli** al lui Mircea Cărtărescu – un „act de identitate" civică de care comentatorii s-au servit însă mai curînd ca de un pretext pentru afişarea propriilor opţiuni şi identităţi ideologice. Pe lîngă **Pixeli...** şi fermecătoarea **Enciclopedie a zmeilor**, Mircea Cărtărescu şi-a „reîncărcat" o parte din opera poetică în cele două volume **Plurivers** de la Humanitas şi în elegantul volum de sonete apărut la editura timişoreană Brumar. „Remanierile" editoriale (ca să nu mai vorbesc de reeditări) au fost, de altfel, o tendinţă semnificativă a acestui an... Ele privesc în special proza – mă gîndesc la volumul doi din **Supravieţuirile** lui Radu Cosaşu, dar şi la **Caminante. Jurnal (şi contrajurnal) mexican** de Octavian Paler, la **Întîlnirea** Gabrielei Adameşteanu (o nuvelă mai veche transformată într-un roman), la **Oameni şi umbre, glasuri, tăceri...** de Alexandru George, ultimele două – apărute în Colecţia „Fiction Ltd." a Editurii Polirom. Tot o „reîncărcare" e şi volumul de *short stories* **Proză cu amănuntul** al înzestratului autor ieşean Dan Lungu, sociolog de meserie, care a scos însă pe piaţă şi două volume originale de sociologie, respectiv istorie orală a comunismului românesc – **Construcţia identităţii într-o societate totalitară** şi **Poveştile vieţii. Teorie şi documente** (pe această linie, a istoriei orale, a „recidivat" şi Zoltan Rostas în **Sala luminoasă** şi **Istorii la firul ierbii**, ultima – împreună cu tînărul prozator Sorin Stoica). Tinerii ieşeni „alternativi" au confirmat prin cărţi individuale. Editura Polirom a ţinut prim-planul cu colecţii precum deja amintita „Fiction Ltd." (în pofida amintitului deficit de creativitate), „Egografii" sau „Biblioteca Ioan Petru Culianu", cu titlurile din colecţii ca „Historia" sau cu inepuizabila „Bibliotecă Polirom". Căutarea „identităţii bucureştene" a produs **Întoarcere în Bucureştiul interbelic** de Ioana Pârvulescu, oportun completată de „cruzimea" din **Bucureştii mahalalelor** de Adrian Majuru; li se adaugă **Bucureşti. Carte de bucăţi** a lui Dan C. Mihăilescu. Trei imagini, trei opţiuni identitare distincte... „Balcanismul" din literatura română face obiectul trilogiei lui Mircea Muthu de la Editura Dacia, iar primul volum din seria de **Geografie literară** al lui Cornel Ungureanu (apărut la Paralela 45) „cartografiază" Muntenia... De literatura „alternativă" se ocupă în continuare consecvent aceeaşi Paralelă 45, care în anul (deja) trecut a scos pe piaţă cărţi originale de Cristian Teodorescu (**Îngerul de la benzinărie**), Mircea Daneliuc (**Petru şi Pavel**), Ioan es. Pop (**Petrecere de pietoni**), Ioana Nicolaie (**Credinţa**), Ana Maria Sandu (**Din amintirile unui chelbasan**). La capitolul poezie, Paralela e concurată doar de Editura Vinea, cu titluri de Mihai Ignat, Doina Ioanid, Iulian Tănase... Şi „exegeza" *pop-rock* a prins ceva cheag prin monografiile popularizatoare întocmite de tînărul Miron Ghiu la Humanitas sau prin volumul lui Ioan Big despre istoria mişcării *punk*...

Multe ar fi de adăugat. Dar avem tot timpul în 2004...

Jurnalul Monicăi Lovinescu şi „pixurile" lui Cărtărescu

Luminiţa MARCU

Cineva mai puţin implicat în „luptele" din interiorul sistemului cultural românesc ar putea să fie mirat că pun anul 2003 sub semnul acestei apariţii editoriale. În fond, este vorba despre un jurnal din care au apărut deja şi alte volume, iar scrierile Monicăi Lovinescu sînt cunoscute printre literaţi. Este adevărat, dar în cazul volumului de acum, problema este mai ales aceea a perioadei surprinse în relatările seci, faptice ale unui jurnal care nu are nici pe departe un caracter intim, capricios. Cine înţelege ce s-a întîmplat în acei ani de început ai democraţiei româneşti înţelege de fapt prezentul cultural. Monica Lovinescu este cel mai bun martor, cel mai credibil şi cel mai avizat al anilor 1990-1993, iar jurnalul ei este o cronică aproape neutră a celor întîmplate atunci. Este o carte lămuritoare şi o carte care poate fi citită şi ca dicţionar de personaje, folosind indexul de la sfîrşit. Este tot ce se putea face mai bun pentru tinerii care nu au trăit acea perioadă şi Monica Lovinescu ne-a oferit astfel cel mai util şi neaşteptat cadou. Un cadou pe care nu ni l-au făcut nici Academia, nici alte instituţii care ar fi trebuit să cerceteze cu adevărat istoria noastră recentă.

Anul 2003 a mai fost şi anul întoarcerii profesorului Matei Călinescu. Într-o ţară din care mai ales se pleacă (tot în 2003 prietena noastră Cristina Ionică s-a mutat în Canada), cei care se întorc ne dau o nesperată poftă de a scrie cărţi, de a mai face ceva fapte culturale în România. Matei Călinescu va preda la Facultatea de Litere din Bucureşti şi, în mod sigur, asta va aduce un suflu nou într-o instituţie altfel cam obosită. Tot Matei Călinescu a publicat în 2003 o carte tulburătoare, **Portretul lui M**. Cînd un scriitor şi un teoretician de calibrul internaţional al lui Matei Călinescu se întoarce în România, parcă lucrurile nu stau aşa de rău.

În 2003 s-au repetat „bucuriile" în jurul subvenţiilor pentru cărţi şi reviste, date la fel de discreţionar şi de incorect valoric şi anul acesta. S-a ajuns chiar la performanţa ca Dan Berindei, preşedinte al comisiei de acordare a subvenţiilor, să-şi aloce o sumă imensă pentru propriul omagiu. Ziarele (puţine) au scris, Dan Berindei nu a păţit nimic. Nici măcar n-a fost ruşinat.

Tot în 2003 s-a transformat Fundaţia

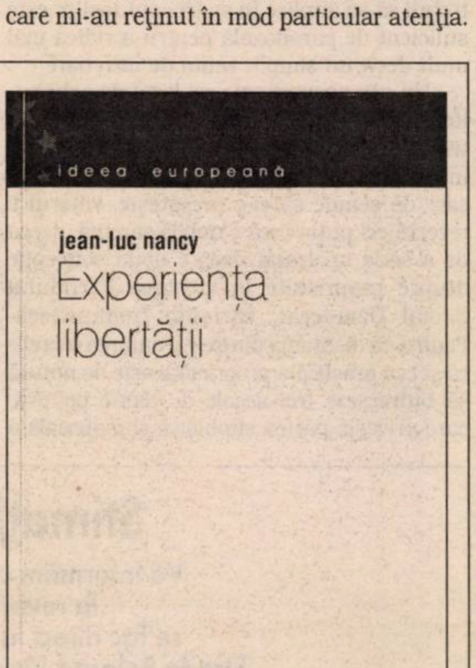

Editura clujeană Idea Design & Print a publicat recent în Colecţia „supraeditorială" (gestionată de Fundaţia Concept) „Ideea Europeană" un volum semnificativ al filozofului francez contemporan Jean-Luc Nancy: **Experienţa libertăţii**, cu o postfaţă – de asemenea filozofică – a autorului pentru ediţia în limba română (**Libertatea iubirii**). Traducerea din limba franceză aparţine lui Emilian Cioc (care semnează şi prefaţa cărţii **O libertate surprinzătoare**) şi lui Ciprian Mihali. Demersul lui Nancy reprezintă o incursiune – post-heideggeriană – în problematicile gîndirii europene moderne şi contemporane asupra libertăţii. Cîteva titluri de capitole: **Sîntem liberi să vorbin despre libertate?**, **Spaţiul lăsat liber de Heidegger**, **Gîndirea liberă a libertăţii**, **Filozofie: logică a libertăţii**, **Partajul libertăţii. Egalitate. fraternitate, dreptate**, **Libertatea absolută**, **Libertate şi destin. Surpriză, tragic, generozitate**, **Răul. Decizia**. Ultimul capitol al cărţii (**Fragmente**) concentrează într-o scriitură fragmentară temele de reflecţie dezvoltate pe parcurs. Ex.: „Gîndirea, fără îndoială, e pentru noi ceea ce este cel mai liber. Însă libertatea este acest fapt care se lasă redus la gîndire mai puţin decît oricare alt fapt".

ANUL EDITORIAL 2003

Culturală în Institutul Cultural Român, cu vice-preşedinte Cătălin Ţîrlea şi director al editurii aferente, Daniel Cristea-Enache. Cel mai violent gest faţă de aceste înregimentări: revista **Dilema** a părăsit Institutul condus în continuare de Buzura şi va apărea din ianuarie cu numele **Dilema veche**, cu ajutorul fundaţiei lui Mircea Dinescu.

În 2003 a apărut şi o foarte interesantă carte a Ruxandrei Cesereanu, **Imaginarul violent al românilor**, care ne mai ajută să înţelegem cum au fost reflectate mineriadele în mass-media românească şi de ce, încă, nu se pot accepta critici neutre, estetice faţă de Ana Blandiana, de pildă. Pentru că violenţa de sorginte politică cu care ea a fost atacată este incredibilă. Din păcate, trebuie să ne uităm în arhiva **României Mari** pentru a înţelege inverşunarea cu care unii intelectuali sînt încă apăraţi. Într-o lume în care au fost spuse asemenea lucruri despre Liiceanu, Pleşu, despre intelectualii din Piaţa Universităţii, este probabil prea devreme pentru analize relaxate, estetice sau sociale.

Tot în 2003 au apărut în volum articolele lui Mircea Cărtărescu, **Pururi tînăr, înfăşurat în pixeli**. Titlul acestei cărţi mi-a prilejuit o revelaţie în ceea ce priveşte distanţa dintre generaţii sau, mai bine zis, dintre cei de azi şi anumiţi reprezentanţi ai generaţiilor mai vechi. Două distinse doamne scriitoare, foarte cunoscute la noi, s-au arătat mirate că „pixeli" nu vine de la „pix". Am fost de faţă, am asistat fără să vreau la discuţie şi nu era nici urmă de glumă la mijloc. Doamnele credeau sincer că Mircea Cărtărescu era înfăşurat într-un fel de „pixuri". De ce să ne mai mirăm atunci că există neînţelegeri în cultura română?

12 cărţi despre care n-am scris

Iulia POPOVICI

După cum spuneam în 2003 pe vremea asta, de vreo doi ani (mai precis, de la **Jurnalul** lui Cărtărescu încoace), am căpătat solidul obicei de a nota prin cîte-o agendă cărţile pe care le citesc de-a lungul unui an. Mai nou, nu le mai număr, dar de desfătat mă desfăt în continuare privind (în grafia-mi imposibilă), precum ţăranul terenul proaspăt însămînţat, ce harnică am fost în ultimele 52 de săptămîni.

A fost primul an, în ultimii şase, în care-am pierdut Tîrgul **Gaudeamus**, aşa că de-abia acum încerc să reconstitui finalul glorios al sezonului editorial trecut; cu excepţia acestui moment însă, am stat pe şi mai pe lîngă baricadele nu foarte zdruncinate ale ultimelor apariţii de carte. Ce s-a întîmplat în 2003? Aproape nimic nou: am dat iarăşi ocol normalităţii editoriale, cu subvenţii dubioase, întreprinderi nu foarte curate, ajutate de, să zicem, conjunctura atent cultivată, autori publicaţi pe banii lor de către edituri serioase care culeg apoi laurii descoperiri de noi talente. Preţurile cărţilor de la Humanitas au atins cote prohibitive, dar a apărut şi „Raftul întîi". „Biblioteca Polirom" a introdus un ritm fascinant în publicarea de titluri străine „calde", Compania şi-a făcut loc provocînd mici „incendii", cu **Retori, simulacre, imposturi**, **Chemarea la ordine. Anchetă asupra noilor reacţionari** sau cartea lui Adrian Majuru despre mahalalele Bucureştiului, Paralela 45 a continuat seria optzeciştilor şi pe cea de teoria literaturii, iar Legea cărţii ne-a făcut cadou de An Nou TVA-ul de 9% pe tipărituri, cu scumpirea adiacentă.

Şi-am citit de parc-am fi ştiut că vine TVA-ul! Am început anul cu un roman dulce-amar, urgisit de mai toată lumea la rubrica „de consum" pentru femei: cartea lunii ianuarie e **Jurnalul lui Bridget Jones** de Helen Fielding (ironia sorţii, tot cu **Bridget Jones** am încheiat 2003-ul – în decembrie a apărut continuarea jurnalului, **Bridget Jones: La limita raţiunii**). Nu e o lectură profundă, dar e una constructivă: după ce-o citeşti, îţi vine să (te) pipăi şi să urli: Bridget Jones *c'est moi*! Ca să nu mai spun că te-ndoi de rîs citind-o. A venit apoi, în februarie, **Enciclopedia zmeilor** a lui Mircea Cărtărescu, scandalos de scumpă, trebuie s-o recunosc, şi făcînd deliciul părinţilor, cel puţin la fel de mult ca al odraslelor. Una dintre întrebările pe care le-a născut a fost dacă e sau nu o carte pentru copii; pentru copiii de toate vîrstele, da. E un Cărtărescu jucăuş, inventiv, intertextual, cu limba ascuţită şi dedată la corupătoare strategii de *computer games*, să dai în mintea copiilor şi mai multe nu!

În martie se-ntoarce maestrul David Lodge, cu **Gînduri ascunse**; e acelaşi Lodge, ironic, tăios, spumos, cu simţul replicii, dar deja lucrurile nu mai sînt atît de simple ca-n **Ce mică-i lumea!**. Din nou în mediul universitar, nu debandada rătăcirii în meandrele reformei sau a carierismului îl preocupă de data asta, ci noua frontieră a imaginaţiei noastre tehnologice: poate fi cuantificat spiritul uman? La urma urmei, există o formulă matematică a iubirii? **Gînduri ascunse** e o superbă farsă, dar întrebarea rămîne. La fel cum rămîne şi acea crudă constatare a lui Hayek asupra ataşamentului oamenilor de dictaturile cele mai urîte: **Sărbătoarea ţapului** (din aprilie) e probabil cea mai bună carte a lui Mario Vargas Llosa, dar una cumplit de aspră.

În mai, o dată cu **Bookarest**, o eşuare pe terenul, altfel alunecos, al teoriei literare: Umberto Eco, **Opera deschisă** (reeditare, e adevărat, dar şi relectură obligatorie). În iunie şi în iulie, două cărţi subtil legate între ele: Ioana Pârvulescu, **Întoarcere în Bucureştiul interbelic**, şi Daniel Keyes, **Flori pentru Algernon**. Elegii pentru fiinţe mici, aş putea spune, pentru universul acela miriapodic pulsînd de viaţă al Bucureştiului de dinaintea marii căderi, pentru şoricelul alb pe nume Algernon şi prietenul său suflet-pereche, Charlie Gordon.

August. Pentru că e cald şi nimic nu mişcă, o carte pentru nostalgicii comunismului pe veci pierdut – Thomas Brussig, **Aleea Soarelui**; *Östalgia* lui Brussig şi cea a lui Wolfgang Bäker (**Good Bye, Lenin!**) îşi dau mîna, făcînd din fantomele trecutului recent al RDG un Casper căruia îi poţi chiar juca feste.

Septembrie şi octombrie. Două cărţi despre despărţirea de-o fiinţă dragă: Aglaja Veteranyi, **Raftul cu ultimele suflări**, şi Matei Călinescu, **Portretul lui M**. Amîndouă te fură, te duc cu ele într-o lume cotropită de forţa morţii; iar **Portretul...** e o scriere unică în literatura română, printre altele prin formidabila ei structură narativă.

Pentru mine, cartea lunii noiembrie e şi cea a anului; nu e literatură, e un volum de spectacologie (fantoma care tot dă tîrcoale teatrului românesc şi nimeni n-o primeşte-n casă), mai pasionant decît un roman de aventuri: Miruna Runcan, **Teatralizarea şi reteatralizarea în România (1920-1960)**. Aşa de tare ne-a lovit, că nimeni nu s-a dezmeticit încă să scrie despre el, e însă bibliografie obligatorie pentru oricine vrea să-nţeleagă pe ce lume s-a născut teatrul de la noi. Şi, cu voia dvs., restanţă din luna anterioară, pentru decembrie, cîştigătorul este proaspătul roman al lui Ian McEwan, **Ispăşire**, o chestionare pînă la sînge a funcţiilor ficţiunii. De ce să scrii? Probabil că nu întîmplarea face ca răspunsul lui McEwan să fie acelaşi cu cel pe care şi-l dau, pe rînd, Philip Roth în **Pata umană** şi Jeffrey Eugenides în **Middlesex** – pentru că numai literatura poate restabili ordinea (umană a) lumii.

Dacă n-aţi ghicit pînă acum, ce-aţi citit mai sus e, în felul ei, cutiuţa mea cu dorinţe neîmplinite în 2003. Sînt 12 cărţi despre care mi-ar fi plăcut să scriu, dar n-am făcut-o: n-am fost în stare, n-am vrut, nu s-a putut; puse cap la cap, după cele 12 luni ale anului, fac un soi de hartă, subiectivă, ca oricare alta, a anului care-a trecut. La mulţi ani!

Radio Europa Liberă

Program (luni-vineri):

17.00-17.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE · RADIO LIBERTY ·

Corect, responsabil şi la timp!

Bi-lanţ

C. ROGOZANU

Adică sînt două „lanţuri", două rute literare (culturale) pe care le-am monitorizat în 2003. Pe de o parte, e din ce în ce mai previzibil şi mai plictisitor traseul de consacrare culturală pe linie de stat. M-am amuzat cu diverse premii date de diverse instituţii care funcţionează cu bani de la buget, de diverse personalităţi care sînt prin excelenţă vocea puterii. Nici nu-i mai numesc (am obosit!): cert e că a crescut nesimţirea.

În „partea cealaltă", adică acolo unde chiar se întîmplă chestiuni culturale, am găsit destule motive ca să declar că a fost un an agitat şi bogat cultural. Mi se pare, mai întîi, important faptul că intelectualul român

O nouă ediţie de teatru Eugen Ionescu

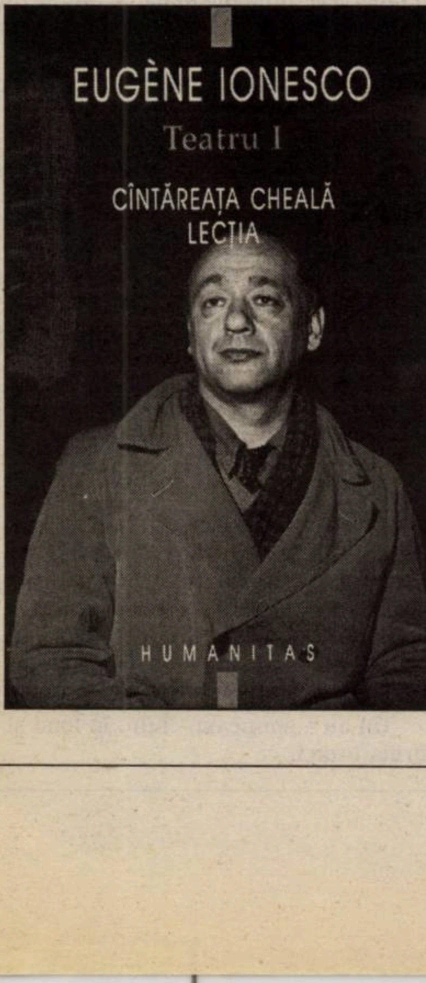

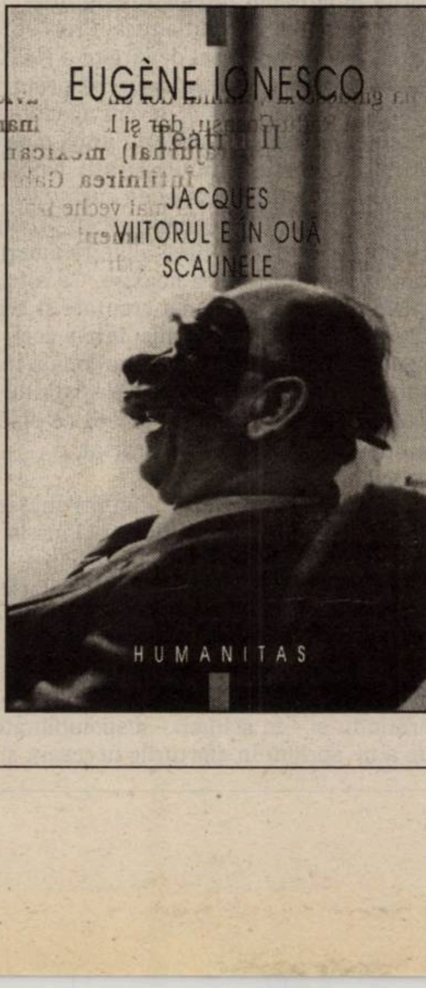

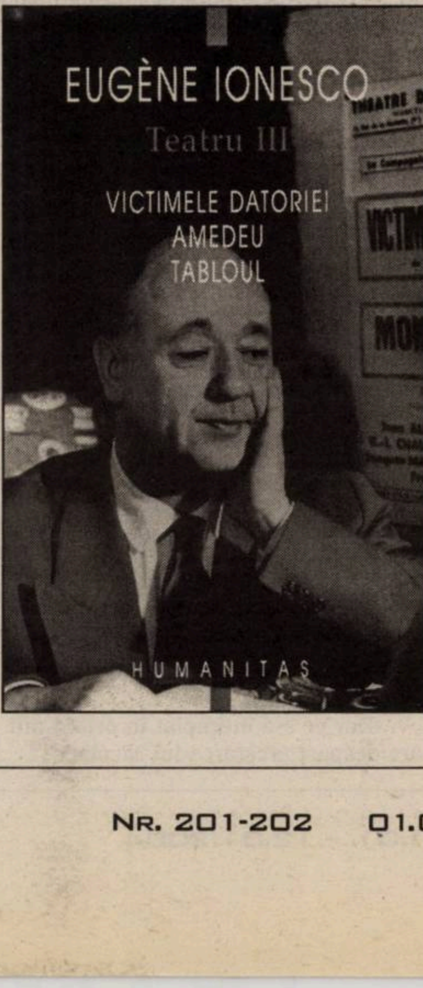

Editura Humanitas a publicat de curînd – în format mic – primele trei volume din integrala operei dramatice a lui Eugene Ionesco; primul volum cuprinde piesele **Cîntăreaţa cheală** şi **Lecţia**, al doilea – **Jacques**, **Viitorul e în ouă** şi **Scaunele** iar al III-lea – **Victimele datoriei**, **Amedeu** şi **Tabloul**. Avem de-a face cu o nouă ediţie a „integralei dramatice" ionesciene după cea publicată – la Editura Univers – în traducerea lui Dan. C. Mihăilescu. De această dată, traducerea din franceză şi notele poartă semnătura lui Vlad Russo şi a lui Vlad Zografi, ultimul – el însuşi dramaturg. (După cum se poate observa, inclusiv unele titluri ale „versiunii Humanitas" apar modificate faţă de „versiunea Univers"). Diferenţele de traducere rămîn – de acum – să fie evaluate comparativ... Seria de teatru Ionesco apare cu sprijinul Ministerului francez al culturii – Centrul naţional al cărţii. Tripticul dramatic ionescian a fost lansat în cadrul ediţiei de anul trecut a Tîrgului de carte **Gaudeamus**.

încearcă de la un timp să-şi definească ceva mai precis poziţia ideologică. Adică, dacă avem noroc, nu vom mai avea doar înjurături de genul „ăla e stalinist", „celălalt e fascist" şi celelalte. O dezbatere civilizată începe să se contureze în revistele noastre culturale. Un articol din **22** al Gabrielei Adameşteanu despre un „război" dintre Pleşu şi **Observator cultural** a fost pentru mine semnul că „elita" începe să se dezenclavizeze, că intelectualii încep, încet-încet, cu o timiditate agresivă, să mai şi accepte slăbiciunile propriului grup, că încep să scaneze şi din alte perspective peisajul...

Pe de altă parte, am observat în absolut toate revistele culturale prelungiri dizgraţioase ale cronicii de carte într-o formă mult prea tradiţionalistă. Se cultivă în continuare recenzarea molcomă, din prietenie, articolul din care nu poţi desprinde opinii sau criterii de judecată clare. Din cauza acestei inerţii în care s-a resemnat receptarea critică de la noi, e din ce în ce mai greu să dezgropi din muntele de noi apariţii recomandări oneste, de real ajutor.

După anul editorial 2003 mi-au rămas în cap, din diverse motive, următorii autori. Tinerii Radu Pavel Gheo, Lucian Dan Teodorovici, Sorin Stoica sînt dovada că se poate scrie proză altfel decît înainte de '89. A trecut cam mult timp, dar au apărut totuşi primele semne literare ale trecerii într-o nouă sensibilitate beletristică.

M-au întrebat mulţi oameni de ce se face atîta tam-tam în jurul unui volum 3 dintr-un jurnal al Monicăi Lovinescu. Răspuns: pentru că al treilea nu e ca primele două. Răspuns ceva mai serios: pentru că avem de-a face cu un tablou perfect al unei epoci extrem de confuze şi pentru cei care au trăit-o (ce să mai vorbim despre cei care nu erau implicaţi în lumea culturală în acel moment?!).

Eugen Negrici a pus la bătaie o nouă istorie literară care, după mine, are o mare calitate şi un mare defect. Defectul ar fi acela că perpetuează moda istoriilor literare de autor, dovadă că am rămas complet în urmă cu ediţiile de sinteză: istorii, monografii, dicţionare. Pe de altă parte, are meritul de a nu încerca să-i „canonizeze" neapărat pe unii autori, cît să-i demitizeze pe alţii (uneori le acordă prea mult spaţiu...).

O carte de sinteză, extrem de utilă şi foarte profesionist construită, este **Enciclopedia exilului literar românesc** a lui Florin Manolescu. M-a impresionat **Portretul lui M** de Matei Călinescu şi m-a bucurat apariţia în româneşte a cărţii de referinţă **A citi. A reciti. O poetică a (re)lecturii**.

Şi a mai fost o furibundă modă a scrierilor despre Bucureşti. Am citit sau am răsfoit cel puţin cinci cărţi despre capitală... Nu fac aici un top calitativ (unele sînt chiar extraordinare), doar că mi s-a părut amuzantă această excesivă grijă eseistică pentru a noastră capitală.

Autorii români au reuşit să-mi ocupe mai mult timp decît în alţi ani, cînd autorii străini erau regi, cel puţin în zona literaturii. Şi au fost mai ales autori tineri – deci nu a trebuit să mă chinui, ca-n alţi ani, să descifrez aceiaşi mari scriitori contemporani ai noştri care au umplut manualele, academiile şi ministerele.

Se poate să-mi fi scăpat unele cărţi bune. Dar deja am văzut cîteva bilanţuri prin alte reviste şi m-am îngrozit. Nici măcar în astfel de articole criticii noştri nu îndrăznesc să dea „liste scurte" de preferinţe – poţi să găseşti în unele „bilanţuri" topuri 20, 30 sau 40. Sînt acolo oameni de toate felurile, ca să nu se supere nimeni...

Bilanţul bilanţului: surpriza anului a fost furnizată de cîţiva tineri prozatori români; a mai fost apoi revenirea pe firmament a două nume mari: Monica Lovinescu şi Matei Călinescu; dezamăgirea anului: critica literară – desuetă, prea adesea complice cu autorii, anemică, cu mari probleme de credibilitate...

∎

Sfîrşit de an politic

ION BOGDAN LEFTER

Cu Saddam Hussein, la 14 ani după Nicolae Ceauşescu

Cu cîteva zile înaintea împlinirii a 14 ani – un deceniu şi aproape jumătate – de la prăbuşirea regimului comunist din România, capturarea fostului dictator irakian Saddam Hussein ne-a reamintit soarta omologului său român Nicolae Ceauşescu, stimulînd comparaţiile.

Nu numai la noi. Presa internaţională l-a pus încă o dată pe Saddam pe lista marilor criminali ai modernităţii, de la Stalin şi Hitler la Pol Pot şi ceilalţi. Ici şi colo – raportări mai concrete la operaţiuni similare de capturare a unor dictatori precum Hitler (care se sinucisese, împreună cu cei din anturajul său, cu cîteva ore înaintea asaltului trupelor sovietice asupra cancelariei din Berlin, pe 30 aprilie 1945) sau precum premierul de atunci al Japoniei, Hideki Tojo (arestat de trupele americane la Tokio, pe 1 septembrie 1945, după ce încercase şi el să se sinucidă). Pentru noi, referinţa primă nu poate fi decît – fireşte – Ceauşescu. Nu doar într-un sens general şi politic, fiind vorba despre varianta noastră, locală, de dictator, şef absolut al unui stat poliţienesc, represiv, crud şi aşa mai departe; înaintea acestor lucruri, comparaţia ni s-a impus imediat datorită detaliilor concrete din imaginile oferite televiziunilor din întreaga lume de către Departamentul Apărării de la Washington: l-am putut vedea pe Saddam Hussein mult îmbătrînit, cu barbă lungă, căruntă, crescută dezordonat, cu gura căscată pentru ca un medic militar să-i poată examina dantura (sau – cum s-a spus ulterior – pentru a i se recolta salivă pentru analiza ADN-ului) – într-o situaţie izbitor de asemănătoare cu Ceauşescu în unitatea militară de la Tîrgovişte, unde el şi soţia sa Elena fuseseră aduşi după arestare, după ce pilotul helicopterului îi depusese undeva, pe o margine de şosea. Se trăgea încă pe străzile din Bucureşti şi din alte oraşe, mureau oameni, era haos, încît capturarea dictatorului a fost primită şi în ţară, şi în străinătate cu uşurare, fără să obiecteze cineva asupra tratamentului care i s-a aplicat în primă instanţă: examen medical şi tot restul. Acum, la difuzarea imaginilor cu Saddam cercetat în gură şi în păr, ca şi cînd – s-a spus – ar fi fost căutat de păduchi sau ca şi cînd – a declarat un înalt prelat catolic la Vatican – ar fi fost vorba despre... o vacă (sic!), s-au făcut auzite numeroase proteste. Unele voci au considerat că lui Saddam i s-ar fi făcut involuntar un serviciu, căci aşa, îmbătrînit, examinat medical, ar fi arătat pe micile ecrane mai „uman". Cu sau fără critici, era obligatoriu ca şi Ceauşescu, şi Saddam să fie arătaţi la televizor pentru ca înfrîngerea lor definitivă să fie astfel consfinţită în ochii tuturor şi în primul rînd într-ai celor pe care i-au condus, pe care i-au terorizat. Dictatorii căzuţi de la putere nu mai au putere deloc, sînt dintr-o dată şi irevocabil şubrezi, surpaţi interior, vremea lor s-a dus şi nu se mai poate întoarce odată ce s-au dezvăluit drept ceea ce sînt cu adevărat: indivizi îmbătrîniţi urît, roşi de nebunia puterii, nevolnici cînd rămîn fără ea, decrepiţi, jalnici, nişte fantoşe...

De-aici încolo, între situaţia lui Ceauşescu arestat la Tîrgovişte şi a lui Saddam capturat la Tikrit intervin diferenţele. În Irakul controlat de peste opt luni de către trupele internaţionale, sub comandă americană, Saddam a fost dus la loc sigur, e interogat şi va fi supus la un moment dat judecăţii. Nu se ştie cînd, unde, în ce condiţii; probabil că va fi păstrat în arest pînă cînd noul stat irakian se va organiza şi va putea fi deferit justiţiei în ţara pe care a condus-o şi a oprimat-o. La noi, în plină revoluţie, în tensiunea exacerbată din zilele de după 22 decembrie 1989, eliminarea fizică a lui Ceauşescu a părut singura soluţie de descurajare a „teroriştilor". A fost – se ştie – judecat sumar, într-un simulacru de proces, chiar în cazarma de la Tîrgovişte, împreună cu soţia, apoi au fost executaţi, cu mîinile legate la spate. Văzut din străinătate, episodul a arătat rău, departe de standardele lumii democratice. Vor fi fost la mijloc şi interese, unele persoane şi grupuri din Partidul Comunist şi din Securitate preferîndu-l pe Ceauşescu mort înainte să spună tot ce ştia. A fost – de fapt – un exorcism: populaţia, surescitată enorm de răsturnarea tiranului, isterizată de împuşcăturile misterioase care păreau să se datoreze unor forţe încă fidele lui, a văzut extirpat Răul (cu majusculă) pe care-l întruchipa, pe care figura lui Ceauşescu îl concentrase într-atît, încît moartea lui a însemnat dispariţia ca prin farmec şi cu totul a regimului comunist, a comuniştilor înşişi, a Securităţii, a întregului „aparat". Inocentaţi de eliminarea Răului, a „Diavolului" din societatea românească, membrii de rang secund, terţ ş.a.m.d. ai partidului unic şi ai poliţiei politice au putut porni cu mult elan la construirea noii democraţii şi a economiei de piaţă. Uneori e evocată în context vorba amar-glumeaţă care circula – culmea! – înainte de 1989: „La vremuri noi, tot noi!"...

...Dar ce s-a întîmplat în cei 14 ani care despart arestarea lui Nicolae Ceauşescu de cea a lui Saddam Hussein e o altă – lungă – poveste!

Bilanţ: 2003 cu două feţe

Lăsînd deoparte atmosfera Sărbătorilor de iarnă, cu zăpadă proaspătă şi iluminaţie feerică pe străzi, anul 2003 se încheie într-o atmosferă mai degrabă dezamăgitoare. PSD-ul de guvernămînt, care a dominat autoritar viaţa publică a perioadei, pare obsedat de alegeri, deşi pînă la cele generale şi prezidenţiale mai e un an întreg. Între altele, asta înseamnă calcule în vederea impunerii unei legislaţii electorale în funcţie de interesele stricte ale partidului şi mişcări vizibile de extindere a controlului asupra unor ziare, a unor posturi de radio şi de televiziune. În schimb, nimic nu se întîmplă pentru a schimba stilul de guvernare, pentru a scoate PSD-ul din formula de „partid-stat", clientelar şi corupt, a cărui „ideologie", dincolo de social-democraţia proclamată, pare să se reducă la complicatele jocuri de interese de la „centru", iar mai jos, „în teritoriu", la complicitatea cu „baronii" locali, care, mai presus de legi, fac acolo, în judeţe, legea. Pe scurt, într-o atmosferă preponderent „preelectorală", semnele nu prevestesc tocmai de bine...

Şi totuşi, la o analiză mai atentă, 2003 are şanse să se dovedească unul dintre cei mai buni ani dintre cei 14 „postdecembrişti". În primul rînd datorită progreselor înregistrate în integrarea noastră euro-atlantică. Procesul de ratificare a deciziei de lărgire a NATO a avansat, încît sîntem siguri că peste cîteva luni România va deveni membră a Alianţei. Mai mult decît atît, după o serie de explorări în mai multe locaţii, emisarii Washington-ului au avut de curînd la Bucureşti discuţii preliminare cu privire la amplasarea unor baze militare americane pe teritoriul ţării noastre. Cu alte cuvinte, anul 2003 a dat greutate şi certitudine angajării României într-o configuraţie de securitate internaţională în care va fi protejată ca parte a spaţiului democratic euro-american, ceea ce pînă nu demult era un vis de nevisat, o utopie.

Evoluţie remarcabilă şi în privinţa integrării în Uniunea Europeană. Pînă în primăvară, intenţia intrării în Comunitatea continentală la 1 ianuarie 2007 era enunţată energic doar de către guvernele direct interesate, cele de la Bucureşti şi Sofia, membrii Uniunii evitînd să-şi ia angajamente şi arătîndu-şi – în schimb – disponibilitatea de a ne sprijini în eforturile necesare şi obligatorii pentru aderare. Doi paşi esenţiali au fost făcuţi între timp: Consiliul European, desfăşurat în iunie, în Grecia, a luat în discuţie perspectiva integrării Balcanilor, drept pentru care despre etapa admiterii României şi Bulgariei nu s-a mai vorbit ca despre o posibilitate, ci ca despre o certitudine; pentru ca în documentul final al recentei reuniuni la vîrf de la Bruxelles, la finele preşedinţiei italiene a organizaţiei, statele-membre să-şi asume explicit data de 1 ianuarie 2007 pentru primirea noastră. Mai avem încă destule de făcut în cadrul negocierilor de aderare, precum şi pentru adaptarea ţării noastre la standardele Uniunii, dar o amînare a integrării pare din ce în ce mai improbabilă. 2003 a consemnat – iată – şi această certitudine.

Bilanţul intern e – de asemenea – pozitiv, chiar dacă guvernarea clientelară şi corupţia îl sluţesc. S-a înregistrat din nou o creştere economică remarcabilă, aproape de 5%. S-au parcurs traseele procedurale pentru vînzarea Băncii Comerciale Române, a Petrom, a mai multor companii din categoria utilităţilor publice. Deşi preluările efective vor avea loc la anul, egale cu încasări substanţiale, micile privatizări şi alte investiţii străine au adus – totuşi – în ţară 1 miliard şi aproape jumătate de dolari. Cu sprijinul Uniunii Europene, al instituţiilor financiare internaţionale şi al altor creditori, guvernul a putut trece la modernizări mai sistematice şi la investiţii publice de mare anvergură.

Tot de bilanţul pozitiv ţine şi adoptarea noii Constituţii. Campania de popularizare n-a fost cea mai fericită, procesul de votare a fost suspectat de fraudă pe ici, pe colo, prin punctele mai slab monitorizate, dar fapt este că avem o nouă lege fundamentală, şi anume una categoric ameliorată, cu garantarea proprietăţii şi celelalte ştiute.

În sfîrşit, 2003 a mai adus un lucru bun, chiar salutar pentru sănătatea scenei noastre publice: pentru prima oară de la ultimele alegeri, a apărut perspectiva echilibrării competiţiei politice o dată cu lansarea, în urmă cu cîteva luni, a Alianţei Dreptate şi Adevăr PNL-PD. Partidul tutelat de Ion Iliescu şi condus de Adrian Năstase păstrează un avans şi – cel puţin deocamdată – prima şansă la alegerile din 2004, dar procentajul cumulat al celor două partide de opoziţie se află în jurul a 30%, cu circa zece puncte în urma PSD. Într-un an electoral şi în campanie, cînd tendinţa tradiţională e de erodare a guvernanţilor, avantajul se poate dovedi fragil. Iar proaspăt-desemnatul candidat unic al Alianţei PNL-PD la Preşedinţie, Theodor Stolojan, e un competitor redutabil. 2003 a deschis şi această perspectivă: a unei curse strînse pentru ocuparea Palatelor Cotroceni şi Victoria.

Un an – spuneam – bun, în fond şi la urma urmei...

UN NOU FOND DOCUMENTAR BRÂNCUŞI

Eveniment patrimonial

GEO ŞERBAN

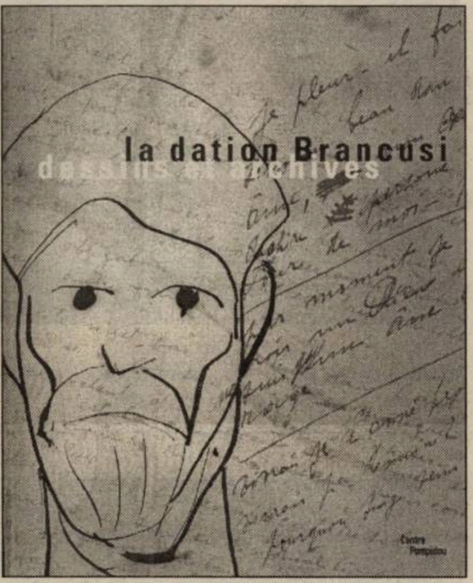

la dation Brancusi. dessins et archives
exposition présentée au Centre Pompidou, Galerie d'art graphique,
25 juin-15 septembre 2003,
commissaires Marielle Tabart,
Doina Lemny;
conception catalogue Marielle Tabart,
Doina Lemny, Centre Pompidou,
juin 2003, 232 p.

În plină vară şi pînă spre mijlocul toamnei, Centrul cultural „Georges Pompidou“ de la Beaubourg a oferit vizitatorilor şansa unei expoziţii-surpriză, cu noutăţi documentare asupra lui Brâncuşi, care reclamă atenţie chiar după ce evenimentul în sine s-a consumat. Au rămas în urma acestei expoziţii un catalog consistent şi reflecţii bogate care vor fi mai departe de actualitate, incitante, apte să valorifice, în plus, ineditul informaţiilor scoase numai acum la lumină şi, eventual, să le amplifice meritat ecoul în conştiinţa publică.

Spaţiul alocat expoziţiei, într-o extremitate a etajului IV, a fost de o sobrietate emblematică, motivată perfect, compatibilă cu tema pusă în evidenţă: **la dation Brancusi**. Panouri albe limitau riguros un perimetru restrîns, propice concentrării laborioase, într-o ambianţă intenţionat epurată de feerie decorativă, pentru a nu fura privirile şi a prilejui refugii contemplative, hoinare. Austeritatea de laborator, chiar dacă şocantă la început, îi impunea vizitatorului un comportament de cercetător, invitat să ia act, în premieră, de un material arhivistic rar, captivant, care abia îşi aştepta experţii investigatori. Fireşte, nu oricine avea la îndemînă busola necesară ca să descifreze pe simeze şi în vitrine toate semnificaţiile materialului expus, să identifice legături, să stabilească interferenţe imprevizibile anterior, conexiuni îndreptăţite deacum înainte. Dar şi fără o perspectivă de specialist, erai repede învăluit de fascinaţia documentului autentic şi, treptat, contactul cu puzderia de mărturii unice ajungea să inspire un ceremonial al pătrunderii spre esenţa personalităţii inconfundabile. Şi nu e puţin lucru să fii monopolizat de vecinătatea atîtor elemente palpabile, grupate convergent ca să răspîndească lumini suplimentare cu privire la făurirea Operei, la întîlnirile şi la relaţiile umane deseori decisive pentru traseele urmate de creatorul ei. Cineva dintre organizatori a avut inspirata idee de a aşeza la intrare un autograf mărit – doar cîteva rînduri –, cules din carnetele lui Brâncuşi, rînduri suficiente pentru a avertiza împotriva trufiei pedante, a exceselor explicative, parazitare, de natură să timoreze mai mult decît să stimuleze înţelegerea originalităţii artei: „Nu căutaţi formule obscure, nici mister; vă dăruiesc numai curată bucurie“. Călăuzit de acest gînd prevenitor, fiecare pas în interior, examinarea pe rînd a neştiutelor fotografii îngălbenite de vreme, popasul înaintea foilor fragile acoperite cîndva de conturul desenelor lui Brâncuşi ori presărate cu scrisul lui mărunt, ordonat, exprimînd laconic experienţele acumulate, căpăta virtuţi de periplu pios, de iniţiere instructivă într-un univers fascinant, fecund în sugestii mereu reînnoite.

Chiar pe atracţia irezistibilă a factorilor de noutate a mizat recenta expoziţie. Materialul avut la dispoziţie i-a asigurat privilegiul exclusivităţii. Ne lipseşte echivalentul românesc pentru noţiunea „la dation“. A nu se confunda cu *donaţie*. Cuvîntul trimite la o modalitate specifică de preluare a unor bunuri de către urmaşi. Cînd aceştia nu pot acoperi taxele ce decurg din reglementarea succesiunii, au posibilitatea să se achite „în natură“, după un *quantum* calculat procentual. Conform acestor înlesniri legale şi printr-o bună colaborare cu moştenitori ai lui Brâncuşi, Muzeul Naţional de Artă Modernă de la Beaubourg a intrat în posesia unui impozant stoc de lucrări grafice, crochiuri, proiecţii de perspectivă împreună cu calculul dimensiunilor, aranjamente contractuale diverse şi multă, foarte multă corespondenţă. Toate vin să se adauge legatului transmis de sculptor însuşi, cînd oferea şi Atelierul, în 1956-57. Colecţia existentă s-a îmbogăţit, astfel, cu 97 de desene şi peste 10.000 de file de arhivă înregistrate în 2001, care – pentru această inestimabilă recoltă – ar merita considerat an de graţie.

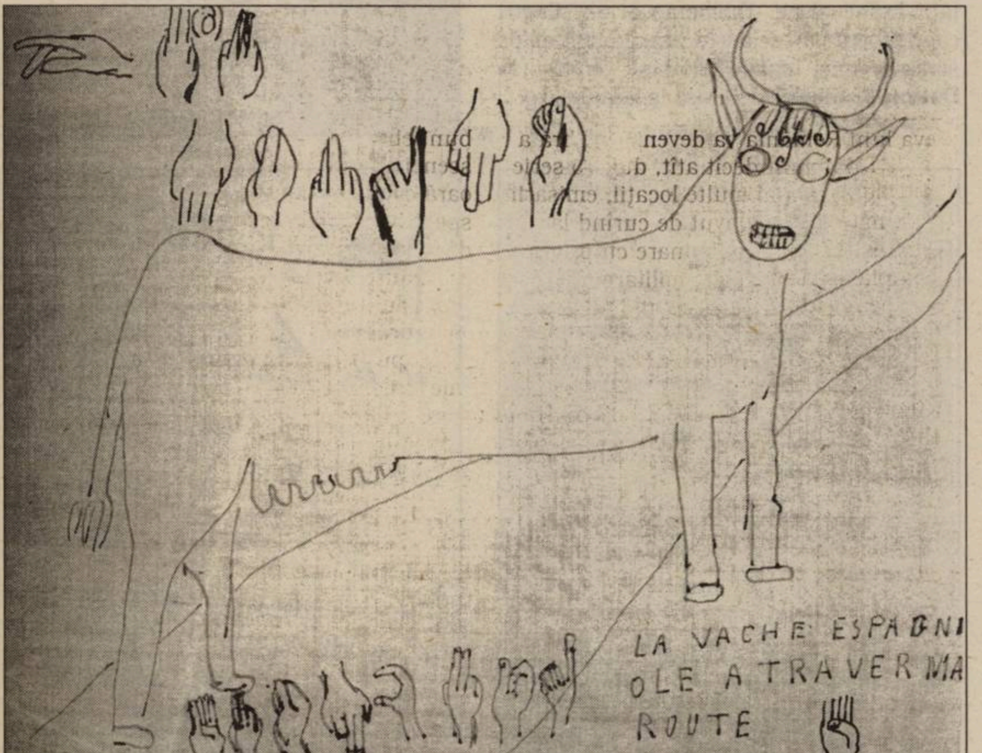
LA VACHE ESPAGNIOLE A TRAVERMA ROUTE

Vaca spaniolă, **august 1933?, cerneală albastră şi maro pe hîrtie**

Răstimpul scurs de atunci a fost necesar pentru inventariere, plasări în ordine, catalogări clasificate pînă ce o selecţie ilustrativă să permită instalarea expoziţiei adăpostite de Centrul Pompidou. Din totalul desenelor, peste 50% au putut fi privite, iar dintre scrisori, nici pe sfert n-au avut cum să fie puse în evidenţă. Dar, cu ajutorul catalogului, extrem de riguros elaborat, e posibilă o imagine concludentă asupra aportului substanţial oferit viitoarelor investigaţii de întregul ansamblu. Exegeţii au a beneficia de o adevărată mană cerească. Se va avansa, mai ales, în zone biografice lacunare. Anturajul cristalizat în jurul sculptorului se diversifică enorm şi se colorează spectaculos, datorită valului imens de corespondenţă ce-şi aşteaptă cercetătorii. Cifrele statistice furnizate sînt, în unele cazuri, impresionante. Au intrat în componenţa fondurilor arhivistice nu mai puţin de 211 file provenite de la Martha Lebherz, secretară şi prietenă între 1926-1931. Din anii 1914-1921 provin alte 175 file semnate de Leonie Ricou, fost model. Semnătura fidelului său prieten Marcel Duchamp apare de 106 ori, e drept, de-a lungul mai multor decenii. Şi cîţi încă! Fernand Léger de 52 de ori, Marcel Mihalovici de 61 de ori. Cu ultimul ne apropiem de cercul relaţiilor ce ne privesc îndeaproape. Nenumăraţi artişti originari din România au trecut pragul atelierului din Impasse Ronsin, în frunte cu Tzara, Fundoianu, Voronca; apoi au fost cei interesaţi profesional să-i preia învăţătura, ca Militza Petraşcu sau Irina Codreanu. Pe lista corespondenţilor săi figurează români de tot felul, de la pictori (Gh. Petraşcu, Ştefan Popescu, Iser), critici (V.G. Paleolog, cu un statut special, Comarnescu, Ionel Jianu), literaţi (Peter Neagoe, Ion Călugăru, Jacques Costin) şi, anterior tuturor, compozitorul Dimitrie Cuclin. E cert că aria cunoscuţilor din România cuprinde multe alte nume. Probabil, unele nu s-au lăsat uşor descifrate la prima operaţie de triere a materialelor (se dau 173 de semnături neidentificate pentru perioada 1910-1956) ori posesorii lor nu au apucat să-i scrie maestrului, cu toate că s-au intersectat cu el măcar cu ocazia uneia dintre vizitele lui în ţară. Dacă avem în vedere, de pildă, doar vizita din 1930, referinţele scot la iveală persoane dintre cele mai diverse. Momentul a rămas pentru istorie în înregistrarea promptă a lui Geo Bogza – **Jurnal de copilărie şi adolescenţă** –, cronicar destoinic al acelei memorabile miercuri 8 octombrie: „La Voronca. Îl cunosc pe Lucian Boz, venit în legătură cu un *interview* lui Brâncuşi [...]. Apoi cu toţii la Maxy, unde erau: el, nevastă-sa, Corneliu Mihăilescu, Florian, nevastă-sa Corsa, Roll, Călugăru, Alecu Marius, o soră a lui Edy, Puiu P. şi Brâncuşi. Individul, de o simplitate şi de o modestie uluitoare. Un moşneag simpatic, rustic, fără nici un pic de morgă. O conversaţie amestecată franţuzeşte cu româneşte... S-a stat pînă după unu. Cîţiva îl conducem pe Brâncuşi pînă la hotel Bulevard“.

Cu două zile înainte, Călugăru salutase prezenţa oaspetelui chiar pe prima pagină din **Cuvîntul** şi e de presupus că-i fusese

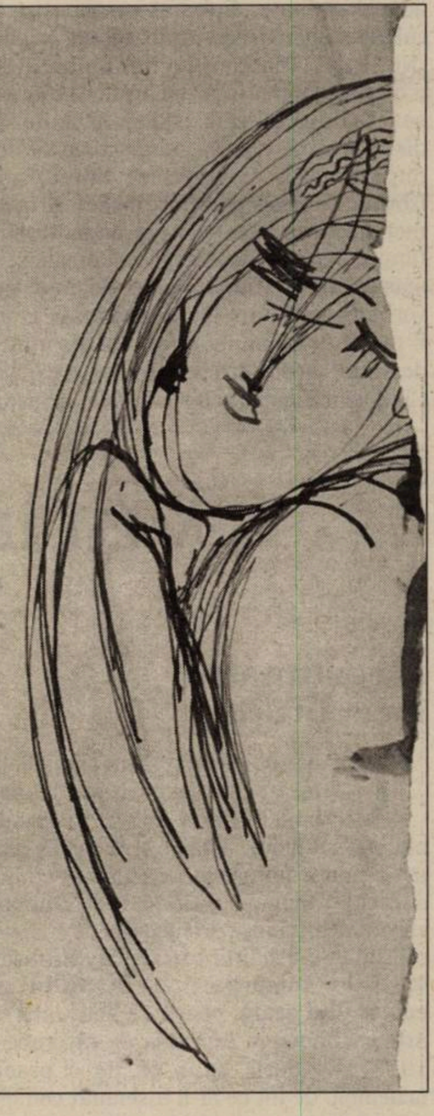

Tors de fată **(studiu pentru *Prinţesa X?*), circa 1930, cerneală maro**

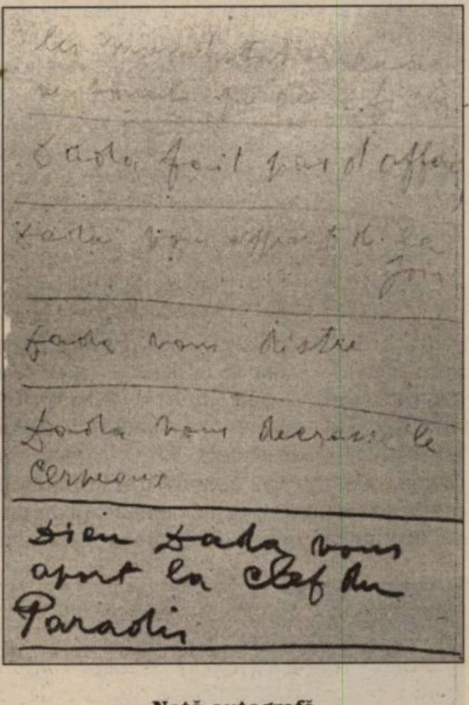

Bien Dada vous aport la clef du Paradis

Notă autografă a lui Brâncuşi

adus la cunoştinţă textul: „Tăiaţi viţelul cel mai gras, rumeniţi-l în frigare: s-a întors fiul risipitor... un musafir scump al ţării întregi. A venit cu trenul, ca pasager anonim, fără să fie poftit de oficialităţi, fără manifestaţie cu steaguri la gară. Marele public trebuie să ştie însă că a sosit printre noi cel mai slăvit român, marele sculptor, scornitorul alfabetului plasticei noi... Fără vrerea lui a ajuns învăţător peste seminţia sculptorilor, cunoscut peste continente. El a glumit simplu, clar (cum clipesc stelele, în viclenia lor inocentă), s-a jucat cu pietrele din atelier şi cu lemnul, şi alţii i-au pus, copilului cu barbă, grade şi chipiu. Dar Brâncuşi preferă să se joace cuminte la dînsul acasă, să nu iasă niciodată în uniformă de mareşal cu fireturi critice". Bobîrnacul critic la adresa autorităţilor viza tapajul stîrnit, în aceleaşi zile, de o vizită a lui Paul Morand, chemat să ne facă propagandă, răsfăţat pretutindeni, dus special pentru a lua masa cu regele, la Peleş. În timpul acesta, renumitul artist accepta să răspundă solicitărilor unei ziariste oarecare, fără a se formaliza, împărtăşindu-i onest convingeri adînc meditate. Întrebat ce maeştri l-au călăuzit, mărturisea aproape cu umilinţă: „Nici unul. Toate au pornit din mine. Arta e o taină, o credinţă, nu-i o formulă. Cînd se face după o teorie, e falsă. Trebuie să ne distrugem pe noi, să ne degajăm de toată impertinenţa omenească. Numai astfel izbutim să descoperim frumosul. Arta nu e nici modernă, nici veche, e artă. Numai că timpul perfecţionează spiritul omenesc – şi spiritul cere el însuşi aceasta. Aud astăzi vorbindu-se de tot felul de curente în artă. E un fel de balamuc universal. Arta nu s-a dezvoltat decît în epocile mari religioase. Cînd sentimentul religios scade, urmează o decadenţă. Tot ce se creează prin filozofie şi prin religie e bucurie, lumină, libertate" (interviu luat de Apriliana Medianu, **Curentul**, 6 oct. 1930).

Asemenea declaraţii dezvăluie sursele cuceritoarei modestii, acea conduită a lui Brâncuşi departe de orice discriminare, parcă anume făcută să invite la dialog neostentativ, ca de la egal la egal. Artist orgolios cît cuprinde, dar ins fără aroganţă faţă de semeni. A constatat-o şi Adrian Maniu, înregistrînd-o încă mai cucernic decît Bogza: „Ochii lui ageri ca ai viezurelui, barba rotundă ca un cuib pufos şi luminos din care zboară cuvintele ca puii de pasăre măiastră, mîini în care domneşte puterea de a da ritmuri noi pietrei şi bronzului aurit, şi spate obişnuit să poarte, dacă nu desaga ţăranului, cel puţin povara mîndră a unor gînduri noi" (**Dimineaţa**, 12 oct. 1930). Autorul acestui portret, pe lîngă har poetic, avea el însuşi dexterităţi plastice, era capabil să traseze un profil din puţine linii, cu intuiţii rapide. Dovadă, în această împrejurare, cum găseşte mijlocul de a asocia omul şi opera în reverberaţiile metaforei ce-l aşază pe creator sub o aură magică: „Singuratec – asemeni cititorilor de stele care îşi închinau viaţa numai privirii nopţii – el poartă adevăruri unice astăzi în ştiinţa cea mare a săpărilor de stele. Departe de lume, lauri glorioşi îi sînt închinaţi, peste care calcă nepăsător. Poate chiar a descoperit o ştiinţă nouă – o algebră a geometriei –, şi toate operele lui nu sînt decît teoreme plastice. De mult – şi cel dintîi – Brâncuşi nu a mai sculptat figuri, ci gînduri...".

Este uimitor ce formule inspirate izvorau din pana poetului, fascinat de fugara întîlnire, odinioară, la Bucureşti, spontane caracterizări pline de rezonanţă actuală, de parcă ar fi tras cu coada ochiului spre imagini identice acelora generos oferite publicului, deunăzi, la Beaubourg. O „algebră a geometriei" este echivalentul unei definiţii sau, măcar, concluzia meditaţiilor prelungite în contextul revelatoarei **dation Brancusi**.

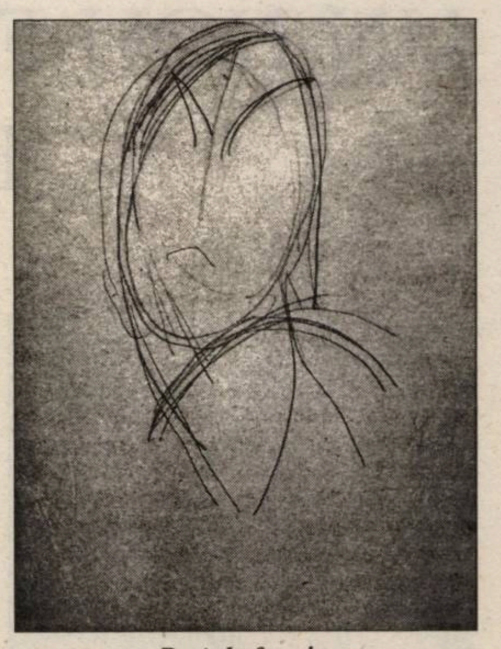

***Bust de femeie*,**
studiu după *Baroana*, la începutul anilor 1920, creion pe hîrtie

Variaţiuni la Brâncuşi

DAN HĂULICĂ

Perpetuitatea începuturilor

Cum se poate restitui creaţiei, care mînuieşte expert instrumente înalt verificate, infailibil eficiente, o bucurie scutită de blazare şi de plictis repetitiv, o emoţie înfrigurată, asemenea cu aceea a începuturilor? Prin Marcel Duchamp chestiunea primise un răspuns de o negativă radicalitate. Pictorul care, tînăr, stîrnise tumultuos comentarii, prin **Nudul** său **coborînd o scară**, obiect de acut interes la Armory Show, la expoziţia de răscruce din 1913, s-a dezis apoi, ca de o practică nedemnă, de tot ce ar fi însemnat confort al continuităţii, acumulare fără suspiciune. Suspendat în puţinătatea ironică a conceptului, gestul facerii şi-a pierdut inocenţa cantitativă, pictorul s-a deturnat de la tradiţionala comuniune cu mijloacele retiniene, nemaivoind pentru sine o profesionalitate înţeleasă în chip restrîns, fizic, ca o servitute manuală, fără acces la neastîmpărul ideii. Faţă de această resemnată damnare, humorul lui Duchamp reacţiona casant: „De cînd generalii nu mai mor călare, pictorii nu mai sînt obligaţi să moară la şevalet".

Dispus, înainte de orice, „să se amuze" – e termenul ce revine frecvent în interviurile lui, detaşat lucide –, Marcel Duchamp se scutură de perspectiva unei productivităţi bine reglate – luna şi tabloul –, ca de un coşmar unde i s-ar încheia dezastruos invenţia. Dar nu recuză răbdarea, altfel îndărătnică şi artizanală, care l-a făcut să revină, ani întregi, asupra unei strădanii minuţioase, punînd în joc mensuraţii atente şi devoţiunea unei iluzii alchimice. *Le grand Verre* şi insolitul unei atare proiecţii – un obiect care ar comporta o a patra dimensiune, invizibilă –, Duchamp le-a purtat îndelung în minte şi în bagaje, în strămutările sale dintre Paris şi New York. Şi, mai ales, le-a denumit nu printr-un termen comod din panoplia convenţională – tablou, desen –, ci printr-un recurs poetic, „în sensul cel mai mallarméan al cuvîntului" – cum îi precizează el, hotărît, într-o convorbire din 1966, lui Pierre Cabanne. Opera sa *magna*, insidios obstinată, se cheamă, deci, „retard en verre" – *întîrziere* ce acumulează hîtru hazardurile materiale, rămînînd transparentă, imună la descărcările pastei, nicicum datoare vehemenţelor de temperament.

Curioasă fidelitate, căreia i se alătură, în plan biografic, o alta, legată de un erou al artei scump nouă, Brâncuşi, proclamînd tocmai virtutea creaţiei mai presus de orice saturare sau abandon delicvescent, de orice oboseală proprie sfîrşiturilor de ev, de ciclu istoric! Simetric, sub un nou semn contrar, Brâncuşi închipuie o ipostază a creaţiei grandios imperturbabilă, ca natura. Ea depăşeşte graniţele unei psihologii subiective, îl instalează pe artist într-un absolut al începuturilor perpetuu reiterate. „Au moment de se mettre à l'oeuvre, c'est-à-dire à tout instant de sa vie" – scria Benjamin Fondane, rezumînd forţa obiectivă a disponibilităţii brâncuşiene, aptă să devină fără crispare, neabătut, „starea de a face"... „Acest artist n-are arbore genealogic", formulă tot Fondane, în 1929, impresia frapantă de a se afla în preajma unei creativităţi care îşi ajunge, asemenea cu o candidă demiurgie. Ceea ce, altcum exprimat, se regăseşte în accentele de gratitudine ale unei generaţii mai noi, pregnant constructive, de plasticieni care au optat pentru puritate, mai ales sub emblema geometriei minimaliste. Nu numai un Dan Flaviu îi dedică bătrînului, în material fluorescent, în 1963, o **Diagonală a extazului personal**, omagiind reperul **Coloanei fără sfîrşit**; un alt american notoriu, operînd cu materii dure, Carl André, îşi recunoaşte şi el datoria, fulgurant, în 1993, într-un adevărat scurt-circuit al admiraţiei: „Brâncuşi a avut o mare influenţă asupra travaliului meu, căci el a trecut direct de la preistorie la veacul XX".

O asemenea alianţă cu timpul, care cavalcadează franc mileniile, e altceva decît o „întîrziere" specios amenajată printre cutii cu surprize paradoxale, din care nu lipseşte umbra Pandorei. Faţă de Brâncuşi, Duchamp a arătat, însă, decenii întregi, un devotament eficace, pătrunderea sculptorului român în Statele Unite a beneficiat amplu de acţiunea acestui intermediar celebru în America, de aplicaţia respectuoasă cu care i-a pus în spaţiu sculptura, la expoziţiile din 1927 şi 1933. Mai mult decît atît, această inteligenţă mai degrabă dezabuzată se contaminează stenic de atmosfera reuşitei brâncuşiene. El, care, în ajunul vernisajelor, părăsea de obicei şantierele pe care le animase rodnic, spectaculara Expoziţie Surrealistă de la Paris din 1938, bunăoară, plecînd misterios, rămîne să asiste aici, la Brummer Gallery, în 1933, pentru a-i putea raporta marelui prieten: „beaucoup de joie dans l'air".

Bucuria nu se ostoieşte în preajma vitalităţii brâncuşiene: Duchamp şi alţi iluştri contemporani ni se adresează, grăitor, de pe simezele unei manifestări bine venite – **la Dation Brancusi**, deschisă la Beaubourg.

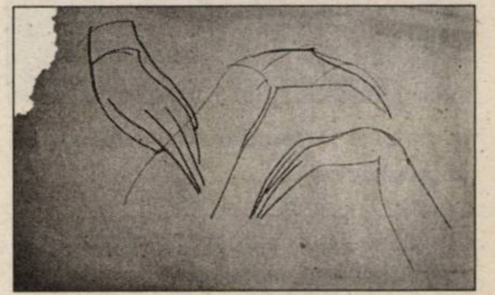

***Studiu de mîini*, circa 1912, creion albastru pe hîrtie ruptă**

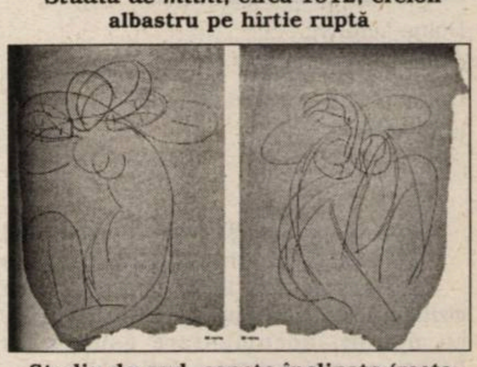

Studiu de nud, capete înclinate (*recto-verso*), creion albastru pe hîrtie ruptă

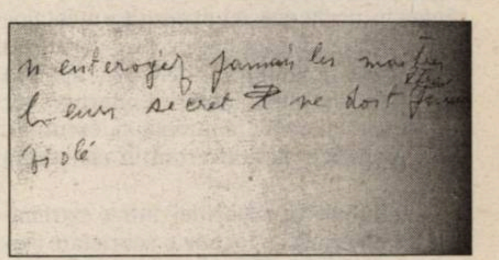

n enterogez jamais les maitres
leur secret ne doit
violé

Note de atelier nedatate

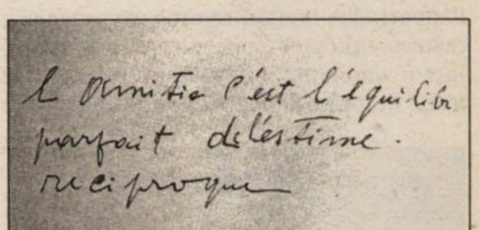

l Amitie c'est l'equilibr
parfait del'estime
reciproque

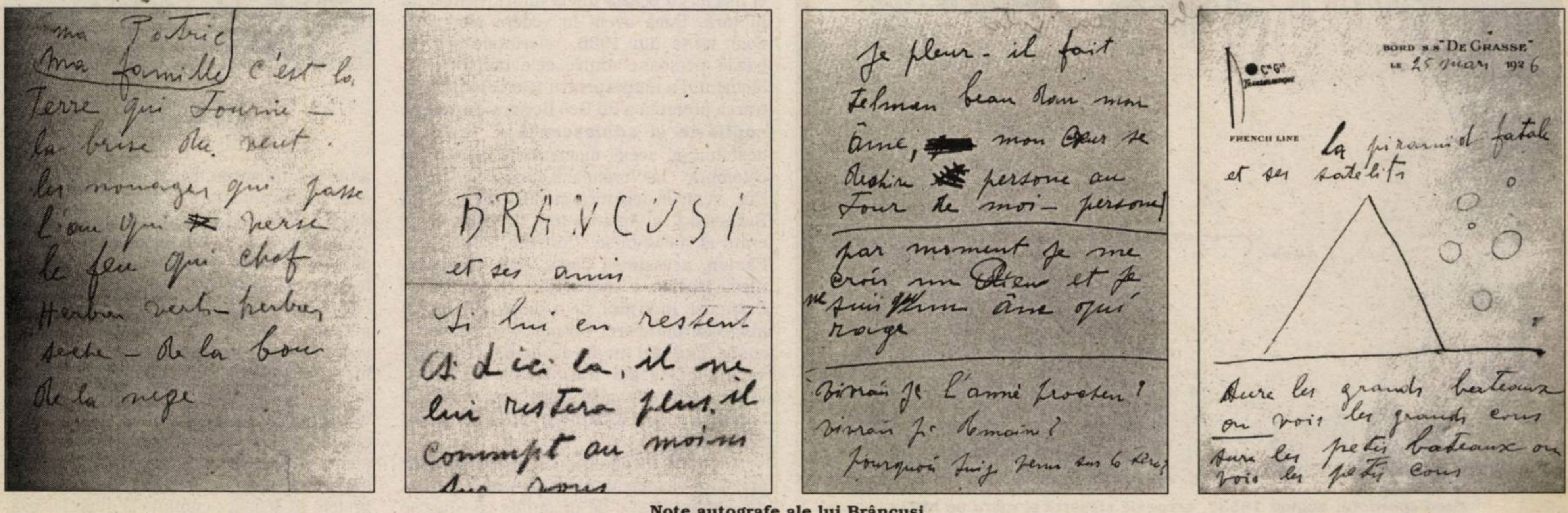

ma Patrie
ma famille c'est la
Terre qui Tourne –
la brise du vent.
les nouages qui passe
l'eau qui verse
le feu qui chof
Herbes verts – herbes
seche – de la boue
de la nege

BRANCUSI
et ses amis
si lui en restent
A dici la, il ne
lui restera plus. il
Commpt au moins
sur vous

Je pleur – il fait
telman beau dan mon
âme, mon coeur se
dechire persone au
tour de moi – persone

par moment je me
crois un Dieu et je
me suis un âne qui
rouge

Vivrai je l'anné prochen?
vivrai je demain?
Pourquoi suis je venu sur 6 [illegible]

BORD S.S "DE GRASSE"
LE 25 mars 1926
FRENCH LINE
La piramid fatale
et ses satelits
Sure les grands bateaux
on vois les grands cous
sure les petis bateaux on
vois les petis cous

Note autografe ale lui Brâncuşi

De amicitia

Culminaţia care e opera brâncuşiană realizează, pe traiectul intens al perfecţiunii, un paradox umitor: ea întreţine, în sufletele ce au norocul s-o contemple, sentimentul de a se regăsi în ceva organic şi simplu. E ca şi cum, purtat de forţe naturale, pe orice drum te-ai afla, oricît de avansat, ai deţine totuşi putinţa căreia Grotowski, pateticul om de teatru, îi spunea radical, inconturnabil: *„être dans le commencament*“. A continua să fii instalat, sigur şi forte, în inocenţa *începutului*, într-o fericire aprigă, din care să împărtăşeşti privirile, garantîndu-i prin legea ta profundă tezaurul – acesta e „zenitul întors“, aţintit de creatorii din stirpea necanonică, imens radioasă, a unui Brâncuşi.

Astfel de traiectorii, ţîşnind cîteodată dintre straturi, masiv acumulate, de livresc, comportă, spre a le menţine peremptoriu limpezi, un soi de magnific afişaj, pe întinderi fără graniţă. Ezra Pound îl anunţă superb, „ou vent être amical – aider les étoiles circuler“, într-o adresare către Brâncuşi, care, în treacăt, scapără pe firmament himere artistului capabil să trăiască şi să ordoneze fundamentele. Agent de circulaţie la nivelul astrelor – de ce nu? – între familiar şi grandios, formularea marelui poet, dintr-o scrisoare trimisă tardiv, din anii exilului de la Rapallo, are meritul să exemplifice pregnant bogăţiile de sens şi de verb conţinute în arhiva brâncuşiană – în documentele de acum adăugîndu-se patrimoniului deja existent la Muzeul Naţional de Artă Modernă din Paris.

Căci despre această substanţială augmentare este vorba în consideraţiile de faţă, despre ansamblul venit să întregească, în marele muzeu, moştenirea sculptorului: desene, în număr de 97, foi de arhivă diverse – mai mult de zece mii –, carnetul de adrese al lui Brâncuşi, scrisori şi însemnări, de la gospodăresc la elevat, ciorne autobiografice, uneori aducînd lumini esenţiale asupra unui artist zgîrcit cu efuziunile explicative. Îşi declară de altminteri, fără înconjur, mefienţa faţă de un atare exerciţiu pleonastic, în chiar una dintre notaţiile expuse la Beaubourg: „Cînd eşti în sfera frumosului, n-ai nevoie de explicaţii“.

Şi, totuşi, de mai multe ori, pe simezele expoziţiei de la muzeu, care extrăgeau elemente din acest fond documentar, puteai citi reacţii şi frînturi de gînd altfel decît impersonale. Îi puteai intui cîteodată mişcări sufleteşti care încearcă un început de pledoarie împotriva simplismului şi a neînţelegerii; cînd îl porneşte pe Marcel Mihalovici, muzicianul cu suflet minunat, frecventîndu-l asiduu – tandru poreclit Cipică –, să-i redacteze o biografie demnă de spiritul în care definea Brâncuşi amiciţia: cu vorbele lui, dintr-un enunţ prezent la Beaubourg – „Prietenia este echilibrul perfect al stimei reciproce“.

Demiurgie şi vulnerabilitate

Dintr-o atare exigentă prietenie, tînărul care era pe atunci, în anii '20, Marcel Mihalovici făcuse stîlp pentru nobila zidire a templului său lăuntric; cealaltă susţinere fiindu-i, nezdruncinat, George Enescu – aşa cum se vădeşte într-un amplu interviu, luat de Valeriu Râpeanu pentru **Secolul 20**. La ani distanţă, în perioada în care m-am bucurat, la rîndul meu, de cordiala, prelunga lui bunăvoinţă, Mihalovici punea un tremur fermecător de emoţie în relatările privindu-l pe Brâncuşi; ceea ce nu-i obnubilă nicicînd judecata şi gustul pentru nuanţe.

O liberă capacitate de discriminare îi venea şi din exemplul meşterului pe care-l reveră. Iată-l pe Brâncuşi, într-o fotografie din 1923, pe terenul de golf de la Chantilly, cu ocazia unei partide pe care o disputase acolo. E însoţit de Henri-Pierre Roché, care avea să devină cunoscut de către generaţiile mai tinere prin filmul lui Truffaut **Jules et Jim**, după cartea lui omonimă, servit de talentul enigmatic al lui Jeanne Moreau; şi, de asemenea, îl distingem în imagine pe Erik Satie, autorul **Gymnopediilor**, muzicianul asociat, într-o măsură, ideaţiei care a dus la sculptura interogativă numită **Socrate**. Purta cu solemnitate gulere tari, în figura lui apetitul deriziunii pre-dadaiste se alia cu anume ostentatorie rigiditate. Ceea ce lui Brâncuşi, care-l iubea, îi stîrneşte acest comentariu hazliu: „Satie se plimba cu noi, precum cloşca supraveghindu-şi răţuştele“.

„Brancusi c'est un bon bougre“ – băiat de ispravă –, mai spunea despre sine sculptorul, cu o inflexiune îngăduitor ştrengărească. Şi continuă mai grav, într-o grafie chinuită: „El nu lucrează ca să se laude, lucrează pentru o necesitate a lui (care îi este), proprie“. Accente umane suprinzătoare vin astfel să percuteze lespedea impenetrabil compactă a biografiei povestite pînă acum. Amestectul de senină demiurgie şi de vulnerabilitate, în faţa şocurilor de promiscuu impact ale cotidianului, face plauzibile unele gesturi prevenitoare din partea prietenilor, unele precauţii aproape materne. Cu prilejul călătoriei lui Brâncuşi pregătind expoziţia americană din 1927, Duchamp şi Roché se întrec în astfel de solicitudini. În ajunul plecării, spre a se asigura că Brâncuşi nu pierde trenul, Duchamp îi organizează şederea pentru o noapte la hotelul Istria şi îl acompaniază împreună cu Roché la gara Saint-Lazare, de unde avea să pornească spre Le Havre şi New York! Dincolo de polaritatea unor tipologii artistice – Duchamp-Brâncuşi –, ce ne-a reţinut anterior, aporturile arhivelor pot da o densitate nouă configuraţiei concrete de situaţii şi gesturi care se ţes în jurul axelor primordiale. Alegerea operată de organizatoarele expoziţiei de la Beaubourg, Marielle Tabart şi Doina Lemny, a avut în vedere aceşti factori ce se refuză reducţiilor ideologice ori simplismului narativ. Aşa cum în viaţă funcţionau indefinibil solidarităţi latente, dînd dreptul prietenilor lui Brâncuşi să se revendice de la un nume fictiv, adoptat ca o insignă, Maurice – scris cînd cu *au* cînd cu *o* –, aşa cum Marcel Duchamp îşi semna cu acest apelativ adăugat cartolinele de pretutindeni, fie şi cele trimise din Gran Canyon, iar sculptorul îl acorda cu o investitură meritată – „Oui, oui, oui, tu peux être un vrai Maurice“, „Da, da, da, tu poţi fi un adevărat Maurice“, îi spunea el unei amice, pentru că o găsea „nesofisticată“, „solidă“, „liberă în gîndire“ –, tot astfel îndemnul pe care-l oferă examenul larg, cuprinzător, al arhivelor este acela al unor trasee imprevizibile, neexcluzînd străbaterile transversale şi chiar surprizele incongruităţii.

Bineînţeles, nu pentru pitorescul gol al naraţiunii, nu pentru vreun deplorabil mahalagism. E de remarcat mănunchiul simpatiilor feminine, al modelelor care se împărtăşeau, admirative, din fervoarea atelierului şi din prezenţa fascinantă a sculptorului nu conducea în prezentarea expoziţiei la nici o scăpare de gust, la nici o exhibare euforică de indiscreţie. Cuviinţa pe care Brâncuşi o imprima acestui capitol de biografie ar interzice cu desăvîrşire asemenea tentaţii.

Ca o pecete de tenace gingăşie, mi-a rămas în memorie apariţia uneia din fiinţele care se mişcaseră suav în preajma sculptorului. Era la 10 ani de la moartea lui Brâncuşi, fusesem invitat să vorbesc la Paris, alături de directorul Muzeului Naţional de Artă Modernă, pentru o celebrare care se desfăşura în auditoriul de la Guimet. În asistenţă, critici de prestigiu ca Jacques Lassaigne şi numeroase chipuri din lumea artei – o revăd în rîndul întîi pe Nadia Kandinsky. Legatarii universali ai lui Brâncuşi, Alexandru Istrati şi Natalia Dumitrescu – cei de pe urma cărora **la Dation Brancusi**, despre care vorbim aici, a ajuns la Beaubourg –, au avut atunci ideea de a ne produce o nesperată surpriză. Încă frumoasă în ciuda vîrstei, într-un elegant *tailleur rose*, apăru în faţa noastră, destinsă şi demnă, Eillen Lane; aceea pe care Brâncuşi, spre a o sustrage unei încercări dureroase, o invitase în ţară şi o prezentase la Hobiţa, hieratic înveşmîntată în straie şi podoabe româneşti. Fusese sărbătorită cu prietenie, îi ziceau „la petite mademoiselle“. Întîmplările din 1923 reveneau spre noi, în surîsul ei calm mi se părea că se adună un întreg tărîm al memoriei; împăcînd distanţele şi concentrînd incomensurabilul.

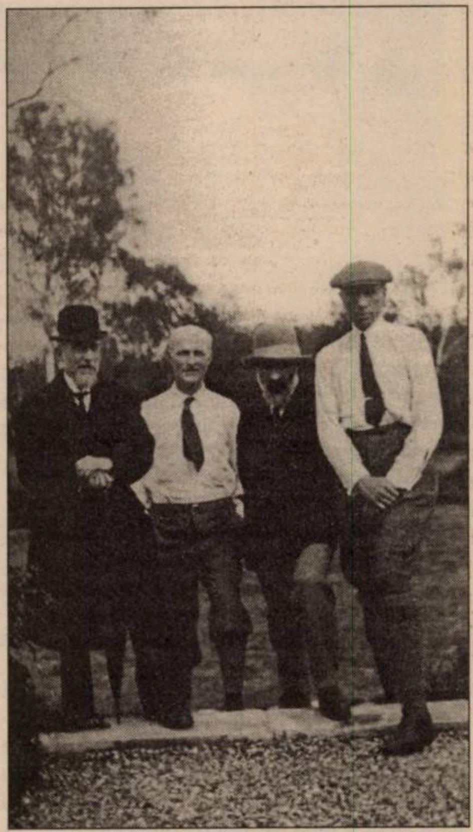

Teren de golf la Chantilly (Erik Satie, John Quinn, Brâncuşi, Henri-Pierre Roché), 1923

Vestiri năzdrăvane

La vremea fastă a unui început de an, imaginile care ne încolţesc în minte asumă un înţeles de matinală vestire. Brâncuşi vine spre noi, purtat de această congruenţă simbolică, el căruia Benjamin Fondane îi asocia, drept metafore definitorii, pala de lumină ce izbucneşte în flacără şi, acustic, soneria declanşată de *réveille-matin*. Îl mulţumea, de altminteri, pe bătrîn, cînd îşi punea la întrebări vizitatorii, să afle, pe buzele lor, echivalentul fonic exploziv pe care-l aştepta. Un *Cucurigu!* fu, copilăreşte, în trîmbiţă voioasă, răspunsul găsit de Cella Delavrancea, spre a vădi că dezlegase ghicitoarea meşterului şi identificase prompt sculpturile care-s **Cocoşii**.

Zigzagul lor plastic, pe verticală, în ferăstrău robust, trecea dincolo de stridulaţiile pe care motivul le-ar fi putut prilejui, apucat cu o mai firavă îndemînare. Între uneltele vajnice ale lui Brâncuşi, cu efect peremptoriu, volumele acestea exclamative, proptite bine pe un picior rotunjit precum trunchiul copacilor, nu s-ar fi lăsat nicicum smulse de la chemarea prelungă şi înaltă care le era rostul.

Aşa mi s-a părut nimerit să funcţioneze, ca un catarg pentru corabia unei vaste aventuri, **Cocoşul** brâncuşian realizat în metal, la scară monumentală, atunci cînd am înţeles a recurge la el, în cadrul **Omagiului** pe care i-l închina sculptorului, în 1982, Bienala de la Veneţia. Mărirea, iniţiată sub

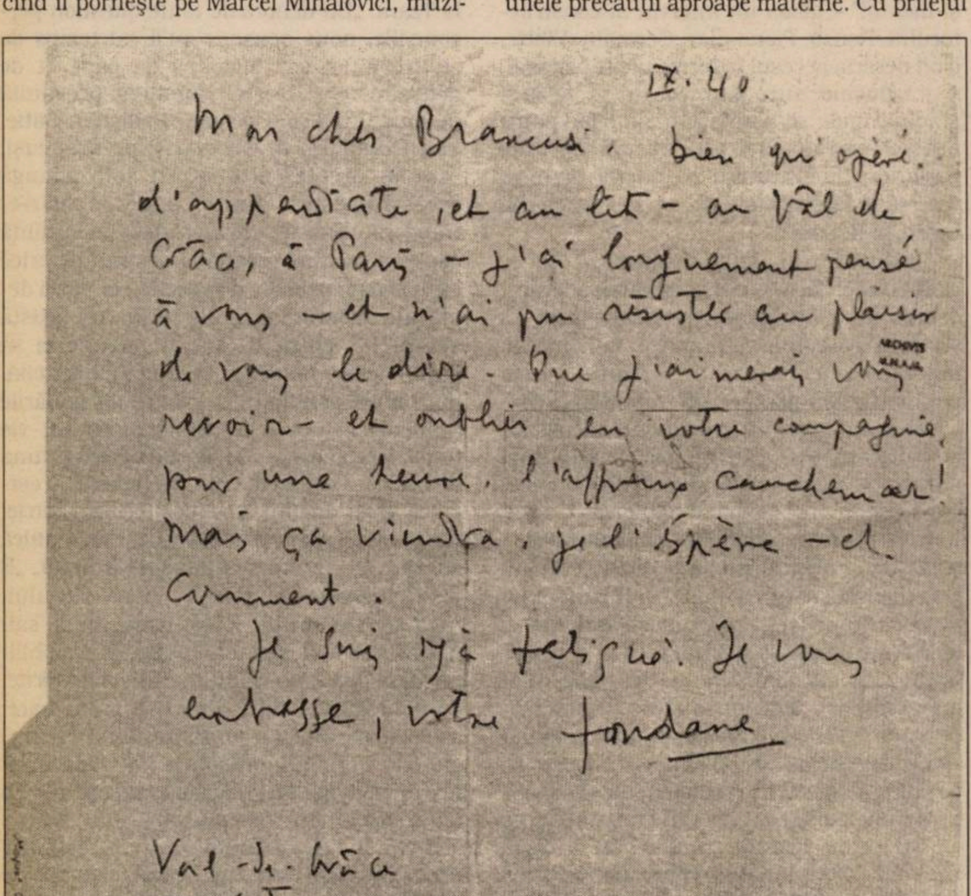

IX. 40.

Mon cher Brancusi, bien qu'opéré d'appendicite, et au lit – au Val de Grâce, à Paris – j'ai longuement pensé à vous – et n'ai pu résister au plaisir de vous le dire. Que j'aimerais vous revoir – et oublier en votre compagnie, pour une heure, l'affreux cauchemar! Mais ça viendra, je l'espère – et comment.

Je suis déjà fatigué. Je vous embrasse, votre Fondane

Val-de-Grâce
1er Fiévreux
Chambre 4.

ARCHIVES
M.N.A.M

Scrisoare de la Benjamin Fondane, septembrie 1940

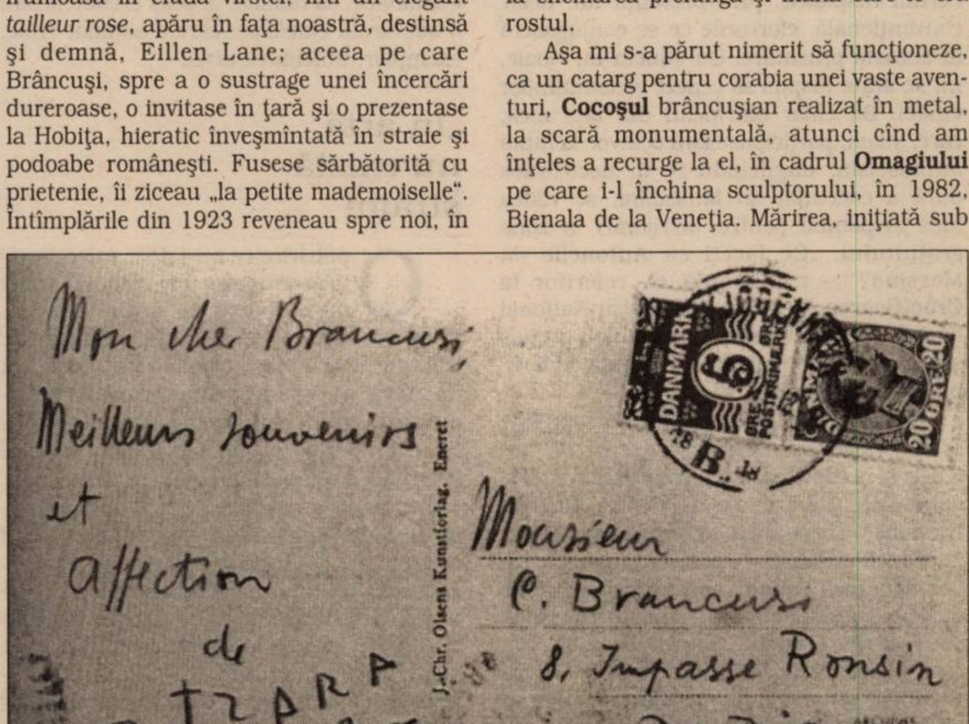

Mon cher Brancusi,
Meilleurs souvenirs
et
affection
de
TZARA

J. Chr. Olsens Kunstforlag. Eneret

Monsieur
C. Brancusi
8, Impasse Ronsin
PARIS
Frankrig

ARCHIVES
M.N.A.M

DANMARK
5 ØRE
20 ØRE
B.

Carte poştală din Danemarca de la Tristan Tzara, august 1925

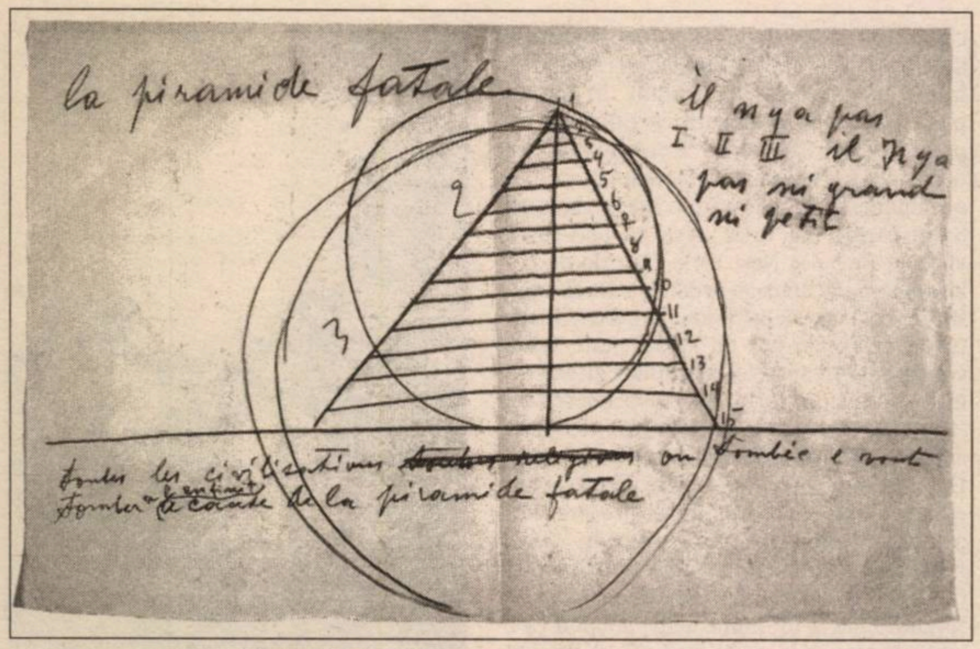

Piramida fatală, **circa 1926, creion pe hîrtie**

supravegherea bătrînului, dusă la bun sfîrşit după moartea sa, şi ajunsă un test de transpoziţie ambiţioasă, cu care se mîndreşte Fundaţia Beyeler, am instalat-o atunci în axul chiar al Pavilionului principal, astfel încît să deschidă expunerea întregii ediţii, intitulată **Arte come arte – Persistenza dell'opera**: Arta, în realitatea ei intrinsecă, în raţiunea ei de a vieţui autonom, neatîrnată de ectoplasma gesturilor superfetatorii şi a manifestelor.

Făcînd parte, la acea dată, din echipa responsabilă ce elaborase strategia de ansamblu a Bienalei, urmăream cu firească înfrigurare mersul lucrărilor. Mă înspăimînta nereuşita arhitecţilor şi tehnicienilor bine calificaţi, care, totuşi, pînă în ajunul vernisajului, nu fuseseră în stare să implanteze **Cocoşul**: suportul nu făcuse priză în baza anume pregătită, lipsind exordiul Bienalei de verticala triumfală pe care voiam să i-o dăruim. Ceremonia vernisajului bătea la uşă, onorată de floarea criticii internaţionale şi de autorităţi, în frunte cu preşedintele Italiei, mai rămînea puţină vreme, iar muncitorii care urmau să desăvîrşească preparativele nu se arătau nicicum zoriţi. Abia după miezul nopţii, oamenii se puseră în fine pe treabă, ca şi cum ar fi tentat, într-o joacă astuţioasă, soarta întreprinderii. Italienii aceştia, cu cîteva ceasuri mai înainte nepăsători, se aferau acum cu o eficienţă artistă, calculată pentru un balet paradoxal. Îi îmboldea vreo tainică inspiraţie, magic infuzată dinspre **Cocoşul** brâncuşian? În orice caz, dimineaţa, la ora prevăzută, semnalul **Cocoşului** ne însoţea tonic, mulţimea îl înconjura, circulînd îmbietor printr-o scenografie care ne trecea sub **Poarta Sărutului**, admirabil tradusă fotografic de către Dan Eremia Grigorescu. Plin de amenitate, preşedintele Alessandro Pertini răsplătea, prin prezenţa lui, deloc convenţională, eforturile ce se conjugaseră în această prăznuire. Cu silueta lui vioaie, nu se arăta dispus să cedeze vicisitudinilor vîrstei. Ba chiar bătrînelul din faţa mea, care, ştiam, participase fără echivoc la lupta antifascistă, implicîndu-se în deciziunea dură a execuţiei lui Mussolini, se vădea încă disponibil pentru îngrijorări în zona gratuitului. „Ce faceţi cu Antonello da Messina?“ – mă abordă el, referitor la **Crucificarea** de la Muzeul nostru Naţional de Artă, la sănătatea acestui tablou preţios şi tensionat, avînd atunci trebuinţă de terapia unei restaurări.

Insule de inefabil, ivite între presiuni de ordin pragmatic, îşi mijesc deopotrivă antenele şi în copioasa întindere de informaţii şi solicitări pe care o reflectă **La Dation Brancusi**. Cîteodată arbitrarul invenţiei poetice răzbate acolo cu putere eruptivă, căci, vorba lui Ezra Pound, „on veut toujours faire quelque chose – battre un tambour pour faire pousser les oiseaux“. Răpăit de tobe, din care să se înalţe, crescînd învoaltă, curba păsărilor –, o astfel de insolită parturiţie ar exemplifica comorile de fantezie proprii unui poet de statura lui Pound; dar şi lungimile de undă care-l corelează cu năzdrăvănia lui Brâncuşi, cu impulsuri germinînd ispititor în schiţele acestui patrimoniu. Cutare studiu de pasăre din 1912, bunăoară, relevă amintirea unei reţele solzoase ca de artefact bijutier, din seria pieselor arheologice tip **Cloşca cu pui**. Brâncuşi le putuse vedea în studenţie – după ce Odobescu le sporise prestigiul, purtate prin expoziţii semnificative, în Anglia şi la Paris, studiate în monografia lui despre **Tezaurul de la Pietroasa**; încît, reflex de incultură suspicioasă, cînd s-a produs efracţia dibace a comorii, spectaculos sustrasă din muzeu, jurnale dezinvolte îndrăzniră un joc de identităţi deplorabil, Pantazescu-Odobescu: contopind numele unui fur neruşinat cu acela al cărturarului şi arheologului care ostenise să-i croiască tezaurului o nobilă notorietate! Dar sub aluzia muzeală – cu asemenea aură anecdotică –, sculptorul aduce, în desenul său, un accent de observaţie naturalistă; formele reticulate, oricît ar trimite stilistic spre zările unei extensii considerabile, de la goţi pînă în Persia, stau pînă la urmă, hilar, pe reazemul unor labe de pelican.

Alte desene, prevestitor sintetice, studii de mîini, de pildă, din acelaşi an, aliază muzical elemente opuse, cu un har al conjuncţiei irezistibile, tratînd palmele stilizat, ca nişte palete ascuţite, în care simţi totuşi că se adună un respect mut al vieţii: ceea ce va îngădui atîtea concordante variaţiuni, din seria **Domnişoara Pogany**, care-s tot atîtea magnifice izbînzi. Să nu-l credem, însă, pe Brâncuşi satisfăcut de simpla dominare mecanică a variabilului, după o combinatorie de interşanjabile care s-ar desfăşura magistral! Ne-o spun tranşant însemnările ce au figurat acum la Beaubourg: „L'art ne doit pas être regardé comme un savoir-faire“. Ajuns pe un palier – un etaj, zice el, într-o scrisoare de la New York – „unde toată lumea este eu şi eu sînt toată lumea“, Brâncuşi nu încetează, dilatîndu-se astfel, în această transparentă culminaţie, să rămînă, în sens aristotelician, o adevărată *entelehie*; care a asumat eroic, exemplar, unicitatea artei.

„În artă, nu există străini“

Opotrivire ce nu-i doar calendaristică, datoare mai degrabă unei meteorologii de ordin interior, unde se cern tainic zăpezile amintirii, ne aşterne peste suflet, acum, albul necorupt de atîtea ori prezent, ca un *leit-motiv* sentimental, şi în biografia brâncuşiană. Imacularea albului, emblemă unei vieţi care şi-a refuzat orice complezenţă în promiscuu, o invocă portul şi ambianţa proprii sculptorului; dar şi gîndurile prietenilor, cînd îl voiau astfel, proteguit ca într-o aură sacramentală: „Je sais que vous avez repris votre attitude verticale de Dieu thrace qui fait chanter les pierres“ – îi scria Jean Cassou în 1955, după cîteva luni de spital şi de convalescenţă. Sau atunci cînd, cu decenii mai înainte, afectuos îngrijorate, îl căutau spre a-l susţine împotriva ofenselor stupide. Aşa se încheia emoţionant: „J'embrasse votre beau sourire“, – scrisoarea din 11 martie 1920, pe care i-o adresa Blaise Cendrars, aflînd de excluziunea scandaloasă a bronzului brâncuşian, **La Princesse X**, scos din expunere la Salonul Independenţilor, prin amestecul Prefectului de Poliţie, alertat de zelul unor confraţi: ca să nu-l şocheze, la inaugurare, pe domnul Ministru! Deplorînd incidentul, elveţianul inimos, explorator de spaţii vaste, care avea la activ aventuri literare precum **Proza Transiberianului**, arunca în postscriptum, între el şi marele său prieten, o punte înaltă de alb, sublim consolatoare: „Je suis seul dans les neiges comme vous dans votre atelier tout blanc“.

Brâncuşi n-a rămas totuşi singur în acea împrejurare – grea de consecinţe pentru el, căci şi-a impus, pentru ani lungi, în chip obstinat, să nu mai participe la Saloanele franceze, pe artiştii academizaţi ai unui astfel de circuit oficial desemnîndu-i drept „îngropaţi de vii“, care „nu ne invită decît la moarte“. S-au strîns atunci în jurul lui, într-un gest de protest şi publică solidaritate, semnături semnificative – Picabia, Braque şi Picasso, Fernand Léger, H. Laurens, Derain, Dufy, Lipchitz, André Lhote, Juan Gris, Gleize şi Metzinger, Goncharova, Larionoff şi Archipenko, Ribemont-Dessaignes, Reverdy, Cocteau, André Billy, Erik Satie, Georges Muric, Auguste Perret, Mme Curie: mai mult decît „cîţiva rari Europeni internaţionali“, cum se exprima Cendrars, reprezentîndu-şi acest posibil reazem pozitiv aidoma cu „poporul din Belleville“.

La victoria deplină pe care a repurtat-o în timp o atare solidaritate – peste mojicia interpretărilor obscene –, ne gîndeam fără voie, cu o firească gratitudine, atunci cînd Muzeul Naţional de Artă Modernă din Paris ne-a dorit martori ai unui moment sărbătoresc, inaugurarea Atelierului Brâncuşi, salubru reamenajat în 1997. Revăd festivitatea care încerca să traducă dimensiunea trăită, laborioasă a barocului, savoarea unui uzaj, sesizant subliniate de Germain Viatte, directorul Muzeului; chemaţi să ne împărtăşim din favoarea de a păşi, printre primii, în acest lăcaş şi de a semna într-un fel de registru de aur al reîntemeierii, Claude Pompidou, soţia Preşedintelui care a ideat Centrul de la Beabourg, Pontus Hulten, întîiul organizator al Muzeului, de care se leagă anvergura unor inconfortabile îndrăzneli şi de asemenea un grup de prieteni devotaţi ai patrimoniului brâncuşian, simţeam, în albul acoperind structurile de lemn propuse de arhitect, Renzo Piano, că această ceremonie ne introducea respectuos în unitatea demnă a unei opere şi în visul unui om. „Aproape ar trebui să-ţi lepezi pălăria şi încălţările, ca să pătrunzi în acest loc, nu numai fizic dar şi mental“ – lansa un interviu al constructorului Renzo Piano. Iar Germain Viatte, cînd descria accesul la tezaurul brâncuşian, scara ducînd către lăuntrul lui protejat şi grădina unde se plantaseră simbolic patru arbori, adăuga sensibil tremurul unei paranteze interogative: „o mierlă oare va veni să-şi facă acolo cuib, ca în copacii din Impasse Ronsin?“.

Întrupare a spaţiului românesc, în tot ce conţine el ca făgăduinţă pregnantă, adevărat *genius loci*, Brâncuşi nu încape însă în strategii posesive, care ar voi să-l ţină cu meschinărie confiscat, întors la un perimetru fără perspectivă. Admiratori care se aferează pios în transportul moaştelor aduse acasă, ciocli fără de voie ai unui ritual reductiv, tenacitatea lor rîvneşte să-şi anexeze stereotip tot ce e geniu românesc afirmat dincolo de vatra originară. Unei asemenea ispite, de provincialism impenitent, care nu lasă răposaţii să-şi continue în tihnă somnul de veci, Brâncuşi i-a răspuns cu anticipaţie. Merită meditată această atitudine a sculptorului, cu atît mai mult cu cît – hazard al aniversărilor – era într-o zi de 7 ianuarie, din anul 1947, cînd Asociaţia prietenilor lui Henri Rousseau, le Douanier, urma să decidă transferul osemintelor sale din cimitirul unde odihnea, la sudul Parisului, pînă la locul de obîrşie, Laval, în coasta Bretaniei. Scrisoarea lui Brâncuşi se opune categoric acestui proiect, şi el era îndrituit să-şi spună cuvîntul, căci săpase piatra de mormînt a Vameşului. Îi purta o admiraţie afectuoasă – cum rezultă şi din monografia lui Pontus Hulten, Istrati şi Natalia Dumitresco: „Era deschis, cinstit şi drept, spunea despre el Brâncuşi. Îi bănuia pe ceilalţi asemenea lui însuşi, le atribuia o egală puritate. Nu era naiv, dar avea candoare“. Judecata sculptorului cade fără apel cu privire la transferul care se punea la cale: „acest act ar fi un sacrilegiu“. Şi argumentele avansate depăşesc larg cazul singular aflat în discuţie: „Dacă Henri Rousseau ar fi rămas în orăşelul lui natal, e probabil că n-ar fi făcut nimic. Ca artist s-a născut la Paris, acolo şi-a găsit prietenii, cei care, înţelegîndu-l şi iubindu-l, l-au ajutat să-şi realizeze opera. Omagiul către Henri Rousseau, cum l-a formulat Guillaume Apollinaire şi cum a fost cioplit pe mormîntul său, este, în simplitatea lui mişcătoare, expresia însăşi a atmosferei care se crease în jurul pictorului. „Le transporter ailleurs serait le dépayser“ – conchide Brâncuşi. „L'âme de Henri Rousseau, son souvenir, ses cendres, appertienent toujours à Paris.“ Ostil încercărilor zadarnice de a se afla în treabă – cărora nu o dată, vai, Românii le-au plătit tribut –, ostil dezinvolturii ce riscă să depeizeze, în numele unei arbitrare fidelităţi, Brâncuşi nu se înstrăinează nicicum de sentimentul rădăcinilor sale. Dar nu-l concepe în mod simplist, fiind gata oricînd să manifeste valenţe către versante îndepărtate ale universului cultural. De aceea, prin 1922, Fernand Léger, care nutreşte ideea unor fresce, vine să-l consulte, în virtutea experienţei lui bizantin-orientale; de aceea, la rîndul său, mai tîrziu, solicitat de Christian Zervos, manifestă interes faţă de Meyerhold.

Cît priveşte gesturile de adeziune la cauze depăşind franc echilibrul solitudinii lui creatoare, iată un episod care se cere amplu tîlcuit. Nu-l explică numai raţiuni de simpatie amicală – ţinta fiind, pînă la urmă, Tristan Tzara –, dar şi o credinţă mai adîncă, într-un anume primordial ecumenism al artei. Era în 1922, apetiturile vanitos dictatoriale cărora le ceda André Breton, contrariate de reacţii de respingere la un proiect al său – un Congres care să definească limitativ Arta Modernă –, începeau să producă rupturi şi să alimenteze suspiciuni între purtătorii alianţei dadaist-surrealiste. Convocat la Closes des Lilas, la 17 februarie 1922, pentru a se pronunţa asupra acestui proiect, al Congresului de la Paris, sculptorul se raliază aprehensiunilor exprimate de cîţiva alţi artişti. Neliniştea lor adulmecă germenii unei „voinţe de a anihila ceea ce e viu“, periclitînd sensul inalienabil al creativităţii. Documentul adoptat acolo denunţă chiar ameninţarea unei derive xenofobe: „S-a ajuns să i se reproşeze cutăruia că vine de la Zürich“ – aluzie, deci, la Tzara. „En dehors de toute question personnelle, nous pensons qu'il est temps de mettre fin à ces histoires de pape et de défendre notre liberté.“ Rezoluţia, pecetluită de nume ca Arp, Cocteau, Radiguet, Satie, Van Doesburg, îl asociază şi pe Brâncuşi; care în dreptul semnăturii sale adaugă această apostilă. „En art, il n'y a pas d'étrangers“. Enunţ revelator, de o importanţă capitală, punînd creaţia la adăpost de orice exclusivism primar, de spectrul oricărei deplasate discriminări. „În artă, nu există străini“ – pentru că stă în puterile ei să dăruie, peste hotare şi interdicţii, o fericită, invincibilă proximitate. Printre însemnările brâncuşiene, care te pironeau ca un vis treaz în expoziţia de la Beaubourg, una identifica – heraclitean, am spune – cercurile apartenenţei nemijlocite: „ma Patrie, ma famille“, scrise nedespărţit, într-o unică *enclave*, cu întinderea ilimitată a lumii. „E pămîntul care se roteşte, briza vîntului, norii ce trec“ – apa, focul, iarba, verde sau uscată, noroiul, zăpada: totul într-o mobilitate fără oprelişte. Şi totul aruncat pe hîrtie, cu o turnură fluidă, dar cu o grafie care, asemenea aceleia a lui Picasso, nu vrea să ştie de corsetul etimologic al francezei. Această pagină magnifică o văzusem deja în *facsimil*, încheia monografia lui Pontus Hulten, Istrati şi Dumitresco. Străbătător peste graniţele care îngustează, clasicismul lui Brâncuşi nu se teme de infinit, se prinde salutar în hora elementelor; le înfruntă robust, în pendularea lor cosmică, le captează fără greş, cu supremă bucurie.

■

Politica educaţională: expertiză, dezbatere, decizie

După cum am mai informat, Centrul „Educaţia 2000+", organizaţie independentă de politici, consultanţă şi servicii educaţionale, membră a Soros Open Network (SON), şi Grupul de Reflecţie şi Iniţiativă „Focus-Educaţia" au organizat pe 20 noiembrie 2003 o dezbatere pe tema implicării societăţii civile şi a expertizei de specialitate în conturarea şi implementarea deciziilor de politică educaţională în România. Evenimentul a fost organizat în colaborare cu British Council, Goethe Institut şi Colegiul Noua Europă. Printre partenerii media ai dezbaterii s-a numărat şi *Observatorul cultural*.

Colocviul a reunit reprezentanţi ai Ministerului Educaţiei, Cercetării şi Tineretului (MECT), ai Misiunii Rezidente a Băncii Mondiale la Bucureşti, experţi în educaţie, reprezentanţi ai societăţii civile şi ai mass-media, în vederea formulării unor răspunsuri la întrebări esenţiale privind procesul de elaborare şi de luare a deciziilor de politică educaţională din România. Obiectul discuţiilor l-a constituit, de această dată, aşa-numitul „învăţămînt preuniversitar" din România.

Manifestarea s-a desfăşurat în cadrul Colocviilor Centrului „Educaţia 2000+" – program de dezbateri de specialitate pe teme de interes major în ştiinţele şi în practicile educaţionale, realizat pe baza unei finanţări din partea Fundaţiei pentru o Societate Deschisă. Cu ocazia colocviului a fost lansat Grupul de Reflecţie şi Iniţiativă „Focus-Educaţia".

În prima parte au fost prezentate instituţiile partenere, precum şi obiectivele şi structura noului Grup de Reflecţie şi Iniţiativă „Focus Educaţia" (Liviu PAPADIMA). Au vorbit apoi Alexandru CRIŞAN (preşedinte executiv al Centrului „Educaţia 2000+"), Renate WEBER (preşedinta Fundaţiei pentru o Societate Deschisă, România), Gabriel IVAN (British Council) şi Adrian MIROIU (Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative) despre motivaţia colocviului, despre relaţiile dintre politicile educaţionale şi societatea civilă, despre luarea deciziilor în educaţie. În a doua parte, membrii Grupului „Focus Educaţia" – alături de cei deja menţionaţi, Florin IONIŢĂ, Florentina SÂMIHĂIAN, Carmen MUŞAT, Mihaela SINGER, Eugen PALADE, Carmen CREŢU, Adriana ŢEPELEA – s-au referit la probleme controversate ale învăţămîntului preuniversitar de azi. În aceste pagini – o selecţie din intervenţiile participanţilor la colocviu.

Politica educaţională: de ce această temă, de ce acum?

Alexandru CRIŞAN: *Politica educaţională* – sintagmă utilizată aici ca termen de specialitate şi nicidecum cu sensul deformat de conotaţii ideologizante nici acum întru totul epuizate (a se vedea, pentru o posibilă definire a conceptului de politică educaţională, Al. Crişan, **Politică educaţională şi reformă**, în **Tribuna învăţămîntului**, Nr. 45, 19 noiembrie 1990) – reprezintă acel ansamblu de preocupări teoretice şi aplicative care, pornind de la datele şi resursele reale ale unei anumite societăţi, sintetizează opţiunile fundamentale (definitorii) ale acesteia, vizînd formarea/educarea eficientă a membrilor săi; şi, evident, în funcţie de opţiunile în cauză, stabileşte şi proiectul acţional de transpunere în practică a acestora. Desigur – şi din nou se cuvine a fi făcută disocierea de rigoare –, nu este vorba aici despre deziderate ideologice, partizane, ci despre opţiuni de ordin general-uman, situate în plan social, etic, estetic etc. şi codificate ca atare în sistemul axiologic al oricărei societăţi democratice.

În fostele ţări comuniste, în virtutea unei „tradiţii" adînc şi solid înrădăcinate, se credea şi se mai crede în diverse medii că *politica educaţională* dintr-o anumită ţară este apanajul exclusiv al *cercurilor centrale ale puterii* (parlament, guvern, ministerul „de resort" etc.). Într-un fel, acest lucru este chiar adevărat! Filozofia educaţiei, datele esenţiale care stau la baza construirii politicilor educaţionale sînt, în esenţă, elaborate, procesate la acest nivel. Important este însă nu *locul*, ci *modul*, mecanismele – de preferinţă, consensuale, participative – prin care se generează politicile educaţionale. Dacă aceste mecanisme sînt corecte, şansele de a greşi în procesele de implementare sînt minime.

În viziunea – depăşită, sperăm – la care ne-am referit mai sus, se uită de cele mai multe ori faptul că educaţia este un serviciu public, deci, implicit, un bun comunitar, social, de care cu toţii sîntem răspunzători. Concentrarea, prin „îngustare", a răspunderii pentru tot ceea ce se întîmplă în învăţămînt, exclusiv la o singură instituţie centrală, de regulă Ministerul, tipul rigid şi neproductiv de răspundere contestată în majoritatea dezbaterilor publice din aproximativ ultimii trei ani înseamnă tocmai neînţelegerea regretabilă a principiului potrivit căruia educaţia este un *bun public*, cel puţin în ţările cu o democraţie consolidată. Acolo vocile multiple nu deranjează, ci, dimpotrivă, sînt asociate la procesul – de cele mai multe ori, laborios – de identificare a celor mai bune soluţii. Astfel încît *răspunderea* ar însemna mai degrabă ştiinţa de a asculta şi de a se consulta cu alţii şi abia apoi de a decide pe baza unor evidenţe valide.

Aici întrebarea care se pune pare una simplă: este oare mai bine ca politica educaţională să se elaboreze – în cercuri restrînse – fără prea multă consultare cu actorii/factorii interesaţi sau, cel puţin, cu cei mai semnificativi dintre aceştia? Dacă da, atunci vorbim despre o „politică de cabinet" şi, mai devreme sau mai tîrziu, aceasta îşi va arăta „roadele" în sistem.

Ori, dimpotrivă, politica educaţională se generează la modul participativ şi prin captarea atentă a ceea ce realitatea „de la baza sistemului" a dovedit că „se verifică"? *Participativ* înseamnă aici dialog permanent, verificare în sistem, luarea deciziei pe baza recurgerii la rezultatele expertizelor de specialitate de cele mai diverse feluri, într-un cuvînt, o alegere dintre alternative posibile. „Verificarea în realitate" înseamnă tocmai identificarea şi promovarea unor mecanisme şi experienţe care s-au dovedit productive la baza sistemului.

Orice politică naţională eficientă în domeniul educaţiei ar avea de cîştigat de pe urma integrării, încorporării, replicării, generalizării – termenul nu are importanţă! – unor experienţe care – dincolo de a fi doar „de succes" – şi-au dovedit şi validitatea în confruntarea cu realitatea. O politică educaţională eficientă se generează în mare măsură prin participare şi prin luarea atentă a pulsului realităţii.

Toate acestea şi multe altele – discutate şi răsdiscutate, mai ales în presa din ultimii trei ani şi ceva – se referă la o realitate bine cunoscută de acum.

Politica educaţională este o temă de interes central şi o practică de căpătîi în orice ţară din lume – mai ales dacă vorbim despre ţările din Uniunea Europeană, către care tindem din răsputeri – care înţelege că o educaţie de calitate, realizată pe baza unei viziuni coerente, elaborate pe termen lung, cu faze şi paşi bine cîntăriţi pe termen mediu şi scurt, sînt condiţii *sine qua non* ale accederii respectivei ţări în societatea cunoaşterii. *Preocupare* şi *practică* de căpătîi, spuneam, pentru că de analizele şi opţiunile politicii educaţionale se leagă, de regulă, orice schimbare mai mică sau mai mare întreprinsă în spaţiul educaţiei, indiferent că respectiva schimbare este catalogată drept *reformă* sau altfel. Ca să fiu mai explicit: o politică educaţională a unei ţări – dacă va fi bine făcută/„puternică", aşa cum va spune unul dintre autorii rîndurilor care urmează, „încărcată de sens", „corect" construită, mi-aş permite să mai adaug eu – va regla, pe termen lung, şi va constitui fundalul *ferm* al oricărei mutări viitoare, mai mici sau mai mari, pe tabla de şah a domeniului.

Cum stăm noi la acest capitol? Mai exact, care a fost „starea lucrurilor" în structurarea şi punerea în practică a unei anumite/a unor anumite politici educaţionale – segment important al politicilor publice – în ultimii treisprezece ani?

Pentru a afla răspunsul, o primă întrebare care se cere lămurită este aceea dacă în toţi aceşti ani *a existat, de fapt, sau nu o politică educaţională*. Una *coerentă, clară, explicită* pentru toţi cei interesaţi (înainte de toate, pentru *societatea românească în ansamblul ei*) şi, nu în ultimul rînd, *consecvent* şi *conştient* implementată.

Ca să avem un limbaj comun, aş cita aici ceea ce scrie „la carte", atunci cînd referinţa se face la o „politică educaţională bine făcută". Una pe termen lung, care să respecte „regulile" şi paşii necesari ai „jocului" de generare şi de aplicare a unui asemenea construct. Potrivit unei lucrări de pe acum clasice a domeniului – Wadi Haddad et al. (1995), **Education Policy Planning Process: an Applied Framework**, Paris, UNESCO, International Institute for Educational Planning (IIEP), aceşti paşi ar fi:

- analiza de tip expert, profesionistă, credibilă şi făcută cu acurateţe a situaţiei de la care se porneşte la un moment dat;
- identificarea domeniilor şi a aspectelor care necesită mutaţii/schimbări/reforme;
- generarea unor opţiuni posibile de politici;
- evaluarea/dezbaterea participativă a opţiunilor (prin implicarea „tuturor *factorilor* – sau, cum se zice mai nou, *actorilor* – interesaţi");
- adoptarea unei anumite opţiuni;
- definitivarea *design*-ului;
- realizarea unui plan de implementare a respectivei politici;
- monitorizarea şi evaluarea impactului/rezultatelor;
- aplicarea unor corecţii, acolo unde acestea se impun;
- reluarea întregului ciclu după o anumită perioadă, în care – eventual – o nouă „situaţie iniţială" se arată la orizont.

Aşa scrie la carte! Şi, mai mult decît atît, aşa se şi întîmplă în realitate în majoritatea ţărilor către care tindem! Sigur, nici acolo procesul nu este rectiliniu; el este încărcat de meandre, de controverse, dar, în cele din urmă, se ajunge ca *societatea* – adică actorii, beneficiarii, publicul, vocile autorizate, liderii de opinie, toţi cei care au fost *realmente* implicaţi, într-un fel sau altul, în complexul proces de rafinare a politicii – să ajungă la o viziune coerentă, de această dată chiar pe termen lung.

Îl las pe cititor să analizeze, să compare toate acestea cu situaţia de la noi şi să tragă singur concluziile.

De ce, aşadar, această temă? Explicaţia pare la îndemînă: elaborarea, aplicarea, monitorizarea, evaluarea şi reaşezarea politicii educaţionale este un joc complex, „la mai multe capete", un joc în care interacţiunea şi echilibrul rafinat al expertizei de specialitate, al dezbaterii publice şi, în fine, al luării deciziei sînt cruciale. Dincolo de diverse discuţii, este limpede pentru oricine că, orice ar fi fost „înainte", *de acum înainte* avem nevoie de un alt mod, de alte mecanisme de a construi/genera politicile educaţionale. Mai exact, de a genera *realmente* politici educaţionale şi nu simple colecţii de măsuri, reglementări etc.

Şi acest lucru se întîmplă nu pentru că, în 2007, România ar putea intra în Uniunea Europeană sau pentru că am avea obligaţia de a ne alinia unor standarde ale UE. Motivul este altul! Există, pur şi simplu, o convingere din ce în ce mai mare a comunităţii pedagogice, a societăţii româneşti legată de faptul că managementul schimbării educaţionale, managementul generării de politici în educaţie nu mai poate merge ca pînă acum. Nu este posibil să mai continuăm mersul *dezordonat*, *aleatoriu*, în *zigzag*, pentru simplul motiv că fiecare urcuş şi coborîş, fiecare ezitare atinge – în fapt – generaţii de sute de mii de copii. Într-un limbaj de lemn, s-ar putea spune că atinge, ireversibil, „viitorul însuşi al acestei ţări". Dincolo de acest „viitor abstract", personal, de cîte ori „se mai schimbă" cîte ceva în învăţămînt, eu mă pun în locul lui... Gigel... şi mă închipui elev în clasa a VII-a sau a VIII-a, stînd undeva, prin zona de mijloc a

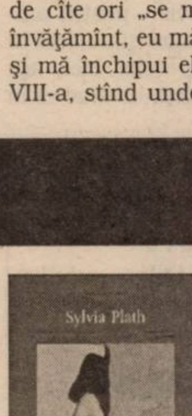

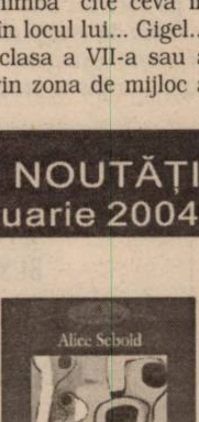

POLIROM NOUTĂŢI ianuarie 2004

Constantin Coroiu
Paralele inegale
Sylvia Plath
Clopotul de sticlă
F.M. Dostoievski
Jucătorul
şi alte microromane
Alice Sebold
Minunatele oase

Reduceri de 30%
Pentru oferta săptămînii pe site-ul www.polirom.ro ▸ Agenda

Comenzi la: CP 266, 700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)21744
Bucureşti, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, Timişoara, Tel.: 0722/54878
E-mail: sales@polirom.ro
www.polirom.ro

infoMedia

Rodipet s-a privatizat. Marţi 23 decembrie a fost finalizat la sediul APAPS procesul de privatizare al societăţii Rodipet, cel mai mare distribuitor de presă din România. Cumpărătorul pachetului integral de acţiuni este firma Magnar System Com SRL Otopeni, care s-a angajat prin contract să investească 11 milioane euro. Prin clauzele contractuale, noul proprietar trebuie să asigure un tratament nediscriminatoriu în distribuţia tuturor produselor editoriale aflate pe piaţă. Potrivit aceluiaşi contract, Clubul Român de Presă va avea un reprezentant în Consiliul de Administraţie al societăţii private Rodipet.

Adrian Păunescu fără emisiuni TV. De curînd, CNA a decis ca politicienii care au emisiuni de radio şi televiziune să aleagă între calitatea de „politician“ şi cea de „realizator“. Potrivit lui Ralu Filip, preşedintele Consiliului, decizia are un caracter permanent şi nu se aplică doar pe durata anului electoral 2004... Printre cei „loviţi“ se numără bardul Adrian Păunescu, pe care nu-l vom mai vedea lăfăindu-se pe ecran...

Antena 1, 2, 3, 4... În 2004 postul de televiziune Antena 1 se va extinde spectaculos, înmulţindu-se prin sciziparitate... Vom mai avea – astfel – un post de divertisment – Antena 2, un post de ştiri – Antena 3 (primul care va apărea dintre acestea şi la care – aflăm – prezentatorii vor trebui să aibă cu toţii peste 30 de ani!) şi un post de *teleshopping* – Antena 4, acesta din urmă fiind – deocamdată – o iniţiativă unică pe piaţa TV din România... Toate cele trei Antene mai mici vor avea, ca şi postul-mamă, acoperire naţională. Pentru presa scrisă, trustul media al familiei Voiculescu anunţă, de asemenea, lansarea unui tabloid şi a unor programe editoriale.

Şi trustul Media Pro se va extinde anul acesta pe partea vizuală – chiar dacă sensibil mai „modest“ decît Antena –, scoţînd pe piaţă un post cu filme, Pro Cinema.

clasei, „nici prea-prea, nici foarte-foarte“, într-o şcoală oarecare de la ţară. Ce înseamnă toate acestea pentru mine?... Unde voi putea ajunge eu... mai departe, după şcoală?... Voi ajunge undeva?...

Nici în educaţie, nici în altceva, schimbarea societăţii româneşti nu se va putea produce prin telecomandă de la Bruxelles, ci – dacă va avea loc şi trebuie probabil să aibă loc! – ea va ţine mai mult de capacitatea internă de a schimba practici şi mecanisme, acolo unde acestea s-au dovedit ineficiente şi neproductive.

De ce acum? Pentru că, în mod normal, în cei 14 ani care au trecut din 1990 (apropo, generaţiile de clasa I din anii 1990 şi 1991 au ajuns între timp la examenul de maturitate, s-au maturat, deci), ar fi fost cazul ca sistemul însuşi să se fi maturat. Este timpul să înţelegem sensul lecţiilor învăţate şi să mergem mai departe... dar altfel!

În acest deceniu chiar avem nevoie de un alt mod de a elabora şi a practica politica educaţională. Vom fi capabili de acest lucru? Noi credem că da!

De ce în cadrul Colocviilor Centrului „Educaţia 2000+“? După cum se ştie, Colocviile reprezintă o linie specială de programe ale Centrului. Această linie îşi propune discutarea profesionistă, de tip expert, precum şi aducerea în spaţiul dezbaterii publice a unor probleme-cheie ale educaţiei româneşti. Prin aria tematică şi prin calitatea participării, colocviile de pînă acum ne-au condus la cel puţin cîteva constatări, ca să nu spun concluzii:

- Există, la nivelul societăţii, cel puţin al unora dintre palierele sale, un interes real – şi pe care nu l-aş subaprecia – pentru problemele de esenţă ale educaţiei (şi nu doar în perioada examenelor, a grevelor etc., aşa cum s-ar putea crede); nu trebuie uitat că în diversele noastre calităţi de... mame, taţi, bunici, mătuşi, unchi, profesori, experţi, decidenţi şi ce mai vreţi... participăm cu toţii la avatarurile educaţiei din România. Discuţii există, chiar foarte multe, dar mai ales în sfera privată.
- Există, credem, şi o acută nevoie a dezbaterii publice serioase, răbdătoare a multora dintre soluţiile avansate pentru diversele probleme, înainte ca acestea să devină decizii.
- Există, totodată, la această oră, o masă de profesionişti cu reale competenţe în ştiinţele şi practicile educaţionale, subutilizată însă atunci cînd se iau decizii nu lipsite de importanţă pentru viitorul celor aflaţi – cum se spune – „pe băncile şcolii“.

Ce s-ar întîmpla dacă, printr-o fericită coincidenţă, necesitatea şi obligativitatea dezbaterii publice s-ar conjunga cu ascultarea atentă a vocii expertizei la timp, adică atunci cînd se generează deciziile de politică educaţională? Tema de faţă – **Politica educaţională: expertiză, dezbatere, decizie** – va încerca să răspundă la această întrebare.

Politicile publice şi societatea civilă

Renate WEBER: M-am gîndit foarte des în ultima vreme la ceea ce aş numi starea politicilor publice în România.

Cît putem vorbi astăzi, de fapt, de existenţa unor politici publice în România? Pentru că orice politică publică, coerentă şi substanţială, ar presupune, în mod firesc, *o primă fază de consultare... publică*. Şi nu văd cum, într-o asemenea fază, organizaţii dintre cele care aparţin societăţii civile – fie că sînt profesioniste, fie că au mai degrabă un caracter civic – ar putea să nu fie consultate!

Apoi urmează *elaborarea* politicilor. Această fază presupune expertiza şi, din nou, organizaţiile societăţii civile – cu expertiză în domeniu – ar trebui să fie consultate! După aceea, *realizarea practică* a unor politici publice nu se poate face de la sine. Îţi trebuie nişte mecanisme prin care să poţi întreprinde lucrul acesta. Şi iarăşi ar trebui să vedem ce anume poate face societatea civilă (un termen care mie deja îmi displace, pentru că a fost atît de mult folosit încît şi-a pierdut cu totul substanţa; prefer, aşadar, să mă refer la organizaţii neguvernamentale).

Mai exact, realizarea unor politici publice ar presupune ca cineva să monitorizeze ce se întîmplă în realitate, să evalueze şi, în final, să propună corecţiile necesare. În concluzie, din punctul meu de vedere, în momentul în care vorbim despre politici publice şi despre elaborarea lor, mi s-ar părea absurd să nu avem în minte organizaţiile neguvernamentale sau lumea asociativă. Din păcate, în realitate, la noi, lucrurile se întîmplă exact pe dos.

Haideţi să ne gîndim în cîte situaţii din 1990 încoace am parcurs în România, în vreun domeniu sau altul, etapele invocate mai sus în legătură cu generarea/aplicarea corectă a unor politici publice „bine făcute“! Alegeţi dumneavoastră, ca să vedem cîte politici publice s-au elaborat în România ultimilor 13 ani!

Drept să vă spun, încerc să le identific şi mă tot opresc; sînt la jumătatea unui degeţel, pentru că mai mult de atît nu prea iese! Dimpotrivă, ştiu situaţii în care lucruri de maximă gravitate în această ţară au fost adoptate pe principiul „hai să încercăm şi aşa!“... Aceasta a fost, de exemplu, ideea care a stat la baza tuturor modificărilor legislaţiei penale pînă acum. Iar acolo discutăm despre ani grei de închisoare, despre libertatea noastră, ca să vorbim la modul cel mai general! Oricît de uimitor ar părea, o asemenea idee a fost propagată de la tribuna Parlamentului – „Hai, domnule, să încercăm şi aşa! Să vedem ce iese: îl mai trimitem pe unul la închisoare, îl ţinem mai mult, vedem pe urmă ce mai facem...“!

Altfel spus, nu există, de fapt, o dorinţă de a elabora politici publice durabile, cu obiective clare, precise, cum ar fi, de exemplu, modernizarea acestei ţări dornice să acceadă în Uniunea Europeană! Or, dacă ne uităm de jur-împrejur, nu se poate să nu observăm că România este departe de a fi o ţară modernă, comparabilă cu acelea care astăzi sînt membre ale Uniunii Europene. Şi aceasta, din diferite perspective.

Pe de altă parte, cînd discutăm despre politici publice, prima întrebare este: „Bun! Şi cine să le elaboreze?“. Răspunsul nu este greu de dat: „Statul!“. Deşi, personal, nu cred că statul trebuie să se ocupe de tot. Dar aici nu avem încotro! În realitate, politicile publice constituie un domeniu de care, în mod normal, ar trebui să se ocupe statul. De fapt, autorităţile publice şi instituţiile publice ale unui stat – prin însăşi construcţia constituţională a acestuia – au menirea de a se ocupa de structurarea politicilor publice! Ele sînt acolo nu ca să le vedem reprezentanţii seara la televizor; autorităţile sînt acolo, pe banii publici, tocmai ca să asigure o anumită viziune privind viitorul, dar şi managementul propriu-zis al unei societăţi.

În momentul în care diferitele autorităţi şi instituţii publice nu fac ceea ce ar trebui să facă, cred că este rolul societăţii civile să încerce să determine nişte schimbări, dacă nu la nivel global, măcar la cel sectorial. Îmi aduc aminte de cazuri în care astfel de iniţiative au avut pînă la urmă succes, dar, din păcate, tocmai din cauză că era vorba despre iniţiative sectoriale, ele au fost mai puţin vizibile, pierzîndu-se în marea masă a lucrurilor care – se ştie – sînt destul de confuze la noi.

Inclusiv din această perspectivă, iniţiativa Centrului „Educaţia 2000+“ este extraordinară, pentru că există o nevoie acută, explicită şi implicită, de a se întreprinde ceva pentru sistemul educaţional, iar demersul acesta trebuie să aibă loc mai mult decît rapid. Spun acest lucru nu ca un om din interiorul acestui sistem, ci, dimpotrivă, ca unul din afara sa. Vă vorbesc aici nu din punctul de vedere al unei persoane interesate de educaţie la modul general, ci din cel al unui beneficiar direct interesat, mai exact al cuiva care angajează oameni. De 7 ani de zile tot angajez şi constat că, de fiecare dată, este parcă tot mai dificil, şi aceasta, într-o măsură covîrşitoare, din cauza limitărilor inerente pe care persoanele le au datorită sistemului educaţional din care provin.

În primul rînd, v-aş întreba foarte serios dacă noi putem vorbi astăzi, în România, despre un sistem de educaţie, sau am rămas încă tot la formula „învăţămîntul românesc“. După opinia mea, între cele două concepte există o uriaşă diferenţă. Învăţămîntul înseamnă să dai tot felul de informaţii. Nu contest că aşa ceva este necesar. Educaţia, în schimb, înseamnă să ajuţi copiii aceia aflaţi la vîrsta şcolară – şi tinerii, şi tinerele respective – să înţeleagă ce anume pot şi ce anume ar trebui ei să facă în viitor cu viaţa lor. Să le oferi „şanse egale“, să-i ajuţi să descopere ce anume au mai bun în ei.

Din acest punct de vedere, m-aş întreba: „Ce egalitate de şanse oferim noi, în mod real, acestor copii?“. Pentru că, iertat să-mi fie, cu ceva sclipire din interior, orice copil mai puţin dezavantajat se poate descurca, fără doar şi poate! Dar ce se întîmplă cu cei mai dezavantajaţi de soartă? Aceştia nu sînt deloc sau sînt foarte puţin ajutaţi de sistemul şcolar. Fiindcă nu-i totuna să ştii despre bătălia de la Podul Înalt sau să ştii cum anume ai putea să te împlineşti în viitor şi cum ai putea să te îndrepţi spre locul care-ţi este ţie cel mai potrivit în viaţă.

Cum vă spuneam mai înainte, ce vedem la angajări – şi cred că am intervievat peste 1000 de candidaţi în ultimii 7 ani de zile – este că persoane bine instruite la nivel informaţional nu ştiu, de fapt, ce să facă cu informaţia pe care o deţin! Or, noi vrem să creăm o economie de piaţă, sau cel puţin aşa declarăm. Vrem să punem accentul pe iniţiativa particulară, dar nu cultivăm la aceşti copii spiritul de iniţiativă! Cum vor îndrăzni ei să facă ceva în viitor fără un asemenea tip de educaţie? Cînd spun asta, am în vedere un segment foarte restrîns, şi anume tinerii şi tinerele care au o educaţie postliceală, o educaţie universitară. Şi au, totuşi, acest neajuns, această limitare. Ce-aş putea spune, în astfel de condiţii, despre „ceilalţi“, cei care nu au asemenea studii?

Nu cred că este rolul universităţilor să le ofere tinerilor asemenea competenţe de bază, deşi, probabil, este într-un fel şi rolul lor. Dar nu cred că acolo este locul în care ar trebui să li se cultive tinerilor spiritul de iniţiativă; acest lucru elementar ar trebui cultivat din clasa primară, poate chiar din grădiniţă.

Pe de altă parte, uitaţi-vă la sondajele de opinie din România – noi, la Fundaţie, realizăm **Barometrul de opinie publică**, prin care avem acces la răspunsurile cetăţenilor cu privire la instituţii. Veţi vedea că, întotdeauna, capitolul **Încrederea în instituţii** ne arată că populaţia este mulţumită de sistemul de învăţămînt, de educaţie, în general. Ceea ce e un paradox căruia eu îi găsesc o explicaţie: într-o lume atît de confuză, în care totul s-a diluat, trebuie să existe un punct de reper, ceva la care oamenii să se poată raporta sau ceva în care ei să creadă. Şi ei cred în şcoala românească pentru că, pînă la un punct, sînt produsul unui asemenea sistem de educaţie. Şi mai este ceva: cînd oamenii spun că au încredere în sistemul de învăţămînt şi de educaţie, la ce anume se referă ei de fapt? De cele mai multe ori, ei au în vedere rezultatele „de la olimpiadele internaţionale“, excepţionalismul românesc. Or, o ţară nu se construieşte cu excepţionalism – acesta, statistic vorbind, constituie o parte infimă –, ci se construieşte tocmai cu marea masă a populaţiei, care, în ultimă instanţă, determină sau nu progresul.

Vîrfurile, atîtea cîte sînt şi cîte mai rămîn în această ţară (se pare deja că procentul celor care sînt foarte buni şi vor să plece este îngrijorător de mare!), ar putea, într-adevăr, să devină lideri şi să-i tragă şi pe ceilalţi după ei. Dar, într-o asemenea ecuaţie, calitatea „celorlalţi“ este determinantă. Altfel spus, este nevoie de un sistem educaţional care să ofere şanse egale pentru marea majoritate a membrilor societăţii, nu doar pentru o elită minoritară, de excepţie. Or, din acest punct de vedere, din păcate, sistemul educaţional din România nu oferă, la această

Alexandru
BUSUIOCEANU
Un roman epistolar al exilului românesc

Editura Jurnalul literar a publicat recent un prim volum de corespondenţă din exil (acoperind perioada 1942-1950) a profesorului şi istoricului literar Alexandru Busuioceanu: **Un roman epistolar al exilului românesc**. Ediţia critică, notele şi traducerile au fost realizate de Liliana Corobca. Aceasta semnează şi o „scrisoare introductivă“ cam prea confesivă... Pe ansamblu, volumul constituie însă un „documentar“ semnificativ şi un decupaj „de viaţă“ expresiv în istoria exilului românesc. Laolaltă, epistolele au meritul de a reconstitui, din detalii mai mult sau mai puţin semnificative, o ambianţă de epocă încă insuficient cercetată. Protagoniştii dialogurilor sînt – deopotrivă – figuri de prim-plan „proaspăt exilate“ (Mircea Eliade, Emil Cioran, Al. Ciorănescu, Vintilă Horia) sau personaje mai puţin frecventate, cum ar fi – de pildă – Alexis Macedonski, fiul poetului **Nopţilor**...

oră, şanse egale tuturor.

Să privim mai îndeaproape chestiunea aceasta a şanselor egale. Are perfectă dreptate Alexandru Crişan cînd spune că – de cîte ori discută despre „ce ar fi de făcut în educaţie" – încearcă să se pună în locul lui Gigel, un elev dintr-un îndepărtat şi sărac sat de munte. Şi eu încerc să mă pun în locul Mărioarei dintr-un loc asemănător. Vă rog să mă credeţi, de multe ori chiar mă şi gîndesc: ce-ar fi fost de mine, ce-ar fi fost de copilul meu într-un asemenea caz?; care sînt şansele cuiva care locuieşte într-un sat aflat la cîţiva kilometri distanţă de şcoală, ce face acolo şi ce viitor are după aceea? Pentru că nu trebuie să scăpăm din vedere un lucru esenţial: şcoala face parte dintr-o realitate socială dramatică. În acelaşi sat, ştiţi foarte bine, este frig iarna, nici curentul nu funcţionează întotdeauna şi aşa mai departe...

În România, jumătate din populaţie trăieşte în zona rurală, ca să nu ne mai gîndim ce înseamnă zona aceea orăşenească, fostă „industrială", care este moartă la această oră. Şi ajungem la concluzia că, de fapt, mai mult de jumătate din populaţie trăieşte într-o zonă care defavorizează din start, care înfrînge aspiraţiile pe care tinerii şi tinerele din această ţară le-ar avea. Aceşti copii, nefiind „lei-paralei", singuri nu pot face mare lucru! Rolul şi rostul nostru, al tuturor, este să le asigurăm un mediu potrivit, astfel ca fiecare dintre ei să aibă puterea de a îndrăzni, să creadă că va face un lucru bun în viaţă, să aibă dreptul să se realizeze.

Acestea ar fi aşteptările mele de la şcoală! Şi acestea cred că sînt aşteptările pe care toată lumea le are de la sistemul educaţional din România. În ceea ce priveşte optimismul despre care vorbea Alexandru Crişan adineauri, mă bucur că există şi un asemenea optimism. Nu ştiu dacă el îi caracterizează pe cei mai mulţi dintre cei cu care lucrez sau este vorba, mai degrabă, despre un fel de încăpăţînare. Încăpăţînarea celor care au ajuns să creadă că ceea ce fac este bine şi necesar. Şi că acel ceva trebuie făcut acum şi aici! Şi dacă nu noi, atunci cine? Nimeni!

Vă doresc din suflet să aveţi succes! În sensul în care ceea ce veţi gîndi aici să fie după aceea dezbătut la o scară largă, să fie, de asemenea, însuşit de autorităţile statului... şi, măcar în 10 ani de acum încolo, să vedem o altă realitate în acest sistem de educaţie care nu ne este şi nu poate să ne fie indiferent.

Cum ar trebui să-şi bage politicienii coada

Gabriel IVAN: Niciodată n-am crezut că elaborarea unui pact între partide care ar plasa politica educaţiei în afara competiţiei dintre ofertele politice alternative este cea mai bună idee. Consensul naţional în privinţa strategiei dezvoltării educaţiei poate reprezenta o propunere generoasă, dar, în opinia mea, o asemenea întreprindere nu este nici caracteristică pentru un sistem politic democratic, nici fezabilă, nici pur şi simplu benefică. Formularea şi implementarea politicii educaţiei presupun, în cadrul unei democraţii consolidate, promovarea unor platforme electorale care să includă opţiunile partidelor în privinţa educaţiei, asumarea de către partidul cîştigător a unui program de guvernare şi a unor politici sectoriale consistente în raport cu opţiunile strategice, monitorizarea de pe poziţii partizane a performanţei obţinute de către guvern în procesul de implementare a programului şi politicilor propuse, darea de seamă privind atingerea ţintelor anunţate la începutul mandatului şi confruntarea continuă dintre guvern şi opoziţie pe marginea situaţiei educaţiei şi a marilor teme ale reformei sistemului de învăţămînt.

În ţările care ar trebui să reprezinte un model pentru România, sintagma „depolitizarea politicii educaţiei" nu se referă la unitatea „în cuget şi simţiri" a partidelor sau la „Pupat Piaţa Independenţei". Politicile pentru sectorul educaţiei se impun pe agenda unei guvernări ca urmare a unui proces de natură politică şi orice derapaj de la traseul anunţat este sancţionat cu străşnicie de către opoziţie. Pe de altă parte, echipele de specialişti şi funcţionari publici care contribuie la elaborarea acestor politici şi le pun în practică sînt ferite de ingerinţele necuvenite ale politicienilor. Numirea şi demiterea funcţionarilor care administrează sectorul educaţiei şi angajarea experţilor nu sînt influenţate în mod semnificativ de înregimentarea sau de simpatiile politice. O politică a educaţiei puternică implică nu doar existenţa unor politicieni competenţi, a unor experţi competenţi şi a unor administratori competenţi, dar şi faptul că fiecare din aceste categorii recunoaşte tipul de competenţă deţinut de ceilalţi sau cel puţin se abţine, de regulă, să-i încurce. Toţi beneficiază de existenţa unor proceduri de comunicare, raportare şi adjudecare a rezultatelor bine stabilite şi de obicei respectate. Depolitizarea politicii educaţiei se referă şi la încercarea de a descuraja afirmarea, în cadrul unor structuri instituţionale destinate managementului educaţiei sau transferului rezultatelor cercetării ştiinţifice, a unei culturi organizaţionale de tip politic (bazată pe utilizarea pe scară largă a tacticilor de impunere a supremaţiei, pe manipularea celorlalţi, pe negocierea permanentă şi acerbă a poziţiilor de putere). În mod evident, nu aceasta este accepţiunea în care se vorbeşte despre scoaterea politicii educaţiei din România de sub influenţa „nefastă" a politicii. Dimpotrivă, cerinţele enumerate mai sus sînt ignorate în mod sistematic şi cu deplină nonşalanţă. Plecînd de la politicile în domeniul editării şi distribuirii manualelor şcolare, continuînd cu politicile de resurse umane ale Ministerului Educaţiei sau cu aplicarea procedurilor de evaluare în educaţie şi terminînd cu jocurile de putere care afectează proiectarea structurilor sistemului de învăţămînt, ingerinţa politicului depăşeşte în mod consecvent limita decenţei şi uneori îi plasează pe cei de la putere în domeniul infracţionalităţii.

Maturizarea politicii educaţiei presupune creşterea şi optimizarea intervenţiei factorului politic. Bill Clinton şi Tony Blair au emis, în campaniile electorale din 1996 şi respectiv 1997, mesaje extrem de convingătoare privind direcţiile de dezvoltare a educaţiei. Este deja un loc comun a spune că programul **Call to Action for American Education in the 21st Century** a creat diferenţa şi l-a menţinut pe Bill Clinton la Casa Albă pentru un nou mandat. Întrebat pe parcursul procesului electoral din cadrul propriului partid care sînt primele trei priorităţi pentru Marea Britanie, Tony Blair a răspuns că primele lui priorităţi vor fi „educaţia, educaţia şi educaţia". Fraza, cu sonorităţi leniniste pentru cei ce am urmat învăţămîntul de partid înainte de 1990, a avut succes nu doar la nivelul electorilor Partidului Laburist, ci şi în rîndurile publicului cel mai larg. Ea a contribuit la impunerea dlui Blair ca lider al partidului său şi i-a ajutat pe laburişti să cîştige alegerile parlamentare. În mod sigur, ea a intrat în memoria colectivă alături de formulările cele mai inspirate ale lui Winston Churchill sau ale dnei Thatcher. Chiar pentru un observator foarte atent al scenei politice româneşti, va fi foarte greu să-şi amintească numele unui program politic în domeniul educaţiei sau un mesaj cu forţă electorală rostit de unul dintre liderii noştri politici importanţi. Efortul ar fi inutil, pentru că în ultimii 14 ani nici un partid şi nici un conducător politic din România n-a fost capabil să lanseze o ofertă credibilă în domeniul educaţiei sau să spună un singur lucru cu impact public în această privinţă. Programul **Reforma acum**, realizat de fostul ministru al educaţiei Andrei Marga, este şi nu este o excepţie. El a fost produs de dl Marga în afara unei dezbateri în cadrul partidului din care făcea parte, a fost demarat după un an de la preluarea puterii de către coaliţia aflată atunci la guvernare şi nu a fost în mod efectiv asumat de partidele din coaliţie (ceea ce a întîrziat sau a blocat procesul legislativ care trebuia să-l susţină).

În democraţiile consolidate, sloganurile şi ofertele politice care privesc educaţia generează aşteptări, mobilizează suportul profesorilor şi părinţilor şi atrag voturi. Pe baza lor sînt construite programele guvernamentale prezentate Parlamentului şi ţării.

Critica anarhetipală

Ultima întîlnire din 2003 a membrilor Centrului de Cercetare a Imaginarului din Cluj a pus în discuţie, într-o atmosferă sărbătorească, un text semnat de Diana Adamek, cu titlul **Turnul** (un capitol din volumul **Patatata. Şah**, în curs de apariţie). Bucurîndu-se de un fundal muzical ales cu minuţiozitate, paginile au stîrnit, în lectura autoarei, nu doar o indiscutabilă încîntare, ci, cum era de aşteptat, şi o seamă de discuţii provocate chiar de întrebarea aruncată de la bun început: unde ar putea fi încadrat un asemenea text ce cuprinde, într-o reuşită şi stranie omogenitate, proză, critică literară, eseu (Ruxandra Cesereanu)?

Corin Braga a propus termenul de *critificţiune*, explicîndu-l din punct de vedere genetic drept o „întoarcere a refulatului" – un fel de simptom al criticului modern care, obligat (prin meserie!) să-şi reprime „componentele sinestezice şi fantasmatice", adoptă această manieră de „retrăire participativă" a operei de artă, de „reproducere a senzaţiilor scriitorului". Distanţă inacceptabilă pentru Horea Poenar, deoarece critica, „întotdeauna act creativ", se poate folosi fără complexe de întregul arsenal al creativităţii, motiv pentru care textul Dianei Adamek ar fi „în primul rînd literatură", chiar dacă nu însă şi proză. Cum în afară de componenta literară există şi o componentă critică, Vlad Roman a considerat că ar fi vorba mai degrabă de o *ficţiune critică* decît de *critificţiune*, în timp ce Mihaela Ursa a accentuat importanţa caracterului subiectiv al textului („dictatura luminată a subiectivităţii"), în raport cu care orice etichetă, fie ea chiar *autoficţiune*, ar fi irelevantă. Propunerea Sandei Cordoş de a-l încadra la *confesiune* a „minat" întîlnirea, datorită imposibilităţii de a argumenta definitiv de ce e vorba de proză şi nu, mai degrabă, de critică sau eseu. Controversele au cunoscut perioade de acalmie temporară exprimată cînd în termeni de „şi... şi...", cînd de „nici... nici...", dar nu au putut ajunge la o convergenţă. Poate doar la aceea generică, formulată într-una din intervenţii de Ovidiu Mircean: textul Dianei Adamek, imposibil de încadrat fără rest, e tocmai o modalitate de „a duce fantasmele pînă la capăt"; adică tocmai atitudinea pe care o recomanda Corin Braga cînd propunea conceptul de *anarhetip*...

Nicolae TURCAN

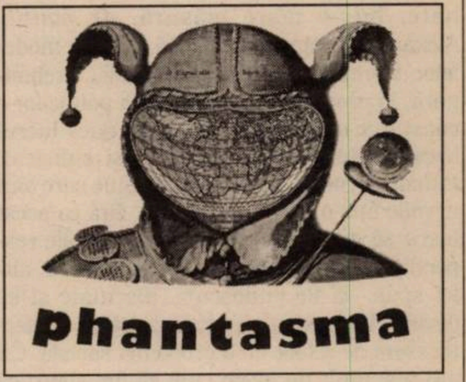

Acestea cuprind un set de măsuri nu doar inteligente, ci şi suficient de simple pentru a fi înţelese de orice om care are un anumit interes legat de sectorul educaţiei. Ele includ indicatori de realizare a măsurilor propuse care permit monitorizarea şi darea de seamă privind îndeplinirea acestora pe parcursul mandatului. Pentru a nu mă extinde prea mult, nu voi analiza aici maniera în care programele guvernului României satisfac cerinţele clarităţii şi măsurabilităţii. În mod evident, nici **Strategia dezvoltării învăţămîntului preuniversitar în perioada 2001-2004**, nici **Strategia dezvoltării învăţămîntului superior** pentru aceeaşi perioadă nu o fac. Chiar dacă reprezintă uneori rezultatul unor eforturi intelectuale stimabile, ele nu conţin obiective clare şi măsurabile pe baza cărora prestaţia guvernanţilor ar putea fi apreciată de contribuabili. Programul guvernului laburist din Marea Britanie din perioada 1997-2001 putea fi rezumat în cîteva rînduri. Se propunea ca după patru ani de guvernare:

1. proporţia elevilor din învăţămîntul primar care ating standardele naţionale să crească de la 57% la 75% la citire şi de la 54% la 72% la aritmetică;
2. numărul personalului auxiliar angajat în învăţămînt să crească cu 80.000, iar numărul personalului didactic cu 27.000;
3. numărul elevilor care urmează învăţămîntul secundar să crească cu 50% prin organizarea Colegiilor vocaţionale.

Sînt cel puţin trei diferenţe de esenţă între politica guvernului Blair şi, de exemplu, politica guvernului Năstase în domeniul educaţiei. În primul rînd, politica guvernului Năstase nu va putea fi sintetizată nici pe două pagini A4. Ea pur şi simplu nu poate fi sintetizată! În al doilea rînd, un număr important de britanici cu un nivel mediu de instrucţie şi de participare civică ştiu, măcar în linii mari, ce a promis Tony Blair în legătură cu educaţia. Probabil că nici un cetăţean român, nici măcar Adrian Năstase însuşi, nu te va putea lămuri ce doreşte guvernul României să facă cu învăţămîntul. În 2001 a fost lansat al doilea program Blair. Şi acesta poate fi expus în cîteva secunde. Se urmărea:

a) expansiunea învăţămîntului superior (creşterea numărului absolvenţilor de învăţămînt secundar „înrolaţi" în colegii şi universităţi de la 43% la 70%);

b) promovarea ICT în educaţie (realizarea unei Reţele naţionale a învăţării asistate de calculator pînă în anul 2002);

c) îmbunătăţirea liceului (creşterea cu 30% a numărului celor care promovează testele care atestă asimilarea nivelului superior al competenţelor livrate de învăţămîntul secundar – un fel de examen de bacalaureat).

După un an de la lansarea programului, fostul ministru al educaţiei din Marea Britanie, dna Estelle Morris, îşi dădea demisia pentru că procentul de promovare a testelor naţionale (la care se referă al treilea obiectiv din programul guvernului) nu era grozav. Nici actualul ministru al educaţiei nu se simte prea bine, pentru că obiectivul creşterii numărului de absolvenţi ai învăţămîntului superior este considerat de tot mai multă lume nerealist. A treia şi poate cea mai importantă diferenţă dintre politica educaţiei de la noi şi cea dintr-o democraţie matură este că politicienilor români şi probabil majorităţii profesorilor demisia unui ministru ca urmare a rezultatelor slabe ale unui examen naţional li s-ar părea o mare prostie.

Politici educaţionale şi politică

Adrian MIROIU: De multe ori, atunci cînd se discută despre politicile publice, avem tendinţa să ne raportăm la anumite standarde sau idealuri legate de „cum am vrea să fie ele", iar cînd vedem ce se întîmplă în realitate, devenim subit sceptici. Sigur, există o strategie comodă, aceea de a blama realitatea: dacă politicile publice nu se fac realmente aşa cum am dori noi să se facă, atunci cu atît mai rău pentru realitate! Dar probabil că e nevoie, uneori, să punem şi altfel problema: poate că standardele, aşteptările noastre sînt cele care ar trebui modificate.

Englezii au două cuvinte pentru realitatea la care ne referim: *policy* acoperă, în mare, zona conceptuală şi acţională a politicilor publice, incluzînd şi ceea ce discutăm aici, anume politicile educaţionale. *Politics*, în schimb, se referă la „exercitarea raportului de putere în societate", la felul în care interesele organizate influenţează modul în care se fac politicile. M-am referit la această distincţie pentru a evidenţia exact perspectiva din care voi discuta în cele ce urmează: voi avea în vedere modul în care politica îşi pune amprenta asupra modului în care se fac politicile educaţionale.

Trebuie spus din capul locului că, vrîndnevrînd, politicile educaţionale sînt determinate, într-o mare măsură, de *politic*. Alexandru Crişan sublinia că, potrivit modelelor teoretice, o etapă principală, preliminară, în procesul de producere a politicilor o constituie *analiza de nevoi*. Dar dacă lucrul acesta este necesar, el nu e şi suficient. Putem să conştientizăm foarte bine care sînt nevoile într-o anume societate, fără ca acest lucru să garanteze neapărat că nevoile respective vor şi ajunge pe agenda publică: altfel spus, să fie cunoscute, discutate şi să devină clar pentru membrii societăţii că efectiv avem de-a face cu o problemă socială. Cu atît mai mult nu avem cum să fim siguri că acea problemă va ajunge pe agenda formală, a instituţiilor statului care se ocupă cu acel domeniu social, şi că ele vor produce efectiv decizii legate de ele! *Politicul* are deseori tocmai rolul de a aduce pe agenda publică şi de a genera decizii legate de o anume nevoie constatată. Dacă acest lucru nu se întîmplă, respectiva nevoie rămîne la nivelul constatării, şi atît!

Există şi în învăţămînt probleme care – deşi bine cunoscute tuturor – nu sînt aduse „în lumina reflectoarelor", pur şi simplu nu sînt revelate atenţiei opiniei publice. Un exemplu este problema accesului inegal la educaţie. Ani de zile după 1990, a dominat ideea cum că problema aceasta nu este foarte gravă şi ea nici nu a existat pe agenda publică. De altfel, în România comunistă, aceeaşi problemă fusese abil ascunsă sub diverse straturi mai mult sau mai puţin ideologice şi au trebuit să treacă peste 10 ani ca ea să iasă la lumină şi să devină (cît de cît!) obiect al discuţiei publice. În învăţămîntul universitar, măsurile de pînă acum relative la aceeaşi problematică sînt mai mult decît palide, deşi pentru cei care lucrăm acolo este evident faptul că ea devine tot mai gravă: aproape că nu mai există studenţi care să provină din mediul rural, din familii cu venituri mici, din familii în care educaţia părinţilor este la un nivel scăzut, din familii care trăiesc în fostele mici oraşe industriale. Dar problema nu este discutată, şi cu atît mai mult nu se produc politici publice în acest sens. Chiar cînd guvernarea este asigurată de un partid social-democrat.

În stabilirea agendei politice contează foarte mult capacitatea unor grupuri organizate de *a aduce o problema pe agendă*. Sigur că, la modul ideal, ar fi de dorit să fie luate în considerare opţiunile tuturor grupurilor implicate/interesate într-o problemă educaţională. Cînd spun „grupuri", am în minte un spectru foarte larg de actori: decidenţi, administraţia educaţională centrală sau locală, sindicatele (la noi, în ultimul deceniu, un factor important în punerea şi formularea problemelor cărora politicile educaţionale trebuie să le răspundă), părinţii, bunicii, familiile copiilor. Nu e greu de văzut că acestea din urmă sînt luate în calcul mult mai puţin, întrucît, în cazul lor, este foarte greu să se organizeze şi să-şi articuleze un punct de vedere comun. Apoi sînt tehnicienii, specialiştii, experţii din educaţie. Aceştia ar putea spune, iarăşi la modul ideal, foarte multe. Dar şi în această problemă a contat şi contează componenta numită mai înainte *politics*. Căci un decident poate apela la studierea de către specialişti a unei probleme pentru îngroparea ei, nicidecum pentru rezolvarea acesteia. Sau, alteori, se face apel la specialişti atunci cînd ca decident *nu vrei* să se discute o problemă; cînd aveai deja o soluţie la problema respectivă, iar specialistul avea doar rolul de a ţi-o valida şi nu voiai ca dezbaterea publică să fie foarte largă, eventual să-ţi contrazică soluţia etc.

În fine, intervenţia *politicului* se face şi în alte contexte foarte importante. Alocarea de resurse este unul dintre acestea (de pildă, cît anume din PIB se acordă pentru educaţie; cît din PIB, nu neapărat din fonduri publice, este atras spre educaţie; ce buget se planifică pentru formarea unui cadru didactic etc.). Este de asemenea semnificativ felul în care intervin în identificarea problemelor de politică educaţională, precum şi în determinarea agendei, valorile pe care le susţin decidenţii. După mai bine de un deceniu de tranziţie, cred că multora dintre noi ne este deja uşor să detectăm diferenţe de valori între cei care au fost decidenţi în domeniul educaţiei. Să ne gîndim fie şi la o singură dimensiune după care putem diferenţia: au existat politici care evident plecau de la ideea că trebuie încurajată competitivitatea, autonomia, libertatea de decizie a celor implicaţi în învăţămînt. După cum au existat perioade în care mecanismele tradiţionale, ierarhice, administrative, etatiste de conducere a învăţămîntului au fost încurajate prin politicile publice promovate. Nu cred că sînt prea subiectiv cînd afirm că, după ce în anii 1998-2000 au predominat politici de primul tip, în ultimii ani cele de al doilea tip s-au simţit foarte în largul lor.

Pare să fie o tautologie să spui că politicile publice trebuie implementate, aplicate. Dar nu e deloc aşa: implementarea e poate una dintre cele mai dificile etape. E o adevărată maladie să fim brilianţi cînd facem critici ale stării de fapt (iar dacă acea critică este mai generală, cu atît bine: nu supără pe nimeni!). Şi sîntem brilianţi, adesea, fiindcă producem strategii, programe generale care şi în cazul educaţiei există de multe ori. Ce lipseşte: voinţa şi capacitatea de a le şi aplica. Cred că anii din urmă au arătat că aici se găseşte marea problemă cu politicile publice de la noi: găsirea mecanismelor de aplicare eficientă a lor. În aplicarea politicilor există în genere numeroase instrumente. Tentaţia multora (şi nu numai a decidenţilor!) este, însă, aceea de a reduce paleta largă a instrumentelor la ceva care se află cel mai la îndemînă, şi anume reglementările. Potrivit multora, a face politici publice înseamnă, în mod esenţial, a emite o reglementare într-un anumit domeniu. Şi acest procedeu este frecvent, fie că este vorba despre guvern, minister, inspectorate, consiliile de administraţie ale şcolilor, pentru a rămîne strict în domeniul pe care îl abordăm. E cel mai uşor să dai reglementări şi să ceri apoi respectarea lor uniformă, e şi mai uşor ca apoi să dai vina pe ceilalţi pentru că ele nu sînt aplicate bine. Dacă ne uităm la domeniul educaţiei, vedem însă cît de puţin sînt folosite alte instrumente: cele prin care este individualizat subiectul politicii sau cele care fac apel la ideile de competiţie, de piaţă liberă sau care recurg la comunitate.

Conexiunea dintre *policy* şi *politics* se vede foarte clar atunci cînd avem de-a face, mai ales, cu procesul de decizie: cel prin care, dintr-o serie de alternative, se alege o anumită soluţie, şi anume aceea care urmează să se aplice. Este cel mai banal lucru să spui că orice decizie presupune cel puţin două alternative între care se alege. Dar, în „alegerea" politicilor care să fie aplicate, condiţia aceasta nu e deloc una de la sine înţeleasă. Dimpotrivă, de foarte multe ori, în deciziile recente de politică educaţională a existat o „singură alternativă", acceptată ca fezabilă, ca demnă de luat în seamă, şi ridicată la rangul de soluţie aleasă şi aplicată. Sigur, nu de puţine ori există raţiuni ale decidenţilor pentru a proceda astfel: există şi considerente de timp şi de resurse. Nu ai întotdeauna timp să gîndeşti soluţii alternative, între care să optezi; nu există oameni suficienţi în cadrul ministerului, inspectoratului ori în institutele de cercetare care să dezvolte alternativele respective. Dar aceste consideraţii sînt şi punctul de plecare pentru atît de răspînditele proceduri de a trece la decizie fără să se consulte alte grupuri interesate, fără să se încerce măcar să se producă şi un punct de vedere diferit: căci ceea ce e diferit, altceva decît ceea ce se doreşte de către decidenţi, apare ca subversiv. Reversul este însă şi el uşor de prevăzut: multe alegeri în materie de politici educaţionale apar ca fiind făcute pe criterii subiective, chiar arbitrare. Acum mai bine de un an au fost publicate rezultatele cuprinse în **Studiul de impact** (mă refer la **Studiul de impact** realizat în 2001 de către Centrul „Educaţia 2000+", la solicitarea Ministerului Educaţiei şi Cercetării şi a Consiliului Naţional pentru Curriculum, cu privire la rezultatele implementării Noului Curriculum Naţional. Studiul – cofinanţat de MEC, Centrul „Educaţia 2000+" şi, parţial, de Centrul „Parteneriat pentru Egalitate" –, a apărut în 2002: L. Vlăsceanu *et al.* (coord.), **Şcoala la răscruce. Schimbare şi continuitate în curriculumul învăţămîntului obligatoriu**, Vol. I-II, Iaşi, Editura Polirom, 2002). Acolo erau întrebări şi răspunsuri fundamentale relative la schimbările care s-au produs în sistem în anii 1995-2000; studiul a adus în faţa decidenţilor informaţii noi şi foarte semnificative şi a propus multe soluţii. Astăzi doar retoric mai pot să întreb: cîte dintre alternativele sugerate acolo pentru viitor au fost avute în vedere în luarea unor importante decizii de politică educaţională de după apariţia lucrării?

Cînd ne gîndim la decizie, îi avem în vedere foarte puţin pe oamenii care lucrează în administraţia din educaţie. Ne gîndim mai mult la miniştri, la cei care fac politicile şi mult mai puţin la cei care implementează la modul concret o anumită politică (spre exemplu, printr-o reglementare anume). Or, ideile, modul în care lucrează cei care implementează, cei din administraţie – fie că vorbim despre funcţionarii ministeriali sau despre cei din inspectorate ori din agenţiile aflate în subordinea Ministerului – contează foarte mult. Omul administrativ îşi pune amprenta asupra felului în care sînt concepute politicile publice. Este un om care are propriile concepţii despre ceea ce înseamnă o decizie sau ceea ce înseamnă o politică publică şi, în acelaşi timp, are capacitatea să o influenţeze. Or, de multe ori uităm că decizia publică se face într-un mediu puternic birocratizat şi tindem să privim doar la factorul strict politic: politicile publice sînt însă rezultatul implicării birocraţiei educaţionale; iar dacă ne gîndim la reformarea sistemului educaţional românesc, componenta administrativă nu trebuie ignorată.

Dacă factorii care influenţează politicile publice sînt atît de complecşi, dacă politica este atît de mult relevantă, ce mai putem spera de la politicile publice? Părerea mea este că prima arie de interes pe care ar merita să ne concentrăm se referă la mecanismele prin care o anumită problemă de politică educaţională ajunge *să fie adusă* pe agenda publică şi, ca atare, să fie considerată ca fiind importantă. (Şi să ne gîndim aici la probleme cum ar fi *echitatea în educaţie* sau *calitatea educaţiei*.) Astfel de probleme sînt foarte importante şi, de multe ori, este mult mai greu ca ele să intre, decît să dispară de pe agenda politică. Alteori, ele se află pe agenda politică fără să şi existe o soluţie evidentă de rezolvare. Or, dacă nu există o asemenea soluţie, tendinţa imediată este aceea de a scoate problema respectivă de pe agendă şi de a o amîna pentru alte vremuri. Trebuie de aceea să ne gîndim, în primul rînd, la mecanisme adecvate de promovare a problemelor *spre* agenda politică, iar, în al doilea rînd, la mecanisme eficiente de formulare a soluţiilor alternative.

Mai este însă şi un alt aspect important. Care sînt grupurile interesate în susţinerea unor asemena probleme de politici educaţionale, în formularea lor şi în punerea lor pe agenda politică? Teoria spune că succesul este mai mare atunci cînd există mai multe grupuri interesate, care reuşesc să se coalizeze pentru a impune o problemă sau o soluţie pe agendă şi spre decizie. La acest Colocviu (s-a lansat şi „Focus Educaţia".

dllr
didactica limbii şi literaturii române
inter
pluri disciplinaritate
trans
PERSPECTIVE

Numărul 2/2003 al revistei clujene de didactica limbii şi literaturii române **Perspective** este dedicat provocărilor „inter-", „pluri-" şi „transdisciplinarităţii". Mai precis, „problematicii frontierelor limbii şi literaturii române" şi „transcenderii" acestora. Dosarul tematic din deschidere conţine trei eseuri substanţiale: **Studiul limbii şi literaturii române. Perspectivă integrativă şi perspectivă transdisciplinară** de Alina Pamfil, **O disciplină in(ter)disciplinată** de Liviu Papadima şi **Reformele curriculare şi obiectivele transdisciplinare** de Alexandru Crişan. Incitante sînt „scenariile didactice" din secţiunea **Experienţe**. Menţionăm doar cîteva titluri: **Educaţie pentru egalitate în diferenţă. Un experiment** de Victoria Gal, **Alternativa *step by step* şi interdisciplinaritatea** de Doina Rodica Ciuruşchin şi Emilia Vuşcan, **Potenţialităţi transdisciplinare ale literaturii** de Mirela Mureşan, **Abordarea textului literar din perspectiva inteligenţelor multiple** de Monica Halaszi, Alina Tonea, Titus Octavian Biriş. Secţiunea **Puncte de vedere** reţine atenţia printr-un interviu realizat de Monica Onojescu cu Otilia Păcurari, directoarea Şcolilor de vară ale Centrului „Educaţia 2000+" (**„Transdisciplinaritatea trăită poate duce la îmbunătăţirea comportamentului social"**), urmat de comunicări riguroase semnate de Elavie Ndura (**Înţelegerea şi abordarea diversităţii culturale în societatea pluralistă. Perspectiva unui profesor**), Kovacs Maria (**Transdisciplinaritatea şi dezvoltarea gîndirii critice**) şi Luminiţa Medeşan (**Încercare asupra transdisciplinarităţii din perspectivă didactică**). În final – o amplă şi pasionantă anchetă realizată de Monica Onojescu pe tema „bacalaureatului de tranziţie", cu participarea a numeroşi profesori de la licee importante din ţară.

ascultă ce mică e lumea!

"Altfel Spus"
ştiri de ultimă oră la prima oră

08:20	reportajul zilei,
07:45 şi 08:45	revista presei europene,
07:50 şi 09:45	invitatul dimineţii,
06:50 şi 09:20	sport,
07:23 şi 08:50	rubrica economică,
06:43 şi 09:15	cronica internaţională.

"Altfel Spus" îţi aduce lumea mai aproape! În fiecare dimineaţă, între **6:30 şi 10:00**, Constantin Drăgan duce vorba de la Bucureşti la Paris ca să ai informaţii româneşti şi internaţionale. Eşti în direct cu Mircea Iorgulescu, Matei Vişniec, Dinu Flămând, Sorin Pamfil şi două redacţii Radio France Internationale.

deltarfi 93.5 fm
www.deltarfi.ro

Această asociaţie ar putea fi, fără îndoială, un asemenea grup!

Cînd avem în vedere asemenea grupuri, este bine să ne gîndim la specialişti, la oamenii care lucrează în educaţie, la sindicatele din învăţămînt etc. Important este însă ca ei să se poată coaliza, să poată exprima interese ale unor actori semnificativi pentru învăţămînt. Aceştia pot face în aşa fel încît problemele respective să fie recunoscute ca atare şi să poată intra, într-o primă fază, pe agenda discuţiilor publice. Este bine ca aceste probleme să ajungă în spaţiul public, în cadre precum cel în care ne găsim acum sau în presă, iar ulterior ele să ajungă pe agenda formală, mai exact, pe masa decidenţilor, oricare ar fi aceştia.

O ultimă remarcă. Atunci cînd ne referim la politici publice, tentaţia noastră este, de regulă, să ne gîndim exclusiv la „decizii mari" – ale guvernului, ale ministerului – prin procese de reformă sau programe generale de reformă. Nu trebuie însă uitat că politicile publice se pot formula şi privesc de cele mai multe ori şi altceva decît zona „strategiilor generale". Altfel spus, cînd vorbim despre politici publice e bine să ne gîndim şi la decizii la nivel mai local. Politicile publice se formulează şi se manifestă atît la nivelul agenţiilor naţionale, la nivelul inspectoratelor, dar, mai ales, la cel al şcolilor, chemate – din ce în ce mai mult – să-şi formuleze politici instituţionale proprii.

Despre spiritul şi litera Legii (învăţămîntului)

Florin IONIŢĂ: Permiteţi-mi să încep cu o evocare a scurtei (şi întortocheatei) istorii a legislaţiei din domeniu. Anul 1 al reformei sistemului de învăţămînt românesc a fost, desigur, 1995, cînd s-a adoptat Legea Nr. 84, publicată în **Monitorul Oficial**, Partea I, Nr. 1, din 5 ianuarie 1996. Tinerei copile soarta i-a hărăzit însă o viaţă agitată. După nici doi ani, Legea Nr. 84 a fost modificată prin Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului Nr. 36/1997, publicată în **Monitorul Oficial al României**, Partea I, Nr. 152, din 14 iulie 1997, apoi, după încă doi ani, iarăşi modificată prin Legea Nr. 151/1999 privind aprobarea Ordonanţei de Urgenţă a Guvernului Nr. 36/1997 pentru modificarea şi completarea Legii învăţămîntului Nr. 84/1995! În vara acestui an, iarăşi s-a modificat... modificarea, o dată cu intrarea în vigoare a Legii Nr. 286 din 13 iunie 2003 pentru modificarea şi completarea Legii învăţămîntului Nr. 84/1995. Ce mai! Legiuitorul s-a dorit a fi un perfecţionist. Şi totuşi...

Florentina SÂMIHĂIAN: ...şi totuşi, în ciuda asiduităţii perfecţioniste, Legea 286/2003 lasă în suspensie o serie de semne de întrebare.

Art. 6 statuează învăţămîntul obligatoriu de 10 clase, compus din învăţămînt primar (clasele I-IV) şi învăţămînt secundar inferior (gimnaziu: clasele V-VIII; ciclul inferior al liceului sau şcoala de arte şi meserii: clasele IX-X). Art. 22 afirmă că accesul în ciclul inferior al liceului (clasa a IX-a) sau în şcoala de arte şi meserii se face printr-o selecţie realizată pe baza standardelor naţionale de evaluare. Ele vor evalua însă actualele cicluri: de dezvoltare (clasele V-VI) şi de observare şi orientare (clasele VII-VIII). Or, acestea au fost gîndite în anii '90 în perspectiva generalizării învăţămîntului de nouă clase, şi nu de zece. Mai pot fi ele valabile în noile condiţii? În schimb, nu se precizează nimic despre absolvenţii ciclului inferior de liceu care nu vor dori să continue studiile în cel superior. Este evident că şi aici ar fi necesare standarde naţionale de evaluare, iar acest fapt ar presupune şi existenţa unui examen/test/etc. de certificare a absolvirii acestui ciclu, lucru pe care Legea l-a uitat, deşi pentru toate celelalte forme de învăţămînt, şcoală de arte şi meserii, an de completare, bacalaureat, această prevedere este specificată în mod expres. De fapt, noua structură de învăţămînt propusă de Lege nu a fost precedată/urmată de necesarele clarificări teoretice privind criteriile care au stat la baza stabilirii actualelor cicluri curriculare şi nici de precizări privind statutul testării naţionale de la sfîrşitul clasei a VIII-a. Dacă are rol de *selecţie* pentru cele două direcţii, liceu sau şcoală de arte şi meserii, cum precizează explicit alineatul (1), atunci ea ar trebui să prefaţeze întregul parcurs (patru ani de liceu sau doi ani de şcoală de arte şi meserii). Dar după cei doi ani ai ciclului inferior de liceu, Art. 25 (1) anunţă încă o selecţie numită chiar *admitere*. Acest Art. 25 creează însă multe probleme de interpretare. Alineatul (1) prevede că „*trecerea* din ciclul inferior în ciclul superior al liceului este reglementată prin metodologia MEC, care se dă publicităţii la începutul anului şcolar precedent *admiterii*" (s.n.). *Trecerea* de la începutul frazei înseamnă însă, conform DEX-ului, „străbaterea [unui loc] fără a te opri", în timp ce *admiterea* de la sfîrşit contrazice începutul şi anunţă un nou *examen* care să permită accesul în ciclul superior al liceului. Să însemne asta că în clasa a XI-a vor fi mai puţine locuri decît numărul absolvenţilor de clasa a X-a? Iar dacă nu, şi bine ar fi ca lucrurile să nu stea aşa, atunci care mai este rostul *admiterii*? Alineatul (3) anunţă însă, stupefiant, că „*înscrierea* [s.n.] în ciclul superior al liceului, cursuri de zi, se poate face în primii 2 ani de la absolvirea ciclului inferior, respectiv a anului de completare" (acesta din urmă se referă la absolvenţii şcolii de arte şi meserii care doresc să-şi completeze studiile liceale). Dar cum este posibilă o simplă *înscriere* în ciclul superior de liceu, alături de cei care au fost obligaţi să treacă deja printr-o *admitere*? Să înţelegem, aşadar, că s-ar putea evita examenul întrerupînd un an sau doi studiile şi apoi înscriindu-te pur şi simplu în clasa a XI-a? În actuala sa formă, Legea pare a oferi şi o asemenea soluţie. Dacă totuşi va fi o *admitere*, ceea ce ar presupune o îngustare a traseului, şi nu doar o simplă *trecere*, lucrurile ar trebui clarificate urgent, şi nu *la începutul anului şcolar precedent admiterii*, cum prevede Legea, pentru ca absolvenţii de gimnaziu să ştie ce-i aşteaptă şi să aleagă în cunoştinţă de cauză traseul cel mai potrivit. Indiferent însă de soluţia adoptată, ciclul inferior de liceu se dovedeşte a fi, în acest moment, un parcurs fără finalităţi, fără standarde şi, mai grav, fără certificare.

Florin IONIŢĂ: Să vedem mai departe. În Art. 36 (2) se afirmă că *accesul* (un nou termen!) în ciclul superior de liceu al absolvenţilor şcolii de arte şi meserii presupune şi absolvirea unui an de completare în care ar trebui recuperată acea parte a materiei studiată în ciclul inferior al liceului. Diferenţa, aşa cum prevede legea, este de 40% pentru fiecare dintre cei doi ani. Asta ar presupune că în anul de completare absolventul şcolii de arte şi meserii trebuie să parcurgă circa 80% din curriculumul ciclului inferior de liceu, corespunzător unui an de studiu, la toate disciplinele de cultură generală, în paralel cu obţinerea de competenţe profesionale de nivel 2, certificate printr-un examen de absolvire. Ne întrebăm dacă aşa ceva este posibil în mod real pentru un absolvent de nivel mediu al unei şcoli de arte şi meserii. Pentru că, atunci cînd a luat această hotărîre, legiuitorul nu s-a bazat, în mod evident, pe vreun studiu privind capacitatea reală a unui tînăr de 16 ani de a obţine o asemenea performanţă.

Dar poate cea mai discutabilă prevedere a legii este aceea, repetată insistent, că metodologia aplicării tuturor acestor prevederi „se va elabora şi va fi dată publicităţii cu un an înainte de începutul anului şcolar în care ea va fi aplicată". Aceasta ar presupune, aşadar, că, în practică, Legea va putea fi schimbată anual, în funcţie de conjunctură, presiuni, interese. Sigur, am putea să-i aplicăm legiuitorului prezumţia de... consecvenţă în elaborarea şi aplicarea pe termen lung a acestei metodologii, dar, din păcate, avalanşa de schimbări, completări şi modificări ale Legii din ultimii ani nu prea ne oferă multe argumente.

Florentina SÂMIHĂIAN: Dorim să formulăm în continuare cîteva sugestii pentru ce credem că ar fi de făcut.

Noua Lege din 2003 propune, în scopul prelungirii şcolarităţii obligatorii, o schimbare a structurii sistemului de învăţămînt care, în mod evident, nu poate fi implementată cu succes în acest moment, în lipsa unei pregătiri serioase pe diverse paliere.

Primul palier ce necesită clarificări este cel conceptual. Trei aspecte trebuie avute în vedere în acest plan:

(a) redefinirea noilor cicluri curriculare;

(b) elaborarea unui nou plan-cadru;

(c) elaborarea noilor curricula ale diverselor discipline.

Actualele cicluri curriculare sînt eşalonate astfel:

- achiziţii fundamentale – grupa pregătitoare şi clasele I şi a II-a;
- dezvoltare – clasele a III-a-a VI-a;
- observare şi orientare – clasele a VII-a – a IX-a;
- aprofundare – clasele a X-a-a XI-a;
- specializare – clasa/clasele a XII-a/a XIII-a.

Conform noii structuri a sistemului de învăţămînt de 10 clase obligatorii, ultimele trei cicluri devin inoperabile atîta vreme cît clasa a IX-a nu mai constituie final de ciclu şi încheiere a şcolarităţii obligatorii. Ca atare, trebuie regîndită întreaga eşalonare a ciclurilor curriculare şi trebuie redefinite finalităţile fiecărui nou ciclu curricular. Pe de altă parte, este necesară o corelare a finalităţilor şcolarităţii obligatorii cu competenţele-cheie/competenţele de bază prevăzute în documentele Comisiei Europene. De aici ar deriva mult mai uşor şi selectarea disciplinelor care intră în trunchiul comun în cadrul diverselor cicluri curriculare. În ceea ce priveşte planul-cadru, el nu poate fi decît o consecinţă, o concretizare a noii filozofii educaţionale rezultate din redefinirea ciclurilor curriculare. Din acest punct de vedere, conceperea noului plan-cadru nu poate fi limitată la segmentul liceului (IX-XII/XIII), ci ea trebuie remodelată pentru tot parcursul şcolarităţii. Numai în funcţie de redefinirea ciclurilor curriculare poate fi relevantă o nouă structurare a planurilor-cadru pentru liceu. În fine, pentru elaborarea noilor curricula ale disciplinelor trebuie stabilit modelul de proiectare curriculară (unde se face trecerea de la proiectarea pe obiective la proiectarea pe competenţe). Ponderea diferitelor discipline în planul-cadru trebuie cunoscută înainte de elaborarea noilor programe. Graba cu care se cer elaborate noile programe pentru clasa a IX-a (în lipsa clarificărilor conceptuale absolut necesare: redefinirea ciclurilor curriculare şi conceperea noului plan-cadru) arată nu doar lipsă de profesionalism, ci şi o atitudine cinică faţă de generaţiile de elevi care trebuie să experimenteze tranziţia reformei în învăţămîntul românesc.

Florin IONIŢĂ: Un alt palier ce necesită clarificări este cel metodologic. Aşa cum rezultă din discuţiile anterioare, există multe aspecte neclare în Lege privitor la mecanismele şi instrumentele de trecere de la un nivel la altul şi dintr-un traseu educaţional în altul. Ca atare, metodologia de aplicare a Legii trebuie să aducă precizări clare în această privinţă.

Chiar dacă palierul conceptual şi cel metodologic ar asigura coerenţa şi claritatea viziunii teoretice şi aplicative a noii Legi, aceasta nu poate fi implementată fără o bună pregătire şi informare a tuturor celor implicaţi. Două aspecte ni se par cu deosebire importante în acest sens: transparenţa în privinţa deciziilor (în sensul consultării factorilor implicaţi înainte de luarea deciziilor şi a informării din timp a opiniei publice, a beneficiarilor şi a celor ce vor pune în practică noile măsuri de politică educaţională) şi formarea cadrelor didactice şi a managerilor din domeniul educaţiei (ignorarea acestei necesităţi reale de pregătire a celor chemaţi să lucreze cu noi programe sau să aplice noi reglementări metodologice poate duce la eşecul implementării noii Legi a învăţămîntului).

Florentina SÂMIHĂIAN: Am dorit să discutăm toate aceste neclarităţi nu pentru a arăta neapărat că Legea 286 este rău întocmită, cît mai ales pentru a atrage atenţia că introducerea ei în sistem fără o pregătire serioasă la toate palierele menţionate nu are cum să nu ducă la disfuncţii şi la incoerenţe grave, care vor afecta nu doar calitatea actului didactic, ci şi încrederea beneficiarilor educaţiei într-un sistem ce nu are la bază politici educaţionale coerente, ci doar urgenţe politice derizorii. Grupul „Focus Educaţia" susţine deci ideea unei construcţii coerente şi durabile a politicilor educaţionale.

Şase întrebări privind învăţămîntul obligatoriu

Liviu PAPADIMA: Extinderea învăţămîntului obligatoriu, legiferată în vara acestui an, răspundea unei necesităţi incontestabile. Nevoia de a lărgi perioada de

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIŢII ÎN COLECŢIA *DESCHIDERI*

Ştefan Borbély
Cercul de graţie

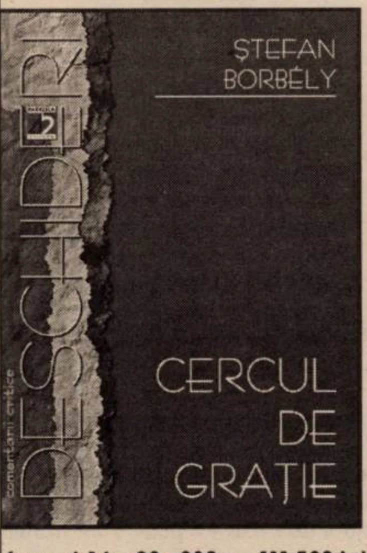

format 14 x 20, 282 p., 111.500 lei

Marin Gherasim
A patra dimensiune

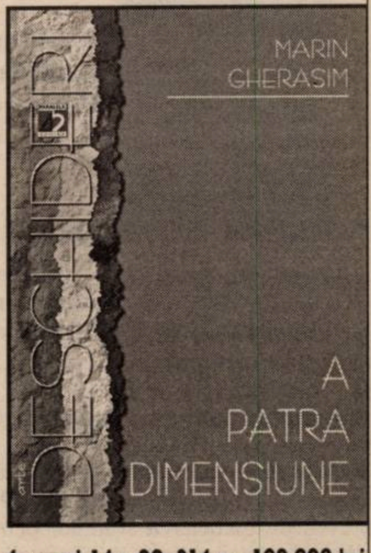

format 14 x 20, 314 p., 100.000 lei

Reduceri de 30% pentru comenzile prin telefon sau e-mail.

PARALELA 45 EDITURA

Comenzile se primesc pe adresa:
Piteşti, str. Fraţii Goleşti, nr. 128-130
Tel/fax: 0248 214 533; 0248 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro

EDITURILE ALL

Un roman pentru întreaga lume.
Pentru ca nimeni să nu-şi uite trecutul.
Un roman pentru istorie.

Mario Vargas LLOSA
Sărbătoarea Ţapului

Traducere:
Luminiţa Voina Răuţ,
Mariana Sipoş

Preţ: 239.000 lei

"*Sărbătoarea Ţapului* ne face să ne gândim la o fugă pe trei voci: un film de Costa Gavras, Twin Peaks al lui David Lynch, şi oricare din marile romane ale lui Faulkner."(Nadine Sautel, *Magazine litteraire*)

Comandaţi această carte şi alte apariţii ale Edituriilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite - Bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro.

şcolarizare obligatorie a fost de altminteri recunoscută de acum mai mulţi ani, recunoaştere consfinţită prin modificările aduse Legii învăţămîntului în 1999, care prevedeau încheierea studiilor pentru orice elev cel mai devreme la vîrsta de 16 ani, după ce va fi absolvit 4 clase de şcoală primară şi 5 clase de gimnaziu. Vom discuta în continuare *în ce măsură legiuitorul a ales o soluţie optimă* pentru prelungirea duratei de şcolarizare. Dincolo de neclarităţile Legii 286/2003, aduse în discuţie de Florentina Sâmihăian şi Florin Ioniţă, e cazul să ne întrebăm în ce măsură acestea rezolvă *problemele de fond* cu care se confruntă învăţămîntul românesc de 14 ani încoace. Din păcate, şi din cauza grabei cu care s-au luat deciziile, şi din cauza opacităţii decidenţilor faţă de opinia publică şi de cea a experţilor, lucrul acesta a fost aproape complet ignorat, politicile educaţionale rezumîndu-se, şi de această dată, la *politica faptului împlinit*. Cine poartă responsabilitatea pentru acest mod de a practica politicile publice, cine „achită nota de plată" rămîne, iarăşi, incert.

Prima întrebare pe care ne-am pus-o este: *Cît de diferenţiat ar trebui să fie un învăţămînt obligatoriu?*

Fiind vorba de o obligaţie generală, aceasta ar trebui să fie, în mod normal, asumată la fel de către toţi cei vizaţi. Lucrurile nu stau însă deloc aşa. Există o discrepanţă evidentă la ora actuală în cadrul învăţămîntului obligatoriu între clasele V-VIII pe de o parte, cu profil general, şi clasele IX-X, puternic diferenţiate în raport cu profilul şcolii la care va reuşi să fie înmatriculat absolventul primelor 8 clase.

Carmen MUŞAT: Această discrepanţă va fi, cum a fost şi din 1978 pînă în 1990, o sursă majoră de frustrare pentru un număr mare de tineri. Impactul psihologic negativ al obligaţiei discriminatorii va cu atît mai mare cu cît în sistemul nostru de învăţămînt există un dezechilibru flagrant şi endemic între cererea şi oferta educaţională. Realitatea este că noi continuăm să avem un învaţămînt orientat preponderent social, în care elevii sînt percepuţi drept „populaţie şcolară" ce urmează să fie manevrată potrivit unui presupus „comandament social" (al unei pieţe de muncă foarte capricioase şi greu sondabile? al intereselor de moment ale decidenţilor politici?). În învăţămîntul nostru rămîne prea puţin loc pentru nevoile concrete ale fiecărui elev în parte, pentru proiectul de dezvoltare individuală al fiecărui beneficiar. Mare parte dintre copiii care ajung în şcoala de arte şi meserii, de exemplu, percep această situaţie a lor ca pe o pedeapsă sau ca pe un „certificat de incapacitate". Un procent deloc neglijabil dintre cei care ajung în aceste şcoli sînt cei care nu acced în învăţămîntul liceal, prea puţin contînd opţiunile lor, atîrnînd în schimb decisiv în balanţă performanţa lor la un examen – şi credem că ar fi extrem de util în acest sens ca MECT să dea anual publicităţii o analiză a raportului dintre cerere şi ofertă pe baza opţiunilor făcute de către absolvenţii de clasa a VIII-a pentru continuarea studiilor.

Nu ştiu în ce măsură se face în momentul de faţă, în clasele V-VIII, o prezentare detaliată a ofertei şcolilor de arte şi meserii, în ce măsură li se explică elevilor avantajele, pentru unii dintre ei, de a urma acest tip de învăţămînt. Consilierea şcolară este, fără doar şi poate, o soluţie viabilă pentru a-i ajuta pe elevi să-şi construiască opţiuni avizate, să-şi conştientizeze propriile aptitudini şi înclinaţii şi să cunoască oportunităţile care li se oferă pentru fructificarea acestora. Trebuie însă evitat cu orice chip riscul de a face din consiliere o formă de manipulare a elevilor pentru îndeplinirea „planului" de înregimentare şcolară. Dacă şcolile de arte şi meserii nu vor fi realmente performante în domeniul lor, cu dotări corespunzătoare, cu profesori bine calificaţi, cu management de calitate şi, mai ales, cu perspective de carieră profesională, cosmetizarea realităţii nu poate fi decît în detrimentul elevilor şi al credibilităţii sistemului de învăţămînt.

Liviu PAPADIMA: Din cea dintîi întrebare pe care am formulat-o decurge o a doua, şi anume: *Cît de echitabilă este noua structură a învăţămîntului preuniversitar?*

Pentru a oferi realmente şanse egale elevilor, un sistem de învăţămînt ar trebui să opereze cît mai puţine selecţii *de acces* pe diversele paliere şi în diversele instituţii şcolare, să condiţioneze cît mai puţin aceste selecţii de alţi factori decît aptitudinile individuale şi să atenueze pe cît posibil consecinţele unui eventual eşec.

Legea 286 coboară „pragul" selecţiei de la vîrsta de 16 ani, cum prevedea legea din 1999, la 14-15 ani. Cu alte cuvinte, destinul „se joacă" în plină adolescenţă, la o vîrstă tulbure, incertă în ce priveşte definirea personalităţii şi capacitatea de exploatare a propriului potenţial. Jucînd acest joc pe „cartea" unui examen naţional, indiferent cu ce titulatură – şi aici istoria se repetă: pînă în 1990 admiterea la treptele I şi a II-a de liceu nu erau recunoscute oficial ca „examene" –, selecţia condiţionează sever şansele de reuşită de posibilităţile familiei de a-i asigura candidatului o pregătire paraşcolară, mai pe româneşte spus, „meditaţii". Faptul că, după toate probabilităţile, deşi lucrurile sînt în continuare neclare în această privinţă, un nou triaj îi va aştepta pe elevii de la liceu la numai 2 ani de la înmatriculare împovărează o dată în plus stresul şcolii şi bugetul familial.

Carmen MUŞAT: Legea 286 a luat însă în calcul acordarea unei „a doua şanse" pentru cei care absolvă 2 ani de şcoală de arte şi meserii şi vor să revină pe filiera teoretică, prin posibilitatea de a urma un „an de completare". Rămîne însă cu totul problematic, cel puţin în datele furnizate de cadrul legal existent, dacă acesta va avea şanse reale de a funcţiona corespunzător. Cine va lua în antrepriză, la nivel instituţional, organizarea anului pregătitor? Cu ce motivaţie? Liceele, în principiu, nu ar avea de ce să fie interesate în a-şi crea un excedent de candidaţi pentru clasa a XI-a. Şcolile de arte şi meserii vor prefera să-şi dirijeze elevii către profilul profesional. Cu ce profesori se va face acest an de completare? Este categoric nevoie de profesori foarte buni, care să se adapteze cerinţei speciale de a aduce elevii la nivelul asimilării unui curriculum integral al ciclului liceal inferior pornind de la achiziţiile parţiale, de cîte 60%, ale acestuia în cei doi ani de şcoală de arte şi meserii. Neclarităţile legate de construcţia unor posibile programe pentru acest an şi de accesul absolvenţilor în clasa a XI-a de liceu au fost deja semnalate de către Florentina Sâmihăian şi Florin Ioniţă. Am putea deci conchide că Legea 286 accentuează inechităţile învăţămîntului românesc, un învăţămînt al „şansei unice", dependent în bună măsură de avuţia şi de relaţiile părinţilor elevilor. Ştim că din totalul studenţilor de la noi doar 1% provin din mediul rural, deşi acesta are o pondere mare la scara populaţiei. O analiză mai detaliată a parametrilor care condiţionează selecţia din învăţămînt ar întări, sîntem siguri, concluzia că acesta a devenit tot mai mult un factor de segregaţie socială, în loc să faciliteze, cum ar fi normal şi benefic, mobilitatea socială potrivit meritelor individuale.

Liviu PAPADIMA: Iată acum şi următoarea întrebare pe care o socotim de neocolit: *În ce masură noua structură a învăţămîntului preuniversitar stimulează motivaţia elevilor de a învăţa?*

Orice obligaţie este, în general, demotivantă. Cu atît mai demotivantă cu cît ea este asumată prin eşec. Cu atît mai demotivantă cu cît „promovarea prin eşec" este însoţită de un stigmat social. Am trăit experienţa dură de a preda, ca stagiar, în perioada 1981-1984, într-o şcoală generală cu 10 clase, înfiinţată *ad hoc*, vizavi de liceul din localitate, pentru a face faţă unei extinderi a învăţămîntului obligatoriu similare celei actuale. A fost o experienţă dură şi amară, pentru că am avut de a face, într-o proporţie covîrşitoare, cu elevi care, trecuţi dintr-un an în altul în aşa-numitele „clase de sacrificiu", pierduseră de mult pasul cu mersul şcolii, fiind totuşi puşi să facă faţă unor programe şcolare foarte exigente. Considerînd că oricum nu mai au nici o şansă de a trece apoi „alături", la liceu, ei priveau frecventarea şcolii ca pe o silnicie inutilă şi nu puteau fi ţinuţi în frîu decît prin măsuri disciplinare extreme. Ideea că şcoala ar trebui să devină pentru toată lumea „o plăcere" şi „o bucurie" este demagogică. Credem însă că e absolut indispensabil ca marea masă a elevilor să înţeleagă şi să accepte rostul şi utilitatea învăţăturii.

Carmen MUŞAT: Aş adăuga faptul că şcolile de arte şi meserii absorb, la ora actuală, aproape jumătate dintre absolvenţii clasei a VIII-a (45% în vara lui 2003). Avem deci de a face cu mii şi mii de elevi a căror soartă ar trebui să ne preocupe mai îndeaproape. Problemele învăţămîntului nostru preuniversitar nu sînt doar – şi poate nici măcar în primul rînd – cele ale „colegiilor naţionale".

O dată ajunşi în acest punct, este momentul să adresăm următoarea întrebare: *În ce măsură noua structură a învăţămîntului preuniversitar stimulează dinamica instituţiilor şcolare?*

Pentru a avea un învăţămînt performant avem nevoie de instituţii performante. Este greu de presupus că şcolile de meserii vor putea deveni într-un timp rezonabil, cu puţinătatea resurselor existente, oferte atractive pentru elevi. Pînă atunci însă, generaţiile înghesuite cu de-a sila în ele vor constitui cu certitudine o frînă în calea dezvoltării instituţionale. Problema este că ele nu sînt percepute doar ca şcoli de *profil diferit*, ci de *rang inferior*. Oferta „diferenţiată" în teorie este, practic, una ierarhizată. În practica şcolară, cele două tipuri de instituţii sînt împinse, în fond, către extreme. Pe de o parte un învăţămînt teoretic construit ca un „turn de fildeş", care pregăteşte absolvenţi saturaţi cu tot felul de informaţii teoretice, dar care nu au mai deloc aptitudini şi competenţe pentru rezolvarea unor probleme concrete de care se izbesc în viaţa reală, pe de alta o şcoală care le rezervă din start absolvenţilor locul şi rostul în societate, punîndu-i la dispoziţia acesteia.

Liviu PAPADIMA: Şi eu consider că şcolii de arte şi meserii i s-ar fi oferit perspective mai „sănătoase" de dezvoltare dacă aceasta ar fi funcţionat *în afara învăţămîntului obligatoriu*, fiind pusă în situaţia de a se adapta nevoilor concrete de studiu ale elevilor, adesea condiţionate pe plan local. Totodată, şi liceul va fi serios afectat de modificările de structură introduse prin Legea 286. În formula actuală, liceul a devenit un fel de „struţocămilă", pe jumătate obligatoriu, pe jumătate facultativ, încălecînd două niveluri de învăţămînt diferite. Se mai poate vorbi de „liceu" în aceste condiţii? În plus, „ciclurile" din care acesta este compus sînt nefiresc de scurte pentru un învăţămînt de cultură generală, creînd astfel mari dificultăţi pentru conturarea unor parcursuri curriculare coerente. Profesorii care au predat între 1978 şi 1990 îşi amintesc desigur ce înseamnă asta pentru materiile cu continuitate pe patru ani, care sînt şi cele cu greutate în absolvirea liceului.

Carmen MUŞAT: O altă întrebare care ne-a preocupat a fost: *Cum rezolvă noua structură a învăţămîntului preuniversitar problemele de certificare şi de acces?*

La o serie de impedimente şi de neclarităţi privind acest aspect s-au referit deja Florin Ioniţă şi Florentina Sâmihăian. Este într-adevăr discutabil dacă o Lege a învăţămîntului ar trebui să cuprindă detalii

computer science
1000 de cuvinte-cheie în
INFORMATICĂ
ENGLEZA LA ZI
vocabular englez-român
vocabular român-englez
marile teme
exerciţii
jocuri
compania

politics
1000 de cuvinte-cheie în
POLITICĂ
ENGLEZA LA ZI
vocabular englez-român
vocabular român-englez
marile teme
exerciţii
jocuri
compania

Editura Compania a lansat de curînd pe piaţă două ghiduri de învăţare a limbii engleze realizate de autori francezi: **1000 de cuvinte-cheie**. Unul dintre ele (**1000 de cuvinte-cheie în informatică**, autor: François Lagoutte; traducere: Dana Miloagă) se referă la domeniul politic, celălalt (**1000 de cuvinte-cheie în politică**, autori: Tim Amor, Philippe Lemarchand; traducere: Flavia Bosnari) – la domeniul „computer science". De dimensiuni relativ reduse (cca 90 de pagini fiecare), cu un *design* atractiv, ghidurile sînt organizate pe cîteva module: vocabular englez-român, vocabular român-englez, marile teme, exerciţii, jocuri. Ele oferă instrumente de lucru eficiente tuturor celor care vor să se „iniţieze" rapid în vocabularul englez de specialitate.

privind modul de susţinere a examenelor finale şi se poate invoca îndreptăţit argumentul că învăţămîntul românesc a suferit adesea de pe urma hiperlegiferării. Cert este însă că, prin Ordin de ministru sau în orice alt mod, fiecare promoţie ar trebui să fie informată despre cum va finaliza un ciclu şcolar *în momentul începerii acelui ciclu* şi nu doar cu un an înainte, aşa cum prevede legea. Şi este iarăşi vital ca, o dată stabilite şi anunţate public, regulile respective să nu poată fi schimbate pe parcurs, chiar dacă ele vizează o singură promoţie şcolară.

Liviu PAPADIMA: Modul de finalizare este principalul reper orientativ atît pentru elevi, cît şi pentru profesori. Dacă acest reper este lăsat la voia hazardului decizional, întreg sistemul intră în degringoladă. Miniştrii se schimbă (nu numai din 4 în 4 ani). Dacă fiecare ministru are ambiţii personale, ignorînd principiile etice şi educaţionale, sau e dispus să sacrifice elevii într-o masă de manevră în statistică, transparenţa şi credibilitatea sistemului scad proporţional. Legea 286, în formula actuală, lasă loc pentru posibilitatea de a schimba regulile jocului în timpul jocului, aşa cum s-a întîmplat, din păcate, de atîtea ori pînă acum.

Ne-a rămas ultima întrebare, cea mai dificilă: *Ce e de făcut?*

Nu avem pretenţia de a scoate din mînecă, acum şi aici, rezolvarea tuturor acestor chestiuni spinoase. Credem însă că este neapărată şi urgentă nevoie de a cîntări cu toată seriozitatea ce este preferabil: aplicarea unor soluţii de remediere a neajunsurilor existente *fără a modifica legea* sau *modificarea ei în consecinţă*. În principiu, o nouă modificare adusă Legii învăţămîntului ar fi indezirabilă, accentuînd climatul de nesiguranţă instaurat în ultimii ani. Pe de altă parte însă, s-ar putea ca soluţiile „periferice", administrative, să fie şi mai costisitoare. Aşa cum arată la ora actuală, e greu de crezut că structura învăţămîntului preuniversitar va avea viaţă lungă – deşi, dacă e să recurgem din nou la comparaţii „istorice", regimul Ceauşescu a izbutit să ţină pe picioare structura sa de învăţămînt mai bine de două decenii. Am prefera însă să nu-l folosim ca model de „dezvoltare durabilă"!...

Curriculumul şi evaluarea: încotro?

Mihaela SINGER: La începutul anului 2001, sistemul de învăţămînt românesc dispunea de un ansamblu curricular modern, care viza, în esenţă, centrarea procesului didactic pe elev, fapt ce presupunea deplasarea accentului în activitatea la clasă: de la cunoştinţe academice la cunoştinţe funcţionale; de la un volum mare de informaţii la informaţii structurate, care să permită legături de sens; de la predare la învăţare; de la evaluarea cantităţii de informaţie acumulate la evaluarea capacităţii de aplicare a acesteia.

După efortul reformator al anilor 1997-2000, sistemul de învăţămînt începea să se redreseze. Acest fapt reiese limpede din **Studiul de impact al noului curriculum** – prima analiză profesionistă a stării sistemului de învăţămînt românesc: studiul consemnează pătrunderea în activitatea la clasă a metodelor moderne de predare-învăţare, a noului cod curricular – chiar dacă acesta se raportează, pentru început, la numai un sfert din personalul didactic –, precum şi receptarea extrem de pozitivă a curriculumului la decizia şcolii. Redresarea sistemului devenea vizibilă, puţin mai tîrziu, prin manifestarea unui interes crescut al profesorilor şi învăţătorilor pentru perfecţionare, printr-o creştere a motivaţiei pentru învăţare, printr-o emulaţie a participării la concursurile şcolare. Mă opresc aici cu enumerarea. După ampla schimbare conceptuală care a marcat anii 1998-2000, era de aşteptat un timp al stabilităţii structurale pentru a permite revizuiri punctuale şi a da posibilitatea dezvoltării, ale cărei semne erau, repet, extrem de vizibile în 2001.

Eugen PALADE: Dacă ne raportăm comparativ, în 2000 în sistemul de învăţămînt exista implementată o structură curriculară coerentă, *acceptată* consensual; acum încercăm soluţii *ad hoc*, sub imperiul arbitrarului, ca la începutul anilor '90. În 2000, cele două examene de certificare, capacitatea şi bacalaureatul, aveau un statut clar; acum se improvizează. Nu mai dezvolt toate aspectele reliefate anterior de colegii mei. Pe scurt, este o comparaţie dramatică între ceea ce a fost în trecutul apropiat şi ceea ce se întîmplă acum. Dar o comparaţie şi mai dramatică este aceea între ceea ce se întîmplă acum şi ceea ce ar fi putut să fie dacă reforma ar fi continuat pe aceeaşi linie. Căci un uriaş cum este sistemul de învăţămînt, întors de pe curba sa ascendentă, cu greu mai poate fi redresat din nou pe traiectorie. Cine şi cum plăteşte costul acestor întoarceri?

Mihaela SINGER: În perioada 1997-2001 au fost elaborate şi publicate peste 50 de volume care descriu şi explică ceea ce se numeşte astăzi în România Curriculum Naţional. Este o întreprindere fără precedent în istoria României şi ea era menită să constituie pe termen lung un beneficiu major pentru sistemul de învăţămînt. În procesul de elaborare şi validare a Curriculumului Naţional au fost implicate aproape 1.500 de persoane, care au contribuit la punerea într-o formă coerentă a peste 3.500 de pagini ce descriu o filozofie a educaţiei modernă, situată, în fine, în contemporaneitate şi încorporată pragmatic în documente curriculare aplicabile: planurile de învăţămînt şi programele şcolare pentru toate disciplinele din învăţămîntul preuniversitar. Pentru a transmite mai clar şi a explica prin exemple percutante filozofia noului curriculum, au fost elaborate **Ghiduri metodologice de aplicare a programelor şcolare**. Este vorba despre 31 de lucrări, totalizînd 3.100 de pagini, la realizarea cărora au participat 105 autori. Tot acest set de lucrări vizînd aplicarea Curriculumului Naţional a fost publicat într-un tiraj total de circa 500.000 de exemplare, la un preţ mediu pe exemplar de 8.200 lei (0,23$) şi li s-a distribuit gratuit tuturor cadrelor didactice din învăţămîntul preuniversitar, precum şi bibliotecilor acelor instituţii de învăţămînt superior implicate în pregătirea profesorilor. Acum, schimbarea structurii sistemului antrenează după sine noi planuri de învăţămînt şi noi programe şcolare, eventual o nouă metodologie de aplicare. Cele existente, abia introduse şi în curs de a deveni familiare cadrelor didactice, sînt deja învechite şi trebuie eliminate, căci nu mai corespund. Cum, cu ce resurse, cine suportă pierderile?

Într-o reformă cuprinzătoare, schimbarea la nivelul programelor se cerea dublată de o schimbare la nivel de strategii didactice, al managementului clasei, al atitudinilor etc. Dacă este posibil ca prima schimbare să se petreacă relativ repede ca urmare a unor acţiuni exterioare, cea de-a doua – mai dificilă, neliniară – cerea efort şi implicare pe termen lung. Atît aspectele obiective ale schimbării, cît şi percepţia individuală, subiectivă a acesteia trebuiau urmărite pentru conştientizarea dificultăţilor şi a capcanelor care apar. În acest sens, Consiliul Naţional pentru Curriculum a organizat seminarii de pregătire profesională în didactica disciplinelor şcolare începînd din primăvara anului 2000 şi continuînd pînă în toamna lui 2001, într-un program ce a acoperit toate disciplinele şcolare şi toate nivelurile de învăţămînt preuniversitar (primar, gimnaziu, liceu), implicînd în total un număr de circa 7.000 de învăţători, profesori, inspectori de specialitate, într-un sistem de cuprindere egală a tuturor zonelor ţării.

În acest moment, sistemul de formare continuă a cadrelor didactice rămîne confuz şi există riscul pierderii resurselor umane şi a experienţei acumulate prin stagiile de formare realizate în cadrul proiectului de reformă. Schimbările de personal operate în 2001-2002 la nivelul judeţelor, de regulă pe criterii politice, nu au ţinut cont de investiţia în pregătirea profesională. Dintre pierderile care se acumulează, neglijarea puţinelor resurse umane pregătite cu un efort deosebit de organizare şi management este cea mai dramatică. Sîntem atît de bogaţi încît ne permitem risipirea resurselor? De fapt, nu despre bogăţie sau sărăcie este vorba, pentru că ţările care sînt cu adevărat bogate acordă cea mai mare atenţie conservării resurselor; cei mai bogaţi sînt şi cei mai economi, mai ales atunci cînd această economie implică resurse umane. Este vorba despre incapacitatea de a construi decizii coerente, incapacitatea de a ieşi dintr-o paradigmă expirată, este vorba despre dorinţa de a reduce universul la propria înţelegere, indiferent de costurile morale şi materiale. Toate acestea au consecinţe surprinzătoare: amînarea deciziei pînă în momentul cînd ea devine caducă, fie că evenimentele s-au consumat deja, fie că întîrzierea şi criza de timp fac superfluă punerea serioasă în practică a deciziei; un alt efect pervers este însă lansarea unei decizii înaintea unei analize a situaţiei şi se manifestă prin a confunda proiectul cu aplicarea lui. Mai grav este însă atunci cînd nici măcar proiectul nu e conturat, dar se trece la aplicarea lui. Într-o astfel de situaţie ne aflăm de la începutul acestui an şcolar, prin punerea în practică iminentă şi nepregătită a noii Legi a învăţămîntului. În astfel de situaţii ne-am mai aflat în repetate rînduri atunci cînd, sub stindardul ideologiei, se luau decizii aberante. Era momentul ca astfel de lucruri să nu se mai întîmple.

Privind acum retrospectiv efortul de conceptualizare făcut, mă gîndesc că ni s-a oferit ceea ce se cheamă „o fereastră de oportunitate". Un grup de oameni constituiţi într-o echipă la momentul potrivit, dispunînd deja de o experienţă de cercetare în curriculum acumulată în anii '90, a avut şansa să creeze viziunea unei noi educaţii şi chiar s-o pună în practică. A fost un accident fericit faptul că ei s-au întîlnit: în timp, în spaţiu, într-un context socio-politic care s-a deschis brusc permiţînd inovaţia. Era o şansă acordată viitorului României. Numai că, fără o participare consecventă a tuturor factorilor implicaţi, oportunităţile oferă premise, nu oferă şi rezultate. Acum, fereastra s-a închis. Mai bine zis, a fost trîntită grosolan, din incapacitatea de a privi în viitor.

PRIOR BOOKS
tel: 210.89.08
office@prior.ro

The Chicago Manual of Style: *The Essential Guide for Writers, Editors, and Publishers* reprezintă, de peste 100 de ani, cea mai importantă sursă de referinţă pentru autori, jurnalişti, corectori, tehnoredactori şi editori din orice domeniu al cunoaşterii.

Aflat astăzi la cea de-a 15-a ediţie, revizuită, completată şi actualizată, **The Chicago Manual of Style**, este mai cuprinzător şi mai uşor de utilizat ca niciodată.

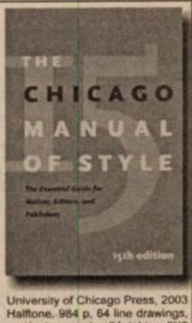

University of Chicago Press, 2003
Halftone. 984 p. 64 line drawings, musical example, 31 tables 6X9
ISBN 0226104036

25% RABAT!
Preţ regular : 2.650.000
Preţ lansare : 1.990.000 lei

Eugen PALADE: O menţiune specială este necesar a fi făcută cu privire la evaluarea rezultatelor şcolare, dat fiind impactul acesteia asupra curriculumului realizat. Schimbarea în acest domeniu a însoţit în mod firesc evoluţia curriculumului naţional.

O primă mutaţie majoră a însemnat transformarea examenelor de admitere – *cu rol de selecţie* – în examene de absolvire – *cu rol de certificare* a achiziţiilor dobîndite de elevi după parcurgerea unei trepte de învăţămînt. Această schimbare mută accentul de pe admiterea selectivă pe finalităţile fiecărui tip de şcoală şi face ca examenele să devină o măsură a eficienţei şcolii în ansamblul ei. Ambele examene de certificare erau organizate la finalul unor cicluri de învăţămînt, şi anume după sfîrşitul claselor a VIII-a, respectiv a XII-a.

Cum stau lucrurile acum? În ceea ce priveşte finalizarea învăţămîntului liceal, tendinţa pare să fie aceea de a reveni la tradiţionalul bacalaureat mai mult sau mai puţin formal, dublat de un exigent examen de selecţie pentru admiterea în învăţămîntul superior, principala ţintă a unui învăţămînt românesc reconvertit spre elitismul cu orice preţ. Cel puţin aşa au stat lucrurile la sfîrşitul anului şcolar precedent.

Dacă luăm în discuţie examenul de la sfîrşitul clasei a VIII-a, evoluţiile din ultimul an sugerează mai curînd haosul. În primul rînd, acest examen este organizat la nivelul clasei a VIII-a, care nu mai este final de

Alga ucigaşă
Amazoanele
Blonda
Blugii
Broscuţa Volkswagen
Calculatorul
Clonarea
Pinţesa Diana
Miturile
Secolului XX
*
Coordonator Pierre Brunel
Extratereştrii
Femeia fatală
Frankenstein
Hiroshima
Internetul
Familia Kennedy
UNIVERS

Madonna
Mao
Nazismul
Omul Zăpezilor
Peter Pan
Pericolul Galben
Elvis Presley
Publicitate şi Mit
Miturile
Secolului XX
**
Coordonator
Pierre Brunel
Războiul Stelelor
Revoluţia
Sfîntul Valentin
Super-Eroii
Stalinismul
Titanicul
Vampirul
Zombi
UNIVERS

La Editura Univers au apărut două volume masive ale unei culegeri deosebit de incitante: **Miturile secolului XX**, coordonate de profesorul Pierre Brunel în colaborare cu Frédéric Mancier şi Matthieu Letourneux. Traducerea din limba franceză este semnată de Sanda Oprescu. Organizată pe capitole ordonate alfabetic, după principiul articolelor de dicţionar, lucrarea – apărută pentru prima dată în 1999 la Éditions de Rocher – a fost elaborată de un grup numeros de universitari, cercetători şi studenţi francezi. Un posibil strămoş îndepărtat (mult mai subţire însă...) al proiectului de faţă ar fi **Mitologiile** lui Roland Barthes. Mitul american, *blues*-ul, ecologia, apocalipsa nucleară, blugii, blonda, clonarea, extratereştrii, calculatorul, fotbalul, *bodybuilding*-ul, internetul, dictatorii, moartea prinţesei Diana, familia Kennedy, super-eroii BD, Peter Pan, Sherlock Holmes, James Dean, femeia fatală, Madonna, Marylin Monroe, mai '68, Tarzan, Elvis, Războiul stelelor, Hiroshima, nazismul, stalinismul, maoismul, Che Guevara, Astérix, publicitatea... – iată doar cîteva dintre zecile de „intrări" mitice ale unor volume care – departe de a fi exhaustive, pentru că, la limită, „totul poate fi mit"... – oferă o imagine diversă, complexă şi fascinantă asupra mentalului/ imaginarului mitologic al secolului XX. Scrise captivant, accesibil, dar, în acelaşi timp, foarte dense, analitice, erudite pe alocuri, capitolele se citesc – practic – pe nerăsuflate, interesînd deopotrivă publicul (mai) larg şi publicul specialist.

În calitate de coordonator, Pierre Brunel a mai publicat un ***Dictionnaire de Don Juan*** şi un ***Dictionnaire des mythes feminins***.

RUTH GLASBERG GOLD
TIMPUL LACRIMILOR SECATE
Czernowitz
Kozmopol
Bershad
Tiraspol
Odessa
Iaşi
Buzău
E H
EDITURA HASEFER

Editura Hasefer a publicat anul trecut o carte memorialistică emoţionantă, o adevărată „saga" autobiografică: **Timpul lacrimilor secate. Memoriile unei supravieţuitoare**. Traducerea din limba engleză este semnată de Cătălin Patrosie şi de Eugen Hrişcu. Cele peste 400 de pagini acut-rememorative sînt centrate în jurul experienţei traumatice a lagărelor de exterminare naziste şi ale deportării în Transnistria. Originară din Bucovina, autoarea relatează aproape „alb", reţinut şi denotativ, dar cu atît mai intens, prigoana antisemită, calvarul deportării, atrocităţile hitleriste, repatrierile, dubla tentaţie – sionistă şi comunistă – a populaţiei evreieşti de după război, apoi plecarea din România, peregrinările prin lume, întoarcerea pe Pămîntul Făgăduinţei, viaţa în kibuţ, şocul cultural, adaptarea, nostalgiile de după... Supra-tema cărţii rămîne, de la început la sfîrşit, căutarea unui *acasă*. Iar relaţia afectivă cu familia, cu locurile dragi (subliniată inclusiv prin instantanee fotografice presărate ici-colo...), conferă acestor pagini dramatice – impregnate, totuşi, de optimism tonic şi de speranţă – o autenticitate specială.

nimic, din acest an şcolar ciclul învăţămîntului obligatoriu înglobînd 10 ani. Apoi statutul acestui examen este cît se poate de neclar: iniţial am aflat că examenul de capacitate s-a desfiinţat, pentru ca nu mult mai tîrziu să ni se spună că de fapt este o examinare organizată la nivelul şcolilor. Surpriză, dacă ne uităm pe *site*-ul oficial al MECT aflăm că de fapt nu avem de a face cu un examen, ci cu o evaluare naţională! Dar nu cu una oarecare, ci cu una... originală. Căci, deşi evaluare naţională, rezultatele acesteia au şi relevanţă individuală, media obţinută contînd pentru orientarea elevilor către liceu sau şcoala de arte şi meserii.

În acest fel mai realizăm o performanţă: continuăm să păstrăm şi chiar să accentuăm „selecţia negativă" ca singură cale de acces în învăţămîntul de arte şi meserii. Să mă explic. Pe de o parte, cine ajunge la această foarte serioasă şi necesară formă de învăţămînt? Ca şi pînă acum, aceia care au eşuat în tentativa de a ajunge la liceu! Pe de altă parte, care sînt criteriile pe baza cărora se organizează această selecţie? Ce facem noi în cadrul acestei evaluări? Încercăm să aflăm care sînt cunoştinţele şi (eventual) deprinderile elevilor la limba română, matematică, istorie sau geografie! Nu ar fi oare mai firesc ca orientarea spre şcoala de arte şi meserii să se datoreze unui plus de inteligenţă practică, unei aplecări către activităţi practice evaluate în consecinţă?

În perfect acord cu logica noului curriculum, o a doua schimbare de fond indusă în perioada reformei structurale a vizat acordarea unei mai mari atenţii metodelor şi tehnicilor alternative de evaluare (observarea comportamentului elevilor, punerea acestora în situaţia de realiza, în grup sau individual, portofolii, proiecte, investigaţii). Cum altfel să poţi măsura progresul şcolar al fiecărui elev în parte, nu numai în raport cu standardele curriculare, ci, mai cu seamă, în comparaţie cu nivelul de la care fiecare dintre elevii noştri pornesc? Cum să poţi măsura ceea ce chiar documentele oficiale ale MECT solicită: atitudini orientate de valori, spirit civic, capacitate de inserţie socială ş.a.m.d.? Ce ne-au oferit însă autorităţile în vara trecută? Un examen de tip „grilă"! Adică un tip de examinare care nu se mai practică ca atare nicăieri în lume, menit să ne spună dacă şi cît ştie elevul, dar aproape nimic despre calitatea acestor informaţii sau despre capacitatea celui examinat de a-şi utiliza cunoştinţele în lumea reală. Curat consecvenţă, splendidă „politică educaţională"!

Mihaela SINGER: Schimbarea Legii învăţămîntului şi aplicarea ei intempestivă, fără a pregăti mai întîi un proiect structurat conceptual şi acceptat de cîteva instanţe, proiect care apoi să fie implementat, pune din nou sub semnul întrebării profesionalismul dezvoltărilor curriculare şi relaţia concepţie-administraţie-implementare. Care va fi de acum înainte evoluţia instituţională şi profesionistă a curriculumului şi a evaluării în România? Vom avea o evoluţie ascendentă, care construieşte pornind de la realizările înregistrate în domeniu, învăţînd din greşelile trecutului? Sau, dimpotrivă, ne vom confrunta cu ignorarea achiziţiilor şi inventarea unui nou început? Altfel spus, pe temeiul analizelor deja existente în sistem, vom continua, firesc, construcţia sau, dimpotrivă, vom relua, nefiresc, avatarurile unor experienţe mereu începute şi neterminate? Să sperăm că viitorul va alege varianta optimă.

Politici educaţionale în formarea profesorilor

Carmen CREŢU: Prezentarea noastră are în vedere *politicile de pregătire a personalului didactic*.

Abordăm această temă din perspectiva reformei globale a învăţămîntului, a schimbărilor de esenţă, cum ar fi asumarea reală, nu doar declarativ-propagandistică, a integrării europene, a procesului de democratizare a relaţiilor de putere din cadrul sistemului de învăţămînt preuniversitar şi universitar, a promovării competenţei profesionale, a respectului faţă de ordinea de drept.

Ne întrebăm, în acest context, *care este raportul dintre aceste schimbări, declarate în plan ideologic de toate partidele care s-au perindat la guvernare în lunga perioadă de tranziţie din ţară, şi politicile în acţiune de formare şi promovare a profesorilor?* Încercînd să formulăm un răspuns bazat pe analiză specializată de politici, şi nu doar într-un registru jurnalistic sau eseistic, ajungem în impas.

Analiza raportului menţionat ar trebui să urmărească, în primul rînd, coerenţa dintre misiunile asumate în campaniile electorale, transpunerea lor în agendă, formularea politicilor educaţionale, implementarea acestora şi rezultatele obţinute. Fiecare verigă a acestui lanţ poate fi evaluată pe baza unei multitudini de criterii şi prin indicatori cu care se operează de foarte mult timp în analiza profesionistă de politici publice efectuată în sistemele societale transparente şi deschise. De cîţiva ani buni, şi în România se specializează o mînă de oameni în analiza sistematică de politici educaţionale. Expertiza lor este preţuită în străinătate, dar la noi nu, chiar dacă o pot oferi gratis.

Deci, impasul nu constă în incapacitatea de analiză, ci decurge din lipsa, la noi, a însuşi obiectului de analiză. În marea majoritate a „politicilor educaţionale" desfăşurate pînă acum în România nu regăsim o proiectare sistemică, un continuum al verigilor şi etapelor, o coerenţă.

Politica formării şi promovării cadrelor didactice reprezintă o componentă sectorială a politicii educaţionale globale. Ea trebuie gîndită alături de politicile curriculare, de management, de finanţare etc. Între diferitele politici sectoriale trebuie concepute, activate şi consolidate conexiuni. De exemplu, nu putem opera schimbări în structura de sistem educaţional sau schimbări de curriculum naţional fără să gîndim, să dezbatem public, cu metodologii profesioniste, şi să aplicăm din timp politici şi strategii de pregătire a cadrelor didactice, în acord cu aceste schimbări.

Există două categorii de *modele majore de schimbare*. Prima categorie cuprinde modele tradiţionaliste, deterministe şi puternic centralizate. Se operează prin reforma *de sus în jos* (*top down*), prin normativitate excesivă. Asemenea modele îşi reprezintă sistemul de învăţămînt ca o totalitate omogenă de relaţii, guvernate de o putere centrală. Într-un asemenea sistem, comportamentele diferiţilor actori decizionali sau executivi sînt relativ stabile şi înalt predictibile. Politicile educaţionale proiectate pe baza unor asemenea modele au eficienţă scăzută şi doar pe termen imediat. Sistemele naţionale performante de învăţămînt abandonează astfel de politici.

Modelele emergente în societatea cunoaşterii/învăţării vizualizează sistemul de învăţămînt ca o reţea complexă de micro-sisteme de acţiune, cu largi zone de iniţiativă din partea profesorilor. Aici se operează preponderent prin reforma *de jos în sus*.

Politicile aferente acestor modele promovează o cultură instituţională nouă: şcoala care învaţă, guvernul care învaţă, ministerul care învaţă – *ministerul inteligent*.

Cînd vorbim despre un sistem instituţional inteligent, nu ne referim la scorul total al coeficienţilor de inteligenţă a membrilor din *staff*, ci de un sistem de performativitate.

Aici, decidentul valorizează expertul în analize de politici, acţionează şi reflectează împreună cu expertul asupra efectelor fiecărei acţiuni. Există un moment de împărtăşire a rezultatului acestei reflecţii, iar acest moment se desfăşoară fără tensiuni, fără sentimente secundare, fără orgolii de putere. Aici, decidentul creează, lucrează, munceşte la decizia sa, alături de expert. Se doreşte crearea unor înţelesuri comune; aceasta înseamnă şi determină o mare transparenţă.

Noua paradigmă metodologică a formulării politicii educaţionale, experimentată cu succes în alte ţări, propune *reflecţia asupra acţiunii, împărtăşirea rezultatului acestei reflecţii, crearea unor înţelesuri comune despre procesele implicate în acţiune, reflecţie asupra căilor alternative de organizare a acţiunii, decizie*.

Transparenţa politicilor generează înţelegere şi atitudine de participare şi implicare a profesorilor. Un recent studiu de impact asupra aplicării reformei curriculare în România a demonstrat nevoia unei mai mari aderenţe a principiilor şi a conceptelor reformei în comunitatea didactică. Din păcate, acest studiu de impact nu este suficient valorizat în elaborarea agendelor şi în formularea politicilor de formare a cadrelor didactice.

Credem că, acum, *cei mai importanţi indicatori* la care trebuie să ne raportăm în aprecierea politicii educaţionale din domeniul pregătirii personalului didactic sînt următorii:

- cadrul legislativ;
- pregătirea iniţială;
- pregătirea continuă;
- mediile instituţionale ale pregătirii personalului didactic;
- acreditarea structurilor de formare;
- evaluarea personalului didactic;
- standardele de performanţă didactică;
- motivarea profesională.

În opinia noastră, *urgenţele politicii formării personalului didactic în România* sînt:

- formularea finalităţilor formării iniţiale şi continue din perspectiva valorilor învăţămîntului românesc şi a integrării europene (nevoia de conceptualizare şi sistematizare; nevoia de compatibilizare cu politicile europene);
- armonizarea cadrului legislativ cu schimbările promovate;
- atragerea şi dezvoltarea resurselor sistemului de formare iniţială şi continuă pe baza unui proiect inteligent de management al calităţii;
- reconsiderarea tuturor curricula de pregătire iniţială şi continuă, prin politici curriculare coerente (nevoia de elaborare, experimentare, implementare, monitorizare, evaluare);
- reconceptualizarea categoriilor de formatori;
- dezvoltarea sistemului de standarde profesionale şi a metodologiei de aplicare a lor (modelul elaborat prin proiectul Băncii Mondiale în 2000 opinăm că este cel mai bun datorită masei mari de profesori practicieni antrenaţi în elaborare);
- motivarea semnificativă a profesorilor prin politici coerente de promovare şi de evoluţie în carieră, pe traseele managerial şi didactic, însoţite de garantarea drepturilor profesionale;
- conceperea şi organizarea instituţiei dezbaterii publice a politicilor învăţămîntului cu scopurile de a informa, a explica/clarifica, a negocia, a participa;
- valorizarea analistului de politici educaţionale (nevoia de profesionalizare, nevoia unor structuri de formare, de cercetare, de analiză, nevoia de studii/rapoarte de analiză).

Las la latitudinea dvs. să reflectaţi în ce măsură politicile educaţionale, privite cu lentilele expertizei ştiinţifice, seamănă cu ce se întîmplă concret în „laboratorul" în care se propun politicile sectoriale reale la nivelul ministerului, al centrelor şi al agenţiilor de resort.

Adriana ŢEPELEA: Aş adăuga la cele spuse de Carmen Creţu cîteva observaţii privind punctele nevralgice ale pregătirii profesorilor în etapa actuală.

Cred că pregătirea iniţială a profesorilor ar trebui reconfigurată sub următoarele aspecte:

- să se stabilească criterii de selecţie pentru cariera didactică;
- să fie concepută în parteneriat real cu şcoala – cursurile de metodică să se ţină cu participarea activă a mentorilor;
- să se pună accent pe pregătirea practică reală (seminarul de metodică nu echivalează cu predarea efectivă şi cu contactul direct cu elevii);
- practica pedagogică să îi ofere viitorului profesor timpul de a cunoaşte viaţa şcolii, de a participa la ea cel puţin o zi pe săptămînă timp de un an şcolar; cele 10 ore de asistenţă şi 3 ore de predare prevăzute acum sînt insuficiente;

Pregătirea continuă a profesorilor ar trebui gîndită din perspectiva dezvoltării profesionale:

- cu sau fără grade didactice, ar trebui să existe un *trunchi comun* al pregătirii continue (noutăţi în specialitate, teorii ale învăţării, IT), completat de profesor potrivit intereselor manifestate şi/sau nevoilor şcolii în care lucrează (contribuţia profesională personală la realizarea misiunii şcolii) cu un *portofoliu personal* de cursuri absolvite din piaţa liberă de formare;
- portofoliul de dezvoltare personală ar trebui să fie un instrument de evaluare la angajare, promovare etc.;
- trebuie asigurat timpul necesar dezvoltării personale: un semestru sabatic la 7 ani compleţi de predare, cu obligaţia realizării unui proiect de utilitate în şcoala care i-a acordat semestrul sabatic;
- lucrările de cercetare, grad I sau masterate, doctorate în învăţămîntul preuniversitar ar trebui să reflecte direct activitatea profesională a candidatului (să fie rezultatul activităţii didactico-metodice şi să demonstreze metode/tehnici de creştere a eficienţei în clasă).

Este de asemenea necesară revizuirea statutului şi a conceptualizării unor noi categorii profesionale:

- profesorul mentor pentru practica pedagogică a studenţilor, dar şi pentru profesori debutanţi ar trebui să fie selectat pe anumite criterii şi pregătit în mod special (actualmente sînt foarte puţine specialităţi pentru care profesorul mentor este absolvent al unui curs de formare – de exemplu, profesorii de limba engleză);
- ar trebui instituit un sistem de evaluare reciprocă a profesorului mentor şi a celui debutant;
- trebuie clarificat statutul profesorului formator.

Jurnalul nefericirii

IULIANA ALEXA

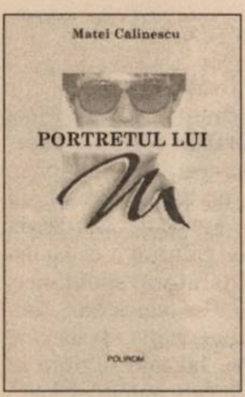

Matei CĂLINESCU

Portretul lui M

Editura Polirom, Colecţia „Ego-grafii“, Iaşi, 2003, 238 p., 149.000 lei

Portretul lui M e un jurnal de doliu, aşa cum alţii scriu jurnale de război, de iubire, de bord sau de *n* evenimente esenţiale în viaţă. Este, în aceeaşi măsură, un volum de meditaţii filozofice care problematizează aspecte inedite, cu totul particulare ale vieţii, mergînd pînă la ultima consecinţă a gîndirii şi transpunînd cu nedisimulat, chinuit efort, absurdul în termenii logicii aristoteliene.

Pe 1 martie 2003 a murit fiul scriitorului şi teoreticianului literar Matei Călinescu. Enigmaticul, inefabilul, cel deopotrivă cu îngerii, M. **Portretul lui M** e scris în perioada celor 40 de zile de pînă la judecata sufletului.

Sindromul lui Asperger, de care suferise copilul, se înrudeşte cu autismul şi se caracterizează prin modificarea calitativă a raporturilor sociale, alterarea comportamentelor non-verbale care solicită interacţiune socială, cum ar fi privirea în ochi, expresia facială, posturile corpului, gesturile. În aceeaşi măsură apare şi lipsa căutării spontane de a împărtăşi cu alte persoane bucuria, interesele sau realizările, lipsa reciprocităţii sociale şi emoţionale, *pattern*-uri repetitive sau stereotipe ale comportamentului, intereselor şi activităţilor. În Asperger nu există întîrziere a dezvoltării cognitive sau fizice adecvate vîrstei sau condiţii de schizofrenie, ci absenţa dezvoltării afective, a imaginaţiei şi a inteligenţei sociale. Fiecare dintre gesturile atît de naturale în dezvoltarea copiilor normali e chinuitor pentru Matthew şi pentru părintele care asistă neputincios la închiderea în sine a acestuia. **Portretul lui M** conţine lungi excursuri în prima copilărie a lui M, cu torturată, inumană iubire pentru fiecare achiziţie comportamentală, cu regretul autorului de a nu fi urmat medicina ca să înţeleagă mai mult. Tot textul este înţesat de observaţii ale comportamentului fiului, care nu rămîn în sfera limitată a empiriei, ci sînt sistematizate într-un fel de fenomenologie a observaţiei, cu înalt grad de abstractizare, îmbogăţită şi de grila de interpretare a literaturii: „revin la chestiunea contextului specializat, transformat în «grilă de lectură» şi crucial pentru orice fel de observaţie. Semnificaţia unei observaţii, a unui lucru care ne-a atins retina fie doar şi pentru o clipă, şi totodată putinţa de a-l alege şi de a-l introduce într-o structură, ca şi abilitatea memoriei de a-l reţine, sînt strîns legate de acest context, de această matrice invizibilă pentru toţi cei care n-au petrecut ani şi ani ca s-o modeleze. În absenţa matricei şi a efortului de a o construi, sensul potenţial al observaţiilor aproape microscopice, uneori atît de importante, se pierde cu totul. Fără un antrenament îndelungat (mă gîndesc acum la specialitatea mea, literatura, adică lectura literară), nu observam mai nimic. Dacă aş fi mai tînăr, m-aş apuca să studiez literatura, medicina, psihiatria, autismul, din dragoste pentru băiatul meu ciudat şi angelic, pe care nu sînt în stare să-l înţeleg şi să-l ajut“.

Cartea este o exorcizare a duhului durerii prin intermediul amintirii şi al conceptualizării. Autorul povesteşte şi acordă sens, retrospectiv, întîmplărilor, relaţiilor, chiar şi absurdului refuzat iniţial, acceptat ulterior cu resemnare, al bolii lui Matthew. El interpretează viaţa conform unui sistem, cu o nevoie irepresibilă de a conferi sens. E uneori un sens livresc, eterat, poate frustrant omeneşte, însă el nu poate fi disociat de modul de a simţi specific, complicat, al intelectualului Matei Călinescu: „Evident, felul cum îl citesc pe Schopenhauer e inadecvat, nefilozofic. Ştiu că proiectez preocupări personale, că răsucesc, cuvintele şi conceptele într-un sens neintenţionat de autor, dar acest tip de lectură mă ajută să înţeleg, să articulez lucruri pe care altfel le-aş fi perceput cu mai puţină precizie. Lectura e totdeauna inadecvată cînd devine lectură de sine. Înfăşurăm lucrurile pe care le citim – nu la întîmplare, totuşi – în imagini şi în gînduri care sînt numai şi numai ale noastre, dar pe care textul, un text de preferinţă «clasic», generos în stricteţea lui, le sugerează. Eu sînt acum un cititor în doliu şi, iată, Schopenhauer îmi e de folos în lucrarea doliului meu“ (pag. 93). Autismul devine din perspectiva lui Matei Călinescu ceva similar unei categorii generale, în lentila prin care lumea capătă semnificaţii particulare. Astfel, rezultă că există o fază autistă a copilăriei, păstrată latentă şi ulterior – adevăr neatestat ştiinţific –, dar care îi dă autorului un dram de siguranţă, de apropiere minimă a fiului de normal. Lectura, scrisul şi literatura în general sînt decodabile, şi ele, din perspectiva aceasta: „Cazul lui Nabokov mi se pare a fi, într-o anumită măsură, cel al unui autism al abundenţei (dublat de un geniu al metaforei senzuale). La polul opus, cel al lui M e, cum am mai spus, al unui autism al sărăciei. Cele două se întîlnesc în plăcerea jocului abstract, acontextual, sau care îşi creează propriul său context“. Această boală pune, nu în ultimul rînd, problema identităţii, aşa cum este ea reflectată ontogenetic şi filogenetic, însă nu exclusiv în termenii psihologiei, ci în cei mult mai generali şi mai greu de aproximat lingvistic ai teologiei. O perspectivă exclusiv morală de percepţie salvează handicapul de la caracterul social degradant, de la imaginea alterată, de la identitatea trunchiată, incompletă, ridicolă. Sărăcia cu duhul în sensul ei religios este sinonimul autismului, în măsura în care autiştii nu percep şi nu înţeleg minciuna, mînia, ipocrizia şi restul subterfugiilor de socializare comune, care sînt inculcate în decursul evoluţiei şi au rol adaptativ.

Construcţia cărţii, alternînd jurnale vechi cu transcrierea doliului recent şi a simplelor episoade memorialistice, permite lectura integrală, pluriperspectivată şi diacronică a unei existenţe şi a unei relaţii ridicate la rang de mit. Scriitorul se identifică pe sine cu Iov, cel care îşi pierde toţi fiii; Uca, soţia lui, întruchipează o *mater dolorosa*. Ca şi Iov, tatăl blestemă şi se revoltă, prins în pariul dintre Dumnezeu şi Satan. „O, dacă durerea mea s-ar cîntări şi nenorocirea mea ar fi pusă la cîntar! Şi fiindcă este mai grea decît nisipul mărilor, de aceea cuvintele mele sînt bîlbîite!“ (Iov, 13: 2, 3). Autismul este nu atît un sindrom al inadaptării, ca atare un fapt de interpretat din perspectivă psihologică, mundană, şi deci prin definiţie limitată şi relativă, cît o dimensiune morală, un fapt mai uşor de înţeles şi de apropriat unghiului religios de percepţie, un sistem de norme în care naturalul comportament concurenţial şi adaptativ e nejustificat. „Un lucru pe care M nu-l poate înţelege e rivalitatea [...]. Pe un plan mai general, el înţelege şi acceptă în chip natural regulile de orice fel – regulile moralităţii, de exemplu, care i s-au impus de la sine, în chipul cel mai natural –, esenţial e să fii bun, să faci bine, să nu faci, în nici un caz, rău, dar poate înţelege, bun din fire cum este, de ce cineva ar putea să nu le respecte. [...] Dorinţa de a face răul de dragul răului, dorinţa de a face rău cuiva anume, dorinţa de a fi superior, dorinţa de răzbunare, dorinţa de a se preface, de a înşela sau de a trişa (pentru a cîştiga) sînt pentru el inimaginabile – e inocent, *paralizat de inocenţă*, aş putea spune, pentru că inocenţa, lipsită de un sens al posibilităţii răului, e ca o infirmitate în această lume.“

Chestiunea credinţei, acutizată prin boala lui M, adaugă dileme suplimentare. Scriitorul nu crede, dar are fantasma intrării în călugărie alături de fiu, şi trece prin perioade cînd viaţa socială a familiei e redusă la minimum, transformîndu-le casa într-un schit *sui generis*. E, de fapt, un impuls de a fugi din calea inadaptării lumeşti cu perspective de permanentizare. ▮

Cei 9 şi „broasca din tine“

SIMONA POPESCU

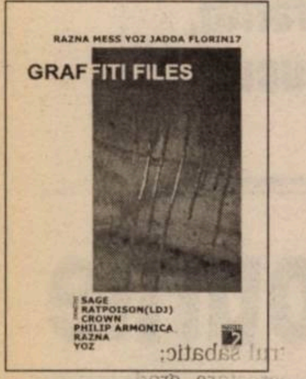

Graffiti Files

Text: Razna, Mess, Yoz, Jadda, Florin17

Imagini: Sage, Ratpoison (LDJ), Crown, Philip Armonica, Razna, Yoz

Cu un pre-text de Gheroghe Crăciun

Editura Paralela 45, Piteşti-Bucureşti-Braşov-Cluj Napoca, 2003, 160 p., f.p.

Fain!

Graffiti Files e o carte... mai altfel. Adună între coperţile ei, într-o regie deliberat „dezordonată“, texte, desene, inserturi fotografice şi are 9 autori – unii scriitori, alţii *grafferi* (adică scriitori pe ziduri) sau şi/şi. Toţi între 14 şi 18 ani, ascunşi sub *nick-name*-uri haioase. O văzusem puţin înainte de tipărire, sub forma unui caiet format A4, aşa cum a fost predată editurii. Am răsfoit-o în timpul unei vizite, mai dînd cîte-o pagină, sărind şi deschizînd la întîmplare. Citeam şi repetam în gînd: fain! (cum zicem noi, ardelenii, cînd chiar ne place ceva care ne ia prin surprindere). Dădusem peste o lume nouă: o lume de cuvinte (*trainspotting, hardcore, skater*-i, *canuri, bomburi, raveri, house, tag*-uri, *throw*-uri etc.), de obiecte, de formulări, de nume de personaje ca-n filmele de la Cartoon Network sau Fox Kids (Nox, Neon, Sack, Rat, Sage, Jadda, Noxer, Ebola, Brow, Star, Toph, Sol, Casper, Fox, Boogie, Monkie, Flubber etc.). Era o mică magie în caietul ăla, care te făcea să dai pagina ca la computer, *click, click*, să *zoom in* şi să vrei să te simţi *logat*. Aşa începe cartea: „– Vreau şi eu!/ *Zoom in*. Acum eşti logat“.

Underground şi *underground*-uri

În prefaţa sa, Gheorghe Crăciun prezintă **Graffiti Files** ca pe o carte *underground* sau, mai precis, crede că autorilor le-ar plăcea să li se spună că ceea ce scriu ei este o formă de manifestare *underground*, „marginală, spontană, marcată de un provizorat stilistic cu puţine şanse de a se oficializa, care-şi refuză din start integrarea“.

Anul trecut, în Slovenia, am fost la un mare concert *punk*, într-un loc în care ochii nu conteneau să se bucure: mutre ciudate, o casă cu zeci de ferestre ale căror obloane erau pictate în fel şi chip (nu cu *graffiti*, ci mai degrabă cu desene *flower-power*), pereţi pe care erau scrise versuri (mi s-a spus), o fojgăială de ţoale de toate felurile, un fel de cîrciumă improvizată într-o baracă foarte, foarte *camp* (cum ar zice Susan Sontag), „prevăzută“ cu o mica „terasă“ de iarbă, cu scaune şi mese care păreau luate direct din depozitul de vechituri amestecate de pe Covaci. M-am gîndit de multe ori de atunci încoace că tare bine ar fi să existe un astfel de loc şi în Bucureşti, o zonă liberă de... de multe lucruri liberă! Acolo totul era „gestionat“ de studenţii de la Arte plastice şi reprezenta teritoriul *alternativilor* de toate soiurile şi rangurile. La intrarea în sala unde urma să aibă loc concertul unor june trupe nemţeşti erau instalate cîteva tarabe cu cărţi foarte pestriţe, o grămadă de reviste şi casete cu muzică *underground* pe bune (adică nu se găseau în magazine şi nu se prea găseau în general, oricît te-ai fi dat peste cap!). Le vindea o tipă cu părul lung şi roşu, cu nu ştiu cîte *piercing*-uri şi cu nume frumos: Petra. Cineva mi-a zis că e scriitoare (n-am înţeles dacă ea era editoarea sau doar ajuta la vînzări). Am răsfoit la întîmplare: lucruri atrăgătoare, dar şi o grămadă de prostii, zeci de plachete de „poezie“ cu desene sexuale stîngace (ilustraţii, probabil, la temă), versuri amestecate cu caricaturi idioate, texte în slovenă, altele în engleză, unele bilingve. Printre maculatura de amatori „furioşi“, „nonconformişti“ (mai mult (dez)axaţi pe sexual), puteai găsi şi lucruri surprinzătoare, cum se întîmplă întotdeauna într-un bazar. Am şi cumpărat două cărticele: una despre tatuajul facial şi alta despre cyberfeminism, prost tipărite, ieftine, dar foarte interesante. În jurul tarabelor mişunau tot felul de tipi şi

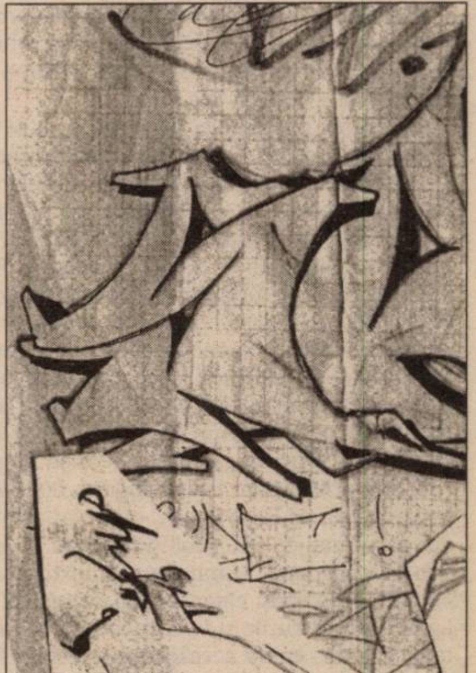

tipe, de vîrste diferite, cu o alură comună: indiferent dacă aveau 15 sau 60, erau altfel decît cei pe care-i vezi de obicei pe stradă. Ei bine, acolo există deja o cultură a *underground*-ului, există scriitori *underground* care îşi au cititorii lor (asemeni celor din jurul tarabelor: ciudaţi, îmbrăcaţi în haine cu ţinte sau ţoale dinadins jerpelite sau în combinaţii stilistice ameţitoare). Nu e o

MASA ascunde aceste fotografii

modă, nu se dă nimeni mare cu asta. E, pur şi simplu, un mod de viaţă. Nu se intersectează decît rareori cu cei de la „suprafaţă", au circuitul lor în natură (şi cultură). Prietenul sloven care însoţea grupul de poeţi din care făceam parte ne-a arătat, printre zecile de volume *underground*, şi cîteva aparţinînd unor cunoscuţi poeţi care deciseseră să-şi publice unele dintre cărţi la acest fel de edituri, iar nu la altele, cunoscute, unde-şi publicau alte volume. În ceea ce-i priveşte pe autorii *underground*, părerile erau împărţite. Unii dintre prietenii noştri, tineri scriitori sloveni, ne-au spus scurt: *Trash*. Alţii au adăugat: *It depends!*. Despre Petra am auzit şi că e *power*, şi că e *trash*.

Un astfel de loc, vizibil, există şi în Berlin, doar că el e considerat de cei de-acolo ca fiind un *fake*, un loc turistic, bun de arătat la fraierii care se dau în vînt după etichete *cool*. Plin de *graffiti*, de fiare vechi, de trucuri care ţin de – deja – industria „nonconformismului". Şi-apoi, oricum, *underground*-ul se vinde bine. Sînt artişti care lucrează sub ochii tăi, gata să-ţi pună în braţe vreun obiect artistic de resort dacă ai destui bani. Cum dai colţul, aceeaşi clădire are în spate o altă faţadă, corect vopsită, cu termopane. Acolo sînt birourile! Perfect schizoidism! Adevăratele locuri în care se desfăşoară „alternativii" nu sînt la vedere, nu afli decît cu greu de ele, sînt, adesea, considerate periculoase, sînt provizorii, se tot schimbă, ca *Squat*-urile din Paris, de pildă.

Un text interesant despre *underground*-ul românesc a scris nu de mult Liviu Papadima, care s-a ocupat cîndva, în suplimentul revistei **Dilema**, **Vineri**, de rubrica **Subglie**. Ideea lui era că, în mod ciudat, *underground*-ul românesc vine tot de la *insider*-i, de la artiştii şi scriitorii cunoscuţi, dar experimentalişti şi, automat, subversivi. Într-adevăr, pînă în 1989, alternativii, subversivii erau, prin forţa împrejurărilor, „catacombali" şi tineri. Tinereţea era (este şi va fi!) în sine un fenomen *underground*! Mulţi scriitori ai anilor '80 n-au ieşit „la suprafaţă" decît după 1990. Pe de altă parte, chiar azi, dacă stai să te gîndeşti, condiţia scriitorului român este mai degrabă una de marginalizat (tiraje extrem de mici, audienţă restrînsă la *ghetto*-ul cultural al unei tot mai pestriţe „elite").

Nu avem o tradiţie *underground*. Adică nu avem o cultură a subculturii (a anticulturii). Altfel, sună bine, s-ar putea vinde, cum se vînd baticurile ieftine doar pentru că au frunza de canabis pe ele. Un editor îmi spunea nu de mult că vrea să facă rost de nişte „tineri supăraţi", să-i pună să scrie o literatură „de supăraţi", pentru că asta ar da bine. Uneori, Internetul e un fel de *underground*, alteori trec drept *underground* tinerii ahtiaţi de jocurile puterii „de suprafaţă", de recompense care să-i legitimeze în lumea „de la lumină", avizi de integrare, autopromovîndu-se agresiv – o „subglie" lipsită complet de ceea ce toate mişcările alternative au avut întotdeauna: un soi de puritate morală şi de dezinteres care le face cu adevărat plauzibile! „Subglia" de la noi e mai mult o condiţie a refuzatului sau a bovaricului aspirant la gloriola luminii de la suprafaţă. Subversivitatea nu e automat acolo unde se fîlfîie steagul (baticul, eşarfa sau tricoul) pe care stă imprimat, industrial, carismaticul cuvînt „*underground*". Un exemplu: acum cîţiva ani, Gellu Naum a refuzat să publice o carte de-a sa la o editură care, i se părea lui, compromite ideea de avangardă. I se oferiseră 1000 de dolari. I-a refuzat, deşi, cred, tare ar fi avut nevoie de ei. Cîţi dintre tinerii (sau mai puţin tinerii) de azi ar face aşa ceva dintr-un principiu ÷ moral sau estetic? Cîţi dintre *underground*-zii noştri?

Nu ştiu dacă **Graffiti** ţine de *underground*. Au publicat la singura editură de succes care încă se mai ocupă de literatura română de ultimă oră. Spre deosebire de mai vîrstnicii lor colegi, unii încă studenţi (consideraţi, în glumă, deja „expiraţi"), nu fac politică literară, sînt aşa de tineri încît chiar au acea puritate care garantează autenticitatea mesajului lor. Nu s-au gîndit să confecţioneze o carte „supărată". Ea s-a construit în mod natural. N-au orgoliul debutanţilor care se vor integraţi în circuit. Nici măcar nu şi-au pus numele adevărate pe copertă, doar poreclele. N-au ştiut că vor scoate o carte. Totul a pornit de la nişte *chat*-uri pe Internet, de la pasiunea lor comună pentru *graffiti* şi de la dependenţa de adrenalina care creşte în sînge de îndată ce, suiţi noaptea pe nişte pereţi de clădiri, îi „atacă" cu *bomb*-uri şi *tag*-uri, atenţi să nu fie prinşi de poliţişti. Nu ştiu, repet, dacă e o carte *underground*. Ca să-l parafrazez pe unul dintre autori, care, referindu-se la muzică, vorbeşte undeva despre „o melodie mai *underground*", **Graffiti Files** este... o carte „mai *underground*" – şi această relativizare o face valabilă.

Group hag

Cărţi cu mai mulţi autori s-au mai scris, dar **Graffiti Files** e... altceva! Fără subiect, fără un plan, doar obsesii comune, un limbaj comun, un mod de viaţă comun. Nu poate fi judecată (doar) ca un „produs cultural", ci ca fenomen. Un fel de literatură spontanee. *Brainstorm*-uri în care se amestecă „tîmpenii" şi străluciri – combinaţia ideală care s-o facă autentică, vie, haioasă şi dură în acelaşi timp. O carte în care autorii se joacă de-a **Idioţii** lui Lars von Trier. Fac pe *looser*-ii şi pe proştii. Pun pariu că au structură de învingători şi că sînt foarte tari la şcoală (chiar dacă n-au note mari). O carte scrisă „la cald" de nişte tineri al căror drog comun nu sînt nici ierburile, nici alcoolul, nici cărţile, literatura (deşi, aici, e discutabil!), nici muzica, ci... vopseaua! Volumele geometrice ale *graffiti*-urilor, împroşcatul cu culori nu mai ţin, însă, de sublimare, ca-n artă (ca-n arta clasică!), ci de *descărcare*! De fapt, ăsta e un cuvînt esenţial al „ideologiei" lor informale. Personajele „romanului" sînt adolescenţi de azi, dezabuzaţi (ca adolescenţii dintotdeauna, *generation desanchantée*, cum cînta o franţuzoiacă acum mai mult de zece ani!), încercînd să delimiteze un teritoriu al lor (Fire-Club, Club A, treptele de la TNB) şi un spaţiu lingvistic, un idiolect al lor. N-au chef de şcoală, profii sînt *naşpa*, părinţii – sau mai bine zis „entitatea" *bunicatatamama* – sînt ca zidul: zidul la care nu te poţi plînge. Cînd viaţa ţi se pare monotonă şi fără valoare, există, cred ei, o singură soluţie: RAZNA. Să te cari, să te tirezi, să baţi drumurile aiurea, să arzi gazul pe treptele de la TNB, prin cluburi, prin metrou (un metrou ca-n **Tube Tales**, dacă s-ar putea!). Să vorbeşti *razna* (ca-n *brainstorm*-uri). S-o iei razna! Să te duci să fotografiezi un semafor doborît la pămînt, dar care încă funcţionează. Sau să dansezi, să devii „dans şi muzică în formă pură". Să te întîlneşti cu cei ca tine, împreună să ajungeţi la acea imensă fericire care se numeşte „mica fericire". Pentru că, nu-i aşa? – „Fericirea-i un lucru mărunt. E o aripă ce vibrează... [...] Fericirea-i un lucru mic. Un pitic ce dansează"!

Tuşe(uri) ale libertăţii

Nişte liceeni se exprimă cu *spray*-urile pe zidurile Bucureştiului, discută inspirat pe calculator tema *graffiti* şi, în general, dezbat cam ceea ce le trece prin minte. În afară că nu au nume, ci porecle, unii sînt *graffer*-i, alţii sînt *writer*-i, în vreme ce diferenţa e bine stabilită. *Primus inter pares*, Eva Pervolovici, aflată la a treia carte, animă întreaga producţie, ordonează, coordonează şi reglează, dă sens. După care somează un redactor-şef să întocmească o prefaţă a acestei întîmplări tipografice. Acesta ezită, dar sfîrşeşte prin a se conforma. Era şi normal. Un lider adhocratic nu are cum să dea greş.

Lucrurile par simple, însă, aşa cum se întîmplă adesea, lucrurile simple ascund complicaţii majore. Un răspuns încheiat naşte o întrebare furibundă.

Libertatea autorului (libertăţile autorilor) este (sînt) în stare să ordoneze un ideal? Bineînţeles că da. În cazul în care prin ideal înţelegem *feeling*-ul, năzuinţa, avîntul înspre.

Cine obstaculează drumurile eliberării? Împotriva cui sînt armate *spray*-urile? Împotriva paradigmei. Instanţe culturale. Familie isterică. Profi naufragiaţi. Poliţai ageri. Habitudini fără noimă. Tir informaţional tîmp. Suflete pe cale de a se veşteji definitiv. Reperele socio-temporale sînt aneantizate, încît individul se trezeşte absolut singur, „plin de scai", inabordabil în afara grupului „speşăl", neguvernabil, impardonabil. *The hell in the hell*. Bun. Şi ce punem în loc? Punem trăirea *graffiti* şi punem trăirea scriiturii. În primul caz, nu e vorba (doar) de a încetăţeni *graffiti* (în rînd cu alte bareme postmoderniste de genul *happening*, *body-art* etc.) într-o ţară cu o singură autostradă, cu toate că şi de asta e vorba. E vorba, în principal, de modalitatea *graffer*-ului, care este una privilegiată. Poate singura. *It's Happy Happy Joy Joy*, isn't it? E vorba de a-l împămînteni pe Doze Green, deşănţat ca atare în primăvară la **Arta cucereşte strada**, dar nu numai de atît. Ambiţia acestor tineri independenţi cu orice preţ este o formă de a marca diferenţa. Luminarea contextului diferit. „Contextul unui forum pe un *site* de *graffiti*", cum spun chiar ei. Mai cu seamă că nu linia prevalează, cît culoarea. Gestica. La fel stau lucrurile şi în cazul scriiturii care ignoră ignorîndu-se. Colectivistă, spontană, autistă, ea nu accesează un model cărtărescian, să zicem, nu pentru că nu ar putea (în fond, totul e posibil, nu?), ci pentru că nu-şi propune vreo ţintă.

Ce rămîne, prin urmare? Rămîne talentul. Arta. O întrebare de tipul: Arta *graffer*-ilor ţine de artistic? revine la întrebarea dacă umanitatea lor este omenească. (Am admis deja o presupusă certitudine – omul şi arta sa devin ceea ce sînt.) În noaptea splendidă de mai a ambelor ipostaze, poeta sau pantofarul Hans Sachs au şanse egale să se remarce, cu condiţia să fi fost dinainte ceea ce (zic ei că) sînt acum. Reuşitele sau căderile pot fi la fel de spectaculoase, fie că pictăm pe cer cu *spray*-ul, fie că o facem cu naveta Columbia. Farmecul ultim al lui **Graffiti Files** constă în aceea că ni se înfăţişează sub forma unui peisaj după o bătălie care nu a avut loc.

Welcome To The Machine!

Ionel ANDREEVICI

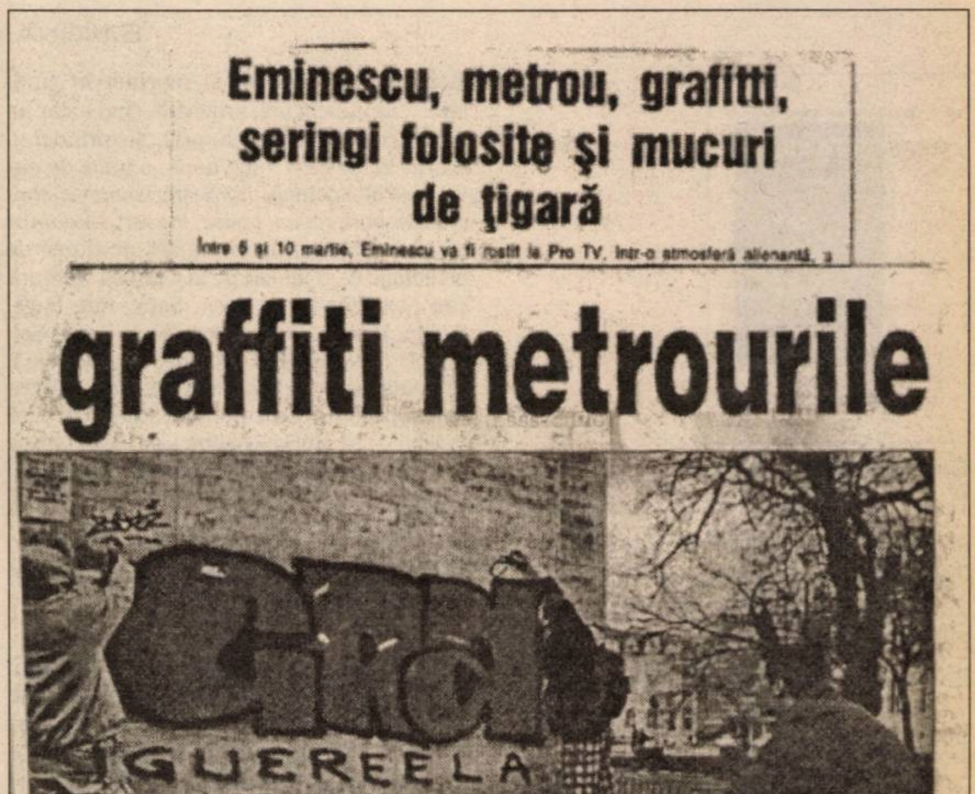
Eminescu, metrou, grafitti, seringi folosite şi mucuri de ţigară

Între 5 şi 10 martie, Eminescu va fi rostit la Pro TV, într-o atmosferă alienantă, 3

graffiti metrourile

GUEREELA
UCB · WASP
CĂLĂUZA / STALKER (XV) URSS RIG. 1979

Descărcare

Senzaţia pe care ţi-o dau paginile din **Graffiti...** este că nu mai ai de-a face cu o generaţie care reglează raporturile cu lumea prin discursivitate, prin analiză sau deconstrucţie (ei nu mai au chef să fie inteligenţi ca, de pildă, studenţii din proza Adinei Kenereş), ci prin *descărcare* – aşa cum descărcare (de adrenalină şi culoare) este şi gestualismul *graffer*-ului. *Descărcare* – paradoxal, un mod (patetic, „activ"!) al autismului: „vreau să mă descarc, dar nu mai vreau să scriu şi să spun... nu mai vreau să vorbesc, vreau doar să arăt totul în direct". Nu e vorba despre „descărcarea" nevroticului, a zgomotosului, ci despre una legată de o sofisticată linişte (liniştire), de puritate, nu de ritualul împroşcării, de nevoia de izolare, şi nu de isteria colectivă, de încordare (alt fel de încordare!), iar nu de „destindere": „Aşteptare, o aşteptare frustrantă să sosească vopseaua, în timp ce cîţiva deja s-au apucat de lucru. Agitaţia creşte. Simt nevoia de linişte în atîta nelinişte. Tot ce-mi doresc e să pot da mai repede pe perete, simt nevoia calmului suprafeţei de zid. Cînd dau cu trafaletul, percep stropii galbeni lipindu-mi-se de pielea feţei, îi simt în păr, pe limbă. Şi totuşi nu e o stare de destindere. E doar un alt fel de încordare. Cu trecerea orelor, mă golesc încet, peretele are o incredibilă putere de absorbţie". De fapt, cele mai frumoase nu sînt paginile „revoltate" (şi care cad, adesea, în clişeu), ci acelea în care se exprimă, cu un uluitor senzualism al percepţiei, o lume psihedelică şi parcă insonoră. Nonconformismul lor ia forma unei tînjiri după linişte (repet: o linişte legată de puritate şi opusă activismului!) într-o epocă în care toţi tinerii sînt neliniştiţi (ca să parafrazez titlul unui *soap* american), mai ales burghezii (cei de azi – superactivi!) care trebuie mereu şi mereu altfel epataţi!

Graffiti-uri

Nu mă pricep la evaluarea *graffiti*-urilor. Mă întreb ce diferenţă o fi exact între *bomb*-uri, *tag*-uri, *throw*-uri, *wild*-uri. Îmi imaginez, doar. Ieri am văzut un *graff* pe-un cub portocaliu care tot încearcă să devină magazin de ornamente de apartament. O literă, înconjurată de o flacără. „E mai bine aşa, decît cubul mînjit de-o vopsea roz-gălbuie", ar zice ochiul. În parcul Pitar Moş e un ansamblu statuar cu nişte copilaşi de marmură căţăraţi unul în capul celuilalt. Sînt albi. Ca orice kitsch din alte timpuri, mi se pare simpatic. Din cînd în cînd, copilaşii de marmură sînt „masacraţi", mînjiţi aiurea cu vopsea roşie. Poate fi interpretat ca un gest de subminare a kitsch-ului sau Dumnezeu ştie ce-o fi în mintea perseverentului „Jack-the-Graffer". Nu-mi plac mîzgălelile de pe faţadele proaspăt tencuite ale unei case. Sînt, clar, nişte (prea) mici şi jalnice „descărcari". Mă atrag *graff*-urile sofisticate, literele care par nişte criptograme, semne, simboluri care nici măcar nu cred că înseamnă (în România) ceva – deşi cineva mi-a spus că scritorii de zid au, şi la noi, codurile lor, mesajele lor, reţeaua lor de semnalizare. Poate, uneori („Mizeria... Mess... un M cu o formă sălbatică, subţire, ca o săgeată"). Mi-ar plăcea o „cabală" la vedere şi incomprehensibilă, mă amuză ideea unui „gongorism" al zidurilor şi posibilitatea existenţei unor „catari" ai aglomeraţiilor urbane. E interesant cînd zidurile „vorbesc" (numai să aibă ce spune!). Pe vremuri, pe pereţii caselor nu vedeam decît un singur fel de *graffiti*. Scria – de obicei cu culoare roşie – „GN". Ştiam ce înseamnă, dar mie, ca unui alt copil de pe vremea cînd eu nici nu existam, îmi plăcea să cred că înseamnă Gellu Naum!

Îmi plac faţadele ponosite, obosite, atacate de *graffiti*. E ceva decadent în amestecul de epuizare şi vitalitate, de abandonare şi agresivitate îngemănate. Îmi plac şi locurile unde se vede că artiştii au fost lăsaţi în pace să-şi vadă de proiectul lor, cum vezi pe ruinele zidului de la Berlin sau pe zidurile de pe o autostradă care duce spre litoralul românesc. Am văzut nişte fotografii cu un fel de „icoane hip-hop" (cu Puya de la La Familia şi cu Ombladon de la Paraziţii). Neverosimil! Probabil că există nişte „savanţi" ai *graffiti*-urilor (nişte „savanţi" în sensul lui Rimbaud, „le savant supreme", adică poeţi!) alături de un cîrd de mîzgălitori. Ca în literatură. Artiştii şi graf(f)omanii. Sau poate că în lumea asta a vopselei din „spray" e altfel. Mă gîndesc c-ar face o treabă bună edilii oraşului dacă i-ar lăsa pe toţi puştii voluntari să „împacheteze" în culoare blocurile din anumite cartiere, mai ales cele pe care le vezi cînd intră trenul în gară. Să se dea drumul, aşadar, artei de camuflaj, să acopere meschinăria, săracia. Dar, cu voie de la poliţie, nu s-ar mai produce adrenalina! Or, unde adrenalină nu e, nici artă nu e, ar zice, probabil, un *graffer* adevărat...

În **Graffiti Files** nu avem foarte multe mostre de *graff*-uri. Cele cîteva sînt mai curînd „constructiviste", „futuriste". Semne abstracte. Labirinturi ca din Escher. Simboluri ale non-comunicării, ale unei stări de spirit pe care o descrie, la un moment dat, unul dintre autori şi care mi s-a părut impresionantă, tulburător poetică: „...nu fac nimic altceva decît să distrug încetul cu încetul urmele de comunicare cu exteriorul... Şi în fond şi la urma urmelor asta e mai bine, indiferent ce ar fi... vreau să ascult muzică la pick-up, să fumez şi să stau... fără nici o grijă şi fără nici o responsabilitate... mi-ar plăcea să nu am nici o finalitate a faptelor mele... Ştii... să nu aibă neapărat un sens tot ceea ce tre' să fac zi de zi... ar fi cel mai uşor mod de a le da peste nas celor ce mă aduc încetul cu încetul pe calea cea bună"...

Dincolo însă de „ideologia" informală, toate paginile legate de personajul VOPSEA (de „eyegasm", vorba lor) conţin un admirabil rafinament, un soi de surprinzător intelectualism (pardon de expresie!) care dă atît de bine în combinaţia cu „directeţea" frustă. A se vedea pagina 107, cu o scriitură ca-n Blecher şi conţinînd un mic manifest despre plăcerea fizică a actului creaţiei în sine. Cred că măcar celui care a scris rîndurile acestea o să-i placă atunci cînd o să dea peste textul lui Artaud împotriva capodoperelor sau peste cele anti-capodoperă ale minunatului Dubuffet.

„Fericirea pură de a te lăsa în voia frumuseţii"

O puştoaică sparge un ou de Paşti de masă („dacă nu cu masa, atunci cu cine?"). Cineva visează, autist, la „superbul MEU perete". Altcineva vorbeşte despre „maturizarea noastră accelerată, tinereţea noastră în haine de vacanţă-pop, puntea aruncată încrezător spre bătrîni peste capul părinţilor, prieteniile încrîncenate ca în chilii sub asediu". Unul dintre ei scrie o lucrare de diplomă în care se-apucă să demonstreze „că literatura română e fundamental plastică şi secundar inteligentă" (bravo!). Cu toţii au oroare de mediocritate, de confiscare. Nu sînt nişte nonconformişti după tipar. Au un fel de frondă mult mai autentică decît pseudofronda unora ceva mai mari decît ei care, spune unul naiv, „vor să răstoarne sistemul". „Vreau să fiu într-un loc unde să nu fiu nici foarte fericit, dar nici aşa *down* cum sînt... Urăsc extremele. Vreau să fiu acolo, undeva la mijloc", spune un băiat, separîndu-se, astfel, de dogmatismul „extremismului". E o disperare mai adevărată tocmai pentru că e ambiguă, făra contur, tulbure, în care elocvenţei i s-a sucit, în sfîrşit, gîtul! E generaţia care a crescut cu „bîlbîiala" celor de la Nirvana şi autoironia celor de la The Pulp („Singura metodă de a evada din propriul trup e să merg să cumpăr morcovi"). Dar aici poate ar intra alte nume, precum Gorillaz! O generaţie obsedată de autenticitate („atît de autentic [...] atît de aproape de viaţă"), dar eliberată de tezismul celor care încă mai cred în primitiva formulă „viaţa contra literaturii" („Nu e viaţă, nu e realitate, e artă, poate de-asta e şi atît de frumos"). Trăiesc într-o lume a lor, unde nu se întîmplă mare lucru. Doar, cum spun ei, „S.L.T.-uri" („Stupid Little Things"). Adunate în carte, ele dau măsura disperării şi a purităţii tinereţii lor comune. Le place să facă figură de *bad girls* şi *bad-mad boys*, care nu o au cu şcoala sau cu literatura (ceea ce poate, la o adică, să fie la fel de agasant ca în cazul celor care o fac pe premianţii clasei). Doar că unul din ei, autoironic, spune preventiv (chiar dacă înainte de a se apuca să scrie în **Graffiti Files**): „A se înţelege că aceste povestiri nu au nimic veridic în ele, sînt un pur produs al imaginaţiei şi al influenţei televizorului asupra oamenilor" – şi-n felul acesta neutralizează patosul nonconformismului-conformist care mai apare din cînd în cînd. Mi se pare mult mai puternică decît orice alt mesaj „nonconformist" o formulare precum:

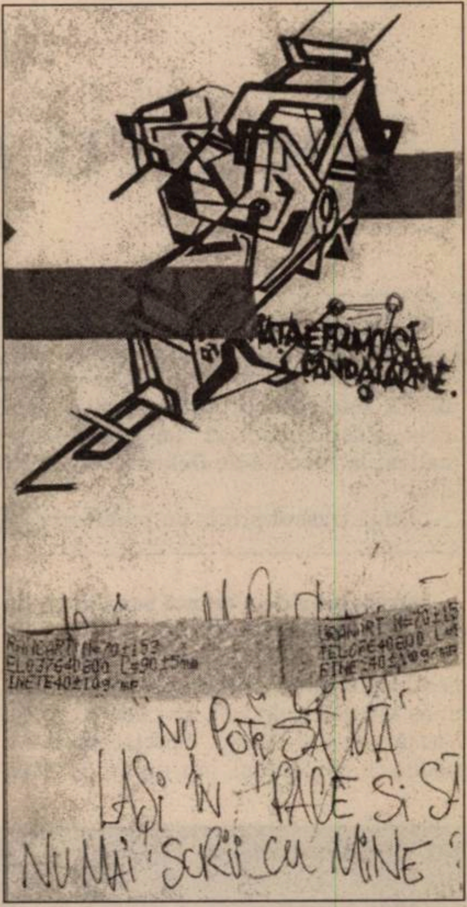
VIAŢA E FRUMOASĂ CÎND O LASĂ ADRENE.
NU POŢI SĂ MĂ
LAŞI ÎN PACE ŞI SĂ
NU MAI SCRII CU MINE ?

„Fericirea pură de a te lăsa în voia frumuseţii" – formulare pe care o văd ca pe o punere în abis a cărţii celor 9. După cum, în general, mi se pare puternic nonconformistă obsesia lor pentru puritate – nu aceea lilină, compromisă de vorbe mari, ci puritatea aceea din parafraza la versurile formaţiei Omul cu şobolani, în care „graffitiştii" înlocuiesc „copilul din tine" cu „broasca din tine" („Sînt tot ce ştii tu despre frumos/ eu te ridic cînd eşti căzut jos/...Eu îţi arăt tot ce e bine.../ te fac să priveşti lumea prin mine.../ eu te ridic te fac să fii mai bun/ eu te las să fii un pic nebun/ Sînt partea din tine care ştie ce-i bine/ eu sînt broasca, sînt broasca din tine...").

Graffiti Files are farmecul unui film făcut nu cu actori, ci cu amatori. O carte directă, simplă, stîngace – una dintre cele mai frumoase publicate la noi în ultima vreme. Cinstite! Îmi place la ea inclusiv faptul că nu se leagă, n-are epic, fiind din cauza asta atît de poetică. Cînd spun „poetic" e bine să fac precizarea că nu mă refer la încetăţenitul concept, ci la cuvîntul pe care-l întrebuinţau avangardiştii şi care avea multă legătură cu eliminarea plumbului din capul greu al oamenilor (al oamenilor „grei"). Să vedem ce se va întîmpla cînd amatorii vor deveni profesionişti. Vor avea ei puterea să-şi păstreze farmecul? Sau, vorba lor, vor avea ei... „acest tupeu"? Se vor mai gîndi ei la „broasca din tine"?

■

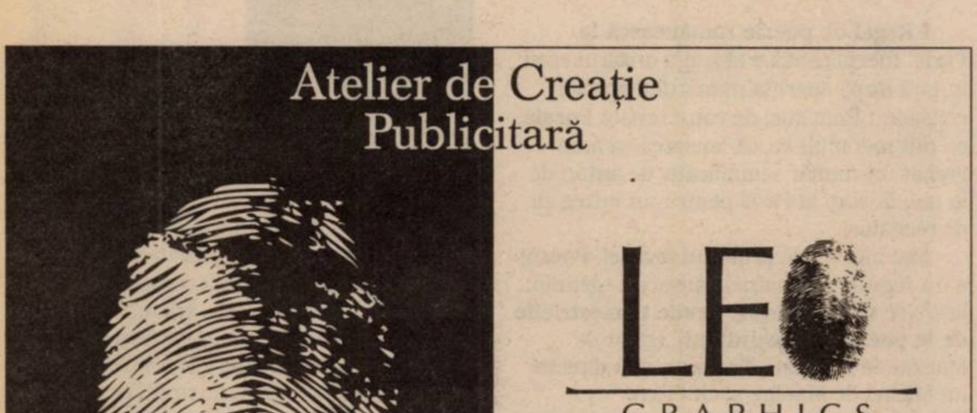
Atelier de Creaţie Publicitară
LEO GRAPHICS
092359810
Nihil Sine Graficis

La Editura Trei a apărut de curînd un excelent „manual" despre **Jurnalismul politic. Manipularea politicienilor prin mass-media, manipularea mass-media de către politicieni** realizat de Claudiu Săftoiu, *trainer* şi expert în comunicare politică. „Volumul de faţă îşi propune să fie un ghid sintetic şi accesibil de decriptare (deconspirare!) a mecanismelor şi strategiilor de comunicare utilizate de mass-media şi de politicieni pentru a-şi asigura o audienţă maximă în perioada campaniilor electorale", precizează autorul într-un **Cuvînt înainte**. Avem de-a face cu un ghid concis şi sistematic în zona strategiilor de manipulare politică a informaţiei. Relaţiile dintre mass-media şi politic, presa de conflict, tipurile de manipulare, „studiile de caz" (ex.: revoluţia română din 1989 sau conflictul din Panama), teoria agendelor politice, rolul *think tank*-urilor, presiunile de ordin comercial, condiţionările jurnalismului politic sînt numai cîteva dintre numeroasele teme şi elemente „decriptate" şi sistematizate „didactic" pentru a fi înţelese de un public larg.

Claudiu Săftoiu
JURNALISMUL POLITIC
Manipularea politicienilor prin mass-media, manipularea mass-media de către politicieni
de democraţie dirijată
TREI

„Am un text pentru care mi-aş tăia mîna dreaptă“

Interviu cu **Vlad MASSACI**

Spectatorii de prin 1997-1998 ai Teatrului de Comedie îşi aduc cu mare acuitate aminte de o montare a anului aceluia, cu piesa lui Edward Albee, *Trei femei înalte*; avea o distribuţie minunată: Iarina Demian, Andreea Bibiri, Maria Ploae, Tudor Chirilă, iar regizorul era Vlad Massaci. De pe-atunci se voia „o fiinţă discretă“ pe scenă, dar a fost suficient de... vizibil pentru a fi nominalizat la Premiul de Debut al Galei UNITER şi a-l primi pe cel similar al AICT-ului.

După traseul printr-un repertoriu regizoral în care *Gîndirea* lui Andreev se-ntîlneşte cu *Romanţioşii* lui Edmond Rostand şi *Lecţia* ionesciană cu *Trandafirii roşii* ai lui Zahaira Bârsan, după un an la Theater der Jungen Welt din Leipzig şi cam doi ani de *Teatru sport*, la Centrul Cultural European, Vlad Massaci a montat la sfîrşitul lui 2003 un text de o frapantă actualitate. *Bash. O trilogie contemporană*, de Neil LaBute, o succesiune de monologuri ale unor „oameni buni care fac lucruri rele“, pusă în scenă, la Teatrul ACT, de Compania „Teatrul fără Frontiere“, îi reuneşte pe regizorul Vlad Massaci, pe actorii Mihai Călin, Vlad Zamfirescu, Ioana Flora, Mihaela Sîrbu, şi pe scenograful Andu Dumitrescu.

Întrebarea e de o cruntă banalitate: de ce-ai vrut să faci *Bash*?

Cînd i-am sunat pe actori să le propun piesa, le-am spus: „Am un text pentru care mi-aş tăia mîna dreaptă să-l montez şi voi v-aţi tăia-o ca să-l jucaţi.“ Spectacolul ăsta e produs cu bani puţini, într-un soi de apostolat. Noi toţi am lucrat pe gratis, pentru plăcerea textului, fiindcă ne-a secat la inimă.

De cînd am avut eşecul acela – de care nici nu ştiu dacă să mai vorbesc sau nu – cu **Trandafirii roşii** la Bulandra, mi-am promis să nu mai montez decît piese care să-mi placă la nebunie, nu comenzi. Ca să-ţi iasă un spectacol bun, trebuie să ai un text minunat, actori foarte buni – adică ăia pe care-i vrei tu –, un scenograf foarte bun – şi cu astea trei n-are cum să iasă prost (dacă nu eşti tu prost).

Scenă din *Bash*

Caut texte care vorbesc despre noi

Tu oricum nu pui piese clasice, „grele“, montezi numai ciudăţenii.

Caut texte care spun ceva, care vorbesc despre noi, astea-mi plac. Sînt texte pe care le-am montat de care cumva nu sînt mulţumit, ca spectacole, şi pe care le-aş mai pune-n scenă o dată, dac-aş putea, fiindcă între timp m-am mai deşteptat, am mai reflectat (la piesa lui Oliver Bukowski, **La Dallas**, de exemplu). Lumea a evoluat, spectatorul nu se mai crispează chiar aşa cînd aude vreo obscenitate pe scenă, îşi dă seama că e o modalitate de caracterizare a unui personaj: dacă-i boschetar, cum vrei să vorbească?

Şi *Bash*?

Cînd am citit eu prima oară piesa, eram în Germania, soţia mea era gravidă şi i-am citit primul monolog; iar ea mi-a spus că dacă montez textul ăsta mă părăseşte. Am ales-o pentru că, într-un fel, e glasul vremurilor noastre, e o piesă care vorbeşte despre colapsul general al valorilor morale. Pînă să citesc **Bash** nici nu mi-am dat seama cît de acută e problema: trăim într-o lume în care nu mai există nici o scară de valori şi, mai ales, nici una a valorilor morale. Iar faptul că personajele sînt mormoni nu face decît să sublinieze şi mai mult lucrul ăsta, pentru că mormonii se presupune că sînt...

...moralitatea întruchipată.

Da. Poţi zice: „Care-i treaba? Dacă-i cu mormoni, ce legătură are cu noi?“. De fapt, e vorba despre noi de două ori mai mult. Ce mi-a mai plăcut mie e că personajele nu mai sînt eroi de teatru, par a fi spectatorii care vin la teatru, oamenii din clasa de mijloc pe care rar îi găseşti ca personaje. De obicei, vii la teatru ca să vezi fiinţe la limita existenţei sau a subzistenţei, sau regi, sau boschetari.

Marginali în toate sensurile.

Ei bine, nu. Acum vezi oameni la fel cu cei cu care te-ntîlneşti pe stradă, pe care-i cunoşti sau îţi sînt prieteni. Pe mine asta mă frapează: cîţi au pornit de la un Trabant şi-un apartament cu două camere în Militari, iar acum sînt milionari? Sau poate nu milionari, dar cîştigă cîteva mii de dolari pe lună. Dacă mîine ar trebui să se-ntoarcă la Trabantul lor şi la apartamentul confort II, ce-ar fi în stare să facă ca să-şi păstreze standardul de viaţă la care ajunseseră? Nu spun că toţi ar fi capabili să-şi omoare un copil, dar mulţi ar fi dispuşi la lucruri foarte rele. Trăim într-o lume în care nimic nu mai contează în afara imaginii date de numărul de bancnote din buzunar.

De această obsesie a imaginii se leagă trimiterile pe care toate personajele le

---

Ecouri franceze

❚ Ambiţii mari, ecouri mici... Tradiţionalele lamentaţii pe tema ingratitudinii străinătăţii faţă de cultura română continuă nesmintit, deşi în ultimii ani s-au mai adunat unele semne bune, pe ici, pe colo, ba chiar şi prin părţile esenţiale! De pildă, în Franţa cea la care literaţii noştri visează de aproape două secole (vezi mai jos un mic inventar de evenimente recente). Sau în Germania. Sau peste Ocean, unde noua carte a lui Norman Manea, **The Hooligan's Return. A Memoir** (apărută la Farrar, Straus and Giroux, publicată simultan şi în România, la Polirom, sub titlul **Întoarcerea huliganului**), a fost inclusă de prestigioasa **The New York Review of Books** pe lista celor mai valoroase titluri ale anului 2003. Încît, constatînd că sîntem totuşi prezenţi în lume (atît cît sîntem!), te întrebi de ce informaţiile despre „succesele internaţionale“ ale compatrioţilor noştri circulă atît de precar în ţară, atît de parţial sau... deloc!

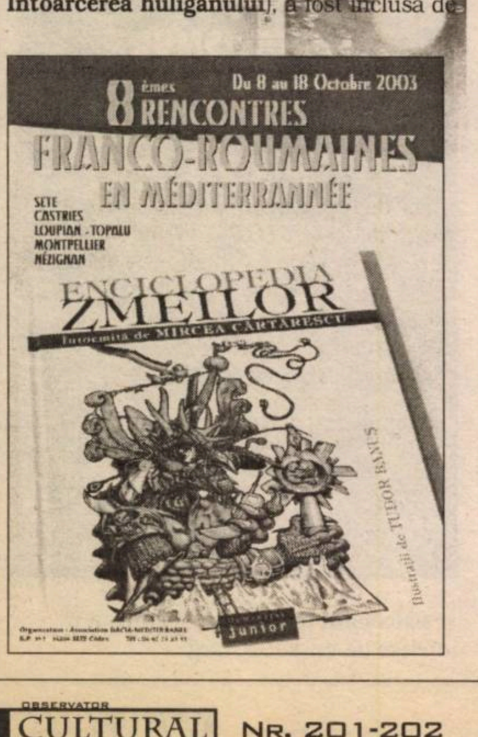

❚ Festival românesc la Sète, ediţia a 8-a. În Sudul Franţei, lîngă Monpellier, la Sète, s-a desfăşurat în luna octombrie 2003 ediţia a 8-a a **Întîlnirilor franco-române la Mediterana** (**Rencontres franco-roumaines en Méditerranné**). Iniţiatorul, Claude Pernin, un francez îndrăgostit de ţara noastră, s-a gîndit, tot vizitînd-o mereu, s-o „aducă“ în fiecare an şi la el acasă, pe malul Mediteranei. Aşa a debutat proiectul **Întîlnirilor...**: în fiecare toamnă, sub auspiciile Asociaţiei „Dacia-Méditerranné“, Claude Pernin organizează la Sète un veritabil festival românesc, la care invită şi scriitori, şi artişti din toate branşele, inclusiv reprezentanţi ai unor comunităţi diverse, ilustrative pentru multiculturalitatea pe care românii înşişi o ignoră adeseori. „Extins“ către Montpellier, metropola regiunii, dar şi în alte mici localităţi din zonă, la Castries, Loupian şi Nézignan, festivalul i-a avut de astă dată ca oaspeţi literari pe Magda Cârneci, Mircea Cărtărescu, Gheorghe Crăciun, ca şi, dintre autorii români stabiliţi în Franţa, pe Mihai Dinu Gheorghiu şi Sanda Niţescu (în 2002, invitaţii au fost Gabriela Adameşteanu, Ion Pop, Simona Popescu şi Dumitru Ţepeneag). Au avut loc dezbateri şi au fost prezentate volumele **Café**, al Sandei Niţescu, însemnări şi desene din şi despre cafenelele pariziene, şi **Enciclopedia zmeilor** de Mircea Cărtărescu şi în prezenţa lui Tudor Banuş, artistul ilustrator al cărţii. În program au mai fost incluse expoziţii de artă şi de folclor (din Maramureş şi din Dobrogea), concerte de muzică simfonică şi populară. Au fost angrenate licee şi şcoli de artă locale, departamentul de română al Universităţii „Paul Valéry“ din Montpellier, un public divers, atras de-a lungul a 10 zile în locaţii diverse, la Sète şi în împrejurimi...

❚ Regal de poezie românească la Paris. Inexplicabilă e absenţa oricărui ecou în ţară după apariţia numărului special consacrat României de către revista **Poésie**, cu atît mai mult cu cît lansarea sa a angrenat un număr semnificativ de autori de la noi, invitaţi la Paris pentru un întreg şir de recitaluri.

Mai întîi a fost proiectul revistei. **Poésie** e un reputat trimestrial consacrat „genului liric“ (se subintitulează **Revue trimestrielle de la poésie d'aujourd'hui**), editat de Maison de la Poésie din Paris, sub direcţia lui Michel de Maulne şi cu Pierre Dubrunquez redactor-şef. Consiliul revistei e compus din Jacques Darras, Jean-Michel Maulpoix, Pierre Oster şi Bernard Heidsieck. Publicaţia îşi aduce mereu numele la zi, astfel încît numerele apărute anul trecut au avut în frontispiciu titulatura **Poésie 2003**. Obişnuită să consacre caiete speciale diverselor culturi ale lumii, redacţia a decis să editeze unul despre poezia noastră de azi, drept pentru care şi-a asociat-o pe Magda Cârneci, care ţine de cîţiva ani cursuri de cultură română la Institutul parizian de „orientalistică“ (INALCO), şi a pornit încă din iarna trecută lucrul. S-a făcut şi refăcut selecţia autorilor din sumar, poeţii carpato-danubieni şi-au trimis poemele, traducătorii le-au tradus, au fost compuse cîteva texte însoţitoare, s-au recoltat fotografiile necesare şi s-au găsit cîteva ilustraţii artistice (desene şi obiecte de Gheorghe Rasovzky), plus cîteva documentare (majoritatea de Iosif Berman), încît numărul 98 al revistei, datat septembrie 2003, a putut fi aşezat sub genericul – cam prea poetic-mitologic, în treacăt fie spus – **La Roumanie, territoire d'Orphé** (**România, teritoriul lui Orfeu**)

E – poate – cea mai consistentă apariţie consacrată vreodată poeziei noastre în Franţa: număr exclusiv, de aproape 150 de pagini, cu aproape 40 de autori,

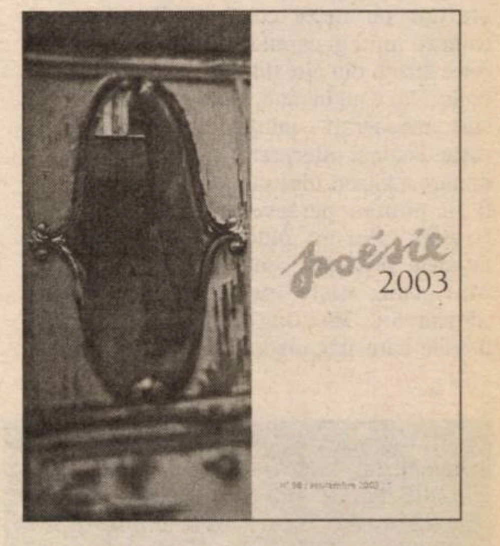

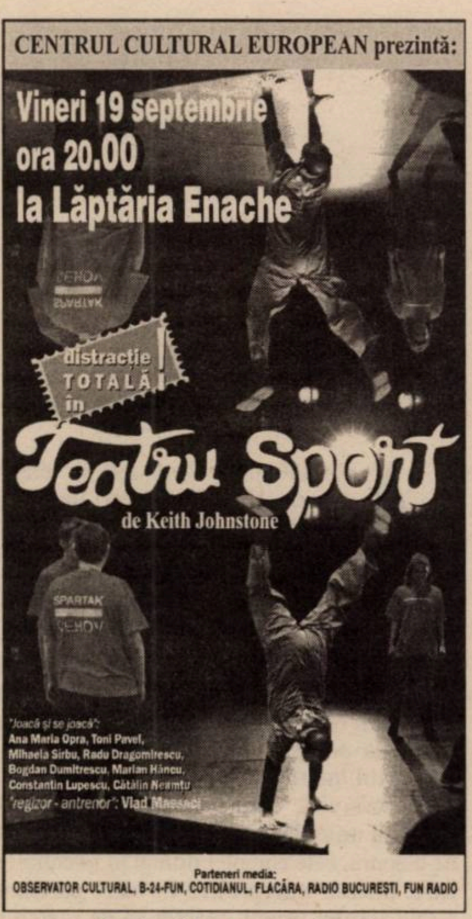
CENTRUL CULTURAL EUROPEAN prezintă:
Vineri 19 septembrie
ora 20.00
la Lăptăria Enache
distracţie TOTALĂ! în
Teatru Sport
de Keith Johnstone
"Joacă şi se joacă":
Ana Maria Opra, Toni Pavel,
Mihaela Sîrbu, Radu Dragomirescu,
Bogdan Dumitrescu, Marian Hâncu,
Constantin Lupescu, Cătălin Neamţu
"regizor - antrenor": Vlad Massaci
Parteneri media:
OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN, COTIDIANUL, FLACĂRA, RADIO BUCURESTI, FUN RADIO

Reclamă la *Teatru Sport*

fac la filme cunoscute?

Asta ţine de faptul că sînt aculturale, îşi trag toată seva lor spirituală de la televizor; nici măcar nu se duc la cinema, se uită numai la televizor, deşi o neagă. Negînd însă, nu fac decît să se descopere ca adevăraţi devoratori TV. Cred că se întîlnesc cele două dimensiuni, colapsul culturii cu cel moral.

Personajelor lui LaBute le lipseşte vocabularul

Impresia mea e că, descoperind similitudini între ei, în viaţa lor reală, şi filme apelează la imagini standard care-i fac să navigheze existenţial într-un nesfîrşit labirint al clişeelor.

Absolut. Nimeni nu mai are timp să rumege cu propriul lui creier lumea în care trăieşte. Fiecare om ia de-a gata ceea ce i se oferă şi dă mai departe ce-a primit, sub forma adevărului unanim acceptabil. Personajele lui LaBute fac tot timpul referiri la filme pentru că nu pot vorbi singure despre propriile sentimente, le lipseşte vocabularul.

Aceeaşi lume disperată, în derută morală, e şi-n *Norocul îi ajută pe cei îndrăzneţi*. Acolo însă regizoarea a ales să fie foarte prezentă, ca atitudine etică, în spectacol. Pe cînd tu eşti absent în lumea de pe scenă.

Absent la nivelul acela prim, care sare-n ochi. Cred c-am făcut ceea ce trebuie să facă întîi şi-ntîi un regizor: să lucreze cu actorii. Însă textul e atît de bun, că n-am vrut să-l bruiez, să vin cu ceva pe deasupra crezîndu-mă mai deştept decît autorul. N-am putut să tai nici măcar o virgulă de acolo, mi-a fost milă de fiecare cuvînt în parte. În plus, tot eu, cu Mihaela Sîrbu şi cu Cristi Juncu, am şi tradus textul, participarea mea afectivă faţă de text e dublă.

Ai mai tradus o piesă a lui LaBute, *The Shape of Things*, care are cu *Bash* multe în comun ca tehnică dramatică. Crezi că suferă LaBute de un exces de narativitate?

LaBute are o tehnică pe care cred că numai americanii o au: se exprimă prin acţiune, şi de-aia textul ăsta e atît de teatral de fapt. Spun oamenii că ce merge aici e un spectacol-lectură. Am avut eu damblaua să nu fac deloc mişcare în spectacolul ăsta, am zis să facem şi noi teatru-povestire, nici nu ştiu dacă există. Dacă nu, l-am inventat acum, s-ar potrivi numele ăsta, teatru-povestire, pentru spectacolul nostru. Mi-a venit damblaua să pun oamenii să nu facă altceva decît să stea pe scaune şi să povestească, să vedem cum rezistă. Se pare că rezistă foarte bine, dar de ce? Pentru că povestirile astea sînt pline de acţiune. Nici unul dintre personajele astea nu-şi explică sentimentele, ele se exprimă numai prin acţiune.

Spuneai mai devereme că le lipseşte vocabularul propriilor trăiri.

Da, iar în schimb (asta e o chestie tipic americănească), au o capacitate deosebită de a sesiza detaliile. De exemplu, în primul monolog, personajul lui Mihai Călin povesteşte cum soţia lui l-a susţinut. Dar nu spune niciodată: „ce bine c-a fost alături de mine!", povesteşte numai cum l-a luat de mînă şi l-a ţinut strîns toată seara. Mi se pare că nu există nimic mai dramatic, mai teatral decît asta, să te poţi exprima prin acţiune. De fapt, noi, regizorii, facem acelaşi lucru, încercăm să găsim acţiunea cu care să „mobilăm" personajele, să le caracterizăm şi aşa mai departe. Or, ce rost avea să mă mai apuc eu acum să inventez acţiunea cînd ea era deja acolo?

Nu vreau să ies în evidenţă

Un text cu extratextul inclus.

Exact. N-am mai simţit deloc nevoia să fac nu ştiu ce artificii regizorale, să ies cumva în evidenţă. Nu vreau să ies în evidenţă. De fapt, eu nu mai sînt de mult un regizor care să-şi propună să iasă-n faţă cu orice preţ, îmi convine să prezint pur şi simplu o poveste. Mai ales în cazul acestui spectacol, al acestor monologuri, n-am ce aduce în plus faţă de text şi autor. E excelent Neil LaBute, aş fi foarte bucuros dac-ar veni, ar vedea spectacolul şi-ar spune: „E ok". Ar fi suprema satisfacţie. Să fac proiecţii? Aici ar fi fost redundant, textul exact prin asta trăieşte, prin imagini.

Însă imagini provocate în mintea spectatorului, nu oferite ochiului lui.

Aşa e. Eu m-am ocupat multă vreme de improvizaţie şi de tehnica povestirii, prin **Teatru sport** (şi sper s-o fac în continuare, fiindcă-mi place foarte mult), şi acolo am învăţat nişte principii ale povestirii; am fost uimit să descopăr că ele chiar există, în realitate, la acest autor. Tehnica creării unei platforme, a unei situaţii, a duce povestirea pînă la un punct, apoi a te întoarce la platformă şi a reintroduce elementele povestirii în platformă. Al treilea monolog, de pildă, are un fir de activare a povestirii care vine din acel cuvînt pe care personajul nu şi-l aminteşte; iar tu stai şi te tot întrebi care-o fi cuvîntul.

Are şi un stil foarte propriu de a introduce într-un final cuvîntul misterios, încît găsirea lui să nu aducă satisfacţia absolută la care te aşteptai.

Te prinde în cel mai concentrat moment. Iar secretul e că nu despre cuvîntul ăla e vorba, el e ceva adiacent povestirii. Iar primul monolog e extraordinar de inteligent scris. Personajul începe prin a spune că i-a murit un copil; povesteşte apoi altceva, revine, de data asta din alt unghi, aflăm ce s-a întîmplat şi apoi, din nou, ce-a făcut el de fapt. Asta e culmea generozităţii dramaturgice, să capeţi două răsturnări de situaţie în 40-50 de minute, cît durează monologul.

Textul te încolăceşte ca un şarpe.

Şi la fel e şi personajul (nu în sensul biblic). E contorsionat. Asta era în realitate miza, şi nu ştiu dac-am atins-o, eu şi actorii – ca ei să se transforme pe parcurs în personaje de tragedie. Nu numai să povestească ce-au făcut, ci să-şi asume fapta. Sentimentul ăsta că tragedia e un lucru departe de noi, pe care-l putem contempla dinafară, e fals.

Interviu realizat de
Iulia POPOVICI

In memoriam Dorina Tănăsescu

UNITER şi UNATC îşi exprimă profunda durere la încetarea din viaţă, după o lungă suferinţă, a uneia dintre cele mai importante artiste din istoria teatrului de marionete, Dorina Tănăsescu. Inventivă şi recunoscută creatoare a acestui gen teatral, pedagog prin vocaţie, Dorina Tănăsescu s-a născut în 1920 şi a pus bazele Teatrului de Marionete din Bucureşti, care a stat la temelia fondării Teatrului Ţăndărică, în 1946. A avut o contribuţie majoră, în 1990, la întemeierea Secţiei de Păpuşi/Marionete a UNATC „I.L.Caragiale". Ca profesor, a elaborat o metodă novatoare de predare a tehnicii marionetei, bazată pe invenţii personale în ceea ce priveşte elaborarea păpuşii. Este membră de onoare a Organizaţiei Mondiale a Marionetiştilor, laureată a premiului UNITER pentru întreaga activitate. A pus în scenă numeroase spectacole în teatrele de păpuşi din Cairo şi Damasc, la a căror fondare a contribuit, fiind memorabilă în rolurile din **Micul Prinţ** şi **Umor pe sfori**. Dorina Tănăsescu rămîne una dintre cele mai reprezentative artiste în evoluţia teatrului de marionete. Dumnezeu s-o odihnească!

într-o prezentare grafică rafinată, impresionantă. După un scurt **Avant-propos** semnat de Magda Cârneci (care – demn de remarcat – s-a exclus pe sine din selecţia poemelor traduse...), în sumarul revistei se succed trei secţiuni. Cea dintîi e un fel de „recapitulare" a „tradiţiei imediate": sub titlul **Figures de la modernité** (**Figurile modernităţii**) sînt reuniţi Paul Celan (cu texte româneşti de tinereţe), apoi Gellu Naum, Leonid Dimov, Ştefan Aug. Doinaş, Nichita Stănescu, Virgil Mazilescu şi Daniel Turcea. Secţiunea beneficiază de un studiu însoţitor semnat de Mircea A. Diaconu: **Sur quelques decnnies de poésie** (**Despre cîteva decenii de poezie**). Urmează **Figures contemporaines** (**Figuri contemporane**), cu o introducere de Gheorghe Crăciun, **La transitivité poétique et la fascination de l'immédiat** (**Tranzitivitatea poetică şi fascinaţia imediatului**), şi cu poeme de Nora Iuga, Constantin Abăluţă, Ileana Mălăncioiu, Angela Marinescu, Ana Blandiana, Şerban Foarţă, Mircea Dinescu, Ioan Flora, Liviu Ioan Stoiciu, Nichita Danilov, Călin Vlasie, Traian T. Coşovei, Florin Iaru, Ion Mureşan, Marta Petreu, Mircea Cărtărescu, Mariana Marin, Ioan Es. Pop, Radu Andriescu, Rodica Draghincescu, Ruxandra Cesereanu, Andrei Bodiu, Simona Popescu, Caius Dobrescu şi Ioana Nicolaie. Într-o scurtă secţiune finală cu **Poètes roumains de France** (**Poeţi români din Franţa**) mai apar Maria Mailat, Dinu Flămând, Sebastian Reichmann, Horia Bădescu (funcţionar la Ambasada României de la Paris) şi Basarab Nicolescu (acesta – inclus cu un set de **Teoreme poetice**). La final – o scurtă postfaţă de Michel de Maulne. Printre traducători îi regăsim – spicuind – pe francezii Pierre Drogi, Odile Serre şi Jean-Louis Courriol, precum şi pe românii stabiliţi la Paris: Alain Paruit, Ed Pastenague (D. Ţepeneag) sau Sanda Stolojan. Poeţilor selectaţi le sînt rezervate doar cîteva pagini (două, trei, maximum patru), ideea redacţiei fiind aceea de a alcătui o panoramă compusă din eşantioane cît mai numeroase, nu de a da extensie unui număr restrîns de autori. Cum poezia românească a ultimelor decenii e ca şi necunoscută în Franţa, opţiunea e plauzibilă şi – în felul ei – meritorie. Pe scurt – o apariţie extraordinară, într-un circuit de lectură privilegiat. Deşi nu are cine ştie ce tiraj, revista **Poésie** are altceva, şi anume prestigiu, ea intrînd în marile biblioteci şi în bibliografiile genului. Numărul va deveni de-acum înainte o referinţă predilectă în materie de poezie românească peste hotare.

Lucrurile nu s-au oprit însă la publicarea caietului în cauză. Întrucît directorul revistei, Michel de Maulne, conduce şi Teatrul Molière, specializat în lecturi şi spectacole de poezie, lansarea numărului s-a făcut acolo, şi anume în cadrul unei serii de lecturi şi dezbateri cu participarea unor autori din sumar, desfăşurate de-a lungul a patru săptămîni. Au avut – astfel – loc în total şapte seri de poezie românească la Paris, după următorul program (şi cu menţiunea că nu toţi invitaţii au ajuns la faţa locului): 16 septembrie – Rodica Draghincescu; 18 septembrie – Ana Blandiana; 23 septembrie – Mircea Dinescu şi Marta Petreu; 25 septembrie – Simona Popescu şi Florin Iaru; 30 septembrie – lansarea numărului românesc din **Poésie**; 2 octombrie – Ileana Mălăncioiu şi Ioan Flora; 7 octombrie – poeţii şi traducătorii „româno-parizieni" Magda Cârneci, Dinu Flămând, Sanda Stolojan şi Matei Vişniec. Mai rarefiat într-unele dintre aceste seri, publicul a fost numeros într-altele, confirmînd existenţa unui orizont de interes cultural căruia trebuie să-i răspundem şi pe care trebuie să-l stimulăm cu proiecte de anvergură

Per total – iată! – un regal de poezie românească la Paris...

▮ Supliment românesc în *Paris Match*. Nici un ecou nu pare să fi avut în ţară suplimentul editat în octombrie 2003 de către populara **Paris Match** şi distribuit împreună cu întregul tiraj internaţional al revistei, de peste 1 milion de exemplare.

E o broşură de 8 pagini, în formatul **Paris Match** (puţin mai lat decît A4), intitulată **L'autre Roumanie** (**Cealaltă Românie**). O Românie – adică – văzută pozitiv, „altfel" decît a tot apărut în presa occidentală a anilor '90, şi anume ca ţară săracă, exportatoare de cerşetori şi de copii orfani etc. etc. etc. Subtitlul dezvoltă ideea: **Décidée à entrer dans l'Union européenne en 2007, la Roumanie est en pleine rénovation** (**Decisă să intre în Uniunea Europeană în 2007, România e în plină transformare**). Realizată în cadrul „suplimentelor promoţionale" ale **Paris Match** de către Biznews din Madrid, broşura e elegantă, color, alternînd prezentările cu fotografii şi reclame comerciale. Autorul textelor, Laurent Couderc, s-a documentat în România timp de cîteva luni, reuşind să obţină întîlniri cu un mare

L'autre
Roumanie
Décidée à entrer dans l'Union européenne en 2007, la Roumanie est en pleine rénovation
Biznews

număr de personalităţi publice, de la preşedintele Ion Iliescu şi premierul Adrian Năstase la guvernatorul Băncii Naţionale, Mugur Isărescu, miniştri, oficiali ai unor companii româneşti sau franceze cu filiale la noi, artişti şi intelectuali cunoscuţi. Simpatetică dar decentă, nuanţată, imaginea „celeilalte Românii" iese – într-adevăr – pozitivă, fără să fie nevoie pentru asta de vreo „cosmetizare": cu dificultăţile şi handicapurile sale, ţara noastră e prinsă în cadru într-un moment de relansare, în plin efort de compatibilizare cu Uniunea Europeană. O Românie care, privită cu obiectivitate dinspre Occident, arată mai bine decît sînt dispuşi s-o vadă atîţia dintre compatrioţii noştri...

Teatru

Spectacole pentru artişti, critici, spectatori...

MIRUNA RUNCAN

Într-o nervoasă, chiar oţărîtă i-aş zice, cronică grăbită la Festivalul Naţional de Teatru, apărută într-un cotidian englezesc, sub o semnătură oficializată de decenii bune[1], sînt puse alături, pe două paliere, la aşa *da* şi la aşa *nu*, patru spectacole prezentate în acest festival. N-ar fi nici o pricină de gîlceavă, orice cronicar are dreptul să scrie, şi la noi şi oriunde altundeva, ceea ce crede şi simte despre ce-a văzut, asumîndu-şi evaluările în funcţie de propriile criterii şi în limitele de înţelegere ale publicului său ţintă. Nici faptul că unele cotidiane româneşti au reacţionat rapid, chiar a doua zi, creînd un subiect din cîteva acide citate, nu e de mirare. În fond, poate fi chiar terapeutic să nu ne laude mereu străinii, în atmosfera noastră de dulce şi suficientă autocontemplare „culturală". Şi aici, şi pe alte meridiane, cronica de întîmpinare, atît cît a mai rămas, e, de obicei, un soi de reducţie la „impresia artistică", cu note mari şi cu note mici, a unei mîncări sofisticate, mai bune sau mai rele, care „ţi-a plăcut" sau nu „ţi-a plăcut".

Ce mi se pare tentant, plecînd de la această, în fond, atît de banală întîmplare, care pune pe talerele balanţei, pe de-o parte, **Trei surori** în regia lui Radu Afrim şi **Romeo şi Julieta** în regia lui Bocsardi Laszlo (ambele de la Sfîntu Gheorghe, cu cele două companii, cea românească şi cea maghiară), şi pe de alta **Gîndacii** lui Witkiewicz, pus de Tompa Gábor şi **Pietonul şi furia**, montat de Alexander Hausvater, nu e micul scandal de bucătărie care ar dori să îngroape doi regizori, tineri încă, şi cu mare priză, şi de public şi – oarecum – de critică, din România. Provocarea are mai multă adîncime, aşa că îmi propun, în linia deschisă acum cîteva luni de discuţia despre anarhetip şi teatru, o joacă de-a genul proxim şi diferenţa specifică, urmată de cîteva ipoteze de lucru cu privire la adresabilitatea formulelor teatrale de la noi. Mă refer doar la trei dintre spectacolele mai sus citate, fiindcă pe cel al lui Hausvater l-am ratat fără voia mea.

Într-un festival de asemenea proporţii, nu poţi vedea totul, nici criticul de la **The Guardian** n-a reuşit să vadă decît patru: în drum spre al cincilea s-a trezit placat şi jefuit de un *pickpoket* – asistat de o echipă de copii ai străzii –, după cum singur (şi nesilit de nimeni) spune în mărturia sa critică asupra atmosferei teatrale bucureştene. Avantajul localnicului care sînt, ar fi, pe lîngă lipsa de ranchiună – fiindcă nu m-a jefuit nimeni –, dar şi pe lîngă absenţa barierei lingvistice (asta fiindcă în două dintre cazuri am beneficiat de traducere la cască), acela că cele trei spectacole mi se par chiar exemplare pentru o discuţie liniştită, privitoare la relaţia dintre artist, spectator şi critic, aici, pe meleagurile acestea.

Genul proxim

În realitate, privite cu atenţie şi fără *partis pris*, spectacolele lui Tompa, Bocsardi şi Afrim (am luat-o în ordinea vîrstei, dacă nu neapărat a faimei) au cel puţin cîteva puncte comune, atît în forma cît şi în substanţa lor, ca să folosesc un clişeu de estetică romantică. Ele se bazează pe texte aparţinînd unui repertoriu universal clasic; fireşte, cazul **Gîndacilor** e unul mai special, cîtă vreme piesa scrisă de Witkievicz, la opt ani, are, după cum am aflat, doar două pagini, şi nu e un titlu de referniţă nici măcar pentru cei care frecventează literatura dramatică poloneză. Totuşi, un pas mai departe, fiecare dintre ele este o rescriere liberă a unui text dramatic preexistent, în structură de scenariu regizoral, mutînd fireşte accentele şi actualizînd sfere de semnificaţii în linia specifică modelului modern de hermeneutică scenică. Natural, tehnicile de tratament textual diferă, lucru asupra căruia ne vom apleca mai tîrziu; însă, atitudinal, poziţiile sînt similare: un text aparţinînd unui patrimoniu şi unui context cultural diferit de cele ale zilei de astăzi este reprelucrat, prin reducţii şi prin extensii, redimensionînd metaforic zona extra-textuală propriu-zisă, în scopul de a produce un set diferit de semnificaţii scenice în raport cu textul literar de origine.

La vedere, toate cele trei spectacole uzează de scena italiană, au un décor sintetic nu foarte sofisticat, cu elemente stricte de ornamentaţie, care funcţionează simultan şi ca utilităţi şi ca obiecte simbolice (sînt folosite activ de către personaje şi/sau primesc acţiune pentru a direcţiona o semnificaţie cu funcţie poetică în economia imaginii de ansamblu). În plus, şi asta mi se pare foarte important, toate cele trei spectacole utilizează muzică *live*, independentă ori în combinaţie cu cea înregistrată, şi o mişcare coregrafiată complex, în momente cheie; fireşte, în dozaje şi în stilistici diferite.

În primul caz „incriminat", al celor **Trei surori** (coloana sonoră Radu Afrim, coregrafia Fatma Mohamed), momentele muzicale sînt combinate cu cele coregrafice în secţiuni compacte, presărate pe întreaga desfăşurare a spectacolului, actorii cîntînd şi dansînd pe un fond muzical înregistrat, ceea ce justifică impresia de *musical*, ba chiar, fără nuanţă peiorativă însă, aerul de vodevil despre care vorbea cronicarul englez. Scopul pentru care se petrec aceste inserturi de *musical* e unul multiplu. Evident, ele condensează, pe de-o parte, situaţia subliniată de către regizor ca esenţială, simbolic activă, şi redirecţionează semnificaţiile deja clişeizate către o dimensiune nouă, de obicei satirică.

În al doilea caz, tratamentul muzical şi coregrafic al **Gîndacilor**, pus de Tompa Gábor la Sibiu, (muzica Iosif Herţea, coregrafia Árpád Könczei) pare a produce o extensie chiar de ordin narativ în raport cu minusculul basm al copilului dramaturg. Muzica este preponderent de percuţie, executată de actorii-dansatori; se recurge chiar la tehnici *hands and feet* (cu aproape un deceniu de tradiţie temeinică la Cluj şi în alte părţi, nu doar în *jazz*, ci şi în alte forme muzicale; să ne reamintim că spectacolelor de studenţie ale trupei intitulate **Hands and Feet Quartet**, le-a urmat crearea a două formaţii concurente, **System** şi **Senzor**, cea din urmă producînd acum cîţiva ani, la Bucureşti, un splendid spectacol de teatru instrumental, intitulat **Sakadat ExtraSenzorial**, în regia lui Dan Chişu). În plus, actorii îşi folosesc vocea, cîntînd nu numai pentru scurtele intervenţii de tip replică sau cor, ci şi pentru a îmbogăţi ambientul sonor, de comentariu. Aspectul general este unul de micro operă experimentală, iar contribuţia compozitorului e aici, probabil, la fel de importantă ca a regizorului.

În fine, în al treilea caz, în **Romeo şi Julieta** avem combinaţia cea mai complexă: pe de-o parte avem un grup de clovni care comentează gestual, dar şi *live*, un *jazz* uşor (pian, flaut, trompetă) de café-concert, sub conducerea pianistului (Zèno Apostolache), un soi de alter ego ironic al lui Romeo. Avem, pe de altă parte, muzică ilustrativă, înregistrată, formată dintr-un amestec de teme şi chiar piese întregi, pop şi rock, răspîndită pe suprafaţa spectacolului; motivaţia regizorală a acestei dublări stilistice pe acelaşi canal ţine de nevoia de a produce accente emoţionale, dar şi de aceea de a conduce cîteva dintre scenele coregrafiate, cu rol simbolic-reductiv-satiric (ilustraţia muzicală Könczei Árpád, mişcarea scenică Liviu Matei). Peste toate, la final, după ridicareaspre orizontul legendar a cuplului de îndrăgostiţi, un tenor (Szilagy Zsolt) ne oferă o arie lamento de muzică cu abur elisabetan, menită să „oficializeze" statutul teatral al tragediei tocmai încheiate.

Zona de gen proxim care vorbeşte, din punctul nostru de vedere, este, mai întîi de toate, cea formală; cea a tratamentului la care e supus textul dramaturgic prin textul reprezentaţiei (scenariu regizoral plus rezolvări scenice situaţionale). Miza e aceeaşi: restructurarea obiectului literar cu armele şi strategiile muzicalizării făţişe, în perspectiva unei recitiri simbolice, ancorată în realul lumii contemporane. Dacă am produs o banalitate de toată spaima, îmi cer iertare: în fond, ţintele teatralităţii care joacă pe forţa resemnificativă şi poetizantă a convenţiei sînt aceleaşi, ca şi strategiile; tehnicile diferă, şi uneori atitudinea. Orice model e, la rigoare, în substanţa lui, o enormă banalitate.

Diferenţe specifice, acţiuni comunicaţionale

Acţiunile comunicaţionale, în sensul dat de Habermas[2], ar putea fi reprezentate, în teatru, de acele lanţuri de discurs care îşi propun să-l activeze pe spectator. Să-l dirijeze, vreau să spun, către un răspuns (nu numai interpretativ, ci şi modificator) pe partenerul de dialog. Acest răspuns poate fi mai mult sau mai puţin direct, mai mult sau mai puţin conştient, el se poate manifesta divers, de la iritare la acceptarea entuziastă, de la disconfortul interogativ la asumarea reflexivă. Altfel formulat, caracterul activ-comunicaţional al unui discurs, sau al unui fragment de discurs, este complet numai în măsura în care, ulterior interpretării de către partener a discursului primit, reacţia sa de răspuns este diferită faţă de poziţia sa anterioară, indiferent dacă această diferenţă una consensuală sau una plasată în contradicţie cu ansamblul discursului primit. Altminteri, schimbul de mesaje organizate în discurs ar semăna, într-o reducere la absurd, cu schimbul nesfîrşit de aplecări protocolare de salut dintre doi japonezi, sau cu oftaturile care umplu golul dintre doi soţi care nu mai au nimic să-şi comunice.

Pe undeva pe aici, fireşte cu multe nuanţări, începe şi discuţia despre diferenţele specifice dintre cele trei spectacole. Fiindcă, dacă strategiile de natură explicit estetică sînt comune, ar trebui să presupunem că reprezentarea asupra publicurilor ţintă (sau măcar asupra spectatorului ideal) ar fi, în fond comună pentru cei trei regizori. Doar tehnicile de construcţie stilistică ar fi diferite; asta, fireşte, simultan şi în acord cu natura mesajelor transmise publicului ţintă.

Or, ceea ce aş vrea eu să avansez ca ipoteză primară, de lucru, este că, pe de-o parte, reprezentarea partenerului de dialog, spectatorul/public, e diferită; iar pe de altă parte, că tipul de atitudine în raport cu tehnicile menite să producă acţiune comunicaţională nu e nici pe departe acelaşi, în pofida recursului comun la „muzicalizarea" reprezentaţiei. S-o luăm, de această dată, în ordine inversă.

În **Romeo şi Julieta**, condensarea reductivă a textului dramatic prin intermediul textului reprezentaţiei e făcută pe o paradigmă simplă, din repertoriul teatrului metaforic-politic al anilor '70. Spaţiul e tratat în aluzie renascentistă, prin perdele pictate, cu marcat caracter *kitsh*. În replică la acest cadraj tipizant, ansamblul costumelor contrazice condiţia arhetipală; ele sînt „contemporane", cu un uşor aer prăfos şi cu sugestii ironic mafiote pentru cele două familii rivale. Mesajul plastic, întărit de cel al jocului extratextual, care defineşte spaţiotimpul poveştirii, îl instalează pe spectator tocmai în jocul de distanţe dintre aici/acum şi atunci/acolo, spre a-i spune că lumea descrisă este similară cu spaţiile dictatoriale, de *famiglie* închisă, ipocrită şi coruptă (sexual, social, interpersonal şi ierarhic) pe care le cunoaşte deja, cotidiene şi veşnice totodată. Amestecul muzical, oarecum aiuritor, probabil tocmai pentru a spori sugestia de amalgam grotesc, rămîne însă, ca şi scenele coregrafiate, la rang de supramarcă, de subliniere o dată în plus, a temei regizorale, dublînd de cele mai multe ori situaţiile dramatice propriu-zise, sau pe cele la care se face referire prin cuvînt. De aici şi un soi de suprasarcină, mai ales în zona de final, cînd spectatorul are a se confrunta cu un soi index al epilogurilor, vreo trei, toate reconfirmînd punctual paradigma.

Cine e spectatorul acesta, aş întreba? Unul mai degrabă de confirmare, un specta-

Radio România Cultural,

post al Societăţii Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	72,56	
Bacău	103,1	
Baia Mare		711
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	69,65	
Călăraşi	66,92	1593
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	70,04	
Deva	70,64	
Focşani	70,22	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	
Petroşani	71,06	

	MHz	kHz
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	105.4	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	103,1	
Tg. Jiu	70,04	
Tr. Severin	105,4	
Tulcea	68,72	1530
Zalău	105	

1928

tor ideal, care *„vede“* şi *„citeşte“* imagini metaforă, pe o schemă care i-a devenit deja comodă: Romeo şi Julieta sînt arhetipali tocmai pentru că *nu sînt tipici* (în sensul de schematici), iar lumea care li se opune – şi care le pune în evidenţă puritatea esenţială – e o lume a corupţiei şi a violenţei deşănţate, în tensiunea dintre centrul şi periferia oricărei organizări sociale „ieşite din ţîţîni“. Da, spectatorul va avea mici surprize, mai ales la nivelul intensităţii jocului actoricesc, dar şi la acela al „imaginii care vorbeşte alegoric“ despre un adevăr „politic“ pe care, în fond, regizorul ni-l ofertează încă din splendida cortină de deschidere: în costume alb-negre, aliniaţi matematic la rampă, duelişti indistincţi ai ambelor tabere sînt răpuşi, fără nici o mişcare, de răni care ţîşnesc din ei înşişi. Ce vreau să spun cu asta e că, în fond, acţiunea comunicaţională nu se petrece de fapt, ea fiind dizlocată de un joc intelectual elegant, dar bine stăpînit, de multă vreme, de destinatar. Reacţia lui emoţional cognitivă este una de tipul: „Aha, m-am prins!“.

În cazul **Gîndacilor**, lucrurile par, cel puţin la prima vedere, să stea diferit. Mai întîi pentru motivul banal că spectatorul nu e nicicum familiarizat cu povestioara jucăuşă a genialului copil polonez. El nu o poate contacta, ca fir narativ, decît prin intermediul acestei lecturi, a lui Tompa. Or, din acest punct de vedere, transformările pe care le primeşte textul de origine prin lectura regizorală e de presupus ca sînt extrem de complexe.

Mai întîi de toate, textul reprezentaţiei ne propune o intrare *ex abrupto* într-o temă, probabil, complet absentă la dramaturg: relaţia fiu-tată, intermediată de pian. Asta face ca întregul joc al basmului despre gîndaci să „se nască“ dintr-o improvizaţie ilegitimă – şi sancţionată –, de jazz, a copilului care repetă gamele la pian; apoi, acest joc „e plasat“ ca revoltă a puştiului faţă de regatul dictatorial patern; în fine, rezolvarea războiului dintre soldaţii imperiali şi gîndacii care i-au înfrînt se produce (oarecum timid şi artificial) tot datorită intervenţiei fiului, care-şi salvează generos împăratul-tată.

Încadrat de acest plonjeu psihanalitic, spectacolul propriu-zis e, altminteri, excepţional compus şi orchestrat, cu risipă de imaginaţie, mult talent actoricesc şi o impecabilă tehnică muzical-coregrafică. Numai că, aş zice, el conţine un soi de stranie contradicţie internă în raport cu adresabilitatea, tot în linia acţiunii comunicaţionale de care vorbeam. Pe de-o parte trama basmului se dezvoltă pe jocul sofisticat – dar incitant şi lesne de perceput – al combinaţiei dintre dans şi muzica de percuţie, emoţionîndu-l, nu numai în registru ludic, pe spectator, mai ales pe cel tînăr. Pe de altă parte, paradigma regizorală psihanalitică (îmblînzită burghez, cîtă vreme copilul îşi salvează tatăl castrator!) dă din nou de lucru micii comodităţi culturale, cu lecţiile făcute dinainte. „Aha, pe-asta o ştiu, am priceput!“, exclamă spectatorul liniştit, mîndru de noua sa excursie pe tărîmuri profunde. Fără să fie în sens strict un clişeu, recursul, la nivelul temei centrale, la un plonjeul psihanalitic mi se pare o stereotipie dezamăgitoare.

Ceea ce pare neobişnuit la Radu Afrim, şi în cazul celor **Trei surori** i-a iritat pe mulţi alţii, nu numai pe cronicarul englez, e un soi de decompensare reducţionistă în legătură cu textul cehovian, atît de bine şi de definitiv fixat în poncifele lui, şi la noi şi aiurea. Unii acuză amestecul aparent dezechilibrat de grotesc obraznic şi poezie, unii un soi de vulgaritate sfruntată, alţii chiar apelul la proceduri de „desen animat“. În fapt, mutaţia cea mai clară pe care o propune Afrim nu este cea legată de „sexualizarea“ poveştii: avantajul meu, în raport cu dl Billington de exemplu, e că am văzut în 1988 un spectacol şi mai brutal sexualizant, cel al lui Aureliu Manea de la Ploieşti, în care fiecare monolog al fiecărei surori era o masturbare la rampă. Pe atunci ţin minte că m-am scandalizat, am şi scris vreo două trei prostii. Dar, după o vreme, am constatat că puterea spectacolului, ţinînd de coerenţa de ansamblu a viziunii, nu mă va părăsi niciodată. Mutaţia reclamată de spectacolele afrimiene ţine de schimbarea – relativă – în raport cu epistema „adrisantului“.

Tratamentul la care Afrim supune textul (şi în acest sens îi sînt datoare Iuliei Popovici care a demonstrat asta într-un scurt eseu apărut nu demult[3]) este unul de succesivă condensare şi extensie, care refuză fixarea unor „imagini metaforă“ cu rol reinterpretativ, în beneficiul unor *acţiuni cu funcţie metonimică*: aceste acţiuni nu închid dirijist semnificaţia, ci o redeschid, într-un nou context, către un soi de *hipertext produs de cadraje*.

Un alt procedeu constant este acela de a reordona relaţiile dintre personaje, scoţîndu-le pe acestea dintr-o tipologie consfinţită şi introducîndu-le într-una învecinată, ori chiar opusă clişeului teatral şi cultural constituit. Bătrîna Amfisa[4], victima clasică a maşinăriei burgheze de tocat fiinţe şi sentimente, devine aici un soi de spiriduş infernal, posedîndu-l prin delegare şi terorizîndu-l fantasmatic pe Cebutîkin, comentînd sarcastic-sardonic şi patronînd borcanele cu poze de familie, spre a conduce jocul indecent de-a nostalgia şi sexualitatea, căreia toţi i se supun.

Această deschidere, cu consecinţe destructurante şi restructurante totodată, e urmată de ansamblul definiţiilor de personaj şi a celor de relaţie, în care fantezia de desen animat (ca de exemplu naşterea infinită a sutelor de pui de Nataşa, negocierea şi vînzarea lor la bucată etc.) se întemeiază constant pe miza însăşi a paradigmei regizorale: moartea nostalgiei nu e un efect de suprafaţă, ea e o terapie colectivă, dezlănţuită, care ar putea aduce nu salvarea lumii descrise, ci a celei a destinatarilor. E mereu instructiv să vezi cum sala, după crizele nesfîrşite de rîs provocate de bătăliile lunatice pentru ocuparea patului conjugal, de *Verşînin Show*-ul cu accente de *Vacanţa mare*, ori de repetatele sinucideri ale Madamei Verţînina, înlemneşte de-odată, cu speranţa recuperării lirice, la apariţia tubei în flăcări; în parte recunoaşte citatul din Magritte, în parte doar resimte dramaticitatea incendiului în cheie poetică, dar apoi se lasă biciuit, lungi minute, de defilarea haotică şi voit redundantă a personajelor care se perindă în fundal. (Defilare mută, comentată exclusiv muzical, în care tensiunea se acumulează în exasperare, înghiţind, de altfel, aproape un act de text.) Acţiunea scenică nu opreşte ci deschide, din nou, o nouă fereastră a percepţiei, ce-şi va găsi rima la final.

Aş îndrăzni să spun că tipul de public căruia i se adresează un asemenea spectacol (şi **Algele** anterioare o confirmă) e într-o singură măsură diferit de publicurile cărora li se adresau cele două spectacole analizate anterior. Şi anume, în măsura în care *patibilitatea* sa[5] (disponibilitatea sa aperceptiv-reflexivă) se întemeiază pe o altă sferă de definiţie a cîmpului cultural. Un cîmp cultural în care comentariul produs de reprezentaţia teatrală nu mai funcţionează strict în intertextualitate cu „patrimoniul marii arte“, nici cu acela an „metanaraţiunilor mitologice“. Un cîmp cultural în care jocul de interactivare scenă-sală este infinit mai dinamic, programat ironic, şi cuprinde în mod nemijlocit ansamblul produselor mediatice pînă nu demult considerate minore, ori chiar periferice: banda desenată, melodrama ieftină, *talk-show*-ul inept. În rest, mai toate celelalte instrumente şi strategii ale teatralizării sînt la locul lor.

Asta îl şi face pe Afrim să fie aşa de indigest în ochii unora şi de nehotărît în ochii altora. Fiindcă el nici nu e în *trendul* de nou val al resimplificării teatrale, cîtă vreme face apel, adesea, la texte clasice, şi nici nu umblă în trena parfumată a stratificărilor filozofice, ca înaintaşii săi imediaţi; ci se joacă cinic cu teatralizarea, uzînd sarcastic de propriile ei arme.

În acord de substanţă cu cele de mai sus, şi în reflex (condiţionat) la anteriorul meu traseu referitor la *anarhetipul* lui Corin Braga şi teatru, aş îndrăzni ipoteza că, pentru mine, cel mai evident anarhetipal spectacol pe care l-am văzut este acest **Trei surori**, atît în substanţă cît şi în motivaţii. El descentrează net, fără vădită pretenţie recentralizatoare, toate relaţiile şi toate identităţile, fireşte în raport cu definiţia lor patrimonializată de o sută de ani. Produce, în fond, o recitire centrifugă, accentuată de scena „serioasă“ a defilării la incendiu, în care nu mai supravieţuieşte nici măcar umbra unei fixări de *persona*, cu pretenţie de „autenticitate“. Solionîi nu-i decît un alt bufon, în competiţie homo/hetero sexuală, care nu înspăimîntă pe nimeni; Tuzenbach, convivul lui, nici nu se oboseşte să moară: nici o tragedie n-a avut loc, în afară de cea nerostită, aceea că lumea pe care o vedem e veselă şi colorată tocmai fiindcă e decedată din pornire. În fine, Afrim dizlocă, provocator, segmente de acţiune-joc, cu aparenţă ironic-mecanică, a căror combinatorie ar putea continua, părelnic, la infinit.

---

1. Michael Billington, **Send off the Clown's**, **The Guardian**, 10 nov. 2003

2. Jürgen Habermas, **Conştiinţă morală şi acţiune comunicativă**, Editura All, 2000

3. Iulia Popovici, **Radu Afrim – Spectacolul infinit?**, **man_in_fest** Nr. 4/2003

4. Elena Popa, probabil una dintre cele mai puternice compoziţii actoriceşti ale unui an extrem de bogat în nume tinere, alături de Antoaneta Zaharia din **De ce fierbe copilul în mămăligă?**

5. În ce priveşte discuţia despre donare şi patibilitate, provocată de un eseu al lui Lyotard, vezi Miruna Runcan, **Spectatorul coautor şi limitele resemnificării**, **man_in_fest** Nr. 5 şi 6/7, 2003

---

infoTeatral

Premiile Naţionale pentru Teatru, între favoritism şi ridicol

Compromis şi festivism penbil, cam aşa s-ar putea cataloga ceremonialul derizoriu de acordare a Premiilor Naţionale pentru Teatru, din 16 decembrie 2003.

În mai 2002, Ministerul Culturii imagina o grandomană decernare de premii, cu covor roşu şi ornamente florale de prost gust, în care Teatrul Naţional primea aproape toate distincţiile. Era un răspuns lamentabil dat Galei UNITER, pentru simplul motiv că prima scenă a ţării nu avusese producţii nominalizate în cadrul Galei. Şi atunci, pentru satisfacerea orgoliilor personale, o auto-premiere devenea necesară. Cum de ridicol nu se scapă uşor, iar de servilism nici atît, sfîrşitul anului 2003 a prilejuit Ministerului o reafirmare a gustului pentru penibil, într-un cadru de astă dată mai degrabă ignorat, Sala Liviu Rebreanu fiind un peisaj trist, cu puţină lume prezentă. Organizarea a fost deplorabilă, apetenţa Ministerului pentru situaţii jenante fiind mai percutantă ca oricînd. Numai că acest pseudoeveniment e făcut din bani publici, ceea ce ar trebui să nască reacţii mult mai puternice, banii Ministerului compensînd, în mare parte, teatrul prieten, Naţionalul. S-au mai acordat şi alte cîteva distincţii unor teatre concurente, **Oblomov** – Teatrul Bulandra – fiind premiat la mai multe categorii, ceea ce nu l-a oprit pe regizorul Alexandru Tocilescu să facă anumite comentarii pertinente şi tăioase, legate de aberaţia acestei sinistre decernări. Într-un interviu din **Adevărul**, din 19 decembrie 2003, Alexandru Tocilescu consideră felul în care au fost date premiile un fapt de „corupţie morală, un caz ce trebuie anchetat de Corpul de Control de pe lîngă Guvern. [...] Prin acordarea acestor premii se construieşte Teatrului Naţional condus de Dinu Săraru o imagine mai favorabilă decît cea reală“. Motivaţia afinităţii dintre Teatrul Naţional şi Ministerul Culturii, afirmată în mod public de Răzvan Theodorescu, are însă rădăcini mult mai adînci: „Dinu Săraru este pro-mare maestru la Loja Naţională, iar Răzvan Theodorescu un simplu membru, care îi datorează ascultare necondiţionată“. Asta ar explica de ce Dinu Săraru a primit premiul pentru întreaga activitate în *management* teatral. Subordonarea cere, în fond, obedienţă şi recompense. Ideea de a se juca spectacolul **Visul unei nopţi de vară**, care face de obicei săli pline, în faţa a doar 60 de spectatori veniţi la decernare, a fost total neinspirată, determinîndu-l pe regizorul Felix Alexa, sunat cu o zi înainte să cheme la festivitate nişte studenţi pe post de public, să ia o poziţie faţă de această cacialma, care a stat sub semnul încropelii pe ultima sută de metri. În timp ce actorii aşteptau să intre în scenă, premianţii se înghesuiau în culise să-şi ridice banii. Într-un interviu apărut pe 23 decembrie 2003 tot în **Adevărul**, regizorul îşi exprimă dezacordul faţă de modul umilitor în care distribuţia a fost tratată: „Încercînd să aflu de ce s-a ajuns la asta, am constatat cu stupoare că Ministerul Culturii dă vina pe Teatrul Naţional, iar Teatrul Naţional pe Ministerul Culturii. [...] Într-o ţară normală, cineva ar trebui să plătească pentru un asemenea eşec, ce aduce un prejudiciu de imagine imens“. Din păcate, atributele invocate de Felix Alexa – „decenţă, ruşine şi bun-simţ“ – nu par să mai fie compatibile cu cele două instituţii.

Nu ştim nici care au fost criteriile de selecţie, neexistînd nici un fel de nominalizări prealabile, ci doar un comunicat de presă care anunţa, cu 4 zile înainte, locul şi ora de desfăşurare a unei manifestări ce sfidează normalitatea şi profesionalismul oricărei competiţii viabile. Trecem peste faptul că spectacole importante (**Cumnata lui Pantagruel**, **Tragica istorie a doctorului Faust**, **Play** etc.) nici nu au fost băgate în seamă. Juriul a fost format din Valeria Gagealov, Alexa Visarion, Mircea Ghiţulescu, Puiu Antemir, Marina Spalas. Marele Premiu a fost acordat actriţei Carmen Stănescu, premii pentru întreaga activitate au obţinut Mircea Albulescu, Ion Lucian, Miriam Răducanu etc., iar cea mai bună montare din dramaturgia românească a fost desemnată **Ultima Oră** (Teatrul Naţional). Simplul fapt că doi regizori premiaţi contestă autenticitatea unui eveniment care i-a desemnat printre cîştigători spune totul. Dacă mai era nevoie... (**Mihaela MICHAILOV**)

Oblomov

Tompa Gábor şi iubirile sale absurde

DOINA PAPP

Teatrul Maghiar de Stat Cluj
Jaques sau supunerea de Eugène Ionesco
Cu: Hatházi András, Kézdi Imola, Boér Ferenc, Borbáth Julia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati
Regia: Tompa Gábor. Decor: Bartha József. Costume: Carmencita Brojboiu, Venczel Attila.
Coregrafia şi muzica: Könczei Árpád

De la magnificul spectacol cu **Cîntăreaţa cheală** care l-a făcut cunoscut în lume pe regizorul Tompa Gábor, incursunile artistului clujean în spaţiul teatrului de avangardă au cunoscut noi şi importante etape. Vechile sale pasiuni pentru Mrózek, Eugène Ionesco, Beckett s-au reactivat în spectacole care conturează un discurs scenic tot mai articulat, original şi convingător. Succesul montării de referinţă de la Teatrul Maghiar din Cluj s-a verificat nu numai în cele peste o sută de reprezentaţii cu **Cîntăreaţa cheală** care au avut loc, dar şi în *remake*-urile de la Limoges, Paris sau din Anglia. Critica internaţională a avut astfel prilejul să se pronunţe, remarcînd „magnifica gîndire plastică..." „precizia de aurar a regiei"... „performanţa sportivă a actorilor". Un spectacol dement, extraordinar, aprecia în **The Guardian** Joyce Mc Millan, elogiind spiritualitatea, disciplina, inteligenţa, umorul, maturitatea politică profundă a realizatorilor. Legătura profundă dintre Tompa şi E.Ionesco, creator al unei „forme teatrale extraordinare", cum apreciază regizorul însuşi, s-a manifestat apoi prin găzduirea la Cluj a spectacolului **Scaunele** în regia lui Vlad Mugur – o terifiantă metaforă a morţii. Au urmat, în zona aceloraşi preocupări, exerciţiile Beckett: **Sfîrşit de partidă**, la Cluj şi în Spania, **Aşteptîndu-l pe Godot**, piesă montată în Ungaria, dar şi în atîtea alte locuri din lume, şi bijuteria numită **Play**, coproducţie între Teatrul Maghiar din Cluj şi Teatrul Thalia din Budapesta. Experimentînd „structura muzicală" a teatrului beckettian, Tompa Gábor se umple totodată de metafizica acestui rafinat gînditor. Neantul, stagnarea şi disoluţia, tema morţii şi neliniştea metafizică din aceste piese care antrenează o dureoasă aşteptare menţin regizorul într-o arie de interes pe care o putem considera, după ce am citit recenta sa carte de mărturisiri, obsesie personală.

Revenirea la Eugène Ionesco, prin **Jacques sau supunerea**, reintroduce în ecuaţie spiritul ludic, genialele clovnerii ionesciene fiind o mai veche ispită pentru regizor. Şi o soluţie la tragedia vidului din piesele lui Beckett.

Noua montare clujeană reprezintă însă şi o altă etapă în relaţia regizorului cu dramaturgul, din perspectiva aprofundării temelor existenţiale prezente în piesele sale. În preajma morţii sale, genialul *farseur* ne-a făcut părtaşii unor trăiri cutremurătoare care nu puteau să nu schimbe viziunea asupra întregii sale opere. Regizorul Tompa Gábor a luat act, fireşte, de toate aceste mutaţii în înţelegerea esenţei tragice a umorului ionescian. **Cîntăreaţa cheală** vorbea într-un fel pentru noi, ilustrînd, cum nu se poate mai bine, faptul că nu avem ce să ne spunem, dar trăncănim despre asta tot timpul. Mi-am adus aminte şi de **Marea trăncăneală** a lui Mircea Iorgulescu, titlu interzis în 1988. A apărut sub titlul **Eseu despre lumea lui Caragiale**. Rădăcinile lui Ionescu se trag din Caragiale, unde trăncăneala este o formă de manifestare a libertăţii. În lumea personajelor incapabile de acţiune, acolo unde acţiunile sînt reprimate şi oprimate, trăncăneala este o formă de manifestare a libertăţii sau a aspiraţiei spre libertate. Trăncăneala fără să însemne nimic, fără să se întîmple nimic... de fapt despre asta este vorba în **Jacques...** cineva trebuie să ducă mai departe tradiţia cartofilor cu slănină, fără să se schimbe nimic, cu toate că acest nimic se petrece prin conflicte mari. Se schimbă în sens invers, cel al involuţiei spre animalic. Mi se pare că Ionesco, asemenea lui Kafka şi Beckett, era un fel de spirit profetic, din păcate (Tompa Gábor: **Conversaţie în cinci acte** cu Florica Ichim).

Regizorul îşi exprimă şi unele temeri în privinţa posibilelor asocieri cu stilul practicat în **Cîntăreaţa cheală**, acele automatisme dezvoltate în cerc, simetrice construcţiilor din piesele lui Eugene Ionesco. Cum piesa montată acum – **Jacques sau supunerea** – urmează **Cîntăreţii chele**, problema pare justificată, deşi autorul o denumise pe aceasta antipiesă, în timp ce **Jacques...** poartă definiţia de comedie naturalistă. În această privinţă, regizorul mărturiseşte că a fost foarte preocupat de „materialitatea scenografiei", ce trebuia să conţină şi cîteva elemente naturaliste. „Ne gîndim la motivul acesta al cartofilor cu slănină, care sînt un fel de prim pas – prin compromis – spre pierderea personalităţii şi a identităţii noastre...", mai spune Toma Gábor.

În spectacolul realizat la Cluj, în decorurile perfect adecvate ale lui Bartha József, cu costumele expresive semnate de Carmencita Brojboiu şi de Venczel Attila, metafora cartofilor cu slănină, miezul discordiei între Jacques şi istorie, rămîne tot abstractă. Personajele se consolează ronţăind enervant „clasicele" seminţe, „bomboanele americane" autohtone, atît de blamate, semnificînd nu doar mitocănia, dar şi o anume tehnică a umplerii timpului la persoanele „fără ocupaţie". În ambianţa coloristică dominată de verdele mucegăit sugerat chiar de autor, Jacques lîncezeşte apatic şi recalcitrant, pe patul său de autopsie, sufocat de familie, refuzînd nu doar felul de mîncare emblematic, dar şi miresele, pe Roberta I şi Roberta II, multiplicare a unui tip încarnat genealogic de părinţi (Robert-tatăl, Robert-mama). Transformarea lui Jacques într-un supus, care-şi va asuma condiţia de ins înregimentat, redus la animalitate, se produce gradat, spectaculos şi dramatic. Actorul Hatházi András biruie dificultatea rolului, rămînînd atît cît trebuie în prim plan, completat fiind în evoluţia sa de celelalte ipostaze ale personajului, reprezentate de membrii familiei (Jacques-sora, Jacques-tatăl, Jacques-mama, Jacques-bunicul, Jacques-bunica). Cu măsură, dar şi cu necesare sublinieri pitoreşti, groteşti uneori, interpreţii, de la venerabilul decan de vîrstă al Teatrului maghiar, Senkálszky Endre, la nume cunoscute ca Csiky András, Mende Gaby, Kézdi Imola, Borbáth Julia, Boer Ferenc, Panek Kati, joacă la unison stilistic, cu marcă profesionistă inconfundabilă, un personaj colectiv îmbogăţit de fiecare cu nuanţele unei individualităţi, cîndva prezente. Concentrat asupra fenomenului (supunerea personajului e din titlu exponenţială), spectacolul dă acestui joc al transformării o imagine teatrală dinamică, în care acţiunile propriu-zise indicate de autor personajelor sînt însoţite de ecoul lor semnificant, preluat de replici sau de atitudini elaborate cu migală. Absurdul sloganului refuzat iniţial – cartofii cu slănină – devine sarcasm. În centru se află ritualul înfăţişării mireselor care-l ispitesc pe Jacques, prezentarea acestora avînd o spectaculozitate aparte, de act magic, şi fiind construită după modelul circului sau al ritualurilor taumaturgice. Sînt întrebuinţate şi măşti şi fumigene, iar Roberta – mireasa îşi face apariţia din lada iluzionistului într-un joc misterios, care etalează însă cu amuzament trucul. Jocul actriţei Albert Csilla, e în consonanţă desenul plastic sugestiv al personajului. Pînă la recăderea în animalitate din final (evoluţia inversă descrisă în piesă), autorul le mai acordă celor doi o şansă. Într-un episod poetic de mare sensibilitate, comunicarea pare a fi restabilită. Pentru o clipă cei doi cad de acord, savurînd momentul de intimitate. Mucegaiul năpădeşte însă repede totul, înverzind atmosfera, de la decor la costume. Feţele s-au acoperit de măşti, şi o gloată de inorogi, avansează spre proscenium, urmînd comanda celui mai aprig dintre ei – Jacques, fostul nesupus. Pumnul pe care-l flutură ar fi fost la fel de expresiv, poate, şi fără osul uriaş pe care scenogaful i l-a pus drept simbol. În schimb, deschiderea fundalului spre oglinzile care-i cuprind şi pe spectatori în această metamorfoză sinistră e de mare efect.

Meditînd asupra aneantizării noastre, asupra morţii spiritului într-o lume a agresiunilor perverse, spectacolul ne lasă nostalgici după imaginea de Pierrot trist a acestui Jacques, personajul fără ieşire de la începutul spectacolului. Tompa Gábor îl elogiază aici pe Eugène Ionesco – poetul –, şi adaugă puternicelor imagini ale spectacolului mărturiile sale, evocînd o baladă scrisă de dramaturg la vîrsta de 22 de ani: „Dacă stăm cuminţi, poate nu ne prinde". Citatul e cuprins în acelaşi volum de confesiuni la care ne-am referit, tipărit în colecţia Galeria Teatrului Românesc, a revistei **Teatrul azi**. ▌

Muuu, zice viţelul su(s)pus...

RADU ŢUCULESCU

O comedie clasică, o dramă naturalist-clasică, asta este textul lui Ionescu. Rererevăzut pentru a nu ştiu cîta oară (doar anul acesta, în trei festivaluri internaţionale pe trei continente), pricep (din nou) că nimic absurd nu există în tot expozeul dramatic, nimic nefiresc, nici măcar cele două-trei nasuri ale viitoarei neveste. Text de-o înfiorătoare realitate, de-o mereu şocantă actualitate, pe teme „general valabile", care dă mînă liberă regizorilor, indiferent unde ar vieţui ei. Jaques este un tînăr rebel, ca orice tînăr la începutul tinereţii sale... Nonconformist, mut şi surd la cele zise şi făcute de părinţi, mătuşi, bunici, dorind s-o rupă cu tradiţia şi cu tot ce se mai poate rupe, apropo de familie şi de societate. O societate cu reguli tîmpite, idioate, pe care el nu le acceptă... Asta, în prima fază. Încet, tiptil, timpul trece, lui îi mai vine mintea la cap, începe să accepte, e de acord, revine în sînul familiei şi, după alte cîteva fasoane, se lasă sedus de cea care i se oferă, chiar dacă nu-i aşa cum şi-o visase, o ia de nevastă şi gata cu tînărul de la început... Devine şi el un familist sadea, integrat în societatea pe care o criticase odată. Va face şi el copii care, la rîndul lor, vor fi rebeli, în prima lor fază... Şi istoria se repetă. Nimic mai „groaznic" de real...

Tompa Gábor a imaginat scena ca pe un salon de spital sau, poate mai corect ar fi, o sală de operaţie. O sală verde, c-aşa-i mai odihnitor pentru ochi... Pe laturi sînt scăunele şi noptiere, iar la mijloc tronează un ditamai patul „medical" pe care „zace" Jaques. Sub pat se zăreşte o uriaşă oală de noapte care se dovedeşte a fi, de fapt, o micuţă vană... Fiecare membru al familiei (în timp ce mănîncă seminţe şi scuipă cojile pe jos, c-aşa-i la noi...) îl „disecă" pînă-n cele mai mici amănunte. Gesturile sale, replicile, atidudinea sa faţă de neamuri şi societate îl critică aspru, fiecare în felul său specific, caraghios, idiot de serios, cîntînd ori zbierînd, pînă ce tînărul „pacient" (poate fi şi englez...) nu mai reuşeşte să le ţină piept şi acceptă să-i placă... slănina cu cartofi! Victorie! Tradiţia cîştigă! În cazul ăsta, hai să-i mai tragem o poză! (Mereu se fac poze în timpul spectacolului, pentru albumul de familie, aşa-i frumos, corect, cinstit, să ai amintiri cu cei dragi...) De altfel, pe un perete al salonului se află un tablou mare care reprezintă o halcă de slănină! Iar deasupra capului „bolnavului" îndărătnic, un alt tablou cu o bucată de slănină prăjită şi cartofii aferenţi. (Slănina noastră cea de toate zilele...) Urmează cealaltă etapă necesară recuperării tînărului rebel: însurătoarea. „Dansul" viitorilor socri care-şi prezintă „marfa" precum nişte iluzionişti, este încîntător. „Marfa", adică fata de măritat, e „scoasă" de sub pat, apare din oala-vană, înfăşurată precum o Şeherezadă mai mică, mai meschină, dar hotărîtă să-şi înfrunte soarta... Jaques se opune hotărît, nu vrea să se însoare... Atunci urmează cea de-a treia etapă, a înregimentării sale în rîndul celorlalţi supuşi. Ea îl seduce pînă la urmă, „abuzînd" de toate mijloacele. Scenă de dimensiuni mai lungi, în care protagoniştii (Hathazi Andras şi Albert Csilla) monologhează dibaci, în diverse tonalităţi, pentru a finaliza într-un duet răguşit, gîfîitor, semn că „integrarea" a reuşit...

Tompa Gábor declară că pentru el piesa lui Ionesco înseamnă „o transformare a gîndirii umane în trivial şi în animalic..." După ce „supunerea" a dat roade, Jaques ni se dezvăluie cu o mască ce întruchipează un animal pe care nu-l putem identifica şi... nici nu este nevoie. În final, apar toate celelalte personaje, purtînd acelaşi gen de mască pe feţe, mormăind mulţumite, precum nişte gorile, în timp ce Jaques se ridică în picioare, pe patul său de „suferinţă", şi înalţă, deasupra capului, un ciolan... Scopul fiecăruia în viaţă! Ciolanul! Un final şocant, chiar dacă teribil de... firesc.

Nu pot să „scot în evidenţă" pe vreunul dintre interpeţi. În cazul pieselor lui Ionesco, ori toţi interpreţii se integrează unui joc de calitate, ori ba. Jocul de echipă contează în primul rînd, iar la Teatrul Maghiar (am mai spus-o şi-o mai spun) există o echipă de marcă. Unele scene, cînd personajele se mişcau precum nişte marionete, mi-au amintit (uşor) de superbul spectacol cu **Cîntăreaţa cheală**, al aceluiaşi regizor în acelaşi teatru. Cîrcotaşii care mai cîrcotesc pe la colţuri pe seama teatrului, ar fi cazul... să se supună evidenţei şi să accepte valoarea acestui colectiv. Părerea mea.

Film

Bricabrac la cumpăna 2003-2004

Restanţe-anticipări cu **CineMAiubit** 8, **DaKino** 13, CNC 2 şi neschimbatul UCIN

VALERIAN SAVA

Nimic sau aproape nimic nu anunţase revirimentul zilei a doua a Festivalului **CineMAiubit** de luna trecută. Dimpotrivă, *niciodată toamnaiarnă nu fu mai ternă sufletului nostru filmic bîntuit de falimentări*, decît fură la începutul lui decembrie Conferinţa de presă de la Cinema Studio în săptămîna care a precedat festivalul, apoi *speech*-ul inaugural şi mai ales prima zi a „Secţiunii competitive a filmelor de ficţiune pe 35 mm". Doar o mică buclă din cuvîntul introductiv al dnei prorector şi director de festival, prof.univ.dr. Cristina Nichituş, a putut fi luată ca licăr al şansei de a mai spune, în sistemul din care UNATC-ul face parte, *e pur si muove*. Dna pro rector-director a observat că, pusă pe orizontală, cifra 8 a ediţiei Festivalului devine semnul infinitului: ∞. Triumfător-univocă în perspectiva eternizării, vorbitoarea nu ne-a făcut deloc impresia să fi întrezărit eventualitatea unei ambiguităţi, cu ± ∞, dar minimalul joc al cifrei răsturnate ne-a mutat o clipă în altă dimensiune a lucrurilor şi am vrut să-l socotim de bun augur.

Mai mult, ca să punem binele în faţă, îl luăm pe + ∞ în braţe, lăsăm la urmă numita Conferinţă de presă cu cele adiacente şi sărim peste prima zi a concursului, direct la ziua a doua, care ne-a părut a altui festival, din altă şcoală. Nu clipe, ci minute bune, adunabile în sferturi de oră, ne-au ajutat să uităm momentan orele chinuite ale zilei anterioare, în care acum, post-Revelion, nu mai scormonim titluri, semnături şi titulari de clase de studiu. Cum bine a remarcat intermitent haiosul couper Octavian Saiu de pe podiumul sălii Studio, să spunem doar că peliculele UNATC ale primei zile n-au fost mult diferite de cele primite de la facultatea din Giza-Egipt (căci **CineMAiubit** e festival internaţional) – exerciţii de care o comisie autonomă de preselecţie şi programare ar fi trebuit să se ocupe măcar spre a nu apărea ca surate ale rudimentărităţii ostentative sau grosier-preţios distilate în prima vitrină sau ca funie în casa spînzuratului, greşit calculate ca efect parşiv de autoevidenţiere, virat nefericit în comasare. Reflexul după o asemenea *soirée* îl potenţează hipertrofic pe cel al lui Topîrceanu din poezia cu „mie daţi-mi străzi pavate", „daţi-mi cinematografe", recte personaje „încălţate cel puţin"! Poate de aceea cel mai mult mi-a plăcut, în ziua a doua, **Poveste neterminată** (13 minute, alb-negru), semnată bizar pe generic (regia şi scenariul) aLEX Ionescu (încă în anul III, clasa Elisabeta Bostan-Marius Şopterean). Şi iată-mă în ipostaza nesperată, ultra-pozitiv-constructivă, de apologet al rectorului Florin Zamfirescu, care a compensat gafa sau crima juriului (cu Andrei Blaier alfabetic în frunte şi cu Geo Saizescu spre coadă, intercalîndu-l printre alţii pe nu mai puţin consacratul în jurii şi comisii de tristă faimă, Călin Căliman), de a nu fi găsit pentru acest film un loc în lista cu 16 puncte a premiilor tipărite în minicatalogul festivalului. *Et pour cause!* Fiindcă – spre deosebire de alt exerciţiu de vîrf, **Cuibul sălbatic** de Geanina Grigoraş, sau de meritoriul **Călătorie la oraş** de Corneliu Porumboiu, promovate firesc în Palmares – **Poveste neterminată** reprezintă o provocare dificilă, ca direcţie tematică şi formală, neingurgitabilă de cei din paranteza de mai sus şi atipică pentru opţiunile dominante în U-N-ATC (explicaţia detaşării N-ului, mai încolo) şi nu numai. Povestea *neterminată* este dintr-un mediu sau despre o stare de spirit imposibil de prins în tiparele epopeice, păşuniste sau altfel tapajiste privilegiate de fostul cinema buftean şi transferate ca model în şcoala de lîngă strada Agricultori. După cum „povestea" spusă de aLEX Ionescu nu rimează nici cu alternativa de ultimă oră la mimetismele Tarkovskiene, în speţă trendul Kusturician, cripto-neo-sămănătorist, care face ravagii de cînd cu **În fiecare zi Dumnezeu ne sărută pe gură** şi **Maria**, ca o nouă excrescenţă de parcurs în evoluţia filmului românesc care e alta.

În **Povestea neterminată**, mediul şi starea sînt urbane, metropolitane, intelectuale, artisticeşti, cu o implicită tentă autoreferenţială postmodernă, rarissimă dacă nu unică în context. „Uită-te în ochii mei!" este ticul profesionist cu care regizorul cabotin din film îşi îndrumă eficient actriţele pe platou, dar neîncercat în faţa iubitei/soţiei. Elaborarea formală (cu sprijinul colegilor Radu Lopătaru pentru imagine şi Alin Surdu la montaj, sunetul asigurîndu-l autorul însuşi) este la înălţimea acestei riscante provocări şi (poate provizoriu ortografiat) aLEX Ionescu e primul nou nume pe care aşteptăm a-l citi nu doar pe genericul scurt metrajului de absolvenţă din 2004, dar şi pe lung metraje, dacă s-ar putea, din 2005. Acordînd acestui film „Premiul oferit de rectorul UNATC", pe care a reuşit să-l salte în Palmares mai sus decît locul 17 din lista din minicatalog, dl Florin Zamfirescu binemerită elogii, deşi, în măsura în care a fost consultat/implicat, nu-i putem ierta presupusul acord cu componenţa unui juriu cu prea multe figuri descalificate sau cam pervertite ori apatice în serviciu comandat.

Cît de mult poate strica un juriu din rostul unui festival (nu discut inevitabilele aproximaţii sau inerentele dezacorduri) am văzut recent şi la mult mai profesionistul conceput şi organizat **DaKino** 13, unde doi domni autointitulaţi „de stînga" din critica franceză (**DaKino** fiind efectiv internaţional) – ce-i drept, cu o complicitate locală energic sonorizată – au reuşit uluitoarea dublă contraperformanţă, de a elimina pur şi simplu din Palmaresul bogat în premii cel mai bun scurt metraje de ficţiune din concurs (**Telegrama** de Coralie Fargeat – Franţa) şi de a impune ca Mare Premiu-Trofeu **DaKino** un film care putea foarte bine să nu figureze deloc, el, în abundentul Palmares (**Fluturele** de Istvan Komar – Ungaria). În această ordine de idei, aştept cu viu nesaţiu să vedem cum se va descurca în săptămînile imediat următoare Duhul Rău al locului impropriu numit „Uniunea Cineaştilor din România" (din care nu face parte sau în care nu are nici un cuvînt mai nici un regizor valid sau critic veritabil), să vedem cum vor decide substituţii Premiile UCIN pentru 2003. Cum tot am încorporat în titlul acestui articolaş titlul impunătorului volum al lui Lucian Pintilie, **Bricabrac** (Editura Humanitas, 2003, la a 70-a aniversare a autorului **Reconstituirii**), avansez speranţa că tînărul septuagenar nu va accepta ca filmul **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, cu premiera bucureşteană programată la 30 ianuarie 2004, să fie datat 2003, sub pretextul că a fost proiectat o dată la *Gala* din toamnă, de unde magistrul a avut buna inspiraţie a absenta. Mizez pe şansa de a nu se repeta cumva conivenţa lui Nae Caranfil din 2002, cînd cel ce debuta în anii '90 cu neegalatul **E pericoloso sporgersi** n-a avut tăria să refuze antedatarea sub pretexte similare a filmului **Filantropica** (2001 în loc de 2002), folosită de relicvele jdanoviste ale inombrabilului UCIN pentru a subclasa **Marfa şi banii** de Cristi Puiu, de la locul 1 pe locul 15 în Palmares. E de neconceput ca Lucian Pintilie să cauţioneze cu autoritatea sa noul faliment calitativ şi re-prăbuşirea numărului

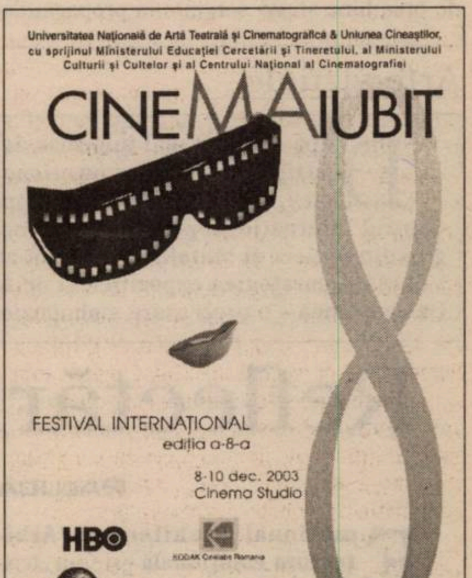
Universitatea Naţională de Artă Teatrală şi Cinematografică & Uniunea Cineaştilor, cu sprijinul Ministerului Educaţiei Cercetării şi Tineretului, al Ministerului Culturii şi Cultelor şi al Centrului Naţional al Cinematografiei
CINEMAIUBIT
8
FESTIVAL INTERNAŢIONAL
ediţia a-8-a
8-10 dec. 2003
Cinema Studio
HBO
KODAK Cinema Romania
KENTAUROS
Asociaţia de comunicaţii prin cablu

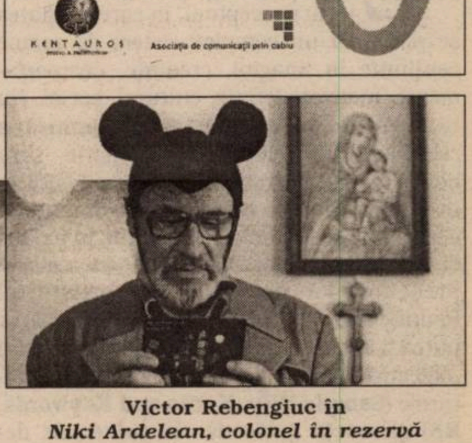

Victor Rebengiuc în
Niki Ardelean, colonel în rezervă

anual de premiere girate de CNC 2 (de la 9 în 2002 la 5 în 2003), în ciuda ridicol de mincinoaselor statistici electorale ale *bandei* (mutiplicabile) a *celor 3* (Nicolaescu-Mitulescu-Mitran), din momentul cînd s-au epuizat filmele iniţiate – nu-i vorba, şontîc-şontîc – de ONC-ul desfiinţat a doua oară în anul 2000, după suprimarea instituţiei de către regimul de ocupaţie în 1948.

Întorşi prin forţa lucrurilor la oile noastre, revenim şi la primele acte ale Festivalului **CineMAiubit** 8, situate la - ∞. Era să scriu „Festivalul studenţesc...", dar el este prea mult unul didactic-profesoral, cu nelipsite exhibare a preeminenţei dascălilor. O spune transparent totdeauna prea sincerul, cum am mai văzut, Laurenţiu Damian (prof.univ.dr., prorector de asemenea), în deja citatul minicatalog: *„Totul în UNATC* se întîmplă [...] în vederea confruntării în acest festival" (*s.n.*). Noroc că unii studenţi par să gîndească altfel. La amintita Conferinţă de presă, aceleaşi discursuri obosite şi antipedagogice ale laudei de sine ex-cathedra, spaima prevenitoare dintotdeauna, că niscaiva accente problematice din mass-media ar putea deveni ameninţătoare, furia gata să dea în foc împotriva unor opinii – citez – „nocive" care ar fi pus sub semnul întrebării gloria şcolii, prin simplul fapt că în nu ştiu care enunţ tv, un intervievat nenumit din critică a omis să specifice că scurtmetrajul foarte prost al unui absolvent al UNATC, prezentat la **Gala** din toamnă şi la **Dakino** sub altă firmă, nu purta pe generic iniţialele şcolii (ci doar, încorporate, stigmatele fostei şcolarizări) ş.a.m.d. Acuza „lipsei de patriotism" era pe punctul să răsară din nou, şi în 2003, de pe buzele dnei decan Elisabeta Bostan, dar – cine ştie? – poate citările repetate cu care am ultragiat-o după precedentele ediţii or fi făcut-o să se autocenzureze întrucîtva, dînd curs doar unei părţi din muştruluielile aferente, cu care curmase nu mai demult decît în 2002 intervenţia timidă a unui student ceva mai pansiv, la punctul din program numit „Clubul CineMAiubit". Este atotsterilizatoarea manie de prea bine ştiută sorginte, a propagandei în genere şi a propagandei pro domo în special, nicăieri mai deşănţată decît în cinematografie, anulînd orice chef de a mai formula vreo problematică sau de a pune întrebări (cui?! – nu degeaba dna decan îl avea alături, ca gazdă şi mentor, pe specialistul în materie al fostului regim, Mihnea Gheorghiu, în continuare duh tutelar al locului numit Casa Filmuluui – UCIN, de unde temenelele de rigoare, adevărate bule de oxigen pompate în faţa presei şi a plenului festivalier, pentru întreţinerea grimaselor machiavelice ale aproape nonagenarului epopeic care nu bate în retragere). Este fondul formativ al facultăţii de resort din Universitatea care s-a auto-supra-proclamat Naţională, după faza intermediară a revenirii la formula predecembristă „de artă teatrală şi cinematografică" (başca „I.L. Caragiale") a fostului IATC. În loc de numai trei litere ale prea simplificatului ATF postrevoluţionar, care mai şi uitase să se orneze cu numele clasicului, avem acum cinci iniţiale: UNATC. Cred că sublimul monşer Jean Georgescu surîde în empireu, observînd coincidenţa: tot cinci iniţiale avea instituţia din satira anticomunistă **Directorul nostru**: DRGBP. Cum titram într-un număr anterior: **Restauraţia în marş prin enclava cinematografică**. Doar o sastiseală de sfîrşit de regn a făcut să absenteze de la Conferinţa de presă şi din *speech*-ul inaugural cunoscuta revendicare de aceeaşi alură a titulaturii cu care ne-am delectat la ediţiile precedente: „Cea mai bună şcoală de film din lume".

Dar cum să închei acest *bricabrac* de la cumpăna anilor, fără a înregistra vidul absolut de la penultimul act al Festivalului **CineMAiubit** 8, chipurile concluziv, intitulat în program şi în invitaţii „Clubul CineMAiubit" – „întîlnire neprotocolară între realizatori de filme, studenţi şi profesori, reprezentanţi mass-media, membri ai juriului şi reprezentanţi ai executivului"? Inutil să numărăm cîte dintre categoriile enunţate au absentat cu totul. Şi bine au făcut, nefiind obligate să părăsească de jenă incinta după un sfert de oră, ca sussemnatul. Prea mult un sfert de oră, ca să redescoperi tehnicile pecerist-securiste, întîlnite în toamnă şi la Colocviul din cadrul Galei Filmului Românesc, în a deturna din capul locului atenţia de la materia în discuţie şi a anihila virtualul dialog critic, prin impunerea unei teme colaterale siderante, inventate din senin după îndelungată concepţiune (atenţie şi la calitatea redactării): „Filmul pentru copii şi despre copii în şcoala românească de film". „Moderatoare: (citez din catalog): „prof.univ. dr. Manuela Cernat, şef catedră Comunicare Audiovizuală".

În cu totul altă ordine de idei şi schimbînd diapazonul:

Post scriptum cu Eugenia Vodă şi „Marea Revoluţie arabă din România"

Totdeauna admirabila Eugenia Vodă, pe care n-aş fi plasat-o nicicînd într-un PS, mă obligă să-i rezerv incidental acest loc, printr-o paranteză dintr-o paranteză a cronicii sale întîrziate cu şase săptămîni la **Ambasadori, căutăm patrie** (**România literară** Nr. 50/2003): „Nu vreau să fac nici un fel de polemică (sincer: nu am timp"). N-are timp şi nu vrea defel, dar întreaga cronică mult întîrziată la ultimul film al lui Mircea Daneliuc e o replică polemică, cu citate repetate (în ordinea acestora) din cronica sussemnatului din **Observator cultural** şi din cele ale lui Andrei Gorzo din **Dilema** şi **B-24-Fun**. O spune din introducere cu jumătate de glas, pretextînd preocuparea generică pentru „spectacolul receptării", dar limitîndu-se strict la cele două surse, cum se trădează imediat, reportericeşte-îndatoritor: „Cu cronicile lor în cap, am mers într-o dimineaţă la Scala, să revăd filmul". Noroc de cronicile noastre (mă mîndresc cu compania de la distanţă şi neconcertată a lui Andrei Gorzo şi mă mir că racordurile dintre analizele noastre n-au pus-o pe gînduri mai serios pe Genua), că altfel Daneliuc rămînea fără această cronică partizană, în care la obiect e cu certitudine titlul: **Filmul kamikadze** (Genua are şi geniul autonom al titlurilor, precum neuitatul **Cinema cu handicap**, sub care nu era vorba despre nici unul dintre handicapurile reale ale filmului cu un handicapat – **Noro**). Nu ne numeşte, pe cei doi preopinenţi, nu divulgă nici sursele citatelor, dar ne defineşte totalizant şi totuşi jucăuş: „am remarcat hotărîrea violentă – sau violenţa hotărîtă – cu care doi confraţi (în a căror bună credinţa cred) l-au respins cu totul" (filmul, adică, pe care parcă nu l-am „respins" atît de simplu). Mersi, oricum, pentru creditul anonim. E un lucru rarissim – de unde şi admiraţia mea nezdruncinată – ca în autarhic-autista publicistică de resort cronicarii să se refere unii la alţii. Dar, pînă cînd admirabila consorelă se va decide să-şi numească interlocutorii şi să aibă eventual ceva timp pentru dialog sau, la alegere, polemică, mă limitez să mai spun că *acest* text al său ar fi altminteri o mostră optimă de uz didactic pentru studenţi la lecţia „Critica rapsodică": de la tradiţionala distincţie doctrinară dintre „conţinut" şi „formă" („Aşadar, «ce mi-a plăcut mie în acest film»? În primul rînd substanţa lui, forţa de a capta idei esenţiale din «aerul timpului»"), pînă la tot atît de tradiţionala complimentare egalizantă elogios a actorilor: de *n* ori exultînd „n-ai cum să uiţi" pe cutare, cutare, cutare. Pregătindu-mă pentru eventualul dialog, aş avea cum să uit acest virtual *articol kamikadze* prin diagnoză (unul dintre, cum li se întîmplă şi mai marilor profesiei din marea literatură universală). Cît despre unele invenţii sintagmatice prea categoric fixate în nostimade căutate (gen „Marea Revoluţie arabă din România"), nu le recunosc a fi ale strălucitului condei critic, ci le virez integral în contul *filmului kamikadze*, ca tribut plătit apologiei. Sînt contagiuni trecătoare cu prostioarele monumentalizate cu iz peremist, care nu lipsesc nici din unele pasaje comentate în **Observator cultural**, ale altminteri remarcabilului roman daneliuccian, **Pisica ruptă**.

■

Arte vizuale

După cum am mai informat, la mijlocul lunii trecute a fost vernisată expoziţia *Arhitectura emoţională* propusă de Călin DAN: un proiect complex, care a inclus şi un simpozion interdisciplinar, desfăşurat la Centrul Internaţional pentru Artă Contemporană – CIAC. În aceste pagini – imagini din proiect şi textele catalogului afalat în pregătire, semnate de Raluca VELISAR, curatoarea expoziţiei, şi de Anca OROVEANU (titlurile aparţin redacţiei). De asemenea – o prezentare a simpozionului...

Reflectări şi reacţii

RALUCA VELISAR

Emotional Architecture/Arhitectura emoţională este un „teritoriu conceptual" în care realitatea se relevă ca un complex sistem de semne conţinute în imagini, credinţe, comportamente, motivate istoric, cultural, social. Nu este vorba de o cercetare sistemică a relaţiilor dintre lucruri, experienţe, simboluri, ci mai degrabă o identificare subiectivă a reziduurilor culturale şi a mutaţiilor acestora în mentalul contemporan, în funcţie de relevanţa acestora asupra experienţelor şi preocupărilor personale ale artistului. Reunite sub titlul generic **Em Ar**, lucrările ar putea fi împărţite în două categorii: reflectări „obiective" ale realităţii sociale, urbane, culturale (**Sample City**, **Knots and Keywords**, **RA**) şi reacţii subiective la subtemele desprinse din prima categorie (**Sony**, **Lost Toys**). Temele se întrepătrund, neputînd fi delimitate sau ierarhizate: arhitectura ca formă de comunicare non-verbală, întrupare a valorilor unei societăţi, materializare perenă a destinului uman şi a aspiraţiilor sale spirituale. Privitorului îi revine rolul de a-şi stabili coordonatele semnificaţiei, de a re/decodifica conţinutul livrat, care nu este abstractizat pentru că utilizează experienţe şi coduri vizuale comune.

Sub aparenţa unei reacţii directe la cotidian, proiectul **Sample City** nu are pretenţia de a fi corectiv la adresa problemelor sociale în general şi urbanistice în special, ci mai degrabă de a identifica codurile şi modelele culturale, respectiv transformările acestora, datorate, în termenii lui Baudrillard, fie „emancipării istorice", fie „hegemoniei ideologice". Formele subtile, singularităţile agresive, simulările şi interpretările individuale amintesc inevitabil de pseudocăutarea spasmică de autenticitate a societăţii româneşti, de efectele acesteia atît asupra conceptelor identitare, cît şi asupra pretenţiilor estetice. O realitate tragică, asumabilă nu prin prisma judecăţii de valoare, ci a unei ierarhii simbolice diferite, reperabile empatic. Din acest punct de vedere, Bucureştiul*, cu oamenii şi arhitectura sa, oferă un material de cercetare inepuizabil.

În acest oraş paradoxal, dihotomic, extremele coabitează pe tot parcursul istoriei sale. Marile traume colective, determinate de cataclisme, epidemii, foamete pe de o parte şi invazii, dominaţii, abuzuri, instabilitate politică pe de alta, stau la baza stărilor patologice colective (ignoranţă, abulie, fatalism, concupiscenţă, autism, scepticism), a barierelor mentale de netrecut şi a intrării tardive în modernitate. Aculturaţia ia forme abstruse, uneori de o originalitate hilară, alteori de o ingeniozitate surprinzătoare.

Populaţia este „anarhică", nestratificată, însă coexistenţa comunităţilor etnice şi multiculturalitatea sînt iniţial vanitos tolerate, pentru ca mai tîrziu să fie cultivate de dogma totalitară. Dislocarea şi migrarea continuă a diferitelor clase sociale de la periferie spre centru şi invers au uniformizat populaţia bucureşteană şi au permanentizat violenţa ascunsă, inerentă socializării individului de provenienţă marginală. Periferia a cucerit centrul prin „civilizarea comunitarilor", iar străzile oraşului, născătoare de cleptofobii şi disforii, s-au transformat (sau au continuat să se transforme) în vaste teritorii de fermentaţie organică, peticit-cosmetizate cu ambalajele civilizaţiei occidentale. Comunitarul şi pseudourbanizatul refuză uneori impulsurile socialului şi ale mediei, alteori adoptă necondiţionat modele ce par a le atenua crizele identitare. Cu toate că are necesităţi rudimentare şi rămîne prizonierul unui destin minor, simulările sale de civilizaţie îşi găsesc reflectarea în varianta românească a folclorului de tip urban (celebra manea, care a reuşit să combine într-o formulă de succes stilurile populare cu muzica de influenţă orientală, reminiscenţă a vremurilor în care civilizaţia otomană dicta moda şi comportamentul social). În momentul actual, contemporaneitatea „ne ajunge din urmă", iar problemele şi caracteristicile istorice se transformă, pentru ochiul neavizat, în realităţi universalizate, paralelismele fiind suficiente pentru a ne satisface orgoliile şi pentru a ne atenua complexele periferice.

Era firesc cumva ca personajul acestei „înregistrări obiective" a realităţii bucureştene să fie Păcală, eroiard tragicomic şi făptură providenţială a satelor. Cu toate că în scenariul acestui film comportamentul absurd, ilogic, ridicol este conţinut în uşa pe care o cară în spate, făcîndu-l în acelaşi timp recognoscibil ca personaj, el nu reuşeşte să adune în jurul său admiratorii, naivii, gură-

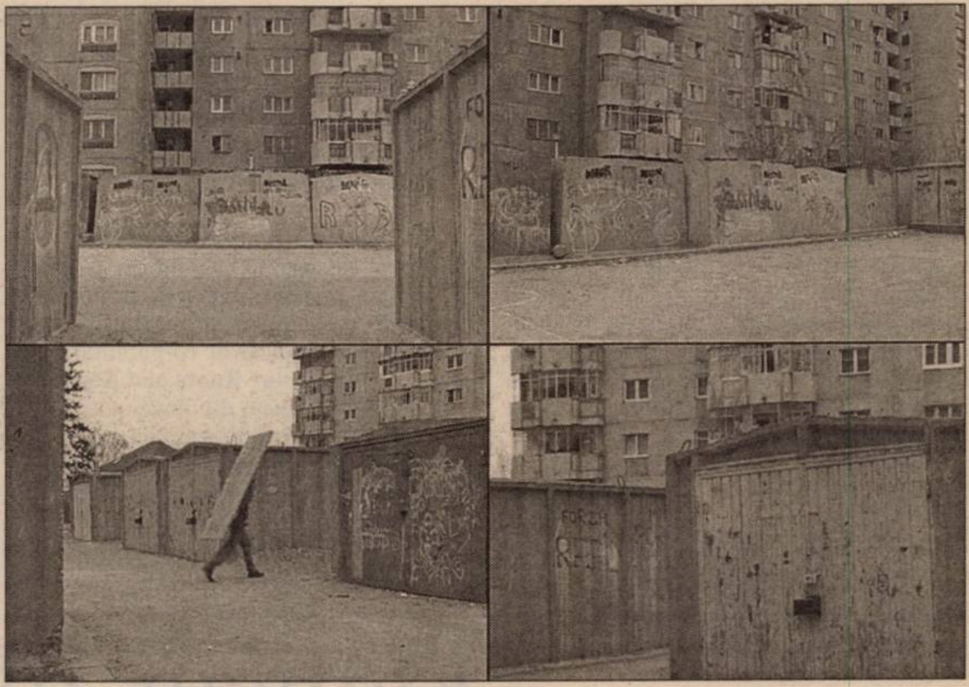

cască, suita etnoculturală din poveştile incredibile, dar plauzibile. Aproape că nici nu-i tulbură prin prezenţa sa pe oamenii pe care îi întîlneşte, fie pentru că aceştia cară la rîndul lor diverse obiecte, fie pentru că nu e nimic anormal, într-un oraş în plină criză de spaţiu locativ, să încerci să-ţi improvizezi un adăpost oarecare. Cu toate acestea, prezenţa sa asigură componenta subiectiv-simbolică, revelîndu-şi latura taumaturgică, ilustrînd temperamentele şi caracterele tipice ale comunităţii pe care o reprezintă, în funcţie de asocierile pe care i le atribuim: nebunul satului (oraşului), care preia asupra sa necazurile şi neajunsurile societăţii, eroiardul deja pomenit, care persiflează falsa prostie umană pentru a „face haz de necaz“, dar care are puteri relativ nelimitate asupra naturii fizice şi morale, ceea ce ne reaminteşte direct de rolul său mitologic şi ne trimite către cea de-a treia accepţie a personajului, extrem de importantă pentru autor (şi tratată independent în **Sony** şi **Lost Toys**), aceea de şaman, ale cărui puteri multiple (vindecător, protector al comunităţiii, demonolog, uneori erudit şi poet) sînt rezultatul călătoriilor iniţiatice, acele coborîri în infern/morţi rituale urmate de reînvieri, sau fragmentări ale corpului cărora li se succed reînnoirile de organe şi viscere. Oricare ar fi numele său, vocaţia acestui personaj aduce în discuţie dialectica binelui şi răului, a creaţiei şi distrucţiei ca unitate a contrariilor, iar atributele spirituale şi uneltele miraculoase ar putea lecui „răul din fire“.

În ceea ce priveşte filmul **Sony/wmf/pp. House of the Shaman 01**, avem toate elementele unui dans ceremonial prin care şamanul îşi provoacă extazul: costumul ritual, instrumentul specific, incantaţia. Deruta acestui video performativ este însă evidentă: nu ştim dacă autorul propune o variantă detabuizată, în cheie actuală, a uneia dintre cele mai vechi practici religioase sau o parodiază, prin prisma societăţii contemporane desacralizate. Experienţa para-extatică este condiţionată cultural, incantaţiile sînt înlocuite de o piesă de muzică *country* (**Swamp Blues** de Sleepy John Estes) care trimite la imaginile hollywoodiene ce întreţin convingerea că, în deşerturile americane, urmaşii triburilor indiene ar mai putea practica ceremonii sacre de tip şamanic, instrumentul specific (de obicei toba) este înlocuit de o serie de obiecte casnice, iar costumul ritualic este reprezentat de camera de luat vederi montată pe capul actantului, simbolizînd posibilităţile tehnice contemporane de a transmite şi de a recepţiona imagini, experienţe, fantezii, lumi imaginate, similare uneori viziunilor extatice.

Utilizarea ironică a repertoriului de simboluri existente în imagistica occidentală (de tipul gravurilor ştiinţifice) este evidentă în **House of the Shaman/Lost Toy**. Transfigurarea acestora este similară şi de această dată cu „dezmembrarea“ corporală de tip şamanic (bolile sînt considerate a fi provocate de demoni theriomorfi şi antropomorfi şi, pentru a-i combate, e nevoie de spirite auxiliare şi de regenerări organice; acţiunile repetitive sînt curative etc.). Datele istorice sînt extrapolate la nivel simbolic şi ludic cu ajutorul computerului, a cărui caracteristică principală, alegerea valorii din meniuri predefinite, facilitează operarea selecţiei şi secvenţializării.

Folosirea conţinutului cultural ca *ready made* este însă şi mai evidentă în **RA** (**Romanian Art**), în care filmele monografice realizate pentru expoziţia **010101...** din 1994 organizată de Călin sînt reunite sub acest titlu pentru a prezenta o stare de fapt, poziţia artistului român într-o societate care se lupta cu moştenirea unui trecut totalitar, în încercarea de integrare într-o nouă realitate politică.

Revenind la **Sample City**, la prima vedere, avem de-a face cu un film clasic, de tipul *„expanded cinema“*: o filmare şi un montaj ce dau senzaţia de stil construit (de tip documentar), fals obiectiv, cu linearitate şi cronologie narativă datorată filmării continue a personajului pe tot parcursul plimbării sale. Pînă şi construcţia sunet-muzică (alegerea şi mixarea sunetelor produse de traficul urban cu piese muzicale populare şi recognoscibile pentru anumite segmente de public – muzică lăutărească, manele şi hip-hop autohton) ilustrează tendinţele de exploatare consumistă din industria cinematografică şi muzicală, prin suprapunerea acestora, ca metodă de controlare a atmosferei filmului. Cu toate acestea, secţionarea materialului în patru proiecţii la scară umană (la fel ca şi fotografiile emblematice ale acestui proiect) recreează formal modul difuz, fragmentar prin care această realitate este experimentată, iar contrastul produs de subiectul

---

România-Olanda, un test util ambelor formaţii

ALEX AXINTE

În perspectiva campaniei naţionalei noastre de accedere în vreuna din grupele mondiale, pe data de 13 decembrie 2003 a avut loc la Bucureşti, la arenele CIAC, meciul amical de pregătire desfăşurat în compania naţionalei Olandei. De fapt, a fost o serie de opt conferinţe sub forma unui simpozion: **Sufocarea – Trăind arhitectura în vremuri de tranziţie**. Totuşi, a fost o întrecere. O întrecere cu caracter naţional, un meci de Cupa Davis, în care reprezentaţii noştri şi-au putut verifica relevanţa studiilor, valoarea metodelor şi sprinteneala prezentărilor, iar ai lor posibilitatea întîlnirii cu un oraş ca Bucureştiul, cu ajutorul conferinţelor echipei României şi prin turul de oraş din data de 12. În deschiderea turului, paşii ne-au purtat înspre „la maison du peuple“. Aici este muntele în care domnul Oroveanu sapă un muzeu. Şi a săpat destul de mult. Imediat lîngă intrare, cîţiva muncitori cu fes acoperă cu alb metri pătraţi de foiţă de aur. Sus, după un labirint aiuritor, cu, drept fundal, o spărtură în Casă prin care se vede Opera Center, dl. Vanstiphout, Wouter, belgianul din delegaţia olandeză, încearcă să compare moral gestul arhitectei Petrescu cu gestul recent al arhitectului Koolhas din China: CCTV – aproximativ 50.000 de metri pătraţi de Casă a Poporului, dar cu un design *cool* (!?). Sprîncene şi umeri prind contururi ascendente... ăăă... daa... ăăgh... Ziua de 12 a mai rezervat astfel de puncte culminante: la ruinele excavate ale Mănăstirii Văcăreşti, unde Ole Bouman devine depresiv în faţa unei atît de neterminate şi aiuritoare utopii, şi în Piaţa Palatului, motiv – noul sediu ACMS, crescut pe o casă distrusă acum 14 ani şi martora unui năucitor curcubeu acum 2 ani. Povestioarele astea minuscule le captau interesul adversarilor noştri, prevestind tactica adoptată de echipă a doua zi: *history – what to make of it, how to deal with it* (Crimson).

Broşura întîlnirii dezvăluie a doua zi spectatorilor veniţi la CIAC cluburile de provenienţă ale componenţilor celor două formaţii: Olanda – Crimson, Archis, NAI, Vrije Universiteit, Amsterdam; România – Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu“, **Arhitectura**, plus trei independenţi. Ca gazde, primim serviciul în meciul inaugural Ştefan Ghenciulescu *vs.* Wouter Vanstiphout. Discursul jucătorului nostru s-a desfăşurat în doua seturi, primul – „eternul început“ ca metoda tradiţională de celebrare a discontinuităţii, iar al doilea – „arhipelagul de spaţii private“, ce pune în lumină un personaj bucureştean pe cale de dispariţie: spaţiul public, împăiat în totalitarism şi exterminat în capitalism. Ştefan Ghenciulescu încheie punctul cu o execuţie tehnică surprinzătoare: un plan al unei zone din Drumul Taberei, desenat în manieră modernistă şi completat cu însemnări exacte ale chioşcurilor, mormanelor de gunoi, grădinilor de zarzavat şi, în general, a tot ce nu fusese prevăzut de proiectanţi. *„Vernacular spectacular“*, replica lui Wouter Vanstiphout, îngroaşă însă răspicat sugestia planului modernist: da!, mă bucură eşecul unui model urbanistic rigid, pentru că a transformat sute de oraşe generice în locuri extrem de specifice. Exemplele lui sînt din Sardinia, Delhi şi Rotterdam. Apoi începe să ţopăie de fericire că se vede „forţat“ să găsescă frumuseţe în mediocritate, poezie în pragmatism, istorie în absenţa monumentelor şi viitorul în trecut. În cea de-a doua întîlnire a zilei, a urmat Vera Marin cu **Vechea locuire socialistă vs. noua suburbie capitalistă**, succedată de decanul de vîrstă al delegaţiei olandeze, Koos Bosma, cu **Shadow city**, proiect ce scurtcircuitează din nou istoria cu o obsesie: atacul vertical din timpul războaielor mondiale, ce nu creează doar reacţii militare, ci şi civile, într-o experienţă spaţial-urbană specifică. De la fotografiile alb-negru de arhivă, adunate de Koos Bosma, trecem în ambianţa color a imaginilor urbane ce transmit aceeaşi stare de panică din adăposturile anti-aeriene: baricade şi adăposturi ridicate în războiul Bucureştilor. Este vorba de **TRIAJ** – al doilea dosar al acestui proiect: **Colonizarea capitalistă a oraşului socialist. Transformarea postcomunistă a spaţiului urban**, în prezentarea Marianei Celac şi a lui Iosif Kiraly. Echipa noastră de dublu readuce discuţia în zona primei întîlniri a zilei: prăbuşirea resorturilor ce ţineau la un loc convieţuirea socialistă, cu efect imediat în specificitate şi personalizare. Pe tot parcursul expunerii, străzile Viitorului, Ştefan cel Mare şi Porumbaciu s-au descărcat de la dreapta la stînga, metru-cu-metru, arătînd inelele de creştere ale unui oraş fascinant. Replica vine din partea Martienei de Vletter, care aduce în discuţie o perioadă semnificativă din istoria Olandei: anii '70, **Architecture and Urban Planning in the Seventies: Emotions in the Netherlands**, cînd arhitectura şi chiar urbanismul se aflau în perioada eroică a participaţionismului în defavoarea principiilor şi esteticii, trăsătură neîntîlnită în restul Europei, îndopată pe atunci cu modernism. Ultima întîlnire a serii îl are la serviciu pe Vladimir Vinea, cu **Centrul istoric Bucureşti. Pericole şi oportunităţi de intervenţie**, care vrea să îndemne la acţiune, serviciul fiindu-i returnat *„in a Dutch way“* de către Ole Bouman, omul cu cel mai scurt c.v. din *flyer*: începînd cu prezentarea istoriei **Archis**-ului, *publishing is acting*, aruncă racheta în tribune şi cere spectatorilor să producă ei punctul decisiv: *„could Archis be Bucharest?“*. Căpitanul echipei noastre, Călin Dan, pune însă capăt întîlnirii, printr-un set suplimentar cu *tie-break*, la care au mai participat Ruxandra Balaci, Cosmin Grădinaru, Mihai Oroveanu, Florin Tudor, Mona Vatamanu şi el însuşi, căpitanul Călin Dan. Partida a durat aproximativ 7 ore şi 35 de minute, s-a desfăşurat în incinta CIAC, moderatoare fiind Irina Cios. Am apreciat jocul relaxat, precis şi imaginativ prestat în dialogul cu istoria de către echipa olandeză, precum şi intuiţia, emoţia şi curiozitatea echipei române în relaţia sa cu Bucureştiul.

prezentat şi arhitectura sălii de expunere reiterează o altă caracteristică a Bucureştilor, aceea a interioarelor elitare somptuoase din care păşeşti în sordidul urban, fără a beneficia de un spaţiu de tranziţie. Fragmentarea materialului nu oferă perspective narative multiple şi nici nu produce asincronii, nonlinearităţi sau o aparentă ilogică. Dimpotrivă, fiecare ecran devine o sinecdocă, experienţa vizuală se intensifică, pe măsură ce percepţia cîştigă în extensivitate, ea are loc în spaţiul actual, tridimensional, şi nu în cel bidimensional al imaginii, starea generală se permanentizează, iar linearitatea spartă duce în mod paradoxal la concluzia că peste tot imaginea este de fapt aceeaşi.

Sample City este livrat şi în varianta mega „video-clip" din cel puţin două motive: este din ce în ce mai greu ca arta să-şi despartă semnele de cele economice, respectiv să-şi menţină propriile semne şi nu se mai poate disocia de corpul public. În acelaşi timp, este un produs ideal pentru amestecul de simboluri şi informaţii într-un întreg, cu alte cuvinte, problemele legate de supravieţuirea imaginilor colective amestecate în lumea media, ce erau considerate a fi diferite cultural, sînt astfel unificate.

Am mai putea vorbi despre faptul că folosirea video-ului ca tehnică predominantă ar putea sugera o importantă apreciere a semnului şi imaginii în detrimentul obiectului şi al corporalităţii. Am putea vorbi şi despre **Knots and Keywords**, baza de date formată din imagini livrate de cei care au intrat în contact cu oraşul Bucureşti şi au simţit nevoia să-i imortalizeze caracteristicile, ca despre o încercare a autorului de a se delimita de subiectul tratat pentru a obţine şi alte raportări la tema propusă, dar este imposibil să epuizăm toate aspectele conţinute în acest proiect complex, privitorul urmînd să-şi structureze interpretarea.

Diversitatea etnică şi adoptarea superficială de către pseudoaristocraţia locală a modelelor instituţionale şi de civilizaţie occidentale dau Bucureştilor imaginea de „capitală" cosmopolită, adeseori romanţată în scrierile vremii sau de către nostalgicii contemporani. „O societate care se zbate între vechile ei obiceiuri orientale şi noile moravuri europene, care a luat din civilizaţia apuseană mai mult formele exterioare şi eleganţa decît spiritul şi caracterul ei" (Saint Marc Girardin în 1836).

Explozia demografică, urmare a procesului de industrializare rapidă din perioada interbelică, determină dezvoltarea oraşului, de această dată după principiile urbanismului modern. Realizarea unor clădiri de certă valoare arhitecturală din perioada interbelică este însă insuficientă în raport cu consecinţele dezastruoase ale urbanismului totalitar de tip nord-coreean din anii '80, care a distrus importante monumente istorice şi a creat rupturi majore în textura zonei centrale, nerezolvate nici astăzi.

---

* *Bucureştii, cel mai important tîrg de la „porţile Orientului", rămîn tributari cutumelor orientale pînă spre sfîrşitul secolului XIX. Dezvoltarea oraşului se face prin coagularea în jurul Curţii Domneşti a cîtorva aşezări semirurale, cu o structură funcţională şi o înfăţişare de tip oriental ce îşi menţin structura patriarhală chiar şi după sistematizările importante, impulsionate de populaţia alogenă, de la finele secolului XIX.*

Flâneur-ul

ANCA OROVEANU

Nu ştiu cît de premeditat, variatele componente ale proiectul lui Călin Dan îmi par să capete coerenţă prin recursul la figuri/funcţii reperabile în textele lui Walter Benjamin. Cea a *flâneur*-ului e explicit pomenită într-unul din textele referitoare la proiect şi „eroul" (sau, dacă vrem, „anti-eroul", „non-eroul") filmului: personajul cărînd în spate uşa e modelat după *flâneur*. Dar i se pot alătura altele. De pildă, în binecunoscutul său text **Opera de artă în epoca reproductibilităţii**, Benjamin contrapune operatorul pictorului prin mijlocirea unei comparaţii între chirurg şi vraci (şaman); într-un alt text, slujindu-se de motive din Baudelaire, Benjamin introduce, ca pe o întruchipare metaforică a poetului în accepţie baudelairiană, figura *chiffonier*-ului, cel care adună reziduurile urbane, resturile, reutilizabile poate, pe care orice oraş le scuipă cotidian, o ocupaţie care îl apropie de *bricoleur*-ul lui Lévi-Strauss. *Flâneur*, chirurg, şaman, *chiffonier*, *bricoleur*: aceste figuri formează un fel de constelaţie a proiectului, sugerează punctele de inserţie ale diferitelor demersuri, atitudinile care le inspiră, dar întreţin în acelaşi timp o tensiune între acestea. Funcţiile pe care le reprezintă sînt cînd complementare, cînd disjuncte, se suportă sau se contrariază reciproc, sînt ocazional asumate de autor, alteori atribuite unui personaj care nu este decît în parte un *alter ego* al autorului sau descoperite, la lucru, într-unii dintre cei care intră în raza lui de atenţie.

Personajul cu uşa împărtăşeşte cu *flâneur*-ul imersiunea într-un mediu care nu îi este nici întru totul străin, nici întru totul familiar, şi dezangajarea faţă de acest mediu. Ca şi *flâneur*-ul lui Benjamin (sau al lui Baudelaire), el „nu se simte nicăieri acasă"; mai radical aici, el *nu are* casă. E în căutarea ei? Asta pare să ne spună prezenţa uşii; privitorul neprevenit poate crede, pentru o vreme, că există aici o mică anecdotă (omul şi-a cumpărat sau procurat o uşă, merge cu ea spre casă, o casă în mod caracteristic şi familiar bucureşteanului incompletă, neterminată), că asistăm, cu alte cuvinte, la un scurt metraj de genul **Doi oameni şi un dulap** al lui Roman Polanski şi că personajul, împreună cu uşa sa, vor ajunge undeva, trecînd prin episoade cu iz picaresc. Dar devine foarte curînd clar că el nu are ţintă şi că parcursul lui este (sau pare să fie, e făcut să pară) dezordonat, ceea ce converteşte uşa într-un atribut iconografic. *Omnia mecum porto*, ne lasă după o vreme să subînţelegem personajul; el nu e un personaj: e „purtătorul de uşă". Posesiunile lui, reduse la aceasta, indică dislocarea, de-localizarea ca fiind cel mai cuprinzător sens înăuntrul căruia putem să-l înţelegem. Desigur, putem repera pentru această figură o serie de antecedente în cultura europeană, unele invocate de Călin: pelerinul, cerşetorul, nebunul, bufonul, colportorul; utile fără îndoială, aceste trimiteri sînt totuşi, cred, într-o anumită măsură înşelătoare; ele ne fac sarcina prea uşoară, sugerînd o lectură în cheie morală, să spunem, sau umplînd de la sine cu sens această entitate, de vreme ce ea are un *pedigree* istoric. În literatura şi imagistica secolului XVI există un personaj cunoscut ca „Nimeni": „Numele meu e Nimeni, declară el, şi sînt blamat de toţi pentru tot ce se întîmplă". „Nimeni" e reprezentat uneori cu un lacăt la gură; el tace, căci dacă ar rosti un cuvînt, ar deveni „Cineva". El pare să aibă o legătură specială cu orînduiala – şi mai ales neorînduiala – domestică. Un strămoş posibil e Sfîntul Nemo, un sfînt uitat la sfîrşitul evului mediu, a cărui primă reprezentare vizuală cunoscută e un cadru gol. Rezidual măcar, Nimeni păstrează ceva din amintirea lui Ulise (care îşi divulgă lui Polifem numele ca fiind Nimeni), şi el un *flâneur*. Personajul local cu care îi găseşte Călin afinităţi e Păcală, care împărtăşeşte cîte ceva din trăsăturile celor mai sus pomeniţi. L-am putea citi ca pe un fel de Buster Keaton; dar el nu pune în mişcare resorturi ale comicului. Omul cu uşa nu e Ulise, nici măcar Păcală; el nu e nici şiret, nici bonom, nici hîtru; nu e nici ţap ispăşitor, ca Nimeni. El n-are demnitate mitică sau folclorică, tot aşa cum ciobanul urcînd marginile uriaşului bazin de beton din Vitan cu oaia în spate nu e *Moscoforul*, iar prezenţa acoliţilor săi cu oile lor nu transfigurează acest loc dezolant într-un „spaţiu mioritic". Cel care cară uşa e fără nume, fără identitate, fără scop, fără gînd, fără expresie, fără reacţie; e un semnificant liber, în căutarea (lipsită de orice sentiment al urgenţei) semnificatului său. Dacă am zăbovi în această comparaţie, cezura, bara despărţitoare (semnificant/semnificat), pe care o întruchipează aici uşa, de partea cealaltă a căreia e totul şi nimic, exhibă această incapacitate a semnificantului de a agăţa, ancora, fixa, fie şi provizoriu, un corelat de un fel oarecare. În mod premeditat (s-ar părea) nu se schiţează nici o relaţie „de adîncime"; nici un raport emoţional. Se asociază, la suprafaţă, situaţii asemănătoare: alţi oameni trec prin cadru cărînd obiecte (o butelie, o pungă, un balot, un pachet, o servietă), producînd o momentană suspensie, o dispersie a acestui semn, în el însuşi opac; o licărire de sens, căci activităţile acestea au un scop precis. Într-o altă componentă – încă nerealizată – a proiectului, rolul atribuit aici omului cu uşa este îndeplinit de o pungă de plastic lăsată să plutească în voia curenţilor de aer, pentru a se filma, urmărindu-i traiectoria, arhitectura modernismului tîrziu din Bucureşti. E o manieră mai pură, mai abstractă (în pofida concreteţii obiectului şi a puterii lui evocatoare – căci ce e mai caracteristic, mai ubicuu decît punga goală de plastic plutind în bătaia vîntului pentru peisajul

Igloo, „la cumpăna dintre ani"

igloo
habitat & arhitectură
Renzo Piano
Birourile W4th Architecture
O casă clasică?

Numărul 24-25 (decembrie 2003/ianuarie 2004) al revistei cu titlu „hibernal" de habitat & arhitectură **Igloo** oferă, în acelaşi *design* elegant şi atrăgător, un sumar de sezon, deschis prin editorialul „sărbătoresc" al directorului Bruno Andreşoiu (**Conspiraţia culturală Moş Crăciun**). Putem citi – între altele – o scurtă dar interesantă convorbire cu Victor Rebengiuc realizată de colaboratoarea noastră Oana Tănase (care semnează şi un concis eseu despre **Arhitectura fantastică în artă**), un text despre **Masa de Crăciun** semnat de Laura Jiga, o prezentare a filmului **Good Bye, Lenin!** realizată de Giulia Ghica Dobre, recenzii la cărţi de arhitectură, urbanism, habitat ş. cl., cele mai multe dintre „materialele" prezentate în paginile acestui număr dublu apărut „la cumpăna dintre ani" fiind însă – înainte de toate – de „privit". Este – de pildă – cazul grupajului despre **Cetăţile ţăranilor saşi din Transilvania**, al proiectelor arhitectonice din secţiunile **O casă clasică?**, **Birourile W4th Architecture**, **Renzo Piano** sau al celor din cadrul secţiunilor „interior" şi „design" (ex.: **Culorile toamnei**, **Pentru CLASSic nu e niciodată prea tîrziu** ş.a.) – ca să nu mai vorbim de secţiunea „exotică" (în acest număr dublu: un splendid portret al localităţii Ohrid).

O teorie a noului

În Colecţia „Balcon" a Editurii Idea Design & Print din Cluj a apărut de curînd un titlu de referinţă al teoreticianului german Boris Groys – **Despre Nou. Eseu de economie culturală**. În prefaţă, Vasile Ernu circumscrie miza cărţii: „Prin teoria *noului*, Boris Groys ne oferă un fel de interpretare globală a artei, prin care ne propune strategii ce sînt valabile nu numai pentru artă, ci şi pentru întregul cîmp cultural. Lumea lui Groys este împărţită în arhiva culturală şi lumea profană. [...] Între cele două lumi nu este trasat un hotar bine determinat, ci unul în continuă mişcare. Din cînd în cînd, ceea ce ţine de arhivă devine profan, iar ceea ce ţine de spaţiul profan tinde permanent să pătrundă în spaţiul arhivei. Astfel, arta are nevoie fără încetare de «revalorizarea valorii»". Organizată pe trei mari secţiuni (**Noul în arhivă**, **Strategii ale inovaţiei** şi **Schimbul inovator**), **Despre Nou** are în centru demersurile radicale ale unor artişti de avangardă precum Malevici şi Duchamp, ocupîndu-se cu precădere de problematizarea statutului operei de artă (permanent pus în discuţie de inovaţie) în modernitate şi în postmodernitate. Noul – „motorul" modernităţii – este definit în funcţie de relaţia pe care o întreţine cu trecutul şi cu viitorul, cu utopia, moda, alteritatea, diferenţa originară şi libertatea umană. Ultima secţiune strînge „firele" într-o suplă, incitantă, bine articulată teorie culturală a avangardei, modernităţii şi postmodernităţii, care nu trebuie să lipsească din bibliografia nici unui cercetător al domeniului. Prima ediţie a lucrării a apărut în 1992; în ultimii ani, fragmente în limba română au fost publicate de revista **Balkon**. Traducerea volumului este semnată de Aurel Codoban.

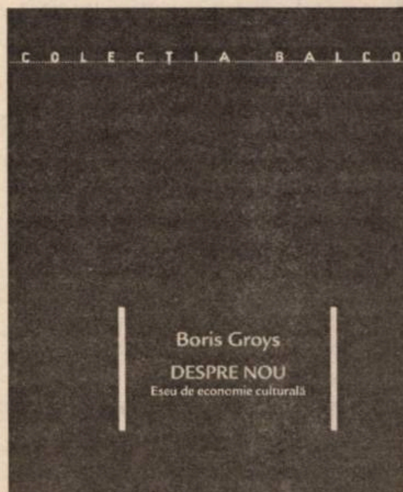

bucureştean?) de a ne pune în prezenţa unui semn vidat de sens. Ea se suprapune, aproape, peste felul în care explică Saussure structura semnului, prin exemplul celor două feţe ale unei foi de hîrtie. Această lipsă, această carenţă de sens face din *flâneur* sau din peregrin un instrument de sondare: el funcţionează ca un mijloc de cadraj inversat; nu elimină din cadru ce e superfluu, ci aglutinează provizoriu zone, parcele, porţiuni din ceea ce parcurge. El este (dacă îmi e permis să-l văd astfel) prelungirea în cadru, materializarea în interiorul său a ochiului privind prin camera de filmat; indiciul traiectoriei acesteia, prezenţa în cadru, prin delegaţie, a operatorului. În această măsură el este asimilabil „chirurgului" lui Benjamin. Călin adoptă postura chirurgului în filmul său şi, parcă urmărind textul lui Benjamin, în montarea filmului pe un ecran cu mai multe registre el întrerupe continuitatea, atîta cîtă e, şi contrariază flaneria, obţinînd „fragmentele multiple" caracteristice, după Benjamin, imaginii produse de operator. O fragmentare încă şi mai violentă are loc în **Lost Toys**. El adoptă, pe de altă parte, postura şamanului, în **sony wmf/pp**, şi îşi propune să producă intervenţia activă a unei figuri şamanice în **Things of the Past**, unde un preot Feng Shui îl va asista în analiza vectorilor urbani ai Bucureştiului. E (sub aspect emoţional) o oscilaţie între „chirurgical" şi „şamanic", între anestezie şi exaltare, reperabilă şi în propunerile unora dintre artiştii introduşi prin filmul **RA**, sechelă a expoziţiei **010101É** organizate de Călin în 1994.

Nu e lipsit de interes pentru tema care ne ocupă că această comparaţie între operator-chirurg şi pictor-şaman trimite, irezistibil, la boală şi la intervenţie tămăduitoare. Ni se prezintă un ţesut bolnav, oricare ar fi natura intervenţiei care ne este propusă. Rătăcirea personajului cu uşa, în aparenta ei lipsă de ţintă, în finalitatea ei fără scop, maschează – şi va masca probabil mult mai eficace pentru cineva care nu cunoaşte Bucureştiul – caracterul în înalt grad selectiv al acestui parcurs. El lasă de-o parte largi hălci din Bucureşti, care apare astfel ca un oraş complet dezancorat, minat de o irezistibilă tendinţă centrifugă, în toate privinţele mizerabil, sordid, chiar şi în urmele de farmec care se întrezăresc ici şi colo. Aşa cum arată el în film, e greu de închipuit sau de înţeles ca cineva să vrea să locuiască în acest Bucureşti; e un oraş inapt pentru locuire, pentru altceva decît cea mai precară aşezare. Iar ataşamentul pe care unii dintre noi îl simţim – în pofida a orice – faţă de acest oraş pare perversitate, o formă de patologie. Te poţi întreba, fără mari regrete şi probleme de conştiinţă, de ce nu e părăsit, lăsat să se ruineze sau detonat, pentru ca locuitorii lui să fundeze o altă aşezare, într-un loc mai propice. Aluziile la ceva ce ar indica inserţia într-o istorie mai lungă (prin ea însăşi un confort, o alinare, o garanţie de durată şi sens) sînt infime; cartierele mai atrăgătoare – urme ale existenţei unor categorii înstărite de oameni, cu înţelegere şi preţuire pentru cultura locuitului – absente. Urmele de frumuseţe sînt fugace şi de mîna a doua sau a treia, ca să zicem aşa, fermecătoare pentru unii dintre noi doar în măsura în care se leagă de alte nuclee sau insuliţe de acest gen presărate prin oraş, care împreună formează un ţesut; lax, discontinuu în multe locuri, dar prezent, cu toate acestea, nu doar la modul rememorării, ci şi nemijlocit. Nu-mi dau seama cît în această alegere a fost sistematic şi cît emoţional. ën prezentarea de ansamblu a proiectului este menţionat, ca proiect de viitor, un DVD intitulat **Naso** [Publius Ovidius], „o explorare a giganticelor proiecte sociale dezvoltate în jurul oraşului în anii '70-'80, care au devenit în cursul ultimilor zece ani locuri de exil şi întîlnire pentru variate sub-culturi. Filmarea va fi făcută dintr-o căruţă trasă de un măgar, pentru a obţine pasul lent prin care exilatul percepe o realitate străină". Urmează şi alte indicaţii (între care cea că va fi vorba de un film alb/negru), care fac clar că nu acesta este materialul pe care îl vedem acum, filmat din mînă şi din maşină în ritmul pasului omului, în culori etc. Dar decupajul teritoriului anticipează, îmi pare, această componentă a proiectului. E vorba, în marea majoritate a cazurilor, de zonele care au suferit intervenţii în epoca lui Ceauşescu; uneori ele sînt abordate frontal (cutare bloc de pe Bulevardul Victoriei Socialismului, de exemplu, sau din împrejurimile imediate ale Casei Poporului; mai des se investighează ce au lăsat aceste intervenţii în urma lor, mai ales acolo unde ele nu au apucat să se desăvîrşească: au eradicat, dar n-au pus decît pe jumătate ceva în loc, au blocat sau deturnat dezvoltarea oraşului care a rămas într-un fel de indecizie, în care el devine locul unor apropieri de tot felul. Chiar şi Casa Poporului, deşi într-un fel omniprezentă, e o singură dată obiectul nemijlocit al scrutării aparatului de filmat.

Un oraş fără interioare: faţade, străzi (cel mai adesea desfundate), ulicioare, pieţe, cîte o prăvălie, terenuri virane, gropi, excavaţii, fundaţii, dar nici un „înăuntru". Sînt acestea spaţii ale socializării? Dar atîta cît se vede ea, e o socializare rudimentară; o aglomerare, o înhăitare. Nu locuirea este obiectul anchetei, ci unele forme, adesea greu clasificabile, ale vieţuirii sau supravieţuirii. Interioarele se ghicesc doar în măsura în care se adresează exteriorului: conturul vag al cîte unui chip apare în spatele unei ferestre, pîndind ce se întîmplă în stradă; oameni se apleacă peste marginea balcoanelor privind intrigaţi în jos.

Cvasi-absent din investigarea oraşului, trecutul lui e făcut perceptibil prin ruine. Ruine sînt la tot pasul; unele dintre ele sînt clădiri de secol XIX sau început de XX, într-o stare de devastare. În majoritatea cazurilor e vorba însă de ruine recente. În tradiţia europeană, ruina are conotaţii poetice şi o densă încărcătură culturală şi mnemonică. Orice ruină „se învăluie în umbra melancoliei", cum spune Georg Simmel; ea e scurgerea timpului făcută vie, perceptibilă; persistenţa materială a trecutului în prezent, înscriind în acelaşi timp, tangibil, trecutul ca distant. Aici e vorba însă de ruine definitiv inapte să suscite melancolie, a-nostalgice; depozitul de istorie pe care îl poartă e o scoarţă extrem de şubredă. Sînt ruine „instantanee"; ele ne arată prezentul în curs de ruinare, derelicţia lui accelerată, sub ochii noştri. Ruina e produsul confruntării şi conlucrării „culturii" cu „natura". Dar aici ruina n-are nici o demnitate, iar natura e secătuită de orice pitoresc. Într-un fel, sîntem confruntaţi cu mecanica nudă a acestei conlucrări, cu forma ei disperată. Ceva neterminat, dintotdeauna şi pentru totdeauna urît, alcătuiri al căror scop ne scapă, urme ale unei ambiţii nemăsurate fără obiect precis interacţionează cu un mediu la fel de puţin primitor pentru proiecţii personale sau colective, la fel de sterp – pentru a se distruge reciproc. La periferia oraşului, ca şi în centrul său, natura roade, macină cultura, ambele precare. Ruina e îndeobşte corelată cu edificii arhitecturale. Dar există şi alte moduri de a fi ale ruinei: străzile desfundate, rugina, praful, zdrenţele, gunoiul.

O anume robusteţe, vitalitate a acestui oraş provine nu din această reapropriere a lui de către natură, ci din precarele, dar nu o dată inventivele, chiar frapantele înjghebări produse ici-colea de locuitorii lui. Aici văd intervenind rolul *chiffonier*-ului, al *bricoleur*-ului. Traversînd oraşul pe urmele omului cu uşa întîlnim la tot pasul bricolaje. Un *bricoleur* este, în accepţia lui Lévi-Strauss, cineva care lucrează cu mîinile, descurcîndu-se cu mijloace la îndemînă, adică cu o garnitură totdeauna limitată şi heteroclită de scule şi materiale, a cărei compoziţie „nu are vreo legătură cu proiectul de moment, şi de altfel cu nici un proiect anume, ci este rezultatul contingent al tuturor ocaziilor care s-au prezentat de a reînnoi sau îmbogăţi stocul sau de a-l întreţine cu rămăşiţe ale construcţiilor şi dezafectărilor anterioare. Ansamblul de mijloace ale *bricoleur*-ului nu se defineşte aşadar printr-un proiect [...]. El se defineşte numai prin instrumentalitatea lui sau, altfel spus şi pentru a folosi chiar limbajul *bricoleur*-ului, elementele care îl compun au fost păstrate în virtutea principiului că «asta poate totdeauna servi la ceva»".

Bricoleur poate fi şi artistul; proiectul lui Călin e un exemplu de bricolaj. Artistul poate alege, de asemenea, să înregistreze sau să catalizeze în alţii funcţia şi apetitul bricolării, cum o fac unii dintre artiştii prezentaţi în **RA**, cum o face Călin însuşi în **Sample City**. Nu cred că bricolajele prin care supravieţuiesc locuitorii oraşului au în faţă un viitor pe termen lung, oricît de amuzante, de intrigante sau de puternice, în expresia lor necăutată, ar putea să ne apară; uneltele şi procesele sînt prea anacronice, prea exotice pentru un oraş contemporan, cum se poate spera că va deveni cîndva Bucureştiul. Cum Călin propune Bucureştiul şi investigarea lui ca pe un „specimen" cu validitate mai generală, se poate presupune că şi el împărtăşeşte această speranţă. Dacă scepticismul meu e îndreptăţit, ceea ce filmul lui Călin documentează e pe cale să devină o „ruină comportamentală". Am putea reflecta, pe de altă parte, la coexistenţa – în artă, ca şi în ambientul urban contemporan – a unor intervenţii foarte *low tech* cu unele mai puţin *low* sau foarte *high* şi la variatele forme de interacţiune dintre ele. Proiectul lui Călin este o bună introducere pentru o astfel de reflexie.

Notă de subsol: M-am oprit, în aceste note premature, mai ales la una dintre componentele ***Arhitecturii emoţionale****, filmul care figurează în proiect cu titlul* ***Sample City****. Caracterul prematur, cu totul provizoriu al acestor note se datorează faptului că îmi sînt cunoscute unele din componentele proiectului, dar nu forma lor finală, nici coexistenţa şi interacţiunea lor în spaţiile expoziţiei, pe care în timp ce scriu nu mi le pot decît imagina. Chiar şi comentariile mele privind filmul se referă la un stadiu mai timpuriu, precedent celui care va fi prezentat public. Mă consolez cu gîndul că e vorba despre un proiect în lucru şi că expoziţia din Bucureşti va fi, fără îndoială, doar una din materializările lui posibile.*

▮

„Fantom-grafii" de Samuel Veis

La Galeria Christian Siret din Paris s-a deschis pe 17 decembrie 2003 expoziţia de fotografii **Une autre Venise. 32 phantom'graphies** (**O altă Veneţie. 32 de fantom-grafii**) de Samuel Veis. Ca şi în precedentele sale cicluri de lucrări, expuse în Franţa şi în România, Samuel Veis dezvăluie – de astă dată în decor veneţian – o faţă misterioasă a realităţii, jocuri sugestive de lumini şi umbre, contururi „mişcate", siluete incerte, de unde şi subtitlul de acum: căci fotografiile sale sînt – într-adevăr – nişte „grafii" „fantomatice"...

Reamintim că Samuel Veis este nimeni altul decît Samuel Tastet, proprietarul şi directorul Editurii EST (Éditions Samuel Tastet), binecunoscută în România.

Fotografii din Transilvania la Muzeul Ţăranului Român

La începutul lunii decembrie a fost vernisată la Muzeul Ţăranului Român din Bucureşti expoziţia de fotografie a lui Dumitru Budrala, **Cînd lumile se deschid**. Fotografiile au fost realizate de către artist pe parcursul a trei ani de cercetări antropologice (1999-2002) în satele din sudul Transilvaniei.

Expoziţia a prilejuit şi o prezentare de video-filme despre obiceiurile de iarnă, coorganizator al evenimentului fiind Fundaţia Antropologie Vizuală Sibiu.

profil

HBO, revistă-„ghid“ editată de postul de televiziune HBO România. Director general: George Vascan. Director financiar: Mihaela Ionescu. Redactori: Andrei Creţulescu, Alin Ludu Dumbravă. Apare lunar pe un format gen **7 seri** şi se distribuie gratuit. 58 de pagini color, bogat ilustrate cu reclame şi cu imagini din filmele postului; aspect grafic dinamic şi atractiv.

Conţine informaţii utile referitoare la programele HBO; de asemenea – prezentări ale principalelor filme, concerte (între acestea – concertul de adio al solistei Cher) şi emisiuni cinematografice difuzate la respectivul post. Numărul 12 (decembrie 2003, cu Spiderman pe copertă) prezintă cele nu mai puţin de 28 de premiere ale lunii... În rest – date privind activitatea postului în lume, taloane de participare la concursuri de sărbători...

HBO
E MAI MULT DECÂT TELEVIZIUNE, E HBO!
GHID 1-31 Decembrie - Nr. 12 / 2003
SE DISTRIBUIE GRATUIT
Premiera - Duminică, 28 Decembrie, ora 21:00
www.hbo.ro

conflict(e)

Cotidianul

Fondator ION RAȚIU

În **Cotidianul** din 6 decembrie 2003, Marin Mincu îi răspunde ofuscat lui Ştefan Agopian care, nu demult, taxase în **Acedemia Caţavencu** prezenţa criticului – în calitate de poet – în antologia **100 dintre cele mai frumoase poezii de dragoste ale românilor** publicată de Petru Romoşan la Editura Compania. La rîndul său, Mincu califică – încă din titlu – gestul lui Agopian drept „infatuarea unui prozator scund“ (!), oferind – în stilul său inconfundabil – explicaţii colegului său de la **Ziua literară**: „Este un lucru îndeobşte cunoscut că, în general, prozatorii nu au organ pentru poezie. De curînd, prozatorul Ştefan Agopian şi-a exprimat, în revista de scandal **Caţavencu**, dezaprobarea vehementă că, în antologia **100 dintre cele mai frumoase poeme de dragoste ale românilor** (Editura Compania, 2003), alcătuită de poetul Petru Romoşan, «figurează şi o poezie semnată de Marin Mincu». Mă aşteptam să observe, ca specialist în poezie cum se consideră, că mai «figurează» şi alte nume neomologate în plan poetic de istoria literară (precum Iosif Vulcan, Corneliu Moldoveanu, Al. Vlahuţă etc.), dar trebuie spus că instinctul poetului Petru Romoşan n-a dat greş nici în cazul lor, întrucît textele antologate sînt cu adevărat «frumoase». Desigur că mai apare şi interogaţia asupra absenţei unor poeţi contemporani, cum ar fi Mircea Ivănescu, Ileana Mălăncioiu, Mihai Ursachi, Ion Mircea, Liviu Ioan Stoiciu, Daniel Bănulescu şi mulţi alţii care puteau încăpea între coperţile antologiei «amoroase». Orice antologie este însă un act subiectiv şi, dacă poetului Petru Romoşan nu i-au plăcut poemele acestor importanţi poeţi, nu putem să-i reproşăm nimic. O antologie este bună atunci cînd e citită cu interes.

De fapt, sînt convins că prozatorul improvizat în critic literar nici n-a citit-o, ci pur şi simplu s-a împiedicat de numele meu, ceea ce s-a repetat cam de multe ori în ultimii doi ani, de cînd sîntem colegi la **Ziua literară**. Ca să dea o maximă credibilitate judecăţii sale negative, infatuatul prozator recurge la autoritatea criticului Laurenţiu Ulici, care, în **Literatura română contemporană**, m-ar «situa în linia a treia a generaţiei '70». Nu mă deranjează deloc această «situare», din moment ce, tot în aceeaşi «linie» sînt «situaţi» poeţi ca Nora Iuga, Vasile Petre Fati, Ion Drăgănoiu, Gabriel Chifu, Ioana Crăciunescu. Dacă pentru prozatorul Agopian contează atît de mult judecata critică a lui Laurentiu Ulici, atunci era bine să citească şi alte referinţe ale regretatului critic asupra cărţilor mele de poezie. De exemplu, ar fi putut citi postfaţa semnată de acesta la antologia **Prada realului** (apărută în colecţia «Hyperion», îngrijită de poetul Mircea Ciobanu la Editura Cartea românească, 1985), care începe astfel: «De un ecou imediat mai amplu, activitatea de critic a lui Marin Mincu pare s-o domine pe aceea de poet, dar această predominanţă nu justifică, ea singură, tăcerea sau, mai exact, rezerva cu care i-a fost întîmpinată poezia. [...] Cu toate acestea, poetul este şi destul de personal, şi suficient de productiv pentru a pretinde o reconsiderare critică şi un alt statut înăuntrul promoţiei sale» şi se încheie cu următoarea judecată de evaluare: «Prin ce a scris pînă acum, Marin Mincu este unul dintre poeţii importanţi de azi». Nu are rost să continui, dar cum, de la un timp, prozatorul-buldog mă muşcă din toate părţile, în rubrică sa din revista scandaloasă, m-am întrebat, firesc, care este cauza acestor muşcături abjecte. Negăsind nici o explicaţie, mi-am adus aminte de ceea ce mi-a spus Alexandru Balaci la plecarea mea în Italia, în 1974: «Ai grijă că italienii sînt bărbaţi cam scunzi şi, ca să nu ţi-i faci duşmani, e bine să stai totdeauna la oarecare distanţă, să nu se vadă că eşti mai înalt ca ei!» Abia acum înţeleg de ce prozatorul cel scund era obsedat vizibil în fiecare duminică de apariţia mea în redacţia de la **Ziua literară** şi îmi explic, în sfîrşit, de ce i-a cerut isteric lui Eugen Uricaru să nu mă aflu acolo niciodată atunci cînd soseşte el. Îi era teamă să nu se bage de seamă cît este de scund!“...

ZIUA literară

Săptămânal al Uniunii Scriitorilor din România
DIRECTOR: EUGEN URICARU
supliment gratuit

M. Mincu pare sa aibă probleme şi cu alt coleg de redacţie de la **Ziua literară**, Marian Drăghici, care îi serveşte în ediţia din 15 decembrie următoarele consideraţiuni: «Am avut o discuţie dramatică cu dl Marin Mincu, în redacţie, despre poezia Danei Fodor [...].

„Cazul“ **Dilema**

Despărţirea de Institutul Cultural Român

Neînţelegeri, solidarizări, punct final

La începutul acestui an, povestea a devenit publică: aflată în conflict cu conducerea Fundaţiei Culturale Române, redacţia revistei **Dilema**, care apărea sub egida Fundaţiei, se retrage şi va continua în regim de independenţă, sub titulatura **Dilema veche**.

Conflictul s-a aprins vara trecută, în perioada de pregătire a transformării Fundaţiei Culturale Române în Institutul Cultural Român. În culisele mediilor noastre intelectuale şi artistice a început atunci să se vorbească despre faptul că preşedintele Fundaţiei, reconfirmat ca preşedinte al Institutului, Augustin Buzura, intenţionează să păstreze o parte dintre angajaţii primeia (Fundaţia) şi să-i elimine pe alţii, care nu aveau să mai fie preluaţi în schema de personal a celui de-al doilea (Institutul). Intenţie confirmată ulterior, frapant fiind exemplul celui mai distins reprezentant la vîrf al FCR, vicepreşedintele Mircea Anghelescu, reputat istoric literar, cercetător şi profesor universitar, care nu se mai regăseşte în componenţa ICR. Printre „părţile rele“ vizate se afla şi **Dilema**, care i-a iritat adeseori pe actualii guvernanţi, despre care s-au spus în paginile ei nu doar lucruri plăcute...

Într-o primă fază, redacţiei i s-a cerut să elimine din frontispiciul revistei numele directorului fondator, Andrei Pleşu, care n-ar fi pe placul autorităţilor. Motivaţia mai generală a fost aceea că noul ICR urma să aibă un consiliu numit de preşedintele României, sub al cărui patronaj se află, şi anume constituit din persoane desemnate de diverse instituţii ale statului, de Academia Română şi de uniunile de creatori, existînd riscul ca în acest „conclav“ să apară obiecţii faţă de orientarea revistei. După refuzul redacţiei de a retrage de pe copertă numele „părintelui său fondator“, actualului redactor-şef, Mircea Vasilescu, i s-a cerut să opteze între a-şi depune demisia şi a fi demis. A declarat – se pare – că preferă să-şi dea demisia, dar redacţia s-a solidarizat cu el, refuzînd să-l „elibereze“ din funcţie! Pe acest fond de tensiune între conducerea ICR şi echipa **Dilemei**, revista a continuat să iasă pe piaţă în ritm normal, de-a lungul întregii toamne şi pînă la numărul 559, în care singurul semn – foarte discret – că ceva se întîmplă a fost renunţarea la datarea obşnuită, cu o săptămînă întreagă, în schimb fiind marcată doar ziua apariţiei, 19 decembrie: punct final al unui ciclu.

În jurul unui titlu

Odiseea a fost – de fapt – mai complicată. În ultimele luni, înţelegînd că nu mai e posibilă colaborarea cu conducerea Institutului Cultural Român, redacţia hotărîse să continue pe cont propriu. În acest scop, solicitase cedarea titlului revistei, marcă înregistrată a FCR, preluată automat în proprietatea ICR. Fireşte, preşedintele Buzura a refuzat, fiind vorba despre o valoare patrimonială a Institutului. Drept urmare, redacţia a decis să recurgă la artificiul unui nume derivat: **Dilema veche**.

Întîrzierea despărţirii s-a datorat negăsirii unei soluţii de continuitate imediate. Între timp, conducerea ICR a făcut o mişcare bruscă, anunţînd numirea unui nou redactor-şef al **Dilemei**, în persoana lui Tudorel Urian. Criza se acutizase, într-atît încît la un moment dat au existat depuse la o publicaţie, pare-se chiar puse în pagină, faţă în faţă, două texte polemice, semnate de Buzura şi Vasilescu. N-au mai apărut întrucît, în ultimă instanţă, beligeranţii au preferat să păstreze „criza“ în culise, neştiută. Şi aşa a trecut toamna şi o jumătate din iarnă...

Comunicat de presă

Pînă la urmă, retragerea s-a produs. Redacţia – deja fosta redacţie! – a **Dilemei** a anunţat că revista va reapărea, sub noua titulatură **...veche**, la fundaţia lui Mircea Dinescu. Din cîte se pare, acesta din urmă nu va finanţa gazeta, ci doar o va găzdui în sediul fundaţiei sale. Pentru a explica situaţia, Mircea Vasilescu a semnat „în numele redacţiei“ comunicatul de presă pe care-l reproducem în continuare:

„Începînd cu 1 ianuarie 2004, întreaga redacţie a revistei ***Dilema*** *şi-a încetat activitatea la Institutul Cultural Român.*

După cum se ştie, Fundaţia Culturală Română – care a editat revista ***Dilema*** *începînd cu 1993 – s-a transformat recent în Institutul Cultural Român (ICR). Conform legii de organizare, preşedinte de onoare al Institutului este preşedintele României, iar Consiliul de conducere este format din membri numiţi de Preşedinţie, Guvern şi cîteva ministere.*

În aceste condiţii, redacţia şi-a exprimat temerea că noua structură instituţională ar putea pune probleme privind independenţa, credibilitatea şi echidistanţa revistei şi ar putea afecta spiritul care a impus-o în conştiinţa publicului. Prin urmare, încă din luna septembrie, cînd Institutul abia se înfiinţase, i-am solicitat d-lui Augustin Buzura, preşedintele ICR, o discuţie cu toată echipa redacţională, pentru a lămuri statutul ***Dilemei*** *în cadrul noului institut precum şi statutul nostru profesional. Discuţia era cu atît mai necesară cu cît nimeni din conducerea Fundaţiei Culturale Române nu ne informase vreodată în legătură cu schimbările presupuse de noul Institut, membrii redacţiei nefiind niciodată convocaţi la şedinţele Fundaţiei. Lipsa de interes a conducerii faţă de* ***Dilema*** *ne-a determinat ca, împreună cu dl Andrei Pleşu – director fondator al revistei, să-i propunem d-lui preşedinte al ICR soluţia unei despărţiri cordiale: să ne cedeze, pe căile prevăzute de lege, denumirea* ***Dilema*** *(asupra căreia redacţia are dreptul moral), urmînd să găsim o sursă privată de finanţare, pentru a asigura continuitatea revistei în spiritul ei originar. Dl Augustin Buzura a respins ideea de a ceda denumirea şi nu a dat curs solicitării de a discuta cu echipa redacţională.*

În această situaţie, avînd în vedere şi tensiunile acumulate în ultima vreme între redacţie şi conducerea Fundaţiei Culturale Române/Institutului Cultural Român, membrii redacţiei au solicitat încetarea contractelor de muncă, iar preşedintele ICR a fost de acord cu această soluţie.

Pe 14 ianuarie, se împlinesc 11 ani de la înfiinţarea revistei ***Dilema****. După 11 ani, aceeaşi echipă redacţională va înfiinţa o altă revistă,* ***Dilema veche****, avîndu-l ca director fondator tot pe dl Andrei Pleşu.* ***Dilema veche*** *va continua să promoveze exprimarea liberă a tuturor punctelor de vedere, să-şi pună întrebări fără a formula răspunsuri definitive, să cultive dialogul intelectual şi dezbaterea de idei. Deşi cu o nouă denumire, spiritul*

Ce înţelege un debutant dintr-un portret critic în care este tratat deopotrivă şi de «fadoare mimetică» (concedată în «impresie de mimetism»), şi de «certă originalitate»? Criticul ştie! Însă preşedintele de cenaclu, oricît de important, e musai să «coboare», să-şi lumineze novicele, nu sa-l încuie, confuzionat, în ceaţa unor judecăţi «negociabile», contradictorii şi finalmente comice" (sic!). În pagina de alături, frazele calificate drept „finalmente comice“ etc. sînt publicate ca atare, sub semnătura lui M. Mincu: „Dana Fodor (n. 1970) a terminat o facultate de jurnalism şi ştiinţele comunicării. Ea a fost descoperită de poetul Marian Drăghici care o publica pentru prima dată în rubrica sa din **Ziua literară**. Textele citite în cenaclu şochează printr-o anume prospeţime a imaginii ce se transformă însă în discursivitate goală, reperabilă imediat la a doua lectură. Deşi jetul discursiv face priză bună la receptare, parcă limbajul folosit a fost deja întrebuinţat de către alţi poeţi şi impresia finală este una de mimetism. Nu se notează deloc sincronizarea lecturilor şi, de aceea, se simte acut acest decalaj de poeticitate. Raportată la promoţiile anterioare, de exemplu la nouăzecişti, poezia Danei Fodor îşi recapătă un timbru mai personal. Acesta indică o dezabuzare agresivă a sensibilităţii printr-un drenaj afectiv de o certă originalitate. Nu imi dau seama dacă, adunate în volum, aceste texte vor mai avea acelaşi impact asupra cititorului“...

de ici, de colo

În **Cotidianul** din 15 decembrie 2003, Nicolae Balotă publică o „tabletă de scriitor“ intitulată **Lauda Sibiului**, o mărturie subiectivă emoţionantă despre atmosfera „cerchistă“. Citām *in extenso*: „Clujean de naştere, am trăit la Sibiu anii de «refugiu», după dureroasa «cedare» a Ardealului de nord. Pentru adolescentul care eram, Sibiul a fost, înainte de toate, spaţiul privilegiat al începuturilor. [...] Sibiul continuă să însemne pentru mine, cu deosebire prin unele locuri privilegiate ale sale, acel spaţiu iniţiatic din care nici un nostalgic regret tardiv nu poate evacua sentimentul tonic, euforic, al începătorului care eram. Iată-mă, mult înainte de descoperirea în adolescenţă a oraşului, mic copil de mînă cu bunica lui, urmărind manevra grijulie a unui paznic al muzeului din Palatul Bruckenthal, care scotea din perete, de sub un clopot de alarmă, un mic tablou al lui Van Eyck, înfăţişînd chipul unui bărbat care ţine între degete un inel. Clipă mirabilă. Deschidere timpurie, pentru totdeauna hotărîtoare, a ochiului meu la revelaţiile de dincolo de fire ale artei. Mă văd apoi urcînd, licean, treptele venerabilului colegiu Gheorghe Lazăr, pentru a-mi da examenul de maturitate – mai curînd examenul de părăsire a crisalidei – care e bacalaureatul. Iată-mă alteori, de atîtea ori!, în austera catedrală luterană, cutremurat de sonurile ieşind în trombă din tubulatura orgii manevrate de Xaver Dressler şi inundîndu-mă copleşit, apoi înălţat de corurile îngereşti ale Oratoriului de Crăciun sau ale lui Matthäuspassion de Bach. Mai frivole, dar cît de voluptuos-formatoare în educaţia sentimentală a adolescentului erau deambulările şi popasurile delectabile prin desişul pădurii, în companie feminină. Oraşul scufundat în bezna camuflajului de război întreţinea febrilitatea erotică juvenilă; în întunericul complice al serilor de vară pe Corso-ul dintre Bulevard şi Römischer Kaiser, licuricii minusculelor lămpi de buzunar fremătau ispititor. Dar în curînd, o altă, mai înaltă revelaţie: îl vedeam la Universitatea unde călcam pentru întîia oară, pe acela despre care ştiam mai demult că îmi va fi odată profesor şi maestru, pe Lucian Blaga. Ştiam aceasta de atunci de cînd iniţierea mea în poezia lui însemnase pentru mine întrucîtva iniţierea în poezia însăşi. Nici nu speram, întîlnindu-l, că foarte curînd aveam să-l întovărăşesc de atîtea ori în lungi plimbări, meditative mai degraba decît colocviale, pe aleile de Sub Arini şi, mai departe, prin Dumbravă. N-am trecut niciodată cu gînditorul tăcut pe acea alee care, ca multe străzi din multe oraşe germane, dovedind înclinaţia spre cugetarea speculativă a acestei naţiuni, se numea a Filozofilor. Dar, fără să trecem vreodată pe acea stradă, ba chiar fără să mă înveţe prea multe din ale filozofiei, gînditorul deştepta în mine pasiunea reflecţiei filozofice. Tot astfel, nu ştiam, păşind pentru întîia oară pe treptele acestei clădiri universitare că înalta şcoală îmi rezervă descoperiri dincolo de cele scolastice. De fapt, printre cele moştenite de Universitatea europeană de la antica Academie ateniană e şi aceasta: Universitatea este, de la originile sale şi poate prin natura ei, un spaţiu al întîlnirilor germinatoare. Întîlniri între magiştri şi discipoli, întîlniri ale discipolilor între ei. Misiunea formatoare a Universităţii se împlineşte, mai presus de orice, prin aceste afinităţi elective. În Sibiul primilor mei doi ani universitari, cea mai bogată în urmări rodnice a fost întîlnirea dintre cei ce aveau să se numească sau să fie numiţi «cerchişti», membrii Cercului Literar: Radu Stanca, Negoiţescu, Doinaş, Eta Boeriu, Cornel Regman, Gary Sârbu, Dominic Stanca şi ceilalţi. I-am descoperit şi m-au «descoperit» la seminarul de filozofia culturii al lui Lucian Blaga, în toamna lui 1943, cînd am prezentat o lucrare despre «Stilul romanic». Mai tînăr, ca un ultim venit, abia intrat la facultate, pe cînd ceilalţi o absolviseră sau se pregăteau să o absolve, preţuirea lor, mai mult chiar decît aceea a profesorului, m-a făcut fericit. Desigur, prezenţa catalizatoare, bună conducătoare de caldură spirituală a magistrului a mijlocit acea întîlnire cu cerchiştii ca şi altele în seminarul pe care-l frecventau chiar şi unii dintre ei, ce nu mai erau studenţii Universităţii. Dar, dincolo de zidurile mai degrabă înguste ale cetăţii universitare, întîlnirile noastre se desfăşurau fertil pentru sensibilitatea ca şi pentru cugetarea noastră între zidurile mai largi ale burgului baladesc. Îndelungile şi febrilele colocvii nocturne îndeosebi cu Radu Stanca, Nego, Wolf von Aichelburg, la care se adăugau mai tîrziu prieteni sibieni precum doctorul Gheorghe Telea, pe vechile stradele sau pe Sub Arini, cenaclurile din casa primitoare, cu pereţii tapetaţi de cărţi, a profesorului Jacquier, popasurile voioase la Bufniţa sau la Schiller-Keller, serile tumultuoase în vechiul teatru ca un pîntecos donjon, incursiunile în Oraşul de jos, pînă la bătrîna, mărunta clădire cu nume ce răsuna evocator: Straja Dragonilor, toate acestea fac, în retrospecţia mea din Sibiul acelor ani nu doar un dulceag, romantic-studenţesc, Heidelberg de altădată, ci o *civitas nostra*, cetatea originară a unui cerc de tineri meniţi creaţiei. Legătura cu acest oraş a Cercului nu era deloc circumstanţială, urmarea unor împrejurări întîmplătoare, ea era, aş putea spune, o legătură placentară. Am fost legaţi, ne-am nutrit prin vene adînci din spaţiul fecund al acestui «burg baladesc». De aceea, în ultimul număr al **Revistei Cercului literar**, la «despărţirea de Sibiu» (despre care nu ştiam că va însemna şi despărţirea de **Revistă**, ce nu va mai putea să apară), într-un mic articol de rămas bun, autorul său anonim, care eram noi toţi, a scris: «sînt urme ce au construit în sufletul fiecărui cerchist un profil ce va interzice cu desăvîrşire despărţirii noastre de Sibiu, titlul unei dezrădăcinări. Infiltrat, ca o dulce otravă în seva ce ne pătrunde, de pămîntul lui se leagă germinarea noastră». Cercul literar de la Sibiu, care azi a devenit un cerc al poeţilor dispăruţi, a contribuit odinioară la formarea noastră şi a marcat cu o pecete indelebilă destinele noastre. Păstrez Sibiului o caldă amintire, plină de recunoştinţă“.

***Dilemei** din ultimii 11 ani va continua.*

*Le mulţumim cititorilor dilematici pentru că au fost alături de noi în tot acest răstimp. Sperăm să devină cititorii noii noastre reviste, **Dilema veche**.*

În numele redacţiei,

Mircea VASILESCU
redactor-şef“

DILEMA
SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE
DIRECTOR FONDATOR: ANDREI PLEŞU

Ecouri de presă: pro...

În presa cotidiană s-au făcut deja auzite primele ecouri ale despărţirii **Dilemei** de Institutul Cultural Român. În favoarea echipei redacţionale s-a pronunţat **Evenimentul zilei**, care a publicat luni 5 ianuarie 2004 un articol-anchetă asupra „cazului“, sub titlul ***Dilema* a fugit de sub Iliescu**. Chiar dacă nu e chiar exactă afirmaţia că transformarea FCR în ICR ar fi fost „un vis mai vechi al lui Ion Iliescu“ (a fost şi visul lui Laurenţiu Ulici, preluat după dispariţia acestuia de către succesorul său la conducerea Uniunii Scriitorilor din România, Eugen Uricaru), pare să fie valabilă constatarea că „oamenii de cultură prieteni ai actualei puteri [...] s-au repezit la ciolanul proaspăt“. E oferit exemplul lui Mircea Anghelescu: „În locul vicepreşedintelui M.A. a fost adus Cătălin Ţîrlea“. După ce descrie criza, ziarul inserează declaraţii ale beligeranţilor, ale „dilematicilor fugari“ (cum sînt numiţi) şi ale „omului care a rămas doar cu o redacţie goală şi cu titulatura“, Augustin Buzura, preşedintele ICR.

Directorul fondator Andrei Pleşu crede că „Este o contradicţie în termeni între titlul **Dilema** şi statutul de organ al unui institut prezidenţial. Chiar şi cînd era o simplă fundaţie, domnul Buzura era speriat să nu cumva să nu înjurăm guvernul, preşedinţia, voia «să fim mai culturali». [...] Problema cu domnul Buzura este că la fiecare pas spunea: «Staţi să-l întreb, să vorbesc şi cu Iliescu». Şi i-am explicat că tocmai asta e problema, că nu poate să-l întrebe la nesfîrşit pe Iliescu pentru fiecare gest. Am văzut ce-a devenit Institutul şi e cu mult mai rău decît în previziunile mele, cu Cătălin Ţîrlea vicepreşedinte şi Mironov în Consiliu“.

Declarînd că nu vrea să „polemizeze“, redactorul-şef Mircea Vasilescu descrie cu exactitate criza: „Am plecat, pe de-o parte, pentru că noua structură instituţională nu ne asigura independenţa, credibilitatea şi echidistanţa revistei. [...] Am plecat, pe de altă parte, pentru că între noi, redacţia, şi conducerea Institutului, respectiv domnul Augustin Buzura, s-au acumulat nişte tensiuni care făceau dificilă colaborarea. [...] Noi nu am luat bani de la PSD, ci bani publici, noi ne-am luat în serios rolul public, deschizînd revista cît mai multor voci, de toate culorile“.

Redactorul-şef Magdalena Boiangiu: „Vom încerca să facem o altă revistă, pentru că dacă am făcut o revistă care a avut cititorii ei fideli, nu văd de ce am renunţa la ei şi de ce să-i punem şi pe ei să renunţe la noi“.

Se mai pronunţă trei redactori ai **Dilemei:** Alex. Leo Şerban, care spune că „în Consiliul Institutului Cultural Român sînt cîteva persoane nefrecventabile şi pe mine, cel puţin, nu mă atrage perspectiva de a fi într-un anumit fel, oricît de discret sau de departe, subordonat unui asemenea consiliu“; Radu Cosaşu, care crede că „această privatizare constituie o necesară aventură intelectuală“; şi Adrian Cioroianu: „Acum ţinem pumnii strînşi pentru ce va urma, în speranţa că «dilematicii» vor rămîne alături de noi“.

În ce-l priveşte, Augustin Buzura, el se arată „nedumerit de gestul «dilematicilor»: „E dreptul lor să plece, nu mă deranjează cîtuşi de puţin. [...] au trăit foarte bine trei ani cu banii PSD-ului. Vă jur că nu ştiu ce le-a venit să plece. Eu le-am spus de vreo două ori, asta este adevărat, să nu coboare nivelul în unele articole la nivelul publicaţiilor de mîna a treia. Vă dau un exemplu. Să scrie despre Ion Iliescu şi să-l critice cît vor, dar să nu-i spună «Bunicuţa». Asemenea observaţii făceam însă după ce apărea revista, în rest nu mă implicam [...] Revista pierdea cam două miliarde pe an, iar echipa era foarte mare. Vreau să fie de-acum o revistă utilă, o să aduc o altă echipă. Nu vreau să dau nume deocamdată“...

...şi contra

Tot luni 5 ianuarie, cotidianul **Adevărul** titrează ironic şi cam trivial: **După ce au scris ce-au vrut ani de zile pe banii statului pe redactorii *Dilemei* i-a apucat conştiinţa**. Articolul prezintă situaţia şi, încălcînd o regulă jurnalistică elementară, consemnează doar opinia lui Augustin Buzura. Pe lîngă cele spuse şi **Evenimentului zilei**, acesta adaugă, coborînd şi el în acuzaţia politică joasă: „O altă aberaţie este pretinsa incompatibilitate cu politica actuală a ţării [*sic! – n.n., **Observator cultural***]. Din 2000, Fundaţia Culturală Română (actualul Institut) a trecut, prin hotărîre de guvern, în subordinea Ministerului de Externe. Au trăit 3 ani pe banii actualului Guvern. Nu văd de unde, brusc, li s-a trezit conştiinţa politică. PSD-ul nu le-a reproşat niciodată nimic. Mi s-a reproşat mie, care am ţinut la libertatea de exprimare a tuturor. În plus, **Dilema** a fost înfiinţată tot pe vremea preşedintelui Iliescu, care mai avea atunci 3 ani pînă la terminarea mandatului. Nu i-a deranjat. Îi deranjează acum, cînd Ion Iliescu mai are cîteva luni din mandat. Pierderea reala a **Dilemei** este de 2 miliarde pe an, bani plătiţi de tipii pe care îi «detestă», fără ca aceştia să spună nimic. Le urez să găsească pe alţii, care să le dea şi mai mult. Alt partid, mai generos“.

Adevărul încheie – totuşi – pe o notă pozitivă: „Dincolo de argumentele «subţiri» care le susţin mutarea, este de salutat decizia celor de la **Dilema** de a trece din tabăra revistelor miluite din bani publici în cea a finanţării particulare“...

Aşteptăm revenirea!

În ce ne priveşte, aşteptăm **Dilema veche**, dorindu-le colegilor noştri de la fosta **Dilemă** să reuşească în noua lor aventură şi să ducă mai departe ce-au început!

Datorii pe gratis

IRINA HOREA

Nu intenţionez să intru în nici o polemică, într-adevăr inutilă, cu doamna Diana Crupenschi, redactor-şef la Editura Univers, dar replica pe care dînsa a dat-o în **Observatorul cultural** Nr. 198/9-15 decembrie 2003 articolului lui Liviu Bleoca, apărut în aceeaşi publicaţie din 10–17 noiembrie, mă lasă aproape fără grai. Drept care am preferat să scriu următoarele.

Dacă nu i-aş cunoaşte pe Liviu Bleoca şi pe cei aflaţi pe lista întocmită de el (printre care mă număr şi eu), aş zice că dl Bleoca a denigrat o instituţie serioasă, aducîndu-i învinuiri ce, la o simplă analiză de bun simţ şi nepărtinitoare, nu stau nici măcar pe vine, darmite în picioare, iar traducătorii au minţit cu neruşinare, pretinzînd implicit nişte drepturi băneşti care le-au fost cel puţin parţial achitate.

Dacă n-aş fi direct afectată de schimbările ce au „revoluţionat" Editura Univers, cea pe care o cunoşteam şi cu care am colaborat înainte de anul 2001, şi dacă, din vara lui 2001 încoace, nu aş fi avut ocazia să discut personal, în patru rînduri, atît cu domnul Sergiu Crupenschi (patron, cumva?) cît şi cu doamna Diana Crupenschi (redactor-şef!), discuţii în care domnul Crupenschi a declarat că uitase că-mi datorează bani (pentru traducerea volumului **Evanghelia după Fiul** de Norman Mailer, nu numai predată Editurii Univers, ci şi apărută în volum în 2000 şi epuizată de pe piaţă de atunci), dar că, negreşit, mi-i va da în cel mult două luni, întrucît se reface financiar de pe urma „crahului" (discuţii avute în primăvara lui 2002, în toamna lui 2002 şi în iarna aceluiaşi an). În septembrie 2003 doamna Crupenschi, după ce mi-a declarat admiraţia dînsei, mi-a promis că îşi va plăti datoria în cel mult două luni, aş spune că probabil am primit banii în somn şi i-am pus pe undeva, uitînd de ei.

Iar dacă nu mi-aş fi văzut *întîmplător* numele pe un volum John Fowles (apărut la Editura Univers, 2002), alături de cel al unei alte traducătoare, fără ca eu să fi avut vreodată în faţa ochilor, necum pe masa de lucru ori măcar în mînă, originalul în engleză, aş fi bănuit că noi, cei de pe listă (mă refer strict la noi), sîntem de rea credinţă faţă de această editură serioasă, care-şi face datoria atît faţă de colaboratorii principali – traducătorii – cît şi faţă de cititorii cărora aspiră, conform declaraţiei dnei Diana Crupenschi, să le ofere „autori şi literatură de calitate". Recunosc că domnul Crupenschi a fost prompt în a publica în **Observatorul cultural** o erată în care-şi corecta greşeala în ceea ce mă privea. Ce-i al dînsului e pus deoparte!

Recunosc şi faptul că familia Crupenschi nu a negat că-mi datorează bani. Şi cu siguranţă că nici faţă de ceilalţi păgubiţi nu ar nega sau nu a negat acest lucru – doar se ştie, vina asumată e pe jumătate iertată. *A uitat* că nu şi-a plătit datoria cel puţin timp de doi ani, după ce în august 2001, dînd telefon la Editura Univers, conform programării pe care editura mi-o făcuse în decembrie 2000, şi întrebînd cînd pot să merg să-mi ridic suma de 160 dolari convertiţi în lei la cursul zilei de atunci şi reduşi cu impozitul corespunzător, mi s-a trîntit telefonul în nas. Faptul că urma să primesc banii pentru traducerea volumului menţionat – la care lucrasem timp de patru luni, operasem toate corecturile survenite în urma redactării şi o predasem în martie 2000 – la cel mult o lună *după* apariţia cărţii era un lucru prevăzut în contract şi, ţin să subliniez în mod special, *nu era condiţionat de ritmul vînzării exemplarelor*. Menţionez aceste amănunte deoarece doamna D.C. afirmă în replica dînsei că onorariul cuvenit domnului Bleoca nu poate fi plătit pentru că volumul tradus de dînsul „are o vînzare mai lentă".

Nu vreau să spun prin aceasta că un contract nu poate fi încheiat cu o clauză care să specifice că traducătorul va fi plătit cu un procent din vînzări. Ci că, de regulă, nu se încheie asemenea contracte – mărturisesc cu cea mai bună credinţă că eu nu am auzit de asemenea contracte la noi, în România, care l-ar obliga pe traducător să urmărească rata vînzărilor şi sumele încasate, în condiţiile în care, dată fiind situaţia actuală de pe piaţa de carte şi interesul pe care editurile (unele, nu toate) îl manifestă pentru promovarea volumelor păstorite de ele, o atare activitate ar necesita prezenţa permanentă a lui James Bond. Dar aceasta este o cu totul altă problemă, care ar merita discutată în alt cadru.

Să revin, deci. Traducătorul încheie un contract conform căruia poate primi, în cazurile fericite, o parte din sumă la un interval de timp după predarea traducerii, urmînd ca restul să fie primit după apariţia cărţii. Spun *fericită*, deoarece adeseori apariţia pe piaţă a volumului are loc la cîteva luni bune de la predarea traducerii, ceea ce implicit amînă şi plata. Or, traducătorul, ca orice alt angajat într-o activitate, doreşte ca munca sa – căreia i-a dedicat cîteva luni bune – să fie răsplătită cît mai repede cu putinţă. Nemaivorbind de faptul că trebuie să-şi acopere o parte din cheltuielile implicate în realizarea acestei munci – măcar că e vorba doar de hîrtie, mina de pix ori cerneala pentru stilou, electricitatea consumată în orele de noapte, „nimicuri" din astea. Căci de acoperit necesităţile traiului zilnic nici nu poate fi vorba.

Cît priveşte ritmul vînzărilor, ei bine, **Evanghelia după Fiul** s-a epuizat de mult din rafturile librăriilor. Deci banii pe vînzarea ei s-au încasat. Deci pretextul cu „vînzarea lentă" nu ţine în cazul meu. Atunci, unde or fi banii? Aş putea să-mi închipui că se află în buna păstrare a familiei Crupenschi, că între timp au făcut pui – nu numai cu dobînda aferentă, ci şi cu creşterea valorii dolarului – şi că la o adică, dacă i-aş primi acum, ar fi chiar mai mulţi decît în urmă cu doi ani. Şi chiar aşa aş gîndi, dacă familia Crupenschi ar fi banca mea de încredere unde, în caz de nevoie, m-aş putea duce să-mi ridic o parte din agoniseală. Şi presupun că nici ceilalţi traducători n-ar gîndi altfel, dacă astfel ar fi situaţia.

Numai că nu este. Actuala Editură Univers se laudă că „nu şi-a schimbat nici planul editorial, nici numele, nici sigla, nici principala ei aspiraţie", pe care am pomenit-o mai sus şi n-o mai repet, căci n-are sens. Mai mult chiar, actuala Editură Univers, prin glasul redactorulii-şef, nu are „nici un motiv de a renunţa la apariţia unor cărţi ale căror *copyright*-uri au fost plătite [*se presupune înainte de schimbare – n.m.*], la nişte traduceri care au fost deja realizate, pentru motivul că acestea au fost făcute *înainte*" – sublinierea ultimă îi aparţine redactoarei şefe. Ca să vezi! Prin urmare, dacă tot există portofoliu, de ce să nu-l fructifice? De ce să nu încaseze nişte bani frumoşi de pe urma traducerilor deja făcute, pentru care nu trebuie să-şi mai bată prea mult capul cu redactări, pentru că traducătorii sînt oameni cu experienţă, cu multe titluri la activ, chiar cu premii, pentru care nu trebuie să mai aştepte să fie finalizate, căci sînt acolo, la sertăraş, şi nu mai e nevoie decît de mîna grijulie a unui redactor-şef ca să îmbrace frumoasa haină ce va atrage ochii cumpărătorilor şi le va scoate banii din buzunar. Şi cu obligaţiile faţă de traducători, stipulate, presupun eu, prin contracte parafate, semnate, înregistrate oficial, *înainte,* cum rămîne? Acestea n-or mai fi valabile? Sau lăcomia noastră, a traducătorilor, cei care sug sîngele patronului unei edituri cu pretenţii şi îl asaltează cu telefoane, vizite la domiciliu – unde se află şi sediul editurii –, amăgirea cerberilor de la intrarea în această editură bine păzită, această lăcomie ne împinge să cerem ceea ce nu ni se cuvine decît, eventual, în condiţii speciale?

Cred că asta vroia doamna D.C. să spună cu „vînzarea mai lentă". (Dumnezeule, aproape îmi vine să plîng de mila Editurii Univers!) Adicătelea, vinovat e traducătorul sau „şi traducătorul", ca să nu fiu maliţioasă. Aşa-i? Păi da, traducătorii ăştia sînt o adevărată pacoste! De ce nu pot ei să muncească pe daiboj, contra zîmbete, ochi frumoşi, admiraţii eterne, de ce nu pot să umple sertarele unei edituri cu pretenţii şi cu „ştaif" – cum zicea domnul Bleoca în articolul dînsului, chiar dacă acolo se referea la hoţie, nu la nivelul cultural al Editura Univers –, cu traduceri din autori „de calitate", semnînd cu numele lor, care, la o adică, nu-i aşa?, sînt şi ele o carte de vizită a editurii, şi să lase naibii deoparte orice pretenţie la plată? Căci, iată, Editura Univers este gata să bată palma cu asemenea traducători.

Cît priveşte lista pe care doamna D.C. a negat-o în mod implicit, spunînd că „*majoritatea* [subl. doamnei] au fost plătiţi fie integral, fie parţial", în ea se menţionează „plăţile parţiale" la data la care a fost scris articolul, respectiv 10-17 noiembrie 2003. De la această dată, situaţia nu s-a schimbat în ceea ce-i priveşte pe Liviu Bleoca, Catrinel Pleşu, Virgil Stanciu, Tudora Şandru-Mehedinţi, Mioara Caragea, Mianda Cioba, Michaela Ghiţescu, Irina Horea. Din 9 nume, opt se găsesc în aceeaşi situaţie (la listă se mai adaugă acum două nume, iar dintre cei menţionaţi de L.B. unul singur a primit între timp întreaga sumă, respectiv Radu Paraschivescu, nu datorită vreunor mustrări de conştiinţă ale datornicilor, ci tot

---

Regina Elisabeta în lumea poveştilor

ADRIAN-SILVAN IONESCU

În intervalul 20-22 noiembrie 2003, la Kassel – oraş cunoscut pentru organizarea marilor expoziţii de artă contemporană aşezate sub genericul **Documenta** –, s-a desfăşurat un important eveniment ştiinţific dedicat Reginei Elisabeta a României*. Intitulată, în chip sugestiv, **Carmen Sylva: Königin, Dichterin, Mäzenin**, conferinţa internaţională a reunit istorici şi cercetători din spaţiul german şi din cel românesc, ale căror preocupări erau legate de biografia şi de complexa operă a Reginei-poete. Manifestarea a fost organizată de Muzeul „Fraţii Grimm", de Forul Evanghelic – ambele din Kassel – şi de Forul Cultural German al Europei Estice din Posdam. Deschiderea oficială a conferinţei a avut loc în frumosul şi în primitorul Muzeu „Fraţii Grimm", unde au ţinut cuvîntări de salut primarul oraşului, domnul Georg Lewandowski, dr. Bernhard Lauer, directorul muzeului gazdă şi dr. Hanna Nogossek, directoarea instituţiei coorganizatoare. Lucrările conferinţei au fost ţinute în Lutherkirche, un edificiu modern şi auster, din beton, ridicat pe locul fostei biserici, bombardată în timpul celui de-al doilea război mondial, şi din care nu mai rămăsese decît turnul, transformat acum în cafenea şi club cu circuit închis. Comunicările au fost interesante şi au suscitat comentarii pe măsură. Dietmar Müller din Berlin (dar născut şi crescut la Sibiu) a prezentat lucrarea **România în secolul al XIX-lea. Bazele social-economice şi politice ale fondării statului naţional**, în care a abordat şi chestiunea evreiască, acordîndu-i o amploare exagerată în raport cu restul materialului, aducînd-o pînă la Holocaust, ceea ce depăşea cu mult tematica manifestării. Edda Binder-Iijima de la Heidelberg – şi ea descendenta unei familii săseşti din Sibiu şi bună vorbitoare a limbii române – a ţinut comunicarea **Politică *versus* poezie. Regele Carol I şi dezvoltarea monarhiei româneşti**, în care a analizat contextul istoric şi politic al domniei primului rege al României şi încercările, modeste şi rapid cenzurate, ale soţiei acestuia de a se implica în treburi de stat, ei revenindu-i doar privilegiul activităţii literar-artistice. Tinereţea reginei şi mediul în care s-a format – cu o importanţă capitală pentru ocupaţiile şi orientările ei viitoare – au fost sintetizate de Bernd Willscheid, directorul Muzeului din Neuwied, în comunicarea **Carmen Sylva şi Renania natală**. Gabriel Badea-Păun de la Paris – autorul unei merituoase monografii dedicată Reginei Elisabeta, apărută la Editura Humanitas, pe care am avut, de curînd, plăcerea să o recenzez (**Observator cultural** Nr. 194/11.11-17.11.2003, p. 22) – a susţinut lucrarea, foarte documentată şi excelent prezentată în limba franceză, **Carmen Sylva, schiţă pentru un portret**. O admirabilă paralelă între literaturile germană şi română (pe cea din urmă observîndu-se că o stapînea la fel de bine ca şi pe cea din propria-i ţară, de altfel, autorul fiind – la fel ca Regina Elisabeta – un poliglot de forţă, care ne vorbea destul de bine limba) a făcut Bernhard Lauer în lucrarea **Carmen Sylva ca poetă în contextul istoriei literare germane şi româneşti**. Ruxandra Beldiman din Bucureşti, care este muzeograf la Muzeul Naţional Peleş, a prezentat reşedinţa de vară a familiei regale în comunicarea **Peleş, castelul de basm din Carpaţi**, analizînd diversele etape constructive şi aportul fiecăruia dintre arhitecţii şi artiştii decoratori angrenaţi în finalizarea proiectului; în acest scop, şi-a ilustrat materialul cu o suită foarte interesantă de diapozitive, unele cu imagini de epocă ale castelului şi fastuoaselor interioare in stilul *Alt Deutsch*, atît de drag suveranilor, cărora le amintea de Germania natală. Arhitectul Alexandru Beldiman din Bucureşti a făcut o prezentare foarte amănunţită a aspectului oraşului-capitală, comentată integral cu diapozitive, în intervenţia sa **Arhitectură şi urbanism sub Regele Carol I. Studiu de caz: Bucureştii**. Semnatarul acestor rînduri, a evocat în lucrarea **Pictori la Curtea României** activitatea artiştilor aflaţi, o perioadă mai lungă sau mai scurtă, în serviciul prinţului domnitor, împlininidu-i prin operele lor documentariste preceptele estetice şi propagandistice, în compoziţii cu monumente istorice şi peisaje pitoreşti din ţară, cu oameni din

CARMEN SYLVA
Königin · Dichterin
Mäzenin

ca urmare a insistenţelor traducătorului). Nici unul dintre cei de mai sus nu a primit vreun telefon după acest articol, nici explicativ, nici promiţător, nici angajant, nici... Unde-i majoritatea? Ori poate că pentru noua conducere a nou-vechii Edituri Univers conceptul de „majoritate" are un alt înţeles?

Eu sînt gata să bat palma cu Editura Univers şi să uit de datoriile pe care le are faţă de mine de trei ani încoace (repet, 160 dolari SUA, la cursul zilei şi impozabili), cu condiţia să semnăm un contract în următorii termeni:

a. eu mă angajez să fac o traducere de calitate din unul dintre autorii de calitate ai literaturii engleze (traduc din engleză);

b. editura se angajează să-mi plătească traducerea cu 1.000 dolari neimpozabili (editura se obligă să plătească toate dările către stat) *la data semnării contractului*;

c. eu încasez suma în aceeaşi zi şi amîn *sine die* predarea manuscrisului pentru că, dacă tot mi-am încasat banii, de ce să nu-mi văd eu frumuşel de alte treburi?;

d. editura se angajează să-mi plătească lunar un procent din vînzările care ar avea loc dacă traducerea ar apărea în volum, în ideea că la un moment dat eu voi preda traducerea – doar asta mi-e profesiunea de credinţă, nu-i aşa? –, iar ei îşi vor acoperi cheltuielile...

Ce ziceţi, doamnă Diana Crupenschi, domnule Sergiu Crupenschi, batem palma?

Adaug pentru conformitate lista, întocmită de Liviu Bleoca şi adăugită, a celor către care Editura Univers are încă datorii:

1. Virgil Stanciu – E.L. Doctorow, **Cartea lui Daniel**, 2000 – nu a primit nici un ban;
2. Tudora Şandru-Mehedinţi – Javier Marias, ***Romanul Oxfordului***, 1999 (subvenţie obţinută de traducătoare de la Ministerul Culturii din Spania – aprox. 1.800 USD, din care 1.000 USD traducerea) – nu a primit nici un ban;
3. Michaela Ghiţescu – Antonio Lobo Antunes, ***Manualui Inchizitorilor***, 2002 – mai are de primit 100 USD;
4. Mioara Caragea – José Saramago, ***Toate numele*** (subvenţie 1.500 USD) – primiţi la insistenţe 100 USD;
5. Catrinel Pleşu – Walter Benjamin, ***Iluminări***, 2000 (subvenţie) – nu a primit nici un ban;
6. Mianda Cioba – Gonzalo Torrente Ballester, ***Don Juan***, 2002 – nu a primit nici un ban;
7. Liviu Bleoca – A. James Gregor, ***Feţele lui Ianus***, 2002 (10 exemplare primite la insistenţe) – nu a primit nici un ban;
8. Mariana Ştefănescu – Milorad Pavic, ***Peisaj pictat în ceai***, 2000 – nu a primit nici un ban;
9. Matei Martin – François Furet şi Ernst Nolte, ***Fascism şi comunism***, 2000 – nu a primit nici un ban;
10. Irina Horea – Norman Mailer, ***Evanghelia după Fiul***, 2000 – nu a primit nici un ban.

Precizare la precizare

MIOARA CARAGEA

În replica dnei Diana Crupenschi, în apărarea editurii Univers, la articolul în care domnul Liviu Bleoca acuza editura de „hoţie cu ştaif", se afirmă că din lista de traducători inclusă în articol, „majoritatea au fost plătiţi, fie integral, fie parţial".

Şi eu figurez pe această listă, şi cum, din suma de aproximativ 1750 $ cuvenită pentru traducerea romanului **Toate numele** de José Saramago mi s-a plătit în jur de 15%, probabil că, din punctul de vedere al Editurii Univers, fac parte dintre cei plătiţi „parţial", „fireşte, nu cu promptitudinea pe care ne-am dori-o cu toţii, ci cu întîrzierile inevitabile, generate de dificultatea recunoscută şi generalizată de a edita şi de a vinde carte în România zilelor noastre".

Numai că în cazul meu şi al altor autori cu traduceri subvenţionate, banii cuveniţi au fost plătiţi de instituţii din străinătate preocupate ca traducătorii literaturii ţărilor lor să primească o plată onorabilă, editura neavînd decît rolul, la care *se angajează prin contract*, să-i transmită *integral* traducătorului. Nu era deci vorba de un profit pe care editura nu l-ar fi obţinut încă din vreo eventuală vînzare de carte (deşi nici în acest caz nu se înţelege cum plăţile întîrzie de doi-trei ani pentru cărţi de mult epuizate), ci de bani care nu-i aparţineau, şi pe care editura şi i-a însuşit, fără ca măcar să publice cartea care a fost editată în cele din urmă de Polirom. Chiar dacă aş vrea să găsesc un termen politicos pentru acţiunea respectivă, ea nu se poate numi decît furt.

Interesant a fost contextul în care editura mi-a dat totuşi cîteva milioane de lei, asigurîndu-mă că-mi va plăti restul în continuare, cînd îşi va mai fi rezolvat problemele. Întîrziind publicarea romanului, editura îşi pierduse drepturile şi proprietarii au încercat să-mi cîştige bunăvoinţa pentru ca, la rîndul meu, să-l conving pe José Saramago să nu le retragă cartea, apucîndu-se în acelaşi timp s-o tipărească fără aprobare. Agenta literară a lui Saramago a aflat însă, informată triumfalist chiar de un membru al editurii (uite ce facem noi, deşi avem probleme!) şi autorul le-a interzis publicarea. Atunci, aceeaşi doamnă care scrie atît de mişcător despre dificultăţile unei eroice edituri luptînd pentru marea cultură m-a copleşit cu o ploaie de insulte, uitînd evident să-mi remită restul de 1500$ pe care, repet, editura şi i-a însuşit ilegal.

Proprietara editurii invocă imaginea de prestigiu de care s-a bucurat zeci de ani Editura Univers printre cititori, imagine creată nu de actualii ei deţinători, ci de oamenii de cultură care au condus-o şi nu în ultimul rînd, de echipele de traducători pe care aceştia au ştiut să le adune în jurul lor.

Interesant ar fi de ştiut, însă, care este imaginea pe care o are astăzi editura în ochii zecilor de traducători pe care i-a înşelat, ai instituţiilor străine care au subvenţionat traducerile, ai autorilor publicaţi.

În ceea ce mă priveşte, cunosc părerea Institutului Cărţii din Lisabona şi a unui Premiu Nobel şi ea se reduce la un singur calificativ: „escroci".

Şi asta pentru că sustragerea unei părţi substanţiale a subvenţiei de traducere nu a fost un accident (şi nu mi s-a întîmplat numai mie), a fost o practică sistematică, repetată cu fiecare carte a lui José Saramago pe care am publicat-o la Univers. A fost nevoie de intervenţia energică a Institutului şi a autorului pentru ca una dintre cele patru subvenţii să-mi fie remisă integral.

Ar fi interesant, din acest punct de vedere, de comparat dublele contracte pe care le-a făcut editura: cu traducătorul, pe de o parte, şi cu instituţia de sponzorizare. Faţă de sponsori, editura afirmă că suma primită ca ajutor pentru traducere înseamnă numai un procent din suma ce-i va fi plătită traducătorului, din care, în realitate, dacă plăteşte un sfert, traducătorul ajunge pînă la urmă să finanţeze tot el publicarea cărţii, neprimind nici un fel de profit. De asemenea, editura este obligată să trimită sponsorilor o chitanţă cu semnătura traducătorului, confirmînd că a primit suma integrală, şi ar fi de ştiut cîte dintre aceste semnături au fost autentice şi cîte au fost obţinute prin presiuni de tot felul.

În încheiere, trebuie să spun că mă miră că instituţiile româneşti, nepăsătoare, fireşte, la problemele unei categorii de oameni atît de neînsemnate din punct de vedere electoral ca traducătorii de carte, dar atît de obsedate de „imaginea României în lume", nu bagă de seamă că imaginea cu pricina este erodată cu fiecare escroc care fură banii de la instituţii culturale guvernamentale străine şi al cărui comportament ajunge să fie cunoscut de oameni cu impactul internaţional al unui Premiu Nobel.

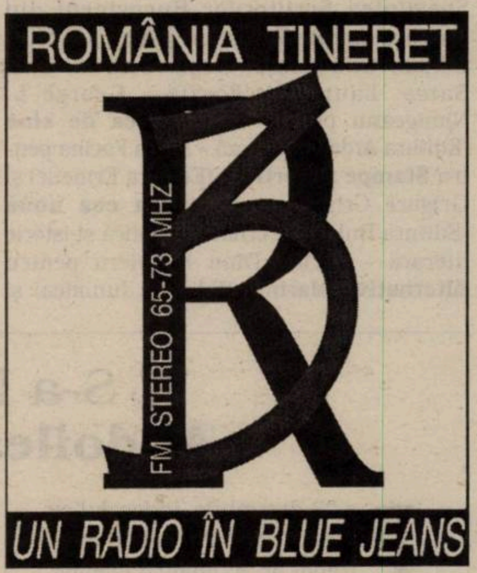

---

popor în costume tradiţionale sau cu scene militare din Războiul de Independenţă. Spre exemplificare, au fost proiectate desene şi acuarele de Szathmari şi Preziosi, picturi în ulei de Volkers, Kaiser, Schönberg şi Ajdukiewicz.

Prima seara s-a încheiat cu prelegerea susţinută de Brigitte Hamann din Viena, autoare a unor ample şi foarte populare monografii dedicate împărătesei Elisabeta a Austro-Ungariei – cea alintată cu numele de Sisi –, împăratului Maximilian al Mexicului şi tinereţii lui Hitler. Timp de două ore, monografista a ţinut o conferinţă despre prietenia dintre Carmen Sylva şi Sisi, despre vizitele inopinate şi *incognito* ale celei din urmă la Sinaia şi despre toate excentricităţile care o caracterizau. Cu real talent actoricesc – dar şi cu mult cabotinism – Brigitte Hamann a „interpretat", pe rînd, rolul celor două suverane, citînd din corespondenţa (pierdută!) a acestora şi din notele memorialistice ale unor martori ai epocii.

A doua zi a manifestării a debutat cu proiecţia filmului documentar din 1999 **Carmen Sylva – Prinţesa Rinului, Regina Carpaţilor**, în regia Marilenei Rotaru de la Televiziunea română, film produs de Wilfried H. Lang. Regizoarea a făcut o inspirată introducere peliculei ce urma sa fie vizionată şi a expus motivele care au determinat-o să o realizeze, aducînd, în acelaşi timp, mulţumiri domnului Lang, aflat în sală, el însuşi născut şi crescut în România, din care a scăpat, în chip spectaculos, la vîrstă fragedă, în timpul războiului, cînd trupele ruseşti spărseseră frontul şi începuseră ocuparea ţării.

A urmat un alt documentar, din 2003, **Martorul – Carol Pop de Szathmari**, în regia lui Gabriel Cobasnian, film recent laureat la categoria „Tradiţie", în cadrul festivalului de cinematografie militară – intitulat **Eserciti e Popoli** – de la Bracciano, Italia (9-15 noimebrie 2003). Proiecţiile s-au bucurat de mare succes, iar publicul a aplaudat cu căldură pe realizatori şi comentatori. A urmat o nouă serie de comunicări. Apreciata compozitoare Violeta Dinescu de la Oldenburg a vorbit despre **Carmen Sylva, George Enescu şi muzica în România**, iar Gabriele Samietz de la Posdam despre **Implicarea socială a mamei, regina Carmen Sylva**, în care a evidenţiat aportul suveranei la redescoperirea rădăcinilor naţionale, prin costumele populare pe care le îmbrăca adesea, prin încurajarea înfiinţării manufacturilor regale, precum şi prin actele ei de caritate, în timpul campaniei din 1877, ca „mama răniţilor", sau prin fondarea cartierului pentru orbi, Vatra Luminoasă.

În după-amiaza acestei zile, oaspeţii au fost invitaţi să viziteze Castelul Wilhelmshöhe unde se află o foarte bogată colecţie de pictură europeană din secolele XV-XVII, printre care se numărau opere de Robert Campin, Lucas Cranach, Albrecht Dürer, Joos van Cleve, Marten van Heemskerck, Karel van Mander, Gerrit Terborch, Frans Hals, Rembrandt, Rubens, Antonius van Dyck, Jacob Jordaens etc. Galeria aceasta este cotată ca a treia din Germania, după Bode Museum din Berlin şi Zwinger-ul din Dresda, din punct de vedere al importanţei şi al valorii lucrărilor.

Seara s-a încheiat cu un concert de cameră, dat tot în Lutherkirche, care are o acustică foarte bună. Un trio format din Hellmuth Vivell (pian), Otfrid Nies (vioară) şi Manfred Schumann (violoncel) a interpretat piese de Clara Schumann şi de Violeta Dinescu, ori a acompaniat pe soprana Christel Nies şi pe baritonul Christoph Sökler, cînd aceştia au cîntat lieduri de George Enescu şi de August Bungert, pe versuri de Carmen Sylva.

La Muzeul „Fraţii Grimm" fusese organizată o expoziţie cu lucrări ce purtau semnatura Reginei Elisabeta, unele chiar cu autograf, precum şi cu diverse alte volume, în limba germană, despre ţara şi poporul peste care domnise aceasta. Un foarte frumos afiş, care o reprezenta pe Carmen Sylva înveşmîntată în straie ţărăneşti de sărbătoare şi aşezată la şevaletul pe care executa miniaturile **Evangheliei** de la Curtea de Argeş – imagine datorată marelui fotograf bucureştean Franz Mandy –, a fost emblema conferinţei de la Kassel, regăsindu-se şi pe programul manifestării.

Evenimentul a fost onorat de Principele Ulrich zu Wied, persoană foarte distinsă, deloc rece sau arogantă, aşa cum te-ai aştepta să fie un descendent cu sînge albastru. Dimpotrivă, era foarte volubil şi comunicativ, păstrînd atît în fizionomie – fruntea înaltă şi boltită, carnaţia rubicondă şi ochii de un albastru azuriu, foarte penetranţi – cît şi în comportament, jovialitatea şi cordialitatea specifice Reginei-poete. Îmbrăcat într-o haină bavareză, cu guler şi paspoal verde, închisă cu nasturi din corn de cerb, Prinţul de Wied se arăta foarte atent şi interesat de toate comunicările. A adus cîteva fotografii de familie, pe care ne-a făcut cinstea să ni le arate şi pe care le-am comentat împreună, referindu-ne la autor, la data şi la locul în care fuseseră făcute .

Pregătită în cele mai mici detalii, cu meticulozitate germană, conferinţa **Carmen Sylva: Regină, Scriitoare, Mecenat** şi-a atins scopul, reunind cercetători din diverse domenii, care astfel s-au cunoscut şi şi-au împărtăşit rezultatul strădaniei studiilor lor, completînd cu date noi informaţiile cunoscute despre viaţa şi activitatea primei regine a României. Pentru anul viitor este preconizată publicarea în volum a comunicărilor susţinute în cadrul acestei manifestări.

În spaţiul ce invita la reverii infantile stăpînite de personajele din poveştile fraţilor Grimm, personalitatea Reginei Elisabeta – ea însăşi autoare de basme şi povestiri cu iz arhaic – s-a conturat cu pregnanţă şi a strălucit pe firmamentul spiritualităţii europene.

---

* *Vezi şi* ***Observator cultural*** *Nr. 197/02-08.12.2003, p. 21.*

Premii peste premii…

Avanlanşă! Către sfîrşitul lui 2003 n-a nins în România doar cu zăpadă, ci şi cu… premii literare! Iminenţa trecerii în anul 2004 i-a făcut – probabil – pe unii să se realizeze că a cam trecut timpul onorării apariţiilor editoriale din… 2002 (sic!), drept pentru care s-au pus pe treabă şi au pornit avalanşa. Iată – bunăoară – ce lauri au împărţit filialele întîrziate ale Uniunii Scriitorilor din România:

La Arad. Pentru Asociaţia Scriitorilor din Arad au jurizat „faimoşii" Horia Ungureanu (preşedinte), Ion Corlan şi Ioan Matiuţ. Au acordat un Premiu de excelenţă – lui Gheorghe Schwartz pentru întreaga operă; un Premiu de poezie – lui Petru M. Haş pentru **fărâme din PrOfET** (Editura Mirador) şi **wagram** (Editura Multimedia); un Premiu de proză – lui Traian Ştef pentru **Orbul şi dintele de aur** (Editura Paralela 45); un Premiu pentru traducere – lui Ondrej Ştefanko, pentru traducerea în limba slovacă a cărţii lui Ioan Flora, **Realitatea asediată** (**Obliehana skutocnost**, Editura Ivan Krasko şi ESA), pentru traducerea din slovacă în română a volumelor V.A. Hronec, **Rug** şi Milan Rufus, **Clopote şi alte poezii** (ambele la Editura Ivan Krasko); şi un Premiu de debut – Liei F. Faur pentru **Exerciţii de striptease** (poezie, Editura Mirador)…

La Suceava. Alt juriu „prestigios" la Societatea Scriitorilor Bucovineni din Suceava: Ion Beldeanu (preşedinte), Nicolae Cârlan, Onu Cazan, Doina Cernica, Emil Satco. Laureaţii: Poezie – George L. Nimigeanu pentru **Tămăduirea de sine** (Editura Ardealul); Proză – Anica Facina pentru **Stampe şi portrete** (Editura Ermetic) şi Grigore Crigan pentru **Casa cea nouă** (Editura Bukrek, Cernăuţi); Critică şi istorie literară – Adrian Dinu Rachieru pentru **Alternativa Marino**, (Editura Junimea) şi Sabina Fânaru pentru **Eliade prin Eliade** (Editura Universitas XXI); Publicistică – Constantin Hrehor pentru **Muntele mărturisitor** (Editura Timpul)…

La Craiova. Belşug de lauri şi în Bănie, la Asociaţia Scriitorilor din Craiova. Juriul: Marin Beşteliu (preşedinte), Ion Buzera, Ilarie Hinoveanu, Florea Miu, Constantin M. Popa. Premiile: Opera omnia – Sina Dănciulescu pentru antologia **Zilele una cu alta** (Editura Aius); Premiu de excelenţă – Florea Firan pentru întreaga activitate; Poezie – Ionel Ciupureanu pentru **Krampak** (Editura Cartea Românească); Proză – Ileana Roman pentru **Feminariu** (Editura Cartea Românească); Critică şi istorie literară – Ovidiu Ghidirmic pentru **Studii de literatură modernă şi contemporană** (Editura Scrisul Românesc); Debut – Ion Maria pentru **Patmos** (poezie, Editura Ramuri). S-a acordat chiar şi un premiu al Reprezentanţei Drobeta Turnu Severin: lui Emil Albişor pentru **Nunţile** (Editura – fireşte – Decebal)…

CopyRo iese din letargie… Societatea de gestiune colectivă a drepturilor de autor CopyRo, persoană juridică autonomă, controlată de preşedintele Uniunii Scriitorilor din România, Eugen Uricaru, şi de cercul său de apropiaţi, s-a trezit din letargie şi a acordat şi ea, la finele lui noiembrie 2003, premii pentru anul 2002. În palmares – distincţii pentru istorie, învăţămînt şi pedagogie, ştiinţe juridice, medicină, informatică, ştiinţe economice, ştiinţe exacte, ştiinţe agricole! Ba chiar şi cîteva cu profil mai literar!: pentru Mass media – Ilenei Mălăncioiu pentru **A vorbi într-un pustiu** (Editura Polirom); pentru Beletristică – lui Bogdan Suceavă pentru **Imperiul generalilor şi alte istorii** (Editura Dacia); şi pentru Critică şi istorie literară – lui George Gană pentru **Melancolia lui Eminescu** (Editura Fundaţiei Culturale Române)…

***România literară* se grăbeşte**. Înainte ca anul să se încheie şi apariţiile editoriale ale ultimelor luni să apuce să fie citite şi comentate, redacţia **României literare** s-a grăbit să acorde, pentru a doua oară, un premiu pentru nici mai mult, nici mai puţin decît „Cartea anului". De fapt, e vorba despre o opţiune subiectivă, „juraţii" fiind membrii redacţiei, între care unii critici literari, alţii… ba! Selecţia prealabilă, anunţată în revistă, a fost mai degrabă bizară, incluzînd două antologii de tip *opera omnia*, nepremiabile ca opere reprezentative pentru creaţia unui an literar (e vorba despre culegeri retrospective din poezia lui Mircea Ivănescu şi a lui Emil Brumaru), ca şi o singură traducere din sutele care s-au publicat de-a lungul lui 2003, zeci şi zeci dintre ele fiind veritabile evenimente (dar cea reţinută e semnată de… Gabriel Liiceanu, laureatul **României literare** de anul trecut!). Au mai fost „nominalizate" cărţi de Monica Lovinescu – **Jurnal**, Vol. 3, Matei Călinescu – **Portretul lui M**, Andrei Pleşu – **Despre îngeri** şi Mircea Cărtărescu – **Pururi tînăr, înfăşurat în pixeli**. Cîştigător a fost declarat **Jurnalul** Monicăi Lovinescu.

Academia e mai înceată, dar stîrneşte ecouri! De la festinul premial al sfîrşitului de an nu putea lipsi Academia Română. Mai lentă în mişcări, înalta instituţie şi-a decernat – însă – abia premiile pentru anul 2001!?! Lăsîndu-le la o parte pe cele ştiinţifice, iată distincţiile acordate pentru literatură: Premiul „Mihai Eminescu" – **Un război de o sută de ani** de Mariana Marin (cartea a apărut – însă – în 1981; în 2001 s-a publicat o a doua ediţie!) şi **Pleiada. Pléiades** de Romulus Vulpescu; Premiul „I.L. Caragiale" – **Cine l-a ucis pe Marx?** de Horia Gârbea; Premiul „Titu Maiorescu" – **Secvenţe critice contemporane** de Răzvan Voncu, **Căruţa lui Moromete** de Andrei Grigor şi **Concert de deschidere** de Daniel Cristea-Enache; Premiul „Ion Creangă" – **Vremelnicie pierdută** de Bogdan Popescu.

Cît prestigiu pot avea asemenea premii? Un răspuns s-a grăbit să ofere Elena Vlădăreanu în **Cotidianul** din 20 decembrie 2003, sub titlul **Premii fără cîştigători**: deşi „Preşedintele Academiei Române, Eugen Simion, este de părere că premiile date anual de instituţia pe care o conduce sînt cele mai prestigioase din cele date pe teritoriul României […] cum poţi să ai încredere într-o instituţie care îl premiază pe George Virgil Stoenescu (un poet de raftul al şaptelea), aşa cum s-a întîmplat anul trecut?". Constatînd clientelismul premiilor acordate, pentru critica literară, micului grup de fideli ai lui Eugen Simion, a reacţionat şi **Evenimentul zilei**, în ediţia din 28 decembrie 2003, într-un articol semnat de Luminiţa Marcu şi intitulat **Tinerii academişti**. Iată-l, *in extenso*: „Mă întreb de mult timp ce simt aceşti oameni relativ tineri, critici literari, asistenţi în universitate, şefi de edituri sau lucrători pe la Academia Română, care de ani şi ani de zile trebuie să ducă serviete, la propriu sau la figurat. Sînt oameni tineri pentru care orizontul valoric e limitat la şefii lor, indiferent dacă ei asta cred sau asta trebuie sa creadă. Acestor şefi le iau interviuri, le admiră cărţile, de la ei îşi primesc salariile. Şi după ce s-au dovedit băieţi buni, ei îşi iau şi recompensele: salarii mult prea mari în comparaţie cu prestaţia lor, premii care în mod normal vin la vîrste mai înaintate, onoruri care sînt de obicei ale senectuţii şi aşa mai departe. Am văzut un astfel de tînăr de curînd, la o emisiune tv, alături de Eugen Simion. Nici nu mai poţi să ai vreo polemică cu un astfel de om chinuit, obligat de alegerile umile pe care le-a făcut să stea în umbra marelui critic, un tînăr obedient pînă la absurd, copiind stilul vestimentar al maestrului rămas prin anii '60, un tînăr aflat în neputinţa contrazicerii, pentru că şeful e necruţător în răzbunările sale. I-am urmărit pe aceşti tineri, susţinuţi de bătrîni de la care au moştenit umilinţa, şi am văzut în textele lor că sînt obsedaţi de lucrurile pe care, din nefericire, au fost obligaţi să le facă: să asculte de cineva de sus, să caute mereu „şeful" în tot ceea ce se scrie, să nu creadă în ruptul capului în libertate şi în gesturi făcute fără interes. Astfel de tineri îşi primesc trista lor răsplată, vorba lui Eminescu, de vreo două ori pe an. De curînd s-au decernat Premiile Academiei Române. Premiul „Titu Maiorescu"(!) a fost decernat următorilor: Răzvan Voncu, Andrei Grigor şi Daniel Cristea-Enache. Aşa de tineri şi deja în Academie… Premiul „Ion Luca Caragiale": Horia Gârbea.

Mă fascinează în continuare cercul în care se învîrtesc aceşti cîţiva inşi din cultura română, meschinăria cu care-şi dau premii şi se adulează reciproc, ferocitatea animalieră cu care-şi atacă „duşmanii", lipsa totală a umorului, abilitatea cu care reuşesc să nu se plictisească ştiind mereu ei cu ai lor. Oricum, să vezi lîngă numele acestor tineri nefericiţi numele unor Caragiale şi Maiorescu, să-i vezi alăturaţi pe jurnalistul de la **Cronica Română** şi pe şeful Junimii sau **Concertul de deschidere** lîngă **Direcţia nouă** e mai mult decît suficient. Istoria literară are umorul ei şi tinerii academişti de azi nu scapă de ironia junimiştilor nici după 150 de ani"…

Tot la Academie: Pandrea pentru Pandrea. Totuşi, Academia a dovedit că are şi ea puţintel umor, căci Premiul „Petre Pandrea" a fost decernat… Nadiei Pandrea, şi anume pentru… **Petre Pandrea. Helvetizarea României**!…

S-a lansat
Al doilea desant!

Pe 23 decembrie, în localul cu nume caragialian „Mofturi", patronat de scriitoarea Iolanda Malamen, a avut loc lansarea volumului de proză scurtă **Al doilea desant**. Autori: Răzvan BICĂ, Mihaela BREBENEL, Dan Mircea CIPARIU, Luca DINULESCU, Ioana MĂNESCU, Mădălina PĂUN, Ana PETRESCU, Felicia RĂDULESCU, Dragoş SCHENKEL, Candid STOICA. Titlul s-a dorit aniversar: în decembrie 1983, deci în urmă cu 20 de ani, apărea **Desant '83**, culegerea „programatică" a „noului val" al prozei româneşti postmoderne. „Vinovatul" pentru apariţia celui de-**Al doilea desant** e Constantin Stan, unul dintre primii „desantişti", astăzi nu doar un reputat romancier, ci şi profesor la Facultatea de jurnalism din Universitatea Bucureşti. Cu studenţi ai săi, dar şi de la alte facultăţi, însă… nefilologice (comunicare şi relaţii publice, filozofie ş.a.m.d.), filologul Constantin Stan „îndrumă" de cîtva timp un cenaclu de proză, chiar la „Mofturi", marţea seara. În prefaţa la **Al doilea desant**, intitulată – alt rapel literar – **După 20 de ani**, el evocă fosta Junime condusă de Ovid S. Crohmălniceanu, ca şi **Desantul** din 1983, în care erau incluşi prozatori precum Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun, Gheorghe Iova, Gheorghe Ene, Emil Paraschivoiu, Stan însuşi, George Cuşnarencu, Nicolae Iliescu, Cristian Teodorescu şi destui alţii. Despre tinerii cenaclişti de astăzi (doar actorul Candid STOICA, aproape septuagenar, e o excepţie!), prefaţatorul vorbeşte – fireşte – cu simpatie, dar fără să supraliciteze: cartea e „volumaşul nostru", iar despre autori „nu ştiu cîţi dintre ei vor ajunge scriitori". Textele din sumar au prospeţimea, uneori şi şovăielile începutului. Promiţătoare sînt; dacă vor veni şi confirmările nu putem şti de pe-acum, căci – spunea cîndva un poet – „ce va fi în viitor/ deocamdată e sublim"…

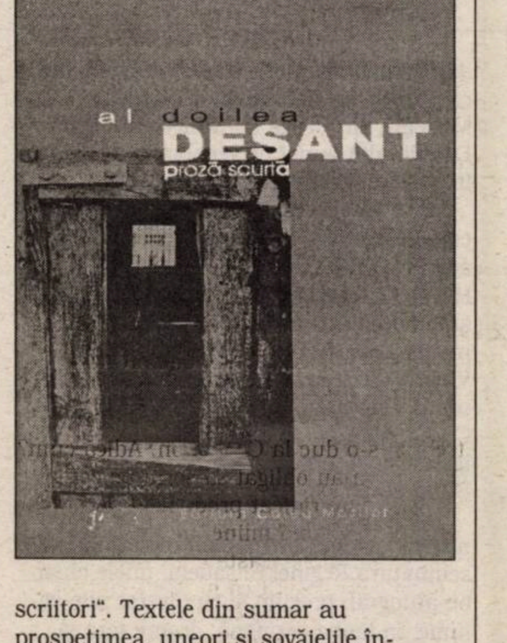
al doilea
DESANT
proză scurtă

La lansare au fost prezenţi opt dintre cei zece autori (au lipsit SCHENKEL şi STOICA), „desantiştii" din „promoţia 1983" Gheorghe Crăciun, Gheorghe Iova, Ion Bogdan Lefter, Emil Paraschivoiu şi Constantin Stan, precum şi scriitorii „nedesantişti" Vasile Andru, Marian Drăghici, Iolanda Malamen, Valeriu Pantazi, Elena Pasima, Eva Pervolovici, Bogdan O. Popescu, Simona Popescu şi alţii.

Despre Baudelaire şi Benjamin Fondane

Editura Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu în colaborare cu „Éditions Les Sept Dormants"din Leuven a publicat de curînd un scurt, dar dens eseu al profesorului Eugène Van Itterbeck (specialist în opera lui Emil Cioran): **Le „Baudelaire" de Benjamin Fondane**, pornind de la volumul lui Fondane **Baudelaire et l'experience du gouffre** (1947). Este vorba de o mică parte a unui proiect mai amplu, desfăşurat de-a lungul ultimilor 20 de ani…

Relaţia dintre gîndirea asupra modernităţii a lui Baudelaire („eroul fondator") şi Fondane este pusă în relaţie cu reflecţia filozofică nietzcheană şi post-nietzscheană, cu ideile şi meditaţia unor poeţi moderni precum Rimbaud, Valéry, T.S. Eliot, dar şi cu… Dante sau Aldous Huxley, în cadrul unui demers speculativ profund şi incitant despre gîndirea poetică modernă şi nu numai.

EUGÈNE VAN ITTERBEEK

LE "BAUDELAIRE"
DE
BENJAMIN FONDANE

Editura Universităţii "Lucian Blaga" Sibiu
Éditions Les Sept Dormants
Leuven

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)

- 8 ian., ora 18.30 – **Alchimistul**, dramatizare de Radu Macrinici după romanul omonim al lui Paulo Coelho. Regia: Anca Maria Colţeanu. Cu: Marius Stănescu, Constantin Cojocaru, Adriana Trandafir, Elvira Deatcu/Crina Mureşan, Sebastian Papaiani, Laurenţiu Lazăr, Mugur Arvunescu, Mircea Constantinescu, Pavel Bartoş, Ioan Bătinaş, Gabriel Pintilei, Toma Dănilă
- 9 ian., ora 18.30 – **Gaiţele** de Alexandru Kiriţescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Dorina Lazăr, Constantin Cojocaru, Ionel Mihăilescu, Marius Stănescu, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Elvira Deatcu/Paula Niculiţă, Antoaneta Zaharia, Petre Nicolae, Ana Maria Moldovan, Pavel Bartoş
- 10 ian., ora 18.30 – **De ce fierbe copilul în mămăligă** de Aglaja Veteranyi. Regia: Radu Afrim. Cu: Adriana Trandafir, Antoaneta Zaharia, Ada Milea, Ionel Mihăilescu, Oana Ştefănescu, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei, Dan Iosif, Marius Manea, Victor Cociorba
- 11 ian., ora 18.30 – **Veronika se hotărăşte să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho. Regia: Gelu Colceag. Cu: Cătălina Mustaţă, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureşan, Paula Niculiţă, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu, Ionuţ Kivu

TEATRUL MIC
(tel: 312.36.63)

- 8 ian., ora 19.00 – **Cum iubeşte cealaltă jumătate** de Alan Ayckbourn. Regia: Sanda Manu. Cu: Rodica Negrea, Adriana Şchiopu, Oana Ioachim, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Vitalie Bantaş
- 9 ian., ora 19.00 – **Spionul balcanic** de Dusan Kovacevic. Regia: Claudiu Goga. Cu: Dan Condurache, Coca Bloos, Cerasela Constantin, Mihai Dinvale, Eugen Cristian Motriuc
- 10 ian., ora 19.00 – **Baal** de Bertolt Brecht. Regia: Dragoş Galgoţiu. Cu: Cristian Iacob, Gheorghe Visu, Rodica Negrea, Ioana Abur, Vitalie Bantaş, Liliana Pană, Ilinca Manolache, Ovidiu Niculescu, Radu Zetu, Sorin Tofan, Bogdan Talaşman
- 11 ian., ora 11.00 – **Viitorul e maculatură** de Vlad Zografi. Regia: Nona Ciobanu. Cu: Mitică Popescu, Gheorghe Visu, Mihai Dinvale, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Mihaela Rădescu, Bogdan Talaşman, Liliana Pană, Radu Zetu, Vitalie Bantaş, Avram Birău, Nicolae Praida, Nicolae Ieremciuc/ ora 19.00 – **Pe gaura cheii** de Joe Orton. Regia: Moshe Yassur. Cu: Mihai Dinvale, Dan Condurache, Monica Mihăescu, Sorin Medeleni, Simona Mihăescu, Radu Zetu

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN
(tel. 315.89.80)

- 8 ian., ora 19.30 – Sala Rapsodia – **Costumele!...** Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dragoş Huluba, Silviu Biriş, Oxana Moravec, Dana Cavaleru, Andrei Vasluianu, Ion Parea, Violeta Totir, Ioana Visalon, Adriana Nicolae, Adelaida Zamfira, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Vlad Oancea

TEATRUL „ION CREANGĂ“
(tel: 211.85.90)

- 10 ian., ora 11.00 – **Crăiasa zăpezii** după H.Ch. Andersen. Regia: Boris Petroff. Cu: Marioara Sterian, Liliana Donici, Sibylla Oarcea, Mirela Busuioc, Ani Creţu, Dumitru Anghel, Cornelia Pavlovici, Daniel Tudorică
- 11 ian., ora 11.00 – **Hainele cele noi ale regelui**, adaptare după H.Ch. Andersen şi Evghenii Şvarţ. Regia: Beres Laszlo. Cu: Dumitru Anghel, Lucian Ifrim, Cerasela Constantin, Cristian Irimia, Daniel Tudorică, Gabriel Coveşeanu, Ilinca Atanasiu, Ioana Ginghină, Eduard Jighirgiu, Hetel Voicu Dumitru

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ
SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)

- 8 ian., ora 10.00 – **Frumoasa şi bestia**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan, Daniel Stanciu, Cristian Mitescu, Mariana Zaharia, Liliana Gavrilescu, Dora Ortelecan, Eugenia Barbu, Victor Bucur, Ioana Chelaru Popovici
- 9 ian., ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.C. Andersen. Regia: Gavril Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristian Mitescu, Eugenia Barbu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Victor Bucur, Mariana Zaharia
- 11 ian., ora 11.00 – **Capra cu trei iezi**, adaptare după Ion Creangă. Regia: Gabriel Apostol. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Cristian Mitescu, Liliana Gavrilescu, Mariana Zaharia, Claudiu Iordan

SALA LAHOVARI:
(tel.: 211.08.29)

- 7 ian., ora 10.00 – **Jack şi Vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Maria Varsami/Ioana Chelaru Popovici, Mihai Dumitrescu, Bruno Mastan
- 8 ian., ora 10.00 – **Ali Baba şi cei 40 de hoţi**, adaptare după **1001 de nopţi**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Ioan Brancu, Mihai Dumitrescu, Gabriel Apostol, Daria Gănescu, Paul Ionescu, Maria Varsami, Angela Filipescu, Bruno Mastan, Florentina Tănase, Alina Petrescu
- 9 ian., ora 10.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ioan Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Alina Petrescu
- 10 ian., ora 11.00 – **Ali Baba şi cei 40 de hoţi**

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL
SALA MARE:

- 8 ian., ora 19.00 – **Ubucureşti**, scenariu dramatic de Mona Chirilă, după **Conul Leonida faţă cu reacţiunea** de I.L. Caragiale şi **Ubu Rex** de Alfred Jarry. Direcţia de scenă: Mona Chirilă. Cu: Ovidiu Crişan, Adrian Cucu, Dan Chiorean, Emanuel Petran, Cristian Rigman, Cătălin Codreanu, Filip Odangiu, Rareş Stoica
- 10 ian., ora 19.00 – PREMIERĂ – **Statul plăcerii** de Görgey Gábor. Regia: Vadas László. Cu: Dragoş Pop, Angelica Nicoară, Adrian Drăguşin, Maria Munteanu, Sebastian Marina, Carmen Culcer, Maria Seleş, Ramona Dumitrean, Adriana Băilescu, Dan Chiorean, Adrian Cucu, Cătălin Codreanu, Cristian Rigman, Eva Crişan
- 11 ian., ora 20.00 – **Alcesta** de Euripide. Regia: Mihai Măniuţiu. Cu: Marius Bodochi, Ovidiu Crişan, Anton Tauf, Ramona Dumitrean, Miriam Cuibus, Cornel Răileanu, Dragoş Pop, Cristian Rigman, Elena Ivanca, Cristina Pardanschi, Viorica Mischilea, Irina Wintze, Maria Munteanu, Ileana Negru, Eva Crişan, Adriana Băilescu, Carmen Culcer, Alexandra Georgia Siegel, Lucia Wanda Toma, Adrian Cucu, Emanuel Petran, Ruslan Bârlea, Cătălin Codreanu, Virgil Müller, Adrian Drăguşin, Dan Chiorean şi studenţii: Cristina Răgoşcă, Anca Gotzi, Romina Merei, Patricia Boaru, Cristian Grosu, Andrei Zagorodnîi, Marian Parfeni, Radu Văduva, Rareş Abraham

CONSTANŢA

TEATRUL OVIDIUS

- 8 ian., ora 19.00 – **Hotel** de Ray Cooney. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Vasile Cojocaru, Lică Gherghilescu, Diana Lupan, Iulian Enache, Radu Niculescu, Liviu Manolache, Laura Iordan, Mirela Klein, Cosmin Mihale, Alexandru Mereuţă
- 11 ian., ora 19.00 – **Melissa**, după o piesă a lui Nikos Kazantzakis. Regia: Gavril Borodan. Cu: Vasile Cojocaru, Emanuel Cristoiu, Alexandru Axente, Nucu Stîngaciu, Laura Iordan, Diana Cheregi, Laura Crăciun, Iulian Lincu, Radu Niculescu, Eugen Mazilu, Diana Lupan, Marian Bucur, Daniela Vitcu, Cosmin Mihale, Mihai Zară-Pena, Răzvan Radu, Gabriela Bucur, Mirela Klein, Clara Ghiuvelechian, Codruţa Stănescu, Alina Crăiţă, Bogdan Burduf, Andrei Cantaragiu, Mihai Dumitriu, Daniel Ciulei

TIMIŞOARA

OPERA ROMÂNĂ

- 12 ian., orele 10.00 şi 12.00 – **Fetiţa cu chibrituri**, dramatizare de Angel Cârstea, după povestea cu acelaşi nume de H.Chr. Andersen. Regia: Gheorghe Vâlceanu. Cu: Marica Herman, Dan Mirea, Constantin Bery, Florin Ruicu, Gianina Iconaru, Marian Treţ, Delia Lazăr, Florin Ibraşi, Sorin Fruntelată, Cristina Konig. Spectacol al Teatrul „G.A. Petculescu“, Reşiţa

FILM

6-8 ianuarie

BUCUREŞTI

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Patria/ orele: 9.00, 13.00, 17.00, 21.00/ Cotroceni/ orele: 10.00, 13.30, 17.00, 21.00
- **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
- **Stăpînul inelelor: Cele două turnuri**, SUA, 2002. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen/ Luceafărul/ orele: 11.30, 15.00, 18.30
- **S.W.A.T – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.45
- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott, Thomas Ian Nicholas/ Corso/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.45
- **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski. Cu: Keanu Reeves, Carrie-Anne Moss, Laurence Fishburne, Harold Perrineau jr., Hugo Weaving, Jada Pinkett Smith, Matt McColm, Monica Bellucci/ Festival/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 18.45
- **Alex şi Emma**, SUA, 2003. Regia: Rob Reiner. Cu: Kate Hudson, Luke Wilson, David Paymer, Rob Reiner, Sophie Marceau/ Gloria/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Looney Tunes: Noi aventuri**, SUA, 2003. Regia: Joe Dante. Cu: Brendan Fraser, Heather Locklear, Jenna Elfman, Steve Martin, Bob Bergen, Joan Cusack, Joe Alaskey, Timothy Dalton/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ Cultural/ orele: 13.30, 16.00, 18.30
- **Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Lumina/ orele: 10.30, 12.15, 14.00, 15.45, 17.30, 19.15

INTERNET

Odiseea ratelor în România (II)

Happy end (?!)

Amicul meu şi-a ţinut promisiunea şi mi-a trimis alte două e-mail-uri în care îmi povesteşte cum s-au încheiat peripeţiile sale.

Luni dimineaţa merg iar la magazin, nu de alta dar Isărescu marcase deja nişte puncte şi luase avans în faţa mea. Mă duc la tipul cu care vorbisem sîmbătă şi el se apucă să sune la cele cîteva magazine din reţea să afle dacă două din produsele cerute de mine sînt disponibile. După trei minute apare!!! zicînd că a sunat peste tot [şi a prins aşa de repede legătura, nicăieri nu suna ocupat, nu?] şi zice... „sorry, nu sînt pe nicăieri! Dar o parte dintre produsele dorite vor apărea cu siguranţă săptămîna aceasta“. Tot el: „mergeţi acasă, vă sunăm noi“.

Merg acasă, ce să fac. Iau iar *site*-ul magazinului la analizat să caut alte produse, dar îmi vine ideea să dau la rîndul meu telefoane la magazinele din reţeaua lor. Evident, găsesc produsele pe care le căutam, perfect logic nu!?!?

Mă reîntorc la Marele Magazin, îl mîrîi bine pe deşteptu' ăla de vînzător şi îi zic să treacă produsele pe foaia de comandă şi să le rezerve pe loc pe numele meu. Tipul se conformează, că mă văzuse nervos, şi dispare în spate vreo zece minute. Reapare cu un coleg care mă ia la rost apropo de un produs rezervat încă de sîmbătă. Că de ce i-l ţin blocat/rezervat, că erau şi alţii doritori să-l cumpere. Îl privesc deja indiferent [aventurile astea te călesc, te fac bărbat – indiferent de sex – şi poţi privi lumea de sus, cu detaşare flegmatică] şi îi zic că am prioritate la achiziţionare, nu e vina mea că sînt colegii lui incapabili să caute nişte produse. Mai mîrîie ceva şi pleacă.

În fine, spre final facem factura proformă cu produsele alese de mine. În 3 exemplare. O copie rămîne la ei, originalul la mine, o copie semnată în fals!!!!! trebuia s-o duc la Credisson. Adică cum? Simplu: m-au obligat să scriu pe copia facturii: „Am ridicat produsele“ şi să semnez!!!!! Deşi, abia mîine, marţi, le voi lua – sper. Mi-au zis: „asta e înţelegerea cu banca, staţi liniştit că mîine veniţi cu factura în original şi le luaţi“...

În fine, nu mă mai mir, semnez... Mă duc iar „unde e lumea aia multă“ şi mănghesui. În juma de oră primesc contractul, aflu că la 15 milioane cît fac produsele, eu voi plăti 10 milioane dobîndă, deci 25 suma totală... Ca fapt divers, nimeni nu se obosea să întrebe care este dobînda băncii, toţi se băteau să obţină un credit cu ochii închişi, parcă era moca. Şi-l întreb pe pămpălăul ăla de funcţionar: „asta e tot?“. El: „da“. Mă duc la Marele Magazin fluturînd victorios contractul cu banca şi întreb cînd pot veni după produse, la ce oră. Tipul de acolo mirat: „păi aţi şi rezolvat cu banca?“. Eu, uşor iritat: „da, desigur!“. El: „păi unde este foaia de acreditare, văd ca aveţi doar contractul“. Upssss!!!

Zic: „ce e aia foaie de acreditare, mi s-a spus că nu mai am nevoie de altceva...“. Sînt lămurit că mai trebuie un document. Mă întorc la pămpălău, mănghesui gregar în masa de oameni de acolo, mai aveau un pic şi mă linşau, în spiritul toleranţei de sărbători!! Întreb de foaia aia. Funcţionarul îmi zice că pentru aia trebuie să vin marţi la patru, asta fără măcar să-mi arunce o privire se-nţelege.

Acum, am avansat bine, dar tot îi simt răsuflarea lui Isărescu în ceafa mea. Sper ca marţi să rezolv tot, dar sînt sceptic...

Marţi, amicul meu a rezolvat, desigur cu alte mici peripeţii, prea mici în raport cu ce am relatat pînă aici. A rămas cu mai multe nelămuriri, cu o rată gigantică pe care o va plăti cuminte lună de lună timp de trei ani şi cu regretul că barza survola România în ziua naşterii sale.

Ovidiu DRĂGHIA
odraghia@hotmail.com

▌**Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl, Katrin Sass/ Europa/ orele: 12.00, 14.00, 16.30, 19.00
▌**Dogville**, SUA, 2003. Regia: Lars Von Trier. Cu: Nicole Kidman, Lauren Bacall, Ben Gaxara, James Caan, Patricia Clarkson, Paul Bettany, Philip Baker Hall, Udo Kier/ Studio/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)
▌**Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ orele: 16.30, 20.00
▌**Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl, Katrin Sass/ orele: 13.45, 18.30
▌**Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ orele: 16.15, 21.15
▌**Alex şi Emma**, SUA, 2003. Regia: Rob Reiner. Cu: Kate Hudson, Luke Wilson, David Paymer, Rob Reiner, Sophie Marceau/ ora 19.15
▌**Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould, Mark Harmon, Rosalind Chao, Stephen Tobolowsky/ orele: 14.15, 21.30
▌**Divorţul**, 2003. Regia: James Ivory. Cu: Kate Hudson, Naomi Watts, Glenn Close, Matthew Modine, Rona Hartner, Stockard Channing, Thierry Lhermitte/ ora 16.30
▌**S.W.A.T – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ orele: 15.30, 18.15, 20.45
▌**Stewardesa**, SUA, 2003. Regia: Bruno Barreto. Cu: Gwyneth Paltrow, Candice Bergen, Christina Applegate, Kelly Preston, Mark Ruffalo, Mike Myers, Rob Lowe/ orele: 15.45, 20.15
▌**Facerea de bine**, SUA, 2002. Regia: Bob Rafelson. Cu: Samuel L. Jackson, Milla Jovovich, Doug Hutchison, Stellan Skarsgard/ orele: 13.30, 18.00, 22.15
▌**În căutarea lui Nemo**, SUA, 2003. Regia: Andrew Stanton. Cu: Albert Brooks, Ellen DeGeneres, Alexander Gould, Allison Janney, Vicki Lewis, Willem Dafoe/ orele: 13.45, 19.00
▌**Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ orele: 16.00, 21.15
▌**Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ orele: 13.30, 14.30, 17.30, 18.30, 21.30, 22.30
▌**Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ orele: 15.00, 19.15, 21.45
▌**Looney Tunes: Noi aventuri**, SUA, 2003. Regia: Joe Dante. Cu: Brendan Fraser, Heather Locklear, Jenna Elfman, Steve Martin, Bob Bergen, Joan Cusack, Joe Alaskey, Timothy Dalton/ ora 17.15
▌**Băieţi răi 2**, SUA, 2003. Regia: Michael Bay. Cu: Martin Lawrence, Will Smith, Gabrielle Union, Joe Pantoliano, Jordi Molla, Michael Bay, Peter Stormare/ orele: 14.00, 19.30, 22.30
▌**Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski. Cu: Keanu Reeves, Carrie-Anne Moss, Laurence Fishburne, Harold Perrineau jr., Hugo Weaving, Jada Pinkett Smith, Matt McColm, Monica Bellucci/ ora 16.45

INSTITUTUL FRANCEZ

▌6, 7, 8 ian., orele 17.00 şi 20.00 – Sala „Elvira Popescu" – **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl, Katrin Sass. Înaintea filmului se proiectează scurt metrajul **Filmul... cum era?**, România, 1999. Regia: Gabriel Sârbu. Cu: Vlad Oancea, Doru Niţescu

ARAD

▌**S.W.A.T – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Dacia
▌**Călugăr antiglonţ**, SUA, 2003. Regia: Paul Hunter. Cu: Chow Yun-Fat, Seann William Scott, Jaime King, Mako/ Mureşul

BACĂU

▌**S.W.A.T – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
▌**Dumnezeu pentru o zi**, SUA, 2003. Regia: Tom Shadyac. Cu: Jim Carrey, Morgan Freeman, Catherine Bell, Jennifer Aniston, Lisa Ann Walter, Philip Baker Hall/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUŞ

▌**Asasin în slujba legii**, SUA, 2003. Regia: Michael Oblowitz. Cu: Steven Seagal, Corey Johnson, Kevin Dunn, Michelle Goh/ Bihorul

CRAIOVA

▌**Facerea de bine**, SUA, 2002. Regia: Bob Rafelson. Cu: Samuel L. Jackson, Milla Jovovich, Doug Hutchison, Stellan Skarsgard/ Patria
▌**Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott, Thomas Ian Nicholas/ Modern
▌**Mai furios, mai iute**, SUA, 2003. Regia: John Singleton. Cu: Eva Mendes, Paul Walker, Cole Hauser, Devin Aoki, Michael Ealy/ Jean Negulescu

DEVA

▌**Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould, Mark Harmon, Rosalind Chao, Stephen Tobolowsky/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

▌**Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

▌**Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Flacăra

LUGOJ

▌**Looney Tunes: Noi aventuri**, SUA, 2003. Regia: Joe Dante. Cu: Brendan Fraser, Heather Locklear, Jenna Elfman, Steve Martin, Bob Bergen, Joan Cusack, Joe Alaskey, Timothy Dalton/ Victoria

ORADEA

▌**Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ Libertatea, Sala A
▌**Terminator 3: Supremaţia Roboţilor**, SUA, 2003. Regia: Jonathan Mostow. Cu: Arnold Schwartzenegger, Claire Danes, Kristanna Loken, Nick Stahl/ Libertatea, Sala B
▌**8 mile**, SUA, 2002. Regia: Curtis Hanson. Cu: Eminem, Brittany Murphy/ Patria
▌**Blonda de la drept 2**, SUA, 2003. Regia: Charles Herman-Wurmfeld. Cu: Reese Witherspoon, Jennifer Coolidge, Luke Wilson, Regina King, Sally Field/ Transilvania

PETROŞANI

▌**Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski. Cu: Keanu Reeves, Carrie-Anne Moss, Laurence Fishburne, Harold Perrineau jr., Hugo Weaving, Jada Pinkett Smith, Matt McColm, Monica Bellucci/ Parîngul

PIATRA NEAMŢ

▌**Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ Dacia/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

REŞIŢA

▌**Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003. Regia: Gore Verbinski. Cu: Orlando Bloom, Johnny Depp, Keira Knightley, Geoffrey Rush, Jack Davenport, Jonathan Pryce/ Dacia

SLATINA

▌**Maria**, România, 2003. Regia: Călin Netzer. Cu: Diana Dumbravă, Horaţiu Mălăele, Florin Călinescu, Florin Zamfirescu, Luminiţa Gheorghiu, Rona Hartner, Şerban Ionescu/ Alutus

TIMIŞOARA

▌**Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Capitol
▌**Lara Croft Tomb Raider: Leagănul vieţii**, SUA, 2003. Regia: Jan de Bont. Cu: Angelina Jolie, Chris Barrie, Djimon Hounsou, Gerard Butler/ Timiş
▌**Îngerii lui Charlie: În goana mare**, SUA, 2003. Regia: McG. Cu: Cameron Diaz, Drew Barrymore, Lucy Liu, Bernie Mac, Crispin Glover, Demi Moore, Matt LeBlanc, Pink, John Forsythe/ Studio

TÎRGU JIU

▌**Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Victoria

9-12 ianuarie

BUCUREŞTI

▌**Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
▌**Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Patria/ orele: 9.00, 13.00, 17.00, 21.00
▌**S.W.A.T – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Luceafărul/ orele: 11.30, 14.00, 16.30, 19.00
▌**Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003. Regia: Gore Verbinski. Cu: Orlando Bloom, Johnny Depp, Keira Knightley, Geoffrey Rush, Jack Davenport, Jonathan Pryce/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
▌**Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Corso/ orele: 11.00, 13.00, 15.00,17.00, 19.00, 20.45/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00
▌**Chicago**, SUA, 2002. Regia: Rob Marshall. Cu: Catherine Zeta-Jones, Richard Gere, Renee Zellweger, Colm Feore, John C. Reilly, Lucy Liu, Mya, Queen Latifah, Taye Diggs/ Festival/ orele: 11.00, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
▌**Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie

Costume cu "purici" made în România!...

COSTUMELE!
Joi 08.01/h:19.30

Două succese, un singur Puric Dan!

MADE ÎN ROMÂNIA
Joi 15.01/h:19.30

... la Centrul Cultural European (Sala Rapsodia, str. Lipscani 53, tel.: 315.89.80)

Parteneri media:
OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN, COTIDIANUL, RADIO BUCUREŞTI, RADIO FUN, e-FLUX, PORT.ro

Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Gloria/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott, Thomas Ian Nicholas/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Alex şi Emma**, SUA, 2003. Regia: Rob Reiner. Cu: Kate Hudson, Luke Wilson, David Paymer, Rob Reiner, Sophie Marceau/ Cultural/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00
- **Stăpînul inelelor: Cele două turnuri**, SUA, 2002. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen/ Lumina/ orele: 10.00, 12.45, 15.45, 18.45
- **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl, Katrin Sass/ Europa/ orele: 12.00, 14.00, 16.30, 19.00
- **In America**, SUA, 2002. Regia: Jim Sheridan. Cu: Samantha Morton, Paddy Considine, Djimon Hounsou, Emma Bolger, Sarah Bolger/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

ARAD

- **Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Dacia
- **Dumnezeu pentru o zi**, SUA, 2003. Regia: Tom Shadyac. Cu: Jim Carrey, Morgan Freeman, Catherine Bell, Jennifer Aniston, Lisa Ann Walter, Philip Baker Hall/ Mureşul

BACĂU

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Central/ orele: 10.00, 14.00, 18.00
- **Liga**, SUA, 2003. Regia: Stephen Norrington. Cu: Sean Connery, Stuart Townsend, Peta Wilson, Jason Flemyng, Max Ryan, Shane West, Tony Curran/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUŞ

- **Liga**, SUA, 2003. Regia: Stephen Norrington. Cu: Sean Connery, Stuart Townsend, Peta Wilson, Jason Flemyng, Max Ryan, Shane West, Tony Curran/ Bihorul

CRAIOVA

- **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Patria
- **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski. Cu: Keanu Reeves, Carrie-Anne Moss, Laurence Fishburne, Harold Perrineau jr., Hugo Weaving, Jada Pinkett Smith, Matt McColm, Monica Bellucci/ Modern
- **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003. Regia: Gore Verbinski. Cu: Orlando Bloom, Johnny Depp, Keira Knightley, Geoffrey Rush, Jack Davenport, Jonathan Pryce/ Jean Negulescu

DEVA

- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Asasin în slujba legii**, SUA, 2003. Regia: Michael Oblowitz. Cu: Steven Seagal, Corey Johnson, Kevin Dunn, Michelle Goh/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ Flacăra

LUGOJ

- **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Victoria

ORADEA

- **S.W.A.T – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Libertatea, Sala A
- **Looney Tunes: Noi aventuri**, SUA, 2003. Regia: Joe Dante. Cu: Brendan Fraser, Heather Locklear, Jenna Elfman, Steve Martin, Bob Bergen, Joan Cusack, Joe Alaskey, Timothy Dalton/ Libertatea, Sala B
- **Stăpînul inelelor: Cele două turnuri**, SUA, 2002. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen/ Patria
- **Hulk uriaşul**, SUA, 2003. Regia: Ang Lee. Cu: Jennifer Connelly, Eric Bana, Brooke Langton, Lou Ferrigno, Nick Nolte, Sam Elliott/ Transilvania

PETROŞANI

- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott, Thomas Ian Nicholas/ Parîngul

PIATRA NEAMŢ

- **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 20.00

REŞIŢA

- **În căutarea lui Nemo**, SUA, 2003. Regia: Andrew Stanton. Cu: Albert Brooks, Ellen DeGeneres, Alexander Gould, Allison Janney, Vicki Lewis, Willem Dafoe/ Dacia

SLATINA

- **Facerea de bine**, SUA, 2002. Regia: Bob Rafelson. Cu: Samuel L. Jackson, Milla Jovovich, Doug Hutchison, Stellan Skarsgard/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Capitol
- **Risc extrem**, SUA, 2002. PREMIERĂ. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Timiş
- **Femeia fatală**, SUA, 2002. Regia: Brian De Palma. Cu: Antonio Banderas, Rebecca Romijn-Stamos/ Studio

TÎRGU JIU

- **Examen**, România, 2003. Regia: Titus Muntean. Cu: Gheorghe Dinică, Marius Stănescu, Alexandra Mutu, Clara Vodă, Coca Bloos, Gheorghe Visu, Valentin Uritescu/ Victoria

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

- 7 ian., ora 18.30 – **Spărgătorul de nuci**, spectacol de balet. Muzica: P.I. Ceaikovski
- 8 ian., ora 18.30 – **Bărbierul din Sevilla** de G. Rossini
- 9 ian., ora 18.30 – **Falstaff** de G. Verdi
- 10 ian., ora 18.30 – **Cenuşăreasa**, spectacol de balet. Muzica: Serghei Prokofiev
- 11 ian., ora 18.30 – **Tosca** de G. Puccini

CONCERTE

BUCUREŞTI

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE

- 8 ian., ora 19.30 – Studioul de concerte „Mihail Jora" – Pro Contemporania şi Noul Suprarealism, **concert** prezentat în cadrul celei de a 16-a ediţii a festivalului Wien Modern 2003. În program lucrări de: **Irinel Anghel**, **Sorin Lerescu**, **Andrei Kivu**, **Andrzej Krzanowski**, **Ana-Maria Avram**

CLUJ-NAPOCA

STUDIOUL TERITORIAL DE RADIO CLUJ

- 11 ian., ora 19.00 – Sala de concerte – **recital** de pian susţinut de Mariusz Adamczak şi Milena Kedra-Adamczak

TIMIŞOARA

FILARMONICA BANATUL

- 9 ian., ora 19.00 – **concert** simfonic. Dirijor: Lev Vernic (Lituania). Solistă: Vanda Albotă. În program lucrări de: **Schubert**, **Grieg**, **Brahms**

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – expoziţie de grup a artiştilor Filialei din Iaşi, **pictură** şi **sculptură**, pînă în 17 ian.

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Parter – Gheorghe Dobre, **pictură**, pînă în 7 ian./ Titularizări membrii U.A.P., **artă decorativă**, 8-21 ian.

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – Petru Damir, **pictură**, pînă în 6 ian./ Primi în U.A.P., **artă decorativă**, 7-20 ian.

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Eugenia Hagiu Andrei, **grafică**, pînă în 6 ian./ Proiect curator critic de artă Oana Tănase, 7-20 ian.

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Vasile Rata, **pictură**, 6-19 ian.

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – *Spectacol*, Maria Oteteleşanu, **scenografie**, 6-26 ian.

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – Letiţia Oprişan, **pictură**, pînă în 7 ian./ Bogdana Contraş, **pictură**, 8-29 ian.

GALERIA NOUĂ (Str. Academiei 15, tel: 313.51.11) – *Human Interaction*, Irina Botea, pînă în 17 ian.

GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84, tel.: 208.22.22) – Paul Neagu, **pictură**, **serigrafie**, **sculptură**, pînă în martie 2004

GALERIA GALERIA (Str. G-ral Budişteanu Nr. 10, tel: 212.88.64) – *Imperatores. Fragmente*, Alexandru Rădvan, pînă în 9 ian. Eveniment organizat în colaborare cu H'Art Gallery

H'ART GALLERY (Str. Mihai Eminescu Nr. 105-107, tel: 210.83.51) – *Redescoperirea frumuseţii nudului*, Dumitru Gorzo, pînă în 10 ian.

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (tel: 313.30.30) – Corp Ştirbei, Galeria Naţională – *Grafica modernistă în România anilor 1930-1940*, pînă în martie 2004/ Corp Ştirbei – Viorel Mărginean, **pictură**, **desen**, **obiect**, pînă în 31 ian./ Corp Kretzulescu – Alexandru Ciucurencu, **pictură**, pînă la sfîrşitului lunii ian./ Corp Central – *Două rituri, aceeaşi veneraţie creştină*, **pictură** şi **artă decorativă**, pînă în 8 ian.

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ CONTEMPORANĂ (KALINDERU MEDIALAB) – *Emotional architecture*, Călin Dan, pînă în 24 ian.

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 12) – *Marea Unire – 1918*, **obiecte de patrimoniu**, pînă în 15 ian.

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1) – *Grafică poloneză contemporană*, expoziţie cu lucrări aparţinînd profesorilor şi studenţilor Academiei de Arte Frumoase din Varşovia, pînă în 15 ian./ *In memoriam Mihai Tofan – un scenograf pentru o ţară*, **scenografie**, pînă în februarie

MUZEUL ŢĂRANULUI ROMÂN (Şos. Kiseleff Nr. 3) – Sala Acvarium – Gheorghe Ciobanu, **pictură**, pînă în 12 ian./ expoziţia Liceului de Arte Plastice „N. Tonitza", pînă în 12 ian.

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Icoana Naşterii – Naşterea Icoanei*, expoziţie de grup, pînă în luna aprilie

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Galeria artelor – Claudia Mladin Bunea şi Traian Boldea, **tapiserie** şi **pictură**, pînă în 8 ian.

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Anuala artiştilor plastici băcăuani, pînă în 15 ian.

BISTRIŢA

GALERIILE DE ARTĂ (Piaţa Centrală Nr. 24) – *Horia Bernea* în colecţia dr. Sorin Costina, pînă în 25 ian. Curator: Oliv Mircea

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Salonul de pictură şi sculptură, pînă în 6 ian.

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – expoziţie de grup a artiştilor membrii ai filialei din Piatra Neamţ, pînă în 15 ian.

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – Tîrgul anual de artă al filialei U.A.P. „Rm. Vîlcea", pînă în 15 ian.

SIBIU

MUZEUL BRUCKENTHAL (Str. Tribunei Nr. 4) – Galeria de artă contemporană – *Pietonul praghez*, Jiri Vsetecka, **fotografie**, pînă în 9 ian.

TIMIŞOARA

GALERIA MANSARDA (Facultatea de Arte a Universităţii de Vest, Str. Oituz Nr. 4) – *Călător în Timişoara*, Ştefan Câlţia, pînă în 9 ian. Eveniment organizat în colaborare cu Galeria Posibilă (Bucureşti)

LICITAŢII

BUCUREŞTI

CASA ALIS

- 11 ian., ora 11.00 – licitaţie de opere de artă. Printre lucrări:
- sculptură: **L. Hujer**, „Archimedes", relief în bronz (105 euro); **Alexandru Călinescu**, „Portret", ipsos (105 euro)
- pictură-grafică: **Raul Egon Lebel**, „Stradă", monotip (80 euro); **Ion (Alin) Gheorghiu**, „Grădină suspendată" (180 euro); **S.G. Barcan**, „Pe mare", ulei pe pînză (305 euro); **George Catargi**, „Iatac", ulei pe lemn (155 euro); **Paul Miracovici**, „Natură moartă cu gîscă", ulei pe carton (355 euro); **Mişu Teişanu**, „Casă cu flori", pastel (380 euro); **Vladimir Frimu**, „Vechi şi nou", ulei pe pînză lipită pe carton (305 euro); **Ion Bitzan**, „Compoziţie", tehnică mixtă (130 euro); **Constantin Isachie (Popescu)**, „Iarnă gri", ulei pe carton (180 euro); **George Zlotescu**, „Autoportret", ulei pe carton (195 euro); **Adina Paula Moscu (Melinte)**, „Portretul Rodicăi Palade", ulei pe pînză (310 euro); **Rudolf Schweitzer-Cumpăna**, „Lotci pescăreşti", cărbune (180 euro); **F. Neumann**, „Băile Herculane", litografie color (105 euro); **Corneliu Baba**, „Regele nebun", tehnică mixtă (400 euro); **Dan Ialomiţeanu**, „Ruine în Bucureşti", tehnică mixtă (125 euro); **Dobay Ferenc**, „Natură statică", ulei pe carton (155 euro); **Helene David**, „Golf", ulei pe pînză (380 euro); **N. Georgescu**, „Ofiţerul rănit", ulei pe lemn (155 euro); **Ştefan Popescu**, „Sălcii în Deltă", tuş (130 euro); **George Apostu**, „Nud", cărbune (115 euro); **Ion Musceleanu**, „La mare", acuarelă (205 euro); **Dimitrie Hârlescu**, „În familie", ulei pe pînză (680 euro); **R. Maximilian**, „Piaţă în Cernăuţi", ulei pe carton (375 euro); **August Geiger**, „Burgtheater", acuarelă (155 euro); **Eugen Bagues**, „Doamnă şezînd", cărbune (305 euro); **Magdalena Rădulescu**, „Dansatoare", tehnică mixtă (150 euro); **Luigi Loir**, „Lac de munte", acuarelă (405 euro); **Pan(dele) Ioanid**, „Horă", ulei pe carton (130 euro); **Ion Lucian Murnu**, „Peisaj marin", ulei pe carton (130 euro); **Constion**, „Peisaj oriental", ulei pe carton (660 euro); **Henri Visconte**, „Pe plajă", ulei pe carton (260 euro); **Mişu Teişanu**, „Apus de soare", ulei pe carton (210 euro); **Garay Akos**, „Bătrîn cu pipă", ulei pe carton (180 euro); **Ignat Bednarik**, „La piaţă", acuarelă (355 euro); **Pan Ioanid**, „Ţigancă", ulei pe carton (250 euro); **Szapos Sandor**, „Compoziţie istorică", ulei pe carton (650 euro)
- operele vor fi expuse în zilele de 9, 10 ian., orele 10.00-18.00

TV

ROMÂNIA 1

- 7 ian., orele 16.10-16.55 – **Ex libris**. Realizator: Ioana Drăgan

TVR CULTURAL

- 7 ian., ora 21.45 – Teatru TV – **Straniu paradis**, după nuvela **Strania domnişoară Ruth** de Laurenţiu Fulga. Regia: Constantin Dicu. Cu: Emil Hossu, Victor Rebengiuc, Ileana Predescu
- 8 ian., ora 20.00 – **Idei în libertate: Scriitorii şi securitatea, mărturii din propriul dosar de urmărire**. Invitat: Nicolae Manolescu. Prezintă: H.-R. Patapievici
- 9 ian., ora 21.45 – Spectacol de operă – **Macbeth** de G. Verdi. Cu: Renato Bruson, Carlo Colombara, Maria Guleghina, Marcela Polidori, Roberto Alagna. Dirijor: Riccardo Muti
- 10 ian., ora 21.45 – Film artistic – **Henric al V-lea**. Regia: Laurence Olivier. Cu: Laurence Olivier, Robert Newton, Renee Asherhon
- 11 ian., ora 15.50 – Teatru TV – **Scapino** de Molière. Cu: Horaţiu Mălăele, Mircea Constantinescu, Valentin Teodosiu. Regia: Alexandru Dabija. Regia TV: Domniţa Munteanu

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

Articolele cititorilor noştri

Enciclopedism *on line*

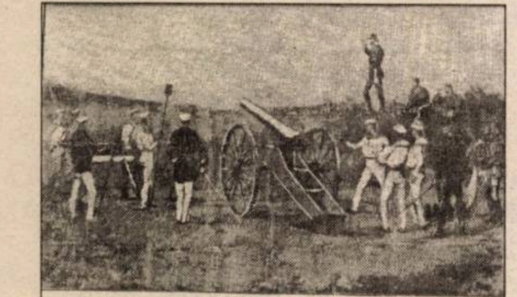

Bateria Carol I la Calafat 1877
ghiotantul de Flotilă Nandrea trage primul tun şi sloboade prima bomb
asupra cetăţii Vidinului

Unul va căuta să înveţe numai din cărţi, va încerca să înţeleagă lumea citind cu aviditate într-o bibliotecă. Altul va pleca în lume, va călca pămînturi depărtate de al său, va întîlni oameni diferiţi de ai săi. La amîndoi, aceeaşi dorinţă de a înţelege cum este lumea. Mihail Nandrea a avut un destin care l-a însemnat, a căpătat rodul cunoaşterii mai degrabă prin lungi călătorii, printr-un contact nemijlocit în spaţiu şi în timp, găsind de cuviinţă să ne destăinuiască bună parte din toate acestea într-o carte: **Amintirile şi călătoriile veteranului Mihail Nandrea** (Editura autorului, Str. Berzei Nr. 84, Bucureşti, 1913).

„Nu cunosc alt Isvor mai bogat în impresii şi învăţăminte, decît călătoria. Trecînd hotarul într-o ţară nouă, luînd atingere cu pămîntul şi aerul în preajma cărora se dezvoltă un alt popor, simţi cugetul tău sporind, ca şi cum ai citi o carte înţeleaptă şi rară.“

Călătoriile şi le-a început de cum a deschis ochii, din Muscelul naşterii, la 31 martie 1848, spre zona Severinului. Poate că, aşa cum se întîmplă adesea, nu este doar o întîmplare, tatăl său ieşind de asemenea „în calea istoriei“. Fiind în relaţii bune cu părintele Şapcă, a ajuns la Islaz, iar guvernul revoluţionar alcătuit ad-hoc l-a desemnat să fie curier plenipotenţiar pe lîngă Avram Iancu, pe lîngă Consiliul Transilvan. Aşa se face că de la 4 la 7 ani, micul Mihail a urmat Şcoala lui Arlaher, învăţînd limba germană. A îndrăgit cartea şi a căutat să continue studiile la Sf. Sava. Cu o recomandaţie de la boierul Miculescu, apoi pe baza notelor de absolvire a claselor primare, a fost admis, ba chiar cu o bursă din partea Eforiei Şcoalelor, după o examinare în faţa unor unor personalităţi celebre, profesori care au zis aidoma lui Ion Maiorescu: „Bravo Şcolar!“. După absolvire, în 1865, a intrat la Şcoala de Flotilă a Cadeţilor, la Galaţi, ajungînd astfel la cealaltă margine de ţară, de unde a revenit ataşat vaporului „Ştefan cel Mare“, o dată cu Ion Brătianu, pornit să-l aducă pe viitorul rege Carol I.

În 1867 vaporul este lovit de vasul de poştă austriac, se scufundă, este în cele din urmă recuperat şi transformat în yaht de război, pe cînd Mihail Nandrea devine primul aghiotant al Flotilei Militare.

Ulterior a fost şi funcţionar al statului, controlor din partea Ministerului Lucrărilor Publice asupra lucrărilor liniei ferate Piteşti-Vîrciorova. Prin 1875, sub o guvernare conservatoare, devine subcomisar în Poliţia Capitalei, pe cînd prefect era Eneichiţă Văcărescu, pînă la venirea liberalilor cînd demisionează.

Urmează prima întîmplare care îi marchează puternic destinul: în urma întîlnirii Polcovnicului Dadu Filipescu, este recomandat de acesta, în calitate de interpret, unor persoane cazate la Grand Hotel du Boulevard. De-acum intrăm într-un capitol de istorie secretă: cunoscător a 10 limbi, este angajat pentru o misiune de recunoaştere în Balcani, sub comanda celor al căror nume îi este dezvăluit cu titlu de confidenţialitate: Contele de Pariezov şi Baronul Bobricov, generali şi adjutanţi ai împăratului Alexandru II al Rusiei. Pe loc a mers la Prefectura Poliţiei spre a-şi ridica paşaportul şi, de-a doua zi, au plecat la drum, sub aparenţa unor comercianţi. Aşa a început ieşirea în lume a eroului, culegînd informaţii despre topografia locurilor de la Dunăre pînă la Constantinopol. Erau vizate punctele strategice pentru o confruntare armată ce nu va întîrzia să înceapă, dar Nandrea nu a scăpat prilejul de a privi cu luare aminte locuri şi oameni, de a acumula cunoştinţe despre obiceiuri şi istorie. Relatările sale pot părea simple consemnări de date, dar, dacă intri în joc şi te plasezi în postura călătorului, atunci poţi vedea defilînd imaginile despre care vorbeşte. Poţi trăi astfel surpriza lui de a descoperi tricolorul la Constantinopol, arborat la o cofetărie-cafenea intitulată chiar Au Drapeu Roumain, şi la clubul românilor de acolo, patronat de Alecu Focşăneanu. Acolo a făcut cunoştinţă cu Louis Tyrbeaut, dragomanul interpret al ambasadei Franţei, cu care avea să lege o lungă şi frumoasă prietenie. Acesta i-a fost ghid prin grădinile Bosforului şi pe unde erau atîtea de văzut. Dar pe lîngă acele frumuseţi, Nandrea nu uită să relateze şi despre cerşetori şi cărturărese cerînd bacşiş: „...dar cîinii cari stau pe toate uliţele şi urlă toată noaptea aşa că ţi se face o impresie bizară“. Reîntorşi la Bucureşti, cei doi au pus pe hîrtie toate informaţiile culese, au ridicat hărţile, au fotografiat poziţia cetăţii Turtucaia sau vărsarea Argeşului în Dunăre. Şi mai departe sînt consemnate imagini pe Dunăre, de la Brăila pînă la Porţile de Fier şi Orşova, cu ochii la malul turcesc, la fortificaţiile de apărare. După care urmează un pelerinaj de personaje importante, de discuţii care prefigurau războiul ce stătea să înceapă. Mihail Nandrea primeşte o nouă misiune confidenţială, mergînd de data aceasta de unul singur cu o scrisoare către Voevodul Sava Comanovici al Serbiei, şi astfel descoperă şi lumea sîrbească. La finalul colaborării cu generalii ruşi, în martie 1877, drept răsplată pentru eficienţă şi conştiinciozitate, pe lîngă simbrie, a primit şi un ceas de aur cu două capace, cu monogramul lucrat în platină cu diamante.

Din nou întîmplarea joacă un rol major în viaţa lui Mihai Nandrea, căci îi scoate în drum un fost camarad din şcoală de cadeţi şi un căpitan din Flotilă de la care, aflînd de concentrări, ia pe loc decizia de a merge la război, angajîndu-se aghiotant al căpitanului. La 10 mai se proclamă independenţa şi Carol I semnează ordinul de zi: „Ofiţeri, Subofiţeri, Caporali şi Soldaţi! În momentele grele prin care trece ţara noastră, România întreagă are ochii aţintiţi asupra voastră. Ea pune în voi toate speranţele sale. Aduceţi-vă aminte că sînteţi urmaşii Eroilor de la Rahova şi Călugăreni. Drapelul sub care luptaţi este în mijlocul vostru, este însăşi imaginea Patriei, urmaţi-l vitejeşte şi cînd odată laurii pacei vor reînverzi pe Munţii şi Cîmpiile României, Patria cu recunoştinţă va înscrie numele bravilor ei apărători pe frontispiciul independenţei României. Domnul vostru vă urmăreşte cu mîndrie, el în curînd va fi în mijlocul vostru, în fruntea voastră, cauza ce vă este încredinţată este o sfîntă cauză, cu noi va fi dar Dumnezeu, cu noi Victoria“. A doua zi Mihail Nandrea pleacă la Calafat, fiind ataşat Batalionului Carol I pe un deal din nordul oraşului, apropiat de Dunăre, într-o poziţie strategică. Pe 14 mai soseşte Domnitorul iar pe 15 începe bombardarea Vidinului. Autorul memoriilor se mîndreşte cu faptul că a tras prima ghiulea, reuşind să lovească ţinta...

Numai că după a treia salvă a fost rănit la cap de o schijă şi s-a trezit direct la infirmerie. A primit Virtutea Militară şi Steaua României, mai apoi Crucea Sf. Gheorghe din partea Rusiei, fiind avansat ofiţer. După ce rana se vindecă, merge din nou pe front şi participa la marile bătălii, pentru ca în 1878 să treacă în rezervă, fiind bolnav de tifos. Convalescenţa şi-o petrece găzduit de Costache Rosetti, cel care mai apoi l-a recomandat ministrului Afacerilor Străine, Eugen Stătescu, pentru o misiune la Constantinopol. După un periplu cu peripeţii, Mihail Nandrea e atins şi de pana inspiraţiei lirice, încît Revista Literară Stoenescu îi publică în 1889 o poezie născută din impresiile unei descinderi primăvăratice în mijlocul naturii, la Cîmpina. Urmează o nouă călătorie, de data aceasta în Egipt şi Palestina, fără a mai preciza motivaţia. De-acum, simţim savoarea unei călătorii de plăcere prin locuri exotice: Smirna, Alexandria, Cairo, Jaffa, Ierusalim, Bethleem, de la Marea Moartă la Hebron. Pelerinul se apleacă în egală măsură asupra locurilor legate de lumea ebraică şi asupra celor creştine. Mihail Nandrea a fost interesat de geografie şi istorie, de arhitectură şi urbanism, dar mai ales i-a plăcut să cunoască oameni. A legat prietenii şi a privit lumea cu ochii mari, dar mai ales a privit-o cu încîntare şi cu bunătate. Cartea se încheie brusc, ca un capitol dedicat Orientului. Dar şi cu promisiunea de a reveni cu alte amănunţite descrieri ale unor călătorii în Occident. Ne lasă astfel să visăm într-o frumoasă aşteptare a isprăvilor şi călătoriilor ce le va fi avut bravul căpitan Mihail Nandrea...

E o carte de amintiri, de rememorări. Poate că unele informaţii dintre cele pe care le întîlnim din abundenţă pe fiecare pagină nu vor fi fost tocmai exacte, dar prospeţimea relatărilor, puterea de a crea imagine conferă un suport solid acestei cărţi nu doar de istorie şi geografie, dar şi de morală şi de învăţătură. E un îndemn indirect spre cunoaştere nemediată. Craiova

Marius DOBRIN
Craiova

*

Ziua unui meloman

Dimineaţa, cînd mă trezesc, după ce stau patru-cinci minute în pat, luptînd în sinea mea pentru o viaţă mai sănătoasă şi chiar pentru o sănătoasă supravieţuire – în continuare, următorul lucru pe care îl fac este să mă aşez în fotoliu şi să dau drumul radioului. „Poate îmi ţine de urît, îmi zic, sau poate îmi mai ameliorează starea de spirit.“ Şi nu greşesc, cel puţin parţial. Cu cîteva excepţii (buletin de ştiri care anunţă accidente de maşină, boli în diverse oraşe, calamităţi), melodiile de la ProFM şi de la Radio Total sînt sentimentale şi tonice, fiecare în felul său. Cum de aceste cîntece nu-mi aduc aminte pe dinafară (peste ele suprapunîndu-se diverse alte „evenimente“) decît în parte – să fac apel la memoria numită „mai lungă“ şi să abordez puţin cîntecele de la amiază, prin ţesătura cărora mai răsare şi cîte un refren din cele matinale (uneori o melodie se mai repetă în a doua parte a zilei).

Cum nu am studii de specialitate, ci o „biată“ Filologie, mă pot lăuda cu ceva gust în materie de „texte“ (fie şi ale cîntecelor) şi cu ceva ureche muzicală, formată prin adolescenţă.

Ei bine, să deschidem radioul. Urmează muzică la cererea ascultătorului: voci drăguţe de fete şi unele mai îngroşate de femei mai în vîrstă, ori altele mai mult sau mai puţin aspre de bărbaţi (şi tandre de puştani) dedică melodiile lor preferate rudelor, prietenilor, prietenelor etc.

Iată o „uvertură“ de care îmi aduc aminte uneori cu amuzament. Pe un fond de tăcere urmînd unei părţi mai ponderate a textului, vocea masculină prinde a sări brusc şi explodează într-un jet de sentimentalism patetic: „Şi atunci [...]/ Ai răsărit ca o lumināā!!!...“ *iubitului (sau a iubitei) – la propunerea lui*, fie printre nori (pe un nor), sau în spaţiul eteric, melodie care pare a nu se mai sfîrşi nicicînd, dar care totuşi îşi găseşte din fericire finalul.

Sau, altundeva, o voce de bas cu ton chiar de ameninţare: „Spune-mi cine, cine/ cine te iubeşte/ mai mult decît mine! [...]/ cîte mi-ai făcut/ tot ţi le-am iertat...“.

Iată şi o voce feminină plăcută, dar mai puţin versat-senzuală şi de tonalitate variată ca cea, de exemplu a lui Celine Dion, repetînd o incantaţie amoroasă celui aşteptat: „...Număr nopţile/ număr zilele/ Aştept/ să te strîng la piept...“.

În pofida monotoniei dulcege a textelor, nu putem să nu constatăm un anumit farmec intim – subietiv al bucăţilor acestora (şi al altora) luate pe de-antregul.

Există, pe de altă parte, melodii sacadate şi cu caracter ludic, ceva mai reuşite: „Mă înec în ochii tăi/ La la la la la la/ Plînge lumea după ei/ La la la la la la/ Eşti un înger pe pămînt/ Pentru tine cînt şi zi şi noapte/ [...] cîntecelul meu de dor/ care place tuturor“. Sau, altundeva: „La fel ca tata/ mi-am ales greşit nevasta...“.

Nu pot să nu dau dreptate unui muzician – teoretician al muzicii (W. Gluck), care afirma în secolul al XVIII-lea, într-o scurtă „profesiune de credinţă“: „...unitatea dintre cuvinte şi cîntec trebuie să fie atît de strînsă, încît poemul să pară făcut pentru muzică în aceeaşi măsură în care muzica pare făcută pentru poem“.

Sînt însă şi formaţii româneşti, care în raportul muzică-text, întrec aşteptările: Phoenix, Vama Veche, Compact, Holograf, ca şi interpreţi ca Alexandru Andrieş, Nicu Alifantis, mai noul Ştefan Bănică jr. etc.

Mai spre seară, emisiunile emit cu acelaşi ritm cantabil, uneori mai agresiv (îmi lipsesc din memorie numele unor interpreţi sau formaţii) o bufnitură de *glissando*-uri şi tobe susţinute de voci mate, inexpresive (melodii „atonice“) la care nu orice cord de ascultător feminin ar rezista pînă la capăt, căci melodia nu intră într-o oarecare surdină, cum am vrea noi (ceva gen AC/DC). Ceea ce este într-o anumită măsură de înţeles. O dată cu asprirea melodică şi împreună cu ea, avansînd într-un fel de rafale, se schimbă şi starea de spirit (şi vocea) a prezentatorului. Dar nu e locul aici de a face teste psihologice. Ceea ce apare într-un anume sens rizibil este suspendarea unor litere din textul cîntecelor, de obicei la sfîrşit, precum şi orientarea modalităţii melodice după felul în care se mişcă picioarele ascultătorului sau abdomenul, poate în virtutea naşterii unui dans.

Cu (toate) acestea, putem spune că muzica uşoară românească are perspective de dezvoltare reale.

Ioana CARABĂŢ
Bucureşti

Yama STUDIOS
Productie audio publicitara si muzicala
Tel/Fax: 01 312.1844; 312.1689
e-mail: yamastud@hotmail.com

NR.203
OBSERVATOR
CULTURAL
13.01.-19.01.2004
Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

Rezistenţă sau supravieţuire prin cultură

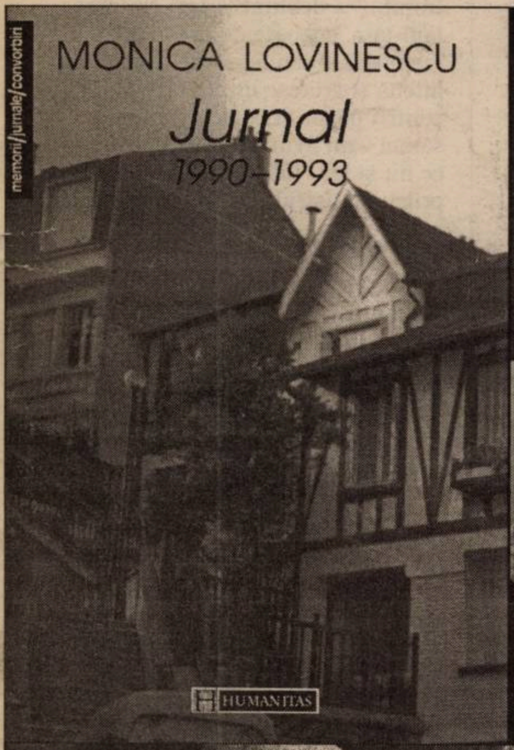
memorii/jurnale/convorbiri
MONICA LOVINESCU
Jurnal
1990–1993
HUMANITAS

ODISEU
jurnale, memorii, confesiuni, note de călătorie
Livius Ciocârlie
„...pe mine să nu contaţi”
Convorbiri cu Mircea Benţea
PARALELA 45 EDITURA

Cesare Pavese e Bianca Garufi
Fuoco grande
A cura di Mariarosa Masoero
EINAUDI TASCABILI

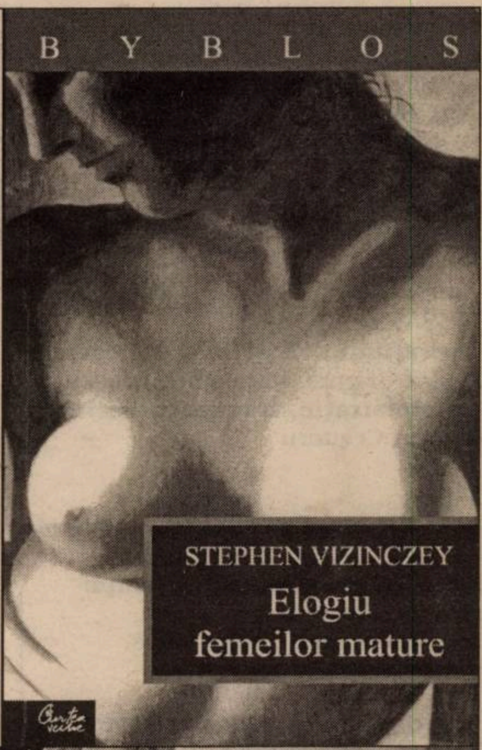
B Y B L O S
STEPHEN VIZINCZEY
Elogiu femeilor mature
Cartea veche

TWENTYNINE PALMS
un film de Bruno DUMONT
© TADRART FILMS - 2003

Din nou despre „cazul“ *Dilema* înainte de (re)lansare ▮ Memoriile lui Stefan Heinz-Kehrer ▮ 2003 spre 2004: teme, reflecţii, polemici ▮ Despre cărţi de Viorel Mureşan, Livius Ciocârlie, Cesare Pavese, Stephen Vizinczey ▮ Un hibrid numit America ▮ O apocalipsă autoindusă ▮ După Festivalul de film de la Salonic ▮ Doi artişti italieni de origine română: Radu Dragomirescu şi Doina Botez ▮ Sărbătoarea artiştilor ieşeni ▮ Retrospectivă Alexandru Ciucurencu la Muzeul Naţional de Artă ▮ Interviu cu Leontina Văduva ▮

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul IV, Nr. 203, 13.01. – 19.01.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana-Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@hotmail.com
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu, Ana-Maria
Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
str. Maior Ghe. Şonţu, nr. 8,
sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail: blefter@hotmail.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

Observator cultural apare
cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Cărţi din mărinimia primului ministru...

În presa cotidiană de săptămîna trecută a apărut o informaţie uluitoare. E vorba despre o acţiune a Uniunii Scriitorilor din România, care ar fi anunţat că va folosi un miliard de lei pentru a edita cărţi, solicitînd membrilor săi să depună în acest scop manuscrise inedite. Toate bune, frumoase şi generoase, însă banii sînt oferiţi de... primul ministru Adrian Năstase! Nu din buzunarul propriu, fireşte, ci din fondul de rezervă bugetară aflat la dispoziţia sa. Totuşi, Comitetul director al USR (care şi-a trasat singur sarcina de a tria manuscrisele depuse, ca un juriu!) a anunţat că pe volumele publicate se va imprima – incredibil, dar adevărat – menţiunea „Această carte s-a tipărit cu sprijinul financiar acordat de primul ministru al României“!?!

Anexări politice – culmea! – pe banii contribuabililor...

Agenda culturală

Kordonskiy din nou la Bulandra. Joi 15 ianuarie va avea loc la Teatrul Bulandra (Sala Izvor) premiera spectacolului **Sorry** de Aleksandr Galin, în regia lui Yuriy Kordonskiy, care revine după alte două spectacole făcute aici: **Unchiul Vanea** şi **Căsătoria**

Invitaţie la vernisaje. Luni 19 ianuarie va avea loc la Galeria Apollo vernisajul expoziţiei de pictură a artiştilor Dumitru Gorzo şi Suzana Dan. Tot luni se va deschide la Galeria Artis expoziţia de pictură intitulată **Calea** a artistei Andriana Boerescu. Ambele expoziţii pot fi văzute pînă în 31 ianuarie

*(Agenda completă
în paginile 28-31)*

Stimaţi cititori,

**Vă informăm că abonamentele
la revista noastră
se fac direct la sediul redacţiei,
Strada Belgrad Nr. 3, Sector 1, Bucureşti,
sau trimiţînd un mandat poştal
la aceeaşi adresă, pe numele Răzvan Pahonţu sau Ana-Maria Al-Ghafri,
cu completarea numelui şi adresei abonatului
la rubrica „Loc pentru corespondenţă“.**

**Relaţii suplimentare,
la numerele de telefon ale redacţiei.**

Anul „Ştefan cel Mare“ – circ electoral şi bani aruncaţi

Anul 2004 este – se ştie – an electoral. Este însă – pentru cei care au păstrat obiceiul propagandistic al comemorărilor „istorice“ – şi anul în care se împlinesc cinci secole de la moartea lui Ştefan cel Mare (sfînt, deşi „degrabă vărsătoriu de sînge nevinovat“...). Iar politicienii noştri aflaţi la putere nu ratează, prin tradiţie, astfel de ocazii patriotico-festiviste, ţinînd – nu-i aşa? – de „patrimoniul cultural“ al naţiei. După cum se ştie, către sfîrşitul anului trecut Ministerul Culturii şi Cultelor anunţase alocarea unui fond de 1000 de miliarde de lei (din bani publici) pentru „Anul Ştefan cel Mare“; în urma scandalului declanşat în presă, fondurile au fost însă reduse de 10 ori... Pe 10 ianuarie 2004, „Anul...“ a debutat la Iaşi cu mare tam-tam, soboare de preoţi etc.; manifestări similare – de asemenea, intens şi grotesc mediatizate, cu circ pentru popor şi pomeni pentru săraci – au avut loc şi la Vaslui (de ce nu şi la... Războieni?). Cu acest prilej, ministrul Răzvan Theodorescu a declarat că fondurile alocate de către MCC vor fi dirijate spre restaurările de monumente „ştefaniene“ şi „pre-ştefaniene“ din toată ţara (sic!), aflate în stare de degradare, dar şi... către „publicarea unui mare album“, se pare foarte costisitor, dedicat voievodului moldav. Fără a mai vorbi despre cheltuielile necesare punerii în scenă a numeroaselor festivisme cu pronunţat caracter mediatic şi – în subsidiar – propagandistic, menite să-i înfăţişeze electoratului pe „aleşii neamului“ strîns uniţi în jurul figurii simbolice paternaliste a viteazului domnitor, cu o domnie lungă de 47 de ani... În asemenea momente solemne, nu prea poţi să nu-ţi aminteşti sloganul trandafiriu din 1990: „Iliescu, să fii tare/ Cum a fost Ştefan cel Mare!

Polemică la Cluj
Opera Naţională Română *versus* Florin Pop

Atacurile repetate la adresa Operei Naţionale Române din Cluj-Napoca apărute în ultimele săptămâni, datorită caracterului lor vădit denigrator şi străin de datele realităţii, ne fac să ieşim din rezerva pe care ne-am impus-o.

După notiţa semnată curajos „D.S.“ în **Ziarul Clujeanului** de marţi, 6 ianuarie 2004, în care se supradimensionau unele discuţii interne pe marginea spectacolului cu opereta **Liliacul**, din seara de 31 decembrie 2003, prezentîndu-se şi o serie de date eronate, în **Ediţia de Transilvania-Banat** a cotidianului **România liberă**, din ziua de vineri, 9 ianuarie 2004, sub semnătura Bianca Boncu se lansează „cazul Florin Pop“, dîndu-se publicităţii „plîngerea“ domniei sale cum că „nu i se fac costume“, fiind nevoit, adică, să urce pe scenă în hainele proprii. Ca să precizăm lucrurile, dl Florin Pop face parte din aşa numitul „grup al celor 22“, adică cei 22 de tineri arişti lirici (cei mai mulţi încă studenţi) promovaţi de noua echipă managerială pe scena clujeană în Stagiunea 2001-2002, fiind angajat cu contract pe durată determinată. În plus, pentru rolurile solistice este plătit şi cu onorariu, luând integral şi salariul de corist, dar fiind scutit de obligaţiile ce-i revin în cadrul corului, pe perioada repetiţiilor şi a spectacolelor în care evoluează în rol solistic. Ca student, dl Florin Pop beneficiază de bursă, lipsind însă destul de des de la programul Academiei de Muzică Gheorghe Dima, sub motivaţia repetiţiilor de la Opera, de unde lipseşte nu de puţine ori, sub pretextul frecventării cursurilor universitare. După cum a şi fost informată autoarea articolului, dl Florin Pop nu a cerut niciodată conducerii instituţiei să i se confecţioneze şi alte costume de scenă, în plus faţă de cele confecţionate deja, domnia sa avînd dimensiuni „mai speciale“, nefiind posibilă adaptarea unor costume existente în garderobă. Dimensiunile d-sale, mult peste obişnuit, fac dificilă şi distribuirea în marea majoritate a rolurilor de tenor, ceea ce a determinat conducerea Operei clujene să îi medieze un consult medical, urmat de tratamentul de rigoare. Pentru credibilitatea „eroului“, autoarea articolului îl mai citează şi pe coristul Radu Pop, care „se plînge“ că salariile personalului artistic din Opera Naţională Română Cluj-Napoca sînt între 2,5 milioane şi 4 milioane lei – în realitate fiind între 2,8 – 8,6 milioane lei (conform statului de funcţii aprobat de Ministerul

Culturii şi Cultelor), nivel de salarizare care îi determină pe mulţi artişti să presteze şi alte activităţi. (Scuzat să ne fie, dar în toată lumea, artiştii mai puţin solicitaţi sau care încă nu sînt pe trepte profesionale mai înalte îşi asigură existenţa şi în afara teatrului la care sînt angajaţi – dacă sînt...) N-ar fi exclus ca tocmai pentru a „consolida“ mai sus amintita „credibilitate“, aceeaşi jurnalistă mai prezintă acelaşi subiect şi duminică, 11 ianuarie, la **Actualitatea TV**, de data aceasta semnînd Bianca Pădureanu. În acest context, nu putem considera respectivele manifestări din mass-media decît ca un exemplu de dezinformare, combinată cu o reclamă ieftină, fapte ce aduc atingere prestigiului instituţiei noastre şi slujitorilor ei.

Prof.univ.dr. **Alexandru FĂRCAŞ**
Director general

12 ianuarie 2004

Sumar

ÎN DEZBATERE/REZISTENŢĂ
SAU SUPRAVIEŢUIRE PRIN CULTURĂ ▮ 4
WILLIAM TOTOK, O viaţă în anecdote ▮ 10
STRUCTURI ÎN MIŞCARE
ION BOGDAN LEFTER, 2003 spre 2004 ▮ 11
LITERATURĂ
ANDREI BODIU, Melancolie şi resemnare ▮ 13
ION BUZERA, „Bibulie sînt chiar eu, cel mai adevărat...“ ▮ 13
EMILIA DROGOREANU, Pavese, Bianca Garufi
şi romanul scris la patru mîini ▮ 14
VALENTIN PROTOPOPESCU, Elogiul şi psihanaliza elogiatorului
(femeilor mature) ▮ 16
DRAGOŞ IVANA, Un hibrid numit America ▮ 17
INTERVIU
LEONTINA VĂDUVA, „Menirea noastră este
să transmitem linişte şi bucurie“ ▮ 18
ARTE
TEATRU: **IULIA POPOVICI,** O apocalipsă autoindusă ▮ 20
FILM: **ALEX. LEO ŞERBAN,** „Cum să“ în Salonic ▮ 21
ARTE VIZUALE: **ILEANA PINTILIE,** Epifanii nocturne ▮ 23
FLAMINIO GUALDONI, Satiri şi bacante ▮ 23
ADRIAN-SILVAN IONESCU, Sărbătoarea artiştilor ieşeni ▮ 24
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28
ULTIMA PAGINĂ
DAN HĂULICĂ, Ochiul lui Ciucurencu ▮ 32
RUBRICI
Florin DUMITRESCU, Cultură & consum ▮ 27

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 6 - 11 IANUARIE

▮ **Noi actori pe scena politică românească.** Gigi Becali a fost ales sîmbătă 10 ianuarie, în unanimitate, lider al Partidului Noua Generaţie (PNG), după ce a promis că „va aduce partidul în Parlament“. Becali a dezvăluit şi sursa de inspiraţie politică căreia îi poartă recunoştinţă – Viorel Hrebenciuc, vicepreşedinte PSD: „este prietenul meu foarte bun. Este un om căruia, recunosc, i-am cerut şi sfaturi politice. Este omul care mi-a spus pentru prima dată, şi atunci am înţeles şi eu, că toţi românii sîntem egali, şi atunci m-am dus cu gîndul spre politică“. Becali şi-a expus „platforma politică“ sub deviza „Totul pentru ţară“, a cărei sinistră notorietate a părut să nu o cunoască, spunînd în schimb că formula i-a fost inspirată de numele mişcării politice a lui Silvio Berlusconi, Forza Italia. „Aşa, speculaţii, poate face oricine“, a comentat Becali posibilitatea ca prin folosirea acestui slogan să se facă asocieri cu mişcarea legionară.

▮ **„Starea PSD-ului“ – nou format la televiziunea publică.** Preşedintele PSD Adrian Năstase a fost găzduit generos la sfîrşitul săptămînii de televiziunea publică, pentru a expune proiectele de campanie electorală ale formaţiunii pe care o conduce pentru 2004. Pe lîngă proiectele de politică generală, Adrian Năstase a mai expus şi cîteva dintre dilemele de ordin personal: candidez sau nu candidez la Preşedinţie? Cu alte cuvinte, dacă o fac, cine mă va putea înlocui pe mine, cel de neînlocuit, în fotoliul de prim-ministru? Materie cam subţire pentru două ceasuri lungi în care liderul PSD a fost lăsat să se joace cu vorbele, la oră de maximă audienţă...

▮ **Preşedintele PD cultivă ambiguitatea.** Alt personaj marcat de nehotărîri probabil retorice este liderul democrat, care de vreo două săptămîni încoace se tot joacă şi el de-a candidatul. Într-un interviu publicat marţi, 6 ianuarie, de **Evenimentul zilei**, Traian Băsescu evită un răspuns direct. Pînă acum nu e foarte limpede nici care e miza reală a acestui joc, nici cum se va rezolva el în cadrul alianţei. Ceea ce pare a fi oarecum stabilit, cu toate acestea, este faptul că Theodor Stolojan urmează să-şi lanseze candidatura la Preşedinţie. Ceea ce ar rezolva, pe cale „naturală“, măcar o parte din dileme.

▮ **Şedinţe de deszăpezire.** Luni 5 ianuarie a avut loc la sediul Ministerului Economiei o întrunire organizată de liderul PSD Bucureşti, Dan Ioan Popescu, şi de Gabriel Oprea, ministrul administraţiei publice, la care au participat primarii de sectoare pe de o parte şi noul prefect al Capitalei, Ovidiu Grecea, pe de alta. Cei convocaţi sînt în conflict în urma sancţiunilor administrate primăriilor de către Prefectură, din cauza problemelor survenite în coordonarea acţiunilor de deszăpezire. Cu această ocazie am aflat că noul prefect a fost „antrenat“ în probleme de deszăpezire la... São Paulo, ceea ce ar putea indica măcar una dintre sursele incompetenţei dovedite în materie.

▮ **Protocolul PSD-UDMR în discuţie.** Senatorul UDMR György Frunda a declarat luni 5 ianuarie că, în opinia sa, un protocol cu PSD este greu de negociat în anul electoral care a început: „Interesele noastre nu se suprapun, ne adresăm unor categorii diferite de votanţi“, a declarat senatorul. Cîteva zile mai tîrziu, joi 8 ianuarie, senatorul UDMR de Cluj, Eckstein Kovacs Peter, a declarat la rîndul său că încheierea unui nou angajament între PSD şi UDMR pe anul 2004 nu ar fi benefică pentru viaţa politică şi că, fiind an electoral, fiecare partid trebuie „să meargă pe barba sa“. Senatorul UDMR a apreciat că semnarea unui asemenea protocol pe 6 sau pe 11 luni ar relansa disputele electorale de care ar profita formaţiunile politice naţionaliste. (**Raluca ALEXANDRESCU**)

Cronica politică

Politica bună şi cetăţeanul competent

RALUCA ALEXANDRESCU

Pe agenda cadrului electoral în urma căruia se va contura profilul sistemului de partide din România următoarelor legislaturi a mai rămas de dezbătut o problemă fundamentală: aceea a sistemului de vot, uninominal sau pe liste. De vreme ce votarea Constituţiei revizuite a tranşat celelalte două chestiuni care constituiau surse de nervozitate politică (numărul de senatori şi de deputaţi, diferenţierea atribuţiilor celor două Camere ale Parlamentului etc.), subiectul restant animă, cu atît mai mult, dezbaterea publică. Chestiunea are două paliere conexe ce profilează, pînă la urmă, direcţiile posibile de creştere – sau scădere – a democraţiei româneşti.

Primul – singurul discutat, de altfel – este acela al implicaţiilor în cadrul sistemului de partide. Partizanii unui sistem uninominal (într-o variantă mixtă, adică, pentru Camera Deputaţilor, un sistem combinat de alegere prin vot uninominal într-un singur tur, pe de o parte, şi pe de altă parte prin vot pe liste, iar pentru Senat, înfiinţarea unor colegii uninominale) invocă, în mare măsură pe bună dreptate, avantajul de a vota în cunoştinţă de cauză o persoană, eventual legată de comunitate, şi nu o listă de clienţi ai partidului în cauză. Argumentul principal al acestui tip de poziţie vizează motivaţiile partidelor care combat introducerea votului uninominal şi care pot fi suspectate, fireşte, de aplicarea unor considerente străine acelora direct legate de binele public şi de politica bună. E mai mult decît probabil că dorinţa unora dintre partidele politice – în special a PSD – de a menţine votul pe liste este determinată mai degrabă de nevoia de a conserva un sistem, inevitabil, clientelar de gestionare a lor, în interiorul fiecărei formaţiuni politice şi a fiecărei organizaţii judeţene. De altfel, activitatea intensă – mediatic şi propagandistic vorbind – proiectată, dacă nu chiar deja demarată, după vacanţa de sărbători, a partidului de guvernămînt (în special consultările cu şefii de organizaţii judeţene, anunţate pentru a doua jumătate a lunii ianuarie) vorbeşte de la sine despre preocuparea partidului de guvernămînt de a-şi stabili şi consolida fidelităţile din teritoriu. (Am încadra în aceeaşi categorie şi vizita preşedintelui Ion Iliescu la Vaslui, de sîmbătă 10 ianuarie.)

Beneficiile aduse de un asemenea sistem nu sînt, teoretic, puţine: o mai atentă selecţie a candidaţilor, pe criterii de competenţă şi nu clientelare, creşterea importanţei acordate votului de către cetăţean, o reprezentare mai eficace a circumscripţiilor în cadrul legislativului şi o vizibilitate sporită a alesului care nu mai poate ocupa, fără să aibă o activitate convingătoare, locul în Parlament, de teama sancţiunii directe a alegătorului la alegerile ulterioare. Enumerarea ar putea continua.

Partizanii meţinerii actualului sistem consideră că, în ciuda avantajelor teoretice incontestabile, un atare sistem, mai ales în cazul unui singur tur de scrutin, nu pare a fi compatibil cu sistemul de partide configurat, la ora actuală, în România, introducerea pripită a unui nou sistem neputînd, pe de altă parte, să „forţeze“ în mod benefic actualul sistem de partide în direcţia limpezirii sale. Aplicarea lui ar echivala, conform unor studii recente – care nu fac, de altfel, decît să reia tendinţe discutate şi reflectate de sondajele de opinie încă din primăvara lui 2002 –, cu desenarea unei hărţi electorale practic monocolore, la nivel naţional, care ar exclude opoziţia democratică din peisajul parlamentar românesc, cel puţin pentru următoarea legislatură. În plus, pentru a face referire la realitatea politică imediată, imaginea, de pildă, a unui Becali candidînd pentru Bucureşti şi dispunînd de toate mijloacele, măcar financiare, dacă nu şi de altă natură, pentru a „convinge“ este de natură să descurajeze avîntul apărătorilor votului uninominal.

Al doilea palier al chestiunii, îndeobşte ignorat de dezbaterea publică din motive lesne de înţeles, este unul care combină două aspecte ale teoriei democraţiei: unul este raportul dintre sistemul democratic şi „politica bună“, iar al doilea este cetăţeanul competent. Cu alte cuvinte, întrebarea fundamentală care trebuie pusă, înaintea declanşării dezbaterii asupra unei probleme, finalmente, tehnice (pe care democraţiile Europei o rezolvă în mod foarte diferit, ceea ce demonstrează, în primul rînd, faptul că Democraţia – cu majusculă – nu poate fi revendicată în mod exclusiv de nici una dintre soluţiile posibile) este aceea a naturii politicii promovate de sistemul de partide. Or, în sensul în care Sartori defineşte, de pildă, conceptul de „politică bună“ – buna gestionare şi controlul cheltuielilor publice – sistemul politic românesc este un exemplu de şcoală al politicii proaste. Calitatea sistemului politic s-ar traduce, în această interpretare, în modul cum politicianul – sau partidul – ar putea exercita în mod onest şi mai ales competent funcţia de „gardian al averii publice“.

Celălalt aspect al chestiunii de fond care subsumează, finalmente, discuţiile legate de sistemele de vot vizează modul în care cetăţeanul unui sistem democratic (incipient, în cazul românesc) se raportează la politică şi la participare, precum şi felul cum modificarea unui sistem de vot poate sau nu să îmbunătăţească performanţele fiecărui trăitor cu drepturi depline în cadrul cetăţii, în raport cu viaţa politică la care se presupune că participă, în mod ideal nu numai în momentele electorale, ci şi în procesul propriu-zis de guvernare. Conform – iarăşi – unor teorii larg împărtăşite, gradul de competenţă a cetăţeanului în materie de participare şi de experienţă politică tinde să rămînă constant, indiferent de modul concret de cooptare a sa în spaţiul vieţii politice propriu-zise. Cu alte cuvinte, nu schimbarea sistemului de vot determină creşterea capacităţilor de cetăţean, ci, mai degrabă, o educaţie civică pe care deja secolul al XIX-lea o întrevedea ca imperios necesară pentru buna funcţionare a sistemului democratic. ▮

Radio Total 96.9 FM

Dezbaterea găzduită în 29 octombrie 2003 de către Centrul de cercetare a imaginarului Phantasma din Cluj a avut ca punct de plecare un text al Sandei Cordoş despre *Rezistenţa în literatură*, care distinge şi descrie două paliere de manifestare ale acestui controversat fenomen: pe de o parte, literatura care, în spaţiul public, a rezistat ofensivei constante şi din ce în ce mai agresive a ideologiei politice de a o supune şi a o reduce la o anexă propagandistică, reuşind să păstreze, în cărţi literare aflate în circulaţie (fie ele deformate de cenzură), valori artistice şi valori umane universale, iar, pe de altă parte, discursurile personale, nonficţionale, clandestine ale scriitorilor (fără circulaţie publică) care reuşesc să ofere cea mai densă reprezentare comunitară din ultimul deceniu comunist, reţinînd, totodată, imaginea unei rezistenţe fizice (în faţa frigului, a foametei, a îndoctrinării politice), a unei, de fapt, rudimentare subzistenţe. (Phantasma)

Rezistenţă sau supravieţuire prin cultură?

Concepte: rezistenţă şi supravieţuire

Ruxandra CESEREANU: Am citit cu un interes aparte textul Sandei Cordoş, tocmai pentru că, în urmă cu ceva vreme, vă prezentasem conceptul de *contrareeducare*, devenit mai apoi de *programare*, optînd în final pentru formula de *dezintoxicare a creierului*, în România postcomunistă. Schiţasem o posibilă strategie de a le înfăţişa românilor modul în care au fost manipulaţi în timpul comunismului, în timp ce Sanda încearcă să prezinte felul în care au rezistat ei în timpul comunismului, aşa încît consider că cele două dezbateri îşi corespund cumva; chiar dacă era mai bine ca dezbaterea pe tema rezistenţei în (prin) literatură să aibă loc anterior dezbaterii despre dezintoxicarea creierului şi nu după, cea dintîi referindu-se strict la perioada comunistă, în timp ce propunerea mea era aplicabilă mai ales pentru postcomunism.

Mi se pare foarte bună şi simplă această definiţie a rezistenţei, este bună ca punct de pornire, iar discuţia noastră cred că se pretează la nişte puncte de vedere care vor avea destule nuanţe. Mai întîi că ar exista o abordare, să zicem, strictamente etică pe termenii aduşi în discuţie de Sanda, şi, în al doilea rînd, o abordare cumva tehnică la nivelul literaturii, aşa cum a funcţionat acest termen (rezistenţa) în diferitele mărturii ale unor scriitori cunoscuţi sau cum reiese din chiar rezistenţa lor fizică şi psihică în timpul comunismului. Vreau să precizez care sînt nuanţele mele pe tema sau mai exact pe conceptul adus în discuţie de Sanda. Rezistenţa prin literatură face parte dintr-o dezbatere începută de aproape un deceniu, angrenînd combatanţi pro şi contra termenului respectiv. Am formulat de cîţiva ani încoace anumite nuanţe legate de termenul acesta, prin urmare, comentînd textul programatic al Sandei, pot, în acelaşi timp, să vă prezint o concepţie a mea, care ar putea să intre într-o anumită măsură şi în dezbaterea legată de dezintoxicarea creierului. Pe scurt: fac o diferenţă radicală între rezistenţa colectivă în literatură, care a existat eventual simbolic (la nivel de colectivitate nefiind organizată), şi supravieţuirea individuală în literatură. Apoi, prefer formula de *supravieţuire prin cultură* şi pe aceea de *supravieţuire prin literatură*, şi mai puţin termenul *rezistenţă*. Tocmai pentru că voi avea întotdeauna, pentru sensul *tare* al termenului *rezistenţă*, pilda rezistenţei anticomuniste din munţi.

Lăsînd la o parte lucrul acesta şi încercînd să ne adaptăm la discuţia şi la conceptele aduse în discuţie de Sanda, după mine, aşa-numita rezistenţă era mai degrabă o stază hibridă a intelectualilor (să nu ne raportăm strict la scriitori), între, pe de o parte, o acomodare, o adaptare, cel puţin în aparenţă, la regimul comunist şi, pe de altă parte, o incompatibilitate cu acelaşi regim. Poate că un termen ceva mai potrivit este acela de *divergenţă* faţă de putere, pe care Sanda îl şi foloseşte la un moment dat, dar nu insistă asupra lui. Mi se pare foarte bună observaţia pe care o face Sanda, propunînd conceptul de *jdanovism*, aplicabil din 1971. Cred că explică de fapt cel mai bine la nivelul conţinutului ceea ce aduceau **Tezele din iulie** şi de ce Uniunea Scriitorilor a încercat şi a izbutit să fie pînă la un punct un bastion (pînă prin 1983). Sanda o citează la un moment dat pe Ioana Em. Petrescu, care vorbeşte de o literatură a rezistenţei, dînd ca exemplu romanul politic (al „obsedantului deceniu"), publicat între 1970-1985, dar şi pe Noica sau ceea ce publica Anton Dumitriu. Mai apoi, tot Ioana Em. Petrescu vorbeşte în acelaşi text şi în acelaşi paragraf despre *supravieţuire prin cultură*. Este adevărat că Ioana Em. Petrescu nu vedea între cei doi termeni o contradicţie, ci o supranuanţare. Dar tocmai pentru că foloseşte formula *supravieţuire prin cultură*, după ce foloseşte formula *literatură a rezistenţei*, cred că cel de-al doilea termen îi pare a se potrivi mai bine pentru modalitatea de existenţă a intelectualului în spaţiul public totalitar, cum zice Sanda, în raport cu puterea politică. Cînd mă raportez la rezistenţă, îi exclud categoric pe cei care aveau îngăduinţa autorităţilor comuniste să publice anumite texte (în speţă romane ale „obsedantului deceniu"). Mă gîndesc însă şi mă raportez prin termenul rezistenţă la cei care au pătimit concret pentru curajul lor. Consider că termenul de rezistenţă ar fi, astfel, potrivit pentru cei care au fost interzişi, cărora le-au fost interzise scrierile, li s-a luat dreptul de semnătură, care nu au putut să-şi publice scrierile, acele texte au rămas manuscrise de sertar; pentru aceştia da, admit termenul rezistenţă, dar pentru cei care au reuşit să publice oficial, chiar dacă romanele şi textele lor conţineau subversivitate şi la adresa regimului ceauşist (prin aluzii cu efect de *catharsis* social), cred că termenul potrivit ar fi acela de supravieţuire şi nu cel de rezistenţă.

Foarte bun la nivel conceptual mi s-a părut un termen al lui Mircea Iorgulescu, acela de *cultură tolerată*, pentru că tocmai datorită acestei culturi (în cultura tolerată intrînd romanul „obsedantului deceniu") nu a existat în România samizdat. Nu este vorba de manuscrisele de sertar, ci de acea literatură română de opoziţie împotriva comunismului, care ar fi putut să circule în diferite grupuri de scriitori, nepublicată oficial, transmisă de la unii la alţii, citită, răscitită într-un circuit scriitoricesc clandestin. O anumită formă de samizdat a funcţionat parţial prin anii '50, într-un grup ca acela format din Noica, Steinhardt, Paleologu, Pillat, arestaţi în cele din urmă. Probabil că pe vremea lor exista un fel de samizdat, dar nu era inventat în România termenul sau conceptul care să-l definească. Cum v-am spus, cred că numai cărţile interzise complet au conţinut o formă de rezistenţă, recunoscută inclusiv de autorităţile comuniste, din moment ce au interzis apariţia acelor cărţi. Dacă **Jurnalul fericirii** a fost prezentat la editură şi a fost interzis, cred că reprezintă o scriitură de rezistenţă, la fel **Adio, Europa** de I.D. Sîrbu. Acestea două mi se par capodoperele care au un conţinut limpede de rezistenţă. **Sertarul cu aplauze**, romanul Anei Blandiana, reprezintă, şi el, un caz special pentru partea redactată în timpul comunismului.

Să mă refer acum, însă, la altceva. Sanda, în textul ei, vorbeşte la un moment dat despre rezistenţa individuală extremă care a existat în unele cazuri, şi îl dă exemplu pe Gheorghe Ursu; într-adevăr, el este un caz extrem, el poate fi numit rezistent, nu pentru că a scris **Jurnalul** acela pentru care a fost arestat, ci pentru că a murit fiindcă a scris **Jurnalul** acela. Într-adevăr, în cazul lui, poate fi aplicat termenul de rezistenţă individuală. În cazul celorlaţi, care sufereau ca toţi românii de foame, frig şi frică, atîta timp cît nu au păţit nimic, cred că termenul potrivit ar fi doar cel de supravieţuire, de supravieţuire fizică şi psihică prin literatură, dar nu de rezistenţă. Recunosc însă termenul de rezistenţă la nivelul unei etici a individului, să zicem a intelectualului în comunism. Florenţa Albu, pe care Sanda o citează în textul ei, vorbeşte la un moment dat despre băşcălie sau despre hazul de necaz, tot ca o formă de rezistenţă. Mi se pare o formă de supravieţuire. Nu mă convinge despre hazul de necaz ca rezistenţă. Mulţi dintre cei citaţi de Sanda vorbesc despre funcţia cathartică, terapeutică, a cititului masiv în comunism. La fel, nu cred că este vorba de rezistenţă. Supravieţuirea prin lectură (literatură, filozofie etc.) era un pansament, o pilulă, un medicament, dar nu o rezistenţă. Se supravieţuia citindu-se profesionist şi masiv, ca să se scape de tumultul cotidianului comunist. În schimb, interesant, iarăşi în sens bun, este termenul propus de I.D. Sîrbu, acela de *rezistenţă reflexivă*. I.D. Sîrbu insistă cum că acesta li s-ar potrivi intelectualilor, dar el se referă mai degrabă la rugăciune şi la meditaţie; pe mine mă convinge termenul de rezistenţă reflexivă doar ca posibilă meditaţie a intelectualului, nu ca rugăciune.

Doru POP: Dar a existat o întreagă gîndire religioasă care s-a dezvoltat ca o funcţie literară, ca o formă de literatură netradiţională. Apoi există dimensiunea ei paraliterară chiar, manifestată pe zidurile închisorilor, de exemplu, în memoria celor care au trecut prin universul concentraţionar şi reprodusă ulterior.

Ruxandra CESEREANU: Nu exclud deloc supravieţuirea prin viaţa mistică sau religioasă (cred că românii şi intelectualii care au supravieţuit astfel au fost nişte făpturi binecuvîntate şi norocoase interior). Rezistenţa reflexivă mi se pare, însă, un termen mai adecvat pentru intelectualul român sub comunism.

Mă interesează accepţia termenului lui I.D. Sîrbu în felul în care mă raportez la intelectual şi la meditaţia lui împotriva comunismului, dar nu prin rugăciune. Rugăciunea mi se pare că ţine tot de supravieţuire. Publicarea unor cărţi valoroase în timpul comunismului putea fi înţeleasă, simbolic, ca rezistenţă dezorganizată. În măsura în care fiecare scriitor ştia ce-l interesează, în măsura în care scriitura sa avea un caracter intenţional; dar realizarea în practică era oare chiar rezistenţă? Nu acţiunea mi se pare nepotrivită, ci termenul.

Anca HAŢIEGAN: Deci cel care scria un jurnal pentru el – pentru sine – şi era prins, spui tu, devenea rezistent tocmai pentru că era prins şi suporta aplicarea unei pedepse, la limită. I se lua viaţa, precum în cazul lui Gheorghe Ursu. Dar dacă autorul jurnalului nu era prins, atunci rata consacrarea ca rezistent? Cum rămînea cu el? Ce era el?

Ruxandra CESEREANU: Era un supravieţuitor şi nu neapărat un rezistent. Eu cred că acţiunea violentă a regimului asupra lui, asupra omului respectiv, este cea care îl face pe individ să devină rezistent (pe lîngă un fel de spirit belic nativ în individul respectiv). Să dau drept exemplu cazul lui Radu Filipescu, pentru că aici lucrurile sînt foarte clare. Acesta se opunea concret regimului comunist, scriind şi împărţind manifeste. Apoi, după ce a fost arestat şi anchetat, rezistenţa sa s-a acutizat şi cronicizat, ca să zic aşa. Cînd regimul totalitar acţionează violent şi direct asupra ta, trebuie să optezi în mod clar pentru ceva: rezişti sau cedezi. Porţi bătălia pînă la capăt sau o

memorii/jurnale/convorbiri
MONICA LOVINESCU
Jurnal
1990-1993
HUMANITAS

La sfîrşitul anului trecut, Editura Humanitas a publicat un nou volum din **Jurnalul** Monicăi Lovinescu. Primele două acopereau – după cum se ştie – intervalurile 1981-1984 şi, respectiv, 1985-1988. Sărind, în mod misterios, peste anul 1989, cel de-al treilea volum „înregistrează" subiectiv istoria politică şi culturală extrem de agitată şi de controversată a primilor patru ani de post-comunism (1990-1993). E de aşteptat ca aceste pagini să genereze mai multe comentarii (şi controverse) decît precedentele, fie şi pentru că evenimentele consemnate conţin – într-o măsură mult mai evidentă – germenii actualelor dispute (nu numai) intelectuale. Piaţa Universităţii, Mineriadele, dureroasele „separări de ape" din lumea scriitorilor, experienţa primelor întoarceri în ţară a soţilor Ierunca, decepţiile colaboraţionismelor intelectuale pro-feseniste, psihoza „colaboraţionismului alternativ", ulterioară înfiinţării **Dilemei**, distanţările „optzeciştilor" din jurul revistei **Contrapunct** de anticomunismul „tradiţional", primele polemici referitoare la adeziunea legionară de tinereţe a lui Eliade şi Cioran (prilejuite – în special – de articolul **Felix culpa** al lui Norman Manea) sînt doar cîteva dintre temele de prim-plan, totul pe fundalul melancolic al destrămării „vechii lumi" şi a vechilor solidarităţi. Un document istoric subiectiv de excepţie despre (în primul rînd) speranţele, iluziile şi deziluziile intelectualităţii noastre anticomuniste, meritînd a fi discutat cu luciditate şi – mai ales – cu toată seriozitatea. Vom reveni – fireşte – pe larg...

pierzi de la început. Desigur, există şi negociatori abili, care pot să păcălească autorităţile, dar eu nu mă refer la aceştia. În cazul Gheorghe Ursu, acesta scria un jurnal care se referea direct la regimul Ceauşescu şi la teroarea insidioasă a acestui regim. A fost arestat, anchetat şi ucis din pricina acestui jurnal. A fost un rezistent mai ales prin scrierea acelui jurnal direct despre teroare şi totalitarism.

Anca HAŢIEGAN: Deci nu acţiunea individului, ci acţiunea Puterii consacră rezistenţa?

Cornel VÎLCU: E vorba de momentul în care ţie, ca individ, ţi se întîmplă un asemenea lucru. Cred că ar trebui să definim rezistenţa în termenii a ceea ce ai făcut tu, ca individ. Faptul că cineva mi-a intrat în casă, mi-a luat jurnalul şi din cauza asta am pătimit nu e relevant în raport cu alţii care au scris jurnale, dar nu a intrat nimeni în casa lor şi nu le-a confiscat nimeni jurnalul.

Anca HAŢIEGAN: Întrebarea e: tu scrii ştiind că eşti urmărit, deci riscînd să fii prins, ştiind că probabil vei fi prins – pentru că pereţii au urechi – şi atunci e vorba de rezistenţă...

Cornel VÎLCU: Eu asta aş numi ghinion.

Ruxandra CESEREANU: În cazul lui Gheorghe Ursu, dat fiind tot ceea ce i s-a întîmplat lui (arestarea, tortura, moartea), ceea ce ar fi putut să fie numai supravieţuire, prin jurnalul său limpede orientat împotriva regimului Ceauşescu, a devenit rezistenţă.

Ovidiu MIRCEAN: Mie mi se pare absolut neoperantă distincţia dintre supravieţuire şi rezistenţă. Atîta vreme cît sistemul îşi propunea în mod programatic să distrugă individualitatea, orice formă de supravieţuire a individualităţii presupune, într-o ultimă instanţă, rezistenţă împotriva regimului. Adică, pînă unde detaşăm efectiv un gest manifest în plan social – rezistenţa – de ceea ce înseamnă o supravieţuire privată, individuală.

Ruxandra CESEREANU: De pildă, cînd scriam **Călătorie prin oglinzi**, primul meu roman, care era o parabolă despre societatea totalitară ceauşistă, cu hingheri şi cu tot felul de personaje agresive, dar şi cu victime, totul era un delir, un coşmar; nu consider că am rezistat, ci că am supravieţuit. A rezistat Steinhardt, care a făcut închisoare şi a scris **Jurnalul fericirii**.

Doru POP: Dar nu e falsă distincţia asta a ta? Poţi să vezi în rezistenţă un comportament înalt, iar în supravieţuire un comportament jos? Există astfel două tipuri de comportamente legate de regim, pentru că ne raportăm cu toţii la regim. Cei care „au rezistat" sînt undeva în sferele înalte ale conceptului, iar „supravieţuitorii" sînt cei care nu au avut norocul să moară. Or, eu cred că distincţia asta este falsă pentru că premisa regimului a fost de la bun început distrugerea intelectualităţii. Raportată la intelectualitate, orice formă de „supravieţuire" devine o formă de rezistenţă. Orice formă de manifestare a intelectualităţii autentice constituie un act de rezistenţă. Adică toate mecanismele acestea alternative de manifestare a intelectului pe care tu, într-un fel, le desconsideri, începînd de la literatura religioasă, fie ea de înaltă valoare – Gyr şi aşa mai departe –, pînă la activităţile acestea cotidiene, respectiv scrisori, corespondenţă cu scriitorii din străinătate, au reprezentat toate, în felul lor, mecanisme ale rezistenţei şi în ansamblul lor reprezintă fenomenul despre care discută Sanda Cordoş.

Ruxandra CESEREANU: Cred că amîndoi termenii, atît *supravieţuire* cît şi *rezistenţă*, sînt nişte termeni etici. Consider însă că termenul *rezistenţă* este cel *tare*, în timp ce termenul *supravieţuire* este termenul *slab*; cred că intelectualul român *a supravieţuit* şi nu *a rezistat* prin cultură (literatură).

Sanda CORDOŞ: Dacă am înţeles bine, după părerea ta, Ruxandra, rezistenţa implică confruntarea dorită, asumată, cu regimul. Într-o asemenea accepţiune, sigur că majoritatea formelor investigate de mine nu sînt forme de rezistenţă, dar nu e vorba de rezistenţă, cum a spus Cornel, nici în cazul lui Gheorghe Ursu, pentru că acesta nu a dorit, nu a provocat confruntarea, a fost o întîmplare, ceea ce înseamnă că, potrivit criteriului tău, nu e vorba de rezistenţă. În ce priveşte termenul de *supravieţuire*, el e interesant şi mi se pare categoric mai expresiv decît cel de *rezistenţă*, şi cred că se poate opera cu el, după cum cred că se poate opera foarte bine cu sintagma *cultură tolerată*, propusă de Mircea Iorgulescu şi semnalată de tine. Ziceai într-un anumit loc că literatura rezistenţei e literatura respinsă de cenzură, iar exemplele propuse de tine au fost **Jurnalul fericirii** şi **Adio, Europa**. Dacă păstrez criteriul tău, atunci intră aici majoritatea cărţilor care au apărut în epocă, pentru că majoritatea dintre ele, inclusiv acelea scrise de autori care aveau raporturi bune cu sistemul, cărora nici prin cap nu le trecea să fie bătăioşi sau să propună o confruntare, inclusiv cărţile lor avînd de suferit la cenzură, au fost „respinse", fie integral, fie parţial de către cenzură. Şi atunci intră în categoria...

Ruxandra CESEREANU: Nu, eu mă refeream la respingerea integrală a cărţilor respective. Sînt cărţi rezistente cele care au fost respinse întru totul de cenzura comunistă, ele putînd să fie publicate doar în postcomunismul românesc.

A existat o societate civilă românească în comunism

Marius JUCAN: Mărturisesc că am citit cu mare plăcere textul Sandei, plăcere în sensul de a face de fapt un inventar liber al problemelor care ne preocupă pe mulţi de la căderea comunismului, după o anumită experienţă ori inexperienţă a libertăţii, a libertăţii de a citi şi scrie inclusiv. Există însă nişte delimitări care cred că merită să fie puse în joc. Aici plăcerea începe să fie pusă pe jar... În primul rînd, rezistenţa *în* literatură împotriva rezistenţei *prin* literatură. În material se acoperă în devălmăşie, ca să spun aşa, scriitorii cu intelectualii. Nu e totuna. Rezistenţa intelectualilor nu a existat în România. După părerea mea, intelectuali rezistenţi nu s-au prea văzut, cu excepţia doamnei Cornea, în faza de amurg a dictaturii. Dacă totuşi am admite că au existat intelectuali rezistenţi, atunci trebuie să luăm în seamă discreţia maximă a acestei rezistenţe. E un fenomen românesc. S-ar putea vorbi despre rezistenţa intelectualilor în ceea ce disidenţii cehi numeau rezistenţă prin lucrul bine făcut, dar evaluarea unei asemenea rezistenţe prin muncă e şi mai problematică. Şi, la urma urmei, nici scriitorii noştri de atunci nu prea au fost rezistenţi, dacă stăm să ne gîndim la ceea ce se întîmpla în Polonia, Ungaria şi Cehia. Nu am să alunec pe panta retoricii, că nu am avut un Jan Patocka al nostru, dar e demonstrat că rezistenţa a fost posibilă doar prin alte părţi. Sînt de acord cu termenul Ruxandrei, de *rezistenţă*, în sensul de a aduce la nivelul scriitorilor şi la nivelul intelectualilor o ruptură în limbajul politic, de a forţa această naştere care putea să fie fatală pentru scriitori, ceea ce s-a şi întîmplat cu Soljeniţîn, la noi cu Goma. Aşadar, de a rupe discursul politic comunist şi, de la un moment dat, de a intra în contrast puternic cu cultura oficială, care într-adevăr era o cultură a distrugerii, în acelaşi timp şi o cultură a colaborării. Ştim foarte bine că şi în România s-au scris romane de colaborare, deci colaborare cu cenzura.

Această rezistenţă a însemnat la un moment dat o anumită structurare, în România existînd cazul lui Paul Goma, deşi nu doresc să discut rezistenţa din perspectiva unei istoriografii literare. Mă interesează altceva, şi anume dacă există o rezistenţă *în* literatură, diferită de cea *prin* literatură. Dacă există rezistenţa *prin* literatură, atunci înseamnă că a existat o societate civilă românească, ceea ce îmi pune alte mari semne de întrebare, dar, mai departe, asta înseamnă că această societate civilă românească şi-a pus în mişcare resorturile interioare prin literatură. La un moment dat, literatura a devenit o fereastră prin care s-a ventilat un fel de protoprotest. Aici este un alt sertar al problemei. Şi anume a privi intelectualii şi scriitorii ca pe un fel de elită a societăţii civile, o evaluare absolut romantică. Scriitorul este, nu-i aşa, suflet din sufletul neamului său, scriitorul este cel care are obligaţia să sufere, să moară pentru iluminarea celor leneşi ori analfabeţi. Eroizarea scriitorului în acest sens este urma tare a narodnicismului victorios la sate şi oraşe, dar mai ales la sate... Scriitorul este, cel puţin din secolul al XIX-lea, şi mă folosesc aici de definiţia lui Bourdieu, un proprietar de spaţiu simbolic şi, ca un mic capitalist ce este, încearcă să angajeze tranzacţii simbolice, dar şi pecuniare, cu cei care investesc în spaţiul său simbolic ori, dimpotrivă, cu cei care vor să-i violeze comoara, forţîndu-i sertarul cu manuscrise... Scriitorii sînt o masă de producători de spaţii simbolice complet neomogenă, scriitorii români din epoca la care ne referim nefăcînd excepţie: generaţii superb educate, care au coabitat cu generaţii de iliteraţi, cu oameni care de-abia ştiau să compună, literar vorbind, dar care erau puşi în postura de scriitori-şefi. Această masă eterogenă a creat o presiune enormă asupra unui model de reprezentativitate de tip romantic. Noi sîntem toţi scriitori români, scriitori ai limbii române. Mă întreb pe cine au reprezentat scriitorii epocii staliniste? Au reprezentat ei oare societatea civilă, dacă aceasta a existat? S-au reprezentat pe ei înşişi? Au reprezentat dorinţa de a ocupa mai mult spaţiu simbolic, ca să mă refer la Bourdieu? A reprezentat pactizarea cu puterea, a lui Sadoveanu, Călinescu ş.a., salvarea propriului lor spaţiu simbolic? În privinţa ideii rezistenţei sau non-rezistenţei scriitorilor, adică a delimitării lor de o misiune, nu trebuie luată în seamă datoria de a scrie doar pentru a scrie. Dacă ar fi existat aşa ceva, adică o misiune şi nu un *misionarism al oportunităţilor*, atunci ei, scriitorii epocii de care vorbeşte Sanda, ar fi trebuit să facă un mic gest de nesupunere civilă. Ceea ce s-a întîmplat cu scriitori din ţările vecine sau din fosta URSS a fost surprinzător pentru noi, românii.

EDITURILE ALL
vă recomandă

Papii. Istorie şi secrete
Claudio RENDINA
Traducere: Radu Gâdei
Preţ: 249.000 lei

Dogii Veneţiei. Istorie şi secrete
Claudio RENDINA
Traducere: Radu Gâdei, Constantin Vlad
Preţ: 249.000 lei

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro - Conform noului Cod Fiscal începând cu 1 ianuarie 2004 la preţurile de listă se aplică TVA 9%.

Revin la rezistenţă *în* sau *prin* literatură. Consider totuşi că nu pot să zic că societatea civilă nu a existat în România. Toate discuţiile noastre despre anarhetip m-au ajutat să construiesc deocamdată *in nuce* un model de explicitare al societăţii civile româneşti din perspectivă *anarhetipică*. Îi datorez ideea lui Corin Braga. Promit să dezvolt subiectul într-o şedinţă următoare. Dacă e vorba de rezistenţă *prin* literatură, îmi pun întrebarea, *faţă de ce*? Pentru că una e să fie rezistenţă faţă de foame şi de frig, alta e să faci rezistenţă faţă de Partidul Comunist în general ori de Partidul Comunist din '60 sau '70 sau de cel din anii '80. Sînt mai multe momente care trebuie nuanţate. Văd rezistenţa ca pe o validare a unui grup. Un scriitor singur nu poate fi rezistent. Trebuie să existe un grup care să-l sprijine, să fie comentat, are nevoie de un pic de solidaritate... Şi această validare, cel puţin prin solidaritate, trebuie să fie recunoscută. Fără recunoaşterea şi validarea acestei rezistenţe e puţin probabil să vorbim despre rezistenţă propriu-zisă. Sînt diverse forme: desigur, putem citi cu impresia că sîntem urmăriţi la fiecare colţ de stradă pentru ceea ce citim, putem să oblomovizăm, putem spune şi bancuri, putem cîrti, ca pe vremuri, atît cît e voie de la cenzură... Nu condamn nimic din ce s-a întîmplat, mai cu seamă lipsa rezistenţei, pe care, ca român, mi-o asum, mă întreb doar cum a fost posibil? Atîta tot. Să spunem că a existat o rezistenţă discretă, la limita culturii rîsului, care a înflorit în bună pace pe tot timpul comunismului. Cei care au rezistat realmente, dar care n-au apucat să spună bancuri, au fost oameni educaţi în spiritul unei societăţi civile, puternic armaţi din interior de o etică religioasă. Dacă discutăm problema rezistenţei, trebuie să discutăm problema acestei etici religioase care a dat coloana vertebrală a rezistenţei anti-comuniste în Polonia, Cehoslovacia şi Ungaria. Aş vedea latura religioasă în România şi în Rusia. Rezistenţa **Rugului aprins,** de pildă, poate fi analizată ca o luptă împotriva satanizării...

Corin BRAGA: Acelaşi este cazul catolicismului în Polonia...

Marius JUCAN: Exact. E de remarcat că în jurnalele domnului Zaciu, adevărate comentarii de morală cotidiană, există această împotrivire surdă la satanizare, deşi autorul semnalează mai degrabă triumful satanizării în România, sugerînd extincţia cu un ton amar, funebru, deloc rezistent, în sensul de a crea optimism în suferinţă, de a încuraja, de a crea sentimentul de onoare prin jertfă. Nu! Comunismul, frigul, foamea, teama de şi mai mare mizerie, delaţiunea erau copleşitoare. Zilele sînt inventariate de la masa de lucru de pe strada Bisericii Ortodoxe cu pasiunea ieremiadelor. Asta dovedeşte că nu exista acel optimism al supravieţuirii printr-un act eroic. Murim, da, e clar că murim de foame, de frig, de cenzură, dar măcar să murim eroic! Nu a existat deloc această hotărîre de a nu mai ceda. Rezistenţa nu a fost motivată printr-o etică religioasă. Probabil că în lipsa unui exerciţiu civic, atîta a mai rămas: o consolare vag religioasă. Formele unui *Ersatz* de rezistenţă, cu rugăciuni, cu bancuri, cu aluzii în fond castrate, toate laolaltă, şi în rest aşteptarea ca alţii să intervină. Ceea ce nu se ridică la o structurare rezistentă care să fie validată în afara graniţelor noastre. Timothy Garton Ash nu vorbeşte nimic despre rezistenţa românească, Katherine Verdery o pomeneşte pe ici pe colo, dar cu mari reticenţe. Sigur, s-ar putea reproşa că occidentalii nu prea ştiu, nu prea citesc, e poate adevărat, dar totuşi unde contăm cu această rezistenţă? Eu aş lega această rezistenţă prin literatură de problema modernităţii în România, modul mereu auroral-agonic al societăţii noastre civile. Societatea civilă românească i-a însărcinat pe scriitori să o reprezinte la rezistenţă? Ea unde era? Un model romantic, prea tîrziu şi inutil romantic.

Doru POP: Delegarea responsabilităţii funcţiona ca un mecanism politic în cele din urmă: în absenţa proceselor electorale „autentice", intelectualii în Europa de Est au fost investiţi cu responsabilitate politică. În România, însă, capacitatea de transfer „civil" al autorităţii are un defect „cultural".

Marius JUCAN: De ce? Pentru că nu a existat o structură pornind de la o etică religioasă pînă la validarea ei politică. Sigur, spun asta şi nu am în vedere o societate civilă de tip ideal. Karl Popper ne îndeamnă să ne despărţim de modelul ideal al societăţii civile... să ne ferim de condiţiile unui neprevăzut brutal. Cazul Ştefan Aug. Doinaş, de pildă. Fiind unul dintre scriitorii mei veneraţi, ciudat e că nu pot să mă despart de el... M-am întrebat cum putea să scrie atît de bine, fermecător de bine, ştiind în acelaşi timp că din cînd în cînd va trebui să dea tributul său de delator. Îşi administra singur raţia de mizerie, tocmai ca să poată continua să fie un super-scriitor? Nu înţeleg, dar am mai puţin respect pentru aceste situaţii şi o tot mai mare, nesatisfăcută însă, curiozitate...

Sanda CORDOŞ: Din cîte văd, accepţiunea ta e aproape identică cu a Ruxandrei: rezistenţă înseamnă confruntare, înseamnă eroism.

Marius JUCAN: ...şi validare.

Sanda CORDOŞ: Asupra validării revin, aici am o idee, însă în ce priveşte termenul de rezistenţă, acesta, aşa cum l-am folosit, nu are nici o accepţiune eroică, nici o accepţiune misionară, deşi ar fi foarte interesant de discutat...

Marius JUCAN: Scuză-mă, dar e vorba de rezistenţa materialelor? De rezistenţa betonului?

Sanda CORDOŞ: Nu, este vorba despre rezistenţa spiritului (la betoane şi alte materiale nu mă pricep de fel), dar cred că eroismul nu este condiţia fundamentală a existenţei sale. Cred, în schimb, că voi amîndoi întrebuinţaţi o accepţiune radicală şi puristă.

Marius JUCAN: Rezistenţa faţă de un regim comunist trebuie să fie radicală, altfel este colaborare. Nu există o a treia cale.

Sanda CORDOŞ: Nu ştiu, tare mă tem că nu avem de-a face cu o simplă împărţire la doi, dovadă că aceşti scriitori, ale căror discursuri le-am investigat aici, spuneau atunci, în epocă, pe măsură ce fenomenul se petrecea: aceasta este o formă de rezistenţă. Eu, ca observator, deocamdată încerc să văd....

Marius JUCAN: Ei îşi justificau perfect propria colaborare.

Sanda CORDOŞ: Vă reamintesc că termenul a fost folosit în epocă atît de scriitorii din ţară, cît şi de către cei din exil: îl utilizează, cu rezerve, dar şi recunoscîndu-i meritele, Monica Lovinescu. Iar eu, ca observator, fac o operaţie, în fond, elementară: iau toate accepţiunile lor şi încerc să văd ce înţelegeau ei atunci prin rezistenţă.

Marius JUCAN: Vreau să te tulbur puţin...: nu poţi fi un observator chiar de tot neutru de vreme ce, observînd, poţi deveni treptat cucerit de ceea ce observi.

Sanda CORDOŞ: Nu mă tulbur deloc, nici n-am reuşit să fiu un observator neutru pînă la capăt, tocmai pentru că am trăit în epocă, dar asupra acestui lucru voi reveni. Deocamdată sînt lucruri interesante de discutat, pentru că tu propui nişte perspective complementare. Întîi, aş vrea să vă propun, pe cît se poate, să facem exerciţiul şi să discutăm pe epocă, nu pe cum ni se pare nouă acum că ar fi trebuit să fie. Nouă ni se pare, cel mai adesea (deşi am trăit atunci şi acolo), incredibil, nu ne recunoaştem, nu ne face plăcere să ne recunoaştem. Rezistenţa are în conţinut mult ridicol şi eu mă recunosc în acest ridicol, nu în eroicul invizibil. Tu întrebi, Marius, dacă am încercat o identificare între rezistenţa prin literatură şi societatea civilă. Nu, şi cred că literatura nu a vrut în epocă (din păcate) să ţină locul societăţii civile, sintagma nu circula pe atunci. Cred, în schimb, că în acel fenomen putem găsi germenii unei viitoare societăţi civile. Apoi, spui că rezistenţa există atunci cînd e validată. Ceea ce scriitorii şi cititorii considerau rezistenţă are forma de validare în numărul foarte mare (incredibil) de cititori. Faptul că acele cărţi se vindeau în sute de mii, zeci de mii de exemplare constituie o validare.

Corin BRAGA: Succesul de public nu cred că constituie şi o validare a rezistenţei. Este o validare poate a cărţii, poate a autorului, dar nu neapărat a faptului că opera respectivă este un fenomen de rezistenţă, în sensul în care vorbesc Ruxandra şi Marius.

Sanda CORDOŞ: Dacă vreţi, putem pleca de la o observaţie foarte simplă: mare parte din literatură nu s-a supus, nu a „transpus în viaţă“ ideologia oficială. În perimetrul acesta intră literatură de toată mîna, intră, cum spunea Doru mai înainte, inclusiv paraliteratura. Nu cred că scriitorul a fost o elită în sensul acela înalt de care vorbeai tu înainte. În accepţiunea aceasta (deocamdată) globală, în care sub titlul de literatură rezistentă introducem toate cărţile care au vehiculat alte valori decît cele ale ideologiei oficiale, literatura a reuşit să păstreze active în societate nişte valori comunitare în sens larg, altele decît cele susţinute de ideologia oficială. Apoi, este de precizat că ideologia oficială nu este aceeaşi pe toată durata regimului comunist, drept pentru care nu putem vorbi, în spaţiul de circulaţie publică, de rezistenţă în anii '50, pentru că atunci, cu două, trei excepţii care mie mi se par uimitoare, literatura care se publica nu reuşea să transmită, dacă vreţi, păstrînd sintagma pe care am folosit-o înainte, alte valori comunitare decît cele ale ideologiei oficiale. Literatura aceea cu colectivizări, cu proletari buni şi sabotori răi, acea literatură era covîrşitoare. În anii '50 ideologia feroce, de tip stalinist, obliga literatura să promoveze valorile susţinute de documentele oficiale, adică ura de clasă, denunţul, antioccidentalismul, ataşamentul faţă de partid şi toate celelalte. Nu ştiu dacă aţi cercetat vreodată un roman din anii '50. Astăzi ni se pare caraghios, dar mă întreb (cu spaimă, nu vă ascund) cum am fi arătat dacă în toată perioada comunistă nu s-ar fi publicat şi n-ar fi putut fi citit decît acelaşi tip de literatură. Rezistenţa, sigur, este tolerată de către putere, se face prin nişte mecanisme pe care tot puterea le controlează, dar este o rezistenţă într-un sens larg în măsura în care vehiculează alte valori decît cele cerute de partid. Că, în interiorul acestor texte, unele constituie literatură de cea mai bună calitate, că altele sînt simpliste, aceasta este deja altceva, dar atîta vreme cît tu, ca individ, reuşeşti ca, citind literatura aceea, să-ţi păstrezi alte valori, care sînt ale umanului, iar nu ale „omului nou“, eşti cîştigat. Un singur lucru mai vreau să spun şi am încheiat. Tu zici: adevărata rezistenţă e dată de etica religioasă.

Marius JUCAN: Nu, am spus că etica religioasă a armat, a constituit coloana vertebrală a celor care au rezistat în această perioadă.

Sanda CORDOŞ: Aş vrea să-ţi dau un exemplu care este, de data aceasta, contrar punctului de la care am plecat, unul personal. Eu am avut parte, în familie, de o educaţie simplist religioasă, nu am avut şansa unor valori religioase care să vină dintr-o asemenea educaţie, valori tari care să mă armeze interior, astfel încît, dacă pot vorbi despre mine ca despre o persoană care a rezistat, lucrul acesta, neavînd şansa să îl datorez religiei, l-am datorat literaturii.

Marius JUCAN: Mi se pare un exemplu care validează perfect formula mea, considerarea scriitorului ca o formă de actor elitist, poate chiar de religie care înlocuieşte politicul. Deci, literatura l-a salvat pe intelectual.

Sanda CORDOŞ: Te înşeli, literatura a salvat interioritatea, m-a salvat ca om. Eu în '89 aveam 23 de ani şi nu aveam deloc o identitate de scriitor, iar dacă aveam o interioritate în care îşi aveau loc alte valori decît cele pe care politicul încerca să mi le inoculeze ca să facă din mine un om nou (şi a încercat prin nenumărate căi), lucrul acesta s-a datorat în primul rînd literaturii, deşi eu, în ceea ce ar putea fi numită perioada formării mele, am citit literatură de toată mîna, nu am citit numai capodopere, pînă am ajuns să ştiu care e cea bună şi care e cea rea, a trecut ceva vreme.

Opoziţia la limbajul oficial

Marius JUCAN: Nu am rezolvat încă problema rezistenţei faţă de ideologia comunistă. Nu este încă limpede că, dacă eşti rezistent faţă de o ideologie, trebuie să te manifeşti ca atare, dacă asumi această rezistenţă faţă de o ideologie comunistă, trebuie să acţionezi ca un necomunist.

Sanda CORDOŞ: Din păcate, nu.

Marius JUCAN: Atunci ce poţi să fii? Dacă eşti rezistent, trebuie să propui o alternativă. Dacă nu eşti comunist, atunci trebuie să fii altceva. Nu mă refer la faptul că dacă nu eşti roşu, atunci trebuie să fii mort. Nu aceasta e ideea. Dar dă-mi o alternativă.

Doru POP: Cred că amplasarea aceasta sub specia politicului – ideea supravieţuirii ca formă de manifestare superioară în sfera politică – e corectă. Din perspectivă ideologică, au rezistat cei care s-au opus radical comunismului şi aceştia au aparţinut unor grupuri specifice. Unii au murit, mai ales cei care aparţineau partidelor istorice, alţii au supravieţuit, cei care au aparţinut clerului greco-catolic. A mai fost şi rezistenţa celor care aveau înclinaţii de o anumită factură în ortodoxie. Dar în cazul discuţiei pe care o propune Sanda, cred că sîntem într-o capcană. Nu cred că – dacă vorbeşte despre rezistenţă – autorul se referă în vreun fel la politic, adică nu este rezistenţa cu forme politice, literatura manifestîndu-se ca expresie a politicului. Pentru că, într-un anumit mod, rezistenţa în literatură este o formă perenă a manifestării intelectualului, începînd cu Socrate.

Marius JUCAN: Rezistenţa faţă de ce?

Doru POP: După definiţia mea, rezistenţa în literatură e rezistenţa faţă de discursul oficial, indiferent cum îi spunem, fie că este discurs oficial comunist, discurs oficial nazist sau discursul autoritarismului în general. Este o formă de rezistenţă, pentru că intelectualul, iarăşi după definiţia mea – şi asta mi-a plăcut în textul Sandei Cordoş – nu este intelectualul sau scriitorul acela, în sensul mare. Sanda a identificat manifestările acestui tip de intelectual în afara *mainstream*-ului – ca să folosesc un termen englezesc, pentru că nu există în română unul mai bun. Şi atunci, dacă abandonăm această antinomie literatură-politic, care într-adevăr a generat mari îndoieli, dacă în România s-a rezistat sau nu – politic vorbind, aici Marius are dreptate, societatea civilă a fost cvasi-inexistentă la noi –, din perspectiva aceasta a opoziţiei la limbajul oficial, în funcţie de diversele perioade ale oficializării acestui limbaj, rezistenţa s-a manifestat în diverse forme. Iar obiecţia pe care aş aduce-o e că ar trebui să se diversifice puţin categoriile rezistenţei în literatură. Pentru mine, existenţa lui Adrian Marino e un exemplu. Scriitorul a rezistat publicînd, şi el o şi spune cu mîndrie justificată, despre Etiemble în străinătate, cînd a scrie despre comparatismul militant şi a fi publicat în Occident devine în sine o formă de rezistenţă politică. Aceasta este o formă de rezistenţă, fără a face din ea o funcţie politică explicită, dar proiectînd funcţia politică din limbajele alternative. Şi atunci – specificînd categoriile mai precis –, poezia de factură mistico-religioasă în detenţie, cultivarea unor tipuri de atitudini, respectiv limbaje neconvenţionale pentru discursul oficial, cultivînd atitudini nonconformiste, devin metode ale rezistenţei. La un moment dat, ce înseamnă discurs oficial? Discursul oficial înseamnă seriozitate, sobrietate, deci, pentru acest tip de discurs, sarcasmul, ironia devin automat o formă de rezistenţă. Eu înţeleg o astfel de atitudine ca pe o formă slabă a reacţiei individului la mediul în care trăieşte – şi de aici vine frumuseţea textului Sandei.

Horea POENAR: Literatura română de pînă în 1989 reuşeşte, în cel mai bun caz, să detensioneze un limbaj oficial, o ideologie sever categorisită şi folosită de către Partid, dar nu reuşeşte nicicum să-i contrapună un alt limbaj, limbaj în sensul cel mai larg al cuvîntului, un alt sistem de semnificaţii. Ea se înscrie, din păcate, în acelaşi sistem de semnificaţii al ideologiei dominante, care este doar în mod indirect acuzat, niciodată realmente subminat. Dacă rezistenţa în literatură este o formă de a te păstra ca individ, atunci fireşte că ea are o relevanţă sociologică şi una individuală, a memoriei. Dar dacă relevanţa ei nu se face la nivelul politicului – şi în cazul românesc de pînă în 1989 nu prea se face, neexistînd o formă de revoltă, de reacţie în discurs, de resemantizare subversivă politic –, dacă nu se face nici la nivel cultural (prin propunerea unei culturi alternative, printr-o educaţie culturală a libertăţii), iar nivelul estetic nici nu intră în discuţie (e nepotrivit să spui că valoarea literaturii schimbă cu ceva supravieţuirea psihică a individului), atunci relevanţa unei asemenea probleme scade foarte mult. Eventual, putem căuta descrierea unei epoci, a unei atitudini (ce va fi cu siguranţă uitată peste timp), o atitudine ce nu este diferită de reacţia la alte tipuri de dictatură, la alte tipuri de ideologie dominantă. Dacă am găsi – ceea ce nu pare a se întîmpla! – în spaţiul românesc o particularitate, o trăsătură specifică, atunci fireşte că trebuie să ne referim conştient şi repetat la aceasta şi la felul propriu-zis în care se reacţionează. La urma

« Folclorul nou există. El nu se inspiră din colectivizarea agriculturii, nici din lupta de clasă și etica „omului nou“, ci din viața în care trăim cu toții : în orașul aglomerat de azi, cu întîmplări dintre cele mai diverse, de la cele banale la cele mai neașteptate și misterioase. [...]
E de așteptat ca nu numai folcloriștii să se ocupe cu mai mult curaj de legendele urbane românești, ci și ca cititorii – grație acestei cărți pasionante și bine prezentate – să acorde acestui gen un interes din ce în ce mai mare, cum se întîmplă în Occident. »

Mircea Anghelescu – *Adevărul literar și artistic*

Constantin Eretescu
Vrăjitoarea familiei
şi alte legende
ale oraşelor
lumii de azi
compania

Str. Prof. Ion Bogdan
Nr. 16 Sector 1,
010539 București
Tel. : 210 61 94
Fax : 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

compania

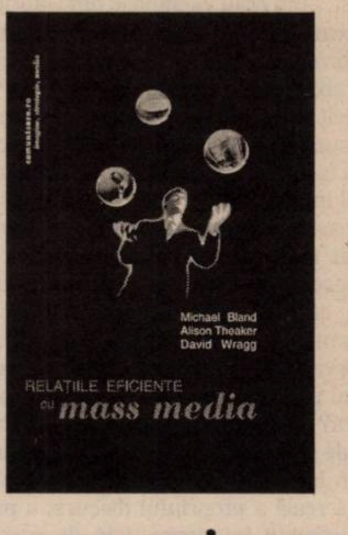

MICHAEL BLAND
ALISON THEAKER
DAVID WRAGG

Relațiile eficiente cu mass media

Cum se organizează o conferință de presă? Cum se scrie un comunicat? Cum se pregătește un interviu pentru un ziar sau pentru un post de televiziune? Trei profesioniști britanici ai relațiilor publice ne prezintă rețetele succesului în dialogul cu presa scrisă și audiovizuală, bazate pe cunoașterea în cele mai mici detalii a modului în care funcționează mass media în societatea contemporană. O colecție de tactici și strategii, un ghid de conduită în activitatea zilnică de relații publice.

comunicare.ro

Facultatea de Comunicare și Relații Publice „David Ogilvy"
Strada Povernei 6–8, Sector 1, București; tel./fax 313 5895;
difuzare@comunicare.ro; **www.editura.comunicare.ro**

urmei, ăsta e termenul care ar trebui folosit, cel de *reacție*, și nu de *rezistență* la ideologie. Ne interesează reacția, pentru că ea propune discursiv și cultural *altceva*, și aici putem eventual distinge germenii unei educații diferite.

Sanda CORDOȘ: Da, dar este o reacție.

Horea POENAR: Rezistența nu este întotdeauna o reacție, nu duce pînă acolo. Vorbim de reacție atunci cînd vorbim de nivelul *înalt*, eventual, de diferența pe care o aduce activul față de pasiv, de schimbare în intersubiectiv, față de simpla supraviețuire în subiectiv. Rezistența poate fi, așa cum o înțelegi tu, doar supraviețuire. Am rămas oameni, am rămas umani și sănătoși. Foarte bine, dar asta nu duce, ca relevanță și ca discuție, prea departe.

Sanda CORDOȘ: Da, dar să știi că nu e puțin lucru. În momentul în care citesc cărți despre și din epocă, atunci cînd asist la diferite simpozioane, conferințe despre anii '50, și nu numai despre anii '50, mă cuprinde o spaimă – cum să spun? – retroactivă, gîndindu-mă că am avut condițiile (toate condițiile) să ies un monstru. Și din punctul ăsta de vedere, ca soluție individuală, pentru mine personal, literatura a însemnat (și încă mai înseamnă) foarte mult. Pregătind textul pe care voi l-ați citit, o dată mai mult mi-am dat seama că soluția aceasta nu a fost valabilă doar pentru mine, că ea a avut acoperire existențială pentru mulți alții, că putem vorbi despre un fenomen. Tu spui: ce relevanță are, a fost un biet fenomen într-o epocă pe care o vom uita? Sigur că dintr-o perspectivă absolută, în care tu te situezi, e posibil ca această istorie să nu aibă nici o relevanță. Perspectiva mea, însă, este aici diferită: eu am vrut să intru, să mă uit în istoria aceasta măruntă, din '71 pînă în '89, cînd un dictator smintit reducea literatura la funcții clar propagandistice. Ea s-a străduit să rămînă artă, să iasă de sub aceste indicații și nu i-a fost tocmai ușor. Aici, pe mine nu m-a interesat decît atît, nu în comparație cu celelalte țări din Europa, fie occidentale, fie estice, nu în comparație cu alte epoci și cu toate celelate. Acum, sigur, zici tu, e o miză prea mică...

Horea POENAR: Singurul lucru important e că s-a scris totuși literatură din 1971 și chiar multă literatură de calitate.

Sanda CORDOȘ: În această istorie mică, acest fapt mi se pare important. Putem discuta din perspectiva care mi se pare, din nou, radicală, putem să clasăm subiectele și să spunem: unele sînt mari și altele sînt mici. A lucra pe această secvență de istorie românească patetică, ridicolă, este un subiect mic, cîtă vreme a lucra pe întregul mers al civilizației este un subiect mare.

Horea POENAR: E vorba de diferența dintre *reacție* (care nu trebuie să fie neapărat la nivelul faptelor, ci e mai important chiar să fie la nivelul discursului) și *supraviețuire*, pentru că în alte societăți, sub dictatură, sub un regim poate nu la fel de dur, dar sub aceeași ideologie, în întreaga Europă de Est există forme care propun un *alt* discurs, un *alt* sistem de semnificații, o societate civilă. Cazul românesc nu se ridică la acest nivel.

Sanda CORDOȘ: Eu nu mi-am propus analiza societății românești, eu sînt aici doar un cititor de literatură.

O tipologie moral-politică

Corin BRAGA: Am impresia că sîntem victimele unei sume de neînțelegeri datorate sensurilor diferite pe care le acordăm cuvintelor; din lipsă de explicitare, aceste cuvinte duc la anumite șocuri de-a dreptul ideologice.

Întîi, Sanda spunea că textul ei are și un punct de plecare biografic în experiența personală din ultima parte a regimului comunist. Eu unul pot fi de acord cu un asemenea punct de plecare, dar poate cei mai tineri nu sînt dispuși să-l valideze. Vîrsta biologică ne desparte de-acum în două categorii, cei care au trăit în perioada comunistă și cei care sînt prea tineri pentru a și-o aminti. Asta înseamnă că punctul de vedere biografic nu mai este de la sine înțeles. De aceea, eu am admirat în textul Sandei faptul că, spre deosebire de multe abordări românești, care valorifică toate o experiență personală, cercetarea ei este una occidentală ca mod de abordare, în sensul că ea nu mizează pe impresii, experiențe, fapte de viață personală, pe care să încerce să le conceptualizeze, ci pleacă de la texte pe care le citește din exterior, ca documente de epocă. În definitiv, Durandin, Ash și toți ceilalți istorici străini citați, cînd ne judecă, o fac pornind tot de la texte, și nu de la experiența lor personală. Cred că e nevoie în abordarea perioadei comuniste de o mai mare detașare, care ține de această poziție hermeneutică, indiferent dacă noi am fost implicați sau nu în realitatea respectivă. Imperativul schimbării opticii și cîștigării rigorii ne impune o anumită detașare, asta nu pentru a atinge o inexistentă obiectivitate, vorba lui Heisenberg, ci pentru a avea o atitudine mai propice decît cea asigurată de implicarea biografică și de deducția din biografic.

Apoi, Sanda, ne-ai asigurat că nu simți nici o paternitate sau maternitate față de sintagma *rezistență prin cultură* și că nici nu ai asumat-o ca pe un copil adoptiv. Înțeleg că ai preluat pur și simplu acest termen din dezbaterile actuale de idei și îți propui să îi testezi valabilitatea și puterea analitică. Nu îl deduci printr-o experiență personală pe care încerci s-o validezi printr-un concept, ci îl folosești ca pe un termen neutru, aflat în circulație. Problema este dacă e într-adevăr neutru. Și aici ajung la opoziția dintre conceptul de *supraviețuire* și cel de *rezistență*. Întrebarea este dacă nu cumva termenul *rezistență* înnobilează într-un anumit fel fenomenul pe care îl descrie. Acest fenomen există. El poate fi cercetat, are o anumită consistență istorică, sociologică. Problema este prin ce fel de termeni îl definim. Există riscul ca termenul *rezistență* să fie un termen eroizant, care să dea o valoare hiperbolică unui fenomen, real într-adevăr, dar care nu are poate această dimensiune. Eu aș pune următoarea întrebare metaforică: o plantă care crește pe sub asfalt, pînă cînd asfaltul începe să se crape și planta iese la suprafață, e o plantă care rezistă asfaltului sau este o plantă care supraviețuiește *în ciuda* asfaltului?

Marius JUCAN: Asfaltul este prost!

Corin BRAGA: Doresc doar să spun că e nevoie, poate, de mai multe distincții, de niște nuanțe care să introducă niște etaje de valorizare. V-aș supune atenției în acest sens niște concepte (pe care le-am propus în altă parte) capabile să distingă ierarhic între ideile de rezistență, supraviețuire și așa mai departe. Distincția pe care o făcea Dumitru Țepeneag între rezistent, opozant și dizident nu este nepărat una ierarhică, ci este una între categorii mai degrabă egale. Un dizident plecat din partid poate să fie mai virulent, mai vehement decît un opozant sau un rezistent. Nu cred că e posibil de stabilit o ierarhizare etică între cele trei poziții din această categorizare. Ți-aș supune atenției, în schimb, următoarea scară axiologică, într-un sens moral-politic. Mă gîndesc la următoarele categorii de oameni în funcție de felul în care ei își raportează creația la ideologia totalitară. Prima categorie, cea mai de jos, ar fi nivelul celor *înrolați*, cei care cred în ideologia totalitară respectivă și devin portdrapelul ei. Desigur, e greu de verificat dacă A. Toma și alții au crezut în ceea ce scriau sau erau niște parșivi, dar ei sînt reprezentanți ai acestei categorii politice. Al doilea nivel ar fi cel al *colaboratorilor activi* cu regimul. Mă gîndesc la cei care, fără a crede, precum cei din prima categorie, în idealurile fluturate de regim, își pun condeiul în slujba acestuia, își oferă serviciile din oportunism sau poate din lașitate ori lichelism. Ei devin niște colaboratori voluntari, care exploatează situația pentru a dobîndi avantaje, putere etc. Corneliu Vadim Tudor este un bun exemplu în acest sens. O a treia treaptă sînt *colaboratorii pasivi*, cei care se lasă înregimentați de sistem, permit să fie vehiculate numele lor, nu scriu din proprie voință pentru regim, dar nici nu iau distanță față de acesta. Nichita Stănescu ar putea fi un exemplu, și nu neapărat pentru volumele din tinerețe, relativ concesionate ideologic, cît pentru faptul că accepta să fie omul epocii, reprezentantul literaturii române din comunism. O a patra categorie ar fi aceea a *rezistenților pasivi*. Aceștia ar fi după mine scriitorii care scriu fără să facă nici o concesie regimului, fără să accepte să apară în public sau să le fie vehiculate numele pe listele de partid, dar fără să ia nici o atitudine exterioară în afară de faptul că scriu. Atunci cînd volumele le sînt cenzurate, ei lasă să le fie scoase cutare poezii sau pasaje, dar nu acceptă să introducă fraze ideologizate, așa cum fac colaboratorii pasivi, și cu atît mai puțin nu se oferă cu de la sine putere să o facă, precum colaboratorii activi. Ei scriu așa cum cred ei că este bine, refuză să fie înregimentați, să fie purtați de partid ca niște stindarde, dar nici nu se revoltă în mod fățiș, nu iau cuvîntul în ședințele Uniunii Scriitorilor ca să se opună, nu scriu scrisori de protest etc. În sfîrșit, ajung la a cincea categorie, *rezistenții activi*. Aceștia sînt creatorii care vorbesc și scriu deschis împotriva regimului, iau atitudine, semnează scrisori de protest, trimit (dacă pot) texte în Occident, la Europa Liberă etc. Paul Goma este un bun exemplu pentru această categorie.

Acum, cred că rezistenții pasivi din această categorie corespund conceptului de supraviețuitori prin cultură, care sînt marea majoritate a scriitorilor de la noi, iar rezistenții activi ar fi rezistenții propriu-ziși, cei care au înfruntat regimul, au fugit în străinătate și au continuat să lupte de acolo etc.

Ruxandra CESEREANU: Augustin Buzura unde intră?

Doru POP: Aici e problema-cheie, pentru că pe Sanda primele trei categorii nu o interesează. O interesează ultimele două și aici o interesează mai ales modul de particularizare pe discursuri. Cazul lui Buzura este foarte bun. Cred că acum asta ne interesează: să discutăm pe situații particulare. Poți să îl desemnezi pe Buzura cu ajutorul acestei categorisiri foarte ample? Nu. Singurul mod în care poți să îl descrii – aici era miezul argumentului meu, și de aceea zic că Sanda face un lucru extraordinar – este că ea merge pe o nișă îngustă. Nu își propune să facă tipologii mari, ci vrea să meargă exact pe forma în care se manifestă rezistența, sau cum i-om fi zicînd, în actul literar. Adică ea zice: hai să nu mergem de sus în jos și să creăm tipologia, ci să luăm acțiunea în sine și să vedem ce rezultat are ea.

Anca HAȚIEGAN: Apropo de validarea publică a unui text rezistent. Mi-am amintit de discursul Anei Blandiana ținut la simpozionul de la Sighet, anul trecut. Printre altele, Ana Blandiana spunea că ea nu făcea un gest politic scriind, de exemplu, **Motanul Arpagic** – poezia aceasta nu fusese compusă cu gîndul la Ceaușescu. Cititorul făcea în schimb un gest politic interpretînd poezia respectivă în felul cum o interpreta, adică politizat. S-a întîmplat, la un moment dat, ca scriitoarea să-și lanseze o carte simultan cu deschiderea unei foarte importante expoziții itinerante de pictură – a unui pictor faimos, de peste hotare, nu îmi amintesc exact despre cine era vorba. Lumea se înghesuia însă la lansarea cărții – poate era chiar cartea cu Arpagic – și lipsea de la marea expoziție de pictură, care interesa doar din punct de vedere estetic. Or, la lansarea de carte veneau oameni obișnuiți, care în mod normal nu gustă Cultura cu majusculă, veneau pentru a-și alimenta gustul pentru bîrfa politică. Ei îi atribuiau poetei niște intenții străine, ceea ce complică totul. Pentru că aceasta era o formă de validare a literaturii, dar nu știu în ce fel.

Corin BRAGA: Nu pretind că aceste tipologii se aplică procustian oamenilor, obligîndu-i să intre într-una sau alta. Desigur că există evoluții și momente diferite în fiecare destin. Văd foarte bine scriitori trecînd prin mai multe etape, într-una fiind înrolați cu arme și bagaje în tabăra regimului, devenind după două decenii rezistenți pasivi, iar în final fugind în străinătate și criticînd dur regimul. Tipologia nu coincide cu individul. Tipul uman poate varia în timp.

E adevărat, ne putem întreba, din punctul de vedere al individului, care este diferența dintre rezistența pasivă și cea activă? Trecerile și nuanțele ar putea fi imperceptibile. Totuși, mă gîndesc că un criteriu, un prag există, chiar dacă doar subiectiv. Ca să devin dintr-un rezistent pasiv unul activ trebuie să aibă loc un anumit declic în atitudinea mea. E momentul în care ies din atitudinea de opoziție închisă în mine însumi spre o atitudine deschisă, publică: încep să vorbesc și să scriu, îmi comunic mesajul de nesupunere, iau cuvîntul la o ședință, trimit la editură romanul în care spun că Ceaușescu e un dictator și așa mai departe. Pînă nu se întîmplă acest pas, scriitorul respectiv practică doar o formă de supraviețuire, de igienă mentală, de curățenie, de rezistență la intruziune, dacă vreți. Refuz să fiu malformat de exterior, dar rezist individual, fără să încerc să opresc sau să distrug forța exterioară însăși.

Din acest unghi de vedere, tind să-i dau dreptate lui Marius, pentru că el are probabil instrumente sociologice mai bune care să potențeze distincția. Desigur, așa cum arată Sanda, termenul *rezistență* are două sensuri: unul biologic (rezistăm ca indivizi la foame, la sete, la frig) și altul intelectual (nu ne lăsăm deformați de precepte). Totuși, dacă ajungem să vorbim de rezistență, cred că aceasta necesită o definiție mai tare, și anume cea după care rezistența presupune o atitudine publică. Nu este neapărat nevoie de constituirea unei societăți civile sau a unor grupuri de rezistență, dar, după mine, este neapărat nevoie de expresia publică, adusă la cunoștința mai multor oameni, a atitudinii revoltate a creatorului respectiv. Revolta tăcută, în forul interior, este doar o formă de rezistență pasivă sau de supraviețuire.

Ovidiu MIRCEAN: Termenul de *rezistență culturală*, așa cum este el aplicat în spațiul autohton, nu exclude prin definiția sa o anumită tendință duplicitară, verificabilă de fiecare dată. Există, de pildă, un roman extrem de ambiguu al lui Eugen Uricaru, **Rug și flacără**, roman care pare a fi scris la comanda partidului, descriind biografia unui revoluționar de la 1848, din Italia. Ei bine, la o primă vedere, textul dezvoltă un discurs patriotic cu vagi accente proletcultiste, în timp ce, în subsidiar, se construiește cu foarte multă subtilitate o teorie despre narațiune, în care povestirea devine o evadare care se construiește interi-

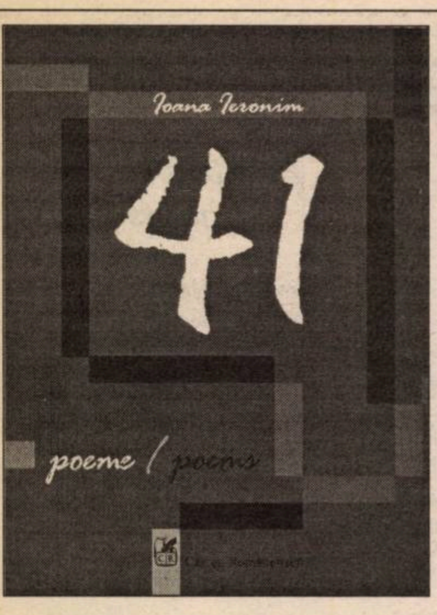

Editura Cartea Românească a publicat de curînd un volum-antologie în limbile română şi engleză – **41 poeme/poems** – al Ioanei Ieronim. Cele 41 de poeme au fost alese din: **Vară timpurie** (1979), **Proiect de mitologie** (1981), **Poeme (electronice)** (1986), **Luni dimineaţa** (1987) şi **Munci, zile, alunecări de teren** (2001). Traducerea în limba engleză a fost realizată de Adam J. Sorkin împreună cu autoarea, iar postfaţa volumului este semnată de Dan Cristea. În finalul cărţii – o bogată secţiune de „referinţe critice".

or şi care vine să submineze, dar numai pentru ochiul unui cititor avizat, discursul de la suprafaţă. Am îndoieli cu privire la termenul de *rezistenţă*, întrucît el comportă mereu o duplicitate de acest gen; aş vorbi, mai degrabă, despre o formă extrem de fragilă de evadare prin cultură. În ce măsură evadarea e o rezistenţă, aici e iarăşi de discutat. Am o singură observaţie majoră în privinţa acestui text, pe care aş vrea să o coagulez într-o singură întrebare. L-am citit fără să fiu atent la argumentele sale tari şi la firul roşu al demonstraţiei. Mi s-a părut extrem de incitantă ultima parte şi am avut senzaţia că exact în momentul în care textul începea să aibă nişte deschideri cu adevărat provocatoare, el s-a oprit. Şi anume, era partea aceeea finală despre experienţa personală a lecturii, văzută aici prin aspectul ei escapist, evazionist, cum erau exemplele din Gabriela Adameşteanu şi din I.D. Sîrbu. Întrebarea mea se formulează uşor impudic – aici apelez mai degrabă la teoreticianul literaturii de tip clasic decît la sociologul literar –, şi anume în ce măsură acest tip de lectură care se configurează în anii comunismului, şi nu numai la nivelul intelectualilor elitişti, ci chiar şi la nivelul maselor, literatura avînd o pregnanţă mult mai mare decît o are astăzi, în ce măsură acest tip de lectură este o lectură specifică, condiţionată de aspectul politic şi de contextul socio-politic existent, sau ea nu face altceva decît să releve mult mai pregnant rolul profund existenţial pe care îl are literatura? Ar fi important de discutat, pornind de la acest aspect al lecturii şi al implicării în lectură, cum se poate construi o rezistenţă reală a propriului discurs, a propriei construcţii interioare, faţă de o construcţie exterioară, oficializată şi nivelatoare.

Sanda CORDOŞ: Categoric că lectura de masă a existat, pentru că a fost un fenomen de masă, nu? A avut un singur concurent (nu de temut, însă) în anii '80, în videomanie. Poate vă mai amintiţi. Este şi acela un fenomen de cercetat, cred, cum se stătea zile şi nopţi în faţa ecranului în momentul în care „apucai" un aparat video... Cred că acea lectură de masă era un fenomen atipic, dovadă că după '90 s-a pierdut, tocmai pentru că societatea era de aşa manieră încît literatura ţinea loc şi de gazetă şi ţinea loc de o mulţime de lucruri. Discuţia e, desigur, mai complicată (ar trebui să diferenţiem între mai multe paliere): multe cărţi au avut succes nu pentru că au fost mari opere literare, ci pentru că răspundeau unui interes pe care, într-o societate normală, îl rezolvă presa. Şi atunci citeai în opera de ficţiune dezvăluiri comunitare, citeai fapt divers, citeai tot ce nu puteai să citeşti în presă. Acolo se împlinea o solidaritate pe care nu ţi-o dădeau multe alte tipuri de discursuri, de instituţii chiar. Cît priveşte a doua jumătate a întrebării tale, sigur că literatura a avut în epocă şi o funcţie existenţială, ceea ce se se vede mai cu claritate în situaţii din acestea extreme, cum vă plac vouă, radicalilor. Doru pomenea de poezia religioasă din închisoare. Las la o parte acest tip de discurs pentru că s-ar putea spune că funcţia existenţială este, aici, a religiei; însă o să dau alte exemple. În cartea de convorbiri a Irinei Nicolau cu Elisabeta Rizea, intervine cu cîteva replici şi fiica acesteia, Laurenţia, mărturisind, între altele, că ea a rezistat în închisoare pentru că a făcut poezie şi a recitat cîteva din aceste poezii. Sigur, ea a versificat anumite stări şi întîmplări, nu putem vorbi de o valoare estetică, dar pentru ea, interior, producerea aceasta de versuri a fost un act existenţial. După cum un exemplu la alt nivel este cel al Lenei Constante, care nu era credincioasă. Este o femeie care a stat trei mii de zile singură într-o celulă de închisoare, a fost torturată îngrozitor, a făcut parte din lotul Pătrăşcanu şi ancheta ei a durat enorm, ani de zile nu a văzut decît anchetatori, a fost bătută în celulă sau fără dreptul de a dormi, ea nu a putut să vorbească cu cineva. Nu cu un psiholog, nu a putut să vorbească cu nimeni. La un moment dat, şi-a dat seama că se află în pragul nebuniei, că trebuie să găsească o soluţie de salvare, şi atunci ce a început să facă? A început să compună (în minte, fără creion şi fără hîrtie) piese de teatru. Nu a publicat niciodată piesele de teatru pe care le-a scris în minte, nu ştim care a fost calitatea lor. Nici nu ne interesează, dar vreau să spun că pentru ea literatura a avut o funcţie existenţială. Pentru alţii, literatura a avut o funcţie existenţială în sensul acela care pentru noi, specialişti ai literaturii, poate să fie banal şi neinteresant, dar care devine dintr-o dată plin de semnificaţii cînd citeşti aceste mărturii. Pentru că aceştia povesteau opere literare. Ei supravieţuiau (din nou, deţinuţi de toată mîna) povestindu-şi Balzac, povestindu-şi Flaubert, povestindu-şi **Război şi pace** sau ştiu eu ce altceva şi aceste „poveşti" literare, pentru ei, au însemnat un reazem interior, ca să nu mai spun de cei care au plătit cu viaţa încrederea lor în literatură, nu cu viaţa, exagerez, cu mulţi ani de detenţie. Un inginer, codeţinut cu Caraion, iese după o primă detenţie şi pune pe hîrtie poemele lui Caraion. Acest inginer notează poemele. În momentul în care Caraion este arestat a doua oară şi are loc cel de-al doilea proces, e arestat şi acest nefericit şi primeşte pentru faptul de a fi devenit copist de literatură 25 de ani de închisoare. După cum ani grei de închisoare primeşte şi cea care i-a dactilografiat poemele şi care va deveni mai tîrziu soţia lui, doamna Valentina Caraion. Aşadar, funcţia literaturii s-a dovedit existenţială în momente cruciale, de tipul „pe viaţă şi pe moarte". S-ar putea zice: „ce mare lucru, e o simplă supravieţuire...". Exemplele şi depănarea de poveşti, care pe mine mă tulbură de fiecare dată, ar putea continua. Sigur că în momente extreme, ca în vieţile tuturor, defectele şi calităţile se văd mai bine. În anii '50, încărcătura existenţială a literaturii se vedea mai bine şi îndrăzneala de a o întrebuinţa au plătit-o cu toţii, mai importanţi şi mai puţin importanţi. „Lotul" Noica poate fi plasat tot undeva pe aici şi, apropo de funcţia existenţială, şi mai ales de eroism, astăzi ni se pare ridicol, şi chiar este. Ce au făcut ei ca să ajungă în închisoare? Nici ei nu s-au dus să manifeste nicăieri, nu s-au confruntat cu regimul. Scriau literatură proprie, nepropagandistică şi citiseră cărţi ale lui Eliade şi ale lui Cioran.

Doru POP: Da, dar acestea erau încărcate ideologic.

Sanda CORDOŞ: În logica unui regim totalitar, totul devine ideologic.

Corin BRAGA: Dar, Sanda, este pentru tine vreo diferenţă de grad, de treaptă, între scriitorul care scrie ca să supravieţuiască (nu luăm neapărat cazuri extreme, ca al Lenei Constante, care, în izolarea carcerei, găseşte în poezie sau în teatru o modalitate de reorganizare a memoriei şi chiar a conştiinţei şi a verbalului), ca să-şi menţină buna funcţionare a aparatului său etic, a conştiinţei sale, a memoriei sale colective şi individuale, a versiunii sale asupra socialului, şi scriitorul care, scriind despre ceea ce trăieşte el şi despre forţele care tind să-l malformeze, face din această carte un manifest pe care încearcă să-l publice la o editură, îl trimite să circule în samizdat, îl prezintă într-o conferinţă publică, îl citeşte la Europa Liberă, deci îl transformă într-un mesaj public? E vreo diferenţă de nivel sau avem pur şi simplu de-a face cu două intensităţi succesive pe o scară continuă? Pentru că dacă nu este, înseamnă că tu utilizezi rezistenţa ca pe un termen foarte larg, care merge de la simpla supravieţuire pînă la rezistenţa tare. Dacă este, în schimb, ar trebui să folosim termeni sau sintagme diferite pentru cele două cazuri.

Sanda CORDOŞ: Am spus deja, pentru anii '50, nu pot să folosesc termenul de *rezistenţă*. După cum, în situaţiile acestea din urmă, pe cei care s-au sprijinit puternic, existenţial, pe literatură nu-i numesc rezistenţi. Acolo a fost altceva, mult mai mult. Poate că a fost o formă atît de puternică de spiritualitate, încît mai că poţi să apropii lite-

---

Din nou despre „cazul" **Dilema**. Înainte de (re)lansare

Alte ecouri

În ultimele zile, scandalul „divorţului" dintre redacţia revistei **Dilema** şi editorul său, Institutul Cultural Român, s-a stins. Anunţată ca atare de restul presei, urmată de cîteva comentarii şi declaraţii, ştirea a fost rapid asimilată, încetînd să mai fie o „noutate".

Au mai fost o serie de ecouri în cotidianele de marţi 6 ianuarie (ziua de apariţie a precedentului nostru număr, în care era rezumat întregul „caz"). Ziarele care anunţaseră „divorţul" luni 5 ianuarie (şi pe care le-am citat data trecută) au continuat cu alte puncte de vedere. După ce oferise doar perspectiva lui Augustin Buzura, preşedintele ICR, însoţind-o cu comentarii sarcastice la adresa „fugarilor", **Adevărul** l-a intervievat şi pe Andrei Pleşu, fondatorul **Dilemei**. Acesta a reluat argumentele deja ştiute, cu semne de repliere către poziţia sugerată şi de către Mircea Vasilescu, redactorul-şef al revistei, care încercase să limiteze tendinţa presei de a „politiza" excesiv situaţia: „Decizia [de plecare de la ICR] nu este una politică, o decizie împotriva lui Ion Iliescu, ci una împotriva manageriatului Buzura"; „Este o decizie simplă, care nu trebuie să conţină prea multă polemică şi prea multe prelungiri". Şi o propoziţie în regim de probabilitate, pe un subiect dat pînă acum ca sigur: „Îmi voi relua, probabil, rubrica în noua revistă".

Evenimentul zilei menţine tema politică a scandalului, titrînd în aceeaşi zi de marţi 6 ianuarie astfel: **Apolitic, inodor, incolor, aşa-i place puterii**. Ziarul publică declaraţii solicitate cîtorva directori şi redactori-şefi de reviste intelectuale: Nicolae Manolescu (**România literară**), Andrei Bodiu (**Interval**), Mircea Mihăieş (**Orizont**), Ion Bogdan Lefter (**Observator cultural**). Atrage atenţia în special opinia celui dintîi: „Părerea mea este că s-a exagerat enorm cu plecarea asta. Nu văd de ce deranjează faptul că Fundaţia a devenit Institut de vreme ce tot bugetari au fost, tot guvernul i-a plătit şi pînă acum. Preşedintele ar fi patronul, dar cred că nu i-ar fi împiedicat nimeni să fie antiguvernamentali... Au exagerat, au făcut un *casus belli* din ceva ce nu există. Fiul meu lucrează la **Dilema**, sau a lucrat, pentru că a demisionat şi cred că au exagerat într-o situaţie care putea să fie rezolvată cu calm. Poate că eu mă înşel, poate au avut alte probleme pe care eu nu le ştiu". Celelalte declaraţii sînt de solidaritate cu „fugarii". De asemenea, e publicat un scurt interviu cu Mircea Dinescu, a cărui fundaţie va găzdui **Dilema veche** pe care redacţia fostei reviste a ICR o va lansa. Prezentat ca „patronul **Dilemei vechi**", Dinescu explică în termeni mai general politici de ce va sprijini viitoarea publicaţie: „Ştiţi bine că televiziunile, şi de stat, şi unele particulare, au oameni care au fost cumpăraţi de băieţi, dar mai sînt cîteva ziare care sînt libere. Orice revistă care nu-i nici sub tutela guvernului, nici a unor băieţi subordonaţi partidului de guvernămînt e foarte importantă pentru România". Contrar unor informaţii de culise, conform cărora doar va găzdui viitoarea revistă, fără să dea şi bani pentru ea, Dinescu mai spune: „Eu voi fi finanţatorul principal [...] Eu voi finanţa". Pronunţîndu-se împotriva intelectualilor care stau „la mila guvernului cum stau pensionarii cu castroane întinse la fasolea primarului", poetul – cunoscut şi pentru *hobby*-ul gătitului – îi invită pe politicieni să vină ei la o... fasole (*sic*!): „Poate să vină Iliescu să mănînce o fasole la redacţie, oferim fasole gratis politicienilor. Iliescu, Năstase, Vanghelie pot să vină oricînd să mănînce un castron de fasole facută de mine"!

O prezentare de ansamblu a „cazului" a găzduit marţi 6 ianuarie **Ziua**. Nu mai reluăm toată istoria. Unele detalii merită – însă – atenţia. De astă dată, Dinescu explică în alţi termeni aranjamentul dintre fundaţia sa şi „fugarii" de la ICR: „Am făcut o societate pe acţiuni, cu fundaţia mea şi membrii redacţiei". În continuare pe picior de război, Augustin Buzura face acuzaţii riscante şi pretinde că... nu-l cunoaşte pe unul dintre foştii săi angajaţi (*sic*!), Cristian Ghinea, redactor al **Dilemei**: „Nici nu ştiu cine e ăla. Dar lor le place să trăiască din scandaluri"!?! În plus, Buzura susţine că a primit numeroase oferte de preluare a revistei, al cărei titlu a rămas în proprietatea ICR: „Sînt foarte mulţi care-au venit cu proiecte. Am foarte bune legături cu străinătatea ca să se poată publica şi-n germană, şi-n engleză" (?!). Repetînd că „divorţul" nu trebuie politizat, Mircea Vasilescu declară în replică: „Presupun că dl Buzura se face că nu ştie cine e Cristian Ghinea, după ce l-a avut angajat atîţia ani". Şi: „N-aş vrea să polemizez cu el pentru că nu merită. Ce contează e că de fapt a plecat toată echipa". Cezar Paul-Bădescu anunţă că noua **Dilemă veche** va fi „mult mai dezinhibată, va fi un produs mai comercial [...] vom publica lucruri mai jucăuşe, texte mai scurte, pe subiecte de actualitate, pe teme care interesează, vom încerca să ne-atragem şi mai mulţi cititori, păstrînd spiritul revistei". **Ziua** încheie punînd accentul asupra „solidarităţii intelectuale" pe care o ilustrează plecarea redacţiei **Dilemei** de la ICR şi sprijinul lui Mircea Dinescu.

„Divorţul" e semnalat şi într-o notă telegrafică din numărul de săptămîna trecută al revistei **22**.

Comunicat în replică la comunicat

În urma comunicatului de presă dat publicităţii de către redactorul-şef al **Dilemei**, Mircea Vasilescu, preşedintele ICR, Augustin Buzura, a redactat un comunicat de răspuns, citat pe ici, pe colo în presă, în rezumat. Iată-l, ratura de religie. (De altfel, Gabriela Adameşteanu vorbeşte de experienţa literară în comunism ca despre o formă de experienţă religioasă, dar asta este, fireşte, o altă discuţie). Corin, eu zic aşa, răspunzînd totuşi întrebării tale: sînt diferenţe de situaţii existenţiale. Sigur că prin structura noastră interioară, prin educaţie, prin toate instrumentele pe care le avem la îndemînă, în compararea unor situaţii, noi spunem că mai buni au fost eroii şi, dacă vreţi, ne întoarcem la Aristotel şi la tragedia care stîrneşte mila şi frica, omenia din noi. Sigur că mă cutremur interior în faţa unei situaţii în care se joacă viaţa şi moartea, un prag existenţial mai ridicat provoacă efecte mai puternice, în vreme ce în faţa unei situaţii în care stai totuşi în casă la tine, nu în celulă, numai că nu ai ce mînca, se naşte mai degrabă ridicolul şi percepi totul nu cu starea şi nu cu instrumentele tragediei, ci cu cele ale dramei, ba poţi chiar să dai în melodramă şi să spui: ce mare lucru! Deci sînt situaţii diferite, dar eu nu îmi îngădui să spun că cei care joacă pe scena aceasta sînt mai buni, iar cei care joacă pe scena cealaltă sînt mai puţin buni.

Corin BRAGA: Nu e o judecată asupra individului. Problema se ridică dacă doreşti să faci o valorizare a atitudinilor, care să servească eventual drept model. Tu pe cine oferi ca exemplu de rezistenţă la un regim totalitar? Pe scriitorul care scrie că Ceauşescu e un tiran, se defulează prin asta, îşi face necesara terapeutică mentală şi morală, iar apoi aruncă manuscrisul în pivniţă sau în sertar, sau pe cel care, după ce a scris aceste lucruri, le trimite la Europa Liberă ca să fie citite sub numele lui? Desigur, nu putem să facem o ierarhie absolută, pe unul să-l facem actor de comedie şi celuilalt să-i ridicăm o statuie. Este deja tragic dacă un om ajunge să-şi ardă manuscrisul, el este un traumatizat, o victimă. Eu nu contest experienţa umană cruntă, înmagazinată în acel om. Totuşi nici nu putem să egalizăm cele două situaţii...

Sanda CORDOŞ: Nu le egalizăm, tocmai. Dar eu cred că epoca este atît de amestecată în nebunia ei încît cei buni într-un mod deplin (fără prihană şi fără pată), pe care alţii să îi ia drept exemplu, mă tem că nu există (sau sînt atît de puţini încît nu cred că avem nevoie de toate degetele de la o mînă pentru a-i număra) şi ceea ce doresc eu să fac este să încerc să înţeleg cît mai nuanţat cu putinţă epoca, ferindu-mă de antiteze. Efortul meu este de a o înţelege în scăderile sale, în momentele ei bune, în efortul acesta lipsit de eroism de a păstra un minim echilibru interior. Tare mă tem că epoca este atît de amestecată încît toţi am ieşit din ea impuri.

Corin BRAGA: Nu afirm faptul că noi am fi nişte puri care avem căderea să aruncăm cu piatra în toţi impurii din epocă. Personal mi-e teamă că dacă aş fi avut cu zece ani mai mult şi dacă aş fi trăit mai adînc în regimul ceauşist, aş fi fost mai degrabă din categoria rezistenţilor pasivi, decît din categoria celor activi. Mă gîndesc cu spaimă la felul în care aş fi făcut faţă malformărilor pe care le inducea sistemul.

Totuşi, această autocompătimire nu este un motiv suficient pentru ca, atunci cînd reflectăm asupra trecutului nostru, să încercăm să ne glorificăm rezistenţa pasivă şi să o proiectăm ca pe o formă de rezistenţă activă. Termenul de rezistenţă nu trebuie să ne servească ca o formă retroactivă de răscumpărare interioară. Riscul este ca, declarîndu-mă un rezistent prin cultură, cînd de fapt am fost doar un supravieţuitor, să îmi ascund şi să îmi înnobilez o mică laşitate de care mă simt vinovat.

Rădăcinile personale ale cercetării

Cornel VÎLCU: Eu cred că sînt două modalităţi de atestare şi că o confundăm pe una cu cealaltă. Corin salută acest text pentu că el este scris obiectivist. Noi îi punem o groază de întrebări Sandei, care ne dă nişte răspunsuri mulţumitoare din punctul meu de vedere, dar care nu sînt în acest text şi care pornesc de la următoarea idee: cum de a rezistat spiritul meu?; cum de sînt întreagă?; cum de nu sînt monstruasă? şi aşa mai departe. Răspunsul este: datorită efortului non-eroic, non-vizibil al acestor oameni. Greşeala ta, Sanda, este că articolul tău nu începe aşa: vreau să vă povestesc despre o chestie care nu trebuie judecată în termenii moralei, ai eroismului, ai spaţiului public ş.a.m.d. Textul apare scris într-o manieră obiectivistă, cîtă vreme el răspunde unei investigaţii de alt ordin.

Sanda CORDOŞ: Fiecare dintre cercetările noastre are rădăcini personale...

Cornel VÎLCU: Nu, întrebarea mea este de ce nu spui explicit în text care este marea problemă pe care o abordezi? Dacă textul ar începe cu această declaraţie, atunci abordarea ta ar deveni inteligibilă. Dacă nu, atunci textul se cere privit aşa cum l-am văzut eu, adică din afară, fără să ştiu de unde face parte, drept o declaraţie obiectivistă despre starea de lucruri a epocii. Or, în aceste condiţii, este normal ca fiecare dintre noi să înceapă să se întrebe: bine, dar care ar fi modalităţile de atestare? Şi apar probleme de genul: este rezistent dacă a fost bătut, este rezistent dacă a ieşit în spaţiul public şi aşa mai departe. Ceea ce căutai tu nu se rezolvă prin răspunsurile noastre, pentru că noi nu ne dăm seama ce căutai.

Plec de la o impresie iniţială care a „transpirat“ aici în discursul lui Horea şi care există în mintea mea şi care există probabil în mintea celor mai mici decît mine, o întrebare îngrozitor de din exterior venită. Şi de aceea nu am vrut să o pun. Întrebarea e: cît de mare e relevanţa unui astfel de text pentru oameni care abia au mai prins regimul? În textul tău sînt două cuvinte ciudate. Acolo se spune la un moment dat că „acest mod de a fi patetic este ridicol azi“ şi „aura (nu ştiu cărui gest) este insignifiantă“. Deci aura pe care o dădea rezistenţa atunci astăzi nu mai înseamnă nimic. Mie, în calitate de om aflat la jumătatea distanţei – jumătate în regimul acela, jumătate dincoace –, îmi vine să-ţi cer să-mi spui care e relevenţa textului pe care mi-l dai. Or, dacă mie, Cornel Vîlcu, îmi spui „relevanţa acestui text este că m-am întrebat cum de noi sîntem încă în picioare“, adică cum rezistă spiritul în momente totalitare, pe mine m-ai convins. Şi tinerii au nevoie tot de un discurs de soiul ăsta, pentru că altfel li se va părea un text despre care Horea spune furios cîteodată: e încheiată, domnule, lasă-ne în pace!; de ce ne povesteşti despre lucrul acesta?

Doru POP: Fiecare citeşte în cheia lui. Unul în tenta politică vehementă, celălalt în tenta ideologic-socială. Fiecare am citit în cheia noastră ce spune Sanda. De ce noi am rezistat aşa? Ei bine, mie îmi vine în minte replica aceasta tocmai pentru că aparţinem unui spaţiu mental care aşa rezistă. Cum au rezistat bizantinii invaziilor cruciaţilor care mergeau spre Ierusalim? I-au lăsat să treacă şi apoi le omorau copiii şi femeile rămase în urmă. Orientul nostru bizantin a trăit un moment de graţie sub comunismul naţionalist. Relevanţa poate fi găsită pe foarte multe paliere.

Sanda CORDOŞ: Cînd scriam la carte, cu o destul de mare şovăială interioară, mi-a revenit adesea în minte imagi-

POLIROM
NOUTĂŢI
ianuarie 2004

Ioan Petru Culianu
Hesperus

Ion Vianu
Caietele lui Ozias

Erving Goffman
Aziluri

Primo Levi
Mai este oare acesta un om?

Reduceri de 30%
Pentru oferta săptămînii pe site-ul www.polirom.ro ▸ Agenda

Comenzi la: CP 266, 700506, **Iaşi**, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)217440
Bucureşti, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, **Timişoara**, Tel.: 0722/548785
E-mail: sales@polirom.ro
www.polirom.ro

aşa cum l-am primit la faxul redacţiei (text integral):

„Referitor la comunicatul de presă semnat de redactorul-şef demisionar al **Dilemei**, Mircea Vasilescu, Institutul Cultural Român doreşte să facă următoarele precizări:

Considerăm că **Dilema** nu este un caz, în condiţiile existenţei unei pieţe libere a forţei de muncă şi a migraţiei de la o publicaţie la alta, de la un partid la altul. În pofida încărcăturii emoţionale cu tentă politică ce însoţeşte demisia redactorilor **Dilemei** (de fapt, încetarea contractului de muncă prin acordul ambelor părţi), disputa se reduce în fond la o banală manevră prin care aceştia, sub pretextul «spiritului de echipă», au încercat trecerea discretă a unei mărci aflate în proprietate publică – respectiv în patrimoniul I.C.R., conform legii 356/2003 – în proprietate privată (Fundaţia «Mircea Dinescu»).

Mircea Vasilescu invocă «dreptul moral» al actualei redacţii asupra titlului **Dilema**. Ţinem să atragem atenţia opiniei publice că «actuala redacţie» nu este nici pe departe cea de la înfiinţarea revistei acum 11 ani (însuşi redactorul-şef nemaifiind acelaşi, iar domnul Andrei Pleşu renunţînd definitiv la funcţia de director în 1997, o dată cu numirea sa ca ministru de Externe), prin urmare este greu de înţeles despre ce drept moral se vorbeşte. Cu atît mai mult cu cît vreme de 11 ani **Dilema** a apărut exclusiv pe spezele Fundaţiei Culturale Române. Tot Fundaţia a suportat şi pierderile de aproximativ 2 miliarde de lei anual generate de publicarea revistei. Cît despre «căile prevăzute de lege» prin care marca **Dilema** ar putea trece peste noapte din patrimoniu public în proprietate privată, lucrurile sînt clare, în situaţia în care conducerea legală a Institutului urmează să-şi preia atribuţiile abia din 14 ianuarie a.c.

Despre «lipsa de interes a conducerii [Institutului Cultural Român] faţă de **Dilema**» invocată în comunicat, se cuvine să spunem că este o acuză nefondată, fiind vorba doar de libertatea deplină pe care F.C.R./I.C.R. a înţeles să o dea, conform statutului, publicaţiilor sale. Dacă am fi manifestat prea mult interes, astăzi am fi fost acuzaţi de cenzură. Este însă momentul să le reamintim foştilor redactori de la **Dilema** lipsa *lor* de interes nu numai faţă de acţiunile Fundaţiei Culturale Române şi, respectiv, ale Institutului Cultural Român, dar chiar faţă de proiectul de lege care prevedea reorganizarea instituţiei noastre. În cadrul discuţiilor despre restructurarea F.C.R. s-au pronunţat la vremea respectivă numeroase publicaţii şi personalităţi ale vieţii noastre publice, dar, paradoxal, nu şi redactorii unei reviste al cărei destin era direct vizat.

Este cel puţin îndoielnică şi dorinţa de echidistanţă care i-a cuprins brusc pe foştii redactori ai **Dilemei**. Pe aceştia îi deranjează patronajul preşedintelui României (care conform Constituţiei este echidistant şi deci amendabil în caz contrar), dar nu au avut nimic împotrivă să publice o revistă pe bani publici gestionaţi de un guvern P.S.D. Cînd, începînd cu anul 2000, editorul era subordonat direct acestuia (respectiv, Ministerului de Externe). De altfel, trebuie precizat că nimeni nu a exercitat vreodată nici un fel de ingerinţă în treburile interne sau în textele revistei. Drept care, cu atît mai bizară ni se pare şi reacţia «directorului fondator» al **Dilemei**. Cred că nu mai e cazul să amintim că domnul Ion Iliescu, care l-a numit ministru al Culturii pe domnul Andrei Pleşu, a fost ales în mod democratic, după cum tot democratic a fost ales şi domnul Emil Constantinescu, care l-a numit ministru de Externe. Probabil că tocmai iminenta plecare a preşedintelui Iliescu deranjează, dacă ne gîndim că sub cele două mandate ale sale, **Dilema** a apărut fără probleme.

Nu în ultimul rînd, trebuie să spunem că «exprimarea liberă a tuturor punctelor de vedere» nu mai acoperă din păcate realitatea din paginile revistei **Dilema**. Cei care se autointitulează «dilematici» nu mai au de mult timp dileme, ci doar certitudini: faptul că Mircea Vasilescu şi-a anunţat colaboratorii din străinătate în legătură cu incompatibilitatea cu o conducere care la data respectivă nici nu era constituită vorbeşte de la sine despre atît de frecvent invocata moralitate.

Fie şi numai pentru calea lungă străbătută împreună, ne-am fi dorit şi noi o despărţire cordială. Campania de presă pusă la cale de foştii noştri colegi – adică, scandalul cu orice preţ, singurul care le poate asigura vizibilitatea – dovedeşte că nu aceasta le-a fost intenţia. Oricum, sîntem convinşi că şi-au găsit, în sfîrşit, editorul ideal. Actualul context îmi aminteşte că şi Fundaţia Culturală Română a fost întîmpinată cu aceeaşi ostilitate, iar cei mai mulţi dintre criticii ei de atunci au dispărut în neantul spiritual din care au răsărit pentru o clipă. Deci, Institutul Cultural Român pare să înceapă bine!

Augustin BUZURA

P.S. 1. În sfîrşit, ar mai fi o nedumerire: distinsa doamnă Catrinel Pleşu, soţia domnului Andrei Pleşu, este încă din 1 ianuarie 1995 directorul Departamentului de Relaţii Internaţionale şi Schimburi Culturale al mult hulitei instituţii. Mă întreb dacă echidistanţa dobîndită de «dilematici» de cîteva zile încoace nu-i va produce neplăceri în familie.

2. Dincolo de dezgustul provocat de minciunile pe care foştii colegi continuă să le declare în presă, rămîn cu convingerea că astfel transpare şi adevărata lor atitudine morală şi intelectuală.“

Citind această replică, pînă să ajungi la argumente, la „fondul problemei“, e greu să treci peste tonul maliţios şi peste jenanta coborîre la referinţa familială din final. Într-o asemenea „logică“, ce concluzii „revelatoare“ ar trebui să tragem din faptul că din redacţia fugară face parte şi fiul unuia dintre nou-numiţii vicepreşedinţi ai ICR?...

Dilema veche – la start

Sîntem în măsură să anunţăm că fosta redacţie de la **Dilema** se află în faza de definitivare a noii **Dileme vechi**. Va putea fi găsită pe piaţă către sfîrşitul acestei săptămîni, vineri 16 ianuarie (păstrîndu-se – deci – ziua de apariţie de pînă acum). Pentru joi 15 ianuarie e programată o „(re)lansare la apă“, festivă...

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

nea unui student care, într-o anumită împrejurare, mi-a spus, cu mare seninătate, fară nici un fel de vehemenţă, că „lucrurile acestea nu mai interesează pe nimeni". Şi a făcut un gest, a împins aerul cu mîna în jos, răsucind-o uşor, ca şi cum a-i închide un capac. El şi mulţi dintre colegii lui au pus capac acestui subiect. A ţine seama de acest lucru îmi pare o formă de luciditate, nu de modestie.

Anca HAŢIEGAN: Să povestesc reacţia mea la lectura textului Sandei, reacţie de iepure şchiop, cu un picior captiv în vechiul regim, de om sau de iepure care nu îşi aminteşte prea multe de pe vremea aceea. Eram în clasa a şasea cînd au avut loc evenimentele din '89. Prima reacţie a fost pur epidermică. Eu am văzut textul ca pe o reconstituire. Şi primul lucru pe care l-am făcut după ce am citit ce am citit a fost să o întreb pe mama: oare chiar aşa a fost? Cu cozile la alimentara, cu frigul din case şi celelalte... Amintirile mele nu erau atît de terifiante, de aceea a doua parte a textului Sandei m-a marcat mai mult.

Ovidiu MIRCEAN: Cornel are dreptate. Dacă noi ne amintim foarte puţin, cei care vin după noi îşi vor aminti din ce în ce mai puţin şi, din acest punct de vedere, al strictei biografii, nu mai are importanţă. Reacţia mea foarte onestă faţă de acest text a fost următoarea: termenul îmi provoacă o uşoară iritare. Îl văd importat circumstanţial la începutul anilor '90 de opoziţia existentă atunci, care manifesta o oarecare solidaritate împotriva regimului Iliescu. A fost vehiculat în această încercare de popularizare, de readucere în lumină a literaturii de detenţie, care este totuşi, într-o anumită măsură, literatură rezistentă. Rezistentă însă, cînd a fost publicată, mai degrabă faţă de regimul Iliescu, decît faţă de regimul la care face referinţă. Pentru mine personal, un text scris obiectiv şi apatic despre rezistenţa în cultură nu ar prezenta nici un interes. Am început să îl citesc cu această senzaţie şi, abia în a doua parte, cînd acele zone marginale ale discursului mi-au atras privirea, trimiterea fiind făcută la funcţia existenţială a literaturii sau a lecturii, exact în momentul în care toate aceste mărturisiri personale au început cumva să creioneze o altă experienţă interioară, dincolo de context, el a devenit interesant. Contextul este relevant, dar o experienţă interioară capabilă de a fi reiterată şi de a spune mai multe despre lectură în genere şi despre literatură nu îşi va pierde relevanţa trans-contextuală. Aici cred că stă adevărata deschidere, adevărata valoare a textului şi nu cred că el îşi propune să fie o dare de seamă obiectivă, modestă despre o anumită perioadă.

Horea POENAR: Trebuie insistat pe ceea ce ar constitui un model, un model de rezistenţă şi de libertate interioară.

Sanda CORDOŞ: Horea, văd că în seara aceasta joci numai pe extreme, spui că e un subiect care nu mai interesează pe nimeni, dar care ar putea constitui de fapt un model.

Horea POENAR: Sub forma aceasta, da, pentru că e vorba de o experienţă cu relevanţă paideică.

Sanda CORDOŞ: Cornel, eu nu am spus că l-am scris gîndindu-mă că nu mai interesează pe nimeni, ci gîndindu-mă că voi avea inevitabil un public restrîns. Sînt puţini pe care îi mai interesează epoca.

Cornel VÎLCU: Uite ce se poate scrie în carte: „Iată care e după părerea mea relevanţa generală a acestui text".

Sanda CORDOŞ: Eu nu pot să vorbesc despre relevanţa generală, ea este făcută din relevanţele particulare ale fiecărei lecturi, nu? Cartea începe cu o mărturie chiar personală, se numeşte „mică istorie de figurant" şi începe, aşa cum multora de aici vă place foarte tare, spunînd „eu". Mi-a fost foarte greu, asta a fost cel mai greu, să spun „eu" şi să vorbesc despre această mică istorie stupidă, ridicolă, personală.

Horea POENAR: Relevanţa nu trebuie făcută privind înapoi, ci privind înainte. Mă alătur la ceea ce spune Cornel şi la ceea ce spune Ovidiu: cartea poate fi un model al rezistenţei şi al libertăţii interioare. Un model încercat, trăit, un model regăsit la atîţia indivizi care îl mărturisesc şi l-au mărturisit de atîtea ori. În textul tău aduni toate lucrurile astea tocmai pentru a dovedi că se poate, că e posibil să rămîi întreg psihic şi intelectual în condiţii înfiorătoare, care ar mai putea apărea, pentru că niciodată nu se ştie ce ne aşteaptă. De aceea spun că relevanţa e extrasă printr-o privire înainte, înspre un viitor posibil, înspre împiedicarea lui. Altfel, într-o relevanţă retrospectivă, textul îşi ratează miza, de fapt nu are vreuna. El trebuie să spună că există soluţii şi există o modalitate existenţială şi interioară de supravieţuire prin rezistenţă. Conceptual şi vizionar, el ar trebui să tindă spre o asemenea arhitectură, spre o asemenea ambiţie, şi atunci relevanţa lui rămîne.

Sanda CORDOŞ: Există nişte rădăcini personale ale cercetării. Întîmplarea a făcut să le discutăm în această seară, să discut unele dintre ele superficial aici. Aceste rădăcini personale, unele de mare adîncime, se găsesc, însă, şi în subterana (niciodată văzută) a textului celui mai teoretic şi mai conceptual care nu va spune niciodată „eu".

Corin BRAGA: Aş atrage atenţia că, atunci cînd lăudam textul Sandei pentru obiectivitate şi detaşare, nu mă gîndeam la o anumită sterilitate afectivă, ci la atitudinea cercetătorului în raport cu o temă care, întîmplător, i-a marcat şi propria biografie. Ce se întîmplă cînd ai asemenea obiecte de meditaţie? Poţi fie să faci rememorări de genul memoriilor de închisoare, al jurnalelor din perioada comunistă, fără aparat conceptual, fără reflecţie teoretică, fie să concepi un discurs teoretic, de istorie a mentalităţilor şi a ideilor. Cel mai rău lucru care se poate întîmpla este să combini discursurile, să faci biografie atunci cînd îţi propui să investighezi analitic. Rezultatul riscă să nu convingă pe nimeni, nici pe cei care au acelaşi fond biografic, au trecut prin aceeaşi experienţă istorică, fiindcă ei vor să se rupă de trecut, nici pe cei mai tineri, care nu mai sînt interesaţi direct de ea. Or, lucrul acesta se întîmplă, detaşarea afectivă de trecut are oricum loc şi atunci se ridică problema: cum mai comunici mesajul respectiv? Dacă încerci să-l comunici de la nivelul empatiei personale: „Ştii tu, Cornele, cum era pe vremea cînd stăteam la coadă la lapte?", acest discurs nu va mai fi eficient pentru publicul tînăr. Pentru acesta este nevoie de abordări care să pună chestiunea dintr-un alt punct de vedere, mai teoretic, care să degaje o reflecţie, nişte concepte pe marginea istoriei. Lăudam în textul Sandei nu faptul că el nu ar avea un subtext istoric personal, ci faptul că, în ciuda acestei participări biografice, el pune problema dintr-o perspectivă teoretică, care depăşeşte biograficul.

Horea POENAR: Terminologic, aspectele nu sînt destul de subliniate şi accentuate dincolo de experienţă, dincolo de descriptivism. Sînt perfect de acord cu ceea ce spuneai. Al doilea model este cel de dorit: un studiu de istorie a mentalităţilor care iese din context, care are relevanţă şi acum (în orice *acum* posibil), pentru că nu este limitat doar la nivelul acesta de trecere (obiectivă sau nu) în revistă. Simpla descriere nu are importanţă prea mare, poate fi doar o frescă a unei epoci încheiate şi care nu are relevanţă pentru o generaţie nouă. În momentul în care teoretizezi şi conceptele sînt scoase în faţă, iar ambiţia lor este clară, lucrurile se schimbă şi textul începe să acopere o arie care este mult mai largă, care iese dintr-o epocă limitată contextual.

Corin BRAGA: Textul Sandei este totuşi un text parţial, este un text mic care va intra într-o carte mai mare. Ceea ce i-aş ura eu acestei cărţi este ca ea să arate ca un volum despre perioada comunistă scris după o sută de ani de la prăbuşirea comunismului, aşa cum scriem despre perioada victoriană sau despre epoca lui Pericle, cu acea luciditate a detaşării istorice, care să ne facă fenomenele limpezi.

Transcriere de
Radu TODERICI
şi **Florin Ştefan MORAR**

O viaţă în anecdote

Memoriile lui Stefan Heinz-Kehrer

WILLIAM TOTOK

Stefan Heinz-Kehrer
IM ZANGENGRIFF DER ZEITEN
Ein langes Leben – in kurzen Geschichten

Stefan HEINZ-KEHRER
Im Zangengriff der Zeiten.
Ein langes Leben – in kurzen
Geschichten
ADZ-Verlag, Bukarest, 2003,
454 p., f.p.

O **viaţă lungă, în scurte povestiri** – aşa se subintitulează cartea de amintiri a lui Hans Kehrer, în vîrstă de 90 de ani, **În cleştele vremurilor**. Memoriile scriitorului şi fostului actor al Teatrului German de Stat din Timişoara, Stefan Heinz, cunoscut mai ales sub pseudonimul Hans Kehrer, au fost tipărite anul acesta la Bucureşti, la editura ziarului **Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien**, dar ele practic pot fi achiziţionate numai în Germania, deoarece astăzi cele mai multe librării din România nu mai difuzează cărţi în limba germană.

Stefan Heinz s-a născut în anul 1913 într-o comună bănăţeană. Socializarea sa culturală şi politică s-a produs într-o perioadă istorică agitată. Tinereţea lui Stefan Heinz se desfăşoară sub semnul redefinirii identităţii minoritare într-un nou stat, în România Mare. Pînă la finele primului război mondial, germanii din Banat fuseseră şi ei supuşi presiunilor de asimilare etnică a Ungariei. Heinz descrie speranţele minorităţii germane după primul război mondial, entuziasmul renaşterii etnice şi primele deraieri în direcţia unui naţionalism exclusivist. Evitînd evocările nostalgice, Heinz încearcă să fie critic şi autocritic faţă de întîmplările dramatice pe care le-a trăit şi la care, parţial, a participat ca elev al Şcolii pedagogice catolice din Timişoara, ca învăţător în mai multe localităţi bănăţene, ca militar român pe frontul de est, ca inspector şcolar al grupului etnic şi ca martor la evacuarea germanilor după 23 august 1944. Molipsirea minorităţii germane cu virusul naţional-socialist este descrisă de Heinz ca un proces de inconştienţă politică. Supusă presiunilor naţionaliste, minoritatea germană din România spera că va fi sprijinită de către mişcarea lui Hitler, care în anul 1933 ajunsese la putere în Germania. Heinz însuşi devenise un simpatizant, iar apoi chiar un militant al mişcării naziste. În acest context, el a debutat cu poezii despre conţinutul cărora însă nu spune nimic. Multe dintre aceste texte publicate în ziarele vremii erau tributare politicii promovate de către Grupul etnic german din România, care în anul 1940 devenise un soi de stat în stat, avînd ca instrument ideologic aşa-numitul Partid Naţional-Socialist Muncitoresc German. Între 1940 şi 1944, Grupul etnic – supus direct ordinelor Berlinului – transformase presa şi învăţămîntul minorităţii într-un instrument al propagandei naziste. La chemarea Grupului etnic, Heinz acceptă să devină inspector şcolar. El schiţează activitatea sa ca inspector, însă nu oferă amănunte privitoare la sarcina ideologică primită.

După 23 august, Heinz încearcă, asemenea multor germani bănăţeni, să plece din România. Descrie, pe larg, fuga dramatică în Banatul sîrbesc şi revenirea în orăşelul de frontieră Jimbolia, pe data de 15 septembrie 1944. Pentru scurtă vreme, sosiseră aici trupele germane, eliminînd noua administraţie locală. Isterizaţi de perspectiva pierderii războiului, activiştii nazişti autohtoni au pus la cale o acţiune îndreptată împotriva a şapte antifascişti germani din Jimbolia. Fiind consideraţi adversari ai nazismului, cei şapte au fost împuşcaţi. În pofida unor bănuieli şi speculaţii, după război, niciodată nu s-a aflat cine au fost făptaşii. Pentru prima dată, Heinz dezvăluie acum numele vinovatului principal, între timp decedat: nazistul bănăţean Rudolf Ferch. Acesta a condus o echipă înarmată care i-a împuşcat pe cei şapte. „Am ordonat lichidarea cîtorva elemente nedemne de încredere", i-ar fi mărturisit Ferch personal lui Stefan Heinz.

După război, Heinz se ascunde multă vreme, scăpînd de deportarea în Uniunea Sovietică. Reuşeşte să fie reîncadrat în învăţămînt şi începe să publice din nou texte literare, folosind pseudonimul Hans Kehrer. După înfiinţarea Teatrului German din Timişoara, în anul 1953, primeşte un post ca actor. Pînă în anul 1973, cînd se pensionează, a publicat numeroase piese, de data aceasta tributare directivelor Partidului Comunist. Hans Kehrer susţine că acest compromis a fost necesar pentru a salva cultura şi identitatea minorităţii. În perioada liberalizării relative ceauşiste, Kehrer a încercat să tematizeze întîmplările dramatice pe care le-a trăit. În 1974 a scris piesa **Narrenbrot** (**Pîinea nebunilor**), în care evocă episodul Jimbolia. Şase ani mai tîrziu scrie piesa **Zwei Schwestern** (**Două surori**), în care zugrăveşte deportarea în Bărăgan. Fără a da vreun nume, Hans Kehrer povesteşte şi despre presiunile venite din partea Securităţii, care, în 1980, îi sugerează să plece din România. Tot atît de sumar-anecdotic sînt evocate sarcinile oficiale (raportul despre situaţia minorităţii germane din Republica Populară Română întocmit la cererea Partidului Muncitoresc Român, PMR, sau activitatea concretă după numirea în 1956 ca membru al comitetului de repatriere) ori scurta sa arestare în 1952, învăluită într-o plasă a discreţiei absolute.

După emigrare, s-a stabilit la Bielefeld unde, la vîrsta de aproape 90 de ani, şi-a scris memoriile.

2003 spre 2004

Teme, reflecţii, polemici

ION BOGDAN LEFTER

Sărbători şi restanţe

Între ani. Pe de o parte – perioadă de sărbătoare: vacanţă, timp liber, relaxare, somn; şi Crăciun; şi Anul Nou. Pregătiri, cumpărături, brad, „vine Moşu'!“. A şi venit! Cadouri, cadouri, cadouri: o păpuşă blondă (Goldilocks!), cărţi cu poze, jocuri, bomboane, şocolată. Emoţii, rîsete, fericire. Crăciun şi pe străzi: Bucureştiul e iluminat feeric, deasupra bulevardelor se întinde un fel de tavan de becuri, copacii sînt şi ei „aprinşi“, vitrinele magazinelor strălucesc, reclamele clipesc, maşinile rulează ca printr-un tunel de lumină. A nins şi a viscolit, oraşul e înzăpezit, ca-n poveşti. În seara primei zile de Crăciun, la Universitate, pe o scenă în aer liber, în faţa Teatrului Naţional, corul Filarmonicii bucureştene cîntă în timp ce pe cer bubuie artificii multicolore, revărsîndu-se asupra mulţimii. Într-o parte – un om de zăpadă uriaş, protejat de-un gărduleţ. Ne întindem şi-l atingem: e din zăpadă artificială! S-a oprit, nu mai ninge, e frig şi frumos. Zilele trec cu vizite, familie, prieteni, mese întinse, îmbrăţişări, discuţii, veselie. Apoi Anul Nou: muzică, dans, şampanie la miezul nopţii...

...Dar şi – pe de altă parte – o perioadă „de trecere“, fără contururi precise: sărbătoare şi azi, sărbătoare şi mîine, fără să mai ştii exact în ce zi a săptămînii eşti! Tot timpul – telefoane, e-mail-uri, SMS-uri. Nopţi pierdute, recuperate în reprize de somn anapoda. Printre celebrări şi vizite – senzaţie că n-apuci să faci nimic, deşi ai vrea să citeşti, să scrii, să termini lucruri începute şi lăsate la jumătate, să duci într-o săptămînă sau două la bun sfîrşit proiecte măreţe, mereu amînate, sau măcar să mai bifezi mici obligaţii restante. În urmă cu un an, în notele de la trecerea din 2002 în 2003, spuneam că tocmai compun texte pentru două anchete, pentru **Interval** şi **Contrafort**. Le-am început şi nu le-am terminat! Acum scriu din nou pentru **Contrafort**, cu speranţa că de data asta o să le pot trimite lui Vasile şi lui Vitalie răspunsurile. La altă anchetă, fireşte. Încă n-am reuşit!

Cărţi şi comentarii nescrise

Peste tot în casă – cărţi, cărţi, cărţi. Teancuri mulţime, stive întregi: în jurul biroului, în toate locurile disponibile, cu cîteva cărărui lăsate libere pentru acces, apoi în *living*, pe lîngă pereţi, sub televizor, sub scaune sau la poalele rafturilor pline cu alte cărţi, apoi în dormitor, lîngă pat, sub pat, peste tot. Nu mai vorbesc despre ce e în redacţie, în biroul meu, printre mormanele de hîrţoage şi cu turnul de ziare şi reviste crescînd către tavan!

Ideea e că – dramă perpetuă a cititului – sîntem condamnaţi irevocabil la pierderea bătăliei cu cărţile, care au fost, sînt şi vor fi întotdeauna mai multe decît putem noi parcurge, cu limitatele noastre puteri omeneşti. Iar dacă te îndeletniceşti cu „cronicăreala“, eşti pierdut: pui mereu deoparte cărţi pe care le-ai citit sau doar le-ai răsfoit sau vrei să le citeşti şi să le comentezi, însă e limpede că nu vei apuca să scrii decît despre o parte – mică! – dintre ele. Cel mai neplăcut e faptul că, în cazul în care mai şi lucrezi la o revistă culturală, nici nu le dai spre recenzare altora, încît trece vremea şi nu apare nimic despre autori la care evident că ţii, din moment ce ţi-ai „rezervat“ cărţile lor.

Cîteva exemple, sărind de la un titlu la altul, în zig-zag. Dintre apariţiile mai vechi, de-acum un an-doi-trei, am tot adunat – de pildă – un set de cărţi ale unor poeţi şi – mai ales – prozatori foarte tineri, între care Cecilia Ştefănescu, Sorin Stoica, Mira Feticu (Mihaela, de fapt, pe cînd ne era studentă). Fişele din **Legături bolnăvicioase** sînt vechi de vreun an şi jumătate! Săptămîni la rînd le-am spus colegilor mei din redacţie că următorul articol va fi despre **Poemele alese** ale lui Florin Iaru, absent în anii '90 de pe piaţă. Am vrut să scriu despre cărţile la fel de „zgîrciţilor“ (în apariţii editoriale) prozatori Alexandru Vlad (**Sticla de lampă**) şi Vasile Gogea (**Logodnica mecanicului Gavrilov**). Prozele-articole ale lui Vlad ar merge puse alături de **Falsul tratat de convieţuire** semnat de el împreună cu Daniel Vighi şi Visky Andras, sub „coordonarea“ lui Marius Lazăr, care ar intra în acelaşi set de investigaţii sociologico-literare cu **Paradoxurile modernizării**, cercetarea sa asupra elitelor culturale româneşti. Mi-a plăcut mult proza confesivă a lui Radu Mareş din **Anul trecut în Calabria**. Aş scrie şi despre finele cărţi ale Monicăi Pillat, prea rar remarcate.

Ce să mai spun despre critici şi eseişti („metaliteratura“ fiind categoria cea mai „înfloritoare“ în ultimii ani)?! Am tot vrut să comentez autori care nu apar în culegerea mea consacrată genului (**Anii '60-'90...**), de la – să zicem – George Gană (a cărui solidă carte despre **Melancolia lui Eminescu** e menţionată în cîteva bilanţuri ale lui 2003, deşi a apărut în 2002 – ba chiar în caseta editorială de la sfîrşit e trecut ca an de publicare 2001!) la Florin Faifer (**Pluta de naufragiu** – pretext pentru un profil de istoric literar adevărat, scormonitor cu talent în vechi documente) sau la Marta Petreu şi Ion Vartic (opurile caragialiene), de la Dolores Toma (splendida carte de „studii culturale“ despre... grădini, pe care am prezentat-o la lansarea de la **Gaudeamus**-ul de acum doi sau trei ani?) la Delia Şepeţean-Vasiliu (teza ei de doctorat în limba franceză, debut întîrziat după vechile isprăvi „tel-quel-isto-barthes-iene“ comise împreună cu Adriana Babeţi), de la Gabriel Coşoveanu (culegerile de la Scrisul Românesc) la Codrin Liviu Cuţitaru (şi el cu mai multe cărţi), Adrian Oţoiu (l-au tot comentat alţii în **Observator...**, aşa că a trebuit să mă abţin ca să nu se producă inflaţie), Traian Ştef (a cărui carte ultimă, **Orbul şi dintele de aur**, extraordinar de interesantă, stă între proză şi eseu), Diana Adamek (două titluri), Caius Dobrescu (provocatorul **Inamic impersonal**), Laura Pavel (monografia Eugen Ionescu), Mihaela Ursa (microstudiul despre Gheorghe Crăciun), Gabriel Mihăilescu (cercetarea aproape ignorată despre „universul baroc“ al **Istoriei ieroglifice**) ş.a.m.d. La cărţi mai recente am vrut – şi încă mai sper! – să scriu despre Marian Papahagi (reeditările), Florin Mihăilescu (**De la proletcultism la postmodernism**, deocamdată cea mai serioasă investigaţie asupra evoluţiei de ansamblu a literaturii noastre din ultima jumătate de secol), Mihai Zamfir, Florin Manolescu (nota de semnalare în premieră absolută a **Enciclopediei exilului literar românesc** trebuia să fie doar un preambul!), Constantin M. Popa, Ştefan Borbély, Ioana Bot (ale cărei antologii şi ediţii îngrijite urmăresc proiecte culturale ample), Bogdan Ghiu (fişele din **Evul media** aşteaptă să treacă în text), neapărat despre Ion Manolescu (ale cărui cărţi de teorie „tehnoculturală“ deschid la noi un drum) etc. etc. etc.

Păstrez note pe marginea unor „nonfictive“ politice precum **Eu – şi el. Însemnări subiective despre Ceauşescu** de Ion Ianoşi (terminată în decembrie, în America!) sau **Provocări liberale**, dialogul dintre Valeriu Stoica şi Dragoş Aligică. Ţineam la un articol despre cărţile pe care Zoltan Rostas le-a consacrat Şcolii sociologice de la Bucureşti (**O istorie orală...** şi **Monografia ca utopie**, dialogul cu H.H. Stahl, alături de care merită menţionată reeditarea **Tehnicii monografiei sociologice** a celui din urmă), fără de care volumele mai recente şi mai remarcate (despre Bucureşti etc.) nu pot fi bine înţelese. Sau primul Goffman în versiune românească (ce întîrziere!). Sau dinamitarda **Chemare la ordine. Anchetă asupra noilor reacţionari** a lui Daniel Lindenberg. Nu mai trec şi spre traducerile de literatură, mai ales de proză, pentru că se deschide altă listă fără sfîrşit...

Drama criticilor: de citit citesc, dar cînd să scrie despre toate?!

O ruşine: Parcului Ioanid i s-a furat numele (şi nimeni nu spune nimic)

Indignarea pe care o simt de cîte ori îmi amintesc ce s-a întîmplat în urmă cu trei luni la noi în cartier nu scade deloc; dimpotrivă, creşte văzînd că nimeni nu spune nimic. Au fost cîteva notiţe strict de informaţie în ziare, anunţînd „evenimentul“ sau consemnîndu-l a doua zi. De pildă **Se deschide parcul „Ion Voicu“** (în **Ziua** de vineri 3 octombrie 2003): „Parcul Ion Voicu va fi inaugurat astăzi, de la ora 10.00, în prezenţa preşedintelui Iliescu, a primarului Onţanu, a deputatului Mădălin Voicu şi a familiei marelui violonist. Parcul Ioanid se va numi parcul Ion Voicu conform unei hotărîri luate de Neculai Onţanu ca semn de recunoştinţă pentru meritele deosebite obţinute de violonist în bogata sa activitate. Ceremonia va începe în piaţa Cantacuzino“. Atît, pe tonuri eminamente neutre.

Or, cine ar putea susţine că pentru a ne onora personalităţile culturale se poate admite orice?! Inclusiv vandalizarea memoriei oraşului! Parcul Ioanid, deprivat astfel de titulatura sa istorică, e un vechi reper bucureştean, care ar trebui protejat ca o valoare de patrimoniu. Radu Petrescu, în al cărui jurnal sînt descrise nenumărate plimbări pe aleile sale, se va fi răsucit în mormînt. Şi oare ce-o fi zis (dacă va fi aflat, la New York, unde se află de cîtăva vreme) Bedros Horasangian, autorul unui volum de proze intitulat... **Parcul Ioanid**? Poate că se va găsi cineva care să înţeleagă că memoria lui Ion Voicu poate fi cinstită fără ca uneia dintre cele mai vechi grădini publice ale Capitalei să i se fure numele.

Alte cărţi & bilanţuri

Văd cîteva bilanţuri editoriale 2003 prin ziare şi reviste (inclusiv în numărul dublu, de început de an, al **Observatorului...**!) şi mi se par sărace. Le mai parcurg o dată şi descopăr că de vină nu e numărul destul de mic de titluri citate (ceea ce ar fi normal, „premianţii“ sînt întotdeauna puţini!), ci îngustimea şi previzibilitatea selecţiei.

Mai frecvent se repetă în jur de zece nume: Adameşteanu, Agopian, Cărtărescu, Călinescu (Matei), Ionescu (Gelu), Lovinescu (Monica), Manea, Manolescu (Florin), Pleşu. Adică exclusiv autori cu cotă prealabilă, ca şi restul de vreo cinsprezece care par să se fi remarcat şi ei, cît de cît, precum Breban, Buzura, Cassian (Nina), Cesereanu, Ciocârlie (jurnalul din **& comp.**), Dimisianu, Daneliuc, Dimov, George (Al.), Muthu, Negrici, Oţoiu, Pârvulescu, Pop (Ioan Es.), Teodorescu (Cristian), Zamfir ş.a.

Cu aproximaţia de rigoare, se poate observa importanţa notorietăţii, în ultimă instanţă a vîrstei. Mai subtilă – o anumită discretă discriminare „ideologică“. Rar, ici sau colo, găseşti nume precum Domnica Drumea, Mihai Ignat, Marian Ilea, Doina Ioanid, Ioana Nicolaie, Horea Poenar, Valentin Protopopescu, Miruna Runcan, Ana Maria Sandu, Iulian Tănase sau ale altor autori care „vin din urmă“ cu propuneri novatoare, nonconformiste, spectaculoase. Doar „tinerii prozatori ieşeni“ par să fi reuşit ieşirea în avanscenă, Florin Lăzărescu, Dan Lungu şi Radu Pavel Gheo fiind comentaţi foarte favorabil (alături de Lucian Dan Teodorovici, care n-a avut însă – o carte nouă în 2003).

Pasul următor – şi necesar – e o întrebare: de ce din toate bilanţurile pe care le-am văzut lipsesc (improvizînd rapid o listă) poeţi precum Ioana Dinulescu (**Oraşul lui Heidegger**), Liviu Ioan Stoiciu (**La plecare**), Doina Tudorovici (**Tata nu evoluează**) sau Ruxandra Novac (**Ecograffiti**), prozatori precum Liviu Antonesei (**Check Point Charlie**), Anamaria Beligan (**Dragostea e un Trabant**), Mariana Bojan (**Dansul cîinilor**), Gheorghe Crăciun (**Mecanica fluidului**), Dora Pavel (**Agata murind**), Constantin Stan (**Deadline**), criticii şi eseiştii Carmen Andraş (**România şi imaginile ei în literatura de călătorie britanică**), Ştefan Borbély (micromonografia **Matei Călinescu** şi **Proza fantastică a lui Mircea Eliade. Complexul gnostic**), Tamara Cărăuş (**Efectul Menard. Rescrierea postmodernă: perspective etice**), Gheorghe Crăciun (**Doi într-o carte (fără a-l mai socoti pe autorul ei). Fragmente cu Radu Petrescu şi Mircea Nedelciu**), Laszlo Alexandru (**Criticul literar Nicolae Manolescu**), Adrian N. Mihalache (**Demonul dimineţii. Exerciţii la computer solo**), Mircea Mihăieş (**Scutul lui Perseu. Nicolae Manolescu între oglinzi paralele**), Ovidiu Morar (**Avatarurile suprarealismului românesc**), Nicolae Oprea (**Magicul în proza lui V. Voiculescu** şi **Literatura *Echinoxului***), Petre Răileanu (**Europa mon amour**), Călin Vlasie (**Poezie şi psihic**)? Sau tinerii din culegerile **Grafitti Files** şi **Al doilea desant**? Nimeni n-a citit cărţile noi publicate la Chişinău de Margareta Curtescu (**Simple bluesuri**), Val Butnaru (**Apusul de soare se amînă**), Ghenadie Postolache (**Deşertul consoanelor**), Nicolae Popa (**Careul cu raci**)? Nu cumva printre toate aceste titluri (pe lîngă care probabil că-mi scapă şi mie destule) se

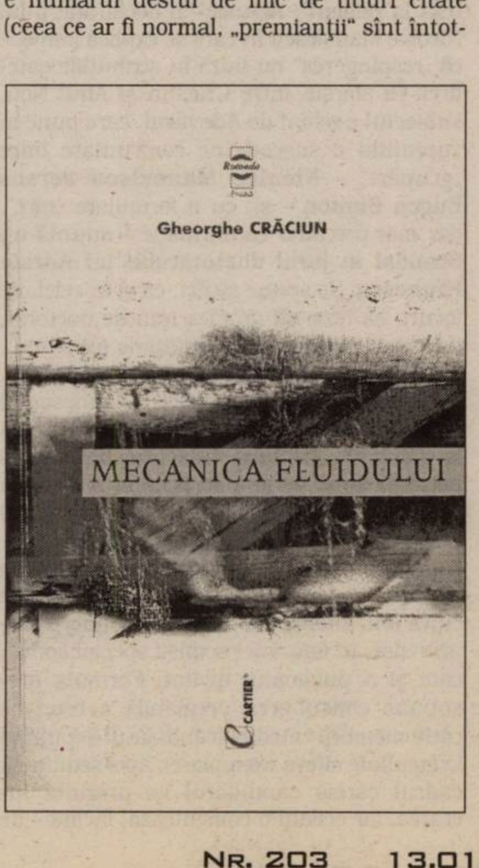

Gheorghe Crăciun
DOI ÎNTR-O CARTE
(fără a-l mai socoti pe autorul ei)
Fragmente cu
Radu Petrescu şi Mircea Nedelciu
Grinta

află măcar cîteva dintre cele mai bune apariţii ale anului editorial 2003?

Dintre „absenţii“ bilanţurilor din gazete îi mai remarc pe George Banu (**Panorama sfîrşitului de secol**), Livius Ciocârlie (cu cealaltă carte din 2003, **„...pe mine să nu contaţi“. Convorbiri cu Mircea Benţea**), Vasile Dan (**Carte vie**), Alexandru George (cu volumul său de articole **Consemnări în curs şi la fine**), Gheorghe Grigurcu (**Pădurea de metafore**), Radu Mareş (teribilul **Manual de sinucidere**, apărut – cred – tîrziu, în decembrie), Dan Horia Mazilu (**Voievodul dincolo de sala tronului**), Mircea Mihalevschi (**Tragic vs deriziune. Devenirea categoriilor teatrului**), Gellu Naûm (dialogul editat postum cu Sanda Roşescu, **Despre interior-exterior**), Irina Petraş (**Cărţile deceniului 10**), Petru Poantă (**Efectul „Echinox“**), Edgar Reichmann (**O fereastră către lume**, articolele publicate de-a lungul deceniilor în **Le Monde**). De asemenea, nimeni nu pare să fi luat act de apariţia a două piese „cu surprize“: una poliţistă de George Arion (**Scena crimei**) şi alta aparţinînd prozatorului, poetului, sociologului Dan Lungu (**Nuntă la parter**).

Aş mai remarca şi o oarecare derută a comentatorilor noştri de literatură, care trec în contul lui 2003 titluri din 2002, pun reeditările şi antologiile pe acelaşi plan cu operele noi şi – în genere – nu par să mai fie capabili de priviri panoramice, nuanţate, atente mai puţin la *„box office“* şi mai mult la valoarea efectivă a cărţilor menţionate.

Favoritele mele? Ei bine, alături de volumele publicate de Nicolaie şi Sandu la poezie, Stan şi Teodorescu la proză, Călinescu, Ionescu şi Manea la memorialistică, Dimov la corespondenţă (scrisorile sale de tinereţe, recuperate acum, fiind „revelaţia anului“) şi Gellu Naum la „în dialog“, nu văd de ce m-aş „cenzura“ într-atît încît să nu numesc cărţile unui prieten, şi anume **Mecanica fluidului** şi **Doi într-o carte (fără a-l mai socoti pe autorul ei). Fragmente cu Radu Petrescu şi Mircea Nedelciu** ale lui Gheorghe Crăciun. Despre prima am scris pe larg, în primăvara trecută. Ambele sînt sofisticate construcţii supraetajate, alternînd secvenţele de scriitură prozastică, descriptivă şi narativă cu cele eseistice, conceptualizante, analitice. Mă impresionează în ele profunzimea viziunii la care autorul a ajuns după trei decenii de meditaţie asupra şi de practică a vieţii/literaturii; şi mă emoţionează gradul de asumare existenţială atît a notaţiei în proză, cît şi a discursului (auto)reflexiv, încît, citindu-l pe Crăciun, simţim că ni se spun lucruri majore şi adevărate despre lume şi despre creaţie, despre fiinţa umană şi despre ceea ce sîntem, cu corpurile, simţurile şi gîndurile noastre, despre temele mici şi mari care ne modelează, despre clipă sau destin. Nu mai vorbesc despre stilistica „artistă“ şi totodată provocator-experimentală în care Crăciun e de multă vreme maestru. Ultimele lui cărţi aşa ni-l înfăţişează: ca pe un maestru care lasă la o parte ceremonialurile ficţiunii sau ale savanteriei critice şi teoretice pentru a se exprima direct pe sine, subiectul cel mai important despre care poate vorbi şi prin intermediul căruia ne spune lucrurile mari pe care le-a înţeles şi trebuie să le mărturisească. Cu nuanţe speciale pentru cartea cea mai recentă, în care, alături de schiţe de istorie literară, analize critice, propuneri conceptuale în orizontul evoluţiilor prozei româneşti a ultimelor decenii, se pot citi pagini tulburătoare de evocare a „prietenului mai mare“ Radu Petrescu şi a prietenului de-o viaţă Mircea Nedelciu. Îmi menţin concluzia pe care am tras-o pe marginea **Mecanicii fluidului**: pe ambele laturi – profunzime a semnificaţiilor şi rafinament al scriiturii , Crăciun ţine extraordinar de sus ştacheta, „condamnîndu-i“ pe profesioniştii lumii artistice şi intelectuale româneşti de azi fie la o competiţie exigentă, fie la ridicol...

al doilea
DESANT
proză scurtă
Editura Calea Moşilor

Dar spectacolele! Dar expoziţiile!

Mai sînt – apoi – şi expoziţiile, spectacolele, filmele sau alte lucruri despre care aş fi vrut să scriu! Ghinionul celor care nu se limitează la o specialitate strictă: scriind de-a lungul anilor, cînd şi cînd, uneori mai rar, alteori mai frecvent, despre artele vizuale, despre teatru, despre cinema, am prins gustul şi simt mereu imboldul de a comenta ba expoziţia nemaipomenită a tînărului artist Cutare, ba montarea tulburătoare a regizorului Cutărescu sau serialul pe care l-am văzut noaptea trecută la televizor. Cîteodată îmi iau note cînd intru în galerii şi muzee sau în timp ce văd un film, s-au adunat aşa, în dezordine, teancuri peste teancuri de fişe nefolosite. Deocamdată...

Vechile mele vise de a scrie regulat cronici plastice şi dramatice!

Un scandal care n-a existat

În presa de dinainte de Anul Nou – un mare „scandal“ mare: „respingerea“ tezei de doctorat a lui Adrian Păunescu. Aşa cum se întîmplă vai! prea des în gazetele noastre, „scandalul“ e în mare măsură o invenţie. Cum şi numele meu a fost implicat, dau aici lămuriri.

Mai întîi s-a lansat **Academia Caţavencu**. Cu un anunţ al „respingerii“ pe prima pagină. În interior – un articol întreg, în care se „rezumă“ o şedinţă veche de vreo lună a Catedrei noastre de Istorie a literaturii române de la Facultatea de Litere a Universităţii Bucureşti. O veritabilă noutate! Relatare aproximativă, gîndită ca o „lovitură“, ca sămînţă de „scandal“. Chiar dacă e Ajunul Crăciunului şi lumea are gîndurile la cadouri şi mese întinse, **Evenimentul zilei** se grăbeşte să preia „bomba“ şi titrează: **Păunescu, refuzat la doctorat** (chiar pe 24 decembrie). În articol se spune că lucrarea „a fost găsită de curînd necorespunzătoare“ („de curînd“, adică pe 21 noiembrie!) şi că membrii catedrei „au avut curajul să trimită teza la refăcut“. Alături – o declaraţie a lui Nicolae Manolescu în care se explică limpede că „respingerea“ nu intră în atribuţiile catedrei. În sfârşit, între Crăciun şi Anul Nou, subiectul e reluat de **Adevărul**, care pune în supratitlu o sugestie de confruntare între „grupări“ – **Nicolae Manoelscu *versus* Eugen Simion** – şi, cu o formulare „tare“, dar mai precaută ca afirmaţie – anunţă un **Scandal în jurul doctoratului lui Adrian Păunescu**. Se spune şi aici, ca şi în celelalte locuri, că teza nu arată a teză de doctorat, dar apar alte mici inexactităţi de tot felul.

Ce s-a întîmplat, de fapt şi de fapt?

Ceva-ceva a fost, cu Adrian Păunescu în ipostază – într-adevăr – de doctorand la noi la facultate. Conform traseului procedural normal, după ce şi-a scris teza, a venit la catedra din care face parte coordonatorul lucrării sale, şi anume Eugen Simion, pentru a şi-o prezenta. Pentru că asta a fost: o simplă „prezentare“, etapă obligatorie de cîţiva ani, intercalată înaintea susţinerii propriu-zise, în faţa unei comisii special convocate şi a publicului invitat. Formula presupune consultarea prealabilă a tezei de către membrii catedrei (candidatul depunînd la facultate cîteva exemplare), apoi şedinţa în cadrul căreia candidatul îşi prezintă lucrarea, iar ceilalţi o comentează, făcînd – de obicei – şi sugestii de ameliorare. Reuniunea e strict consultativă: nu se votează la sfîrşit, nu se ajunge la nici o concluzie „oficială“, nu se „adoptă“ şi nu se „respinge“ teza; se ia – doar – la cunoştinţă (cu – aşa cum am văzut – eventuale recomandări) înainte ca facultatea să poată acorda candidatului, în cadrul ceremoniei de susţinere, titlul de doctor în filologie. (Situaţia fiind – fireşte – similară la toate specializările din sistemul universitar.)

Ei bine, în cazul dat, teza s-a dovedit neaşteptat de... discutabilă. Parcurgînd-o (de pe o zi pe alta, căci trebuia s-o dau mai departe altor colegi), mi s-a părut aproape incredibilă inabilitatea atît a candidatului, cît şi a coordonatorului, care ar fi putut să-şi dea seama că trebuie să dea lucrării o formă academică. Or, ea se prezenta ca o carte de publicistică pe teme literare, în „stilul“ autorului: discurs improvizat, superficial, grandilocvent, lungi poeme citate integral, parcă pentru a umple paginile, interviuri inserate direct în corpul „tezei“, bibliografii neunitare, presărate în interior, aparat de note lipsă ş.a.m.d. Discuţia s-a purtat exclusiv asupra acestei flagrante inadecvări la standardele cercetării academice, concluzia unanimă – în faţa căreia n-a avut încotro nici coordonatorul, care a încuviinţat – fiind aceea că autorul trebuie să mai refacă lucrarea, dîndu-i o formă acceptabilă. Atît şi nimic mai mult. Care va fi fost „scandalul“?!

Micile inexactităţi:

▌reporterul a înţeles de la N. Manolescu că E. Simion, ca preşedinte al Comisiei de atestare a titlurilor academice, ar fi respins anterior teze de doctorat serioase, între care şi pe a mea. În realitate, nu mi s-a respins, ci mi s-a amînat, şi nu recunoaşterea doctoratului, ci titlul de conferenţiar universitar, timp de circa un an şi jumătate, de la începutul lui 2002 şi pînă în pragul verii lui 2003;

▌A. Păunescu e citat spunînd că a reacţionat „ferm“ la ce am spus în catedră eu şi Mircea Cărtărescu, ceea ce e fals: mie nu mi-a replicat nicicum, iar lui Mircea Cărtărescu i-a şi mulţumit pentru că i s-a părut că-l tratează cu îngăduinţă;

▌e menţionat un „Sorin“ Angelescu printre membrii comisiei care îi va evalua lui A.P. doctoratul. De fapt, e vorba despre Silviu Angelescu, folclorist şi antropolog;

şi – pe ansamblu – tonul e aproximativ, relatarea seamănă şi nu prea cu întîlnirea catedrei noastre...

În orice caz, „scandal“ n-a fost!

În general, „polemicile“...

Nimic – deci – despre tezele tezei lui A.P., deşi aş putea polemiza sarcastic şi... eficace (doar era vorba despre **Generaţia '60: Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru**!). Însă nu conţinutul lucrării era în cauză. Dreptul la opinie fiind liber (şi cu atît mai legitim, cu cît discutăm literatură mai recentă, încă ne-„clasată“), important era ca aspectul să fie plauzibil, să respecte cît-de-cît regulile profesionale. Cînd am vrut să discut despre autor ca autor, despre literatura – sau maculatura – pe care a produs-o şi despre moralitatea lui precară, nu m-am sfiit s-o fac (cazul articolului „devastator“ pe care l-am publicat cu cîteva luni în urmă). Însă tocmai etica intelectuală mă obligă să nu trec pe terenul confruntărilor de opinii atunci cînd e vorba despre instituţii şi proceduri a căror respectare ne cere neutralitatea profesională.

În acest punct, lăsînd în urmă cazul concret, mă gîndesc la momentele destul de frecvente în care – pe de o parte – m-am angajat în polemici, în dezbateri aprinse, am dat replici şi mi-am asumat riscurile, uneori nu mici; dar şi la situaţiile în care – dimpotrivă – mă abţin să polemizez, să replic, să ies iute şi degrabă „la bătaie“ (cu cuvintele, nu altfel!). De ce? Pare simplu: din motive de decenţă, morală, rigoare intelectuală. Mă exprim mereu tranşant, chiar dacă mă las – pe de altă parte – absorbit de nuanţe, de complexităţi, de demonstraţiile laborioase, am întotdeauna convingerea opiniunilor mele, dar evit – totuşi – să reacţionez atunci cînd îmi dau seama că, oricît de franc aş spune ce cred şi oricît de nuanţat, voi fi citit în funcţie de ideile preconcepute ale preopinenţilor, care vor exclama satisfăcuţi, crezînd că nu fac decît să le ofer confirmări; cînd am certitudinea că nu merită să pledez pentru idei importante în dispute pe care „adversarii“ le coboară în mîzga minciunilor mărunte, a denigrărilor, a vulgarităţii intelectuale, mai rea în fond decît cea explicită, a înjurăturilor directe; cînd de partea cealaltă sînt indivizi ei înşişi mărunţi, juni veleitari agresivi sau maturi orgolioşi care nu mai au ce apăra, făcîndu-şi o meserie din atac. Mi se întîmplă uneori să simt chiar şi nevoia de a-mi „proteja“ preopinenţii, atunci cînd ţin la ei, cînd îi preţuiesc sau i-am preţuit. Colegii mei din redacţia **Observatorului...** ştiu că am decis să nu publicăm destule articole ale unor colaboratori care se pronunţau sever la adresa unor autori cu care nu mai sînt în cele mai bune relaţii (Manolescu, Liiceanu, Pleşu...). De ce să nu le dăm drumul, din moment ce – de pildă – în **România literară** s-au scris despre mine şi despre familia mea lucruri îngrozitoare?! Tocmai pentru că, dacă am răspunde cu aceeaşi monedă, n-am face decît să ne dovedim asemenea, căzînd în aceeaşi culpă morală. Pentru că – în termeni mai generali vorbind – cultura română trebuie să iasă odată din stilistica „pamfletarismului“ care nu urmăreşte decît împroşcarea reciprocă (nu rareori urmată de împăcarea la o bere sau la o complicitate interesată). Nu e posibil acum, cu oamenii de azi (adică – mulţi – de ieri!)? Eu pot şi tot mai mulţi dintre noi vor putea!

Încă un motiv, trebuie să recunosc: de multe ori am lăsat să treacă atacuri, denigrări, „înţepături“ şi n-am reacţionat... din lipsă de timp! Presat de alte urgenţe, de alte subiecte, am tot amînat pînă cînd mi s-a părut că nu mai are rost, că mizeriile cu pricina s-au pierdut în ceaţa uitării...

După 20 de ani

Înainte de Crăciun, Constantin Stan a lansat **Al doilea desant**, o culegere de proze ale unor autori foarte tineri, cu care face un cenaclu (vezi nota din numărul trecut). A fost un fel de a marca împlinirea a 20 de ani de la publicarea adevăratului **Desant**, cel din '83, apărut atunci – într-adevăr – tot în decembrie. În simpaticul local „Mofturi“ pe care-l ţine poeta şi prozatoarea Iolanda Malamen, undeva, în zona... Spitalului de urgenţă (după ce cîţiva ani a rezistat cu Casa Verdi pe Calea Griviţei, aproape de intersecţia cu Calea Victoriei), printre alţi scriitori şi gazetari, mai ales mai tineri, ne-am strîns doar cinci dintre cei şaisprezece „junimişti“ din **Desant '83** şi cu Croh(mălniceanu) şaptesprezece: pe lîngă Costi (Stan) – George (Crăciun), Emil (Paraschivoiu), Gelu (Iova) şi cu mine. Alţii n-au putut veni sau poate n-au aflat de mica reuniune. Croh şi Mircea (Nedelciu) nu mai sînt... În orice caz, ideea lui Costi a fost minunată: să marcăm trecerea perioadei „muşchetăreşti“ (sic!), dar discret, fără parapon, într-un spaţiu convivial, în înghesuiala veselă, învăluită în fum de ţigară, din cele trei încăperi mititele ale „Mofturilor“. La fel şi cartea cea nouă: „omagială“ prin titlu, dar studenţească în rest, scrisă de autori care ne-au şi spus că scriu de plăcere, fără să se gîndească la cariere literare. Dacă va fi ca dintre ei să iasă şi vreun scriitor – vom vedea mai tîrziu...

Profit de prilej pentru a rectifica o eroare din prefaţa la ediţia a doua a **Desantului** (2000). Mi-au semnalat-o, separat, Ioan Lăcustă şi Cristian Teodorescu. Povesteam acolo că, la apariţia cărţii, am făcut o mică reuniune „de familie“ pentru a le mulţumi editorilor. Printr-o falsă memorie, am plasat episodul la domiciliului lui Croh. De fapt, fusese... la mine acasă, în micul apartament din blocul de pe Strada Ion Maiorescu, paralelă cu Calea Moşilor! Ninsese mult (ca şi acum!), drept care Lăcustă îşi amintea cum îşi bătuse încălţările de mai multe ori pe mocheta din vestibulul de la intrare, ca să le cureţe de zăpadă...

Să vedem ce va mai fi şi în 2004!

▌

Melancolie şi resemnare

ANDREI BODIU

Viorel MUREŞAN
Ceremonia ruinelor
Editura Dacia Internaţional,
Colecţia „Poeţii Echinoxului“,
Cluj-Napoca, 2003, f.p.

Ritmul în care apar noile cărţi de versuri ale lui Viorel Mureşan pare a se fi stabilizat la o durată de trei ani. Dacă privim în urmă, putem vedea că penultima carte a autorului, **Lumina absentă**, a apărut în 2000, la Editura Paralela 45. În 2003, Viorel Mureşan a revenit cu un volum subţire ca o lamă de cuţit, intitulat **Ceremonia ruinelor**. Constanţa poetică nu ne e sugerată doar de ciclul apariţiilor editoriale, ci şi de o anume structură a titlurilor, volumul de acum urmînd cărţilor numite **Pietrele nimicului**, **Ramele Nordului** şi, am văzut deja, **Lumina absentă**. Constanţă există şi la nivelul temelor poetice, doar că, mai mult şi mai obsedant ca în alte cărţi, autorul glosează, în **Ceremonia ruinelor**, pe tema morţii. Meditaţiei îi e proprie o viziune melancolică şi resemnată, deloc deschisă dezlănţuirilor patetice. Viorel Mureşan e un estet tot mai interiorizat, calmul maturităţii aducînd cu sine un echilibru sceptic, care converteşte tensiunile existenţiale într-o imagistică esenţializată.

Motto-ul din Paul Celan, ales pentru unul dintre cele mai bune poeme ale cărţii, **Halda**, exprimă, în adîncime, particularităţile viziunii din carte: „O acest ochi beat/ care precum noi rătăceşte pe aici/ şi care uneori/ se uită la noi mirîndu-se de unul singur“. Construcţia poetică se va baza aproape exclusiv pe posibilitatea ochiului de a înregistra lumea. „Ochiul“ pare, nu o dată, creator de distanţă nu numai între poet şi lume, ci pare a-l privi, uneori, pe poetul însuşi, din afară. „Ochiul beat“ surprinde, simultan, atît imaginea mare a lumii, cît şi detaliile semnificative. Sensul este, spuneam, unul crepuscular. Una dintre cele trei secvenţe ale cărţii se intitulează **Salonul obosit**. Ultima parte, care dă şi titlul volumului **Ceremonia ruinelor**, este ea însăşi revelatoare atît simbolic, cît şi prin structură, poemele fiind, în parte, **Fişe de spital** cum le numeşte autorul. Pe de o parte, poemele din cel mai recent volum al lui Viorel Mureşan exprimă boala, oboseala şi moartea. Paradoxal însă, şi aici citim tensiunea esenţială a acestei cărţi, sfîrşitul este privit cu un „ochi beat“, de o vioiciune şi de o prospeţime evidente. Moartea poate fi privită nu doar în negru, ci şi în culori tari, vii, în imagini puternice, clar conturate: „prin curţile-nalte femei de zăpadă/ aprind focuri/ şi plîng// din gură le ies vrăbii/ pe care le prindem în cer/ ca într-un coş de nuiele// restul zilei e doar/ lumină ce vine din scînduri“ (**O poveste de iarnă**). Decurgînd din tensiunea între viziunea crepusculară şi acurateţea privirii, melancolia şi resemnarea se conturează ca sentimente dominante ale cărţii. Nu în sensul damnării romantice pe care o regăsim în cărţile mai recente ale lui Liviu Ioan Stoiciu, una intitulată **Ruinele poemului**, ci al unei asumări a firescului, a firescului bolii, oboselii, bătrîneţii şi morţii. „Ceremonialul ruinelor“ se desfăşoară oricum, cu sau fără voinţa poetului. Ce-i rămîne acestuia este să înregistreze ritualul. Dar, la sfîrşit/ început de mileniu, lumea nu mai poate fi percepută decît fragmentar, din bucăţi. Aşa surprinde crepusculul şi Viorel Mureşan, din imagini puternice dar disparate, scurte. Exemplar este în acest sens un poem ca **Albastru singur**, construit din 13 scurte secvenţe, riguros numerotate. Legătura subterană care leagă mare parte a fragmentelor este tema morţii. Pentru a ilustra modul în care se realizează legătura sensibilă între părţi, voi cita prima şi a şaptea secvenţă: „de acolo/ dintre lopeţi/ care clădeau cenuşă/ o vedeam/ cum se îngroapă în oglindă/ se acoperea cu ţărînă/ nici iarba nu vuia“ şi „între două timpuri ce se urăsc/ bate clopotul/ între două nopţi/ bate soarele/ aştept moartea/ şi cămăşi albe/ pe oameni de apă/ care o ţin tot într-o muzică/într-un dans“. Unificarea fragmentelor nu se face decît sub semnul dominantei crepusculare a cărţii. Chiar dragostea evocată stă sub semnul unei istoviri bacoviene, transferată în imagini picturale, de mare acurateţe. De altfel, parcă pentru a sugera şi mai accentuat sentimenul sfîrşitului, o parte dintre poemele din **Salonul obosit** poartă titlul **Tablou obosit**, sugerîndu-ne nu doar statornicia angoasantă a oboselii, dar şi o posibilă lectură „integratoare“ a întregii părţi a volumului. La fel ca la alţi optzecişti, poezia lui Viorel Mureşan a evoluat către esenţializarea discursului poetic. Poemele devin astfel, pe modelul „miniaturizat“ japonez (poetul a scris de altfel şi *haiku*-uri) imagini independente sau aglutinate în forme, de obicei, foarte scurte. Rareori, ca în **Sfîntul Gheorghe**, există un *story* menit să întrerupă şirul imaginilor ce par a se aşeza precum tablourile într-o expoziţie: „un bărbat deşirat/ gata să se desfacă în umbre/ cerea tuturor pe coridoare ţigară şi foc// primise scrisoare de-acasă/ că nora îi furase uleiul/ iar din scîndura lui de sicriu/ nepoţii-şi făcuseră/ cuşti/ pentru porumbei“.

Cu **Ceremonialul ruinelor**, poezia lui Viorel Mureşan ne propune un pact original cu crepusculul. Putem privi, asemeni acestui poet rafinat, oboseala, boala, moartea cu „ochiul beat“, cu ochiul care nu şi-a pierdut nimic din prospeţimea şi agerimea vîrstei tinere şi nici din plăcerea de a vedea lumea.

ascultă ce mică e lumea!

"Altfel Spus"
ştiri de ultimă oră la prima oră

08:20 reportajul zilei,
07:45 şi 08:45 revista presei europene,
07:50 şi 09:45 invitatul dimineţii,
08:50 şi 09:20 sport,
07:23 şi 08:50 rubrica economică,
06:43 şi 09:15 cronica internaţională.

"Altfel Spus" îţi aduce lumea mai aproape! În fiecare dimineaţă, între 6:30 şi 10:00, Constantin Drăgan duce vorba de la Bucureşti la Paris ca să ai informaţii româneşti şi internaţionale. Eşti în direct cu Mircea Iorgulescu, Matei Vişniec, Dinu Flămând, Sorin Pamfil şi două redacţii Radio France Internationale.

deltarfi 93.5 fm
www.deltarfi.ro

„Bibulie sînt chiar eu, cel mai adevărat…“

ION BUZERA

Livius CIOCÂRLIE
„...pe mine să nu contaţi“.
Convorbiri cu Mircea Benţea,
urmate de o *addenda*
Editura Paralela 45, Colecţia „Odiseu“,
Piteşti-Bucureşti, 2003, 144 p., f.p.

Am parcurs volumul de convorbiri al lui Livius Ciocârlie cu Mircea Benţea animat de o atenţie specială pe care mi-o indusese chiar protagonistul cărţii atunci cînd afirmase, într-o emisiune TV, că scrie, între altele, cu intenţia ca cititorul să-şi pună întrebarea: „asta ce-o mai fi?“ (interogaţia în cauză e de regăsit, cu aceeaşi semnificaţie, şi în carte, la p. 77). Intenţie mai mult decît la locul ei într-o perioadă a blazărilor de tot felul, de la cele curat-angoasate pînă la cele inutil-simulate. Dar şi o intenţie ciudată pentru un spirit autocaracterizat ca „diletant“, „neserios“ şi care poate susţine în perfectă adecvare cu sine: „Nu mă iau în serios pe nici un plan, nu numai pe cel literar“ (p. 40). De ce ar urmări ceva dacă nu se ia în serios? Ei bine, pentru că nu este nici o contradicţie între cele două activităţi. Unul dintre factorii coagulanţi ai scrisului lui Livius Ciocârlie – fie că este vorba despre comentarii pe marginea unor autori (Cioran, Valéry, Lichtenberg), despre teme (vidul, indiferenţa) sau despre proza autobiografică în cele mai varii ipostazieri – este explorarea deplină, prin învăluiri, reveniri, „scurtcircuitări“ ale traseelor mentale, aprofundări inevitabile *a ceea ce i se oferă*, inclusiv (mai ales!) propria viaţă, propria mediocritate – cîtă e, atunci cînd e! –, propria mărginire. Excepţionalitatea, în sens strict descriptiv, a operei lui Livius Ciocârlie în cîmpul literaturii române de azi constă în această *adequatio rei et intellectus*, în impecabila asimilare a ideii de către scriitură şi invers, în concatenarea mizelor, oricît de „mărunte“ ar fi, cu trăirea/transcrierea lor şi mai ales în lipsa acută a oricărei forme de fandoseală.

Livius Ciocârlie este o natură bacoviană prin pasivitatea cu care *accceptă* ideile, senzaţiile, provocările şi prin felul în care acceptă să le rumineze sau să se lase ruminat de ele („Scriu la întîmplare, îndemnat fie de fleacuri, fie – cu un cuvînt poate pretenţios – de obsesii. Sigur, îi admir pe cei care pot întreţine teme; nu-i şi invidiez. Mă iau aşa cum sînt“, p. 41). Deşi l-a comentat mult pe Cioran şi la un moment dat părea să se fi contaminat de exerciţiul violentării expresiei, nu este cioranian (chiar dacă are şi o însemnare de acest tip la p. 42: „În sfîrşit, mai există o stare iraţională de culpabilitate. E o vinovăţie fundamentală, a cărei origine n-o cunosc. Poate e rezultanta celorlalte, nu ştiu. Ceea ce pare că ar vrea să-mi spună: *ar fi fost mai bine să nu te fi născut*“), tot aşa cum „deşi Nietzsche e filozoful pe care-l citesc cu cea mai mare pasiune [...], nu sînt nietzschean“ (p. 25). Diferenţa esenţială între naturile de tip Bacovia şi cele de tip Nietzsche este aceea – în ciuda faptului evident că ambele folosesc numeroase „surse“ culturale şi produc, la rîndul lor, valori literare, filozofice etc. – că primele se află *dincoace* de cultură, într-un fel de elementaritate generoasă şi primitoare, „maternelă“ („feminitatea ascunsă e factor de creativitate“, p. 43), protectoare, în timp ce acelea secunde se află *dincolo* de cultură, într-o autoimpostaţie virilă şi uneori mitomană, într-o peroraţie care exclude aproape orice formă de cooperare ideatică şi cochetează în exclusivitate cu riscul, cu excesul, cu autosuficienţa, într-o expunere a sinelui care poate lua, într-adevăr, şi forme puternice, tragice, dar care foarte des „se rezolvă“ în exhibiţionism. (De aceea, Bacovia, de pildă, *nu este* cioranian.) Primele sînt „originare“, într-o anumită măsură generatoare de sensuri, continuu-generatoare, celelalte sînt „finale“, apocaliptice, paradoxal-sterile, în nici un caz, totuşi, non-creative. Paradoxul care pune capac acestei vagi încercări de clasificare, în afara aceluia că fiecare castă are o nostalgie secretă a celeilalte (v. p. 111), fără a se putea vreodată alimenta reciproc (eventual, în anumite condiţii, s-ar putea înţelege) este, prin urmare, acela că, deşi clar mai debile, mai atopice, mai inconsistente, naturile din prima categorie sînt mai *rezistente*, mai profunde, mai formatoare.

Ceea ce Livius Ciocârlie numeşte „negativitate“ este *pre-condiţia*, *pre-figurarea* scrisului şi înseamnă aşteptare nedeterminată sau a ceva nedeterminat, indecizie, dar nu autoocultare, căci este permisă o deschidere, dacă nu chiar o pozitivizare a negativităţii: „Formula *aventurier al abuliei* e în parte glumeaţă şi în parte vrea să spună că în abulie, în ciuda aparenţei de nemişcare, se petrece ceva. Nu o mişcare, ci o germinaţie. De unde, o promisiune“ (p. 51). Se confirmă ideea neprogramabilităţii scrisului, dar şi cea a conştiinţei posibilităţii lui, apoi, încetul cu încetul, a necesităţii: „Cînd, din cauza a numeroase activităţi familiale, alimentare sau stupide, nu pot să scriu, trec prin starea de frustrare a unui intoxicat. Sugerez, deci, această modificare: nu mit, ci drog“ (p. 113). Şi schimbările în privinţa percepţiei propriului scris pot continua şi continuă, marchează chiar regula jocului. Ceea ce-l distinge pe Livius Ciocârlie de Derrida, a cărui gîndire a cunoscut-o foarte bine şi de care, în mod benefic, nu a fost contaminat, este tocmai nonşalanţa „deconstrucţiei“ şi „autodeconstrucţiei“, lipsa inducţiei sistemice în zone în care o astfel de procedură nu are ce căuta.

Acest volum de convorbiri demonstrează şi accesul la vervă al lui Livius Ciocârlie. Cînd este provocat, chiar şi cu o întrebare mai brutală, reacţionează, ştie să reacţioneze foarte bine. Este aceasta o componentă a imaginii mai vaste pe care o oferă un astfel de autor, imagine conform căreia el este incapabil de dedublare („În concluzie: dacă în viaţă ascund multe (inclusiv neseriozitatea), în literatură nu ascund nimic", p. 40), dar este apt, în anumite circumstanţe, de rafinări conceptuale ale discursului, pe care puţini le ating, în bună măsură, pentru că *dospeşte* mult la rădăcina lucrurilor, vieţii, lumii. Nu-şi poate imagina simularea, este privat, cum singur recunoaşte, de imaginaţie, în general, de aceea problema sincerităţii nici nu se pune pentru el (iar autenticitatea, cu toate că citată în cîteva locuri, e chiar o vorbă goală: „Nu-mi fac probleme cu autenticitatea, ori mărturia", p. 71). Volutele argumentelor sale nu ţin de încercarea contorsionată, nervoasă, de captare a vreunei *ratio ultima*, cu atît mai puţin a vreunui efect „inubliabil", ci constituie exact traseul pe care îl urmează o gîndire aflată în simbioză cu ceea ce realmente o preocupă, adică o gîndire *liminară*. Dar o liminaritate introspectivă, aproape efervescentă. O astfel de gîndire nu este bruiată, nu este afectată – în ambele sensuri! –, nu este alterată. Ea are mereu ceva de spus; chiar şi cînd se repetă, este *naturală*: „Nu stăpînesc procedee, n-am nici o poetică, scrisul meu e natural, nu urmăresc nimic" (p. 74) şi, în consecinţă, *simplă*: „Repet, îmi dau seama de simplism, dar nu renunţ la el. Aşa e mintea mea, simplă (nu protestaţi; ar însemna să greşiţi), n-am ce să fac" (p. 74). Una dintre formele ei de manifestare este aceea că Livius Ciocârlie reuşeşte performanţa de a răspunde aproape în exclusivitate prin derive de la (pe lîngă) întrebări, scriind („convorbirile" au fost realizate în regim scriptic) exclusiv ce îl interesează la un moment dat.

Întreg volumul este marcat, de fapt, de lupta surdă între cel care pune întrebările şi urmăreşte precizări (este cam didactic) şi cel care răspunde şi căruia tocmai precizările îi repugnă, fiecare avînd îndreptăţirea lui. Renunţarea la critică („nu cred deloc în criticul diletant", p. 67) pare să fie omagiul cel mai corect pe care creativitatea lui Livius Ciocârlie şi l-a adus sieşi. Căci, cu toate că apar cîteva inserturi pur critice şi în volumul de faţă, acest autor este, cel puţin acum, *cu totul altceva* decît un critic, să zicem – cum zice şi el – un eseist. (Încă o intenţie care i-a reuşit!). Criticul este atent la text, eseistul este atent la orice altceva decît la text, la pre-text, la peri-text, chiar la para-text, dar mai ales la viaţă: „Nu mă impresionează decît viaţa altora – şi viaţa în general. Ideile, teoriile nu-mi spun mare lucru despre ele însele. Nu am un cap destul de bun pentru gîndirea despre gîndire. În schimb, încerc să înţeleg acel *ceva* asupra căruia se aplică gîndirea cînd nu se aplică chiar asupra sa. Acel *ceva* [*s.a., n.m., I.B.*] trebuie să fie cît mai concret" (p. 82). O altă trăsătură distinctivă a lui Livius Ciocârlie este, aşadar, aceea că s-a şi autoevaluat în funcţie de ce îşi putea oferi şi nu de ce i se oferea. („Să smulg din haosul vieţii cît pot mai multe ore cînd trăiesc cum îmi place, fără să răspund la comenzi", p. 29.) Evoluţia sa este, într-adevăr, una cu totul atipică: de la critica de foarte bun nivel din **Negru şi alb**, de pildă, la proza autobiografică şi diaristică, şi de la distanţarea inerentă oricărui act interpretativ la *unificarea* („pe-aceleaşi vremuri mă găsesc") inerentă oricărui act autointerpretativ.

Dacă nu (mai) e în nici un caz critic, Livius Ciocârlie poate fi, totuşi, considerat un teoretician literar. Pentru a nu-i strica tot cheful, mă grăbesc să adaug: unul cu totul special. Dacă urmărim „sistematic" reflecţiile sale din **„... pe mine să nu contaţi"**, ne putem da seama că se învîrt, într-un fel sau altul, în jurul aceluiaşi nucleu care, pretenţios, ar putea fi numit ontologia literaturii (sau ontologia propriei literaturi, ceea ce este aproape acelaşi lucru) şi care, concret, înseamnă o sumă de întrebări: este literatură ceea ce scriu?; este literatura posibilă?; ce poate face literatura?; care este diferenţa dintre „simplul" scris şi literatură? Cu toate că refuză conceptele, mecanismele, poeticile etc. („Nu mă întrebaţi despre mecanisme şi mod de funcţionare în general, *please*!", p. 102), nu se poate dispensa de captarea – prin singurul intermediu pe care îl are la dispoziţie literatura – a unui, totuşi, mecanism misterios: „*Ce încerc să surprind este dinamismul metaexistenţial*" (p. 70, *s.a., n.m., I.B.*). În acest punct, cercul se închide: reflecţia asupra literaturii se topeşte în literatură, iar literatura în existenţă, existenţa în reflecţie asupra literaturii, şi aşa mai departe. Numai o gîndire necondiţionată, permisivă, „primitivă", „simplă" este capabilă de aşa ceva. În ciuda alegaţiilor şi aprehensiunilor pe care le presară în cursul convorbirii şi în consonanţă cu acceptarea de profunzime („...tare mi-e teamă că, pe linia «gîndirii slabe», cum aţi ghicit, sînt eu însumi, un *horribile dictu*, postmodernist", p. 83), o astfel de gîndire este (şi) postmodernă, pentru că, examinat atent, postmodernismul este o (altă) formă de manifestare a originarităţii (mîlul său este unul cultural, dar tot mîl, potenţial germinativ, e) şi nu un alexandrinism. O sugerează, cred că nici nu se putea altfel, Livius Ciocârlie însuşi: „În general vorbind, interesul actual pentru autobiografic poate să fie un efect al gîndirii «slabe», plurale, concesive, deschisă oricăror soluţii, ca şi amestecului lor. Deşi romanul însuşi devenise proteic, faţă de roman, memoriile şi jurnalul au forme «moi», laxe, lipsite de rigoare. Aşa pare să fie şi sensibilitatea sfîrşitului de secol, mai protejat decît alte epoci, mai ferit de primejdia unor conflicte mari" (p. 102). Alexandrini sînt, mai degrabă, *ceilalţi*, Nietzsche, Cioran.

Cu riscul de a pierde „literatura", „critica", „vocaţia", dar cîştigîndu-se mereu pe sine, Livius Ciocârlie ştie, de fapt, să se *regăsească*: „Bibulie sînt chiar eu, cel mai adevărat. Dacă ascund ceva, pe Bibulie îl ascund şi, de aceea, mă simt liber cînd pot, măcar pe hîrtie, să-l manifest" (p. 40); „Tind să mă retrag într-o stare de somnolenţă ca într-un pămînt gras şi noroios" (p. 125). Fertilitatea creativităţii sale se explică prin această regresie benefică. Diferenţa faţă de regresia cioraniană, de pildă, rezumă diferenţa dintre regenerare şi aneantizare: două moduri de *trăire* a regresiei care infuzează două paradigme de creaţie total disjuncte.

∎

Pavese, Bianca Garufi
şi romanul scris la patru mîini

EMILIA DROGOREANU

Cesare Pavese e Bianca Garufi
Fuoco grande

Cesare PAVESE
şi Bianca GARUFI
Fuoco grande
Einaudi Tascabili, Torino, 2003

Editura Einaudi repropune printre noutăţile de la finalul acestui an romanul **Fuoco grande**, o carte postumă a lui Cesare Pavese, scrisă la patru mîini cu una dintre iubitele sale, Bianca Garufi. Asupra titlului, dificil de tradus în română, voi reveni. În literatura italiană există mai multe romane scrise în colaborare, iar ultimele decenii neoavangardiste şi postmoderne nu puteau decît să stimuleze o producţie de acest tip. Însă **Fuoco grande**, apărut pentru prima oară în 1959, la aceeaşi editură, avînd ca autori un scriitor în plină glorie, Pavese, şi pe iubita sa, a reprezentat un experiment cu totul inedit şi, implicit, a dat naştere unui „caz" literar nu mai puţin celebru.

În această ediţie critică, Mariarosa Masoero, editoarea cărţii, a inclus în bogatul aparat critic, alături de o subtilă introducere, şi o secţiune dedicată receptării operei, care ne permite să sondăm reacţiile presei literare imediat după apariţia unei cărţi atît de neobişnuite. Proiectul ca atare a atras atenţia, a plăcut sau a displăcut pentru potenţialul scandal pe care l-ar conţine; unii recunosc amprenta tematicii pavesiene. Alţii, precum Carlo Bo, îşi exprimă nedumerirea perplexă, lăsată de o colaborare a lui Pavese „cu o femeie tînără", cunoscută fiind rezerva şi gelozia scriitorului în raportul cu propria literatură. O parte a criticii elogiază calităţile literare ale Biancăi G., acuta capacitate de analiză, curajul de a fi acceptat acest pariu, „aventura" de a se măsura cu scriitorul Pavese, în fine, „discreţia", „pudoarea", „respectul pentru memoria ilustrului prieten". Iată, deci, reversul medaliei. S-a scris şi despre talentul ei vivace; alţi critici au remarcat sensibilitatea, inventivitatea şi solida educaţie literară a tinerei scriitoare, care ar fi totuşi, s-a zis, influenţată de Pavese şi Vittorini, vocile literare cele mai puternice ale momentului. Închei această retrospectivă pur orientativă a receptării critice din epocă, care este un rezumat al paginilor propuse de editoare, referindu-mă la intervenţia lui Enrico Falqui, în **Il Tempo**. Avem de-a face cu o analiză echilibrată şi completă a tuturor problemelor pe care le pune **Fuoco grande**: titlul, scrisul la patru mîini, temele, componenta autobiografică, motivaţiile extraliterare ale succesului, conexiunile cu alte opere din aceeaşi perioadă, mai ales cu jurnalul pavesian: „Dar dacă **Fuoco grande** nu adaugă, nici nu ştirbeşte ceva din faima lui Pavese. Şi oferă, în ciuda componentei autobiografice insuficient disimulate, o ulterioară, neaşteptată confirmare a faptului că necomunicarea şi solitudinea fiecăruia a fost tema dominantă, tema obsesivă a nefericitului Pavese".

Iată o notă cu care pătrundem în intimitatea complicată şi sublimă a cărţii şi a relaţiei scurte, dar intense, dintre Pavese şi poeta siciliană. S-au cunoscut la Roma, în toamna lui 1945, în sediul editurii Einaudi, unde ea lucra ca secretară şi ca traducătoare. Publicase două cărţi de poezie şi luase parte activ la Resiztenţa romană, alături de Fabrizio Onofri, figură de referinţă în Partidul Comunist italian. În 1945, avea 27 de ani (Pavese 37). Era de origine siciliană, nobilă din partea mamei. Pavese este foarte îndrăgostit de ea şi, cum i se întîmplase şi cu Tira Pizzardo şi Fernanda Pivano, o cere cu toată seriozitatea în căsătorie. „Cesarito", cum îl numeau prietenii, o descrie drept „umilă şi plină de superbie", energică, prezenţă „liniştitor familiară şi în acelaşi timp mitologică", „rustic rituală", dar şi „foarte exotică". Intră în viaţa lui cu intrigantul ei „haos vital", într-o Romă „splendidă şi damnată". Ei îi sînt dedicate cele nouă poezii din ciclul **Terra e la morte** şi una dintre cele mai importante cărţi pavesiene, **Dialoghi con Leucò** (Leucò fiind anagrama numelui ei), scrise în perioada în care vor redacta romanul şi, deci, pătrunse de aceeaşi fervoare pasională. Dedicaţia scrisă pe copia trimisă ei clarifică rolul pe care Pavese i l-a atribuit în geneza acestor „dialoguri": „Pentru Bianca – Circe – Leucò [Pavese] nov. '47". Îi lega interesul comun pentru mit, care se naşte pentru Bianca G. din frecventarea asiduă a psihologiei hunghiene (mai tîrziu va deveni psihoterapeută, autoare de eseuri publicate în prestigioase reviste de specialitate din lumea întreagă, vicepreşedintă a Asociaţiei Internaţionale de Psihologie Analitică, urmînd o strălucită carieră ştiinţifică).

Aventura acestei cărţi începe în 1946, consumîndu-se fulminant între februarie şi aprilie, cu eforturi de a o prelungi pînă în iunie. La jumătatea lui februarie, după zilele, nopţile, „splendidele răsărituri" şi lunile acelei „magnifice toamne" 1945, cînd ajunseseră la al cincilea capitol, Bianca G. părăseşte Roma pentru un timp, stabilindu-se la Uscio, într-o clinică, în apropiere de Genova. Este preludiul separării definitive, amînate de lucrul la cartea pe care o scriu împreună, alternativ, fiecare cîte un capitol, asumînd perspectivele protagoniştilor, Bianca G. pe cea a Silviei, Pavese pe aceea a lui Giovanni. Comunică în tot acest timp prin scrisori şi îşi telefonează.

Pentru Bianca şederea e favorabilă scrisului; nu acelaşi lucru se poate spune despre oprirea temporală a lui Pavese, rămas în acea perioadă la Roma. La Uscio „se duce o viaţă minunată şi se poate lucra mult". Graţie raportului confidenţial pe care Mariarosa Masoero îl are în prezent cu Bianca Garufi putem urmări pas cu pas geneza efectivă a romanului, procesul reflexiv care l-a însoţit pe tot timpul redactării. În **Introducere** curatoarea propune o selecţie semnificativă din corespondenţa privată a celor doi, păstrată de Bianca Garufi. Depărtarea, în loc să devină un obstacol pentru scris, se transformă într-un „cerc magic" care îi constrînge să scrie. În consecinţă, observă Cesarito, ar fi „aproape un păcat" să-l rupă (cercul) cu o vizită. Bianca răspunde cu nobleţe şi delicateţe: „Stai liniştit că eu pot să nu te văd şi totuşi să te am în viaţa mea mai mult decît crezi" (3 martie '46). Satisfacţiile şi recompensele în urma acestui efort nu lipsesc. Al cincilea capitol este socotit de el „foarte frumos şi bogat" pentru că „a găsit, în sfîrşit, tonul just". Febra de a scrie nu are – se pare – ca finalitate scriitura şi terminarea romanului, *tout court*. Pavese mărturiseşte în mai multe locuri că semnificaţia acestui proiect-experiment depăşeşte literarul, extinzîndu-se şi în zona profund afectivă a fiinţei lui. În romanul acesta, recurgînd la măştile celor două personaje, Pavese şi partenera sa au avut curajul de a pune în dialog tensiuni interioare care în realitatea biografică, cotidiană nu au avut, probabil, niciodată spaţiu de a se confrunta deschis. Relaţia de dragoste dintre Pavese şi Bianca Garufi se rupe o dată cu terminarea redactării romanului, actul scriiturii avînd caracterul gesturilor definitive, ultime, extreme, după care urmează tăcerea absolută; o întîlnire liminară în care se riscă totul pentru tot. La aceeaşi idee ajunge şi Giorgio De Rienzo, coleg al Marieirosa Masoero de la Univesitatea din Torino, în recenzia publicată în paginile culturale din **Corriere della sera**, din 16 noiembrie 2003, articol care saluta republicarea romanului: „Dar, în afara «focului», această femeie (adică Bianca G.) ştie să înfrîngă tăcerea prietenului: îl obligă se se mărturisească. Şi aceasta se întîmplă tocmai în timpul în care scriu romanul. Aşa cum confesa Pavese: «Ştiam bine, angajîndu-mă la scrierea acestei cărţi, că aventura va scoate la iveală tot răul lăuntric, şi nu mi-e teamă de cuvinte – dar ştiu că aceste cuvinte exprimă un subconştient care a avut şi are pentru noi o semnificaţie nu numai literară»". În plus, în sprijinul celor spuse anterior, să observăm că făcînd bilanţul acestei etape din viaţa sa, scriitorul încredinţează jurnalului o notă în care nu-şi mai reprimă sentimentul de devastantă singurătate şi oboseală: „A fi scris ceva care te lasă ca o armă după ce s-a tras, tulburat încă şi ars, golit de tine însuţi, unde ai descărcat nu numai ceea ce ştii depre tine însuţi, dar şi ceea ce suspectezi şi presupui, şi tresăririle, şi fantasmele, inconştientul – a o fi făcut cu un lung efort şi cu tensiune, cu grijă care a durat atîtea zile şi cu teamă, cu descoperiri şi falimente neprevăzute şi cu o concentrare a întregii vieţi asupra acelui punct – şi să-ţi dai seama că totul a fost nimic dacă un semn omenesc, un cuvînt, o prezenţă nu îl întîmpină, nu îl încălzeşte – şi să mori de frig – să vorbeşti în deşert – să fii singur noapte şi zi ca un mort" (**Il mestiere di vivere**, 27 iunie 1946).

Revenind la roman, din **Nota asupra textului** redactată de Mariarosa Masoero aflăm că publicarea primei ediţii a fost dorită de Italo Calvino, cu intenţia de a reuni într-un volum unic toate nuvelele publicate şi inedite ale autorului la un deceniu de la dispariţia sa. Calvino a avut însă ocazia să constate că acest text trebuie editat într-un volum separat. Curatoarea pune pentru prima oară la dispoziţia cititorilor fişa întocmită de Calvino, conservată în arhivele Einaudi, prin care recomanda spre publicare atipicul manuscris. Calvino observă că romanul se întrerupe după capitolul XI, cînd „încărcătura poetică şi emotivă a întîmplărilor a atins o expresie deplină" ca şi tensiunea narativă, ceea ce permite ca acest text să fie considerat o operă încheiată, chiar dacă proiectul iniţial fusese mult mai amplu, cum mărturiseşte şi Bianca Garufi în **Prefaţa** la ediţia princeps, reprodusă integral în această ediţie recentă. Continuarea, diferită de proiectul stabilit cu Pavese, există însă în volumul Biancăi Garufi, **Il fossile**, publicat tot de Einaudi în 1965.

Cum spuneam, cartea se scrie pe măsură ce relaţia coautorilor se destramă. **Fuoco grande** este povestea unor obsesii şi secrete cumplite, tulburi, a finalului unei iubiri dificile. Două poveşti paralele, deci, una livrescă şi una reală, în care situaţiile, replicile trimit reflexe de oglinzi. La un alt nivel al oglindirii, Giovanni şi Silvia încarnează fiecare pentru celălalt rolul de analist, de observator – evident – ascuns. Cel care renunţă în final este bărbatul, nereuşind sau refuzînd să-şi înţeleagă partenera. Călătoria în trecutul Silviei, o încercare ultimă de salvare a cuplului, se dovedeşte a fi un eşec. Duelul orgoliilor dizolvă orice fărîmă de entuziasm, orice speranţă de fericire. Încă din primele pagini, replicile au un ton irevocabil, implacabil: „Trebuia să mă gîndesc că tocmai cu Silvia îmi era interzis să trăiesc. Ea, acei ochi, acel păr, acea voce, nu erau făcute pentru mine. Deja născîndu-se se formaseră şi crescuseră pentru a fi văzute, ascultate şi sărutate de altul, de un alt bărbat, care nu avea nimic din mine, care era mai diferit de mine decît un animal sau decît un trunchi de copac. Ce puteam să fac?" (p. 4) Aceste gînduri răspund rugăminţilor Silviei: „Giovanni, – îi spuneam, – nu ai putea să mă părăseşti? Te rog, Giovanni, ar fi atît de frumos dacă tu ai putea să dispari.[...] Giovanni, de ce nu te însori? De ce nu te duci să stai împreună cu cealaltă. [...] Eu ştiam că nu există speranţă, o ştiam însă atît de confuz, că în schimb puteam să gîndesc că există speranţă. «Giovanni» e special, – gîndeam, – n-am mai văzut un bărbat ca el. «Cu Giovanni e posibil», mă gîndeam, şi i-o şi spuneam" (p. 10).

Nucleul fantastic al naraţiunii, cum notează Mariarosa Masoero – citată de Lorenzo Mondo în recenzia sa din **La Stampa** din 23 noiembrie 2003 – aparţine coautoarei, element anticipat în romanul ei rămas inedit, **Libro postumo**, scris după **Il fossile**. Jocul oglinzilor şi al oglindirilor este extins şi multiform: **Fuoco grande** e un roman scris la patru mîni, adică un roman în oglindă, în care eul se confruntă cu un tu extern, se reflectă într-un *alter ego*, care îi redă propria imagine înrudită, dar diversă, întoarsă. Multele oglinzi reale din casa maternă a Silviei devin tot atîtea prezenţe simbolice, instrumente ale unui joc ambiguu şi complicat. Toată structura este dublă, speculară (roman cu două voci narative). Revin, recognoscibile, elemente recurente în scrisul lui Pavese, obiecte, acte evocative şi mitice, onirice şi sacrale: sărbătoarea, moartea, culorile „primordiale", focul, rîpa, marea, luna. În schimb, în capitolele scrise de Bianca G. se multiplică imaginile referitoare la psihanaliza junghiană: acelea ale mamei, ale pîntecelui, ale sinuciderii, ale fîntînii, ale mlaştinii.

Cîteva probleme privind geneza romanului. Anumite reguli erau foarte clar stabilite de cei doi din capul locului: în primul rînd, că romanul trebuie să fie „o probă de artă, şi nu de eliberare sufletească". Amîndoi scriu, ştiind fiecare ceea ce abia a compus celălalt, fiecare dialoghează cu celălalt, reia firul povestirii din punctul în care a fost lăsat de partener în capitolul precedent: „*tu* ai povestit convorbirea de la rîpă; *eu* reiau şi fac aluzie la convorbire ca şi cum aş fi povestit-o eu" (scrisoare către Bianca G., 20 martie 1946). Numai capitolele VI şi VII sînt variaţiuni pe aceeaşi temă, spre deosebire de celelalte, unde alternarea vocilor conducea la o avansare progresivă a ceea ce în teoria literară numim „l'histoire". În acest caz, ambii naratori se raportează la un decupaj temporal şi tematic unic. Efectul de oglindire este perfect, însă diferă unghiurile de vedere. S-a recurs la acest procedeu pentru că este vorba de capitole intens reflexive, în care fiecare dă varianta interpretativă personală într-un punct culminant al falimentului interior. Sau îşi impuseseră reguli, pentru a obţine efectul de diferenţă stilistică: Silvia vorbeşte de persoane deja cunoscute din copilărie, deci nu le prezintă din punct de vedere fizic, ci aluziv; Giovanni, care le vede pentru prima dată, le dedică portrete consistente.

Titlul, decis de editor, reproduce replica din roman a unei servitoare, fiind vorba de o structură frecvent uzată în dialectul calabrez – explică Bianca Garufi –„pentru a exprima situaţii concrete şi emotive dificile, complicate".

„Fuoco grande" a fost şi în schimbul epistolar prin care comunicau în acea vreme Bianca G. şi Cesare Pavese, chiar înainte de a se despărţi. Desigur că nu putem avea acces la întreaga corespondenţă, ci doar la cîteva fragmente legate de efortul comun de a scrie cartea şi la puţine alte amănunte. Interlocutoarea scriitorului piemontez a autorizat ea însăşi publicarea acestor documente după o selecţie cu totul subiectivă. Cu toate acestea, citind printre rînduri, nu putem să nu sesizăm tonurile calde, alintate, intime sau rafinata calitate intelectuală a gîndurilor care însoţesc finalul epistolar al acestei relaţii. Pavese încarnează trăsăturile unui maestru destul de exigent, dar galant şi înţelegător, care îi cere Biancăi să nu se distragă de la lucru. Exaltă la un moment dat virtuţile lecturii pentru a-i sugera de fapt un fel de antrenament util scrisului: „Cere să ţi se facă cadou de la sediul din Milano (al editurii Einaudi, *n.m. E.D.*) **Jurnalele** doamnelor japoneze publicate acum. Sînt extraordinare şi te învaţă că o femeie poate să facă literatură foarte bună, numai dacă vrea. Sînt mult mai valoroase decît Sapho şi Madamme de Lafayette" (2 aprilie). Cu riscul de a părea pedant şi antipatic, Pavese îi oferă stimuli şi sugestii: „Ce sînt văicărelile astea că nu ai chef să citeşti? Încetează şi lucrează. Nu crezi că lectura îţi dă energie să scrii?" (27 aprilie). Ea se încredinţează iubitului rugîndu-l să revadă punctuaţia capitolelor ei, lamentîndu-se de oboseala care o copleşeşte: „Nu mai pot să scriu proză. Sînt foarte vinovată? Dacă mă gîndesc la lucrurile pe care le am de scris îmi vin în minte versuri şi mă gîndesc la poezii". Sau: „Sînt atît de obosită şi de vlăguită că nu mai pot să verific cum trebuie puse (semnele de punctuaţie, *n.m., E.D.*). Şi apoi eu la punctuaţie nu mă pricep deloc". Îi cere să recopieze capitolele pentru că maşina ei de scris de la Uscio e „antediluviană, teribilă" şi „deseori cade în extaz şi nu funcţionează" (22, 26 februarie, 20 martie). La rîndul său, scriitorul expert observă la Bianca o anumită inconsecvenţă, dorinţa „de a face prea multe lucruri în acelaşi timp" (27 aprilie).

Redactarea capitolului zece, scris de Bianca Garufi este însă o probă a capcităţii ei de a fi autonomă, de a se pasiona de scris: „la 12,30 azi-noapte am început să scriu la capitolul X şi azi la 11 dimineaţa încă scriu fără un minut de pauză. Spunînd-o pur şi simplu ţi se face frică. Nu ştiu la ce pagină sînt, dar n-am să mă opresc cît voi mai avea un gram de viaţă". Pavese întîmpină cu entuziasm această probă de determinare şi voinţă: „E cel mai frumos din ce ai scris pînă acum, şi episodul cu profesorul este o minunăţie. Ca întotdeauna, frumuseţea provine din cele nespuse" (29 aprilie). În timp ce se complimentează pentru ultimul capitol scris, Pavese pare să-i dea dreptate şi ia distanţă faţă de un experiment (să fie numai asta?) care a epuizat resursele vitale ale amîndurora. În realitate, e obosit să mai citească şi corecteze, nu vede în Bianca G., înclinată mai ales spre poezie şi nuvelă, o vocaţie clară pentru roman. Verdictul apare formulat net, necruţător: „Nu sînt încă convins că ai găsit vocaţia. Faptul că-ţi laşi capitolele copiate în dezordine şi le dai să ţi le corectez eu demonstrează o lipsă de interes pentru pagina scrisă care este îngrijorătoare. Dacă nu cumva mă consideri un *alter ego* al tău; caz în care te previn că în literatură nu există *alter ego*: dacă nu te salvezi singur, nu te salvează nimeni" (29 aprilie).

Femeia care a contat cel mai mult în procesul creativ al operei lui Pavese se îndepărta astfel de orizontul lui. În 1947, la publicarea **Dialogurilor cu Leucò**, Bianca G. primeşte de la fostul iubit o copie cu dedicaţia amintită, „A Bianca-Circe-Leucò". Ea îi răspunde ambiguu, consideră Pavese, care ia act cu resemnare şi cu indignare: „Aşa înţelegi să lichidezi o carte precum **Leucò,** cu două cuvinte – «impresie puternică», «primele dialoguri sînt mai intense»? Dar în definitiv e clar că literatura nu te interesează. O tratezi cu acel dispreţ romantic [...] care înseamnă un singur lucru: ignorare a umilei pagini scrise. Eu nu. Eu *cred* în pagina scrisă". Relaţia se stinge livresc, cu o profesiune de credinţă orgolioasă şi îndîrjită a scriitorului, pregătit să accepte pierderea Biancăi G., după un final mult prea lung, repetat, indecis, exersat pînă la rănirea definitivă a orgoliilor.

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIŢII ÎN COLECŢIA *SINTEZE*

Cornel Ungureanu
Geografia literaturii române, azi
vol. I Muntenia

Mihai Zamfir
Formele liricii portugheze

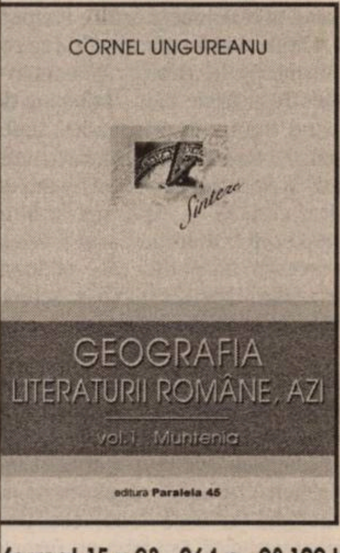

MIHAI ZAMFIR
Sinteze
FORMELE LIRICII PORTUGHEZE
editura Paralela 45

format 15 x 23, 264 p., 98.100 lei
format 15 x 23, 228 p., 109.000 lei

Reduceri de 30% pentru comenzile prin telefon sau e-mail.

PARALELA 45 EDITURA

Comenzile se primesc pe adresa:
Piteşti, str. Fraţii Goleşti, nr. 128-130
Tel/fax: 0248 214 533; 0248 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro

Editura Polirom a publicat anul trecut culegerea omagială **Nostalgia Europei. Volum în onoarea lui Alexandru Paleologu** îngrijită de Cristian Bădiliţă în colaborare cu Tudorel Urian, cu un an înaintea împlinirii vîrstei de 85 de ani de către Al. Paleologu. Deschisă printr-un dialog între cel omagiat şi Tudorel Urian (**Cu Al. Paleologu despre lucrurile cu adevărat importante**), cartea e organizată pe mai multe secţiuni „definitorii": **Europa. Europa?**, **Europa Christiana**, **Ipostaze ale sinelui european**, **Europa de acasă: interbelicul românesc** şi se încheie cu **127 de vorbe memorabile ale lui Alexandru Paleologu**, culese şi prezentate de Oana Enăchescu din textele sărbătoritului. Colaboratorii acestui volum sînt, în ordine, Gheorghe Ceauşescu, Virgil Nemoianu, Mihai Şora, Nicolae Manolescu, Andrei Pleşu, Cristian Bădiliţă, Jean Noel Guinot, Petre Guran, Radu Preda, Sebastian Maxim, H.-R. Patapievici, Toader Paleologu, Aurelian Crăiuţiu, Ovidiu Hurduzeu, Anca Vasiliu, Neagu Djuvara, Alexandru George. Cîteva titluri sînt dialoguri între unii dintre cei sus-menţionaţi şi îngrijitorii volumului.

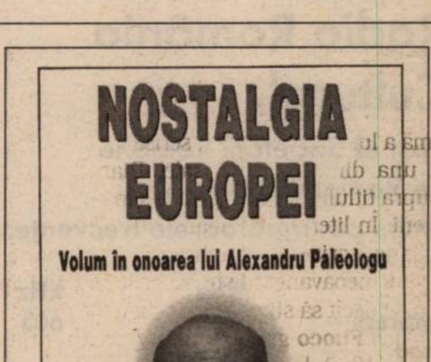

Temele ţin – îndeosebi – de zona „liberalismului clasic", de Bizanţ şi de Evul Mediu european, de spiritualisme şi „conservatism", accentul căzînd mai mult asupra laturii de moralist aristocratic a lui Al. Paleologu...

Elogiul şi psihanaliza elogiatorului (femeilor mature)

VALENTIN PROTOPOPESCU

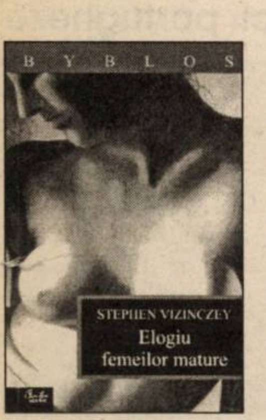

Stephen VIZINCZEY
Elogiu femeilor mature
Traducere de Ralu Maria Schidu şi
Elena Neculcea,
Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2003,
242 p., f.p.

Cartea, faima, întrebarea

„Scrisă cu luciditate şi un farmec extraordinare" (Northrope Fry), o naraţiune „de un rafinament clasic, presărată cu paradoxuri şi umor. O delectare elegantă, născută din haosul prezentului" (Michael Ratcliff), una „dintre cele mai fermecătoare cărţi ale acestui secol" (Peter Corris), plină „de înţelepciune şi ironie, cu un pic de nerv şi un strop de melancolie. Un tribut adus femeilor şi portretul unei vîrste irevocabil pierdute. O carte care mîngîie sufletul, fără a deveni sentimentală" (Bernd Lubowski), iată doar cîteva dintre aprecierile entuziaste care au însoţit destinul cărţii scrise de Stephen Vizinczey, **Elogiu femeilor mature**, încă de la apariţia sa, în 1965. Fireşte, ele ar putea continua să fie citate la nesfîrşit, pendulînd între inflamarea cea mai autentică, în genul judecăţii lui John Podhoretz de la **Washington Times** („După James Joyce, care era la fel de puţin un scriitor de literatură erotică, ca şi Dostoievski, Vizinczey ne transmite un mesaj revitalizant: viaţa nu înseamnă sex, sexul înseamnă viaţă") şi receptarea mai aşezată, nuanţată, a lui Maurice Nadeau din **La Quinzaine littéraire** („Nu aveam încredere în această carte, tocmai pentru că era în topul vînzărilor din toată lumea. M-am înşelat. Erotism în adevăratul sens, care implică descoperirea şi aprecierea «celuilalt» şi care îmbogăţeşte cunoaşterea de sine"). Oricum, dincolo de toate aceste reacţii critice suspect de elogioase, cifrele seci susţin încadrarea romanul lui Vizinczey la rubrica „fenomen", căci el s-a vîndut în peste patru milioane de exemplare, fiind tradus în principalele limbi europene şi părînd să nu obosească întru succes nici astăzi, la aproape patruzeci de ani de la apariţie. Dar cum să ne explicăm, în anul de graţie 2004, tulburătoarea carieră internaţională a acestei naraţiuni care sfidează afluirea generaţiilor, timpul şi modele, schimbarea gustului şi înnoirea canoanelor estetice?

De la această întrebare prefer să pornesc şi eu, încercînd să desluşesc mecanismele psihologice şi scripturale în măsură să lumineze un asemenea eclatant triumf. Cine este însă Stephen Vizinczey? Consecvent cu specificul metodei în care cred, cea psihanalitic-psihobiografică, voi păşi pe urmele acestui scriitor care a reuşit să nemurească *amorul* într-o variantă pe cît de autentică, pe atît de neuzată estetic... Natural, am să plec de la autobiografia abia mascată care este, pînă la urmă, **Elogiu femeilor mature**.

Povestea, personajele, amorul

Autorul, intrînd în pielea personajului András Vajda, îşi reconstituie narativ, sub pretextul confesiunii, textul propriei evoluţii existenţiale. Iată povestea sa... Născut în Ungaria interbelică, într-o familie romano-catolică, lipsit de prezenţa tatălui la o vîrstă fragedă (acesta, director de şcoală şi şef al miliţiei locale, era un naţionalist antifascist şi conservator, iar această opţiune avea să-l livreze morţii sub cuţitul unui fanatic nazist), (Stephen-) András este crescut la Budapesta de o mamă tradiţionalistă, suficient de absentă simbolic pentru ca libidoul fiului să se dezvolte sănătos. De educaţia băieţelului aveau să se ocupe părinţii franciscani de la o mînăstire din apropierea imobilului în care acesta locuia împreună cu mama sa.

De altfel, amintirile erotice ale micuţului sînt extrem de vii, căci mama îşi invita prietenele celibatare la ceaiuri al căror indiscutabil erou era copilul. (Fascinant mi se pare, din acest unghi de vedere, ritualul *pupării funduleţului angelic*, la care invitatele se dedau cu încîntat-perversă-ruşinare!) De aici, din această împletire de rigurozitate monastică şi permisivitate maternă, avea să se formeze caracterul unei sensibilităţi aproape feminine (să nu ignorăm, în context, poeticitatea autentică a descrierii sufrageriei animate de femei gălăgioase, dar şi a catedralei catolice misterioase şi ocrotitoare...), remarcabil conservată de viitorul adolescent şi adult. Apoi, ca şi în cazul lui Cioran, a urmat *căderea din paradis*, dar fără pierderea dureroasă a copilăriei, păstrată, la maghiar, tocmai datorită *muieretului* polimorf şi cvasierotic, în economia căruia figura maternă îşi avea locul decisiv şi nondeformator. Spre deosebire de Elvira Cioran, mama lui (Stephen-) András nu se manifesta deloc castrator, combinînd, după măsuri potrivite, tandreţea şăgalnică şi autoritatea înţeleaptă. Toate aceste experienţe „iniţiatice" pe linie feminină, bine gestionate de un matriarhat aproape ideal, vor contribui la instituirea unui apetit erotic copleşitor, ferit de obsesionalitatea frustratului sexual, dar îmbogăţit cu rafinata disponibilitate a degustătorului libidinal. (Comentariu: între tipurile descrise mai sus, diferenţa este exact aceea dintre tipurile *gurmand* şi *gourmet*, funcţionale în plan gastronomic...) În cazul viitorului scriitor, pasul pînă la înţelepciune a fost, prin urmare, unul mărunt, după cum sîntem avertizaţi încă din debutul cărţii (iar rîndurile următoare au greutatea unei axiome existenţiale): „Şi, deşi sper că acest jurnal va fi instructiv, trebuie să mărturisesc că nu vă va ajuta să atrageţi femeile mai mult decît vă atrag ele pe voi. Dacă în adîncul sufletului le urîţi, dacă visaţi să le umiliţi, dacă vă place să le daţi ordine, probabil că vi se va răspunde la fel. Vă vor dori şi iubi tot atît cît le doriţi şi le iubiţi voi pe ele – şi binecuvîntată fie-le mărinimia" (p. 21). *À bon entendeur salut*!

Aşadar, crescînd, eroul nostru va ajunge membru al uneia dintre tradiţionalele şcoli ungureşti de cadeţi, unde va suferi taman din pricina absenţei tolerantei feminităţi cu care fusese obişnuit. Istoria îşi urma însă neabătut cursul. Înfrîngerea Germaniei şi ocupaţia sovietică au aruncat Ungaria într-un haos general, iar mulţi maghiari s-au refugiat în zona din Austria controlată de americani. Acolo, într-un lagăr de prizonieri, aproape puberul (Stephen-) András trăieşte uluitoarea aventură a transformării sale într-un *codoş* profesionist: vorbind maghiara şi germana şi învăţînd rapid engleza, el va traduce şi media raporturile erotico-economice între austriece, unguroaice şi soldaţii americani. Să recunoaştem, un episod extrem de apetisant. Interesant e faptul că în cazul său coexistă impulsul sexual năbădăios şi duioşia cea mai acută, junele de doisprezece-treisprezece ani trăind tensiunea, normală de altfel, dintre livrarea erotică şi nevoia firească a sentimentului împărtăşit (vezi episoadele Contesa S. şi Fräulein Mozart, secvenţe în care micuţul a suferit serios că maturele partenere nu-l luau în serios, în ciuda plăţii efective cu care el le-a gratulat!).

Revenit la Budapesta după război, alături de mama sa, şi intrînd la liceu, personajul central îşi continuă turbulenta evoluţie pe linia maturizării erotice. Experienţele amoroase pe care le trăieşte sînt exemplare pentru trăirile contradictorii ale unui adolescent cu probleme (şi oare cine dintre noi, bărbaţii de astăzi, nu a fost aşa?). El se livrează, cu voluptate inconştientă, dramei de a fi „perpelit" sentimental de colegele de generaţie, dar şi voluptăţii de a fi iniţiat amoros de femeile mature. (Între cele două categorii feminine, fireşte, nici o urmă de comparaţie: primele, „puicuţele liceence", erau remarcabile prin perversitate şi gratuită cruzime, iar cele din urmă se evidenţiau prin generozitate, ingeniozitate şi echilibru.) Dacă eşecurile în relaţia cu fetele de vîrsta sa sînt patente, refuzul unui dans şi „ţeapa" prilejuită de o falsă invitaţie la cinema devenind adevărate cataclisme existenţiale, în schimb raporturile cu femeile „coapte" se vădesc veritabile oaze de normalitate afectivă şi de saţiu erotic. Ajuns student la facultatea de filozofie din Budapesta, tînărul (Stephen-) András se familiarizează cu dialectica rafinată şi cu totul aleatorie a meşteşugului de a atrage femeile. Urmează o saga memorabilă, care conţine numeroase episoade reprezentînd fiecare, în sine, o aventură spumoasă şi edificatoare, bună să figureze în orice onorabil (şi încă nescris) tratat despre arta de a cuceri reprezentantele sexului slab...

În această cheie trebuie privite amorurile consumate cu Maya, vecina de imobil, adevărată Circe iniţiatoare în *ars amandi*, cu Klári, sora acesteia, tipică vestală pofticioasă întru-ale amorului, cu Zsuzsa, casnica rotofeie şi dezamăgită de aportul libidinal marital, mamă devotată şi amantă focoasă, cu fascinanta şi complexa Boby, fostă deţinută (evreică) la Auschwitz, care se refugia frenetic în carnalitate pentru a-şi regăsi legătura cu viaţa stîlcită de atrocităţile naziste, în fine, cu Nusi, mamă a doi copii mici, nefericita proletară marginalizată existenţial de un soţ abject şi profitor. Toate aceste experienţe, infinit mai mult decît nişte banale sporturi erotice, au însemnat tot atîtea trepte pe calea unei autocunoaşteri pe care autorul şi-o rememorează la vîrsta maturităţii, în clipa prezentă a consemnărilor, cu umor, înţelepciune, detaşare şi nostalgie. Ceea ce fascinează la asemenea confesiune nu are nici o legătură cu plata excitaţie fals-virilă, ci aparţine sensibilităţii aproape proustiene şi grijii cu care memoria personajului-autor înregistrează şi păstrează vii fapte ale unei cogniţii neîndoielnic metafizice, căci de un astfel de nobil registru ţine panorama iniţierilor sale întru savurarea feminităţii caleidoscopice. Repetînd pe invers scenariul biblic, acela în care Adam cunoaşte lumea graţie perseverenţei epistemice a inevitabilei Eva, tînărul student în filozofie reface ascendent traseul către adevăratul paradis: *patul unei femei dornice să se dăruiască*.

Fireşte, pe un astfel de fundal intimist-formator sînt proiectate şi evenimentele *istoriei reale*. Cel mai important din această categorie este, bineînţeles, Revoluţia anticomunistă maghiară. Şi nu e deloc de trecut cu vederea patriotismul sincer şi năvalnic al studiosului în filozofie, care nu ezita, în buna tradiţie ungară, să asimileze patria cu femeia iubită. După înăbuşirea în sînge a revoltei budapestane, (Stephen-) András se refugiază, ca multe alte zeci de mii de compatrioţi, în Occidentul devenit sensibil la suferinţa neamului pe care Prinţesa Sissy l-a iubit atît de mult. Hazardul, adică faptul de a cocheta cu o tînără refugiată, face ca eroul nostru să aleagă, dintre zecile de destinaţii posibile, Roma. Iar Roma va reprezenta întîlnirea cu Paola, jurnalistă interesată de dramele şi de opiniile luptătorilor anticomunişti maghiari. Iniţial surprinzător de rigidă pentru o femeie matură şi mediteraneană, Paola va ceda (şi ea) în faţa perseverenţei inocente puse în operă de (Stephen-) András. Frigidă vindecată de pătimaşa implicare a tînărului partener, italianca ştie însă prea bine că nici amorul pentru ea, de altfel sincer, nu înseamnă decît o etapă în evoluţia către maturizare a fermecătorului ungur. După un răgaz roman rupt parcă din Grădina Raiului, acesta va postula o slujbă de profesor la Universitatea din Toronto, iniţiativă soldată cu succes. Despărţirea de Europa echivalează însă, abia acum, cu trezirea la realitate. Dacă pînă şi în cele mai dificile momente, cele din perioada războiului şi a Revoluţiei, destinul personajului pare să fi fost ghidat de principiul juisanţei, de o incredibilă capacitate de a se bucura de viaţă, trecerea Atlanticului a coincis cu descoperirea principiului freudian al realităţii. Iar trezirea la realitate nu-i niciodată o experienţă confortabilă. De ce? Pentru că ea presupune familiarizarea cu frustrarea, controlarea pro-

Radio România Cultural,
post al Societăţii Române de Radiodifuziune,
emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare		711
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	69,65	
Călăraşi	66,92	1593
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	90,2	
Deva	70,64	
Focşani	70,22	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	
Petroşani	71,06	

	MHz	kHz
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	103,1	
Tg. Jiu	70,04	
Tr. Severin	105,4	
Tulcea	68,72	1530
Zalău	105	

1928

priilor dorinţe şi cenzurarea transformării fantasmelor în fapt.

Lumea Nouă şi căderea din paradis

La rigoare, tocmai *europeanul* din (Stephen-) András este cel care se revoltă în efortul de adaptare la specificul vieţii nord-americane. Naratorul-erou ajunge să ia contact, unul dezamăgitor, fireşte, cu ipocrizia şi falsitatea raporturilor sociale, trăsături atît de pregnante în Noua Anglie. Şi asta nu pentru că femeile nu ar fi disponibile provocării erotice, ci pentru că răspunsul lor e unul mediat, histrionic şi refulat. Pe scurt: îţi fac cu ochiul, dar protestează dacă le inviţi la o cafea sau dacă le pipăi. Ia de mai pricepe ceva! Trauma a fost una reală şi profundă, iar consecinţa a stat într-o înţelepţire forţată şi în lepădarea de iluzii. Femeia şi-a pierdut din poezie, dar a cîştigat în caracterul instrumental. Desigur, cu condiţia de a-ţi controla reveria şi mai ales de a exercita un control neîndurător asupra partenerei de ocazie. Regula nu funcţionează însă întotdeauna satisfăcător, iar cazul Ann MacDonald devine exemplar pentru ineficienţa proiecţiei pulsionale asupra unui subiect feminin incapabil să o primească. Perversă, provocatoare, teatral-isterică, soţia amicului Guy MacDonald mai degrabă promite decît este capabilă să ofere, iar dacă totuşi ajunge să se dăruiască, o face nu aceluia care o doreşte, ci tuturor celor indiferenţi faţă de ea. Cumva, personajul acesta, bine creionat de Vizinczey, se înrudeşte cu misterioasa Matilda din romanul **Cel mai iubit dintre pămînteni** al lui Marin Preda. Cu deosebirea că enigma ei este una de suprafaţă, iar explicaţia fadului mister care o învăluie stă în tipul de educaţie primit: anglo-saxonă, puritană, pudibondă, cu un bun joc dialectic în economia relaţiilor de societate extrem de formale.

Dar chiar şi aşa, locuind singur în megapolisul Toronto şi permiţîndu-şi o maşină de calitate, universitarul în filozofie (Stephen-) András ajunge să-şi îngăduie oricîte aventuri amoroase doreşte, uneori fiind chiar excedat de numărul iubitelor ocazionale şi de minciunile strategice pe care le scorneşte spre a le înşela geloasa vigilenţă... Însă cantitatea nu înlocuieşte mai niciodată autenticitatea, iar aritmetica, chiar tandră fiind, nu scuteşte de singurătate. De acea solitudine metafizică imposibil de prins în definiţie, dar apăsătoare şi angoasantă căci e lipsită de fermecătoarea colocvialitate a iubirilor de pe bătrînul continent, mai ales a celor consumate în spaţiul central-european. Lui (Stephen-) András îi este dor de acele dimineţi somnoroase şi retorice, cînd, după o noapte de amor sălbatic, aşa cum numai în tinereţe se trăieşte, conversaţia voluptuoasă şi perfect inutilă cu amanta te petrece în cel mai veritabil paradis. Să pierzi vremea, să te alinţi, să suferi fals, să dramatizezi gratuit, apoi să o iei de la capăt cu trînta erotică – ce nesfîrşit fundal pentru fantasmă şi proiecţie! Or, în Lumea Nouă, bărbaţii, femeile şi timpul sînt cu totul diferite. Acolo, o spune cu regret neabătut eroul-narator, pudibonderia şi pragmatismul fac casă bună laolaltă, încurajînd ipocrizia fadă şi anulînd aptitudinea pentru imaginaţie şi donquijotism erotic. Sentimentele sînt fruste, exprimarea lor eliptică, rapidă şi cuantificată (în minute, imagine socială, bani etc.). Cum să (mai) fii fericit? Aşa că, proustian, adevăratul paradis nu poate fi decît cel lăsat în urmă, în Europa tuturor ritualurilor de cucerire şi seducţie, în Ungaria patriarhală (de fapt, mai curînd, matriarhală...), în acea lume tolerantă, răbdătoare şi extrem de dornică de amor.

Femeia matură, această madlenă a tuturor bărbaţilor tineri

Este exact sentimentul cu care rămînem în urma lecturii făcute în marginea cărţii lui Stephen Vizinczey, **Elogiu femeilor mature**. Bine tradusă de Ralu Maria Schidu şi Elena Neculcea, ea ne farmecă prin cursivitatea stilului şi, mai cu seamă, prin naturaleţea cu care curge naraţiunea. Mai mereu literatura de mărturisire, cea care ne face complici şi ne implică în proiectul livresc, are darul să ne cucerească. Iar dacă obiectul său este dragostea, adică femeia, adică femeia matură, cum să rămînem neutri, cum să nu cedăm fascinaţi şi solidari? Iar femeia „coaptă“, prevenitoare şi dornică să ne înfieze, să ne primească la sînul ei deopotrivă hrănitor şi ocrotitor, nu-i altceva decît mama primordială, mama tuturor începuturilor posibile şi, fireşte, interzise ori ratate, mama pe care am dorit-o perpetuu şi pe care am pierdut-o de fiecare dată... Să ne mai mirăm atunci de succesul acestui fabulos roman, care nici astăzi, la patru decenii de la apariţie, nu oboseşte să se desfăşoare? Într-un fel, maturele femei pe care le elogiază subtil şi nostalgic Vizinczey nu sînt altceva decît „îngerii lui Pleşu“ traşi într-un registru al reprezentabilului şi, de aceea, încă mai promiţători, căci au şi sex şi chip, fiind înnobilaţi cu energia suplă a dorinţei pe care oricînd sîntem gata să o investim. A dorinţei noastre, a bărbaţilor de orice vîrstă, dar mai ales a bărbaţilor tineri şi flămînzi de iubire.

■

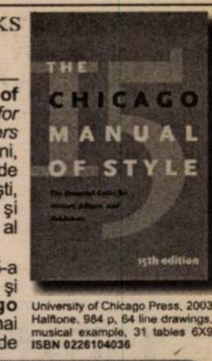

PRIOR BOOKS
tel: 210.89.08
office@prior.ro

The Chicago Manual of Style: *The Essential Guide for Writers, Editors, and Publishers* reprezintă, de peste 100 de ani, cea mai importantă sursă de referinţă pentru autori, jurnalişti, corectori, tehnoredactori şi editori din orice domeniu al cunoaşterii.

Aflat astăzi la cea de-a 15-a ediţie, revizuită, completată şi actualizată, **The Chicago Manual of Style**, este mai cuprinzător şi mai uşor de utilizat ca niciodată.

University of Chicago Press, 2003
Halftone, 984 p, 64 line drawings, musical example, 31 tables 6X9
ISBN 0226104036

25% RABAT!
Preţ regular : 2.650.000
Preţ lansare : 1.990.000 lei

Un hibrid numit America

DRAGOȘ IVANA

Rodica MIHĂILĂ,
Irina GRIGORESCU PANĂ (eds.)
America in/from Romania.
Essays in Cultural Dialogue
Editura Univers Enciclopedic,
Bucureşti, 2003,
314 p., f.p.

Globalizare, McDonaldizare, multiculturalism, *soaps*, cultură populară, Hollywood ar fi doar cîteva repere identitare ale Americii, care îi mulţumesc pe unii şi îi irită pe alţii. Altfel stau însă lucrurile, dacă ne amintim o clipă de 11 septembrie 2001, intrat deja în istorie ca „September 11“, dată care a marcat o despărţire fundamentală de *Weltanschauung*-ul „vechii Americi“, parte, de la acel moment încoace, a memoriei colective. Reperele menţionate, de fapt cele pe care le ştie oricine astăzi, cînd societatea de consum şi relativismul cultural au devenit o *forma mentis* la nivel macro, constituie un prilej de serioasă şi constantă analiză, reprezentare, reconfigurare, resemantizare şi reevaluare a întregului sistem de valori american, social, politic, economic şi cultural.

O dată în plus, colecţia de eseuri **America in/from Romania** îşi propune, în maniera dialogului academic româno-american, să investigheze marotele deja menţionate şi nu numai. Volumul, apărut cu sprijinul Secţiei Afacerilor Publice a Ambasadei Statelor Unite la Bucureşti, este produsul finit al sesiunii de comunicări organizată de Comisia Fullbright la Universitatea din Bucureşti, în anul 2002. Ţinta acestuia este aceea de a flexibiliza şi reconfigura, printre altele, discursul practicat pînă la 11 septembrie 2001, monologic şi autotelic, rostit mereu pentru Celălalt, din perspectiva Aceleiaşi Americi.

Hibridizarea sau, mai bine spus, diversele metode folosite sau propuse de universitarii români în abordarea studiilor culturale americane fac obiectul dezbaterilor din secţiunea **Cultural Queries**, deschisă cu lucrarea Rodicăi Mihăilă, preşedinte al Asociaţiei Române de Studii Americane, care lansează o nouă provocare – „alteritatea post-comunistă“ –, concept inexistent în studiul actualei epoci a globalizării şi care ar putea fi pe deplin integrat în agenda politizată a studiilor culturale americane axate pe imperialism, postcolonialism, transnaţionalism sau postnaţionalism. Eseul pune tranşant problema revizuirii paradigmei multiculturale, atît din prisma postcomunismului ca obiect de studiu de sine stătător, cît şi din cea a „rearticulării“ imperialismului şi transnaţionalismului într-un „universalism reconstruit“ pe baza identităţilor multiple ale unor „comunităţi imaginate“ (cf. Benedict Anderson).

O pledoarie pentru universalismul reconstruit sau reconstituit este eseul intitulat **Freedom, Equality, and Individual Rights: The Use of Legal Sources in American Studies**, în care Ole Moen califică legile şi documentele juridice drept mărturii ale valorilor americane centrale, capabile să (re)structureze premisele identităţii naţionale. „Contextul cultural ospitalier“ transdisciplinar, relativist şi pluralist (Marius Jucan) sau „naturalizarea culturii“ într-un decor fundaţionalist *a priori*, în cadrul căruia variaţia culturală devine inteligibilă (Alexandra Cornilescu), sînt două instanţe tipice Americii de astăzi, cînd *ethos*-ul şi etica celor implicaţi în războiul cultural din interiorul naţiei, după atacurile teroriste din 11 septembrie 2001, ar trebui revizuite pentru a umple „golul“, în opinia lui Radu Surdulescu, dintre dreapta şi stînga americană sau pentru a stabili un numitor comun al politicii americane, aşa cum spune Iulian Cănănău, axat pe individualism, participare politică, interes pentru drepturile individului şi egalitate.

Totodată, analiza comparativă făcută de Ştefan Avădanei între Ortodoxie şi Protestantism, precum şi între metafore culturale distincte pentru fiecare cultură în parte, respectiv română şi americană, recitirea de către Monica Matei-Chesnoiu a unor ipostaze ale străinului în propria sa patrie ca pe nişte constructe culturale, reactualizarea istoriei americane prin figura lui Alexander Hamilton, propusă de Octavian Roske, sau comentariul acid al lui Liviu Andreescu privind atitudinea pasivă a românilor faţă de concepte americane *hot*, cum ar fi multiculturalismul sau corectitudinea politică, alimentează, pe de o parte, aceleaşi obsesii analitice legate de identitatea culturală americană şi sînt, pe de alta, expresia unor luări de poziţie de dincoace de Ocean, care explică sau atacă, după caz, diferite teorii şi comportamente. Astfel, secţiunea a doua, intitulată **Vantage Points**, insistă aplicativ pe cîteva coordonate cu relevanţă şi în spaţiul cultural românesc: reacţiile presei româneşti la atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 (Cosana Nicolae), americanizarea şi societatea de consum traduse prin *soaps vs.* telenovele, McDonaldizare şi globalizare (Mădălina Nicolaescu), *filmul noir* hollywoodian în care imaginea Orientului, înţeles drept Celălalt, s-a schimbat ca urmare a deschiderii americanilor către multiculturalism (Barbara Nelson), filmul românesc care subminează convenţiile facile hollywoodiene (Ilinca Anghelescu). Eseul Anei Olos vine să sprijine ideea unei Americi, de data aceasta nu înfricoşătoare, cum o cataloga Edward Bear, ci înfricoşată şi expusă vulnerabilităţii, aşa cum transpare din sculpturile Athenei Tacha, specializată în ceea ce criticii americani de artă au numit *site-specific architecture*. Regăsim aici şi o identitate americană „de culise“, cultura populară, manifestată printr-un gen muzical deja în vogă în spaţiul european, stilul *hip-hop* (Ruxandra Rădulescu) şi, nu în ultimul rînd, prin limba vernaculară a afro-americanilor, dialect al limbii engleze americane standard (Ruxandra Drăgan), care nu înseamnă discriminare, ba dimpotrivă, armonizare şi identităţi multiple, aşa cum demonstrează şi Anca-Luminiţa Iancu în lucrarea **America in and out of Quotations**, în care cultura, arta şi mentalitatea americanilor sînt investite cu noi semnificaţii menite să articuleze hibridul în discuţie.

Secţiunea se încheie cu eseul intitulat **Out of the Academic Closet**, al cărui subiect, încă sensibil pentru mulţi români, face parte din aceeaşi agendă americană ideologizată şi tolerantă, preocupată de drepturile minorităţilor sexuale. Specialistă în *gender studies*, Mihaela Mudure încearcă să ne familiarizeze atît cu *queer theory*, cît şi cu literatura *gay*, şi să explice în ce măsură acest gen merită, printr-o metodologie bine pusă la punct, să fie introdus ca disciplină de studiu în spaţiul academic românesc.

Transatlantic Dialogues, cea de-a treia parte şi ultima a volumului, se opreşte asupra unor figuri literare marcante, cum ar fi de pildă William Faulkner, pentru care, afirmă Teodor Mateoc, experienţa Sudului se transformă într-o retorică a rasei ce îi conferă universalitate, sau Nathaniel Hawthorne. Pentru acesta din urmă, invenţia daghereotipului în secolul al XIX-lea a însemnat realitatea însăşi, după cum argumentează Anda Ştefanovici, carnavalizînd lumea reală, obiectul devenind una cu subiectul. Lectura intertextuală a romanului **Pierre** de Melville, inspirat de tragedia lui Sofocle **Oedip rege** (Codrin Liviu Cuţitaru), descentrarea imaginii evreului cu ajutorul psihanalizei, a antropologiei şi studiilor de gen, şi proliferarea unor practici şi tradiţii culturale diverse, caracteristice evreilor din Statele Unite şi din întreaga diasporă de astăzi (Odette Blumenfeld) sînt completate de abordări postmoderne ale rasei şi minorităţilor (Corina Tiron), ale politicii autobiografiei scrisă de cel exilat. Relevante au fost cazul lui Edward Said, prezentat de Ioana Luca prin intermediul memoriei personale, cel al trecutului României, imaginat şi rememorat ca spaţiu distopic (Roxana Oltean), sau cel al inventării României (sau Ruritaniei!) în romanul lui Saul Bellow, **Iarna decanului** (Irina Grigorescu Pană).

Jocul permanent între sine şi celălalt din romanul lui William Burroughs **Naked Lunch** (**Prînzul dezgolit**), abordat de Raluca Ioniţă din perspectivă poststructuralistă, ca şi jocul de limbaj cu asemănări evidente, cum remarcă Christian Tănăsescu, cu Caragiale şi grupul avangardist al celor ce-au format, în 1970, **The Language Poets** întregesc imaginea ludică de ansamblu pe care o impune volumul **America in/from Romania**, amintindu-ne, o dată cu citirea fiecărei pagini, de un mozaic teoretic, comportamental şi identitar, surprins într-un dialog apt să croiască o punte culturală între România şi un hibrid numit America.

„Menirea noastră este să transmitem linişte şi bucurie“

Interviu cu **Leontina VĂDUVA**

În 1987, după cîştigarea Concursului de canto de la Toulouse, tînăra soprană Leontina Văduva a fost invitată să susţină primul său spectacol cu *Manon* de Massenet, pe scena Operei din frumosul oraş francez, obţinînd un imens succes. Revenind în ţară, mi-a oferit posibilitatea să urmăresc înregistrarea acelui spectacol pe casetă video, vorbindu-mi, de asemenea, despre proiectele sale de viitor. După puţin timp, a plecat din nou în Franţa pentru a onora noile contracte – în doar cîteva luni, a devenit o adevărată personalitate a scenei lirice, presa întrecîndu-se în a-i lăuda talentul, glasul încărcat de lumină şi vibraţie interioară, sensibilitatea şi trăirea scenică ardentă. În acei ani, am citit într-o revistă franceză de prestigiu un amplu interviu acordat de noua stea, Leontina Văduva afirmînd, printre altele, că opţiunea sa pentru canto clasic s-a născut dintr-o întîmplare, cucerită fiind de melodiile dintr-un film muzical – abia atunci a început să înveţe notele muzicale, descifrînd apoi tainele unei partituri. Trecea astfel de la muzica populară (pe care, din copilărie, o cînta alături de mama sa, renumita Maria Ciobanu) la ariile de operă. Avea 19 ani. Citind toate acestea, m-am întrebat în ce măsură o asemenea declaraţie sinceră nu a reprezentat un handicap pentru imaginea unei soliste în plină afirmare. Poate că aici ar fi fost, dar în Occident nu este nici o problemă, pentru că mulţi cîntăreţi acum celebri au „ieşit“ din baruri – spre exemplu, tenorul Roberto Alagna a cîntat în cabaret, pentru ca apoi să facă o carieră internaţională. Un handicap poate fi eventual lipsa unei pregătiri muzicale anterioare, mare parte dintre colegi avînd studii serioase de pian, vioară etc. La Ateneu, publicul nostru i-a făcut Leontinei Văduva o primire emoţionantă, atmosfera întregului recital fiind electrizantă, astfel încît, cu siguranţă, melomanii aşteaptă cu nerăbdare să o reasculte pe renumita noastră soprană din nou „acasă“, fie în concert, fie într-un spectacol de operă.

Nu se poate asimila într-un timp scurt o pregătire muzicală demnă de Conservator

Eraţi formată în spiritul muzicii populare, care solicită o emisie vocală, o manieră de cînt total diferite faţă de cele culte.

Dacă la italieni, muzica populară se apropie ca frază de cîntul de operă, pentru noi, cei din ţările de Est, este mult mai dificil. Noi, românii, avem însă avantajul limbii „latine“, care are vocale multe, dar într-adevăr folclorul are o cu totul altă emisie decît cea clasică – am avut nevoie de cîţiva ani de pregătire, care poate nu au suprimat total acea facilitate în melisme (din cînd în cînd îmi place să mai cînt pentru sufletul meu melodiile populare) –, dar nu le mai puteam amesteca, pentru că aceasta e cîntată pe laringe, cu „lovitură de glotă“, iar cea clasică e „în mască“, amplificînd sunetul.

S-a comentat mult faptul că, după ce aţi dat de două ori examen de admitere la Bucureşti, aţi devenit studentă la... Iaşi, pentru ca apoi, în ultimii doi ani de studiu, să vă transferaţi în Capitală.

Eram foarte bine pregătită vocal, problemele erau însă la solfegiu – nu se poate asimila într-un timp scurt o pregătire muzicală demnă de Conservator. Primul meu examen la canto a fost impecabil, dar la solfegiu rîdeam şi eu, şi comisia, pentru că aveam ureche foarte bună, studiasem intervalele, dar nu puteam să învăţ solfegiu propriu-zis. La Iaşi, nivelul celor care se prezentaseră în acel an era aproape de nivelul meu, chiar dacă examenul a fost mai dificil decît cel de la Bucureşti. Apoi, anii terminali i-am făcut într-adevăr la clasa Artei Florescu – o persoană dificilă pentru că era superpregătită din punct de vedere intelectual şi muzical, avea exigenţe mari şi faţă de ea însăşi, deci cu atît mai mult faţă de ceilalţi. Micile cancan-uri nu au mare importanţă...

Deşi aţi fost solicitată, încă din studenţie, să evoluaţi în spectacolele Operei din Bucureşti, după absolvire, aţi fost repartizată la Teatrul Muzical din Braşov, oraş în care aţi susţinut şi concerte folclorice, ceea ce pe atunci a stîrnit mirarea celor care vă apreciau deja ca solistă de operă.

Am cîntat cîteva concerte împreună cu mama... din necesitate. De altfel, acolo situaţia nu era prea fericită – aş fi fost chemată să cînt operetă şi eventual romanţe la restaurantul Cetate, asemeni colegilor mei angajaţi ai teatrului, ori eu nu renunţasem la muzica populară şi urmasem Conservatorul ca să mă întorc tot la asta! Am cîntat într-adevăr la Bucureşti 10 spectacole cu **Povestirile lui Hoffmann** şi 5 cu **Gianni Scchichi**, dar... La Braşov nu erau bani de salarii, aşa că am cîntat cu mama ca să ajut teatrul să-şi ia banii, dar şi pe mine însămi, pentru că noi, cei tineri, luam un sfert din salariul scris pe hîrtie, deci n-aş fi avut cu ce să plătesc nici trenul Bucureşti-Braşov, noroc cu mama!

După succesul de la Toulouse, aţi continuat să abordaţi prioritar repertoriul francez, deşi se consideră că românii sînt mai aproape de *bel-canto*-ul italian.

M-am stabilit în Franţa şi, cînd avem contact cu cultura unei ţări, se creează o afinitate deosebită pentru tot ce este specific acelui popor. Mi-a plăcut dintotdeauna foarte mult muzica franceză şi în Conservator o cîntam mai mult decît pe cea italiană sau germană. Îmi place subtilitatea ei. Dacă în muzica italiană există o dezinvoltură şi un mod mai direct de a aborda publicul, pe cea franceză trebuie să o descoperim, ca şi cum am ridica un văl de pe o sculptură. În lume, nu cred că e apreciată la valoarea ei justă – mulţi dirijori o găsesc mai lejeră, mai transparentă, dar tocmai acesta e şarmul muzicii franceze! Aş spune însă că titlurile revin ciclic în repertoriul teatrelor lirice, aşa că sînt sigură că şi aceasta va figura din nou pe afiş.

EDITURA „CASA RADIO“

Colecţia BIBLIOTECA DE POEZIE ROMÂNEASCĂ

CD-CARTE

MIHAI EMINESCU
Poeme necunoscute
reconstituite de
Petru Creţia,
prezentate de
Mircea Cărtărescu
şi rostite de
Adrian Pintea
16 x 16 cm; 64 p. + CD

Comenzi: tel.: 303.17.72; 303.17.31; on line: www.srr.ro; e-mail: marketing@srr.ro
Vânzare directă: Librăria „Casa Radio“, str. Gen. Berthelot, 60-64, sect. 1, Bucureşti

Trebuie să lăsăm loc fiecăruia să se exprime

Aţi cîntat la Paris, la Covent Garden – Londra, la Staatsoper – Viena etc. Preferaţi un teatru anume?

Unul dintre teatrele foarte serioase, cu o atmosferă plăcută, de respect, este Covent Garden. Dar, în general, mă adaptez foarte uşor. Totdeauna am avut un respect deosebit faţă de cei din jur, cu personalitatea, exprimarea, calităţile şi defectele lor. Ca într-un cuplu, trebuie să lăsăm loc fiecăruia să se exprime – de aceea n-am avut probleme deosebite în nici un teatru, pentru că am încercat să învăţ de la ceilalţi, să-i respect. Zîmbetul meu (chiar şi pe scenă) nu e ceva „făcut“, ci vine natural, atunci cînd vreau să merg spre cineva. Viziunea italienilor asupra publicului este de continuă luptă, ca un gladiator în arenă, pe viaţă şi pe moarte. O profesoară din Italia îmi spunea că trebuie să-l „domesticesc“, or, eu nu am această senzaţie, ci dimpotrivă, merg spre public ca spre un copil, cu gingăşie, cu drag. Cred că menirea noastră este să transmitem celor care ne ascultă linişte şi bucurie, un sentiment plăcut.

Cum vă împăcaţi cu montările moderne?

În ultimul timp se pune mare preţ pe apariţia fizică – nu sînt o balerină şi poate că unii regizori nu mă aleg în distribuţie şi din acest motiv, dar dacă viziunea scenică e justă şi bine explicată, accept fără probleme orice montare. Spre exemplu, la Barcelona, **Orfeu şi Euridice** a fost montată într-o regie controversată, dar mie mi-a plăcut mult ideea – Orfeu imaginat ca un compozitor care trece prin meandrele creaţiei, Euridice care e muza sa, furiile sînt personificate în pagini de partituri. Era foarte greu fizic, dar efectul vizual era superb. Nu toate operele se pretează la abordări moderne. În general, demersul regizoral este o expresie a psihicului, deci, printr-o regie putem înţelege şi structura interioară a omului-regizor. Unii sînt mai angoasaţi, alţii mai liberi, mai fireşti...

Îmi spuneaţi, în 1987, că veţi mai aştepta cîţiva ani pînă să abordaţi rolul titular din *Traviata*, dar nici astăzi Violeta Valery nu figurează decît arareori în agenda dvs.

Iubesc mult prea mult acest rol şi aproape că mi-e teamă că nu sînt capabilă să-i redau integral frumuseţea şi strălucirea conferite de Verdi. Poate de aceea nu l-am cîntat decît de două ori pînă acum, dar, ca întotdeauna, nu sînt mulţumită de ceea ce am realizat.

***Manon* a reprezentat, de-a lungul anilor, un adevărat *port bonheur* în cariera dvs., dar v-am aplaudat deopotrivă în *Romeo şi Julieta* la Covent Garden, în *Boema* la Staatsoper, Viena etc.**

După naşterea băieţelului meu (acum în vîrstă de aproape un an), vocea mea a

căpătat o altă culoare, aşa că, probabil, mă voi îndrepta spre un repertoriu uşor mai *spinto* – Desdemona, Butterfly, Nedda, Sora Angelica, Adriana Lecouvreur –, continuînd să păstrez parte dintre rolurile interpretate pînă acum. Aş putea cînta şi rolul Contesei din **Nunta lui Figaro**, dar nu-mi place personajul, pentru că... e mult prea trist. Prefer să fiu Suzana, care se apropie mai mult de felul meu de a fi. Am debutat recent la Bordeaux, în rolul Alice Ford din opera **Falstaff**, apoi voi cînta la Liége în **Dialogul Carmelitelor**.

Chiar şi cînd nu am spectacole, trebuie să mă pregătesc continuu

După cum aţi declarat şi în conferinţa de presă, apariţia dvs. în cadrul Festivalului „Enescu“ din septembrie 2003 a marcat revenirea pe podiumul românesc după mai bine de 15 ani, deşi, după stabilirea în Franţa, aţi venit adesea în ţară pentru a fi alături de familie.

Am avut anume rezerve care m-au determinat să nu mai apar pe scena „de acasă“, dar acestea s-au rezolvat în anii care au trecut – mici răni care au avut nevoie de timp. Nu vreau să mai răscolesc trecutul – este o pagină care s-a închis... Poate au fost senzaţii interioare, aveam nevoie să mai „cresc“ interior. Acum am simţit că pot face acest pas şi există cîteva proiecte care sper că se vor concretiza în viitor la Bucureşti, evident în limita spaţiului pe care mi-l permite agenda. Adevărul este că de vreo 3 ani n-am mai fost în ţară; nici la Paris nu stau mai mult de 3 luni... Chiar şi cînd nu am spectacole, trebuie să mă pregătesc continuu, să învăţ noi partituri, să-mi lucrez vocea, ceea ce mă solicită mult, şi ajung rar acasă.

Aţi crescut în spiritul muzicii populare, extrem de legată de tot ce este românesc, ceea ce a făcut, probabil, foarte dificilă acomodarea într-o altă ţară, departe de locurile natale.

Fiind crescută alături de mama, pe care o însoţeam adesea în turnee, am beneficiat de un stagiu îndelung de adaptare la viaţa tumultuoasă de artist. Evident, mi-a fost totuşi foarte greu contactul cu străinătatea, prima imagine e foarte dură, dar apoi m-am adaptat. La început, colegii mă corectau cînd vorbeam în franceză – m-aş fi putut supăra, dar am luat-o ca pe o dorinţă de mă ajuta. Pe de altă parte, mă întrebau cînd mă întorc în România. Cred însă că şi aici, dacă ar veni un cîntăreţ extraordinar cu intenţia de a se stabili la noi, mulţi s-ar întreba ce caută, că doar îi avem şi noi pe „ai noştri".

Şi totuşi, aţi devenit, într-un timp extrem de scurt, o soprană de cotă internaţională, ceea ce, să recunoaştem, a fost o performanţă deosebită, greu de atins.

Contează mult şi şansa fiecăruia. Am avut norocul ca la primele mele spectacole să fie prezenţi cei care mi-au dat apoi posibilitatea să ajung în marile teatre. Eram foarte bine pregătită, dar este adevărat că şi alţii sînt buni, însă nu reuşesc să se afirme. De ce Opera din Bucureşti m-a ales pe mine să cînt Antonia sau Lauretta, deşi eram încă studentă? Probabil pentru că era ceva mai special în glasul meu. Există un dram de noroc în viaţa fiecăruia dintre noi. Chiar dacă a fost greu să mă lansez în această aventură, am reuşit. La Covent Garden m-au angajat *cover* pentru Manon, apoi m-au distribuit, după un an, în 1988, în spectacolele mele cu acest rol. Au urmat şi alte roluri importante.

Celebra casă EMI a editat un CD cuprinzînd arii din opere pe care le-aţi înregistrat sub bagheta lui Placido Domingo, legendar tenor care v-a fost şi partener de scenă în numeroase spectacole. Cum aţi colaborat cu dirijorul Domingo?

CD-ul s-a realizat în doar 4 zile, ariile din operele franceze le-am înregistrat într-o singură zi, pentru că el este foarte ocupat. Dar e o persoană adorabilă; pe atunci, era la începutul activităţii dirijorale, acum are mai multă experienţă, ceea ce s-a „simţit" şi în spectacolul cu **Boema**, în care m-a dirijat apoi la Metropolitan, New York – era mai sigur pe gesturi. Totdeauna respectă vocea, este un muzician desăvîrşit. Ştiu că şi în tinereţe, cînd făcea turnee cu trupa condusă de familia sa, dirija uneori, deci este o pasiune mai veche. Un avantaj a fost şi faptul că îmi cunoaşte vocea, pentru că, într-adevăr, am cîntat împreună. Sincer vorbind, nu prea îmi place să înregistrez în studio, pentru că am nevoie de privirea publicului, de acel fluid care se stabileşte între noi – cei de pe scenă şi cei din sală – şi astfel simţim dacă sîntem pe „unda bună". Poate că tocmai de aceea majoritatea CD-urilor şi înregistrărilor mele video sînt *live* – prefer să fie preluate din spectacol, chiar dacă sînt mici imperfecţiuni. În voce sînt condensate toate emoţiile, aşa că acestea sînt normale... Ador fiorul *live* şi cînd ascult discurile unor mari cîntăreţe precum Virginia Zeani sau Renata Scotto. Există o cursivitate, o trăire reală – în studio, totul este puţin aseptic.

Interviu realizat de
Anca FLOREA

IOAN PETRU CULIANU
Cult, magie, erezii
POLIROM

IOAN PETRU CULIANU
Iocari serio
Ştiinţă şi artă în gîndirea Renaşterii
POLIROM

Colecţia „Biblioteca Ioan Petru Culianu" a Editurii Polirom a lansat la Tîrgul **Gaudeamus** din noiembrie trecut două titluri inedite, ambele traduse de Maria-Magdalena Anghelescu şi de Dan Petrescu. **Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedii ale religiilor** reuneşte articole-studii şi texte sintetice scrise pentru **Enciclopedia religiilor** coordonată de Mircea Eliade (14 la număr, practic „centrul de greutate al volumului") şi pentru **Compendiul de concepte de istoria religiilor** îngrijit de Hubert Canik ş.a. Cîteva dintre ele (articolele de „dacologie": **Bendis**, **Cavalerii Daci**, **Cavalerul Trac**, **Zalmoxis** etc.) au fost realizate împreună cu Cicerone Poghirc. Titlurile şi temele predilecte ilustrează preocupări constante ale lui Culianu: **Arta în Renaştere şi figura Erosului**, **Călătoria la cer (păgînă)**, **Gnosticismul din Evul Mediu pînă în prezent**, **Magia în Europa medievală şi renascentistă**, **Rituri sexuale în Europa**, **Sacrilegiu**, **Trickster**..., justificînd totodată alegerea titlului cărţii. Sînt – de fapt – piese ale unor „şantiere" mai vaste; pe unele dintre ele, savantul nu le-a mai putut, din păcate, finaliza. Volumul beneficiază de un studiu-postfaţă – **În căutarea unei ştiinţe universale a religiei: Mircea Eliade, Ioan Petru Culianu şi *Enciclopedia religiilor*** – semnat de tînărul istoric al religiilor Eduard Iricinschi.

Cu o postfaţă de H.-R. Patapievici (**Jocul serios al magiei**), celălalt volum apărut în cadrul colecţiei (**Iocari serio. Ştiinţă şi artă în gîndirea Renaşterii**), scris pînă în 1979, este unul unitar, dar neterminat, şi – totodată – un „proto-text" îndrăzneţ al lucrărilor savante de mai tîrziu. *Incipit*-ul rezumă, într-un fel, proiectul de ansamblu: „A juca jocul lumii, *ludus globi*, iată poate cea mai potrivită expresie a proiectului filozofic al Renaşterii. A-l juca serios, *iocari serio*, într-un fel bine cumpănit şi chibzuit (*studiosissime*), nicidecum infantil, *non pueriliter*. Oricum, în acest joc ce se joacă [...], trebuie să intrăm spre a participa la misterele ultime ale orficului Dionysos, zeul-copil ucis de titani. Constatarea inevitabilităţii jocului care *este jucat* şi asocierea lui cu un zeu ucis pe cînd se juca nu pot ocoli o interpretare melancolică. Misterul creaţiei constă în caracterul ei ludic, gratuit, şi numai realizînd în propria noastră existenţă aceeaşi gratuitate – altfel spus: jucîndu-ne –, vom ajunge la dezvăluirea tuturor tainelor". Avînd drept puncte de reper filozofia lui Nietzsche (îndeosebi aspectele privind Renaşterea ca joc) şi lucrări ale unor Corbin, Gilson, dar şi Foucault, lucrarea – adevărată „temă a autorului" – se situează în prelungirea studiului despre saturnism şi istoria culturală a melancoliei, elaborat de E. Panofsky, R. Klibanski şi F. Saxl, avînd în centru figuri exponenţiale pentru neo-platonismul renascentist: Marsilio Ficino şi Leonardo da Vinci.

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna ianuarie 2004

Programul Festivalului de Film Asiatic

Institutul Francez din Bucureşti
16 ianuarie - 1 februarie
Sala Elvira Popescu,
Bd. Dacia nr. 77
Festivalul filmului asiatic
FestAsia Special Coreea
映畫祭
영화제
Independenţa Film
www.culture-france.ro
info: 210 02 24
www.port.ro
AIR FRANCE

Vineri 16 ianuarie
▌ora 19.00 – Deschiderea festivalului şi proiecţia filmului **Joint Security Area**, în prezenţa regizorului Park Chan-wook
▌ora 21.30 – **To the Spring Mountain + Chihwaseon**

Sîmbătă 17 ianuarie
▌ora 18.00 – **Tuning in Silence + Interstella 5555**
▌ora 20.00 – **Superman in Early Summer + Infernal Affairs**
▌ora 22.30 – **Tuning in Silence + Dark Water**

Duminică 18 ianuarie
▌ora 16.00 – **Tuning in Silence + Interstella 5555**
▌ora 18.00 – **Super Glue + Distance**
▌ora 21.00 – **Sweety Rain + Dark Water**

Luni 19 ianuarie
▌ora 18.00 – **To the Spring Mountain + Friend**
▌ora 20.30 – **Super Glue + Infernal Affairs**

Marţi 20 ianuarie
▌ora 18.00 – **Sweety Rain + Purple Butterfly**
▌ora 21.00 – **To the Spring Mountain + Memento Mori**

Miercuri 21 ianuarie
▌ora 18.00 – **If You Were Me** (în prezenţa regizorului Park Chan-wook)
▌ora 21.00 – **Superman in Early Summer + Dark Water**

Joi 22 ianuarie
▌ora 18.00 – **Super Glue + Joint Security Area** (în prezenţa regizorului Park Chan-wook)
▌ora 21.00 – **Superman in Early Summer + Chihwaseon**

Vineri 23 ianuarie
▌ora 18.00 – **To the Spring Mountain + Distance**
▌ora 21.00 – **Super Glue + Nabi**

Sîmbătă 24 ianuarie
▌ora 16.00 – **Tuning in Silence + Interstella 5555**
▌ora 18.00 – **Sweety Rain + Memento Mori**
▌ora 20.30 – **Tuning in Silence + Infernal Affairs**

Duminică 25 ianuarie
▌ora 16.00 – **Tuning in Silence + Interstella 5555**
▌ora 18.00 – **To the Spring Mountain + Chihwaseon**
▌ora 21.00 – **Superman in Early Summer + Dark Water**

Luni 26 ianuarie
▌ora 18.00 – **To the Spring Mountain + Friend**
▌ora 21.00 – **If You Were Me**

Marţi 27 ianuarie
▌ora 18.00 – **Sweety Rain + Purple Butterfly**
▌ora 21.00 – **To the Spring Mountain + Nabi**

Miercuri 28 ianuarie
▌ora 18.00 – **Super Glue + Marrying the Mafia**
▌ora 21.00 – **Superman in Early Summer + Distance**

Joi 29 ianuarie
▌ora 18.00 – **Super Glue + Spring, Summer, Fall, Winter and Spring**
▌ora 20.30 – **To the Spring Mountain + Nabi**

Vineri 30 ianuarie
▌ora 18.00 – **Superman in Early Summer + Joint Security Area**
▌ora 21.00 – **Super Glue + Purple Butterfly**

Sîmbătă 31 ianuarie
▌ora 15.30 – **To the Spring Mountain + Marrying the Mafia**
▌ora 18.00 – **Sweety Rain + Failan**
▌ora 21.00 – **Tuning in Silence + Hero**

Duminică 1 februarie
▌ora 16.00 – **Sweety Rain + Spring, Summer, Fall, Winter and Spring**
▌ora 18.30 – **Super Glue + Memento Mori**
▌ora 21.00 – **Tuning in Silence + Hero**

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

Teatru

O apocalipsă autoindusă

IULIA POPOVICI

Teatrul ACT şi Compania „Teatrul fără Frontiere"

Bash. O trilogie contemporană de Neil LaBute. Traducerea: Vlad Massaci şi Mihaela Sîrbu. Adaptarea scenică: Cristian Juncu. Cu: Mihai Călin, Vlad Zamfirescu, Ioana Flora, Mihaela Sîrbu. Regia: Vlad Massaci. Scenografia: Andu Dumitrescu.

Se spune că există animale care, din motive necunoscute, aleg periodic să se sinucidă, ucigîndu-şi şi puii şi punînd astfel în pericol supravieţuirea speciei. De ce-o fac? Ce le poate face să-şi învingă instinctul de autoconservare? Simt ele, pe căi omeneşte inaccesibile, că anul viitor nu vor mai avea cu ce-şi creşte puii, o fac de teama secetei, a iernii grele, a înmulţirii prădătorilor, a defrişărilor?

E foarte mult din acest impuls al refuzului speciei în personajele celor trei texte ale lui Neil LaBute din **Bash. Latterday Plays**, montate la Teatrul ACT de Vlad Massaci şi Compania „Teatrul fără Frontiere". Versiunea românească a subtitlului, **O trilogie contemporană**, cu trimiterea sa la lumea tragediilor greceşti (lăsînd-o la o parte pe cea la **Trilogia antică** a lui Andrei Şerban), e cît se poate de subtilă, însă substratul speculativ al originalului rămîne intraductibil. **Latterday Plays** nu sînt doar piese cu mormoni (credincioşi ai Bisericii Sfinţilor Ultimelor Zile), ele sînt, mai ales, poveşti ale unei apocalipse autoinduse în care, inconştient, dar poate nu chiar, fiinţele umane îşi refuză perpetuarea speciei.

Dintr-un motiv sau altul, Massaci a preferat să nu dea titlurile celor două monologuri şi-un (fals) dialog, poate şi pentru că duc la o lectură orientată a spectatorului (două sînt aluzii la mituri clasice faimoase): primul, cel care-l aduce în scenă pe Mihai Călin în cel mai bun rol al lui din ultimii ani, se numeşte **Iphigenia in orem**, duetul Vlad Zamfirescu-Ioana Flora, **O haită de sfinţi**, poartă o ironie... mormonă, iar bucata Mihaelei Sîrbu, cea mai puternică emoţional (fiindcă Mihaela Sîrbu e o foarte bună actriţă care joacă prea rar) are titlul **Medea Redux**. N-o să spun acum că redefinirea miturilor culturii occidentale e tentaţia irezistibilă a postmodernismului – nu cred că **Bash** e un text postmodernist; aş spune, mai curînd, că citirea monologurilor în cheia oferită de titlurile lor e un drum din multele posibile (unul dintre cele care sfîrşesc prin a se închide), cam ca uşile din **Alice în Ţara Minunilor**. Pe de altă parte, ca amănunt anecdotic, dintre eroinele feminine ale tragediilor greceşti, cea care pare să fi rezistat vremii nu e buna Antigona, ci *barbara* Medea, ucigaşa-de-prunci (tot **Medea Redux** se numeşte un alt monolog dedicat ei, al lui Heiner Müller, şi nu e singurul caz) – ceea ce s-ar putea să spună ceva despre eternul omenesc. Cred mult mai mult într-o interpretare aparent laterală a **Trilogiei contemporane** de la ACT – ca disecţie a necunoscutei forţe care-l îndeamnă pe omul zilelor noastre să pîrjolească totul în jurul lui, pînă la a distruge ceea ce ar fi trebuit să vină după.

Funcţionarul lui Mihai Călin vorbeşte; a adus în camera lui de hotel un străin pe care speră, nici măcar în secret, să-l îmbete ca să uite ce-a auzit. Îi povesteşte într-adevăr lucruri oribile, dar cît de singur trebuie să fie cineva ca să fugă la sute de kilometri de casă pentru a-i vorbi unui necunoscut? De fapt, nevoia de a-şi împărtăşi păcatul, la ani după consumarea lui, e ultimul reflex uman al acestui bărbat: crede şi el în ficţiunea cuvîntului care ispăşeşte, în materializarea prin mărturisire a unei iertări de care simte vag că are nevoie. Discursul lui e alunecos, e o călătorie sinuoasă (ca inelele unui şarpe pe cale să ucidă; ar trebui să-l vedeţi pe Mihai Călin cum îşi încleştează degetele vorbind), cu zeci de false uşi, prin memoria unui om meschin, a cărui viaţă se concentrează asupra singurului ei moment memorabil: odată, de mult, şi-a sacrificat fiica de 5 luni. Şi-a sacrificat-o degeaba.

Există nişte studii asupra autismului care, constatînd incidenţa mai mare a sindromului Asperger la băieţi, spun că, în mod pervers, această concentrare exclusivă pe gîndirea matematică, logică, şi incapacitatea de a relaţiona social ar fi forma absolută a adaptării minţii masculine: e, într-un fel, o supravieţuire a sinelui prin refuzul celorlalţi. Alegerea pe care-o face măruntul funcţionar mormon, făţarnic, misogin e una – cumva – autistă: invocînd soarta, supravieţuieşte *în ciuda* tuturor. Iar faptul că victima sa era fată (singura sa fiică), iar copilul care vine să-i ia locul e un băiat nu e tocmai întîmplător: trebuie să fie cineva care să poată lua, cînd va veni timpul, aceeaşi decizie de viaţă şi de moarte. Cineva destul de puternic să poată supravieţui, el singur.

Mihaela Sîrbu în *Bash*

John (Vlad Zamfirescu), cel din **O haită de sfinţi**, ar putea fi chiar fiul funcţionarului de mai-nainte (are numele dat de acesta ultimului născut); totuşi, tatăl lui e predicator mormon şi trăieşte în alt oraş. John şi Sue (Ioana Flora) merg la un chef (*bash*) şi-şi fac de cap o noapte în New York; victima – întotdeauna există una – e un homosexual din Central Park. Heterosexual cu opinii tranşante, John se lasă totuşi sărutat de *poponarul* acela; de ce? Şi, mai ales, de ce-i oferă ca verighetă de logodnă lui Sue tocmai inelul luat de pe mîna homosexualului? Spre deosebire de bărbatul din primul monolog, John şi Sue sînt încă bine strînşi în corsetul convenţiilor de conduită în care par să creadă. Dar sînt tineri la fel cum Bonnie şi Clyde erau, şi nici lor specia nu le va supravieţui: John e homosexual reprimat, iar Sue... Sue se excită la vederea sîngelui, fie şi numai o picătură din el.

În **Medea Redux**, Mihaela Sîrbu face o declaraţie la poliţie; e mamă, are 28 de ani şi un păcat pe care l-a pus la cale în ultimii 14. Povestea ei are şi ea o mie de fire, care, într-un tîrziu, se strîng într-unul, singurul care contează; şi, spre deosebire de cei dinainte, ea *ştie*. E deja dincolo de bine şi de rău, pentru că, la rîndu-i, e o victimă; s-ar putea ca acea crimă să nu fie a ei, ci a bărbatului. O crimă pedepsită cu o alta, care-i distruge pe toţi cei implicaţi. De fapt, o dată cu ea, cercul e perfect: nu e o chestiune de sex, ci o perversitate genetică ce ne-mpinge spre autoextincţie, nu ca indivizi (căci ne iubim prea mult), ca specie. Tentaţia de a locui un pămînt pîrjolit.

În sine, Mihaela Sîrbu e un tablou de la care nu-ţi poţi lua ochii: e o femeie care n-a apucat să facă prea multă şcoală, dar visează la animale marine. Cînd tace, ai putea să juri că nu va mai deschide gura, cînd vorbeşte, pare că-şi descoperă gîndurile şi cuvintele în acelaşi timp. A făcut din muzica lui Billie Holliday o armă a morţii propriului sînge. Aşa arată un monstru, o *barbară*? Culmea, aşa arată un om – şi nimic mai mult.

Lumea din **Bash** e una fascinată de autodistrugere, drapată în faldurile bogate ale ipocriziei morale şi modelată de filmele consumismului american (fie ele şi **Kramer vs. Kramer**). O lume care se încarnează incredibil pe scenă – şi aici stă pariul (subtil-pervers) al unui regizor rafinat ca Vlad Massaci: o scenografie minimală, un ecleraj discret (amîndouă excelent executate de Andu Dumitrescu) şi patru actori care nu se mişcă de pe scaun, dar reuşesc să te facă să priveşti imaginea dezgolită a ororii umane în tot ce are ea mai electrizant. Un peisaj al cadavrelor vii cum rar poţi vedea. ▌

Mihai Călin în *Bash*

infoTeatral

▌ ***Play* la Paris.** Pe 11 şi pe12 ianuarie 2004, spectacolul **Play,** după Beckett (Teatrul Maghiar de Stat Cluj), în regia lui Tompa Gábor, s-a jucat la Teatrul Lucernaire din Paris. Turneul a fost realizat în parteneriat cu catedra UNESCO a Institutului Internaţional de Teatru din Bucureşti, Centrul Cultural Român de la Paris, Centrul Cultural Maghiar de la Paris şi Teatrul Lucernaire din Paris. În **Play**, Tompa Gábor ascunde în sertăraşe poveşti de iubire, din care nu a mai rămas decît un şir nesfîrşit de cuvinte. Totul devine o setare mecanică de silabe rostite aproape amnezic. Forţa spectacolului rezidă în dispunerea compartimentată, pe nivele de fragmentare, amplificînd ruptura dintre personaje: o istorie a sărutului în *flash*-uri, pe ecran, şi povestea, tulburător de imobilă, a unui cuplu, pe scenă.

▌ **Din castel, în Argentina şi Egipt**. Spectacolul Tearului Nottara – **Castelul**, după Kafka, în regia lui Tino Geirun, a fost inviat în Argentina, la Rosario, în cadul „Experimental6 Teatro – International Meeting of Theatre Groups" şi în Egipt unde, pe 1 ianuarie 2004, a fost jucat în noul şi impozantul spaţiu al Bibliotecii din Alexandria. Din distribuţia spectacolului, ce mizează pe un absurd situaţional speculat în detaliu, pe neputinţa de a surmonta un sistem birocratic închistat, fac parte Mircea Diaconu, Diana Lupescu, Luminiţa Erga, Constantin Cotimanis, Valeriu Preda, Alexandru Jitea. Dintre toate trupele prezente, explorînd formule de teatru cît mai variate, cea a teatrului Nottara a fost invitată să participe şi anul viitor la Festivalul Internaţional de la Cairo.

▌ Spectacolul **Titanic Vals** a inaugurat deschiderea „Teatrului de amatori şi profesionişti" din Toronto. Spectacolul a marcat 100 de ani de la naşterea dramaturgului şi 71 de ani de la premiera oficială a piesei. **(M.M)**

Film

„Cum să“ în Salonic

ALEX. LEO ŞERBAN

2046

Între 21 şi 30 noiembrie 2003, Salonicul (Thessaloniki) a fost – pentru a 44-a oară – gazda celui mai important festival internaţional de film din sud-estul Europei, **TIFF** (a nu se confunda, totuşi, cu cel de la Cluj!). Dedicat – competiţional – debuturilor sau celui de-al doilea film al unui tînăr regizor (chestie ingrată, majoritatea publicului şi a criticilor alegînd, invariabil, retrospectivele sau filmele din celelalte secţiuni), **TIFF** 44 a propus o panoramă ceva mai slabă a cinematografului ultimilor ani, salvată de – aţi ghicit – „retrospectivele sau filmele din celelalte secţiuni“: omagiile la Otar Ioseliani (preşedintele juriului), Wong Kar-wai, Joao Cesar Monteiro şi Shinya Tsukamoto; **Furia** lui Radu Muntean a fost prezentat – cu destul succes – în secţiunea „Balkan Survey“ (alături de **Niki & Flo** al lui Pintilie şi de scurtmetrajul lui Cristian Nemescu **Poveste de la scara C**), **Reconstruction** – filmul de debut al danezului Cristoffer Boe – a avut parte de proiecţii luate cu asalt (de un public ultrainformat), secţiunea „Stelele stepei“ a adus grăuntele de exotism necesar, filme precum **Brown Bunny** (în competiţie!) şi **Twentynine Palms** (în „New Horizons“) au adus nota de provocare (sexuală) cu care festivalul ne-a obişnuit, peliculele din competiţie au adus nota de plictiseală cu care ne-am obişnuit, un film iranian a luat un premiu cu care ne-am obişnuit, iar expoziţia (& proiecţiile) unui artist experimental precum Michael Snow (prezent la faţa locului) şi „Comorile Cinematecii franceze“ (André Antoine, Youssef Chahine, Rosselini, von Sternberg şi King Vidor) au asigurat ştaiful **TIFF**-ului.

În cele ce urmează vă propun o scurtă trecere în revistă a cîtorva filme, mergînd pe ideea – rareori acceptată, în zilele noastre de „Viaţa bate filmul!“ – că poţi totuşi învăţa ceva şi din ele...

Aşadar:

Cum să...

▮ 1... te îndrăgosteşti de o bătrînică: văzînd filmul de debut al franţuzoaicei Julie Bertuccelli, **Depuis qu'Otar est parti**, în care actriţa care o joacă (Esther Gorintin) are 90 de ani... Trei generaţii de femei georgiene: bunica, mama, fiica; un fiu emigrat în Franţa, care cam trage mîţa de coadă, dar este preferatul bătrînei, aşa că ea nu trebuie să ştie. Apoi fiul moare (într-un accident), aşa că bătrîna chiar nu trebuie să ştie! Mama & fiica se coalizează, scriindu-i bunicii franţuzite lungi scrisori amănunţite ca din partea fiului... Pînă cînd, într-o bună zi, bătrîna – care bănuieşte ceva – vinde toată biblioteca şi cumpără trei bilete de avion pentru Franţa. Iată-le, deci, pe cele trei femei plimbîndu-se fericite pe străzile Parisului, căutînd adresele de la care fiul îşi trimitea scrisorile, iat-o pe bătrînă – cocoţată într-un leagăn de Luna Park – aprinzîndu-şi tacticoasă o ţigară etc. etc. Bertuccelli (care a mai făcut documentare şi a lucrat ca asistentă la Ioseliani) îşi conduce povestea cu o mînă sigură: nici o notă falsă, nici o emfază, nici o înfloritură... **Depuis qu'Otar est parti** este o minune de film, care reuşeşte să evite şi „exotismele“, şi melodramatismele ieftine. O comedie-dramă care-ţi curăţă ochiul cu lacrimile unei tandreţi înţelepte.

▮ 2... te gîndeşti la viitorul Cinematografului: văzînd **Reconstruction** al danezului Cristoffer Boe. Tot un debut, foarte diferit însă de cel al franţuzoaicei: Boe pare să-şi fi făcut mîna la şcoala Lars Von Trier (prima perioadă) şi la cea a lui Tom Tykwer. O poveste de dragoste cu un El & o Ea, El fotograf şi combinat cu o alta, Ea (aceeaşi actriţă!) căsătorită cu un mare scriitor, un hotel, o noapte de amor, cîteva posibilităţi. Una fiind aceea că, după noaptea cu pricina, El nu-şi mai găseşte viaţa de dinainte... La propriu: apartamentul lui a dispărut de la adresa cunoscută, vecinii nu îl cunosc, prietenii nu-l mai recunosc, nici iubita! Boe (re)construieşte un univers neliniştitor, undeva între **L'année dernière a Marienbad** şi Kafka, dar lucrul cel mai spectaculos nu este povestea în sine, ci felul cum este spusă: cu diagrame spaţiale, gen „El este acum în punctul X, Ea este în Y; se vor întîlni în Z“, cu înainte-înapoi, bucle temporale, reluări de scene (*à la* **Lola rennt**) şi, mai ales, cu o poftă de-un cinema altfel (mai formal, mai experimental), care te face să te gîndeşti că efectele digitale nu sînt cu totul pierdute pe apa **Lordofthering**-ului...

▮ 3... te bucuri de clipa care trece: (re)văzînd integrala Ioseliani. „Otar est parti“ – în filmul lui Bertuccelli –, dar maestrul georgian a fost din nou prezent la Salonic, de astă dată cu toate filmele sale: de la **Cad frunzele** (1966) la **Lundi matin** (2002), trecînd prin celelalte 6 lungmetraje ale sale (în ordine: **A fost odată o mierlă cîntătoare** – 1971, **Pastorala** – 1976, **Les favoris de la lune** – 1984, **La chasse aux papillons** – 1992, **Brigands chapitre VII** – 1999, **Adieu, plancher des vaches!** – 1999), prin documentare şi scurtmetraje (**Aprili** – 1962, **Tudji** – 1964, **Vechi cîntece georgiene** – 1968, **Lettres d'un cinéaste. Sept pièces pour cinéma noir et blanc** – 1982, **Euskadi été** – 1983, **Petit monastère en Toscane** – 1988, **Et la lumière fut** – 1989, **Seule, Géorgie** – 1994). Pentru un fan ca mine – un regal!, cîtă vreme nu văzusem decît lungmetrajele sale de ficţiune. Ioseliani este ca un clavecin care cîntă rar, într-o cameră adeseori goală, for the *happy few*...

▮ 4... te gîndeşti la absurd, fantastic, suprarealism fără majusculele de rigoare: (re)văzînd filmele lui Monteiro. A fost numit „cloşardul metafizic“, „umoristul subversiv“, „un anarhist trubadur“, „combinaţie de Don Quijote, Sade şi Nosferatu“... În ciuda *personei* sale (imediat recognoscibile: un ins scheletic, bizar, cu un apetit pantagruelic pentru viciile discrete), Joao de Deus alias Joao Vuvu alias Joao Cesar Monteiro este mult mai important ca cineast decît ca avatar cinematografic al celor de mai sus. Doar patru lungmetraje (dintr-o operă care cuprinde 12): **A Flor do Mar** – 1986, **Recordacoes da casa amarela** – 1989, **A Comedia de Deus** – 1995, **As Bodas de Deus** – 1998, **Vai-e-vem** – 2003; ultimul, lansat postum la festivalul de la Cannes. Ca şi în cazul lui Ioseliani (cu care era prieten), filmele lui J.C.M. nu pot fi povestite, nu în ultimul rînd şi pentru că orice „povestire“ (transpunere în alt limbaj) nu ar face decît să mute, involuntar, accentele, să treacă, uşor, pe lîngă, să nedreptăţească – pînă la urmă – armonia unor opere dens-rarefiate în care rafinamentul viziunii (con)stă în perfecţiunea aproape ireală a cadrelor... Un mare cineast, de descoperit neapărat de toţi cei care mai cred în „insuportabila (**Recordacoes**) uşurătate (**A Flor do Mar**) a Cinema-ului (**Vai-e-vem**)“.

▮ 5... te scalzi de mai multe ori în undele aceluiaşi rîu: (re)văzînd retrospectiva Wong Kar-wai (WKW, pentru fani). Alt cineast preferat, prezent cu cvasi-totalitatea filmelor sale – ceea ce mă face să cred că selecţionerii **TIFF**-ului (directorul festivalului – Michel Demopoulos – şi Alexis Grivas) mi-au citit visele... Dintre lungmetraje, nu-l văzusem pe primul – **As Tears Go By** (1988) –, iar dintre scurtmetraje, nici unul; WKW n-a venit la Salonic, în schimb operatorul său fetiş, Chris Doyle, a fost prezent, aducînd

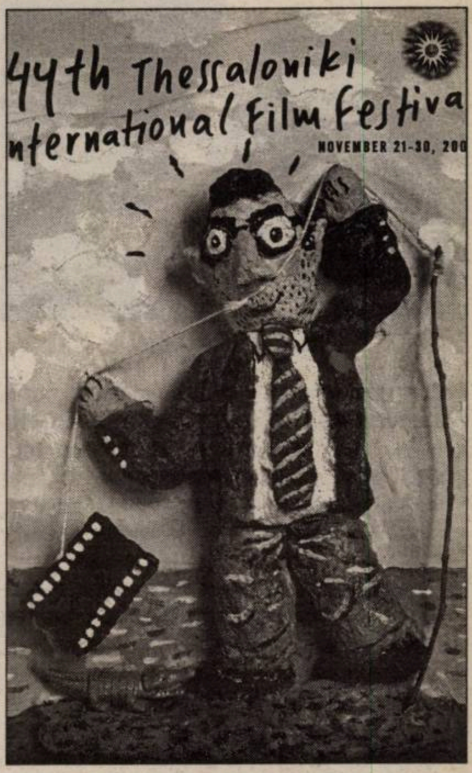

ΝΕΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ
NEW HORIZONS
EPT

TWENTYNINE PALMS
un film de Bruno DUMONT
© TADRART FILMS - 2003

Twentynine palms

Lundi matin

Reconstruction

Brown Bunny

vești – deocamdată bune ;-) – despre ultimul film semnat WKW (deja-legendarul **2046**), care va fi gata... numai WKW știe cînd (**2046** era anunțat pentru Cannes, apoi Veneția...; probabil că va „sări" și Berlinul și, cu puțin noroc, va ajunge la Cannes 2004). Ce va fi acesta? Și, mai ales, despre ce (au fost vehiculate cele mai năstrușnice ipoteze...)? Chris Doyle *dixit*: „2046 este un an, un transfer de timp. Cum știți, în 1996 Hong Kong-ul a trecut sub dominion britanic pentru încă 50 de ani, așa că, dacă adunați 50 la 1996, vă dă 2046. Filmul încapsulează toate celelalte filme. Este cel mai literar pe care l-am făcut pînă acum. Cred că imaginea lui va fi incredibilă și neprețuită". Cît privește modul (haotic) de lucru al lui WKW, tot Doyle pune punctul pe i: „Cred că arta este inspirată mai ales de muzică. Toți cei implicați încep și sfîrșesc împreună, dar partea de mijloc o improvizează, ca-n jazz. E foarte valabil în privința filmelor lui WKW. De obicei începem fără nici un script, iar turnajul se-ntinde la nesfîrșit. Undeva, pe la mijlocul drumului, găsim și filmul, sau filmul ne găsește pe noi. Am lucrat cu o grămadă de regizori, dar WKW este cel mai bun, cel mai dificil și cel mai exasperant – și, totodată, iubirea vieții mele..." (în caz că se-ntreabă cineva: nu, Doyle nu este gay, și nici WKW; sînt, amîndoi, hetero).

Pînă să ajungem să ne scăldăm și în imaginile „incredibile și neprețuite" ale lui **2046** (nu știu de ce, am încredere în C.D. că așa vor fi!), *I took a walk down Memory lane* și am savurat celelalte filme ale lor, descoperind – în pofida aparentului zigzag de genuri – o profundă (hai să-i zic așa, ca-n cronicile altora...) unitate tematică: filmele lui WKW sînt, toate, despre Memorie, despre Amintire, despre nostalgia Trecutului, despre „as time goes by"... *so tears do*. Memoria, care e condiția de existență a Amintirii, care e condiția de existență a Nostalgiei, care e condiția de existență a Timpului-Lacrimă... Nu știu dacă WKW este Rac (ca mine; parcă-mi amintesc că nu), dar filmele lui vorbesc – îmi vorbesc – despre toate acestea, și acest lucru le face – pentru mine – incredibil de neprețuite.

croniCinema

Gangs of New York & Gangs of Rio de Janeiro

Titlu original: **Gangs of New York**
Gen: dramă
Regia: Martin Scorsese
Scenariul: Jay Cocks
Studiourile: Miramax Films Intl.
Durată: 166 minute
Cota mea: **7.0** din 10
Intriga: În New York-ul secolului al XIX-lea, legea este făcută de două bande rivale. După ce căpetenia uneia dintre ele este ucisă, fiul său, după ani buni, încearcă să se răzbune.

Comentarii

Gangs of New York va trebui reținut ca ultima sforțare a celui mai greu/influent/important cineast al anilor '70-'80.

Desigur că, pînă la un anumit punct, **Bandele...** mi s-a părut fascinant. Pînă la „acel punct" ar fi de menționat: prima bătălie între Neeson (de neratat în scurta, dar savuroasa sa apariție, pe post de preot ce trăiește „după legea sabiei") și Lewis, apoi însuși Lewis, firește (absolut genial, devansîndu-l net pe Brody la Oscar 2003 – dacă premiul ne mai spune ceva deacuma), plus decoruri/costume/montaj/imagine etc. (cam ce avea și firavul **Stăpîn al inelelor** de anul acesta – dovadă că un basm făcut cu două parale și un basm făcut cu 100 de milioane de parale au egale șanse să ajungă spanac). De la „acel punct" încolo sînt pe rînd: scenariul (**Gangs of New York** este un fel de **Promontoriul groazei** pe dos – cel care se răzbună e cel bun, nu cel țicnit), lungimea (care pare să fie o fixație a lui Scorsese, după părerea căruia un spanac de 166 de minute are șanse mai mari să te dea pe spate decît unul de 90 de minute – deși același **Stăpîn...** era un spanac de 180 de minute), plus rateul celor de la „U2" (deși sînt fan al formației) de pe genericul final („Americaaaa, oh, Americaaah, oh, oh, the hands that built Americaaah, oh, oh...").

Mențiuni și pentru DiCaprio, bunicel ca de obicei, și pentru Diaz („turtureaua"), simpatică și... simpatică (deși sărutul dintre cei doi e mai mult decît „simpatic"!). Cu toate bunele intenții, trece pe lîngă țintă...

*

Cidade de Deus ar putea fi un fel de „Gangs of Rio de Janeiro", numai că el nu apare de la cel mai influent/greu/important regizor al anilor '70-'80. Această bombă a anului 2003 (pe care, din păcate, am văzut-o abia acum cîteva zile, pe căi ilegale, desigur) vine de la Fernando Meirelles, un brazilian care chiar a crescut, se pare, în „Orașul zeilor" (n-are rost să mai corectez „Orașul lui Dumnezeu"), el mai făcînd, acum doi ani, un scurtmetraj, **Golden Gate**, despre viața a doi copii care, pentru a putea pleca din Rio, sînt nevoiți să lucreze pentru niște traficanți de droguri.

Și **Cidade de Deus** aruncă o privire înapoi asupra unui Rio de Janeiro care arăta în anii '60 mai hidos și era infinit mai înfiorător decît New York-ul lui Scorsese din secolul XIX. Să spun că **Cidade...** e tulburător ar fi prea puțin (dacă „tulburător" poate fi să vezi niște lupte de stradă care îți storc orice nădejde de a vedea ceva „omenesc"). Să spun că e crud ar fi lipsit de orice vlagă (dacă „crud" poate fi să vezi un băiat de cîțiva ani omorînd un alt copil din dorința de a intra în gașca unui om care, de mic „copil", ucisese mai mult decît un copil al diavolului). Să spun – culmea! – că e amuzant (dacă printre toate cruzimile de pe ecran – deși ai putea să juri că nu e un „ecran" – poți distinge cîteva elemente de comedie umană absurdă: un adolescent care, în mijlocul unui război între bande, caută să-și piardă virginitatea și care, încercînd să jefuiască cîțiva oameni, dă peste mustrări de conștiință) ar fi, probabil, inuman. Și totuși, **Orașul zeilor** este un film mai uman decît oricare altul, mai firesc decît orice ai vedea pe un mare sau mic „ecran", mai coșmaresc decît orice imaginație bolnavă. Și totuși, un film amuzant și incitant, care îți arată, ca unui copil, ce înseamnă să fii OM! Dar mai presus de toate, după cum am spus, un film „uman"! (**10** din 10). (**Andrei BANGU**)

Cei 7 care au speriat restul

Cronicari Filme	Iulia BLAGA	Laurențiu BRĂTAN	Mihai CHIRILOV	Andrei GORZO	Valerian SAVA	a.l.ș. *featuring* Andrei BANGU
Alex și Emma	▮▮	▮			▮▮	▮▮ /
Bandele din New York	▮▮	▮▮		▮▮	▮▮	▮▮ /
Băieți răi 2			▬	▬	▬	▬ /
Chicago	▮▮▮▮	▮▮▮	▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮ / ▮▮▮▮
Cum să scapi de un tip în 10 zile	▮▮	▬			▮	
Divorțul	▮▮▮▮	▮▮▮	▮		▮▮	▮▮ /
Dogville	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮ /
Dragostea costă		▮▮▮	▮▮▮		▮▮▮	▮▮▮ /
Eroul	▮▮	▮▮▮	▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮▮ /
Facerea de bine	▮▮▮	▮▮			▮	▮▮▮ /
Good bye, Lenin!	▮▮▮▮	▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮	▮ /
În America	▮▮▮				▮▮▮	▮▮▮ /
În căutarea lui Nemo		▮▮		▮▮▮	▮▮	
Jaf în stil italian		▮▮		▮▮		▮▮ / ▮
Master & Commander	▮▮		▮	▮▮▮		/ ▮▮▮
Matrix – Revoluții	▮▮▮	▮	▮▮▮			/ ▮▮▮
Medalionul		▮			▮	
Misterul camerei galbene	▮▮	▮			▮▮	▮▮ /
Pirații din Caraibe		▮	▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮	/ ▮▮▮
Plăcinta americană – Nunta		▮	▮▮▮			▮▮ / ▮
Stăpînul inelelor. Întoarcerea Regelui		▮	▮▮	▮▮▮	▮	▮▮ /
Stewardesa	▮▮				▮▮	▮ /
S.W.A.T. – Trupe de elită					▬	▬ /

▮▮▮▮ – excepțional ▮▮▮ – foarte bun ▮▮ – bun ▮ – mediocru ▬ – catastrofal

Arte vizuale

Cariere artistice în peninsula italică

Doi artişti de origine română, din generaţiile mature, şi-au înscris evoluţia creatoare pe coordonatele actuale ale artei italiene, marcînd anul 2003 cu expoziţii semnificative pentru cariera lor. Radu Dragomirescu, stabilit în peninsulă în anii '70, are o excelentă fişă de creaţie, exemplu de artist de anvergură internaţională. Concepţia expoziţiilor sale, cataloagele (adevărate albume bibliofile), referinţele critice sînt un model de exigenţă profesională pentru mediul românesc, cu care artistul întreţine de peste un deceniu relaţii active de informare şi de sprijin.

După expoziţia complexă ca ambient *Il Quadro, il Labirinto, il Vento...* de la Fonderia Teatrali Limone din Moncalieri, din lunile mai-iunie 2003, Radu Dragomirescu s-a desfăşurat spaţial pe suporturile sale elaborate minuţios şi alchimic la Accademia di Romania din Roma, pînă pe 24 decembrie 2003.

Doina Botez, graficiană şi pictoriţă stabilită la Roma cu puţin înaintea evenimentelor din 1989, ţine să fie considerată artist român într-o carieră desfăşurată european, cu un traseu profesional constant ascendent. Cea mai semnificativă manifestare expoziţională a artistei a fost găzduită în toamna lui 2003 la Galeria Naţională de Artă din San Marino, în cadrul Acordurilor culturale româno-sanmarineze. Compoziţii dense şi dramatice în ulei pe pînză, în contrapunct cu laviuri şi gravuri de o mare fineţe a ductului, povestesc despre ospeţe debordante, banchete dionisiace sau himere ale mitologiei de cuplu.

Iată două extrase din cataloagele iluştrilor artişti formaţi la şcoala de artă bucureşteană. (Aurelia MOCANU)

Epifanii nocturne

ILEANA PINTILIE

Trecerea pare a fi conceptul fundamental care defineşte arta lui Radu Dragomirescu, mai ales pe aceea din ultima perioadă, deschisă meditaţiei asupra lumii privite în ansamblul ei. Această *trecere* semnifică o subtilă schimbare dintr-o stare în alta alterînd elementele: naturile moarte alcătuite din vegetale, sofisticat puse în scenă, avînd ca suport ample mese sau aranjamente direct pe pămînt, sînt supuse degradării lente şi, în cele din urmă, putrefacţiei, cu un scop metafizic şi artistic în acelaşi timp.

Descompunerea şi putrefacţia, chiar şi în această formulă a unei *opus lenta*, speculată stilistic, impun o meditaţie pe tema morţii privită cu naturaleţe, ca un fenomen ciclic al devenirii, aplicat după modelul lumii vegetale. Aproape toţi comentatorii operei lui Radu Dragomirescu au făcut o apropiere între această trecere dintr-o stare în alta a materiei brute şi etapele prefacerii alchimice, a transmutaţiei care conduce la schimbarea ei în adevăratul *opus*. Materia trebuie să „sufere", să „moară", să se descompună pentru a atinge în sfîrşit *transfigurarea*, iar aceasta din urmă se răsfrînge asupra întregului proces, schimbîndu-i complet semnificaţia. Moartea este înţeleasă ca o împlinire din perspectiva învierii care îi urmează întotdeauna.

Trecerea semnifică pentru Dragomirescu o dialectică a transformării ciclice, care face ca noaptea să fie înlocuită de zi cu o gravitate dramatică amintind de geneză. Această continuă înfruntare este mereu temperată de nuanţe care se interpun: noaptea este precedată de o penumbră stăruitoare – în desene ca şi în picturi. Penumbra devine elementul de legătură anunţînd fie noaptea, fie ziua, anticipată, prin tuşe vibrate, de un abur lăptos. Noaptea împreună cu penumbra, care dezvăluie şi ocultează în acelaşi timp, incitînd curiozitatea privitorului, alcătuiesc o „stare" a picturii lui Dragomirescu. Aceasta este prielnică dezvoltării unui univers desfăşurîndu-şi un cod simbolic şi stilistic propriu, în care se poate discerne cu uşurinţă înclinaţia pentru arhetipal.

Viaţa, dragostea, moartea şi învierea figurează ca teme fundamentale ale existenţei omului, ca nişte repere între care i se împlineşte destinul. De aceea pentru artist aceste elemente alcătuiesc adevăratul sens al existenţei umane, devenind şi repere tematice ale operei sale, repere către care converg toate celelalte semne şi simboluri pe care artistul le utilizează şi care lasă să se întrevadă în lucrări sentimentul unei *aşteptări*.

Lumina este o limită ideală şi o împlinire în acelaşi timp; temporal vorbind, este primul element al lumii lipsite de forme. În opera lui Dragomirescu lumina apare mai ales în opoziţie cu întunericul sau cu penumbra, alcătuind contrastul necesar care reliefează siluetele unor personaje abia schiţate. Arătări ale nopţii sau epifanii ale luminii, acestea rămîn doar o sugestie simbolică plină de enigme.

Opera lui Radu Dragomirescu dezvăluie, printre volute încărcate de artificiu, printre imagini iconografice aluzive la un trecut artistic al picturii europene, alături de o proprie iconografie, marcată de contemporaneitate, o spiritualitate profundă, integratoare, care încearcă să ofere o soluţie lumii noastre din ce în ce mai fragmentate şi risipite. Artistul face din desen un mediu favorit care facilitează comunicarea dintre fluxul interior şi lumea exterioară. Atît pictura, cît şi desenul sînt asociate cu instalaţiile care, prin relaţia creată între ele, se potenţează reciproc.

Dintre cele mai recente instalaţii ale lui Radu Dragomirescu, **Una forte luce orizontale – sopra il sentiero di vetro**, realizată în spaţiul Bisericii San Giuseppe din Asti, are meritul de a relua elemente artistice cunoscute deja din expoziţiile anterioare, repuse în discuţie într-o nouă formă. Această instalaţie dezvăluie un traseu iniţiatic, călăuzitor în vederea coborîrii în labirint. Traseul imaginat de artist este marcat de o serie de pînze sau picturi direct pe zid care domină vertical spaţiul, dar şi de suprafeţe orizontale, recompunîndu-l într-o desfăşurare plină de meandre. În timp ce picturile, scăldate într-o lumină argintiu-verde, oferă pe rînd imaginea opacităţii, a adîncimii sau a transparenţei – ipostaze ale unor stări tranzitorii –, mesele, aşternute şi ele în desfăşurarea itinerarului de iniţiere, completează traseul cu alte semne, menite a fi receptate ca nişte repere.

Masa – un plan orizontal dintr-o suprafaţă metalică masivă – devine un suport pentru obiectele cu funcţii simbolice, cum ar fi muntele înţeles ca o entitate sacră; pe aceste mese sînt schiţate modele spaţiale ale unor labirinturi doar proiectate sau apar efigii umane secţionate în mod misterios de foi transparente de sticlă. Acestea din urmă aduc noutatea unor planuri diferite, a unui labirint desfăşurat sub forma unor meandre spaţiale transparente.

Picturile, ca şi obiectele şi planurile orizontale, sînt scăldate într-o lumină verde, uneori intensă, alteori grisată, cu accente argintii. Lumină astrală, rece, a unei realităţi dincolo de materialitate, verdele poate fi şi lumina *petrecerii* dincolo de fire, a descompunerilor lente amintind de *opus*-urile anterioare ale artistului.

Traseul, jalonat de obiecte şi de picturi, se oferă vizitatorului ca o invitaţie de a face o călătorie interioară, în căutarea unui centru spiritual şi de asumare şi transformare a limitelor existenţei. Această posibilă călătorie conţine în ea ca o promisiune nu numai făgăduinţa descoperirii unui spaţiu, ci şi a unui timp, căutat dincolo de limitele existenţei, conţine chiar speranţa de a-l opri.

Creaţia lui Radu Dragomirescu se dezvăluie privitorului treptat, în straturi succesive de cunoaştere, ale căror sensuri se lasă continuu descifrate. Aceasta îi oferă o provocare celui care o contemplă prin maniera de a integra viziunile artistice lumii simbolice, dar şi prin anvergura acestei viziuni iluminate. ▮

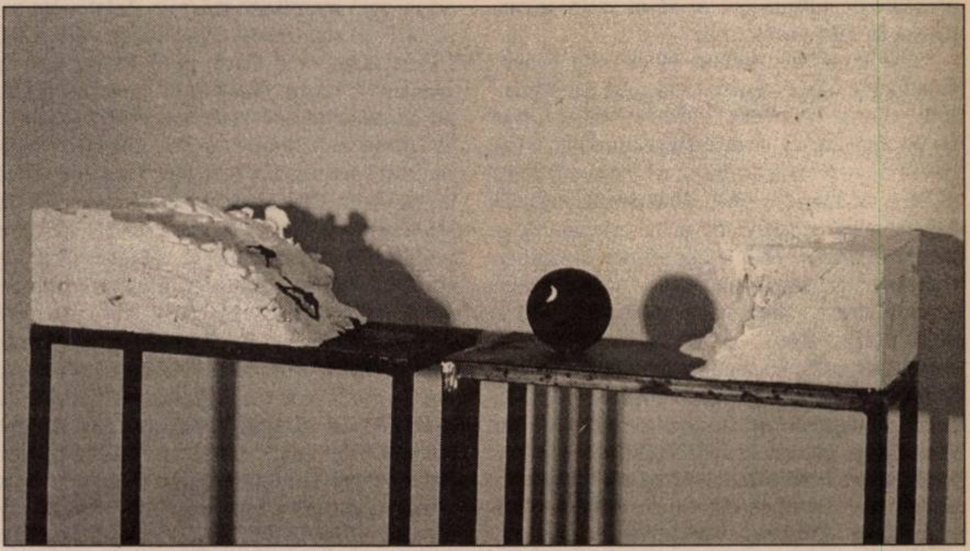

Ferro e gesso, 2002

Satiri şi bacante

FLAMINIO GUALDONI

Variate şi complexe sînt elementele pe care Doina Botez le implică în propriul proces de invenţiune picturală.

În primul rînd, înalta şi neunivoca lecţie a parcursului expresionist, acel *Nervenkunst* care, spre sfîrşitul anilor 1800 şi începutul anilor 1900, semnalează irumpţia însăşi a laturii dionisiace, legitimată de acum ca pol opus şi ineluctabil al apolinicului, în cadrul orizontului expectativelor estetice. În al doilea rînd, cu un perfect *balance* intelectual, recursul la iconografii deloc facultative, legate dimpotrivă tocmai de originea şi natura comune aceluiaşi orizont: fie personaje de dans, fie de carnaval sau bacanale.

Aceasta îi permite, pe de o parte, o deschidere spre un repertoriu de ecouri simbolice care duc pe un alt drum, din nou către tranziţia anilor 1800-1900, incitînd şi făcînd să vibreze temperamentele simbolice subînţelese ale evoluţiilor secesioniste. Pe de altă parte, o conduce spre recuperarea într-o manieră deloc „longhiană ortopedică"* a unui instrumentar iconografic care echivalează, pentru ideea istorică a artei, cu o recitire într-o cheie *autre* a rămăşiţelor „păgîne" din tradiţia renascentistă şi barocă.

Satirii şi bacantele Doinei Botez sînt moştenitori ai unui fast luxuriant, întrepătruns de magie şi umbre pămîntii care, de la controlul formal italian şi de la tensiunea la devierea formală eminamente stilistică a manierismului nostru, se deschide, în secolul al XVII-lea, spre un vizionarism de sorginte nordică şi central-europeană, consacrată răscumpărării urîtului, excesului, exagerării care se afirmă între Praga şi Olanda.

Evident, în aceste evocări nu este nici un fel de filologie; şi nici un fel de ortopedie, desigur. Doina Botez a sesizat acea stare de spirit, acel fir roşu al aşa-numitului *mainstream* al istoriei artei aşa cum o relatăm noi acum, l-a regăsit sub învelişul estetizant al culturii secesioniste, un fel de suflu iraţional şi senzual, nemăsurat de intim, care se sesizează un pic peste tot, dacă vrei să-l descoperi, de la Boccione la Dix. Şi tocmai acea stare de spirit a hotărît să distileze în tablourile ei retorice, somptuos iritate, încredinţîndu-se unei grafii riscante, unei compoziţii a dezechilibrelor şi coliziunilor; şi, mai ales, unei atmosfere coloristice cu dominante subtil forţate.

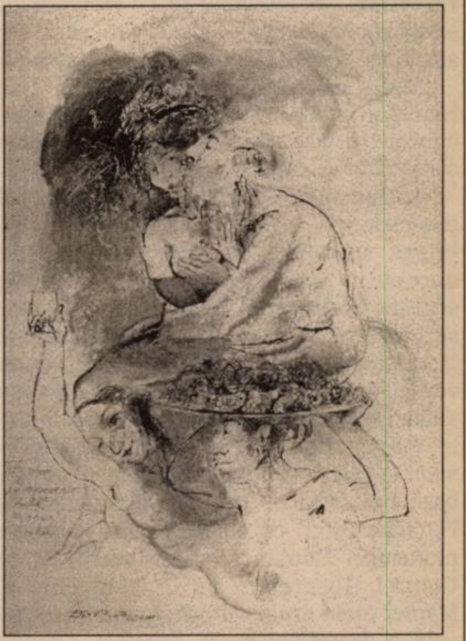

Tehnică mixtă, 2001

Iată, aşadar, este chiar valoarea coloristică elementul în acelaşi timp reactiv şi dezlănţuitor al acestui proces inventiv: prevalenţa roşurilor îndrăzneţ aprinse pînă la un fel de vibraţie febrilă, impunerea lor peste texturi de culori pămîntii, peste verde şi galben şi nuanţe de azuriu bolnăvicioase, geoaie, induse la o condiţie de alienare estetică; este o atmosferă nocturnă cu lumini de scenă, un fel de margine păcătoasă a luminii şi a formei; gîndul este confruntat cu neliniştea senzuală care nu trece prin raţiune, amestec obscur fremătînd de eros şi moarte.

Traducere de
Irina IONESCU

---

* Cunoscutul critic de artă Roberto Longhi l-a numit pe Giorgio De Chirico, referindu-se la perioada metafizică a picturii sale, „un zeu ortoped".

Sărbătoarea artiştilor ieşeni

ADRIAN-SILVAN IONESCU

În elegantul spaţiu de la World Trade Center – Hotel Europa din Iaşi –, cadru deosebit de potrivit pentru manifestări artistice de anvergură, precum şi la Galeria Cupola, poate fi vizitat, în luna ianuarie, Salonul Anual al Filialei Iaşi a Uniunii Artiştilor Plastici din România, care a fost vernisat pe 13 decembrie 2003. Expoziţia, deosebit de complexă, reuneşte toate genurile şi tehnicile artelor plastice şi decorative şi un impresionant număr de plasticieni locali, dornici să-şi prezinte creaţiile de ultimă oră şi să-şi valideze valoarea în faţa publicului.

Aşa cum menţionam şi cu alte ocazii, este foarte dificil pentru critic să facă o analiză exhaustivă, atunci cînd este confruntat cu o expoziţie de o asemenea amploare. Cu riscul de a-i nemulţumi pe cei nemenţionaţi şi de a da naştere unor disensiuni în sînul breslei – dar departe de orice intenţie de a face ierarhizări prin comentarea anumitor exponate în defavoarea altora –, vom purcede la enumerarea unora dintre expozanţi şi a lucrărilor acestora.

În această impozantă desfăşurare de forţe se evidenţiază plasticienii din vechea gardă. Peisajele spirituale ale lui Adrian Podoleanu picură linişte în sufletul privitorului. Tradiţiile etnofolclorice sînt filtrate în pînzele lui Dimitrie Gavrilean (**Mireasă cu trandafiri**, **Fluieraş**, **Cimpoier**). Universul oniric al lui Valeriu Gonceariuc impresionează prin voluptatea sa (**În grădina lui Ion**). Tonalităţile rafinate dar saturate pînă la decorativ, folosite de Val Gheorghiu, definesc un **Poliptic** cu inflexiuni sonore (***Duo* verde**; ***Duo* mov**; ***Duo* gri**; ***Duo* galben**). Corneliu Ionescu pictează de „inimă albastră“, în **Ferestrele** sale revelîndu-se, cu generozitate, sensibilitatea autorului. Un diafan „citat“ din arta sacră abordează Mircea Ispir (**Madona**).

Marii absenţi ai vechii gărzi sînt Dan Hatmanu şi Liviu Suhar care, din motive cunoscute doar de ei, au ignorat marea sărbătoare artistică a colegilor.

La generaţia de vîrstă medie, se remarcă traiectele spre abstractizare sau spre sintetizarea sugestiilor realităţii. Abstracţiunile lirice ale lui Traian Mocanu au mare forţă de sugestie (**Relicvariu I şi II**). În aceeaşi zonă se plasează şi Jenö Bartos (**Monument**). Monumentalizînd fragmente de peisaj sau de vestigii arheologice cucuteniene, Constantin Tofan obţine, printr-un subtil proces de sintetizare şi abstragere din context, un *summum* al expresivităţii plastice a motivului de bază. Portretistica este bine reprezentată de Petrache Bicer, cu omagiul adus memoriei pictorului Constantin Radinschi, şi de Gabriel Gheorghiu, cu duiosul chip al **Mamei mele dragi**. Atingînd sintaxa incipientă a expresionismului abstract, Daniela Isache, în **Demascare**, investighează profunzimile psihicului uman. Angoasele expresionismului pur sînt bine interpretate de Constantin Radu Ailesei în **Cinci personaje cu probleme**. Spiritul lui René Magritte şi al lui Giorgio de Chirico este prezent în portretul unui personaj mut, surd şi orb, cu carnaţia neagră, dar cu ochelarii şi costumul albe – expresie a necomunicabilităţii autoimpuse (**Nimeni nu ştie**) –, portret lucrat în negativ de Manuel Mănăstireanu. Peisajele italiene, totalmente atipice, semnate de Cristian Nicolae Ungureanu şi aşezate sub genericul **Proiect de salvare a Veneţiei**, aduc, prin metafizica lor, prin liniştea lor selenară, o stranietate glacială în expoziţie. Celeritatea este dusă pînă la *op art* de Alexandru Ichim. **Cicliştii** lui chiar se mişcă, iar **Lacul** formează unde concentrice în locul de unde s-a desprins cocostîrcul, avîntîndu-se spre tării. Felix-Vali Aftene practică în lucrările sale un interesant melanj între staticismul egiptean, cu intervenţii letriste pe veşmintele personajelor – siluete filiforme, elansate, tratate plat –, şi munificenţa carnală în fundalul barochizant pe care evoluează serafimi în zbor zglobiu (**Adam şi Eva**, **Geneza**). Adrian Piticariu propune colaje foarte ingenioase şi inspirate (**Budha cu piele, blană şi blugi**). Liniştea intimistă a spaţiului de creaţie şi de visare a surprins-o Sorin Otijac: în tonalităţile reduse de gri, se simte o notă de umor amar la adresa inventarului redus la minimul necesar din acest univers cotidian mărunt (**Interior**, **Interiorul meu**). Prin schimbarea bruscă a viziunii, de la cea montantă la aceea plonjantă, autorul obţine un joc simili-infantil de reprezentare a realităţii. Chietudinea celulei burgheze de locuit, reprezentată de fotoliul preferat al locatarului, o imortalizează, cu sensibilitate, în tonuri calde, Andreea-Mara Mancaş (**Am fost odată în Anglia**).

Dorin Baba iese din convenţia cadrului fix prin ramele executate special pentru fiecare lucrare, individualizînd astfel pînza atacată gestualist, prin tuşe nervoase, energice (**Nălucă**, **Prapor**).

Tot în sfera gestualismului se plasează şi lucrările lui Marcel Pavel (**Simboluri arhetipale**).

Sculptura, care la alte saloane ieşene era reprezentată doar de puţini artişti, de data aceasta umple spaţiul, în chip agreabil, prin piese extrem de atractive. **Scribul** lui Dan Covătaru este admirabil în imobilismul său atemporal. Îmbinînd gluma cu evocarea literară serioasă, Ilie Simionescu îi aduce un sugestiv omagiu „marelui humuleştean“, prin capul antropomorfizat de cocoş, din lemn policrom, aşezat pe o felie de arbore cu scoarţa aspră, ce contrastează cu tactilitatea senzuală a suprafeţei lustruite ca o oglindă, susţinută de un trepied din crengi groase, văruite grosolan (**Lui Ion Creangă, cu dragoste**). Bogdan Maximovici sugerează palele de vînt şi zborul planat în greutatea metalului, în ciclul **Zburătorul – cum incolţesc îngerii**. Ilie Bostan modelează personaje ce amintesc de plastica preistorică, impregnate însă de umor (**Obicei**, **Cal**). Demonologia, bestiariile medievale îl preocupă pe George-Sorin Purcaru, care se revendică drept un fidel urmaş al lui Neculaie Păduraru: fiinţe de la graniţa dintre regnuri se zbenguiesc, prinse într-o sarabandă acaparantă (**Distilatorul de oameni**, **Animalul imposibil**). Pentru Mihai-Cosmin Iateşan, **Antichitatea** se prezintă ca un cap de cal compus din potcoave sudate între ele, aşezat pe capitelul cioplit în lemn al unei coloane ionice. Costache Gavril Sireteanu prezintă un zbor frînt (**Icar**). Lucrarea plină de *swing* a lui Cătălin Moisa, intitulată foarte sugestiv **Jazz**, este creatoare de sinestezii, căci silueta saxofonistului decupat în plastic are darul de a imprima ritm şi sunet mediului înconjurător. Ironic la adresa contemporaneităţii, Mihai Vereştiuc ridică un arc de triumf din frunze uscate, învelite în folie de ambalaj pentru gunoi, spre a ridiculiza preocuparea pentru reciclarea resturilor menajere organice (**Nou? Reciclabil**).

Artele decorative au fost „exilate“ la Galeria Cupola. Am remarcat un vitraliu merituos al lui Tudor Constantin. **Dimineaţa de primăvară** a Laurei Suciu este o foarte interesantă împletire între veşmînt şi tapiserie volumetrică. Colajul textil al Mirunei Haşegan încîntă prin compunere şi culoare (**Semne complementare**). O ingenioasă folosire de către Monica-Elisabeta Băeşu a materialelor cu texturi diferite, dar necontrastante, are drept rezultat o parafrazare a maeştrilor (**Trois études d'àpres Miró**). O instalaţie de largă respiraţie, cu nedisimulate filiaţii în arta precolumbiană, semnează Tania Axenti-Gonzales Coutreras (**Poveşti şi legende din America Latină**).

Foarte sugestivă este **Unda** Corneliei Brustureanu, tapiserie circulară cu mare forţă centripetă. Este lăudabil faptul că fotografia de artă (a nu se confunda cu fotografia artistică!) şi-a găsit locul cuvenit pe simeza expoziţiei ieşene. Cu imaginile imortalizate pe peliculă pot fi realizate diverse aranjamente şi instalaţii evocatoare. Sînt de menţionat performanţele lui Marcel Cahniţă (**Crucea pictorului**, **Propylaion**), ale Cristinei Petrariu, care, cu autoironie, prezintă un jurnal de călătorie europeană (**Bruxelles – atitudini, amintiri, dorinţe sau altfel spus: Bună seara, domnule Proust!**), şi instalaţia de inspiraţie livrescă, dar foarte actuală, **Ultima noapte de dragoste, prima zi de război** a lui Eugen Harasim, unde, pe cadrul unui pat metalic, este întinsă o coală de hîrtie sensibilă, pe care se profilează radiografia unui nud pluriaxial.

Complex şi echilibrat, Salonul Anual al Filialei UAP Iaşi se constituie într-o binemeritată sărbătoare pentru plasticienii locali şi admiratorii lor entuziaşti. Sărbătoarea a fost amplificată şi de acordarea unor recompense, după cum urmează: Adrian Podoleanu a primit Premiul pentru Excelenţă. Premiul pentru Pictură i-a fost acordat lui Dorin Baba, urmat de două alte distincţii *ex aequo*, tot pentru pentru pictură, lui Felix Aftene şi Traian Mocanu. Premiul „Corneliu Baba“ i-a revenit lui Constantin Tofan, Premiul „Iftimie Bârleanu“ pentru Sculptură a fost luat de Ilie Bostan, Premiul pentru Grafică i-a fost acordat Atenei-Elena Simionescu, cel pentru Arte decorative. Corneliei Brustureanu. Două premii pentru debut le-au fost acordate lui Andrei Nedea, pentru Grafică, şi lui Mihai Vereştiuc, pentru sculptură. În sfîrşit, laureatul Premiului „Petru Comarnescu“ pentru critică de artă a fost neobositul şi mereu jovialul Valentin Ciucă, prietenul şi colaboratorul plasticienilor.

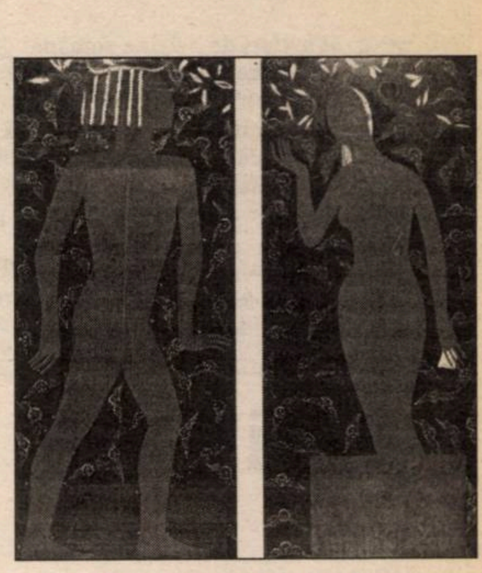

Felix Aftene, ***Adam şi Eva***

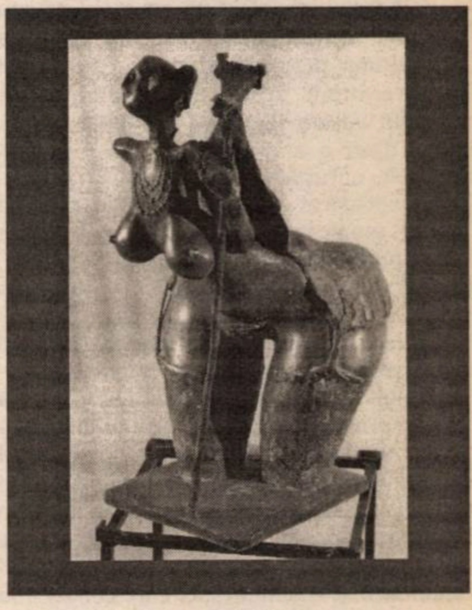

Ilie Bostan, ***Metamorfoza***

Institutul Francez din Bucureşti
vă invită la vernisajul
expoziţiei de fotografie
Evreii din România –
fotografii de
Bruno Cogez şi texte propuse
de Mirona Hinoveanu.
Vernisajul va avea loc luni
19 ianuarie, ora 18.00, la Muzeul
Municipiului Bucureşti (Palatul
Şuţu - Bd. I.C. Brătianu Nr. 2,
Sector 3). *Expoziţia este deschisă*
în perioada 14-31 ianuarie
(intrarea este liberă).

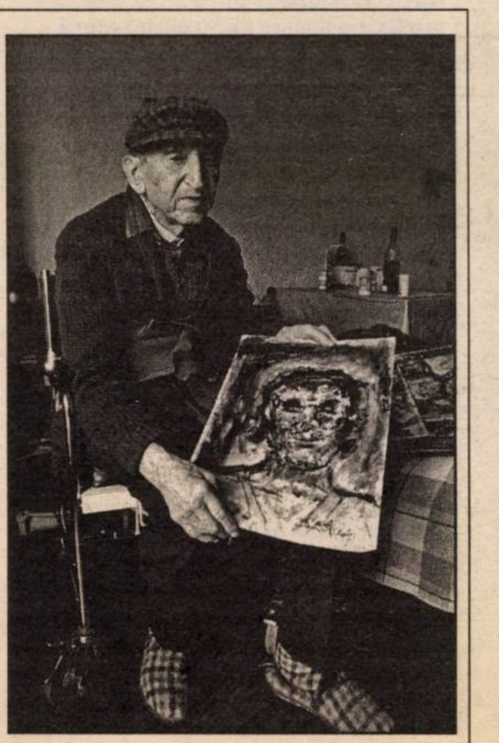

Yama
STUDIOS
Productie audio publicitara si muzicala
Tel/Fax: 01 312.1844; 312. 1689
e-mail: yamastud@hotmail.com

profil

5 ani de *business* cu ZF – anuar 2003 al **Ziarului Financiar**, supliment de *business* editat de Publimedia Internaţional (companie a Media Pro). Editori: Crenguţa Nicolae, Ionela Nuţă, Iuliana Butuc Cerchez, Georgiana Stavrache, Miruna Lebedeanu, Claudia Covaci, Laurenţiu Ispir, Răzvan Voican, Sorin Pâslaru, Adrian Mîrşanu, Dorin Oancea, Victor Kapra, Ionuţ Bonoiu, Vlad Nicolaescu. Redactor-şef: Cristian Hostiuc. Art director: Mihaela Enciu. 84 de pagini color, format A4, despre mediul de afaceri românesc. Din sumar: informaţii privind cele mai interesante tranzacţii pe 2003, evaluări ale „indicatorilor" reformei economice, opinii ale celor mai semnificative personalităţi ale domeniului financiar-bancar şi ale lumii afacerilor, un clasament al celor mai admiraţi *businessmani* din România pe 2003 (cu Ion Ţiriac pe primul loc), însoţit de cîteva prezentări ale unor oameni de afaceri din top, un clasament al celor mai admirate companii (nominalizate de către cei din clasamentul anterior menţionat), urmate – de asemenea – de prezentări ale cîtorva dintre ele, materiale despre tranzacţiile private efectuate anul trecut în România... De altfel, cele mai multe pagini ale acestui supliment au în obiectiv tranzacţiile.

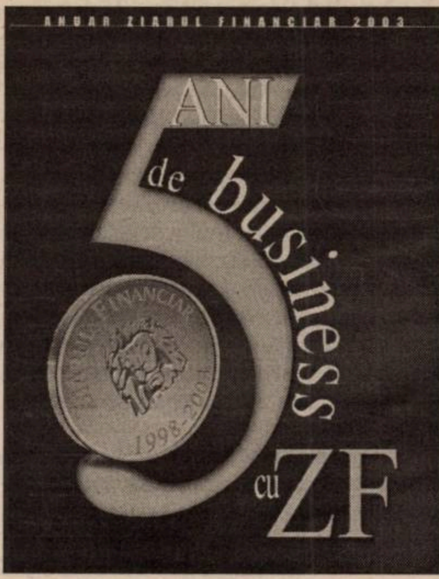

de ici, de colo

REALITATEA EVREIASCĂ
PUBLICAŢIE A FEDERAŢIEI COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

Un sumar bogat şi interesant oferă ultimele două numere ale revistei **Realitatea evreiască** pe anul trecut. E vorba – mai precis – de numerele datate 24 octombrie-25 noiembrie 2003 (cu o ediţie specială) şi, respectiv, 26 noiembrie-20 decembrie. Sub titlul **Minorităţi, moşteniri culturale, civilizaţie românească contemporană**, sînt dedicate spaţii ample Conferinţei internaţionale desfăşurate la Bucureşti în zilele de 21-22 octombrie. Manifestarea interculturală a fost organizată de B'nai B'rith şi de Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, beneficind de participarea reprezentanţilor mai multor minorităţi etnice. Cele trei secţiuni – consistente, realmente interesante – sînt prezentate amănunţit, pe două pagini de revistă. Pe pagina următoare este prezentată constituirea Comisiei Internaţionale pentru studierea consecinţelor Holocaustului în România. Un spaţiu generos este dedicat manifestărilor din cadrul Zilelor culturii evreieşti de la Timişoara (20-23 octombrie 2003), precum şi unei conferinţe internaţionale de anvergură, ce a avut loc timp de trei zile (28-30 octombrie 2003) în Aula Magna a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj: **Contribuţia scriitorilor evrei la literatura universală**. Un alt eveniment important – consemnat, de asemenea, pe larg în acest număr – este Festivalul Internaţional de Teatru idiş „Avram Goldfaden" de la Iaşi, manifestare de prim-plan a culturii idiş din Europa Centrală. Ediţia specială este dedicată integral problemelor comunitare evreieşti dezbătute în şedinţa Comitetului de Conducere al F.C.E.R. şi în Adunarea Generală a preşedinţilor de comunităţi, în zilele de 5-6 noiembrie 2003.

Numărul datat 26 noiembrie-20 decembrie (ultimul pe 2003) are în centru un grupaj intitulat **Privind adevărul în faţă**, dedicat Seminarului Internaţional despre predarea Holocaustului în şcoli, care s-a desfăşurat la Paris în perioada 2-9 noiembrie. Grupajul cuprinde – între altele – un interviu cu istoricul Joel Kotek, responsabil cu programele de formare ale Centrului de Documentare pe Probleme Evreieşti Contemporane, şi mai multe evocări comemorative ale deportării evreilor români în Transnistria. În pagina 6 – un grupaj despre ediţia de anul trecut a Tîrgului de Carte **Gaudeamus**, urmat – în paginile 8-9 – de un substanţial grupaj intitulat **File din istoria evreilor bucureşteni** (personalităţile artistice, de la Marcel Iancu la Maia Morgenstern, fiind în prim-plan). Un comentariu pe marginea tezei de doctorat a istoricului Lya Benjamin (**Evreii din România anilor 1940-1944. Viaţa lor cotidiană**) semnează, în pagina 10 a revistei, Boris Marian, iar Dieter Fuhrmann publică un comentariu „la cald" despre recent-apărutul volum **Memoria ca zestre** al Ninei Cassian.

ARCA

Numărul 10, 11, 12 al revistei arădene de cultură **Arca** se deschide cu un editorial în care Vasile Dan comentează amar „cazul Doinaş", în ipostaza de „turnător la Securitate al lui Adrian Păunescu"; pe lîngă Doinaş, este invocat şi „cazul" Lucian Pintilie, care în volumul de confesiuni şi amintiri **bricabrac** – recent apărut – recunoştea că în 1951 a colaborat, episodic şi „din spirit de aventură", cu poliţia politică. Titlul (**Pactul cu diavolul din perspectiva diavolului**) rezumă – de fapt – miza articolului, care deplînge – încă o dată – „culpabilizarea victimelor"...

Un alt text meritînd a fi menţionat este comentariul de poezie al lui Romulus Bucur (**Dragoste & bravură. De consultat bibliografia**), care, în acest număr al revistei, scrie despre volumul **Zestrea de aur** al regretatei Mariana Marin, schiţînd – totodată – şi un emoţionant portret al poetei. În debutul comentariului, autorul polemizează cu ideile din prefaţa lui C. Rogozanu, evitînd – deocamdată – să dea „citate"; în ceea ce ne priveşte, preferăm să trecem cu un zîmbet peste această dispută, mărginindu-ne doar să extragem un fragment expresiv despre Mariana Marin din textul competentului critic de poezie al revistei **Arca**: „A fost/este un poet tragic, din familia lui Mazilescu (despre care şi-a făcut teza de licenţă şi alături de care a fost aşezată, la propriu, în acelaşi fotoliu, de către o asistenţă ce exclama: «Poetul şi exegeta sa!»), un poet care practica poezia ca pe o angajare existenţială totală, cum, de fapt, de puţine ori se întîmplă în literatură. Ceea ce o deosebea de colegii/prietenii săi era lipsa împăunării cu merite tehnice. Ea *era*, nu *scria* – *texistenţă*, *literatură-viaţă*, *est-etică* sînt cuvinte care i se potrivesc perfect. Nu întîmplător am folosit cuvîntul incorect politic şi inadecvat biologic *poet*. Statistic, bărbaţii sînt, deocamdată, mai mulţi decît femeile în poezie şi, în al doilea rînd, conform unor stereotipuri de gen, curajul ei era de tip asertiv, masculin, şi nu de tip tăcut, pasiv, feminin".

Semnalăm – însă – şi o enormitate (nesemnată) pescuită din paginile de recenzii ale revistei: „Anul 2002 este anul Vakulovski, aşa cum 1904 a fost anul Sadoveanu. Păstrînd proporţiile. Pentru că tînărul şi talentatul scriitor, originar de dincolo de Prut, debutează simultan cu trei cărţi în trei genuri literare diferite: poezie, proză, teatru. Romanţul **Pizdeţ** are un suflu nou, demn de schimbarea la faţă a literaturii"...

Viaţa Românească
Revistă editată de Uniunea Scriitorilor
şi Redacţia Publicaţiilor pentru Străinătate

Continuă să apară – „discretă" pînă la insesizabil... – revista **Viaţa Românească**, editată de Uniunea Scriitorilor şi Redacţia Publicaţiilor pentru Străinătate. „Amprenta" redactorului-şef Caius Traian Dragomir se simte din plin în veleitarismul pompos al sumarului, unde colaborările onorabile fie se contaminează de ansamblul dezagreabil, fie trec, pur şi simplu, neobservate. Numărul 10/2003 al publicaţiei începe „în forţă" printr-un editorial semnat de acelaşi C.T.D., din care cităm un pasaj edificator: „Universalitatea şi europenismul conştiinţei noastre vor fertiliza integrarea europeană şi euro-atlantică a României, în măsura în care procesul evolutiv al dezvoltării nu va rămîne unul pur politic şi nu se va rezuma la bucuria provincială a faptului nebinecuvîntat de voinţă, dinamism şi efort". În continuare, Liviu Ioan Stoiciu (**Aflaţi în criză, din lipsă de responsabilitate**) se războieşte cu „practicienii «politicii corecte»", cu „incriminarea marilor filozofi" pentru Holocaustul din secolul XX, cu abuzul de „vorbe mari", precum „responsabilitate intelectuală", după decenii de colaboraţionism ş.cl. Ceva mai încolo, nimeni altul decît „rafinatul" şi „acidul" critic protocronist Marian Popa, cunoscut pentru fidelitatea faţă de naţional-securismul lui C.V. Tudor & Co, îl face (încă o dată) „marţ" pe I.L. Caragiale – într-un text despre „actualitatea" acestuia – cu argumente de genul: „Practic, Caragiale este un străin deghizat în român"; „criticile minore şi particulare ale acestui autor de mărunţişuri", „un autor de divertisment, de consum [...] care, în cea mai mare parte, nu depăşeşte nivelul unor Courteline, Labiche şi Allais". Iar în finalul articolului (mai precis, într-un *P.S.*), le răspunde lui Nicolae Manolescu, lui Nicolae Motoc şi unei „şulfe din Focşani" care i-au obiectat că, la fel ca şi Caragiale, a plecat din ţară. Atît conţinutul „replicii", cît şi limbajul utilizat ne scutesc nu numai de comentarii, ci şi de orice citate.

Pour la bonne bouche, prezentul număr al **Vieţii Româneşti** ne „delectează" (vorba vine!) şi cu un grupaj-anchetă despre... înţelepciune şi „literatura sapienţială", la care răspund, plini de cucernicie, Maria-Ana Tupan, Marin Mincu, Dan C. Mihăilescu, Valentin Taşcu, Caius Traian Dragomir, Vasile Andru... Păcat de textele lizibile, unele chiar interesante, din restul sumarului...

din presa cotidiană

Cotidianul
Fondator ION RAŢIU

Că în Cenaclul Euridice al Uniunii Scriitorilor din România intrase dihonia devenise evident: în numărul trecut al revistei noastre am citat din invectivele pe care şi le-au adresat unii altora Marin Mincu, conducătorul respectivului cenaclu, şi „colegii" săi de la **Ziua literară**, Ştefan Agopian şi Marian Drăghici. Într-o notă apărută în **Cotidianul** de marţi 6 ianuarie (**Cearta pe Euridice**) se arată că lucrările cenaclului vor fi suspendate pînă la sfîrşitul lunii în curs şi că – în orice caz – Marin Mincu va pleca. Din cîte se pare, se găseşte greu un înlocuitor. Se mai vorbeşte despre „formula epuizată" a cenaclului, despre „atmosfera golănească" de acolo, despre discuţiile care „se încheiau huliganic" şi despre relaţiile proaste dintre scriitori, „adevărata problemă a Uniunii"...

Chiar înainte de a ne pregăti să trimitem la tipar acest număr, aflăm că... Marin Mincu nu se lasă! Cenaclul literar Euridice a fost transferat de la Uniunea Scriitorilor la Muzeul Literaturii Române, devenind „Cenaclul Euridice al Muzeului Literaturii Române", iar prima sa şedinţă va avea loc în această săptămînă...

ADEVĂRUL
ZIAR NAŢIONAL INDEPENDENT

Presa cotidiană a relatat în ultima vreme despre un nou „scandal" legat de privatizarea unei edituri; după „cazurile" mult-comentate ale editurilor Minerva şi Univers, a venit – recent – rîndul Editurii Meridiane, specializate în publicarea unor lucrări de referinţă în domeniul istoriei artei şi a civilizaţiei. Privatizată în 1999 (prima pe listă!) şi cumpărată, tot atunci, de Asociaţia angajaţilor săi, Meridiane a traversat o lungă perioadă de „semilegalitate", proprietarii încetînd la un moment dat, din lipsă de bani, plata eşalonată. În urma eşecului privatizării, la sfîrşitul anului trecut editura a fost preluată de către APAPS care – în calitate de nou proprietar – a numit (pe 4 decembrie 2003) un nou director general în persoana Nataliei Solomon; economist agrar, aceasta a înlocuit-o în funcţie pe Victoria Jiquidi, specialistă în carte de artă şi angajată a editurii din 1971... Faptul a generat proteste din partea criticilor de artă şi a numeroşi alţi oameni de cultură, care au acuzat numirea abuzivă în funcţie de către autoritatea pentru privatizare a unei persoane incompetente în materie de artă şi carte de artă. La întrebările jurnaliştilor în legătură cu acest aspect, Natalia Solomon a răspuns că, în calitate de economist, poate conduce orice societate economică; despre o strategie de rentabilizare nu poate fi vorba deocamdată, întrucît numirea în funcţie a survenit în prag de sărbători, prin urmare – nu a fost timp... Întrebată cu cine se va consulta pentru editarea cărţilor şi albumelor de artă, Natalia Solomon a indicat-o pe Doina Podaru, tehnoredactor. Într-un articol apărut în **Adevărul** de sîmbătă 19 ianuarie sub semnătura Cristinei Modreanu (**Editura Meridiane – pe butuci**) se mai arată că „Natalia Solomon ne-a mai informat, foarte senină, că a fost sunată de ministrul Culturii, Răzvan Theodorescu, care i-a recomandat pe cine să publice, insistînd cu privire la unul dintre autori. Evident, directoarea nu avea habar cum funcţionează mult discutatul sistem de subvenţie [pentru] carte din acest moment [...] Un singur apel telefonic şi totul se rezolvă de la sine!". Situaţia Editurii Meridiane a provocat, mai nou, protestul a 36 de intelectuali; aceştia au trimis presei un comunicat prin care – fără a pune în discuţie „temeiul legal" al numirii unui nou manager – atrag atenţia asupra „grotescului situaţiei în care funcţionari cu desăvîrşire ignoranţi, dar reprezentînd statul român, orchestrează un puci anticultural. Nu putem uita că scaunul pe care se află acum Natalia Solomon a fost ocupat, cu ani în urmă, de Ion Frunzetti, Dan Grigorescu şi Modest Morariu". Pentru a încheia pe un ton cam... excesiv: „protestăm împotriva unui gest care aminteşte de brutalitatea oarbă cu care a fost instalat comunismul în România". În fapt, dincolo de chestiunile – probabil reale – ridicate de protestatari, problema este – totuşi – una care ţine de regimul de proprietate al editurii şi de mecanismele pieţei libere, care, cu timpul, vor „regla" de la sine chestiunea...

proză

Bogdan Suceavă
Bunicul s-a întors la franceză
istorii
proză contemporană

Bogdan SUCEAVĂ

Bunicul s-a întors la franceză. Istorii

Prefaţă de Liviu Antonesei. Editura T, Iaşi, 2003, 120 p., f.p.

Bogdan Suceavă s-a născut în 1969 la Curtea de Argeş, şi-a luat licenţa în matematică în 1994 la Universitatea din Bucureşti, iar din august 2002 este *assistant professor* la California State University.

Volumul **Bunicul s-a întors la franceză** cuprinde opt istorii care, într-un fel sau altul, sînt nişte întoarceri în mai multe tipuri de trecut – trecutul comunist, istoria, spaţiul românesc, Bucureştiul, copilăria, poveştile de dragoste, prietenii. Fie că este personală sau oficială, istoria se prezintă ca un proces de rescriere, nu neapărat dintr-un unghi al excepţionalului – deşi aparent se mizează pe el. „Respiră din nou adînc, de parcă ar fi tras în coşul pieptului briza trecutului. Reluă: «Din tot statul lui major de la începutul războiului s-a ales praful. Eu sînt, azi, singurul care a supravieţuit. Mie îmi rămîne să scriu istoria fără cenzură şi, păcatele mele, fără recunoaşterea unor acuzaţii inventate. A avut loc acel proces, în 1947. Ce am semnat atunci, la procesul lor, au fost prostii. De aceea nici n-au avut ce folosi, nici n-au folosit. Nu a fost aşa. Nu! Trebuie să spun eu cum a fost!»" (p. 66). Povestirea din care am citat, cea care dă titlul volumului, se joacă pe două niveluri: dincolo de registrul grav al istoriei recente (comuniste), cam uzat şi uzitat în ultima vreme, se reţine amestecul de duioşie şi patetic: fostul ofiţer este un bunic bolnav cu o poveste de care nu mai este nimeni interesat. Exasperat de insistenţele bătrînului, un editor îi spune că va publica manuscrisul de sute de pagini doar dacă bătrînul îl va traduce în franceză; iar bătrînul militar, care are un cult pentru oamenii serioşi – cultul onoarei unui militar – îl ia în serios. Privirile retrospective plictisesc, rămîne doar „mărunta" dramă personală, concentrată în imaginea arţăgoasă şi visătoare a unui bătrîn ridicol aşa cum este, croit pentru timpuri mai „tragice" (a se citi „serioase").

Istoria de la Al Waqbah sau Călătoriile omului cameleon îmbină ironia şi nostalgia (aceasta din urmă disimulată cu o neglijenţă căutată), prezentînd aventurile inventivului văr Matei din Valea Rea, localitate pe lîngă care trece Rîul Doamnei. Vărul Matei, înrolat în armata română, este trimis într-o misiune internaţională în Kuweit după Războiul din Golf. Într-un gest de „înfrăţire" demn de cauze mai nobile, vărul Matei, împreună cu militari din forţe străine, montează clandestin un cazan de făcut palincă. Rezultatul este o intoxicaţie cu alcool metilic care afectează mai multe detaşamente de trupe... Pe ansamblu, povestirea aceasta are, exceptînd unele pasaje liric-ironice, un ton de banc: un român, un englez şi un polonez s-au hotărît să... O dată încheiată aventura orientală cu iz de palincă, vărul Matei se întoarce acasă, în Munţii Făgăraş. *End of story*.

Scrise simplu şi curat, povestirile din **Bunicul s-a întors la franceză. Istorii** trebuie citite ca atare: simplu şi uşor...

Crenguţa NĂPRISTOC

Alain Robbe-Grillet
Reluarea
POLIROM

Alain ROBBE-GRILLET

Reluarea

Traducere de Roxana Călinescu. Colecţia „Biblioteca Polirom", Editura Polirom, Bucureşti, 2003, 232 p., f.p.

Într-unul dintre articolele sale legate de începuturile deconstructivismului, Jacques Derrida vorbea de profilarea unui alt tip de cultură, dominat de multiplicitatea centrelor de orientare în toate aspectele culturii; acest nou „model", ca orice început, avea să apară sub semnul hibridului. Referinţă utilă în debutul acestei cronici în măsura în care ne apropie de problematica identităţii. **Reluarea** este într-adevăr o carte despre identitate, despre o identitate nesigură, compozită, mai degrabă probabilă decît reală; este în acelaşi timp o carte despre cum se scrie o carte, despre cum ea ar trebui să fie individul însuşi, un fel de proces între personajul narator şi autorul care „ripostează" în repetate rînduri prin note (care nu mai sînt de subsol, ci fragmentează din cînd în cînd naraţiunea), proces în care rolurile se schimbă uneori şi în urma căruia nu rezultă, aşa cum aflăm de pe ultima pagină, decît (?) „ideea unei existenţe noi".

Romanul se află în acelaşi timp sub semnul memoriei şi al multiplelor ei ipostaze. Unul dintre *motto*-uri face trimitere directă la conceptele lui Kierkegaard de *amintire*, ca „repetiţie întoarsă spre trecut" şi „reluare", ca „o reamintire întoarsă către viitor". La Kierkegaard şi la locurile prin care a trecut se fac de multe ori referinţe, ca şi cum personajul se caută continuîndu-i pe cei care i-au determinat căutările. În aceasta constă de fapt reluarea. Personajul se confruntă cu o serie de drame, reale sau fanteziste, imaginate sau visate (de fiecare dată reluarea capătă însă cea mai reală şi apăsătoare corporalitate). Dimensiunea temporală este supusă unei percepţii foarte speciale. Obiecte, personaje, locuri devin pentru personaj tot atîtea „madlene" care declanşează complexe uitate, imagini sado-masochiste. El visează, e terifiat de propria imaginaţie, vede lucruri care i se întîmplă apoi cu precizie, ca şi cum realitatea are nevoie de o prefigurare mentală, imaginatorie. Astfel, coşmarurile determină realitatea şi nu invers. Vorbiseră şi suprarealiştii, ca să nu mergem pînă la Platon şi alţii, despre nostalgia lucrurilor care nu s-au întîmplat încă; nu despre asta e vorba însă aici; personajului pare că i s-a pregătit pur şi simplu o realitate, ceea ce numim spaţiu literar (mai mult sau mai puţin şi al autorului), care se alcătuieşte prin continuarea unor stări, a unor complexe din copilărie: relaţia cu mama vitregă, recurenţa unor obiecte şi a unor peisaje foarte feminine determină la maturitate fantezii, incertitudini identitare. Castelele de nisip pe care „băieţeii şi fetiţele" le construiau şi „pe care le topeau apoi apele se amestecă de acum în mintea călătorului". Un singur peisaj de pe plajă, cu resturi de păpuşi, cu un pantof strălucitor de bal, cu o sticluţă în care se află un lichid vîscos (otravă, cum se va vedea), prefigurează întreg romanul, toate fiind elemente ce vor reveni ca parte în – s-o numim aşa – intrigă. Este un fel de a spune că acţiunea este precedată de obiectele ei, că psihicul deţine mijloacele de percepţie anterioare realităţii comune.

Cine este acest personaj? Profilul său, locurile în care se află spun ceva despre procedeele narative în sine; romanul începe printr-o călătorie în tren (un loc din care percepţiile sînt rapide, simultane, determinînd *déjà-vu*-uri, amintiri, reluări). Aici, Henri Robin (H.R.), agent într-un serviciu francez de informaţii şi operaţiuni speciale, mergînd spre Berlinul devastat de al doilea război, îşi întîlneşte dublul, ceea ce va provoca un şir de evenimente dintre cele mai stranii, în care se întîlnesc vechi legături familiale, relaţii incestuoase, crime. Interesantă nu este în primul rînd această hibridizare a genului (roman poliţist, de spionaj, erotic, al memoriei), ci statutul personajului. „Contrazicerea" romanului (de fapt, un manuscris al personajului, a cărui... reluare se produce o dată cu simţirea ororilor războiului) prin note este o încercare de a supune personajul aceloraşi legi ca în lumea reală. Sub acest

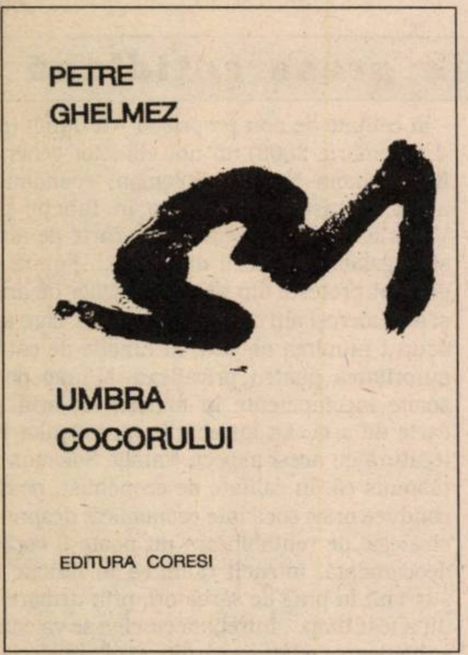

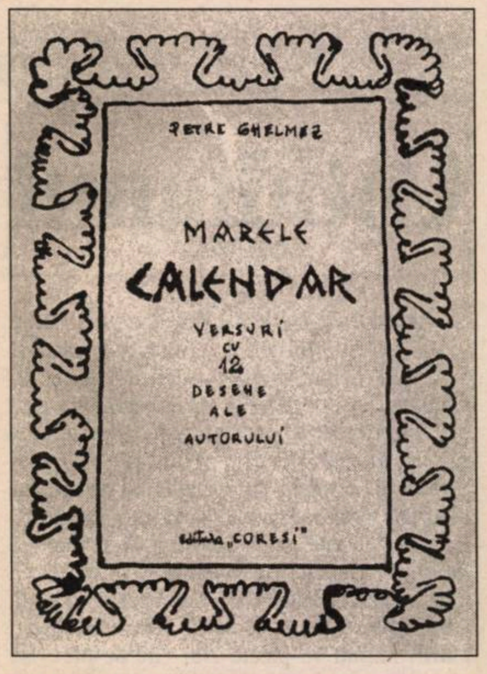

PETRE GHELMEZ
BIBLII
ŞI
OAMENI DE PLASTIC
EDITURA CORESI

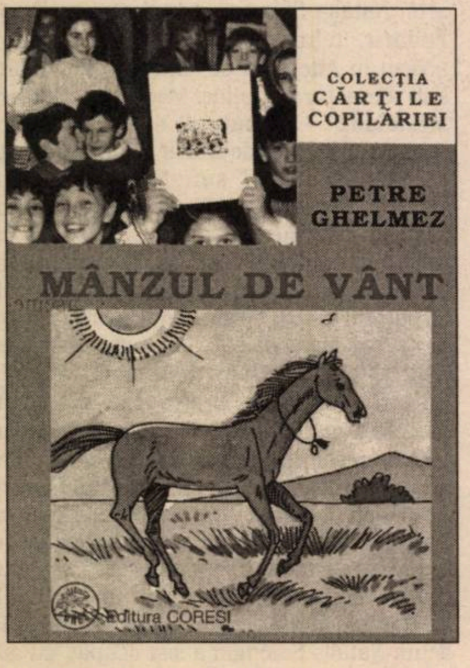

COLECŢIA
CĂRŢILE
COPILĂRIEI
PETRE
GHELMEZ
MOGÂLDARII
poem eroicomic pentru toţi
copiii de la 9 la 99 de ani
Editura CORESI

COLECŢIA
CĂRŢILE
COPILĂRIEI
PETRE
GHELMEZ
CERBUL CU STEA
ÎN FRUNTE
Editura CORESI

Editura Coresi a publicat recent mai multe volume şi volumaşe semnate de Petre Ghelmez (m. 2002). Poet profilat masiv pe versificaţii propagandistice în „epoca Ceauşescu", acesta a avut – probabil în contrapartidă, asemeni altor confraţi... – un gust special pentru „inocenţa" miniaturalului, pentru caligrafiile exotice şi pentru literatura dedicată copiilor (unul dintre „personajele" sale, Puf-Pufos, a avut mica lui istorie, asemeni personajului Ciopîrţilă creat de Tiberiu Utan...). Volumele apărute la Coresi sînt: **Umbra cocorului** (cărticică de versuri în stil haiku, 5+7+5 silabe), **Marele calendar. Versuri cu 12 desene ale autorului** (iconografii ludice pe tiparul unui calendar tradiţional), **Biblii şi oameni de plastic** (ultimul volum la care poetul lucra; versurile sînt tipărite pe hîrtie „veche" şi însoţite de un desen al lui Benedict Gănescu; viziunea artistică şi tehnică aparţine autorului) şi – la capitolul „cărţi pentru copii" – **Mînzul de vînt**, **Cerbul cu stea în frunte** şi **Mogîldarii, poem eroicomic pentru toţi copiii de la 9 la 99 de ani**, toate publicate în Colecţia „Cărţile copilăriei". O recuperare...

aspect, el pare pur şi simplu un exilat în lumea romanescă. Aşa cum amintirile lui Wallon (un alt nume al său – statutul de agent secret, cu multiple acte de identitate, se reflectă astfel şi la nivel psiho-mental, căci el este de fiecare dată altcineva) sînt „precise, evidente, aproape tangibile, deşi lacunare“, acest tip de roman ne apare a fi şi o reacţie la vechea idee că lumea romanescă, literatura în genere, este o ficţiune. Cum s-ar spune, iluzia trebuie să devină realitate; aceasta, desigur, pînă îşi face apariţia un dublu care ne tulbură existenţa şi ne face să ne punem problema valabilităţii unei identităţi sau a alteia.

Schimbările de persoană, de timp narativ, jocul dedublărilor, simultaneitatea perspectivelor (adesea surprinsă ironic – „La dreapta ei, aşadar în stînga noastră...“) fac parte din acel tip special de contiguitate de care vorbeşte personajul; scriitorii actuali par să revalorifice intuiţia multiplelor niveluri ale individului, felul în care aceasta determină căutările noastre, stadiile diferite în care ne-am dori simultan, dorinţa de a fi toate acele personaje favorite ale lui Kierkegaard de care vorbeşte naratorul, de a fi Socrate, Don Juan, Iov sau Doctorul Faust. Personajul se mişcă într-un spaţiu în care nu contează decît căutarea continuităţii: „evenimentele ce s-au înşiruit noaptea trecută îi lasă o impresie de incoerenţă, în acelaşi timp cauzală şi cronologică, o succesiune de episoade ce par a nu avea nici un fel de legătură decît aceea de contiguitate (ceea ce ne împiedică se le atribuim un loc definitiv), unele dintre ele emanînd o odihnitoare blîndeţe senzuală, în timp ce altele ar ţine mai degrabă de coşmar, sau chiar de febra halucinatorie acută“.

Această carte compusă din cinci capitole care sînt tot atîtea zile (prologul ne anunţă că în ele „se reia“ şi „se rezumă“, iar din epilog aflăm că personajul o va lua de la căpăt într-o altă lumină, fie ea şi cea a unor ochelari fumurii cumpăraţi pentru a-i proteja ochii răniţi) îşi trădează rar sensul, în pasaje de mare subtilitate, vorbind despre momentele de ezitare ale fiinţei noastre, momentele de trecere între stări diferite şi care de obicei ne dau indiciile despre vocea care vorbeşte cu adevărat, zonele de nedeterminare ale identităţii umane, inexplicabile şi incomunicabile şi totuşi de o mare consistenţă, cele care fac legătura cu copilăria şi cu viitorul; în aceste momente-locuri, vîrstele se reunesc în căutarea individului ca multitudine de cadre posibile de existenţă.

Lipsit de astfel de pasaje, romanul ar deveni doar o hiper-construcţie de instanţe naratoriale şi procedee narative. Este vorba însă aici de „peripeţii nocturne... ceaţa amintirilor fictive, a uitării amăgitoare sau dispariţiei aleatorii, dacă nu chiar a dislocării totale“. Este vorba şi de „calmul, cenuşiul... Şi fără îndoială ceea ce nu poate să fie numit... De fapt e cineva, în acelaşi timp el însuşi şi celălalt, ucigaş şi păzitor al ordinii, prezenţă naratoare şi călător..., soluţie elegantă a problemei nicicînd rezolvate: cine vorbeşte aici, acum? Vechile cuvinte întotdeauna pronunţate deja se repetă, povestind mereu aceeaşi veche istorie, secol după secol, reluată o dată în plus şi mereu nouă...“.

Cartea este bineînţeles mai complexă decît atît; abrevierile numelor, alegoriile onirico-reale legate de traspunerea unui ritual sado-masochist într-un tipar cristic, simbolurile feminine care se reiau mereu, ambiguitatea experienţelor din copilăria autorului-narator-personaj(e) sînt tot atîtea chei de interpretare. În definitiv, nu putem trece cu vederea ceea ce ne spune însuşi autorul înainte de a începe romanul: „şi apoi, să nu mă plictisească nimeni cu veşnicele denunţuri privind detaliile inexacte sau contradictorii. E vorba, în acest raport, de realul obiectiv, şi nu de un oarecare aşa-zis adevăr istoric“. Un real, într-adevăr, despre care putem crede că s-a întîmplat chiar aşa, în care totul contează pentru că se află în existenţa celui ce trăieşte. În această carte, care nu devine cu adevărat interesantă decît atunci cînd se vorbeşte despre ea, despre posibilitatea ei (adică atunci cînd cauţi *contiguitatea* între ceea ce e scris, ceea ce există şi ceea ce poate să fie trăit), este esenţial pentru individ să nu se piardă niciodată pe sine şi totuşi, ca personajul Wall al lui Robbe-Grillet, să se poată trezi mai tîrziu, în altă lume.

Florin BALOTESCU

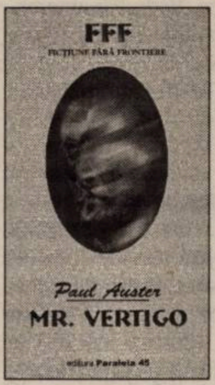

Paul AUSTER

Mr. Vertigo

Traducere de Sorin Gherguţ Colecţia
„Ficţiune fără frontiere“,
Editura Paralela 45, Piteşti-Bucureşti,
2003, 306 p., f.p.

Că urmează un roman în parte iniţiatic, în parte picaresc se înţelege încă din primele fraze ale lui **Mr. Vertigo**: „Aveam doisprezece ani cînd am mers prima oară pe apă. Omul îmbrăcat în negru m-a învăţat s-o fac şi n-o să m-apuc să pretind c-am prins schema peste noapte. Maestrul Yehudi m-a găsit cînd aveam nouă ani, un puşti orfan cerşind pe străzile din Saint-Louis [...]“. După această ironică şi eficientă *captatio benevolentiae*, bătrînul Walter Rawley începe să-şi depene povestea: iniţierea în arta levitaţiei, spectacolele în faţa mulţimilor uluite, răpirea sa de către propriul unchi, părăsirea vocaţiei din motive medicale, moartea maestrului, uciderea unchiului, intrarea într-o bandă din Chicago, deschiderea deocheatului local „La Mr. Vertigo“, condamnarea pentru tentativă de omor, înrolarea în armata SUA în al doilea război mondial, comicul amor cu fosta amantă a maestrului (acum o doamnă în etate de 75 de ani) ş.a.m.d. Evenimentele din viaţa sucită a lui Walt se succed într-o naraţiune „primitivă“ şi plină de ritm, şi e sigur că cititorul va încheia lectura celor peste 300 de pagini ale cărţii cu răsuflarea tăiată.

Probabil că acesta este şi secretul imensului succes de public de care se bucură în America romanele lui Paul Auster: renunţarea la tehnicile sofisticate ale naraţiunii moderne şi întoarcerea la o formulă mai simplă, tradiţională, care îl cucereşte de la început pe cititorul mediu şi îl amuză copios pe acela mai avizat. Lăsînd la o parte „cruzimile“ de limbaj, **Mr. Vertigo** aminteşte pînă la un anumit punct de Mark Twain sau de J.D. Salinger. Dar Walt nu reprezintă, ca Huck sau ca Holden Caulfield, doar puştiul american răzvrătit împotriva adulţilor. El are conştiinţa marginalităţii sale (ca orfan şi ca vagabond), ceea ce îl face să adere, compensatoriu, la imaginarul violent al Mid-West-ului din anii '20: e rasist, xenofob şi antisemit, chiar dacă la modul naiv. La început nu poate supravieţui socialmente decît tot prin recursul la mit: fantazînd pe marginea asemănării sonore dintre numele său şi numele legendarului aventurier şi scriitor englez, se vede reîncarnarea lui Sir Walter Raleigh (de care a aflat din lecturile unui prieten). Adevărata ieşire din cercul vicios va coincide cu iniţierea în arta zborului. Metaforic, desprinderea de sol înseamnă şi despărţirea definitivă de „miturile telurice“ agresive, de prejudecăţile traumatizante inoculate de către societate din fragedă copilărie. În fond, levitaţia nu reprezintă în romanul lui Auster decît o formă de transgresiune între atîtea altele. S-ar putea spune că Walt îşi dedică viaţa, de acum înainte, încălcării tuturor limitelor, codurilor, regulilor care i-ar putea afecta libertatea.

Tema principală – levitaţia – e deschisă interpretării în orice registru, iar autorul îl alege fără şovăială pe cel burlesc. Pentru a descrie iniţierea, Castaneda compunea un idiom ezoteric; Auster preferă să relateze aceeaşi experienţă în argou. De altfel, Walt nici nu are timp pentru introspecţie. Dacă înţelege că levitaţia înseamnă înţelepciune şi iniţiere, el oricum nu face caz de toate acestea. Mai degrabă vrea să îşi vîndă cît mai repede „arta“ pe bani grei, să citească idolatria în ochii „fanilor“. După ani de muncă tenace, el nu devine un mic *guru*, ci un adevărat erou mediatic. De aceea ar putea fi considerat şi prototipul artistului postmodern, dacă nu chiar *alter-ego*-ul autorului. Dar nu ar fi prea mult pentru o naraţiune atît de „simplă“?

Ştefan FIRICĂ

Documente elveţiene despre primul război mondial

Editura Oscar Print a publicat de curînd un volum de „documente elveţiene“ referitoare la un subiect delicat, puţin abordat pînă acum de istoricii români: **Tragedii şi suferinţe neştiute. Prizonieri de război şi internaţi civili în România 1917-1919**. Ediţia şi cuvîntul înainte sînt semnate de Andrei Şiperco. Documentele grupate în cadrul celor două mari secţiuni ale cărţii şi rezumate într-un succint capitol introductiv – **Situaţia prizonierilor de război şi a internaţilor civili supuşi ai Puterilor Centrale deţinuţi în România (1917-1918) şi, respectiv, Situaţia prizonierilor şi internaţilor civili unguri deţinuţi în România (1919)** – provin din Arhivele federale elveţiene din Berna şi din Arhiva Comitetului Internaţional al Crucii Roşii din Geneva. Foarte bine sistematizate, susţinute de evaluări statistice minuţioase şi de o bogată arhivă foto, documentele reconstituie pînă la nivelul micro-detaliilor cotidiene suferinţele – adeseori atroce – ale prizonierilor unguri deţinuţi în România, oferind o imagine ce amendează substanţial idilismul istoriografiei oficiale autohtone referitoare la acest episod.

TRAGEDII ŞI SUFERINŢE NEŞTIUTE
PRIZONIERI DE RĂZBOI ŞI INTERNAŢI CIVILI ÎN ROMÂNIA 1917-1919
EDITURA OSCAR PRINT

„La începutul anului 1917 Elveţia a fost însărcinată cu reprezentarea intereselor Puterilor centrale în România. În consecinţă, legaţia elveţiană, mutată în acel moment la Iaşi, a început să se intereseze de soarta prizonierilor de război şi internaţilor civili din România, în marea lor majoritate austro-ungari şi germani. În martie şi în mai 1917, doctorul Bacilieri vizitează 23 de lagăre, aproape toate înfiinţate în sate din Moldova şi adresează însărcinatului cu afaceri elveţian rapoarte asupra condiţiilor de viaţă ale prizonierilor şi internaţilor civili, consemnînd tratamentul la care erau supuşi aceştia“, se arată în introducere.

CULTURĂ & CONSUM

Ciocolată şi virtute

În filmul **Chocolat**, cel în care Juliette Binoche, o metisă cu vocaţie de prostituată sacră, converteşte un orăşel de bigoţi francezi la hedonism, sîmburele intrigii constă în interdicţia de a mînca ciocolată în postul Paştelui. Un drog, în stare să-i aţîţe şi pe sfinţi; o poţiune a dezmăţului, mai carnală decît carnea şi, totuşi, mai distilată ca alcoolul; o adevărată otravă pentru omul virtuos... – cam asta ar semnifica pentru catolicul francez de rînd, ciocolata... în film cel puţin.

Dar în România ortodoxă de după 2000, conştiinţa credincioşilor e scutită de frămîntările personajelor din film. Una dintre cele mai ingenioase trăznăi de *marketing*, care a golit efectiv rafturile raioanelor de ciocolată în postul Crăciunului, a fost aplicarea pe ambalajele batoanelor de ciocolată amăruie a unei buline adezive cu menţiunea „ciocolată de post“! Ei bine, da: ciocolata aceea închisă la culoare (zisă şi *dark* în jargonul branşei), cu concentraţie maximă de cacao, renumită tocmai pentru proprietăţile afrodisiace aparte, o adevărată moară de hormoni, este îngăduită, dacă nu chiar recomandată, de creştinismul danubiano-pontic în zilele de reculegere şi mortificare ale ajunării. Ce-i drept, pe abţibildul cu pricina, nu apărea şi girul vreunei autorităţi ecleziale, dar să nu ne mirăm dacă, în posturile viitoare, vom avea ocazia să citim pe ambalajul ciocolatelor *dark* aprobări grele, de la patriarhi sau episcopi, asemenea *appointment*-elor regale de pe whiskyuri sau de pe berea daneză...

Pentru că nu conţin lapte!!! De aceea, da, „suprasexualele“ batoane amărui sînt socotite la noi de post. Iar pentru că sînt amare, natural, nu sînt „de dulce“... Şi, în aceste dulciuri amare, private de ingrediente de natură animală (dar stîrnind instincte de natură animalică), caută compensare pentru lungile zile de poftă-n cui mulţi autentici creştini, victime ale înşelătoarei publicităţi...

„Ciocolata – chestia aia pentru copii...“ – spune românul. În timp ce occidentalul spune de multă vreme: „ciocolata – chestia aia pentru adulţi!“. Deşi generează pulsiuni erotice, ciocolatei i se atribuie la noi – încă – o imagine duioasă, naivă, regresivă... Este „pentru copilul din tine“, cum spunea vechea reclamă.

E ceea ce încearcă să schimbe noua reclamă, cea cu buze năclăite, cînd preia ca slogan numele românesc al filmului **Chocolat – Ciocolată cu dragoste**. Ciocolată, *deci* dragoste, se subînţelege în titlul franţuzesc dat de industriaşii hollywoodieni. Dar piaţa românească are nevoie de adaptări graduale pentru o idee atît de... revoluţionară. Nici spotul campaniei nu merge prea departe. Amantul ciocolatiu nu e un incub ivit, precum duhul lămpii, în lumea fantastică a consumatoarei de Kandia, ci doar o iluzie pliată pe partenerului de rasă albă. Doar halucinaţie, nicicum magie. Cu alte cuvinte, nu poţi face dragoste cu o ciocolată şi atît. Îţi trebuie şi un bărbat... Chiar şi aşa, CNA a văzut pătrăţele roşii! Pentru patriarhii pudorilor audiovizuale, spotul Kandia nu e... de nici un post.

Florin DUMITRESCU
florin_dtrescu@yahoo.com

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL
(tel: 313.91.75)
SALA
„I.L. CARAGIALE":

- 13 ian., ora 19.00 – **Ultima oră** de Mihail Sebastian. Regia: Anca Ovanez-Doroşenco. Cu: Claudiu Bleonţ, Mircea Albulescu, Gheorghe Dinică, Marin Moraru, Ioan Andrei Ionescu, Marcelo Sebastian Cobzariu, Constantin Dinulescu/Mihai Niculescu, Mihai Fotino, Liviu Crăciun, Alexandru Hasnaş, Ilinca Goia, Raluca Petra, Silvia Năstase, Carmen Ionescu
- 14 ian., ora 19.00 – **Take, Ianke şi Cadîr** de V.I. Popa. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Marin Moraru, Radu Beligan, Gheorghe Dinică, Valentin Uritescu, Silvia Năstase, Monica Davidescu, Mihai Călin
- 15 ian., ora 19.00 – **O scrisoare pierdută** de I.L. Caragiale. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Mihai Călin, Dan Puric, Claudiu Bleonţ, Eugen Cristea, George Ivaşcu, Şerban Ionescu, Vlad Ivanov, Marius Rizea, Andrei Duban, Gavril Pătru, Ion Ionuţ Ciocia şi Tania Popa
- 16 ian., ora 19.00 – **Maşinăria Cehov** de Matei Vişniec. Regia: Cristian Ioan. Cu: Armand Calotă, Virgil Ogăşanu, Alexandru Georgescu, Ileana Iordache, Olga Delia Mateescu, Alfred Demetriu/Alexandru Hasnaş/Traian Stănescu, Cezara Dafinescu, Andrei Finţi, Şerban Ionescu, Adela Mărculescu, Ilinca Tomoroveanu, Sanda Toma, Damian Crâşmaru, Mihai Fotino, Matei Alexandru, Ileana Stana Ionescu
- 17 ian., ora 19.00 – **Crimă pentru pămînt**, scenariu dramatic de Grigore Gonţa după romanul cu acelaşi titlu de Dinu Săraru. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Costel Constantin, Draga Olteanu Matei, Monica Davidescu, Marin Moraru, Olimpia Olari, Ilinca Goia, Ilinca Tomoroveanu, Mihaela Mitrache, Irina Movilă, Tania Popa, Traian Stănescu, Şerban Ionescu, Valentin Uritescu, Constantin Dinulescu, Alexandru Bindea, Eugen Cristea, Marius Rizea, George Ivaşcu, Alexandru Georgescu, Gavril Pătru, Alfred Demetriu, Alexandru Hasnaş, Vlad Ivanov, Tomi Cristin, Cristian Creţu, copilul Nadia Mihalache şi Grupul coral Da Capo
- 18 ian., ora 19.00 – **Tărîmul celălalt** de Dusan Kovacevic. Regia: Horea Popescu. Cu: Virgil Ogăşanu, Mircea Andreescu, George Ivaşcu, Valentin Uritesucu, Eugen Cristea, Mircea Rusu, Eusebiu Ştefănescu, Radu Panamarenco, Marius Gîlea, Mihai Perşa, Raluca Zamfirescu, Rodica Popescu-Bitănescu, Vivian Alivizache

SALA
„LIVIU REBREANU":

- 13 ian., ora 19.00 – **Visul unei nopţi de vară** de W. Shakespeare. Regia: Felix Alexa. Cu: Irina Movilă, Marius Bodochi, Monica Davidescu, Ileana Olteanu, Marius Rizea, Liciu Lucaci, Răzvan Oprea, Marius Manole, Silviu Biriş, Dan Tudor, Ovidiu Cuncea, Orodel Olaru, Rodica Ionescu, Tomi Cristin, Anemona Niculescu
- 14 ian., ora 19.00 – **Revelion la Terzo Mondo** de Ovidiu Moldovan. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Constantin Dinulescu/Ovidiu Moldovan, Cristina Deleanu, Ovidiu Moldovan/Răzvan Popa, Eugen Cristea, Liliana Hodorogea, Tatiana Constantin, Mihai Niculescu, Carmen Ionescu, Iuliana Moise, Mihai Perşa, Tomi Cristin/Daniel Iordan, Andrei Duban
- 15 ian., ora 18.30 – **Aşteptînd la arlechin** de Noel Coward. Regia: Ion Cojar. Cu: Simona Bondoc, Tamara Buciuceanu-Botez, Ioana Bulcă, Alice Caracostea, Amalia Ciolan, Liviu Crăciun, Mihai Fotino, Aimee Iacobescu, Ileana Iordache, Catiţa Ispas, Liviu Lucaci, Olga Delia Mateescu, Victor Moldovan, Ecaterina Nazare, Silvia Năstase, Raluca Petra, Rodica Popescu-Bitănescu, Cesonia Postelnicu, Sanda Toma şi Raluca Zamfirescu
- 17 ian., ora 19.00 – **Cotletele** de Bertrand Blier. Regia: Gelu Colceag. Cu: Radu Beligan, Gheorghe Dinică, Ileana Stana Ionescu, Sanda Toma, Lamia Beligan, Mihai Călin, Iuliana Moise, Mircea Anca jr.
- 18 ian., ora 19.00 – **Ispita** de Vaclav Havel. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Marius Bodochi, Mihai Fotino, Constantin Dinulescu/Marcelo Sebastian Cobzariu, Teodora Mareş, Ovidiu Moldovan, Brînduşa Mircea, Cezara Dafinescu, Mihai Niculescu, Ioan Andrei Ionescu, Raluca Petra, George Călin, Alfred Demetriu, Anemona Niculescu/Antoanela Vladescu

SALA
„CAMIL PETRESCU":

- 15 ian., ora 18.30 – **Vedere de pe pod** de Arthur Miller. Regia: Vladimir Ilniţchi. Cu: Andrei Finţi, Eusebiu Ştefănescu, Ecaterina Nazare, Olimpia Olari, George Călin, Marcelo Sebastian Cobzariu, Cristian Creţu, Emil Mureşan, Răzvan Popa, Mihai Perşa, Aristiţa Diamandi, Mihai Bunea
- 16 ian., ora 19.00 – **Anna Karenina** de Helen Edmundson, după Lev Tolstoi. Regia: Alice Barb. Cu: Ioana Pavelescu, Lamia Beligan, Medeea Marinescu, Simona Bondoc, Vivian Alivizache, Carmen Ionescu, Mircea Albulescu, Vitalie Bichir, George Ivaşcu, Andrei Duban, Dragoş Ionescu, Andrei Cuneşteanu
- 17 ian., ora 19.00 – **Celălalt Cioran**, spectacol de Radu Penciulescu, după **Caietele** lui Emil Cioran. Cu: Ovidiu Iuliu Moldovan, Oana Vînătoru, Silviu Biriş, Liviu Lucaci
- 18 ian., ora 19.00 – **Viaţă de actor (Ursul – Cîntecul lebedei)** de A.P. Cehov. Regia: Geo Saizescu. Cu: Damian Crâşmaru, Adela Mărculescu, Victor Moldovan, Alexandru Hasnaş, Tatiana Constantin, Marin Negrea, Aristiţa Diamandi, Erika Băieşu, Adriana Goluţan, Mircea Cojan

SALA
„MARIN SORESCU":

- 18 ian., orele 10.00 şi 12.00 – **Vrei să-ţi spun o poveste?**, spectacol al Teatrului Naţional pentru Copii

TEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)

- 15 ian., ora 18.30 – **Alchimistul**, dramatizare de Radu Macrinici după romanul omonim al lui Paulo Coelho. Regia: Anca Maria Colţeanu. Cu: Marius Stănescu, Constantin Cojocaru, Adriana Trandafir, Elvira Deatcu/Crina Mureşan, Sebastian Papaiani, Laurenţiu Lazăr, Mugur Arvunescu, Mircea Constantinescu, Pavel Bartoş, Ioan Bătinaş, Gabriel Pintilei, Toma Dănilă
- 16 ian., ora 18.30 – **Stele în lumina dimineţii** de Alexandr Galin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Oana Ştefănescu, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Elvira Deatcu, Crina Mureşan, Ionel Mihăilescu, Ioan Bătinaş
- 17 ian., ora 18.30 – **Arden din Feversham**, autor englez anonim din secolul al XVI-lea. Regia: Dragoş Galgoţiu. Cu: Dan Bădărău, Cătălina Mustaţă, Marius Stănescu, Mircea N. Creatu, Laurenţiu Lazăr, Constantin Cojocaru, Mircea Constantinescu, Gabriel Pintilei, Marian Ghenea, Sorin Tofan, Pavel Bartoş, Paula Niculiţă, Mugur Arvunescu, Ioan Bătinaş, Constantin Rotaru, Rodica Mandache, Jeanine Stavarache, Virginia Rogin, Wanda Rotaru
- 18 ian., ora 18.30 – **Gaiţele** de Alexandru Kiriţescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Dorina Lazăr, Constantin Cojocaru, Ionel Mihăilescu, Marius Stănescu, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Elvira Deatcu/Paula Niculiţă, Antoaneta Zaharia, Petre Nicolae, Ana Maria Moldovan, Pavel Bartoş

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)

- 15, 16, 18 ian., ora 18.30 – PREMIERĂ – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru

SALA „TOMA CARAGIU":
(tel: 212.05.27)

- 18 ian., ora 18.30 – **O noapte furtunoasă sau Nr. 9** de I.L. Caragiale. Regia: Teodora Cîmpineanu. Cu: Nicolae Urs, Alexandru Georgescu, Vlad Zamfirescu, Simona Popescu, Silviu Biriş, Luminiţa Erga, Alina Berzunţeanu

TEATRUL MIC
(tel: 312.36.63)

- 15 ian., ora 19.00 – **Pe gaura cheii** de Joe Orton. Regia: Moshe Yassur. Cu: Mihai Dinvale, Dan Condurache, Monica Mihăescu, Sorin Medeleni, Simona Mihăescu, Radu Zetu
- 16 ian., ora 19.00 – **Baal** de Bertolt Brecht. Regia: Dragoş Galgoţiu. Cu: Cristian Iacob, Gheorghe Visu, Rodica Negrea, Ioana Abur, Vitalie Bantaş, Liliana Pană, Ilinca Manolache, Ovidiu Niculescu, Radu Zetu, Sorin Tofan, Bogdan Talaşman
- 17 ian., ora 19.00 – **Cum iubeşte cealaltă jumătate** de Alan Ayckbourn. Regia: Sanda Manu. Cu: Rodica Negrea, Adriana Şchiopu, Oana Ioachim, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Vitalie Bantaş
- 18 ian., ora 11.00 – **Spionul balcanic** de Dusan Kovacevic. Regia: Claudiu Goga. Cu: Dan Condurache, Coca Bloos, Cerasela Constantin, Mihai Dinvale, Eugen Cristian Motriuc/ ora 19.00 – **Viitorul e maculatură** de Vlad Zografi. Regia: Nona Ciobanu. Cu: Mitică Popescu, Gheorghe Visu, Mihai Dinvale, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Mihaela Rădescu, Bogdan Talaşman, Liliana Pană, Radu Zetu, Vitalie Bantaş, Avram Birău, Nicolae Praida, Nicolae Ieremciuc

TEATRUL ACT
(tel: 310.31.03)

- 14 ian., ora 19.00 – **Norocul îi ajută pe cei îndrăzneţi** de Franz Xaver Kroetz. Regia: Gianina Cărbunariu. Cu: Coca Bloos, Luminiţa Gheorghiu, Maria Obretin, Rolando Matzangos
- 15 ian., ora 19.00 – **Şefele** de Werner Schwab. Regia: Sorin Militaru. Cu: Dorina Lazăr, Coca Bloos, Emilia Dobrin. Spectacol realizat în colaborare cu Institutul Goethe
- 16 ian., ora 19.00 – **Bash. O trilogie contemporană** de Neil LaBute. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihai Călin, Ioana Flora, Vlad Zamfirescu, Mihaela Sîrbu. O producţie a „Teatrului fără Frontiere"
- 17 ian., ora 19.00 – **Gunoierul** de Mimi Brănescu. Cu: Alexandra Caraman Manu, Ioana de Hillerin, Leonid Doni, Cătălin Neamţu, Mimi Brănescu

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN
(tel. 315.89.80)

- 15 ian., ora 19.30 – **Made în România**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dana Cavaleru, Dragoş Huluba, Violeta Totir, Mihai Răzuş, Vlad Oancea, Oxana Moravec, Andrei Vasluianu, Adriana Nicolae, Lucian Maxim, Adelaida Zamfira, Ion Parea, Ioana Visalon, Mihai Barangă, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Ioana Flora, Silviu Oltean, Cristina Ionda, Eduard Dumitru, Florin Roşu

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"
(tel: 336.43.40)

- 17 ian., ora 11.00 – **Oanţă şi Boanţă**, spectacol pentru copii. Regia: Claudia Negroiu. Cu: Claudia Negroiu, Dana Porlogea
- 18 ian., ora 19.00 – **Flash cu cai verzi... Întîmplări breze!...**, spectacol de pantomimă şi step. Regia: Claudia Negroiu şi Aurel Pătraşcu. Cu: Claudia Negroiu, Dana Porlogea, Cornel Şerban, Gabriela Ioniţă, Iuliana Asproiu

TEATRUL EXCELSIOR
(tel: 315.97.20)

- 13 ian., ora 10.00 – **Cartea poveştilor**, aventură muzicală de Daniela Anencov. Regia: Daniela Anencov. Cu: Victor Radovici, Cristian Nicolaie, Bogdan Caragea, Annemary Ziegler, Mihaela Coveşeanu, Corina Dragomir
- 14 ian., ora 10.00 – **Nemaipomenitele aventuri ale lui Nils Holghersson** de Selma Lagerloff. Regia: Mihaela Boboc Manea. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Bogdan Caragea, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu, Stelian Milu, Cosmin Şofron, Corina Dragomir
- 15 ian., ora 10.00 – **Surprize la Excelsior**, spectacol de varietăţi pentru copii şi tineret. Regia: Cristian Nicolaie. Cu: Annemary Ziegler, Mihaela Coveşeanu, Natalia Guberna, Cristian Nicolaie, Bogdan Caragea, Ion Lucian, Victor Radovici, Vasile Menzel, Daniela Anencov, Paula Sorescu Lucian, Robert Radoveneanu
- 16 ian., ora 10.00 – **Mica sirenă**, dramatizare de Alexandru Andy Kessler. Regia:

MADE ÎN ROMÂNIA
Un spectacol unic, semnat... DAN PURIC !
Joi 15 și Sâmbătă 24 ianuarie, orele 19.30
Sala
Rapsodia
str. Lipscani 53
Spectacol realizat în colaborare cu **COMPANIA PASSE-PARTOUT D.P.** și cu sprijinul: EUROTIN, FUNDAȚIA CORESI, UNITER, APPSR (Fabricat în România), BEST PRINT, MONS MEDIUS, DIM SOFT, PRIMERA COMMUNICATIONS
Casa de bilete: 11.00 - 18.00
Informații și rezervări la tel.: 315.89.80
Transportator unic: eurolines ROMÂNIA
Parteneri media:
OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN, COTIDIANUL, RADIO BUCUREȘTI - 98.3 FM, eFLUX, PORT.ro
MADE ÎN ROMÂNIA
O producție independentă a CENTRULUI CULTURAL EUROPEAN

Olimpia Arghir. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Vasile Menzel, Cristian Nicolaie, Robert Radoveneanu, Ştefan Velniciuc

▌ 18 ian., ora 11.00 – **Aladin şi lampa fermecată** de Alexandru Andy Kessler. Regia: Ion Lucian. Cu: Cosmin Şofron, Vasile Menzel, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu

▌ 19 ian., ora 10.30 – **Degeţica**, adaptare de Aurel Mitran după H.C. Andersen. Regia: Victor Radovici. Cu: Corina Dragomir, Ciprian Cojenel, Annemary Ziegler, Veronica Popescu-Neagu, Stelian Milu, Mihaela Coveşeanu, Marian Rădulescu, Emanuel Ionescu, Bogdan Niţă

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ

SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)

▌ 13, 16 ian., ora 10.00 – **Harap Alb**, adaptare după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristina Roşiianu, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur

▌ 14, 15 ian., ora 10.00 – **Capra cu trei iezi**, adaptare după Ion Creangă. Regia: Gabriel Apostol. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Cristian Mitescu, Liliana Gavrilescu, Mariana Zaharia, Claudiu Iordan

▌ 17 ian., ora 11.00 – **Frumoasa şi bestia**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan, Daniel Stanciu, Cristian Mitescu, Mariana Zaharia, Liliana Gavrilescu, Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Victor Bucur, Ioana Chelaru Popovici

▌ 19 ian., ora 10.00 – **Frumoasa şi bestia**

SALA LAHOVARI:
(tel.: 211.08.29)

▌ 13, 14, 16 ian., ora 10.00 – **Jack şi Vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Maria Varsami/Ioana Chelaru Popovici, Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan

▌ 15, 19 ian., ora 10.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ioan Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Alina Petrescu

▌ 18 ian., ora 11.00 – **Jack şi Vrejul de fasole**

BACĂU

TEATRUL BACOVIA

▌ 18 ian., ora 18.00 – Sala Animaţie – **Hedda Gabler** de Henrik Ibsen. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Nina Ionescu, Gabriel Duţu, Adrian Găzdaru, Viorel Baltag, Daniela Vrînceanu, Nela Zare

TEATRUL DE ANIMAŢIE

▌ 15 ian., ora 11.30 – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Mihaela Popa, Adrian Costraş

▌ 16 ian., ora 10.30 – **Jack şi vrejul de fasole**

▌ 18 ian., ora 11.00 – **Fata babei şi fata moşneagului**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Valentin Dobrescu. Cu: Marlene Duduman, Sorina Moian, Liliana Isbândă, Eugen Ionescu, Mihai Chihaia

BRAŞOV

TEATRUL ARLECHINO

▌ 18 ian., orele 10.30 şi 12.00 – **Gulliver în ţara piticilor**, după Joseph Pehr. Regia: Liviu Steciuc. Cu: Lavinia Marinescu, Mihail Milea, Manuela Jutaru, Adrian Dobrescu, Miriana Brînduş, Adrian Farca

BRĂILA

TEATRUL „MARIA FILLOTI“

SALA MARE:

▌ 16, 17 ian., ora 18.00 – **Piatra din casă** de Vasile Alecsandri. Regia: Mircea Valentin

▌ 18 ian., ora 18.00 – **Jocuri erotice cu mortul din balcon**, după Ray Cooney

SALA STUDIO:

▌ 15, 16 ian., ora 17.00 – recital **Mihai Eminescu** în lectura actorului George Şofrag

▌ 17 ian., ora 11.00 – recital **Mihai Eminescu** în lectura actorului George Şofrag/ ora 18.30 – **Likă sau Noaptea americană** de Armen Zurabov

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

▌ 13 ian., ora 19.00 – **Scaunele** de Eugène Ionesco. Regia: Andrei Mihalache. Cu: Cornel Răileanu, Cristina Pardanschi

▌ 17 ian., ora 19.00 – **Statul plăcerii** de Görgey Gábor. Regia: Vadas Lászlo. Cu: Dragoş Pop, Angelica Nicoară, Adrian Drăguşin, Maria Munteanu, Sebastian Marina, Carmen Culcer, Maria Seleş, Ramona Dumitrean, Adriana Băilescu, Dan Chiorean, Adrian Cucu, Cătălin Codreanu, Cristian Rigman, Eva Crişan

STUDIO „EUPHORION“:

▌ 18 ian., ora 19.00 – **Să spunem cuvinte lungi** – 20 de ani de la nemurirea lui Nichita Stănescu. Cu: Eva Crişan, Carmen Culcer şi Anton Tauf

TEATRUL MAGHIAR DE STAT

▌ 14 ian., ora 20.00 – **Jacques sau supunerea** de Eugen Ionescu, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Hatházi András, Kézdi Imola, Boér Ferenc, Borbáth Júlia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

CONSTANŢA

TEATRUL OVIDIUS

▌ 15 ian., ora 17.00 – **Tache, Ianke şi Cadîr** de Victor Ion Popa. Regia: Lucian Iancu. Cu: Iulian Enache, Alexandru Mereuţă, Nucu Stîngaciu, Eugen Mazilu, Clara Ghiuvelechian, Mădălina Ciobănuc, Cosmin Brehuţă

▌ 18 ian., ora 19.00 – **Transplant** de Cristina Tamaş. Regia: Ovidiu Lazăr. Cu: Ileana Ploscaru, Vasile Cojocaru, Liviu Manolache, Diana Cheregi, Lică Gherghilescu, Cristina Oprean, Nina Udrescu, Laura Crăciun, Cristiana Smarandache, Răzvan Mihăescu, Andra Dumitru

TIMIŞOARA

TEATRUL NAŢIONAL

▌ 17, 18 ian., ora 19.00 – **Diavolul şi domnişoara Prym** de Paulo Coelho. Regia: Mihaela Lichiardopol. Cu: Ovidiu Ghiniţă, Laura Arvari, Alina Reus, Ana Serghie Ionescu, Benone Viziteu, Constantin Tovarniţchi, Ana Maria Cojocaru

TEATRUL MAGHIAR

▌ 14 ian., ora 19.00 – **Evanghelia după Toma** de Radu Macrinici. Regia: Anca Maria Colţeanu

CLUB 30

▌ 15 ian., ora 20.30 – **Anca, Veta, Zoe & Comp.** Cu: Florina Cercel, Marius Bodochi, Ileana Olteanu, Silviu Biriş

OPERA ROMÂNĂ

▌ 13 ian., ora 12.00 – **Fetiţa cu chibrituri**, dramatizare de Angel Cârstea, după povestea cu acelaşi nume de H.Chr. Andersen. Regia: Gheorghe Vâlceanu. Cu: Marica Herman, Dan Mirea, Constantin Bery, Florin Ruicu, Gianina Iconaru, Marian Treţ, Delia Lazăr, Florin Ibraşi, Sorin Fruntelată, Cristina König. Spectacol al Teatrul „G.A. Petculescu“, Reşiţa

▌ 14 ian. ora 10.00 – **Fetiţa cu chibrituri**

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

▌ 13 ian., orele 10.30 şi 12.00 – **Tigrişorul Petre**, spectacol pentru copii al secţiei române

▌ 14 ian., orele 9.30 şi 11.00 – **Tigrişorul Petre**

▌ 15, 16 ian., orele 9.30 şi 11.00 – **Janos Vitez**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

▌ 16 ian., ora 19.00 – **La cules de vîsc**, spectacol pentru adulţi al secţiei maghiare

▌ 18 ian., ora 11.00 – **Poveste ţigănească**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

▌ 19 ian., orele 9.30 şi 11.00 – **Mateiaş gîscarul**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

FILM

13-15 ianuarie

BUCUREŞTI

▌ **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00

▌ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Patria/ orele: 9.00, 13.00, 17.00, 21.00

▌ **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Luceafărul/ orele: 11.30, 14.00, 16.30, 19.00

▌ **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003. Regia: Gore Verbinski. Cu: Orlando Bloom, Johnny Depp, Keira Knightley, Geoffrey Rush, Jack Davenport, Jonathan Pryce/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▌ **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Corso/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.45

▌ **Chicago**, SUA, 2002. Regia: Rob Marshall. Cu: Catherine Zeta-Jones, Richard Gere, Renee Zellweger, Colm Feore, John C. Reilly, Lucy Liu, Mya, Queen Latifah, Taye Diggs/ Festival/ orele: 11.00, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00

▌ **Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Gloria/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▌ **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott, Thomas Ian Nicholas/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▌ **Alex şi Emma**, SUA, 2003. Regia: Rob Reiner. Cu: Kate Hudson, Luke Wilson, David Paymer, Rob Reiner, Sophie Marceau/ Cultural/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

▌ **Stăpînul inelelor: Cele două turnuri**, SUA, 2002. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen/ Lumina/ orele: 10.00, 12.45, 15.45, 18.45

▌ **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl, Katrin Sass/ Europa/ orele: 12.00, 14.00, 16.30, 19.00

▌ **În America**, SUA, 2002. Regia: Jim Sheridan. Cu: Samantha Morton, Paddy Considine, Djimon Hounsou, Emma Bolger, Sarah Bolger/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

▌ **Liga**, SUA, 2003. Regia: Stephen Norrington. Cu: Sean Connery, Stuart Townsend, Peta Wilson, Jason Flemyng, Max Ryan, Shane West, Tony Curran/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)

▌ **Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ ora 18.15

▌ **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ orele: 15.15, 21.45

▌ **Risc extrem**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ orele: 13.15, 15.30, 20.00

▌ **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould, Mark Harmon, Rosalind Chao, Stephen Tobolowsky/ orele: 17.45, 22.15

▌ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ orele: 13.30, 14.30, 17.30, 18.30, 21.30, 22.30

▌ **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl, Katrin Sass/ ora 19.00

▌ **Divorţul**, 2003. Regia: James Ivory. Cu: Kate Hudson, Naomi Watts, Glenn Close, Matthew Modine, Rona Hartner, Stockard Channing, Thierry Lhermitte/ orele: 14.15, 21.45

▌ **Looney Tunes: Noi aventuri**, SUA, 2003. Regia: Joe Dante. Cu: Brendan Fraser, Heather Locklear, Jenna Elfman, Steve Martin, Bob Bergen, John Cusack, Joe Alaskey, Timothy Dalton/ ora 16.45

▌ **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ orele: 14.45, 17.15, 19.45, 22.15

▌ **În căutarea lui Nemo**, SUA, 2003. Regia: Andrew Stanton. Cu: Albert Brooks, Ellen DeGeneres, Alexander Gould, Allison Janney, Vicki Lewis, Willem Dafoe/ ora 18.00

▌ **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ orele: 13.45, 16.00, 20.30, 22.30

▌ **Băieţi răi 2**, SUA, 2003. Regia: Michael Bay. Cu: Martin Lawrence, Will Smith, Gabrielle Union, Joe Pantoliano, Jordi Molla, Michael Bay, Peter Stormare/ ora 17.15

▌ **Gothika**, SUA, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ ora 22.30

▌ **În America**, SUA, 2002. PREMIERĂ. Regia: Jim Sheridan. Cu: Samantha Morton, Paddy Considine, Djimon Hounsou, Emma Bolger, Sarah Bolger/ orele: 15.00, 20.15

▌ **Facerea de bine**, SUA, 2002. Regia: Bob Rafelson. Cu: Samuel L. Jackson, Milla Jovovich, Doug Hutchison, Stellan Skarsgard/ orele: 13.30, 17.45, 22.00

▌ **Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlan Bey Logan, John Rhys-Davie Lee Evans/ orele: 15.4 20.00

▌ **Stewardesa**, SUA, 2003. Regia: Bruno Barreto. Cu: Gwyneth Paltrow, Candice Bergen, Christina Applegate, Kelly Preston, Mark Ruffalo, Mike Myers, Rob Lowe/ orele: 14.30, 19.15, 21.15

▌ **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski. Cu: Keanu Reeves, Carrie-Anne Moss, Laurence Fishburne, Harold Perrineau Jr., Hugo Weaving, Jada Pinkett Smith, Matt McColm, Monica Bellucci/ ora 16.30

CENTRUL CEH

▌ 19 ian., ora 18.00 – **Jakubisko văzut de Jakubisko**, film dedicat personalităţii regizorului Juraj Jakubisko. Prezintă: Irina Margareta Nistor

INSTITUTUL FRANCEZ

▌ 13, 14 ian., orele 18.00 şi 21.00 – Sala „Elvira Popescu“ – **Dogville**, SUA, 2003. Regia: Lars Von Trier. Cu: Nicole Kidman, Lauren Bacall, Ben Gazzara, James Caan, Patricia Clarkson, Paul Bettany, Philip Baker Hall, Udo Kier. Înaintea filmului se proiectează scurtmetrajul **Aparenţe**, România, 2003. Regia: Andrei Ţoneş

INSTITUTUL ITALIAN

▌ 14 ian., ora 18.00 – **Festa di laurea**, 1984. Regia: Pupi Avati. Cu: Carlo Delle Piane, Aurore Clement. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „La Commedia all'italiana, anni '70, '80“

ARAD

▌ **Medalionul**, SUA, 2003. Re-

Cinematecă doar la Union

Sala Eforie a Cinematecii Române este temporar închisă pentru renovare. Ne cerem scuze pentru suspendarea programului şi vă aşteptăm într-o sală mai plăcută în a doua jumătate a lunii ianuarie. Data exactă a redeschiderii sălii încă nu se ştie. Voi reveni cu detalii. Sala Union a Cinematecii Române funcţionează cu program normal. Vă aşteptăm.

Ecaterina DUMBRĂVEANU
Cinemateca Română

Atelier de Creaţie Publicitară
LEO GRAPHICS
092359810
Nihil Sine Graficis

gia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Dacia

- **Dumnezeu pentru o zi**, SUA, 2003. Regia: Tom Shadyac. Cu: Jim Carrey, Morgan Freeman, Catherine Bell, Jennifer Aniston, Lisa Ann Walter, Philip Baker Hall/ Mureşul

BACĂU

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Central/ orele: 10.00, 14.00, 18.00
- **Liga**, SUA, 2003. Regia: Stephen Norrington. Cu: Sean Connery, Stuart Townsend, Peta Wilson, Jason Flemyng, Max Ryan, Shane West, Tony Curran/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUŞ

- **Liga**, SUA, 2003. Regia: Stephen Norrington. Cu: Sean Connery, Stuart Townsend, Peta Wilson, Jason Flemyng, Max Ryan, Shane West, Tony Curran/ Bihorul

CRAIOVA

- **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Patria
- **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski. Cu: Keanu Reeves, Carrie-Anne Moss, Laurence Fishburne, Harold Perrineau Jr., Hugo Weaving, Jada Pinkett Smith, Matt McColm, Monica Bellucci/ Modern
- **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003. Regia: Gore Verbinski. Cu: Orlando Bloom, Johnny Depp, Keira Knightley, Geoffrey Rush, Jack Davenport, Jonathan Pryce/ Jean Negulescu

DEVA

- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Asasin în slujba legii**, SUA, 2003. Regia: Michael Oblowitz. Cu: Steven Seagal, Corey Johnson, Kevin Dunn, Michelle Goh/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould, Mark Harmon, Rosalind Chao, Stephen Tobolowsky/ Flacăra

LUGOJ

- **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Victoria

ONEŞTI

- **Asasin în slujba legii**, SUA, 2003. Regia: Michael Oblowitz. Cu: Steven Seagal, Corey Johnson, Kevin Dunn, Michelle Goh/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Libertatea, Sala A
- **Looney Tunes: Noi aventuri**, SUA, 2003. Regia: Joe Dante. Cu: Brendan Fraser, Heather Locklear, Jenna Elfman, Steve Martin, Bob Bergen, John Cusack, Joe Alaskey, Timothy Dalton/ Libertatea, Sala B
- **Stăpînul inelelor: Cele două turnuri**, SUA, 2002. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen/ Patria
- **Hulk uriaşul**, SUA, 2003. Regia: Ang Lee. Cu: Jennifer Connelly, Eric Bana, Brooke Langton, Lou Ferrigno, Nick Nolte, Sam Elliott/ Transilvania

PETROŞANI

- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott, Thomas Ian Nicholas/ Parîngul

PIATRA NEAMŢ

- **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 20.00

REŞIŢA

- **În căutarea lui Nemo**, SUA, 2003. Regia: Andrew Stanton. Cu: Albert Brooks, Ellen DeGeneres, Alexander Gould, Allison Janney, Vicki Lewis, Willem Dafoe/ Dacia

ROMAN

- **Călugăr antiglonţ**, SUA, 2003. Regia: Paul Hunter. Cu: Chow Yun-Fat, Seann William Scott, Jaime King, Mako/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

SLATINA

- **Facerea de bine**, SUA, 2002. Regia: Bob Rafelson. Cu: Samuel L. Jackson, Milla Jovovich, Doug Hutchison, Stellan Skarsgard/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Capitol
- **Risc extrem**, SUA, 2002. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Timiş
- **Femeia fatală**, SUA, 2002. Regia: Brian De Palma. Cu: Antonio Banderas, Rebecca Romijn-Stamos/ Studio

TÎRGU JIU

- **Examen**, România, 2003. Regia: Titus Muntean. Cu: Gheorghe Dinică, Marius Stănescu, Alexandra Mutu, Clara Vodă, Coca Bloos, Gheorghe Visu, Valentin Uritescu/ Victoria

16-19 ianuarie

BUCUREŞTI

- **Gothika**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15
- **Bal cu scandal**, SUA, 2001. PREMIERĂ. Regia: Walt Becker. Cu: Tara Reid, Ryan Reynolds, Daniel Cosgrove, Darius Miles, Deon Richmond, Erik Estrada/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Corso/ orele: 9.00, 12.30, 16.15, 20.00
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knihgtley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thorntin, Denise Richards, Rowan Atkinson, Shannon Elizabeth/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.30
- **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Băieţi răi 2**, SUA, 2003. Regia: Michael Bay. Cu: Martin Lawrence, Will Smith, Gabrielle Union, Joe Pantoliano, Jordi Molla, Michael Bay, Peter Stormare/ Festival/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 18.45
- **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003. Regia: Gore Verbinski. Cu: Orlando Bloom, Johnny Depp, Keira Knightley, Geoffrey Rush, Jack Davenport, Jonathan Pryce/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott, Thomas Ian Nicholas/ Cultural/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00
- **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15
- **În America**, SUA, 2002. Regia: Jim Sheridan. Cu: Samantha Morton, Paddy Considine, Djimon Hounsou, Emma Bolger, Sarah Bolger/ Europa/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

ARAD

- **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Dacia
- **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Mureşul

BACĂU

- **Bal cu scandal**, SUA, 2001. Regia: Walt Becker. Cu: Tara Reid, Ryan Reynolds, Daniel Cosgrove, Darius Miles, Deon Richmond, Erik Estrada/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould, Mark Harmon, Rosalind Chao, Stephen Tobolowsky/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUŞ

- **Looney Tunes: Noi aventuri**, SUA, 2003. Regia: Joe Dante. Cu: Brendan Fraser, Heather Locklear, Jenna Elfman, Steve Martin, Bob Bergen, John Cusack, Joe Alaskey, Timothy Dalton/ Bihorul

CRAIOVA

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Patria
- **Totul sau nimic**, 2003. Regia: Mike Leigh. Cu: Lesley Manville, Timothy Spall, Alison Garland/ Modern
- **Copoi de Hollywood**, SUA, 2003. Regia: Ron Shelton. Cu: Josh Hartnett, Harrison Ford, David Keith, Kurupt, Lena Olin, Lou Diamond Phillips, Martin Landau/ Jean Negulescu

DEVA

- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould, Mark Harmon, Rosalind Chao, Stephen Tobolowsky/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ Flacăra

LUGOJ

- **Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ Victoria

ONEŞTI

- **Călugăr antiglonţ**, SUA, 2003. Regia: Paul Hunter. Cu: Chow Yun-Fat, Seann William Scott, Jaime King, Mako/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

- **Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Libertatea, Sala A
- **Dumnezeu pentru o zi**, SUA, 2003. Regia: Tom Shadyac. Cu: Jim Carrey, Morgan Freeman, Catherine Bell, Jennifer Aniston, Lisa Ann Walter, Philip Baker Hall/ Libertatea, Sala B
- **Lacrimi din Soare**, SUA, 2003. Regia: Antoine Fugua. Cu: Bruce Willis, Monica Bellucci, Cole Hauser, Fionnula Flanagan/ Patria
- **Mai furios, mai iute**, SUA, 2003. Regia: John Singleton. Cu: Eva Mendes, Paul Walker, Cole Hauser, Devin Aoki, Michael Ealy/ Transilvania

PETROŞANI

- **Blonda de la drept 2**, SUA, 2003. Regia: Charles Herman-Wurmfeld. Cu: Reese Witherspoon, Jennifer Coolidge, Luke Wilson, Regina King, Sally Field/ Parîngul

PIATRA NEAMŢ

- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

REŞIŢA

- **Lara Croft Tomb Raider: Leagănul vieţii**, SUA, 2003. Regia: Jan de Bont. Cu: Angelina Jolie, Chris Barrie, Djimon Hounsou, Gerard Butler/ Dacia

ROMAN

- **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

SLATINA

- **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Gothika**, SUA, 2003. PRE-

MIERĂ. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ Capitol

▮ **Stewardesa**, SUA, 2003. Regia: Bruno Barreto. Cu: Gwyneth Paltrow, Candice Bergen, Christina Applegate, Kelly Preston, Mark Ruffalo, Mike Myers, Rob Lowe/ Timiş

▮ **Spider**, SUA, 2002. Regia: David Cronenberg. Cu: Ralph Fiennes, Gabriel Byrne, Miranda Richardson/ Studio

TÎRGU JIU

▮ **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski. Cu: Keanu Reeves, Carrie-Anne Moss, Laurence Fishburne, Harold Perrineau Jr., Hugo Weaving, Jada Pinkett Smith, Matt McColm, Monica Bellucci/ Victoria

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

▮ 14 ian., ora 18.30 – **Aida** de Giuseppe Verdi

▮ 15 ian., ora 18.30 – **Romeo şi Julieta** de Serghei Prokofiev

▮ 16 ian., ora 18.30 – **Don Giovanni** de W.A. Mozart

▮ 17 ian., ora 18.30 – **Traviata** de Giuseppe Verdi

▮ 18 ian., ora 11.00 – **Spărgătorul de nuci**

TEATRUL NAŢIONAL DE OPERETĂ „ION DACIAN“

▮ 15 ian., ora 10.00 – **Frumoasa din Pădurea adormită**, musical pentru copii de Silvia Kerim şi Marius Ţeicu

CENTRUL CEH

▮ 15 ian., ora 18.30 – **Interferenţe**, spectacol de dans şi muzică contemporană. Solişti: Liliana Iorgulescu şi Răzvan Mazilu (dansatori); Mihaela Vosganian (percuţii). Coregrafia şi regia: Liliana Iorgulescu. Muzica: Mihaela Stănculescu-Vosganian

CLUBUL PROMETHEUS

▮ 15 ian., ora 20.00 – **Ciudat imobil!** de Jacques Prevert, spectacol de poezie şi muzică. Cu: Cerasela Iosifescu, Andrei Kivu (violoncel, percuţie) şi Irinel Anghel (khaen, electronics)

BRAŞOV

OPERĂ

▮ 15 ian., ora 11.00 – **Hänsel şi Gretel** de E. Humperdinck. Regia: Mugur Curelaru. Cu: Lăcrămioara Schuller, Sonia Hazarian, Nicoleta Chirilă, Alina Barbu, Cristina Roşu, Doina Curelaru, Mugur Curelaru, Nora Vlad

TEATRUL DRAMATIC

▮ 17 ian., ora 19.00 – **Traviata** de G. Verdi. Regia: George Tăbăcaru. Dirijor: Traian Ichim. Cu: Valentina Mărgăraş, Marius Manea, Valentin Marele, Asineta Răducan, Sonia Hazarian, Mihai Irimia, Cristian Fieraru, Alexandru Petrescu, Dan Popescu, Dan Ionescu, Paul Tomescu

CONSTANŢA

TEATRUL OVIDIUS

▮ 15 ian., orele 10.00-13.00 – spectacol dedicat sărbătoririi poetului Mihai Eminescu, susţinut de elevii Liceului „Mihai Eminescu“

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ

▮ 14 ian., ora 18.30 – Gală de operă Johann Strauss. Conducerea muzicală: Leonard Dumitru. Regia: Anda Tăbăcaru Hogea. Solişti: Cristina Simionescu Sandu, Cosmin Marcovici, George Cojocaru, Mihaela Grăjdeanu, Ciprian Marele, Irina Scafaru, Adrian Ionescu, Maria Macsim Grierosu, Constantin Cristea, Simona Titieanu. Solişti balet: Sergiu Cotorobai, Lăcrămioara Proca, Laura Dobrin. Participă: orchestra şi corul Operei

▮ 18 ian., ora 18.30 – **Nunta lui Figaro** de W.A. Mozart. Conducerea muzicală: Corneliu Calistru. Regia: Dimitrie Tăbăcaru. Solişti: Gabriel Gheorghiţă, Adriana Mesteş, Mihaela Grăjdeanu, Octavian Dumitru, Octav Ambrozie, Daniel Groza, Maria Macsim-Grierosu, Ştefan David, Lăcrămioara Maria Hrubaru Roată, Liviu Muntean

TIMIŞOARA

TEATRUL NAŢIONAL

▮ 15 ian., ora 19.00 – **De vorbă cu Eminescu**, spectacol de muzică şi poezie. Participă: Florina Cercel, Olga Bucătaru, Marius Bodochi şi corala „Sursum Corda“. Dirijor: Diodor Nicoară

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

▮ 14 ian., ora 19.00 – Sala mică – **concert** susţinut de Trio Mozaic: Oana Spânu-Vişenescu (vioară, violă), Emil Vişenescu (clarinet), Diana Spânu (pian). Participă actorii: Irina Scutariu, Adriana Drăguţ, Octavian Jighirău, Eduard Jighirău. În program lucrări de: **Bach**, **Mozart**, **Saint-Saëns**, **Milhaud**, **Stravinski**

▮ 15, 16 ian., ora 9.00 – **concert**. Dirijor: Eno Koço. Solistă: Anda Petrovici. În program lucrări de: **Şostakovici**, **Kabalevski**, **Mihnea Brumariu**, **Ceaikovski**

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE

▮ 18 ian., ora 18.00 – **De la Gershwin la Sting**, concert extraordinar de jazz şi blues susţinut de Big Band-ul Radio împreună cu Bega Blues Band (Timişoara). Dirijor: Ionel Tudor. Invitaţi: Mirela Zafiri, Mircea Bunea, Istvan Gyarfas (Ungaria). Prezentator: Alexandru Şipa. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Cultural al Republicii Ungaria din Bucureşti

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU“

▮ 14 ian., ora 18.00 – Aulă – **recital** de vioară solo susţinut de Cristina Lixandru. În program lucrări de: **Bach**, **Enescu**, **Ysaye**, **Kreisler**, **Garnett**

▮ 19 ian., ora 18.00 – Aulă – medalion aniversar: **Compozitorul şi profesorul Dragoş Alexandrescu la 80 de ani**. Prezintă: Luminiţa Vartolomei, Sorina Goia, Loredana Baltazar, Ştefan Niculescu. Solist: Andrei Tănăsescu (pian). Participă: Corul „Sfîntul Gheorghe“ al Universităţii Naţionale de Muzică din Bucureşti. Dirijor: Gabriel Popescu; Corul „Te Deum Laudamus“. Dirijor: Dan Mihai Goia

PALATUL ŞUŢU

▮ 14 ian., ora 18.00 – **După un secol de art nouveau**, recital de pian susţinut de absolvenţi şi studenţi ai Universităţii Naţionale de Muzică din Bucureşti. Solişti: Valentina Ionescu, Alin Ionescu, Răzvan Dragnea. În program lucrări de: **Ravel**, **Mihail Jora**, **Prokofiev**. Concert susţinut în cadrul Stagiunii muzicale „Iosif Sava“ a Fundaţiei ACCUMM

IAŞI

FILARMONICA DE STAT

▮ 13 ian., ora 19.00 – **recital** susţinut de Gernot Winischhofer (Austria) – vioară şi Andreas Henkel (Germania) – pian. În program lucrări de: **Beethoven**, **Brahms**, **Paganini**, **Pablo de Sarasate**, **Fritz Kreisler (G. Pugnani)**

▮ 16 ian., ora 19.00 – **concert** simfonic. Dirjor: Vincenzo Mariozzi (Italia). Solişti: Alessandro De Luca (Italia) – pian şi Gernot Winischhofer (Austria) – vioară. În program lucrări de: **Mozart**, **Beethoven**

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

CERCUL MILITAR NAŢIONAL

▮ 15 ian., ora 17.15 – Sala de cinema – în cadrul programului cultural „Cercul Militar Naţional – instituţia din inima cetăţii“, **conferinţa** cu tema **Palatul Cercului Militar Naţional – de la proiect la edificiu**. Prezintă: Petre Otu. Eveniment urmat de difuzarea filmului **Gosford Park**, SUA, 2001

COLOCVIU

COLEGIUL NOUA EUROPĂ

▮ 17 ian., orele 10.00-13.30 şi 15.00-18.00 – Sala de conferinţe – **colocviul** internaţional cu tema **Les cultes des saints souverains et des saints guerriers et l'ideologie du pouvoir dans les pays orthodoxes et en Europe Centrale/ The Cults of Saint Rulers and Saint Warriors and the Ideology of Power in the Orthodox and Central European Countries**. Participă: Elka Bakalova, Ivan Biliarsky, Bosko Bojovic, Ovidiu Cristea, Marcello Garzaniti, Petre Guran, Ioana Iancovescu, Marina Miladinov, Radu Păun, Andrei Pippidi, Angela Tarantino, Tudor Teoteoi

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – expoziţie de grup a artiştilor Filialei din Iaşi, **pictură** şi **sculptură**, pînă în 17 ian./ Dumitru Gorzo şi Suzana Dan, **pictură**, 19-31 ian. Vernisaj: 19 ian., ora 18.00

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Parter – Titularizări membri U.A.P., **artă decorativă**, pînă în 21 ian.

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – Primiri în U.A.P., **artă decorativă**, pînă în 20 ian.

GALERIA ORIZONT (Bdul Nicolae Bălcescu Nr. 23A, tel: 315.89.17) – *Desene la Orizont*, Luminiţa Mihai, Răzvan Mican, Gili Mocanu, Roman Tolici, **pictură**, pînă în 18 ian. Curator: Oana Tănase

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Vasile Rata, **pictură**, pînă în 19 ian./ Florica Prevenda, **pictură**, 19 ian.-2 febr.

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – *Spectacol*, Maria Oteteleşanu, **scenografie**, pînă în 26 ian.

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – *Relaţionări*, Bogdana Contraş, **pictură**, pînă în 28 ian. Vernisaj: 14 ian., ora 18.00

GALERIA NOUĂ (Str. Academiei Nr. 15, tel: 313.51.11) – *Human Interaction*, Irina Botea, pînă în 17 ian.

GALERIA ARTIS – *Calea*, Adriana Boerescu, **pictură**, 19-31 ian. Vernisaj: 19 ian., ora 18.30

GALERIA ANTICARIAT CURTEA VECHE (Str. Franceză Nr. 54) – *Memoria absidei – Inscripţii*, Marin Gherasim, **pictură**, 16 ian.-16 febr.

GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84, tel.: 208.22.22) – Paul Neagu, **pictură**, **serigrafie**, **sculptură**, pînă în martie

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Scene din teatrul românesc*, Sorin Radu, **fotografie**

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (tel: 313.30.30) – Corp Ştirbei, Galeria Naţională – *Grafica modernistă în România anilor 1930-1940*, pînă în martie/ Corp Ştirbei – Viorel Mărginean, **pictură**, **desen**, **obiect**, pînă în 31 ian./ Corp Kretzulescu – Alexandru Ciucurencu, **pictură**, pînă la sfîrşitului lunii ian.

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ CONTEMPORANĂ (KALINDERU MEDIALAB) – *Emotional architecture*, Călin Dan, pînă în 24 ian.

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1) – *Grafică poloneză contemporană*, expoziţie cu lucrări aparţinînd profesorilor şi studenţilor Academiei de Arte Frumoase din Varşovia, pînă în 15 ian./ *In memoriam Mihai Tofan – un scenograf pentru o ţară*, **scenografie**, pînă în februarie

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 12) – *Marea Unire – 1918*, **obiecte de patrimoniu**, pînă în 15 ian.

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.96.52) – *Poetica Magna – Nichita Stănescu*, **expoziţie documentară** (fotografii, manuscrise, documente inedite, obiecte), pînă în 19 ian./ Rotondă – *Singur printre poeţi*, Octavian Onea, **grafică**, 14-19 ian. Vernisaj: 14 ian., ora 16.00

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Icoana Naşterii – Naşterea Icoanei*, expoziţie de grup, pînă în luna aprilie

BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ NAŢIONALĂ „I.C. PETRESCU“ (Str. Zalomit Nr. 12) – *In memoriam dr. Ionel Zeana*, **expoziţie-document** (cărţi, reviste, comunicări, manuscrise, scrisori, documente). Eveniment organizat în cadrul colocviilor „Şcoala de la Sfinţii Apostoli“. Vernisaj: 15 ian., ora 10.00/ *Flori din grădina inimii – Ionel Zeana*, **pictură**. Eveniment organizat în cadrul colocviilor „Şcoala de la Sfinţii Apostoli“. Vernisaj: 16 ian., ora 10.00

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Sala foaier – *Aquarium*, Octavian Untilă, **pictură**, pînă în 18 ian./ Sala Rondă – Constantin Boerescu, **pictură**, pînă în 18 ian./ Galeria artelor – *Terorism versus Libertate*, **fotografie**, pînă 18 ian. Eveniment organizat de Ministerul de Externe, Asociaţia „George C. Marshall“, Ministerul Apărării Naţionale şi revista **Diplomat News**/ foaierul Sălii Maure – expoziţie de **numismatică** dedicată naşterii poetului Mihai Eminescu, pînă în 17 ian.

CLUBUL PROMETHEUS (Piaţa Naţiunile Unite Nr. 3-5, tel: 336.66.38) – *Tensiune şi Smerenie*, Ionel Iştoc, **sculptură** şi **desen**. Vernisaj: 13 ian., ora 18.00

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Anuala artiştilor plastici băcăuani, pînă în 15 ian.

BISTRIŢA

GALERIILE DE ARTĂ (Piaţa Centrală Nr. 24) – *Horia Bernea* în colecţia dr. Sorin Costina, pînă în 25 ian. Curator: Oliv Mircea

IAŞI

PALATUL CULTURII – Sala „H. Coandă“ – *Trasee ale memoriei*, expoziţie ce prezintă biografii şi amintiri ale unor „tineri“ din Germania, Franţa, România, Grecia, Italia, Olanda, Rusia şi Suedia despre anii celui de-al II-lea Război Mondial. Eveniment organizat de Centrul Cultural Francez şi Centrul Cultural German Iaşi

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – expoziţie de grup a artiştilor membri ai filialei din Piatra Neamţ, pînă în 15 ian.

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – Tîrgul anual de artă al filialei U.A.P. Rm. Vîlcea, pînă în 15 ian.

TÎRGOVIŞTE

COMPLEXUL MUZEAL CURTEA DOMNEASCĂ – *Pietonul praghez*, Jirí Vsetecka, **fotografie**, 16-31 ian.

LANSARE

BUCUREŞTI

LIBRĂRIA „DIMITRIE GUSTI“

▮ 13 ian., ora 15.30 – **lansarea** volumului **Sociabilitatea în spaţiul dezvoltării** de Dumitru Sandu, Editura Polirom. Prezintă: Cătălin Zamfir, Septimiu Chelcea, Lazăr Vlăsceanu

SEARĂ CULTURALĂ

BUCUREŞTI

CERCUL MILITAR NAŢIONAL

▮ 15 ian., ora 18.00 – Sala Maură – **Dor de Eminescu**, seară de muzică şi poezie prilejuită de aniversarea naşterii poetului Mihai Eminescu. Participă: Adrian Pintea, Tatiana Stepa, ansamblul artistic de copii „Andantino“ al Cercului Militar Naţional

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI

▮ 14 ian., ora 17.00 – Salonul Cerchez – seară muzeală dedicată poetului Mihai Eminescu. În program: recital de poezie din volumul **Donatorul de umbră**. Autor şi interpret: Constantin Popa (actor al Teatrului Naţional din Iaşi)

TV

TVR 2

▮ 18 ian., ora 24.00 – **Remix**, emisiune de documentare muzicală. În această ediţie: **portret Aura Urziceanu** (I)

TVR CULTURAL

▮ 15 ian., ora 24.00 – **Pop cultura**: **Nomen est Omen** (muzică medievală)

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

Ochiul lui Ciucurencu

DAN HĂULICĂ

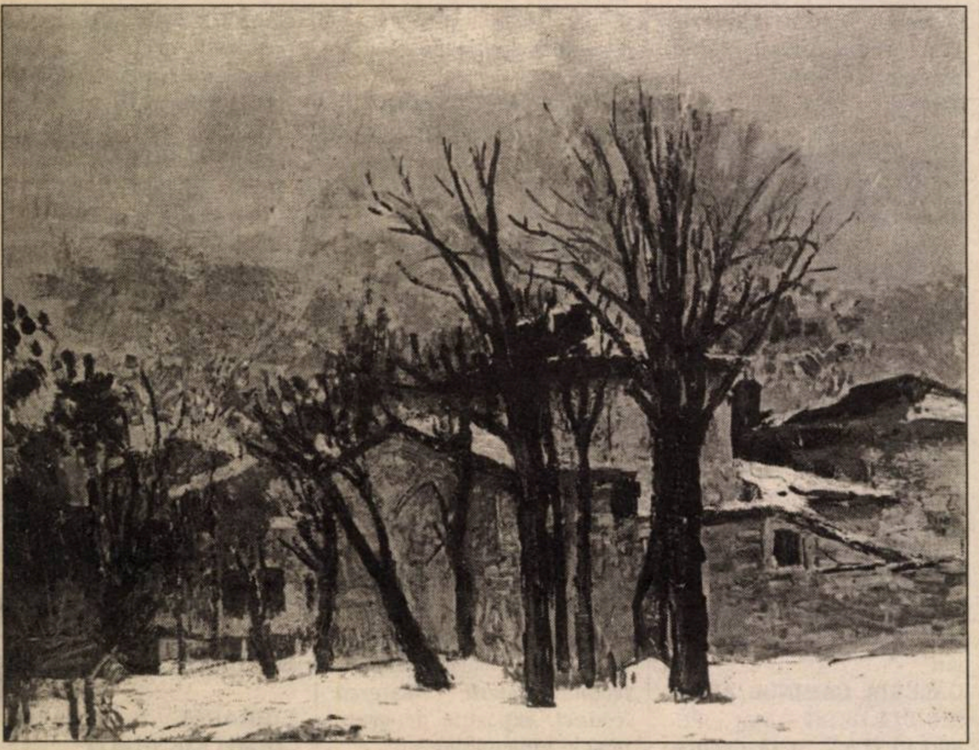

Peisaj cu zăpadă, 1956

Sînt aniversări ce n-au nevoie de gesticulaţii retorice, de elogii convenite, în jurul unor personaje impozant statufiate. Alexandru Ciucurencu ne dă prilejul de a rămîne, cînd îl evocăm, în firescul pe care-l induce o creativitate fără apărare, acută, consumptivă, departe de orice stilizare emfatică. N-avea timp să-şi amenajeze puneri în scenă avantajoase, la Institut i se întîmpla să vină, la orele de corectură, cu urme de vopsea pe mîini, să poarte astfel, neştearsă, amprenta trudei lui adevărate. În atelier, nu bluza de *rapin*, în tradiţie provocator elegantă, ci mai degrabă, ingrat, şorţul de muncitor simboliza statornicia opţiunii lui profesionale. O ambianţă ce nu se lăsa parazitată de apetituri sumptuare – blînd tonică –, îmi amintesc, o ţesătură de Bukhara îi însoţea privirea ca un memento cordial, nu ca o piesă care să-şi exhibe ambiţii de recuzită. Obiectele nu trebuiau să-i zălogească nicicum libertatea, în ciuda unui gust sigur – din Grecia îmi adusese, dăruind-o sobru, detaşat, o replică a faimosului vas de la Vaphio. Fără afectare, şi nu din tentaţia vreunui pauperism plebeu, Ciucurencu ar fi putut spune, asemenea lui Bonnard, „mon seul luxe c'est ma peinture“.

Dar ce fastuoasă risipă de bogăţii care exaltă, aşternute pe cîte un carton precar, adesea dublîndu-se şi pe verso cu începuturi de pictură, intempestiv abandonate! Ce ochi semeţ, de prinţ al văzului, la acest vlăstar dintr-o lume năpăstuită, salahorind întîi umil, istovitor, ca să-şi încropească mijloacele izbăvirii către lumină! Ca într-un episod din **O mie şi una de nopţi**, tînărului naiv i se fură întreaga agoniseală, a lui şi a alor săi, cu care pornise la drum să se şcolească. Astfel despuiat, de haine, de bani, se întoarce la Tulcea, îşi reia fără crîcnire robota, spre a-şi încerca încă o dată norocul. Şi tot ca în poveştile orientale, revanşa destinului se va dovedi mirifică, dezvelindu-i, peste ani, punţi nebănuite către cupole cristaline şi acoperişuri de peruzea, pe care penelul său va căpăta puterea să le înalţe din cărămidării sordide, din margini de crîng oarecare şi din întinderi fără accidente. Ceea ce n-ar fi decît leneşă insignifianţă în priveliştea înconjurătoare capătă, printr-însul, certitudinea aunei tresăriri care incită. Cum despre Picasso, în chip metaforic, s-a spus că reprezintă vitamina P. a picturii, şi despre instrumentul său operator un critic sagace, Roland Penrose, a putut scrie un text stupefiant, **Ochiul lui Picasso**, celebrînd aţintirea sumbră, magic aruncată de el peste lume, aidoma Spaniolului îmi pare că artistul nostru, deşi pornind de la realităţi cu totul altele, a avut, în cuprinsul ce i-a fost propriu, o căutătură capabilă să despice franc şi să purifice salubru. Adînc şi pătrunzător, ochiul lui Ciucurencu a însemnat un dar magnific pe care, într-un secol încercat, natura l-a făcut culturii noastre.

Sub impulsul lui hotărît s-a produs eliberarea culorii care, pentru decenii, ne-a deschis drumuri noi, scuturate de acea crasă murdărie, inept academică, în care voise a ne zidi realismul socialist: cu ferestrele atelierelor obturate, la Belle-Arte, cu modelele pentru nud unse pe trup ca să lucească vulgar, după ucazul cîte unui consilier sovietic! Resimt mereu, ca unul din motivele de mîndrie ale vieţii mele, momentul cînd meşterul mi-a încredinţat misiunea de a contribui la această asanare: cînd mi-a cerut o analiză dreaptă, curajoasă, a situaţiei generale, în faţa Secţiei de pictură, prin 1963, pe care am întreprins-o împreună cu Dan Grigorescu, contrariind judecăţile jalnic complezente şi arbitrariul bine cimentat al citărilor respectuoase, în ordine protocolară. Şi port mereu proaspătă, în inimă, emoţia de a-i fi stat alături, chemat de el, deşi prea tînăr pentru mentalitatea vremii, să oficiez vernisajul expoziţiei sale de răscruce, din 1964, la Sala Dalles.

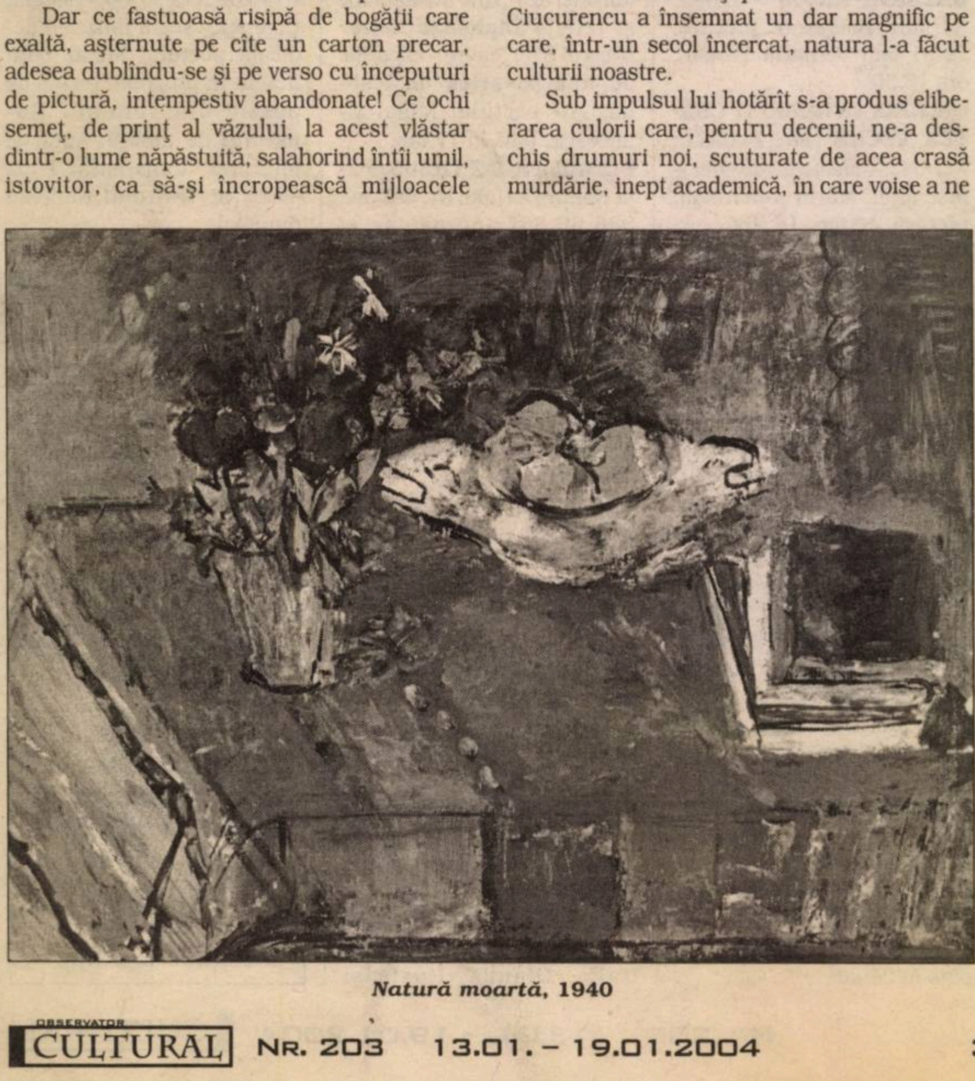

Natură moartă, 1940

Dar dincolo de ecoul unor atare evenimente, cu impact în emancipările irezistibile caracterizînd creaţia noastră, exemplul lui Ciucurencu era apt să declanşeze constant, aproape cotidian, reflexe de bună apărare la atingerile ce ne înjoseau percepţia artistică. Cugetul îmi păstrează, curios, din acei ani, o experienţă de neuitat, cu ocazia unui juriu în care ne-am aflat împreună: o expoziţie eclectică, de tip salon oficial, o disparitate unde excelentul se putea învecina cu deplorabilul. Prin faţa noastră se perindau nu puţine compoziţii hiperdimensionate, greoaie, plate, înaintînd ca într-un ceremonial ameninţător, cîte doi laboranţi cărau înspre noi povara lor inutilă. Cu o căutătură vulturească, de la 20 sau 30 de metri, Ciucurencu îşi dădea seama de ceea ce urmează. Cînd detecta la orizont vreo muşama infamă, închidea brusc ochii, se retrăgea în sine, ca un resort eficient, punînd în mişcare o profilaxie care să-i scutească văzul de contagiuni imunde. O făcea pentru sine, dar a făcut-o şi pentru noi toţi – de-a lungul anilor răvăşiţi de atingeri care năclăiau vederea şi sufletul.

Ani grei, străbătuţi fără facondă orgolioasă. Îndrăzneţ la şevalet, dar timid dacă avea de primit elogii, devotîndu-se necontenit artei lui, cu o modestie infailibilă, Ciucurencu nu-şi îngăduia nici o suficienţă cînd declara: „E grea pictura!“. Mai mult decît un simplu suspin, era aproape un reproş pe care şi-l adresa lui însuşi.

Dificultatea, de pildă, a ştiut s-o apuce cu mîini robuste, ca să coboare din cerul alegoriilor **Libertatea călăuzind poporul**; răspunsul său superb la capodopera lui Delacroix, cunoscutul tablou avînd-o în centru pe Ana Ipătescu, defineşte ce poate fi pictura care asumă istoria fără dogmatism şi ostentaţie, fără a se împotmoli în literaturizări factice. Eroina nu-şi agită braţele – dincolo de convenţii gesticulatorii, apelul ei răsare puternic, din forţa unui zid compact de trupuri aspre; şi mai ales din vehemenţa însăşi a culorii, din ireductibilul picturii. Expresiv în celula ei ultimă, scutit de psihologism bastard, conţinutul simbolic se menţine la Ciucurencu într-un fel activ de a înţelege pictura; în bucuria insolită şi intensă cu care artistul îşi mînuieşte uneltele. E aici, bunăoară în gloria de roşuri stagnante a compoziţiei despre 1 Mai, altceva decît o explozie temperamentală. Bucuria a încorporat deciziunea geometrică laolaltă cu ardenţa, ea se dublează astfel în ciclul de naturi moarte şi peisaje, definitoriu pentru ultima fază a maestrului.

Arta lui, niciodată crispată, ştiuse neabătut să-şi acorde graţia surîsului, a unei spontaneităţi ce face cordială meseria, oricît de autoritar stăpînită. Apropierea de un înaintaş ca Luchian, pe care Ciucurencu mi-l lăuda tot mai des în anii săi din urmă, rezumă o ambiţie de artă ingenuă şi esenţială, vizînd concentrat primordialul, stratul irecuzabil de sensibilitate, la care pictorul rîvnea, în emulaţie cu secretul ceramicii ţărăneşti. Despre Luchian, un exeget penetrant, Jacques Lassaigne, scria că izbuteşte să urce motivele cele mai comune – o căpiţă de fîn, un arbore, o moară – înspre forţa inocentă a mitului. Sînt valori,

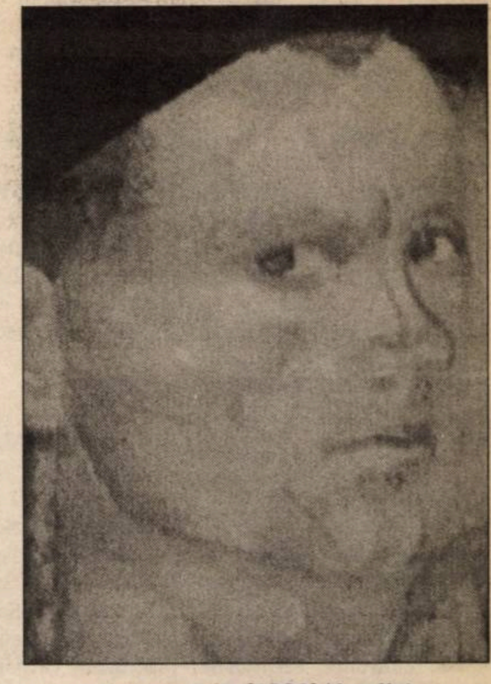

Autoportret, [1932] (detaliu)

tocmai – miticul, feericul –, ce intră în orizontul de imaginar al lui Ciucurencu, în ultimii săi ani de creaţie: şi aceasta, într-o perioadă în care, concomitent, în dialog cu Klee, el încerca să dăruie picturii fundamente de secretă constructivitate. Încă o dovadă că surîsul culorii care cîntă nu însemna, pentru Ciucurencu, un derivativ lesnicios, străin de inerenţa gîndului şi a plenitudinii umane.

La centenarul meşterului, pe care am reuşit a-l înscrie în lista aniversărilor sărbătorite internaţional, asumate de UNESCO, să ne rostim încă o dată recunoştinţa faţă de căldura vitală a lirismului său, în acelaşi timp senzual şi nobil. Tandreţea acestei ofrande merită să ne însoţească perpetuu, ca şi echilibrul somptuos sugerat de unul din tablourile lui paradigmatice, prezente aici: albastruri şi griuri, mătase irizată, roşu precum un fantastic sînge de rodie; deşteptînd suav o muzică de refrene care se topesc în eterul amintirii: „Voici des fleurs, des branches et des fruits“, murmura un poem de Verlaine. „Et voici mon cœur qui ne bat que pour vous!“

Retrospectivă Alexandru Ciucurencu, Muzeul Naţional de Artă al României, Bucureşti

Radio Europa Liberă

Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise de Mix FM Bucureşti (100,6 FM) şi de numeroase posturi afiliate din ţară, iar în Republica Moldova de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE RADIO LIBERTY

Corect, responsabil şi la timp!

NR.204
OBSERVATOR
CULTURAL
20.01.-26.01.2004
Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

Convertire electorală: de la xenofobie la „filo-semitism“

Despre angajarea politică de tinereţe a lui Mircea Eliade

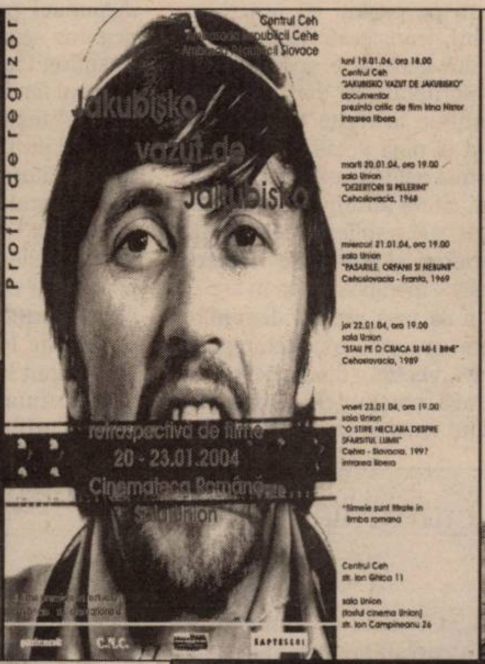

Profil de regizor

Centrul Ceh
Ambasada Republicii Cehe
Ambasada Republicii Slovace

Jakubisko
vazut de
Jakubisko

retrospectiva de filme
20 - 23.01.2004
Cinemateca Română
sala Union

luni 19.01.04, ora 18.00
Centrul Ceh
"JAKUBISKO VAZUT DE JAKUBISKO"
documentar
prezinta critic de film Irina Nistor
intrarea libera

marti 20.01.04, ora 19.00
sala Union
"DEZERTORI SI PELERINI"
Cehoslovacia, 1968

miercuri 21.01.04, ora 19.00
sala Union
"PASARILE, ORFANII SI NEBUNII"
Cehoslovacia - Franta, 1969

joi 22.01.04, ora 19.00
sala Union
"STAU PE O CRACA SI MI-E BINE"
Cehoslovacia, 1989

vineri 23.01.04, ora 19.00
sala Union
"O STIRE NECLARA DESPRE SFARSITUL LUMII"
Cehia - Slovacia, 1997
intrarea libera

*filmele sunt titrate in limba romana

Centrul Ceh
str. Ion Ghica 11

sala Union
(fostul cinema Union)
str. Ion Campineanu 26

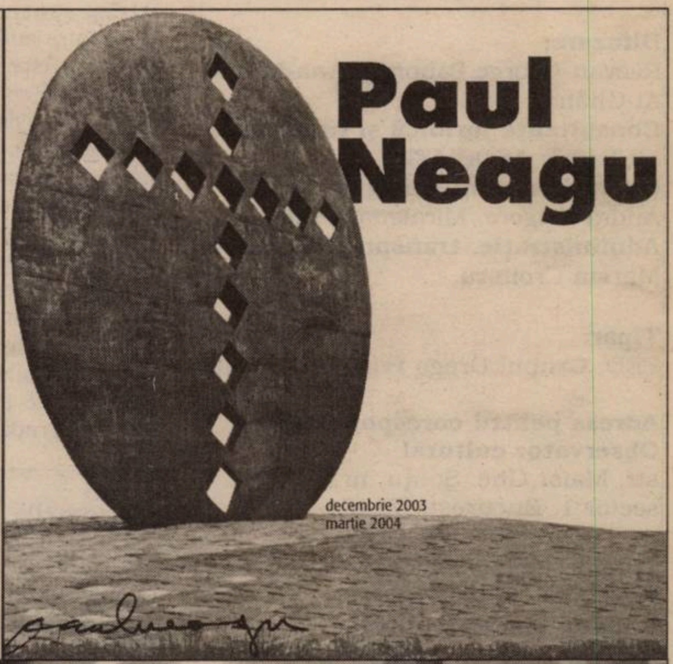

In memoriam Pavel Câmpeanu ▮ Făurirea supraomului: inteligheanţia şi tentaţia extremei ▮ Ce se mai întîmplă în provincia pedagogică ▮ Un spectacol de Geanina Cărbunariu la Teatrul ACT ▮ Filme în topuri ▮ Profil de regizor ceh: Juraj Jakubisko ▮ Expoziţie Paul Neagu la Bucureşti ▮ Muzică: la început de an; *Oedip* de Enescu aplaudat la Viena ▮ O nouă antologie de teorie lingvistică ▮ Interviu cu Miruna Runcan

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul IV, Nr. 204, 20.01. – 26.01.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@hotmail.com
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu, Ana-Maria
Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
str. Maior Ghe. Şonţu, nr. 8,
sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail: blefter@hotmail.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

Observator cultural apare
cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Noua **Dilemă veche**

Joia trecută, pe 15 ianuarie, a fost lansată noua **Dilemă veche**, continuarea „fugară“ a cunoscutei **Dileme**. Aşa cum am informat în numerele noastre precedente, redacţia a „divorţat“ în decembrie de instituţia editoare a revistei, Fundaţia Culturală Română, preschimbată de curînd în Institutul Cultural Român. Realizatorii săptămînalului s-au retras *in corpore* şi au fondat **Dilema veche**, de astă dată sub egida Fundaţiei lui Mircea Dinescu, devenit principal finanţator. În acest fel, bugetarii de ieri intră azi pe piaţa liberă – şi dură! – a publicaţiilor independente.

Lansarea **Dilemei vechi** a fost găzduită de cea de-a doua Librărie bucureşteană Cărtureşti, de pe Bulevardul Magheru, alături de Cinematograful Patria. Nu ştim – dar bănuim! – ce s-a spus în „spiciurile“ inaugurale, întrucît, deşi redacţia noastră a deplasat la faţa locului o delegaţie de susţinere, n-am putut pătrunde în încăperea respectivă. În compensaţie, celelalte săli ale librăriei au funcţionat ca saloane cultural-mondene, bine populate, întregul stabiliment fiind aglomerat de numeroşii colaboratori ai **Dilemei** (cea – da! – ...veche!), dar şi de alte personalităţi culturale, scriitori, ziarişti. S-a servit vin fiert în faţa intrării, pe trotuar, la foc de lemne, şi – fireşte – s-a distribuit revista cea **veche**/nouă.

Aceeaşi redacţie, aceiaşi colaboratori, aceeaşi structură pe pagini, cu unele „rocade“ între autori, transferaţi dintr-o parte într-alta. Aspectul general e aproape neschimbat, în conformitate cu dorinţa redactorilor de a continua în regim independent ceea ce au făcut şi pînă acum. Cîteva mici modificări pe prima pagină: au apărut acolo, sub frontispiciu, cîteva anunţuri din sumar, asemănătoare cu cele publicate pe coperţile colegelor **Contrafort** şi **România literară**, iar titlul e – fireşte – modificat, însă în aşa fel încît în evidenţă să iasă vechea denumire, culeasă cu litere „groase“, completarea cea nouă – şi anume **...veche**! – fiind discretă, cu „subţiri“. Pe lîngă obişnuitele rubrici ale **Dilemei**, grupajul tematic al acestui număr de relansare e consacrat chiar evenimentului, mai exact conflictului din interiorul Fundaţiei Culturale Române. E vorba – de fapt – despre corespondenţa polemică dintre echipa revistei şi preşedintele FCR/ICR, Augustin Buzura, datînd din luna septembrie a anului trecut: o scrisoare a redacţiei, răspunsul preşedintelui şi răspunsurile la răspuns semnate de către Mircea Vasilescu şi Andrei Pleşu, actualul redactor-şef şi directorul fondator ai **Dilemei**. Nu e de mirare – citind textele – de ce echipa redacţională n-a mai putut colabora cu conducerea instituţiei editoare; o „dilemă“ rămîne doar minunea prelungirii pînă în decembrie a „coabitării“!

DILEMAVECHE
La dileme vechi, tot noi!

La (re)lansarea **Dilemei vechi** au fost prezenţi şi cîţiva politicieni, exclusiv din actuala opoziţie. N-a fost de faţă „echidistantul“ preşedinte Ion Iliescu, anunţat – însă – ca participant la festivitatea de lansare publică a Institutului Cultural Român, astăzi, marţi 20 ianuarie...

Agenda culturală

Premieră la Teatrul de Comedie. Vineri 23 ianuarie va avea loc la Teatrul de Comedie din Bucureşti premiera spectacolului **Marlene** de Pam Gems, în regia Cătălinei Buzoianu

Dublu eveniment la GDS. Joi 22 ianuarie va avea loc la sediul Grupului pentru Dialog Social dezbaterea cu tema **(In)dependenţa presei în anul electoral 2004**, precedată de festivitate de decernare a Premiului GDS pe anul 2003

(Agenda completă în paginile 28-31)

Pe scurt

Premiile de poezie „Mihai Eminescu“ pe 2003. Un juriu format din Nicolae Manolescu, Mircea Martin, Cornel Ungureanu, Ion Pop şi Al. Călinescu a hotărît ca Premiul Naţional de Poezie „Mihai Eminescu“ pe anul 2003 să fie acordat poetei Angela Marinescu. Nominalizaţii din acest an au fost Gabriela Melinescu, Cristian Simionescu, Ion Mircea, Nicolae Prelipceanu şi cîştigătoarea trofeului. Un alt juriu alcătuit din Nicolae Manolescu, Al. Cistelecan, Mircea A. Diaconu, Ioan Holban şi Vasile Spiridon a acordat Premiul Naţional „Mihai Eminescu“ pentru debut editorial pe anul 2003 lui Claudiu Komartin şi Dan Coman, aleşi dintr-o listă de nominalizări pe care au mai figurat nume ca Ştefan Manasia, Alexandru Bîcu-Colfescu şi Daniel D. Marin. La Botoşani, ca de obicei, festivităţi... „festiviste“! Totodată, din acest an se va acorda o bursă unui tînăr cercetător în domeniul operei eminesciene. Propunerea a fost făcută anul trecut de către Nicolae Manolescu. Anul acesta, bursa a fost cîştigată de Iulian Costache, autor al unei teze de doctorat încă nepublicate despre constituirea mitului eminescian.

Conferinţă despre naţionalism în fosta Iugoslavie. Institutul Român pentru Istorie Recentă în colaborare cu Institutul de Cercetări Politice din cadrul Facultăţii de Ştiinţe Politice a Universităţii Bucureşti au organizat miercuri 14 ianuarie, la sediul IRIR din Strada Matei Voievod, o conferinţă a profesorului Florian Bieber de la Universitatea din Viena: **Naţionalism, etnicitate şi destrămarea Iugoslaviei**. Specialist în politologie, Bieber este autorul mai multor lucrări despre relaţiile interetnice în Bosnia, Serbia, Muntenegru şi Kosovo. Este – totodată – fondatorul şi editorul celei mai populare liste de discuţii din zona Balcanilor, ***Balkan Academic News***.

Film documentar despre *Odiseea 2001*. Ieri, în Sala Multimedia a sediului Ministerului Culturii şi Cultelor din Şoseaua Kiseleff, publicul şi reprezentanţii mass-media au fost invitaţi de către ministrul Răzvan Theodorescu la vizionarea proiecţiei filmului documentar **Odisée 2001** realizat de directorul Teatrului Toursky din Marsilia, Richard Martin. Filmul are la bază un amplu şi cunoscut proiect internaţional al regizoarei Cătălina Buzoianu.

Spectacolul **Odiseea** a fost itinerat în mai multe ţări europene, cu participarea unor actori de diferite naţionalităţi... Despre acest mega-proiect regizoral am relatat şi noi la începuturile sale, în 2001.

Precizări de la Teatrul ACT

Ca urmare a apariţiei în presă a doua ştiri (**Academia Caţavencu** Nr. 50 din 16-22 decembrie 2003 şi **Jurnalul naţional** din 14 ianuarie 2004) livrate drept descoperiri de senzaţie şi izbînzi jurnalistice de mare anvergură, Teatrul ACT doreşte să facă următoarele precizări:

1. Da, Teatrul ACT percepe o chirie per reprezentaţie de la fiecare trupă care doreşte să evolueze pe scena din Calea Victoriei Nr. 126, pentru acele producţii care nu aparţin Teatrului ACT. Această chirie se percepe de peste cinci ani de cînd funcţionează acest spaţiu. Se pare că veştile bune circulă greu.

2. Sprijinirea actului cultural independent nu se confundă cu actele de binefacere sau cu pomana. Plata unei chirii pentru utilizarea spaţiului în care vrei să te produci din proprie iniţiativă este o noţiune elementară de *management* cultural, funcţională în Europa civilizată la care visăm, şi tot atît de firească precum cumpărarea unui bilet de autobuz.

3. Marcel Iureş nu e nici finanţatorul Teatrului ACT şi nici Moş Crăciun al teatrului independent.

4. Teatrul ACT nu este „afacerea“ lui Marcel Iureş (o afacere e menită să-ţi aducă profit), ci o instituţie culturală independentă care subzistă, în ciuda „cruntei economii de piaţă“, prin bunăvoinţa sponsorilor şi a partenerilor.

5. Nu sîntem în măsură să apreciem ce ar zice colegii Nicole Kidman şi Tom Cruise, dar probabil că ar fi uimiţi de costul scăzut al chiriei.

6. Cariera cinematografică şi „pretenţiile financiare“ ale lui Marcel Iureş nu se confundă cu mersul instituţiei culturale care este Teatrul ACT.

7. Ar fi fost decent ca informaţia referitoare la plata unei chirii pentru utilizarea spaţiului din Calea Victoriei, 126 să fie verificată direct la sursă, aşa cum presupune Codul Deontologic al Ziaristului, Art. 2. S-ar fi putut afla de ce se plăteşte o chirie, ce valoare are şi alte asemenea detalii care poate că ar fi desumflat aparentul senzaţional din spatele celor două ştiri.

8. Ambele ştiri pleacă de la o prezumţie tristă şi periculoasă conform căreia artistul, cel tînăr cu precădere, trebuie să fie sărac, eventual prost îmbrăcat şi probabil veşnic înfometat. E o imagine asupra artistului (sau a intelectualului) pe care mulţi, complăcîndu-se, o acceptă ca de la sine înţeleasă, dar pe care Teatrul ACT nu o împărtăşeşte şi nici nu o încurajează.

Am dorit să facem aceste clarificări deoarece am realizat că discernămîntul, facultatea de a deosebi lucrurile între ele, nu este distribuit democratic prin naştere.

Roxana CRIŞAN
director executiv
Teatrul ACT

Sumar

ÎN ACTUALITATE / CONVERTIRE ELECTORALĂ:
DE LA XENOFOBIE LA „FILO-SEMITISM"
Alexandru FLORIAN, Statuia sau democraţia în derivă ▮ 4
Sandra DUNGACIU, Vadim, evreii şi evreii lui Vadim ▮ 4
ÎN DEZBATERE
Roberto SCAGNO, Cîteva consideraţii fundamentale privind angajarea politică a lui Mircea Eliade în România interbelică ▮ 6
DEMÉNY Péter, Necesitatea confesiunii ▮ 8
Marin MARIAN-BĂLAŞA, Vraja florilor şi leul lui Caragiale ▮ 10
STRUCTURI ÎN MIŞCARE
Ion Bogdan LEFTER, Pavel Câmpeanu, sociologul „sub vremi" ▮ 13
STUDII CULTURALE
Florin LOBONŢ, Făurirea supraomului: intelighenţia şi tentaţia extremei ▮ 14
Dumitru UNGUREANU, Un ficţionar de lume nouă ▮ 14
ÎNVĂŢĂMÎNT
Luminiţa MEDEŞAN, Ce se mai întîmplă în provincia pedagogică? ▮ 17
INTERVIU
Miruna RUNCAN, Divanul criticii de teatru (I) ▮ 18
ARTE
TEATRU: **Mihaela MICHAILOV,** *Never say never* ▮ 20
Iulia BLAGA, Stau pe-o cracă. Dar e bine? ▮ 20
FILM: **Mihai CHIRILOV,** Băgate din top ▮ 21
ARTE VIZUALE: **Ileana PINTILIE, Abstract Icons** ▮ 22
Matei STÎRCEA-CRĂCIUN, Pictură, serigrafie, sculptură ▮ 22
Adrian-Silvan IONESCU, Incursiune în moda feminină din ultimii 224 de ani ▮ 23
Gheorghe VIDA, Pictură şi fotografie ▮ 23
MUZICĂ:
Anca FLOREA, La început de an ▮ 24
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
Dan GULEA, Cine mai vine la fotograf ▮ 26
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28
ULTIMA PAGINĂ
Mona MOLDOVEANU, O nouă antologie de teorie lingvistică ▮ 32
RUBRICI
Florin DUMITRESCU, Cultură & consum ▮ 13

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 12-18 IANUARIE

▮ **Povestea Alianţei.** Tribunalul Bucureşti a emis miercuri 14 ianuarie un comunicat în care anunţă că a admis cererea de înregistrare a Alianţei PNL-PD cu denumirea integrală „Alianţa Dreptate şi Adevăr PNL-PD" şi titulatura prescurtată „D.A. PNL-PD". Imediat, preşedintele Asociaţiei revoluţionare „Adevăr şi Dreptate 1989", a anunţat că va contesta această decizie. Purtătorul de cuvînt al Alianţei PNL-PD a declarat în aceeaşi zi că problemele din justiţie ale Alianţei, care încearcă să se înregistreze legal de peste două luni, urmează să fie făcute cunoscute în Parlamentul European, acolo unde grupul liberalilor europeni intenţionează să interpeleze Comisia Europeană pentru nerespectarea pluralismului politic în România. Potrivit declaraţiilor lui Tăriceanu, Grupul liberalilor europeni a cerut PNL să răspundă la un set de şase întrebări privind procedurile de întregistrare a Alianţei. El a menţionat că Partidul European Liberal, Democrat şi Reformist (ELDR) vrea să facă demersurile necesare pe lîngă comisarul-şef pentru extindere, Günter Verheugen, pentru a analiza situaţia blocării înscrierii unui partid.

▮ **Cozmin Guşă s-a împăcat cu Traian Băsescu.** Marţi 13 ianuarie, fostul secretar general al PSD a anunţat, într-o conferinţă de presă în care a stat la dreapta liderului PD, că a devenit membru al Partidului Democrat. El a fost cooptat în conducerea PD după o serie de tratative purtate cu liderii democraţi. Intrarea fostului pesedist în PD a fost primită cu rezerve de PNL, vicepreşedintele Călin Popescu Tăriceanu declarînd că nu s-a pus încă problema intrării lui Guşă în conducerea Alianţei PNL-PD. Preşedintele liberal Theodor Stolojan a refuzat să comenteze intrarea lui Guşă în PD.

▮ **Un candidat surpriză?** Lia Roberts, consul onorific al României în statul Nevada şi lider republican în acelaşi stat, a declarat marţi 13 ianuarie că studiază eventualitatea depunerii candidaturii la preşedinţia României. Ea a refuzat să fie asociată cu vreun partid politic din România, dar a adăugat că este deschisă colaborărilor, dacă programul vreunui partid va coincide cu propriile propuneri.

▮ **Data alegerilor.** Reprezentaţii partidelor, reuniţi în Comisia parlamentară pentru elaborarea legilor electorale, au convenit marţi 13 ianuarie, printr-un protocol, asupra datei de organizare a alegerilor parlamentare şi prezidenţiale. Calendarul electoral al anului se prezintă astfel: 6 iunie, alegeri locale, 28 noiembrie, alegeri parlamentare şi primul tur al alegerilor prezidenţiale, iar pe 12 decembrie, al doilea tur al prezidenţialelor. În Comisie s-a dezbătut şi problema introducerii votului uninominal, susţinută în prezent de Alianţa PNL-PD. Deşi propunerea nu pare a avea şanse de reuşită, cele două partide au anunţat că vor continua să-şi susţină proiectul de vot uninominal mixt în ambele Camere ale Parlamentului.

▮ **Vadim, filosemitul.** Joi 15 ianuarie a avut loc la Braşov, în prezenţa liderului peremist Corneliu Vadim Tudor, dezvelirea bustului fostului premier israelian Yitzhak Rabin, în ciuda protestelor familiei acestuia, ale comunităţii evreieşti şi ale oficialilor ambasadei Israelului la Bucureşti. Dezvelirea statuii a fost, de altfel, o bună ocazie de a organiza un miting electoral ad-hoc, pentru că ceremonia s-a desfăşurat în acordurile cîntecelor... **Noi sîntem români** şi **Ardealul, Ardealul**.

▮ **Alegeri contestate.** Duminică 18 ianuarie a avut loc şedinţa extraordinară a Consiliului de Coordonare PD Constanţa, unde cei 600 de reprezentanţi şi-au ales o nouă conducere municipală. Şedinţa a fost convocată, potrivit vicepreşedintelui Constantin Frăţilă, de un sfert din membrii Consiliului, după ce, în decembrie 2003, 15 membri ai conducerii fuseseră demişi de Biroul Permanent Judeţean. Alegerile au provocat şi scindarea filialei, pentru că preşedintele organizaţiei judeţene, Stelian Duţu, nu recunoaşte alegerile desfăşurate duminică. **(Raluca ALEXANDRESCU)**

Cronica politică

Agitaţie pre-electorală

Raluca ALEXANDRESCU

În vreme ce Alianţa PNL-PD se agită, deocamdată fără rezultat, pentru înregistrarea sa – lucru pe care PSD-ul pare că ţine morţiş să-l împiedice – PSD-ul îşi organizează o nouă campanie de primenire a baronilor locali, după ce, la jumătatea anului trecut, eliminase deja, din preocupările liderilor săi de vază, problema corupţiei. Şi cum la noi, deocamdată, operaţiile estetice pe criterii politice se fac mai mult la nivelul organizaţiilor decît la cel al persoanelor fizice, însă mult mai superficial decît procedura de executare a unui *lifting*, Adrian Năstase şi-a convocat din nou baronii la sediul central. (Nu înainte de a-l desemna pe Octav Cozmîncă să conducă echipa tehnică de campanie electorală a PSD. Proaspătul şef de campanie şi-a prezentat şi echipa de 13 lideri ai staff-ului, printre care şi Viorel Hrebenciuc, şef al Direcţiei de strategii şi analiză politică. Vasile Dîncu a fost însărcinat cu elaborarea mesajelor electorale.)

Nu despre corupţie este vorba, din cîte se anunţă, în aceste discuţii, ci, probabil, mai degrabă despre un apel general înainte de declanşarea bătăliei finale, deocamdată pentru locale, dar, de ce nu, pentru alegerile generale fixate, după ultimele declaraţii, pentru data de 28 noiembrie. Pentru că, cel puţin la nivelul discursiv, PSD-ul are în faţă un an liniştit din două puncte de vedere, pe care le consideră capitole lămurite şi, mai mult, închise: problema doctrinară şi aceea a corupţiei. Amîndouă au contat printre realizările de căpătîi ale anului 2003. Problema doctrinară nici nu mai merită, din perspectiva PSD-ului, menţionată: ea a fost de la sine rezolvată o dată cu primirea partidului de guvernămînt în Internaţionala Socialistă. De atunci, programele promovate de PSD nu mai au nevoie nici măcar să respire social-democraţia, darămite să o reprezinte. Problema corupţiei, agitată, mai ales prin figura mereu emblematică a liderului trecut şi, probabil, viitor al PSD, Ion Iliescu, a provocat o oarecare emoţie printre baronii locali, cu ocazia dezbaterilor de anul trecut privind faimosul pachet de legi anti-corupţie. Experienţa însă ne învaţă că distanţa dintre declaraţii, chiar făcute de un „social-democrat" pînă în măduva oaselor – ca preşedintele ţării –, şi realitatea politică se măsoară în mii de ani-lumină. Circul primăverii trecute, care a avut ca temă corupţia, în diverse ipostaze, s-a încheiat, de fapt, cu publicarea pe Internet, la sfîrşitul lui mai, a averilor demnitarilor, care s-au declarat cu toţii mai mult sau mai puţin săraci şi foarte, foarte cinstiţi. Pentru PSD s-a mai încheiat un capitol, dar efectele sale, în plan general, rămîn greu de calculat. Pentru că răul care roade societatea românească este acum, în primul rînd, lipsa de încredere în virtuţile instituţiilor şi în posibilitatea reală a unui sistem democratic de a funcţiona într-un mod satisfăcător. Neîncredere apriorică ce-şi are sursele în două mari puncte mereu nerezolvate de guvernările succesive – iar PSD-ul nu face excepţie. Primul punct, mare, este fragilitatea, vulnerabilitatea şi, finalmente, inconsistenţa (în sensul statului democratic, de drept, veritabil) instituţiilor politice. Al doilea este caracterul schimbător sau pur şi simplu volatil al actorilor politici angrenaţi în construcţia aşa-ziselor instituţii.

Exemple în aceste două sensuri guvernarea PSD dă la tot pasul. Pornind de la discuţia care a eşuat în ridicol asupra anticipatelor, apoi a „amînatelor" şi care se sfîrşeşte, apoteotic, prin fixarea, „la termen" a datei finale a alegerilor. Un Guvern care cheltuieşte timp, energie, mijloace, care îşi foloseşte purtătorii de cuvînt zi-lumină pentru comunicarea diverselor stadii în care a ajuns gîndirea politică a unuia sau a altuia dintre membrii săi la un moment dat poate fi calificat, eufemistic vorbind, drept un guvern incapabil să facă faţă măcar situaţiilor curente care intervin în existenţa de zi cu zi a unui stat democratic. Un Guvern care consideră că jongleriile mediatice cu alegerile şi joaca de-a dialogul cu instituţia prezidenţială sînt o prioritate strategică, în vreme ce discuţia despre corupţia şi abuzurile şefilor politici locali – ca să luăm un exemplu peren (nu mai departe de săptămîna trecută, liderul PSD Gorj, Nicolae Mischie, ordonase ca toţi membrii cu funcţii de conducere în partid să racoleze cîte 100 de persoane pe care să le convingă, prin diverse mijloace, să adere la partidul de guvernămînt) – poate fi expediată în două vorbe, din care jumătate zeflemitoare cu criticii, e în stare, într-adevăr, să imprime comportamentului politic general o indelebilă notă de derizoriu. Care se anunţă, cu mici excepţii, să fie şi nota dominantă a campaniilor electorale din acest an. ▮

Stimaţi cititori,

Vă informăm că abonamentele
la revista noastră
se fac direct la sediul redacţiei,
Strada Belgrad Nr. 3, Sector 1, Bucureşti,
sau trimiţînd un mandat poştal
la aceeaşi adresă, pe numele Răzvan Pahonţu sau Ana-Maria Al-Ghafri,
cu completarea numelui şi adresei abonatului
la rubrica „Loc pentru corespondenţă".

Relaţii suplimentare,
la numerele de telefon ale redacţiei.

CONVERTIRE ELECTORALĂ: DE LA

La sfîrşitul lui 2003 şi la începutul lui 2004, liderul Partidului România Mare şi al extremismului naţionalist de la noi, Corneliu Vadim TUDOR, s-a aflat din nou în atenţia presei datorită „convertirii“ sale la „filo-semitism“: s-a pretins iubitor al evreilor, repudiindu-şi „greşelile trecutului“, a angajat pentru campania electorală din acest an o firmă de *public relations* tocmai din Israel şi, fără să fi obţinut aprobările obligatorii, a amplasat – ilegal, deci – o statuie pe domeniul public, la Braşov, şi anume un bust al fostului premier israelian Yitzhak Rabin. În ciuda avertismentelor lansate de către autorităţile locale, monumentul a fost totuşi dezvelit „oficial“ săptămîna trecută, joi 15 ianuarie. „Evenimentul“ a fost precedat şi urmat de proteste politice şi diplomatice, inclusiv din partea familiei lui Rabin, precum şi de un val de informaţii, analize, delimitări în presa românească, israeliană, internaţională. În aceste pagini – analize ale „cazului“...

Statuia sau democraţia în derivă

ALEXANDRU FLORIAN

În haosul instituţiilor republicii de la Weimar, al unei democraţii fără de autoritate, pe fundalul unui naţionalism larg răspîndit şi al unei dorinţe de revanşă faţă de Europa, fără a ridica statui evreilor, Hitler a venit la putere, prin alegeri, în Germania în 1933. Apoi se ştie ce a urmat şi pentru Europa, şi pentru democraţie, dar în special pentru evrei.

România de 14 ani tot tranzitează spre democraţie. De-a lungul acestei perioade a reuşit să îşi reducă numărul partidelor politice reprezentative (poate singura realizare demnă pentru dinamica instituţională a democraţiei), a reuşit alternanţa la guvernare (1996, 2000). Dar nu a reuşit să blocheze ascensiunea extremismului de dreapta. A naţionalismului xenofob şi antisemit.

În numele valorilor democraţiei, al libertăţii de exprimare şi asociere, PRM a urmat o traiectorie ascendentă. Rezultatele obţinute la alegerile din 2000 precum şi poziţiile pe care le ocupă în sondajele din perioada 2001-2003 relevă că PRM are resurse pentru a repeta performanţe electorale, cel puţin la nivelul anului 2000. Riscul este real. Şansele există întrucît criza socială în România nu s-a stopat, sărăcia nu a diminuat, în pofida datelor statistice viaţa oamenilor nu este mai uşoară, polarizarea socială este reală, corupţia se combină cu servicii publice falimentare, prost gestionate, care deservesc cetăţeanul.

Între timp am văzut la treabă tot spectrul politic. Numai PRM şi al său lider au stat, de 14 ani, fie în opoziţie, fie în umbra puterii. Autoritatea statului este slabă. Clientelism politic, o relaţie nesănătoasă, prea dependentă, între lumea politică şi cea a afacerilor. Persoane tinere şi în vîrstă fără repere se simt abandonate de o societate care pare să trăiască numai din viraje. Extremismul PRM pare că adună suporteri dintre oamenii tăcuţi, în timp ce societatea politică şi cea civilă, care îşi arogă calitatea de a înţelege lumea, nu reacţionează pentru a stopa ascensiunea unui partid şi a unui lider pentru care antidemocratismul şi toate celelalte adjective extreme ale politicii sînt doctrină şi ideologie. Nebunul nu este nebun, societatea nu s-a încumetat să îl înfrunte. Uneori, dimpotrivă, l-a susţinut. Republica de la Weimar e pe aproape, spunea nu demult, într-un interviu, Radu Ioanid. Cel puţin ca atmosferă, în ultima lună cred că ne-am cufundat în ea.

Astăzi, după ce C. Vadim Tudor, liderul PRM, a dezvelit statuia lui Y. Rabin la Braş societatea românească îmi pare că tot nu s-a trezit. Temele de discuţie sînt colocviale, de exemplu dacă este un gest politic, dacă avem sau nu nevoie de o astfel de statuie, dacă senatorul C. Vadim Tudor este anti- sau filosemit sau alte subiecte ce pot fi considerate colaterale.

Cred că altele sînt problemele reale dacă România vrea să militeze împotriva extremismului, să facă gesturi concrete:

▮ Autorităţile centrale şi locale trebuiau de mult să abandoneze pasivitatea şi să nu permită dezvelirea pe spaţiul public a unui monument fără autorizaţii legale.

▮ Autorităţile centrale şi locale trebuie să se mobilizeze şi să nu dea aceste autorizaţii unui partid extremist care încearcă să îşi asume memoria unei personalităţi politice israeliene, devenite simbol al luptei pentru pace. Chiar şi în democraţie demagogia şi populismul au limite.

▮ Societatea civilă are datoria de a-şi exprima în mod direct, într-un spirit militant, repulsia faţă de extremismul PRM. Lupta împotriva antisemitismului, a rasismului, a oricărei forme de discriminare, împotriva intoleranţei este o reacţie ce transcende culoarea politică a fiecăruia dintre noi. Să se fi uitat oare atît de repede lecţia celui de al doilea război mondial, cînd împotriva hitlerismului s-au generat alianţe între forţe politice atît de deosebite, dar care erau, înainte de toate, antifasciste?

▮ În pofida voinţei familiei Rabin se poate expune o statuie pe spaţiul public care să simbolizeze personalitatea lui Y. Rabin? Întrebarea nu este una retorică şi are un singur răspuns: Nu! Folosirea unui simbol ce nu îţi aparţine este un act de uzurpare. Mai mult, cel care l-a urcat pe soclu pe Ion Antonescu cu ce mîini îl poate pune pe un soclu pe Y. Rabin?

▮ În politică nu există morală, dar trebuie să existe solidaritate pentru valorile democraţiei. Sînt momente în evoluţia oricărui sistem democratic cînd această solidaritate înseamnă acţiune politică, nu numai discurs politic. A sosit cred unul dintre acele rare momente cînd instituţiile democraţiei trebuie să dea un examen într-o situaţie limită...

▮ Justiţia, care trebuie să fie dincolo de partizanatul politic, nu reuşeşte de ani de zile să îngrădească manifestările extremiste ale lui C. Vadim Tudor, cum sînt discursurile profund antisemite, antidemocratice, antimaghiare sau antirrome, înălţarea de statui ale lui Ion Antonescu, negarea Holocaustului evreilor din România şi a responsabilităţii instituţiilor statului român din acea perioadă.

La toate acestea cred că ar trebui să reflectăm în aceste zile, să formulăm răspunsul şi să reacţionăm civic şi politic.

▮

Vadim, evreii şi evreii lui Vadim

SANDRA DUNGACIU

O lume nebună, nebună...

Viaţa politică şi publică românească are multe defecte, printre care nu se numără însă şi acela de a fi plicticoasă. Liviu Rotman compara nu demult peisajul politic din Israel cu cel din Elveţia – spunînd că jurnalistul israelian ajunge să jinduiască uneori după plictiseala elveţiană, de care însă nu are parte într-o ţară în care mereu se întîmplă ceva – dacă nu grav, măcar interesant. Cumva în acelaşi sens, un bun amic israelian pe care l-am întîlnit la o conferinţă internaţională desfăşurată în Occident remarca „liniştea pe care o degajă oraşele europene – chiar şi cele mai mari: de fiecare dată cînd vin în Europa, mă simt ca la sanatoriu“. Şi mă întreba dacă Europa de Est este şi ea la fel. I-am spus că nu, nici pe departe, deşi mi-am dat seama chiar în timp ce vorbeam că, pentru cineva care trăieşte cu coşmarul că în următorul atac cu bombă cineva dintre ai săi ori dintre cunoscuţi ar putea fi rănit sau chiar ucis, diferenţele dintre Europa de Vest şi cea Răsăriteană vor părea mult mai mici. Oricum este cert că în România nu există siguranţa şi confortul „plicticoase“, dar utile pe care le întîlneşti în Germania, Austria ori Elveţia. Ne place să credem că acest lucru se petrece şi pentru că oamenii sînt mai plini de spirit şi vitalitate („giantă latină“, vezi bine), dar esenţial în discuţie este faptul că lipseşte siguranţa zilei de mîine pentru o proporţie prea mare din populaţie. Şi că instituţiile de stat care ar trebui, în ultimă instanţă, să o asigure nu se achită de obligaţiile pe care le au faţă de contribuabili. O dată la patru ani, atunci cînd contribuabilii se manifestă nemijlocit ca electorat, se fac toate promisiunile de rigoare cu privire la ameliorarea situaţiei. După care lucrurile reintră în normal, instituţiile continuă să funcţioneze prost, corupţia să înflorească, nivelul de trai (re-botezat „calitate a vieţii“) să scadă, iar ca un semn imediat vizibil al acestei realităţi, ca un portret al lui Dorian Gray, străzile sînt mereu pline de gropi – ori de cîte ori ar fi peticite pe ici, pe colo. În acest climat în care criteriile de competenţă şi onestitate sînt idealuri la care raportarea se face într-un mod cu totul abstract (ca la orice ideal), gesticulaţia politică spectaculoasă are şanse mari de succes – chiar dacă în spatele ei nu se ascunde nimic solid. Pentru românul de rînd, spectacolul politic are un farmec propriu – pe care puţine alte îndeletniciri îl pot concura.

În ultima vreme, gradul de spectaculozitate al vieţii noastre politice a crescut vertiginos – în mod ne-surprinzător, avînd în vedere că ne aflăm într-un an electoral –, însă „calitatea“ spectacolului nu se poate spune că s-a îmbunătăţit corespunzător. Dimpotrivă. Avem de-a face cu un patron de echipă de fotbal devenit lider de partid, care nu ştie foarte bine programul partidului pe care îl conduce, dar cel puţin admite acest lucru. E convins că va găsi consilieri şi experţi care să elaboreze soluţii pentru toate problemele României, pentru simplul motiv că e dispus să investească oricît de mulţi bani ar fi nevoie. Pînă una alta, un astfel de consilier i-a dat un sfat rău (şi în consecinţă ar putea să-i fie redus din salariu), anume că lozinca partidului ar trebui să fie „Totul pentru ţară“... E posibil şi să fie vorba despre un consilier inept – dar în materie de imagine publică această scuză nu funcţionează niciodată.

Un monument şi mai multe semne de întrebare

Şi asta ştie foarte bine Corneliu Vadim Tudor, lider de partid radical devenit peste noapte filo-semit şi democrat. Transformarea acestuia a început, la drept vorbind, cu cîteva luni în urmă – discursul liderului PRM în probleme evreieşti a început să se modereze din vara anului trecut, cînd a găsit cu cale să se alăture criticilor adresate preşedintelui Iliescu după interviul mai mult decît problematic din **Ha'aretz**. Însă acţiunile sale din ultima perioadă au fost cele care au adus chestiunea în mod vehement în atenţia presei, generînd torente de cerneală şi emisiuni întregi de radio şi de televiziune în încercarea de a identifica măsura în care „schimbarea la faţă“ a lui C.V. Tudor este veridică ori ba. Răspunsul este deocamdată preponderent negativ ori cel puţin sceptic, dar, aşa cum preciza Adrian Cioflîncă în editorialul **Ziarului de Iaşi** din 11 ianuarie, toată această discuţie a făcut „dintr-un politician în legătură cu care nimeni nu îşi făcea iluzii, cu identitate politică uşor de catalogat, [...] un personaj dilematic, cu frămîntări in-

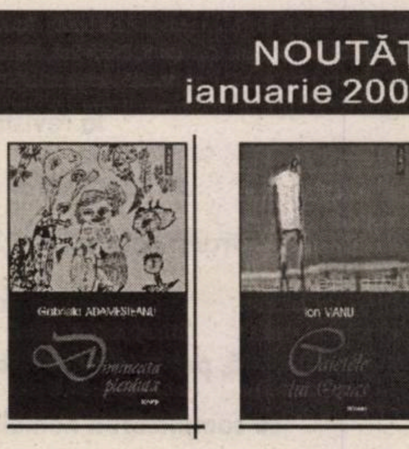

POLIROM NOUTĂŢI ianuarie 2004
Gabriela Adameşteanu
Dimineaţă pierdută
Ion Vianu
Caietele lui Ozias
Mircea Iorgulescu
Celălalt Istrati
Ferdinand de Saussure
Scrieri de lingvistică generală
Reduceri de 30%
Pentru oferta săptămînii pe site-ul www.polirom.ro▸Agenda
Comenzi la: CP 266, 700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)217440
Bucureşti, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, Timişoara, Tel.: 0722/548785
E-mail: sales@polirom.ro
www.polirom.ro

XENOFOBIE LA „FILO-SEMITISM“

terioare dostoievskiene, căruia merită să i se acorde creştineşte o şansă“.

Dar dacă diversele declaraţii pe care le face C.V. Tudor sînt, aşa-zicînd, pe răspunderea proprie, consecinţele publice ale unei acţiuni precum instalarea ilicită a monumentului lui Yitzhak Rabin în Parcul Trandafirilor din Braşov sînt mult mai complicate şi mai greu de înlăturat.

Pe de o parte este vorba despre elemente ce ţin de semnificaţiile sociale şi politice ale monumentelor publice. În cazul muzeelor, seria de exponate instituie un limbaj (text) complicat, un mesaj particular pe care muzeografii vor să-l transmită, dar care nu e întotdeauna obligatoriu identic ca sens cu cel receptat. Lucrurile nu sînt mult diferite în cazul statuilor şi monumentelor publice. Deşi aici este vorba cel mai adesea despre un singur obiect şi aparent acest lucru ar sugera simplicitate, sociologia şi antropologia spaţiului public ne demonstrează că lucrurile nu stau deloc aşa. Faptul expunerii creează sensuri sociale – monumentele se înscriu într-un limbaj arhitectonic şi urbanistic de care sînt influenţate şi pe care îl influenţează la rîndul lor. Semnificaţiile lor sînt multiple, ele ţinînd nu doar de personajul reprezentat şi de legătura acestuia – preexistentă sau instituită ad-hoc – cu locul amplasării monumentului în cauză, dar şi de iniţiatorul şi/sau autorul proiectului şi de contextul instalării – mai ales dacă avem de-a face cu un context politic controversat precum cel despre care discutăm acum.

Concret, situaţia de faţă este aceea în care liderul unui partid de extremă dreapta din România, un actor politic cunoscut ca avînd atitudini şi declaraţii antisemite îi ridică un bust în semn de preţuire fostului premier israelian Yitzhak Rabin, promotor al procesului de pace din Orientul Mijlociu, asasinat în 1995 de unul dintre membrii unei mişcări de extremă dreapta din Israel. Ba mai mult decît atît, trimite prin intermediul vicepreşedintelui partidului, senatorul Mihai Lupoi, o scrisoare prin care induce în eroare familia fostului premier, care îşi afirmă revolta atunci cînd înţelege că a fost manipulată. Imaginea premierului israelian este astfel folosită abuziv pentru folosul personal de imagine al unui politician care s-a afirmat prin acţiuni şi declaraţii naţionaliste şi antisemite încă dinainte de a intra în politică, începînd din anii '70, după cum rezultă din documentele prezentate în presa ultimelor zile (v. **Ziua** din 12 ianuarie), şi care a continuat pe aceeaşi linie pînă relativ recent. Schimbarea pe care o declară în prezent ar trebui, după propria sa interpretare, să-i dea dreptul să şteargă cu buretele un lung trecut şi să folosească orice simboluri în demersul său politic. Inclusiv pe cel al premierului Rabin, asasinat – cum am văzut – de un extremist de dreapta. Schimbarea vizează, de altfel, cu precădere mediile internaţionale, de al căror sprijin Vadim Tudor ştie că are nevoie pentru a se bucura de un eventual succes notabil în alegeri. Pentru electoratul românesc, semnificativ este în primul rînd succesul mediatic ca atare, faptul că de o bună bucată de vreme aproape că nu e zi în care gesturile sau declaraţiile sale să nu intre în paginile ziarelor, să nu fie discutate şi analizate la televiziune. Cu cît controversa este mai mare, cu atît mai bine – părerile exprimate vor fi mai numeroase, îndoiala va spori şi discuţia va fi alimentată în continuare. Nu ai cum să nu auzi de el, chiar dacă nu urmăreşti consecvent ştirile. Indiferent dacă ne place sau nu, strategia sa este de efect.

Dar ce motive are, în fond, preşedintele PRM să-i ridice statuie lui Yitzhak Rabin, cu care nu părea să aibă prea multe afinităţi, dar cu care – din acest moment – a reuşit în mod spectaculos să-şi asocieze numele într-un mod fericit? Conştiinţa, declară el. La care se adaugă pragmatismul electoral, adaugă aproape unanim analiştii politici şi numeroşi jurnalişti – sau, altfel spus, conştiinţa unor politicieni se manifestă sincopat, în funcţie de ritmul campaniilor electorale. (Şansa lor ţine de faptul că în România campaniile electorale durează mult peste intervalul stabilit pentru acest scop prin lege...)

Un alt element care ţine de contextul politic mai larg al amplasării statuii se referă la caracterul ilicit al acţiunii şi la speculaţiile lansate în presă că PSD s-ar afla de fapt în spatele demersului. Nu ştim dacă aşa stau lucrurile, dar, dincolo de declaraţiile oficiale, cîteva aspecte sînt foarte clare şi, puse cap la cap, dau o imagine într-adevăr interesantă. Fundaţia România Mare a instalat monumentul fără să îndeplinească procedurile legale, drept pentru care a fost amendată cu suma de 20 de milioane de lei. Iar primarul Braşovului ajunge să declare că nu există decît două soluţii: ori se solicită aprobarea respectivă, ori bustul va trebui să fie demolat... Ceva nu e în regulă aici. Mai întîi că o statuie de orice fel nu creşte din pămînt peste noapte – şi nu e vorba despre curtea din dos a unei case particulare dintr-un sat izolat, ci despre domeniul public, mai exact despre un parc important – păzit, în mod normal, de gardieni publici – dintr-unul din oraşele mari ale României. Oraş în care o bună parte dintre membrii consiliului local, ca şi prefectul judeţului sînt reprezentanţi ai partidului de guvernămînt. E greu de crezut că nu au existat informaţii despre proiectul respectiv – mai ales că C.V. Tudor a început să vorbească public despre intenţia de a realiza un asemenea monument cu mai multă vreme în urmă. E mult mai uşor de crezut că aceste informaţii nu au fost luate în seamă de cei ce erau în măsură să o facă. Dacă, desigur, doreau... De fapt, cererea în care se solicita aprobare pentru amplasarea bustului chiar a fost depusă la Primărie, dar a fost respinsă pe motive procedurale (nu era completă) şi arhitectonice (nu se încadra corespunzător în Parcul Trandafirilor)... Premisa lipsei de informare nu funcţionează, prin urmare, poate doar cea de inepţie...

Rezultă de aici că acţiunea, care putea fi stopată relativ uşor înainte de finalizare, a fost cel puţin tolerată de PSD. O operaţie de logică elementară ne arată că formula defecţiunii procedurale era cea mai avantajoasă în context, deoarece, astfel, PSD-ul era pus aparent în faţa faptului împlinit, nemaiputînd – nu-i aşa? – decît să fie de acord cu existenţa unui astfel de monument, care, în sine, reprezintă o idee lăudabilă.

Pentru că, într-adevăr, odată ridicat, cum ar mai putea să fie dărîmat? Cum ar arăta în presa naţională şi internaţională o imagine cu un buldozer demolînd bustul lui Yitzhak Rabin sub guvernul PSD?! Cine ar asculta argumentele suplimentare, dincolo de explicaţia foto sumară care ar spune că „în România un bust al premierului Rabin este distrus“? În plus, doar regimurile autoritare sau revoluţiile distrug monumentele indezirabile din raţiuni politice şi pentru a şterge memoria unor realităţi asociate cu ele. Bustul lui Yitzhak Rabin nu va putea fi demolat pentru că nu va fi considerat de nimeni ca indezirabil – şi nu există nici o realitate istorică asociată cu el a cărui memorie să se dorească a fi anihilată. În orice caz, PSD nu poate să-şi asume un asemenea gest într-un an electoral... Aici, diferenţa de planuri dintre semnificaţia obiectului în sine şi cea asociată cu numele iniţiatorului ei joacă în favoarea celui din urmă.

Cine nu are evrei...

Un alt aspect nu lipsit de importanţă în toată această istorie este cel al contractului încheiat între PRM şi compania israeliană de PR Arad Communications, în vederea susţinerii candidaturii lui C.V. Tudor la preşedinţie. În sine, o asemenea relaţie sună ca o monstruozitate pentru orice cunoscător, fie şi sumar, al realităţii politice româneşti: ea sună în cel mai bun caz ca o desconsiderare cinică a suferinţei a sute de mii de oameni şi, drept urmare, reacţiile venite din România şi din Israel au fost categoric negative. Eyal Arad, directorul firmei, a mimat – pentru public – o oarecare îndoială şi chiar eventuala reconsiderare a contractului cu PRM în momentul în care a fost asaltat de corespondenţa primită la sfîrşitul anului trecut din România şi Israel, în care i se atrăgea atenţia, cu argumente, cu privire la trecutul antisemit al persoanei în folosul căreia urmează să lucreze. Însă contractul s-a derulat în continuare, pentru că – mai mult decît probabil – Eyal Arad ştia deja cu cine are de-a face. Iar antisemitismul reprezintă chiar pata cea mai serioasă de pe imaginea lui Vadim Tudor, mai ales în raport cu opinia publică internaţională, pe care firma israeliană este chemată s-o şteargă. Pentru că cine putea să efectueze această operaţie mai bine decît nişte consilieri cu experienţă în materie? Şi cine are mai multă experienţă în probleme evreieşti decît o firmă israeliană? E o speculaţie, dar se poate bănui că această colaborare nu datează doar de două luni, ci e mai veche şi că recomandarea pentru acţiunea ridicării bustului, ca şi pentru transformarea suferită de discursul lui C.V. Tudor vine de la Arad Communications. (În orice caz, de oriunde ar proveni ideea realizării bustului, este cert o lovitură de succes în materie de imagine pe care a dat-o C.V. Tudor, pentru că, după cum spuneam, gestul nu poate fi practic anihilat fără riscuri, pe care nimeni nu şi le poate asuma.)

De la statuie la muzeu?

Ce va mai urma în acest proces gradat de relansare pe aliniamente filosemite a imaginii PRM şi a liderului său? În acest ritm, ne putem aştepta la orice... Vadim Tudor a vorbit deja despre oportunitatea înfiinţării unui muzeu al Holocaustului în România – după ce s-a evidenţiat multă vreme drept unul dintre cei mai vehemenţi negaţionişti din ţară. Din fericire, o asemenea iniţiativă nu ţine de competenţele unor instituţii partinice, dar se vor găsi, cu siguranţă, alte formule care să fie realizabile şi să aibă succes de public.

Spuneam că este posibil ca data începerii colaborării dintre PRM şi Arad Communications să fie mult mai veche şi ca răspunderea pentru instalarea bustului din Parcul Trandafirilor să-i aparţină de fapt acesteia din urmă. E o speculaţie, o concluzie trasă prin inducţie din asocierea elementelor pe care mass-media le-a pus la dispoziţia oricui a dorit să le ia în seamă, dar cu siguranţă că ar putea fi, la o adică, verificată – deoarece trebuie să existe hîrtii oficiale, contracte, planuri de strategie electorală. Dar chiar dacă aşa ar sta lucrurile, în România, firma nu poate fi trasă la răspundere pentru că a abuzat cu bună-ştiinţă de numele şi imaginea fostului premier israelian Yitzhak Rabin, pe care e posibil s-o fi pus cu cinism în slujba unui personaj ale cărui vederi politice nu au mai nimic în comun cu cele ale demnitarului evreu, ci sînt poate mai apropiate de cele ale grupării din care a provenit asasinul acestuia. În Israel, în schimb, da!, s-ar putea face cîte ceva: de pildă, familia sau reprezentanţii legali ai acesteia ar fi perfect îndreptăţiţi să ceară deschiderea unei cercetări judiciare în acest sens...

Radio
Europa Liberă

Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE • RADIO LIBERTY •

Corect,
responsabil
şi la timp!

Editura EST a publicat recent în „Colecţia deosebită“ un volum de referinţă: **Mitul arian. Eseu asupra izvoarelor rasismului şi ale naţionalismelor**, cu o succintă prefaţă a lui Norman Cohn de la Universitatea din Sussex, Anglia. Lucrarea este rezultatul cercetărilor întreprinse în cadrul unui proiect britanic desfăşurat sub auspiciile Centrului Columbus de pe lîngă Universitatea din Sussex. Cercetările s-au desfăşurat de la început (din 1966) într-o manieră interdisciplinară, incluzînd domenii precum istoria, sociologia, antropologia, psihologia dinamică şi ecologia, iar cercetătrii sînt originari din ţări diferite. **Mitul arian...** este o incursiune temeinică şi extrem de pătrunzătoare în istoria culturală şi în mentalul aflat la baza naţionalismelor rasiste şi etnocentriste europene. Practic – avem de-a face cu una dintre cele mai serioase şi mai cuprinzătoare „arheologii“ ale istoriei antisemitismului, publicate pînă în prezent; cele două mari secţiuni ale cărţii – **Vechile mituri ale originilor** şi **Miturile originilor ariene** – conţin studii aplicate asupra reprezentărilor şi tendinţelor care au dus, în premodernitate şi în modernitate, la apariţia intoleranţei antisemite. Străvechile mitologii ale „originilor“ din ţări precum Spania, Franţa, Anglia, Italia, Germania şi Rusia sînt văzute (şi) ca „origini“ ale mitologiilor ştiinţifice moderne (de la „antropologia

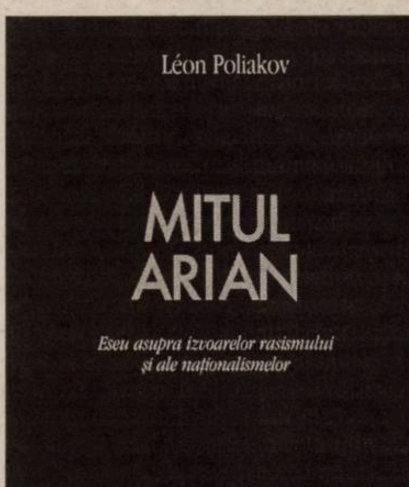
Léon Poliakov
MITUL ARIAN
Eseu asupra izvoarelor rasismului şi ale naţionalismelor
traducere din franceză de liviu ornea
EST

Luminilor“ la biologism şi psihanaliza jungiană) care au alimentat naţionalismul etnic. Firul director al acestei istorii este reprezentat de opoziţia dintre „arieni“ şi „semiţi“, opoziţie care a dus – finalmente – la hecatombele de victime ale celui de-al doilea război mondial. Traducerea din limba franceză îi aparţine lui Liviu Ornea.

Publicăm în acest număr un amplu text consacrat de Roberto SCAGNO „angajării politice“ de tinereţe a lui Mircea Eliade, mai exact legionarismului său.

După cum se ştie, subiectul – „fierbinte“ – a făcut să curgă multă cerneală în ultimele decenii, mai întîi în cercuri intelectuale şi ştiinţifice internaţionale, apoi, cu mari pasiuni şi mari înverşunări, şi în ţară, după căderea regimului comunist, despre asemenea lucruri nu s-a putut discuta public. De astă dată, Roberto SCAGNO, universitar italian cu vechi preocupări „românistice“, exeget şi profesor de literatură română, se ocupă de aşa-numitul „dosar“ publicat în 1972 de revista *Toladot*, în care se făceau dezvăluiri despre trecutul politic al lui Eliade. Printr-o cercetare atentă, SCAGNO încearcă să probeze că „dosarul *Toladot*“, care cuprinde inexactităţi şi exagerări, ar fi fost „fabricat“ pentru compromiterea lui Eliade. Nuanţat în analiză şi mult mai echilibrat decît alţi „apărători“ ai scriitorului şi savantului român, deşi *parti-pris*-ul „pro- Eliade“ rămîne vizibil, autorul italian nu-i contestă extremismul legionar, ci doar presupusul antisemitism. Rămîne ignorată întrebarea cea mai firească: e posibil, ca aderent la o organizaţie antisemită, să fii exonerat de unul dintre păcatele ei definitorii?

În marginea textului lui Roberto SCAGNO (îngrijit pentru publicare de Dan PETRESCU, care a redactat şi o serie de note suplimentare, marcate ca atare) – un articol de atitudine semnat de eseistul clujean DEMÉNY Péter pe tema tradiţiei naţionaliste în cultura română (Eliade, Noica & comp.) şi semnalări a două apariţii recente în care e vorba despre Mircea Eliade: una tradusă în româneşte, cealaltă românească apărută în străinătate.

Cîteva consideraţii fundamentale privind angajarea politică a lui Mircea Eliade în România interbelică

O analiză critică a dosarului **Toladot** din 1972

ROBERTO SCAGNO

1. La originile dosarului **Toladot** din 1972

În ultimii ani, analiza obiectivă a controversatei biografii politice a tînărului Eliade în contextul istoric al României dintre cele două războaie mondiale a fost tot mai sufocată şi tulburată de sectarismul unor polemici contingente, declanşate de dezbaterea culturală şi de revizuirile critice imediat următoare căderii regimului naţional-comunist al lui Ceauşescu, de tentativele de anexare retrospectivă a savantului, dispărut in 1986, de partea susţinătorilor unei recuperări nostalgice a modelului politic legionar codrenist, precum şi de orbirea opusă cauzată de prejudecata ideologică, mereu totalizantă şi perfidcorozivă, chiar şi în cultura noastră postmodernă, aparent pacificatoare şi cu tendinţe dezideologizante.

S-a ajuns prin urmare la formarea unui complicat plex exegetic, în care încă insuficientul material istorico-documentar[1] a fost frecvent utilizat ca suport pentru unele teze bazate în substanţă pe izvoare indirecte, neverificate, contradictorii, dacă nu vădit false şi derutante, precum şi pe zvonuri necontrolate, referinţe parţiale, insinuări, invidii şi resentimente.

Un cercetător care vrea să facă lumină în această încurcată chestiune se găseşte aşadar în faţa aceloraşi întrebări nerezolvate, pe care le putem rezuma astfel: a făcut Eliade parte ca membru efectiv din Legiunea Arhanghelului Mihail, mişcarea politică naţionalistă extremistă fondată de Corneliu Zelea Codreanu în 1927, sau a fost doar un susţinător temporar ori un simplu simpatizant[2]? Care a fost influenţa sa efectivă asupra politicii culturale şi a principiilor ideologice ale mişcării[3]? Şi, totodată, a fost Eliade ales deputat în rîndurile codreniste în alegerile din 1937[4]? A făcut el parte din „presupusul“ *cuib* al intelectualilor legionari? Care a fost rolul său diplomatico-politic în 1940-1941, mai întîi la Londra şi apoi la Lisabona[5]? Care au fost, dacă au fost, legăturile sale cu mediile legionare în timpul exilului francez şi american[6]?

Astfel de întrebări factuale se pun la un nivel preliminar şi în mod diferit faţă de cealaltă problemă care este şi astăzi în centrul unei dure polemici: ce legături pot fi evidenţiate între ipotezele interpretative ale mitologului Eliade şi principalele componente religioase, mistice şi eventual „mitico-esoterice“ (sau poate ar fi mai bine spus „magico-superstiţioase“) ale doctrinei legionare?

Cercetătorii occidentali care s-au ocupat de istoria Legiunii Arhanghelului Mihail/ Garda de Fier[7] pînă în 1989 (printre cei mai importanţi, Eugen Weber, Ernst Nolte, Nicolas M. Nagy-Talavera, Mariano Ambri, Zeev Barbu, Francisco Veiga şi Armin Heinen[8]) nu au avut acces la izvoarele primare din arhivele româneşti (şi mai ales la documentele Ministerului de Interne şi ale poliţiei politice din vremea respectivă, Siguranţa). Lucrările lor, rod al unor cercetări meritorii şi sîrguincioase, sînt ca atare bazate pe surse din arhivele diplomatice occidentale, pe literatura politică şi ideologică legionară (reviste, texte teoretice şi de propagandă, accesibile, chiar dacă destul de greu, în bibliotecile româneşti) şi pe mărturiile (scrise şi orale) ale unor legionari sau foşti legionari refugiaţi în Occident. În aceeaşi perioadă, în România studiile istorice dedicate Gărzii de Fier au fost subordonate directivelor ideologice ale Partidului Comunist. Accesul la arhive a fost puternic limitat şi întotdeauna controlat cu atenţie şi filtrat de sus, după cum se poate constata la o analiză atentă a documentaţiei şi bibliografiei din cercetările publicate în acei ani.

În unicul studiu monografic dedicat Legiunii în timpul întregului regim comunist, **Garda de Fier. Organizaţie teroristă de tip fascist**, publicat în 1971, cei doi autori, Mihai Fătu şi Ion Spălăţelu, colaboratori ai Academiei P.C.R. „Ştefan Gheorghiu“, mulţumesc Consiliului Securităţii Statului pentru sprijinul oferit la realizarea lucrării lor[9]. În acelaşi an ieşea de sub tipar volumul colectiv **Împotriva fascismului**, culegere grupînd lucrările „sesiunii ştiinţifice privind analiza critică şi demascarea fascismului în România“ organizate de Academia de Ştiinţe Sociale şi Politice a Republicii Socialiste România şi de Institutul de Studii Istorice şi Social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. În aceste două volume era reafirmată teza istoriografică şi interpretativă considerată corectă din punct de vedere ideologic şi tot repetată de-atunci în succesive lucrări istorice parţiale: Mişcarea legionară ca mişcare teroristă, reacţionară, antidemocratică, anticomunistă, antisemită, lipsită de o bază socială de masă, susţinută chiar de la început de „cercurile cele mai reacţionare şi agresive ale marilor capitalişti şi latifundiari“, demagogic naţionalistă, întrucît era „coloana cincea a hitlerismului în România“ şi prin urmare „trădătoare a intereselor naţionale ale poporului român“. În intervenţia concluzivă a „sesiunii ştiinţifice“, Miron Constantinescu, preşedintele Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice, afirma că analiza efectuată răspundea „unei necesităţi interne de lămurire ştiinţifică“ şi se încadra în „dezbaterile care au loc pe plan mondial“; o asemenea analiză constituia începutul unei serii de cercetări ce ar fi trebuit să examineze „în mod special *condiţiile interne* [adică româneşti] *ale apariţiei fascismului*“, reluînd firul întrerupt după publicarea, în 1944, a studiului lui Lucreţiu Pătrăşcanu, **Sub trei dictaturi**. Cadrul teoretic în care urmau să se desfăşoare cercetările era însă ancorat rigid în liniile simpliste pe care le-am amintit, foarte îndepărtate de dezbaterea ştiinţifică internaţională. Tema arzătoare a analizei, de neocolit pentru un istoric, privind baza socială a Mişcării, era tratată c expedientul „demagogiei sociale“, concept suficient pentru a explica, potrivit lui Constantinescu, atît succesul ei în rîndurile muncitorilor în 1937, anul de maximă expansiune electorală a Legiunii, iar în 1940-1941, perioada Statului naţional-legionar, cît şi relativa ei influenţă asupra studenţimii (între 1933 şi 1937) sau, în sfîrşit, succesul

---

Semnalăm două recente apariţii editoriale privitoare la Mircea Eliade, una românească şi alta franceză.

Mai întîi – traducerea românească a cunoscutului volum semnat de cercetătorul francez Daniel Dubuisson: **Mitologii ale secolului XX. Dumézil, Lévi-Strauss şi Eliade**. Deşi a fost lansată pe piaţă de cîteva luni bune şi deşi mai vechile polemici din jurul tinereţii legionare a lui Eliade făcuseră repetate referiri la ea, cartea a fost pînă acum ignorată de presa noastră culturală (cu excepţia unei... execuţii de pe poziţia pro-Eliade cunoscută). De mare interes în atare ordine de idei sînt textele din **Addenda** (ediţia fiind – conform precizării editoriale – “augmentată”): **Ezoterismul fascizant al lui Mircea Eliade**, **Concepţia eliadiană a simbolismului** şi **Mircea Eliade sau uitarea *Shoah***. În acesta din urmă, Dubuisson glosează pe marginea scrisorii adresate, în 1972, de către Eliade lui Gershom Scholem (nefiind pentru prima oară cînd episodul atrage atenţia). Printr-o analiză foarte atentă, cercetătorul francez urmăreşte modul în care savantul român a încercat să-şi “camufleze” trecutul de extremă dreapta.

Dacă despre traducerea românească a volumului lui Dubuisson nu s-a scris (aproape) nimic, o altă carte despre Mircea Eliade, apărută – de astă dată – la Paris, a fost întîmpinată sărbătoreşte în presa noastră intelectuală, mai exact în săptămînalul **22**, în care ea e prezentată de cîteva săptămîni încoace: e vorba despre monografia **Mircea Eliade. Le prisonnier de l'histoire** semnată de către tînărul istoric român Florin Ţurcanu. Comentată şi în presa franceză, cartea nu ocoleşte deloc tinereţea „problematică“ a autorului în discuţie, însă analiza echilibrată a lui Florin Ţurcanu le permite „susţinătorilor“ lui Eliade să pună accentul asupra meritelor sale, într-un fel de „revanşă“ *sui generis*, după episodul volumului **Cioran, Eliade, Ionesco. L'oubli du fascisme** al Alexandrei Laignel-Lavastine, apărut tot în Franţa, în urmă cu circa un an, şi care i-a pus în mare dificultate pe respectivii „susţinători“. Printre comentatorii francezi ai cărţii lui Ţurcanu se numără cunoscutul “nou istoric” – astăzi la o vîrstă venerabilă – Emmanuel Le Roy Ladurie. Să mai notăm că printre printre cei care s-au pronunţat asupra studiului meritoriu al lui Florin Ţurcanu s-a aflat şi Daniel Dubuisson, în al cărui text accentul – critic – este pus asupra opţiunii istoricului român în favoarea unei interpretări disjuncte a tinereţii şi a maturităţii lui Eliade...

Daniel Dubuisson
Mitologii
ale secolului XX
Dumézil, Lévi-Strauss, Eliade

Daniel DUBUISSON
Mitologii ale secolului XX.
Dumézil, Lévi-Strauss şi Eliade
Ediţie augmentată, traducere
de Lucian Dinescu, Colecţia „Plural M“,
Editura Polirom, Iaşi,
2003, 344 p.

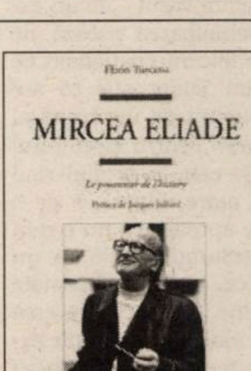

Florin ŢURCANU
Mircea Eliade.
Le prisonnier de l'histoire
Préface par Jacques Julliard,
Collection „L'espace de l'histoire“,
La Découverte, Paris,
2003, 552 p.

în unele sectoare înapoiate din punct de vedere material şi cultural ale lumii rurale. Componentele ideologice ale Mişcării erau descrise de Constantinescu cu o proză „ştiinţifică" pe care o vom regăsi apoi în stereotipurile interpretative ale învăţaţilor români „oficiali" pînă la căderea regimului:

> „Ideologia acestei grupări era constituită din cele mai variate teze ale şovinismului, din impulsul urii de rasă şi al manifestărilor bestiale împotriva a tot ce era înaintat şi progresist în societatea românească. S-a încercat o filiaţie din Charles Maurras şi Léon Daudet, din Friedrich Nietzsche, Oswald Spengler şi L. Gumplowicz; cunoscînd îndeaproape sfera intelectuală a reprezentanţilor acestei mişcări[10], trebuie să scoatem în evidenţă faptul că această filiaţie a contribuit în mică măsură la formarea «doctrinei legionare», că în realitate această ideologie s-a constituit din rudimente de impulsuri şi idei provenite dintr-o interpretare denaturată a ortodoxismului, din cuzism, din **Mein Kampf** etc. Conducătorii Gărzii de fier, cunoscuţi pentru înapoierea lor mentală, nici nu ar fi putut înţelege subtilităţile unor Maurice Barres sau Charles Maurras şi nici lucrările patetice ale unui Nietzsche, sursele lor ideologice externe fiind altele: Alfred Rosenberg, Hitler, Mussolini, Goebbels. Ideologic, Garda de Fier reprezenta nu numai un curent iraţionalist şi mistic, dar şi forma cea mai brutală a unor instincte atavice de ură faţă de popoare şi faţă de tot ce era înaintat şi revoluţionar în propriul popor; o adoraţie stupidă faţă de un anumit arhaism, autohtonism şi primitivism denaturat"[11].

Se poate lesne observa că nu ne este prezentat aici un cadru istoric, ci ne găsim în faţa hotărîtei impuneri a unui mesaj ideologic dur şi precis în formulare, deşi argumentaţia era din punct de vedere conceptual grosieră. În realitate, aşa cum reiese din dezbaterea istorică internaţională, în Garda de Fier s-au întîlnit diverse componente culturale şi ideologice, înrădăcinate în tradiţiile naţionaliste, populiste, religioase (creştin-ortodoxe) culte şi populare, dar şi antisemite (un antisemitism cu predominant caracter social) ale ţării. Tocmai de aceea, cercetarea istorică nu poate să facă abstracţie de o analiză cît mai precisă a acestor componente şi de o evaluare ponderată a motivaţiilor care au îndrituit o mare parte a „tinerei generaţii" intelectuale să adere la Mişcarea legionară sau să fie într-o oarecare măsura atrasă de ea. La această ultimă problemă, analiza istorică este substituită de formula ideologică, propusă de Constantinescu în felul următor:

> „Pseudofilozoful Nae Ionescu, care de la Kant şi Luther a trecut la catolicism, apoi la sindicalism, de la acesta la ţărănism, a devenit în anii 1934-1939 purtătorul de drapel ideologic al Gărzii de Fier, fiind concomitent omul de încredere al firmei germane «I.G. Farbenindustrie». Abordînd un ortodoxism de paradă, Nae Ionescu, care era în fond un cinic desprins de orice convingere reală, un jongler al ideilor, care era în stare în decursul cîtorva ore să-şi nege toate eşafodajele ideologice anterior exprimate, un om setos de avere şi de putere, a considerat că Garda de Fier îi oferea platforma unei lansări siderale. În jurul lui Nae Ionescu s-au grupat cîţiva tineri, printre care Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Mihail Polihroniade, Pavel Costin Deleanu, D.C. Amzăr, care au devenit stegarii ideologici ai acestei mişcări. Cine citeşte prefaţa[12] lui Mircea Eliade la **Roza vînturilor** de N. Ionescu îşi poate da seama de conţinutul real al ideilor lor"[13].

Obiectivele „sesiunii ştiinţifice" constau prin urmare în „demascarea" fascismului românesc, dar erau de fapt orientate mai mult spre prezent decît spre trecut. Scrie Constantinescu:

> „Astăzi nu mai există baza economică şi baza socială pentru o influenţă gardistă în România. [...] Chiar dacă rămăşiţele de peste hotare ale Gărzii de Fier servesc anumite interese străine şi imperialiste, ceea ce este esenţial este faptul că structura economico-socială a României s-a schimbat fundamental. Există însă anumite reziduuri, anumite virtualităţi faţă de care trebuie să fim foarte atenţi, vigilenţa noastră nu trebuie să slăbească; acest lucru este cu atît mai necesar cu cît pe plan internaţional se constată încercări de reanimare a mişcărilor fasciste mai ales în Italia şi Germania Federală"[14].

După ce a reamintit că înfrîngerea Mişcării legionare a fost înfăptuită de „clasa muncitoare şi alianţa proletariatului cu ţărănimea muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist Român", preşedintele Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice îşi încheia intervenţia astfel:

> „Ceea ce este însă important astăzi e ca toate urmele ideologice ale mişcărilor de extremă dreaptă – în ipostazele naţionalismului burghez, iraţionalismului în toate formele sale, misticismului şi bigotismului – să fie combătute cu toată fermitatea şi lichidate"[15].

Această accentuare a necesităţii unei ulterioare „vigilenţe revoluţionare", rostită drept concluzie a unei dezbateri ştiinţifice, se lasă înţeleasă din perspectiva a ceea ce se pregătea în sferele înalte ale partidului pe planul politicii culturale. În luna iulie a aceluiaşi an 1971, la întoarcerea dintr-o călătorie în China, Nicolae Ceauşescu prezintă Comitetului Executiv o serie de teze programatice privind activitatea ideologică, culturală şi educativă a partidului, care pun capăt iluziilor democratice şi liberale legate de relativa „destindere" începută în 1965. Intelectualii sînt „invitaţi" să militeze ideologic mai activ în serviciul partidului, în scopul combaterii infiltraţiilor ideologiei burgheze, cosmopolite şi decadente occidentale, care dizolvă autenticele valori naţionale. Începe pentru România o lungă fază neostalinistă care, pe plan economico-social, va duce la dezastrele „autarhice" ale economiei de război din anii '80. Între iulie 1971 şi al XI-lea congres al partidului din noiembrie 1974, se pun bazele „cultului personalităţii" şi ale „socialismului dinastic" ceauşist şi în acelaşi timp se dă startul unui proiect revoluţionar naţional-comunist menit să recupereze şi să valorifice moştenirea culturală autentic românească[16]. Exaltarea specificului spiritual românesc (inefabilul „suflet românesc"), a trecutului arhaic traco-dacic, a temelor mitice precreştine prezente în folclorul literar şi în tradiţiile populare, mitizarea marilor figuri istorice ale luptei antiotomane, recuperarea celor mai importante personalităţi ale culturii române ostracizate în timpul stalinismului (de la Mihai Eminescu la Lucian Blaga) sînt elemente care se vor contopi, cel puţin în parte, în curentul „protocronist" şi vor contribui la consolidarea unui marxism naţional şi patriotic, opus pe de o parte vechiului marxism dogmatic de marcă sovietică şi pe de altă parte reziduurilor iraţionale şi mistice legionare[17].

De reţinut şi faptul că la Garda de Fier au aderat în proporţii diferite şi în diverse momente cei doi teoreticieni ai „ortodoxismului" (teorie care identifica „românitatea" autentică cu apartenenţa la religia ortodoxă), Nichifor Crainic şi Nae Ionescu. Regimul comunist, chiar şi în perioada lui Ceauşescu, considera ateismul ştiinţific ca pe unul dintre stîlpii lui ideologici şi prin urmare orice tentativă de a introduce în dezbaterea culturală tematici metafizice ori teologice sau, în orice caz, teorii hermeneutice care să nu fi exclus transcendenţa putea fi blocată de cenzura ideologică sub acuzaţia, falsă şi manipulatoare, dar eficace şi indiscutabilă, de obscurantism mistic şi/sau legionarism, cei doi termeni fiind în fapt sinonimi. În cazul unui autor ca Eliade, acuzaţia de legionarism discredita *ipso facto* poziţia sa de istoric al religiilor, bloca circulaţia operelor sale şi dezbaterea deschisă şi publică asupra acestora în interiorul ţării (amintim că, într-adevăr, în acea perioadă de „destindere" fuseseră tipărite sau retipărite în România numai operele sale literare, şi nu în totalitate); în plus, această acuzaţie, dacă ar fi fost vehiculată în străinătate, i-ar fi prejudiciat cariera academică, ar fi insinuat dubii privind activitatea teoretică de fond a savantului şi, în acelaşi timp, ar fi dăunat imaginii sale de important reprezentant al exilului intelectual românesc în Occident.

Într-o pagină a cărţii sale, Armin Heinen observă cu acuitate şi cu o mulţime de referinţe bibliografice cum, spre deosebire de numărul restrîns de eseuri dedicate Mişcării legionare în revistele româneşti de specialitate, se pot găsi, mai ales între cea de-a doua jumătate a anilor '60 şi sfîrşitul anilor '70, multe articole cu caracter de popularizare, fără referiri la izvoare şi la critică, în revista **Magazin istoric**. Potrivit cercetătorului german, acest fenomen...

> „...poate fi pus pe seama interesului mai larg pentru aspectele negative ale istoriei româneşti, la fel ca şi pe seama unui anume imbold al redacţiei de a exhiba senzaţionalul [*Aussergewöhnliches darzustellen*]. Decisiv este însă faptul că doar puţini cercetători români au voie să examineze materialul oferit de izvoarele istorice şi să relateze despre el, material de altfel necesar pentru elaborarea unei lucrări ştiinţifice serioase. Rămîn de abordat numai temele care se pot reconstitui pe baza informaţiilor accesibile, pretîndu-se la un senzaţional reportaj demascator [*entlarvende Sensationsberichterstattung*]"[18].

Magazin istoric, revistă lunară de popularizare istorică, asemănătoare revistelor italiene **Storia illustrata** şi **Historia**, apărea în timpul regimului Ceauşescu şi apare şi astăzi în România, putînd fi cumpărată de la chioşcurile de ziare. Bogată în articole despre episoade, fapte şi personaje ale istoriei române şi universale, ca şi despre diferite teme din preistorie pînă astăzi, revista are un stil jurnalistic, dar nu lipseau (şi nu lipsesc) din ea contribuţii ale unor istorici de profesie şi academicieni titulari. Diferenţa dintre vechea serie a revistei, cea publicată în timpul regimului naţional-comunist, şi revistele noastre occidentale analoage (există reviste de acest tip în toate ţările europene) este prezenţa permanentă a controlului ideologic, exercitat prin cenzura instituţională sau autocenzura preventivă (care obţine aceleaşi efecte). Armin Heinen face uz, poate inconştient, de germana *Ironie* şi teutonicul *Witz* cînd ne vorbeşte de un interes jurnalistic pentru *Aussergewöhnliches*; în partea finală a observaţiilor sale, el evidenţiază într-adevăr prezenţa decisivă a controlului de partid asupra accesului la izvoare, cu consecinţa directă că „maselor populare" le pot fi oferite numai acele teme care „für eine entlarvende Sensationsberichterstattung geeignet sind".

Articolele din **Magazin istoric** se ocupă preponderent de episoadele sîngeroase şi de momentele-cheie ale istoriei Gărzii de Fier: atentatele teroriste săvîrşite de legionari în faza lor de ascensiune, conflictul cu regele Carol al II-lea, legătura cu nazismul, rebeliunea din ianuarie 1941 în a doua etapă de viaţă a Mişcării, cea condusă de succesorul lui Codreanu, Horia Sima etc. Găsim însă în numărul din ianuarie 1971 un articol semnat de Miron Constantinescu, intitulat **Garda de Fier sub judecata istoriei**[19]. Confruntarea cu intervenţia sa finală de la „sesiunea ştiinţifică" din martie 1971 (pe care am analizat-o mai sus) duce la concluzia că este vorba de acelaşi text (cu unele deplasări interne de fraze şi propoziţii, dar cu variante nesemnificative). Acţiunea ideologică de „demascare a fascismului" continua paralel pe planul ştiinţific şi pe acela al pedagogiei de partid pentru uzul maselor. Totodată, aceeaşi scriere – şi acesta este un fapt extrem de important – este citată cu mare emfază la începutul dosarului **Toladot**, publicat în Israel în anul următor.

2. Cum e construit dosarul **Toladot**

Sumarul revistei israeliene de limbă română **Toladot** (ce poartă ca subtitlu **Buletinul Institutului Dr. J. Niemirower**), Nr. 1, ianuarie-martie 1972, cuprinde, după prezentarea făcută de dr. Th. Lavi, o serie de articole semnate privind istoria evreilor din România, apoi evocări ale unor personalităţi ale culturii ebraice româneşti (şi acestea semnate), încheindu-se cu cîteva rubrici (extrase din ziare, recenzii, repertoriu bibliografic). Numai **Dosarul Mircea Eliade** este inserat în sumar (p. 21-27) fără nici o indicaţie cu privire la autor (sau la autori). Primele două pagini (în litere cursive) se prezintă sub forma unei intervenţii redacţionale ca introducere la documentaţia din următoarele cinci pagini (în litere drepte), în care sînt citate sau rezumate reflecţii extrase din jurnalul inedit[20] al lui Mihail Sebastian (1907-1945), om de litere evreu, dar elev al lui Nae Ionescu, reflecţii pline de amărăciune din cauza progresivei „derive" naţionaliste şi filolegionare a prietenului său intim, Eliade.

Lectura acestui text confirmă bănuiala unei manipulări ideologice, potrivit perspectivei pe care am prezentat-o în rîndurile precedente. Operaţia de „demascare" implică „diversiunea" şi „dezinformarea". Este într-adevăr „diversiune" dura critică la adresa lui Gershom Scholem, unul dintre cei mai mari specialişi în mistica ebraică şi sincer prieten al lui Eliade de multă vreme. De ce oare un atac atît de hotărît vine tocmai acum, la trei ani după publicarea unui *Festschrift* dedicat lui Eliade[21]? Explicaţia o găsim dacă băgăm de seamă că acest dosar se integrează perfect în acea ofensivă ideologică de mare anvergură elaborată la Bucureşti cu un an înainte, potrivit noilor directive neostaliniste. Prima pagină a dosarului prezintă într-adevăr, în poziţie centrală, judecata de mare autoritate a preşedintelui Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice din România, Miron Constantinescu, iar publicul străin căruia îi este adresat dosarul nu are cum să ştie ce se ascunde în paginile din **Magazin istoric**, ba chiar este înclinat să creadă că documentaţia relativă la gravele acuzaţii aduse lui Eliade se găseşte chiar în acele pagini ale revistei de la Bucureşti, la care se face trimitere. Un cititor occidental, prea puţin pregătit să priceapă mecanismele tehnicilor totalitare de „dezinformare", va putea reţine, cu toată buna credinţă, că judecata lui Constantinescu (Eliade – unul dintre „stegarii ideologici" ai Mişcării le-

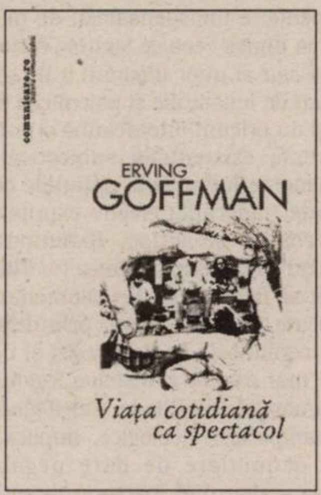

ERVING GOFFMAN

Viața cotidiană ca spectacol

„Erving Goffman a fost un gînditor provocator, unul dintre giganții sociologiei secolului XX. Cărțile sale sînt cunoscute ca lucrări clasice. Erving Goffman a revoluționat modul nostru de a gîndi viața socială. Studiul întîlnirilor sociale, al comportamentului în public, al construcției și deconstrucției eului, al stigmatului și al formelor comunicării cotidiene nu va mai fi niciodată precum înainte de el."

GARY A. FINE, GREGORY W. H. SMITH
Universitatea Maryland

comunicare.ro

Facultatea de Comunicare și Relații Publice „David Ogilvy"
Strada Povernei 6–8, Sector 1, București; tel./fax 313 5895;
difuzare@comunicare.ro; **www.editura.comunicare.ro**

PRIOR BOOKS
tel: 210.89.08
office@prior.ro

The Chicago Manual of Style: *The Essential Guide for Writers, Editors, and Publishers* reprezintă, de peste 100 de ani, cea mai importantă sursă de referință pentru autori, jurnaliști, corectori, tehnoredactori și editori din orice domeniu al cunoașterii.

Aflat astăzi la cea de-a 15-a ediție, revizuită, completată și actualizată, **The Chicago Manual of Style**, este mai cuprinzător și mai ușor de utilizat ca niciodată.

University of Chicago Press, 2003
Halftone, 984 p, 64 line drawings, musical example, 31 tables 6X9
ISBN 0226104036

25% RABAT!
Preț regular : 2.650.000
Preț lansare : 1.990.000 lei

gionare) este rodul unei precise și documentate analize a surselor primare și secundare relative la angajarea legionară a „conducătorului spiritual“ al „tinerei generații“.

Găsim în schimb, în primele două pagini, acuzațiile nedovedite aduse lui Eliade de a fi militat direct în Legiune, unde ar fi avut un rol de conducere, el furnizînd „acoperirea filozofică“ crimelor comise de Mișcarea extremistă, dat fiind prestigiul pe care-l dobîndise în rîndul tinerilor în acei ani. Eliade este de asemenea acuzat de recidivă, adică de colaborare, după sfîrșitul istoric al Mișcării în dezastrul celui de-al doilea război mondial, la revistele neolegionare sau oricum nostalgic legate de acea eșuată experiență politică din tinerețea sa. Nici asupra acestui punct nu este furnizată vreo dovadă, *et pour cause*, întrucît nu au existat colaborări de acest gen; dimpotrivă, Eliade, chiar din primii ani ai exilului în Franța (la Paris, începînd din septembrie 1945), se numără printre fondatorii și animatorii unor inițiative culturale și editoriale pluraliste și democratice, care urmăreau să mențină vie dezbaterea în interiorul exilului intelectual românesc, aflat în dialog cu valorile lumii libere occidentale, în teribilii ani ai sovietizării forțate a României (Asociația Culturală „Mihai Eminescu“ fondată în 1948, Centrul Român de Cercetări în 1949, publicațiile **Luceafărul**, **Uniunea Română**, **Îndreptar**, **Caete de dor**, **Destin**, **Revista Scriitorilor Români**, **Cuvîntul în exil**, **Ființa Românească** etc.)[22].

Numeroasele intervenții ale lui Eliade în revistele sus-amintite nu conțin nimic legat de „legionarism“, dar scopul dosarului **Toladot** nu este căutarea adevărului istoric, ci „dezinformarea“, pe care o găsim metodic aplicată în expunerea fragmentelor din **Jurnalul** lui Sebastian. După cum orice istoric știe, folosirea paginilor memorialistice are valoare numai dacă este coroborată și cu alte documente; e indispensabilă, de pildă, confruntarea dintre ceea ce susține autorul unui jurnal sau al unor memorii (care adesea se resimt de tensiunile și polemicile momentului și au oricum întotdeauna o puternică amprentă existențială subiectivă) și faptele realmente întîmplate, opțiunile concret asumate, judecățile efectiv exprimate, cuvintele rostite și scrise. Examinarea acuzațiilor lui Sebastian la adresa lui Eliade ar fi trebuit să fie însoțită de documente de arhivă (blocate, cum am văzut, prin decizie politică de regimul de la București) și de o analiză cît mai exactă a textelor legionare sau filolegionare ale lui Eliade. Calea aleasă, aceea a manipulării ideologice, implica în schimb o acumulare de date negative senzaționale – alternînd mărturia directă a lui Sebastian cu ceea ce acesta spunea că a auzit – cu scopul de a crea în cititorul occidental (căruia îi era adresat dosarul) impresia de a se găsi dinaintea „vîrfului unui iceberg“ de fanatisme și de orori.

În 1996 a fost publicat la București **Jurnalul 1935-1944** al lui Mihail Sebastian, ediție îngrijită de Gabriela Omăt și Leon Volovici[23].

Avem astfel la dispoziție un instrument direct pentru o confruntare cu ceea ce se susținea în dosarul **Toladot**. Cităm din dosar (p. 23):

> „Pe 27 noiembrie 1936 Sebastian notează o discuție cu Mircea Eliade, cu care prilej face prima constatare, că acesta alunecă din ce în ce mai spre dreapta. Cînd sînt în doi, se înțeleg încă destul de bine, în public însă, poziția pro-nazistă a lui M.E. devine «extrem de categorică». Spune, de pildă, că toți marii creatori «sînt de dreapta»“.

Să citim acum fragmentul corespunzător pe care îl găsim în ediția **Jurnalului** (1996), la data de 27 noiembrie 1935 (nu 1936, cum susține dosarul **Toladot**):

> „Ca să rămîn în ordine politică, ar trebui să mai însemn mica discuție încordată, pe care am avut-o cu Mircea, luni seara, la «Continental», ieșind de la teatru. Nu e prima. Și bag de seamă mereu mai marcate alunecări spre dreapta din partea lui. Cînd sîntem în doi, ne înțelegem încă destul de bine. În public însă, poziția lui de dreapta devine extremă și categorică. Mi-a spus, cu nu știu ce agresivitate directă, o pură enormitate: «toți marii creatori sînt de dreapta». Pur și simplu. Dar nu voi lăsa ca asemenea disensiuni să umbrească nici măcar cu o impresie dragostea mea pentru el. Voi încerca pe viitor să evit «controverse politice» cu el“ (p. 41).

Cum se vede, nu e nici o aluzie la poziția pro-nazistă a lui Eliade; în plus, din această pagină transpare (ca de altfel din multe alte pagini ale **Jurnalului**) profunda legătură de prietenie dintre cei doi elevi ai lui Nae Ionescu, legătură ce se va deteriora treptat, fără a se rupe însă, începînd cu primele luni ale lui 1937, cînd vor exploda simpatiile filolegionare ale lui Eliade, pînă la plecarea acestuia la Londra, în aprilie 1940. Atitudinea lui Sebastian față de Eliade, în acest **Jurnal**, este mereu dureros de dilematică, în imposibilitatea de a pune între paranteze diferențele politice generate de opțiunea radicală a prietenului său, dar și de a da uitării acele afinități și experiențe comune care le marcaseră activitatea creativă în interiorul „tinerei generații“. Relația lor cunoscuse un moment de răscruce în 1934, cînd apăruse romanul autobiografic al lui Sebastian, **De două mii de ani**, precedat de o prefață a lui Nae Ionescu ce justifica cu argumente teologice destinul de suferință al evreilor în istorie. În polemica din presa românească a intervenit și Eliade, cu două articole de critică punctuală ce puneau în lumină structura eretică a unei asemenea interpretări teologice și riscul unei posibile interpretări a acesteia în cheie antisemită atît pe plan filozofic, cît și social[24].

Această complexă întrepătrundere de relații este cu totul trecută sub tăcere în dosarul **Toladot**, unde Sebastian este prezentat ca prietenul cel sincer și observatorul imparțial al progresivei decăderi morale a fostului său prieten Eliade, acesta înfățișat nu doar ca „pro-nazist“ și „antisemit“, ci și ca vulgar carierist, oportunist politic fără scrupule și mai ales trădător infam al vechii lor prietenii. Tehnica stalinistă (sau neostalinistă) a „demascării“ implică nu numai rigida contrapunere schmittiană prieten/dușman, ci și totala devalorizare morală a adversarului, transformat în dușman.

Acum, în întregul **Jurnal** (1996) al lui Sebastian singurele referiri la antisemitismul lui Eliade sînt două însemnări care reproduc ceea ce Eliade i-ar fi spus prietenului comun Petru Comarnescu. Iat-o pe prima (din 25 martie 1937):

> „Mircea a fost miercuri seara la baletele Jooss, care l-au revoltat – cum îi spunea lui Comarnescu – prin «spiritul lor iudaic». A găsit că spectacolul e semit. Este tot ce a găsit de spus. Sîntem în plină disoluție a prieteniei noastre. Nu ne vedem zile de-a rîndul – și, cînd ne vedem, nu mai avem ce să ne spunem“ (p. 120).

În dosarul **Toladot** găsim, fără indicarea datei:

> „Asistînd la un spectacol francez cu Mircea Eliade, acesta declară criticului Petru Comarnescu, că e «revoltat de spiritul iudaic al francezilor»“ (p. 24).

Iată și a doua însemnare în discuție (din 20 septembrie 1939):

> „Titel [Petru] Comarnescu îmi povestește o convorbire politică pe care a avut-o deunăzi cu Mircea, mai filogerman decît oricînd, mai antifrancez și antisemit decît totdeauna. «Rezistența polonezilor la Varșovia – zice Mircea – este o rezistență iudaică. Numai jidanii sînt în stare să șantajeze cu femeile și copiii aruncați în plină [prima?] linie, pentru ca să abuzeze astfel de scrupulele germane. Germanii n-au nici un interes să distrugă în România. Numai o politică progermană ne poate salva. Numai un guvern George Brătianu-Nae Ionescu e o soluție. Sovietele nu mai sînt o primejdie, căci pe de o parte au renunțat la comunism – iar comunismul, de altfel, să nu uităm, nu este totuna cu marxismul și nu este neapărat iudaic – iar pe de altă parte, ele (Sovietele) au renunțat la Europa și se îndreaptă exclusiv spre Asia. Ceea ce se întîmplă la frontiera din Bucovina e un scandal, căci noi valuri ovreiești pătrund în țară. Decît o Românie încă o dată invadată de jidani, mai bine un protectorat german.» Comarnescu mă asigură că mi-a reprodus textual vorbirea lui Mircea. Acum înțeleg perfect de ce cu mine e atît de reticent cînd e vorba de politică și de ce pare că se refugiază în metafizică, pentru a scăpa de «ororile politicei». Iată, iată cum gîndește fostul tău prieten Mircea Eliade“ (p. 231-232).

Acest text demonstrează încă o dată importanța confruntării cu scrierile lui Eliade din acea perioadă. Oribilele afirmații despre rezistența din Varșovia, folosirea cuvîntului *jidan*, etnonim depreciativ utilizat de curentele românești antisemite încă din secolul al XIX-lea, aiuritoarele considerații finale nu-și găsesc nici un corespondent în ideile și în limbajul lui Eliade ca publicist filolegionar. Sebastian îi cere o confirmare lui Comarnescu și pare să creadă spusele acestui prieten. O lectură atentă a paginilor **Jurnalului** ne dezvăluie cum, începînd din 1938 (din ianuarie datează legile rasiale date de guvernul Goga-Cuza), condiția de singurătate, neliniște și teamă în care trăiește Sebastian crește progresiv. Comarnescu este unul dintre puținii săi camarazi de generație

---

Necesitatea confesiunii

DEMÉNY PÉTER

Știu că problema Statuii Libertății din Arad și-a pierdut actualitatea, a dispărut din pagina de titlu a cotidianelor, dar sînt convins că problema principală este mult mai largă și mai însemnată – conflictele iscate în jurul statuii (și chiar și cele legate de relația româno-maghiară) reprezintă doar un simptom. De aceea, m-am gîndit că cele de mai jos nu sînt cu totul inutile.

Istoria statuii o știm cu toții – ea a fost rezumată de Gabriel Andreescu într-un articol recent (**Observator cultural** Nr. 188/30 septembrie-6 octombrie 2003)*. Tot dl Andreescu a ținut mai devreme să adreseze o scrisoare deschisă președintelui UDMR, scrisoare în care-l îndeamnă pe acesta să nu rupă protocolul dintre Uniune și PSD, argumentînd că responsabilitatea pentru imaginea României îi aparține și lui Markó Béla și că această responsabilitate nu poate fi trecută cu vederea datorită faptului că primul ministru Adrian Năstase s-a dedat unor tertipuri tipic balcanice. Am scris un articol în cotidianul **Krónika** (**Schimbarea accentelor**, 12-13 octombrie 2003) în care am considerat că nu problema ruperii protocolului este întrebarea. În general, nici eu nu sînt adeptul radicalismului, al poziției superficiale și iluzorii afișate de pastorul Tökés. (În publicistica maghiară din România, sînt unul dintre cei care susțin de ani de zile necesitatea convietuirii pașnice și deci a conlucrării cu personajele principale ale vieții publice românești. Un timp, împreună cu Ágoston Hugó, am fost semnatarul rubricii **Pod mobil**, care-și propunea să prezinte, printre altele, reviste literare și noutăți editoriale românești, problemele relației româno-maghiare etc.) Cred că accentele trebuie schimbate: în scrisoarea dlui Andreescu, semnată mai tîrziu de Ágoston Hugó, Bíró Béla, Cristian Pârvulescu, Adrian Niculescu și alții, se spune că, deși tertipurile dlui Năstase au fost într-adevăr rușinoase, totuși, protocolul nu trebuie rupt; eu consider, dimpotrivă, că, într-un fel, protocolul a fost rupt chiar de PSD și că nimic nu ne poate face să uităm „driblingurile“ dlui Năstase în jurul statuii.

Să mă explic. Aparent, putem să fim de acord cu dl Andreescu: statuia nu reprezintă piatra de încercare a protocolului. Sînt atîtea și atîtea lucruri care au o însemnătate mult mai mare decît această statuie, ce este „doar“ un simbol al minorității maghiare. (În treacăt fie zis, acest „doar“ ridică o serie de probleme – dacă n-ar ridica, atunci de ce înverșunarea cu care este criticată dorința maghiarimii de a o vedea în centrul Aradului? De ce **Bătălia pentru România** a lacheului lui Ceaușescu? De ce argumentele hilare ale dlui Răzvan Theodorescu? De ce îngrijorarea dlui Năstase? De ce scrisoarea deschisă a dlui Andreescu? Toate pentru că, nu-i așa, statuia reprezintă *doar* un simbol.)

Dacă însă ne gîndim altfel, lucrurile pot fi privite dintr-o cu totul și cu totul altă perspectivă. Ne dăm seama că nici chiar la 14 (paisprezece) ani după revoluție personajele vieții publice din România nu sînt capabile să-și țină promisiunile, să fie de acord cu propria lor semnătură! Nu li se pare că asta e prea de tot și, deci, nici nu se gîndesc să demisioneze! Mai mult, au tupeul să-l someze pe primul ministru maghiar prin declarații rigide!

Ne dăm seama că aceste personaje nu au suferit niciodată consecințele balcanismului lor. Niciodată nu s-au confruntat cu „rezultatele“ politicii pe care au dus-o și o duc în continuare. Una bună, zece rele! – iată rețeta cîntată de un ansamblu de manele ce are întotdeauna succes (sau măcar nu cunoaște eșecul) în viața publică din România. Nici primul ministru, nici ministrul culturii, nici bardul comunist – nimeni nu s-a izbit vreodată de o oglindă care să-i arate adevărata fată.

Dar, din păcate, nu e vorba numai de personajele vieții publice. Alături de ei poate fi numită și o parte (mărișoară, ce-i drept) a inteligenției din România. Să ne gîndim la iritarea cu care a fost primită scrisoarea deschisă a lui Tamás Gáspár Miklós, în care acesta a vorbit despre faptul că o serie de intelectuali români de seamă, de la Eliade la Noica, au fost simpatizanții Gărzii de Fier. Filozoful și publicistul maghiar scria, printre altele: „Regimul Ceaușescu a cooptat în mod selectiv «metafizica» hipernaționalisto-etnicistă din perioada interbelică (este vorba în primul rînd de operele lui Rădulescu-Motru, Blaga și Noica), tinerii intelectuali percepînd acest lucru drept o eliberare; ei n-au observat sau n-au vrut să observe manipularea. Tinerii intelectuali mergeau în pelerinaj și îngenuncheau în fața marilor lideri spirituali ai extremei drepte din perioada interbelică, cei doi mari guru fiind Constantin Noica și părintele Stăniloae. [...] «Revolta» tinerilor intelectuali a corespuns în totalitate intențiilor politicii culturale promovate de Ceaușescu; printre protagoniștii gîncare nu au alunecat spre extrema dreaptă şi, prin urmare, de încredere; dar este evidentă în cuvintele concluzive ale comentariului lui Sebastian speranţa găsirii unui răspuns, fie el şi indirect şi neverificabil, la acele reticenţe şi tăceri care marcaseră ultimii ani ai prieteniei cu Eliade.

Să vedem acum în ce fel este citat acelaşi episod în dosarul **Toladot**:

> „În genere despre caracterul prietenului său, Sebastian nu avea păreri prea bune. După izbucnirea războiului contra Poloniei, găsim în **Jurnal** următoarea însemnare făcută la 29.9.1939 [în realitate, cum am văzut, este vorba de 20 septembrie 1939, *n. R.S.*]: «Mircea Eliade a devenit mai filogerman ca oricînd, mai antifrancez şi antisemit decît întotdeauna». Rezistenţa polonezilor la Varşovia e o «rezistenţă iudaică». Lui Sebastian i se raportează următorul limbaj ţinut de M.E. în faţa unui amic comun: «Numai jidanii sînt în stare să şantajeze cu femeile şi copii [*sic!*] aruncaţi în plină linie, ca să abuzeze astfel de scrupulele germane. [...] Germanii n-au nici un interes să distrugă în România. Numai o politică progermană ne poate salva. Numai un guvern George Brătianu-Nae Ionescu este o soluţie. Sovietele nu mai sînt o primejdie, căci pe de o parte au renunţat la comunism, iar comunismul, de altfel, să nu uităm, nu este totuna cu marxismul şi nu este neapărat iudaic – iar pe de altă parte, Sovietele au renunţat la Europa şi se îndreaptă exclusiv spre Asia. [...] Ceea ce se întîmplă la frontiera Bucovinei, [*sic!*] este un scandal, căci noi valuri evreieşti pătrund în ţară. Decît o Românie încăodată ş*sic!*ţ inundată de jidani, mai bine un protectorat german»" (p. 24-25).

La o confruntare cu textul publicat în ediţia critică şi completă din 1996, se poate vedea cum, în paginile dosarului **Toladot**, afirmaţiile privind atitudinea filogermană, antifranceză şi antisemită a lui Eliade îi sînt atribuite direct lui Sebastian şi cum presupusa părere a lui Eliade în legătură cu „rezistenţa iudaică" i-a fost spusă direct de Eliade aceluiaşi Sebastian, în timp ce restul fragmentului este considerat ca fiind o comunicare făcută de „un amic comun". În textul dosarului **Toladot** sînt pe deasupra prezente în două locuri puncte de suspensie între paranteze, ceea ce-l poate îndemna pe cititor să creadă că elucubraţiile înfăţişate sînt doar o parte dintr-un delir mult mai amplu.

În detaliata sa reconstrucţie biografică, Mac Linscott Ricketts documentează, printr-o analiză a publicisticii eliadiene, deplasarea savantului de pe o poziţie de luptă pe plan cultural, care intenţiona să modereze reevaluarea valorilor naţionale prin deschiderea spre exterior (între 1932 şi 1935), către o crescîndă radicalizare politică ce se va manifesta deplin în cursul anului 1936 şi se va încheia cu apropierea de Mişcarea legionară, apropiere ideală sau simpatetică, documentată de o serie de articole publicate între ianuarie 1937 şi februarie 1938[25].

Nimic din publicistica filolegionară a lui Eliade nu este utilizat în dosarul **Toladot**, în afară de un scurt fragment amintit de Sebastian. Citim la pagina 24 a dosarului:

> „Sebastian citează şi un extras dintr-un articol al lui Mircea Eliade intitulat **De ce cred în biruinţa mişcării legionare**[,] publicat în ziarul antisemit **Buna Vestire** din 17 decembrie 1937, din care reproduce următoarele: «Poate neamul românesc să-şi sfîrşească viaţa su[r]p[a]t de mizerie şi de sifilis, cotropit de evrei şi sfîrtecat de străini?» [...] «Revoluţia legionară are drept ţintă supremă: mîntuirea neamului, cum a spus Căpitanul. [...] Cred în libertate, în personalitate şi în dragoste. De aceea, cred în biruinţa mişcării legionare»".

Aceste fraze stau la originea acuzelor de antisemitism aduse lui Eliade şi sînt întotdeauna citate în afara contextului lor. O confruntare cu întregul articol publicat în **Buna Vestire** ne dezvăluie în primul rînd că este vorba despre o anchetă jurnalistică; rămîne aşadar o îndoială privind exactitatea opiniilor reproduse[26]. O ulterioară confruntare cu un articol al lui Eliade, **Piloţii orbi**, publicat în **Vremea** din 19 septembrie al aceluiaşi an[27], poate sluji la precizarea sensului frazei antievreieşti conţinute în articolul din 17 septembrie: „piloţii orbi" sînt elitele burgheze naţionale care, transformîndu-se în politicieni corupţi, au trădat interesele naţionale şi au pierdut simţul statal, lăsînd astfel mînă liberă crescîndei presiuni a popoarelor slave vecine (bulgari, iugoslavi, ruteni, ucraineni) şi pretenţiilor sporinde ale minorităţilor naţionale, aflate într-o puternică creştere demografică: unguri, evrei, diferite etnii slave. Este vorba de un articol ultranaţionalist şi xenofob, cu argumentări şi tonalităţi inacceptabile, dar cu siguranţă nu antisemit. În nici unul din articolele filolegionare ale lui Eliade nu sînt niciodată prezente tipicele motivaţii aberante – biologico-rasiale, teologice sau mitico-esoterice – care au alimentat îndelung curentele antisemite româneşti.

Cele două pagini introductive ale dosarului **Toladot** se încheie cu următoarea afirmaţie:

> „În numărul viitor al Buletinului nostru[28], vom publica documente despre activitatea diplomatică a lui Mircea Eliade, pe cînd îndeplinea, ca trimis al guvernului legionar, funcţia de ataşat cultural pe lîngă Legaţiile române din Lisabona, Madrid şi ulterior la Londra" (p. 22).

Datele biografice prezentate aici sînt cu totul eronate[29]. În realitate, Eliade este numit ataşat cultural în Anglia în aprilie 1940, de către unul din ultimele guverne ale regelui Carol al II-lea (guvernul liberalului Gheorghe Tătărescu, 24 noiembrie 1939-10 mai 1940), datorită intervenţiei directe a istoricului Constantin C. Giurescu, ministru al Propagandei Naţionale, la propunerea lingvistului Alexandru Rosetti; pleacă de la Bucureşti cu trenul pe 10 aprilie şi ajunge la Londra pe 15 aprilie; părăseşte capitala britanică cu avionul la 10 februarie 1941 (cu cinci zile înaintea ruperii legăturilor diplomatice dintre România şi Marea Britanie), plecînd direct la Lisabona, unde este transferat cu funcţia de ataşat cultural pe lîngă Legaţia română, la însărcinarea generalului Ion Antonescu, care, la 27 ianuarie 1941, după ce înăbuşise rebeliunea legionară (21-23 ianuarie), a format un guvern alcătuit aproape în exclusivitate din militari. În capitala portugheză, Eliade îndeplineşte provizoriu şi funcţia de ataşat de presă, înlocuindu-l pe poetul Aron Cotruş, care fusese numit la Legaţia română de la Madrid. Rămîne la Lisabona pe toată durata războiului, chiar şi după căderea regimului lui Antonescu (23 august 1944), pînă în septembrie 1945, cînd se exilează la Paris[30].

În partea finală a dosarului **Toladot** sînt reiterate informaţiile eronate pe care le-am citat mai sus:

> „Mircea Eliade fusese numit[,] sub regimul legionar, ataşat cultural la Lisabona. După îndepărtarea Gărzii de Fier de la guvern, în ianuarie 1941, el rămîne totuşi în diplomaţie, iar în primăvara [*sic!*] este mutat la Madrid" (p. 25).

Referirea la Madrid este datorată unei informaţii greşite colportate de Sebastian în **Jurnalul** său, la data de 14 martie 1941[31]. Stăruinţa asupra carierei diplomatice „legionare" serveşte la întărirea gravei acuzaţii avansate în încheierea dosarului. În iulie 1942, Eliade vine la Bucureşti pentru o săptămînă, singura sa călătorie în patrie din timpul războiului şi ultimul contact direct pe care-l mai are cu ţara-i de origine înainte de exil. Cu acea ocazie, imediat după sosire, îl întîlneşte pe vicepreşedintele Consiliului şi ministrul de Externe Mihai A. Antonescu, cu intenţia de a-i transmite un „mesaj" oficios din partea lui Salazar adresat *Conducătorului* Ion Antonescu; a doua zi, în timp ce se îndrepta spre Ministerul Propagandei Naţionale, îşi dă seama că este urmărit. Acest lucru se va repeta în zilele următoare cu ocazia altor întîlniri oficiale, a vizitelor la

Institutul Italian de Cultură

Manifestările organizate în săptămîna 20-26 ianuarie 2004

Film

▮ 21 ianuarie, ora 18.00, sediul Institutului (Aleea Alexandru Nr. 41, Bucureşti) – Filmul de miercuri: **Familia**, 1986. Regia: Ettore Scola. Cu: Vittorio Gassman, Stefania Sandrelli, Fanny Ardant

Concert

▮ 23 ianuarie, ora 18.00, sediul Institutului (Aleea Alexandru Nr. 41, Bucureşti) – Concert de chitară şi vioară suţinut de Aldo şi Anna Minella.

În program: cînturi din Evul Mediu italian şi lucrări de Niccolò Paganini, Isaac Albeniz, Ferdinando Sor, Federico Moreno Torroba

---

ditorilor şi scriitorilor români din generaţia mea nu era nici unul care să nu fi fost adept al Gărzii de Fier. «Noua stîngă» care reprezenta opoziţia budapestană în anii '60-'70 ar fi fost complet neînţeleasă în România. Îmi amintesc cît de tare puteau să deteste colegii mei din Bucureşti mişcările care avuseseră loc, în 1968, la Paris; iar la Cluj, intelectualii maghiari ardeleni făceau galerie trupelor lui Brejnev şi Kadar care invadaseră Cehoslovacia, pentru că sperau revizuirea Trianonului. [...] Pînă în ziua de azi, intelectualitatea revoluţiei româneşti este preocupată de exegeza spirituală a Gărzii de Fier. Nimeni nu pune la îndoială faptul că Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran sau Constantin Noica sînt autori importanţi; şi eu am citit cu plăcere inclusiv cele mai detestabile eşecuri ale lui Carl Schmitt sau Céline, nu sînt un pudic din punct de vedere intelectual, dar acest lucru nu înseamnă că nu ştiu cine sînt duşmanii democraţiei constituţional-liberale, duşmanii libertăţii, egalităţii şi fraternităţii. [...] Cum doriţi voi, dragii mei prieteni români, să-l criticaţi pe Vadim Tudor pentru faptul că este fascist, din moment ce izvoarele voastre spirituale – care n-au fost supuse unei critici, fiind incriticabile – sînt aceleaşi ca şi ale lui? Cum pot eu – care sînt maghiar ardelean – să fiu prieten cu adepţii şi admiratorii morfologiei culturale promovate de Lucian Blaga, din moment ce este cît se poate de clar că singurul scop adevărat al **Trilogiei** este să demonstreze că maghiarii sînt străinii de esenţă, indiferent de natura acesteia?". Pasaj foarte dur, într-adevăr, şi o frază despre Blaga de-a dreptul halucinantă. Dar, totuşi, se simte atît angajamentul afectiv, cît şi angajamentul intelectual. Cum a putut o personalitate de talia lui Andrei Pleşu să răspundă astfel: „Nu poţi fi în dezacord cu el [cu Tamás Gáspár Miklós] aşa cum eşti în dezacord cu Csurka, sau cu Vadim Tudor. Mi se va spune că simpla alăturare a numelui Tamás de numele celor doi tribuni de carnaval e un exces, o manevră inamicală. Dar, într-un fel, am chiar dezlegarea *lui* să o fac. Şi pentru Tamás distanţa, să zicem, dintre Noica şi Vadim se parcurge fără prejudecăţi, într-o clipită. Nu e timp de nuanţe. O campanie eficientă împotriva devierilor de dreapta nu poate avea decît un principiu: cine nu e cu noi e împotriva noastră". Cred că în rîndurile de mai sus ale lui „Gazsi", cum îl alintă dl Pleşu, se vede limpede că Tamás „a avut timp pentru nuanţe" sau măcar pentru o argumentare mai serioasă. Dl Pleşu nu a vrut să se uite în oglindă.

Acelaşi lucru s-a putut constata văzînd reacţiile furibunde iscate de articolul profesorului Tony Judt, **România: la fundul grămezii**; sau enervarea cu care unii dintre intelectualii români au sărit asupra volumului Alexandrei Laignel-Lavastine *înainte* de a-l fi citit, doar pentru că autoarea şi-a pus întrebări legate de integritatea morală a lui Eliade şi Cioran (că Ionescu a ajuns între ei, asta m-a surprins şi pe mine); sau înverşunarea lui Gabriel Liiceanu vizavi de o întrebare referitoare la trecutul lui Noica etc. etc.

Problema personajelor publice este deci identică cu cea a personajelor din mediul intelectual: o mare parte dintre intelectuali (cu excepţii notabile, cum ar fi regretatul Zigu Ornea sau Andrei Cornea) ţin la fel de puţin să se cunoască pe sine ca politicienii. Sau, cel puţin, există o reţinere în legătură cu anumite probleme morale, reţinere care naşte tabuuri. Pînă cînd aceste tabuuri nu vor fi dărîmate, nu putem vorbi despre o schimbare în România, despre o schimbare în toată puterea cuvîntului.

De altfel, problema este a întregii ţări, indiferent de naţionalitate, vîrstă, religie, sex şi altele. Sînt convins că şi politica UDMR-ului are de suferit datorită acestei incapacităţi de a privi în oglindă. „Am trăit vremuri grele şi trebuia să ne asumăm o serie de compromisuri; acum de ce nu ni le-am asuma?", gîndesc probabil foarte mulţi dintre noi şi mai ales foarte mulţi dintre conducătorii Uniunii. Nu-i de mirare că (în literatura maghiară din România, cel puţin) au trebuit să treacă 14 ani după revoluţie pentru ca să apară un volum (**Jurnalul** filozofului Gáll Ernö) al cărui autor să se analizeze pe sine cu o sinceritate covîrşitoare, vorbind *şi* despre greşelile şi defectele sale din perioada cînd a fost comunist credincios. Există un singur alt exemplu: scriitorul din Tg. Mureş Székely János a declarat înainte de moartea sa, în 1992, că a scris versuri despre patrie pentru a-şi scoate tatăl din închisoare. Ceilalţi au vorbit foarte sincer despre defectele *altora*. Sînt momente cînd îmi spun că nu mă interesează cine a fost informator, cine a bătut pe cine etc.; mă interesează mult mai mult cine simte necesitatea de a se confesa, oricare i-ar fi păcatul. Şi, iarăşi, sînt foarte puţini.

„Nu-mi pot imagina o autoexaminare care să înceapă cu examinarea altora", scrie scriitorul maghiar Nádas Péter în **Sărmanul nostru Sascha Anderson**, un eseu despre un informator din fosta RDG şi despre mizeriile noastre morale de pe vremea comunismului. Nici eu nu-mi pot imagina aşa ceva. De aceea cred că ar fi bine dacă odată şi odată ar veni momentul în care *nimeni* să nu mai salveze lichelele din România şi nici balcanismul ce le caracterizează faptele.

Atunci, ei ar trebui să se salveze pe ei înşişi.

---

* *Vezi şi amplul grupaj consacrat temei în Nr. 191/21-27.10.2003.*
*(**Nota redacţiei**)*

Radio Total 96.9 FM

rude şi prieteni. Eliade are astfel confirmarea spuselor ambasadorului român în Portugalia [V. Cădere] despre faptul că fusese luat în vizor de agenţii Gestapo încă din zilele imediat precedente plecării sale de la Lisabona[32], încît el hotărăşte în consecinţă să se comporte cu prudenţă:

> „De aceea, am întîlnit foarte puţini dintre vechii prieteni: Mircea Vulcănescu, Constantin Noica, Dan Botta şi alţi cîţiva. L-am întîlnit doar o singură dată pe profesorul Alexandru Rosetti. Am evitat să-l văd pe Mihail Sebastian şi faptul acesta, care m-a îndurerat, iar pe Sebastian l-a mîhnit profund, va avea grave consecinţe mulţi ani în urmă“[33].

Aceste consideraţii, extrase din **Memoriile** lui Eliade, sînt posterioare publicării dosarului **Toladot**, la care el face indirect referire în ultima frază. Într-adevăr, în dosarul amintit este citată o însemnare a lui Sebastian din data de 27 iulie 1942:

> „Am aflat mai demult, dar am omis să însemnez aici (atît de puţină importanţă începe să aibă pentru mine), că Mircea Eliade e în Bucureşti. Se înţelege că n-a căutat să mă vadă şi nu mi-a dat nici un semn de viaţă. Altădată mi s-ar fi părut odios: ba chiar imposibil, absurd. Acum mi se pare firesc. E mai simplu, e mai clar. Cu adevărat nu am nimic, absolut nimic să-i spun, nici să-l întreb“ (p. 26).

În volumul editat al **Jurnalului** (1996), la data de 23 (nu 27) iulie 1942[34], apare aceeaşi însemnare, dar fraza dintre paranteze este urmată de un semn de întrebare: „atît de puţină importanţă începe să aibă pentru mine?“. Diferenţa este semnificativă, căci reprezintă un indiciu ulterior al atitudinii de critică plină de durere a lui Sebastian faţă de Eliade, ca urmare a gravei fracturi ivite în prietenia lor (critica e dură, dar pare că nu vrea să ducă la o ruptură definitivă). În **Memorii** şi în **Jurnal**, Eliade nu specifică ulterior (nici chiar în partea lor inedită, analizată de Mac Linscott Ricketts) motivele comportamentului faţă de prietenul său în acea scurtă călătorie la Bucureşti din vara anului 1942, astfel că trebuie să ne limităm la contextul de teamă şi prudenţă care-i ghidase mişcările în acele zile, potrivit puţinelor indicii la care am făcut referire[35]. În nici un caz nu este de acceptat explicaţia nefondată şi ilogică furnizată de dosarul **Toladot** drept comentariu la însemarea sus-citată a lui Sebastian:

> „Mihail Sebastian nu avea de unde să ştie că în vara 1942 se semnase între Mihai Antonescu şi Gustav Richter, delegatul lui Eichman[n] la Bucureşti, deportarea tuturor evreilor în lagărele de exterminare din Polonia. Măsura a fost apoi anulată, ca urmare a unui complex de circumstanţe. Mircea Eliade[,] ca diplomat, cunoştea desigur soarta ce [li] se pregătea evreilor. Ce rost avea să-l mai vadă pe fostul său prieten, sortit morţii?“ (p. 26).

În primul rînd, trebuie remarcat că datele istorice sînt prezentate fără nici o dovadă documentară şi ele vin în contrast cu ceea ce afirmă istoricii specializaţi în această problemă. Nicolas M. Nagy-Talavera, de exemplu, scrie:

> „În 1942, Soluţia Finală era pusă deja în aplicare, iar Auschwitz, Maidanek şi Treblinka funcţionau din plin. În timpul verii anului 1942, Radu Lecca, nou numitul Comisar general pentru problemele evreieşti, a fost invitat la Berlin pentru a negocia cu germanii «evacuarea» evreilor români în Polonia (Auschwitz), o acţiune la care cei doi Antonescu păreau să-şi fi dat acordul de principiu. Nu este clar ce s-a întîmplat la Berlin între Lecca şi germani; faptul important este că, după revenirea acestuia de la Berlin, nu s-a mai vorbit niciodată despre deportările evreilor români, situaţie care l-a întristat deosebit de tare pe Eichmann“[36].

În al doilea rînd, este ilogic să consideri că un ataşat cultural, cu o funcţie auxiliară în interiorul unei Legaţii, spre deosebire de ceilalţi diplomaţi cu titlu plin, poate să aibă cunoştinţă şi deci să fie socotit responsabil de gravele decizii luate de guvernul său.

Publicarea documentelor privitoare la activitatea diplomatică a lui Mircea Eliade, anunţată în dosarul **Toladot** pentru numărul următor al Buletinului Institutului Niemirower, nu s-a mai petrecut nicicînd. Doar mulţi ani mai tîrziu (în 1989), într-un alt context, Adriana Berger, o cercetătoare de origine română, fostă secretară personală a lui Eliade între 1984 şi 1986 la Paris şi la Chicago, a analizat o serie de documente din arhiva de la Foreign Office, referitoare la şederea savantului pe lîngă Legaţia română de la Londra între 1940 şi 1941. În 1992, cercetătorul scoţian Bryan S. Rennie a controlat aceleaşi surse arhivistice cu o mai mare atenţie şi perspicacitate ştiinţifică şi a contestat astfel punct cu punct parţialitatea analizelor Adrianei Berger, care se pot cu siguranţă situa pe aceeaşi linie ideologică ca şi dosarul **Toladot**[37].

De la căderea regimului naţional-comunist al lui Ceauşescu şi pînă astăzi, arhivele româneşti au continuat să fie închise. De aceea, mi se pare indispensabilă reluarea dezbaterii asupra angajării politice a lui Eliade între cele două războaie în baza analizei directe a ceea ce a scris efectiv savantul român în acei ani. Recenta propunere a lui Sorin Alexandrescu de a publica în revista condusă de el, **The New International Journal of Romanian Studies**[38], toate textele politice filolegionare ale lui Eliade (în originalul românesc şi cu traducere în engleză), ca bază pentru o confruntare între cercetătorii de cele mai diferite tendinţe, mi se pare un punct de plecare concret şi foarte bun[39].

Opera de „dezinformare“ a dosarului

Vraja florilor şi leul lui Caragiale

MARIN MARIAN-BĂLAŞA

Între bani şi flori... nu e nici o legătură. În mod normal. Ori poate aceea că banul e floare de rai, cînd îl ai fără măsură. Cele mai triviale lălăieli sau strigături contemporane divinizează în felul acesta banul, terfelind toată poetica, preţuită cîndva, a florii. Astăzi, în legătură cu floarea, doar ornamentul de pompă mai contează, reprezentînd o formă a exhibării de standard financiar.

Grozavă idee a avut Banca Naţională şi *designer*-ul ei şef să pună pe fiecare din bancnotele româneşti – compensaţie şi ornament – cîte o floare. Sigur, toată lumea se înghesuie să observe şi să comenteze prezenţa personalităţilor culturale. Dar şi corola florală e de preţuit şi analizat. Oricum, pentru ştiinţa/neştiinţa culturală a majorităţii populaţiei, personalităţile respective ţin de trecut, sînt moarte şi inspiră, comunică sau educă, dacă nu chiar deloc, prea puţin. Floarea, însă, comunică şi acţionează în chip inconştient, automat, şi n-are nevoie de logică sau comentariu.

În mod practic, floarea are rol ornamental, un altul de sedant psihologic, iar altul compensatoriu în chip moral. Ca un animăluţ de casă, o floricică te poate face să zîmbeşti, te calmează. Poate tocmai fiindcă banii româneşti sînt tot mai „subţiri“ s-a pictat pe ele şi o floare: poate că vraja lor te-ajută să nu te enervezi. Iar pentru acelaşi motiv al scăderii puterii de cumpărare şi a valorii, poate că drăgălăşenia ornamentală compensează. De altfel, peste tot în lume biletele de bancă au devenit tot mai nostime, pe cît de sofisticate pe-atît de interesante şi spectaculare din punct de vedere artistic-iconografic. Numai Australia mai are toate bancnotele din plastic. România e deci în frunte, leul românesc are şi el niscai prioritate; măcar aşa, prin formă, de formă.

Banii unui stat despotic, militarist, comunist nu vor ilustra niciodată elemente tandre. Doar mase umane, simboluri beligerante, animale de pradă, blazoane de rang terifiant, insemne de autoritate, dominaţie, putere, ba chiar şi de ameninţare, pe lîngă, desigur, figuri şi personalităţi politice din prezent şi trecut. Însă un stat luminat, fin şi delicat, cum s-au vrut şi se mai vor toate democraţiile europene, se reprezintă pe sine, pe cel mai popular afiş publicitar, statal şi electoral care e banul, prin cultură. Adică prin rafinamente, subtilităţi şi drăgălăşenii atractive, efeminate. Doar euro-ul a terminat cu toate particularităţile şi omagiile naţionale, impunînd pe bancnotele sale unice porţi, ferestre şi poduri pe cît de artistice şi convenţionale, pe-atît de abstracte.

Iată însă că pe banii româneşti cineva a avut cu consecvenţă ideea florilor. Una, mereu alta, aleasă pe enigmatice criterii, acompaniază figura culturală de pe fiecare bancnotă. De cîteva ori s-a nimerit ca floarea banilor româneşti să aibă legătură directă cu insul ilustrat. În cazul miei ucise de inflaţie: direct, prin răscîntatele flori de tei ale lui Eminescu; în cazul lui Caragiale, prin vesel-ironica orhidee locală numită „gura leului“. Trandafiri sălbatici îl sprijină pe Grigorescu, ca şi cum romantismul acestuia, plus rozuliul tuturor obrajilor şi nudurilor de femeie din pînzele sale, s-ar potrivi simbolismului la fel de inalterabil romantic al trandafirului (fie el sălbatic, de măcieş carpatin sau de măr japonez, cum cu imprecizie sau ambiguitate se poate citi în iconografia sutei de mii). Iar floarea de colţ, asociată lui Vlaicu, sugerează perfect înaltul sau zenitul spre care tindea zborul său (primul zbor cu o maşină peste pămînt românesc), ca şi plaiul carpatin pe care a căzut şi s-a sfîrşit aventura sa în încercarea de a traversa munţii. Numai garoafa stă fără nici o conotaţie, relaţie sau simbolism în mijlocul bancnotei cu Enescu. Cum hodoronc-tronc/tam-nisam fac şi albastrele brînduşe (sau cam aşa ceva) din preajma lui Iorga. (Fără nici o subtilitate relaţională, asta dacă nu cumva sălbăticia lor galeşă vrea sa sublinieze păduratica barbă ori ruralismul şi poporanismul filozofiei socio-politice a respectivului.)

Să revenim, însă, la milionul caragialesc, cu a sa „gură a leului“. Floarea e foarte populară, crescînd singură-sălbatic-zăbăuc-zăludă pe toate cîmpiile sau maidanele patriei. La fel e şi Caragiale, caragialismul, umorul său, la fel ca şi materia sa primă: bîrfa (mereu deschisa „gură a lumii“), clevetirea (gura otrăvită), indiscreţia (gura spartă), gîlceava (gura mare), dar şi fandacsia şi fantazarea, ipohondria, cabotinismul, manipularea, sofismul, demagogia, populismul, miştoul, sarcasmul, sporovăiala, limba ascuţită, toate sau multe alte vicii ce ţin de oralitate, limbă, vorbire, vorbărie sau pur şi simplu de desfrînările gurii.

Vizual, gura leului de pe bancnotă se potriveşte cu masca teatrală de alături, cea care rîde – cu gura pînă la urechi, adică pe cît de atrăgător şi contagios, pe-atît de dominant-despotic. Iar ideatic, se potriveşte cu calitatea umorului muşcător, atît buf cît şi ironic, al lui Caragiale. În plus, între gura florii de leu şi portretul scriitorului mai apare şi o pată galbenă, gaurită exact în forma gurii cu care urlă figura angoasată din pictura **Strigătul** a expresionistului Munch.

Dacă tot am pomenit de masca duală a teatrului, să observăm şi că extremele facialităţii sale sînt adecvate. Pe aversul bancnotei: cu un rîs ori perfect sănătos, ori îngrijorător de isteric, ori poate chiar de rînjet exagerat, semn că unii ori sînt tîmpiţi, ori chiar se distrează. Iar pe revers: cu o grimasă devastatoare şi hîdă, semn că unii chiar urlă de suferinţă. Adică, perfectă imagine a teatrului vieţii româneşti, în care clasă de mijloc nu există, ci doar extremele: românii care crapă de nesimţire şi de surplus, românii care crapă de stress sau foame.

Oricum, în plus sau dincolo de toate acestea, leul românesc, ca monedă, nu mai are în el nimic leonin. A devenit la fel de simbolic, inofensiv şi condamnat la paloare ca o floare. Nici muşcător nu mai e în stare a fi, poate doar în sens, pe de o parte, comic, ironic sau persiflant, pe de altă parte, cu totul neputincios şi inutil. Adică aşa cum ne-au deprins politicienii şi instituţiile statului de ieri şi de astăzi, aşa cum ne-au deprins nenea Iancu şi cabaretele de satiră politică. Leul e cu adevărat românesc şi nu se putea nimeri nume mai adecvat pentru o monedă care, în grandoarea sa falsă şi gratuită, e chipul şi asemănarea societăţii publice româneşti: săracă dar trufaşă, puţin capabilă dar coruptă, decrepită dar autoritar-făloasă.

Pe de altă parte, leul românesc are calitatea rară, poate chiar unică, de a fi autofag. Adică, deşi stăm foarte prost la capitolul avere naţională sau publică (şi foarte bine la acela al prădăciunii sale), banul românesc nu face economie. Exact potentaţii care doar cu un an înainte rîdeau cu toată gura de ideea imprimării de noi bancnote, ca şi de aceea a transformării şi reimprimării tuturor prin reforma „leului greu“ (unul din motivele principale fiind că lansarea unei noi bancnote şi reforma implică nişte cheltuieli inutil de împovărătoare), au început recent să pledeze – fără jenă pentru găunozitatea argumentelor lor – pentru lucrul contrar. România trebuie să continue imprimarea de noi bancnote, măcar pe aceea de două milioane, pentru ca apoi să le schimbe iarăşi, pe toate, fiecare cu mai puţine zerouri. Şase-şapte-opt ani pînă la euro ar fi prea mult s-aşteptăm, plata sumelor mari să continue a NU fi făcută prin card, cec sau transfer (cum ar fi mai normal), aşa că e timp şi scuză să se insiste cu multiplicarea şi reciclarea păguboasă a menajeriei noastre leonine! Adică să se mai toace foarte mulţi lei, pentru revenirea altora, mai puţini şi doar aparent – adică la prosteală/vrăjeală – mai interesanţi.

Măcar şi doar pentru fapul că cea mai recentă şi „valoroasă“ (aş!) bancnotă naţională îl are pe Caragiale ar trebui să nu se mai facă o alta. Prea bine oglindeşte conu Iancu România de astăzi ca să fie repede acoperit de un simbol sau de o reprezentare mai puţin realistă sau adecvată. Iar reforma, fie aceea total inutilă şi perfect penibilă a „leului greu“, fie aceea a directei treceri la euro, să aibă loc atunci cînd Caragiale va fi doar un erou de patrimoniu cultural, de literatură istorică, nu masca rîsu-plînsului şi a histrioniei de la toate palierele vieţii de azi.

Editura Curtea Veche a publicat recent o fermecătoare carte pentru copii: **Don Global suit pe cal**. Autori: Călin-Andrei Mihăilescu (eseist, teoretician literar, universitar canadian) şi cei doi copii ai săi: Ilinca şi Andrei, în vîrstă de 10 şi, respectiv, 9 ani. Prin urmare: o carte pentru copii scrisă (şi) de copii... Ilustraţiile (color) sînt semnate de Sasha Meret, iar prezentarea grafică este realizată de Dan Stanciu. Scrisă cu prospeţimea imaginativă (autentică, dar şi jucată) a copilăriei, povestea lui Don Global (personaj purtînd în a sa onomastică sugestii „globalizante"...) îmbină naraţiunea spumoasă cu (discrete) aluzii cultural-livreşti mai „grave". Fapt ilustrat inclusiv prin titlurile capitolelor: **Forme pe cer**, **O aruncare de zaruri**, **Robinson în hamacul lui**, **Pepsilică**, **Poante-au fost odat', odat'**, **Dînd cu aspiratorul pe cer**... O carte pentru copii de toate vîrstele...

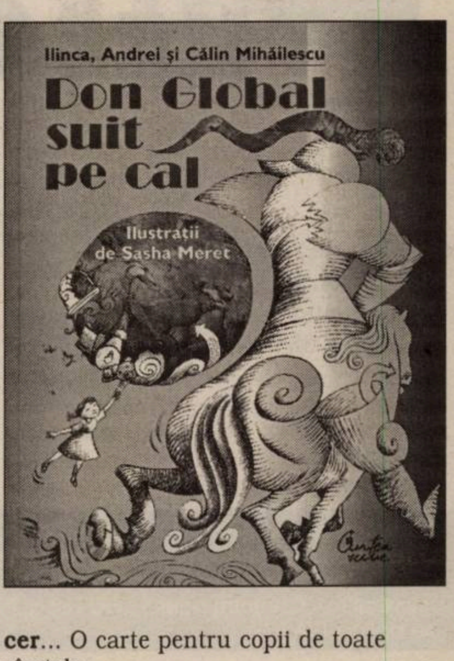

Toladot şi-a obţinut totuşi efectele scontate, circulînd pe un parcurs lung, subteran şi întortocheat, care încă nu s-a terminat.

Nu este locul aici pentru a străbate analitic acest parcurs, care pleacă din Italia în anii '70 (Alfonso Di Nola, Furio Jesi), reapare în Franţa după moartea lui Eliade (Edgar Reichmann), apoi se mută în Statele Unite spre sfîşitul anilor '80 şi începutul anilor '90 (Adriana Berger, Norman Manea, Leon Volovici), pentru a se reîntoarce în Franţa (Daniel Dubuisson), ca de acolo să reaprindă polemicile atît în Europa, cît şi în America.

Mă limitez la a evidenţia pe scurt momentele italiene ale parcursului în discuţie.

1) În 1989, Alfonso M. Di Nola, într-un eseu intitulat **Mircea Eliade tra scienza delle religioni e ideologia „guardista"** (**Mircea Eliade între ştiinţa religiilor şi ideologia „gardistă"**)[40], rezumă dezbaterea desfăşurată în Italia începînd de la articolul său iniţial din 1977, cel care tocmai o generase. Iată *incipit*-ul eseului său: „Aspra şi apăsătoarea polemică în jurul fascismului, filonazismului, antisemitismului istoricului religiilor şi romancierului Mircea Eliade şi al implicării sale directe şi responsabile în poziţiile reacţionare ale Gărzii de Fier româneşti este fără îndoială încheiată. Denunţarea antecedentelor ideologice ale personajului – antecedente care nu aparţin unei rătăciri de tinereţe, ci unor opţiuni conştiente făcute în plină maturitate, în jurul vîrstei de 30 de ani – a fost făcută de autorul acestor pagini în 1977, într-un scurt eseu publicat în **Rassegna mensile di Israel** (**Mircea Eliade e l'antisemitismo**, ianuarie-februarie 1977, p. 12-15). În acel eseu, folosindu-mă de informaţii personale şi de rezultatele unei teze de licenţă susţinute de Gennaro Evangelista la Universitatea din Siena sub coordonarea mea, anume **Ideologia e falsa coscienza in Mircea Eliade**, trimiteam la o sursă românească sigură publicată în Israel (**Toladot. Buletinul Institutului Dr. J. Niemirower**, conţinînd un **Dosar Mircea Eliade**). Dosarul româno-israelian prezenta dovada adeziunii convinse a istoricului la ideologia nazisto-fascistă şi amintea cum Mihail Sebastian, tînăr evreu ce fusese prieten cu Eliade, referindu-se la anii reacţiunii gardiste din România, scria în revista **Cuvântul**: «Poziţia pro-nazistă a lui M. Eliade a devenit extrem de categorică, iar atitudinea sa antisemită [...] nu este numai manifestarea exterioară a unui carierist, ci dezvăluie în adîncime un aspect lăuntric de caracter»".

La o confruntare cu partea finală a dosarului **Toladot**, se poate vedea cum „metastaza" acestuia este de acum inexorabil avansată, avînd prezente urme şi în alte puncte ale eseului. Dosarul se încheie cu aceste cuvinte:

> „Nu creden [*sic!*] că e nevoie de comentarii prea multe la notele lui Sebastian. Atitudinea antisemită a lui Mircea Eliade este dovedită. Ea nu apare ca o adeziune temporară, opurtunistă [*sic!*] sau strict teoretică. Devenită duşmănie faţă de un fost prieten intim, atitudinea nu mai este doar manifestarea exterioară a unui carierist, ci dezvăluie o pornire de caracter lăuntrică mai adîncă. «Infamia morală»[,] de care vorbeşte M. Sebastian, poate fi acoperită de succesele şi prestigiul lui M.E. – dar tot infamie morală rămîne" (p. 27).

Absolut stupefiant este însă ceea ce citim puţin mai încolo, la pagina 68 a eseului din 1989 citat mai sus. Referindu-se la un articol al lui Vittorio Lanternari din 1986[41], Di Nola scrie:

> „Dar Lanternari părea să conchidă în legătură cu antisemitismul lui Eliade cu un fel de *epoché* a judecăţii, considerînd că sursa utilizată de mine şi apoi de către alţii (dosarul publicat în Israel) nu era întru totul credibilă, întrucît nici unul dintre noi nu avusese posibilitatea de a consulta direct documentul publicat în Israel (care mi-a parvenit în fapt la Arezzo numai într-o semnalare rezumativă şi manuscrisă şi nu în original, în ciuda unor tentative de căutare eşuate în bibliotecile de periodice israeliene)".

Printre alţi utilizatori ai „dosarului-fantomă", trebuie enumerat cu siguranţă şi Furio Jesi, care, într-un eseu din 1979, este total dependent de dosarul **Toladot**, cunoscut prin intermediul articolului lui Di Nola din 1977[42].

2) Istoricul religiilor Cristiano Grottanelli, într-o recentă scriere a sa, **Alfonso M. Di Nola e Mircea Eliade**[43], rezumă astfel o întîlnire cu autorul napolitan dispărut în 1997:

> „Am încă în minte o scurtă vizită a sa [a lui Di Nola] în apartamentul meu din via del Viminale, care a avut loc în 1989. Dacă îmi amintesc bine, era însoţit de Ireneo Bellotta şi venise să-i împrumut cărticica filogardistului Claudio Mutti, **Mircea Eliade e la Guardia di Ferro**, abia publicată la neofascistele Edizioni del Veltro, pe care o cumpărasem şi pe care o păstram ca pe un fel de trofeu. Între timp, Mutti, după ce dialogase despre Codreanu cu un alt filogardist şi mai cunoscut în paginile revistei **Sabato**, a publicat o carte ceva mai voluminoasă, **Le penne dell'Arcangelo**[44], Milano, Società Editrice Barbarossa, 1994, care spune cu adevarat ultimul cuvînt, sau aproape ultimul, în legătură cu militantismul gardist al lui Eliade. Atitudinea lui Mutti este curioasă. La pagina 36 a acestei cărţi mai recente, el scrie că Di Nola, «recapitulînd într-un lung articol (**Mircea Eliade tra scienza delle religioni e ideologia „guardista"**, în **Marxismo oggi**, 5-6, 1989, p. 66-71) termenii problemei care se crease în jurul cazului Eliade şi revendicîndu-şi meritul de a fi suscitat-o în Italia, dădea naştere unor noi erori, exageraţii şi contrafaceri ale realităţii». Şi totuşi cele două scurte lucrări ale lui Mutti confirmă în substanţă şi chiar întăresc ceea ce Alfonso di Nola făcuse cunoscut încă din 1977. Cum se explică această contradicţie? Pur şi simplu prin faptul că Di Nola scria dintr-un punct de vedere antifascist, în timp ce Mutti prezintă aceleaşi fapte, şi multe altele de acelaşi fel, dintr-o perspectivă opusă" (p. 36).

Trebuie observat înainte de toate că scrierile lui Mutti, îndeosebi cea de-a doua (**Le penne dell'Arcangelo**), analizează unele dintre articolele naţionaliste şi filolegionare ale lui Eliade, cu ample citate din acestea traduse direct din româneşte de Mutti însuşi. Este, cu siguranţă, un salt calitativ din punct de vedere ştiinţific faţă de prestaţia dezastruoasă a dosarului **Toladot**, utilizat în modul pe care l-am văzut de Di Nola. Totuşi, Mutti susţine teza unui „militantism" direct al lui Eliade în Garda de Fier, bazîndu-se exclusiv pe mărturiile postbelice ale unor ex-legionari[45], şi argumentează teza unui Eliade „doctrinar al gardismului" printr-o discutabilă interpretare „mitico-esoterică" a scrierilor lui ştiinţifice[46], întîlnind în acest punct, chiar dacă dintr-o perspectivă specular opusă, teoretizările lui Furio Jesi.

Grottanelli, în fragmentul pe care l-am citat mai sus, scrie că textul lui Mutti **Le penne dell'Arcangelo** „spune cu adevărat ultimul cuvînt, sau aproape ultimul, în legătură cu militantismul gardist al lui Eliade" şi că „cele două scurte lucrări ale lui Mutti [**Le penne dell'Arcangelo** şi **Mircea Eliade e la Guardia di Ferro**] confirmă în substanţă şi chiar întăresc ceea ce Alfonso Di Nola făcuse cunoscut încă din 1977". Cam imprudente aceste două afirmaţii ale lui Grottanelli. Într-adevăr, un istoric nu poate considera niciodată ca fiind încheiat un anumit proiect de studiu: cercetarea sporeşte mereu datorită unor reinterpretări continue declanşate de descoperirea unor noi documente şi prin urmare nu pot exista texte exegetice definitive sau „aproape" definitive. A susţine că „cele două scurte lucrări" ale lui Mutti, interesante prin multe aspecte, dar fragile în baza lor documentară, vin să „întărească" nişte temelii inexistente, constituite de articolul lui Di Nola din 1977, dovedeşte lipsă de prudenţă filologică. Greu de stabilit care dintre cele două erori metodologice, implicate de cele două afirmaţii, este mai gravă pentru un istoric!

Aceste consideraţii pe care le fac, cu necesitate dure, dar mai ales amare, capătă însă un caracter relativ dacă ţinem seama de ceea ce scrie acelaşi Grottanelli imediat înaintea fragmentului pe care l-am citat: „Pe Di Nola îl cunoscusem personal în îndepărtaţii ani '70, pe vremea **Enciclopediei**, despre care atunci nu ştiam nimic, şi îl revăzusem cînd se ocupa de ideologia lui Mircea Eliade, un subiect ce mă interesa deja în acea perioadă şi despre care acum am aproape gata o carte" (p. 36).

Consideraţiile mele critice cu caracter istorico-filologic pălesc în chip notabil, căci altul este cu adevărat terenul de discuţie... Ne aflăm oare în faţa unei „demascări" ideologice antifasciste a ideologiei „fasciste" a lui Eliade, în aşteptarea unui alt dosar **Toladot** adus la zi? Dacă Miron Constantinescu, în cenuşiul şi tristul Bucureşti al „reîngheţului" neostalinist de la începutul anilor '70, s-a mulţumit cu un scurt articol într-o revistă de popularizare istorică[47], astăzi, în solara şi vesela Italie de la începutul mileniului, ar trebui oare să ne aşteptăm la o *entlarvende Sensationsberichterstattung* dilatată la dimensiunea unei cărţi?

Orice „demascare" de acest fel este în tendinţa ei demagogică şi totalitară, deoarece de fapt pune o mască deformantă asupra adevărului şi poluează conştiinţele cu fascinantul morb al lesnicioaselor şi reconfortantelor certitudini ideologice. Numai confruntarea pluralistă între interpretări întemeiate pe o documentaţia onestă şi critică ne-ar ajuta să ne simţim mai puţin intolerabil de singuri pe drumul nostru în căutarea adevărului.

Traducere din limba italiană de
Harieta TOPOLICEANU
cu o revizie şi un adaos de note
(aprobate de autor)
de Dan PETRESCU

© *By courtesy of Jaca Book*

---

1. Apărut în anul 2000 (cf. **Esploratori del pensiero umano. Georges Dumézil e Mircea Eliade**, a cura di Julien Ries e Natale Spineto, Milano, Jaca Book, p. 259-281), studiul de faţă al lui Roberto Scagno fusese desigur scris mai înainte de această dată şi nu a beneficiat prin urmare de unele „descoperiri" mai recente, cum ar fi publicarea **Jurnalului portughez (1941-1945)** al lui Mircea Eliade în traducere spaniolă (Barcelona, Editorial Kairós, 2001), cartea lui Matei Călinescu **Despre Ioan P. Culianu şi Mircea Eliade. Amintiri, lecturi, reflecţii** (Editura Polirom, Iaşi, două ediţii în 2002), unde sînt citate şi comentate unele pasaje inedite din memorialistica lui Eliade, sau volumul lui Mac Linscott Ricketts, **Former Friends and Forgotten Facts** (Criterion Publishing, 2003), în care cunoscutul eliadist american evocă la un moment dat (p. 99) un pasaj inedit din **Jurnalul** lui Eliade (din 24 iunie 1946), în care acesta vorbeşte explicit de „încadrarea" sa în Legiune, indicînd şi o dată suficient de precisă, cf.: „toate nefericirile [pe] care mi le-a adus încadrarea mea în Legiune. Din toamna [lui] 1937 n-am mai avut linişte" etc. În consecinţă, astăzi apartenenţa lui Eliade la Mişcarea legionară trebuie admisă ca atare, după cum trebuie admis că **Jurnalul** lui Mihail Sebastian nu minte şi nu exagerează, aidoma, de altfel, şi cărţilor lui Claudio Mutti ori scrierilor unor foşti legionari, care-l revendică pe istoricul religiilor cu mîndrie sub stindardul lor. De aceea, eforturile unor Sorin Alexandrescu ori Mircea Handoca de a ascunde şi/sau minimaliza pînă-n pînzele albe episodul legionar al tinereţii lui Eliade, pe lîngă faptul că astfel blochează accesul la o cheie importantă, de nu chiar cea mai importantă pentru exegeza corectă a operei idolului lor, sînt ridicole şi-i descalifică definitiv din postura de editori şi comentatori ai biografiei şi operei sale. Dar toate aceste lucruri vor deveni indubitabil clare abia cînd vom avea integral publicate corespondenţa şi memorialistica lui Eliade, nu întîmplător lăsate în tenebre (*n. D.P.*).

2. Mircea Eliade a fost „încadrat" în grupul de intelectuali din jurul revistei **Axa**, care a luat fiinţă în 1933, numai în Bucureşti, sub conducerea lui Polihroniade, Ion Victor Vojen (fost coleg de liceu cu Eliade, ipostaziat în **Romanul adolescentului miop** sub numele de Jean Victor Robert), Constant (v. Corneliu Zelea-Codreanu, **Pentru legionari**, ediţia a IX-a, Editura Scara, Bucureşti, 1999, p. 345-346, unde Eliade nu este totuşi pomenit, fiindcă nu se „încadrase" încă la data la care Căpitanul îşi scria cartea). Nu era însă vorba de un cuib legionar ca toate celelalte, activ şi militant în sensul curent; după opinia fostului său dentist de la Chicago, Alexander E. Ronnett, legionar notoriu, care îi dă aceste detalii într-un interviu din 1999 lui Mac Linscott Ricketts, Eliade ar fi fost însă şef de cuib în timpul celor aproximativ trei luni petrecute în 1938 (14 iulie-25 octombrie) în lagărul de la Miercurea Ciuc, înfiinţat anume pentru legionari (v. M.L. Ricketts, *op. cit.*, p. 99-100) (*n. D.P.*).

3. Este îndoielnic ca Eliade să fi influenţat în vreun fel Mişcarea legionară, mai ales că, după unele mărturii, îi era antipatic lui Codreanu; în schimb, a cauţionat-o cu numele său: „Eliade a antrenat şi el o parte din «colegii lui de generaţie» şi tot tineretul intelectual. Nae Ionescu, Mircea Eliade au fost îngrozitor de ascultaţi" – îi scria Eugen Ionescu la 19 septembrie 1945 lui Tudor Vianu (v. **Scrisori către Tudor Vianu** II (1936-1949), Editura Minerva, Bucureşti, 1994, p. 275). Or, cel puţin o parte din cei „antrenaţi" de Eliade au pierit în decimările aplicate de Carol al II-lea Legiunii în lagăre sau, mai tîrziu, trimişi fiind de Antonescu spre „reabilitare" pe linia întîi a frontului antisovietic (e drept că unii, aflaţi deja în închisori, se înscriau ca voluntari în război), ca să nu mai vorbim de soarta pe care au avut-o odată veniţi la putere comuniştii (*n. D.P.*).

4. Da, pretindea ritos A.E. Ronnett (v. M.L. Ricketts, *op. cit.*, p. 95-96) (*n. D.P.*).

5. În această privinţă, se pot consulta mărturiile mai mult sau mai puţin sporadice, dar elocvente, din Dumitru G. Danielopol, **Jurnal londonez**, Institutul European, Iaşi, 1995; Leontin Jean Constantinescu, **Jurnal**, Editura Jurnalul literar, Bucureşti, 1998; şi, cu unele precauţii, Alexandra Laignel-Lavastine, **Cioran, Eliade, Ionesco: l'oubli du fascisme. Trois intellectuels roumains dans la tourmente du siècle**, P.U.F., Paris, 2002 (carte dedicată lui Isac Chiva, probabil şi artizanul ei

EDITURILE ALL
vă recomandă

Istoria românilor,
vol. I, II, III
Constantin C. Giurescu
Preț 889.000 lei

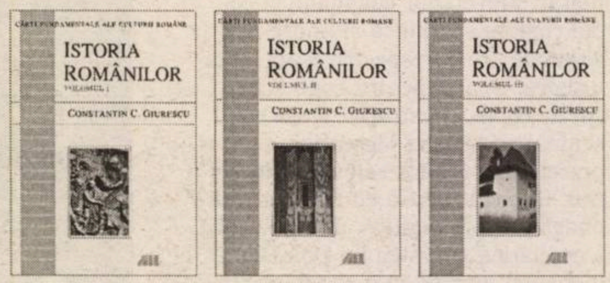

Comandați aceste cărți și alte apariții ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu și taxe poștale gratuite. Comenzi - bd. Timișoara nr.58, sector 6, cod 061317, București sau C.P. 12 107, București; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro - Conform noului Cod Fiscal începând cu 1 ianuarie 2004 la prețurile de listă se aplică TVA 9%.

din umbră) (*n. D.P.*).

6. V. povestea întîlnirii din 1986 dintre Eliade și preotul Gh. Calciu, narată de acesta din urmă (**Mormîntul furat**, în **Origini. Romanian Roots**, Norcross, Anul VII, Nr. 7-8, iulie-august 2003, p. 19, sau în **Rost. Manifest românesc**, revistă editată de Asociația ROMFEST XXI, Anul I, Nr. 5/iulie 2003, p. 33 sq., cu în plus subtitlul **De ce a fost ars trupul lui Mircea Eliade?**), pentru mediul legionar care-l înconjura pe Eliade la Chicago; v. și interviul lui A.E. Ronnett pentru perioada americană a lui Eliade, în M.L. Ricketts, *op. cit.*, p. 100-103, în care dentistul cu pricina își arogă meritul de a-l fi convins pe ilustrul său pacient să se abțină de la a vorbi vreodată despre trecut, atunci cînd acesta îi era pus în chestiune. Ricketts adaugă totuși că dentistul era o persoană „foarte îngustă la minte" („he was a very narrow-minded man" – p. 105). Fapt este însă că, potrivit unei hotărîri deliberate, Eliade n-a răspuns niciodată atacurilor împotriva sa, fie că erau pur profesionale, fie că se refereau (și) la trecutul său politic (*n. D.P.*).

7. Legiunea Arhanghelului Mihail este fondată la Iași în 1927; se constituie ca partid politic la București în 1930, cu numele de Garda de Fier; apoi, Mișcarea legionară va lua alte nume cu ocazia alegerilor politice și ca urmare a dizolvării ei prin decret guvernamental: Gruparea C.Z. Codreanu (1931), Totul pentru țară (1935).

8. Cf. E. Weber, **The Men of the Archangel**, în **Journal of Contemporary History**, 1, 1, 1966, p. 101-126; Idem, **Romania**, în H. Rogger, E. Weber (Eds.), **The European Right. A Historical Profile**, London, 1965, p. 501-574; E. Nolte, **Die Krise des liberalen Systems und die faschistischen Bewegungen**, München, 1968 (tr. it. **La crisi dei regimi liberali e i movimenti fascisti**, Bologna, 1970); N.M. Nagy-Talavera, **The Green Shirts and the Others. A History of Fascism in Hungary and Romania**, Standford, 1970 [tr. rom. **O istorie a fascismului în Ungaria și România**, Editura Hasefer, București, 1996]; M. Ambri, **I falsi fascismi. Ungheria, Jugoslavia, Romania 1919-1945**, Roma, 1980; Z. Barbu, **Rumania**, în J.S. Woolf (Ed.), **European Fascism**, London, 1968 (tr. it. **Il fascismo in Europa**, Bari, 1968, p. 169-190); F. Veiga, **La mística del ultranacionalismo. Historia de la Guardia de Hiero. Rumania, 1919-1941**, Barcelona, 1989 [tr. rom. **Istoria Gărzii de Fier. 1919-1941. Mistica ultranaționalismului**, Editura Humanitas, București, 1995]; A. Heinen, **Die Legion „Erzengel Michael" in Rumanien. Soziale Bewegung und politische Organisation**, München, 1986 [tr. rom. **Legiunea „Arhanghelul Mihail". Mișcare socială și organizație politică. O contribuție la problema fascismului internațional**, Editura Humanitas, București, 1999].

9. Cf. M. Fătu, I. Spălățelu, **Garda de Fier. Organizație teroristă de tip fascist**, București, 1971, p. 7.

10. Miron Constantinescu s-a împrietenit în închisoare cu un legionar, dr. Ilie Niculescu, cu care avea discuții ideologice de pe poziții contrarii, dar pe care „l-a felicitat, din toată guvernarea [legionară], numai pentru masacrele de la Jilava. Acolo s-a făcut un lucru bun, după concepția acestui comunist stalinist. A aprobat Jilava. Huliganul de stînga Miron Constantinescu a fost mai rău și mai pernicios la guvernare decît huliganii de dreapta, care aveau o concepție bestială de guvernare, pe cînd Miron Constantinescu reprezenta comunismul umanist. El era vice-președinte de consiliu, delegat cu probleme economice și cu planificarea. El a propus și inventat Canalul [Dunăre-Marea Neagră] inutil, unde s-au comis masacre și orori inutile, pentru a chinui oameni. Era un sadic și dintre sadici se recrutează genocidalii. [...] Îl fixăm aici într-o efemeridă, ca pe o muscă țețe sau ca pe o columbacă pernicioasă, demnă de disprețul contemporanilor și al viitorimii" – scria Petre Pandrea, cunoscut publicist de stînga (cf. **Garda de Fier. Jurnal de filozofie politică. Memorii penitenciare**, Editura Vremea, București, 2001, p. 90) (*n. D.P.*).

11. Cf. M. Constantinescu, **Concluzii**, în **Împotriva fascismului**. Sesiunea științifică privind analiza critică și demascarea fascismului în România, București, 4-5 martie 1971, p. 260.

12. În realitate, postfața – cf. Mircea Eliade, **...și un cuvînt al editorului**, în Nae Ionescu, **Roza vînturilor. 1926-1933**, Culegere îngrijită de Mircea Eliade, Editura Cultura Națională, București, f.a. (1936), p. 421-444 (*n. D.P.*).

13. M. Constantinescu, *op. cit.*, p. 261; a se vedea în același volum intervenția lui George Ivașcu, **O „ideologie" monstruoasă** (p. 108-117), axată pe figura lui Nae Ionescu, „eminența cenușie" și principalul inspirator al „misticii religioase" a Gărzii de Fier.

14. M. Constantinescu, *op. cit.*, p. 270-271.

15. *Ibidem*, p. 271-272.

16. Cf. C. Durandin, **Histoire de la nation roumaine**, Paris, 1994, p. 118-125; idem, **Histoire des Roumains**, Paris, 1995, p. 430-434; V. Georgescu, **Istoria românilor. De la origini pînă în zilele noastre**, București, 1995, ediția a V-a (ediția I a apărut în Statele Unite, în 1984, sub egida Academiei Româno-Americane), p. 278-308.

17. „Protocronismul", tendință inițial literară, extinsă apoi și la alte sectoare, apare în 1974 cu intenția de a depista, valoriza și exalta în trecutul românesc linii de dezvoltare și idei care ar fi anticipat principalele evenimente din marile culturi occidentale. Pe această temă, indispensabilă este cercetarea Katherinei Verdery, **National Ideology under Socialism. Identity and Cultural Politics in Ceausescu's Romania**, University of California Press, Berkeley, 1991 [tr. rom. modificată **Compromis și rezistență. Cultura română sub Ceaușescu**, Editura Humanitas, București, 1994]; a se vedea și Lucian Boia, **Istorie și mit în conștiința românească**, Editura Humanitas, București, 1997.

18. Cf. Armin Heinen, *op. cit.*, p. 31-32 [ed. rom. cit., p. 23].

19. Prof. univ. Miron Constantinescu, **Garda de Fier sub judecata istoriei**, în **Magazin istoric**, Anul V, Nr. 1 (46), ianuarie 1971, p. 74-77.

20. La data citării sale în **Toladot** (1972), desigur. Altminteri, **Jurnalul** lui Mihail Sebastian va apărea pentru prima oară în 1996, la Editura Humanitas (*n. D.P.*).

21. Este vorba de volumul J.K. Kitagawa & Charles Long (Eds.), **Myths and Symbols. Studies in Honor of Mircea Eliade**, University of Chicago Press, 1969, în care se află și studiul lui Gershom Scholem, **On Sin and Punishment. Some Remarks concerning Biblical and Rabbinical Ethics** (*n. D.P.*).

22. Pentru bibliografie, cf. D. Allen, D. Doeing, **Mircea Eliade. An Annotated Bibliography**, New York-London, 1980; și M. Handoca, **Mircea Eliade. Bibliografie**, București, 1997; pentru o panoramă a instituțiilor și a revistelor exilului românesc postbelic, cf. I.K. Binder, **Exilul ca experiență culturală. Asociații și instituții românești în Apus 1945-1989**, Münster, 1993.

23. Mihail Sebastian, **Jurnal 1935-1944**, ediție îngrijită de Gabriela Omăt, prefață și note de Leon Volovici, București, 1996.

24. Cf. Mihail Sebastian, **De două mii de ani**, roman, cu o prefață de Nae Ionescu, București, 1934; M. Eliade, **Iudaism și antisemitism. Preliminarii la o discuție**, în **Vremea**, 347, 22 iulie 1934, p. 5; și **Creștinătatea față de iudaism**, în **Vremea**, 349, 5 august 1934, p. 3.

25. Cf. M.L. Ricketts, **Mircea Eliade. The Romanian Roots, 1907-1945**, 2 vol., New York, 1988, cap. 22; a se vedea și R. Scagno, **Mircea Eliade e la cultura romena interbellica**, în **Buletinul Bibliotecii Române** (Freiburg i. Br.), XIV, 1987-1988, p. 1-30.

26. Cf. **Anchetele „Bunei Vestiri". „De ce cred în biruința mișcării legionare". Răspunsul domnului Mircea Eliade**, în **Buna Vestire**, Anul I (1937), Nr. 244, 17 decembrie, p. 1-2.

27. M. Eliade, **Piloții orbi**, în **Vremea**, Anul X, Nr. 505, 19 septembrie 1937.

28. După toate aparențele, acest al doilea număr anunțat al revistei **Toladot** n-a mai apărut niciodată, dovadă că singurul apărut nu avea alt scop decît demascarea lui Eliade (*n. D.P.*).

29. Într-adevăr, dar, în mod curios, ele sînt coincidente cu acelea care apar în primele informări ale serviciilor noastre secrete despre Eliade, din 1946, de pe vremea Siguranței, și pînă în 1965 cel puțin (v. Mihai Pelin, **Genii și analfabeți. Militari și intelectuali sub lupa Securității**, Editura Universal Dalsi, București, 2002, p. 114-127). În realitate, Eliade n-a avut nici o funcție diplomatică la Madrid – doar la Londra și Lisabona, în această ordine. E drept că, pe cînd se afla în Portugalia, a cumulat la un moment dat și atribuțiile lui Aron Cotruș, de la Madrid, însă fără să calce în Spania; poate de aici confuzia între cei doi, totuși inexplicabilă pentru niște servicii secrete care se respectă. Să fi avut atunci dosarul **Toladot** vreo legătură cu serviciile secrete românești? Acest detaliu al erorilor comune ar întări teza lui Roberto Scagno, conform căreia dosarul din Israel și-a avut originea în România (*n. D.P.*)

30. Cf. M.L. Ricketts, *op. cit.*, vol. II, cap. 27; idem, **Mircea Eliade, dezrădăcinatul (1940-1986)**, în **Jurnalul literar**, Anul VII, Nr. 47-52, ianuarie-februarie 1997, p. 6 și 14 (I), **Jurnalul literar**, Anul VIII, Nr. 1-4, martie 1997, p. 6 și 9 (II) și **Jurnalul literar**, Anul VIII, Nr. 5-12, aprilie-mai 1997, p. 10 (III); v. mărturia directă a lui Eliade în cel de-al doilea volum al memoriilor sale, **Les moissons du solstice (1937-1960)**, Paris, 1988 (tr. it. **Le messi del solstizio. Memorie 2. 1937-1960**, ediție îngrijită de R. Scagno, Milano, 1995, cap. XV). [Cf. **Memorii (1907-1960)**, Editura Humanitas, București, 1997, Vol. II, p. 331 sqq.]

31. Dosarul **Toladot**, *loc. cit.*, p. 25; cf. M. Sebastian, *op. cit.*, p. 312.

32. Roberto Scagno urmează aici evenimentele așa cum sînt ele povestite de Eliade în **Memorii** (p. 383-385); în **Jurnalul portughez** însă nu mai e vorba de nici un fel de mesaj pe care Salazar i-ar fi sugerat lui Eliade să i-l transmită lui Antonescu (de altfel, călătoria la București a „mesagerului" fusese decisă înaintea audienței la Salazar!), după cum nici agenții Gestapo nu mai apar nicăieri (iar Eliade face escală la Berlin și la dus, și la întors!) – v. M. Eliade, **Diario portugués (1941-1945)**, Barcelona, Editorial Kairós, 2001, tr. sp. Joaquín Garrigós, p. 38-43. De aceea, povestea cu agenții i se pare inventată „après coup" Alexandrei Laignel-Lavastine (*op. cit.*, p. 311) și, după toate datele azi disponibile, pesemne că ea are dreptate (*n. D.P.*).

33. M. Eliade, **Memorii**, *op. cit.*, p. 385; cf. M.L. Ricketts, *op. cit.*, p. 1112-1116.

34. M. Sebastian, *op. cit.*, p. 462.

35. Cf. M.L. Ricketts, **Două fațete ale unei prietenii: Mircea Eliade-Mihail Sebastian** (II), în **Jurnalul literar**, XI, 3-6, februarie-martie 2000, p. 10-11.

36. N.M. Nagy-Talavera, *op. cit.* [ed. rom.], p. 448-449.

37. Cf. A. Berger, **Fascism and Religion in Romania**, în **Annals of Scholarship**, 6, 4 (1989), p. 455-465; Bryan S. Rennie, **The Diplomatic Career of Mircea Eliade. A Response to Adriana Berger**, în **Religion**, 22, 4 (1992), p. 375-392; Idem, **Reconstructing Eliade. Making Sense of Religion**, State University of New York Press, Albany/N.Y., 1996, cap. 13; pe această temă, cf. și C. Popescu-Cadem, **Dosar M. Eliade. Din nou „etapa Londra"**, în **Jurnalul literar**, noiembrie 1992, p. 2 și 7, care analizează documente din arhivele Ministerului român de Externe.

38. **The New International Journal of Romanian Studies**, condus de prof. Sorin Alexandrescu de la Universitatea din Amsterdam, cu un comitet editorial alcătuit din savanți și profesori universitari europeni și americani, este o revistă pluridisciplinară publicată în România, începînd din 1998, de Fundația Culturală Română (Aleea Alexandru, Nr. 38, Sector 1, 71237 București). Revista reia publicarea unui **International Journal of Rumanian Studies**, apărut la Amsterdam între 1976 și 1989, tot sub conducerea lui Sorin Alexandrescu.

39. Între timp, textele respective au apărut sub îngrijirea lui Mircea Handoca, cf. Mircea Eliade, **Textele „legionare" și despre „românism"**, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001. Sorin Alexandrescu a protestat public, deoarece Mircea Handoca, în pofida activității sale editoriale nestăpînite, nu are nici un drept asupra operei lui Eliade. Cît îl privește p[illegible] Alexandrescu, el a obținut de la văduva lui Eliade numai dreptul de a încasa sumele cuvenite din tot ce apare sub numele lui Eliade în România (*n. D.P.*).

40. V. **Marxismo oggi**, 5-6, sept.-nov. 1989, p. 66-71.

41. V. Lanternari, **Ripensando a Mircea Eliade**, în **La critica sociologica**, 79, octombrie-decembrie 1986, p. 67-82.

42. Cf. F. Jesi, **Cultura di destra**, Milano, 1979; pentru o analiză critică a acestui text, cf. R. Scagno, **Libertà e terrore della storia. Genesi e significato dell'antistoricismo di Mircea Eliade**, Torino, 1982, și idem, **L'ermeneutica creativa di Mircea Eliade e la cultura italiana**, în **Mircea Eliade e l'Italia**, volum îngrijit de M. Mincu și R. Scagno, Milano, 1987, p. 155-170.

43. În **Antropologia e storia delle religioni. Saggi in onore di Alfonso M. Di Nola**, ediție îngrijită de A. De Spirito și I. Bellotta, Roma, 2000, p. 35-40.

44. V. tr. rom. a lui Florin Dumitrescu, Claudio Mutti, **Penele Arhanghelului. Intelectualii români și Garda de Fier (Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, Vasile Lovinescu)**, pref. Philippe Baillet, ed. îngrijită și postf. de Răzvan Codrescu, București, Editura Anastasia, 1997; Idem, **Mircea Eliade și Garda de Fier**, ed. îngrijită și trad. de Adolf Crivăț-Vasile, Editura Puncte Cardinale, Sibiu, 1995.

45. În ceea ce privește presupusa alegere a lui Eliade ca deputat în alegerile din decembrie 1937, sursa citată este G. Bălănescu, în **Carpații** (revistă a unei facțiuni a exilului legionar), Anul XXV, Nr. 19, aug.-sept. 1979, p. 38 (cf. C. Mutti, **Mircea Eliade e la Guardia di Ferro**, Parma, 1989, p. 23 și 38; cf. și C. Mutti, **Le penne dell'Arcangelo**, Milano, 1994, p. 69 și 77); în ceea ce privește presupusa apartenență a lui Eliade la un cuib legionar, sursa o constituie un alt legionar din exil, Ion Mării (cf. prefața sa la I.I. Moța, **L'uomo nuovo**, Padova, 1978, p. 11, cit. în C. Mutti, **Mircea Eliade e la Guardia di Ferro**, p. 36; cf. și C. Mutti, **Le penne dell'Arcangelo**, p. 54; în acest sens, Mutti citează în același loc și mărturia unui legionar octogenar, un anume Dr. Ion Zeana, mărturie provenită din România de după Ceaușescu).

46. C. Mutti, **Mircea Eliade e la Guardia di Ferro**, p. 38-45; **Le penne dell'Arcangelo**, p. 64 sqq.; dar mai ales cf. nota introductivă a lui I. Mării și C. Mutti la C.Z. Codreanu, **Circolari e manifesti**, Parma, 1980, p. 5-11.

47. „Miron Constantinescu nu putea să uite că, în 1938, Mircea Eliade îl cîrpise cu două perechi de palme" – Mihai Pelin, *op. cit.*, p. 131 (*n. D.P.*).

Pavel Câmpeanu – sociologul „sub vremi“

ION BOGDAN LEFTER

S-a stins de curînd Pavel Câmpeanu, unul dintre cei mai cunoscuţi sociologi şi intelectuali publici de la noi. Comunist în tinereţe, încă dinainte de instaurarea „dictaturii roşii“, apoi, după, om „de aparat“, s-a retras discret în anii '60 în sociologia aplicată, la Oficiul de studii şi sondaje al Televiziunii Române. La soluţii similare au recurs mai toţi profesioniştii notabili – nu mulţi – ai analizei sociale din deceniile 7, 8, 9, pînă la dezintegrarea regimului, lucrînd la centre sau institute orientate spre cercetarea de teren, spre investigarea nevoilor practice ale anumitor categorii şi comunităţi, spre analiza unor grupuri profesionale. Să ne reamintim concentrarea de nume de sociologi astăzi foarte cunoscuţi care erau în anii '80 angajaţi la institutul care făcea cercetări asupra adaptării cetăţenilor la condiţiile de viaţă din noile imobile ale epocii – de la Dorel Abraham şi Dumitru Sandu la Radu Ioanid, Vladimir Tismăneanu şi Alin Teodorescu (nu mai deschid aici subiectul colaborării dovedite a unora dintre ei cu Securitatea comunistă). Spirit sistematic şi pragmatic, Pavel Câmpeanu a coordonat cu pasiune profesională sondajele de audienţă ale TVR, publicînd şi cîteva cărţi conexe, de sociologie a publicului cultural: **Radio, televiziune, public** (1967), **Oamenii şi teatrul** (1973), **Oamenii şi televiziunea** (1981), **Oamenii şi filmul** (1985). Fără să meargă pînă la contestarea pe faţă şi la protestul explicit, se îndepărtase totuşi mult de „activismul“ juneţii, delimitîndu-se astfel implicit de ceea ce comunismul se dovedise a fi.

N-a fost singura sa formă de distanţare de sistemul politic pe care iniţial îl susţinuse: tot discret, fără să condamne deschis regimul, l-a supus fără menajamente analizei în cărţi publicate în Statele Unite sub pseudonim: **The Synchretic Society** (1980) şi **Sociology of the Stalinist Social Order** (3 volume: **The Origins**, **The Genesis** şi **Exit**, 1986, 1988, 1990; titlurile sînt mai cuprinzătoare: **The Origins of Stalinism. From Leninist Revolution to Stalinist Society** etc.). A ilustrat astfel, precum – ca să mai dau un exemplu – Mihai Botez (dar alte nume nu-mi mai vin în minte alături de ale lor), tipul intelectualului critic provenit „din interior“, din sistem, cu o bună cunoaştere a mecanismelor sale şi cu o rigoare calmă în demontarea lor. E – de altfel – semnificaţia primă a *dizidenţei* politice, care, pe urmele celei tradiţionale, religioase, înseamnă opoziţie faţă de regimul comunist consecutivă apartenenţei la el...

După decembrie 1989, Pavel Câmpeanu se alătură Grupului pentru Dialog Social, şi anume între membrii săi – minoritari, din păcate – de orientare raţionalistă şi cu vocaţia construcţiei instituţionale. Deşi ceilalţi, „individualiştii“, elitişti şi „spiritualişti“, sînt vedetele şi ocupă primul plan, Câmpeanu se remarcă prin vechile lui calităţi, prin consecvenţă şi lucru sistematic, de astă dată mai vizibil datorită dezbaterilor publice ale Grupului şi mai bine „mediatizat“ graţie colaborării frecvente la revista **22**. Încă în putere la începutul anilor '90, cînd devenise septuagenar, organizează pe lîngă GDS un Centru Independent de Studii Sociale, devenind un pionier al pieţei postcomuniste a sondajelor de opinie. Împreună cu mica lui echipă, studiază opţiunile de vot ale electoratului, dar face şi analize ale momentelor politice mai importante, urmărind identificarea *trend*-urilor de evoluţie şi a unor trăsături ale mentalităţilor colective. Publică frecvent în **22** prezentări ale studiilor Centrului său, precum şi articole de opinie asupra actualităţii politice. De asemenea, se remarcă la dezbaterile de la GDS şi în alte ocazii publice printr-o distincţie aparte. Cu un aer pedant, vorbea cu o anume solemnitate, puţintel preţios, presărînd frazele cu vocabule din registre lexicale savante sau livreşti. Pe de altă parte, adăuga întotdeauna pigmenţi ironici şi autoironici foarte agreabili. Combinaţia dintre amintita solemnitate şi vocea subţire, tărăgănată, complice-glumeaţă făcea personajul ataşant. Iar vizibila fermitate a convingerilor sale raţionale impresiona.

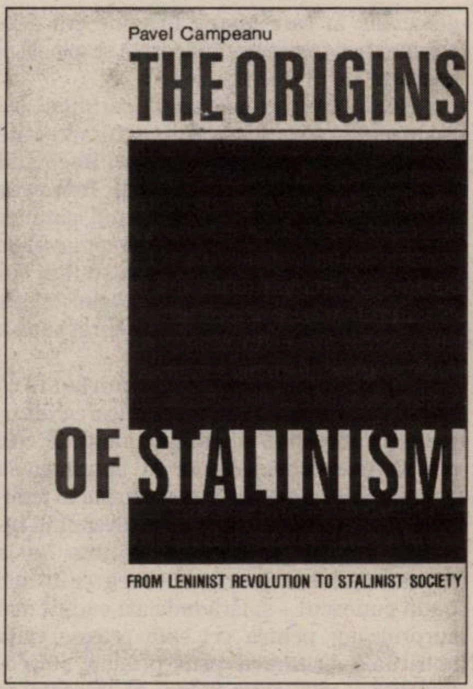

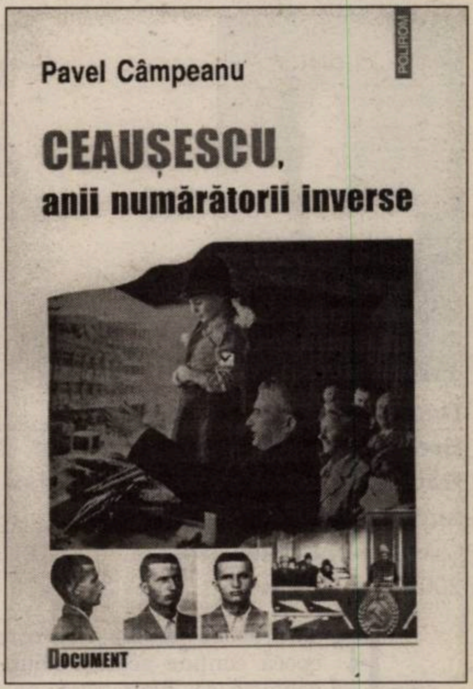

Abia în ultimii ani îi apare în traducere românească **Societatea sincretică**. Devenit octogenar, din ce în ce mai incomodat de precarităţi fizice, se retrage din cercetare, dar continuă să facă publicistică măruntă şi scrie probabil cea mai importantă carte de reconstituire din – într-adevăr – interior a funcţionării regimului comunist autohton: **Ceauşescu, anii numărătorii inverse** (2002). Deşi titlul trimite la perioada finală, cartea începe cu începuturile, evocînd extraordinar figura tînărului limitat şi fanatic Nicolae Ceauşescu, împreună cu care Câmpeanu se aflase, într-un grup mai larg de comunişti, în închisoare (erau anii de „ilegalitate“ ai PCR, înainte de 1944). I-a lipsit autorului voinţa de a se disculpa, încît paginile respiră o onestitate cuceritoare, benefică aît pe latura ei memorialistică, de mărturie directă, cît şi pe dimensiunea analitică, de studiu de istorie politică.

Un destin – aşadar – complicat, apăsat de marile drame ale secolului XX; un sociolog care – cu eforturi, cu pierderi, însă pînă la urmă în cîştig, cu fruntea sus – a reuşit să nu se lase strivit „sub vremi“...

CULTURĂ & CONSUM

Dansînd cu mopul

Mascote haioase, desenaşe animate, cîntecele uşurele... cam astea sînt ingredientele de bază folosite în publicitatea pentru produsele de curăţenie menajeră...

Chiar contează părerea copiilor în decizia de cumpărare a detergenţilor pentru suprafeţe casnice? Nu. Aceste produse, cu publicitatea aferentă, sînt destinate adulţilor, în special de sex feminin.

De ce atunci coregrafia disneyană caracteristică spoturilor? De ce buchetele acelea de flori multicolore şi repede crescătoare care ademenesc vecinii prin uşă cu parfumul lor? De ce echipele acelea de omuleţi animaţi care, după ce au spălat cu mişcări imperceptible, alunecă pe suprafaţa căzilor, chiuvetelor şi plitelor ca pe sanie? De ce răţuşca aceea care se vîră în tun ca un om-ghiulea de la circ, dacă nu cumva face salturi rotit-încremenite ca în **Matrix**, agitînd nunceagul asemeni unui maestru în arte marţiale? De ce acel soi de duh al lămpii, care iese de fapt dintr-un tub desşurubat, la un simplu fluierat, ca să îşi ajute protejaţii, prinşi în aprige competiţii de înlăturat murdăria? Şi de ce totul îmbăiat cu muzică voioasă, uşor stridentă, care stăruie apoi în mintea cui o ascultă fie şi întîmplător?

Nu era de ajuns să ni se arate cum şterge gospodina cu cîrpa, buretele sau mopul înmuiate-n soluţie? Nu era destul de elocvent, pentru a ilustra acţiunea anti-microbiană, să ni se arate clasica animaţie cu monstrişori oribili care dispar sub acţiunea detergentă? Nu era suficient să vedem familia fericită zîmbind în razele emanate de suprafeţele proaspăt şterse?

Dacă v-a apucat deja căscatul aveţi răspunsul. Baia şi bucătăria sînt, văzute din punct de vedere „matur şi responsabil“, nişte regate ale banalităţii. Le arăţi o dată murdare, încă o dată apoi strălucind de curăţenie şi spui... ce spui? Efectul de „curat-lună“ şi-l atribuie toate mărcile concurente din domeniu (şi sînt peste trei numai cele mari, cu publicitate cît de cît constantă la TV). Cum să le diferenţiezi, dincolo de nume şi ambalaj? Răspuns: cu cîte o poveste simplă ataşată fiecăruia (de fapt un tipar de poveste), cu personificarea fantezistă asigurată de cîte un *brand character* (un fel de mascotă confecţionată ştiinţific), pe cît de ghiduşă şi copilăroasă, pe atît de capabilă să se fixeze în adîncurile conştiinţei. Regresia, recăderea subită şi nostalgică în lumea copilăriei, capabilă să garanteze memorizare mai abitir decît restul informaţiilor deversate zilnic asupra noastră, e strîns legată de evocarea căminului, a cuibului familial şi reprezintă o reţetă sigură de făurire a notorietăţii în branşa produselor casnice de curăţenie.

Şi apoi... acest efect hiperbolic-cofegrafic include şi o transfigurare graţioasă. E mai plăcut, mai civilizat, mai conform atitudinii negustoreşti să discuţi despre closete arătînd flori, răţuşte sau duhuri ale lămpii...

Florin DUMITRESCU
florin_dtrescu@yahoo.com

Studia Hebraica,
numărul 3

A părut către sfîrşitul anului trecut, numărul 3 al revistei **Studia Hebraica** (director: Felicia Waldman), publicată sub egida Centrului pentru studii ebraice „Goldstein Goren“ de pe lîngă Universitatea Bucureşti, reproduce studiile şi comunicările prezentate în cadrul seminarului internaţional **Identitate, Integrare, Asimilare, Respingere – Europa şi evreii**, desfăşurat în zilele de 5-6 mai 2003 la Bucureşti. Prima secţiune (**Academics and Research**) cuprinde studii în limba engleză pe tema identităţii iudaice şi europene, susţinute de cercetători din Bucureşti, Tel Aviv, Praga şi Cluj: Liviu Rotman, Michael Schafir, Andrei Oişteanu, Mihai Chioveanu, Georgeta Pană, Andrei Cornea, George Voicu, Măriuca Stanciu, Felicia Waldman, Carmen Stoianov, Madeea Axinciuc, Ioan Chirilă. Secţiunea a doua (**Students and alumni**) cuprinde comunicări în limba română, prezentate de studenţi ai secţiei de studii ebraice din cadrul Universităţii bucureştene: Alina Popescu, Cristina Toma, Ştefan Ionescu, Cătălin Oprescu pe teme de imagologie iudaică. Tot în limba română este şi substanţialul interviu acordat Cristinei Toma de către

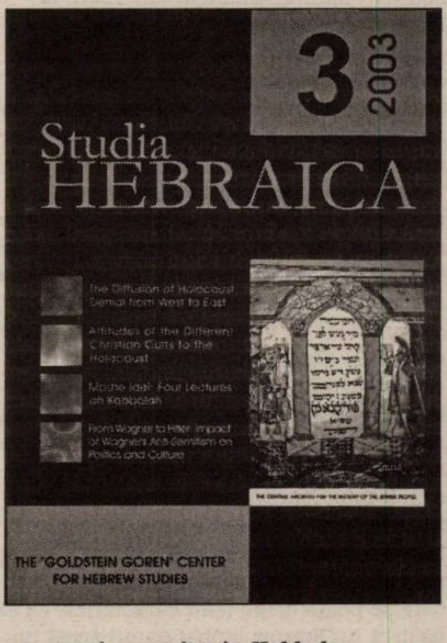
3
2003
Studia
HEBRAICA
The Diffusion of Holocaust Denial from West to East
Attitudes of the Different Christian Cults to the Holocaust
Moshe Idel: Four Lectures on Kabbalah
From Wagner to Hitler: Impact of Wagner's Anti-Semitism on Politics and Culture
THE "GOLDSTEIN GOREN" CENTER FOR HEBREW STUDIES

reputatul specialist în **Kabbala**, Moshe Idel; de asemenea – cele **Patru lecturi despre Kabbala** ale aceluiaşi. Secţiuni „adiţionale“ recenzează lucrări pe teme de identitate iudaică recent apărute în România şi în străinătate. *Per total* – **Studia Hebraica** oferă aceeaşi imagine de eleganţă, seriozitate şi rigoare academică în abordarea unor teme grave.

Făurirea supraomului: intelighenţia şi tentaţia extremei

FLORIN LOBONŢ

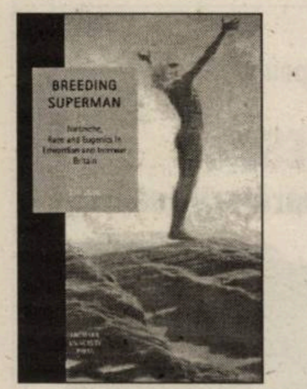

Dan STONE
Breeding Superman: Nietzsche, Race and Eugenics in Edwardian and Interwar Britain
Liverpool University Press,
2002

„Este probabil adevărat că fiecare epocă conţine aceeaşi abundenţă de idei, dintre care unele corespund, în mod particular, spiritului vremii. S-ar putea să fie la fel de adevărat că fiecare epocă produce gînditorii pe care-i merită... Indiferent cum stau lucrurile, zorii secolului XX au asistat la o înmulţire a teoriilor pesimiste, ale declinului social, ale degenerării şi supravieţuirii celui slab. Gînditorul care pare să fi sintetizat cel mai elocvent aceste teme a fost Friederich Nietzsche... Ceea ce e mai puţin cunoscut e [atît ecoul ideilor] acestui nou şi misterios profet în [viaţa literelor] britanice, [cît şi]... strînsele legături dintre receptarea lui şi domeniile în care Marea Britanie era deschizătoare de drumuri, îndeosebi sexologia şi eugenia."

Fragmentul de mai sus, aparţinînd introducerii la (relativ) recent apăruta lucrare **Breeding Superman: Nietzsche, Race and Eugenics in Edwardian and Interwar Britain** a tînărului şi originalului gînditor britanic Dan Stone poate servi drept invitaţie la lectura unei analize puţin obişnuite, curajoasă şi pasionantă, a unei pagini relativ ignorată din istoria intelectuală europeană a secolului ce abia s-a încheiat.

A devenit de mult un loc comun faptul că Nietzsche a fost folosit în justificarea argumentelor filozofice şi politice ţinînd de cele mai variate convingeri, de la anarhism la naţional-socialism, de la misoginism la feminism. Exemplificări ale acestei diversităţi interpretative vin, în general, din Franţa, Rusia şi mai ales din Germania. Ceea ce e mai puţin cunoscut – şi fără îndoială cu atît mai surprinzător pentru cei care privesc viaţa spirituală britanică prin prisma stereotipurilor – este, scrie Stone, că „receptarea lui Nietzsche în Marea Britanie a fost la fel de viguroasă ca pe continent. Spectrul atitudinilor faţă de gînditorul german a fost aici la fel de larg, dacă nu chiar mai larg decît în Franţa ori Germania". Autorii analizaţi cu precis şi detaşat spirit critic în volumul mai sus amintit reprezintă curente mergînd de la libertarianism şi ultraprogresism (Havelock Ellis) la extrema dreaptă (Antonio Ludovici); între aceste extreme se plasează adepţii revivalismului aristocratic, filozofi moralişti şi, cel mai important, cei ce se socoteau şi se proclamau nietzscheeni ortodocşi, în frunte cu Oscar Levy.

Stone avertizează cititorul că gradele de corectitudine sau incorectitudine a lecturii lui Nietzsche la autorii analizaţi nu fac obiectul cărţii sale; în schimb, analiza sa oferă un tablou al preocupărilor specifice ale nietzscheenilor britanici, ca de pildă problema acordării sufragiului universal femeilor, imigraţia străină ori noua ştiinţă despre sex. Asemenea nietzscheenilor continentali, intelectualii britanici, care găseau în filozoful german aliatul principal în promovarea crezurilor lor, îşi concentrau eforturile teoretice în direcţia descifrării sensului chemării nietzscheene la „transvaluarea valorilor". Numitorul comun al majorităţii acestor intelectuali, a căror popularitate în epocă poate părea surprinzătoare astăzi, îl reprezintă preocupările legate de eugenie şi rasă, înţelese nu în sens îngust, nazist – dar nici în divorţ cu acesta –, ci mai curînd în „accepţiunea lor largă de noi încercări de a modela demografia Europei, prin intermediul managementului tehnocratic".

Este lesne să demiţi fascismul britanic înţeles ca mişcare mimetică – în raport cu fascismele europene – care n-a izbutit niciodată să destabilizeze o democraţie parlamentară relativ solidă, dat fiind că, cel puţin după încheierea primei conflagraţii mondiale, cooperarea politică şi coaliţia guvernamentală – asociate unor circumstanţe economice convenabile – au izbutit să ţină la distanţă partidele extremiste. Însă, în afara faptului că această rezultantă n-a fost niciodată un dat – dovezile că un număr de *tories* erau gata să renunţe la sistemul parlamentar în chestiunea guvernării Irlandei şi să arunce Marea Britanie în război civil în 1913-1914 sînt covîrşitoare –, natura fascismului britanic nu poate fi definită îngust drept tentative ale Uniunii Fasciştilor Britanici (BUF) ori ale altor grupuri fasciste minore de a cîştiga alegerile locale ori la nivel naţional.

O asemenea privire de suprafaţă ignoră întregul cadru cultural al fascismului politic insular, care, departe de a fi irelevant, se dovedeşte – pe parcursul unui foarte pătrunzător scrutin desfăşurat de Stone în perimetrul celei mai autentice istorii a ideilor – rezultanta unei puternice tradiţii indigene de gîndire conţinînd curente indiscutabil proto-fasciste (înainte de 1918). Lucrarea se concentrează cu precădere asupra reevaluării provenienţelor cadrelor ideatice ale acestora, identificîndu-le cu precădere în mişcarea „Nietzsche" şi în curentele eugenice, pe acestea din urmă grupîndu-le sub denumirea de *extremes of Englishness*.

Sintagma aceasta reuneşte curente de idei care, deşi n-au generat toate ingredientele ideologiei fasciste, au construit un protofascism indigen exemplificat, printre altele, de elemente ce compun „ideologii reacţionare, uneori revoluţionar-reacţionare" precum „militarismul lui Arnold White, îndemnurile la recrutări şi la apărarea imperiului, formulate de popularele ligi edwardiene", „Toryismul naţional" al Lordului Willoughby de Broke, „critica făcută de Oscar Levy istovitei etici occidentale", chemarea la o „renaştere masculină" făcută de Anthony Ludovici, „echivalarea eugeniei cu antifeminismul şi xenofobia propuse de Karl Pearson şi W.C.D. Whetham", antisemitismul lui A.H.

Un ficţionar de lume nouă

DUMITRU UNGUREANU

Parcă împins de finalul cronicii lui Paul Cernat din **Observator cultural** Nr. 198, dedicată opului **Armata mea de cavalerie**, volumul doi al **Supravieţuirilor** nemuritorului Radu Cosaşu, m-am dus la raft şi-am reluat **Ficţionarii**. Să văd azi cum scria *atunci* Radu Cosaşu. Volumaşul de 208 pagini a apărut – merită subliniat – în 1983, la Editura Cartea Românească, în plină paranoia naţional-comunistă, dar şi în crescătoare emulaţie noicist-eliadescă (**Jurnalul de la Păltiniş** din octombrie, tot 1983, declanşînd nebunia ştiută, din care unii nu s-au trezit încă).

Am făcut aceste precizări pentru că trebuie să o spun de la bun început: literatura lui Radu Cosaşu (mă gîndesc acum doar la **Ficţionarii**, dar afirmaţia cuprinde mai multe cărţi ale sale) este un mo(nu)ment de ironie la adresa comunismului! Pe deasupra, este scrisă şi publicată chiar în timpul şi în interiorul lagărului comunist! Paul Cernat a fost reţinut în elogii: Radu Cosaşu merită mult mai mult decît o simplă cronică obiectivă, echilibrată, neutră. Pentru că genul de literatură practicat de Cosaşu nu te poate lăsa indiferent. Ori iubeşti aşa ceva, ori ignori. Dacă ar fi să caut o formulă prin care se poate defini (sau caracteriza, ca să păstrez un anume limbaj datat) acest tip de (auto?)ficţiune, probabil că „între lozincă şi Don Quijote" atinge razant esenţa „mărcii" Radu Cosaşu.

Evident, ceea ce sare în ochi este ironia, în toate nuanţele ei. De la ironia necruţătoare cu poncifele epocii staliniste, la autoironia impusă „originilor mic-burgheze", trecînd prin fineţea mătăsoasă a cearceafului de vorbe sprinţare cu care îşi f(r)icţionează amorurile toată literatura lui Radu Cosaşu este un tratat de ironie aplicată, ce poate sluji de subiect unor teze de doctorat. N-am să mă opresc la exemple. Important mi se pare faptul că toată această etalare, aproape nestăvilită, de inteligenţă, umor şi corosivitate se face în plină epocă de (zis azi) îngheţ ceauşist. Toţi publiciştii culturali care afirmă, acum, că atunci a fost o nenorocire spirituală, că n-au apărut cărţi bune, valoroase, „rezistente" etc. ar face bine să (re)citească textele. Spre ruşinea lor, Radu Cosaşu dovedeşte – fără să vrea asta – că s-a făcut literatură şi bună, şi curajoasă, şi anti-comunistă chiar în mijlocul comunismului! Nu e singurul care poate demonstra, cu cărţile (publicate atunci, nu rescrise recent!) pe masă, că s-a făcut cultură de calitate în România comunistă. El stă alături de-un Marin Preda, Paul Goma sau C. Ţoiu, prozatori care au demontat, fiecare cu mijloace literare proprii, „era ticăloşilor", vorba lui Preda, chiar în răstimp ce unii asudau la edificarea ei! Că nu vorbesc aiurea, fac trimiterea de rigoare. În volumul **Ficţionarii** (repet, publicat în 1983, la Cartea Românească, nu la Gallimard sau în sertarul propriu!), la paginile 128-129, scena de pe holul Casei Scînteii, unde funcţiona cenzura, reîntîlnind un fost tovarăş de tinereţe revoluţionară, acum ajuns cenzor, are loc un dialog foarte interesant care culminează astfel:

„- Don Quijote e imnul debililor mintali" (spune cenzorul);

„- E exact părerea cenzurii naziste..." (replică naratorul).

Mai limpede nu se poate! Radu Cosaşu pune semnul egalităţii între nazism şi comunism. Dacă acesta nu e un act de curaj, mai mult decît literar, înseamnă că ori nu se ştie ce este curajul, ori cei care au trecut prin epoca respectivă chiar nu înţeleg ce au trăit!

De ce, atunci, Radu Cosaşu n-a ajuns la notorietatea unui Octavian Paler, bunăoară, iar literatura sa n-a căpătat măcar aura vigurosului dizident Arpagic? Aş răspunde, glumind în stilul lui Goma, că nu devine dizident oricine pofteşte, ci doar cine aprobă „organul"! Radu Cosaşu a avut parte de toate ingredientele unei cariere ce nu le-ar da de ruşine pe-ale dizidenţilor autentici. Dacă ar fi ales calea opoziţiei directe, ca Paul Goma, atunci avea demult asigurat locul în galeria exilaţilor celebri (poate şi-un Nobel). Radu Cosaşu a optat însă pentru ironie, o armă fină şi necruţătoare, pe care comuniştii n-o contracarau, nici n-o utilizau. Cel mult o ignorau. Altfel vorbind, Cosaşu poate fi integrat Şcolii de la Tîrgovişte. Tehnica sa literară aduce cu a lui Mircea Horia Simionescu. Ironia bonomă seamănă cu a lui Costache Olăreanu. Devotamentul pentru literatură, pentru pagina scrisă-tipărită îl egalează pe-al lui Radu Petrescu. Iubirea pentru oraşul Bucureşti nu e mai prejos decît a lui Al. George.

Strategia de supravieţuire (literară şi nu numai) aleasă de Radu Cosaşu se potriveşte unui climat liberal, democratic, civilizat, unor oameni educaţi şi inteligenţi (cei şapte ani de-acasă, rădăcinile mic-burgheze au contat mai mult decît ficţiona tînărul răzvrătit...). Dar comunismul n-a fost tocmai aşa ceva. Nu ştiu dacă Radu Cosaşu a vrut să combată sistemul altcumva decît prin ironii cu dublu tăiş. Însă forţei brute i se poate opune doar o forţă asemănătoare. Goma şi Soljeniţîn sînt exemple de forţe capabile să lupte contra comunismului. Şi ei chiar asta au făcut. Cosaşu, Babel şi atîţia alţii au preferat să lucreze la corodarea colosului prin înţepături aparent benigne, prin aluzii de oameni ai cărţii, ce pot fi pricepute tot de către oameni ai cărţii. Care dintre cele două modalităţi a fost vizibilă şi necesară în vremea nenorocirii, nu are rost să mai precizez. Dar că una va fi mai rezistentă în timp decît alta, literar şi estetic vorbind, eu, unul, nu-mi iau libertatea să ghicesc, necum să hotărăsc.

Anexa 1. Radu Cosaşu a publicat seria de proze ficţionate „din vieaţa unui extremist de centru" sub titulatura **Supravieţuirile**. Înţeleg că a optat definitiv pentru acest cuvînt („vine o vreme cînd ne pregătim de ediţii definitive..."). Păcat, zic eu, pentru vocabula „ficţionarii", dacă e, într-adevăr, „o balenă" prinsă în WC-ul redactorilor de la **Gazeta literară** a lui Zaharia Stancu, în 1956, cum scrie în volumul citat, la pag. 117. Nu ştiu de ce, necuratul mă împinge să cred că Radu Cosaşu a făcut o alegere păguboasă! De aceea mi-am luat libertatea să folosesc, eu, cuvîntul de referinţă în titlul acestui modest dar direct elogiu, scris cu creionul pe coală şi apoi transcris la PC. (Nu mi-am propus deloc să discut partea stalinistă a publicisticii lui Cosaşu, nici colaborarea la **Flacăra** păunesciană, în anii '70. Acele texte există, iar un mai aprig judecător al lor decît însuşi autorul nu este. Şi Cosaşu nu se teme să se „auto-revizuiască", ba chiar să-şi facă o auto-critică demnă de cea mai aspră lecţie de învăţămînt politic!)

Anexa 2. Paul Cernat scrie: „iniţiativei sexuale a tînărului vădit stingherit tovarăşa Daria îi răspunde agresîndu-l în vederea unei partide de sex oral, inhibîndu-i astfel virilitatea şi expunîndu-l unei delaţiuni". N-am parcurs ediţia recentă a textului în cauză (**O baie de umanitate**), nu ştiu dacă este explicit formulată astfel relaţia în chestie. În ediţia din 1983 nu este. Să nu fi înţeles eu aluzia? Parcă n-aş crede că eleganţa lui Cosaşu a scăpat o scenă „nouăzecistă", să zic aşa!

Lane, „revivalismul rural al Vicontelui Lymington“ ori organicismul social al lui William Sanderson. Combinate, arată Stone, „aceste [crezuri] îndeplinesc aproape întru totul cerinţele atribuite de cercetători constituenţilor fascismului“. Însă, atent la nuanţe, el nu-l prezintă drept fascist pe nici unul dintre autorii analizaţi, în afara lui Lymington şi a lui Ludovici, din perioada tîrzie, preferînd sintagma *extremes of Englishness* ca termen generic subsumînd radicalismul şi tradiţia liberalismului insular. Istoric consecvent al ideilor, Dan Stone îşi susţine convingerea că istoria ideilor fasciste este relevantă în raport cu istoria fascismului propriu-zis, în ciuda indiferenţei cu care, odată ajunse la putere, formele acestuia din urmă îşi tratează programele timpurii.

Analizînd sistematic şi cuprinzător abundenţa ideilor radicale care au alimentat fascismul în Marea Britanie, Stone avansează încă o teză îndrăzneaţă şi totodată extrem de importantă: „fascismul britanic a eşuat nu pentru că era o mişcare imitativă, ci întrucît conservatorismul dominant n-a avut nevoie să-i coopteze ideile în vederea menţinerii la putere“.

Cu toate acestea, subliniază în repetate rînduri autorul, neutralizarea ordinii fasciste *per se* n-a fost niciodată inevitabilă. Imperiul a avut un Guvern Naţional în 1931, dar nu şi în 1913; cu alte cuvinte, tradiţiile politice britanice sînt îndelung privite doar retrospectiv, investite cu iluzia permanenţei. „Datoria istoricului ideilor este aceea de a recrea un sens al jocului ideilor, al marelui număr de posibilităţi care au existat în zilele tumultuoase şi pesimiste ale perioadei edwardiane şi interbelice şi de a restaura un sens al contingenţei într-un spaţiu care este cu prea mare uşurinţă cuprins în povestea unei continuităţi politice, ce n-a fost percepută cu o asemenea siguranţă la vremea respectivă.“

Este foarte important să admitem, avertizează autorul, că, în cele două decade anterioare Holocaustului, a te autodenumi fascist nu avea stigmatul pe care îl poartă (sau ar trebui să-l poarte) astăzi şi că fascismul le-a apărut convingător îndeosebi intelectualilor, care s-au lăsat cel mai uşor seduşi de verdictele şi de mesajul său.

Importanţa ideilor eugenice în dezvoltarea fascismului este larg recunoscută, fenomen care, aparent paradoxal, n-a exclus deloc seducţia exercitată de ideile eugeniei asupra stîngii intelectuale. Ştiinţa rasială a alimentat copios mişcări extremiste – răspîndite din America pînă în Germania ori Scandinavia – fundamentate pe conceptul biologizant de corp social (*social body*). Şi chiar dacă un proces distructiv major precum „Holocaustul n-a fost pur şi simplu rezultatul influenţei exercitată de ştiinţa igienei rasiale..., aceasta a fost una dintre cauzele sale importante“. Iar locul unde eugenia a văzut lumina zilei nu este altul decît spaţiul britanic. Faptul acesta, implicînd o dezvoltare şi o asimilare treptată, în doze mici, a ştiinţei în cauză, la ea acasă, „a împiedicat [probabil] eugenia să devină o premisă a guvernării“.

Reconstrucţia acestei pagini complexe a istoriei intelectuale se sprijină pe o idee deosebit de importantă – pe care o regăsim, în special, cu aplicare la Holocaust şi la alte forme de genocid în care secolul XX a excelat, în numeroase alte scrieri ale lui Stone – şi anume că atare formule cultural-politice şi ideologice extreme nu s-au născut în izolare, ci, dimpotrivă, s-au clădit pe tradiţii mult mai larg împărtăşite (*mainstream*), o dovadă a faptului că nu sînt nici pe departe aberaţii, cum le place să creadă multor autori. Noţiuni precum înfiorătoarea (în ochii publicului din era post-Holocaust) *cameră a morţii* au reprezentat termeni de referinţă comuni printre geneticienii *mainstream* britanici între 1900 şi 1939, dînd măsura apropierii dintre supoziţiile acestora şi cele ale extremiştilor eugenişti (fenomenul este analizat într-un capitol special), după cum tot strîns înrudiţi în preconcepţii se dovedeau adepţii antisemiţi ai conspiraţionismului paranoic cu numeroşi membri ai elitei guvernante. Spre exemplu, referitor la primul aspect, „bio-ştiinţific“, Stone scrie: „Ca şi cum binecunoscuta istorie a [programului nazist de eutanasiere şi a camerei de gazare Cyclon B] n-ar fi în sine suficient de încărcată de oroare. Se pare că e necesar să punem sub semnul întrebării măsura în care un asemenea lucru a fost realmente de neimaginat în minţile europenilor civilizaţi. Şi asta, întrucît în literatura engleză ce trata eugenia exista cu aproximativ patruzeci de ani înaintea Holocaustului o noţiune – «camera morţii» – care se deosebeşte de camerele de gazare naziste doar prin faptul că versiunile englezeşti n-au devenit niciodată operative“. Alături de prezenţa în scrierile unor geneticieni şi eugenişti mai mult sau mai puţin cunoscuţi, ideea oportunităţii camerelor morţii (ca mijloc de purificare rasială ori socială) era făcută publică de celebrităţi influente precum Bernard Shaw ori Leonard Darwin (unul dintre fiii autorului **Originii speciilor**).

Întrebările principale la care **Breeding Superman** (**Făurirea supraomului**) propune răspunsuri privesc, printre altele, motivele neglijării fascismului britanic, circumstanţele apariţiei de idei şi ale asocierii dintre indivizi şi grupuri avînd drept rezultat emergenţa ideologiilor antidemocratice şi autoritare britanice, influenţa nietzscheeanismului asupra acestora din urmă, legăturile dintre teoriile degenerării, „eficienţei naţionale“ şi eugeniei, pe de o parte, şi ideile despre rasă dintre 1900 şi 1918 sau deosebirile şi asemănările dintre eugenia britanică şi cea europeană continentală şi dintre evoluţiile lor ulterioare.

Una dintre publicaţiile care au găzduit asemenea idei eugenice, puternic impregnate cu ingrediente de inspiraţie (real ori pretins) nietzscheeană, a fost revista **New Age**, o publicaţie influentă în epocă, promotoare a modernismului timpuriu; în bună măsură neglijată – pe nedrept – de specialişti, ea ocupă un loc central în analiza extrem de bine informată a lui Stone, conducîndu-l la concluzii relevante atît pentru tematica propriu-zisă a studiului, cît şi pentru istoriografie, istoria ideilor în general şi nu arareori filozofia istoriei. Cu privire la istoria intelectuală, Stone avertizează asupra caracterului denaturant al obişnuinţei şi grabei

EDITURA „CASA RADIO“

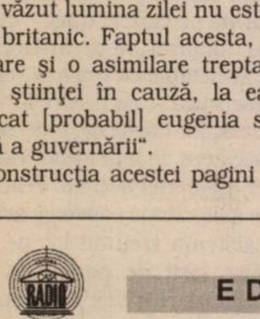
Sherban Lupu
ARTA LĂUTARILOR
izvor al violonisticii moderne
SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE

Colecţia LADA DE ZESTRE

CD-CARTE

SHERBAN LUPU
Arta lăutarilor
izvor al violonisticii moderne

O mărturie susţinută de 27 de piese
antologice din literatura genului, în
selecţia şi interpretarea violonistului
Sherban Lupu

Comenzi: tel.: 303.17.72; 303.17.31; on line: www.srr.ro; e-mail: marketing@srr.ro
Vânzare directă: Librăria „Casa Radio“, str. Gen. Berthelot, 60-64, sect. 1, Bucureşti

INSTYTUT POLSKI
W BUKARESZCIE

INSTITUTUL POLONEZ
LA BUCURESTI

The Polish Institute in Bucharest announces the Visegrad In-coming Scholarship Programme

During the 2nd Meeting of the Conference of Ministers of Foreign Affairs of the Visegrad Countries (Poland, Czech Republic, Slovakia and Hungary), in Budapest on December 16, 2003 the Conference decided upon the creation of the Visegrad In-coming Scholarship Programme.

The In-coming Visegrad Scholarship is a specific scholarship within Visegrad Scholarship Programme (VSP) created for the purpose of facilitating academic exchanges by providing financial support for outstanding master degree (or equivalent) holder being citizens of non-EU countries neighbouring to the Visegrad-countries, who wish to have a study period in the Member States of the Contracting Parties of the Agreement Concerning the Establishment of the International Visegrad Fund.

In the academic year 2004/2005, the programme will give an opportunity to 8 scholars from the Belarus, Croatia, **Romania**, Russian Federation, Serbia and Montenegro or Ukraine for study/research projects at the public universities within the V4 countries, in the priority branches covering the studies on Central Europe.

The scholar will be awarded the sum of **5.000 EUR** and IVF will also support the hosting university with the Lump Sum of 3.000 EUR. The deadline for the Visegrad In-coming Scholarships for the academic year 2004/2005 will be **February 29, 2004.** Detailed information and the application form are published on the official web site of the Fund (*www.visegradfund.org*).

CONCURS

Institutul Polonez are deosebita onoare şi plăcere să vă anunţe organizarea celei de-a *treia ediţii* a concursului de cultură şi istorie poloneză cu titlul **Eseu despre cultura şi istoria poloneză a secolului XX**, adresat tuturor iubitorilor culturii şi civilizaţiei poloneze, precum şi tuturor celor care au ceva de scris/spus pe această temă.

Condiţiile sînt următoarele:

- tema eseului trebuie formulată clar;
- textul eseului va fi însoţit de un rezumat care nu va depăşi un număr de 300 de cuvinte;
- eseul va fi redactat în limba română şi va fi trimis la Institutul Polonez prin poştă/e-mail în două exemplare dactilografiate/redactate la calculator şi pe suport magnetic (dischetă);
- textul, care va trebui să conţină aprox. 3000 de cuvinte, nu va fi returnat autorului, el rămînînd proprietatea Institutului Polonez;
- rezultatele concursului vor fi validate prin deciziile unui juriu desemnat de către directorul Institutului şi nu vor face obiectul contestaţiilor.

PREMII:

- **Premiul I**: un sejur de trei săptămîni în Polonia, la un curs de limbă şi civilizaţie polonă, transport cu avionul
- **Premiul II**: 100 USD
- **Premiul III**: 50 USD

Eseul declarat cîştigător *va fi publicat* într-una din revistele culturale româneşti de largă audienţă.

Data limită de trimitere a textelor: 15.05.2004.

Cîştigătorii vor fi anunţaţi la începutul lunii iulie.

Mai multe detalii privind concursul se pot obţine vizitînd pagina de web *www.culturapoloneza.ro* sau telefonînd la numărul 021-224.45.56, zilnic între orele 8.30-17.00.

Institutul Polonez
Str. Alexandru Constantinescu
Nr. 46-48,
Ap. 1, Sector 1, Bucureşti
tel.: 021-224 45 56
fax: 021- 224 56 93
e-mail:
institutul.polonez@ebony.ro
www.culturapoloneza.ro

noastre de a categorisi autorii pe „şcoli", „mişcări", „curente", avînd ca rezultat neglijarea celor ce nu se încadrează cu uşurinţă nicăieri, a celor ce-au migrat de la o „şcoală" la alta „ori a căror reputaţie se bazează doar în mică măsură pe producţiile lor literare".

În plan strict filozofico-istoric, Stone încearcă să prevină tentaţia de a face trecutul „mai uşor de mînuit", „mai puţin complicat", resimţită de istorici în general, de istoricul ideilor, în particular. „În prezentarea unui trecut drept mai puţin complex ori mai polisemic decît prezentul, această tentaţie «domesticeşte» trecutul şi, deopotrivă, îl caricaturizează. Reintroducerea unui sens al contingenţei şi al complexităţii nu-l împiedică pe istoric să observe tendinţe pe durate lungi sau să indice evoluţii în planul ideilor, al vieţii politice ori economice, ci face ca asemenea tendinţe să nu poată fi privite ca ivindu-se din senin, sugerînd caracterul difuz al graniţelor dintre ele şi posibilitatea coexistenţei unor idei aparent contradictorii [...], nesincrone sau atemporale."

Într-o lungă serie de alte studii între care se remarcă excepţionala carte care i-a urmat lui **Breeding Superman**, intitulată **Constructing the Holocaust: A Study in Historiography** (Vallentine Mitchell, 2003), Dan Stone adoptă o perspectivă ce anticipează sau continuă (după caz) consideraţiile din volumul dedicat ideilor rasiale şi eugenice britanice ante- şi interbelice. Astfel, cartea din 2003 analizează neconvenţional, inovativ şi extrem de profund îndelung amînata nevoie de revizuire a filozofiei (critice a) istoriei, istoriografiei şi a teoriei acestora, devenită acută mai ales sub impactul provocării reprezentate de Holocaust la adresa concepţiei noastre despre istorie şi a raporturilor noastre cu aceasta. Oroarea pe care nazismul o inspiră (sau ar trebui s-o inspire) încă „derivă din faptul că a propagat idei absolute, foarte strict definite, referitor la cine e potrivit să locuiască pămîntul şi cine nu". În loc să împiedice progresul relativismului, „Holocaustul a împiedicat progresul progresului însuşi, credinţa în mersul ascendent al civilizaţiei". Nazismul a arătat cu exactitate pînă unde poate merge dorinţa de a impune un sens unic, absolut asupra Istoriei, fapt ce ar trebui să ne convingă că în era post-Holocaust „doar multiplicarea interpretărilor privind sensul istoriei [şi abandonarea «marii naraţiuni», caricaturizante] ne poate asigura liberatea istorică" (p. 16).

Scrierile lui Stone înfăţişează un continuu efort teoretico-metodologic de a convinge că, departe de a oferi răspunsuri categorice, comprehensiunea istorică nu este asociată unei forme unice de interpretare; ea pare să nu fie deloc o metodă, ci un obiectiv ce necesită corectări permanente, un tip distinct de cunoaştere ce poate fi atins printr-o varietate de metode. O interpretare, oricît de evidentă, rămîne un caz unic imaginat, o ipoteză. Caracterul raţional al schemelor astfel construite întăreşte ipoteticul conexiunilor luate în considerare, fiind alimentat, cum ar spune Raymond Aron, de echivocul fundamental conţinut în motivele, pretextele şi justificările agenţilor istorici (R. Aron, **La sociologie allemande contemporaine**, Paris, 1935, p. 110). Atitudinea aceasta nu face din Dan Stone un adept al relativismului: „Retorica Istoriei Universale şi a obiectivismului [...] exclude competiţia interpretărilor istorice. Refuzînd [validitatea] unor asemenea categorii, sarcina care-îi rămîne [istoricului] e aceea de a promova un spectru mai larg de reprezentări [«reprezentarea fiind fundamentală în înţelegerea trecutului», modul de «a-i da sens», adică de a-i aduce perpetua absenţă într-o posibilă şi niciodată încheiată prezenţă] decît cele ce fuseseră anterior socotite acceptabile şi, foarte important, de a găsi modalităţi de a le supune comparativ judecăţilor în absenţa criteriilor transcendentale; căci de-acum a devenit clar că asemenea criterii n-au existat niciodată, ele furnizînd doar mijloace de evitare a unor întrebări şi mai dificile" (**Constructing the Holocaust**, p. 4).

În stabilirea de conexiuni între evenimente-cauze şi evenimente-efecte avem de-a face în fapt cu identificarea unui antecedent ce apare ca semnificativ în termenii consecventului care i-a urmat; cum ar spune Michael Oakeshott, expresia „relaţie cauzală" în istorie nu implică ori specifică condiţii necesare şi suficiente, ci, cel mai adesea, nu e altceva decît „o expresie retorică desemnînd nimic mai mult decît antecedente remarcabile", relaţia considerată rămînînd în esenţă una de contingenţă (Oakeshott, **On History**, Oxford, 1983, p. 83).

O atare formă de înţelegere înfăţişînd o unitate inteligibilă sau continuă care la Oakeshott e cu precădere contextuală este suplimentată la Stone de o latură textuală. Socotită de nesusţinut, distincţia istoriografică modernă dintre istoria ca trecut şi istoria ca text scris despre trecut este înlocuită cu o istoricizare auto-reflexivă (pe măsură ce ia fiinţă) a textului istoric privit epistemologic (investigînd modurile în care e posibilă cunoaşterea istorică) şi ontologic (ca obiect). Un asemenea text, în care istoricul se apleacă critic atît asupra creaţiei reprezentării, cît şi asupra modurilor în care trecutul e reprezentat ca istorie, permite ca, prin situarea istoricului în relaţie cu evenimentele din text, alteritatea infinită a trecutului istoric *per se* – rămasă centrul de greutate al scrierii istorice – să fie sursa unei neîmpliniri permanente, „un mijloc de a face din trecut o problemă continuă a prezentului, nu o filă de catalog. Astfel istorismul [...] rămîne într-adevăr studiul schimbării şi [pînă şi] evenimentele [precum Holocaustul, socotite problematice în termenii reprezentării de către cei ce nu vedeau că «problematic este în primul rînd conceptul de istorie», care nu poate să-l înglobeze în forma sa tradiţională] îşi menţin forţa de a chestiona convenţiile prezentului" (**Constructing...** p. 42, 43, 44).

Stone deplînge pe deplin justificat şi analizează minuţios larg răspîndita reţinere vizibilă în rîndurile multor cercetători, de pildă printre istoricii „structuralişti-funcţionalişti" ai nazismului şi Holocaustului, de a-l privi pe cel dintîi ca pe una dintre formele politice conţinute în tradiţia mai largă a gîndirii europene (p. 65). O dată cu Holocaustul, nazismul poate fi privit drept rezultatul nedorit al luminismului. „Procesul dominării naturii a reprimat în mod progresiv viaţa afectului... care a revenit sub forma unei frenezii violente în care ţelurile raţionale ale unei lumi «purificate» şi ordonate s-au combinat cu dorinţele apocaliptice ce se înmagazinau în societatea modernă." Faptul că Hitler a abuzat de sistemul parlamentar şi a suprimat libertăţi civile şi politice nu implică scoaterea lui şi a partidului său din cadrul politic european.

ascultă ce mică e lumea!

"Altfel Spus"
ştiri de ultimă oră la prima oră

08:20 reportajul zilei,
07:45 şi 08:45 revista presei europene,
07:50 şi 09:45 invitatul dimineţii,
06:50 şi 09:20 sport,
07:23 şi 08:50 rubrica economică,
06:43 şi 09:15 cronica internaţională.

"Altfel Spus" îţi aduce lumea mai aproape! În fiecare dimineaţă, între **6:30 şi 10:00**, Constantin Drăgan duce vorba de la Bucureşti la Paris ca să ai informaţii româneşti şi internaţionale. Eşti în direct cu Mircea Iorgulescu, Matei Vişniec, Dinu Flămând, Sorin Pamfil şi două redacţii Radio France Internationale.

deltarfi 93.5 fm
www.deltarfi.ro

Combătînd în egală măsură şi tabăra intenţionalistă a istoricilor ori perspectivele speculative teleologizante (în genul celei promovate de Marcuse), autorul respinge inevitabilitatea istorică a Holocaustului, ceea ce nu-l împiedică să concluzioneze că „naziştii au dus (gradul de raţionalitate al operaţiei de punere în aplicare fiind irelevant) visul suprimării diferenţei, propriu atît fascismului cît şi liberalismului, la extrema lui logică".

Dincolo de aspectele lor ultraraţionaliste inacceptabile, o implicaţie utilă a studiilor istoricilor funcţionalişti, care analizează istoria gîndirii rasiale, eugeniei şi medicinei în Germania şi în alte părţi, este faptul deja amintit că cel de-al Treilea Reich n-a reprezentat o aberaţie în raport cu o lume altminteri luminată. Mai curînd, lucrări precum **Dialectic of Enlightenment** (1944) a lui Theodor Adorno şi Max Horkheimer (1944) sau influenta **Modernity and the Holocaust** (1989) a lui Zygmunt Bauman ne conving că lumea care a creat Auschwitz-ul este în fond încă prezentă în jurul nostru şi că genocide încă mai mari sînt posibile, dat fiind că lumea noastră este încă mai raţionalizată şi mai puternic administrată tehnologic. **Breeding Superman** sondează o componentă majoră a antecedentelor presupoziţionale – „purtate" şi propagate de numeroşi intelectuali fascinaţi de bio-experimentul totalitar – ale acestui *frame of mind*; **Constructing the Holocaust** îi examinează cu precădere consecinţele în plan filozofico-istoric. Stone subliniază în mod repetat că în lipsa istoricizării polisemice a Holocaustului (privit, evident, ca epicentru şi produs „exemplar" al nazismului), în condiţiile excluderii lui ca aberaţie neavînd nimic în comun cu tradiţiile vest-europene, nu vom înţelege că societatea noastră (împreună cu conceptele noastre „ordonatoare" de adevăr istoric şi raţionalitate cognitivă) este urmaşa directă a celei care a produs această oroare şi nu putem vedea dimensiunile riscului ca societăţi relativ stabile să dezvolte tendinţe genocidale (p. 40, 71).

Cu mai multe prilejuri, Dan Stone explică de ce genocidul împotriva evreilor este o marcă a societăţii moderne; însă n-o face pe baza unor considerente care afirmă „unicitatea" Holocaustului şi-i ascund astfel apartenenţa la o istorie mult mai cuprinzătoare a genocidului occidental sau de inspiraţie occidentală. Dimpotrivă, el demonstrează că atribuirea „alterităţii" criminalilor nazişti în raport cu făptaşii genocidelor mai „tradiţionale" în care (spre deosebire de Holocaust) s-ar fi dat frîu liber pasiunii se datorează neinspiratei echivalări operate de „teoreticienii modernităţii" între utilizarea tehnologiei şi absenţa pasiunii; de fapt, cele două coexistă. „Faptul trist al civilizaţei lumii noastre este că omorul în masă reprezintă regula... Deşi nu intenţionez să universalizez genocidul în sensul declarării umaniste a «inumanităţii omului faţă de om» ignorînd particularismele – în special cele etnice – ...intenţionez să arăt că, în ciuda acestor diferenţieri, există un nivel la care genocidele şi masacrele pot fi privite ca rezultînd din ceva comun, respectiv din crearea de «comunităţi extatice», bazate pe o formă radicală de excludere" (**Genocide as Transgression**, **History and Anthropology**, sub tipar, *passim*).

Examinînd îndeaproape un număr important de premise ale extremismului occidental, sub faţeta sa britanică – cu inovaţiile ei nefaste şi cu conexiunile ei internaţionale –, **Făurirea supraomului** poate servi la adîncirea comprehensiunii prezentului. Resurgenţa actuală a naţionalismului de extremă dreaptă şi succesul său electoral ascendent în Occident – care nu poate decît să încurajeze mişcările similare est- şi central-europene – este un indicator al faptului că democraţia nu este cu necesitate un proces ireversibil. Extrem de lucid şi departe de a fi un alarmist, Dan Stone, cunoscător avizat al cadrelor cultural-politice şi conceptuale ale lumii occidentale şi ale istoriei lor, are motive de îngrijorare; deşi Europa nu se află astăzi în faţa spectrului „anihilării iminente", scria el într-un studiu recent, „fascismul cu limbajul lui cheie al «identităţii» pare gata să izbucnească în anumite zone... Ascensiunea extremei drepte este profund legată de sfîrşitul războiului rece şi de dispariţia consensului postbelic. Exhumarea trecuturilor reprimate, din vremea războiului, ale naţiunilor europene permite totodată exprimarea cu voce tare a resentimentelor ţinute sub control de naraţiunea postbelică oficială a antifascismului" (**Explaining the Far Right**, **The Jewish Quarterly**, Summer 2002, p. 54, 58).

În ceea ce-l priveşte pe cititorul român, studiul nu ar avea doar o importanţă generală, livrescă: lectura cărţii ar putea servi la înţelegerea unui fenomen autohton asemănător celui britanic, investigat de Maria Bucur într-o carte revelatoare, publicată în America, **Eugenics and Modernization in Interwar Romania** (Pittsburgh, 2002). Mai precis, este vorba despre rolul jucat de foarte prestigioşii eugenişti români (al căror decan era Iuliu Moldovan) în remodelarea conştiinţei colective şi a culturii politice, de modul în care campaniile lor bine intenţionate (privite din punct de vedere strict medical) şi dezvoltarea gîndirii rasiale au generat, ca efect secundar, ierarhii etnice „ştiinţifice" – subsumate grandiosului obiectiv al purităţii etnice – favorizînd atitudini negative faţă de grupuri etnice „inferioare".

Pentru a rezuma **Breeding Superman** (al cărui *copyright* pentru o versiune românească, în traducerea subsemnatului, i-a fost acordat, în exclusivitate, de către Liverpool University Press Editurii Polirom, care n-a luat încă o decizie) pune foarte convingător sub semnul întrebării noţiunea încetăţenită de sobrietate intelectuală britanică şi argumentează că dacă eugenia şi fascismul au fost în ultimă instanţă respinse de către societatea britanică, aceasta nu s-a datorat absenţei suporterilor lor intelectuali. Înainte de primul război mondial, mediile cultivate britanice au cunoscut o stare de confuzie şi frămîntare intelectuale cu nimic mai prejos decît cele din Germania, Franţa ori Rusia, după cum o înfăţişează dezbaterile despre Nietzsche şi eugenie, în contextul modernismului de început de secol XX. O dată cu ascensiunea fascismului în 1918, aceste dezbateri au devenit mai pregnant motivate ideologic. Anumite cercuri au salutat ştiinţa şi filozofia vitalistă drept salvatoare în faţa primejdiei decadenţei burgheze, în vreme ce în altele erau condamnate ca vestitori ai barbariei. **Breeding Superman** examinează cîţiva dintre nietzscheenii şi eugeniştii de frunte şi contestă îndelung preţuita convingere că intelectualii britanici n-au fost interesaţi în mod fundamental de problema rasei. Rezultatul este un studiu strălucitor şi profund al ideilor radicale prezente în istoria politică şi culturală a perioadei în cauză.

Relevanţa studiului lui Dan Stone depăşeşte istoria britanică a ideilor, prin semnalele de alarmă pe care le trage – îndeosebi în contextul analizei vieţii intelectuale a uneia dintre societăţile cu cea mai venerabilă tradiţie democratică –, cu privire la vulnerabilitatea societăţilor moderne, îndeosebi a *inteligheţiei* acestora, în faţa ideilor extremiste şi a tentaţiei ingineriei sociale. Prin analiza şi concluziile sale, Stone convinge avizat cititorul de inexistenţa vreunui loc pe planetă cu desăvîrşire ferit de pericolele experimentelor totalitare. Cu atît mai mult, concluziile cărţii reprezintă un prilej de meditaţie îndeosebi pentru intelectualii şi politicienii democraţiilor fragile, precum cea românească, încă departe de stabilitatea (demitizată de altfel foarte convingător de Stone) vieţii politice şi instituţionale britanice şi un argument *forte* împotriva mitologizărilor de orice fel.

După cum aprecia un foarte prestigios senior al comunităţii academice britanice, Dan Stone este un gînditor care a atins deja excelenţa; foarte inovativ şi curajos, ar putea apărea drept subversiv, însă doar în ochii celor ce nu înţeleg că el pune sub semnul întrebării sistemele noastre împămîntenite şi legiferate de gîndire, aduse în situaţie de criză de evenimente istorice subversive. Un condei de care, cu siguranţă, vom mai auzi.

Ce se mai întîmplă în provincia pedagogică?

Simpozion de didactică a limbii şi literaturii române (Cluj, 27-30 noiembrie 2003)

LUMINIŢA MEDEŞAN

Coincidenţă sau nu, la numai o săptămînă după dezbaterea din cadrul colocviilor Centrului „Educaţia 2000+" pe tema **Politica educaţională: expertiză, dezbatere, decizie** (redată pe larg în **Observator cultural** Nr. 201-202/1-12 ianuarie 2004) a avut loc la Cluj cel de al patrulea Simpozion de didactică a limbii şi literaturii române (27-30 noiembrie 2003). Tema acestuia a fost: **Literar/Nonliterar. Comprehensiune, interpretare, comunicare**. Ca şi la ediţiile precedente, organizator a fost ANPRO (Asociaţia Profesorilor de Limba şi Literatura Română „Ioana Em. Petrescu") în parteneriat cu Departamentul de Pregătire a Personalului Didactic UBB, Cluj, cu Centrul „Educaţia 2000+" şi cu sprijinul Consiliului Municipal Cluj-Napoca. Dincolo de „coincidenţa" calendaristică amintită mai sus, simpozionul se poate încadra în al doilea termen al manifestării de la Bucureşti, şi anume *dezbaterea*. De altfel, încă de la înfiinţare şi de la prima ediţie a Simpozionului, ANPRO şi Centrul „Educaţia 2000+" au avut un serios şi, sperăm, durabil parteneriat.

ANPRO (înfiinţată în 2001) a răspuns unei nevoi acute de asociere a, poate, celui mai numeros grup de profesori din învăţămîntul secundar, şi anume cei de limba şi literatura română. Disciplină cu o mare „vizibilitate", mereu în vizorul tuturor (factori de decizie, elevi, părinţi, societatea, în general), româna, „regina" disciplinelor şcolare, a fost confruntată prin noul curriculum naţional (impropriu numit noul, fiind de fapt primul!) cu o schimbare de proporţii în ceea ce priveşte paradigma didactică. Ceea ce numim „reformă" a atins fundamental atît teoria cît şi practica predării. Pentru această schimbare de paradigmă (cît şi de continuturi) nu au fost suficiente nici abilitările curriculare (altfel bine începute de CNC sub egida Ministerului Educaţiei, dar nefinalizate în teritoriu pînă la baza sistemului), nici ghidurile metodice pentru gimnaziu şi liceu, deşi s-au distribuit gratuit atît pentru şcoli, cît şi pentru fiecare profesor în parte. S-a simţit nevoia unor forme de comunicare şi dezbatere în alte cadre decît cercurile pedagogice, consfătuirile etc. Un simpozion anual cu tot mai mulţi participanţi, dar niciodată peste 150 pentru a nu ajunge la o contraselecţie şi o revistă de didactică cu apariţie semestrială şi numere tematice par a fi oferit acest cadru. Într-o ţară care abia îşi revine din totalitarismul dirijist, societatea civilă se construieşte greu, iar cultura organizaţională şi mai greu.

Într-o foarte scurtă existenţă, ANPRO, prin organizarea simpozionului anual, a umplut un gol şi oferă un util spaţiu de dezbatere a problemelor puse de noul curriculum al disciplinei. S-a început în 2000 cu **Textul literar: competenţe şi evaluare**, s-a continuat în 2001 cu tema **Literatura în manuale şi în şcoală**. A urmat **Interdisciplinaritate, pluridisciplinaritate, transdisciplinaritate** în 2002. Ediţia din 2003 pare a fi fost cea mai eficientă, profesionistă şi de substanţă.

Impresia generală cu care am rămas este aceea de „dezgheţ" tot mai accentuat în învăţămîntul secundar. Tema însăşi – **Literar/Nonliterar** – ar fi fost greu de adus în atenţie acum zece, poate chiar acum cinci ani. Una dintre cele mai „curajoase" schimbări ale programei (aducerea în atenţie a literaturii de frontieră, a nonliterarului, a textelor funcţionale, a speciilor publicisticii) nu mai sperie pe nimeni, a devenit realitate şi a intrat în preocupările profesorilor. Dincolo de faptul că textul nonliterar este avut în vedere la proba orală a examenului de bacalaureat la limba şi literatura română, mai important mi se pare că studiul în paradigma actuală leagă şcoala de realitate. Punînd accent pe comprehensiune, literarul (cu specificul său niciodată pierdut din vedere) şi nonliterarul se întîlnesc în domeniul comunicării lingvistice ca activitate specific umană.

După „canonul" impus în ediţiile anterioare (vizînd standarde ridicate) s-a ajuns la o profesionalizare treptată a celor ce au participat. Lucrările simpozionului s-au structurat în trei tipuri de sesiuni: conferinţe, grupuri de discuţii şi ateliere. După trei ediţii de căutare a identităţii, scopul Asociaţiei de a oferi anual un for de dezbatere a problemelor profesiei a fost cel mai bine atins de simpozionul din noiembrie 2003.

Pentru a sugera ce s-a întîmplat, voi apela la enumerări pentru prezentarea unei manifestări foarte dense, atît tematic, cît şi calitativ. Aş începe cu cele trei conferinţe: Alina Pamfil, **Literar şi nonliterar. Teritorii confluente**, Liviu Papadima, **Cîntarul de texte şi (alte) greutăţi** şi Elena Dragoş, **Teorii ale textului în a doua jumătate a secolului al XX-lea**, care au configurat riguros (dar şi metaforic!) cîmpul teoretic al dezbaterilor. Se observă de la an la an faptul că profesorii de limba şi literatura română nu sînt o masă de executanţi ai unor indicaţii, că inventivitatea, creativitatea, competenţa, libertatea de decizie presupuse de noile programe nu sînt simple lozinci, ci o realitate a sistemului care tocmai a început să se „mişte". Iată cîteva teme ale grupurilor de discuţii (care au avut ca bază peste 60 de lucrări): **Literar/nonliterar – abordare conceptuală**, **Strategii de abordare a textului literar**, **Strategii de abordare a textului nonliterar**, **Literar/nonliterar – perspectivă contrastivă**, **Literatura de frontieră**, **Noutăţi şi dificultăţi în evaluare**. Atelierele propuse au evidenţiat o mare varietate de preocupări: **Timpul şi spaţiul – categorii narative în nuvela istorică** (Ortensia Popa), **Adecvarea mesajului la context** (Monica Onojescu), **Perspective lectoriale în abordarea textului narativ** (Diana Breaz, Monica Columban), **Literaritatea portretului** (Ecaterina Didilescu, Emilia Neamţu), **Structurarea argumentelor la proba orală de bacalaureat** (Corina Dindelegan), **Continuitate în receptarea textului literar – clasa a VIII-a-clasa a IX-a** (Viorica Gyövai, Ligia Jebelean, Livia Miron, Rodica Sirca-Belinţan), **Tipuri de texte** (Rodica Magdalena Baciu), **Comunicare: Moise şi Aaron** (Ioana Tămăian).

O altă serie de ateliere a valorificat stadiul în care a ajuns un proiect de cercetare didactică (**Valori şi atitudini prin predarea limbii şi literaturii române**) al ANPRO în parteneriat cu Centrul „Educaţia 2000+" şi cu Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, UBB. Enumerăm: **Lectura – 15 minute** (Tereza Deji, Marinela Scripcaru), **Aspecte de gen ale mediului şcolar** (Victoria Gal, Horia Corcheş, Ecaterina Ureche), **Chestionarul în cercetarea problematicii valorilor şi atitudinilor** (Luminiţa Medeşan, Titiana Zlătior), **A şti pentru a şti sau a şti pentru a fi – exerciţiu de diagnoză** (Mirela Mureşan, Janina Flueraş), **Interpretarea temei ca reflecţie asupra valorilor** (Alina Pamfil).

Două dezbateri, **Ce se mai întîmplă cu formarea profesorilor de română?** – moderator Florentina Sîmihăian şi **ANPRO – încotro?** – moderator Monica Onojescu, prin însuşi caracterul interogator al genericelor au provocat vii discuţii şi propuneri de soluţii. (Cea de-a doua dezbatere o vom prezenta într-un număr viitor.) Anticipînd, voi spune doar că ANPRO deţine un nucleu de oameni competenţi, formaţi intens în ultimii ani. Factorii de decizie ar putea găsi în asociaţie un partener pentru diagnoză, dezbatere şi chiar expertiză. În acest context, aş menţiona prezenţa la simpozion a Mioriţei Got, inspector de limba şi literatura română în cadrul MECT. De asemenea au participat inspectori de specialitate de la nivelul judeţelor şi directorul Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic, UBB – Adrian Opre.

Tot în cadrul simpozionului s-a lansat Nr. 2/(7) pe 2003 al revistei **Perspective** (prezentat deja în Nr. 201-202 al **Observatorului cultural**) şi o nouă carte a Alinei Pamfil, **Limba şi literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise**, apărută în 2003 la Editura Paralela 45. În fine, două mese rotunde: **Locul limbii şi literaturii române în aria curriculară „Limbă şi comunicare"** cu participarea unor inspectori şi profesori de limbi moderne şi latină şi o alta în care s-a prezentat ghidul **Limba şi literatura română pentru clasele de performanţă**, alcătuit de un grup de profesori din Cluj şi Satu Mare.

Privind la titlul din susul paginii, aş zice că se întîmplă cîte ceva în provincia pedagogică...

Muzeul Țăranului
și Fundația „Alexandru Tzigara Samurcaș"

anunță

lansarea proiectului **Muzica lăutărească**, prin care își propun să înregistreze piese lăutărești de ascultare acompaniate de tarafuri mici.

Lăutarii din orașe și sate care vor să participe la proiect sînt invitați să expedieze, pe adresa Muzeului, o înregistrare pe casetă conținînd piese din repertoriul lor.
În cazul în care nu dispun de bani pentru producerea și expedierea înregistrării, lăutarii sînt sfătuiți să scrie, indicînd: numele, adresa, telefonul, componența tarafului și cîteva titluri ale pieselor lor lăutărești.
Muzicanții selectați pentru proiect vor fi remunerați în funcție de calitatea pieselor pe care vor fi solicitați să le înregistreze la București.

Presupunem că lăutarii nu se numără printre fanii **Observatorului cultural**. Îi rugăm însă pe aceia dintre dumneavoastră care cunosc muzicanți populari „de modă veche" să le semnaleze anunțul și să-i ajute să-i dea curs. Inițiatorii proiectului pornesc de la ideea că muzica lăutărească de calitate a anilor '20-'80 piere azi, absorbită de etno-pop și de muzicile de metisaj pan-balcanic (manelele), și că ar fi folositor ca cineva să consemneze pentru viitor producțiile sale de amurg.

Adresa de expediție: Muzeul Țăranului, Șos. Kiseleff Nr. 3, București
În atenția dnei Speranța Rădulescu
Tel.: 021-212.96.62; 252.23.34; 0745-18.78.44

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIȚII ÎN COLECȚIA *STUDII*

Jacques Derrida
Credință și cunoaștere

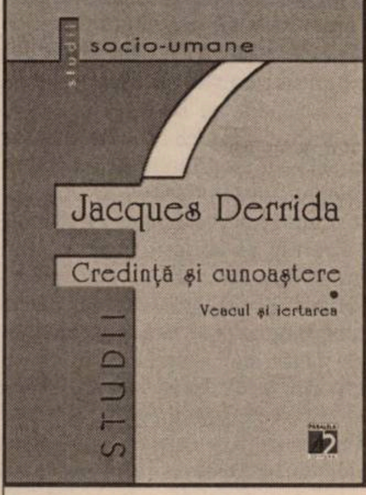

Traducere de Emilian Cioc

format 14 x 20, 116 p., 119.900 lei

J.L. Austin
Cum să faci lucruri cu vorbe

Traducere de Sorana Corneanu

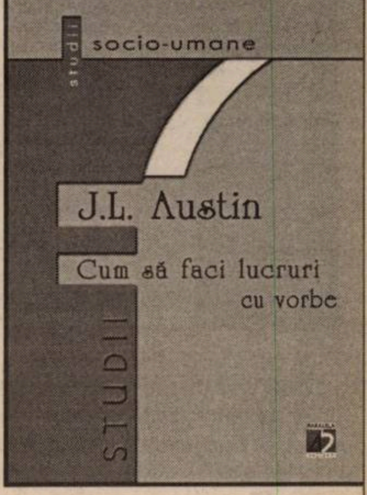

format 14 x 20, 152 p., 163.500 lei

Reduceri de 30% pentru comenzile prin telefon sau e-mail.

PARALELA 45 EDITURA

Comenzile se primesc pe adresa:
Pitești, str. Frații Golești, nr. 128-130
Tel/fax: 0248 214 533; 0248 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro

Divanul criticii de teatru (I)

Interviu cu **Miruna RUNCAN**

A absolvit Facultatea de Litere din Bucureşti, a debutat cu un volum de poezie, a fost redactor şi secretar literar la Teatrul Odeon într-una dintre cele mai strălucite perioade ale lui. Miruna Runcan e critic de teatru, traducător, conferenţiar la catedra de Jurnalism a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj (unde predă etica şi legislaţia presei). A editat şi co-editat reviste, a publicat o carte de interviuri cu regizori (*Cinci divane ad-hoc*), în colaborare cu C.C. Buricea Mlinarcic, apoi *Modelul teatral românesc* şi, în noiembrie trecut, *Teatralizarea şi reteatralizarea în România (1920-1960)*.

Am pus la cale acest *divan* pe Internet, într-un schimb de *mail*-uri care-a durat o săptămînă. Iar la sfîrşit mai-mai îmi venea să intru în... calculator: aşa de vii sînt răspunsurile Mirunei Runcan, că mi s-a făcut ruşine de întrebările mele *serioase*.

Profesionalizarea e un fenomen complex

Într-o vreme, aţi ţinut la UNITER – împreună cu Marian Popescu, Victor Scoradeţ şi alţii – un curs de profesionalizare a criticii de teatru. Pe vremea aceea existau *Scena*, *Semnal Teatral*, vechiul *Teatru azi*. Cum poate – dacă mai poate – fi critica teatrală o profesiune în absenţa unei vieţi publicistice specializate?

Vremea aia e, iată, acum zece ani. A fost o idee cu adevărat bună, nu a mea, ci a lui Marian Popescu. Dar eu şi Victor am fost acolo directori de program. Cred şi astăzi că, în pofida faptului că am improvizat un proiect în doar cîteva zile, am făcut o treabă judicioasă şi necesară. Îmi amintesc de ea cu dragoste şi am rămas în relaţii de caldă frăţie cu toţi cei care l-au absolvit, fie că practică jurnalismul sau nu, fie că mai au de-a face cu teatrul sau nu. Unii sînt chiar destul de vizibili în profesiunile lor, cum e Saviana Stănescu, cum e Alina Moldovan, cum e Cristina Rusiecki ori Ionela Liţă (care au făcut sau fac încă televiziune, dar au şi scris), cum e Carmen Ioniţă sau acest atît de interesant şi puţin cunoscut critic-artist-softist care e Remus Andrei Ion ori Mirela Panait, care lucra în reţeaua de distribuţie de film. Aş spune despre fiecare dintre ei cîte ceva special, e mult mai plăcut şi mai folositor să vorbeşti despre ceilalţi decît despre tine...

Chestia care e tipic românească în experienţa asta şi ce-a urmat după un an de travaliu straşnic (cursuri propriu-zise, ţinute de C.C. Buricea-Mlinarcic, Victor Scoradeţ, Marian Popescu, mai rar Cristina Dumitrescu şi cu mine, întîlniri cu cîţiva creatori de teatru în dezbatere pe teme precise, stagii intensive, cum a fost cel cu studenţii noştri şi studenţii scenografi ai lui Nicolae Ularu la Bacău). La evaluare, toţi – şi noi, şi cursanţii – am căzut de acord că experienţa a fost excelentă şi că treaba merită continuată şi adîncită.

nimigean/astner
hat jemand etwas gefragt?
lyrikanthologie CLUB 8 – jassy, rumänien
Editura VERSUS

Editura Versus din Iaşi a publicat anul trecut un mic şi elegant volum colectiv în limba germană: **Hat jemand etwas gefragt?**, antologie lirică a Clubului 8, alcătuită de O. Nimigean şi Michael Astner (ultimul făcînd oficiile de traducător). Prefaţa volumului (**Antwort auf eine ungestelle Frage**) poartă semnătura lui O. Nimigean. Autorii antologaţi cu grupaje de versuri sînt: Constantin Acosmei, Radu Andriescu, Michael Astner, Gabriel H. Decuble, Dan Lungu, O. Nimigean, Cerasela Nistor şi Dan Sociu. În final este publicată şi o listă bio-bibliografică a acestora. Prin urmare – „fenomenul" alternativ din jurul Clubului 8 se „dezvoltă"....

Am pus de un nou proiect, mult mai bine orchestrat şi gîndit, pentru anul '94-'95. O parte dintre cursanţi au hotărît că vor repeta aventura şi în anul următor. Dar UNITER-ul n-a mai vrut să ne sprijine financiar (nu că avusesem ceva de cîştigat, am luat ceva bani doar în prima lună, restul a fost muncă voluntară) dacă nu găsim noi înşine resurse. Eram mult prea nepricepuţi pentru asta, aşa că... tocmai fiindcă operaţia a fost un succes, pacientul a decedat. Cea mai directă consecinţă a ei, pentru mine şi soţul meu, e că ne-a determinat să facem învăţămînt.

Despre profesionalizare, în condiţiile în care s-au desfiinţat revistele specializate? Nu sîntem singurii în această situaţie. Nu sîntem singurii în cîmpul jurnalismului „cultural", nu sîntem singurii geografic. E un fenomen complex şi, aş zice, mondial, ăsta e măcar un motiv ca să nu ne jeluim cu patetism. Cum eu cred sincer mai degrabă în lucrurile pe care le faci decît în acelea pe care le spui pe gură, cred că profesionalizarea are şi ea treptele ei. Şi continuă să fie posibilă. Pe de-o parte, trebuie asigurat un anume grad de profesionalizare critică pentru jurnaliştii de întîmpinare, cei de cotidian, atîţia cîţi ar mai putea fi. O profesionalizare în cîmpul teatral şi în cel al culturii de bază, care azi are o cu totul altă configuraţie decît ieri. Jurnalistul de cotidian – şi prin prelungire nu numai el, ci şi acela de la reviste – are la noi, inconştient, un soi de funcţie de PR-ist remunerat prin simpatia artiştilor. Adică în loc să facă ce face presa, o mediere între faptul viu şi publicul cititor, face publicitate mascată, îl ajută pe producător să vîndă produsul.

Cealaltă chestiune e cea referitoare la publicurile specializate, cele – atîtea cîte sînt – care vor să le vorbeşti doar despre teatru. Ele sînt aşa de subţiri din două motive: unul e că, în fond, teatrul e o chestie din ce în ce mai marginală, şi la noi, şi aiurea; celălalt e că teatrul şi criticii lui, simultan, se complac în această marginalitate, pe care o confundă romanţios cu spiritul de elită. Şi, ca atare, nici unul, nici ceilalţi nu îşi creează suficiente strategii ca să iasă cît de cît din această marginalitate. Or, aici problema profesionalizării e mult mai afurisită. Ea începe cu o schimbare de perspectivă, continuă cu o pregătire mult mai complexă în afara chestiunilor stricte de istorie şi estetică a teatrului şi are efecte prin crearea unor alte tipuri de discursuri teatrale şi despre teatru. Asta am încercat să facem cu **ultimaT** (care de fapt a fost o transformare a **Post-Scenium**-ului Alinei Nelega de la Tîrgu Mureş), asta încercăm să facem acum cu **man_in_fest**, dîndu-le de lucru din greu studenţilor noştri clujeni şi nu numai lor. Ca de obicei în voluntariat, fiindcă de afaceri ar trebui să se ocupe ăia pricepuţi la afaceri. Care, cum vedeţi...

***man_in_fest*, revista Teatrului Imposibil, al cărei redactor-şef sînteţi, se subintitulează „publicaţie de atitudine teatrală"; tot atitudinea teatrală făcea şi obiectul *ultimaT*-ului. Ştiu că aţi explicat înţelesurile acestei noţiuni într-un editorial din *man_in_fest*; totuşi, cum îşi poate asuma criticul – mai degrabă observator decît declanşator al mişcărilor în teatru – atitudinea?**

Corecţie: **ultimaT**, totuşi, avea altă direcţie. Subtitulul ei era **Alternative în cultura teatrală**. Ceea ce am încercat noi acolo nu a fost, nici o clipă, să concurăm revistele de teatru clasice, care încă existau. Am încercat să producem o deschidere în spaţiul de reflecţie asupra teatrului, prin abordarea din perspective interdisciplinare. Am intenţionat să atragem spre revistă (şi deci spre publicul specializat al făcătorilor şi îndrăgostiţilor de teatru) oameni care vin din cu totul alte cîmpuri şi probleme care, de obicei, par indiferente în raport cu teatrul. În fond, **ultimatT** se voia o revistă de cercetare în limbaj profan, pentru cei care nu fac cercetare. Ţinta ei era alternativa doar în măsura în care limbajele estetice alternative sînt, de fapt, teritorii neexplorate care încep a fi explorate. E păcat că nu am reuşit s-o ţinem în viaţă mai multă vreme, e doar parţial vina vremurilor tulburi şi a banilor. E vina noastră, a tuturor, că nu am fost mai încăpăţînaţi şi mai generoşi.

man-in-fest introduce acest concept de atitudine, pe care eu l-am luat ca atare, fiindcă revista nu e invenţia mea, ci a lor, a lui m.chris.nedeea şi a minusculului grup de studenţi care s-au strîns în jurul lui. Aici periodicitatea e mai strictă (e un lunar), iar ambiţiile sînt, pe de-o parte, mai mici, pe de alta, mai mari. În **ultimaT** nu am făcut niciodată cronică, nici unul dintre noi. Aici se face şi cronică de întîmpinare, iar structura stilistică a discursurilor e cît se poate de dezinhibată, ţintind net către publicul care e aparţinător schimbării de atitudine, aş zice chiar de postură, care mie/nouă ne e clar că a intervenit între timp, atît la nivelul publicurilor, cît şi la acela al artiştilor teatrali. Încercăm aici să facem o publicaţie de direcţie, pe cîteva obiective pe care nu are rost să le rezum, dar care au fost asumate de la bun început. Cum să iei atitudine cînd eşti mai degrabă observator decît declanşator? O să răspund cu un excurs istoric. Băieţii ăia din Franţa care au creat „Noul val francez" din anii '55-'65, au creat mai întîi de toate o platformă de dezbatere, **Les Cahiers du Cinéma**. Şi din această platformă au ieşit operele. Nu vreau să spun că o să mă apuc eu vreodată, ori C.C., ori Andreea Iacob, ori Rareş Crăiuţ (dar mai ştii?) să punem **Scaunele** (asta fiindcă urăsc să mai văd **Scaunele**, mi-am luat o pauză pe viitorii zece ani). Nu. Ci doar că în momentele în care se apropie atît de mult de fenomenul teatral încît să-i facă vadul limpede, îşi face critica de teatru treaba cu adevărat. Restul e, în cel mai bun caz, depunere de mărturie, şi atunci ar trebui să fie făcută cu toată modestia martorului, iar în cel mai rău caz prestaţie (în sensul de argou, metaforic, ăla de prostituţie pe bani puţini). Foarte multă puştime intră în lumea teatrală (ca şi în aia cinematografică) din plăcerea *voyeur*-istă (conotată sexual exact ca la carte) de a fi pe-acolo, pe lîngă artişti, în boemă. E o motivaţie meschină şi bolnavă, în orice caz insuficientă, şi îl transformă pe aşa-zisul critic într-o damă de companie.

Jurnalism şi asumare

Predaţi de ceva vreme cursuri de etică jurnalistică, aţi şi publicat cărţi în acest domeniu. Implică statutul profesional al criticului o deontologie specifică? Ce înseamnă morală şi ce înseamnă etică pentru un critic, ce poate şi ce nu poate, cum poate şi cum nu poate el scrie?

Chestia asta cu etica (dar mai ales cu legislaţia mass-media) a fost un accident biografic dintre cele mai ciudate. Ştii, uneori ţi se pune la un moment dat în cîrcă o sarcină cruntă şi te întrebi revoltat de ce tocmai ţie. Şi apoi, dacă eşti cu adevărat atent cu tine însuţi (aici Pascal şi cu mine sîntem de treizeci de ani în cea mai bună relaţie), constaţi că Dumnezeu avea dreptate, ţi-a dat de făcut exact ce trebuia să faci. Nu trebuie să facem numai ce ne amuză, că ne moleşim, ne prostim, ne umplem de vanităţi. Uite aşa, dintr-o întîmplare de criză, pe cînd părăsisem în grabă Odeonul şi nimeni nu avea ce face cu mine, în loc să-mi găsesc o catedră ori măcar o colaborare la teatru, le-am găsit la jurnalism. Au fost ani extraordinari, de imensă defrişare, şi mi-au adus satisfacţii demne de Livingstone (sau mai degrabă de Stanley, că ăla era ziarist).

Cred că am spus cam tot ce aveam esenţial de spus despre etica în critica teatrală în glumeţul text de la finalul **Modelului teatral**. În rezumat, etica în cîmpul nostru nu e cu nimic diferită de cea jurnalistică obişnuită. Chestia e că etica jurnalistică încă nu e asumată coerent în mediile româneşti. Cum să ceri morală într-o ţară care vomită morala? Ca şi în investigaţii sau reportaje, e nepermis să amesteci informaţia cu opinia. E scandalos să denaturezi adevărul, dar relativismul cîmpurilor estetice te poate aici proteja infinit: ce fel de adevăr, cîtă vreme e o chestie de gust? Ei, vezi, aici am eu cele mai mari dubii. Faţă de impresionismul ăsta de gust care face legea la noi.

Dînd, la fel ca şi Constituţia, drept de opinie oricui are o opinie (aici Caragiale e tătic, el zice undeva că „opinia e liberă, dar nu e şi obligatorie"), e un vierme în mine care mă roade neîncetat: cum adică să legitimezi o judecată de gust? Mai nou, pînă şi în arta culinară se cere expertiză profesională, nu doar sensibilitate a papilelor.

Mai pe şleau spus, de o bună bucată de vreme nu mai cred sau nu mă mai las sedusă de judecăţile de gust. Mi se par suspecte, autosuficiente şi deci... imorale. E imoral să zvîrli în spaţiul public hachiţe, sclifoseli, impresii fugare şi neargumentate, „îmi place", „nu-mi place", „m-am plictisit", „am rîs cu lacrimi"... În jurnalismul adevărat, generalist, nimeni nu cumpără textul tău ca să-i spui stările tale interioare. Cel mult, ele pot da culoare stilistică informaţiilor şi argumentaţiei. De ce ar fi altfel în critica de teatru? Cu toate că... dacă mă gîndesc mai bine, „m-am plictisit" poate fi un criteriu, fiindcă face din tine reprezentantul altora... Mă rog... totuşi, sarcina ta majoră e să explici care sînt pricinile pentru care spectacolul e plicticos şi de ce plictiseala e nocivă. Măcar atît.

Cred că prima dilemă etică serioasă a unui critic de teatru e să separe fascinaţia momentană de judecata de valoare, în capul lui. E o alchimie complicată aici, dar e obligatorie. Iar a doua, ca în orice tip de jurnalism de altfel, este să „servească" publicului său, nu să profite de scena lui de hîrtie ori de sticlă spre a fura cîteva clipe rolul principal. Rolul principal e obiectul discursului critic: spectacolul, artistul/artiştii. Cum probabil vedeţi, chestiunile de deontologie în meseria asta sînt, paradoxal, şi chestiuni de atitudine, şi chestiuni de stilistică.

Cum poate totuşi ieşi un critic din dilema „spectacolul e bun" (conform unui

set de criterii pe care se presupune că le are), „dar nu-mi place“? În cazul căror critici e valabilă această distincţie? Spre ce ar trebui să încline balanţa, spre obiectivitatea critică sau spre afinitatea de emoţii?

Asta da întrebare. Aicea Dabija ar înclina capul şi ar lua figura aia hîtră a lui, care va să zică... „m-ai prins!“ Păi da... Prima chestie care îmi vine acum în cap e că sîntem lacomi şi răsfăţaţi. Noi, publicul. Noi, criticii, de asemenea. Fiindcă, în fond, de cele mai multe ori reducem emoţiile la plăceri. Or, emoţiile umane sînt mult mai multe şi mai complexe decît plăcerile gîdilicioase de tipul „vai ce frumos!“ ori „vai ce deştept mă simt că am priceput!“. Cronicarul restaurantelor, care e, cum spuneam, un expert, ştie că, în anume bucătării, mai întîi te frige şi abia pe urmă îţi dă savoarea... Ion Sava, unul dintre tăticii teatrului românesc, zicea undeva că teatrul nu e nici savarină, nici cafeluţă; eu nu-l suspectez deloc că-şi bătea joc de arta culinară. Era un om prea umblat...

Acuma, fără glumă, cu riscul de a irita spiritul patapievician din polemica produsă post Billington – **LA&I**: ca şi în multe alte discipline ale existenţei pe care filozofii politici nu prea le frecventează, un spectacol poate fi foarte bun într-o structură dată, dar structura poate, de exemplu, „să dateze“. Adică să-şi trădeze adecvarea la un public care nu mai există ori care a îmbătrînit şi vine doar ca să i se confirme ce ştie.

Ca să nu vorbim frunze, ci lucruri concrete, eu continuu să susţin că o majoritate copleşitoare a spectacolelor cotate astăzi drept excepţionale, ale maeştrilor scenei gata patrimonializaţi, datează. Şi asta e consecinţa faptului că în România nu s-a practicat decît un singur model de spectacol; cu diferenţe stilistice, dar unul singur. Din punctul meu de vedere, de exemplu, **Visul...** lui Ciulei era bun, dar era datat, şi asta făcea miza mică. Iar **Hamlet** era chiar prăfos. **Bolnavul închipuit** de la Cluj, despre care am scris de bine, e un spectacol frumos, echilibrat, chiar necesar pentru trupă, dar e din anii '60.

Spectacolele datează în primul rînd pentru că sînt previzibile stilistic într-o proporţie care trece de 70%. Mie, şi nu cred că sînt chiar singura, „îmi plac“ exact în traducerea faptului că înţeleg şi pot explica pînă la amănunt „de ce sînt bune“. Tocmai de asta... *nu-mi mai plac*, mi se par pretenţioase, supraaglomerate semantic, uneori spongioase, alteori chiar oarecum imorale: ca un soi de natură moartă olandeză, dar nu pictată, pe bune, vie şi naturală, aşezată pe masa unei cantine populare din Vitan.

Asta mi se întîmplă, îmi cer scuze, cu Purcărete, de la **Danaidele** încoace. Şi totuşi nu cred că m-aş putea despărţi de iubirea constantă pe care o port şi azi **Phaedrei** ori **Macbeth**-ului. Uneori am chiar convingerea că îmi ajunge să văd doar afişul ca să ştiu cum o să arate spectacolul. Ştiu că asta va irita pe foarte multă lume, dar mi-o asum.

Pe de altă parte, sarcina noastră ar trebui să fie *şi* aceea de a ne fi nouă înşine mereu suspecţi. Să-ţi spun o poveste, pe care o zic adesea studenţilor mei.

În 1988, am văzut la Ploieşti **Trei Surori** a lui Rică (Aureliu) Manea. Şi m-am înfuriat grozav, mi-a displăcut spectacolul cu furie. M-am dus eu acasă si am scris o cronică aşezată, în care analizam pas cu pas fiecare cadru. Iar pe urmă, cu obrăznicie, puneam, aşa, întrebări retorice, care va să zică ce vrea omul ăsta de la noi, chiar nu mai are nici o limită, crede că totul poate fi măcelărit psihanalitic? Mă rog, nu chiar pe tonul ăsta, dar asta era ideea. Pe urmă, treptat (cronica apăruse deja în **Teatrul**), m-am trezit că nu pot scăpa de el, îmi veneau mereu în minte secvenţe, se reaşezau, vibrau în capul meu ca filamentul la lampă. Chestia care a pus capac e că am primit, la o lună, două, o scrisoare absolut aiuritoare de la Manea, în care... îmi mulţumea. Zicea că nimeni n-a disecat în halul ăsta un spectacol de-al lui. Şi azi aş putea scrie o cronică, fireşte total diferită, la spectacolul ăla, aşa de bine îl ţin minte. Iar ruşinea n-o să-mi treacă cît voi trăi.

Vreau să zic: fireşte că afinitatea e esenţială, fireşte că fără o gimnastică de utilizare a propriilor tale emoţii nu reuşeşti să înţelegi cum şi mai ales de ce e spectacolul cutare ceea ce este. Dar, oricît ar părea de absurd, eu cred că actul obiectivării e cel care face dintr-un spectator antrenat un critic. Nu cred în obiectivitate, ci în actul obiectivării; care e cu totul altceva, e o suspiciune necesară faţă de tine însuţi, care te obligă metodic să te plimbi în jurul spectacolului şi, mai ales atunci cînd reacţiile tale sînt brutale, viscerale, să te întrebi dacă nu cumva ăsta era şi scopul. La **Intrusa** lui Măniuţiu, scopul era să pleci disperat şi uşurat că agonia s-a terminat. Fireşte că nu le-a plăcut, cum să le placă? Ce e de plăcut aici? Dar bag mîna în foc că i-a luat cu frig. Treaba criticului e să afle şi să spună de ce e bine să te ia cu frig.

Schimbările vin de la sine

Rolul întrebării dinainte era o cale de trecere spre o zonă pe care aţi pomenit-o deja, şi anume critica de direcţie. Ea nu înseamnă partizanat fanatic, ci urmărirea şi susţinerea unor, că veni vorba mai-nainte, atitudini teatrale. Dar dacă direcţia, din partea practicienilor, nu există, ce poate face critica?

Ştii cum zicea Voltaire, „Fereşte-mă, Doamne, de vremuri interesante!“. Eu sînt convinsă că nu există vremuri fără criză, toate vremurile sînt „interesante“. Ca atare, unul dintre puţinele sentimente care traduc instinctul nostru cinstit, animalic, e frica. Am mare respect pentru frică. Nu pentru panică, care e o deturnare a fricii în patologic.

Or, fără să fiu un egolatru al progresului, cred că a trata schimbarea ca pe un duşman e semn de iraţionalitate, nu de raţionalitate. Mie, de exemplu, mi-e mai frică de plictiseală decît de schimbare. Cele mai mari cretinităţi le fac oamenii plictisiţi. Schimbările vin de la sine, e de dorit să nu te laşi călărit de ele, ci să le pricepi şi mecanismele şi, dacă te ţin curelele, şi rosturile.

Dacă nu există o direcţie vizibilă, asta nu înseamnă că ea nu va interveni la un moment dat. În economie există oameni care fac avere spunînd lucruri neplăcute înainte ca ele să se petreacă. Dacă nu le putem preveni (şi de cele mai multe ori nu putem), măcar să ne pregătim pentru ele, îmblînzindu-le efectele nocive.

Spre deosebire de economie, în teatru domneşte prea puţină frică, de mai bine de un sfert de secol. Or, atunci cînd nu pare a bate vîntul vreunei schimbări „estetice“, cred că datoria criticului (sau măcar a unora) ar fi aceea de a ciuli urechea la cea ce se schimbă în lume, în structura publicurilor infinite, în formele de viaţă. Fiindcă esteticile, nici măcar pe vremea (mult mitologizată azi) a avangardelor, nu se schimbau aşa, fiindcă voiau ele. Toată mitologia libertăţii puriste a avangardelor pierde din vedere contorsionarea unui timp în care au coabitat, cale de vreo douăzeci de ani, mentalităţi şi posturi sociale stratificate pe vreo două secole. Îţi dai seama cum crăpau pereţii minţilor omeneşti în anii '25-'35, să zicem? Vremuri interesante, altminteri...

Treaba criticului, şi în teatru ca şi în filozofie sau economie, e să ciulească urechea şi să-şi ascută judecăţile către ce o să se întîmple. Uneori ceea ce se aşteaptă e, ca acum cîţiva ani, o nouă avangardă experimentală, iar ceea ce iese, surpriză!, e un nou val neorealist. Mie aşa mi se pare că stau lucrurile; iar cînd scriam eseurile din **Modelul...** cam asta aveam în cap. Uite că s-a întîmplat.

Dar şi aici trebuie să recunosc că meşter e Dabija. E singurul regizor român (pe care îl cunosc eu) care are o doză tonică de frică. După revoluţie, i-a fost aşa de teamă că nu mai poate să se exprime cum se exprimase pînă atunci că şi-a luat cîţiva ani de pauză. Şi a făcut Odeonul. Apoi, cînd a revenit şi după cîtăva vreme a rupt-o cu **Orfanul Zhao**, a declarat public că, gata, asta e, ăsta e ultimul spectacol de acest gen pe care îl face. Nu l-a crezut nimeni: şi de-aia a făcut **Saragosa**, ca să ne spună de unde vine dracul. Nici atunci n-a priceput mai nimeni. Şi uită-te acuma, stau criticii şi le e jenă să înjure, fiindcă e Dabija, dar nici nu ştiu cum să apuce ceea ce le oferă, că li se pare prea de tot. Dabija a prevestit încă de la **Zhao** încotro se duc lucrurile... Mare noroc am avut...

Interviu realizat de
Iulia POPOVICI

Institutul Francez din București
16 ianuarie - 1 februarie Sala Elvira Popescu, Bd. Dacia nr. 77
Festivalul filmului asiatic
FestAsia Special Coreea
映畫祭
영화제
Independența Film
www.culture-france.ro info: 210 02 24
www.port.ro
AIR FRANCE

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna ianuarie 2004

Programul Festivalului de Film Asiatic
Institutul Francez
sprijină diversitatea pe ecrane

Marţi 20 ianuarie
▮ ora 18.00 – **Sweety Rain + Purple Butterfly**
▮ ora 21.00 – **To the Spring Mountain + Memento Mori**

Miercuri 21 ianuarie
▮ ora 18.00 – **If You Were Me** (în prezența regizorului Park Chan-wook)
▮ ora 21.00 – **Superman in Early Summer + Dark Water**

Joi 22 ianuarie
▮ ora 18.00 – **Super Glue + Joint Security Area** (în prezența regizorului Park Chan-wook)
▮ ora 21.00 – **Superman in Early Summer + Chihwaseon**

Vineri 23 ianuarie
▮ ora 18.00 – **To the Spring Mountain + Distance**
▮ ora 21.00 – **Super Glue + Nabi**

Sîmbătă 24 ianuarie
▮ ora 16.00 – **Tuning in Silence + Interstella 5555**
▮ ora 18.00 – **Sweety Rain + Memento Mori**
▮ ora 20.30 – **Tuning in Silence + Infernal Affairs**

Duminică 25 ianuarie
▮ ora 16.00 – **Tuning in Silence + Interstella 5555**
▮ ora 18.00 – **To the Spring Mountain + Chihwaseon**
▮ ora 21.00 – **Superman in Early Summer + Dark Water**

Luni 26 ianuarie
▮ ora 18.00 – **To the Spring Mountain + Friend**
▮ ora 21.00 – **If You Were Me**

Marţi 27 ianuarie
▮ ora 18.00 – **Sweety Rain + Purple Butterfly**
▮ ora 21.00 – **To the Spring Mountain + Nabi**

Miercuri 28 ianuarie
▮ ora 18.00 – **Super Glue + Marrying the Mafia**
▮ ora 21.00 – **Superman in Early Summer + Distance**

Joi 29 ianuarie
▮ ora 18.00 – **Super Glue + Spring, Summer, Fall, Winter and Spring**
▮ ora 20.30 – **To the Spring Mountain + Nabi**

Vineri 30 ianuarie
▮ ora 18.00 – **Superman in Early Summer + Joint Security Area**
▮ ora 21.00 – **Super Glue + Purple Butterfly**

Sîmbătă 31 ianuarie
▮ ora 15.30 – **To the Spring Mountain + Marrying the Mafia**
▮ ora 18.00 – **Sweety Rain + Failan**
▮ ora 21.00 – **Tuning in Silence + Hero**

Duminică 1 februarie
▮ ora 16.00 – **Sweety Rain + Spring, Summer, Fall, Winter and Spring**
▮ ora 18.30 – **Super Glue + Memento Mori**
▮ ora 21.00 – **Tuning in Silence + Hero**

Expoziţii
▮ 15-31 ianuarie, la Institutul Francez poate fi văzută expoziţia de fotografii intitulată **Cărnuri** a artistului Jaques Robert

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Institutul Francez din București, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

Teatru

Never say never

Pe muchia şansei

MIHAELA MICHAILOV

Teatrul Act
Norocul îi ajută pe cei îndrăzneţi de Franz Xaver Kroetz, traducere de Victor Scoradeţ
Cu: Coca Bloos, Luminiţa Gheorghiu, Maria Obretin, Rolando Matsangos
Regia: Gianina Cărbunariu
Scenografia: Radu Andrei
Mişcarea scenică: Carmen Coţofană

Trei femei, în ipostaze şi situaţii diferite, aparent banale, aşteaptă să li se întîmple ceva. Ceea ce le leagă e forţa cu care îşi stimulează curajul de a înfrunta viaţa. Ca şi cum ar parcurge un curs de supravieţuire printr-o abil întreţinută îndrăzneală. E o asumare frontală, necosmetizată a lucrurilor şi, în acelaşi timp, un joc pe muchiile şansei. Norocul e, într-un fel, cea mai reală ficţiune pe care personajele o pot construi. Unica modalitate de a fi în stare să mergi mai departe. O introspecţie incisivă scoate la suprafaţă toate problemele pe care aceste femei trebuie să le escamoteze şi, poate mai multe decît orice, aparenţele ce trebuie menţinute. La fel ca în **Mă cheamă Isbjörg. Sînt o leoaică**, spectacolul de la Casandra (cu o diferenţă însă majoră între structura textelor, cel al lui Kroetz, unul dintre cei mai jucaţi dramaturgi în anii '70, concentrîndu-se pe o implicare socială puternică), Gianina Cărbunariu mizează în **Norocul...** pe un tip de activare a unei atitudini care înseamnă, în primul rînd, conştientizarea faptului că e necesar să faci ceva. E un reflex al suprimării indiferenţei, o raportare continuă la ce e în jur. Chiar dacă momentele-limită sînt definitorii pentru cele trei personaje, ele nu cad nici o clipă în patetism, jocul actriţelor reuşind să se menţină dincolo de riscul acest risc.

Surpasarea unor convenţii acaparente, a unor tabuuri care nu lasă neamendată nici o încercare de a le submina, induce unei mame nevoite să-şi crească singură copilul sentimentul luptei continue. Într-un orăşel de provincie unde toată lumea cunoaşte pe toată lumea şi unde a te situa dincolo de limitele impuse de comunitate înseamnă a fi marginal, altfel decît ceilalţi implică repudierea. Singura soluţie viabilă în acest context este părăsirea acestei lumi închise. Nu întîmplător, monologul tinerei femei este localizat în tren, spaţiul unde se poate ivi oricînd ceva neaşteptat, presupunînd desprinderea de ceea ce a fost şi şansa de a crea un început. Tot monologul este povestea frustă, directă şi simplă pe care mama o spune copilului. Fictivul ţine însă de norocul imaginat ca unică posibilitate de a nu claca. Calmul aparent al femeii este *jucat* de Maria Obretin cu o detaşare, intenţionat uşor artificială, ce lasă loc multor inflexiuni. Spaima camuflată, neputinţa deghizată într-o forţă consternantă, cu atît mai mult cu cît povestea lui „totul e bine" e şi ea un joc pe care se marşează pentru a întreţine bucuria copilului, sînt mai mult sugerate decît arătate, ceea ce dă un plus de dramatism. Siguranţa de sine (deşi cel spre care se îndreaptă, tatăl copilului şi soţul ei) lasă să transpară o tensiune care, deşi nu e niciodată pregnantă, se acumulează gradual. Pe ecran apare proiectată o bandă desenată hilară, ca într-o animaţie unde în prim-plan e ironia. Norocul este preludiul şi esenţa călătoriei acestor femei, un fel de călăuză de care se agaţă continuu pentru a nu-şi pierde traiectoria.

Pentru domnişoara Rasch, existenţa nu e altceva decît o aglutinare de lucruri mărunte, disperant de banale şi aproape sufocante. Obiectele sînt cele care dau consistenţă lumii ei. Ele îi pătrund aproape organic în fiecare trăire, o motivează în tot ce face, încercînd să compenseze golul afectiv. E ingenioasă relaţia stabilită cu obiectele: un radio-cutie (din care se aud *hit*-uri ale anilor '50-'70) se deschide şi lasă să se vadă o cameră în miniatură, ca şi cum întreaga existenţa ar fi înghiţită de aceste lucruri, reducînd-o la o derizorie funcţionalitate. Fără să rostească nici un cuvînt, rolul Cocăi Bloos e unul de minuţioasă şi rafinată compoziţie gestuală, care vine tocmai din firescul atitudinii. Ritualul unei zile obişnuite, ca multe altele (poate prea multe!), este concentrat pe gesturi aparent insignifiante care, puse sub lupă însă, dau imaginea perfectă a platitudinii cotidiene. Orice detaliu devine astfel relevant, iar Coca Bloos (care merită o nominalizare la Premiile UNITER şi pentru cele roluri excelente din **Şefele** şi **Ich bin Ophelia**, ambele în regia lui Sorin Militaru) imaginează un autentic repertoriu al amănuntelor, cu un umor extrem de fin, ce decantează dramatismul situaţiei. Felul în care spală cu buretele farfuria sau atenţia cu care îşi aranjează hainele după ce se dezbracă, rigoarea cu care pune la locul lui fiecare obiect sînt punctate de un joc degajat, natural. Cel mai tulburător gest devine potrivirea ceasului deşteptător, în contextul în care, după toată această inventariere (în fundal se văd ca într-un spot publicitar diverse obiecte şi alimente) aproape robotică, personajul se va sinucide. Sinuciderea e pregătită cu o rigurozitate bulversantă, ca şi cum nu se poate să mori fără să laşi totul într-o ordine desăvîrşită.

Cel mai lipsit de forţă dintre toate cele trei momente este ultimul, deşi încărcătura lui simbolică şi dramatismul conţinut sînt foarte percutante. O bătrînă trebuie să-şi părăsească locuinţa şi să meargă la azil, fiind nevoită să ia cu ea atîtea obiecte cîte încap într-un geamantan. E stabilită, din păcate, o relaţie de suprafaţă cu aceste lucruri, rece, lipsită de emoţia unei apropieri, jocul Luminiţei Gheorghiu fiind formal şi neconvingător. Ca şi cum aceste obiecte n-ar condensa o întreagă viaţă. Finalul spectacolului are o tentă demonstrativă, e un fel de concluzie explicativă, rostită de un personaj inexistent în text, care, în spectacol, face legătura între cele trei momente, proiectînd pe ecranul din fundal diferite imagini. Norocul îi ajută pe cei care au forţa să creadă în el/ei. Şi, aşa cum spune unul dintre personaje, lumea merge mai departe. ▌

Coca Bloos, Luminiţa Gheorghiu, Maria Obretin

Stau pe-o cracă. Dar e bine?

IULIA BLAGA

Se pare că da, în ceea ce-l priveşte pe cineastul slovac Juraj Jakubisko, din a cărui filmografie publicul bucureştean poate vedea în această perioadă o selecţie (la Cinemateca Română şi la Centrul Ceh, între 20 şi 23 ianuarie, în organizarea Centrului Ceh). Printre filme se numără şi **Stau pe-o cracă şi mi-e bine**, realizat pe turnanta istorică a anului 1989, dar reluînd subiectul din mai vechiul **Păsările, orfanii şi nebunii**, realizat într-un alt an de graţie, 1969. Imediat după cel de-al doilea război mondial, doi bărbaţi şi o fată evreică, instalaţi într-o casă părăsită, încearcă să construiască o familie bizară, un univers personal, ludic şi ireal, unde să le fie bine.

Bine, dar ce e cu craca? În pomul din curte, pe cracă, eroii se simt cel mai în siguranţă. Copacul vieţii. **Moromeţii. Balanţa**. Dar şi locul unde coace fructul oprit, roşcata Ester, înviermănată de război (s-au înfruptat nemţii din ea), polenizată cu otravă, dar din care iese un fruct curat, micuţa Esterka. Şi într-o nouă epocă dificilă, cea a comunismului, Esterka n-are altă şansă decît să trăiască cocoţată în copac împreună cu cei doi tătici adoptivi.

Juraj Jakubisko a fost obligat şi el să stea pe cracă. Nu i-a fost uşor. Aflat printre vedetele Noului Val al anilor '60, şi-a văzut distrus negativul celui de-al doilea film, **Dezertori şi pelerini** (1968), pe urmă filmul din '69, **Păsările, orfanii şi nebunii**, a fost retras şi nu s-a văzut pe ecrane decît în 1990. Aflat în pom la modul cel mai dramatic, Jakubisko n-a putut face în anii '70 decît scurt metraje şi reclame, după ce un alt film, **Ne vedem în iad, prieteni**, a rămas neterminat vreme de 20 de ani. După 10 ani în care i s-a interzis să mai facă lungmetraj, Jakubisko a revenit cu filme mai îndrăzneţe, mai multe, mai ample. În 1997 a realizat cel mai scump film din istoria Cehoslovaciei, **O ştire neclară despre sfîrşitul lumii**, care a costat 4,5 milioane de dolari. Un film de două ore şi jumătate, un basm-parabolă (te duce nu ştiu de ce cu gîndul la un **Stăpîn al inelelor** est-european), în care profeţiile lui Nostradamus lovesc rînd pe rînd un sat din munţi, izolat în spaţiu şi timp, pe mai multe generaţii. Apariţia unor elicoptere în satul atemporal, atacat des de lupi şi unde o trupă de circari a aflat găzduire, e unul dintre elementele *kitsch* de care filmul nu duce lipsă.

Jakubisko a fost asemănat cu Fellini poate pentru că cei doi au fost prieteni, dar comparaţia mi se pare forţată. A fost comparat şi cu Jodorowski, din nou un pic forţat. Se întîmplă ca cineaştii inclasabili, atunci cînd nu sînt geniali, să fie băgaţi la un loc într-un sertăraş cu Inclasabili, elementul care îi uneşte findcă nu au loc în altă categorie. Probabil la fel s-a întîmplat şi cu Jakubisko, pe care nu îl consider nici pe departe genial, ci un artist care a avut ce spune şi nu a fost lăsat mai mulţi ani, dar care acum vrea să spună atîtea, încît nu ştie unde să se oprească. Este o mare diferenţă între eleganţa decăderii din **Satyricon** şi circarii din **O ştire neclară...**, cu piticul ce se uită sub fusta femeii uriaşe şi alte simboluri uzate ale incompletitudinii naturii umane.

Lui Jakubisko îi lipseşte în acest film foarfeca, să taie din situaţii, din replici, din personaje. Să aducă puţină ordine.

Faţă de parabola mult prea amplă şi totuşi mult prea subţire din **O ştire neclară...**, **Stau pe-o cracă...** pare mult mai legat, deşi inegal. Atmosfera de basm, dragă cineastului, înghite la un moment dat, stîngaci, şi comunismul. Dacă statul pe cracă are în elceva nostim şi poetic şi grav, prea desele apariţii ale lui Stalin din turtă dulce au ceva şantajist şi facil0; Ester, goală, bîntuie visele unuia dintre eroi şi nu-şi află locul; povestea se pierde prin evenimente colaterale de mică importanţă. Eliberată de săculeţele de nisip, rămîne povestea a doi prieteni care trec prin istorie insensibili şi la ea, şi la mişcările ramurilor politice, urcînd cătinel copacul. „Oamenii sînt ca merele", spune unul dintre ei. Să stai pe cracă şi să te coci pînă cazi înţeleptit e o opţiune filozofică, dar şi una politică pentru cineastul care acum locuieşte la Praga şi-şi vede de filmele lui.

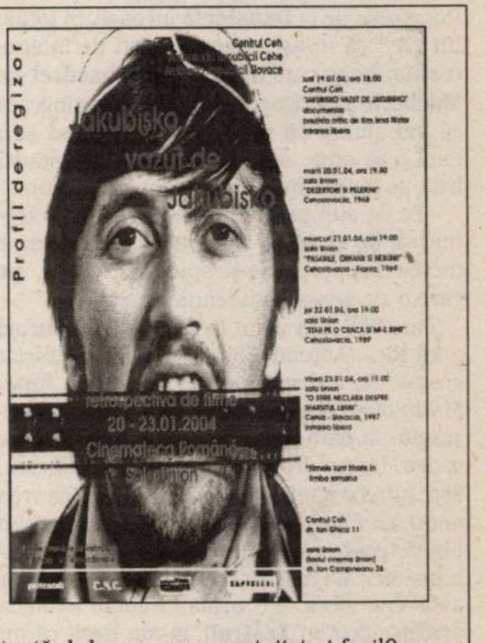

Film

Băgate din top

MIHAI CHIRILOV

În lipsa unei adevărate reviste de cinema autohtone – alta decît www.cinemagia.ro, unde *Cidade de Deus* a ieşit pe primul loc! Super! – care să ne uimească, mulţumească sau scandalizeze cu ceea ce cronicarii ei ar include în topul celor mai bune filme ale anului trecut, iată cîteva clasamente, preferinţe concoctate la case mai mari. Asta aşa, ca să ştiţi ce să pîndiţi în 2004. Plus un bonus local, fără top, dar subintitulat *Revistă de film*.

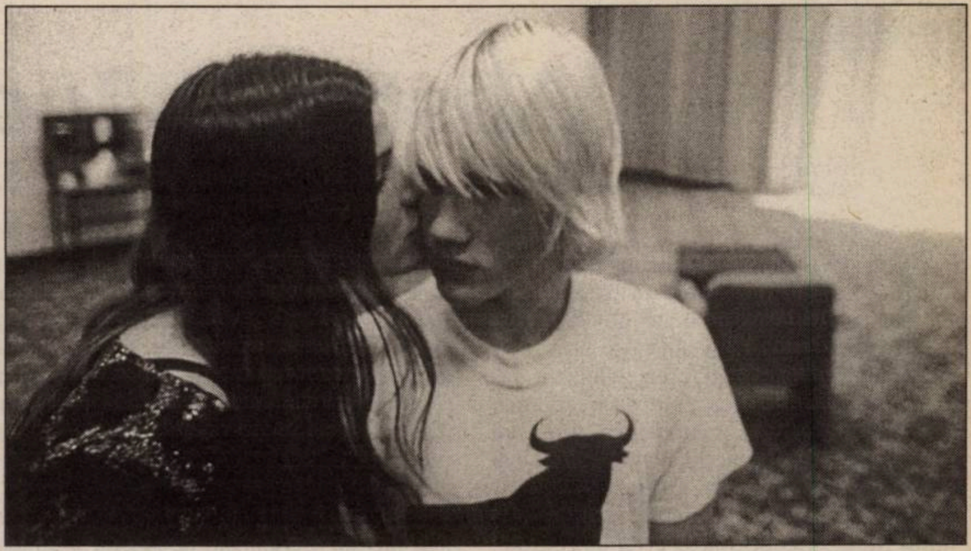

Elephant

Imperiul Domnului

Biblia de film a Marii Britanii, revista **Empire**, publică în numărul din ianuarie 2004 (o veritabilă cărămidă de 228 de pagini grosime) „filmul" anului care a trecut. Titlul lui: **The Ultimate review of 2003. Starring Empire's Best 25 Movies of the Year.** Pe primul loc, fără a mai prelungi suspansul, se află filmul care i-a inflamat şi pe cinemagişti, **Cidade de Deus**. „Doar trei zile au trecut din 2003, că filmul anului ne-a şi lovit în moalele capului", scrie unul dintre condeiele revistei în numele celor 30 de redactori care au votat. „O capodoperă în orice limbă." Lista continuă cu **Kill Bill vol.1** („Uma Thurman înfruntînd 88 de *yakuza* e cea mai bună secvenţă de acţiune a anului"), îşi dă cu firma în cap cu **Piraţii din Caraibe**, care se găsesc pe locul 3, iar pînă la poziţia 17, care găzduieşte o altă anomalie (**Adaptation**), n-avem ce să-i reproşăm: **Punch-Drunk Love** (*number one*-ul **Observatorului**), **Catch Me If You Can** („are prospeţimea unui film de debut"), **Intolerable Cruelty** („Clooney îşi pune tot corpul la treabă, iar repertoriul lui facial l-ar epuiza pînă şi pe Jim Carrey"), **8 Mile**, **Finding Nemo** („Ellen DeGeneres e genială"), **Far From Heaven** („cel mai rafinat şi mai economic film al anului. Nici un cadru nu e în plus."), **X-Men 2** („Cel mai bun film adaptat după BD"), **Spirited Away** („Dovadă că animaţia 2D poate rivaliza 3D-ul"; „un triumf al imaginaţiei şi al meşteşugului asupra formulei Disney şi a promo-extensiilor de tip *Happy Meal*"), **Spellbound** (nu e un *remake* la Hitchcock, ci un documentar despre concursurile naţionale de *spelling*, care a fost nominalizat anul trecut la Oscar; „mai amuzant şi mai mişcător decît **Bowling for Columbine**), **Buffalo Soldiers** (în curînd şi pe ecranele noastre), **Whale Rider** (acest film intimist despre o comunitate tradiţională Maori în declin, şi nu trilogia inelului, e motivul pentru care merită să vezi Noua Zeelandă), **The Rules of Attraction** („limbajul cinematografic al lui Roger Avary – derulări înapoi, ecrane multiple, filmări accelerate în DV etc... – reflectă la perfecţie proza dichisită a lui Bret Easton Ellis"), **Narc** („Ray Liotta – *come-back*-ul anului"). Imediat pe 18, după ce redactorii se lamentează că neacordarea Oscarului pentru scenariul adaptat al lui Charlie Kaufman pentru **Adaptation** a fost furăciune pe faţă, se află tot un film pe scenariul acestuia: **Confessions of a Dangerous Mind**. „Cea mai simpatică surpriză a anului, chit că filmul suferă, în ultimă instanţă, de pe urma încîlcelii narative şi a surplusului de idei. Dar Clooney e, cu siguranţă, un regizor de urmărit." 19-25: **Secretary**, **Solaris** (!), **Mystic River**, **Once Upon a Time in Mexico**, **Igby Goes Down**, **About Schmidt** şi **In America**. Care **In America** e, într-un fel, şi singurul film britanic din top.

Retrospectiva e completată cu cîteva simpatice *top* 5-uri la categorii dintre cele mai diverse, pentru care nu s-a inventat încă un Oscar. Cel mai bun slogan promoţional: „Fură. Minte. Trişează. Clăteşte. Repetă." (**Matchstick Men**). Cea mai bună scenă de sex: **Secretary**. (Dintre cele cinci filme nominalizate de **Empire** la această categorie, numai **Frida** – aflat pe 3 – a ajuns pe ecranele noastre. Da' ce-o fi avut atît de bun scena de-acolo?) Cel mai bun *trailer*: **Kill Bill vol.1**. Cel mai prost *sequel*: **Lara Croft Tomb Raider: The Cradle of Life**. Scena anului: discursul lui Bill Măcelarul din **Gangs of New York**, urmat de voiajul european DV-comasat în două minute al lui Victor (**Rules of Attraction**), mărturia baronului von Espy (**Intolerable Cruelty**), duelul final în rime din **8 Mile** şi seducţia prostituatei de lux din **Catch Me If You Can**. Cea mai bună coloană sonoră: **The Hours**. Cel mai bun efect vizual: micşorarea lui Hulk la dimensiunile lui Bruce Banner. Cel mai bun *come-back*: Tarantino, iar pe 3 – Demi Moore. Cea mai intenţionat-amuzantă scenă: mărturia baronului von Espy (**Intolerable Cruelty**), iar pe 3 – Terminatorul cu ochelari à la Elton John. Cea mai involuntar-amuzantă scenă: *party*-ul *rave* din Zion (**Matrix Reloaded**), iar pe 4 – Ed Harris aruncîndu-se pe fereastră în **The Hours**. Cea mai terifiantă scenă implică un picior ras, în **Cabin Fever**; pe locurile următoare: 2 – scena liftului din **Dark Water**, 4 – împuşcarea copilului în picior (**Cidade de Deus**) şi 5 – Kathy Bates goală (**About Schmidt**). Cel mai bun film al lui Colin Farrell: **Phone Booth**. Cel mai bun documentar: **Spellbound**. Cel mai bun poster: **Rules of Attraction** (versiunea cu ursuleţii de pluş). Cel mai bun generic: **Catch Me If You Can**, urmat de **Hulk**, **Intolerable Cruelty**, **Irreversible** şi **The 25th Hour**. Cel mai bun gag de final: peştişorul care înghite peştoiul (**Finding Nemo**).

Elefantastic

Săptămînalul cu fiţe parizian **Les Inrockuptibles** face şi el retrospectiva anului 2003, numindu-l, pe bună dreptate, „Anul elefantului". Atît filmul lui Gus Van Sant, cît şi albumul celor de la White Stripes – ambele intitulate **Elephant** – se află pe primul loc în topul de film, respectiv muzică. **Elephant**-ul lui Van Sant este „gestul cinematogrfic al anului: reverie poetică şi conceptuală asupra banalităţii de cartier americane şi plictisului adolescentin. Un film atît cerebral cît şi senzual, ce poate fi văzut în buclă, pentru că misterul lui rămîne intact". Mai departe: 2 – **Un homme, un vrai** de Arnaud şi Jean-Marie Larrieu, „povestea unui cuplu, pe fundal de referinţe cinematografice (Demy, Godard etc...)"; 3 – **Numero Zero** de Jean Eustache, în care „bunica cineastului povesteşte viaţa lui în faţa aparatului de filmat... "; 4 – **Plaisirs Inconnus** de Jia Zhang-ke, „plictisul şi vidul post-adolescent în China industrială profundă" şi 5 – **Un film parlé**, văzut şi la Bucureşti, în cadrul „Sărbătorii filmului francez", „reflecţie asupra forţei şi limitelor limbajului...". Preferinţele francezilor nu se intersectează decît de patru ori cu cele ale britanicilor: **Far From Heaven** (pe 11), **Rules of Attraction** (15), **Mystic River** (16) şi **Kill Bill vol.1** (18). Alte poziţionări: 8 – **Va et vient** al portughezului răposat Monteiro; 12 – **Dark Water** de Hideo Nakata, una dintre piesele de rezistenţă ale FestAsiei din acest an, şi 19 – **Ken Park** de Larry Clark şi Ed Lachman, film încă nedistribuit în SUA şi Marea Britanie şi cenzurat în multe ţări („în general anglo-saxone, *puritanisme protestant oblige*"). Din darea de seamă – cu iz de *lamento* – care însoţeşte acest *top* final, plus cele 10 *top ten*-uri ale membrilor redacţiei de cinema, mai aflăm că Night Shyamalan e „singurul cineast american notabil, apărut în ultimii cinci ani", şi că **Elephant** a mers foarte bine la public în Franţa. Că în 2003 „am văzut mai puţine filme argentiniene, taiwaneze şi iraniene sau mai puţin bune ca înainte. Cinematografiile mondiale nu par să mai existe decît graţie unor excepţii miraculoase". Că *arte povera* este singura cale etică şi practică de a face faţă contextului economic actual, în condiţii de demnitate şi independenţă artistică. Sînt numite cîteva filme frаţuzeşti „de mini-buget, care ne-au procurat maxi-plăceri", printre care şi **Mods**, văzut în „Sărbătoarea filmului francez". Că vechii autori sînt „cum vreţi voi, numai gagarisiţi şi uzaţi nu", şi ni se argumentează asta cu filmele lui Rivette (**Histoire de Marie et Julien**), Chabrol (**La fleur du mal**) şi Resnais (**Pas sur la bouche**). Că tendinţele anului au fost: 1. serializarea (ex. **Matrix**, **Lord of the Rings**, dar şi **Kill Bill** sau trilogia Lucas Belvaux) – „Fenomen economic? Artistic? Amîndouă la un loc?"; şi 2. *revival*-ul (**Far From Heaven**, **Kill Bill vol.1**, **Zatoichi**, **Pas sur la bouche**) – fiecare dintre ele recreînd şi replicînd, în felul său, formate vechi: melodrama *hollywood*-iană, filmele cu samurai şi opereta. „Iar cel mai trublant e că funcţionează", concluzionează Serge Kaganski, la capătul articolului său sinteză intitulat **Anul elefantastic**.

Lost in Translation

Salonul Regelui

Cei trei cronicari cinematografici de la *www.salon.com*, Stephanie Zacharek, Charles Taylor şi Andrew O'Hehir, se pun de acord asupra a două titluri contradictorii, pe care le plasează fiecare în *top ten*-ul personal: **Lost in Translation** şi **Lord of the Rings: The Return of the King**. Cea mai simpatică motivaţie pentru **Lost in Translation** al Sofiei Coppola o dă O'Hehir: „Bill Murray merită Oscarul şi poate c-o să-l şi ia; Scarlett Johansson e aproape la fel de bună, dar n-o să cîştige nimic (cu excepţia, hm, a inimilor tipilor din întreaga lume). Să faci un film despre yankei în lumea bizară a unei civilizaţii străine înseamnă să trişezi. Să-i faci pe eroi protagoniştii unor scene de karaoke menite să ne spună că s-au îndrăgostit e chiar un triş. Dar nu ştiu cum se face că totul funcţionează". În schimb, nici unul dintre cei trei nu ne convinge în legătură cu **Lord of the Rings**, în ciuda bătăliei de epitete şi calificative care se dă la gura lor. Comic e că Taylor riscă să presupună că ne va lovi fandaxia o dată ce vom realiza că la anul, pe vremea asta, nu va mai fi nici un episod în galantare. Pînă la un punct, *top ten*-urile lui Zacharek şi Taylor merg mînă-n mînă, fiind nominalizate de către ambii: **In America** al lui Jim Sheridan, documentarele **Spellbound** şi **Être et avoir**, **School of Rock** al lui Richard Linklater (cu Jack Black) şi **Masked and Anonymous** de Larry Charles cu Bob Dylan (!). Zacharek calcă strîmb, incluzînd **Master and Commander** în primii zece, dar se spală de păcate, acordînd o menţiune lui **Freaky Friday**, „pentru că Jamie Lee Curtis e a naibii de bună". Taylor include în *top ten*-ul său ultimul film al lui Altman, **The Company** („conţine cele mai bune numere de dans văzute vreodată într-un film") şi pune la zid **Cold Mountain**. Dar cel mai ţăcănit/schizoid top este tot al lui O'Hehir. Acesta aduce laolaltă **Matrix Reloaded** cu trei filme iraniene, plus ultimul Koncealovski, „aproape-capodopera" **House of Fools**, şi debutul franţuzoaicei Delphine Gleize, **Carnage** – „probabil cel mai frumos film pe care l-am văzut anul ăsta". Carnagiu curat.

„Sublimă forţă cosmică de netăgăduit, Frumuseţea"

Expresia – ireală – de mai sus e de găsit în numărul pe ianuarie al **HBO – Revistă de film**, la finele articolului intitulat **Filmul, cea de-a 7-a Artă**, scris de Alexandru Nucă. În paranteză fie spus, broşura de programe a HBO-ului era mai „de film" cînd nu se subintitula astfel. În cadrul revistei – din care lipsesc *top*-urile de orice fel, dar care încearcă timid să suplinească absenţa de pe piaţă a unei reviste autohtone de cinema – Nucă semnează alte trei articole ireale, fără nici o legătură concretă cu cea de-a 7-a artă: **Lifestyle**, **Hobby** şi **Atitudini**. În **Hobby**, de pildă, sîntem îndemnaţi, cu o ingenuitate şi convingere dezarmante, să ne apucăm de olărit. „Este dătător de mare bucurie să vezi cum dintr-un boţ de pămînt iese o farfurie, o cană, o vază sau cine ştie ce fantezie, şi ce încîntare este să o foloseşti! [...] În numărul următor o să discutăm mai pe larg despre detaliile acestui meşteşug, olăritul, şi cum putem să îl practicăm la noi acasă." Orice comentariu nu poate fi decît tendenţios şi este, ca atare, de prisos. În mod bizar însă, aştept urmarea...

Arte vizuale

Abstract Icons

ILEANA PINTILIE

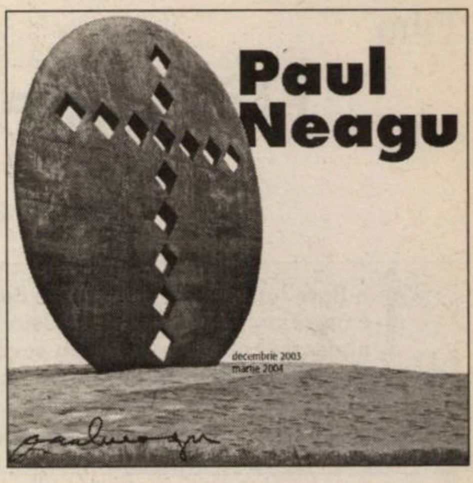

Paul Neagu poate fi considerat, fără îndoială, o figură emblematică a neoavangardei anilor '60-'70, figură devenită legendară prin obiectele sale „tactile“, de factură neodada, dar avînd un suport conceptual. Contestarea receptării obişnuite a artei şi instaurarea unei noi „metode“ de percepţie echivalau în acei ani ai României socialiste cu contestarea obişnuinţelor în domeniul esteticii, dar, nu în ultimul rînd, cu contestarea artei oficializate, devenită o ilustrare a unor precepte ideologice. Acestei arte, Paul Neagu îi opune fragilele obiecte „tactile“, construite din materiale derizorii, care trebuiau descoperite prin pipăit (**Manifestul artei palpabile**, 1969). În paralel cu aceste „cutii“ palpabile, artistul dezvoltă un sistem conceptual, bazat pe o interpretare filozofică a lumii, în care central este situată figura umană (*Anthropocosmos*); corpul uman este deconstruit în elemente componente de mărimea unor „celule“, diviziuni structurale proprii artistului şi care aveau menirea de a evidenţia traseele-reţele de energii. Într-un desen din 1971, artistul propunea o schemă de materiale care se întrepătrundeau din punct de vedere „conceptual şi organic“ în acelaşi timp, definind tactil „arhitectura *Anthropocosmosului*“. Raportat la corpul omului, el dezvoltă un sistem hieratic, amplificat de la unu la multiplu, de la individual la colectiv, de la microcosmos la macrocosmos, avînd ca referinţă universul uman, în care există o comunicare pe verticală între diferitele paliere.

Din acest sistem conceptual, Paul Neagu dezvoltă, în anii '70, serii tematice care cuprind acţiuni sau obiecte diverse, între care şi unele „manjabile“ (**The Cake-Man**); începînd cu 1975, descoperă abstractul articulat spaţial, recuperînd obiectul sculptural întruchipat simbolic de Hyphen. Această formă devenită sculptură porneşte de la forma arhaică a unui plug ţărănesc din lemn şi, în concepţia artistului, reuneşte cele trei figuri geometrice de bază: pătratul, triunghiul şi cercul. Între cele trei figuri geometrice – devenite „paliere“ traducînd o realitate mai complexă, analogă cu aceea umană (exprimată prin forme de la simplu la complex, de la individual la social) – există o relaţie de comunicare pe verticală, prin mişcări vectoriale care sfîrşesc înglobate de „marea tornadă“, un turbion ce absoarbe totul într-o mişcare de omogenizare şi de înălţare.

În cazul lui Paul Neagu, abstractul nu provine din figurativ, aşa cum apărea la Brâncuşi sau la Henry Moore, dar nu este nici abstractul de sorginte minimalistă, ca la Richard Serra sau Donald Judd. Neagu caută geometria perfectă în forma nondiscursivă care păstrează însă amintirea organicului. Astfel, în cele **Nouă staţiuni catalitice**, el dezvoltă succesiv seria de Hyphen spre forme mai complexe, cu semnificaţii bine determinate, într-o armonizare prin singularizare.

Expoziţia **Abstract Icons**, deschisă în septembrie 2003 la Muzeul de Artă din Timişoara, a echivalat simbolic cu un fel de „éternel retour“ către vechile motive tematice, în care, printre lucrările de pictură şi reliefurile selectate de artist, datînd aproximativ din ultimul deceniu, se regăsesc **New Hyphen**, **Star** sau **Fish**. Motivul **Focarului** (**Topor**), devenit **Zece unghiuri drepte** (**Ten Right Angles**), alcătuieşte o serie tematică destul de lungă, ilustrată în expoziţie de picturi sau de reliefuri pictate, exploatînd senzorial expresivitatea mereu schimbătoare a acestui semn, transpus în forme simple dar dramatice; alteori, acelaşi obiect este acoperit de o pictură abstractă ce îi amplifică forţa vizuală prin vibraţie optică, dar îi maschează angularitatea. Acest obiect de o maximă agresivitate (aceea a unui „topor simbolic“ care creează o continuă ameninţare) este, într-o oarecare măsură, purificat de tensiunile iniţiale ale formei printr-o diminuare a acesteia datorită picturii gestuale care îl acoperă. Puritatea formei angulare se regăseşte halucinant într-o serie de variante pictate: suspendat în spaţiu într-un fel de plutire atemporală, sfidînd legile perspectivei, „toporul“ se înfăţişează privitorului ca un obiect magic suspus unei contemplări mute.

Viziunile artistice ale lui Neagu se sprijină pe concepte împrumutate din filozofie, pe care le interpretează în sens propriu, printr-o intuiţie artistică. Astfel, multe dintre lucrările din expoziţie, în special picturi, fac referinţă în titluri la *Khora* lui Platon, concept definind o „întindere de pămînt“, „un spaţiu“, „un cuprins“ sau „un loc“ şi care pare a fi privit de artist ca un *topos* al întrupărilor materiale şi spirituale ale abstracţiei. Acesta devine un fel de receptacol al substanţei picturii înseşi, abstract-gestuală, pictura ca produs conceptual şi nu mimetic. Înfruntarea de forţe – cromatice, grafice etc. – este menită să elibereze „energii“ spirituale şi plastice, capabile să creeze un nou cosmos abstract.

Fără a fi complet nouă ca tematică, recenta expoziţie a lui Paul Neagu oferă o nouă cheie de lectură a operei sale, privită mai ales din perspectiva picturalităţii abstracte.

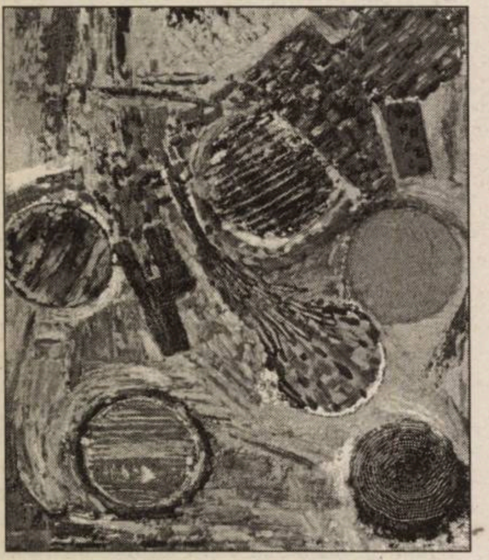
***Khora tăcută*, 1990**

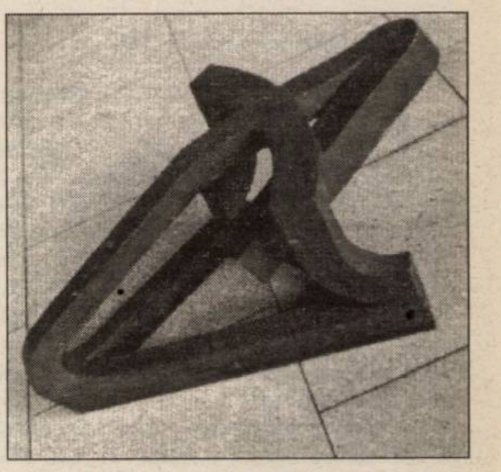
***Cruce*, 1984**

Pictură, serigrafie, sculptură

MATEI STÎRCEA-CRĂCIUN

În opera sculptorului Paul Neagu[1] transpare conştiinţa febrilă a unei juxtapuneri năucitoare de valori, specifică universului cotidian. Curiozitatea artistului nu pare a fi zăbovit în primul rînd asupra coexistenţei realităţilor, cît asupra posibilităţii de a le gîndi toate crescute, sau crescînd, pe aceeaşi tulpină. Le putem privi, creaţiile lui Paul Neagu, ca afirmări ale necesarei, inalienabilei intercomunicări între entităţi, dincolo de diversitate. De pildă, aranjamentele de bile ce ornamentează obsesiv compoziţiile artistului, precum picturile cuprinse în expoziţia deschisă pe 4 decembrie 2003 la Galeria Allianz-Ţiriac, ilustrează tangibil tocmai această strădanie a sculptorului de a lansa o sfidare diversităţii.

Lucrările de pictură, predominante în actuala expoziţie, acoperă perioada 1978-2002, a deplinei maturităţi creatoare. Trimiteri explicite, prin titlul unor compoziţii, la filozofia helenă aduc mărturie asupra ponderii lecturilor de filozofie clasică în orientarea căutărilor artistului. Mai explicit ca oricînd, Neagu îşi afirmă, în picturile expuse, angajamentul de a contribui la proiectul uriaş de reconstrucţie a imaginarului civilizaţiei prezente. Valoarea estetică a picturilor corespunde celei de suport ideatic destinat să secundeze şi să susţină discursul central al maestrului, cantonat predilect în limbajul sculpturii.

Într-o scrisoare adresată unui prieten, artistul notează cu intenţie autoreferenţială: „Chestiunea valorii estetice [...] nu poate fi disjunsă de analiza, discernerea şi decodificarea semnificaţiei – simbolice, metaforice, alegorice – ce impregnează opera de artă“. Paul Neagu ilustrează prin opera sa o categorie de plastică abstractă ce se doreşte bucurie a gîndului mai mult decît desfătare a simţurilor. Astfel, materia, forma şi culoarea revendică atribute de limbaj, sînt unelte hermeneutice de articulare a unui discurs coerent, expun o reflecţie de mare consistenţă, admirabilă prin forţa matură şi elevaţia gravă a afirmaţiilor.

„Obiectele din acea cameră“, scria Richard Demarco despre expoziţia **Paul Neagu – obiecte tactile şi palpabile** deschisă la Edinburgh în 1969, „cereau a fi considerate drept receptacole de energie spirituală. Ele erau recipiente destinate să reorganizeze memoria rasei europene“. Nu poţi ignora dimensiunea cosmică sau planetară subiacentă lucrărilor lui Neagu. Artistul propune mituri fondatoare desfăşurate simultan dincolo de cortina evanescentă numită *illo tempore*, dar şi dincoace de ea, prelungindu-se solidar pe teritoriul mai ferm al istoriei, deopotrivă vechi şi recente.

Insistenţa lui Neagu de a pune în prezenţă ipostaze vechi şi noi ale marilor simboluri umane comportă o deliberată dimensiune conciliatorie. Artistul descoperă punţi de comunicare insuficient exploatate, „cratime“ şi „fuziuni“ (numim aici două motive cardinale în opera sculptorului) ce asigură vitalitatea culturii. Iată, conştiinţa sa acută asupra capacităţii intarisabile a materiei de a cataliza reflecţia explică o serie întreagă dintre lucrările sculptorului, cele mai elogiate de critică. Glosele plastice ale lui Paul Neagu descind temerar în culturologie. De pildă, circumambularea celor **Nouă staţiuni catalitice**, un ansamblu compus din nouă lucrări din oţel, echivalează cu un ritual de iniţiere – lipsit de ambiţii ezoterice – ce iluminează revelator locul fierului în spiritualitatea umană. În alte cicluri, **Eneagon**, **Douăzeci şi patru de argumente**[2], sculptorul evocă cu pasiune specificităţi uitate sau ignorate ale lemnului sau bronzului. Iată mari teme ale plasticii contemporane, în care compoziţiile lui Paul Neagu îşi circumscriu un loc inconfundabil.

Artistul s-a descris pe sine drept „constructor de **Cratime**“, ca pentru a desemna, deopotrivă pentru critică sau admiratori, atît motivul sculptural Cratima (Hyphen), considerat de el cel mai important în cadrul operei, cît şi, în subsidiar, pentru a defini vocaţia cardinală a programului său estetic. Nimic nu îl situează mai convingător pe Neagu decît pledoariile sale fervente pentru revitalizarea culturală a legămîntului umanităţii cu materia. Fier, bronz, lemn, gips – lista materiilor este infinită, iar pentru artişti precum Neagu ea se confundă cu aceea a unor „maeştri“ perpetui ai umanităţii, din preistorie şi pînă azi.

Galeria Allianz-Ţiriac expune, în premieră, şi o reducţie în bronz a **Crucii Secolului**, din Piaţa Charles de Gaulle, monumentul cel mai important de artă contemporană dăruit bucureştenilor după 1990 – aşa cum a fost salutat de critică. Caracterizarea succintă a discursului sculptural articulat de această lucrare, în relaţia cu monumentele proxime aflate în sit, poate ilustra util, pentru uzul vizitatorului prezentei expoziţii, natura „hermeneuticii vizuale“ meticulos construite de Paul Neagu prin ansamblul creaţiei sale.[3]

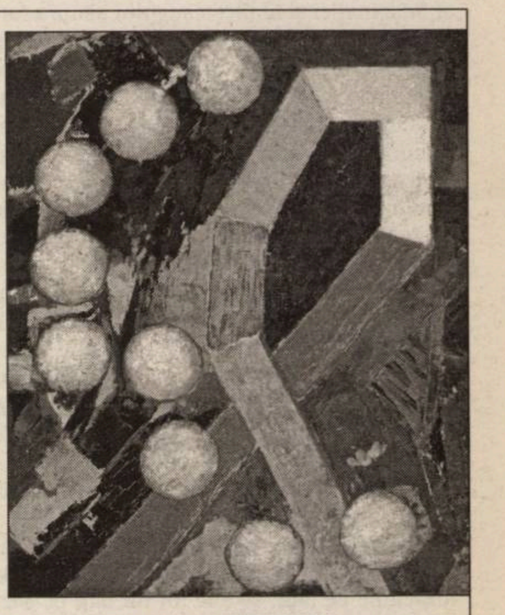
***Peşte*, 1977-1983**

---

[1] Opera lui Paul Neagu îl impune drept cel mai important sculptor în viaţă al diasporei româneşti. Născut în 1938, la Bucureşti, copilărind la Timişoara, student la Facultatea de arte frumoase (1960-1963), emigrează în Anglia în 1970; obţine cetăţenie britanică în 1976.

[2] Lucrările din expoziţie cuprind citate plastice la ciclurile menţionate. Am întreprins analiza hermeneutică a operei lui Paul Neagu în volumul **Paul Neagu: Nouă staţiuni catalitice**, Editura Anastasia, 2003, 236 p., 214 ilustraţii.

[3] Vezi consideraţiile despre **Crucea Secolului** din eseul publicat de noi în **România literară** Nr. 30, 2-8 august 2000.

Incursiune în moda feminină din ultimii 224 de ani

ADRIAN-SILVAN IONESCU

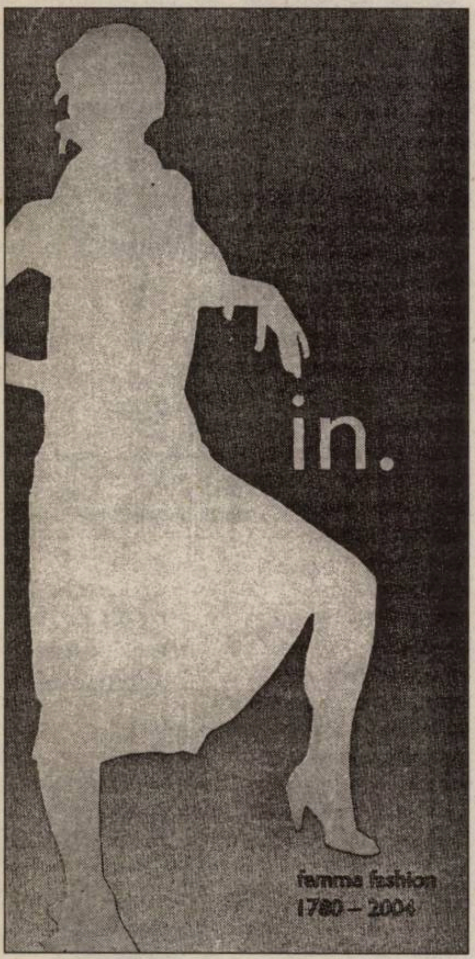

La Muzeul de Arte Aplicate din Köln a fost deschisă o interesantă expoziţie intitulată **in.femme fashion 1780-2004. Modelarea formei feminine în modă**. Reunind o suită de 41 de toalete istorice şi contemporane din colecţiile proprii, precum şi mai multe costume de scenă inspirate din modele altor vremuri, expoziţia prezintă o istorie vie a modei, acoperind un interval destul de lung, în care au avut loc modificări majore în felul de concepere a siluetei şi de folosire a texturilor. Piesele – alese cu grijă pentru a fi reprezentative pentru fiecare dintre epocile importante ale eleganţei feminine – sînt expuse pe manechine simple, de croitorie, fără cap şi fără vreun accesoriu inutil (poşete, mănuşi, pălării, umbrele, evantaie, şaluri, cape, eşarfe, etole de blană etc.), spre a nu distrage atenţia vizitatorului de la elementul principal, rochia. Înălţate pe un podium înalt de circa 30 cm şi plasate nu frontal, ci în profil, exponatele pot fi studiate de la mică distanţă şi din toate unghiurile, pentru a sesiza croiala şi forma pe care o dădeau trupului celei care o purta, fie amplificînd anumite forme – precum bazinul, în cazul rochiilor cu „coş“ (*panier*) din secolul al XVIII-lea, sau al celor cu turnură din anii '80, secolul al XIX-lea –, fie ascunzînd altele – precum talia la exemplarele „Charleston“ din 1925.

Eclerajul general difuz şi spoturile îndreptate spre manechine contribuie la iluzia călătoriei într-o lume ideală a eleganţei pure. Etichetele bilingve (germană şi engleză) dau informaţii detaliate privind perioada cînd au fost create toaletele, specificînd eventual croitorul sau casele de modă care le-au produs, materialul şi numărul de inventar.

224 de ani defilează prin faţa vizitatorilor interesaţi de fenomenul modei care a apărut în marile centre ale eleganţei europene, de pe malurile Tamisei şi ale Senei pînă pe malurile Tibrului şi ale Rinului. Expoziţia se deschide cu un foarte frumos exemplar de *Robe à la Français*, cu *panier*, din 1780; urmează două rochii *empire* din muselină albă, cu talia foarte sus, sub sîni, şi mult plisată în partea de jos, spre a aminti de chitonul antichităţii; finele celei de-a treia decade a veacului al XIX-lea şi începutul următoarei sînt marcate de exagerarea mînecilor, care devin bufante în dreptul umerilor şi se strîmtează pe braţ – poreclite, în derîdere, „pulpe de miel“ (*à gigot* în franceză, *mutton chops* în engleză), care, uneori, luau proporţiile unor baloane şi erau susţinute pe dinăuntru de o structură din sîrmă care să le menţină forma; crinolinele intră în scenă în următoarele două decenii – care corespund celui de-al doilea Imperiu francez –, susţinute mai întîi de multe jupoane apretate şi întărite cu fire de păr de cal, de unde şi numele (în franceză, *crin* desemnează părul din coada şi coama calului) (1848-1850), apoi de armătura din oţel (1855-1866) care permitea fustei să aibă o deschidere foarte amplă la bază, chiar de cîte 2 m diametru. În expoziţie pot fi admirate două piese foarte frumoase, de după-amiază, una din mătase maro cu dungi verticale, negre, şi o alta din tafta ecosez, roşu-verde-albastru; patru rochii cu turnură din perioada 1869-1886 ilustrează noua siluetă feminină a acelei epoci, care evidenţia partea posterioară unde se concentrau toate cutele, pliurile, fundele şi ornamentele ce se terminau cu o impozantă trenă. Unul dintre exponate, dotat cu o protuberanţă obraznică, bine curbată şi avînd poalele ceva mai scurte, pentru a permite plimbarea pe străzile şi prin parcurile „Oraşului Luminilor“, purta chiar numele de *cul de Paris*; mînecile bufante revin în 1894-1895, o dată cu silueta femeii-floare impusă de *Art Nouveau*, cînd se poartă mult texturile înflorate, în tonuri pastelate, precum piesa expusă ce avea un subtil acord de roz şi muştar; o altă întoarcere în timp o reprezintă „rochia estetistă“, fără talie, din 1898, cînd, ca o reacţie la corset şi la reţelele dure de balene care deformau silueta naturală, sînt adoptate texturile moi, menite să curgă în falduri bogate, fără intervenţia croitorului care să le dicteze traiectul, aşa cum se proceda în perioadele anterioare; o rochie de seară din 1903-1907, confecţionată din tul şi dantelă neagră, cu şiruri verticale de paiete şi corsaj dreptunghiular, anunţa o nouă schimbare, aceea din „Les Années Folles“, cu rochiile sac, scurte şi aparent lălîi, potrivite anatomiilor feciorelnice ale doamnelor şi domnişoarelor din perioada imediat următoare Războiului cel Mare (cum fusese numit, în epocă, primul război mondial, fără a se bănui că avea să mai urmeze încă unul, catastrofal). Trei exponate, bine alese, din intervalul 1926-1930, fac cinste colecţiei muzeului; o costumaţie foarte personală, masculinizantă, care o prindea foarte bine, are curajul să impună, după 1930, actriţa Marlene Dietrich: bluză de *jersey* şi pantaloni care se pretau unei vieţi sportive, neconvenţionale, şi care au revoluţionat moda interbelică. Perioada postbelică coincide cu aceea a marilor *couturieri* şi este deschisă de celebrul *new look* al Christinei Dior, care readuce fusta cu voal şi crinolina, dar scurtă pînă la genunchi; culorile vii sînt apanajul următoarei perioade – o rochie oranj din 1965 e semnată de Emanuel Ungaro; apar şi materialele neconvenţionale, precum toaleta de *cocktail* din plăci metalice a lui Paco Rabanne. Curentele artistice îşi găsesc rapeluri şi în modă, astfel că o rochie de seară din 1965-1970 conţine elemente de *Op Art* în jocul de roşu-negru-alb din imprimeu; Yves Saint-Laurent semnează o toaletă din 1984 compusă din pulover, fustă şi eşarfă; expoziţia se încheie cu trei impunătoare toalete contemporane de seară, negre sau imprimate, concepute de Vivienne Westwood (1993), Dries van Noten (1998) şi Dior (1999).

Pentru a exemplifica interesul scenografilor pentru modele istorice şi pentru piesele de colecţie, în holul muzeului şi pe paliere erau expuse mai multe costume de la Opera din Köln, care fuseseră folosite în diverse montări celebre, precum acelea realizate de F. Squarciapino pentru **Tosca** (1975), cele ale lui Carlo Diappi pentru **Cavalerul rozelor** (1986) sau acelea semnate de Andreas Rheinhardt pentru **Aurul Rinului** (1990) – în mod surprinzător, cel din urmă luînd ca model fastuoasele şi imperialele rochii cu crinolină pentru a le înveşmînta pe Kriemhilda, pe Brunhilda, pe walkirii şi pe celelalte personaje feminine din tetralogia wagneriană.

Pentru a da viaţă expoziţiei, în suita de manifestări adiacente – care cuprindea conferinţe, proiecţii de filme, cercuri de lucru pentru cei mici, întîlniri cu designeri şi istorici ai costumului sau dialoguri cu specialiştii muzeului –, au fost organizate, sub genericul **Old Fashion by Young Models**, parade de modă prezentate de copii şi tineri care „îmbrăcau“ cum nu se poate mai bine piesele vestimentare expuse. Noi înşine am asistat la un asemenea spectacol savuros, pe 29 noiembrie 2003, unde modelele îşi luau rolul foarte în serios şi evoluau pe podium cu aplombul unei Naomi Campbell sau Claudia Schiffer, anunţînd schimbul de mîine al acestora.

Expoziţia, organizată cu inspiraţie şi cu har de dr. Patricia Brattig, a beneficiat de un util şi elegant catalog de 224 de pagini, cu text bilingv, la fel ca etichetele, şi ilustrat cu 150 de imagini, majoritatea color.

Prin elocventul titlu de melanj franco-britanic – ce intrigă într-o ţară ca Germania, unde este folosită exclusiv limba maternă, considerată (încă!) limbă de circulaţie –, cît şi prin prezentarea într-un mod original şi riguros selectiv a unor exponate de mare valoare, expoziţia ***in*.femme fashion 1780-2004** a atras un public numeros, interesat de fenomenul modei sau, pur şi simplu, de divertismentul oferit de spectacolul parăzilor de modă şi al peliculelor ce evidenţiau schimbările survenite, prin costumaţie, asupra siluetei feminine la intervale aproape fixe de cîte 20 de ani.

Pictură şi fotografie

GHEORGHE VIDA

Pictura, aşa cum o concepe Irina Florescu, este în primul rînd o construcţie rezultată din reliefarea şi întretăierea ingenioasă a unor planuri şi volume monocrome, într-o lumină spectrală (uneori sugerînd zborul sau arhitecturi imaginare), fără a se neglija elementele ce ţin de o deosebită sensibilitate facturală. Această fericită îmbinare între raţiune şi sentiment particularizează viziunea sa, de o incontestabilă coerenţă şi putere de impact optic.

Într-o fază anterioară, Irina Florescu propunea peisaje şi compoziţii melancolice ascetice ca limbaj cromatic, utilizînd acorduri reci extrem de rafinate, ce prevesteau oarecum drumul complex al structurilor amplu desfăşurate, ce domină cîmpul ei actual de investigaţie stilistică.

Pe urmele unor mari constructori ai imaginii din modernitatea europeană (ne gîndim la Picasso, în special), Irina Florescu extrage, din şarpantele compoziţionale pliate ingenios, un fel de *origami* monumentale, aflate într-un echilibru dinamic. Se pot lesne descifra sursele figurative, anatomiile esenţializate care au servit ca model pentru un proces decisiv de abstrahare, o dată cu marcarea muchiilor şi volumelor poliedrice, articulate *more geometrico*. În genere, un duh cartezian animă aceste artefacte, antrenîndu-le evoluţia capricioasă, după regulile secrete ale vechilor maeştri ai manierismului şi ai barocului timpuriu.

Este surprinzătoare, pe de altă parte, senzaţia de pregnantă materialitate, dată de valoraţia unor *grisaille*-uri, în contrast cu răceala matematică a acestei lumi geometrice. Compoziţiile ei nu sînt simple decoruri de fundal, ci alcătuiesc o scenografie vastă, menită să definească triumful ordinii cerebrale asupra haosului aparent din lumea organică. *Est modus in rebus*, celebrul adagiu horaţian, pare să călăuzească, într-un mod hotărîtor, demersul creativ al Irinei Florescu.

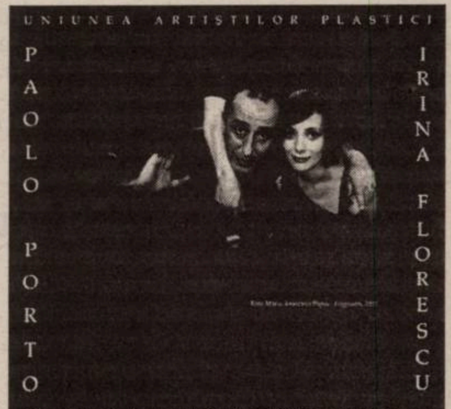

Fotografiile lui Paolo Porto completează fericit imaginile propuse de Irina Florescu, atît printr-un necesar contrapunct de alb-negru, cît şi prin ineditul dinamicii corporale, surprinse de acest mare artist fotograf, însoţitor obişnuit al unor celebre companii de dans. Fotografiile lui Paolo Porto reduc mişcarea balerinilor la anumite semne şi caligrame complicate, aproape abstracte ca efect final. Adevărate sculpturi umane, aşa cum apar în compoziţiile fotografice rafinate ale lui Paolo Porto, dansatorii traduc, poate nu întîmplător, în cheie proprie, baletele mecanice promovate de un Oskar Schlemmer în Teatrul Bauhaus-ului (de altfel, cu estetica şcolii Bauhaus, viziunea lui Paolo Porto prezintă similitudini surprinzătoare).

O expoziţie, deci, întru totul semnificativă pentru modalităţile de exprimare a unor potenţialităţi creatoare, pe deplin cristalizate şi aflate într-o armonie dată de acea *concordia discors*, stimulatoare şi fertilă.

Gheorghe VIDA

Expoziţie Irina Florescu şi Paolo Porto, Galeria Simeza, Bucureşti.

Muzică

La început de an

ANCA FLOREA

Încă din primele zile ale lui ianuarie, după ce aburul sarmalelor, fripturilor şi „tăriilor" s-a mai risipit, stagiunea muzicală bucureşteană şi-a reluat cursul, propunînd cîteva repere extrem de interesante. Spre exemplu, Filarmonica bucureşteană a marcat deschiderea „anului Dvorak", la trecerea unui veac de cînd ilustrul compozitor ceh s-a stins din viaţă, prin concertele dirijate de Cristian Mandeal, sub cupola Ateneului, incluzînd **Uvertura Carnavalul**, **Concertul pentru pian op. 33** – solist Martino Tirimo din Cipru – şi **Simfonia a VII-a**. Un program divers menit să pună în evidenţă maniera în care creatorul a ştiut să contureze momente de strălucire şi exuberanţă, de graţie şi lirism, dar şi secţiuni meditative de mare frumuseţe, pe care orchestra le-a realizat cu acurateţe, poate mai ezitant la început, mai incisiv apoi, construind planuri sonore expresive, fără a excela însă ca paletă coloristică în **Simfonie**, acompaniind totodată discret şi eficient discursul solistic parcurs cu o „mecanică" sigură, dar într-un spectru de nuanţe destul de neutru, cu o ritmică adesea incertă care a determinat, de altfel, desincronizări în relaţia cu ansamblul. Dar cum publicul nostru s-a obişnuit să aplaude pînă cînd solistul oferă (măcar) un bis (de parcă acesta ar fi „inclus" în preţul biletului), pianistul cipriot a cîntat cu fineţe o miniatură amintind de „cutiuţele muzicale" – poate în glumă, poate cu ironia celui ce face un hatîr...

Cîteva zile mai tîrziu, publicul a asaltat Sala Radio pentru a urmări, în concertul Orchestrei Naţionale Radio, un nou eveniment muzical – prezentarea unor selecţiuni din opera **Gioconda** de Ponchielli, o lucrare prea puţin cîntată la noi, beneficiind de interpretarea unor solişti de clasă internaţională – soprana Eliane Coelho (a cărei voce vibrantă, amplă şi dramatică, dublată de un temperament vulcanic, entuziasmează cu fiecare nouă apariţie) şi baritonul Eduard Tumagian (un artist cu glas generos, cu o dicţie impecabilă şi o frazare elegantă, dar mai ales un interpret inteligent şi profund preocupat de aspectul expresiv, de tipologia personajului întrupat, trăsături reliefate prin inflexiuni vocale de o frumuseţe impresionantă), alături de tînăra mezzosoprană Oana Andra, care şi-a pus în valoare calităţile vocale într-o partitură bine susţinută în plan interpretativ, cu siguranţă şi aplomb (şi cu o anumită amploare), astfel încît duetele sale cu Eliane Coelho au constituit realizări unanim apreciate. Tenorul Constantin Nica a rezolvat cu onestitate scriitura destul de dificilă, participarea sa dovedindu-se salvatoare după „abandonul" celor cîţiva solişti străini care fuseseră contactaţi, dar care... fie şi-au amintit subit că... e iarnă, fie au preferat contracte de ultim moment în teatre cu onorarii substanţiale... Basul Sorin Drăniceanu rămîne acelaşi conştiincios solist cu glas penetrant, dar mezzosoprana Raluca Cioca a dezamăgit. Problemele obiective generate de alcătuirea distribuţiei au determinat, de altfel, renunţarea la fragmente importante din partitură, dar melomanii s-au bucurat totuşi de frumuseţea muzicii, de arta soliştilor menţionaţi şi a Corului Radio (pregătit de dirijorul Dan Mihai Goia) care, depăşind dezechilibrul creat uneori între partizi, a dat strălucire unor pagini celebre. Se cuvine subliniat faptul că Orchestra Naţională Radio a fost într-o zi fastă, răspunzînd cu rigoare solicitărilor dirijorului bulgar Milen Nachev, asigurînd o sonoritate omogenă, densă şi destul de fluentă, în special în secvenţele simfonice, instrumentiştii cîntînd chiar cu plăcere, ceea ce s-a „simţit" în implicarea interpretativă. Mult aplaudat, concertul a marcat încă o reuşită în seria evenimentelor cu care, în ultimii ani, stagiunea formaţiilor Radio (concepută şi susţinută cu un entuziasm şi cu o consecvenţă „încăpăţînată" de către directorul Nicolae Costin) ne „răsfaţă" din plin.

Prefaţînd parcă acea întîlnire cu solişti vocali de mare calitate, cea de a X-a ediţie a bursei „Iolanda Mărculescu", în valoare de 500 de dolari, decernată de către minunata soprană şi profesoară Georgeta Stoleriu din fondurile personale, la mijloc de ianuarie, în preajma zilei sale de naştere, a fost un prilej de a reasculta, pe scena de concert a Universităţii Naţionale de Muzică din Bucureşti, glasul vibrant al sopranei Laura Nicorescu – studentă în anul III (clasa prof. univ. Maria Slătinaru-Nistor), cîştigătoare a bursei din 2003. Publicul a putut admira calităţile vocale şi expresive ale mezzosopranei Antonela Bîrnat (căreia, în acelaşi an, Liliana Nichiteanu, fosta studentă a Georgetei Stoleriu, desfăşurînd de mulţi ani, în străinătate, o carieră de anvergură, i-a acordat o bursă similară), precum şi pe cele ale sopranei Elena Stancu, deja binecunoscută şi apreciată de melomani pentru realizările sale deosebite în concerte vocal-simfonice de prestigiu (cîştigătoare a bursei acordate de soprana Felicia Filip, de asemenea absolventă a clasei de canto care, condusă de aceeaşi artistă, reprezintă o adevărată pepinieră a talentelor afirmate pe importante scene din lume). Au acompaniat la pian Alexandru Petrovici şi Verona Maier. După interpretarea măiestrită a **Suitei medievale** din secolul al XIII-lea, în compania colegilor săi din Studioul de Muzică Veche, Georgeta Stoleriu a anunţat-o, în încheierea dialogului susţinut cu Costin Popa, pe cîştigătoarea bursei „Iolanda Măculescu" – soprana Laura Tătulescu, studentă în anul V la clasa prof. univ. Sanda Ţandru – o tînără care, cu siguranţă, va confirma din plin investiţia de încredere acordată prin acest gest, calităţile sale vocale, artistice şi umane fiind, de altfel, unanim apreciate.

Sub egida Fundaţiei „Ileana", a apărut un elegant catalog în limba engleză (**Projects for Future Architecture**), în care sînt prezentate proiectele de diplomă susţinute în 2003 de către absolvenţii Universităţii de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu" din Bucureşti. Cea mai mare parte a celor 46 de pagini color cu un *design* dinamic şi aerisit („prefaţate" de cuvintele introductive ale rectorului Barbu-Emil Popescu şi ale decanului Ştefan Scafa-Udrişte) sînt rezervate prezentării (în imagini şi texte) a acestor proiecte arhitectonice, foarte diverse şi îndrăzneţe. Tinerii proiectanţi ai „arhitecturii viitorului" sînt: Dan Gabriel Pribeagu, Teodora Ruxandra Chirtcă, Irina Ioana Păunescu, Mihaela Magdalena Grigorescu, Bogdan Tulbure, Ana Maria Hogaş, Traian Cîmpeanu, Victor Grigore Fulicea, Esenghiul Abdul-Gemil, Alexandru Petru Popa, Andrei Şerban, Vlad Virgil Eftenie, Şerban Juverdeanu, Şerban Marinescu, Anca Daniela Bîrsan, Tudor Alexandru Ciocănescu, Delia Alexandra Coţovanu, Alexandru Bondrea, Ileana Mihaela Manea, Liana Elena Alexandru, Mihai Ivan, Sorana Maria Mitu, Alexandru George Marinel, Alexandru Mihai Stoenescu, Bogdan Vitec, Alexandru Goia, Karin Ştefan, Irina Coarfă, Corina Sandu, Valeriu Sorin Diaconescu, Andreea Liliana Rădulescu, Ştefan Valeriu Mihăilescu, Ionuţ Oprea, Daniela Victoria Iancu, Horia Radu Moldovan.

"ION MINCU"
University of Architecture
and Urban Planning
Bucharest
FACULTY OF ARCHITECTURE

Projects
for Future
Architecture

Diploma Projects
2003

Oedip de Enescu aplaudat la Viena

În mai 1997, la Staatsoper Viena a avut loc premiera operei **Oedip** de George Enescu, o co-producţie realizată împreună cu Deutsche Oper Berlin, concretizînd astfel un proiect mult dorit de Ioan Holender, directorul Operei vieneze care, legat prin mii de fire de ţara sa natală, şi-a propus să readucă în circuitul muzical internaţional capodopera maestrului român, prea puţin cunoscută în lume deşi, paradoxal, cu fiecare nouă audiţie, comentatorii „descoperă" cu încîntare şi uimire valenţele unice ale partiturii de o complexitate aparte. Pe atunci, rolul titular a fost interpretat de către Monte Pederson, care, din păcate, s-a stins apoi din viaţă mult prea timpuriu.

Montarea semnată de regizorul Götz Friedrich a fost prezentată şi publicului nostru în 2001, în cadrul Festivalului „Enescu", protagonist fiind însă Esa Ruutunen, care, poate pentru prima oară, a evidenţiat (între altele) semnificaţia „picioarelor umflate" care au generat, de altfel, numele legendarului erou antic. În acea seară, mezzosoprana Marjana Lipovsek a impresionat prin infinita bogăţie coloristică, prin sonorităţile insinuante şi învăluitoare cu care a conturat intervenţia Sfinxului, în timp ce basul Alexandru Moisiuc a creat un Tiresias dur, aproape brutal, dar plin de forţă şi dramatism.

La Staatsoper, capodopera enesciană a fost reluată, pe 17 ianuarie 2004, într-o distribuţie în parte nouă, spectacolul marcînd totodată debutul absolut al bas-baritonului finlandez pe celebra scenă vieneză, precum şi revenirea Marjanei Lipovsek în Sfinx, a basului Alexandru Moisiuc în teribilul rol de compoziţie amintit, alături de impunătorul Walter Fink (în rolul Străjerului) şi de Michael Roider (întrupînd, ca şi la premieră, Păstorul). Mezzosoprana Mihaela Ungureanu a fost, din nou, o convingătoare Meropa, iar basul Goran Simic – un Mare Preot fără o personalitate pregnantă –, John Dickie – un Laios corect, dar fără relief –, alături de Margareta Hintermeier – o excelentă Iocasta –, în timp ce Peter Weber a susţinut pentru prima oară rolul Creon; Marcus Pelz a apărut, în debut, în Phorbas, Antigona Popoulkas preluînd cu acurateţe rolul parcă predestinat al... Antigonei, baritonul Adrian Eröd devenind un elegant şi sensibil Teseu. O noutate a fost şi prezenţa la pupitru a dirijorului Michael Boder, care a condus reprezentaţia cu nerv şi siguranţă, reliefînd inteligent scriitura simfonică a partiturii, momentele de tragism şi frămîntare, în contrast cu paginile lirice, menţinînd permanent echilibrul şi dozajul impecabil între fosă şi scenă. De altfel, se cuvine subliniat faptul că orchestra (care a sunat extraordinar, fiind adesea un personaj central) a conferit acel dramatism uneori paroxistic pe care l-a gîndit Enescu, soliştii optînd, în general, pentru maniera de factură impresionistă, specifică muzicii franceze de la începutul secolului XX, în tonuri estompate, accentele dramei fiind sugerate mai ales prin expresie, păstrînd însă cantabilitatea frazei în nuanţe „temperate". De această dată, Esa Ruutunen s-a dovedit un interpret în adevăratul sens al cuvîntului, un actor care cunoaşte semnificaţia gestului, a atitudinii, a detaliului, ultimele două acte fiind copleşitoare prin omenescul trăirilor – adesea interiorizate – creionate cu mijloace expresive de o aparentă simplitate, trădînd intelectualul căutător de sensuri şi simboluri ascunse în partitură.

Reluarea operei **Oedip** a fost marcată de prezenţa în sală a preşedintelui Ion Iliescu (însoţit de miniştrii Culturii, Afacerilor Externe, Justiţiei) şi de cea a cancelarului Wolfgang Schüssel, personalităţi care, la recepţia ce a urmat, au subliniat tradiţia şi dezvoltarea relaţiilor culturale dintre cele două ţări, precum şi dorinţa reciprocă de a extinde colaborarea pe diverse planuri. Nu întîmplător, preşedintele României a oferit înalte distincţii Secretarului de Stat pentru cultură şi presă, Franz Morak, directorului Biroului Secretariatului de Stat pentru cultură şi presă, dr. Helmut Wohnout, preşedintelui Asociaţiei Filarmonicii vieneze, dr. Clemens Hellsberg, şi lui Peter Schmidl, director artistic al renumitei orchestre care, după cum se ştie, evoluează şi la Staatsoper (şi care, în Festivalul „Enescu" din 2001, ne-a vrăjit sub bagheta dirijorului Seiji Ozawa), precum şi bas-baritonului Esa Ruutunen, pentru excelenta tălmăcire a rolului Oedip. Un moment emoţionant şi pentru că, în elegantul palat al Operei, a răsunat probabil pentru prima oară Imnul României, în aplauzele zecilor de oaspeţi români şi austrieci – un alt vis al directorului Ioan Holender care, iată, a devenit realitate.

La premiera din 1997, timişoreanul, aflat la conducerea Staatsoper Viena din 1991 şi pînă în... 2010, a dorit să ofere spectatorilor o imagine elocventă a culturii noastre, alăturînd operei enesciene şi o expoziţie care, sosită din ţară, ar fi trebuit să cuprindă elemente definitorii ale literaturii şi artelor noastre plastice (ceea ce s-a realizat atunci doar parţial); de această dată, Ministerul Culturii a optat (doar) pentru o expoziţie de sculptură mică, incluzînd 20 de lucrări semnate de artişti din diverse generaţii, de la Ion Jalea, Marcel Guguianu şi Mircea Spătaru la Vasile Gorduz, Marian Zidaru ş.a., vernisată în prezenţa înalţilor oaspeţi şi prezentată succint de către Ministrul Culturii, acad. Răzvan Theodorescu. Interesante în sine, piesele din bronz, gips, porţelan sau lemn păreau cam stinghere în imensa sală aurită, deşi organizatorii români ar fi avut la dispoziţie vitrine, panouri etc. care ar fi devenit suporturi ideale pentru numeroase alte elemente de cultură contemporană românească. De ce oare nu a fost „exploatată" nici de această dată generoasa ofertă de a crea concret, palpabil, o imagine de anvergură a creaţiei naţionale pentru miile de vizitatori şi spectatori din toate colţurile lumii care invadează, seară de seară, Opera de pe „Ring"?... Rămîne un mister...

Vizita preşedintelui Ion Iliescu la Viena a fost şi un bun prilej pentru dialoguri politico-economice, dar şi pentru inaugurarea noului sediu al Centrului Cultural Român, primul care a primit statutul de Institut Cultural, anticipînd astfel chiar şi inaugurarea oficială a Institutului Cultural Român, care are loc la Bucureşti, în 20 ianuarie. (**A.F.**)

profil

Revista editată de Sensiblu – pe care am prezentat-o în cadrul rubricii „profil“ – și-a întrerupt o perioadă de timp apariția, iar acum, la început de an 2004, se relansează sub un nou nume (**Dublusens**) și cu un nou redactor-șef: Svetlana Cârstean, ex-**What's Up**. Publicația (lunară) se distribuie gratuit în farmaciile Sensiblu și conține 32 de pagini color pe format mic, în condiții grafice prietenoase și atractive. Editorialul numărului pe luna ianuarie este semnat de Cristina Osiescu, director de marketing Sensiblu și – totodată – consultant al revistei. Din sumar: un „dosar“ **Vitaminele – de la A la Z**, informații privind afecțiunile sezonului rece, un interviu realizat de Svetlana Cârstean cu Oana Cuzino (medic specialist în geriatrie, prezentatoare a emisiunii medicale **Ce se întîmplă, doctore?** de la Pro TV și autoare a cărții **Poți să fii frumoasă și în timpul sarcinii**), pagini de „*shopping* optică“ și „*shopping* copii“, articole pe teme de igienă, sfaturi utilitare privind protejarea pielii pe timpul iernii, adrese ale farmaciilor Sensiblu din București, date despre campaniile și despre cardul Sensiblu, răspunsuri ale farmaciștilor la întrebările cititorilor, anunțuri, reclame...

dublusens
Salvează-ți pielea
în această iarnă
Fluorul
pro și contra
Părinții
se întâlnesc
la Miniblu
Exclusiv
Interviu
Oana Cuzino
Totul despre vitamine
OPTICA
SENSIBLU

la colț

Fondat 1992
EVENIMENTUL ZILEI
COTIDIAN DE INFORMAȚIE

Sub titlul **România își caută modelele în Evul Mediu**, Sabina Fati și Gelu Trandafir semnează în **Evenimentul zilei** de marți 13 ianuarie 2004 un material despre „Anul Ștefan cel Mare, între motivația guvernului si viziunea istoricilor“. Iată, pentru început, „șapoul“: „Anul Ștefan cel Mare, lansat de Ion Iliescu la Vaslui, va costa bugetul României peste 800 de miliarde de lei. Puterea motivează ca necesară această cheltuială contestată de opoziția democratică, argumentînd că Ștefan cel Mare este modelul perfect de conducător român. Istoricii care încearcă să demitizeze trecutul glorios explică, însă, că Ștefan cel Mare este un domnitor care poate fi sancționat de posteritate pentru că și-a tăiat boierii cu destulă cruzime și a încercat o guvernare de mînă forte, folosind ca motivație pericolul turcesc, tătărăsc sau polon. Președintele Ion Iliescu pare a fi un admirator al acestui tip de politică, care ar fi pus capăt «anarhiei grupărilor rivale boierești». Nostalgia Evului Mediu în care Ion Iliescu ar putea decapita corupția pare, după cum constată istoricii, cam deplasată pentru o țară care vrea să fie primită în lumea civilizată“. Reproducem în continuare textul interviului acordat celor doi gazetari de către ministrul Culturii și Cultelor. Un interviu care spune cam tot despre „mizele“ instrumentalizării imaginii paternaliste a lui Ștefan cel Mare și despre nostalgiile „despotismului luminat“ manifestate la nivel guvernamental... Și un semnal de alarmă, în fond:

„Domnule Răzvan Theodorescu, ce relevanță are acest model pe care-l propuneți românilor, un model medieval, autocratic, într-o țară în care democrația e firavă, care nu și-a terminat modernizarea?

Este un model de sinteză europeană. Vedeți dumneavoastră, în acest fel ar trebui ca Franța republicană să nu se ocupe de autocratul prin excelență care a fost Napoleon Bonaparte, ar trebui ca familia regală engleză să șteargă amintirea lui Henric al VIII-lea.

Dar Franța și Marea Britanie au o tradiție democratică foarte solidă. România e încă în căutare.

Sînt de acord cu observația dumneavoastră și vă voi spune că întotdeauna România democratică, ca și alte țări din spațiul mediteranean și pontic au nevoie de asemenea imagini care, fără să fie autocratice, sînt semne ale unei autorități sănătoase.

Păi, cum, că Ștefan era un om care pedepsea fără să se intereseze de pricină, asta spun chiar cronicarii...

Da, o spun cronicarii, și avea autoritate, dar în același timp era înrudit cu Estul și avea relații în Vest, era efectiv un principe european. Era o mare stabilitate. [...]

Și de asta avem nevoie acum? Să ne inspire astfel de modele?

Avem nevoie de stabilități, nu de domnii lungi. Evident, într-o republică prezidențială nu-i vorba de așa ceva.

Un om «degrabă vărsător de singe»?

Daaa... «repede vărsătoriu de singe» și sfînt în același timp, îi zicea poporul, deși om cu toate păcatele. Era așa cum a fost Brâncoveanu mai tîrziu, era modelul perfect al conducătorului român într-o Europă normală.

Dar nu e un model comod pentru dumneavoastră, pentru PSD? Că doar n-a fost băgat în pușcărie de tovarășii domnului Iliescu, n-a avut treabă cu Securitatea...

Iertați-mă, deja acest tip de discuție începe să mă mire din partea chiar a unui gazetar.

E un model foarte îndepărtat.

Domnule, din acest punct de vedere toate modelele medievale sînt mai îndepărtate, însă insuflă. Toate țările civilizate au așa ceva. [...]

Vă este comod să propuneți un model de acum 500 de ani.

Cu excepția lui Ionel Brătianu și a lui Titulescu, noi n-avem alt model în trecutul nostru. [...]

Și acum l-ați adăugat și pe Ștefan cel Mare.

[...] Mesajul meu, prietenesc și profesional, este: nu vă așezați în această cohortă a celor care cred că Ștefan cel Mare nu trebuie luat în seamă.

Nu, nu. Problema este că dumneavoastră, PSD-ul, vă folosiți de imaginea lui într-un an electoral.

Nu e vorba de PSD. El e luat ca imagine de românii iubitori de țară și cultivați și este negat de analfabeți. Asta e tot“.

Redăm în continuare – cvasi-integral, tot din **Evenimentul zilei** – declarațiile a doi istorici, Andrei Pippidi și Ovidiu Pecican, doi „analfabeți“ – probabil – după criteriile lui Răzvan Theodorescu.

Andrei Pippidi:

„Discursul despre Ștefan cel Mare seamănă cu limbajul de gazetă de perete care se folosea la răposatul Comitet pentru cultură și educație socialistă. Tamara Dobrin ar recunoaște acest vocabular. În esență, cele spuse de Ion Iliescu sînt adevărate, dar sînt puse într-un limbaj care zgîrie timpanul și care deformează, denaturează realitatea istorică. Ca să o respecți trebuie să mînuiești un alt vocabular.

Discursul lui Iliescu pleacă de la idei care formează însăși baza vulgatei istorice pe care am moștenit-o din secolul al XIX-lea. Ceea ce irită și dă impresia de fals este limbajul, forma, stilul. Nimeni nu mai caută acum modele din Evul Mediu. Privind în jur, putem cu ușurință vedea că nici o țară civilizată nu o face“.

Ovidiu Pecican:

„Ștefan cel Mare ca model religios – Biserica Ortodoxă l-a impus ca model de sfințenie la sfîrșitul secolului XX, dar sfințenia lui este discutabilă, după cum știm și de la cronicari, a iubit multe femei, i-au plăcut ospețele, a avut o mulțime de copii nelegitimi, a avut o serie de capricii politice, de pildă de a înlocui voievozii din Valahia după propriul plac, amestecîndu-se și în dispute pentru tronul Țării Românești, pentru care a fost sancționat într-o scrisoare concepută de boierii din zona Brăilei și publicată de Nicolae Iorga.

Ștefan cel Mare ca model politic – poate fi un model sub raportul demnității, dar Ștefan cel Mare este și cel care, în amurgul vieții sale, l-a sfătuit pe fiul său să închine țara turcilor fiindcă e mai prudent din punct de vedere politic“...

A doua zi, tot în **Evenimentul zilei**, Costi Rogozanu comentează sarcastic o recentă apariție a ministrului Culturii pe micul ecran: „Răzvan Theodorescu și-a arătat chipul la Realitatea TV, la emisiunea **100%**. Nimic nou. Trăiește în lumea lui populată de mari academicieni, plagiatori, informatori, care își trag bani de la minister care cum poate... Și, în plus, dă cît poate în presă. Ziariștii nenorociți sînt de vină pentru ce se întîmplă azi în cultură. Nonșalant, continuă să-și cultive clienții, continuă să spună despre sine însuși că scrie cărți fundamentale, după care studenții aleargă disperați... Sper că diversiunile sale graseiate nu mai păcălesc pe nimeni: subvențiile merg în continuare la clienți, activitățile ministerului sînt în continuare propagandă electorală ieftină (a se vedea Ștefan cel Mare) și tot așa“...

Așadar – Ștefan cel Mare, agent electoral PSD. Cine mai urmează?

ADEVĂRUL
ZIAR NATIONAL INDEPENDENT

În pagina 10 a **Adevărului** din 14 ianuarie, Gheorghiță Aurelian Ion semnează un material acid pe tema finanțării de către MCC – din bani publici – a bardului ceaușist Adrian Păunescu, rămas de curînd fără emisiune TV... Citām un fragment: „Despre dificultatea și, de cele mai multe ori, imposibilitatea de a obține o finanțare de la Ministerul Culturii și Cultelor pentru un anume proiect cultural pot depune mărturie numeroasele asociații și fundații din domeniul artistic, care s-au văzut nevoite să-și înceteze activitatea în urma indiferenței funcționarilor din MCC, care, de cele mai multe ori, nici nu se obosesc să răspundă solicitărilor lor. Asta nu înseamnă însă că ministerul, cu onor condus de academicianul Răzvan Theodorescu, nu sprijină «Cultura». O sprijină consistent, numai că, probabil pentru a nu fi risipiți banii publici, îi dăruiește clienților și prietenilor politici, unii dintre ei recunoscuți public. Un astfel de cadou, făcut de Guvernul României chiar în ajun de Crăciun, se ridică la «modesta» sumă de 700 de milioane de lei. Iar cum o «atenție» atît de frumoasă nu putea să fie dată oricui, ea a ajuns în bugetul manifestării «Cenaclul Flacăra» al senatorului PSD Adrian Păunescu. Astfel, cel care l-a cîntat pe stadioane înainte de Revoluție pe Ceaușescu își va putea continua nestingherit activitatea, *pe bani publici*, și la 14 ani de la moartea dictatorului“.

700 de „biete“ milioane pentru Păunescu se intitulează un material de Bogdan Ciubuc publicat în **Evenimentul zilei** de joi 15 ianuarie 2004. Citām *in extenso*: „Seamănă a campanie electorală, pentru că aniversarea a 30 de ani de existență a Cenaclului Flacăra a fost anul trecut, în septembrie. Dacă nu l-au sărbătorit atunci, nu văd de ce mai sărbătorești după un an. În plus, Cenaclul Flacăra nici nu mai există, deci practic se finanțează o alta formă. Hai să zicem că s-ar fi organizat o întîlnire a tuturor celor care s-au perindat pe la acest cenaclu, dar aceasta trebuia făcută anul trecut. Acea sumă de 700 de milioane este pe jumătate o cacealma, pentru că în primul rînd sînt niște bani publici, care, dacă era să fie acordați, puteau să fie acordați anul trecut și eventual pentru un spectacol de tip *remember*. [...] ministrul Theodorescu a declarat senin pentru BBC că «aceste biete 700 de milioane sînt un omagiu pentru această parte de artă pe care o conținea Cenaclul Flacăra și pe care nu o neagă nimeni. [...] Adrian Păunescu a primit acești bani pentru ceea ce a făcut atunci, fără nici o legătură cu ce face acum». Fostul ministru al Culturii, Ion Caramitru, are, în schimb, o părere complet opusă. În opinia lui, decizia MCC servește «un scop electoral, de partid, de servicii între tovarăși de muncă și de lucru și de idealuri revoluționare comuniste. [...] Tot cenaclul acesta nu a fost nimic altceva decît un soi de avanpost al mișcării comuniste de partid»“.

de ici, de colo

Cotidianul
Fondator ION RAȚIU

Într-un articol apărut în ediția de *week end* – sîmbătă 17, duminică 18 ianuarie 2004 – a **Cotidianului**, Valerian Stan, fostul membru din 1990 al CADA (Comitetul de Acțiune pentru Democratizarea Armatei), apoi, în prima parte a anilor '90, lider al Alianței Civice, devenit după alegerile din 1996 șef al Corpului de control al primului ministru Victor Ciorbea, căzut repede în dizgrație, iar astăzi membru al APADOR-CH (Asociației pentru Apărarea Drepturilor Omului – Comitetul Helsinki) și editorialist politic, scrie acid despre situația „deconspirării“ fostei Securități a regimului comunist. Critica sa, poate excesivă, dar nu lipsită de argumente, privește modul în care lucrează CNSAS (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor fostei Securități), operațiunea de publicare a „listei alfabetice a securiștilor“, dezbaterile recente asupra implicării poliției politice a statului comunist în lumea literară din epocă ș.a.m.d. Incendiar, articolul merită citit.

România liberă

România liberă de vineri 16 ianuarie a lansat o mică „bombă“: Nicolae Manolescu ar fi fost numit... ambasador al României la Paris! De către guvernarea Iliescu-Năstase! Pur și simplu! Incredibilă (și – pe deasupra – formulată în termeni bășcălioși, jenanți pentru blazonul ziarului), știrea a fost infirmată în ziarele de a doua zi, cunoscutul critic dezmințind categoric. Conform **Independentului**, de pildă, Manolescu a declarat că „nu l-a contactat nimeni în legătură cu preluarea funcției actualului diplomat Oliviu Gherman“, iar „surse din Ministerul Afacerilor Externe“ au afirmat că „nu s-a pus în nici un moment problema înlocuirii sau retragerii din funcție a actualului ambasador la Paris, Oliviu Gherman“.

cotidianul național
INDEPENDENT
Director HORIA ALEXANDRESCU

proză

Connie PALMEN
Legile
Traducere din neerlandeză
de Gheorghe Nicolescu,
Editura Univers,
2004, 200 p., f.p.

Marie Denier – *alter-ego*-ul narativ al autoarei Connie Palmen – provine dintr-un sat din sudul Olandei. Ca toţi copiii din familiile de oameni simpli, Marie are titireze, mingi şi elastice şi cîntă în orchestra satului. Cîţiva, copiii notabilităţilor, iau lecţii de pian, au *diabolos* şi primesc mai tîrziu un cal; „dar noi eram în majoritate şi din apartenenţa noastră la majoritate ne extrăgeam forţa şi mîndria". La 14 ani primeşte o carte a lui *Monsieur* Jean-Paul Sartre şi de atunci refuză să participe la serbările religioase, costumată în Îngerul Speranţei: devenise „existenţialistă". La 17 ani se îndrăgosteşte de profesorul de ştiinţe umane, de la care primeşte un volum de Platon. Întotdeauna bărbaţii îi vor oferi cărţi. Şi sfaturi. Primul ei iubit, profesorul de ştiinţe umane, îi descoperă inteligenţa neobişnuită şi o încurajează să plece mai departe, să-şi împlinească destinul mărturisit cu timiditate („să scriu cărţi"). Tot primul ei iubit o învaţă să bea, o duce la restaurante („Bărbaţii îmi dădeau mereu să mănînc"). Apoi, la universitate, va cunoaşte alţi bărbaţi: diferiţi, maturi, niciodată de condiţia ei. Pentru că aici, la universitate, „se adunaseră laolaltă toţi copiii notabilităţilor, ei fiind acum cei ce formau majoritatea. [...] Apartenenţa la minoritate îmi dădea forţă". Urmează cursuri de filozofie, citeşte Foucault – de la care vrea să înveţe să trăiască –, Sartre şi pe „domnii Şcolii de la Frankfurt". Scrie o lucrare de licenţă despre Derrida. În acest timp descoperă că „bărbaţii fac legile". Ei pun ordine în lume, clasează, explică, prezintă, povestesc. Dincolo de cărţi se află bărbaţii care „unesc lucruri aflate la distanţă unul de altul, cerul şi pămîntul, sufletul şi trupul", apoi, „cu legile în mînă, citesc lumea" şi „pe noi", femeile. Citesc în stele şi caută legile universului (Astrologul), sensul vieţii (Preotul) sau al lumii – în manieră socratică – (Filozoful), supraveghează puterea şi slăbiciunea bolii (Epilepticul), umbrele mai mult sau mai puţin adînci ale sufletului (Psihiatrul), probabilistica şi legile corpurilor (Fizicianul), ambiţiile şi îndoielile specifice creatorului (Artistul). Dincolo de bărbaţii ei, Marie caută şi descoperă legile din care sînt alcătuiţi, iar dincolo de aceste legi descoperă alţi bărbaţi: „În spatele bărbaţilor se aflau iarăşi alţi bărbaţi, aceştia fiind cei de la care învăţaseră legile. Îi ascultam şi mîncam". Masculinul devine un fel de păpuşă rusească: unul în spatele celuilalt, preluînd cu seriozitate roluri care seamănă înfiorător de mult între ele; ei au aceleaşi gesturi, aceleaşi cuvinte, aceleaşi iniţiative. Aproape nimic despre ei înşişi, pentru că nu se cunosc şi nici nu-şi propun asta: „Bărbaţii ştiu multe despre lume şi puţine despre sine. Ţes plase întregi despre cele mai diverse lucruri, însă uneori nu-şi dau seama că toate cunoştinţele lor nu sînt nici ele altceva decît o modalitate prin care ei se ţin la suprafaţă".

Spre deosebire de alte autoare contemporane, reprezentante ale unei literaturi în mare măsură biografiste (Camille Laurens, Catherine Millet, Marie Nimier), Connie Palmen nu mizează nici pe radiografia corpului şi nici pe poetica erosului pentru a-şi reprezenta destinul specific feminin. Autoarea adoptă o altă perspectivă: masculinul şi femininul discută de la intelect la intelect, omeneşte, „ca între bărbaţi", s-ar spune, făcînd abstracţie chiar şi de eventualele poziţii de *gender*. Mai mult, Marie îi observă pe bărbaţi cu propria lor privire, masculină. E, de aceea, îngăduitoare. Face parte, pînă la un punct, din lumea lor: o femeie printre filozofi. Dacă ei fac legile, ea le descoperă.

Numai că privirea nu poate fi masculină pînă la capăt: Marie se îndrăgosteşte cu adevărat, la prima vedere, de Lucas Asbeek (Artistul). N-o mai interesează nimic altceva, înţelege brusc refrenul *You make me feel like a natural woman*, vrea să-i nască un fiu, se îmbolnăveşte de dragoste, scrie, ca terapie, scrie în sfîrşit, cartea, chiar cartea aceasta.

Marie Denier *c'est moi*.

Dorica BOLTAŞU

Misterul Cabalei, romanul lui Jostein Gaarder din 1990 care a cîştigat mai multe premii de critică importante din Norvegia (şi care urmează să fie publicat şi de Editura Univers în 2004), îşi găsea cheia în descoperirea unui pachet de cărţi. Se poate

---

Cine mai vine la fotograf

DAN GULEA

Ne uităm acum la cîteva fotografii din piaţa editorială autohtonă: trei cărţi care permit accepţii ale fotografiei, de la sensul turistic la cel al descripţiei pure de imagini de epocă, pînă la dinamitarea (hai să spunem: arderea) unei vederi (pe care ai fi putut s-o trimiţi celor dragi). Trei personaje principale: o călătoare în Extremul Orient al zilelor noastre şi pozele pe care ni le arată ea din excursie, un eu liric căruia îi place să se joace de-a fotograful şi un personaj de biografie *ainsi soit* universitară. Două foarte frumoase debuturi şi o carte „de graniţă" despre viaţa şi opiniile celui care a fost Tristan Tzara.

Primul personaj al nostru este:

Tatiana COVOR
Ţara care nu există
Editura Albatros, Bucureşti,
2003, 186 p., f.p.

S-a născut la Moscova (părinţii erau studenţi acolo). A copilărit în nordul Moldovei. (Ştii pe unde e Dorohoiul?) A stat o vreme în Paris, copilă fiind („Nu ştiu exact cînd am început să vorbesc franceza, dar după opt luni de spital, cred că nu mai erau diferenţe sesizabile între mine şi Christine, Jeanne sau Annemarie").

Prin şaptezeci şi..., pleacă din ţară. Lagărul de emigranţi de la Trieste.[1] A doua ţară devine Italia.

Dar acum ea pleacă în Thailanda. Un voiaj intim, pentru a lăsa în spate povara sărbătorilor de unul singur. 21 decembrie-3 ianuarie: Crăciun şi Revelion thailandeze. Tentaţia exotismului. O iluzie în plus, pe care încerci s-o girezi.

Voyage au pays de nulle part. O căutare a sinelui. În fiecare tentaţie turistică, un apel către genealogia personală. A personalităţii. Un fals jurnal: însemnări de călătorie ale unui european despre o ţară a strălucirii, din Orientul *supermarket*-urilor şi al pieţelor tradiţionale, copleşite de roadele pămîntului; un ţinut al *physis*-ului religios. Omniprezenţa lui Buddha, omul cel luminat. Locuinţele fiilor pămîntului şi casele spiritelor, reşedinţa atemporalului. Cele patru sute de insule care alcătuiesc Thailanda. Triunghiul de Aur. Suprafaţa culorilor. Thailanda colorată. De exemplu, Jamie-*blue-eyed, an american writter*, un turist cu ochi albaştri: ingenuu, circumspect, doleant. „Jamie-cel-mult-prea-conştient de cît eşti de *blue-eyed*..."

Şi pentru că un jurnal poate adăposti aproape orice, se iveşte o tentaţie a autobiografiei, purtată de un flux al conştiinţei. Cine sînt eu? Unde sînt eu? Voiajul turistic este astfel o căutare a „eului", o povestire a vieţii; un jurnal-eseu, cu mai multe timpuri ale notaţiei: *sur vif*, notaţia turistică, în faţa evenimentului (un templu, o plimbare pe elefant), scriitura care trimite către reportajul sinelui. La sfîrşitul zilei, adunarea impresiilor, ordonarea lor (cînd m-am mai simţit aşa?), prilej pentru pliul autobiografic, pentru întoarcerea în timp. Cartea chiar începe cu o întoarcere în timp: „N-am mai ţinut jurnal de la doisprezece ani".

Călătoria este un remediu „neoplatonic", renascentist (de la Ficino *et alii* citire), pentru deziluziile intime. Scrisul, un remediu modern. O terapie: analiza, autoanaliza. Cea-care-se-povesteşte porneşte, la începutul unei veri, într-o călătorie în ţara europeană a insulelor, Grecia. Nici un muzeu, nici un sit, nici un chip nu pot alunga tristeţea. Amintirea unei statuete izbucneşte însă în plină Thailanda, în timpul sărbătorilor creştine: „Întrebarea care mă trezeşte, de data asta, e de gen... turistic: «Ce m-a bulversat la fel de tare ca Triunghiul de Aur?». Răspunsul a sosit prompt: acrobata din Lesbos".

Şi autoarea îşi explică ilustraţia de pe copertă: „Douăzeci de centimetri de teracotă fragilă traversaseră, intacţi, vreo douăzeci şi patru de secole, ca să-mi aducă aminte că femeile îşi menţin poziţia în orice situaţie. În orice acrobaţie. În orice efort. Cu nesfîrşită graţie". Graţie de care dă dovadă şi Tatiana Covor atunci cînd comentează interacţiunile culturilor. O imagine deosebită într-o casă a lui Buddha: „[Ghidul] mă îndeamnă [...] să fac înconjurul templului în sens orar [...], de ce? [...] Simplu: în partea cealaltă se merge la înmormîntări.

Duş rece. Italienii din grup, care o luaseră invers, fac, discret, gesturi contra deochiului".

Şi totuşi: despre ce e vorba? Thailanda, ţara aceasta nu există. De fapt: despre *cine* e vorba? Reportaj, jurnal, autobiografie, introspecţie (flux al conştiinţei).

Fotografii. Sensul terapeutic al fotografiei: „Fotografiez aiurea... crengi, tulpini, flori, ce se nimereşte, veşnic răsucită [pe spinarea unui elefant] ca să-mi dau timp să îmi revin". Sau: „eu ca un altul", fotograful în locul (în pielea?) obiectului de fotografiat: „Îmi potrivesc pălăria asta veche pe cap, aşa încît să fie mai mulţumiţi... o să le iasă o fotografie mai plină... tare le mai plac. Zic că sînt o figură pitorească...". Sensul cultural al fotografiei. Sensul consumului: „Puteau cumpăra fotografiile noastre fără să se mişte din casele lor... i-ar fi costat mai puţin".

Principalul joc al Tatianei Covor constă în deformările şi contururile pe care le poate lua o imagine în memoria noastră. O imagine în sensul material al fotografiei, dar şi în sensul de construct cultural: modalitate de a scrie, modalitate de a privi.

Poetului priveliştilor din literatura noastră, B. Fundoianu, şi „reversului" Benjamin Fondane, îi este consacrat un studiu de către

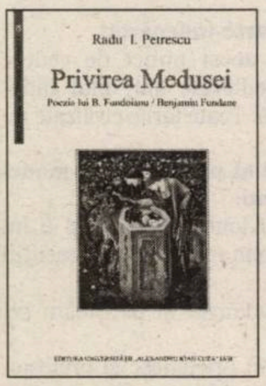

Radu I. PETRESCU
Privirea Medusei.
Poezia lui B. Fundoianu/
Benjamin Fondane
Editura Universităţii „Al.I. Cuza",
Colecţia „Biblioteca de istorie literară",
Iaşi, 2003, 216 p., f.p.

Această monografie a lui Fundoianu/Fondane se preocupă, în special, de lirica în limba română a poetului; studiul lui Radu I. Petrescu este de asemenea un debut bazat pe o pregătire universitară serioasă, fenomenul internaţional Fondane fiind ilustrat şi de consultarea unei vaste bibliografii. Studiul este deschis interpretărilor arhetipale, urmărite încă din epoca de laborator a lui Fondane; între 1913-1915, textele erau „legate de cele mai multe ori de evenimente autobiografice, de familie sau erau ocazionale", ceea ce conduce la un „lirism involuntar [...], aidoma celui degajat de privirea unei vechi fotografii". Privirea se opreşte asupra unui cadru sau *împietreşte*, observă Radu I. Petrescu, făcînd o trimitere la Bachelard (**Pămîntul şi reveriile sale**), iar această „meduzare" a traiectoriei ochiului este urmărită la un anumit nivel al studiului despre Fundoianu/Fondane, pînă în perioada franceză. În fond, noutatea acestei monografii a lui Radu I. Petrescu, în comparaţie cu mai vechile discursuri semnate de Mircea Martin (1984) şi Marin Bucur (1985), constă tocmai în acest principal filon arhetipal, sprijinit pe argumente de receptare din exegeza internaţională (Monique Jutrin, 1989, şi William Kluback, 1996). Fondane este un scriitor internaţional, redescoperit cu prilejul centenarului naşterii (1998), sărbătorit în toată lumea prin colocvii şi studii, scriitor care are o „Societate de Studii", o serie de **Caiete** editate din 1997 la Paris.

Priveliştile lui Fundoianu, volumul de poezii retrospectiv în limba română, mizează pe ambiguităţile semantico-filozofice ale cuvîntului ce dă titlul culegerii de poezii. Se anunţă din acest titlu, comentează Radu I. Petrescu, oferta unui „album cu imagini", „belvederi, splendori asigurate", pentru ca „peisajul [să fie] deformat, «desfigurat» de o percepţie puternic «subiectivă»; ne aflăm nu în faţa unei pure, servile descripţii, a unei «vederi», ci a unei *viziuni*. Ceea ce se vede nu e atît peisajul, cît eul liric însuşi. [...] Priveliştea lui Fundoianu este o *anti-belle-vue*". Perioada franceză este analizată din perspectiva imaginii *călătoriei* şi a mitului lui Ulysse, subiecte şi ale monografiei semnate de Monique Jutrin. Discuţia despre imagine şi vedere este ocultată de transfigurările de Ahasverus ale scrisului lui Fondane; direcţia cea mai importantă a lui Radu I. Petrescu este orientarea studiului său către un singur obiect de cercetare, către un *singur* poet, cu diferite etape de evoluţie, poet pentru care poezia a fost o experienţă a eului cu valenţe mistice. Studiul, un debut pentru autorul ieşean, îl separă încă o dată pe Fundoianu/Fondane de valul (sau perimetrul) avangardist de care este legat într-o bună măsură a receptării la noi.

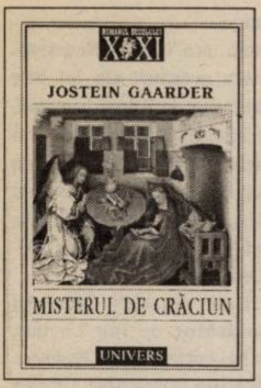

Jostein GAARDER
Misterul de Crăciun
Traducere de Aurora Kanbar,
Editura Univers, Bucureşti,
2003, 172 p., f.p.

spune că şi **Misterul de Crăciun** este un roman despre joc şi un roman-joc, chiar dacă experimentul nu este dus de astă dată pînă la ultimele consecinţe. Calendarul de advent pe care îl primeşte Joakim de la un librar bonom are 24 de uşiţe închise. În fiecare zi de decembrie, pînă la Ajun, copilul deschide un compartiment unde găseşte un desen şi o scrisoare explicativă. Din scrisori şi din desene reconstituie povestea unei fetiţe din Norvegia anului 1948 care a pornit, alături de îngeri şi de magi, într-o călătorie „înapoi în spaţiu şi timp" spre Bethleem, pentru a fi martoră la naşterea lui Iisus. Convoiul trece prin Copenhaga în 1648, tocmai după construirea Turnului Rotund, prin Hameln – la cîţiva ani după întîmplarea cu legendarul fluierar, prin Bizanţ – în perioada Schismei, prin Mira episcopului Nicolaus şi prin Damasc – după convertirea lui Saul. Părinţii micului cititor, şi ei acaparaţi de poveste, se implică serios şi află din arhive că dispariţia fetiţei fusese în epocă asociată cu acţiunile pentru eliberarea Palestinei.

Anumiţi critici i-au reproşat lui Gaarder că ar fi abordat în romanul său o temă „pro-palestiniană şi anti-israeliană" (copilăria Elisabetei departe de Bethleemul natal, adolescenţa ei petrecută în mai multe lagăre de concentrare etc.). Dimensiunea politică nu poate fi negată; totuşi, romanul rămîne în primul rînd o „feerie de Crăciun". De fapt, nici intriga „poliţistă", nici cea „mitică" nu formează o structură de adîncime. Joakim nu află adevăruri cutremurătoare care să-i modeleze o nouă concepţie despre lume. Calendarul de advent îi aduce în schimb un mozaic de imagini fragmentate care îl delectează mai mult decît îl instruiesc şi îi întăresc convingerea copilăroasă că magicul poate coexista cu realitatea. Personajele pe care le găseşte în răvaşe (magii, îngerii, mieii fermecaţi, Moş Crăciun) sînt figurile suave şi familiare din colinde, nu simbolurile tutelare ale creştinismului. Jocul exclude o lume referenţială „serioasă" şi consistentă, el are doar o funcţie de atmosferă. Emoţia descoperirii, repetată în fiecare zi, pregăteşte familia lui Joakim pentru marea sărbătoare a Crăciunului. Calendarul nu e decît un joc cu mai mulţi utilizatori, părinţi şi copii.

Autorul are preocuparea să micşoreze distanţa faţă de publicul său, atrăgîndu-i atenţia că limitele ficţiunii pot fi oricînd traversate în ambele direcţii. Întîi, titlurile capitolelor (**1 Decembrie**, **2 Decembrie** etc.) conţin indicaţii implicite despre timpul lecturii, care ar putea coincide cu timpul naraţiunii. Apoi, triada personajelor sugerează imediat un trio ideal al cititorilor şi un anumit protocol al lecturii (copilul citeşte, părinţii ascultă cuminţi). Asemenea strategii de identificare au făcut din **Lumea Sofiei**, romanul „filozofic" al lui Jostein Gaarder din 1991, un *best-seller* mondial (vîndut în peste 20 de milioane de exemplare, transpus cu succes în filme, în *site*-uri şi jocuri pe calculator, dar şi într-un manual de filozofie).

Chiar dacă s-a dovedit a fi un produs cultural de succes, **Misterul de Crăciun** nu a atins aceeaşi cotă de popularitate. Limitele romanului decurg tocmai din modul în care a fost el conceput. Scriind o carte „pentru toate vîrstele", autorul se adresează cîteodată copiilor ca unor adulţi şi viceversa. Povestea devine atunci prea solemnă pentru cei mici şi prea schematică pentru cei mari. Cînd devine dogmatic, autorul nu mai are alibiul jocului şi riscă să „supere" pe toată lumea. Reîntoarcerea la formula „pură" din cele mai importante creaţii ale sale e vizibilă în noul său roman, lansat în 2003 la Tîrgul de Carte de la Frankfurt. Dar despre **Fata cu portocale**, într-o recenzie viitoare.

Ştefan FIRICĂ

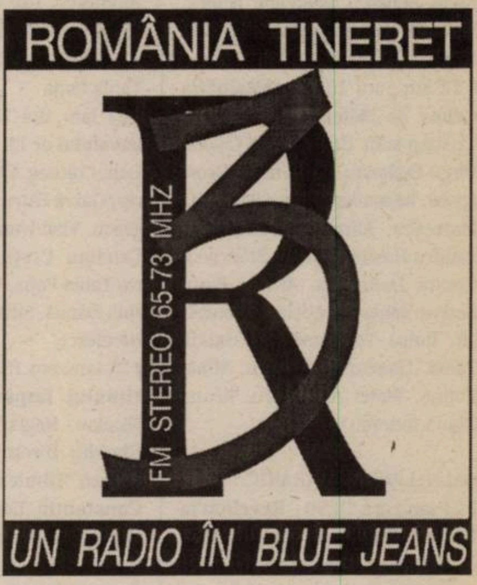
ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

Privirea Medusei înseamnă, pînă la urmă, tentaţia unui poet de a-şi *realiza*, de a implica definitiv în real poezia, iar acest studiu, foarte bine delimitat, degajează viziunea estetică, profund implicată, a poetului din Herţa. (Ştii pe unde e Herţa?[2]) Nu ar putea fi reproşate decît unele insatisfacţii de limbaj critic, pe care eclatanţa unui condei tînăr le poate desfăşura automat; astfel, se identifică la un moment dat (p. 82) o „veritabilă cheie de boltă [din] economia operei lui Rimbaud", iar, puţin mai înainte (p. 68), discutînd despre **Semnificaţiile „priveliştii" în poezia lui Fundoianu**, se decretează faptul că „relaţia subiect-obiect rămîne inconturnabilă". Cu toate acestea, demersul critic al lui Radu I. Petrescu este unul de înaltă ţinută şi, în acelaşi timp, unul care îi subliniază lui Fundoianu/Fondane statutul de mare poet, categorie ce reclamă periodic (dacă nu cumva la fiecare generaţie şi) o nouă creaţie de interpretare critică.

O altă privire asupra fotografiei, de această dată mult mai „aplicată", în sensul descrierii unor instantanee de epocă, o face apelînd la arhive necunoscute oricărui cercetător

François Buot
Tristan Tzara
Omul care a pus la cale revoluţia Dada
compania

François BUOT
Tristan Tzara.
Omul care a pus
la cale revoluţia Dada
Traducere de Alexandru
şi Magdalena Boiangiu,
Editura Compania,
Colecţia „Figuri & Clipe",
Bucureşti, 2003, 368 p., f.p.,

Cînd Ion Pop încheia prezentarea ediţiei franceze a acestei cărţi, îşi exprima speranţa unei traduceri în limba română a biografiei lui Tzara[3], deziderat care se împlineşte acum, la mai puţin de un an de la apariţia la Editura Grasset a volumului semnat de François Buot.

Această biografie este una neconvenţională, în primul rînd prin sursele de documentare bazate pe o abordare sociologică a obiectului de cercetare, în spiritul istoriei literare orale: interviuri şi discuţii purtate cu Aragon, Soupault, Leiris (pentru a cita numai cîteva nume reprezentative pentru legăturile lui Tzara cu mediul literar de adopţie), dar şi cu urmaşii scriitorilor (Francis Crémieux pentru Benjamin Crémieux) şi, desigur, Cristophe Tzara. Convorbirile cu comentatorii operei lui Tzara, Serge Fauchereau sau Henri Béhar, sînt şi ele adesea citate. La noi, trebuie amintită iniţiativa lui Dorin Tudoran de a realiza o istorie literară din interviuri, la sfîrşitul anilor '70 şi începutul anilor '80; **Biografia debuturilor** (1978) şi **Nostalgii intacte** (1982) reprezintă un proiect care se poate încadra în manifestările mai ample ale colectivelor coordonate de Ion Vartic pentru **Romanul românesc în interviuri**.

O altă modalitate de informare o reprezintă consultarea corespondenţei (a arhivelor) Tzara de la Biblioteca „Jacques Doucet" din Paris, precum şi valorificarea unor manuscrise aflate în colecţii particulare (**Jurnalul** lui Marcel Iancu, *e.g.*), fapt care augmentează cota de interes a biografiei semnate de Buot.

Datorită acestor surse, se conturează un prim nivel senzaţionalist al revoluţionarului Tzara: astfel, o reprezentaţie dada la Paris (1919-1920) este urmărită pînă dincolo de scenă, întrucît „...totul s-a terminat la bordelul din fundătura Lafayette. În zori, Tzara a fost cel care a plătit [...]". Interviurile din cărţile româneşti nu au, desigur, asemenea detalii neacademice, şi nici un autor din cîmpul literar românesc nu s-ar lansa în consideraţii critice de felul „Ca un pui de animal care-şi încearcă puterile, Aragon îşi lansa ultima provocare, publicînd **Le Front rouge**".

Dacă pînă acum există destule argumente pentru a apropia discursul lui Buot de critica sociologică, din punctul de vedere al metodelor de abordare a subiectului (interviul, istoria literară orală), lipsa unei metode de cercetare (sau epuizarea ei) devine pertinentă, de exemplu, într-o jumătate de pagină, care focalizează tensionarea relaţiilor dintre grupul lui Georges Bataille şi cel al lui André Breton, de la sfîrşitul anilor '20:

Dezmăţ, bordel, scatofilie, fascinaţie a morţii – cu Bataille sîntem departe de iubirea unică predicată de Breton. Cartea sa **Histoire de l'œil**, publicată în 134 de exemplare, i-a îngrozit pe amicii de la Cyrano[4].

În 1929 a intervenit ruptura. Suprarealismul întruchipa idealismul ce trebuia combătut cu toate mijloacele. Omul din umbră se arăta la faţă. Revista sa, **Documents**, e concepută ca o maşină de război împotriva suprarealismului şi vizează să-i atragă pe dizidenţi. În articole incendiare, îşi dezvoltă temele preferate, fără a-l numi pe Breton. Dar în **Second Manifeste**, Breton, rău atins, i-a respins «bestialitatea».

În primul paragraf este enunţată o apropiere de investigarea tematică, apoi se dau date de statistică literară, pentru ca în al doilea să fie din nou schiţat un aspect al cîmpului literar (Bataille *vs.* Breton), aspect precedat de o consideraţie foarte rocambolescă: „Omul din umbră se arăta la faţă"; în fond, reinvestirea ironică a unor consideraţii „naratoriale" ale romanului de consum într-o biografie fac şarmul scriiturii lui Buot.

O altă parte a discursului se recunoaşte în descrierea, uneori nenumită *tel-quel*, a unor fotografii din colecţii de asemenea personale, descriere care este însoţită de cîteva amănunte psihologice care fac din Tzara un personaj romanesc: „Pe peronul unei gări din Bucureşti, Tzara aduce chiar a văr de provincie între două trenuri. Părea pierdut şi gîndurile i se învălmăşeau: iarăşi şi iarăşi părinţii, visul unui Paris inaccesibil şi-apoi dorinţa de a ajunge în Elveţia, oază de libertate în mijlocul unei Europe în flăcări". Acesta este un punct forte al istoriei vieţii lui Tzara. Descrierea fotografiilor nu este precizată ca atare, dar, pentru o bază de real care să nu adere în totalitate la romanesc (fie el şi de mistere), trebuie bănuite, în spatele unor astfel de consideraţii, atunci cînd este cazul, raportarea la o realitate „dură", alcătuită din clişee de epocă. Altfel, Tzara devine un pur erou de roman de aventuri.

Această latură cu propensiuni spre senzaţional a biografiei Tzara este dublată îndeajuns de temeinic de discursul şi de sursele de informaţie tradiţionale sau academice, cărora le sînt alăturate, spre ilustrare, 18 reproduceri de fotografii *hors-texte*. Chiar portretul „cu monoclu" din anii „nebuni" ai lui Tzara este prezent pe prima copertă, dublat de o linie albă care trimite spre tehnica de graniţă a anilor '20-'30, brevetată ceva mai devreme de Picasso, colajul. Cartea lui François Buot este un colaj, în fond, al metodelor critice. Iar colajul „biografic" ridică acel semn de întrebare, oferă acea punere în abis. Este acesta Tzara, sau sînt doar imagini disparate pe un fond oarecare (alb)?

Un alt merit al cărţii este brevilocvenţa autorului: în capitole de maxim patru sau cinci pagini, este urmărit traseul lui Tzara, fapt care permite în cele din urmă identificarea unei investigaţii mai degrabă sociologice decît tematice. Traseul acesta implică o marginalitate: Tristan Tzara este numele revoluţionarului, iar senzaţionalul se exprimă aici la cea mai înaltă tensiune; a fi în afara unei instituţii literare este vocaţia lui Tzara, începînd cu anii **Cabaretului Voltaire**, pînă la disensiunile cu grupul deja autonomizat al lui Breton, din anii '20-'30. Apropierea de Comitetul Naţional al Scriitorilor, organism coordonat de Aragon şi de Partidul Comunist Francez, este reprezentată de volumul lui Tzara **U**ne **R**oute **S**eul **S**oleil (1944) – gest subversiv într-o Franţă „ocupată" de apologeţii arianismului cultural, Robert Brasillach sau Alphonse de Chateaubriant. Încă mai devreme îşi găsise revoluţionarul un steag, acela al lui Aragon, Eluard şi Picasso.[5] Aici se află chiar contradicţia „obiectului de cercetare" Tzara, insurgent internaţionalist (Dada la Zürich, Dada la Paris, Dada la Roma, Dada la Bruxelles, Dada la New York), în căutarea unui drapel al revoltei, nici unul convenabil.

Ce am putea alege dintre aceste „fotografii", îndeajuns de diferite pentru a nu se regăsi pe acest galantar decît întîmplător? Dacă doriţi să realizaţi o fotografie pe o diplomă de studii, mai aveţi de învăţat. Biografia lui Buot ar fi de un real folos. Cu măsură, totuşi... Pentru a face un cadou unui prieten, luaţi un volum de poezii Fundoianu/Fondane, puneţi alături studiul lui Radu I. Petrescu şi încercaţi să surprindeţi privirea prietenului.

---

1. Un tranzit pe care poţi să-l vezi şi în biografia **Ioan Petru Culianu** a lui Ted Anton.
2. E în nordul Bucovinei.
3. În **România literară** Nr. 47/2002.
4. Cafenea pariziană, loc de întîlnire bretonian.
5. „Je suis allé au Parti comme on va à la fontaine", declara acesta din urmă, înscris în Partid în octombrie 1944, după eliberarea Parisului.

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL
(tel: 313.91.75)
SALA „I.L. CARAGIALE":

▮ 21 ian., ora 19.00 – **Take, Ianke şi Cadir** de V.I. Popa. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Marin Moraru, Radu Beligan, Gheorghe Dinică, Valentin Uritescu, Silvia Năstase, Monica Davidescu, Mihai Călin

▮ 22 ian., ora 19.00 – **Maşinăria Cehov** de Matei Vişniec. Regia: Cristian Ioan. Cu: Armand Calotă, Virgil Ogăşanu, Alexandru Georgescu, Ileana Iordache, Olga Delia Mateescu, Alfred Demetriu/Alexandru Hasnaş/Traian Stănescu, Cezara Dafinescu, Andrei Finţi, Şerban Ionescu, Adela Mărculescu, Ilinca Tomoroveanu, Sanda Toma, Damian Crâşmaru, Mihai Fotino, Matei Alexandru, Ileana Stana Ionescu

SALA „LIVIU REBREANU":

▮ 21 ian., ora 19.00 – **Revelion la Terzo Mondo** de Ovidiu Moldovan. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Constantin Dinulescu/Ovidiu Moldovan, Cristina Deleanu, Ovidiu Moldovan/Răzvan Popa, Eugen Cristea, Liliana Hodorogea, Tatiana Constantin, Mihai Niculescu, Carmen Ionescu, Iuliana Moise, Mihai Perşa, Tomi Cristin/Daniel Iordan, Andrei Duban

▮ 22 ian., ora 19.00 – **Visul unei nopţi de vară** de W. Shakespeare. Regia: Felix Alexa. Cu: Irina Movilă, Marius Bodochi, Monica Davidescu, Ileana Olteanu, Marius Rizea, Liviu Lucaci, Răzvan Oprea, Marius Manole, Silviu Biriş, Dan Tudor, Ovidiu Cuncea, Orodel Olaru, Rodica Ionescu, Tomi Cristin, Anemona Niculescu

SALA „CAMIL PETRESCU":

▮ 20 ian., ora 19.00 – **Cinci femei de tranziţie** de Rodica Popescu Bitănescu. Cu: Aimée Iacobescu, Magdalena Cernat, Rodica Popescu Bitănescu, Viviana Alivizache, Tania Popa

▮ 21 ian., ora 19.00 – **D'ale carnavalului** de I.L. Caragiale. Regia: Gelu Colceag. Cu: Marcelo Cobzariu/Gavril Pătru, Alexandru Georgescu, Vlad Ivanov, Marius Rizea, Cristian Creţu, Cecilia Bîrbora/Tania Popa, Natalia Călin/Corina Dănilă, Silviu Biriş, Anemona Niculescu

▮ 22 ian., ora 19.00 – **Legenda ultimului împărat** de Valentin Nicolau. Regia: Alice Barb. Cu: Claudiu Bleonţ, George Ivaşcu, Mircea Albulescu, Ion Lucian, Constantin Dinulescu, Rodica Popescu-Bitănescu, Ilinca Goia, Carmen Ionescu, Mihai Perşa, Ioan Andrei Ionescu, Georgian Ilie, Sorin Sandu

TEATRUL NOTTARA
(tel: 212.52.89)
SALA „HORIA LOVINESCU":

▮ 22, 23 ian., ora 19.00 – **Război şi pace**, după Lev Tolstoi. Regia: Petre Bokor. Cu: Emil Hossu, Alexandra Jitea, Dragoş Bucur, Ştefan Sileanu, Cristina Stoica-Ivanciuc, Daniela Minoiu, Alexandru Gheorghiu, Claudiu Romilă, Raluca Gheorghiu, Catrinel Dumitrescu, Dan Bordeianu, Sorin Cociş, Petre Panait, Constantin Cotimanis, Dorian Boguţă, Ion Grosu, Ion Haiduc, Cătălin Paraschivescu, Andrei Barbu

▮ 24 ian., ora 19.00 – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ştefan Radof, Camelia Zorlescu, Ileana Stana Ionescu, Cristian Şofron, Crenguţa Hariton, Andreea Măcelaru, Sorin Cociş, George Alexandru, Ion Siminie, Viorel Comănici, Anda Caropol, George Buznea, Gabriela Crişu

▮ 25 ian., ora 19.00 – **Sărbători fericite** de Jean Poiret. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ion Dichiseanu, Cerasela Iosifescu, Crenguţa Hariton, Victoria Cociaş, Anda Caropol, Viorel Comănici, Anca Bejenaru

SALA „GEORGE CONSTANTIN":

▮ 22 ian., ora 19.30 – **Variaţiuni enigmatice** de Eric-Emmanuel Schmitt. Regia: Claudiu Goga. Cu: Alexandru Repan şi Mircea Diaconu

▮ 23 ian., ora 19.30 – **Jocul dragostei şi-al morţii** de Romain Rolland. Regia: Lucian Giurchescu. Cu: Alexandru Repan, Diana Lupescu, George Alexandru, Cristian Şofron, Ion Siminie, Ruxandra Sireteanu, Ada Navrot, Gabriela Crişu, Rareş Stoica

▮ 24 ian.,ora 19.30 – **Înşir-te Mărgărite** de Victor Eftimiu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Ada Navrot, Emilia Dobrin, Luminiţa Erga, Ioana Calotă, Constantin Cotimanis, Răzvan Vasilescu, Ion Grosu, Valeriu Preda, Daniel Popescu, Bogdan Vodă

▮ 25 ian., ora 11.00 – **Uzina de plăceri S.A.** de Valentin Nicolau. Regia: Alexandru Berceanu. Cu: Virgil Ogăşanu, Crenguţa Hariton, Dragoş Bucur/ ora 19.30 – **Doamna nevăzută** de Calderón de la Barca. Regia: Alice Barb. Cu: Catrinel Dumitrescu, Emil Hossu, Valeriu Preda, Daniel Popescu, Ion Grosu, Cristina Stoica Ivanciuc, Daniela Minoiu, Adrian Dumitru

ŢEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)

▮ 23 ian., ora 18.30 – **De ce fierbe copilul în mămăligă** de Aglaja Veteranyi. Regia: Radu Afrim. Cu: Adriana Trandafir, Antoaneta Zaharia, Ada Milea, Ionel Mihăilescu, Oana Ştefănescu, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei, Dan Iosif, Marius Manea, Victor Cociorba

▮ 24 ian., ora 18.30 – **Veronika se hotărăşte să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho. Regia: Gelu Colceag. Cu: Cătălina Mustaţă, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureşan, Paula Niculiţă, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu, Ionuţ Kivu

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)

▮ 23 ian., ora 18.30 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru

▮ 24 ian., ora 18.30 – **Bent** de Martin Sherman. Regia: Elie Malka. Cu: Cristian Iacob, Adrian Ştefan, Mihai Gruia Sandu, Romeo Pop, Radu Amzulescu, Daniel Popa, Constantin Drăgănescu, Marius Chivu

▮ 25 ian., ora 18.30 – **Unchiul Vanea** de Anton Pavlovici Cehov. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Horaţiu Mălăele, Victor Rebengiuc, Cornel Scripcaru, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Anca Sigartău/Andreea Bibiri, Ana Ioana Macaria, Ionel Mihăilescu

SALA „TOMA CARAGIU":
(tel: 212.05.27)

▮ 24, 25 ian., ora 18.30 – PREMIERĂ – **Vreau să fiu actriţă** de Robert Mauro. Cu: Anca Sigartău

TEATRUL MIC
(tel: 312.36.63)

▮ 22 ian., ora 19.00 – **Cum iubeşte cealaltă jumătate** de Alan Ayckbourn. Regia: Sanda Manu. Cu: Rodica Negrea, Adriana Şchiopu, Oana Ioachim, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Vitalie Bantaş

▮ 23 ian., ora 19.00 – **Pe gaura cheii** de Joe Orton. Regia: Moshe Yassur. Cu: Mihai Dinvale, Dan Condurache, Monica Mihăescu, Sorin Medeleni, Simona Mihăescu, Radu Zetu

▮ 24 ian., ora 19.00 – **Cimitirul păsărilor** de Antonio Gala. Regia: Nicolov Perveli Vili. Cu: Olga Tudorache, Adriana Şchiopu, Mitică Popescu, Dan Condurache, Mihai Bica, Angela Munteanu

▮ 25 ian., ora 11.00 – **Popcorn** de Ben Elton. Regia: Răzvan Săvescu. Cu: Cristian Iacob, Dorina Chiriac, Lia Bugnar, Claudiu Istodor, Dana Medeleanu Dembinski, Simona Mihăescu, Radu Zetu, George Hodor, Niculae Ieremciuc/ ora 19.00 – **Spirit** de Margaret Edson. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Valeria Seciu, Gheorghe Visu, Mihaela Rădescu, Ovidiu Niculescu, Monica Mihăescu, Mihaela Măcelaru, Liliana Pană, Radu Zetu, Bogdan Talaşman, Marius Călugăriţa, Ilinca Bantaş

TEATRUL DE COMEDIE
(tel: 315.91.37)
SALA MARE:

▮ 22, 25 ian., ora 18.30 – **A fost odată in Brooklin**. Regia: Iarina Demian. Cu: Paul Ipate, Maria Ploae, Iarina Demian, Tudor Chirilă, Laura Vasiliu, Simona Popescu

▮ 23, 24 ian., ora 18.30 – PREMIERĂ – **Marlene** de Pam Gems. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Emilia Popescu, Aurora Leonte

SALA STUDIO:

▮ 22, 25 ian., ora 19.00 – PREMIERĂ – **Lady Di** de Tomislav Zajec. Regia: Andreea Vulpe. Cu: Alexandru Pop, Mihaela Teleoacă, Şerban Georgevici, Mihai Bendeac, Dan Morariu

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN
(tel. 315.89.80)

▮ 24 ian., ora 19.30 – **Made in România**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dana Cavaleru, Dragoş Huluba, Violeta Totir, Mihai Răzuş, Vlad Oancea, Oxana Moravec, Andrei Vasluianu, Adriana Nicolae, Lucian Maxim, Adelaida Zamfira, Ion Parea, Ioana Visalon, Mihai Barangă, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Ioana Flora, Silviu Oltean, Cristina Ionda, Eduard Dumitru, Florin Roşu

TEATRUL EVREIESC DE STAT
(tel: 323.39.70)

▮ 24 ian., ora 11.00 – **Destine incrucişate** de Natalie Ester. Regia: Vitalie Lupaşcu. Cu: Natalie Ester şi Mircea Drîmbăreanu

▮ 25 ian., ora 11.00 – **Fericirea furată** de Iacob Gordin. Regia: Moshe Yassur (SUA). Cu: Leonie Waldman Eliad, Theodor Danetti,Rudy Rosenfeld, Roxana Guttmann, Monica Pricopi, Eugenia Balaure, Nicolae Călugăriţa, Veaceslav Grosu, Marius Călugăriţa. Lectura textului în limba română: Dorina Păunescu

▮ 26 ian., ora 18.30 – **Week-end în Paris** de Franz Arnold şi Ernst Bach. Regia: Matei Alexandru. Cu: Matei Alexandru, Theodor Danetti, Nicolae Călugăriţa, Mihai Ciucă, Eugenia Balaure, Natalie Ester, Cristina Circei, Cornel Ciupercescu, Arabela Neazi, Marius Călugăriţa, Florin Petrini, Mircea Drîmbăreanu, George Robu

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"
(tel: 336.43.40)

▮ 23 ian., ora 19.00 – **Nijinsky**, după **Jurnalul lui Vaslav Nijinsky**. Regia: Ema Nicola, Mălina Andrei. Cu: Filip Ristovski

▮ 24 ian., ora 11.00 – **Aventuri în podul bunicului**, spectacol al Teatrului de animaţie „Libelula". Regia: Emilia Nechita Svetlana. Cu: Oana Diţu, Maria Băcescu

TEATRUL EXCELSIOR
(tel: 315.97.20)

▮ 20 ian., ora 10.00 – **Aladin şi lampa fermecată** de Alexandru Andy Kessler. Regia: Ion Lucian. Cu: Cosmin Şofron, Vasile Menzel, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu

▮ 21 ian., ora 10.00 – **Nemaipomenitele aventuri ale lui Nils Holghersson** de Selma Lagerloff. Regia: Mihaela Boboc Manea. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Bogdan Caragea, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu, Stelian Milu, Cosmin Şofron, Corina Dragomir

▮ 22, 26 ian., ora 9.00 – **Cocoşelul neascultător** de Ion Lucian. Regia: Ion Lucian/Victor Radovici. Cu: Mihaela Coveşeanu, Ciprian Cojenel, Corina Dragomir, Emanuel Ionescu, Veronica Popescu Neagu, Marian Rădulescu

▮ 23 ian., ora 9.00 – **Fetiţa cu chibrituri**, după H.Ch. Andersen. Regia: Victor Radovici. Cu: Corina Dragomir, Silvana Ionescu, Mihaela Coveşeanu, Ciprian Cojenel, Stelian Milu, Emanuel Ionescu, Marian Rădulescu, Daniela Anencov, Victor Radovici

▮ 25 ian., ora 11.00 – **Fetiţa cu chibrituri**

TEATRUL „ION CREANGĂ"
(tel: 211.85.90)

▮ 21, 24 ian., ora 10.00 – **Hainele cele noi ale regelui**, adaptare după H.Ch. Andersen şi Evghenii Şvarţ. Regia: Beres Laszlo. Cu: Dumitru Anghel, Lucian Ifrim, Cerasela Constantin, Cristian Irimia, Daniel Tudorică, Gabriel Coveşeanu, Ilinca Atanasiu, Ioana Ginghină, Hetel Voicu, Eduard Jighirgiu

▮ 22 ian., ora 10.00 – **De-aş fi Scufiţa Roşie**, adaptare de Ion Gîrmacea după poveştile scrise de Charles Perrault şi fraţii Grimm. Regia: Sorana Coroamă Stanca. Cu: Carmen Palcu, Cristian Irimia, Alexandrina Halic, Anca Zamfirescu, Mirela Busuioc, Lucian Ifrim, Marius Nănău, Mihaela Măcelaru

▮ 23 ian., ora 10.00 – **Pinocchio**, dramatizare de Rafaello Lavagna după Carlo Collodi. Regia: Cornel Todea. Cu: Ani Creţu, Alexandrina Halic, Boris Petroff, Cornelia Pavlovici, Marina Procopie, Daniel Tudorică, Florina Luican, Anca Zamfirescu, Cristian Irimia

▮ 25 ian., ora 10.00 – **Motanul încălţat**, dramatizare de Ion Gîrmacea, după Charles Perrault. Regia: Boris Petroff. Cu: Carmen Palcu, Daniel Tudorică, Gabriel Coveşeanu, Ionuţ Ciocia, Cristian Boeriu, Mircea Muşatescu

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ
SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)

▮ 20, 21, 23 ian., ora 10.00 – **Harap Alb**, adaptare după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristina Roşiianu, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur

▮ 22 ian., ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.Ch. Andersen. Regia: Gavril Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristian Mitescu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Victor Bucur, Mariana Zaharia

▮ 25 ian., ora 11.00 – **Dragostea celor trei portocale**, după Carlo Gozzi şi Giambattista Basile. Regia: Cristian Pepino. Cu: Cristian Mitescu, Mariana Zaharia, Ioana Chelaru Popovici, Liliana Gavrilescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur

SALA LAHOVARI:
(tel.: 211.08.29)

▮ 20, 21, 23 ian., ora 10.00 – **Jack şi Vrejul de fasole**. Regia:

MADEÎNROMÂNIA
Un spectacol unic, semnat... DAN PURIC !
Sâmbătă 24 ianuarie, ora 19.30

Sala
Rapsodia
str. Lipscani 53

Spectacol realizat în colaborare cu **COMPANIA PASSE-PARTOUT D.P.** și cu sprijinul: EUROTIN, FUNDAȚIA CORESI, UNITER, APPSR (Fabricat în România), BEST PRINT, MONS MEDIUS, DIM SOFT, PRIMERA COMMUNICATIONS

Casa de bilete: 11.00 - 18.00
Informații și rezervări la tel.: 315.89.80

Transportator unic:
eurolines ROMÂNIA

Parteneri media:
OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN, COTIDIANUL, RADIO BUCUREȘTI - 98.3 FM, eFLUX, PORT.ro

MADEÎNROMÂNIA
O producție independentă a CENTRULUI CULTURAL EUROPEAN

Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Maria Varsami/Ioana Chelaru Popovici, Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan

▮ 22 ian., ora 10.00 – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Liliana Gavrilescu, Ioana Chelaru Popovici, Daniel Stanciu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan, Alina Petrescu, Roxana Vişan

▮ 24 ian., ora 11.00 – **Pinocchio**

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA“

▮ 20 ian., ora 17.00 – Sala Animaţie – **Doi morţi vii** de Vasile Alecsandri. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Viorel Baltag, Florin Zăncescu, Adrian Găzdaru, Valentin Branişte, Nicolae Roşioru, Ion Goranda, Eliza Noemi Judeu, Firuţa Apetrei

▮ 22 ian., ora 17.00 – Sala Animaţie – **Jocul de-a vacanţa** de Mihail Sebastian. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Ion Goranda, Doina Iacob, Viorel Baltag, Firuţa Apetrei, Adrian Găzdaru, Daniela Vrînceanu, Valentin Branişte, Florin Zăncescu, Despina Prisecaru

▮ 25 ian., ora 18.00 – Sala Animaţie – **Pygmalion cu termen redus** de Cornel Udrea. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Viorel Baltag, Ligia Dumitrescu, Ion Goranda, Firuţa Apetrei, Florin Zăncescu, Florin Crăciunescu, Dana Olariu, Ştefan Ionescu, Valentin Branişte, Constanţa Zmeu, Augustin Mihăilă

TEATRUL DE ANIMAŢIE

▮ 20 ian., orele 10.00 şi 12.00 – **Fata babei şi fata moşului**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Valentin Dobrescu. Cu: Marlene Duduman, Sorina Moian, Liliana Isbândă, Eugen Ionescu, Mihai Chihaia

▮ 21 ian., ora 12.00 – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Mihaela Popa, Adrian Costraş

▮ 22 ian., orele 10.00 şi 12.30 – la Tecuci – **Jack şi vrejul de fasole**

▮ 23 ian., ora 11.00 – **Fata babei şi fata moşului**

▮ 25 ian., ora 11.00 – **Fetiţa cu chibrituri** de H.Ch. Andersen. Regia: Sorina Moian. Cu: Sorina Moian, Marlene Duduman, Liliana Izbîndă, Eugen Ionescu, Andreea Sandu

BRĂILA

TEATRUL „MARIA FILOTTI“

▮ 24, 25 ian., ora 18.00 – Sala mare – **Drept ca o linie** de Luis Alfaro. Regia: Radu Apostol. Cu: Liliana Ghiţă, Marius Manole, Mihaela Trofimov, Elena Andron, Cornel Cimpoae, Valentin Terente, Emilian Oprea

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

▮ 20 ian., ora 19.00 – **Hamlet** de W. Shakespeare. Regia: Vlad Mugur. Cu: Sorin Leoveanu, Bogdán Zsolt, Vlad Zamfirescu, Anton Tauf, Emanuel Petran, Dorin Andone, Radu Bînzaru, Stelian Roşian, Dan Chiorean, Petre Băcioiu, Maria Seleş, Melania Ursu, Miriam Cuibus, Ion Marian, Ruslan Bârlea, Mihai Costiug, Elena Ivanca, Luiza Cocora, Liviu Matei şi studenţi de la catedra de Teatru, secţia actorie

▮ 22 ian., ora 19.00 – **Ubucureşti**, scenariu dramatic de Mona Chirilă, după **Conul Leonida faţă cu reacţiunea** de I.L. Caragiale şi **Ubu Rex** de Alfred Jarry. Direcţia de scenă: Mona Chirilă. Cu: Ovidiu Crişan, Adrian Cucu, Dan Chiorean, Emanuel Petran, Cristian Rigman, Cătălin Codreanu, Filip Odangiu, Rareş Stoica

▮ 25 ian., ora 19.00 – **Logodnicele aterizează la Paris** de Marc Camoletti. Regia: Florin Piersic. Cu: Florin Piersic, Melania Ursu, Maria Seleş, Petre Băcioiu, Vasilica Stamatin, Angelica Nicoară

TEATRUL MAGHIAR DE STAT

▮ 21 ian., ora 20.00 – **Tragica istorie a doctorului Faust** de Christopher Marlowe, spectacol-studio. Regia: Mihai Măniuţiu. Cu: Csíky András, Bogdán Zsolt, Hatházi András, Kézdi Imola, Panek Kati, Bíró József, Salat Lehel, Dimény Áron, Sinkó Ferenc, Csutak Réka, Ambrus Emese, Laczkó Vass Róbert, Molnár Levente, Tyukodi Szabolcs

▮ 23 ian., ora 20.00 – **Jacques sau supunerea** de Eugen Ionescu, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Hatházi András, Kézdi Imola, Boér Ferenc, Borbáth Júlia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

▮ 25 ian., ora 19.00 – REPETIŢIE GENERALĂ CU PUBLIC – **Să îmbrăcăm pe cei goi** de Luigi Pirandello, spectacol-studio. Regia: Bocsárdi László. Cu: M. Kántor Melinda, Molnár Levente, Szabó Tibor, Bogdán Zsolt, Bíró József, Varga Csilla

▮ 26 ian., ora 19.00 – AVANPREMIERĂ – **Să îmbrăcăm pe cei goi**

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

▮ 25 ian., ora 10.00 – **Betleem**, spectacol al secţiei maghiare/ ora 12.00 – **Cenuşăreasa**, spectacol al secţiei române

CONSTANŢA

TEATRUL OVIDIUS

▮ 22 ian., ora 19.00 – **Hotel** de Ray Cooney. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Vasile Cojocaru, Lică Gherghilescu, Diana Lupan, Iulian Enache, Radu Niculescu, Liviu Manolache, Laura Iordan, Mirela Klein, Clara Ghiuvelechian

▮ 25 ian., ora 19.00 – **Tache, Ianke şi Cadir** de Victor Ion Popa. Regia: Lucian Iancu. Cu: Iulian Enache, Alexandru Mereuţă, Nucu Stîngaciu, Eugen Mazilu, Clara Ghiuvelechian, Mădălina Ciobănuc, Cosmin Brehuţă

PITEŞTI

TEATRUL „AL. DAVILA“

▮ 23 ian., ora 18.00 – Sala mare – **Revista visează, cîntă şi dansează** de Ion Popa şi Constantin Zărnescu. Regia: Constantin Zărnescu

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN“

▮ 20 ian., ora 11.00 – la Grădiniţa Nr. 2 – **Ileana Sînziana** de Ioan Brancu, după Petre Ispirescu. Regia: Ioan Brancu

TIMIŞOARA

TEATRUL NAŢIONAL

▮ 20 ian., ora 19.00 – **Crima din Strada Lourcine** de Eugène Labiche. Regia: Felix Alexa. Cu: Zoltan Lovas, Claudia Ieremia, Cristian Szekeres, Ion Rizea, Romeo Ioan

▮ 22 ian., ora 19.00 – PREMIERĂ – **Scaunele** de Eugen Ionescu. Regia: Ioan Ieremia. Cu: Luminiţa Tulgara, Valentin Ivanciuc, Daniel Petrescu

▮ 23, 25 ian., ora 19.00 – **Scaunele**

▮ 24 ian., ora 19.00 – **Căsătoria** de N.V. Gogol. Regia: Ioan Ieremia

TEATRUL GERMAN

▮ 25 ian., ora 19.00 – **Mutter courage (Anna Fierling şi copiii ei), Cronică din războiul de treizeci de ani** de Bertolt Brecht. Regia: Victor Ioan Frunză. Cu: Ildikó Jarcsek-Zamfirescu, Simona Vintilă, Colin Buzoianu, Boris Gaza, Mircea Dragoman, Marc Ossau, Bernd von Bömches, Alexander Ternovits, Tatiana Sessler. Spectacol cu traducere la casă în limba română

TEATRUL MAGHIAR

▮ 21 ian., ora 19.00 – **Hamlet** de W. Shakespeare. Regia: Victor Ioan Frunză. Cu: Demeter András, Balász Attila, Horányi László, Veress Attila, Laszlo Peter, Barabás Botond, Kocsárdi Levente, Mátyás Zsolt. Spectacol cu traducere simultană la casă în limba română

OPERA ROMÂNĂ

▮ 21 ian., ora 19.00 – **Căsătoria** de Gogol. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Victor Rebengiuc, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Andreea Bibiri, Cornel Scripcaru, Răzvan Vasilescu, Ionel Mihăilescu, Doru Ana, Marius Chivu, Ana Ioana Macaria, Şerban Pavlu. Spectacol al Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra“, Bucureşti

▮ 26 ian., orele 15.00 şi 18.00 – **Steaua fără nume** de Mihail Sebastian. Regia: Ion Mircioagă. Cu: Marian Treţ, Ştefan Abrudan, Mălina Petre, Delia Lazăr, Sorin Fruntelată, Mihai Vîntu, Marica Herman, Constantin Bery, Florin Ruicu. Spectacol al Teatrul „G.A. Petculescu“, Reşiţa

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

▮ 20 ian., orele 11.00 şi 12.30 – **Mateiaş gîscarul**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

▮ 21 ian., orele 11.00 şi 12.30 – **Tigrişorul Petre**, spectacol pentru copii al secţiei române

▮ 22 ian., orele 9.30 şi 11.00 – **Elefănţelul curios**, spectacol pentru copii al secţiei române

▮ 23 ian., orele 9.30 şi 10.30 – **Elefănţelul curios**

▮ 25 ian., ora 11.00 – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române

▮ 26 ian., orele 10.30 şi 12.00 – **Tigrişorul Petre**

FILM

20-22 ianuarie

BUCUREŞTI

▮ **Gothika**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15

▮ **Bal cu scandal**, SUA, 2003. Regia: Walt Becker. Cu: Tara Reid, Ryan Reynolds, Daniel Cosgrove, Darius Miles, Deon Richmond, Erik Estrada/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Corso/ orele: 9.00, 12.30, 16.15, 20.00

▮ **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (20 ian.)/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30 (21 ian.)

▮ **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.30

▮ **Băieţi răi 2**, SUA, 2003. Regia: Michael Bay. Cu: Martin Lawrence, Will Smith, Gabrielle Union, Joe Pantoliano, Jordi Molla, Michael Bay, Peter Stormare/ Festival/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 18.45

▮ **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003. Regia: Gore Verbinski. Cu: Orlando Bloom, Johnny Depp, Keira Knightley, Geoffrey Rush, Jack Davenport, Jonathan Pryce/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott, Thomas Ian Nicholas/ Cultural/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

▮ **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15

▮ **În America**, SUA, 2002. Regia: Jim Sheridan. Cu: Samantha Morton, Paddy Considine, Djimon Hounsou, Emma Bolger, Sarah Bolger/ Europa/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Apocalipsul acum – versiune integrală**, SUA, 1979. Regia: Francis Ford Coppola. Cu: Marlon Brando, Robert Duvall, Albert Hall, Dennis Hopper, Frederic Forrest, Harrison Ford, Martin Sheen, Sam Bottoms, Scott Glenn/ Cotroceni/ orele: 12.00, 16.00, 18.00

▮ **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knightley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thornton, Denise Richards, Rowan Atkinson/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/
327.70.21/ 327.70.22)

▮ **Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ ora 18.15

▮ **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ orele: 15.15, 21.45

▮ **Apocalipsul acum – versiune integrală**, SUA, 1979. PREMIERĂ. Regia: Francis Ford Coppola. Cu: Marlon Brando, Robert Duvall, Albert Hall, Dennis Hopper, Frederic Forrest, Harrison Ford, Martin Sheen, Sam Bottoms, Scott Glenn/ orele: 15.45, 21.30

▮ **În căutarea lui Nemo**, SUA, 2003. Regia: Andrew Stanton. Cu: Albert Brooks, Ellen DeGeneres, Alexander Gould, Allison Janney, Vicki Lewis, Willem Dafoe/ orele: 13.45, 19.30

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ orele: 14.00, 18.00, 22.00

▮ **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ ora 18.30

▮ **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould, Mark Harmon, Rosalind Chao, Stephen Tobolowsky/ orele: 16.15, 20.30

▮ **Facerea de bine**, SUA, 2002. Regia: Bob Rafelson. Cu: Samuel L. Jackson, Milla Jovovich, Doug Hutchison, Stellan Skarsgard/ orele: 14.15, 22.45

▮ **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: Robert Rodriques. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke, Willem Dafoe/ ora 21.45 (20, 21 ian.)

▮ **Bal cu scandal**, SUA, 2003.

galeria nouă
Str. Academiei 15, Bucureşti
T/F: 313 5111
Program: miercuri – duminică, între orele:
11:00 - 19:00

vă invită să vizitaţi expoziţia
deschisă până pe 14 februarie

SICK OF MACHINES... TECHNOLOGY

Portfolios Review 3

Vernisaj: 21 ianuarie 2004, ora 18:00

Vlad Bosoancă, Adrian Budritzan, Valentin Chicinşan, Maria Drăghici, Vilhelem Jozsef Hunor, Ioachim Ciobanu, Alexandru Dragomir, Dorijan Milovanovik, Ilinca Nanoveanu, Igor Naumov, Pal Antal, Bogdan Panaitescu, Bogdana Pascal, Horea Pascu, Raul Skopecz, Roxana Szel, Sebastian Zsemlye

Sponsor: Connex
Parteneri media: Observator Cultural, IDEA artă+societate, Biz Business Review, Ziarul Financiar, Campus, Delta RFI
Partener: RDS
Marketing Communication: add-asociaţie de tineret

Galeria Nouă este un spaţiu de artă contemporană sub patronajul Primăriei Municipiului Bucureşti, sprijinit de Programul Cultural Elveţian în România şi Centrul Internaţional pentru Artă Contemporană

Anunț de angajare

Centrul de Cultură „Palatele Brâncovenești de la Porțile Bucureștiului", cu sediul în județul Ilfov, comuna Mogoșoaia, Strada Valea Parcului Nr. 1, scoate la concurs, în condițiile legii, următoarele posturi: contabil-șef și muzeograf.

Relații la telefon: 225.66.16; 490.40.36.

PREMIERĂ. Regia: Walt Becker. Cu: Tara Reid, Ryan Reynolds, Daniel Cosgrove, Darius Miles, Deon Richmond, Erik Estrada/ orele: 14.45, 17.00, 19.15 (20, 21 ian.)/ orele: 14.45, 17.00, 19.15, 21.45 (22 ian.)

- **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl, Katrin Sass/ ora 14.30 (20, 21 ian.)
- **Gothika**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ orele: 16.45, 19.00, 21.15 (20, 21 ian.)/ orele: 14.30, 16.45, 19.00, 21.15 (22 ian.)
- **Divorțul**, 2003. Regia: James Ivory. Cu: Kate Hudson, Naomi Watts, Glenn Close, Matthew Modine, Rona Hartner, Stockard Channing, Thierry Lhermitte/ ora 18.30
- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ orele: 13.30, 16.00, 21.00
- **Pur și simplu dragoste**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knightley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thornton, Denise Richards, Rowan Atkinson, Shannon Elizabeth/ orele: 14.00, 16.45, 19.45, 22.30
- **Băieți răi 2**, SUA, 2003. Regia: Michael Bay. Cu: Martin Lawrence, Will Smith, Gabrielle Union, Joe Pantoliano, Jordi Molla, Michael Bay, Peter Stormare/ ora 17.45
- **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ orele: 13.15, 15.30, 20.45, 22.45
- **Stewardesa**, SUA, 2003. Regia: Bruno Barreto. Cu: Gwyneth Paltrow, Candice Bergen, Christina Applegate, Kelly Preston, Mark Ruffalo, Mike Myers, Rob Lowe/ orele: 13.00, 20.00
- **Confesiunile unei minți periculoase**, SUA, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: George Clooney. Cu: George Clooney, Julia Roberts, Drew Barrymore, Sam Rockwell, Brad Pitt, Maggie Gyllenhaal, Matt Damon, Rutger Hauer/ ora 22 (20, 22 ian.)
- **În America**, SUA, 2002. Regia: Jim Sheridan. Cu: Samantha Morton, Paddy Considine, Djimon Hounsou, Emma Bolger, Sarah Bolger/ orele: 15.00, 17.30 (20, 22 ian.)/ orele: 15.00, 17.30, 22.00 (21 ian.)

AMBASADA REPUBLICII POLONE

- 22 ian., ora 18.00 – Sala de Cinema – **Omul de fier**, 1981. Regia: Andrzej Wajda. Filmul va fi prezentat în versiunea originală

INSTITUTUL ITALIAN

- 21 ian., ora 18.00 – **La famiglia**, 1986. Regia: Ettore Scola. Cu: Vittorio Gassman, Stefania Sandrelli, Fanny Ardant. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „La Commedia all'italiana, anni '70, '80"

ARAD

- **Risc extrem**, SUA, 2003/ Dacia
- **Eroul**, 2003/ Mureșul

BACĂU

- **Bal cu scandal**, SUA, 2001/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUȘ

- **Looney Tunes: Noi aventuri**, SUA, 2003/ Bihorul

CRAIOVA

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Patria
- **Totul sau nimic**, 2003/ Modern
- **Copoi de Hollywood**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003/ Porțile de Fier

HUNEDOARA

- **Master & Commander: La capătul Pămintului**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

- **Bandele din New York**, SUA, 2002/ Victoria

ONEȘTI

- **Călugăr antiglonț**, SUA, 2003/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

- **Medalionul**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Dumnezeu pentru o zi**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala B
- **Lacrimi din Soare**, SUA, 2003/ Patria
- **Mai furios, mai iute**, SUA, 2003/ Transilvania

PETROȘANI

- **Blonda de la drept 2**, SUA, 2003/ Parîngul

PIATRA NEAMȚ

- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

REȘIȚA

- **Lara Croft Tomb Raider: Leagănul vieții**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

- **Dragostea costă**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

SLATINA

- **Dragostea costă**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIȘOARA

- **Gothika**, SUA, 2003/ Capitol
- **Stewardesa**, SUA, 2003/ Timiș
- **Spider**, SUA, 2002/ Studio

TÎRGU JIU

- **Matrix – Revoluții**, SUA, 2003/ Victoria

23-26 ianuarie

BUCUREȘTI

- **A fost odată in Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Robert Rodriques. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke, Willem Dafoe/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24.00 (23, 24 ian.)/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (25, 26 ian.)
- **Basic – Instrucția**, SUA, 2003. Regia: John McTiernan. Cu: John Travolta, Connie Nielsen, Samuel L. Jackson/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
- **Confesiunile unei minți periculoase**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: George Clooney. Cu: George Clooney, Julia Roberts, Drew Barrymore, Sam Rockwell, Brad Pitt, Maggie Gyllenhaal, Matt Damon, Rutger Hauer/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ București/ orele: 8.45, 12.00, 15.30, 19.00, 22.15 (23-25 ian.)/ orele: 9.00, 12.15, 16.00, 19.30 (26 ian.)
- **Pur și simplu dragoste**, SUA, 2003/ Corso/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Gothika**, SUA, 2003/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.30
- **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Stăpînul inelelor: Cele două turnuri**, SUA, 2002/ Favorit/ orele: 10.00, 12.45, 15.45, 18.45
- **Risc extrem**, SUA, 2003/ Cultural/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00
- **Eroul**, 2003/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15
- **Dogville**, SUA, 2003/ Europa/ orele: 12.00, 15.15, 18.30

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER"

- 23 ian., ora 18.00 – proiecții de filme cu opere celebre: **Aida** de G. Verdi. Participă: Orechestra Operei Scala din Milano. Soliști: Luciano Pavarotti, Maria Chiara, Ghena Dimitrova, Nicolai Giaurov

ARAD

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Dacia
- **Facerea de bine**, SUA, 2002/ Mureșul

BACĂU

- **Pur și simplu dragoste**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Lara Croft Tomb Raider: Leagănul vieții**, SUA, 2003/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUȘ

- **Dumnezeu pentru o zi**, SUA, 2003/ Bihorul

CRAIOVA

- **Gothika**, SUA, 2003/ Patria
- **Stewardesa**, SUA, 2003/ Modern
- **Terminator 3: Supremația Roboților**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

- **Medalionul**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Matrix – Revoluții**, SUA, 2003/ Porțile de Fier

HUNEDOARA

- **Maria**, România, 2003; **Looney Tunes: Noi aventuri**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

- **Asasin in slujba legii**, SUA, 2003/ Victoria

ONEȘTI

- **Medalionul**, SUA, 2003/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

- **Risc extrem**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Spider**, SUA, 2002/ Libertatea, Sala B
- **Jaf in stil italian**, SUA, 2003/ Patria
- **Regatul de foc**, SUA, 2002/ Transilvania

PETROȘANI

- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003/ Parîngul

PIATRA NEAMȚ

- **Bandele din New York**, SUA, 2002/ Dacia/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00

REȘIȚA

- **Bandele din New York**, SUA, 2002/ Dacia

ROMAN

- **Liga**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

SLATINA

- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIȘOARA

- **A fost odată in Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Robert Rodriques. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke, Willem Dafoe/ Capitol
- **Eroul**, 2003/ Timiș
- **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003/ Studio

TÎRGU JIU

- **Master & Commander: La capătul Pămintului**, SUA, 2003/ Victoria

SPECTACOLE

BUCUREȘTI

OPERA NAȚIONALĂ

- 22 ian., ora 18.30 – **Rigoletto** de G. Verdi. Conducerea muzicală: Cornel Trăilescu. Regia: Jean Rânzescu. Cu: Alexei Srebnițkii (Ucraina), Gheorghe Mogoșan, Pompeiu Hărășteanu, Simonida Luțescu, Gabriela Drăgușin, Constanța-Adriana Mesteș
- 23 ian., ora 18.30 – **Bărbierul din Sevilla** de G. Rossini
- 24 ian., ora 18.30 – **Lacul lebedelor** de P.I. Ceaikovski, spectacol de balet
- 25 ian., ora 18.30 – **Lucia di Lammermoor** de G. Donizetti

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN"

- 21 ian., ora 10.00 – **Povestea soldățelului de plumb**, spectacol pentru copii de Dumitru Capoianu. Direcția de scenă: Constanța Câmpeanu. Cu: Amelia Antoniu, Paul Ciucur, Nicolae Măgureanu, Cristinel Coman, Alexandra Savu, Cristian Caraman, Daniel Eufrosin, Viorel Ciurdea, Valentino Tiron, Carmen Buterez, Lorendi Rădulescu. Soliști balet: Alina Marin, Diana Petrache, Marin Traian
- 22 ian., ora 10.00 – **Ștrengarii operetei**, musical pentru copii de George Mihalache. Direcția de scenă: Nicolae Ciubuc. Cu: Mădălina Formescu, George Niculescu, Cristian Caraman, Iuliana Costiniu, Valentino Tiron, Ileana Lenghel, Geraldina Rusu, Sandra Mahvina, Carmen Buterez, Radu Borșan, Daniel Madia, Carmen Grigorescu, Andreea Toma. Soliști balet: Monica Straz, Andreea Toma, Radu Borșan, Diana Petrache, Lorendi Rădulescu, Theodor Grigoraș
- 23 ian., ora 18.00 – **Secretul lui Marco Polo** de Francis Lopez. Direcția de scenă: Ștefan Neagrău. Conducerea muzicală: Mircea Luculescu. Cu: Florin Diaconescu, Daniela Vlădescu, Gladiola Nițulescu, Bogdan Caragea, Alexandra Savu, Anghel Stoian, Nicolae Măgureanu, Paul Lăzărescu, Tiberiu Simionescu, Valentino Tiron, Viorel Ciurdea
- 24 ian., ora 18.00 – **Liliacul** de Johann Strauss. Direcția de scenă: Nicolae Ciubuc. Conducerea muzicală: George Balint. Cu: Anton Zidaru, Silvia Șohterus, Bianca Ionescu, Emil Spătaru, Adrian George Popescu, Alexandru Agarici, Cătălin Petrescu, Jeaninne Bradler, Anghel Stoian, Iuliana Costiniu. Soliștii baletului: Monica Strat, Sorina Micșunescu, Radu Borșan
- 25 ian., ora 18.00 – **Lăsați-mă să cînt** de Gherase Dendrino. Direcția de scenă: Constanța Câmpeanu. Conducerea muzicală: Emil Maxim. Cu: Florin Budnaru, Crina Zancu, Bianca Ionescu, Florin Diaconescu, Tiberiu Simionescu, Gabriela Daha, Bogdan Caragea, Nicolae Măgureanu, Emil Spătaru, Gladiola Nițulescu, George Niculescu, Anton Zidaru, Orest Pîslariu, Lia Siloci, Paul Lăzărescu, Viorel Ciurdea, Cosette Marinescu, Adriana Mirea, Adriana Milosav, Cătălin Petrescu, Alexandru Onea, Cristinel Coman, Răzvan Rusu, Iuliana Mitrache, Ileana Lenghel, Carmen Grigorescu, Claudia Deleanu

TEATRUL ODEON

- 25 ian., ora 18.30 – **Dans la Odeon**: **Fecioara și moartea** de Franz Schubert. Coregrafia: Ioan Tugearu. Solistă: Monica Alexandra Petrică. Participă actorii: Liana Mărgineanu, Oana Ștefănescu, Ana Maria Moldovan, Dimitrii Bogomaz, Ionuț Kivu/ **Palladio** de Karl Jenkins. Coregrafia: Mihai Babușka. Cu: Corina Dumitrescu, Ovidiu Matei Iancu, Loredana Salaoru, Oana Popescu, Gabriela Popovici, Silvia Rotaru, Georgiana Stroe, Adela Crăciun, Cristina Tătulescu, Monica Balarie/ **Revelație** de Corneliu Cezar. Coregrafia: Ioan Tugearu. Solist: Răzvan Mazilu. Participă actorul Gelu Nițu

BRAȘOV

OPERĂ

- 20 ian., ora 11.00 – **Micuța Dorothy**, musical de Silvia Kerim și Marius Țeicu. Regia: Migry Avram-Nicolau. Cu: Simona Manole, Corina Klein, Florin Grama, Dan Antipa, Attila Torok, Aurel Aron, Daniela Surdeanu, Mariana Tomescu, Cristina Soreanu, Nora Vlad, Cristian Fieraru
- 22 ian., ora 11.00 – **Un lup, o capră și trei iezi**, spectacol pentru copii de M. Patriciu și G. Marcu. Regia: Mugur Curelaru. Cu: Cristian Fieraru, Doina Curelaru, Emil Bernat, A. Simion, Nicoleta Rionesei, Attila Torok, Nora Vlad
- 25 ian., ora 16.00 – **Sînge vienez** de J. Strauss. Regia: George Zaharescu. Dirijor: Traian Ichim. Cu: Ioana Mărgărit, Nicolae Zaharia, Corina Klein, Maria Petcu, Mihai Irimia, Gabi Oană, Attila Torok, Nora Vlad, Mugur Curelaru, Dan Antipa

IAȘI

OPERA ROMÂNĂ

- 21 ian., ora 18.30 – **La Traviata** de G. Verdi. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Conducerea muzicală: Marcian David. Coregrafia: Gheorghe Stanciu. Cu: Diana Bucur Călcâi, Elena Roșca, Brîndușa Moțoc, Cosmin Marcovici, Mihail Frunză, Daniel Groza, Adrian Ionescu, Constantin Cristea, Bogdan Zaharia, Gabriel Gheorghiță. Soliști balet: Mona Moldovan, Sergiu Cotorobai. Participă: orchestra, corul și ansamblul de balet al Operei
- 25 ian., ora 18.30 – **Coppelia**, spectacol de balet. Regia și coregrafia: Gheorghe Stanciu. Conducerea muzicală: Koichi Inoue. Cu: Oana Pristavu, Sergiu Cotorobai, Gheorghe Stanciu, Mona Moldovanu, Laura Dorin, Anca Mereuță, Alina Cinduruță, Cătălina Baciu, Lăcrămioara Proca, Mădălina Munteanu, Magda Grădinaru, Dorina Cotorobai, Dan Berihoi, Leon Suman. Participă: orchestra și ansamblul de balet al Operei în colaborare cu secția coregrafie a Liceului de Artă

CONCERTE

BUCUREȘTI

ATENEUL ROMÂN

- 21 ian., ora 19.00 – **recital** de pian susținut de Remus Manoleanu. În program: **Chopin**

▌ 22, 23 ian., ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Cristian Mandeal. Solişti: Ion Bogdan Ştefănescu, Ion Ivan-Roncea. În program lucrări de: **Strauss**, **Mozart**, **Brahms**

LĂPTĂRIA ENACHE

▌ 21 ian., ora 22.00 – **Special Jazz Evening**. Participă: Petru Popa & Alex Simu Quartet

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI (PALATUL ŞUŢU)

▌ 21 ian., ora 18.00 – **recital** de clarinet susţinut de Gabor Elekes şi Eugen Duminecă, studenţi ai Universităţii de Muzică din Bucureşti. În program lucrări de: **Bela Kovacs**, **Brahms**, **Mozart**. Concert susţinut în cadrul Stagiunii muzicale „Iosif Sava" a Fundaţiei ACCUMM

IAŞI

FILARMONICA DE STAT

▌ 20 ian., ora 19.00 – **recital** susţinut de Ciprian Stoica (percuţie). La pian: Aurelia Simion. În program lucrări de: **Beethoven**, **Todd Markey**, **Beck-Keper**, **Jacques Castérède**

▌ 23 ian., ora 19.00 – **concert** vocal-simfonic susţinut de Orchestra simfonică şi Corul „Gavriil Musicescu". Dirijor: Vincenzo Mariozzi (Italia). Dirijor cor: Doru Morariu. Solişti: Elena Gherman, Ana Rusu, Marius Budoiu, Gheorghe Roşu. În program: **Verdi**

TIMIŞOARA

FILARMONICA BANATUL

▌ 23 ian., ora 19.00 – Sala CNA „Ion Vidu" – **concert** simfonic. Dirijor: Remus Georgescu. Solişti: Enrico Canatta (Italia), Cristian Bilec. În program lucrări de: R. Georgescu, Buffardin, Telemann, B. Britten

DEZBATERI

BUCUREŞTI

CERCUL MILITAR NAŢIONAL

▌ 22 ian., ora 17.15 – Sala de cinema – în cadrul programului cultural „Ştefan cel Mare şi Sfînt – Comemorare 500 de ani", conferinţa cu tema **Ştefan Vodă – „Atletul lui Hristos". Moldova – o pavăză împotriva expansiunii otomane**. Prezintă: Petre Otu. Eveniment urmat de difuzarea filmului artistic **A 25-a oră**, SUA, 2002

FACULTATEA DE FILOZOFIE A UNIVERSITĂŢII BUCUREŞTI

▌ 20 ian., ora 18.00 – Sala S1 – **conferinţa** cu tema **Reprezentare şi corp. Dincoace şi dincolo de Husserl**, susţinută de Ion Copoeru

GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

▌ 22 ian., ora 17.00 – **dezbaterea** cu tema **(In)dependenţa presei în anul electoral 2004**. Moderatori: Andrei Oişteanu şi Mircea Toma. Eveniment precedat de **festivitatea** de decernare a Premiului GDS pe anul 2003 domnului Traian Ungureanu. Vor lua cuvîntul: Radu Filipescu, Horia-Roman Patapievici, Traian Ungureanu

COLOCVII

BUCUREŞTI

COLEGIUL NOUA EUROPĂ

▌ 24 ian., orele 9.30-13.30 şi 15.30-19.00 – Sala de conferinţe – **colocviul** internaţional cu tema **O gîndire fără frontiere. Ecumenism şi globalizare**, dedicat părintelui André Scrima. Participă: Vlad Alexandrescu, Radu Bercea, Virgil Ciomos, Michel Chodkiewicz, Michel Dousse, Claude Geffre, Remo Guidieri, Anca Manolescu, Gustave Martelet, Horia-Roman Patapievici, Alain Riou, Irenaeus Totzke, Anca Vasiliu

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – Dumitru Gorzo şi Suzana Dan, **pictură**, pînă în 31 ian.
GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Parter – Titularizări membri U.A.P., **artă decorativă**, pînă în 21 ian./ Maria Gall şi Adrian Mignea Lis, **instalaţie**, 22 ian.-4 febr. Vernisaj: 22 ian., ora 17.00. Invitat: David D'Angelo (Bulgaria)
GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – Primiri în U.A.P., **artă decorativă**, pînă în 20 ian./ expoziţie a Grupului „Salamastru", **pictură**, 21 ian.-9 febr. Vernisaj: 23 ian., ora 17.00
GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Florica Prevenda, **pictură**, pînă în 2 febr. Vernisaj: 21 ian., ora 18.00
GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Aurelia Matei, **pictură**, 21 ian.-3 febr. Vernisaj: 21 ian., ora 17.00
GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – *Spectacol*, Maria Oteteleşanu, **scenografie**, pînă în 26 ian.
GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – *Relaţionări*, Bogdana Contraş, **pictură**, pînă în 28 ian.
GALERIA ARTIS – *Calea*, Adriana Boerescu, **pictură**, pînă în 31 ian.
GALERIA ANTICARIAT CURTEA VECHE (Str. Franceză Nr. 54) – *Memoria absidei – Inscripţii*, Marin Gherasim, **pictură**, pînă în 16 febr.
GALERIA ART POINT (B-dul Regina Maria Nr. 2) – *Arta contemporană*, **pictură**, **grafică**, **sculptură**, **arte decorative** (expoziţie cu vînzare), pînă în 10 febr.
GALERIA HT003 (Pasajul Hanul cu Tei Nr. 22) – *Tremolo*, Carmen Trifan Mavrea, Ivan Andreevici & Cercul dispărut, **multimedia (proiecţie video)**, pînă în luna febr. Vernisaj: 22 ian., ora 18.00
GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84, tel.: 208.22.22) – Paul Neagu, **pictură**, **serigrafie**, **sculptură**, pînă în martie
MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Scene din teatrul românesc*, Sorin Radu, **fotografie**
MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI – PALATUL ŞUŢU (Bd. I.C. Brătianu Nr. 2) – *Evreii din România*, Bruno Cogez, **fotografie**, pînă în 31 ian.
MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (tel: 313.30.30) – Corp Ştirbei, Galeria Naţională – *Grafica modernistă în România anilor 1930-1940*, pînă în martie 2004/ Corp Ştirbei – Viorel Mărginean, **pictură**, **desen**, **obiect**, pînă în 31 ian./ Corp Kretzulescu – Alexandru Ciucurencu, **pictură**, pînă la sfîrşitului lunii ian.
MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ CONTEMPORANĂ (KALINDERU MEDIALAB) – *Emotional architecture*, Călin Dan, pînă în 24 ian.
MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1) – *In memoriam Mihai Tofan – un scenograf pentru o ţară*, **scenografie**, pînă în februarie/ *Pictori peisagişti în grădina Palatului Cotroceni*, Traian Brădean, Angela Popa Brădean, Constantin Berdilă, Vasile Chinschi, Theodora Chinschi, Ioana Crăciun Dobrescu, Vasile Crăiţă Mândră. Vernisaj: 22 ian., ora 13.00
MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.96.52) – *Poetica Magna – Nichita Stănescu*, expoziţie **documentară** (fotografii, manuscrise, documente inedite, obiecte), pînă în 31 martie
PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Icoana Naşterii – Naşterea Icoanei*, expoziţie de grup, pînă în luna aprilie
CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER" (Str. Batiştei Nr. 15) – *Icoane pe sticlă*, expoziţie a elevilor claselor V-VIII ai Colegiului German Goethe, 23-30 ian. Coordonator: Carmen Croitoru/ *Comunicare*, expoziţie de grup, **pictură** şi **sculptură**, 23-30 ian.
CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Galeria artelor – Spiru Vergulescu, **pictură**, pînă în 5 febr./ Sala Foaier – *Culorile vieţii*, Dan Palcu, **fotografie artistică**, pînă în 1 febr./ Sala Rondă – Radu Axente, **pictură pe sticlă**, pînă în 1 febr.

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Tosiho Yoshizumi, **gravură**, 24 ian.-20 febr.

BISTRIŢA

GALERIILE DE ARTĂ (Piaţa Centrală Nr. 24) – *Horia Bernea* în colecţia dr. Sorin Costina, pînă în 25 ian.

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – FILIALA INTERJUDEŢEANĂ CLUJ-BISTRIŢA-ZALĂU – Tîrgul de iarnă, pînă în 31 ian.

CRAIOVA

GALERIA DE ARTĂ – Tîrgul de artă, pînă în 30 ian.

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Monica Carp, **pictură**, pînă în 1 febr.

TÎRGOVIŞTE

COMPLEXUL MUZEAL CURTEA DOMNEASCĂ – *Pietonul praghez*, Jirí Vsetecka, **fotografie**, pînă în 31 ian.

FESTIVAL

BUCUREŞTI

PROFIL DE REGIZOR – JURAJ JAKUBISKO

20-23 ianuarie

SALA UNION

Din program:

▌ 20 ian., ora 19.00 – **Dezertori şi pelerini**, Cehoslovacia, 1968

▌ 21 ian., ora 19.00 – **Păsărele, orfani şi nebuni**, Cehoslovacia-Franţa, 1969

▌ 22 ian., ora 19.00 – **Stau pe o cracă şi mi-e bine**, Cehoslovacia, 1989

▌ 23 ian., ora 19.00 – **O ştire neclară despre sfîrşitul lumii**, Cehia-Slovacia, 1997

▌ organizatori: Ambasada Republicii Cehe, Ambasada Republicii Slovace, Centrul Ceh, Centrul Naţional al Cinematografiei

LANSĂRI

BUCUREŞTI

LIBRĂRIA HUMANITAS KRETZULESCU

▌ 26 ian., ora 17.00 – **lansarea** cărţii **Manifestul fotbalist** de Traian Ungureanu. Partcipă: Ovidiu Ioaniţoaia, Traian Ungureanu, Radu Paraschivescu

LIBRĂRIA „MIHAIL SADOVEANU"

▌ 23 ian., ora 13.00 – **lansarea** volumului **Contururi spectacologice crepusculare** de Ion Toboşaru. Participă: Florin Zamfirescu, Michaela Tonitza-Iordache, Eusebiu Ştefănescu

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

▌ 22 ian., ora 13.00 – Rotondă – **lansarea** volumelor: **Dreptul rănii de a rămîne deschisă** de Simona Grazia Dima, Editura Muzeului, 2003; **Ode în metru jalnic** de Marin Codreanu, Editura Muzeului, 2003; **Vacanţă în Infern** de Horia Gârbea, Editura Muzeului, 2003, şi **Spectacolul literaturii** de Radu Voinescu, Editura Muzeului, 2003

▌ 23 ian., ora 14.00 – Rotondă – **lansarea** volumului **Marea, ultima evadare** de Emil Mladin, Editura Du Style. Invitaţi: Florian Pittiş, Mircea Vintilă, Doina Uricariu, Lucian Chişu, Traian T. Coşovei

SERI CULTURALE

BUCUREŞTI

INSTITUTUL CERVANTES

▌ 21 ian., ora 18.00 – întîlnire a traducătorului spaniol Joaquín Garrigós cu scriitori, editori şi cititori din România

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

▌ 21 ian., ora 18.00 – Rotondă – clubul de lectură „Euridice" condus de Marin Mincu

INAUGURARE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

▌ 20 ian., ora 19.30 – **inaugurarea** Institutului Cultural Român. Din program: Gala Premiilor Institutului Cultural Român pe anul 2003; recital extraordinar susţinut de Sherban Lupu (vioară) şi Ilinca Dumitrescu (pian)

LICITAŢII

BUCUREŞTI

CASA ALIS

▌ 25 ian., ora 11.00 – licitaţie de opere de artă. Printre lucrări:

▌ pictură-grafică: **Gheorghe Petraşcu**, „Casă la mare", acvaforte (85 euro); „Rochia albastră", miniatură pe fildeş (80 euro); **Mihail Gion**, „Două scene", tuş (80 euro); **Vasile Dobriban**, „Biciclist trecînd pe sub pod", linoleum (130 euro); **Jeniţa Ghica**, „Vas cu flori", ulei pe pînză (205 euro); „Îmbrăţişare", ulei pe carton (175 euro); **Paul Miracovici**, „Litoral", ulei pe carton (255 euro); **Henri Daniel**, „Piaţă în Balcic", cărbune (125 euro); „La un pahar de vin", ulei pe lemn (130 euro); **Dem Iordache**, „Ţaţe pe uliţă", ulei pe carton (430 euro); **Rudolf Schweitzer-Cumpăna**, „La circiumă", acuarelă (250 euro); **Bob Bulgaru**, „Cap de copil", ulei pe calc (130 euro); **S. Valeri**, „Turc", acuarelă (230 euro); **Constantin Jiquidi**, „Evenimentul", acuarelă şi tuş (80 euro); **Dimitrie Ştiubei**, „Marină", guaşă şi acuarelă (150 euro); „În port", ulei pe carton (200 euro); **Ion Popescu Negreni**, „Circiumărese roşii", ulei pe pînză lipită pe carton (255 euro); **Charles Adolphe Bischoff**, „Portret de tînără", cărbune şi cretă (255 euro); **Raul Egon Lebel**, „Oraş la malul mării", monotip (80 euro); **H.H. Catargi**, „Vedere la mare", ulei pe hîrtie lipită pe carton (510 euro); **Ion Musceleanu**, „Fazanul", ulei pe carton (400 euro); „Bunic şi nepot", ulei pe carton (500 euro); **Nicolae Vermont**, „Rochia verde", ulei pe carton (750 euro); **Nagy Pal**, „Peisaj de primăvară", ulei pe carton (300 euro); **Ignat Bednarik**, „Idilă la cîmp", acuarelă (405 euro); **G. Belizarie**, „Scenă alegorică", ulei pe pînză (360 euro); **Ludovic Bassarab**, „Sat dobrogean", ulei pe lemn (155 euro); **Lucia Dem Bălăcescu**, „În parc", guaşă (400 euro); „Atelierul", ulei pe pînză (300 euro); **Constantin Piliuţă**, „La un pahar", peniţă (180 euro); **Magdalena Rădulescu**, „Dans", ulei pe carton (375 euro); „Herghelie în pustă", ulei pe pînză (1510 euro); **Rudolf Schweitzer-Cumpăna**, „Întoarcerea de la cîmp", ulei pe carton (560 euro); **Paul Miracovici**, „Popas pe malul mării", ulei pe pînză (510 euro); **N. Ştefănescu**, „Mahala", ulei pe carton (205 euro); **Ştefan Luchian**, „Fata cu broboadă", ulei pe pînză (13.800 euro); **R. Iosif**, „Case la Cîmpulung", ulei pe carton (450 euro); **Ignat Bednarik**, „Sfatul Înţeleptului", acuarelă (450 euro); **Petre Iorgulescu-Yor**, „Tors", ulei pe carton (500 euro); **Ion Musceleanu**, „Modelul", ulei pe carton pînzat (455 euro); **Constantin Isachie (Popescu)**, „London Bridge", ulei pe carton (250 euro); **Francisc Şirato**, „Lila Nădejde (nepoata pictorului)", cărbune şi creion (150 euro)

▌ operele vor fi expuse în zilele de 23, 24 ian., orele 10.00-18.00

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

EDITURA UNIVERSITĂŢII „ALEXANDRU IOAN CUZA" IAŞI

NOUTĂŢI EDITORIALE

Colecţia HISTORICA

Ştefan S. GOROVEI,
Între istoria reală şi imaginar

Petronel ZAHARIUC,
Ţara Moldovei în vremea lui Gheorghe Ştefan voievod (1653-1658)

Silviu SANIE,
Scriere şi imagini în spaţiul carpato-nistrian (sec. VI a.Chr. – IV p.Chr.)

ÎN PREGĂTIRE

Victor COJOCARU,
Populaţia zonei nordice şi nord-vestice a Pontului Euxin în secolele VI-I a.Chr. pe baza izvoarelor epigrafice

Dan LUNGU, **Povestirile vieţii. Teorie şi documente**

ÎN PREGĂTIRE

Alexandru ANDRIESCU,
Psalmii în literatura română

Alexandru ZUB,
Cunoaştere de sine şi interpretare
(ediţia a II-a)

Colecţia DICŢIONARELE EDITURII UNIVERSITĂŢII

Mihaela CERNĂUŢI-GORODEŢCHI,
Dicţionar de personaje carrolliene

Colecţia BIBLIOTECA DE ISTORIE LITERARĂ

Gabriela GAVRIL,
De la „Manifest" la „Adio, Europa!..."
Cercul Literar de la Sibiu

Comenzi la: Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 700511 Iaşi,
Păcurari nr. 9, tel./fax 0232-314947

O nouă antologie de teorie lingvistică

MONA MOLDOVEANU

Introducere în teoria lingvistică. Antologie pentru Seminarul de Teorie a Limbii

Culegere îngrijită
de Constantin Dominte.
Editura Universităţii
din Bucureşti, 2003, 412 p.

Una dintre apariţiile foarte recente la Editura Universităţii din Bucureşti este volumul **Introducere în teoria lingvistică. Antologie pentru Seminarul de Teorie a Limbii**. Propus de Ion Coja, Constantin Dominte şi Emil Ionescu, profesori la Facultatea de Litere, Universitatea Bucureşti, şi apărut sub îngrijirea lui Constantin Dominte, volumul vine în sprijinul studenţilor din facultăţile de Litere şi Limbi şi Literaturi Străine. El conţine texte din principalele domenii ale teoriei lingvistice (fonologia, semantica, morfologia, lexicologia, frazeologia, sintaxa), care sînt studiate în mod special la seminariile de teorie a limbii sau de limbă română contemporană.

Prefaţatorul volumului, profesorul Constantin Dominte, subliniază ideea că antologia „umple oarecum o lacună, ţinînd seama de faptul că bibliotecile universitare dispun de relativ puţine exemplare ale lucrărilor din bibliografia de seminar, epuizate de foarte multă vreme, a căror reeditare integrală întîrzie şi, probabil, va mai întîrzia ceva vreme de acum înainte".

Volumul nu conţine doar texte de lingvistică românească, ci şi texte ale unor autori străini reprezentativi pentru domeniile studiate. Criteriul de alcătuire a antologiei nu este cronologic, ci tematic. Culegerea conţine unsprezece capitole, dintre care doar şase se referă la principalele domenii ale limbii, pe care deja le-am menţionat. Celelalte capitole conţin informaţii introductive în teoria limbii. Structura volumului este, pe scurt, următoarea:

Primul capitol, **Istoria lingvisticii** (autor Sorin Stati), cuprinde un scurt istoric al lingvisticii structurale şi o critică a lingvisticii tradiţionale. Al doilea capitol, **Obiectul lingvisticii**, conţine cîteva texte foarte importante, începînd cu Ferdinand de Saussure, iniţiatorul şcolii lingvistice structurale, şi continuînd cu Louis Hjemslev, Roman Jakobson şi André Martinet.

Capitolul al III-lea al volumului merită o atenţie specială, deoarece conţine, alături de informaţii despre metoda comparativ-istorică şi despre instrumente generale din metodologia ştiinţelor (cum sînt ipoteza, deducţia, inducţia, experimentul etc.), şi cîteva referiri la metodele matematice utilizate în lingvistică, reunite sub denumirea de lingvistică matematică. Prefaţatorul antologiei, profesorul Constantin Dominte, îşi exprimă, de altfel, regretul pentru faptul că în volum nu sînt reprezentate nici recentul domeniu al lingvisticii computaţionale, iniţiat la Facultatea de Litere de profesorul Emil Ionescu, nici alte domenii colaterale cu lingvistica, cum sînt semiotica, psiholingvistica, sociolingvistica, stilistica, retorica sau onomastica teoretică generală.

Capitolele V-X conţin texte de referinţă despre obiectul de studiu şi problemele actuale ale fiecărei discipline lingvistice în parte, semnate de nume de prestigiu atît ale lingvisticii româneşti, cum sunt Sorin Stati (pentru toate domeniile), Eugen Coşeriu (pentru semantică şi lexicologie), Valeria Guţu Romalo (pentru morfologie), Theodor Hristea (pentru lexicologie şi frazeologie), Emanuel Vasiliu şi Sanda Golopenţia Eretescu (pentru sintaxă), cît şi ale lingvisticii străine (Roman Jakobson şi Morris Halle – pentru fonologie şi John Lyons – pentru semantică).

Ultimul capitol al volumului conţine texte fundamentale despre istoria lingvisticii româneşti (din secolul al XIX-lea şi prima jumătate a secolului XX) şi sînt semnate de Bogdan Petriceicu Hasdeu, Sextil Puşcariu şi Dumitru Caracostea.

Fiecare text din antologie este însoţit de note care conţin explicaţii referitoare la trimiterile bibliografice citate sau la originea termenilor în discuţie, a dihotomiilor şi a ideilor exprimate de autori.

Introducere în teoria lingvistică este foarte utilă nu doar studenţilor din facultăţile de profil, ci tuturor celor interesaţi de studiul limbii. Antologia readuce în prim-plan importanţa cunoaşterii limbii şi a principalelor domenii cuprinse în teoria lingvistică.

Radio România Cultural,

post al Societății Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvențe:

	MHz	kHz
București	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare		711
Bistrița	72,44	
Brașov	105	
Brăila	69,65	
Călărași	66,92	1593
Cluj	68,36	
Constanța		1314
Craiova	90,2	
Deva	70,64	
Focșani	70,22	
Galați	69,65	
Iași	103,1	
Oradea	96,1	
P. Neamț	103,1	
Petroșani	71,06	

	MHz	kHz
Pitești	104.1	
Ploiești	104.1	603
Reșița	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	103,1	
Tg. Jiu	70,04	
Tr. Severin	105,4	
Tulcea	68,72	1530
Zalău	105	

1928

Invitație la colaborare

În vederea elaborării unui **Dicționar Biografic al Scriitorilor Români**, adresez membrilor Uniunii Scriitorilor din România, ASPRO și ai altor asociații profesionale (rude sau urmași, în cazul celor decedați) rugămintea să răspundă chestionarului alăturat.

După cele patru volume ale **Dicționarului Scriitorilor Români**, lucrarea înseamnă, într-un efort de continuitate, pasul următor spre deziderratul major al dicționarului-tezaur. Cu precizarea că nici ea nu concurează, nu se confundă cu și nu repetă alte sinteze generale (enciclopedice) de literatură română realizate ori în fază de proiect. Inițiativa continuă, firesc, o experiență și răspunde unei stringente necesități: aceea de a extinde spațiul acordat scriitorilor contemporani și de a-i oferi cititorului o informație, pe cît posibil, completă și la zi.

În redactarea răspunsurilor (după modelul chestionarului alăturat) este imperios necesar să fie luate în seamă sugestiile fiecărei întrebări, evitîndu-se, astfel, în viitoarele articole, prezentările parțiale sau datele eronate. Lipsa informației sau neprimirea ei în timp util ar putea explica, în final, eventuale absențe din sumarul cărții. Se înțelege, cu siguranță, că din pricina multor dificultăți, îndeobște cunoscute (financiare, în primul rînd!), îmi va fi dificil să suplinesc întîrzierea, amînarea sau indiferența sceptică prin alte mijloace de comunicare decît pagina de revistă. M-aș bucura să convingă doar acest mesaj. El este un apel la binevoitoarea colaborare a tuturor celor ce mai cred că prin literatură putem participa la utopia salvării și a speranței. Invitația este adresată deopotrivă scriitorilor din Republica Moldova.

Adresez, de asemenea, Inspectoratelor Județene de Cultură colegiala rugăminte să binevoiască a ne oferi lucrările documentare și de sinteză (dicționare, albume etc.) dedicate personalităților culturale și scriitorilor din respectivele regiuni ale țării.

Știu că, în alte țări, în spatele unui proiect de o asemenea importanță și dificultate se află o instituție. Din păcate, în spatele **Dicționarului Biografic** nu se află decît visul și dorința de a oferi literaturii române o lucrare de referință. Uniunea Scriitorilor și Editura Albatros pot încuraja inițiativa, dar nu pot rezolva toate problemele pe care aceasta le presupune. Le-aș fi, tocmai de aceea, recunoscător celui (celor) ce și-ar oferi, pentru viitoarea sinteză, binevoitorul sprijin financiar.

Dicționarul Biografic va apărea la Editura Albatros în anul 2004.

Aurel SASU

CHESTIONAR

1. **Nume** (numele la naștere, altul decît cel folosit).

2. **Prenume** (prenumele la naștere, altul decît cel folosit).

3. **Pseudonim** (cînd e cazul).

4. **Data nașterii** – zi, lună, an.

5. **Locul nașterii** – sat, comună, oraș, județ, țară.

6. **Părinții** – prenumele și numele tatălui, ocupația; prenumele mamei și numele de fată, ocupația.

7. **Studii** – elementare, liceale, universitare (alte studii) – cu indicarea instituției, localității și anilor respectivi.

8. **Funcții** – în ordine cronologică: instituția, localitatea și anul (anii).

9. **Burse de studii** (specializări) – felul bursei, instituția, țara și anul (anii).

10. **Doctorat** – specialitatea, titlul tezei, universitatea și anul susținerii.

11. **Data stabilirii în țara de adopție** (pentru scriitorii din emigrație).

12. **Data primirii în Uniunea Scriitorilor sau în ASPRO.**

13. **Colaborări la reviste** – titlul revistelor; pentru cele din străinătate se indică țara și localitatea.

14. **Colaborări la volume colective** (antologii, volume omagiale, tematice etc.) – titlul volumului, coordonatorul, editură, oraș, țară, an.

15. **Inițiative culturale** – reviste editate (titlul și anii), colecții coordonate, edituri etc.

16. **Condamnări politice, detenții, domicilii forțate** – circumstanțele condamnării, sentințe, durată, loc (locuri) de detenție, anii; localitatea și perioada (anii) domiciliilor forțate.

17. **Debutul absolut** – titlul revistei și anul (alte detalii sînt binevenite: împrejurări, mentori etc.).

18. **Pentru autorii dramatici** – titlul (subtitlul) pieselor și premiera lor absolută; stagiunea (stagiunile) în care s-au jucat, teatrul și regizorul. Aceleași informații pentru dramatizări.

19. **Debutul editorial** – titlul (subtitlul) volumului și anul de apariție.

20. **Opera tipărită** – în ordine cronologică: titlul (subtitlul) volumului, genul (poezie, proză scurtă, roman, reportaj, memorialistică, eseu etc.), editura, orașul și anul de apariție. Se vor consemna, de asemenea, prefețele/postfețele, după formula: cu o prefață/postfață de...

21. **Traduceri din opera originală în alte limbi** – titlul versiunii românești, titlul în traducere, traducătorul, editura, orașul, anul de apariție.

22. **Traduceri din literatura universală, în volum** – autorul, titlul (subtitlul), editura, orașul, anul de apariție; se menționează colaboratorii traducerilor realizate în colaborare.

23. **Ediții critice** – titlul ediției, editura, orașul, anul de apariție; se reproduce întocmai informația foii de titlu: prefețe, tabele cronologice etc.

24. **Scenarii de film** – filme realizate, titlu, regizor, an; premii.

25. **Referințe critice selective**
- în reviste – autor, titlul revistei, număr, an;
- în volume – autor, titlul volumului, anul.

26. **Premii literare** – în țară și străinătate. În cazul premiilor acordate pentru volume: premiul, titlul volumului premiat și anul de apariție, anul acordării premiului. Se precizează doar anul în cazul altor premii, distincții etc.

27. **Apartenența la organizații profesionale** (denumirea, anul sau anii).

28. **O fotografie.**

29. **Adresă, telefon, *e-mail*.**

30. **Semnătura.**

31. **Orice alte informații pe care le credeți utile lucrării.**

Răspunsurile, culese la două rînduri (însoțite de o dischetă), vor fi expediate pe adresa:
Prof. univ. dr. Aurel Sasu
C.P. 15 – 11, Oficiul Poștal 15
3400 Cluj-Napoca
România
Tel.: (0264)425-767

NR.205

OBSERVATOR
CULTURAL

27.01.-02.02.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

Un proiect de monitorizare a Ministerului Culturii

Supliment: *Canava* (Teatrul Odeon)

Un spectacol în premieră: *Chip de foc*

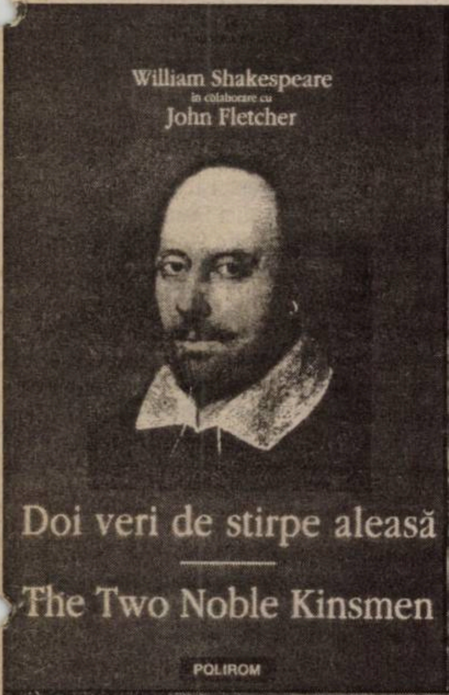
William Shakespeare
în colaborare cu
John Fletcher
Doi veri de stirpe aleasă
The Two Noble Kinsmen
POLIROM

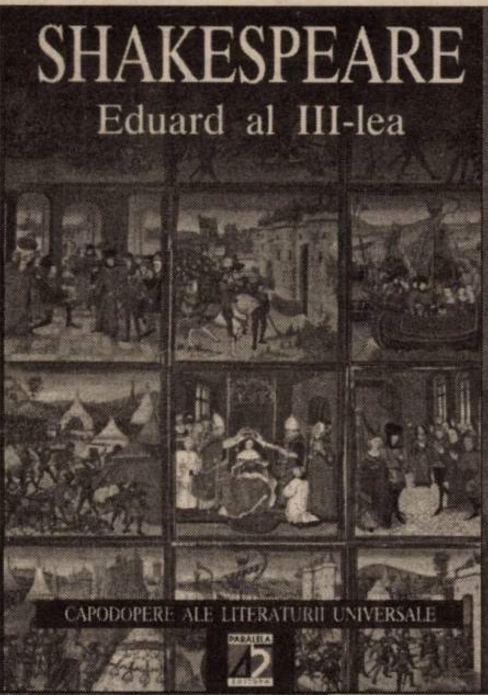
SHAKESPEARE
Eduard al III-lea
CAPODOPERE ALE LITERATURII UNIVERSALE
PARALELA 45

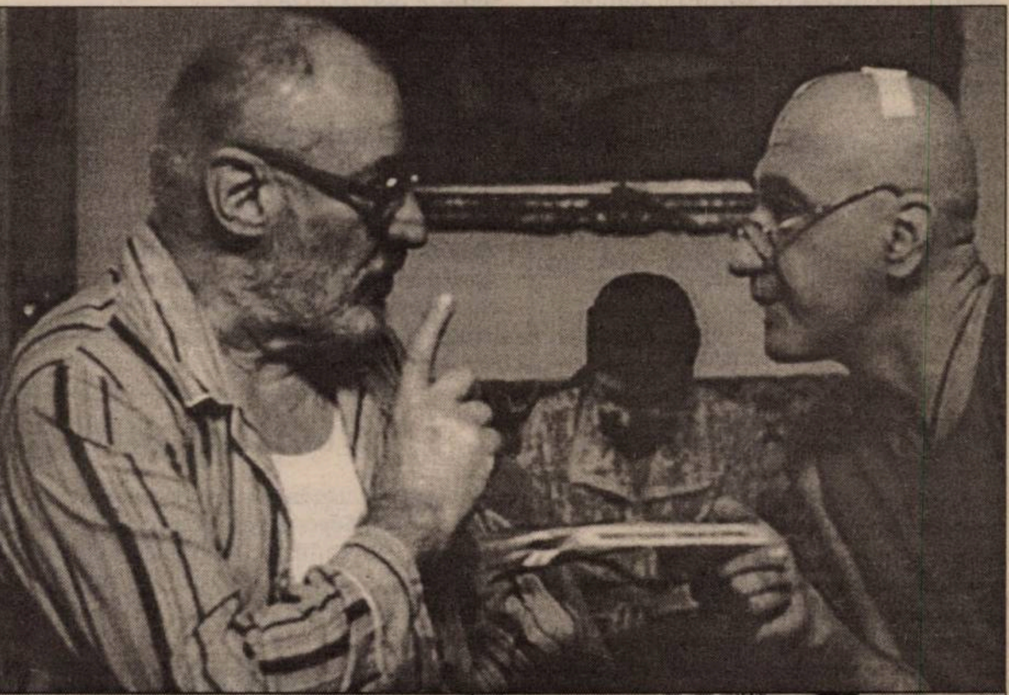

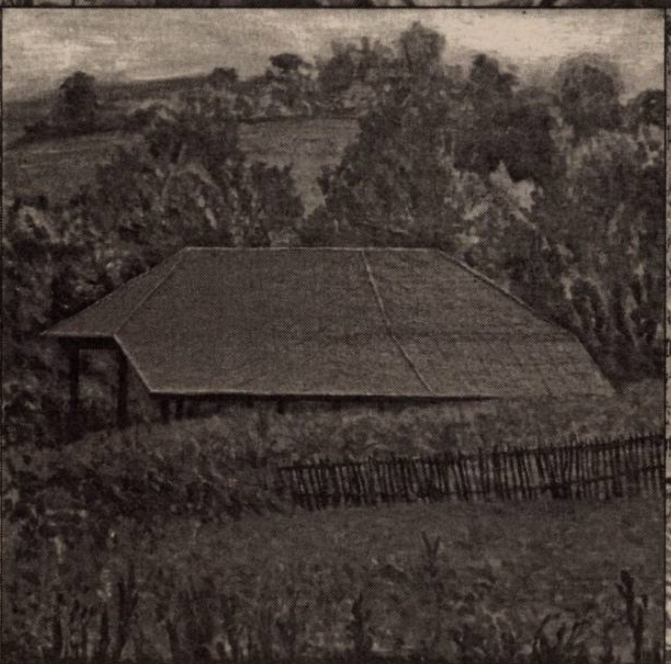

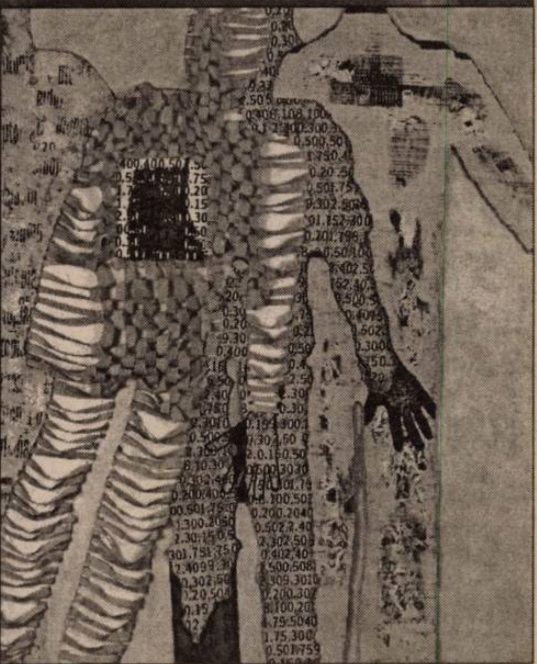

Dansatorii protestează ▮ Două opinii despre *Jurnalul* Monicăi Lovinescu ▮ Shakespeare tradus de George Volceanov ▮ Simpozion despre Tito şi titoism la Cluj ▮ Giuseppe Mazzota şi „experimentul renascentist“ ▮ Lucian Pintilie – un cinema al credinţei ▮ Expoziţie Horia Bernea la Bistriţa ▮ *Umbrele* Floricăi Prevenda ▮ Despre statutul precar al traducătorului

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul IV, Nr. 205, 27.01. – 02.02.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@hotmail.com
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu, Ana-Maria
Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
str. Maior Ghe. Şonţu, nr. 8,
sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail: blefter@hotmail.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

Observator cultural apare
cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

„Lansare la apă“ cu premii a Institutului Cultural Român

Marţi 20 ianuarie a avut loc, în sala Ateneului Român, lansarea oficială a Institutului Cultural Român, urmată de Gala Premiilor pe anul 2003 ale Institutului. Ambianţa a fost – desigur – solemnă şi simandicoasă. Invitaţi: preşedintele Ion Iliescu, premierul Adrian Năstase, PF Teoctist, artişti, oameni de ştiinţă, politicieni, reprezentanţi ai corpului diplomatic. De asemenea, Regele Mihai însoţit de Familia Regală. Maiestatea Sa a primit din partea preşedintelui Iliescu Marele Premiu al ICR pentru „eforturile excepţionale în slujba integrării României în structurile europene şi a valorilor româneşti în circuitul mondial al valorilor“. „Premiera“ sărutului protocolar dintre cei doi nu a scăpat ironiilor presei...

Imaginea pe care festivitatea s-a străduit din răsputeri să o ofere a fost una de „reconciliere“ şi „concordie naţională“ – premii acordate în afara oricăror criterii politice „clientelare“ etc. În sală – însă – cu greu se puteau distinge figuri din afara cercurilor de intelectuali şi artişti apropiaţi puterii actuale, „apolitici“ ş.a.m.d. Discursul preşedintelui Iliescu despre „criza culturii“, „binefacerile“ etatismului şi necesitatea „strîngerii rîndurilor“ a amintit, supărător, de vremuri pe care le credeam apuse. Preşedintele ICR, Augustin Buzura, a continuat cu angajamente triumfaliste.

Pe lîngă Marele Premiu, au mai fost distinse şase personalităţi de origine română care trăiesc şi lucrează în străinătate. Premiul pentru promovarea literaturii române în lume le-a revenit traducătorilor Libuse Valentova (Slovacia), Paula Bentz Fauci (Franţa) şi Dan Shafran (Suedia). Premiul pentru contribuţia la conservarea patrimoniului muzical românesc şi la afirmarea lui i-a fost acordat pianistei Ilinca Dumitrescu. Premiul pentru contribuţia la recuperarea valorilor exilului cultural românesc i-a revenit lui Florin Manolescu pentru **Enciclopedia exilului literar românesc 1945-1989**. Un premiu pentru eforturile de promovare a valorilor culturale şi civice româneşti în plan internaţional i-a fost acordat lui Anneli Ute Gabanyi (Germania) pentru analizele sale privind regimul ceauşist. Premiul pentru performanţe deosebite în domeniul ştiinţei i-a fost acordat fizicianului Andrei Ruckenstein, originar din România, stabilit în SUA, preşedinte al Centrului de fizică teoretică din Aspen, Colorado, şi conducător al unui centru interdisciplinar de biologie. Premiul pentru întreaga operă i-a fost înmînat scriitoarei Gabriela Melinescu (Suedia).

În final – un recital muzical avîndu-i ca protagonişti pe pianista Ilinca Dumitrescu şi violonistul Sherban Lupu...

Expoziţie despre Holocaust

Joi 22 ianuarie a avut loc în Holul Central al Muzeului Naţional de Istorie a României vernisajul expoziţiei **Holocaust 1933-1945. Curajul de a-ţi aduce aminte**. Organizatori: Centrul „Simon Wiesenthal“ din Israel şi Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, în colaborare cu Muzeul Naţional de Istorie a României (MNIR). Expoziţia – itinerată deja în mai multe ţări – cuprinde documente, fotografii, obiecte reflectînd tragedia exterminării populaţiilor evreieşti din perioada celui de-al doilea război mondial. La vernisaj au participat preşedintele Ion Iliescu, ministrul Culturii şi Cultelor, Răzvan Theodorescu, ambasadorul Israelului la Bucureşti, Rodica Radian Gordon.

Premiu şi dezbatere la GDS

Pe 22 ianuarie a avut loc la sediul Grupului pentru Dialog Social o dezbatere cu tema **(In)dependenţa presei în anul electoral 2004** moderată de Andrei Oişteanu şi Mircea Toma. În deschiderea manifestării, lui Traian Ungureanu i-a fost acordat premiul GDS pe anul 2003, ocazie cu care au luat cuvîntul Radu Filipescu, H.-R. Patapievici şi cîştigătorul trofeului.

Agenda culturală

Premieră la Odeon. Sîmbătă 31 ianuarie va avea loc la Teatrul Odeon premiera spectacolului **Chip de foc** de Marius von Mayenburg în regia lui Felix Alexa.

***In memoriam* Witold Lutoslawski.** Marţi 27 ianuarie va avea loc la Muzeul Naţional „George Enescu“ un concert susţinut de Ansamblul Profil condus de Dan Dediu, cu lucrări ale compozitorilor polonezi.

(Agenda completă în paginile 20-23)

Toaca şi CIAC: centru interdisciplinar multimedia

Fundaţia Culturală Toaca şi Centrul Internaţional pentru Artă Contemporană au plăcerea să anunţe parteneriatul încheiat în vederea realizării unui centru interdisciplinar multimedia.

Acest proiect pe termen lung îşi propune să ofere contextul de explorare a noilor tehnologii în domeniul artelor vizuale şi al artelor spectacolului prin organizarea de evenimente (spectacole, expoziţii), *workshop*-uri, cursuri de vară, forumuri de dezbatere privind arta şi tehnologia.

În cadrul acestui parteneriat, cele două fundaţii vor folosi în comun resursele de care dispun, astfel că proiectul va beneficia de o dotare tehnică, de o bază documentară şi de trei săli care vor servi ca spaţii de expunere, spectacol şi/sau conferinţe.

Proiectul se va dezvolta în sediul Studioului Toaca, drept pentru care activităţile CIAC se desfăşoară începînd cu februarie 2004 la noua adresa din B-dul Mircea Vodă Nr. 5 (zona Calea Călăraşi-Udrişte, în spatele magazinului Unirea).

Noile numere de telefon ale CIAC sînt: 021-322.81.59, 322.90.05.

Avem convingerea că acest parteneriat va da un nou impuls vieţii artistice din România în domeniul multimedia şi sperăm să fiţi alături de noi în proiectele pe care le pregătim.

Nona CIOBANU & Iulian BĂLTĂŢESCU
Toaca

Irina CIOS
CIAC

Pe scurt

Joaquín Garrigós la Bucureşti. Pe 21 ianuarie, Institutul Cervantes din Bucureşti a organizat o întîlnire a traducătorului spaniol Joaquín Garrigós cu scriitori, editori şi cititori din România. În 10 ani, Garrigós a tradus în spaniolă numeroase volume semnate de autori precum Mircea Eliade, Camil Petrescu, Mihail Sebastian, Emil Cioran, Liviu Rebreanu, Vasile Voiculescu, Norman Manea ş.a.

Expoziţie la Galeria Nouă. Miercuri 21 ianuarie a avut loc la Galeria Nouă vernisajul expoziţiei **Portfolios Review 3**. Concepută pentru publicul interesat de arta contemporană, curatori, artişti şi mass-media, expoziţia prezintă o serie de nume şi proiecte noi: Vlad Bosoancă, Adrian Budritzan, Valentin Chicinşan, Dina Dancu, Maria Drăghici, Vilhelm Jozsef Hunor, Ioachim Ciobanu, Alexandru Dragomir, Dorijan Milovanovik, Ilinca Nanoveanu, Igor Naumov, Pál Antal, Bogdan Panaitescu, Bogdana Pascal, Horea Pascu, Raul Skopecz, Roxana Szel, Sebastian Zsemlye. Selecţia proiectelor prezentate este una eclectică şi cuprinde fotografie, video, animaţie, multimedia, obiectivul fiind acela de a-i promova pe cei mai promiţători tineri artişti vizuali. Expoziţia va fi deschisă pînă pe 14 februarie.

Expoziţie de natură moartă la UAP. Luni 19 ianuarie a fost vernisată la Uniunea Artiştilor Plastici expoziţia de natură moartă ***Still Life*** a tinerilor artişti vizuali Suzana Dan şi Dumitru Gorzo, cuprinzînd cele mai noi proiecte „de atelier“ ale acestora: 15 picturi (ulei pe pînză) ale Suzanei Dan şi 12 lucrări (acril pe pînză) ale lui Dumitru Gorzo. Expoziţia va fi deschisă pînă pe 31 ianuarie.

Lansare Radu Sergiu Ruba la MLR. Luni 26 ianuarie a avut loc în Sala cu Oglinzi a Uniunii Scriitorilor lansarea volumului de poeme **Graţia-dizgraţia** al lui Radu Sergiu Ruba, apărut la Editura Vinea. Au prezentat Mircea Martin, Horia Gârbea şi Nicolae Ţone.

Radio Europa Liberă

Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE • RADIO LIBERTY •

Corect,
responsabil
şi la timp!

Partea a doua a interviului acordat **Observatorului cultural** de Miruna RUNCAN (vezi **Divanul criticii de teatru (I)**, în Nr. 204/20.-26.01.2004) va apărea în numărul viitor al revistei.

Sumar

ÎN ACTUALITATE / UN PROIECT DE MONITORIZARE A MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR

ION BOGDAN LEFTER, Cultură, mentalităţi, democraţie: o miză pentru termen lung ▮ 4

MIHAELA MICHAILOV, Dansul: numărătoarea inversă ▮ 4

LITERATURĂ

PAUL CERNAT, „Acum nu e momentul"?! ▮ 6

GABRIEL ANDREESCU, Sinceritatea şi relativitatea jurnalului subiectiv ▮ 7

CODRIN LIVIU CUŢITARU, *Volceanov's Shakespeare* ▮ 10

STUDII CULTURALE

ŞTEFAN BORBÉLY, Tito şi titoismul ▮ 11

FILOZOFIE

COSTICĂ BRĂDĂŢAN, Giuseppe Mazzotta şi „experimentul renascentist" ▮ 13

CANAVA ▮ I-VIII

ARTE

FILM: **VALERIAN SAVA,** Pintilie – un cinema al credinţei ▮ 14

ARTE VIZUALE: **ALEXANDRU MIRCEA,** „Fişă tehnică" Horia Bernea ▮ 16

DAN HĂULICĂ, Un prezent perpetuu ▮ 17

AURELIA MOCANU, SurprizArtautor ▮ 18

ADRIAN GUŢĂ, Umbre ale prezentului ▮ 18

REVISTA PRESEI ▮ 19

AGENDA CULTURALĂ ▮ 20

ULTIMA PAGINĂ

GEORGETA HAJDU, Despre statutul precar al traducătorului ▮ 24

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 19-25 IANUARIE

▮ **A început dansul şefilor locali ai PSD.** Începînd de luni 19 ianuarie, şefii filialelor PSD din ţară au început să se prezinte la raport în faţa liderului suprem, Adrian Năstase. Defilarea, programată de-a lungul a patru zile, a avut ca scop împărţirea de instrucţiuni în vederea demarării campaniei electorale, care începe oficial pe 6 mai. Una dintre principalele chestiuni aflate pe ordinea de zi a fost: cine candidează? În vreme ce unele dintre candidaturi erau deja cunoscute – exemplu fiind Radu Mazăre, pentru municipiul Constanţa –, alte filiale încă trăiesc chinurile indeciziei. Aşa este cazul organizaţiei PSD Bucureşti care, conform unor declaraţii din interiorul PSD, vehiculează nu mai puţin de şase nume posibile pentru candidatul la Primăria Capitalei.

▮ **Ziua Unirii, ratată.** Viscolul şi gerul cumplit din ultima săptămînă au stricat planurile autorităţilor locale din Iaşi şi Focşani, care organizaseră serbări importante pentru aniversarea a 145 de ani de la Unirea din 1859. Invitaţi, cu mic, cu mare, să participe, oficialii de la Bucureşti au declinat, în ultima clipă, invitaţia. Înainte ca preşedintele Ion Iliescu şi premierul Adrian Năstase să-şi anunţe decizia, Iaşiul a fost făcut lună prin grija municipalităţii, brusc preocupate de faţa oraşului.

▮ **Idei pentru alegeri.** Preşedintele PD Traian Băsescu a îndemnat partidele mici să se alieze cu cele mai mari pentru a-şi spori şansele de a intra în Parlament. Într-o declaraţie făcută marţi 20 ianuarie, liderul PD a apreciat că această mişcare ar diminua efectele risipirii voturilor şi ar putea reuni opoziţia în confruntarea electorală cu PSD-ul. A doua zi, miercuri 21 ianuarie, a venit şi răspunsul unora dintre partidele mici care, conform expresiei liderului democrat, „se zbat la 2-3%". PNŢCD a emis un comunicat de presă în care respinge categoric ideea lansată de Băsescu. Alianţa Populară a respins şi ea ideea lui Băsescu, vicepreşedintele AP, Zoe Petre, declarînd că, pentru AP, „construcţia unei identităţi" de centru-dreapta „e mai importantă decît unele proiecţii conjuncturale".

▮ **Decizii de campanie.** Marţi 20 ianuarie, Colegiul Director al PD a decis că responsabilitatea pregătirii alegerilor locale îi va reveni proaspăt intratului în partid Cozmin Guşă. Duminică 25 ianuarie, Traian Băsescu a revenit cu cîteva precizări suplimentare legate de alegerile locale: candidatura sa la Primăria Capitalei este sigură, iar Emil Boc este desemnat drept candidat la Cluj. Cu aceeaşi ocazie, Traian Băsescu a anunţat că din 2005 nu va mai fi preşedintele PD.

▮ **Adopţiile din România, sub lupa europeană.** Săptămîna trecută au avut loc dezbateri în cadrul Comisiei de politică externă a Parlamentului European pe marginea raportului privind România. Raportul baronesei Emma Nicholson acuză Guvernul României de „încălcarea moratoriului asupra adopţiilor internaţionale şi a Convenţiei Naţiunilor Unite pentru drepturile copilului". Baronesa susţine că autorităţile române au trimis spre înfiere 105 orfani, după vizita în România a premierului italian Silvio Berlusconi. Prim-ministrul Năstase a evitat, joi 22 ianuarie, să răspundă criticilor formulate de Emma Nicholson, confirmînd însă cele 105 adopţii făcute în străinătate.

▮ **Ţinutul Secuiesc – neconstituţional.** Miercuri 21 ianuarie, CSAT s-a autosesizat în privinţa acţiunilor Consiliului Naţional al Secuilor, care a susţinut un proiect de autonomie a Ţinutului Secuiesc. În urma analizei făcute, proiectul a fost declarat „neconstituţional". Marko Bela, preşedintele UDMR, a calificat decizia CSAT drept o „greşeală juridică şi politică", care nu face decît să tensioneze şi mai mult „discursul electoral". Luni 19 ianuarie, mai multe partide – Alianţa PNL-PD şi PSD – îşi manifestaseră dezaprobarea faţă de proiectul în cauză.

▮ **Alegeri contestate.** Duminică 18 ianuarie a avut loc şedinţa extraordinară a Consiliului de Coordonare PD Constanţa, unde cei 600 de reprezentanţi şi-au ales o nouă conducere municipală. Şedinţa a fost convocată, potrivit vicepreşedintelui Constantin Frăţilă, de un sfert dintre membrii Consiliului, după ce în decembrie 2003, 15 membri ai conducerii fuseseră demişi de Biroul Permanent Judeţean. Alegerile au provocat şi scindarea filialei, pentru că preşedintele organizaţiei judeţene, Stelian Duţu, nu recunoaşte alegerile desfăşurate duminică. (**Raluca ALEXANDRESCU**)

Cronica politică

Dosarele, din ce în ce mai departe

RALUCA ALEXANDRESCU

Comisia de apărare a Camerei Deputaţilor a mai închis, pe 22 ianuarie, un capitol din istoria atît de scurtă, dar atît de zbuciumată a restituirii unor segmente din trecutul recent al României. Modificările gîndite de comisie restrîng, în mod dramatic, accesul celor care-şi consultă dosarul la numele persoanelor responsabile de delaţiuni, urmărire şi hărţuire politică în perioada regimului comunist. Legea, în formula iniţial adoptată – şi pe care, de fapt, autorităţile pesediste o pîndesc de mult, deşi strategia aplicată, începînd cu premierul, a fost una a perdelelor de fum –, îi permitea celui care-şi vedea dosarul – după luni de aşteptare şi, în mod cert, „curăţat" de orice ar fi putut aduce atingere cadrelor încă active ale Securităţii – să aibă acces la toate numele persoanelor menţionate în paginile dosarului de urmărire, indiferent că era vorba de numele foştilor securişti sau chiar de numele unor rude, cunoştinţe sau ale altor persoane implicate, într-un fel sau altul, în construcţia respectivului dosar. Potrivit însă ultimelor modificări, nimeni nu va mai putea citi dosarul personal în întregime. În plus, nimeni nu va mai putea intra în posesia dosarului original întocmit de fosta Securitate, ci va primi o copie de pe actele documentului. Formula care consfinţeşte această nouă procedură – şi care restrînge în mod drastic posibilitatea titularului dosarului de a verifica măcar caracterul complet sau incomplet al dosarului – e întregită de o alta, care prevede ştergerea din dosar a oricărui nume ce ar aparţine „unei terţe persoane care nu a fost implicată în activitatea informativă".

Lupta autorităţilor cu Legea dosarelor este una lungă şi cu multe etape. Ea a trecut de la discursul radical al premierului Adrian Năstase, la modă la începutul guvernării PSD, în 2001, care se lupta cu persoanele obsedate de trecut – adică, de fapt, cu CNSAS –, la unul de apărare a reconstituirii aceluiaşi trecut, în septembrie 2003. Atunci, în septembrie 2003, în siajul micului scandal declanşat de Ion Stan şi de conflictul său cu directorul SRI, Radu Timofte, Năstase s-a lansat într-o campanie „curajoasă" de sprijinire a... CNSAS-ului. (Prim-ministrul declara că publicarea în **Monitorul Oficial** a listei cu ofiţerii care au făcut poliţie politică ar fi „un eveniment pozitiv", care trebuie încurajat şi care „va constitui un nou pas în ceea ce priveşte reconcilierea cu trecutul, un proces necesar, ce poate avea loc numai pe baza restabilirii adevărului".) Adrian Năstase reuşea să surprindă atunci, adoptînd de fapt o poziţie profund inconsecventă cu toate profesiunile sale de credinţă anterioare.

Cînd, în 2001, Adrian Năstase declara război acelora care mai doresc „să dezgroape trecutul", poziţia sa era, într-o logică mai cuprinzătoare a programului său politic general, destul de credibilă. Era vorba, cu alte cuvinte, de adoptarea unui punct de vedere pe care, de altfel, o mare parte a clasei politice – şi nu numai – îl împărtăşeşte încă, după cum lesne se poate constata urmărind evenimentele actuale. Discursul acestei categorii împărtăşeşte plictisul arătat, nu o dată, de premier în ceea ce priveşte asumarea trecutului. Plictis sau de-a dreptul iritare; motivaţiile mai adînci ale atitudinii de respingere în bloc şi de sabotare conştientă şi perseverentă a acţiunilor contrare scopului asumat sînt poate mai uşor de bănuit decît s-ar putea crede. Ele au ieşit, de altfel, din nou la suprafaţă cu ocazia acestor ultime modificări operate la Legea dosarelor.

Acţiunea de „conspirare a Securităţii" – cum a fost ea denumită de Ticu Dumitrescu – e completată de o altă decizie, emisă de această dată de Consiliul Suprem de Apărare a Ţării, întrunit pe 21 ianuarie, care a luat în discuţie „Raportul Stan". Acţiunea preşedintelui Comisiei parlamentare de control al SRI a fost demarată cu binecuvîntarea, e drept, ambiguă şi interpretabilă, cum îi e obiceiul, a prim-ministrului Adrian Năstase, la începutul lunii septembrie a anului trecut. Ion Stan declanşa atunci o campanie deosebit de virulentă la adresa aceluiaşi Serviciu pe care, în 2002 – cînd izbucnea scandalul legat de funcţionarea CNSAS, în care (anti)star a fost Gheorghe Onişoru –, îl apăra faţă de „insistenţii" membri ai Colegiului CNSAS, mereu în căutare de dosare păzite cu grijă de numitul serviciu. Fireşte că Ion Stan nu juca pe cont propriu. Potrivit unor informaţii apărute într-unul dintre marile cotidiene, reacţia de indignare a preşedintelui de comisie, brusc străfulgerat de obiectul misiunii sale (explicit conţinut, de altfel, în titulatura comisiei pe care cu onor o conduce), ar fi fost direct legată de o „anumită" declaraţie pe care preşedintele partidului de guvernămînt ar fi făcut-o la o întîlnire cu parlamentarii PSD, desfăşurată în iulie 2003, la Snagov, la iniţiativa preşedintelui PSD.

În stilul aluziv care-i e propriu, Adrian Năstase ar fi declarat că „sînt unii care joacă la două capete, inclusiv în serviciile de informaţii, şi pregătesc hîrtii pe care eventual să le dea într-o parte sau alta pentru a-şi negocia statute personale. Ar trebui să fim extrem de atenţi cu asemenea lucruri, pentru că, în mod evident, intrarea României în NATO va crea condiţii pentru anumite măsuri care ar putea fi greu acceptate de unii".

Acelaşi Adrian Năstase, membru în CSAT, a luat parte la formularea, în anul de graţie 2004, a unor concluzii extrem de gratifiante pentru directorul SRI. CSAT a apreciat că serviciile de informaţii au parcurs „un amplu proces de revizuire şi optimizare prin perfecţionarea personalului" şi că, „pe parcursul realizării reformei", conducerile SRI şi SIE au manifestat preocupare „pentru menţinerea capacităţilor operative". Trebuie salutată capacitatea de mobilizare a SRI, în mod particular, care a reuşit, într-un timp record pentru astfel de operaţiuni de curăţenie, să elimine persoanele din interiorul serviciului care, în iulie 2003, îl iritau atît de mult pe premier, încît îl făceau să emită una dintre tipicele sale fraze ambigue şi ameninţătoare.

Una peste alta, deocamdată, singurul demers care a reuşit să restituie măcar cercetării istorice listele cu o parte dintre colaboratorii Securităţii este proiectul coordonat, în cadrul Institutul Român de Istorie Recentă, de Marius Oprea. Iar reacţia puterii, reflectată de modificările operate de Comisia de apărare, demonstrează, de fapt, trista realitate a listelor deja puse în circulaţie... ▮

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

UN PROIECT DE MONITORIZARE

Transparenţa politicilor şi a cheltuielilor culturale publice

Încă în ianuarie, la început – deci – de an calendaristic 2004, *Observatorul cultural* lansează un proiect special, prin care-şi propune să „monitorizeze“ activitatea din acest an a Ministerului Culturii şi Cultelor (MCC). Pe de o parte, vom discuta despre politicile culturale publice din România de azi, despre modul în care ele sînt (sau au fost) elaborate şi despre aplicarea lor; pe de altă parte, vom încerca să urmărim cum cheltuieşte Ministerul fondurile care i s-au alocat de la bugetul de stat, bani – aşadar – publici.

Demarăm acest proiect cu susţinerea binecunoscutei instituţii de promovare internaţională a culturii Pro Helvetia (Consiliul Artelor din Ţara Cantoanelor), prin Programul Cultural Elveţian pentru România/Pro Helvetia/SDC (Agenţia elveţiană pentru dezvoltare şi cooperare). Echipei de la sediul central şi celei de la filiala bucureşteană le sîntem recunoscători pentru promptitudinea cu care, întîlnindu-ne în intenţii, ne-au sprijinit. Scontăm – de asemenea – pe contribuţia unor experţi independenţi. Nu în ultimul rînd, ne aşteptăm la o solidarizare mai largă a mediului nostru cultural, care nu are decît de cîştigat de pe urma unui asemenea proces de „monitorizare“ şi evaluare a activităţii Ministerului „de specialitate“, astfel încît toţi „actorii“ publici din domeniu să aibă o imagine mai limpede asupra „piesei“ în care jucăm laolaltă...

Cultură, mentalităţi, democraţie: o miză pe termen lung

ION BOGDAN LEFTER

Swiss Cultural Programme Romania

DEZA
DDC
DSC
SDC
COSUDE

PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Un an de „monitorizare“

Titlul complet al proiectului pe care îl propune revista noastră este: **Transparenţa politicilor şi a cheltuielilor culturale publice. Monitorizarea Ministerului Culturii şi Cultelor**.

Durata: 1 an.

De fapt şi de fapt, **Observatorul cultural** a tot „monitorizat“ Ministerul Culturii, frecvent şi în forme diverse: prin ştiri privitoare la diverse evenimente sau la „scandalurile“ care au însoţit în ultimii ani activitatea MCC, prin comentarii asupra politicilor sale (am semnat eu însumi cîteva articole de acest fel), prin proteste transmise nouă spre publicare de către artişti şi instituţii culturale. N-am ezitat să preluăm la **Revista presei** ceea ce au scris alţii în atare ordine de idei. Ni s-a întîmplat de mai multe ori să primim critici şi proteste anti-ministeriale în valuri, încît – la un moment dat – am avut un grupaj amplu în care tunau şi fulgerau la unison scriitori, oameni de teatru, de cinema, dansatori, încît sentimentul era că elitele artistice ale tuturor branşelor se revoltă împotriva comportamentelor discriminatorii, arogante, clientelare ale diriguitorilor guvernamentali ai culturii. Am sprijinit campania angajaţilor din Biblioteca Naţională, atunci cînd instituţia lor a fost abandonată cinic şi iresponsabil de către Minister, care a cedat sediul său cel nou, încă în construcţie, spre folosinţă ca sediu guvernului. (În urma reacţiilor de presă, proiectul – se ştie – a fost abandonat: clădirea n-a mai fost preluată de executiv, dar autorităţile s-au „răzbunat“, subfinanţînd Biblioteca, astfel încît clădirea cea nouă nu poate fi terminată şi se degradează...) În cîteva rînduri, am oferit bogate „dosare“ pe cîte o problemă, punînd alături informaţiile necesare, analize, reacţii: de pildă, cu privire la deciziile de subvenţionare a cărţilor şi a revistelor culturale în 2002 şi 2003, cînd am preluat listele integrale de titluri, întinse pe multe pagini. Am avut ecouri neaşteptat de bune, cititorii noştri şi mediile intelectuale apreciind efortul de a aduce la suprafaţa dezbaterii publice datele efective pe baza cărora se pot face evaluări corecte asupra activităţii Ministerului „de resort“.

Eforturi s-au făcut – fireşte – şi în alte zone de presă, pe ici, pe colo, prin puncte uneori foarte vizibile, cum a fost cazul cotidienelor **Evenimentul zilei** sau **Adevărul**, care au comentat fără menajamente multe dintre activităţile Ministerului. Contribuţii substanţiale au adus şi cîteva organizaţii neguvernamentale active în domeniu, precum Asociaţia Ecumest sau Fundaţia pentru Cultură şi Drepturile Omului. Într-un deceniu şi aproape jumătate de postcomunism românesc s-au format o serie de experţi remarcabili, unii dintre ei lucrînd pentru ONG-uri, alţii chiar pentru Minister sau pentru alte instituţii bugetare, centrale ori locale. S-au făcut studii, s-au elaborat rapoarte, s-au organizat prezentări şi dezbateri publice.

Una peste alta, nimeni n-a procedat totuşi – nici noi, nici alţii – la „monitorizarea“ permanentă, sistematică şi la vedere a MCC, cu publicarea permanentă – bunăoară săptămînală – a rezultatelor. Să nu scăpăm din vedere „detaliul“ că în vizor se află singurul mare finanţator al culturii româneşti din aceşti ani. (În deceniul trecut a mai existat unul: Fundaţia Soros pentru o Societate Deschisă, care a şi fost asemănată atunci cu un „Minister al Culturii alternativ“. Retragerea Fundaţiei în ultimii ani din viaţa artistică şi intelectuală nu numai de la noi, ci din întreaga Europă Centrală e una dintre dramele regiunii...) Nu mai reiau aici distincţia pe care o făceam cîndva (tot în **Observatorul cultural**) între „cultura de stat“, conservatoare şi deţinătoare a majorităţii resurselor din domeniu, şi cea „privată“, săracă dar vitală, novatoare, deschisă spre viitor, aptă să ne mai „sincronizeze“ o dată cu lumea avansată. Esenţial e faptul că în *acest* domeniu se joacă o „carte“ esenţială a evoluţiei noastre ca ţară şi popor. Nu e vorba doar despre artele tradiţionale, ci despre cultură în sensul larg al cuvîntului, incluzînd-o pe cea politică şi civică, mergînd pînă la formarea mentalităţilor, la reconstituirea scărilor de valori morale şi comunitare după comunism. Pe scurt, în dezbaterea intelectuală a perioadei şi în „laboratoarele“ creativităţii artistice autohtone, într-o măsură mai mare decît ar putea părea la prima vedere, se joacă nici mai mult, nici mai puţin decît soarta democraţiei româneşti din anii şi deceniile care vin. Or, marea problemă a ultimilor ani a fost aceea că tocmai unicul mare „filantrop“ al culturii noastre s-a adîncit într-un comportament care a ajuns să alieneze cea mai mare parte a culturii româneşti active, novatoare, contemporane cu adevărat. În schimb, au ieşit treptat la iveală manevrele de „restauraţie“ a vechilor figuri de dinainte de 1989 şi a mentalităţilor de atunci, împinse pînă la clientelismul din ce în ce mai „pe faţă“ şi pînă la un din ce în ce mai jalnic conservatorism „neo-naţionalist“ (vezi recent-inauguratul – şi, vai!, simbolicul – „An Ştefan cel Mare“...).

Ei bine, ne propunem să urmărim pas cu pas ceea ce va face Ministerul Culturii şi Cultelor în ultimul an de mandat al actualei echipe de conducere! Ne propunem – aşadar – un proiect care este şi politic, însă nu în sensul partizan şi „partinic“ al cuvîntului, ci în acela comunitar, civic. Spiritul critic fiind obligatoriu, nu ne dorim să-l exercităm pentru a intra în jocul electoral al acestui an, ci pentru a contribui la echilibrarea raporturilor dintre „public“ şi „privat“ – sau independent – în cultură: o miză pe termen lung, pe deasupra conjuncturilor imediate. În aceeaşi intenţie se desfăşoară – pentru a da încă un exemplu – importantul program **Policies for Culture** desfăşurat de Ecumest de cîţiva ani, în România şi în cîteva ţări Sud-Est-europene, pentru punerea în dialog a componentelor legislativă, guvernamentală şi neguvernamentală din cîmpul cultural. Focalizîndu-ne asupra Ministerului „de resort“ de la noi, vom încerca să-i „transparentizăm“ activitatea folosind instrumentul unei reviste săptămînale de impact. Autoritatea de stat din domeniu ar trebui să preţuiască şi să stimuleze asemenea iniţiative. Nu e socotită presa de informaţie generală „cîinele de pază al democraţiei“, căci îi „hărţuieşte“ pe decidenţii politici, obligîndu-i la un comportament cît mai puţin incorect? La fel, presa intelectuală poate juca un rol decisiv în reglarea funcţionării aparatului bugetar din domeniu. Cine va susţine că de aşa ceva nu e nevoie?!

Paşi pe traseul unui proiect

Proiectul nostru va urmări „transparentizarea“ Ministerului prin informare sistematică şi prin analiză, astfel încît strategia generală a conducerii, politicile culturale aplicate, procesul de luare a deciziilor şi alocarea fondurilor bugetare să devină (mai) vizibile. Dacă despre multe activităţi patronate de MCC se ştie, despre şi mai multe nu aflăm nimic. În toate cazurile se cheltuiesc bani publici, nu de puţine ori sute de milioane sau miliarde de lei. Cînd şi cînd, ziariştii află despre vreo situaţie scandaloasă, scriu şi lumea artistică protestează. Şi restul? Sumele mult mai mari despre care nu ştie nimeni că au fost risipite, în timp ce pentru proiecte importante dar neagreate de Minister „nu sînt bani“?!...

Ce putem face? N-o să reuşim să mutăm munţii din loc, însă vom încerca să-i clintim măcar un milimetru!

Concret, ne propunem să facem mai mulţi paşi pe traseul de un an al „monitorizării“: vom avea o rubrică săptămînală, **Ministeriale**, în care vom oferi în flux continuu informaţii despre programele, acţiunile curente ale instituţiei şi ale reţelei bugetare pe care o patronează; vom publica analize şi expertize, articole şi interviuri, inclusiv – sperăm – cu oficiali ai Ministerului; vom alcătui periodic „dosare“ tematice, aprofundînd un subiect sau altul; şi vom lansa către sfîrşitul anului o dezbatere care să facă – într-un fel – „sinteza“ proiectului, să rezume, să tragă concluzii.

Pagina de alături, în care e vorba despre criza de comunicare dintre profesioniştii dansului contemporan şi Ministerul Culturii, e doar începutul.

Cîteva exemple de miliarde

Vom continua – între altele – cu analiza datelor pe care Ministerul însuşi le-a făcut publice. La sfîrşitul anului trecut, MCC a publicat un nou volum bilanţier: **Cultura şi Cultele 2003**. Dincolo de previzibilul triumfalism al întreprinderii, de parcă domeniul ar înflori mirific (în realitate fiind vorba despre una dintre cele mai slabe performanţe ale guvernării actuale), „carta albă“ a anului cultural trecut oferă analizei o mină de informaţii utile. Să menţionez deocamdată doar că, pe lîngă cheltuielile de personal, materiale şi de investiţii din toate muzeele, teatrele, filarmonicile şi celelalte instituţii din subordine, Ministerul a distribuit în 2003 subvenţii de peste 1.214 miliarde de lei! Din aceşti bani, pentru finanţarea de cărţi de literatură română s-au cheltuit doar 21,7 miliarde... Pentru comparaţie, sărbătorirea a 85 de ani de la Unirea de la 1 decembrie 1918 a consumat... aproape 70 de miliarde! În timp ce pentru peste 124 de reviste culturale n-au fost disponibile mai mult de 7,3 miliarde, s-au cheltuit 13,2 miliarde pentru Monumentul luptei anticomuniste **Aripi**, 8 miliarde pentru Festivalul internaţional de muzică uşoară **Cerbul de aur** (organizat – de fapt – de Televiziunea Română, care a risipit în acest scop nobil alţi bani grei de la buget!), 3 miliarde pentru Aşezămîntul sociocaritativ (sic!) „Providenţa“ de la Iaşi, 2 miliarde pentru Festivalul internaţional al cîntecului pentru copii **Steaua de aur** (?!), 1,5 miliarde pentru... „organizarea unui concurs de soluţii în vederea stabilirii amplasamentului şi întocmirii documentelor tehnico-economice pentru reamplasarea fostului Monument al eroilor comunişti (!).

Despre acestea şi multe alte lucruri la fel de pasionante vom avea tot timpul – cît va fi anul de lung! – să vorbim...

Cultura şi Cultele 2003

Guvernul României
Ministerul Culturii şi Cultelor

A MINISTERULUI CULTURII

Dansul: numărătoarea inversă

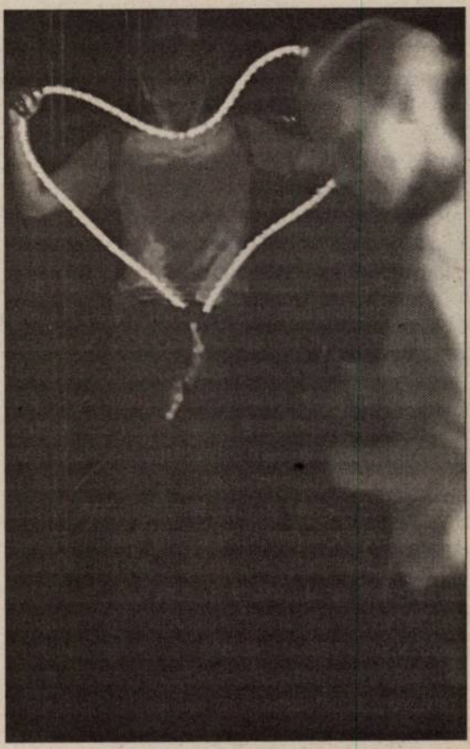

Stars High in Amnesia's Sky
(o producţie
mm & solitude project)

MIHAELA MICHAILOV

Relaţia tensionată dintre Ministerul Culturii şi coregrafii independenţi datează de prea multă vreme ca să mai fie o noutate pentru cineva. În repetate rînduri, reprezentanţii sectorului independent au trimis diverse scrisori Ministerului (cum a fost cea din primăvara anului trecut), cerînd să li se acorde un spaţiu pentru repetiţii, spectacole, întîlniri, ateliere etc., aşa cum se întîmplă în orice ţară civilizată. Din păcate, însă, dansatorii sînt nevoiţi în continuare să repete pe unde apucă şi să-şi joace spectacolele mai mult în străinătate, pentru că în România nu au unde. Toate doleanţele lor ţin de un climat cultural de normalitate, decenţă şi minimă implicare, de o politică culturală nesubsumată intereselor şi afinităţilor personale, în care valorile sînt susţinute şi nu marginalizate. Peste tot în lume, artistul independent primeşte fonduri de la buget pentru realizarea proiectelor, pentru festivalurile la care trebuie să participe etc. Asta nu înseamnă că este mai puţin independent, ci că a ales o anumită structură în care să-şi poată desfăşura activitatea. În România, statutul coregrafului independent este minimalizat şi desconsiderat, ignorat continuu de Ministerul Culturii, ca şi cum ar fi ceva lipsit de orice importanţă. Dacă nişte „nebuni" sau „amatori", cum au mai fost numiţi, vor să danseze, n-au decît s-o facă pe cont propriu. Cum şi cu ce mijloace nu mai interesează pe nimeni. Pe de altă parte, atunci cînd dansatorii şi coregrafii independenţi obţin premii în străinătate, ei devin, instantaneu, o imagine tocmai bună de exportat, pe care Ministerul şi-o aproprie cu aceeaşi dezinvoltură cu care le respinge orice iniţiativă. Paradoxul funcţionează perfect. Dansatorul independent este privit ca un accesoriu, o „bomboană fondantă" – ca să-l citez pe Mihai Mihalcea – care poate oricînd lipsi din meniu. Atîta timp cît nu există un spaţiu în care să se poată exprima, existenţa lui devine aleatorie. E nevoie de o poziţie mult mai fermă, de o soluţie poate agresivă sau constrictivă pentru ca Ministerul să înţeleagă că ceea ce aceşti artişti cer ţine de o minimă posibilitate de a se afirma şi de a-şi reprezenta creaţiile. Apelul la răbdare şi înţelegere devine derizoriu în contextul în care, de ani buni, aceste calităţi au ajuns să funcţioneze în defavoarea celor care le profesează. Aşa cum se găsesc bani pentru festivităţi penibile, cu siguranţă s-ar putea găsi şi pentru o locaţie adecvată dansului contemporan. La Festivalul **BucurESTi.Vest**, aflat la cea de-a doua ediţie, nici un reprezentant al Ministerului Culturii nu a fost prezent, ignorînd un eveniment care, timp de trei săptămîni, a reunit importante trupe din întreaga lume, directori de festivaluri, o platformă a dansului balcanic şi alte manifestări reprezentative. Ar fi văzut atunci că sălile au fost pline şi că dansul contemporan are deja un public al său. Nu poţi însă cultiva gustul şi întreţine o receptare adecvată a acestor spectacole o dată la doi ani. Un festival nu poate umple goluri majore şi iniţiative trunchiate, compensînd într-un interval scurt o stare de indiferenţă persistentă. După acest festival, cu ecouri foarte bune în presa română şi străină, Ministerul s-a hotărît să le propună dansatorilor şi coregrafilor să-şi desemneze un reprezentant. Astfel, coregraful Ion Tugearu a fost ales consilier al ministrului Răzvan Theodorescu pe probleme de dans: infrastructură, iniţiative etc. De la încheierea festivalului şi pînă în preajma conferinţei de presă din 22 ianuarie, în care coregrafii îşi anunţau protestul mult mai radical, nu au fost luate însă nici un fel de măsuri. Mai mult decît atît, dacă cu cîteva zile înainte de conferinţă, programul repertorial propus de coregrafii independenţi Ministerului Culturii – o stagiune care să înceapă din aprilie 2004 şi să cuprindă spectacole pe care şi publicul bucureştean să aibă şansa să le vadă – nu părea să se poată realiza, chiar în ziua conferinţei, Ion Tugearu a transmis soluţiile pe care Ministerul, ca prin minune, le-a găsit. Ameninţînd că vor apela la comisii europene şi la foruri internaţionale, dansatorii au reuşit să obţină nişte promisiuni. Se pare că doar constrîngerile şi poziţiile radicale mai pot avea vreun efect, dialogul civilizat fiind sortit eşecului. Ministerul a promis că se va redeschide Centrul MAD, închis anul trecut din lipsă de fonduri, unde vor avea loc repetiţii, urmînd ca spectacolele să fie găzduite de Sala „Liviu Rebreanu" a Teatrului Naţional. Neîncrezători în aceste soluţii găsite pe ultima sută de metri şi doar într-o situaţie de presiune, coregrafii au dat un *ultimatum* Ministerului, pînă la data de 1 februarie, cînd aşteaptă un răspuns oficial, prin care să li asigure atît un spaţiu de producţie cît şi unul de reprezentare. Asta însemnînd ca, într-un timp foarte scurt, MAD să poată reintra în circuit. Pînă atunci coregrafii îşi continuă seria turneelor în străinătate. În perioada 25 ianuarie-12 februarie, coregraful Mihai Mihalcea este invitat în rezidenţă la Centre Chorégraphique National de France-Comte a Belfort cu spectacolul **Stars High in Amnesia's Sky**, în cadrul unui turneu internaţional în Franţa, Austria şi Elveţia. Între 4 şi 14 februarie, coregraful Cosmin Manolescu se va afla în rezidenţă coregrafică în Philadelphia, iar între 1-16 martie este invitat în rezidenţă la FIR(e), Helsinki. În martie, Ioana Macarie va finaliza lucrul la noua sa piesă coregrafică **Nu ştiu**, produsă din fondurile obţinute ca premiu anul trecut la Amsterdam. În fiecare lună, cel puţin doi coregrafi sînt prezenţi în turnee şi la festivaluri în străinătate. Să fie oare cei care îi invită „amatori"?

Dar cine ştie, poate dacă iniţiatorii stagiunii din 2004 s-ar gîndi la un **Apus de soare** în ritm de dans contemporan, s-ar găsi şi banii necesari!

Protest

Dansatorii şi coregrafii independenţi se gîndesc să trimită rapoarte comisiilor europene şi altor instituţii care pot influenţa schimbări la nivelul politicilor culturale în România, în semn de PROTEST faţă de politicile culturale aplicate de statul român, care ignoră arta dansului şi artiştii independenţi. Aceştia consideră că „administraţia locală trebuie să ia în considerare alocarea unui spaţiu adecvat pentru crearea unui centru coregrafic, iar Ministerul Culturii şi Cultelor trebuie să se gîndească la alocarea unei subvenţii anuale, aşa cum procedează în prezent cu anumite teatre şi alte instituţii".

Coregraful Mihai Mihalcea pregăteşte o altă formă de protest. Acesta va anunţa la conferinţele de presă şi înaintea fiecărei reprezentaţii din cadrul următorului turneu în Franţa, Elveţia şi Austria că spectacolul **Stars High în Amnesia's Sky** nu a putut fi repetat în ţară, din cauza absenţei unui spaţiu destinat repetiţiilor şi reprezentaţiilor de dans contemporan.

În prezent, dansatorii şi coregrafii independenţi nu au acces la nici un spaţiu în care să poată repeta, crea sau să prezinte spectacolele pe care, adesea, le prezintă în străinătate la invitaţia unor teatre şi festivaluri recunoscute.

Subiecte înscrise pe ordinea de zi a conferinţei de presă:

- Ce înseamnă să fii „artist independent"?
- Despre propunerile şi intenţiile de sprijin venite din partea unor parteneri străini, care nu pot fi puse în practică din cauza lipsei unui minim sprijin acordat de instituţiile guvernamentale din România.
- Bilanţul anului 2003 pentru dansatorii/coregrafii independenţi.
- Despre „Stagiunea de dans contemporan", actualul proiect depus la Ministerul Culturii şi Cultelor de către artiştii independenţi.

m(ihai) m(ihalcea) & solitude project
tel: + 40 744 518 033
e-mail: solitude.project@fx.ro

22 ianuarie 2004

Imagini din *Paradis serial* (o producţie a Companiei Proiect DCM)

„Acum nu e momentul“?!

PAUL CERNAT

MONICA LOVINESCU
Jurnal
1990-1993
HUMANITAS

Monica LOVINESCU
Jurnal 1990-1993
Editura Humanitas,
Colecţia „Memorii/ Jurnale/
Convorbiri“,
Bucureşti, 2003,
432 p., f.p.

După cele două volume memorialistice din **La apa Vavilonului** şi după jurnalele anilor 1981-1988, **Jurnalul 1990-1993** al Monicăi Lovinescu a stîrnit – aşa cum era de aşteptat – reacţii mai numeroase şi mai acute. Mult celebrat şi premiat dintr-o firească nostalgie a „spiritului de corp“ („unitatea de breaslă“ a intelectualităţii „bune“), el readuce în atenţie o lume mai familiară decît precedentele (perioada intens mitologizată a romantismului civic postdecembrist), redeschizînd răni ce păreau cicatrizate şi – totodată – luminînd rădăcinile unor conflicte ideologice aflate la ordinea zilei. Căci dacă cele două prime volume sînt deja istorie, prezentul volum ţine de „post-istorie“, majoritatea „personajelor“ sale fiind şi azi prezenţe publice – e drept, au trecut peste ele zece ani...

„Priorităţile“ secretizării

Am mai spus-o: absenţa anului 1989 din seria diaristică a Monicăi Lovinescu ridică importante semne de întrebare. Nu e vorba atît de opţiunea autoarei (legitimă, deşi disputabilă), cît mai ales de faptul că editura nu precizează nicăieri acest „detaliu“. Nu e deloc clar cui îi va fi aparţinut iniţiativa: autoarei? editurii? Fapt siderant: nici unul dintre comentatori nu a părut să observe absenţa în cauză. Unii *se vor fi făcut*, poate, că nu o observă – de ce? Cui foloseşte? Şi cînd oare vom afla *restul*? Cumva peste 40 de ani, ca în cazul „informaţiilor de interes naţional“ trecute la „strict secret“? Absenţa este totuşi stridentă: avem de-a face cu lipsa unui an – de fapt: a *anului* – decisiv în căderea regimurilor comuniste est-europene şi, în particular, a regimului Ceauşescu...

S-ar putea specula mult – presupun... – pe marginea unor chestiuni legate de pregătirea „la nivel internaţional“ a „loviturii de stat“ din decembrie 1989; sau pe marginea unor eventuale amănunte „delicate“ privind activitatea anumitor figuri de prim-plan ale exilului şi ale lumii noastre culturale din ţară. De-o fi una, de-o fi alta, de-or fi amîndouă sau de-o fi altceva, pînă la proba contrarie toate speculaţiile – „conspiraţioniste“ sau nu – rămîn plauzibile.

În fapt, scrierile memorialistice publicate pînă în prezent de Monica Lovinescu conţin o poetică a secretizării; asupra ei a atras deja atenţia Dan Petrescu (v. **Exilarhii**, în **Deconstrucţii populare**, Polirom, 2002), cu exemple extrase din **La apa Vavilonului**. Din volumul de faţă rezultă că procesul a atins şi editarea unor pagini prea „intime“ din **Agendele** lui E. Lovinescu, eliminate în pofida protestelor editoarei Gabriela Omăt (p. 160). Atitudine filială legitimă, singura problemă – esenţială şi poate insolubilă – care se pune în asemenea cazuri fiind aceea dacă datoria afectivă faţă de persoane apropiate poate să oculteze *adevărul* istoric. Trecînd din sfera privată în zona politicului, lucrurile capătă o altă semnificaţie: pentru Monica Lovinescu despre anumite lucruri e bine să nu vorbim *acum*, pentru că... „altele sînt priorităţile“. Avem de-a face cu un efect pervers al „războiului rece“, o logică de front în care oponenţii comunismului preiau în negativ „armele“ simbolice ale adversarului; atît regimul comunist, cît şi adversarii săi evită „strategic“ să vorbească despre *anumite* probleme inconfortabile pe motiv că... „acum nu e momentul“. Nu era momentul, de pildă, să aducem în discuţie, la începutul anilor '90, adeziunea legionară a lui Eliade, Cioran & Co; *prioritatea* era lupta anticomunistă, or, cei menţionaţi au fost dintotdeauna anticomunişti, puşi la index de către nu tocmai defunctul regim etc... Legionarismul lor se manifestase într-o societate (încă) liberă; în plus, deveniseră între timp figuri de prestigiu ale exilului românesc („de partea bună“ a baricadei), erau cvasi-interzişi în ţară, „primatul spiritual“ al operei lor intra în contradicţie cu stupiditatea dogmatică a culturnicilor de partid, iar procesul comunismului (spre deosebire de cel al nazismului) nu avusese loc...

Atari socoteli erau valabile şi operante într-o lume *neliberă*, cum era cea de pînă în 1989; *după* 1989 însă, această „ordine a priorităţilor“ a căzut în desuetudine, normală devenind acum exprimarea liberă a tuturor punctelor de vedere, inclusiv – sau mai ales – a celor ocultate înainte vreme. Ne putem întreba însă cît de liberi eram, cu adevărat, în România anilor 1990-1993, cît de pregătiţi eram să acceptăm anumite adevăruri incomode. Combătînd vehement incriminarea legionarismului „tinerei generaţii“ interbelice de către Norman Manea (pe care îl justifică, totuşi, prin „traumatismul personal“) şi de către alţii, autoarea se situa într-o logică discriminativă, vizibilă şi în indispoziţia cauzată de denunţarea „primejdiei fasciste“ – şi nu a celei comuniste – de către intelectuali precum Matei Călinescu, Virgil Nemoianu ş.a. De fapt, ceea ce trebuia asumat critic era înregimentarea totalitară (fie ea legionară sau comunistă); nu eufemizarea uneia sau alteia dintre cele două tipuri de adeziuni ar fi trebuit să fie „prioritară“, ci analiza neconcesivă, simultană, a amîndurora, în virtutea numitorului lor comun: *totalitarismul* şi a diferenţelor semnificative dintre ele. De altfel, cele scrise în altminteri moderatul articol **Felix culpa** (despre care citim că ar fi fost „comandat“ din SUA) au sfîrşit astăzi prin a fi, de bine de rău, recunoscute ca *evidenţe* de toată lumea. E adevărat că „bătălia“ – meritorie – dusă de Monica Lovinescu a fost (şi) de a nu lăsa ca figurile lui Eliade & Co să fie „confiscate“ şi instrumentalizate de naţionalismul ceauşist fără *pedigree*, tip România Mare. O demonstrează inclusiv lupta dusă de soţii Ierunca în anii '70-'80 pentru un Eliade care, altminteri, cocheta ambiguu cu emisari ceauşişti de felul „gnosticului“ Virgil Cândea. Asta, ca să nu mai vorbim de „cazul“ Constantin Noica... Pe de altă parte însă, această tactică a contribuit la ocultarea prelungită a dramelor istoriei noastre intelectuale şi a servit drept alibi perpetuării unui nu întotdeauna benign „naţionalism spiritualist“ de sorginte interbelică în interiorul unei părţi a intelighenţiei noastre anticomuniste. Atitudinea excesiv de minimalizatoare a Monicăi Lovinescu faţă de Ioan Petru Culianu (în a cărui asasinare ezită să vadă implicaţiile politice) şi caricaturizarea logodnicei acestuia, Hillary Wiesner, rimează cu iritarea mai veche a autoarei faţă de anti-ortodoxismul „excesiv“ al discipolului tot mai eretic faţă de Mircea Eliade. În aceeaşi ordine se înscrie şi tonul uşor bagatelizant cu care este înregistrată legionarizarea *efectivă* a conducerii „romanticei“ Ligi a Studenţilor (sesizată prompt de către Gabriela Adameşteanu)...

Ieşirea din iluzie

La începutul anilor '90, prestigiul scriitorului/intelectualului în societate era încă foarte mare, speranţele – cvasi-intacte, maximale, iar entuziasmele angajării civico-politice veneau

EDITURA „CASA RADIO“

Colecţia BIBLIOTECA RADIO
Seria Magister

CONSTANTIN RĂDULESCU-MOTRU
CARACTER ŞI DESTIN
Conferinţe la Radio
1930–1943

Prima ediţie postbelică reunind masiva şi percutanta publicistică radiofonică a marelui creator de direcţie în cultura română

Ediţie îngrijită de
Marin Diaconu

14,8 x 20,6 cm; 504 p.

Comenzi: tel.: 303.17.72; 303.17.31; on line: www.srr.ro; e-mail: marketing@srr.ro
Vânzare directă: Librăria „Casa Radio“, str. Gen. Berthelot, 60-64, sect. 1, Bucureşti

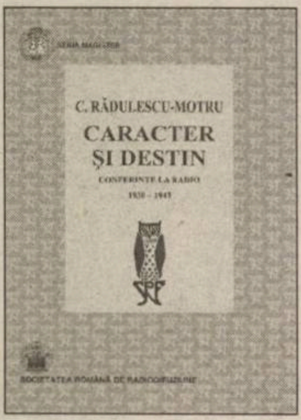

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna ianuarie 2004

Programul Festivalului de Film Asiatic
Institutul Francez
sprijină diversitatea pe ecrane

Marţi 27 ianuarie
▌ora 18.00 – Sweety Rain + Purple Butterfly
▌ora 21.00 – To the Spring Mountain + Nabi

Miercuri 28 ianuarie
▌ora 18.00 – Super Glue + Marrying the Mafia
▌ora 21.00 – Superman in Early Summer + Distance

Joi 29 ianuarie
▌ora 18.00 – Super Glue + Spring, Summer, Fall, Winter and Spring
▌ora 20.30 – To the Spring Mountain + Nabi

Vineri 30 ianuarie
▌ora 18.00 – Superman in Early Summer + Joint Security Area
▌ora 21.00 – Super Glue + Purple Butterfly

Sîmbătă 31 ianuarie
▌ora 15.30 – To the Spring Mountain + Marrying the Mafia
▌ora 18.00 – Sweety Rain + Failan
▌ora 21.00 – Tuning in Silence + Hero

Duminică 1 februarie
▌ora 16.00 – Sweety Rain + Spring, Summer, Fall, Winter and Spring
▌ora 18.30 – Super Glue + Memento Mori
▌ora 21.00 – Tuning in Silence + Hero

Expoziţii
▌15-31 ianuarie, la Institutul Francez poate fi văzută expoziţia de fotografii intitulată Cărnuri a artistului Jacques Robert

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

Institutul Francez din Bucureşti
16 ianuarie - 1 februarie
Sala Elvira Popescu, Bd. Dacia nr. 77
Festivalul filmului asiatic
FestAsia
Special Coreea
映畫祭
영화제
Independenţa Film
www.culture-france.ro
Info: 210 02 24
www.port.ro
AIR FRANCE

să compenseze tăcerile acomodante şi/sau laşităţile civice antedecembriste, transformînd „rezistenţa prin cultură“ în prestigiu simbolic şi capital politic. Influenţa soţilor Ierunca se manifestă acum într-un context „neo-comunist“ (v. mineriadele, reprimarea brutală a opoziţiei şi celelalte abuzuri ale puterii), iar „pelerinajele“ scriitorilor români la Paris şi nevoia lor de a fi protejaţi/legitimaţi/înnobilaţi de către instanţele morale ale Europei Libere pentru „cruciada anticomunistă“ sînt încă la ordinea zilei... „A fi intelectual“ căpătase un *sens purificator* – sensul politico-spiritual al angajării întru libertate; că mulţi dintre aceşti intelectuali români s-au dovedit a fi, în cele din urmă, nişte naive, fragile substitute „de tranziţie“ ale politicienilor se va vedea – dureros – abia mai tîrziu. Culisele pregătirii alegerilor din 1992 şi ale disputelor din Partidul Alianţei Civice sînt doar începutul. Or, tocmai această iluzie a purificării (a *metanoiei*) postdecembriste prin refularea şi punerea între paranteze a aspectelor neconvenabile din trecut s-a dovedit, ulterior, nocivă. Dar aceasta e deja o altă discuţie...

Melancolia destrămării

Un alt aspect meritînd o atenţie specială îl constituie clarificările ideologice intervenite, destul de repede după 1990, în rîndul „taberei bune“, anti-neocomuniste. Ele au rămas discrete, cvasi-inaparente pînă în urmă cu cîţiva ani (cînd a ieşit la suprafaţa vieţii publice clivajul ideologic şi cultural dintre neo-conservatori şi neo-liberalii „postmoderni“): **Jurnalul** înregistrează deplasarea majorităţii optzeciştilor din jurul revistei **Contrapunct** către forme mai moderate de anticomunism, interpretate de către autoare drept „concesii“ faţă de colaboraţionismele notorii ale unor mentori precum Ov.S. Crohmălniceanu. Ar fi însă nedrept să omitem faptul că în **Contrapunct** au fost sancţionate dur *atît* colaboraţionismele fascizante, *cît şi* cele comunizante ale intelectualilor români (de la Eliade, Cioran şi Noica la Arghezi, Călinescu şi Sadoveanu). „Cazul **Dilema**“ – obsedant de la un punct încolo al **Jurnalului** – este o altă faţetă a aceleiaşi probleme. Ar fi vorba – consideră, intransigent, Monica Lovinescu – de un neo-colaboraţionism „rafinat“ cu puterea fesenist-iliesciană; unul mai puţin deranjant decît „apolitismul“ proiliescian al lui E. Simion, Marin Sorescu & Co, mai subtil însă, mai seducător şi mai eficient (crede autoarea). „Demisia“ multor intelectuali din tabăra „bună“ prin... colaborarea lor la **Dilema** o exasperează pe diaristă. Astăzi însă ne putem da seama că Monica Lovinescu nu a avut decît în mică măsură dreptate: nevoia de nuanţe şi de „spirit dilematic“, relativizant (nu neapărat relativist), non-maniheist, echilibrat şi deschis a fost reală şi pozitivă, mai eficientă, poate, în ordine democratică decît anticomunismul pur şi dur şi cu adevărat generatoare de gîndire liberă în condiţii de libertate a expresiei. Cît de realistă a fost însă pe termen lung obţinerea unei independenţe intelectuale autentice sub patronajul unei instituţii precum Fundaţia Culturală Română – asta, da, rămîne de discutat: ceea ce s-a întîmplat săptămînile trecute cu **Dilema** (şi cu suplimentul ei **Vineri**, acum patru ani) demonstrează incompatibilitatea *de facto* dintre independenţa intelectuală şi dependenţa financiară faţă de structurile puterii de stat din România atunci cînd – din raţiuni electoral-clientelare – „despotul“ încetează a mai fi „luminat“.

Un aspect semnificativ înregistrat de **Jurnalul** Monicăi Lovinescu – şi sesizat ca atare de comentatori – este *destrămarea*. Nu numai prăbuşirea „vechii lumi“ interbelice (ca în anii '80), ci şi o disoluţie *pluralistă* a iluziei unităţii lumii literare, tacit coalizate înainte vreme împotriva dictaturii. „Unitatea naţională“ a intelectualilor – încă o frumoasă iluzie... melancolică. Retrospectiv privind lucrurile, se vede limpede că Monica Lovinescu a rămas consecventă cu sine: liberal-conservatoare, antirelativistă, intransigentă moral pînă la inflexibilitate. Percepţia celorlalţi s-a schimbat... Preluînd formula Ilenei Mălăncioiu, aş spune că acest **Jurnal** este (şi) o foarte pregnantă „cronică a melancoliei“. Valoarea sa, nu în ultimul rînd literară, trebuie căutată mai ales *aici*, dincolo de cazuistica disputelor conjuncturale de genul „cine/de ce a avut dreptate“. Monica Lovinescu ne oferă, în aceste pagini, „seismogramele“ unei conştiinţe morale de excepţie şi ale dramelor sale profund umane. Nu întîmplător, cele mai pregnante însemnări sînt acelea în care *vulnerabilitatea* autoarei iese la suprafaţă, în care autocenzura afectivă, politică sau „estetică“ a personajului public eliberează trăirile personale. Paginile despre „călătoria în România“ din toamna lui 1993 (p. 364-385, în care „datarea“ diaristică e abandonată, însemnările curgînd în flux continuu) emoţionează intens prin entuziasmul revederii, entuziasm pe care nici un contact cu „realitatea brutală“ a ţării natale mutilate de comunism nu-l poate diminua. La fel de intens-expresive sînt însemnările privind bătrîneţea şi *destrămarea* lui Eugen Ionescu şi (mai ales) a lui Emil Cioran, boala atroce şi moartea Ellei Negruzzi sau a lui Ion Negoiţescu, relaţiile – din nou – afective cu rudele rămase în ţară, simpaticele ciudăţenii ale acestora – dar şi cele despre nostalgiile tinereţii, despre angoasele îmbătrînirii, despre micile mizerii sau bucurii zilnice, despre spaima din preajma operaţiei la ochi a lui Virgil Ierunca sau despre bucuria revederii acestuia cu vechiul său prieten, acum bolnav, Geo Dumitrescu...

Există în **Jurnalul 1990-1993** al Monicăi Lovinescu două paliere distincte, deşi inseparabile: un jurnal al personalităţii *publice* şi un jurnal *intim*, împins în penumbră. Ar fi cel puţin naiv – şi impropriu! – să parcurgem acest volum pornind de la ideea că în el vom găsi Adevărul, o reconstituire fidelă a unui segment istoric tulbure ş.a.m.d. Las la o parte faptul că „adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea“. Multe informaţii existente aici pot fi oricînd completate sau infirmate, după cum mulţi se vor fi regăsit, total sau parţial, în acele consemnări ce îi implică direct. S-ar putea glosa mult şi asupra *captivităţii* iluziilor şi intoxicărilor cărora soţii Ierunca şi mulţi dintre cei rămaşi în ţară le-au plătit tribut (chiar dacă Monica Lovinescu taxează, repetat, iluziile celorlalţi...). Fapt este că avem de-a face, înainte de orice, cu un document subiectiv al unei instanţe morale a culturii române postbelice (poate chiar cu o *frescă subiectivă*), iar ceea ce contează cu adevărat este *calitatea acestei subiectivităţi*. Pe de altă parte, datoria de conştiinţă şi recunoştinţă (personal, datorez emisiunilor Monicăi Lovinescu mult din formarea mea literară din adolescenţă) n-ar trebui să ne împiedice să ne declarăm astăzi eventualele deosebiri de opinii. **Jurnalul** merită ceva mai mult decît „exerciţii de admiraţie“ hagiografice sau solidarizări mai mult sau mai puţin profitabile: el merită o *dezbatere* raţională, onestă şi neconcesivă. Sper – îmi fac oare iluzii? – că, dincolo de subiectivităţi şi partizanate, am devenit destul de maturi pentru a asuma lucid şi (auto)critic temele delicate ale trecutului recent. Deşi... „cîtă luciditate, atîta dramă“.

∎

Sinceritatea şi relativitatea jurnalului subiectiv

Gabriel ANDREESCU

Cine vrea să o cunoască pe Monica Lovinescu va fi deplin edificat citind **La apa Vavilonului**. Acolo se măsoară, poate mai bine decît oriunde, dimensiunea uneia dintre cele mai îndrăgite personalităţi culturale româneşti. Cartea, apărută în anul 2001, dă măsura profundului umanism al scriitoarei, atitudinii cultivat-democratice a militantei anticomuniste. **La apa Vavilonului** arată şi cît de injuste sînt judecăţile celor care citesc radicalitatea autoarei faţă de regimul comunist în registru negativ: ca expresie a indiferenţei ei pentru alte tragedii; sau lipsă de empatie faţă de slăbiciunile omeneşti; ori eludarea complexităţii fiinţei umane şi a regimurilor politice. Din contră, ea a fost şi este inadaptabilă la orice formă de nedreptate şi ipocrizie. Iar dacă Monica Lovinescu îi va contraria pe unii – cînd evaluează situaţia politicii corecte în România ş.a. –, aceasta intră în domeniul diferenţelor absolut legitime. Pe buna sa intenţie şi pe discernămîntul ei se poate conta întotdeauna.

Frescă sau notaţie subiectivă?

Invoc aici **La apa Vavilonului**, căci mi se pare necesar să se remarce distincţiile acestui text tot cu miză memorialistică de recentul **Jurnal** (Editura Humanitas, 2003) care acoperă perioada 1990-1993. Crescut din notaţia zilnică, construit din ştiri, impresii, **Jurnalul** sugerează conectarea mai directă la istorie decît o fac scrierile elaborate şi analitice. Meticulos şi sincer, volumul pare a continua, cum scrie şi pe coperta a patra a volumului, „fresca unei jumătăţi de secol de exil politico-literar românesc“ cu desenul unei lumi de personaje „mai animate parcă de iluzii, energii, speranţe şi entuziasme decît cele precedente şi decît cele care vor urma“. Ideea de „frescă“ ar putea să se impună în gîndul cititorilor. Or, o astfel de percepţie comportă un risc. Este ceea ce voi încerca să arăt, comentînd acest volum diferit ca miză de ceea ce îmi pare a fi scrierea cea mai importantă a autoarei: **La apa Vavilonului**.

Jurnalul îşi face intrarea cu dramatism şi precauţie. Luni 1 ianuarie 1990, Monica Lovinescu este anunţată de ultimele măsuri luate de Ion Iliescu (abrogarea pedepsei cu moartea etc.), de schimbarea radicală de atitudine, în ce o priveşte, a lui Eugen Simion („cel care nu mai contenea cu laudele...“) şi a lui Dinescu (care anterior trimisese la Paris „ditirambice mulţumiri“). „Mihnea [*Berindei – pentru necunoscători*] ar fi fost la originea ideii cu Grupul pentru Dialog Social“, scrie autoarea, lăsînd tema deschisă, deşi adevărul spuselor se putea verifica uşor din amintirile mai tuturor participanţilor la înfiinţarea GDS.

Iată şi comentariul de pe 2 ianuarie, la fel de valabil atunci ca şi astăzi, de asemenea, inteligent cît nu sînt contestările revoluţiei, şi acum, după trecerea a 14 ani: „Amestecul – direct – rusesc e infinit mai discutabil. Şi chiar dacă ar fi aşa, întru ce ar scădea amploarea unei revoluţii populare?“ (p. 7).

Întretăierea ştirilor care ajung la Paris este un spectacol: ce află exilul, cum primeşte diaspora întîmplările de la Bucureşti, cum se portretizează personajele cînd îi „judecă“ pe Paul Goma, Virgil Tănase şi „Monici“, ce efect are exilul asupra evoluţiilor din Capitală, cum se amestecă elitele de o parte şi de alta a graniţelor...? Comentariile sînt crochiuri memorabile: vezi Paul Goma, care, în ce-i priveşte pe români, „îi înjură pe mai toţi, dar îi iubeşte pe toţi şi e mereu gata să le sară în ajutor“ (p. 27). La fel, o parte esenţială a portretului Monicăi Lovinescu s-ar obţine rezumînd atitudinile ei faţă de persoanele care i se perindă în viaţă. Este preocupată de vînătoarea de vrăjitoare: cazul lui Valentin Ceauşescu. E „încîntată“ de consecvenţa lui Paul Everac de a vota, în cadrul Uniunii Scriitorilor, împotriva ei şi a lui Virgil Ierunca: „Iată unul cel puţin care are curajul opiniilor sale“. Îl pune la punct pe Brucan, care, „cu obrăznicia obişnuită“, a criticat Europa Liberă că nu-şi face datoria faţă de popor. Îl sintetizează rapid, cu o empatie decantată, pe Liiceanu, căzut din coşmarul unei mese rotunde în... limba engleză, la realitate: „...la Budapesta a fost chemat să se pronunţe asupra relaţiilor româno-maghiare. Nu prea ştia nimic...“ (p. 30).

Portretistica şi autoportretul prin ricoşeu, cu sensibilitate la absurd şi ridicol, domină **Jurnalele** Monicăi Lovinescu. Iat-o remarcînd, în cel prezent, că Dinescu şi Hăulică pretind să nu facă „ca ei“ şi să le lase „lor“ ziarele (adică foştilor ideologi ai Uniunii Scriitorilor); Buzura „a sosit foarte curajos“ la două zile de la revoluţie, cu lista de membri ai PEN-Club-ului românesc ascunsă în... talpa pantofului (punctele de suspensie ale autoarei); Paleologu nu poate veni la Paris fără Pallady al lui şi „vrea un decret de abrogare a legii asupra patrimoniului naţional“. „Curat estet“, adaugă Monica Lovinescu (p. 33). Culianu a transmis spre difuzare un text deplasat, împreună cu o biobibliografie exhaustivă, din „operele complete“ nelipsind nici cea mai măruntă recenzie. Petre Mihai Băcanu soseşte la Paris cu, printre altele, vestea creării Partidului Republican, care îl are pe Radu Filipescu în Comitetul de conducere. Foştii ziarişti de la **România liberă** sînt siguri că partidul va cîştiga în alegeri (p. 65). Ticu Dumitrescu doreşte... repetarea lui 22 decembrie: „Cum, nu se încurcă în detalii. Soldaţii nu vor trage – e convins. Ceva sînge va curge...“ (p. 140). Despre Andrei Cornea şi abordarea lui „postmodernă“ a crimelor comunismului: „...la procesul Barbi, de pildă [...], ar fi avut aceleaşi reacţii «post-moderne»?“ (p. 182).

Remarcabilă la Monica Lovinescu este distanţa pe care şi-o impune pînă şi faţă de personalităţile la care ţine mult şi pe care le sprijină necondiţionat. Puţine lucruri îmi pare că-i definesc atît de puternic caracterul precum supunerea la adevărul cuvîntului şi al mărturisirii; această abnegaţie a observaţiei provocatoare; acest refuz al sentimentalismelor. Pentru prieteni nu economiseşte elogiile, dar nici nu îi iartă: „Vorbesc şi cu Mihnea: optimism, în continuare, betonat“ (p. 80); „Gabriela Adameşteanu (mereu năucă, autentică şi foarte apropiată) aduce textul discuţiei...“ (p. 100). Pînă şi cu privire la Virgil Ierunca notează la un moment dat: „Se înţelege bine cu V. [*e vorba despre Jean Stern*] ca între foşti «troţkişti»“ (p. 69).

Pe cine apreciază Monica Lovinescu în afară de apropiaţi-oameni de cultură? Pe Corneliu Coposu (faţă de care are notaţii critice strict conjuncturale), pe Doina Cornea (despre care susţine că e prin esenţă un om politic, şi încă unul de talie occidentală), pe Ana Blandiana („E autentică, plină de curaj, făcînd faţă primejdiei [...] cu un surîs aproape egal“).

Un rateu îmi pare a da totuşi Monica Lovinescu în toată această desfăşurare de in-

Radio Total 96.9 FM

Se caută voluntari deștepți

Studenți, masteranzi,
Oameni ai muncii și ai nemuncii,
Fraților,

Joia de la ora 14, în fiecare joi adică, vă așteptăm
la Muzeul Țăranului Român la cursul de etnologie al lui Șerban ANGHELESCU.
Tema anului este *Inițierea*.
În paralel încercăm să punem pe roate proiectul **Specialiștii vieții și ai morții**,
în urma căruia sperăm să iasă o carte. În caz că puteți povesti ceva interesant legat
de gropari, moașe comunale, sicrieri, strigoi, fantome indiscrete, în caz că aveți în
familie sau prin vecini indivizi care lucrează la morgă, luați-i la întrebări și veniți la
muzeu să ne spuneți ce ați aflat. Dacă ați apelat vreodată la agenții matrimoniale,
dacă vreți să vă povestiți propria nuntă, propria naștere sau vreun botez memorabil la
care ați fost invitat, vă așteptăm la Muzeu, Șoseaua Kiseleff Nr. 3.

Apoi, despre curs mai trebuie să știți așa:
Că se ține la Școala satului din Muzeul Țăranului Român.
Deși tema anului e *Inițierea*, nu trebuie să fiți inițiați ca să participați.

Șerban ANGHELESCU, Sorin STOICA, Ciprian VOICILĂ

---

teligență caracterologică în cazul lui Octavian Paler, devenit, prin pana autoarei, un adevărat lider al opoziției postdecembriste, înzestrat cu atîta prestanță încît, din cauza articolelor sale, însuși Silviu Brucan ar fi demisionat din FSN. Pentru cine-l cunoaște îndeaproape pe Brucan, ideea că acesta ar demisiona tulburat de articolele bine scrise ale unui scriitor are un umor nemaipomenit. Mă întreb: cum i-a rămas ascunsă, pînă și atît de lucidei militante anticomuniste, natura personajului O.P.? Scriind despre înregistrarea avută cu el la 5 februarie, autoarea subliniază: „Paler își face și o foarte densă *mea culpa*: de ce a făcut greșeala să intre în partid? Direct, emoționant, profund. Și atît de *dens* (repet cuvîntul deoarece mi se pare cel mai potrivit), încît V. și cu mine rămînem mai curînd decorativi, nevenindu-ne să-i întrerupem confesiunea“ (p. 52).

Or, asta să însemne confesiune? O urmez pe doamna Lovinescu în a considera că și Paler are, ca oricare altul, dreptul la mărturisire. Dar mărturisire este oare aceasta? Intrarea în PCR să fie „problema“? Dacă era mînat de remușcări, Paler ar fi trebuit să explice altele decît faptul că a devenit unul dintre milioanele de posesori ai carnetului de partid. Ci cum e cu apelul său din anii '50, de a se combate „literatura decadentă burghezo-moșierească“; cum de și-a adus omagiul lui Stalin; de ce a lăudat Canalul în versuri; de ce a justificat la Budapesta intervenția trupelor sovietice, după ce i-a condamnat pe revoluționarii maghiari? Sau ce anume a făcut în Italia, ca privilegiat al unui regim stalinist care-și punea atașații culturali să îndeplinească sarcini speciale? Ce anume calități i-au permis să ajungă membru supleant al CC al PCR și deputat în Marea Adunare Națională (el, despre care în **Jurnal** se spune că „interior e fragil și vulnerabil“ – p. 86)?

Înțeleg, de la pagina 83, că doamna Lovinescu împreună cu Marie-France Ionesco hotărîseră să-l propună pe Octavian Paler pentru Premiul „Liberté“. Îl voi cita pe Emil Constantinescu pentru a-i sugera autoarei o viziune foarte diferită și a explica de ce, în această privință, nu urmez evaluările ei: „Numai în această țară tristă, plină de umor, un nomenclaturist notoriu, membru al Comitetului Central al PCR condus de Ceaușescu, activist de partid cu munca în presă în întreaga lui viață, de la angajare pînă la pensie, om de încredere al Securității în cele mai delicate acțiuni de presă în străinătate, redactorul-șef al celui de-al doilea cotidian comunist al țării timp de 13 ani și inițiatorul cultului personalității lui Ceaușescu la Televiziunea Națională, poate ajunge liderul spiritual al societății civile postdecembriste fără a schița cel mai mic gest de căință sau de regret. Numai pentru că scrie *frumos* și se declară *moralist*. Povestea suprarealistă a acestui personaj, care face să pălească orice operă de ficțiune, explică multe lucruri aparent de neînțeles într-o societate bolnavă în care viața bate de atîtea ori literatura“ (**Timpul dărîmării, timpul mărturisirii**, p. 485-486).

Înființarea Partidului Alianței Civice

Cum se vede din Parisul doamnei Lovinescu realitatea românească a primilor patru ani „liberi“? Era imposibil ca „știrile“ care parvin, mediate, pînă la autoare și amestecul lor cu reacții personale să nu fi produs distorsionări. Nu mă refer la detalii cu adevărat lipsite de importanță (de genul numărului morților de la Tîrgu Mureș etc.). Ci la „istoria“ de fundal, la substanța perioadei pentru care amintirile ar putea juca, în fața cititorului, rol de frescă politică.

De departe, CADA, mișcare cu o istorie și semnificație cu totul speciale, care a dus la căderea lui Militaru și la punerea lui Stănculescu în poziția-cheie de ministru al Apărării Naționale – cheie și pentru că atunci Securitatea era dizolvată în Armată –, apare ca „o manifestație“ a unor soldați, ofițeri și milițieni. Cauzalitățile demonstrației din 18 februarie 1990 rămîn mai curînd indeterminate în **Jurnal**. Dar atacul asupra sediului guvernului a fost *fără nici un dubiu* o înscenare a FSN. Am urmărit acțiunea din afară, alături de Vladimir Socor, și apoi dinăuntru, cu Dumitru Iuga, și am văzut, pe viu, legătura dintre atacatorii din fața Palatului Victoriei și scenariștii dinăuntru – în frunte cu Gelu Voican Voiculescu. Mărturiile altor observatori ai evenimentelor converg spre aceeași concluzie.

În ce privește conflictul sîngeros din 19-21 martie 1990 de la Tîrgu Mureș, deși „bogat“ în detalii, a urmat o logică simplă: o înscenare bolșevic-naționalistă, folosind ca țintă argumentativă maghiarii, menită să legitimeze apariția Serviciului Român de Informații – care a și luat ființă prin decizia Biroului CPUN din 24 martie – și să ajute FSN în alegeri. Monica Lovinescu ridică doar cîteva întrebări timide asupra eventualei implicări a Vetrei Românești și pare să dea crezare propagandei lui Paler (venirea a 9.000 de unguri de la Budapesta pe 15 martie, smulgerea numelor românești ale orașelor, implîntarea drapelelor în primării, distrugerea statuii lui Bălcescu).

În spatele precauțiilor cu care este tratat naționalismul românesc în acest **Jurnal** să se afle o sensibilitate de genul „nu mai e imposibil ca ungurii să ceară autonomia Transilvaniei“, cum apare scris la p. 155? Stă oare patriotismul autentic al Monicăi Lovinescu sub umbra suspiciunilor care au dominat relația româno-maghiară? Celor două întrebări nu li se poate răspunde adecvat urmărind doar ce este scris în jurnalul actual. Cititorii ar trebui să cunoască atitudinile Monicăi Lovinescu și ale lui Virgil Ierunca de-a lungul deceniilor de exil, relevate doar parțial în cartea **La apa Vavilonului**. Între exilații din generația lor, în majoritate naționaliști, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca au căpătat faima, sau mai curînd acuza, de a fi promaghiari.

Eroarea situării în chestiunea națională se află tot la București. Indiferența mai tuturor personalităților culturale care populează **Jurnalul** față de cariera naționalismului românesc, nod gordian al evoluțiilor din anii '90, nu este doar efectul de lentilă al povestirii Monicăi Lovinescu. Este (a fost) chiar reală. Ajuns la acest punct, mă voi opri ceva mai pe larg la tema înființării Partidului Alianței Civice, partid care a dispărut după ce a hrănit și el, cîțiva ani, cochetării antimaghiare.

La subiectul PAC, **Jurnalul** ajunge după un salt în timp: din 15 iulie 1990, notațiile Monicăi Lovinescu își reiau cursul tocmai la 9 mai 1991 (zi de joi), cu referire la reuniunea de la Sibiu a Alianței Civice, unde s-a discutat cu filialele înființarea unei formațiuni politice. Ecourile reuniunii constituiseră, spune autoarea, „de luni și pînă la convorbirea cu Mihnea, o adevărată psihodramă“. Informațiile care ajung la urechea parizienilor – și acum răspîndite prin **Jurnal** – apar fragmentar, cu altă miză decît cea pe care o cunosc și, deseori, cu scăpări ale detaliilor – precum faptul că în comitetul stabilit la Sibiu, de întocmire a statutelor PAC, nu se aflau Radu Filipescu și Emil Constantinescu.

La fel este tratat și Congresul de constituire a Partidului Alianței Civice, unde apare și această scurtă notă (p. 155): „«Lucrurile nu s-au petrecut frumos», îmi spune Mihnea la telefon. Aflu apoi – nu prin el – de ce. Gabriel Andreescu, care brusc se voia președintele Partidului, a fost refuzat masiv și s-a plîns că ăsta e «complotul de la Paris». Presupun: Al. Paleologu cu Ricci & company“.

De ce voi da în economia textului un spațiu mai mare detaliilor care privesc înființarea PAC? Nu numai pentru că pot să vorbesc despre evenimente preluate de alții numai după zvonuri. Ci și pentru că subiectul reflectă riscul unui jurnal subiectiv, gîndit de autori și cititori ca înregistrare a istoriei. Amestecul de fapte la care povestitorul a participat direct, de impresii vii și trăiri împărtășite, minuția știrilor și abundența detaliilor dau jurnalelor o aură de mare autenticitate. Informațiile culese din zbor, anecdotica și notițele regăsite prin sertare sînt însă departe de a asigura fidelitatea. Apoi, pentru a da limpezime textului, autorii ajustează, cu o tehnică deseori inconștientă, mulțimea de elemente disparate, iar ceea ce ajunge la cititori este o narațiune coerentă care beneficiază de retorica unei *cunoașteri*. Dar „cunoașterea lor“ mizează pe spontaneitate și pe întîmplare, care nu pot conduce la adevăr.

Interesant, astfel, cine o fi „informat-o“ pe Monica Lovinescu despre evenimentele de la Congresul PAC? Căci, atît de precaută cu datele care ajung la ea, autoarea se sprijină de această dată pe ce îi spune persoana respectivă (nenumită). Este cineva pe ale cărui interpretări mizează pînă la amănunt, căci, altfel, formularea „G.A. [...] brusc se voia președintele Partidului“ ar exprima doar impolitețe.

Într-o descriere sumară, lucrurile au stat cam așa. La formarea sa în 1990, Alianța Civică a fost constituită ca formațiune civică, întrucît, obiectiv, era imposibil să realizezi o mișcare de masă – necesară în lupta politică – cu un proiect partidic. Dar cel puțin un număr de persoane care am proiectat și realizat efectiv construcția AC eram convinși de la început că transformarea Alianței în partid era absolut indispensabilă dacă se dorea răsturnarea regimului Iliescu. La primul Congres, în conducerea AC au fost cooptate și personalități care aveau puțin de-a face cu începuturile și cu proiectul pe termen lung și care au dezvoltat, contraproductiv și fără să le-o ceară nimeni, o retorică a civismului. Îmi amintesc perfect ședințele Consiliului director al AC în care îi întrebam, repetat, pe Șora sau pe Manolescu de ce tot fac declarații publice de genul: „Alianța Civică nu va deveni niciodată un partid“. Dacă totuși opțiunea contrară se va impune la un moment dat, nu vor constitui oare aceste afirmații un balast absolut inutil?

În ciuda pozițiilor declamative amintite, nucleul activ al AC a pregătit, pe vremea președinției lui Ion Mănucu, la începutul anului 1991, apariția partidului: fie prin transformarea ca atare a Alianței, în totalitate, fie prin crearea unei formațiuni legate strîns de AC, pentru a se beneficia de tandemul civic-politic. Din ședință în ședință și prin discuțiile paralele cu liderii filialelor din provincie a fost pregătit scenariul care urma să ajungă la o decizie „formală“ în intîlnirea de la Sibiu. *La nivelul conducerii AC, înfiin-*

« Întreaga carte merită o discuție, fie și polemică, mai ales
dacă luăm în considerare caracterul polemic al majorității
punctelor de vedere exprimate de către dl Ciprian Șiulea.
În cazul special al eseului despre „formele fără fond“,
nu am vreo obiecție importantă să-i fac autorului.
El mi se pare a clarifica una din cele mai litigioase
probleme din cultura română. »

Nicolae Manolescu – *România literară*

« O reîntoarcere la conservatorismul veritabil, nici paseist,
nici autarhic, ci constructiv și pragmatic. »

Toma Roman – *Ziua*

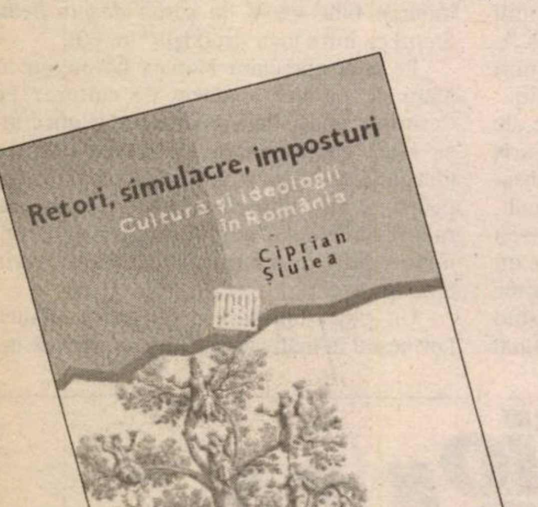

Str. Prof. Ion Bogdan
Nr. 16 Sector 1,
010539 București
Tel. : 210 61 94
Fax : 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

compania

țarea unui partid fusese hotărîtă! Numai că la Sibiu s-a produs „lovitura de teatru“: un grup, cu pondere limitată de altfel în viața AC, a anunțat că inițiază un partid *în numele Alianței*.

Era o simplă trădare a unui proiect pus la punct de Consiliul director al AC la București. Despre o altă parte spectaculoasă a acelor evenimente ar trebui să scriu, poate, cîndva. Mă gîndesc la situații stranii, la oameni care, după ce s-au pronunțat ferm, îndelung, la Sibiu, împotriva creării unui partid – printre alții, prorectorul de la Ploiești, Alexandru Popovici –, s-au înscris imediat, la pauză, pe lista membrilor viitoarei formațiuni. Și oare ce căuta în grupul de inițiativă procurorul cultivat de George Șerban (de la Timișoara), aflat la un moment dat printre propunerile lui Ion Iliescu de numire ca procuror general al României?

Atunci, la Sibiu, am făcut un apel să depășim criza și să rezolvăm lucrurile „între noi“, la București, luînd act de voințele exprimate la întrunire. Una dintre urmările posibile ale disidenței de la Sibiu ar fi fost excluderea celor care sabotaseră proiectul stabilit în Consiliul director. Disidenții au realizat și ei această posibilă consecință: oprind pe drumul de întoarcere mașinile cu care ne deplasam, Nicolae Manolescu și Alexandru Popovici ne-au dat, vădit tulburați, cîteva explicații.

Eforturi și speranțe transformate în fum

La București a fost ratificată ideea unui partid asociat AC. Consiliul director, singurul care putea să propună conducerea partidului, trebuia să decidă cine, cum și cînd. Este adevărat că, ședință după ședință, mi-am argumentat opoziția la numirea tripletului Nicolae Manolescu-Stelian Tănase-Mihai Șora. Nu pentru că nu aș fi recunoscut importanța lor în multe contexte – demonstrată prin ce au făcut, în alt plan decît cel pur de partid, și înainte de evenimentele povestite, și după ele. Ci pentru că eficacitatea pe care o cere viața politică presupune alt fel de competențe și alt tip de responsabilitate decît arătase implicarea civică postdecembristă a celor trei.

Și nici că aș fi avut veleități de șef de partid, cum susține pasajul din **Jurnalul** Monicăi Lovinescu; căci simțeam prea bine dificultatea mea de comunicare (despre carismă, ce să mai vorbesc!), incompatibilă cu statutul unei persoane chemate să cîștige votul popular.

Propunerea pentru o altă construcție, împotrivirea la formula impusă de către „grupul disident“ nu au fost însă și opinia majorității Consiliului director. Cînd, în final, s-a luat hotărîrea (prin vot) a susținerii grupului de la Sibiu, mi-am anunțat colegii – convins fiind că acesta este eșecul proiecului AC – că mă voi retrage din viața AC.

A venit și ziua marii decizii. Într-una din sălile Teatrului Național, unde se ținea întrunirea de constituire a PAC, mă aștepta Ana Blandiana. Plîngînd (la propriu). „Aflase“ (!?) că grupul ales de conducerea AC, după ce Manolescu și ai lui acceptaseră în vorbe obligații precise pentru viitor, hotărîse chiar din acel moment ruperea oricărei legături cu Alianța. Consecințele erau previzibile, iar Blandiana căuta în ultimul moment o idee salvatoare. Ca și cum nu le-aș fi atras atenția, pînă atunci, unde va duce opțiunea Manolescu & Comp.! Am acceptat însă – cu un sentiment de infinită oboseală – soluția Blandianei: să mă propună vicepreședinte al PAC, pe post de legătură ombilicală între cele două organizații. Ceea ce Blandiana a și făcut în timpul adunării. Imediat după propunere, pe culoarul din dreapta al Teatrului au venit la mine, vijelios, Manolescu-Tănase-Popovici, cerîndu-mi să refuz propunerea. Nu am făcut-o și nici nu a fost nevoie, întrucît ideea a căzut, invocîndu-se o incompatibilitate cu statutul PAC – argument aiurea.

Partidul Alianței Civice a fost lansat primind de la Alianță un capital de circa 13% în simpatia electoratului și, evident, șanse mari de a deveni pe termen lung nu numai primul partid democratic și modern din România postdecembristă, ci și cel mai important. Parte a Convenției Democratice, noul partid a obținut în prima legislatură un număr de scaune de parlamentari, folosite în stilul categoriei. Manolescu a făcut o originală carieră de președinte de partid, salvîndu-și tabieturile prin menținerea secretă a coordonatelor lui față de mulți membri ai conducerii PAC – ca să nu mai vorbesc despre „militanții de rînd“. Tănase și-a luat o bursă de patru luni în Statele Unite, evitînd truda din Parlamentul unde-l trimiseseră alegătorii; Alexandru Popovici a semnat, peste ani, un atac antisemit la adresa ambasadorului american Alfred Moses – o lovitură dură dată relațiilor dintre Ambasadă și opoziția politică de atunci – și a contribuit apoi la ruperea PAC de CDR.

Liderii PAC au reușit să rateze intrarea în Parlament în 1996, ca la sfîrșit să reușească dezagregarea partidului. Un important proiect politic, care implicase zeci de mii de oameni de bună-credință și speranțele a și mai mulți, s-a transformat în fum. Astăzi, distrugerea partidului creat de Alianța Civică este tratată cu o totală indiferență. Moraliștii societății românești preferă să pună toate neîmplinirile pe umerii regimului Iliescu.

Discuția asupra prestației lui Manolescu și a echipei lui are legătură cu o altă opțiune politică fermă a parizienilor din jurul Monicăi Lovinescu: candidatura lui Nicolae Manolescu la Președinția României *versus* soluția, dovedită în final cîștigătoare, a lui Emil Constantinescu. Că Manolescu era un candidat legitim, printre alții, fără doar și poate. Nu văd însă cum se susține îmbrăcarea opțiunii pro-Manolescu într-o aură de raționalitate și responsabilitate. Iată ce scrie Monica Lovinescu după ce află de rezultatul ședinței Convenției Democrate care l-a ales pe Constantinescu candidat unic al opoziției: „Ce a făcut opoziția așa-zis unită e de necrezut. [...] Ce bine că nu am un microfon acum la care să fiu obligată să vorbesc. L-aș asurzi cu imprecații“ (p. 257).

Calitatea de „prezidențiabil“ a lui Manolescu era evaluată la Paris prin faptul că literatul stătea de vorbă cu François Léotard radios, era plimbat cu mașina ministerială și dădea declarații corecte. Numai că, pentru prezidențiabilul nostru, competiția trebuia purtată în țară. A pierdut-o de la început, în cadrul Convenției, făcînd tot ce i-a stat în putință să alieneze conducerea CD. A făcut-o începînd cu anunțarea candidaturii sale, fără ca aceasta să fi fost discutată, anterior, cu ceilalți membri ai Convenției Democrate. E adevărat că „tehnica“ se dovedise cîștigătoare cu ocazia înființării PAC. Numai că, de această dată, Manolescu nu se mai confrunta cu atitudinea idealist-naivă a majorității conducerii Alianței Civice. Ci cu oameni pentru care viața politică avea miză personală. Ca om politic, Manolescu trebuia să prevadă că liderii partidelor de opoziție nu suferă de atîta masochism încît să îi accepte sfidarea. (Ar fi prea puțin să vorbim în acest caz numai despre lipsa de *fair-play* din partea lui.)

Dar chiar dacă ar fi trecut această etapă, Manolescu nu avea nici o șansă, nici pentru 1992, dar nici pentru 1996, să cîștige în competiția cu Ion Iliescu. Ironiile nu suplinesc efortul imens cerut unui candidat reprezentînd jumătate de țară, simpatia literaților nu descrie sprijinul popular. Ce susțin nu se rezumă la o credință personală: nici un sondaj făcut pînă la dizolvarea prin fuziune a PAC nu a indicat ca Manolescu să fi avut vreo șansă reală.

Cam așa arată istoria la care face trimitere Monica Lovinescu. Mă întreb: lasă oare **Jurnalul** șansa să se întrevadă bovarismul fundamental al implicării vedetelor culturale în proiectele politice ale anilor '90? Sau incapacitatea acestora de a se adapta cerințelor unor atitudini și competențe propriu-zis politice? Constituirea unei formațiuni și susținerea, purtarea ei spre victorie, nu se pot împlini în cafenele și la șuetă. Unii dintre oamenii de cultură care populează **Jurnalul** Monicăi Lovinescu ar fi trebuit să refuze „jocul de-a politica“. Căci de cursul vieții politice nu depind doar orgoliile unor împătimiți de propria imagine, ci soarta unor bune milioane de oameni. A existat mereu, în ultimii 14 ani, o diferență enormă între miza făcăturilor din culisele culturale și miza publică a acestor „făcături“.

POLIROM
NOUTĂȚI
ianuarie 2004

Cezar Paul-Bădescu
Tinerețile lui Daniel Abagiu
Zoe Petre
Practica nemuririi
Andreï Makine
Pămîntul și cerul lui Jacques Dorme
Hagen Schulze
Stat și națiune în istoria europeană

*Reduceri de **30%***
Pentru oferta săptămînii pe site-ul www.polirom.ro ▸ Agenda

Comenzi la: CP 266, 700506, **Iași**, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)217440
București, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, **Timișoara**, Tel.: 0722/548785
E-mail: sales@polirom.ro
www.polirom.ro

O altă întrebare: este volumul recent al Monicăi Lovinescu afectat de inadecvările notate aici? **Jurnalul** nu are pretenția de a fi analiza politică a anilor '90-'93. Nici măcar retrospectiva bătăliilor culturale care au avut legătură cu reconstrucția politică a României postdecembriste. Ci doar un desen în peniță înfățișînd atitudinea/comportamentul oamenilor de cultură pe care autoarea i-a cunoscut într-un interval al istoriei la care aceștia au contribuit într-o anumită măsură.

Un lucru este sigur: Monica Lovinescu notează și povestește cu indiscutabilă bună-credință. Dar asta nu ajunge. După opinia mea, portretele în peniță ale M.L. nu pot fi abstrase din fundalul istoric. Fără o corectă așezare în contextul evenimentelor din perioada 1990-1993, rostul și umanitatea personalităților interesante pentru scriitoare își vor rata conturul.

Paradoxul sincerității și al bunei intenții

Poate că **Jurnalul** anilor 1990-1993 a fost declarat „Cartea anului 2003“ și datorită impresiei că s-a obținut, prin el, o cronică importantă a primilor ani postdecembriști. Acest lucru îmi pare doar pe jumătate adevărat. Am arătat, anterior, că imaginea oferită de carte asupra unor evenimente – din punctul meu de vedere, cheie pentru evoluțiile postdecembriste – nu corespunde cu ce s-a întîmplat în fapt. Pentru cei care nu au trăit deloc, sau au trăit doar parțial istoria acelor ani, notațiile vor apărea însă ca realitate.

Ne aflăm în fața unui paradox al sincerității și al bunei intenții. **Jurnalul** demonstrează că notarea fidelă a experienței proprii nu asigură doar prin ea accesul la fapte. Și că înregistrarea a ceea ce ajunge la tine, a gîndurilor și a părerilor, nu înseamnă cunoaștere. De ce a renunțat Monica Lovinescu la verificarea informației? Să exprime opțiunea pentru o înregistrare ne-amendată a întîmplărilor dorința de-subiectivării? Să fi fost eliminată judecata *post factum* pentru a păstra spiritul vremii? Cred că soluția este la polul opus: numai elaborarea, numai cenzura radicală a experienței – niciodată inocente – vor recupera fresca timpului.

Volumul Monicăi Lovinescu vorbește însă deplin despre autoare: despre scriitoare; despre caracterul ei, pe care îl consider exemplar; despre tezele și antitezele gînditoarei. Citez una dintre profesiunile sale de credință, *leitmotiv* al **Jurnalului**: „Mă indignează sincer tratamentul diferențiat aplicat fascismului și comunismului. Pentru primul, Nürnberg și, pînă ieri-azi, procese Barbie sau Touvier. Pentru al doilea, mirarea cam disprețuitoare că în Est s-ar putea cineva gîndi la un proces al comunismului“ (p. 227).

Dacă în fiecare nou an, cu fiecare nouă carte, Monica Lovinescu va fi și mai citită, și mai iubită, vom putea spune că societatea românească face o excepție de la obiceiul ei de a-și trăda marile caractere.

■

Gheorghe Crăciun în germană

Invitat pentru a susține o lectură publică în Austria, la Krems an der Donau, la mijlocul lunii noiembrie trecut, Gheorghe Crăciun și-a alcătuit în prealabil o culegere cu trei texte traduse în limba germană, extrase din **Compunere cu paralele inegale** (volumul apărut în 1988, tradus în urmă cu cîțiva ani în franceză, la o prestigioasă editură pariziană). Apărută sub egida Editurii Paralela 45, selecția restrînsă de acum poartă titlul **Paare. Asymmetrie** (după una dintre variantele titlului din 1988: **Cupluri și asimetrie**). E vorba despre **Viața e vis (Das Leben ist Traum)** și **Gravitație, colaps (Schwerkraft, Kollaps)**, la care se adaugă unul dintre fragmentele **Epurei pentru Longos**, rescrierea romanului clasic (**Pastorale für Longos**). Traducerile au fost realizate la Universitatea Humboldt din Berlin de către Ursula Hermannsdorfer, Katharina Hoffmann și Helga Zichner, sub coordonarea lui Ingrid Băltăgescu, iar la București îngrijirea ediției a fost asigurată de Romanița Constantinescu. În format mic, „de buzunar“, foarte elegant, volumul a fost paginat și imaginat grafic de către Florin Paraschiv. Pe ansamblu – un exemplu de bun „management“ al unei prezențe literare românești în străinătate.

Gheorghe Crăciun
Paare. Asymmetrie
Editura Paralela 45

Lectura și volumul bucurîndu-se de succes, Gheorghe Crăciun a fost invitat din nou la Krems, la acest început de an. De astă dată – ca „scriitor rezident“...

Volceanov's Shakespeare

CODRIN LIVIU CUȚITARU

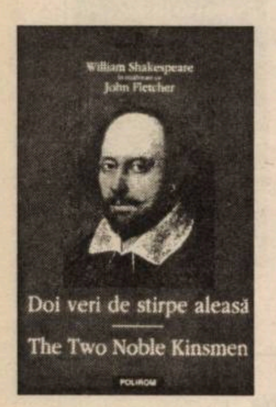

William SHAKESPEARE,
John FLETCHER
Doi veri de stirpe aleasă/
The Two Noble Kinsmen
Ediţie bilingvă. Traducere,
studiu introductiv şi note
de George Volceanov,
Editura Polirom, Iaşi, 2003,
258 p., 119.000 lei

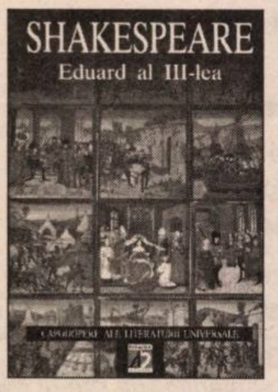

William SHAKESPEARE
Eduard al III-lea
Traducere, studiu introductiv
şi tabel cronologic de George Volceanov,
Editura Paralela 45,
Piteşti-Bucureşti, 2003,
190 p., 145.000 lei

Angliştii autohtoni care mai au răgazul să participe – din cînd în cînd – la conferinţele naţionale de gen s-au obişnuit cu prezenţa (obligatorie) a unui tînăr intelectual bucureştean fără apetenţă pentru formalismele uzuale ale întîlnirilor în cauză, cu sarcasm discret voltairian şi cu zîmbet uşor mefient. Numele său este George Volceanov şi, după toate aparenţele, îl poţi bănui că trăieşte experienţa simpozioanelor academice cu voluptatea vag perversă a universitarilor lodgieni – universitari aflaţi veşnic în căutarea Sfîntului Potir al cunoaşterii (după cum mărturisesc chiar ei), sperînd să se ascundă printre lucrările cine ştie cărei sesiuni de la cine ştie care congres. Spun acest lucru din cel puţin un motiv. Spre deosebire de un segment semnificativ al confraţilor participanţi (mai relaxat în privinţa noutăţii şi consistenţei subiectelor abordate şi mai curînd interesat de micul epicureism rezultat din dialogurile colegiale), George Volceanov soseşte întotdeauna la conferinţe cu studii (uriaşe) absolut originale, care transmit necondiţionat seriozitatea, obsesia pentru detaliu, erudiţia şi perfecţionismul unui profesionist înnăscut. Obiectul de interes al profesionalismului amintit îl constituie nimeni altcineva decît William Shakespeare. Cu o voinţă de fier şi cu o obstinaţie culturală demnă de tot respectul, Volceanov şi-a propus – în vremuri grele pentru literatură – reconstrucţia istorică şi textuală (pentru civilizaţia românească de astăzi) a creatorului lui **Hamlet**. Un Shakespeare, altfel spus, al noii generaţii de anglişti (şi, în primul rînd, un Shakespeare al lui Volceanov însuşi), cu nimic mai prejos de marele Will al promoţiilor anterioare.

Anul trecut, George Volceanov a ieşit pe piaţa noastră literară cu două fragmente din proiectul lui grandios, traducerile la **Doi veri de stirpe aleasă** (Shakespeare-Fletcher) şi **Eduard al III-lea** (Shakespeare). Textele au apărut la edituri prestigioase (Polirom şi Paralela 45), beneficiază de un aparat critic impresionant (întocmit, desigur, de către traducător) şi – lucru important pentru dinamica de *marketing* a unor asemenea opere – au prezentări grafice atrăgătoare. George Volceanov nu vine întîmplător cu aceste traduceri la deschiderea programului său ambiţios. Atît **Doi veri de stirpe aleasă**, cît şi **Eduard al III-lea** derivă dintr-o paternitate shakespeariană pusă la îndoială de anumiţi cercetători conservatori (un exemplu important, menţionat de traducător, rămîne criticul britanic Peter Levi). Piesele (cu precădere **Eduard al III-lea**) pătrund tardiv în canonul shakespearian şi cunosc suficiente contestaţii istorico-literare. Totuşi, refuzul elementelor novatoare de shakespearologie care au legat cele două creaţii, împreună cu altele, în mod convingător, de numele autorului lui **Macbeth**, pare curios, arată Volceanov, în cazul unor biografi cu experienţă în domeniu. Ele nu sînt, de fapt, decît expresia conservatorismului cultural şi aproape deloc revelaţia datelor istoriografice. Dispariţia celor două titluri (şi a altora) din portofoliul shakespearian poate fi explicată, simplu, prin intermediul mutaţiilor mentaliste din epoca elisabetană: „Ediţiile timpurii ale pieselor shakespeariene nu aveau numele autorului pe pagina de titlu, numele lui începînd să fie exploatat de către editori abia la 1598-1599. Aşa se explică, de pildă, de ce o piesă ca **Eduard al III-lea** (tipărită în 1596), nefiind reeditată în epocă, n-a mai fost pe termen lung atribuită lui Shakespeare. Istoria constituirii canonului shakespearian este una a permanentelor fluctuaţii şi reconsiderări, a unor aprige dispute purtate pe tărîm filologic, religios, moral şi social. O scurtă privire retrospectivă asupra modului în care a fost modelat şi remodelat acest canon în decursul timpului nu poate trece cu vederea o serie de factori istorici, culturali, politici, precum apariţia şi dezvoltarea formelor capitaliste ale *show business*-ului, controlul exercitat de putere asupra culturii (cenzura fiind doar una dintre formele de anihilare a tendinţelor subversive), practicile textuale (întîietatea spectacolului, a cuvîntului rostit, asupra cărţii, a cuvîntului tipărit, precum şi munca în echipă, colaborarea între doi, trei, patru sau chiar cinci dramaturgi în executarea unei comenzi presante)" (**Doi veri...**, p. 8). Factorii în chestiune, reanalizaţi antropologic şi istoric, reuşesc să clarifice situaţii considerate anomalii în epoca modernă. Ca atare, George Volceanov porneşte la drum, legitim, cu certitudinea paternităţii shakespeariene (fie şi parţiale, în cazul lui **Doi veri...**) a pieselor traduse. Ajutat de o demonstraţie meticuloasă şi plină de limpezime, el ne transmite opţiunea, treptat, şi nouă.

Voi încerca, pe scurt, să reiau argumentele principale, precizate deja, din pledoaria traducătorului. Unul dintre ele – şi cel mai interesant din unghiul detectivismului istoric – este decalajul dintre cuvîntul rostit şi cel scris în lumea elisabetană. Mulţi s-au întrebat, justificat, dacă Shakespeare a fost preocupat întrucîtva de gloria sa postumă. Felul în care au ajuns creaţiile sale pînă la noi tinde să sugereze mai degrabă contrariul. Volceanov nu pare însă convins de valabilitatea ipotezei, spunînd că ea se întemeiază pe impresia falsă a cercetătorilor prea puţin familiarizaţi cu mişcarea culturală a timpului.

Trebuie să ni-l imaginăm pe Shakespeare într-o ipostază triplă, de actor, acţionar şi dramaturg. În primele două variante, scriitorul se supune, pe rînd, gustului vremii (ca om de divertisment), făcînd concesii trivialităţii şi mediocrităţii publicului şi regulilor economiei concurenţiale (ca om de afaceri), găsind formule eficiente de supravieţuire în spaţiul *show biz*-ului local. În ultima postură, de dramaturg, Shakespeare era, fără îndoială, „romanticul solitar şi introvertit" căruia Michael Bristol îi opune imaginea „liber-profesionistului întreprinzător". Poetul Shakespeare (de altfel, recunoscut în epocă) visa la imortalitatea artistică. Cu toate acestea, interferenţa planurilor existenţiale a dus la o atenuare – măcar în reprezentarea istoriei literare – a imboldului natural spre „canonizare" (prezent în structura psihică a oricărui creator), făcînd loc partiturii risipitorului genial. George Volceanov crede că împletirea planurilor biografice constituia un imperativ mentalist al timpului, căruia Shakespeare nu ar fi putut, bineînţeles, să i se substituie: „Lansarea lui Shakespeare pe scenele londoneze coincide cu etapa dezvoltării fără precedent a industriei divertismentului în zona strategică de pe malul sudic al Tamisei, aflată în afara jurisdicţiei Lordului Primar al Londrei; în Southwark se aflau teatrele The Rose şi The Globe, în vecinătatea hanurilor, a tavernelor şi bordelurilor, a bîlciului şi arenelor de dresură. Pînă şi vărul reginei Elisabeta, lordul Hunsdon, patronul companiei lui Shakespeare, îşi făcuse o sursă de venituri sigure din exploatarea unui bordel deschis chiar în conacul său din Grădina Paris. Lumea teatrului se împletea şi coexista cu lumea distracţiei pe bani, cu o lume a serviciilor în care totul avea un preţ. Dar Londra lui Shakespeare era şi o lume a cărţii tipărite, a aspiraţiei la gloria eternă, un mediu al tensiunilor crescînde între regimul instituţional al culturii populare (industria divertismentului) şi cel al literaturii (industria tipăriturilor)" (**Doi veri...**, p. 11). Se înţelege, prin urmare, că anumite „rupturi" între cultura „cuvîntului rostit" şi cea a „cuvîntului scris" rămîneau, pînă la un punct, inevitabile. Iată traseul unui manuscris, de la solitudinea imperială a camerei de lucru scriitoricesc pînă la scena de teatru, loc al rumorii şi isteriilor publice. Autorul îşi prezenta ideea (de „piesă", în limbajul său, de „afacere", în concepţia companiei teatrale) unui centru de *show business* elisabetan. Dacă ideea părea tentantă, compania îi solicita schiţa unei intrigi, avansînd-o ulterior trupei actoriceşti. Verdictul acesteia însemna practic încheierea unui contract. Autorului i se plătea un avans, iar, cînd textul era gata, primea şi restul de bani: „Din acest moment, manuscrisul devenea bunul exclusiv al companiei. Actorii îi înmînau manuscrisul-ciornă unui copist profesionist; transcrierea acestuia devenea manuscrisul pe curat. (Răstălmăcirea ortografiei sau a scrierii neîngrijite a autorului/autorilor ducea la comiterea unor inevitabile erori în timpul transcrierii.) Manuscrisul pe curat era copiat încă o dată; al doilea manuscris devenea caietul sufleurului, în timp ce primul manuscris, în forma unui sul uriaş, era literalmente forfecat fişii-fişii, pe replici; acestea, la rîndul lor, erau lipite pe roluri şi înmînate interpreţilor din distribuţie" (**Doi veri...**, p. 12). Circuitul afecta grav opera originală, de la inadvertenţele lexicale pînă la ambiguitatea identitară a autorului, întregul set de anomalii istorico-literare prefigurîndu-se în derularea lui alambicată. E de la sine înţeles că opera lui Shakespeare nu a avut cum evita respectivul mecanism de mutilare voluntară.

Printre celelalte argumente „mutilante" (ale operei şi paternităţii ei), George Volceanov aminteşte şi *cenzura*. Transferul de la teatrul religios la dramaturgia secularizată nu a fost, în Anglia, un proces facil. Obişnuinţa controlului instituţional asupra artei a supravieţuit pînă tîrziu, îndreptăţindu-l pe traducător să compare ultimii ani ai secolului al XVI-lea cu regimurile torţionare est-europene şi chiar cu anii stalinişti ai veacului al XX-lea. Pe un astfel de fond antropologic şi istoric, reconsiderarea canonului shakespearian ajunge o problemă vitală de receptare critică şi nu numai un moft biografic. Sîntem nevoiţi să-l acceptăm pe Shakespeare *coautorul* (angajat în proiecte de colaborare cu alţi scriitori ai vremii, fapt impus de regulile dure ale *show biz*-ului de epocă) şi pe Shakespeare *revizionistul* (prins, cu alte cuvinte, în rescrierea, adăugirea, autocenzurarea ori modificarea propriilor texte, transmise apoi posterităţii în „variante" contradictorii). **Doi veri de stirpe aleasă** ni-l înfăţişează pe scriitor în postura de coautor (alături de John Fletcher), pe cînd **Eduard al III-lea**, în urma revizuirilor tardive ale portofoliului shakespearian, ne confruntă cu o paternitate iniţial ambiguă, rearticulată ulterior pe baza informaţiilor istorice.

Doi veri de stirpe aleasă a apărut într-o ediţie *in-quarto*, optsprezece ani după moartea lui Shakespeare, cu precizarea că este creaţia a două „memorabile somităţi ale vremurilor în care au trăit, dl John Fletcher şi dl William Shakespeare". Piesa se inspiră din **The Canterbury Tales** a lui Chaucer şi dezvoltă temele favorite ale dramaturgiei shakespeariene: ambiguitatea identitară, dragostea neconvenţională, intervenţia mitologicului în existenţa diurnă etc. Iubirea a doi bărbaţi (veri) pentru aceeaşi femeie (Emilia) constituie motorul principal al întregului angrenaj dramatic. Nobilitatea şi spiritualitatea personajelor (mitul prieteniei idealizate) reprezintă, de asemenea, motive recurente ale construcţiei textuale. **Eduard al III-lea** mizează enorm pe amestecul de istoriografie şi ficţiune, sugerînd o direcţie estetică exploatată masiv, mai tîrziu, în anii modernităţii. Traducerile româneşti ale celor două piese – făcute de George Volceanov – sînt, o spun pe deplin convins, absolut încîntătoare. Semnificativ de remarcat aici şi onestitatea ştiinţifică a traducătorului care, în **Doi veri de stirpe aleasă**, optează, curajos, pe ideea ediţiei bilingve. Indiscutabil, marea şcoală Leviţchi-Duţescu a lăsat seminţe puternice în solul variat descris de anglistica bucureşteană actuală. Uitîndu-mă la munca de pînă acum a lui Volceanov şi amintindu-mi (fără explicaţie imediată) metaforele călinesciene interbelice – astăzi aproape cu valoare de stereotip cultural –, aş zice că un crin de tăria vechilor parfumuri stă gata să înflorească. ▮

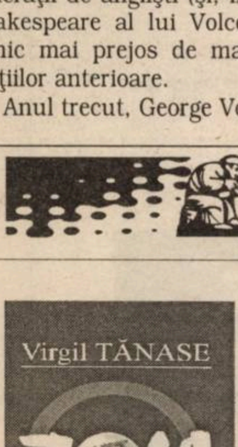

J. J. ARMAS MARCELO
PRECUM IN CER, AŞA ŞI LA HAVANA

EDITURILE ALL vă recomandă

Zoia
Virgil TĂNASE
Preţ: 249.000 lei

Precum în cer, aşa şi la Havana
J.J. Armas MARCELO
139.000 lei

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro - Conform noului Cod Fiscal începând cu 1 ianuarie 2004 la preţurile de listă se aplică TVA 9%.

Tito şi titoismul

Simpozion ştiinţific la Cluj

ŞTEFAN BORBÉLY

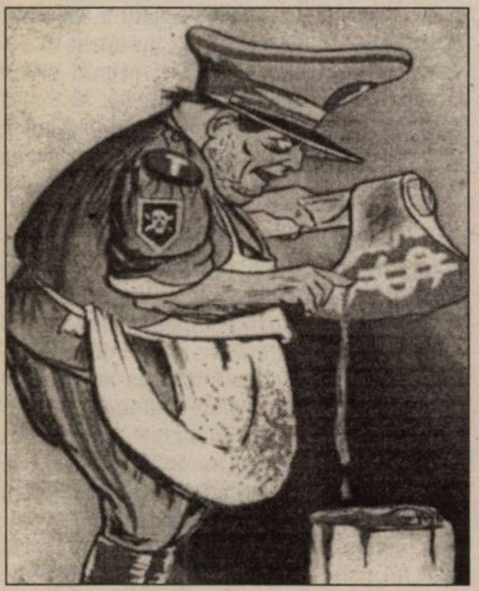

Fostul conducător al Iugoslaviei, mareşalul Iosip Broz Tito (1892-1980), s-a distins în cel de-al doilea război mondial ca un apărător eroic al patriei sale. De obîrşie croat, istoria i-a rezervat o biografie agitată. Rănit în primul război mondial, în care a participat ca soldat al armatei austriece, a fost prins şi dus prizonier în Rusia. Evadînd din lagăr, s-a implicat în războiul civil de partea bolşevicilor, a devenit comunist, apoi a trecut în Balcani pentru a organiza Partidul Comunist Iugoslav, aflat în ilegalitate. Arestat în două rînduri pentru activitate politică subversivă, în 1923 şi 1928, stă la puşcărie pînă în 1934. Ieşind, e uns membru al Biroului Politic al Partidului Comunist Iugoslav şi devine secretar general al partidului în 1937. Comunist convins, îşi deconstruieşte la timp iluziile în privinţa lui Stalin: la începutul lui 1937, cînd acesta ordonă executarea a 800 de comunişti iugoslavi aflaţi la Moscova, Tito nu poate face nimic, ba, mai mult, se află el însuşi pe lista neagră, scăpînd doar datorită protectoratului oportun asigurat de către Ghiorghi Dimitrov. Suspiciunea vigilentă faţă de Moscova îi va ghida paşii permanent de acum încolo, în ciuda aparenţelor de înregimentare ideologică sau de politică obedientă: va păstra o distanţă personală cînd reverenţioasă, cînd protestatară faţă de Stalin (în funcţie de situaţie şi de fluctuaţiile politice ale timpului), va anunţa, în premieră pentru lagărul socialist, dreptul fiecărui partid de a-şi impune linia proprie, „naţională“ (fiind anatemizat pentru acest delict anti-internaţionalist), şi-n cele din urmă, cînd cortina de fier va dihotomiza Europa şi întregul mapamond, va face paşi hotărîţi în direcţia lumii a treia, proclamînd împreună cu preşedintele Nasser al Etiopiei conceptul geopolitic al „nealinierii“. Neînţeles atunci, privit cu suspiciune din nou de ambele părţi, va aştepta răbdător ca Timpul să îi dea dreptate.

În aprilie 1941, cînd Germania atacă Serbia, Tito se întoarce acasă de la Moscova pentru a se regăsi pe meterezele rezistenţei populare antifasciste, pe care o transformă într-o redutabilă luptă de partizani. Consecinţele sînt impresionante: cîteva răni grave, vindecate în circumstanţe medicale precare, improvizate, de tabără militară; charisma personală, legitimată frenetic, popular de către adepţi, dar respectată şi de către duşmani, plus aprecierea Vestului şi a Estului deopotrivă. Li se adaugă voinţa cobeligeranţilor antihitlerişti de a-l integra în jocul reorganizării postbelice a Europei, planul lui Churchill fiind acela de a plasa Iugoslavia sub un protectorat politic partenerial împărţit în doze egale între Moscova şi Londra, scontata balanţă politică şovăitoare fiind înclinată de prezenţa emigranţilor londonezi în guvernul de la Belgrad, prin implicarea cărora Churchill nădăjduia să reducă influenţa Kremlinului şi să facă din Iugoslavia, cu timpul, un cap de pod al stratagemelor occidentale în Balcani.

Reticenţa lui Tito faţă de reciclarea politică a emigranţilor iugoslavi trăitori la Londra şi decizia sa de a face din Iugoslavia un stat socialist se dovedesc a fi foarte pe placul Moscovei, dar stîrnesc nemulţumirea vehementă a Occidentului. Veninul suspiciunii se mută de cealaltă parte a cortinei de fier în martie 1948, cînd, pe fondul manierei independente de a cîrmui Iugoslavia şi în contextul ajutorului pe care Tito îl dăduse comuniştilor greci, Kremlinul se decide să iau taurul de coarne, solicitînd epistolar Partidului Comuniştilor din Iugoslavia reconsiderarea liniei naţionale independente şi înrolarea ţării sub umbrela roşie a Cominformului (ceea ce însemna: Stalin). Tito răspunde curajos, epurînd armata şi partidul de cîţiva stalinişti marcanţi. În urma acestei sfidări, acuzată vehement de către Kremlin ca un delict de insubordonare, în data de 28 iunie 1948 Partidul Comuniştilor din Iugoslavia este exclus din Cominform. Tito este anatemizat, prezentat drept un fascist sub acoperire care pactizează cu Occidentul, denunţat pentru „trădarea“ lagărului socialist, Kremlinul lansînd împotriva sa o campanie propagandistică punitivă de-a dreptul isterică. Semnele iconice de stigmatizare sînt barda însîngerată şi svastica îngemănată cu semnul dolarului american, care apar peste tot: în broşuri distribuite în sute de mii de exemplare, pe afişe ridicate în pieţele publice, pe fiţuici veninoase, lipite la gazetele de perete din întreprinderi, instituţii, şcoli, garnizoane şi unităţi militare. Şedinţele populare de ură – în sens clasic, orwellian – se ţin lanţ, în absenţa oricăror referinţe verificabile: oamenii sînt învăţaţi să dispreţuiască un om şi un regim despre care, practic, nu ştiu mai nimic direct, obiectiv şi necontrafăcut, cu excepţia Banatului sîrbesc, care intră într-un soi de carantină. Graniţa Dunării dintre România şi Iugoslavia dobîndeşte un regim special, cu practici militare care nu se aplică în altă parte, cu atît mai mult cu cît adversarii ideologici de „dincolo“ restituie – cu mici excepţii – toţi transfugii.

Sechelele imaginare ale acestei campanii publice virulente sînt încă vii în memoria generaţiilor mai în vîrstă din România, afişele uriaşe cu Tito purtînd barda însîngerată sau şedinţele politice de înfierare a vecinului „fascist“ „iudaizat“ de dincolo de Dunăre putînd fi cu greu uitate. Preponderent imagistică, purtată prin intermediul afişelor stradale şi al caricaturilor de un sarcasm ucigător, declasant – textele, numeroase şi ele, sînt în general stereotipe –, campania a început prudent în partea a doua a anului 1948, a continuat în crescendo în 1949 şi a avut un vîrf de sarcină în 1950, estompîndu-se apoi strategic şi cu intermitenţe pînă prin 1953, anul morţii lui Stalin, cînd Kremlinul declanşează o reapropiere politică treptată de Iugoslavia, parafată în final printr-o vizită făcută de Hruşciov la Belgrad, în vara anului 1955.

Aceasta e povestea urii propagandistice pe care au reînviat-o, în data de 14 ianuarie a.c., masteranzii de la secţia de Jurnalistică a Facultăţii de Ştiinţe Politice din Cluj-Napoca, într-un simpozion decomplexat, dilematic, foarte viu ca prestanţă documentară şi ştiinţifică, presărat cu numeroase intervenţii de mare acurateţe politică şi istorică. S-a lucrat, în principal, pe studii de caz desprinse din presa anilor '50 (**Scînteia**, **România liberă**, **Contemporanul**, **Urzica**, **Lupta de clasă**, **Almanahul literar**, **Sportul popular**, **Utunk**, ziare regionale), dar şi pe cărţi sau broşuri pătrunse de indicibila boare ideologică a timpului, cum au fost, de pildă, **Mareşalul Tito în România** (1947, reportaj oficios anterior crizei), **Titofasciştii, slugile imperialismului** (1950, culegere de caricaturi spumoase, o recomandăm tuturor) sau **Yugoslavia, and the Non-Aligned World** de Alvin Z. Rubinstein (1970; se cere citită într-un siaj exegetic puternic marcat de dihotomiile războiului rece, din care face parte şi **Political Cohesion in a Fragile Mosaic. The Yugoslav Experience**, editată în 1983 de către Leonard Cohen şi Paul Warwick). O menţionare aparte merită voluptatea insidioasă cu care masteranzii participanţi la simpozion au ornat sala şi uşile ei cu fotocopii ale unor caricaturi virulente, două dintre ele şi o poezie mobilizatoare (**Titler**) apărînd şi pe afişul manifestării, pus la toate răspîntiile culturale ale Clujului.

Protagoniştii? Moderatorul Graţian Cormoş şi-a strunit bine colegii, fixînd nemilos cadranul ceasului de control pe care îl avea în faţă. A vorbit despre tehnicile de construire a unei memorii trucate, pornind de la cîteva texte din **Lupta de clasă**. Rita Jedenek a coborît în timp înainte de campania în-

La Editura Curtea Veche a apărut de curînd un volum-document intitulat **Învăţăminte din războiul în curs**: este vorba de cea de-a treia carte postumă a generalului Radu R. Rosetti, conţinînd – spre deosebire de primele două, cu caracter diaristico-memorialistic – informările despre desfăşurarea operaţiunilor militare din perioada 22 septembrie 1930-24 ianuarie 1941 prezentate în şedinţele Academiei Române. Ele se opresc cu aproximativ o jumătate de an înainte de intrarea României în război – mai exact, în plină rebeliune legionară, după încheierea căreia generalul Rosetti, prieten apropiat cu Ion Antonescu încă din primul război mondial, va prelua Ministerul Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Culturii (deţinut anterior de legionarul Traian Brăileanu). Prezentele informări au fost descoperite în urmă cu 35 de ani de către Maria Georgescu, biografă a autorului. Ediţia critică şi notele volumului aparţin Mariei Georgescu şi lui Andrei Pippidi. Adept al modelului de neutralitate finlandez, Rosetti rămîne totuşi partizanul unei alianţe conjuncturale cu Germania hitleristă împotriva „pericolului bolşevic, străin firii şi tradiţiei românilor“; anticipează „transformarea Europei în Statele Unite ale Europei, ceea ce ar constitui soluţia ideală şi finală“; se retrage din guvern în momentul în care armatele române trec Nistrul, dar susţine, anterior, politica guvernului Antonescu şi – mai ales – propune măsuri etnic-discriminatorii foarte grave. După cum notează în utila prefaţă a cărţii istoricul Andrei Pippidi, „Radu Rosetti insistă să fie exclus «orice minoritar» din formaţiunile paramilitare la care guvernul ar urma să recurgă într-o asemenea eventualitate. Mai grav este că populaţia minoritară era automat incriminată de complicitate cu inamicul, aşa încît, pentru a o ţine sub control, autorul recomanda o serie de măsuri care, din păcate, vor fi integral aplicate în cursul persecuţiilor antisemite. [...] Programul sugerat, mai întîi, în cadrul inofensiv al unei comunicări academice a devenit ulterior un redutabil instrument de spoliere şi terorizare. Toate violenţele exercitate împotriva evreilor începînd din a-nul următor se vor înscrie în aceeaşi logică a unei lupte duse de statul român împotriva unor cetăţeni ai săi, nu numai suspecţi, dar condamnaţi fără drept de apel pentru originea lor etnică [...], nu în situaţia în care România ar fi fost cotropită, ci cînd armata ei se afla în plină ofensivă“.

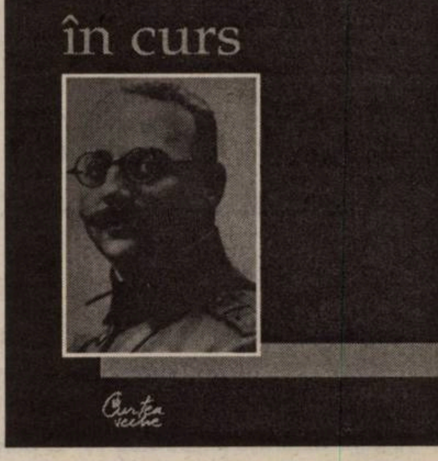

O carte de documente din care – într-adevăr – pot fi trase multe „învăţăminte“.

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ

NOI APARIŢII

E. Lovinescu
Revizuiri

Mircea Horia Simionescu
Licitaţia

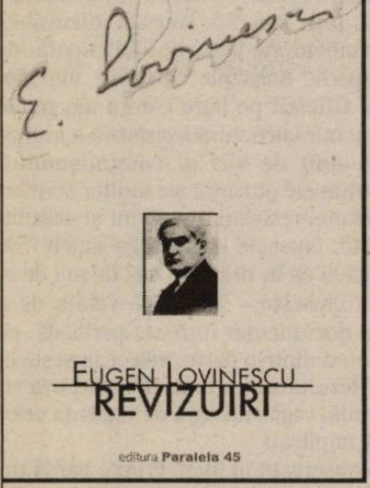

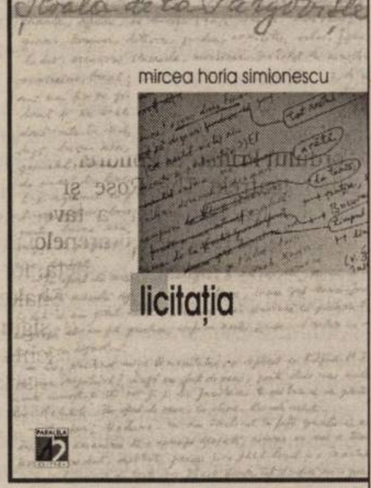

format 14 x 20, 394 p., 130.800 lei

format 14 x 20, 250 p., 70.850 lei

Reduceri de 30% pentru comenzile prin telefon sau e-mail.

PARALELA 45 EDITURA

Comenzile se primesc pe adresa:
Piteşti, str. Fraţii Goleşti, nr. 128-130
Tel/fax: 0248 214 533; 0248 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro

Institutul Italian de Cultură

Manifestările organizate în perioada 26-30 ianuarie 2004

Film

▮ 27 ianuarie, ora 18.00, sediul Institutului (Aleea Alexandru Nr. 41, București) – „Ziua Memoriei 2004“ – 27 ianuarie, data doborîrii porților de la Auschwitz, a fost decretată de Parlamentul italian, prin Legea Nr. 211 din 20 iulie 2000, „Ziua Memoriei“, în memoria cetățenilor evrei care au suferit deportarea, prizonieratul sau moartea ca urmare a legilor rasiale și a *Shoah*-ului.

Va fi proiectat filmul **Jona che visse nella balena (Iona, cel ce a trăit în burta balenei)**, 1993. Regia: Roberto Faenza. Muzica: Ennio Morricone. Cu: Jean Hugues Anglade, Juliet Aubrey, Jenner Del Vecchio, Luke Petterson, Francesca De Sapio.

Filmul, realizat după cartea **Anii copilăriei** de Jona Oberski, are ca protagonist un copil evreu olandez, care este închis împreună cu familia într-un lagăr de concentrare nazist. Jona își pierde tatăl, iar după eliberare mama sa înnebunește, însă, datorită afecțiunii unui cuplu în vîrstă, va regăsi dorința de a trăi.

Istituto Italiano di Cultura

▮ 28 ianuarie, ora 18.00, sediul Institutului (Aleea Alexandru Nr. 41, București) – Filmul de miercuri: în cadrul ciclului de filme „Comedia în stil italian, anii '70, '80“, Eu și sora mea, 1987. Regia: Carlo Verdone. Cu: Carlo Verdone, Ornella Muti

Expoziție

▮ 30 ianuarie, ora 18.00, sediul Institutului (Aleea Alexandru Nr. 41, București) – Vernisajul expoziției Măștile în *commedia dell'arte* și proiecția spectacolului de marionete Frumoasa din pădurea adormită, realizat de Compania Carlo Colla și Fiii.

Muzeul Țăranului și Fundația „Alexandru Tzigara Samurcaș“

anunță

lansarea proiectului **Muzica lăutărească**, prin care își propun să înregistreze piese lăutărești de ascultare acompaniate de tarafuri mici.

Lăutarii din orașe și sate care vor să participe la proiect sînt invitați să expedieze, pe adresa Muzeului, o înregistrare pe casetă conținînd piese din repertoriul lor.

În cazul în care nu dispun de bani pentru producerea și expedierea înregistrării, lăutarii sînt sfătuiți să scrie, indicînd: numele, adresa, telefonul, componența tarafului și cîteva titluri ale pieselor lor lăutărești.

Muzicanții selectați pentru proiect vor fi remunerați în funcție de calitatea pieselor pe care vor fi solicitați să le înregistreze la București.

Presupunem că lăutarii nu se numără printre fanii **Observatorului cultural**. Îi rugăm însă pe aceia dintre dumneavoastră care cunosc muzicanți populari „de modă veche“ să le semnaleze anunțul și să-i ajute să-i dea curs. Inițiatorii proiectului pornesc de la ideea că muzica lăutărească de calitate a anilor '20-'80 piere azi, absorbită de etno-pop și de muzicile de metisaj pan-balcanic (manelele), și că ar fi folositor ca cineva să consemneze pentru viitor producțiile sale de amurg.

Adresa de expediție: Muzeul Țăranului, Șos. Kiseleff Nr. 3, București
În atenția dnei Speranța Rădulescu
Tel.: 021-212.96.62; 252.23.34; 0745-18.78.44

---

cepută în 1948, reconstituind vizita pe care Tito a făcut-o în România în perioada 17-19 decembrie 1947 (cu două săptămîni înainte de abdicarea forțată a regelui), cînd s-a semnat un Tratat de prietenie (efemer...), Mareșalul vorbind, la Adunarea Deputaților, despre obligativitatea Balcanilor de a-și construi un destin regional propriu și despre condițiile acestei enclavizări participative: neamestecul (Kremlinului...) în treburile interne ale celorlalte state. (*À bon entendeur, salut*!) Cornel Todea a citit atît **Sportul popular** (nu vă mirați: comuniștii s-au folosit de el ca de un foarte circulat instrument de propagandă), cît și broșura **Unde duce naționalismul lui Tito**, comparînd informațiile colportate aici cu documente obiective ale timpului, unele de ordin sportiv. Concluzia: ritualul urii s-a construit pe informații neverificabile, nepublicate în documente sau în presa oficială. Sobru, cu o bună pregătire filozofică și istorică, Alin Rus a ales **Scînteia**, dar și... **Pravda**, pentru a demonstra, în esență, două aspecte complementare. În primul rînd că între reflectarea crizei în **Pravda** și aceea din ziarele oficiale din țările-satelit exista o discrepanță evidentă, numărul incriminărilor directe din **Pravda** fiind destul de redus. În al doilea: că întreaga criză, întreținută de psihologia paranoică a liderului de la Kremlin, s-a datorat unei proaste gestionări din partea lui Stalin. Alin Rus s-a ocupat, în trecere, și de un mit exegetic destul de bine păstrat, potrivit căruia criza ar fi fost declanșată și de o delațiune a lui Dej: memoria orală a păstrat detaliul, pentru care – cel puțin noi – nu am găsit documente.

Nicu Urs a schițat biografia contextuală a „personajului“, pentru a inventaria textele comandate din **Contemporanul**. Multe semnături anodine, dar și unele ispititoare, dacă ne gîndim la cariera liberală pe care au parcurs-o ulterior. De o nomenclatură liberală ulterioară surprinzătoare s-a izbit și Debreceni Hajnal, care a investigat **Utunk**: multe nume mari printre denigratorii lui Tito, mai ales nume timișorene. Din păcate, nu am izbutit să acoperim exegetic Banatul; sîrbii din zonă au fost suspectați în perioada urii, regiunea fiind considerată – și din cauza Dunării, pe unde se înota „dincolo“ – un loc nesigur, motiv pentru care, de pildă, publicațiile bucureștene nu solicitau texte din partea scriitorilor bănățeni. Dimpotrivă, **Utunk** o face, motiv pentru care informațiile indirecte despre arta și literatura iugoslavă – care altundeva „nu există“ – apar cu preponderență în această revistă cu extensie minoritară.

Andreea Iacob a fost, din multe puncte de vedere, sufletul entuziast, altruist, al simpozionului. A pus afișe, a multiplicat caricaturi și a răsfoit pentru colegii ei **Urzica**, din paginile căreia a desprins desene și poezii incitante, dar și articulațiile unui imaginar violent analizat cu pasiunea detaliului insidios, deschis, pe de o parte, către retorici declasante zoomorfe și, pe de alta, către foarte subtila drămuire a raportului dintre lumină și umbră (sau întuneric) în reprezentările lui Tito. Andreea Iacob a observat o recurență tehnică pe marginea căreia ar merita să medităm: toate caricaturile care-l reprezintă sarcastic pe Tito sînt divizate imaginar de un ax vertical care separă stînga hașurată, umbrită sau întunecoasă de dreapta luminoasă. De asemenea, toți „acoliții“ lui Tito (Truman, autorii Planului Marshall etc.) apar grotesc în partea stîngă; dimpotrivă, dreapta e întotdeauna punitivă, justițiară. Punînd totul pe harta Europei, ajungi la concluzia că stînga reprezintă Occidentul hain, insidios și putred, pe cînd lumina de la Răsărit vine întotdeauna din dreapta. Mihai Lisei a citit fără prejudecăți texte de George Munteanu și Dumitru Mircea, publicate în **Almanahul literar** din Cluj. Proza celui de-al doilea, **Drumul năpîrcii**, stîrnește delicii, dar e și un bun instrument de inventariere a stereotipurilor reprezentaționale „obligatorii“. De altfel, textele literaților despre Tito reprezintă un capitol aparte, prin efortul imaginativ grotesc care le zămislește: Mihai Lisei a oferit o singură mostră, care poate sta însă la baza unei antologii bizare. Claudia Romitan a recenzat cartea deja citată a lui Alvin Z. Rubinstein (**Yugoslavia, and the Non-Aligned World**, 1970), insistînd pe tehnica diplomatică foarte suplă prin intermediul căreia Iugoslavia a reușit să-și impună influența geopolitică în epocă, în ciuda suspiciunii politicoase a Vestului și a urii dezlănțuite a Estului: în momentul proclamării conceptului de „nealiniere“, Tito dispunea de 65 de ambasade strategic amplasate peste tot în lume, atît în regiuni „obligatorii“, cît și în zone geostrategice considerate marginale – Africa, de pildă – pe care ceilalți le ignorau. Erdei Róbert și Herédi Zsolt au intrat în detaliile publicațiilor regionale, primul citind **Dolgozó nép** din Satu Mare, iar al doilea **Igazșág** din Cluj. În ambele cazuri dispunem de tehnici propagandistice reciclate, redacțiile preluînd „materiale“ trimise de la Centru. Interesante au fost, însă, generalizările teoretice ale lui Herédi Zsolt, care pot fi extrapolate asupra întregii campanii împotriva lui Tito: în primul rînd, constatarea că articulațiile campaniei ostile împotriva Iugoslaviei au preluat multe epitete sau sintagme militare, cazone, „victima“ fiind un mareșal; al doilea aspect vizează marginalitatea ostentativă a materialelor de campanie, paginate în așa fel în publicațiile timpului, încît ele să apară – în ciuda virulenței și a orchestrării foarte atente – ca grupaje de rangul doi sau trei, motivul – a spus vorbitorul – fiind acela de a nu i se recunoaște lui Tito calitatea de preopinent principal. În centrul mediatic al urii erau întotdeauna alții – Occidentul imperialist, SUA, Truman sau generalii Planului Marshall –, Tito sosind mereu ca o „anexă“, în ciuda faptului că, sub aspect cantitativ, el domina scena. În final, Rareș Beuran, răsfoind **România liberă**, a atras atenția asupra stratagemei economice care a facilitat impunerea Iugoslaviei pe piețele occidentale, unde produsele Belgradului – în general de bună calitate, cel puțin cele pregătite pentru export – erau vîndute la un preț inferior produselor similare occidentale, cu care, în unele situații, rivalizau sub aspect calitativ. Astfel a devenit Iugoslavia „cel mai ieftin aliat“ al Statelor Unite. Această informație nu trebuie citită peiorativ: ea se cuvine pusă în contextul strategiilor pieței, pentru a vedea că e vorba și de altceva aici decît de inferioritate...

Să menționez, înainte de a încheia, o dificultate legată de documentare, invocată de către toți cei care au fost în sală. De ea s-au izbit și masteranzii de la Litere de anul trecut, cînd au lucrat la „reînvierea“ Festivalului Mondial al Tineretului de la București, din 1953 (afișul simpozionului a fost reprodus la vremea respectivă în paginile **Observatorului cultural**): din varii motive, majoritatea lor fiind justificate – formal, cel puțin – prin îngustimea spațiilor de depozitare, reconstituirea documentară scrupuloasă a perioadei 1947-1965 aproape că nu se mai poate face în bibliotecile noastre universitare. Multe colecții de ziare sau chiar de cărți – considerate ca fiind „depășite“ – au fost date la topit (cîteodată pentru a face loc documentelor ceaușiste). Broșurile propagandistice, care se distribuiau gratis, cu zecile de mii, la data publicării, prin anii '50, sînt azi intruvabile (ca și documentația legionară anterioară, de pildă). Lipsesc colecțiile complete ale **Monitorului Oficial**, pe baza cărora am putea reconstitui infrastructura legislativă a multor orori din anii de vîrf ai comunismului. Lipsesc volumele purpurii ale multor scriitori de notorietate, reciclați mai tîrziu și deveniți respectabili. Lipsește iconografia anilor '50, diseminată și ea în tiraje de zeci de mii de exemplare. Lipsește – în final – voința de a rearticula documentar întreaga perioadă, pe CD-uri, luînd dintr-o parte ceea ce lipsește în cealaltă. Rezultatul e o memorie colectivă viciată, cariată, vegheată rigid de vigilența celor odinioară implicați.

Două observații în final. Prima: bardă nu am avut, dar cheia sălii în care se ținea simpozionul a fost subtilizată de către titoiști în pauza manifestării, ceea ce ne-a făcut să abordăm cu fruntea sus și pieptul înainte scara de incendiu. A doua: textele redimensionate ale intervențiilor vor putea fi citite într-un număr proxim al **Caietelor Echinox**, alături de grupajul dedicat Festivalului Mondial al Tineretului de la București, din anul 1953. Tot acolo, cititorii vor putea admira o selecție masivă de material iconografic, plus poeziile și prozele de rigoare. ▮

CANAVA

TEATRUL ODEON

Stagiunea 2003-2004

Anul IV, Nr. 2 (15)

Premieră: *Chip de foc*
de Marius von Mayenburg

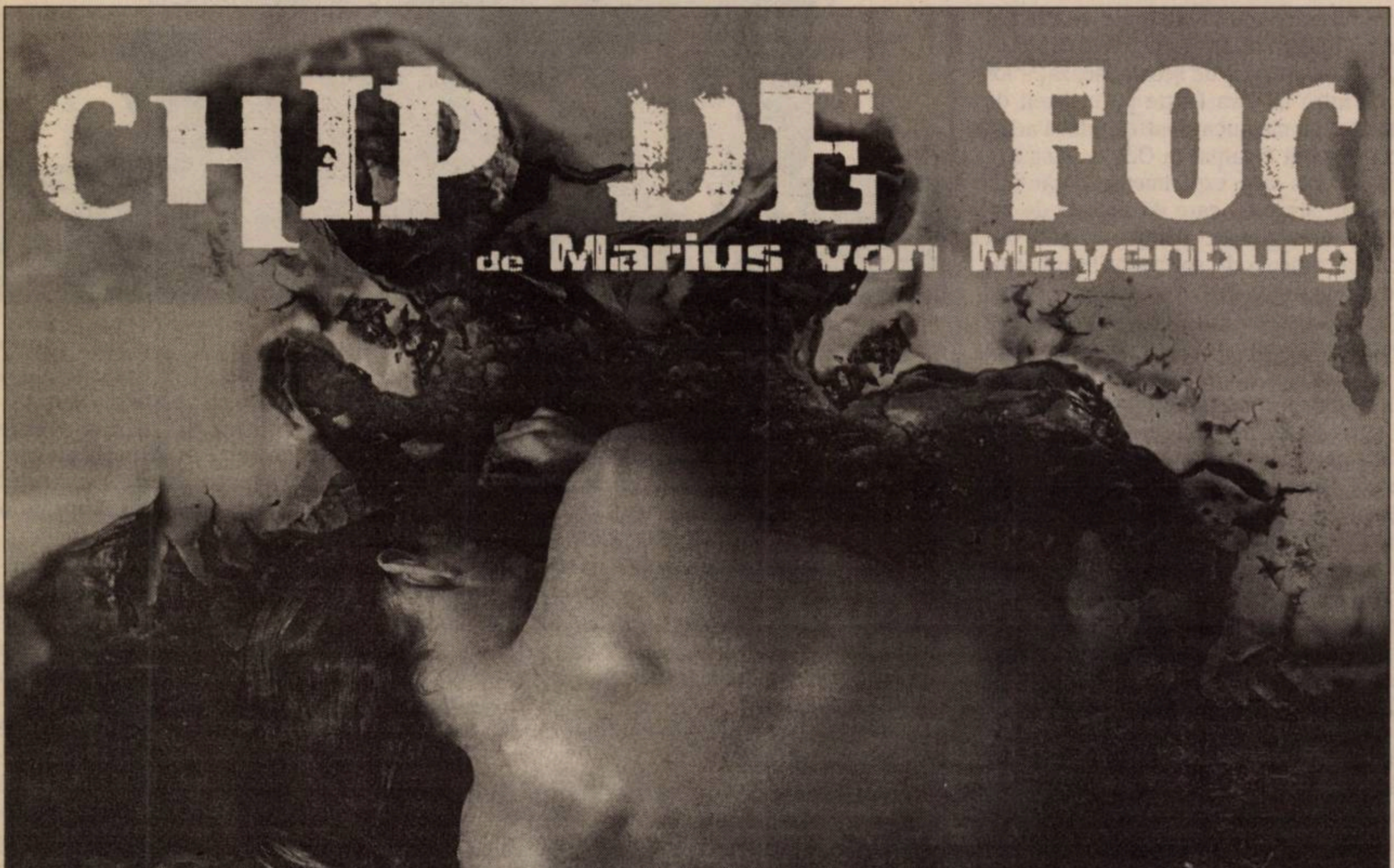

Teatrul și școala

Festivalul Național de Teatru

„Nu-mi place să fiu catalogat într-un fel anume“ – interviu cu Felix Alexa

Spectacole-lectură

Premii și festivaluri

Radu Afrim în Tunis

Veniți la Odeon!

„V-am dat teatru, vi-l păziți!“... zice poetul, și întocmai ar putea zice și domnul Băsescu! Prin urmare, încercăm cu toții, de la vlădică pînă la opincă, să facem din Odeon un teatru cu o direcție și cu un repertoriu cît mai variat.

În ultima săptămînă a lui ianuarie vede luminile rampei un text contemporan german, **Chip de foc** de Marius von Mayenburg, în regia lui Felix Alexa și scenografia Dianei Ruxandra Ion. Această opțiune repertorială continuă seria de spectacole cuprinse în proiectul **Tineri regizori, texte contemporane**. În același flux e integrat și spectacolul **Cloud Nine** de Caryl Churchill, un remarcabil text englezesc, cu partituri generoase pentru actori, în regia lui Radu Apostol și scenografia Alinei Herescu.

Pe 15 februarie, Alexandru Dabija începe repetițiile cu un scenariu propriu din basmele și poveștile românilor, în decorul lui Dragoș Buhagiar. Urmează, apoi, un spectacol după Carlo Goldoni, **Piațeta**, în regia Monei Chirilă și continuăm să fim preocupați de teatrul-dans care la Odeon are deja o tradiție. Astfel, sfîrșitul de stagiune va fi încununat de **Portretul lui Dorian Gray**, spectacol de Răzvan Mazilu și Dragoș Galgoțiu.

Avînd în vedere că anul 2004 este anul Cehov, Sorin Militaru va monta la începutul stagiunii viitoare **Livada de vișini**, decorul fiind creat de Dragoș Buhagiar. Desigur că toți cei care doresc să ne treacă pragul vor regăsi spectacolele din stagiunea trecută; anunțăm aici reluarea **Cumetrelor**, care-și sărbătoresc a 100-a reprezentație, reluarea **Țigăncilor**; și, pentru că pe 21 februarie se împlinesc 9 ani de la moartea lui Cristian Popescu, cel care a rînduit scenariul mai sus amintitului spectacol, aș dori să lansez o invitație la un spectacol-lectură eveniment – **Arta Popescu**, în regia lui Gavril Pinte, spectacol alcătuit din textele proprii ale acestui rafinat artist, plecat atît de devreme dintre noi.

Teatrul Odeon va continua programul **Teatrul și școala**, serile de discuții cu publicul, sondajele de opinie, toate menite să apropie actul teatral de cei care vin și urmăresc spectacolele noastre.

Teatrul nostru va fi o gazdă primitoare pentru producțiile altor teatre sau companii: Teatrul Maghiar din Sfîntu Gheorghe, Teatrul „Toma Caragiu“ din Ploiești, manifestările din cadrul săptămînii francofoniei și evenimentele prilejuite de „Ziua Internațională a Dansului“ 2004.

Vă invităm să fiți părtași la bucuria pe care trupa noastră o resimte la fiecare spectacol, în fiecare seară, cu fiecare ridicare de cortină. Pentru două ceasuri, mintea și sufletul dumneavoastră vor fi sub puterea visului, a iluziei și, poate, vă va fi puțin mai ușor să înfruntați vremea și vremurile de afară!

Dorina LAZĂR
Directoarea Teatrului Odeon

„Odeonul dă dovadă de inteligenţă managerială“

Interviu cu **Doina LUPU**

Teatrul Odeon a iniţiat un program teatral singular în spaţiul bucureştean: *Teatrul şi şcoala*. Programul a debutat în stagiunea trecută, fiind coordonat de Doina Lupu. Este un program care îşi propune să compenseze carenţele unui sistem de învăţămînt clişeizat şi confuz. Programul are în centru ateliere de jocuri teatrale care urmăresc cultivarea gustului artistic, a spiritului de improvizaţie, eliberarea de inhibiţii, increderea în propriile capacităţi de expresie şi comunicarea în echipă. Sînt organizate întîlniri cu actorii şi regizorii teatrului, discuţii pe marginea unor spectacole vizionate. Copiii participă la repetiţii, vizitează scena şi întregul spaţiu al Odeon-ului, de la culise la magazia de costume, cea de decor etc. Întîlnirile au loc în fiecare luni şi marţi (orele 10.00-12.00 sau 16-18.00), iar numărul de participanţi pentru o întîlnire este limitat (maximum 20). Programul este deschis tuturor celor care vor să participe. Intrarea este liberă.

Ce reprezintă acest proiect, în primul rînd ca iniţiativă educaţională?

Proiectul se adresează unui segment foarte larg, cuprins între 6 şi 21 de ani, şi încearcă să-l familiarizeze cu o anumită formă de interrelaţionare, cultivînd ideea că nu există răspunsuri total greşite, că orice copil trebuie să înveţe să gîndească logic şi să asocieze lucrurile, nu să le ia mecanic, şi că orice competiţie trebuie să aibă limitele ei, să nu fie un factor de stres. În general, copiii sînt mai puţin preocupaţi de ceea ce ştiu în realitate sau de ceea ce le-ar plăcea să înveţe şi mult mai mult de faptul că le-o ia altcineva înainte. Acest proiect vrea să le dezvolte capacitatea de comunicare, ca să poată iniţia uşor un dialog şi să nu se mai simtă inhibaţi. Teatrul devine forma cea mai potrivită, tocmai pentru că apelează la joc, de a se simţi mai puţin constrînşi de ceea ce nu trebuie să facă. Au libertatea, atunci cînd nu le place ceva sau nu îi interesează ce se întîmplă, să plece. Au, de fapt, opţiuni, şi asta cred că e cel mai important lucru, pentru că astfel îşi pot testa propriile abilităţi. Eu am mai iniţiat un program asemănător în '95, la Galaţi, care, după o perioadă, nu s-a mai desfăşurat, însă mi-a întărit convingerea că aşa ceva trebuie să existe. În sistemul britanic, pe care l-am cunoscut mai îndeaproape ca structură, orele de teatru sînt incluse în programa şcolară şi ele presupun predarea unor noţiuni de bază şi apoi practică. Au apărut diverse fundaţii, după '89, care sînt foarte preocupate de extinderea în zone cît mai diverse a domeniului artistic.

De ce nu e posibil acest lucru şi la noi?

În primul rînd, pentru că asta cere o anumită relaxare şi o libertate de care la noi copiii nu dispun. Există o rigiditate care pe mulţi îi îndepărtează de şcoală, senzaţia lor fiind că intră în ceva foarte puţin lipsit de mobilitate. Eu mă bucur foarte mult că acest proiect a putut fi iniţiat la Odeon, singurul teatru deschis spre experimente şi căutări. E, de fapt, singurul care dă dovadă de inteligenţă managerială, pentru că şi-a dat seama că, dincolo de spectacolele propriuzise din repertoriu, mai e nevoie şi de altceva şi ştie să se raporteze la un public cît mai diversificat. Aceşti copii sînt cei care, peste ani, vor forma o breşă importantă a publicului, de-asta e important să îi cultivi cît mai bine şi să-i faci să-şi dorească să vină la teatru. Apoi, e şi foarte tonic să lucrezi cu ei, deoarece îţi întreţin o stare de bună dispoziţie şi te provoacă să propui lucruri cît mai interesante. Cu toată reforma anunţată de Ministerul Învăţămîntului, strategiile cu adevărat importante au rămas la stadiul de deziderat. Ca să aduci oameni pregătiţi altfel, asta înseamnă ca ei să fi beneficiat de un sistem cu totul diferit.

Cît de atraşi şi de motivaţi sînt cei care participă la întîlniri?

În primul rînd, totul e foarte nou pentru ei. Ideea că nu mai există delimitări stricte: el a făcut bine, tu ai făcut prost, că nu sînt nişte reguli peste care nu se poate trece e foarte importantă pentru ei. Se simt deodată eliberaţi şi se pot exprima mult mai direct. Eu nu spun că în şcoală nu ar trebui să fie menţinută disciplina, dar ea trebuie combinată şi cu astfel de activităţi care destind şi întreţin viu spiritul imaginaţiei şi al improvizaţiei. În momentul în care mă întorc de la Odeon, după ce m-am întîlnit cu aceşti copii, am deodată o altă stare. Intri în jocul lor şi îi vezi cum se luminează la faţă şi te simţi mult mai bine. Nu ai cum să fii fals cu ei, pentru că te simt imediat. Şi-apoi, trebuie să-i vezi cît de fascinaţi sînt cînd asistă la repetiţii sau cînd descoperă că în teatru nu există doar actori. În general, la noi problematica teatrului social este ignorată. Tinerii de 16-17 ani sînt preocupaţi să vadă anumite lucruri care îi interesează şi la care automat rezonează altfel. Spectacole despre SIDA, despre droguri sau abandon nu trebuie să fie neapărat manifeste, dar, pe de altă parte, ele ne privesc pe noi. Nu poţi să te faci că nu le vezi.

Te-ai gîndit să faci şi spectacole cu cei care vin la ateliere?

Nu, pentru că zona mea de interes este, dacă vrei, *workshop*-ul ca atare. Mă preocupă experimentarea mai multor forme de joc, de expresie corporală etc. Mă bucură mult faptul că există deja un grup care mă caută constant la telefon şi dacă se întîmplă, din motive obiective, să amînăm vreo întîlnire, sînt alarmaţi. Asta arată că au nevoie de aşa ceva. Pentru ei, e o formă de a se desprinde de constrîngeri. Au existat copii foarte timizi care, încet-încet, s-au integrat şi au devenit apropiaţi de ceilalţi. Există părinţi care poate nu au timp să se ocupe de ei aşa cum ar trebui, şi atunci aceste ore îi ajută.

Au existat totuşi în ultima vreme spectacole importante în direcţia pe care o menţionai mai devreme, cea a teatrului social, şi mă refer la *Acasă* şi *Drept ca o linie*, făcute de Radu Apostol.

Aşa este, dar ele ar trebui să aibă un impact, ca problematică mă refer, mult mai mare.

Apropo de vîrsta celor care sînt prezenţi la întîlnirile noastre, anul trecut a venit un cuplu, doi tineri care erau prezenţi constant. Am aflat apoi că ea era profesoară de română. Deci undeva, mai adînc, se simte această nevoie de interacţiune. Trebuie să învăţăm să le cultivăm aceste abilităţi, pentru că, aşa cum am spus mai devreme, ei sînt publicul pe care îl formăm. Nu riscăm astfel, dacă vreodată nu o să le placă un spectacol, să nu mai calce niciodată într-un teatru. Într-un sistem de învăţămînt normal, orele acestea sînt obligatorii.

Interviu realizat de
Mihaela MICHAILOV

Eliberarea prin joc

„Orice Joc este în primul rînd şi mai presus de toate *acţiune liberă*. Jocul din ordin nu mai este joc. Cel mult poate fi redarea obligatorie a unui joc. Chiar numai prin acest caracter de libertate, jocul se şi situează în afara procesului natural. I se alătură, i se suprapune ca o podoabă. Libertatea trebuie înţeleasă aici, fireşte, în acel sens larg, care lasă neatinsă problema determinismului.

...copilul trebuie să se joace, şi pentru că joaca slujeşte la desfăşurarea capacităţilor lui trupeşti şi selective.

Iată aşadar o primă caracteristică a jocului: este liber, este libertatea.

Jocul nu este viaţa «obişnuită» sau «propriu-zisă», ci o ieşire din ea, într-o sferă temporară de activitate cu tendinţă proprie. Chiar şi copilul mic ştie perfect de bine că ceea ce face el «nu e deadevărat», că e «numai în glumă». Cazul de mai jos, care mi-a fost relatat cîndva de către un tată, ilustrează într-un mod, după părerea mea, deosebit de izbitor, cît de adînc înrădăcinată este în sufletul copilului această idee de «numai în joacă». Tatăl îşi găseşte băieţaşul în vîrstă de patru ani pe un scaun, primul dintr-un rînd de mai multe scaune: copilul se juca «de-a trenul». Îl giugiuleşte pe copil, dar acesta îi spune: «Tăticule, nu mai săruta locomotiva, altminteri vagoanele au să creadă că nu e deadevărat». În acest «numai» al jocului este inclusă o conştiinţă de inferioritate, de «glumă», în opoziţie cu «seriozitatea», şi care pare să fie primară.

...conştiinţa că totul este «numai în joacă» nu exclude cîtuşi de puţin posibilitatea ca acest «numai în joacă» să aibă loc cu cea mai mare seriozitate, ba chiar cu o dăruire care se preface în extaz şi care suspendă complet, vremelnic, calificarea de «numai». Orice joc poate să-l absoarbă oricînd pe jucător întru totul. Opoziţia joc – seriozitate rămîne tot timpul în suspensie. Inferioritatea jocului îşi are limita în superioritatea seriozităţii. Jocul se preschimbă în seriozitate, iar seriozitatea în joc.

Întrucît nu este un crîmpei din «viaţa obişnuită», jocul se situează în afara procesului de satisfacere nemijlocită a nevoilor şi poftelor. El întrerupe acest proces şi se strecoară în punctul de întrerupere, ca o acţiune temporară, care se desfăşoară în ea însăşi şi care se efectuează de dragul satisfacţiei conţinute în însăşi această efectuare. Aşa, cel puţin, ni se înfăţişează jocul, privit în sine şi în primă instanţă: ca un intermezzo al vieţii cotidiene, ca un răgaz. Dar chiar în această calitate, de variaţie care revine în mod regulat, jocul devine un acompaniament, un complement, o parte a vieţii în general. El înfrumuseţează viaţa şi o completează, şi ca atare este indispensabil. Este indispensabil pentru individ, ca funcţie biologică, şi este indispensabil pentru obşte, datorită *tîlcului* pe care îl conţine, semnificaţiei lui, valorii lui ca mijloc de exprimare, legăturilor spirituale şi sociale pe care le creează pe scurt: ca funcţie de cultură.

...jocul creează ordine, este ordine. În lumea imperfectă şi în viaţa haotică, jocul reprezintă o desfăşurare temporară, limitată. Ordinea pe care o impune jocul este absolută. Cea mai mică abatere de la acea ordine strică jocul, îi denaturează caracterul şi îi suprimă valoarea. În această relaţie intimă cu noţiunea de ordine rezidă fără îndoială motivul pentru care, aşa cum am semnalat mai sus în treacăt, jocul pare situat, într-o măsură atît de mare, înlăuntrul domeniului esteticului. Jocul, spuneam, are o înclinare: să fie frumos. Factorul estetic este poate identic cu silinţa de a crea o formă ordonată, care întrepătrunde jocul în toate aspectele lui. Termenii cu care putem desemna elementele jocului se află în mare parte în sfera esteticului.

Jocul leagă şi dezleagă. Captivează. Farmecă, adică vrăjeşte. Conţine cele două însuşiri, cele mai notabile, pe care omul le poate percepe în lucruri şi pe care le poate el însuşi exprima: ritmul şi armonia.“

Johan HUIZINGA
(**Homo ludens**, Editura Humanitas, Bucureşti, 1998)

EVENIMENTE ALE ANULUI 2003

Audioscopii

Cînd auzi coca dospind

MIHAELA MICHAILOV

*În perioada 1-9 noiembrie 2003 a avut loc a XIII-a ediţie a Festivalului Naţional de Teatru „I.L. Caragiale", care a adunat importanţi creatori de teatru şi spectacole reprezentative. Despre cuptorul metamorfic, cu iz de coacere şi mirosuri îmbietoare, despre somnolenţe cîntate, clovni ai morţii şi surori care aleargă de-a valma pe scenă, pe scurt într-o retrospectivă a Festivalului. Spectacolele Teatrului Odeon selectate în festival au fost **De ce fierbe copilul în mămăligă**, **Morţi şi vii** şi **Norway. Today***

Eat me!

În **Alice în ţara minunilor**, prăjitura care o ademeneşte pe fetiţă poartă o etichetă pe care scrie: „Mănîncă-mă!", ceea ce prăjitura şi spune la un moment dat. E nevoie de o iniţiere a papilelor gustative pentru ca acel *mănîncă-mă*, ce are ca efect creşterea spontană a fetiţei, să devină pretextul unui spectacol. Coca lui Purcărete se formează. O vezi îmbrăcînd trupul bărbatului metamorfozat într-o crustă miezoasă şi o auzi plămădindu-se, îmbibată de plăceri sexuale. Ea intră în deplină rezonanţă, pentru că întregeşte paradigma îngurgitabilului, cu zgomotul lingurilor care cad ca o ploaie şi înghit scena. Cavitatea lor ca şi cea a paharelor lasă să se adîncească fluctuaţiile poftei. E un întreg arsenal al instrumentelor de mîncat care ies din sfera obiectualităţii funcţionale. Ele semantizează insaţietatea, un fel de ritual muzicalizat care eliberează instinctele. E ca şi cum totul s-ar condensa într-o muzică ce scoate la suprafaţă cele mai insolite trăiri, căci pofta este deopotrivă animalică, instinctuală, dar şi tonică, ludică. Lumea pantagruelică e un amalgam de sunete, de la cele disonante, în care frica şi neliniştea lasă să se audă ţipete cumplite, pînă la tempo-ul lent ce însoţeşte rostirea cuvintelor, succesiunea lor aproape incantatorie. **Cumnata lui Pantagruel** e dilatarea coacerii unui apetit fără limite, dar este şi tragedia neputinţei de a-şi potoli fiziologicul descătuşat, devenit obiect al propriei devorări. Între trupul-cocă şi trupul-pîine se consumă voluptatea şi depăşirea oricăror limite. Corpul îşi pierde identitatea şi se transformă într-o masă amorfă, devorată şi devorabilă. Purcărete face un spectacol despre sonorităţile poftei: viscerală, fantasmatică, gonflabilă, contagioasă. E o poftă care absoarbe nu doar fiziologicul eliberat de orice constrîngeri, ci şi toate spaimele pe care orice insaţietate le poate activa. Ingredientele şi felurile de mîncare sînt corporalizate muzical, ca şi cum totul se filtrează printr-o pîlnie sonoră. Purcărete lasă pofta să se decanteze. Şi cînd e destul de *hot* încît nici un cuptor nu o mai poate topi, o lasă liberă. Apoi o în/trupează: castraveciori, cocă, pîine, instrumente de cîntat şi tot ce îţi imaginezi (sau nu) că poate fi mîncat. Tot ce se aude se şi mănîncă într-o înlănţuire de timpi sonori, o suită de ritmuri care temporalizează metamorfozele. Şi pe Pantagruel, şi pe ficţional digerabila lui mătuşă, cu tot neamul ei cel nesătul.

Norway.today

Casta Diva *off time*

Muzica devine un element organic, congener spectacolului, definindu-i teatralitatea. Nu e doar ceea ce *se aude*, ci şi ceea ce spectacolul nu poate desemna decît prin aceste inflexiuni. Muzica e un concentrat de sensuri. Nu e un adjuvant al spectacolului, un detaliu dispensabil sau doar un element de atmosferă. E un dat individualizant. Conţinutul şi semnificaţia ei depăşesc identitatea unui resoneur de fond.

Nu întîmplător, în **Oblomov**, timpul adîncit în somnie, întors în sine şi lăsat să se atrofieze ca durată este înghiţit într-o arie care pare să nu se mai termine. Alexandru Tocilescu lasă să se scurgă – căci de un astfel de timp parcă înaintînd în gol, întîmplat fără întîmplări, care se sustrage oricărei determinări cronometrabile, e vorba – întreaga arie **Casta Diva**, timp de cîteva minute, într-o lume care îşi consumă trecerile într-un alt registru temporal. Unul care nu are de ce să se grăbească, care se surpă oblomovian şi se culcă într-o pernă. Imensă, irezistibilă. E un timp al nedevenirii ce pare inofensiv pentru că nu produce nici o schimbare bruscă, dar este dureros tocmai prin ceea ce confirmă: stagnarea şi moartea. **Casta Diva** ar putea dura o veşnicie, la fel şi pernele *off time*.

Moartea la pian

Un alt tip de muzicalizare, de astă dată esenţializînd iubirea, concentrează toate schimbările de ritm din **Romeo şi Julieta**, în regia lui Bocsárdi László. *Champagne & love* în acorduri de saxofon şi contrabas. Un clovn al morţii însoţeşte la pian instrumentalizarea erosului. Jazz, *massive atack*, muzică clasică, un antrenament acustic de mare rafinament care dă o altă dimensiune textului şi implicit interpretărilor. Scena îndrăgostirii este un ambient sonor percutant, ca şi scena morţii. Bocsardi leagă iubirea de moarte printr-un ritual muzical. Se aude din ce în ce mai puternic conclavul instrumentelor, ca şi cum nimic nu se poate desfăşura dincolo de inflexiunile lor. La pian moartea, printre clapele căreia se disting sunetele iubirii într-o acustică ritmată ingenios. În felul acesta, iubirea se leagă firesc de moarte, acordul lor fiind unul care rupe convenţiile. E o muzică difuză, dar şi extrem de puternică, una a dozajelor pe care fiecare apariţie a celor doi îndrăgostiţi o întregeşte. Romeo şi Julieta ştiu nu numai să se iubească sau să moară pentru asta, dar să şi asculte: saxofon, contrabas, trompete, într-un fel de preludiu grav-lent-ludic.

De ce fierbe copilul în mămăligă

Morţi şi vii

3/surori şi-un trombon

Spectacolul lui Radu Afrim e un *melting pot* sonor. Se amestecă balalaica şi romanţele *amour folle*, tictacul obsedant al ceasului şi zgomotele unui tempo buimac în care personajele traversează scena. Şi, pe deasupra, mai arde şi un trombon, într-o agonică scenă a incendiului. Toţi privesc cum instrumentul devine cenuşă. Asemeni lor. Asemeni lumii cumplit de tragice pe care o închid. Ritmul bio-rememorant al surorilor e un fel de muzicalitate în colţuri, cu sonuri frînte care se suprapun golurilor pe care cele trei femei încearcă să le umple. Cu amintiri, cu zile de naştere, cu samovare. Zgomotele sparte se intensifică în trepidaţia paşilor. E un ritm apăsător, concentrat, o convulsie de silabe sonor penetrante. Anotimpurile trec. E iarnă şi nimeni nu pleacă la Moscova. Se *aude* doar respiraţia măştilor de gaze.

Săptămîna dramaturgiei austriece

TAMARA SUSOI

În perioada 20-24 octombrie 2003, s-a desfăşurat la Bucureşti „Săptămîna dramaturgiei austriece", la iniţiativa Ambasadei Austriei în România, Wiener Bezirkfestwochen, Pygmalion Theater, Viena şi a Ministerului Culturii şi Cultelor din România.

Interesul manifestat în România faţă de literatura dramatică austriacă este din ce în ce mai pregnant, în ultimele două stagiuni (în special în Bucureşti) montîndu-se importante texte austriece, ceea ce justifică existenţa unui astfel de program, care reuneşte importanţi dramaturgi contemporani de expresie germană. Programul acestei săptămîni a cuprins spectacole de la Teatrul Odeon (**Genocid sau ficatul meu e fără rost** de Werner Schwab), de la Teatrul „Nottara" (**Hora iubirilor** de Arthur Schnitzler şi **Castelul** după Franz Kafka) şi de la Teatrul Naţional „Mihai Eminescu" din Timişoara (**Puterea obişnuinţei** de Thomas Bernhard).

Programul a inclus şi mese rotunde desfăşurate în fiecare dimineaţă, care au reuşit, prin intermediul invitaţilor şi al subiectelor abordate, să ne apropie şi mai mult de spiritul austriac, de caracteristicile teatrului care se face la Viena şi, în general, de viaţa culturală a capitalei austriece, prin ceea ce are ea specific. Tino Geirun (regizor şi director al Teatrului Pygmalion din Viena) şi Gudrun Gutt (reprezentant al postului de televiziune naţională ORF Austria), născuţi în România, au făcut o prezentare comparatistă a celor două spaţii teatrale, pe care le cunosc îndeaproape. Spre deosebire de Bucureşti, unde teatrul, în viaţa culturală, ocupă un loc privilegiat, în Viena el se situează abia pe locul al treilea, după Operă şi concertele de muzică. Însă spectatorul vienez este implicat activ şi constant în iniţiativele teatrale, avînd o atitudine mult mai directă faţă de producţiile din repertoriu, protestînd uneori vehement faţă de anumiţi dramaturgi şi anumite subiecte abordate. Un loc aparte îl ocupă Burgtheater, care are un public fidel, format şi păstrat prin sistemul abonamentelor, astfel încît aproape că renunţă la publicitate, de multe ori netipărind nici afişe. La polul opus, cu un buget foarte consistent alocat publicităţii, se situează teatrele muzicale, prezentate de Kurt Lowy, director executiv la „Raimund" Theater din Viena. Ultima dezbatere a fost dedicată artei traducerii şi l-a avut ca invitat special pe criticul Victor Scoradeţ, traducător de limbă germană, cunoscut pentru numărul mare de traduceri după texte din spaţiul german, care au stat la baza unor importante montări din spaţiul teatral românesc.

Genocid sau ficatul meu e fără rost

Spectacolul Teatrului Odeon, **Genocid sau ficatul meu e fără rost**, mizează pe incisivitatea unei introspecţii acide, care scoate la iveală o lume măruntă, fără nici un fel de perspectivă. Singura soluţie devine suprimarea celorlaţi, omorîrea lor – fiinţe banale cu o existenţă robotică – funcţionînd ca o salutară eliberare. Textul lui Schwab, de o duritate percutantă, pune sub lupă frustrări şi compromisuri insurmontabile.

PREMIERĂ: CHIP DE FOC

Marfă!

VICTOR SCORADEȚ

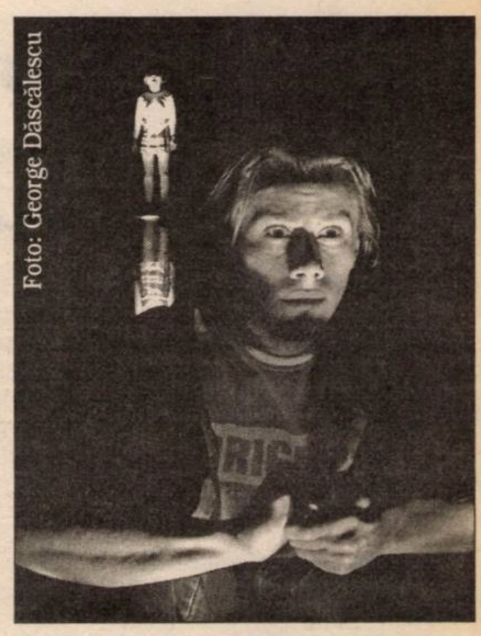
Foto: George Dăscălescu

Foto: George Dăscălescu

De o bună bucată de vreme, dramaturgii germani contemporani sînt cunoscuţi pe toate continentele, sînt jucaţi în mai toate ţările alfabetizate. Nume precum Botho Strauss, Franz Xaver Kroetz, Peter Handke ori Heiner Müller erau considerate, încă dinainte de căderea zidului, drept prezenţe obligatorii pe afişele tuturor teatrelor care-şi respectau publicul. Veritabili clasici în viaţă, dramaturgii enumeraţi aici nu erau însă nici pe departe singurii importanţi. Tankred Dorst, Herbert Achternbusch şi mulţi alţii mai tineri erau, şi ei, bine cunoscuţi în Europa. Pentru ca, după 1989, acestora să li se adauge mulţi, mulţi alţii. Citez, aproape la întîmplare, nume de autori dramatici a căror faimă a depăşit cu mult graniţele spaţiului cultural de expresie germană: Oliver Bukowski, Marius von Mayenburg, Dea Loher, Roland Schimmelpfennig, Theresia Walser, Igor Bauersima, Sibylle Berg, Moritz Rinke, René Pollesch, Albert Ostermeier, Gesine Danckwart, Fritz Kater, Thomas Jonigk. Acestora li se adaugă austriecii Thomas Bernhard, Peter Turrini, Elfriede Jelinek ş.a. precum şi elveţienii germanofoni, de la Thomas Hürlimann şi Urs Widmer pînă la tînărul Lukas Bärfus. În timp ce noul val francez (Sarrazac, Dürringer, Lagarce etc.) este, în ciuda limbii mai accesibile, mult mai puţin cunoscut în afara lumii francofone, în vreme ce italienii şi spaniolii nu au mai dat de mult dramaturgi de circulaţie internaţională, spaţiul teatral de expresie germană este, după cel anglofon, cel mai productiv în materie de autori dramatici. Care să fie explicaţia acestui veritabil *Theaterwunder;* a acestei minuni teatrale?

Ascensiunea nazismului, cu urmările ei cunoscute, a produs un hiatus ce a început prin anii treizeci (o dată cu emigrarea dramaturgilor importanţi ai vremii) şi s-a sfîrşit, în RFG, în prima jumătate a anilor şaizeci. Dacă poezia şi proza au avut de rezolvat doar denazificarea limbii (mai toate cuvintele importante fiind sufocate de balastul ideologiei care abuzase de ele), teatrul avea o sarcină infinit mai dificilă. Artă directă şi eminamente publică, el trebuia să facă dovada denazificării conştiinţei.

Primii autori care au reuşit acest lucru au fost Kipphard, Walser, Hochhuth, Weiss cu ceea ce s-a numit teatrul politic documentar. În fond, erau anii şaizeci, poate cel mai politic deceniu din a doua jumătate a secolului trecut. La începutul deceniului următor exploda noul realism al lui Kroetz: autorul avea douăzeci şi doi de ani cînd o piesă de-a lui (**Stallerhof**) era jucată în peste douăzeci de teatre într-o singură stagiune. În acelaşi timp, Botho Strauss impunea, cu egală forţă de impact, un curent perfect complementar cu acel teatru al oamenilor simpli lansat de Kroetz: noua subiectivitate, numită de unii critici şi noua sensibilitate.

De fapt, climatul teatral din RFG era, într-o oarecare măsură, unul internaţional. Teatrele din Vest jucau cu regularitate autori est-germani, mai cu seamă atunci cînd erau interzişi de cenzură. Pe lîngă aceştia, teatrele vest-germane produceau, fireşte, şi multă dramaturgie austriacă (Handke, Bernhard, Turrini) precum şi elveţiană (Dürrenmatt, Frisch, dar nu numai). Şi, în ciuda limbii comune, dramaturgii austrieci şi elveţieni, dar şi aceia din RDG (valorificînd, fiecare în felul lui, un puternic filon brechtian) veneau totuşi din societăţi şi culturi cu particularităţi distincte, ce-şi găseau expresia în stilul, tonul, stuctura şi tematica pieselor lor. Această mică piaţă teatrală comună a fost aceea care, într-o primă instanţă, a făcut posibilă o mare diversitate tematică şi stilistică, dar a şi deschis şi întreţinut gustul publicului pentru moduri de exprimare cît mai variate.

De altfel, principalul festival din Germania occidentală, celebrul **Theatertreffen** berlinez, acoperea deja şi realitatea teatrală din Austria şi cantoanele germanofone ale Elveţiei. Şi, cu puţin timp înainte de căderea zidului, conducerea festivalului a reuşit să convingă autorităţile est-germane să permită participarea teatrelor din RDG la marea „întîlnire“ din Berlinul occidental.

La fel de internaţional funcţiona şi festivalul **Stücke** (Piese) de la Mülheim an der Ruhr. O competiţie reunind un număr maxim de opt spectacole cu piese noi scrise de autori din RFG, RDG, Austria şi Elveţia. Opt – iată o cifră extrem de zgîrcită, dacă ne gîndim că, în teatrele din aceste ţări, sînt montate anual cam o sută de astfel de texte. În aceste condiţii, e lesne de înţeles că faima unui dramaturg nu era nici pe departe o garanţie a participării lui la competiţia din oraşul de pe Ruhr. Au fost destule ediţii fără Kroetz, Frisch, Dürrenmatt, Dorst, Handke, Botho Strauss etc. Şi multe în care, în ciuda prezenţei, în selecţie, a unor nume de calibrul acesta, premiul a revenit unor autori tineri şi, pînă în acel moment, necunoscuţi. De altfel, aproape toţi dramaturgii importanţi de astăzi şi pe care i-am enumerat, în parte, la început au trecut pe la Mülheim.

Elementul cu adevărat fascinant, cel puţin din punctul de vedere al experienţei noastre teatrale, e faptul că dramaturgia nouă atrage publicul. Festivalul de la Mülheim a avut, şi în această vară, un grad de ocupare a locurilor de 98%. Şi nu întîmplător, după căderea Zidului, cel mai important festival european de dramaturgie contemporană – Bienala de la Bonn – s-a născut în Germania. Departe de a fi (numai?) o iniţiativă corectă politic, bienala a apărut dintr-o cerere a pieţei teatrale germane.

Şi tocmai interesul real de care se bucură autorii în viaţă a dus la o multitudine de iniţiative menite să stimuleze formarea lor. Există un număr impresionant de astfel de competiţii, festivaluri, tîrguri de piese (cel mai important fiind, fireşte, cel organizat de **Berliner Theatertreffen**) care-şi propun şi reuşesc să contribuie la descoperirea şi formarea unor noi autori. Una dintre cele mai interesante este aceea numită UAT, (*Uraufführungstheater* – teatru de premiere). Acesta caută texte noi şi interesante, oferindu-le autorilor posibilitatea de a-şi lucra în continuare piesele respective împreună cu un regizor şi cu actorii care prezintă apoi piesa sub formă de spectacol-lectură. Şi mai interesant este faptul că cei ce coordonează această iniţiativă nu sînt remuneraţi. Ei reuşesc, în schimb, să facă rost de bani pentru actori şi regizor.

În sfîrşit, trebuie menţionat aici şi rolul pe care-l joacă facultatea de „scris pentru scenă“ de la Akademie der Künste (Academia Artelor) din Berlin. Înfiinţată imediat după 1989 şi condusă, iniţial, de Heiner Müller, această catedră a fost extrem de eficientă, dacă ne gîndim că pe aici au trecut, de pildă, Dea Loher, Marius von Mayenburg, Lukas Bärfus şi încă mulţi alţii. Toate aceste competiţii, tîrguri, concursuri etc. există pentru simplul motiv că teatrele au un interes real faţă de noua dramaturgie. Multe dintre ele se grăbesc să-i angajeze pe cei mai interesanţi dintre noii autori. René Pollesch, de pildă, era autorul lui Deutsches Schauspiel din Hamburg – un oraş mai degrabă conservator – atunci cînd a ajuns la Mülheim. Iar piesa ce avea să-i aducă premiul festivalului, **World wide web slums**, fusese scrisă cu şi pentru actorii teatrului la care era angajat. Există o veritabilă concurenţă în a descoperi şi angaja autori. Şi poate că şi în asta rezidă forţa teatrului din Bochum, pentru care scriu, acum, Sibylle Berg şi Lukas Bärfus.

Nici una dintre aceste atît de eficiente iniţiative de stimulare a noii dramaturgii nu a venit din vreo iniţiativă centrală, guvernamentală etc. Ele au fost generate de nevoia reală, resimţită de consumatorii de teatru, de a se confrunta, prin texte scrise azi, cu problemele lumii în care trăiesc. E vorba, prin urmare, de o nevoie a pieţei. Din banii publicului trăiesc, în fond, cei ce fac teatrul. Ei nu pot exista decît dacă-i oferă publicului marfa de care acesta are nevoie. În fond, e cît se poate de simplu, nu-i aşa?

La noi, a discuta despre teatru în aceşti termeni produce disconfort. Sîntem profund ofensaţi de condiţia de „marfă“, în cazul unui produs artistic. Dar, atunci cînd o marfă este atît de solicitată, atît pe piaţa internă cît şi la export, cum e cazul dramaturgiei de expresie germană, cînd consumatorii ajung dependenţi de ea, noţiunea de marfă nu mai are nimic peiorativ. Şi poate că nu ar strica să încercăm să depăşim puţin complexul capodoperei, al Artei şi al Teatrului, să nu ne mai ameţim cu majuscule. Oare cum ar fi să facem un teatru care să se vîndă la fel de bine ca Marlboro sau Coca Cola, fără a face însă concesii prostului gust? Marfă!

Marius von Mayenburg

S-a născut la München în 1972. A făcut studii de germanistică veche şi apoi de dramaturgie la Academia de Arte Frumoase din Berlin, cu Yaak Karsunde şi Tankred Dorst, mai ales.

În 1996 a scris piesele **Haarman** şi **Fraulen Danzer**. În 1997 – **Monsterdammerung** şi **Feuergesicht** (**Chip de foc**). Aceasta din urmă a fost distinsă cu prestigiosul Premiu Kleist în 1998, Premiul Fundaţiei Autorilor Dramatici de la Frankfurt şi Premiul oraşului Heidelberg.

În perioada 1998-1999 a fost membru al echipei artistice a regizorului Thomas Ostermeier la Das Baracke Theater din Berlin, unde a avut loc şi premiera piesei **Chip de foc**. Din 1999 este autor, dramaturg şi traducător la Schaubuhne din Berlin. Thomas Ostermeier îi pune în scenă şi piesa **Parasiten** (**Paraziţii**), apărută în 1999, la Deutsches Schauspielhaus din Hamburg. Cel mai recent titlu, apărut în 2002, este **Copilul rece**.

Deşi a publicat pînă acum doar cîteva piese, Marius von Mayenburg este deja celebru în întreaga lume prin spectacolele realizate în Germania, Franţa, Marea Britanie, Grecia, Polonia, Cehia, Singapore, Ungaria, Lituania, Australia, Italia etc.

Spectacolul realizat după **Chip de foc** de către Thomas Ostermeier a participat la festivaluri internaţionale din Scoţia, Polonia, Ungaria, Marea Britanie unde, în ciuda faptului că a provocat numeroase controverse, a fost premiat. O altă montare celebră îi aparţine regizorului lituanian Oskaras Korsunovas şi a cunoscut un imens succes la Festivalul de la Avignon în 2001.

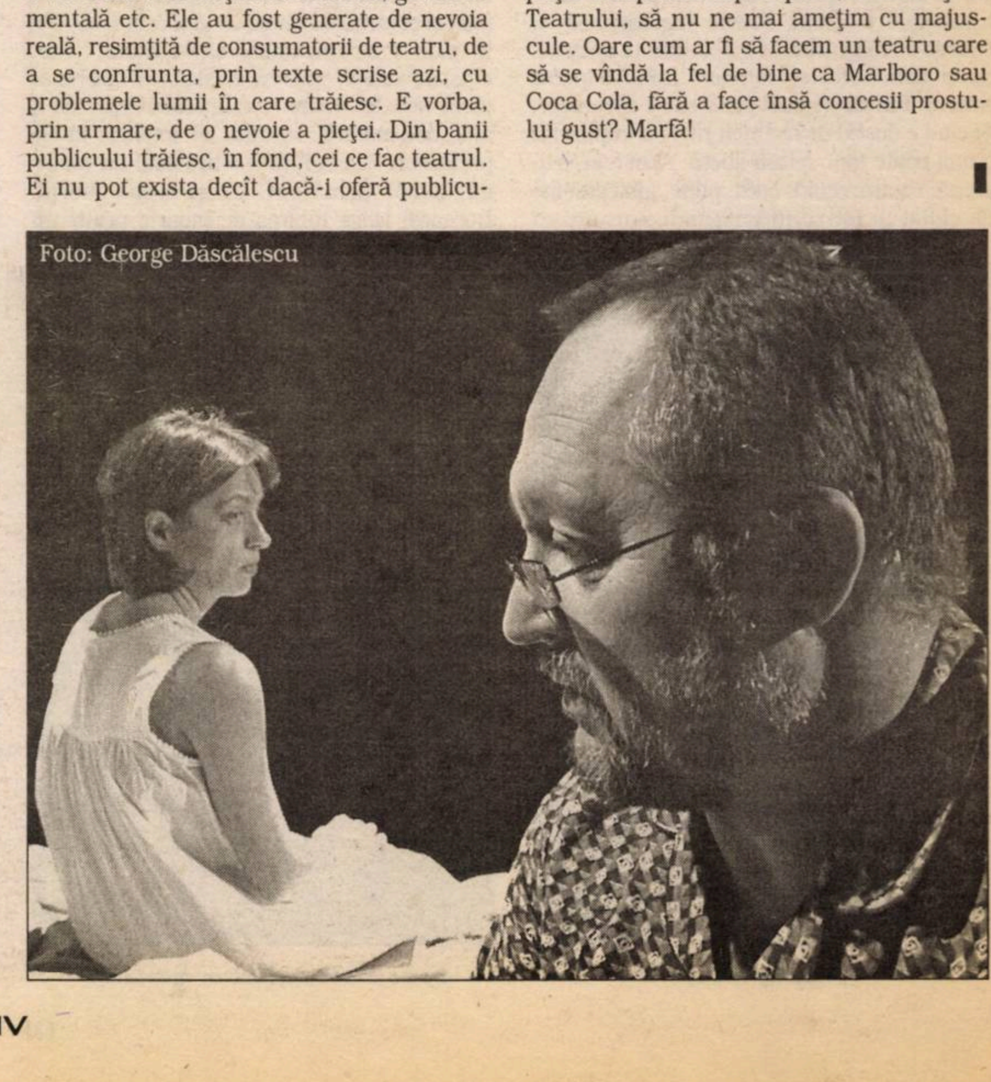
Foto: George Dăscălescu

PREMIERĂ: CHIP DE FOC

„Nu-mi place să fiu catalogat într-un fel anume“

Interviu cu **Felix ALEXA**

Chip de foc

de Marius von MAYENBURG; traducere de Victor SCORADEŢ

Regia: Felix ALEXA

Scenografia: Diana Ruxandra ION
Muzica: Ada MILEA
Distribuţia:
Adriana TRANDAFIR
Marius MANOLE
Antoaneta ZAHARIA
Liviu TIMUŞ
Pavel BARTOŞ

Trebuie să încep prin a-mi exprima surprinderea faţă de alegerea unui text atît de fundamental diferit faţă de cele din ultimele tale montări. Să ne aşteptăm la o schimbare de stil?

Nu-mi place să fiu catalogat într-un fel anume. Eu am „sărit“ întotdeauna de la o zonă dramaturgică la alta. Primul meu spectacol a fost **Pe cheiul de vest** de Bernard Marie Koltes, un text foarte nou la vremea aceea şi surprinzător pentru toată lumea. Apoi am oscilat între texte clasice şi texte contemporane. Iată că, după o perioadă în care am montat mai mult piese clasice, foarte importante şi cunoscute, din dramaturgia românească (Caragiale) sau cea universală (Shakespeare sau Marivaux), m-am reîntors la un text contemporan. Aşa că, nu este o noutate pentru genul meu de repertoriu, ci o oscilaţie normală, necesară şi benefică între clasic şi contemporan. Cred însă că reprezintă un moment important, fiind vorba de un text foarte special. Pe lîngă faptul că este foarte modernă ca scriitură, aproape cinematografică, ca mod de a prezenta situaţiile şi personajele, piesa aceasta vorbeşte despre descompunerea, continua dezagregare care are loc în spatele faţadelor aparent luminoase. Familia, societatea se conduc aparent după reguli bine scrise şi bine stabilite, dar înlăuntrul lor, la nivel profund, uman, se petrec lucruri explozive, care ţin de rostul pe care omul contemporan şi, mai ales, tinerii din ziua de azi încearcă să şi-l găsească în lume.

Întrebarea mea se referea la faptul că universul piesei este şocant şi violent, iar montările tale indicau o atracţie pentru un alt gen de texte.

Nu, te contrazic, chiar foarte tare. Sînt foarte atras de violenţa care semnifică ceva. Numai că am încercat, atunci cînd violenţa era evidentă în scriitură, să nu se manifeste direct şi în spectacolele mele. Întotdeauna m-a atras însă, în teatru, amestecul dintre violenţă şi poezie. Iar textul lui Mayenburg, ca şi cel al lui Koltes, de altfel, conţine această combinaţie explozivă. Violenţa, în formele ei explicite, este atît de prezentă pe micile noastre ecrane în fiecare zi, în fiecare emisiune sau film, încît a ajuns să nu ne mai impresioneze aproape, a devenit un fapt comun. Cred că adevărata violenţă din societatea contemporană este cea ascunsă, despre care nu vorbim, care răbufneşte în adîncul sufletului nostru şi ţine mai mult de psihic şi de manifestările sensibilităţii. Despre ea vorbeşte Mayenburg şi îmi place şi mie să o descopăr. Violenţa în teatru este interesantă în formele ei mai subtile, mai rafinate. Prefer un supliciu chinezesc unei ghilotine europene, în care condamnatul este omorît încet-încet, sufocat cu straturi succesive de batiste parfumate.

Deşi a fost scris doar cu cîţiva ani în urmă, textul este deja celebru prin montările din toată lumea. Accentul în spectacolul tău se pare că va fi pus pe poezia violenţei.

Asta am încercat cu echipa de actori, cu care m-am înţeles foarte bine. E o zonă greu de descifrat, aparent familiară, care deschide cumva o breşă în familia tipică, în care există un soţ, o soţie, doi copii. Totul funcţionează aparent normal, fără nici un fel de exces, dar undeva, dedesubt, roade viermele incomunicării. Ruptura între generaţii este foarte puternică la Mayenburg, ca de altfel şi în societatea românească de azi. De aceea cred că piesa va avea impact şi la noi. Noua generaţie nu mai are nimic din trecutul României de dinainte de 1989 şi vrea să preia locul pe care, într-un fel, îl şi merită, cît mai repede, cît mai agresiv. Este un paradox aici. Cu cît comunicăm mai bine pe Internet, la nivel european, global, computerizat, cu atît comunicarea profundă, sufletească dintre oameni se distruge, sentimentele şi senzaţiile devin mai golite de sens. Pentru mine, piesa lui Mayenburg despre asta vorbeşte. Kurt, personajul care dă titlul piesei **Chip de foc**, este un băiat care, aparent, poate fi considerat anormal, piroman chiar, dar el este de fapt singurul care încearcă, în această lume teleghidată care îl înconjoară, să revină la sursele iniţiale ale umanităţii, la relaţiile puternice, ancestrale. Într-o familie în care tatăl citeşte ziarul de dimineaţă pînă seara, iar mama îşi duce existenţa banală între patul în care doarme seara şi bucătărie, el încearcă să-şi „răpească“ sora din această lume a descompunerii şi să o tragă alături de el, într-o lume a focului, văzut ca un element nu numai purificator, ci şi distrugător al unei ordini cu care el nu este de acord. Distrugerea înseamnă, de fapt, reclădirea unei lumi noi care, paradoxal, deşi este creată prin violenţă, este bazată pe candoare şi puritate. Cred că, în esenţă, această piesă demonstrează că lumea normală devine din ce în ce mai banală şi mai lipsită de sens, iar nebunia şi anormalitatea din noi ajung să fie singurul element de la care poate fi creată o nouă senzaţie de viaţă.

Cum au reacţionat actorii citind acest text?

Lui Marius Manole şi Antoanetei Zaharia le-a plăcut foarte mult, de la început. Ştiu că Adriana Trandafir a avut nişte reţineri, iniţial. Şi aici e o diferenţă de percepţie între generaţii. Textul e şocant şi la lectură şi, prin forma în care a fost scris, scenele scurte par secvenţe cinematografice. Apoi, intrînd încet-încet în acest univers, de care aproape că ne e frică şi nouă, regizor şi actori, pentru că seamănă prea mult cu viaţa noastră, pe care nu avem curajul să o vedem aşa cum e de fapt, lucrul la acest spectacol a devenit un fel de exorcism personal. Important este că am parcurs împreună etapele de lucru, căutările prin toate cotloanele piesei. Eu ţin foarte mult ca un spectacol să fie produsul unei echipe. Şi mă bucur că a existat foarte multă disponibilitate – şi umană, şi profesională – din partea tuturor la crearea acestui spectacol. Pentru mine, e un spectacol foarte important şi datorită echipei minunate cu care am lucrat, şi pentru că lucrez pentru prima dată la Odeon, un teatru special în peisajul teatral bucureştean. Nu cred că aş fi putut monta **Chip de foc** în altă parte.

Foto: George Dăscălescu

Ce impact crezi că va avea acest spectacol asupra publicului?

Probabil că publicul va reacţiona foarte puternic şi diferit. Nu vreau să fac un fel de segregaţie pe vîrste, dar cred că este, în special, un spectacol care se adresează unui public tînăr, care se va identifica, într-un fel, cu multe dintre revoltele adolescenţilor din piesă. În acelaşi timp, este un spectacol care îi va marca pe adulţi şi, poate, atunci cînd se vor duce acasă, dacă au copii, se vor gîndi puţin altfel la abordarea relaţiei dintre ei şi copii, care, în viaţa cotidiană, riscă să devină tot mai stupidă şi excesiv de normată. Căsătoria, celelalte relaţii fundamentale din viaţa noastră au ajuns să pară că nu pot exista decît într-un anumit fel. La un moment dat, normele trebuie aruncate în aer – sau arse, incendiate, cum spune personajul principal. Cred că un spectator care vine şi vede **Chip de foc** ar trebui să plece, după spectacol, măcar cu o părticică din sufletul, din creierul lui, incinerată. Asta mi-aş dori.

Interviu realizat de
Tamara SUSOI

Foto: George Dăscălescu

Foto: George Dăscălescu

„Piesa incendiară a lui Marius von Mayenburg despre incest şi crimă este aproape de **Grădina de ciment** a lui Ian McEwan. Portretizează o familie care se dezintegrează fără un motiv anume. Mama şi tatăl par perfect normali, chiar dacă această normalitate ascunde conflicte puternice şi o revoltă mocnită. Stilul direct al dramaturgului are o poeticitate de substanţă. Chipul de foc al lui Kurt simbolizează forţa incendiară a personajului, nevoia de a distruge, ca unică formă a creaţiei.“

Patrick MARMION, **Evening Standard**

„Sentimentul umilinţei, ideea că existenţa nu e altceva decît un lanţ nesfîrşit de neîmpliniri şi renunţări motivează violenţa lui Kurt. Cel care incendiază o face din dorinţa de a schimba radical ordinea lumii, de a suprima artificiile şi aparenţele. În Germania, impactul piesei a fost accentuat de spectrul istoriei recente, al violenţelor continue. Naşterea este văzută ca o explozie şi întreaga piesă se concentrează pe această strategie.“

Paul TAYLOR, **The Independent**

Despre violenţă

Meditaţie asupra bombelor

„Cenuşiul este tonul de fond al unei epoci care visează încă de multă vreme, pe ascuns, la o nebunie viu colorată. Ceea ce inspiră asemenea vise şi le face necesare este o sumă de neputinţe vitale [...]. Pare a fi vorba de neputinţa unei mînii potrivite la momentul potrivit, neputinţa de a dinamita acest climat al grijii, neputinţa de a sărbători, de a te devota. Între toate aceste atrofieri, a mai rămas o aptitudine care poate surprinde cu exactitate ceea ce viaţa şi-ar accepta în final cu bucurie: în spatele unor măşti serioase, să pregăteşti o anumită situaţie, în modul cel mai spectaculos, fără să existe cineva care să se simtă vinovat. Catastrofa sporeşte căldura, iar, o dată cu ea, eul arid participă la ultima sa sărbătoare, care adună într-o mare vîlvătaie pasiuni şi porniri regretate. Bomba nu mai constituie de mult un mijloc de atingere a unui scop, fiind un mijloc supradimensionat care depăşeşte împlinirea oricărui scop posibil. Dat fiind că nu mai reprezintă un mijloc de atingere a unui scop, ea devine un mijloc al cunoaşterii de sine. Ea constituie un eveniment antropologic, o obiectivare extremă a spiritului puterii, acţionînd în spatele impulsului de conservare. Cufundată într-o totală linişte, ea aşteaptă în adăposturile ei – pură realitate, pură posibilitate. Ea este simbolul energiilor cosmice şi al participării umanului la acestea, activitatea supremă a fiinţei umane şi a spiritului său distructiv. Bomba nu este cu nimic mai rea decît realitatea şi cu nimic mai distructivă decît noi înşine. Ea reprezintă deja o întrupare a desăvîrşirii, în timp ce, în raport cu ea, noi sîntem fiinţele scindării. Bomba nu ne pretinde nici războiul, nici resemnarea, ci autoconservarea. În ea se împlineşte subiectul «occidental». Înarmarea noastră exterioară ne face lipsiţi de apărare pînă la neputinţă, neputincioşi pînă la raţionalitate şi raţionali pînă la înspăimîntare. Singura problemă rămîne dacă vom opta pentru calea exterioară sau pentru cea interioară – dacă ceea ce ne va convinge va fi raţiunea sau incendierea pămîntului.

Marea politică de astăzi este, în ultimă instanţă, meditaţie asupra Bombei; iar meditaţia profundă este cea care încearcă să descopere în noi înşine impulsul de a construi bombe. Ea cercetează cu delicateţe tot ce se formează în interior, ca un cheag al aşa-numitei identităţi, apoi dizolvă blindajele în spatele cărora se găseşte eul presupus a fi apărătorul «valorilor fundamentale».

Bomba este o maşină al dracului de ironică – nu-i bună la nimic, dar trezeşte cele mai violente reacţii. Trebuie să te transpui în interioritatea ei măcar o dată pentru a simţi ce înseamnă să explodezi, pînă la totala autodistrugere în cosmos. Ea poate asta oricînd. Din inima acestei mase explozive şi inflamabile, pare să se audă aceeaşi zarvă şi aceleaşi hohote de rîs ca din inima unei stele sau a unui soare. Să ştii că dispui de aceleaşi modalităţi, iată o sursă de superioritate unică. Undeva, în adîncul lui, spiritul omenesc se simte solidar cu teribila şi ironica sa maşinărie solară, stelară, cosmică.

Bomba te învaţă să înţelegi esenţa sciziunii; face ca totul să devină clar, te învaţă să aşezi faţă în faţă un Eu împotriva unui Tu, un Noi împotriva unor Ei, pînă la nimicire.

Cine priveşte cu atenţie va avea, din cînd în cînd, senzaţia că bombele îi rîd în nas. Dacă am fi suficient de treji să înţelegem acest rîs, ceva nou s-ar putea petrece cu această lume: ar putea să devină netemătoare... *Good morning, Miss Neutron, how are you*... Bombele devin paznici de noapte ai distructivităţii noastre.

Îţi foloseşti ultima libertate pentru a-ţi dori îngrozitorul. Găseşti aici un gest mare, o impertinenţă dezamăgită, care aprinde o scînteie în viaţa autentică. Totul e un rahat: *Miss Neutron, I love you*. Există totuşi ceva autentic în această voinţă de autodistrugere, un şoc simbolic. În *kitsch*-ul intelectual, în spectacolul cinic, în erupţia isterică, în parada nebunească, armura totală devine mai lejeră în jurul eului curajos-sălbatic: [...] fierbinte-îngheţatul *feeling* al morţii şi al foamei de sine însuşi."

Peter SLOTERDIJK
(**Critica raţiunii cinice**, Editura Polirom, Iaşi, 2000)

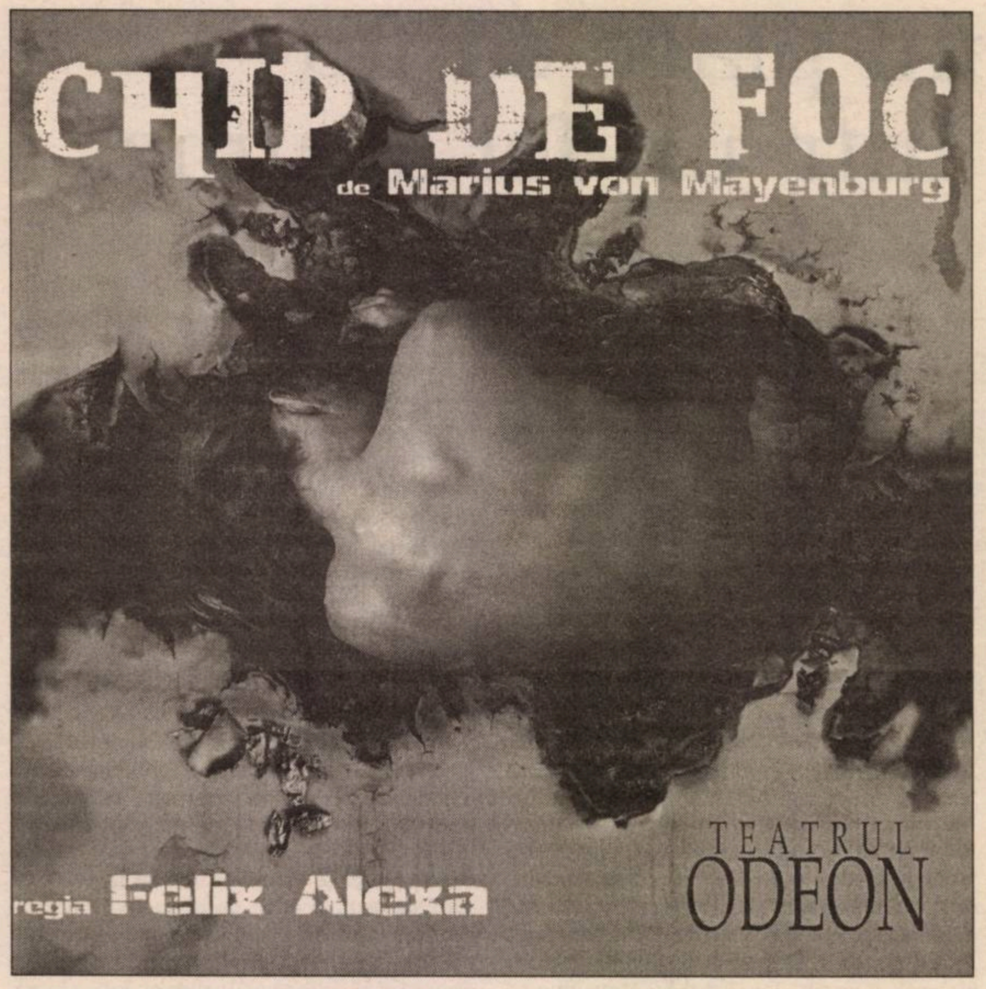

Focul: Este unul dintre elementele fundamentale în toate sistemele cosmogonice şi filozofiile naturiste, manifestat sub formă de flacără, căldură sau lumină. Simbolizează viaţa, puterea creatoare, pasiunea, dragostea, purificarea, dar şi puterea distructivă. „Domesticirea" focului, care s-a petrecut cu circa 600.000 de ani în urmă, a marcat despărţirea definitivă a paleoantroposului de predecesorii săi sălbatici. De atunci, focul a rămas un zeu, temut şi ambivalent, venerat sub forma focului aprins şi a luminii Soarelui, a focului vetrei casei sau a focului intern, izvorît din adîncurile fiinţei umane. Este opus apei, fiind o întruchipare a principiului activ masculin, în timp ce apa e o stihie feminină. Este izomorf păsării, acest lucru fiind reflectat în imaginea *Păsării de foc* din mitologia slavilor (*Jar-ptiţa*), în corbul ignifer al australienilor, în *Zburătorul* din folclorul românesc sau *Phoenixul* popoarelor mediteraneene. Ca stihie purificatoare şi ca izvor de viaţă, este mitologizat în imaginea „focului viu" ce se aprinde în mod ritualic la cele mai importante ceremonii religioase şi sărbători calendaristice. În aria culturală românească, acestui foc i se atribuie nu numai funcţii purificatoare, ci şi puteri magice de a stimula fecunditatea oamenilor şi a vitelor, precum şi fertilitatea solului. Focul viu e păstrat şi menţinut cu grijă, el nu se împrumută, fiind un garant al prosperităţii gospodăriei. [...] *Piromanţia*, practica divinatorie bazată pe observarea modului cum arde focul din vatră sau focul unui rug ritual, este răspîndită la toate popoarele lumii, inclusiv la poporul român. Cînd vuieşte focul în sobă, înseamnă că te vorbeşte cineva de rău sau că va fi sfadă în casă. Cînd sar scîntei din foc, e semn că vin oaspeţi. Aproape cvasiuniversală e identificarea focului cu dragostea, cu energia sexuală. [...] Cînd, după ce se trece focul, jăratecul străluceşte mult în sobă, e semn că are să fie frig. Cînd nu ţi se aprinde focul în sobă, e semn că o femeie a născut prin sat etc. În credinţele românilor este clar exprimată ambivalenţa stihiei pirice. [...] Pe de altă parte, există un foc neîmblînzit, devastator, incendiar, trimis ca pedeapsă de stăpînii cerului sau ca răzbunare de stăpînii pîntecului arzător al pămîntului. Este focul din imprecaţiile şi blestemele noastre.

Ivan EVSEEV
(**Dicţionar de simboluri**, Editura Amarcord, Timişoara, 1999)

Violenţa

„Violenţa nu merge undeva anume, ci face explozie, adică se sparge în toate direcţiile deodată. Violenţa este contrariul reculegerii. Violenţa nu este numai pătrunzătoare, ea este şi centrifugă şi dispersată. Într-adevăr, haosul pentru care ea este s-ar putea defini ca imposibilul-necesar... Este acea necesară imposibilitate a unei confuzii în care toate elementele îşi repugnă unul altuia şi totuşi nu pot exista decît împreună; confuzia este în acelaşi timp insuportabilă şi durabilă, absurdă şi cronică, insolubilă şi indisolubilă, scandalos de viabilă!

Violenţa loveşte drept în faţă, căci faţa fiind ceea ce semnifică şi-i face pe oameni să comunice între ei, este organul expresiei prin excelenţă; iar pe faţă înşişi ochii transmit sensul datorită acelei prezenţe acute pe care o numim privire; or, ce este expresia dacă nu determinarea cea mai univocă, cea mai intenţională, cea mai pozitivă, cea mai plină de sens de care persoana poate dispune? Violenţa caută inexpresivul care este nedeterminare absolută. Exprimarea, iată duşmanul! În spatele duşmanului acestuia, hedonismul este cel persecutat şi hăituit! Violenţa mutilează forma, desfigurează figura. Tot ce este echivoc, inform, acefal, fără chip sau figură aparţine violenţei. Desfigurînd forma şi deformînd figura, injuria retorică a celui violent este chinul cel mai crîncen pe care omul îl poate îndrepta asupra lui însuşi.

Violenţa este o soluţie, tot atît cît incendiul este purificare; violenţa incendiară dă foc complexului şi suprimă ceea ce e impur, în acelaşi timp cu impuritatea.

Nu există decît o singură violenţă cu adevărat creatoare: este violenţa pe care sacrificiul o impune instinctelor şi înclinaţiilor... Nu există decît o violenţă fecundă şi vitală: violenţa pe care *ego*-ul şi-o aplică lui însuşi din dragoste pentru cineva, pentru că ea este violenţa eului care îşi violentează propriul sine..."

Vladimir JANKELEVITCH
(**Pur şi impur**, Editura Nemira, Bucureşti, 2001)

Focul şi reveria

„Psihiatria modernă a elucidat psihologia incendiatorului. Ea a arătat caracterul sexual al tendinţelor sale. În acelaşi timp, ea a pus în lumină traumatismul grav pe care îl poate recepta viaţa psihică din cauza spectacolului unei căpiţe de fîn sau al unui acoperiş incendiat... Un incendiu îl determină pe un incendiator în mod aproape la fel de fatal ca în cazul unui incendiator care provoacă un incendiu.

Focul este ultra-viu. Focul este intim şi universal. Dintre toate fenomenele, el este într-adevăr singurul care poate fi investit atît de categoric cu două valorizări contrarii: binele şi răul. El este plăcere şi tortură. Focul este de la început obiectul unei *interdicţii generale*; de unde concluzia: interdicţia socială este prima noastră cunoaştere generală asupra focului.

Valorizarea focului este una ambiguă: ea reuneşte reflecţii ale distrugerii unui rău şi ale producerii unui bine. Unul dintre motivele cele mai importante ale valorizării focului în sensul în care el purifică totul este, probabil, dezodorizarea. Mirosul violează intimitatea noastră. Focul purifică totul pentru că el suprimă mirosurile respingătoare. O a doua raţiune a principiului purificării prin foc, raţiune mult mai savantă şi, prin urmare, mult mai eficace psihologic, este aceea că focul separă materiile şi nimiceşte impurităţile materiale. Se pare că puritatea se află la limita sa la vîrful flăcării, acolo unde culoarea lasă locul unei vibraţii aproape invizibile.

Focul este, printre factorii producători de imagini, cel mai dialectizat. El singur este totodată *subiect* şi *obiect*. Recunosc ca nemijlocit viu ceea ce recunosc ca fiind cald. Căldura este dovada prin excelenţă a bogăţiei şi a permanenţei substanţiale; ea singură dă un sens imediat intensităţii vitale, intensităţii fiinţei. Alături de intensitatea focului intim, cîte alte intensităţi sensibile sînt destinse, inerte, statice, fără destin! Ele nu sînt creşteri reale.

Apoi, aşa cum am văzut cu de-amănuntul, ca o replică la această dialectică fundamentală a subiectului şi obiectului, focul se dialectizează în toate proprietăţile sale intime. Astfel încît este de ajuns să te înflăcărezi pentru a te contrazice. De îndată ce un sentiment urcă pînă la tonalitatea focului, din clipa cînd el se expune în violenţa sa, putem fi siguri că va acumula o sumă de contrarii.

Este cu putinţă să te sustragi acestei dialectici: să ai conştiinţa că arzi înseamnă să devii rece; să simţi o intensitate înseamnă să o diminuezi; trebuie să fim intensitate fără să ştim că sîntem. Iată legea amară a omului care acţionează. Numai ambiguitatea aceasta poate să dea seama de ezitările pasionale. Astfel încît, pînă la urmă, toate complexele legate de foc sînt complexe dureroase, complexe nevrozante şi totodată poetizante.

A lua foc sau a-şi da foc, a nimici sau a se nimici, a urma complexul lui Prometeu sau complexul lui Empedocle, iată cotitura psihologică ce converteşte toate valorile şi care arată, de asemenea, discordia valorilor.

Să distrugem focul vieţii noastre printr-un suprafoc, printr-un suprafoc supraumen, care va aduce neantul chiar în inima fiinţei. Cînd focul se devorează pe sine, cînd puterea se întoarce împotriva ei înseşi, se pare că fiinţa se întregeşte în clipa pierderii sale şi că intensitatea distrugerii este dovada supremă, proba cea mai clară a existenţei."

Gaston BACHELARD
(**Psihanaliza focului**, Editura Univers, Bucureşti, 2000)

Spectacole-lectură

Spectacolele-lectură au devenit o constantă în peisajul teatral românesc, aducînd în prim-plan texte contemporane din dramaturgia română şi universală. Atenţia publicului este focalizată în această formulă mult mai puternic pe textul dramatic, care devine centrul de greutate. Spectacolele-lectură sînt o provocare atît pentru actorii care trebuie să se concentreze aproape exclusiv pe valenţele textului, cît şi pentru spectatorii incitaţi să-şi imagineze posibile montări. Pînă acum, în stagiunea 2003-2004, la Teatrul Odeon au avut loc două spectacole-lectură: cel dintîi a fost în luna noiembrie, pe textul Liei Bugnar, ***Femeia din manuscris****, unde tema scriiturii şi raportul dintre autor şi personajele sale, prelungirile lor în viaţa celui care le-a imaginat şi care este nevoit să se confrunte cu ele lasă loc unui final deschis. Spectacolul a fost regizat de Gina Lazăr, iar în distribuţie au fost: Adriana Trandafir, Sorin Leoveanu, Gabriel Pintilei, Pavel Bartoş, Paula Niculiţă, Dimitrii Bogomaz. Cel de-al doilea spectacol a avut loc în luna decembie,* ***Elefanţi roz. Elefanţi galbeni. Şi oameni****, textul, în zona unui absurd potenţat de replici şi situaţii aparent banale, aparţinîndu-i lui Lucian Dan Teodorovici. Spectacolul a fost regizat de Horaţiu Mihaiu, iar din distribuţie au făcut parte: Petre Nicolae, Mircea Constantinescu, Dan Bădărău, Carmen Tănase, Paula Niculiţă, Gelu Niţu, Gabriel Pintilei, Dimitrii Bogomaz. Pe 27 ianuarie, de la ora 18.30, va avea loc cel de-al treilea spectacol-lectură,* ***Nuntă la parter*** *de Dan Lungu, cu: Marius Stănescu, Gabriel Pintilei, Marian Lepădatu, Ioan Bătinaş, Marian Ghenea, Dimitrii Bogomaz, Florin Dobrovici, Dan Bădărău, Laurenţiu Lazăr, Paula Niculiţă.*

Pe 21 februarie se împlinesc 9 ani de la moartea poetului Cristian Popescu, care a conceput şi dramatizarea după nuvela lui Mircea Eliade, ***La ţigănci****. Spectacolul regizat de Alexander Hausvater se va juca în aceeaşi seară. Pe 22 februarie, de la ora 11.00, va avea loc spectacolul-lectură* ***Arta Popescu****, în regia lui Gavril Pinte, care a conceput şi scenariul, după opera antumă şi postumă a lui Cristian Popescu. Spectacolul, care se va relua pe 24 februarie de la ora 18.30 îi are în distribuţie pe Dorina Lazăr, Rodica Mandache, Coca Bloos, Oana Ştefănescu, Cătălina Mustaţă, Paula Niculiţă, Florin Zamfirescu, Mugur Arvunescu, Laurenţiu Lazăr, Mircea Constantinescu, Radu Amzulescu, Ionel Mihăilescu. Anul trecut, cînd s-au împlinit 10 ani de la premiera montării* ***La ţigănci****, actorul Mugur Arvunescu a lansat cartea* ***La ţigănci... cu Popescu****, dedicată spectacolului şi lui Cristian Popescu (citatul care urmează îi aparţine): „Aşa va fi! Căci toate izvorăsc din toate. Din carne, din piatră, din fier şi din lemn... Din toate oglindă arzînd auriu-argintiu va curge în toate, oglindă a tot. Da. Domnule! Va fi atunci să fie! În sfîrşit“.*

Programul Teatrului Odeon

în perioada 27 ianuarie-1 februarie

▌27 ianuarie, ora 18.30
SPECTACOL-LECTURĂ – **Nuntă la parter** de Dan Lungu
Regia: Peter Kerek
Cu: Marius Stănescu, Gabriel Pintilei, Marian Lepădatu, Ioan Bătinaş, Marian Ghenea, Dimitrii Bogomaz, Florin Dobrovici, Dan Bădărău, Laurenţiu Lazăr, Paula Niculiţă

▌29 ianuarie, ora 18.30
AVANPREMIERĂ – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg
Regia: Felix Alexa
Scenografia: Diana Ruxandra Ion
Cu: Adriana Trandafir, Marius Manole, Antoaneta Zaharia, Liviu Timuş, Pavel Bartoş

▌30 ianuarie, ora 18.30
Alchimistul, dramatizare de Radu Macrinici după romanul omonim al lui Paulo Coelho
Regia: Anca Maria Colţeanu
Scenografia: Dragoş Buhagiar
Cu: Marius Stănescu, Constantin Cojocaru, Adriana Trandafir, Elvira Deatcu/Crina Mureşan, Sebastian Papaiani, Laurenţiu Lazăr, Mugur Arvunescu, Mircea Constantinescu, Pavel Bartoş, Ioan Bătinaş, Gabriel Pintilei

▌31 ianuarie, ora 18.30
PREMIERĂ – **Chip de foc**

▌1 februarie, ora 11.00
Gaiţele de Alexandru Kiriţescu
Regia: Alexandru Dabija
Scenografia: Vittorio Holtier
Costumele: Irina Solomon
Cu: Dorina Lazăr, Constantin Cojocaru, Ionel Mihăilescu, Marius Stănescu, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Elvira Deatcu/Paula Niculiţă, Antoaneta Zaharia, Petre Nicolae, Ana Maria Moldovan, Pavel Bartoş

▌1 februarie, ora 18.30
Norway.Today de Igor Bauersima
Regia: Andreea Vălean
Scenografia: Constantin Ciubotariu
Cu: Paula Niculiţă şi Gabriel Pintilei

Elefanţii coloraţi

Piesa lui Lucian Dan Teodorovici este un text care, paradoxal, nu ar trebui să intereseze un regizor cu aplecare spre „teatrul-imagine“... asta, cu atît mai mult cu cît acţiunea piesei este plasată într-un spaţiu „fix“, destul de „concret“ şi cu puţine „ieşiri din „cîmpul vizual“... Însă, în acelaşi timp, textul te poate duce cu gîndul spre un „experiment“, avînd o obîrşie destul de apropiată teatrului ionescian, pe acel filon în care dramaturgia românească putea, la un moment dat, să reprezinte ceva deosebit de important în dramaturgia mondială. Dar, la fel cum în proză „oniriştii“ români au ratat momentul de graţie al anilor '60-'70, probabil că şi dramaturgii români l-au ratat, atunci cînd Ionesco deschidea o largă poartă spre universal piesei de teatru româneşti... Aiuritoare sau năucitoare, dialogurile piesei, dincolo de comicul spumos, ascund o lume pe cît de „tristă şi mică“, pe atît de tipică României (E)terne! O Românie în confuzie (e)ternă, o Românie a valorilor inversate, o Românie în derivă, o Românie uşor manipulabilă, o Românie fără conştiinţa propriei ei valori. Personajele lui Teodorovici devin caragialiene cu o uşurinţă siderantă, atîta doar că aici, în **Elefanţi roz, elefanţi galbeni şi oameni...**, dimensiunile lor capătă proporţii „terifiante“! Acest aspect literar, benefic, constituie şi premisa unui spectacol pe măsură, în care tema şi temele care se pot decupa din context să poată fi abordate actoriceşte şi regizoral cu un deosebit impact la public. Poate că „şansa“ acestui text ar putea fi chiar un „spectacol-lectură“, căci laboratorul unui astfel de demers devine creuzetul în care toţi cei implicaţi îşi „topesc“ ideile...

Forma unui astfel de spectacol-lectură e poate chiar mai apropiată de un experiment decît o montare organică, într-o formă îndepărtată de datele textului. Aştept şi eu cu mare nerăbdare să văd ce se poate împlini într-un asemenea demers! Căci, iată, trecînd de la o extremă la alta, sînt în situaţia de a trece de la un limbaj pur vizual în lumea unui spectacol cvasi-auditiv..., ceea ce e chiar un... experiment!

Mai trebuie adăugat că Lucian Dan Teodorovici, dincolo de premiile literare obţinute pînă în prezent şi de aprecierile laudative de care s-a bucurat, merită tot efortul de a deveni cunoscut, prin montări de calitate, iar „graba de a fi debutat“ ar trebui să fie apanajul directorilor de teatru...

Horaţiu MIHAIU

44
LA ŢIGĂNCI...
cu Popescu
Mugur Arvunescu
EDITURA SemnE

De ce scrie Dan Lungu?

Nuntă la parter este, ca şi piesele mai scurte şi asemenea eseurilor sociologului-dramaturg, un studiu al unui mecanism, mai degrabă decît o galerie de personaje. Universul concentraţionar, cale bătută şi răs-bătută în literatură (nu numai cea dramatică, nu numai română şi nu numai a secolului XX), este depăşit ca spaţiu ficţional şi privit din perspectiva, cu atît mai derizorie, a relaţiilor umane. Cazarmă, spital, falanster. Kafka, Buzzati, Gombrovicz. Apropieri necesare, dar nu şi suficiente pentru a urmări filiaţiile dramaturgiei lui Dan Lungu. Mai degrabă, poate, o ţesătură de nevoi, interese, speranţe, afecte, emoţii, difuzate într-un spaţiu neutru ca la Beckett, subînţeles de identitatea uniformă a personajelor, toate îndreptate spre ceva foarte urît, lipsit de nobleţe şi refuzat de ideal: supravieţuirea. [...] Personajele sale se caracterizează prin situaţie: se subînţelege că oricine, în situaţia şi în uniforma care individualizează (dar nu umanizează), ar deveni asemenea Soldaţilor din **Nuntă la parter**. În aceste condiţii, o nuntă este de un ridicol sublim, pentru că alteritatea, fie ea şi în forma naturală a celor două sexe, este exclusă.

În **Nuntă la parter** (locul de unde lumea nu se vede, doar se aude), analogia cu lumea românească dinainte şi de după '89 este transparentă. Ca alţi dramaturgi ai ultimului deceniu, şi Dan Lungu vorbeşte despre România. Nu numai în această piesă, dar în multe dintre paginile sale de scriitor, el este obsedat de identitate, de vină, de istorie, de motive politice şi de conştiinţă care devin teme şi în literatura congenerilor săi Radu Macrinici (**T/Ţara mea**), Petre Barbu (**Duelistul**, **Dumnezeu binecuvîntează America**), Valentin Nicolau (**Dacă aş fi un înger**). Cu instrumentele teatrului absurd sau, mai degrabă, post-absurd, Dan Lungu este un depozitar al memoriei, unul dintre acei scriitori asumaţi care scriu nu pentru a se exprima, ci exorcizîndu-şi obsesiile. De ce scrie Dan Lungu? Fiindcă ştie el ce face!

Alina NELEGA

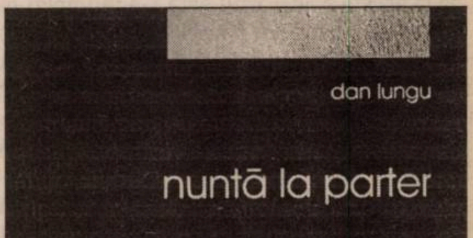

I love Tunis

RADU AFRIM

حلاق الشباب
COIFFEUR
DE LA
JEUNESSE
Foto Radu Afrim

Foto Radu Afrim

În luna octombrie, spectacolul **De ce fierbe copilul în mămăligă** *a fost prezent la Festivalul Internaţional de Teatru „Journeés Théâtrales de Carthage". Despre narghilea, pisici împăiate şi arome exotice ne spune cîteva cuvinte regizorul Radu Afrim.*

Ada M. şi Toni Z. trăgeau la narghilea de vreo 2 h în cafeneaua din labirintul-bazar din oraşul vechi. Le-am rugat să se halucineze puţin ca să putem scrie scenariului colectiv la **Kinky ZoOne** (episodul 2). Acţiunea se mută din Bora Bora în Tunis. Sîntem specialişti în Tunis. Eu nu mai puteam face faţă şedinţelor aromate (mi se făcuse rău de la prima repriză) şi, de altfel, dorisem să-mi petrec după-amiaza la Hammam (o plăcere pe care am descoperit-o în Trabzonia). În drumul de seară, fetele se îndreptau spre cafeneaua lor (se spune că, în ultima seară, chelnerul-şef i-ar fi dat Antoanetei Z. două cutii mari pline cu baclavale, din care s-a înfruptat (şi) Pavel B. Dar cine mai poate şti dacă acesta e adevărul! Asta s-a întîmplat în octombrie, cînd în Tunis era primăvară). Aşadar, în drumul prin *suk* spre *shushi*, am văzut o pisică deosebit de drăgălaşă şi cuminte care-şi fixase privirea pe mine. I-am arătat-o actorului Ionel M., care mi-a spus să mă grăbesc că i se face rău de la pisică. Cum aşa?, zic eu. Tu nu vezi, Afrime, că pisica e împăiată?, zice el. M-am întors în secret şi am observat că pisica avea capul incredibil de mic, mecla turtită şi mai plată decît mi-a fost dat să văd la restul pisicilor ce populau cu succes incontestabil Tunisul. Fiecare băiat de bazar ţinea în braţe cîte o pisică vie sau două, după posibilităţi. Un singur căţel am văzut în Tunis. Şi el, izgonit în Tunisul occidental, în partea franceză. Am dorit să cumpăr pisica împăiată cu 25 de dinari (era foarte negociabilă pisica). M-am gîndit însă că dependenţa de o pisică împăiată e tristă, ca orice dependenţă. Şi apoi, ştii cum e, întîi vrei o pisică, apoi una şi încă una... Şi totuşi, era bine să le fi avut. În România nu împăiază nimeni pisici. Cred. Mi-aş fi făcut un spectacol plin de pisici împăiate cu sac pentru excremente la cur. Spectacolul ar fi avut loc pe o scenă naţională. Şi aceste pisici să recite din *off* (pentru că gura lor e cusută cu mare meşteşug) texte din cronicile unor cronicărese româneşti de teatru care, de cînd mi-au văzut cele **3 surori** în festival, mă aşteaptă pe la colţuri să-mi dea cu poşeta în cap. În schimb, la colţurile Tunisului, mă aşteptau mari plăceri şi bucurii... dar să revin la Gide (cel din textul pe care nu-l voi putea scrie): „Tunis. În tot azurul, doar atîta alb cît trebuie pentru o velă şi verde cît trebuie pentru umbra ei în apă" (**Nourritures Terrestres**). Cu fetele de la narghilea nu se mai putea comunica. Stăteau rezemate de faianţa colorată cu flori mici şi cîntau de după urechi un *ray* algerian. Mi-am cumpărat şi eu o k7. O ascult cînd scriu rîndurile astea. Melodiile şi aromele din cameră sînt paradisurile mele artificiale. În noiembrie. Luna morţilor. Luna prietenilor mei morţi. Mircea Zaciu mi-a scris pe spatele unei vederi: „aici, deşertul meu interior întîlneşte deşertul pur şi simplu". Scrisoarea era trimisă din Hammamet. Tunisia. Au trecut nişte ani pînă am ajuns acolo, ca să văd că Hammamet nu e în deşert, ci la Mediterana. Şi că e nevoie de ceva tristeţe ca să confunzi o staţiune de la mare cu deşertul. În rest, am păstrat din Tunis: *sidi bou said, café metouia zmen toujours heureux de vous servir serveur khaled coiffeur de la jeunesse porţi & uşi de lemn albastru ceruleum cartaginoiseries golf royal hotel pielarul mekki café astrakan hanni from damaskus baia înnourată în mediterana lady mackbeth era madonna cea din like a virgin în orgii cu cowboy-evrei anour brahem artist emerit.*

Copilul din mămăligă a fost *hors-concours*, dar cu *full & hot audience*. Monolog final în franceză pentru impresie (*point gagné*). Lume arabă savurînd coliva ortodoxă a Adrianei T. Trebuie să mă întorc în Tunis. Aş vrea să-ţi scriu ceva cu literele lor, celor de acolo, dar cum o s-o publicaţi în ziar! Am zîmbit cînd Riddha Bahroumi, vînzătorul de fructe dulci de cactus, şi-a scris adresa pe o bucată de hîrtie cu literele noastre, cei de aici. Întorcea foaia ritualic după fiecare literă, gîndea fiecare cifră. Aşa a vrut el, să-mi lase adresa. N-avea *email*. Nici el, nici alţii. Rimbaud nu s-a mai întors din Abyssinia. Afrim s-a întors din Tunis direct în Ploieşti, să termine spectacolul **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri**. Aşa e el, mai masochist, mai vrea o poşetă în cap în Amzei, colţ cu Calea Victoriei. Sau aiurea. Numai să fie în România!

Noiembrie 2003

Teatrul Odeon: premii recente

Teama tulburătoare de moarte a unei fetiţe care trăieşte disperant pericolul pierderii mamei, artistă de circ, şi rîsul voluptuos al celor mai năstruşnice ghiduşii sînt miezul spectacolului **De ce fierbe copilul în mămăligă**.

Copilul fiert în povestea mămăligii, îmbibat de un ludic mălai, cu frica chircită în pleoape (**De ce fierbe copilul în mămăligă**) a obţinut în toamnă următoarele premii:

La Festivalul de Teatru de la Piatra Neamţ:
- Premiul pentru cel mai bun spectacol;
- Premiul pentru cea mai bună actriţă – Antoaneta Zaharia.

La Festivalul de Dramaturgie Contemporană de la Braşov:
- Premiul pentru cea mai bună regie – Radu Afrim;
- Premiul pentru cea mai bună actriţă – Adriana Trandafir;
- Premiul pentru cea mai bună scenografie – Alina Herescu;
- Premiul special al juriului – Antoaneta Zaharia.

Regizorul Alexandru Dabija filtrează snobismul gaiţoman, bîrfa suculentă şi maniile unei lumi care priveşte cu patimă trecerea mortului într-un savuros spectacol, **Gaiţele**, jucînd ironia sub toate formele ei.

La Festivalul de Comedie de la Galaţi, spectacolul **Gaiţele** a obţinut:
- Premiul pentru cea mai bună actriţă – Dorina Lazăr.

Teatrul Odeon este o instituţie publică
de cultură subvenţionată de
Primăria Municipiului Bucureşti

Sponsori

MAJESTIC HOTEL ★ ★ ★ ★

ERICSSON

Parteneri media

OBSERVATOR CULTURAL

Cotidianul

ZIUA

ROMÂNIA TINERET
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

KISS fm
HIT MUSIC STATION

RRC 603 kHz
RADIO ROMÂNIA CULTURAL

CEL MAI TARE GHID
B-24-FUN
DIN BUCURESTI

RADIO BUCURESTI 98,3

PORT.ro

euromedia

www.LiterNet.ro

www.onlinegallery.ro

Teatrul Odeon
Director: Dorina Lazăr
Calea Victoriei Nr. 40-42, Sector 1, Bucureşti

Telefoane:
315 50 53 – secretariat
313 68 74 – secretariat literar
314 72 34 – casa de bilete
Site: www.teatrul-odeon.ro ***E-mail: odeon.art@teatrul-odeon.ro***

Redactori *Canava*:
Alina Moldovan, Tamara Susoi, Diana Bulboacă, Liudmila Stoica
Mihaela Michailov (coordonator ediţie *Canava*)
Supliment al revistei *Observator cultural* Nr. 205/27.01-02.02.2004

Giuseppe Mazzotta şi „experimentul renascentist“

COSTICĂ BRĂDĂŢAN

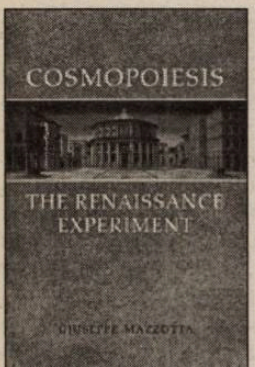

Giuseppe MAZZOTTA
Cosmopoiesis.
The Renaissance Experiment
Toronto Italian Studies/
„Goggio Publication Series“,
Toronto University Press,
Toronto, 2001, XVI+106 p.

Într-un anume sens, această – cea mai recentă – carte a lui Giuseppe Mazzotta poate fi privită ca fiind născută din cartea lui anterioară, anume **The New Map of the World: The Poetic Philosophy of Giambattista Vico** (Princeton University Press, 2000). Căci, în interpretarea Renaşterii pe care Mazzotta o propune în **Cosmopoiesis. The Renaissance Experiment**, e ceva ce aminteşte negreşit de Vico. De fapt, în chiar prefaţa cărţii, Mazzotta oferă explicit cîteva motive pentru care filozofia istoriei a lui Giambattista Vico ar putea fi luată drept punct de plecare – unul valoros şi cît se poate de promiţător – pentru o mai bună înţelegere a „experimentului renascentist“: „Primul [motiv] este că el [Vico] a teoretizat arta drept *poiesis*, sau creaţie, şi drept operă a imaginaţiei. Al doilea motiv este acela că el a înţeles Renaşterea – în chip lucid – drept o epocă ambiguă, caracterizată atît prin realizări extraordinare, cît şi printr-o decadenţă inexorabilă. Al treilea motiv este că Vico sugerează, pieziş, cum anume am putea depăşi limitele actualei noastre înţelegeri a Renaşterii“ (p. XV-XVI). Mazzotta este profund simpatetic cu acest mănunchi de intuiţii ale lui Vico, intuiţii care vor constitui un *primum movens*, ca să zic aşa, din spatele propriului lui demers interpretativ. Practic, în **Cosmopoiesis**, el îşi ia ca sarcină principală să dezvolte creator şi să ducă la limită aceste intuiţii.

Cartea e, de fapt, o punere laolaltă a patru ample eseuri (rezultate – în mare parte – din **Prelegerile Goggio**, pe care autorul le-a ţinut la Universitatea din Toronto, în toamna lui 1999): **Orfeo de Poliziano: Lumea ca fabulă**; **Ariosto şi Machiavelli: Lumi reale/Lumi imaginare**; **Aventurile utopiei: Campanella, Bacon şi Furtuna [lui Shakespeare]** şi **Perspectivele ludice: Don Quijote şi Renaşterea italiană**. Toate aceste patru eseuri sînt, la urma urmei, „variaţiuni pe aceeaşi temă“, tot atîtea încercări de a pune sub lupă unul dintre lucrurile cele mai fascinante legate de Renaşterea europeană: tema „inventării lumii şi ideea de creaţie prin utopii, magie, ştiinţă, artă şi teatru. Acestea sînt elementele imaginative ce caracterizează schimbarea de paradigmă, de la Evul Mediu la epoca modernă, inaugurată de Renaştere“ (p. XIII).

Ca atare, Renaşterea marchează, în opinia lui Mazzotta, apariţia spectaculoasă a mitului *cosmopoiesis*-ului, un mit ce avea să aibă un succes extraordinar, un mit care, în cele din urmă, avea să devină unul dintre fundamentele pe care propria noastră lume culturală s-a clădit. Atunci cînd Doctor Faust, în preocupările lui nu tocmai ortodoxe de traducător, caută un echivalent potrivit pentru *Logos*, aşa cum apare acesta în **Evanghelia după Ioan**, el respinge din capul locului Cuvîntul (*das Wort*), doar ca să îmbrăţişeze Fapta: *Am Anfang war die Tat* („La început a fost fapta“). *Creaţia*, în sensul cel mai general al cuvîntului (împreună cu toate numeroasele simboluri, reprezentări şi valori ce-i sînt asociate), nu e pentru omul modern o trăsătură culturală între altele, ci e, ca să zic aşa, o chestiune de viaţă şi de moarte, o chestiune de *auto-definire* şi de *identitate* în ultimă instanţă. Căci *creaţia* nu e doar ceva în legătură cu lumea în care trăieşti, în legătură doar cu faptul de a conferi acestei lumi un nou conţinut, un nou sens sau o nouă înfăţişare, ci – poate mai important – creaţia este şi ceva ce are legătură cu însăşi identitatea celui care trăieşte în respectiva lume (e auto-creaţie), cu alcătuirea şi structura lui intimă.

Mazzotta consideră că, pentru a înţelege exact poziţia omului în cosmos la un moment istoric dat, istoricul trebuie să ia în considerare, la modul cel mai serios cu putinţă, presupoziţiile teologice şi metafizice mai adînci (şi mai obscure) din spatele reprezentărilor culturale curente, nemijlocit vizibile. Aceste presupoziţii sînt, de fapt, tocmai ceea ce face posibile respectivele reprezentări: „Lumea modernă nu mai e, aşa cum se întîmpla în Evul Mediu, o carte ce ne precede şi ale cărei semne încercăm să le descifrăm în lumina principiilor extrase din hermeneutica biblică. Lumea modernă [...] este rezultatul artei şi voinţei omului [*made by human art and will*]. Ea poate fi un labirint sau poate fi utopia ştiinţifică, absolut raţională, creionată de Campanella sau de Bacon. Dar e o lume umană, iar emblema ei este opera de artă“ (p. XIII). Cu alte cuvinte, într-o lume care este, cum obişnuiau să zică învăţaţii medievali, *quasi liber scriptus digito Dei* (asemeni unei cărţi scrise de însuşi degetul lui Dumnezeu), tot ceea ce oamenii au de făcut e să priceapă şi să accepte un sens *dat*, unul şi acelaşi pentru totdeauna (*in saecula saeculorum*); altfel spus, tot ceea ce pot ei să facă este, la urma urmei, să se mulţumească cu un curs al lucrurilor predeterminat şi de neschimbat; asta în timp ce, în contextul modernităţii, nimic nu e *dat*, nu există nimic de genul unui curs al lucrurilor predeterminat şi de neschimbat, ci viaţa e un *proces* în continuă schimbare, ceva a cărui esenţă e tocmai absenţa unei esenţe fixe şi imuabile. Omul modern nu e nicidecum un dat, ci are capacitatea miraculoasă de a se inventa pe sine, iarăşi şi iarăşi, fără întrerupere.

Una dintre reuşitele remarcabile pe care Mazzotta le realizează în această carte e, după părerea mea, analiza dialecticii subtile, teribil de complexe, pe care o presupune viaţa în lumea modernă. Există o dinamică internă, o logică lăuntrică a acestei lumi, care fac ca viaţa în ea să fie o întreprindere metafizică riscantă, marcată adînc de un *character* de aventură, de incertitudine şi pericol. Şi tocmai aici e sursa deopotrivă a mizeriei şi măreţiei ce caracterizează omul modern. Trebuind să ne auto-inventăm tot timpul, neavînd nici un loc al nostru, clar delimitat, pe scara cosmică, ne aflăm în poziţia paradoxală de a trebui să ne autodefinim tocmai prin faptul de a nu avea nici o trăsătură definitorie şi definitivă: „Primatul pe care Renaşterea îl pune pe *vita activa* ne spune că sîntem liberi în măsura în care ne auto-inventăm. Nimic nu contează [...] decît ceea ce putem face. Sîntem cameleoni, nu avem nici o esenţă prestabilită şi sîntem – în acest fel – într-o situaţie mai bună decît cea a îngerilor [*better than angels*]. Îngerii ocupă un loc fix în sînul marelui lanţ al fiinţei. Oamenii nu au nici o esenţă fixă şi sînt, de aceea, mai liberi decît îngerii“ (p. 74). Dar „mai liberi decît îngerii“ înseamnă, în acelaşi timp, cum se va vedea mai tîrziu în această recenzie, că sîntem predestinaţi să trăim într-un constant şi teribil pericol (*vivere periculosamente*), *to say the least*.

Există, în opinia lui Mazzotta, o formă supremă de manifestare a specificităţii istorice, care caracterizează omul modern: *atitudinea estetică*. Asta înseamnă, practic, să abordezi „lumea ca şi cum ar fi o operă de artă“ (p. XIII), ca şi cum tot ceea ce ne este accesibil în timpul vieţii e doar aparenţa încîntătoare a lucrurilor. Omul modern e, mai presus de toate, *homo aestheticus*, o făptură ale cărei relaţii cu lumea din jur sînt marcate într-un mod esenţial de jocul alunecos al aparenţelor şi de logica „punctului de vedere“ convenabil (plăcut, automăgulitor etc.). Ceea ce contează acum nu e atît cum sînt lucrurile în ele însele (în mod semnificativ, mai toate şcolile de gîndire din filozofia modernă au încetat de mult să mai caute orice *Ding-an-Sich*), cît modul precis în care lucrurile *i se arată celui ce le observă*.. Într-un pasaj deosebit de expresiv şi inspirat, Mazzotta vorbeşte despre telescop ca despre o metaforă semnificativă, una ce a ajuns să încapsuleze toată această atitudine estetică a omului modern faţă de lumea din jur: „Telescopul, care e prelungirea mecanică a «perspectivei» lui Alberti, reprezintă o contractare rigidă, individualizată, a clasicei «viziuni asupra lumii». El marchează reducerea esenţelor la pura fenomenalitate, ca şi cum [doar] ceea ce apare punctului de vedere privilegiat al oamenilor de ştiinţă există cu adevărat“ (p. 69). Cum ar veni, telescopul este o întrupare a dorinţei omului modern de a lua din lume doar ceea ce *pare* a fi, doar o versiune a ei – anume, o versiune convenabilă, manevrabilă şi utilă.

Cu toate acestea, în ciuda măreţiei şi a sofisticării lui, acest estetism al spiritului modern se dovedeşte a fi o fundaţie prea slabă ca să poţi clădi şi altceva pe ea. *A părea*, sau *a apărea*, nu e destul. E doar o fază tranzitorie, doar un „stadiu“. Într-un sens foarte serios, „stadiul estetic“ trebuie depăşit de un alt tip de atitudine: Hegel, Kierkegaard sau Schopenhauer, ca să dau numai cîteva nume, toţi au atras atenţia, îngrijoraţi, asupra faptului că a te lăsa prins în experienţa estetică nu e deloc suficient şi au subliniat necesitatea fundamentală de a plasa viaţa pe fundamente mai „rezistente“ (cum ar fi metafizica, religia sau etica). Căci, în absenţa unui astfel de fundament mai solid, un foarte serios „pericol spiritual“ îşi face apariţia: *nihilismul*. Prins inexorabil cum e în jocul sofisticat, neîncetat al aparenţelor frumoase, omul modern e sortit să aibă, într-o bună zi, revelaţia a ceea ce se ascunde în spatele spectacolului înşelător al lumii: revelaţia nimicului. Atunci, peste el dă acel sentiment ciudat, atît de expresiv prins în cuvinte de Giacomo Leopardi: „Am fost înspăimîntat pomenindu-mă în mijlocul nimicului, eu însumi nefiind altceva decît nimic. M-am simţit ca şi cînd eram constrîns să cred şi să simt că totul era neant, neant solidificat“.

Acestea fiind spuse, e destul de uşor de văzut cum nihilismul ajunge să fie considerat drept un produs derivat al atitudinii moderne (esenţialmente estetice) asupra lumii. Nihilismul nu e ceva marginal în cadrul *Weltanschauung*-ului modern, ci chiar unul dintre pilonii lui de bază. Iar Mazzota intuieşte cu precizie acest fapt atunci cînd vorbeşte despre „cultivarea nimicului drept esenţă a fascinaţiei pe care lumea modernă o are faţă de creaţie [*making*]“ (p. 74-75). Căci nihilismul e rezultatul necesar al dialecticii interne a unei lumi ce plasează creaţia şi întregul sistem de simboluri coagulate în jurul creaţiei, în chiar centrul ei vital. Odată prins în logica creaţiei e imposibil să eviţi ceea ce necesitatea ei internă îţi cere imperativ, ceea ce are ca rezultat – şi atît Doctor Faust cît şi Prospero erau foarte conştienţi de asta – că pentru „a cuceri «neantul» trebuie să i te supui. [Doar] contemplaţia, care celebrează ivirea timpului sacru din neantul timpului profan, este calea care te poate scoate afară din nimic“ (p. 75). De unde şi faptul paradoxal că nihilismul – ca produs derivat al unei civilizaţii obsedate de creaţie – devine, exact în acelaşi timp, o trăsătură *tragică* şi *inevitabilă* a „condiţiei moderne“. Nihilismul e ca una din acele boli ascunse, subtile, de care suferă cei mai mulţi oameni şi faţă de care – tocmai din acest motiv – nimeni nu pare să ia nici o măsură. Mai mult decît atît, dată fiind (deja) îndelungata lui istorie, reprezentanţii lui străluciţi, date fiind întreaga mitologie şi fascinaţia pe care le-a declanşat, nihilismul trebuie că a ajuns să fie pentru omul modern ceva de genul acelei provocări paradoxale la care se referea Nietzsche atunci cînd zicea: „Ceea ce nu mă distruge mă face mai puternic“. Aşa se face că ceea ce, în mod normal, ar trebui să submineze modernitatea ajunge în cele din urmă să fie sursa misterioasă a puterii ei: „Pe fundaţiile necesarmente instabile şi primejdioase ale *Weltanschauung*-ului şi *cosmopoiesis*-ului renascentiste, lumea modernă se auto-regîndeşte şi auto-experimentează“ (p. 97). Şi, fără îndoială, acest paradox e, între altele, ceea ce face din naşterea modernităţii una din temele cele mai fascinante dintre tot domeniul istoriei intelectuale.

Desigur, **Cosmopoiesis. The Renaissance Experiment** e o carte mult mai complexă şi mai sofisticată decît am putut eu să spun aici, în spaţiul limitat al acestei recenzii. M-am decis să-mi concentrez scurtele consideraţii doar pe o anumită temă – sau, mai degrabă, mănunchi de teme. Dar, în afară de asta, sînt în această carte multe pagini admirabile despre, de exemplu, obsesia renascentistă cu ideea de putere (despre „magia neagră a puterii“ la Machiavelli – p. 31), despre ideea de joc ca un factor crucial în producţia oricărei forme de cultură omenească (iar felul în care Mazzotta urmăreşte această idee pînă la, să zicem, **Legile** lui Platon [p. 48] e de-a dreptul fascinantă ca întreprindere intelectuală), despre Neoplatonismul renascentist şi peisajul (politic, intelectual) în care el a apărut; există consideraţii ample, strălucite, despre înclinaţia renascentistă spre gîndirea utopică şi spre diverse proiecte (şi proiectări) utopice (Campanella, Morus, Bacon ş.a.), ca să nu mai vorbesc de acel capitol final dedicat lui **Don Quijote de la Mancha** al lui Cervantes. În sfîrşit, mai e acel stil literar minunat, acea încîntătoare scriitură pe care autorul le foloseşte atunci cînd abordează toate aceste teme. (Ca şi cum scrisul însuşi al acestei cărţi s-a lăsat contaminat de subiectul tratat în carte: frumosul, atitudinea estetică asupra lumii, *homo aestheticus* şi aşa mai departe.)

Cosmopoiesis a lui Giuseppe Mazzotta e una dintre cele mai impresionante lucrări din domeniul studiilor renascentiste produse în ultimii zeci de ani. Această carte e încă o dovadă că proiectul intelectual al autorului – care se bazează pe redescoperirea creatoare a modului în care Vico a regîndit relaţia dintre filozofie, literatură şi politică – îl evidenţiază pe Giuseppe Mazzotta ca pe un teoretician şi practician al unui nou enciclopedism, un enciclopedism în cadrul căruia impasurile tradiţionale în care se află diversele arte ar putea să-şi afle rezolvarea.

Versiunea engleză iniţială a acestui text a apărut în ***Philosophy and Literature****, Vol. 27, Issue 2 (October 2003), p. 471-475. Traducerea şi adaptarea aparţin autorului.*

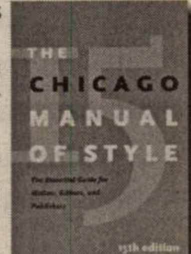

PRIOR BOOKS
tel: 210.89.08
office@prior.ro

The Chicago Manual of Style: *The Essential Guide for Writers, Editors, and Publishers* reprezintă, de peste 100 de ani, cea mai importantă sursă de referinţă pentru autori, jurnalişti, corectori, tehnoredactori şi editori din orice domeniu al cunoaşterii.

Aflat astăzi la cea de-a 15-a ediţie, revizuită, completată şi actualizată, **The Chicago Manual of Style**, este mai cuprinzător şi mai uşor de utilizat ca niciodată.

University of Chicago Press, 2003
Halftone, 984 p, 64 line drawings, musical example, 31 tables 6X9
ISBN 0226104036

25% RABAT!
Preţ regular : 2.650.000
Preţ lansare : 1.990.000 lei

Film

Pintilie – un cinema al credinţei

Pintilie în Ţara Confuziei Halucinante

VALERIAN SAVA

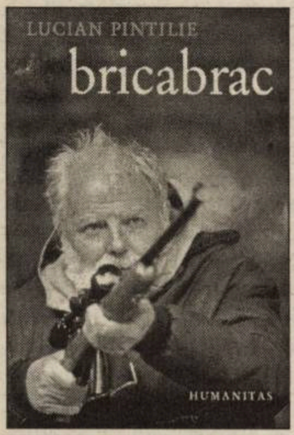

Lucian PINTILIE
Bricabrac
Editura Humanitas,
Bucureşti, 2003,
536 p., f.p.

Nu ştiu ce nume s-ar putea da formei cvasimuzicale în care Lucian Pintilie a compus cele peste 500 de pagini ample ale volumului **Bricabrac**, tipărit la Editura Humanitas în 2003. Dar cred că numai aproximînd ceva în aria sinesteziei se poate comenta cît de cît la obiect opera literară oferită acum de un autor care, începînd cu Filozofia, cuprinde cam toate umanioarele cînd se exprimă, de pildă, în felul următor (în dialog cu George Banu) despre un spectacol de teatru (**Trei surori**), pe care tocmai îl pregătea în 1978: „Actul întîi e construit conform cu legile recuperării idilice a memoriei, fiindcă nu te înşeli doar în privinţa viitorului, ci şi în privinţa trecutului. Mai întîi, va exista o massă de muzică [*Pintilie nu vrea, programatic, să evite cacofoniile – n.n.*] corespunzătoare massei de lumină; ea va fi ordonată potrivit straturilor suprapuse: un strat Liszt plin de patos, un strat de orgă, un strat laic de ghitară banală, un strat zgomot de păsări şi vînt, un strat de tăcere şi apoi din nou un strat Liszt, un strat laic etc., aşa cum se amestecă straturile în vechile fresce ale mînăstirilor".

E o respiraţie metasimfonică în conducerea temelor şi motivelor partiturii textuale, cu care parcurgi şi, oricum, cu care închei volumul. Bineînţeles, cu o condiţie: să sesizezi acele teme şi motive, să parvii la starea perceptivă în care Alain Robbe-Grillet putea să scrie în 1987 despre o montare a compatriotului nostru, după Pirandello, la Théâtre de la Ville din Paris: „Imensa reuşită a lui Pintilie este de a fi dat viaţă acestor lucruri într-o exuberantă proliferare de umbre şi oglinzi cu apariţie succesivă, în care lucirile faţetelor şi reflectările spiritului critic reuşesc, într-o aparentă dezordine «improvizată», să pună în lumină *întreaga frumuseţe a unei arhitecturi de mare clasă*" (*s.n.*). Altminteri – în ideea nedemocrată că nu oricine poate scrie despre oricine din prima mînă, chiar cu talent, bunăcredinţă şi cumva flatant – poţi strica obiectul numit carte, subliniind operativ cu pixul în timpul lecturii cuvinte şi pasaje care te frapează în diagonală, ca să le citezi la locul potrivit în recenzie, eventual sub titlul **Wonderful**. Dar poate astfel să-ţi scape „arhitectura" intrinsecă a cărţii. N-ai cum s-o subliniezi cu pixul: nu e chiar la vedere, cum nu e nici cheia de acces la intimitatea cărţii. (Mi s-a întîmplat să cunosc odată încurcătura autorului lăudat prin cascade de citate ultraconvenabile, dar în afara articulaţiilor şi vectorilor opului în cauză.)

„Exegi monumentum" – încă unul!, ar fi putut exclama Pintilie în secret, puşkinian, la capătul celor 531 de pagini, că tot are el de la prima pagină obsesia scriitorilor ruşi, Gogol, Cehov, Tolstoi, Dostoievski, înşelînd-o şi portretistic pe o interlocutoare franţuzoaică, pare-mi-se, care l-a pus odată în oximoronul „slav-italian". „Exegi monumentum", dacă exclamaţia nu l-ar face să izbucnească în rîsul său cenzurat, străin de orice autocontemplaţie de acest tip. S-a văzut în noiembrie trecut, în ziua lansării cărţii la librăria de lîngă Biserica Cretzulescu, cînd autorul tocmai împlinise 70 de ani şi şi-a prezentat noua operă sub aspectul gramajului: „e o carte grea!", editorul Gabriel Liiceanu comunicîndu-ne de alături cifra exactă indicată de un exemplar pe cîntar. În raport cu operele sale, lui Pintilie îi place cel mai mult imaginea în mişcare şi relativizantă „Ramă în ramă în ramă în ramă" – formula lui Alex. Leo Şerban din comentarea în 1990 a premierei întîrziate cu zece ani a filmului **De ce trag clopotele, Mitică?**: „La Pintilie, trecerea dintr-o ramă într-alta (din aluzie în iluzie; din faptul biografic în efectul hermeneutic; din «real» în fictiv ş.a.m.d.) se face fără sincope". Dar „monumentul" se edifică totuşi (ca să înmulţim oximoroanele), *dialogic*. Fiindcă „imensa reuşită a lui Pintilie" este de a fi construit această carte autobiografică, instituind cititorul ca partener într-un dialog *sui generis*: dîndu-ne nouă, pe rînd, şi onorîndu-ne cu numele contemporanilor pe care-i citează din pronunţările lor asupra lucrului său (în ordinea lecturii): Ana Blandiana, Matei Călinescu, Lucian Raicu, Emil Botta, Alberto Moravia, Michel Piccoli, Roland Barthes, Eugène Ionesco şi mulţi alţii – zeci, sute. *Un duet înmiit* ar fi forma muzicală a cărţii – economică totuşi, de o claritate preclasică în formulările în care polisemia e conţinută laconic, precum în încheierea schimbului de texte dinspre finalul volumului, cu Ştefan Aug. Doinaş, cu cele 25 de întrebări „naive" ale acestuia („De ce-o fi înţelegînd intelectualul român cum funcţionează decantarea în literatură – şi nu înţelege în cinematograf?", se întreabă destinatarul întrebărilor), cînd Cineastul răspunde la ultima chestionare a Poetului printr-un singur cuvînt: „Şt.A.D.: O ultimă întrebare: te afectează, te tulbură în mod deosebit climatul în care eşti obligat să lucrezi aici în ţară? L.P.: Nu".

Sigur că ne amendăm imediat, ajutaţi de Alex. Leo Şerban, care pare a ne atrage atenţia că trebuie să trecem de la preclasici la postwagnerieni, fiindcă în ce numea Robbe-Grillet „arhitectura de mare clasă", iar A.L.Ş. „ramă în ramă în ramă în ramă", „*mise en abîme*-urile abundă": „dincolo de relevanţa formală, bîntuie neliniştită himera teoretică a unuia dintre cei mai străluciţi intelectuali români". Apropo de *abîme*-uri, îmi pare rău că Pintilie n-a găsit cu putinţă să includă în carte – eventual în locul cîte unui text poate repetitiv, cu alură de caiet de presă promoţional – încă un articol problematic şi de situare în context, în speţă, al lui Thierry Jousse, probabil cel mai demn urmaş al lui André Bazin la **Cahiers du cinéma**. Scriind în 1992 despre Festivalul de la Cannes, Jousse aşeza **Balanţa** printre revelaţiile ediţiei (alături de **Et la vie continue** de Abbas Kiarostami şi altele), în ca-

Cei 7 care au speriat restul

Cronicari Filme	Iulia BLAGA	Laurenţiu BRĂTAN	Mihai CHIRILOV	Andrei GORZO	Valerian SAVA	a.l.ş. *featuring* Andrei BANGU
Apocalipsul acum – integral	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮		▮▮▮	
Bandele din New York	▮▮	▮▮		▮▮	▮▮	▮▮ / ▮▮
Basic – Instrucţie	▬				▮	
Bişniţari în uniformă	▮▮				▮	
Chicago	▮▮▮▮	▮▮▮	▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮ / ▮▮▮▮
Confesiunile unei minţi periculoase	▮▮▮		▮▮			
Cum să scapi de un tip în 10 zile	▮▮	▬			▮	
Dogville	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮ / ▮▮▮▮
Dragostea costă		▮▮▮	▮▮▮		▮▮▮	▮▮▮ /
Eroul	▮▮	▮▮▮	▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮▮ /
Good bye, Lenin!	▮▮▮▮	▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮	▮ /
În America	▮▮▮			▮▮	▮▮▮	▮▮▮ /
În căutarea lui Nemo		▮▮		▮▮▮	▮▮	/ ▮▮▮
Jaf în stil italian		▮▮		▮▮		▮▮ / ▮
Kill Bill: vol. 1	▮▮▮				▮▮▮	
Master & Commander	▮▮		▮	▮▮▮		/ ▮▮▮
Matrix – Revoluţii	▮▮▮	▮	▮▮			/ ▮▮▮
Piraţii din Caraibe		▮	▮▮	▮▮▮▮	▮▮	/ ▮▮▮
Plăcinta americană – Nunta		▮	▮▮▮			▮▮ / ▮
Pur şi simplu dragoste	▮▮			▮▮		
Stăpînul inelelor. Întoarcerea Regelui		▮	▮▮	▮▮▮	▮	▮▮ /
Stewardesa	▮▮				▮▮	▮ /
S.W.A.T. – Trupe de elită					▬	▬ /

▮▮▮▮ – excepţional ▮▮▮ – foarte bun ▮▮ – bun ▮ – mediocru ▬ – catastrofal

tegoria unui „cinéma de croyance“, opus unui „cinéma d'illusion“ sau „d'exhibition“ sau „d'illustration“ şi mai ales opus „nihilismului, care este faţa ascunsă a credinţei“. Pentru că *abîme*-urile lui Pintilie sînt ale credinţei înseşi. Nu ale credinţei din „predicile de duminică“, ne-ar soma Andrei Pleşu din afara volumului; „nu o credinţă fără greş, plină de certitudine şi orgoliu, ci mai degrabă o credinţă care se ştie fragilă, sfîşiată, o credinţă inseparabilă de îndoială“, observa şi **Cahiers du cinéma**. O credinţă pe care tînărul septuagenar o mărturiseşte nu atît citind din **Biblie**, cît înfăţişînd-o, în multe dintre ecuaţiile duale în care îşi povesteşte iluminările trăite *existenţial*, cum subliniază adesea.

Pentru stăpînirea raportului dintre *abis* şi *credinţă* e nevoie de geniu, dar credinţa autentică implică divinitatea şi e foarte caracteristic cum se joacă Pintilie în cîteva pasaje din carte cu complimentele ce i se fac în serie (în străinătate, ce-i drept) geniului său: o distanţare ironică de sine, cam în felul umoristic în care-şi autoevalua cartea la lansare, estimîndu-i gramajul; şi nu poate fi suspectat de lipsă de sinceritate şi smerenie în acest joc cineva care refuză să asiste la premierele glorioase ale spectacolelor sale, cineva care îndepărtează orice umbră a suficienţei: „am auzit des în timp asemenea inepţii flatante“; Fellini, „el chiar era genial“. Asemenea relaţii secrete şi revelaţiile lor (polaritatea planetei Pintilie) sînt prezente în mai toate paginile cărţii, dar în cel puţin două momente din **Bricabrac** ele nu pot scăpa nici cititorului grăbit sau recenzentului cu pixul în diagonala paginilor. Momentele sînt în fascicolul de mijloc al volumului, neseparat de celelalte prin cenzură, dar care se distinge prin faptul că aici autorul renunţă la tehnica dialogului cu citatele din presa timpului şi se instituie singular ca narator. Este punctul în care, îngemănate pe tot parcursul, motivele aplicat teatrale şi cinematografice se efasează un timp şi profită de răgaz spre a-şi inversa preponderenţa în culise (teatrul şi opera lirică în prima parte a duetelor, filmul în ultima). Rămîn astfel în faţă intimităţile auctoriale. Sînt două bijuterii beletristice în care Pintilie îşi trădează paradigma, la un moment dat plîngînd. Prima (**Paradoxul fragilităţii**) e un portret în mişcare şi în tandem al celei despre care Emil Cioran a spus că „Fata asta e ca o cruce pe care să o porţi pe piept“: incomparabila actriţă Clody Berthola. Aflîndu-se împreună în Spania prin anii '70, Lucian n-a putut-o opri să-l însoţească, în a vedea o dată în viaţă o corida, înspăimîntat că fragilitatea proverbială a soţiei sale nu va rezista şocurilor. „Am devenit însă palid de la prima mişcare rituală...“ „Am început să tremur de la prima mişcare de întărîtare coregrafică...“ În cele din urmă („În clipa în care picadorul a început să scormone cu lancea muşchii taurului, iar taurul a avut prima clătinare a picioarelor...), cei doi au părăsit spectacolul – ea zîmbind calm, el plîngînd „în hohote, cu umerii scuturaţi de milă şi de propria-mi ruşine...“.

A doua schiţă (**Despre o întîlnire**, apărută prima dată în revista **Cinema** din 1972) este oarecum simetrică cu prima, fiindcă ne aflăm tot într-un fel de arenă, în care se desfăşoară de asemenea un ritual aproape coregrafic şi în care reputatul plin de cruzime cineast asistă, de data asta, la moartea geniului unui mare artist, după unii cel mai mare pe care l-a dat cinematograful, artist ajuns la 80 de ani – „la capătul unei opere care nu poate fi privită decît îngenuncheat“, spune iconoclastul nostru. Arena este acum un platou de filmare din Anglia sfîrşitului de ani '60 ai secolului trecut, iar marele artist octogenar pe post de regizor („care de foarte, foarte multă vreme nu mai oficiase“) este nimeni altul decît Charlie Chaplin, pregătindu-se să dirijeze filmarea unui cadru cu Marlon Brando. Venerabilul face repetat şi din ce în ce mai agitat naveta dintre actorul căruia îi dă indicaţii şi spatele aparatului de filmare, dar nu de-a dreptul, ci parcurgînd mecanic un arc de cer ciudat – reflex parcă al mişcărilor comice din filmele tinereţii sale – şi trece de fiecare dată „la un metru“ de intrusul Pintilie, pe care-l acceptase în mod excepţional pe platou într-un grup oficial de trei necunoscuţi şi cu care-şi încrucişează automatic privirile în acest du-te-vino al nemulţumirilor (prima dată, „întîlnirea privirii sale a fost ca o trapă trasă brusc de sub corp. Mă prăbuşii în golul privirii sale, m-am amestecat cu el, precis aşa a fost, mi-amintesc ameţitor de precis“), fiindcă cel părăsit de geniu şi cuprins de un trac crescînd amînă mereu şi pare că nu mai reuşeşte să comande *Action!*: „Am ieşit din studio imediat şi am început să plîng – aşa cum se plînge cinstit – cu umerii scuturaţi, cu capul cufundat în perete“.

Cele două miniaturi scriitoriceşti-regizorale (capodopere de decupaj filmic) ne oferă cheia de boltă „cu desăvîrşire ignorată în ţară“ (în branşa filmică, mai precis), ar spune cel în cauză: iubirea, adoraţia în ordine mistică şi critică totodată. Iar răsplata prea puţin iubitului cineast şi mîngîierea noastră în această nefericită branşă e că, de la **Duminică la ora 6** la **De ce trag clopotele, Mitică?** şi **Balanţa**, de la **Reconstituirea** la **O vară de neuitat**, **Prea tîrziu**, **Terminus Paradis**, **După-amiaza unui torţionar** şi (cu premiera la sfîrşitul acestei săptămîni) **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, avem filmografia unicului ecranist român de primă notorietate încă din deceniile dizidenţei sale, care a lucrat continuu abia după Revoluţie, cu aceeaşi eminenţă, şi a purtat ştafeta la fel de bine şi mereu în unicat peste pragul dintre secole – caz rarissim, dacă nu singular în Centrul şi Estul Europei. (Dar cîtă ingratitudine să consumi o întreagă pagină de tabloid repartizată pentru această carte, fără să scrii o singură dată cuvîntul credinţă sau cuvîntul Dumnezeu sau iubire sau moralitate sau oricare altul în aceeaşi direcţie sau derivate ori sinonime! Şi încă, lăsîndu-te purtat de sublinierile cu pixul şi de pixeli, pe firul aleatoriu al nu ştiu cărei comparaţii cu mitul lui Turandot, să-l înfunzi pe Pintilie în cel mai impropriu tipar: „un maestru al acestui *privilegiu*, privilegiul de a te «sustrage», privilegiul de a-ţi trăi viaţa absorbit de artă, undeva «în spatele colinei»“! Iar cînd mai citim că „*toată* (*s.n.*) acea masă de citate din cronici joacă rol de balast [...] într-un război cu hîrtiile, război pe care, cu bună ştiinţă, îl pierde“, intră în discuţie însăşi buna-credinţă a pixului, resorturile obscure ale unei inversări deliberate a accentelor şi escamotarea evidenţelor neconvenabile ale scării de valori. Înseamnă a-l confunda pe Lucian Pintilie, în cel mai bun caz, cu Mircea Daneliuc din **Ambasadori, căutăm patrie** şi din apariţiile televizorice, în degringolada-i subculturală similiperemistă şi în divorţ de cinema, în al său – vorba lui Thierry Jousse – „nihilism, care este faţa ascunsă a credinţei“.)

Ceea ce sare în ochi la comparaţia dintre prima şi ultima parte a **Bricabrac**-ului este *diferenţa de regim intern* dintre lumea scenei şi lumea ecranului românesc. Pintilie o spune în termeni nediplomatici, dar finalizîndu-şi spusele în sensul aceleiaşi credinţe mîntuitoare: „Sigur că eram duşmănit în chip prostesc de o grămadă din colegii mei de film, nu de teatru, Doamne fereşte, de film, dar tînăr fiind, această duşmănie acţiona asupra mea ca un duş scoţian, splendidă biciuire, excitantă, revigorantă“. Referirea e la epoca începuturilor, fără actualizarea care, spre nefericirea mai mult a noastră decît a sa, se face de la sine. Chiar dacă, aşa cum notează undeva, ultima agresiune făţişă a oficialităţii împotriva sa ar fi avut loc în 2001 (cînd cu tentativa de îndepărtare de la Studioul Ministerului Culturii), „climatul în care eşti obligat să lucrezi aici în ţară“, cum se exprima Poetul în dialogul citat, e departe de a fi demn de iertarea pe care Cineastul părea să i-o acorde prin acel ultim cuvînt – mai curînd o cruntă autoironie sau una bivalentă, cu trimitere şi la naivitatea întrebării. Nu ţine de deontologia, ea însăşi în unicat, a dizidentului de ieri şi a salvatorului de azi al filmului românesc, inclusv ca naş al celui de al patrulea val regizoral, să se apere ori să contraatace. El preferă să apere memoria autorului altui **Nu**, Eugène Ionesco, scriind despre „un exerciţiu de maculare“ care „ne coboară şi mai adînc în closetele psihanalizei anexate politic“, printr-o recentă carte „pestilenţială“. Dar care cineast, filmolog sau cinefil român îşi îngăduie să nu ştie cîte corespondenţe există şi cîte ar fi de schimbat în regimul nostru filmic, pentru a se înţelege în parafrază pledoaria sa: „Toată căutarea negativă a lui Ionesco e mistică, constructivă“; „furia negativă şi constructivă a lui Ionesco“ – „ultima imagine de adolescent a lui Ionesco pe care o port în mine – iertaţi-mă, ca un medalion“; „*căutarea îndîrjită a Credinţei la Eugène Ionesco*“ (majuscula şi sublinierea ale lui L.P.). Cel mai alarmant e ce a trebuit să ne spună autorul **Balanţei** prin intermediul revistei **Positif**: „À propos, dvs. ştiţi că numai în Occident – şi asta în unanimitate – se înţelege că în spatele violenţei mele critice se ascunde *o imensă iubire contrariată* pentru acest popor chinuit?“ (subl. L.P.). Sau cît de actuale sînt rîndurile din 1980 ale scenariului regizoral pentru **De ce trag clopotele, Mitică?**: „semnele de plus şi minus rătăcesc şi se ciocnesc derutant, castrate de semnificaţie – confuzia e halucinantă, perplexitatea e totală“. Dovada: „După douăzeci de ani de la terminarea lui, **De ce trag clopotele, Mitică?** provoacă aceeaşi aversiune, aceeaşi poftă (irepresibilă) de reprimare, acelaşi vis, nu ascuns, ci mărturisit, de interdicţie – în numele aceleiaşi viziuni idilice, etatizate şi sacralizate, pentru care eu mi-am manifestat o viaţă întreagă dispreţul“. În 2002, „Anul Caragiale“, oficialităţile în post la Bucureşti au organizat la Paris un „ospăţ caragialesc integral“ de la care n-a lipsit nici „o fotogramă inspirată de Caragiale“, în afară de pelicula despre care N. Ceauşescu a spus în ignorarea urmaşilor: „filmul ăsta nu se va da cît voi trăi eu!“.

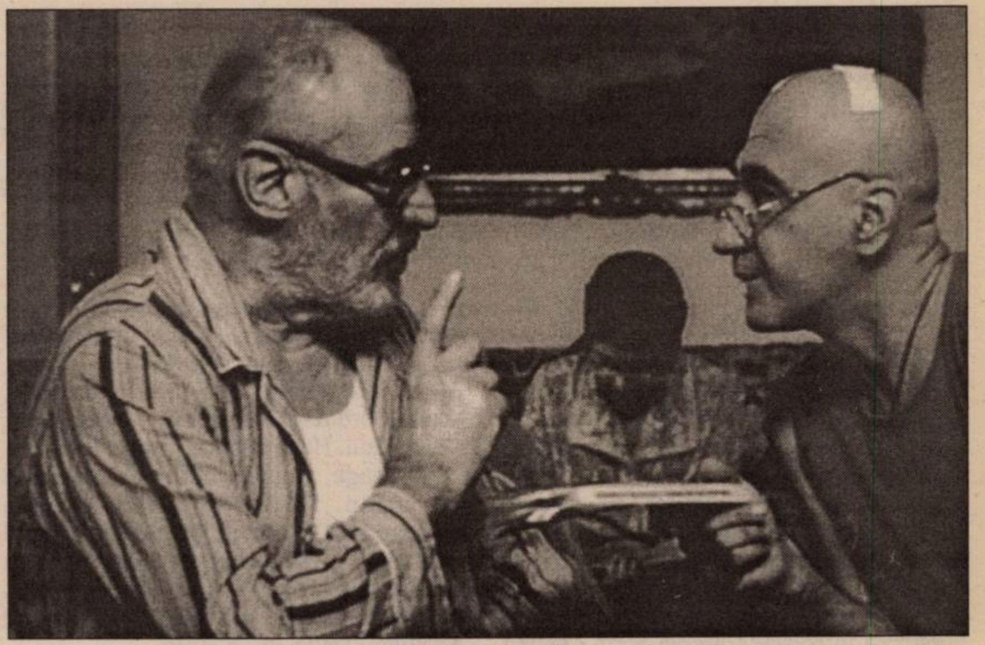

Victor Rebengiuc, Răzvan Vasilescu şi Coca Bloos în *Niki Ardelean, colonel în rezervă*

Amîn înregistrarea ultimelor agresiuni morale – instituţional-colegiale – pentru eventuala cronică de după premiera cu **Niki Ardelean, colonel în rezervă**. Dar nu pot să amîn constatarea, în avanpremieră, că al noualea film al lui Lucian Pintilie (fiindcă cele ale debutanţilor din 2001-2002 au fost iniţiate înainte de anul 2000) e singurul care contrazice capitolul cel mai întunecat, poate singurul negru al guvernării Adrian Năstase, datorită falimentului stagiunilor 2003-2004-2005 (preliminat), în urma confiscării concursurilor din 2001 şi 2003 şi a celorlalte acţiuni mafiote ale bandei celor zece (acum trei săptămîni număram doar trei) – Nicolaescu, Mitulescu şi Saizescu, Mitran, Cărmăzan, Bostan, Damian şi Căliman, plus Mihnea şi Manuela Gheorghiu (pe alţi vinovaţi de noul faliment, abonaţi la dezalcoolizare sau amnezici, n-am reuşit deocamdată să-i pun în rimă) – ultima mediocritate citată (cîndva detractoare a lui Lucian Pintilie, pomenită ca atare în **Bricabrac**) reprezentînd cinematografia în conducerea Institutului Cultural Român. Institut desfigurat prezidenţial, prin invocarea ilegitimă a unui model regal, cum s-a văzut săptămîna trecută din incredibilul discurs inaugural, 100% ceauşist, al irecuperabilului secretar cu propaganda şi „cultura de masă“ al Partidului Comunist, Ion Iliescu: nici un punct în program (altminteri cu multe expandări şi substituiri demagogice), nimic pentru dialogul cultural cu opţiunile şi vocile diferite sau opuse, nimic pentru pluralismul competiţiei performante întru excelenţă. Ceea ce explică opacităţile refractare de pe figura şi din discursul prezidentului executiv al Institutului, care a pus în faţă polemica obtuză şi ameninţătoare de aceeaşi sorginte, egalitaristă şi partizană totodată, împotriva Celorlalţi.

Dorind totuşi altfel de final, mă sprijin pe singura notă elegiacă din **Bricabrac**, la care a ţinut probabil autorul (în complicitate cu executivii editoriali Vlad Russo şi Vlad Zografi, cum contez şi eu pe cea a secretariatului de redacţie), încheind volumul (recte articolul) cu o fotografie de lucru a filmului de debut de acum aproape 40 de ani, **Duminică la ora 6**, în care-i vedem pe Lucian Pintilie, Irina Petrescu şi Dan Nuţu, toţi tineri ca speranţa.

■

Arte vizuale

„Fişă tehnică“ Horia Bernea

Expoziţia colecţiei Sorin Costina la Bistriţa

ALEXANDRU MIRCEA

Preambul

Doctorul Sorin Costina a trăit toată viaţa la Brad. L-a cunoscut pe Horia Bernea după cîţiva ani în care cumpărase, după cum spune, cu destul de puţin discernămînt. Relaţia dintre colecţionar şi pictor a devenit una cu totul specială: întîi, din punctul de vedere al legăturii afective care i-a legat („fratele meu mai mare, Horia“...). În al doilea rînd, important este şi faptul că Horia Bernea a hotărît că interesele colecţiei Sorin Costina coincid cu ale sale; devenit consilierul colecţionarului, Bernea l-a orientat pe acesta spre anumiţi artişti şi lucrări, cu toată atenţia şi acţionînd conform unui plan pe termen lung. Datorită perfectei funcţionări în duo, colecţia Costina s-a închegat într-o coerenţă plastică şi valorică perfectă, fiind acum probabil cea mai importantă colecţie privată de artă contemporană românească. Artiştii achiziţionaţi sînt Paul Gherasim, Octav Grigorescu, Constantin Flondor, Vasile Gorduz, Horia Mihai, Vasile Varga, Silvia Radu, Horia Paştina, Stefan Bertalan, Paul Neagu, Sorin Dumitrescu, Roman Cotoşman, Marin Gherasim, Simona Runcan, Ion Grigorescu, Mihai Sîrbulescu şi mulţi alţii. În acest context a înţeles Horia Bernea să „participe“ cu cele 71 de lucrări, expuse în zilele din urmă la Galeria Uniunii Artiştilor Plastici din Bistriţa.

I.

Dintre acestea, 34 sînt lucrări de pictură în ulei, iar restul desene, acuarele şi multe lucrări în tehnică mixtă. Diversitatea lor extremă se explică prin periodicitatea achiziţiilor făcute de colecţionar: în funcţie de resurse, acesta a cumpărat (dacă facem o medie) cîte o lucrare de pictură de Horia Bernea pe an, întreaga creaţie a acestuia şi toate temele, virajele, mutaţiile şi tendinţele figuraţiei fiind astfel reprezentate în colecţie. Cele mai vechi lucrări datează de la sfîrşitul anilor '60 şi corespund perioadei de maximă efervescenţă novatoare şi modernistă (în sensul avangardei contemporane). O **Curte** din 1966 este cea mai veche piesă a „corpusului Bernea“; o datează astfel şi compoziţia calibrată undeva între angoasă şi exuberanţă, fără a fi patetică, desenul vibrant şi culoarea polemică, condensată violent. Pregnanţa gestuală a actului pictural se propagă percutant datorită perfectei cunoaşteri a posibilităţilor tuturor procedeelor plastice – în acest caz, culoarea, întinsă în straturi groase peste o pînză de sac preparată sumar, ce se iţeşte elocvent pe la colţuri, capătă o matitate acrilică, opacă, datorită amestecului prudent, împăstat şi, cel mai important, lipsit de suprapunerile cu care ne va obişnui mai apoi. Aceleiaşi perioade îi aparţin mai multe lucrări în tempera, acuarelă şi guaşă ori tehnică mixtă, în care pictorul neutralizează culorile grizîndu-le prin amestec (tempera), prin desen şi mijloace compoziţionale (disoluţie şi descompunere – abstractizarea unui peisaj duce la separarea formelor şi anihilarea picturalităţii suprafeţelor), prin suprapuneri irelevante pictural (guaşă peste tempera, spre exemplu), dar atît de eficiente expresiv. Coerenţa programatică a vocaţiei experimentale – vizuală şi tehnică – reiese atît din mărturiile ulterioare ale pictorului, cît şi din alăturarea pe care o putem face cu unul din corifeii avangardei europene: Joseph Beuys. Opera grafică a acestuia, contemporană celei a lui Bernea, cuprinde în mare parte ciudate compoziţii figurative caracterizate de suprafeţele acoperite exclusiv în tente plate. Prin consecvenţa cromatică şi desenul straniu prin care îşi apropriază natura, genul proxim recuperat de Beuys în registrul simbolic pentru gestul de a picta este cel al şamanismului, acelaşi ca şi pentru cealaltă latură, notorie, a activităţii sale; Bernea însă, în insurgenţa sa aparent dezordonată, gravitează şi el, de fapt, în jurul unei mari teme: cea a Picturii – fie că o şarjează, o ignoră, o pune în negativ. A te preocupa de metodă nu înseamnă manieră, şi a elabora necontenit în materie nu înseamnă formalism. Un instrument rămîne un instrument, şi dacă nu-ţi devine fetiş, el asistă emergenţa Picturii.

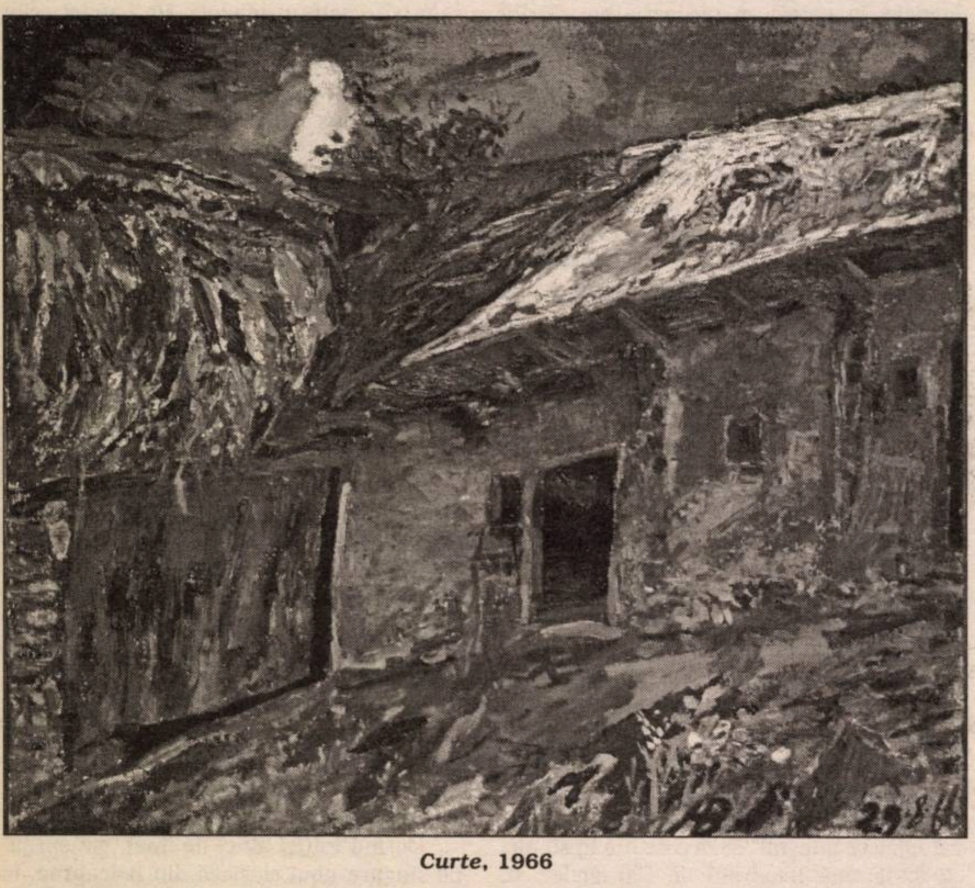

Curte, 1966

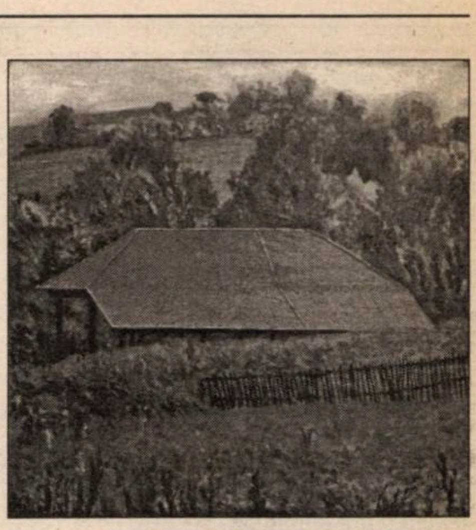

Acoperişul roşu de la Tescani, 1980

II.

Putem astfel aproxima gîndul pictorului *par excellence* al generaţiei sale, autodeclaratul perpetuu ucenic al picturii şi naturii. Consecinţa i-a fost ceea ce vedem în pictura în ulei: întîi de toate, ea e frumoasă. Căci descoperirea lui Bernea – impulsul final al acestei mişcări de revoluţie esenţială picturii româneşti sufocată, pe atunci, în estetism – este lumea, ca „bună prin scop, frumoasă ca facere, complexă prin vieţuire şi spirituală prin materialitate“ (**Despre materialitate**); definiţie suficientă întru totul pictorului care operează cu gesturi totale. Şi atunci, privind-o dinspre „bună ca scop“, el ne vorbeşte despre Revelaţie şi Tradiţia pe care aceasta o fundamentează, dinspre „complexă prin vieţuire“ înfăptuieşte Muzeul Ţăranului, iar prin „frumoasă ca facere“ şi „spirituală prin materialitate“ el ajunge la pictură.

III.

Frumuseţea picturilor lui Bernea se măsoară în putinţa de conciliere a materiei transformate în pictură cu simbolul. Suprafaţa, rămînînd imagine, trebuie să fie semn.

Se spune că dacă înveţi de la alţii îţi pierzi propria expresie. Dar mai degrabă originalitatea lui Horia Bernea ne dă de gîndit: soluţiile, luate din întreaga istorie a artei şi stăpînite, par a se disputa cu de la sine putere pe suprafaţa pînzei, fără amestecul

---

croniCinema

Master – Peter Weir; *commander* – Russell Crowe

Titlu original: **Master and Commander: The Far Side of the World**
Gen: aventuri, război
Regia: Peter Weir
Scenariul: Peter Weir şi John Collee, după romanul lui Patrick O'Brien
Studiourile: 20th Century Fox, Universal Pictures, Miramax Films
Durată: 138 minute
Cota mea: **8.5** din 10

Intriga: În timpul războiului franco-britanic, căpitanul „Lucky“ Jack Aubrey şi echipajul său britanic conduc o corabie cu misiunea de a asigura liniştea în sudul Oceanului Atlantic, pînă cînd ei înşişi ajung să fie vînaţi de inamic.

Comentarii

Russell Crowe se descurcă aşa şi-aşa pe post de căpitan sufletist, dar ferm şi pragmatic în noul film/noua producţie a lui Peter Weir care a beneficiat ca buget de 150 de milioane de dolari! Crowe este, într-adevăr, şi sufletist, şi ferm, şi încăpăţînat. Dar (mai ales primul dintre atribute) nu prea i se potriveşte deloc: este departe de John Nash sau de **The Insider**. El nu aduce filmului lui Weir nimic special, în afara faptului că-i împlineşte acestuia ambiţia de a fi lucrat cu un australian get-beget (la fel ca şi dînsul). Adevărata revelaţie este aici Paul Bettany, Geoffrey Chausser (!) din **A Knight's Tale**, reuşind să-l secondeze (şi, în cele din urmă, să-l îmblînzească) cu brio pe australianul cu o evidentă problemă de comportament.

Este suficient să zici atît pentru ca **Master and Commander** să se scufunde încet şi liniştit în dezastru – mai ales că e vorba de Weir, autorul sfintelor **Witness** sau **Dead Poets Society**. Şi totuşi, Weir este adevăratul „master“ din acest film: reuşeşte să facă cele mai plicticoase momente să aibă un mister pătrunzător, cele mai patetice idei patriotice să le presare cu ironie, cel mai perimat joc de-a şoarecele şi pisica (în care, evident, vînătorul devine vînat) să-l salveze cu o suită de sugestii uluitor de inspirate (corabia franceză văzută ca o fantomă a mării), să transforme veşnica poveste a „omului onoarei“ într-un pertinent discurs (non-patetic) despre prietenie, îndatorire şi autoritate. Superb filmat, excelent montat, în ciuda comercialismului vădit (şi totuşi, e dureros să vezi cum filme „comerciale“ bune o dau în bară la *box-office*), **Master and Commander** nu se „scufundă“, ci înoată cu ambiţie pînă la mal!

Menţiune: a se urmări la cinema, nu pe video.

*

Pe ecranele tulcene s-a rătăcit fără să-şi dea seama **Lara Crotf Tomb Raider: The Cradle of Life**, filmul la care se pare că s-a distrat mai mult echipa în timpul filmărilor decît se distrează spectatorul în timpul spectacolului: s-a plimbat pe banii producătorului prin Grecia, China, Siberia, Africa, a făcut plajă printre duble, Jolie a învăţat să meargă cu *ski-jet*-ul (asta chiar că e dură), a flirtat cu Gerard Butler (oh, şi mai oribil!) şi, evident, s-a trezit cu vreo 10 milioane în bancă (Doamne, asta-i tortură curată!).

Jolie a fost nominalizată la Zmeura de Aur pentru primul **Tomb Raider** (un succes de *box-office*, spre deosebire de acesta), dar revine în forţă, cu puteri proaspete, mai hotărîtă ca niciodată să cîştige fructul aurit! Pe bune: în unele scene joacă halucinant de prost, chiar dacă Lara în carne şi oase arată de parc-ar fi făcută pe calculator – adică e perfectă! În timpul asaltului de efecte speciale la care te supune De Bont (**Speed** şi **Twister** pe vremurile sale bune) trebuie să remarci că nu e totuşi aşa plictisitor: ba chiar îţi fură ochii pe alocuri; ba chiar aş putea zice că e mai bun decît precedentul! Cîteva scene de acţiune dure trebuie menţionate: saltul cu paraşuta de pe un zgîrie-nori hong-kong-onez, urmărirea cu motocicletele de pe fortăreaţa chinezească, submarinul care apare sub Lara, în mijlocul mării; plus, bine-nţeles, corpul lui Jolie (deşi nu intră la capitolul „acţiune“). (**5.5-6.0**)

P.S.: Dacă vă vine să credeţi, scenariul original e scris de Steven E. De Souza (**Die Hard**) şi James V. Hart (**Contact**)!
(Andrei BANGU)

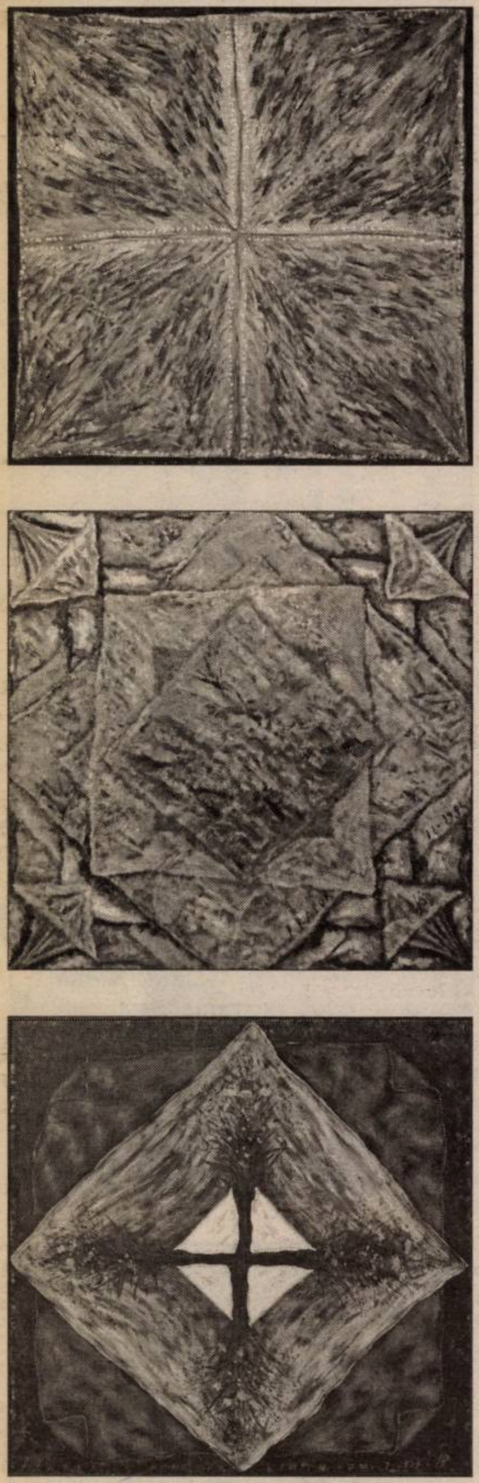

Prapori

restrictiv al pictorului. De unde aerul preţios al instabilităţii constructive şi strălucirea semnificativă a suprafeţei. Ele nu au personalitate, indiscretul nu poate iscodi „conţinutul personal“ pus de pictor; au însă un suflu viu, mirabil. *Pneuma*.

Deşi îndeajuns de concrete, palpabile, subiectele lui Bernea nu se pot cîntări, ca la un Baba, de pildă. Economie de mijloace înseamnă la Bernea inclusiv „lipsa“ de mijloace. Astfel, albul cartonului poate fi transformat prin împrejmuire („Ce se întîmplă în jurul unei coloane!“) în coloană, care să şi lumineze, să emane. Dacă nu, mai des, pictorul întinde culoare în mai multe rînduri, dar puţină, cîştigînd în transparenţe ce a pierdut în grosime şi aşteptînd uscarea cîte unui strat. Aşa sînt mai ales **Interioarele de Biserici**, **Hranele**, peisaje, grădini şi vederile tumultuoase de **Turle**. Dacă ele trebuie mai mult frămîntate, se pot aşterne peste un fond roşu, şi atunci negrul va fi mai negru, mai catifelat, auriul va radia stăpînit – sau cerurile înnorate grozav vor căpăta timbru sonor. Sînt picturi ca versete de Psalmi.

Alteori, pictorul amestecă tentele fără a mai discerne în etape acoperirea, şi tuşele se lichefiază uşor, vibrînd neutralizate ca o coardă doar aparent destinsă. Aşa sînt **Praporii**. Vehiculează o intimitate stranie, negrăită, ca naturile moarte din mozaicuri şi Renaştere, dar se certifică drept mai mult, prin violenţa stăpînită, sub griuri. Strălucirea adusă de verni-ul lucios sau condensarea vernisării mate agravează discursivitatea imaginii, respectiv ardoarea conţinută. Un discurs pictural ecumenic.

Multe dintre lucrări atestă maturitatea deplină a viziunii şi aşezarea pictorului într-o tradiţie a picturii româneşti, încă vie. Un peisaj din 1987 (o rîpă arcuită de un front de copaci) revine peste întreaga istorie a peisajului de la Grigorescu şi Andreescu, fără a-şi aroga o soluţie finală, ci una fericită. **Merele** din 1984, întinse laconic pe întreaga suprafaţă a pătratului, dar frapant locvace expresiv, condensează paradoxal poetica lui Bernea, ca într-un simbol total. E vorba, de fapt, despre o *Hrană* suprapusă peste desenul unui *Prapor*, încă vizibil la colţuri: lumea se ordonează în straturi, de materie ca şi de semnificaţie, în faţa ochiului pregătit pentru a le discerne; prezenţa lor certă în acelaşi loc este raţiunea de a fi pictor. La fel contează merele la pictorul catacombelor, la Cranach, Zurbarán, Cézanne sau Luchian.

Ca un inovator în Quattrocento, Bernea îşi permite migăloase artificii de expresie compoziţională. Un „centru de interes“ poate fi făcut mai mult decît pasionant, dacă poţi să conciliezi o pată mare de roşu peste dealuri verzi, inubliabil (**Acoperişul roşu de la Tescani**). „Nudul“ îşi poate găsi o postură la fel de arhetipală ca acelea regăsite de italieni o dată cu zeii celor vechi. Totul se poate reformula.

Recurs

Lucrările lui Horia Bernea nu se vor pierde degrabă. Şi pentru că, fiind un perfecţionist notoriu, lucra întotdeauna cu cele mai bune materiale, greu de erodat, dar şi pentru că ele instituie coparticipare. Nu muzealitate; şi nici Horea Bernea nu se muzeifică pe simezele galeriei din Bistriţa, iar aceasta nu e o fişă. Ele instituie reordonarea publicului în jurul reperelor, a eforturilor responsabililor înspre rezultate: la vernisaj s-a lansat catalogul electronic, acum se dezvăluie catalogul pe suport tradiţional. Desigur, acestea nu se întîmplă dintr-o dată – locul unde acum se „instituie“ i-a avut mai înainte pe Gorduz, Silvia Radu, Mihai Horia, Mănescu, Simona Runcan, Ciubotaru, Ion Dumitriu doar în ultimele luni; competenţele nu lipsesc. Dacă Bernea instituie, cu siguranţă că el e viu, deşi ne lipseşte. În zilele ce vin după 28 ianuarie, expoziţia va fi itinerată de curatori la Cluj, spre a deschide sesiunea studenţilor Academiei de Arte.

Expoziţia Horia Bernea de la Galeriile UAP Bistriţa (18 decembrie 2003-29 ianuarie 2004), cuprinzînd lucrările din colecţia personală Sorin Costina, s-a realizat, împreună cu Seminariile de Iarnă ale revistei ***Sarea Pămîntului. Caiete de antropologie*** *(care s-au desfăşurat în localul galeriei), în organizarea Uniunii Artiştilor Plastici din Bistriţa şi a Fundaţiei Axa, sub coordonarea lui Oliv Mircea şi cu concursul sponsorilor locali (S.C. Miro S.A. şi S.C. Garocat S.R.L.). S-au comemorat astfel 65 de ani de la naşterea pictorului şi trei ani de la moartea sa, fiind vorba despre prima expoziţie Bernea în postumitate. Prin reprezentativitate şi organizare, manifestarea a avut anvergura unei retrospective. Ea a încheiat programul expoziţional pe anul 2003 al galeriei bistriţene, conceput de Oliv Mircea ca o reconsiderare a traseului şi rolului generaţiei '60 în artele plastice. La vernisajul din 18 decembrie a fost prezentat un catalog electronic, iar la final se va lansa un catalog pe suport tradiţional. În zilele ce vor urma, expoziţia Bernea va fi redeschisă la Cluj, sub egida Universităţii de Arte şi Design, prin bunăvoinţa rectorului Ioan Sbîrciu.*

Un prezent perpetuu

DAN HĂULICĂ

„Oricare din actele tale să fie un început, să păstreze totdeauna un sens inaugural“: astfel de îndemnuri îl rostesc pe un artist viteaz, care-şi apără gelos intensitatea ireductibilă şi prospeţimea vitală a descoperirilor sale. Cu vrednicie, Horia Bernea a susţinut mereu impresia de imediat şi de netă urgenţă expresivă, care-i semnul unei frumoase naturi de pictor.

Dar, departe de vreun orb abandon, aceste bogăţii rămîn sub control, energiile operei desenează un proiect total, scandat de cicluri coherente, într-o alternanţă de exerciţii spirituale. Înaintarea lor se adînceşte abolind distincţiile parazitare, făcînd zadarnice distincţiile de o absoluitate pedantă, care opun figurativ şi non-figurativ, tradiţie şi libertate. Din contra, acest laureat al Bienalei de la Paris, care nu şi-a interzis cîndva un anume radicalism conceptual, ştie să interpeleze inepuizabile versante ale experienţei istorice, de la arta paleo-creştină pînă la Van Gogh şi Soutine, de la diagramele geometrice în mandala, din India şi Tibet, pînă la miniatura irlandeză şi arta romanică a Cataloniei; de la orizonturile îndepărtate pînă la făgaşul unei sensibilităţi de aici, de aproape, pe care o îmbrăţişează cu un curaj ardent. Căci el se comportă ca un redemptor al tradiţiei, capabil să dea reviviscenţă naturii moarte, în chip de metafizică „hrană“, şi să asume peisajul din accepţia muzeală printr-o cosmică empatie; ori să coincidă cu elementul naiv şi popular, spre a-l magnifica dinlăuntru, într-un elan ce amestecă umilă prezenţă şi splendoare. Graţie, de altminteri, acţiunii lui Horia Bernea, Muzeul ţăranului Român, pe care l-a creat în Bucureşti, a ştiut să cucerească o apoteoză la scară internaţională: pentru nesecata imaginaţie pe care o desfăşoară, Consiliul Europei promovîndu-l în 1996 printre zeci de instituţii de acelaşi fel, de pe întregul continent, Muzeul European al Anului.

Veritabilă paradigmă a practicii sale de pictor, ciclul **Prapor** i-a fost, lui Horia Bernea, o răscruce botezată la început, acum mai bine de un sfert de veac, **Marcaj pentru infinit**. Iniţial încrucişare a două axe metalice, a devenit un cîmp fertil în care direcţiile calitative ale spaţiului precipită, în jurul lor, un ţesut viu de pictură. Schema lui riguroasă înglobează ipostazele cele mai diverse, emblema i se vădeşte aptă pentru o încărcătură uimitoare, e rînd pe rînd decor înflorit şi trup carnal, nervuri vegetale şi schelărie compactă aparţinînd zidirii. Aidoma unui Aleph magic în care s-ar cuprinde totalitatea lumii, stindardul numit **Prapor** imprimă în sine contrariile care se caută şi se cunună. Ordonată astfel, întinderea oricît de îndesită, aceea chiar a bolţilor şi a cupolelor suprapuse stăruitor, se preface într-o continuitate paradoxală, asemenea cu pliurile unei vaste năframe, trimiţînd către amintirea biblică a sfintei Veronica.

Fără greş, pătratul acestui *vexillum*, care, cînd se afundă în adînc şi cînd, complementar, avansează, ascultă de legea unei aglutinări organice: prapor, numele steagului de procesiune ori de paradă, este, în româneşte, totodată numele vălului care înfăşoară viscerele, spre a conţine suplu intimitatea biologică a fiinţei.

Arhetip de stabilitate peremptorie, forma perfectă a pătratului, la care visau pitagoricienii şi visa Platon, convergentă deci, prin această opţiune a pictorului, cu o disponibilitate care îşi ţese la nesfîrşit variaţiunile creatoare. De aceea, am pus trecerea spre un an nou sub emblema plastică a unei asemenea metafore, germinînd de miraculoasă multiplicitate.

Ca faimosul *labarum* al lui Constantin Împăratul, *In hoc signo vinces*, insigna aici schiţată, încă o dată, de către Horia Bernea, **Praporul** acesta, mai degrabă expansiv, se încrede unui firmament de vii şi benefice făgăduinţe. El cheamă spre nădejde şi fericire.

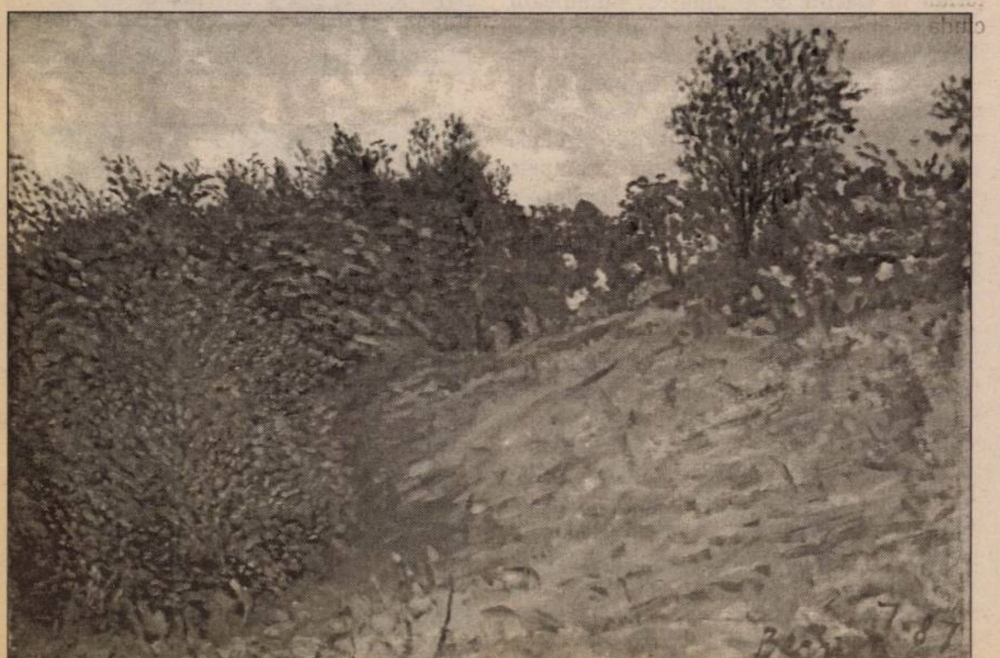

Peisaj, 1987

In memoriam Amelia Pavel

S-a stins din viaţă, pe 21 decembrie 2003, la scurtă vreme după ce împlinise vîrsta de 88 de ani, Amelia Pavel: critic şi istoric al artelor, eseistă, memorialistă.

Născută pe 7 noiembrie 1915 (în acte era trecută cu doi ani mai tînără!), a parcurs un traseu profesional ilustrat şi de alţi colegi de generaţie: cu o bună formaţie intelectuală interbelică, a fost preluată de aparatul cultural al regimului comunist, în cadrul căruia a lucrat în etapa de tip stalinist a anilor '50 (în echipele de cercetători ale Muzeului de Artă R.P.R.), distanţîndu-se apoi discret de linia oficială a regimului şi specializîndu-se în modernismul primei părţi a secolului XX şi în avangarda istorică. A scris cărţi, articole, texte de catalog, fişe de dicţionar despre mare parte a artiştilor acelei perioade, ca şi – fireşte despre nu puţini contemporani din generaţiile recente. În ultimul deceniu a publicat proză memorialistică interesantă ca reconstituire, cu fine contururi. În lumea culturală bucureşteană, era, la senectute, ceea ce se numeşte „o prezenţă“: mărunţică de felul ei, încă şi mai subţiată de vîrstă, cu faţa ascuţită şi increţită, participa cu seriozitate la diverse reuniuni intelectuale, asculta, pentru ca la un moment dat să intervină în discuţii, cu voce împuţinată dar energică, aducînd precizări de informaţie şi corijînd sau completînd interpretările propuse de conlocutori. În ultimii ani, s-a implicat – de asemenea – în organizarea cîtorva importante expoziţii de recuperare a avangardei româneşti „clasice“ (Victor Brauner etc.). A colaborat în cîteva rînduri, cu texte remarcabile, la **Observatorul cultural**...

Umbre ale prezentului

ADRIAN GUȚĂ

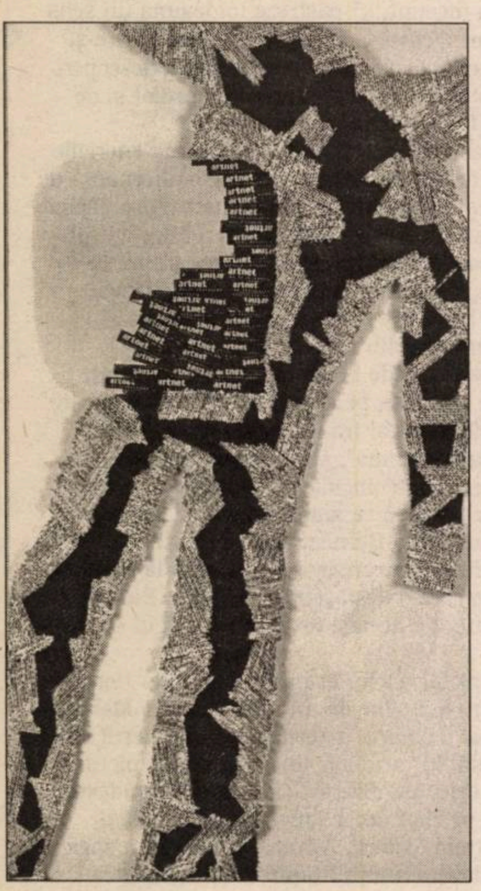

Am spune că existenţa Floricăi Prevenda este ateliero-dependentă. Cea care semnează expoziţia (de la Galeria Simeza, 21 ianuarie-2 februarie) la care ne referim în rîndurile de mai jos şi-a impus o disciplină în lucru cu totul remarcabilă, foloseşte mai fiecare zi-lumină pentru „asaltul“ asupra pînzelor sale, pentru dialogul cu ele şi cu sine însăşi ca artist, ca om dedicat pe de-a-ntregul vocaţiei, opţiunii sale. Există, desigur, zile mai bune, altele mai proaste, însă Prevenda depăşeşte blocajele prin insistenţa asupra travaliului. Nu este vorba de o „maşinărie artistică“, ci de convingerea de la care pleacă autoarea că temperatura înaltă a creaţiei trebuie întreţinută pentru a nu se fractura tocmai acele vitale, însă delicate legături între inspiraţie şi efortul de a traduce impulsurile de moment prin cele mai potrivite, nuanţate alcătuiri ale expresiei vizuale.

Etapa actuală – **Umbre ale prezentului** – încununează un capitol mai amplu al operei, început cu vreo cinci ani în urmă şi ale cărui anterioare două segmente s-au intitulat **Chipuri fără chip** (1999, expoziţie la Muzeul Naţional de Artă al României – Departamentul de Artă Contemporană şi la Arthus Gallery din Bruxelles), respectiv **Net People** (2001, Arthus Gallery). După „invadarea“ Simezei, **Umbrele prezentului** vor popula şi galeria bruxelleză menţionată.

„Capitolul“ la care ne referim propune ca fond problematic chestiunea condiţiei umane actuale, marcate de contextul erei informaţionale. Tehnic vorbind, comunicăm mai rapid şi abundent, televiziunea şi Internetul au înghiţit distanţele şi timpul în ce priveşte circulaţia informaţiei. Ştim mai mult şi mai repede, simţim tot mai puţin. Se înmulţesc partenerii de dialog, dar ei se transformă adesea în abstracţiuni, în feţe fără chip. Sîntem integraţi într-o reţea uriaşă, însă condiţia aceasta de *net people* ne sărăceşte, parcă, pe dinăuntru. Se restrînge răgazul de care dispunem pentru dialogul interior.

Florica Prevenda trage aceste semnale de alarmă cu iz de romantism revizitat (reciclarea acestuia, compensatorie, continuă, iată, şi la începutul mileniului trei) şi sugerează, în actuala personală, că este utopic să credem într-o armonizare fără cusur între performanţa tehnică, ambientul automatizat şi Fiinţa Umană care se defineşte, în profunzimile sale, prin instabilitate. De fapt, acest irezolvabil dezacord constituie tocmai salvarea, şansa noastră. Nu putem decît să continuăm a ne sonda interiorul pentru îmbunătăţirea relaţiei cu exteriorul. Prevenda perseverează în efortul de a amplifica reala comunicare a personalităţii sale cu ale celorlalţi.

Lupta cu depersonalizarea este o miză a prezentului. Ca să nu devenim umbre. Sub zodia globalizării, opunem rezistenţă uniformizării prin exacerbarea individualităţii.

Artista a pornit, în investigaţia sa din ultimii ani, de la figură, vidată de trăsături. Lucrările de la Simeza mărturisesc, acum, nostalgia pentru evocarea corpului uman, deposedat însă, în reprezentările ce ni se oferă, de integralitate, pentru că personajelor le lipseşte capul – aşadar, neîmplinirea persistă. Nu este vorba de o corporalitate descriptivă, ci de siluete ce perimetrează prezenţe spirituale. „Carnea“ acestor trupuri concentrează stratificări de materie picturală într-un sens extins, corpurile sînt invadate de reţele în care pulsează repere mediatice, informaţionale, memorie în imagini – cifre, litere, cuvinte, chipuri (între acestea din urmă îl distingem şi pe al artistei, martor şi participant la Povestea Vieţii în Prezent).

De fapt, este vorba de un singur personaj, generic, şi de ipostazierea încercărilor sale de a scăpa din închisoarea unui eu sufocat de plasa sistemului global de „comunicare“, pentru a se regăsi în adevărul lui adînc de fiinţă sensibilă-gînditoare.

Prevenda îşi „ecorşează“ personajele pentru ca, dincolo de ţesătura senzaţiilor, a stimulilor exteriori, să ne reveleze alcătuirea lor esenţialmente spirituală. E greu însă să separi cîmpurile de forţe ce structurează omul contemporan, sunetul victoriei depline asupra aparenţelor este încă departe. Sîntem umbre pe canavaua lumii şi luptăm cu propriile umbre.

Pînzele ce configurează personala de faţă sînt mărturii ale unei complexităţi neostentative în registrul tehnic şi de expresie. Suprafaţa şi viziunea picturală constituie fundamentul, dar nu mai avem de a face cu pictură într-o accepţie tradiţională, ci cu adevărate *obiecte* pictate, ca locuri de întîlnire a unor materiale şi efecte diverse. Reliefuri şi adîncimi se nasc din utilizarea cartonului gofrat, dispus în secţiune, stratificat, ori în lungime, din decupări interioare în structurile corporale pentru a se ivi „ecrane“, din reţele adăugate de fişii din pînză pictată sau făcute din benzi de fragmente fotografice... Opţiunile cromatice sever restrînse vizează un spectru simbolic asociat spiritualităţii sobre – alb, albastru, griuri, negru –, accentele calde, atunci cînd apar, fiind distribuite din raţiuni ce ţin adesea, mai degrabă, de realizarea unui echilibru coloristic dinamic.

Structurile ataşate pînzei sînt solide, dar natura materialelor ce le compun, exploatarea fragmentului trimit spre zona efemerului.

„Semnele“ care particularizează „discursul“ Floricăi Prevenda (acesta se înscrie atît pe coordonatele apolinice, cît şi pe cele dionisiace) sînt *starea de spirit* şi *structura*. Serializarea unor elemente creează ritmuri, simţul monumental în parcelarea cîmpurilor de materie plastică se întîlneşte cu barochismul detaliului. Văzul şi tactilitatea receptorului sînt puse în egală măsură în alertă. Recurgerea cu ecou la efectul de palimpsest stimulează gîndul spre tema unui fel de „arheologie“ a tipologiei umane contemporane.

Calitatea de *pattern*, în reprezentare, a braţului întins şi a degetelor desfăcute, a „urmelor“ haşuri în relief şi pictate îngăduie criticului trimiteri comparatiste la unele repere din vocabularul plastic al lui Jasper Johns.

Florica Prevenda (artista face parte din generaţia '80) a transformat dilema figurativ-abstract într-un dialog fertil – între altele, o dovadă o constituie interferenţa ***Umbrelor*** sale. Dincolo de nucleul ideatic al operei autoarei personalei pe marginea căreia s-au structurat notele de faţă, primordială rămîne punerea în expresie artistică a acestuia. Creaţia Floricăi Prevenda, profund personală, caracterizată simultan prin sensibilitate şi rigoare, este lesne receptabilă în orice spaţiu cultural. Valoarea sa o înscrie deja în circuitul internaţional, confirmarea aducînd-o amplificarea prezenţelor expoziţionale peste hotare, cu un succes în creştere. ▮

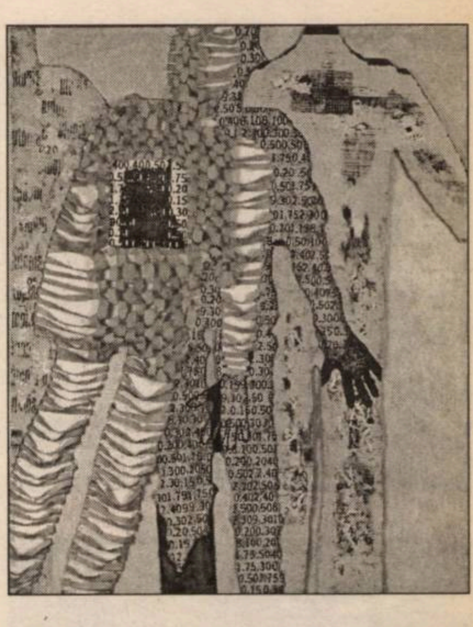

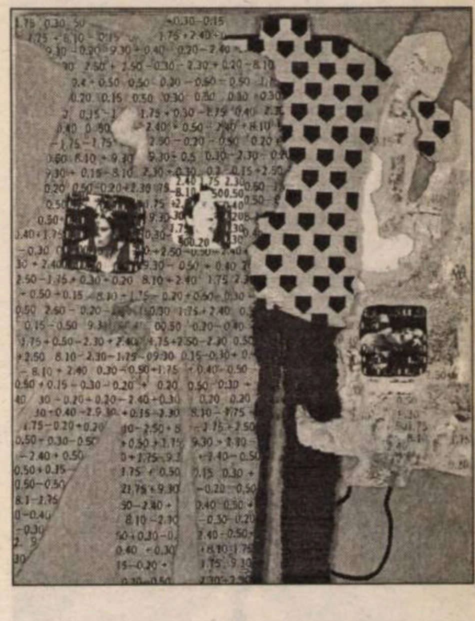

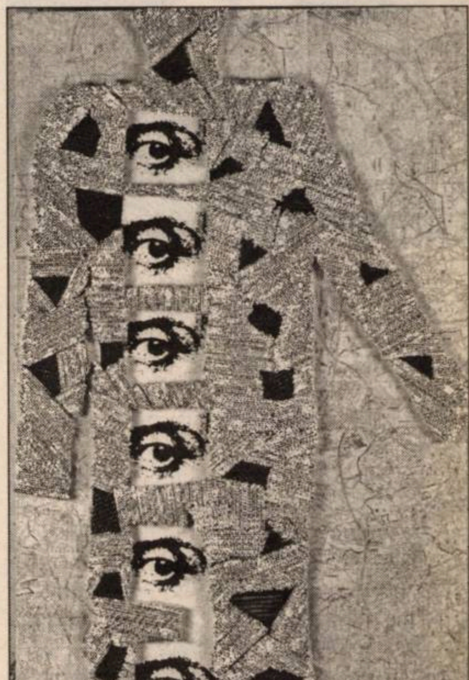

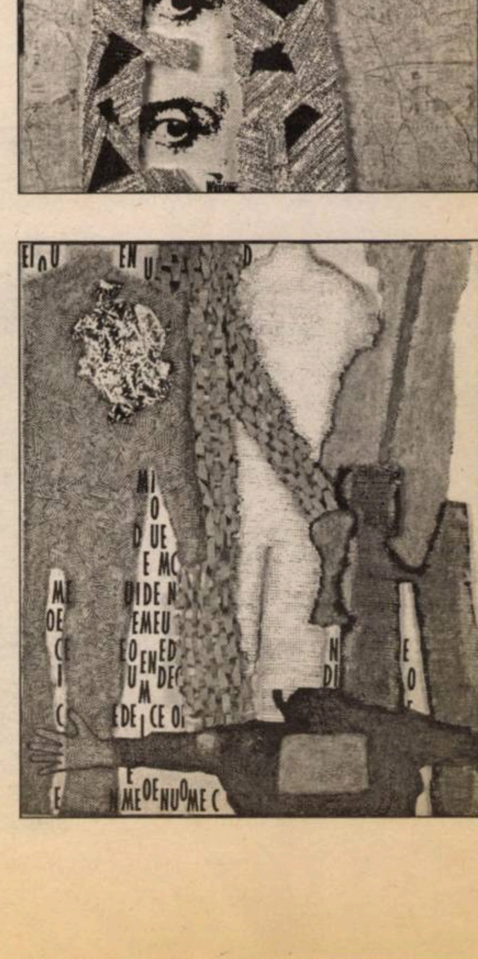

SurprizArtautor

Artautor, denumit la început **Avangart**, este un adevărat meteorit mediatic, înainte de a fi o emisiune, „un format“ dedicat artelor vizuale contemporane, în genere, şi celei româneşti, în speţă. Din material pulsatil, magmatic, de o mare densitate, evident cu formule moleculare străine locului comun, acest corp venit spre noi cu acceleraţie neobişnuită intră în coliziune cam din două în două săptămîni cu micul nostru ecran, pe postul TVR Cultural. Pentru că vîrsta lui de gestaţie se apropie de nouă luni, vreau să-i fiu vulgarizatorul care-l trece în catalogul fenomenelor radiante, adică acelea care lasă dîre de înţelesuri şi pot împrumuta o nouă lumină subiectului pe care se aşază. O astfel de emisiune TV dedicată artelor vizuale a atins pragul de sus, cel de la care înseşi concepţia şi formatul ei aparţin esteticii artei electronice, adică gustului şi retoricii vizualului contemporan.

Artautor are doi autori, artişti ei înşişi, Carmen şi Gigi Rasovszky, un echipaj perfect sudat prin destin de viaţă şi de formaţie comună, scenografi şi artişti vizuali, în deplina accepţie contemporană a mobilităţii suporturilor de expresie. După o familiarizare de-o viaţă cu industria TV, cei doi se plasează, cu curaj şi decizie demne de o revoluţie de palat, la articulaţia foarte complexă între film experimental şi ciclu de introducere în creaţia de artă a zilelor noastre.

Tempoul şi tăietura imaginilor propuse sînt biciuitoare şi prin aceasta seduc şi mobilizează ca un *rap high-tech*. Culoarea şi tratamentul luminos, de o imprevizibilă libertate, devin cel de-al doilea erou al emisiunii. Cînd se baleiază o arhivă de pictură, un defileu de fotografii sau se citează imagini video ori digitale care aparţin artiştilor prezentaţi, se suprapun, într-un fel de hipertext, cu interviul-depoziţie sau artă poetică a invitatului, într-un tratament al imaginii dedus sensibil din personalitatea acestuia. Grila foarte directă şi neconvenţională de întrebări se constrînge la montaj în cîteva ecrane scurt scrise care opresc presiunea dinamică a imaginii cu un efect de relansare de semnificaţie, ca în narativitatea filmului mut.

Artautor a debutat cu portrete de tineri pictori, cei care tentează racursiul „faţă cu acţiunea“ la zi a figurativului pictural internaţional: Dumitru Gorzo, Alexandru Rădvan, Nicolae Comănescu. Este interesantă şi invitarea unor personalităţi ale criticii şi managementului artistic prin chestionarea cărora arena artelor vizuale poate fi mai bine cunoscută. Voletul artiştilor consacraţi este la fel de bine reprezentat (Ioan Grigorescu, Theodor Graur, Iosif Kiraly, Călin Dan, Marilena Preda Sînc etc.). Este încă binevenită re-cunoaşterea în cetate a creatorilor din arealul artelor plastice, cei ce pot alimenta implicit cu spor de creativitate şi de sens tratamentul imaginii electronice. Este ceea ce-şi propun, cu fină şi valoroasă sensibilizare publică, soţii Rasovszky prin curajoasa şi deloc comoda lor (e)misiune creatoare, cu adevărat.

Aurelia MOCANU

profil

După ce săptămîna trecută am prezentat revista **Sensiblu** editată de farmaciile cu acelaşi nume, prezentăm acum **Medicina activă/Cosmetica activă**, o atractivă publicaţie lunară de medicină şi cosmetică, editată de compania farmaceutică Help Net. Redacţia este alcătuită din Andreea Gheorghiu şi Isabelle Iacob. Secretar de redacţie: Doru Ghiţă. Colaboratori: dr. Elisabeta Boncompagni (Italia), dr. Livia Baltag, Marilena Enache, Lelia-Alexandra Sianu, Liana Vişan. 30 de pagini color în format mic, împărţite în două secţiuni spate în spate, fiecare cu coperta ei: una – de „medicină activă", cealaltă – de „cosmetică activă" („prima revistă de sănătate şi frumuseţe din România", citim pe banderola publicaţiei). Concept grafic şi *layout*: Open Design.

Dintr-un text redacţional introductiv, aflăm că Help Net România a cumpărat drepturile de autor pentru revista **Medicina activă/Cosmetica activă** deţinute anterior de Green Net Bucureşti, importator şi distribuitor de produse terapeutice şi de înfrumuseţare. Aflăm – de asemenea – că noua dublă revistă „se adresează femeilor dinamice, care reuşesc să îmbine preocupările pentru carieră cu grija faţă de frumuseţea lor". Sumarul numărului 12-13 (decembrie 2003-ianuarie 2004) conţine – pentru partea de „medicină activă" – articole pe teme medicale de sezon (dar şi despre bolile de inimă, de stomac şi cele oculare), *flash*-uri medicale. Cel despre cosmetica activă cuprinde – fireşte – numeroase (şi utile) informaţii de specialitate, privind „secretele frumuseţii".

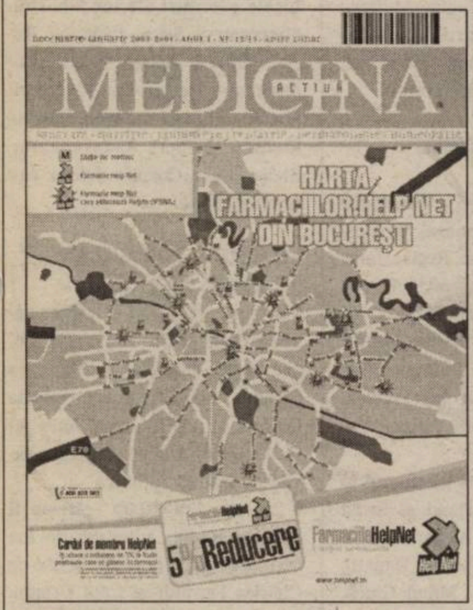

COSMETICA
ACTIVĂ
5% Reducere
Farmaciile HelpNet

de ici, de colo

„Cazurile" Doinaş şi Caraion continuă să se afle în atenţia presei. Numărul 5 al suplimentului **Academiei Caţavencu** (**Pagini sîngerii**) reproduce – în cadrul „serialului" **Dialoguri despre colaboraţionism** – intervenţiile de la Întîlnirea **României literare** din 26 noiembrie 2003, pe tema **Scriitorii şi Securitatea. Ce ne spun dosarele CNSAS.** Iată opiniile foarte vehemente ale lui Mircea Dinescu despre colaboraţionismul celor doi. Despre Ştefan Aug. Doinaş: „cunoşteam dosarul real şi destul de trist al domnului Doinaş. Este considerat un reper moral al României, este în manualul de literatură, este fost membru al Academiei Române, fost preşedinte de onoare al Uniunii Scriitorilor. În momentul în care la CNSAS descoperim acel dosar de la Securitate în care reperul moral, vechiul dumneavoastră prieten şi al meu, turna din gros pe colegii lui, pe musafirii care veneau în vizită, probabil şi pe dumneavoastră, ce vreţi să fac? Să plîng în hohote de mila lui Doinaş? Veniţi la CNSAS, probabil se va publica dosarul lui Doinaş şi vom vedea despre ce este vorba. Este o mare tristeţe pentru literatura română. Trebuie să spun că în 1990 cunoşteam ofiţerul de Securitate care se ocupa de Uniunea Scriitorilor". [...] L-am chemat pe omul ăla şi i-am spus: «Îţi fac o propunere. Hai să scoatem o carte despre Securitatea Română care se ocupa de artiştii români. Vă daţi seama ce chestie tare ar fi? Poetul disident şi securistul care ştia tot despre el». Mi-a spus: «Domnule, nu pot, pentru că va fi mare dramă pentru literatura română». Din păcate, atît cît ni s-a dat nouă cu linguriţa de la SRI demonstrează că tovarăşul colonel Achim avea puţină dreptate. Eu am fost zguduit citind dosarul lui Caraion, pe care l-am idolatrizat. El mă impresionase prin faptul că fusese condamnat la moarte şi era o victimă continuă. Îl iubeam şi ca poet. [...] Am găsit în dosarul Caraion – care este sinistru, este de necrezut – ura cu care marele poet a putut să scrie. Sînt două pagini şi despre mine, din '85, cînd îl vizitam acasă, cînd mergeam la mare, pescuiam stavrizi şi apoi mă duceam şi-i aduceam stavrideii la uşă. În 1985, pentru că îmi apăruse o carte şi mi se cenzurase în organizaţia de partid, eu am spus că o să-mi pun o pancartă, în curtea Uniunii Scriitorilor, că sînt un scriitor cenzurat într-o ţară fără cenzură. În acelaşi an, există o turnătorie a lui Caraion, la care eu mă confesam, prin care atrăgea atenţia Securităţii: «Domnilor, fiţi atenţi cu băiatul ăsta. E mai prostănac şi e capabil să facă orice». Dar asta nu e nimic, sînt chestii şi mai oribile".

Discuţiile despre „cazurile" celor doi continuă în numărul 6 al suplimentului şi – sîntem convinşi – vor mai continua...

Numărul pe luna decembrie 2003 al revistei „alternative" basarabene **Contrafort** are în prim-plan o interesantă anchetă despre **Revistele de cultură şi libertatea de expresie**, la care răspund, în ordine, Dan C. Mihăilescu (editor al suplimentului **Litere, Arte & Idei** al **Cotidianului**), Valentina Tăzlăuanu (redactor-şef al revistei **Sud-Est** din Chişinău), Magdalena Boiangiu (redactor-şef adjunct al **Dilemei**), Vladimir Bulat (redactor-şef al revistei **ART-hoc** din Chişinău), Liviu Ioan Stoiciu (redactor-şef adjunct la revista **Viaţa Românească**), Andrei Bodiu (redactor-şef la **Interval**, Braşov), Virgil Ştefan Niţulescu (director la **Revista muzeelor**, Bucureşti), Vasile Ernu (redactor asociat **Idea artă+societate**, Cluj), Cornel Moraru (redactor-şef la revista **Vatra** din Tîrgu Mureş) şi Nicolae Leahu (redactor-şef la revista **Semn** din Bălţi). Răspunsurile – în general, dense, incisive – merită citite. Reţine – retrospectiv – atenţia răspunsul Magdalenei Boiangiu (nu numai), pentru că datarea acestui număr al **Contrafortului** indică decembrie 2003, cînd conflictul **Dilema** *vs*. Augustin Buzura & Institutul Cultural Român prefigura ruptura: „Revista noastră încearcă să se păstreze în condiţiile unor turbulenţe administrative, trecînd de la condiţia de publicaţie bugetară la dependenţa de capitalul privat. Sperăm să putem păstra condiţiile care au făcut posibil succesul (atîta cît a fost) nostru: o echipă sudată de ceea ce susţine, nu de ceea ce detestă, la care să se adauge un management de piaţă competent, justificînd disponibilitatea finanţatorului de a-şi risca banii. La anul pe vremea asta o să pot spune precis cum trăieşte şi de ce moare o revistă de cultură". În paginile 4-5, Vitalie Ciobanu publică o amplă cronică de susţinere (**Muntele visat**) pe marginea recentului volum de confesiuni post-decembriste al lui Augustin Buzura, **Tentaţia risipirii**. Pe alocuri, susţinerea – descriptivă – devine uşor stridentă, deşi în acord cu opţiunile „est-etice" legitime ale cronicarului, exprimate şi cu alte prilejuri. Exemplele nu lipsesc, ne oprim însă doar asupra unuia care se referă, indirect, şi la revista noastră: „Sînt un adept al postmodernismului, în primul rînd, al principiilor sale mai largi, filozofice şi estetice, care definesc existenţa omului contemporan, dar nu accept frivolitatea, aroganţa ieftină, aerul persiflator şi, mai ales, indiferenţa pe care o afişează unii scriitori din generaţia mea sau alţii mai tineri faţă de istoria noastră mai mult sau mai puţin recentă, inaderenţa lor la tragic. Această optică, după mine greşită şi descalificantă, s-a manifestat cu prilejul anchetei organizate de **Observator cultural** pe tema «celor mai bune 10 romane ale literaturii române», sondaj care a situat pe primul loc **Craii de Curtea-Veche** – ciudatul, exoticul roman al lui Mateiu Caragiale, scris la începutul secolului trecut. Întrebat, în repetate rînduri, ce crede despre acest *top-ten* insolit, Augustin Buzura exprimă o părere pe care o împărtăşesc fără rezerve, şi nu doar pentru că aparţine unui... ardelean". Urmează citarea diatribei patetice a lui Augustin Buzura. Opţiunea colegului nostru de la **Contrafort** e, desigur, justificată, inclusiv prin date ţinînd de contextul cultural, istoric, politic. Pe de altă parte, ceea ce a ieşit atunci „la vot" nu exprimă nici măcar opţiunea majorităţii membrilor redacţiei noastre. Pur şi simplu, aşa a ieşit! Iar minimalizarea „ciudatului, exoticului roman" **Craii de Curtea-Veche**, una dintre capodoperele literaturii române, e în sine tristă...

Acelaşi Vitalie Ciobanu publică în pagina 3 a **Contrafortului** o impresionată cronică politică subiectivă de acută actualitate (**Cine mai are nevoie de Republica Moldova?**). De citit şi de meditat. Articole pe teme de actualitate politico-morală scriu Nicolae Spătaru, Iulian Ciocan, Mihai Iuraşcu, Leo Butnaru şi Vitali Catană. De menţionat şi cronicile semnate de Grigore Chiper (despre **Poezia postmodernă** de Mircea A. Diaconu), Alexandru-Florin Platon (despre **Iocari serio** de Ioan Petru Culianu), Mircea A. Diaconu (despre **Aisbergul poeziei moderne** de Gheorghe Crăciun), Mihaela Albu (despre **Singular Destinies**, culegerea de poezie basarabeană în versiune engleză), sau articolul **Garry Kasparov despre statul poliţienesc din Rusia**, prezentat, tradus şi adaptat de Vasile Gârneţ după revista spaniolă **La Vanguardia** din noiembrie 2003...

la colţ

Ziarul **Ziua** din 19 ianuarie 2004 a publicat, sub semnătura lui Horia Popp, un material acid intitulat **Statuia lui Yitzhak Rabin, comandată şi amplasată de Vadim Tudor la Braşov, indignează personalităţi ale artei plastice. *Kitsch* cu moţ**, în care sînt consemnate diverse declaraţii ale unor artişti plastici şi critici de artă privind „calitatea artistică" a statuii cu pricina. Din păcate, începutul textului-şapou care îl aşază la colţ pe tribunul extremist pus pe schimbări demagogic-electorale de imagine este – moral şi stilistic vorbind – jenant, în pofida „bunelor intenţii": „Cînd s-a maturizat suficient ca să-şi facă tăierea împrejur, măreţul pro-occidental Vadim a avut mare nevoie mare de ajutorul unui sculptor. L-a găsit, omul avea şi unelte potrivite". Iată şi restul: „N-a ieşit ce trebuia, ci un monument funerar *kitsch* acoperit cu o pălărie artistică (tot trebuia băgată în pămînt cunoscuta-i atitudine antisemită), în buna tradiţie a realismului socialist. Bănuiesc că sculptorul a avut nevoie de foarte multe eforturi pentru a reuşi imensa performanţă. Prea mic pentru un război atît de mare. Dar ce victorie!?! Să reamintim că exact pe 15 ianuarie, de ziua poetului Mihai Eminescu, liderul PRM, Corneliu Vadim Tudor, dezvelea cu mare tam-tam propagandistic, în Parcul Trandafirilor din Braşov, bustul lui Yitzhak Rabin"...

Opiniile celor chestionaţi sînt foarte corozive. Criticul de artă Pavel Şuşară consideră bustul din Parcul braşovean al Trandafirilor drept operă „de factură stalinistă", argumente în acest sens urmînd a fi oferite mai pe larg, într-un viitor articol pe această temă. Pentru pictorul Lucian Liciu, statuia este... „un imens rahat", iar preşedintele Uniunii Artiştilor Plastici din România, sculptorul Mihai Buculei, vede în ea „o lucrare făcută fără suflet şi, prin urmare, arată urît. Ca o colivă" (sic! *n.n.*). Nicolae Aurel Alexi, vicepreşedintele UAP şi profesor la Universitatea de Arte „Nicolae Grigorescu" din Bucureşti, apreciază că „lucrarea respectă dogmele pe care le învaţă un sculptor în şcoală. Problema e de nepotrivire de asamblare: prea mare multitudine de simboluri într-un ansamblu devine deranjant. Se vede că avem de-a face cu un bun meseriaş, dar căruia îi lipseşte crezul artistic. În ceea ce priveşte comanda, şi-a făcut treaba coerent. Pe scurt, este un ansamblu *kitsch*. O adunare cu ghiotura într-un loc care avea nevoie de curăţenie şi spirit. Din punct de vedere estetic, este un eşec într-un ansamblu citadin". Este consemnată şi opinia – asemănătoare – a lui Aurel Bulacu, directorul Liceului „Nicolae Tonitza" din Capitală: „portretul în sine este o lecţie însuşită corect de către autorul ei, însă multitudinea de simboluri *per ansamblu* e copleşitoare. Acestea se anulează unele pe altele. Eu cred că e mîna unui arhitect la mijloc şi asistăm la o scenografie în aer liber". Potrivit criticului de artă Tudor Octavian, „Cînd într-un obiect de artă sînt mai mult interese politice decît strict artistice, discuţia se poartă în termenii politicului. [...] E greşit să ne referim la statuia lui Yitzhak Rabin ca la o sculptură. Se ştie că percepţia mulţimilor este deformată de presiunile socio-politice. În plus, nu avem nici un element de relaţie cu imaginea lui Yitzhak Rabin, ca să vedem în ce măsură interesează chestiunea artistică [...]. Nimeni nu spune numele artistului. În discuţie este Vadim". În fine, eseistul braşovean Aurel Ioan Brumaru declară că „este o lucrare cam comună, iar suporţii pentru lumînări – hanuca – se aprind doar cu ocazia sărbătorii cu acelaşi nume. Deci, nu era nevoie de ele, din perspectivă evreiască"...

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL

SALA „I.L. CARAGIALE":

▮ 28 ian., ora 19.00 – **Take, Ianke şi Cadîr** de V.I. Popa. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Marin Moraru, Radu Beligan, Gheorghe Dinică, Valentin Uritescu, Silvia Năstase, Monica Davidescu, Mihai Călin

▮ 29 ian., ora 19.00 – **Ultima oră** de Mihail Sebastian. Regia: Anca Ovanez-Doroşenco. Cu: Claudiu Bleonţ, Mircea Albulescu, Gheorghe Dinică, Marin Moraru, Ioan Andrei Ionescu, Marcelo Sebastian Cobzariu, Constantin Dinulescu/Mihai Niculescu, Mihai Fotino, Liviu Crăciun, Alexandru Hasnaş, Ilinca Goia, Raluca Petra

▮ 30 ian., ora 19.00 – **Crimă pentru pămînt**, scenariu dramatic de Grigore Gonţa după romanul cu acelaşi titlu de Dinu Săraru. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Costel Constantin, Draga Olteanu Matei, Monica Davidescu, Marin Moraru, Olimpia Olari, Ilinca Goia, Ilinca Tomoroveanu, Mihaela Mitrache, Irina Movilă, Tania Popa, Traian Stănescu, Şerban Ionescu, Valentin Uritescu, Constantin Dinulescu, Alexandru Bindea, Eugen Cristea, Marius Rizea, George Ivaşcu, Alexandru Georgescu, Gavril Pătru, Alfred Demetriu, Alexandru Hasnaş, Vlad Ivanov, Tomi Cristin, Cristian Creţu, Nadia Mihalache şi Grupul coral Da Capo

▮ 31 ian., ora 18.30 – **Trei surori** de A.P.Cehov. Regia: Iuri Krasovski. Cu: Armand Calotă, Cecilia Bîrbora, Eugenia Maci/Amalia Ciolan, Ilinca Goia/Lamia Beligan, Medeea Marinescu/Maria Popistaşu, Vlad Ivanov, Mircea Rusu, Dimitrii Bogomaz, Dorian Boguţă, Damian Crâşmaru, Dragoş Ionescu, Silviu Biriş

▮ 1 febr., ora 19.00 – **Maşinăria Cehov** de Matei Vişniec. Regia: Cristian Ioan. Cu: Armand Calotă, Virgil Ogăşanu, Alexandru Georgescu, Ileana Iordache, Olga Delia Mateescu, Alfred Demetriu/Alexandru Hasnaş/Traian Stănescu, Cezara Dafinescu, Andrei Finţi, Şerban Ionescu, Adela Mărculescu, Ilinca Tomoroveanu, Sanda Toma, Damian Crâşmaru, Mihai Fotino, Matei Alexandru

SALA „LIVIU REBREANU":

▮ 29 ian., ora 19.00 – **Noiembrie** de Ana Maria Bamberger. Regia: Alice Barb. Cu: Olga Tudorache, George Motoi, Cecilia Bârbora

▮ 30 ian., ora 18.00 – **Aşteptînd la arlechin** de Noel Coward. Regia: Ion Cojar. Cu: Simona Bondoc, Tamara Buciuceanu-Botez, Ioana Bulcă, Alice Caracostea, Amalia Ciolan, Liviu Crăciun, Mihai Fotino, Aimée Iacobescu, Ileana Iordache, Catiţa Ispas, Liviu Lucaci, Olga Delia Mateescu, Victor Moldovan, Ecaterina Nazare, Silvia Năstase, Raluca Petra, Rodica Popescu-Bitănescu

▮ 31 ian., ora 19.00 – **Revelion la Terzo Mondo** de Ovidiu Moldovan. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Constantin Dinulescu/Ovidiu Moldovan, Cristina Deleanu, Ovidiu Moldovan/Răzvan Popa, Eugen Cristea, Liliana Hodorogea, Tatiana Constantin, Mihai Niculescu, Carmen Ionescu, Iuliana Moise, Mihai Perşa, Tomi Cristin/Daniel Iordan, Andrei Duban

▮ 1 febr., ora 19.00 – **Visul unei nopţi de vară** de W. Shakespeare. Regia: Felix Alexa. Cu: Irina Movilă, Marius Bodochi, Monica Davidescu, Ileana Olteanu, Marius Rizea, Liviu Lucaci, Răzvan Oprea, Marius Manole, Silviu Biriş, Dan Tudor, Ovidiu Cuncea, Orodel Olaru, Rodica Ionescu

SALA „CAMIL PETRESCU":

▮ 27 ian., ora 19.00 – **Cinci femei de tranziţie** de Rodica Popescu Bitănescu. Cu: Aimée Iacobescu, Magdalena Cernat, Rodica Popescu Bitănescu, Viviana Alivizache, Tania Popa

▮ 28 ian., ora 19.00 – **Viaţă de actor (Ursul – Cîntecul lebedei)** de A.P. Cehov. Regia: Geo Saizescu. Cu: Damian Crâşmaru, Adela Mărculescu, Victor Moldovan, Alexandru Hasnaş, Tatiana Constantin, Marin Negrea, Aristiţa Diamandi, Erika Băieşu, Adriana Goluţan, Mircea Cojan

▮ 31 ian., ora 19.00 – **Sonata pentru saxofon şi Eva**

▮ 1 febr., ora 19.00 – **Vedere de pe pod** de Arthur Miller. Regia: Vladimir Ilniţchi. Cu: Andrei Finţi, Eusebiu Ştefănescu, Ecaterina Nazare, Olimpia Olari, George Călin, Marcelo Sebastian Cobzariu, Cristian Creţu, Emil Mureşan, Răzvan Popa, Mihai Perşa, Aristiţa Diamandi, Mihai Bunea

SALA „MARIN SORESCU":

▮ 1 febr., orele 10.00 şi 12.00 – **Vrei să-ţi spun o poveste?**, spectacol al Teatrului Naţional pentru Copii

TEATRUL NOTTARA

(tel: 212.52.89)

SALA „GEORGE CONSTANTIN":

▮ 27 ian., ora 19.30 – **Omul de noroi** de Paul Ioachim. Regia: Catrinel Dumitrescu. Cu: Crina Stănilă, Mirela Sakamoto, Andreea Doina, Nicoleta Panait. Spectacol oferit de Universitatea „Hyperion" – Facultatea de Arte, clasa prof. Catrinel Dumitrescu-Emil Hossu

▮ 28 ian., ora 19.30 – **Uzina de plăceri S.A.** de Valentin Nicolau. Regia: Alexandru Berceanu. Cu: Virgil Ogăşanu, Crenguţa Hariton, Dragoş Bucur

TEATRUL ODEON

(tel: 313.68.74)

▮ 27 ian., ora 18.30 – **Nunta la parter** de Dan Lungu. Regia: Peter Kerek. Cu: Marius Stănescu, Gabriel Pintilei, Marian Lepădatu, Ioan Bătinaş, Marian Ghenea, Dimitrii Bogomaz, Florin Dobrovici, Dan Bădărău, Laurenţiu Lazăr

▮ 29 ian., ora 18.30 – AVANPREMIERĂ – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg. Regia: Felix Alexa. Cu: Adriana Trandafir, Marius Manole, Antoaneta Zaharia, Liviu Timuş, Pavel Bartoş

▮ 30 ian., ora 18.30 – **Alchimistul**, dramatizare de Radu Macrinici după romanul omonim al lui Paulo Coelho. Regia: Anca Maria Colţeanu. Cu: Marius Stănescu, Constantin Cojocaru, Adriana Trandafir, Elvira Deatcu/Crina Mureşan, Sebastian Papaiani, Laurenţiu Lazăr, Mugur Arvunescu, Mircea Constantinescu, Pavel Bartoş, Ioan Bătinaş, Gabriel Pintilei

▮ 31 ian., ora 18.30 – PREMIERĂ – **Chip de foc**

▮ 1 febr., ora 11.00 – **Gaiţele** de Alexandru Kiriţescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Dorina Lazăr, Constantin Cojocaru, Ionel Mihăilescu, Marius Stănescu, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Elvira Deatcu/Paula Niculiţă, Antoaneta Zaharia, Petre Nicolae, Ana Maria Moldovan, Pavel Bartoş/ ora 18.30 – **Norway.today** de Igor Bauersima. Regia: Andreea Vălean. Cu: Paula Niculiţă şi Gabriel Pintilei

TEATRUL BULANDRA

SALA IZVOR:

(tel: 314.75.46)

▮ 29 ian., ora 18.30 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru

▮ 30 ian., ora 18.30 – **De Pretore** de Eduardo de Filippo. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Clara Vodă, Luminiţa Gheorghiu, Marius Capotă, Doru Ana, Daniela Nane, Mihai Bisericanu, Ion Cocieru, Petre Lupu, Adrian Ciobanu

▮ 31 ian., ora 18.30 – **Căsătoria** de Gogol. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Victor Rebengiuc, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Andreea Bibiri, Cornel Scripcaru, Răzvan Vasilescu, Ionel Mihăilescu, Doru Ana, Marius Chivu, Ana Ioana Macaria, Şerban Pavlu

▮ 1 febr., ora 18.30 – **Colonelul-pasăre** de Hristo Boicev. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Victor Rebengiuc, Dana Dogaru, Răzvan Vasilescu, Mircea Rusu, Costel Caşcaval, Dorin Andone, Silviu Geamănu, Constantin Drăgănescu

SALA „TOMA CARAGIU":

(tel: 212.05.27)

▮ 31 ian., ora 18.30 – **Vreau să fiu actriţă** de Robert Mauro. Cu: Anca Sigartău

▮ 1 febr., ora 18.30 – **Oblomov**, după I.A. Goncearov. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: Mihai Constantin, Sebastian Papaiani, Mihai Verbiţchi, Luiza Cocora, Virginia Mirea, Şerban Celea, Ion Besoiu, Constantin Ghenescu, Irina Petrescu, Gheorghe Ifrim, Şerban Pavlu

TEATRUL MIC

(tel: 312.36.63)

▮ 29 ian., ora 19.00 – **Viitorul e maculatură** de Vlad Zografi. Regia: Nona Ciobanu. Cu: Mitică Popescu, Gheorghe Visu, Mihai Dinvale, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Mihaela Rădescu, Bogdan Talaşman, Liliana Pană, Radu Zetu, Vitalie Bantaş, Avram Birău, Nicolae Praida, Nicolae Ieremciuc

▮ 30 ian., ora 19.00 – **Spionul balcanic** de Dusan Kovacevic. Regia: Claudiu Goga. Cu: Dan Condurache, Coca Bloos, Cerasela Constantin, Mihai Dinvale

▮ 31 ian., ora 19.00 – **Cum iubeşte cealaltă jumătate** de Alan Ayckbourn. Regia: Sanda Manu. Cu: Rodica Negrea, Adriana Şchiopu, Oana Ioachim, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Vitalie Bantaş

▮ 1 febr., ora 11.00 – **Pe gaura cheii** de Joe Orton. Regia: Moshe Yassur. Cu: Mihai Dinvale, Dan Condurache, Monica Mihăescu, Sorin Medeleni, Simona Mihăescu, Radu Zetu/ ora 19.00 – **Baal** de Bertolt Brecht. Regia: Dragoş Galgoţiu. Cu: Cristian Iacob, Gheorghe Visu, Rodica Negrea, Ioana Abur, Vitalie Bantaş, Liliana Pană, Ilinca Manolache, Ovidiu Niculescu, Radu Zetu, Sorin Tofan, Bogdan Talaşman

TEATRUL ACT

(tel: 310.31.03)

▮ 28 ian., ora 18.00 – **Creatorul de teatru** de Thomas Bernhard. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Marcel Iureş, Valeria Seciu, Constantin Drăgănescu, Afrodita Androne, Vitalie Bantaş

▮ 29 ian., ora 19.00 – **Bash. O trilogie contemporană** de Neil LaBute. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihai Călin, Ioana Flora, Vlad Zamfirescu, Mihaela Sîrbu. O producţie a Teatrului fără Frontiere

▮ 30 ian., ora 19.00 – **Ultima bandă a lui Krapp** de S. Beckett. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Marcel Iureş

▮ 31 ian., ora 19.00 – **Gunoierul** de Mimi Brănescu. Cu: Alexandra Caraman Manu, Ioana de Hillerin, Leonid Doni, Cătălin Neamţu, Mimi Brănescu

GREEN HOURS 22

(tel: 314.57.51)

▮ 27 ian., ora 20.00 – **Oase pentru Otto** de Lia Bugnar, producţie a Companiei „Teatrul Luni". Cu: Dorina Chiriac şi Crina Mureşan

▮ 31 ian., ora 15.00 – **Născut vinovat** de Ari Roth, producţie a Companiei „Teatrului Luni". Regia: Erwin Simsensohn. Regia: Erwin Simsensohn. Cu: Viorel Cojanu, Toma Dănilă, Andreea Gramoşteanu, Ioan Andrei Ionescu, Raluca Oprea, Iulian Postelnicu, Erwin Simsensohn

TEATRUL DE COMEDIE

(tel: 315.91.37)

SALA MARE:

▮ 29 ian., ora 18.30 – **...Escu** de Tudor Muşatescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Vladimir Găitan, Ion Lucian, Gheorghe Şimonca, Gabriela Popescu, Dumitru Chesa, Aurelian Bărbieru, Marius Florea Vizante, Mihaela Teleoacă, Gabriela Popescu, Delia Nartea, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici, George Grigore, Mihaela Măcelaru

▮ 30 ian., ora 18.30 – **Marlene** de Pam Gems. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Emilia Popescu, Aurora Leonte

▮ 31 ian., ora 18.30 – **A fost odată în Brooklin**. Regia: Iarina Demian. Cu: Paul Ipate/Toma Dănilă, Maria Ploae, Simona Popescu, Iarina Demian, Tudor Chirilă, Laura Vasiliu/Mirela Oprişor, Constantin Cojocaru

▮ 1 febr., ora 18.30 – **Ţara lui Abuliu** de Dumitru Solomon. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Marian Râlea, Valentin Teodosiu, Şerban Georgevici, Alexandru Pop, Dorina Chiriac, Laura Creţ/Mirela Oprişor, Dragoş Huluba, Lorette Enache, Victor Yila, George Grigore, Mihaela Măcelaru, Adina Cristescu

SALA STUDIO:

▮ 30 ian., ora 19.00 – **Lady Di** de Tomislav Zajec. Regia: Andreea Vulpe. Cu: Alexandru Pop, Mihaela Teleoacă, Şerban Georgevici, Mihai Bendeac, Dan Morariu

TEATRUL EVREIESC

(tel: 323.39.70)

▮ 31 ian., ora 11.00 – **Vînzătorii de Haloimes (Comoara)**, muzical după Şalom Alehem. Regia: Harry Eliad. Cu: Rudy Rosenfeld, Leonie Waldman Eliad, Geni Brenda, Nicolae Călugăriţa, Cristina Dogaru, Ion Grosu, Bianca Dumitru, Mircea Dragoman, Nicolae Predică, Florin Petrini, Sorin Tofan, Veaceslav Grosu

▮ 1 febr., ora 11.00 – **Week-end în Paris** de Franz Arnold şi Ernst Bach. Regia: Matei Alexandru. Cu: Matei Alexandru, Theodor Danetti, Nicolae Călugăriţa, Mihai Ciucă, Eugenia Balaure, Natalie Ester, Cristina Cîrcei, Cornel Ciupercescu, Arabela Neazi, Marius Călugăriţa, Florin Petrini, Mircea Drîmbăreanu, George Robu

STUDIOUL CASANDRA AL UATC

(tel. 315.69.75)

▮ 27, 30 ian., ora 19.00 – **8 femei** de Robert Thomas. Cu: Doina Şandru, Caroline Gombe, Violeta Aldea, Maria Roman, Cristina Briciu, Lorena Lupu, Marcela Roibu, Oana Piecniţa

▮ 29 ian., ora 19.00 – **Blues pentru un mort** de Caridad Svich. Regia: Radu Grigore. Cu: Simona Ghiţă, Irina Velcescu, Bianca Cristea, Costina Ciciulică, Adina Andrei, Gabriel Călinescu, Andrei Barbu, Bogdan Cotleţ, Ştefan Ruxanda

▮ 31 ian., ora 19.00 – **În largul mării** de Sl. Mrozek. Regia: Traian Şoimu. Cu: Adrian Anghel, Mihai Marinescu, Alin Mihalache, Iulian Postelnicu

▮ 1 febr., ora 19.00 – **Pescăruşul** de A.P. Cehov. Regia: Corina Oprea. Cu: Ana Maria Oprea, Alex Mărgineanu, Andrei Barbu, Raluca Gheorghiu, Bogdan Sărătean, Ecaterina Ţugulea, Maria Roman, Cătălin Neamţu, Leonid Doni, Pavel Bârsan, Bianca Boitan

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"

(tel: 336.43.40)

▮ 31 ian., ora 12.00 – **Oanţă şi Boanţă**, spectacol pentru copii. Regia: Claudia Negroiu. Cu: Claudia Negroiu, Dana Porlogea

▮ 1 febr., ora 19.00 – **Proprietate condamnată** de Tenessee Williams. Regia: Marian Popescu. Cu: Monica Florescu, Marian Popescu

TEATRUL EXCELSIOR

(tel: 315.97.20)

▮ 27 ian., 2 febr., ora 10.00 – **Aladin şi lampa fermecată** de Alexandru Andy Kessler. Regia: Ion Lucian. Cu: Cosmin Şofron, Vasile Menzel, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu

▮ 28 ian., orele 9.00 şi 10.30 – **Degeţica**, adaptare de Aurel Mitran după H.Ch. Andersen. Regia: Victor Radovici. Cu: Corina Dragomir, Ciprian Cojenel, Annemary Ziegler, Veronica Popescu-Neagu, Stelian Milu, Mihaela Coveşeanu, Marian Rădulescu

▮ 29 ian., orele 9.00 şi 10.30 – **Căpitanul Val-Vîrtej şi vasul fantomă** de Octavian Sava. Regia: Ion Lucian. Cu: Ion Lucian/Ciprian Cojenel, Ilie Georgian Petrică, Bogdan Caragea, Stelian Milu, Mihaela Coveşeanu, Emanuel Ionescu, Robert Emanuel, Paula Sorescu Lucian, Victor Radovici, Marian Rădulescu, Bogdan Niţă

▮ 30 ian., ora 9.00 – **Căpitanul Val-Vîrtej şi vasul fantomă**

▮ 1 febr., ora 11.00 – **Nemaipomenitele aventuri ale lui Nils Holghersson** de Selma Lagerloff. Regia: Mihaela Boboc Manea. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Bogdan Caragea, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu, Stelian Milu, Cosmin Şofron, Corina Dragomir

TEATRUL „ION CREANGĂ"

(tel: 211.85.90)

▮ 27 ian., ora 10.00 – **Crăiasa zăpezii** după H.Ch. Andersen. Regia: Boris Petroff. Cu: Marioara Sterian, Liliana Donici, Sibylla Oarcea, Mirela Busuioc, Ani Creţu, Dumitru Anghel, Cornelia Pavlovici, Daniel Tudorică

▮ 28 ian., ora 10.00 – **De-aş fi Scufiţa Roşie**, adaptare de Ion Gîrmacea după poveştile scrise de Charles Perrault şi fraţii Grimm. Regia: Sorana Coroamă Stanca. Cu: Carmen Palcu, Cristian Irimia, Alexandrina Halic, Anca Zamfirescu, Mirela Busuioc, Lucian Ifrim, Marius Nănău

▮ 29 ian., ora 10.00 – **Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici**, dramatizare de Eugen Apostol. Regia: Cornel Todea. Cu: Marina Procopie, Sibylla Oarcea, Alexandrina Halic, Anca Zamfirescu, Boris Petroff

▮ 30 ian., ora 10.00 – **Pinocchio**, dramatizare de Rafaello Lavagna după Carlo Collodi. Regia: Cornel Todea. Cu: Ani Creţu, Alexandrina Halic, Boris Petroff, Cornelia Pavlovici, Marina Procopie, Daniel Tudorică, Florina Luican

▮ 31 ian., ora 11.00 – **Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici**

▮ 1 febr., ora 11.00 – **Motanul încălţat**, dramatizare de Ioan Gîrmacea după Charles Perrault. Regia: Boris Petroff. Cu: Carmen Palcu, Daniel Tudorică, Gabriel Coveşeanu, Ionuţ Ciocia, Cristian Boeriu, Mircea Muşatescu

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ

SALA VICTORIA:

(tel.: 315.23.77)

▮ 27, 30 ian., 2 febr., ora 10.00 – **Harap Alb**, adaptare după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristina Roşiianu, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur

▮ 28, 29 ian., ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.Ch. Andersen. Regia: Gavril Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristian Mitescu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Victor Bucur, Mariana Zaharia

▮ 31 ian., ora 11.00 – **Harap Alb**

SALA LAHOVARI:

(tel.: 211.08.29)

▮ 27 ian., ora 10.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Re-

Costume cu "purici" made în România!...

Joi 05.02 şi 19.02/h:19.30
MADE ÎN ROMÂNIA

doar în februarie!
Patru joi, două succese!
Un singur Puric Dan!

Centrul Cultural European
(Sala Rapsodia, Lipscani 53
tel.: 315.89.80)

Joi 12.02 şi 26.02/h:19.30
COSTUMELE!

Parteneri media:
B-24 FUN, COTIDIANUL, OBSERVATOR CULTURAL, RADIO BUCUREŞTI, RADIO FUN, eFLUX, PORT.ro

gia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ioan Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Alina Petrescu

- 28, 29, 30 ian., 2 febr., ora 10.00 – **Jack şi Vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Maria Varsami/Ioana Chelaru Popovici, Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan
- 1 febr., ora 11.00 – **Păcală** de Cristian Pepino, după motive populare. Regia: Ionuţ Brancu. Cu: Mihai Dumitrescu, Gabriel Apostol, Bruno Măstan, Daria Gănescu, Alina Petrescu/Rodica Dobre, Daniela Lungeanu, Monica Madas

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA“

- 27, 28 ian., ora 17.00 – Sala Animaţie – **Jocul de-a vacanţa** de Mihail Sebastian. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Ion Goranda, Doina Iacob, Viorel Baltag, Firuţa Apetrei, Adrian Găzdaru, Daniela Vrînceanu, Valentin Branişte, Florin Zăncescu, Despina Prisecaru
- 1 febr., ora 18.00 – Sala Animaţie – **Tu nu eşti trupul tău** de Viorel Savin. Regia: Florin Zăncescu. Cu: Luiza Sarivan, Florin Zăncescu

TEATRUL DE ANIMAŢIE „V. ALECSANDRI“

- 27 ian., orele 10.00 şi 12.30 – la Focşani – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Mihaela Popa, Adrian Costraş
- 28 ian., orele 10.00 şi 12.30 – la Tg. Ocna – **Fata babei şi fata moşului**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Valentin Dobrescu. Cu: Marlene Duduman, Sorina Moian, Liliana Isbândă, Eugen Ionescu, Mihai Chihaia
- 29, 30 ian., ora 10.30 – **Jack şi vrejul de fasole**
- 1 febr., ora 11.00 – **Punguţa cu doi bani** de Ion Creangă. Regia: Petru Valter. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Liliana Isbîndă, Eugen Ionescu, Sorina Moian

BRAŞOV

TEATRUL „SICĂ ALEXANDRESCU“

SALA MARE:

- 28 ian., ora 18.00 – **Amadeus** de Peter Shaffer. Regia: Kincses Elemer. Cu: Mircea Andreescu, Marius Cordoş, Iulia Popescu, Gabriel Săndulescu, Demis Muraru, Codruţa Ureche, Dan Stănculescu, George Custură, Marius Cisar, Mirela Borş
- 29 ian.., ora 17.30 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Gabriela Butuc, Mihai Bica, Bianca Zurovski, Marius Cordoş, Costache Babii, Mircea Andreescu, Iulia Popescu, Radu Negoescu, Relu Siriţeanu, Demis Muraru, George Custură, Mirela Borş, Constanţa Comănoiu
- 1 febr., ora 18.30 – **Moartea unui comis-voiajor** de Arthur Miller. Regia: Dominic Dembinski. Cu: Mircea Andreescu, Virginia Itta Marcu, Gabi Costea, Marius Cordoş, Marius Cisar, Bianca Zurovski, Gabriel Săndulescu, Dan Săndulescu, George Custura, Constanţa Comănoiu, Oana Păvălache, Relu Siriteanu, Lorena Ciubotaru, Mirela Borş

SALA STUDIO:

- 31 ian., ora 17.00 – **Operele complete ale lui Wlm Sxpr** de A. Long, D. Singer, J. Borgeson. Regia: Petre Bokor. Cu: Marius Cisar, Marius Cordoş, Gabriel Costea

BRĂILA

TEATRUL „MARIA FILOTTI“

SALA MARE:

- 31 ian., ora 11.00 – **Baltagul**, după M. Sadoveanu/ ora 18.00 – **Jocuri erotice cu mortul din balcon**, după Ray Cooney
- 1 febr., ora 18.00 – **Jocuri erotice cu mortul din balcon**

SALA STUDIO:

- 29 ian., ora 16.00 – **Lika sau Noaptea americană** de Armen Zurabov, spectacol-dezbatere

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

- 27 ian., ora 19.00 – **Slugă la doi stăpîni** de Carlo Goldoni. Regia: Mona Chirilă. Cu: Anton Tauf, Eva Crişan, Cornel Răileanu, Adrian Cucu, Ramona Dumitrean, Dragoş Pop, Dan Chiorean, Elena Ivanca, Ovidiu Crişan, Angelica Nicoară, Irina Wintze, Carmen Culcer, Ruslan Bârlea, Cătălin Codreanu, Cristian Rigman
- 29 ian., ora 19.00 – **Bolnavul închipuit** de Molière. Regia: Sanda Manu. Cu: Anton Tauf, Melania Ursu, Cristina Pardanschi, Cornel Răileanu, Dorin Andone, Irina Wintze, Ovidiu Crişan, Vasilica Stamatin, Adriana Băilescu, Carmen Culcer, Emanuel Petran, Dan Chiorean, Dragoş Pop, Stelian Roşian
- 31 ian., ora 19.00 – **Zbor deasupra unui cuib de cuci**, dramatizare de Dale Wasserman după romanul omonim al lui Ken Kesey. Direcţia de scenă: Marius Oltean. Cu: Dorin Andone, Cristina Pardanschi, Dragoş Pop, Dan Chiorean, Petre Băcioiu, Paul Basarab, Ruslan Bârlea, Adrian Cucu, Bucur Stan, Sorin Misirianţu, Ileana Negru, Angelica Nicoară, Lucia Wanda Toma, Virgil Müller, Emanuel Petran, Ion Marian, Petru Dondoş

SALA „EUPHORION“:

- 28 ian., 19.00 – **Cerere în căsătorie** de A.P. Cehov. Regia: Sorin Misirianţu. Cu: Cornel Răileanu, Sorin Misirianţu, Oana Răduţă
- 30 ian., ora 19.00 – **Trainspotting** de Irvine Welsh. Regia: Sorin Misirianţu. Cu: Sorin Misirianţu, Dan Chiorean, Ruslan Bârlea, Petre Băcioiu, Carmen Culcer, Adriana Băilescu, Ramona Dumitrean, Vasilica Stamatin, Virgil Müller

TEATRUL MAGHIAR

- 28 ian., ora 20.00 – PREMIERĂ – **Să îmbrăcăm pe cei goi** de Luigi Pirandello, spectacol-studio. Regia: Bocsárdi László. Cu: M. Kántor Melinda, Molnár Levente, Szabó Tibor, Bogdán Zsolt, Bíró József, Varga Csilla
- 30 ian., ora 20.00 – **Jacques sau supunerea** de Eugen Ionescu, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Hatházi András, Kézdi Imola, Boér Ferenc, Borbáth Júlia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati
- 1 febr., ora 11.00 – **Mişu cel nătîng**, spectacol-studio. Regia: Szabó Attila. Cu: Fodor Edina, Vindis Andrea, Laczkó Vass, Róbert, Tyukodi Szabolcs, Bodea Tibor/Galló Ernő

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

- 1 febr., ora 10.00 – **Albă ca zăpada**, după Fraţii Grimm, secţia română. Regia: Alina Hiristea. Cu: Doina Dejica, Frunzina Anghel, Dana Bonţidean, Călin Mureşan, George Borza, Virgil Vesa, Adina Ungur/ ora 12.00 – **Jancsi és Juliska (Hansel şi Gretel)**, spectacol al secţiei maghiare

CONSTANŢA

TEATRUL OVIDIUS

- 29 ian., 1 febr., ora 19.00 – **Unde-i revolverul?** de Georgey Gabor. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Lică Gherghilescu, Iulian Enache, Vasile Cojocaru, Liviu Manolache, Eugen Mazilu

ODORHEIU SECUIESC

TEATRUL „TOMCSA SÁNDOR SZINHÁZ“

- 27, 28, 29 ian., ora 19.00 – **Rebelul** de Füst Milán. Regia: Dézsi Szilárd
- 1 febr., ora 19.00 – **Pescăruşul** de A.P. Cehov. Regia: Sorin Militaru

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN“

- 27 ian., ora 12.00 – Şcoala Waldorf – **Ileana Sinziana** de Ioan Brancu, după Petre Ispirescu. Regia: Ioan Brancu
- 28 ian., ora 10.00 – Grădiniţa Nr. 3 – **Ileana Sinziana**
- 29 ian., orele 9.00 şi 10.00 – Grădiniţa Nr. 17 – **Ileana Sinziana**
- 30 ian., ora 10.00 – **Hoţul de mărgăritare** de Valeriu Anania. Regia: Adrian Roman. Cu: Doru Zamfirescu, Sorin Ionescu, Radu Constantinov, Alina Mangra, Laurenţiu Stratan, Iulia Alexandrescu, Remus Vlăsceanu, Gabriel Banu

TIMIŞOARA

TEATRUL NAŢIONAL

- 27 ian., orele 10.00 şi 12.00 – **Cintec de adormit Mitzura**, după Tudor Arghezi, spectacol pentru copii. Regia: Mihaela Murgu
- 29 ian., ora 19.00 – **La lilieci**, după Marin Sorescu. Regia: Sabin Popescu. Cu: Damian Oancea, Eugen Moţăţeanu, Daniel Petrescu, Mihaela Murgu
- 31 ian., ora 19.00 – **Tandreţe şi abjecţie**, după Teodor Mazilu. Regia: Ioan Ieremia. Cu: Traian Buzoianu, Claudia Ieremia, Laura Arvari

TEATRUL MAGHIAR „CSIKI GERGELY“

- 27 ian., orele 10.00 şi 13.00 – **Matias Giscarul** de Fazekas Mihaly şi Egyed Emese. Regia: Megyes Labadi Eva
- 28 ian., ora 19.00 – **Croncăneli**, adaptare după romanul **Cioara Îndrăgostită**. Regia: Demeter Andras
- 29 ian., ora 11.00 – **Fram, ursul polar** de Cezar Petrescu. Regia: Adela Petrescu/ ora 19.00 – **Strategia porcului/ Cu ochi de copil** de Raymond Cousse. Regia: Victor Ioan Frunză
- 30 ian., ora 11.00 – **Matias Giscarul**
- 31 ian., ora 17.00 – **Istoria comunismului, povestită pentru bolnavi mintal**, de Matei Vişniec. Regia: Victor Ioan Frunză

OPERA ROMÂNĂ

- 28 ian., ora 19.00 – **Podu'**, versiune scenică după comedia **Podul sinucigaşilor** de Paul Ioachim. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Ioana Moldovan, George Ivaşcu. Spectacol al Teatrului „I.L. Caragiale“, Bucureşti
- 2 febr., ora 19.00 – **De ce fierbe copilul în mămăligă** de Aglaja Veteranyi. Regia: Radu Afrim. Cu: Adriana Trandafir, Antoaneta Zaharia, Ada Milea, Ionel Mihăilescu, Oana Ştefănescu, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei. Spectacol al Teatrului Odeon, Bucureşti

vineri 30 ianuarie 2004, la ROMEXPO

Gala Premiilor RADIO BUCUREȘTI

www.radiobucuresti.ro

Premii muzicale şi de excelență pentru cultură, publicistică, civilizație urbană şi promovarea imaginii României.

✧ interpretul anului ✧ trofeul jazz 2003 ✧ cel mai valoros album ✧ evenimentul anului ✧ cel mai bun grup ✧ cel mai difuzat cântec ✧ debut pe 98,3 FM ✧

Nominalizări:
Ștefan Bănică jr. ✧ Holograf ✧ 69 ✧ Nicola ✧ Zdob și Zdub ✧ Millenium ✧ O-Zone ✧ Verso ✧ Andra ✧ Electric Brother ✧ Hara ✧ Taxi ✧ Aievea ✧ Blazaj ✧

Invitați:
Meza ✧ Ducu Bertzi ✧ Gloria ✧ Blackbeers ✧ Alin Constanțiu Sextet ✧

Coproducător

Parteneri

în direct pe 98,3 FM

romexpo INDEPENDENT OBSERVATOR CULTURAL B·24·FUN BRD GROUPE SOCIETE GENERALE ZIUA a TV Ultima oră Centrul Cultural European

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

- 27 ian., orele 9.30 şi 11.00 – **Janos Vitez**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare
- 28 ian., orele 9.30 şi 11.00 – **Tigrişorul Petre**, spectacol pentru copii al secţiei române
- 29, 30 ian., orele 9.30 şi 11.00 – **Mateiaş giscarul**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare
- 31 ian., ora 17.00 – PREMIERĂ – **Peer Gynt**, spectacol pentru copii al secţiei române
- 1 febr., ora 11.00 – **Janos Vitez**

FILM

27-29 ianuarie

BUCUREŞTI

- **A fost odată in Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Robert Rodriques. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke, Willem Dafoe/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24.00
- **Basic – Instrucţia**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: John McTiernan. Cu: John Travolta, Connie Nielsen, Samuel L. Jackson/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
- **Confesiunile unei minţi periculoase**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: George Clooney. Cu: George Clooney, Julia Roberts, Drew Barrymore, Sam Rockwell, Brad Pitt, Maggie Gyllenhaal, Matt Damon, Rutger Hauer/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Stăpinul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Bucureşti/ orele: 9.00, 12.15, 16.00, 19.30
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knightley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thornton, Denise Richards, Rowan Atkinson, Shannon Elizabeth/ Corso/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Gothika**, SUA, 2003. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.30
- **Bal cu scandal**, SUA, 2003. Regia: Walt Becker. Cu: Tara Reid, Ryan Reynolds, Daniel Cosgrove, Darius Miles, Deon Richmond, Erik Estrada/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Stăpinul inelelor: Cele două turnuri**, SUA, 2002. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen/ Favorit/ orele: 10.00, 12.45, 15.45, 18.45
- **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Cultural/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00 (27, 28 ian.)/ **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00 (29 ian.)
- **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15
- **Dogville**, SUA, 2003. Regia: Lars Von Trier. Cu: Nicole Kidman, Lauren Bacall, Ben Gazzara, James Caan, Patricia Clarkson, Paul Bettany, Philip Baker Hall, Udo Kier/ Europa/ orele: 12.00, 15.15, 18.30

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)

- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knightley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thornton, Denise Richards, Rowan Atkinson, Shannon Elizabeth/ orele: 14.00, 16.45, 19.30, 22.30
- **Apocalipsul acum – versiune integrală**, SUA, 1979. Regia: Francis Ford Coppola. Cu: Marlon Brando, Robert Duvall, Albert Hall, Dennis Hopper, Frederic Forrest, Harrison Ford, Martin Sheen, Sam Bottoms, Scott Glenn/ ora 15.45 (27, 29 ian.)/ orele: 15.45, 22.00 (28 ian.)
- **Bişniţari in uniformă**, SUA, 2001. AVANPREMIERĂ. Regia: Gregor Jordan. Cu: Joaquin Phoenix, Ed Harris, Scott Glenn/

Anunț de angajare

Centrul de Cultură „Palatele Brâncovenești de la Porțile Bucureștiului", cu sediul în județul Ilfov, comuna Mogoșoaia, Strada Valea Parcului Nr. 1, scoate la concurs, în condițiile legii, următoarele posturi: contabil-șef și muzeograf.

Relații la telefon: 225.66.16; 490.40.36.

ora 22.00 (27, 29 ian.)

▮ **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ orele: 13.15, 19.30

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ orele: 14.00, 18.00, 22.00

▮ **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ ora 14.15

▮ **Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ orele: 16.15, 22.15

▮ **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ ora 19.45

▮ **Gothika**, SUA, 2003. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ orele: 15.00, 17.15, 19.15, 21.30

▮ **Basic – Instrucţia**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: John McTiernan. Cu: John Travolta, Connie Nielsen, Samuel L. Jackson/ orele: 13.15, 15.30, 20.00, 22.15

▮ **În căutarea lui Nemo**, SUA, 2003. Regia: Andrew Stanton. Cu: Albert Brooks, Ellen DeGeneres, Alexander Gould, Allison Janney, Vicki Lewis, Willem Dafoe/ ora 17.45

▮ **Confesiunile unei minţi periculoase**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: George Clooney. Cu: George Clooney, Julia Roberts, Drew Barrymore, Sam Rockwell, Brad Pitt, Maggie Gyllenhaal, Matt Damon, Rutger Hauer/ orele: 16.00, 21.00 (27, 28 ian.)/ orele: 16.00, 18.30, 21.00 (29 ian.)

▮ **În America**, SUA, 2002. Regia: Jim Sheridan. Cu: Samantha Morton, Paddy Considine, Djimon Hounsou, Emma Bolger, Sarah Bolger/ ora 13.30

▮ **Treisprezece**, SUA, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: Catherine Hardwicke. Cu: Holly Hunter, Nikki Reed, Evan Rachel Wood, Brady Corbet, Deborah Kara Unger, Jeremy Sisto/ ora 18.30 (27, 28 ian.)

▮ **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Robert Rodriques. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke, Willem Dafoe/ orele: 13.45, 16.00, 18.15, 20.30, 22.45

▮ **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould, Mark Harmon, Rosalind Chao, Stephen Tobolowsky/ ora 16.30

▮ **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ ora 21.45 (27, 28 ian.)

▮ **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ orele: 13.30, 18.45 (27, 28 ian.)/ orele: 18.45, 21.45 (29 ian.)

▮ **Stewardesa**, SUA, 2003. Regia: Bruno Barreto. Cu: Gwyneth Paltrow, Candice Bergen, Christina Applegate, Kelly Preston, Mark Ruffalo, Mike Myers, Rob Lowe/ orele: 14.45, 19.00 (27, 29 ian.)/ orele: 14.45, 21.15 (28 ian.)

▮ **Zimbet de Mona Lisa**, SUA, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: Mike Newell. Cu: Julia Roberts, Kirsten Dunst, Jordan Bridges, Julia Stiles, Maggie Gyllenhaal, Marcia Gay Harden/ ora 21.15 (27, 29 ian.)

▮ **Bal cu scandal**, SUA, 2003. Regia: Walt Becker. Cu: Tara Reid, Ryan Reynolds, Daniel Cosgrove, Darius Miles, Deon Richmond, Erik Estrada/ ora 17.00 (27, 29 ian.)/ orele: 17.00, 19.00 (28 ian.)

INSTITUTUL ITALIAN

▮ 27 ian., ora 18.00 – în cadrul „Zilei Memoriei", filmul **Jona che visse nella balena** (**Iona cel ce a trăit în burta balenei**), 1993. Regia: Roberto Faenza. Cu: Jean Hugues Anglade, Juliet Aubrey, Jenner Del Vecchio, Luke Petterson, Francesca De Sapio

▮ 28 ian., ora 18.00 – **Io e mia sorella**, 1987. Regia: Carlo Verdone. Cu: Carlo Verdone, Ornella Muti. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „La Commedia all'italiana, anni '70, '80"

ARAD

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Dacia

▮ **Facerea de bine**, SUA, 2002. Regia: Bob Rafelson. Cu: Samuel L. Jackson, Milla Jovovich, Doug Hutchison, Stellan Skarsgard/ Mureşul

BACĂU

▮ **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knihgtley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thornton, Denise Richards, Rowan Atkinson, Shannon Elizabeth/ Central/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

▮ **Lara Croft Tomb Raider: Leagănul vieţii**, SUA, 2003. Regia: Jan de Bont. Cu: Angelina Jolie, Chris Barrie, Djimon Hounsou, Gerard Butler/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUŞ

▮ **Dumnezeu pentru o zi**, SUA, 2003. Regia: Tom Shadyac. Cu: Jim Carrey, Morgan Freeman, Catherine Bell, Jennifer Aniston, Lisa Ann Walter/ Bihorul

CRAIOVA

▮ **Gothika**, SUA, 2003. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ Patria

▮ **Stewardesa**, SUA, 2003. Regia: Bruno Barreto. Cu: Gwyneth Paltrow, Candice Bergen, Christina Applegate, Kelly Preston, Mark Ruffalo, Mike Myers, Rob Lowe/ Modern

▮ **Terminator 3: Supremaţia Roboţilor**, SUA, 2003. Regia: Jonathan Mostow. Cu: Arnold Schwartzenegger, Claire Danes, Kristanna Loken, Nick Stahl/ Jean Negulescu

DEVA

▮ **Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Patria

DROBETA
TURNU SEVERIN

▮ **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski. Cu: Keanu Reeves, Carrie-Anne Moss, Laurence Fishburne, Harold Perrineau jr., Hugo Weaving, Jada Pinkett Smith, Matt McColm, Monica Bellucci/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

▮ **Looney Tunes: Noi aventuri**, SUA, 2003. Regia: Joe Dante. Cu: Brendan Fraser, Heather Locklear, Jenna Elfman, Steve Martin, Bob Bergen, John Cusack, Joe Alaskey, Timothy Dalton/ Flacăra

LUGOJ

▮ **Asasin în slujba legii**, SUA, 2003. Regia: Michael Oblowitz. Cu: Steven Seagal, Corey Johnson, Kevin Dunn, Michelle Goh/ Victoria

ONEŞTI

▮ **Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

▮ **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Libertatea, Sala A

▮ **Spider**, SUA, 2002. Regia: David Cronenberg. Cu: Ralph Fiennes, Gabriel Byrne, Miranda Richardson/ Libertatea, Sala B

▮ **Jaf în stil italian**, SUA, 2003. Regia: F. Gary Gray. Cu: Charlize Theron, Edward Norton, Mark Wahlberg, Donald Sutherland, Franky G, Jason Statham, Seth Green/ Patria

▮ **Regatul de foc**, SUA, 2002. Regia: Rob Bowman. Cu: Matthew McConaughey, Christian Bale, Gerard Butler, Izabella Scorupco/ Transilvania

PETROŞANI

▮ **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J/ Paringul

PIATRA NEAMŢ

▮ **Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ Dacia/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00

REŞIŢA

▮ **Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ Dacia

ROMAN

▮ **Liga**, SUA, 2003. Regia: Stephen Norrington. Cu: Sean Connery, Stuart Townsend, Peta Wilson, Jason Flemyng, Max Ryan, Shane West, Tony Curran/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

SLATINA

▮ **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould, Mark Harmon, Rosalind Chao/ Alutus

TIMIŞOARA

▮ **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. Regia: Robert Rodriques. Cu: Johhny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke, Willem Dafoe/ Capitol

▮ **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung/ Timiş

▮ **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl, Katrin Sass/ Studio

TÎRGU JIU

▮ **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ Victoria

30 ianuarie-2 februarie

BUCUREŞTI

▮ **Niki ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003. PREMIERĂ. Regia: Lucian Pintilie. Cu: Victor Rebengiuc, Răzvan Vasilescu, Andreea Bibiri, Coca Bloos, Dorina Chiriac, Marius Gilea, Mihaela Caracaş, Şerban Pavlu/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00

▮ **Zimbet de Mona Lisa**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Mike Newell. Cu: Julia Roberts, Kirsten Dunst, Jordan Bridges, Julia Stiles, Maggie Gyllenhaal, Marcia Gay Harden/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

▮ **Basic – Instrucţia**, SUA, 2003. Regia: John McTiernan. Cu: John Travolta, Connie Nielsen, Samuel L. Jackson/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.30

▮ **Confesiunile unei minţi periculoase**, SUA, 2003. Regia: George Clooney. Cu: George Clooney, Julia Roberts, Drew Barrymore, Sam Rockwell, Brad Pitt, Maggie Gyllenhaal, Matt Damon, Rutger Hauer/ Corso/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.15, 19.30

▮ **Gothika**, SUA, 2003. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Bal cu scandal**, SUA, 2003. Regia: Walt Becker. Cu: Tara Reid, Ryan Reynolds, Daniel Cosgrove, Darius Miles, Deon Richmond, Erik Estrada/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Favorit/ orele: 11.00, 14.45, 18.30

▮ **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Cultural/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

▮ **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15

▮ **Apocalipsul acum – versiune integrală**, SUA, 1979. Regia: Francis Ford Coppola. Cu: Marlon Brando, Robert Duvall, Albert Hall, Dennis Hopper, Frederic Forrest, Harrison Ford, Martin Sheen, Sam Bottoms, Scott Glenn/ Europa/ orele: 12.00, 15.15, 18.30

▮ **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24.00 (30, 31 ian.)/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (1, 2 febr.)

ARAD

▮ **Gothika**, SUA, 2003. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ Dacia

▮ **Stewardesa**, SUA, 2003. Regia: Bruno Barreto. Cu: Gwyneth Paltrow, Candice Bergen, Christina Applegate, Kelly Preston, Mark Ruffalo, Mike Myers/ Mureşul

BACĂU

▮ **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. Regia: Robert Rodriques. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

▮ **Kate şi Leopold**, SUA, 2001. Regia: James Mangold. Cu: Hugh Jackman, Meg Ryan, Breckin Meyer, Liev Schreiber/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUŞ

▮ **Hulk uriaşul**, SUA, 2003. Regia: Àng Lee. Cu: Jennifer Connelly, Eric Bana, Brooke Langton, Lou Ferrigno, Nick Nolte, Sam Elliott/ Bihorul

CRAIOVA

▮ **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. Regia: Robert Rodriques. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke, Willem Dafoe/ Patria

▮ **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl/ Modern

▮ **Lara Croft – Tomb Raider: Leagănul vieţii**, SUA, 2003. Regia: Jan de Bont. Cu: Angelina Jolie, Chris Barrie, Djimon Hounsou, Gerard Butler/ Jean Negulescu

DEVA

▮ **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Patria

DROBETA
TURNU SEVERIN

▮ **Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

▮ **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J/ Flacăra

LUGOJ

▮ **Maria**, România, 2003. Regia: Călin Netzer. Cu: Diana Dumbravă, Horaţiu Mălăele, Florin Călinescu, Florin Zamfirescu, Luminiţa Gheorghiu, Rona Hartner, Şerban Ionescu/ Victoria

ONEŞTI

▮ **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ Capitol/ orele: 12.00, 14.30, 17.00

ORADEA

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan/ Libertatea, Sala A

▮ **Facerea de bine**, SUA, 2002. Regia: Bob Rafelson. Cu: Samuel L. Jackson, Milla Jovovich, Doug Hutchison, Stellan Skarsgard/ Libertatea, Sala B

▮ **Taxi 3**, 2003. Regia: Gerard Krawczyk. Cu: Frederic Diefenthal, Samy Naceri, Bernard Farcy, Edouard Montoute, Emma Sjoberg, Ling Bai, Marion Cotillard/ Patria

▮ **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003. Regia: Gore Verbinski. Cu: Orlando Bloom, Johnny Depp, Keira Knightley, Geoffrey Rush, Jack Davenport, Jonathan Pryce/ Transilvania

PETROŞANI

▮ **Looney Tunes: Noi aventuri**, SUA, 2003. Regia: Joe Dante. Cu: Brendan Fraser, Heather Locklear, Jenna Elfman, Steve Martin, Bob Bergen, John Cusack, Joe Alaskey, Timothy Dalton/ Paringul

PIATRA NEAMŢ

▮ **Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

REŞIŢA

▮ **Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Dacia

ROMAN

▮ **În căutarea lui Nemo**, SUA, 2003. Regia: Andrew Stanton. Cu: Albert Brooks, Ellen DeGeneres, Alexander Gould, Allison Janney, Vicki Lewis/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

SLATINA

- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson/ Capitol
- **Niki ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003. Regia: Lucian Pintilie. Cu: Victor Rebengiuc, Răzvan Vasilescu, Andreea Bibiri, Coca Bloos, Dorina Chiriac, Marius Gîlea/ Timiş
- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott/ Studio

TÎRGU JIU

- **Jos cu dragostea!**, SUA, 2003. Regia: Peyton Reed. Cu: Ewan McGregor, Renee Zellweger, David Hyde Pierce, Jeri Ryan, Sarah Paulson, Tony Randall/ Victoria

CINEMATECĂ

BUCUREŞTI

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

- 29 ian., ora 19.00 – **Callas Forever**, SUA, 2003. Regia: Franco Zeffirelli

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

- 29 ian., ora 18.30 – **Nabucco** de G. Verdi
- 30 ian., ora 18.30 – **Nunta lui Figaro** de W.A. Mozart
- 31 ian., ora 18.30 – **Giselle** de A. Adam, spectacol de balet
- 1 febr., ora 18.30 – **Mefistofele** de Arrigo Boito. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Dirijor: Cornel Trăilescu. Spectacol realizat în coproducţie cu Opera Română din Iaşi

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN“

- 28 ian.,ora 10.00 – **Ştrengarii operetei**, musical pentru copii de George Mihalache. Direcţia de scenă: Nicolae Ciubuc. Cu: Mădălina Formescu, George Niculescu, Cristian Caraman, Iuliana Costiniu, Valentino Tiron, Ileana Lenghel, Geraldina Rusu, Sandra Mahvina, Carmen Buterez, Radu Borşan, Daniel Madia, Carmen Grigorescu, Andreea Toma. Solişti balet: Monica Straz, Andreea Toma, Radu Borşan, Carmen Buterez, Diana Petrache, Lorendi Rădulescu, Theodor Grigoraş
- 29 ian., ora 10.00 – **Povestea soldăţelului de plumb**, spectacol pentru copii de Dumitru Capoianu. Direcţia de scenă: Constanţa Câmpeanu. Cu: Amelia Antoniu, Paul Ciucur, Nicolae Măgureanu, Cristinel Coman, Alexandra Savu, Cristian Caraman, Daniel Eufrosin, Viorel Ciurdea, Valentino Tiron, Carmen Buterez, Lorendi Rădulescu. Solişti balet: Alina Marin, Diana Petrache, Marin Traian
- 30 ian., ora 18.00 – **Văduva Veselă** de Franz Lehar. Conducerea muzicală: Lucian Vlădescu. Direcţia de scenă: Niculae Simulescu, Tiberiu Simionescu. Cu: Doina Scripcaru, Ştefan Popov, Daniel Madia, Nicolae Măgureanu, George Niculescu, Alexandra Savu, Tiberiu Simionescu, Emil Spătaru, Cătălin Petrescu, Matei Nicolescu, Jeaninne Bradler, Adriana Mirea. Soliştii baletului: Monica Ştraţ, Iolanda Petrescu, Marius Grosu, Marin Traian, Mihai Scarlat
- 31 ian., ora 18.00 – **Contesa Maritza** de Emmerick Kalman. Conducerea muzicală: Mircea Luculescu. Direcţia de scenă: Nicuşor Constantinescu. Cu: Eugenia Ilinca, Florin Diaconescu, Gabriela Daha, George Niculescu, Paul Lăzărescu, Adriana Mirea, Nicolae Măgureanu, Tiberiu Simionescu, Jeaninne Bradler, Valentino Tiron, Constantin Albu

BRAŞOV

OPERĂ

- 28 ian., ora 11.00 – **Micuţa Dorothy**, musical de Silvia Kerim şi Marius Ţeicu, după **Vrăjitorul din Oz** de Frank L. Baum. Regia: Migry Avram-Nicolau. Cu: Mihaela Marele, Alina Barbu, Cristian Dicu, Emil Bernat, Vitalii Malai, Lucian Burlacu, Meda Nemeş, Maria Petcu, Zamfiriţa Holbea, Doina Curelaru, Ionuţ Traşcă

TEATRUL DRAMATIC

- 31 ian., ora 19.00 – **Carmen** de G. Bizet. Regia: Cristian Mihăilescu. Dirijor: Jean-Marie Juan. Cu: Cristina Radu, Gabriela Hazarian, Adrian Mărcan, Cosmin Marcovici, Corina Klein, Alexandru Petrescu, Cristina Roşu, Cristian Fieraru, Marius Olteanu, Sergiu Cehov. Participă: orchestra, corul şi baletul Operei

CLUJ-NAPOCA

OPERA NAŢIONALĂ

- 1 febr., ora 18.30 – **Madama Butterfly** de G. Puccini, spectacol interpretat în limba italiană. Dirijor: Adrian Moraru. Cu: Anastasia Buruiană, Marilena Marc, Constantin Nica, Gheorghe Mogoşan, Petre Ghilea, Sorin Lupu, Elena Potopea, Titus Pauliuc, Mircea Moisa, Radu Pintea, Maria Moisa, Alexandra Potopea. Spectacol dedicat aniversării sopranei Lya Hubic

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ

- 28 ian.,, ora 18.30 – **Carmen** de G. Bizet. Regia: Dimitrie Tăbăcaru. Conducerea muzicală: Leonard Dumitriu. Cu: Maria Macsim Grierosu, Tudor Florenţa, Cristina Simionescu Sandu, George Cojocaru, Constantin Cristea, Simona Titieanu, Paula Ciochină, Ciprian Marele, Octav Ambrozie, Alin Deleanu. Soliştii baletului: Dorina Cotorobai, Mona Moldovanu, Sergiu Cotorobai, Dan Berihoi. Participă: orchestra, corul şi ansamblul de balet al Operei
- 1 febr., ora 18.30 – **Coppelia**, spectacol de balet. Regia şi coregrafia: Gheorghe Stanciu. Conducerea muzicală: Koichi Inoue. Cu: Oana Pristavu, Sergiu Cotorobai, Gheorghe Stanciu, Mona Moldovanu, Laura Dorin, Anca Mereuţă, Alina Cinduruţă, Cătălina Baciu, Lăcrămioara Proca, Mădălina Munteanu, Magda Grădinaru, Dorina Cotorobai, Dan Berihoi, Leon Suman. Participă: orchestra şi ansamblul de balet al Operei în colaborare cu secţia coregrafie a Liceului de Artă

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

- 31 ian., ora 19.00 – Sala mică – **recital** vocal susţinut de Anda Popescu. La pian: Verona Maier. În program lucrări de: **Enescu, Granados, Ceaikovski, Felicia Donceanu**
- 1 febr., ora 11.00 – **recital** de două clarinete susţinut de Antonio Tinelli şi Dan Avramovici. La pian: Dolores Chelaru. În program lucrări de: **Iwan Müller, Karl Baermann, Poulenc, Donizetti, Ponchielli**

CLUBUL PROMETHEUS

- 27 ian., ora 20.00 – **recital** de pian susţinut de Nicolae Păuşescu. În program lucrări de: **Scarlatti, Bach, Beethoven, Chopin, Ceaikovski, Enescu, Skriabin**

GREEN HOURS 22

- 27 ian., ora 22.00 – **El cuarto verde** (lounge music-acid jazz, funk, trip-hop, latin-brasilian fils) cu Ati & Sultan
- 29 ian., ora 21.00 – **Winston Jazz Live**. Participă: Marius Popp Quartet

LĂPTĂRIA ENACHE

- 28 ian., ora 22.00 – **concert** extraordinar susţinut de Maria Răducanu & Maxim Belciug

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU“

- 27 ian., ora 18.00 – Aulă – **Lutoslawski in memoriam**, concert susţinut de Ansamblul Profil condus de Dan Dediu. În program lucrări de: **Witold Lutoslawski, Maciej Zielinski, Adrian Mociulschi, Dan Dediu**. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez

PALATUL ŞUŢU

- 28 ian.,ora 18.00 – **recital** de flaut susţinut în cadrul Stagiunii muzicale „Iosif Sava“ a Fundaţiei ACCUMM. Solişti: Georgiana Chelba, Alina Dărvăneanu, Gabriela Petecilă, Grazian Papară. În program lucrări de: **Friederik Kuhlau, Eugen Bozza**.

IAŞI

FILARMONICA DE STAT

- 27 ian., ora 19.00 – **concert** cameral susţinut de Cvartetul „Ad libitum“. În program lucrări de: **Schubert, Şostakovici, Mozart**
- 28 ian., ora 19.00 – **concert** simfonic. Dirjor: Romeo Rîmbu. Solişti: Ioan Greluş (flaut), Dragoş Mînza (vioară). În program lucrări de: **Mendelssohn-Bartholdy, François Borne, Ceaikovski**

TIMIŞOARA

FILARMONICA „BANATUL“

- 27 ian., ora 19.00 – CNA „Ion Vidu“ – **recital** de violoncel şi pian susţinut de Alexandra Guţu şi Dragoş Mihăilescu. În program: **Brahms**
- 30 ian., ora 19.00 – CNA „Ion Vidu“ – **concert** simfonic. Dirijor: Vlad Conta. Solistă: Alexandra Guţu. În program lucrări de: **Mozart, Ceaikovski, M. Reger**

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

- 1 febr., ora 19.00 – **Etno-muzica lumii**, concert susţinut de formaţia Zakusca

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI

- 27 ian., ora 18.30 – **conferinţa** cu titlul **Catarismul – Istoria unui ordin monahal**, susţinută de Elena Tudose. Eveniment organizat de Asociaţia culturală „Noua Acropolă“

LANSĂRI

BUCUREŞTI

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

- 28 ian., ora 20.00 – Student Club – **lansarea** primului manual de chitară electrică: **Electrik Master Guitar** (vol. 1) de Adi Manolovici. Eveniment urmat de un recital susţinut de autor şi un spectacol alături de invitaţii săi

CERCUL MILITAR NAŢIONAL

- 28 ian., ora 18.00 – Sala Bizantină – **lansarea** volumului **Crîmpeie de lumini şi umbre** de Virgiliu Radulian, Fundaţia Culturală Libra, Colecţia „Memorii. Biografii. Documente“. Prezintă: Dinu Buznea, Nicolae Mateescu, Nicolae Ţicleanu, Veronica Dobrin, Flavia Negrea

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

- 29 ian., ora 14.00 – Rotondă – **lansarea** volumelor **Fisuri** de Elena Vlădăreanu şi **Liderul zidit în lapte** de Paul Daian, Editura Pontica. Invitaţi: Marin Mincu, Octavian Soviany, Alexandru Condeescu

OPERA ROMÂNĂ

- 1 febr., ora 17.30 – Foyerul Galben – **lansare** festivă: **Cartea albă** a Operei Naţionale din Bucureşti, **Albumul de fotografii** de Mihai Cosma şi CD-ROM-ul de prezentare a instituţiei, realizat de Ministerul Culturii şi Cultelor

TEATRUL ODEON

- 27 ian., ora 18.30 – **lansarea** cărţii **Nunta la parter** de Dan Lungu. Prezintă: Marian Popescu

CLUJ-NAPOCA

LIBRĂRIA HUMANITAS

- 28 ian., ora 17.00 – **lansarea** cărţii **Manifestul fotbalist** de Traian Ungureanu. Participă: Theodor Mateescu, Ovidiu Pecican, Traian Ungureanu, Radu Paraschivescu

TIMIŞOARA

LIBRĂRIA HUMANITAS „EMIL CIORAN“

- 30 ian., ora 17.00 – **lansarea** cărţii **Manifestul fotbalist** de Traian Ungureanu. Participă: Mircea Mihăieş, Traian Ungureanu, Radu Paraschivescu

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – Dumitru Gorzo şi Suzana Dan, **pictură**, pînă în 31 ian.

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Parter – Maria Gall şi Adrian Mignea Lis, **instalaţie**, pînă în 4 febr.

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – expoziţie a Grupului „Salamastru“, **pictură**, pînă în 9 febr.

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Florica Prevenda, **pictură**, pînă în 2 febr.

GALERIA ATELIER 35 (Str. Şelari Nr. 13) – *Album de familie*, Alma Nemira Skultety, **pictură**, pînă în 6 febr.

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – *Relaţionări*, Bogdana Contraş, **pictură**, pînă în 28 ian./ *Imaginea României în presa străină – 2003*. Vernisaj: 28 ian., ora 11.30. Invitat: Emil Hurezeanu

GALERIA ARTIS – *Calea*, Adriana Boerescu, **pictură**, pînă în 31 ian.

GALERIA ANTICARIAT CURTEA VECHE (Str. Franceză Nr. 54) – *Memoria absidei – Inscripţii*, Marin Gherasim, **pictură**, pînă în 16 febr.

GALERIA ART POINT (B-dul Regina Maria Nr. 2) – *Arta contemporană*, **pictură, grafică, sculptură, arte decorative** (expoziţie cu vînzare), pînă în 10 febr.

GALERIA NOUĂ (Str. Academiei Nr. 15, tel: 313.51.11) – *Portofolios Review 3*, expoziţie de grup, pînă în 14 febr.

GALERIA HT003 (Pasajul Hanul cu Tei Nr. 22) – *Tremolo*, Carmen Trifan Mavrea, Ivan Andreevici & Cercul dispărut, **multimedia (proiecţie video)**, pînă în luna febr.

GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84, tel.: 208.22.22) – Paul Neagu, **pictură, serigrafie, sculptură**, pînă în martie

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Scene din teatrul românesc*, Sorin Radu, **fotografie**

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI – PALATUL ŞUŢU (Bd. I.C. Brătianu Nr. 2) – *Evreii din România*, Bruno Cogez, **fotografie**, pînă în 31 ian.

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (tel: 313.30.30) – Corp Ştirbei, Galeria Naţională – *Grafica modernistă în România anilor 1930-1940*, pînă în martie 2004/ Corp Ştirbei – Viorel Mărginean, **pictură, desen, obiect**, pînă în 31 ian./ Corp Kretzulescu – Alexandru Ciucurencu, **pictură**, pînă la sfîrşitului lunii ian.

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1) – *In memoriam Mihai Tofan – un scenograf pentru o ţară*, **scenografie**, pînă în februarie/ *Pictori peisagişti în grădina Palatului Cotroceni*, Traian Brădean, Angela Popa Brădean, Constantin Berdilă, Vasile Chinschi, Theodora Chinschi, Ioana Crăciun Dobrescu, Vasile Crăiţă Mândră

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE (Calea Victoriei Nr. 12, tel: 315.82.07) – *Holocaust 1933-1945. Curajul de a-ţi aduce aminte*. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul „Simon Wisenthal“ (Israel) şi Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.96.52) – *Poetica Magna – Nichita Stănescu*, expoziţie **documentară (fotografii, manuscrise, documente inedite, obiecte)**, pînă în 31 martie

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Icoana Naşterii – Naşterea Icoanei*, expoziţie de grup, pînă în luna aprilie

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“ (Str. Batiştei Nr. 15) – *Icoane pe sticlă*, expoziţie a elevilor claselor V-VIII ai Colegiului German „Goethe“, pînă în 30 ian. Coordonator: Carmen Croitoru/ *Comunicare*, Marius Ghenescu, Anton Calin, Cosmin Hrisitea, Claudia Trif, **pictură** şi **sculptură**, pînă în 30 ian.

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Galeria artelor – Spiru Vergulescu, **pictură**, pînă în 5 febr./ Sala Foaier – *Culorile vieţii*, Dan Palcu, **fotografie artistică**, pînă în 1 febr./ Sala Rondă – Radu Axente, **pictură pe sticlă**, pînă în 1 febr.

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ (Aleea Alexandru Nr. 41) – **Măştile in *commedia dell'arte***. Vernisaj: 30 ian., ora 18.00

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Tosiho Yoshizumi, **gravură**, pînă în 20 febr.

BISTRIŢA

GALERIILE DE ARTĂ (Piaţa Centrală Nr. 24) – *Horia Bernea în colecţia dr. Sorin Costina*, pînă în 29 ian.

BRAŞOV

GALERIILE FONDULUI PLASTIC – expoziţie de grup a membrilor filialei Braşov, pînă în 29 ian.

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Salonul de grafică şi artă decorativă, pînă în 15 febr.

GALERIA UAP – FILIALA INTERJUDEŢEANĂ CLUJ-BISTRIŢA-ZALĂU – Tîrgul de iarnă, pînă în 31 ian.

CRAIOVA

GALERIA DE ARTĂ – Tîrgul de artă, pînă în 30 ian.

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Monica Carp, **pictură**, pînă în 1 febr.

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – Mircea Nechita, **grafică**, pînă în 23 febr.

TÎRGOVIŞTE

COMPLEXUL MUZEUL CURTEA DOMNEASCĂ – *Pietonul praghez*, Jirí Vsetecka, **fotografie**, pînă în 31 ian.

SERI CULTURALE

BUCUREŞTI

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

- 28 ian., ora 18.00 – Rotondă – clubul de lectură „Euridice“ condus de Marin Mincu. Vor citi: Constantin Virgil Bănescu şi Irina Bandrabur

PREMII

STUDIOUL DE TEATRU „CASANDRA“

- 30 ian., ora 12.00 – **decernarea** titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii de Artă Teatrală şi Cinematografică „I.L. Caragiale“ regizorului Roman Polanski

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

Despre statutul precar al traducătorului

GEORGETA HAJDU

M-am bucurat văzînd că seria de articole demascatoare inaugurate de domnul Liviu Bleoca în Nr. 194 al **Observatorului cultural** (vezi **Hoţie cu ştaif**) continuă cu intervenţii tot mai incitante şi revelatoare* şi, cu satisfacţia celui care constată că s-a produs totuşi, în sfîrşit, evenimentul de mult aşteptat, m-am hotărît să mă conectez „la reţea" cu relatarea propriilor avataruri, a experienţelor umilitoare, a escrocării şi abuzurilor de tot felul cu care, ca traducătoare, m-am confruntat doar în anul 2003. Pentru că, vai!, nu doar Editura Univers păcătuieşte în acest sens.

Iată un exemplu încă fierbinte: solicitată de un editor foarte cunoscut (dar, din păcate, nu îndeajuns cunoscut), care era în pericol de a pierde, din neglijenţă, *copyright*-ul pentru o carte extrem de importantă pentru domnia sa, am consimţit să o traduc în cele trei luni cîte rămăseseră pînă la expirarea drepturilor, ceea ce am şi dus la capăt, cu mare punctualitate (apreciată chiar şi de beneficiar), în ciuda unui accident intervenit la ochi, care m-ar fi exonerat de orice responsabilitate. Traducerea a fost subvenţionată cu 1.000 de Euro, suma reprezentînd 60% din onorariul traducătorului, şi cartea a apărut în luna mai 2003, la Tîrgul de Carte. În schimb, nici pînă astăzi nu mi s-a achitat integral măcar suma reprezentată de subvenţie, care s-a acordat nominal, eu fiind singurul traducător care, în cazul cărţii cu pricina, s-a bucurat de această favoare. Numeroasele apeluri, rugăminţi sau chiar ameninţări n-au clintit necuviinţa fără fisuri a editorului, a cărui agresivitate, insolenţă şi violenţă (nu doar de limbaj) au reuşit să descurajeze cîţiva traducători de mare clasă care, asemenea mie, i-au acordat creditul de la sine înţeles, firesc între nişte oameni de o oarecare ţinută intelectuală; voind a se proteja de hărţuielile pe care le presupune la noi orice act de livrare a justiţiei, unii (fiind motivaţi şi de vîrsta înaintată) au preferat să renunţe la onorarii.

Vulnerabilitatea, statutul precar, în România, al tuturor celor care ne-am dedicat acestei profesiuni ingrate ne fac victime (nu doar virtuale) ale vicleniei, exploatării şi rapacităţii chiar şi la niveluri la care nimeni nu s-ar aştepta. În edituri considerate de elită, de mare ţinută morală, se îngăduie şi se exersează comportamente care n-ar face cinste nici unor comisari de provincie profundă. Iată un alt exemplu. Cum oare s-ar putea califica atitudinea unui director editorial care, după o derutantă primă întrevedere, civilizată, cu un colaborator care îi propune o traducere, procedează după cum urmează: cere o mostră de traducere, ceea ce colaboratorul acceptă să furnizeze, deşi mirat oarecum, fiindcă, din nu puţinele traduceri pe care le-a semnat, două au apărut chiar la editura cu pricina; cînd i se prezintă mostra, notată cu 10 de redactorul de specialitate, o confruntă cu versiunea engleză (!) a romanului original, care, helas!, a fost realizată după versiunile rusă şi franceză (iată, într-adevăr, o dovadă de profesionalism, deontologie, rigoare); îşi îngăduie intervenţii pe text, jenante, descalificante chiar şi pentru un amator, după care declară textul necorespunzător înaltelor exigenţe ale editurii al cărei redactor favorit scrie cu inocenţă sintagme ca „dat fiindcă". Iar cînd colaboratorul nostru, consternat de... suprarealismul scenei, îi cere o audienţă directorului editurii, nădăjduind într-o reabilitare a bunei-cuviinţe, acesta îi transmite, după o lună (!), că nu e dispus să-l primească. După care traducerea îi este încredinţată unei persoane care, la aceeaşi probă de traducere, este notată cu „între 3 şi 4".

Mai trebuie adăugat că eroul poveştii noastre s-a străduit ani de zile pentru impunerea autorului despre care e vorba, că a obţinut, iarăşi nominal, acordul de subvenţionare din partea instituţiei abilitate şi că e dispus să pună la dispoziţia oricărei persoane interesate atît propria mostră de traducere, asezonată cu însemnările revelatoare ale directorului editorial, cît şi pe cea a persoanei notate cu „între 3 şi 4", care îl va masacra, susţinută de reputata editură în cauză, pe unul dintre cei mai interesanţi, mai complecşi şi mai tragici autori ai secolului de care abia ne-am despărţit.

---

* *Vezi textele semnate de Irina HOREA şi Mioara CARAGEA în* ***Observator cultural*** *Nr. 201-202/01.-12.01.2004.* (**Nota redacţiei**)

La dispariţia unui arheolog

In memoriam Dinu Adameşteanu

Academia Română anunţă cu profundă durere că în ziua de 21 ianuarie, la Policoro, Italia, s-a stins din viaţă arheologul Dinu Adameşteanu, membru de onoare al Academiei Române.

Născut la 25 martie 1913, Dinu Adameşteanu a urmat cursurile Seminarului Central şi ale Colegiului Naţional „Sf. Sava" şi apoi pe cele ale Facultăţii de Litere din Bucureşti. Bursier al Şcolii Române din Roma, între 1939-1942, a făcut studii de istorie şi arheologie antică luîndu-şi licenţa la Facultatea de Litere din Roma cu teza **Izvoarele antice referitoare la Dacia**. Între 1942-1946 a fost bibliotecar al Şcolii Române din Roma. Din bogata sa activitate ştiinţifică amintim reorganizarea Institutului Arheologic German din Roma, conducerea publicaţiei **Fasti Archaeologici**, inaugurată sub patronajul Asociaţiei Internaţionale de Arheologie Clasică, cercetările arheologice din Sycilia, Syracusae, Leontini, Gela, Monte Saracino, coordonarea editării primei hărţi arheologice a Italiei ş.a. În 1956 a fost numit director al Supraintendenţei Arheologice de la Agrigento. Este unul dintre principalii promotori ai folosirii detecţiei aerofotografice în arheologie, fondatorul şi directorul (1958-1964) Aerofototecii Arheologice Naţionale de la Roma din cadrul Ministerului Bunurilor Culturale şi Ambientale. Între 1964-1977 a condus Supraintendenţa Arheologică din Basilicata, descoperind cele două cetăţi greci-romane de la Metapont şi Siria-Heraclea. Ultimele funcţii au fost aceea de director al Departamentului de Arheologie şi Istorie Antică şi vicepreşedinte al Institutului de Istorie şi Arheologie Magna Graecia. Rezultatele cercetărilor sale au fost sintetizate în lucrarea **Basilicata antica. Storia e monumenti**, apărută în 1974 şi tradusă în limba română în 1983.

Recunoaşterea valorii activităţii sale este atestată şi de alegerea ca membru al unor instituţii de prestigiu internaţional cum sînt Institutul Italian de Studii Etrusce, Academia Britanică din Roma, Institutul German de Arheologie, Societatea Latină din Paris ş.a. A fost ales membru de onoare al Academiei Române la 10 noiembrie 1992.

Prin plecarea dintre noi a distinsului arheolog Dinu Adameşteanu comunitatea academică suferă o grea şi ireparabilă pierdere.

Dumnezeu să-l odihnească!

Biroul de presă al Academiei Române

*

Dinu Adameşteanu, marele arheolog italian de origine română, a încetat din viaţă după o lungă suferinţă la Policoro, Italia, la 21 ianuarie 2004.

Născut la 25 martie 1913 la Toporu, judeţul Teleorman, şi-a perfecţionat studiile universitare din România în Italia, ca membru al Şcolii Române din Roma, Accademia di Romania. Naturalizat italian, a devenit unul dintre cei mai importanţi arheologi şi istorici ai antichităţii de acolo, cu extrem de importante şi frumoase rezultate, încununate de numeroase premii şi distincţii, între care două de la Preşedinţia Italiei. După 1990 a fost ales profesor onorific la Facultatea de Istorie a Universităţii din Bucureşti şi membru de onoare al Academiei Române.

În numele Facultăţii de Istorie
a Universităţii Bucureşti,

prof. dr. **Alexandru BARNEA**
Decan

---

replică

Despre recenzii şi antisemitism

Un comentariu impardonabil al domnului Marco Maximillian Katz

Excelenta publicaţie electronică **Divers,** editată de Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, a luat în primul său număr din 2004 un interviu domnului Marco Maximillian Katz, director al Centrului de Monitorizare şi Combatere a Antisemitismului în România (MCA). Publicaţia avusese un bun motiv să se adreseze directorului MCA: Centrul adusese primul la cunoştinţa opiniei publice iniţiativa PRM de contactare a unei firme israeliene de relaţii publice şi imagine pentru campania sa electorală.

Iată însă că la întrebarea reporterului: „Pe baza activităţii dvs. de cercetare puteţi spune cît de influentă este [literatura de texte antisemite sau de negare a Holocaustului] şi care sînt principalii ei promotori?", M.M.K. răspunde: „influenţa literaturii antisemite este [...] destul de puternică pentru a ignora cartea lui Shafir, sau a îi distorsiona sensurile, aşa cum s-a întîmplat cu o recenzie publicată în **Observatorul cultural**".

Cum în **Observatorul cultural** nu a apărut nici o recenzie la cartea domnului Michael Shafir, alta decît cea semnată de mine, rezultă că domnul Katz se referă la ce am scris anterior sub titlul **Negare, trivializare şi comparaţie***. Pot înţelege că domnia sa are alte interpretări privind volumul invocat şi deci le consideră pe ale mele „distorsionate". Pînă aici, totul firesc. Ce ne-am face dacă nu am avea şi deosebiri de păreri? Dar faptul că domnul Katz îşi permite să interpreteze analiza mea ca exprimînd „influenţa literaturii antisemite şi de negare a Holocaustului" este jignitor pentru mine, compromiţător intelectual şi moral pentru domnia sa şi inacceptabil. Protestez împotriva acestei evidente – deşi sub formă implicită – acuze de antisemitism pe care domnul Katz mi-o aplică în interviul din **Divers**. Aruncarea oprobiului de „antisemit" asupra celor care au alte păreri decît, în acest caz, domnul Katz a ajuns o metodă. Uşurătatea cu care se aplică unora şi altora eticheta a devenit absolut scandaloasă.

Acuzaţia falsificatoare de antisemitism este în fond de aceeaşi natură, la fel de reprobabilă ca şi antisemitismul însuşi.

Gabriel ANDREESCU

---

* *Un adaos necesar: după articolul lui Gabriel Andreescu,* ***Observatorul cultural*** *a mai publicat un articol despre cărţile lui Michael Shafir:* ***Politologie în exil****, semnat de Ion Bogdan Lefter (Nr. 184/02.-08.09.2003).* (**Nota redacţiei**)

ascultă ce mică e lumea!

"Altfel Spus"
ştiri de ultimă oră la prima oră

08:20 reportajul zilei,
07:45 şi 08:45 revista presei europene,
07:50 şi 09:45 invitatul dimineţii,
06:50 şi 09:20 sport,
07:23 şi 08:50 rubrica economică,
06:43 şi 09:15 cronica internaţională.

"Altfel Spus" îţi aduce lumea mai aproape! În fiecare dimineaţă, între **6:30 şi 10:00**, Constantin Drăgan duce vorba de la Bucureşti la Paris ca să ai informaţii româneşti şi internaţionale. Eşti în direct cu Mircea Iorgulescu, Matei Vişniec, Dinu Flămând, Sorin Pamfil şi două redacţii Radio France Internationale.

deltarfi 93.5 fm
www.**deltarfi**.ro

NR.206
OBSERVATOR
CULTURAL
03.02.-09.02.2004
Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

Atac la UNITER!

Un secretar de stat din Ministerul Culturii acuză Uniunea Teatrală din România

În replică, un interviu cu Ion Caramitru, preşedintele UNITER

Expoziţia Viorel Mărginean

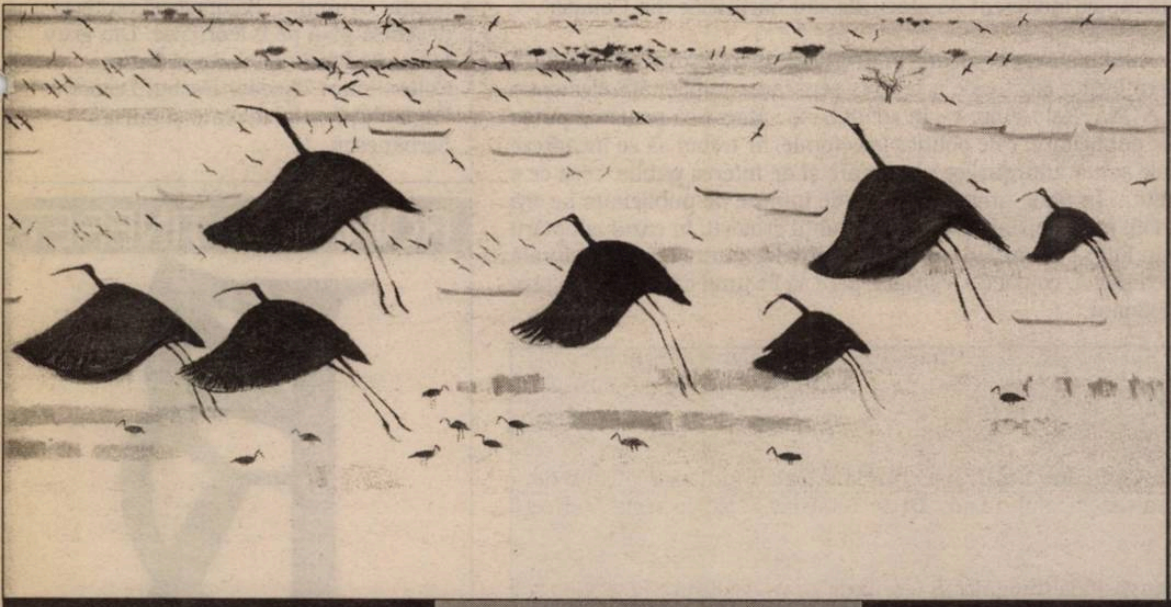

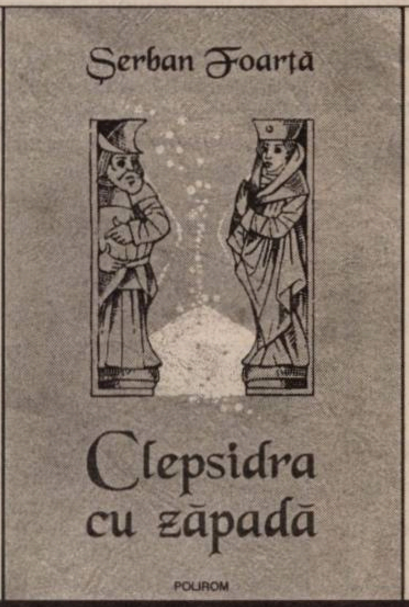

Şerban Foarţă
Clepsidra cu zăpadă
POLIROM

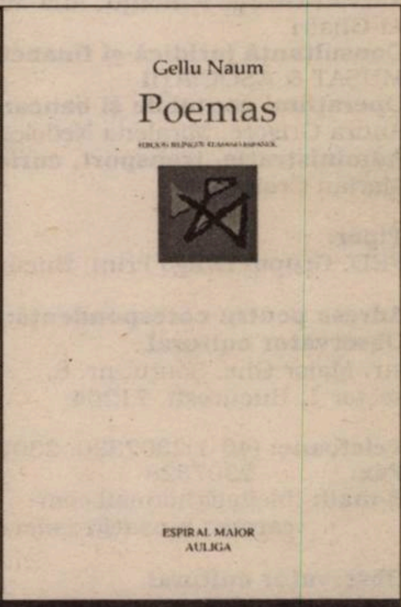

Gellu Naum
Poemas
ESPIRAL MAIOR
AULIGA

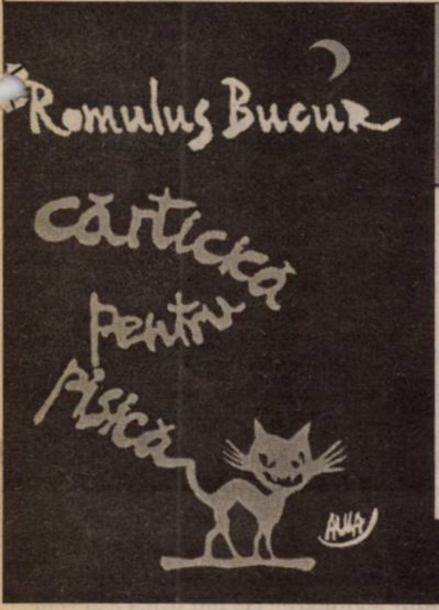

Romulus Bucur
cărticică pentru pisică
AULA

IOAN ES. POP
PETRECERE DE PIETONI
Biblioteca Românească
BR
editura Paralela 45

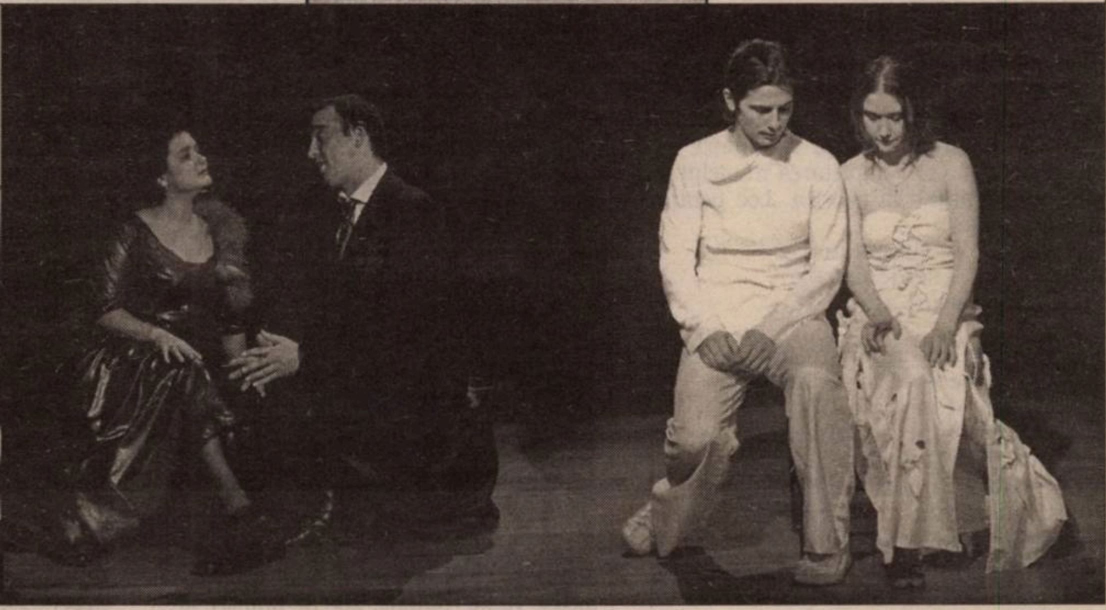

Despre Victor Rebengiuc ▮ Cronici la volume de Romulus Bucur, Ioan Es. Pop, O. Nimigean, Mihai Dinu ▮ Istoria ca miză perpetuă ▮ Polemici: Dumitru Ungureanu *versus* Paul Goma, Tom Gallagher *versus* Gabriel Andreescu ▮ Semne de întrebare privind continuarea reformei din educaţie ▮ Premieră teatrală în regia Theodorei Herghelegiu ▮ Înaintea *Berlinalei* 2004 ▮ Lumea Margaretei Sterian ▮ O expoziţie de pictură acuzată de pornografie

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul IV, Nr. 206, 03.02. – 09.02.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@hotmail.com
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu, Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
str. Maior Ghe. Şonţu, nr. 8,
sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail: blefter@hotmail.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Roman Polanski – *doctor honoris causa* al UNATC

Prezent pentru a doua oară în România în mai puţin de un an (prima oară – în mai 2003, cu prilejul Festivalului Filmului European), cunoscutul cineast polonez Roman Polanski a primit vineri 30 ianuarie titlul de *Doctor Honoris Causa* din partea senatului Universităţii de Artă Teatrală şi Cinematografică „Ion Luca Caragiale“ din Bucureşti. Evenimentul a avut loc la Studioul de teatru „Casandra“ al UNATC, cu întreaga recuzită de rigoare: robe, ceremonial ş.a.m.d. Cel care i-a înmînat distincţia lui Polanski a fost rectorul UNATC Florin Zamfirescu. Un cuvînt de *laudatio* a rostit actorul Radu Beligan. Data de 30 ianuarie 2004 are – însă – şi alte semnificaţii: este ziua în care se împlinesc 170 de ani de învăţămînt artistic de teatru în România (de fapt: în Ţările Române), ziua de naştere a lui I.L. Caragiale, şi – de asemnenea – Ziua Universităţii căruia Nenea Iancu îi este „patron spiritual“! Prin urmare – un multiplu eveniment...

CNA-ul şi „pre-campania“ electorală

Vexat de faptul că, prin alineatul 3 al deciziei CNA 377/ 11 decembrie 2003, i-a fost retras „dreptul“ de a modera emisiuni televizate, Adrian Păunescu a decis să acţioneze în judecată Consiliul Naţional al Audiovizualului precum şi pe preşedintele acestuia Ralu Filip, solicitînd eliminarea respectivului alineat. Acţiunea în instanţă a fost formulată de către avocatul bardului (şi – totodată – colegul său de Senat), Antonie Iorgovan, cunoscut şi sub denumirea de „părintele Constituţiei“ (evident – cea din 1991...). Printre „argumentele“ invocate de către cel frustrat mediatic se numără „apărarea interesului legitim“ al parlamentarului care „cu trudă şi cu harul hărăzit de divinitate a reuşit să-şi formeze un nume în poezia românească, în cultura românească şi, nu în ultimul rînd, în media românească“. Invocînd un sondaj de opinie recent dat publicităţii din care rezultă că aproximativ 67% din populaţia României e de părere ca politicienii să nu mai modereze emisiuni radio sau TV, preşedintele CNA a declarat presei că „dacă (Păunescu) va cîştiga, sîntem pregătiţi cu o variantă de rezervă: o altă decizie, altfel formulată, care nu va putea fi atacată. [...] Nu vom renunţa la această luptă, indiferent de atacurile sau hărţuielile din Comisii“.

De curînd, în conformitate cu directiva europeană „Televiziunea fără Frontiere“, Comisia parlamentară pentru elaborarea legilor electorale a propus separarea publicităţii electorale de cea comercială. Preşedintele CNA, Ralu Filip, e – în schimb – de părere că pentru a putea fi difuzate separat de spoturile publicitare, cele politice (electorale) ar trebui să se încadreze în categoria campaniilor sociale sau a anunţurilor umanitare şi de interes public, ceea ce e – într-adevăr – greu de imaginat... În plus, pragul celor 12 de minute de publicitate pe oră (stabilit prin lege) va fi, inevitabil, mult depăşit, ducînd la situaţii groteşti. În cazul adoptării acestui proiect – apreciază Ralu Filip – „va exista un conflict între legi: între Legea electorală şi Legea audiovizualului“. Deocamdată, conflictul legislativ pare să fie unul care trece (şi) prin interiorul partidului de guvernămînt...

Agenda culturală

❙ Premieră la Teatrul de Comedie. Vineri 6 februarie la Sala Studio a Teatrului de Comedie va avea loc premiera spectacolului **Lady Di** de Tomislav Zajec, în regia Andreei Vulpe.

❙ Omagiu Aglajei Veteranyi. Pînă duminică 8 februarie se va desfăşura la Timişoara o manifestare dedicată Aglajei Veteranyi. Cu această ocazie vor fi prezentate cărţile autoarei, lucrări care o au ca subiect şi spectacole de teatru după textele acesteia.

(Agenda completă în paginile 28-31)

Pe scurt

❙ Gala Radio Bucureşti. Vineri 30 ianuarie a avut loc la Romexpo Gala Premiilor Radio Bucureşti 2003, manifestare ajunsă la cea de-a doua ediţie. Gala – organizată de Radio Bucureşti – a fost organizată pe trei secţiuni. În urma votului publicului (exprimat cu începere din luna octombrie 2003 pe adresa de internet a postului) au fost acordate premii de excelenţă, muzicale şi redacţionale. Premiile de excelenţă au vizat domeniile: cultură, civilizaţie urbană, publicistică şi promovarea României în lume. Cele 7 premii muzicale au revenit unor interpreţi de jazz, rock şi pop, iar Premiile Redacţionale Radio Bucureşti i-au desemnat pe reporterul, producătorul şi, resepectiv, realizatorul anului 2003.

❙ Vernisaj la Galeria UAP. Pe 26 ianuarie Uniunea Artiştilor Plastici din România a organizat la Galeria UAP din Strada Şelari vernisajul expoziţiei de pictură **Album de familie** realizate de Alma Nemira Skultety. Expoziţia face parte din cadrul proiectului NeoPop şi va fi deschisă pînă pe 6 februarie.

❙ Grupul „Salmastru“ la Căminul Artei. Vernisată pe 23 ianuarie la Galeria Căminul Artei din Capitală, expoziţia Grupului „Salmastru“ rămîne deschisă pînă pe 9 februarie. Din grup fac parte Ion Anghel, Anca Laura Coller, Ionuţ Theodor Barbu, Daniel Răguşitu, Petre Lavrente şi Adrian Şerbănescu.

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

Realitatea Evreiască la numărul 200 (1000)

REALITATEA EVREIASCĂ
PUBLICAŢIE A FEDERAŢIEI COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

Revista **Realitatea Evreiască** – publicaţie a Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România – a aniversat de curînd împlinirea unei frumoase vîrste rotunde: 200 de numere în serie nouă (şi – totodată – 1000 de numere de la prima înfiinţare). Numărul aniversar dublu: 200-201 este situat „la cumpăna dintre ani“: 21 decembrie 2003-20 ianuarie 2004; primele 6 pagini sînt dedicate importantei sărbători evreieşti a luminii (Hanuca) consemnînd manifestările organizate cu acest prilej de comunităţile din mai multe oraşe de pe teritoriul României. Paginile 8-9 prezintă ***Realitatea Evreiască* la numărul 200 (1000)** printr-un foto-montaj „bilanţier“ (inclusiv al cărţilor apărute de-a lungul anilor în colecţia „Realitatea Evreiască“), o consemnare meticuloasă (semnată de Boris Marian) a comentariilor despre cărţi ale unor autori evrei apărute în presa culturală românească şi cîteva texte evaluative privind profilul intenţiile de viitor ale publicaţiei. Cităm un fragment din comentariul redacţional **Pornind de la o evaluare lucidă, la zi**: „Ideile novatoare care au marcat, în aprilie 1995, apariţia **R.E.** sînt, astăzi, istorie, chiar dacă îşi păstrează, în bună măsură, buna primire la cititori. Ce corecţii implică azi, *o continuare de drum*, în contextul diversificării vieţii comunitare şi a atîtor alte înnoiri apărute în practica mass-media [...]? Cum onorăm, azi, realsemitismul lansat de acad. Nicolae Cajal? Continuarea unui drum – ca şi consecvenţa unui program – nu poate să însemne, sub nici o formă, refuzul înnoirii [...] cu taote riscurile cantonării în deja ştiut, deja făcut, deja acceptat“.

Luna ianuarie nu este însă – din păcate – doar o lună a sărbătorilor şi aniversărilor, ci şi una a comemorării unor evenimente funeste cum ar fi rebeliunea legionară din 1941. **Realitatea Evreiască** publică, în acest număr, o acută „mini-ediţie specială“ pe această temă. Suplimentul conţine un text al istoricului Lya Benjamin (**Bucureştiul însîngerat – 21-23 ianuarie 1941**), o severă – şi pe deplin meritată – punere la punct a lui Ion Coja semnată de dr. Haralambie Culea (**O nouă tentativă de inocentare a mişcării legionare**), cîteva extrase din scrisoarea adresată mareşalului Ion Antonescu la 14 ianuarie 1942 de către rabinul H. Gutman precum şi două impresionante texte memorialistice ale unor martori şi supravieţuitori ai pogromurilor legionare: o scrisoare a dr. Hava Haas, sora a două victime ale pogromului, şi o mărturie a lui Al. Cornescu (**Urgia rebeliunii legionare**); cel din urmă este – de asemenea – protagonistul unui bun interviu realizat de Avram Croitoru în p. 12. În pagina 11 – o „micro-monografie“ tragică: **Sighetu Marmaţiei. Urmele vii ale unei comunităţi masacrate** despre comemorarea exterminării comunităţii evreieşti din nordul României.

Demne de atenţie sînt şi materialele despre istoria personalităţilor culturale româno-evreieşti, despre evenimentele artistice avînd în prim-plan personalităţi de origine evreiască, sau paginile „din viaţa comunităţii“. La împlinirea a 200 de numere, **Realitatea Evreiască** se prezintă ca o revistă vie, diversă şi incitantă, o adevărată „oglindă“ a comunităţii evreilor români şi a relaţiilor interetnice româno-evreieşti. Îi urmăm „la mulţi ani“ şi la cît mai multe numere!

Sumar

ÎN ACTUALITATE/ATAC LA UNITER!

ION CARAMITRU, „Cerem demisia sau demiterea lui Ion Antonescu" ▮ 4

EVENIMENT/EXPOZIŢIA VIOREL MĂRGINEAN

DAN HĂULICĂ, Natură şi imaginar ▮ 5

STRUCTURI ÎN MIŞCARE

ION BOGDAN LEFTER, Trei subiecte ▮ 8

LITERATURĂ

ANDREI BODIU, *Romi wants to be a cat?* ▮ 9
ION BUZERA, Promisiunile scindării ▮ 9
GABRIEL H. DECUBLE, Deparazitarea muzei ▮ 10

ISTORIE

ADRIAN CIORDIANU, Istoria ca miză perpetuă ▮ 11
DUMITRU UNGUREANU, O indiferenţă admirativă ▮ 12
MARIN MARIAN-BĂLAŞA, Adagiu la lei ▮ 13

FILOZOFIE

ADRIAN NIŢĂ, Către o ştiinţă a timpului ▮ 15

ÎNVĂŢĂMÎNT

Semne de întrebare privind continuarea reformei din educaţie ▮ 16

POLEMICI

TOM GALLAGHER, Eurorealist, nu eurosceptic ▮ 17

INTERVIU

MIRUNA RUNCAN, Divanul criticii de teatru (II) ▮ 18

ARTE

TEATRU: **GABRIELA RIEGLER,** Viaţa lui Helge sau despre polemică... ▮ 20
FILM: **WILLIAM TOTOK, Berlinala** 2004 ▮ 21
ARTE VIZUALE: **MARIANA VIDA,** Lumea Margaretei Sterian ▮ 22
AURELIA MOCANU, Mîna care prinde vidul ▮ 22
MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** Mozaic muzical ▮ 24
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
MONA MOLDOVEANU, Un aspect mai puţin cercetat al gramaticii limbii române ▮ 26
DAN STOICA, Reţete pentru relaţiile publice ▮ 27
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28

ULTIMA PAGINĂ

COSMIN NĂSUI, Secolul XXI începe XXX ▮ 27

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 26 IANUARIE - 1 FEBRUARIE

▮ **Întrevedere „explicativă".** Marţi 27 ianuarie, ministrul de externe român Mircea Geoană a avut o întîlnire la Bruxelles cu baroneasa Emma Nicholson, în scopul de a clarifica problemele apărute în urma prezentării raportului privind adopţiile internaţionale, redactat de baroneasă. După întrevedere, Emma Nicholson a declarat că nu a discutat cu Mircea Geoană problema adopţiilor internaţionale, pentru că nu este ministrul Justiţiei. Subiectele abordate au vizat probleme generale legate de integrarea europeană, deşi, potrivit baronesei, europarlamentarii doreau să afle mai multe detalii privind aspecte concrete ale stadiului negocierilor.

▮ **Proceduri pentru vicepremieri.** Premierul Adrian Năstase a declarat miercuri 28 ianuarie la Giurgiu că va anunţa în scurtă vreme persoanele desemnate să ocupe cele două posturi nou-create de vicepremieri. Conform unor declaraţii din PSD, partidul de guvernămînt ia în calcul posibilitatea asumării răspunderii pentru schimbarea componenţei şi structurii cabinetului, de vreme ce, în orice caz, pentru introducerea funcţiei de viceprim-ministru este necesară modificarea legii organice de organizare şi funcţionare a Guvernului. Potrivit declaraţiilor primului ministru, cei doi viceprim-miniştri ar urma să coordoneze zona economică, respectiv socială, în timp ce premierul ar putea să urmărească direct activitatea anumitor ministere.

▮ **Votul uninominal, subiect închis.** Preşedintele Comisiei electorale, deputatul PSD Viorel Hrebenciuc, a anunţat marţi 27 ianuarie că parlamentarii membri ai comisiei au închis dezbaterea asupra introducerii votului uninominal. Hrebenciuc a declarat că sistemul de vot uninominal este imposibil de introdus în legea alegerilor parlamentare pentru anul 2004 în lipsa unui consens politic pe această temă, motiv invocat şi în dezbaterea de a doua zi, miercuri 28 ianuarie, cu membrii conducerii Clubului Român de Presă.

▮ **Război cu CNA.** Adrian Păunescu a anunţat joi 29 ianuarie că a dat în judecată Consiliul Naţional al Audiovizualului (CNA) şi pe preşedintele acestuia, Ralu Filip. Senatorul PSD cere anularea deciziei prin care CNA a interzis parlamentarilor şi persoanelor care deţin o funcţie importantă în partidele politice să modereze, să editeze sau să realizeze emisiuni TV.

▮ **Pacepa cere să fie din nou general.** Luni 26 ianuarie, avocatul generalului Pacepa a avut o întrevedere cu generalul Ioan Talpeş, în urma solicitării de reabilitare pe care Pacepa a adresat-o autorităţilor române. Potrivit declaraţiilor avocatului, Ioan Talpeş ar fi promis că va lua legătura cu SIE şi celelalte instituţii care trebuie să opereze în fişa militară şi în dosarul de cadre, rezultatul urmînd să fie cunoscut în următoarele treizeci de zile. Anterior acestor declaraţii, preşedintele Ion Iliescu se pronunţase şi el în legătură cu cererea de reabilitare a lui Pacepa, apreciind cererea de restituire a gradului de general drept „stranie": „a părăsit structurile care i-au acordat gradul de general, le-a şi denunţat. Păi, cine să-l reabiliteze în gradul de general?", s-a întrebat preşedintele. El a sugerat că singurul în drept să o facă ar fi... Nicolae Ceauşescu, „că el i-a dat gradul de general".

▮ **Atac la premier.** Emil Constantinescu a cerut duminică 1 februarie demisia primului ministru, lansînd un rechizitoriu la adresa puterii. În opinia liderului Acţiunii Populare, Năstase se face vinovat de „trădarea interesului naţional al României", actualul guvern PSD dovedindu-se a fi „o piedică în calea aderării României la Uniunea Europeană". Emil Constantinescu i-a sugerat preşedintelui României, Ion Iliescu, să propună Parlamentului „un Guvern format din personalităţi independente – experţi de înaltă calificare, intelectuali de prestigiu, reprezentanţi ai organizaţiilor care apără drepturile fundamentale ale cetăţenilor – care să-şi asume cu adevărat sarcinile urgente ale procesului de integrare".

(**Raluca ALEXANDRESCU**)

Cronica politică

Justiţia independentă şi limuzinele de lux

RALUCA ALEXANDRESCU

Culcat pe laurii gloriei succeselor de toate felurile, transatlantice, europene, internaţional-socialiste etc., Partidul Social-Democrat îşi face proiecte din ce în ce mai concrete de campanie. Reuniţi joi 30 ianuarie la Sinaia, în cadrul unei şedinţe consultative, parlamentarii PSD, miniştrii şi conducerea PSD au căzut de acord asupra unei sume de principii călăuzitoare. Reţeta de succes aplicată deja în cele cîteva campanii prin care a trecut partidul implică, în primul rînd, o schimbare de imagine la nivelul percepţiei statutului candidatului pesedist. Acest personaj trebuie, potrivit concluziilor formulate la întrunirea de la Sinaia, să pară aproape de popor şi din popor, cu alte cuvinte, să renunţe la semnele bogăţiei – citeşte corupţie – aşa cum sînt ele etalate, în genere, de-a lungul unui mandat. Parlamentarilor li s-a interzis, de pildă, să mai folosească limuzinele aflate în proprietate personală şi li s-a recomandat să adopte o atitudine „deschisă, un comportament firesc, cald, uman". Cu aceasta PSD-ul consideră că a eliminat problema corupţiei reprezentanţilor săi, la nivel central şi local, şi-şi suflecă mînecile pentru marele an electoral.

Repetiţiile pentru opereta cu două sau trei acte a anului 2004 s-au desfăşurat sub auspicii europene nu dintre cele mai favorabile, faţă de care conducerea PSD manifestă o lipsă de îngrijorare care dă de gîndit. Aplicînd o logică „bizară", UE nu crede, de pildă, că a lăsa, pe timpul campaniei electorale, maşina de lux personală în garajul vilei de lux construite din leafa de la buget reprezintă o soluţie viabilă pentru înlăturarea corupţiei. Raportul privind situaţia celor 105 cazuri de adopţii internaţionale permise de statul român (în condiţiile în care Uniunea Europeană ceruse, iar România acceptase sistarea oricăror demersuri de acest tip), redactat de baroneasa Emma Nicholson a fost urmat de un text propus de autoarea raportului împreună cu europarlamentarul creştin-democrat Arie Oostlander. În acest text li se cere Comisiei Europene şi Consiliului European, negru pe alb, suspendarea negocierilor de aderare cu România „în forma lor prezentă, în scopul de a da întreaga prioritate ghidării acestei ţări spre stabilirea supremaţiei legii, care este cel mai important dintre criteriile politice de la Copenhaga". Poziţia adoptată de cei doi nu e una singulară şi nu vine într-un spaţiu european indiferent la deficitul în materie de independenţă a Justiţiei în România. Deşi o formulă atît de radicală nu a mai fost de mult sugerată, e cert că săptămîna trecută, pe diverse voci, oficiali europeni implicaţi în negocierile cu România şi-au exprimat preocuparea faţă de independenţa Justiţiei, legată direct de problema corupţiei. Un subiect suplimentar de reflecţie l-a adus, prin declaraţiile sale de miercuri, şeful Delegaţiei CE la Bucureşti, Jonathan Scheele. „Corupţia e o problemă în România, care nu se poate rezolva decît dacă veţi avea un sistem juridic şi o administraţie eficiente. O administraţie publică vulnerabilă măreşte potenţialul de corupţie. Nu te poţi ocupa de probleme legate de corupţie fără un sistem judiciar competent, eficient şi bine pus la punct, care să nu fie influenţat tocmai de persoana suspectă. O justiţie imparţială şi profesionistă este singurul mod de a combate corupţia", a declarat Scheele. Problematica enunţată de oficialul european este, aparent, una care ţine de evidenţa însăşi: corupţia nu poate fi, fireşte, eradicată atîta vreme cît instituţiile abilitate să se ocupe de acest lucru se află în gestiunea unor personaje ele însele suspectate de a fi implicate în diverse categorii de afaceri situate în afara „cadrului legal". Pentru guvernul lui Adrian Năstase, ca şi pentru partidul condus de el, problema pare a avea mult mai multe nuanţe. Mai ales dacă ne referim la modul cum, puţin cîte puţin, a dispărut chestiunea corupţiei şefilor de filiale PSD, îngropată sub un munte de remarci sarcastice ale liderului pesedist. Cît priveşte iniţiativele legislative ale Guvernului şi obiectivele vizate prin adoptarea lor, intenţiile partidului aflat la putere privind întărirea rolului Consiliului Magistraturii sînt suficient de grăitoare pentru viziunea de ansamblu a PSD asupra rolului Justiţiei. Formulele adoptate de Senat proiectează un sistem de control al funcţionării instanţelor apreciat de jurişti ca departe de spiritul independenţei Justiţiei, aşa cum ar trebui ea promovată într-un stat de drept.

Aşadar, deşi cerinţele Uniunii Europene privind independenţa Justiţiei nu sînt un secret, PSD-ul nu pare deloc grăbit măcar să simuleze convingător interesul pentru respectarea unor termene fixate de comun acord cu UE – dintre care multe, coincidenţă supărătoare, expiră chiar în toamna acestui an, adică în plină campanie electorală pentru alegerile generale. Preocupările PSD în această perioadă merg mai degrabă către recrutarea de consilieri migratori pentru listele de la locale, aliaţi preţioşi pentru alegerile din iunie. În fond, la ce ar putea servi o Justiţie independentă?

Stimaţi cititori,

Vă informăm că abonamentele
la revista noastră
se fac direct la sediul redacţiei,
Strada Belgrad Nr. 3, Sector 1, Bucureşti,
sau trimiţînd un mandat poştal
la aceeaşi adresă, pe numele Răzvan Pahonţu sau Ana-Maria Al-Ghafri,
cu completarea numelui şi adresei abonatului
la rubrica „Loc pentru corespondenţă".

Relaţii suplimentare,
la numerele de telefon ale redacţiei.

ATAC LA UNITER!

O criză gravă s-a declanşat recent în relaţia dintre Ministerul Culturii şi Cultelor şi Uniunea Teatrală din România – UNITER. Totul a pornit de la iniţiativa lui Ion ANTONESCU, secretar de stat, care a adresat tuturor teatrelor de stat din ţară o scrisoare „circulară“ prin care solicita amănunte în legătură cu două proiecte ale UNITER: campania *Artişti pentru artişti* şi proiectul Casa artiştilor pensionari. Între timp, într-o conferinţă de presă specială, conducerea UNITER a oferit explicaţii, demontînd atacul, total nefondat. Detalii – în interviul pe care i l-am solicitat preşedintelui UNITER, Ion CARAMITRU. Pentru edificare, preluăm şi cîteva fragmente din „circulara“ secretarului de stat ANTONESCU.

(Pagină realizată în cadrul proiectului **Transparenţa politicilor şi cheltuielilor culturale publice. Monitorizarea Ministerului Culturii şi Cultelor*)***

„Cerem demisia sau demiterea lui Ion Antonescu“

Interviu cu **Ion CARAMITRU**

Recent, Ion Antonescu, secretar de stat în Ministerul Culturii, a demarat o campanie de „verificare“ a UNITER-lui, acuzîndu-vă de deturnarea unor fonduri pentru proiectul *Artişti pentru Artişti* şi pentru construirea Casei artiştilor pensionari. De ce credeţi că a iniţiat această campanie?

Pe de o parte din tembelism şi pe de altă parte dintr-un interes direct. Ion Antonescu vrea să reprezinte imaginea unui Mecena care ajută artiştii – şi doar el ar trebui să se situeze în această poziţie, după părerea sa – şi apoi mai este şi un interes politic legat de persoana mea, care nu face, însă, subiectul acestei discuţii. În plus, ştiind că urmează să se construiască o casă a artiştilor pensionari, şi din ţară, şi din provincie, ar vrea, probabil, să fie în miezul lucrurilor. De altfel, acest demers pe care îl face – aberantele circulare trimise teatrelor – este o modalitate de a se asocia cu directorii de teatre pentru realizarea proiectului. Cine să se asocieze cu cine? El, Ministerul, el, secretarul de stat, el, investitorul, omul de afaceri, proprietarul Marshall Tourism? Cu cine să *ne* asociem? Tot materialul trimis teatrelor este o minciună de la cap la coadă, o fumigenă aruncată în ochii oamenilor de teatru, încercînd să inducă ideea folosirii ilegale a unor fonduri opţinute de UNITER, a lipsei de transparenţă în ceea ce priveşte ajutorul dat artiştilor pensionari – ca şi cum ar fi trebuit să facem publice numele celor care sufereau – şi a terenului pentru Casa artiştilor. Terenul este obţinut prin hotărîre de guvern şi dat în folosinţă gratuită pentru 49 de ani, în vederea construirii acestei case, dîndu-ne dreptul să ne asociem cu o persoană fizică sau juridică, română sau străină, pentru proiect. În hotărîrea de guvern nu există un termen dat, pe care l-am fi depăşit. Cum ceea ce facem este un lucru important şi de durată, vrem să aibă o anumită amploare. O să fie o clădire cu cel puţin 20 de garsoniere în care să locuiască cei care vor rămîne fără casă, un loc unde să se adune ca să poată sta de vorbă, cu o bibliotecă, o infirmerie, o sală de mese, o grădină. Va fi o clădire scumpă şi trebuie să găsim un asociat dispus să facă această investiţie. Mai mult, condiţiile pe care le-am pus asocierii sînt construcţia gratuită a clădirii şi acoperirea tuturor cheltuielilor pe parcursul asocierii. Ion Antonescu ne acuză că am deturnat nişte bani pe care noi nici măcar nu i-am primit. Între timp, proiectul funcţionează în Bucureşti. El a fost demarat în 1996, pornind de la o licitaţie de proiecte, cîştigată de UNITER în asociaţie cu ANUC-ul, avînd la bază fondurile PHARE, administrate în acea perioadă de Ministerul Muncii, într-un program care se numea Sesam. Am avut un partener social care a fost şi este Primăria Minicipiului Bucureşti. Proiectul se derulează în Bucureşti, are la dispoziţie un microbus, logistică, voluntari, medici, un director de program. Ne-am dat seama că sînt şi în provincie cazuri grave şi atunci ne-a venit ideea campaniei **Artişti pentru Artişti**. Am strîns în 2001 şi 2002 ceva fonduri – ele au fost mici – prin vînzarea unor bilete special realizate pentru acest proiect, avizate de Ministerul de Finanţe, şi, culmea, Ministerul Culturii este chiar partener. În 2001 s-au adunat cam 320 de milioane de lei – au fost şi ceva donaţii ale mele, ale domnului Rebengiuc, mai tîrziu ale doamnei Irina Petrescu şi ale multor altora. Anul trecut, deşi am avut o mediatizare mai bună, suma a fost cam aceeaşi. Comisia socială a UNITER-ului, al cărui preşedinte este un doctor renumit, Alexandru Cociaşu, este alcătuită din încă cinci persoane din senatul UNITER, care analizează toate dosarele primite, la solicitarea noastră, de la teatre. Directorii teatrelor trimit dosare însoţite de recomandări, de talonul de pensie şi alte documente necesare. În funcţie de toate acestea, se acordă trei categorii de ajutor – minim, mediu şi maxim – după gravitatea bolii. Am ajutat aproape 100 de oameni, cu sume cuprinse între 8 şi 10 milioane, s-au făcut trei operaţii grele de cristalin, tratamente şi intervenţii, altfel costisitoare.

A existat deci o permanentă transparenţă în alocarea fondurilor.

Bineînţeles. Noi am preferat însă să fim mai discreţi şi nu am aşteptat niciodată muţumiri în public. Directorii de teatre au primit descrierea contabilă exactă a sumelor acordate. Teatrul nu are posibilitatea, legal vorbind, să-i ajute pe aceşti oameni şi atunci noi am conceput un proiect în care implicarea este foarte puternică, chiar dacă nu e trîmbiţată peste tot. Nu vrem să facem publice numele acestor persoane pentru că nu e plăcut. Dacă domnul Antonescu ar fi vrut să ştie situaţia exactă, se putea interesa direct la noi şi i-am fi pus la dispoziţie toate datele. Statistica nu este un secret.

Ministrul Răzvan Theodorescu a afirmat că Ion Antonescu avea tot dreptul să se intereseze, fiind un Mecena al teatrului. Cum comentaţi acest lucru?

Mi se pare cel puţin straniu. Cum să trimiţi ca investitor o hîrtie cu antetul Ministerului, cu ştampilă şi cu număr de înregistrare? Putea să pună antetul firmei Marshall. Este o hîrtie ineptă şi absurdă. E o ingerinţă a vechilor practici comuniste, un abuz flagrant de putere. Pe de altă parte, doar patru Teatre Naţionale sînt sub jurisdicţia Ministerului, aşa că nu avea nici un drept să ceară socoteală tuturor teatrelor. Mai mult decît atît, la Minister există toate rapoartele anuale care consemnează folosirea fondurilor. Trebuia doar să le consulte.

Cum a reacţionat ministrul?

La întîlnirea pe care am avut-o am încercat să rezolvăm lucrurile în mod civilizat. Ion Antonescu nu a răspuns la nici o întrebare pusă de ministru, a bătut cu pumnul în masă, a ieşit trîntind uşa, ne-a ameninţat că ne dă în judecată şi că va şi cîştiga. Răzvan Theodorescu a rămas stupefiat.

Ce măsuri veţi lua în aceste condiţii?

Cerem demisia sau demiterea lui Ion Antonescu din funcţia de secretar de stat în Ministerul Culturii şi Cultelor pentru abuz de autoritate, încălcarea autonomiei şi afectarea imaginii publice a unei organizaţii non-guvernamentale şi cerem ca, în locul său, să fie numit un autentic om de cultură, cu competenţă în domeniul integrării europene, atîta vreme cît parteneriatul între administraţia publică şi societatea civilă constituie o prioritate. România are mari probleme cu integrarea europeană şi nu cred că mai aveam nevoie de asta. Este un abuz incomensurabil care nu trebuie să rămînă nepedepsit.

Interviu realizat de
Mihaela MICHAILOV

Către directorii teatrelor din ţară

Stimate domnule director,

După cum cunoaşteţi, UNITER a continuat şi continuă să desfăşoare ample campanii mediatice pentru colectare de fonduri, care ar urma să aibă ca destinaţie „acordarea de sprijin material, financiar, asisitenţă medicală, asisitenţă socială şi îngrijire la domiciliul artiştilor pensionari cu mari probleme de sănătate şi de existenţă, cei cu pensii reduse şi cei retraşi din activitate“.

Astfel, primul proiect al UNITER a fost Casa artiştilor pensionari, început în 1996, pentru care UNITER a primit următoarele:

1) conform H.G. 990 – din 6 decembrie 1999, UNITER a primit în folosinţă pentru 49 de ani 10.000 de mp. pentru construirea Casei artiştilor pensionari;

2) la 9 iunie 2000, UNITER primeşte din partea Primăriei Generale a Capitalei o contribuţie de 1500 de milioane de lei pentru construcţia Casei Artiştilor Pensionari;

3) prin H.G. 1210/7 decembrie 2000, UNITER a mai primit suma de 3.000 de milioane de lei din Fondul de Solidaritate.

Cu toate acestea, nici pînă acum, la UNITER sau la Primăria Generală a Capitalei nu există un proiect avizat, ca urmare a unei licitaţii cu caiet de sarcini, pentru construirea Casei Artiştilor Pensionari şi nici nu avem cunoştinţă despre:

1) modul de folosire a sumelor primite, pentru că sînt fonduri cu destinaţie, fiind imperios necesară verificarea acestora dacă mai există şi/sau dacă au fost folosite cu altă detinaţie;

2) dobînda aferentă sumelor primite şi modul de folosire al dobînzii;

3) documentele justificative privind folosirea sumelor primite şi a dobînzii aferente încasărilor.

[*Urmează calculul dobînzii capitalizate conform normelor în vigoare*]

Al doilea proiect al UNITER a fost manifestarea culturală **Artişti pentru artişti**, organizată în luna martie a anilor 2002 şi 2003, acţiune menită să colecteze fonduri pentru într-ajutorarea diferitelor categorii de artişti aflaţi în situaţii grele de existenţă.

Aşa cum a rezultat din clipurile publicitare, prezentate la posturile de televiziune, fondurile au fost atrase în contul UNITER din 2 surse:
1) de la teatre;
2) din donaţii şi din sponsorizări.

Atît dumneavoastră cît şi ceilaţi directori de teatre din ţară şi din Bucureşti aţi transferat prin bancă sumele respective către UNITER, ca urmare a evenimentului **Artişti pentru artişti**.

Dar, de la acea dată şi pînă în prezent, nici dumneavoastră şi nici o lată autoritate nu are cunoştinţă despre următoarele:
1) ce sume a primit UNITER de la teatre (*defalcate pe teatre şi centralizate, însoţite de documentele justificative, respectiv extrasele de cont*);
2) data la care au intrat sumele în contul UNITER;
3) data la care UNITER a făcut cheltuieli pentru ajutorarea artiştilor defavorizaţi (sau au fost efectuate transferuri în alte conturi);
4) documentele justificative privind folosirea sumelor primite de UNITER
a) ştatele de plată;
b) borderourile de înregistrare/evidenţă contabilă;
c) copiile de pe B.I. ale persoanelor care au beneficiat de sumele respective;
5) cuantumul dobînzii aferente sumelor primite şi depuse în bancă;
6) documentele justificative privind folosirea dobînzii aferente sumelor primite;
7) idem pentru sumele primite din donaţii/sponsorizări.

Avînd în vedere campania mediatică foarte ofensivă a UNITER privind colectarea sumelor ca urmare a evenimentului pe care l-a organizat în luna martie a anilor 2002 şi 2003, se cuvine o campanie mediatică cel puţin la fel de intensă privind reflectarea în presă a modului de folosire a sumelor primite.

În mod normal, UNITER avea obligaţia să facă publice rezultatele campaniei **Artişti pentru artişti**, astfel:
- suma totală colectată;
- suma cheltuită (cu documente justificative).

Din păcate, se constată o suspectă tăcere a UNITER după consumarea evenimentului şi după colectare a sumelor.

Avînd în vedere că, în luna martie 2004 se va aniversa Ziua Mondială a Teatrului (la 27 martie) este posibil să se repete aceeşi metodă de lucru a UNITER; de aceea, se impune mai întîi clarificarea şi justificare a fondurile obţinute de UNITER pînă acum şi apoi continuarea colectării de noi fonduri.

Pentru că nici pînă la această dată, cînd se împlinesc 2 ani de la acţiunea **Artişti pentru artişti** şi 8 ani de la demararea proiectului Casa artiştilor pensionari, nu se cunoaşte modul de folosire a sumelor obţinute de UNITER, vă rog să întreprindeţi diligenţele necesare către domnul Ion Caramitru, preşedintele UNITER, solicitîndu-i să vă prezinte situaţia încasărilor pentru cele două proiecte, însoţită de documentele justificative ale cheltuielilor.

După ce veţi primi aceste date, vă rugăm să ni le comunicaţi pentru a le putea centraliza şi pentru a efectua o analiză de fond, privind modul de folosire a sumelor primite ca urmare a celor două proiecte lansate de UNITER pentru colectare de fonduri, urmînd ca întreaga situaţie să fie adusă la cunoştinţa opiniei publice şi, totodată, să ne unim eforturile pentru ca proiectul Casa artiştilor pensionari să prindă viaţă.

În aşteptarea răspunsului dumneavoastră, primiţi, vă rog, întreaga mea consideraţie şi deopotrivă urări de noi realizări profesionale în nobila dumneavoastră misiune de slujire a teatrului românesc.

Al dumneavoastră,

Ion ANTONESCU
Secretar de stat

EXPOZIŢIA VIOREL MĂRGINEAN

De curînd s-a închis retrospectiva pictorului Viorel MĂRGINEAN deschisă pe 11 decembrie la Muzeul Naţional de Artă al României, la Palatul Regal din Capitală. Expoziţia, care a reunit un mare număr de lucrări din întreaga carieră a artistului, din anii '60 ai secolului trecut şi pînă astăzi, a cunoscut, începînd din ziua vernisajului, o mare afluenţă de public. De asemenea, retrospectiva a fost însoţită de un impunător catalog, de fapt un cuprinzător album monografic. În aceste pagini – textul introductiv al catalogului-album, semnat de Dan HĂULICĂ.

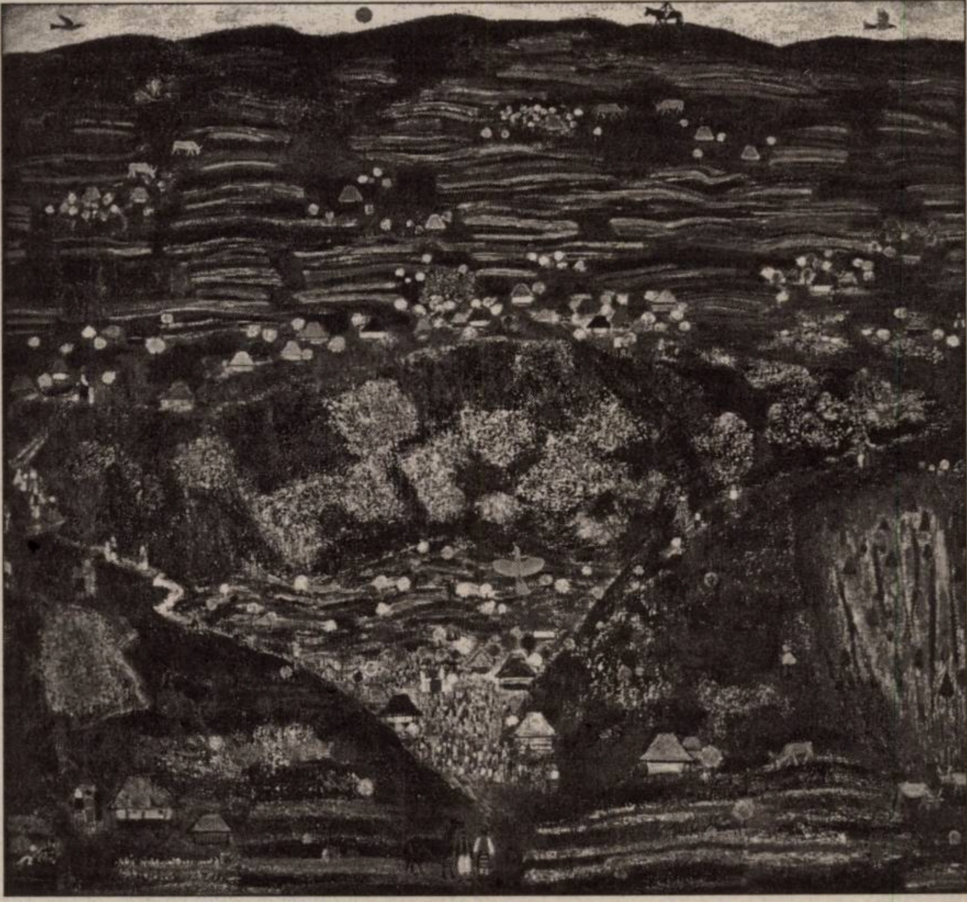

Sărbătoare în Maramureş, 1969

Natură şi imaginar

DAN HĂULICĂ

Demiurgia tehnologică, încrederea în progres, ca într-un confort în care te instalezi fără grijă, suficient şi imprecaut, legănaseră pînă la beatitudine veacul descoperirilor moderne. Un eveniment fortuit pe cît de năprasnic veni, într-o noapte din aprilie 1912, să aducă brutal dezminţire unor atare iluzii. În cîteva ceasuri, nimicind sfidarea pe care o constituia uriaşa cetate plutitoare numită **Titanic**, icebergul catastrofei rupsese un ciclu de creştere impavidă, pedepsise trufia unor precare certitudini. În acest drastic avertisment al elementelor – înainte chiar de întîiul război mondial –, Ernst Jünger avea dreptate să vadă semnalul unei crize ce afectează adînc civilizaţia, punînd-o, nesocotit, provocator şi vulnerabil, în răspăr cu permanenţa care e natura. Recursul faţă de asemenea ameninţări, scriitorul îl căuta într-o ipostază umană care-şi culege raţiunea de a fi şi tăria din desişurile pădurii, dintr-un versant de existenţă încă indemn, rezistînd romantic pervertirii alienante.

Îmi place să aştern o perspectivă astfel genuină, cînd îmi propun să dau seama despre lumea pe care o aduce sub ochii noştri un pictor ca Viorel Mărginean. Fecior de pădurar, el aparţine, prin rădăcini indestructibile, tărîmului căruia îi pomeneam, mai înainte, autenticitatea. Şi nu e vorba, sub cumpăna acestei arte, cu justeţe alegră, scutită de zădărnicii egotiste, să edictăm în doctrină constituită, în rousseauism militant, paşii fireşti care ne conduc spre miezul de oxigen al unei vieţuiri salubre; şi, astfel stilizată, nostalgia noastră să se muleze pe o parafrază la Thoreau, să se rezolve în vreun itinerar de proclamaţii subiective, pe tema filozofului hălăduind prin păduri. Fără crispată aplecare înspre manifeste, fără exces demonstrativ, arta lui Mărginean închipuie o terapeutică şi o revanşă a naturii, în coliziunile care au mortificat epoca modernă.

Nu-i trebuie, pentru aceasta, să avanseze extremisme împinse pînă la bufon, ca în proiectele lui Hundertwasser care suiau bulucaş vacile pe acoperişuri – amenajate drept păşune insolită, drept suspensie exclamativă, peste statornicille normalului. Planul ce poartă o inerenţă ecologică, în demersul creativ al lui Viorel Mărginean, nu creşte hirsut deasupra capetelor noastre, mustrarea lui nu atîrnă din înalt, gata să busculeze rizibil cotidianul.

Mai degrabă decît prin declaraţii şi gesturi polemice, ataşamentul la natură se rosteşte aici pozitiv şi calm, el este de ordinul unei vigilenţe aplicate, care se lipseşte de nerăbdări intempestive. Dacă, în termenii unei faimoase dizertaţii ce ne-a rămas de la Schiller, îi incumbă poetului misiunea de garant şi ocrotitor al naturii, exerciţiul ei s-ar bizui, şi la pictorul nostru, pe o asumare destoinică, tenace. Nu cheltuirile expansiv *sentimentale* i-ar defini însă tipul de eficienţă, ci, după cunoscuta polaritate schilleriană, alternativa sa ar fi aceea a *naivităţii*, opusă suspinului individualist; realizînd în sine, fără pathos vindicativ, plinul unei identificări neabătute.

În fond, o atitudine ce se revendică, în aria sensibilităţii româneşti, de la reperele de semn clasic, de la exemplul acelei magnifice consimţiri taciturne, susţinînd lăuntric explorarea sadoveniană.

Oricît de senină, îmbrăţişarea priveliştii nu se vădeşte totuşi placidă, în cazul pictorului nostru. Ea descarcă energii nebănuite, asmute aprig atenţia înspre detalii care scapără pentru o clipă în orizontul privirii. Mi-a fost dat cîndva să mă confrunt, în fuga trenului, pe un traseu transilvan, cu promptitudinea fulgurantă de care e capabil acest ochi de pictor, în funcţionarea lui spontană. Înaintea ţuturor, cu o iuţeală incomparabilă, el detecta, la mari distanţe, nu doar iepurele de cîmp zvîcnind din vizuină, dar şi mişcarea tupilată a vulpii. Feciorul de pădurar îşi verifica parcă, în actul însuşi al privirii, zestrea de vii performanţe adunată de către ai săi, trăitori, vreme de ani lungi, în desimea verde a codrului: din care o întinsă fişie protectoare, deasupra satului natal, se cheamă Frumoasa. Atinsesem într-un rînd, împreună cu Viorel, refugiul casei lor din pădure, îmi apărea păstrătoare de rosturi adevărate şi de duh fără timp. Am înţeles atunci, mai bine ca oricînd, de ce natura i s-a dăruit spre desluşire, nemijlocit, învăluindu-l, încă de copil, cu simplitatea misterioasă a acestei centuri de vrajă, a acestui murmur fascinant, complice pînă la profeţie. În locuri de ele ştiute, animalele pădurii se apropiau încrezătoare să lingă drobul de sare de care aveau nevoie, unde li-l pregătise pădurarul; ciutele cutezau să-şi afunde botul suav în ieslea cu fîn care le era menită, prin aceeaşi osîrdie grijulie. Mai mult decît un Sfînt Hubert, aşteptînd ivirea crucii între ramurile de pe creştetul unui cerb, te-ai fi văzut acolo identificat cu figuri pactizînd de mult, precum în **Nopţile de Sînziene**, cu vieţuitoarele din domnia sihastră a pădurii.

Nu l-aş putea desprinde pe Viorel Mărginean din rumoarea acestor chemări, ele îi fac, în viaţă şi în expoziţia de acum, un soi de grund benefic, pentru anvergura proiecţiilor sale picturale. Pîlcuri de copaci, printre unduiri nesfîrşite ale peisajului, urcuş de planuri, într-o cavalcadă panoramică, împinsă curajos pînă în marginea de sus a decorului – uriaşa pînză care înfăşura la Paris, pe trei etaje, clădirea principală a Sediului UNESCO, în 1992, lua cu sine, crescînd astfel, spre a o flutura încrezător, traista de griuri sobre, unde se ghemuiau trainic, bine decantate, amintirile de pe Tîrnave, din locurile experienţei dintîi, ale copilăriei ardelene. Superior ecologică, punînd în discuţie mereu validitatea şi amploarea unui concept fundamental, nu doar reuşitele ivite într-o robustă practică de artist, cuprinderea naturii implică totuşi, pentru Viorel Mărginean, la orice scară, un irepresibil ecou trăit, dinspre spaţiul originar al pictorului.

De aceea, fără a fi anume o retrospectivă, expoziţia actuală nu-şi uită datoriile faţă de cîteva din piesele muzeale ce rezumă stratul primordial, obîrşia densă a drumului de pictor ales de V. Mărginean. Cu valoare antologică, în sensul evoluţiei lui personale, dar şi pentru progresiunea de ansamblu a artei româneşti, **Sărbătoarea în Maramureş** sau **Iarna la Cenade** şi-au dobîndit titluri durabile la o legitimă adeziune din partea iubitorilor de bună pictură. Ele au putut ieşi, atare solide izbînzi, în întîmpinarea unor cunoscători de talia lui Jacques Lassaigne şi André Malraux, forţîndu-le luarea aminte în 1967, pe simeza Bienalei din Paris – tocmai pentru că voluntara lor candoare filtra bogăţiile unui scrupul pictorial nicicum univoc. Nu ştiu dacă s-a relevat îndeajuns pregnanţa detaliilor de neuitat, a oiţelor coborîte ca din Giotto, dînd accent de operă fundatoare acestei **Ierni**, inaugurînd prin ea, cuviincios, prospeţimea unei sinteze. Un critic care, din planări extravagante, ştia să plonjeze în judicioase intuiţii concrete, N. Argintescu-Amza, a reperat pătrunzător, în acei ani, nodul de elemente deloc simple, strînse laolaltă într-o astfel de pînză. „În compoziţia **Iarna la Cenade** – scria el – se vede foarte bine asimilarea perspectivei «à vol d'oiseau» bruegeliană, îmbogăţită însă cu savante transpuneri stilistice pe linie extrem-orientală şi, poate, chiar cu preţiozităţi secrete de miniatură persană."

Era foarte sărac – îmi povesteşte Viorel – cînd, discret, prefira pe întinsul pînzei mănunchiul acestor variate resurse. N-avusese bani pentru o pînză pe măsura unei compoziţii ambiţioase, fusese nevoit s-o înnădească – şi îmi indică, imperceptibilă, linia de joncţiune în cuprinsul tabloului; a cărui unitate, de nedesfăcut, desfide paradoxal putinţa unor asemenea avataruri.

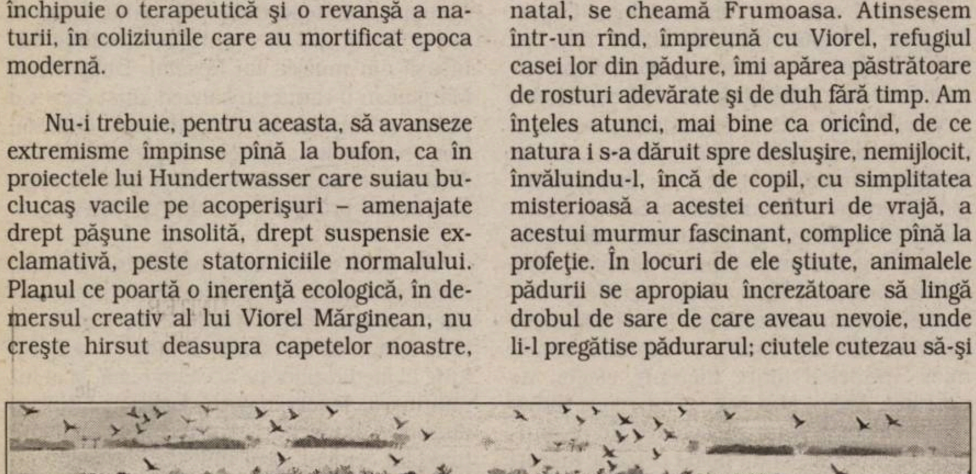

Întrupare, 1989

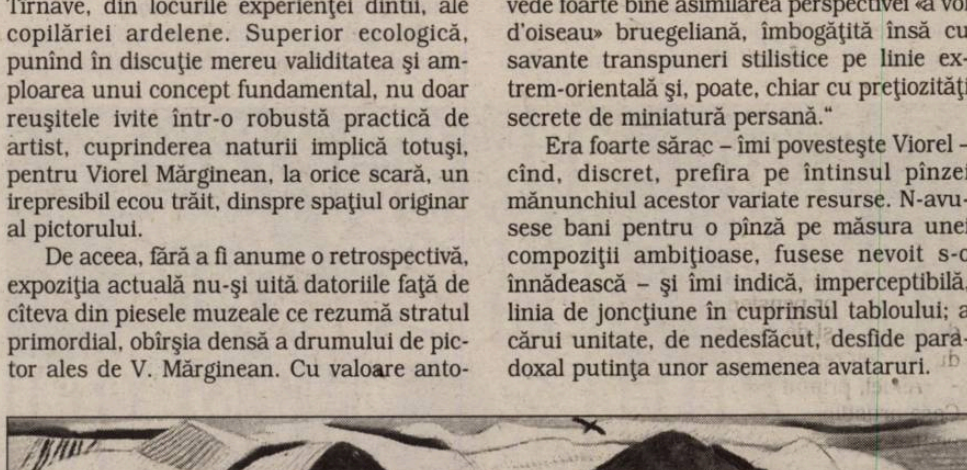

Vis de iarnă, 1999

Şi, mai ales, îşi aminteşte el, peisajul acesta hibernal se zămislea în zilele unei canicule înăbuşitoare. Înţeles compensator, ce depăşeşte, însă, accidentul tabloului: căci situează **Iernile** lui Mărginean dincolo de climatul fizic, de un determinism obligat, al meteorologiei sezoniere.

În frecvenţa albului, a zăpezilor care s-au cernut, varii, suveran modulate, prin atîtea privelişti ale pictorului, trebuie să ghiceşti mai mult decît un dat exterior, ce i s-ar fi impus statistic. Funcţionează aici autoritatea unui fapt moral, refuzul de a rămîne prizonier pasiv al celor văzute. Mărginean şi-a meritat devreme aprecieri ca acea a lui G. Oprescu, istoricul de artă notoriu, care, printre primii, îl observase „îndrăzneţ în ce priveşte desenul"; „cultivă un desen sintetic", îl definise profesorul.

Asta nu vrea să spună că desenatorul care sălăşluia în pictor ar fi eludat, în agerimea trăsăturii, încordarea răbdurie de a pîndi îndelung respiraţia vieţii: farmecul inepuizabil al particularului şi tot ce proclamă noima fiecărei făpturi. E probantă, în acest sens, mărturia desenelor colorate ori în alb-negru, înfăţişînd păsări. Unele, foarte timpurii, cutare gaiţă albăstrie, uşor zburlită, ori un conclav de ciorițe, trădează un asemenea respect, afectuos pe cît de precis, pentru fiinţa măruntă, pentru legea imprescriptibilă a vieţii, încît gîndul te poartă, fără să vrei, înspre reuşite dintre cele mai înalte, – imaginea de şoim, realizată cu un mordant imperios de Pisanello ori altele aparţinîndu-i chiar lui Dürer.

Epifania realului, sărbătorescul descoperirii nu reclamă numaidecît un scenariu primăvăratec – acela, bunăoară, petrecîndu-se la Palanga, în verdele reavăn, înflorit de albul mioarelor. Idilicul traduce ritualuri şi rigori pastorale, din Mărginimea Sibiului, de unde se trag strămoşii ca şi numele pictorului, porneau turmele în vaste pendulări pînă în Pind şi în Crimea, expediţiile, adesea vînzolite în calea crivăţului, iscat fără veste, trebuiau să facă faţă primejdiei şi asprimilor, mieii încă fragezi călătoreau în desagii asinilor. Sintetismul stilului se hrăneşte, la V. Mărginean, din ecouri ale unei participări filogenetice, amintirile de copil, neprefăcut agreste, icnesc de tropotul căluţilor repeziţi pe dealuri şi de behăitul spornic al oilor.

Cînd „studiază" în muzee, de ştiinţele naturii ori de etnologie, îşi îngăduie cîte o zăbavă amuzată, – de fapt, îşi menajează întîlniri tihnite cu o vechime care nu s-a golit de şart şi de tîlc, aptă încă de imprevizibil. Nu-şi trece în carnete numai forme fericite de cancee, motive de broderii şi covoare sau piese de costum, oprege unde geometria strictă devine prilej pentru un fast sever. Dar îl opreşte şi surpriza cîte unei transpoziţii hazlii – la Muzeul Etnografic din Cluj, ceasuri cît ceapa, de pildă, al căror nume a poposit în Apuseni prin veacul al XVIII-lea, adus de colonişti din Lorena: *chirotelul* bătrînesc, instrumentul din vitrină, transcriind poznaş interogaţia franceză „Quelle heure est-il?".

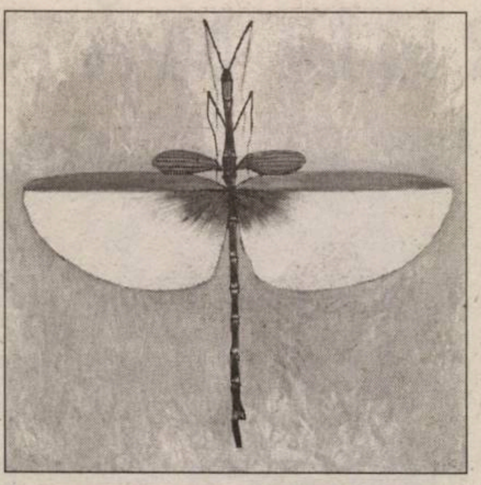

Evanescenţă, 1988

Nu accidentalul şi pitorescul sprinţar reglează decisiv, pînă la urmă, astfel de recolte ale ochiului curios şi sagace. Fidel unei anumite economii eficiente, în gestiunea semnului grafic, şi unei raţionale stăpîniri a suprafeţei, V. Mărginean concepe vrednicia de artist mai degrabă în relaţie cu un ideal al contragerii expresive, nu al divagării necontrolate. Mult timp, desenul denudat al arborilor, ca un traseu pentru inteligenţă, le crea un soi de regim emblematic, grafismul rămurişului astfel tratat stabilea o adevărată cheie de lectură, austeră, pentru variaţiunile peisajului. L-ai fi putut bănui pe artist dispus să subscrie acelui pariu incomod, formulat de Jules Renard: „La postérité appartiendra aux écrivains secs". Mai exact decît despre uscăciune, s-ar cuveni a vorbi, tentaţi de o paralelă între aceste talente, despre un gust nervos, al scriiturii nete, care le este comun, destul de sigur pe sine pentru a se încerca şi în materii ingrate, la nivele ale bestiarului lipsite de statut poetic, porcul la Jules Renard, goangele de tot soiul pe care le desenează fervent Viorel Mărginean. Dar şi în cazul **Lebedei** sau al **Păunului**, beneficiari de referinţe auguste, justeţea evocării e tincturată de note care ne scot din perimetrul convenţiei, din protecţia ei lenifiantă. A împinge anodinul, ograda orătăniilor, să se producă în **Istorii naturale**, pe o scenă bivalentă, cum termenul francez o sugerează – între povestire fără apret şi Istorie, declinîndu-se ambiţios, – a buscula astfel prejudecăţile era un exerciţiu sortit să biruie, chiar cînd partitura – Gide *dixit* – se prezenta uneori executată în *pizzicato*.

Dialogul cu plastica se ascundea în legea însăşi a acestui repertoriu, care-şi juca performanţele eliptice între un scrupul al observaţiei animaliere şi un proteism de ironie tandră. Dacă prima ediţie din **Histoires naturelles** avea două ilustraţii de Vallotton, ulterior textul constitui imbold pentru verva lui Toulouse-Lautrec, în echivalări care-i plăcură scriitorului, şi îl stîrni de asemeni pe Bonnard. Nu pentru a epuiza cîmpul interferenţelor – unde s-ar adăuga şi transpoziţia muzicală a lui Ravel –, am crezut semnificative aceste jaloane. Ele confirmă nevoia unor punţi care să îmbrăţişeze, variat şi fratern, tărîmul miracolelor simple: acelea care ne dau ghies în înconjurimea cea mai oarecare, învăţîndu-ne să ne uimim cu simpatie, să lepădăm trufiile iscate din parvenitism cultural.

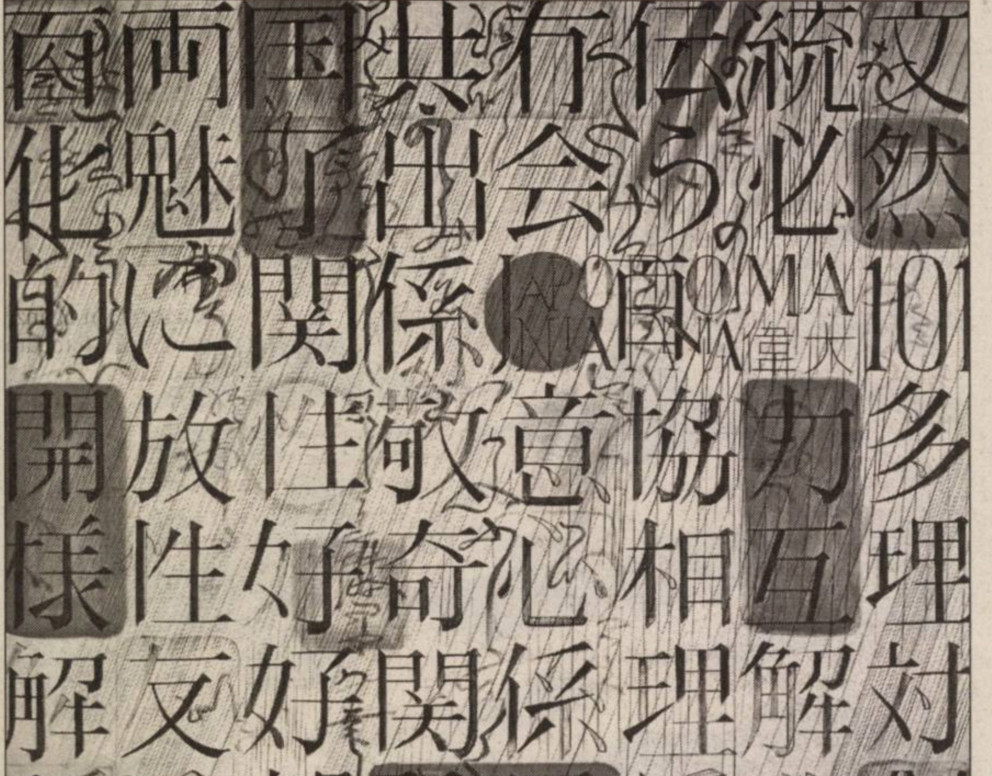

Scriitură II, 2003

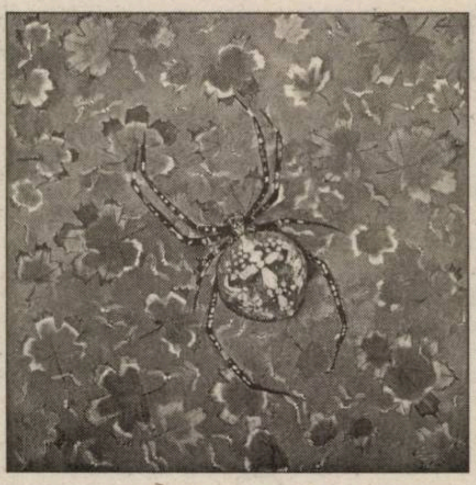

Arahne, 1992

Căci este vorba, în asemenea deschideri – înspre mulţimea osebită a creaturilor, înspre modesta necesitate cu care-şi afirmă soiul, pregnanţa lor identitară –, despre un destin ce-l obligă moralmente pe artist; despre îndatorirea sa de a-şi menţine contemporanii, ştiutori şi teferi, în mijlocul unei naturi dînd mărturie, plural, neostoit, despre opera Domnului şi a mileniilor. Niciodată abstracţia nu s-a unit mai pernicios cu o anume barbară suficienţă, spre a-i îndepărta pe muritori de bogăţiile, inimitabil vii, din care se alcătuieşte forţa concretului. Detaliu grăitor, readucîndu-ne în aria etnografică de unde s-a izvodit spiţa pictorului nostru, la Săliştea, ce figurează în denominaţia uneia din lucrările lui caracteristice – monumentala **Iie**, realizată în 1983 –, tenacitatea unei alte artiste transilvane, de puternică anvergură, Ana Lupaş, a voit şi a adus la îndeplinire un proiect original: să adune laolaltă supravieţuitori de toate vîrstele, de pretutindeni, din neamul lor, de acolo pornit, care a dat reprezentanţi de seamă vieţii publice şi cauzei româneşti – în primul rînd cunoscutul istoric, profesorul Ioan Lupaş. Timp de o săptămînă s-au strîns, deci, pe locul obîrşiei lor ardelene, grupaţi după criterii de ordine generaţională, 300 de membri ai unei familii care-şi rememora arborele ei de continuitate, extins pe două secole, dar îşi înregistra totodată spaţiul de dispersiune, pînă la antipozi, în Australia şi Statele Unite. Inedit ca iniţiativă şi emoţionant, demn de aleasa consecvenţă morală proprie Anei Lupaş, proiectul făcea, însă, vizibile şi disparităţi, pe care le induceau înseşi distanţele continentale intercalate în destinul oamenilor. Îndurînd atare inerente efecte, ne povestea Ana – şi o rog să-mi scuze indiscreţia-, celor mai tinere vlăstare ale neamului li se întîmpla să nu poată percepe lucruri şi rosturi elementare. Copiii de pe versantul american, familiarizaţi cu imaginea animalelor agreste doar în jocuri video, se vădeau contrariaţi că, bunăoară, caii sînt mult mai mari decît şi-i închipuiau; iar pentru vaci, se puneau la pîndă în capul satului, hotărîţi să afle prin ce şiretlic se obţinea ca animalele să-şi nimerească singure drumul pînă la poartă!

Dacă inocenţa infantilă m-a tentat drept un simpatic reactiv, într-o asemenea discuţie, dincolo de ea chestiunea se pune cu grave urmări, de-a dreptul dramatice, atunci cînd o mentalitate care se crede la zi recuză fără apel permanenţe şi date esenţiale pentru fiinţa umană. Faţă de atîtea abandonuri aducînd atingere miezului sacru din existenţa noastră, atitudinea lui V. Mărginean mi-a apărut mereu sub un semn de activă integritate. În faţa priveliştilor sale – am scris-o încă demult –, mă simţeam murmurînd versul vestit al lui Blaga, „Nimic nu vrea să fie altfel decît este". Şi nu în conformitate cu vreun conservatism social, ci în numele unei împăcări ontologice. Interstiţiile fabuloase ca şi imediateţea robustă a satului, vatra proteguitoare a vieţuirii ţărăneşti şi lărgimile de orizont care-i dau respiraţie, le găseam inextricabil prezente în modul său organic de a încorpora natura.

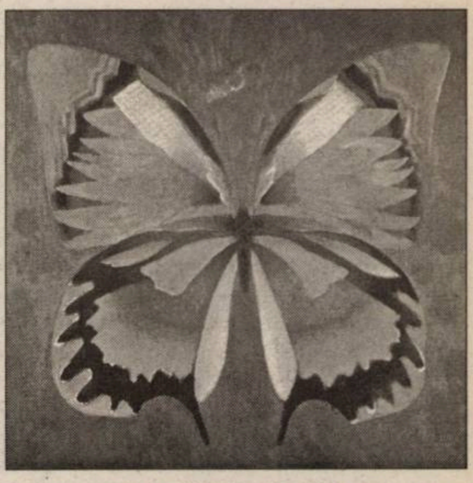

Culorile vieţii, 1998

De aici, năzuinţa de a isca în individualitatea motivului, în descripţia ce-l particularizează, o presimţire analogică, un accent care suie furiş, care se îndeamnă parcă spre etajele semnificaţiilor simbolice. Nu doar conotaţiile de eleganţă protocolară, ca nişte gulere *Mary Stuart* la nişte volatile pe lungi catalige, numite pretenţios **Aristocraţii**, nu doar penele smulse, decorativ împrăştiate ca nişte *confetti* de carnaval, în jurul bătăliei unor cocoşi, mai degrabă dansanţi, sau o înfoiere de balerină învoaltă pe desenul descărnat al unei libelule, nu doar atare elemente explicite se contaminează de veleitatea unor transgresiuni. Mai eficace, pentru că operează în structura intrinsecă a descrierii, uneori lărgirea de sens trece prin ordinea ultimă a imaginii: cu penajul ei – pe alb, o punctatură violetă, măiestru ordonată, culminînd printr-un gît golaş şi prin albastrul din creastă –, bibilica devine o paletă cu cioc. Bufniţa, axial situată într-un copac mirific, iţeşte alburi imaculate, mai mult decît s-o închine zeiţei gînditoare, lui Pallas Athena, visarea pictorului nostru o trimite spre un paradisiac al culmilor exotice – căutat de Roger Caillois prin continentul sud-american. Şi cîte săgetări de înţeles pornesc din aripile pe care coţofana le întinde drept, în felurite tablouri! Vehicul poetic prin excelenţă, servind de accelerator al fanteziei, cînd creşte neverosimil, între planul apropiat şi îndepărtările peisajului, speţa ei s-a scuturat aici de reputaţia anecdotic dubioasă din muzica lui Rossini. Dimpotrivă, Mărginean îi caută un salv-conduct care s-o poarte nevătămat pînă în mitologia chineză; i se recunoaşte a fi, spre deosebire de alte zburătoare, aceea care intră frontal în cuib, onorîndu-l printr-o francheţe de bun augur.

Şi pentru că, iată, pomenind cuibul, atingem o categorie de obiecte cu intens impact asupra imaginarului, cum n-aş lăsa, fericit, să-mi răsune în minte ecoul prelung al meditaţiilor pe această temă, şi al înminunării, fenomenologic fertilă, pe care a ilustrat-o Bachelard? Ascunzătoarea care-i totodată centrul unui univers şi o metaforă de cosmicitate, cuibul cald dintre ramuri, interpelîndu-ne cu o amarnică gingăşie; făptura, acolo nemişcată, tremură pentru soarta ouălor albe-rose, dar ne face să tremurăm, la rîndul nostru, sub povara de culpabilitate apăsîndu-l pe om: fiinţa care a pierdut încrederea păsărilor.

Atare acute incidenţe, înfiorat expuse de Bachelard, îmboldesc speţele ornitologice înspre înălţimi spirituale. Chiar pasărea buclucaşă, din păţaniile lui Nică a Petrei, care se năzăreşte vioaie şi în tablouri de V. Mărginean, unde nu te aştepţi, netemătoare de emulaţia cu fazanii aurii şi păunii superbi, găsise loc într-o carte intitulată **Bestiarul lui Christ**. „Se pretindea – citim în acele pagini – că pupăza putea să se disimuleze complet la vederea tuturor fiinţelor vii; se credea încă, la finele Evului Mediu, că în cuibul ei era o iarbă de felurite culori care îl face invizibil pe om, cînd o are asupra lui." E probabil *l'herbe de songe* – comentează Bachelard –, pe care o adulmecăm într-un poem modernist de Yvan Goll.

Să ne mai uimească, atunci, identificarea întreprinsă de Peter Brook, în celebrul său spectacol de la Avignon, din 1979, **Conferinţa păsărilor**, unde păsăretul de pretutindeni îşi urneşte expediţia către fantasticul Simurgh sub oblăduirea perseverentă a moţatei, Upupa? Dintr-o scriere iraniană de secol XIII, de fervidă inspiraţie sufistă, compusă de Farid al-Din Attar, dintr-un poem alegoric de 4500 de distihuri, despre căutarea absolutului, regizorul britanic a extras un spectacol care a constituit o dezbatere angajantă şi esenţială. Întreprinderea în care se aruncă zburătoarele, avînd a străbate spaţii incomensurabile, cu dezertări şi dispariţii succesive care le decimează, din mii la plecare rămînînd doar 30, traduce vertiginos tensiunea ireductibilă care comandă sufletului să se depăşească. Pe muntele atins prin acest imens sacrificiu, revelaţia care se impune este tot pe atît un apogeu şi o supremă anulare. Cum o rezumă Borges, cînd, anticipator, elaborează narativ lecţia poemului, ei, pelerinii sinucigaşi, sînt Simurghul, care îi incitase, lăsînd să-i cadă o pană în centrul Chinei, enigmatic şi exaltant. Acestui simbol de absolut, conchide Borges, un cosmograf arab, Al-Qazwimi, în textul numit **Minunile creaţiei**, îi atribuia un ciclu existenţial de 1700 de ani: cînd fiul a crescut, tatăl îşi dă foc. Ţinînd astfel timpii sub arcuirea de lumină a unui Phoenix reiterat, ornitologia se umple de vîlvoarea unei consumpţii metafizice. Către un cer vibrant de asemenea făgăduinţe inefabile, unele din păsările-paradis din evocările lui V. Mărginean par să-şi scurgă fiinţa, pînă la anulare, în cascada moale a despletirii lor. Iar altă dată, tors bombat spre astre, formă şi culoare tranşant saturate, un grup care parcă ar repercuta ofensiv o sfidare, n-ar sta rău în compania lui Max Ernst, din colecţia vicontesei de Noailles.

Dar poţi depăşi genealogia unicului nu numai prin saltul care să te cufunde într-un *non plus ultra*, al absolutului ce nu se teme de neant. Paradoxal, individuaţia îşi află negarea în propria ei îndesire, lăsîndu-se aditiv multiplicată, făcînd să triumfe inumerabilul cantităţii. Spre a se sustrage întîmplătorului, ce disperseză şi slăbeşte intenţionalitatea propunerii, V. Mărginean încearcă tot mai asiduu, în ultimii ani, avantajele spiritului de colecţie, ale tablourilor totalizante, cu lineaturi şi caze regulare. Experienţă în curs, condusă cu o prudenţă delicată, această inflexiune spre cantitativ n-a îngroşat nicicum stilistica maestrului, dimpotrivă i-a prilejuit articulări de un rafinament admirabil. Un insectar la proporţii murale nu trădează nici o vulgară frenezie, verticalele palpită aidoma cu o ploaie japoneză, exactitatea devine insidios fermecătoare. Clare pentru spirit ca nişte tabele Mendeleev, în care se înscriu fără de rezistenţă forme multiplu variabile, aceste picturi inaugurează un dialog cu natura apt să unească entuziasmul largii cuprinderi şi scrupulul preciziei. Supleţea unui ochi exersat ca acela al pictorului evită tot ce ar fi automatic în constrîngerile pe care şi le-a ales; cordial, principiul ordonator nu exclude vizitele de curtoazie de la o clasă la alta, printre lepidoptere vin să poposească şi cîteva păsăruici, ba chiar în unele pătrate s-au insinuat gracile ramuri în floare. De aceea clasificarea cîntă ca o partitură şi regnurile comunică armonic, aşa cum, pe fundul acvariilor pictate de Mărginean, peştii s-au convertit la condiţia unor frunze fremătătoare, cromatic concentrate, într-o travestire generală care l-ar fi bucurat pe Roger Caillois.

Un turnant inedit s-a produs în peisaj prin contaminaţie cu această muzicală gestiune a cantitativului. Ciclul **Deltei** a valorificat magistral acest joc între parametri greu de ţinut în echilibru. Pe orizontalele unde se zbate volbura albă a aripilor, unde lunecă, repetitiv şi totuşi ritmat, flotilele de pelicani, de călifari şi egrete, printre semnele grafice sugerînd vegetalul, pictorul a avut curajul, simplu şi eficient, să placheze acordurile unor dreptunghiuri de culoare, regular geometrice însă impalpabile, căci nu întrerup diafanul, ci tocmai se împărtăşesc din aburul atmosferei. Priveliştea devine o partitură suprapusă, în reţeaua ei subtilă feciorul de pădurar capteaază amical păsări care n-au pondere, emanaţie de suflet legănîndu-se peste ape.

Gîndul mă duce, astfel lansat, în altă cheie spaţială, la o amintire exotică, la o geometrie străveche, de data aceasta suprapusă stîncii, pe faleza de la Naqh-i Rustem. Pentru Marii Regi ai Orientului, Achemenizi, lăcaşul liniştii eterne, săpat în rocă, avea intrarea protector blocată. Dar la o anume înălţime uşa de piatră lăsa o deschidere: pentru ca pasărea sufletului să poată pluti în voie, liberă de ani, de colb şi de moarte.

Erată: În seria **Variaţiuni la Brâncuşi**, apărută în Nr. 201-202, se va citi: p. 8, col. I, r. 6 de jos: *încleia dezastruos invenţia*; *ibid.*, col. II, r. 6 de jos: *formulă tot Fondane*; *ibid.*, col. III de sus: *Dan Flavin*; p. 9, col. I, r. 23 de sus: *on veut être amical*; *ibid.*, r. 25 de sus: *himera*; *ibid.*, col. III, r. 24 de sus: *pe care-l reveră*; *ibid.*, r. 11 de jos: *continua*; *ibid.*, r. 27 de sus: *ca o investitură*; *ibid.*, r. 40 de sus: *E de remarcat*; *ibid.*, r. 7 de jos: *Eileen Lane*; p. 10, col. I, r. 6 de jos: *comorile de fantazie*; *ibid.*, col. III, r. 28 de sus: *Georges Auric*; *ibid.*, r. 43: *dimensiunea trăită, laborioasă a locului*; *ibid.*, r. 21 de sus: *appartiennent*; *ibid.*, r. 58 de sus: *Closerie des Lilas*.

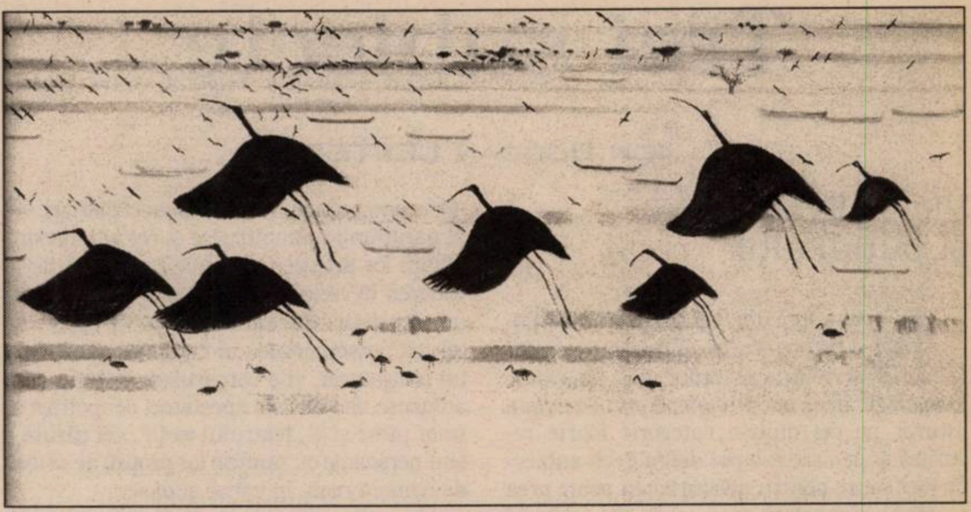

***În Deltă*, 1991**

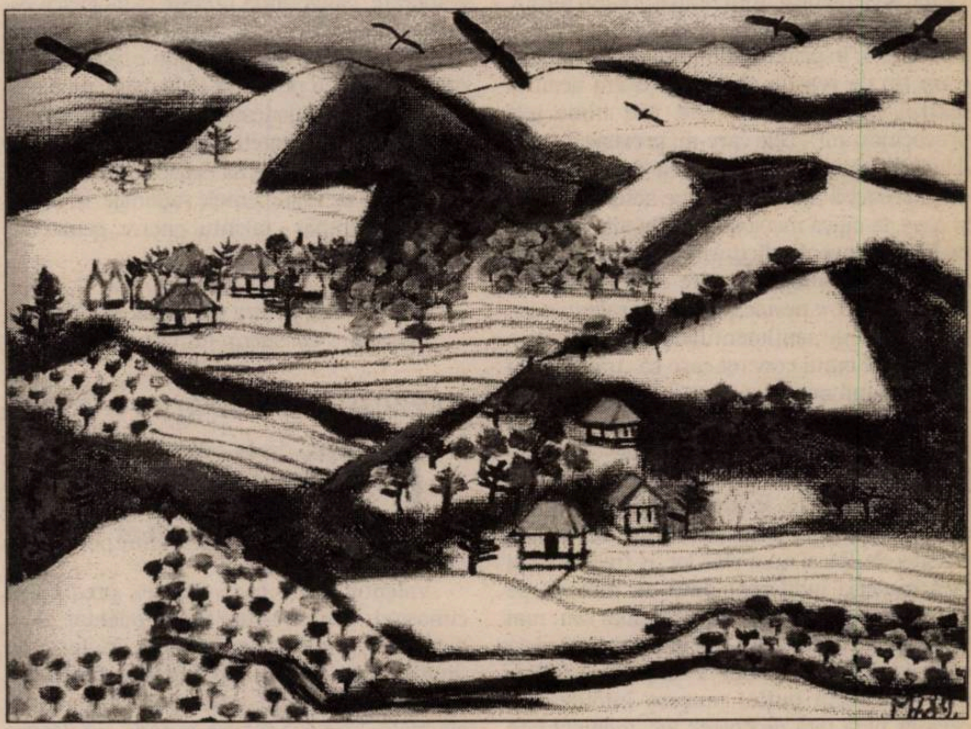

***Mioritica iarnă*, 1989**

Bijuterie „foarţiană"

La sfîrşitul anului trecut a apărut la Editura Polirom o fermecătoare antologie poetică „retro", alcătuită de Şerban Foarţă: construită în jurul bătrînului motiv *ubi sunt*, **Clepsidra cu zăpadă** reuneşte – în cadrul a trei secţiuni, **Brelan de dame, fanţi şi rigi**, **Medalia...** şi **...şi reversul** – „traduceri, adaptări, pastişe" după balade ale poeţilor medievali şi moderni (majoritatea – francezi, cu cîteva excepţii germane şi „trei parafraze" româneşti): François Villon (spiritul tutelar...), Bernard de Morlay, Bertran de Born, Eustache Deschamps, Charles d' Orléans, Jehan Regnier, Joachim du Bellay, Amadis Jamyn, Mathurin Regnier, Saint Aulaire, Francois-Rene de Chateaubriand, Victor Hugo, Gérard de Nerval, Théodore de Banville, Charles Cros, Jean Richepin, Jules Laforgue, Jean-Paul Toulet, Francis Jammes, Paul Claudel, Paul Valéry, Max Jacob, Vincent Muselli, Guillaume Appolinaire, Léon Vérane, Jean Pellerin, Francis Carco, Bertolt Brecht, Raymond Queneau, Patrice de la Tour de Pin, Jean-Claude Renard, alături de nume precum Motin, Honorat de Racan, Carl Michael Bellman, Athelme Brillat-Savarin, de doi anonimi şi de fragmente din **Carmina Burana**. Parafrazele româneşti aparţin lui Alexandru Odobescu (un fragment din **Pseudo-cynegeticos, X**), Tudor Arghezi (**François Villon**) şi Ion Barbu (**Oraşul**). Se adaugă o secţiune de „melanjuri & pastişe" villoneşti în română, franceza modernă şi esperanto, plus o... partitură la **Ballade des dames du temps jadis**. Sînt bijuterii ale poeziei „cu rimă", în care formele vechi (destul de diverse, unele canonice, altele „goliardice") stau alături de cele moderne care le „citează", parafrazează, parodiază sau pastişează nostalgic, ironic sau ludic, după caz.

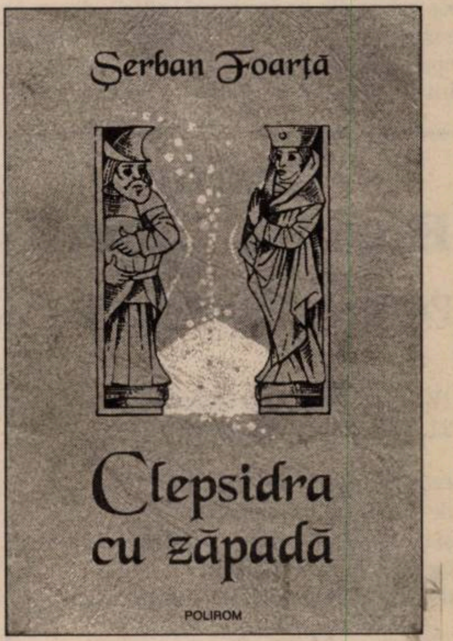

Avem de-a face cu o antologie de autor, o „antologie-autoportret" în oglinzi, alcătuită de un mare iubitor şi – totodată – fin cunoscător al acestei poezii, al formelor „clasicizante" cu care se joacă el însuşi nostalgic, ludic, ironic şi... virtuoz. Iar **Introducerea** (**Ubi sunt... anteannuae nives**), cu un **Post-scriptum** urmat de **Note şi trimiteri**, este un splendid eseu – tipic „foarţian" – glosînd cu şarm erudit pe marginea istoriei poeziei baladeşti şi a „conexiunilor" de tot felul, din poemele „anticilor" şi „modernilor"...

Citatele în limba franceză (între care şi o caligramă a lui Appolinaire) sînt reproduse cu caractere de culoare brună. O menţiune specială merită în acest sens excelenta calitate grafică a acestei cărţi-obiect tipărite pe hîrtie „veche", cu ilustraţii de tipul miniaturilor medievale şi titluri cu grafie – de asemenea – medievală. Pe.scurt: (încă) o bijuterie „foarţiană"...

Radio România Cultural,
post al Societăţii Române de Radiodifuziune,
emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare		711
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	69,65	
Călăraşi	66,92	1593
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	90,2	
Deva	70,64	
Focşani	70,22	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	
Petroşani	71,06	

	MHz	kHz
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	103,1	
Tg. Jiu	70,04	
Tr. Severin	105,4	
Tulcea	68,72	1530
Zalău	105	

1928

Trei subiecte

ION BOGDAN LEFTER

Victor Rebengiuc şi puţini alţii

Nu ştiu cum se descurcă teoreticienii teatrului cînd trebuie să descrie arta actorilor, să-i distribuie în tipologii. În ce mă priveşte, îi pun deasupra tuturor pe cei dintr-o categorie foarte restrînsă şi pe care n-o pot defini decît subiectiv (cer scuze pentru mărturisirea poate prea patetică): sînt actorii care, ori de cîte ori îi văd pe scenă, mă fac să mă înfior la propriu. Victor Rebengiuc e unul dintre aceştia puţini.

Încerc să-mi explic – totuşi! – raţional fenomenul. În primul rînd, trebuie să spun că e un tip de reacţie pe care n-o am decît la teatru, nu şi atunci cînd văd filme (ele provocîndu-mi – cele care-mi provoacă! – alte feluri de emoţii). Motivul e că doar pe scîndura scenei îi avem în faţă pe actori în carne şi oase, la cîţiva metri de noi. Cu alte cuvinte, pe lîngă convenţia ficţiunii, pentru ca sentimentele răscolitoare despre care vorbesc să se stîrnească, e nevoie şi de corporalitatea actorului viu, de sentimentul de autenticitate a jocului, de omul concret care să „trăiască" în rol sub ochii noştri.

Apoi, trebuie să mai existe ceva, dincolo de povestea spectacolului. Nu înseamnă că, prinşi în ea, ceilalţi actori nu pot fi minunaţi. În ce mă priveşte, îi admir chiar şi cînd nu sînt, chiar şi cînd joacă în montări nu tocmai reuşite: de obicei nu e vina lor, ei trebuie să-şi facă meseria indiferent dacă au încăput pe mîna unui regizor mai bun sau mai rău, mai inspirat ori în pană de idei şi de viziune. Aşa că îi aplaud întotdeauna la sfîrşit, fără zgîrcenie. Dar aceia puţini reuşesc întotdeauna ceva în plus faţă de colegii lor, inclusiv faţă de actorii foarte buni, foarte-foarte buni: pe lîngă rolurile din piesele în care sînt distribuiţi, se joacă – dacă pot spune aşa – şi pe ei înşişi; împing înainte Odiseea propriei metamorfoze; nu încetează să experimenteze expresivitatea fiinţei lor, capacitatea de ipostaziere din ce în ce mai „altfel", din ce în ce mai profund, din ce în ce mai periculos de departe de banalitatea existenţei cotidiene. Sînt actori – cum se spune – „de compoziţie", dar „compun" simultan în ambele planuri: cel al naraţiunii dramaturgice şi cel al individualităţii lor artistice. Ceea ce-i salvează de la căderea în teribila boală a profesiunii: criza de identitate. Jucîndu-se şi pe ei înşişi, îşi afirmă personalitatea în ciuda histrionismului obligatoriu, şi-o construiesc în timp, şi-o adîncesc, fac din noi spectatori deopotrivă ai unor piese şi ai „teatrului vieţii", cel căruia îi sînt personaje cu numele lor proprii de actori, de oameni reali, în carne şi oase.

Radio Europa Liberă

Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE • RADIO LIBERTY •

Corect, responsabil şi la timp!

Au – de asemenea – o minuţie extraordinară a detaliilor, „compoziţiile" sînt extrem de elaborate, caligrafiind nuanţe psihologice infinitezimale şi sugerînd profunzimi abisale.

...De fapt, ce vreau să spun e că de fiecare dată cînd îl văd pe Victor Rebengiuc pe scenă jocul lui mă emoţionează, mă răscoleşte (să mi se ierte – iarăşi – patetismul) şi-mi dau seama că nu pot cu adevărat să explic de ce. Probabil că, dincolo de argumentele raţionale, la mijloc e – pur şi simplu – talentul enorm, geniul actoricesc inanalizabil...

(*Text scris pentru un volum – în curs de apariţie – consacrat lui Victor Rebengiuc*)

Victor Rebengiuc
în *Unchiul Vanea*
(pe scenă şi în viaţă –
alături de Mariana Mihuţ)

Prezentare recuperată

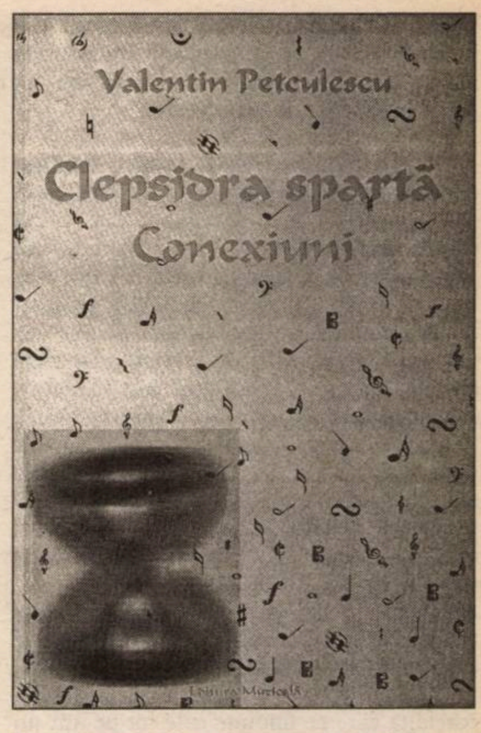

Primesc de la Valentin Petculescu, abia ieşită de la tipar, cartea lui de articole pe teme muzicale: **Clepsidra spartă. Conexiuni** (Editura Muzicală, 2003).

Valentin e un „caz". Discret, prea puţin cunoscut, el e un artist foarte talentat, de o mereu-surprinzătoare fantezie, în formule „miniaturiste", de o expresivitate rafinată dar şi cumva-proaspătă, cu un aer de ingenuitate asumată. Vorbesc despre ce scrie, nu despre compoziţii, la care nu mă pricep – căci, absolvent de Conservator, e „la bază" muzician, nu filolog. Nu mai ştiu prin ce întîmplare ni s-a alăturat la Cenaclul Junimea, în anii '80; nici de ce, dintre autorii **Desantului**, n-a reuşit, ca destui alţii, să se facă mai remarcat. O explicaţie ar fi aceea că n-a putut să publice o carte proprie înainte de 1989, cînd ar fi atras atenţia. Citise în cenaclu de multe ori, în special proză şi piese de teatru, dar şi poezie, etalînd o multilateralitate care-i este caracteristică, în sensul că intră în chiar „definiţia" lui de artist. A debutat editorial după căderea regimului comunist, în 1990, cu versuri (eu l-am publicat, la Litera, cu, pe ultima copertă, o prezentare scrisă special de Ovid S. Crohmălniceanu, „mentorul" Junimii), cînd – însă – toată lumea era captată de spectacolul politic şi nimeni nu mai citea literatură, darămite poezie. Poate ar fi fost mai bine dacă, atunci ori mai tîrziu, şi-ar fi publicat prozele, care ar fi avut mai multe şanse de succes. Între timp a mai scos una sau două cărţi de versuri... pentru copii şi i s-au jucat cîteva piese (una la radio, alta la Teatrul Ţăndărică – intitulată, simpatic şi parodic, **Cei patru muşchi tari**!).

Acum – ziceam – şi-a strîns în volum articolele risipite în reviste în prima parte a anilor '90. În toamnă m-a rugat să-i scriu cîteva rînduri însoţitoare, ceea ce am făcut cu plăcere. Ne întîlnim din nou şi-mi oferă cartea, cu prezentarea mea pe spate, însă... nesemnată! Valentin e stînjenit. Îl consolez: nu-i mare bai! Oricum, n-are nici o vină, eroarea îi aparţine cuiva de la computerele editurii (textul îl primiseră pe o dischetă, cu semnătură cu tot!). La despărţire îl mai liniştesc o dată, spunîndu-i că o să mă gîndesc la o soluţie de „reparaţie" a defecţiunii – care soluţie aceasta este: să pun prezentarea mea în **Observator...**, lămurind situaţia pentru cei cărora le va ajunge cartea în mîini! Deci:

> „Am avut întotdeauna rezerve faţă de textele despre muzică ale scriitorilor, mărturiseşte la un moment dat Valentin Petculescu. Poate că printre literatorii care comentează celelalte arte vor fi existînd şi excepţii fericite. În orice caz, Valentin Petculescu este el însuşi o excepţie rarissimă: scrie despre muzică fiind şi muzician, şi scriitor. Compozitor pe de o parte, poet, prozator, dramaturg pe de alta, apropiat al unor artişti plastici cărora le-a comentat – de asemenea – lucrările, el ilustrează un anumit tip de creator multilateral, mai puţin caracteristic epocii noastre, deschis spre experienţe şi spre retorici diverse. Disponibilitatea, gustul pianotării fanteziste, vocaţia improvizaţiei şi a variaţiunilor se văd chiar şi în textele sale despre muzică reunite în această carte: mici eseuri, niciodată cronici propriu-zise (senzaţia fiind că poetul şi compozitorul evită cu bună ştiinţă postura de critic de specialitate), portrete, reflecţii, confesiuni, uneori sub forma notaţiilor de jurnal, alteori dramatizate ca dia-logos-uri, compun laolaltă un ansamblu de o plăcută varietate, beneficiar – în plus – al unei scriituri fine, pe alocuri încîntătoare. Unitatea în diversitate e a personalităţii, a sensibilităţii, a entuziasmului puţintel trist cu care Valentin Petculescu pledează pentru muzică în vremuri grele, de triumf al genurilor uşoare, comerciale şi de marginalizare a celor grele, clasice ori actuale. Apropo de vremuri: regăsim aici şi ecouri ale realităţilor politice din primii ani ai postcomunismului românesc, fiindcă, oricît de obsedat de artistic, de estetic, autorul nu se poate izola de lumea din jur. La urma urmei, nici o carte, nici măcar una despre muzică, nu e altceva decît – nu-i aşa?! – o felie de viaţă...".

Contra provinciei generice

Ne stau la îndemînă atîtea exemple de mentalitate prăfuită în Bucureşti şi – invers – de comportament firesc-european în restul ţării încît nu cred că merită să folosim opoziţia Capitală-provincie decît după multiple relativizări şi nuanţări. N-am – pe de altă parte – deloc intenţia să răstorn raportul şi să „măgulesc" localităţile mai mici sau pe intelectualii de acolo. Pînă la urmă, tot în Bucureşti se petrec evenimentele culturale cele mai numeroase şi cele mai importante – după cum aici se fac şi jocurile politice la vîrf, aici se investesc cei mai mulţi bani în dezvoltări economice, comerciale, bancare etc. Nici nu s-ar putea altfel, atîta timp cît România se menţine pe linia de evoluţie a unei civilizaţii apropiate de modelul francez, cu un Centru atotputernic şi cu mici nuclee provinciale: între cele aproape 2 milioane şi jumătate ale Bucureştiului (probabil spre 3 în timpul zilei, adăugîndu-i pe navetişti, pe călătorii în interes de serviciu etc.) şi cele circa 300-350 de mii de locuitori ai celorlalte 14-15 oraşe mari de la noi, nu există nici unul cu 1,5 milioane, cu 1 milion, cu o jumătate de milion. De aici – disproporţia (cantitativ vorbind) dintre publicul cultural din Capitală şi cel din reşedinţele judeţelor ţării, nemaivorbind despre alte localităţi. Datele obiective ale problemei acestea sînt.

Dar ele nu exclud posibilitatea ca publicul mai restrîns al provinciei să aibă o excelentă calitate. Am întîlnit de multe ori în comunităţi de mici dimensiuni intelectuali perfect sincronizaţi cu ce se întîmplă în ţară şi în lume. La fel, se poate face şi se face cultură de vîrf oriunde. În oraşele totuşi mari ale provinciei româneşti există medii artistice uneori efervescente sau măcar grupuri creative importante. Problema, poate mai acută ca în Bucureşti, este a despărţirii apelor, a rezistenţei împotriva veşnicelor asalturi ale mediocrilor cu veleităţi de artişti. Instituţional vorbind, în capitalele provinciei (ca să spun aşa) s-au dezvoltat de-a lungul anilor '90 şi pînă azi proiecte competitive la nivel naţional. Călin Vlasie a fondat la Piteşti Editura Paralela 45, care a devenit repede numărul 1 pe ţară la categoria aşa-numitelor „auxiliare şcolare" şi, prin contribuţia lui Gheorghe Crăciun şi a filialei din Braşov a editurii, apoi şi prin a celor de la Cluj şi Bucureşti, a ajuns să domine în ultimii ani piaţa literaturii româneşti originale. La Iaşi merge foarte bine Polirom-ul lui Silviu Lupescu, intrat curajos pe culoarul ştiinţelor umane, unde i-a surclasat pe competitorii „grei" din Capitală, gen Humanitas sau ALL, după care a declanşat valul traducerilor de proză, mai ales romane, majoritatea din literaturile occidentale, împînzind librăriile din toată ţara. Se disting pe rafturi şi cărţile elegante, uneori de-a dreptul bibliofile, ale Editurii Cartier din Chişinău, care vinde mai mult de partea occidentală a Prutului decît în Basarabia. La Braşov apare revista **Interval**, probabil cel mai bun trimestrial cultural tematic de la noi. La Craiova – **Mozaicul**, lunar independent, „alternativ", de meritorie orientare liberală. La Iaşi – **Timpul**, de aceeaşi factură. La Chişinău – **Contrafortul**, o formă radicală de despărţire de modelele literare, culturale, morale şi politice ale deceniilor precedente, unele dintre ele încă active. Şi aşa mai departe: se pot da exemple din aproape fiecare oraş mare din provincie. Dacă trecem la alte domenii, la teatru de pildă, trebuie să menţionăm în primul rînd Craiova, apoi multe alte localităţi unde s-au montat spectacole remarcabile şi unde se organizează numeroasele festivaluri care se aglomerează pe agenda fiecărui an. Şi – din nou – aşa mai departe.

De fapt, problema e de mentalitate, de calitate a oamenilor: minţile incapabile să ţină pasul cu vremurile sau care au – pur şi simplu – probleme cu... IQ-ul (!) nu pot produce decît îmbîcseală, oriunde s-ar afla. Ca-ntotdeauna în istorie, „bătălia" nu se duce între „centru" şi „provincie", ci între mentalităţile deschise, novatoare şi cele închise, conservatoare, acestea din urmă – da! – „provinciale" în sens generic, categorial. Cine va cîştiga – se-nţelege de la sine. Se şi vede cu ochiul liber: cultura română n-are de gînd să stea pe loc, dimpotrivă, se „postmodernizează" în ritm accelerat, în ciuda mediocrilor şi a retardaţilor care-şi închipuie că pot s-o ţină în loc, intuind că – altfel – ofertele lor, anacronice, cad iremediabil în desuetudine. N-au nici o şansă: istoria merge oricum înainte...

Romi wants to be a cat?

ANDREI BODIU

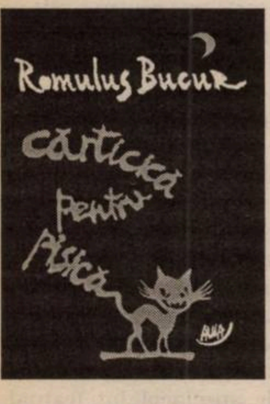

Romulus BUCUR

Cărticică pentru pisică

Cu ilustraţii de Tudor Jebeleanu,
Editura Aula, Braşov, 2003, 32 p., f.p.

Romulus Bucur nu este un poet care scrie mult. De la **Cîntecel(e)**, volumul apărut în 1998 şi premiat de ASPRO, poetul revine abia la sfîrşitul anului 2003, cu **Cărticică pentru pisică**. Titlul ales de editor ar fi trebuit schimbat cu **Tratat de pisică**. A fost însă prea tîrziu, pentru că volumaşul fusese deja tipărit. Şi-uite aşa **Tratat de pisică** a rămas **Cărticică pentru pisică**. Rămîne ca, la a doua ediţie, poetul să revizuiască pîrdalnica denumire a cărticelei care i-a dat atîtea bătăi de cap.

Cărticică pentru pisică include 16 poeme pe care, de-a lungul vremii, Romulus Bucur le-a scris. Tema simpaticei feline domestice are strămoşi iluştri. De altfel, într-unul dintre poeme, autorul alege „RANDOM" şi primeşte răspuns de la isteţul şi supraîncărcatul lui computer: „cummings creangă eliot tomozei". Se reconstituie astfel un spaţiu cultural al autorilor care au „scris" viaţa pisicii.

Ce aduce Romulus Bucur în acest univers deja constituit? În primul rînd, propria, inconfundabila sa formulă, amestec de acuitate a simţurilor, în contact direct cu realitatea, şi de savantă ştiinţă de a ambiguiza discursul poetic. Poate că nicăieri pînă la această **Cărticică...** jocul ambiguităţilor din poezia lui Bucur nu capată atît rafinament. Dacă am fi primit, cum în ultimă instanţă şi-a dorit autorul, un **Tratat de pisică**, am fi fost receptorii unei cărţi aflată la conjuncţia dintre tratatul doct-ironic despre felina cu pricina sau l-am fi aflat pe autorul însuşi tratat, doftoricit de prezenţa domesticului animal, care domestic animal trece uneori graniţa, devenind întruchipare (puternic) erotizată a femeii. Senzaţia finală e accentuată de excelentele desene ale lui Tudor Jebeleanu, care ilustrează cartea. În **Cărticica pentru pisică** nu citim doar poemele lui Bucur, ci şi prima exegeză a lor. O exegeză în desene alb-negru purtînd semnătura la fel de inconfundabilului Tudor Jebeleanu. Artistul vede poemele într-o cheie erotică, comentîndu-le cu prospeţime şi cu umor. Mîţa de pe coperta trei (de la pagina cinci?), ce ţine în lăbuţe/mînuţe o seceră şi-un ciocan, e doar una dintre demonstraţiile de inventivitate ale graficianului.

Cheia relaxată prin care „citeşte" Tudor Jebeleanu poemele mi se pare şi mie cea mai potrivită. De aici pornind, se pot lesne sesiza subtilităţile acestor poeme. La suprafaţă, trebuie să observăm că lui Romulus Bucur îi place – cine nu ştie din volumele sale anterioare? – să-şi aranjeze savant versurile. Structurile pentru care optează sînt variabile, dovedind o preocupare ce-l aşază în rîndul rafinaţilor poeziei noastre. Este însă un rafinament al erei *high-tech*, ce converteşte în poezie pasiunea (mistuitoare) a poetului pentru tot ce înseamnă computer. Subtilitatea formală se prelungeşte în poeme construite, spuneam, pe temeiul unor ambiguităţi îndelung gîndite: „un pisoi ţinut în braţe/ şi mîngîiat e/ mai puţin decît o iubită// mai uşor de îmblînzit însă// te apropii lent fără/ mişcări bruşte îi/ dai de mîncare şi/ te retragi îi vorbeşti/blînd încet/ vocea/ ţi se tansformă în tors// apoi în mieunat sfîşietor". E, desigur, acelaşi Bucur pe care-l ştim din **Cinci**, din **Greutatea cernelii pe hîrtie**, din **Literatură, viaţă** sau din **Cîntecel(e)**, poet cu un excelent simţ al detaliului realist, filtrat printr-o sensibilitate autentică, detaliu pe care-l proiectează, cu subtilitate, în semnificaţii generale. Scepticismul emblematic al poeziei sale e substituit în **Cărticica pentru pisică** de o atitudine ce amalgamează ironia, umorul şi un atenuat sentiment al iubirii, difuzat ambiguu între dragostea pentru felină şi „felină", pentru pisică şi femeie. „Sînt mică urîtă şi neagră/ pot veni să stau în poala ta şi/ pot la fel de bine pleca// de obicei seara mi-e foame/ şi-mi place să fiu mîngîiată/ – atunci devin violent-tandră –/ peste noapte însă nu rămîn niciodată// dacă mă superi/– şi-i aşa de uşor/ te leg de pat şi te biciuiesc/ cu furie (sin)ucigaşă/ te uit apoi oricine ai fi fost// sînt o pisică meseriaşă" (**descîntecel**). Scepticul Bucur este substituit, fără teamă, de un sentimental care-şi joacă timiditatea pe tărîmul celor două pasiuni mai mult sau mai puţin deghizate, mai mult sau mai puţin camuflate: pentru pisică şi pentru femeie.

Subtilitatea subtilităţilor pare a fi devierea discursului către „motănime", spaţiu din care Bucur îl recrutează pe „motanul marius", profesor de „limba felină": „e mîndru de ascendenţa sa/ aristocratică-romană-totuşi/munceşte e profesor/ de limba felină...", dar şi pe „motanul" din **epitaf** care cade secerat ca un erou romantic: „la cinci dimineaţa a murit motanul:/ a ţipat scurt şi s-a prăbuşit din fotoliu/ am refuzat şi să-l văd/ lăsîndu-i pe ai casei/ să se ocupe de asta". Moartea motanului e aşezată, cu umor, la sfîrşitul cărţii, lăsînd, totuşi, finalul deschis. Pisicile, ele, rămîn „imortale" ca şi sentimentul/sentimentele faţă de ele.

Cărticică pentru pisică poate fi citită, la suprafaţă, ca istoria animată a neamului pisicesc, tălmăcită în poeme de Romulus Bucur şi în imagini de Tudor Jebeleanu. În structura de adîncime, cea mai recentă carte a lui Romulus Bucur dă măsura talentului şi rafinamentului unui poet, ca să fiu în spiritul cărţii, „de rasă". Fiecare „piesă" a acestei cărţi este o mică bijuterie, şlefuită pînă la a da impresia maximei naturaleţi.

Promisiunile scindării

ION BUZERA

Ioan Es. POP

Petrecere de pietoni

Cu un argument împotrivă
semnat de autor
şi o postfaţă de Dan C. Mihăilescu,
Editura Paralela 45,
Colecţia „Biblioteca românească",
2003, 84 p., f.p.

În poemul **'S un om ajuns** din **Petrecere de pietoni** al lui Ioan Es. Pop conectarea la bacovianism („Aşa că mă-ntorc pe Olteţului 15, mă aşteaptă acolo un pat. Şi cad,/ recad şi numai tac din gură", p. 52) e numai în aparenţă fabricată. Disoluţia jubilatorie a fiinţei, impregnarea cu detaliile deziluziei creaseră o dispoziţie de veselă (mini)apocalipsă: „Dacă aş zice că o duc grozav cu mine, aş minţi./ Dacă aş zice că îmbrăcat în altcineva aş duce-o mai bine, aş minţi./ Dintre mîncăruri îmi place doar vinul. Dacă pierd clipa îmi arunc/ şi ziua. Cînd mi-e rău, îmi este foarte bine..." (p. 51). Şi deodată, ea, constrîngerea la model (reducţia la arhetip) schimbă faţa poemului, ia faţa ambalajului şi plonjează direct în vertijul cel mai curat, cel mai intraductibil. Intertextul este folosit ca autolectură, ca verificare relativ timidă a expectaţiei/limitei formei, ca sondare nu a tradiţiei, ci a propriei poezii. În general, aluziile culturale funcţionează la acest poet fără vreo motivaţie „anxioasă" (*bloomian* vorbind), par întîmplătoare, descoperite „pe traseu", asumate fără prea multe comentarii, fără capacitare ironică şi aşa mai departe. Anxietăţile sale fiind în altă parte, cuplarea la anterioritate, la orice fel de anterioritate este atinsă de aceeaşi (con)ştiinţă a blazării, dacă nu direct a ridicolului, căci fisurarea lumii e premisa majoră a oricărei experienţe. De aici, de la stadiul nevrotic al percepţiei „infrapaginale" porneşte totul. Iar poemele nu-şi propun să refacă o ordine utopică (sînt prea lucide pentru a încerca aşa ceva), ci numai să descrie elanurile neconvinse ale recuperării sinelui, ale întîlnirii „unice", irepetabile, sau ale vreunei, la fel de improbabile, oaze de sacralitate.

Această poezie nu e făcută, totuşi, pentru autocaracterizare, iar, cînd încearcă să o facă, rezultatele nu sînt chiar cele mai favorabile ei înseşi (**crezul cu ianuş**). Cînd încearcă se *se* arate, atinge prea repede plafonul receptivităţii pure, în consonanţă cu astfel de constatări, care, chiar dacă trimit la altceva, o au obscur în vedere: „de la un înalt grad de lehamite încolo,/ ca de la un înalt grad de civilizaţie/ destinul nu mai prezintă interes" (p. 71). Se poate compara directeţea senină din **A scrie nu oferă mîntuire** (p. 7) cu încercarea de sofisticare „programatică", inerent-discursivă, din **Poezia nu e seducţie, ci ameninţare**: „Cînd produce maximum de sens, pur şi simplu îşi/ suprimă autorul. Cine crede că poezia face bine, e călduţă şi îi/ adoarme pe inocenţi se înşeală. Poezia e armă şi, ca orice unealtă/ fără conştiinţă, ucide" (p. 48). Pentru a putea fi captată, entropia trebuie să fie „impură", să aibă pauze de regularitate, efecte de continuitate, amăgiri ale sensului. Şi în mod normal aşa se prezintă la apelul poemelor lui Ioan Es. Pop, autorul ştiind că doar în momentul în care aşteptarea se „densifică" ea poate fi acceptată ca un fel de spaţializare şi poate fi – în fond – figurată, reprezentată: „şi atunci noi ce căutăm aici?/ aici e locul în care pornim înspre momfa./ şi unde vine momfa asta, vere?/ momfa e la nici doi paşi de-aici,/ dacă stăm încremeniţi un ceas,/ vom fi primii care vor ajunge" (p. 31). Reuşita exemplară a poemelor lui Ioan Es. Pop mi se pare a fi tocmai această alegorizare (narativizare) a absenţei, a deficitului ontic, a nevertebrării evenimentului, a ratării. Toate aceste senzaţii – stări iniţiale – sînt „explicate" prin intermediul poemului şi astfel (fără inutile excursii metatextuale) pătrundem în interiorul unor lumi care se fac aproape *ex nihilo*, dar care – pe măsură ce se ectoplasmează sub ochii noştri – descoperim că erau acolo de la început. Una dintre funcţiile poeziei este, în principiu, aceea de a compatibiliza revelaţia cu preexistenţa, de a ne face să redescoperim (altfel) ceea ce ni se părea că ştim de mult, de a ne soma să ieşim din somnambulismul existenţei pentru a ne trezi în lumea „eternă", jungian vorbind, a arhetipurilor: „Am repetat experienţa şi i-am căutat un înţeles. După repeziciunea/ cu care zona înghite tot ce e material, mi-am dat seama că acolo se/ află un punct de rarefiere extremă a spaţiului, poate chiar un alt/ spaţiu. Timp rarefiat de evenimente şi spaţiu rarefiat de materie./ Cred că peste acest loc unde prezentul dispare, se suprapun/ întîmplări din alte vremuri, care păstrează, după intensitatea cu/ care au fost trăite, contururi mai mult sau mai puţin consistente ale/ acelor oameni şi împrejurări. Am văzut şi lucruri care nu cred că/ vin din urmă, ci din viitor" (p. 60). La Ioan Es. Pop, aceste „oaze" de sacralitate dobîndită sau recîştigată (la care m-am referit şi mai sus) sînt cu cît mai rare, cu atît mai intense, bucurii totale survenite după frustrări mult prea bine organizate între ele, în sistem.

Poetul se pricepe foarte bine să umple spaţiile goale, ale memoriei, ale textului, ale cărţii, ale vieţii. El captează, ironic, emfatic, eroarea „de pornire" (de pildă, o literă „scăpată" la corectură) şi o transfigurează demonstrativ, o hiperbolizează, în forme care sînt excelent sintetizate în **Corectorul**: „Am fost aproape mîndru cînd mi-au dat preavizul, am triumfat/ apoi cînd m-au pus pe liber, ştiind că această perlă a coroanei/ mele, această literă greşită dintr-un cuvînt lipsit de importanţă, va/ naşte într-o zi precepte, va întemeia religii, va modifica anii de/ desfăşurare a jocurilor olimpice, va redesena continente şi mă va/ confirma în rangul de mare corector, poate ultimul mare corector/ al lumii, pentru că meseria asta, cîndva mai glorioasă decît cea de/ paharnic sau de logofăt, este pe cale de dispariţie şi poate că m-a/ aşteptat doar pe mine ca să tragă cortina" (p. 45). Riscul excesului de emulsie verbală e prezent, fără îndoială, şi aici, însă e un risc integral asumat, poezia lui Ioan Es. Pop încercînd să supună locvacitatea unor tratamente destul de dure de resorbţie metafigurală.

Regimul autoscindării este trăit destul de dramatic în acest volum şi poate fi, de altfel, citit la mai multe paliere: cel al organizării volumului (poeme din anii '90 şi poeme din anii 2000); cel al „organizării" imaginarului: (aici/atunci, un „atunci" evident pluralizat); în sfîrşit, cel al „organizării" eului, difuzat mai ales în poemele mileniului în curs, exponenţiale fiind, fără îndoială, cele cuprinse în secţiunea **şlagăre de concentrare**: „să le trecem, dar, amîndurora cu vederea/ micile slăbiciuni,/ pentru că pop merge spre autodistrugere, pe cînd/ celălalt pop, deşi se vinde,/ e mai pop pentru lume decît pop/ şi a aflat că, dacă are bani,/ nu îl vor mai ocoli amicii.// aşa l-au sfătuit şi părinţii în copilărie/ şi uite c-au avut dreptate" (p. 12). Din această dilemă (pop nr. 1/ pop nr. 2), poetul nu poate ieşi, dedublarea existenţială, autoironia macerantă transmiţîndu-se insidios şi textelor pe care le generează.

Mai puţin dens decît **Podul** (o antologie cu adevărat forte), noul volum al lui Ioan Es. Pop este uşor perturbat de eforturile reconfigurării dicţiei şi ale relansării imaginarului. Cum se întîmplă însă de obicei la el, poemele reuşesc să atenueze şocul „vizitorului" (al lecturii) printr-o foarte fină epicizare a propriilor insuficienţe. E de bănuit o tranziţie înspre o altă „invenţie" a poeziei, mazilescian vorbind.

Deparazitarea muzei

GABRIEL H. DECUBLE

O. nimigean
MORTIDO

O. NIMIGEAN
Mortido
Editura Versus, Iaşi,
2003, xxx p., f.p.

Prin vara lui 1991, pe vremea cînd băieţii de la Paraziţii încă nu scriseseră versurile „am dublă personalitate/ şi o dezvolt p'a treia", lua naştere într-unul din cartierele mărginaşe ale Iaşului – într-o cameră de cămin muncitoresc, în care cîteva mii de cărţi au ales să se exileze alături de un autor de excepţie – un personaj literar pentru care viitoarele dicţionare ale literaturii române vor trebui să rezerve mai multe intrări. Nu de alta, dar naratorul romanului **Mortido** practică un soi de acrobaţie identitară, luîndu-şi în spinare multiplii *alter-ego* (Fra, Celălalt, „să-i zicem Teodorescu", Abăza), pe care-i scoate în oraş în căutare de... victime (inocente?). Crima – odioasă, laşă, gratuită – e, într-adevăr, *leitmotiv*-ul romanului. O sugerează şi titlul, o întăreşte şi motto-ul din Dimov: „De după colţul ultim, din oraş/ Priveşte: vine vînat ucigaş...". Dar autorul nu-şi lasă personajele să fie ucise pentru a le resuscita mai apoi, în virtutea comenzii sociale, precum pe Bobby Ewing. În spatele thanatoterapiei generalizate trebuie căutată o motivaţie mai profundă decît comportamentul asocial al unui narator-personaj „supărat".

Deşi **Mortido** a fost scris cu mult timp în urmă, nu e vorba de o reeditare. Nu ştiu din ce considerente, autorul – nimeni altul decît O. Nimigean – a lăsat manuscrisul romanului său să mocnească mai bine de zece ani. Nu cred ca între timp cuvintele să se fi acomodat osmotic unele cu altele, realizînd literaritatea, nici să fi trecut, graţie cine ştie cărei alchimii lingvistice, într-o nouă configuraţie de gen. Nu s-a întîmplat nici o minune cu textul. Se simte, în schimb, că era nevoie de o distanţare în timp – reconfortantă şi obiectivantă – faţă de evenimentele descrise, faţă de contrarianta, adesea violenta, mereu bizara tranziţie românească, dar nu o distanţare atît de puternică încît să distorsioneze punerea în context. Contextul e clar încă de la prima frază: „Pe ecranul televizorului apare figura bonomă a domnului Vigil Mălureanu". Fiind un roman al tranziţiei, **Mortido** face, implicit, trecerea romanului dinspre ceea ce literatura română postbelică avea de oferit, la vîrf, în materie de epică de mare întindere (realism – totuşi în bună parte socialist – *à la* Preda, strecurători de şopîrle gen Buzura sau Breban; cu toţii protagonişti ai reputatei rezistenţe prin cultură, de ale cărei binefaceri nu se vor fi lămurit decît ei înşişi) înspre romanul postmodern.

Că în această trecere literatura pierde din cantitate, nu e nevoie să mai subliniez aici. Miza romanului actual nu mai poate fi travaliul de observanţă diacronică, întinsă pe generaţii întregi, sau radiografia sincronică a interacţiunilor sociale în ansamblul lor. Trăind, în mod paradoxal, la îngemănarea (sau din disoluţia?) genurilor literare, pe care le aboleşte în sensul unei *Aufhebung* hegeliene, păstrîndu-le totodată ca reper depăşit, romanul postmodern nu mai are ambiţia de frescă social-istorică. În fond, istoria, al cărei schelet – tot hegelian – fusese atins de osteoporoză galopantă, a încetat deja sau, eventual, mai bălteşte pe alocuri, *semnificînd încă* ceva, dar fiind *văduvită de sens*: în mod emblematic, Vigil Mălureanu apare pe ecran, „închide şi deschide gura, ca un peşte care se sufocă", „se lungeşte şi se comprimă", „schimbă feţe-feţe" şi culori, dar discursul său e mut, întrucît naratorul a avut grijă să oprească sonorul televizorului în prealabil. Istoria îşi semnifică propria caricatură şi bălteşte miasmogen şi în romanul **Mortido**, unde, după torentul din 1989, protagoniştii vechilor antagonisme (securişti, activişti, deţinuţi politici, intelectuali, proletari grobieni – toţi laolaltă reclădind „rămăşiţele unui şantier dezafectat") sînt angrenaţi într-o confruntare neverosimilă ca amploare, fiind vorba de crime în serie fără un mobil perceptibil.

Un posibil reproş ar fi lipsa „poveştii", faptul că, deşi aparent poliţist, romanul **Mortido** neglijează elementele constitutive ale *plot*-ului. Dar narativitatea sa nu derivă din interrelaţionarea unor nexus narativi pe orizontală, din ceea ce s-ar putea numi „logica povestirii". Narativitatea nu mai trebuie căutată în „plotitudine", ca în romanul tradiţional, ea fiind de ordin lingvistic. Încă de la primele pagini e clar că **Mortido** nu trebuie citit ca un *policier*, întrucît trecerile în suprarealism sînt jaloanele – destul de evidente – ale suspendării naraţiunii: nu poţi să ceri a) temei pentru crimă, b) enigmă şi c) conştiinţă investigatoare – la lector şi la un eventual personaj-detectiv – acolo unde criminalul îşi scoate un ochi şi începe să se joace cu el, plictisit fiind de discursul viitoarei sale victime, trecîndu-şi mai apoi o batistă dintr-o ureche într-alta.

Nerăbdarea personajului este nerăbdarea (infantilă, *nota bene*: bîţîiala din picioare, gesturile bruşte, oftatul din senin, privirile aruncate aiurea etc.) a unei întregi societăţi în faţa poveştilor istoriei. Acestea din urmă enervează cu falsa lor înţelepciune, iar pornirea spontană a celui care e obligat să le asculte este de a le lichida colportorii. Este exact ceea ce se întîmplă în **Mortido**. Practic, pe măsură ce textul se scrie, naratorul exorcizează un neajuns implacabil, un rău pe care societatea românească, „teroarea istoriei", insuportabila contingenţă şi angoasa sentimentului de creatură l-au înscris adînc în genomul artistului. De ce am fi de acord cu abjecţia moştenită? De ce am lăsa trecutul să se cloneze la nesfîrşit? Scena omorului copiilor dintr-o creşă prin terifiantul Abăza – de fapt, polul negativ, diabolic al naratorului – nu e un efect *horror* gratuit, ci este chiar apogeul acestei exorcizări. Ea nu respinge, ci încununează. Dă rotunjime unei naraţiuni care se vrea, aparent, „de consum", dar în realitate insolitează prin cruzime şi prin limbajul fantast. Doar exorcizarea mai sus evocată poate explica de ce *totul*, în romanul **Mortido**, este proiectat în nadir: un roman răsturnat, în care nivelurile hermeneutice figurate (în principal alegoria) se află sub cel propriu, sub *historia*; ele sînt de-a dreptul abisale. Pentru a le lumina, Nimigean uzează de ceea ce aş numi „tehnica rachetei de semnalizare": cîmpul narativ este brusc penetrat de o şarjă de text menită să instrumenteze un personaj, care, de fapt, aruncă lumină asupra adîncurilor insondabile ale psihicului uman. Cititorul sincer se va regăsi, poate, în monomania naratorului-personaj, în erosul macabru, în macabrul narcisiac, şi va şti să aprecieze în aceste pagini una din cele mai iscusite exorcizări ale limbii române din cîte au fost scrise în ultima vreme.

Cel mai tîrziu de la Marshall McLuhan încoace se ştie că „mediul (de comunicare) este mesajul", iar **Mortido** mijloceşte realitatea prin alternanţa eşantioanelor de limbaj, prelevate din cele mai neaşteptate unghere sau surse. Avem aici cînd ecouri din Cantemir, cînd vulgată de cartier; ba citat biblic, mustind de sevă intertextuală, ba invenţie pură, cu efect umoristic de o prospeţime irezistibilă; aici peroraţie cioraniană, acolo oralitate frustă; dialoguri euristice alternate cu dialoguri absurde. La toate acestea se adaugă pasaje tipice filmelor de acţiune, care dinamizează textul şi, implicit, ritmul lecturii. Dacă mai ridici ochii din carte este pentru a rîde pe înfundate. Spaţiul nu-mi permite să ofer mai mult decît un citat pentru a ilustra judecata de mai sus. Iată un fragment dintr-o scenă de luptă: „Buuun! Ce-mi zic?! Ia să mi ţi-l iau eu prin surprindere, că altfel acuşi îmi rod şobolanii urechile. Execut fulgerător un *myo sho*, dar m-a ginit, era vulpoi! Parează cu un *kakuyu-matsu*, deşirîndu-se prin aer ca o brezaie, şi-mi întoarce un *fukito*. Mă prind la timp, că nici eu nu-s Pamfil, alunec pe lovitură, continui mişcarea şi zbang! îi izbesc în umăr o *thamisho-ta-kai*". Ş.a.m.d.? Ei bine, nu! Cadenţa loviturilor nu face decît să puncteze exploziile spectacolului textual: „Dom'le, şi cînd ziceam «Gata, l-am terminat!», îmi leapădă un *fu-thu-thei* între felinare, că mă dă grămadă" (p. 95).

Fiind scris pe şasiul romanului trivial – pentru a-i răsturna valorile, a le aduce la nivelul de exigenţă tipic poeziei –, **Mortido** este o dovadă clară că Nimigean a înţeles să deparaziteze muza modernismului de cruntele anacronisme care o asaltau în ultima vreme. Autorul nu mai suferă de complexul lui Orfeu, ştie că literatura nu opreşte lumea din facerea de rău şi se disociază de ea. Nici nu mai crede că tot ce atinge devine literatură, aşa încît coboară din Parnasul închipuit între smîrcurile din văgăunile fiinţei umane, pe care le transfigurează poetic.

Din cărţile de proză ale anului proaspăt scurs, **Mortido** se detaşează fie şi numai prin acurateţea tehnicilor folosite: dacă ştii să uzezi de textualism fără să cazi în capcana pomelnicelor cu autocombustie, a acelor înşiruiri inexpresive de termeni *ex glossario deducti*, înseamnă că eşti un autentic creator de proză. Luat ca întreg, ca *Sprachkunstwerk*, romanul lui Nimigean poate fi considerat un lux, unul din puţinele pe care limba română şi le-a putut permite din perioada interbelică încoace, adică din momentul în care valurile de dictaturi care s-au succedat au infestat-o cu insuportabilele neadevăruri ale fiinţei româneşti.

Gellu Naum în limba spaniolă

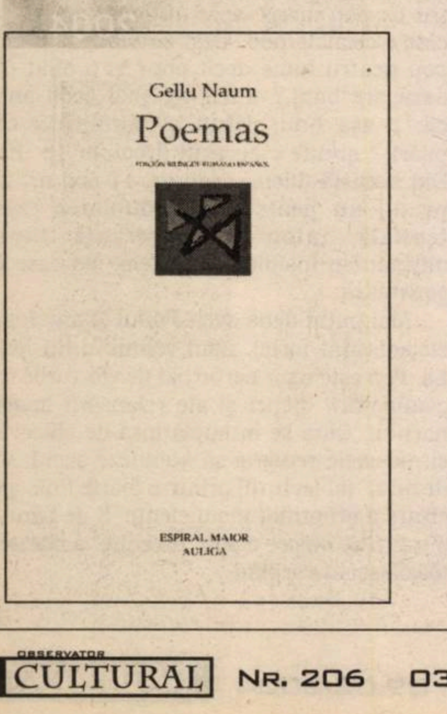

La editura spaniolă Espiral Maior din Auliga a apărut anul trecut o foarte frumoasă culegere bilingvă (română-spaniolă) din poezia lui Gellu Naum: **Poemas**. Traducerea şi prezentarea (o succintă situare a creaţiei naumiene în context suprarealist) aparţin criticului şi hispanistului Victor Ivanovici, bun cunoscător al suprarealismului european. Într-o notă introductivă, acesta îşi caracterizează selecţia drept „foarte subiectivă şi personală". Volumul cuprinde poeme scrise şi publicate între 1934 şi 2000, extrase din cele trei antologii „definitive" ale lui Gellu Naum: **Poeme alese** (1974), **Partea cealaltă** (1980) şi **Ascet la baraca de tir** (2000). Ciclurile componente urmează structura – tematică, necronologică – stabilită de autor în cadrul amintitelor antologii.

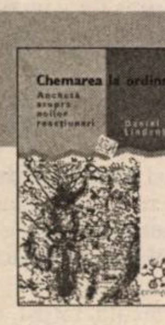

CHEMAREA LA ORDINE
Anchetă
asupra
noilor reacționari
de
Daniel
Lindenberg

13,5 x 20 cm
96 pagini
94 000 lei

Un week-end pentru intelectualii care țin
să tragă foloase sigure din lectură.
Cei mai mulțumiți vor fi filosofii, filologii,
istoricii, jurnaliștii politici și culturali,
profesorii, scriitorii, psihologii și cine știe ce
alte persoane care nu îndrăznesc să se intituleze
« intelectuali », deși sînt cu siguranță.

la
compania

Str. Prof. Ion Bogdan
Nr. 16 Sector 1,
010539 București
Tel. : 210 61 94
Fax : 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

Istoria ca miză perpetuă

Şapte motive pentru o speranţă

ADRIAN CIOROIANU

Aţi propus ca temă a acestei prelegeri un subiect care m-a lăsat, iniţial, cu desăvîrşire surprins: **Cum ar trebui să predăm istoria în România**[1]. Surprins, pentru că titlul acesta trimite şi la dorinţa noastră, legitimă, de a ne ameliora demersul educaţional, dar şi la o dimensiune prospectivă care îmi lipseşte – şi cred că nu numai mie, ci şi dvs., ca profesori de istorie ce sîntem. Nu ştiu cum va fi mîine (adică peste un deceniu-două) predată istoria în această ţară; am ceva bănuieli, ceva temeri, ceva speranţe – dar nu mult mai mult de-atît. De regulă, profesioniştii istoriei au suficiente probleme cu trecutul. Mă întreb în ce măsură, cu ce drept şi cu ce expertiză s-ar putea ei pronunţa despre viitor, oricît de tentant ar fi acest lucru. Apoi, sînt surprins pentru că, în măsura în care voi oferi un răspuns acestei întrebări generice, s-ar presupune că fac parte dintre cei care ştiu cum ar trebui predată istoria în viitor. Nu ştiu sau, în nici un caz, nu mai bine decît cea mai mare parte dintre dvs., care de asemenea predaţi istoria în şcoli, licee sau facultăţi.

Dar provocarea trebuie onorată şi, în consecinţă, vă voi spune că am pregătite două răspunsuri: unul scurt, altul mai lung. Mă grăbesc să vi le prezint pe amîndouă, mai înainte de a-mi da semne clare că l-aţi prefera doar pe primul.

Salariul, moartea pasiunii

Răspunsul scurt este: *istoria ar trebui predată cu pasiune şi cu onestitate*. Ultimele două cuvinte, altfel banale într-un context similar, sînt, de fapt, foarte pretenţioase. Înainte de a ne aduna în această sală, în timpul micului dejun, am purtat o discuţie pe care probabil o vom relua şi în pauza de cafea ce urmează: despre salarii. Este greu să vorbeşti despre pasiune profesorală cînd salariile sînt mici. Şi este greu să vorbeşti despre salarii fără a cădea în politizarea discuţiei[2]. Peste tot în lume, profesorii din învăţămîntul de stat se plîng că salariile sînt mici; la noi, sînt revoltător de mici, în raport cu responsabilitatea pe care corpul profesoral o are faţă de viitorul ţării şi în raport cu nesfîrşitele promisiuni ce însoţesc fiecare campanie electorală. Felul în care arată aceste salarii conduce la o consecinţă, în opinia mea, dramatică: fără a dori să ating preţuirea de sine a cuiva dintre dvs., voi spune că **nu** cei mai buni dintre absolvenţii facultăţilor noastre, indiferent de domeniu, se îndreaptă spre catedră; din contră, de multe ori – şi cu excepţiile de rigoare, care fac lumea noastră mai respirabilă – în învăţămînt ajung acei absolvenţi care nu au reuşit în altă parte, la un institut bun de cercetare, la o firmă, la un ziar sau la o instituţie mai darnică la bani. În aceste condiţii, în care pasiunea este presupusă, dar nimeni, la o adică, nu mai are certitudinea ei, a vorbi şi despre onestitate – şi mai ales în domeniul istoriei – începe să ţină de retorica pură. Ce înseamnă onestitatea în predarea istoriei? Unii cred că înseamnă a vorbi sau a scrie fără *parti-pris* despre o istorie (a noastră şi a oricărei comunităţi umane) care este făcută tocmai de oameni care au un *parti-pris* evident. Acum 2400 de ani, Tucidide, unul dintre primii istorici ai umanităţii, ştia deja că istoria e făcută de războinici şi de oamenii politici; ei pot fi absolviţi de multe, dar numai de lipsa unui *parti-pris* nu. Or, istoricul trebuie să vorbească despre ei cu relaxare, fără implicare, cît mai detaşat cu putinţă; fără ură şi fără părtinire, cum spunea un alt predecesor ilustru al nostru, Tacit. Nu e uşor. Recent, în această toamnă, am fost la o dezbatere televizată pe tema monumentului generalilor maghiari de la Arad (care este, totodată, şi un monument al Ungariei milenare, aceasta este realitatea) şi am stat la două scaune de un profesor de istorie, a cărui patimă nu ar fi fost mai mică nici dacă s-ar fi aflat la 1848 în cătarea puştii lui Kossuth. La cît era de tînăr, nu l-am putut suspecta de o asemenea experienţă inconfortabilă, deşi părea a avea toate datele pentru a fi, peste secole, o victimă a unor maghiari generici. Dar nu numai un monument ridicat în secolul al XIX-lea (1890) şi dat jos în secolul XX (1925) – precum această statuie – poate pune probleme, iată, în secolul XXI. În acest deceniu care a trecut, am văzut cu toţii mulţi colegi de-ai noştri care au fost cu totul reticenţi la ideea istoriei recente, temători să vorbească sau să scrie despre regimul comunist, sub scuza destul de discutabilă că un astfel de subiect recent nu poate fi supus unei analize oneste. *E încă prea devreme* – este refrenul acestora deşi, dacă s-ar fi ghidat după această frază-alibi, probabil că Tucidide, cel despre care tocmai vorbeam, nu ar fi devenit niciodată antecesorul nostru într-ale istoriei, iar cronicarul Eginhard n-ar fi lăsat nici el cronicile sale, mare parte din tot ce ştim azi despre Carol cel Mare. Există colegi de-ai noştri care cred că poţi fi obiectiv numai vorbind sau scriind despre epoci aflate măcar la un secol depărtare[3]. Nu trebuie să ne punem în cap cenuşa unicităţii în acest păcat al unei pretinse corectitudini condiţionate de simpla cronologie. În ultimele decenii ale secolului trecut, în Franţa, unii profesori de liceu aveau aceeaşi reţinere în a vorbi, de exemplu, despre anul 1968; era încă prea aproape. La modul propriu, anul '68 se depărta încet-încet, dar ei rămîneau cantonaţi în aceeaşi reţinere, victimă tardivă a *soixante-huit*-arzilor, care fuseseră ei însişi, pe baricade, lipind afişe maoiste sau troţkiste ori aruncînd pietre spre poliţişti.

O disciplină în evoluţie

Şi iată şi răspunsul lung, structurat pe cîteva puncte, probabil disparate ca arie de acoperire şi inegale ca pondere, dar în a căror actualitate cred.

I) În primul rînd, cred că istoria ar trebui predată *cum nu s-a mai predat pînă acum*, în nici unul dintre deceniile pe care noi, cei care sîntem aici şi în şcoli, de promoţii diferite şi de specializări diferite, ni le putem aduce aminte. Trebuie să acceptăm că marca istoriografiei şi predării istoriei noastre nu a fost pusă numai de comunism. Îndeosebi în anii '70 şi '80, comunismul a exploatat ceea ce am putea numi o *mega-tendinţă romantică* a istoriografiei noastre de la început de secol XX, care atunci era firească şi în relativ ton cu modelul european, dar care astăzi nu mai este valabilă, şi nu mai era nici în deceniile trecute. Istoriografia regimului comunist tîrziu a fost, din acest punct de vedere, excrescenţa unui romantism istoriografic din care generaţia anilor '30-'40 începuse să iasă – dar au ieşit de acolo pentru a intra direct în puşcăriile comuniste sau, în cazul fericit, în captivitatea „grijulie" a regimului – precum Gheorghe Brătianu, Constantin C. Giurescu sau Petre P. Panaitescu.

După un model puternic marcat de exemplul Franţei de după războiul pierdut cu Prusia din 1870-1871, predarea istoriei în şcolile României Mici şi Mari era menită să pregătească soldaţi ai naţiunii; acest lucru a fost valabil pentru sfîrşitul secolului al XIX-lea, a fost aplicat şi în primele decenii ale secolului trecut dar şi, din păcate pentru modernitatea disciplinei noastre, în anii '80. În prezent, istoria este una dintre disciplinele care trebuie să pregătească cetăţeni ai Europei – voi mai reveni asupra acestei idei. La o miză cu totul alta se cere o abordare diferită. Nu toţi colegii noştri se pot adapta din mers, probabil, şi e cu atît mai mare meritul celor care, prin activitatea lor, vor face notabil pionieratul.

II) *Istoria va trebui predată avînd conştiinţa/şi acceptînd condiţiile şi consecinţele schimbării*. Există încă mitul istoricului relativ rupt de lume, care stă într-o cămăruţă îngustă şi prost aerisită, înconjurat de rafturi de cărţi şi documente cît mai prăfuite cu putinţă, şi scrie, făcînd din obscuritatea camerei sale lumină în trecutul ţării lui. Este o altă imagine pe cît de romantică pe atît de falsă. O istoriografie naţională este o problemă de echipă, iar încununarea ei cea mai deplină este transpunerea cît mai rapidă a acestei producţii istoriografice în învăţămînt, în sistemul de predare. Echipă înseamnă şcoli şi curente, iar aceste şcoli înseamnă noi perspective, periodic revizuite, asupra aceluiaşi trecut. Nu poţi avea pretenţia unei istoriografii naţionale meritorii şi, totodată, un sistem de învăţămînt în care profesorii predau după manuale franţuzeşti – aşa cum făceau, la începutul anilor '90, cei mai buni profesori ai noştri de liceu, încîntaţi de manualele de liceu pariziene, care veniseră cu primele pachete de ajutoare. Or, aproape tradiţional, România a avut foarte buni istorici, îi cunoaştem cu toţii şi îi invocăm ritualic; dar nu a avut şcoli de istorie! Permiteţi-mi să cred, cu tot regretul de rigoare, că maniera în care s-a dezvoltat la noi, în ultimul deceniu, învăţămîntul superior de istorie va conduce şi mai mult la fragmentarea tabloului disciplinei. În fond, cele cîteva zeci (zeci!) de facultăţi de istorie – de stat sau private – care au apărut pe unde te aştepţi şi pe unde nu te aştepţi prin ţară nu au făcut altceva decît să scoată în evidenţă valoarea celor trei centre tradiţionale – Bucureşti, Cluj şi Iaşi – la care se mai poate adăuga eventual Timişoara. Nu vreau să stîrnesc antipatii prin ceea ce voi spune acum şi cred că orice om onest din domeniu îmi va da dreptate: toate celelalte, în opinia mea, rămîn încă să confirme ca centre ale istoriei naţionale, indiferent de cît de meritorii în particular ar fi anumiţi profesori de la Constanţa, Tîrgovişte, Craiova ş.a.m.d.

III) *Istoria trebuie predată, în acelaşi timp, cu foarte mare grijă pentru concepte*. În ciuda scrupulozităţii pe care o afişa ostentativ, istoriografia autorevendicat-marxistă din deceniile comunismului românesc a neglijat cu încăpăţînare principiul foarte onest ştiinţific al definirii termenilor. În fond, din acest punct de vedere, marxismul chiar lăsase o moştenire impresionant de ambiţioasă. Marx a fost, dintre gînditorii europeni ai secolului al XIX-lea, cel mai încăpăţînat în a aminti statutul *ştiinţific* al istoriei – din moment ce el avea pretenţia că tocmai descoperise mecanismul după care această ştiinţă devenea aproape predictibilă, şi anume *lupta de clasă*. Dacă nici Marx nu era atent la definirea termenilor, atunci nu mai era nimeni! „Noi nu cunoaştem decît o singură ştiinţă, şi anume ştiinţa istoriei" – scria Marx în **Ideologia germană**, iar tovarăşul său de idei, Engels, îl prefigurase deja într-un text din 1844: „Istoria este totul pentru noi, şi noi o plasăm mai sus decît au

---

Editura Hasefer a publicat recent al optulea volum din seria – impresionantă – **Studia et acta historiae iudaeorum Romaniae** (coordonatori: Silviu Sanie şi Dumitru Vitcu), apărut cu sprijinul Centrului pentru Studiul Istoriei Evreilor din România, al Institutului de Istorie „A.D. Xenopol" şi al Institutului de Arheologie din Iaşi. Cele peste 400 de pagini conţin – într-o ordine respectînd cronologia aspectelor studiate – mai multe studii serioase despre istoria evreilor români. Dintre acestea, amintim: **Între specific şi general: Mişcarea iluministă (Haskala) şi procesul de modernizare în rîndul evreilor sefarzi din România** de Lucian-Zeev Herşcovici, **„O scriere anonimă" a lui Leon Rosenzweig** de Andrei Corbea, **Emanciparea unei minorităţi. Evreii din România la sfîrşitul secolului XIX - începutul secolului XX**, **Emigrarea evreilor est-europeni în America la începutul secolului al XX-lea (Motivaţii, strategii şi implicaţii politice)** de Dumitru Vitcu şi Mihai-Ştefan Ceauşu, **Coordonate ale antisemitismului românesc din perspectivă comparatistă** de Dinu Bălan, **Unele consideraţii privind statutul juridic al evreilor români în timpul guvernării legionare** de Cristian Sandache, **Israeli-Romanian Relations at the End of the Ceauşescu Era – as observed by Israel's Ambassador to Romania** de Yosef Govrin. I. Agrigoroaie şi I. Sârghie publică mai multe documente referitoare la istoria Teatrului evreiesc din România, istorie despre care scrie şi Leon Eşanu. Merită semnalată şi secţiunea de recenzii a unor lucrări despre evrei apărute în România şi în străinătate.

STUDIA ET ACTA
HISTORIAE
IUDAEORUM
ROMANIAE
VIII
EH

Martin Amis
Născuţi morţi

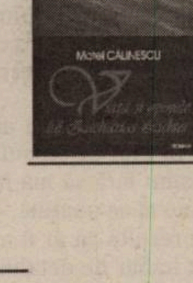

POLIROM
NOUTĂŢI
februarie 2004

Matei Călinescu
Viaţa şi opiniile lui Zacharias Lichter

José Saramago
Istoria asediului Lisabonei

Julio Cortázar
Manuscris găsit într-un buzunar şi alte povestiri

Martin Amis
Născuţi morţi

Reduceri de ***30%***
Pentru oferta săptămînii pe site-ul www.polirom.ro ▸ Agenda

Comenzi la: CP 266, 700506, **Iaşi**, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)217440
Bucureşti, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, **Timişoara**, Tel.: 0722/548785
E-mail: sales@polirom.ro
www.polirom.ro

Radio Total 96.9 FM

făcut-o alte filozofii mai recente, inclusiv cea a lui Hegel, căreia, în fond, nu-i serveşte decît în a-şi verifica logica“[4]. Definirea termenilor a fost neglijată de istoriografia românească a anilor '50-'80 şi regimul chiar avea raţiuni pentru a încuraja această neglijenţă: definirea termenilor este bariera cea mai eficace împotriva proliferării limbii de lemn – or, ar fi fost oare de imaginat marxismul cu totul rezidual şi clişeizat al dejismului şi ceauşismului fără limba de lemn?[5]

Despre ce este vorba: şi în istorie – ca şi în restul ştiinţelor umane sau politice[6] –, vorbim şi scriem folosind anumite concepte şi avînd convingerea că toată lumea înţelege prin acele concepte ceea ce înţelegem şi noi. Adesea, nu se întîmplă aşa. Mulţimea de voci şi interpretări de nuanţă istorică ce se interferează în spaţiul nostru public îşi datorează cacofonia şi acestui lucru. Apoi, vedem discrepanţa ori de cîte ori ieşim afară, în dialogul oricum obligatoriu şi binevenit cu alte istoriografii, cînd înţelesul nostru asupra unor concepte – *putere*, *legitimitate*, *autoritate* etc. – nu este şi al altora. Dau cîteva exemple: la noi, termenii de „patrie“ sau „naţiune“ au fost încărcaţi, în mod efectiv tacit, cu o conotaţie toxică pe care cuvintele în sine nu o au, tocmai pentru că *partea bună* dintre noi a avut inabilitatea de a lăsa aceste cuvinte în monopolul celor care, finalmente, le-au inoculat această încărcătură nefastă. Şi – observăm lesne acest lucru –, în mod cert, exista în 1990, în România, o piaţă pentru un discurs despre naţiune şi despre patrie. (Poate că termenul de *piaţă* o să vi se pară nefericit în legătură cu istoria, dar o să revin asupra lui.) Acum, în ultimii ani, s-a pus problema studierii în şcoală a unor teme privind istoria evreilor în timpul celui de-al doilea război mondial şi a rolului guvernului românesc din acea perioadă, în derularea unor episoade ale Holocaustului în Europa de Est; era şi timpul, pentru că lejeritatea cu care se discuta la noi acest subiect – uneori frizînd frivolitatea, de-a dreptul – era penibilă; din considerente politice sau pur şi simplu pentru a da probe de „românitate“, unii dintre concetăţeni perpetuau clişee – ceea ce este relativ uşor în România, unde clişeele despre evrei tind să rămînă mai numeroase decît evreii înşişi. Într-un mod neaşteptat – dar binevenit, pentru puterea sa de exemplu în societate –, însuşi preşedintele ţării, în vara anului 2003, a furnizat cîteva asemenea mostre de discurs inadecvat, mărturisind prin aceasta – este opinia mea – incapacitatea unor întregi generaţii de români (printre care şi cea a preşedintelui) de a vorbi relaxat despre un subiect care ţine de trecutul nostru, dar care, iată, pune mereu probleme în contemporaneitate. Dacă ar fi fost mai atent la definiţia termenilor, preşedintele – sau cei care i-au pregătit răspunsurile pentru jurnalul israelian, de la care a plecat tevatura – ar fi fost scutit de asemenea gafe. Ceea ce mă face să cred, pe de altă parte, că este o sarcină destul de dificilă cea pe care, ca profesori de istorie, şi-o asumă colegii noştri din licee. Dacă aceste ore de istorie a Holocaustului – sau cum se cheamă ele – se vor face ca să fie bifate în orar, transmiţîndu-se în paralel, informal, ideea că ele se fac pentru că „aşa se cere“, că „aşa vor americanii“ etc., înseamnă că le facem degeaba, că procesul şi intenţia sînt compromise din start; şi mai înseamnă, implicit, că noi înşine vom contribui la victoria clişeelor. A nu vorbi despre comunism „pentru că e prea recent“ şi a vorbi (făcînd cu ochiul) despre Holocaust „pentru că aşa se cere“ – iată două maniere de a ne da cu stîngul în dreptul, de a ne ascunde după concepte a căror corectă uzanţă nu interesează, pervertind astfel un ţel educaţional. Şi un ultim exemplu, în egală măsură dramatic şi caricatural, privind inabila folosire a termenilor: la patru ani de la definitivarea sistemului noilor manuale opţionale, noi, cei care lucrăm de fapt cu aceste manuale, nu am reuşit să impunem în discursul public nici măcar denumirea lor corectă: nu manuale „alternative“, ci „opţionale“[7]! De aceea, tocmai cei care acceptă ideea de schimbare şi evoluţie firească în scrierea şi predarea istoriei trebuie să fie cu mai mare grijă faţă de la fel de fireasca şi necesara acurateţe conceptuală.

Istoria României – istoria unei ţări europene

IV) Mai cred, apoi, că trebuie să predăm *o istorie care să includă în mod clar istoria României în istoria Europei*. Viziunea suficient-autarhică asupra istoriei naţionale este una dintre cele mai nefaste seminţe pe care găunosul şi perdantul triumfalism al comunismului anilor '80 le-a plasat în mintea noastră, iar la unii, între timp, seminţele s-au transformat în arbore falnic. Or, oricît de banală sau, dimpotrivă, hazardată li se va părea unora ideea, ar fi de preferat să înţelegem că o istorie naţională nu există în sine, ci numai în relaţie cu istoria vecinilor noştri continentali, mai apropiaţi sau mai îndepărtaţi. Oricît de bine l-am cunoaşte pe Mihai Viteazul, în opinia mea nu-l cunoaştem foarte bine dacă nu ne va fi clar că Mihai a fost contemporan cu regina Elisabeta a Angliei, că tratatul său cu Habsburgii, încheiat la Mînăstirea Dealu, este în acelaşi an (1598) cu Edictul de la Nantes, prin care se acorda toleranţă hughenoţilor, că tot atunci moartea regelui Filip al II-lea marca intrarea în declin a puterii Spaniei, că Varşovia tocmai devenise capitală a polonilor sau că francezii se pregăteau pentru colonizarea coastei estice a Canadei.

Evident, aici mi s-ar putea răspunde foarte simplu că e foarte probabil ca un englez să nu ştie de Mihai Viteazul sau că un canadian din Québec habar nu are că „naşterea“ provinciei lui francofone se produce la puţin timp după prima unire (şi dezunire) a Moldovei şi Ţării Româneşti. Poate că aşa este, privit de la nivelul omului de rînd (altfel, cei care trebuie să ştie – adică specialiştii lor în istoriei – ştiu foarte bine, dacă sînt serioşi[8]). Dar, chiar de-ar fi aşa, nu am decît o singură replică: să rămînă neştiinţa la ei! Să le-o spunem noi şi să le-o repetăm, să scriem şi să traducem scrierile noastre şi, dacă tot nu vor înţelege, înseamnă că sîntem noi, românii, singurii oameni inteligenţi de pe Pămînt! Acest lucru rămîne însă de dovedit. Pînă atunci, să fim insistenţi în eforturile de a include istoria noastră în *puzzle*-ul istoric european pentru că, dacă nu vom face acest lucru, va rămîne o piesă rătăcită, descrisă de cărţi pe care le scriem noi, ca să ne convingem tot pe noi. Şi nu este bine, şi nu este cazul.

V) În schimb, ceea ce ar fi cazul e ca profesorii de istorie din ţară să aibă nu numai profesionalism, ci şi *o afiliere instituţională a profesiei lor*. Noi, profesorii de istorie, ştim mai bine ca oricine importanţa pe care, în istoria societăţilor, au avut-o breslele, ghildele etc. (Să recunoaştem că sindicalismul, în România, a ieşit mai curînd compromis din secolul al XX-lea, fie ca urmare a aservirii din deceniile regimului comunist, fie prin antireformismul din primul deceniu al postcomunismului.) Dar această cunoaştere nu s-a materializat pînă acum în vreo acţiune de-a noastră. Privită din afară, breasla noastră informală pare mai curînd marcată de inactivitate şi de lipsă de reacţie în disputele majore, cele în stare să ne afecteze direct. O să revin mai jos asupra diversiunilor care se joacă acum în domeniul istoriei străvechi; dar este surprinzător că toate aceste aberaţii cu largă acoperire mediatică, promovate de realizatori de televiziune cu înclinaţii pur senzaţionaliste sau de protocronişti neasumaţi ca atare, dar irecuperabili, precum Adrian Păunescu, nu au primit pînă acum o replică din partea celor care sînt cei mai în drept să o dea – adică din partea noastră. Un medic stomatolog, veleitar în ale istoriei, cum este Napoleon Săvescu, spune că noi nu sîntem urmaşii Romei, ci Roma este urmaşa noastră, a dacilor care am fost şi am fi rămas (!); alţi veleitari, poeţi sau foşti profesori de comunism ştiinţific, văd în tăbliţele de la Tărtăria cartele de computer *avant la lettre*. Sigur că toate aceste lucruri ne distrează, dar în egală măsură trebuie să ne îngrijoreze – pentru că replica noastră întîrzie, iar această întîrziere poate să dea respectivelor aberaţii drept de existenţă în cetatea intelectuală în formare a tinerilor noştri, deşi nu o merită. Sau un alt exemplu: aduceţi-vă aminte, bunăoară, de ceea ce ne imputa un coleg profesor, dintr-o facultate de ştiinţe politice, în toamna anului 1999, cînd problema manualelor de istorie „alternative“ atinsese cotele unui scandal naţional, contaminînd pînă şi segmentul pînă atunci inert din punct de vedere ştiinţific al... puşcăriaşilor, care, dintr-un penitenciar oarecare, au protestat şi ei împotriva manualului echipei lui Sorin Mitu[9]! Spunea Cristian Preda atunci: „Scandalul legat de manualul de istorie coordonat de Sorin Mitu a fost generat de declaraţia unui senator care a propus arderea respectivei cărţi în piaţa publică. S-au pronunţat, după domnul senator, gazetarii. Au apărut, în fine, şi istoricii, strînşi în conclav. Mai întîi la GDS, apoi la Facultatea de Istorie şi la Academie. Profesioniştii sînt mai lenţi, vor spune unii, pentru a găsi o scuză. Mai bine mai tîrziu decît niciodată, vor întări alţii această scuză. Ei bine, eu nu cred că poate fi găsită vreo scuză.“[10] Ideea de bază a textului, cum am mai spus-o[11], este corectă, dar trama este cu totul alta: nu de la senatorul Nicolaescu plecase acest penibil incident, ci de la chiar colegi ai noştri profesori de istorie, care – ca formă a opoziţiei faţă de guvernarea CDR de atunci, în principal – au alimentat acest scandal ce nu avea în el nimic istoric! În fond, principalii adversari, atunci, ai manualului opţional au fost acei profesori pentru care rutina era atît de adîncă încît a) ideea schimbării şi b) responsabilitatea alegerii unuia dintre cele cinci manuale de pe piaţă reprezentau „pericole“ atît de mari, încît au preferat să pună întreaga reformă încercată de ministrul Andrei Marga sub semnul unuia dintre cele mai imperfecte manuale ale acelui an – cel al editurii Sigma, scris de profesionişti altfel remarcabili, profesori ai Facultăţii de Istorie din Cluj. Inutil de spus că, în urma

---

replică

O indiferenţă admirativă

DUMITRU UNGUREANU

Paul Goma şi-a postat pe Internet însemnările anului 2003, intitulate **Jurnalul unui „antisemit“**. Comentariile pe marginea provocării domniei sale nu se vor lăsa aşteptate. Întrucît mă văd muştruluit pe o pagină, în urma articolului meu din **Observator cultural** Nr. 185/2003, revin cu unele nuanţări. Probabil inutile, ştiind pe cine am neobrăzarea să „combat“ (că despre dialog nu poate fi vorba, cf. pag. 248 din opul citat).

Exilatul parizian mă acuză că sînt indiferent faţă de dînsul, că-l judec şi-l condamn fără să mă intereseze de ce susţine el ce susţine, că nu explic de unde rezultă că ar fi anti-american, că n-am habar de detaliile disputei, că ar fi mai bine să nu-mi dau cu părerea despre ce nu ştiu etc. etc. Evident, dreptatea este de partea dînsului, ar fi o prostie din parte-mi să nu recunosc. Numai că...

Numai că eu n-am scris un articol despre chestiunile cu care se răfuieşte Paul Goma, ci un articol despre Paul Goma însuşi! Paul Goma poate să aibă sau să nu aibă dreptate, nu sînt eu cel calificat să facă vreun comentariu. Pot, în ce mă priveşte, să-l asigur că mi-am pus întrebarea „dacă are sau nu dreptate“, dar nu despre asta era vorba. Fie că vrea dînsul sau nu, Paul Goma este, deja, un personaj istoric, un reper, un nume despre care se poate discuta la infinit şi la infiNET. (Apropo de Internet, PC şi cele conexe: pasajele în care dl Goma se războieşte cu ele merită citite pentru umorul lor. Dar afirmaţia că „Internetul este doar un mijloc de a transmite cultura scrisă“, cînd există deja nenumărate *site*-uri în care găseşti artă ce nu e posibilă altundeva şi altfel – animaţiile Flash, bunăoară –, se înscrie în rîndul prostiilor spuse de oameni celebri despre noutăţi tehnologice care au ajuns ulterior chestii de uz curent.) Însă a scrie despre om şi opera sa presupune, cred eu, o indiferenţă elementară, ce nu înseamnă neapărat nepăsare sau ignoranţă, ci precauţia necesară unei judecăţi obiective. Şi cred că despre orice subiect „publicistic“ trebuie scris cu această indiferenţă rece, altfel textul devine pledoarie pro sau contra.

E adevărat, şi aici Paul Goma are încă o dată dreptate, eu n-am scris un „text publicistic“. Am ţinut să-mi exprim, simplu trăitor ce sînt, dincolo de prozele mele (altfel apreciate de dl Goma, fapt ce mă onorează!), gîndul ce mi l-a provocat omul şi opera purtînd numele Paul Goma (personaj istoric, fără îndoială!). Dacă articolul „publicistic“ trebuie să conţină şi vreo informaţie, cum, exigent, pretinde Paul Goma, ea pesemne că i-a scăpat cititorului meu de la Paris. Pentru că informaţia există, iar internauţii cititori ai revistei au şi cules-o. Regret că textul, un fel de elogiu după mintea mea, i-a produs iritare celebratului, în preajma aniversării dumisale. Promit să nu mai fac!

Dar dacă, totuşi, voi fi scris acel text cu intenţia precisă de a-l irita pe „andrisant“, pentru ca, dînsul chelfănindu-mă pe o pagină de jurnal, imediat după invectiva de-acum tradiţională expediată spre doamna Monica Lovinescu, să mă văd şi eu intrat în „clubul-celor-beşteliţi-de-Goma“ (numele lor sînt celebre în cultura română)? Ce ziceţi? E o formă de consacrare să fii „înjurat“ de Goma, aşa cum altădată era valabil cînd te „înjura“ revista **Săptămîna**?

N-am pretenţia că ştiu multe-şi-mărunte, dar nici nu-mi dau cu părerea doar ca să mă aflu în treabă. O indiferenţă admirativă mi se pare mai potrivită decît partizanatul în cazul lui Paul Goma, pentru că este un personaj legendar faţă de care – e drept – greu poţi fi indiferent şi rece. Şi nici dînsul nu poate fi aşa. **Jurnalul** recent stă mărturie la adresa *www.paulgoma.net.*

scandalului care s-a iscat, acest manual s-a vîndut în acel an cel mai bine dintre toate – de unde rezultă că, vrem sau nu, Istoria este şi ea supusă pieţei!

Inclusiv din acest motiv, cred că încurajarea unor forme de afiliere instituţională este o datorie de onoare a oricărui profesor într-adevăr preocupat de reforma în domeniu. În ce mă priveşte, îmi declar de pe acum susţinerea pentru această reţea naţională a profesorilor de istorie care promite să fie APIR (Asociaţia Profesorilor de Istorie din România). Teama că prin aceasta ar fi concurată Societatea de Ştiinţe Istorice etc. este nefondată. Profesorii de istorie din această ţară nu au strălucit prin activism în ultimele decenii; acum, el trebuie încurajat şi urmărit cu simpatie.

Piaţă şi „manipulare“

VI) *Istoria ar trebui înţeleasă, finalmente, ca un produs cultural*; iar un produs nu poate exista în dispreţul unei pieţe. Să ne aducem acum aminte de un lucru care nu prea are motive să ne facă fericiţi: dacă este adevărat ceea ce ziarele şi televiziunile ne anunţă în fiecare vară de cîţiva ani încoace, atunci se întîmplă că la examenele de bacalaureat din liceele noastre elevii se tem mai mult de istorie decît de matematică! Cum s-a ajuns aici? Nu s-a ajuns din cauza Istoriei, să o spunem clar; s-a ajuns din cauza noastră, a profesorilor care sîntem.

Să cădem de acord, mai întîi, că atunci cînd ne aducem aminte de anii noştri de şcoală, cînd eram elevi, nu ne amintim materii, discipline sau manuale. *Ne amintim profesori*! Profesorul este cel care dă contur, carne şi chip şcolii, şi nu un manual sau altul. Un profesor bun poate oricînd salva un manual imperfect; în schimb, cel mai bun manual posibil nu va putea niciodată, în nici o şcoală, suplini prezenţa unui profesor. O oră de istorie la clasă este – indiferent de cît ar strîmba din nas oameni la care ipocrizia este invers proporţională cu preocuparea – *o problemă de cerere şi ofertă*. Cineva dintre dvs. poate spune că privesc Istoria ca pe o *marfă*; şi voi răspunde că da, o privesc. Poate sună ciudat, poate sună vulgar-mercantil, dar acesta este adevărul şi aşa a fost întotdeauna, de la Domnul Trandafir încoace, şi la Istorie, şi la toate celelalte discipline. Vorbim despre economie de piaţă, azi mai mult decît oricînd; or, nu putem face ca ea să se oprească la porţile şcolii. *Istoria*, cea pe care o predăm noi azi, nu este ca atare *trecutul* ţării. Trecutul este unul singur, istoriile sînt numeroase; unele sînt făcute mai bine, altele mai prost. Profesorul este un personaj esenţial în *vinderea* unei anumite istorii pe *piaţa* alcătuită din elevii săi. Am convingerea că cererea elevilor va fi cu atît mai serioasă cu cît oferta profesorului va fi mai bună. În opt cazuri din zece (ca să nu generalizăm ceva ce nu poate fi generalizat), pe măsura interesului profesorului faţă de oră sau curs va fi şi interesul elevului sau studentului faţă de materia respectivă. Profesorul operează, de fapt, o *manipulare* a elevului; termenul este suficient de încărcat negativ pentru a-l folosi aici cu anumite rezerve, dar, dacă acceptaţi şi o valenţă pozitivă a manipulării (proprie, în fond, pieţei care reglează cererea şi oferta), atunci veţi cădea de acord că ea există – şi este ceea ce facem noi, de la catedră. Unde anume scrie, în datul speciei umane, că tinerii ei cei mai buni trebuie să-şi petreacă minimum 16-18 ani învăţînd, de la şcoala primară la facultate? Niciunde, evident. Pe drumul de la *natură* la *cultură*, şcoala face o manipulare a individului, pentru inocularea unor valori care, toate, sînt şi ele tot produse culturale. Un om se naşte bun sau rău, deştept sau mai modest mobilat intelectualiceşte, mai curios din fire sau mai adormit, şi poate să moară tot aşa; dar nimeni nu se naşte cult – şcoala este cea care-l conduce pe acest drum al cunoaşterii, sugerîndu-i că *savoir*-ul dobîndit ar valora ceva. Iar şcoala face acest lucru nu prin pereţi, prin planşele de pe coridoare sau prin mobilierul din cancelarie, ci prin profesori. La drept vorbind, toţi cei care încă mai vorbim despre *valoarea cunoaşterii* operăm o nobilă manipulare, chiar dacă nu minţim deloc (dacă mi-aţi spune acum că în România un profesor universitar cîştigă mai puţin decît un chelner abil, m-aţi lăsa fără replică, dar admir faptul că nu spuneţi acest lucru, lăsîndu-vă, la rîndul dvs., manipulaţi de idee). În Istorie, mai ales, manipularea este la tot pasul. La anul 800, Carol cel Mare era încoronat de Papă; colegii noştri istorici din toată lumea încă mai discută dacă Charlemagne a fost cel care a manipulat atunci Biserica Catolică sau Biserica este cea care l-a manipulat pe Carol, folosindu-se de el; în anii „buni“ ai României comuniste, Ceauşescu a manipulat Occidentul sau s-a lăsat manipulat de el? Într-un caz sau altul, probabil că adevărul cuprinde ambele ipoteze, ceea ce nu e, de altfel, deloc rar în istorie.

Iar în strînsă legătură cu această manipulare, cred că ar trebui să privim cu mai mare atenţie un capitol de istorie a vieţii cotidiene strict contemporane, anume mass-media. E un capitol pe care, de regulă, îl asociem cu mondenitatea şi lejerul fără limite, drept care îl ironizăm. Şi pierdem. Istoricii prezentului trebuie să intre în media. Cu toţii aveţi elevi sau studenţi care, în urma dezvoltării fără precedent a mijloacelor de comunicare, de la ziare la televiziuni sau posturi de radio, au ajuns să lucreze acolo – pentru că Istoria, mai mult decît multe alte discipline, oferă şi o cultură generală foarte binevenită în activitatea unui angajat în presă. Nu văd de ce nu ne-am folosi de aceşti foşti elevi ai noştri pentru a ne propune, cei care credem că o putem face – şi sînt mulţi –, să aducem Istoria în pagini de ziar şi pe ecranele din sufrageria concetăţenilor. Inclusiv în acest fel, istoria este o marfă aleasă. M-aş putea da ca exemplu, dar nu ar fi tocmai elegant – deşi vă voi spune foarte clar că nu am nici o remuşcare făcînd diverse emisiuni TV de istorie, ba chiar mă simt foarte bine şi foarte împăcat. Dar mă gîndesc la profesorul Mihai Retegan – cel care are acum un *talk-show* de istorie pe un post bucureştean; sau la colegul Marius Oprea – cel mai avizat cercetător al fostei instituţii numite Securitate –, care are o emisiune de istorie pe un post din Braşov; la Piatra Neamţ, am întîlnit o admirabilă profesoară de istorie care, tot aşa, „găzduia“ dezbateri istorice pe un post local; şi exemplele pot fi multe, dar ar putea fi şi mai multe. Să facem un calcul: într-o carieră, să spunem de 40 de ani la catedră, un profesor (dintr-o facultate în care anual intră 150 de tineri) va întîlni cca 6000 de studenţi, pe care va încerca, într-un fel sau altul, să-i ajute în avansarea spre cunoaştere. Or, cel mai umil post de televiziune, dacă ne-ar filma pe noi acum şi ne-ar difuza la cea mai nepotrivită oră din programul zilei, tot ar fi mai mult de 6000 de oameni care ne-ar vedea. Oameni în care am planta o idee. Iar dacă noi credem în anumite idei, dacă vom considera că acele idei sînt necesare societăţii româneşti, atunci tot ce este legal este şi admis pentru diseminarea acestor idei.

Altfel, istoricii vor pierde bătălia, în favoarea unor dentişti, a unor poeţi sau a unor impostori, precum cei de care vorbeam mai sus. România şi românii traversează o perioadă de recalibrare a identităţii lor naţionale; ar fi păcat să lăsăm această pretenţioasă şi foarte delicată sarcină – de care depind atît de multe feţe ale viitorului nostru ca societate – la îndemîna unor frustraţi, a unor semidocţi, a unor oameni ancoraţi într-un trecut (fie el dacic, fie el comunist) pe care niciodată nu l-au înţeles prea bine, iar acum refuză s-o facă, condamnîndu-ne şi pe noi la consumul de elucubraţii – pe care, nu uitaţi, le mai şi plătim, din umilul nostru salariu!

O Europă după chipul şi asemănarea noastră

VII) În fine, istoria mai trebuie predată şi ca *o disciplină destinată viitorului*. Nu e o disciplină *despre* viitor, cum spuneam, dar este o disciplină care poate face viitorul mai respirabil. Înaintea noastră, timp de decenii, profesorii de istorie au avut datoria – datorie fixată de societate şi de vremuri – de a crea în primul rînd cetăţeni şi soldaţi ai statului naţional. Noi sîntem, practic, primele generaţii de profesori care-şi propun să dea societăţii româneşti cetăţeni ai Europei unite. Provocarea este atît de mare încît simpla ei evocare este onorantă pentru cei care şi-o asumă. Istoria este o disciplină despre om şi despre comunităţile umane; înainte de 1989, în nomenclatorul nostru mai mult sau mai puţin oficial de materii şi ştiinţe, istoria era una dintre „ştiinţele social-politice“; după '89, ea a revenit mai mult, aş spune, către dimensiunea sa clasică, de „disciplină umană“. Aceasta nu-i neagă rolul în reflecţia noastră, mereu neterminată, despre societatea şi politica viitorului apropiat. Este, pentru unii, cu totul paradoxal ca o disciplină a trecutului – precum istoria – să-şi asume o astfel de sarcină privind viitorul; dar noi, măcar noi, ştim că istoria a fost dintotdeauna o reflecţie asupra trecutului, făcută însă cu gîndul la un viitor mai bun. Şi noi, în România de azi, sîntem din nou în situaţia de a ne lega speranţele de un viitor mai bun; un viitor în care esenţa noastră europeană să fie dublată de legături instituţionale, politice, economice şi culturale cu celelalte state ale continentului nostru, care au decis să-şi asume la rîndu-le cea mai mare provocare a istoriei moderne – o Uniune Europeană, crearea unor „state unite ale Europei“. În mod clar, Europa nu este întreagă fără noi, românii; numai că, pe harta politică a continentului, se află două state în care se vorbeşte limba română, iar a spune acest lucru nu pune deloc în pericol securitatea zonei sau tratatele prin care *statu-quo*-ul european al epocii noastre se legitimează. România, ca stat vecin şi ca stat care a recunoscut primul independenţa Republicii Moldova, în virtutea istoriei şi a tradiţiilor, are datoria de onoare de a urmări cu atenţie şi solici-

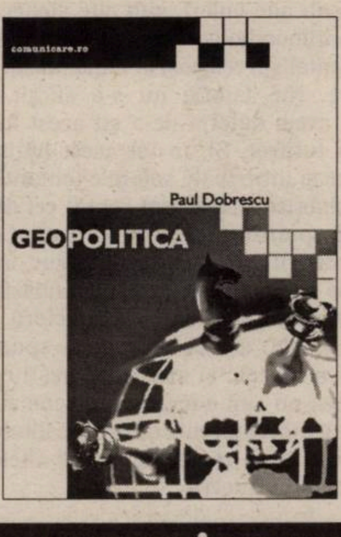

PAUL DOBRESCU

Geopolitica

Geopolitica ne va ajuta să înțelegem mai bine lumea de astăzi, să înțelegem ce se întâmplă în zone fierbinți precum spațiul rusesc sau lumea islamică, adevărate „poligoane de încercare“ pentru aserțiunile de bază ale acestei discipline, să ne reprezentăm mai bine procese definitorii ale contemporaneității și purtătoare de tendințe geopolitice, cum ar fi afirmarea globalizării, ascensiunea regiunilor economice, să dimensionăm corect rolul informației, al organizării, al strategiei, ca noi factori cu un rol din ce în ce mai important în modelarea puterii din zilele noastre.

comunicare.ro

Facultatea de Comunicare și Relații Publice „David Ogilvy“
Strada Povernei 6–8, Sector 1, București; tel./fax 313 5895;
difuzare@comunicare.ro; **www.editura.comunicare.ro**

Adagiu la lei

După ce citeşte pe Internet numărul 204 al **Observatorului cultural**, Laurent Sorell îmi scrie:

„**Vraja florilor şi leul lui Caragiale** [articolul meu referitor la iconografia bancnotei de un milion] se citeşte aproape la fel ca o povestire a lui Gogol în care apar o mulţime de draci. Şi după ce citeşti rîzînd cu hohote, izbucneşti în plîns.../ Iartă-mă că nu recunoscusem gura-leului. Ori mi s-a tocit memoria, ori cea de pe bancnotă este prea stilizată. Sau poate că graficianul a operat modificări genetice pentru a o încadra în scopul simbolic“.

La care-i răspund:

Ai dreptate, în România nici „gura leului“ nu mai e cum trebuie.

Copii, obişnuiam să facem următorul joc (atunci inocent, acum mi se pare o impudoare, impietate sau monstruozitate): luam corola între degetul mare şi arătător şi apăsam pe cele două petale mari de tot. Floarea se căsca larg, de i se vedea pistilul ca-n poza de pe ban. Prin urmare, orhideea pictată pe milion nu e stilizată, nici modificată genetic. Vaginală, ca orice floare, ea e doar abuzată puţin, violată, forcepsată pentru a i se vedea intimul şi ultimul măruntai.

Mai mult, mărturisesc acuma o altă impudoare: în inconştienţa, imoralitatea, iresponsabilitatea şi lipsa de tandreţe tipic infantile, după ce ne amuzam apăsînd des peste buzele florii, astfel ridiculizînd „voracitatea“ largii guri de leu amărît, rupeam pistilul dulce şi-l haleam.

Ce instincte de politicieni români aveam, de pe-atunci! Căci nu deflorară ei leul naţional, în mod sistematic? Ba acuma vor să-l şi gravidizeze (cică „leul greu“!) la modul cel mai artificial! Oricum, dincolo de orice tertipuri, strategii, jocuri, domniile lor, precum grupurile de copii tembeli, nu fac nimic rău, decît... îl halesc.

Marin MARIAN-BĂLAŞA

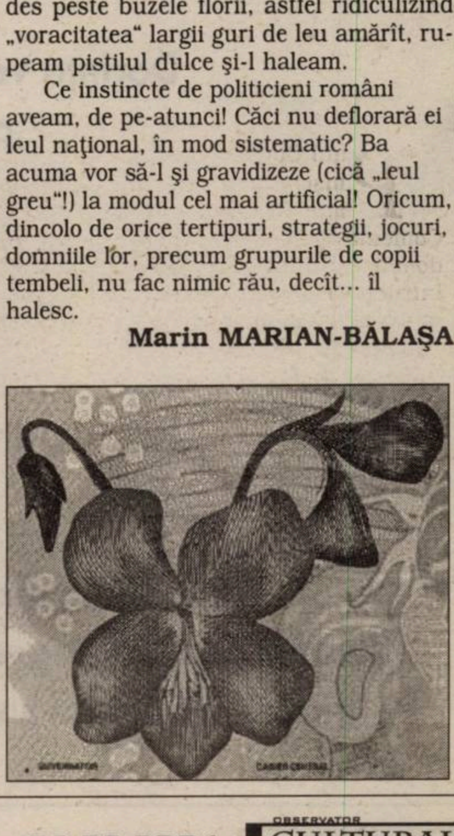

tudine eforturile pro-democratice şi pro-modernizatoare ale statului de dincolo de Prut şi de a le sprijini cu consecvenţă, cu demnitate şi fără zgomot patriotard. Da, Europa nu este întreagă fără noi; dar la fel de clar – şi istoria noastră o arată – e că nici România nu este „întreagă" fără Europa[12]. Şi tocmai spiritul european al vremii ne va aduce mai aproape, români din România sau români din Republica Moldova, într-o Europă pe care europenii o vor face – şansă demiurgică! – după chipul şi asemănarea lor. Profesorii de istorie din toate aceste state europene au vorbit, măcar de-a lungul ultimelor două secole, mai mult despre diferenţele decît despre asemănările dintre popoare, naţii şi state. Noi sîntem generaţia europeană care va sparge acest clişeu; nu va reuşi peste noapte (la drept vorbind, nu este încă limpede dacă ne va ajunge această carieră în curs pentru aşa ceva), avem de convins nu numai tineretul ţărilor noastre, ci şi pe conservatorii care sînt printre noi, în toate şcolile europene, şi mai avem, peste toate, privilegiul de a fi contemporani cu această epocă fără precedent în amploarea schimbărilor: căderea Cortinei de Fier şi sfîrşitul războiului ideologiilor, unificarea europeană, mutarea adversităţilor pe un teren al concurenţei economice, primatul american şi contestările care vin din toate zările etc. La începutul lunii mai 2004, zece state se vor alătura Uniunii Europene; noi nu vom fi printre ele, şi cel mai probabil este că vom vedea ceremonia la telejurnalele de seară, alături de declaraţiile în contradictoriu ale politicienilor noştri. Dar rămîne indiscutabil faptul că cei mai mulţi dintre cei care ne aflăm aici, ca profesori de istorie, nu ne-am fi imaginat niciodată, fie şi în primăvara lui 1990 – pentru a nu mai lega totul de comunism – că opt dintre „fraţii" noştri de lagăr fost comunist vor ajunge pe acest drum al Europei capitaliste, arătîndu-ne şi nouă calea. Amploarea acestor schimbări poate fi înnebunitoare, dacă nu este *digerată* intelectual cum se cuvine. Alienarea despre care vorbea Marx poate să revină, sub alte culori, sub alte steaguri – de la antimondialişti la anarhişti, de la fundamentaliştii religioşi la naţionaliştii din frustrare. Nu, Istoria nu s-a sfîrşit. Ca români, avem datoria de a şti acest lucru înaintea tuturor. Şi, în tot acest hăţiş de probleme şi între toate soluţiile tentante ca nişte homerice sirene, noi vom fi cei dintîi datori să spunem că trecutul este unul singur, că viitorul este şi el unul singur, iar la mijloc se află doar interpretările noastre – multe, diferite, deseori contradictorii. Şi, alături de ele, şi noi, istoricii – spunînd poveşti cu fir epic şi morală, poveşti care, chiar dacă nu sînt adevărate în sens absolut, sînt cu totul plecate dintr-o realitate ce ne-a precedat şi rămîn destinate altei realităţi, care ne succede.

---

1. Textul redă, într-o formă adaptată, prelegerea ţinută la seminarul **Predarea şi învăţarea istoriei în România: provocări pentru secolul XXI**, organizat de Centrul „Educaţia 2000+" şi Asociaţia EUROCLIO, cu susţinerea Ministerului Educaţiei, Cercetării şi Tineretului şi a Ambasadei Regatului Ţărilor de Jos în România (Sinaia, 16 oct. 2003).

2. În urmă cu cinci sau şase ani, în timpul guvernării trecute, profesorul universitar I. Scurtu a publicat în **Adevărul literar şi artistic** un material documentat despre situaţia precară a unui profesor în contemporaneitate, în comparaţie cu ceea ce era în prima parte a secolului trecut. Acuzele domniei sale la factorul politic CDR erau clare (atunci cînd preşedintele ţării era el însuşi universitar, la fel principalul său consilier – dna Zoe Petre – şi cîţiva miniştri). Acum, chiar dacă situaţia nu s-a modificat din nici un punct de vedere (ba poate chiar s-a agravat), criticul de mai an nu mai are motive pentru a-şi relua demonstraţia, pentru că de schimbat tot s-a schimbat ceva: dl Scurtu este, la rîndu-i, acum, consilier prezidenţial în administraţia PSD.

3. Precum cazul istoricului Dan Berindei, un bun cunoscător al istoriei moderne a ţării şi totodată un om care are regretabile sincope în privinţa istoriei strict contemporane, nereuşind să-şi amintească nici măcar împrejurări ale propriei biografii. Rămîne pentru mine o enigmă motivul pentru care un astfel de om, fermecător ca profesor şi interlocutor, bine situat social şi perfect validat profesional (pînă la nivelul de nume-reper al Academiei), nu a putut depune mărturie despre anumite zone gri ale trecutului său (cum a făcut-o, de exemplu, Alexandru Paleologu) şi a aşteptat ca ziarele să publice documente incriminante, cum s-a petrecut în cursul verii 2003.

4. Gérard Bensussan, Georges Labica, **Dictionnaire critique du marxisme**, Quadrige-PUF, Paris, 1999, p. 539.

5. În volumul de mai sus, Maurice Moissonnier citează o frază din Louis Althusser (din **Éléments d'autocritique**, Hachette, Paris, p. 105), potrivit căruia Marx ar fi *descoperit continentul istoriei* şi această descoperire ştiinţifică ar constitui „un eveniment teoretic şi politic fără precedent în istoria umană" – *ibidem*. Dacă-i aşa, atunci Nicolae Ceauşescu – cel care uzează intens repere istorice, în scopul propriei legitimări – a fost cel care a camuflat acest continent, nedorindu-l vizibil şi din alt unghi decît cel pe care-l considera propriu.

6. Folosesc aici termenul de „ştiinţe politice" în sens larg de „ştiinţe ale cetăţii", fără legătură cu statutul de ştiinţă social-politică pe care istoria îl avea înainte de 1989, pentru a se legitima ataşarea ei la aparatul de propagandă şi menţinerea primatului *dosarului* în sistemul de admitere.

7. Ele nu sînt „manuale alternative", aşa cum le-a sacralizat presa, transformîndu-le într-un fetiş al reformei în învăţămînt (din moment ce, în DEX, *alternativ* înseamnă alb sau negru, unul sau altul), ci „manuale opţionale" – adică profesorului i s-a dat posibilitatea să aleagă unul dintre cele, mai multe, pe care i le-au propus editurile ofertante. Unii mai susţin încă termenul de *alternative*, în sensul că, din 1999, aceste manuale au fost alternativa la cele unice de pînă atunci; în opinia mea, varianta nu se susţine, pentru că în acel moment nimeni nu a mai putut opta pentru fostele manuale unice, ele fiind scoase de pe piaţă.

8. Ca semn că aşa stau lucrurile există numărul mare de cărţi pe teme de istorie românească scrise de autori străini: Mary Ellen Fischer a scris una dintre cele mai bune cărţi despre Nicolae Ceauşescu, Francisco Veiga şi Armin Heinen au scris cărţi de referinţă despre extrema dreaptă românească, cea mai bună carte despre Carol al II-lea o datorăm lui Paul Quinlan, Katherine Verdery sau Gail Kligman ne-au oferit modele de abordare a istoriei societăţii noastre trecute prin experimentul comunist ş.a.m.d. Suficient, cred, pentru a infirma teoria necunoaşterii istoriei noastre de către *aceşti străini care confundă Bucureştiul cu Budapesta* – asta în condiţiile în care, la drept vorbind, ar fi bine ca cele două oraşe să fie realmente de confundat!

9. Cum am spus-o atunci şi într-un articol din **Dilema**, faptul trebuia sărbătorit ca atare: era pentru prima dată în istoria acestei ţări cînd puşcăriaşii erau de acord cu academicienii!

10. Vezi textul său **Acuz**!, publicat în **22**, Nr. 42, 19 octombrie 1999 şi reluat în volumul **Tranziţie, liberalism şi naţiune,** Editura Nemira, Bucureşti, 2001.

11. A.C., **Focul ascuns în piatră. Despre istorie, memorie şi alte vanităţi contemporane**, Editura Polirom, Bucureşti, 2002, p. 47-48.

12. În ultimele zile ale anului 2003, preşedintele Republicii Moldova, Vladimir Voronin, a proferat critici de o duritate fără precedent la adresa statului vecin, România. Ce este interesant e că, la un moment dat, dl Voronin a ameninţat cu... instanţele internaţionale, în faţa cărora – spunea domnia sa – România ar putea fi trasă la răspundere, în calitatea ei de „ultim imperiu" care mai există în Europa (!?). De unde se vede foarte clar că „Europa" poate deveni lesne scut nu numai pentru reformiştii care i se dăruie, ci şi pentru aceşti reacţionari autoritari care vor încerca să profite de ea, aşa cum îndeobşte au profitat de orice regim care le-a ieşit în cale şi căruia i-au împrumutat, de regulă, propriile trăsături.

tvr

Anunţ important!

Ştim că aveţi nevoie de teatru!
Ştim că aveţi nevoie de film!

Dorinţa voastră devine obligaţia noastră. Televiziunea Română îi pofteşte pe toţi cei care au sertarele pline de SINOPSISURI pentru:

- Sitcom
- Seriale de televiziune
- Teatru
- Film documentar
- Comedie

să facă un drum în Calea Dorobanţilor Nr. 191 şi să le depună la registratura din Strada Ermil Pangratti, pentru Serviciul de Analiză şi Strategie, pînă la data de 31 martie 2004.
Pentru informaţii suplimentare, îndrăzniţi să sunaţi la 201.14.92. Sigur vă va răspunde cineva!

Către o ştiinţă a timpului

ADRIAN NIŢĂ

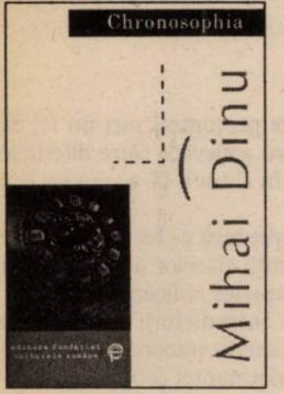

Mihai DINU
Chronosophia.
Chipuri ale timpului
Editura Fundaţiei Culturale Române,
Bucureşti, f.p.

Lucrarea lui Mihai Dinu, **Chronosophia. Chipuri ale timpului**, îşi propune abordarea unei teme mai mult decît fascinante. Autorul reuşeşte să depăşească barierele unei abordări înguste, matematice după cîte se pare, şi să propună o abordare filozofică a problemei timpului. Chiar dacă conţine şi elemente psihologice, literare, teologice etc., lucrarea este în primul rînd una de filozofie, adevăratul motiv pentru care, mărturisim, ne-a trezit interesul.

Termenul *cronosofie*, propus în 1982 de Kimon Valaskakis pentru o ştiinţă a timpului în locul termenului mai propriu *cronologie*, care are deja un alt sens, trimite de asemenea la o atitudine în faţa timpului, dacă este să ne raportăm la etimologie. Pe lîngă ştiinţă a timpului, cronosofia ar fi o atitudine de înţelepciune, de iubire a timpului, acest zeu blînd, cum îl caracterizează Sofocle.

Autorul propune o distincţie între imaginea *endopneumatică* şi imaginea *exopneumatică* a lumii. Liniile de forţă ale celor două imagini sînt date de asemănările şi, mai ales, deosebirile în conceperea timpului. În primul rînd, dacă imaginea endopneumatică se bazează pe o concepţie asupra timpului ca fiind subiectiv, interior, psihic, imaginea exopneumatică se întemeiază pe un timp obiectiv, exterior, fizic cu care operează ştiinţa şi pe care îl măsoară ceasornicele (p. 111). Timpul personal reprezintă însă mai mult decît „o simplă anamorfoză, o reflectare deformată a timpului astronomic". El este timpul unei lumi autonome, al unui univers ce funcţionează după propriile sale legi şi, ceea ce e, cu siguranţă, şi mai important, constituie *singura dimensiune temporală a acelei lumi*. Conştiinţa cunoaşte şi poate cerceta oricît de aprofundat timpul fizic, dar *nu trăieşte în el*, relaţia cu această ipostază a temporalităţii se înscrie pe coordonatele gnoseologiei, nu pe cele ale ontologiei, căci unicul timp care are pentru ea valoare existenţială este cel individual, subiectiv (p. 95).

În al doilea rînd, dacă timpul subiectiv este eterogen, timpul obiectiv este omogen, necompartimentat în trecut, prezent, viitor. Prezentul nu există decît în cadrul viziunii endopneumatice, fiind „o creaţie a subiectului, un domeniu temporal necunoscut universului obiectiv" (p. 37). În optica exopneumatică a fizicianului, starea lumii la un moment dat corespunde unui punct adimensional al axei timpului, iar nu unui moment prezent. Prezentul este apanajul exclusiv al conştiinţei şi, cum frontiera pe care o trasează reprezintă unicul criteriu de delimitare a celorlalte două domenii temporale, trecut şi viitor, rezultă că pentru universul material „trecutul şi viitorul... nu există" (p. 37).

Timpul subiectiv se scurge în mod diferit atît pentru indivizi, cît şi de la o etapă la alta a vieţii unei persoane. Asta înseamnă că timpul subiectiv are un conţinut, autorul arătînd că este alcătuit „din *prezente* de durată nenulă" (p. 68). Ce este interesant e că această totalitate de prezente conţine atît ceva din trecut, cît şi ceva din viitor: „timpul nostru interior nu este constituit din momente de durată nulă, ci din calupuri temporale de dimensiuni măsurabile, care includ întotdeauna, pe lîngă nucleul central al clipei nemijlocit prezente, atît o porţiune de trecut percepută subiectiv ca persistînd încă, cît şi o mică tranşă de viitor, adică de anticipare a clipei următoare fără de care orice acţiune umană ar fi de neconceput" (p. 320). Cu alte cuvinte, timpul subiectiv este discret, în vreme ce timpul obiectiv este continuu, aceasta fiind a treia caracteristică fundamentală a timpului.

În fine, în al patrulea rînd, există o importantă diferenţă dată de principiul fundamental sub care sînt subsumate cele două feluri de timp. Autorul consideră că timpul subiectiv este corelat cu principiul finalităţii, în timp ce timpul obiectiv este supus principiului cauzalităţii. Comportarea diferită a lumii vii, „în răspăr cu încetinirea devenirii lumii fizice", sugerează nu numai apariţia, „o dată cu viaţa, a unei noi ipostaze a timpului, ci pe aceea a unei cauzalităţi răsturnate, care implică situaţia paradoxală ca, judecînd în termenii cronologiei proceselor materiale, evenimentele viitoare să fie cele care să le determine pe cele prezente" (p. 106). Această cauzalitate răsturnată, caracteristică viziunii endopneumatice a lumii, este pusă în legătură nu cu principiul entropiei, ci cu un principiu negativ al entropiei. Dacă în imaginea exopneumatică a lumii, este valabilă legea entropiei, dat fiind faptul că într-un sistem închis cantitatea de *dezordine* creşte o dată cu timpul, în imaginea endopneumatică a lumii cantitatea de *ordine* pare să crească. Explicaţia ar fi că mintea, sau conştiinţa, este negentropică, ordonatoare, generatoare de structuri complexe şi ca atare devenirea ei este orientată în direcţia scăderii entropiei (p. 79). Sînt aduse de asemenea exemple privind accelerarea evoluţiei speciilor, şi a lumii vii în general.

Cîteva capitole ale lucrării analizează dificila problemă, chiar şi pentru Einstein, după cum ne povesteşte Carnap, a lui *acum*, a momentului prezent. Una din multiplele faţete ale acestei probleme este dată de durata prezentului, autorul înfăţişînd rezultatele unor experimente privind „percepţia timpului". Prezentul apare, şi din această perspectivă, ca fiind o sinteză de evenimente trecute: „o analiză mai atentă ne relevă faptul că ceea ce numim «acum» se prezintă ca o coincidenţă senzorială eteroclită de evenimente petrecute uneori la intervale de timp apreciabile unele în raport cu altele" (p. 89).

Teza principală, din perspectivă psihologică, este că viaţa psihică variază direct proporţional cu rădăcina pătrată a vîrstei cronologice (p. 130 sqq.), idee susţinută de autor încă din 1977, dar publicată într-un volum din 1982 (ce conţine un text în care doi autori chilieni prezintă rezultate asemănătoare). Partea matematică a soluţiei este prezentată pe larg prin modelul discret al timpului interior, completat (sau corectat) cu un model continuu al percepţiei temporale.

Am vrea să încheiem cu o observaţie. Am văzut că autorul susţine că imaginea exopneumatică a lumii concepe timpul ca ascultînd de principiul cauzalităţii şi deci se supune legii entropiei, în vreme ce imaginea endopneumatică a lumii se bazează de principiul finalităţii şi pe legea negentropiei. Mă întreb dacă nu cumva această teză are cîteva consecinţe neplăcute. Prima consecinţă este legată de capacitatea ordonatoare a conştiinţei. Se poate susţine că, în ciuda capacităţii sale de a produce ordine în lume, tot conştiinţa este cea care produce dezordinea din lume, războaiele, crimele, minciunile, răutăţile, nenorocirile etc.

Autorul afirmă că legea entropiei nu funcţionează la nivelul conştiinţei. Trebuie subliniat că nici nu poate, dacă este să păstrăm acelaşi sens al termenului „conştiinţă". În schimb, legea entropiei este prezentă din plin la nivelul creierului. Dacă considerăm creierul un sistem închis, atunci o dată cu trecerea timpului se poate susţine că cantitatea totală de dezordine creşte dacă ne gîndim la faptul că există un număr de celule nervoase cu care ne naştem, că se produc altele, că mor după un timp altele şi aşa mai departe. Sensul orientat al timpului, dat, după cum bine arată Mihai Dinu, de creşterea entropiei (putînd deci spune că trecutul este sensul în care entropia este mai mică, iar viitorul este sensul în care entropia este mai mare), ar putea cu mare greutate să fie pus în evidenţă într-un sistem care nu poate fi catalogat drept material.

Pe de altă parte însă, legea entropiei funcţionează şi la nivelul conştiinţei, dacă ne gîndim la faptul următor: ne amintim trecutul, în nici un caz viitorul. Dacă considerăm că deosebirea dintre trecut şi viitor este dată de sensul în care creşte entropia, atunci ne amintim de trecut şi nu de viitor pe baza faptului că este respectată legea entropiei şi la acest nivel.

În fine, faptul că legea entropiei este considerată ca fiind prezentă pentru imaginea exopneumatică duce la concluzia că timpul este orientat şi că în acest fel *există* trecut, prezent şi viitor, în răspăr cu ceea ce susţine autorul cu privire la imaginea exopneumatică.

Scrisă cu pasiune, admiraţie şi tandreţe, lucrarea lui Mihai Dinu reprezintă un important reper al bibliografiei dedicate fascinantei probleme care este timpul. Lucrarea continuă şi îmbogăţeşte rezultatele la care au ajuns Solomon Marcus, E. Bernea, Vulcănescu ori Rădulescu-Motru şi considerăm că va trezi interesul tuturor celor care măcar o dată în viaţă şi-au pus vreo întrebare despre natura timpului.

Editura Do-minor a publicat de curînd un volum de **Schiţe parlamentare** ale lui Henri Stahl. După cum afirmă în cele **Cîteva vorbe înainte...** Mirela Luminiţa-Murgescu, aceste „adevărate crochiuri vivante, pline de vervă şi de un umor cu un bun-simţ cuceritor, schiţele [...] ar merita un studiu aparte şi amănunţit". Sînt – de fapt – pagini evocatoare în care autorul **Bucureştilor ce se duc** şi al primului roman SF românesc, **Un român în lună**, părinte al „dinastiei" Stahl, reînvie o lume – lumea politică a României din „la Belle Époque" surprinsă inclusiv în aspectele ei mai puţin plăcute; nu puţine pagini sînt animate de o critică pasiona(n)tă, căci autorul e, prin excelenţă, un martor implicat. Formula este una foarte compozită, mozaicată, diversă: portrete ale unor oameni politici şi oratori (Ion I. Brătianu, Dimitrie Sturdza, Nicolae Iorga, Alexandru Marghiloman ş.a.), „scene" de epocă expresiv decupate, însemnări subiective şi amintiri, relatări despre lucrările unor şedinţe parlamentare, prezentări ale vechilor instituţii şi ale unor „modele de discurs parlamentar", episoade picante sau controversate din viaţa politică, rapoarte, reproduceri „dramatizate" („orale" şi foarte expresive) ale unor dezbateri... Fotografii şi caricaturi ale unor personalităţi politice, facsimile etc. contribuie la atractivitatea acestei reconstituiri memorialistice.

HENRI STAHL
Schiţe parlamentare
LEGI
DOMINO

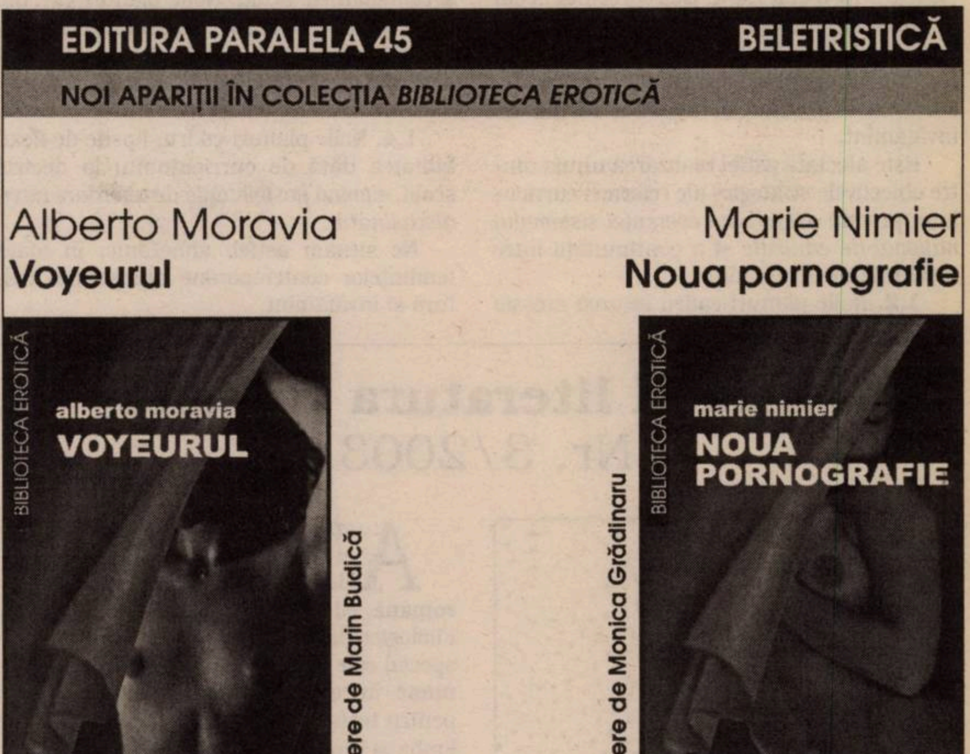
EDITURA PARALELA 45
BELETRISTICĂ
NOI APARIŢII ÎN COLECŢIA *BIBLIOTECA EROTICĂ*

Alberto Moravia
Voyeurul
Traducere de Marin Budică
format 13 x 21, 178 p., 109.000 lei

Marie Nimier
Noua pornografie
Traducere de Monica Grădinaru
format 13 x 21, 150 p., 98.100 lei

Reduceri de 30% pentru comenzile prin telefon sau e-mail.

PARALELA 45 EDITURA
Comenzile se primesc pe adresa:
Piteşti, str. Fraţii Goleşti, nr. 128-130
Tel/fax: 0248 214 533; 0248 631 492
e-mail: comenzi@editurapar alela45.ro

Semne de întrebare privind continuarea reformei din educaţie

Grupul de Reflecţie şi Iniţiativă „Focus Educaţia“ a făcut cunoscute factorilor de decizie şi opiniei publice – printr-un material consultativ pentru MECT, printr-o dezbatere reprodusă în Nr. 201-202 din ianuarie 2004 al ***Observatorului cultural*** *etc. – riscurile grave care decurg din implementarea grăbită, fără o solidă pregătire prealabilă, a generalizării învăţămîntului obligatoriu de 10 clase.*

Din păcate, deciziile şi declaraţiile oficialităţilor din MECT arată că s-a optat pentru un nou val de schimbări în regim de urgenţă şi improvizaţie, fără o concepţie clară şi coerentă despre funcţionarea învăţămîntului preuniversitar românesc în ansamblu, care să indice obiectivele urmărite, modul de realizare a acestora, etapele de implementare.

Opţiunea MECT pentru schimbări fragmentare şi conjuncturale amînă în continuare şi îngreunează rezolvarea problemelor majore, de fond ale învăţămîntului – rolul educaţiei în societate, coerenţa sistemului, calitatea actului didactic, egalitatea de şanse, motivarea elevilor pentru învăţare etc.

În aceste condiţii, Grupul de Reflecţie şi Iniţiativă „Focus Educaţia“ adresează opiniei publice următorul

Comunicat

Declaraţiile şi deciziile MECT din ultimele săptămîni ridică o serie de semne de întrebare privind continuarea procesului de reformă a sistemului educaţional românesc.

1. Planurile-cadru pentru clasele a IX-a şi a X-a, publicate recent pe site-ul MECT, reprezintă un pas înapoi în mersul reformei şi afectează buna funcţionare a învăţămîntului în următoarele privinţe:

1.1. Noile planuri-cadru *nu conţin* acele *repere conceptuale* care ar justifica o schimbare faţă de planurile aflate în uz: finalităţile învăţămîntului obligatoriu, profilul de formare al absolventului, locul şi rolul ciclurilor curriculare în contextul generalizării învăţămîntului de 10 clase. Documentele aprobate nu explică modul în care cei doi ani de studiu se raportează la finalităţile ciclurilor primar şi gimnazial (clasele I – a VIII-a) din învăţămîntul obligatoriu, la finalităţile învăţămîntului liceal şi la planurile pentru clasele a XI-a şi a XII-a. Ce reprezintă liceul în condiţiile trecerii la învăţămîntul obligatoriu de 10 clase rămîne încă o întrebare fără răspuns atît pentru elevi cît şi pentru profesorii care predau în această formă de învăţămînt.

Este afectată astfel realizarea unuia dintre obiectivele strategice ale reformei curriculare, privind *asigurarea coerenţei sistemului naţional de educaţie* şi a continuităţii între nivelurile de învăţămînt.

1.2. Noile planuri-cadru *încarcă excesiv programul elevilor* prin mărirea numărului de ore pe săptămînă, de la un total de 30-31 la 32-33 de ore, ajungînd, pentru clasele bilingve, pentru învăţămîntul în limbile minorităţilor naţionale sau pentru specializările coregrafie şi sportiv la un total de 37 de ore pe săptămînă, inacceptabil din perspectiva sănătăţii copiilor.

Este ignorată astfel una dintre cerinţele fundamentale exprimate în mod constant pe parcursul ultimului deceniu de profesori, elevi şi părinţi, cea a *„descongestionării“ curriculumului*. În măsura în care această necesitate a fost recunoscută în numeroase rînduri de oficialii MECT, planurile adoptate contrazic declaraţiile de principiu ale conducerii MECT.

1.3. Noile planuri-cadru *desfiinţează practic curriculumul la decizia şcolii* (CDŞ). Acesta este redus la numai una sau două ore pe săptămînă. În cazul filierei tehnologice nu există de fapt curriculum *la decizia şcolii*, orele respective fiind alocate centralizat unei anumite discipline.

Sînt puse astfel sub semnul întrebării două dintre direcţiile majore ale reformei curriculare: *creşterea libertăţii de opţiune* a elevilor în privinţa conţinutului educaţiei şi *crearea unei mai strînse legături între şcoală şi comunitatea locală*. Noile planuri vin, din acest punct de vedere, în contradicţie flagrantă cu tendinţele şi principiile sistemelor de învăţămînt din Uniunea Europeană.

1.4. Noile planuri-cadru, lipsite de flexibilitatea dată de curriculumul la decizia şcolii, *elimină posibilităţile de abordare interdisciplinară*.

Ne situăm astfel, anacronic, în afara tendinţelor contemporane din ştiinţă, cultură şi învăţămînt.

1.5. Noile planuri-cadru, construite şi aplicate pe segmente, *în absenţa unei viziuni de ansamblu* asupra învăţămîntului preuniversitar (în cazul de faţă, în special în ceea ce priveşte liceul), pun o gravă problemă de morală socială: cine are dreptul să lanseze, într-o societate care nu mai este totalitară, generaţii de copii pe o pistă al cărei scop şi finalitate nu sînt precizate?

Intenţia de a implementa noile planuri-cadru cu începere din toamna anului şcolar 2004-2005 pune elevii în situaţia de a urma clasele a IX-a şi a X-a fără a şti în ce fel se vor finaliza acestea şi ce va urma după încheierea clasei a X-a.

2. Semnalăm o serie de întîrzieri, neclarităţi şi derapaje în procesul implementării măsurilor de reformă în următoarele domenii:

2.1. Programe şcolare

Nu există *o metodologie de elaborare a programelor şcolare* derivate din noile planuri de învăţămînt.

În absenţa clarificărilor necesare, elaborarea programelor pentru diversele discipline din clasele a IX-a şi a X-a va întîmpina mari dificultăţi, expunîndu-se inevitabil la *arbitrar, necorelări, discontinuităţi, supraîncărcare*.

2.2. Manuale

În pofida declaraţiilor referitoare la apariţia de noi manuale care să fie livrate în şcoli în septembrie 2004, *nu există încă un calendar oficial* legat de: elaborarea, avizarea şi publicarea programelor, organizarea licitaţiilor, elaborarea manualelor, tipărirea şi difuzarea acestora.

Intervalul de timp foarte scurt rămas pînă la începerea următorului an şcolar face practic imposibilă *derularea în parametri normali* a tuturor paşilor necesari pentru înnoirea programelor şi a manualelor de clasa a IX-a. Acest lucru va avea consecinţe grave atît pentru calitatea produselor respective, cît şi pentru credibilitatea desfăşurării procesului de elaborare şi acreditare a acestora.

2.3. Evaluare, certificare, orientare şcolară

2.3.1. Formele de evaluare preconizate de către MECT la absolvirea clasei a VIII-a au *un statut incert*, nu este clar dacă ele au rolul unei evaluări finale, de atestare a achiziţiilor dobîndite de elevi în ciclul gimnazial, sau de selecţie, în vederea accesului în clasa a IX-a în ciclul inferior al liceului sau la şcoala de arte şi meserii.

2.3.2. Nu este preconizat nici un fel de *sistem de orientare* a elevilor către diferitele filiere care încep în clasa a IX-a.

2.3.3. Nu se ştie încă ce fel de *certificare* vor primi absolvenţii claselor a X-a care nu urmează ciclul superior al liceului.

Declaraţiile contradictorii şi adeseori hazardate referitoare la viitoarele modalităţi de evaluare a performanţei şcolare a absolvenţilor de gimnaziu şi de acces al acestora în clasa a IX-a (ciclul inferior al liceului sau SAM) generează confuzie, atît în rîndul elevilor, cît şi al profesorilor.

2.4. Formare

Sistemul de formare şi perfecţionare a cadrelor didactice *a rămas blocat*.

Formarea cadrelor didactice a fost şi continuă să fie deficitară, în ciuda nevoii acute, generate de avalanşa de schimbări în învăţămîntul românesc în ultimii ani. Formarea cadrelor didactice, atît cea iniţială, în universitate, cît şi cea continuă, pe parcursul carierei didactice, ar fi trebuit şi ar trebui să fie una dintre priorităţile Ministerului Educaţiei, Cercetării şi Tineretului.

2.5. Blocaje instituţionale

Instituţiile publice de *expertiză educaţională* (Consiliul Naţional pentru Curriculum, Centrul Naţional de Formare a Personalului din Învăţămîntul Preuniversitar, Consiliul Naţional de Evaluare şi Difuzare a Manualelor) funcţionează cu o conducere interimară sau nu funcţionează deloc.

Considerăm că instituţiile publice de expertiză educaţională din România *trebuie să aibă garantată funcţionarea într-un regim de autonomie reală* pentru a-şi desfăşura eficient activitatea. De asemenea, este necesară o delimitare clară a responsabilităţilor care revin instituţiilor cu rol de expertiză şi proiectare, pe de o parte, şi a celor cu atribuţii decizionale (în primul rînd MECT), pe de altă parte.

Într-o etapă în care se vorbeşte insistent despre accelerarea reformelor în vederea atingerii „obiectivului strategic“ al României, aderarea la Uniunea Europeană, învăţămîntul nostru se apropie, pe zi ce trece, de modelul comunist al anilor '80.

Grupul de
Reflecţie
şi Iniţiativă
„Focus Educaţia“

Limba şi literatura română,
Nr. 3/2003

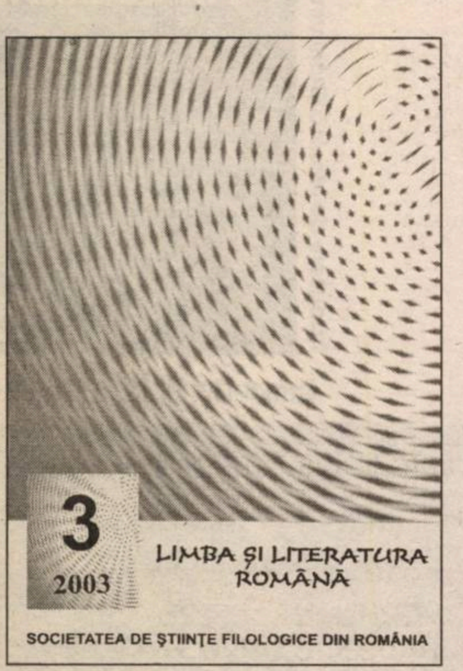
3
2003
LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ
SOCIETATEA DE ŞTIINŢE FILOLOGICE DIN ROMÂNIA

A apărut un nou număr (3/2003) al revistei trimestriale pentru elevi **Limba şi literatura română**, editată de Societatea de Ştiinţe Filologice din România. De un interes special este secţiunea **Concursuri, examene**, în care sînt publicate programa pentru testarea naţională la disciplina limba şi literatura română, subiectele probei scrise de limba şi literatura română de la examenul de bacalaureat (sesiunea iunie-iulie 2003), o serie de „consideraţii finale“ semnate de Marilena Lascăr pe marginea respectivului examen şi – în final – subiectele probei de limba română de la Facultatea de Litere a Universităţii Bucureşti (rezolvare şi comentarii de Melania Roibu). Din sumarul revistei – ca de obicei, serios şi aplicat, cu relativ puţine „insule“ vetust-didacticiste – mai semnalăm un comentariu de Mădălina Stăncioi pe marginea **Dicţionarului onomastic** al lui Mircea Horia Simionescu.

EDITURA „CASA RADIO“
Punţi către o nouă vârstă a comunicării

Bibliografie Radiofonică Românească
vol. III
1941 1944
SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE

Colecţia BIBLIOTECA RADIO

BIBLIOGRAFIE RADIOFONICĂ ROMÂNEASCĂ
volumul III
1941–1944
Coordonator: Liliana Muşeţeanu

Lucrare exhaustivă care investighează perioada războiului, reflectată în colecţia de manuscrise aflate în Arhiva Societăţii Române de Radiodifuziune, precum şi în colecţiile publicaţiilor radiofonice.

16,5 x 23,5 cm; 528 p.

Comenzi: tel.: 303.17.72; 303.17.31; on line: www.srr.ro; e-mail: marketing@srr.ro
Vânzare directă: Librăria „Casa Radio“, str. Gen. Berthelot, 60-64, sect. 1, Bucureşti

Eurorealist, nu eurosceptic

TOM GALLAGHER

A venit de mult vremea pentru o dezbatere atentă cu privire la atitudinea Uniunii Europene faţă de România şi la măsura în care aceasta ar putea constitui o sursă de probleme care să împiedice refacerea ţării sau poate chiar să submineze democraţia. Am sperat să impulsionez o astfel de dezbatere prin articolul publicat în **Evenimentul zilei** pe 8 noiembrie. Mă bucur, prin urmare, că Gabriel Andreescu s-a pronunţat cu energie în apărarea UE în articolul său din Nr. 197 al **Observatorului cultural**.

În articolul cu pricina, Gabriel Andreescu încearcă să respingă perspectiva susţinută de mine, conform căreia UE s-a arătat lipsită de imaginaţie şi chiar nenecesar de brutală în atitudinea sa faţă de România. El ne reaminteşte de iniţiativele de la Bruxelles ce au întărit relaţiile interetnice şi crede că aş fi prizonierul unui euroscepticism radical.

Dimpotrivă, sînt un susţinător al conceptului Europei unite şi nu am probleme de natură intelectuală sau emoţională atunci cînd vine vorba de o Europă federală. Dar sînt convins că Statele Unite ale Europei nu trebuie create indiferent de preţul pe care acest proces îl presupune.

M-am lăsat greu convins că UE este incapabilă să împlinească obiectivele fundamentale ale arhitecţilor săi, Jean Monnet şi Robert Schumann. Instituţiile sale se arată greoaie şi adesea ineficiente. Deciziile se iau „de la distanţă, în secret, sînt greu inteligibile şi nu se asumă responsabilităţile pe care acestea le implică"[1]. Statele mari le încalcă după cum cred de cuviinţă, în timp ce anumite interese speciale şi grupurile de *lobby* prosperă pe seama cetăţenilor obişnuiţi. Consiliul de Miniştri se întruneşte în secret şi elaborează legi pentru cei 15 membri actuali, în condiţiile în care nici un parlament (şi în mod sigur nu Parlamentul European) nu le poate respinge. Nu e de mirare că instituţiile multi-stratificate ale UE nu au reuşit să cîştige încrederea publicului din Europa. Nu există o dorinţă de a continua integrarea. Rămîne de văzut dacă va avea loc un efect de bumerang împotriva acesteia. În clipa de faţă, nu există personalităţi care să promoveze „proiectul European" şi care să se bucure simultan de popularitate în Europa.

Scriu toate acestea cu tristeţe şi nu cu jubilaţie. Ceea ce m-a determinat să pun sub semnul întrebării fezabilitatea proiectului Europei federale este modul în care UE a acţionat în România. Nu există nici o altă ţară candidată (nici măcar Bulgaria) care să aibă probleme de o anvergură atît de mare ca România. Din 1998 încoace am argumentat că UE are nevoie de politici speciale pentru România datorită moştenirii lăsate de o formă cu adevărat oribilă de comunism, urmată de un deceniu de absenţă a reformelor. Nu am sugerat nicicînd că UE ar trebui să ignore România sau să o arunce într-o „zonă gri". Am ajuns să privesc îngrozit, în sinea mea, modul lipsit de imaginaţie şi uneori chiar neglijent în care UE a interacţionat cu această ţară.

O parte mult prea mare din banii proveniţi din programele UE de preaderare – PHARE, ISPA şi SAPARD – au căzut în mîini nepotrivite sau au fost cheltuiţi pe nevoi de ordin secundar. Pînă la urmă, baronii sînt cei care domină structurile de dezvoltare regionale pe care UE le consideră cruciale pentru progresul ţării.

Există semne că anumiţi demnitari din UE s-au obişnuit, în cele din urmă, să negocieze cu baronii amintiţi şi, poate, au ajuns chiar să le respecte calităţile de decidenţi. La urma urmelor, tocmai grupurile de interese, capabile să se organizeze în formidabile structuri de *lobby*, au fost cele care au obţinut în general ce au vrut din partea UE. În Europa de Vest, grupurile respective au fost formate din femei, diverse comunităţi minoritare şi au apărat anumite interese regionale. Printre ele s-au numărat şi marile grupuri ale producătorilor. În cazul României, se pare că grupurile de interese în cauză aparţin baronilor (asociaţi unor elemente dubioase din Europa Occidentală).

Am arătat altundeva că UE are nevoie să organizeze un grup de lucru care să reconstruiască ministerele şi instituţiile cheie, fără de care România nu va deveni niciodată un membru deplin şi competent al UE. În loc să facă asta, Uniunea se foloseşte de un proces bizar cunoscut sub numele de *twinning*, prin care mii de demnitari sînt trimişi la studii avansate în universităţi din Occident sau la stagii în ministerele şi instituţiile vestice. Se speră că aceştia se vor întoarce la posturile lor gata să implementeze procesele administrative occidentale, ducînd la apariţia unei birocraţii cu conştiinţa serviciului public. Se aşteaptă oare cineva ca asemenea reforme să fie tolerate de PSD dacă ele înseamnă că oficialii îşi vor dobîndi independenţa şi vor înceta să acţioneze înainte de orice în interesul partidului?

Două evenimente recente, (1) decizia Comisiei Europene de a acorda Ministerului Integrării Europene controlul asupra fondurilor alocate de Bruxelles ONG-urilor din România şi (2) reacţia nonşalantă a UE faţă de neregulile grosiere care au avut loc la referendumul cu privire la Constituţie din 18-19 octombrie, m-au convins că UE nu va fi un apărător vigilent al democraţiei în România.

Ralf Dahrendorf a reluat o glumă celebră spunînd că, dacă Uniunea Europeană ar fi invitată să devină un membru UE, ea nu ar fi admisă „fiindcă structura sa nu îndeplineşte criteriile de bază ale democraţiei politice"[2]. Poate acesta este motivul pentru care PSD-ul se simte atît de în apele sale în procesul de integrare în UE. În 2002, Uniunea nu a făcut aproape nimic atunci cînd la *summit*-ul G8 din oraşul italian Genova poliţia a respectat ordinele venite de sus şi a bătut un număr mare de protestatari paşnici, adormiţi în propriile paturi. Românii ar numi aşa ceva o *mineriadă*, un spectacol brutal de forţă care se bucură de binecuvîntarea statului. Dacă statul italian poate scăpa cu faţa curată după ce foloseşte asemenea tactici, atunci e probabil ca Bruxelles-ul să nu ridice nici măcar o sprînceană în cazul unor acţiuni similare înfăptuite la Bucureşti împotriva celor ce i se opun. (Aflu acum că un alt jurnalist român a fost atacat violent pentru că s-a apropiat prea tare de secretele celor puternici. Şi aceasta la numai cîteva zile după ce Radio Europa Liberă a anunţat că îşi încheie transmisiunile în România, iar Serviciul român al BBC a dat afară cîţiva dintre ziariştii săi cei mai eficienţi.)

Unele dintre grupurile cele mai nedemne de respect şi mai exploatatoare din UE – cum ar fi armata de afacerişti italieni dubioşi protejaţi de prim-ministrul Silvio Berlusconi – se înghesuie deja în România şi încheie alianţe cu persoane asociate PSD-ului. Împreună, acestea încearcă să lase ţara fără unele dintre bogăţiile sale naturale mult rîvnite şi să o deposedeze în alte feluri. Un grup larg de cititori va răspunde probabil că „e mai bine să fii victima unor hoţi italieni decît să stai sub cizma rusească!". Ar fi totuşi o greşeală să vedem aici singurele două alternative pentru România. Viitorul ţării este în UE, dar românii au nevoie să fie mai curajoşi şi mai plini de încredere de sine în ceea ce priveşte relaţia cu Uniunea. Nu ar trebui să se sfiască să discute în mod deschis acele politici venite de la Bruxelles care afectează bunăstarea cetăţenilor obişnuiţi sau cazurile în care banii UE sînt folosiţi în mod corupt.

Uniunea Europeană nu e tocmai sinceră atunci cînd pretinde că se fac sacrificii mari pentru România. Grupuri private de consultanţă cu sediul în Europa de Vest obţin o parte considerabilă a fondurilor de preaderare destinate României, în anumite cazuri prin mijloace a căror lipsă de onestitate e şocantă. Uneori, români bine plasaţi sînt incluşi în proiecte transnaţionale unde nu se face nimic cu adevărat, dar care înşală contribuabilul UE cu milioane de euro.

Rar trece o lună fără să aflu de un proiect-fantomă sau de altul, proiecte care se reduc toate pînă la urmă la un furt în stil mare. Aceste grupuri de consultanţă formează astăzi un *lobby* puternic ce promovează o tot mai curajoasă „strategie pentru Est" a UE. Moldova, Ucraina şi chiar Rusia au intrat în raza lor de vedere. Günther Verheugen vorbeşte acum despre un proces de extindere spre est şi mai accentuat. Dacă el are loc, *lobby*-iştii îşi vor asigura pîinea încă treizeci de ani, în timp ce contribuabilii români, alături de cei suedezi sau spanioli, le vor finanţa programele. Aceşti consultanţi norocoşi vor putea să se gîndească, împreună cu birocraţii UE, să-şi extindă casele de vacanţă pe care le construiesc astăzi în Toscana, pe Dordogne ori în Andaluzia sau să cumpere alte case noi. Vor avea noi subiecte comune de discuţie la *cocktail*-urile cu Adrian Năstase şi suita sa. E însă greu de crezut că mulţi dintre ei şi-ar cumpăra o a doua casă în România sau în celelalte ţări pe care le „transformă" cu „*know-how*-ul" lor.

Pe zi ce trece, devine tot mai clar că în interiorul UE se formează o Europă interioară şi una periferică. România se va plasa aproape sigur pe cercul exterior (alături de Moldova, Ucraina şi Rusia, dacă acestea devin membre). În mod paradoxal, apartenenţa la UE ar putea aduce România mai aproape din punct de vedere economic de vecinii săi estici decît a fost de mult timp încoace. În mod cert, mediocritatea eforturilor UE de a îmbunătăţi capacităţile României înseamnă că indicatorii economici ai ţării vor semăna acelora ai părţii vestice a fostei Uniuni Sovietice pentru multă vreme de-acum încolo. Sînt convins că, în situaţia în care UE s-ar confrunta cu o criză fiscală majoră, mandarinii de la Bruxelles nu ar ezita să lase baltă membrii de la periferia Uniunii, indiferent de ce tratate de aderare ar fi semnat aceştia.

Cît despre problema agriculturii, spre deosebire de Gabriel Andreescu, cred că politica UE în materie este profund greşită. Există riscul deloc neglijabil ca din administratorii fostelor cooperative să se nască o nouă clasă de boieri proprietari de moşii. De asemenea, a încuraja ţăranii să abandoneze zonele rurale înseamnă a împinge cultura ţărănească unică din Maramureş spre o moarte lentă. Mai înseamnă a da o nouă şi masivă lovitură identităţii maghiare din Transilvania: după plecarea intelectualilor, lumea rurală poartă acum responsabilitatea păstrării tradiţiilor maghiare. În acest mod, UE ar putea înfăptui la sate o versiune blîndă a „sistematizării" ceauşiste (o politică inumană, condamnată de Parlamentul European în anii 1980).

Fireşte, ar fi mai bine pentru România să se afle în interiorul UE decît în afara ei. Şi în prima ipostază ţara ar avea de luptat cu ameninţările la adresa democraţiei (venind în special de la naţionaliştii radicali). Aceste ameninţări ar fi mult mai puternice însă dacă România ar rămîne pe dinafară. Ele s-ar micşora, în opinia mea, în cazul în care românii ar încerca să-şi apere interesele şi să se asigure că populaţia în ansamblul ei, şi nu doar cîţiva privilegiaţi, va beneficia de apartenenţa la UE. Uniunea e un bazar unde grupuri diverse fac *lobby* împreună şi formează alianţe. Oricine a intrat în clădirile de sticlă şi oţel ale UE din Bruxelles ştie că în interiorul lor şi în barurile şi restaurantele din preajmă atmosfera se aseamănă întrucîtva cu aceea a unui bazar levantin. Nu cred că românii ar prilejui un scandal prea mare numai fiindcă ar încerca să-şi apere interesele.

Mă bucur că Gabriel Andreescu a dezbătut această chestiune cu mine. APADOR-CH, organizaţia al cărui membru este, nu are nevoie să primească lecţii despre cum să apere drepturile omului în România, la nivel internaţional sau local. Cred că a venit de mult vremea ca negocierile cu privire la viitorul României care se duc între guvernul PSD şi Comisie să includă şi alte grupuri din societatea românească.

De fapt, chiar locul României în lume trebuie să devină un subiect de dezbatere intensă. Statele Unite şi Europa Occidentală sînt astăzi frămîntate de poziţiile adoptate de guvernele lor în crizele din Orientul Mijlociu. Totuşi, cu excepţia unor autori ca Valerian Stan şi Nicolae Filipescu, aceste teme sînt prea puţin discutate în presa din ţară.

România este pe punctul de a se alătura NATO şi poate va avea în curînd pe teritoriul său chiar baze americane. Consecinţele acestei identificări puternice cu administraţiile de la Washington şi Londra, care sînt departe de a fi infailibile, nu au fost discutate pe cît s-ar fi cuvenit. Totuşi, cred că în momentul de faţă implicaţiile pentru România ale schimbărilor care vin de la Bruxelles sînt cele care au nevoie de o dezbatere atentă, căci acestea vor avea efectele cele mai profunde asupra societăţii româneşti.

P.S. Evenimentul zilei s-a înşelat, de fapt, atunci cînd a afirmat că articolul meu din 8 noiembrie este un fragment dintr-o carte care urmează să apară. L-am scris după ce cartea a fost trimisă editorului, deşi există cîteva pasaje identice cu unele din volumul în cauză.

---

1. Philippe C. Schmitter, **Democracy in Europe and Europe's Democratization**, **Journal of Democracy**, Vol. 14, no 4, October 2003, p. 83.

2. Ralf Dahrendorf, **The Challenge for Democracy**, **Journal of Democracy**, Vol. 14, no 4, October 2003, p. 102.

Traducere de
Liviu ANDREESCU

EDITURILE ALL
vă recomandă

Răzvan PETRESCU
Mici schimbări de atitudine

Mici schimbări de atitudine
Răzvan Petrescu

Preţ: 149.000

Un tigru de hârtie
Bujor Nedelcovici

Preţ: 139.000

BUJOR NEDELCOVICI
Un tigru de hârtie
Eu, Nica si securitatea

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro - Conform noului Cod Fiscal începând cu 1 ianuarie 2004 la preţurile de listă se aplică TVA 9%.

Divanul criticii de teatru (II)

Interviu cu **Miruna RUNCAN**

La noi, avangarda teatrală e aproape absentă

De la *Modelul teatral românesc* la *Teatralizarea şi reteatralizarea în România*, vorbiţi în mod repetat şi constant despre persistenţa pe scena de la noi a unui model spectacular unic. De ce un singur model teatral din interbelic pînă acum şi de ce rămîne el şi acum atît de imuabil?

Vezi, iar sînt silită să-ţi spun o poveste. Cartea mea despre **Modelul teatral românesc** e, editorial vorbind, un accident, fiindcă ea a apărut cu cîţiva ani înainte de **Teatralizare...**. În realitate, **Modelul...** e o consecinţă a **Teatralizării...**, care iniţial a fost lucrarea mea de doctorat. Cu destule modificări, fiindcă am aşteptat mai bine de cinci ani pînă să se hotărască o editură s-o publice (am plimbat-o prin vreo patru şi dacă nu găsea „Teatrul Imposibil" banii şi editura, şi acum era în birou). Vreau să spun prin asta că eseurile – ori măcar o bună parte dintre ele – care compun **Modelul...**, şi mai ales teza centrală a cărţii, sînt o consecinţă a anilor lungi de cercetare dedicaţi fenomenului teatralizării. Treptat, defrişînd dezbateri de presă, recitind cărţi uitate, recompunînd mental spectacole despre care s-a scris abundent între anii '20 şi '55, am avut revelaţia că, în fond, în România noastră se practică, de aproape o sută de ani, acelaşi tip de teatru, cel definit sub mantaua teatralizării. Nu stilistic, ci estetic, ori, mai exact spus, structural; trebuie subliniat asta cu tărie. O estetică poate îmbrăca stilistici diverse, un model structural poate traversa cîteva straturi de estetici particulare.

De ce se întîmplă asta? Îmi pare rău (cu toate că acum am încetat să mă mai mir) că teza asta nu a stîrnit controverse, că nu s-a înfuriat nimeni pe ea. Sigur, privind lucrurile pe partea cealaltă, pare că, de vreme ce nimeni nu o neagă, ca în faţa justiţiei..., sentinţa e luată de bună. Incomodează, dar se tace, poate nu băgăm de seamă. Fireşte că fac haz de necaz. Pe scurt, eu cred că modelul de teatru care se practică la noi şi al cărui traseu istoric îl analizez pe larg şi din diverse unghiuri în **Teatralizarea şi reteatralizarea în România** nu e nici rău, nici bun. Unica lui problemă e că nu are, pînă acum, alternativă. Şi asta pentru că, din punct de vedere instituţional, teatrele româneşti s-au născut şi au rămas veşnic debitoare centralismului de stat, chiar şi în epocile (de fapt epoca, dacă e să ne referim la teatrul de secol XX) în care Bucureştiul era plin de companii particulare. Bucureştiul, subliniez. Nici un alt oraş al ţării nu a produs, între 1920 şi 1955, companii private, ori măcar teatru de tip cabaret (nu teatru de revistă)...

În schimb, încă de atunci, toate teatrele de provincie create după primul război nu sînt comunitare, ci... Naţionale. Fără a fi o ţară federativă, am avut, cu diverse sincope, în tot interbelicul, Naţionale la Iaşi, Craiova, Cluj, Chişinău şi Cernăuţi, era gata-gata să avem unul şi la Timişoara, dar a venit marea criză. Ceea ce duce, mai întîi importîndu-se modelul Teatrelor populare de la sovietici, la rapida stratificare, după 1946, a aproape 40 de teatre de stat, în care sînt incluse şi companiile private, la rîndul lor naţionalizate. Companiile private bucureştene fiind, mai toate, construite după acelaşi model, al teatrului de repertoriu, cele mai importante primind, an de an, subvenţii substanţiale de stat (Bulandra, Ventura, Micul Mariei Filotti, uneori chiar şi cele ale lui Sică Alexandrescu, prin definiţie comerciale).

Această constatare socio-economică se leagă perfect de faptul că, invers decît în literatură, la noi, avangarda teatrală e aproape absentă. Noi nu producem curente şi nici măcar nu ne „sincronizăm" teatral, în tot interbelicul, unor curente, în mod efectiv. Avangarda teatrală de la noi, cîtă a fost, e ori reprezentată de refaceri ale unor spectacole „avangardiste" franceze şi germane, cu caietul de regie original în faţă, ori importată prin intermediul formidabilului accident istoric al migraţiei teatrului evreiesc din Vilnius (Trupa de la Vilna, cum i se spunea), care stă pe aici mai bine de zece ani, şi stîlpii săi regizorali se autohtonizează temporar.

Vezi, expresionismul la noi ori vine în turneu, că pe atunci turneele străine erau frecvente, dar gata obosit; ori e introdus de, să zicem, Soare Z. Soare sau Karl Heinz Martin, în '22-'23, direct pe scenele de la „Bulandra" ori Naţionalul bucureştean, cu caiete de sală, cu explicaţii, cu îndemnuri la înnoire. Marioara Voiculescu „face experiment" la Circul Sidoly, cu **Salomeea**, iar pe afiş scrie: „Exact ca la Reinhardt".

Or, dacă stai şi te scuturi, asta e problema şi azi, şi mereu. Teatrul românesc, pe care îl iubim şi pe care îl slujim, preia stilistici şi formule, fiindcă ele au fost verificate în altă parte, şi le „adaptează". Nu-şi pune niciodată întrebări... ontologice. Cu riscul de a face din Dabija un personaj obsesiv al acestui interviu, nu pot să nu-mi aduc aminte cum zicea el, ca director: nimeni nu conştientizează faptul că experimentele nu se fac în teatre de repertoriu, subvenţionate, experimentele se fac prin eforturi experimentale. La români, pînă mai ieri, a experimenta în regie şi scenografie era, încă, egal cu a împrumuta „d-alea nefăcute", pe banii contribuabilului; nu a-ţi crea cu efort un statut de independenţă, în care să-ţi pui întrebări incomode, ţie şi publicului.

Pe de altă parte, dacă e vorba de mode, de ce totuşi la noi n-a prins interdisciplinaritatea ca metodă de abordare a cîmpului teatral? Ar putea s-o facă?

Păi, concret, interdisciplinaritatea nu a prins la noi din două motive. Primul, cu scuze şi de data asta, e că la noi cercetarea teatrală e subţire ca celofanul. Dacă în materie de istorie a teatrului s-a lucrat cît de cît serios cam pînă prin 1975, altceva oricum nu s-a dezvoltat. Teoria teatrală e reprezentată doar prin cîteva antologii de idei ale dramaturgilor şi regizorilor lumii. Estetica teatrală e, şi azi, exclusiv un excurs istoric, iar abordări de tip sociologic şi semiologic lipsesc pînă şi din banca de date a traducerilor obligatorii. Or, cîtă vreme teatrul e o chestiune serioasă tratată chiar şi de specialişti cu neseriozitate, cercetătorii din alte cîmpuri se feresc să vină spre teatru sau să-şi facă simţită prezenţa. Îmi aduc aminte că, într-unul dintre colocviile naţionale anuale de poetică, conduse de academicianul Coteanu, prin 1987, ne-am ocupat de discursul dramatic. Şi am descoperit atunci că există destui lingvişti, sociologi, muzicologi etc. care aveau contribuţii substanţiale în domeniu. Cînd am citit, cîţiva ani după aceea, **Semiotica teatrală** a lui Elam (căreia zece ani m-am străduit să-i găsesc editor), ce crezi că am găsit în bibliografie? Studii vechi de ani de zile, foarte serioase, ale lui Mihai Dinu, ale Ancăi Măgureanu, că de Solomon Marcus mă şi jenez să mai amintesc. Cine, în „cîmpul culturii teatrale" de la noi, a comentat aceste studii? Cine are măcar ştiinţă că există, cot la cot cu Kowzan sau Ubersfeld?

Altfel spus, nu e interdisciplinaritate cîtă vreme nu e disciplină în cîmpul de care ne ocupăm, cîtă vreme îl tratăm şi noi, critici şi dascăli, exclusiv ca pe un divertisment mai cu ifose. Şi cîtă vreme nu creăm un cîmp riguros pentru cercetare. Sper să nu mă întrebi de unde bani, că n-o să-ţi răspund. Nu ei sînt problema.

Vorbeaţi mai devreme de cultură teatrală; cum ar putea fi acoperit termenul aici?

Sînt de spus două lucruri, sper că nu voi fi la fel de... patetică ca înainte. Mai întîi că, prin tradiţie, continuăm să înţelegem prin cultură teatrală un soi de aripă cenuşerească a literaturii. Echivalăm nefiresc cultura teatrală cu patrimonializarea ordonată a literaturii dramatice şi a esteticii literaro-centriste. Cultura spectacologică propriu-zisă nici nu e materie de studiu efectivă, ea se face de către omul tînăr prin contactarea, la diverse alte discipline, a unor spectacole înregistrate pe casete sau CD. Or, cultură teatrală e de presupus că înseamnă asumarea sistematică a teoriilor legate de spaţiu, a antropologiei comunicării şi expresiei, măcar a unei introduceri în psihologia comportamentistă... şi ar mai fi şi altele. Cultura teatrală presupune compararea tipurilor, mereu mai diverse, de spectacole din afara teatrului.

Pe de altă parte, cultura teatrală nu e un scop în sine, cîtă vreme nu te pune în rezonanţă cu însăşi cultura căreia îi aparţii, de acasă şi de pe alte meleaguri. Or, dacă sociologii, filozofii şi literaţii se tot străduie de două decenii şi mai bine să regîndească însuşi conceptul de cultură, să-i redefinească fenomenologia, e la mintea cocoşului că teatrul nu poate rămîne străin de acest proces dacă nu vrea să intre-n panoramele de la „Antipa". Ba, aş zice chiar, cultura teatrală are un cuvînt esenţial de spus în procesul de redefinire; iar reintrarea în modă (nu la noi, că noi abia acum îi descoperim pe unii) a unui Goffman şi chiar a lui McLuhan aşază teatrul pe un soi de platformă de decolare în raport cu multe dintre dezvoltările de mîine ale ştiinţelor umane.

Nu e treaba actorilor şi a regizorilor să scrie istoria teatrului românesc

Aşadar, e scena românească lipsită de memorie?

Ştiu eu? N-aş vrea să fiu mai drastică decît trebuie. Nu cred că scena e cea vinovată, sau nu în primul rînd. Memoria scenică se transmite, adesea, dincolo de autor-

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna februarie 2004

Expoziţii

▌**2-14 februarie, Holul Institutului Francez – expoziţie pe tema suprarealismului. Vernisaj: marţi 3 februarie, ora 15.00. Expoziţia este organizată de Institutul Francez Bucureşti şi Agence Universitaire de la Francophonie, manifestarea urmăreşte să sublinieze aportul major al suprarealiştilor români la mişcare în ansamblul ei şi să pună în evidenţă vivacitatea actuală a suprarealismului din România**

▌4 februarie, ora 14.00, Bibliothèque Jeunesse – vernisajul expoziţiei **Les Saisons de l'enfance** şi întîlnire cu elevii Şcolii Generale Nr. 163, Bucureşti, care au realizat expoziţia de desene

▌15-29 februarie, Holul Institutului Francez – expoziţie de fotografii. Iulian Ignat va expune 25 de fotografii alb-negru din 3 spectacole ale lui Dan Puric, prezentate la Teatrul Naţional: **Toujours l'amour, Le rêve, Les 150**

Concerte

▌13 februarie, ora 19.00, Sala „Elvira Popescu" – concert de jazz susţinut de Maria Răducanu şi Jan Roder (Germania)

Film

▌începînd cu 14 februarie, Cinema „Elvira Popescu" – cele mai bune 10 filme.

Criticii români de cinema au ales cele mai bune 10 filme prezentate în sălile româneşti de cinema în 2003. Retrospectiva acestora va avea loc începînd cu 13 februarie

▌începînd cu 24 februarie – Retrospectivă Jean-Luc Godard.

Jean-Luc Godard, monstru sacru al istoriei cinematografiei mondiale, vine la Bucureşti în cea de-a doua jumătate a lunii februarie pentru a întîlni publicul cinefil la Institutul Francez.

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Cu această ocazie, o retrospectivă a realizatorului franco-elveţian va fi prezentată la Cinema „Elvira Popescu":

▌**JLG/JLG – autoportrait de décembre** (1995)
▌**Allemagne neuf zéro** (1990)
▌**Prénom: Carmen** (1983)
▌**Pierrot le fou** (1965)
▌**Alphaville** (1965)
▌**Les carabiniers** (1963)
▌**Le petit soldat** (1963)
▌**La femme est une femme** (1961)
▌**A bout de souffle** (1960)
▌**Week End** (1967)
▌**Masculin, Féminin** (1966)
▌**Bande à part** (1964)
▌**Vivre sa vie** (1962)
▌**Charlotte et son Jules** (1960)
▌**Eloge de l'amour** (2001)

Pentru data exactă şi alte detalii consultaţi *site*-ul Institutului Françez

Conferinţe

▌26 februarie, ora 10.30, Salonul de Onoare – conferinţă susţinută de Nicolas Bourriaud, directorul Palatului Tokyo (în colaborare cu Muzeul Naţional de Artă Contemporană)

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

lîcul care a dominat ultimul secol de teatru, osmotic, natural, ca temele melodice de la Haydn la Mozart sau ca cele din folclor în patrimoniul cult. Pe de altă parte, nu e singurul cîmp în care psihicul românesc se dovedeşte mai degrabă predispus la superstiţie decît la religiozitate, mai disponibil faţă de subzistenţă decît faţă de supravieţuire. Nu e treaba actorilor şi a regizorilor să scrie istoria teatrului românesc, ajunge că, şi-aşa, ei sînt singurii constructori de teorie pe care i-am avut într-un întreg veac de teatru modern. Ei, de la Sava şi Maican (nişte sfinţi mucenici!) la Manea, Măniuţiu şi Dabija (care nu scrie, dar nu ne lasă pe noi să dormim).

Unul dintre ecourile de hol (că altele nu sînt încă) pe care le-am avut după apariţia **Teatralizării şi reteatralizării în România**, din partea unui om de teatru matur, a fost: „Măi, dar parcă nimic nu s-a schimbat! Aceleaşi dezbateri, aceleaşi diagnostice!". Într-un fel, aşa e. Puse cap la cap şi luminate din mai multe unghiuri, pînă şi spectacolele anilor de glorie ai lui Maican, acest vrăjitor şi constructor de şcoală căruia i se cuvin cîteva studii serioase, ale lui Soare ori mai ales ale lui Sava, toate excelent descrise de Comarnescu ori de Otilia Cazimir, de exemplu, par... contemporane. E terapeutic să constaţi că e o continuitate aici. Dar e şi neliniştitor să observi că, de fapt, gaura de la macaroană, vezi bine, nu s-a inventat aseară... Aici cred că e punctul nevralgic, în această lipsă de responsabilitate a noastră, a celor de pe lîngă teatru, în faţa teatrului. Fără depunerea de mărturie sistematică, fundamentată teoretic şi structural, ne trezim cu un imens gol pe care n-are cine să îl umple.

Ce structuri de putere a demantelat lista nominalizărilor la Premiile UNITER de anul trecut? De ce a stîrnit atîtea revolte? A lăsat ea vreo urmă în ierarhiile spectacolului?

Mai că speram să nu mă întrebi. În fine, ca să nu mă suspectezi de laşitate... Nu sînt sigură că nominalizările şi-au propus vreo demantelare. Noi, cei trei (Marian Popescu, Octavian Saiu şi eu), am căzut de acord asupra cîtorva principii, prin dialoguri pe e*mail*. Unele de natură funcţională, fiindcă e imposibil ca în patru săptămîni să vezi tot ce n-ai văzut, şi nici unul dintre noi nu era... în concediu. Altele – valorice: am căzut de acord că, din respect faţă de instituţia găzduitoare şi faţă de Gală, ar trebui să semnalăm că în teatrul românesc se petrece o schimbare de generaţie, care mai e însoţită şi de o schimbare de epistemă. După aia a început greul fiindcă, totuşi, trei oameni sînt trei oameni, e dificil să pici la pace. Dar am reuşit, cu o eleganţă căreia îi port cea mai sinceră şi caldă amintire. Lista a arătat aşa cum s-a văzut la televizor (eu la televizor, că nu m-am mai dus la Gală); minus „cel mai bun spectacol", la care noi nominalizasem iniţial şi **Sex, Drugs, Rock and Roll**. A urmat o serie de confruntări dure cu preşedintele UNITER, care ne-a acuzat că zăpăcim criteriile lumii teatrale, fiindcă cele trei spectacole nominalizate sînt imposibil de pus pe acelaşi taler. Că **Sex, Drugs...** e doar un recital actoricesc, excepţional, dar... etc.

Ce trebuie spus e că noi ne-am asumat din start faptul că vor fi multe comentarii ostile: teatre din provincie mai vizibile decît Capitala, actori tineri despre care nu se scrisese suficient (nu din vina lor, ei sînt grozavi şi sînt mult mai mulţi); dar ştiam că trebuie s-o facem. Am rezistat vreo săptămînă; pînă la urmă, o rotiţă a cedat. Asta şi fiindcă eram cu totul nepregătiţi pentru o asemenea lovitură... etică. Cu tristeţe trebuie să spun că marea majoritate a oamenilor cu care am vorbit au găsit gestul preşedintelui unul firesc. În România e firesc ca producătorul să intervină în deciziile juriului angajat de el. La Cannes, nu. Nici la Sofia, nici în Bangladesh. În România e firesc să privatizezi o uzină cu concurentul în comisia de privatizare. În România a vorbi de etică e mult mai caraghios decît a ţine discursuri despre democraţie. De ce n-am demisionat? Fiindcă eu cred în asociere, nu în funcţii. Aşa cum e, UNITER-ul e o instituţie suficient de serioasă, de care sînt profund legată.

Nu cred că e vorba de demantelarea unor structuri de putere, ci de albăstrirea violentă a soluţiei incolore a mentalităţilor, în contact cu turnesolul. Vreau să zic că mentalităţile s-au zguduit niţel, dar fără cine ştie ce efect. Ne-au înjurat nişte confraţi, mai voalat sau mai pe faţă. Mi s-a confirmat pe pielea şi nervii mei proprii teoria din **Modelul...**. În modelul nostru *unic*, *spectacol mare* e spectacolul cu multă lume, cu construcţie parabolică, cu decor metaforic, în care vorbim despre condiţia metafizică a omului, dacă se poate pe baza traducerii ziliere a unui mit fundamental. Ori Shakespeare. Simplul fapt de a face Shakespeare te pune pe platoul cu spectacole mari. Şi, neapărat, la un teatru cu acte în regulă.

Eu, în asumata mea marginalitate, continuu să cred că cel mai puternic şi mai răscolitor spectacol al anului aceluia a fost unul cu un singur om, care schimbă la vedere trei tricouri şi două haine, şi care monologhează, producînd efect de orchestră, despre lucruri care mă dor şi pe mine, şi pe aproapele meu, necunoscutul de pe scaunul vecin, care-a uitat să-şi soarbă berea. Fiindcă i s-a pus un nod în gît. Dar e alt model de spectacol. Nu altă categorie de spectacol, alt model.

Consecinţe? Mă îndoiesc cu metodă. Măcar de m-ar contrazice ziua de mîine...

În mod paradoxal, deşi în fiecare an termină facultatea, numai în Bucureşti, 10 *teatrologi*, foarte puţini ajung în critică (şi ceva mai mulţi în *management*-ul teatral). La Cluj, de la apariţia „Teatrului Imposibil", au început să se dinamizeze şi studenţii, dar e în continuare foarte puţin. Există un mecanism de schimbare a, să zicem, generaţiilor criticii de teatru? Ce poate face învăţămîntul teatral pentru împrospătarea apelor?

Vai, vai! Unde vrei să mă aduci...?! Învăţămîntul teatral trebuie să se schimbe la faţă, la nivel curricular, şi asta cît mai repede şi cît mai radical. Însă mă îndoiesc că o s-o facă prea curînd. Sistemul academic e, prin tradiţie, unul extrem de conservator, chiar şi într-o uzină a reformei cum e Clujul. Eu însă sincer nu cred că problema e a teatrologilor, cred că problema e a teatrului. Pe de-o parte, studentul la teatru are, indiferent de tipurile de clasă, o curriculă dimensionată pe structurile interbelicului, nu ale zilei de azi. E un fel de cultură de seră, care mie mi se pare cu totul nocivă pe termen lung.

Or, după ani buni de experienţă în şcolile de jurnalism, vreau să spun o chestie mai degrabă urîtă. Vei găsi în eşantionul fruntaş al şcolilor de jurnalism oameni infinit mai bine pregătiţi (mai complex pregătiţi) intelectual decît în eşantioanele fruntaşe ale teatrologiei. Facultăţile de teatru privesc în continuare teatrologia ca pe o cenuşăreasă, cîtă vreme ceea ce contează în învăţămîntul vocaţional e cultivarea vocaţiei (adică educarea talentului). Sincer, eu cred că ăsta e un *dead-end*.

Pe de-o parte, teatrologia ar trebui să fie şi ea văzută ca un cîmp vocaţional, fiindcă fără talentul de a pricepe şi analiza ce e pe scenă n-ai făcut nici o ispravă, nici măcar în *management*. Teatrologul ar trebui urcat niţel pe scenă, să vadă cum stă treaba. Pe de altă parte, cîtă vreme actorii şi regizorii vor fi încurajaţi să se considere nişte eucalipţi într-o ţară cu şase luni de iarnă, vom produce în continuare oameni care luptă decenii întregi să afle cine sînt, păcălindu-i pe alţii că sînt cineva.

Cred, şi spun asta tocmai pentru că studenţii buni sînt întotdeauna mai curioşi şi mai vitali decît vor dascălii s-o creadă (iar aici marea schimbare, vizibilă deja, e în noua generaţie de actori), că structurile curriculare ar trebui să se fluidizeze mult şi hotărît în direcţia studiilor culturale, păstrînd specialităţile vocaţionale la locul lor. Şi mai cred că numărul de cursuri urmate de toată lumea, indiferent de secţii, ar trebui să crească. Sînt convinsă că schimburile de muncă şi idei între secţii ar trebui încurajate şi cultivate încă din prima săptămînă de şcoală.

În plus, cine mai face cercetare? Toate universităţile serioase din lume îşi creează programe de cercetare în anii terminali, continuate cu *grant*-uri masterale etc. La noi, cercetarea în teatru... dar mai bine o lăsăm cum a căzut, că mă irită prea tare problema.

Institutul Italian de Cultură

Manifestările organizate în perioada 2-8 februarie 2004

Film

▮ 3 februarie, ora 18.00, sediul Institutului – Proiecţia filmului documentar **Realizarea unui spectacol de marionete – *Motanul încălţat***, Festival dei Due Mondi, Spoleto, 2002

▮ 4 februarie, ora 18.00, sediul Institutului – Filmul de miercuri: în cadrul ciclului de filme „Comedia în stil italian, anii '70, '80", pelicula **Il piccolo diavolo (Drăcuşorul)**, 1988. Regia: Roberto Benigni. Cu: Roberto Benigni, Walter Matthau, Stefania Sandrelli

Istituto Italiano di Cultura

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

Schimbare de generaţii în critică? Eu zic că asta vine de la sine, natural, şi nu prea contează azi, aici, dacă asta are vreo legătură cu şcoala de teatru sau cu filologia. Are legătură cu specializarea, care se poate face prin cursuri ori de capul tău. Cum ajungi însă să te impui în cîmpul real al exerciţiului critic, asta e destul de greu de desenat acum. Cu trudă, fireşte, şi cu o imensă hotărîre. Dacă schimbarea asta de generaţie nu e slujită şi de o schimbare de orizont cultural, şi de atitudine, n-am făcut nimica. Aici e buba. De-aia probabil au botezat copiii ăştia revista aşa...

Critica de teatru e un război pentru teatru

Declinul spectacolului de teatru, ca artă a comunităţii, e deplins pe toate drumurile, exact în momentul în care modelele de interacţiune teatrală sînt aplicate în situaţii şi domenii din ce în ce mai străine de scena propriu-zisă (de la *Viaţa cotidiană ca spectacol* a lui Erving Goffman la *Societatea spectacolului* a lui Guy Debord, în jocurile pe computer şi pe Wall Street). La urma urmei, de ce-ar trebui să mai facem teatru şi de ce critică de teatru?

Ei, aici mi-e teamă rău că nu pot decît aproxima. Şi cum e bine să asculţi de temerile tale, prefer să spun că nu voi putea răspunde corect la întrebarea asta decît peste vreun an sau doi, cînd voi fi sfîrşit munca pe care o fac azi în taină. Dar, aşa, ca pură speculaţie, aş zice (din dedicaţie dovedită şi consecventă faţă de teatru) că teatralitatea cotidianului şi teatralismul mediatic nu pun piatra pe mormîntul teatrului. C.C. Buricea mereu îl citează pe Andreev, care spunea pe la 1911, într-un eseu despre teatru şi cinema, că teatrul e în criză pentru că spectacolul e pe stradă. Şi, iată, de o sută de ani... tot mai sîntem cîţiva care ne îndrăgostim aşa tare de teatru că ne stricăm viaţa din cauza lui. Sau, mă rog, ne-o salvăm, mai ştii?!

Eu am răspuns la asta, deja, într-o oarecare măsură, într-un eseu complet ţicnit din **Okean**, **Teatrul dincolo de autonomia esteticului**, aşa îi zicea. Propuneam acolo cîteva ipoteze de lucru despre rosturile teatrului în secolul care tocmai a început. Presupunînd că l-a citit cineva, l-o fi luat drept un soi de „Maşina timpului", ştiu eu? Teatru trebuie să facem fiindcă e nevoie de el: e nevoie de expresie în viu, cu toate televizoarele, sau tocmai pentru că televizoarele şi computerul închid omul în casă. Cum se vede, omul mai vrea şi afară din casa lui, mai vrea şi să îi răsufle alţii în ceafă... Şi dorinţa asta va creşte exponenţial în cîţiva ani. Critică? Habar n-am. Trebuie să facem critică în general, nu vezi că totul concură să ne adoarmă facultăţile critice? Critica de teatru e o luptă împotriva teatrului care vrea să-ţi adoarmă facultăţile critice. Ca atare, e un război pentru teatru. Şi, în fond, cot la cot cu teatrul, un război pentru om, ca să nu-şi piardă creştinul facultăţile de gîndire şi trăire liberă.

Interviu realizat de
Iulia POPOVICI

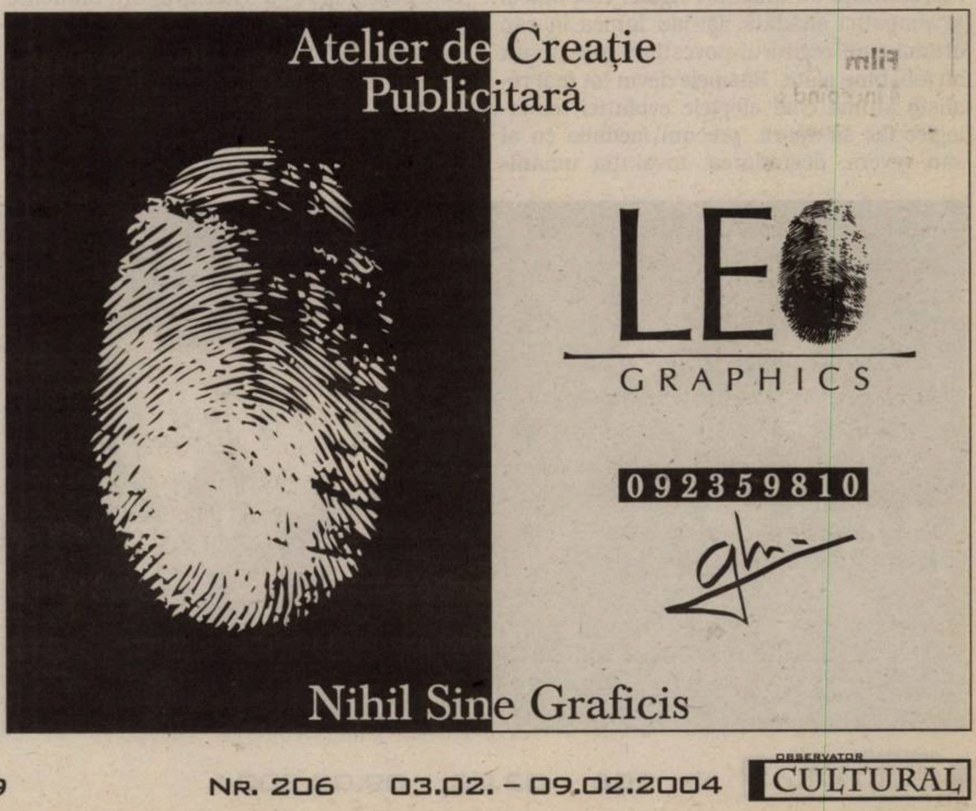

Teatru

Viaţa lui Helge sau despre polemică...

GABRIELA RIEGLER

Teatrul ACT
Compania „Teatrul Inexistent"
Viaţa lui Helge de Sibylle Berg
Traducerea: Victor Scoradeţ
Cu: Daniel Popa (Helge), Dana Voicu (Frica lui Helge), Oana Tudor (Tina), Ionuţ Kenski (Frica Tinei), Rareş Pîrlog (Moartea), Iuliana Mărgărit Necula (Doamna Dumnezeu), Clara Flores (Helga), Edi Jighirgiu (Helmut), Ilinca Atanasiu (Sora medicală), Daniel Iancu (Tapirul), Raluca Botez (Căprioara), Alexandru Gheorghiu (Hîrciogul), Andrei Rădulescu (Mica zi de luni, Fata din bar)
Regia: Theodora Herghelegiu
Scenografia: Mihai Păcurar şi Delia Tancău
Coregrafia: Silvia Călin
Muzica originală: Sorin Romanescu şi Mihai Iordache; aranjament muzical: Cosmin Şofron

Lipsită de mijloace financiare, trăind numai prin entuziasmul membrilor săi şi cu sprijinul modic al cîtorva instituţii, şi acelea numărabile pe degetele de la o mînă, Compania „Teatrul Inexistent" se încăpăţînează – şi asta de ani de zile – să existe. După un spectacol cel puţin amuzant – **Zadarnicele chinuri ale unui scenarist** –, cu o soartă deloc norocoasă (vezi cele două reprezentaţii şi lipsa a sute de dolari pentru închirierea unui spaţiu de joc), compania revine cu o nouă premieră, la Teatrul ACT: **Viaţa lui Helge**, o producţie aflată sub semnul polemicii. De la ironie fină la batjocură, regizoarea ia în răspăr societatea de tip mediatic de astăzi, mergînd pînă la a parodia chiar propria-i profesie şi lume. La prima vedere însă, căci ceea ce propune devine mult mai complex, dezvoltînd paliere multiple de receptare.

Montată în premieră în 2000 la Bochum Theatre, povestea, istorisind o incursiune pe tărîmul umanului, capătă aici valenţe comico-groteşti, dănţuind caraghios pe muchia de cuţit a naraţiei unei „vieţi mici şi absolut normale de om", în alb şi negru, frumos ambalată în carton cosmetizat, aidoma delicioaselor floricele de porumb în cutii mici, medii şi mari, numai bune de ronţăit urmărind un film siropos, întrerupt de reclame stupide pentru produse nefolositoare. Şi atunci cînd cititul unei cărţi devine o activitate prea istovitoare şi care, Doamne fereşte!, strică şi ochii, o distracţie pe cinste poate fi obţinută, contra unei sume nu tocmai de neglijat, acasă, în „subsolul pentru *party*-uri", special amenajat.

Într-o posibilă lume viitoare, eroii desenelor animate, şi aşa scorţos-violent reprezentaţi, cu trăsături rigide, eroi duioşi şi simpatici altădată, îşi iau lumea în cap atunci cînd regizorul-povestitor găseşte un alt *job*, bine plătit. Basmele devin tot mai realiste atunci cînd efectele evoluţiei tehnologice fac să apară, precum medalia cu al său revers, degradarea, involuţia umanităţii ajunse să „trăiască" într-o imensă, paradisiacă altfel, grădină zoologică...

Să fie acestea coordonatele comediei muzicale propuse de Theodora Herghelegiu? Să fie basm? Ori dramă SF? Ceva din toate acestea. Şi utopie negativă pe deasupra...

Cînd Internetul nu-i mai distrează, iar spectacolul de orice fel ajunge în planul doi, suportat fiind doar pentru plăcerea antractului, eroii noştri, dintr-un timp viitor nu tocmai uşor de precizat, îşi comandă distracţia la ei acasă. Aceşti simpatici *homo animalicus* pot apela pentru asta la personaje specializate a căror meserie este aceea de a înscena, nu neapărat destine, fie ele măreţe sau de doi bani, cît cadrul necesar evoluţiei lor imediate. Doamna (!) Dumnezeu şi al său partener, Moartea, îşi pot permite să pună pariuri, să creeze, din distracţie şi pentru distracţie (dar şi pentru că *job*-ul le-o cere), o lume în care actorii devin actanţi ai vieţii, ai unei vieţi obişnuite, derulîndu-se pe imensul ecran, translucid şi fragil, al unui ipotetic televizor a cărui „peliculă sticloasă" te fereşte de orice neplăceri ori implicaţii. Interactivitatea nu este însă exclusă aici, într-un univers straniu în care public, actor şi regizor sînt cu umor ironizaţi. Vrînd să „înveţe cîte ceva *despre* predecesorii lor" şi nimic *de la* ei, cuplul Tapirul-Căprioara – el patron de societate comercială, ea casnică şi exagerat de pudică –, ronţăind nu *popcorn*, ci morcovi cu biscuiţi, „comandă" o poveste simplă, „fără sex"..., ce se va dovedi că seamănă, de altfel, foarte bine cu propria lor existenţă.

Comod instalaţi, ei vor privi, comenta, întrerupe ori propune derularea mai rapidă a evenimentelor, în funcţie de cît de interesantă sau nu se dovedeşte acţiunea. Ca într-un prolog de emisiune de divertisment apar, în acorduri de vesel cîntec italian, actorii-personaje, marionete uniformizate de albul dubios de spălăcit al costumelor, dar şi de lipsa de imaginaţie a celor doi „regizori" ai poveştii în a le da o personalitate sau măcar nume distincte (căci între Helga, Helmut şi Helge nu e prea mare diferenţă...). Rămăşiţele începuturilor televiziunii de oriunde, dar mai ales autohtone, vin acum să amuze epoci viitoare. Rigizii interpreţi de altădată, cu ale lor romanţe acum desuete, coregrafiile cu schemă fixă deschid calea unei poveşti vorbind despre o viaţă ternă, aparent normală, în care personajele sînt cumplit de singure. O viaţă cu îndoielile, cu neputinţele şi cu spaimele ei – de întuneric, de lipsa de afecţiune, de rutina cotidiană...

Astfel, mecanismul existenţei umane este descompus cu o dezinvoltură uluitoare. Oameni obişnuiţi şi nu prea, apatici în incapacitatea lor de a avea sentimente, şi nu dintr-o cine ştie ce lovitură a sorţii. Isterici în lipsa lor de curaj de a lua decizii sau chiar de a trăi. Un cuplu convenţional, în care ea are probleme cu „drenajul limfatic" sau cu horoscopul zilnic, dorindu-şi „măcar o dată un sentiment plăcut", considerînd că „merita o altă existenţă", iar el, un ins care „s-a născut deja obosit", visînd la liniştea inactivităţii şi la beneficiile lui „a nu trebui să iau nici o decizie". Venirea pe lume a lui Helge nu are darul de a mai „înflori" atmosfera familială. O problemă în plus, această pacoste de copil, necomunicativ, prea devreme înfricoşat de propria-i Frică, sosită repede, precum ursitoarele conştiincioase, spre a-i îndruma chiar şi trăirile, emoţiile... şi fricile.

Nimic mai simplu, căci şi asta e o meserie, un *job* ca oricare altul. Dacă Doamna Dumnezeu ori Moartea sînt capabile, prin „datul profesiei lor", să creeze o lume, Frica lui Helge, regizor-asistent în această poveste, poate crea, la rîndul său, „sfaturi de urmat" pentru „clientul" său, făcînd echipă bună cu Frica Tinei, o adolescentă mult prea romantică, care visează la călătorii şi întîmplări măreţe.

Cu o mamă plecată „să-şi refacă viaţa", rămas cu un tată care înnebuneşte, Helge – atras mai mult de... pisici, în lipsa unei partenere cu care să poată comunica – caută totuşi senzaţionalul. Fiţi liniştiţi, nu-l găseşte. Nimic surprinzător în această poveste... E doar o viaţă „mică şi absolut normală de om". Sfîrşitul poveştii „povestite" sub formă de spectacol de divertisment pentru tapirul-patron şi a sa soţie-căprioară (vizitaţi, în trecere, de hîrciogul-şmecheraş de cartier, cu fiţe şi bani, altfel zgîrcit şi cam tîmpiţel) *trebuie* să fie unul cît se poate de previzibil: iubirii pentru Tina îi urmează plictiseala, rutina, înstrăinarea, năruirea viselor, hazardul, bătrîneţea pe un pat de spital, cu asistente sătule pînă peste cap de *job*-ul lor. Avem de-a face cu o alegorie a vieţii şi a morţii, un basm dedicat adulţilor, căci adevăruri crude îţi sînt aruncate în faţă. Alienarea, ratarea, ambiţia, frica, dragostea şi neputinţa sînt pigmentate cu umor negru. Nici sarcasmul nu lipseşte, nici imposibilul ajuns gest cotidian, în timp ce personaje reale sînt aruncate într-o lume fantastică.

Povestea ca povestea, dar antractele fac deliciul privitorilor. Spectacolul este întrerupt la cerere de „pauze publicitare", într-un festin al „eliberării condiţionate", în care regizori (de data aceasta) şi public se întrec în a-şi etala „curiozităţile" interpretative. Regizoarea propune un *entertainment* cu diverse concepte şi stiluri artistice, se distrează pe tema relaţiei public-actor-regizor, dar şi pe cea a călătoriei, ca să nu mai vorbim de fina ironie atunci cînd vine vorba de media de astăzi, cu accent pe televiziune şi pe nelipsitele reclame. Totul într-o poveste desfăşurîndu-se pe multiple planuri, adesea întretăiate sau „curgînd" în paralel, cu situaţii şi stări mereu pe muchie de cuţit, mereu supravegheate, fără să cadă în patetic ori melodramatic.

Comicul textului este accentuat graţie talentului, vervei şi poftei de joc ale unei echipe de actori destul de numeroase dat fiind spaţiul mic de joc, actori care amplifică hazul poveştii, facînd-o posibilă şi, de ce nu, credibilă.

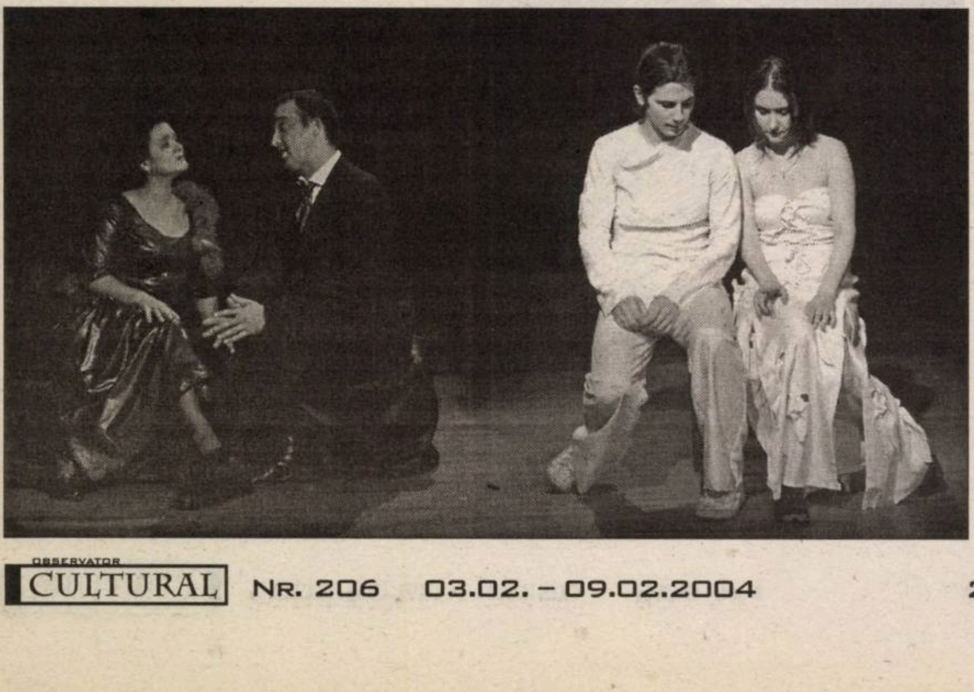

Anul trecut a apărut la Editura călărăşană Agora un volum de „istorie culturală locală": **Istoria ilustrată a mişcării teatrale călărăşene şi a primului teatru popular (neprofesionist) din România**. Autorul, Ilie-Ştefan Rădulescu (care, în Cuvîntul înainte al cărţii, îşi afirmă „privilegiul de a fi unul dintre membrii activi de după 1958 ai formaţiei de teatru a Casei Raionale de Cultură „A. Toma"), scrie cu nostalgică mîndrie despre „marile performanţe scenice ale acelor ani" de „viaţă culturală înfloritoare", cînd teatrul de amatori concura „cu brio" teatrul profesionist interbelic... Avem de-a face, aşadar, cu o contribuţie a unui martor din interior (fapt subliniat şi prin cuvîntul însoţitor de pe coperta a patra, semnat de un reprezentant de frunte al dramaturgiei oficiale ale epocii, Dan Tărchilă). Interesul istoriografic şi documentar este unul real: o secţiune prin „extrem de înfloritoarea" perioadă comunistă în care – după cum se ştie – mişcarea de amatori era un element de bază al politicii culturale de partid. O „privire istorică" de cîteva zeci de pagini – utilă, deşi nu lipsită de lungimi şi triumfalisme – este urmată de prezentări ale cvasitotalităţii premierelor teatrale – „pe ani, cu ilustraţii şi opinii critice" –, de cîteva anexe memorialistice cu texte de Ion Valjan, Aurel Elefterescu, Marin Giurcă, Ilie-Ştefan Rădulescu şi Puiu (Ilie) Georgescu despre teatrul călărăşan, de o bibliografie selectivă şi de un Index cu interpreţii, piesele de teatru şi anii în care au jucat în premieră. Bazată pe o bogată documentaţie şi pe consultarea a numeroase surse (unele dintre ele orale), cartea „monografiază" şi reconstituie un segment cultural şi istoric local care merită să fie „recuperat".

ILIE - ŞTEFAN RĂDULESCU
ISTORIA ILUSTRATĂ
A MIŞCĂRII TEATRALE CĂLĂRĂŞENE
ŞI
A PRIMULUI TEATRU POPULAR
(NEPROFESIONIST)
DIN ROMÂNIA
Editura AGORA

Film

Berlinala 2004

WILLIAM TOTOK

Începe hora urşilor. Adică, concursul pentru premiile **Berlinalei**, „Ursul de aur“ şi „Urşii de argint“. La cea de-a 54-a ediţie a Festivalului Internaţional al Filmului de la Berlin vor fi prezentate, anul acesta, aproape 400 de filme din întreaga lume.

Programul principal cuprinde 23 de filme. O pondere deosebită o au cele din Statele Unite, prezente cu patru producţii noi, Franţa fiind prezentă cu trei.

Ca oaspeţi ai festivalului sînt aşteptate anul acesta mai multe vedete internaţionale ca Jack Nicholson, Nicole Kidman, Ethan Hawke, Samuel L. Jackson, Christina Ricci şi Juliette Binoche.

Filmele din programul principal vin din 18 ţări. Este vorba despre 19 premiere mondiale şi două filme de debut. Europa răsăriteană este reprezentată doar de Croaţia, cu filmul lui Vinko Breoan **Martorii** (**Sviedoci**).

Germania participă la competiţia **Berlinalei** cu două producţii noi. Cu drama unei tinere de origină turcă, a regizorului Fatih Akin, intitulată **Contra zidului** (**Gegen die Wand**), şi cu tragedia amoroasă **Noaptea îşi intonează cîntecele** (**Die Nacht singt ihre Lieder**), realizată de Romuald Karmakar.

Festivalul se va deschide cu un spectacol de gală în cadrul căruia va rula epopeea **Cold Mountain**, dedicată războiului civil american. Rolurile principale în acest film, realizat de cunoscutul regizor Anthony Minghella, le joacă Nicole Kidman şi Jude Law. Filmul lui Minghella este prezentat în afara concursului, asemenea filmului lui Nancy Meyers, **Something's gotta give**, cu Jack Nicholson şi Diane Keaton.

Cu un interes deosebit se aşteaptă filmul regizorului francez Eric Rohmer **Triple Agent** şi cel al regizorului social-critic englez Ken Loach, **Ae Fond Kiss**. Regizorul american Richard Linklater va prezenta **Before Sunset**, cu Ethan Hawke şi Julie Delpy în rolurile principale. Regizorul american originar din Liban Omar Naim va prezenta un *thriller science-fiction*, **The Final Cut**, cu Robin Williams.

Tot cu un *thriller* – **The Missing** – va veni la Berlin şi americanul Ron Howard. Rolurile principale în acest film – care tematizează conflictul dintre tată şi fiică – sînt interpretate de Tommy Lee Jones şi Cate Blanchett.

În centrul celorlalte secţiuni ale festivalului se află anul acesta producţii cinematografice din Africa de Sud şi din America de Sud. În programul principal va rula de asemenea un film axat pe un subiect sud-african. Este vorba despre **Country of my Skull** în regia britanicului John Boorman, cu Samuel L. Jackson şi Juliette Binoche. Filmul abordează problema „comisiei adevărului“ înfiinţată în Africa de Sud după prăbuşirea regimului rasist.

În cadrul secţiunii „Forum“ va avea loc o premieră de excepţie, în care o să apară şi scriitorul român Norman Manea, stabilit în Statele Unite. Este vorba despre filmul documentar al regizorului german Volker Koepp intitulat **Dieses Jahr in Czernowitz** (**Anul acesta la Cernăuţi**).

Tema „trecutul obsedant al comunismului“ şi actualitatea postcomunistă se află în atenţia mai multor cineaşti din Est şi din Vest. Astfel, regizorul israelian Eyal Sivan şi cel francez Audrey Maurion sînt autorii coproducţiei franco-germane **Din dragoste pentru popor** (care va rula în cadrul secţiunii „Panorama“), în care – din perspectiva unui ofiţer STASI – se evocă prăbuşirea sistemului comunist est-german.

Sub titlul generic „New Hollywood“, vor putea fi vizionate în cadrul **Retrospectivei** capodopere cinematografice de excepţie, realizate în perioada 1967-1976.

România va fi prezentă cu filmul de scurt metraj **Un cartuş de Kent şi un pachet de cafea** realizat de Cristi Puiu, cu Victor Rebengiuc, Mimi Brănescu şi Mihai Brătilă în rolurile principale.

***Triple Agent* de Eric Rohmer**

Filmele care participă în competiţia *Berlinalei:*

- **Noaptea îşi intonează cîntecele** (**Die Nacht singt ihre Lieder**) de Romuald Karmakar, Germania
- **Împotriva zidului** (**Gegen die Wand**), Fatih Akin, Germania/Turcia
- **Monstru**, Patty Jenkins, SUA
- **Before Sunset**, Richard Linklater, SUA
- **The Missing**, Ron Howard, SUA
- **The Final Cut**, Omar Naim, SUA
- **Maria**, Ilena de Gracia/Joshua Marston, SUA/Columbia
- **Feux Rouges**, Cédric Kahn, Franţa
- **Confidences trop intimes**, Patrice Leconte, Franţa
- **Agent triplu** (**Triple Agent**), Eric Rohmer, Franţa
- Trilogia **To livadi pou dakrisi**, Theo Angelopoulos, Grecia/Franţa
- **Country of my Skull**, John Boorman, Anglia
- **Ae Fond Kiss**, Ken Loach, Anglia
- **La vida que te espera**, Manuel Gutiérrez Aragon, Spania
- **25 degrés en hiver**, Stéphane Vuillet, Belgia/Franţa/Spania
- **Martorii** (**Sviedoci**), Vinko Breoan, Croaţia
- **El Abrazo Partido**, Daniel Burman, Argentina
- **Beautiful Country**, Hans Petter Moland, Norvegia
- **Forbrydelser**, Annette K. Olesen, Danemarca
- **Crepuscul** (**Om jag vänder mig om**), Björn Runge, Suedia
- **20:30:40**, Sylvia Chang, Taiwan/Hong Kong
- **Samaria**, Kim Ki-Duk, Coreea
- **Primo amore**, Matteo Garrone, Italia

În afara competiţiei:

- **Cold Mountain**, Anthony Minghella, SUA
- **Something's gotta give** (**Was das Herz begehrt**), Nancy Meyers, SUA
- **Lightening in a Bottle**, Antoine Foqua, SUA

În Colecţia „Istoriile secolului XX“, Editura Institutului Cultural Român a publicat recent un volum colectiv, **Teme ale arhitecturii din România secolului XX**, avîndu-i ca autori pe arhitecţii: Ana-Maria Zahariade, Augustin Ioan (aceştia semnînd majoritatea capitolelor), Mariana Celac şi Hans-Christian Mayer. O abordare plurală ce se doreşte a fi începutul unei investigaţii mai ample. Cele trei secţiuni mari sînt organizate cronologic (**Perioada antebelică**, **Perioada postbelică**, **Perioada post-1989**), fiind completate cu o secţiune sintetică în limba engleză: **Romanian Architecture of the Twentieth Century – a Crash Course**. Iată numai cîteva dintre „temele“ de investigaţie ale acestui volum riguros conceptual şi foarte sistematic: influenţele franceze asupra arhitecturii Române, modernismul arhitectonic, arhitectura interbelică, arhetipurile ei şi chestiunea identităţii colective, arhitectura cu „specific naţional“, arhitectura ortodoxă, arhitectura realist-socialistă, o interpretare critică a arhitecturii postbelice, postmodernismul românesc în arhitectură, Bucureşti între Istanbul şi Sarajevo, Casa Poporului şi Catedrala Neamului ş.a.m.d.

TEME ALE ARHITECTURII DIN ROMÂNIA ÎN SECOLUL XX
EDITURA INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

Steampunk GJ: Ştefan Tiron
Nicu Ilfoveanu
vineri 6 februarie, ora 18
Daghereotipuri & ace noi de gramofon

Galeria Posibilă
anunţă
expoziţia **Daghereotipuri & ace noi de gramofon**
a artistului **Nicu Ilfoveanu.**

Vernisajul va avea loc vineri 6 februarie 2004, la orele 18.00.

Prezintă criticul de artă Ştefan Tiron (Steampunk GJ)
Expoziţia este deschisă pînă în 14 martie.

Galeria Posibilă, Str. Popa Petre Nr. 6, Sector 2, Bucureşti, Tel.: 211.79.33

Arte vizuale

Lumea Margaretei Sterian

MARIANA VIDA

Joi 4 februarie 2004 va fi lansat la Muzeul Cotroceni un catalog dedicat operei grafice a Margaretei STERIAN (Buzău, 1897-Bucureşti, 1992). Lucrarea – intitulată, categorial, *Opera grafică* – prezintă pentru prima oară, sub semnătura Marianei VIDA, cronologic şi comentat, desene, acuarele, tempera şi uleiuri pe calc, lucrări realizate de Margareta STERIAN în perioada anilor 1929-1980. Apărut în condiţii grafice deosebite la Editura Tehnică, în colaborare cu Fundaţia Mathesis, albumul-catalog a fost realizat graţie strădaniilor pictorului Mircea BARZUCA, legatarul moştenirii artistice a Margaretei STERIAN, şi face parte dintr-un ambiţios proiect de restituire a operei artistei (pictură, grafică, ceramică, panouri textile).

În aceste pagini – un fragment din studiul introductiv al Marianei VIDA la *Opera grafică*.

Talentele proteice ale Margaretei Sterian ne-au lăsat o operă vastă şi complexă, exprimată în cele mai diverse genuri, de la plastică la literatură, operă ce dovedeşte, pînă la ultima şa fibră, o libertate şi o vigoare neobişnuite, care au spulberat cu nonşalanţă graniţele convenţionale, graţie unui spirit novator, pe care azi l-am defini ca postmodern. Este o sarcină dificilă aceea de a desprinde, din contextul unei moşteniri artistice ferm coagulate, un domeniu, şi mai ales unul atît de specios precum cel al graficii, şi de a-l analiza separat de ţesătura cu multiple conotaţii, generate de biografie sau particularităţile stilistice şi de mediu, în care s-a dezvoltat şi a evoluat artista.

Încifrată, ascunzînd sub nume de cod evenimente şi personaje reale, memorialistica Margaretei Sterian este relevantă şi pentru înţelegerea imaginilor sale grafice, ce transcriu vizual un copleşitor preaplin emoţional, liric şi sentimental. Avînd drept reper volumele **Castelul de apă**[1], **Din petice colorate**[2] sau **Viaţa prin hublou**[3], se poate afirma că o mare parte din creaţia grafică a Margaretei Sterian este practic un jurnal ilustrat *sui generis*, realizat cu intermitenţe, la distanţe mari de timp, ce consemnează mai mult pentru sine amintiri, senzaţii, fantasme...

Lumea Margaretei Sterian este una a rememorării, care particularizează întreaga sa operă grafică, de la pictură la ceramică, de la panouri textile la grafică. Ea nu elabora îndelung în atanorul atelierului, ci formula pe pînză, hîrtie sau calc impresii adînci, bine sedimentate. Fără a-şi însuşi o anume teorie sau un anumit model, ci numai ca rod al cultivării fără rezerve a unei depline libertăţi creative, de artist cu „autentică vocaţie enciclopedică"[4], aflîndu-şi resursele adînci în propria-i personalitate, Margareta Sterian şi-a construit cu tenacitate un univers artistic solid şi bine definit în ansamblul atît de caleidoscopic al generaţiei sale.

Pornind de la definiţia lapidară şi foarte sugestivă prin care Eugen Ionescu caracteriza pictura Margaretei Sterian, în 1932, aceea de „climat magic", Olga Buşneag a analizat pentru prima oară creaţia artistei sub incidenţa realismului magic, avansînd noţiunile de „reverie onirică", de „aer fabulos" sau de „fantast" lipsit de note terifiante, dar nuanţat de un fel de panteism edenic[5] şi substanţă lirică. Folosit din 1924 de istoricul de artă Franz Roh, conceptul de „realism magic", atribuit iniţial Noii obiectivităţi (natura moartă), a fost asimilat în anii '60 de Noul realism şi de Pop Art, iar la sfîrşitul anilor '60-'70, de un grup de pictori figurativi spanioli care exprimau cenuşiul vieţii cotidiene. Prin extensie, realismul magic îmbina, alături de observaţia precisă cu accente critice şi sociale, experienţa imaginilor meditative, în care banalul devine monstruos, iar pateticul, clişeu. Realismul magic are, în cazul Margaretei Sterian, o coloratură aparte, fiind o combinaţie de existenţialism, de „trăirism", consumat într-un destin supus de prea multe ori hazardului, şi, pe de altă parte, de antipesimism şi încredere constantă în valorile umane, totul petrecîndu-se, aşa cum s-a mai spus, într-un timp suspendat, la hotarul dintre vis şi realitate.

Ca într-un roman proustian, Margareta Sterian recurge la tehnica „reminiscenţelor". Acestea erau, după cum le categorisea însuşi Proust[6], un fel de repetări perfecte ale unor detalii, în aparenţă nesemnificative, ce reconfigurau evenimente trecute cu o pregnanţă parcă mai mare decît atunci cînd avuseseră loc. Fragmentare, disparate, dar adînc păstrate în memoria figurativă a artistei, ipostazele importante ale unei copilării triste, ale unei tinereţi maltratate de un mariaj nefericit şi ale unei maturităţi dăruite unei iubiri, curmată de o moarte prematură, vor reverbera, în unde din ce în ce mai largi, o dată cu trecerea timpului, cînd, citind un celebru adagiu al lui Braque, Margareta Sterian constată că: „avec l'age, l'art et la vie ne font qu'un".

Provenind dintr-o familie de negustori evrei conservatori, stabilită prin părţile Buzăului, Margareta Sterian rămîne de mică orfană de mamă. Lipsa mamei – al cărei chip îl va imagina de zeci de ori, fie în ciclul **Viaţa de familie**, fie în cortegiile fastuoase ale nunţilor şi carnavalurilor burleşti ale ultimei perioade de creaţie – va fi suplinită oarecum de existenţa bunicii, care s-a devotat creşterii şi educaţiei fetiţei. Grija pentru copilul orfan s-a întipărit în memoria acestuia şi, adeseori, în imagini ce reconstituie din fragmente disparate viaţa de familie: apare o copiliţă frumos îmbrăcată, în straie de sărbătoare (**La mormîntul mamei**, **În salon la spital**, **Ghicitorul străzii**, cat. 11, 13, 52).

Margareta Sterian se trezeşte la viaţă într-o epocă de mari prefaceri economice şi culturale, în care România făcea paşi uriaşi pentru a asimila distanţa ce o separa de civilizaţia Europei occidentale. Ionel Jianu distingea pertinent „tînăra generaţie de la 1930"[7], pe care o considera la originea marilor sinteze culturale interbelice, întrerupte cu brutalitate de ascensiunea fascismului. Astfel, majoritatea tinerilor intelectuali români efectuau un obligatoriu *grand tour* în marile centre universitare europene (şi chiar

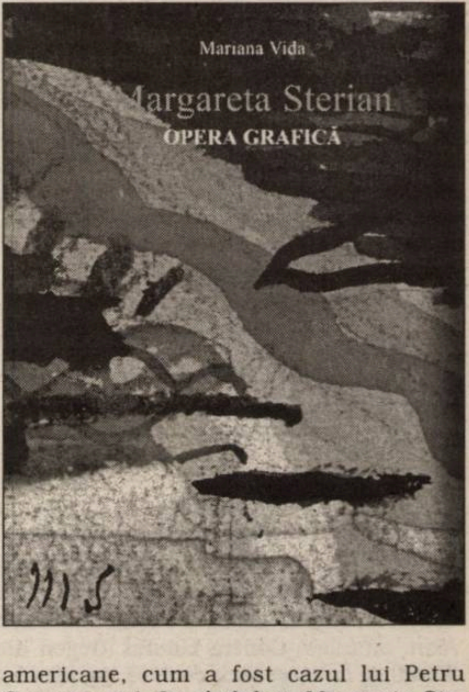

americane, cum a fost cazul lui Petru Comarnescu). La rîndul ei, Margareta Sterian a călătorit la Paris, unde a rămas trei ani (1926-1929), studiind la Academia Ranson şi la École du Louvre.

Impactul cu efervescenţa artistică lipsită de orice constrîngere, cu atmosfera cosmopolit-fascinantă şi dominată de prestaţiile excepţionale ale unor mari personalităţi precum Matisse, Picasso sau Brâncuşi vor fasona gustul şi concepţia artistei. Spirit independent şi predispus autoanalizei, Margareta Sterian va fi adepta unui existenţialism intuitiv *sui generis*, ce va obseda atît literatura ei, tributară unei memorii recurente şi unor trăiri melancolic-depresive, consemnate conştiincios şi vizualizate plastic în opere marcate stilistic fie de un primitivism tangenţial artei copiilor, imageriei populare sau artei maeştrilor neerlandezi, fie de ecourile spectaculare contemporane ale Noii obiectivităţi, asimilată în varianta de tip hollywoodian a Tamarei de Lempicka[8].

Un rol deosebit în conturarea personalităţii Margaretei Sterian l-au jucat, fără îndoială, legăturile de prietenie şi de colaborare cu tineretul intelectual şi artiştii de avangardă ai începutului deceniului patru. Deşi contestată şi reprimată psihologic de-a lungul timpului, relaţia ei cu Paul Sterian, poet şi scriitor de talent, personaj strălucitor dar versatil[9], a avut un debut benefic, în sensul deschiderii spre lumea literară, care-i va oferi mai tîrziu sprijin şi alinare, alături de vocaţia pasionată faţă de pictură şi arte decorative. Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade, Mihail Sebastian, Dan Botta, Miron Radu Paraschivescu, Petru Comarnescu, Marcel Iancu, Miliţa Pătraşcu, Mac Constantinescu sau Lucia Demetriade-Bălăcescu sînt numai cîteva dintre numele celor cu care, sub auspiciile unei „fraternităţi" intelectuale, pe care Margareta Sterian a cultivat-o cu delicată consecvenţă, s-au consumat diverse secvenţe din biografia ei spirituală, tranşată necruţător de cel de-al doilea război mondial.

Alături de alte categorii artistice, grafica a constituit un teren experimental de mare rezonanţă în opera plastică a Margaretei Sterian. Însuşite atent, dar parcă pentru a fi constant încălcate, tehnicile acuarelei sau temperei, ale creioanelor colorate sau pastelului sînt îmbogăţite cu soluţii proprii, nuanţate cu secrete de rafinat efect. Curiozitatea ei nestăvilită şi permanent dublată de o dăruire fără rezerve faţă de muncă vor culmina mai ales în două dintre multele tehnici pe care le-a utilizat şi în care va fi o incontestabilă maestră: acuarela şi uleiul pe calc.

Într-un interviu acordat criticului de artă Mihai Drişcu în 1970, Lucia Demetriade-Bălăcescu, prietenă apropiată a Margaretei Sterian, afirma, cu remarcabilă intuiţie, importanţa pe care culorile de apă le-au avut în pictura românească, citînd trei mari adepţi

---

Mîna care prinde vidul

AURELIA MOCANU

În prima zi de 13 a anului, cu supliment de superstiţie, într-o marţi, Clubul Prometheus a deschis seria expoziţiilor de artişti români contemporani, manifestări dedicate mai ales tinerilor creatori. Artistul expozant Ionel Iştoc contrazice prezumţia ghinionistă prin datele faste ale importantei sale ieşiri la rampă cu expoziţia intitulată **Tensiune şi smerenie**. Sculptorul împlineşte anul acesta vîrsta christică. Iştoc este pentru a doua oară vedeta Clubului Prometheus, căci în 2002 a fost finalist pentru Premiul „Opera prima". Iar această primă expoziţie personală, la şapte ani de la încheierea studiilor, este un ansamblu coerent şi matur pentru un artist care gîndeşte o activare expresivă a unui spaţiu dat. Ionel Iştoc este originar din Bacău, unde, amintim, în afară de prestigiosul Centru Cultural „George Apostu", trăieşte şi creează un sculptor remarcabil al generaţiei de mijloc, Gh. Zărnescu. Iştoc a urmat Liceul „Tonitza" din Bucureşti şi aparţine integral generaţiei '90 a şcolii de sculptură din Capitală, formată în spiritul unei mari libertăţi experimentatoare. Dar tocmai în lipsa de gesticulaţie gratuit demolatoare stă probitatea sculptorului Ionel Iştoc, care i-a adus cîteva burse, participări la simpozioane şi, mai ales, respectul şi atenţia breslei întregi. Iştoc are, ca făptură fizică şi morală, discreţia, combustia şi dramatismul unui autentic personaj giacomettian. Tipul său de reducţie formală, figurativul filiform şi textura neuronală a modelajului îl înrudesc structural cu familia giacomettiană din care face parte şi extraordinara sculptoriţă Germaine Richier. Pe simezele unui muzeu imaginar, figurativul lui Ionel Iştoc mai rezonează şi cu idolii cicladici dar şi cu angrenajele bronzurilor lui Max Ernst. Nota particulară a traseului sculptorului nostru ne pare a fi însă redempţiunea, momentul de intuire a echilibrului venit din transcendent. Descărnat, decupat, fragmentat, figurativul lui Iştoc evită strigătul neîntrerupt al tragismului existenţialist, căci soluţia sacrului este conţinută intrinsec în ritmul şi rezonanţa formelor. „Ascensiunea" pieselor de sculptură mică, aşezate pe socluri gîndite activ, vectorial în spaţiu, dă o unitate tonică, soterică, ansamblului expoziţional. **Slavă**, **Jertfă arhaică**, **Pietà**, **Arhiereu** se re-armonizează între ele prin traseele oblice, frînte, ramificate ale postamentelor lor. Dacă Iştoc practică reducţia materică, elipsa şi decupajul în compoziţia volumelor sale din bronz, în desenele cu mari siluete umane, predilect feminine, artistul introduce, augmentativ, coroiajul şi turbionul grafic. Iştoc captează altfel, în grafică, aceleaşi energii care populează cîmpul aurei şi pe care sculptura sa filiformă le exprimă în golurile expresiv deduse din desenul lor în spaţiu.

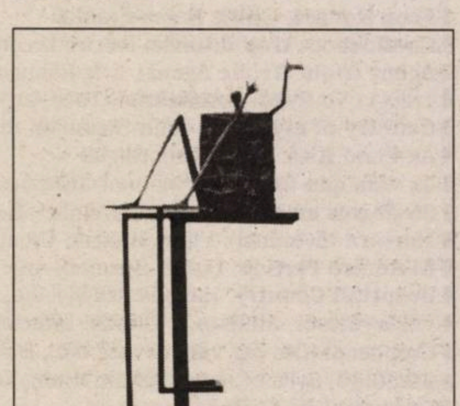

Calitatea şi cîştigul cert al expoziţiei de la Clubul Prometheus stau în coerenţa ansamblului şi în respectul unui bun meşteşug.

ai culorilor de apă contemporani ei: Theodor Pallady, Iosif Iser şi Lucian Grigorescu. „Culoarea de apă dă rezultate mai bune, mai repezi, mai spectaculoase decît culorile de ulei“[10], remarca Lucia Demetriade-Bălăcescu, şi observaţia ei se potriveşte pe deplin şi concepţiei de maximă eficienţă pe care Margareta Sterian a acordat-o *gobelet*-ului (cutiei de culori), probată de artistă pe parcursul îndelungatei şi dăruitei sale vieţi. Cu precădere în anii 1931-1933, ea a elaborat o structură de fragilitatea unei pînze de păianjen, „o ploaie de aţe de cerneală“, cum inspirat le caracteriza în 1933 V. Cristian, în cronica expoziţiei personale de la librăria Hasefer[11], înviorate discret doar de o boare de culoare. Aşternut în tonuri calde, contrastante şi parcă cu economie folosite, laviul de acuarelă nuanţa detaliile şi le amplifica rostul, ca în desenele naive ale copiilor. Această *Kindermanier* captiva în epocă o întreagă pleiadă de artiste, de la Maria Droc la Michaela Eleutheriade sau Lucia Demetriade-Bălăcescu, avînd desigur tangenţă cu mediul parizian şi mai ales cu limbajul pictural de mare ecou al lui Dufy, axat pe grafisme şi decorativ.

Este poate cazul să reamintim aici de studiile pe care Sterian le-a făcut la Academia Ranson, cu Roger Bissiere şi Amédée de la Patelière, şi de impactul decisiv pe care spiritul liber şi nonconformist al Şcolii de la Paris l-a avut asupra ei. Este cert că atunci cînd revine de la Paris, în urma experienţei decisive a Drăguşului[12], în anii 1929-1930, Sterian a tatonat stilistic în domeniul primitivilor neerlandezi şi al flamanzilor, care îi stîrneau admiraţia la Luvru[13]. Nu-i era străină arta lui Goya, a rococoului secolului al XVIII-lea sau un anume filon al realismului secolului al XIX-lea (Courbet, Corot sau Millet), filtrate toate prin memoria muzeelor.

Există, de asemenea, şi unele afinităţi cu farmecul poeticii plastice a Mariei Laurencin, dar mai ales cu cel al lui Louise Hervieu (1878-1954)[14], al cărui univers misterios şi romantic se apropia într-un fel de realismul magic prin poezia funcţională (*Gebrauchslyrik*), marcată de deriziunea valorilor morale ale cuplurilor groteşti, precum şi de cea a decorului teatral sau a unui fast retoric, ce se regăseşte şi la Margareta Sterian. Totodată, era sensibilă la explorările contemporane de sorginte neorenascentistă ale „noului umanism“, promovat de Christian Bérard, Léon Zack sau Pavel Tchélitchew.

Sterian va asimila într-o expresie proprie această orientare care îi permite integrarea de elemente *kitsch* şi de artă populară, deopotrivă cu formulări internaţionalizate, vehiculate de cinema. Componenta morală a acestei întoarceri a artistului către om, promovată de „noul umanism“ (o variantă latină mai temperată a Noii obiectivităţi germanice), i se va revela artistei la Drăguş, în atmosfera patriarhală de la ţară. Desenul sintetic şi suplu al icoanelor pe sticlă, precum şi reţetele lor cromatice se vor sublima în operele anilor '30.

Un impact decisiv asupra viziunii Margaretei Sterian a avut-o, fără îndoială, călătoria din 1931[15] în Statele Unite. Consemnate ca într-un jurnal, „reportajele“ Margaretei Sterian descriu un traseu fascinant, marcat de călătoria cu transatlanticul şi de sosirea în portul New York, de străzile, parcurile şi clădirile sale. Unele dintre reperele semnificative ale acestei călătorii se pot descifra din scrierile lui Petru Comarnescu, prieten şi susţinător al artei sale, beneficiar al unei burse în America şi autor nu numai al unei strălucite teze de doctorat[16], dar şi a trei preţioase volume cu evocări istorice şi culturale ale statelor americane: **Homo americanus**, **America văzută de un tînăr de azi** şi **Chipurile şi priveliştile Americii**.[17]

Pasionată de muzee şi expoziţii, Margareta Sterian a fost la curent cu pictura americană contemporană şi, probabil, cu opera lui Hartley Marsden (1877-1943), artistul care, după experienţa creuzetului stilistic care era Parisul interbelic, a încercat să formuleze o artă de avangardă cu specific american. Deopotrivă poet şi pictor, ca şi Sterian, Marsden era autorul portretelor hieratice (*archaic portraits*) – pe care şi Sterian le-a pictat în anii '40 –, al peisajelor eroice, inspirate de exotismul naturii din New Mexico, sau al scenelor copleşitoare, inspirate din viaţa pescarilor unde, asemeni lui O'Neill, extrăgea tragicul din prozaic.[18]

Similitudini cu subiectele artistului american şi cu atmosfera lui O'Neill, pe care Sterian îl traducea şi ilustra în 1943, le aflăm în schiţele de costum şi interioare concepute pentru piesa **Din jale se-ntrupează Electra** (**Interior cu personaje**, **Interior**, **Costum verde pentru Electra**, cat. 24-27). Folosirea temperei într-un registru cromatic puternic, rece şi văros accentua un sentiment oarecum metafizic al imaginilor. Nu este exclus ca artista, atît de receptivă la universul cultural anglo-saxon, să fi fost la curent şi cu unele dintre creaţiile unor artişti americani activi în Europa, respectiv la Paris, în anii '30, ca Edward Hooper (1882-1967) sau Charles Sheeler (1883-1965).

Un cuvînt ar fi de spus despre ambianţa de nobilă efervescenţă spirituală caracteristică mediului românesc de avangardă în care a evoluat Margareta Sterian în anii 1930-1938 şi care şi-a pus irepresibil amprenta asupra întregului ei destin artistic. Astfel, în perioada deceniului patru, corifeii „avangărzii istorice“, Marcel Iancu, Victor Brauner, Max sau Miliţa Pătraşcu, s-au remarcat printr-o susţinută activitate expoziţională, concentrînd în jurul lor eforturile artiştilor tineri, dornici de a se sincroniza cu arta din Vestul Europei.

Expoziţiile grupărilor „Arta nouă“, „Criterion“, „Grupul plastic 1934“ sau „Contimporanul“ sînt expresia succesului obţinut în urma „cruciadei“ moderniste a anilor '20. Astfel, prietenia şi colaborarea, între 1933-1936, cu Marcel Iancu („un năvalnic talent contemporan; desenator de excepţie, colorist de anvergura unui Picasso, arhitect original cu largi vederi“)[19], figură charismatică a avangărzii istorice, a dadaismului, la Zürich în 1916, a cubo-futurismului şi constructivismului la Bucureşti, în anii '20 şi '30, şi, în fine, iniţiator al coloniei artiştilor evrei de la Ein Hod, după 1945, i-au fost benefice artistei şi pentru asumarea unui domeniu de expresie nou, ceramica.[20]

---

1. Margareta Sterian, **Castelul de apă**, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1972, reeditat sub auspiciile Muzeului Naţional de Artă al României de Editura Grafik Art, Botoşani, 1998, cu un text introductiv de Mariana Vida.

2. Margareta Sterian, **Din petice colorate**, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1977.

3. Margareta Sterian, **Viaţa prin hublou**, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986. Volumul începe cu un citat din Mircea Eliade („În timp ce noi discutam cu aprindere, M. privea lumea prin hublou – **Amintiri**, 1981“). Hubloul cu pricina era la modă în arhitectura modernă a anilor '30, cînd blocurile de locuit aveau aspectul unor transatlantice.

4. Nicolae Manolescu, **Margareta Sterian. Vernisajul expoziţiei retrospective din 1993**, în **Margareta Sterian**, **Cuvînt introductiv, antologie de texte critice şi biobibliografie** de Mariana Vida, Editura Arc 2000, Bucureşti, [2002], p. 159.

5. Olga Buşneag, **Margareta Sterian**, Editura Meridiane, Bucureşti, 1977, p. 21-23.

6. Vezi Michel Butor, **Essais sur les modernes**, Gallimard, Paris, 1964, p. 111-118.

7. Gabriela Carp, Silvia Cinca, dr. Ion Manea, Lionel Scantéyé, **Un om. O viaţă. Un destin. Ionel Jianu şi opera lui**, Editura Roza Vînturilor, Bucureşti, 1990, p. 121-140.

8. **Der kühle Blick. Realismus der zwanziger Jahre** (catalog de Wieland Schmied), Kunsthalle der Hypo-Kulturstiftung, 01.06.-02.09 2001, p. 218-225.

9. Mircea Vulcănescu, **Chipuri spirituale**, Editura Eminescu, [Bucureşti], 1995, p. 129.

10. M.D. (Mihai Drişcu), **Retrospective. Lucia Demetriade-Bălăcescu**, interviu, în **Arta** Nr. 1, 1971, p. 19.

11. V. Cristian, **Cronica plastică. Expoziţia d-nei Margareta Sterian**, în **Facla**, 4 decembrie 1933.

12. Vezi şi Mariana Vida, **Margareta Sterian**, **Cuvînt introductiv, antologie de texte critice şi biobibliografie**, Editura Arc 2000, Bucureşti, 2002, p. 5-6.

13. Virgil Mocanu, **Margareta Sterian**: „Am considerat întotdeauna că un artist este mereu dator celor cărora li se adresează“, interviu în catalogul **Expoziţiei retrospective de pictură Margareta Sterian**, Muzeul Naţional de Artă, Bucureşti, 1993, p. 27.

14. Pierre Courthion, **Panorama de la peinture française contemporaine**, Editura Simon Kra, Paris, p. 143.

15. Margareta Sterian, **Viaţa prin hublou**, ed. cit., p. 39-40. Ecoul acestei călătorii, din punctul de vedere al concepţiei plastice, a fost mai puţin relevat de exegezele apărute în anii de dinainte de 1989, cînd relaţia cu America şi arta americană erau suspicionate de autorităţile comuniste. „De altfel, America a rămas mereu ţara visată“, afirmă autoarea printre rînduri, evocînd primirea sa la New York, într-o familie de *educated people* emigrată din România. Acuarelele şi desenele realizate în primăvara şi vara lui 1931 vor constitui un jurnal extrem de precis şi totodată o sursă permanentă de inspiraţie pentru ciclul **Aspecte din New York**.

16. Petru Comarnescu, **The Nature of Beauty and its Relation to Goodness**. În limba română apare sub titlul **Kalokagathon** (trad. de Alexandra Oteteleşeanu), Bucureşti, 1946, ediţia a II-a, 1985.

17. Petru Comarnescu, **Homo americanus**. Cu un portret de Miliţa Pătraşcu, Colecţia Criterion, Editura Vremea, Bucureşti, 1933, **America văzută de un tînăr de azi**, Bucureşti, 1934, **Chipurile şi priveliştile Americii**. Cu 18 gravuri, 2 hărţi şi copertă de Petre Grant, Editura Cugetarea-Georgescu Delafras, Bucureşti, 1940.

18. Barbara Rose, **American Art since 1900. A Critical History**, Editura Frederick A. Praeger, New York, Washinghton, 1967, p. 59.

19. Margareta Sterian, **Din petice colorate**, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1977, p. 113.

20. Vezi Mihai Drişcu, **Retrospective. Margareta Sterian**, interviu, în **Arta** Nr. 3, 1971, p. 28-29. Între 1933-1936 Margareta Sterian a lucrat alături de Marcel Iancu nu numai ceramică, dar şi frescă, Miliţa Pătraşcu realizînd uneori decoraţia sculptată.

Tineri artişti / noua generaţie

Fundaţia „Ileana“ pentru Artă Plastică Actuală şi Arhitectură Modernă în România (director executiv: Luminiţa Batali) a publicat de curînd un catalog cuatrilingv (român-englez-francez-german): **Tineri artişti români**, în care sînt prezentaţi absolvenţii din 2003 ai Universităţii Naţionale de Arte din Bucureşti. Deschis printr-un scurt cuvînt introductiv al profesorului Mircea Spătaru (rectorul Universităţii Naţionale de Arte din Bucureşti) şi prin la fel de succinte opinii ale unor cadre didactice din cadrul respectivei universităţi, catalogul reproduce lucrări ale absolvenţilor promoţiei 2003: Alina Şomândroiu, Daniel Dobre, Paul Timofei, Nazen Peligrad, Monica Goicea, Iulia Mezdrea, Ariana Bubă, Mirela Crăciun, Eugen Giura, Andreea Vasiliu, Larisa Harea, Nadina Pascariu, Nora Dumitrescu, Anca Leocă, Giuliano Nardin, Alina Adăscăliţei, Alexandra Răducă, Andrei Dobrescu, Anca Berzunţeanu, Raluca Simescu, Roxana Dumitrache, Ioana Teodora Chirtoacă, Silvia Olteanu, Orsolya Basz, Irina Popa, Simona Groosa, Sebastian Opriţă, Adrian Late, Florentin Vişan, Florian Mihalache, Iulian Frăţilă, Cristian Cărbunaru, Ştefan Contraş, Daniel Nistor, Raluca Dumitru, Alexandra Dondera, Ioana Paraschiv, Sandra Păduraru, Maria Magdalena Pop, Raluca Ghideanu, Veronica Manoliu, Virgil Scripcariu, Şerban Vrăbiescu, Cristina Vasiliu, Nania Constantinescu, Codruţa Bucişanu Vulcu, Miruna Cărăuşu, Valentina Belea, Raluca Stanciu, Simona Dobrescu, Lavinia Turtoi, Ana Mirişan, Raluca Tifigiu, Laura Piţaru, Sorin Ţîrlea, Loredana Găină, Nicoleta Ştefan, Ruxandra Dumitru, Daniela Martinescu, Laura Mihai, Iordan Matei, Mihaela Niculescu, Suzan Suliman, Teodora Bucă, Lidia Malacia, Cornel Mardare, Anca Vişan, Luminiţa Lungu, Georgiana Lazăr, Florenţa Criveanu, Veronica Micşunescu, Enel Dumitraşcu, Cristian Enache. Se adaugă o secţiune de rezumate ale tezelor de licenţă susţinute anul trecut în cadrul secţiei de istorie şi teorie a artei.

INV./026-955. artă contemporană românească – noua generaţie este un foarte atractiv catalog editat de Galeria Posibilă (director şi coordonator de proiect: Matei Câlţia), avînd drept obiectiv promovarea pe piaţa de artă actuală a tinerilor artişti experimentali din România. În deschidere, un cuvînt al lui Patrick Gelin, director general BRD, care – alături de Fundaţia Contemporania şi de Institutul Francez din Bucureşti – a susţinut acest proiect. O **Intro-ducere** nesemnată despre fenomenul artistic românesc al ultimilor ani şi un text intitulat **Portofoliu** al lui Matei Câlţia (în care sînt prezentate mizele şi conţinutul catalogului) prefaţează prezentările unor reprezentanţi ai „noii generaţii“ (Alexandru Rădvan, Alina Crasovschi, Ana Wagner, Anca Benera, Corina Luca, Dumitru Gorzo, Florin Ciulache, Gili Mocanu, Irina Bucan Botea, Iuliana Vâlsan, Luminiţa Mihai, Marc Borţun, Matei Câlţia, Nicu Ilfoveanu, Ovidiu Feneş, Răzvan Mican, Roman Tolici, Simona Cristea, Suzana Dan). Grupajele conţin date biobibliografice ale fiecărui tînăr artist, cîteva referinţe critice şi – fireşte – reproduceri (color) ale unor lucrări ilustrative. Condiţiile grafice ale catalogului sînt remarcabile. În final – un glosar de termeni din domeniul artelor contemporane, scurte prezentări ale autorilor de referinţe critice (Vladimir Bulat, Ina Cazan Shahin, Silviu Gherman, Angelica Iacob, Francisc Mraz, Simona Nastac, Ludovic Skultety, Oana Tănase, Ştefan Tiron) şi ale susţinătorilor proiectului.

INV. / 026-955
arta contemporană românească - noua generaţie

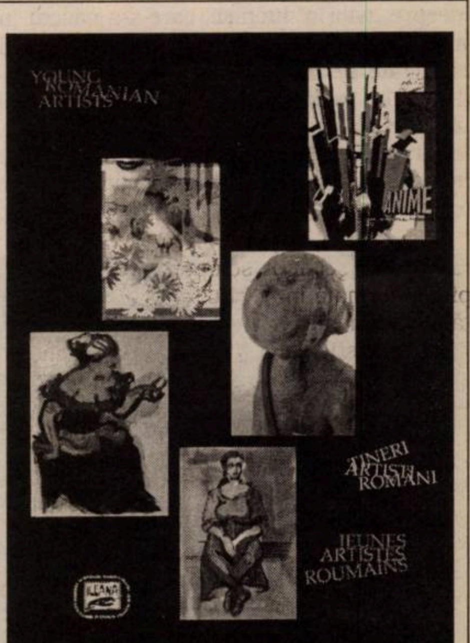

Muzică

Mozaic muzical

ANCA FLOREA

Marţi 20 ianuarie a fost inaugurat oficial Institutul Cultural Român, în cadrul special al Galei Premiilor Institutului (succedînd premiile acordate pînă acum de Fundaţia Culturală Română), desfăşurată la Ateneu, în prezenţa unor invitaţi de marcă – preşedintele Ion Iliescu, Regele Mihai şi familia regală, primministrul Adrian Năstase, Patriarhul Teoctist, ministrul Culturii, acad. Răzvan Theodorescu, ambasadori acreditaţi la Bucureşti. În sală am întîlnit doar cîţiva politicieni, dar numeroşi artişti, muzicieni, oameni de ştiinţă care, după ce au urmărit discursurile rostite de către acad. Augustin Buzura şi de preşedintele Ion Iliescu, au aplaudat personalităţile premiate şi, în încheiere, au ascultat cu plăcere recitalul oferit de violonistul Sherban Lupu şi de pianista Ilinca Dumitrescu (premiată în acea seară pentru promovarea muzicii noastre în lume), incluzînd **Sonata a III-a** „în caracter popular românesc“ şi suita **Impresii din copilărie** de George Enescu, îndelung aplaudate pentru rafinamentul şi virtuozitatea cu care au fost interpretate de către cei doi muzicieni care, de mulţi ani, s-au dedicat cunoaşterii profunde a creaţiei marelui compozitor, aducînd în prim-plan şi piesele sale mai puţin cunoscute. Bisul oferit a constituit o dublă surpriză, pentru că Sherban Lupu, acompaniat la pian de... Andrei Lukenstein, proaspăt premiat pentru performanţele sale în domeniul fizicii??, a interpretat, în primă audiţie, **Melodie românească** de Sarasate, partitură pe care violonistul a descoperit-o recent într-un anticariat din Praga.

De altfel, această miniatură (pe care renumitul compozitor şi violonist spaniol a scris-o în urma vizitei sale în România, la invitaţia reginei Carmen Sylva) a fost inclusă şi pe dublul-CD editat la Casa Radio, sub titlul **Arta lăutarilor, izvor al violonisticii moderne**, însoţit de un volum în paginile căruia Sherban Lupu, în dialog cu folcloristul Ion Moanţă, detaliază cadrul istoric şi influenţa pe care muzica lăutărească a avut-o asupra unor creatori de renume din Ungaria, Rusia, Cehia, Polonia şi, bineînţeles, România. Lansarea cărţii, care are ataşate cele două discuri pe coperţile interioare, beneficiind de o prezentare grafică elegantă datorată Editurii Info-Team, a avut loc la Sala Radio, în prezenţa unui public numeros; protagonistul a oferit cîteva date despre „istoria“ lucrării, care s-a născut în urmă cu doar cîteva luni, înregistrările fiind selectate de el însuşi din seria celor realizate în perioada 1981-2003. Partenerul său de dialog, precum şi Sebastian Sârcă, directorul editurii, au subliniat importanţa şi cota de noutate a acestui *audiobook* ce completează Colecţia „Lada de zestre“, iar dr. Grigore Constantinescu a punctat dubla calitate de interpret şi profesor a violonistului Sherban Lupu (a cărui activitate se desfăşoară, de peste două decenii, atît la Universitatea Illinois-SUA, cît şi pe scene de concert din SUA şi Europa), care se regăseşte din plin în cele 40 de pagini (traduse în limba engleză de Irina Constantinescu) şi în calitatea cu totul specială a tălmăcirilor conferite pe disc pieselor semnate de Brahms, Ernst, Glinka, Stravinski, Musorgski, Wieniawski, Szymanowsky, Suk, Janacek, Bartok, Sarasate, Ravel, George Enescu, Grigoraş Dinicu, Ion Voicu.

A doua zi, am urmărit la Opera Naţională un spectacol cu **Bărbierul din Sevilla** de Rossini, interesant prin distribuţia alcătuită din solişti tineri, rolul titular fiind susţinut de Dorin Mara, bariton care în urmă cu cîţiva ani s-a lansat într-o carieră internaţională promiţătoare. Cei care l-au ascultat încă din perioada în care evolua ca solist pe scena bucureşteană au remarcat acum o amploare sporită a glasului său cald, calitativ, dar şi o atenuare a maleabilităţii; jocul său dezinvolt a fost poate uşor marcat de faptul că, nu demult, regia realizată cu decenii în urmă de către George Teodorescu a fost adaptată de Cristina Cottescu, schimbările „operate“ fiind destul de numeroase. De altfel, nici decorul nu mai aminteşte cu nimic de ambianţa imaginată cîndva cu multă fantezie şi eleganţă, păstrîndu-se acum doar cadrul unic pe care, atît pentru „strada“ din actul I, cît şi pentru interiorul actelor următoare, sînt amplasate „jaluzele“ divers colorate. Tenorul Călin Brătescu (recent angajat la ONB) a fost un Almaviva simpatic, rezolvînd inteligent „capcanele“ partiturii, mezzosoprana Oana Ulieru a cucerit prin glasul calitativ, bine timbrat în registrul mediu, prin concepţia scenică a personajului (pe care, de altfel, l-a interpretat în urmă cu doar cîteva săptămîni şi la Veneţia). Un Basilio impozant, cu glas de tunet (Horia Snadu), un Bartolo foarte diferit de tradiţia rolului (Ştefan Schuller), o sprinţară Berta (Liliana Dumitrache), Fiorello (Ion Dimieru) şi sergentul (Daniel Filipescu) au dat culoare spectacolului, care a suferit însă din cauza desincronizărilor (aproape) permanente între scenă şi orchestră, dirijorul Ciprian Teodoraşcu dorind cu încăpăţînare să impună un *tempo* extrem de lent, foarte departe de spiritul şi verva rossiniană, generînd totodată serioase probleme de respiraţie pentru solişti, dar şi un dezechilibru jenant al ansamblurilor vocale, în ciuda eforturilor şi a bunăvoinţei celor aflaţi pe scenă. Un public destul de „firav“ a aplaudat însă reprezentaţia, „completată“ şi cu vociferări ale copiilor veniţi probabil „cu şcoala“ şi dornici mai curînd de joacă, mai ales că se aflau la balcon.

Ultimele zile de ianuarie au adus bucuria reascultării unor tineri solişti care, cu fiecare nouă apariţie pe podium, confirmă din plin buna impresie creată încă de la debut, precum şi acumulările calitative produse în ultima vreme. Astfel, spre exemplu, la Sala Radio s-a desfăşurat un nou concert din ciclul **Muzicieni de azi, muzicieni de miine**, realizat şi prezentat de către Rodica Sava, redactor-şef adjunct al Redacţiei Muzicale, marcînd un deceniu de la lansarea seriei de concerte şi recitaluri care, sub acest generic, reprezintă o adevărată „rampă de lansare“ pentru elevii şi studenţii care au astfel posibilitatea să evolueze pe o scenă „adevărată“, dar şi în faţa microfonului, în transmisiune directă pe posturile naţionale radio, mii (sau poate milioane) de melomani întîlnind, pe calea undelor, talente de reală valoare pe care apoi, în mare parte, le regăsesc în stagiunile de concert din Capitală şi din ţară.

O dovadă în acest sens a fost şi concertul Orchestrei de Cameră Radio care, dirijată de Cristian Brâncuşi, a propus trei momente extrem de interesante – **Concertino pentru clarinet şi orchestră** de Weber, solist fiind Dorinel Puia, care, la doar 13 ani, a entuziasmat publicul şi specialiştii prin calitatea excepţională a sunetului, prin tehnica impecabilă şi frazarea condusă cu eleganţă şi dezinvoltură, cu o strălucire rar întîlnită chiar şi la soliştii consacraţi; provenit dintr-un sat din zona Sibiului, îndrumat de prof. Călin Călugăru la Liceul de Arte din Tg. Mureş, micul virtuoz a impresionat încă de la prima sa apariţie, uimind acum întreaga sală care l-a aplaudat frenetic şi după Studiul oferit ca bis.

În **Concertul nr. 1** de Max Bruch, violonistul Cristian Fătu, cunoscut publicului încă de la vîrsta de 11 ani, cîştigător al unor premii naţionale şi internaţionale, în prezent student al Universităţii Naţionale de Muzică din Bucureşti – clasa prof. Gabriel Croitoru –, a convins încă o dată că stăpîneşte o tehnică sigură, abordînd partituri de anvergură, cu siguranţă şi cu acurateţe, poate mai puţin expresiv şi temperamental decît ne-am fi aşteptat, peocuparea sa primordială fiind, evident, parcurgerea clară, logică şi riguroasă a discursului solistic, evitînd (voit sau nu) implicarea afectivă; de altfel, acest aspect a fost confirmat şi în bis-ul acordat, în care acel „foc de artificii“ din piesa **După nuntă** de Ion Voicu a fost doar o enunţare corectă a textului muzical (încărcat, de fapt, de un umor şi de o bogăţie coloristică de mare efect).

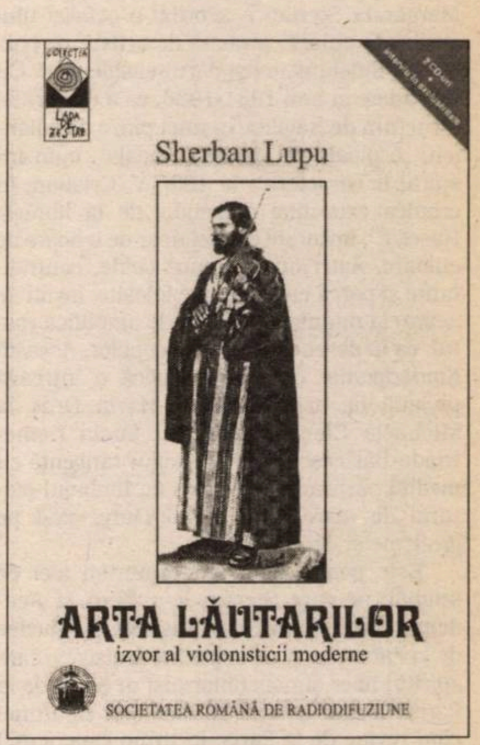
Sherban Lupu
ARTA LĂUTARILOR
izvor al violonisticii moderne
SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE

În încheiere, un **Concert pentru harpă** de Boieldieu, prea puţin cunoscut la noi, a fost prezentat de către Paula Popa, absolventă a Colegiului Regal de Muzică din Londra (unde, în prezent, îşi susţine masteratul), o tînără îndrăgostită de sonoritatea harpei, cîntînd cu reală plăcere şi sensibilitate partituri dificile, depăşind cu inteligenţă capcanele multiple ale scriiturii (adesea extrem de solicitantă), atrasă permanent de creaţii în care gustul său se poate exprima liber; bis-ul oferit a fost, de asemenea, concludent în acest sens, aplauze şi flori răsplătind efortul şi bucuria sa de a cînta, pentru prima oară, în compania Orchestrei de Cameră Radio care, sub bagheta fermă a dirijorului Cristian Brâncuşi, a asigurat celor trei solişti ai serii un acompaniament eficient şi bine dozat, susţinînd cu discreţie şi supleţe evoluţia tinerilor, care, cu siguranţă, au avut mari emoţii, dar şi satisfacţii pe măsură, la finalul unui concert de real interes.

Sîmbătă seara, Sala Studio a Ateneului a găzduit un excelent recital prezentat de către soprana Anda Popescu, solistă a Operei din Braşov, cunoscută deja publicului pentru rafinata interpretare conferită miniaturilor vocale cărora le insuflă un plus de trăire interioară, de ardenţă expresivă ce creează o atmosferă aparte, transmiţînd auditorului stări şi sentimente de mare profunzime, realizate cu o (aparentă) simplitate şi mai ales cu sinceritate şi pasiune. Ea a deprins de la profesoara sa, soprana Georgeta Stoleriu (ea însăşi o maestră a cîntului cameral sau vocal-simfonic), nu doar o tehnică bine pusă la punct, ci şi o cunoaştere deosebită a stilului, a specificului fiecărui compozitor abordat, o frazare elegantă, o dicţie clară şi acel „secret“ al rostirii cuvîntului înveşmîntat în sunete muzicale, reliefînd sensurile ascunse în partitură cu o pregnanţă aparte. Programul interpretat în compania excelentei pianiste Verona Maier (muziciană unanim apreciată pentru fineţea şi ştiinţa cu care „dialoghează“ pe claviatură cu partenerul de scenă) a cuprins cele **Şapte cîntece** de Enescu, pe versuri de Clement Marot, ciclul **La Maja dolorosa** de Granados, cinci piese de Ceaikovski şi ciclul **Mărgele** de Felicia Donceanu pe versuri de Tudor Arghezi, tălmăcite într-o manieră cuceritoare, trecînd de la lirism şi visare la secvenţe încărcate de dramatism, tristeţe şi resemnare, de la cochetărie amuzată la izbucniri luminoase, glasul său cald, cu un timbru special, dublat de sensibilitate şi temperament, punînd în valoare frumuseţea paginilor abordate, cele două interprete fiind îndelung aplaudate de un public numeros. De ce, din nou, cronicarii au „strălucit“ prin absenţă rămîne greu de înţeles...

Asociatii Tempea & Deac
agence conseil en communication corporate

Avem placerea de a va invita la vernisajul

expozitiei de pictura

geneza

a artistului Daniel Iancu

joi 5 februarie 2004, ora 19h00

- doua saptamani -
la sediul nostru de la demisol
strada Occidentului 11 sector 1
- intrarea direct prin strada -

rsvp tel 212-5923; e-mail: deaca@dnt.ro

reviste străine

Le Mensuel
littéraire et poétique
N° 316
Novembre 2003
Montaigne
au château de Gournay
un « petit bijou de texte » de
Jacques Cels

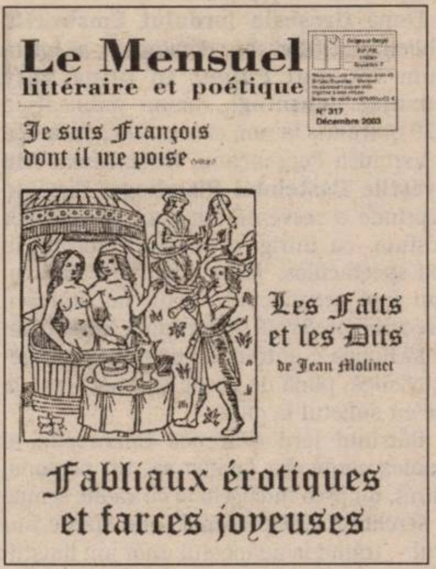

Numerele pe lunile noiembrie şi decembrie 2003 ale revistei culturale belgiene **Le Mensuel littéraire et poétique** conduse de Monique Dorsel şi editate de Théâtre-Poéme conţin numeroase texte demne de atenţie despre poezia francofonă şi căutările ei. Cel pe luna noiembrie are în prim-plan prezentarea unei puneri în scenă a personalităţii lui Montaigne: piesa **Montaigne au château de Gournay** de Jacques Cels, în regia lui Christian Leonard. În pagina 3 a revistei – un inspirat grupaj inedit al poetului experimental de factură „rimbauldiană" Alain Duault, prezentat la acelaşi Théâtre-Poéme, a cărui activitate, reunind săptămînal recitaluri de poezie şi muzică, reprezentări scenice, seminarii şi dezbateri pe teme de filozofie, ştiinţe şi psihanaliză, este de-a dreptul prodigioasă. Ca de obicei, o menţiune specială merită paginile de recenzii „la zi" ale volumelor de şi despre poezia apărută pe toate meridianele: aplicate şi exacte, expresive, avizate, concise...

Numărul pe luna decembrie al revistei reţine atenţia prin grupajul **Un décembre médiéval** despre o serie de spectacole poetico-teatrale şi muzicale inspirate de poeţi medievali. Unul dintre acestea este spectacolul **Fabliaux érotiques et farces joyeuses**, o reprezentare truculentă a erosului „goliardic" din Evul Mediu francez. Semnalăm, de asemenea, cronicile pe marginea unor antologii de poezie portugheză, poloneză şi croată, prezentarea unei dezbateri despre tînăra poezie africană şi caraibiană, dar şi comentariile de fineţe despre – de pildă – proza lui Mallarmé.

de ici, de colo

opinia
revista saptaminala de informatie, reportaj si atitudine
studenteasca

În cadrul unei recente întîlniri desfăşurate la Iaşi, ministrul Educaţiei, Cercetării şi Tineretului, Alexandru Athanasiu, a propus rectorilor formarea de consorţii universitare; aceştia au răspuns cu promptitudine cererii, urmînd ca, pînă în 2010, instituţiile academice să fie organizate într-o reţea naţională. Sub titlul **Mega-universităţile**, revista ieşeană **Opinia studenţească** dedică un grupaj consistent acestei „chestiuni universitare" aflate la ordinea zilei, publicînd, în pagina 13 a numărului din 26 ianuarie-1 februarie, două articole „la temă" semnate de doi universitari avizaţi în materie de reformă a învăţămîntului. Despre oportunitatea şi implicaţiile formării consorţiilor se pronunţă, într-un text echilibrat, fostul ministru al Educaţiei, Andrei Marga: „Efectivul de facultăţi de profil este, în unele regiuni ale ţării, atît de mare încît bătălia este pentru a capta studenţii şi prea puţin pentru calitate. Care este soluţia? Cum se poate reorganiza sistemul universitar din România actuală? [...] ca ministru al Educaţiei Naţionale am cerut universităţilor să se asocieze pînă la unire şi să constituie unităţi mai puternice. Am avut în vedere «integrarea universităţilor» în două forme: forma consorţiilor şi forma mai pretenţioasă a unificării şi am indicat avantajele. Proiectul din 1999 nu s-a învechit deloc. Un accent s-a schimbat, totuşi. «Consorţiile» sînt, între timp, mai multe, dar nu mai sînt suficiente. Aş spune simplu, consorţiile sînt alianţe, sînt utile şi trebuie promovate energic. A sosit însă timpul unificării, iar această formă a unificării – englezii o numesc «universitate metropolitană» – este cea de care acum este nevoie. De aceea, dacă este să răspundem succint, avînd proprietatea termenilor, la ceea ce s-a propus recent de minister (în limbajul căruia rămîn confuzii conceptuale), anume a organiza «consorţii», atunci aş spune că avem nevoie de procese mai profunde decît cel al consorţiilor, de unificare de universităţi".

Redăm în continuare un fragment din textul lui Andrei Corbea Hoişie (**Avantaje şi dezavantaje**): „Consorţiile universitare, aşa cum au fost prezentate de domnul ministru Athanasiu, [...] par a fi o formulă în spatele căreia se ascunde o altă şi mai veche intenţie a Ministerului Educaţiei, Cercetării şi Tineretului, intenţie care din diferite motive, mai ales politice, nu a putut fi materializată pînă acum. [...] sînt convins că şi ministrul Educaţiei a fost şi este îngrijorat de proliferarea, pe de o parte, a instituţiilor de învăţămînt superior de stat în foarte multe capitale de judeţ – instituţii care, conform tuturor standardelor, nu prezintă garanţii de profesionalism – şi, pe de altă parte, urmăreşte şi o reducere a posturilor administrative pe care le incumbă asemenea structuri: indemnizaţii de rectori, prorectori, decani, secretariate etc. Toate intenţiile, mai mult sau mai puţin declarate, de degresare a sistemului – ca să întrebuinţez un termen nefericit, folosit de un ministru al Educaţiei din Franţa – au dat greş din pricina orgoliilor diverselor personaje politice, care îşi doreau şi au promis alegătorilor lor universităţi şi la Tîrgovişte, şi la Tîrgu Jiu, şi la Alba-Iulia ş.a.m.d. Cu alte cuvinte, cred sau sînt aproape convins că sub formula acestor consorţii universitare Ministerul intenţionează o regrupare pînă la unificare a instituţiilor de învăţămînt superior din teritoriu, sub egida cîte unui centru puternic şi care prezintă garanţii de seriozitate atît în ţară, cît şi în străinătate". Iniţiativa guvernamentală este – în principiu – binevenită, fiind – de altfel – în acord cu tendinţele de reorganizare a sistemului universitar pe plan european: „N-aş fi deloc înclinat să tratez cu o suspiciune, după mine nemotivată, această iniţiativă a Guvernului. Ce aş putea reproşa este că lucrurile nu au fost duse pînă la capăt. Pe de altă parte, consorţiile universitare pot însemna şi uniuni de instituţii de învăţămînt superior din acelaşi centru universitar. [...] cred că raţional ar fi să sprijinim orice tentative de această factură şi să vedem mai întîi avantajele lor şi apoi şi inerentele mici dezavantaje" – afirmă, în final, Andrei Corbea.

Revista publică – în paginile 8-9 – şi un interviu realizat de Cristina Vrînceanu cu ministrul Athanasiu. Titlul este foarte „combativ": **„Sînt o nucă tare, care merită lupta mai multora ca să se spargă"**, iar criticile aduse fostului ministru Andrei Marga – excesive. Dincolo de asta, merită însă reţinute – în mod special – opiniile privind formula de ierarhizare a universităţilor în trei categorii: naţionale, regionale şi zonale: „Eu cred că această formulă de ierarhizare a universităţilor – care înseamnă un plan pe timp mai îndelungat, pentru că se face în următorul an sau în următorii doi ani – este un lucru necesar pentru ameliorarea calităţii învăţămîntului românesc. Dacă după '90 a fost, metaforic vorbind, o explozie de universităţi – care veneau pe o realitate: în 1989, România avea cea mai mică populaţie universitară din Europa; raportat la numărul de locuitori, aveam mai puţini studenţi decît Albania –, dezvoltarea autonomiei universitare şi crearea de universităţi publice şi private a fost reflexul unei situaţii. [...] Cred că a venit momentul unei reflecţii lucide, al unei autoevaluări corecte şi al unei instituţionalizări printr-o măsurare a standardului educaţional minim şi de excelenţă la universităţi".

Nord Literar
Din SUMAR:
EMINESCIANA
VITRINA
TRADUCERI
MIRCEA BOCHIŞ

Numărul pe luna ianuarie 2004 al revistei culturale **Nord Literar** din Baia Mare publică – între altele – o serie de comentarii pe marginea unor apariţii editoriale recente: Gheorghe Glodeanu scrie despre **Geografia literaturii române azi** de Cornel Ungureanu, V.R. Ghenceanu se ocupă de volumul memorialistic al lui Nicolae Breban **Sensul vieţii**, iar Augustin Cozmuţa glosează pe marginea cărţii despre **Poetica misterului în opera lui Mateiu I. Caragiale** a lui Gheorghe Glodeanu...

Ceea ce s-ar putea reproşa acestor prezentări (precum şi altora din paginile aceleiaşi reviste, de mai slabă calitate) este reverenţiozitatea excesivă şi lipsa spiritului critic: ceea ce primează pare a fi mai curînd promovarea – „regionalistă" sau nu – a autorilor comentaţi... Pe ansamblu, în paginile **Nordului Literar** seriozitatea e pîndită de căderea în platitudini emfatice şi prăfuite. Mai bine stau lucrurile la capitolul „proză", ilustrat de către Marian Ilea şi Ana Maria Navales, „o prozatoare spaniolă din şcoala Borges".

Şi de această dată, cel mai interesant text din sumar este studiul lui Gheorghe Ardelean despre **Tînărul Steinhardt: anii '30-'40 ai secolului XX (relaţia cu „tînăra generaţie" şi cu avangarda)**, din care apare acum o a treia parte. Urmărind, în eseurile publicate de Steinhardt la **Revista Fundaţiilor Regale** (1936-1939) şi **Revista burgheză** (1935-1936), poziţia acestuia faţă de prozatori precum Proust şi Gide, autorul studiului face cîteva observaţii subtile, atingînd aspecte ideologice puţin comentate pînă acum şi contrazicînd clişeul care-l opune, îndeobşte, pe tînărul şi „nonconformistul" Nicu Steinhardt cucerniciei voioase a „monahului Nicolae de la Rohia": „Admirator al lui Marcel Proust, N. Steinhardt este, însă, un anti-gidian [...] Urmărind această poziţie anti-Gide, nu putem să nu sesizăm un paradox: tînărul Steinhardt se dovedeşte a fi mai conservator în materie de gust literar decît viitorul monah Nicolae (cel care avea să-şi descopere, retrospectiv [...] afinităţi cu avangarda interbelică ori să simpatizeze cu scriitorii postmoderni ai anilor '80). De altfel, analizînd personalitatea lui A. Gide (v. articolul **Personalitatea lui André Gide**, N. Steinhardt este mai puţin dispus să-i recunoască acestuia nonconformismul, revolta, boema, antiintelectualismul, teza *sincerităţii* sau a dispreţului pentru artă. Dimpotrivă, el îl anexează mai degrabă pe scritorul francez paradigmei conservatorismului burghez: sentimentul familiei, confortul, cultura, clasicismul literar care stă la baza desăvîrşirii lui formale, scriitura din care lipseşte cea mai mică greşeală de tehnică, spiritul laborios, flaubertianismul etc. [...] Steinhardt neagă paralela Gide-Wilde. Wilde era un exaltat sincer, în timp ce Gide manifestă o prudenţă mascată. [...] În fond, eseurile despre Marcel Proust şi André Gide din **Revista Fundaţiilor Regale** trădează încă o dată poziţia tânărului Steinhardt: liberalismul clasic, moderaţia burgheză (eseul **Un mare critic burghez: E. Lovinescu**, publicat în 1935 în **Revista burgheză**, ne trimite spre aceeaşi circumscriere). De pe asemenea poziţii îşi parodiază Antistihus, în volumul **În genul tinerilor...** colegii de generaţie [...]. Ostentaţia, ludicul, ironia din volumul parodic sînt evidente pentru oricine, numai că avem de-a face aici, mai degrabă, cu ironia pe care *establishment*-ul burghez o adresează unor forme anarhice, fie ele de dreapta sau de stînga".

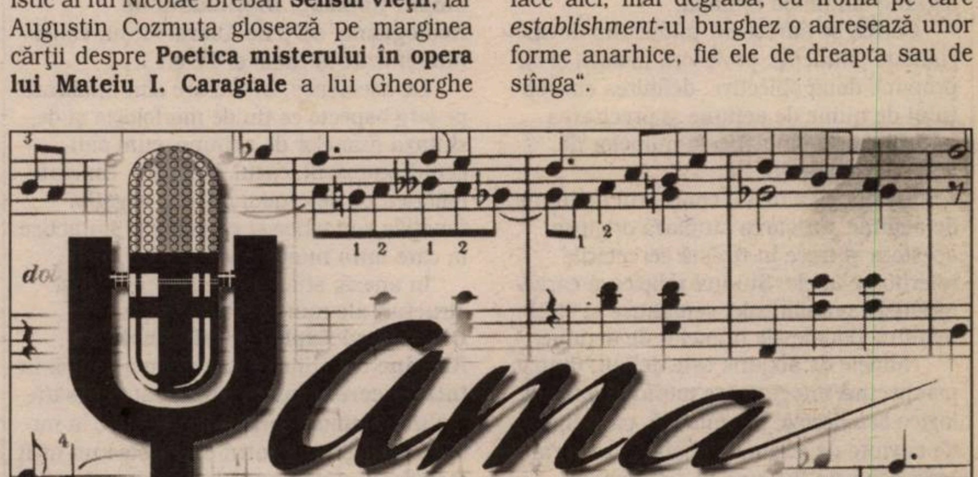
Yama
STUDIOS
Productie audio publicitara si muzicala
Tel/Fax: 01 312.1844; 312.1689
e-mail: yamastud@hotmail.com

proză

P.G. Wodehouse
Fulger
în plină vară
POLIROM

P.G. WODEHOUSE

Fulger în plină vară

Editura Polirom, Colecţia „Biblioteca Polirom", Seria „Clasicii Modernităţii", 2003, 330 p., f.p.

Sir Pelham (*Plum*) Grenville Wodehouse (1881-1975) este cel mai prolific şi mai de succes umorist englez, autor a nu mai puţin de 291 de povestiri şi 73 de romane (în perioada cuprinsă între 1901 şi 1975), dar şi a numeroase piese de teatru, versuri şi eseuri. El este cunoscut şi ca creator a peste 2300 (!) de personaje, dintre care Bertie Wooster şi valetul său Jeeves au cunoscut o faimă care a depăşit-o pe aceea a lui Wodehouse însuşi. Romanele sale sînt populate de zeci de servitori, majordomi, cameriste şi alţi angajaţi domestici, de stăpînii acestora, personaje aristocratice foarte colorate, dar şi de cîini, pisici (cu personalitate!) sau de apariţii urmuziene: o mustaţă cu „viaţă interioară" numită Joyeuse şi un burete de baie cu acelaşi nume! Cu toate acestea, Wodehouse rămîne, prin cărţile sale, în perimetrul naraţiunii comice, burleşti chiar, undeva în descendenţa comediei bufe, poate cu un adaos satiric contemporan.

Declarat, cu entuziasm, „cel mai mare scriitor comic din toate timpurile" (Douglas Adams) sau – mai aproape de profilul său – „English literature's performing flea" (Sean O'Casey), care într-o traducere aproximativă ar însemna: „puricele de spectacol al literaturii engleze", Wodehouse îşi plasează acţiunea romanelor sau povestirilor sale umoristice în jurul Castelului Blandings din Shropshire, spaţiu aproape bucolic (domeniul englezesc la modul ideal). Aici evoluează multe dintre personajele create de autorul englez: de la straniile mătuşi ale lui Bertie Wooster pînă la anostul lord Emsworth şi întregul clan Threepwood.

După **Greşeala lordului Emsworth**, publicului cititor din România i se oferă acum volumul **Fulger în plină vară** (**Summer lightning**), roman publicat în 1929 şi tradus la noi, cu destulă acurateţe, de Veronica Focşeneanu. Subintitulat **Din poveştile Castelului Blandings**, romanul surprinde o secvenţă din viaţa locuitorilor acestuia, cu intrigi şi trădări rezolvate în mod spectaculos. Toate – adunate în jurul unui fapt senzaţional: furtul Împărătesei, purceaua preferată a lordului Emsworth. Toată lumea e antrenată într-o poveste detectivistică, plină de ironie şi umor, care te ţine cu sufletul la gură.

Bătrînul lord Clarence Emsworth, al nouălea conte din familia sa, un personaj distrat, nu prea inteligent şi cu vădite semne de senilitate („El personal – ne spune autorul –, trăind la adăpostul unor ani liniştiţi şi paşnici la Castelul Blandings, îşi lăsase creierul să se cam atrofieze"), nu pare interesat de nimic altceva decît de animalul său favorit, o purcea „specială", cîştigătoare la concursuri de porcine din zonă, pe care o cheamă Împărăteasa. Iubirea bătrînului aristocrat senil pentru purceaua lui nu cunoaşte margini: cînd îşi surprinde nepotul, pe Ronnie Fish, aruncînd cu o minge de tenis în spatele „distinsului" animal, îl apostrofează indignat: „Te-am văzut! Mă duceam spre cocină şi te-am văzut cum pocneai cu mingile tale blestemate de tenis pe spinarea purcelei mele. Mingi de tenis! Din *pince-nez* ieşeau limbi de foc. Îţi dai seama oare că Împărăteasa este un animal extrem de sensibil şi iritabil, gata să refuze mîncarea la cea mai mică provocare?" (p. 79). Intriga poveştii tocmai din acest punct porneşte: observînd adulaţia cu care unchiul său îşi tratează animalul şi dorind să se reabiliteze în ochii acestuia (pentru că avea nevoie de bani şi pentru că dorea să obţină binecuvîntarea pentru căsătoria lui cu Sue Brown, o dansatoare de club), Ronnie Fish, secundat de valetul de la Blandings, devotatul Beach, se hotărăşte s-o răpească pe Împărăteasă, pentru ca mai apoi, cînd disperarea proprietarului va atinge punctul maxim, s-o scoată din ascunzătoare şi să se declare „erou binefăcător" în faţa unchiului său. Între timp, Percy Pilbeam e angajat pentru găsirea animalului şi suspiciunea planează acum asupra tuturor: sînt bănuiţi, pe rînd, Gregory Parsloe, vecin şi rival al lordului Emsworth în concursurile de porcine, Hugo Carmody, asistentul lordului şi prieten bun cu Ronnie (logodit în secret, ca şi amicul său, cu Millicent Threepwood, nepoata lordului Emsworth, el speră să obţină, de asemenea, încuviinţarea familiei), şi Baxter, fostul asistent al bătrînului şi acolit al surorii acestuia, Lady Constance Keeble (un fel de Cruela în toată această poveste, obsedată de aranjamente şi tiranică faţă de fratele ei). Pe lîngă povestea cu furtul purcelei, aflăm că fratele lordului Emsworth, Galahad Threepwood, fost aventurier în tinereţe, dornic să nu rateze bîrfele şi cancanurile aristocraţiei englezeşti din zonă, se hotărăşte să-şi publice „Amintirile", document în care multe dintre personalităţile respectabile ale vremii se vor regăsi în scenele ruşinoase pe care ar dori să le uite. Toată lumea pare indignată de ambiţia lui Gally Threepwood de a dezvălui părţile întunecate din biografiile „oamenilor de bine", iar Parsloe îl angajează pe acelaşi Pilbeam să sustragă manuscrisul incriminator contra unei sume fabuloase de bani. În tot acest timp, cele două cupluri: Ronnie Fish-Sue Brown şi Hugo Carmody-Millicent Threepwood se despart în urma unor neînţelegeri (*qui pro quo!*), pentru a se regăsi în mod spectaculos spre finele romanului, cînd, la fel de spectaculos, primesc încuviinţarea lordului Emsworth. Loviturile de teatru, intriga arborescentă, personajele burleşti şi jocul lor de replici apropie textul lui Wodehouse de o piesă de teatru (inserţiile auctoriale foarte ironice – şi aici trebuie menţionat că multe dintre poantele lingvistice se pierd prin traducere! – pot sluji drept indicaţii regizorale...). Avem de-a face cu o uriaşă comedie, în care cititorul-spectator se amuză pentru că vede lucrurile „din exterior", pentru că ştie totul şi observă intrigile de undeva de sus, fiind – asemenea autorului – cu un pas înaintea personajelor. Hazul provine din sesizarea structurii mecanomorfe a personajelor şi a lumii care le înconjoară, iar plăcerea „finală" vine din acel „totul e bine cînd se termină cu bine".

Acuzat de a fi simpatizat cu naziştii, dar apărat de personalităţi precum George Orwell sau Evelyn Waugh, P.G. Wodehouse îşi probează vocaţia de „dramaturg" printr-un amănunt anterior carierei sale de prozator: în primii ani ai secolului XX, alături de Kern şi Bolton, Wodehouse a scris un număr de musicaluri pentru un mic teatru din New York, „Princess", şi a transformat, astfel, musicalul american pentru totdeauna (s-a spus că Wodehouse ar fi unul dintre părinţii musicalului modern). În romanele sale, „scena" (a se citi „reprezentarea scenică") e un personaj din umbră, mereu prezent; pentru a-i putea gusta umorul de situaţii sau pur lingvistic, textul trebuie „pus în scenă". Despre P.G. Wodehouse, Evelyn Waugh afirma, pe bună dreptate, că acesta nu a vrut să scrie lucruri „importante", cu ambiţia de a plăcea criticilor; unicul său scop, urmărit cu scrupulozitate, a fost acela de a face cît mai mulţi oameni să rîdă...

Florina PÎRJOL

Un aspect mai puţin cercetat al gramaticii limbii române

Mona MOLDOVEANU

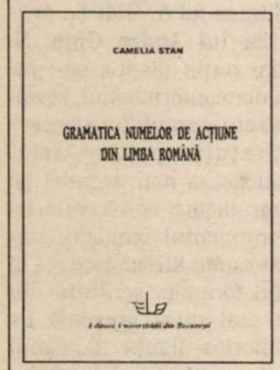

Camelia STAN

Gramatica numelor de acţiune din limba română

Editura Universităţii din Bucureşti, 2003, 304 p., f.p.

Lucrarea Cameliei Stan (conferenţiar univ. dr. la catedra de limbă română a Facultăţii de Litere, Universitatea din Bucureşti) **Gramatica numelor de acţiune din limba română** analizează – aşa cum arată şi titlul – comportamentul numelor de acţiune din limba română.

Cartea se adresează publicului de specialitate (studenţi, profesori, filologi) şi îşi propune două obiective: definirea conceptului de nume de acţiune şi precizarea naturii morfo-sintactice a numelor de acţiune româneşti.

Înainte de a defini conceptul de nume de acţiune, autoarea studiază originea acestora şi trece în revistă cercetările referitoare la ele. Studiul reliefează caracteristicile gramaticale, semantice şi stilistico-funcţionale ale numelor de acţiune.

Numele de acţiune este definit, dintr-o perspectivă integratoare morfo-sintactică, logico-semantică, pragmatică, ca o clasă de cuvinte de origine verbală ce se caracterizează prin flexiune de tip nominal, valenţe sintactice de tip verbal, nonverbal şi de tip nominal. Ele prezintă, aşadar, un statut intermediar între verb şi substantiv, opinie formulată şi de alte cercetări anterioare. Camelia Stan pledează însă pentru preponderenţa naturii substantivale a numelor de acţiune, care se manifestă „la nivel morfologic – prin tipul de flexiune, la nivel sintactic – prin funcţiile sintactice şi prin compatibilitatea cu unii determinanţi ai substantivului «prototipic» (ce prezintă caracteristicile: +/- animat, +/- concret), iar la nivel logico-semantic şi pragmatic – prin modul de conceptualizare a referentului şi prin funcţia pragmatică".

Autoarea clasifică numele de acţiune româneşti şi analizează în detaliu structura acestor cuvinte, precizînd faptul că, în limba română, substantivele ce denumesc acţiuni provin din procedee interne de îmbogăţire a vocabularului sau reprezintă „cuvinte moştenite, împrumuturi şi calcuri lexicale de structură". Camelia Stan face distincţie între cuvinte (semi)analizabile („la care se poate identifica exclusiv sufixul/prefixul/elementul de compunere") şi cuvinte neanalizabile (la care nu se poate identifica structura internă).

În cadrul distribuţiei diacronice a numelor de acţiune sînt analizate structurile arhaice ale acestora, structurile regionale sau ocazionale. Exemplele analizate fac parte dintr-un corpus de texte reprezentativ atît pentru româna veche (**Biblia** din 1688, Diaconul Coresi, Miron Costin, Dosoftei, Nicolae Costin etc.), cît şi pentru româna contemporană (**Constituţia României**, **Dicţionarul Explicativ al Limbii Române**, **Dicţionarul de Neologisme**, cărţi de Andrei Pleşu, emisiuni difuzate la radio şi TV etc.).

De asemenea, în lucrare sînt analizate pe larg aspecte ce ţin de morfologia şi de sintaxa numelor de acţiune, cum sînt genul, numărul, cazul, articolul, compatibilitatea cu determinanţii, cu negaţia, funcţiile sintactice şi raporturile sintactice în care intră numele de acţiune.

În anexă, studiul conţine cuvinte şi structuri ale numelor de acţiune din **Dicţionarul Explicativ al Limbii Române** de la litera C. Autoarea afirmă în **Introducere** că nu a considerat necesară realizarea unor statistici referitoare la numele de acţiune pentru că acestea nu ar fi modificat în mod fundamental concluziile lucrării. De asemenea, polisemia numelor de acţiune a fost analizată exclusiv în ceea ce priveşte înregistrarea tipurilor de sensuri şi distincţia „acţiune/faptul de a face acţiunea".

Gramatica numelor de acţiune din limba română este importantă prin originalitatea soluţiilor propuse, prin analiza riguroasă a conceptului de nume de acţiune şi prin faptul că se concentrează asupra unui aspect al gramaticii limbii române mai puţin cercetat.

PRIOR BOOKS
tel: 210.89.08
office@prior.ro

The Chicago Manual of Style: *The Essential Guide for Writers, Editors, and Publishers* reprezintă, de peste 100 de ani, cea mai importantă sursă de referinţă pentru autori, jurnalişti, corectori, tehnoredactori şi editori din orice domeniu al cunoaşterii.

Aflat astăzi la cea de-a 15-a ediţie, revizuită, completată şi actualizată, **The Chicago Manual of Style**, este mai cuprinzător şi mai uşor de utilizat ca niciodată.

University of Chicago Press, 2003
Halftone, 984 p, 64 line drawings, musical example, 31 tables 6X9
ISBN 0226104036

25% RABAT!
Preţ regular : 2.650.000
Preţ lansare : 1.990.000 lei

memorii/jurnal

D. Hagi Theodoraky
Amintiri din trecutul negustoresc ...

D. HAGI THEODORAKY

Amintiri din trecutul negustoresc...

Ediţie îngrijită şi adnotată
de Andrei Pippidi,
Editura Do-minor,
Bucureşti, 2003,
160 p. + 24 de planşe, f.p.

În mulţimea de cărţi despre Bucureşti apărute în ultima vreme, una în plus, despre vechile şi noile negoţuri (adică de pe la 1800 pînă pe la începutul secolului XX) ale Capitalei, poate trezi oarece interes, fie şi numai pentru cele douăzeci şi patru de fotografii de la sfîrşitul volumului. Valoarea literară lipseşte, ceea ce nici nu i-am pretinde dacă această carte nu s-ar aşeza singură sub semnul unui anumit tip de memorialistică: „Îndemnat de prietenii mei din comerţ şi din industrie a scrie cele ce am putut aduna, de la bătrînii negustori şi industriaşi, cum şi cele petrecute de mine, ca membru şi preşedinte al Camerei de Comerţ din Bucureşti, timp de mai bine de treizeci de ani, încerc pe cît memoria mă va ajuta a face istoricul acestui trecut, cum şi partea anecdotică la care negustorimea noastră era părtaşă. Şi spre a arăta tinerilor negustori şi industriaşi cum şi tineretului, care îmbrăţişează aceste cariere, enormele progrese realizate în secolul trecut..." (p. 9). Pe lîngă „pe cît memoria mă va ajuta", mai există şi „dacă memoria nu mă înşală" şi „spre a arăta tinerilor", adică reconstrucţie cu intenţie didactică. Aşadar, nu informaţii de arhivă, ci mai degrabă o „carte de învăţătură", un „tratat" presărat cu anecdote şi sfaturi utile pentru a atrage atenţia tinerilor asupra tradiţiei cinstitelor practici ale comerţului, precum şi asupra pericolelor care îi pîndesc în acest domeniu.

Care sînt aceste pericole? Dacă cercetăm negurile începuturilor de drum, o să vedem că există două tipuri de negustori (care, după noroc sau înţelepciune, şi-au dezvoltat sau nu micul negoţ într-o mare afacere): pe de o parte, „elementele străine", veneticii care profită de situaţia economică şi politică a ţării; pe de altă parte, „bunii români şi patrioţi" care, porniţi de jos, de la mătură, ajung mari oameni de negoţ, preluînd treptat afacerile din mîinile străinilor şi construind o industrie naţională. Există, desigur, dincolo de această bifurcare, şi nuanţe importante: astfel, unele elemente străine se stabilesc în Ţările Române şi se remarcă prin actele de binefacere şi de recunoştinţă faţă de ţara adoptivă, devenind în timp buni români şi patrioţi; există şi elemente autohtone care, uitînd că au plecat de la mătură, caută a-şi scoate copiii din ale negustoriei, cheltuiesc banii nesăbuit sau intră în politică, într-un cuvînt, se lasă corupţi. Pedeapsa vine repede: pe cei mai mulţi norocul îi părăseşte şi mor în sărăcie şi în uitare. Două exemple grăitoare: „Văzînd starea înfloritoare a comerţului lor şi banii care se încasau, se pun pe cheltuieli nepermise, îşi cresc copiii cu madame franceze şi engleze, ţin la grajd patru cai de lux, de la prăvălie, fac zilnic şoseaua şi sfîrşesc prost, Filianu plecînd în America unde moare sărac, iar Ionescu ajunge samsar în Bucureşti şi moare şi el sărac" (p. 53). Banul este ochiul dracului, iar politica e şi ea undeva pe-aproape. Există şi politicieni luminaţi, de exemplu Costache Rosetti, care înţeleg importanţa comerţului pentru progresul general al ţării, dar lucrurile vor merge bine doar atîta timp cît fiecare face ce ştie mai bine: politicienii, politică, iar negustorii, comerţ.

Pe lîngă aceste consideraţii morale mai mult sau mai puţin generale, savoarea textului este dată de consideraţiile economice şi de anecdotele asociate tinerei industrii româneşti. Astfel, iată o lege comercială povestită pe înţelesul tuturor: „Normal că pentru ca balanţa comercială a ţării să fie în favoarea noastră, pentru tot ce importăm, ca compensaţie, trebuia neapărat să avem ce exporta; şi cum produsul cerealelor la început era mic, se făcea un export însemnat în vite, adică: cai, boi, capre, oi, porci etc., căci în cîmpiile Bărăganului, în bălţile Dunării şi în pădurile producătoare de ghindă creşterea animalelor era singurul mijloc de a folosi acele terenuri" (p. 25). Luaţi aminte cum se leagă lucrurile, cum utilizarea înţeleaptă a resurselor ajută la echilibrarea balanţei la export! Din cînd în cînd, autorul se detaşează de morala textului şi povesteşte cu umor care erau practicile şi mentalităţile unora dintre negustori. Iată un exemplu de cum să fii cu un pas înaintea concurenţei sau ingenios de simplele practici ale negustorilor din trecut: cum în negoţul cu ulei de in concurenţa era mare în capitală, soţia unuia dintre proprietarii de prese, „d-na Assan, avea [...] grijă cînd veneau aceşti muşterii să presare dintr-un pachet nişte prafuri deasupra tocitorilor aflate în magazie, ceea ce făcea ca cumpărătorii să creadă că uleiul Assan este superior tuturor uleiurilor de in fabricate de ceilalţi, graţie prafului misterios presărat. De fapt, pachetul cu praful misterios era nici mai mult, nici mai puţin, decît sare fină, care în cantitatea mică pusă în ulei, nu putea avea nici o influenţă asupra produsului" (p. 81).

Scrise într-un stil încîlcit, pe alocuri de registru de casă, greu de urmărit, **Amintirile din trecutul negustoresc**, judecate în afara contextului istoric, se constituie într-un discurs sentimental, moralizator, conservator, pe alocuri înduioşător de naiv sau amuzant, din care lipsesc atît o anumită rigoare, cît şi o (compensatorie) intenţie estetică. Sau poate tocmai asta le salvează...

Crenguţa NĂPRISTOC

ascultă ce mică e lumea!

"Altfel Spus"
ştiri de ultimă oră la prima oră

08:20 reportajul zilei,
07:45 şi 08:45 revista presei europene,
07:50 şi 09:45 invitatul dimineţii,
06:50 şi 09:20 sport,
07:23 şi 08:50 rubrica economică,
06:43 şi 09:15 cronica internaţională.

"Altfel Spus" îţi aduce lumea mai aproape! În fiecare dimineaţă, între **6:30 şi 10:00**, Constantin Drăgan duce vorba de la Bucureşti la Paris ca să ai informaţii româneşti şi internaţionale. Eşti în direct cu Mircea Iorgulescu, Matei Vişniec, Dinu Flămînd, Sorin Pamfil şi două redacţii Radio France Internationale.

deltarfi 93.5 fm
www.deltarfi.ro

Reţete pentru relaţiile publice

DAN STOICA

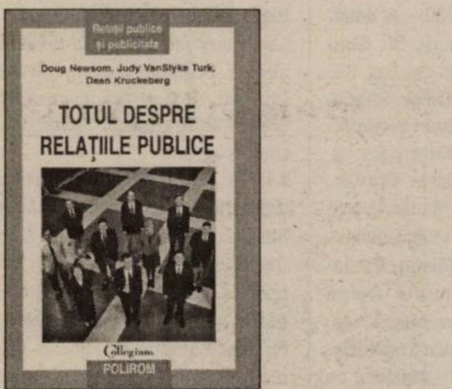
Relaţii publice şi publicitate
Doug Newsom, Judy VanSlyke Turk, Dean Kruckeberg
TOTUL DESPRE RELAŢIILE PUBLICE
Collegium
POLIROM

Doug NEWSOM,
Judy VanSLYKE TURK,
Dean KRUCKEBERG
Totul despre relaţiile publice
Editura Polirom, Colecţia „Collegium",
Seria „Relaţii publice şi publicitate",
Iaşi, 2003, 688 p., f.p.

Avem convingerea că, atît pentru teoreticienii comunicării, cît şi pentru practicienii din domeniul relaţiilor publice, cartea de care ne ocupăm este o lectură utilă, indiferent de perspectiva fiecăruia asupra domeniului despre care, iată, avem şansa de a afla totul...

În mare, aspectul este acela al unei cărţi de reţete, unde reţetele sînt explicitate pentru o mai bună înţelegere a opţiunilor din diverse momente ale demersului. Acest gen de informaţie are rolul ei determinant în argumentare: nimeni nu mai pune la îndoială eficacitatea măsurii şi, deci, necesitatea de a o aplica întocmai. Cartea celor trei americani – profesori itineranţi, după cum ni se declară chiar din **Prefaţă** – este o sumă bine structurată de reţete pentru activitatea de relaţii publice. Uneori, autorii fac apel, pentru întemeierea argumentării pe credibilitatea autorităţii, la lecturi din autori cunoscuţi din domenii ale ştiinţelor sociale; alteori, apar aluzii la lecturi pe care cititorul ar face bine să le facă sau să le refacă (după caz!), cum ar fi **Republica** lui Platon sau scrieri din Hegel, din Marx şi Engels (da, da!), din Habermas şi alţii de acelaşi calibru. Este evocată chiar şi semantica discursului (din păcate, fără a o încadra în tripartiţia semiotică sintaxă-semantică-pragmatică, ceea ce trădează o viziune incompletă asupra unui domeniu deja serios servit de o literatură consistentă şi extrem de utilă în înţelegerea comunicării!). Chestiunea reprezentării publicului avut în vedere este, şi ea, discutată, dar nu se vorbeşte explicit despre o abordare pragmatică. Nu apare numită nici semantica integrată (cf. O. Ducrot), dar sînt date exemple despre cum ar funcţiona ea ca instrument de analiză discursivă. Există, însă, destul de extinse referiri la şi reluări din literatura ştiinţelor sociale (reţinem, mai ales, autori precum Maslow sau James E. Grunig).

Împărţit în patru părţi şi 15 capitole, volumul **Totul despre relaţiile publice** al americanilor Newsom, VanSlyke Turk şi Kruckeberg tratează subiectul anunţat în titlu din punct de vedere istoric (aruncînd o privire şi spre viitorul domeniului) şi din punct de vedere al esenţei fenomenului (ce sînt relaţiile publice şi care este locul lor în societatea actuală); cartea abordează, de asemenea, chestiuni ca: publicurile relaţioniştilor, cercetarea necesară în relaţiile publice, probleme de legislaţie, de etică şi de deontologie, persuasiunea (ca trăsătură a discursului de relaţii publice), canale şi media de comunicare, strategii, campanii şi tehnici de relaţii publice, starea de criză. Studiile de caz prezentate în penultimul capitol se adaugă în mod fericit suitei de exemple presărate de-a lungul lucrării şi pot servi drept model practicienilor în căutare de soluţii.

Construcţia pe care o analizăm este întemeiată pe adevăruri expuse cu aplomb (uneori, justificat) de practicieni ai domeniului, ajunşi, majoritatea, profesori sau măcar profesori asociaţi în diverse instituţii academice. Este normal. Este normal să aflăm măcar ce a spus/scris Edward L. Bernays, este normal să aflăm ce se scrie în **PR reporter**, în **Wall Street Journal**, în **Public Relation Review** sau în actele conferinţelor ţinute de Public Relations Society of America. Sînt convocaţi, întru argumentare, vestiţii Cutlip, Center şi Broom, precum şi „părintele relaţiilor publice", Ivy Ledbetter Lee – pentru a nu vorbi decît despre „legendele" domeniului. În bibliografia de referinţă, nu este evitată nici o zonă a literaturii de specialitate sau a literaturii care face referiri la domeniul în discuţie, mergînd de la **Human Communication Research** şi seria **Communication Monographs** la **Public Relations Journal**, **Journal of Corporate Public Relations**, **Journalism & Mass Communication Quarterly**, ajungînd chiar şi la **Playboy**, unde s-ar putea citi **Flaks: They Clarify, They Edify, They Stupefy – They're PR Specialists and They Get Paid to Change Your Mind** de Alexander şi Andrew Cockburn (în numărul din ianuarie 1987). Bogăţia de informaţie pe care o oferă cititorului această carte înseamnă şi extraordinar de multe exemple comentate, preluate – cu menţiunile de rigoare – din publicaţii de tot felul şi care servesc enorm înţelegerii chestiunilor prezentate teoretic.

Cît despre modul de prezentare, autorii îl lămuresc pe cititor chiar de la început, din capitolul **Predarea disciplinei de relaţii publice**: este o carte scrisă de profesionişti, pentru profesionişti. Există chiar un fel de reţinere declarată în faţa amestecului titraţilor din diverse universităţi (doctori în diverse discipline ţinînd de comunicare) în predarea disciplinei *relaţii publice*: universitarii nu au (destulă) practică în domeniu, ni se spune, şi predau *despre* relaţii publice, în loc să predea *relaţii publice*! Poziţia este îndulcită cu un bemol: o cooperare a universitarilor cu specialiştii din asociaţiile profesionale ar putea conduce la îmbunătăţirea *curricula* academice. Cu toate acestea, nu pare evident pentru autori că relaţiile publice – ca disciplină – ar avea şansa de a-şi găsi o „casă" academică. Rămîne formarea continuă a profesioniştilor din domeniu, care ar trebui să cadă (totuşi) tot în sarcina universităţilor, dar atunci ar trebui ca profesorii din universităţi să accepte că au de-a face cu o disciplină de sine stătătoare şi nu cu una înrudită cu diverse alte discipline din cîmpul ştiinţelor sociale sau al celor umaniste.

De aceea – credem – autorii propun să spună „totul despre..." sub formă de reţetar îmbogăţit cu exemple şi trimiteri bibliografice la o literatură emanată din practică. Cine va dori să abordeze cercetarea de relaţii publice va urma calea (mai vag trasată în această carte) a unor lecturi de sociologie, de psihologie, de semiotică, de statistică sau de lingvistică, dar practicianul va şti cum să-şi facă meseria după lectura manualului de faţă.

Structura de manual, cu reluarea ideilor „de reţinut" în finalul fiecărui capitol, cu multe exemple, cu scheme şi tabele, cu imagini reproduse, totul concură la claritatea demersului şi, deci, la receptarea conţinutului cărţii fără efort şi fără pierderi însemnate. Nu recomandăm – sau nu recomandăm *în totalitate* – utilizarea **Glosarului** de la finele lucrării. Sînt acolo (prea) multe aproximări periculoase, simplificări al căror rost ne scapă, explicaţii care se rezumă la o singură accepţiune a termenului, deşi, chiar în interiorul domeniului de relaţii publice, unii termeni au mai mult decît un sens. Pentru cele de mai sus, dăm doar un exemplu: *plan ansamblu – extreme long shot* este definit ca „un obiect văzut de la o distanţă foarte mare", caz în care e greu să înţelegi că obiectul îţi este arătat de la o distanţă foarte mare pentru a-ţi da posibilitatea de a-l vedea în contextul în care se găseşte (chestiunea contextului într-un plan de ansamblu este de cea mai mare importanţă).

Încheiem prezentarea reluînd ideea că această nouă apariţie editorială merită citită. Este un manual necesar pentru mulţi şi un material de reflecţie pentru încă şi mai mulţi. Să luăm doar un exemplu în sprijinul acestor afirmaţii: numai faptul că se traduce *publicity* cu „informaţii de interes public" şi că se tratează ceea ce în română se numeşte „publicitate", dar şi „reclamă" ca fiind unul şi acelaşi lucru (care, însă, poate fi controlat sau necontrolat) poate sta drept reper în disputa abia ghicită din sînul teoreticienilor români ai domeniului – şi acest lucru nu-i puţin. Este, desigur, şi meritul autorilor, şi al traducătorilor, dar este un merit al cărţii, în întregul ei, între multe altele.

Sperăm că, odată şi odată, se va alege o literatură cu adevărat valoroasă în domeniul relaţiilor publice – unde cartea aceasta îşi va afla un loc bun – şi că domeniul va fi cunoscut şi practicat aşa cum trebuie şi acolo unde tradiţia lui se numără doar în (cîţiva) ani.

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL

SALA „I.L. CARAGIALE":

▮ 4 febr., ora 18.30 – **Ultima oră** de Mihail Sebastian. Regia: Anca Ovanez-Doroşenco. Cu: Claudiu Bleonţ, Mircea Albulescu, Gheorghe Dinică, Marin Moraru, Ioan Andrei Ionescu, Marcelo Sebastian Cobzariu, Constantin Dinulescu/Mihai Niculescu, Mihai Fotino, Liviu Crăciun, Alexandru Hasnaş, Ilinca Goia, Raluca Petra, Silvia Năstase, Carmen Ionescu

▮ 5 febr., ora 19.00 – **Take, Ianke şi Cadîr** de V.I. Popa. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Marin Moraru, Radu Beligan, Gheorghe Dinică, Valentin Uritescu, Silvia Năstase, Monica Davidescu, Mihai Călin

▮ 6 febr., ora 19.00 – **Maşinăria Cehov** de Matei Vişniec. Regia: Cristian Ioan. Cu: Armand Calotă, Virgil Ogăşanu, Alexandru Georgescu, Ileana Iordache, Olga Delia Mateescu, Alfred Demetriu/Alexandru Hasnaş/Traian Stănescu, Cezara Dafinescu, Andrei Finţi, Şerban Ionescu, Adela Mărculescu, Ilinca Tomoroveanu, Sanda Toma, Damian Crâşmaru, Mihai Fotino, Matei Alexandru, Ileana Stana Ionescu

▮ 7 febr., ora 19.00 – **O scrisoare pierdută** de I.L. Caragiale. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Mihai Călin, Dan Puric, Claudiu Bleonţ, Eugen Cristea, George Ivaşcu, Şerban Ionescu, Vlad Ivanov, Marius Rizea, Andrei Duban, Gavril Pătru, Ion Ionuţ Ciocia, Tania Popa

▮ 8 febr., ora 18.30 – **Trei surori** de A.P. Cehov. Regia: Iuri Krasovski. Cu: Armand Calotă, Cecilia Bîrbora, Eugenia Maci/Amalia Ciolan, Ilinca Goia/Lamia Beligan, Medeea Marinescu/Maria Popistaşu, Vlad Ivanov, Mircea Rusu, Dimitrii Bogomaz, Dorian Boguţă, Damian Crâşmaru, Dragoş Ionescu, Silviu Biriş, Gheorghe Lazăr, Matei Alexandru, Raluca Zamfirescu

SALA „LIVIU REBREANU":

▮ 3 febr., ora 19.00 – **Ispita** de Vaclav Havel. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Marius Bodochi, Mihai Fotino, Constantin Dinulescu/Marcelo Sebastian Cobzariu, Teodora Mareş, Ovidiu Moldovan, Brînduşa Mircea, Cezara Dafinescu, Mihai Niculescu, Ioan Andrei Ionescu, Raluca Petra, George Călin, Alfred Demetriu, Anemona Niculescu/Antoanela Vlădescu

▮ 4 febr., ora 18.30 – **Nunta lui Krecinski** de A.V. Suhovo-Kobâlin. Regia: Felix Alexa. Cu: Costel Constantin, Carmen Stănescu, Valentin Uritescu, Matei Alexandru, Medeea Marinescu, Mihai Călin, Alexandru Haşnaş, Ion Ionuţ Ciocia, Bogdan Muşatescu, Emil Mureşan, Dragoş Ionescu, Grigore Gonţa

▮ 5 febr., ora 19.00 – **Leul în iarnă** de James Goldman. Regia: Petre Bokor. Cu: Carmen Stănescu, Damian Crâşmaru, Medeea Marinescu/Oana Vînătoru, Vlad Ivanov, Dragoş Ionescu, Gavril Pătru, Marius Rizea

▮ 6 febr., ora 19.00 – **Noiembrie** de Ana Maria Bamberger. Regia: Alice Barb. Cu: Olga Tudorache, George Motoi, Cecilia Bîrbora

▮ 7 febr., ora 18.00 – **Aşteptînd la arlechin** de Noel Coward. Regia: Ion Cojar. Cu: Simona Bondoc, Tamara Buciuceanu-Botez, Ioana Bulcă, Alice Caracostea, Amalia Ciolan, Liviu Crăciun, Mihai Fotino, Aimée Iacobescu, Ileana Iordache, Catiţa Ispas, Liviu Lucaci, Olga Delia Mateescu, Victor Moldovan, Ecaterina Nazare, Silvia Năstase, Raluca Petra, Rodica Popescu-Bitănescu, Cesonia Postelnicu, Sanda Toma şi Raluca Zamfirescu

▮ 8 febr., ora 19.00 – **Revelion la Terzo Mondo** de Ovidiu Moldovan. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Constantin Dinulescu/Ovidiu Moldovan, Cristina Deleanu, Ovidiu Moldovan/Răzvan Popa, Eugen Cristea, Liliana Hodorogea, Tatiana Constantin, Mihai Niculescu, Carmen Ionescu, Iuliana Moise, Mihai Perşa, Tomi Cristin/Daniel Iordan, Andrei Duban

SALA „CAMIL PETRESCU":

▮ 3 febr., ora 19.00 – **Viaţă de actor (Ursul – Cîntecul lebedei)** de A.P. Cehov. Regia: Geo Saizescu. Cu: Damian Crâşmaru, Adela Mărculescu, Victor Moldovan, Alexandru Hasnaş, Tatiana Constantin, Marin Negrea, Aristiţa Diamandi, Erika Băieşu, Adriana Goluţan, Mircea Cojan

▮ 4 febr., ora 19.00 – **Toujours l'amour**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu şi Dan Puric

▮ 5 febr., ora 19.00 – PREMIERĂ – **Sonată pentru saxofon şi Eva** de Eugen Şerbănescu. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Marius Bodochi şi Teodora Mareş

▮ 6 febr., ora 19.00 – **Celălalt Cioran**, spectacol de Radu Penciulescu, după **Caietele** lui Emil Cioran. Cu: Ovidiu Iuliu Moldovan, Oana Vînătoru, Silviu Biriş, Liviu Lucaci

▮ 7 febr., ora 19.00 – **Anul viitor? La aceeaşi oră** de Bernard Slade. Regia: Victor Moldovan. Cu: Adela Mărculescu şi Damian Crâşmaru

▮ 8 febr., ora 11.00 – **Legenda ultimului împărat** de Valentin Nicolau. Regia: Alice Barb. Cu: Claudiu Bleonţ, George Ivaşcu, Mircea Albulescu, Ion Lucian, Constantin Dinulescu/Mihai Niculescu, Rodica Popescu-Bitănescu, Ilinca Goia, Carmen Ionescu, Mihai Perşa, Ioan Andrei Ionescu, Dragoş Ionescu/Georgian Ilie, Sandu Aurel/ ora 19.00 – **Cinci femei de tranziţie** de Rodica Popescu Bitănescu. Cu: Aimée Iacobescu, Magdalena Cernat, Rodica Popescu Bitănescu, Viviana Alivizache, Tania Popa

SALA „MARIN SORESCU":

▮ 8 febr., orele 10.00 şi 12.00 – **Vrei să-ţi spun o poveste?**, spectacol al Teatrului Naţional pentru Copii

TEATRUL NOTTARA

(tel: 212.52.89)

SALA „GEORGE CONSTANTIN":

▮ 4 febr., ora 19.30 – **Variaţiuni enigmatice** de Eric-Emmanuel Schmitt. Regia: Claudiu Goga. Cu: Alexandru Repan şi Mircea Diaconu

▮ 5 febr., ora 19.30 – **Uzina de plăceri S.A.** de Valentin Nicolau. Regia: Alexandru Berceanu. Cu: Virgil Ogăşanu, Crenguţa Hariton, Dragoş Bucur

TEATRUL ODEON

(tel: 313.68.74)

▮ 3, 4 febr., ora 19.00 – **Antigona** de Sofocle. Regia: Bocsardi László. Cu: Szorcsik Kriszta, Bíró Jozsef, Szábo Tibor, Nemes Levente, Matray László, Kicsid Gizella, Vata Lorand, Peter Hilda, Nagy Alfred, Fazakas Misi, Dioszegi Attila, Marton Lorant, Liviu Matei. Spectacol al Teatrului „Tamasi Aron", Sf. Gheorghe

▮ 5, 7 febr., ora 18.30 – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg. Regia: Felix Alexa. Cu: Adriana Trandafir, Marius Manole, Antoaneta Zaharia, Liviu Timuş, Pavel Bartoş

▮ 6 febr., ora 18.30 – **Veronika se hotărăşte să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho. Regia: Gelu Colceag. Cu: Cătălina Mustaţă, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureşan, Paula Niculiţă, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu, Ionuţ Kivu

▮ 8 febr., ora 18.30 – **De ce fierbe copilul în mămăligă** de Aglaja Veteranyi. Regia: Radu Afrim. Cu: Adriana Trandafir, Antoaneta Zaharia, Ada Milea, Ionel Mihăilescu, Oana Ştefănescu, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei, Dan Iosif, Marius Manea, Victor Cociorba

TEATRUL BULANDRA

SALA IZVOR:

(tel: 314.75.46)

▮ 4, 6 febr., ora 18.30 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru

▮ 5 febr., ora 18.30 – **Colonelul-pasăre** de Hristo Boicev. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Victor Rebengiuc, Dana Dogaru, Răzvan Vasilescu, Mircea Rusu, Costel Caşcaval, Dorin Andone, Silviu Geamănu, Constantin Drăgănescu

▮ 7 febr., ora 18.30 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick şi Ron Clark. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu

▮ 8 febr., ora 18.30 – **De Pretore** de Eduardo de Filippo. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Clara Vodă, Luminiţa Gheorghiu, Marius Capotă, Doru Ana, Daniela Nane, Mihai Bisericanu, Ion Cocieru, Petre Lupu, Adrian Ciobanu

SALA „TOMA CARAGIU":

(tel: 212.05.27)

▮ 5 febr., ora 18.30 – **Thomas A Becket** de Jean Anouilh. Regia: Adrian Pintea. Cu: Adrian Pintea, Marius Chivu, Irina Petrescu, Doru Ana, Ion Cocieru, Şerban Pavlu, Alina Berzunţeanu, Daniel Popa, Gheorghe Ifrim

▮ 7 febr., ora 18.30 – **Anatomie. Titus. Fall of Rome** de Heiner Müller. Regia: Alexandru Darie. Cu: Cornel Scripcaru, Dan Aştilean/Radu Amzulescu, Camelia Maxim, Claudiu Stănescu, Marian Rîlea, Romeo Pop, Daniel Popa, Marius Capotă, Adrian Ciobanu

▮ 8 febr., ora 18.30 – **Vreau să fiu actriţă** de Robert Mauro. Cu: Anca Sigartău

TEATRUL MIC

(tel: 312.36.63)

▮ 5 febr., ora 19.00 – **Popcorn** de Ben Elton. Regia: Răzvan Săvescu. Cu: Cristian Iacob, Dorina Chiriac, Lia Bugnar, Claudiu Istodor, Dana Medeleanu Dembinski, Simona Mihăescu, Radu Zetu, George Hodor, Niculae Ieremciuc

▮ 6 febr., ora 19.00 – **Cum iubeşte cealaltă jumătate** de Alan Ayckbourn. Regia: Sanda Manu. Cu: Rodica Negrea, Adriana Şchiopu, Oana Ioachim, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Vitalie Bantaş

▮ 8 febr., ora 11.00 – **Spionul balcanic** de Dusan Kovacevic. Regia: Claudiu Goga. Cu: Dan Condurache, Coca Bloos, Cerasela Constantin, Mihai Dinvale, Eugen Cristian Motriuc/ ora 19.00 – **Viitorul e maculatură** de Vlad Zografi. Regia: Nona Ciobanu. Cu: Mitică Popescu, Gheorghe Visu, Mihai Dinvale, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Mihaela Rădescu, Bogdan Talaşman, Liliana Pană, Radu Zetu, Vitalie Bantaş, Avram Birău, Nicolae Praida, Niculae Ieremciuc

TEATRUL FOARTE MIC

(tel: 314.09.05)

▮ 6, 7 febr., ora 19.00 – AVANPREMIERĂ – **Paparazii sau Cronica unui răsărit de soare avortat** de Matei Vişniec. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Bogdan Talaşman, Petre Moraru, Eugen Cristian Motriuc, Oana Albu, Mihai Dinvale, Coca Bloos, Avram Birău, Liliana Pană, Marius Ionescu, Radu Zetu

TEATRUL ACT

(tel: 310.31.03)

▮ 5 febr., ora 19.00 – **Şefele** de Werner Schwab. Regia: Sorin Militaru. Cu: Dorina Lazăr, Coca Bloos, Emilia Dobrin. Spectacol realizat în colaborare cu Institutul Goethe

▮ 8 febr., ora 19.00 – **Viaţa lui Helge** de Sibylle Berg. Regia: Theo Herghelegiu. Cu: Daniel Popa, Oana Tudor, Dana Voicu, Ionuţ Kenski, Iuliana Mărgărit, Rareş Pârlog, Raluca Botez, Daniel Iancu, Ilinca Athanasiu, Clara Flores, Eduard Jighirgiu, Alexandru Gheorghiu, Andrei Rădulescu

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN

(tel. 315.89.80)

▮ 5 febr., ora 19.00 – Sala Rapsodia – **Made în România**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dana Cavaleru, Dragoş Huluba, Violeta Totir, Mihai Răzuş, Vlad Oancea, Oxana Moravec, Andrei Vasluianu, Adriana Nicolae, Lucian Maxim, Adelaida Zamfira, Ion Parea, Ioana Visalon, Mihai Barangă, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Ioana Flora, Silviu Oltean, Cristina Ionda, Eduard Dumitru, Florin Roşu

TEATRUL DE COMEDIE

(tel: 315.91.37)

SALA MARE:

▮ 5, 8 febr., ora 18.30 – **A douăsprezecea noapte** de W. Shakespeare. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Bănică jr, Tudor Chirilă, Emilia Popescu, Valentin Teodosiu, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Dorina Chiriac, Mirela Oprişor, Gheorghe Şimonca, Marian Popescu, Bogdan Florea, Virgil Gătăianţu, Bogdan Tudor, Răzvan Vasilache, Mihnea Stănescu, Doina Antohi, Beatrice Peter, Mirela Zeţa, Iulia Lumînare, Raluca Tudorache

▮ 6 febr., ora 18.30 – **Marlene** de Pam Gems. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Emilia Popescu, Aurora Leonte

▮ 7 febr., ora 18.30 – **Bani din cer** de Ray Cooney. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: George Mihăiţă, Virginia Mirea, Mihaela Teleoacă, Dan Tudor, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici

SALA STUDIO:

▮ 6, 8 febr., ora 19.00 – PREMIERĂ – **Lady Di** de Tomislav Zajec. Regia: Andreea Vulpe. Cu: Alexandru Pop, Mihaela Teleoacă, Şerban Georgevici, Mihai Bendeac, Dan Morariu

TEATRUL EVREIESC DE STAT

(tel: 323.39.70)

▮ 5 febr., ora 18.30 – **Vînzătorii de Haloimes (Comoara)**, muzical după Şalom Alehem. Regia: Harry Eliad. Cu: Rudy Rosenfeld, Leonie Waldman Eliad, Geni Brenda, Nicolae Călugăriţa, Cristina Dogaru, Ion Grosu, Bianca Dumitru, Mircea Dragoman, Nicolae Predică, Florin Petrini, Sorin Tofan, Veaceslav Grosu. Lectura textului în limba română: Dorina Păunescu

STUDIOUL CASANDRA AL UATC

(tel. 315.69.75)

▮ 5 febr., ora 19.00 – **Blues pentru un mort** de Caridad Svich. Regia: Radu Grigore. Cu: Simona Ghiţă, Irina Velcescu, Bianca Cristea, Costina Ciciulică, Adina Andrei, Gabriel Călinescu, Andrei Barbu, Bogdan Cotleţ, Ştefan Ruxanda

▮ 6 febr., ora 19.00 – **Pescăruşul** de A.P. Cehov. Regia: Corina Oprea. Cu: Anna Maria Opra, Alex Mărgineanu, Andrei Barbu, Raluca Gheorghiu, Bogdan Sărătean, Ecaterina Ţugulea, Maria Roman, Cătălin Neamţu, Leonid Doni, Pavel Bârsan

▮ 7, 8 febr., ora 19.00 – **8 femei** de Robert Thomas. Cu: Doina Şandru, Caroline Gombe, Violeta Aldea, Maria Roman, Cristina Briciu, Lorena Lupu, Marcela Roibu, Oana Piecniţa

GREEN HOURS 22

(tel: 314.57.51)

▮ 3 febr., ora 20.00 – **Zi că-i bine** de Wil Calhoun, producţie a Companiei „Teatrul Luni". Regia: Florin Piersic jr. Cu: Andreea Bibiri, Şerban Pavlu, Gigi Ifrim

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"

(tel: 336.43.40)

▮ 7 febr., ora 12.00 – **Croitoraşul cel isteţ**, spectacol al Teatrului de animaţie „Libelula". Regia: Emilia Nechita Svetlana. Cu: Oana Diţu, Cosmina Dobrotă/ ora 19.00 – **Proprietate condamnată** de Tennessee Williams. Regia: Marian Popescu. Cu: Monica Florescu, Marian Popescu

TEATRUL EXCELSIOR

(tel: 315.97.20)

▮ 3 febr., ora 10.00 – **Nemaipomenitele aventuri ale lui Nils Holghersson** de Selma Lagerloff. Regia: Mihaela Boboc Manea. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Bogdan Caragea, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu, Stelian Milu, Cosmin Şofron, Corina Dragomir

▮ 4 febr., ora 10.00 – **Mica sirenă**, dramatizare de Alexandru Andy Kessler. Regia: Olimpia Arghir. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Vasile Menzel, Cristian Nicolaie, Robert Radoveneanu, Ştefan Velniciuc

▮ 5 febr., ora 10.00 – **Cocoşelul neascultător** de Ion Lucian. Regia: Ion Lucian/Victor Radovici. Cu: Mihaela Coveşeanu, Ciprian Cojenel, Corina Dragomir, Emanuel Ionescu, Veronica Popescu Neagu, Marian Rădulescu

▮ 6 ian., ora 11.00 – **Căpitanul Val-Vîrtej şi vasul fantomă** de Octavian Sava. Regia: Ion Lucian. Cu: Ion Lucian/Ciprian Cojenel, Ilie Georgian Petrică, Bogdan Caragea, Stelian Milu, Mihaela Coveşeanu, Emanuel Ionescu, Robert Emanuel, Paula Sorescu Lucian, Victor Radovici, Marian Rădulescu, Bogdan Niţă

▮ 8 febr., ora 11.00 – **Cartea poveştilor**, aventură muzicală de Daniela Anencov. Regia: Daniela Anencov. Cu: Victor Radovici, Cristian Nicolaie, Bogdan Caragea, Annemary Ziegler, Mihaela Coveşeanu, Corina Dragomir

▮ 9 febr., ora 9.30 – **Degeţica**, adaptare de Aurel Mitran după H.Ch. Andersen. Regia: Victor Radovici. Cu: Corina Dragomir, Ciprian Cojenel, Annemary Ziegler, Veronica Popescu-Neagu, Stelian Milu, Mihaela Coveşeanu, Marian Rădulescu, Emanuel Ionescu, Bogdan Niţă

TEATRUL „ION CREANGĂ"

(tel: 211.85.90)

▮ 3 febr., ora 10.00 – **Crăiasa zăpezii** după H.Ch. Andersen. Regia: Boris Petroff. Cu: Marioara

Costume cu "purici" made în România!...

COSTUMELE!
Miercuri 11.02/h:19.30

Două succese, un singur Puric Dan!

MADE ÎN ROMÂNIA
Joi 05.02/h:19.00

... la Centrul Cultural European (Sala Rapsodia, str. Lipscani 53, tel.: 315.89.80)

Parteneri media:
OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN, COTIDIANUL, RADIO BUCUREŞTI, RADIO FUN, e-FLUX, PORT.ro

Sterian, Liliana Donici, Sibylla Oarcea, Mirela Busuioc, Ani Creţu, Dumitru Anghel, Cornelia Pavlovici, Daniel Tudorică

▮ 4 febr., ora 10.00 – **Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici**, dramatizare de Eugen Apostol. Regia: Cornel Todea. Cu: Marina Procopie, Sibylla Oarcea, Alexandrina Halic, Anca Zamfirescu, Boris Petroff

▮ 5 febr., ora 10.00 – **Inimă rece** de Banu Rădulescu după Wilhelm Hauff. Regia: Sorana Coroamă-Stanca. Cu: Lucian Ifrim, Alexandrina Halic, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Carmen Palcu, Daniel Tudorică, Mihai Verbiţchi, Mircea Muşatescu, Gabriel Coveşeanu, Claudia Revnic, Cristian Creţu, Camelia Andriţă, Eduard Jighirgiu

▮ 6 febr., ora 10.00 – **Hainele cele noi ale regelui**, adaptare după H.Ch. Andersen şi Evghenii Şvarţ. Regia: Beres Laszlo. Cu: Dumitru Anghel, Lucian Ifrim, Cerasela Constantin, Cristian Irimia, Daniel Tudorică, Gabriel Coveşeanu, Ilinca Atanasiu, Ioana Ginghină, Hetel Voicu, Eduard Jighirgiu

▮ 7 febr., ora 11.00 – **Inimă rece**

▮ 8 febr., ora 11.00 – **Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici**

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ

SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)

▮ 3, 4, 6 febr., ora 10.00 – **Harap Alb**, adaptare după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristina Roşiianu, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur

▮ 5 febr., ora 10.00 – **Frumoasa şi bestia**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Daniel Stanciu, Cristian Mitescu, Mariana Zaharia, Liliana Gavrilescu, Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Victor Bucur, Ioana Chelaru Popovici

▮ 8 febr., ora 11.00 – **Capra cu trei iezi**, adaptare după Ion Creangă. Regia: Gabriel Apostol. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Cristian Mitescu, Liliana Gavrilescu, Mariana Zaharia, Claudiu Iordan

SALA LAHOVARI:
(tel.: 211.08.29)

▮ 3, 4 febr., ora 10.00 – **Jack şi Vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Maria Varsami/Ioana Chelaru Popovici, Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan

▮ 5 febr., ora 10.00 – **Ali-Baba şi cei 40 de hoţi**, adaptare după **1001 de nopţi**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Ioan Brancu, Mihai Dumitrescu, Gabriel Apostol, Daria Gănescu, Paul Ionescu, Maria Varsami, Angela Filipescu, Bruno Măstan, Florentina Tănase, Alina Petrescu

▮ 6 febr., ora 10.00 – **Robin Hood**, după balade engleze şi după romanele lui Alexandre Dumas şi Henry Gilbert. Regia: Cristian Pepino. Cu: Ioan Brancu, Daria Gănescu, Paul Ionescu, Daniela Lungeanu, Gabriel Apostol, Ionuţ Constantinescu, Roxana Vişan, Angela Filipescu, Bruno Măstan, Monica Madas

▮ 7 febr., ora 11.00 – **Ali-Baba şi cei 40 de hoţi**

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA“

▮ 4 febr., ora 17.00 – Sala Animaţie – **Pygmalion cu termen redus** de Cornel Udrea. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Viorel Baltag, Ligia Dumitrescu, Ion Goranda, Firuţa Apetrei, Florin Zăncescu, Florin Crăciunescu, Dana Olariu, Ştefan Ionescu, Valentin Branişte, Constanţa Zmeu, Augustin Mihăilă

▮ 8 febr., ora 18.00 – Sala Animaţie – **Doamna Bovary... sînt ceilalţi** de Horea Gârbea. AVANPREMIERĂ. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Firuţa Apetrei, Viorel Baltag, Adriana Găzdaru, Ştefan Ionescu, Adrian Pârvu

TEATRUL DE ANIMAŢIE

▮ 4 febr., orele 10.00 şi 12.30 – la Tg. Neamţ – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Mihaela Popa, Adrian Costraş

▮ 5 febr., orele 10.00 şi 13.00 – la Paşcani – **Jack şi vrejul de fasole**

▮ 8 febr., ora 11.00 – **Fetiţa cu chibrituri** de H.Ch. Andersen. Regia: Sorina Moian. Cu: Sorina Moian, Marlene Duduman, Liliana Izbândă, Eugen Ionescu, Andreea Sandu

BRAŞOV

TEATRUL ARLECHINO

▮ 3 febr., orele 10.00 şi 11.00 – Grădiniţele Nr. 48 şi 23 – **Povestiri de buzunar** de Liviu Steciuc după Emil Gîrleanu. Regia: Liviu Steciuc. Cu: Teodor Gomboş, Mihaela Steciuc, Adrian Dobrescu

▮ 4 febr., orele 9.30 şi 11.00 – Grădiniţele Nr. 63 şi 32 – **Povestiri de buzunar**

▮ 5 febr., ora 9.30 – Grădiniţa Nr. 53 – **Ghemotoacele şmechere** de Liviu Steciuc după Dumitru Toma. Regia: Liviu Steciuc. Cu: Miriana Brânduş, Adrian Farca, Miruna Vâju

▮ 8 febr., orele 10.30 şi 12.00 – PREMIERĂ – **Povestea Omuleţului Alb – Asmodée** de Valentin Dobrescu. Regia: Valentin Dobrescu. Cu: Adrian Dobrescu, Marius Stroe, Lavinia Marinescu, Maria Suciu, Mihail Milea

BRĂILA

TEATRUL „MARIA FILOTTI“

SALA STUDIO:

▮ 5 febr., ora 17.00 – **Conu' Leonida faţă cu reacţiunea**, după I.L. Caragiale

▮ 6 febr., ora 18.00 – **Conu' Leonida faţă cu reacţiunea**

▮ 7, 8 febr., ora 11.00 – **Conu' Leonida faţă cu reacţiunea**/ ora 18.00 – **Likă sau Noaptea americană** de Armen Zurabov, spectacol-dezbatere

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

▮ 3 febr., ora 19.00 – **Artă** de Yasmina Reza. Regia: Adrian Roman. Cu: Dan Chiorean, Sorin Misirianţu, Ruslan Bârlea, Eva Crişan

▮ 5 febr., ora 19.00 – **Bolnavul închipuit** de Molière. Regia: Sanda Manu. Cu: Anton Tauf, Melania Ursu, Cristina Pardanschi, Cornel Răileanu, Dorin Andone, Irina Wintze, Ovidiu Crişan, Vasilica Stamatin, Adriana Băilescu, Carmen Culcer, Emanuel Petran, Dan Chiorean, Dragoş Pop, Stelian Roşian

▮ 7, 8 febr., ora 19.00 – **Regina mamă** de Manlio Santanelli. Regia: Mona Chirilă. Cu: Silvia Ghelan, Marius Bodochi

SALA „EUPHORION":

▮ 4 febr., 19.00 – **Cerere în căsătorie** de A.P. Cehov. Regia: Sorin Misirianţu. Cu: Cornel Răileanu, Sorin Misirianţu, Oana Răduţă

TEATRUL MAGHIAR DE STAT

▮ 3 febr., ora 20.00 – **Play**, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Szilágyi Enikö, Buza Tímea, Keresztes Sándor. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

▮ 4 febr., ora 20.00 – **Jacques sau supunerea** de Eugen Ionescu, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Hatházi András, Kézdi Imola, Boér Ferenc, Borbáth Júlia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

▮ 6 febr., ora 20.00 – **Julieta**, spectacol-studio de Visky András. Regia: Tompa Gábor. Cu: Szilágyi Enikö

▮ 8 febr., ora 17.00 – **Şcoala de duminică sau Arca lui Noe** de Benjamin Britten-Selmeczi György-Visky András. Regia: Selmeczi György. Cu: Csíky András, Bogdán Zsolt/Salat Lehel, Kali Andrea, Laczkó Vass Róbert, Molnár Levente, Keresztes Attila, Fodor Edina, Vindis Andrea, Kézdi Imola, Albert Júlia, Panek Kati, Gajzágó Zsuzsa, Ambrus Emese, precum şi elevi ai şcolilor şi liceelor clujene

▮ 9 febr., ora 20.00 – **Să îmbrăcăm pe cei goi** de Luigi Pirandello, spectacol-studio. Regia: Bocsárdi László. Cu: M. Kántor Melinda, Molnár Levente, Szabó Tibor, Bogdán Zsolt, Bíró József, Varga Csilla

CONSTANŢA

TEATRUL OVIDIUS

▮ 5 febr., ora 19.00 – **Ultima oră** de Mihail Sebastian. Regia: Lucian Iancu. Cu: Radu Nicluescu, Iulian Enache, Vasile Cojocaru, Cosmin Mihale, Emanuel Cristoiu, Marian Bucur, Gelu Ciobanu, Florina Bulgaru, Iulian Lincu, Laura Iordan, Daniela Trifan, Florentina Roman

▮ 8 febr., ora 19.00 – **Tache, Ianke şi Cadir** de Victor Ion Popa. Regia: Lucian Iancu. Cu: Iulian Enache, Alexandru Mereuţă, Nucu Stîngaciu, Eugen Mazilu, Clara Ghiuvelechian, Mădălina Ciobănuc, Cosmin Brehuţă

ODORHEIU-SECUIESC

TEATRUL „TOMCSA SÁNDOR SZINHÁZ“

▮ 7 febr., ora 19.00 – **Rebelul** de Füst Milán. Regia: Dézsi Szilárd

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN“

▮ 5 febr., ora 12.00 – la Şcoala generală Jiblea – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu

▮ 6 febr., ora 11.00 – la Fişcălia, com. Ioneşti – **Ileana Sînziana** de Ioan Brancu, după Petre Ispirescu. Regia: Ioan Brancu

TIMIŞOARA

TEATRUL NAŢIONAL „M. EMINESCU“

▮ 5, 7, 8 febr., ora 19.00 – PREMIERĂ – **Scaunele** de Eugen Ionescu. Regia: Ioan Ieremia. Cu: Luminiţa Tulgara, Valentin Ivanciuc, Daniel Petrescu

TEATRUL MAGHIAR „CSIKI GERGELY“

▮ 3 febr., ora 18.00 – **Hamlet** de W. Shakespeare. Regia: Victor Ioan Frunză. Cu: Demeter András, Balász Attila, Horányi László, Veress Attila, Laszlo Peter, Barabás Botond, Kocsárdi Levente, Mátyás Zsolt

www.radiobucuresti.ro

Gala Premiilor RADIO BUCUREŞTI
ediţia a II-a

Ascultătorii postului public de radio al capitalei au decis:
Cele mai difuzate cântece: **DINCOLO DE NOAPTE E ZI (Nicola) & CINE (Hara)**
Evenimentul muzical al anului: **Emisiunea "TAVERNA" (TVR)**
Interpretul anului: **ŞTEFAN BĂNICĂ jr.**
Trofeul JAZZ BUCUREŞTI: **AIEVEA**
Cel mai valoros album: **C (Taxi)**
Cel mai bun grup: **HOLOGRAF**
Debut pe **98,3 FM**: **VERSO**

PREMII REDACŢIONALE:
Producătorul anului: **MIHAELA IONIŢĂ**
Reporterul anului: **SORIN PAVEL**
Realizatorul anului: **GHEORGHE VERMAN**

PREMII DE EXCELENŢĂ:
DUMITRU MAZILU
DAN C. MIHĂILESCU
Primăria SECTOR 6
CARREFOUR România
Teatrul Municipal "L. S. BULANDRA"

Producător
Coproducător
Parteneri

▮ 4 febr., ora 19.00 – Sala Studio – **La gongul spart** de Rejto Jenö. Regia: Demeter András

OPERA ROMÂNĂ

▮ 9 febr., ora 19.00 – **Cotletele** de Bertrand Blier. Regia: Gelu Colceag. Cu: Radu Beligan, Gheorghe Dinică, Ileana Stana Ionescu, Sanda Toma, Lamia Beligan, Mihai Călin, Iuliana Moise, Dana Magdici, Mircea Anca jr.. Spectacol al Teatrului Naţional „I.L. Caragiale", Bucureşti

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

▮ 3 febr., orele 9.30 şi 11.00 – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române

▮ 4 febr., orele 9.30 şi 11.00 – **Cei trei purceluşi**, spectacol pentru copii al secţiei române

▮ 5 febr., orele 9.30 şi 11.00 – **Janos Vitez**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

▮ 6 febr., orele 10.00 şi 11.30 – **Pinocchio**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare/ ora 19.00 – **Hess**, spectacol pentru adulţi al secţiei române

▮ 8 febr., ora 11.00 – **Cei trei purceluşi**

FILM

3-5 februarie
BUCUREŞTI

▮ **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003. PREMIERĂ. Regia: Lucian Pintilie. Cu: Victor Rebengiuc, Răzvan Vasilescu, Andreea Bibiri, Coca Bloos, Dorina Chiriac, Marius Gîlea, Mihaela Caracaş, Şerban Pavlu/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00

▮ **Zîmbet de Mona Lisa**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Mike Newell. Cu: Julia Roberts, Kirsten Dunst, Jordan Bridges, Julia Stiles, Maggie Gyllenhaal, Marcia Gay Harden/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

▮ **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. Regia: Robert Rodriques. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke, Willem Dafoe/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15

▮ **Basic – Instrucţia**, SUA, 2003. Regia: John McTiernan. Cu: John Travolta, Connie Nielsen, Samuel L. Jackson/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.30

▮ **Bal cu scandal**, SUA, 2003. Regia: Walt Becker. Cu: Tara Reid, Ryan Reynolds, Daniel Cosgrove, Darius Miles, Deon Richmond, Erik Estrada/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **În America**, SUA, 2002. Regia: Jim Sheridan. Cu: Samantha Morton, Paddy Considine, Djimon Hounsou, Emma Bolger, Sarah Bolger/ Corso/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.15, 19.30

▮ **Gothika**, SUA, 2003. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Favorit/ orele: 11.00, 14.45, 18.30

▮ **Dogville**, SUA, 2003. Regia: Lars Von Trier. Cu: Nicole Kidman, Lauren Bacall, Ben Gazzara, James Caan, Patricia Clarkson, Paul Bettany, Philip Baker Hall, Udo Kier/ Gloria/ orele: 13.00, 15.45, 18.30

▮ **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Cultural/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

▮ **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15

▮ **Apocalipsul acum – versiune integrală**, SUA, 1979. Regia: Francis Ford Coppola. Cu: Marlon Brando, Robert Duvall, Albert Hall, Dennis Hopper, Frederic Forrest, Harrison Ford, Martin Sheen, Sam Bottoms, Scott Glenn/ Europa/ orele: 12.00, 15.15, 18.30

▮ **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)

▮ **Zîmbet de Mona Lisa**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 15.00, 17.30, 20.00, 22.30

- **Bişniţari în uniformă**, SUA, 2001. PREMIERĂ. Regia: Gregor Jordan. Cu: Joaquin Phoenix, Ed Harris, Scott Glenn/ orele: 14.30, 19.00, 21.00, 22.45
- **În căutarea lui Nemo**, SUA, 2003. Regia: Andrew Stanton. Cu: Albert Brooks, Ellen DeGeneres, Alexander Gould, Allison Janney, Vicki Lewis, Willem Dafoe/ ora 16.45
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ orele: 14.00, 18.00, 22.00
- **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003. PREMIERĂ/ orele: 15.15, 21.45
- **Treisprezece**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Catherine Hardwicke. Cu: Holly Hunter, Nikki Reed, Evan Rachel Wood, Brady Corbet, Deborah Kara Unger, Jeremy Sisto/ orele: 17.30, 19.30
- **Gothika**, SUA, 2003/ orele: 13.45, 16.00, 18.15, 20.30, 22.45
- **Apocalipsul acum – versiune integrală**, SUA, 1979/ ora 14.00
- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 17.45, 20.15, 22.30
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knightley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thornton, Denise Richards, Rowan Atkinson, Shannon Elizabeth/ orele: 15.45, 18.30, 21.15
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ orele: 13.30, 15.30, 17.45, 20.00, 22.15
- **Basic – Instrucţia**, SUA, 2003/ orele: 13.15, 20.15, 22.30
- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ ora 17.15
- **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ ora 15.15
- **Stewardesa**, SUA, 2003. Regia: Bruno Barreto. Cu: Gwyneth Paltrow, Candice Bergen, Christina Applegate, Kelly Preston, Mark Ruffalo, Mike Myers, Rob Lowe/ ora 16.15
- **Confesiunile unei minţi periculoase**, SUA, 2003. Regia: George Clooney. Cu: George Clooney, Julia Roberts, Drew Barrymore, Sam Rockwell, Brad Pitt, Maggie Gyllenhaal, Matt Damon, Rutger Hauer/ orele: 13.45, 18.15, 20.45, 23.00

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“

- 3 febr., ora 18.00 – în cadrul ciclului de filme „Cultura şi spaţiul german“, prima parte: **Oraşe din Germania**: **Köln**, 1998. Regia: Ernst Michael Wingens şi **Domul din Köln**, 1998. Regia: Christof Boy. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Germaniei

INSTITUTUL FRANCEZ

SALA „ELVIRA POPESCU“:

- 4, 5 febr., orele 18.00 şi 20.00 – AVANPREMIERĂ – **Afaceri infernale**, 2002. Regia: Wai Keung Lau, Siu Fai Mak. Cu: Tony Leung Chiu Wai, Andy Lau, Anthony Wong Chau-Sang

INSTITUTUL ITALIAN

- 4 febr., ora 18.00 – **Il piccolo diavolo**, 1988. Regia: Roberto Benigni. Cu: Roberto Benigni, Walter Matthau, Stefania Sandrelli. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „La Commedia all'italiana, anni '70, '80“

ARAD

- **Gothika**, SUA, 2003/ Dacia
- **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003. Regia: Gore Verbinski. Cu: Orlando Bloom, Johnny Depp, Keira Knightley, Geoffrey Rush, Jack Davenport, Jonathan Pryce/ Mureşul

BACĂU

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Kate şi Leopold**, SUA, 2001. Regia: James Mangold. Cu: Hugh Jackman, Meg Ryan, Breckin Meyer, Liev Schreiber, Natasha Lyonne/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUŞ

- **Hulk uriaşul**, SUA, 2003. Regia: Ang Lee. Cu: Jennifer Connelly, Eric Bana, Brooke Langton, Lou Ferrigno, Nick Nolte, Sam Elliott/ Bihorul

CRAIOVA

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Patria
- **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl, Katrin Sass/ Modern
- **Lara Croft – Tomb Raider: Leagănul vieţii**, SUA, 2003. Regia: Jan de Bont. Cu: Angelina Jolie, Chris Barrie, Djimon Hounsou, Gerard Butler/ Jean Negulescu

DEVA

- **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

- **Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Victoria

ONEŞTI

- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ Capitol/ orele: 12.00, 14.30, 17.00

ORADEA

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Facerea de bine**, SUA, 2002. Regia: Bob Rafelson. Cu: Samuel L. Jackson, Milla Jovovich, Doug Hutchison, Stellan Skarsgard/ Libertatea, Sala B
- **Taxi 3**, 2003. Regia: Gerard Krawczyk. Cu: Frederic Diefenthal, Samy Naceri, Bernard Farcy, Edouard Montoute, Emma Sjoberg, Ling Bai, Marion Cotillard/ Patria
- **Grădiniţa lui tăticu**, SUA, 2003. Regia: Steve Carr. Cu: Eddie Murphy, Anjelica Huston, Hailey Noelle Johnson, Jeff Garlin, Regina King, Steve Zahn/ Transilvania

PETROŞANI

- **Looney Tunes: Noi aventuri**, SUA, 2003. Regia: Joe Dante. Cu: Brendan Fraser, Heather Locklear, Jenna Elfman, Steve Martin, Bob Bergen, John Cusack, Joe Alaskey, Timothy Dalton/ Parîngul

PIATRA NEAMŢ

- **Medalionul**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

REŞIŢA

- **Stewardesa**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

- **În căutarea lui Nemo**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

SLATINA

- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003/ Capitol
- **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003/ Timiş
- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott, Thomas Ian Nicholas/ Studio

TÎRGU JIU

- **Jos cu dragostea!**, SUA, 2003. Regia: Peyton Reed. Cu: Ewan McGregor, Renee Zellweger, David Hyde Pierce, Jeri Ryan, Sarah Paulson, Tony Randall/ Victoria

6-9 februarie

BUCUREŞTI

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe, Seizo Fukumoto, Tony Goldwyn/ Patria/ orele: 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 21.00/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24.00 (6, 7 febr.)/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (8, 9 febr.)
- **Borfaşi din intimplare**, 2003. PREMIERĂ. Regia: Sam Karmann. Cu: Jacques Gamblin, Ferard Lanvin, Clovis Cornillac/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Scala/ orele: 9.30, 13.00, 16.30, 20.00
- **În America**, SUA, 2002/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.00
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.45 (6, 7, 8 febr.)/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (9 febr.)
- **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003/ Corso/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Mai furios, mai iute**, SUA, 2003. Regia: John Singleton. Cu: Eva Mendes, Paul Walker, Cole Hauser, Devin Aoki, Michael Ealy/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Gothika**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003/ Cultural/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00
- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15
- **Dogville**, SUA, 2003/ Europa/ orele: 12.00, 15.15, 18.30

ARAD

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Dacia
- **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003/ Mureşul

BACĂU

- **Confesiunile unei minţi periculoase**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003/ Orizont/ orele: 13.00, 15.30, 18.00

BEIUŞ

- **Taxi 3**, 2003/ Bihorul

CRAIOVA

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Patria
- **Stewardesa**, SUA, 2003/ Modern
- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

- **Eroul**, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **În căutarea lui Nemo**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

- **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski. Cu: Keanu Reeves, Carrie-Anne Moss, Laurence Fishburne, Harold Perrineau Jr., Hugo Weaving, Jada Pinkett Smith, Matt McColm, Monica Bellucci/ Victoria

ONEŞTI

- **Liga**, SUA, 2003. Regia: Stephen Norrington. Cu: Sean Connery, Stuart Townsend, Peta Wilson, Jason Flemyng, Max Ryan, Shane West, Tony Curran/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

- **Gothika**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Eroul**, 2003/ Libertatea, Sala B
- **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003/ Patria
- **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003/ Transilvania

PETROŞANI

- **Lara Croft – Tomb Raider: Leagănul vieţii**, SUA, 2003/ Parîngul

PIATRA NEAMŢ

- **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

REŞIŢA

- **Medalionul**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.30, 18.00

SLATINA

- **Bandele din New York**, SUA, 2002/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe, Seizo Fukumoto, Tony Goldwyn/ Capitol
- **Risc extrem**, SUA, 2003/ Timiş
- **Totul despre băieţi**, SUA, 2002. Regia: Chris Weitz, Paul Weitz. Cu: Hugh Grant, Rachel Weisz, Toni Collette, Nicholas Hoult/ Studio

TÎRGU JIU

- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould, Mark Harmon, Rosalind Chao, Stephen Tobolowsky/ Victoria

CINEMATECĂ

BUCUREŞTI

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

- 5 febr., ora 19.00 – **Nunta de piatră**, România, 1971. Regia: Mircea Veroiu şi Dan Piţa

CLUJ-NAPOCA

CINEMA ARTA

- 9 febr., ora 20.00 – în cadrul Cinematecii franceze, filmul **Bord de mer**, 2002. Regia: Julie Lopes-Curval. Cu: Bulle Ogier, Hélène Fillières, Ludmila Mikaël, Jonathan Zaccai, Patrick Lizana, Liliane Rovère, Jean-Michel Noirey

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

- 4 febr., ora 18.30 – **Aida** de G. Verdi. Conducerea muzicală: Alexandru Samoilă (Republica Moldova)
- 5 febr., ora 18.30 – **Lacul lebedelor** de Ceaikovski, spectacol de balet. Solist: Andrian Fadeev (Sankt Petersburg)
- 6 febr., ora 18.30 – **Traviata** de G. Verdi. Conducerea muzicală: Inoue Koichi (Japonia)
- 7 febr., ora 18.30 – **Carmen** de Bizet. Cu: Luca Lombardo (Franţa) şi Gabriela Hazarian
- 8 febr., ora 18.30 – **Mefistofele** de Arrigo Boito. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Conducerea muzicală: Cornel Trăilescu. Maestru de cor: Stelian Olariu. Spectacol realizat în colaborare cu Opera Română din Iaşi

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN“

- 4 febr., ora 10.00 – **Ştrengarii operetei**, musical pentru copii de George Mihalache. Direcţia de scenă: Nicolae Ciubuc. Cu: Mădălina Formescu, George Niculescu, Cristian Caraman, Iuliana Costiniu, Cristinel Coman, Valentino Tiron, Ileana Lenghel, Craman Buterez, Daniel Madia, Carmen Grigorescu, Andreea Toma
- 5 febr., ora 10.00 – **Frumoasa din pădurea adormită**, musical pentru copii de Silvia Kerim şi Marius Ţeicu. Direcţia de scenă: Nicolae Ciubuc/Daniel Eufrosin. Cu: Eugenia Ilinca, Amelia Antoniu, Paul Lăzărescu, Sorina Micşunescu, Andreea Toma, Elena Siloci, Cosette Marinescu, Cătălin Petrescu, Patricia Seymour, Valentino Tiron
- 6 febr., ora 18.00 – **Hello, Dolly!**, musical de Jerry Herman şi Michael Stewart. Conducerea muzicală: Lucian Vlădescu. Direcţia de scenă: George Zaharescu. Cu: Mioara Manea, Anghel Stoian, Bogdan Caragea, Anton Zidaru, Silvia Şohterus, Gladiola Niţulescu, Anna Mirescu, Orest Pîslariu, Cristinel Coman, Alexandra Savu, Viorel Ciurdea
- 7 febr., ora 18.00 – **Vînzătorul de păsări** de Karl Zeller. Conducerea muzicală: Lucian Vlădescu. Direcţia de scenă: George Zaharescu. Cu: Daniel Madia, Natalia Buciuman, Nicolae Măgureanu, Paul Lăzărescu, Gabriela Daha, George Niculescu, Alexandra Savu, Viorel Ciurdea, Cristian Caraman, Ileana Lenghel, Tiberiu Simionescu, Carmen Grigorescu
- 8 febr., ora 18.00 – **Silvia** de Emmerich Kalman. Conducerea muzicală: Mircea Luculescu. Direcţia de scenă: George Zaharescu. Cu: Crina Zancu, Claudia Hanghiuc, Gladiola Niţulescu, Anton Zidaru, George Niculescu, Anghel Stoian, Marius Mitrofan, Paul Lăzărescu, Tiberiu Simionescu, Viorel Ciurdea

CLUJ-NAPOCA

OPERA NAŢIONALĂ

- 6 febr., ora 19.00 – **Turandot** de G. Puccini, spectacol în limba italiană. Dirijor: Adrian Moraru. Maestru de cor: Tiberiu Popa. Regizor: Rareş Trifan. Cu: Silvia Sorina Munteanu, Ştefan Popescu, Sorin Dragoş Drăniceanu, Stelian Negoescu, Rodica Balteş, Marius Chioreanu, Petre Ghilea, Valeriu Turcu, Titus Pauliuc, Radu Lucaciu, Adriana Pongrac. Participă: corul de copii „Junior-VIP“. Dirijor: Anca Mona Mariaş
- 9 febr., ora 19.00 – **Tosca** de G. Puccini, spectacol în limba italiană. Dirijor: Hary Béla. Regizor: Rodica Popescu Moisa. Maestru de cor: Tiberiu Popa. Cu: Valeriu Turcu, Gheorghe Mogoşan, Mircea Moisa, Mircea Radu Sâmpetrean, Petre Ghilea, Florin Estefan, Augustin Moldovan, Mihaela Maxim

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI“

- 3, 9 febr., ora 11.00 – **Drumu-i lung, povestea-i scurtă**, poveste muzicală inspirată din folclor. Regia: Ioan Kelemen. Cu: Eva Ştefănescu, Carmen Roibu, Nicolae Vicol, Daniel Cornescu, Edith Mag, Teodor Ispas, Mihaela Popa, Alexandru Petre, Gabriel Marciu, Ioana Ciucă, Violeta Ţicu, Erna Marin, Adina Anghel, Laura Iancu, Aniţa Nicolae, Nicolae Popa, Bogdan Zidaru, Gabriel Radu Mic, Dragoş Teodorescu
- 5 febr., ora 18.30 – **Voievodul ţiganilor** de J. Strauss-fiul. Regia: Migry Avram Nicolau. Cu: Francisc Cseterki, Dorel Stoia,

Ioan Kelemen, Magda Gruia, Mihaela Popa, Ioan Sandu Filip, Georgeta Fangli-Dobre, Doina Sărsan, Gabriel Marciu, Carmen Roibu, Ştefan Ciucă, Alexandru Petre, Teodor Ispas, Nicolae Vicol. Participă: baletul, corul şi orchestra Teatrului

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ

▮ 4 febr., ora 18.30 – **Tosca** de G. Puccini. Conducerea muzicală: Corneliu Calistru. Regia: Hero Lupescu. Cu: Doina Dimitriu, Marius Budoiu, Cristian Waks, Dragoş Dragomirescu. Participă: orchestra şi corul Operei

▮ 7 febr., ora 18.30 – **Văduva veselă**. Conducerea muzicală: Leonard Dumitriu. Regia: Dimitrie Tăbăcaru. Coregrafia: Mihaela Atanasiu, Gheorghe Stanciu. Cu: Constantin Cristea, Simona Titieanu, Cristian Bălăşescu, Irina Scafaru, Adrian Ionescu, Daniel Groza, Tudor Florenţa, Elena Roşca, Iulian Sandu, Traian Hudumeac, Florentina Onică, Octav Ambrozie, Andreea Zvorişteanu, Dragoş Bucur, Eduard Sveatchevici. Solistă balet: Mona Moldovanu

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

▮ 5, 6 febr., ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Nicolae Moldoveanu. Dirijorul corului: Iosif Ion Prunner. Solistă: Naoko Anzai. În program lucrări de: **Ravel**, **Saint-Saëns**, **Debussy**

▮ 7 febr., ora 19.00 – Sala mică – **recital** vocal susţinut de Mario Anacleto. La pian: Fausta Dimulescu. În program lucrări de: **Fauré**, **Roussel**, **Lacerda**, **Freitas Branco**, **Carneyro**, **De Sousa**, **Lopes-Garça**, **De Vasconcelos**, **Santos**, **Fernandes**, **Ginastera**, **Obradors**, **De Falla**

ARCUB

▮ 6 febr., ora 19.00 – **recital** de jazz susţinut de Thomas Smith, împreună cu un big band format din interpreţi români

GREEN HOURS 22

▮ 3 febr., ora 22.00 – **El cuarto verde** (lounge music-acid jazz, funk, trip-hop, latin-brasilian fils) cu Ati & Sultan

INSTITUTUL GOETHE

▮ 5 febr., ora 18.00 – **recital** susţinut de Roxana Tăutu (pian) şi Petru Lupan (vioară). În program lucrări de: **Bach**, **Mozart**, **Schumann**

LA SCENA

▮ 3 febr., ora 21.00 – **concert** de jazz susţinut de formaţia Zum

LĂPTĂRIA ENACHE

▮ 4 febr., ora 21.00 – **concert** şi **lansarea** albumului **Lumini** cu Mircea Tiberian (pian) şi Maria Răducanu (voce)

PALATUL ŞUŢU

▮ 4 febr., ora 18.00 – **concert** susţinut de ansamblul cameral Credo în cadrul Stagiunii muzicale „Iosif Sava" a Fundaţiei ACCUMM. În program lucrări de: **Mendelssohn-Bartholdy**, **Haydn**

IAŞI

FILARMONICA DE STAT

▮ 6 febr., ora 19.00 – **concert** vocal-simfonic. Dirijor: Alexandru Lăscae. Solist: Florin Croitoru (vioară). În program lucrări de: **Vivaldi**, **Doru Morariu**, **Bizet**

▮ 8 febr. – la Vaslui – **concert** susţinut de Corul „Gavriil Musicescu" şi orchestra simfonică. Dirjor: Alexandru Lăscae. Dirijorul corului: Doru Morariu. În program lucrări de: **Verdi**, **Grieg**, **Bartok**, **D. Morariu**, **G. Danga**, **Ceaikovski**, **Strauss**, **Bizet**, **A. Paşcanu**

TIMIŞOARA

FILARMONICA BANATUL

▮ 6 febr., ora 19.00 – CNA „Ion Vidu" – **concert** vocal-simfonic. Dirijor: Gheorghe Costin. Solişti: Irina Iordăchescu, Teodora Ciucur, Marius Budoiu, Gheorghe Roşu. Participă: Corul „Ion Românu" al Filarmonicii. Dirijorul corului: Diodor Nicoară. În program: **Mozart**

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

ASOCIAŢIA DE STUDII AMERICANE

▮ 5, 6 febr., ora 9.00 – **conferinţa** internaţională de studii americane **America noastră: oameni, locuri, vremuri**. Eveniment organizat în colaborare cu Comisia Fulbright

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – *Umbre şi peşti*, Traian Niţescu şi Alin Iordache, **pictură**, pînă în 14 febr.

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Parter – Maria Gall şi Adrian Mihnea Lis, **instalaţie**, pînă în 4 febr./ Iulia Daradici, **pictură**, 5-19 febr. Vernisaj: 5 febr., ora 18.00

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – expoziţie a Grupului „Salamastru", **pictură**, pînă în 9 febr.

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Simion Moldova, **sculptură** şi **desen**, 3-16 febr. Invitaţi: Radu Dumitru (Elveţia) şi Adrian I. Pora (Canada). Vernisaj: 3 febr., ora 18.00

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Aurelia Matei, **pictură**, pînă în 3 febr./ Constantin Daradici, **pictură**, 4-17 febr. Vernisaj: 4 febr., ora 18.00

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Maria Oteteleşanu, **pictură**, pînă în 10 febr.

GALERIA ATELIER 35 (Str. Şelari Nr. 13) – *Album de familie*, Alma Nemira Skultety, **pictură**, pînă în 6 febr.

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – Bogdan Breza şi Sandu Matei, **sculptură** şi **pictură**, pînă în 11 febr.

GALERIA ARTIS – expoziţie de grup a Filialei Craiova, **artă contemporană (pictură, grafică, sculptură)**, pînă în 16 febr. Invitaţi: Nicolae Aurel Alexi şi Aurel Bulacu

GALERIA ANTICARIAT CURTEA VECHE (Str. Franceză Nr. 54) – *Memoria absidei – Inscripţii*, Marin Gherasim, **pictură**, pînă în 16 febr.

GALERIA ART POINT (B-dul Regina Maria Nr. 2) – *Arta contemporană*, **pictură**, **grafică**, **sculptură**, **arte decorative** (expoziţie cu vînzare), pînă în 10 febr.

GALERIA NOUĂ (Str. Academiei Nr. 15, tel: 313.51.11) – *Portofolios Review 3*, expoziţie de grup, pînă în 14 febr.

GALERIA HT003 (Pasajul Hanul cu Tei Nr. 22) – *Tremolo*, Carmen Trifan Mavrea, Ivan Andreevici & Cercul dispărut, **multimedia (proiecţie video)**, pînă la sfîrşitul lunii febr.

GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84, tel.: 208.22.22) – Paul Neagu, **pictură**, **serigrafie**, **sculptură**, pînă în martie

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Scene din teatrul românesc*, Sorin Radu, **fotografie**

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI – PALATUL ŞUŢU (Bd. I.C. Brătianu Nr. 2) – expoziţie româno-finlandeză, **sculptură** şi **pictură**, 7-29 febr.

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (tel: 313.30.30) – Corp Ştirbei, Galeria Naţională – *Grafica modernistă în România anilor 1930-1940*, pînă în martie

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile expoziţionale – *Margareta Sterian*, **grafică**, 4 febr.-10 aprilie. Vernisaj: 4 febr., ora 17.00. Participă: Eugen Simion, Margareta Pogonat. Curator: Carmen Dobre

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE (Calea Victoriei Nr. 12, tel: 315.82.07) – *Holocaust 1933-1945. Curajul de a-ţi aduce aminte*. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul „Simon Wiesenthal" (Israel) şi Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, pînă în martie

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.96.52) – *Poetica Magna – Nichita Stănescu*, expoziţie **documentară** (fotografii, manuscrise, documente inedite, obiecte), pînă în 31 martie

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Icoana Naşterii – Naşterea Icoanei*, expoziţie de grup, pînă în luna aprilie

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER" (Str. Batiştei Nr. 15) – *Icoane pe sticlă*, expoziţie a elevilor claselor V-VIII ai Colegiului German Goethe, pînă în 5 febr. Coordonator: Carmen Croitoru/ *Comunicare*, expoziţie de grup, **pictură** şi **sculptură**, pînă în 5 febr.

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Galeria artelor – Spiru Vergulescu, **pictură**, pînă în 5 febr.

INSTITUTUL FRANCEZ (Bd. Dacia Nr. 77, tel: 210.02.24) – Hol – expoziţie de grup, 3-14 febr. Vernisaj: 3 febr., ora 15.00

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Tosiho Yoshizumi, **gravură**, pînă în 20 febr.

BRAŞOV

GALERIILE FONDULUI PLASTIC – *Rennaisance*, Radu Pahonţu (Rudy), **pictură**, pînă în 5 febr.

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Salonul de grafică şi artă decorativă, pînă în 15 febr.

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Gheorghe Vadana, **pictură**, 6-29 febr.

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – Mircea Nechita, **grafică**, pînă în 23 febr.

FESTIVALURI

TIMIŞOARA

HOMMAGE AGLAJA VETERANYI
2-8 februarie

Din program:

▮ 3 febr., ora 18.30 – holul Operei Române – **lansarea** cărţilor **De ce fierbe copilul în mămăligă** şi **Raftul cu ultimele suflări**, Editura Polirom. Participă: Nora Iuga, Rodica Binder, Denisa Comănescu/ ora 19.00 – Opera Română – **De ce fierbe copilul în mămăligă** de Aglaja Veteranyi. Regia: Radu Afrim. Cu: Adriana Trandafir, Antoaneta Zaharia, Ada Milea, Ionel Mihăilescu, Oana Ştefănescu, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei, Dan Iosif, Marius Manea, Victor Cociorba. Spectacol al Teatrului Odeon, Bucureşti

▮ 4 febr., ora 19.00 – Galeria Triade – vernisajul expoziţiei ***Geschenke. Ein Totentanz*: o carte-spectacol**. Sînt expuse lucrările volumului bibliofil cu texte de Aglaja Veteranyi şi linogravuri de Jean-Jacques Volz. Cuvînt de întîmpinare: Nora Iuga. Lectură-performance din textele volumului. Participă: actori ai Teatrelor German şi Maghiar din Timişoara. Regia: Ildiko Jarcsek-Zamfirescu. Expoziţia este deschisă pînă în 20 febr.

▮ 5 febr., ora 18.00 – Centrul Cultural German – **filmul** documentar **Aici cerul** (subtitrare în limba română). Regia: Ludwig Metzger

▮ 7 febr., ora 18.00 – Centrul Cultural German – **seară de lectură** bilingvă: din romanul **Raftul cu ultimele suflări** citesc Zehra Cirak şi Ada Milea

▮ 8 febr., ora 18.00 – Galeria Triade – **prezentarea** cărţii **Poveşti pentru Aglaja. Aglaja Veteranyi – o scriitoare pentru posteritate**, Fundaţia Interart TRIADE, Timişoara/ **masă rotundă** cu tema **Receptarea scriitoarei Aglaja Veteranyi în România şi străinătate**. Moderator: Rodica Binder. Participă: Marie-Jeanne Jutea Bădescu, Pia Brînzeu, Veronica Alina Constănceanu, Claudia Doroholschi, Radu Pavel Gheo, Nora Iuga, Margareta Tasi, Agnes Mattis-Teutsch, Smaranda Vultur

▮ organizatori: Centrul Cultural German Timişoara, Fundaţia Interart TRIADE, Fundaţia Culturală Artmedia

LANSĂRI

BUCUREŞTI

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN"

▮ 4 febr., ora 13.00 – Foaier – **lansarea** volumului **Teatrul în oglinzi retrovizoare** de Amza Săceanu. Participă: Mircea Micu, Ion Dodu Bălan, Doru Popovici, George Genoiu

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

▮ 5 febr., ora 14.00 – Rotondă – **lansarea** volumelor de proză **Textele de la Monte Negro** de Octavian Soviany şi **Tuba Mirum** de Mitoş Micleuşanu, Editura Pontica. Prezintă: Ştefania Mincu, Aurelian Titu Dumitrescu, Răzvan Ţupa, Alexandru Condeescu

SERI CULTURALE

BUCUREŞTI

CENTRUL CULTURAL GERMAN

▮ 4 febr., ora 18.00 – clubul muzical **Frank Zappa – Live in Saarbrücken**. Prezintă: George Pânzaru

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

▮ 4 febr., ora 18.00 – Rotondă – clubul de lectură „Euridice", condus de Marin Mincu. Vor citi: Răzvan Ţupa, Gili Mocanu

LICITAŢII

BUCUREŞTI

CASA ALIS

▮ 8 febr., ora 11.00 – licitaţie de opere de artă. Printre lucrări:

▮ sculptură: **Kosa Huba**, „Ţărancă", lemn (270 euro); **André Lavrilliére**, „Medalie dedicată Contelui de Saint-Aulaire", bronz patinat (125 euro); **Rousseau**, „Olandeză", antimoniu patinat cu soclu de piatră (250 euro); „Aşteptare", nesemnat, marmură (570 euro); „Panteră", nesemnat, alabastru (980 euro); **Fromieri(?)**, „ofiţer călare", bronz şi alamă colorată (1230 euro); **Alexandru Călinescu**, „Portret romantic", bronz patinat (445 euro)

▮ pictură-grafică: **Eug. Buhman**, „În Piaţa San Marco", acuarelă (165 euro); **Ion Bitzan**, „Compoziţie", tehnică mixtă (125 euro); **Aurel Vlad**, „Peisaj din Sighişoara", ulei pe carton (175 euro); **F. Grant**, „Der Primgeiger", ulei pe pînză (300 euro); **Sofia Uzum**, „Peisaj transilvan", monotip (100 euro); **Gheorghe Zlotescu**, „Lectură", ulei pe carton (200 euro); **George Tomaziu**, „L'Education sentimentale" (150 euro); **Theodor Pallady**, „Trei portrete ale lui Bogdan Piteşti", tuş (200 euro); „În aşteptare", ulei pe pînză (630 euro); **Max Bruning**, „Comedie", gravură (250 euro); **B. Salviati**, „Vedute (Venezia)", acuarele (570 euro); **Mihaly Gyula**, „Pe treptele bisericii", ulei pe carton (345 euro); „Fată în fotoliu", tuş (150 euro); **Henri H. Catargi**, „La malul apei", creion (100 euro); **Adrian Secoşanu**, „După baie", ulei pe pînză (375 euro); **Francisc Şirato**, „Ţărancă", cărbune şi tuş pe calc (125 euro); **I.C. Spohler**, „Clădiri pe chei", guaşă (250 euro); **Constantin Artachino**, „Moscheea din Turtucaia" (125 euro); **Florenţa Pretorian**, „Peisaj din Perugia", ulei pe pînză (295 euro); **Constantin Isachie (Popescu)**, „Tamisa", ulei pe pînză (275 euro); **Ignat Bednarik**, „Doi ciobănaşi", acuarelă (225 euro); **H(enri) Houben**, „Peisaj olandez", ulei pe pînză (860 euro); **Jean Al. Steriadi**, „Pictorul N. Vermont", creion (150 euro); **Rigo**, „La cişmea", ulei pe carton (210 euro); **Arthur Verona**, „Deşteptarea", tempera pe placaj (330 euro); „Peisaj meridional", ulei pe pînză lipită pe carton (250 euro); **Rudolf Schweitzer-Cumpăna**, „Natură moartă", ulei pe carton (450 euro); **Partog Vartanian**, „Peisaj de toamnă", ulei pe carton (250 euro); **Giovani Delia Rocca**, „Comandantul rănit", ulei pe pînză (1040 euro); **Alexandru (Moser) Padina**, „Margine de oraş", ulei pe pînză (1350 euro); **Lucia Dem Bălăcescu**, „La promenadă", ulei pe carton (495 euro); **Amedeo Modigliani**, „Jeanne Hebuterne", litografie (490 euro); **M. Storzbach**, „Castel pe malul mării", ulei pe pînză (1030 euro); **prof. M.A. de Salvin**, „Beţivii", ulei pe pînză (740 euro)

▮ operele vor fi expuse în zilele de 6, 7 febr., orele 10.00-18.00

TV

TVR 2

▮ 8 febr., ora 24.00 – **Remix**: portret Aura Urziceanu (II)

TVR CULTURAL

▮ 5 febr., ora 12.00 – **concert de prînz**: laureaţi ai Concursului „George Enescu": Nurik Stark şi Eugen Ţichindeleanu/ ora 20.00 – **Idei în libertate**. Invitat: Călin Mihăilescu. Moderator: H.-R. Patapievici/ ora 23.30 – **Pop cultura**: portret Marius Popp (I)

▮ 6 febr., ora 21.45 – Spectacol de operă: **Don Carlo**

▮ 8 febr., ora 15.50 – Teatru TV – **Mătrăguna** de Machiavelli. Regia: Dan Micu şi Domniţa Munteanu. Cu: Mitică Popescu, Mihai Dinvale, Adriana Şchiopu, Coca Bloos, Dinu Manolache/ ora 20.00 – **Performdance**: portret Florin Fieroiu

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

GALERIE FOTO ŞI STUDIO DE PORTRETE
str. George Enescu 3, tel. 2129071 www.fotocabinet.ro
Mănăstirea Văcăreşti
Vă invităm la vernisaj
marţi, 3 febr., ora 17
Deschide
Doina Mândru şi
Sorin Dumitrescu
A FOST ODATA IN BUCUREŞTI
Fotografii de Eugen Ciocan

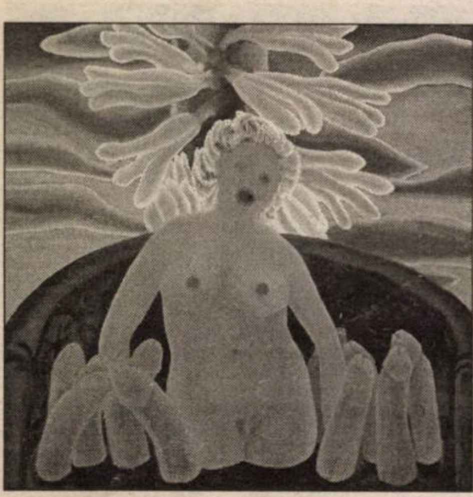

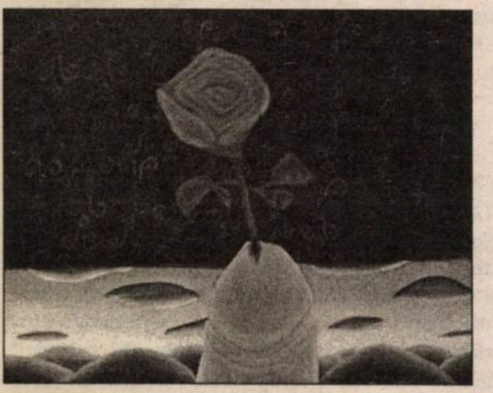

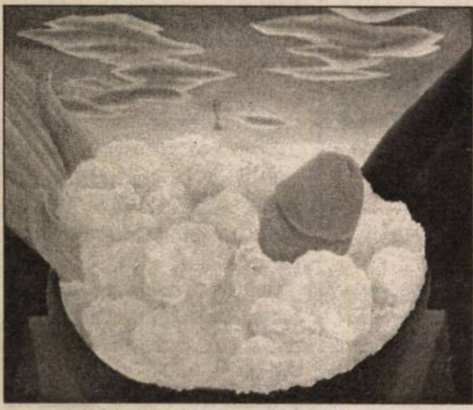

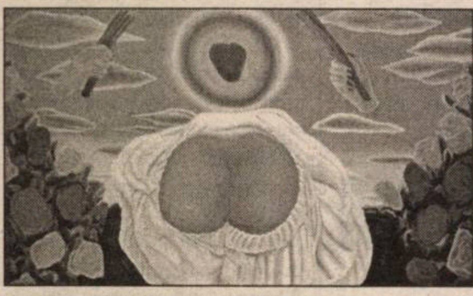

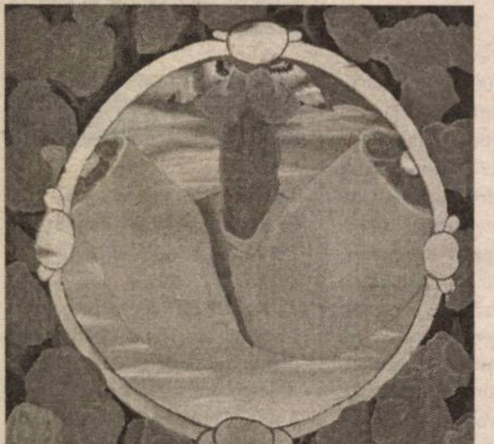

Secolul XXI începe XXX

COSMIN NĂSUI

Pornografia este o ramură stilistică a realismului. Parcursul pornografiei de la stadiul de subiect tabu, imoral, la acela de tendinţă majoră aduce din nou în prim-plan cultul pentru fizic, pentru corporal.

O pictură XXX, la fel ca un film XXX, nu are timp pentru a prezenta povestea personajelor: cum s-au cunoscut; ce au făcut înainte; ce vor face după; ci prezintă în cascadă acte sexuale.

Mecanismul actului sexual are puţine de povestit, important este sexul şi aproape deloc povestea. Desfăşurarea artistică a lui Dumitru Gorzo vizează un realism fără naraţiune, însă cu multe interjecţii, gesturi şi expresii corporale.

Ce a rămas de redescoperit frumos într-un nud din secolul XXI, după un îndelung proces istoric de pierdere a aparenţei, a iluziei transparenţei jocului erotic, dacă nu exhibarea realistă a organelor sexuale? Dumitru Gorzo redescoperă eroticul în varianta *hard*, transformînd vizualul în libido.

Cum arată reprezentarea picturală a unor „nuduri“ în actul sexual? Cuplurile neutre, fără identitate, sînt surprinse în actul sexual, înregistrate şi redate frust. Interpretarea trebuie să-i aparţină spectatorului/*voyeur*-ului. Sexul capătă personalitatea pierdută de personaje. Fantezia erotică începe de la interpretarea artistică a nudităţii explicite, a sexului oral, anal ori sado-masochist etc. pictate de Dumitru Gorzo.

Găsesc folositoare o analiză plastică a unei astfel de lucrări, închipuindu-mă la examenul de admitere la Universitatea de Artă, punîndu-mi singur întrebările stereotipe:

Ce a vrut să reprezinte artistul Dumitru Gorzo?

Iubirea în secolul XXI, măsurată în centimetri de erecţie şi număr de orgasme.

Compoziţional, cromatic?

Este o compoziţie sandwich, dinamică, deschisă şi un amestec de registre cromatice: personaje monocrome în contextul unor fundaluri alcătuite din armonia complementarelor sau invers...

Alţi artişti care se înscriu în acelaşi curent: Suzana Dan, Elian, Alexandru Rădvan.

Privite alături de lucrările lui Dumitru Gorzo, compoziţiile Suzanei Dan folosesc cu rol de semne reducţii iconografice de organe sexuale. Contextul în care acestea sînt amplasate este unul pervers, senzual: phalusuri adîncite în perne ori împodobite cu roze, rodii strecurate în anus, decupate pe fonduri de tapete clasice. Un lirism XXX în care organele sexuale sînt idolatrizate într-un context de ceremonie. Viziunea matură a frumosului clasic este viciată de frusteţea adevărului reprezentat gol. Estetica este remodelată pentru a încăpea gustul pentru „sexul fierbinte“.

Sexul reprezentat în lucrările lui Dumitru Gorzo incită-excită şi provoacă poftă şi dorinţă fizică. Erosul nu suferă nici o condamnare vizuală, nefiind cenzurat de morală, bun-gust şi religie. În peisajul expoziţional bîntuit încă de restituiri religioase, lucrările expuse de Dumitru Gorzo arată o poftă animalică de realitate. Şi încă ceva: Dumitru Gorzo găseşte calea de a se adresa incisiv consumatorilor de vizual fără limbaje sofisticate, pretenţioase. Este, poate, şi motivul pentru care lucrările sale nu au nevoie nici măcar de titlu.

Despre frumuseţea nudului – Dumitru Gorzo, Galeria H'art; **Stiff Life** – Dumitru Gorzo şi Suzana Dan, Galeria Apollo. Pe coloana din stînga – lucrări de Suzana Dan; pe coloana din dreapta – lucrări de Dumitru Gorzo.

***Nota redacţiei**. Împotriva expoziţiei Suzana Dan-Dumitru Gorzo s-a pronunţat cu vehemenţă cotidianul **Adevărul**, în ediţiile sale din 28 şi 29 ianuarie. Mai întîi, într-un articol special, pe prima pagină a ziarului, expoziţia e „demascată“ sub titlul **Pornografie ordinară în Teatrul Naţional!**: „nu cumva să mergeţi cu copiii, chiar dacă este un spaţiu public şi intrarea este liberă, deoarece ceea ce veţi găsi este pornografie în toată regula“; „se expun lucrări pornografice avînd ca numitor comun «Arta» penetrării. Aşa ceva e de competenţa «organelor», nu a criticii de artă“ etc. etc. etc. Semnează Florena Dobrescu.*

*A doua zi, „cazul“ revine în atenţie în editorialul ziarului, semnat de Cristina Modreanu, care se ocupă de tema generică a violenţei şi a pornografiei de pe micile ecrane şi din societate, referindu-se – între altele – şi la „ideea isteţilor care şi-au intitulat expoziţia de la Teatrul Naţional **Pornografie**“ (expoziţia fiind intitulată – de fapt – **Stiff Life**). Artisticul – indiferent de cota valorică, asupra căreia se poate discuta – e din nou condamnat în termeni etici, ca pe vremea proceselor intentate primilor avangardişti.*

*În ediţia din 30 ianuarie a **Adevărului** sînt citate şi comentate agresiv (fără să fie reproduse ca atare) trei replici primite la redacţie. Expeditori: Ministerul Culturii, care arată că Teatrul Naţional n-are nici o implicare, cei doi tineri artişti şi producătorul expoziţiei. Acesta din urmă explică: „Unde cei mai mulţi oameni familiari cu fenomenul artistic contemporan au reuşit să admire pictura, dna Dobrescu a văzut pornografie. E în mod sigur o orbire de moment... O galerie de artă este un loc al libertăţii tematice absolute“...*

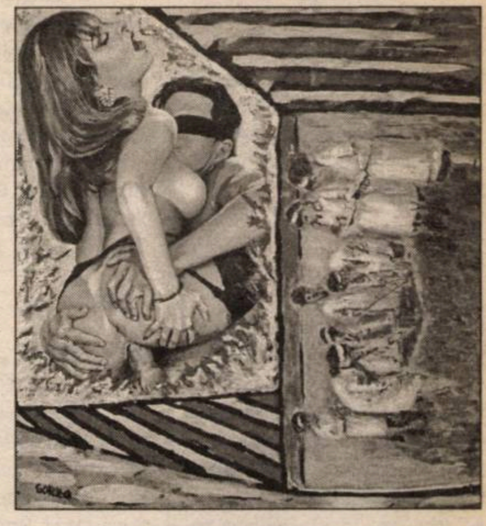

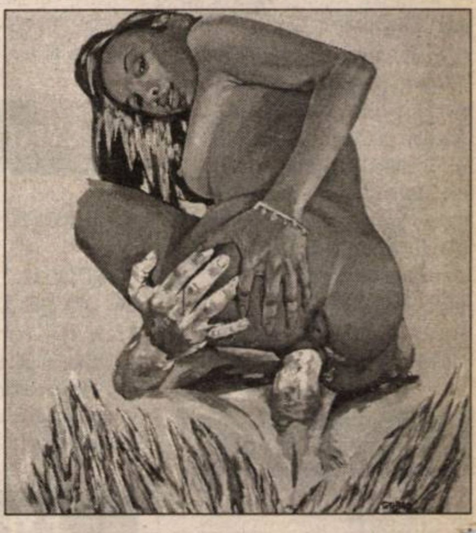

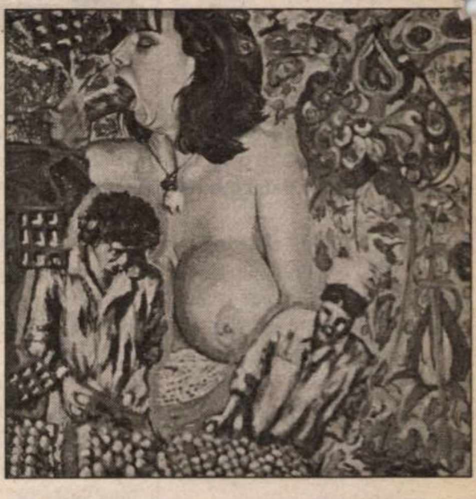

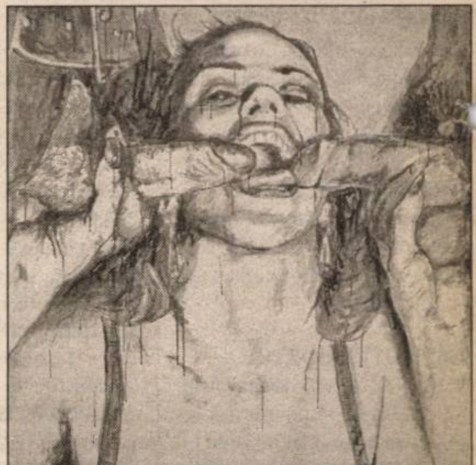

www.esteditura.ro

Henry Miller
Tropicul cancerului

Traducere din americană
de Antoaneta Ralian
319 pagini

preţ: ~~327.000~~ lei
-20%: 262.000 lei
TVA inclus.

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de

-20%

reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

NR.207

OBSERVATOR CULTURAL

10.02.-16.02.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

UNITER cere demisia secretarului de stat Ion Antonescu

PEN Clubul din Republica Moldova protestează

Avangarda românească în 2003

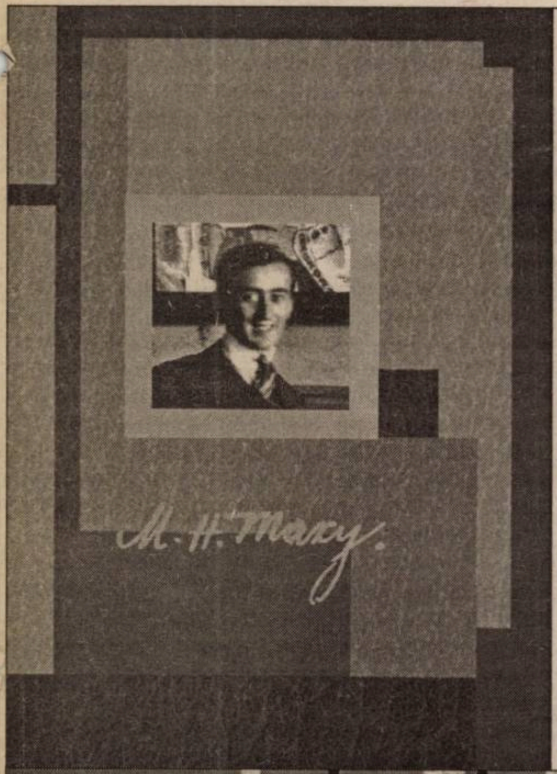

Secolul 21
VIENA
O METROPOLĂ CONTEMPORANĂ

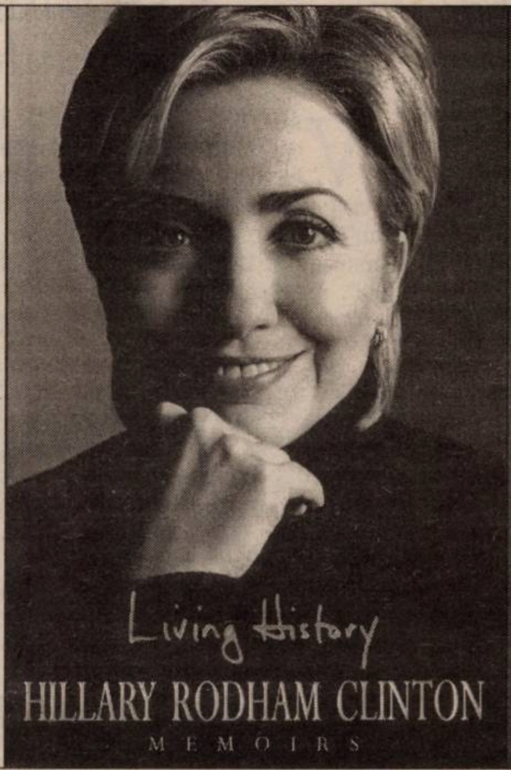
Living History
HILLARY RODHAM CLINTON
MEMOIRS

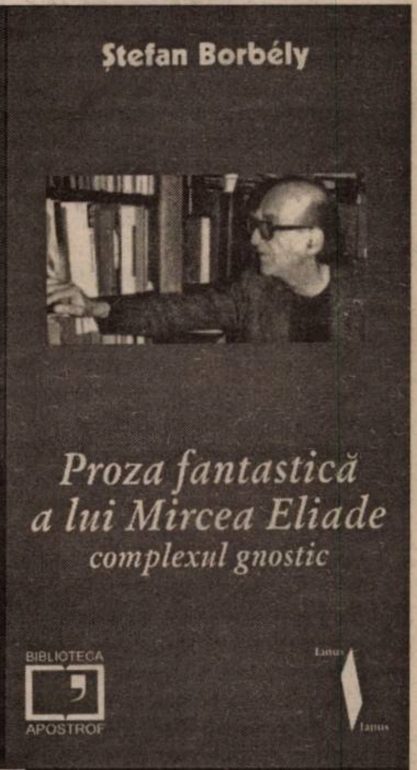
Ştefan Borbély
Proza fantastică a lui Mircea Eliade
complexul gnostic
BIBLIOTECA APOSTROF
Lumus

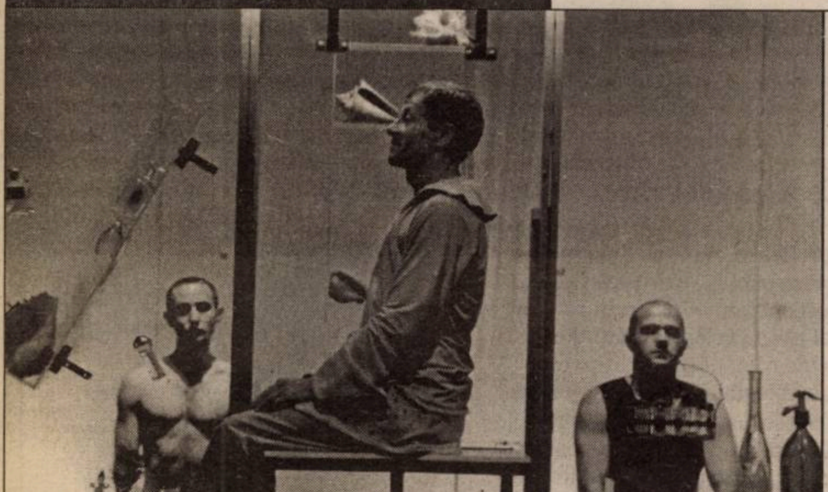

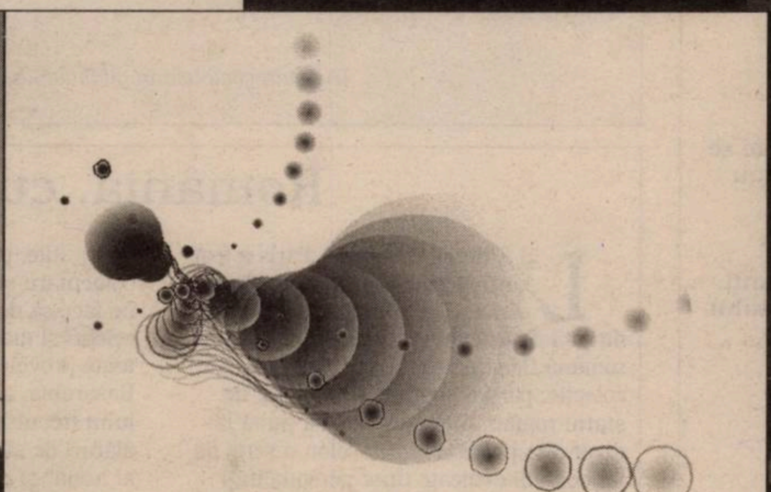

Început de an politic/electoral ▮ Controversă Mircea Eliade: Adrian Marino despre un eseu de Ştefan Borbély ▮ Umbra Iris-ei Murdoch la Ian McEwan ▮ Un autor uitat: Adrien Le Corbeau ▮ Identitatea etno-naţională ▮ Memoriile lui Hillary Clinton ▮ Despre cărţi de Paul Vinicius, Gabriela Pană Dindelegan, Ioan Big ▮ Teatru, film, expoziţii ▮ Aniversarea Operei Române ▮ Interviu cu Marius Manole

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul IV, Nr. 207, 10.02. – 16.02.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@hotmail.com
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu, Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
str. Maior Ghe. Şonţu, nr. 8,
sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail: blefter@hotmail.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Conferinţă de studii americane

Între 5 şi 6 februarie, Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine din Bucureşti a găzduit cea de-a treia Conferinţă internaţională de studii americane, organizată de Asociaţia de Studii Americane (ASAR) şi Comisia Fulbright: ***Our America: People, Places, Times*** (**America noastră: oameni, locuri, vremuri**). Cu acest prilej, participanţii – aproximativ 100 de cadre didactice de la universităţile din Iaşi, Sibiu, Oradea, Baia-Mare, Alba Iulia, Suceava şi Constanţa – s-au întîlnit cu invitaţi americani reprezentanţi ai universităţilor din Chicago, Michigan şi Vermont. Bursieri Fulbright şi invitaţi ai ASAR au prezentat lucrări de specialitate privind aspecte ale culturii, politicii, istoriei şi societăţii americane, precum şi relaţiile dintre România şi Statele Unite. Comunicările prezentate în cadrul conferinţei vor fi publicate în 2004 într-un nou volum special dedicat studiilor americane.

Conflict la Opera din Cluj

După ce au organizat recent o mini-manifestaţie de protest împotriva conducerii, salariaţii Operei Naţionale din Cluj au ameninţat din nou cu ieşirea în stradă, anunţînd că vor da în judecată conducerea instituţiei pentru încălcarea drepturilor prevăzute de legislaţia muncii. Într-o conferinţă de presă, liderul Sindicatului Artiştilor Lirici din Operă, Liviu Oltean, l-a acuzat pe directorul Alexandru Fărcaş de „lipsă de comunicare cu angajaţii“ şi de nerespectare a legilor în vigoare (în speţă – articolul 30 din Legea sindicatelor, ce prevede consultarea salariaţilor în luarea de decizii, Codul Muncii şi Hotărîrea de Guvern Nr. 125/1999 referitoare la metodologia evaluărilor profesionale), în condiţiile în care în instituţie nu a fost prelungit nici contractul colectiv de muncă, nici cel individual. Directorul de imagine al Operei Naţionale din Cluj, Radu Bădilă, a declarat – ironic – că „l-a convins pe director să-i consulte pe sindicalişti în toate problemele“. Potrivit aceluiaşi, contractele individuale sînt încă valabile, iar evaluările au fost organizate normal...

Expoziţie de fotografie la Galeria Posibilă

Vineri 6 februarie a avut loc la Galeria Posibilă din Bucureşti, Strada Popa Petre, deschiderea expoziţiei **Daghereotipuri & ace de gramofon** (fotografie, sunet şi intervenţie critică) a lui Nicu Ilfoveanu. Curator – Ştefan Tiron. Evenimentul propune un exerciţiu vizual nou, avînd drept principală ţintă regăsirea „rădăcinilor posibile ale prezentului“, în cadrul unei acţiuni în care fotografia se îmbină armonios cu suportul sonor al gramofonului. Este – altfel spus – un fel de „*hi-tech* al trecutului văzut prin *low-tech*-ul prezentului“, un eveniment eminamente „*steampunk*“, vizînd comunicarea cu un public cît mai divers şi – totodată – o acţiune-pilot pentru un proiect mai amplu.

Agenda culturală

- **Seară de muzică contemporană la Ateneul Român.** Miercuri 11 februarie va avea loc la Ateneul Român un concert dedicat muzicii contemporane. Din program lucrări de: Petru Teodorescu, Costin Cazaban, Iancu Dumitrescu, Ion Ghiţă etc.

- **Carte dedicată lui Victor Rebengiuc.** Azi 10 februarie se lansează la Librăria Diverta (MALL) volumul **De-a dreptul Victor Rebengiuc** de Mihaela Michailov şi Simona Chiţan.

- **Pictură şi desen la Galeria Sabina & Jean Negulescu.** Miercuri 11 februarie va avea loc la Galeria Sabina & Jean Negulescu vernisarea expoziţiei de pictură şi desen a artistei Ana Ruxandra Ilfoveanu.

(Agenda completă în paginile 28-31)

O panoramă critică a deceniului 10

Irina Petraş
CĂRŢILE DECENIULUI 10
casa cărţii de ştiinţă

La Editura Casa Cărţii de Ştiinţă din Cluj a apărut de curînd un nou volum de Irina Petraş, **Cărţile deceniului 10**. Titlul e oarecum pretenţios: de fapt, „cărţile deceniului zece“ comentate de autoare de-a lungul timpului, o selecţie subiectivă, cu unele titluri (ce-i drept: nu multe) şi-ar fi găsit mai greu locul pe o listă „exigentă“; ele exprimă mai curînd opţiunile şi afinităţile (culturale, ideologice, regionale ş.a.m.d.) ale autoarei, ceea ce nu le face – însă – mai puţin incitante. Subiectivitatea este – de fapt – asumată: „Fireşte, n-am citit toate **Cărţile deceniului 10**. Cu toate acestea numele adunate în acest volum mi se par destul de reprezentative pentru a putea discerne nişte trăsături ale perioadei (împinsă, perioada, tacit, pînă în preajma intrării cărţii sub tipar). E vorba, aşadar, despre cărţi pe care le-am citit, cu o subiectivitate, i-aş zice, hazardată şi manipulată. *Subiectivitate istorică* o numea cineva“.

Organizată pe patru mari secţiuni (**Poezie**, **Proză**, **Jurnal-egografii**, **Critică-eseu**), cartea conţine comentarii dedicate unui număr de cca. 280 de cărţi/autori şi autoare. Mai dezvoltate sau mai succinte, mergînd de la amplitudinea eseului critic pînă la formula sintetică a recenziei, textele sînt – fireşte – serioase, dense şi avizate, impunîndu-se mai mult prin spectacolul ideilor, al scriiturii şi al subiectivităţii „angajate“ decît prin judecăţile de valoare.

România, cu capitala la... Paris

Les étrangers de Paris
Les Roumains de Paris
Roumanie, capitale... Paris
Guide des promenades insolites sur les traces des Roumains célèbres de Paris
Jean-Yves Conrad
OXUS

La Editura OXUS din Paris a fost lansată recent o colecţie interesantă: „Les roumains de Paris“, dirijată de fizicianul şi eseistul de origine română Basarab Nicolescu. Această colecţie, parţial susţinută financiar de statul român, intenţionează să pună la dispoziţia publicului francofon o serie de monografii dedicate unor personalităţi româneşti foarte cunoscute, relativ cunoscute sau uitate, care au marcat prin viaţa şi opera lor metropola pariziană şi spaţiul cultural francez în ultima sută de ani. Una dintre primele apariţii din această colecţie este **Roumanie, capitale... Paris** de Jean-Yves Conrad. Cum aflăm de pe coperta a patra, autorul, jurnalist de profesie, legat de Fundaţia Langues et Cultures Européennes şi pasionat, de 20 de ani, de cultura română, a adunat toate informaţiile posibile despre influenţa românilor asupra Parisului de azi. A rezultat un fel de ghid turistic şi cultural al Parisului aparte, pasionant, surprinzător. De-a lungul a 15 itinerarii pline de informaţii utile, preţioase, rare, de fotografii, comentarii şi inscripţii, Jean-Yves Conrad ne face să descoperim cît de mulţi români, celebri şi mai puţini celebri, veniţi din toate provinciile româneşti, inclusiv din Basarabia, au contribuit de-a lungul secolului trecut la a face din capitala Franţei, alături de alţi străini, „cel mai frumos oraş al lumii“ şi chiar „centrul lumii“ pentru o vreme. Preţios şi prin anexe, conţinînd listele elevilor români de la Sorbona, de la Academia Julian, de la École Nationale supérieure des Beaux-Arts, a românilor de la saloanele de artă de la începutul secolului 20, de la Conservatorul superior de muzică şi de la cel de artă dramatică, listele expoziţiilor de artă românească de la Paris, a diplomaţilor români de la Legaţia Română etc., acest ghid, scris cu acribie documentară şi cu multă pasiune, este un instrument de înaltă valoare culturală şi practică pentru conştientizarea rolului catalizator discret dar eficace jucat de cultura română în sinul culturii franceze. (**Magda CÂRNECI**)

Sumar

ÎN ACTUALITATE/UNITER CERE DEMISIA LUI ION ANTONESCU ▮ 4
ÎN ACTUALITATE/MEMORIUL PEN CLUBULUI DIN REPUBLICA MOLDOVA ▮ 5

ÎN ACTUALITATE/AVANGARDA ROMÂNEASCĂ ÎN 2003

FLORIN COLONAŞ, O toamnă bogată ▮ 6
GEORGE RADU BOGDAN, Monumentul M.H. Maxy ▮ 7
CARMEN MUŞAT, Nostalgia culturii colective ▮ 8

STRUCTURI ÎN MIŞCARE

ION BOGDAN LEFTER, Început de an politic/electoral ▮ 9

LITERATURĂ

ADRIAN MARINO, Controversă Mircea Eliade ▮ 10
ANDREI BODIU, *Vinicius' Casanova* ▮ 11
ANA OLOS, Umbra Iris-ei Murdoch la Ian McEwan ▮ 11

ISTORIE LITERARĂ

ELENA BONDOR, Adrien Le Corbeau, reţeta succesului şi **Dicţionarul scriitorilor români** ▮ 13
ANDRA ŞERBĂNESCU, Dificultăţi, controverse, noi interpretări gramaticale ▮ 14

ISTORIE

VICTOR NEUMANN, Identitatea etno-naţională ▮ 15

SOCIETATE

CODRIN LIVIU CUŢITARU, *His Story. Her Story* ▮ 17

INTERVIU

MARIUS MANOLE, „Nu cred în călcatul peste celălalt“ ▮ 18
DAN GULEA, Revista **Europe**, octombrie 2003 ▮ 18

ARTE

TEATRU: **CRISTINA RUSIECKI,** Fără diferenţe ▮ 20
FILM: **VALERIAN SAVA, Niki Ardelean, colonel în rezervă** ▮ 21
ARTE VIZUALE: **ALEX AXINTE,** *Meet: The New Gallery by numbers* ▮ 23
ALEXANDRU RĂDVAN, Cluj, Bucureşti, Pictură ▮ 23
DAN J. UNGUREANU, Chen Zhen. Nişte chinezării... ▮ 23
MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** „Săptămînă festivă“ la Opera din Bucureşti ▮ 24
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
DAN STOICA, Tezaurul de sub portocali ▮ 26
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28

ULTIMA PAGINĂ

PAUL CERNAT, O carte despre fenomenul *punk* ▮ 32

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 2-8 FEBRUARIE

▮ **Lia Roberts, cotată în sondaje.** Dick Morris, consultant politic american, a anunţat vineri 6 februarie într-o conferinţă de presă că o sfătuieşte pe Lia Roberts să candideze la funcţia de preşedinte al României. El a prezentat rezultatele unui sondaj de opinie comandat la CURS, în care Lia Roberts ar fi cotată cu 10% în preferinţele românilor. Potrivit rezultatelor acestui sondaj, pe primul loc s-ar afla Adrian Năstase, cu 43%, urmat de Theodor Stolojan, cu 25%, C.V. Tudor, cu 13%. Dick Morris a precizat că decizia finală privind candidatura îi va aparţine Liei Roberts.

▮ **Candidatul liberal pentru Cotroceni.** Joi 5 februarie, Delegaţia Reprezentanţilor Naţionali ai PNL şi-a dat acordul pentru susţinerea candidaturii la Preşedinţie a lui Theodor Stolojan. Partidul Democrat aprobase deja, în decembrie, susţinerea aceleiaşi candidaturi. De altfel, în finalul întîlnirii, Theodor Stolojan a mulţumit PD şi liderului acestuia, Traian Băsescu, prezent în sală, pentru realizarea Alianţei PNL-PD, „singura alternativă credibilă la guvernarea PSD“. Stolojan a lansat şi un atac extrem de virulent la adresa guvernării PSD, asociind practicarea de adopţii internaţionale cu vînzarea saşilor şi a evreilor de către Ceauşescu, înainte de 1989. Marţi 3 februarie Biroul Executiv al PNL stabilise că vicepreşedintele liberal Paul Păcuraru va avea în sarcină coordonarea campaniei prezidenţiale, în vreme ce Călin Popescu Tăriceanu se va ocupa de campania pentru alegerile parlamentare.

▮ **Senatorii, plătiţi cu ora.** Biroul Permanent al Senatului a adoptat miercuri 4 februarie o hotărîre potrivit căreia senatorii sînt obligaţi să semneze listele de prezenţă, atît în plen, cît şi în comisii, listele urmînd să constituie baza pentru calcularea indemnizaţiilor lunare ale acestora.

▮ **Votul uninominal, definitiv respins.** Întruniţi miercuri 4 februarie în cadrul Comisiei electorale, parlamentarii au respins propunerile Alianţei PNL-PD privind introducerea votului uninominal şi mixt. Se menţine astfel sistemul proporţional, pe liste, aplicat la alegerile de pînă acum.

▮ **Cu papucul în masă.** Miercuri 4 februarie, o echipă a conducerii centrale a PSD a făcut o vizită la Constanţa pentru a lămuri situaţia conflictuală intervenită în filiala locală. Şedinţa, desfăşurată cu uşile închise, a durat 6 ore şi s-a terminat cu avertismente dure ale lui Octav Cozmâncă împotriva „răsculaţilor“. El i-a ameninţat cu excluderea pe acei membri de partid care nu respectă disciplina şi linia „hotărîtă de centru“, adică susţinerea primarului de Constanţa, Radu Mazăre, şi a echipei acestuia.

▮ **Candidaţi pentru locale.** Alianţa PD-PNL şi-a desemnat miercuri 4 februarie candidaţii pentru alegerile locale la primăriile de sector. Aceştia sînt: Andrei Chiliman, deputat PNL (sectorul 1), Anca Boagiu, deputat PD (sectorul 2), Liviu Negoiţă, deputat PD (sectorul 3), Adrian Inimăroiu, şeful filialei PNL, la sectorul 4, Călin Cătălin Chiriţă, fost ţărănist, actualmente – mai precis, de pe data de 3 februarie – pedist, la sectorul 5, şi Cristian Poteraş, liderul filialei de sector a PNL, la sectorul 6.

▮ **Pleacă sau nu pleacă Petre Roman din PD?** Joi 5 februarie, liderul grupului parlamentar PD din Senat, Maria Petre, i-a adresat o scrisoare lui Petre Roman, în care îi propune să se retragă din Senat şi din partid, în cazul în care îşi menţine intenţiile de a demara un proiect politic diferit de Partidul Democrat. Mesajul vine după o declaraţie făcută de Petre Roman luni 2 februarie, în care nu excludea posibilitatea plecării din PD, fără a da detalii suplimentare legate de o eventuală altă formaţiune politică.

▮ **Admiraţie pentru social-democraţie.** PUR nu exclude o alianţă cu PSD în turul doi al alegerilor locale, a declarat duminică 8 februarie, la Drobeta-Turnu Severin, preşedintele acestui partid, Dan Voiculescu. Aflat în judeţul Mehedinţi cu ocazia lansării unor candidaţi la primării, Voiculescu a apreciat doctrina PSD-ului, dar a criticat faptul că acesta „mai protejează unele persoane care s-au dovedit corupte“. (**Raluca ALEXANDRESCU**)

Cronica politică

„Conspiraţia anti-România“ în Parlamentul european

RALUCA ALEXANDRESCU

Scandalul privind adopţiile internaţionale reluate, împotriva acordurilor semnate cu Uniunea Europeană, de Guvernul Năstase a declanşat o reacţie în formula bulgăre de zăpadă. Rapoartele şi amendamentele a două grupuri de europarlamentari, reprezentaţi de Emma Nicholson şi Arie Oostlander, au depăşit cu mult, în amploare şi gravitate, limita iniţială a unor cazuri de adopţie neclară. Departe de a dezvălui o abatere minoră de la anumite angajamente, rapoartele celor doi indică o problemă mult mai serioasă a statului român şi a partidului care-l guvernează, anume problema corupţiei. De altfel, dimensiunile pe care ameninţă să le capete, de această dată, problema ridicată de europarlamentari se reflectă în conţinutul propriu-zis al amendamentelor, care evocă, pe lîngă chestiunea corupţiei, şi probleme legate de libertatea presei. Textul conceput de grupul baronesei – în care mai sînt incluşi laburistul Michael Cashman şi ecologistul Joost Lagengijk – propune introducerea unei formule în care se afirmă că, în ciuda unor progrese, România întîmpină „dificultăţi serioase“ în îndeplinirea criteriului politic. Fapt care ar trebui măcar să le dea de gîndit autorităţilor de la Bucureşti, mult prea înclinate să ia în derîdere avertismentele în cauză ori, pur şi simplu, să le ignore.

De altfel, noutatea discursului promovat de europarlamentari vine din două direcţii. Pe de o parte, este vorba de afirmarea extrem de răspicată a incapacităţii României de a îndeplini şi criteriul politic, adică, pe scurt, instaurarea statului de drept. Raportul de ţară dat publicităţii în toamna anului trecut, destul de ambiguu, nu semnala acest tip de dificultate. Textul prezentat atunci indica însă incapacitatea statului român de a promova o economie de piaţă funcţională. O altă direcţie este multiplicarea semnalelor de alarmă venite din direcţia Parlamentului European. Cazuri izolate în care voci din această instituţie a UE s-au făcut auzite pentru a declara, mai mult sau mai puţin răspicat, fapte sau constatări similare au mai existat. Particularitatea situaţiei de faţă se reflectă nu numai în constanţa şi puterea mai mare de penetrare a mesajului respectiv, ci şi în diversitatea, din punct de vedere al coloraturii politice, a actorilor. O liberal-democrată, un ecologist, un laburist, pe de o parte, un creştin-democrat, pe de alta, susţin acum la unison că România nu merită să continue negocierile de aderare la Uniunea Europeană.

Autorităţile române au gestionat, ca de obicei, neîndemînatic situaţia. După ce ministrul de Externe Mircea Geoană făcuse deja, în urmă cu aproape două săptămîni, o descindere la Bruxelles, unde se întîlnise cu baroneasa Emma Nicholson – întîlnire, în mod evident, rămasă fără rezultate demne de luat în seamă –, săptămîna trecută, un nou pelerinaj a avut loc, de data aceasta în frunte cu Viorel Hrebenciuc. Mobilizarea de forţe a fost dublată, în mod curios, de prezenţa la Bruxelles a vicepreşedintelui liberal Călin Popescu Tăriceanu, care a respins speculaţiile legate de alianţa *ad-hoc* cu PSD-ul pe problema spinoasă a adopţiilor, dar a confirmat prezenţa lui, împreună cu delegaţia PSD, la întîlnirea cu preşedintele Comisiei de politică externă al PE, baroneasa Emma Nicholson. Pe de altă parte, vicepreşedintele PNŢCD, Victor Ciorbea, aflat de miercuri 4 februarie la Bruxelles, unde participa la Congresul anual al Partidului Popular European, a obţinut adoptarea în Congres a unei rezoluţii în favoarea continuării negocierilor de aderare a României la UE.

Cu toate acestea, nici partidul de guvernămînt, nici partidele politice de opoziţie nu par să fi înţeles pe deplin conţinutul semnalelor europene. Deşi în comunicatul baronesei Nicholson, dat publicităţii în aceeaşi zi de miercuri 4 februarie, se afirmă negru pe alb: „România trebuie să implementeze în mod adecvat reformele deja legiferate şi, în special, trebuie să consolideze statul de drept. Fără adoptarea unor măsuri suplimentare, este foarte posibil ca Parlamentul European să recomande blocarea negocierilor pentru aderarea europeană. Aş atrage atenţia – continuă Emma Nicholson – mai ales asupra necesităţii ca guvernul să implementeze un sistem judiciar într-adevăr independent şi imparţial, care să fie capabil să ia decizii în baza legislaţiei române actuale şi viitoare“. Chiar şi comunicatul de presă al socialiştilor europeni, dat publicităţii pe 8 februarie, care califică drept „inacceptabilă“ decizia de suspendare a negocierilor de aderare cu România, atrage atenţia asupra necesităţii unei creşteri a „coerenţei şi voinţei în implementare a planurilor de reformă“. Nici şeful Delegaţiei Comisiei Europene la Bucureşti nu a avut cuvinte foarte diferite care să caracterizeze situaţia îndeplinirii criteriului politic: „Corupţia este o problemă prea mare aici, în România“, a declarat tot pe 4 februarie Jonathan Scheele, aflat la Timişoara.

În mod cu totul stupefiant însă, purtătorul de cuvînt al PSD, Bogdan Niculescu-Duvăz, afirma, numai cu o zi înaintea acestor declaraţii în cascadă, că observaţiile şi amendamentele europarlamentarului Arie Oostlander sînt determinate de un soi de „conspiraţie“, care ar viza includerea României pe aceeaşi lungime de undă cu Turcia. Teoria conspiraţiei în varianta PSD se baza pe un singur element, acela că Oostlander este raportor european pentru Turcia: „Turcia n-a fost invitată să înceapă negocierile, iar întîrzierea negocierilor pentru România ar reprezenta premisa ca Turcia să rămînă în joc şi să existe un eşalon următor“. Dincolo de penibilul unor asemenea speculaţii, nepermise pentru seriozitatea pe care ar trebui să o afişeze măcar liderii partidului de guvernămînt, ceea ce frapează şi mai mult este absenţa totală a vreunei evaluări, fie şi sumare, a cauzelor reale ale acestui val de reproşuri adresate României. Ele nu se află – şi lucrul acesta PSD-ul nu pare că-l înţelege – în vreun scenariu de film marca Sergiu Nicolaescu, în variantă americană de serie C, ci chiar în nucleul concepţiei şi metodelor de guvernare folosite. Faptul că un europarlamentar încearcă să „se facă vizibil“ cu cîteva luni înainte de alegerile europene, făcînd valuri pe tema corupţiei din România, nu ar trebui să intereseze autorităţile de la Bucureşti decît în măsura în care acele afirmaţii sînt, în mod indubitabil, adevărate. Nu campania electorală europeană ar trebui să reprezinte preocuparea PSD-ului, ci faptul că vîrful de lance al acestei presupuse campanii este un fapt real şi grav al vieţii politice româneşti: inexistenţa statului de drept. ▮

În numărul trecut, *Observatorul cultural* a prezentat pe larg conflictul provocat de atacul pe care l-a lansat asupra Uniunii Teatrale din România – UNITER Ion Antonescu, secretar de stat în Ministerul Culturii şi Cultelor. Ecourile scandalului s-au prelungit în presă, în ziare şi la posturile de televiziune, unde secretarul de stat Antonescu, în continuare agresiv la adresa UNITER, şi-a putut etala şi incompentenţa în domeniul la a cărui „păstorire" ministerială contribuie (a recunoscut că nu auzise de Legea timbrelor culturale, pe care a „descoperit-o" după declanşarea atacului asupra UNITER). Între timp, organizaţia de breaslă i-a adresat primului-ministru o scrisoare deschisă prin care cere demiterea secretarului de stat. Textul – în această pagină (cu un titlu adăugat în redacţie).

UNITER cere demisia lui Ion Antonescu

Scrisoare deschisă către primul-ministru

UNITER

Stimate domnule prim-ministru,

Ne adresăm dumneavoastră în calitatea pe care o aveţi, de lider al unui partid social-democrat şi prim-ministru al guvernului României, în speranţa că veţi lua măsurile care se impun în situaţia fără precedent creată de secretarul de stat în Ministerul Culturii şi Cultelor, domnul Ion Antonescu.

La data de 09.01.2004, domnul secretar de stat expediază, în calitatea oficială pe care o deţine, o circulară spre toate instituţiile teatrale din ţară, indiferent de subordonarea lor administrativă, prin care informează în fals asupra activităţii financiare şi de programe a UNITER-ului, cerînd ca aceste instituţii să acţioneze solidar cu el pentru analiza „suspectei tăceri" a UNITER referitoare la proiectele „Artiştii pentru artişti" şi „Casa artiştilor".

Lăsînd la o parte acuzele lipsite de orice temei, vă informăm după cum urmează:

1. UNITER nu a fost solicitată să furnizeze informaţiile cerute de domnul Ion Antonescu instituţiilor menţionate.

2. UNITER nu a ridicat niciodată pînă acum nici cele 3.000 milioane lei decise prin HG 1210/07.12.2000 din Fondul de Solidaritate, nici cele 1.500 milioane lei promise verbal de domnul primar general Traian Băsescu pe scena Teatrului Naţional „I.L. Caragiale" cu ocazia Galei UNITER 2002, gest care nu a fost urmat de o hotărîre de consiliu a Primăriei Municipiului Bucureşti.

Automat, şi calculele dobînzii „capitalizate" aferente sînt diversiuni ale domnului Ion Antonescu avînd ca scop inducerea ideii de gestiune frauduloasă a unor sume care n-au fost niciodată dobîndite şi care, în plus, nu pot fi purtătoare de dobîndă capitalizată, conform legii.

Cu alte cuvinte, se insinuează că UNITER a primit bani publici pe care i-a cheltuit ilegal. Fals şi acuzaţie gravă fără temei.

3. Lipsa de transparenţă invocată este o altă manevră – aparent inocentă, de a denigra public activitatea UNITER.

Din anul 2000, UNITER obţine calitatea de instituţie de utilitate publică prin HG 746/31.08.2000 pe baza unui dosar complet de activitate depus la Ministerul Culturii, avizat de celelalte Ministere şi de Secretariatul general al guvernului.

UNITER, conform legii, a prezentat şi prezintă anual Ministerului Culturii şi Cultelor rapoarte de activitate – bilanţuri –, care automat sînt publicate în extras şi în **Monitorul Oficial**.

4. La Campania naţională „Artiştii pentru artişti" aţi participat personal printr-o donaţie de 50.000.000 lei, convins fiind, sîntem siguri, de onorabilitatea gestului comunităţii teatrale. Pe de altă parte, nu există nici un temei legal şi moral de a face publice numele şi chipurile celor mai amărîţi şi bolnavi colegi ai noştri. Senatul UNITER, directorii de teatre care au înaintat dosarele celor disperaţi, Comisia de cenzori şi Comisia socială a Uniunii sînt la curent cu toate detaliile contabile ale programului.

5. Viitoarea „Casă a artiştilor pensionari", mai precis Azilul-Club pentru ei, va fi gata atunci cînd Senatul UNITER, autoritatea supremă în cadrul asociaţiei noastre, va aproba definitiv proiectul, care a fost modificat pînă acum de trei ori la cererea membrilor lui.

HG 990/02.12.1999 nu impune o limită de timp pentru construcţie, ci numai perioada folosinţei gratuite a terenului şi temeiul ei juridic.

Domnule prim-ministru,

UNITER este binecunoscută în peisajul cultural românesc. Este membră ANUC (Alianţa Naţională a Uniunilor de Creatori), a ECA (Consiliul European al Artelor), a IETM (Întîlnirea Informală a Teatrelor din Europa), a EFAH (Forumul European pentru Arte şi Patrimoniu).

A ocupat şi ocupă un loc în Reţeaua Organizaţiilor Neguvernamentale Europene şi este membră, prin Departamentul cultură, sport, educaţie, în Consiliul Europei.

Are o prezenţă continuă la toate manifestările majore ale Teatrului românesc în ţară şi străinătate. Are statut de organizaţie neguvernamentală, autonomă şi se supune legilor asocierii şi celor care guvernează societatea civilă.

Ministerul Culturii şi Cultelor şi demnitarii săi nu au autoritate administrativă asupra acestor organisme asociative. A încheiat însă protocoale de colaborare cu UNITER şi, în plus, este partener chiar la programul „Artiştii pentru artişti".

Demersurile domnului Ion Antonescu au caracter calomnios, dăunător, creînd un precedent periculos la nivelul relaţiilor între societatea civilă şi Ministerul Culturii şi Cultelor atunci cînd scrie:

„După ce veţi primi aceste date, *vă rugăm să ni le comunicaţi pentru a le putea centraliza şi pentru a efectua o analiză pe fond* privind modul de folosire a sumelor primite ca urmare a celor două proiecte lansate de UNITER pentru colectare de fonduri, urmînd ca întreaga situaţie să fie adusă la cunoştinţa opiniei publice şi, totodată, *să ne unim eforturile pentru ca proiectul «Casa Artiştilor Pensionari» să prindă viaţă*".

În acest moment, UNITER are o imagine prejudiciată grav de atitudinea unui demnitar al guvernului României.

Cum nu a răspuns invitaţiei de a participa împreună la o dezbatere publică a chestiunii în ziua de 27 ianuarie a.c., am solicitat domnului ministru Răzvan Theodorescu o întîlnire oficială. Nici aici domnul Ion Antonescu nu a dat explicaţii, ameninţînd cu darea în judecată şi cîştigarea ei sigură, părăsind biroul ministrului vociferînd şi trîntind uşa.

În consecinţă, credem că orice tip de reparaţie morală a fost anulat.

Intenţionăm să sesizăm forurile internaţionale asociate cu UNITER, Comisiile de Cultură ale Camerelor, comunitatea organizaţiilor neguvernamentale din România şi Delegaţia Uniunii Europene la Bucureşti privind încălcarea gravă a democraţiei şi raporturilor cu societatea civilă a unui demnitar din guvernul României.

Domnule prim-ministru,

În cazul în speţă, după ce au fost epuizate toate căile amiabile posibile, rămîne un singur gest reparatoriu: *demisia sau demiterea din funcţia de secretar de stat la Ministerul Culturii şi Cultelor a domnului Ion Antonescu pentru abuz de autoritate, încălcarea autonomiei şi afectarea imaginii publice a unei organizaţii neguvernamentale.*

În aşteptarea răspunsului la memoriul nostru, vă rugăm să ţineţi seama de necesitatea unei vieţi culturale normale într-o lume pe care şi dumneavoastră, ne închipuim, o doriţi liberă şi democratică.

În acest moment sîntem încă departe de acest ideal. Şi nu credem că guvernul României, prin unii dintre oamenii săi, se poate opune mersului firesc al istoriei.

Vă cerem să îl îndepărtaţi pe domnul Ion Antonescu din demnitatea pe care nu o onorează şi să numiţi în funcţie un autentic om de cultură cu competenţă în domeniul integrării europene, atîta vreme cît parteneriatul între administraţia publică şi societatea civilă constituie o prioritate a construcţiei europene.

Cu toată consideraţia,

Senatul UNITER:
Ion CARAMITRU, Cornel TODEA,
Irina PETRESCU,
Emil BOROGHINĂ,
Mariana MIHUŢ,
Ilinca TOMOROVEANU,
Ludmila PATLANJOGLU,
Marina CONSTANTINESCU,
Cristina MODREANU,
Sanda MANU, Mircea RUSU,
Dragoş BUHAGIAR, Corneliu Dan
BORCIA, Victor Ioan FRUNZĂ,
Adriana GRAND,
Ştefan IORDĂNESCU, Victor
SCORADEŢ, Nina BRUMUŞILĂ,
DEMETER Andras Istvan,
Theodora HERGHELEGIU,
Aura CORBEANU

Comisia de cenzori:
Victor REBENGIUC,
Nicolae SCARLAT, Zeno FODOR

Preşedinte:
Ion CARAMITRU

Vicepreşedinte:
Cornel TODEA

MONITORIZAREA MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR
OBSERVATOR CULTURAL
2004

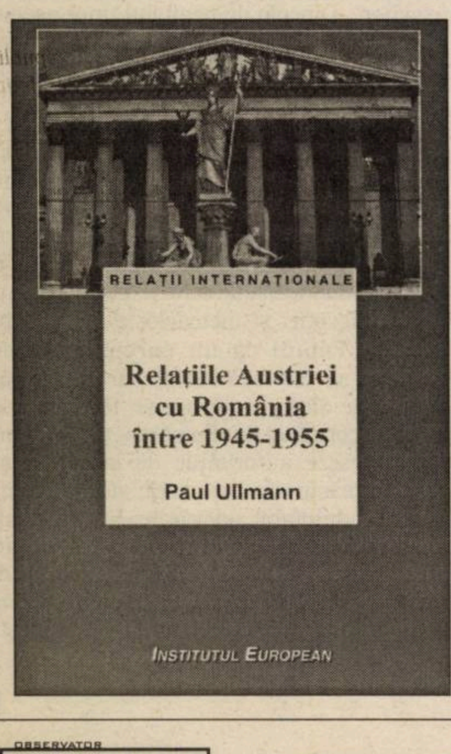

RELAŢII INTERNAŢIONALE
Relaţiile Austriei cu România între 1945-1955
Paul Ullmann
INSTITUTUL EUROPEAN

În Colecţia „Relaţii Internaţionale" a Editurii Institutul European din Iaşi a apărut anul trecut un volum despre **Relaţiile Austriei cu România între 1945-1955**. Autor – ambasadorul Paul Ullmann, diplomat de carieră şi bun cunoscător al României. Volumul este bilingv, cu o secţiune în limba română şi o alta – în germană. Traducerea din limba germană şi îngrijirea ediţiei este semnată de Rudolf Graff şi Mihai Grigoraş, cu un **Cuvînt înainte** de prof. Harald Heppner de la Universitatea Graz. Bazată pe valorificarea a numeroase documente de arhivă, cartea reconstituie contextul politic şi studiază istoria diplomatică a relaţiilor româno-austriece dintr-o perioadă istorică extrem de dificilă – cea a deceniului stalinist românesc – cuprinsă între reînfiinţarea Republicii Austria şi încheierea „Tratatului de Stat pentru restabilirea unei Austrii independente şi democratice".

Yama
STUDIOS
Productie audio publicitara si muzicala
Tel/ Fax: 01 312.1844; 312. 1689
e-mail: yamastud@hotmail.com

Memoriul PEN Clubului din Republica Moldova

Despre situaţia drepturilor omului şi a libertăţilor cetăţeneşti

PEN Clubul din Republica Moldova, filială a Asociaţiei Mondiale a Scriitorilor cu sediul la Londra, este o organizaţie profesională, nonguvernamentală, care apără principiul circulaţiei neîngrădite a ideilor şi schimburile culturale între naţiuni dincolo de orice frontiere politice, pledează pentru respectarea libertăţii de expresie şi se pronunţă în apărarea existenţei unei prese libere şi independente. Statutul său, redactat în conformitate cu principiile incluse în Carta Federaţiilor PEN, îl obligă să ia poziţie deschisă împotriva oricărei forme de cenzură, pornind de la ideea că progresul necesar al omenirii către o mai bună organizare politică şi economică impune o critică a guvernelor şi instituţiilor, aşa cum este într-o democraţie. PEN Clubul din Republica Moldova consideră că problemele cu care se confruntă acest stat, aflat într-o tranziţie dificilă, oscilantă, de la un sistem totalitar către unul democratic, au la origine tocmai încălcarea libertăţii de expresie şi a principiului responsabilităţii tuturor cetăţenilor – simpli contribuabili sau autorităţi publice – în faţa legii.

PEN Clubul din Republica Moldova urmăreşte cu atenţie şi monitorizează evoluţiile social-politice din ţară şi, la început de an, doreşte să-şi prezinte punctul de vedere asupra situaţiei create după trei ani de mandat al actualei puteri de la Chişinău.

Partidul Comunist, ajuns la guvernare în Republica Moldova după alegerile parlamentare anticipate din februarie 2001, nu şi-a ascuns intenţiile de restauraţie politică şi a întreprins în acest interval numeroase tentative în direcţia transformării Republicii Moldova într-un stat poliţienesc, aservit unei ideologii perimate, condamnate de istorie. Aceste încercări s-au tradus pînă în prezent în următoarele acţiuni şi tendinţe: reînvierea cultului lui Lenin prin instalarea unor statui în cîteva localităţi din Republica Moldova; reînfiinţarea organizaţiilor de pionieri şi comsomolişti, menite să continue „opera" de îndoctrinare comunistă a copiilor şi a tineretului din perioada sovietică; intenţia oficializării limbii ruse – limbă de stat în fostul imperiu sovietic şi, în prezent, limba unei minorităţi naţionale din Republica Moldova, care nici măcar nu este cea mai numeroasă –, precum şi încercarea de introducere a ei ca disciplină de studiu obligatorie în şcoli; suprimarea autonomiei locale prin lichidarea judeţelor – unităţi administrative mari, reînfiinţate printr-o reformă teritorial-administrativă susţinută financiar şi logistic de instituţii din Occident; subordonarea justiţiei comandamentelor politice ale guvernării comuniste; restrîngerea autonomiei universitare; încercările repetate de a înlocui disciplina „Istoria Românilor" – reintrodusă în şcolile din Republica Moldova după declararea independenţei, în cadrul unei ample reforme a învăţămîntului public, reformă girată şi finanţată de către Consiliul Europei şi Banca Mondială – cu un surogat de istorie de inspiraţie stalinistă, în care populaţia autohtonă majoritară dintre Prut şi Nistru este tratată ca o etnie separată de restul naţiunii române.

Partidul Comunist a limitat drastic accesul la mass-media de stat electronice oamenilor politici din Opoziţie şi membrilor societăţii civile. Crearea unor instituţii publice ale audiovizualului, indispensabile evoluţiei democratice a ţării şi în spiritul celor două rezoluţii ale Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, adoptate în primăvara şi în toamna anului 2002, referitoare la situaţia social-politică din Republica Moldova, a degenerat într-un interminabil război de uzură între putere, pe de o parte, şi partidele democratice şi societatea civilă, pe de altă parte, între conducerea Companiei „Teleradio-Moldova", aservită politic Partidului Comunist, şi jurnaliştii de la această instituţie care se opun cenzurii şi stilului autoritar/arbitrar de administrare, inspirat de o mentalitate străină spiritului democratic, ostilă normelor deontologiei profesionale. Majoritatea comunistă din Parlamentul de la Chişinău a ignorat recomandările legislative ale Consiliului Europei şi a adoptat, succesiv, cîteva variante de „reformare" a audiovizualului de stat, profund deficitare în ce priveşte independenţa, obiectivitatea şi profesionalismul mijloacelor de informare electronice – un cadru legislativ care obstaculează controlul societăţii asupra acestora, deşi în afara controlului respectiv nu se poate vorbi despre nişte *instituţii publice* ale audiovizualului. Cea mai recentă decizie a Parlamentului, şi anume Legea cu privire la lichidarea Companiei „Teleradio-Moldova", induce posibilitatea epurării angajaţilor săi pe criterii politice şi a reprimării ziariştilor incomozi sub pretextul „înnoirii" şi al „eficientizării" instituţiei. Monopolul politic asupra presei de stat electronice îi permite actualei puteri să continue manipularea şi intoxicarea opiniei publice, aşa cum s-a întîmplat în timpul alegerilor locale de anul trecut, camuflînd adevărul asupra realităţilor din ţară şi distorsionînd mesajele Opoziţiei şi ale liderilor de opinie din presa independentă într-un an preelectoral, 2004, an decisiv pentru soarta democraţiei şi pentru viitorul european al Republicii Moldova. Ultimele evenimente legate de intimidarea fizică şi intentarea de dosare penale unor oameni care doreau să-şi manifeste în mod paşnic dezacordul faţă de prezenţa militară rusă pe teritoriul naţional, în cadrul mitingului de protest din 25 ianuarie 2004, reprezintă un simptom foarte grav pentru soarta drepturilor omului şi a libertăţilor cetăţeneşti în Republica Moldova.

Campania de dezbinare a societăţii, pe care o promovează cu o insistenţă demnă de o cauză mai bună Partidul Comunist de guvernămînt, a inclus pînă acum şi crearea unor structuri paralele, loiale actualei puteri, în diverse branşe profesionale, cu scopul compromiterii celor existente, situate în opoziţie faţă de PCRM. Au fost înfiinţate o falsă federaţie a sindicatelor, o pretinsă uniune independentă a jurnaliştilor şi o uniune „alternativă" a scriitorilor. Aceasta din urmă exprimă ingerinţa brutală a Partidului Comunist în activitatea breslei scriitoriceşti, dorinţa de înfeudare ideologică a creatorilor în spiritul „patronajului" sovietic-totalitar asupra culturii. Cu prilejul lansării acestei pseudo-organizaţii de literaţi, numite „Nistru/Dnestr", preşedintele Vladimir Voronin a formulat acuzaţii calomnioase, absolut nefondate, la adresa Uniunii Scriitorilor din Moldova, pe care a calificat-o drept un „partid politic extremist, care subminează statalitatea moldovenească". Or, lucrurile stau exact invers: tocmai Uniunii Scriitorilor, cum bine se ştie, îi revine meritul de a fi dat semnalul renaşterii naţionale şi democratice la mijlocul deceniului 9 al secolului trecut. Declararea independenţei Republicii Moldova reprezintă o victorie a mişcării de emancipare antitotalitară inspirată de scriitori şi intelectuali.

În aceeaşi strategie a sciziunilor cultivate de actuala putere în sînul societăţii din Republica Moldova, după cunoscutul pricipiu *divide et impera*, trebuie citită şi aşa-zisa „Concepţie a politicii naţionale de stat", votată de Parlamentul de la Chişinău în decembrie 2003 – un document care contestă comunitatea de limbă, istorie şi cultură a românilor din Republica Moldova şi din România, şi proclamă, pentru prima dată în istoria ultimilor 60 de ani, existenţa unei „minorităţi române" în Republica Moldova, deşi etnicii români alcătuiesc 65 la sută din populaţia autohtonă majoritară, indiferent de felul în care se definesc exponenţii săi: „români" sau „moldoveni". „Concepţia politicii naţionale..." prevede impunerea unei *ideologii de stat*, ca pe timpul regimurilor totalitare, şi se va solda cu eliminarea pluralismului politic şi de opinie în Republica Moldova, adică – în limbajul acestui document dubios – va asigura „neutralizarea politică şi juridică" a oponenţilor politici ai Partidului Comunist. Aplicarea sus-numitei „Concepţii..." va cataliza tensiunile interetnice şi va distruge fragilul echilibru social intern. În acest context, al campaniei de falsificare a adevărului despre istoria, limba şi originea naţională a populaţiei autohtone majoritare din Republica Moldova şi al blocajului informaţional la care sînt supuşi cetăţenii acestei ţări, prin cenzura instaurată de guvernanţii comunişti în presa de stat electronică şi în condiţiile absenţei unui post de televiziune alternativ, cu o largă acoperire în teritoriu, PEN Clubul din Republica Moldova îşi exprimă profunda îngrijorare cu privire la modul de desfăşurare a recensămîntului populaţiei, planificat pentru acest an. Există mai multe semne că puterea va încerca să denatureze datele recensămîntului, intimidîndu-i pe cetăţenii moldoveni de etnie română, care vor dori să-şi declare adevărata identitate naţională.

Campania de românofobie pe plan intern, declanşată de autorităţile de la Chişinău, a fost dublată în ultimii trei ani de atacuri fără precedent la adresa României, acuzată în mod absurd de „pretenţii imperialiste şi expansioniste". Totodată, o serie de declaraţii ale unor înalţi demnitari comunişti au sugerat un program politic revizionist faţă de România, extrem de periculos pentru liniştea şi stabilitatea regională, prin pretenţia la succesiune a Republicii Moldova în raport cu Principatul medieval al Moldovei, a cărui jumătate de vest forma, la 1859, prin unire cu Muntenia, statul modern România, în timp ce Basarabia (ale cărei 2/3 din teritoriu constituie actuala Republică Moldova) era o gubernie a Rusiei ţariste, lipsită de orice suveranitate. Acest „război rece" al oficialităţilor de la Chişinău cu Bucureştiul este profund nociv pentru interesele naţionale ale Republicii Moldova, întrucît „dinamitează" cooperarea, în cele mai diverse domenii, între cele două părţi, ignoră generoasa asistenţă acordată de statul român în ultimii 13 ani Chişinăului şi sprijinul pe plan internaţional oferit de România eforturilor de integrare europeană ale Republicii Moldova. Adeziunea formală a guvernanţilor de la Chişinău la valorile europene nu are nici o credibilitate atîta timp cît aceştia cultivă o atitudine agresivă, inamicală faţă de România – ţară vecină, cu care Republica Moldova împărtăşeşte o istorie şi o identitate comune, ţară aflată în plin proces de integrare europeană şi euroatlantică.

Sfîrşitul anului 2003 a marcat un moment de răscruce pentru existenţa Republicii Moldova, care a fost pe punctul de a-şi pierde independenţa şi statalitatea prin semnarea aşa-zisului „memorandum Kozak" de federalizare, dictat de Rusia, în numele unei iluzorii reunificări cu regimul separatist ilegal din Transnistria. Felul în care înţelege puterea de la Chişinău să susţină aşa-zisul proces de negocieri privind reglementarea crizei transnistrene reflectă o dată în plus natura nedemocratică şi lipsa de transparenţă ale actului guvernamental comunist. Puterea a refuzat pînă acum să ceară în mod clar şi inechivoc Federaţiei Ruse să-şi retragă trupele şi muniţiile din Transnistria, în conformitate cu angajamentele pe care aceasta şi le-a asumat la summit-ul OSCE de la Istanbul, din 1999, şi nu a adresat comunităţii internaţionale o cerere oficială de sprijin pentru contracararea atitudinii sfidătoare, de tip neocolonial, a Rusiei faţă de Republica Moldova, împotriva tendinţelor Moscovei de a-şi menţine influenţa politico-militară în această parte a Europei. În loc să vehiculeze „modele" aberante de rezolvare a conflictului transnistrean, care doar ar înlesni legitimarea regimului separatist de la Tiraspol şi transformarea Republicii Moldova într-o anexă geopolitică a Rusiei, guvernanţii de la Chişinău au datoria să se îngrijească de aplicarea standardelor europene în materie de democraţie şi de ridicarea nivelului de viaţă în teritoriul pe care îl controlează. Doar în acest caz locuitorii din Transnistria vor fi stimulaţi să dorească reunificarea cu Moldova şi vor avea voinţa necesară de a-şi alege reprezentanţi care să exprime în mod sincer aceste aspiraţii. O soluţie durabilă în problema Transnistriei trebuie să fie acceptabilă pentru *întreaga societate* din Republica Moldova. Această soluţie trebuie să implice *democratizarea*, *demilitarizarea* şi *decriminalizarea* zonei transnistrene, păstrînd intacte şansele de integrare europeană ale ţării, iar prima condiţie pentru identificarea unei soluţii viabile în chestiunea transnistreană o reprezintă retragerea militară a Rusiei din Republica Moldova.

PEN Clubul din Republica Moldova cheamă autorităţile de la Chişinău, partidele politice şi societatea civilă să-şi mobilizeze eforturile pentru eliberarea celor trei deţinuţi politici de la Tiraspol – Andrei Ivanţoc, Alexandru Leşco şi Tudor Petrov-Popa – şi adresează un mesaj similar statelor civilizate, opiniei publice internaţionale. De asemenea, salută iniţiativele unor publicaţii periodice şi ale unor organizaţii civice din România de colectare a semnăturilor pentru eliberarea din detenţie a celor trei cetăţeni moldoveni, prizonieri ai regimului separatist.

PEN Clubul din Republica Moldova nu face partizanat politic şi nu urmăreşte interese electorale, pledoaria şi criticile pe care le formulează au la bază propriile sale principii constitutive, inspirate din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului. Pornind de la aceste principii fondatoare şi drepturi inalienabile, PEN Clubul din Republica Moldova cere Partidului Comunist de guvernămînt de la Chişinău să renunţe la politicile sale antidemocratice, antiromâneşti şi anticulturale, promovate în ultimii trei ani, şi să-şi confirme prin fapte, nu prin vorbe, adeziunea la valorile democratice, fidelitatea faţă de proiectul de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană – interesul naţional major.

PEN Clubul din Republica Moldova adresează un apel marilor puteri democratice, organismelor paneuropene, comunităţii scriitorilor din toată lumea să facă uz de întreaga lor influenţă pentru a împiedica lunecarea Republicii Moldova spre un regim politic dictatorial, în care drepturile omului şi libertăţile cetăţeneşti să nu mai însemne nimic.

Chişinău, 28 ianuarie 2004

Notă: *Memoriul PEN Clubului din Republica Moldova a fost prezentat în cadrul unei conferinţe de presă desfăşurate luni 2 februarie în incinta Uniunii Scriitorilor din Moldova. Va fi publicat în presa din Moldova şi România. Varianta în limba engleză a Memoriului va fi trimisă la PEN – Centrul Internaţional şi la Consiliul Europei.*

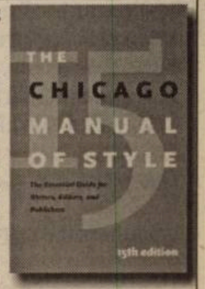

PRIOR BOOKS
tel: 210.89.08
office@prior.ro

The Chicago Manual of Style: *The Essential Guide for Writers, Editors, and Publishers* reprezintă, de peste 100 de ani, cea mai importantă sursă de referinţă pentru autori, jurnalişti, corectori, tehnoredactori şi editori din orice domeniu al cunoaşterii.

Aflat astăzi la cea de-a 15-a ediţie, revizuită, completată şi actualizată, **The Chicago Manual of Style**, este mai cuprinzător şi mai uşor de utilizat ca niciodată.

University of Chicago Press, 2003
Halftone, 984 p, 64 line drawings, musical example, 31 tables 6X9
ISBN 0226104036

25% RABAT!
Preţ regular : 2.650.000
Preţ lansare : 1.990.000 lei

AVANGARDA ROMÂNEASCĂ ÎN 2003

Oferim în aceste pagini un inventar de evenimente culturale recente care au avut ca subiect avangarda istorică românească, în diverse fomule, ca fenomen de ansamblu sau prin focalizarea asupra unui artist ori a altuia. Despre o bună parte dintre aceste evenimente *Observatorul cultural* a scris la timpul potrivit (expoziția documentară BRÂNCUȘI de la Paris, expozițiile Victor BRAUNER de la Piatra Neamț și București, volumele consacrate de François BUOT și Ovidiu MORAR lui Tristan TZARA și – respectiv – suprarealismului românesc etc.) – ceea ce nu face mai puțin utilă recapitularea oferită de Florin COLONAȘ (cunoscut galerist bucureștean). Textul lui George Radu BOGDAN se ocupă în detaliu de albumul-catalog care a însoțit recenta expoziție MAXY de la Berlin. De asemenea, în grupaj – un poem dedicat de Valery OIȘTEANU lui Victor BRAUNER, citit în cadrul evocării pictorului la Centrul Cultural Român din New York.

O toamnă bogată

Florin COLONAȘ

În toamna anului 2003, avangarda românească a avut o recoltă bogată, dacă facem o trecere în revistă a expozițiilor dedicate ei sau a evenimentelor în care au fost implicați reprezentanții ei.

Fără a fi cîtuși de puțin protocroniști, putem afirma că avem unele priorități în domeniu și un patrimoniu pe care nu știm să-l folosim așa cum se cuvine în favoarea impunerii acestui segment al culturii noastre pe plan internațional. Noroc că o fac alții pentru noi! Timiditatea forurilor noastre culturale în privința acestei adevărate cărți de vizită pentru cultura noastră modernă face ca ea să fie anemic și sporadic prezentată. Este, ca să ne exprimăm plastic, *asul din mînecă pe care nu știm să-l jucăm*!

Interesul pentru ceea ce a creat cultura noastră în domeniu este major și acest lucru rezultă atît din modul în care privesc alții chestiunea, cît și din expozițiile și manifestările pe care le organizează. Este un lucru pozitiv. Dar de ce să-i lăsăm pe alții să ne facă treaba? Există și riscul ca, tot lăsîndu-i pe alții să se ocupe de ceea ce noi înșine ar trebui să facem, să se estompeze originea unui artist sau originea artistică a piesei respective. Exemplul cel mai elocvent este Brâncuși, a cărui origine valahă nu este cunoscută de mulți intelectuali din Occident.

Este o motivație în plus de a vedea ce a oferit sezonul autumnal în domeniul avangardei. Să începem chiar cu maestrul de la Hobița.

La Centrul Pompidou din Paris s-a deschis în toamna lui 2003 **La dation Brancusi** – o manifestare care a pus la dispoziția publicului mirobolante mărturii ale diferitelor perioade din viața „baciului gorjean". În lăzile rămase de la maestru, care nu au fost deschise de decenii, zăceau comori nebănuite. Au fost puse acum la dispoziția avizaților și a publicului cultural sute de piese de mare valoare, scrisori și desene, unele elucidînd – dacă nu total, cel puțin parțial – elemente ale unei biografii cu multe pete albe.

La 27 septembrie s-a deschis la anticariatul Günter Linke din Berlin expoziția **M.H. Maxy – Der Integrale Künstler**. Găzduită de un generos spațiu expozițional aflat în cartierul Charlottenburg, manifestarea pune în prim-plan creația multilaterală a unui artist pe care îl cunoaștem prea puțin, un artist polivalent, remarcat mai ales pentru creația sa de șevalet. Însă M.H. Maxy nu a fost doar un maestru al picturii, ci și un artist care s-a preocupat de desen, de ilustrația de carte, creînd totodată obiecte de artă decorativă, din metal, covoare, țesături, legături de carte. Maestru al elevilor de la Academia de Artă, inițiator de expoziții, creator de decoruri și costume de teatru, publicist, M.H. Maxy a fost și conducătorul celei mai importante instituții muzeale de la noi, Muzeul Național de Artă. Avea la baza formației sale o mare școală de artă – pe cea berlineză. Capitala Germaniei i-a prilejuit întîlnirea cu un alt român despre care se știe mai mult în afara granițelor decît la noi: Arthur Segal, al cărui atelier l-a frecventat. Interesant este faptul că Galeria Linke se află pe o stradă paralelă atît cu cea pe care a stat Maxy în sejurul său berlinez, cît și cu strada unde a locuit Segal, clădirile vechi fiind însă distruse în timpul celei de-a doua conflagrații mondiale.

Cînd a sosit la Berlin, Maxy era un pictor format, dar foarte „cuminte", progresul făcut de el în numai opt luni de sejur berlinez fiind uluitor. Compania unor artiști precum Segal, Buchholz, Kandinsky, Moholy Nagy, Cesar Domela de la De Stijl sau J. Peri, pe care i-a cunoscut personal, l-a stimulat. A expus la Sturm în 1923 și, tot în același an, la Jurifreie Kunstschau, unde tablourile sale au fost remarcate de către prestigiosul ziar al Bursei din Berlin dintre cele 485 de lucrări expuse. Încurajat de acest succes și simțind că este în progres, Maxy s-a dus la Walden, marele galerist și omul care a dat impuls Sturm-ului, și, nici mai mult, nici mai puțin, l-a invitat acasă la el pentru a-i arăta lucrările. „Inima mi se făcuse cît un purice: un singur cuvînt și eram eliminat din competiție" – mărturisea artistul într-un interviu tîrziu. Cu ochiul său care nu ierta nimic, Walden s-a proptit în ușa locuinței lui Maxy, a privit cîteva clipe, după care a spus: „Abgemacht" („convenit, acceptat", în limba germană). Jocurile erau făcute. Maxy avea viza pentru Sturm. Mai mult decît atît, Walden îi ia cinci tablouri și le trimite la Copenhaga. Catalogul expoziției daneze este pentru prima dată prezentat publicului. Despre această manifestare nu se știa nimic pînă atunci – poate că însuși Maxy uitase de ea...

La Galeria Linke de la Berlin, minunate piese din metal, alături de alte lucrări proiectate de Maxy – volume legate în piele ale lui Anatole France – au fost găzduite maiestuos într-o impresionantă vitrină, savant construită, așa cum numai marile muzee mai au. Tot în acest sanctuar s-a odihnit pentru cîteva săptămîni și colecția revistei românești **Integral**, publicație la apariția și prestigiul căreia Maxy a contribuit cu dragoste părintească. Demn de subliniat, expoziția a fost însoțită și de un afiș care-l ilustrează pe deplin pe Maxy, artistul integral: în format A3, afișul este construit pe fondul din piele roșie al unei legături artistice de carte, aparținîndu-i lui Maxy, tipărit și numerotat în 50 de exemplare, ceea ce-i conferă și o valoare de colecție.

Cu ocazia expoziției a fost, de asemenea, publicat catalogul M.H. Maxy, semnat de un autor împătimit de studiul avangardei românești: arhitectul Michael Ilk, de origine română, el fiind și sufletul expoziției berlineze. Editat în română și germană, în 300 de exemplare, o adevărată tipăritură bibliofilă de 220 de pagini, acest volum are nu numai meritul unei ediții cu totul excepționale din punct de vedere grafic, dar oferă și date și interpretări care aruncă o lumină nouă asupra creației lui Maxy și asupra a ceea ce a însemnat el pentru avangarda românească.

La Muzeul Național de Artă din București s-a deschis, cu destulă discreție, expoziția Brauner, dedicată centenarului artistului (1903-2003), o prelungire a manifestării din urbea natală a pictorului, Piatra Neamț. Aici au figurat lucrări de mare valoare din fondul Muzeului și din cele ale Federației Comunităților Evreiești, ale Muzeelor din Galați și Tulcea – lucrări binecunoscute, dar și cîteva noi achiziții ale Muzeului Național, puse

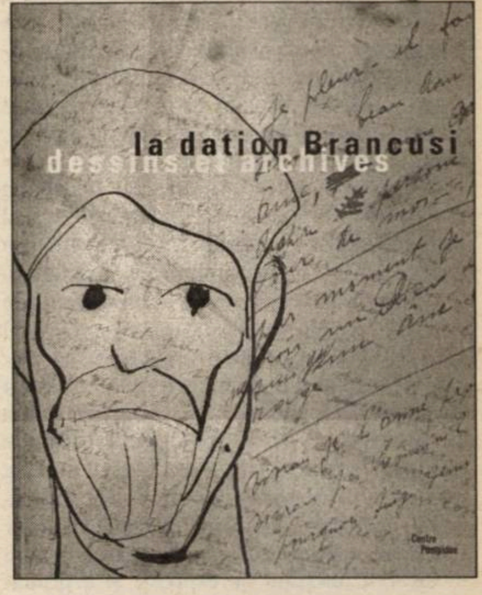

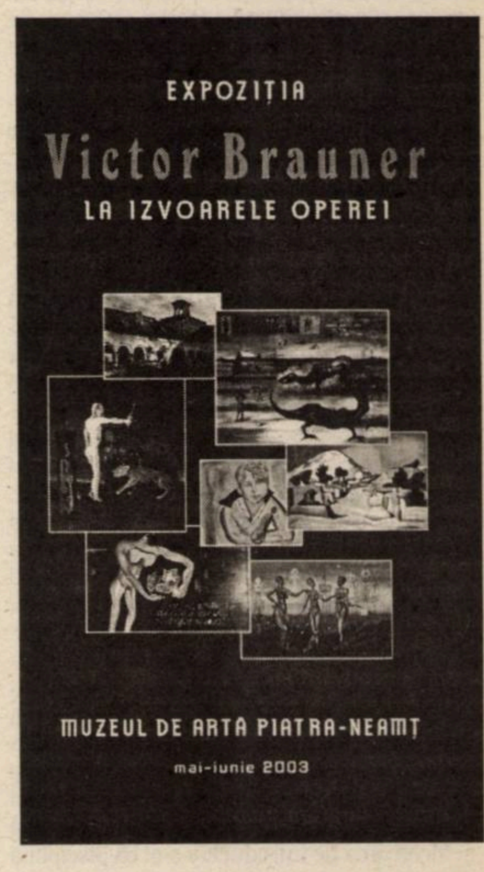

în valoare pe panouri centrale. Expoziția a fost o mare sărbătoare. Regretabilă a fost lipsa de inspirație în privința alegerii imaginii pentru afișul manifestării: de dimensiuni mici, de fapt un decupaj deloc reprezentativ dintr-un tablou al Muzeului Național. Merită subliniat efortul depus de a expune în stil modern, cu imagini proiectate pe monitoare. Păcat că nu s-a mediatizat suficient evenimentul pe plan național și, mai ales, internațional.

Se știe că un afiș poate ridica sau omorî o manifestare. Un exemplu: expoziția **Arta Europei de Est în anii 1920-30** (cu o bogată și apreciată secțiune românească), adusă de la Los Angeles în 2002, a avut o amploare extrem de interesantă în localul münchenez de la Haus der Kunst, dar un afiș neinspirat ales, neatractiv pentru publicul larg, ceea ce a avut drept rezultat un număr de vizitatori mai redus, cam la o pătrime din cît se estimase. Berlinezii au preluat inițiativa, organizînd la Mathias Gropius-Haus o expunere poate mai puțin inspirată, dar cu un afiș foarte bine conceput și prezentat, avînd astfel succesul asigurat.

La finele lunii septembrie a apărut la Editura Compania versiunea românească a volumului semnat de francezul François Buot **Tristan Tzara, omul care a pus la cale revoluția DADA**: o carte de peste 350 de pagini, care oferă multe date foarte documentate despre moineșteanul-parizian. O lectură pasionantă, ca un bun roman polițist.

Victor Brauner omagiat la New York

La Galeria UBU din New York a fost deschisă în toamna trecută o expoziție cuprinzînd tablouri de Victor Brauner, cele mai multe provenind din colecția Daniel Fillipachi și de la Galeria Isidore Ducasse din Paris. De asemenea, au fost expuse cărți, afișe și documente din perioada interbelică, românești și fanceze.

Pe xx decembrie a fost organizată, la Centrul Cultural din New York, o seară consacrată centenarului Victor Brauner. Viața și opera artistului au fost prezentate de către poetul și eseistul Valery Oișteanu, care pregătește o ediție comentată a scrierilor artistului celebrat. Mai jos – un poem dedicat de Oișteanu lui Brauner:

Călătoriile Maestrului cu un singur ochi

Lui Victor Brauner

Privind cu ochi triști de evreu
Către peisajele României
Măștile ritualurilor populare
Zboară pe deasupra acoperișurilor
Din Piatra Neamț, țara dada
Călătorind spre Hamburg, spre Viena
Înapoi în România la 14 ani primul
tablou pictat
Mai tîrziu în București la școala de artă
Privind sculpturile lui Brâncuși
Făcînd dragoste, sărutînd, urcînd treptele
Forța magnetică a lui Breton și Tzara
Trăgîndu-l spre Paris unde sînt
vremuri grele
Dar jocurile cu „cadavre delicioase" sînt
amuzante
Ca și mulți dintre tovarășii săi francezi și
români
Profeticele sale autoportrete au un ochi
lipsă
Și în marea bătălie a ego-urilor
Pierzîndu-și ochiul stîng așa cum
prevăzuse
Obiectele Diabolice sînt gata să fie lansate
În timp ce bocancii nemțești intră
în Paris
Și în curînd un zbor al supraviețuirii
îl aduce la Marsilia
Însă nu-i ajunge din urmă pe prietenii
suprarealiști
Plecînd spre New York
În timp ce Victor și Herold le fac semne
cu mîinile
În Franța la țară criză de vopsele destulă
ceară de albine
Poetul-pictor trebuie să-și exprime furia
Dezgustul față de război și nedreptăți
Cel mai bun prieten-poet se sinucide
Breton îl excomunică din grup
Privind către Mexic în căutarea șamanilor
Privind către America pe urmele luminii
În sfîrșit la capătul vieții pe patul
de moarte
Vești bune de faimă și glorie la Veneția
Recunoașterea universală ca mare
maestru

Valery OIȘTEANU

Traducere de
Cosmina IONESCU

Pe 7 octombrie s-a deschis la Centrul Cultural Român din Budapesta expoziția **Marcel Iancu revisited**, autori fiind Florin Barbu și Horia Dinulescu. Despre **Alfabetul formal** al lui Iancu, descris și interpretat în mod creator, a conferențiat cu multă pasiune arhitectul Augustin Ioan.

Pe 16 octombrie s-a deschis la Galeria newyorkeză UBU o altă expoziție Victor Brauner, unde au fost expuse mai bine de 20 de tablouri din cea mai bună perioadă a creației sale artistice. Găzduită de un spațiu superb, tablourile lui Brauner constituie un eveniment de talie mondială, cinstind o dată în plus memoria acestui mare și ingenios artist.

A doua zi, pe 17 octombrie, la Folkwang-Museum din Essen a avut loc vernisajul expoziției **Marcel Iancu – un dadaist român**. Unul dintre cele mai prestigioase muzee de pe teritoriul german a hotărît să acorde găzduire acestei manifestări timp de două luni, dedicîndu-i un spațiu de peste două sute de metri pătrați. Pe simeze au fost prezente revistele **Contimporanul**, gravuri și desene de Iancu, alături de cea mai senzațională piesă: mapa dadaistă cu cele **Opt gravuri în lemn de Marcel Iancu cu un poem de Tristan Tzara**, din care sînt cunoscute doar două exemplare complete în lume: unul aflat la Museum für Gestaltung din Zürich și cel de-al doilea, din prezenta expoziție. Această piesă de o valoare excepțională a oferit un adevărat regal pentru vizitatori.

În vitrinele de la Essen au fost prezentate tematic, cu un bogat material ilustrativ, numai piese originale: Iancu – ilustrator de carte, apoi reviste la care Iancu a colaborat sau reviste în care au apărut reclame ale revistelor românești din avangardă. O vitrină separată a fost dedicată activității de arhitect a lui Iancu, iar o alta, cubică, a adăpostit cîteva obiecte din metal proiectate de M.H. Maxy, făcînd astfel legătura dintre cei doi artiști născuți și crescuți pe meleagurile noastre. În alocuțiunea sa, domnul dr. Froning, directorul adjunct al Muzeului, a punctat doctoral etapele activității lui Iancu, mulțumindu-i totodată celui care, ca și la Berlin, a fost sufletul și creierul acestei expoziții: arhitectul Michael Ilk, care a pus la dispoziție catalogul **Marcel Janco – das graphische Werk**, de asemenea o lucrare de referință privind activitatea de gravor a artistului. Afișul expoziției reprezintă **Mouvement DADA** (afiș creat la rîndul său de Marcel Iancu și tras doar într-o sută de exemplare), o raritate care astăzi se vinde la prețuri cu multe zerouri...

În cadrul Galeriei Naționale de Artă a fost deschisă, într-o incintă deosebit de elegantă, o expoziție de desene privind modernismul românesc al anilor 1920-1930. Au fost prezentate opere de Brauner, Iancu, Corneliu Michăilescu, Vasile Popescu, Mattis Teutsch, Michaela Eleutheriade, Nutzi Acontz și – surpriză! – cîteva desene de Dan Faur, un suprarealist, poet, desenator și sculptor aproape necunoscut în ultimele două ipostaze, dar foarte valoros.

La finele lui octombrie, cu prilejul inaugurării noului sediu al Ministerului Culturii și Cultelor de la Șosea – o nouă expoziție privind avangarda, ce a putut fi vizitată în eleganta sală de la parterul instituției, organizată de Institutul pentru cercetarea avangardei românești și europene.

O nouă manifestare privind avangarda românească s-a desfășurat în zilele de 27-28 noiembrie, la Centrul de Studii Francofone al Universității București: o sesiune de comunicări cu participarea unor specialiști în domeniu din România și din străinătate.

Ca un corolar – două cărți dedicate acestui curent: **Dicționarul avangardelor** al acad. prof. Dan Grigorescu și **Avatarurile suprarealismului românesc**, semnată de Ovidiu Morar, care se constituie în veritabile instrumente de lucru în domeniu. ■

Monumentul M.H. Maxy

GEORGE RADU BOGDAN

De curînd a apărut un volum luxos, cu un tiraj limitat la 199 de exemplare, consacrat pictorului M.H. Maxy. Este vorba despre un adevărat monument omagial, realizat cu scopul de a-l face pe artist cunoscut și apreciat cum se cuvine, peste hotare.

Nu mi-am propus recenzarea acestei lucrări, nici situarea ei într-o perspectivă critică, ci vreau doar să realizez o prezentare constatativă, în dorința de a-i sublinia meritele, ținînd seama de conul de umbră în care, mai mult sau mai puțin, a intrat după decesul său – acum mai bine de trei decenii – M.H. Maxy.

Concepută și structurată în principal de arhitectul Michael Ilk, inspirată de exemplul editorial oferit odinioară chiar de Maxy, cartea este prin excelență un document vizual, *imaginea* fiind elementul ei cel mai elocvent și convingător. Succesiunea și distribuția reproducerilor, dimensiunea și punerea lor în pagină sînt subordonate construcției întregului operei, ceea ce negreșit servește cauza avangardistului român din perioada sa de tinerețe, în procesul de a-l aduce în prim-plan.

Textul de față se adresează publicului de la noi, pe care – dincolo de bogata informație existentă în lucrarea lui Ilk și dintr-un unghi de vedere diferit în ce privește rădăcinile integralismului – m-am străduit să-l familiarizez cu probleme implicate în cei aproape cinci ani de apariție a revistei unde a fost proclamat.

Versiunea românească a cărții am respectat-o întocmai, permițîndu-mi doar unele scurte intervenții acolo unde ele s-au dovedit absolut necesare pentru a traduce cu fidelitate și limpezime ceea ce afirmă textul german de care am făcut uz, ferindu-mă să aduc vreo atingere particularității sale stilistice; tot astfel, celei sintactice și ortografice, precum și sublinierilor.

Înainte de a pătrunde în miezul a ceea ce am de spus, am socotit că e potrivit să supun cititorului precizările cuprinse în expunerea introductivă a impresionantului tom: „Această primă monografie bilingvă [...] – scrie Michael Ilk – apare în anul 2003, ca un omagiu personal adus artistului: se împlinesc 80 de ani de la expoziția acestuia, la Galeria Der Sturm din Berlin, din aprilie 1923.

Omagiul este cu atît mai profund, cu cît această monografie devine catalogul-însoțitor al expoziției organizate la Berlin, **M.H. Maxy – Der Integrale Künstler**.

Destinul a făcut (este aproape o minune) ca ambele proiecte să devină concomitent realitate: expoziția pe care o vernisăm a fost posibilă doar cu ajutorul, entuziasmul și generozitatea domnului Günter Linke, proprietarul Salonului de carte și artă din Niebuhrsstrasse, nu departe de localul fostei Galerii Der Sturm, iar albumul și-a putut găsi, în sfîrșit, forma definitivă, după ani de cercetări, prin sprijinul primit constant, prin căldura sufletească și prietenia fiicei artistului, Liana Maxy, și a soțului ei, Arnold Herșcovici, cărora le este dedicat acest volum.

Această lucrare bilingvă, adresîndu-se atît publicului din Germania – aici și-a desăvîrșit Maxy, în anii 1922-1923, formarea sa ca pictor, prin frecventarea Școlii Libere de Pictură a compatriotului Arthur Segal și prin contactul cu Galeria der Sturm, [cît și] cititorului din România, țară în care artistul a trăit și a creat și în care, alături de Marcel Iancu, a jucat un rol major în propagarea artei moderne, în special a *Integralismului*, forma românească a constructivismului".

Titlul românesc al volumului este **M.H. Maxy – artist integralist**, iar în germană **M.H. Maxy – Der Integrale Künstler**, ceea ce, într-o traducere *ad litteram*, corespunde cu „M.H. Maxy, artistul integral". Pentru a înlătura echivocul involuntar ce se strecoară în pomenitele formulări, dar cunoscînd foarte bine intențiile și concepția lui Michael Ilk în întregul efort pe care l-a depus, mă simt dator să aduc unele lămuriri necesare pentru a-mi defini poziția.

Așa cum se prezintă, volumul poartă pecetea a două personalități distincte: a lui Michael Ilk și a Lianei Maxy. Întrucît animatorul întregului proiect de reconsiderare a lui M.H. Maxy și de promovare a sa în conștiința Occidentului îi aparține celui dintîi – care, printr-o muncă asiduă de cercetare, adunare de documente și contacte directe cu persoanele în măsură să-i furnizeze informații și materiale originale concrete (persoane în rîndul cărora figurez), a contribuit esențial la realizarea scopului urmărit –, mă voi mărgini la a-i reliefa lui Ilk aportul, respectîndu-i spiritul călăuzitor.

Pe bună dreptate, domnia-sa a socotit că perioada de creație a lui M.H. Maxy, cu șanse de a atrage atenția lumii occidentale, este cea de pînă la sfîrșitul apariției revistei **Integral**, în aprilie 1928, sub conducerea și îngrijirea sa.

Manifestul primului număr, din martie 1925, promovează conceptul „omului integral", respectiv al „artistului integral". Revista se vrea „de sinteză modernă, organ al mișcării moderne din țară și străinătate".

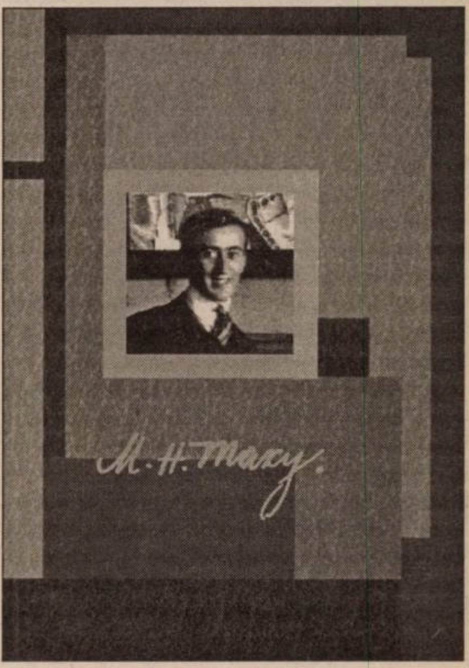

M.H. MAXY

Der Integrale Künstler/
Artist integralist

Catalog al expoziției omonime, curatori Michael Ilk și Günter Linke, Atiquariat Günter Linke, Berlin, 27.09-24.10.2003, catalog de Michael Ilk, 224 p.

Denunțînd faptul că societatea românească a „zăcut în *pseudoruralism*" (subl. în original – *G.R.B.*), manifestul enunță răspicat că „trăim definitiv sub zodie citadină"; ceea ce presupune „ritm-viteză". Se mai precizează că „**Integral** predică esența expresiei primare". El sintetizează „voința vieții dintotdeauna, de pretutindeni, și eforturile tuturor experiențelor moderne". Cufundat în colectivitate, îi creează „stilul după instinctele pe care de-abia și le bănuiește".

Urmează un articol al lui Ilarie Voronca, intitulat **Suprarealism și integralism**, în care poetul, în numele revistei, se delimitează critic de mișcarea prezidată de André Breton. Ceea ce însă îmi reține cu precădere atenția este următoarea propoziție: „cubismul, prin constructivism, își deschidea un drum nou și pur de viață *în spațiu* [...]. Poezie, muzică, arhitectură, pictură, dans, toate merg înlănțuite integral spre o gară definitivă și înaltă" (subl. în original – *G.R.B.*).

Prin urmare, constructivismul era socotit un derivat al cubismului, integrat totuși acestuia, ca o componentă a lui. Așa gîndea de fapt și Maxy. Încă în noiembrie 1923, în **Prefață la expoziția mea**, el scrisese: „Pentru noi (cubiștii), orice tablou e o problemă, veșnic alta, față de care înțelegerea comună e firesc să rămînă străină", precizînd, în continuare, ceva mai departe: „extrema stîngă a cubismului, *Constructivismul*, încearcă reprezentarea plastică a unor legi abstracte, căutîndu-și elementele din exteriorizările vieții noastre mașino-industriale" (citat după Michael Ilk, **M.H. Maxy – artist integralist**, Berlin, 2003, p. 80 – *G.R.B.*). Chiar și în plină maturitate, la 50 de ani, Maxy nu-și abandonase punctul de vedere în aprecierea rolului jucat de cubism, privind orientarea sa avangardistă, așa cum rezultă din studiul meu redactat sub îndrumarea lui, **Un modernist: M.H. Maxy**, apărut în **Revista Fundațiilor Regale** Nr. 4, aprilie

---

Gherasim Luca, Sesto Pals și alții

În timp ce operele scriitorilor români avangardiști de prim-plan, de la Urmuz și Tzara la Voronca sau la (tînărul) Geo Bogza, au fost în repetate rînduri reeditate în ultimele decenii, „restituirea" altor autori din epocă a întîrziat. Două ediții importante au reamintit anul trecut figurile lui Gherasim Luca și Sesto Pals. Scrierile românești ale celui dintîi (stabilit după al doilea război mondial în Franța și devenit acolo un foarte apreciat poet experimental) au fost „recuperate" în culegerea **Inventatorul iubirii** (volum îngrijit de Ion Pop, Editura Dacia, Cluj). Textele lui Sesto Pals au fost reeditate în **Omul ciudat** (Editura Paideia, București) (vezi **Observator cultural** Nr. 179 și 183).

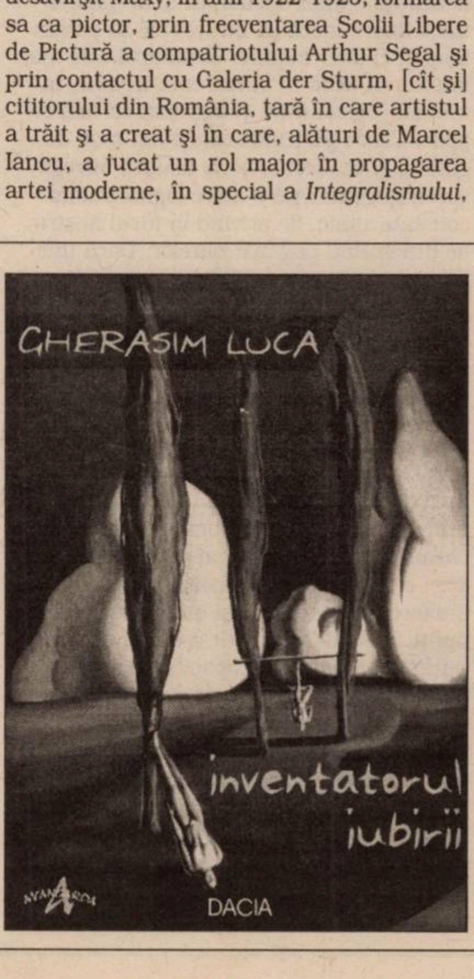

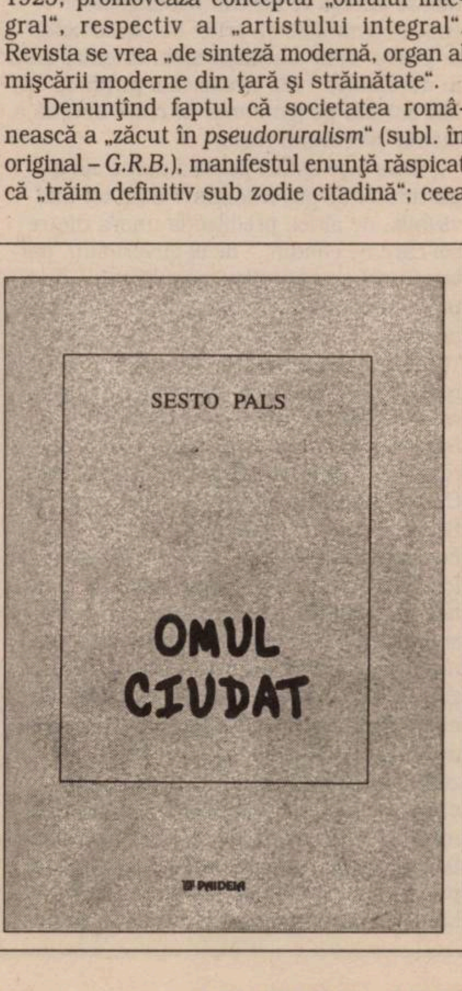

POLIROM
NOUTĂŢI
februarie 2004

Charles Bucowski
Factotum
P.G. Wodehouse
Nori grei deasupra Castelului Blandings
Laurence Sterne
Viaţa şi opiniunile lui Tristram Shandy, Gentleman
Ivana Marková
Dialogistica şi reprezentările sociale

Reduceri de 30%
Pentru oferta săptămînii pe site-ul www.polirom.ro ▸ Agenda

Comenzi la: CP 266, 700506, **Iaşi**, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)217440
Bucureşti, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, **Timişoara**, Tel.: 0722/548785
E-mail: sales@polirom.ro
www.polirom.ro

Editura clujeană Dacia a publicat recent în Colecţia „Restituiri" un mic volum semnat de Geo Bogza, dar „gîndit şi realizat" de Ilie Rad (care semnează şi prefaţa). **Rînduri către tineri ardeleni** cuprinde scrisori şi telegrame trimise de „paznicul de far" scriitorilor Teofil Răchiţeanu, Ilie Rad şi Viorel Mureşan, în anii 1973-1991 (cînd erau „tineri scriitori ardeleni"). Pe lîngă scrisorile şi telegramele propriu-zise, cartea mai conţine texte evocatoare semnate de „adresanţi": **Braţul lui Bogza îndreptat spre Constelaţia Orion** de Teofil Răchiţeanu (beneficiarul celor mai numeroase epistole), **Cum ne-a găsit Geo Bogza, la ora de gramatică generativă** de Ilie Rad(u-Nandra) şi **Un drum iniţiatic, alături de Geo Bogza** de Viorel Mureşan, însoţite de note bio-bibliografice ale acestora. „Epistolarul" completează profilul lui Geo Bogza şi reînvie atmosfera literară a unei epoci.

restituiri
GEO BOGZA
Rânduri către tineri ardeleni

Revista Fundaţiilor Regale Nr. 4, aprilie 1946, p. 866.

Şi Marcel Iancu se considera şi era considerat a descinde din sfera de influenţă a cubismului, producţia sa constructivistă situîndu-se însă cu mult înaintea celei realizate de M.H. Maxy. Asemenea detalii, conjugate cu cele din paragraful precedent, nu sînt lipsite de importanţă atunci cînd ne referim la *Integralism*, intenţionînd să-i stabilism diferenţa specifică şi să-i recunoaştem un profil numai al lui.

Se simte deci – ca să ne reîntoarcem la Michael Ilk – deosebirea de generaţie care îl defineşte. La domnia-sa, *Integralismul* are, în principal, alte conotaţii, ceea ce nu trebuie perceput ca un reproş, ci ca o extindere pozitivă, de îmbogăţire, prin prisma actualităţii termenului. Acesta coincide întocmai cu spiritul lui M.H. Maxy: „Der Integrale Künstler", adică – aşa cum am mai spus – „artistul integral", *Integralismul* fiind înţeles ca o năzuinţă creativă spre totalitate, opusă nu folclorului şi tradiţiei, ci îngustului conservatorism tradiţionalist, îndreptat cu faţa spre trecut.

Michael Ilk face o precizare a cărei importanţă nu trebuie scăpată din vedere. Ea implică un anumit curaj de a sparge normele obişnuite în a-l considera pe M.H. Maxy. „În contextul general al lucrării prezente – scrie dînsul – am dorit să subliniez două intervale de timp majore: *perioada berlineză* (1922-1923) care, deşi scurtă, a fost hotărîtoare pentru activitatea din România, după revenirea sa în ţară, în 1923, şi *perioada integralistă* (1925-1928), cea mai efervescentă şi plurivalentă etapă creatoare în cadrul creaţiei [sale – *G.R.B.*] româneşti" (subl. în original – *G.R.B.*).

Perioada integralistă se încheie – aşa cum rezultă din ultimul număr, 15, al revistei – în aprilie 1928. M.H. Maxy s-a născut pe 26 octombrie 1895. Prin urmare, în „aprilie 1928", Maxy încă nu împlinise 33 de ani. Or, este vorba de acel Maxy care, potrivit judecăţii pertinente a lui Ilk, se situează pe culmile de vîrf, dovedindu-se demn de impus Occidentului: tînărul de 27 de ani din perioada berlineză şi cel de 32 de ani din perioada bucureşteană, respectiv integralistă. Apreciere eminamente originală, de un radicalism singular! Nimeni pînă la Michael Ilk nu şi-a propus un demers atît de temerar, de cuprinzător şi concretizat tipografic la un asemenea nivel. Desigur, a fost necesar pentru aceasta întregul arsenal de mijloace tehnice şi editoriale de care dispune o ţară ca Germania; dar, fără persuasiunea şi perseverenţa domnului Ilk şi, mai ales, fără o gîndire împinsă pînă dincolo de limitele obişnuit previzibile şi comun acceptate (exaltarea valorică de către domnia sa a foarte tînărului Maxy), succesul ar fi fost mai puţin asigurat. Este foarte probabil că acţiunea întreprinsă nu va rămîne fără ecou şi că M.H. Maxy va cunoaşte un destin *postum* la care nici în clipele sale cele mai fericite n-a visat!

P.S. La capitolul **Bibliografie** de la p. 221, se face referire, confundîndu-l cu persoana mea, la un „Radu Bogdan" (iar nu „G. Radu Bogdan", cum este specificat), care apare ca autor al unui articol publicat în revista **Simetria** din 24 decembrie 1945, condusă de arhitectul G.M. Cantacuzino. În realitate, este vorba de un cu totul alt Radu Bogdan, despre care nu am cunoştinţă; exemplarul consultat de domnul Ilk se pare că nu oferă detalii pe baza cărora acel autor să poată fi identificat.

Nostalgia culturii colective

CARMEN MUŞAT

Discursul ţinut de Ion Iliescu la inaugurarea Institutului Cultural Român este revelator pentru mentalitatea desuetă (ca să folosesc un eufemism) ce a stat la originea Legii privind înfiinţarea şi funcţionarea ICR. „Vechiul regim, cu toate tarele lui, a făcut o operă naţională şi istorică: a făcut mai accesibilă cultura către oamenii simpli şi a făcut mai deschisă şcoala către oamenii nevoiaşi de la sate şi de la oraşe, accesul la teatre şi cinematografe era mai uşor, cartea era ieftină şi cu difuzare mare", spunea preşedintele ţării, dovedindu-şi – pentru a cîta oară? – ataşamentul pentru valorile comunismului, întinate, ce e drept, de Ceauşescu. Pentru a ilustra binefacerile „vechiului regim", Ion Iliescu dădea ca exemplu căminele culturale, deplîngînd trista lor soartă post-revoluţionară şi acuzînd, implicit, ingratitudinea „oamenilor nevoiaşi de la sate", a căror sete de cultură a devenit, după '90, doar sete pură şi simplă, ceea ce a dus la transformarea „focarelor de cultură" (în viziunea şefului statului) în cîrciumi.

Dar dl preşedinte pare să fi uitat ce fel de cultură era aceea încurajată de „vechiul regim" în căminele culturale de la oraşe şi sate, devenite, la indicaţiile Partidului Comunist şi ale secretarului său general, scene pentru manifestările „culturale" desfăşurate sub egida festivalului naţional **Cîntarea României**: *cultura colectivă* – variantă comunistă a culturii de masă, elaborată în laboratoarele propagandei ceauşiste – însemna, de fapt, promovarea imposturii, a kitsch-ului cu pretenţii artistice, a diletantismului şi amatorismului în detrimentul autenticilor profesionişti ai culturii. Căminele culturale invocate de Ion Iliescu erau locurile în care comunităţile locale se produceau la date fixe – 26 ianuarie, 1 mai, 23 august etc. – cu inevitabile spectacole omagiale, scene pe care evoluau „ansamblurile de amatori", „brigăzile populare", şoimii patriei, pionierii, uteciştii, colectivele de oameni ai muncii, artiştii ţărani, cu toţii convocaţi să cînte patria, partidul şi, mai ales, conducătorul. Să fi uitat dl preşedinte toate acestea? Greu de crezut. Să-şi fi închipuit că populaţia României a uitat? Tot ce se poate, deşi pare mai plauzibil că preşedintele se adresa în special nostalgicilor epocii comuniste şi, oricît de paradoxală ar putea suna afirmaţia mea, tinerilor care în decembrie 1989 aveau mai puţin de 12 ani, mizînd pe ignorarea de către aceştia a tarelor „vechiului regim".

Cine face astăzi politica culturală a partidului de guvernămînt? Este tot mai vizibilă, de altfel, predilecţia unora dintre cei care ne conduc – fie ei guvernanţi, parlamentari sau funcţionari culturali – de a privi înapoi fără mînie, ba chiar cu infinită nostalgie. Cum altfel s-ar putea explica invazia de culturnici şi de lachei ai vechiului regim în funcţii-cheie din domeniul cultural al ultimilor patru ani – vezi Dinu Săraru, director la Naţionalul bucureştean, Adrian Păunescu, preşedinte al Comisiei pentru cultură şi mass-media din Senatul României (comisie din care mai fac parte Irina Loghin, Eugen Florescu, Ion Dolănescu...), numărul mare de iluştri necunoscuţi livraţi pe post de „mari personalităţi" care fac parte din conducerea nou-înfiinţatului Institut Cultural Român, gen Opaschi, Mironov şi alţi *eiusdem farinae*?! Unii dintre aceştia au chiar şi emisiuni proprii la diverse posturi de televiziune, alţii sînt abonaţi la apariţii „pe sticlă", ceea ce le permite să-şi continue monumentala operă de spălare a creierelor telespectatorilor şi de intoxicare a opiniei publice cu tot felul de variaţiuni pe tema binefacerilor regimului comunist – să ne gîndim, din nou, la personaje precum Păunescu, Dan Claudiu Tănăsescu, Mircea Micu, Fănuş Neagu, la care se adaugă foşti miniştri ai lui Ceauşescu, ca Ştefan Andrei, sau trubaduri expiraţi ca Victor Socaciu şi alţi pseudo-artişti al căror singur „merit" este acela de a îngîna la nesfîrşit melodii cenacliere, pe versurile etern reciclabilului Adrian Păunescu.

Se vehiculează tot mai des, în declaraţiile unor oficiali, ca şi în opiniile unor tineri, ideea că nu trebuie să privim înapoi, ci doar înainte, că viitorul este mai important decît trecutul, care trebuie, în această logică, uitat şi îngropat cît mai repede. Cît de periculos este acest mod de gîndire şi ce efecte nocive asupra întregii societăţi generează o atare logică putem constata zilnic, fie privind în jurul nostru, fie deschizînd paginile ziarelor. Dacă tinerii preferă să privească doar înainte din imaturitate sau ignoranţă (întreţinută sistematic de şcoală), reprezentanţii puterii politice susţin o astfel de idee din interes electoral. E bine ca masele să nu ştie adevărul despre comunism, e bine ca cei mulţi să uite cît mai repede răul de atunci, pentru că numai aşa ei ne pot livra drept noutăţi absolute persoane şi principii de mult compromise. Maeştri ai cosmetizării realităţii şi ai reţelelor clientelare, cei ce ne conduc astăzi mizează pe indiferenţa, ignoranţa şi inocenţa celor mulţi. Efortul lor este de a anula sau, cel puţin, de a diminua capacitatea noastră de a discerne între adevăr şi minciună, ca şi dorinţa de a ne împotrivi şi de a reacţiona ferm ori de cîte ori drepturile fundamentale ale omului sînt încălcate. Nici una dintre acţiunile actualei puteri nu are alt scop decît perpetuarea – în toate domeniile vieţii sociale – unei clientele politice recrutate în special din rîndul foştilor activişti de partid, al securiştilor şi ideologilor fostului regim. E de la sine înţeles că în aceste condiţii este mai bine (pentru ei!) să nu privim înapoi, pentru ca nu cumva să descoperim cine sînt cu adevărat cei care ne conduc şi de ce se comportă astăzi aşa cum o fac.

Dacă am privi mai des şi cu mai multă insistenţă în trecut am înţelege, poate, de ce Ministerul Culturii finanţează, din banii publici!, aniversarea Cenaclului Flacăra – spaţiul în care cultul personalităţii „iubitului conducător" şi cel al bardului de la Bîrca ajunseseră la apogeu, pe lîngă unele versuri şi melodii autentice, nesemnificative însă în ansamblul acelei manifestări –, de ce acelaşi minister face cadou, în 2003, 200 de milioane de lei unei reviste, **Literatorul**, din care, la mijlocul lui noiembrie trecut, apăruse abia Nr. 1, datat ianuarie-noiembrie 2003 şi avînd un număr fabulos de pagini – 12 pagini – pentru o atît de lungă perioadă, de ce reviste precum **22**, **România literară**, **Timpul** (Iaşi), **Mozaicul** (Craiova), **Orizont** (Timişoara) sau **Observator cultural** nu numai că au primit sume simbolice de la Ministerul Culturii, dar nici măcar nu se regăsesc pe listele de achiziţii pentru bibliotecile judeţene din ţară, achitate din fondurile aceluiaşi minister, extrem de generos cu cei care mimează actul cultural.

Nostalgia binefacerilor comunismului funcţionează din plin, aşadar, nu doar în discursul şefului statului, ci şi în politicile culturale şi educaţionale, la nivel de proiecte, de măsuri, de mentalităţi. De aici şi pînă la renaşterea căminelor culturale şi la resuscitarea festivalului naţional **Cîntarea României** nu mai este prea mult.

Cred, totuşi, că întoarcerea programatică la modelele trecutului recent, în timp ce discursurile oficiale susţin necesitatea uitării lui, nu ar fi posibilă dacă noi am refuza să acceptăm minciuna instituţionalizată, dacă nu am fi dispuşi la compromisuri, dacă am îndrăzni, mai des şi cu mai multă fermitate, să spunem ceea ce gîndim.

Început de an politic/electoral

ION BOGDAN LEFTER

Unde sîntem (diagnostic de etapă)

La sfîrşitul acestui an – se ştie – vom avea alegeri generale (iar locale – în vară). Va mai obţine actuala putere un mandat sau vom înregistra a treia rotaţie la guvernare din istoria noastră recentă, după cele din 1996 şi 2000?

La aproape un deceniu şi jumătate de la căderea regimului comunist, ne aflăm în ultima etapă a „integrării euroatlantice". După revolta populară din decembrie 1989, urmată de euforii şi tensiuni calmate treptat, de-a lungul cîtorva ani, ţara s-a dovedit stabilă, ca întreaga Europă Centrală, spre deosebire de Est şi de Sud-Est, unde, în spaţiul fostei Iugoslavii şi al fostei Uniuni Sovietice, s-au produs turbulenţe grave, pînă la războaie civile. Asemeni colegelor sale Central-europeane, chiar dacă în coada plutonului (cu dificultăţile, şovăielile, „nostalgiile" şi mafiotismele prea-bine cunoscute), România a parcurs „tranziţia" postcomunistă, cu toate caracteristicile ei, recurente în regiune: exprimare liberă şi alegeri libere, refacerea sistemului instituţional, în primul rînd politic, cu esenţialele rotaţii la guvernare, reformă economică, privatizare, capitaluri străine, evoluţie către economia de piaţă, progrese în tehnologia informaţiei, „consumism" şi aşa mai departe. În termeni mai generali: democraţie (în (re)construcţie"), capitalism (încă nedesprins cu totul de etatism), globalizare (în curs). Ca proiect de societate: „occidentalizare", în sensul liberalismului postbelic, ajuns şi în Europa, în ultimele aproximativ două decenii, în faza postmodernităţii şi a integrărilor supranaţionale, după modelul federal Nord-american. Concret, ca strategie politică imediată: „integrare euro-atlantică".

Pe acest traseu, România a stabilit relaţii cu instituţiile politice şi financiare occidentale, a devenit membră a Consiliului Europei şi a aşa-numitului „Parteneriat pentru Pace", formă de cooperare între Organizaţia Pactului Nord-Atlantic şi statele aspirante, s-a manifestat din ce în ce mai activ la nivel continental, de pildă în Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa (unde a asigurat timp de un an preşedinţia), ca şi în regiune, în spaţiul de liber-schimb Central-european şi în întreaga jumătate de Est a Continentului, unde – alt exemplu – preşedintele Emil Constantinescu dezvoltase un interesant model al cooperării în „trilaterale". Anunţată mai demult ca viitoare membră a NATO, ţara noastră a fost invitată în decembrie 1999 să negocieze şi aderarea la Uniunea Europeană.

Intrarea noastră oficială în Alianţa Atlantică se va produce peste cîteva luni. Membri „*de facto*" ai Pactului (cum se spune, cu un tic politico-jurnalistic recent) sîntem de cîţiva ani, contribuind – bunăoară – cu militari şi experţi la menţinerea păcii în fosta Iugoslavie, în Afganistan şi în Irak. În perioada intervenţiei care a dus la înlăturarea de la putere a regimului lui Saddam Hussein, România a sprijinit politic Statele Unite ale Americii şi, ca parte a coaliţiei internaţionale create atunci, a pus la dispoziţie spaţiul aerian pentru tranzit, aeroportul Mihail Kogălniceanu fiind folosit pentru zboruri de aprovizionare şi de realimentare. Conversia armatei pentru alinierea la standardele Alianţei a avansat continuu. Între timp, negocierile cu Uniunea Europeană au avansat, procesul apropiindu-se de finiş, cu speranţa încheierii tuturor capitolelor în acest an. Data propusă de România, ulterior asumată de către guvernele occidentale şi de către Comisia de la Bruxelles: 1 ianuarie 2007. Adică la mijlocul următorului ciclu politico-electoral, a cărui configuraţie o vor stabili alegerile parlamentare şi prezidenţiale din noiembrie-decembrie 2004...

Echilibrarea scenei politice româneşti

Ceea ce abia se profila în primăvara lui 2003, transformîndu-se apoi, în vară, într-un proiect politic efectiv şi căpătînd un profil încurajator către sfîrşitul anului, a ajuns acum, la începutul lui 2004, o certitudine: alianţa dintre Partidul Naţional Liberal şi Partidul Democrat, parafată în august trecut, a echilibrat scena politică românească, dominată după alegerile din 2000 de către Partidul Social Democrat.

În cifre (făcînd o medie aproximativă a estimărilor din sondaje), lucrurile stau cam aşa: PSD, care a reuşit să se menţină în ultimele luni deasupra cotei de 40% din opţiunile de vot ale populaţiei, încă mai are un avans de circa 10 procente faţă de coaliţia PNL-PD, creditată cu aproximativ 30%, uneori puţin peste. La fel de importante sînt – însă – şi tendinţele. Alianţa e în uşoară – dar constantă – creştere. În schimb, pentru guvernanţi se apropie scadenţa electorală. Doar satisfacţia generală a naţiei ar putea împiedica scăderea popularităţii celor care s-au aflat la pupitrul de comandă. Fireşte, nu e cazul! Ceea ce înseamnă că învingătorul se va alege dintre o forţă politică (la putere) în coborîre sub 40% şi o alianţă (de opoziţie) în creştere peste 30%. Distanţa se va reduce la cîteva procente. Orice „salt", nu neapărat foarte spectaculos, de numai 2-3-4 procente, poate fi decisiv.

În acest punct trebuie aduse în discuţie evenimentele „la zi", şi anume proaspetele „crize" intervenite între guvernarea social-democrată şi Uniunea Europeană. Mai întîi de la Strasbourg, dinspre Adunarea Parlamentară, apoi de la Bruxelles, de la Comisia Continentală, s-au făcut auzite în ultimele două săptămîni critici fără precedent. Nu mai e vorba despre „obişnuitele" tergiversări ale României pe calea reformei, despre atingerea parţială a unor parametri conveniţi între guvern şi Fondul Monetar Internaţional sau Banca Mondială, despre amînarea unor „mari privatizări" sau despre creşteri „neplanificate" de salarii în sistemul bugetar. De astă dată, executivul de la Bucureşti a fost prins cu ocaua mică în două privinţe greu de trecut cu vederea într-o lume – cea occidentală – în care regulile principale ale jocului public se respectă, alternativa fiind penalizarea severă şi ieşirea din scena politică. Mai întîi, s-a descoperit că guvernanţii noştri au încălcat un moratoriu (cel care bloca adopţiile internaţionale de copii români) semnat în cadrul negocierilor cu Uniunea Europeană şi considerat un punct major asumat de România în perspectiva îndeplinirii criteriilor politice de aderare, la capitolul respectării drepturilor omului. Or, la acest nivel de responsabilitate, cuvîntul dat şi încălcat îl compromite definitiv pe cel aflat în culpă. În al doilea rînd, Comisia de la Bruxelles a cerut explicaţii asupra celui mai important proiect de dezvoltare a infrastructurilor din România, şi anume cel de construire a autostrăzii care va traversa Ardealul. Contractul a fost atribuit direct unei mari companii americane, apropiate de actuala administraţie de la Washington. Legislaţia Uniunii Europene, la care tocmai ne aliniem, interzice procedura, obligînd guvernele statelor membre să organizeze licitaţii transparente. Pentru prima oară, cabinetul Adrian Năstase şi întreaga structură de putere a PSD sînt acuzate de partenerii continentali de încălcarea gravă a regulilor jocului. S-a cerut pînă şi sistarea negocierilor de aderare a României la Uniune.

E greu de crezut că se va ajunge acolo. Însă consecinţe vor fi. În asemenea situaţii se produc demisii la vîrf, mergînd pînă la schimbarea cabinetului. Oricum, chiar şi în cel mai bun caz pentru PSD, presupunînd că se va găsi o formulă de compromis şi criza de comunicare cu Bruxelles-ul va trece, pierderea de imagine va rămîne. Sondajele de opinie din săptămînile şi lunile următoare o vor dovedi. Nu e o întîmplare nici faptul că ambasadorul american la Bucureşti, Michael Guest, acuză din nou, mai tăios ca oricînd, corupţia din România. Vizată e guvernarea „baronilor" centrali şi locali, cine altcineva?!

Un prezidenţiabil cu profil de învingător

Alt element important în perspectiva alegerilor de la sfîrşitul acestui an e intrarea lui Theodor Stolojan în cursa prezidenţialelor.

În 2000, el a candidat din partea PNL, căruia i se alăturase de puţin timp. Acum e preşedintele liberalilor şi va reprezenta noua coaliţie de opoziţie. Din „soluţie providenţială" pentru un singur partid în 2000 (cu un rezultat meritoriu, superior celui obţinut de PNL), el s-a transformat acum într-un candidat de anvergură, cu o susţinere politică apreciabilă.

Dacă se va califica în turul al doilea, Theodor Stolojan va avea şanse serioase de cîştig în faţa candidatului PSD. În ochii electoratului, argumentele sale sînt simple şi convingătoare: publicul larg îl vede ca pe un „tehnocrat", deci un om priceput, capabil „să conducă ţara", şi ca pe un politician cinstit, de o corectitudine ireproşabilă, o *rara avis* pe scena noastră publică. În faţa unui lider al actualei guvernări, precum Adrian Năstase (dacă el va fi candidatul PSD), reprezentant al unei puteri percepute drept coruptă şi „mafiotă", Stolojan poate cîştiga.

Iar dacă va fi pe acest „*trend*" ascendent, contribuţia prezidenţiabilului liberal la atragerea voturilor către Alianţa PNL-PD pentru Parlament poate fi esenţială. Tema corupţiei va fi centrală. Coaliţia de opoziţie va ataca vehement – o face deja – şi va propune alternativa corectitudinii. Figura de politician cinstit a lui Stolojan s-ar putea dovedi atu-ul decisiv. Secondîndu-l, liderul democraţilor, Traian Băsescu, se va dezlănţui şi el, cu succesul său popular. Cine poate prevedea deznodămîntul de la urne?

Sfîrşitul politic al lui C.V. Tudor

Se vorbeşte mult în ultima vreme despre Corneliu Vadim Tudor, preşedintele Partidului naţionalist România Mare. Scandaluri în serie: „convertire" puţin plauzibilă la „filo-semitism", dezvelire a unei statui a lui Yitzhak Rabin construite ilegal, consultanţi electorali israelieni ş.a.m.d. Contrareacţii ale presei, ale societăţii civile sau ale foştilor „tovarăşi de drum", care au dat publicităţii o casetă video filmată în urmă cu mai mulţi ani, în Libia lui Ghaddafi, izolată atunci de Occident, cu preşedintele PRM ţinînd un discurs antisemit. Nu demult au ieşit în presă file din dosarul său de colaborator al Securităţii regimului comunist. În replică, liderul extremist se prezintă drept „C.V. Tudor 2004", adică altul, nou-nouţ, curat ca lacrima şi regretîndu-şi păcatele trecutului. Declaraţii, contradeclaraţii, acuze, dezminţiri, stridenţe, deliruri verbale. Circ.

În context, se insinuează temerea că Tudor ar putea juca din nou, ca şi în 2000, un rol proeminent. Are „carismă", face pe „justiţiarul" şi poate atrage voturile nemulţumiţilor, ale săracilor, ale pensionarilor, ale „marginalilor". Cîte un prăpăstios îşi imaginează pînă şi scenariul unui Tudor cîştigător al finalei prezidenţialelor!

În realitate, scandalurile care-l înconjoară în ultima vreme au toate simptomele finalului de carieră. Într-o Românie membră a NATO şi a Uniunii Europene, într-o Românie democratică şi „occidentalizată", pe o scenă publică din ce în ce mai profesionalizată nu va mai fi loc pentru personaje de acest fel. Partidele tip *one man show* nu vor mai avea vad. Iar figurile grav compromise ale „vechiului regim" vor ieşi treptat din joc. Iată apărînd documentele, dosarele, casetele video compromiţătoare. Eforturile disperate ale celui în cauză de a veni cu ceva în contrabalans n-au cum să fie convingătoare pentru o majoritate a populaţiei. Maximul pe care-l va mai putea obţine va fi – dacă nu se va împiedica pe drum – o nouă calificare în turul al doilea, în care n-ar exista decît o singură – aceeaşi – variantă: o nouă coalizare a voturilor împotriva sa, ca în alegerile din 2000, cînd beneficiarul situaţiei a fost Ion Iliescu. Final de carieră politică, atunci sau – poate – mai devreme.

„Meciul se joacă"!

Trăgînd linie şi adunînd toate acestea constatări, observaţii, estimări, previziuni, o certitudine capătă contur apăsat: aceea că „meciul se joacă"!

Vom avea un an politic şi electoral agitat, tensionat, interesant, pe muchie de cuţit...

În Colecţia „Ego" a Editurii Polirom a apărut de curînd un (nou) volum de interviuri al lui Constantin Coroiu, publicist comentator la ziarul **Adevărul** şi redactor al revistei **Adevărul literar şi artistic**: cu un titlu reproducîndu-l pe acela al rubricii-gazdă, **Paralele inegale** adună dialogurile purtate între 1993 şi 2003 în **Adevărul literar şi artistic** cu diverse personalităţi şi personaje ale vieţii noastre culturale/publice „în ordinea în care ele s-au produs de-a lungul unui deceniu". Lista este una extrem de eterogenă ideologic şi valoric; predomină – de departe – moldovenii, în special ieşenii. Lista intervievaţilor: Petru Creţia, Mircea Popovici, Mihai Cimpoi, Ilie Ion Brie, Alexandru Zub, Alexandru Călinescu, Ioan Holban, Matei Vişniec, Val Condurache, Mioara Cortez, Ştefan Popa Popa's, Pan M. Vizirescu, Constantin Ciopraga, Liviu Antonesei, Augustin Buzura, Liviu Braica, Nichita Danilov, Ioana Crăciunescu, Andrei Corbea, Gheorghe Buzatu, Bujor Prelipcean, Eugenia Scorpan, Mihai Ursachi, Mircea Radu Iacoban, Cezar Ivănescu, Eginald Schlattner, Virgil Tănase, Mircea Muthu, Gheorghe Zamfir şi un „interviu imaginar cu Iacob Negruzzi". Într-o **Notă a autorului**, Constantin Coroiu încearcă o circumscriere a ambiţiilor acestui volum – care se vrea a fi un „document intelectual de tranziţie" – conchizînd pe un ton moralist: „Fascinaţi nu o dată de mituri false, rămînem ce-am fost dintotdeauna: nişte paternalişti melancolici".

POLIROM

Constantin Coroiu

Paralele inegale

Ego

Controversă Mircea Eliade

ADRIAN MARINO

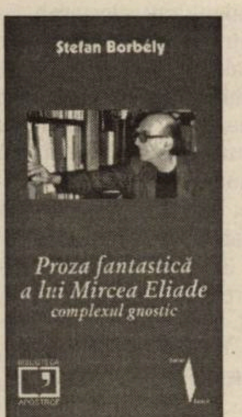

Ştefan BORBÉLY
Proza fantastică a lui Mircea Eliade. Complexul gnostic
Editura Biblioteca Apostrof,
Colecţia „Ianus",
Cluj-Napoca,
2003, 224 p., f.p.

Sînt rare, chiar foarte rare, volumele de critică – în general, de studii literare – care să stimuleze, să incite, să dea sugestii profunde şi după rezolvarea temei de bază. Este şi cazul unui recent şi imprevizibil studiu despre **Proza fantastică a lui Mircea Eliade. Complexul gnostic** de Ştefan Borbély. Autorul, după o frecventare destul de atentă şi prelungită a personalităţii sale, este – îndrăznim să spunem – cel mai interesant şi valoros critic transetnic al literaturii române actuale. Maghiar, însă de formaţie intelectuală integral românească, el a depăşit în mod fericit complexele ambelor culturi. Reminiscenţele provinciale sînt puţine, discrete şi mai ales sentimentale (**Cercul de graţie**, Editura Paralela 45, 2003). Îndrăznim (cu scuze) să le trecem cu vederea, noi nefiind produsul aceluiaşi mediu universitar, format într-o altă zonă culturală. Ştefan Borbély rămîne într-adevăr remarcabil prin spiritul său independent, prin formaţia sa teoretică şi comparatistă, prin erudiţie, poliglotie şi putere de muncă. În seria acestor realizări se înscrie şi studiul său – neaşteptat, să recunoaştem – despre „gnosticismul" lui Mircea Eliade. Tema nu era complet necunoscută. Dar abia acum ea este tratată sistematic, în profunzime şi competent.

Este greu de afirmat (şi mai ales de dovedit) dacă Mircea Eliade a fost direct influenţat de gnosticism (curent mistic din primele trei secole de după Christos, dar cu prelungiri pînă în Evul Mediu – erezie creştină după unii, „contracultură" după alţii) sau dacă a „descoperit" gnoza în cadrul teoriei sale esenţiale, formulate prin cercetări proprii, despre *„camuflarea sacrului în profan"*. Sacrul nu este accesibil decît „ascuns", „înveşmîntat", „camuflat" în mituri şi credinţe accesibile, fragmentare, la nivel simbolic, folcloric, etnografic. Acest dualism devine la Ştefan Borbély însăşi „cheia" descifrării şi interpretării întregii opere a lui Mircea Eliade, literare şi ştiinţifice. Criticul urmăreşte metodic infrastructura gnostică şi prelungirile sale literare, prin analiza unor texte foarte cunoscute, de la **La ţigănici** la **Pe strada Mîntuleasa**. Exerciţii laborioase de hermeneutică şi anamneză. Cercetările nu sînt totuşi exhaustive. Elemente gnostice puteau fi surprinse şi în **Secretul doctorului Honigberger** şi **Nopţi la Serampore**. Ce este, de pildă, jurnalul secret al dr. Zerlendi, din primul text amintit, decît un lung exerciţiu de anamneză? Pătrunderea dincolo de aparenţe, decriptarea unor mistere constituie, în acelaşi timp, şi una dintre definiţiile posibile ale fantasticului, inclusiv la Mircea Eliade. Cu observaţia (sau rezerva), sugerată chiar de scriitor, că nu chiar totul trebuie decriptat în opera sa literară. Jocul gratuit al imaginaţiei nu are totdeauna implicaţii neapărat gnostice.

Toate acestea sînt sau pot fi adevărate. Şi totuşi, cartea pe care o discutăm ne orientează şi în alte direcţii. După noi, uneori mai semnificative în contextul cultural actual. Ca autor – în treacăt fie spus – al primei cărţi româneşti (şi în versiune franceză) despre Mircea Eliade, scrise acum un sfert de veac, cu mult înaintea publicisticii „eliadeşti" actuale, excesive, de pură inspiraţie polemică, ideologică (antisemitism, legionarism etc.), lucrare azi aproape complet uitată –, avem, credem, cel puţin dreptul la o poziţie personală. Pe atunci, acum – repetăm – 25 de ani, ne interesau doar două probleme: recuperarea în spirit liberal a unui autor interzis de regimul totalitar şi întemeierea unei hermeneutici româneşti. Nu mai intrăm în amănunte. Prima operaţie a reuşit pe deplin, după peripeţii; a doua a eşuat lamentabil. Critica română (publicistică, foiletonistică, eseistică etc.) numai de... „hermeneutică" nu era interesată. Mergeam atunci în total contrasens.

Cum facem de altfel şi azi, citind cu neplăcere, între altele, extrapolarea lui Ioan Petru Culianu, conform căruia, „în lumea de astăzi, sacrul nu e numai camuflat şi profan, ci şi *profanul este sacru*" (p. 37). Teză, după noi, inacceptabilă. Orice crimă profană, antiumană este „sacră"? Respectăm orice credinţă religioasă care nu cade în dogmatism, fanatism şi intoleranţă. Ne amintim fugitiv şi de un vechi aforism care descinde din spiritul Luminilor: „Tout ce qui est excessif est insignifiant". Toate platitudinile sau aberaţiile secolului XX (totalitarisme, masacre, persecuţii etc.) sînt „sacre"? O astfel de teorie riscă să facă din Mircea Eliade un profet al obscurantismului mistic, antiraţionalist, antiumanist, un tribun al derutelor ocultiste, un *guru* al tuturor mistagogiilor şi fundamentalismelor posibile, fanatice, iraţionale. Este pentru noi, românii – în perioada actuală –, o soluţie de existenţă spirituală, după lunga noapte totalitară, care urmărea suprimarea oricărei reacţii personale a spiritului critic, arestarea şi încarcerarea liberului arbitru? Cui foloseşte o astfel de teză, mai ales după 1989, cînd sîntem tot mai asaltaţi de valuri-valuri de „mistică degradată" (noţiune folosită, în sens critic, şi de Mircea Eliade, cf. **Fragmentarium**), de „apocrife creştine" etc.? Cînd adorarea „moaştelor" şi pelerinajele tind să devină, în unele medii neinstruite, un adevărat stil de viaţă. Cînd şi ghicitoarele şi vrăjitoarele dau tot mai des anunţuri la „mica publicitate" şi apar – culmea! – chiar la TV. Sînt tot mai numeroşi compatrioţii noştri care cred efectiv în „minuni", în icoane care „plîng", în „mir sfinţit"? Acum cîţiva ani, cu prilejul unei călătorii în Israel, am fost uimit de cantităţile de „apă sfinţită" de la „Sfîntul mormînt" exportate în România de unii „pelerini". Liber este să creadă oricine orice. Dar episodul ne-a reamintit de călugării evocaţi de Boccaccio, care vindeau pene din aripa Arhanghelului Mihail şi cărbuni stinşi din rugul Sf. Laurenţiu. Şi am surîs în sinea noastră. Dar cînd am citit foarte recent în presă o ştire: „S-a descoperit un depozit în care se vindeau ilegal obiecte de cult" (**România liberă**, 24 ianuarie 2004), n-am mai surîs. *No comment* (deocamdată).

Incitantul eseu al lui Ştefan Borbély ne trimite însă şi în alte direcţii. O atenţie specială merită prelungirile critice şi istorico-literare pe care le sugerează. Un prim aspect ar fi reexaminarea şi reevaluarea raportului *suprainterpretare/subinterpretare*. Dacă, în **Proza fantastică a lui Mircea Eliade**, unele citate par, şi uneori chiar sînt, suprasolicitate, la alţi critici, o întreagă arborescenţă de sensuri hermeneutice nu există sau este trecută total cu vederea. Am avut curiozitatea să recitim capitolul (semi-negativ) despre Mircea Eliade din **Istoria...** lui G. Călinescu. Evident ostil. Aproape totul este redus la nivelul plat al unor parafraze critice curente. Nu este suficient să aminteşti fugitiv, o dată sau de două ori, de „hermetism", fără să adînceşti sau măcar să defineşti noţiunea. În al doilea rînd, tot la capitolul literar, însăşi noţiunea centrală de „gidism", sub care este situat Mircea Eliade, se cere corectată. Perspectiva, devenită tradiţională, se cere modificată. Dacă ea este sau ar fi valabilă parţial pentru faza de tinereţe a scriitorului discutat, scrisă în ţară, opera sa de maturitate, din perioada exilului, numai „gidistă" nu este. În mod evident, această analiză critică este incompletă şi derutantă, făcîndu-i pe mulţi să ignore tot ce a scris Mircea Eliade după 1940 (inclusiv filozofia religiilor). Şi, în sfîrşit, la acest capitol, credem că trebuia subliniată şi contribuţia lui Mircea Eliade la regenerarea romanului românesc, prin depăşirea – să zicem – a fazei tradiţionale Rebreanu. Exotismul, ocultismul, fantasticul sînt elemente noi care, mai ales acum, pătrund masiv în proza românească. Alături de Camil Petrescu, Mircea Eliade contribuie la „modernizarea" prozei româneşti.

Aspecte noi aduce, în sfîrşit, acest eseu şi în materie de critică hermeneutică. Spre deosebire de critica tradiţională, bazată pe parafraze, rezumate şi impresii, această critică pune în valoare sensurile cele mai profunde, primordiale, ale textelor. Într-un mod foarte general, dualismul esenţial al gnozei, o realitate ascunsă, intrinsecă, „înveşmîntată" în epifanii profane, este refăcut la nivelul eseului critic. El poate fi deci considerat tot ca o gnoză, prin care se decriptează ansamblul unei întregi opere. O notă originală ce trebuie subliniată. Un „lexic filozofic al lui Mircea Eliade", din culegerea **Eliadiana** (1997), nici nu include noţiunea de gnoză.

■

Albumul copilului nostru
în cuvinte și imagini alese de noi, părinții lui

Albumul copilului nostru
în cuvinte și imagini alese de noi, părinții lui

48 de pagini color
cartonat
350 000 lei

Texte : Adina Kenereș
Ilustrații : Stela Lie

Paginile acestui album conțin reperele obișnuite ale evoluției unui copil din momentul nașterii și până la vârsta de doi ani. Părinții sunt chemați să completeze « rubricile », folosind după plac spațiul disponibil, sugestiile de a istorisi, de a lipi fotografii și documente.

la compania
Tel. : 211 59 64, 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

La Editura Albatros a apărut de curînd un al doilea volum din **Însemnările zilnice** ale Reginei Maria a României, acoperind anul 1920 (primul volum cuprindea însemnări din decembrie 1918 şi din 1919). Traducerea din limba engleză (cu inserţii în limbile franceză şi germană) este semnată de Sonia Racoviceanu, iar îngrijirea ediţiei îi aparţine lui Vasile Arinia. Formula caietelor Reginei este una tipic diaristică. În paginile lor este „prinsă" expresiv cronica subiectivă a Familiei Regale din acei ani, „mica ei istorie". Relaţiile mondene şi politice ale membrilor acesteia cu diverse personalităţi politice şi culturale sînt consemnate cu minuţie de o femeie cultă, distinsă şi cu mult spirit de observaţie. Scriitura e acută, fără multe figuri de stil, nu lipsită – însă – de afectivitate. O fermecătoare cronică intimă „de epocă" şi o mărturie gravă despre aristocraţia românească a primilor ani interbelici.

ÎNSEMNĂRI ZILNICE
Maria Regina României
ALBATROS

Vinicius' Casanova

ANDREI BODIU

PAUL VINICIUS
STUDIU
DE
BĂRBAT

Paul VINICIUS
Studiu de bărbat
Editura Muzeului Literaturii Române,
Bucureşti, 2002, 208 p., f.p.

Citind primul poem al volumului **Studiu de bărbat** al lui Paul Vinicius am văzut că poetul îşi dădea, acolo, vîrsta: 48 de ani („am 48 de ani/ şi sînt mai fericit decît iarba-/ melc melc codobelc"). Am rămas surprins, aşa că m-am dus la dicţionar pentru ca să văd dacă vîrsta era „pe bune" sau nu. Am aflat astfel că Paul a împlinit de curînd 51 de ani. Incredibil, mi-am spus. Incredibil, pentru că volumul apărut la sfîrşitul lui 2002 la Editura Muzeului Literaturii Române este, cel puţin la prima vedere, expresia unui spirit juvenil, iubitor şi iubăreţ, cuceritor perpetuu. De unde, mi-am spus, această tinereţe ce nu se vrea, cel puţin aparent, domolită de pîrdalnica vîrstă? Din faptul că Paul Vinicius e un boem pursînge, un poet pentru care viaţa merită trăită, toată, doar în clinchet de pahare, tutun, „Carpaţi" fără, sau „Maro" fără, ambele, din cîte ştiu, dispărute, femei, cît mai multe şi cît mai diverse, şi discuţii despre poezie. Să nu se înţeleagă de aici că acestui Casanova aflat dincolo de/la apogeu îi e străină propria condiţie sau propria vîrstă. Poate de aici şi tensiunea autentică, profundă, ce răzbate din carte.

Boem adevărat e Vinicius şi în structurarea cărţii. **Studiu de bărbat** e un volum de dimensiuni impresionante, de peste 200 de pagini, care amalgamează poeme excepţionale, puternice, memorabile, cu texte mediocre şi chiar cu poeme care n-ar fi avut pur şi simplu ce căuta în carte. Asta cu condiţia ca Paul Vinicius, care e şi un autentic şi rafinat degustător de poezie, să fi fost mai sever cu sine.

Aşa vălurită cum e, cartea lui Vinicius merită din plin citită. Dacă ar fi să descoperim „strămoşii" acestei poezii, aş spune, mai întîi, că în **Studiu de bărbat** pluteşte o boare de, surprinzător?, Caragiale (tatăl şi fiul). Aş identifica apoi prelungirile undeva în zona dispărutei boeme de după război, cu Stelaru şi Tonegaru în prim-plan, trecînd apoi, fugar, pe la borna Virgil Mazilescu şi oprindu-ne la tensiunile înalte ale poeziei lui Florin Iaru şi, dintr-un anume unghi, ale celei semnate Cristian Popescu.

Tema care covîrşeşte cartea este amorul. Vinicius e un poet care trăieşte în/prin şi pentru amor. „Catalogul corăbiilor" sale e pur şi simplu impresionant. Uneori, femeile poartă nume generice, desprinse parcă din enumerarea pe care Bolintineanu o face în **Sclavele de vînzare**. Aşa e, de exemplu, misterioasa **Ruteanca**: „ea e femeia din nord// felul în care tristeţea capătă sens/ şi devine femeie/ înainte să se lase/ întunericul.// nu încuia uşa – îi spun;/ mereu te vei împiedica de impresia că mi-am uitat ceva/ înăuntru./ ştiu totul/ şi despre tot ce îi trebuie trupului tău/ ca să devină un cinematograf/ non stop/ al prelungirilor mele". Chiar asumîndu-şi condiţia de bărbat de 50 de ani, tot mai marcat de propriile îndoieli, de propriile amintiri, de propriile eşecuri, Vinicius pare a-şi conserva juneţea dintr-un/printr-un elan erotic care-l păstrează în bună formă. Acest elan e cel care pare a-l călăuzi pe poet dincolo de drumurile, tot mai înfundate?, ale realităţii cotidiene. Ipostaza neostenitului cuceritor e prezentă în ambele, masive, secţiuni ale cărţii: **intrepătrunderi** şi **pseudoficţiuni**, mai puţin în cele două poeme din **terminus** care, totuşi, prin ultimul poem, un poem al despărţirii, ar putea sugera tocmai începutul unui (nou) drum. De altfel, gravitatea e mereu dinamitată de spiritul de explorator erotic al poetului. Astfel, derutele vîrstei, tristeţile conjugale sînt contrabalansate de căutarea sudic-expertă a amorului, fie el şi cu o profesionistă. Din prima categorie aş selecta un poem ca **jumătate din ceea ce ştiu nu mi-a ajutat la nimic cealaltă jumătate îmi va folosi să nu-mi ajute la nimic**. În a doua, care e, spuneam, cea care mînă universul poetului înainte, aş reţine **poveste din cartierul de est**. Ca şi alte poeme din a doua parte a cărţii, **poveste...** are structura unui scenariu de film, cu poetul pe post de febril vînător, cu „femeia de stradă" şi cu amantul titular, „mitică-antreprenorul la pompe funebre". Poetul-vînător va fi părăsit taman cînd lucrurile păreau a intra pe făgaşul fericitei scurte experienţe a viului început, pentru că fata, după ce dispare, îi trimite o scrisoare de la Stambul. Lejeritatea fiinţei e cea care trece barierele burgheze pe care Vinicius le sfidează de pe poziţia boemului autentic. E, desigur, o poziţie doar aparent sigură, pentru că, pentru a o putea menţine, poetul se angajează în permanenta căutare a erosului. Evident, căutarea n-are nimic solemn. Ea e autentică şi (auto)ironică deopotrivă, în doze care, atunci cînd sînt bine cîntărite, dau esenţa originalităţii poetului. Exemplar e poemul **gore**, în care autorul tălmăceşte un vis cu un alter-ego, „naratorul", care face ordine printre varietăţile feminine: „cetăţence –/ fiţi cu urechile călare pe mine!/ brunetele – să treacă pe trotuarul stîng/ roşcatele – pe cel drept./ azi – / blondele/ şatenele – liber;/ nu intră în exerciţii". Nu de puţine ori, poezia lui Vinicius are o calitate destul de rară în poezia românească, are umor. Camuflarea metaforică a erosului e uzitată, adesea, nu din exces de pudoare, ci din spirit ludic. Într-o istorie din catalogul erotic al poetului o descoperim pe „alexandra-sofia" care „singură-singurică îşi cususe matricola/ deasupra ţîţei drepte". Curiozitatea poetului e de nestăpînit: „şi pe cealaltă cum o cheamă?", întreabă el (ne)ruşinat. Pe spaţii mari sau pe spaţii mici, Vinicius poate fi un poet egal talentat, egal surprinzător. Am dat, cu excepţia **Rutencei**, exemple mai ales din poemele lui ample. Iată însă un excelent **preludiu (vase comunicante)**: „domnişoară: dacă aveţi sînii mici/ lăsaţi-mă să vă desenez/ un şoricel/ între ei –/ ca să tremure/ de frică". **Studiu de bărbat** e, probabil, una dintre ultimele „agende" ale acestui Casanova rătăcit la începutul veacului XXI. Risipitor şi neglijent cu poezia, ca un „ultim boem", Paul Vinicius a scris un volum inegal dar viu, intens, puternic, cu multe poeme memorabile.

Umbra Iris-ei Murdoch la Ian McEwan

Asociaţii riscante

ANA OLOS

Ian McEwan
Ispăşire
POLIROM

Ian McEWAN
Ispăşire
Traducere de Virgil Stanciu,
Editura Polirom, Colecţia „Biblioteca
Polirom", Iaşi, 2003,
480 p., f.p.

Motto: *Nomina sunt realia*

Apariţia romanului **Atonement** (**Ispăşire**) de Ian McEwan, în excelenta traducere a distinsului şi neobositului anglist Virgil Stanciu, mă face să-mi confirm ideea „bîntuirii" în literatură şi, mai mult ca oricînd, în postmodernism. Scriitorii mai tineri nu atît că „nu-i pot întrece" pe înaintaşi, cît pur şi simplu nu pot scăpa de „umbra" acestora. Aşa şi cu cărţile lui McEwan, în care marea scriitoare Iris Murdoch se insinuează, cu sau fără voia autorului, văzută sau nevăzută de cititor...

Acum două primăveri, o scrisoare circulară semnată de Mr Antohony Smith, vicepreşedinte al Universităţii şi de Mrs Ruth Deech, directoarea Colegiului St. Ann din Oxford, invita la un eveniment ce avea să aibă loc la Londra, miercuri 26 iunie 2002, în sala Teatrului Apollo din Londra: lansarea a ceea ce ei numeau „The Oxford Iris Murdoch Appeal", în vederea strîngerii de fonduri pentru burse oferite studenţilor şi pentru înfiinţarea unui post de profesor cu specializarea în maladia Alzheimer. Apelul, susţinut de John Bayley, avea menirea să pună în lumină cariera academică a scriitoarei Iris Murdoch, la fel şi necesitatea extinderii cercetărilor în domeniul „ciumei" secolului XXI. Serata de binefacere a constat în prezentarea unor fragmente din opera autoarei, în lectura unor personalităţi ca Judi Dench, Jim Broadbent, Richard Eyre şi Ian McDairmaid. (Întrebarea e cîţi dintre cei invitaţi din România au putut participa la acest eveniment şi, mai ales, cîţi şi-au putut permite să contribuie cu donaţii...)

O dată cu moartea persoanei – aşa cum spunea Derrida –, numele este cel care o reprezintă. Numai că dispare şi autoritatea sau pavăza care-i apără viaţa privată de intruziuni penibile. Iar în cazul doamnei Murdoch, asta s-a întîmplat chiar înainte de dispariţia sa fizică, „absenţa" instalîndu-se chiar în „prezenţa" sa, într-un tragic „a fi şi a nu fi". Iris Murdoch a devenit, peste noapte, emblema unui apel umanitar, iar John Bayley, cunoscutul critic literar, s-a instalat în postura de binefăcător, adept al teoriei despre *other-regardigness* (contrariul „nepăsării" faţă de ceilalţi), expusă în scrierile soţiei sale.

Ce legătură au toate acestea cu Ian McEwan? Poate nici una, poate mai multe. Sîntem destul de departe de subteranele lumii literare britanice, cu toate că de-acum traducerile cărţilor de acolo pătrund cu repeziciune pe piaţa românească. S-ar putea ca tot ceea ce urmează în acest articol să fie doar o asociaţie riscantă, dar tot atît de bine ar putea să fie intuirea unor lucruri trecute sub tăcere de „atitudinile anglo-saxone", puţin înţelese în lumea noastră mai colorată de bîrfa balcanică. Oricare ar fi adevărul, cititorul, mai ales cel cu mintea pervertită de „un veac de suspiciune", nu poate fi împiedicat să „interpreteze" şi să „asocieze".

Întîmplător sau nu, Ian McEwan publica în 1998 – în acelaşi an cu primul volum al lui Bayley despre Iris – romanul **Amsterdam**, obţinînd pentru el Premiul Booker în 1999, dar fără a stîrni scandalul pe care îl provocaseră romanele sale anterioare, printre care şi **The Cement Garden**. Să se fi cuminţit peste noapte? Să fi renunţat, ca respectabil tată de familie, de a mai şoca lumea? Ar fi cam greu de crezut, deşi succesul şi vîrsta îl vor fi schimbat şi pe el... Dar să vedem cartea mai de aproape.

Despre ce e romanul **Amsterdam**? Tematica ni se pare familiară şi inspirată din preocupările momentului: Alzheimer – flagelul secolului XXI –, eutanasia, moralitatea în domeniul public şi privat, relaţia dintre cele două, iar demnitatea umană, iubirea, prietenia şi moartea – ca teme eterne. Romanul se deschide cu o scenă clasică, amintind de funeraliile lui Elpenor din **Odiseea**, scenă reluată în **Ulysses** al lui Joyce, dar şi în romanul **An Unofficial Rose** de Iris Murdoch. În **Amsterdam**, cea dispărută este o anume Molly, o Penelopă necredincioasă soţului ei şi care, în loc să fie cîntăreaţă ca eroina lui Joyce, e fotograf, iar anumite fotografii ale ei ar putea provoca un scandal la nivel înalt în ierarhia *establishment*-ului britanic. Să fie o aluzie la scan-

George Astalos
EXIL
1
memoriile unei memorii
EDITURA CASA RADIO

EDITURA „CASA RADIO"
Punţi către o nouă vârstă a comunicării
Colecţia ORBITAL
GEORGE ASTALOŞ
EXIL
1
memoriile unei memorii
17,5 x 23,5 cm; 328 p.
Comenzi: tel.: 303.17.72; 303.17.31; on line: www.srr.ro; e-mail: marketing@srr.ro
Vânzare directă: Librăria „Casa Radio", str. Gen. Berthelot, 60-64, sect. 1, Bucureşti

Institutul Italian de Cultură

Manifestările culturale organizate în perioada 9-15 februarie 2004

Concerte

▌13 februarie, ora 18.00, la sediul Institutului – Concert „Duo concertante di Roma": Miguel Martinez (pian), Michele Incenzo (clarinet).

În program: G. Rossini – **Fantasia**, A. Magnani – **Mazurka-Caprice**, E. Cavallini – **Serenata**, M. Incenzo – **Fantasia Variata**, M. Martinez – **Siete quejas per un amico defunto** (in memoriam Giuseppe Sinopoli), pian solo, M. Martinez – **Recuerdos de España** (dedicat lui M. Incenzo), G. Verdi-Bassi – **Fantezie după opera *Rigoletto***, G. Verdi-Lovreglio – **Fantezie după opera *Traviata***

Istituto Italiano di Cultura

Expoziţie

▌Pînă în data de 19.02.2004, la sediul Institutului, va fi deschisă publicului expoziţia **Măştile în *commedia dell'arte***

Program de vizitare: de luni pînă vineri între orele 10.00-14.00 şi 16.00-19.00

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

dalul acelui parlamentar britanic găsit mort în casa sa de vacanţă sau mai degrabă la fotografiile indiscrete care au surprins membri ai familiei regale în posturi intime? Cronologic, cel mai apropiat scandal era cel legat de Clinton şi Monica lui. Prin urmare, ar putea fi oricare şi nici unul dintre acestea, căci romanul nu e copia realităţii. Dar mai tentantă ar fi lectura romanului ca o punere în scenă a controversei privind moralitatea publicării memoriilor lui John Bayley.

Ipoteza că McEwan făcea aluzie (şi) la cazul Murdoch în **Amsterdam**-ul său se poate demonstra cu ajutorul unor „probe" destul de plauzibile. Interesul scriitorului pentru informaţia ştiinţifică îl va fi făcut să afle că maladia Alzheimer constituise tema Şcolii de vară din Amsterdam în 1996[1]. Aceeaşi universitate de vară organizase în 1986 o conferinţă în cinstea marii scriitoare britanice, iar lucrările au fost publicate de Richard Todd în 1988.

Iată că există şi veriga ce leagă **Amsterdam**-ul de Iris Murdoch. Numele Molly al personajului dispărut, dar mereu prezent în cartea lui McEwan, aminteşte nu numai de Molly Bloom din **Ulysses** al lui Joyce, ci şi de obsedantul cîntec popular despre Molly Malone cea din Dublin, ba chiar şi de Harold Bloom, care a inclus-o pe Iris Murdoch, cu **Visul lui Bruno**, în lista sa canonică[2].

În afară de soţul George, prosper om de afaceri, dintre cei trei bărbaţi prezenţi la înmormîntarea lui Molly, unul e compozitor, iar altul jurnalist, parcă ilustrînd clasificarea romanelor făcută de Murdoch în eseul publicat de Bradbury, în „jurnalistice" şi „cristaline". Prezenţa compozitorului din roman ar putea fi şi o referire la cel care a compus piesele simfonice pe textul poemului **A Year of Birds** de Iris Murdoch. Meseria de fotograf a lui Molly, din cartea lui McEwan, ar putea constitui şi un alibi pentru acesta, căci s-ar putea uşor pretinde că eroina lui o reprezintă de fapt pe Janet Stone, prietenă cu Iris, care chiar fusese fotograf şi a suferit de Alzheimer[3].

McEwan introduce tema responsabilităţii morale, dezbătută de Murdoch în filozofia ei. Cu intenţia de a se răzbuna, soţul înşelat îi oferă spre publicare jurnalistului fotografiile (făcute de Molly) în care politicianul Garmond este surprins în travesti. Compozitorul, considerînd gestul imoral, îl sfătuieşte pe jurnalist să renunţe. Numai că el însuşi se dovedeşte lipsit de moralitate cînd asistă impasibil la maltratarea unei femei în romanticul district al lacurilor, cu pretextul găsirii inspiraţiei pentru **Simfonia mileniului** – capodoperă în intenţie, dar care eşuează într-o pastişă după Beethoven. De data asta, jurnalistul e cel care devine apărător al moralei. Vedem aici nu numai o critică a artistului izolat de societate, ci şi o aluzie la critica liberalismului făcută de Murdoch. Din pricina unui interviu televizat al soţiei politicianului (medic şi om de ştiinţă), tolerantă faţă de „viciul" soţului fiindcă ţine de sfera privată – şi astfel e lipsit de importanţă la scară socială –, jurnalistul îşi pierde slujba. Dar la fel păţeşte şi politicianul, care rămîne marcat şi, prin urmare, victimă a presei de scandal. Cartea se termină cu o scenă de parodie după finalul din marile tragedii. Aflînd de eutanasie, jurnalistul şi compozitorul pleacă la Amsterdam, oferindu-şi reciproc, din „prietenie", cupa cu otrava fatală, mijlocită de „îngerul morţii", modelat după Kevorkian, cel care îl obsedase şi pe Bayley.

Aluzia la Iris Murdoch poate fi descoperită, deşi mai voalat, şi în romanul **Atonement** (**Ispăşire**), unde numele eroinei lui McEwan – Briony Tallis – ni-l evocă, pe de o parte, pe Tallis, personajul cristic din romanul **A Fairly Honourable Defeat** (**O înfrîngere destul de onorabilă**) al lui Murdoch, care este pînă la un punct – aşa cum îi plăcea autoarei să se reprezinte în personaje masculine – un autoportret ironic. Pe de altă parte, numele „Briony", conţinînd şi o anagramă a cuvîntului *irony*, trimite la autorul francez de biografii Marcel Brion, care publica şi el, în 1996, la zece ani după apariţia romanului **The Flight from the Enchanter** al lui Murdoch, al său **L'Enchanteur**, în Bibliotheque du Club de la Femme. Piesa pe care o pregăteşte Briony a lui McEwan nu numai că evocă motivul teatrului şi al travestiului, omniprezente în cărţile lui Murdoch, dar se leagă, în mod specific, de acel *puppet show* care e menţionat în repetate rînduri în **A Fairly Honourable Defeat**, cu referire la caracterul „mecanic" al imaginaţiei şi al relaţiilor umane, la nevoia permanentă de a găsi substitute, simulacre. Ispăşirea pe care şi-o oferă Briony ne-o evocă pe Iris la Londra, în timpul războiului. Menţionarea anului 1999, cu Briony devenită autoare faimoasă – de fapt, anul morţii lui Iris Murdoch –, pare să aibă o semnificaţie deosebită.

Grădina de ciment, care acum cu greu ar mai şoca publicul britanic (oripilîndu-l la noi doar pe Dan C. Mihăilescu), este, fără îndoială, o povestire extrem de bine scrisă, dar simplistă ca formulă, în comparaţie cu **Marea, marea**, romanul masiv, rafinat şi complex al scriitoarei-filozof aproape sexagenare, publicat în acelaşi an. Puse alături, cele două cărţi marchează ciocnirea dintre două generaţii diferite, dar care, oricît s-ar deosebi prin formula romanescă adoptată, au în comun obsesia violenţei şi a morţii. Dacă ar fi să citim în **Grădina de ciment** o parabolă a însingurării tinerei generaţii şi a retragerii într-un Eden al copilăriei, din faţa unei lumi ostile, create chiar de părinţii care au înăbuşit „grădina" sub stratul implacabil de „ciment", lectura ar deschide un alt orizont decît cel al „perversiunii" de care nu era străină nici omenirea **Vechiului Testament**, dar nici Murdoch. În cărţile ei, demonismul, incestul, sodomia sau sado-masochismul sînt prezente, deşi nu propriu-zis reprezentate. Realismul murdochian se manifestă mai degrabă în acele descrieri minuţioase, cum ar fi „salvarea" şi transportarea clopotului, în cartea cu acelaşi titlu, sau într-o aplicare *ad litteram* a „realismului" filozofiei medievale, de pildă în **A Word Child**. **Grădina de ciment** a lui McEwan degajă, cu toată referinţa la „gotic", nu atît „oroare" sau „teroare", cît o tristeţe copleşitoare, căci ceea ce se petrece după moartea părinţilor e o întîmplare, din păcate, verosimilă. Poate că atitudinea lui McEwan s-ar putea explica prin cuvintele lui Sartre dintr-o introducere la **Cuvintele**: „Nu sînt nici aspru, nici duios, nu învinuiesc copilul, ci epoca şi condiţiile care l-au format. Esenţial este că urăsc mitul copilăriei elaborat de cei vîrstnici. Aş dori ca această carte să fie socotită ceea ce este în ultimă instanţă: o spulberare a mitului"[4].

Imposibila recuperare a iubirii vîrstei inocente fusese şi tema romanului murdochian **Marea, marea**, dar într-o cheie ironică, orchestrată cu fantezia de un gotic flamboaiant al „fabulatoarei". Aşa cum retragerea din lume are două variante, cea spectaculoasă a regizorului Charles Arrowby şi cea discret-misterioasă a vărului său James, la fel şi „salvarea" apare în două ipostaze: cea egoistă, practicată de Charles, care vrea s-o acapareze pe Harriet pentru sine, şi cea altruistă: salvarea de la înec a lui Charles de către James. Dar, ca urmare a epuizării lui James, cel sacrificat în romanul lui Iris este tînărul inocent, Titus, care nu-şi află nici el locul în lumea părinţilor „adoptivi", căci romanciera nu doreşte să devină consolatoarea cititorilor săi. James, părînd să se înrudească cu Kim, personajul lui Kipling, întruchipează interesul scriitoarei pentru budism. Într-un interviu, ea s-a şi declarat iudeo-creştină budistă, ceea ce avea s-o apropie de biograful şi cel mai avizat comentator al operei sale, în opinia lui Bayley, Peter Conradi.

Student al lui Malcolm Bradbury, McEwan trebuie să fi citit în 1976, cu interes, dar şi oarecare iritare, aprecierile despre Murdoch ale profesorului său, care, în Introducerea la **The Novel Today**, dedicată scriitorilor moderni de ficţiune[5], o aşeza pe Iris Murdoch alături de Angus Wilson, Muriel Spark, S.B. Johnson şi John Fowles, ca unul dintre cei mai importanţi scriitori britanici de după război. Iris apărea în antologie cu mult citatul ei eseu **Against Dryness** (**Împotriva uscăciunii**). Tematica romanelor lui McEwan ar putea să-şi aibă sorgintea într-o observaţie din acel eseu, că „literatura modernă, atît de preocupată de violenţă, conţine atît de puţine reprezentări convingătoare ale răului"[6]. Pornind de la reprezentarea „răului" ca formulă romanescă, McEwan pare să opteze pentru adoptarea acelei variante a romanului „serios", pe care Murdoch îl numea *cristalin*: „mic, compact, închis, suficient sieşi, un mit despre condiţia umană", diferit de *romanul jurnalistic*, „cu o structură laxă, fie documentar ca inspiraţie, fie didactic, oferind un comentariu despre o instituţie curentă sau un subiect istoric". De altfel, istoricul literar Randall Stevenson, invocîndu-l mereu pe McEwan, cînd vorbeşte de reprezentanţii actuali ai goticului britanic, găseşte că există o continuitate între vechea generaţie de scriitori şi „copiii violenţei", scriitorii care au crescut în atmosfera de după război, legaţi prin „intimitatea cu moartea"[7]. Astfel că schimbările şi provocările anilor de după război vor fi reflectate în cărţile lor de mai tîrziu, iar „umbra ineluctabilă a războiului s-ar putea să fie răspunzătoare nu numai de preocuparea pentru problemele de morală din opera unor scriitori ca Burgess, Golding şi Murdoch, ci şi de viziunea întunecată distinctă din opera unor autori care s-au ridicat în ultimele două decenii; o atmosferă gotică sumbră, adîncită datorită recesiunii din ultimii ani şi o dată cu răspîndirea violenţei din lume", observa Stevenson în 1993[8].

Cititorul de azi este, fără îndoială, mai atras de romanele scurte ale lui McEwan, dar nu refuză nici plăcerea lecturii romanelor lui Iris Murdoch, cum o arată apariţia unor noi traduceri sau republicarea celor vechi. Dacă, tentat să omită paginile de descriere sau portretele din romanele lungi, el preferă un ritm mai alert şi o imaginaţie mai puţin barocă, va întîlni, totuşi, umbra lui Iris în scrierile celor care au devenit ei înşişi romancieri, citindu-i romanele şi eseurile filozofice. Ian McEwan este, credem, unul dintre aceştia.

---

1. Vezi şi **The Amsterdam Summer University Chronicle**, March 1996, p. 7.
2. Cf. Editorial, **The Iris Murdoch Newsletter**, 15, Winter 2001, p. 19.
3. John Bayley, **Iris and Friends**, p. 246-247.
4. Citat după Georgeta Horodincă, Prefaţă la Jean Paul Sartre, **Cuvintele**, în româneşte de T. Dumitru, Editura pentru Literatură Universală, Bucureşti, 1965, p. 6.
5. Malcolm Bradbury (Ed.), **The Novel Today. Contemporary Writers on Modern Fiction**, Fontana/Collins, Glasgow, 1977.
6. Iris Murdoch, **Against Dryness**, în **The Novel Today**, *ed. cit.*, p. 31.
7. Randall Stevenson, **The British Novel since the Thirties**, Institutul European, Iaşi, 1993, p. 233.
8. *Ibid.*, p. 234.

▌

---

replică

Notă la notă

În **Observator cultural** Nr. 206 din 3-9 februarie 2004 a fost publicat articolul **Istoria ca miză perpetuă**, care, în nota 2, face următoarea apreciere: „În urmă cu cinci sau şase ani, în timpul guvernării trecute, profesorul universitar Scurtu a publicat în **Adevărul literar şi artistic** un material documentat despre situaţia precară a unui profesor în contemporaneitate, în comparaţie cu ceea ce era în prima jumătate a secolului trecut. Acuzele domniei sale la factorul politic CDR erau clare. [...] Acum, chiar dacă situaţia nu s-a modificat din nici un punct de vedere (ba poate s-a agravat), criticul de mai an nu mai are motive pentru a-şi relua demonstraţia, pentru că de schimbat tot s-a schimbat ceva: dl Scurtu este, la rîndu-i, acum, consilier prezidenţial în administraţia PSD".

Pentru corecta informare a cititorilor **Observatorului cultural** ţin să precizez că, totuşi, „ceva s-a schimbat" în privinţa salarizării personalului didactic. Legea privind creşterile salariale ale personalului din învăţămînt, publicată în **Monitorul Oficial** Nr. 510 din 15 iulie 2003, prevede că, începînd din ianuarie 2004, coeficientul de multiplicare pentru funcţia de profesor universitar creşte de la 7,872 la 16,288 pentru vechimea de 10-15 ani, de la 8,688 la 17,044 pentru vechimea de 25-30 ani etc. Cu alte cuvinte, s-a realizat mai mult decît o dublare a salariilor comparativ cu legea din 1997 la care făceam referire în materialul meu publicat în **Adevărul literar şi artistic**.

Fără a-mi face un merit personal din adoptarea acestei legi, consider că ea este un prim pas concret spre ameliorarea situaţiei materiale a tuturor cadrelor didactice din România.

Cu deosebită stimă,

prof. univ. dr. **Ioan SCURTU**

Adrien Le Corbeau, reţeta succesului şi Dicţionarul scriitorilor români

ELENA BONDOR

Cît de departe poate ajunge imaginaţia unui scriitor

În anul 1932, ziarul **Dimineaţa** (Bucureşti, 17 iunie) publică un articol semnat de Victor Eftimiu (reluat de **Egalitatea**, Bucureşti, 30 iunie 1932), în care este anunţată moartea, la Paris, a lui Adrien Le Corbeau. Este relatat, fără prea multe detalii, şi un episod mai puţin cunoscut sau uitat din viaţa lui Le Corbeau, născut Rudolf Bernhardt, cunoscut la noi sub pseudonimul Radu Baltag.

Unele date cronologice oferite de Eftimiu sînt, probabil, aproximări. El însuşi mărturiseşte în alt loc (**Spovedanii**, 1944, **Portrete şi amintiri**, 1965, p. 366) că „de dragul preciziei, un memorialist nu este obligat numaidecît să dea date «exacte», mai ales cînd peisajul cronologic nu este imperios reclamat de desfăşurarea faptelor". Episodul (petrecut prin 1909, aproximează Eftimiu în articolul din 1932) este, pe scurt, următorul: plecat să cucerească Parisul, fostul redactor al ziarului **Prezentul** (1905-1907), Radu Baltag, devenit Claude Rodolphe Bernhaut, iar mai tîrziu Adrien Le Corbeau, nu s-a bucurat nicidecum de atenţia unor scriitori francezi pe care-i admira. Rudele soţiei, cu ceva relaţii prin mediul gazetăresc parizian, nu i-au acordat, de asemenea, vreun sprijin. Sărac şi fără ocupaţie, cel care se considera în glumă urmaşul lui Balzac a găsit o soluţie cel puţin ingenioasă prin care să atragă, într-un fel sau altul, mai devreme sau mai tîrziu, atenţia asupra lui. Totul a constat într-o farsă. A inventat nişte scrisori ale lui Maupassant care, publicate în **La Grande Revue**, s-au bucurat de un real succes. Ceea ce dovedeşte că Baltag era, într-adevăr, foarte talentat. Mai departe, îşi aminteşte Eftimiu, „scrisorilor apocrife era să le urmeze o serie de nuvele şi de romane, datorite unui fiu natural al lui Maupassant, inventat şi el, bineînţeles, de concetăţeanul nostru" (**Dimineaţa**, 17 iunie 1932). Însă farsa a fost întreruptă de un român care, cunoscînd planul, a trimis la **L'intransigeant** o notiţă informativă.

Le Corbeau a reuşit să iasă mai tîrziu din anonimat, după ce a publicat la Editura Fasquelle, unde a lucrat ca funcţionar, romanele **Le Gigantesque. Roman d'un arbre** – care a atras atenţia Academiei Goncourt (**Le Journal**, 9 iunie 1932, fragment tradus în **Dimineaţa**, Bucureşti, 16 iunie 1932, în articolul **Adrien Le Corbeau**, semnat I.) –, **L'Heure finale (Méditations)** şi **Le Couple nu**. Romanele au fost foarte bine primite, la vremea aceea, de criticii literari francezi.

Alte detalii despre scrisorile inventate de Adrien Le Corbeau oferă Jacques Bienvenu în articolul **Le canular du Corbeau**, publicat în **Histoires littéraires** Nr. 4/2000. Autorul francez relatează că totul a început în anul 1912, cînd o oarecare doamnă X a trimis un articol revistei **La Grande Revue**. Textul misterioasei doamne, foarte îndrăgită de Maupassant, conţinea, printre alte amintiri, şi o epistolă a lui. Scrisoarea, conform lui Bienvenu, figurează în corespondenţa lui Guy de Maupassant stabilită de Jacques Suffel. În 1913, doamna rămasă în anonimat a publicat încă un articol în aceeaşi revistă, prin care a făcut cunoscute alte scrisori de dragoste primite de la Maupassant. Autorul articolelor semnate de doamna X şi, implicit, al scrisorilor de dragoste era, după cum s-a stabilit mai tîrziu, Adrien Le Corbeau.

Radu Baltag în **Dicţionarul scriitorilor români**

Întîmplarea a făcut să încep mica cercetare asupra lui Radu Baltag. Căutam iniţial autorul unui articol despre Adrien Le Corbeau apărut în **Egalitatea**, în anul 1932.

Am ajuns ulterior, inevitabil, şi la **Dicţionarul scriitorilor români (A-C)**, coordonat de Mircea Zaciu, Marian Papahagi şi Aurel Sasu, Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1995. Datele oferite de Monica Lazăr în prima parte a articolului despre Radu Baltag, o sinteză biografică, sînt următoarele: „BALTAG Radu (pseud. lui Rudolf Bernhardt), n. 1890, Franţa-m. 1938, Paris (Franţa). Prozator. Debut în rev. **Literatură şi artă română** (1907); în vol. cu **Feciorul şi alte nuvele** (1910). Colab. la **Convorbiri literare**, **Convorbiri critice**, **Revista idealistă**, **Prezentul** etc., uneori cu pseud. R.B., Adrian Baltag, Rudolf Rudy. În 1910 se stabileşte la Paris, unde face publicistică sub pseud. Claude Rodolphe Bernhard; scrie două romane de oarecare răsunet, **Le Gigantesque. Roman d'un arbre** şi **L'Heure finale (Méditations)**, semnate Adrien Le Corbeau; în ţară trimite corespondenţe pariziene la **Luceafărul**, **Societatea de mîine**, **Tribuna** (Arad), sub pseud. Adrian Corbul. A tradus din Balzac şi Mérimée. Scriitor din sfera sămănătorismului cu unele note de naturalism" (p. 164).

Tocmai pentru că este vorba de **Dicţionarul scriitorilor români**, o lucrare de referinţă, se cuvin menţionate şi corectate (acolo unde este posibil) erorile articolului semnat de Monica Lazăr. Datele incorecte, nu puţine, sînt cele privitoare la anul şi locul naşterii, anul morţii, debutul în literatură, una dintre revistele la care a colaborat, anul stabilirii în Franţa. Neatenţie sau greşeală de tipar poate fi considerată doar semnalarea pseudonimului Claude Rodolphe Bernhard în loc de Claude Rodolphe Bernhaut. Voi expune aşadar rezultatul cercetării, parţial în privinţa unor date.

1) Mort în 1938? Anul morţii lui Radu Baltag este, indubitabil, 1932, iar nu 1938. Editorul Fasquelle anunţă dispariţia lui Le Corbeau, după care apar necrologuri în **Dimineaţa** (16 şi 17 iunie 1932), **Lupta** (16 iunie 1932), **Egalitatea** (30 iunie 1932). În **Dimineaţa** din 16 iunie, autorul necrologului preia un fragment al unui articol din **Le Journal**, 9 iunie 1932, în care este anunţată moartea romancierului.

Informaţii eronate despre anii în care s-a născut (1890) şi a murit (1938) Radu Baltag, mai puţin locul naşterii, figurează şi în **Dicţionarul de pseudonime** al lui Mihail Straje, apărut la Editura Minerva în 1973, menţionat în bibliografia generală a **Dicţionarului scriitorilor români** şi folosit, cu siguranţă, de autoarea articolu-

tvr

Anunţ important!

Ştim că aveţi nevoie de teatru!
Ştim că aveţi nevoie de film!

Dorinţa voastră devine obligaţia noastră. **Televiziunea Română** îi pofteşte pe toţi cei care au sertarele pline de **SINOPSISURI** pentru:

- Sitcom
- Seriale de televiziune
- Teatru
- Film documentar
- Comedie

să facă un drum în **Calea Dorobanţilor Nr. 191** şi să le depună la registratura din **Strada Ermil Pangratti**, pentru Serviciul de Analiză şi Strategie, pînă la data de **31 martie 2004**.
Pentru informaţii suplimentare, îndrăzniţi să sunaţi la **201.14.92**. Sigur vă va răspunde cineva!

EDITURILE ALL
vă recomandă

Problemele filosofiei
Autor:
Bertrand Russell
Preț: 109.174 lei

Oare ce înseamnă
toate astea?
Autor:
Thomas Nagel
Preț: 72.477 lei

Comandați aceste cărți şi alte apariții ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro - Conform noului Cod Fiscal începând cu 1 ianuarie 2004 la prețurile de listă se aplică TVA 9%.

lui despre R. Baltag.

2) Născut în Franţa? Unica referinţă critică amintită de Monica Lazăr la sfirşitul articolului este Il. Chendi, **Schiţe de critică literară**, 1924. Iată ce scrie Ilarie Chendi despre Radu Baltag în cartea apărută la Editura Cultura Naţională (1924): „...şi cu toată silinţa ce îşi dă, de a produce credinţa, că e român, şi de a aduce, drept dovadă, o limbă cetibilă şi o serie de subiecte româneşti şi ţărăneşti chiar, lucrul acesta, greu de tot, nu-i reuşeşte pe deplin" (p. 170-171). Alte etichete aplicate lui Radu Baltag: „Străin, evreu, sau oricine ar fi d-l Baltag...", „Un străin poporanist!" (p. 171). Spusele lui Ilarie Chendi pot oare confirma presupunerea că Baltag nu s-a născut în România? În nici un caz pe aceea că s-ar fi născut în Franţa. Sursa credibilă în această privinţă pare a fi tot Victor Eftimiu, prietenul foarte apropiat al lui Baltag, despre care primul ne spune că „era fiul unui om de peste munţi, pripăşit prin Turnu-Severin şi venit mai tîrziu la Bucureşti" (**Spovedanii**, 1944, **Portrete şi amintiri**, 1965, p. 319). Despre originea lui R. Baltag din Turnu-Severin aminteşte şi autorul I. al necrologului din **Dimineaţa**, 16 iunie 1932 (I. este identificat, conform unei note din **Egalitatea**, 30 iunie 1932, în persoana lui D.S. Labin).

3) Născut în 1890? Lucrurile sînt şi mai complicate în această privinţă. Tot Victor Eftimiu afirmă că Baltag era mai mare decît el cu vreo 8-9 ani. Dar cum Eftimiu s-a născut în 1889, este imposibil ca Baltag să se fi născut în 1890. Diferenţa prea mare de 8-9 ani dintre cei doi nu se susţine. Dacă ar fi aşa, Baltag s-ar fi născut în 1881 sau 1880, ceea ce înseamnă că în 1932, cînd a murit, ar fi avut 51 sau 52 de ani. Or, în **Le Journal**, 9 iunie 1932, se precizează că Adrien Le Corbeau nu avea încă 50 de ani cînd a murit. Rămîne valabilă ipoteza că între cei doi era o diferenţă de doar cîţiva ani. De asemenea, Radu Baltag a fost redactor la ziarul **Prezentul** între anii 1905-1907. Dacă s-ar fi născut în 1890, ar fi fost redactor încă de la vîrsta de 15 ani, lucru puţin probabil. Informaţiile menţionate pînă acum pot conduce la construirea următoarei ipoteze: dacă în 1932 Baltag nu avea 50 de ani, înseamnă că s-a născut, cel mai devreme, în 1883, iar dacă între Eftimiu şi Baltag era o diferenţă de doar cîţiva ani (măcar trei, se poate presupune), atunci Baltag s-a născut cel tîrziu în 1886. Luînd în calcul doar ultimul an, redactor ar fi început să fie, în acest caz, la 19 ani. Se poate accepta, prin urmare, că Radu Baltag s-a născut într-unul dintre anii 1883-1886, nicidecum în 1890.

4) Debut în revista **Literatură şi artă română** (1907), ni se spune în **Dicţionarul scriitorilor români**. Începînd cu 1905, Radu Baltag publică mici texte, semnate Rudy sau cu iniţialele R.B., la diverse rubrici ale ziarului **Prezentul**, apărut la Bucureşti în acelaşi an. **Dicţionarul de pseudonime** (Mihail Straje, 1973) indică în dreptul iniţialelor R.B. numele lui Radu Baltag şi pe al lui Mihail Dragomirescu (acesta din urmă semna şi Radu Bucov). Fără nici o îndoială, R.B. din **Prezentul** este Radu Baltag. Argumentul în favoarea acestei afirmaţii este următorul: în acelaşi ziar – în 1906, 15 februarie, p. 3 – este anunţată pentru mai multe numere o serie de articole ale unui colaborator, intitulată **Memoriile unui funcţionar de la Post-restant**. Articolele scrise pînă pe 5 martie sînt semnate Rudy, iar cel din 7 martie (aceeaşi serie), cu iniţialele R.B. Semnăturile diferite sînt, prin urmare, ale aceluiaşi autor, Radu Baltag.

Textele lui Radu Baltag din **Prezentul** (1905), dintre care şi **Uitare de sine** (11 decembrie), încadrat, probabil contextual, la rubrica **Schiţe şi nuvele**, pot fi plasate undeva la graniţa dintre literatură şi simple articole de ziar. Din această cauză, debutul literar în 1905 stă sub semnul întrebării. Dar el nu a avut loc nici în anul 1907, la revista **Literatură şi artă română**, după cum ne informează **Dicţionarul...**. Cu un an mai devreme, în 1906, Baltag a publicat la aceeaşi rubrică (**Schiţe şi nuvele**) a ziarului **Prezentul** mai multe articole, semnate cu numele întreg, dintre care unele – **Obida** (27 septembrie) şi **Păţania dascălului Pavel**, I, II, III (2, 3 şi 4 noiembrie), cu titlul schimbat în **Sfirşitul Dascălului Pavel** – au fost reluate în volumul **Feciorul şi alte nuvele**, apărut la Minerva, în 1910. Tot în anul 1906, **Revista idealistă** (Tom IV, Nr. 12, decembrie) publică o nuvelă a lui Baltag intitulată **Din pricina dragostei**, care a fost reluată, de asemenea, în volumul editat de Minerva. Aşadar, 1906 poate fi considerat anul debutului literar al lui Radu Baltag.

5) Colaborator la **Convorbiri literare**, mai aflăm din **Dicţionar...**. Altă sursă (**Dicţionarul de pseudonime**, 1973) indică, printre altele, **Convorbiri** şi **Convorbiri critice**. Este vorba, de fapt, de aceeaşi revistă, înfiinţată de Mihail Dragomirescu în 1907, după încetarea colaborării la revista **Convorbiri literare**. Motivul, în opinia lui Dragomirescu, a fost adoptarea, de către **Convorbirile literare**, a unor scopuri politice în detrimentul preocupărilor legate de literatură. Revista **Convorbiri** îşi schimbă titlul, în anul 1908, în **Convorbiri critice**. Programul revistei era pur estetic, iar cîţiva scriitori proveniţi din şcoli diferite, printre care şi Baltag, s-au grupat, cum spune Mihail Dragomirescu, „sub acelaşi principiu de artă" (**Critică**, Vol. I, **Directive (1896-1910)**, Editura Casei Şcoalelor, 1927, p. 174-175). Lipseşte orice indiciu despre colaborarea lui Radu Baltag la **Convorbiri literare**. Cel puţin dacă aruncăm o privire pe lucrările **Convorbiri literare. Bibliografie** (BCU Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1975) şi **Convorbiri literare. Indice bibliografic. 1867-1937** (M. Sânzianu, Bucureşti, 1937). Nuvelele publicate de Radu Baltag în 1907 în **Convorbiri**, adică **Pe scară** (Nr. 8/10), **În drum** (Nr. 11), **Telegrama** (Nr. 13), precum şi **Vistavoiul**, publicată în **Convorbiri critice** (Nr. 5, 1908), au fost reluate, de asemenea, în volumul **Feciorul şi alte nuvele** (1910).

6) În sfirşit, despre anul stabilirii lui Radu Baltag la Paris. În anul 1909, Victor Eftimiu a călătorit prima oară la Paris, unde l-a întîlnit pe Radu Baltag „încă din primele zile" (**Spovedanii**, 1944). Într-adevăr, conform şi **Dicţionarului scriitorilor români (D-L)** (1998), Eftimiu l-a însoţit pe E. Lovinescu în Franţa între 1909-1910. Chiar dacă Editura Minerva publică în 1910 volumul lui Baltag, autorul se poate să nu se fi aflat în acel moment în ţară. Nuvelele reunite în carte fuseseră publicate anterior în reviste.

Faptul că datele oferite în articolul despre Radu Baltag din **Dicţionarul scriitorilor români (A-C)** sînt incomplete nu este, în sine, atît de grav. Dar rămîn supărătoare informaţiile eronate. ∎

Radio Total 96.9 FM

Dificultăţi, controverse, noi interpretări gramaticale

ANDRA ŞERBĂNESCU

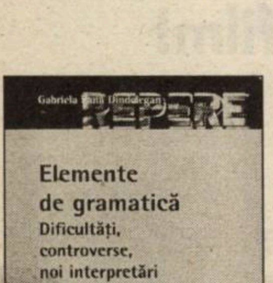

Gabriela PANĂ DINDELEGAN
Elemente de gramatică.
Dificultăţi, controverse,
noi interpretări
Editura Humanitas Educaţional,
Colecţia „Repere", Bucureşti,
2003, 266 p.

Noua carte a Gabrielei Pană Dindelegan este, în mod categoric, un reper util şi de încredere pentru toţi cei interesaţi de gramatica teoretică, normativă şi didactică: specialişti, profesori, elevi, vorbitori de limbă română care îşi pun întrebări legate de uz (*Cum este corect? Dar de ce?*). Autoarea, specialistă în gramatică generală şi gramatica limbii române, este profesoară universitară, şefa Catedrei de limba română de la Facultatea de Litere din Bucureşti. Invitînd la lectură şi reflecţie un public eterogen, Gabriela Pană Dindelegan găseşte un numitor comun pentru toţi aceştia, prin concepţia lucrării şi prin forma de prezentare a materialului.

În primul rînd, numitorul comun îl constituie tabla de materii. Fiecare dintre cele 16 capitole se concentrează asupra unui aspect problematic de gramatică românească: identificarea cazului, interpretarea articolului, încadrarea morfologică a unor cuvinte (adjectiv/substantiv/pronume, numeral/substantiv, adverb/adjectiv, adverb/prepoziţie, adverb/prepoziţie/conjuncţie), interpretarea unor forme pronominale, a unor forme verbale nepersonale (participiul, supinul), a unor prepoziţii (*pe, de*), a unor structuri sintactice (structurile focalizate, structurile pasive), segmentarea unor fraze. Sînt deci abordate exact acele aspecte care, în timp, au dat naştere la controverse teoretice care, în practica şcolară, apar ca dificultăţi ale analizei gramaticale, iar pentru vorbitorii obişnuiţi sînt sursa unor frecvente greşeli de exprimare. În consecinţă, specialiştii vor găsi în sinteză principalele opinii exprimate pentru subiectul respectiv, precum şi evaluările teoretice pe care G.P.D. le face din perspectiva unor cercetări actuale; profesorii şi elevii vor avea un ghid al dificultăţilor de analiză gramaticală, cu indicaţii clare şi riguros structurate, argumentaţie coerentă, modele de analiză cu exemplificări numeroase – unele extrase chiar din testele date la diverse examene; vorbitorilor preocupaţi de corectitudinea exprimării li se atrage atenţia asupra potenţialelor greşeli şi li se explică soluţia corectă într-un limbaj ştiinţific, dar accesibil.

În al doilea rînd, numitorul comun pentru diversele categorii de cititori îl reprezintă concepţia lingvistică a autoarei. Pentru lingvişti o vom numi o concepţie dinamic-integratoare, în care structura este în permanenţă raportată la funcţionarea limbii în diverse contexte; clasele morfo-sintactice sînt văzute de-a lungul unui continuum gramatical, cu treceri gradate dinspre reprezentantul prototipic al categoriei spre periferia categoriei. Efectul acestei concepţii lingvistice asupra elevilor şi profesorilor se doreşte a fi o schimbare de mentalitate: dinspre încadrarea rigidă a cuvintelor în clase spre o problematizare şi înţelegere a acestor încadrări, dinspre analizele gramaticale tipice spre o lărgire a perspectivei cu aspecte funcţionale, dinspre descriptiv-prescriptiv spre argumentare, dinspre etichetarea mecanică a cuvintelor/construcţiilor spre înţelegerea structurii şi dinamicii limbii. Vorbitorii preocupaţi de corectitudinea exprimării vor putea înţelege cum fixarea normei academice reflectă, pe de o parte, mecanismele interne ale limbii, pe de altă parte, uzul.

Claritatea expunerii facilitează accesul la informaţie: ideile sînt metodic structurate în paragrafe, subparagrafe, alineate evidenţiate grafic; termenii lingvistici, moderni, sînt în permanenţă glosaţi, explicaţi; generalizările teoretice sînt concretizate prin exemple. Este discursul lingvistic prin care autoarea s-a impus: concentrat, dar suficient de explicativ; modern, dar nu criptic; cu o organizare transparentă, care evidenţiază relevanţa pentru ansamblu a fiecărei informaţii. Gabriela Dindelegan este cercetătorul atent, preocupat de noutate şi modernitate, dar şi profesorul orientat spre a transmite eficient informaţia unui public diversificat, anticipînd neclarităţile, erorile, confuziile.

De altfel, cititorii şi-au exprimat deja interesul pentru această carte: apărută în noiembrie 2003, ea şi-a epuizat primul tiraj.

Identitatea etno-naţională

O pseudo-religie în Europa Centrală şi de Est

VICTOR NEUMANN

Cărturarii României nu au acordat atenţia cuvenită marilor probleme ale societăţii. Ei nu au văzut că evoluţia românească, în virtutea paradigmei colectiviste, este cu totul insuficientă pentru confruntarea cu lumea largă. Au subestimat rolul individului în beneficiul unei filozofii colectiviste şi al unei minorităţi dominante. Deprinşi să decreteze orientări din perspectiva propriilor lor interese sau din aceea strict ideologică, intelectualii României nu au gîndit relaţia cu masele în chip deschis-nediscriminator. Ei au socotit ca fiind important mitul istoric pentru adîncirea ideii de identitate naţională formulată în secolul al XIX-lea. Adaptarea la noua entitate politică de după primul război nu a atenuat excesele ideologice şi nu a contribuit la depăşirea dezechilibrelor sociale din epoca precedentă. Centralismul noii administraţii a minimalizat ori irosit şansele de a atinge un standard economic întemeiat pe resursele regiunilor nou dobîndite de statul român. În schimb, a încurajat complexele de superioritate sau de inferioritate, nu în ultimul rînd graţie serviciilor intelectualilor implicaţi în politică.

Alături de o parte dintre congenerii săi, Constantin Noica avea să ridice colectivismul la rang de normă filozofică. „Pentru prezent – scrie filozoful – există un fel de ordine cu privire la care e greu, dacă nu chiar cu neputinţă, să nu fii conştient: e ordinea colectivului." Problemele ce ţin de formarea conştiinţei persoanei au fost mereu amînate în dezbaterile culturale româneşti. În schimb, importanţi filozofi şi istorici –, iar pe urmele lor, şi mulţi formatori de opinie – au propus instituirea unei culturi centralizate. Aceasta s-a făcut, cum ar fi observat Gellner, „împotriva ţăranilor şi nu pe baza culturii lor". Simbolismul naţionalist are o legătură cu antica şi viguroasa viaţă a ţăranilor, cu *das Volk* sau cu *Neam*-ul. Ţăranii, devenind orăşeni, nu au fost însă implicaţi în definirea noii culturi naţionale[1]. Conceptele de *Naţionalitate-Etnicitate* au reflectat modul de viaţă sătesc primordial şi inconştient, motiv pentru care au dobîndit interes în ochii naţionaliştilor.

Pe fondul unei sumare cunoaşteri a conceptelor şi a rostului lor în explicitarea teoretică a faptelor, mulţi istorici par a fi încă fascinaţi de abordarea în accepţiune etnonaţională a identităţilor statale. Unii dintre ei – este cazul lui Keith Hitchins – susţin că ideea *Naţiunii Etnice* ar fi fost o idee modernă. Aprecierea este comună în istoriografia română, dar ea este cel puţin ciudată la un american[2]. Corelarea acestei noţiuni a etnicităţii cu limba mă face să cred că analiza limbajelor cultural-politice merită o atenţie specială. Studiul conceptelor ce definesc colectivitatea devine încă o dată important în ordinea cunoaşterii, dar şi în aceea a practicii politice. Discutarea problemelor identitare de către generaţii succesive de istorici, lingvişti, etnografi şi politicieni a fost viciată de uzul şi abuzul accepţiunilor terminologice din epoca romantică, respectiv, din epoca afirmării conştiinţei de grup.

Exemplul românesc al termenilor de *Neam, Etnie, Popor, Naţionalitate* arată preocuparea culturală pentru dezvoltarea unor accepţiuni restrictive în privinţa definirii propriei colectivităţi. Acest fel de a concepe identitatea – multiplicat prin mijloace culturale, politice şi de informare în masă – a fost şi este unul dintre factorii importanţi, ce a creat încă din secolul al XIX-lea o problemă a minorităţilor. Mă refer la marginalizarea grupurilor lingvistice-confesionale, diferite de comunitatea majoritară vorbitoare de limbă română ori adeptă a cultului majoritar ortodox. Este vorba de o interpretare a conceptului de naţiune – limba şi confesiunea joacă şi astăzi rolul fundamental într-o asemenea interpretare – care, iniţial, a promovat ideea de diferenţă în raport cu orice fel de alteritate cultural-confesională, pentru ca apoi să dezvolte o suită de discriminări. Motivele invocate de predecesori pentru afirmarea etno-diferenţialismului – chiar dacă le-am socoti binevenite în contextul istoric în care s-a format *Naţiunea* – nu justifică transmiterea necritică a idealului de la o generaţie la alta.

Termenii *Neam, Etnie, Popor, Naţionalitate* sînt înrudiţi şi au devenit parte a ideologiei politice acolo unde conştiinţa naţională a apărut tîrziu – exemplele german, polonez, ceh, sîrb, grec, albanez, român – şi unde absenţa statului a stimulat apariţia lor[3]. Andrei Cornea consideră că doar „naţionalismul ia noţiunea capitală de *Popor* (*Neam, das Volk*) într-o accepţiune nonliterală, ce devine, cu timpul, de-a dreptul antiliterală: pentru el [pentru naţionalism, *n.m., V.N.*], *Poporul* se rezumă la *Etnie*, ceea ce înseamnă, imediat, eliminarea din corpul său a minorităţilor naţionale"[4]. Lucrurile stau întocmai. Ele necesită cîteva detalieri, mai ales că noţiunile româneşti – cu deosebire conotaţiile lor – nu au beneficiat de un studiu comparativ cu noţiunile uzitate în alte limbi, şi nici de o analiză în scopul dezvăluirii conţinutului lor ambiguu.

Ştim astăzi, mulţumită cercetărilor de tip *Begriffsgeschichte* şi *history of concepts*, că accepţiunile terminologice diferă în funcţie de limbi şi culturi. În consecinţă, termenii-cheie la care ne raportăm depind de investiţiile culturale particulare. Atunci cînd discutăm de *Popor* în sens de *Peuple* (francez) sau *People* (anglo-american), atunci vom înţelege totalitatea locuitorilor unui stat. Aceasta pentru că *Peuple* sau *People* dobîndesc accepţiuni juridice precise prin mijlocirea conceptelor de *Citoyeneté* sau *Citizenship*. Ele simbolizează în culturile din care provin adevărate instituţii, în temeiul cărora este organizată viaţa juridică şi este conferit statutul social şi civic al fiecărui locuitor. Suma indivizilor care locuiesc pe teritoriul unui stat formează *Peuple* sau *People*. În română, sensurile lui *Popor* sînt diferite şi ele depind de înţelegerea utilizatorului.

Aidoma conceptelor de *Popor, Etnie, Naţionalitate, Naţiune*, conceptul de *Neam* nu a beneficiat de o explicitare din perspectiva studiilor de istorie intelectuală. Exploziv în contextul în care România are o formă de guvernare democratică şi tinde spre integrarea în rîndul statelor europene animate de o filozofie politică pluralist-democratică, conceptul de *Neam* indică, pe de-o parte, necunoaşterea sensurilor sale, iar pe de alta, opţiunea unor ideologi laici sau religioşi de a revitaliza *Etno-Naţionalismul*. Ignorarea acestui gen de cercetare nu e o chestiune de dată recentă, dar ea reflectă o autosuficienţă, respectiv, o rămînere în urmă în raport cu ştiinţa şi informaţiile ce animă crezul politic european de astăzi. A profita de faptul că cei mai mulţi conaţionali nu pun preţ pe decodarea noţiunilor-cheie şi că în acest fel se poate relua, în chip profitabil, discursul *Etno-Naţionalist* îmi pare o enormă greşeală. Iată încă un argument în favoarea redeschiderii vastului capitol al identităţii româneşti dintr-o perspectivă academică şi nu propagandistică. Pentru *Popor*, incluzînd şi sensul *Neam*, echivalentul german este *das Volk*. Perechea de termeni *Neam-Naţiune* – aidoma aceleia *Volk-Nation* – poate fi luată în considerare ca una ce dezvăluie conceptul-cheie al limbajelor revoluţionare româneşti din epoca formării statului-naţiune. Sau, într-o altă perioadă, ca una care a contribuit la construirea teoriilor exclusiviste. În ambele variante, promotorii ei şi-au făcut un ideal din a demonstra relaţia dintre specie şi gîndirea politică.

De ce mă adresez inteligenţiei? Fiindcă ei i se datorează simplista şi, adesea, chiar malefica definire a identităţilor colective. Pentru că ei i se datorează promovarea noţiunilor prin care comunităţile umane ale

Viena în **Secolul 21**

A apărut de curînd un nou volum al revistei **Secolul 21**, avînd drept temă **Viena – o metropolă contemporană**. Ceva mai „suplu" decît de obicei (276 de pagini), numărul de faţă – cu un **Argument** semnat de realizatoarea Livia Szász, redactor-şef al publicaţiei – nu e deloc mai puţin dens şi interesant. Dacă despre cultura „modernităţii vieneze" se ştiu în prezent ceva mai multe lucruri la noi, despre „postmodernitatea" Vienei de azi s-a scris, parcă, mai puţin. Secţiunile **Viena între Est şi Vest**, **Arhitectură şi urbanism. Noul chip al Vienei**, **Scena artelor şi vocaţia muzeistică a Vienei**, **Grupul subREAL la Viena, cu imagini pe planşă din ciclul „Interviuri cu oraşul"**, **Secvenţe vieneze** şi **Carnet literar** grupează texte despre cultura şi identitatea – de fapt, „pluriidentitatea" – vieneză în epoca globalizării, despre chestiuni legate de arhitectura şi urbanismul vienez, despre expoziţii de artă contemporană, teatre şi muzee vieneze, despre dezvoltările din literatura austriacă actuală ş.a.m.d.; de asemenea – impresii de călătorie şi amintiri „profesionale" din Viena. Totul – subordonat obiectivului „descoperirii unei retorici vieneze inedite" (Livia Szász). Semnează – între alţii – Moritz Csáky, Erhard Busek, Bernhard Denscher, Andrei Corbea, Mariana Celac, Arnold Klotz, Rudolf Zunke, Jakob Titz, Horia Marinescu, Friedrich Achleitner, Thomas Raab, Grupul subREAL, Mircea Stănescu, Dan Perjovschi, Liviu Papadima, Cornel Ungureanu, Mariana Neţ, Monica Pillat, Gerald Matt. Literatura vieneză este ilustrată prin texte „metaliterare" (critice) de Klaus Zeyringer şi Martin A. Hainz, precum şi prin proze de Heimito von Doderer, Marianne Gruber, Robert Schindel ş.a. Textele introductive ale „dosarului" de faţă aparţin lui Michael Häupl, actualul primar al Vienei (**Rolul Vienei în procesul de extindere europeană**), şi – respectiv – lui Christian Zeileissen, actualul ambasador al Austriei în România (**Viena văzută din perspectivă românească – Gîndurile unui austriac**).

Dincolo de textele propriu-zise, o menţiune specială merită fotografiile deosebit de expresive – unele dintre ele, color – care ilustrează grupajul despre „aventura vieneză" a grupului subREAL.

Secolul 21
VIENA
O METROPOLĂ CONTEMPORANĂ

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIŢII

E. Lovinescu
Revizuiri

Mircea Horia
Simionescu
Licitaţia

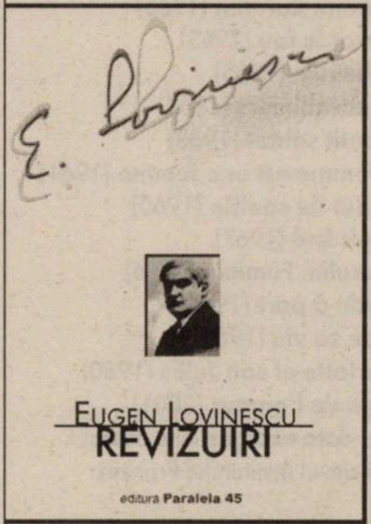

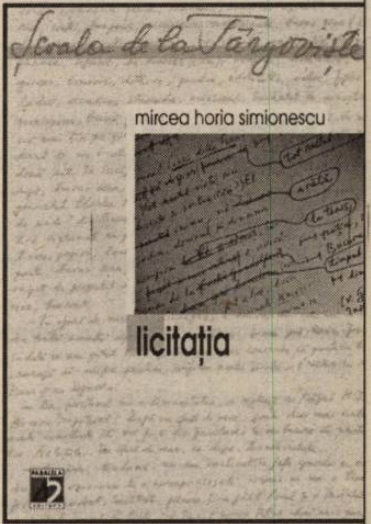

format 14 x 20, 394 p., 130.800 lei

format 14 x 20, 250 p., 70.850 lei

Reduceri de 30% pentru comenzile prin telefon sau e-mail.

PARALELA 45 EDITURA

Comenzile se primesc pe adresa:
Piteşti, str. Fraţii Goleşti, nr. 128-130
Tel/fax: 0248 214 533; 0248 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro

epocii moderne şi contemporane au fost reduse la aşa-numite singularităţi sau specificităţi. Este vorba de noţiunile: trib, rasă, neam, etnie, naţiune, precum şi de presupusa lor complementaritate cu o unică religie şi cu o unică limbă. Amalgamarea noţiunilor şi conceptelor, identificarea etniei cu tribul sau cu rasa, a naţiunii cu grupul etnic şi a religiei cu naţiunea au creat o mulţime de nedreptăţi şi de false priorităţi ale istoriografiei şi ale politicii în Europa centrală şi de sud-est. Dacă în cazul Franţei a existat un interes enorm în elaborarea conceptelor-cheie de *Peuple* şi de *Nation*, în cazul Europei centrale şi de sud-est am descoperit stările emoţionale care au condus la formularea ideii de identitate colectivă modernă. Sfidarea problemelor sociale şi educaţionale a fost doar una dintre consecinţele tragice ale amintitei diferenţe dintre gîndirea pe tema identităţii în Vestul şi în Estul Europei. Comparaţia dintre cei doi poli ai Europei mai arată minusurile Estului generate de inexistenţa ori imposibila comunicare între elite şi mase.

Limbajele est-europeanului, prin intermediul cărora au fost manipulate masele, au născut o variată gamă de stereotipii. Contribuind la multiplicarea constrîngerilor mentale, acestea au lucrat în dauna libertăţii de conştiinţă a omului şi a cetăţeanului. Aici e fundamentala deosebire dintre modul în care au gîndit Michelet şi Renan conceptul de naţiune şi felul în care l-a formulat intelighenţia germană şi, pe urmele ei, aceea greacă sau română. Pseudo-religia rezultată din orientarea intelectual-politică a lumii Europei centrale şi de sud-est, de la mijlocul şi din a doua jumătate a secolului naţionalităţilor, a degenerat într-o paranoia etnonaţionalistă în anii '30-'40 ai secolului XX. Germania, dar şi Ungaria, Bulgaria, România, Polonia, Serbia, Grecia au trecut prin crize identitare majore pe tot parcursul secolelor al XIX-lea şi XX, şi aceasta se datorează, nu în ultimul rînd, promovării extinse a diferenţialismului etno-cultural, purtător al însemnelor teoriilor biologist-rasiste. Faptul că problema a revenit în centrul atenţiei în regiunile fostei Iugoslavii m-a determinat să analizez, o dată în plus, rostul noţiunilor fundamentale în accepţiunea inteligheţiilor Europei est-centrale şi de est, în ultimele două secole. Preocuparea pentru cuprinderea fenomenului francez ca model de modernitate naţională a fost cu atît mai necesară cu cît imitaţiile din răsăritul continentului au palide corespondenţe cu acesta. Rezultatul cercetării dedicate noţiunilor ce definesc identitatea colectivă, în cazul Europei centrale şi de sud-est, este foarte trist: limbajele nu s-au modificat de la o epocă la alta, ceea ce a făcut posibilă perpetuarea confuziilor şi a conflictelor dintre grupuri şi dintre state. Sumara şi partizana înţelegere a noţiunilor de identitate colectivă a contribuit la răstălmăcirea istoriei, respectiv, la elaborarea miturilor politice din care întotdeauna vecinul a fost exclus.

În general, definirea sau etichetarea identităţilor colective a condus la încetinirea sau la accelerarea genezei culturii individuale. Cît priveşte istoria intelectuală şi politică a României moderne şi contemporane, ea are o directă legătură cu limbajele cultural-politice. Analiza ideilor elaborate în mediile culturale conduce spre concluzia că neajunsurile teoriei identitare au la bază greşita înţelegere a relaţiei majoritate-minorităţi de către ambele părţi. În asemenea situaţii nu avea cum să funcţioneze minima flexibilitate şi toleranţa în limbajul textelor ce făceau (mai fac şi astăzi) trimitere sau reflectau asupra teoriei identităţii colective. De aici şi pînă la absenţa programată a unei perspective raţionale asupra istoriei ca ofertă adresată masei nu a fost decît un pas. Îmi aduc aminte că atunci cînd deschisesem pentru primă oară ziarele şi revistele româneşti de secol al XIX-lea, în sălile de lectură ale Bibliotecii Academiei, am fost îngrozit de limbajul greoi şi de radicalitatea ideilor formulate de intelectualii epocii. Nimic nu avea ceva în comun cu gîndirea politică a lui Ernest Renan. Aceeaşi impresie am avut-o peste cîţiva ani, cînd cercetările de istorie factuală m-au obligat să citesc ziarele evreieşti de limbă română. Cele două modalităţi de identificare colectivă – românească şi evreiască – nu intrau în convergenţă, mai ales pentru că erau dominate de un neajuns ce le era comun: vehicularea noţiunilor identitare prin ignorarea mesajelor lor reale şi prin sfidarea problemelor celuilalt.

Consider că a venit momentul ca în cultura română să se acorde mai mult interes conceptelor, structurării limbajelor şi mesajelor, în funcţie de mai buna cunoaştere a nuanţelor lor. Explicitarea conceptelor de neam, etnie, popor şi naţiune în temeiul semnificaţiilor lor istorice, lingvistice şi ideologice m-a stimulat să sugerez o altă perspectivă, respectiv, o definire benignă a identităţii colective. Studiul m-a condus la concluzia că teoriile romantice – „prăfuite“, dar rezistente – privind ego-ul colectiv vor fi depăşite prin promovarea noţiunilor şi conceptelor alternative la actualele prejudecăţi moştenite prin predarea ideologică a istoriei. Controversele dogmatice de astăzi asupra trecutului românesc – exemplul acelora privind Holocaustul sau al celor din jurul Statuii Libertăţii de la Arad – probează faptul că momentele importante ale unei istorii comune se cer a fi nu doar rescrise, dar şi lămurite. În asemenea împrejurări, fenomenele multiculturale dezvăluie propria lor concreteţe, iar cunoaşterea şi acceptarea lor este singura modalitate de a atenua tensiunile intercomunitare prezente. Aşa se vor naşte şi articulaţiile mai raţionale ale discursului istoric naţional şi ale aceluia politic.

Cît priveşte gîndirea inteligheţiei din Europa centrală şi de sud-est, va fi de dorit ca ea să înţeleagă faptul că valenţele liberale şi social-democrate ale conceptelor-cheie au prioritate în redefinirea identităţilor colective regionale, statale şi europene. Abandonarea moştenirilor provenind din orientările de extremă dreaptă şi de extremă stîngă îşi are deplina justificare, în contextul în care integrarea europeană înseamnă, în primul rînd, opţiunea pentru valorile democratice, pentru multi- şi transculturalitate şi pentru participarea egală a fiecărei entităţi la viaţa social-politică şi economică supranaţionale.

Căutînd răspunsul la întrebarea – ce se înţelege prin identitatea de român –, voi spune că prioritară este evitarea suprapunerilor facile dintre neam şi naţiune, dintre naţiune şi religie. Alegerea noţiunilor înseamnă preferinţa pentru un set de valori şi abandonarea altuia. Distincţia dintre statul cetăţenilor şi statul cultural-lingvistic şi religios îmi pare esenţială în acest moment pentru marea majoritate a statelor şi naţiunilor din Europa centrală şi de sud-est. România are, la rîndul ei, nevoie de această clarificare noţională, ceea ce va atrage după sine o substanţială înnoire a reflexelor mentale ale naţiunii. Abia astfel, arhaicul concept de neam îşi va pierde treptat funcţiile ideologice sau va fi uitat. În sfîrşit, cred că doar o politică alimentată de o altă orientare în cultura umanistă şi atentă la concepte va evita repetabilitatea tragicelor experienţe din fosta Iugoslavie. Rostul formator al istoriei şi al limbii mă face să conchid că reforma discursului istoriografic şi a aceluia politic depind enorm de prioritatea acordată istoriei conceptuale.

---

1. Ernst Gellner, **Naţiuni şi naţionalism. Noi perspective asupra trecutului**, traducere din limba engleză de Robert Adam, Editura Antet, Bucureşti, p. 90.

2. Keith Hitchins, **România 1866-1947**, traducere din engleză de George G. Potra şi Delia Răzdolescu, Editura Humanitas, 1996, p. 21. Iată şi textul: „Ei s-au concentrat (e vorba despre oamenii politici români de la 1848)... asupra afirmării statutului de naţiune de sine stătătoare... Inspiraţi de *ideea modernă a naţiunii etnice*, aspirau şi la realizarea unei Românii mai mari, care să-i includă pe românii din Imperiul Habsburgic şi cel ţarist...“. „Paşoptiştii din Transilvania, ca şi fraţii lor de dincolo de Carpaţi, erau laici în intenţii şi-şi dăruiau principala lor credinţă naţiunii etnice.“ Limbajele politice etniciste practicate atunci de unii români nu au în vedere o idee modernă de identitate în sensul aceleia promovate de Franţa revoluţionară sau de gîndirea istorico-politică a lui Michelet. Cu alte cuvinte, nu exista *atunci – sub toate aspectele* – un semn de egalitate între limbajul politic parizian şi acela de la Islaz, Bucureşti şi Blaj. Au fost însă cazuri în care paşoptiştii români au încercat să propună termenii cu adevărat revoluţionari de *populus* ori *peuple* în înţelesul lor de naţiune civică şi naţiune statală. Orientarea liberală din prima fază a revoluţiei din Valahia a fost abandonată în deceniul imediat următor în favoarea ideii etnice de naţiune, care este una conservatoare şi nu una modernă, aşa cum susţine Hitchins. Vezi acelaşi mod de a pune problema identitară la Pompiliu Teodor, **Samuil Micu. Istoricul**, Editura Presei Universitare Clujene, Cluj, 2000. Acestei cărţi i-am dedicat o cronică amplă în paginile revistei **Observator cultural**, fără să discut însă sensurile conceptuale sugerate de istoricul şi profesorul Universităţii „Babeş-Bolyai“ din Cluj. Dincolo de simpatiile personale şi de recunoştinţa pe care i-o port fostului meu profesor, trebuie să recunosc că întotdeauna am gîndit diferit problema identitară românească şi istoria multiculturală a regiunii Transilvaniei. P. Teodor a fost unul dintre istoricii care l-au influenţat pe Hitchins în cursul studiilor sale la Cluj, influenţă din care răzbate forma ardeleană de înţelegere a ideii de identitate colectivă. Pentru o explicare a nuanţelor atribuite de romanticii germani şi est-europeni termenului de etnic (şi pe care nu le-am preluat în studiile şi cărţile mele), vezi Victor Neumann, **Herderianismul: o prefigurare a teoriei etno-naţionaliste?**, în *Idem*, **Ideologie şi fantasmagorie**, Editura Polirom, Iaşi, 2001, p. 9-29. Pentru limbajele paşoptiştilor români, vezi îndeosebi Paul Cornea, *l.c.*

3. Vezi capitolul dedicat conceptului de naţiune din cartea în curs de apariţie **Neam, Popor sau Naţiune?**, Curtea Veche Publishing, 2003.

4. Andrei Cornea, **Turnirul khazar. Împotriva relativismului contemporan**, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Editura Polirom, Iaşi, 2003, p. 149.

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna februarie 2004

Concert

▮ 14 februarie, ora 19.00, Sala „Elvira Popescu“ – concert de jazz susținut de Maria Răducanu și Jan Roder (Germania)

Expoziții

▮ 2-14 februarie, Holul Institutului Francez – expoziție pe tema suprarealismului. Expoziția este organizată de Institutul Francez București și Agence Universitaire de la Francophonie; manifestarea urmărește să sublinieze aportul major al suprarealiștilor români la mișcare în ansamblul ei și să pună în evidență vivacitatea actuală a suprarealismului din România

▮ 15-29 februarie, Holul Institutului Francez – expoziție de fotografii. Iulian Ignat va expune 25 de fotografii alb-negru din 3 spectacole ale lui Dan Puric, prezentate la Teatrul Național: **Toujours l'amour, Le rêve, Les 150**

Film

▮ începînd cu 14 februarie, Cinema „Elvira Popescu“ – cele mai bune 10 filme.

Criticii români de cinema au ales cele mai bune 10 filme prezentate în sălile românești de cinema în 2003. Retrospectiva acestora va avea loc începînd cu 13 februarie

▮ începînd cu 24 februarie – Retrospectivă Jean-Luc Godard.

Jean-Luc Godard, monstru sacru al istoriei cinematografiei mondiale, vine la București în cea de-a doua jumătate a lunii februarie pentru a întîlni publicul cinefil la Institutul Francez.

Cu această ocazie, o retrospectivă a realizatorului franco-elvețian va fi prezentată la Cinema „Elvira Popescu“:

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

▮ **JLG/JLG – autoportrait de décembre** (1995)
▮ **Allemagne neuf zéro** (1990)
▮ **Prénom: Carmen** (1983)
▮ **Pierrot le fou** (1965)
▮ **Alphaville** (1965)
▮ **Les carabiniers** (1963)
▮ **Le petit soldat** (1963)
▮ **La femme est une femme** (1961)
▮ **A bout de souffle** (1960)
▮ **Week End** (1967)
▮ **Masculin, Féminin** (1966)
▮ **Bande à part** (1964)
▮ **Vivre sa vie** (1962)
▮ **Charlotte et son Jules** (1960)
▮ **Eloge de l'amour** (2001)

Pentru data exactă și alte detalii consultați *site*-ul Institutului Francez

Conferințe

▮ 26 februarie, ora 10.30, Salonul de Onoare – conferință susținută de Nicolas Bourriaud, directorul Palatului Tokyo (în colaborare cu Muzeul Național de Artă Contemporană)

Institutul Francez din București, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

His Story. Her Story

Pe marginea unei autobiografii

CODRIN LIVIU CUŢITARU

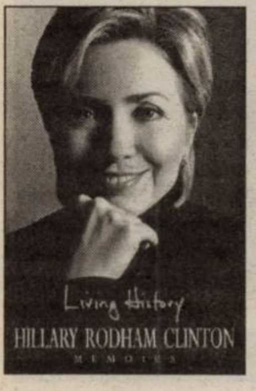

Hillary RODHAM CLINTON
Living History
Headline Book Publishing,
Londra, 2003, 562 p., f.p.

Titlul ales de dna Hillary Clinton pentru autobiografia sa, publicată recent în Marea Britanie (!) şi tradusă rapid în mai multe limbi, inclusiv în română, poate stîrni mici controverse semantice chiar şi printre vorbitorii nativi de limbă engleză. Sintagma *living history* este – în sensul estetic, pozitiv, al termenului – un monument de ambiguitate. Lumea se gîndeşte, în primul rînd, la înţelesul literal, imediat, al metaforei, de „istorie vie“, adică „la prima mînă“, cum am zice mai pe româneşte, lucru deloc surprinzător, avînd în vedere calitatea de *America's first lady* a autoarei timp de opt ani încheiaţi. Nelipsită de fundament rămîne însă şi interpretarea gerunzială, ceva mai subtilă, a acestui misterios *living history*. Conform respectivei ipoteze, semnificaţia cea mai plauzibilă ar fi puseul poetic, de tip durativ (braudelian?), „trăind istoria“ – fapt iarăşi acceptabil pentru soţia unui fost preşedinte american. Cu adevărat neaşteptat devine totuşi abia al treilea nivel de „lectură“, focalizat pe un (posibil) cifru lexical feminist, unde *living history* e, în realitate, *living his story*, „trăind“ – cu alte cuvinte – „istoria/povestea *lui*“ (a *unului*, a *centralului*, a *preşedintelui*, a *bărbatului*). Aici, receptarea cărţii se complică, lăsînd loc speculaţiilor. Cea mai frecventă, răspîndită în mediile politice de la Washington (şi nu de ieri, de azi, ci încă de la debutul mandatului clintonian) ar fi *her story*, „o poveste/o istorie *a ei*“, altfel spus.

Mărturisesc sincer că am privit cu neîncredere giganticul volum al doamnei Clinton atunci cînd, în decembrie anul trecut, mi-a căzut (absolut din întîmplare) în mînă. M-am temut că, în spatele titlului pretenţios, se află o justificare semilacrimogenă şi semiadevărată a incidentelor scandaloase pe care actuala senatoare de New York le-a traversat în timpul mandatului prezidenţial *alături de* (şi, mai ales, *datorită*) soţul(ui) său. Nu vreau să fiu ipocrit şi să spun că *nu găsim* în carte (şi) o asemenea (discretă) justificare. *Parti pris*-ul şi *arta disculpării* există nemijlocit în arsenalul omului politic, iar la *Congresswoman* (sau *Congressperson*?) Clinton ştie să apeleze cu măiestrie. Cu toate acestea, neprevăzut, volumul oferă infinit mai mult, situîndu-se (de pe acum!) într-o galerie celebră de „autobiografii“ americane ale lui *zoon politikon*, unde (îndrăznesc să fac alăturarea) strălucesc, la origini, părinţii fondatori – Jefferson şi Franklin. Descoperim în memoriile doamnei Clinton o întreagă istorie, aşa cum sugerează titlul, mulată cînd fin, cînd brutal, cînd generos, cînd parcimonios pe destinul individual al unei americance libere şi voluntare, obişnuite treptat cu ideea că, într-o societate deschisă, intelectul şi principialitatea vor sta întotdeauna înaintea rasei, condiţiei sociale ori fizice, opţiunii politice şi, nu în ultimul rînd, *genului*. Tema în chestiune – tratată cu talent literar – scoate cartea de sub suspiciunea mondenităţii submediocre, ataşînd-o (meritat) unei tradiţii glorioase.

Cum am ajuns însă, pînă la urmă, să depăşesc prejudecăţile şi să deschid volumul, lăsîndu-mă, din ce în ce mai relaxat, sub dominaţia plăcutei lecturi? Răspunsul îşi are rădăcinile într-o experienţă personală, de acum zece ani, trăită pe tărîm american. Prin mai 1994, spre sfîrşitul anului universitar, dacă nu chiar la începutul vacanţei de vară (timpurii în SUA, din cauza momentului reluării cursurilor – şi el foarte rapid, spre finele lui august), am făcut o excursie de cîteva zile în munţii Chiricahua ai Arizonei, împreună cu un bun prieten, profesorul John Harmon McElroy (autor al cunoscutei, la vremea sa, **Finding Freedom**, 1987). McElroy era/este republican (cu acte în regulă), uşor radical (să-l numesc oare *right wing*?), admirator al lui Reagan şi susţinător firesc, în 1992, al lui Bush-tatăl. Nu am făcut niciodată, se înţelege, selecţii politice în prieteniile mele cu yankeii. Am relaţii strînse cu oameni din ambele tabere, reuşind cu succes să le fiu confident al inflamărilor politice – pe durata stagiului meu american – şi amicilor democraţi, şi celor republicani. A trebuit însă să observ, forţat de împrejurări desigur, anumite componente tipologice ale categoriilor amintite. Bunăoară, am sesizat că democraţii, în liberalismul lor rafinat, sînt buni companioni la discuţiile vesele (construite pe subtilităţi ironice), avînd simţ al umorului şi deschidere spre experiment. Republicanii, dimpotrivă, preferă tonurile serioase şi molcome, revelînd un mare cult al tradiţiei. Ca să fiu exact, republicanii sînt genul de persoane cu care ţi-ar plăcea să petreci Ziua Recunoştinţei şi Crăciunul (lucru pe care, de altfel, l-am şi făcut), iar democraţii – oameni cu care ai vrea să te duci la Revelion (lucru pe care am fost pe punctul de a-l face, contramandîndu-l totuşi, în ultima clipă, din pricina unei cumplite gripe mexicane contractate cu o zi mai devreme). Democraţii sînt ghiduşi şi expansivi, republicanii, gravi şi aşezaţi. Un astfel de republican se dovedise John McElroy, *pater familias* impozant, cu patru copii adulţi şi vreo opt nepoţei.

Cînd am ajuns la casa lui din creierii munţilor Chiricahua, bătrînul profesor şi-a scos pălăria de latifundiar sudic, s-a aşezat comod în fotoliu, apoi a deschis televizorul (pe CNN), invitîndu-mă să iau loc şi să urmăresc ceea ce urma să fie – mă anunţă el – „evenimentul politic“ al anului. Ştiam deja că, în acea după-amiază, Nelson Mandela avea să fie investit preşedinte al Africii de Sud şi tindeam să fiu de acord cu profesorul. CNN-ul şi-a început transmisia cu imagini de la sobra ceremonie – populată cu o multitudine de şefi de state şi de guverne (eu, după un an de americanitate, căutam prin mulţime, cu nostalgie, zîmbetul lui Iliescu ori măcar grimasa inefabilă a lui Văcăroiu). Mandela, în centru, afişase (legitim!) demnitatea eroului naţional. În imediata lui apropiere stătea doamna Clinton, elegantă, distinsă, simpatică. Camerele insistau, în egală măsură, asupra ei şi a protagonistului, oarecum straniu, luînd în considerare greutatea politică a momentului şi inadecvarea probabilelor sugestii mondene. Într-un tîrziu, misterul s-a risipit. Hillary a fost invitată să citească un discurs. Nu unul oarecare, ci chiar *speech*-ul şefului de la Casa Albă, şi nu dintr-o postură oarecare, ci din aceea de „reprezentantă a preşedintelui american“ la solemnitate (nu mai reţin exact motivul absenţei lui Clinton). După încheierea lecturii, McElroy – care tăcuse pînă atunci cu o anumită severitate – a spus cu voce joasă, vizibil marcată de mînie, că „această femeie însetată de putere va avea un impact malefic asupra Americii“. „Nocivitatea“ ei de „demon cu zîmbet angelic“ va face „răutatea soţiei lui Ceauşescu“ să pară doar „o joacă de copil“. Am gesticulat ambiguu, fără să îndrăznesc să comentez. Mi-am dat seama, mai întîi, că prezenţa dnei Clinton la ceremonie fusese, de fapt, pentru profesor, „evenimentul anului“ (şi nu investitura lui Mandela), iar apoi, că nicăieri în lume nu poţi glumi cu patimile politice. Tăcerea îmi era cu atît mai apăsătoare cu cît – deşi trecut prin douăzeci şi unu de ani de „maternitate“ forţată elenoceauşistă – nu am fost deloc înfrigurat de prestaţia lui Hillary în Africa de Sud. Ba mai mult, în mod absolut paradoxal (considerînd presiunea psihică exercitată de McElroy), îmi plăcuse teribil de tare.

Anii au trecut şi „doamna de fier“ a Americii a devenit tot mai tăcută, ca urmare a situaţiilor penibile în care a intrat – prin erori neverosimile – importantul său soţ. În **Living History**, ea vorbeşte din nou. Nu oricum, ci în acelaşi stil elegant şi impunător care a consacrat-o – vreau să cred, deşi nu sînt politolog – acum zece ani la faimoasa solemnitate din Africa de Sud. Interesant mi se pare faptul că Hillary Clinton provine dintr-o familie de republicani, fiind ea însăşi, în tinereţe, o fervent activistă a celor care trec astăzi drept „conservatorii“ Lumii Noi. Mişcarea către democraţi (chiar cu „antecedente“ ideologice şi comportamentale) s-a făcut tardiv, sub influenţa şcolii de la Yale şi, cu precădere, a colegului (din campusul din New Haven) Bill Clinton. Părinţii şi fraţii d-nei Clinton au toate atributele unei *middle class family* din anii '50. Băieţii sînt încurajaţi să-şi construiască mici afaceri pentru a-şi consolida, ulterior, vieţi domestice prospere, iar fata este împinsă, discret, către postura marginală a femeii clasice americane (devotată casei şi cu prea puţine iniţiative sociale sau personale). Iniţial, într-o formulă mai curînd neconştientizată, apoi tot mai ostentativ şi dinamic, tînăra Hillary iese din tiparul prestabilit, implicîndu-se în *vita activa*. Politica o atrage irepresibil încă din anii liceului. Participă la conferinţe, face sondaje pentru republicani (episodul în care ajunge, din pur entuziasm, noaptea, într-un bar al unui cartier periculos, cerînd adeziuni şi păreri vizavi de simpatiile politice ale americanilor, este narat cu mijloace de scriitor profesionist), se fotografiază cu lideri ai partidului, studiază şi îşi expune propriile păreri. Universul înconjurător începe să capete contur pentru militanta juvenilă numai în măsura în care dezvăluie componente sociale şi politice. O mică *workoholic* pare să intre pe scena republicană, agitînd autorităţile locale şi mîngîind orgoliul tatălui (fost combatant în marina americană) care ţine portretele liderilor *right wing* în dormitorul personal.

Întîlnirea cu Bill Clinton (la Yale) reprezintă un moment de răscruce în interiorul acestui *bildungsroman* al republicanismului aparent netulburat. În tinereţe, viitorul preşedinte arăta mai degrabă „a *viking*“ decît a intelectual „de Rhodes“, proaspăt întors de la Oxford (o fotografie însoţitoare, din 1970, ne convinge de acest lucru). Charisma tînărului democrat ia proporţii copleşitoare încă de pe atunci (unii i-au prevestit, se pare, încă din anii universitari, viitorul politic). Cu noţiuni de filozofie şi drept, dar mai ales cu un zîmbet deschis, de individ stăpîn pe situaţie, învingător al oricărei mefienţe, Bill o cucereşte pe Hillary (după un recital de priviri prin campus şi pe la bibliotecă) şi, ulterior (lucru neaşteptat şi, pînă la un punct, remarcabil), cucereşte şi conservatoarea ei familie. Adevăratul „roman“ din **Living History** îl constituie viaţa alături de *Mr. President* şi – aş dori să subliniez – nu atît pe parcursul succeselor sale politice (numeroase, impresionante), cît de-a lungul eşecurilor – puţine, însă violente (pe lîngă cele cunoscute, din mandatele prezidenţiale, colapsul din 1980, cînd Bill a pierdut cursa pentru postul de guvernator al statului Arkansas, este dezbătut cu minuţiozitate de către autoare). Eşecurile sînt experienţele-limită ale cuplului, sugerînd mici experimente „hubristice“, de inspiraţie tragică. Hillary are o capacitate nativă de a supravieţui limitărilor (cu educaţia spartană, oferită de tată, nici nu putea fi altfel), extrăgînd din traumele lăsate de ele doar elementul formativ, paideic. De aceea, probabil, ea nu insistă pe cazurile Paula Jones şi Monica Lewinsky (aşa cum ar aştepta un segment important din cititorii potenţiali ai cărţii), considerînd că elucidarea lor rămîne în totalitate responsabilitatea lui Bill (*his story*). Autoarea se opreşte, înţelept, la *her story*, propunînd o autobiografie sclipitoare, cu evidente virtuţi introspective şi stilistice. O carte excelentă, integrabilă – repet – unei tradiţii glorioase. Nu ne rămîne decît să sperăm că ea a (şi) fost scrisă, integral, de dna Clinton.

Un album cu imagini din România interbelică

România interbelică/Interbellum Romania este titlul unui aspectuos album de fotografii publicat recent de către Editura NOI Media Print. Textele însoţitoare sînt semnate de Matei Cazacu şi apar în două versiuni paralele (română şi engleză). Organizat pe şase capitole (**Iluzia României Mari**, **Istorie şi tradiţie**, **Producţie şi consum**, **Bucureşti**, **Peisaje citadine**, **Turism balnear şi de agrement**), albumul conţine – pe hîrtie velină – splendide fotografii alb-negru, multe în sepia, secţiunile tematice fiind „prefaţate“ de prezentări succinte. Perspectivele sînt multiple şi diverse: imagini „panoramice“ de tot felul, privelişti naturale spectaculoase, detalii pitoreşti, clădiri oficiale, ateliere, hale, porturi, fabrici de cherestea, vestigii arhitectonice mai mult sau mai puţin cunoscute, imagini estivale „de epocă“, automobile şi „pluguri mecanizate“, interioare, scene – prea puţin idilice – din lumea rurală etc. etc. În ansamblu – o imagine mozaicată şi expresivă a unei perioade care nu încetează să fascineze şi să trezească nostalgii. Şi pe bună dreptate, după cum se poate deduce dintr-o frază – din prezentările lui Matei Cazacu – precum „Grădinile de vară, restaurantele, cafenelele, parcurile şi terasele, plimbările cu trăsura sau cu maşina la Şosea, spectacolele de teatru, conferinţele, mitingurile politice – adevăratul ritual al vieţii burgheze – toate acestea reprezentau ritmul de viaţă al lumii capitalei interbelice şi făceau din Bucureşti «micul Paris», un oraş rîvnit de cei care îşi doreau o viaţă în pas cu modele timpului“...

Matei Cazacu
ROMÂNIA
INTERBELICĂ
INTERBELLUM ROMANIA
NOI Media Print

„Nu cred în călcatul peste celălalt“

Interviu cu **Marius MANOLE**

Regizorul Felix Alexa (care l-a distribuit în două spectacole pînă acum) spune despre el că are o puritate interioară cum greu găseşti. Mai mult decît atît, are o energie care se transmite magnetic în jurul lui, pe scenă şi în sală. E un actor care crede în ce face cu o inconştienţă care te face să speri că teatrul mai are o şansă. Anul trecut a fost nominalizat la Premiul pentru Debut al Uniunii Teatrale din România – UNITER (pentru rolul din *Drept ca o linie*, regia Radu Apostol) şi l-a pierdut. Anul ăsta a lăsat Brăila pentru Naţionalul din Bucureşti şi joacă la Odeon într-un spectacol care te face să vezi altfel lumea – *Chip de foc*, de Marius von Mayenburg. Iar Marius Manole poate chiar să... înflăcăreze.

Sînt un actor norocos

Eşti vedetă, Marius?

Nu cred că-n România sînt vedete. Există oameni foarte cunoscuţi: toată lumea în ţara asta ştie cine e Adriana Trandafir, mama mea în **Chip de foc**. Cine ţine la actori, ţine şi la ea şi la Alexandru Arşinel. Nu înseamnă neapărat că sînt vedete, totuşi. Eu nu-s vedetă, sînt o „tînără speranţă a teatrului românesc“, speranţă care-o să moară foarte repede dacă n-are grijă de ea şi de ce face pas cu pas. Sînt pur şi simplu un actor norocos, mult mai norocos decît alţii: am prieteni supertalentaţi care n-au avut însă şansă. Eu am ajuns în Bucureşti.

După norocul tău ai venit în Bucureşti?

Nu, am venit în Bucureşti pentru că iubeam foarte tare în perioada aia... Lăsînd asta, niciodată n-am vrut să vin aici, mi se părea o lume mult prea inaccesibilă, mi-era şi foarte frică, nu-nţelegeam exact cum funcţionează Bucureştiul. Mi se părea şi un oraş mult prea mare, în care greu îţi găseşti prieteni şi greu ai oameni lîngă tine; nu voiam să pierd prietenii pe care-i aveam dîndu-i pe... nimic. Ceea ce s-a şi-ntîmplat, de altfel; mi-e mai uşor, totuşi, cînd mă iau cu teatrul.

Ei, şi-am venit în Bucureşti ca să fac coregrafie – c-am vrut coregrafie, aşa, vreo jumătate de an, dup-aia (pînă acum, în anul II, semestrul I) m-a ţinut Liliana Iorgulescu. Nu prea înţeleg ce vreau eu să fac cu asta în viaţă, o vedeam ca pe-un *workshop* pentru un actor care trebuie să-nveţe să se mişte mai bine (aşa cum acum vreau să m-apuc de pian, fiindcă un actor trebuie să ştie să cînte şi la un instrument). Şi nici de la Bucureşti nu ştiu ce-am vrut; n-a fost pentru că voiam să joc în Bucureşti. Dacă nu era Felix să mă vadă în **Drept ca o linie** şi să mă ia pentru Puck în **Visul unei nopţi de vară**...

Între timp ai aflat cum funcţionează Bucureştiul?

Am aflat, dar nu cred că asta m-a schimbat. Nu funcţionează altfel decît în provincie, la fel merg şi acolo lucrurile.

Carevasăzică nu te-ai făcut lup pentru omul de lîngă tine.

Am auzit şi eu vorba asta, dar ştii ce se-ntîmplă? Asta e valabil pentru oamenii care cred într-un astfel de sistem, să calci peste celălalt ca s-ajungi tu. Cei care cred în ei, cred în talentul lor, în prietenie, în dragoste, n-or să facă niciodată aşa ceva. N-au de ce. A, că aici dacă te-mbolnăveşti nimeni n-o să-ţi dea voie să stai acasă patru zile, cum se face la Brăila; şi trebuie să joci, cu spatele rupt şi cu vocea-n pioneze. În călcatul peste celălalt nu cred; am refuzat o dată un rol principal într-un film pentru că-l juca un coleg al meu, şi nu puteam să-i fac asta unui prieten.

Că veni vorba de prieteni, la Premiul UNITER pentru debut de anul trecut erai în competiţie cu un prieten – Ana Mărgineanu, şi-a cîştigat Theodora Câmpineanu. Ţi-a părut rău c-ai pierdut?

Nu, deloc. Oricum era o seară foarte specială pentru mine şi pentru Ana; ar fi fost nedrept să iau eu sau să ia ea, fiindcă eu mă rugam să cîştige Ana şi probabil ea se gîndea să cîştig eu, fiindcă, într-un anume fel, amîndoi am lucrat cu Radu Apostol şi oricare dintre noi ar fi luat premiul, Radu l-ar fi cîştigat. Mi-a părut rău numai că nu l-a luat Ana, dar chiar şi-aşa am stat amîndoi după Gală şi-am petrecut pînă dimineaţa.

Foto: George Dăscălescu

În *Chip de foc*

Degeaba iei premiu, dacă după aia nu faci nimic

Dar te-a luat pe sus nominalizarea.

M-a surprins foarte mult şi probabil nici n-am înţeles pe moment importanţa acestui lucru. Am văzut abia mai tîrziu că-n ochii oamenilor înseamnă ceva faptul c-ai fost nominalizat la UNITER. Dar oricum, degeaba eşti nominalizat sau iei premiul dacă dup-aia nu faci nimic; ar trebui ca asta să te oblige să faci ceva mai departe.

Numai că dacă eşti actor nu ţine întotdeauna de tine ce faci, depinde de regizorul în mîinile căruia intri.

Aici am avut eu noroc cu Felix.

De ce crezi tu că te-a ales?

Uite că nu ştiu. Chiar nu ştiu. E adevărat că eu comunic foarte bine cu Felix, are foarte mare încredere în mine (nu-nţeleg de ce!). Oricum, Felix e un regizor care nu face compromisuri, de nici un fel: nu-şi ia prieteni în spectacol şi niciodată nu e de acord cu asta, iar, dacă simte că-n jurul lui cineva îl linguşeşte, fuge imediat. Dacă-şi doreşte un actor, indiferent în ce relaţie e cu el, că-s certaţi sau mai ştiu eu ce, dacă are nevoie de el, îl ia în spectacol. E cam singurul care ia actori tineri şi-i promovează.

Într-un mod foarte ciudat, mi s-a părut acum că distribuirea ta în Puck a fost un fel de tatonare, de explorare a posibilităţilor tale, o „încălzire“ înainte de Kurt din *Chip de foc*.

Şi mie mi s-a părut la fel, la un moment dat. După o lună şi ceva de repetiţii cu

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!

In Quarto DESIGN

☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar

Numele tau
TITLUL TAU
INSEREAZA TEXT AICI

Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.

www.tipar.home.ro | tipar@home.ro | 0742.062.908

Revista **Europe**, octombrie 2003

DAN GULEA

Numărul din octombrie 2003 al revistei **Europe** este dedicat lui Jean Cocteau, alcătuindu-se un dosar care conţine mai multe tipuri de abordare: *istorie literară*, unde Michel Decaudin prezintă volumele de poezie din perioada 1909-1912, în care pot fi identificate atît un model pertinent (Edmond Rostand sau Anna de Noailles), cît şi primele note de originalitate. David Gullentops, îngrijitor al **Operelor poetice complete** (Pléiade 1999), realizează o *critică stilistică*, comentînd rolul alexandrinului din cîteva manuscrise, variante ale primelor poezii; *critica sociologică* e reprezentată de o discuţie despre biblioteca lui Cocteau (semnată de Pierre Caizergnes), precum şi de evaluarea raporturilor lui Cocteau cu Reverdy (Etienne-Alain Hubert), Paul Valery (Michel Jarrety), Giorgio de Chirico şi fratele acestuia, Alberto Savinio (după cum notează Pierre Chanel). *Istoria literară orală*, variantă a abordării sociologice, consemnează interviuri cu cei care au cunoscut interesul lui Cocteau pentru balet (interviu cu Jean Baibilée), fotografie (răspunde Lucien Clergue). O intervenţie de *teorie literară* o are Susanne Winter, comparînd studiile şi eseurile despre arta modernă ale lui Cocteau cu cele ale lui Kandinsky şi Apollinaire. Alături de acestea, este publicată şi o corespondenţă inedită cu Aragon (şi Elsa Triolet), dintre 1958 şi 1960, însoţită de o prezentare de Nathalie Piégay-Gros.

Una dintre cele mai atractive părţi ale acestui dosar o constituie dizertaţiile despre lumea filmului. Autor al adaptării cinematografice a romanului său, **Copiii teribili** (1929), Cocteau îşi va fi negociat foarte parcimonios realizarea acestui film (1950) cu cineastul Jean-Pierre Melville, discuţii care sînt studiate de Francis Ramirez şi Christina Rolot. Celălalt film al lui Cocteau, **Testamentul lui Orfeu** (1962), este comparat cu **Matadorul** (1986) lui Pedro Almodovar[1], prin temele homosexualităţii şi ale violenţei, de către Dominique Nasta.

Reproducerea unui portret realizat de Man Ray în 1926, pe prima copertă, este semnificativă pentru imaginea contemporană a lui Cocteau. Deşi acest dosar îl înfăţişează drept un artist complet, deschis către postmodernitate (Dominique Nasta dixit), fundamental un poet, apropierea de suprarealismul istoric a părintelui **Copiilor teribili** este o imagine standard, care este perpetuată la nivel iconic.

Cîteva poezii de Erich Arendt, poet (est-)german care a intrat sub observatorul STASI, alcătuiesc o a doua parte a sumarului revistei **Europe**.

Punctul de interes pentru cîmpul literar al poeziei româneşti îl constituie apariţia în cadrul **Caietului de creaţie** a unor poeme de Letiţia Ilea, alături de cele ale rusoaicei Verei Pavlova (n. 1963). **Lorsque je suis née**, grupajul de poeme tradus de autoare, nu este prima ieşire în spaţiul francofon a autoarei **Eufemismelor** (1997): împreună cu Simona Popescu, a reprezentat România la Bienala Internaţională de poezie de la Val-de-Marne, Paris, din 2001. „Cuplul“ poetic Letiţia Ilea-Vera Pavlova exprimă o feminitate aparte. Versuri precum „Ma solitude est un livre en allemand/ Au début je l'ai lu consciencieusement/ Avec le dictionnaire à la page trente j'étais enthousiasmée// A cinquante j'avais des cernes et des rides comme les parents sévères/ A soixante-dix je l'ai jeté dans un coin/ A côté de vieilles revues et d'autres trucs/ Que je ne rangerai jamais// Empruntez-le moi/ Ne me le rendez plus“[2] corespund unui anumit joc aforistic, biografist în cele din urmă, pe care Vera Pavlova l-a exprimat şi cu alte ocazii: „In winter – an animal/ In spring – a bud/ In summer – a bug/ In the fall – a bird/ All the rest of the time I'm a woman.[3]

Acest număr al revistei **Europe** se încheie cu cîteva recenzii ale cărţilor de literatură recent apărute în Franţa.

Ceea ce în fond atrage atenţia este modul în care este realizatăo revistă literară[4] pentru un public academic; **Europe** oferă o imagine greu comparabilă cu ce se face în cîmpul literar românesc.

---

[1] *http: //www.clubcultura.com/clubcine/clubcineastas/almodovar.esp* – după cum indică Dominique Nasta.

[2] Letiţia Ilea, **Ma solitude**, *http://www.chez.com/frontierescatalogne/en_roumanie_l_ilea.htm.*

[3] Vera Pavlova, **Speaking in Tongues, Scribbling in Voices**, *http://www.vladivostok.com/ Speaking_In_ Tongues/vera_pavlova.html.*

[4] Dacă nu cumva sintagma de „revistă literară“ a devenit astăzi caducă.

În *Visul unei nopţi de vară*

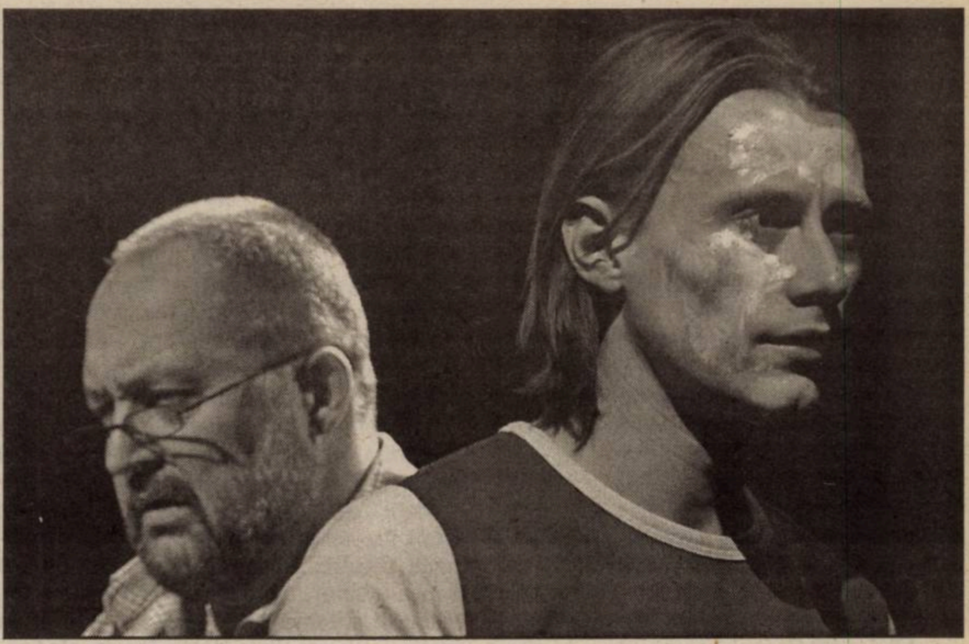

În *Chip de foc*

Visul..., Felix începuse să spună ceva de nişte audiţii la Odeon, şi mi-a spus să vin şi eu. Întîmplarea face că n-a mai fost nici o audiţie pentru **Chip de foc** şi m-a luat direct pe mine. Dar nu cred că atunci cînd m-a luat în Puck se gîndea la Kurt, descoperirea a făcut-o pe parcurs.

Mă simt bine cînd joc texte contemporane

Şi-aşa s-a făcut că te-ai întors la textele contemporane în care spuneai că te simţi cel mai bine.

Adevărul e că-mi doream să joc Shakespeare. Orice-am spune noi, pentru un actor e important să joace clasici. Dar a fost un punct de trecere. Eu mă simt bine cînd joc texte contemporane, pentru că am 25 de ani, pentru că am o anumită sensibilitate. Chiar şi în **Visul...**, în Puck am nişte motivaţii foarte contemporane: nu ştiu cît se vede în spectacol, dar el e atras de Oberon şi e gelos pe copilul care vrea să se apropie de el. Oricît de clasic ar fi un text, tot prin grila ta contemporană îl citeşti, nu poţi să-l joci ca la 1800.

Noi, în facultate, numai clasici am făcut, nici vorbă de **Drept ca o linie** sau **Chip de foc**, şi-am jucat Molière şi Shakespeare şi Cehov pînă ne-au ieşit pe ochi. Şi pe Molière l-am urît, pe vremea aia nu ştiam ce să fac cu el, dar *commedia del'arte* mi-a plăcut foarte mult.

Tot spui de *atunci* şi *acum*. Unde s-au rupt apele? La *Drept ca o linie*?

În două luni cu Radu Apostol m-am schimbat total. Acum nu ştiu cît de total se poate schimba cineva, ştiu însă c-aveam nişte lucruri în mine pe care nu le puteam scoate în afară, iar experienţa aia mi-a întors viaţa cu 180 de grade. Eram un mare superficial, un mare ignorant; nu mă interesau multe lucruri care se petreceau pe lumea asta, nu voiam să văd oamenii de pe stradă şi problemele lumii în care trăiam. Ştiam că există, dar nu voiam să le experimentez. Pînă cînd a trebuit să fac faţă, dacă n-aş fi făcut-o, n-aş fi putut juca Paulie. Atunci mi-am dat seama cîte lucruri importante sînt pe lumea asta şi că actorul trebuie să fie un *raisonneur* al ei.

Interviu realizat de
Iulia POPOVICI

Expoziţie Ioan Cuciurcă la Berlin

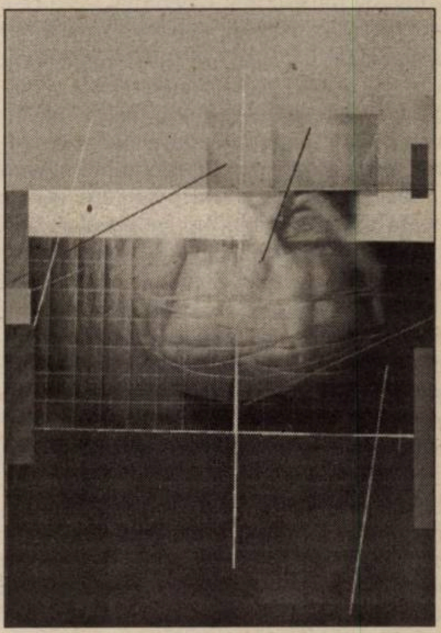

La Institutul Cultural Român „Titu Maiorescu" din Berlin s-a deschis pe 26 ianuarie 2004 expoziţia graficianului Ioan Cuciurcă, iniţiată de Centrul de Cultură „Palatele Brâncoveneşti". Expoziţia a fost deschisă de plasticiana Karla Wisnitza, vernisajul fiind însoţit şi de un recital de pian susţinut de doi studenţi români ai Liceului „Hanns Eisler", Roxana Buga şi Sorin Creciun.

Expoziţia este deschisă pînă la sfîrşitul lunii februarie.

Cei 7 care au speriat restul

Cronicari / Filme	Iulia BLAGA	Laurenţiu BRĂTAN	Mihai CHIRILOV	Andrei GORZO	Valerian SAVA	a.l.ş. *featuring* Andrei BANGU
Afaceri infernale		▮▮▮			▮▮	
Apocalipsul acum – integral	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮	
Basic – Instrucţie	▬				▮	
Bişniţari în uniformă	▮▮				▮	
Borfaşi din întîmplare		▮▮			▮▮	
Confesiunile unei minţi periculoase	▮▮▮		▮▮			
Dogville	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮ / ▮▮▮▮
Dragostea costă		▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮ /
În America	▮▮▮	▮▮		▮▮	▮▮▮	▮▮▮ /
În căutarea lui Nemo		▮▮		▮▮▮	▮▮	/▮▮▮
Kill Bill: vol. 1	▮▮▮	▮▮▮▮			▮▮▮▮	
Master & Commander			▮	▮▮▮		/ ▮▮▮
Niki Ardelean, colonel în rezervă	▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮	▮▮▮	▮▮▮▮	
Piraţii din Caraibe		▮	▮▮	▮▮▮▮	▮▮	/ ▮▮▮
Plăcinta americană – Nunta		▮	▮▮▮			▮▮ / ▮
Pur şi simplu dragoste	▮▮			▮▮		
Stăpînul inelelor. Întoarcerea Regelui		▮	▮▮	▮▮▮	▮	▮▮ /
Stewardesa	▮▮				▮▮	▮ /
S.W.A.T. – Trupe de elită					▬	▬ /
Ultimul samurai		▮			▮▮	
Zîmbet de Mona Lisa	▮▮	▮			▮▮	

▮▮▮▮ – excepţional ▮▮▮ – foarte bun ▮▮ – bun ▮ – mediocru ▬ – catastrofal

Teatru

Fără diferenţe

CRISTINA RUSIECKI

Teatrul „Toma Caragiu", Ploieşti.
Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri de Lukas Bärfuss.
Traducere de Victor Scoradeţ.
Cu: Elena Popa, Lucia Ştefănescu, Constantin Cojocaru, Mihai Calotă, Karl Baker, Alexandru Pandele, Sebastian şi Narcis.
Regia: Radu Afrim.
Scenografia: Ştefan Caragiu.
Coregrafia: Fatma Mohamed.

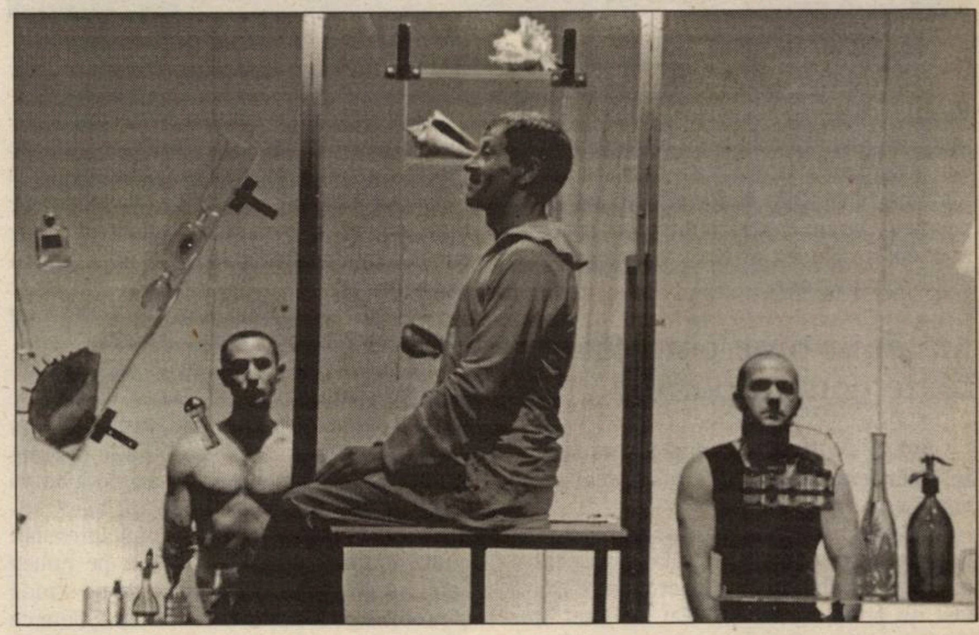

Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri. Ce bizarerie! Trei, aş zice, sînt polii care se încrucişează în această nouă bizarerie de spectacol, marca Afrim: părinţii înşişi, nevrozaţi, liberi sexual, totodată foarte puţin diferenţiaţi în gesturi, apucături, vestimentaţie. Apoi raporturile spaţiale explodate, ca şi cînd ar compune volumetria dintr-o minte nebună. Ceea ce e sigur adevărat, avînd în vedere că personajul principal, al treilea pol al stranietăţii la Radu Afrim, e o retardată drăgălaşă, zglobie şi lipicioasă, repede intrată pe sub pielea spectatorului. Cum legăturile între diferitele volume se împiedică mai tot timpul, în mintea ei, dar şi în faţa publicului, spaţiul se creează numai din obiecte suspendate, asimetrice şi din lumini crude. Este marele merit al scenografului Ştefan Caragiu de a fi conceput un spaţiu frumos, halucinant, năucitor în sine, pe care să-l adecveze perfect intenţiilor regizorale. Stranietatea de tipul geometriei, percepţia volumelor în afara limitelor fireşti, cu obiecte metalice suspendate şi aşezate ca într-un soi de insectar, se dublează prin lumina puternică şi crudă. Mixtura între formele tăioase, medicale, abstrase cu totul sferelor familiare nouă (dar care compun cadrul familiar al fetei), penele părinţilor, cu movuri stridente, şi pantalonii evazaţi e edificatoare atît pentru o percepţie spaţială dictată de ani de tratament neurologic, cît şi pentru extazurile specifice generaţiei de care va fi vorba.

Unde? În spectacolul Teatrului din Ploieşti, **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri,** pe un text al elveţianului de 33 de ani Lukas Bärfuss. Regia: Radu Afrim. Vîrstă asemănătoare. Textul vorbeşte de generaţia '68 şi nevrozele ei produse de fixarea în momentul de libertate. E o generaţie pentru care sexualitatea redevine celebrare a vieţii, energie degrevată de inhibiţii, iar libertatea – o promisiune de plăcere care aşteaptă în spatele fiecărei uşi. Distincţia lui Isaiah Berlin, făcută exact în anii respectivi, între libertate negativă şi libertate pozitivă, s-ar aplica perfect spectacolului lui Radu Afrim. Balansul între libertatea negativă, absenţa constrîngerilor, şi libertatea pozitivă, aceea de a-ţi manifesta voinţa în scopurile alese de tine, face chiar textura de adîncime a spectacolului. Personajele concepute în varianta Bärfuss-Afrim stau în miezul libertăţii. O spune singurul cu autoritate din lumea nevrozaţilor, Medicul, în timp ce-i dă pacientei lecţii de adaptare: o singură morală, morala Dorei. O singură voce, vocea Dorei. Aşadar fluxuri continue de libertate, doar că orientată exclusiv către plăcutele jocuri ale erotismului. Glanda libertăţii pozitive, pentru personajele din spectacol, se inhibă, căci simfonia pe care o presupune socialul lipseşte. E o lume în care imboldul construcţiei, al urmăririi scopurilor a dispărut. Cum, fireşte, a dispărut şi orice poftă de responsabilizare: „Răspunderea socială o simţi sau n-o simţi", punctează unul dintre personajele spectacolului, cam singurul prins într-o activitate. Personajele **Nevrozelor sexuale ale părinţilor noştri** nu sînt personalizate, n-au scopuri, nici preferinţe. Regizorul le construieşte doar prin mijloacele exteriorităţii, ale reacţiilor lor dezordonate. Societatea imaginată de Radu Afrim cu un grotesc de data aceasta mult îmblînzit se generează de dincolo de categoriile fundamentale ale eticii, într-un stadiu primar, de dinaintea instituirii tabuurilor şi interdicţiilor, de dinainte chiar de sesizarea diferenţelor între funcţii sociale, atribuţii şi chiar sexe. Iar spectacolul lui Radu Afrim regalează tocmai pentru că transmite toate acestea într-un excelent exerciţiu al subtilităţii şi coerenţei, în care jocul cu subliminalele şi arta vrăjitorească de a le doza sînt la degetul mic al regizorului. Un exemplu, luat la întîmplare dintre multele posibile, ar putea fi reinvestirea luminii de fundal, puternică în prima parte, obliterînd personajele şi făcînd ca oamenii care dansează în umbră să fie prezenţele arbitrare din intenţiile regizorului.

Aceeaşi funcţie o are şi mişcarea din primele momente, în coregrafia perfect adecvată a Fatmei Mohamed, mişcare fără volute, fără rotunjimi, sugerînd impersonalitatea prin aceea că nu caută să împlinească spaţiul, ci să-l rupă. Accentele se schimbă cu totul în scena avortului în care bărbaţi cu batiste roşii dansează *flamenco*. Cu gesturi de toreador şi mişcări magnetizante, pe muzică lascivă, toţi ţin eroina în corzi ca pe un taur în arenă. Durerea fizică, dar şi neliniştea sînt traduse în spectacol prin dans pe acordurile muzicale, în genere ale unui singur instrument, aceleaşi, repetitive, obsedant apăsătoare. Dacă întreaga montare e concepută de regizor ca o reprezentare a percepţiilor personajului principal, atunci talentul şi tehnica lui se dovedesc cu prisosinţă, o dată în plus. Dansul nu e ornament, nici contrapondere pentru alte secvenţe, nici divertisment, ci e folosit cu unul dintre rosturile sale originare: compune motric lumea pulsaţiilor şi pîlpîirilor din ego-ul ştirb al fetiţei. Cînd i se citesc poveşti, fie şi în tonalitatea tăioasă a microfonului, ea se asimilează în mod fizic, prin dans, lumii lor groteşti.

Oricît ar părea de bizar, fata care îşi repetă necontenit prejudiciul cognitiv (replica sa cea mai frecventă e „Nu ştiu. Ştiu şi eu?") reface străvechea aventură a familiarizării cu lumea. Limbajul ei, cu fraze neduse la capăt, pe care le lasă suspendate ca obiectele din jur, se numără printre marile subtilităţi ale acestei montări: unitatea dintre comportamentul lingvistic şi universul vizual al spectacolului. Repetînd ultimele cuvinte ale celorlalţi, sistemul său lingvistic e compus din clişee pe care le preia şi le reasamblează. Ea înţelege lumea în frînturile de judecăţi pre-formate ale celorlalţi: rudimente ale unui cod prin care se compune relaţia între sine şi restul. Căutările sale, inconştiente, desigur, în cazul unei semi-nebune, se înfundă în înţelepciunile-clişeu pe care Papa, în chip de autoritate deontologică, i le serveşte. Naturaleţea, dublată paradoxal de stranietate, e cheia în care Elena Popa şi-a construit atît de expresiv, de comic-tulburător personajul. Şi, desigur, simţul ludic. Fata se joacă tot timpul, în magazin (într-un spaţiu aşa de frumos creat din fructe şi lumini atîrnate), cu fructele sau cu oamenii. Ce o face atît de simpatică? Atît de lipicioasă? În primul rînd, modul în care se construieşte relaţia sa cu lumea: tactilul. Fata se simte familiară cu tot, cu obiecte sau cu oameni, numai prin atingere. Nu pune bariere între ea şi ceilalţi, nici între ea şi lucruri. În al doilea rînd, îi lipseşte simţul împotrivirii. În acord cu toată lumea, îşi manifestă ataşamentul în modul cel mai natural: prin îmbrăţişări. Formată numai de medicamente, mintea ei nu a apucat să fie deformată de convenţii sociale. Actriţa îşi concentrează expresivitatea pe mişcare: în zbuciumul de dinaintea primei secvenţe de amor, în neştiinţa, în iritările fără obiect precizat sau în durerea avortului, mişcarea subtituie, deliberat, în viziunea regizorală, limbajul articulat.

Cum spuneam, unul dintre polii conceptuali ai spectacolului regizat de Radu Afrim este nediferenţierea. Alături de pandantul său, nepolarizarea, e prezentă la toate personajele prinse ca în insectar, în lumina plină şi crudă de la început, aninate ca şi cînd ar sta la analize sub microscop. Tuturor le lipseşte frica, dar şi capacitatea de a înţelege binele şi răul. Nici unul nu delimitează între pozitiv şi negativ sau între tristeţe şi bucurie, uneori nici chiar între prezenţă şi absenţă (ca în secvenţa în care toţi se împiedică de trupul fetei fără să-l observe). Nefiind conştientă de diferenţele între eu şi ceilalţi, adică de riscuri, interioritatea fetei nu e sedimentată ca o citadelă cu fortăreţe de jur împrejur. Ea nu cunoaşte nici tehnicile de protecţie, nici pe cele de *captatio*. Nici regulile, nici interdicţiile.

Cu gesturile sale efeminate, artificiale, Tatăl (în creaţia savuroasă a lui Constantin Cojocaru), lipsit de capacitate decizională, e o caricatură înduioşătoare datorită tonurilor actoriceşti. Delicios efeminat, pedant-artificial, actorul creează un tată de sex incert, dar cu sexualitate evidentă. Nepolarizat între masculin şi feminin, curios, bîrfitor, interesat de amănuntul picant, neasumîndu-se, ca de altfel oricare dintre personaje, maestru în strecurarea printre responsabilităţi, nediferenţierile, în cazul lui, sînt exprimate lingvistic în registrul impersonalului. O atestă fraze ca „Ne vom strădui" sau „S-a vorbit. Vorbeşte mama", străvezii pentru ştergerea funcţiilor de *pater familias* – autoritate şi protecţie – în favoarea ludicului şi a hedonismului. Disputa pentru poşetuţă, „dimineaţa la cel mai mic mic dejun" sau privirea voioasă aruncată aventurilor soţiei sale cu ceilalţi bărbaţi ţin de acelaşi efect al nepercutării diferenţelor, interdicţiilor şi tabuurilor. Şi Mama, delicios creată de Lucia Ştefănescu, într-un afişaj al frumuseţii din ritualurile hedoniste, aparţine aceluiaşi tip de etici din care gravitatea e izgonită: lucrurile serioase se discută jucîndu-se şotronul. Şi dacă spectacolul lui Radu Afrim se dovedeşte atît de captivant este şi pentru că a ales să vorbească relaxat despre reconfortanta absenţă a constrîngerilor. Pentru lumea sa, nimic nu e nici rău, nici obositor (doar să nu-ţi cadă rolul victimei!), căci universul se ridică prin pulsaţie vitalistă şi lasitudine decizională. Nimeni nu are vreo legătură nici cu proiectul şi, implicit, nici cu timpul.

Faţă de ultimele spectacole ale lui Radu Afrim, în **Nevrozele sexuale...** planează un soi de acceptare a celorlalţi, neobişnuită pînă acum la regizor. Caricatura e mai uşoară, sarcasmul nu atît de împietrit, batjocura mai puţin stridentă, iar cinismul şi virulenţa s-au mai îmblînzit. Cu toate acestea, marca Afrim – stranietate, grotesc şi umor – se menţine şi e de mare calitate. Iar spectacolul e excelent. Mergeţi să-l vedeţi! ▮

infoTeatral

▮ **Antigona – periplul morţii.** Pe 3 şi pe 4 februarie, spectacolul **Antigona**, în regia lui Bocsardi Lázló (Teatrul „Tamasi Aron", Sfîntu Gheorghe) a fost prezent în turneu la Teatrul Odeon. Parcursul în moarte, nuntirea vieţii cu sfîrşitul, percutanţa unui sentiment al finitudinii şi ireprimabila forţă a destinului constituie temele predilecte ale spectacolului, sedimentînd interesul regizorului în această zonă, evident şi în **Romeo şi Julieta**. Intensitatea trăirilor nu capătă accente patetice, ci, din contră, presupune o interiorizare a stărilor, ca şi cum ar fi un concentrat dens de sentimente pe care experienţa limită le acutizează. Moartea e un fel de respiraţie agonică a vieţii, de timp-aleveolă în care se condensează nevoia îndeplinirii ritualului înmormîntării şi forţa unei pedepse ireprimabile. E un fel de moarte care se cere confirmată prin puterea de a da un sens lumii celor vii. Bocsardi Lásló mizează pe contrapunctul grotescului, pe drama unei puteri derizorii, amputate, pentru care cea mai potrivită imagine este cea a scaunului cu rotile în care apare Creon. Jocul actorilor maghiari este echilibrat, bine dozat, cu o forţă care nu vine din exhibare, ci din asumarea fiecărei replici, propunînd un tip de teatralitate indus prin detalii. Este un joc care se integrează şi susţine propunerea regizorală. Din distribuţie fac parte Bíró Jozsef, Szorocik Krista, Sábo Tibor, Nemes Levente etc. (**M.M**)

Film

Niki Ardelean, colonel în rezervă

Contextul şi (dis)concordia valurilor

VALERIAN SAVA

Zodia proximă

Un geniu suplimentar al administrării propriei opere sau pur şi simplu repulsia faţă de miasmele care au constituit „Gala Filmului Românesc" din octombrie-noiembrie 2003 l-or fi determinat pe Lucian Pintilie să refuze programarea noii sale premiere în graficul stabilit de „creierul de cîlţi" de la CNC 2 (vezi sursa denominaţei în **Observator cultural** Nr. 194/ 2003). După numitul creier, **Niki Ardelean, colonel în rezervă** urma să fie a patra premieră autohtonă a acelui noiembrie, într-o cascadă săptămînală şi apoi bilunară, care ar fi scuzat în tumultul ei din decembrie şi catastrofele de vîrf ale actualei guvernări filmice: **Dulcea saună a morţii** de Andrei Blaier şi Petre Sălcudeanu, **Raport despre starea naţiunii** de Ioan Cărmăzan şi Ioan Cărmăzan. Cu vocaţia funciară a dezvăluirii adevăratei stări de lucruri – în toate planurile, de la cel socio-existenţial-politic la treburile intrinseci ale enclavei filmice –, Pintilie şi-a scos opera din acel context şi a determinat prăbuşirea întregului castel de nisip al sfîrşitului de an. Căci *banda celor zece* (vezi **Observator cultural** Nr. 205/ 2004) şi-a repliat automat pomenitele vîrfuri catastrofice, reprogramîndu-le cu decalare de un trimestru şi spaţiate lunar, în februarie şi martie 2004.

Dar principalul rezultat al acestei mişcări nu este ieşirea dintre reperele miasmatice şi nici măcar denunţarea fanfaronadei „Galei" şi a bilanţului CNC pentru 2003 (redus astfel la 5 titluri), cu răsturnarea graficelor mincinoase de resort. Marele avantaj e că, mutată la sfîrşitul primei luni a noului an, premiera **Niki Ardelean, colonel în rezervă** şi-a găsit zodia adecvată, imediat după lansările locale ale lui Lars von Trier şi Quentin Tarantino, cu ale lor în simpatică rimă **Dogville** şi **Kill Bill** (unde e ignobilul legiuitor al limbii, să citească titlurile?). Împreună cu aceste două companioane, filmul unicului cineast român dinainte de 1989 care a trecut nevătămat prin probele de foc ale anilor '90 şi ale pragului dintre secole marchează distinct momentul de vîrf al stagiunii 2003-2004, iar în context local se poate dovedi singurul titlu demn de reţinut pentru încă un an în succesiune. Încă mai important: în trena acestor rare deschideri ale repertoriului bucureştean spre marele cinema al lumii – care e bine mersi, nu cum se vede prin prismele fataliste prea neaoşe –, dispunem de privilegiul unui antrenament ad-hoc făcut în prealabil de spectatori, la lecţia von Trier-Tarantino, pentru a accede la formula nu mai puţin pretenţioasă a filmului lui Pintilie.

Vorbim, evident, de *direcţia* provocărilor şi revelaţiilor, nu de materia în cauză sau de soluţiile aplicate. Iar epurarea mijloacelor la care recurge compatriotul nostru în **Niki Ardelean, colonel în rezervă** este ceva mai aproape de distilările introvertitului danez decît de ultradecantările extravertitului californian. Cum-necum, iată-ne într-o ipostază nesperată: în cadrul altminteri sărac al repertoriului curent – net şi inscuzabil dezavantajos pentru cinematograful european –, sîntem totuşi tocmai între bornele unei vechi polarităţi a lumii filmice, dramatic reiterate. Ceva se schimbă în tot ce ştim noi despre cinema, de la Delluc, Bazin şi ceilalţi din aceeaşi galaxie. Nu neapărat contrazicîndu-i, poate dimpotrivă, actualizîndu-le mai ales dilema *cinema pur sau impur*, mult mai importantă decît teama de comercialisme şi supertehnologii. „Pur" sau „impur", nu în linia „reziduurilor marxiste" ale educaţiei noastre (pe care Pintilie însuşi le evocă critic în volumul **Bricabrac**). „Cinematograful impur" pentru care s-a pledat după expierea neorealismului postbelic nu mai este o dăscălire angajată în favoarea realităţilor sociale, prin fixaţiile sau reproşurile numite realism, verism, naturalism etc. Dilema pur-impur priveşte arsenalul însuşi al filmului, în raport cu literatura şi teatrul în trecut, cu televiziunea şi „toboganul video" mai recent. **Kill Bill** poartă lîngă titlu indicaţia „Vol. 1", ca şi cum ar fi vorba de o carte, iar un anume „livresc" postmodern e încă mai frapant în filmul lui Lars von Trier. În **Dogville**, acesta renunţă ostentativ la principalul atu tradiţional al cinematografului, de a fi „o fereastră" deschisă direct spre „realitatea fizică" (Kracauer), spre spaţiile naturale.

Cinema dincolo de cinema

Cu toate diferenţele dintre materiile şi registrele în care operează, von Trier, Tarantino şi Pintilie au un numitor comun în ale lor cele mai recente producţii. Este pariul unui cinema 100% valid şi inedit în teritorii reputate a fi noncinematografice ori prea bătătorite şi compromise prin filmele de gen periferice. Filmul danezului nu numai că nu mai e o „fereastră" spre „realitatea fizică", dar se dispensează la propriu de înseşi reperele materiale ale metaforei doctrinare: casele în care locuiesc personajele sale nu au ferestre, nici uşi sau pereţi, iar oraşul fictiv care dă titlul filmului şi-i restrînge toată acţiunea este redus la desenul de pe planşeta unui arhitect, mărit la dimensiunile platoului de filmare, văzut în primul cadru în plonjeu vertical. Californianul procedează numai aparent pe dos, făcînd ca într-un prospect turistic înconjurul planetei, cu Boeingul care survolează dus-întors un glob terestru didactic. Efectul e de aceeaşi natură în filmul al cărui titlu, comprimat ludic, simetric şi cu rimă interioară – **Kill Bill** –, anticipează puţin ce urmează, în acest „criminal film" – *revenge film* cu un *serial revenger* feminin şi mireasă în momentul crimei iniţiale (tot tînără femeie fiind şi *terminatorul* din **Dogville** – simetrie admirabil susţinută de interpretele fetiş pentru cei doi realizatori: Uma Thurman şi Nicole Kidman). Ceea ce nu înseamnă că avem de-a face cu nişte parodii, cum s-a spus şi s-a scris despre al doilea film (parodia fiind catalogată şi de Pintilie, în **Bricabrac**, ca o specie minoră – disociere la care vom reveni mai încolo). Sau ar trebui să dăm alt nume parodiei dacă n-ar fi decît pentru faptul că ambele companioane ad-hoc ale lui **Niki Ardelean...** asimilează în secret sau manifest cea mai insidioasă dintre provocările ultimelor cincinale, reprezentată de cinematografiile din Orientul Apropiat, Mijlociu şi Extremul Orient, începînd cu încă neştiuţii vecini din Turcia şi cu prea ştiutul paradox iranian, fără a încheia cu încă mai paradoxala Chină sau cu Coreea de Sud (în ordinea sublimărilor „orientale" din **Kill Bill** este şi comentarea cu naiul lui Gheorghe Zamfir a pregătirii spadei nipone miraculoase care va intra în acţiune decisiv, nai care însoţeşte ca un epilog muzical şi lungul generic final al filmului).

Asemeni lui von Trier şi Tarantino, Pintilie vizează şi el finalmente fabulosul fantasmatic, conţinut, nonfigurativ, prin alienarea treptată a mai tuturor personajelor şi prin lovitura de teatru din final. Dar punctul de plecare şi teritoriul postmodernităţii sale este un fel de *Kammerspiel* în apartamente de bloc din cartierele de locuinţe masificate de fostul regim, în care îşi petrec zilele vecinii antinomici Niki şi Florian, cu familiile lor înrudite prin urmaşii recent căsătoriţi, pe punctul de a se expatria în SUA. Acest aproximativ *Kammerspiel* postcomunist este o turnură neaşteptată în filmografia lui Pintilie, ca să nu mai spunem că specia nu are nici un antecedent în filmografia naţională. E o turnură pregătită din 2002 prin **După-amiaza unui torţionar**, care ne apare azi, în retrospecţie imediată, ca un exerciţiu temerar şi riscat, aproape o aruncare în gol, o cezură autoimpusă pentru reconsiderarea radicală a instrumentarului şi tematicii în noul secol. **După-amiaza...** afişa de la primele cadre, ca vehicul principal într-un vacuum asumat, un verbiaj incoerent care trecea de la profesorul fostă victimă a represiunii (Radu Beligan) la fostul torţionar (Gheorghe Dinică) intervievat de ziarista ce-l însoţea pe primul. *Kammer*-a fiind însă plasată fortuit în *plein-air*-ul pustiu din vecinătatea unei barăci uitate parcă pe Bărăgan dintr-o fostă colonie concentraţionară. Formula îşi află abia acum, în **Niki Ardelean...**, interiorul propriu, asfixiat de toate noxele reziduale ale mentalităţilor, plafonărilor, malformaţiilor, ticurilor inerţiale şi reversurilor perfide din „blocurile de dormit", în fond suburbane, construite în anii '60-'70 ai secolului trecut.

Disconfortul rupturii de limbajul filmelor anterioare – mult mai fluente şi accesibile, de la **Duminică la ora 6** la **Terminus Paradis** – se resimte încă în primele secvenţe din **Niki Ardelean...**, unde nu toate circuitele comunicării cu virtualul spectator sînt restabilite pe noile coordonate, deşi acestea se profilează de la primele cadre: voit fixe, rigide în prelungirile lor excesive, impuse de configuraţia meschină şi incomodă a încăperilor din apartamentul de bloc autentic în care se filmează. Îi trebuie un timp spectatorului („omului comun", cum ar spune fostul prieten pasager al lui Pintilie, Nicolae Labiş) să intre în fluxul acestui tip de cinema parcă semielaborat, lacunar, fragmentat („fractalii"), pe cît de reţinut imagistic, pe atît de verbios, în ascultarea uniformă, în priză directă, a vorbăriei confuze a unor „proşti sub clar de lună" din noul ev (pentru prea tinerii care n-au citit **Bricabrac**: am citat titlul spectacolului de teatru cu piesa omonimă a lui Teodor Mazilu, în regia lui Lucian Pintilie, suspendat de Ceauşescu personal în anii '60).

Ca un minimalist postmodern înnăscut, Pintilie contează pe completarea instantanee, dar şi laborioasă de către spectator a interstiţiilor şi elipselor din discursul său, fără a se prea sinchisi însă de dificultatea acestei completitudini pentru publicul local standard, optînd pentru cîştigul mai preţios al celor care, fie şi minoritari, înving şi savurează dificultatea din primul moment. Iar subtilităţile umorist-dramatice aferente încep de la titlurile de capitole, ca pulsaţii ritmice ale naraţiunii, cum procedează şi similii occidentali despre care fu vorba: în cazul de faţă, şapte inserturi succesive înscrise din cînd în cînd pe peliculă, cu datele calendaristice în care personajele îşi investesc existenţa, după vechile sau noile tipicuri, subordonîndu-li-se automatic (deşi unii spectatori le vor fi citit mecanic, unele rămînîndu-le obscure, nefuncţionale semantic, dar eficiente ca punctuaţie): *1 aprilie* – înmormîntarea fiului colonelului, păcălit de o siguranţă electrică; *14 aprilie* – cînd se întîmplă să cadă Învierea; *11 iunie* – cînd cine mai ştie că se aniversa Naţionalizarea din 1948, iar în film cuscrul de vizavi al colonelului îi regizează devalizarea casei de bunurile junilor căsătoriţi, care urmează să plece definitiv în America; *4 iulie* – care coincide cu plecarea la aeroport a emigranţilor, în acordurile solemne ale imnului viitoarei patrii de adopţie, venind de fapt de la transmisia în direct a vreunui televizor sau radio din *off*, pentru cei ce ştiu că e Ziua naţională a noilor parteneri strategici; ş.a.m.d.: *23 august*, *11 septembrie*, pînă la

gestul fatal cu care colonelul onorează Ziua Armatei – *25 octombrie*.

Cheia şi *clou*-ul filmului

E o ruptură în ordinea limbajului filmic, dar şi a obiectivului aşa-zicînd tematic. O dublă polemică implicită, atît cu cei ce cred că „cinematograful nu conţine *în el însuşi* (*s.n.*) nici o seducţie, nici o ambiguitate, nici o perversiune", cît şi cu cei ce uită „să iubească şi ceea ce vor să distrugă, adică să fie capabili să-şi reprezinte un inamic cu toată seducţia ce-l poate caracteriza, să fie apţi să înfrunte, *cu riscul de a se pierde printre ele* (*s.n.*), forme pe care le simt eterogene, străine, chiar ostile" (sub titlul reinventat **Pentru un cinema impur** din **Cahiers du cinéma** No. 585/nov. 2003, am găsit aceste definiţii ale lui Thierry Jousse pentru ceea ce numeam „cinema dincolo de cinema"). Inutil să discutăm cît de departe (diametral opuse) de termenii de mai sus, de „ambiguitatea" şi „perversităţile" lui Pintilie sînt nu doar subprodusele locale cu premierele decalate în februarie şi martie, cu „educaţia" de breaslă şi „de masă" din care provin şi pe care o inculcă. Tot atît de retardate apar producţiile noastre mai răsărite, în care autorii par fie să-şi fi încheiat definitiv socotelile cu orice tip de cinema (**Ambasadori, căutăm patrie**), fie să nu le fi început încă (**Maria**), într-un enorm contratimp istoric, în numele unui nihilism *tous-azimuts*, recte al unui tot atît de linear tematism tezist melodramatic-tenebros, bun pentru lumea a treia, opusă provincial „mondializării". *Inutil*, pentru că disocierile prin care Pintilie şi filmul său antamează noul secol sînt mult mai nuanţate, atît tematic, cît şi formal, cu o cheie foarte la vedere în filmul însuşi (dificil, acesta nu e şi ermetic, nu e peste măsură de încifrat).

Tema filmului este, într-adevăr – cum a spus-o regizorul – una nevralgică pentru sistemul comunist: „istoria unei deposedări integrale pe care (în prelungirile comunismului – *n.n.*) un om o execută asupra altui om" (liber-profesionistul Florian asupra colonelului în retragere care e cuscrul său Niki, mai întîi prin privarea acestuia de dreptul la cuvînt şi la replică în propria casă). O deposedare cu propria învoire, ar trebui adăugat, „liber consimţită", cum se spunea la Colectivizare. E o temă care are un singur antecedent în istoria filmului românesc, din zorii preceauşişti ai cinematografiei socialiste, prin modul cum Victor Iliu răsturna în **La moara cu noroc** (1957) sensurile consacrate ale nuvelei lui Slavici: „nu vinovăţia bogăţiei, ci cruzimea deposedării" – „deposedarea individului, cu propria învoire" (cum scriam în **Istoria critică...**); nu setea de bani a hangiului, ci cedarea bunurilor sale şi a nevestei înseşi, datorită „setei de putere" tiranice a lui Lică Sămădăul, cum numai Eugen Schileru a remarcat în epocă. Temă care – simptomatic! – nu exista nici în scenariile (căci au fost două) lui Titus Popovici şi Al. Struţeanu, provenind exclusiv din „dizidenţa esopică" a regizorului Iliu, a cărui contribuţie ca adaptator al textelor nu era însă consemnată pe generic (iarăşi simptomatic pentru regimul scenaristic stalinist, dar şi pentru **Niki Ardelean...** – vom reveni).

Cît de departe duce tema „deposedării integrale" adaptatorul incognito şi realizatorul Pintilie se vede din partiturile orchestrate regizoral ale celor doi protagonişti vecini şi cuscri (mult mai sugestiv e în acest sens titlul francez al filmului, **Niki et Flo**), primii cărora li se acordă favoarea prim-planurilor (Victor Rebengiuc şi Răzvan Vasilescu), dar şi din extensiile temei, din modul cum autorul a configurat tînărul cuplu marital, candid disproporţionat (Angela – Dorina Chiriac, Eugen – Şerban Pavlu), trecut în planul doi, strict decorativ, filtrînd sau reverberînd nefericirile din primul plan, cuplu privat nu doar de sentimentalitate, dar şi de erotismul carnal în înfăţişarea nudă a celor doi, cu persiflarea sexelor înseşi, într-un cadru care nu e cîtuşi de puţin corp străin neavenit, ci un punct terminus al demonstraţiei.

Clou-ul final este însă „filmul în film" al casetei video turnate de tiranicul Flo, instituit şi cineamator – iar de aici încolo registrul cronicii nu poate fi decît superlativul. Alternanţa în montaj paralel, în momentul paroxistic al episodului *23 august*, a înfruntării limită dintre Flo şi Niki pe tema controversatului act istoric din 1944 şi a imaginilor de pe casetă pe care cei doi le revăd intermitent la televizor, evocînd nunta celor plecaţi în America, este pe cît de inenarabilă, pe atît de greu analizabilă, ca poezia atinsă de geniu. Dar nu atît de greu analizabilă încît să scuze ratarea completă a interpretării secvenţei în altminteri cel mai stimabil cotidian şi – tandem mortal! – în cel mai frumos intitulat hebdomadar literar. Să zicem că a reduce rolul satanic al expropriatorului domestic totalitar (perfect distribuit şi transparent în intunecimile rolului, Răzvan Vasilescu), a-l reduce la o „mediocritate agresivă" e doar un mod de a trece *pe lîngă*. Dar a scrie că „filmul în film" turnat la nuntă de uzurpator i-a fost „furat lui Flo de altcineva, care ştie să concureze viaţa însăşi. Lucian Pintilie, bunăoară"; sau – mai explicit – că „e o inserţie barocă, amintind de «celălalt Pintilie»" frizează în cel mai bun caz o miopie combinată cu daltonismul, într-o politică a struţului cronicăresc. Acel film paralel al nunţii de la Cercul Militar, cu Traian şi Decebal călări în fundal, este *celălalt cinema*, cel cu care Pintilie polemizează aproape nominal, prin acompaniamentul muzical luat din **Veronica** şi prin titlul casetei uşor adaptat: „**Paşi în doi**, un film de Flo" (nu doar „ironic?" cu semnul întrebării). Puţin spus *parodic*, „filmul în film" e o parafrază sarcastică, cu atît mai pulverizantă cu cît e tandră, jubilatorie, geniul regizorului valorificîndu-l pe cel al mignonei actriţe Dorina Chiriac – mireasă, adorabilă prin farmec şi rară inteligenţă. Potenţată prin montajul paralel, e o secvenţă antologică, pulverizînd cu concursul întregii distribuţii şi echipe, în frunte cu Victor Rebengiuc (magnific în lungul *traveling* din autobuz care precede deznodămîntul, dar să revin la secvenţa nunţii), spulberînd în oximoronul unui ridicol sublim cinematograful dominant din zonă, plin de toate clenciurile *kitsch*-iste hipertrofiate ale filmului de gen: „în primul rînd bine filmat", cum îşi recomandă marfa Flo, de parcă-l întrevezi pe Sergiu Nicolaescu deunăzi la televizor, dînd glas suficienţei abisale a breslei tutelare, cu declaraţia că el face acum „un film frumos" – *frumos*, nu ca ale tinerilor cineaşti la care se referea moderatorul emisiunii, care filme ale tinerilor nu sînt „frumoase".

De la poticnelile criticii la contenciosul scenaristic

În genere, nu jena, ci ruşinea te cuprinde la compararea, acum încă o dată, a textelor din presa de film occidentală cu cele tipărite în ţară, despre producţiile lui Pintilie. Am scris curînd după Revoluţie, în **Noul Cinema** din 1993, despre resentimentele dintotdeauna ale mediocraţiei de la Buftea împotriva autorului **Reconstituirii**, iar din 2001 încoace despre agresiunile cu aceeaşi adresă ale mediocraţiei devenite stat în stat în enclava cinematografică. Nu m-au surprins, ca atare, grimasele dezabuzate şi vorbele veninoase ale unui Petre Sălcudeanu, cu numele lui Pintilie întinat prin însăşi pronunţarea lui de pe buzele acestuia, etalate pe sticlă înaintea premierei în discuţie, nici proaspăta reincriminare a „negativismului" nonpatriotic al lui Pintilie, într-un interviu de ziar, de către haiducescul Dinu Cocea. Dar ce poţi să mai spui în 2004, cînd acestei vechi şi virulente campanii a caracudei de partid, de stat şi mafiote li se asociază colegi de cu totul altă factură, talente autentice şi colaboratori apropiaţi din noua generaţie, a celor pe care i-am botezat „al patrulea val"?

Dacă am fost obligat să încep cu contextul premierei lui **Niki Ardelean...**, sînt nevoit să închei cu pretinsul contencios scenaristic adus în avanscenă, ca o contrapropagandă deliberată, înainte de premiera publică a filmului din 30 ianuarie crt. *Nota bene*: nu discut – fiindcă n-a fost formulată nici o jumătate de propoziţie în acest sens –, nu discut eventualele comentarii profesioniste *post factum* şi *post festum* ale scenariştilor asupra raporturilor dintre „scenariul de fier" şi film, pe marginea adaptării textului lor şi a realizării filmului. Remarc altceva: contrapropaganda anticipativă, în termeni străini de orice observaţie aplicată, agresivi şi subculturali: „Prestaţia lui Pintilie ca regizor mi s-a părut mai curînd mediocră. Găsesc totuşi că e un lucru bun, că s-a abţinut de la isteriile cu care ne-a obişnuit în ultimele lui filme. Pe de altă parte, mă gîndesc, după toată această experienţă, că dorinţa lui Pintilie de a face film ţine mai curînd de compulsie, devine obligatoriu să facă film aşa cum pentru o femeie deprimată devine obligatoriu să facă cumpărături" (Răzvan Rădulescu, **Evenimentul zilei**, 13 ianuarie 2004, interviu contrasemnat Ada Dumitrescu). A se vedea şi Cristi Puiu-Alina Emelianov, **Independent**, 23 ianuarie 2004, cu exact o săptămînă înaintea premierei.

No other comment for the time being.

infoCinema

❚ *Ingmar Bergman a umplut sălile* cu ultimul său film (un fel de testament cinematografic), **Sarabande**, prezentat în avanpremieră în închiderea festivalului Premier Plans d'Angers. Trei dintre actriţele-fetiş ale octogenarului cineast suedez (Bibi Andersson, Harriet Andersson şi Gunnel Lindblom) au fost invitate să participe la o masă rotundă moderată de Jeanne Moreau. Mai mult de 60.000 de spectatori au urmărit filmele proiectate – printre acestea scurt metrajul lui Cristian Nemescu **Poveste de la scara C**, care nu a trecut deloc neobservat. Marele premiu pentru scurt metraj a revenit portughezei Ines Oliveira, pentru **O Nome e o N.I.M**. (De semnalat faptul că filmul lui Oliveira a fost în competiţie şi la Clermont-Ferrand, iar scurt metrajul lui Nemescu – de asemenea în concurs la Clermont – este inclus în apropiatele „Zile ale filmului românesc", organizate de Ambasada României de la Lisabona.)

❚ *Cu numai 6 nominalizări*, nici una pentru „Cel mai bun film" sau „Cea mai bună regie", **Cold Mountain** al lui Anthony Minghella se anunţă de pe acum drept marele perdant al viitoarei ediţii a Oscarurilor. Deja încununat cu 4 Golden Globes, **Stăpînul inelelor: Întoarcerea regelui** se detaşează cu 11 nominalizări, urmat de **Master & Commander** (cu 10), **Seabiscuit** (7), **Mystic River** (6) şi **Lost in Translation** (4). O surpriză plăcută: lung metrajul de animaţie **Les triplettes de Belleville**, în regia lui Sylvain Chomet (văzut şi la „Fête du cinéma" de la Bucureşti), este nominalizat la 2 categorii: „Cea mai bună animaţie" (la care concurează cu **Finding Nemo**) şi „Cel mai bun cîntec".

❚ ***Bon voyage***, *ultimul film al veteranului Jean-Paul Rappeneau*, conduce cursa César-urilor cu 11 nominalizări. Este urmat de **Pas sur la bouche** al altui veteran, Alain Resnais (cu 9), de **Les sentiments**, **La petite Lili**, **Les égarés**, **Les invasions barbares** şi **Monsieur M** (fiecare cu cîte 4) şi, în fine, de **Les triplettes de Belleville**, **Un couple épatant**, **Cavale**, **Après la vie** şi **Depuis qu'Otar est parti** (debutul tinerei Julie Bertucelli, despre care am relatat în corespondenţa de la Salonic) cu cîte 3. **Depuis qu'Otar est parti** este nominalizat la categoriile „Primul film", „Scenariu" şi „Speranţă feminină" (Dinara Droukarova). De remarcat şi faptul că **Stăpînul inelelor: Întoarcerea regelui** este absent de la categoria „Film străin" (ca, de altfel, şi **Kill Bill**)!

❚ *Jane Fonda revine după o absenţă de 14 ani* într-un film intitulat **Monster-in-Law**, în care va interpreta rolul viitoarei soacre-scorpii a lui Jennifer Lopez. Comedia va ieşi pe ecranele americane în 2005.

❚ *Robert de Niro şi Dustin Hoffman* se întîlnesc din nou pe acelaşi platou, după **Wag the Dog**, pentru comedia **Meet the Fockers**, urmarea lui **Meet the Parents**, tot în regia lui Jay Roach şi tot pe scenariul lui Jim Herzfeld. Hoffman joacă rolul tatălui lui Ben Stiller.

❚ ***The Black Dahlia***, *ecranizare a celebrului roman al lui James Ellroy*, va fi în fine regizat – dar nu de David Fincher (aşa cum se hotărîse încă de-acum 3 ani), ci de Brian De Palma. Mark Wahlberg şi Josh Hartnett sînt cei doi interpreţi principali.

❚ ***Finding Nemo*** *este pe prima poziţie* în topul încasărilor atît în SUA, cît şi în Franţa, urmat de a 3-a parte din **Stăpînul inelelor**. În Germania şi Marea Britanie, situaţia este exact inversă. Ca o coincidenţă: în SUA, Franţa şi Marea Britanie **Matrix Reloaded** se află pe aceeaşi poziţie (a 4-a; în Germania este pe 5), iar urmarea, **Matrix Revolutions**, este pe poziţia a 8-a atît în SUA, cît şi în Franţa. **Piraţii din Caraibe** este pe poziţia a 3-a în SUA, a 4-a în Germania, a 5-a în Marea Britanie şi a 6-a în Franţa. **Terminator 3** este pe aceeaşi poziţie (a 10-a) în Franţa şi în Marea Britanie.

❚ *Ne-au părăsit:* Ann Miller (81 de ani), una dintre vedetele comediilor muzicale hollywoodiene ale anilor '40, care a apărut recent în **Mulholland Drive** al lui David Lynch; şi Ticky Holgado (59 de ani), unul din cei mai populari actori francezi. Fost secretar al lui Claude François şi Johnny Hallyday, el a debutat în cinema în 1981, devenind o figură inconturnabilă în comedii semnate de Gérard Jugnot şi Claude Zidi. (**a.l.ş.** *de la Clermont-Ferrand, 2 februarie 2004*)

Arte vizuale

Meet: The New Gallery by numbers

ALEX AXINTE

Am întîlnit-o pe Galeria Nouă în 2001, la o cafea. Un tip mi-a vărsat un pahar de cafea fierbinte pe picior, la vernisajul primei ei expoziţii. Îmi aduc aminte că a fost destul de fierbinte încît să mă enervez şi să plec imediat. Anul ăla, 2001, a fost un an mai mult de *chill-out* sau mai degrabă destul de anost şi plictisitor. Nu s-au întîmplat prea multe pete de cafea, aşa că deschiderea unei galerii de artă contemporană peste drum de şcoala mea, în locul uneia cu picturi obosite, a fost destul de ieşită din comun. De la expoziţia cu cafea m-am mai tot dus pe acolo, fără ca ea să mai servească vreodată cafea şi fără ca eu să fiu deranjat de această lipsă constantă a cafelei, aşa cum nu a fost deranjată nici mulţimea de tineri care a început să se stringă în jurul fiecărui vernisaj de la Galeria Nouă, atraşi ca licuricii de bec: acolo se întîmpla ceva.

S-au cam tot întîmplat tot felu' de chestii în anii ăştia, cum ar fi şi **Portfolio Reviews 1**, **2** şi **3**, început în 2002. Conceptul propus de curatoarea Aurora Kiraly în cele trei expoziţii de grup are ca scop promovarea de tineri artişti vizuali & multimedia, un fel de selecţie de necunoscuţi-promiţători-şi-tineri. Precum un soft românesc de succes, **Portfolio Reviews** a propus, în cele trei serii de pînă acum, 39 de nume noi, cu menţiunea că 10 dintre artişti semnează două filme colective. Dar, totuşi, 39 de nume! Avînd în vedere piaţa de artă-artişti-publicaţii din Bucureşti sau chiar din România, numărul ăsta – 39 [treizeci şi nouă] – poate avea proporţiile unui nou val. Un troleibuz plin de artişti: un troleu din capitala României are 26 de locuri pe scaune şi 75 în picioare + şoferul, aşa că unii se vor mulţumi să stea doar în picioare. 39 de inşi pe post de bebeluşi roz, care nu sînt încă nici *art-eaşt*-i, nici *behind the wall*, ci doar plecaţi la plimbare cu un mijloc de transport *safe*, nepoluant, capabil şi cu o reputaţie urbană. Problema cu troleul e că nu ştie să întoarcă în drum şi are două beţe legate de două fire cu curent, care îi sînt traseu. Mai departe e treaba lor dacă mai coboară sau nu, dacă iau metroul sau merg pe jos, dacă vor să se facă şoferi de troleu sau dacă însuşi troleul are chef să se retragă la garaj. Totuşi, linia de troleibuz cea mai lungă din oraş este linia 90, care are 27 de staţii.

Dintre cei 39 de fete şi băieţi sînt cîţiva pe care aş vrea să îi mai revăd şi pe alte rute, în alte mijloace de transport, aceiaşi care nu au luat de bun textu' cu „e interzis să vorbeşti cu şoferul în timpul zborului". În deschiderea selecţiilor, în **P.R. 1**, Olivia Mihălţianu propune incizia noţiunii de star, alături de necesitatea ei – *papparazzi*. Fotografia a fost meniul principal din **P.R. 2**, unde am regăsit-o pe Raluca Noveanu fotografiind fotografia, după ce a pictat fotografia, imaginile de acum şi picturile de atunci fiind parcă din aceeaşi serie. În schimb, **Portfolio Reviews 3** a fost dominat de video, animaţii şi multimedia. Audienţa a percutat la proiectul lui Adrian Budritzan, aflat chiar la debut: a performat un experiment *live*, **303 TV – Narowcasting**, punînd însă şi o condiţie: să avem răbdare să înceapă. De debut într-o galerie de artă contemporană au avut parte şi studenţii anului IV ai UNATC-ului, în special cu *morf*-ul lor, **Who's Who**, film selecţionat

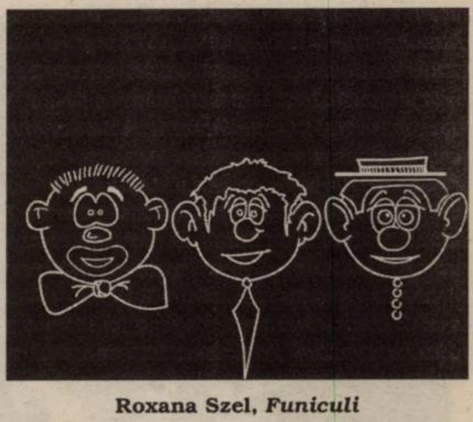

Roxana Szel, *Funiculi*

la concursul-festival **Constructed Life**, organizat de ZKM. Tonusul de relaxare-digitală al expoziţiei se transmite accesînd-o puţin pe Suzy, gazda roz a proiectului **Meet Suzy**, creat de Valentin Chincişan, un *frame* din personalitatea fiinţei digitale fiind transferat şi pe invitaţii.

Concluzie: 3 expoziţii, un curator, o galerie, o echipă tînără care se ocupă de marketing şi comunicare – *add* cel puţin 4 medii de exprimare pentru cei 39 de artişti, proveniţi din cel puţin 4 *background*-uri diferite + numeroase atitudini proaspete şi cîteva *highlight*-uri de calitate, **Portfolio Reviews 1**, **2** şi **3** – Galeria Nouă, Bucureşti.

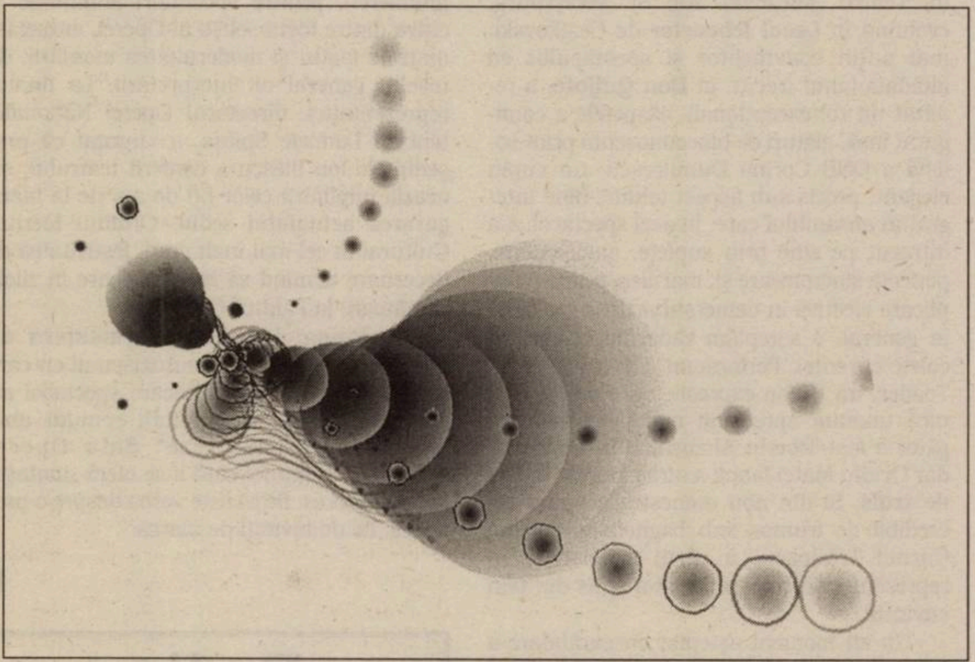

Valentin Chincişan, *Meet Suzy*

Cluj, Bucureşti, Pictură

Noi, bucureştenii, suferim puţin de nombrilism. Nimeni nu mai e ca noi (şi la bune, şi la rele), pe toate le facem noi, pe toate le-am inventat noi. Clujenii, ca să fim sinceri, suferă de mania persecuţiei: bucureştenii (după ce că au figuri în cap) au ceva cu ei.

Adevărul e că pe bucureşteni îi cam doare, în general, în cot, iar clujenii prea le pun pe toate la inimă. Ce să-i faci dacă ei nu gustă umorul nostru mitocănesc de Mitici regăţeni, iar noi seriozitatea chezaro-crăiască.

Bun. Astea au fost propoziţiile stas, pe care le ştim şi le gîndim toţi, chiar dacă nu recunoaştem. În realitate, lucrurile nu stau tocmai aşa. Cea mai bună dovadă este ceea ce se va vedea, începînd cu 10 februarie, timp de o lună, la Clubul Prometheus din Bucureşti: expoziţia de pictură a lui Sandu Marian.

Artistul este o personalitate mai puţin obişnuită: absolvent la Cluj al secţiei de sculptură, pictează într-un ritm şi cu o fervoare de invidiat, asta în timp ce este angajat al unui teatru de păpuşi. Cu toţii avem în minte imaginea prototip a sculptorului român: chimir, o barbă suficient de mare, pungi sub ochi şi măcar o violenţă verbală, dacă mai mult nu se poate.

Dacă plecăm la drum cu acest portret robot, sigur nu dăm de Sandu Marian. Un om sensibil, chiar timid, delicat în liniile pe care le foloseşte şi în poveştile pe care le pictează, iată ce ar trebui să căutăm. Pictura sa este oglinda unui univers intim, foarte intim, pe cît de plăcut şi de diafan, pe atît de fragil. Un zgomot mai puternic şi toată lumea de fantasme s-ar risipi.

Sandu Marian este unul dintre „veteranii" expoziţiilor organizate la Clubul Prometheus, expoziţia sa precedentă bucurîndu-se de succes.

Mai mult decît lăudabilă, iniţiativa organizatorilor de a invita tineri artişti „din provincie" este necesară. În acest moment, în oraşele mari din România se dezvoltă o generaţie de artişti care habar n-au unii de alţii.

Aşadar, dragi Mitici, vă invit să veniţi să vedeţi un alt tip de pictură decît se face pe la noi. Dacă o să vă placă sau nu, asta nu pot spune, dar sper să vă zgîndăre curiozitatea şi interesul.

Semnez pe proprie răspundere pentru cele de mai sus,

Alexandru RĂDVAN

Chen Zhen. Nişte chinezării...

DAN J. UNGUREANU

La Musée d'Art Moderne din Paris expune Chen Zhen. Prima lucrare este **Satul fără frontiere**: 99 de scăunele de copii din mai toate culturile tradiţionale, pe care autorul a construit mici căsuţe din luminări colorate. Scaunele, suspendate la înălţimea ochilor, pe zidul expoziţiei, sînt tipice pentru vocaţia ludică a postmodernismului. Lucrarea, prin evocarea manufacturieră a copilăriei, face oarecum mai suportabil atotprezentul ludic postmodern.

Cîmp de purificare, 2003, care urmează lucrării **Cîmp de dezinfectare**, 1995, şi **Arheologiei viitoare** ori **Purification room**, Torino, 2000, sînt instalaţii: o cameră vastă cu obiecte cotidiene, recognoscibile, acoperite toate cu argilă crem-roşiatică. Aducerea tuturor obiectelor cotidiene la aceeaşi culoare teroasă le distanţează, le transformă în obiecte plastice, oarecum în felul în care fotografia alb-negru dă plasticitate obiectelor fotografiate.

Voice of migrations este o sferă cu diametrul de un om, instalaţie de cîrpe înnodate, care încadrează difuzoare din care se aud voci. E una dintre lucrările cele mai apropiate de experienţa proprie a autorului, emigrat în Franţa. Lucrarea evocă rezumativ hărmălaia convoaielor de refugiaţi din toate colţurile lumii şi bagajul bejenitului-pribeagului-expulzatului de cînd lumea:

Hainele. **Skin drumming** este o instalaţie gigantică: zece paturi vechi de la începutul veacului, ale căror cadre sînt acoperite cu piei de vacă, suspendate de suporturi imense. Vizitatorii sînt chemaţi să bată toba pe aceste imense piei, ceea ce creează un zgomot perpetuu şi aleatoriu.

Lucrul cel mai important, 1990, e o lucrare de pur exhibiţionism mărunt şi de auto-deriziune: fotocopia paşaportului lui Chen Zhen şi a diverselor vize de şedere în Franţa, ţara birocraţiei prin excelenţă. **Sfîrşitul lumii semnelor**, 1993, conţine vitrine de sticlă suprapuse, aproape pline cu cenuşă de ziare, minusculă apocalipsă a bombardamentului cotidian de informaţie, căruia îi sîntem supuşi zilnic. Cea mai frumoasă lucrare este **Precipitous parturition**, 1999. E o lucrare declamativă, atît de histrionic declamativă încît nu mai pare astfel: un balaur suspendat, de lungimea a trei autobuze, cu corpul din camere de bicicletă şi cu capul din biciclete.

Chen Zhen, cum se poate vedea din enumerarea atîtor tehnici şi atîtor coduri simbolice, e un autor de o excepţională creativitate. Cu toate acestea, expoziţia se datorează, fără îndoială, patriei lui de origine, China. China e o ţară cu un imens excedent comercial extern, căreia i se face curte. Pe toate planurile. Inclusiv pe plan artistic. E bine că s-a putut depăşi cercul vicios al culturii chineze reprezentate de caligrafii, porţelanuri, sculpturi de jad şi opere chineze tradiţionale, iar promotorii chinezăriilor au început să recurgă la artileria grea a instalaţiei postmoderne. Cu toate acestea, fenomenul face parte din statutul oportunismului plastic occidental: în anii '90, imediat după efectele politice benefice ale epocii Gorbaciov, numai plasticieni moscoviţi spînzurau pe simezele pariziene. Moda a durat cît durează modele şi s-a resorbit fără urme şi fără durere.

Muzică

„Săptămînă festivă“ la Opera din Bucureşti

ANCA FLOREA

Mefistofele

În 1953, cu prilejul Festivalului Mondial al Tineretului, desfăşurat la Bucureşti, a fost ridicată, în doar cîteva luni, noua clădire situată pe Dealul Cotrocenilor şi devenită sediul Operei bucureştene – o instituţie care, încă de la înfiinţare, s-a confruntat, timp de decenii, cu veşnica lipsă a unui spaţiu propriu. Prima stagiune în acest edificiu elegant şi modern la acea vreme s-a deschis pe 9 ianuarie 1954 cu premiera operei **Dama de pică** de Ceaikovski, montare ce a rămas şi astăzi în memoria melomanilor atît prin splendoarea decorurilor, cît şi prin distribuţia excepţională, alăturînd mai toate numele de referinţă ale teatrului din acei ani.

Dorind să marcheze momentul inaugurării clădirii care, de o jumătate de veac, găzduieşte spectacolele de operă şi balet susţinute, de-a lungul timpului, de artişti de marcă, mulţi dintre ei intraţi în galeria „monştrilor sacri“, directorul Ludovic Spiess (tenor care, la rîndul său, a evoluat cu strălucire pe această scenă în roluri de anvergură) a propus publicului o „săptămînă festivă“, incluzînd spectacole de referinţă, care au beneficiat şi de prezenţa unor oaspeţi importanţi.

Prima zi din februarie a adus premiera operei **Mefistofele** de Boito, o producţie excepţională, realizată în urmă cu cîţiva ani la Opera din Iaşi, pe care Ludovic Spiess a avut excelenta idee să o preia în repertoriul Operei Naţionale din Bucureşti, adaptată, evident, la posibilităţile scenei mult mai mari, în regia aceleiaşi Anda Tăbăcaru-Hogea şi scenografia impresionantă semnată de arh. Cătălin Ionescu-Arbore. Spectacolul (care, de altfel, a fost răsplătit, după premiera ieşeană, cu premiul revistei **Actualitatea muzicală**) a cucerit şi de această dată prin grandoarea şi eleganţa decorului gîndit cu predilecţie în alb şi negru (trimiterea la piesele de şah fiind evidentă, subliniată şi de faptul că Mefistofele joacă şah – simbolul vieţii, cu zonele sale imaculate sau întunecate). Totul se desfăşoară într-o lumină intensă căreia efectele pirotehnice şi elementele de decor (globul pămîntesc alb, „incendiat“ în scena Sabatului, caii – evident unul alb, altul negru – „despicaţi“, pe care călătoresc Mefistofele şi Faust, oglinzile etc.), proiecţiile, jocul de lumini, precum şi costumele concepute pe aceeaşi „bază“, cu pete vii de culoare la chermeză (verde, galben, albastru, ciclame), la Sabat (roşu) etc. i se integrează perfect, completînd o imagine ce captează şi încîntă ochiul, aducînd totodată o multitudine de semnificaţii ce se decodifică treptat. Baletul (în coregrafia discretă şi sugestivă imaginată de Răzvan Mazilu) a punctat cu fineţe şi nerv momentele de ansamblu în care mişcarea este perpetuă şi agitată.

În plan muzical, corul (pregătit de inegalabilul maestru Stelian Olariu) a sunat omogen, suplu, masiv sau diafan, cu o bogăţie coloristică impresionantă, mişcarea scenică solicitantă fiind rezolvată cu siguranţă şi aplomb. Orchestra a avut precizie şi strălucire, realizînd, sub bagheta dirijorului Cornel Trăilescu, un dozaj echilibrat în relaţia cu scena, sopranele Roxana Briban (Margherita) şi Felicia Filip (Elena) fiind entuziast aplaudate pentru performanţele lor vocal-interpretative, în timp ce basul Mihnea Lamatic şi tenorul Stelian Negoescu (de la Opera din Craiova) au rezolvat cu acurateţe rolurile Mefistofele, respectiv Faust, mezzosoprana Gabriela Drăguşin şi tenorul Valentin Racoveanu completînd distribuţia unui spectacol unitar, dens, fluent, în care schimbările de decor „la scenă deschisă“ şi numeroasele mişcări tehnice au fost executate cu precizie şi discreţie, impactul fiind extrem de puternic atît prin frumuseţea muzicii (ce a răsunat pentru prima oară pe scena Operei bucureştene), cît şi prin montarea deosebit de ingenioasă şi puternică, logică, plastică şi modernă, aplauzele prelungi răsplătind efortul şi performanţa tuturor celor implicaţi în acest demers artistic dificil şi complex.

Marţi seara, soliştii, dirijorii şi regizorii pensionari ai Operei au fost invitaţi în „foyer-ul galben“ pentru a primi, din partea directorului Ludovic Spiess şi a ministrului Răzvan Theodorescu, diplome şi „premii speciale“ oferite de Ministerul Culturii (o simbolică recompensă materială), precum şi un volum care, semnat de Mihai Cosma, cuprinde, sub titlul **Opera Română din Bucureşti – 50 de stagiuni în actuala clădire**, 275 de pagini de text – repere ale acestei perioade (premiere, debuturi selective, prea puţine turnee, componenţa actuală a corului, orchestrei, baletului, lista soliştilor, dirijorilor, a celor de la studii muzicale, dar... nu şi personalul tehnic), precum şi sute de fotografii a căror succesiune logică scapă cititorului, contrariind, totodată, prin omisiuni şi confuzii ce i-au întristat pe prea mulţi artişti din generaţii diferite. Din păcate, nici pe lista celor nominalizaţi nu au figurat cîteva nume care, timp ce decenii, au făcut parte din distribuţii strălucite, realizînd roluri de referinţă, meritînd astfel, cel puţin, o nominalizare (balerinul Bojidar Petrov, poate cel mai bun interpret al rolurilor comice şi de compoziţie, în primele trei decenii de activitate pe această scenă, fiind doar unul dintre exemple). Din păcate, cronicarii muzicali nu au prea onorat cu prezenţa acest moment de reîntîlnire cu maeştrii de altă dată, preferînd să stea „la un pahar de vorbă“ la Hilton, pentru a doua oară în doar o lună, ca invitaţi ai preşedintelui Radiodifuziunii Române, Dragoş Şeuleanu.

A doua zi, publicul a invadat din nou Sala Operei pentru a urmări **Aida** de Verdi, în care protagonistă a fost aceeaşi Roxana Briban (a cărei voce de o calitate cu totul aparte, cu acut strălucitor şi un registru mediu generos, precum şi *pianissim*-ele pe care le realizează atrag, de fiecare dată, aplauze şi ovaţii, dovedind, în ultima vreme, acumulări semnificative şi în plan scenic-expresiv), alături de Eduard Srebniţki (tenor invitat adesea în spectacolele curente), Ecaterina Ţuţu-Popp (excelentă în Amneris), Ştefan Ignat, Pompei Hărăşteanu, Ştefan Schuller ş.a., la pupitru fiind Alexandru Samoilă (de la Chişinău), dirijor care, în urmă cu ani, a fost angajat al ONB.

Joi seara, numeroşi iubitori ai baletului au dorit să-l revadă pe Andrian Fadeev, balerin de cotă internaţională, solist al celebrului Teatru „Marinski“ din St. Petersburg, evoluînd în **Lacul lebedelor** de Ceaikovski; mai puţin convingător şi spectaculos ca altădată (anul trecut, în **Don Quijote**, a realizat un rol excepţional), oaspetele a configurat însă, alături de binecunoscuta prim-solistă a ONB Corina Dumitrescu, un cuplu elegant, precis sub aspect tehnic, bine integrat în ansamblul care, în acel spectacol, s-a întrecut pe sine prin supleţe, omogenitate, perfectă sincronizare şi, mai ales, printr-o implicare efectivă în demersul artistic (pe care, în general, o aşteptăm zadarnic în spectacolele curente). Performant a fost însă Vlad Toader, un Bufon expresiv, cu o paletă tehnică unanim apreciată; mai puţin convingător a fost Tiberiu Almosnino în Rothbart, dar Ovidiu Matei Iancu a atras atenţia în **Pas de trois**. Şi din nou orchestra a sunat incredibil de frumos sub bagheta dirijorului Cornel Trăilescu, a cărui experienţă în reprezentaţiile coregrafice şi-a spus din plin cuvîntul.

Un alt moment aşteptat cu nerăbdare a fost apariţia sopranei Elena Moşuc în rolul titular din **Traviata** de Verdi – după succesul de proporţii repurtat, anul trecut, în **Lucia di Lamermoor**. Solista a cărei carieră se desfăşoară pe mari scene, printre care Covent Garden, Opera din Paris, Deutsche Oper Berlin, Zurich, Arena din Verona etc. a încîntat din nou prin frumuseţea vocală, prin perfecta conducere a glasului şi egalitatea de registre, întrupînd un personaj complex, pe care l-a conceput într-o manieră diferită de cea cu care ne-am obişnuit, redus la simplitatea mişcărilor şi atitudinilor strict necesare derulării acţiunii, lăsînd în prim-plan strălucirea vocală care, cu adevărat, a stîrnit entuziasmul publicului, ceea ce a făcut ca sala să devină neîncăpătoare, ca în zilele de glorie ale teatrului. Tenorul Călin Brătescu a fost un sensibil Alfredo, baritonul Iordache Basalic a susţinut rolul Germont (poate nu cel mai „fericit“ dintre personajele pe care le-a inclus în repertoriul său), distribuţia numeroasă fiind completată de solişti în mare parte tineri, încercînd, asemeni corului, să depăşească dificultăţile determinate de bagheta dirijorului japonez Inoui Koichi, fără a reuşi însă să evite decalajele multiple şi supărătoare în relaţia cu orchestra şi chiar dezechilibrele ivite între partenerii de scenă, tocmai din cauza lipsei unei coordonări dirijorale ferme şi clare; baletul a fost corect, dar fără relief în actul III.

Sîmbătă seara, **Carmen** de Bizet a beneficiat de prezenţa unor excelenţi solişti, oaspeţi în rolurile principale – mezzosoprana Gabriela Hazarian (de la Opera din Braşov) a fost o Carmencită ardentă, extrem de mobilă scenic, abordînd partitura vocală cu inteligenţă, conferindu-i culori şi expresii apropiate de specificul stilului muzicii franceze, asemenei tenorului Luca Lombardo, un nume de reputaţie în arta lirică franceză, care, deşi mai puţin temperamental, punctînd doar atitudinile scenice strict necesare, a făcut o adevărată demonstraţie de cînt frumos, rafinat, glasul său cald, suplu şi sigur căpătînd accente dramatice, în special în ultimul act, poate spre dezamăgirea celor care doreau un interpret dezlănţuit, dar spre încîntarea celor care au apreciat frazarea şi rafinamentul cerut, de fapt, de creaţia franceză de gen. În Escamillo, baritonul Sever Barnea a evoluat în nota sa binecunoscută, soprana Anca Pârlog a susţinut rolul Micaela, în care s-au reliefat din nou culoarea plăcută a glasului, dar şi problemele serioase de tehnică vocală, iar Mihai Lazăr, Valentin Racoveanu, Rodica Ocheşeanu, Sidonia Nica s-au remarcat, în special, în ansamblurile bine echilibrate. Corul nu a mai fost la fel de „compact“ ca de obicei, baletul a fost, la rîndu-i, mai „cuminte“ decît s-ar fi cerut, întreg spectacolul suferind de o anume diluare a tensiunii şi cursivităţii, poate şi din cauza opţiunii dirijorale – la pupitru s-a aflat Horváth Jozsef (de la Cluj), care, deşi în Preludiu a atacat partitura cu aplomb şi nerv, pe parcurs nu a reuşit o coordonare adecvată, decalajele abundînd şi de această dată. Depăşind însă aceste neîmpliniri, publicul a răsplătit, în final, performanţele interpreţilor principali, cu aplauze prelungite.

Săptămîna aniversară de... opt zile s-a încheiat duminică prin cea de-a doua reprezentaţie cu **Mefistofele** (în distribuţia premierei), printre spectatori aflîndu-se şi cîţiva dintre foştii solişti ai Operei, entuziasmaţi de fastul şi modernitatea montării, de nivelul general al interpretării. La finalul reprezentaţiei, directorul Operei Naţionale, tenorul Ludovic Spiess, a anunţat că preşedintele Ion Iliescu a conferit teatrului, cu ocazia împlinirii celor 50 de ani de la inaugurarea actualului sediu, Ordinul Meritul Cultural în cel mai înalt grad, festivitatea de decernare urmînd să se desfăşoare în zilele următoare la Palatul Cotroceni.

Avalanşa de public, atmosfera de adevărată sărbătoare şi entuziasmul cu care melomanii au aşteptat fiecare spectacol au confirmat faptul că iubitorii genului abia aşteaptă să „asalteze“ Sala Operei bucureştene atunci cînd li se oferă „tentaţii“ de real interes, fie că este vorba despre o premieră, fie de invitaţi de marcă.

Radio Europa Liberă

Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

Corect, responsabil şi la timp!

profil

Galeria premium, revistă lunară gratuită, specializată în prezentări de produse, s-a lansat în luna decembrie 2003. Nu ştim încă dacă între timp a „recidivat". Editor: Palette Advertising. Director general: Adrian Mateescu. Director executiv: Luminiţa Şerban. Redactor: Teodor Drumea. Fotografii: Andrei Ştefănescu. Publicaţia îşi propune să aducă „o nouă perspectivă a pieţei interne de bunuri şi servicii". 14 pagini color, aerisite şi agreabile, pline de informaţii utile despre bunuri, produse şi servicii utile din diverse domenii, numeroase reclame... Sumarul primului număr se deschide printr-o „declaraţie de intenţii" redacţională şi printr-un interviu – de asemenea redacţional – cu Ion Ştefan cel Mare, director executiv al Oficiului Municipiului Bucureşti pentru Protecţia Consumatorului (**Ce inseamnă protecţia consumatorilor?**). Alte titluri din sumar: **Despre ce văd ochii şi înţelege mintea sau *print*-ul ca formă de comunicare în *advertising*** de Dragoş Diojdescu, consultant imagine Strategicom, **E-urile, un rău necesar?** de Cătălin Măţăoanu, **Al doisprezecelea ceas...** – un comentariu de George Rusu, Pro Tours International, despre „bilanţul" turismului românesc din 2003, **Mărcile** – un text despre mărcile produselor şi semnificaţia lor, semnat de avocat Magda Popescu ş.a. O „provocare" adresată firmelor...

Revistă specializată în prezentări de produs
Galeria
premium
TURISM - reflecţii
GEORGE RUSU
PRO TOURS INTERNAŢIONAL
MĂRCILE
MAGDA POPESCU - Senior Associate
BURCHEL & ASOCIAŢII
E-urile, un rău necesar?
CĂTĂLIN MĂŢĂOANU
Inginer tehnolog, Raps România
TEOscopul
Cu plasele prin piaţa IT&C
SĂRBĂTORI FERICITE!

din presa cotidiană

Fondat 1992
EVENIMENTUL ZILEI
COTIDIAN DE INFORMAŢIE

„**Eliade a devenit prizonier al trecutului său politic**" este titlul unui foarte bun interviu din **Evenimentul zilei** de luni 2 februarie, realizat de Bogdan Ciubuc cu istoricul Florin Ţurcanu. Autor al unei remarcabile biografii despre Mircea Eliade, care s-a bucurat de succes în Franţa, acesta insistă apăsat asupra angajamentului extremist al protagonistului său şi a „camuflării" sale ulterioare. Probele grave privind trecutul încărcat al savantului (prezentat ca membru activ, perfect edificat, şi nu doar ca simplu simpatizant „naiv" al Mişcării Legionare) se constituie – implicit – într-un contraargument la valul de comentarii publicate recent în **22**: ultraelogioase (pe bună dreptate!), acestea încercau să prezinte biografia tînărului istoric drept un fel de apărare „echilibrată" şi „nuanţată" a lui Eliade, opusă demersului „acuzator" al Alexandrei Laignel-Lavastine... Redăm în continuare – pe larg – opiniile lui Florin Ţurcanu:

„Eliade a devenit, după al doilea război mondial, un prizonier al propriului său trecut politic. Pe un plan mai general însă, într-un secol în care presiunea istoriei asupra vieţii oamenilor rimează cu invazia politicului pînă în ultimul ungher al intimităţii, Eliade apare ca un intelectual deplin ancorat în vremea sa. Acesta este paradoxul: Eliade e un savant care a valorizat mai mult ca oricine conştiinţa mitică a fiinţei umane şi care, pe de altă parte, a trebuit să înfrunte realitatea omniprezentă a primatului istoriei, exprimat, în secolul XX, ca primat al politicului. Pierre Vidal-Naquet a văzut în titlul cărţii şi o manieră de a sugera inactualitatea lui Eliade, faptul că viitorul nu ar aparţine genului de sensibilitate şi de gîndire pe care savantul român l-a reprezentat, la vremea lui";

„Eliade spune – şi avem motive să îl credem – că a descoperit realitatea politicii în India, în faţa spectacolului mişcării naţionaliste conduse de Gandhi. Apoi, el alunecă spre militantismul politic între 1932 si 1936. Este un parcurs destul de lung, sinuos şi care nu trebuia să îl ducă in mod necesar către militantism în rîndurile Gărzii de Fier, al cărei membru devine la sfîrşitul lui 1936 şi începutul lui 1937. Afişarea sa ca partizan al Gărzii de Fier datează din ianuarie 1937, ceea ce nu înseamnă că în cursul anului 1936 nu făcuse deja unele opţiuni de ordin ideologic şi sentimental, care îl apropiau tot mai mult de această mişcare. Aceste opţiuni sînt vizibile în articolele şi în scrisorile sale din acel an. În orice caz, primul său text favorabil lui Corneliu Codreanu – pe care însă nu îl numeşte explicit – datează încă din decembrie 1935. Atunci începe, de fapt, ultima sută de metri către angajamentul legionar al lui Eliade. Mircea Eliade a fost, indiscutabil, membru al Gărzii de Fier. Dovezile există şi în jurnalul lui din perioada războiului, şi în arhivele fostei Siguranţe a Statului. El este înregistrat în arhivele Siguranţei ca militant legionar într-un grup de scriitori condus de poetul Radu Gyr. Nu a făcut însă parte, aşa cum s-a spus, fără dovezi, ani de-a rîndul, din cuibul «Axa» al intelectualilor-ideologi ai Gărzii de Fier.

Faptul că era un apropiat al lui Nae Ionescu, adversar notoriu al lui Carol al II-lea, a contat, de asemenea, in ochii Siguranţei şi a favorizat arestarea lui, în iulie 1938";

„Conform mai multor surse convergente, Eliade şi-a afişat imediat sprijinul pentru regimul naţional-legionar instalat la 6 septembrie 1940. Această opţiune era însoţită de o mare încredere în capacitatea noului regim de a reînnoi România din punct de vedere moral. El însuşi evoca, în jurnalul său din timpul războiului, febrilitatea cu care a trăit, de la depărtare, scurta şi convulsiva existenţă a regimului naţional-legionar. Aceasta l-a făcut să cadă de sus cînd, la sfîrşitul lui ianuarie 1941, a aflat din presa românească despre jafurile comise de legionari înainte şi în timpul sîngeroasei lor rebeliuni. A fost însă un şoc insuficient de puternic pentru a-l convinge de natura cu totul îndoielnică a opţiunii sale pro-legionare.

Paradoxal însă, Eliade nu pare să fi fost suficient de sensibil la responsabilitatea Germaniei naziste în amputarea teritorială a României, în vara lui 1940. El ar fi preferat ca România să fi ales mult mai devreme alianţa cu Germania nazistă – pecetluită prin instalarea lui Codreanu ca prim-ministru – pentru a evita, astfel, pierderea nordului Transilvaniei în favoarea Ungariei. Eliade nu pare să fi realizat, cel puţin în perioada aceea, că Legiunea pe care o susţinea nu mai era altceva decît instrumentul unei mari puteri, care contribuise decisiv la amputarea teritorială a României";

„Natura violentă a Legiunii îi era cunoscută – dar, aşa cum o arată unul dintre articolele sale din 1934, publicat sub pseudonim, el s-a temut iniţial de răbufnirile acestei violenţe! Întrebarea pe care trebuie să ne-o punem este cum a reuşit Eliade să se acomodeze, ulterior, cu această violenţă. Am încercat să răspund în cartea mea acestei întrebări";

„Nu lipseau din textul publicat în **Toladot** patima, inexactităţile, insinuările nefondate şi stîngăciile, însă reacţia lui Eliade la partea de adevăr cuprinsă în acest articol a fost dezastruoasă. Dezastruoasă pentru posteritatea sa morală şi chiar pentru credibilitatea sa intelectuală. Pus în situaţia de a se explica faţă de unul dintre cei mai mari istorici ai religiilor, Gershom Scholem, pe care îl cunoştea de peste două decenii, el a ales să-şi nege trecutul politic. [...] Această negare de către Eliade a trecutului său nu l-a convins deloc pe Scholem. În orice caz, a fost din partea savantului român o alegere grea de consecinţe, repet, mai ales pentru posteritatea sa".

În finalul acestui interviu remarcabil, istoricul conchide răspicat şi prob: „Această dezbatere – la care istoricii nu au fost, din păcate, cei mai numeroşi participanţi – era inevitabilă şi necesară. Ceea ce numim «cazul Eliade» participă, de fapt, la procesul de reconfigurare a lumii culturale româneşti din ultimii ani. Este o parte a unui proces care are loc şi la scara culturii europene. Depinde de reprezentanţii culturii române ca această reconfigurare să fie una de succes, ca ea să ducă la integrarea fără stridenţe a dezbaterilor şi valorilor culturale româneşti în ansamblul european.

Lăsînd la o parte mizele personale şi rivalităţile mai mult sau mai puţin mărturisite, disputa din jurul biografiei lui Eliade marchează, cu siguranţă, un pas în plus pe drumul deprovincializării noastre intelectuale. «Cazul Eliade» nu este doar un pretext pentru a apăra legitimitatea unei posturi sau a alteia în cîmpul intelectual românesc. El angajează reflecţia şi sensibilitatea noastră în raport cu valorile şi cu trecutul nostru. Eliade a fost şi rămîne un intelectual ale cărui operă şi biografie trezesc interesul în întreaga lume. Depinde numai de noi să părăsim terenul discuţiilor provinciale din jurul operei şi al personalităţii sale".

După ce a întocmit două antologii de versuri în formula **Cele mai frumoase 100 de poezii...** (**ale românilor**, **de dragoste ale românilor**), Petru Romoşan, el însuşi un remarcabil poet, lansează un nou proiect: **Cele mai frumoase 100 de poeme ale românilor despre ei înşişi şi ţara lor**. În **Evenimentul zilei** de vineri 6 februarie 2004, autorul îşi explică intenţiile: „Săptămînă de săptămînă, vom încerca să scoatem la lumină creaţii reprezentative pentru simţirea românească, cele mai multe dintre ele uitate, dar demonstrînd o surprinzătoare actualitate". Proiectul pare să aibă în vedere şi o tipologie istorică, Petru Romoşan recapitulînd „straturile" generaţiilor din istoria României, de la 1821 încoace, cu trimitere la scenariul de evoluţie propus cîndva de către Mircea Vulcănescu. Deocamdată, esteticul şi politicul se amestecă excesiv în „tabloul" pe care-l schiţează poetul. Rămîne să vedem cum va arăta antologia. Pentru început e recuperat un poem din 1868 al lui N.T. Orăşanu, **Cîntecul bandei**: „Banda ici, banda colea,/ Banda trage la măsea,/ Căci guvernul e cu ea" ş.a.m.d.

Sub titlul **Poezia de azi e prea corectă. Corectă atît gramatical, cît şi teoretic**, în **Ziua literară**, supliment al ziarului **Ziua** de luni 2 februarie, citim – cu plăcere – un dialog între doi poeţi: Florin Iaru şi Iolanda Malamen (cel dintîi – pe post de intervievat). Despre poeţi, poezie, profesiunea de scriitor, generaţii, preferinţe, statut şi succes... Cităm iarăşi pe larg – şi tot cu plăcere:

ZIUA literară
Săptămânal al Uniunii Scriitorilor din România
DIRECTOR: EUGEN URICARU
supliment gratuit

„Mitul poetului naţional serveşte ceata de nimurici care nu au alt scop în viaţă decît să se dedice cauzei. Pe scurt, Eminescu era (pe lîngă multe altele) şi un mărunţel negricios, şi beţiv, şi bolnav, şi nedrept, şi fanfaron. Dar nu despre asta e vorba. Putea fi cocoşat, şchiop, ciung, cleptoman. În fine, putea nici să nu aibă faţă, exact ca roşcovanul lui Harms. Ce tot se supără pioşeniile lor? A avut geniu şi a dat cele mai frumoase versuri ale secolului trecut. Printre ele, cîteva fără vîrstă şi fără dată";

„Statutul e o frecţie. E plină lumea de oameni stătuţi cu statut. Viaţa lor mi se pare o sclavie continuă. Muncă, neodihnă, disconfort, ipocrizie, în numele carierei. Dar la ce nu se supun oamenii pentru o aură de tinichea? Sînt gata de orice prostie sau umilinţă. Şi-ar vinde şi sufletul. Şi cine are nevoie de ghemotocul ăsta fără păr şi fără piele, în care nu încape nici măcar un ac de siguranţă? Şi-i văd – vorbesc despre statu(t)ari – luîndu-şi rolul în serios. Inspiră respect, pioşenie, inspiră stabilitate. Sînt singuratici, pentru că nu au prieteni, au admiratori. Nu au iubite (iubiţi), au adoratori. [...] Însă e foarte posibil – şi spun asta acum, la adînci maturităţi – să fii un statutist antipatic, arogant şi infect, dar talentat, cum e foarte posibil să fii şi o nulitate plină de bune intenţii. [...] La început e valoarea. Apoi e solidaritatea. Apoi e proiectul personal de schimbare a lumii. La urmă, tragem concluziile. Fără solidaritate, ai de două-trei ori mai puţine şanse să ajungi la glorie... Nu-i aşa? Parcă despre glorie, fie-i numele afurisit!, era vorba. Gloria e cea care nu ne lasă să dormim, nu valoarea. Sau mă înşel?";

„Ce-i bine cu congenerii mei e că nu sînt subevaluaţi, aşa cum a fost cazul cîtorva poeţi onirişti sau anarhişti din România de anţărţ. Iată, deşi şi-au păstrat, paradoxal, renumele de scriitori oarecum tineri, ei au intrat în manuale şi sînt consideraţi duşmanii de moarte ai doomiiştilor, care nu mai pot trăi de răul lor. [...] Cu toate acestea, pe congenerii mei nu îi văd nici la prezidii, nici cu buzunarele doldora de subvenţii, nici în fruntea bucatelor instituţionale. Generaţia mea e una normală, în ordinea socială a lucrurilor, şi asta e enervant. Destinul generaţiei mele este unul normal. Sigur, e loc şi de mai bine";

„Orice «descoperire» literară devine, treptat, o consumatoare a realităţii. [...] Încet, încet, evoluăm spre o lume bolnăvicios de artificială care implică un mare consum senzorial. Eu mă tem. Dar nu depinde nimic de mine. S-ar putea ca resursele realităţii să fie inepuizabile, dar, aşa cum înţeleg şi cum văd eu lucrurile, sîntem aproape de fundul sacului. Ne trebuie droguri mai tari";

„Să fii profesionist înseamnă să ţii la profesiunea ta atît de mult, încît să fii în stare să te sacrifici şi să n-o mîzgăleşti. Eu am ales să trag la galere, numai să nu fiu obligat să scot vreun rînd împotriva credinţei şi voinţei mele. Şi mai cred că nu e bine să trăieşti din scris. Îţi strică mîna, îţi cocleşte ideile";

„Mă repet: eşti poet cu adevărat de la douăzeci la treizeci de ani. Atunci cînd nimic nu e sigur, nimic nu e bătut in cuie. Atunci faci greşelile care rup gura tîrgului. Atunci calci gramatica în picioare şi pui bazele unor noi reguli. Atunci silueşti limba română şi întorci vorbirea ca pe o mănuşă. Atunci ţi se spune adevărul. După ce ajungi la notorietate, trăieşti minciuna politicoasă. Ceea ce se întîmplă acum mă nedumereşte. *Management*-ul resurselor poetice duce la scăderea valorii. Poezia de azi e prea corectă. Corectă atît gramatical, cît şi teoretic";

Şi – surpriză! – veşti „proaspete" despre noi volume semnate de Florin Iaru:

„Scriu un roman. Acum nu mai glumesc, am semnat contractul. Al naibii să fiu dacă nu-l termin la toamnă! Şi am gata o cărţulie cu poezii, caut editură, intenţii serioase".

proză

XXI
JOSTEIN GAARDER
FATA CU PORTOCALE
UNIVERS

Jostein GAARDER
Fata cu portocale
Traducere de Raluca Iani
Editura Univers,
Colecţia „Romanul secolului XXI",
Bucureşti, 2003, 158 p., f.p.

Miza literaturii lui Jostein Gaarder se vede în romanul publicat în 2003, **Fata cu portocale**: explorarea limitelor ficţiunii, împingerea lor pînă în teritoriul vieţii „private" pe care cititorul obişnuit, din comoditate sau din pudoare, îl apără de obicei de orice intervenţie socotită străină. Pentru scriitorul norvegian nu există o dihotomie între artă şi existenţă, ca pentru Th. Mann sau Gombrowicz. El se apropie mai degrabă de estetica lui Artaud, cel care a teoretizat abolirea distanţei dintre teatru şi publicul său. Numai că practica aceasta nu e la Gaarder „sîngeroasă", ci paşnică. Micul Joakim din **Misterul de Crăciun** se întîlneşte într-o seară cu eroina ale cărei aventuri le citise pe nerăsuflate aproape o lună întreagă şi discută cu ea la un ceai despre tot ce îi trece prin cap. Ficţiunea pătrunde în viaţă şi se confundă cu ea fără să provoace rupturi sau bulversări. Devine doar mai „reală", aşa cum viaţa începe să pară, după acest contact, mai misterioasă şi mai plină de sens.

Şi în **Fata cu portocale** scriitorul experimentează tehnica povestirii în ramă. Cele trei naraţiuni principale se includ unele pe altele, ca nişte cercuri concentrice. Scenariul care le integrează e simplu. Conştient că are să moară, Jan Olav scrie în ultimele luni de viaţă o lungă scrisoare pe care urmează să o citească fiul său, cînd va fi împlinit 15 ani. Manuscrisul, ascuns de tată cu dibăcie în căptuşeala căruciorului, e găsit pînă la urmă de bunică şi înmînat solemn lui Georg, cînd sorocul s-a împlinit. Adolescentul îl citeşte febril, încuiat în cameră, şi îl completează cu propriile comentarii, pentru că vrea neapărat să scrie o carte împreună cu tatăl său. Naraţiunea centrală cuprinde întîlnirea întîmplătoare dintre Jan Olav, deocamdată student la medicină, şi fermecătoarea domnişoară cu o sacoşă uriaşă cu portocale (aceasta se dovedeşte pînă la urmă a fi chiar viitoarea mamă a lui Georg), supoziţiile tînărului – deja îndrăgostit şi puţin gelos – despre identitatea fetei (care alcătuiesc tot atîtea micronaraţiuni), goana lui după ea pînă la Sevilla, idila lor care se va continua printr-o prea scurtă căsnicie. A doua naraţiune aparţine tînărului tată aflat în pragul morţii, care îşi găseşte cu greu timp pentru scris printre nişte îndeletniciri atît de plăcute ca plimbările sau jocurile cu fiul de care se va despărţi în scurtă vreme pentru totdeauna. În fine, a treia povestire e a lui Georg însuşi, adolescentul în care s-au trezit cu violenţă dragostea pentru tatăl ştiut doar din fotografii şi resentimentul faţă de mamă şi faţă de noul ei soţ. În cîteva zile însă, fiul învaţă să-şi iubească tatăl fără a-şi învinovăţi mama pentru că şi-a refăcut viaţa lîngă altcineva. Romanul pune în scenă o mişcătoare dramă de familie, dar farmecul lui nu se opreşte aici. Mai important decît fabula în sine este actul narării. Tehnica povestirilor concentrice are ca efect îndepărtarea primeia înspre mit (povestea de dragoste, rememorată, i se pare „ca un film mut" chiar lui Jan Olav), şi apropierea celei din urmă de „viaţă". Centrul aparţine în primul rînd autorului absent, în vreme ce montura se deschide către cititor, provocat pînă la urmă în mod direct să repete şi el experienţa lui Georg: „Întreabă-i pe părinţii tăi cum s-au întîlnit. Poate îţi vor povesti o istorie palpitantă. Întreabă-i pe fiecare de fapt, pentru că nu este sigur că îţi vor povesti acelaşi lucru. Nu trebuie să fii uimit dacă deodată se vor arăta timizi...".

Se poate spune că fiecare roman al lui Gaarder e construit în jurul unei metafore. Aici, funcţia aceasta o are telescopul Hubble, lansat pe orbită chiar în ultimele zile de viaţă ale lui Jan Olav şi eşuat, apoi relansat într-o altă misiune spaţială, prilej cu care a realizat cele mai clare fotografii ale galaxiilor vecine. Telescopul „a privit mai mult de douăsprezece miliarde de ani înapoi" în istoria cosmosului, aducîndu-le observatorilor imagini nu numai din alt spaţiu, dar şi din alt timp. Aceasta este şi puterea (magică sau nu: pentru Gaarder, ştiinţa nu are în fond alt rol decît să deschidă mai larg calea fanteziei) a literaturii. Ea readuce trecutul clasicizat (adică mort) al poveştii în contemporaneitatea cititorului. Este un organ al autocunoaşterii, „ochiul Universului" grefat după zeci de miliarde de ani de evoluţie, îndreptat mereu înapoi. Mai precis (dacă pentru suflet nu există decît prezentul, cum spunea Sfîntul Augustin) este un scurt-circuit între două prezenturi, suprapunerea lor dureroasă, care aduce şi conştiinţa efemerităţii tuturor celor pămînteşti. Prin ficţiune, aşa cum Georg se cufundă în „trecut", Jan Olav fură ceva din „viitorul" pe care ştie că nu îl va mai trăi. H. Bloom spunea undeva că marii scriitori sînt atemporali, împărţindu-şi un teritoriu utopic, transcendent lumii concrete. Gaarder renunţă la această reprezentare statică. Pentru el, autorul rămîne adînc ancorat în propria istorie; avînd însă la dispoziţie miraculoasa maşină a timpului care este literatura, el este însă şi un rătăcitor prin timp, purtat mereu într-un alt „acum" al lecturii. Prin toate stratagemele, el încearcă să pătrundă în intimitatea cititorului, să nu îl lase indiferent după ce a închis cartea. Acesta este chemat să-i rescrie povestea (ca Georg), să o facă să fie a lui, adică să îi dea mereu „viaţă". Dacă tatăl şi fiul sînt autorul şi cititorul, atunci rîndurile dinspre finalul romanului exprimă concepţia despre literatură a lui Jostein Gaarder: „Mama are o melodie preferată care se numeşte **Unforgettable**. Este o înregistrare cu totul unică deoarece în această melodie Natalie Cole cîntă în duet cu tatăl său, renumitul Nat King Cole. [...] Deşi din punct de vedere tehnic n-a fost o realizare deosebită să cînţi în duet cu un om care murise de aproape treizeci de ani. Putem vorbi mai degrabă despre o realizare sufletească. Acest duet este minunat. Este *unforgettable*".

Ştefan FIRICĂ

Editura Pandora-M a publicat în Colecţia „Femina" patru autoare cu patru romane „cu şi despre ele": Camille Laurens, **Carnet de bal**, Virginie Despentes, **Trage-mi-o**, Marie Darrieussecq, **Schimbarea la trup**, şi Sylvie Germain, **Zile de mînie** (Premiul Femina, Franţa, 1989).

Sylvie Germain
Zile de mânie

Sylvie GERMAIN
Zile de mînie
Traducere din limba franceză de Mioara Izverna
Editura Pandora-M, Colecţia „Femina",
Tîrgovişte, 2003, 220 p., f.p.

Zile de mînie tratează tema nebuniei, a iubirii tragice (cuplul Simon Mauperthuis-Camille Mauperthuis este o replică a cuplului Romeo & Julieta adaptat la traiul aspru dintr-un cătun din codrii Franţei), a celei mistice (iubirea obsesivă a lui Edmée Verselay pentru Fecioara Maria, obsesie pe care o transferă asupra blîndei sale fiice, Reinette-cea-Grasă), a celei posesive pînă la nebunie şi a necrofiliei (Ambroise Mauperthuis se îndrăgosteşte de cadavrul unei femei adultere, Catherine Corvol, ucisă de soţ într-un acces de furie şi disperare – crimă la care este martor). Sînt pasiuni care iau în stăpînire, macină şi distrug, care se insinuează, contaminează şi subjugă: „La bătrîni, nebunia înaintează încet şi cu întreruperi. Ea se imobilizează ca o cucuvea care înţepeneşte treptat de frig, de oboseală, de foame, în scorbura unui copac uscat, vagă şi palidă umbră împietrită şi clipind din pleoape peste o privire total absentă şi uluită. Dar înainte de a ajunge la starea asta de prostraţie, nebunia s-a strecurat cu siguranţă de multă vreme în inima aceluia sau a aceleia în care se va coace, mergînd îndelung, pe căi ocolite, prin gîndurile, visele, memoria şi simţurile sale, ţopăind sau tropăind, cîntînd sau strigînd, unduind sau alergînd, – după cum e cazul" (p. 13).

În romanul Sylviei Germain, cele mai luminoase sentimente se împletesc în mod natural cu cele mai întunecate, iubirea şi ura sînt furioase, înverşunate. Cine caută

Tezaurul de sub portocali

DAN STOICA

Litere
Ferdinand de Saussure
SCRIERI
de
LINGVISTICĂ
GENERALĂ
Collegium
POLIROM

Ferdinand de SAUSSURE
Scrieri de lingvistică generală
Text stabilit şi editat de Simon Bouquet
şi Rudolf Engler, cu colaborarea
lui Antoinette Weil.
Traducere de Luminiţa Botoşineanu
Editura Polirom, Colecţia „Collegium",
Seria „Litere", Iaşi, 2003, 352 p., f.p.

Apariţia în limba română a **Scrierilor de lingvistică generală** – textele saussuriene inedite, descoperite în 1996 – se cuvine salutată. Editura Polirom vine astfel să se aşeze într-o companie mai mult decît onorabilă: Institutul Ferdinand de Saussure, Biblioteca Publică şi Universitară din Geneva, Les Éditions Gallimard, CNRS, doi editori de seamă – dintre care unul „recidivist": Rudolf Engler – şi cîţiva colaboratori de ediţie, între care nume cunoscute: Antoinette Weil, Jacques Geninasca şi François Rastier.

Ceea ce seduce în lectura acestei cărţi este faptul că cititorul are posibilitatea de a-l cunoaşte şi pe celălalt Saussure, pe cercetător. Din lectura **Cursului de lingvistică generală**, pe care, amintim, i l-au publicat doi dintre foştii săi studenţi – Ch. Bally şi A. Sechehaye –, reţinem tonul sigur al profesorului, aşa cum l-au reţinut, la rîndul lor, studenţii. În sala de curs, bănuim, profesorul Ferdinand de Saussure venea să prezinte ceea ce trebuia să le rămînă studenţilor drept bază în formarea lor ca specialişti. Aşa putem explica claritatea **Cursului** şi rezistenţa în timp a ideilor expuse acolo. Aşa se poate explica şi influenţa **Cursului** asupra cercetătorilor de pretutindeni, altfel spus, apariţia saussurianismului şi a saussurianiştilor. Aşa trebuie înţeleasă exclamaţia lui Oswald Ducrot, din **Qu'est-ce que le structuralisme? I. Le structuralisme en linguistique**: „Enfin Saussure vint" (Seuil, Paris, 1968, p. 43).

Nu pe acelaşi Saussure îl regăsim în lectura de faţă. Cercetătorul are intuiţii ştiinţifice, nu certitudini; el are de căutat răspunsuri la întrebări care-l frămîntă, are ezitări. Pentru el, soluţiile care se prezintă sînt mai mult ipoteze de lucru care-şi aşteaptă confirmarea în planul adevărurilor ştiinţifice. În planul expresiei, cercetătorul poate lăsa notiţe cu fraze neterminate, cu promisiuni făcute sie însuşi că va reveni asupra chestiunilor încă insuficient clarificate şi cu fraze care ne descoperă un spirit chinuit de incertitudini. Ce simplu şi clar este spus în **Curs** că limba este formă şi nu substanţă! Ce mult se discută acest aspect în **Scrieri de lingvistică generală**! La fel, chestiuni precum: limba ca sistem de valori opozitive, semnul lingvistic şi cuvîntul (despre acesta din urmă ni se spune, în mai multe rînduri, că „nu este nimic"), semnul şi semnificaţia, distincţia dintre *langue* şi *parole*[1], sincronie şi diacronie. Se discută mult pentru că se şovăie mai mult, pentru că se caută argumente solide, pentru că se... cercetează. Nu-i totuna să împărtăşeşti discipolilor din preaplinul acumulărilor tale, pe care le consideri solid înscrise în plaja ştiinţificităţii, şi să încerci să-ţi clarifici idei, să-ţi verifici intuiţii ştiinţifice. Personajul complex care a fost Ferdinand de Saussure ne dezvăluie, la aproape 90 de ani după moartea sa, o faţă pe care **Cursul** nu ne lăsase s-o cunoaştem, deşi o bănuiam. Astfel întregită, imaginea cercetătorului-profesor permite o mai bună apreciere a personalităţii ştiinţifice a lui Saussure. Din siguranţa tonului editorilor săi în expunerile din **Curs**, se vede lipsa necesară de ezitări a profesorului în sala de curs. Din aparenta dezordine a notiţelor descoperite în grădina de portocali a reşedinţei geneveze a familiei, din mulţimea lacunelor, din tonul ezitant şi din revenirea insistentă asupra chestiunilor deja enumerate (vezi *supra*), se vede necesara îndoială a cercetătorului, grija pentru justa numire a obiectelor cu care lucrează, se vede un Saussure prins de o febră bine stăpînită, febra cercetării ştiinţifice. Avea în plan o carte de lingvistică generală, considerată necesară mai ales pentru a-i arăta lingvistului *ce anume face* şi pentru a arăta rolul cuvîntului ca factor perturbator al ştiinţei cuvintelor. O carte, spre deosebire de un curs, îi dă autorului posibilitatea de a-şi descrie şi îndoielile, ceea ce este foarte util pentru evoluţia unui domeniu ştiinţific. Avea deja foarte multe fişe, avea idei...

Descoperirea din grădina de portocali din Geneva ne poate îndemna să reflectăm la o altă exclamaţie, care să meargă după „enfin Saussure vint". Ne vine în minte ceva de genul „enfin 1996 vint". Iar pentru cititorii de limbă română, ceva care ar putea suna cam aşa: „şi se făcu 2003".

---

[1] Preferăm termenul din limba franceză, întrucît românescul *vorbire* nu-i decît un vag echivalent al termenului franţuzesc, iar Saussure însuşi (prin editorii **Cursului**) ne sfătuieşte ca, dacă limba pe care o folosim nu redă foarte limpede această distincţie, să păstrăm dihotomia în planul limbii franceze şi să facem doar efortul semasiologic.

liniştea în acest cătun din vîrful muntelui o va găsi pentru puţin timp. Cei care încearcă să evadeze din acest ciclu al pasiunilor, aşa cum o fac Camille şi Simon pentru a-şi putea trăi curat povestea lor de iubire interzisă, sînt pedepsiţi cu moartea: pămîntul sărac şi stîncos se mulţumeşte şi cu trupurile lor neînsufleţite. Cei care reuşesc să plece pleacă însinguraţi.

Natura dezlănţuită a muntelui şi a pădurilor se coalizează cu oamenii care au venit să trăiască în mijlocul ei. Protejează şi pedepseşte în acelaşi timp. Cei care aleg să trăiască aici trebuie să fie la fel de dezlănţuiţi, aspri, pasionali şi furtunoşi ca şi muntele pe care trăiesc. Totul se reduce la esenţe, la o singură extremă: „Acest cătun nu avea limite, era deschis tuturor vînturilor, tuturor furtunilor, tuturor ninsorilor şi ploilor. Tuturor pasiunilor. Singurele margini erau cele ale pădurilor. Dar acestea sînt margini mişcătoare, pe cît de penetrabile, pe atît de devoratoare. Ca şi marginile inimii, cînd nebunia încalcă teritoriul iubirii. Nici o pancartă nu-i indica numele, era doar un loc al cărui nume trecea din gură în gură. Un loc atît de puţin important, încît nimeni nu s-ar fi gîndit să-l înalţe prin scris. Un loc a cărui forţă trecea din trup în trup şi care se înălţa într-o glorie obscură în carnea celor care trăiau aici" (p. 14). Ca şi cum dincolo de paravanul propriei alegeri se află o alta, mai profundă, ei sînt aleşii muntelui şi ai pădurilor, copiii rebeli care s-au întors acasă pentru că au auzit o chemare existentă cu mult înainte ca ei să se fi născut.

Zile de mînie este un roman „construit" simetric, închegat, care se cam termină aşa cum a început: spectrul nebuniei bîntuie în continuare sălbăticia codrilor şi planează asupra cătunului cît o lume: „Acest cătun, care se numea Leu-aux-Chênes, era atît de mic, atît de sărac, încît ai fi zis că nu ai cum să desluşeşti în el un început şi un sfîrşit. Totuşi, deşi mică, distanţa care despărţea cele două ferme acoperea o întindere fabuloasă. Totul se poate întîmpla în două puncte din spaţiu, oricît de apropiate, şi, în funcţie de ceea ce se întîmplă în fiecare, locul poate fi sfîrtecat în două părţi" (p. 14).

Crenguţa NĂPRISTOC

istorie

FESTUS
BREVIARIUM RERUM GESTARUM POPULI ROMANI
SCURTĂ ISTORIE A POPORULUI ROMAN

FESTUS

Breuiarium rerum gestarum populi Romani/Scurtă istorie a poporului roman, ediţie bilingvă
Traducere de Marius Alexianu şi Roxana Curcă. Ediţie îngrijită, studiu introductiv, note şi comentarii, indice de Nelu Zugravu
Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Colecţia „Bibliotheca Classica Iassiensis", Iaşi, 2003, 368 p., f.p.

Pentru a trasa cadrul istoric în care şi-a scris Festus **Breuiarium**-ul, se cuvine spus că este vorba despre a doua jumătate a secolului al IV-lea d.Hr., coordonatele principale fiind, pe de o parte, Dominatul, cu transformările politice şi sociale pe care le-a presupus, şi, pe de altă parte, creştinismul şi coexistenţa mai mult sau mai puţin paşnică dintre această nouă spiritualitate şi cea păgînă, tradiţională. În plus, este o epocă în care tendinţa spre concizie poate fi socotită drept o formă de expresie culturală (Giovanni Cupaiuolo). Iar *breuiaria*, una dintre speciile istoriografice predilecte ale vremii, sînt o manifestare a acestei tendinţe.

În prologul lucrării sale, Festus îşi enunţă metoda astfel: „res gestas signabo, non eloquar", adică „voi nota faptele, fără a le expune pe larg". Şi în acest fel rezumă în **Breuiarium**-ul său mai bine de 1000 de ani de istorie a Romei, de la întemeiere (*ab Vrbe condita*), în 753 î.Hr., şi pînă în anul 369 d.Hr., în timpul domniei împăratului Valens. Căci, asemenea lui Eutropius, contemporanul lui, la comanda acestui împărat şi-a scris Festus opul. De altfel, între breviariile celor doi există numeroase similitudini, explicabile prin faptul că Festus a putut folosi lucrarea lui Eutropius ca izvor, ca şi prin probabila existenţă a unor surse comune amîndurora. Una dintre informaţiile care se regăsesc deopotrivă la cei doi autori este, de pildă, cea privitoare la situaţia provinciei Dacia, care, adăugată Imperiului roman de către împăratul Traian („Daciam trans Danubium... prouinciam fecit"), a fost pierdută („amissa est") de Gallienus, iar Aurelian i-a mutat de acolo pe „romani" („translatis exinde Romanis") – retragerea aureliană fiind, cum se ştie, una dintre problemele mult discutate şi discutabile ale istoriei noastre. Festus nu se remarcă deci prin originalitate, căci, prin specificul lui, *breuiarium*-ul presupune amalgamarea unor informaţii din surse diferite într-o formă concisă cu caracter didactic, structural şi stilistic heteroclită (istoricul îşi începe lucrarea cu însemnarea cronologică a istoriei Romei şi a celor trei tipuri de guvernare a statului roman – regală, consulară şi imperială –, continuă cu înfăţişarea extinderii puterii romane în diferitele regiuni, pentru ca, în ultima parte, să renunţe la criteriul geografic în prezentarea expansiunii romane în favoarea celui cronologico-monografic). Cu toate acestea, se poate decela şi o „notă personală" a lui Festus, care îşi corectează pe alocuri sursele şi furnizează unele informaţii cu valoare de *hapax legomenon.*

Ediţia beneficiază de un studiu introductiv amplu şi erudit, care cuprinde o expunere detaliată a realităţilor politice, sociale, culturale şi religioase ale secolului al IV-lea d.Hr., un tablou al istoriografiei în acest secol, cu speciile ei privilegiate şi principalii reprezentanţi, precum şi prezentarea lui Festus şi a **Breuiarium**-ului său. Aflăm din nota asupra ediţiei că formula întocmirii acesteia marchează o premieră prin colaborarea dintre doi filologi clasici, ca autori ai traducerii, şi un istoric, căruia i-a revenit sarcina întocmirii aparatului critic, în ideea de a se transgresa astfel competenţa limitată a filologului clasic în ce priveşte comentarea şi interpretarea informaţiei istorice. S-ar putea însă obiecta că, mai ales întrucît e vorba de o ediţie bilingvă, această competenţă este minimalizată prin reducerea contribuţiei clasiciştilor la realizarea traducerii şi prin volumul disproporţionat al notelor filologice în raport cu impresionantele (calitativ şi cantitativ) note istorice. În ce priveşte transpunerea în română, meritorie prin năzuinţa declarată spre idealul „traducerii fidele, dar frumoase" (care trebuie de altfel să motiveze orice demers de acest gen), îi sînt imputabile o prea mare, pe alocuri, fidelitate faţă de *forma* originalului, folosirea excesivă a gerunziului românesc pentru redarea ablativului absolut din latină, ca şi unele echivalări neglijente (de pildă, traducerea lui *castellum* – „loc întărit, fortăreaţă" – prin medievalul „castel" – p. 193). Dincolo însă de orice observaţii (care pot fi mai mult sau mai puţin întemeiate), această apariţie editorială trebuie salutată ca fiind serioasă şi necesară, cu atît mai mult cu cît este prima ediţie românească a **Breuiarium**-ului lui Festus.

Alina MARC

învăţămînt

BACALAUREATUL DE NOTA 10
LITERATURA ROMÂNĂ
pregătire completă
Anton Nicolae
AULA

Literatura română, pregătire completă
Coordonator: Anton Nicolae
Editura Aula, Colecţia „Bacalaureatul de nota 10", Braşov, 2003, 334 p., f.p.

Literatura română, pregătire completă este, printre numeroasele cărţi de acest gen publicate an de an, una cu adevărat folositoare. Întîi de toate, pentru că este subţire şi „aerisită", cu prezentări succinte şi clare, ceea ce este remarcabil, avînd în vedere cărţile voluminoase, „cărămizile" pregătitoare pentru Bac pe care le ştim cu toţii.

Faptul că au început să apară materiale auxiliare de literatură română cu obiective precise (gen, specie, trăsături de specie, aplicate pe text) şi prezentări decente merită semnalat. Pentru că o schimbare efectivă a programei şcolare se simte o dată cu schimbarea modului de predare/învăţare a textelor literare. Aglomerările heteroclite de informaţii „de altădată" (păstrăm ghilimelele, totuşi) sînt înlocuite cu prezentări coerente şi organizate, cum declară şi autorii în **Argument**: „Interpretarea textelor este completă, urmărindu-se toate cerinţele posibile din subiectele de bacalaureat.

La *proză şi teatru*: context literar, trăsăturile textului, semnificaţia titlului, tema, rezumatul, structură-compoziţie, instanţele comunicării, personaje, particularităţi stilistice, receptare critică.

La *poezie*: context literar, specificul speciei (subspeciei), semnificaţia titlului, teme-motive, structură-compoziţie, analiză stilistică pe niveluri (fonetic, morfo-sintactic, lexico-semantic, al figurilor de stil), receptare critică.

La *epoci şi ideologii literare*: context, doctrină, analiza textelor critice semnificative.

Poezia fiind interpretată pe text, în întregime, la proză şi dramaturgie s-a oferit în plus şi cîte o analiză de fragment". Plus, la sfîrşitul volumului, trei pagini tehnice despre **Cum se comentează un fragment de text literar** (p. 332).

În ce priveşte selecţia textelor comentate, autorii precizează că au analizat texte din toţi autorii canonici (texte care apar în manualele alternative) şi care reprezintă toate genurile, speciile şi conceptele literare prevăzute de programă.

Ceea ce ar fi de reproşat prezentului volum ţine mai degrabă de unele detalii, de stîngăcii de formulare, precum şi de cîteva erori de încadrare.

De pildă, **Concert din muzică de Bach** de Hortensia Papadat-Bengescu este încadrat la rubrica „Romanul modern obiectiv", deşi el ţine mai degrabă de „Romanul modern subiectiv". În ce priveşte formulările improprii, citez o frază de genul: „Poezia [**Valţul rozelor** de Al. Macedonski, *n.m.*] este un *pastel cu accente de idilă* (*s.a.*) în care Macedonski îşi dezvăluie afinitatea sa spre *simbolism*, deşi, în esenţă, el rămîne un poet *romantic*" [*s.a.* (*sic!*), *n.m.*]. Urmărind să facă distincţii literare, comentatorul creează de fapt confuzie în mintea elevului, neobişnuit cu fineţurile şi nuanţele intermediare.

Adina DINIŢOIU

LETTRE
INTERNATIONALE
JIANG HAO
ANNA POLITKOVSKAIA
ADRIAN NICOLE LEBLANC
DRAGO JANČAR
ANTONIN J. LIEHM
KRZYSZTOF POMIAN
TIMOTHY GARTON ASH
MAX FRISCH
J. M. COETZEE
MONICA GHEŢ
ALEXANDRU AL. ŞAHIGHIAN
THOMAS MANN
ADRIAN CIOROIANU
SLAWOMIR MROZEK
SIEGFRIED LENZ
AUGUSTIN BUZURA
KURT VONNEGUT
JULIO CORTAZAR
CRISTIAN TEODORESCU
PRIMO LEVI
FRIEDRICH DIECKMANN
TZVETAN TODOROV
RADU PAVEL GHEO
ROGER SCRUTON
ANDREI GORZO
MARIUS CHIVU
SUKI KIM
RODICA CULCER
ediţia română/iarna 2003-2004

Sumarul celui mai recent număr al revistei **Lettre Internationale** (ediţia română, iarna 2003-2004) oferă – ca de obicei – cititorilor prilejul unor lecturi substanţiale şi incitante despre cultura şi temele intelectuale majore ale lumii contemporane. Punctul de maxim interes îl constituie, fără îndoială, publicarea – inedită în româneşte – a unor pagini din jurnalul pe 1938 al lui Thomas Mann, însoţit de un comentariu semnat de Alexandru Al. Şahighian. Un document subiectiv al unui mare scriitor, care încearcă să-şi conserve demnitatea, scriind într-o perioadă istorică sumbră. Şi celelalte secţiuni merită – însă – parcurse şi (apreciate). Spre exemplu – textele reunite sub genericul **De la un continent la altul** (reportajul chinez al lui Jiang Hao despre **Secretele braconierilor**, comentariul Annei Politkovskaia despre **Tragedia de la şatoi** şi conflictul ruso-cecen sau cel al lui Adrian Nicole Leblanc despre **Viaţa în Bronx**), secţiunea **Noua Europă**, cu perspective ale lui Drago Jacar („dinspre ex-Iugoslavia"), Antonin J. Liehm („dinspre Praga") şi Krzystof Pomian („dinspre Polonia"). Menţionăm, de asemenea, proza din cadrul **Bibliotecii Lettre Internationale** (texte de Kurt Vonnegut, Primo Levi, Julio Cortzasar, Siegfried Lenz, Cristian Teodorescu, Augustin Buzura). Ultima parte a revistei conţine, între altele, eseuri şi comentarii pe diverse teme de actualitate semnate de Roger Scruton (**Vestul şi restul**), Friedrich Dieckmann (**Conspiraţia contra lui Beria** şi ziua de 17 iunie 1953), Tzvetan Todorov (**Europa: pentru o „putere liniştită"**), Radu Pavel Gheo (**A fost odată o ţară**), Suj Kim (**Coreea de Nord, călătorie într-o lume separată**) ş.a.

ascultă ce mică e lumea!

"Altfel Spus"
ştiri de ultimă oră la prima oră

08:20 reportajul zilei,
07:45 şi 08:45 revista presei europene,
07:50 şi 09:45 invitatul dimineţii,
06:50 şi 09:20 sport,
07:23 şi 08:50 rubrica economică,
06:43 şi 09:15 cronica internaţională.

"Altfel Spus" îţi aduce lumea mai aproape! În fiecare dimineaţă, între 6:30 şi 10:00, Constantin Drăgan duce vorba de la Bucureşti la Paris ca să ai informaţii româneşti şi internaţionale. Eşti în direct cu Mircea Iorgulescu, Matei Vişniec, Dinu Flămând, Sorin Pamfil şi două redacţii Radio France Internationale.

deltarfi 93.5 fm
www.deltarfi.ro

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL

SALA „I.L. CARAGIALE":

▮ 10 febr., ora 18.30 – **Ultima oră** de Mihail Sebastian. Regia: Anca Ovanez-Doroşenco. Cu: Claudiu Bleonţ, Mircea Albulescu, Gheorghe Dinică, Marin Moraru, Ioan Andrei Ionescu, Marcelo Sebastian Cobzariu, Constantin Dinulescu/Mihai Niculescu, Mihai Fotino, Liviu Crăciun, Alexandru Hasnaş, Ilinca Goia, Raluca Petra, Silvia Năstase, Carmen Ionescu

▮ 11 febr., ora 19.00 – **Take, Ianke şi Cadir** de V.I. Popa. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Marin Moraru, Radu Beligan, Gheorghe Dinică, Valentin Uritescu, Silvia Năstase, Monica Davidescu, Mihai Călin

▮ 12 febr., ora 19.00 – **Crimă pentru pămînt**, scenariu dramatic de Grigore Gonţa după romanul cu acelaşi titlu de Dinu Săraru. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Costel Constantin, Draga Olteanu Matei, Monica Davidescu, Marin Moraru, Olimpia Olari, Ilinca Goia, Ilinca Tomoroveanu, Mihaela Mitrache, Irina Movilă, Tania Popa, Traian Stănescu, Şerban Ionescu, Valentin Uritescu, Constantin Dinulescu, Alexandru Bindea, Eugen Cristea, Marius Rizea, George Ivaşcu, Alexandru Georgescu, Gavril Pătru, Alfred Demetriu, Alexandru Hasnaş, Vlad Ivanov, Tomi Cristin, Cristian Creţu, copilul Nadia Mihalache şi Grupul coral Da Capo

▮ 13 febr., ora 19.00 – **Tărîmul celălalt** de Dusan Kovacevic. Regia: Horea Popescu. Cu: Virgil Ogăşanu, Mircea Andreescu, George Ivaşcu, Valentin Uritescu, Eugen Cristea, Mircea Rusu, Eusebiu Ştefănescu, Radu Panamarenco, Marius Gîlea, Mihai Perşa, Raluca Zamfirescu, Rodica Popescu-Bitănescu, Viviana Alivizache

▮ 14 febr., ora 19.00 – **Hic sunt Leones**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Ileana Olteanu, Dana Cavaleru, Violeta Totir, Oxana Morovec, Ioana Visalon, Adelaida Butoi, Adriana Nicolae, Ramona Cutina, Andreea Păduraru, Lucian Maxim, Cristina Ionda, Adrian Horobeţ, Richard Bovnoczki, Dragoş Huluba, Ion Parea, Andreea Vasluianu, Mihai Baranga, Vlad Oancea, Silviu Oltean, Mircea Cristescu, Florin Roşu, Nicolae Anastasia, Claudia Susanu, Izabela Drăghici

▮ 15 febr., ora 19.00 – **O scrisoare pierdută** de I.L. Caragiale. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Mihai Călin, Dan Puric, Claudiu Bleonţ, Eugen Cristea, George Ivaşcu, Şerban Ionescu, Vlad Ivanov, Marius Rizea, Andrei Duban, Gavril Pătru, Ion Ionuţ Ciocia, Tania Popa

SALA „LIVIU REBREANU":

▮ 10 febr., ora 19.00 – **Din viaţa insectelor** de Fraţii Capek. Regia: Victor Ioan Frunză. Cu: Andrei Vasluianu, Ada Simionică, Raluca Zamfirescu, Ioan Radu Burlan, Cristina Moldoveanu, Dragoş Cîmpan, Ioan Coman, Ilie Gâlea, Karl Baker, Otilia Pătraşcu, Liliana Zincă. Spectacol al Teatrului „Toma Caragiu" din Ploieşti

▮ 11 febr., ora 19.00 – **Leul în iarnă** de James Goldman. Regia: Petre Bokor. Cu: Carmen Stănescu, Damian Crâşmaru, Medeea Marinescu/Oana Vînătoru, Vlad Ivanov, Dragoş Ionescu, Gavril Pătru, Marius Rizea

▮ 12 febr., ora 19.00 – **Regina Mamă** de Manlio Santanelli. Regia: Gelu Colceag. Cu: Olga Tudorache, Valeriu Popescu/Marius Bodochi

▮ 13 febr., ora 19.00 – **Visul unei nopţi de vară** de W. Shakespeare. Regia: Felix Alexa. Cu: Irina Movilă, Marius Bodochi, Monica Davidescu, Ileana Olteanu, Marius Rizea, Liviu Lucaci, Răzvan Oprea, Marius Manole, Silviu Biriş, Dan Tudor, Ovidiu Cuncea, Orodel Olaru, Rodica Ionescu, Tomi Cristin, Anemona Niculescu

▮ 14 febr., ora 19.00 – **Noiembrie** de Ana Maria Bamberger. Regia: Alice Barb. Cu: Olga Tudorache, George Motoi, Cecilia Bîrbora

▮ 15 febr., ora 18.30 – **Aşteptînd la arlechin** de Noel Coward. Regia: Ion Cojar. Cu: Simona Bondoc, Tamara Buciuceanu-Botez, Ioana Bulcă, Alice Caracostea, Amalia Ciolan, Liviu Crăciun, Mihai Fotino, Aimée Iacobescu, Ileana Iordache, Catiţa Ispas, Liviu Lucaci, Olga Delia Mateescu, Victor Moldovan, Ecaterina Nazare, Silvia Năstase, Raluca Petra, Rodica Popescu-Bitănescu, Cesonia Postelnicu, Sanda Toma şi Raluca Zamfirescu

SALA „CAMIL PETRESCU":

▮ 11 febr., ora 19.00 – **Cinci femei de tranziţie** de Rodica Popescu Bitănescu. Cu: Aimée Iacobescu, Magdalena Cernat, Rodica Popescu Bitănescu, Viviana Alivizache, Tania Popa

▮ 12 febr., ora 19.00 – **Sonată pentru saxofon şi Eva** de Eugen Şerbănescu. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Marius Bodochi şi Teodora Mareş

▮ 13 febr., ora 19.00 – **Toujours l'amour**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu şi Dan Puric

▮ 14 febr., ora 19.00 – **D'ale carnavalului** de I.L. Caragiale. Regia: Gelu Colceag. Cu: Marcelo Cobzariu/Gavril Pătru, Alexandru Georgescu, Vlad Ivanov, Marius Rizea, Cristian Creţu, Cecilia Bîrbora/Tania Popa, Natalia Călin/Corina Dănilă, Silviu Biriş, Anemona Niculescu

▮ 15 febr., ora 11.00 – **Vedere de pe pod** de Arthur Miller. Regia: Vladimir Ilniţchi. Cu: Andrei Finţi, Eusebiu Ştefănescu, Ecaterina Nazare, Olimpia Olari, George Călin, Marcelo Sebastian Cobzariu, Cristian Creţu, Emil Mureşan, Răzvan Popa, Mihai Perşa, Aristiţa Diamandi, Mihai Bunea/ ora 19.00 – **Viaţă de actor (Ursul – Cintecul lebedei)** de A.P. Cehov. Regia: Geo Saizescu. Cu: Damian Crâşmaru, Adela Mărculescu, Victor Moldovan, Alexandru Hasnaş, Tatiana Constantin, Marin Negrea, Aristiţa Diamandi, Erika Băieşu, Adriana Goluţan, Mircea Cojan

SALA „MARIN SORESCU":

▮ 15 febr., orele 10.00 şi 12.00 – **Vrei să-ţi spun o poveste?**, spectacol al Teatrului Naţional pentru Copii

TEATRUL NOTTARA

(tel: 212.52.89)

SALA „GEORGE CONSTANTIN":

▮ 11 febr., ora 19.30 – **Soţul păcălit** de Molière. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Ion Haiduc, Cerasela Iosifescu, Ştefan Radoff, Camelia Zorlescu, George Alexandru/Rareş Stoica, Crenguţa Hariton/Irina Cornişteanu, Sorin Cociş, Bogdan Vodă

▮ 12 febr., ora 19.30 – **Înşir-te Mărgărite** de Victor Eftimiu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Ada Navrot, Emilia Dobrin, Luminiţa Erga, Ioana Calotă, Constantin Cotimanis, Răzvan Vasilescu, Ion Grosu, Valeriu Preda, Daniel Popescu, Bogdan Vodă

TEATRUL ODEON

(tel: 313.68.74)

▮ 11 febr., ora 18.30 – **Alchimistul**, dramatizare de Radu Macrinici după romanul omonim al lui Paulo Coelho. Regia: Anca Maria Colţeanu. Cu: Marius Stănescu, Constantin Cojocaru, Adriana Trandafir, Elvira Deatcu/Crina Mureşan, Sebastian Papaiani, Laurenţiu Lazăr, Mugur Arvunescu, Mircea Constantinescu, Pavel Bartoş, Ioan Bătinaş, Gabriel Pintilei, Toma Dănilă

▮ 12 febr., ora 18.30 – **Veronika se hotărăşte să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho. Regia: Gelu Colceag. Cu: Cătălina Mustaţă, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureşan, Paula Niculiţă, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu, Ionuţ Kivu

▮ 13 febr., ora 18.30 – **Cumetrele** de Michel Tremblay. Regia: Petre Bokor. Cu: Tamara Buciuceanu, Adriana Trandafir, Valeria Sitaru, Iuliana Ciugulea, Virginia Rogin, Angela Ioan/Ileana Cernat, Diana Gheorghian, Jeanine Stavarache, Carmen Tănase, Liana Mărgineanu, Mirela Dumitru, Anca Neculce, Crina Mureşan

▮ 14 febr., ora 18.30 – **Cartofi prăjiţi cu orice** de Arnold Wesker. Regia: Alice Barb. Cu: Gelu Niţu, Marius Stănescu, Geo Costiniu, Şerban Ionescu, Mircea Constantinescu, Marian Lepădatu, Petre Nicolae, Ioan Bătinaş, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei, Laurenţiu Lazăr, Florin Dobrovici, Aurelian Bărbieru, Iuliana Costiniu

▮ 15 febr., ora 18.30 – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg. Regia: Felix Alexa. Cu: Adriana Trandafir, Marius Manole, Antoaneta Zaharia, Liviu Timuş, Pavel Bartoş

TEATRUL BULANDRA

SALA IZVOR:

(tel: 314.75.46)

▮ 11 febr., ora 19.00 – **De Pretore** de Eduardo de Filippo. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Clara Vodă, Luminiţa Gheorghiu, Marius Capotă, Doru Ana, Daniela Nane, Mihai Bisericanu, Ion Cocieru, Petre Lupu, Adrian Ciobanu

▮ 12 febr., ora 19.00 – **Căsătoria** de Gogol. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Victor Rebengiuc, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Andreea Bibiri, Cornel Scripcaru, Răzvan Vasilescu, Ionel Mihăilescu, Doru Ana, Marius Chivu, Ana Ioana Macaria, Şerban Pavlu

▮ 13 febr., ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru

▮ 14 febr., ora 19.00 – **Unchiul Vanea** de Anton Pavlovici Cehov. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Horaţiu Mălăele, Victor Rebengiuc, Cornel Scripcaru, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Anca Sigartău/Andreea Bibiri, Ana Ioana Macaria, Ionel Mihăilescu

▮ 15 febr., ora 19.00 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick şi Ron Clark. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu

SALA „TOMA CARAGIU":

(tel: 212.05.27)

▮ 13 febr., ora 19.00 – **Anatomie. Titus. Fall of Rome** de Heiner Müller. Regia: Alexandru Darie. Cu: Cornel Scripcaru, Dan Aştilean/Radu Amzulescu, Camelia Maxim, Claudiu Stănescu, Marian Rîlea, Romeo Pop, Daniel Popa, Marius Capotă, Adrian Ciobanu

▮ 14 febr., ora 19.00 – **Vreau să fiu actriţă**, după Robert Mauro. Cu: Anca Sigartău

▮ 15 febr., ora 18.30 – **Oblomov**, după I.A. Goncearov. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: Mihai Constantin, Sebastian Papaiani, Mihai Verbiţchi, Luiza Cocora, Virginia Mirea, Şerban Celea, Ion Besoiu, Constantin Ghenescu, Irina Petrescu, Gheorghe Ifrim, Şerban Pavlu

TEATRUL MIC

(tel: 312.36.63)

▮ 12 febr., ora 19.00 – **Pe gaura cheii** de Joe Orton. Regia: Moshe Yassur. Cu: Mihai Dinvale, Dan Condurache, Monica Mihăescu, Sorin Medeleni, Simona Mihăescu, Radu Zetu

▮ 13 febr., ora 19.00 – **Cum iubeşte cealaltă jumătate** de Alan Ayckbourn. Regia: Sanda Manu. Cu: Rodica Negrea, Adriana Şchiopu, Oana Ioachim, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Vitalie Bantaş

▮ 14, 15 febr., ora 19.00 – AVANPREMIERĂ – **Alex şi Morris** de Michael Elkin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Dembinski-Medeleanu

▮ 15 febr., ora 11.00 – **Popcorn** de Ben Elton. Regia: Răzvan Săvescu. Cu: Cristian Iacob, Dorina Chiriac, Lia Bugnar, Claudiu Istodor, Dana Medeleanu-Dembinski, Simona Mihăescu, Radu Zetu, George Hodor, Niculae Ieremciuc

TEATRUL FOARTE MIC

(tel: 314.09.05)

▮ 13, 14 febr., ora 19.00 – PREMIERĂ – **Paparazii sau Cronica unui răsărit de soare avortat** de Matei Vişniec. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Bogdan Talaşman, Petre Moraru, Eugen Cristian Motriuc, Oana Albu, Mihai Dinvale, Coca Bloos, Avram Birău, Liliana Pană, Marius Ionescu, Radu Zetu

TEATRUL ACT

(tel: 310.31.03)

▮ 12 febr., ora 19.00 – **Bash. O trilogie contemporană** de Neil LaBute. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihai Călin, Ioana Flora, Vlad Zamfirescu, Mihaela Sîrbu. O producţie a Teatrului fără Frontiere

▮ 14 febr., ora 19.00 – **Gunoierul** de Mimi Brănescu. Cu: Alexandra Caraman Manu, Ioana de Hillerin, Leonid Doni, Cătălin Neamţu, Mimi Brănescu

▮ 15 febr., ora 19.00 – **Norocul îi ajută pe cei îndrăzneţi** de Franz Xaver Kroetz. Regia: Gianina Cărbunariu. Cu: Coca Bloos, Luminiţa Gheorghiu, Maria Obretin, Rolando Matzangos

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN

(tel. 315.89.80)

▮ 11 febr., ora 19.30 – Sala Rapsodia – **Costumele!...** Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu,

Costume cu "purici" made în România!...

MADE ÎN ROMÂNIA
Joi 19.02/h:19.00

Două succese, un singur Puric Dan!

COSTUMELE!
Joi 26.02/h:19.30

... la Centrul Cultural European (Sala Rapsodia, str. Lipscani 53, tel.: 315.89.80)

Parteneri media:
OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN, COTIDIANUL, RADIO BUCUREŞTI, RADIO FUN, e-FLUX, PORT.ro

Richard Bovnoczki, Dragoş Huluba, Silviu Biriş, Oxana Moravec, Dana Cavaleru, Andrei Vasluianu, Ion Parea, Violeta Totir, Ioana Visalon, Adriana Nicolae, Adelaida Zamfira, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Vlad Oancea

CLUBUL PROMETHEUS

(tel: 336.66.38)

▮ 12 febr., ora 20.30 – **Sex, drugs, rock and roll**, după Eric Bogosian, spectacol al Companiei „Teatrul Luni". Regia: Florin Piersic Jr. Cu: Florin Piersic Jr.

TEATRUL DE COMEDIE

(tel: 315.91.37)

SALA MARE:

▮ 12 febr., ora 18.30 – **A douăsprezecea noapte** de W. Shakespeare. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Bănică jr, Tudor Chirilă, Emilia Popescu, Valentin Teodosiu, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Dorina Chiriac, Mirela Oprişor, Gheorghe Şimonca, Marian Popescu, Bogdan Florea, Virgil Gătăianţu, Bogdan Tudor, Răzvan Vasilache, Mihnea Stănescu, Doina Antohi, Beatrice Peter, Mirela Zeţa, Iulia Lumînare, Raluca Tudorache

▮ 13 febr., ora 18.30 – **...Escu** de Tudor Muşatescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Vladimir Găitan, Ion Lucian, Gheorghe Şimonca, Gabriela Popescu, Dumitru Chesa, Aurelian Bărbieru, Marius Florea Vizante, Mihaela Teleoacă, Gabriela Popescu, Delia Nartea, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici, George Grigore, Mihaela Măcelaru

▮ 14 febr., ora 18.30 – **Marlene** de Pam Gems. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Emilia Popescu, Aurora Leonte

▮ 15 febr., ora 18.30 – **A fost odată în Brooklin**. Regia: Iarina Demian. Cu: Paul Ipate/Toma Dănilă, Maria Ploae, Simona Popescu, Iarina Demian, Tudor Chirilă, Laura Vasiliu/Mirela Oprişor, Constantin Cojocaru

SALA STUDIO:

▮ 15 febr., ora 19.00 – **Lady Di** de Tomislav Zajec. Regia: Andreea Vulpe. Cu: Alexandru Pop, Mihaela Teleoacă, Şerban Georgevici, Mihai Bendeac, Dan Morariu

TEATRUL EVREIESC DE STAT

(tel: 323.39.70)

▮ 12 febr., ora 18.30 – **Destine încrucişate** de Natalie Ester. Regia: Vitalie Lupaşcu. Cu: Natalie Ester şi Mircea Drîmbăreanu

▮ 14 febr., ora 11.00 – **Pînza de păianjen** de Sergiu Anghel. Regia: Sergiu Anghel. Cu: Nicolae Călugăriţa, Theodor Danetti, Natalie Ester, Mircea Drîmbăreanu, Nicolae Predică, Arabela Neazi, Geni Brenda, Bianca Dumitriu, Luana Stoica, Cristina Circei, Veaceslav Grosu, Alex Mihai, Octavian Cercel, Marius Călugăriţa, Mircea Dragoman, Corina Manolescu

▮ 15 febr., ora 11.00 – **Fericirea furată** de Iacob Gordin. Regia: Moshe Yassur (SUA). Cu: Leonie Waldman Eliad, Theodor Danetti, Rudy Rosenfeld, Roxana Guttmann, Monica Pricopi, Eugenia Balaure, Nicolae Călugăriţa, Veaceslav Grosu, Marius Călugăriţa. Lectura textului în limba română: Dorina Păunescu

STUDIOUL CASANDRA AL UATC

(tel. 315.69.75)

▮ 12 febr., ora 19.00 – **Pescăruşul** de A.P. Cehov. Regia: Corina Oprea. Cu: Anna Maria Opra, Alex Mărgineanu, Andrei Barbu, Raluca Gheorghiu, Bogdan Sărătean, Ecaterina Ţugulea, Maria Roman, Cătălin Neamţu, Leonid Doni, Pavel Bârsan

▮ 13 febr., ora 19.00 – **8 femei** de Robert Thomas. Cu: Doina Şandru, Caroline Gombe, Violeta Aldea, Maria Roman, Cristina Briciu, Lorena Lupu, Marcela Roibu, Oana Piecniţa

▮ 14 febr., ora 19.00 – **În largul mării** de Sl. Mrozek. Regia: Traian Şoimu. Cu: Adrian Anghel, Mihai Marinescu, Alin Mihalache, Iulian Postelnicu

▮ 15 febr., ora 19.00 – **Blues pentru un mort** de Caridad Svich. Regia: Radu Grigore. Cu: Simona Ghiţă, Irina Velcescu, Bianca Cristea, Costina Ciciulică, Adina Andrei, Gabriel Călinescu, Andrei Barbu, Bogdan Cotleţ, Ştefan Ruxanda

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"

(tel: 336.43.40)

▮ 14 febr., ora 12.00 – **Oanţă şi Boanţă**, spectacol pentru copii. Regia: Claudia Negroiu. Cu: Claudia Negroiu, Dana Porlogea

TEATRUL EXCELSIOR

(tel: 315.97.20)

▮ 10 febr., orele 10.00 şi 11.30 – **Frumoasa şi bestia**, adaptare de Marius Nină după Charles Perrault. Regia: Ion Lucian/Marius Nină. Cu: Ion Lucian/Bogdan Caragea, Annemary Ziegler, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu/Cristian Boeriu, Ilie Georgian Petrică

▮ 11, 12 febr., ora 10.00 – **Cartea poveştilor**, aventură muzicală de Daniela Anencov. Regia: Daniela Anencov. Cu: Victor Radovici, Cristian Nicolaie, Bogdan Caragea, Annemary Ziegler, Mihaela Coveşeanu, Corina Dragomir

▮ 13 febr., orele 9.00 şi 11.00 – **Mica sirenă**, dramatizare de Alexandru Andy Kessler. Regia: Olimpia Arghir. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Vasile Menzel, Cristian Nicolaie, Robert Radoveneanu, Ştefan Velniciuc

▮ 15 febr., ora 11.00 – **Căpitanul Val-Vîrtej şi vasul fantomă** de Octavian Sava. Regia: Ion Lucian. Cu: Ion Lucian/Ciprian Cojenel, Ilie Georgian Petrică, Bogdan Caragea, Stelian Milu, Mihaela Coveşeanu, Emanuel Ionescu, Robert Emanuel, Paula Sorescu Lucian, Victor Radovici, Marian Rădulescu, Bogdan Niţă

▮ 16 febr., ora 10.00 – **Nemaipomenitele aventuri ale lui Nils Holghersson** de Selma Lagerloff. Regia: Mihaela Boboc Manea. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Bogdan Caragea, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu, Stelian Milu, Cosmin Şofron, Corina Dragomir

TEATRUL „ION CREANGĂ"

(tel: 211.85.90)

▮ 10 febr., ora 10.00 – **Crăiasa zăpezii** după H.Ch. Andersen. Regia: Boris Petroff. Cu: Marioara Sterian, Liliana Donici, Sibylla Oarcea, Mirela Busuioc, Ani Creţu, Dumitru Anghel, Cornelia Pavlovici, Daniel Tudorică

▮ 11 febr., ora 10.00 – **De-aş fi Scufiţa Roşie**, adaptare de Ion Gîrmacea după poveştile scrise de Charles Perrault şi fraţii Grimm. Regia: Sorana Coroamă Stanca. Cu: Carmen Palcu, Cristian Irimia, Alexandrina Halic, Anca Zamfirescu, Mirela Busuioc, Lucian Ifrim, Marius Nănău, Mihaela Măcelaru

▮ 12 febr., ora 10.00 – **Voi scandal cu orice preţ**, adaptare după I.L. Caragiale de Ioan Gîrmacea. Regia: Cornel Todea. Cu: Alexandrina Halic, Florina Luican, Anca Zamfirescu, Sibylla Oarcea, Mirela Busuioc, Marcela Andrei, Cristian Irimia, Lucian Ifrim, Mircea Muşatescu, Ion Arcudeanu, Dumitru Anghel, Marioara Sterian, Marina Procopie, Carmen Palcu

▮ 13 febr., ora 10.00 – **Pinocchio**, dramatizare de Rafaello Lavagna după Carlo Collodi. Regia: Cornel Todea. Cu: Ani Creţu, Alexandrina Halic, Boris Petroff, Cornelia Pavlovici, Marina Procopie, Daniel Tudorică, Florina Luican, Anca Zamfirescu, Cristian Irimia

▮ 14 febr., ora 11.00 – **Crăiasa zăpezii**

▮ 15 febr., ora 11.00 – **Dănilă Prepeleac**, dramatizare de Eugen Apostol după Ion Creangă. Regia: Boris Petroff. Cu: Lucian Ifrim, Mirela Busuioc, Ion Arcudeanu, Gabriel Coveşeanu, Marius Nănău, Dumitru Anghel

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA"

▮ 11 febr., ora 17.00 – **Jocul de-a vacanţa** de Mihail Sebastian. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Ion Goranda, Doina Iacob, Viorel Baltag, Firuţa Apetrei, Adrian Găzdaru, Daniela Vrânceanu, Valentin Branişte, Florin Zăncescu, Despina Prisecaru

▮ 13 febr., ora 17.00 – Sala Animaţie – **Doamna Bovary... sînt ceilalţi** de Horea Gârbea. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Firuţa Apetrei, Viorel Baltag, Adriana Găzdaru, Ştefan Ionescu, Adrian Pârvu

▮ 15 febr., ora 18.00 – Sala Animaţie – **Doamna Bovary... sînt ceilalţi**

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

▮ 10 febr., ora 19.00 – **Ubucureşti**, scenariu dramatic de Mona Chirilă, după **Conul Leonida faţă cu reacţiunea** de I.L. Caragiale şi **Ubu Rex** de Alfred Jarry. Direcţia de scenă: Mona Chirilă. Cu: Ovidiu Crişan, Adrian Cucu, Dan Chiorean, Emanuel Petran, Cristian Rigman, Cătălin Codreanu, Filip Odangiu, Rareş Stoica

▮ 14 febr., ora 19.00 – **Artă** de Yasmina Reza. Regia: Adrian Roman. Cu: Dan Chiorean, Sorin Misirianţu, Ruslan Bârlea, Eva Crişan

SALA „EUPHORION":

▮ 11 febr., ora 19.00 – **Clitemnestra sau Crima** de Marguerite Yourcenar. One-woman-show de Ileana Negru

TEATRUL MAGHIAR DE STAT

▮ 11 febr., ora 20.00 – **Jacques sau supunerea** de Eugen Ionescu, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Hatházi András, Kézdi Imola, Boér Ferenc, Borbáth Júlia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

▮ 13 febr., ora 20.00 – **Tragica istorie a doctorului Faust** de Christopher Marlowe, spectacol-studio. Regia: Mihai Măniuţiu. Cu: Csíky András, Bogdán Zsolt, Hatházi András, Kézdi Imola, Panek Kati, Bíró József, Salat Lehel, Dimény Áron, Sinkó Ferenc, Csutak Réka, Ambrus Emese, Laczkó Vass Róbert, Molnár Levente, Tyukodi Szabolcs. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

▮ 10 febr., orele 10.30 şi 13.00 – **Motanul vrăjitoarei**, spectacol al secţiei române

▮ 12 febr., orele 9.30 şi 12.00 – **Plüm-Plüm** de José Géal. Regia: Varga Ibolya. Cu: B. Bothos Júlia, Urmánczi Jenö, Giriti Réka, György László

▮ 13 febr., ora 9.30 – **A kiskondás (Micul porcar)**, spectacol al secţie maghiare

▮ 14 febr., ora 12.00 – PREMIERĂ – **Lúdas Matyi (Mateiaş Gscanul)**, spectacol al secţie maghiare

▮ 15 febr., ora 12.00 – **Motanul vrăjitoarei**

CONSTANŢA

TEATRUL OVIDIUS

▮ 12 febr., ora 19.00 – **Elixirul de dragoste**. Regia: Lucian Iancu. Cu: Mirela Klein, Cosmin Mihale, Anamaria Tramundana, Nucu Stîngaciu, Diana Lupan, Laura Iordan, Radu Niculescu, Daniel Minciună, Florina Bulgaru

▮ 15 febr., ora 19.00 – **Ultima oră** de Mihail Sebastian. Regia: Lucian Iancu. Cu: Radu Niculescu, Iulian Enache, Vasile Cojocaru, Cosmin Mihale, Emanuel Cristoiu, Marian Bucur, Gelu Ciobanu, Florina Bulgaru, Iulian Lincu, Laura Iordan, Daniela Trifan, Florentina Roman

IAŞI

TEATRUL NAŢIONAL „VASILE ALECSANDRI"

SALA MARE:

▮ 12 febr., ora 19.00 – **Despre efectul dăunător al nostalgiei** de A.P. Cehov. Regia: Ion Sapdaru

▮ 13 febr., ora 19.00 – **Apus de soare** de Barbu Ştefănescu Delavrancea. Regia: Eugen Todoran

▮ 14 febr., ora 19.00 – **Poarta miresmei**, după Marguerite Yourcenar. Regia: Irina Popescu Boieru

SALA STUDIO „TEOFIL VÂLCU":

▮ 14, 16 febr., ora 18.00 – **Cîntăreaţa cheală** de Eugen Ionescu

▮ 15 febr., ora 18.00 – **Superba, nevăzuta cămilă** de Dumitru Solomon. Regia: Liviu Manoliu

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN"

▮ 10 febr., orele 10.00 şi 12.00 – la Şcoala din Ioneşti – **Ileana Sînziana** de Ioan Brancu, după Petre Ispirescu. Regia: Ioan Brancu

▮ 11 febr., ora 10.00 – la Drăgăşani – **Degeţel**, spectacol de păpuşi după basmul lui Charles Perrault. Regia: Ioan Brancu. Cu: Mădălin Ilie Anescu, Viorica Stamate, Georgiana Marin, Mioara Dospina, Dana Dinică

▮ 12 febr., ora 10.30 – la Grupul Şcolar Sanitar – **Ileana Sînziana**

▮ 13 febr., ora 11.00 – la Şcoala din Băbeni – **Ileana Sînziana**

SIBIU

TEATRUL „RADU STANCA"

▮ 13 febr., ora 19.00 – **Iubirile lui Anatol**, după Arthur Schnitzler. Regia: Cristian Juncu

▮ 14 febr., ora 19.00 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Şerban Puiu

▮ 15 febr., ora 19.00 – **Gîndacii** de S.I. Witkiewicz. Regia: Tompa Gábor

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

▮ 10 febr., ora 11.00 – **Pinocchio**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

▮ 11 febr., orele 9.30 şi 11.00 – **Tigrişorul Petre**, spectacol pentru copii al secţiei române/ ora 19.00 – **La culesc de visc**, spectacol pentru adulţi al secţiei maghiare

▮ 12 febr., orele 9.30 şi 11.00 – **Elefănţelul curios**, spectacol pentru copii al secţiei române

▮ 16 febr., orele 9.30 şi 11.00 – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române

FILM

10-12 februarie

BUCUREŞTI

▮ **Ultimul samurai**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe, Seizo Fukumoto, Tony Goldwyn/ Patria/ orele: 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 21.00/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00

▮ **Borfaşi din intîmplare**, 2003. PREMIERĂ. Regia: Sam Karmann. Cu: Jacques Gamblin, Ferard Lanvin, Clovis Cornillac/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Scala/ orele: 9.30, 13.00, 16.30, 20.00

▮ **În America**, SUA, 2002. Regia: Jim Sheridan. Cu: Samantha Morton, Paddy Considine, Djimon Hounsou, Emma Bolger, Sarah Bolger/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.00

▮ **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. Regia: Robert Rodriques. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke, Willem Dafoe/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003. Regia: Lucian Pintilie. Cu: Victor Rebengiuc, Răzvan Vasilescu, Andreea Bibiri, Coca Bloos, Dorina Chiriac, Marius Gilea, Mihaela Caracaş, Şerban Pavlu/ Corso/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Mai furios, mai iute**, SUA, 2003. Regia: John Singleton. Cu: Eva Mendes, Paul Walker, Cole Hauser, Devin Aoki, Michael Ealy/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Gothika**, SUA, 2003. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Bal cu scandal**, SUA, 2003. Regia: Walt Becker. Cu: Tara Reid, Ryan Reynolds, Daniel Cosgrove, Darius Miles, Deon Richmond, Erik Estrada, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Cultural/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

▮ **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould, Mark Harmon, Rosalind Chao, Stephen Tobolowsky/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15

▮ **Dogville**, SUA, 2003. Regia: Lars Von Trier. Cu: Nicole Kidman, Lauren Bacall, Ben Gazzara, James Caan, Patricia Clarkson, Paul Bettany, Philip Baker Hall, Udo Kier/ Europa/ orele: 12.00, 15.15, 18.30

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)

▮ **Zîmbet de Mona Lisa**, SUA, 2003. Regia: Mike Newell. Cu: Julia Roberts, Kirsten Dunst, Jordan Bridges, Julia Stiles, Maggie Gyllenhaal, Marcia Gay Harden/ orele: 14.30, 17.15, 19.45, 22.15

▮ **Borfaşi din intîmplare**, 2003. PREMIERĂ/ orele: 13.45, 21.45

▮ **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ orele: 16.00, 19.00

▮ **Ultimul samurai**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 12.30, 15.45, 19.00, 22.15

▮ **Bişniţari în uniformă**, SUA, 2001. Regia: Gregor Jordan. Cu: Joaquin Phoenix, Ed Harris, Scott Glenn/ orele: 14.15, 20.45, 22.45

▮ **În căutarea lui Nemo**, SUA, 2003. Regia: Andrew Stanton. Cu: Albert Brooks, Ellen DeGeneres, Alexander Gould, Allison Janney, Vicki Lewis, Willem Dafoe/ ora 16.15

▮ **Treisprezece**, SUA, 2003. Regia: Catherine Hardwicke. Cu: Holly Hunter, Nikki Reed, Evan Rachel Wood, Brady Corbet, Deborah Kara Unger, Jeremy Sisto/ ora 18.30

▮ **Gothika**, SUA, 2003/ orele: 13.15, 15.30, 17.45, 20.15, 22.30

▮ **Stewardesa**, SUA, 2003. Regia: Bruno Barreto. Cu: Gwyneth Paltrow, Candice Bergen, Christina Applegate, Kelly Preston, Mark Ruffalo, Mike Myers, Rob Lowe/ ora 15.00

▮ **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ orele: 17.00, 19.15, 21.30

▮ **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knightley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thornton, Denise Richards, Rowan Atkinson, Shannon Elizabeth/ orele: 13.15, 18.15, 21.00

▮ **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ ora 16.00

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ orele: 14.00, 18.00, 22.00

▮ **Basic – Instrucţia**, SUA, 2003. Regia: John McTiernan. Cu: John Travolta, Connie Nielsen, Samuel L. Jackson/ orele: 15.00, 17.30

▮ **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ orele: 19.45, 22.30

- **Confesiunile unei minţi periculoase**, SUA, 2003. Regia: George Clooney. Cu: George Clooney, Julia Roberts, Drew Barrymore, Sam Rockwell, Brad Pitt, Maggie Gyllenhaal, Matt Damon, Rutger Hauer/ orele: 12.00, 16.45, 19.30
- **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: David Zucker. Cu: Tara Reid, Ashton Kutcher, Andy Richter, Carmen Electra, Jon Abrahams, Michael Madsen, Molly Shannon, Terence Stamp/ ora 22.00

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“

- 10 febr., ora 18.00 – în cadrul ciclului de filme „Cultura şi spaţiul german“, partea a treia: **Hanovra**, 1998. Regia: Eike Besuden şi **Bodensee şi Schwarzwald**, 1998. Regia: Ralf Gierkes. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Germaniei

INSTITUTUL FRANCEZ

SALA „ELVIRA POPESCU“:

- 10, 11, 12 febr., ora 18.00 – **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ ora 20.15 – PREMIERĂ – **Afaceri infernale**, 2002. Regia: Wai Keung Lau, Siu Fai Mak. Cu: Tony Leung Chiu Wai, Andy Lau, Anthony Wong Chau-Sang. Înaintea fiecărui film se proiectează scurt metrajul **Dacă aveţi un minut... foarte bine**, România, 2003. Regia: Ivo Baru. Cu: Andrei Vasluianu, Richard Bovnoczki, Adriana Butoi

INSTITUTUL ITALIAN

- 11 febr., ora 18.00 – **Marrakech express**, 1989. Regia: Gabriele Salvatores. Cu: Diego Abatantuono, Fabrizio Bentivoglio. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „La Commedia all'italiana, anni '70, '80“

ARAD

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Dacia
- **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl, Katrin Sass/ Mureşul

BACĂU

- **Confesiunile unei minţi periculoase**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003. Regia: Gore Verbinski. Cu: Orlando Bloom, Johnny Depp, Keira Knightley, Geoffrey Rush, Jack Davenport, Jonathan Pryce/ Orizont/ orele: 13.00, 15.30, 18.00

BEIUŞ

- **Taxi 3**, 2003. Regia: Gerard Krawczyk. Cu: Frederic Diefenthal, Samy Naceri, Bernard Farcy, Edouard Montoute, Emma Sjoberg, Ling Bai, Marion Cotillard/ Bihorul

CRAIOVA

- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003/ Patria
- **Stewardesa**, SUA, 2003/ Modern
- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Flacăra

LUGOJ

- **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski. Cu: Keanu Reeves, Carrie-Anne Moss, Laurence Fishburne, Harold Perrineau jr., Hugo Weaving, Jada Pinkett Smith, Matt McColm, Monica Bellucci/ Victoria

ONEŞTI

- **Liga**, SUA, 2003. Regia: Stephen Norrington. Cu: Sean Connery, Stuart Townsend, Peta Wilson, Jason Flemyng, Max Ryan, Shane West, Tony Curran/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

- **Gothika**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Libertatea, Sala B
- **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003/ Patria
- **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003/ Transilvania

PETROŞANI

- **Lara Croft – Tomb Raider: Leagănul vieţii**, SUA, 2003. Regia: Jan de Bont. Cu: Angelina Jolie, Chris Barrie, Djimon Hounsou, Gerard Butler/ Parîngul

PIATRA NEAMŢ

- **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

REŞIŢA

- **Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Dacia

ROMAN

- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.30, 18.00

SLATINA

- **Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Capitol
- **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Timiş
- **Totul despre băieţi**, SUA, 2002. Regia: Chris Weitz, Paul Weitz. Cu: Hugh Grant, Rachel Weisz, Toni Collette, Nicholas Hoult/ Studio

TÎRGU JIU

- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003/ Victoria

13-16 februarie

BUCUREŞTI

- **Lipit de tine**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Bobby Farrelly, Peter Farrelly. Cu: Matt Damon, Greg Kinnear, Cher, Eva Mendes, Jay Leno, Rhona Mitra/ Patria/ orele 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00
- **Dulcea saună a morţii**, România, 2003. PREMIERĂ. Regia: Andrei Blaier. Cu: Gheorghe Dinică, Mitică Popescu, Avram Birău, Costel Constantin, Dana Rogoz, Dumitru Rucăreanu, Emil Slotea, Eugenia Şerban, Florian Ghimpu, Florin Zamfirescu, George Alexandru, Gheorghe Visu, Ion Haiduc, Irina Movilă, Marian Gheorghe, Melania Medeleanu, Nicodim Ungureanu, Nicolae Enache Praida, Nicolae Urs, Ruxandra Sireteanu, Vasile Popa/ Scala/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 19.30 (13 febr.)/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00 (14-16 febr.)
- **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Borfaşi din întîmplare**, 2003/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.30
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30 (13-15 febr.)/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (16 febr.)
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Corso/ orele: 11.00, 13.30, 16.30, 19.30
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 11.00, 15.00, 19.00
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Mai furios, mai iute**, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003/ Cultural/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00
- **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15
- **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003/ Europa/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Cuscrii**, SUA, 2003. Regia: Andrew Fleming. Cu: Michael Douglas, Albert Brooks, Candice Bergen, Robin Tunney/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24.00 (13, 14 febr.)/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (15, 16 febr.)

ARAD

- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003/ Dacia
- **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003/ Mureşul

BACĂU

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Băieţi răi 2**, SUA, 2003. Regia: Michael Bay. Cu: Martin Lawrence, Will Smith, Gabrielle Union, Joe Pantoliano, Jordi Molla, Michael Bay, Peter Stormare/ Orizont/ orele: 13.00, 15.30, 18.00

BEIUŞ

- **Eroul**, 2003/ Bihorul

CRAIOVA

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Patria
- **Risc extrem**, SUA, 2003/ Modern
- **Liga**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

- **Gothika**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Stewardesa**, SUA, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **Lara Croft – Tomb Raider: Leagănul vieţii**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

- **Taxi 3**, 2003/ Victoria

ONEŞTI

- **Bandele din New York**, SUA, 2002/ Capitol/ orele: 12.00, 15.00, 18.00

ORADEA

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Fratele**, 2003. Regia: Zsombor Dyga. Cu: Gabor Welker, Zoltan Schmied/ Libertatea, Sala B
- **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003/ Patria
- **Îngerii lui Charlie: În goana mare**, SUA, 2003. Regia: McG. Cu: Cameron Diaz, Drew Barrymore, Lucy Liu, Bernie Mac, Crispin Glover, Demi Moore, Matt LeBlanc, Pink, John Forsythe/ Transilvania

PETROŞANI

- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003/ Parîngul

PIATRA NEAMŢ

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 14.00, 18.00

REŞIŢA

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

- **Hulk uriaşul**, SUA, 2003. Regia: Ang Lee. Cu: Jennifer Connelly, Eric Bana, Brooke Langton, Lou Ferrigno, Nick Nolte, Sam Elliott/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.30, 18.00

SLATINA

- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Lipit de tine**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Capitol
- **Alex şi Emma**, SUA, 2003. Regia: Rob Reiner. Cu: Kate Hudson, Luke Wilson, David Paymer, Rob Reiner, Sophie Marceau/ Timiş
- **Cursa pentru nătărăi**, Franţa, 2002. Regia: Djamel Bensalah. Cu: Roschdy Zem, Hélène de Fougerolles, Atmen Kelif, Gérard Jugnot, Josiane Balasko, Julien Courbey, Lorant Deutsch/ Studio

TÎRGU JIU

- **Medalionul**, SUA, 2003/ Victoria

CINEMATECĂ

BUCUREŞTI

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

- 12 febr., ora 19.00 – **Visul alb**, SUA, 2001. Regia: Ted Damme

CLUJ-NAPOCA

CINEMA ARTA

- 16 febr., ora 20.00 – în cadrul Cinematecii franceze filmul **Bord de mer**, 2002. Regia: Julie Lopes-Curval. Cu: Bulle Ogier, Hélène Fillières, Ludmila Mikaël, Jonathan Zaccai, Patrick Lizana, Liliane Rovère, Jean-Michel Noirey

VIDEO

BUCUREŞTI

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

- 10 febr., ora 18.00 – videoproiecţia **Everest 2003 – Expediţia românească pe cel mai înalt vîrf al lumii**. Invitat: David Neacşu

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

- 11 febr., ora 18.30 – **Giselle** de Adolphe Adam, spectacol de balet. Dirijor: Inour Koichi. Solişti: Cristina Opincaru, Ovidiu Iancu, Laura Blică-Toader, Oana Bădănoiu, Mircea Crăciun
- 12 febr., ora 18.30 – **Liliacul** de J. Strauss. Dirijor: Ciprian Teodoraşcu. Cu: Felicia Filip, Florin Diaconescu, Mihnea Lamatic, Valentin Racoveanu, Daniel Filipescu, Simonida Luţescu, Pavel Bartoş
- 13 febr., ora 18.30 – **Bărbierul din Sevilla** de G. Rossini. Dirijor: Vlad Conta. Cu: Călin Brătescu, Oana Andra, Vicenţiu Ţăranu, Ştefan Schuller
- 14 febr., ora 18.30 – **Cavaleria rusticană** de P. Mascagni. Dirijor: Adrian Morar. Cu: Sorina Munteanu, Rodica Ocheşeanu, Virgil Profeanu, Eugen Secobeanu, Sidonia Nica
- 15 febr., ora 18.30 – **Cenuşăreasa** de S. Prokofiev, spectacol de balet. Dirijor: Iurie Florea. Solişti: Oana Popescu, Eugen Dobrescu, Laura Blica-Toader, Mihai Babuşka, Tiberiu Almosnino, Cătălin Caracaş

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE

- 15 febr., ora 17.00 – Studioul de concerte „Alfred Alessandrescu“ – **Poetul fără ţărmuri**, spectacol de poezie şi muzică din creaţia lui Ilie Constantin. Regia: Cristian Munteanu. Prezintă: Daniel Cristea Enache. Recită: Irina Mazanitis, Victor Rebengiuc, Florian Pittiş, Mircea Rusu. Participă: Ionuţ Ştefănescu

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN“

- 11 febr., ora 10.00 – **Ştrengarii operetei**, musical pentru copii de George Mihalache. Direcţia de scenă: Nicolae Ciubuc. Cu: Mădălina Formescu, Geoge Niculescu, Cristian Caraman, Iuliana Costiniu, Cristinel Coman, Valentino Tiron, Ileana Lenghel, Daniel Madia, Carmen Grigorescu, Andreea Toma
- 12 febr., ora 10.00 – **Frumoasa din pădurea adormită**, musical pentru copii de Silvia Kerim şi Marius Ţeicu. Direcţia de scenă: Nicolae Ciubuc/Daniel Eufrosin. Cu: Eugenia Ilinca, Amelia Antoniu, Paul Lăzărescu, Sorina Micşunescu, Andreea Toma, Elena Siloci, Cosette Marinescu, Anton Zidaru, Patricia Seymour, Valentino Tiron
- 13 febr., ora 18.00 – **Suzana** de Jean Gilbert. Conducerea muzicală: Lucian Vlădescu. Direcţia de scenă: Constanţa Câmpeanu. Cu: Silvia Şohterus, Mihnea Lamatic, Eugenia Ilinca, Gladiola Niţulescu, Cătălin Petrescu, George Niculescu, Paul Lăzărescu, Claudia Hanghiuc, Orest Pislariu, Gabriela Popescu, Elisabeta Petrache, Theodor Grigoraş, Cristinel Coman
- 14 febr., ora 18.00 – **Paganini** de Franz Lehar. Conducerea muzicală: George Balint. Direcţia de scenă: Constanţa Câmpeanu. Cu: Alfredo Pascu, Doina Scripcaru, Paul Lăzărescu, Orest Pislariu, Amelia Antoniu, Alexandra Savu, Cristian Caraman, Gladiola Niţulescu, Adrian George Popescu, Alois Doboş, Arnold Mack, Carmen Grigorescu, Jeaninne Bradler, Delia Călina
- 15 febr., ora 18.00 – **Secretul lui Marco Polo** de Francis Lopez. Conducerea muzicală: Mircea Luculescu. Direcţia de scenă: Ştefan Neagrău. Cu: Florin Diaconescu, Gladiola Niţulescu, Silvia Şohterus, Bogdan Caragea, Alexandra Savu, Anghel Stoian, Nicolae Măgureanu, Paul Lăzărescu, Tiberiu Simionescu, Valentino Tiron, Viorel Ciurdea

CLUJ-NAPOCA

OPERA NAŢIONALĂ

- 11 febr., ora 19.00 – **My Fair Lady** de Frederick Loewe. Dirijor: Vladimir Lungu. Coregrafia: Victor Vlase. Maestru de cor: Tiberiu Popa. Cu: Denisa Neculce Sâmpetrean, Petre Ghilea, Sandu Marcovici, Mircea Moisa, Rodica Balteş, Dan Dumitrana, Elena Potopea, Ana Oros, Radu Pintea, David Buzgău, Florin Pop, Nicolae Crăciun, Todosia Toma, Ligia Fărcaş. Solişti balet: Cristina Boboc, Daniela Drăguşin, Rodica Feşteu, Liana Hangu, Laura Oltean, Crina Ţira, Daniel Moga, Rareş Moholea, Octavian Popa, Radu Sântimbreanu, Florea Silvestru, Daniel Szekely

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI“

- 10 febr., ora 12.00 – **Drumu-i lung, povestea-i scurtă**, poveste muzicală inspirată din folclor. Regia: Ioan Kelemen. Cu: Eve Ştefănescu, Carmen Roibu, Nicolae Vicol, Daniel Cornescu, Edith Mag, Teodor Ispas, Mihaela Popa, Alexandru Petre, Gabriel Marciu, Ioana Ciucă, Violeta Ţicu, Erna Marin, Adina Anghel, Laura Iancu, Aniţa Nicolae, Nicolae Popa, Bogdan Zidaru, Gabriel Radu Mic, Dragoş Teodorescu

▮ 12 febr., ora 18.30 – **Lucia di Lammermoor** de G. Donizetti. Conducerea muzicală: Marius Hristescu. Regia: Arabela Tănase. Coregrafia: Ioan Kelemen. Maestru de cor: Pavel Şopov. Cu: Ştefan Ignat, Magda Gruia, Stelia Negoescu, Francisc Cseterki, Sorin Drăniceanu, Mihaela Popa. Participă: corul şi orchestra Teatrului Liric

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ

▮ 11 febr., ora 18.30 – **Boema** de G. Puccini. Conducerea muzicală: Corneliu Calistru. Regia: Dimitrie Tăbăcaru. Maestru de cor: Valeriu Gâdei. Cu: Cosmin Marcovici, Mioara Cortez, George Cojocaru, Ciprian Marele, Cristian Waks, Diana Bucur, Constantin Cristea, Octav Ambrozie, Traian Hudumeac. Participă: orchestra şi corul Operei

▮ 15 febr., ora 18.30 – **Coppelia**, spectacol de balet

ODORHEIU-SECUIESC

TEATRUL „TOMCSA SÁNDOR SZINHÁZ“

▮ 12, 13, 14 febr., ora 19.00 – **Ceardaş** de Budai Dénes, spectacol de operetă. Regia: Dehel Gábor

TIMIŞOARA

OPERA ROMÂNĂ

▮ 15 febr., ora 19.00 – **My Fair Lady** de Frederick Loewe. Conducerea muzicală: Mihaela Silvia Roşca. Regia: Marina Emandi Tiron. Coregrafia: Liana Iancu. Maestru de cor: Laura Mare. Cu: Diana Pap, Cristian Rudic, Marius Iuliu Mare, Dan Patacă, Giorgio Nemeti, Liliana Mihăilescu, Marilena Mihăilescu-Grama, Carmen Andronescu, Nina Zaharescu, Albert Buga, Ivan Leonard, Mihai Prelipcian, Ivan Bota. Participă: corul, orchestra şi ansamblul de balet al Operei

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

▮ 11 febr., ora 19.00 – Sala Studio – **seară** de muzică contemporană. Interpreţi: Cornelia Petroiu, Ion Ghiţă, Ana-Maria Avram, Matei Teodorescu, Petru Teodorescu, Ciprian Ghiţă, Lucian Cloşcă Petrini. În program lucrări de: **Petru Teodorescu**, **Costin Cazaban**, **Iancu Dumitrescu**, **Ion Ghiţă**, **Ana-Maria Avram**, **Iannis Xenakis**

▮ 12, 13 febr., ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Daisuke Soga. Solist: Gabriel Croitoru. În program lucrări de: **Soga**, **Paganini**, **Enescu**

▮ 15 febr., ora 11.00 – **concert** educativ pentru elevi. Participă: Orchestra simfonică a Liceului de muzică „Dinu Lipatti“. Dirijor şi comentator: Nicolae Racu. Solist: Andrei Ştefan Racu. În program lucrări de: **Rossini**, **Brahms**, **Huo Cunhui**, **Liszt**

▮ 15 febr., ora 19.00 – **recital** de două piane. Solişti: Manuela Mihăilescu şi Dragoş Mihăilescu. În program lucrări de: **Debussy**, **Rahmaninov**, **Brahms**

CLUBUL PROMETHEUS

▮ 10 febr., ora 20.00 – **recital** de vioară şi violă susţinut de Anca Vasile şi Ioana Mărculescu

▮ 12 febr., ora 20.30 – **concert** susţinut de Adrian Berinde şi 4 Given

▮ 15 febr., ora 20.30 – **concert** de jazz susţinut de Teodora Enache şi 4 Given

INSTITUTUL ITALIAN

▮ 13 febr., ora 18.00 – **concert** de pian şi clarinet susţinut de Miguel Martinez şi Michele Incenzo. În program lucrări de: **Rossini**, **Magnani**, **Cavallini**, **Incenzo**, **Martinez**, **Verdi**

LĂPTĂRIA ENACHE

▮ 13 febr., ora 22.00 – **Special Jazz Evening**. Participă: Johnny Răducanu & Friends

PALATUL ŞUŢU

▮ 11 febr., ora 18.00 – **concert** susţinut de Anca Vasile (vioară) şi Marielou Botez Velciu (pian) în cadrul Stagiunii muzicale „Iosif Sava“ a Fundaţiei ACCUMM. În program lucrări de: **Bach**, **Mozart**, **Enescu**, **Ravel**

IAŞI

FILARMONICA DE STAT

▮ 10 febr., ora 19.00 – **recital** de pian susţinut de Raluca Ştirbăţ. În program lucrări de: **Mozart**, **Chopin**, **Enescu**, **Prokofiev**

▮ 13 febr., ora 19.00 – **concert** vocal-simfonic susţinut de Corul „Gavriil Musicescu“ şi Orchestra simfonică a filarmonicii. Dirijor: Alexandru Lascae. Dirijorul corului: Doru Morariu. Solişti: Laura Feier, Marian Someşan, Alexandru Moisuc. În program: **Haydn**

DEZBATERI

BUCUREŞTI

CLUBUL PROMETHEUS

▮ 11 febr., ora 19.00 – **dezbaterea** cu tema **Partide parlamentare şi partide extraparlamentare**. Moderator: Cristian Pârvulescu

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

CASA DE CLTURĂ „FR. SCHILLER“

▮ 12 febr., ora 18.00 – **conferinţa** cu diapozitive **Bucegi – cunoscuţi... necunoscuţi**. Prezintă: Dan Nedelea

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – *Umbre şi peşti*, Traian Niţescu şi Alin Iordache, **pictură**, pînă în 14 febr./ *Pinocchio şi starul de cinema*, Silvano Campeggi, 16-25 febr. Curator: Oana Tănase

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Parter – Iulia Daradici, **pictură**, pînă în 19 febr.

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – expoziţie de grup, clasa prof. Marcel Bunea, **pictură**, 10-26 febr. Vernisaj: 10 febr., ora 17.30

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Simion Moldova, **sculptură** şi **desen**, pînă în 16 febr.

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Constantin Daradici, **pictură**, pînă în 17 febr.

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Maria Oteteleşanu, **pictură**, pînă în 10 febr./ Violetta Lecca Bălan, **pictură**, 11 febr.-2 martie

GALERIA ATELIER 35 (Str. Şelari Nr. 13) – *Despre oraşe şi alte lucruri*, Iulia Bolchiş, **pictură**, pînă în 22 febr.

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – Bogdan Breza şi Sandu Matei, **sculptură** şi **pictură**, pînă în 11 febr./ Elena Murariu, **pictură**, 12-25 febr. Vernisaj: 12 febr., ora 17.30

GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (B-dul Aviatorilor Nr. 57, tel: 260.12.87) – Ana Ruxandra Ilfoveanu, **pictură** şi **desen**. Vernisaj: 11 febr., ora 17.00

GALERIA ETAJ 3/4 (Bd. N. Bălcescu Nr. 2, tel: 312.67.15) – *Vizitîndu-l pe Velazquez. Despre infante*, expoziţie de grup. Vernisaj: 11 febr., ora 13.00. Prezintă: Pavel Şuşară

GALERIA ARTIS – expoziţie de grup a Filialei Craiova, **artă contemporană (pictură**, **grafică**, **sculptură**), pînă în 16 febr.

GALERIA ANTICARIAT CURTEA VECHE (Str. Franceză Nr. 54) – *Memoria absidei – Inscripţii*, Marin Gherasim, **pictură**, pînă în 16 febr.

GALERIA ART POINT (B-dul Regina Maria Nr. 2) – *Arta contemporană*, **pictură**, **grafică**, **sculptură**, **arte decorative** (expoziţie cu vînzare), pînă în 10 febr.

GALERIA NOUĂ (Str. Academiei Nr. 15, tel: 313.51.11) – *Portofolios Review 3*, expoziţie de grup, pînă în 14 febr.

GALERIA POSIBILĂ (Str. Popa Petre Nr. 6, tel: 211.79.33) – *Daghereotipuri & ace noi de gramofon*, Nicu Ilfoveanu, pînă în 14 martie

FOTOCABINET (Str. George Enescu Nr. 3; tel: 212.90.71) – *Mănăstirea Văcăreşti. A fost odată în Bucureşti*, Eugen Ciocan, **fotografie**, pînă în 28 febr.

GALERIA HT003 (Pasajul Hanul cu Tei Nr. 22) – *Tremolo*, Carmen Trifan Mavrea, Ivan Andreevici & Cercul dispărut, **multimedia (proiecţie video)**, pînă la sfîrşitul lunii febr.

GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84, tel.: 208.22.22) – Paul Neagu, **pictură**, **serigrafie**, **sculptură**, pînă în martie

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Scene din teatrul românesc*, Sorin Radu, **fotografie**

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI – PALATUL ŞUŢU (Bd. I.C. Brătianu Nr. 2) – expoziţie româno-finlandeză, **sculptură** şi **pictură**, pînă în 29 febr.

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile expoziţionale – *Margareta Sterian*, **grafică**, pînă în 10 aprilie

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE (Calea Victoriei Nr. 12, tel: 315.82.07) – *Holocaust 1933-1945. Curajul de a-ţi aduce aminte*. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul „Simon Wiesenthal“ (Israel) şi Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, pînă în martie

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.96.52) – *Poetica Magna – Nichita Stănescu*, expoziţie **documentară** (fotografii, manuscrise, documente inedite, obiecte), pînă în 31 martie

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Icoana Naşterii – Naşterea Icoanei*, expoziţie de grup, pînă în luna aprilie

ASOCIAŢII TEMPEA & DEAC (Str. Occidentului Nr. 11, tel: 212.59.23) – *Geneza*, Daniel Iancu, **pictură**, pînă în 19 febr.

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“ (Str. Batiştei Nr. 15) – *Icoane pe sticlă*, expoziţia elevilor claselor V-VIII ai Colegiului German „Goethe“, pînă în 12 febr. Coordonator proiect: Carmen Croitoru/ *Comunicare*, expoziţie de grup, **pictură** şi **sculptură**, pînă în 12 febr.

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU“ (Str. 11 Iunie Nr. 41, tel: 336.43.40) – *Peper-Jam*, Răzvan Vasilescu, **costume din hirtie**, pînă în 12 febr.

CENTRUL CEH – expoziţie cu lucrări ale copiilor de la Concursul de artă plastică Lidice 2003, pînă în 20 febr.

CLUBUL PROMETHEUS (Piaţa Naţiunile Unite Nr. 3-5, tel: 336.66.38) – *Friză*, Sandu Marian, **pictură** şi **sculptură**. Vernisaj: 10 febr., ora 18.00

INSTITUTUL FRANCEZ (Bd. Dacia Nr. 77, tel: 210.02.24) – Hol – expoziţie pe tema suprarealismului, pînă în 14 febr./ Hol – Iulian Ignat, **fotografii** din 3 spectacole ale lui Dan Puric, pînă în 29 febr.

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Tosiho Yoshizumi, **gravură**, pînă în 20 febr.

BRAŞOV

GALERIILE FONDULUI PLASTIC – expoziţie cu lucrări ale elevilor Şcolii generale Nr. 19, **pictură**, pînă în 23 febr.

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Salonul de grafică şi artă decorativă, pînă în 15 febr.

IAŞI

GALERIILE DE ARTĂ CUPOLA IAŞI – Liviu Suhar, **pictură**, 10-29 febr. Vernisaj: 14 febr., ora 12.00. Prezintă: Valentin Ciucă

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Gheorghe Vadana, **pictură**, pînă în 29 febr.

REŞIŢA

MUZEUL BANATULUI MONTAN (Bd. Republicii Nr. 10) – *Cehii din Banat*, Pavel Hroch, **fotografie**, 10 febr.-10 martie. Vernisaj: 10 febr., ora 11.00

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – Mircea Nechita, **grafică**, pînă în 23 febr.

LANSĂRI

BUCUREŞTI

GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC ASIGURĂRI

▮ 12 febr., ora 18.00 – **lansarea** volumului **Paul Neagu – Nouă staţiuni catalitice. Un studiu de simbolism hylesic** de Matei Stîrcea-Crăciun. Prezintă: Constantin Bălăceanu-Stolnici, Pavel Şuşară, Sorin Dumitrescu

INSTITUTUL CERVANTES

▮ 12 febr., ora 18.00 – Salonul principal – **lansarea** volumului **Evreii spanioli** de Felipe Torroba Bernaldo de Quirós, Editura Hasefer. Traducerea: Ezra Alhasid. Participă: Jesús Atienza, ambasadorul Spaniei la Buucreşti, Iulian Sorin, Ştefan Iureş, Andrei Oişteanu. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Spaniei

LIBRĂRIA DIVERTA (MALL)

▮ 10 febr., ora 13.00 – **lansarea** volumului **De-a dreptul Victor Rebengiuc** de Mihaela Michailov şi Simona Chiţan, Editura Licenţia Publishing. Participă: Ion Caramitru, Alexandru Dabija

IAŞI

GALERIILE DE ARTĂ CUPOLA IAŞI

▮ 14 febr., ora 12.00 – **lansarea** volumului **Pledoarie pentru obiectul metaforă** de Liviu Suhar

SERI CULTURALE

BUCUREŞTI

CENTRUL CEH

▮ 16 febr., ora 17.00 – **Praga în fotografie**, întîlnire cu fotograful Jirí Vsetecka

TV

TVR 2

▮ 16 febr., ora 0.45 – **Remix Rock Forum**. În această ediţie concert de lansare a cvartetului Iordache

TVR CULTURAL

▮ 10 febr., ora 20.00 – **Ceva de citit**. Invitat: Cristian Tudor Popescu

▮ 12 febr., ora 20.00 – **Idei în libertate**: descrierea istoriei sub presiunile politice de-a lungul secolului trecut şi în prezent. Invitat: Florin Constantiniu. Prezentator: H.-R. Patapievici/ ora 0.30 – Teatru TV – **Slugă la doi stăpini** de Carlo Goldoni. Regia: Vlad Mugur. Regia TV: Constantin Dicu/ ora 23.30 – **Pop cultura**. În această ediţie: **Jazz in relief: Marius Popp**

▮ 13 febr., ora 20.50 – **Povestea unui oraş, Bucureşti: Casa Minovici**/ ora 21.45 – Operă – **Nunta lui Figaro**

▮ 15 febr., ora 16.05 – Teatru TV – **Doi pe o bancă** de Al. Ghelman. Regia: Tudor Mărăscu. Cu: Catrinel Dumitrescu, Emil Hossu/ ora 20.00 – **Performdance**. Reportaj despre spectacolele, în pregătire, ale viitorilor absolvenţi ai clasei de regie-coregrafie, UNATC

▮ 16 febr., ora 12.00 – **Concert de prînz**: Laureaţi ai Concursului Internaţional „George Enescu“

Redacţia
nu-şi asumă
răspunderea
pentru modificările
de program
survenite
după
închiderea ediţiei.

Radio România Cultural,

post al Societăţii Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare		711
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	69,65	
Călăraşi	66,92	1593
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	90,2	
Deva	70,64	
Focşani	70,22	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	
Petroşani	71,06	

	MHz	kHz
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	103,1	
Tg. Jiu	70,04	
Tr. Severin	105,4	
Tulcea	68,72	1530
Zalău	105	

1928

O carte despre fenomenul *punk*

PAUL CERNAT

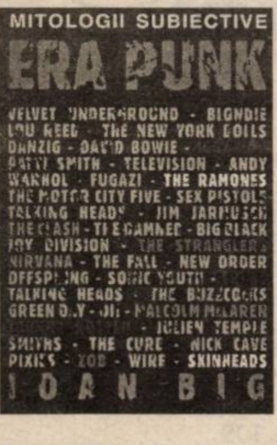
MITOLOGII SUBIECTIVE
ERA PUNK
VELVET UNDERGROUND - BLONDIE
LOU REED - THE NEW YORK DOLLS
DANZIG - DAVID BOWIE -
PATTI SMITH - TELEVISION - ANDY
WARHOL - FUGAZI - THE RAMONES
THE MOTOR CITY FIVE - SEX PISTOLS
TALKING HEADS - JIM JARMUSCH
THE CLASH - THE DAMNED - BIG BLACK
JOY DIVISION - THE STRANGLERS
NIRVANA - THE FALL - NEW ORDER
OFFSPRING - SONIC YOUTH -
TALKING HEADS - THE BUZZCOCKS
GREEN DAY - MALCOLM McLAREN
- JULIEN TEMPLE
SMITHS - THE CURE - NICK CAVE
PIXIES - ZOB - WIRE - SKINHEADS
IOAN BIG

Ioan BIG

Mitologii subiective: Era Punk

Prefaţă de Ernesto Bianchi, postfaţă de Eugen Istodor. Editura Editrex, Bucureşti, 2003, 320 p., f.p.

Ioan Big (n. 1968) este unul dintre cei mai serioşi critici de *rock* autohtoni ai „noului val". Cititorii **Art & Roll** şi ai defunctei **Musical Report** (două dintre cele mai bune reviste culturale din ultimii ani) ştiu de ce. Un ardelean temeinic, avizat şi informat, cu proiecte pe care le dezvoltă tacticos. Exigent, ostil faţă de comercialismul muzical, dar deschis, în pofida rezervelor sceptice, şi către noile tendinţe ale erei „post-*rock*" (?). A publicat, în urmă cu doi ani, o sobră monografie **Eric Clapton**, iar în 2003 a revenit în atenţie cu un volum despre istoria – şi *isteria* – fenomenului *punk*. Discutată în emisiunea lui Cristian Tabără de la Pro TV, **Punk Story** a trecut, din păcate, neobservată în prăfuita noastră presă culturală. De fapt, muzica *rock* – o bună parte a ei – e deja „cultură cultă" şi merită abordată cu toată seriozitatea, nu expediată dispreţuitor în teritoriile „subculturii". Poţi înţelege oare cu adevărat cultura postbelică în absenţa *rock*-ului şi a mişcărilor contraculturale de tineret? Mă îndoiesc. Şi mă tem că a fi incult în privinţa lor a devenit la fel de „grav" ca şi a fi incult în domeniile culturii „clasice"... Pentru că *flower power*-ul, *beat*-ul, muzica progresivă şi psihedelică, *art rock*-ul, *hard'n heavy*-ul şi *punk*-ul (ordinea este oarecum cronologică) sînt tendinţe muzicale – şi nu numai – în care supravieţuieşte ceva esenţial din spiritul poetic revoltat şi visător al romantismului, al avangardelor şi suprarealismului. Dacă în privinţa literaturii *beat*, crescute în jurul muzicii *flower power*, lucrurile sînt clare, merită să reamintesc în schimb – pentru sceptici – interesul manifestat de un poet precum Gellu Naum pentru mişcarea *punk* şi **Sex Pistols**. Sau influenţa spiritului *punk* asupra unor autori români debutaţi după 1989 (ex.: cei din „grupul de la Braşov")...

Cunoscător hîrşit, Ioan Big discută fenomenul *punk* din interior, iar cultura şi informaţia sa în domeniu impun respect. Partea „grea" a cărţii e reprezentată îndeosebi de reconstituirea contextului istoric al apariţiei *punk*-ului şi a liniilor sale de dezvoltare, de comentariile dedicate unei puzderii de trupe astăzi uitate sau fazei de pionierat a unor artişti care, ulterior, nu au putut evita tentaţiile „comercialului". Latura necomercială, adeseori puţin cunoscută, dar cu adevărat vie şi creativă, autentică, face obiectul predilect al „incursiunii". În răspăr cu opinia comună care vede în *punk* un fenomen britanic, autorul insistă asupra rădăcinilor sale americane, reprezentate, în anii '70, de trupele „garajiste" formate din adolescenţi agresivi şi dezabuzaţi, exasperaţi de comercializarea *rock*-ului şi de mediile conservatoare. Dar şi de o redutabilă poetă-muzician precum Pattie Smith, cea care, alături de Janis Joplin şi înaintea lui Debbie Harry de la Blondie, a „spart" monopolul sexismului masculin în *rock*... Nu-i mai puţin adevărat, pe de altă parte, că virusul *punk* a găsit în Marea Britanie mediul de cultură prielnic pentru a deveni un fenomen de masă în rîndul tineretului dezorientat şi blazat, animat de sloganul „No Future" şi excitat de piesa „plebeilor" de la Sex Pistols, **Anarchy in the U.K.** Cinici, agresivi şi antiutopici, *punk*-erii nu mai cred – spre deosebire de hippioţi – în progres şi în revoluţie, atacă stereotipurile sexiste şi cultivă, uneori, un soi de androginism. Unii urîţesc deliberat totul (căci, în fond, *punk* înseamnă „gunoi"...), alţii manipulează subtil clişeele frumuseţii tip *gadget*, subminîndu-le. Arta *punk* – prin excelenţă ambiguă – a oscilat, de la început, între plebeu şi cult, între necioplirea mizerabilistă, obscenă şi furioasă a celor de la Sex Pistols şi estetica vicioasă a unui Lou Reed, fără a uita „eleganţa" parodică, subversivă a *glam rock*-ului reprezentat de fascinanta Debbie Harry de la Blondie sau de *guru*-ul mişcării, promotorul de geniu Malcom McLaren.

Ioan Big nu se sfieşte să discute critic (dar întotdeauna cu argumente solide) monografiile şi revistele străine din „domeniu". Opţiunile sale sînt ferme, formulate expresiv, clar şi răspicat. Abundenţa de informaţie istorică se asociază, fără ostentaţie, cu talentul narativ. Trebuie spus, însă, că nu avem de a face cu o monografie exhaustivă, nici cu o „analiză" sofisticată: **Era Punk** propune doar un decupaj subiectiv şi o (excelentă) introducere „în materie". O „felie de istorie" a genului, diseminat, de la sfîrşitul anilor '70, în „trei direcţii esenţiale: Post-*Punk*, *Hardcore* şi *New-Wave*", ultima – preluată şi comercializată intens de către MTV, celelalte – mult mai bune – „conservante" ale spiritului independent şi *underground* pînă în zilele noastre (ex: *Radiohead*). Succesul nescontat, obţinut de Nirvana în *mainstream* cu LP-ul **Nevermind**, pe fondul nevoii de autentic a tinerilor depresivi din aşa-numita Generaţie X, voga ulterioară a *grunge*-ului, contaminările complexe dintre cinematograf şi *punk* sau dintre *punk*, *pop*, *industrial*, *heavy-metal* şi *rap*, raporturile cu comercialul şi industria muzicală, stilul de viaţă şi atitudinea (căci, în definitiv, *punk*-ul e o atitudine) sînt aspecte cărora Ioan Big le acordă atenţia necesară. Autorul nu este un purist al genului – dimpotrivă, e un fin seismograf al diversităţii, chiar eterogenităţii vitale, creatoare a mişcării. Un istoric personal şi combativ, scrupulos pînă la minuţie.

Capitole speciale sînt dedicate personalităţilor *punk* de prim-plan: Lou Reed şi Velvet Underground, Sid Vicious şi Sex Pistols, The New York Dolls, David Bowie şi Iggy Pop, Tom Verlaine (pseudonim împrumutat de la Paul Verlaine!) şi Television, The Ramones, Blondie, Talking Heads, The Clash, The Damned, The Stranglers, The Buzzcoks, Joy Division, The Fall, Wire, Big Black, Sonic Youth, Fugazi, Nirvana, Danzing, Green Day & Offspring. Numele de trupe „prinse" în insectar sînt însă mult mai numeroase: zeci sau chiar sute. Toate – piese de *puzzle* ale unui fenomen ce şi-a avut legendele şi martirii săi autodistructivi (precum anarhicii suicidari Sid Vicious, Kurt Cobain) şi care, voind să saboteze succesul, a sfîrşit prin a deveni victima lui (ex. Nirvana). Un fenomen parţial „anesteziat" de *mainstream* (inclusiv prin comercialismul la patru ace al *new wave*-ului din anii '80), concurat de protestul anarhic al *rap*-ului şi de magia rece a *techno*-ului, dar încă viu şi plin de resurse: poate „ultimul răcnet" al revoltei *rock*...

Dintru început, Big vorbeşte despre structura „anarhică" (şi deci... *punk*) a cărţii sale. Avem de-a face, de fapt, şi cu o operă deschisă, colectivă, la care „îşi dau concursul" prieteni şi colaboratori din lumea *rock*-ului, comentatori sau (numai) ascultători (mulţi dintre ei – „dependenţi" de alte genuri, de la *metal* la *progress*): Dan Alexandru, Lenţi Chiriac, Andrei Creţulescu, Costin Grigoraş, Daniel Ionescu, Doru Ionescu, Alin Ludu-Dumbravă, Sorina Manea, Gheorghe Onuţ, Loredana Stănescu, Nelu Stratone, Dumitru Ungureanu, Florin Silviu Ursulescu, Cristian Teodosiu, başca prefaţa lui Ernesto Bianchi şi postfaţa subiectivă a lui Eugen Istodor. Toţi „umplu golurile", venind cu numeroase completări binevenite: amintiri personale şi/sau „de generaţie", *remember*-uri politice din anii *punk* ai ceauşismului tîrziu (v. mai ales textul sociologului Gheorghe Onuţ şi pe cel al prozatorului Dumitru Ungureanu), portrete subiective (v. textul Loredanei Stănescu despre Kurt Cobain), incursiuni avizate în istoria fenomenului muzical *punk* din România de ieri şi azi, de la Timpuri noi la ZOB şi Omul cu şobolani (ex. Nelu Stratone, **Punkizdat românesc** sau Doru Ionescu, **Curentul alternativ – curent continuu**). Dar şi „reportaje" despre concerte ale unor artişti de gen (ex. textul lui Alin Ludu-Dumbravă), *flash*-uri despre legăturile dintre *hardcore* şi *punk* (Lenţi Chiriac)... Fără aportul plin de vervă, vitalitate şi spirit al acestor membri ai „comunităţii *rock*", volumul ar fi, poate, *prea* lacunar. Unii invitaţi speciali lărgesc însă prea mult frontierele domeniului; e foarte bine că Andrei Creţulescu aduce în discuţie cîntăreţi şi formaţii cu vădită tentă *punk*, precum Siouxie and the Banshees, The Smiths, The Cure sau Soundgarden (neglijate de Ioan Big – şi exemplele ar putea continua cu trupe ca Alice in Chains, Pulp şi chiar... No Doubt, dar şi cu Faith no More, Nick Cave sau cu un artist de profunzime precum muzicianul şi poetul Peter Hamill, citaţi de Costin Grigoraş). Combinaţiile şi fuziunile în care a intrat *punk*-ul sînt „nenumărate". A include însă pe listă formaţii precum superrafinata Cocteau Twins mi se pare totuşi exagerat – ar trebui să vorbim atunci despre întregul curent *alternative-rock*, în cadrul căruia *punk*-ul este doar avangarda anarhică, revoltată... Cel puţin discutabilă este şi situarea cam „la grămadă" a generaţiei '80, în vecinătatea *punk*-ului, de către Dumitru Ungureanu (care vede simptome *punk* pînă şi în... divorţuri!). Unele afirmaţii invită la (benigne) dezacorduri. Bunăoară, spre deosebire de Florin Silviu Ursulescu – dar în acord cu Ioan Big –, cred că Malcom McLaren, excentricul, cinic-rafinatul manager al lui Velvet Underground şi Sex Pistols, creator (împreună cu soţia sa, modista Vivienne Westwood) al stilului vestimentar *punk*, este – inclusiv ca muzician! – o figură de prim-plan a artei pop, în imediata descendenţă a lui Andy Warhol.

Bref: avem în **Era Punk** una dintre apariţiile semnificative ale anului editorial 2003; o carte care face toţi banii (250.000 de lei fără TVA). *Keep rollin'*, Mr. Big!

Erată: În comentariul meu din numărul 205 al **Observatorului cultural** pe marginea **Jurnalului 1990-1993** al Monicăi Lovinescu (şi în alte două intervenţii anterioare) îmi exprimam mirarea faţă de absenţa din serie a anului 1989. Trecusem peste faptul că jurnalul pe acel an fusese publicat (integral?) în volumul 4 de **Unde scurte** (**Pragul**). Aduc, pe această cale, cuvenita îndreptare, rămînînd însă la opinia că o precizare editorială ar fi putut preîntîmpina eventualele neînţelegeri.

www.estedituri.ro

Henry Miller
Tropicul capricornului
Traducere din americană
de Antoaneta Ralian
374 pagini

preţ: ~~327.000~~ lei
-20%: 262.000 lei
TVA inclus.

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de
-20%
reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

NR.208

OBSERVATOR CULTURAL

17.02.-23.02.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei

www.observatorcultural.ro

Expoziţie document: demolarea Mînăstirii Văcăreşti

Cum nu trebuie apărat Mircea Eliade

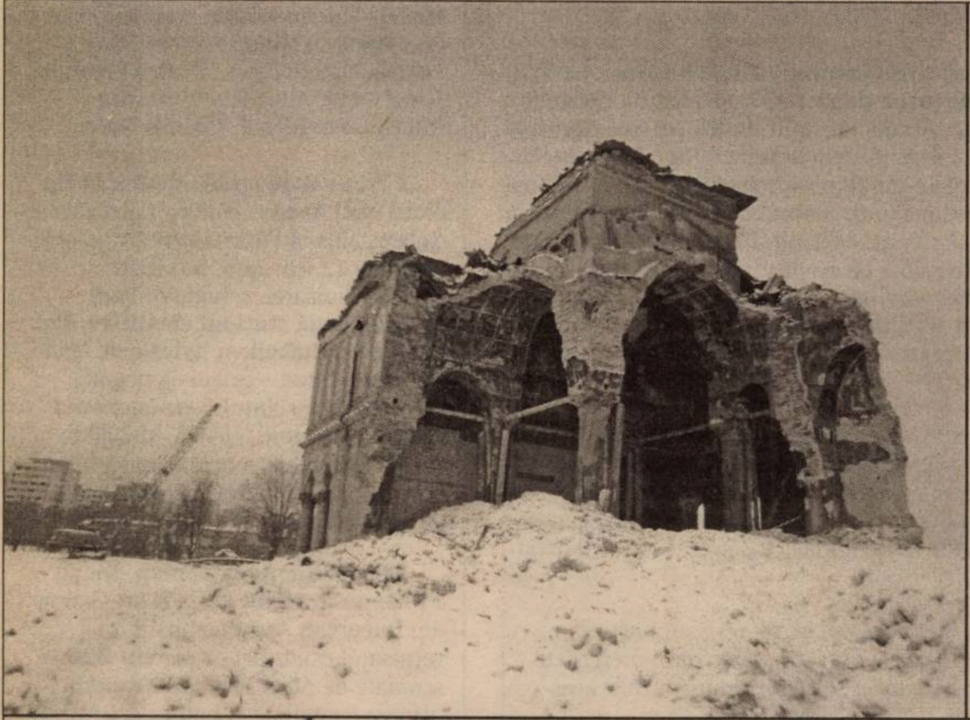

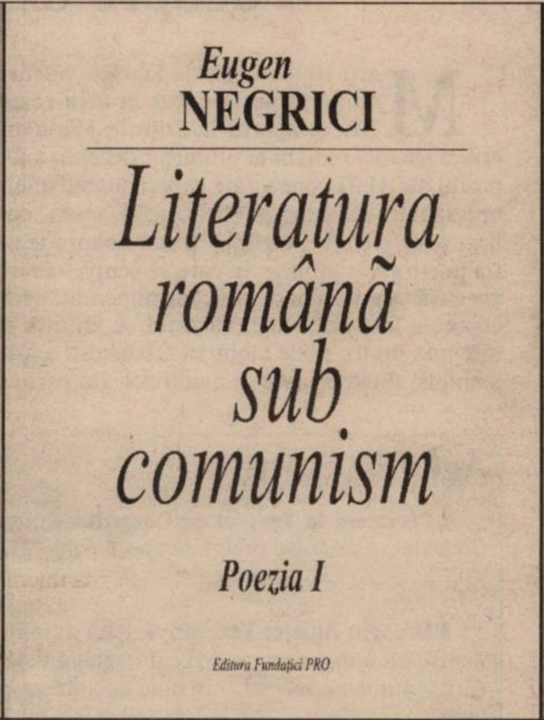

Eugen
NEGRICI

Literatura română sub comunism

Poezia I

Editura Fundaţiei PRO

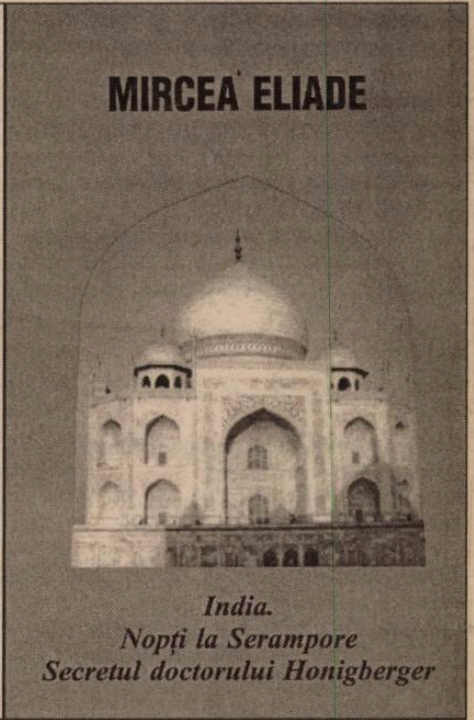

MIRCEA ELIADE

India.
Nopţi la Serampore
Secretul doctorului Honigberger

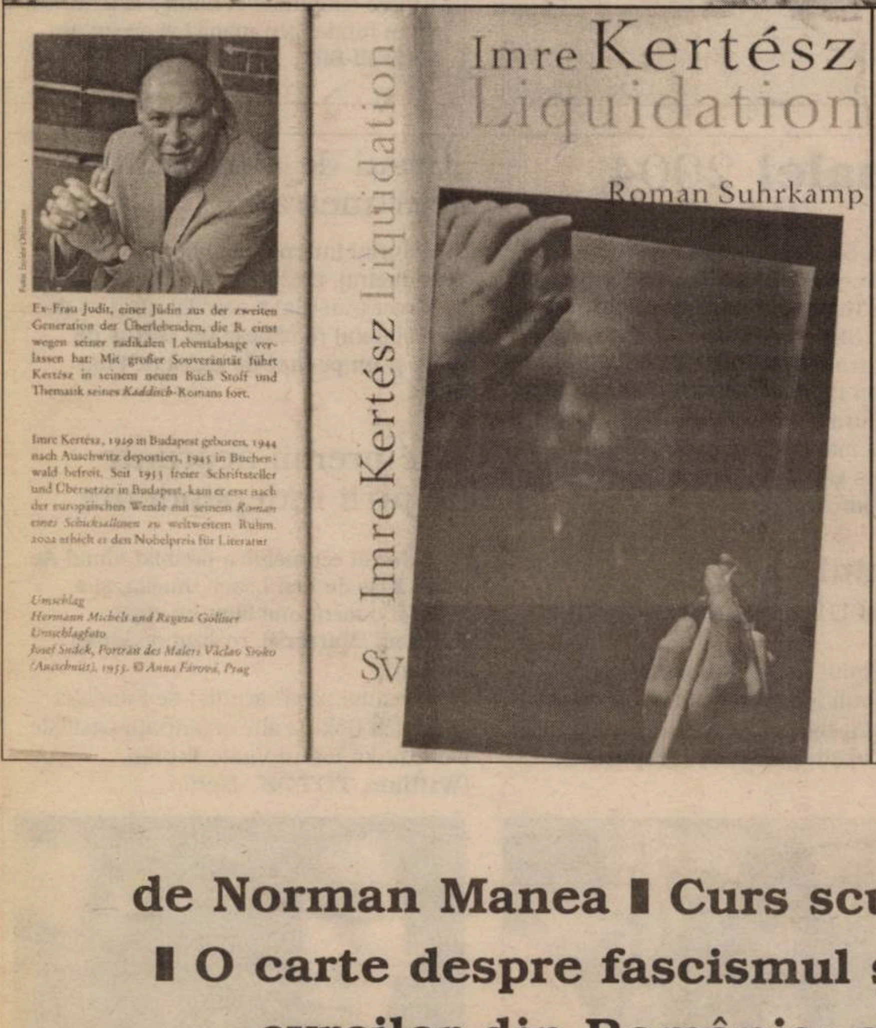

Ex-Frau Judit, einer Jüdin aus der zweiten Generation der Überlebenden, die B. einst wegen seiner radikalen Lebensabsage verlassen hat: Mit großer Souveränität führt Kertész in seinem neuen Buch Stoff und Thematik seines *Kaddisch*-Romans fort.

Imre Kertész, 1929 in Budapest geboren, 1944 nach Auschwitz deportiert, 1945 in Buchenwald befreit. Seit 1953 freier Schriftsteller und Übersetzer in Budapest, kam er erst nach der europäischen Wende mit seinem *Roman eines Schicksallosen* zu weltweitem Ruhm. 2002 erhielt er den Nobelpreis für Literatur

Umschlag
Hermann Michels und Regina Göllner
Umschlagfoto
Josef Sudek, Porträt des Malers Václav Sivko (Ausschnitt), 1953. © Anna Fárová, Prag

Imre Kertész Liquidation

Imre Kertész
Liquidation
Roman Suhrkamp

Tatuajul lui Schlemiehl **– un eseu de Norman Manea ▮ Curs scurt despre poezia „stalinismului integral“ ▮ O carte despre fascismul şi antisemitismul european ▮ Holocaustul evreilor din România: experimentul Transnistria ▮ Sincronizarea negaţionismului ▮ Teatru, expoziţii, concerte ▮ Ciucurencu şi hedonismul socialist ▮ Hermann Hesse – între Freud şi Jung ▮ Interviu cu Radu Afrim**

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul IV, Nr. 208, 17.02. – 23.02.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@hotmail.com
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu, Ana-Maria
Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
str. Maior Ghe. Şonţu, nr. 8,
sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail: blefter@hotmail.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare
cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

O carte cu Victor Rebengiuc

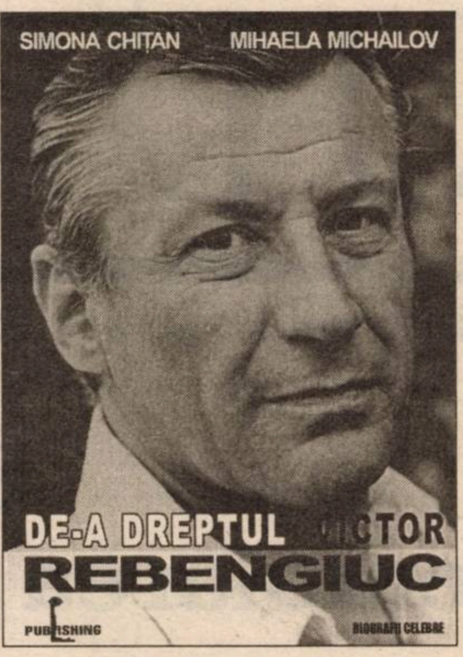

Marţi 10 februarie – de ziua de naştere a marelui actor Victor Rebengiuc – a avut loc la magazinul „Diverta“ din incinta Bucureşti Mall lansarea cărţii **De-a dreptul Victor Rebengiuc**, apărută la Editura Licentia Publishing. Autoare – Simona Chiţan şi colega noastră Mihaela Michailov, care debutează – astfel – editorial. O captivantă carte-mozaic, portret (şi autoportret) din fărîme al unei personalităţi scenice de excepţie, impresionante prin firesc şi verticalitate morală. În prezenţa sărbătoritului şi a celor două autoare au luat cuvîntul Ion Caramitru (preşedinte UNITER) şi Alexandru Dabija.

Veţi regăsi în acest volum gînduri ale unor importanţi regizori cu care Vicor Rebengiuc a lucrat: Liviu Ciulei, Lucian Pintilie, Yuriy Kordonskiy, Cătălina Buzoianu, etc. precum şi ale partenerilor de scenă alături de care a evoluat: Olga Tudorache, Valeria Seciu, Coca Bloos, Irina Petrescu, Ion Caramitru, Horaţiu Mălăele, Claudiu Stănescu etc.

O carte despre experiment

Marţi 10 februarie, la Librăria bucureşteană Cărtureşti a avut loc lansarea volumului **Experimentul în arta românească după 1960**, semnat de Alexandra Titu şi apărut la Editura Meridiane. Autoarea, unul dintre cei mai apreciaţi critici plastici români ai ultimelor decenii, a fost organizatoarea principală a faimoasei expoziţii din 1997 consacrate experimentalismului autohton postproletcultist şi a coordonat impunătorul catalog publicat după aceea, cu contribuţii ale unor cercetători ai tuturor branşelor creative, veritabil tratat asupra temei. Acum, Alexandra Titu a sintetizat materia într-o carte proprie, în care se ocupă – fireşte – doar de artele vizuale. Scris dintr-o perspectivă cuprinzătoare, atent documentat, perfect racordat la cele mai recente evoluţii conceptuale internaţionale, volumul se anunţă ca un titlu de referinţă. Cu ocazia lansării, într-una dintre sălile Librăriei Cărtureşti a fost organizată o mini-expoziţie de artă experimentală, ilustrare „vie“ a analizelor din carte...

Agenda culturală

▌**Premieră la Teatrul de Comedie.** Vineri 6 februarie, la Sala Studio a Teatrului de Comedie va avea loc premiera spectacolului **Lady Di** de Tomislav Zajec, în regia Andreei Vulpe.

▌**Omagiu Aglajei Veteranyi.** Pînă duminică 8 februarie se va desfăşura la Timişoara o manifestare dedicată Aglajei Veteranyi. Cu această ocazie vor fi prezentate cărţile autoarei, lucrări care o au ca subiect şi spectacole de teatru după textele acesteia.

(Agenda completă în paginile 28-31)

Pe scurt

▌**Philippe Lejeune la Bucureşti.** Cunoscutul critic şi teoretician literar francez Philippe Lejeune, profesor la Universitatea Paris-Nord şi specialist redutabil în studiul jurnalelor intime (cea mai cunoscută carte a sa – **Pactul autobiografic** – a fost tradusă şi în româneşte) a conferenţiat miercuri 11 februarie la sediul Colegiului Noua Europă. Tema conferinţei – **Le journal intime – histoire d'une pratique**. Un eveniment notabil, care a stîrnit un interes pe măsură din partea participanţilor.

▌**Expoziţie colectivă la Galeria Etaj 3/4**. Miercuri 11 februarie a avut loc la Galeria Etaj 3/4 din Teatrul Naţional vernisajul expoziţiei **Vizitîndu-l pe Velasquez** a artiştilor Gheorghe Anghel, Ion Anghel, Marcel Bunea, Andrei Ciubotaru, Florin Ciubotaru, Dumitru Cojocaru, Anka Coller, Elena Copuzeanu, Elena Dumitrescu, Sorin Dumitrescu, Andreea Flondor, Marin Gherasim, Dumitru Gorzo, Ştefania Grimalschi, Peter Iacobi, Petru Lucaci, Sultana Maitec, Valeriu Mladin, Carmen Paiu, Dan Palade, Ciprian Paleolog, Rareş Pantea, Dan Popescu, Florica Prevenda, Silvia Radu, Alina Rizea, Simona Runcan, Ion Stendl, Claudia Todor.

▌**Prima monografie despre sculptorul Paul Neagu**. Editura Anastasia şi Galeria Allianz-Ţiriac Asigurări au organizat, pe 12 februarie, la sediul Galeriei, lansarea volumului **Paul Neagu – nouă staţiuni catalitice. Un studiu de simbolism hylesic** de Matei Stîrcea-Crăciun – prima monografie dedicată importantului sculptor Paul Neagu, de origine română, stabilit în Marea Britanie. Cu ocazia lansării au vorbit Constantin Bălăceanu-Stolnici, Pavel Şuşară şi Sorin Dumitrescu.

▌**Expoziţie Anca Benera**. Tot pe 11 februarie a avut loc la H'Art Gallery din Bucureşti, Strada Mihai Eminescu, vernisajul expoziţiei de pictură **H2O**, semnată de Anca Benera. O expoziţie „despre feminitate şi natura ei acvatică, pe un fundal gen manga şi cu un aer post **Kill-Bill**“.

Palmaresul **Berlinalei** 2004

Juriul internaţional prezidat de Frances McDormand din SUA a acordat următoarele premii:

„Ursul de Aur“:

▌**Împotriva zidului** (**Gegen die Wand**), regizor: Fatih Akin, Germania/Turcia

„Urşi de argint“:

▌Marele premiu al juriului: **El Abrazo Partido**, Daniel Burman, Argentina

▌Premiul pentru cea mai bună regie: Kim Ki-Duk, Coreea, pentru filmul: **Samaria**

▌Premiul ex aequo pentru cel mai bun rol feminin: Catalina Sandino Moreno în filmul: **Maria**, **Ilena de Gracia**, de Joshua Marston, SUA/Columbia

▌Tot pentru cel mai bun rol feminin: Charlize Theron din **Monstrul** de Patty Jenkins, SUA

▌Pentru cel mai bun rol masculin: Daniel Hendler, în: **El Abrazo Partido**, Daniel Burman, Argentina

▌Cea mai bună coloană sonoră: Banda Osiris, în: **Primo amore**, regie: Matteo Garrone, Italia

Premiul „Îngerul albastru“

▌Premiul „Îngerul albastru“ pentru cel mai bun film european a fost acordat regizorului Björn Runge pentru filmul: **Om jag vänder mig om** (**Crepuscul**), Suedia

„Ursul de aur“ pentru scurtmetraj

▌Juriul internaţional pentru filme de scurt metraj, prezidat de Christine Dollhofer (Austria) a acordat un „Urs de aur“ filmului românesc **Un cartuş de Kent şi un pachet de cafea** de Puiu Cristi

Alte premii acordate de jurii independente

▌Juriul ecumenic a premiat filmul **Ae Fond Kiss** de Ken Loach, Anglia, şi a acordat o menţiune filmului croat **Sviedoci** (**Martorii**), realizat de Vinko Breöan.

„Premiul păcii“ acordat de Fundaţia „Heinrich Böll“ şi alte organizaţii pacifiste s-a acordat tot lui Vinko Breöan.

(**William TOTOK**, *Berlin*)

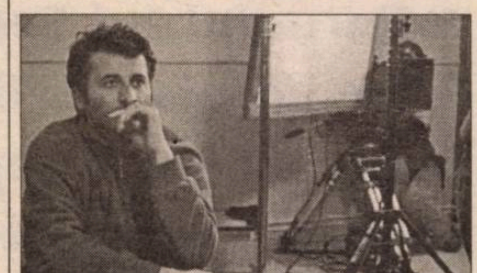

Cristi Puiu, premiat pentru cel mai bun scurt metraj

Foto: Berlinale

Catalina Sandino Moreno, premiată pentru cel mai bun rol feminin

Foto: Berlinale

Sibel Kekelli în *Împotriva zidului*

Sumar

EVENIMENT

ION BOGDAN LEFTER, Expoziţie document: demolarea Mînăstirii Văcăreşti ▮ 4
Protest pentru libertatea de exprimare în postul public de televiziune ▮ 5

ÎN DEZBATERE

ADRIAN-PAUL ILIESCU, Cum nu trebuie apărat Mircea Eliade ▮ 6

LITERATURĂ

NORMAN MANEA, Tatuajul lui Schlemiehl ▮ 9
PAUL CERNAT, Curs scurt despre poezia „stalinismului integral" ▮ 11

ISTORIE

SANDRA DUNGACIU, Trecutul de lîngă noi ▮ 13
ANDREI ŞIPERCO, Holocaustul evreilor din România: experimentul Transnistria ▮ 14

SOCIETATE

WILLIAM TOTOK, Sincronizarea negaţionismului ▮ 17

INTERVIU

RADU AFRIM, Despre... Minirevoluţii, domnişoara Margit şi bunele maniere ▮ 18

ARTE

TEATRU: **DOINA PAPP,** Ei, actorii... ▮ 20
CRISTINA RUSIECKI, După Molière ▮ 21
RADU ŢUCULESCU, Savarină cu zîmbuc... ▮ 21
ARTE VIZUALE: **LUMINIŢA BATALI,** Ciucurencu şi hedonismul socialist ▮ 22
ŞTEFAN TIRON, Ce este steampunk? ▮ 23
ADRIAN-SILVAN IONESCU, Spiru Vergulescu = Bucureşti ▮ 24
MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** Lumea muzicii instrumentale ▮ 24
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
ANDREI BODIU , Istoria unei evadări: amintirile avocatului Baciu ▮ 26
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28

ULTIMA PAGINĂ

ANDREI CORBEA, Hermann Hesse – între Freud şi Jung ▮ 32

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 9-15 FEBRUARIE

▮ **Băsescu, securist?** Mugur Ciuvică, vicepreşedintele Acţiunii Populare, l-a acuzat, duminică 15 februarie, pe Traian Băsescu, preşedintele PD, că a fost turnător la Securitate. El a prezentat şi un document care, în opinia sa, susţine acuzaţia: un registru al prim-secretarului PCR din judeţul Constanţa, în care numele liderului democrat apare pe lista celor care ar fi colaborat cu Securitatea. În replică, liderul PD a anunţat că îl va da în judecată pentru calomnie pe vicepreşedintele AP.

▮ **Baroneasa la Bucureşti.** Luni 9 februarie, Emma Nicholson a susţinut o conferinţă de presă, înaintea întîlnirii oficiale cu prim-ministrul Adrian Năstase, în cadrul căreia a declarat că aderarea României în 2007 ar fi posibilă chiar dacă negocierile ar fi suspendate. Baroneasa a subliniat că amendamentul pe care l-a semnat alături de Arie Oostlander recomanda „suspendarea negocierilor în forma lor actuală, adică în forma capitol cu capitol. Noi credem că, oricum, asistăm la o încetinire *de facto* a negocierilor, datorată lipsei capacităţii administrative de a aplica legislaţia deja adoptată", a declarat ieri Emma Nicholson.

▮ **Schimb de acuzaţii.** Preşedintele PNL, Theodor Stolojan, l-a acuzat, marţi 10 februarie, de trafic de influenţă pe premierul Adrian Năstase, făcînd referire la scandalul adopţiilor. „Ceauşescu a făcut multe lucruri rele, dar nu s-a atins de copii, nu a ajuns să facă din adopţii un trafic de influenţă, aşa cum a făcut domnul Adrian Năstase", a declarat, la Zalău, Theodor Stolojan. Şi liderul PD a făcut afirmaţii similare. Într-un comunicat de presă, premierul Adrian Năstase a răspuns în aceeaşi zi acuzaţiilor, declarînd că imaginea „unui trafic murdar, subversiv şi ocult, al cărui scop este exclusiv prostituţia sau, mai rău, crima este abjectă şi cutremurătoare".

▮ **În tradiţia decoraţiilor.** Preşedintele Ion Iliescu a decorat miercuri 11 februarie cu Ordinul Meritul Naţional în grad de Cavaler mai mulţi reprezentanţi ai autorităţilor locale, printre care primarul Craiovei, Vasile Bulucea, şi preşedintele Consiliului Judeţean Suceava, Gavril Mîrza, amîndoi implicaţi în mai multe scandaluri de corupţie.

▮ **PPE avertizează.** Preşedintele Partidului Popular European a declarat miercuri 11 februarie că Guvernul român va trebui să depună mai multe eforturi pentru a integra România în UE, în 2007, obiectiv susţinut şi de formaţiunile de centru-dreapta europene. Wilfried Martens a spus că România trebuie ajutată să devină un stat de drept, „un domeniu în care guvernul socialist nu a făcut prea mari progrese". „Susţin amendamentul prezentat de europarlamentarul Arie Oostlander, care a cerut Comisiei să stabilească urgent un plan de monitorizare mai eficientă a aplicării legislaţiei europene adoptate deja de România", se arată în comunicatul preşedintelui PPE.

▮ **S-a lansat FD.** Joi 12 februarie s-a lansat noua formaţiune politică social-democrată – Forţa Democrată (FD), condusă de Petre Roman, care a demisionat din PD, considerat a fi un „partid în faliment". Printre membrii grupului de iniţiativă ai FD se numără antrenorul Emeric Ienei, Daniel Barbu, decanul Facultăţii de Ştiinţe Politice a Universităţii Bucuresti, Nicolae Dide, fost senator PD, deputatul independent Nicolae Grădinaru şi generalul în rezervă Nicolae Spiroiu, fost ministru al apărării în guvernele Roman, Stolojan şi Văcăroiu.

▮ **Precizare pentru locale.** Singurul oraş în care PD şi PNL se vor prezenta cu liste comune la alegerile locale va fi Bucureştiul, a afirmat pe 12 februarie liderul PD, Traian Băsescu. El a precizat că afirmaţiile sale se bazează strict pe prevederile protocolului Alianţei PNL-PD.

▮ **Şeful cancelariei.** Alin Teodorescu a fost numit joi 12 februarie în funcţia de şef al nou-înfiinţatei cancelarii a primului-ministru. Şeful cancelariei va avea rang de ministru dar, potrivit declaraţiilor lui Alin Teodorescu, nu va fi membru al Guvernului. „Domnul Năstase m-a invitat şi eu am acceptat", a declarat Alin Teodorescu. (**Raluca ALEXANDRESCU**)

Cronica politică

Cotrocenii şi lupta cu salamul cu soia

RALUCA ALEXANDRESCU

Candidaturile, previzibile sau numai anunţate, la Preşedinţie şi facerile şi desfacerile de partide au agitat intens lumea politică în săptămîna care a trecut. Din punct de vedere mediatic, candidatura Liei Roberts – anunţată dar nu în întregime confirmată de preopinenta însăşi, fie din pedanterie, fie din formalism excesiv (conferinţa de presă în care urmează să facă anunţul oficial urma să aibă loc cîteva zile mai tîrziu) fie, pur şi simplu, din cochetărie publicitară – au constituit centrul predominant de interes al discuţiilor. Prezentă la principalele emisiuni de gen, Lia Roberts a încercat să practice un discurs situat mai sus şi de partide, dar şi de programe. Pentru că, dat fiind caracterul general al afirmaţiilor domniei-sale privind planurile de parcurs gîndite pentru România, apare destul de limpede faptul că, deocamdată, Lia Roberst este, poate, animată de „intenţii serioase", dar pe care nu le-a adunat într-un program concret. A dori binele României este un lucru înălţător, dar nu suficient de punctual. În plus, pînă la proba contrarie, fiecare posibil candidat pentru Cotroceni – şi nu numai – este în măsură să afirme deziderate similare.

Aşadar, nu cunoaşterea discursului practicat în lumea politică românească ori măcar articularea unuia propriu, particularizat, a făcut-o pe Lia Roberts să se remarce în prim-planurile mediatice cărora le-a fost deja protagonistă. De altfel, a face parte din paradigma – pentru că se poate vorbi de aşa ceva în cazul în speţă – creată deja, de mai bine de 13 ani, de discursul politic românesc (sau, mai bine spus, de discursul politicienilor români, de orice culoare) nu este deloc un titlu de glorie şi, poate, nici măcar un avantaj în actualele alegeri. Este, mai degrabă, o cale sigură pentru cel care o practică se pune la adăpost de întrebările uşor stupide de tipul „cunoaşte domnul sau doamna X realitatea românească dură?". Realitatea românească dură poate că Lia Roberts nu o cunoaşte. De altfel, e uşor de presupus că nici marea majoritate a politicienilor născuţi şi integral făcuţi pe glia mănoasă a patriei nu o cunoaşte mult mai bine decît ea. S-ar putea spune chiar că nu acesta este criteriul pe care trebuie să-l urmărească un bun „autor" de politici atunci cînd doreşte să cîştige voturi. Pentru aceste detalii, la care electoratul român pare încă sensibil – sau măcar o parte a lui – de vreme ce întrebările jurnaliştilor nu ocolesc nici un moment acest subiect, există echipa specializată în campanii. Ea este responsabilă de „cunoaşterea României profunde" şi, prin ea, aceeaşi Românie profundă va avea satisfacţia, fireşte iluzorie, dar bună pentru recoltarea de voturi, de a se simţi, măcar o dată la cinci ani, cercetată amănunţit şi gîdilată în orgoliul adînc înrădăcinat al consumatorului mediu de salam. E de altfel surprinzător, în această ordine de idei, ce putere de supravieţuire are încă sloganul, uşor modificat, care l-a făcut pe Ion Raţiu – pe lîngă mulţi alţi factori pe care nu e locul să-i pomenim aici – să piardă atît de exemplar alegerile în mai 1990. Sigura deosebire e că, în loc de „am mîncat salam cu soia" (acum, de două ori mai scump în galantare decît cel cu „E-uri"), ceea ce se aude mai des astăzi e „nu mîncăm şuncă de Praga". Ura de clasă s-a transferat, în genere, asupra celor care-şi pot permite asemenea lux alimentar de nepermis.

Lia Roberts nu are aşadar program. Să spunem că nu are încă. Întrebarea este cum va reuşi însă să treacă de bariera acestor refuzuri de dată lungă, manifestate de o parte a electoratului român? Refuzuri de care, de altfel, trebuie spus, pare extrem de conştientă de vreme ce a pronunţat deja fraza care face la noi preşedinţi, „dintre noi şi pentru noi"?

Un alt element comun discursului Liei Roberts şi altor demersuri de săptămîna trecută este însă nevoia modificării de abordare a strategiilor de precampanie. În faţa sondajelor descurajatoare, care dau, în continuare, ca sigură victoria PSD-ului şi a candidaţilor săi – deşi Adrian Năstase nu a afirmat răspicat că va intra în cursa pentru Cotroceni –, o schimbare fundamentală de atitudine politică pare imperios necesară. Mai dificilă pentru partidele de opoziţie – care, cu excepţia alianţei PNL-PD, se luptă pentru atingerea pragului electoral – pare identificarea căilor proprii de a atinge acest obiectiv. Deocamdată, singura constatare posibilă este – pe lîngă lipsa teribilă de timp – forţa, redutabilă, a partidului de guvernămînt. ▮

Radio România Cultural,
post al Societăţii Române de Radiodifuziune,
emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare		711
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	69,65	
Călăraşi	66,92	1593
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	90,2	
Deva	70,64	
Focşani	70,22	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	
Petroşani	71,06	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	103,1	
Tg. Jiu	70,04	
Tr. Severin	105,4	
Tulcea	68,72	1530
Zalău	105	

1928

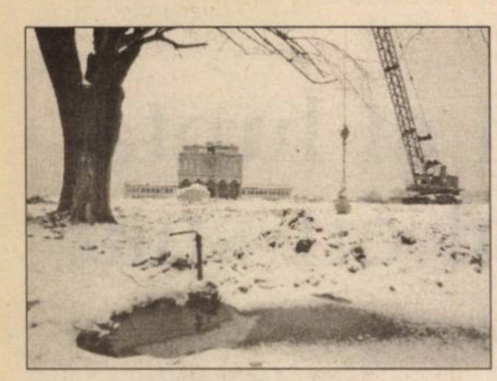

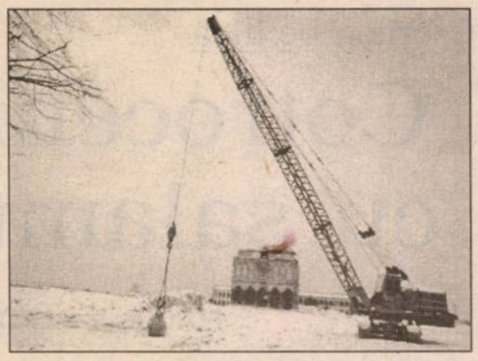

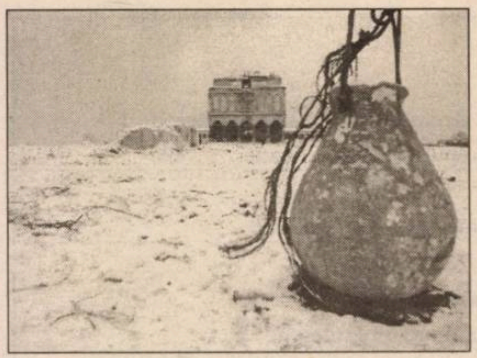

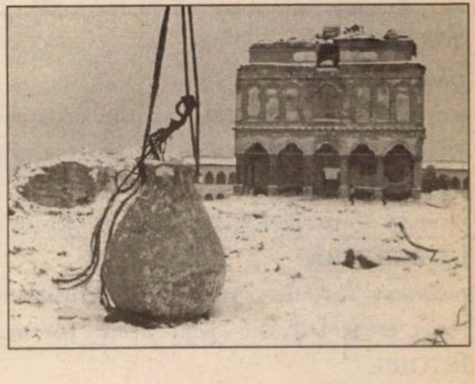

Expoziţie document: demolarea Mînăstirii Văcăreşti

ION BOGDAN LEFTER

În centrul Bucureştiului, într-o galerie discretă, o expoziţie recentă de fotografii vechi de reaminteşte crima demolării unui monument istoric, Mînăstirea Văcăreşti, şi, prin extrapolare, nebunia unui regim politic distructiv: cel comunist.

Galeria are o firmă cu parfum de epocă, FotoCabinet, expoziţia se intitulează **A fost odată în Bucureşti**, iar fotograful se numeşte Eugen Ciocan. Pe rînd, despre fiecare – în secvenţele care urmează.

O idee, un proiect

Străduţa care iese în Calea Victoriei la Biserica Albă a devenit în ultimii ani foarte „şic". Mai întîi, chiar la începutul lui 1990, s-a instalat acolo Uniunea Teatrală din România – UNITER, în casa în care, pînă în decembrie 1989, locuise Zoe, fata lui Nicolae Ceauşescu. În anii următori, s-au deschis, unul după altul, mai multe localuri publice: Casa Veche (restaurant-berărie la etaj, cofetărie-patiserie la parter şi terasă de vară), un restaurant cu specific italienesc, o braserie şi un bar de noapte (parcă) siameze şi cafeneaua-berărie Terminus, foarte populară printre tineri (mică la parter, dar cu suprafaţa principală, la subsol – unde se ajunge coborînd pe scări de lemn fixate cu frînghii –, întinsă sub mai multe case). Mai sînt pe-acolo cîteva minuscule magazine de modă şi agenţii de turism, iar pe colţul intrării prin care se poate ieşi „pe scurtătură" în Piaţa Amzei e un atelier din reţeaua Uniunii Artiştilor Plastici. Mai ales în faţa restaurantelor, de la Casa Veche şi pînă vizavi de sediul UNITER, pe stradă şi pe trotuar se înghesuie limuzine şi maşini de teren, păzite de „bodyguarzi", nu care cumva să le fure cineva în timp ce posesorii iau masa. Clientela de la Terminus vine fie cu maşini mai mici sau „la mîna a doua", fie pe jos.

Chiar lîngă Terminus s-a deschis în urmă cu vreo doi ani Galeria FotoCabinet. Firmă cu litere pictate, caligrafice. Două încăperi la stradă: draperii, vitrine, fotografii, iar înăuntru – mobilier vechi, elegant-desuet. Atmosferă *fin-du-siècle* XIX sau primele decenii din XX. În spate – mici dependinţe, plus un birou la subsol.

Ideea a fost simplă şi – în acelaşi timp – subtilă: aici se fac fotografii „de epocă", lucrate – adică – „artistic", începînd cu costumaţia şi pieptănătura personajelor şi continuînd cu decorul, aranjat pe potriva fiecărui amator. Pozele se trag în sepia şi, la urmă, se fac intervenţii discrete în culoare, ca pe vremuri, cînd nu apăruse încă policromia fotografică. Rezultă splendide imagini cu un amuzant efect teatral, dar şi cu un fin aer parodic, fiindcă autorii nu fac pur şi simplu portrete „ca altădată", ci au – evident! – conştiinţa ulteriorităţii: reînvie o manieră, recuperînd-o, dar se şi joacă de-a pozatul „de epocă", amestecînd nostalgie şi ironie în doze egale. Iată – prin urmare – o formă neaşteptată de... postmodernism fotografic!

Proiectul a prins: în creştere lentă dar sigură, Galeria FotoCabinet a ajuns să-şi scoată cheltuielile. Preţurile sînt pipărate, ca pentru o clientelă care-şi permite să dea un ban pentru o poză „deosebită". De partea de decor, costume, pieptănături şi machiaje se ocupă Irina Solomon, unul dintre cei mai cunoscuţi scenografi români ai ultimului deceniu, iar fotografiile le face Eugen Ciocan. La afacere participă şi proprietarul spaţiului, asociat cu cei doi. Nefiind vorba – însă – doar despre o „afacere": coté-ul artistic e la fel de important. Drept pentru care Galeria are şi un program expoziţional, în prima dintre încăperi, cea în care se intră direct din stradă. Chiar dacă spaţiul e destul de limitat, se pot expune douăzeci-treizeci de fotografii. La inaugurare, pe pereţi se afla o selecţie de portrete „de epocă" ale unor personalităţi culturale actuale, pozate special, ca pentru a deschide o fereastră către Bucureştiul de altădată (atmosfera) prin cel de azi (chipurile personajelor)...

Un artist al privirii

Formaţia lui Eugen Ciocan e de operator, absolvent al Institutului de Artă Teatrală şi Cinematografică (astăzi Academie). A lucrat filme documentare, de artă, de televiziune, a filmat spot-uri video şi ce altceva mai poate face un cameraman, în afară de lung-metraj de ficţiune. L-am cunoscut acum un deceniu, la Bistriţa, în perioada în care Oliv Mircea, rămas şef cultural al judeţului de pe vremea ministeriatului lui Andrei Pleşu, organiza un festival de spectacole de stradă: teatru, „Trupa pe butoaie" a lui Victor Ioan Frunză şi a lui Vlad Rădescu (pe-atunci la Tîrgu Mureş), *happening*-uri artistice, „provocări" politice, muzică în pieţele oraşului, fanfare în chioşcul vechi din parcul municipal. Descinsesem la a doua sau la a treia ediţie. În biroul lui Oliv rula filmul video al ediţiei (ediţiilor?) precedente, făcut(e) de Eugen Ciocan, şi el de faţă. Se pliase perfect pe proiect: intenţii experimentale, inserţie în social şi în textura urbană, mesaje artistice şi politice, revers ludic etc. etc. Ca şi festivalul, cronicarul său vizual era mobil, dinamic, nonconformist, glumeţ, nu fără – totuşi – o undă de patetism, disimulat sub calmul său mai degrabă taciturn, destins în zîmbete pline de înţelesuri.

Cînd l-am mai reîntîlnit, lucra ba pentru Pro TV, ba pe cont propriu. Avea idei, avea proiecte. Unul dintre ele avea legătură şi cu credinţa lui profundă, chiar dacă ţinea de latura prea-lumească a existenţei: plănuia să deschidă, în asociere, undeva, la poalele Dealului Patriarhiei, un restaurant cu mîncăruri călugăreşti!

Puse laolaltă, toate aceste trăsături dau un foarte special portret de artist, cumva-*flou* (ca să folosesc în terminologia fotografică), mereu în căutare de forme de exprimare, fixat rareori în „opere" finisate, „perfecte", cărora le preferă proiectele, ideile neaşteptate, mobilitatea însăşi.

Mai trebuie adăugat un amănunt: nu există operator profesionist care să nu facă sau să nu fi făcut şi fotografii. Eugen Ciocan nu e o excepţie de la regulă. Lucrează astăzi imaginile „de epocă" de la FotoCabinet, aşa cum în urmă cu şaptesprezece ani lua imagini la Mînăstirea Văcăreşti.

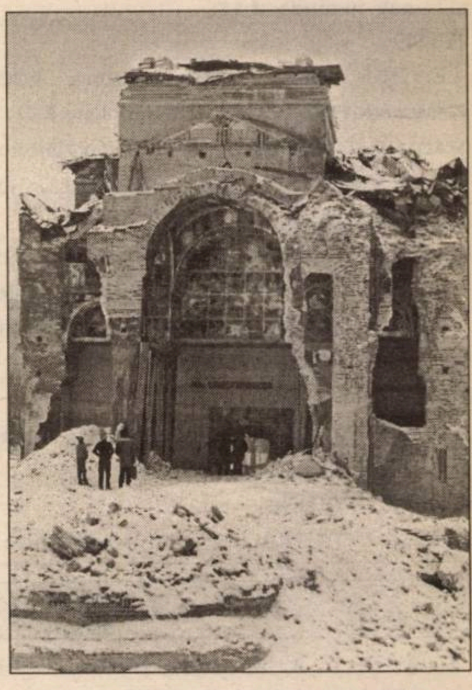

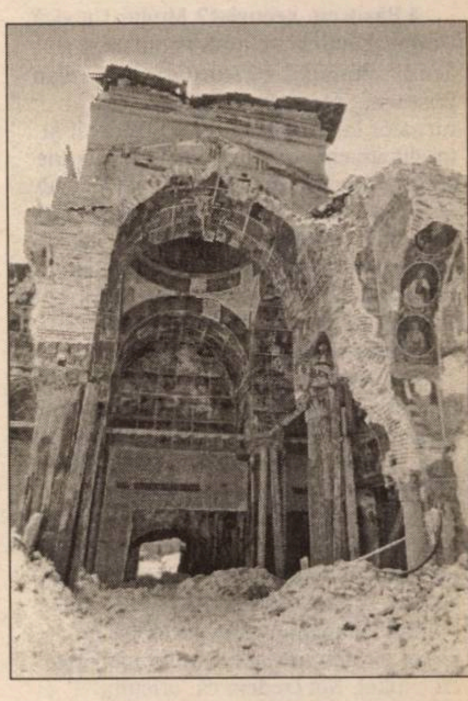

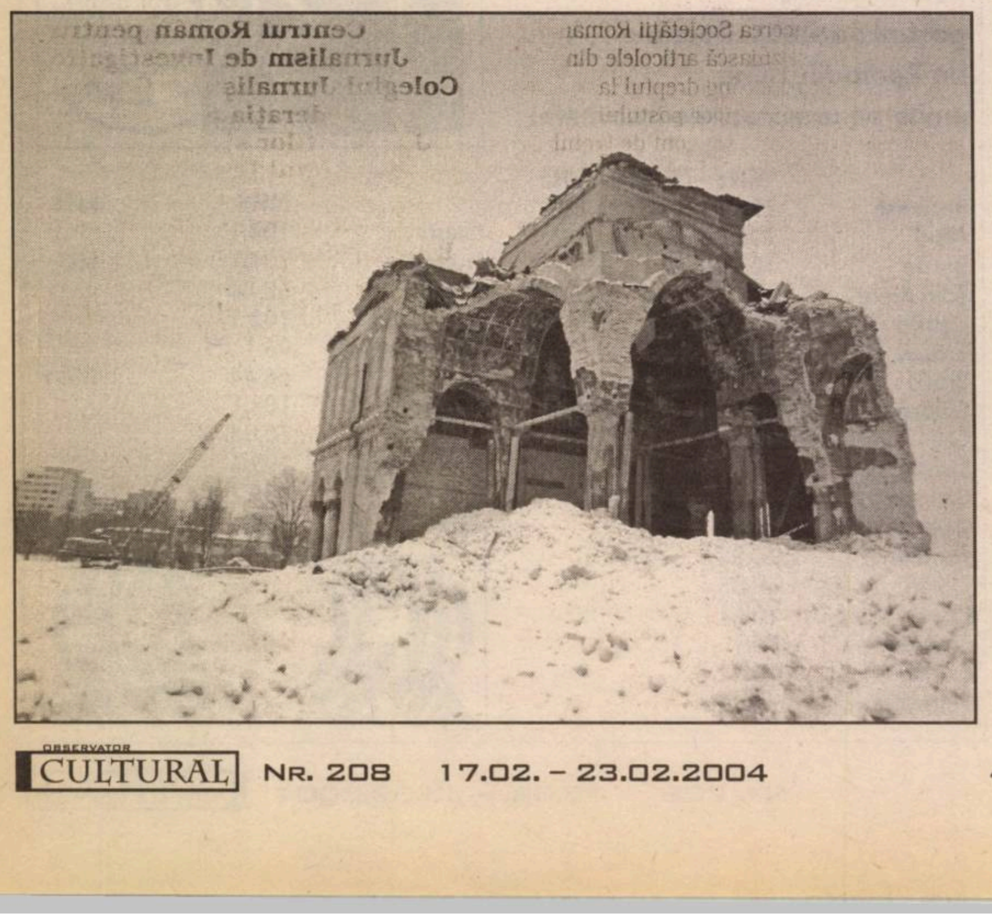

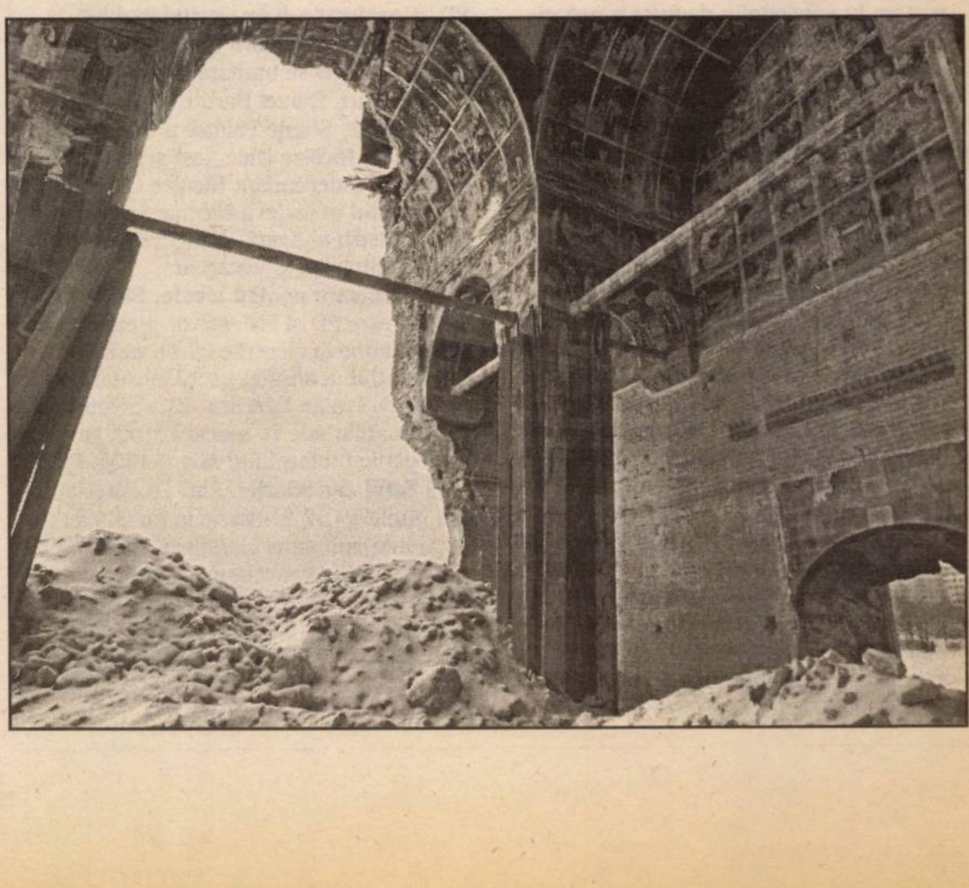

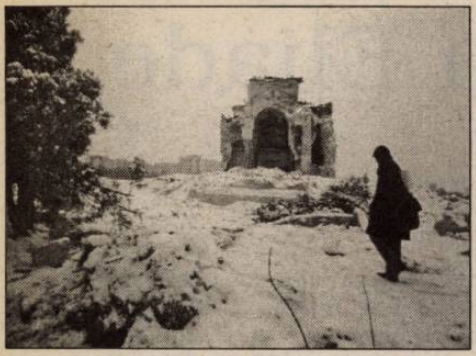

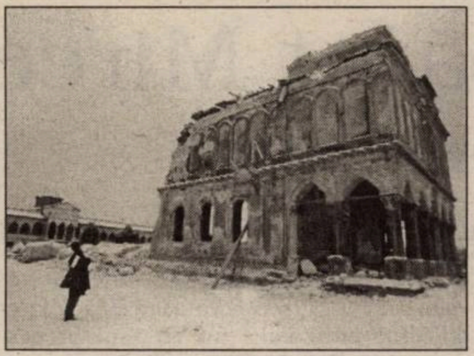

Fotografierea unei crime

Ianuarie 1987. Student-operator în primul an, Eugen Ciocan îşi ia aparatul de fotografiat şi pleacă spre platoul sudic al Capitalei, pe care, în urmă cu 271 de ani, a început construcţia Mînăstirii. Sfinţită în 1724, i s-au făcut adăugiri în 1736 şi un secol mai tîrziu, în 1834-1839. În anii de domnie ai lui Alexandru Ioan Cuza, aşezămîntul e transformat în închisoare. Va funcţiona ca penitenciar pînă în 1971. Urmează o perioadă în care se fac studii de restaurare, pentru ca, la un moment dat, Nicolae Ceauşescu să decidă că acolo, pe locul fostei Mînăstiri, se va ridica un nou tribunal. Demolarea a început în decembrie 1984, cînd au fost dărîmate turlele mari. Din ianuarie 1985, timp de aproape doi ani, s-a lucrat la decopertarea frescelor interioare. Demolarea a fost reluată în decembrie 1986 şi încheiată la sfîrşitul lui ianuarie 1987.

Cînd tînărul Eugen Ciocan ajunge la faţa locului, au mai rămas în picioare nava bisericii centrale, fără altar şi turle, şi latura din spate a anexelor, cu tot cu paraclisul Mînăstirii. E frig. Peste maidanele din jur a nins. Părăsită la acea oră, o macara cu braţ înalt şi subţire joacă rolul de instrument al demolării. Din cablul său metalic ies fire ca nişte aţe dezordonate. La capăt, sprijinită pe pămînt, în repaos temporar – o bilă de beton cu care au fost şi vor mai fi izbite şi sfărîmate zidurile. O bilă asemănătoare străpunge – simbolic, parabolic – peretele bisericii dezafectate în care repetă orchestra dintr-un cunoscut film al lui Federico Fellini.

Fotograful l-a luat cu el pe un coleg de la actorie. Nu pentru ca să „joace“; doar pentru a-l avea în unele cadre ca martor mut. Îmbrăcat într-o scurtă neagră de iarnă, cu căciulă şi cu un sac pe umăr, din care iese un sul de hîrtie, actorul asta face: priveşte, fără nici o marcă suplimentară – şi care ar fi fost tautologică – de patetism.

Între cerul cenuşiu şi pămîntul zdrenţuit, acoperit doar în parte de zăpadă, Eugen Ciocan fotografiază crima. Umple trei filme întregi. Alb-negru. Ansamblul, apoi detaliile: macaraua, bila, nava retezată a bisericii, arcadele, molozul din interior, urme de ziduri care au fost deja date jos, temeliile aripilor laterale ale anexelor, dispărute. Expresivitatea imaginilor e colosală: ca nişte lucrări de grafică în cărbune, ca-n poezia în alb-negru a lui Bacovia (în care unii au văzut o „litanie“), fotografiile, succesiune de instantanee monotematice, „serializate“, compun o „naraţiune“ a explorării ruinelor şi a ceea ce se mai poate vedea din fosta Mînăstire. Sînt şi în sine „frumoase“, dacă se poate folosi cuvîntul în context. Dar el, contextul, le face tragice, lăsîndu-le să spună fără cuvinte povestea unei tragedii, a distrugerii absurde a unui moment de patrimoniu inestimabil, a unei crime şi a unei blasfemii. A unui – finalmente – regim distructiv, demolator.

Ziua nu se încheie o dată ce fotografiile au fost făcute. Apar oamenii Securităţii, care-l duc pe îndrăzneţ „la secţie“. Prevăzător, acesta îşi luase de la Institut o hîrtie în care se spune că face poze pentru a se „documenta“. Explică, se apără, doar e student la operatorie şi nici nu e „spion“. De cîteva ori, anchetatorii iau aparatul şi caserolele pentru a le deschide şi a voala filmele. De ce n-o fac efectiv? Tînărul îi convinge că nu e „periculos“, jocul lui „naiv“ ţine, securiştii se plictisesc şi-i dau drumul.

Demolarea va continua, iar la sfîrşit se va turna beton peste fundaţiile ieşite la vedere. Imaginile vor rămîne. Trei filme, din care în expoziţia de la FotoCabinet pot fi văzute vreo douăzeci. Cu tot cu povestea lor fără cuvinte, răscolitoare, revoltătoare... ▮

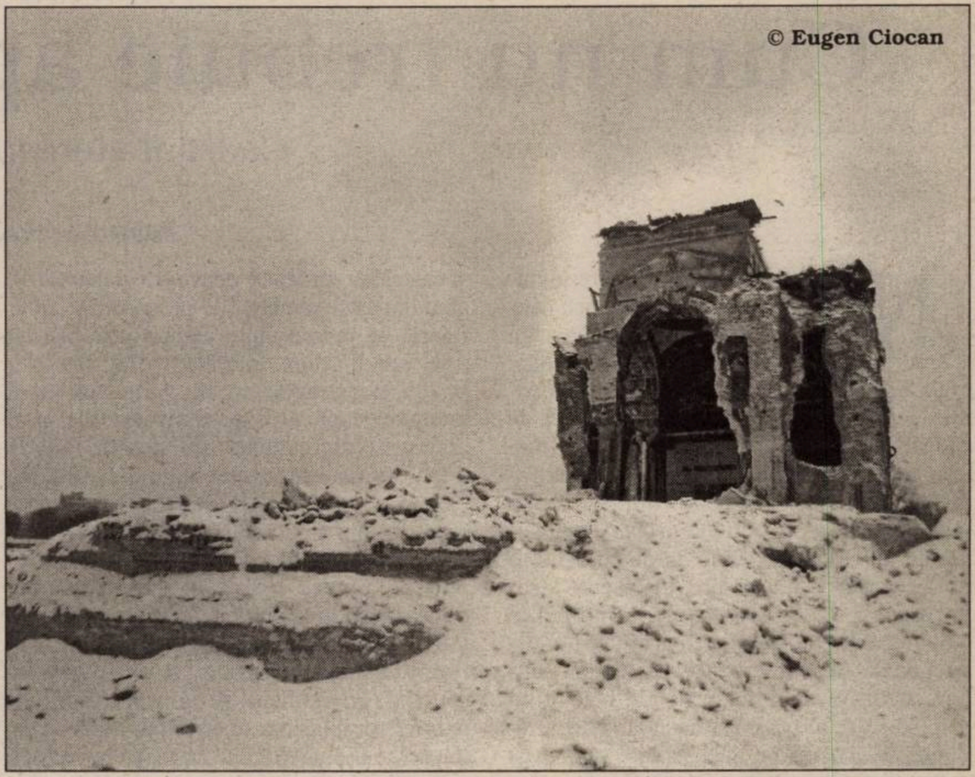

© Eugen Ciocan

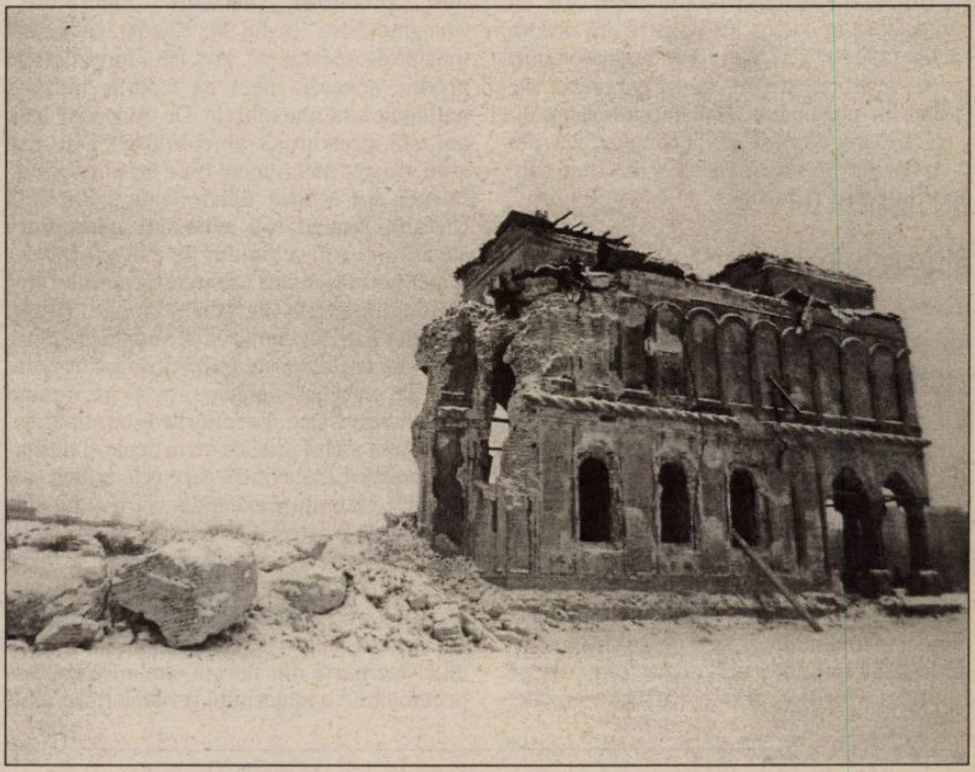

Protest pentru libertatea de exprimare în postul public de televiziune

În urmă cu cîteva luni, *Observatorul cultural* a publicat memoriul prin care cunoscuta ziaristă timişoreană Brânduşa ARMANCA protesta faţă de îndepărtarea sa abuzivă din funcţia de directoare a TVR Timişoara, post din reţeaua Televiziunii Române publice. Recent, Brânduşa ARMANCA a fost îndepărtată cu totul din instituţie. Mai jos – comunicatul de presă prin care organizaţiile independente ale ziariştilor reacţionează...

Organizaţiile semnatare îşi exprimă susţinerea faţă de iniţiativa Brânduşei Armanca, fostă angajată a postului public de televiziune din Timişoara, de a deschide un proces împotriva acestei instituţii ca urmare a desfacerii contractului său de muncă în luna ianuarie 2004. Brânduşa Armanca a depus contestaţie la Tribunalul Timiş la începutul acestei săptămîni.

Pe 9 decembrie, între directorul TVR Timişoara, Constantin Mărăscu, şi Brânduşa Armanca a avut loc o altercaţie. Brânduşa Armanca susţine că a fost lovită de Constantin Mărăscu. Pentru faptul că a dezvăluit presei acest incident şi a făcut comentarii pe Internet (pe e-grupul ziariştilor FreeEx), conducerea Societăţii Române de Televiziune a hotărît prin Decizia Nr. 6 din 7 ianuarie 2004 să-i desfacă disciplinar contractul de muncă, conform art. 264, alin. 1, lit. f) şi art. 61, alin.1, lit. a) din Codul Muncii. Motivaţia deciziei este încălcarea de către Armanca a mai multor prevederi din Regulamentul de Organizare şi Funcţionare a SRTV cît şi din Statutul Ziaristului de Televiziune. Acestea interzic salariaţilor SRTV să facă publice opinii negative referitoare la organizarea şi funcţionarea serviciului public de televiziune (R.O.F. – cap. V.7., pct.9; S.Z.T. – art. 10, art. 26). Un alt articol din R.O.F. invocat pentru desfacerea contractului de muncă stipulează că „sînt considerate fapte deosebit de grave, care pot conduce la concedierea imediată a salariatului, exprimarea publică, indiferent de mijloace, a unor opinii critice la adresa serviciului public de televiziune...“ (Cap.V.8., pct.5).

Considerăm că toate prevederile Regulamentului de Organizare şi Funcţionare şi ale Statutului Ziaristului de Televiziune al SRTV care limitează dreptul de a exprima opinii critice la adresa postului public de televiziune sînt abuzive şi contravin interesului public. Ele sînt cele care aduc atingere imaginii şi credibilităţii postului public de televiziune, care ar trebui să fie un promotor al transparenţei şi libertăţii de exprimare.

De asemenea, referitor la invocatul conflict din luna decembrie între Brânduşa Armanca şi directorul Constantin Mărăscu, atragem atenţia că un astfel de eveniment nu ar fi putut să treacă neobservat de către presa din Timişoara. Comportamentul angajaţilor unui post public local de televiziune este o chestiune de interes public. De altfel, cazul Brânduşei Armanca apare şi în raportul anual al organizaţiei internaţionale Freedom House.

Prin urmare, organizaţiile semnatare fac un apel către conducerea Societăţii Române de Televiziune să revizuiască articolele din R.O.F. şi S.Z.T. care restrîng dreptul la liberă exprimare al angajaţilor postului public. Aceste articole nu ţin cont de faptul că SRTV este o instituţie publică şi în consecinţă dreptul la libera exprimare al angajaţilor televiziunii ar trebui să primeze atunci cînd în discuţie sînt chestiuni de interes public. De asemenea, ele sînt în flagrantă contradicţie cu art. 10 al Convenţiei Europene a Drepturilor Omului şi cu art. 30 din Constituţia României.

Ne exprimăm convingerea că justiţia timişoreană va judeca acest proces cu imparţialitate şi pledăm pentru respectarea independenţei actului de justiţie.

Agenţia de Monitorizare a Presei – Academia Caţavencu
Asociaţia Civic Media
Asociaţia de Comunicare Vizuală Videovest – Timişoara
Asociaţia pentru Apărarea Drepturilor Omului din România – Comitetul Helsinki
Asociaţia Jurnaliştilor de Presă Franceză
Asociaţia Jurnaliştilor Profesionişti din Iaşi
Asociaţia pentru Protejarea şi Promovarea Libertăţii de Exprimare
Centrul pentru Jurnalism Independent
Centrul Român pentru Jurnalism de Investigaţie
Colegiul Jurnaliştilor Gorjeni
Federaţia Sindicatelor Jurnaliştilor şi Tipografilor
Forumul Presei Române de Pretutindeni
Fundaţia Radiourilor Independente din România – RAIND
Liga Jurnaliştilor Sibiu
Pod Media Timişoara
Societatea Academică din România
Societatea Jurnaliştilor Galaţi
Sindicatul Ziariştilor şi Lucrătorilor din Presă Arad

Bucureşti, 11 februarie 2003

Contact: 021.315.23.13 – Agenţia de Monitorizare a Presei

Cum nu trebuie apărat Mircea Eliade

Cadrilul stereotipurilor defensive

ADRIAN-PAUL ILIESCU

Ne-am obişnuit deja cu interminabilele piruete pe care le face conştiinţa românească pentru a evita o confruntare autentică cu aspectele (mai mult decît) incomode ale trecutului său politic. Au devenit perfect familiare figurile de cadril impuse pentru menţinerea *bon ton*-ului cultural autohton, adică a sentimentului festiv şi confortabil că în cultura română lucrurile au stat în fond *foarte bine*, personalităţile sale tutelare fiind totdeauna luminoase şi, în fond, inocente, nicidecum virulente sau resentimentare, nicidecum responsabile (parţial) de toxicitatea atmosferei intelectuale interbelice. Chiar comentatori cu discernămînt, în genere mai puţin dispuşi să se alinieze la idiosincraziile autohtone, se înscriu pe neobservate în acelaşi dans ritual. Una dintre surprizele recente a fost furnizată de Mircea Iorgulescu, care, în recenzia sa la cartea lui F. Ţurcanu despre Eliade (**22**, Nr. 722-724), s-a angajat voluntar să reitereze aceste „figuri canonice" ale ritualului purificator. Reliefarea acestor figuri are importanţa ei, căci uşurează depistarea lor şi sesizarea frecvenţei cu care apar în presa culturală.

Figura nr. 1 (sau tehnica descurajării): „Eliade în pericol!"

Obiceiul local este ca, prin însăşi punerea problemei, să se inducă un sentiment de alarmă: simpla întrebare „trebuie oare ars Eliade?" (cu care începe prefaţa cărţii recenzate) sugerează un pericol iminent de excomunicare sau autodafeu. În recenzia lui M. Iorgulescu, acest pericol înspăimîntător este evocat numai indirect; umbra sa ameninţătoare transpare pe fundalul elogiilor aduse cărţii recenzate: aceasta „se situează deasupra pasiunilor", abandonează „nefericita" perspectivă „ulterioară" ce judecă fapte trecute prin prisma unor reguli atunci inexistente (**22**, Nr. 722, p. 15); nu extrapolează, nu pune „sub lupă" anumite detalii, nu supradimensionează prin „extragere din context", nu „rescrie" istoria după canoane şi interese ulterioare (**22**, Nr. 724, p. 15) etc. Aceste sublinieri insistente creează impresia că Eliade stă de mult pe o „bancă a acuzaţilor": el înfruntă un interminabil proces trucat în care pasiunile minează gîndirea clară, faptele sînt interpretate răuvoitor pe baza „perspectivei ulterioare", a unor „extrapolări" şi „sustrageri din context", iar verdictul se dă prin „rescrierea istoriei" şi aplicarea unor reguli inadecvate. Impresia e confirmată de faptul că Iorgulescu vehiculează repetat expresii ca „demascatori", „procurori", „acuzaţii", „denunţare", „imagine falsă" (a lui M. Eliade), „stigmat" (purtat de acesta) etc. (*loc. cit.*), formulări ce produc senzaţia netă că valorile culturii naţionale sînt ameninţate. De unde vine însă această presupusă ameninţare? Din cîte ştim, după 1989 nimeni nu a cerut excomunicarea lui Mircea Eliade (sau a lui Emil Cioran), nimeni n-a contestat importanţa savantului sau a omului de cultură Eliade, nimeni nu revendică excluderea prozatorului Eliade din istoria literaturii române. Tirajul operelor sale, în continuă şi stabilă creştere, nu este egalat decît (pură întîmplare?) de cele ale colegilor (de generaţie şi nu numai) Cioran sau Noica. Reeditările interminabile, saturarea sferei publice cu articole şi dezbateri despre Eliade (între care cele critice sau ofensive constituie excepţia, nu regula) sînt departe de a sugera un pericol de excomunicare. Dimpotrivă, inserarea acestor articole şi dezbateri, evocarea ceremonioasă a autorului lor ca model spiritual sau cultivarea supremaţiei culturale a preocupărilor iniţiate de el fac parte din norma canonică de respectabilitate a majorităţii revistelor sau emisiunilor culturale româneşti. Observatorul calm rămîne cu sentimentul că Eliade face obiectul unui cult, nu al unui proces necruţător. Există oare o singură zi în care numele său (alături de cele ale lui Cioran şi Noica) să nu apară în presa scrisă sau pe canalele de televiziune? Există redactor sau realizator care, într-o serie suficient de lungă de rubrici sau emisiuni de profil, să nu fi încercat să-şi demonstreze ataşamentul la „marea cultură", aducînd în centrul atenţiei „direcţia Nae Ionescu-Eliade-Cioran"? Evident că nu. Fără nici o intenţie de a deplînge această omniprezenţă (care totuşi spune ceva despre auto-centrarea culturii noastre şi merită o discuţie aparte), rămîn totuşi motive de uimire: ce pericol îl ameninţă pe Eliade? Cine se opune acestei avalanşe în creştere (articole, cărţi, comentarii asupra operei sale)? Care ar fi forţele obscure ce pun la cale ostracizarea sugerată de zeloşii săi apărători? Există, desigur, cîteva critici deschise ale personalităţii sale şi ale „spiritului" pe care l-a ilustrat, critici cu pondere, de altfel, infimă în totalul comentariilor, tezelor de doctorat şi studiilor; dar unde sînt diabolicii adversari (ai culturii române) ce pregătesc arderea sa pe rug? Inexistenţa acestor forţe malefice şi a oricărei ameninţări efective, dar mai ales contrastul dintre această absenţă şi senzaţia de pericol ce emană din luările de poziţie ale avocaţilor lui Eliade nu pot să nu trezească suspiciuni. Nu cumva strigătul de alarmă „Eliade în pericol!" şi campania desfăşurată sub auspiciile lui sînt menite să descurajeze orice încercare de raportare critică la Mircea Eliade ca gînditor şi comentator politic sau ca fiinţă morală?

Figura nr. 2 (sau tehnica ocultării): „Confuzia de planuri"

Ni se aminteşte mereu că nici personalitatea lui Eliade, nici opera sa nu pot fi reduse la opţiunile sale politice (**22**, Nr. 722) – sugestie clară şi alarmantă: cineva, se pare, cultivă din umbră „confuzia de planuri", urmărind să eclipseze *savantul* şi *scriitorul* pentru a expune stigmatului public *omul* şi vederile sale politice. Apelul avocaţilor lui Eliade la o presupusă confuzie de planuri constituie, din mai multe puncte de vedere, atingerea unei culmi. De vreme ce opera literară a lui Eliade nu este contestată şi, oricum, nimeni nu cere punerea ei la index, de vreme ce nimeni nu cere expulzarea lui Eliade (omniprezent, atît în librării cît şi în mediul academic) din patrimoniul ştiinţific şi cultural, este uluitoare nervozitatea cu care este taxat drept detractor (şi acuzat de „confuzie de planuri") oricine îndrăzneşte să evoce falimentul moral şi politic al savantului. Ar fi într-adevăr vinovat de toate acestea cel care ar nega valoarea literară a romanelor şi nuvelelor lui Eliade pe temei politic (aşa cum făcea proletcultismul); sau cel ce ar nega valoarea istoricului religiilor pe temei politic. Însă, după 1989, nici o voce cît de cît ascultată nu a făcut acest lucru. Poate să existe vreun profesoraş uitat, fost activist local al PCR, care respinge literatura eliadescă pe motiv de „legionarism"; sau vreun membru al fantomaticului PMR care neagă opera ştiinţifică a istoricului religiilor pe acelaşi temei; dar nimeni n-a auzit de aceştia şi, oricum, ei nu sînt un pericol pentru reputaţia lui Eliade. Luările semnificative de poziţie l-au vizat pe Eliade-publicistul politic sau personalitatea sa morală, nu pe scriitor şi nici pe savant. Ca atare, cine face confuzia de planuri? Răspuns surpriză: *singurii comentatori care amestecă planurile sînt chiar cei care deploră ostentativ această confuzie*! Îndată ce un spirit mai puţin pios cutează să spună ceva despre ataşamentele de extremă dreapta ale lui Eliade, apărătorii profesionişti reacţionează viguros: „Eliade nu poate fi redus la activitatea sa politică"; „Eliade nu a făcut mult timp politică"; el a fost „de fapt" scriitor şi savant (**22**, Nr. 724); „să nu confundăm planurile!". Cu alte cuvinte: „Eliade a fost un remarcabil scriitor şi un mare savant – a discuta ataşamentele sale politice înseamnă a confunda planurile". Iorgulescu îl felicită pe F. Ţurcanu pentru că evită orice „inutile polemici cu diverşii demascatori şi procurori" – la fel de bine poate fi felicitat *oricine evită discuţia raţională*, deoarece aceasta presupune confruntarea cu criticii, adică... ceea ce *bon ton*-ul local numeşte „polemici inutile" cu „diverşi demascatori şi procurori". Aducînd mereu în discuţie opera *culturală*, ca replică la acuzaţii *politice*, tocmai apărătorii propagă confuzia planurilor – ei sugerează înţelepciunea bigotă: „despre un atît de mare om de cultură, numai bine"! Eliade ca publicist şi subiect politic este exonerat în mod indirect pentru că... e un mare creator – ca şi cum valoarea literară şi ştiinţifică ar anula eşecul publicistului politic sau responsabilitatea susţinătorului legionar fervent. Contrapunerea performanţelor intelectuale opiniilor politice ale scriitorului ocultează caracterul regretabil al celor din urmă. Ni se pune permanent în faţă „bilanţul final", care trebuie să fie pozitiv („10% legionarism, dar 90% cultură înaltă!"). De ce, însă, ar trebui să stăm permanent cu „bilanţul final" pe masă? De ce n-am putea analiza separat componenta politică şi cea ştiinţifică a activităţii, respectînd performanţele cărturăreşti şi deplorîndu-le pe cele civice? Nimeni nu ne obligă să discutăm simultan, în mod amestecat, despre toate modurile de manifestare ale unei personalităţi, aşa cum fac zeloşii apărători. Aşadar, cine amestecă planurile? Cine face confuziile?

Figura nr. 3 (sau tehnica victimizării): „Repunerea în context"

Un laitmotiv al avocaţilor lui Eliade este lamentarea privitoare la pretinsa „nedreptate" care se face prin „sustragerea" ideilor sale din context. Este, bineînţeles, adevărat că datele problemei s-au schimbat astăzi faţă de anii '30 şi este sigur că pe atunci Eliade nu putea prevedea Holocaustul, în detaliile sale „tehnice" cele mai sinistre. *Dar imprevizibilitatea îi disculpă moral doar pe cei ce nu au contribuit cu nimic la crearea atmosferei spirituale şi morale care a făcut posibil Holocaustul*. Cine, în anii '30, i-ar fi admirat pe Hitler, Salazar sau Zelea Codreanu doar pentru capacitatea de „management politic", pentru „patriotism" sau pentru „incoruptibilitate" şi, în plus, s-ar fi disociat explicit de ei, în mod public, îndată ce crimele de care erau răspunzători ar fi devenit cunoscute, ar putea într-adevăr să se disculpe pe baza imprevizibilităţii acestor crime, a contextului prea timpuriu în care şi-a exprimat admiraţia (context în care direcţia extremei drepte şi riscurile marşului ei nu erau încă pe deplin clare). Dar cine a admirat nu doar aceste calităţi „neutre" ale liderilor fascişti, ci: a vînturat, ca şi fasciştii, sloganul pericolului reprezentat de „cotropirea evreiască" şi mai ales pe cel al ameninţării reprezentate de „viitoarea ofensivă" a evreilor; cine a deplîns toleranţa românească (?!?) faţă de minorităţi, evocînd, pentru contrast, *în acelaşi pasaj*, eficacitatea intoleranţei altora („măcelărirea" grecilor din Turcia, „sugrumarea" germanilor din Cehia etc.); cine a făcut apologia „imperialismului spiritual", a „românismului" fanatic, a misiunii „istorice" a legionarilor, a morţii sau sacrificiului etc.; şi, în plus, cine, după toate aceste luări de poziţie, nu s-a delimitat ferm niciodată de politica extremei drepte nu poate pretinde să obţină circumstanţe atenuante de la „con-

Mircea Vulcănescu
cu
« Tînăra generație »

100 de ani de la nașterea
lui Mircea Vulcănescu

Mircea Vulcănescu
«Tînăra generație»

149 000 lei

Ediție îngrijită de Marin Diaconu
Cuvînt înainte de Dorin-Liviu Bîtfoi

Mircea Vulcănescu a fost unul dintre campionii generației sale. Dar și cel care a resimțit acut risipa în plan social și politic a acestei forțe, cel care a scris articole memorabile pe tema misiunii tinerei generații.
Preocupările lui și ale generației lui se regăsesc în lumea românească de azi.

la
com
p.an
ia
Tel. : 211 59 64, 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

text" – pentru simplul motiv că *este co-autor al contextului, nu „prizonier" pasiv al său*. Cine a infestat „contextul", adică ambianţa socială a vremii, cu idei agresive – chemări la „barbarie", ca acelea făcute de Cioran, sau insinuarea că pădurile vor trebui prefăcute în spînzurători, emisă de Eliade – nu mai poate poza într-o biată „victimă a contextului". Comentatorii binevoitori, cum se dovedeşte şi M. Iorgulescu, insistă că antisemitismul din articolele lui Eliade nu „duce" şi nu „îndeamnă" la pogrom sau exterminare în masă. Dar aici problema este pusă greşit: nu este cazul să ne întrebăm dacă un articol de revistă „duce" la pogrom – niciodată pogromurile nu se dezlănţuie datorită unor articole, şi orice autor extremist s-ar putea prevala de scuza că nu lectura cărţilor lui a scos oamenii în stradă; ci e cazul să ne întrebăm dacă el contribuie la toxicitatea unei atmosfere politice ce conduce, în cele din urmă, la pogrom. De asemenea, nu este cazul să ne întrebăm dacă articolele lui Eliade îndeamnă la exterminarea în masă, deoarece nu numai un atare îndemn constituie o culpă morală. Simpla idee a necesităţii purificării etnice, inclusiv prin mijloace administrative, idee avansată explicit de Eliade şi cuplată cu „avertismentul" că evreii... pregătesc o ofensivă (vezi **Piloţii orbi**), este o culpă morală şi politică suficient de gravă. Sigur că această idee, în sine, n-a ucis pe nimeni, dar oare nu contribuia ea la starea de spirit care îi încuraja şi mobiliza pe legionarii ce au ucis efectiv? Nu contribuia oare la justificarea „eroilor" legionari şi a crimelor lor, sugerînd că aceştia nu fac decît să răspundă unei chemări patriotice urgente, unei misiuni de „salvare" a ţării şi de eliminare a „pericolului evreiesc"? Prin asemenea luări de poziţie, Eliade accentua sentimentul de „pericol naţional", de „iminentă prăbuşire" („niciodată n-a fost neamul nostru românesc atît de aproape de pieire", clama în 1937), sentiment ce justifica sau părea a justifica orice „măsuri de salvare", agravînd contextul de exaltare misionară şi mobilizare politică urgentă ce facilita violenţa. Cum ar putea fi el prezentat ca victimă a acestui context?

Dar, cum nu sîntem decît comentatori *post factum* ai evenimentelor şi cum ni se pot atribui diverse limitări de comprehensiune, să nu ne arogăm un moralism omniscient. Să presupunem că nu poate fi exclusă o complicată evoluţie interioară prin care Eliade şi Cioran, spirite subtile şi frămîntate, cu adîncimi „insondabile", au devenit victime inocente ale unei ambianţe brutale, inapte să valorifice nuanţările subtile care-i defineau. Prima datorie a acestor „victime" era să elucideze această evoluţie, să facă o auto-analiză severă, aptă să explice pe înţelesul nostru, muritorii mai puţin abisali, cum au putut ajunge să se alinieze la mişcarea (responsabilă de crime) a legionarilor şi să fie (în mod eronat, pasămite) confundaţi cu ei: să puncteze circumstanţele atenuante, să explice interpretările greşite, identificările nelegitime şi prezumţiile prin prisma cărora „victimele inocente" au putut fi luate drept complici. Nici unul dintre cei despre care vorbim nu a făcut acest lucru, nici unul nu şi-a asumat efectiv (autentic, explicit) responsabilitatea pentru entuziasmul cu care a sprijinit extrema dreaptă şi fascismul, iar *Eliade cel mai puţin dintre ei*. În absenţa unei atari analize purificatoare, nu ne rămîne decît presupunerea că circumstanţele atenuante pur şi simplu nu existau: exaltaţii erau într-adevăr *complici morali* şi nu puteau infirma acest lucru.

Frazeologia confuză despre context ar trebui abandonată şi pentru alte motive. Mai întîi, este de notat că „repunerea ideilor în context" este deseori irelevantă, deoarece în general *contextul explică, dar nu justifică*. Se poate desigur resitua în context apologia făcută legionarismului şi „jertfei legionare", evocîndu-se profunda cutremurare trăită de Eliade la moartea „eroilor" legionari, dar, deşi aceste trăiri explică exaltarea scriitorului, ele nu justifică susţinerea pe care o acorda unei mişcări politice extremiste. Tot aşa cum revolta legitimă faţă de o crimă odioasă explică, dar nu justifică linşajul, revolta (la fel de legitimă) faţă de mizeria morală din politica românească explică, dar nu justifică adeziunea spirituală la o mişcare criminală. Practicanţii ritualului evocării (vagi) a contextului ar trebui să conştientizeze faptul că, aşa cum observa Karl Popper, cunoscutul critic al totalitarismului, există şi o „mitologie al contextului": uneori, „contextul" este invocat şamanic pentru escamotarea unor adevăruri clare, dar neconvenabile.

Mai important este însă un al doilea motiv: reconstituirea contextului este de natură *să agraveze, şi nu să atenueze culpa morală* a unor spirite exaltate ca Eliade. Acest lucru reiese limpede îndată ce ieşim din apele tulburi ale frazeologiei literaturizante şi intrăm în sfera distincţiilor conceptuale nete, bine stabilite încă de liberalii clasici: există o diferenţă netă între denunţarea unui negustor drept speculant, într-o ambianţă de ordine şi normalitate socială în care acuza respectivă, oricît de virulentă, rămîne doar o manifestare a libertăţii de expresie, şi acelaşi act acuzator făcut în faţa unei gloate furibunde adunate la casa celui denunţat, context în care denunţarea devine *instigare*, sau cel puţin *încurajare iresponsabilă* a violenţei mulţimii dezlănţuite (J.S. Mill). Ei bine, contextul articolelor pro-legionare ale lui Eliade seamănă mult mai mult cu cel de-al doilea tip de context decît cu primul: discursul exaltat al scriitorului nu avea loc într-o ambianţă calmă, plină de umor şi toleranţă; dimpotrivă, el se desfăşura (metaforic vorbind) „în faţa gloatei dezlănţuite", adică într-un mediu social agitat de naţionalişti extremişti, de legionari, de admiratori ai regimurilor fasciste, toţi foarte activi în anii '30 şi toţi hotărîţi să rezolve „o dată pentru totdeauna" problemele care-i obsedau: „cotropirea evreiască", „falimentul regimului politic din România" (interpretat ca faliment al democraţiei şi ca argument pentru autoritarism), „degenerarea morală" (interpretată ca semnal al nevoii imperative de impunere a ortodoxiei ca factor purificator şi mobilizator al energiilor naţionale) etc. Într-un asemenea context, nu numai formulările precise, ci chiar şi cele mai nebuloase apeluri la „misiunea istorică" a românilor (care abundă la Eliade) devin *instigări*, şi nu simple declaraţii personale de credinţă, *deoarece sînt receptate ca atare de „gloata dezlănţuită"* (indiferent de ce a gîndit sau dorit în fapt autorul apelurilor). Se poate argumenta (probabil corect), aşa cum face şi Iorgulescu, că, în realitate, intenţia de instigare la violenţă nu a existat la Eliade – se pot cita unul sau două pasaje în care scriitorul deplînge violenţa. Dar într-un mediu saturat de intoleranţă şi agresivitate, în care diverse grupări şi partide politice activează programatic pentru abolirea democraţiei şi a toleranţei politice şi etnice, nu contează nici dorinţa secretă a publicistului, nici cele cîteva nuanţări ce o confirmă; căci publicistica respectivă nu are scop academic şi nu se adresează unor savanţi calmi, obiectivi, atenţi la nuanţe. În acest mediu şi în condiţiile în care textele se adresează publicului larg, decisivă este impresia generală lăsată de apelurile făcute şi modul (previzibil!) de receptare a lor; or, impresia produsă de articolele lui Eliade nu este cîtuşi de puţin aceea de chemare la toleranţă şi colaborare, ci aceea de chemare la luptă pentru îndeplinirea unei „misiuni" istorice. Mesajul transmis, în final, de aceste texte nu este acela al delimitării (de violenţa antisemită, legionară, anti-democratică), ci acela de raliere la *porunca vremii*, aşa cum o formulau şi legionarii; tonul nu este reţinut şi circumspect, trădînd rezervele faţă de „spiritul vremii", ci entuziast şi mobilizator. Iar, cum publicul anilor 1937-1938 nu era în căutarea unor subtile nuanţări şi rezerve şi nu urmărea vigilent posibilele corecţii aduse strategiilor extremiste, nu este deloc surprinzător că nu firavele deosebiri de accent, ci miezul comun al mesajului lui Eliade (cu mesajul legionar) a fost şi va fi reţinut de comentatori. Tocmai *prevalenţa miezului comun şi a impresiei generale* a mesajului (asupra nuanţărilor auxiliare sau a altor detalii contingente) într-o ambianţă incendiară face să sune atît de ridicol argumentul „contextului". Cine perorează despre „cotropirea evreiască" şi despre viitoarea „ofensivă a evreilor" contra românilor, *într-o atmosferă precum cea din 1937*, nu se poate prezenta drept exponent al omeniei şi toleranţei, în virtutea unor amiciţii cu unul sau doi evrei, a unu-două articole omagiale la adresa unor cărturari evrei sau a unei ocazionale condamnări a violenţei. Şi nu este cîtuşi de puţin plauzibilă presupunerea că scriitorul nu ar fi prevăzut receptarea articolelor sale ca adeziune la mişcarea legionară şi ca pledoarie pentru ea: cine exalta *revoluţia spirituală* şi *omul nou* în faţa legionarilor, care prin *revoluţie* înţelegeau luptă armată şi chiar exterminare a Duşmanului, iar prin *om nou* înţelegeau rrromânul ortodox, militant necruţător contra „jidănirii", putea şi *trebuia* să prevadă felul cum va fi receptat mesajul său. Cei care speră că, prin „repunere în context", Eliade îşi va recăpăta inocenţa morală şi statutul de „victimă" a istoriei sînt ei înşişi victime – victimele unei iluzii.

POLIROM
NOUTĂŢI
februarie 2004

Charles Frazier
Cold Mountain

Jonathan Coe
Clubul putregaiurilor

André Petitat
Secret şi forme sociale

W. Richard Scott
Instituţii şi organizaţii

Reduceri de 30%
Pentru oferta săptămînii pe site-ul www.polirom.ro ➔ Agenda

Comenzi la: CP 266, 700506, **Iaşi**, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)217440
Bucureşti, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, **Timişoara**, Tel.: 0722/548785
E-mail: sales@polirom.ro
www.polirom.ro

Figura nr. 4 (sau tehnica transfigurării): „Adevăratul Eliade"

O subtilă şi pernicioasă metodă de a disculpa constă în situarea derutantă a problemei responsabilităţii morale într-un mediu pseudometafizic: comentatorii dornici de a-l apăra pe Eliade se frămîntă în căutarea „adevăratei esenţe" a scriitorului, ajungînd, desigur, la concluzia că *„adevăratul Eliade" este romancier şi savant, nu anti-semit sau legionar*. În sprijinul acestei concluzii, enunţate sau numai sugerate, se aduc argumentele folosite şi de Mircea Iorgulescu în recenzia sa: Eliade s-a ocupat puţin timp de politică, adeziunea sa legionară este tardivă şi episodică, legionarii l-au suspectat, preocupările sale dominante sînt literare şi ştiinţifice (chiar în timpul arestării, se ocupa de... alchimia babiloniană!), a preferat să se refugieze în cercetare pentru a „învinge" (sau uita?) un rău politic de tinereţe etc., şi, *nota bene*, cu toate acestea, a suferit persecuţii pentru opţiunile politice juvenile. M. Iorgulescu nu enunţă direct o teză, dar concluzia transpare în final cu claritate: „adevăratul Eliade este un respectabil savant, nu un extremist politic". Mă tem că aici se ascunde un *subtil sofism*. În realitate, nu se pune problema de a scinda fiecare personalitate normală într-o componentă „adevărată" şi una „falsă", în „adevăratul ...escu" şi „falsul ...escu", eludînd astfel responsabilitatea individuală pentru orice manifestare izvorîtă din cea de-a doua. Numai cazurile de schizoidie fac atari scindări relevante. Omul sănătos rămîne un singur om şi este răspunzător pentru toate actele sale, indiferent din ce sector al personalităţii lui derivă. Deosebirea dintre personalitatea ştiinţifică şi cea politico-morală a scriitorului, o deosebire de sferă de manifestare, de domeniu atitudinal şi de tip de creativitate, este *transfigurată* într-o deosebire dintre un „adevărat" şi un „fals" Eliade doar pentru a sugera că antisemitismul şi extremismul său de dreapta nu ar fi, în fond, „autentice": dacă nu aparţin „adevăratului" Eliade, de ce oare să fie luate în seamă aceste manifestări regretabile? Naivii vor fi poate convinşi prin acest tertip, însă cititorul mai puţin încrezător va observa sofismul: deosebirea dintre cele două sfere de manifestare nu este una între un „adevărat" şi un „fals" personaj; opiniile politice ale lui Mircea Eliade sînt *opiniile lui autentice* şi-i aparţin lui cu adevărat, nicidecum unui alt (şi fals) Eliade; ele îi aparţin la fel de mult ca şi ideile ştiinţifice, numai că ţin de o altă sferă a personalităţii sale, nu de cea cărturărească. Ca atare, nu pot fi bagatelizate. Nu are nici un sens ca opţiunile politice ale scriitorului să fie taxate drept minore, neautentice sau nerelevante, doar pentru că au fost susţinute public pe o perioadă scurtă de timp: la urma urmei, se poate face ipoteza că, după 1945, Eliade nu şi-a mai etalat convingerile politice exclusiv datorită inactualităţii lor. Personal, nu susţin această ipoteză, dar ea nu este ab-

Eliade şi India

Editura Cartex a editat recent, într-un singur volum, trei scrieri ale lui Mircea Eliade: **India**, **Nopţi la Serampore** şi **Secretul doctorului Honigberger**. Într-o notă de pe pagina de gardă este precizat faptul că sugestia reunirii acestor cărţi ale „aventurii indiene" îi aparţine profesorului Sorin Alexandrescu (căruia îi aparţin, de asemenea, fotografiile reproduse pe coperta I şi coperta IV).

Prefaţa ediţiei (**Anii bisecţi şi secţiunea între două lumi**) este semnată de către tînărul orientalist şi istoric al religiilor Eugen Ciurtin, bun cunoscător al operei lui Eliade şi – totodată – autor al unui volum aflat în pregătire despre „aventura asiatică" a medicului sas Johann Martin Honigberger. Volumul conţine şi un scurt tabel cronologic despre Mircea Eliade, semnat de Ruxandra Munteanu.

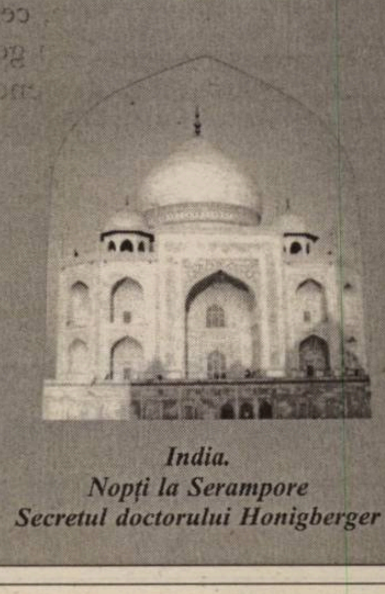

surdă: căci cărturarul nu s-a obosit niciodată să manifeste alte opţiuni politice, mai puţin regretabile, sau să se disocieze de cele timpurii. Dacă ar fi făcut-o, ar fi existat poate temeiuri pentru a decreta ideile interbelice drept „rătăciri juvenile", necaracteristice „adevăratului" Eliade; cum nu a catadixit să facă acest lucru, nimic nu ne poate determina să-l absolvim printr-un atare decret.

Figura nr. 5 (sau tehnica relativizării): „Respingerea canoanelor ulterioare"

Mircea Iorgulescu elogiază insistent, la autorul recenzat, un „admirabil şi constant refuz de rescriere a istoriei după canoanele, judecăţile, prejudecăţile, convenţiile şi clişeele, chiar interesele ulterioare". Nu ni se spune, bineînţeles, care sînt aceste elemente „ulterioare" a căror punere la lucru trebuie cu mare grijă evitată. Cititorul va deduce însă că e vorba de o regretabilă tehnică de falsificare a realităţii prin folosirea unor criterii anacronice şi, fără îndoială, greşite; căci, *nota bene*, cu o singură excepţie, toţi termenii folosiţi au conotaţii peiorative: „canoane" (= „rigide"), „prejudecăţi" (= „înapoiate"), „convenţii" (= „artificiale"), „clişee" (="banale") şi „interese" (= „oculte" sau „inavuabile"). Cine foloseşte această tehnică de rescriere a istoriei, bazată pe criterii eronate? Mister (dar e foarte bine că F. Ţurcanu nu cade în aceeaşi eroare!). Să formulăm cîteva ipoteze. Deosebiri de gîndire şi evaluare între anii '30 şi acest început de mileniu există, desigur: bunăoară, naţionalismul era considerat pe atunci o valoare în sine, ceea ce nu mai este cazul azi. *Dar Eliade nu este „acuzat" pur şi simplu pentru naţionalismul său, după cum nu este acuzat nici pentru ataşamentul faţă de ortodoxie ori spiritualism.* Lăsîndu-i la o parte pe comunişti (obligatoriu internaţionalişti şi atei!), aproape toţi politicienii vremii erau naţionalişti (de o nuanţă sau alta) şi plini de respect pentru ortodoxie, fără ca aceste opţiuni, luate în sine, să constituie azi cap de acuzare împotriva lor. *Lui Eliade nu i se impută nici simpla adeziune la naţionalism, nici opţiunea pentru dreapta naţionalistă ca atare, ci adeziunea la un naţionalism extremist şi la mişcarea legionară, „violentă şi radicală"* (cum admite Iorgulescu). Care să fie deci canoanele („rigide"), prejudecăţile („învechite"), clişeele („arhibanale") sau interesele („oculte") prin prisma cărora această adeziune este condamnată azi, dar nu putea fi condamnată în anii '30? Iorgulescu deplînge (**22**, Nr. 722) „nefericita" perspectivă „ulterioară", care judecă faptele de altădată „după norme şi reguli atunci inexistente". Despre ce misterioase „norme şi reguli" să fie vorba? Extremismul politic, violenţa, intoleranţa şi crimele (tipice pentru legionari) sînt oare contrare doar „canoanelor" din 2004? Nu erau ele la fel de condamnabile şi în epoca interbelică, prin prisma gîndirii şi a normelor acelei perioade? Chiar purificarea etnică (termenul este, desigur, mai nou) apărea, în statele democratice, ca inacceptabilă în anii '30, deşi era recomandată energic de cel de-al treilea Reich – nici ea nu poate fi considerată o chestiune foarte relativă (în raport cu cele două perioade în discuţie). Care sînt, aşadar, acele manifestări politice legionare care, deşi condamnabile azi, erau pe deplin acceptabile moral în anii '30? Care sînt opţiunile de extremă dreapta care-i puteau apărea pe atunci lui Eliade drept *imaculate*, ele devenind regretabile numai prin prisma „canoanelor" de azi? Întrebări grele; d-lui M. Iorgulescu nu-i va fi prea uşor să dea un răspuns. Certă este însă convingerea sa, explicit afirmată, că „lucrurile sînt clare astăzi, dar nu erau şi în epocă". Eu, personal, sînt uluit: ce „lucruri" nu erau clare? Ce mari „obscurităţi morale" l-au derutat pe Eliade? Şi cum se face că alţi intelectuali – Petru Comarnescu, Eugen Ionescu, Lovinescu, Rădulescu-Motru sau G. Călinescu – nu s-au rătăcit la fel de lesne? Principiul „neclarităţii", ca şi cel al „relativităţii", menit să disculpe „minţile derutate" din anii '30, nu pot, de fapt, scuza pe nimeni: lucrurile nu erau clare pe atunci *pentru unii*. Pentru amatorii de aventuri abisale şi de virilitate războinică, de „misiuni" salvatoare şi de „supremaţie a naţiei", de „puritate" şi intoleranţă etnică, pentru adulatorii războiului ca mijloc de regenerare şi ai morţii ca jertfă purificatoare, ele nu erau clare şi probabil nu vor fi clare niciodată; dar *pentru ceilalţi*, adică pentru cei care credeau că valorile autentice sînt pacea şi toleranţa, compromisul şi convieţuirea, diversitatea şi egalitatea, lucrurile nu s-au clarificat recent: *ele erau foarte clare şi în perioada interbelică*. Dacă nu ar fi fost clare în 1937, cînd autori ca Eliade exaltau intoleranţa etnică în numele unei presupuse misiuni „istorice" a naţiei, cum se poate explica faptul că au devenit subit foarte clare în 1945 (cînd nimeni nu mai cuteza să predice această intoleranţă)? Dacă „lucrurile" s-au putut „clarifica" atît de rapid, în mai puţin de un deceniu, este pentru simplul motiv că erau clare de mult. Nici o relativizare la epocă nu funcţionează aici, deoarece numai pentru fanaticii extremişti rasismul, puritatea etnică, intoleranţa şi violenţa puteau fi considerate valori în anii '30; „neclarităţile" nu erau „ale epocii", cum se sugerează, ci ale unor persoane anume. Nu exista, deci, nici o „confuzie generală" de care apărătorii lui Eliade să se poată prevala; chiar morala creştină, atît de des evocată, condamna violenţa şi crima. Din păcate, acest mic fapt este, pentru unii, greu de reţinut. Singurul „argument" adus de Iorgulescu în favoarea „confuziei" din anii '30 este... că mulţi români au votat liber pentru legionari (**22**, Nr. 724). Ce trebuie înţeles de aici? Că „de vreme ce românii votau pentru legionari, nu se putea să fie limpezi crimele acestora; trebuie să fi fost o confuzie la mijloc..."? Dacă este aşa, atunci subtextul este deplorabil, căci include premisa: „dacă ar fi fost limpezi crimele legionare, românii noştri dragi n-ar fi votat cu legionarii!" Altfel spus, românii (imaculaţi cum îi ştim) nu puteau vota cu legionarii decît din confuzie... Foarte convingător – dar numai pentru adepţii cultului românilor imaculaţi. Pentru restul lumii, cam penibil... Dorinţa de a scuza ceea ce nu se poate scuza pare, şi la M. Iorgulescu, irezistibilă; iată, spre exemplu, cum prezintă el poziţia lui Eliade: „prins în plasele şi capcanele cotidianului tot mai violent şi confuz de la sfîrşitul anilor '30" (aşadar, un biet captiv, ca toţi românii!), el crede sincer într-o „revoluţie spirituală" (spirit onest! – recenzentul se simte însă obligat să admită că onestitatea nu diminuează gravitatea adeziunii), nu incită la crimă (nici un gînd malefic!), angajamentul său legionar fiind un „episod" (citeşte: „neînsemnat"), un „stigmat" (citeşte: „nedrept") şi o „povară" (citeşte: „pe care o poartă cu stoicism"). El a fost arestat 17 zile (!!!), timp în care a dormit pe jos (!), a fost interogat (sacrilegiu!), a dus-o greu după război (!), i s-a „denunţat" trecutul (imaculat, ca al tuturor românilor!) de către „procurori" şi „demascatori" (josnici!) „mai mult sau mai puţin improvizaţi" (lipsă de profesionalism!). Se observă deci că Mircea Eliade, care în 1937 demasca intenţia evreilor de a trece la o mare ofensivă viitoare (şi cerea îndepărtarea lor, *inclusiv prin metode administrative*!), nu era deloc un „demascator"; el era un persecutat („prizonier") al istoriei – „demascatori" sînt cei care au prostul gust să amintească atitudinile sale. Iorgulescu nu declară nicăieri intenţia de a-l disculpa pe Eliade, dar tonul său şi selecţia elementelor puse pe tapet sînt, aproape strident, marcate de efortul victimizării şi disculpării – iar unde e nevoie, apare şi cîte o „ipoteză" abisală care-l purifică pe scriitor, transplantîndu-l în sfera eterică a marilor frămîntări existenţiale. Nici un cititor nu va putea scăpa de sentimentul că, de fapt, Mircea Eliade a fost o victimă inocentă a vremurilor sale „violente şi confuze". Dovada ultimă a intenţiei de disculpare este întrebarea retorică din final (**22**, Nr. 724): cine oare nu este un „prizonier al istoriei"? Într-adevăr, cum toţi sîntem bieţi prizonieri ai istoriei, de ce ni s-ar mai reproşa ceva? Cu atît mai deplasate sînt reproşurile aduse unei „victime" ca Eliade...

tvr

Anunţ important!

Ştim că aveţi nevoie de teatru!
Ştim că aveţi nevoie de film!

Dorinţa voastră devine obligaţia noastră. **Televiziunea Română îi pofteşte**
pe toţi cei care au sertarele pline de **SINOPSISURI** pentru:

- Sitcom
- Seriale de televiziune
- Teatru
- Film documentar
- Comedie

să facă un drum în **Calea Dorobanţilor Nr. 191** şi să le depună la registratura din
Strada Ermil Pangratti, pentru Serviciul de Analiză şi Strategie, pînă la data de **31 martie 2004.**
Pentru informaţii suplimentare, îndrăzniţi să sunaţi la **201.14.92.** Sigur vă va răspunde cineva!

Tatuajul lui Schlemiehl

NORMAN MANEA

La începutul noului roman al lui Imre Kertész, **Liquidation** (**Lichidarea**, Editura Suhrkamp, Germania, 2003), Keseru, redactorul de editură, fascinat de biografia şi opera lui B., priveşte; de la fereastra locuinţei sale, în Budapesta anului 1999, spre acei „Obdachlosen" (*homeless*, li se spune în engleză, „fără adăpost" sau „vagabonzi", le-am spune în româneşte) pe care îi contemplase adesea în ultima vreme. „Relaţia forţată care se dezvoltase recent, s-ar putea spune fără ştirea şi consimţirea sa, cu cei fără adăpost avea ceva neliniştitor. El suferea, în fond, ca de o boală. Un insidios sentiment de nesiguranţă îl copleşeşte, din nou. Sînt stări de incertă identitate. „Întrebarea hamletiană însemna pentru Keseru nu a fi sau a nu fi, ci: sînt eu, sau nu sînt deloc". Viaţa sa este o viaţă „secundă", dependentă de viaţa manuscriselor. Deşi autorul îl situează, din prima frază, în centrul romanului („Să numim omul nostru, eroul acestei naraţiuni, Keseru"), el îndeplineşte, mai curînd, un rol de intermediere, am spune. Adevăratul personaj central al cărţii rămîne, de fapt, şi aici, traducătorul şi scriitorul B., cunoscut din **Kaddish**. Tocmai întîlnirea cu B. îl somase, pînă la urmă, pe Keseru să-şi asume riscurile existenţei într-un stat totalitar şi, astfel, să se definească.

Între manuscrisele de pe masă sa se află şi piesa de teatru **Liquidation**, rămasă de la B., o comedie în trei acte, a cărei acţiune se petrece la Budapesta, în 1990. Prima scenă a piesei are loc într-o cameră de editură, unde Kurti, soţia sa Sara şi dr. Oblath (cunoscut, şi acesta, din **Kaddish**) aşteaptă sosirea redactorului. Chiar a lui Keseru, de fapt, cel care reciteşte, acum, piesa căreia îi intermediase premiera post-comunistă, în care evoluează, cum se vede, personaje apropiate de viaţa sa şi a autorului şi amicului B. Trecerea din textul piesei **Liquidation** în cel al romanului intitulat tot **Liquidation** (care, ca şi piesa, este focalizate pe existenţa lui B. şi a prietenilor săi) este condusă de Kertész cu fină ingeniozitate şi măiestrie. Stimulînd o multisemnificativă lectură, interrelaţionarea dintre piesa-roman şi romanul precedent, am putea-o numi postmodernă, dacă termenul nu ar devia, poartă, prin accentul pus pe experimentul formal, gravitatea creaţiei lui Imre Kertész.

Scriitorul supravieţuitor al unor tragedii precum Holocaustul sau Gulagul are de înfruntat inevitabila oboseală de a reveni şi imposibilitatea de a nu reveni la atrocele punct iniţial şi iniţiatic al formării sale, ca om şi ca artist. Pe piaţa liberă şi carnavalescă a prezentului, unde nimic nu este perceptibil dacă nu este scandalos şi nimic nu pare destul de scandalos pentru a fi memorabil, „tema" vieţii şi creaţiei sale a devenit, însă, între timp, clişeu vandabil...

Post-Holocaust, post-comunism, postmodernism se potenţează însă, din fericire, reciproc în romanul lui Kertész, prin valoarea estetic-morală, prin tensiunea dintre tragedie şi ludicul naraţiunii care o animă. Realitatea ca premisă textuală este prezentă, într-adevăr, pe multe planuri, în **Liquidation**: în piesa pe care o citeşte Keseru, în romanul al cărui narator este şi care îl conectează romanului **Kaddish** şi nu doar acestuia. Tehnica narativă subtil referenţială nu devine, însă, niciodată scop în sine, „experiment" pur, simplă realitate ficţională, suficientă sieşi. Ea se relegitimează, convingător, ca intermediere expresivă, modulînd vibraţia textului în care se înscrie drama existenţei.

Liquidation amplifică, dar şi contrariază, nu o dată, opera precedentă, completînd-o. Un roman referenţial, dar şi unul independent, la nevoie.

Referenţial este, inevitabil, noul roman şi în relaţia cu literatura Holocaustului, confirmînd viziunea specifică autorului, cea care i-a şi adus, de altfel, recunoaşterea internaţională. Cartea scrutează consecinţele mult prelungite ale ororii Auschwitz şi dialoghează cu literatura dedicată ei. În ciuda pretextului livresc-detectivistic (căutarea romanului rămas după sinuciderea lui B.) şi a inserţiei „teatrale", strategia narativă se susţine, mai curînd, pe o intensă problematizare, decît pe evocarea strict epică. Ceea ce vrea să transmită, cu deosebire, autorul nu este retrospectiva catastrofei, ci spiritul ei, suflul ei magic şi persistent, într-o abordare post şi meta-Holocaust, centrată pe realitatea şi simbolul Auschwitz.

Confesiunea traumatică a supravieţuitorului care refuză altă supravieţuire în afara celei situate în chiar craterul negru al genocidului din care, întîmplător, a scăpat şi unde continuă să sape, continuu, prin lectură şi scris, în subterana vieţii sale, pentru a o ruina, se substanţializează în noul roman prin mărturia celor de care a fost apropiat (soţia, amanta, redactorul de editură care îl admiră pînă la monomanie). Faptul că unele date biografice şi replici din **Kaddish** par contrazise în **Liquidation** devine mai puţin important decît complementaritatea celor două cărţi, variante ale unui portret (sau autoportret) fictiv, dar adînc articulat în epicentrul dezastrului moral al secolului XX.

Retrospectiva existenţei lui B. este aici, adesea, indirectă, dar şi una *post-mortem*: după sinuciderea sa, adică, şi după decesul lent al putrezitului sistem comunist în Europa de Est, pe care autorul l-a trăit ca pe o a doua şansă de a însufleţi coşmarul.

„Tocmai esenţialul lipsea – cel puţin după convingerea lui Keseru. Cînd se va elibera – şi ăsta era gîndul cel mai tainic al lui Keseru, atît de tainic că îl ascundea, poate, de el însuşi – cînd se va elibera de acest text, se va elibera, într-o anumită măsură, de el însuşi." În căutarea manuscrisului romanului, el recapitulează ceea ce ştie sau îşi imaginează despre B., dar îşi investighează şi propriul trecut, în care decedatul deţine un nedisputat rol dominant. Rezultat al unui treptat proces de inducţie traumatică, Keseru pare a fi abolit, tocmai el – cititorul profesionist şi sagace –, orice distanţare critică faţă de eroul său, iar acesta apare ca o versiune „maturizată" tenebros a lui George Koves, personajul central în romanul **Fără destin**. George Koves supravieţuise şi el, doar aparent, în existenţa „pură şi simplă" de la Auschwitz, iniţiat în „fericirea", ca şi în „resentimentul afectuos" al existenţei captive. La o altă vîrstă a retro/introspecţiei, B. reformulează concluziile lui George Koves: „Principiul vieţii este principiul răului". Nu exclude, nici el, cu totul, posibilitatea binelui, dar contemporaneitatea îi apare, şi lui, drept catastrofa de după catastrofă, în care omul pierdut, deposedat de destin, nu mai poate regăsi centrul eului, conştiinţa de sine. Înlocuirea omului tragic prin dublul său pervertit şi burlesc al post-catastrofei nu defineşte, însă, doar cadrul de referinţă al interogaţiei lansate de B. sau Koves, ci, treptat, şi pe cel al lui Keseru. El crede că B. fusese singurul care şi-a asumat consecinţele faptului că „toate istoriile sînt pe sfîrşite, istoria noastră, a tuturor, este ne-narabilă".

Urgenţa găsirii romanului îl acaparează cu atît mai intens.

„Cînd se va elibera de text, se va elibera, într-o anume măsură, de el însuşi, poate, şi de apăsătorul simţămînt care, din nou, îl copleşea şi îl însoţea, ca un trist deziderat, peste tot şi mereu, ca umbra pierdută a unui Peter Schleimiehl."

Cînd apăruse, în urmă cu două veacuri, ca un pribeag, în portul nord-german şi pe prima pagină a povestirii care îi va clasiciza numele, Peter Schlemiehl, eroul cărţii lui Adelbert von Chamisso (**Peter Schlemiehl – omul care şi-a vîndut umbra**, scrisă în 1813) era şi el un „Obdachloser".

Exilat, refugiat, apatrid?

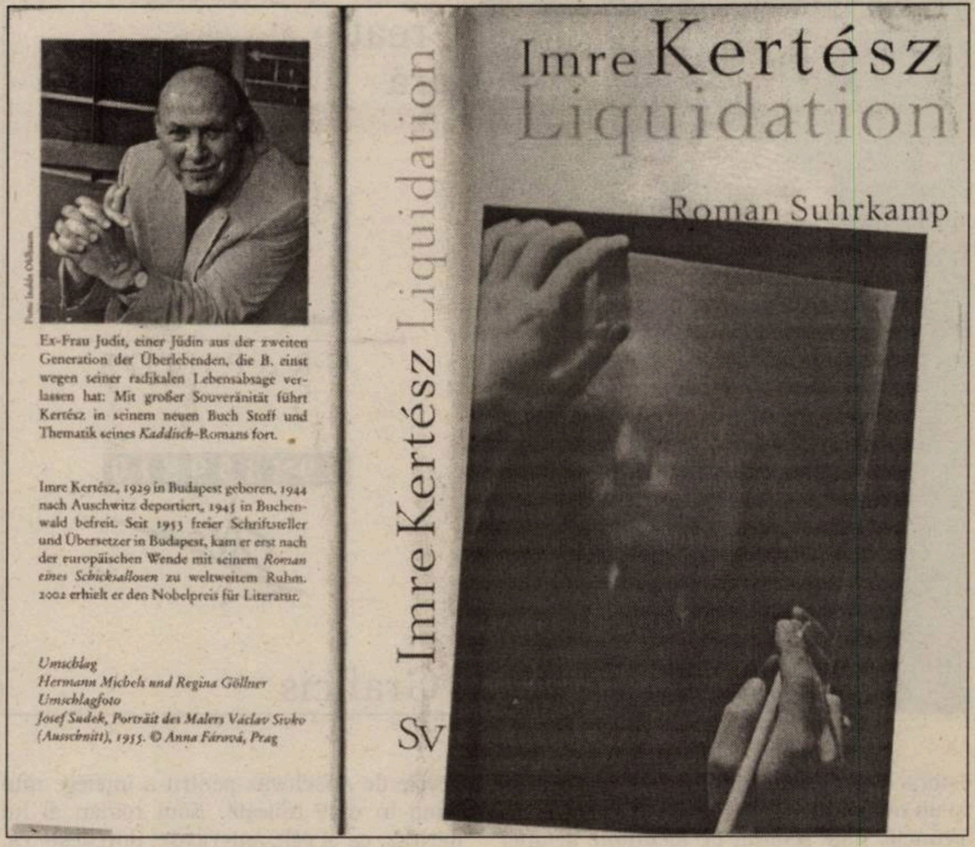

Ex-Frau Judit, einer Jüdin aus der zweiten Generation der Überlebenden, die B. einst wegen seiner radikalen Lebensabsage verlassen hat: Mit großer Souveränität führt Kertész in seinem neuen Buch Stoff und Thematik seines *Kaddisch*-Romans fort.

Imre Kertész, 1929 in Budapest geboren, 1944 nach Auschwitz deportiert, 1945 in Buchenwald befreit. Seit 1953 freier Schriftsteller und Übersetzer in Budapest, kam er erst nach der europäischen Wende mit seinem *Roman eines Schicksallosen* zu weltweitem Ruhm. 2002 erhielt er den Nobelpreis für Literatur.

Umschlag
Hermann Michels und Regina Göllner
Umschlagfoto
Josef Sudek, Porträt des Malers Václav Sivko (Ausschnitt), 1955. © Anna Fárová, Prag

Un străin despre care nu ştim nimic. Keseru îl asociază, deloc întîmplător, lui B. şi, astfel, şi lui Koves, „Obdachlosen" şi ei, deposedaţi de umbra protectoare a normalităţii, dar şi blestemaţi să poarte, acum, după Auschwitz, noul stigmat, gravat în carne, al „secretului" milenar al excluderii.

Francez refugiat în Germania, Chamisso resimţea o vizibilă solidaritate cu acel „Ewiger Jude" care apare sub figura lui Ahaşver şi în poezia sa. Numele Schlemihl simbolizînd, în tradiţia evreiască, „Schlamassel", un fel de urgisit August Prostul care atrage toate ghinioanele şi nenorocirile, îl auzise în faimosul salon literar berlinez al doamnei Rahel Levin-Varnhagen, aristocrata înfricoşată la gîndul că şi ea este „ein Schlemihl unde eine Jüdin" (un Schlemihl şi o evreică).

Dacă numele anunţă natura naraţiunii care urmează, prima replică a noului sosit ar putea sugera ceva despre trecutul său. Cînd domnul John, la care fusese trimis cu o scrisoare de recomandare, îi explică regulile societăţii locale, unde cine nu valorează măcar un milion rămîne un „Schuft" (mişel), Schlemihl se grăbeşte, brusc iluminat, să încuviinţeze, de parcă experienţa sa de „acasă" l-ar fi condus deja la aceeaşi clinică concluzie. Tocmai pentru a nu fi, din nou, un „Schuft" pare el grăbit să accepte tîrgul pe care anonimul în manta cenuşie, *Der Graue*, îl propune. Schlemihl primeşte, în schimbul inutilei sale „umbre" („ein schöner, schöner Schatten", ni se precizează), o pungă care se reumple, instantaneu, cu bani, la comandă.

Să fie vorba de mult hulita „sete de bani" a evreului? Teama sa ancestrală de mediul din jur, de care încearcă să se protejeze prin mijlocul validat de milenii? Tot ce întreprinde, ulterior, Schlemihl arată că el nu este un arivist imoral şi crud, ci doar un biet străin dornic să aibă o viaţă „fericită" în noul domiciliu. Pierderea umbrei, adică ceea ce au, în mod firesc, cei din jur, îl transformă, cu adevărat, într-un suspect respins, „Schlamassel", un August Prostul ghinionist şi caraghios, dar şi urît, de data asta. Cînd alogenul încearcă, disperat, să-şi recupereze umbra, *Der Graue* – un „diavol nu prea negru", cum se prezintă el însuşi, un simplu *dealer* logic, pragmatic, fără aparenţe malefice – i-o promite, în schimbul sufletului. Dacă speculaţiile asupra semnificaţiei simbolice a „umbrei" se concentrează, de obicei, asupra noţiunii de „identitate" socială (tradiţie, etnie, cultură, limbă, asimilare) sau „entitate" individuală, singularizată, dar, uneori, chiar şi asupra dedublării şi simulacrului, ca ambiguitate protectoare, noua ofertă este lipsită de echivoc.

Veşnicul *outsider* respinge tradiţionalul tîrg diabolic. El se va retrage, pentru totdeauna, cu suflet cu tot, în afara societăţii, departe de oameni, în peştera din care poate studia natura.

În sanatoriul în care îl găsim la finele cărţii, Schlemihl este identificat printr-un număr şi „luat drept evreu".

Spre deosebire de predecesorul său Schlemihl, B. nu şi-a pierdut umbra printr-o negociere. Îi fusese smulsă, brutal, în lagărul de exterminare.

Cînd apare pe ţărmul post-Auschwitz, B. nu mai posedă acea „inutilitate" firească celorlalţi, iar numele său nu mai este al vechiului paria, un „Pechfogel" (fără noroc) născut să încaseze ghionturile istoriei.

EDITURA „CASA RADIO"
Punţi către o nouă vârstă a comunicării

Colecţia BIBLIOTECA RADIO
Seria *Magister*

N. IORGA
SFATURI PE ÎNTUNERIC
Conferinţe la Radio
1931–1940
PRIMA EDIŢIE INTEGRALĂ
Volum îngrijit de
Valeriu Râpeanu şi Sanda Râpeanu
17 x 24 cm; 768 p.

Comenzi: tel.: 303.17.72; 303.17.31; on line: www.srr.ro; e-mail: marketing@srr.ro
Vânzare directă: Librăria „Casa Radio", str. Gen. Berthelot, 60-64, sect. 1, Bucureşti

Atelier de Creaţie Publicitară
LEO GRAPHICS
092359810
Nihil Sine Graficis

Istoria este, acum, chiar numele său: o literă şi un număr de rug, tatuate pe piele încă din pruncie. Este semnul de identitate al unei seminţii născute pe „planeta Auschwitz" şi marcată pe veci de o astrală înstrăinare, simbolul unei alte vîrste în barbaria umană. A rîvni acum atributele normalităţii ar părea un joc copilăresc într-un film de Disney, în care Peter Pan, băieţelul deprins să evadeze oricînd din realitatea imediată, are nevoie ca umbra să fie cusută de el pentru a-l face „real".

Biografia lui B. este, în viziunea Sarei, amanta sa, „simplă ca un basm şi imposibilă ca viaţa noastră".

Timpul şi rana lui B. sînt, însă, altele decît cele ale lui Schlemihl. „Nu ai voie să afli cine eşti", îi va spune B. lectorului şi admiratorului său. Deşi Schlemihl acoperise şi el, într-un moment de disperare, toate oglinzile, diferenţele între cele două vieţi şi poveşti rămîn drastice.

Litera care devine numele lui B. nu este o codificare întîmplătoare sau fantezistă. Keseru susţine că B. s-ar fi născut în ultimele luni ale anului 1944, deci spre finele războiului, într-o baracă la Auschwitz. Noul captiv fusese tatuat pe coapsă, nu pe braţul, prea scurt, de prunc, iar litera B., urmată de patru cifre, însemna că mama fusese înregistrată, din eroare, probabil, ca deţinută politică din Slovacia, nu ca evreică maghiară, căreia i-ar fi fost destinată pe antebraţ litera A, urmată de cinci cifre fatale. Deşi „trecutul" de deţinut era minim şi tatuajul ambiguu, obsesia Auschwitz nu va putea fi vindecată.

Într-un acces de furie, B. strigase, totuşi, soţiei sale, în **Kaddish**, că nu avea neapărat nevoie de Auschwitz pentru a înţelege răul lumii în care trăieşte. Noul roman al lui Kertész, ca şi cele anterioare, dovedeşte că, fără tatuarea sîngeroasă a Istoriei, înţelegerea ar fi fost sever limitată. Copilul bătrîn B. nu mai poate digera iluziile, oricît de terapeutice, ale normalităţii. Instruit de timpuriu în „principiul răului", George Koves, tînărul recunoscător pentru inestimabila *Iniţiere* în cruzimea elementară şi „simplă" a universului concentraţionar, contemplase împlinirea răului cu resemnare, fără lamentări sau indignare. Maxima lui Cioran („Sans l'enfer, point d'illusions") poate fi inversată acum: fără iluzii, nu există infern. La „pokerul" existenţei, jucat şi în **Kaddish**, şi în **Liquidation**, Auschwitz rămîne „imbatabil" în competiţia cu orice alte instituţii de „educare" prin exterminare, naziste sau comuniste.

„Blestemul" milenar dobîndeşte altă anvergură, de data asta. Damnarea a înlocuit orice identitate, tatuajul defineşte altă vîrstă a abisului. Faţă de stigmatul gravat în carne, umbra nu mai pare decît un detaliu frivol.

În coşmarul post-Holocaust, B. va refuza, însă, şi el să-şi vîndă sufletul. Kurti spune despre B.: „El a evitat orice participare, nu s-a amestecat, n-a fost vreodată credincios, nu s-a răsculat şi n-a fost dezamăgit". Iar Oblath adaugă: „Aş spune, mai curînd, că nimeni nu a suportat aceşti 40 de ani cu atîta eleganţă. Plutea".

Nu poate fi omisă, însă, nici opinia lui Iudit, martira căsniciei. Neavînd experienţa Auschwitzului decît prin părinţi, mai ales, şi prin căsătoria cu cel care îşi transformase supravieţuirea într-o nouă captivitate, Iudit alege, drept revoltă, viaţa, nu moartea. Nu sinuciderea zilnică în „marele lagăr al vieţii", cum propovăduise B., dar nu avusese puterea să ducă la capăt, ci printr-o opţiune contrarie: „lumea este o lume a ucigaşilor, dar eu nu vreau, totuşi, s-o văd ca o lume ucigaşă, ci ca un loc unde se poate trăi". Înainte de sinucidere, B. îi ceruse să ardă manuscrisul romanului şi să-i restituie, astfel, Auschwitzul, ca ea să poată rămîne în viaţă. El nu se considera scriitor, aflăm de la Iudit. Scrisul „era singurul său mijloc de expresie. Dar adevărata exprimare a omului, spune el, este viaţa sa".

Este ceea ce ar fi spus, cu siguranţă, şi Schlemihl, a cărui imaginară confesiune către Chamisso încerca să exprime, prin cuvinte, ceea ce viaţa exprimase, fără îndoială, mai bine. Prăbuşirea comunismului îl deposedase, s-ar zice, pe B. de raţiunea de a persevera în experimentul ororii. „Era ars, consumat", spune Iudit. „Rezistenţa se spulberase, întreaga lume îi era deschisă. Şi era sătul să-şi mai caute noi închisori."

Nici Keseru nu şi-a vîndut sufletul. În una dintre acele camere oficiale „unde se densifică toată indiferenţa lumii", Keseru refuză să devină informator al poliţiei comuniste în schimbul eliberării şi al „umbrei" de normalitate pe care opresorii i-o promit. El aşteaptă, crispat, tortura. Diavolii improvizaţi, îngăduitori sau neglijenţi (ca atîţia dintre confraţii lor în scrisul lui Kertész), nu îl forţează, însă, ci îl trimit, liniştiţi, la puşcărie. Diavolul nu este cu totul negru nici într-o lume neagră, iar eroul nu se consideră deloc erou, conştient că, supus torturii, ar fi cedat şi că „dacă aş fi semnat hîrtia, mi-aş fi justificat, faţă de mine însumi, şi această faptă".

Doctorul selecţioner şi supraveghetorii SS-işti care au permis sau ignorat supravieţuirea noului născut la Auschwitz par şi ei doar simple jucării în ambiguitatea „*kitsch*ului" barbar în care operează, diavoli mărunţi şi servili care pot fi, la fel de bine, sadici sau neglijenţi sau plictisiţi. Ca şi Omul în Gri, noii misiţi ai tenebrelor nu forţează, nici ei, răul. Nu au de ce, răul domină, suveran, peste victime şi peste călăi. „Omul catastrofei nu are destin... statul, dictatura, numeşte-le cum vrei, îl prinde cu forţa de sucţiune a unui vîrtej... şi haosul, ca un Geiser torid, izbucneşte în el... şi, de aici înainte, haosul devine domiciliul său", va afirma B.

O re-formulare a avertismentului biblic: „fereşte-te să te recunoşti pe tine însuţi".

Auschwitzul a fost culminarea firească a Istoriei care îl precedase şi nimic din ceea ce s-a întîmplat ulterior nu l-a infirmat, ne avertizează Imre Kertész. Crimele „contra umanităţii" continuă, într-adevăr, zilnic, cu regularitatea cu care Pămîntul se învîrte, netulburat, în jurul Soarelui şi în jurul axei sale tot mai incerte.

Fisura adîncă şi ireversibilă pe care Auschwitzul a marcat-o, totuşi, în conştiinţa despre sine a omului a lăsat arta, literatura „în suspensie", spune Kertész. Supravieţuitorul devenit artist creează în subterana deznădejdii. Premisa răului domină cerul ilizibil şi mut pe care îl întrevede din peştera solitudinii sale. El este, inevitabil, mai conştient decît oricare dintre contemporanii săi că lumea trăieşte sub ameninţarea de a se prăbuşi în hăul dezastrului.

George Koves vedea lagărul ca o realitate a „predeterminării", înăuntrul căreia funcţionează alte predeterminări. Confratele său B. confirmă că viaţa post-Auschwitz poartă şi ea amprenta unei negre predeterminări. În acest context, arta catastrofei, dacă o putem numi aşa, confruntă insolubile contradicţii. Deşi creaţia, ca parte a vieţii, a continuat după Auschwitz (în pofida prezicerii lui Adorno), „tema" Holocaustului îngrădeşte sever, prin predeterminare, cînd nu şi refuză cu totul, gradele de libertate pe care jocul artei le presupune.

Cu atît mai relevant apare scrisul lui Imre Kertész. Autorul se circumscrie temei Holocaustului, desigur, dar, ca orice important scriitor, o şi depăşeşte, pentru a coborî, dincolo de conjunctura tragică, în profunzimile tenebroase ale omenescului însuşi. Scrisul iese, pînă la urmă, din referenţial, devenind esenţial. Paradoxurile îl energetizează: urgenţa conlucrînd cu luciditatea, pesimismul potenţînd interogaţia, estetica negaţiei regenerînd creativitatea.

Arta în „cenuşă" se dovedeşte vie, ardentă şi, prin intensitatea tragismului şi forţa expresiei, validează o operă necesară şi reprezentativă pentru timpul nostru. În această operă domiciliază acum şi Keseru, ne-evreul care şi-a adjudecat „privilegiul" Auschwitz prin sumbra iradiere a personalităţii lui B.

Absoluta solitudine din finalul romanului, peste care coboară, o dată cu noaptea, întunericul, îi reciclează începutul. Cel care trăise viaţa manuscriselor îşi recunoaşte destinul în manuscrisul ars. În cameră sclipeşte computerul noii ere, cu alternativele sale scurte şi imperative: „Continuă-Întrerupe". Nu incertitudinea identităţii îl domină acum pe Keseru, ci, mai curînd, certitudinea că nu mai are chef de profesia de lector. Nu i se mai pare important dacă o carte este bună sau rea. Îl preocupă spulberarea memoriei, oamenii fără trecut şi viitor. Gîndeşte, din nou, dar fără îngrijorarea de altă dată, spre acei Obdachlosen", între care se poate imagina pe sine însuşi. Masa lor informă îngînă în stradă corul mut al Istoriei. Umbre fără corp şi corpuri fără umbre, între care sîngerează tatuaţii destinului.

*(Text apărut în suplimentul literar de sîmbătă 14 februarie 2004 al ziarului **Die Welt**, Germania.)*

Apel

Subsemnaţii,

Confruntaţi fiind cu textul „scrisorii de pocăinţă" presupus expediată de senatorul Corneliu Vadim Tudor specialistului electoral Eyal Arad la data de 1 februarie; examinînd implicaţiile acestui text în contextul societăţii româneşti, deci nu numai din perspectiva atitudinilor senatorului faţă de evrei sau faţă de comunitatea evreiască din România; Apelăm la opinia publică din România şi la factori de decizie din arena politicii internaţionale, atragînd atenţia asupra pericolului prezentat de capcanele cinice, întinse de către renumitul personaj în efortul pe care îl depune în scopuri populiste. Scopul electoral nu poate fi tăgăduit – o posibilă participare a PRM într-o guvernare viitoare şi debarasarea de inconfortul monitorizării internaţionale. Deşi invocă motive creştine pentru a explica ce l-a determinat să ia decizia „convertirii", e lesne de sesizat că domnul Corneliu Vadim Tudor nu şi-a „negociat" subita transformare, din căpetenie de şleahtă antisemită de mahala în admirator al poporului evreu, cu vreun duhovnic care i-ar fi ascultat spovedania producînd o imposibilă suferinţă sufletească, ci cu un „scamator electoral" al cărui palmares vorbeşte de la sine. Sinceritatea „căinţelor" este mai mult decît îndoielnică, atunci cînd constaţi, examinînd revista **România mare**, condusă de liderul Partidului România Mare, că în perioada de după ziua în care este datată scrisoarea au continuat să apară în abjecta publicaţie articole cu iz antisemit şi negaţionist. S-au adăugat însă şi inadmisibile remarci sexiste la adresa doamnei Sandra Simovici, ataşata culturală a ambasadei Israelului la Bucureşti.

Remarcăm că în „pocăinţele" domnului C.V. Tudor – care, la scurt timp după ce afirmase că nu va recunoaşte niciodată Holocaustul din România îmbrăţişează acum cu dezinvoltură cifra maximalistă a victimelor Holocaustului şi anunţă stricta supraveghere a conţinutului „*politically correct*" în problema evreiască a săptămînalului, lipseşte cu totul un angajament similar în ceea ce priveşte minorităţile maghiare, rrome sau musulmane din România.

Remarcăm, de asemenea, că „pocăinţa" domnului senator nu se extinde şi asupra păcatelor săvîrşite faţă de poporul român. Sîntem de părere că o pocăinţă veritabilă ar fi trebuit să înceapă cu acest capitol al trecutului domniei sale, din zilele infamei **Săptămîna** şi pînă la „listele ruşinii", trecînd prin episodul mineriadei din 1999. Apelăm la liderii Federaţiei Comunităţii Evreieşti din România să ţină cont de acest aspect înainte de a menţiona, fie şi ca o posibilitate „teoretică", un viitor dialog cu acest personaj.

Liderul partidului România Mare este dispus la orice clovnerie populistă şi nu ar fi exclus să recunoască, parţial sau integral, şi cîteva din aceste „lacune". Asa cum „schimbarea sa la faţa" în problema evreiască ne lasă neconvinşi, tot aşa nu vom fi convinşi de nici un fel de alţi iepuraşi electorali pe care domnul CVT i-ar scoate din căciulă.

Singura modalitate de a convinge poporul român şi opinia publică internaţională de sinceritatea schimbării ar fi (minimal) cea de a nu o instrumentaliza în scopuri electorale (adică de a nu se referi la ea deloc). Şi mai convingătoare ar fi retragerea totală din cursa prezidenţială a anului 2004 (şi nu numai), acompaniată de o lungă perioadă de introspecţie.

În ceea ce priveşte performanţa domnului Eyal Arad, apelăm la cei ce au utilizat sau intenţionează să utilizeze în viitor serviciile sale să ţină cont de aspectul etic. Colaborînd cu domnul Corneliu Vadim Tudor, dl. Eyal a făcut uz de dreptul democratic al domniei sale de a-si alege clienţii în contextul unei economii de piaţă. Atragem atenţia însă că acest drept nu este unul rezervat în exclusivitate domnului Eyal şi ca el funcţionează şi în condiţii de reciprocitate.

Lista pentru susţinerea acestui apel rămîne deschisă pentru persoane fizice şi ONG-uri.

Adrian CIOFLÂNCĂ
Michael SHAFIR
Alexandru FLORIAN
Marco M. KATZ
Hannelore BAIER
William TOTOK
Alina Mungiu PIPPIDI
Andrei PIPPIDI
Andrei OIŞTEANU
Liviu ROTMAN
Victor NEUMANN

Curs scurt despre poezia „stalinismului integral“

PAUL CERNAT

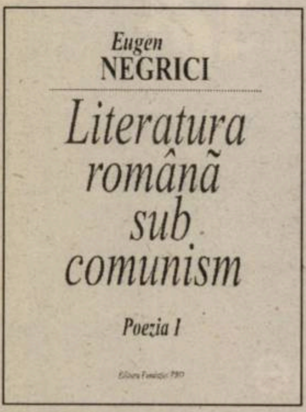

Eugen NEGRICI
Literatura română
sub comunism. Poezia I
Editura Fundaţiei PRO,
2003,
160 p., f.p.

Volumul I (**Proza**) din **Literatura română sub comunism** al lui Eugen Negrici era, de fapt, o incitantă *sinteză improvizată* a unui „critic în tranziţie“, indecis între popularizarea gazetărească, reconstituirea cvasi-memorialistică, voinţa de sistematizare tipologizantă a etapelor propagandei comuniste şi impresionismul polemic (ilustrat prin partizanate în favoarea propriei promoţii, plătiri de poliţe către generaţiile '60 şi '80, radicalisme antitotalitare *apres-coup* ş.a.m.d.). O sinteză-în-viteză, marcată de o lejeritate a discursului inexistentă în volumele „de vîrf“ publicate înainte de '89 (**Expresivitatea involuntară**, **Figura spiritului creator**, **Şistematica poeziei** ş.a.). Să fie oare vorba de un simptom al vremurilor noi? Cel de-al doilea volum (**Poezia I**, dedicat exclusiv perioadei „stalinismului integral“ dintre 1948-1953), altfel deloc lipsit de merite, pare să confirme această tendinţă.

Ne aflăm în faţa încă unui caz în care interesul mediatic al temei abordate (în cazul de faţă: comunismul), grotescul textelor pro pagandistice discutate (pline de comice „expresivităţi involuntare“) şi prestigiul autorului tind să anestezieze interesul comentatorilor pentru „expertiza“ critică a cărţii. Există, din păcate, un fenomen al „receptării leneşe“, pe cale de generalizare la noi, în condiţiile în care interesul pentru literatura română devine, pe an ce trece, tot mai mic, chiar în cazul studenţilor la Litere (lipsiţi şi de memoria perioadei totalitare), iar critica literară preferă adesea să divagheze impresionist şi uneori oportunist pe marginea cărţilor în loc să le „expertizeze“; puţini mai sînt astăzi capabili sau măcar interesaţi de acest lucru. Cine mai are cu adevărat timp şi nevoie de aşa ceva?! În condiţiile în care publicul nostru devine tot mai grăbit, iar importanţa socială a literaturii tinde spre zero, critica se „relaxează“ şi ea, cărţile devin pretexte pentru exhibarea idiosincraziilor critice ale unora sau altora, iar popularizarea, „seducătoare“ şi laxă, devine mai rentabilă şi mai eficientă – în orice caz, mult mai tentantă decît studiul academic doct, cu aparat critic blindat. Seriozitatea tipicară pare să fi ajuns mai curînd apanajul doctoranzilor şi al bursierilor externi, stipendiaţi special pentru asta. În schimb, „greii“ domeniului îşi pot permite luxul de a trăi din capitalul simbolic acumulat înainte de '89, dispensîndu-se de acest balast „şcolăresc“...

Extindere a eseului din finalul **Poeziei unei religii politice** (1994), volumul de faţă se prezintă sub forma unui eseu tipologizant destul de liber şi „neacademic“, neasumat ca atare deşi publicul său real este unul universitar. Discursul critic e, în linii mari, acelaşi ca şi în volumul anterior. Aici s-ar impune, totuşi, cîteva precizări, întrucît modelul „religios“ de interpretare a poeziei comuniste, propus în 1994, a fost receptat de comentatori ca o veritabilă inovaţie interpretativă în domeniu. Lucru numai în parte adevărat. În fapt, era vorba de o *vulgata* (inteligent adaptată local, fără indicare a surselor) a studiilor internaţionale despre ideologia comunistă. Succesul venea pe fondul inexistenţei, în acel moment, la noi, a unor cercetări teoretice autohtone în domeniu. Modelul religios (biblic) de analiză a imaginarului poeziei comuniste este masiv – chiar excesiv... – exploatat şi în volumul de faţă. O recunoaşte, undeva, autorul însuşi: „Eroul comunist apare, în cele mai multe dintre textele poeţilor vremii, în două ipostaze, amîndouă trimiţînd la străvechi atitudini religioase. Ne dăm, fireşte, seama că seriile de analogii cu mistica iudeo-creştină a devenit de-a dreptul obositoare pentru cititori. Şi nu am continua să le sporim, dacă stratul arhetipal generator de similitudini n-ar constitui poate singura sursă de interes a poeziei din epocă“ (p. 104). E. Negrici are însă dreptate numai pe jumătate cînd vorbeşte despre „slavoslofia“ discursului propagandistic şi despre întoarcerea pe dos a modelului creştin ortodox (mixat cu elemente veterotestamentare). De fapt – şi aici referinţa la Alain Besançon devine obligatorie! – propaganda comunismului stalinist e, în bună măsură, discursul unei „gnoze radicale“ instituţionalizate.

Opţiunea pentru studierea separată a poeziei „stalinismului integral“ se susţine: într-adevăr, spre deosebire de intervalul 1956-1964 (cînd destalinizarea îşi arată timid roadele), în această perioadă de maximă duritate a sistemului sovietizant, marja de libertate estetică a scriitorilor e inexistentă, iar modelul propagandistic – omogen şi pur. Evoluţia internă a formelor literare este „îngheţată“, iar poezia – redusă la ilustrarea pur agitatorică a comenzii sociale: propaganda împotriva colectivizării, a lichidării „duşmanului de clasă“ (burjuii, chiaburii, reacţionarii etc.) şi a eliminării „reminiscenţelor trecutului“, cîntarea „luptei pentru pace“, ura împotriva „imperialismului occidental“, magnificarea conducătorilor absoluţi (Stalin, Lenin şi, mult mai puţin, Gheorghiu-Dej). De asemenea – „emanciparea“, „idilicul de colhoz“... În aceste condiţii, istoricul literar lasă – justificat – locul criticului structuralist, preocupat de tipologii „anistorice“. Cele cîteva (binevenite) încercări de sistematizare semiotică, privind „emiţătorul“, „comanditarul“ şi „destinatarul“ poeziei realist-socialiste (complementare eseului despre arta totalitară al lui Mihai Zamfir din **Discursul anilor '90**) ni-l readuc, pentru o clipă, în memorie pe criticul din **Sistematica poeziei**. E limpede că, încercînd să definească specia poeziei agitatorice „ca discurs de persuasiune în masă“, autorul are în vedere stabilirea unui cadru teoretic; sînt puse în joc elemente de retorică şi de teoria comunicării, sînt citaţi Eco, Perleman şi Barthes. Relaţia emitent-comanditar (Partid-scriitor propagandist) e definită prin intermediul principiului campaniei politico-militare (vizînd dezbinarea şi conflictualizarea), iar discuţia privind „plaja de opţiuni a destinatarului“ – oscilînd, manihеic, între *adoratio* şi *imprecatio* – lasă autorului cîmp liber detectării de trăsături politico-religioase. E. Negrici citează copios mostre pline de „expresivitate involuntară“ din bogata recoltă poetică de comandă a „stalinismului integral“ (versuri de Dan Deşliu, Veronica Porumbacu, Victor Tulbure, Maria Banuş ş.a.), urmărindu-le, cu vervă sarcastică, fizionomia agresivă şi tîmpă. Problema e că, de la un punct încolo, parafraza şi citatul devin parazitare – un mecanism care, fascinat de sine, rulează în gol...

Dintre meritele demne de a fi subliniate ale acestui volum aş aminti, mai întîi, identificarea agresivităţii şi a urii ca principale arme ale poeziei agitatorice. Apoi – capitolul **Un exemplu de campanie propagandistică** în care, pornind de la directivele plenarei CC al PMR din 3-5 martie 1949, sînt discutate strategiile manipulatorii ale poeziei de propagandă în favoarea colectivizării: dezbinarea şi conflictualizarea ţăranilor săraci şi a chiaburilor este dublată, aici, de campania vizînd „dumirirea“ ţăranilor mijlocaşi – un pervers *tertium datur* în plin maniheism...

Unul dintre „păcatele“ imputabile cărţii e acela că E. Negrici nu-şi precizează decît rareori sursele, considerîndu-le, probabil, binecunoscute. O excepţie relativă pare a o constitui subcapitolul **Sursele esteticii roşii. Texte teoretice pentru uzul românilor**, dar şi aici autorul se arată prea plictisit sau prea dezgustat pentru a merge la surse, preferîndu-le pe cele *second hand* sau mulţumindu-se doar să indice, în treacăt – pentru cei „care ar avea pornirea să sape la rădăcina răului“ –, două-trei titluri de referinţă ale „clasicilor“ sovietici (Troţki, Jdanov, Malenkov) şi cam tot atîtea repere din RPR. În consecinţă, „nonconformismul“ simpatic şi „popular“ al universitarului care nu ezită să ironizeze „protocolul“ academic poate fi interpretat şi ca o formă de comoditate... Deplîngînd, pe drept cuvînt, puţinătatea „nefirească“ a cercetătorilor acestei etape şi lipsa unui interes special pentru „arheologia conceptului de «realism socialist»“ (aş spune, mai degrabă, precaritate), E. Negrici nici măcar nu menţionează lucrarea Sandei Cordoş, **Literatura română între revoluţie şi reacţiune** – de departe cel mai serios studiu pe această temă apărut la noi, un adevărat model.

Maculatura propagandistică a stalinismului a poluat intens, la vremea ei, minţile copiilor din generaţia lui E. Negrici, iar volumul de faţă apare – în mod explicabil – şi ca un exerciţiu de exorcizare a răului. Relaxîndu-şi (postmodern?) discursul, autorul face loc, adesea, evocărilor subiective şi „memorialisticii“ polemice (de pildă – atunci cînd citează cîteva poeme anticolectivizare ale maoistului dacizant Ion Gheorghe, publicate în anii '80). Tonul general îl reprezintă însă umoarea dezabuzată. Un motiv invocabil ar putea fi dezgustul provocat autorului de maculatura ideologică radioactivă. Pe de altă parte, discursul critic se resimte uneori de pe urma diminuării *motivaţiei* exegetice. Coborîrea ştachetei pentru a deveni cît mai „accesibil“, mai pe înţelesul unui public tot mai străin de amintirea epocii de tristă amintire nu este însă – mă grăbesc să adaug – un lucru rău. Dimpotrivă, îşi are rostul ei, deloc neimportant. La urma urmei, prezentul volum este un foarte bun curs scurt despre tipologia poeziei staliniste din RPR.

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna februarie 2004

Expoziţii

▮ pînă pe 29 februarie, Holul Institutului Francez – expoziţie de fotografii. Iulian Ignat va expune 25 de fotografii alb-negru din 3 spectacole ale lui Dan Puric, prezentate la Teatrul Naţional: **Toujours l'amour, Le rêve, Les 150**

Film

▮ pînă pe 26 februarie, Cinema „Elvira Popescu" – cele mai bune 10 filme.

Criticii români de cinema au ales cele mai bune 10 filme prezentate în sălile româneşti de cinema în 2003. Retrospectiva acestora va avea loc începînd cu 13 februarie

▮ începînd cu 24 februarie – Retrospectivă Jean-Luc Godard.

Jean-Luc Godard, monstru sacru al istoriei cinematografiei mondiale, vine la Bucureşti în cea de-a doua jumătate a lunii februarie pentru a întîlni publicul cinefil la Institutul Francez.

Cu această ocazie, o retrospectivă a realizatorului franco-elveţian va fi prezentată la Cinema „Elvira Popescu":

▮ **JLG/JLG – autoportrait de décembre** (1995)
▮ **Allemagne neuf zéro** (1990)
▮ **Prénom: Carmen** (1983)
▮ **Pierrot le fou** (1965)
▮ **Alphaville** (1965)
▮ **Les carabiniers** (1963)
▮ **Le petit soldat** (1963)
▮ **La femme est une femme** (1961)
▮ **A bout de souffle** (1960)
▮ **Week End** (1967)
▮ **Masculin, Féminin** (1966)
▮ **Bande à part** (1964)
▮ **Vivre sa vie** (1962)
▮ **Charlotte et son Jules** (1960)
▮ **Eloge de l'amour** (2001)

Pentru data exactă şi alte detalii consultaţi *site*-ul Institutului Francez

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Conferinţe

▮ 26 februarie, ora 10.30, Salonul de Onoare – conferinţă susţinută de Nicolas Bourriaud, directorul Palatului Tokyo (în colaborare cu Muzeul Naţional de Artă

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

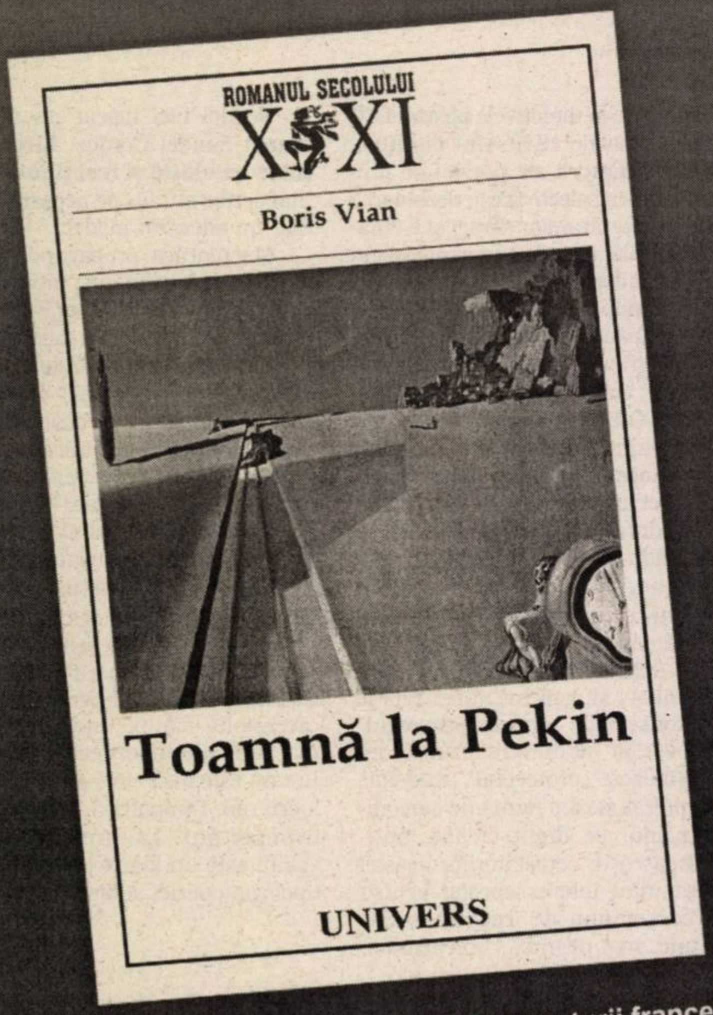
ROMANUL SECOLULUI
XX XI
Boris Vian
Toamnă la Pekin
UNIVERS

Editura Univers
şi
Librăria NOI

vă propun între
16 februarie – 16 martie
trei cărţi excepţionale
ale literaturii universale
în exclusivitate
la Librăria NOI

BORIS VIAN – „copilul teribil al literaturii franceze“
scria în prefaţa romanului său:

„Această lucrare nu se ocupă câtuşi de puţin de toamnă sau de China. Orice apropiere de aceste coordonate spaţiale şi temporale este rodul unor coincidenţe involuntare“.

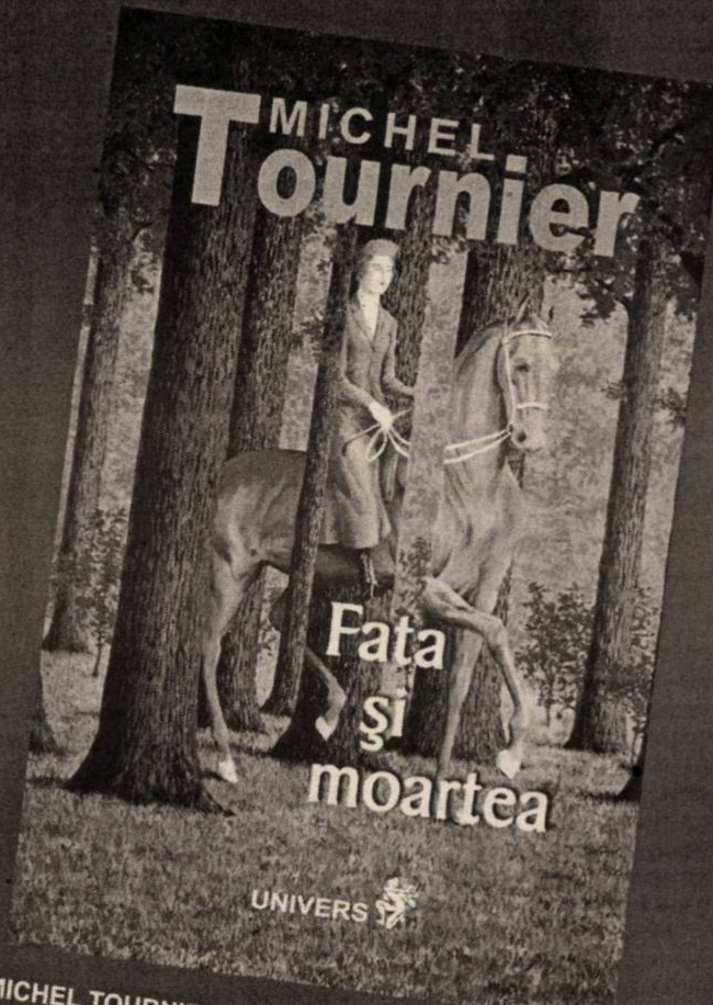
MICHEL
Tournier
Fata
şi
moartea
UNIVERS

MICHEL TOURNIER – Premiul Goncourt cu unanimitate de voturi a juriului

Fata şi Moartea este o ciudată incursiune în mintea unei fete căreia neantul i se pare mai ademenitor ca braţele unui iubit, şi care îi comandă unui tâmplar o ghilotină din lemn de cireş. Nuvelele cuprinse în acest volum sunt antologice, mici romane în miniatură.

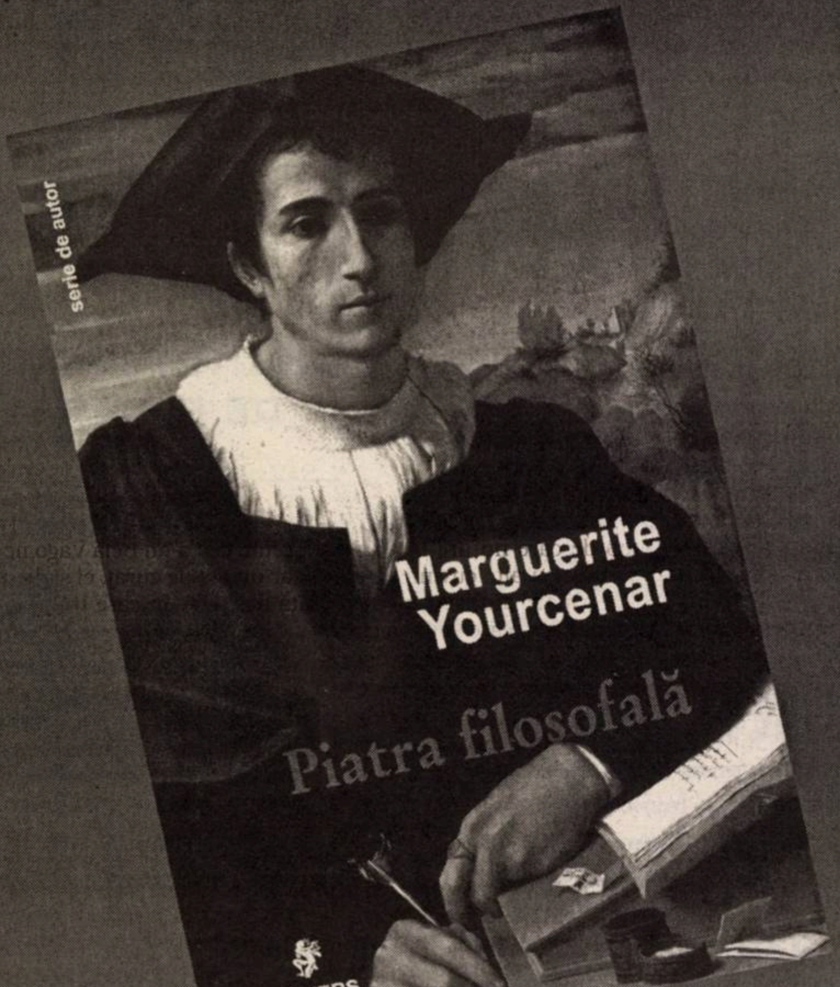
serie de autor
Marguerite
Yourcenar
Piatra filosofală
UNIVERS

MARGUERITE YOURCENAR scriitoare, traducătoare şi critic literar, a fost prima femeie aleasă în Academia Franceză

Pe vremea când Zénon s-a sinucis, Giordano Bruno ar fi avut cam douăzeci de ani. Filosoful imaginar creat de Marguerite Yourcenar este un personaj extraordinar, iar piatra filosofală este, dincolo de aventura alchimică, o căutare mult mai profundă a sensului existenţei într-un Ev Mediu dominat de violenţă şi moarte.

Trecutul de lîngă noi

O carte despre fascismul şi antisemitismul european

SANDRA DUNGACIU

Ideea europeană
bela vago
Umbra svasticii
Naşterea fascismului şi antisemitismului în bazinul Dunării (1936-1939)

Bela VAGO
Umbra svasticii.
Naşterea fascismului
şi antisemitismului
în bazinul Dunării (1936-1939)
Traducere de Corina Tiron,
Editura Curtea Veche,
Colecţia „Ideea europeană",
Bucureşti, 424 p., f.p.

Cartea istoricului Bela Vago, **Umbra svasticii. Naşterea fascismului şi antisemitismului în bazinul Dunării (1936-1939)**, îl deconcertează pe sociolog. Căci nu este vorba despre o analiză convenţională social-istorică, ci despre altceva... Simplu spus (şi poate simplificator, dar îmi asum riscul – şi voi încerca să lămuresc mai jos afirmaţia), lucrarea poate fi citită ca o demonstraţie argumentată cu privire la eşecul (unei părţi a) spionajului britanic în perioada interbelică, în România, Cehoslovacia şi Ungaria. Sau, mai bine zis, cu privire la succesul activităţilor de culegere de informaţii, în general, şi la eşecul analizei materialelor ajunse la centru, în instituţiile de decizie. Ceea ce, în consecinţă, a însemnat ineficienţa gravă a acţiunilor politice ale Angliei faţă de regiune, care au fost marcate de indecizii şi ezitări, în condiţiile în care politica Germaniei era una constant agresivă, în manieră directă ori indirectă (subversivă).

Un exerciţiu de metodă...

Analiza istorică din volum se realizează, în principal, pornind de la documentele Forreign Office din arhivele londoneze, completate cu o bogată cunoaştere personală de către autor a realităţilor despre care scrie. Profesor emerit de istorie la Universitatea din Haifa, Bela Vago s-a născut în Transilvania, la Sighet, a crescut în Gheorghieni şi, din 1945, a trăit în Cluj, unde a predat la Universitatea Babeş-Bolyai. În 1958 a emigrat în Israel împreună cu familia. Decriptarea evenimentelor pe care o realizează istoricul este una perfect echilibrată, lucidă şi atentă la detalii, dar totodată fără a pierde din vedere imaginea de ansamblu şi semnificaţia evenimentelor la care se referă. Se simte la tot pasul satisfacţia istoricului pentru bogăţia şi valoarea documentară a materialului pe care-l găseşte în arhive, ba chiar aceasta este exprimată explicit în introducere. Vago vorbeşte despre „precizia informaţiilor culese" de diplomaţii britanici, cărora „actorii strategici din Europa de Est" li „se puteau adresa mult mai deschis [...] decît diplomaţilor şi politicienilor germani sau italieni", deoarece englezii inspirau mult mai multă încredere – nu în ultimul rînd datorită poziţiei acestora de reprezentanţi ai unei ţări puternice şi respectate. Ideea „imperiului" – care, întrucît nu s-a manifestat niciodată agresiv faţă de Europa de Răsărit, era privit cu bunăvoinţă şi chiar cu apreciere în regiune –, împletită cu ideea de sistem politic democratic funcţional, persista în mentalitatea claselor politice din ţările respective şi influenţa atitudinea acestora faţă de diplomaţii englezi, chiar dacă Britania nu a constituit un model cultural şi/sau politic propriu-zis, precum Franţa sau Germania (în epoci diferite). De asemenea, istoricul apreciază în acelaşi context perspectiva „mai degrabă neutră şi profund obiectivă" pe care aceste documente o oferă, diferit de arhivele germane, de pildă, care sînt tributare constrîngerilor ideologice pe care sistemul totalitar le impunea rapoartelor şi materialelor informative primite. Cercetătorul constată că „Observatorii occidentali – inclusiv cei francezi – cunoşteau mult mai bine starea de spirit şi opiniile politice ale omului de rînd decît germanii. Prin urmare, rapoartele britanice [...] reuşesc să alcătuiască un material capabil să reflecte realităţile vieţii politice din ţările de la Dunăre, de dinaintea celui de-al doilea război mondial, cu o mai mare acurateţe decît oricare altă arhivă de pînă acum" (p. 7-8). Însă, recunoaşte autorul cu naturaleţe şi fără ca entuziasmul său pentru cercetarea pe care o desfăşoară să fie diminuat, „cu toate că britanicii vor urmări cu o mai mare atenţie evoluţia situaţiei interne a Austriei, Cehoslovaciei, Ungariei şi României, lucrul acesta nu a fost suficient pentru trecerea la acţiune" (p. 15)... Constatarea pe care am făcut-o la lectura cărţii a fost că impresiile lăsate de ea sînt contradictorii: lucrarea este o radiografie excelentă nu doar a realităţilor politice din regiune, ci surprinde şi elemente de climat social şi intelectual. Anexele documentare accentuează veridicitatea relatării – oferind chiar ocazia (şi sugestia) unor posibile exerciţii de psihologie politică. Utilitatea volumului pentru analiza unei categorii de fenomene din trecutul recent, cărora ştiinţele sociale din România abia încep să le acorde atenţia cuvenită, este indubitabilă.

...şi un comentariu sociologic

Pe de altă parte însă, aş spune că am resimţit o anumită contrariere legată nu de carte în sine, ci de unele chestiuni epistemologice ce ţin de diferenţele de abordare între discipline pe care ea le sugerează. Istoricul poate avea satisfacţii legate de calitatea arhivelor, de diversitatea şi bogăţia surselor etc., pentru că toate aceste lucruri îi permit să developeze o imagine detaliată şi complexă a evenimentelor şi proceselor social-istorice, a stărilor de spirit ce le-au însoţit, potenţîndu-le sau diminuîndu-le amplitudinea, pentru sociolog, dincolo de satisfacţia intelectuală de a avea acces la lucrări serioase, inclusiv despre realităţi respingătoare sau deprimante, şi de recunoştinţa implicită faţă de cei înarmaţi cu destulă răbdare şi forţă interioară pentru a construi aceste cărţi, excavînd nu doar arhive ordonate şi igienizate, ci uneori veritabile găuri negre ale umanului, pentru sociolog, deci, chestiunea se pune în termeni uşor diferiţi: acesta îşi poate permite să „prefere", în orice moment, arhive mai puţin bune şi acţiuni politice mai puţin deficitare. Pentru că este evident, privind în urmă, şi nu doar la anii războiului, ci şi la deceniile care au urmat, că variatele surse de informare ce traversau în toate direcţiile spectrul politic interbelic al statelor aflate în discuţie n-au servit la mare lucru atunci cînd a fost vorba de a împiedica sau măcar a diminua sensibil „nebunia care a costat viaţa unui milion şi jumătate de oameni dintre fiii acestor trei naţiuni dunărene şi a 800.000 din evreii din regiune" (p. 183). De altfel, argumente pentru diferenţele majore de nivel calitativ între sistemele britanice de culegere a informaţiilor, pe de o parte, şi instituţiile de decizie politică de la Londra, pe de altă parte, în perioada interbelică şi în timpul celui de-al doilea război mondial, aduc numeroase volume consacrate epocii, nu doar lucrări de istorie, ci şi texte literare, memorialistică etc. Prima întrebare ce apare ar fi cum se face că, într-un sistem liberal şi democratic, factorii de selecţie erau atît de diferiţi pentru cele două tipuri de activităţi, ambele cu relevanţă politică maximă. Şi, dacă aşa stau lucrurile – adică se înregistrează deficienţe de selecţie în interiorul sistemului politic – în privinţa unui stat precum Marea Britanie, ce concluzii putea trage în cazul unor democraţii tinere, lipsite de tradiţia unei culturi civice şi plasate în contexte internaţionale destabilizatoare, precum erau ţările răsăritene? Dar aceasta este o chestiune care, chiar dacă sociologul este cel chemat s-o investigheze, depăşeşte cadrele unui comentariu precum cel de faţă. Am menţionat-o totuşi pentru că Bela Vago face atingere la ea atunci cînd pune în discuţie, după Beneš, chestiunea responsabilităţii liderilor statelor democratice, în raport cu cea a mulţimilor ce i-au ales în poziţiile respective. Şi atunci cînd, parafrazînd titlul unei serii de articole ale celui mai mare istoric maghiar al vremii, Gyula Szekfü, autorul vorbeşte despre faptul că o „mare parte a acelei generaţii europene s-a rătăcit în pustie, implicîndu-se pe sine şi pe alţii într-o tragedie" (p. 183), în ciuda semnalelor de avertizare şi a existenţei în acei ani a unor forţe interne antinaziste care, sprijinite de democraţiile occidentale, ar fi putut reprezenta o „o alternativă viabilă", „o bază reală pentru articularea unei opoziţii" (p. 182) la fascism sau nazism.

Trecutul de lîngă noi?

Un ultim comentariu – tot despre deosebirea de atitudine dintre istorie şi sociologie, în raport cu fapte trecute şi cu posibilele lor consecinţe în actualitate sau cu probabilitatea (ori datoria?) de a învăţa din erori trecute. Rezervat şi lucid, Bela Vago scrie: „Nu credem că o nouă generaţie învaţă din greşelile părinţilor săi" (p. 181) şi, conştient de inevitabila subiectivitate a celui care a fost, împreună cu ai săi, parte nemijlocită a evenimentelor pe care le examinează, admite să-şi asume doar rolul de cronicar al acelor vremuri trăite, în încercarea de a da „un răspuns mai clar şi mai în cunoştinţă de cauză decît puteau, probabil, să-l dea Gyula Szekfü şi contemporanii săi [...] la întrebarea de ce oamenii din Bazinul Dunării s-au rătăcit în pustie" (p. 183). Dar, aş adăuga, obiectivitatea nu este numai o sarcină imposibilă pentru istoric, ci şi una indezirabilă. O poziţie obiectivă („neutră") între totalitarism şi democraţie, între un sistem care distruge... sistematic milioane de oameni şi unul al libertăţii (cu limitări, întotdeauna, dar totuşi libertate) – este una de care nu are nimeni nevoie. Rămîne valabilă, cu alte cuvinte, remarca istoricului german din secolul al XIX-lea, Johann G. Droysen, care spunea că „numai proştii sînt obiectivi". Autorul îşi asumă, prin urmare, implicarea şi lipsa de neutralitate a propriei poziţii în lucrare, îndreptăţirea subiectivităţii pe care o are, în fond, o persoană „a cărei generaţie a trăit, a suferit şi acum încearcă să depăşească cea mai mare furtună a tuturor timpurilor, cu toate convulsiile şi implicaţiile ei". Dar, adaugă imediat cu discreţie, „cu toate acestea, scopul acestui studiu şi al acestei colecţii de documente nu este nici să judece, nici să dea lecţii" (p. 181). Aici e important de precizat că volumul a apărut în ediţia originală în Marea Britanie, în 1975, într-un moment în care aproape că nu fuseseră publicate documente britanice despre Europa de Est sau lucrări bazate pe ele, astfel că aceasta era una dintre primele cărţi realizate, pornind de la surse primare (autorul a lucrat din 1970 în arhivele care abia fuseseră deschise, după intervalul legal de treizeci de ani). Perspectiva cu care lucrează autorul este, desigur, cea a perioadei respective, de care este firesc influenţată şi faţă de care schimbările politice şi ideologice petrecute atît în Europa vestică, dar mai ales în cea răsăriteană, treizeci de ani mai tîrziu, sînt majore. Din păcate, probabil că fraza „Nu credem că o nouă generaţie învaţă din greşelile părinţilor săi" ar fi fost încă şi mai îndreptăţită. Din punctul în care ne aflăm, ea sună, retrospectiv, aproape ca o premoniţie – ceea ce este un lucru de aşteptat de la un istoric.

Însă, tocmai pentru că este o cercetare aplicată trecutului recent, şansa de a oferi, dacă nu lecţii, cel puţin avertismente explicite generaţiilor următoare este reală şi gestul e perfect îndreptăţit. Sociologul resimte acut nevoia unor astfel de avertismente, deoarece analizele societăţii actuale pe care le realizează îi demonstrează că problemele momentului prezent nu sînt chiar atît de diferite de cele ale perioadei interbelice cum ar părea la o primă analiză şi că eşecurile, indeciziile ori erorile politice pot avea consecinţe nefaste pe termen lung. Nu este vorba aici despre comparaţii facile ori despre căutarea unor similitudini forţate, dar evoluţiile politice recente de pe continentul european – atît în Vest, cît şi în Est – oferă suficiente motive pentru a reflecta cu mai multă atenţie asupra eşecurilor anterioare. Aparent greu de crezut, dar democraţiile cele mai solide şi mai bine rodate, precum Marea Britanie sau Franţa, sînt, în ultimii ani, cadrele existenţei unei creşteri spectaculoase a manifestărilor cu caracter extremist, rasist şi antisemit. La nivelul Uniunii Europene, atitudinile de acest tip sînt vizibile atît la nivelul opiniei publice – unde sînt înregistrate ca atare de eurobarometre –, cît şi la cel instituţional (avatarurile seminarului Comisiei Europene asupra antisemitismului – anunţat pentru începutul acestui an, respins de către membrii Comisiei, apoi reprogramat într-o atmosferă jenată de reacţiile organizaţiilor evreieşti, cu un preşedinte de Comisie cvasi-incapabil să argumenteze coerent o poziţie sau alta – au putut fi urmărite recent pe toate canalele de ştiri). Fiecare rundă electorală, din 2000 încoace, în multe dintre statele UE, este (şi) scena lansării unor sloganuri şi formule ce ţintesc şi culpabilizează comunităţile sau grupurile etnic şi/sau rasial diferite şi care au efecte sociale, în sensul legitimării implicite a manifestărilor extremiste, rasiste, antisemite. Deocamdată, în această privinţă, lucrurile stau diferit în Europa de Est, unde dorinţa de a face parte din „club" – fie acesta NATO, fie UE – a impus respectarea unor reguli pe care, uneori, chiar cei care le-au elaborat nu le (mai) respectă. Dar pentru statele răsăritene, în condiţiile dezamăgirii provocate de regimuri politice care nu au asigurat schimbări suficient de rapide, pericolul succesului unui populism demagogic este unul persistent. Iar accesul în „club" – mă refer acum în mod special la UE – nu va aduce după sine şi preluarea „obiceiurilor" proaste, nu doar a celor bune? Trecutul recent pare să ne bîntuie în mai multe moduri decît ne-ar plăcea să admitem, iar conştientizarea lor, la care o carte precum cea a lui Bela Vago ne invită, este nu doar un act de curaj, ci şi de responsabilitate faţă de epoca în care trăim.

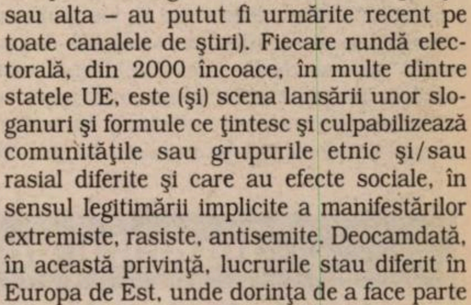

Holocaustul evreilor din România: experimentul Transnistria

ANDREI ŞIPERCO

Institutul Român de Istorie Recentă a demarat, în urmă cu cîteva luni, un proiect-pilot de cercetare pe tema Holocaustului în România. Într-o primă etapă, se va edita un volum de documente, unele dintre ele inedite, sub titlul **Holocaust în România. Basarabia, Bucovina şi Transnistria 1941-1942**. Documentele ce vor fi publicate provin dintr-un bogat fond de microfilme donat Institutului Român de Istorie Recentă de către Muzeul Holocaustului din Washington (putem spune, singurul accesibil integral cercetătorilor din România). Cum e şi firesc, aceste surse inedite sînt completate în evaluarea Holocaustului în România cu cele mai importante culegeri de documente publicate pînă în prezent de către Centrul de Istorie a Evreilor din România, de către istoricul Jean Ancel, de către Matatias Carp ş.a., lucrări indispensabile pentru orice cercetare ce se doreşte a fi serioasă şi obiectivă. Rezultatele cercetărilor de pînă acum confirmă pe deplin concluziile studiilor şi lucrărilor de specialitate publicate de istorici reputaţi precum Lya Benjamin şi Radu Ioanid. Holocaustul a existat în România (inclusiv Transnistria) în toate formele sale de manifestare, exceptînd lagărele de exterminare şi camerele de gazare. Mai mult, majoritatea documentelor arată că autorităţile romîneşti au transformat o întreagă zonă de la est de Nistru, aflată în administraţia lor, într-un imens lagăr de concentrare, destinat exterminării evreilor. Urmele lungilor convoaie plecate către aceste ţinuturi ale morţii sînt greu de reconstituit, din mai multe motive – începînd cu faptul că arhivele au fost pînă nu demult blocate şi sfîrşind cu valurile de pasiuni care se dezlănţuie atunci cînd este vorba de problema Holocaustului în România şi care nu o dată au întunecat dreapta judecată a istoricului. În cele ce urmează, vă prezentăm o reconstituire, e drept, încă parţială a dimensiunilor deportărilor către Transnistria, teritoriu în care românii au scris, cu sînge evreiesc, una dintre cele mai întunecate şi nedemne pagini ale istoriei noastre naţionale.

Dimensiunile deportării evreilor din Basarabia şi Bucovina la est de Nistru

În august-septembrie 1941, în Basarabia (inclusiv judeţul Hotin) se aflau 6.883 evrei, iar în Bucovina de Nord 53.809 evrei. La aceştia se adăugau 65.742 evrei internaţi în ghetouri şi lagăre de pe teritoriul Basarabiei: Secureni şi Edineţi (Hotin): 20.909; Mărculeşti (Soroca): 10.737; Tg. Vărtăjeni (Soroca): 24.000; în ghetoul Chişinău: 10.096. Totalul general al populaţiei evreieşti la acea dată în Basarabia şi în Bucovina de Nord: 126.434. Lor li se adaugă cifrele rezultate dintr-un recensămînt din 6 aprilie 1941, care arăta că în Bucovina de Sud se aflau 18.141 evrei, iar în judeţul Dorohoi, 11.546 (**Populaţia evreească în cifre. Memento Statistic, Congresul Mondial Evreiesc**, 1945, p. 35-38). Potrivit statisticilor ulterioare, din 1942, numărul total al evreilor din aceste ţinuturi fusese mai mare în toamna lui 1941: 166.251 persoane (dintre care 115.094 în Bucovina de Nord şi de Sud şi în judeţul Dorohoi).

Cîteva luni mai tîrziu, situaţia se schimbase. Guvernatorii Bucovinei şi Basarabiei raportau, în aprilie 1942, că pe teritoriul Basarabiei, Bucovinei de Nord şi de Sud şi în judeţul Dorohoi rămăseseră, în urma deportărilor peste Nistru, în Transnistria, doar un număr de 24.250 evrei: 23.250 în Bucovina şi 1.000 în Basarabia. În mai, iunie, iulie şi septembrie 1942, noi grupuri de evrei au fost evacuate spre Transnistria: din oraşul şi judeţul Cernăuţi, din Dorohoi şi din alte judeţe ale Bucovinei, 4.094 în iunie şi alţi 45 din Cernăuţi, în septembrie; 215 din Chişinău – 206 în mai şi 9 în iulie (Arhiva Institutului Român de Istorie Recentă – în continuare IRIR, **Czernowitz Oblast Archives records**, Reel 6; Radu Ioanid, **Evreii sub regimul Antonescu**, Editura Hasefer, 1998, p. 207). În total, 4.354 evrei. Prin urmare, în guvernămîntul Bucovina şi în guvernămîntul Basarabia se mai aflau spre finele anului 1942 doar 19.896 evrei, restul de 146.355 fiind evacuaţi spre Transnistria (142.001 în toamna lui 1941 şi alţi 4.354 în 1942). Acest număr rezultat din cercetările noastre este aproape identic cu numărul 146.423, consemnat într-o notă scrisă de mînă în septembrie 1942 de la Cabinetul Civil-Militar pentru Administraţia Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, privind situaţia evreilor deportaţi din Basarabia şi Bucovina, publicată de istoricul Radu Ioanid. Documentul arată că 90.334 evrei din Bucovina şi 56.089 evrei din Basarabia au fost deportaţi în Transnistria în toamna lui 1941 şi în cursul lui 1942. Nu avem posibilitatea de a analiza cum s-a ajuns la aceste cifre, care, deşi diferă de cifrele pe care le-am reconstituit după statistici şi alte surse (95.983, respectiv 50.372), dau un număr total aproape identic.

Întoarceri de pe drumul morţii

Este aproape imposibil de evaluat numărul evreilor care au murit în lagăre şi în ghetouri şi în cursul deportării peste Nistru, în condiţiile în care nu s-a procedat la o numărare a evreilor ajunşi pe malul estic al Nistrului. Rămîne faptul că un număr de 146.355 evrei au fost deportaţi spre est. 142.001 evrei au ajuns în Transnistria în toamna anului 1941, fapt confirmat, în mod direct, de nota de la Cabinetul Civil-Militar pentru Administraţia Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, citată mai sus. Trebuie spus că diverse rapoarte ale jandarmeriei prezentau, în noiembrie-decembrie 1941, cifre diferite cu privire la numărul deportaţilor (102.032 pînă la 110.000), fapt care poate părea surprinzător pentru cititorul nefamiliarizat cu realităţile administraţiei româneşti din trecutul mai îndepărtat şi chiar mai apropiat. Timpul necesar pentru a întocmi o statistică, pentru a o transmite şi pentru centralizarea datelor se număra în săptămîni. Aceste statistici, de la sfîrşitul lui noiembrie şi începutul lui decembrie 1941, nu-i cuprindeau de fapt şi pe evreii care fuseseră deportaţi din guvernămîntul Basarabia şi guvernămîntul Bucovina la sfîrşitul lunii octombrie şi în cursul lunii noiembrie 1941, de unde provine şi diferenţa în numărarea celor deportaţi.

Uneori, drumul către ţinuturile morţii cunoştea, pentru unii, şi cale de întoarcere şi, implicit, prelungirea vieţii cu cîteva săptămîni, înainte de deportarea finală în Transnistria. În iulie 1941, trupele române au trecut convoaie de evrei peste Nistru, pentru ca, în august 1941, trupele germane să le treacă înapoi. Încercarea românilor de a rezolva rapid problema evreiască, prin împingerea evreilor din Bucovina de Nord şi Basarabia peste Nistru, a eşuat în urma împotrivirii germane. Documentele publicate pînă în prezent arată că românii au evacuat atunci peste Nistru un număr de 32.600 evrei, iar germanii au trecut înapoi 27.000-27.500. Rezultă că un număr de 5.100-5.600 de evrei au pierit în cursul acestor operaţiuni din iulie-august 1941. Potrivit documentelor, evreii care au fost returnaţi de către germani au fost strînşi şi internaţi în lagăre, în special la Vărtăjeni, Secureni şi Edineţ. Cei peste 27.000 dintre cei 32.600 evrei trecuţi peste Nistru de către trupele române au scăpat atunci cu viaţă, dar nu datorită românilor, ci, paradoxal, datorită germanilor. Trebuie menţionată, în acest sens, remarca pe care a făcut-o la Procesul de la Nürenberg, la adresa modului de operare a românilor, acuzatul Nosske, ofiţer al Einsatzgruppe D: „Presupun că românii doreau să scape de ei şi să-i trimită în teritoriul german [în zona de acţiune a armatei germane – *n.n.*], astfel ca noi să trebuiască să-i împuşcăm şi să avem problema de a-i împuşca. Nu am dorit să facem treaba pentru români" (**The Mazal Library, Nurenberg Military Tribunal**, Volume IV, page 557).

Masacrele din timpul recuceririi Basarabiei şi Bucovinei de Nord

Potrivit Recensămîntului populaţiei Regatului României din 1930, pe teritoriul ocupat de U.R.S.S. în iunie 1940 (Basarabia, Bucovina de Nord şi ţinutul Herţa) trăiau 277.949 evrei. Potrivit analizei noastre, 194.824-196.004 evrei se aflau în Basarabia, Bucovina de Nord şi de Sud şi în judeţul Dorohoi la momentul de început al conflictului în Răsărit. Conform documentelor româneşti şi rapoartelor germane şi îndeosebi pe baza mărturiilor martorilor şi ale supravieţuitorilor unor masacre şi execuţii efectuate de trupele germane şi române, un număr situat între 23.473-24.153 evrei au fost ucişi în timpul operaţiunilor de recucerire a Basarabiei şi Bucovinei de Nord (după rapoartele Einsatzgruppen, unitatea specială germană însărcinată cu exterminarea evreilor, mărturiile şi cifrele prezentate în Matatias Carp, **Cartea Neagră** şi Radu Ioanid, **Evreii sub regimul Antonescu**). Dintre aceştia, 11.595 au fost ucişi de unităţi germane, inclusiv Einsatzgruppen şi Einsatzkommando-uri, 2.265 au fost ucişi de unităţi române şi germane, inclusiv Einsatzgruppen şi Einsatzkommando-uri, şi între 9.613-10.293 au fost ucişi de jandarmi, militari şi civili români. Alţi 5.100-5.600 de evrei au pierit în cursul operaţiunilor de deportare din iulie-august 1941.

Unele surse sporesc cifra evreilor care au murit în această perioadă, fără un fundament clar din punct de vedere istoric. Este, de pildă, dificil de luat în considerare numărul de 10.000 de evrei care, potrivit lui Matatias Carp, ar fi fost ucişi la Chişinău la 17 iulie 1941, în momentul intrării trupelor germane şi române în oraş. Nici un document românesc nu aminteşte de acest masacru, care nu este menţionat nici în rapoartele Einsatzgruppen, însărcinate cu lichidarea evreilor şi a funcţionarilor comunişti din teritoriile ocupate de trupele germane. De altfel, însuşi autorul citat menţionează: „Nu se cunoaşte şi nu se va cunoaşte vreodată numărul exact al victimelor, dar judecînd după numărul celor care au supravieţuit pentru a fi închişi după cîteva zile în ghetou, se presupune că la ocuparea oraşului au fost omorîţi cca. 10.000 evrei". Unitatea germană de exterminare Einsatzgruppe B raporta, la 25 august 1941, referitor la situaţia din Basarabia, la eliberarea acestui teritoriu că: „În Chişinău, înainte de război, erau circa 60.000-80.000 de evrei. O mare parte dintre ei au plecat o dată cu retragerea ruşilor. La ocuparea oraşului erau numai circa 4.000 de evrei, al căror număr a mai crescut prin imigrare. La iniţiativa Einsatzkommando-ului, comandantul român al oraşului a înfiinţat, în vechiul oraş, un ghetou

Institutul Italian de Cultură

Manifestările culturale organizate în perioada 16-22 februarie 2004

Simpozion

▮ 20 februarie, ora 17.00, la sediul Institutului – Simpozionul **Militari şi diplomaţi italieni în România în perioada 1940-1945**. Participă: gen. Sergio Pelagalli – istoric, Mihai Pelin – scriitor, membru al Uniunii Scriitorilor din România, prof. Ion Bulei – Universitatea Bucureşti, prof. Florin Constantiniu, Universitatea Bucureşti

Expoziţie

▮ pînă în data de 19 februarie, la sediul Institutului va fi deschisă publicului expoziţia **Măştile în *commedia dell'arte***

Program de vizitare: de luni pînă vineri între orele 10.00-14.00 şi 16.00-19.00.

▮ 20 februarie, la Muzeul Naţional de Artă din Cluj-Napoca (Piaţa Unirii Nr. 30, Cluj-Napoca) – Centrul Cultural Italian din Cluj-Napoca vă invită la inaugurarea expoziţiei de icoane şi picturi votive **Devoţiuni populare catolice şi ortodoxe**, organizată sub patronajul Ministerului Culturii şi Cultelor din România, Provinciei Forlì-Cesena şi Primăriei oraşului Cesena.

Vor fi expuse opere din colecţia de imagini votive a bisericii Santa Maria del Monte şi icoane ortodoxe pe lemn şi sticlă aparţinînd colecţiei Muzeului Ţăranului Român din Bucureşti.

Expoziţia a fost prezentată în perioada 16 decembrie 2003-15 februarie 2004 la Muzeul Ţăranului Român din Bucureşti.

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

În Colecţia „Biblioteca Ioan Petru Culianu“ a Editurii Polirom a apărut la începutul acestui an un nou volum: ediţia a treia a romanului **Hesperus**, cu o prefaţă din 1982 a lui Mircea Eliade. Sub forma unei distopii ştiinţifico-fantastice, cartea dezvoltă narativ teme şi obsesii constante ale lui Ioan Petru Culianu: spre exemplu – arta transformării, memoria universală, jocurile minţii sau problema libertăţii. Prin intermediul unui proiect spaţial intitulat **Hesperus**, ale cărui obiective includ – între altele – salvarea continentului Hyperboreea şi realizarea nemuririi, are loc o „călătorie filozofică“ într-o lume paralelă. Cu o acţiune situată într-un viitor hipertehnologizat, romanul – posibilă replică la **Brave New World** al lui Aldous Huxley – propune însă şi o fină meditaţie ironică asupra mecanismelor gîndirii şi a sistemelor de putere.

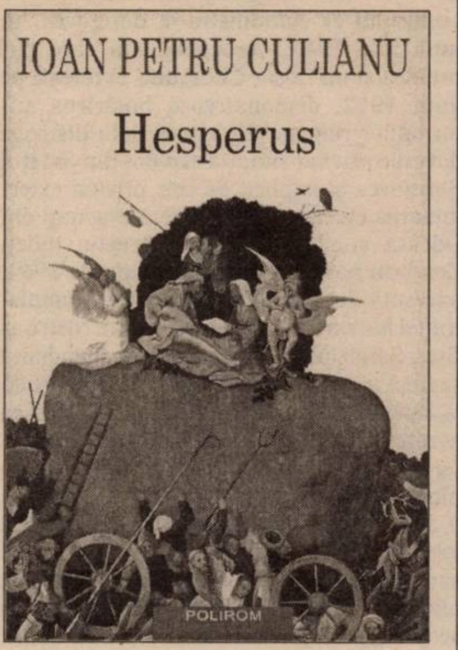

Michael Bland
Alison Theaker
David Wragg
RELAȚIILE EFICIENTE cu mass media

MICHAEL BLAND
ALISON THEAKER
DAVID WRAGG

Relațiile eficiente cu mass media

Cum se organizează o conferință de presă? Cum se scrie un comunicat? Cum se pregătește un interviu pentru un ziar sau pentru un post de televiziune? Trei profesioniști britanici ai relațiilor publice ne prezintă rețetele succesului în dialogul cu presa scrisă și audiovizuală, bazate pe cunoașterea în cele mai mici detalii a modului în care funcționează mass media în societatea contemporană. O colecție de tactici și strategii, un ghid de conduită în activitatea zilnică de relații publice.

comunicare.ro

Facultatea de Comunicare și Relații Publice „David Ogilvy“
Strada Povernei 6–8, Sector 1, București; tel./fax 313 5895;
difuzare@comunicare.ro; **www.editura.comunicare.ro**

pentru evrei. În prezent, ghetoul cuprinde 9.000 evrei. Evreii sînt organizaţi în grupe de muncă şi puşi la dispoziţia diferitelor servicii germane şi române pentru curăţenie şi alte lucrări“ (**National Archives, Southeast Region, East Point, Georgia**, SUA, Roll 10, Doc. 4538, No. 153, **Raport de evenimente URSS Nr. 63**, 25 august 1941).

Masacrarea evreilor localnici din Transnistria

Potrivit unei statistici privind numărul evreilor evacuaţi din Transnistria, bazate pe raportul Guvernatorului Alexianu către Cabinetul Civil-Militar pentru Administraţia Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, Preşedinţia Consiliului de Miniştri, 23 mai 1942, din judeţul Tiraspol au fost evacuaţi şi ucişi 788 evrei, din judeţul Berezovca 480, din judeţul Odessa 32.819, din judeţul Tulcin 5.479, din judeţul Rîbniţa 25.436, din judeţul Ovidopol 23 şi din judeţul Ananiev 227; în total, 65.252 evrei localnici (Jean Ancel, **Transnistria**, Vol. III, 1998, p. 295).

În raportul inspectorului Jandarmeriei din Transnistria din 9 septembrie 1942, transmis de guvernatorul Alexianu Cabinetului Civil-Militar pentru Administraţia Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, Preşedinţia Consiliului de Miniştri, la 11 septembrie 1941, se arată că din judeţul Odessa dispăruseră (fuseseră ucişi) 65.000 de evrei, din judeţul Moghilev 4.000 şi toţi evreii din judeţele Berezovca, Ananiev, Ovidopol şi Oceacov (Radu Ioanid, **Evreii sub regimul Antonescu**, Editura Hasefer, Bucureşti, 1998, p. 275 şi Jean Ancel, **Transnistria**, Vol. III, 1998, p. 296).

În opinia noastră, din documente rezultă că, în perioada administraţiei româneşti a Transnistriei, au pierit în total 101.000 evrei localnici: 65.000 din oraşul şi judeţul Odessa, 4.000 din judeţul Moghilev şi 32.000 din judeţele Rîbniţa, Tulcin şi din restul judeţelor, marea majoritate predaţi de autorităţile române germanilor şi ucişi de poliţia SS locală; alţi 27.748 evrei localnici se aflau în viaţă în Transnistria, la 1 decembrie 1943, potrivit delegatului Comitetului Internaţional al Crucii Roşii în România. Un număr de aproximativ 97.000 de evrei români au pierit în timpul recuceririi Basarabiei şi Bucovinei de Nord, înainte, în timpul deportării şi în zonele de deportare, ceea ce ridică totalul victimelor Holocaustului în România (exclusiv zonele din care s-au operat deportări masive) şi în Transnistria la aproximativ 198.000 de evrei, români şi localnici.

Holocaustul – de la istorie la exagerare

Există autori care, pornind de la documentele şi datele enumerate pe scurt mai sus, ajung la concluzii cel puţin exagerate. Reprezentativ pentru exagerările în ceea ce priveşte numărul evreilor ucişi de români în Bucovina de Nord, în Basarabia şi în Transnistria este istoricul Jean Ancel, cercetător la Muzeul Yad Vashem din Ierusalim. O analiză în detaliu a erorilor şi exagerărilor din lucrarea **Transnistria** va fi publicată în culegerea de documente pe care o pregătim, dar pînă atunci se cuvine să semnalăm care este opinia sa cu privire la numărul evreilor români deportaţi şi ucişi în Basarabia, Bucovina şi Transnistria. El susţine că:

- 100.000 evrei români ar fi fost ucişi în urma acţiunilor de „purificare“;
- 150.000 evrei români ar fi murit în Transnistria;
- 50.000 evrei români erau în viaţă în Transnistria, în noiembrie 1943;
- 19.896 evrei români au rămas nedeportaţi, în Bucovina şi în Basarabia.

Total: 319.896 evrei în Basarabia, Bucovina de Nord şi de Sud şi judeţul Dorohoi, la 22 iunie 1941, cu 5.000 mai mulţi decît în 1930.

Jean Ancel nu aminteşte nimic despre evreii din Basarabia şi Bucovina de Nord care s-au refugiat în Uniunea Sovietică, au fost executaţi, deportaţi, evacuaţi sau mobilizaţi în Armata Roşie. Despre faptele de mai sus amintesc numeroase documente şi mărturii din epocă, precum şi numeroase lucrări consacrate Holocaustului (vezi, de exemplu: Raul Hilberg, **The Destruction of the European Jews**, p. 768; Radu Ioanid, **Evreii sub regimul Antonescu**, Editura Hasefer, Bucureşti, 1998, p. 229-230; Dov Levin, **Soviet Policy Toward Rescue in Rescue Attempts during the Holocaust. Proceedings of the Second Yad Vashem International Historical Conference**, Jerusalem, April 8-11, 1974, rapoartele delegaţiei Comitetului Internaţional al Crucii Roşii la Bucureşti din epocă şi chiar Jean Ancel, care a avansat numărul de 30.000-40.000 evrei basarabeni şi bucovineni victime ale ruşilor, în **The Romanian Way of Solving the Jewish Problem in Bessarabia and Bukovina**, June-July 1941, **Yad Vashem Studies**, XXIX, Ierusalim, 1988, p. 230 – etc. etc.).

Majoritatea istoricilor, şi printre aceştia autorităţile în domeniu, apreciază că în jur de 70.000-120.000 de evrei din Basarabia şi Bucovina de Nord s-au refugiat în Uniunea Sovietică, au fost executaţi, deportaţi, evacuaţi sau mobilizaţi în Armata Roşie. Dacă ar accepta acest fapt, că evrei ar fi fost deportaţi şi de sovietici, s-ar fi refugiat sau ar fi fost moblizaţi în Armata Roşie, istoricul Jean Ancel nu ar mai putea afirma, cum o face, nu numai prin omisiuni, dar şi prin falsificarea unor date istorice, că 100.000 de evrei din Basarabia şi Bucovina de Nord au fost ucişi în decursul „purificării pămîntului străbun“ (în perioada iulie-septembrie 1941) şi că alţi 150.000 de evrei din Basarabia, Bucovina de Nord şi de Sud şi judeţul Dorohoi ar fi murit în Transnistria. Pentru a da greutate afirmaţiilor sale, Jean Ancel susţine că acest fapt ar fi fost confirmat de către cel care a fost reprezentantul Comitetului Internaţional al Crucii Roşii la Bucureşti, Charles Kolb (**Transnistria**, Vol. III, Bucureşti, 1998, p. 302-303). Deşi subliniază că raportul original al delegatului elveţian, din 14 ianuarie 1944, se află în posesia sa – de fapt, acest raport a fost publicat în 1998 într-o culegere apărută la Editura Hasefer şi în orice caz poate fi consultat oricînd în arhiva CICR de la Geneva –, Jean Ancel trece sub tăcere faptul că în acest raport delegatul elveţian mai menţionează, privitor la Basarabia: „Pînă în acest moment, n-am putut obţine cifrele exacte ale celor deportaţi de români şi ale celor evacuaţi de ruşi, dar pare o certitudine faptul că ultima cifră este mai mare“ (**Ecouri dintr-o epocă tulbure. Documente elveţiene 1940-1944**, Editura Hasefer, 1998, Doc. 107, p. 202). Această afirmaţie a fost întărită în comunicarea confidenţială din 9 februarie 1944: „Partea română pretinde că responsabilitatea faţă de majoritatea evreilor aparţine ruşilor [...]. Am mari îndoieli că această cifră va fi obţinută cîndva, avînd în vedere reticenţa guvernului rus de a da orice fel de indicii privind străinii aflaţi în Rusia. Este foarte probabil ca marea majoritate să fi fost într-adevăr evacuată în cursul ocupării de către ruşi a Bucovinei şi Basarabiei, dar, în orice caz, un număr considerabil de pierderi a fost prilejuit în timpul dominaţiei române – masacre în Cernăuţi – 4-5.000 cf. informaţii evreieşti. În Basarabia, pierderile nu sînt cunoscute. Partea evreiască pretinde că Jandarmeria, care mergea înaintea armatelor române, ar fi masacrat populaţia evreiască, în timp ce românii susţin, la rîndul lor, că au găsit ţara complet golită de evrei, care, temîndu-se de revanşa românilor pentru actele lor ostile, ar fi părăsit ţara înainte de sosirea acestora“ (*Ibidem*, Doc. 129, p. 257).

De altfel, Jean Ancel recurge la mijloace care încalcă etica şi deontologia de care ar trebui să dea dovadă un istoric de talia sa. Primul ar fi *utilizarea selectivă a documentelor şi informaţiilor şi trecerea sub tăcere a celor care contrazic teza avansată*. Contrar bunelor obiceiuri ale majorităţii covîrşitoare a istoricilor, Jean Ancel aproape că nu face nici o trimitere la lucrările colegilor săi într-ale ştiinţei. Cu foarte rare excepţii, trimiterile sînt la documentele publicate de domnia sa şi la lucrările scrise de nimeni altul decît... Jean Ancel. Singura lucrare la care se fac în mod constant trimiteri este **Cartea Neagră** a lui Matatias Carp, din 1947. Aşa se face că istoricul continuă să susţină, netulburat, faptul că, în timpul deportărilor efectuate în pripă de trupele române, în iulie-august 1941, ar fi murit 16.000 de evrei dintr-un total de 32.600 evrei împinşi peste Nistru şi că un număr de 25.000 de evrei dintre cei aflaţi în Basarabia în august 1941 ar fi fost ucişi în timpul deportării peste Nistru sau imediat după aceea.

Manipularea datelor statistice este a doua metodă la care Ancel recurge pentru susţinerea tezei sale cu privire la numărul de evrei români şi ucraineni ucişi de români în Transnistria. El apelează din plin la tabele statistice. Foarte multe sînt eronate şi, mai grav, ele nu sînt rezultatul neştiinţei sau ignoranţei, ci pur şi simplu reprezintă o încercare deliberată de mistificare. Cititorului neavizat, dar şi istoricului care nu este specialist în fenomenul Holocaustului în România, ca un exemplu, îi prezentăm următorul tabel, elocvent pentru modul de manipulare a datelor statistice:

Tabelul 8: Rapoarte noi ale comandamentului jandarmeriei [privind deportările]. Extras: **Transnistria**, Vol. III, 1998, p. 283.

Rapoarte contemporane

	1941	1942	Total
Basarabia	75.525	231	75.756
Bucovina şi Dorohoi	91.845	4.290	96.135
Deportările făcute în pripă (supravieţuitori)	16.000	-	16.000
Din România	-	2.016	2.016
Total	183.370	6.537	189.907

În realitate, unele cifre prezentate în aşa-zisele rapoarte contemporane, cel pe anul 1941 şi cel privind numărul total al deportărilor efectuate în 1941 şi 1942, sînt rezultate în urma analizei lui Jean Ancel, care consideră că în acest tabel este consemnat „adevăratul număr“ al deportaţilor.

În dreptul Basarabiei se găseşte numărul 75.525, obţinut în mod eronat, prin adăugarea, şi la Basarabia, a celor 25.000 de evrei din oraşul Hotin şi din lagărele din judeţul Hotin – în realitate 23.439, care sînt deja cuprinşi în rîndul celor 91.845 evrei deportaţi din Bucovina şi Dorohoi, potrivit statisticii asupra numărului evreilor deportaţi de pe teritoriul Bucovinei: Cernăuţi, Cîmpulung, Storojineţ, Rădăuţi, *Hotin*, Suceava şi judeţul Dorohoi, Guvernatorul Bucovinei către Preşedinţia Consiliului de Miniştri, 9 aprilie 1942 (în Jean Ancel, **Transnistria**, Vol. III, 1998, p. 280). În **Transnistria**, versiunea în limba engleză, 2003, Vol. 1, p. 519, numărul 75.525 creşte, fără nici o explicaţie, la 80.000.

Cît priveşte numărul de 16.000 de evrei, care ar reprezenta supravieţuitorii în urma deportărilor făcute în pripă (în realitate au fost 27.000-27.500 supravieţuitori), documentele româneşti, inclusiv unele publicate încă din 1947, consemnează faptul că evreii returnaţi de peste Nistru de către trupele germane au fost internaţi în lagăre. Acest număr este înscris într-o rubrică separată, deşi numărul evreilor din lagăre şi ghetouri este deja inclus în numărul total al evreilor deportaţi din Basarabia, Bucovina şi Dorohoi.

În sfîrşit, într-o încercare de a demonstra că 170.000-180.000 de evrei localnici din Transnistria ar fi fost ucişi de către români, Jean Ancel rotunjeşte cu aproximativ 6.300 numărul evreilor ucraineni aflaţi în Transnistria în decembrie 1941, care erau de

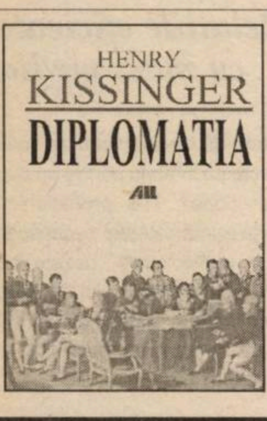

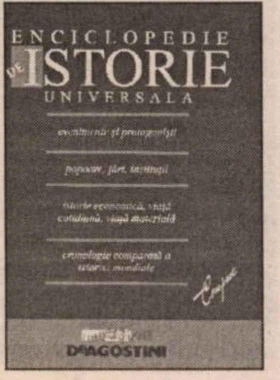

EDITURILE ALL
vă recomandă

Diplomaţia
Autor:
Henry Kissinger
Preţ: 349.000

Enciclopedie de istorie universală
Istituto Geografico
De Agostini
Preţ: 699.000 lei

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro - Conform noului Cod Fiscal începând cu 1 ianuarie 2004 la preţurile de listă se aplică TVA 9%.

fapt 68.708 conform raportului S.S.I. citat (**Transnistria**, Vol. III, 1998, p. 292). În versiunea în limba engleză (**Transnistria**, 2003, Vol. 1, p. 521), documentul este folosit pentru a demonstra că în Transnistria se aflau, în decembrie 1941, 187.845 evrei români, dar tabelul statistic este eronat.

De la crimă la ştergerea urmelor ei

Manipularea istoriei nu este doar un „apanaj" al istoricilor. Pe măsură ce soarta războiului devenea din ce în ce mai clară, autorităţile responsabile de acţiunile criminale de deportare şi ucidere a evreilor au început să fie preocupate de ascunderea faptelor. Prezentăm, mai jos, un document revelator cu privire la responsabilitatea pe care o poartă autorităţile române din epocă pentru distrugerea unor documente, care ar fi ilustrat soarta evreilor localnici evacuaţi în judeţul Berezovca, unde au fost ucişi de poliţia locală SS.

DISTRICTUL BEREZOVCA

PROCES-VERBAL
Astăzi 1 Mai 1944

Noi, Colonel Leonida Popp, Prefectul Militar al Judeţului Berezovca şi Doctor V. Petrenciu Subprefectul judeţului Berezovca,

Avînd în vedere ordinul rezolutiv al D-lui Traian Herseni Directorul General al Administraţiei Militare a Teritoriului dintre Nistru şi Bug, prin care aprobă propunerea noastră de a se arde corespondenţa secretă şi confidenţială a Prefecturei judeţului Berezovca şi a sectorului IV Administrativ Berezovca:

Constatăm prin prezentul proces verbal că s-a procedat la distrugerea prin ardere a acestei corespondenţe, după cum urmează:

1/. Dosar confidenţial pe anul 1941.
2/. „ „ „ 1942.
3/. „ „ „ 1943.
4/. „ „ „ 1944.
5/. Dosar cuprinzînd „Chestiuni evreieşti" pe 1942,
6/. „ „ ordinele privitoare la evacuare şi,
7/. Dosarul cu lucrările referitoare la operaţiunea 1111 [*evacuarea administraţiei şi populaţiei româneşti din Transnistria – n.n.*].

Drept care am încheiat prezentul proces verbal, astăzi, data de mai sus, în patru exemplare, dintre care unul se înaintează Administraţiei Militare a Teritoriului dintre Nistru şi Bug, al doilea se anexează la dosarul privind lucrările de lichidare şi celelalte se iau de către subsemnaţii.

PREFECT MILITAR
Colonel (ss) Leonida Popp
SUBPREFECT
Dr. (ss) V. Petrenciu

(Arhiva IRIR, **Odessa Oblast Archive records**, 1941-1944, Reel 20).

Decizia de ardere a corespondenţei cu caracter secret şi confidenţial pe anii 1941-1944 a Prefecturii judeţului Berezovca şi a sectorului IV Administrativ Berezovca, în luna mai 1944, corespondenţă care cuprindea şi un Dosar **Chestiuni evreieşti** pe anul 1942, demonstrează hotărîrea autorităţilor române din epocă de a distruge dovezile privind situaţia evreilor din judeţul Berezovca şi implicit pe cele privind exterminarea evreilor care fuseseră evacuaţi din Odessa şi plasaţi pe raza acestui judeţ. Conform notei nr. 781 din 28 aprilie 1944, adresată de Districtul Berezovca Administraţiei Militare a Teritoriului dintre Nistru şi Bug, Serviciul de lichidare, corespondenţa secretă şi confidenţială fusese transportată la Bucureşti. Nu excludem posibilitatea ca aceste dosare să nu fi fost de fapt arse, istoria recentă sau mai îndepărtată consemnînd cazuri în care documente destinate a fi distruse au fost păstrate spre a putea fi folosite pentru exonerarea unor fapte grave sau/şi pentru negocierea unor sentinţe mai blînde în cazul judecăţii ori pur şi simplu în scop de şantaj. De altfel, o serie de dovezi întăresc această din urmă idee şi dau posibilitatea reconstituirii unei alte pagini privind Holocaustul evreilor din România – cea a exterminării populaţiei evreieşti deportate din Odessa.

Soarta evreilor din Odessa evacuaţi în judeţul Berezovca

Din documentele care au fost publicate de istoricul Jean Ancel rezultă că evreii din Odessa, aflată sub administraţie românească, au fost evacuaţi la ordinul mareşalului Ion Antonescu. Fuseseră fixaţi pe raza judeţului Berezovca şi majoritatea au fost executaţi prin împuşcare de către membrii poliţiei germane SS, proveniţi din satele şi comunele locuite de germani. Poliţia germană a raportat Berlinului că „pînă la începutul lui mai 1942, cei 28.000 evrei care au fost duşi în satele germane din Transnistria au fost exterminaţi" (**Transnistria**, Vol. I, **The Romanian Mass Murder Campaigns**, Tel Aviv University, 2003, p. 317). Cum se poate explica lipsa de reacţie a autorităţilor române faţă de execuţiile de evrei evacuaţi din Odessa, comise de către poliţia germană SS şi săvîrşite pe un teritoriu aflat, cel puţin teoretic, sub jurisdicţie românească? O notă din 12 mai 1942 aducea la cunoştinţa mareşalului Ion Antonescu faptul că Marele Stat Major raporta despre împuşcarea, de către poliţişti germani, a 4.047 evrei internaţi în lagărele din judeţul Berezovca, în 10 martie, 20, 22 şi 24 aprilie (corect este 20, 22 şi 24 martie) 1944 şi despre arderea cadavrelor, precum şi faptul că Marele Stat Major „roagă a i se comunica, dacă poliţiştii germani pot să aibă astfel de iniţiative, pe teritoriul sub administraţie românească". Din rezoluţia pusă de mareşal pe acest document răzbate iritarea: „Nu este rolul Marelui Stat Major a se ocupa de aceste probleme. I-am mai atras atenţia şi pentru alte chestiuni. Am dat în această privinţă instrucţiuni d-lui Alexianu. Mareşal Antonescu". Nu se cunoaşte natura acestor instrucţiuni, dar ştim că Mihai Antonescu, ministrul român de externe, a amintit că ar fi protestat în trei rînduri faţă de uciderile de evrei comise de trupele SS. Nu există documente care să susţină ipoteza unei înţelegeri între autorităţile române şi germane în ce priveşte asumarea, de către germani, a exterminării evreilor evacuaţi din Odessa. Există însă un document care demonstrează că evreii împuşcaţi de germani pe teritoriul judeţului Berezovca făceau obiectul discuţiilor între autorităţile române şi conducerea poliţiei germane din Transnistria. Astfel, pe agenda discuţiei desfăşurate la Odessa în 7 martie 1942 între guvernatorul Alexianu şi Oberführer-ul Horst Hoffmeyer, şeful formaţiunilor de poliţie germană din Transnistria, se găseşte, la punctul 5, problema evreilor împuşcaţi la Rastad, judeţul Berezovca şi ale căror trupuri nu fuseseră îngropate de către germani. Ce se cunoaşte este că evreii din Odessa au fost evacuaţi, pe jos şi în trenuri germane, de autorităţile militare române într-o zonă din Transnistria, cu concentraţie mare de colonii germane, unde au fost apoi predaţi la cerere poliţiei germane pentru a fi executaţi. Responsabilitatea nu incumbă în primul rînd posturilor de jandarmi care au permis ridicarea şi executarea evreilor, ci, şi în acest caz, ca şi în cel al deportării şi uciderii evreilor din guvernămîntul Basarabia şi din guvernămîntul Bucovina, celor mai înalte autorităţi ale statului român, în frunte cu mareşalul Ion Antonescu. În ochii acestuia, evreii din Odessa erau vinovaţi atît de diversiuni în spatele frontului, prin aruncarea în aer a Comandamentului român din acest oraş, cît şi de pierderile enorme suferite de armata română în timpul asediului oraşului. Dar vina lor capitală, care i-a trimis pe ei şi nu pe ruşii din oraş la moarte, era alta: erau evrei.

***Notă**. Mulţumesc colegului meu Marius Oprea, care a avut bunăvoinţa să mă ajute prin a da o formă jurnalistică rezultatelor cercetărilor mele de arhivă.*

Istoria evreilor şi cenzura

A apărut de curînd la Editura Hasefer un volum masiv şi doct despre **Cenzură şi libertate de expresie în istoria evreilor**, publicat pentru prima dată în 1977. Autor – dr. Moshe Carmilly-Weinberger. Originar din Budapesta, acesta s-a ocupat în anii '30 de reorganizarea educaţiei comunitare în şcolile evreieşti din Transilvania de nord, precum şi – după 1939 – de ajutorarea evreilor transilvăneni refugiaţi din teritoriile ocupate de nazişti. Specialist în istoria evreilor, literatura/arta ebraică şi istoria Holocaustului, Carmilly-Weinberger a întemeiat, în 1977 şi 1985, două institute de iudaistică la Universitatea Ebraică din Ierusalim. Prezentul volum urmăreşte – pe firul istoriei evreilor, din Antichitate şi pînă în prezent – istoria interacţiunii acestora cu diferitele forme de cenzură (religioasă, morală, politică ş.a.) în cadrul unui excurs clar, pasionat şi erudit. Cîteva titluri de capitole: **Cenzura şi Talmudul**, **Primii disidenţi**, **Cabala**, **În umbra sabataismului**, **Lupta rabinilor împotriva hasidismului**, **Literatura apologetică**, **Cărţi de istorie interzise**, **Controverse în jurul literaturii erotice**. Un studiu care se citeşte cu un real profit intelectual.

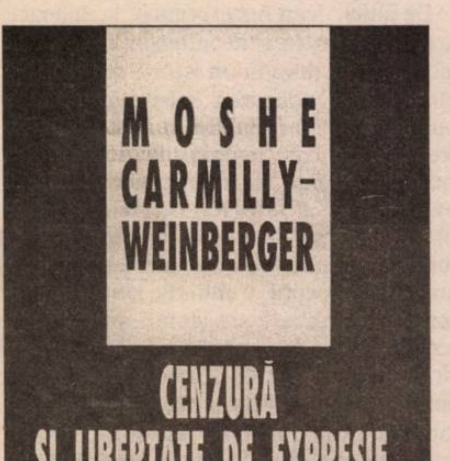

Ultimul număr al revistei în limba engleză **Plural. Culture & Civilization** (**The Romanian Pilgrim – Pelerinul român**) este dedicat literaturii autohtone de călătorie (sau – pur şi simplu – situate în spaţii geografice exotice). Sînt reunite fragmente din texte semnate de Panait Istrati, Al. Rosetti, Radu Cosaşu, Florin Faifer, Victor Kernbach, Nicolae Milescu, G. Călinescu, Virgil Nemoianu, Mircea Eliade, Basil Assan, Alexandru Marinescu, Vasile Andru, Emil Racoviţă, Iuliu Popper, Constantin Chiru, Ion Cristoiu, Mihai Ralea, Gregoriu Ştefănescu, George Radu, Ion Codru Drăguşanu, Mircea Cărtărescu, A.E. Baconsky, Lucian Blaga, Dumitru Hîncu, Eugen Simion, Constantin Stere, N. Steinhardt, Mariana Şora, Adrian Cioroianu, Jean Bart, Sever Pleniceanu, Mihai Tican-Rumano, Dimitrie Ghica-Comăneşti ş.a. Gama este extrem de diversă – de la jurnalele şi memorialele de călătorie, fără pretenţii literare, ale exploratorilor şi „peregrinilor", pînă la proza propriu-zisă (nuvele, fragmente de roman „exotic"), eseu „itinerant", metajurnal, reportaj, jurnal intim ş.a.m.d. Se adaugă – în contrapunct – cîteva eseuri despre literatura de călătorie (cum ar fi cele semnate de Mircea Anghelescu despre „călătorii romantici"). Un mozaic istorico-geografic şi cultural atractiv, ilustrat cu reproduceri după tablouri de Lucia Demetriade-Bălăcescu, J. Steriadi, Ştefan Popescu. Samuel Muntzer ş.a. şi care „decupează" imagini din (aproape) toate colţurile lumii...

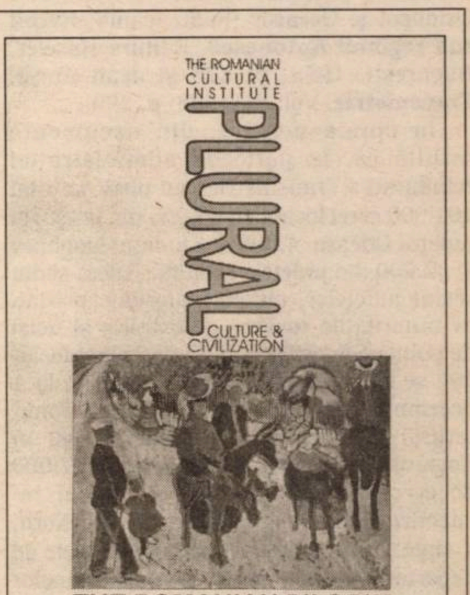

Sincronizarea negaţionismului

O nouă etapă a naţionalismului de solidarizare

WILLIAM TOTOK

Şeful Ligii pentru combaterea antirománismului (LICAR), Ion Coja, a iniţiat un soi de contra-Comisie Internaţională de Cercetare şi Evaluare a Contenciosului Româno-Evreiesc din care, precum rezultă din **România Mare** (Nr. 707/30.01.2004), mai fac parte Vatra Românească – filiala Bucureşti, Asociaţia Veteranilor de Război şi a Urmaşilor Veteranilor, Grupul Scara şi Uniunea Mondială a Tuturor Românilor. Scopul acestei „comisii alternative" se desprinde din textul lui Ion Coja, în care se afirmă: „...sîntem convinşi că în România nu a existat Holocaust, că nu s-a conceput şi urmat vreodată în România o politică de exterminare a evreilor".

Reluînd cu insistenţă aberaţiile negaţioniste ale lui Vladimir Alexe, apărute în **România liberă** din 3 septembrie 2003, Ion Coja încearcă să demonstreze inexistenţa atrocităţilor antievreieşti din timpul rebeliunii legionare din ianuarie 1941. „Articolul semnat de dl Vladimir Alexe în **România liberă** din 3 septembrie 2003 şi intitulat **Convenţiile secrete de colaborare dintre comunişti şi regimul Antonescu din 1941** face cîteva dezvăluiri cu totul excepţionale, privind anii de guvernare ai Mareşalului", subliniază Coja în serialul său: **Despre evreii în cămăşi verzi, care devastează cartierele evreieşti în timpul pogromului legionar (3). În apărarea d-lui Iliescu** (publicat în **România Mare**, Anul XIV, Nr. 689/26.09.2003).

Într-un alt serial, **Petre Ţuţea dixit: „Legionarii nu au omorît nici un evreu!"** (1-7), apărut tot în **România Mare** (Nr. 691-Nr. 700), acelaşi autor revine asupra ideii obsesive că întîmplările bestiale de la abator nu ar fi fost nimic altceva decît o invenţie propagandistică a unor comunişti evrei care urmăreau să compromită legiunea. Practic, evreii sînt acuzaţi de declanşarea şi săvîrşirea atrocităţilor comise la abator, unde peste 100 de oameni şi-au pierdut viaţa.

Articolul lui Vladimir Alexe, **A existat un holocaust împotriva comuniştilor în România? Convenţiile secrete de colaborare dintre comunişti şi regimul Antonescu din 1941**, din **România liberă**, 3.09.2003, a devenit între timp şi un text de referinţă pentru alte grupuri negaţioniste, precum se poate deduce din întîmpinarea entuziastă, răspîndită de agenţia de presă „alternativă", apropiată de organizaţia radicală Noua Dreaptă, AlterMedia, din data de 6.10.2003. De altfel, Noua Dreaptă împreună cu părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa, preşedintele Consiliului Internaţional al Românilor de Pretutindeni, Romfest şi preşedintele de onoare al revistei criptolegionare **Rost** (elogiată consecvent în recenziile din **România liberă**), Mihai Ungheanu, senator PRM, Ion Coja, preşedintele LICAR şi Rafael Udrişte, directorul revistei **Scara** au respins schimbarea unor articole din Constituţie, din motive evident xenofobe, chemînd, potrivit unui Comunicat al Noii Drepte, datat 2.10.2003, la boicotul plebiscitului. Împotriva revizuirii Constituţiei s-au ridicat şi asociaţiile: Uniunea Veteranilor de Război şi a Urmaşilor Veteranilor, Asociaţia Naţională a Pensionarilor din România, Federaţia Foştilor Deţinuţi şi Luptători Anticomunişti, Uniunea Naţională a Femeilor Creştine din România, Liga Naţionala a Luptătorilor din Decembrie '89, Asociaţia Culturală ProBasarabia şi Bucovina, Liga Studenţilor şi Vatra Românească.

Din „dezvăluirea de senzaţie" a lui Alexe, AlterMedia citează un pasaj semnificativ care se oferă de la sine ca material propagandistic pentru susţinerea unor vechi teze puse în circulaţie de legionarii implicaţi în rebeliune. Cu toate că pînă şi „agenţia alternativă" evidenţiază absenţa surselor pe care Vladimir Alexe nu le indică şi ignorînd total convingerile ideologice antisemite şi anticomuniste certe ale fostului dictator fascist Antonescu, AlterMedia este de părere că „avem dovada clară că Antonescu a premeditat ruperea de legionari şi a făcut astfel încît să cadă oprobiul public asupra lor. Aşadar, varianta legionară potrivit căreia a fost vorba despre o lovitură de stat dată de Antonescu ar fi întemeiată. De asemenea, uciderea a peste 100 de evrei în acele zile ar cădea tot în sarcina lui Antonescu".

Dar iată şi pasajele din Alexe (care în ultimii ani a lansat numeroase teze mai mult decît halucinante, conferind revizionismului românesc, în primul rînd, o dimensiune inedită, iar, în al doilea rînd, contribuind la fenomenul sincronizării negaţionismului prin răspîndirea acestor idei cu ajutorul unor publicaţii care nu aparţin spectrului extremist; – cf. analiza pe această temă din **Observator cultural** Nr. 115/07.05.-13.05. 2002), aşa cum sînt ele citate în materialul răspîndit de AlterMedia: „Prima convenţie de colaborare între comunişti şi regimul Antonescu s-a încheiat pe 11 ianuarie 1941, prin mijlocirea Serviciului Secret de Informaţii – SSI –, reprezentat de comisarul Petrovici, şi a lui Constantin David, care reprezenta Partidul Comunist din România. [...] Partidul Comunist se angaja să participe la evenimentele din 20-23 ianuarie 1941 (cunoscute drept «rebeliunea legionară») prin acţiuni anarhice în cartierele evreieşti, alături de poliţişti, derbedei şi hoţi. Comuniştii şi-au respectat angajamentele, aducînd astfel o importantă contribuţie la consolidarea regimului Antonescu. [...] A doua convenţie între comunişti şi regimul Antonescu s-a încheiat în iulie 1941, după atentatul contra trenului < >, şi a fost semnată de Eugen Cristescu, directorul SSI, şi de Ştefan Foriş, secretarul PCdR din acel timp. Prin această convenţie, comuniştii se angajau să se abţină de la acte de sabotaj în industria de armament şi în transportul feroviar, pe perioada războiului. SSI-ul, la rîndul său, se angaja să nu trimită pe front nici un comunist, care astfel ar fi ajuns să lupte contra lui Stalin şi a URSS. În al doilea rînd, de a nu-i preda pe comunişti lui Adolf Eichman pentru a-i duce în lagărele germane. [...] În 1944, cînd a avut dovada colaborării lui Foriş cu regimul Antonescu, Stalin a ordonat o «epurare» masivă a comuniştilor din România, în primul rînd a lui Ştefan Foriş şi a colaboratorilor săi".

Ion Coja îşi sprijină argumentele negaţioniste pe mărturia unei persoane citată deja în **România Mare**. „Mărturia" a fost publicată acum şi în suplimentul **Aldine** al ziarului **România liberă** (30.01.2004), sub titlul: **O declaraţie şocantă**. Autorul declaraţiei, Dărăşteanu I. Constantin, povesteşte că ar fi văzut la abator nu evrei ucişi, ci legionari omorîţi şi îmbrăcaţi în cămăşi verzi:

„Cel de-al treilea cadavru avea sub palton şi deasupra hainei o cămaşă verde, legionară. Nu m-am mai atins de celelalte cadavre şi m-am întors la şofer. Discuta mai departe cu nea Vasile, pe care l-am întrebat: «Măi, nea Vasile, cine sînt oamenii ăştia?». Mi-a răspuns că sînt legionari împuşcaţi de Armată, că în jurul Abatorului au fost împuşcaţi mai mulţi legionari şi că aceşti legionari au fost adunaţi din stradă de oamenii de încredere ai conducerii Abatorului, la ordinele acesteia, şi băgaţi în Abator, unde au fost atîrnaţi în cîrlige şi declaraţi că sînt evrei ucişi de legionari. Reproduc cuvintele lui Vasile Stoica: «Nu sînt jidani, domnule, sînt legionari împuşcaţi de Antonescu, iar jidanii de la Abator, prin oamenii lor de încredere, i-au tîrît din stradă în Abator, i-au atîrnat în cinghele şi zic despre ei că sînt jidani». Fac menţiunea că, la data aceea, Abatorul era o societate administrată şi controlată de evrei. Nea Vasile a făcut menţiunea: «jidanii noştri, care conduc Abatorul»".

După ce a mai publicat şi în trecut mai multe articole pro-antonesciene şi negaţioniste (cf. **Generalul Hans Friessner despre Mareşalul Ion Antonescu**, în: **Aldine**, **România liberă**, 5.11.2003, şi **Carte de amintiri cu pagini lipsă**, în **Aldine**, **România liberă**, 9.01.2004), Liviu Timbus revine, în acelaşi număr al ziarului **România liberă**, cu un nou text apologetic, în care polemizează împotriva acelora care mai „pun semnul egalităţii între dictatura hitleristă şi cea a lui Antonescu". Scopul declarat al lui Timbus este să aducă rectificări unui „capitol al istoriei naţionale, mutilat şi răstălmăcit cu furie dementă de istoriografii comunişti" (precum scrie în **România liberă**, 9.01.2004). Mergînd pe acelaşi fir exprimat în propoziţia: „Spre deosebire de toate celelalte regimuri totalitare, extremiste, din Europa şi Asia, dictatura lui Antonescu s-a manifestat şi prin toleranţă, omenie, patriotism" (**România liberă**, 9.01.2004), în ultima sa elucubraţie publicată într-un ziar considerat democratic şi nu extremist, Timbus îşi continuă diatriba. Ignorînd *ghetto*-urile şi lagărele morţii din Transnistria, unde au fost internaţi nu numai evrei şi romi, ci şi sute de români neortodocşi, defăimaţi în limbajul oficial ca „sectanţi", autorul textului din **România liberă** (30.01.2004) scrie:

„Teroare, arestări? *Minciuni*, *Minciuni*! Cu excepţia unui mic grup de comunişti, internaţi în lagărul de la Tîrgu Jiu, nimeni nu a avut de ce să se teamă. Este adevărat, a dus-o greu populaţia evreiască, n-a fost uşor să trăiască mereu cu teamă în suflet. Evident, românii nu i-au iubit pe nemţi, nici politica lui Antonescu nu a fost agreată în totalitate, dar suferinţele şi nemulţumirile românilor de atunci sînt floare la ureche pe lîngă cele aduse de comunism".

Oare pot fi considerate „minciuni" şi cuvintele „patriotului" Antonescu, rostite în şedinţa Consiliului de miniştri din data de 16.12.1941?

„Toţi cei care militează în secte care nu sînt permise de lege să fie băgaţi în lagăr. Nu trebuie nici un act de slăbiciune faţă de sectanţi. Aceştia trebuie consideraţi inamici ai patriei şi băgaţi în lagăr. Dacă sectele s-au întins aşa cum le găsim astăzi, aceasta este datorită faptului că guvernele au făcut acte de slăbiciune în trecut. Dvs. să nu daţi dovadă de slăbiciune. Să procedaţi energic. Puteţi merge pînă la a trage cu glonţul în ei, şi aceasta atît în Bucovina, cît şi în Basarabia. Veţi proceda fără cruţare. Dacă vom tolera să se facă educaţia cetăţenilor, în sensul de a refuza serviciul militar, atunci poporul românesc este pierdut. Să-i împuşcaţi pe toţi ticăloşii aceştia. Mareşalul Antonescu ordonă să-i împuşcaţi" (cf. Marcel-Dumitru Ciucă/Aurelian Teodorescu ş.a., ed.: **Stenogramele şedinţelor Consiliului de miniştri. Guvernarea Ion Antonescu**, octombrie 1941-ianuarie 1942, Arhivele Naţionale ale României, vol. 5, Bucureşti, 2001, p. 502).

Sincronizarea formulelor negaţioniste intră, o dată cu publicarea textelor citate mai sus, într-o nouă etapă a ştergerii diferenţelor ideologice şi a îmbrăţişării unui naţionalism de solidarizare contra unor adversari identificaţi în acest moment în „Comisia Wiesel".

ascultă ce mică e lumea!

"Altfel Spus"
ştiri de ultimă oră la prima oră

08:20 reportajul zilei,
07:45 şi 08:45 revista presei europene,
07:50 şi 09:45 invitatul dimineţii,
06:50 şi 09:20 sport,
07:23 şi 08:50 rubrica economică,
06:43 şi 09:15 cronica internaţională

"Altfel Spus" îţi aduce lumea mai aproape! În fiecare dimineaţă, între 6:30 şi 10:00, Constantin Drăgan duce vorba de la Bucureşti la Paris ca să ai informaţii româneşti şi internaţionale. Eşti în direct cu Mircea Iorgulescu, Matei Vişniec, Dinu Flămând, Sorin Pamfil şi două redacţii Radio France Internationale.

deltarfi 93.5 fm

www.deltarfi.ro

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro
Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

ENCYCLOPEDIA OF SCIENCE AND RELIGION
Editor in chief: J. Wentzel Vredẹ van Huyssteen, 2nd ed.
2 volues set
Macmillan Reference, 2003
Harcover, 900 pp.
ISBN: 0-02-865704-7

Encyclopedia of Science and Religion analizează toate aspectele dialogului dintre ştiinţă şi religie, dialog necesar astăzi mai multe decît în orice altă perioadă istorică. Lucrarea, cea mai cuprinzătoare apărută pînă în prezent, face o adîncă incursiune atît în sfera ştiinţelor umaniste, dar şi în domeniul tehnologiei şi al ştiinţelor.

Cele peste 400 de articole elaborate de cercetători renumiţi clarifică multe dintre controversele acestui dialog Ştiinţă-Religie.

Radu Afrim despre... Minirevoluţii, domnişoara Margit şi bunele maniere

Radu Afrim, indicaţii regizorale pre-producţie:

Cîteva precizări: doresc f. mult să nu fiu întrebat dacă se taie ceva din răspunsuri, scuze că n-am reprodus întrebările tale în întregime, doresc f. mult să fie publicată această poză cu mine (menţionat foto david van enoo), puteţi detalia (focus) din foto dacă vă convine. Dacă mai rămine spaţiu (mă-ndoiesc) aş prefera să-ţi dau o poză din *ocean café* la care ţin mult, nu doresc să fie publicată tot poza din mămăliga şi alte populisme. Aşa... deoarece n'am diacritice vezi, te rog, că personajul dna Şot e cu Ş de la şarpe. Merci. R. Cînd apare? Acum?

Alte precizări neapărat necesare (dar nu neapărat şi pe placul eroului): orăşelul copilăriei din text se numeşte Beclean; regizoarea jună şi blondă specializată în dramolete ruseşti (*recte Anna Karenina*) se numeşte Alice Barb; povestea a căpătat între timp diacritice şi î din i-uri; întrebările au dispărut (fiind înlocuite de teme) pentru că mi s-a făcut (mie, I.P.) ruşine de ele. Da, apare acum. (Iulia POPOVICI)

Despre revoltă

Sînt un revoltat din seria celor *soft*, aşadar unul ineficient pentru societate. Mă răzvrătesc împotriva anumitor forme (*sounds nice*: „revoltat de formă"), însă, dacă aceste minirevoluţii estetice (cum mi le-a botezat maxi Regizoarea Cătălina Buzoianu într'o revistă) trebuie să conţină „socialul", atunci prefer marginalul, minoritatea, singurele lucruri la care mă pricep. A, da, mă revolt împotriva regizorilor care fac spectacole despre categorii sociale „infrecventabile", deşi habar n'au cu ce se mănîncă astea. O regizoare jună şi blondă a regizat despre băieţii de cartier, evident a facut căcatu' praf, ea fiind o bună regizoare de dramolete ruseşti de secol al XIX-lea. Altădată, aceeaşi gagică a regizat despre viaţa într'o cazarmă (forţele aeriene americane, cred!). Nici măcar eu, care mi'am petrecut 16 luni în armata românească, nu m'aş încumeta. E drept că am făcut **3Surori** (scenariu neFiresc de liber după Cehov), în care e vorba despre o cazarmă „metafizică". Un bătrînel englez ultraConservator (Billington pe nume) a scris că soldăţeii mei erau nazişti. Dar să revin la regizoarea blondă (o să concluzionezi că sînt un revoltat împotriva regizoarelor blonde. *Relax*, cred că asta e platinată). La ieşirea de la sus-numitul **3Surori**, a fost văzută alergînd pe holul Odeonului, cu mîinile în sus, şi dîndu'se cu freza de pereţi (prilej cu care i s'a mutat cocul pe stînga) şi strigînd: „asta trebuia să se numească 3Cretine! Să'nţeleg că aşa spectacole trebuie să fac pt. a fi selecţionată în festivalu' naţional???!!!". Zic eu: *Isn't funny*? Uite, vezi, m'am relaxat, chiar m'am amuzat, gata cu revolta pe ziua de azi. Acum o să mai beau o cafea la masa asta din poză. Apropo de revoltă şi cafea: singurele reclame tv care'mi fac poftă sînt cele la cafea, cu ceşti aburinde, cu filtre de imagine *kitsch*. E drept, contextul e mereu mult prea familist pt. gustul meu. Dar mai sînt şi de alea cu cîte un tip care'şi savurează cafeaua de dimineaţă împreună cu pisica personală. Şi apoi merge la *job*. Am văzut recent un *show* în care nişte actori (care se identificau cu personajele într'atît de mult încît jucau cu propriile haine şi foloseau propriile nume) aveau nişte probleme cu reclamele, cu societatea de consum şi cu alte revolte-standard, devenite *revolte-trendy*. M'am întristat brusc, realizînd că, de fapt, acest tip de revoltă e dintre cele false în cazul actorilor. Cei tineri trăiesc (chiar dintre cei care jucau în acea seară), unii chiar f. bine, din reclame tv. În acest caz aş fi preferat să'şi ia nume şi haine de scenă. Abia aşa ar fi devenit nişte „civili" care au dreptul la acest tip de revoltă. Uite c'am ajuns să mă revolt împotriva revoltei altora. Aberant, nu?

Despre ridicol

Eşti sigură că mie ai vrut să'mi pui întrebarea asta? Nu, pe bune... de orice fel de fobie, teamă, angoasă poţi să mă bănui dar de asta, nu. Şi nici pe personajele mele. E un *feeling* prea burghez, tipii obsedaţi de ridicol sînt paralizaţi din start, sînt pierduţi pentru ei înşişi şi cîştigati pe gratis de către societate. Crezi că societatea merită să ne aibă aşa cum ne vrea? Hai, fii serioasă. Oricum trăim în mijlocul unui ridicol imens ca să mai putem conştientiza sau schimba ceva. Şi personajele mele (chiar dacă le'a inventat cehov sau bärfuss sau, altădată, saviana stănescu) sînt la fel. Nu le minimaliza punîndu'le în cîrcă teama de ridicol. Uite, beau din cafea şi recunosc fără jenă că mi'am pus să ascult ***no woman no cry*** nu în varianta de cult cu Bob Marley, ci în varianta pop(ulară) cu boney m! şi ce *cool* e. Dacă mi'ar fi fost vreodată teamă de ridicol, poate aş fi evitat elegant cîteva dintre eşecurile mele personale. Şi, în fond, cine are măsura ridicolului? Oricum, ridicolul (*y compris* teama de...) e o noţiune la fel de demodată ca şi bunele maniere. Asta e. În concluzie, persoanele cu teama de ridicol sînt demodate şi nu cred să fi însemnat vreodată ceva pentru istoria (ea însăşi ridicolă) a omenirii. Am vorbit cam mult despre o chestie care nu mă interesează deloc. Păi, citează'mi un personaj de Fellini care se teme de ridicol. N'ai să găseşti. Cabiria se teme de singurătate. Aşa se face că nu e ridicolă, din contră, e un personaj fundamental în secol.

© David van Enoo

Despre negrele secrete ascunse în spatele umorului fulminant

Ei, acuma hai, disecă'mă, dezghioacă'mă (ca s'o citez pe Caribella Virginia Spermezan, personaj deja celebru, din **Kinky ZoOne**). Zilele trecute, le'am adunat pe trei prietene f. bune (ada m., toni z., clara f.) la o masă rotundă. Cum şedinţa de spiritism eşuase de data asta (singurul mesaj coerent la care am avut acces a fost cuvîntul „fintzy". Atunci, Toni a recunoscut că a existat un anume actor numit fintzy, cu care am fi intrat în legatură, însă noi acum trebuia să folosim acest cuvînt în scenariu. Am decis că fiecare replică a Adei trebuie să se termine cu punct. Iar după punct, cuvîntul fintzy. Ada s'a supărat şi s'a retras din joc. Atunci, Toni ne'a dictat subit propoziţia: „fintzy, fintzy îşi adulmecă părinţii". Eram deja pe un teren fals, deoarece propoziţia conţinea reminiscenţe din ultima premieră în care joacă Toni la Odeon). Am renunţat şi am început să le descriu cubul alb (cu latura frontală deschisă), în care îmi place să mă imaginez atunci cînd nu vreau să mă gîndesc la trecut sau la viitor. E un cub alb, luminos, nu neapărat moale, nu prea mare etc., ş.a.m.d. Nu cred că ai prea mult de psihanalizat aici, eu cred că totul e în relaţie cu o zonă naivă din mine, la care ţin mai mult decît la altele. E legat de lumea vizibilă, de suprafaţa lucrurilor (unii chiar mă consideră superficial). Cred că naivitatea e sursa humorului meu „fulminant" şi nu ceva ce ţine de atracţia mea irezistibilă pentru linia orizontului, de exemplu. Sînt o zodie duală, nu'mi pot depăşi zodia, nu trebuie să încurcăm „parcela" *dark* cu cea solară (*wow!*). Ce zici de umorul naiv al Copilei din **De ce fierbe copilu în mămăligă** sau de cel al Dorei din **Nevrozele sexuale ale părinţilor**? Sînt două texte pe care am dorit să le regizez şi cred că nu le'am greşit. În copilărie (ca să

A ieşit săptămîna trecută de sub tipar (datată 2003) reeditarea cunoscutei sinteze a lui Ovid S. CROHMĂLNICEANU despre **Literatura română între cele două războaie mondiale**. Cea mai amplă panoramă a „interbelicului" autohton, elaborată în anii '60-'70 ca un curs universitar, în trei volume (primul – refăcut integral într-o a doua ediţie, înaintea publicării celorlalte două), cartea s-a impus ca titlu obligatoriu de bibliografie istorico-literară, citită şi citată de generaţii succesive de studenţi, profesori, cercetători. În consecinţă, autorului i s-a propus republicarea sintezei încă de la începutul anilor '90, după căderea regimului comunist, cînd editurile căutau asiduu să „recupereze" cărţi care nu mai fuseseră publicate la noi deloc sau de mult.

Circumspect, ştiind că putea fi „taxat" pentru unele distorsiuni ideologice (mai ales în primul volum, în secţiunea de panoramare introductivă a epocii, în care sînt favorizate cercurile intelectuale de stînga, revistele de aceeaşi orientare etc.), CROHMĂLNICEANU a refuzat atunci, însă şi-a dat – se pare – acordul mai tîrziu, nu mult înaintea dispariţiei sale din primăvara anului 2000. Ediţia de acum, care strînge cele trei volume iniţiale în două mai masive, format mare (432 + 672 p.), apare la Editura bucureşteană Universalia, în Colecţia „Sinteze", cu o prefaţă (**Cîteva repere**) de Geo ŞERBAN, care a îngrijit în anii din urmă volumul-caiet **Crohmălniceanu** editat de către revista **Realitatea evreiască**, precum şi culegerea de studii consacrate de către regretatul critic şi istoric literar avangardiştilor români evrei.

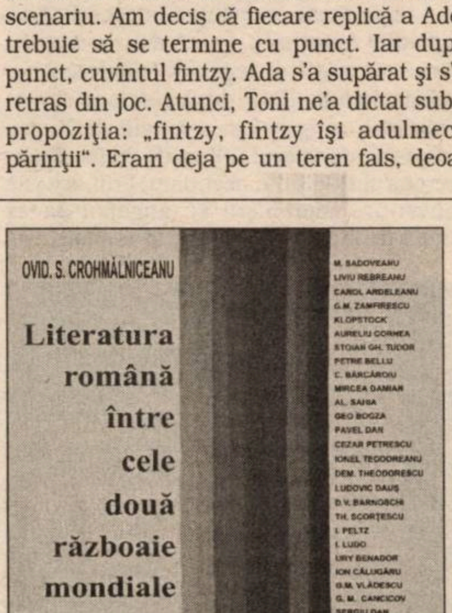

OVID. S. CROHMĂLNICEANU
Literatura română între cele două războaie mondiale
II
UNIVERSALIA

ies puţin din cubul alb), în orăşelul meu, existau două pictoriţe naïve, dar culte în acelaţi timp: doamna Bot şi doamna Şot. Pereţii lor erau plini de uleiuri cu tablouri reprezentînd ţigănci cu tenul alb şi sînul dezgolit, pe o draperie *bordeaux*, sau de copii bucălaţi în faţa şemineului arzînd, a căror piele oglindea, fidel, focul. Stăteam ore întregi cuminte pe un scaun şi urmăream cum pictează. Acest fapt mă bucură foarte mult. Nu m'am întristat nici cînd mi s'a spus că, de fapt, ele copiau nişte cărţi poştale vieneze sau aşa ceva. Cînd au început demolările *massive* în oraş şi podul casei doamnei Bot a devenit accesibil oricui (niciodată nu m'am întrebat unde au dispărut pictoriţele Bot şi Şot) eu am găsit multe scrisori intime legate cu o panglică azurie. Uite, acum mă gîndesc că mi'e străin conţinutul scrisorilor: fie că eram prea mic, nu ştiam alfabetul, fie că mama nu mi'a dat voie să citesc, ori erau scrise într'o limbă străină. Ciudat, nu? Cred că astea toate ies din mine atunci cînd scriu situaţii oarecum comice, naïve pt. scenă. Uite, se spune că, tot în orăşelul meu, în timpul inundaţiilor din '70 cînd toţi alergau disperaţi să mai salveze ce s'o putea, o tînără zveltă, blondă, îmbrăcată în negru, cu cizme peste genunchi, se plimba cu umbrella neagră pe stradă, cu un zîmbet palid pe buze. Era o altă pictoriţă naivă, domnişoara Margit ai cărei pereţi reprezentau diferite ipostaze ale păsării *phoenix* (cel mai adesea supraponderală, un fel de combinaţie între curcă şi găina bine hrănită). Asta nu m'a împiedicat să asociez mereu numele pictoriţei naïve Margit cu cel al lui Magritte. Inclusiv la Beaubourg cînd m'am fotografiat lîngă „treptele verii" (tabloul *number one* al copilăriei mele), mi'am amintit de pasărea *phoenix* de pe Someş.

Despre de ce în **Kinky ZoOne** sînt dezbrăcaţi doar spectatori-bărbaţi

God, îţi imaginezi că femeile s'ar lăsa dezbrăcate aşa uşor cum o fac bărbaţii?? Noi aveam pur şi simplu chef să dezbrăcăm pe cineva, *that's all*... Un critic la care eu ţin f. mult (dl. Cazaban) mi'a reproşat că, după ce că bieţii oameni plătesc biletul/consumaţia la Green, îi mai şi dezbrăcăm, în loc să ne dezbrăcăm noi (mă rog, actorii). După ce i'am amintit că actriţele în **Kinky** chiar se dezbracă, i-am povestit şi lui despre unii bărbaţi care vin la fiecare reprezentaţie în speranţa că, într'o zi, le va veni şi lor rîndul la dezbrăcat. Ai văzut ce nebunie a ieşit la ultima reprezentaţie?? Jumate din public/clienţi dădea replicile înaintea actorilor. Oricum, deoarece acţiunea episodului 2 din **Kinky Z.** se petrece în Bora Bora, vom obliga publicul de ambele sexe să vină în costum de baie.

A consemnat
Iulia POPOVICI

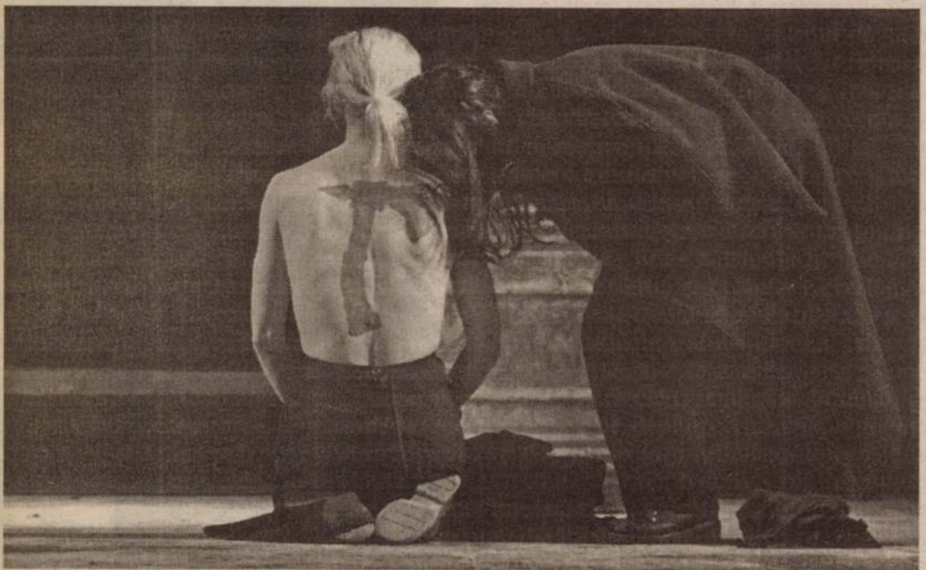

La sfîrşitul săptămînii trecute, trupa română a Teatrului de Stat din Oradea a prezentat cea de-a două premieră a stagiunii – o montare a lui Mihai Măniuţiu cu **Electra**, după Sofocle şi Euripide. Doi dintre actorii principali sînt pentru prima dată pe scena bihoreană: Marian Râlea (cu care Măniuţiu a lucrat constant la spectacolele din ultima vreme – **Exact în acelaşi timp**, **Experimentul Iov, 16 lecţii despre dezastrele amorului carnal**) e Oreste, fiul rătăcitor care se-notarce pentru a-şi răzbuna tatăl ucis de propria soţie, iar Suzana Macovei este Clitemnestra. Electra însăşi e Mariana Presecan, distribuită de acelaşi Mihai Măniuţiu în rolul principal din **Intrusa** de acum doi ani, formidabilii lăutari maramureşeni ai grupului **Iza** îndeplinind unul dintre rolurile corului. Făcînd pandant (ca univers tematic, tratament dramaturgic şi sugestie vizuală) cu **Bacantele** puse de curînd în scenă de Măniuţiu la Tîrgovişte, în schimb de o claritate de cleştar, **Electra** e un spectacol de o extremă sobrietate, o precizie de... secure şi o forţă implacabilă. E o arheologie a tragicului aruncat din palat în lumea vagabonzilor, explorînd subtilele mecanisme rituale ale comunităţilor marginale şi făcîndu-te să te gîndeşti de două ori la ce credeai că ştii despre teatrul anticilor. (**I.P.**)

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIŢII

Sean Matthews
Aura Taras Sibişan
Theories: a Reader
format 16 x 23,5, 430 p., 272.500 lei

I.-A. Candrea
Ov. Densusianu
Dicţionarul etimologic al limbii române
format 16 x 23,5, 262 p., 109.000 lei

Reduceri de 30% pentru comenzile prin telefon sau e-mail.

PARALELA 45 EDITURA
Comenzile se primesc pe adresa:
Piteşti, str. Fraţii Goleşti, nr. 128-130
Tel/fax: 0248 214 533; 0248 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro

ministeriale

Brâncuşi la Londra. În ultimele săptămîni, au existat numeroase ecouri în presă, legate de expoziţia Brâncuşi la Londra. Consemnăm, pe scurt, rezultatele dialogului dintre partea română şi cea engleză. Trei dintre operele de artă realizate de Constantin Brâncuşi – **Danaida** (aflată în proprietatea Muzeului Naţional de Artă al României), **Sărutul** şi **Coapsa** (aparţinînd Muzeului de Artă din Craiova) – au fost solicitate de către Muzeul Tate Modern din Londra, pentru a fi expuse în cadrul expoziţiei **Esenţa lucrurilor**, care va fi deschisă în perioada 22 ianuarie-23 mai 2004, şi va prezenta lucrări semnate de sculptorul român, răspîndite în toată lumea.

MONITORIZAREA MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR
OBSERVATOR CULTURAL
2004

Pentru a respecta prevederile legale, deţinătorii au solicitat Ministerului Culturii şi Cultelor avizul pentru exportul temporar al celor trei opere, care sînt incluse în categoria „Tezaur" a patrimoniului cultural naţional.

Constatînd că, în cazul sculpturilor deţinute de Muzeul de Artă din Craiova, condiţiile asigurării prevăzute de legislaţia aplicabilă în România nu sînt acoperite în totalitate, Ministerul Culturii şi Cultelor nu a avizat exportul temporar al acestora. Astfel că, la expoziţia **Esenţa lucrurilor** de la Londra, Muzeul Naţional de Artă din România va participa doar cu lucrarea **Danaida**.

Vizită în China. În cadrul schimburilor culturale româno-chineze – cu o tradiţie de neuitat – şi pentru a susţine buna colaborare dintre cele două ţări, o delegaţie a Ministerului Culturii şi Cultelor, condusă de însuşi ministrul Răzvan Theodorescu, s-a deplasat în perioada 5-11 februarie la faţa locului pentru a stabili proiecte comune în domeniul muzeistic, expoziţional, cinematografic etc. Sperăm că vizita în Beijing, Shanghai şi Xi'an nu a impresionat prea mult delegaţia română! Căci altfel, cine ştie...

Din China în Maroc. Între 14 şi 16 februarie 2004, ministrul Răzvan Theodorescu a fost prezent în Regatul Maroc, unde a ţinut o conferinţă despre relaţiile Islamului cu Ţările Române, a participat la inaugurarea standului românesc al celui de-al X-lea Tîrg Internaţional de Carte de la Casablanca şi a inaugurat, la Rabat, o inedită expoziţie fotodocumentară, dedicată monumentelor româneşti de pe Lista Patrimoniului Mondial U.N.E.S.C.O. Sîntem siguri că fructuoasele rezultate ale cooperării româno-marocane au acoperit costurile deplasării!

*

Uniunile de creatori susţin UNITER-ul

Constatăm că nă aflăm într-o situaţie aproape fără precedent în societatea românească: un demnitar din Ministerul Culturii şi Cultelor iniţiază un curent de opinie bazat pe confuzie şi suspiciune faţă de programele cu caracter social al Uniunii Teatrale din România – UNITER, organizaţie reprezentativă la nivel naţional, recunoscută de utilitate publică şi membră fondatoare a Alianţei Naţionale a Uniunii de Creatori din România – ANUC.

Avem convingerea că nu aceasta este calea prin care autoritatea Statului se adresează unei organizaţii a societăţii civile, că asemenea tentative subminează interesul general de a se constitui un sector neguvernamental solid şi responsabil faţă de problemele majore ale ţării.

Considerăm că, alături de public şi de susţinătorii artelor, instituţiile autorităţii centrale şi locale constituie un pilon important în construirea unor programe private alternative sistemului de asigurări de stat sociale şi de sănătate.

Sîntem cinvinşi că dincolo de aceste presiuni, sperăm, absolut singulare, programul „Casa artiştilor", iniţiat şi administrat de către UNITER în parteneriat cu uniunile de creatori, va continua şi se va dezvolta.

Susţinem acest program social pentru că este modern, necesar şi benefic atît artiştilor incluşi în program, cît şi întregii comunităţi artistice.

Uniunea Arhitecţilor – vicepreşedinte arh. Ştefan LUNGU,
Uniunea Artiştilor Plastici – vicepreşedinte Nicolae Aurel ALEXI,
Uniunea Compozitorilor şi Muzicologilor – preşedinte Adrian IORGULESCU,
Uniunea Scriitorilor – preşedinte Eugen URICARU,
Uniunea Teatrală UNITER – preşedinte Ion CARAMITRU

Bucureşti, 9 februarie 2004

Teatru

Ei, actorii...

DOINA PAPP

Chiar şi cînd un spectacol are pe afiş trecute, înainte de titlul piesei, vedetele, artiştii, cronicarul nu-şi iese din tipic cînd dă seamă, lăsîndu-i pe aceştia tot la urmă, în ordinea prestabilită, nescrisă, a cronicii sale. Sînt cazuri, însă, în care e imposibil să procedezi astfel, fără a te plasa în afara realităţii.

Cum să scrii despre **Sorry** de Aleksandr Galin, de la Teatrul „Bulandra", cînd ai plecat acasă binecuvîntînd harul Marianei Mihuţ, puterea ei unică de a ne da nădejdi, străbătînd, pe firul subţire al nuanţelor, graniţa dintre rîs şi plîns, lîngă un Ion Caramitru care-şi recuperează, cu atîta candoare, bucuria de a fi pe scenă?

Înainte de a vă spune cîte succese internaţionale face această piesă sovieto-rusă şi ce adevăruri ne redescoperă ea despre acel popor rus şi despre destinul lui blestemat de istorie, cronicarul vă va spune că, fără ei, fără cei doi mari artişti, această – a cîta?– poveste despre sufletul rus şi nu numai... ar fi rămas melodramă mediocră.

Cu ani în urmă, am văzut în turneu la Bucureşti un tulburător spectacol intitulat **Gaudeamus**, în regia lui Lev Dodin, maestrul lui Yuriy Kordonskiy, regizorul spectacolului **Sorry**, coproducţie cu UNITER. Mai mult decît orice, decît scena invadată de zăpadă, decît pianul coborînd din pod, mi-amintesc de o fată corpolentă, o actriţă foarte tînără care dansa, baleta incredibil, diafan. Mariana Mihuţ, în rochia de mireasă, mi-a readus-o în minte, împreună cu tot misterul pe care-l transmit oamenii cînd fac lucruri la care nu te aştepţi. Ceva asemănător se întîmplă în **Sorry**. Nunta fantastică din subsolul unei morgi, unde se reîntîlnesc, în prag de bătrîneţe, personajele, pare suprarealistă (de aici, probabil, şi ideea copacului tubular din decorul Ninei Brumuşilă). Dar actriţa e vie, explodînd în trăiri contradictorii, de la tandreţea cea mai juvenilă la sobrietatea cea mai dramatică.

După ce a realizat strălucitul rol din **Căsătoria** de Gogol, la scurt timp, Mariana Mihuţ revine să ne copleşească nu doar cu forţa talentului ei, ci şi, mai ales, cu puterea de a şi-l analiza continuu, cu o inocenţă şi cu o prospeţime care încîntă de fiecare dată. Ceea ce joacă în **Sorry** este, de aceea, nu numai un personaj cu o biografie destul de incert creionată de autor. Rolul Inei e pentru actriţă un *summum* de situaţii, de relaţii prin care e retrăită o istorie recentă, un timp al „dispreţului" (am împrumutat termenul de la titlul unei cărţi pe care abia o aşteptăm să apară, despre umilirea intelectualilor de către comunişti) pe care l-am vrea uitat. Ca şi cărţile poştale semnate Ţvetaieva, Nina Berberova, Andrei Makine, descoperite în plicul (caietul-program conceput de Mihaela Michailov) primit în dar de la Teatrul „Bulandra", la premieră, actriţa sugerează o „bibliografie" complexă a rolului. Instinctul ei artistic nu e însă sufocat de aceasta, şi trecerea de la problematica abordată la caz se face cu inteligenţă, cu sensibilitate, cu emoţie. Astfel că personajul interpretat de Mariana Mihuţ revine, după o voltă de incursiuni problematice, la adevărul lui, adică al femeii cu viaţa zdrobită, care scrie poezii într-un subsol de morgă. Cine putea să facă mai credibil saltul decît o actriţă de anvergura Marianei Mihuţ, o vedetă care-şi poate permite să pună în această aventură şi ceva din lumea ei lăuntrică? Siguranţa partenerei pe acest traseu e de natură să-l destabilizeze pe fostul iubit, revenit pentru a-şi recupera trecutul, cu mijloace neadecvate însă, cum se va dovedi. Ion Caramitru vine la întîlnirea cu acest personaj „din viaţă" precum Hamlet la întîlnirea cu groparii. Natural fără prea multă sinceritate, arogant fără premeditare. Actorul are însă acelaşi farmec, iar dezinvoltura pe care o joacă rafinat ne face să înţelegem de ce se simte acest Yura mai liber în gulagul de origine decît în ţara de împrumut (America), unde a ales să trăiască. Cînd şi cum îşi transferă prim-planurile cei doi importanţi interpreţi ţine tot de adevărata artă a actorului, pe care o piesă în doi o pune atît de bine în valoare. Se sprijină unul pe altul, se stăpînesc, supunînd şi restul spectacolului, cu degajare, dar şi cu păcatul orgoliului faţă de un autor cunoscut, totuşi. Aşa înţelegem mai bine, poate, şi de ce mulţi mari dramaturgi şi-au scris piesele pentru actori, pentru *anumiţi* actori.

Mai banal şi mai obişnuit, condiţia actorului e să intre cu fiecare spectacol nou în pielea altui personaj. Cînd acel personaj e tot un actor, şi încă unul celebru, legendar, lucrurile devin foarte complicate. Fiindcă oricîtă vorbărie s-ar consuma pe tema problemelor comune care le leagă destinele, pînă la aceea capitală despre condiţia artistului, conştiinţa lui, rolul de *leader* în societate, relaţia cu publicul, cu istoria care-l include, comparaţia nu poate fi exclusă. Aşa şi cu recenta „reîntrupare" de la Teatrul de Comedie din spectacolul **Marlene**, în care Emilia Popescu ne provoacă să retrăim fragmente din biografia spectaculoasei Marlene Dietrich. Iniţial am crezut că va fi vorba de dezvăluiri noi, palpitante, din viaţa starului de odinioară, de vreo repunere în discuţie a mult discutatului episod al emigraţiei şi al disocierii de fanaticii lui Hitler care, altminteri, o divinizau. Nimic din toate acestea în piesa englezoaicei Pam Gems, care se rezumă la a evoca, pur şi simplu, momente din viaţa Marlenei, inspirate dintr-un turneu la Paris unde, înaintea unei reprezentaţii, spre sfîrşitul carierei, celebra „Ditriş", cam obosită şi trecută, îşi etalează toate hachiţele de vedetă răsfăţată, dar şi trucurile menite să-i întreţină legenda. Lîngă secretara ei particulară, printre manechinele din cabină şi în luminile neiertătoare ale mesei de machiaj, mimează aproape de penibil gloria de altădată, bînd *whisky* şi îndopîndu-se cu tranchilizante. Cîntă, exersează mişcări de dans, dă interviuri, renaşte din propria-i cenuşă, strălucind printre paiete, pene, boaburi.

Într-o formă de zile mari, Emilia Popescu joacă impecabil rolul, preferînd-o pe Marlene în plină glorie şi confundîndu-se treptat cu destinul aceleia care a lăsat o dîră de mister în lume, chiar dacă soarta a vrut să trăiască peste 90 de ani şi să moară în completă uitare. Actriţa trăieşte cu fervoare epoca anilor nebuni, cînd la Hollywood se fabrica reţeta gloriei, ajutată fiind de filmul proiectat, de fotografiile care ne-o reamintesc pe adevărata Marlene Dietrich. Reuşeşte să rămînă însă o actriţă în toată puterea cuvîntului, o vedetă care se poate măsura, de ce nu, cu starul internaţional. Ţinuta impecabilă, eleganţa cu care poartă costumele superbe create de Velica Panduru, mobilitatea în trecerile de la un tablou la altul, talentul de cîntăreaţă şi dansatoare contribuie la succesul acestui *show*, în care e celebrat genul însuşi, *musical*-ul şi slujitorii lui. Emilia are farmec, e frumoasă, are silueta ideală, şi-a studiat ca o profesionistă adevărată fiecare gest şi privire, aşa încît e o încîntare să o priveşti şi să o asculţi. Actriţa are – cum se ştie – şi haz, pe care şi-l întrebuinţează aici cu subtilitate, e inteligentă, făcîndu-ne să uităm postura dificilă în care se găseşte, măsurîndu-se cu un atît de strălucit şi cunoscut model. Dacă s-ar fi găsit un autor care să conceapă un text special pentru ea, pe care îl merită şi-l poate oricînd inspira, ar fi fost scutită de blestemul comparaţiei, dar chiar şi aşa victoria e deplină, Emilia Popescu demonstrînd că e o vedetă de anvergură internaţională.

Emilia Popescu în *Marlene*

Mariana Mihuţ şi Ion Caramitru în *Sorry*

Experimentata regizoare Cătălina Buzoianu o pune în valoare şi îşi manifestă, încă o dată, predilecţia pentru spectacolele cu teme culturale, compunînd un tablou al epocii, fascinant ca şi vedeta.

Aurora Leonte, în rolul secretarei, are calitatea rară de a şti să se vadă atît cît trebuie; la fel George Mihăiţă, într-o episodică apariţie, stînd cu prestanţă şi generozitate lîngă colega lui mai tînără.

În elegantul caiet-program, alcătuit cu pricepere şi dăruire de Claudia Nedelcu, am găsit un disc cu *song*-uri din repertoriul Marlenei Dietrich, acum şi al Emiliei Popescu. Le-am reascultat cu încîntare, mai ales că, tehnic, calitatea sunetului e mai bună decît în spectacol, respectînd marele efort şi profesionalismul actriţei. ▮

infoTeatral

▮ **Nocturnele Teatrului Nottara**. Iniţiativa Teatrului Nottara, de a oferi tinerilor creatori – în special – un spaţiu de joc (Sala Studio, care a primit numele lui George Constantin), este un demers lăudabil care lărgeşte aria de interes şi propunerile repertoriale. Conceput de directorul Mircea Diaconu ca o „încercare de reformă în mic", proiectul se concentrează pe texte contemporane, a căror problematică va atrage, sperăm, publicul românesc. Spectacolele incluse sînt **Eden** de Eugene O'Brien (un text irlandez extrem de incitant, tradus de Andrei Marinescu, povestea unui cuplu a cărui relaţie se bazează pe aparenţe şi convenţionalism, trăind, de fapt, o ruptură care se acutizează în fiecare zi, de şi cu Ada Navrot şi Dani Popescu, montare care a avut premiera anul trecut, în decembrie, **Vernisajul** de Vaclav Havel, în regia Ancăi Maria Colţeanu, **Iona** de Marin Sorescu, în regia Monicăi Gavrilaş, **Tunelul** de Ernesto Sabato, regizat de Gavril Pinte, **C.V. pentru angajare**, pe texte de Mircea Cărtărescu, Matei Vişniec, Natalie Ester, de şi cu Adrian Văncică şi Natalie Ester (laureaţii Galei Tînărului Actor, Mangalia, 2003), **Paparazzi sau cronica unui răsărit de soare avortat**, textul cu multiple inserţii absurde al lui Matei Vişniec, în regia lui Bogdan Cioabă.

▮ **Lebensraum la Paris**. Spectacolul **Lebensraum – Spaţiu vital**, regizat de Alexandra Badea, pe textul dramaturgului contemporan Israel Horovitz, a fost prezent în cadrul Festivalului de la Avignon, din iulie 2003, în secţiunea Off. În urma acestor reprezentaţii, a fost inclus în opţiunile de programare ale mai multor teatre din Franţa, pentru stagiunea 2004-2005. Casa elveţiană de film doreşte să includă fragmente din montare într-un documentar despre Israel Horovitz. Viu, dinamic, mizînd pe forţa compoziţiei de tip montaj cinematografic, cu o alternanţă extrem de rapidă a scenelor şi o secvenţialitate bine dozată, spectacolul reinterpretează, dintr-o perspectivă modernă, tema Holocaustului, ca o răscumpărare a culpei generalizate. Din distribuţie fac parte Carmen Florescu, Răzvan Oprea şi Adrian Anghel, care interpretează distinct 50 de personaje, fiecare atent individualizat. Pe 8 şi 9 februarie, spectacolul a avut două reprezentaţii la Teatrul Lucernaire din Paris. Tot în regia Alexandrei Badea puteţi vedea, la Teatrul ACT, spectacolul **Blaubart, speranţa femeilor**, conceput ca un colaj secvenţial. (**M.M**)

Teatrul Ţăndărică
şi A.C.T.O.R

lansează
luni 16 februarie, începînd cu ora 17.00,
un nou concurs de preselecţie pentru participarea la

**Cursul de teatru de păpuşi pentru copii,
care se va desfăşura în perioada 20 februarie-1 iunie 2004
la Sala Lahovary a Teatrului Ţăndărică.**

Copiii concurenţi trebuie să fie pregătiţi să cînte, să spună o poezie şi să danseze. Vîrsta candidaţilor poate fi cuprinsă între 6 şi 14 ani. Cei aleşi în urma preselecţiei vor avea şansa să îşi creeze singuri personajele pe care le vor interpreta, să înveţe, jucîndu-se, noţiuni de vorbire, mişcare scenică, improvizaţie cu obiectele etc. şi să-i întîlnească pe artiştii care însufleţesc faimoasele păpuşi din spectacolele Teatrului Ţăndărică.

Profesori vor fi şi anul acesta Daria Gănescu şi Eugenia Barbu, actriţe ale Teatrului Ţăndărică.

Pentru înscrieri:
Tel./Fax: 021-460.47.68; 0744-686.093
www.actor.go.ro

După Molière

CRISTINA RUSIECKI

Mult a căutat regizorul Cristian Juncu o traducere care să-i convină pentru piesa **Avarul** de Molière şi n-a găsit. Era chiar să renunţe la proiect. Dar, pentru că vedea un Harpagon jucat neapărat de Dan Borcia la Teatrul Tineretului din Piatra Neamţ, a ajuns la concluzia că nu are decît să traducă el textul. Scria şi se distra. Actualiza textul, păstrîndu-i umorul, nu de dragul modernităţii, ci ca să sune cel mai bine pe scenă. Propria traducere îi servea ca să contureze şi mai bine caracterul, ca să facă evidente relaţiile dintre personaje. Şi, uite aşa, traducînd şi rîzînd, cam 80% dintre problemele regizorale erau rezolvate chiar din text. În plus, dispăruseră construcţiile „molliereşti", iar limbajul îi părea destul de actual şi de firesc. Asta, fără să cultive obrăznicia sau licenţa, numai ca traducerea să se potrivească lui 2004! Fiecare cuvînt ajunsese justificat regizoral. Dar Cristian Juncu nu s-a oprit aici. A chibzuit toate replicile pînă ce fiecare a început să aibă ritmul şi muzicalitatea unui vers. A actualizat textul, dar şi montarea, încît ea să fie pe potriva tinerilor care, dacă nu recunosc muzicalitatea textului, măcar se distrează cînd Cleantes ţine o teleconferinţă cu noul său telefon mobil. Iar bătrînii, cei care mai au încă în cap traducerea lui Kiriţescu, aceia, da!, poate se vor delecta cu muzicalitatea versurilor şi cu citatele pe care Cristian Juncu le-a păstrat într-adins din vechea traducere şi pentru care a găsit formula regizorală a teatrului în teatru.

Cît despre personaj, ceea ce vrea regizorul să arate nu e deloc străvechea lui manieră de a aduna şi răsaduna, ci adîncimile omeneşti ale caracterului. Mulţi se pot regăsi în lupta lui Harpagon de a aduna tot ce-i trece prin mîini. Fiecare dintre noi, în viziunea lui Cristian Juncu, strînge tot felul de amintiri, cu care îmbătrînim şi ne purtăm cu ele exact ca Harpagon cu banii. Aşa că regizorul e preocupat mai degrabă de povestea bătrînului în general. Personajul creat de el nu este măscăriciul obişnuit al celorlalte spectacole, ci unul foarte familiar prin aura pe care i-o dă spectatorul, intuindu-şi în el bătrîneţile.

Aceeaşi preocupare pentru rezolvarea teatrală a traducerii a putut fi remarcată şi în ceea ce priveşte scenografia. Nici un moment interesat de cum arată spaţiul în sine, regizorul a vrut un decor uman, rezultatul înclinaţiei lui Harpagon de a aduna tot ce-i iese în cale. Aşa că scenograful Cosmin Ardeleanu s-a văzut nevoit să imagineze tipul de dezordine cu care personajul se simte bine, pentru că o cunoaşte. „Nu un munte de gunoi, de resturi fără valoare, ci lumea definitorie a lui Harpagon. Prima idee a fost o bibliotecă imensă, de fapt un turn care s-a îngrăşat de obiecte fără valoare. Decorul acesta foarte complicat a devenit, în final, un turn suplu, plin de lucrurile lui Harpagon, de la mobilă pînă la rîşniţa de cafea, un turn care are viaţa lui proprie şi în care personajul trăieşte alături de copiii lui. Toţi intră printr-o uşă, luată şi ea de undeva şi pusă acolo, uşă ce dă în spaţiul în care Tatăl locuieşte la subsol, ca să-şi păzească comoara. Copiii stau la cele două etaje. Turnul are viaţă pentru că e o prelungire a corpului lui Harpagon, trăieşte alături de el, ţipă şi el cînd e furat, dansează erotizat cînd fetiţa personajului principal se adînceşte în plăceri. Nu e un obiect pur decorativ, ca o pînză pictată. În permanenţă se întîmplă ceva cu el, se deschid ferestre ascunse, aşa încît decorul e cînd simplu, întrucît e singur pe cîmpia scenei, cînd încărcat de zeci de obiecte. Totul se întîmplă în funcţie de cum e iluminat şi jucat" (Cosmin Ardeleanu).

Obiectele sugestive pe care le-a folosit scenograful sînt atît obiecte care, cîndva, au fost de mare valoare în lumea lui Harpagon, cît şi obiecte uzuale. Ca să nu fie un compus eclectic de forme, materiale şi culori diverse, a fost nevoie de un procedeu foarte elaborat – în multe straturi – de patinare. Scopul era ca spectatorul să ghicească în dezordinea lui Harpagon o imensitate de obiecte uitate de multă vreme acolo, dar, cu toate acestea, ansamblul să rămînă unitar. Soluţia pe care a găsit-o scenograful, ca să împace aceste două cerinţe diferite, a fost să transforme formele lor iniţiale „într-o coajă ca o lavă, din care obiectele acestea scot capul din cînd în cînd. Lava le unifică şi rezultatul e asemănător unei sculpturi: creaţie de sine stătătoare, dar care, totuşi, *joacă* în spectacolul lui Cristian Juncu. Adică o sculptură cinetică, vie" (Cosmin Ardeleanu).

Şi în ceea ce priveşte costumele, creaţiile fanteziste au fost excluse. Fiecare costum susţine exact caracterul personajului. Un lucru l-a preocupat mai ales pe scenograf: unitatea lor realizată prin materiale şi tonuri cromatice. Culorile au fost alese din spectrul cald – în nuanţele pămîntului, potrivite cu brunul din decor care dă aerul mobilei vechi – ca să atragă spectatorul, să-i dea impresia că se află în sufrageria proprie, că recunoaşte povestea din spectacol.

„Maniera lui Cristi Juncu de a vedea decorul se apropie mult de cea a lui Grotowski. Dacă ar putea, ar face spectacolul cu nimic. Nu-l interesează deloc construcţia ca să creeze un cadru plastic sau o stare în spectator. Eu totuşi cred că Grotowski exagera pentru a dărîma nişte concepţii adînc înrădăcinate la vremea lui – şi anume că decorul trebuie să fie pur decorativ. A fost bine în '60. Teoria lui din '60 – dacă teatrul n-are bani de decor, nu are ca soluţie alternativă decît sărăcia – nu ne împiedică pe noi, acum, la peste 40 de ani, să ne jucăm cu creativitatea noastră. Ne obligă doar să nu tragem nici o linie, oricît ar fi de frumoasă, decît dacă e justificată regizoral foarte precis: nu desenez elementul de decor compoziţional pentru că e frumos, ci pentru că e jucat şi ajută la definirea personajului! Nu invers! Adică întîi desenez ceva că e frumos şi apoi mă joc cu ce-am desenat. Adică întîi desenez ceva că e frumos şi apoi mă joc cu ce am desenat. În spectacolul acesta n-am putut să fac absolut nimic ce nu era născut dintr-o necesitate a sa" (Cosmin Ardeleanu).

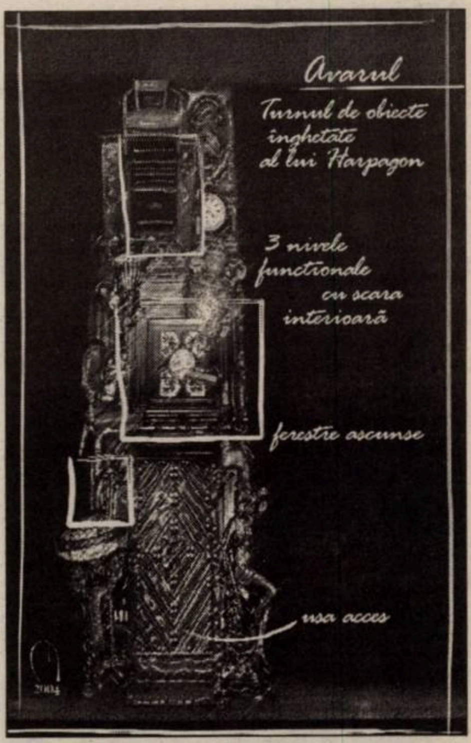
Avarul
Turnul de obiecte înghetate al lui Harpagon
3 nivele functionale cu scara interioară
ferestre ascunse
usa acces
2004

Premiera va avea loc la începutul lunii martie.

Savarină cu zîmbuc...

RADU ŢUCULESCU

Teatrul Maghiar de Stat, Cluj-Napoca
Să-i îmbrăcăm pe cei goi
de Luigi Pirandello
Cu: M. Kántor Melinda, Bogdán Zsolt, Molnár Levente, Bíró József, Varga Csilla, Szabó Tibor, Ambrus Gyurka Zsófia
Regia artistică: Bocsárdi László

Un fapt divers o fetiţă căzută peste balustrada balconului o sinucidere ratată şi ziarele care rumegă întîmplarea şi-apoi o scuipă maselor largi de cititori ahtiaţi după senzaţional iar tînăra şi anonima guvernantă devine vedetă întîmplarea ei inspirîndu-l borgesian pe un scriitor cu suflet mare şi talent mai mic şi el un neîmplinit care-i oferă oii rătăcite un cămin sperînd într-o reabilitare sufletească dar ziaristul e pe urmele lor nu-i scapă nimic de asemenea masiva gazdă o întruchipare a gîndirii populare robuste care-i face un masaj devorator fizic şi psihic şi simbolic căci toţi o calcă în picioare şi fostul logodnic care vine să se împace impresionat de povestea citită în ziare filfiind tembel buchete de flori cînd artificiale cînd naturale pentru a o îmbuna pe nevinovata victimă inocentă adică inocentă pînă ce apare consulul şi totul se răstoarnă balonul se sparge fîsîind jalnic de fapt micuţa guvernantă uitase fetiţa pe balcon în timp ce-şi făcea mendrele în pat cu consulul unde fu surprinsă de soţia acestuia un alt subiect colosal în înfiorătoarea lui banalitate şi numai scriitorul mai are oarece compasiune faţă de mica tîrfă încearcă să o înţeleagă o acceptă dar ea se va otrăvi definitiv şi va muri nu înainte de a mai face o poză de data asta în grup pentru următoarea ediţie a ziarului

în finalul piesei autorul cade în melodramatic în telenovelistic încercînd s-o motiveze pe micuţa guvernantă să o scoată basma curată să arunce vina pe cruda societate în care a trăit neînţeleasă fără viaţă proprie cu sufletul gol şi micuţa încearcă să se explice dar nu ne prea convinge decît pe jumătate cred că mai bine tăcea dar asta ar fi trebuit să se înţeleagă cu autorul care nu mai e

o odaie trapezoidală plină de ziare pe pereţi pe jos teancuri de care mereu se împiedică protagoniştii căci mereu li se vîră foile ăstea tipărite în viaţă în intimitate aşa a conceput Bocsárdi scena iar cînd ziarele vor fi smulse de pe pereţi de scriitor cu gesturi disperate ni se dezvăluie un soi de oglinzi transparente pentru că nimic nu poate scăpa privirilor hulpave indiscrete nimic nu se poate ascunde la nesfîrşit şi apetitul regizorului pentru pete expresioniste pentru momente şocante e şi aici relevant în fundal apare din cînd în cînd patul în care micuţa guvernantă se împerechea cu consulul un pat roşu adică mînjit cu sînge şi trandafirii aduşi de fostul logodnic sînt roşii iar pe scenă bîntuie în cîteva momente fetiţa cea moartă sub formă de îngeraş care însă rîde ascuţit strident diabolic precum copiii lui Stephen King şi mai apare un peştişor în cana cu apă unul roşu poate peştişorul de aur care nu îndeplineşte nimănui nici o dorinţă şi uşa turnantă se învîrte uneori năuc mişcată de fantome iar gazda haleşte o savarină cu un vîrf din jeleu roşu

M. Kántor Melinda este o Ersilia nu tocmai în toate minţile subţirică şi fragilă cu priviri adesea fixe şi zîmbet vag lipit de buze un amestec de Ofelie cu păpuşă Barbie pe care toţi o manevrează după bunul lor plac uitînd s-o îmbrace ca lumea Bogdán Zsolt construieşte un personaj simpatic blînduţ totuşi şi uşor nevrozat un scriitor aproape romantic căruia parcă îi este jenă că există Bíró József e ziaristul care încontinuu notează mereu nehalit mereu fără ţigări aşa cum sînt ziariştii de cînd au apărut pe lume fotografiind tot ce apucă Molnár Levente concepe un personaj caraghios în gesturi o paiaţă Szabó Tibor e consulul foarte sigur pe el elegant în aparenţă mişcîndu-se cu o importanţă indolentă iar Varga Csilla gazda e masivă roşie în obraji voluntară întruchipare a vocii poporului a boborului vasăzică

despre zîmbuc desigur nu toţi onoraţii cititori au auzit aşa că să mă explic mai pe ocolite deci în unele sate din Maramureş se spune zîmbuc la vîrful excrementului atunci cînd are bineînţeles un vîrf scuzaţi dar ce altceva e viaţa asta decît o savarină cu zîmbuc?

o ştia foarte bine Pirandello a cărui viaţă nu fu tocmai uşoară o ştie bine şi regizorul şi actorii şi mulţi oameni din popor

părerea mea

Al şaptelea viciu

Cel mai mic festival de film spaniol

Marţi 17 februarie, de la ora 17.00, va avea loc la Palatul Şuţu din Bucureşti **Cel mai mic festival de film spaniol**, organizat de Fundaţia ACCUMM. Festivalul este realizat în colaborare cu PARAFILM şi Fundaţia Dostoievski. Manifestarea este prilejuită de prezenţa la Bucureşti, în calitate de invitat al Fundaţiei ACCUMM, a lui Javier Herrera Tolentino, scriitor, critic de artă, jurnalist la Radio Nacional de España, profesor la Universitatea Complutense din Madrid. În cadrul festivalului vor fi prezentate în premieră absolută filmele de lungmetraj **Te doy mis ojos** de Iciar Bollain şi **Mi vida sin mi** de Isabel Coixet, precum şi filmul de scurtmetraj **Archipielago** de León Siminiani. Aceste filme au obţinut premii importante la Festivalurile de la Berlin şi San Sebastian în anul 2003, fiind prezentate şi în alte festivaluri internaţionale. Sînt realizate de cineaşti spanioli care duc mai departe tradiţia impusă de Pedro Almodóvar, Carlos Saura, Alejandro Amenábar ş.a. În deschiderea festivalului va avea loc un concert cu **Şapte cîntece spaniole** de Manuel de Falla, în interpretarea sopranei Anda Pop şi a pianistei Verona Maier.

În aceeaşi zi, dar de la ora 11.30, tot la Palatul Şuţu şi tot în organizarea Fundaţiei ACCUMM, va avea loc Colocviul **Al şaptelea viciu**, coordonat de Javier Herrera Tolentino, ce îşi propune o discuţie despre **Cinematografia spaniolă în context european (cinematografiile naţionale în context european). Cinematograful european şi industria americană de film: două filozofii, două industrii şi o singură piaţă**. Sînt invitaţi să participe specialişti în domeniu, profesori, studenţi şi ziarişti. Colocviul se va încheia cu o conferinţă de presă.

Fundaţia ACCUMM şi Institutul Cervantes din Bucureşti organizează luni 16 februarie, de la ora 18.00, la sediul Institutului, conferinţa-colocviu cu titlul **În căutarea adevărului în Europa prin intermediul presei**, susţinută de Javier Herrera Tolentino.

În cursul şederii sale în România, la invitaţia Fundaţiei ACCUMM, Javier Herrera Tolentino va avea întîlniri cu studenţi de la Facultatea de Litere, Departamentul de Comunicare şi Relaţii Publice, din cadrul Universităţii Bucureşti şi cu studenţi de la Universitatea Naţională de Teatru şi Film – UNATC. De asemenea, colocviul şi proiecţia de filme spaniole vor avea loc şi la Centrul Cultural ARCUŞ din judeţul Covasna, joi 19 februarie.

Arte vizuale

Ciucurencu şi hedonismul socialist

LUMINIŢA BATALI

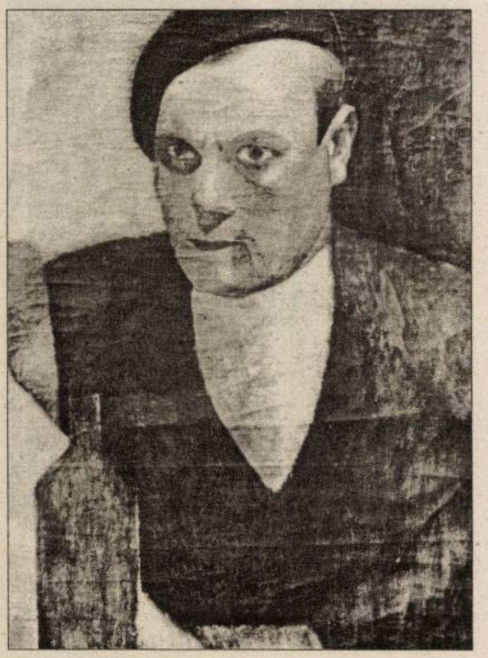

Profesorul Oprescu, în monografia sa din 1962, îi face un merit (ceea ce, în ochii regimului de atunci, şi era) lui Ciucurencu din faptul că nu a fost absorbit de vreunul dintre „curentele ce-şi disputau zgomotos şi brutal întîietatea". Cel mai probabil, intelectualul care a fost George Oprescu a scris acest lucru din motive de pasabilitate ideologică a textului. Este uimitor însă cum, într-adevăr, Ciucurencu n-a făcut sensibile în operele lui de mai tîrziu, postbelice, învăţăturile ce ţineau de explorarea artistică, în anii '30, nu numai la Paris (unde a fost bursier), dar şi la Bucureşti, atunci, prin Brâncuşi, Militza Petraşcu, Brauner, Iancu şi Maxy, capitală a artelor.

Această constatare, mai puţin perplexă întrucît mai explicabilă, am făcut-o şi în faţa operei lui Xu Bei Hong (care a fost expus la ONDEA în 1991), artist chinez al secolului XX care se bucură de o mare consideraţie în ţara natală întrucît a reuşit să picteze ca un occidental (din secolul XIX), caracterizat de un academism corect şi rece. Deşi fusese prezent în anii '20 la Paris, nu se simţea în opera lui din acea vreme nici o influenţă a ceea ce era mai important şi mai de avangardă în plastică. Cam acelaşi este cazul lui Ciucurencu, cu deosebirea că el nu venea dintr-o cultură atît de copleşitor de conservatoare cum este cea chineză. Pictura lui, în mare măsură, se află în afara timpului, adică aproape fără legături cu timpul artistic în care a trăit. Ciucurencu pictează în 1950-1960 cum se picta pe vremea nabiştilor (profesorul Oprescu vorbea totuşi, încercînd să-l situeze într-un context estetic mai amplu, de postimpresionism şi fauvism).

Ce era frapant în pictura lui Ciucurencu pentru colegii lui de generaţie, care, în anii de început, îl apreciau? Pe lîngă libertatea faţă de maniera marelui său profesor Ressu (care aplica culoarea desenului), s-a remarcat prin folosirea intensă a petei cromatice fără efecte de clar-obscur (pată ce obţinea cu virtuozitate şi redarea volumului) şi un figurativ susţinut de un contur negru în pastă.

Deceniile 3 şi 4

Calităţile de pictor autentic se găsesc mai ales în anii lui de început, care sînt, în opinia noastră, şi cei mai buni. Cîteva exemple: **Natură moartă cu sticlă** din 1936 (colecţie particulară) stă sub semnul spontaneităţii. Nu transmite nici o preocupare artificială pentru compoziţie, cel puţin în termenii în care o gîndea mai tîrziu Ciucurencu, ca pe un moment nu reflexiv, ci mult prea conştient şi de elaborare calculată, ca să nu instituie un moment de artificiu, de fals în concepţia operei. De asemenea, conturul negru, cu care a lucrat o perioadă îndelungată pictorul, nu apare aici salvator, ca în alte picturi unde are fie rolul de a susţine desenul, osatura lucrării, fie de a o energiza, fără ca lucrarea să piardă prin aceasta în impact vizual. Fără roşuri sau alte culori tari, pictura se susţine pe un contrast complementar de albastru, mov-ocru, galben, pe o cromatică delicată şi o pensulaţie energică (care interesează prin ea însăşi, în măsura în care era semn şi gest).

Lucrarea **Nud în fotoliu** (1936, colecţia Avakian) vădeşte o bună influenţă a lui Matisse. În manieră modernă, compoziţia abia conotează adîncimea; fotoliul, scaunul şi masa din fundal sînt tratate aproape plan şi superior decorativ. Culoarea, cea locală, este vibrată de alb; negrul apare aici, dar nu în rol de contur, ci de accent. Personajul feminin este tratat liber, dar nu senzual, apărînd prin urmare ca element, nu ca subiect al picturii. Spre deosebire de acesta, **Nud la fereastră** (datînd tot din 1936) este, în mare măsură, mai convenţional (nu şi personajul feminin, unde corpul, tratat cu libertate, este compus din tuşe alăturate, de culori diferite dar din aceeaşi gamă, iar fizionomia e sugerată în cîteva linii). Tabloul redă adîncimea, deschide perspectiva şi spre o altă imagine, cea văzută pe fereastră etc. Totuşi, o anume indecizie de manieră (pe care nu o constatăm la **Nud în fotoliu**) şi în abordarea imaginii, ezitarea între pensulaţia liberă, conotativă în figurarea personajului şi obedienţa faţă de realitate, cu tuşe mult îmblînzite, reprezintă o dare înapoi faţă de o formulă estetică mai actuală, mai originală şi mai frapantă pentru anii '30 – cum era în cazul primului nud.

Anii '30-'40 şi anii '60

Unele dintre subiectele lui, atunci cînd nu sînt naturi moarte cu mereu aceleaşi obiecte, dar oarecum şi aceeaşi manieră şi „compoziţie" au uneori ceva preţios, căutat. Ciucurencu, prin biografia şi temperamentul lui, nu avea prea mult motivaţia unui Iser sau Pallady de a picta odalisce sau femei cu ghitară (el pictează şi balerine cu ghitară, rezultînd un greoi aspect anecdotic). Pentru aceste subiecte la modă utilizează citate din operele vechilor maeştri[1], dar cu sinceritate se exprimă în alte lucrări care rămîn valoroase în ansamblul operei lui: **Spălătoreasă I** şi **II**, **Călcătoreasă**, precum şi **Tăietorul de lemne**. Subiecte în mod real mai pe placul lui decît balerinele, ele îi permit realizarea unor opere ce-şi păstrează o certă prospeţime şi actualitate şi care rezistă în timp datorită calităţii lor picturale. Emoţia a existat în momentul lucrării lor şi se transmite privitorului. Iată, de exemplu, **Spălătoreasa** (1947, col. part.). Întîlnim aceeaşi pensulaţie liberă, conturul negru care descrie frust formele, contactul sacadat şi energic al pensulei cu pînza, un colorit inspirat – verde-bleu-alb pentru personaj şi portocaliu destul de vioi pentru duşumea – care nu cade într-o impresie generală de gri, în pofida nuanţelor amintite. În **Tăietorul de lemne** putem vorbi de aceeaşi performanţă; se remarcă energia personajului, redat necalofil, expresionist, şi construirea întregului din cîteva bine puse accente de culoare, în acelaşi context de temă care credem că i se potrivea.

Culoarea

Între lucrările importante de la începutul carierei lui Ciucurencu se numără şi **Pansele** (col. Wladimir Nicolaev) şi **Vas cu flori**, probabil din 1939. Apar aici galbenul şi roşul de tub, dar răsar ca o tîşnire, apar cu spontaneitate (calitate pe care o vom căuta mai tîrziu fără succes în lucrările artistului) din temperamentul pictural probabil slav al lui Ciucurencu (născut la Tulcea, în 1903, ca fiu al lui Trofim Ciucurenco), culori ce-i evocă cu vigoare trăirea. Un galben şi un roşu juxtapuse, în două lucrări în care culorile, pensulaţia şi linia susţin un întreg plin de forţă, sinceritate şi profunzime a trăirii, aproape de pasionalitatea expresionistă. Mai tîrziu, galbenul şi roşul vor fi culori utilizate, nu exprimate, ele fiind considerate de către o critică complacentă drept un fel de „marcă" Ciucurencu cînd de fapt e vorba de o reţetă şi de un algoritm.

Tot în perioada '30-'40, Ciucurencu pictează **Femeie culcată**, **Spălătoreasă**, **Călcătoreasă**, **Intimitate**, **Balerină**, **Femeie pe scaun**, **Femeie cu pălărie galbenă** (unde pictorul, altminteri ataşat de naturaleţe, îşi culcă modelul cu pălăria pe cap), cîteva peisaje, **Flori şi cărţi**, **Natură moartă cu acuarele, flori şi cărţi**, **Natură moartă cu flori şi tub de culoare** etc.

În această perioadă a anilor '40, paleta lui Ciucurencu se închide, culorile devin elaborate şi, mergînd în spiritul unei picturi mai realiste, se adaptează tonului local, utilizînd mult mai puţin culorile primare.

În **Natură statică cu acuarele, cărţi şi flori** din 1946 (colecţia Dona) este uimitoare însă banalitatea cromaticii bazate pe albastru şi verde (vert-nil-uri, turcoazuri, movuri), ca şi „ideea" compoziţională, ulcica cu aceleaşi geometrizate flori în mijloc, lateral, cărţi şi, după cum ni se spune prin titlu, o cutie de acuarele. Culoarea (vert-nil – faţa de masă, bleu – fundalul) se întinde în neştire, fără vreun rost compoziţional sau emoţional...

În sfîrşit, din această perioadă mai amintim două lucrări interesante: **Natură moartă cu flori şi tub de culoare** din 1944, unde Ciucurencu se apropie de Ghiaţă prin delicateţea tratării şi abordează inspirat o gamă de ocruri şi griuri calde, şi **Flori şi fructe**. Această ultimă lucrare se particularizează în opera lui Ciucurencu prin forţa brunului-roşu din fundal, care pare că iradiază, într-un efect de mare picturalitate, spre toate celelalte culori, atrăgîndu-le în sfera sa de gravitaţie de tonalitate caldă.

Portretele

Iată ce spunea Ciucurencu în interviul luat de Marina Preutu (**Scînteia**, martie 1975): „Pictura înseamnă pe lîngă temă, culoare, organizare compoziţională, echilibrul suprafeţelor şi apoi doza aceea de inefabil în transpunere care le unifică şi le face *să cînte*" (*s.n.*). Să ne referim, în privinţa portretelor, la ceea ce el însuşi îşi propusese ca scop estetic ultim al unei lucrări, pe lîngă culoare: organizarea compoziţională şi echilibrul suprafeţelor. Luînd în considerare treisprezece dintre acestea, vom observa următoarele aspecte (şi cu privire la temă, dar şi cu privire la compoziţie şi suprafeţe): opt reprezintă persoane portretizate în fotoliu; patru lucrări, **Portretul lui Laserson**, anterior anilor '50, **Marcel Breslaşu** (1961?), **Sică Alexandrescu** şi **George Călinescu**, sînt identice ca formulă compoziţională. Persoana portretizată ocupă, cu fotoliu cu tot, două treimi din spaţiul picturii, compunînd, inclusiv cu fotoliul, un triunghi înscris în dreptunghiul tabloului. Modelele sînt pictate din profil sau trei sferturi, în posturi aproape identice; iar corpul şi mîinile descriu o linie descendentă. Apoi, şi la celelalte portrete, Zambaccian, Alfred Alessandrescu, Sonia Cluceru, notăm că sînt reprezentaţi tot în fotoliu, cu mici diferenţe de aranjament.

Lucrările în sine sînt onorabile. Portretele au asemănare, culoarea şi tuşa sînt interesante, dar cel puţin în cazul personalităţilor portretizate deranjează citatele din pictura cu totul altor secole, din arta Renaşterii, precum şi o anume emfază inerentă unui asemenea procedeu. Astfel, actriţa Sonia Cluceru ţine în mînă o mască – sugestie a teatrului, Călinescu, cu profilul în vînt, se află în fotoliu lîngă bibliotecă, Zambaccian se află între nişte tablouri şi o statuie, Sică Alexandrescu citeşte. O mizanscenă cam didactică, cu alte cuvinte.

În aceste condiţii, cel puţin prin portretele sale, Ciucurencu este destul de departe de a fi un inovator în pictura românească. Nici ulterior, în anii '60-'70, Ciucurencu n-a mai căutat nimic, mulţumindu-se să portretizeze într-o formulă ce-i era deja (mult prea) familiară.

Merită menţionat însă **Autoportretul** (1933, M.N.A.R.) realizat după ce fusese la Paris şi care se înscrie în lucrările lui de calitate deosebită, de început. Lucrarea aceasta era în orice caz racordată la ce se întîmpla sau se întîmplase de puţină vreme în pictura contemporană şi respiră un aer autentic, datorat unei indeniabile legături cu *Zeitgeist*-ul acelei perioade. Dar mai există un autoportret (anii '30, col. A.I. Fekete) mult superior, poate şi mai autentic, întrucît e o lucrare în care Al. Ciucurencu se dezvăluie formidabil pe sine. Dincolo de măiestria compoziţională şi de tehnică – volumele sînt abordate în vocabularul şi estetica cubismului, pe care le stăpînea de minune: o sticlă plată, fără volum, în prim-plan, face pandant angularităţilor şi volumetriei chipului (artistul se reprezintă cu bereta de pictor, dar şi ea are un aer modern, actual) –, avem în faţă portretul unui om determinat să reuşească, înzestrat cu extraordinară dîrzenie şi ambiţie, perfect ancorat în realitate şi în timpul lui. Este poate unul din cele mai bune autoportrete ale epocii. (Ar merita poate comparat cu autoportretul în cheie proletcultistă, unde este excepţional creată impresia că autorul ce s-a pictat pe sine, cu mare virtuozitate în sugerarea tuturor elementelor ce ţineau de epocă, este de fapt un oarecare personaj din popor, un proaspăt venit la oraş, debordînd de energia de a împlini măreţele planuri ale României Populare.)

Peisajele

Deseori criticii s-au referit la Ciucurencu comparîndu-l cu Luchian; dar am putea vorbi mai degrabă, pentru primii ani şi pentru acest gen, de o influenţă Andreescu sau Marius Bunescu. Şi nici în context mai larg creaţia lui Ciucurencu nu se apropie de cea a lui Luchian, pentru că atît temperamentele, cît şi poietica fiecăruia sînt radical diferite, ca să nu mai vorbim de calibrul artistic.

Am putea spune că în anii '40 peisajul era o categorie care nu-i stătea la îndemînă pictorului, al cărui temperament creator, pe care pe atunci îl regăsim exprimat cu sinceritate în multe dintre lucrările sale, prefera să

Pentru o retrospectivă Constantin Petraschievici

În intervalul 4-24 mai 2004, la Galeria Căminul Artei,
va fi organizată expoziţia retrospectivă Constantin Petraschievici (1950-2002).

Colecţionarii care posedă lucrări ale acestui complex plastician, plecat prematur dintre noi, şi care doresc să contribuie cu prezentarea acestora la succesul manifestării sînt rugaţi să-i contacteze pe organizatori:
Adrian-Silvan Ionescu, tel.: 313.21.02, Rodica şi Sorin Alessandriu,
tel.: 231.37.87 sau 0722.636.370 sau 0745.416.336.
În vederea realizării catalogului, colecţionarii sînt rugaţi să anunţe cît mai curînd participarea cu lucrări.

se concentreze eventual asupra unui motiv secundat de peisaj; **Tăietorul de lemne**, **Spălătoreasa**. Aceste peisaje din anii '30-'40 sînt eterogene ca stil, cromatică şi opţiune tematică.

Bineînţeles, anii '50 aduc între subiectele picturilor lui Ciucurencu peisajul industrial care a reprezentat poate o situaţie tematică mai pe placul artistului, întrucît geometria inerentă subiectului permite o tratare cu vigoare şi tuşe energice. Şi aici, în contextul peisajului industrial, putem afla exprimată măiestria lui Ciucurencu, ceva din ceea ce-l poate particulariza ca valoare în arta românească. Dintre lucrările importante amintim: **Peisaj industrial**, din 1954, ce se remarcă printr-o anumită forţă a motivului, **Peisaj petrolifer** şi **Peisaj cu sonde** şi, de o calitate apropiată de peisajul din 1955, cel industrial **Galaţi** (1962, col. particulară). Acesta din urmă se poate număra printre cele mai bune peisaje ale lui Ciucurencu. Este bine construit din punct de vedere compoziţional, avînd în vedere puţinătatea elementelor pe care le vehiculează imaginea – dreptunghiuri, triunghiuri şi pătrate reprezentînd clădirile. Toate acestea sînt închegate şi ritmate ca desen şi culoare, iar aceasta din urmă, destul de emancipată de subiect, are o vioiciune aproape frapantă. În fine, cele două registre cromatice – clădirile industriale (roşu, galben, gri) şi terenul (ocru, galben), apoi cel superior – cerul (un gri siniliu) coabitează impresionant, tabloul avînd şi lumină, şi culoare.

În sfîrşit, în legătură cu peisajele sale ar mai fi de adăugat că în perioada ultimă paleta se deschide foarte mult, bazîndu-se pe un galben citron, pe un verde smarald foarte deschis şi pe alb.

Perioada anilor '60 înseamnă şi realizarea unor lucrări ca **Primul 1 Mai liber**, **Epilogul Răscoalelor 1907**[2], precum şi alte lucrări tematice: **Ana Ipătescu**, **Gheorghe Bellu – Erou al Muncii Socialiste**, **Într-o cooperativă**. În ultima perioadă a creaţiei sale (sfîrşitul anilor '60-anii '70) Ciucurencu continuă să picteze peisaje, naturi moarte cu flori (în general multe flori), cîte un tablou explicit corespunzător ideologic.

Pictorul renunţă în general la redarea perspectivală spaţială a imaginii, el proiectează în plan, renunţînd la umbre şi la orice sugerare de spaţialitate, inclusiv prin culoare, simplifică la maximum şi geometrizează. Aceste imagini cu accentuată bidimensionalitate au fost poate o încercare a lui Ciucurencu de a experimenta ceva diferit, de a se deschide către o viziune mai apropiată de pictura care se practica în străinătate în arta acelor ani. Pe de altă parte, era vorba şi de o ocazie de a-şi revendica rădăcini în arta religioasă, în frescele mînăstirilor ce începeau să facă din nou vogă, exact prin aceeaşi bidimensionalitate acuzată. Deci, „modern“ şi „primitiv“/„originar“ în acelaşi timp. De altfel, criticii încep să-i găsească merite în acest sens, legîndu-l fie de folclor – **Caloienii**, fie de arhaismul ceramicii şi de frescele medievale. Şi tot în acest context apare la Ciucurencu mai mult albastru în lucrări...

Simptomatică pentru această perioadă, în afară de bidimensionalitate şi simplificare extremă, este geometrizarea. Culorile nu mai comunică unele cu altele dincolo de obiectul pe care-l descriu, pensula nu mai duce o frîntură de culoare într-un loc neaşteptat; practic, din punct de vedere coloristic, lucrările nu mai frapează prin nimic.

Într-un mare număr de lucrări întîlnim aceleaşi flori rotunde, mai mult sau mai puţin geometrizate, fructe, supuse aceleiaşi maniere şi descrise prin linii, mai puţin prin culoare, şi putem vorbi de un aspect „colţuros“. Culoarea este păstrată în limitele strictei notări, iar fondurile tablourilor, vibrate insignifiant; uneori, cu ajutorul unui sistem decorativ de pătrăţele, devin nişte mari suprafeţe colorate. În această căutare decorativ-culoare, Ciucurencu nu a găsit echilibrul cel mai fericit. El s-a hotărît greu între linie (importantă pentru orice tratare decorativă) şi pată şi, chiar mai tîrziu, cînd lucrările lui îşi pierd prospeţimea, va închide culoarea în angularităţi (florile încorsetate în linii fracturate etc.).

În economia cromatică a picturilor întîlnim următorul procedeu (care li s-a părut notabil multor pictori şi care l-au urmat): pe fondul de culoare se notează cu linii segmentate (vechiul contur ce pe vremuri plasticiza) obiectele, care uneori au şi culoare proprie (e vorba de pere, ulcele...). De fapt, aceasta este formula, reţeta, pe care Ciucurencu o aplică pînă la saţietate în această perioadă.

În această formulă compoziţională, în zeci de lucrări, regăsim în centru o ulcică cu flori – sau două, sau trei. Şi chiar dacă ajunge nu rareori la efecte interesante de juxtapuneri de rozuri cu albastru, de galben cu roşu şi albastru (**Ulcică cu flori** nedatată, în care încălzeşte, într-un efect surprinzător, albastrul fondului prin ponderea şi nuanţarea ocrurilor, roşului, galbenului şi verdelui), aceste variaţiuni pe aceeaşi temă nu-i pot asigura unui artist un loc în panteonul picturii româneşti în general, iar în ce-i priveşte relevanţa, pentru chiar timpul lui contemporan...

Se cunoaşte mai puţin ce a însemnat maniera lui Ciucurencu (membru PCR din 1945) pentru învăţămîntul românesc. Mai întîi facultatea a scos ani de-a rîndul (îl putea critica cineva pe rectorul facultăţii, care a redus, între altele, anii de studiu, şi la Pictură, de la şase la patru ani?) artişti care pictau, de voie sau de nevoie, numai în aceeaşi manieră. (Imitatorii voluntari, din motive de afinitate sau de oportunitate, care aplicau reţetarul maestrului, sînt cunoscuţi în istoria neoficială drept „ciucurencişti“ care, alături de „babişti“, au fost cumpăraţi decenii întregi, valori fiind, de către ţara românească.)

Pentru cine picta Ciucurencu? Care era clientela lui? A lucrat nu puţine tablouri pentru propaganda de partid (acestea, la rîndul lor, nu au fost plătite cu puţin) şi pentru societatea românească aşa cum a fost ea în ultimii cincizeci de ani, o societate în care amatorii de spirit erau rari şi prea puţin avuţi, pentru a încuraja şi alţi artişti în afara celor pe placul autorităţilor sistemului represiv.

Am putea spune, în încheiere, că în mare parte, a lăsat o pictură care nu a reflectat mai nimic din întunecimile şi suferinţele epocii, care s-a amplasat convenabil într-un decorativ menit să nu deranjeze. În această opţiune pentru decorativ nu este însă vorba de Matisse sau de adagiul artistului francez „Luxe, calme et volupté“. Universul de tablouri al lui Ciucurencu (o statistică a subiectelor lui poate arăta cîte ulcele şi flori, cîte peisaje şi balerine, cîte portrete, printre care se mai strecura cîte un **Ilegalişti lipind afişe**, a pictat) oglindea o lume fără conflicte, în care culorile pluteau la suprafaţă, „cîntau“, fără a exprima ceva din tensiunile societăţii în care trăia. Dimpotrivă. Pictura lui putea fi uşor anexată de viziunea comunistă asupra artei care nu deranjează, domesticită (doar aşa tolerată), „accesibilă“ şi pusă să slujească în largul context al cultului nonvalorilor şi al mediocrităţii generale.

Pe lîngă Bienala de la Veneţia unde a fost prezent, pictorul a mai făcut parte, cum nu era lipsă de curatori inspiraţi în acele vremuri, dintr-o expoziţie deschisă la Viena* care-i reunea pe Brâncuşi, Ciucurencu, Boris Caragea (despre care criticul vienez Kristian Sotriffer[3] scria: „Reţeta acestuia: Rodin + Maillol + Realismul Socialist = Caragea). Acelaşi critic scria despre pictor că arată „diferite influenţe ale picturii franceze, majoritatea de la Matisse... şi pictează viu şi prietenos“. La fel, criticul Claus Pack[4] vorbea de influenţa postimpresionismului francez exprimată „cu savoare“, dar care rămîne la suprafaţa problemelor picturii.

Ciucurencu avea multe dintre datele care fac un mare artist, dar a preferat, poate, să fie pictor oficial.

---

* Îi mulţumim profesorului Otto Staininger, Austria, pentru comunicarea articolelor citate.

1. În interviul cu Marina Preutu din **Scînteia**, martie 1975, spunea: „Există două căi spre adevărata artă. Prima: cu natura în faţă. Cea de-a doua: întemeiată pe o bună cunoaştere a culturii de specialitate“. El nu se referea, desigur, numai la posibilitatea „citatelor“, dar recurgea adesea la ele, impresionînd neplăcut. Uneori citatele picturale sînt de fapt nişte reţete, nişte soluţii preluate pentru anecdotică *stricto sensu*.
2. Pentru că sîntem la subiectul „1907“, să ne amintim că în albumul său Mircea Deac îl compară pe Ciucurencu cu Băncilă în următorii termeni: „Ciucurencu a demonstrat elegant şi subtil că pentru a zugrăvi drama cotidiană a vieţii nu e nevoie să se recurgă la dramatism forţat... abuzînd de culori sumbre şi pensulaţie densă şi groasă ce duce inevitabil la o pictură murdară, manieră de care a abuzat Băncilă“. Necesitatea „eleganţei şi subtilităţii“ într-un subiect ca „1907“ ţine de absurd, iar lucrarea lui Ciucurencu nu rezistă la o comparaţie cu pictura sinceră pe acelaşi subiect a lui Băncilă.
3. **Die Presse**, 8 iunie 1963.
4. **Die Furche**, 8 iunie 1963.

Ce este *steampunk*?

ŞTEFAN TIRON

Steampunk este Nicu Ilfoveanu, care face fotografii alb-negru spre sepia şi, după aceea, le trimite ca ataşamente la *e-mail*-uri pe Internet. *Steampunk* este talciocul din Roma, unde găseşti şi DVD-uri pirat, şi role vechi de film.

Steampunk era şi un *yankeu* la curtea regelui Arthur. *Steampunk* este Thomas Edison care, nu numai că inventează becul electric, ci şi microfonul timpuriu, gramofonul, echipamentele cinematografice, telegraful şi telefonul. Toate astea într-o epocă a aburului şi a iluminaţiei pe bază de gaz.

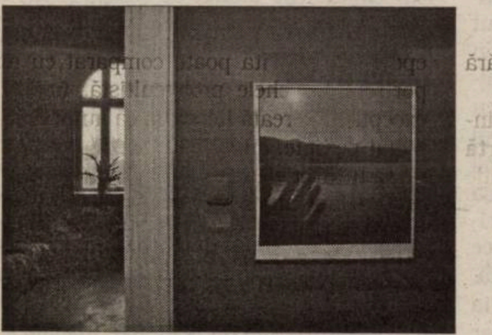

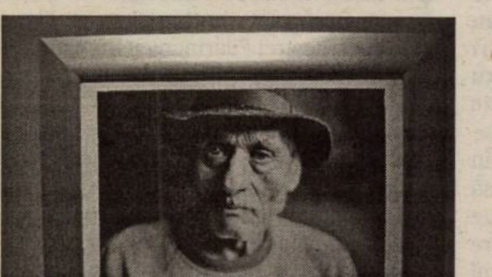

Steampunk este anacronismul aplicat eficient. Este coexistenţa dintre trecut, prezent şi viitor în acelaşi spaţiu, pe acelaşi glob pămîntesc. Este atunci cînd la CNN se vorbeşte despre Marele Joc. Este atunci cînd Afganistanul din vremea lui Kipling continuă să facă probleme noilor puteri imperiale din zilele noastre. Este atunci cînd există ţări unde locomotivele cu cărbuni coexistă cu programe spaţiale.

Steampunk înseamnă să construieşti zgîrie-nori, fără să fie nevoie ca toţi oamenii de pe pămînt să aibă apă caldă sau curent electric. *Steampunk* înseamnă să cumperi brînza de oaie de la ţăran şi brînza Philadelphia din *supermarket*.

Steampunk era *des Esseintes* al lui Huysmans, care respira în piept cu nesaţ poluarea fabricilor; parfumul natural al noxei degajate liber. Asta înseamnă să trăieşti într-o lume care încă are ca bază carburanţi fosili vechi de milioane de ani şi să nici nu-ţi pese de asta.

Steampunk sînt cutiile goale de Coca-Cola de pe Everest, lăsate în urmă de echipele de alpinişti.

Înseamnă să începi să crezi că totuşi Dracula are o legătură cu ţara în care trăieşti. Înseamnă să trăieşti cu problemele de secol al XIX-lea, dar să gîndeşti ca Jules Verne şi H.G. Wells, înseamnă să te bucuri de tehnologie şi de tot ce nu ţine de tehnologie.

Steampunk înseamnă să fotografiezi cîmpuri acoperite de zăpadă la marginea pădurii; înseamnă să vii la oraş ca să printezi pe pînză ce ai fotografiat în pădure, în afara oraşului. Înseamnă să aduci în Bucureşti tot ceea ce nu are nici o legătură cu autostrăzile, blocurile şi neoanele Bucureştiului. Înseamnă să vii de la Rădeşti pe autostrada spre Piteşti ca să le printezi pe suport Epson la Square Media, împreună cu Janii.

Înseamnă să surprinzi coşul de fabrică undeva la marginea monoculturii grîului proaspăt recoltat.

Înseamnă să ai ace de gramofon nefolosite încă. Înseamnă să învîrţi la manivelă şi să produci unde care conţin microtonalităţi. Înseamnă să improvizezi un teren de fotbal chiar şi acolo unde nu există gazon şi unde bara de la poartă e îndoită, chiar dacă nu ai fost admis la nici un club sportiv încă. *Steampunk* înseamnă să foloseşti sobe ca să te încălzeşti în era încălzirii centrale.

Înseamnă să cobori din maşină la o expoziţie, după ce ai auzit ultimul *hit* la radio, ca să asculţi muzică de pe placa de gramofon.

Înseamnă să înţelegi cum a început totul şi cum am ajuns aici.

Nicu ILFOVEANU, ***Dagherotipuri & ace noi de gramofon***, *fotografii, Galeria Posibilă, Bucureşti, 6 februarie-14 martie 2004.*

Spiru Vergulescu = Bucureşti

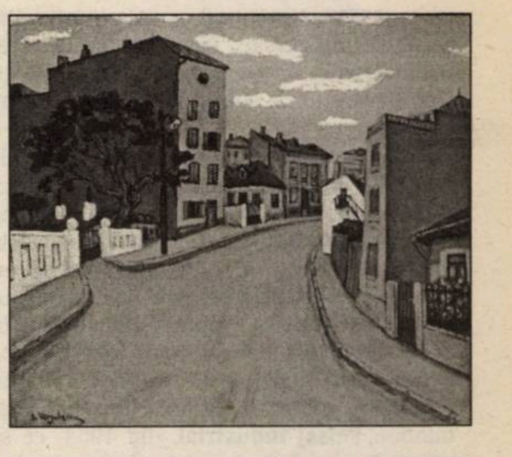

ADRIAN-SILVAN IONESCU

La Galeria Artelor de la Cercul Militar Naţional s-a deschis, pe 19 ianuarie, în cadru festiv, expoziţia pictorului Spiru Vergulescu. Menită a marca împlinirea celor 70 de ani de viaţă ai maestrului – pe care şi-i va serba, în septembrie, în Slatina natală, al cărei cetăţean de onoare este, unde a şi deschis Casa-muzeu „Gunka şi Spiru Vergulescu“ –, expoziţia nu se doreşte, totuşi, o retrospectivă. Ea este o nouă treaptă pe care a urcat-o artistul întru împlinirea sa spirituală şi plastică. Faţă de anterioarele manifestări de acest fel, cu care maestrul ne-a obişnuit, la intervale regulate de cîte doi ani, în care predominau lucrările de relativ mici dimensiuni, pe simeza actuală vor fi întîlnite mai mult cadre mari, peisaje citadine, marine sau campestre, ceea ce nu înseamnă însă că repertoriul a fost schimbat. Maestrul Vergulescu nu-şi dezamăgeşte admiratorii, prezenţi în număr extrem de mare la vernisaj: el rămîne acelaşi împătimit îndrăgostit de oraş, fie el Capitala în care s-a format şi a trăit mare parte din viaţă, fie provincia pitorească ori străinătatea captivantă prin cromatică şi forme arhitectonice noi. Spiru Vergulescu nu este ahtiat de spectaculos, nu e atras de fleşele îndrăzneţe ale stilului gotic, nici de faţadele somptuoaselor palate veneţiene (care au fost atît de des pictate de artiştii noştri, fie interbelici, fie chiar contemporani) şi nici de planurile moi ale clădirilor *Art Nouveau*. El este, prin excelenţă, un pictor al mediului urban românesc şi, eventual, balcanic.

Numele lui Spiru Vergulescu este sinonim cu Bucureştii. El se alătură istoricilor Capitalei, Dimitrie Papasoglu – care a descris-o nu numai în cuvinte, folosind vechi hrisoave, ci şi prin imagine, fiind unul dintre importanţii editori de litografii cu largă difuzare –, G.I. Ionescu-Gion, C.C. Giurescu şi acad. Dan Berindei, pentru că, prin opera sa, el a creat o arhivă iconografică de mare valoare pentru posteritate. Ochiul său atent şi versat a descoperit străzi şi clădiri specifice pentru evoluţia oraşului, de la întortocheatele uliţe negustoreşti la marile artere pe care s-au ridicat palate private şi instituţii publice. Este atras de povestea caselor, pe care o relatează cu admirabil talent de narator. Casele împrumută şi apoi moştenesc personalitatea locatarilor, pe care o reflectă, peste decenii şi veacuri, prin ornamente, zugrăveli succesive, amenajări şi finisaje de ultimă oră (care, în majoritatea cazurilor, le modifică aspectul iniţial şi le urîţeşte). Cu deosebită forţă aperceptivă pentru detalii grăitoare, maestrul Vergulescu a ajuns să facă „portretul“ caselor, descifrîndu-le identitatea plină de distincţie şi revelînd-o privitorilor, care sînt, astfel, invitaţi să parcurgă cinematic, cadru după cadru. Între artist şi zidurile aparent tăcute are loc un dialog, o înţelegere tacită, pe care acesta, cu penelul, o traduce în imagini expresive. Arhitectura secolului al XIX-lea şi cea interbelică, mai ales cea marcată de eclectism, capătă o poezie aparte în pînzele lui Spiru Vergulescu. Desenul viguros, cloazonarea cu negru a suprafeţelor construite conferă concreteţe şi stabilitate compoziţiilor. Deşi multe dintre lucrările sale au valoare de document – pentru că unele dintre clădiri au dispărut în timpul funestului deceniu nouă al veacului XX, cînd fusese inaugurat aberantul program de sistematizare şi edificare a oraşului viitorului socialist –, artistul nu este strictamente un „documentarist“, în spiritul lui Szathmari sau Preziosi. Cu tot respectul pentru realism, el nu creează mimetic, iar filtrarea prin propria-i sensibilitate şi prin trăirile de moment în faţa motivului sînt evidente: cerul siniliu punctat de ghemotoacele de vată ale norilor cumulus, trunchiurile strîmbe ale copacilor, coroanele de un intens verde China, străzile în pantă, bordurile strîmbe, bosajele pietrelor din caldarîm, gardurile invadate de viţă sălbatică, furtunile de zăpadă ce acoperă faţadele cunoscute ale unor clădiri centrale dau marca de viaţă a locului, chiar dacă strada este pustie, iar eventualul pieton singuratic este însuşi autorul (precum în autoportretul din **Pasajul Villacrosse**, unde apare îmbrăcat în veşmîntul de şiac, pe care şi l-a croit singur, îmbinînd un model străvechi, balcanic, cu bogata-i imaginaţie de pasionat *couturier*). Vergulescu nu este un metafizic, intenţia sa nu este să înspăimînte ori să-şi pună publicul pe gînduri în privinţa pustietăţii din jur: viaţa imanentă a caselor este atît de interesantă şi de acaparantă, încît prezenţa umană explicită ar fi inutilă. Oraşul său nu este părăsit, ci trăieşte intens – dar discret –, în spatele uşilor şi porţilor ferecate, al geamurilor şi obloanelor închise. De aici marea posibilitate a privitorului de a-şi imagina orice, de a înjgheba propria-i naraţiune în funcţie de fizionomia specifică a casei ori a străzii pe care o parcurge: panta albă de nea de la Fonterie, unde pot fi închipuiţi copiii alunecînd cu săniuţele, spune mai mult decît dacă aceştia ar fi fost figuraţi de penelul autorului; cariatidele casei de la nr. 202 de pe Calea Victoriei sînt mai expresive fără un locatar alături; Casa Cerchez, fostul sediu al Uniunii Artiştilor Plastici, de la colţul Căii Victoriei cu str. Sevastopol (demolată în 1977, după cutremurul care o deteriorase într-o oarecare măsură, dar nu într-atît încît să nu mai poată fi restaurată), este mai impunătoare în singurătatea ei rece, dată de stilul neogotic englez, decît dacă, în faţa intrării, ar fi fost imortalizaţi plasticienii ieşiţi de la vreo şedinţă ori de la casierie, bucuroşi de ultimul împrumut obţinut.

Omagiul artistului pentru Balcik – loc mirific în care s-a format o întreagă generaţie de pictori şi un gen specific al artei naţionale – se reflectă în mai multe peisaje scăldate în soarele torid al verii şi cu pete intense de albastru marin. Dar nu lipsesc nici Costineştii, nici Mangalia litoralului românesc, la fel de recompensante cromatic.

Chiar dacă nu este afectat mai profund de „documentarism“, totuşi artistul îl practică, cel puţin în etichetele extinse, în care furnizează toate datele de recognoscibilitate ale imobilului sau străzii. La el nu se vor găsi titluri simple, precum **Casă din Bucureşti** sau **Prăvălie din Slatina**, ci, punctual, locul, vecinătăţile şi, eventual, proprietarii acelor construcţii: **Bucureşti. Calea Moşilor 82 (Casa a doi bulgari, Hristov şi Evloghi Gheorghiev)**, **Veche amintire din Şoseaua Colentina**, **Casă ţărănească din staţia Doamna Ghica**, **Colina din Cişmigiu**, **Casa cu îngeraşi şi cupolă din Balcik**, **Casa Dimitrie Cantemir din Fanar**. Acestea îl fac, cu certitudine, un documentarist, pentru că, în viitor, lucrările sale vor reprezenta un material iconografic de bază pentru toţi cei dedicaţi studiului trecutului arhitectonic şi urbanistic al Capitalei şi al altor oraşe ale ţării.

Cu această expoziţie jubiliară, Spiru Vergulescu şi-a demonstrat vitalitatea şi forţa de creaţie de care este capabil chiar acum, în pragul împlinirii vîrstei de 70 de ani. La mulţi ani, Maestre!

■

Muzică

Lumea muzicii instrumentale

ANCA FLOREA

Continuînd seria recitalurilor care, organizate de Radio România Muzical, aduc în faţa publicului bucureştean (şi apoi, în retransmisie, în atenţia melomanilor care ascultă constant acest program) tineri interpreţi aflaţi la primii paşi ai carierei solistice, afirmaţi deja fie în competiţii internaţionale, fie pe podiumul de concert din ţară şi din străinătate, seara de 10 februarie a propus, în Studioul „Mihail Jora“, întîlnirea cu cîţiva studenţi ai Universităţii de Muzică din Viena, evoluînd în diverse „formule“ camerale. Astfel, i-am ascultat pe Elisabeth Eibensteiner (vioară), Bahram Pietsch (violă), Elisa Siber (violoncel), Elisabeth Tobler (contrabas) şi Alexandra Silocea (pian), aceasta din urmă reprezentînd, pentru mulţi dintre spectatori, punctul principal de atracţie, pentru că tînăra pianistă s-a format, pînă în anul 2000, la Constanţa, apoi la Liceul „George Enescu“ din Bucureşti, fiind apreciată încă din primii ani printre „promisiunile“ de viitor; o dovadă a talentului şi disponibilităţilor sale artistice a fost şi obţinerea bursei „Herbert von Karajan“, în 2003. De altfel, maniera în care a cîntat, alături de colegii săi, în opusurile de Mozart, Schumann, Saint-Saëns şi Schubert a confirmat calităţile sale incontestabile în plan tehnic şi interpretativ, plăcerea cu care colaborează în duo, trio sau cvintet cu partenerii de scenă (care se află încă în faza „de şcoală“, parcurgînd conştiincios partiturile destul de solicitante).

Două seri mai tîrziu, la Ateneul Român, am aplaudat însă un adevărat solist performant, violonistul Gabriel Croitoru, entuziasmînd din nou prin tehnica impecabilă, prin frumuseţea şi supleţea sunetului, prin interpretarea conferită **Concertului nr. 1** de Paganini, atît de dificil şi de spectaculos, dar de mare succes în repertoriul oricărui violonist „de cotă“. Depăşind cu dezinvoltură şi calm decalajele care „ameninţau“ permanent din cauza manierei în care dirijorul japonez Daisuke Soga a condus orchestra Filarmonicii, Gabriel Croitoru a dovedit, încă o dată, că această partitură poate fi realizată cu fineţe şi eleganţă, fără urmă de vedetisme şi dorinţă de etalare a efectelor exterioare (aspecte nelipsite în evoluţia unor confraţi „cu pretenţii“...), echilibrul său interior şi frumuseţea cu care ştie să abordeze stiluri extrem de diverse, reliefîndu-se apoi în opusul bachian, oferit ca bis unui public nu foarte numeros, dar entuziast şi avizat, care l-a aplaudat minute în şir. Programul a mai cuprins prima audiţie a **Requiem**-ului de Soga When şi **Simfonia I** de Enescu, care ar fi meritat o soartă mai bună, deci... un alt dirijor (dar nu este pentru prima oară cînd sîntem nevoiţi să constatăm şi să consemnăm nivelul discutabil al oaspetelui nipon).

Rămînînd în lumea muzicii instrumentale, am revenit sub cupola seculară a Ateneului pentru a asculta, duminică 15 februarie, excelentul duo pianistic Manuela şi Dragoş Mihăilescu, într-un program dens, divers şi deosebit de solicitant, incluzînd opusuri pentru două piane de Debussy, Rachmaninov şi Brahms, interpretate cu un deosebit simţ al proporţiilor, al construcţiei şi al culorilor expresive, cei doi solişti timişoreni sincronizîndu-se perfect nu doar sub aspectul preciziei ritmico-melodice, ci şi în plan ideatic, astfel încît recitalul lor a constituit o reală încîntare pentru publicul care, la final, şi-a exprimat dorinţa de a-i reasculta cît de curînd pe scenele bucureştene.

Cu decenii în urmă, acelaşi sanctuar al muzicii a găzduit sute – poate mii – de concerte care, sub bagheta fascinantă a maestrului George Georgescu, se transformau în adevărate evenimente a căror strălucire încă mai dăinuie în amintirea melomanilor care, în acele seri de vis, au avut privilegiul să asculte, pentru prima oară în România, partituri din marea literatură universală, cărora dirijorul le conferea o aură cu totul specială. Nu întîmplător, la începutul acestui an în care se vor împlini patru decenii de cînd inima sa a încetat să mai bată, Casa Radio a editat cel de-al doilea volum din ciclul **Arta lui George Georgescu**, care face parte din Colecţia „Maestro“. De această dată, dublul CD cuprinde opusuri din creaţia franceză (**Simfonia în re minor** de Cesar Franck, **Preludiu la după-amiaza unui faun** de Claude Debussy, **Simfonia IV** de Albert Roussel) şi germană (**Concertul pentru vioară şi orchestră** şi **Simfonia II** de Johannes Brahms), pe care generaţiile mature le-au ascultat de nenumărate ori în tălmăcirea sa, iar acum tinerii au ocazia să descopere maniera inconfundabilă în care George Georgescu ştia să abordeze fiecare partitură în parte, reliefîndu-i profunzimi nebănuite, dăruindu-i ceva din propria sa personalitate, a cărei anvergură rămîne greu de egalat. Înregistrările au fost realizate la pupitrul Filarmonicii „George Enescu“, dar în

Vol. 2
Colectia
Maestro
2 CD
Arta lui
George Georgescu
Franck – Debussy – Roussel – Brahms

booklet nu se specifică nici anul în care au fost captate pe bandă de magnetofon, nici dacă aceste versiuni sînt preluate din concertele cu public. Solistul **Concertului** brahmsian este Yehudi Menuhin, celebrul violonist care, de altfel, apare şi în cîteva fotografii antologice, alăturate textului semnat de prof. univ. dr. Grigore Constantinescu (versiunea în limba engleză – Irina Constantinescu); printre cei pe care aparatul de fotografiat i-a surprins împreună cu George Georgescu se numără şi George Enescu, Jacques Thibaud (al cărui nume apare scris şi... Thibaut), Alfred Cortot ş.a. Imaginea lui George Georgescu, în timpul repetiţiilor sau în faţa orchestrei Filarmonicii (căreia i-a consacrat mare parte din activitatea sa atît în calitate de dirijor, cît şi ca director, încă din 1920, pînă în ultima sa clipă de viaţă, în 1 septembrie 1964), este la fel de pregnantă şi cuceritoare ca altădată. Consecvenţa cu care Casa Radio continuă să restituie pe CD înregistrări din „fonoteca de aur“ este demnă de mulţumirile şi laudele tuturor celor care iubesc arta sunetelor şi pe marii săi slujitori de ieri şi de azi.

■

profil

New Bucharest Express, revistă săptămînală independentă de ştiri, comentarii şi analiză, publicată de SC Sută la Sută SRL. Apare în limba engleză. În numărul 8 (23-29 ianuarie 2004), pe care l-am avut la dispoziţie, caseta tehnică nu include numele membrilor echipei redacţionale, în schimb, în pagina 22, Edwin Thornber răspunde – în calitate de director politic – scrisorii unui cititor, afirmîndu-şi linia libertariană, „pro-*market*, pro-*business* and anti-*state*“ şi neafiliată faţă de orice formaţiune politică din România sau din alte părţi. Sumarul celor 24 de pagini color, pe format tabloid, cuprinde numeroase informaţii şi comentarii politice de actualitate internă şi internaţională („pe larg“ şi „pe scurt“), pagini despre afaceri, *life & style* şi sport, rubrici pentru femei şi copii, un ghid al restaurantelor bucureştene şi al evenimentelor NBE (filme, concerte, sport...), programul posturilor naţionale româneşti de televiziune, dar şi al BBC Prime, BBC World, Hallmark şi Discovery, comentarii „de larg interes“, scrisori de la cititori, cuvinte încrucişate, reclame...

ROMANIA'S LEADING SOURCE FOR INDEPENDENT NEWS, SPORT, COMMENT & ANALYSIS

NewBucharestExpress

Free: Bucharest Night&Day with full TV and cinema guide

OTE wants rid of Cosmorom

ANY CHANCE OF AN ELECTION?

Romania 2 3 Britain 8 US 7 Comment, Opinion & Crossword 12 13 Sport 14

Marţi 10 februarie s-a stins din viaţă Nae Bădulescu, apreciat reporter al celor mai ascultate posturi de radio străine care emit şi în limba română, Europa Liberă şi BBC. La moartea colegului nostru, **Evenimentul zilei** a publicat, miercuri 11 februarie, un text *in memoriam* semnat de Sabina Fati, un emoţionant portret intitulat **A fost Nae Bădulescu** (formula de încheiere a relatărilor radiofonice). Iată-l:

„Nae Bădulescu, 42 de ani, jurnalist la Radio Europa Liberă şi la BBC, a încetat ieri din viaţă după o lungă suferinţă. A terminat medicina, dar a renunţat la această profesie în 1992, devenind unul dintre cei mai buni jurnalişti de reportaj.

L-am cunoscut pe Nae Bădulescu la Radio Europa Liberă, unde îl adusese Neculai Constantin Munteanu. Era plin de umor şi de dimineaţa pînă seara făcea, mai degrabă spontan, decît planificat, tot felul de năzbîtii. Se împiedica de firul telefonului în timp ce tu înregistrai un interviu foarte important, pe care îl aşteptai de zile întregi, trăgînd după el telefonul şi reportofonul, care cădeau în hohotele de rîs ale celor de faţă, provocînd stupoarea intervievatului, căruia i se închidea telefonul în nas. Scăpa telefonul mobil (un accesoriu scump şi rar la vremea respectivă) în baltă în timp ce transmitea, în direct, de la Cotroceni. Se aşeza întotdeauna pe scaunul defect şi cădea cu zgomot, agăţînd de cele mai multe ori obiecte casante care se prefăceau în fărîme. Cu predilecţie electronice, dar şi vesela redacţiei, care nu apuca să se demodeze. Nimeni nu se putea supăra niciodată pe el, indiferent ce strica, o făcea cu o neîndemînare fascinantă prin repetiţie şi fermecătoare prin momentul ales. Avea o capacitate uluitoare de a-şi menţine vocea constantă, chiar în momentele cele mai critice pentru el, cînd legănîndu-se, de pildă, pe scaunul de tip Boss, cădea în timp ce făcea înregistrarea zilei, astupînd cu grijă receptorul telefonului şi continuînd să pună întrebări cu aceeaşi seriozitate de dinaintea întîmplării, făcînd abstracţie de zarva veselă din jur.

Avea o fire optimistă, pe care şi-a păstrat-o pînă tîrziu, cînd boala sa era destul de gravă, iar el, mediic fiind, ştia exact ce i se întîmplă. A lucrat pînă în ultimul moment.

În ciuda aparenţelor de ziarist dur, Nae era de o fragilitate afectivă infinită, pe care din păcate fetiţa lui de doi ani nu şi-o va aminti. Era de o spontaneitate rar întîlnită şi avea unul dintre cele mai bune condeie de reportaj. Apărea cînd aveai mai multă nevoie de el, salvîndu-te din situaţiile cele mai complicate, profesionale, dar nu numai, fiind prietenos şi generos fără discernămînt“...

din presa cotidiană

ZIUA

Presa de săptămîna trecută a acordat o atenţie specială unui „caz“ mai aparte: istoricul Marius Oprea dat în judecată de către nimeni altul decît... Marian Ureche! Denunţat drept torţionar al lumii intelectuale, ex-directorul SIPA (serviciul de informaţii al armatei) a fost identificat ca fiind unul dintre urmăritorii lui Ioan Petru Culianu: mai mult, Marius Oprea susţine că respectivul securist ar putea fi implicat în asasinatul din 1991 al savantului de numai 41 de ani. Cotidianul **Ziua** de miercuri 11 februarie publică, sub semnătura lui Adrian Artenie, un material pe această temă intitulat **Torţionarul lui Ioan Petru Culianu**, din care citām: „Istoricul Marius Oprea a fost audiat ieri la prînz, pe parcursul a două ore, în calitate de inculpat în dosarul introdus de către ex-directorul SIPA, Marian Ureche. Oprea a fost acuzat de insultă şi calomnie. El îl acuză pe Ureche că l-a persecutat pe Ioan Petru Culianu înainte de '89. În declaraţia sa, Marius Oprea a arătat că dezvăluirile despre apartenenţa lui Ureche la fosta Securitate au fost atent documentate. Cercetătorul a mărturisit în acest sens că a studiat filă cu filă dosarul de urmărire al cunoscutului filozof şi istoric al religiilor şi că din acesta reiese clar că Marian Ureche a încercat să-l racoleze ca informator pe Ioan Petru Culianu, în perioada în care acesta din urmă era student în România.

Marius Oprea a declarat că, începînd cu anul 1994, a avut acces la arhivele fostei Securităţi şi că, ulterior, „Doamna Culianu (*n.n.*: Tereza Culianu-Petrescu, sora lui Ioan Petru Culianu) mi-a pus la dispoziţie dosarul de urmărire al fratelui său, constatînd că el poartă semnătura lui Marian Ureche. Mai apoi, CNSAS a atestat printr-o adresă oficială că acesta a făcut acte de poliţie politică şi că acest ofiţer apărea atît în dosarul «Culianu», cît şi în alte dosare“.

„Extrem de interesant“ – după cum notează şi autorul prezentului material –, declaraţia de inculpat a lui Marius Oprea se referă şi la asasinarea în 1991 a lui I.P. Culianu de către serviciile secrete româneşti. Iată declaraţia istoricului: „Am mai susţinut şi susţin şi acum că Marian Ureche ar putea fi suspectat de asasinarea lui Ioan Petru Culianu în America, bazîndu-mă pe funcţiile deţinute de ex-directorul SIPA după '89 şi pe faptul că ilustrul cărturar l-ar fi putut recunoaşte ca fiind ofiţerul de Securitate care l-a persecutat. Pot cita şi din presa americană care, la acel moment, n-a exclus posibilitatea ca serviciile secrete comuniste să fi jucat un rol în asasinarea lui Culianu“. Acuzaţie – după cum se vede – extrem de gravă. Marius Oprea consideră că dosarul Culianu, aflat în prezent în custodia Serviciului de Informaţii Externe (SIE) şi la care i s-a blocat accesul, ar putea lămuri, în sfîrşit, enigma asasinării savantului român.

JURNALUL NAŢIONAL
ZIAR VERTICAL
Luni
www.jurnalul.ro

Numărul de luni 9 februarie al **Jurnalului Naţional** are în centru un „dosar“ incitant despre **Poveştile marilor evadaţi din lagărul comunist**. Titlul este însă – cel puţin pentru anumite cazuri – exagerat la modul „publicistic“. Printre cei care au izbutit să fugă din România lui Ceauşescu – şi de care ziarul se ocupă – se numără nume mai mult sau mai puţin „grele“ – marea majoritate, însă, cunoscute marelui public, precum Nadia Comăneci, Bela Karoly, Lucian Pintilie, Vladimir Tismăneanu, Dorin Tudoran, liderul trupei Phoenix, Nicu Covaci, fotbalistul Marcel Răducanu, Nicuşor Năstase, „apropiatul VIP-urilor comuniste“, cîntăreţele de muzică uşoară Lucki Marinescu şi Mihaela Mihai, Radu Câmpeanu, Cristina Ţopescu şi Mircea Constantiniu (fratele solistului Cornel Constantiniu). Iată o declaraţie tăios-ironică a scriitorului şi fostului disident Dorin Tudoran: „Am plecat cu o cursă Austrian Airlines, în ziua de 24 iulie 1985. Eram însoţit, pe de o parte, de soţie şi copil, pe de altă parte, de doi călători «oarecare». Am plecat pentru că mi se urîse cu binele. Pentru amănunte, vă puteţi adresa unor VIP-uri de ieri şi de azi ca Iulian Vlad, Nicolae Pleşiţă, Ristea Priboi, Ilie Merce, Eugen Florescu, Corneliu Vadim Tudor, Moţu Haiduc, Marian Popa, Artur Silvestri, M. Ungheanu etc. [...]. Am mai plecat şi pentru că am auzit teribila frază: «Noi te omorîm, noi te reabilităm». Mă pot lăsa ucis, dar nu şi reabilitat de către propriu-mi ucigaş. Nu m-am reîntors «definitiv», pentru că derbedeii respectivi chiar se ţin de cuvînt – reabilitează, din cînd în cînd, pe cei pe care i-au ucis“. Vladimir Tismăneanu mărturiseşte că a plecat în 1981 cu ajutorul mamei sale, fostă luptătoare antifascistă, cu prilejul unei călătorii oficiale organizate la invitaţia unui vechi amic al acesteia, membru al conducerii Partidului Comunist spaniol: „Nu ştiam ce voi face, mă gîndeam că poate ar fi mai bine să revin în ţară şi să încerc plecarea cu un alt prilej. Mama mi-a spus cît se poate de clar: «S-ar putea ca a doua şansă să nu mai vină». Era un lucru sfîşietor pentru o mamă să spună aceste lucruri fiului ei. [...] Am ajuns în Statele Unite în septembrie 1982, după o perioadă pariziană şi cîteva luni petrecute în Venezuela (invitat de verişoara primară a tatălui meu, cunoscuta ziaristă şi critic de artă Sofia Imber, şi de soţul ei, faimosul gînditor politic Carlos Rangel, ale cărui cărţi au apărut în franceză cu prefeţe de Jean-François Revel). [...] Am fost prezentat lui Vlad Georgescu, în ianuarie 1983. În februarie 1983, Europa Liberă transmitea articolul meu **Nicu Ceauşescu şi socialismul dinastic din România** [...]. Nu ştiu în ce măsură am fost în obiectivul Securităţii înaintea plecării din ţară. În mod cert am devenit o ţintă a urmăririi după ce am început colaborarea la Europa Liberă şi am publicat numeroase articole în presa occidentală despre dezastrul din România. Am văzut un raport al generalului de Securitate Aristotel Stamatoiu către generalul Iulian Vlad [...], în care se făcea referinţă la mine ca «obiectiv» urmărit în Statele Unite. Mi se dăduse numele de cod «Cain» şi eram descris drept «unul dintre cele mai îndîrjite elemente ale exilului anticomunist». S-au cheltuit mulţi bani pentru a se organiza campanii de denigrare a mea“. Regizorul Lucian Pintilie a fost nevoit să plece în Franţa, în 1973, ca urmare a scandalului provocat la nivelul conducerii PCR de montarea piesei **Revizorul** de Gogol: „La 30 septembrie (1972), în **Scînteia** apare o decizie a Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste care, la protestul «unui mare număr de spectatori», decide că piesa «denaturează opera marelui dramaturg» şi hotărăşte suspendarea spectacolului. [...] În lipsa din ţară a lui Dumitru Popescu «Dumnezeu», care aprobase iniţial piesa, nucleul tare al partidului, la sugestia dramaturgului Aurel Baranga şi a lui Leonte Răutu, a declanşat o şedinţă de partid care a scos spectacolul de pe afiş. Coincidenţă sau nu, exact în aceeaşi perioadă, **Revizorul** era interzis şi la Moscova. Spectacolul regizat cu trupa Teatrului Mare Dramatic din Leningrad sfîrşea în acelaşi mod. Dovadă că însuşi regimul Brejnev văzuse asemănări cu fosta corupţie ţaristă. Ghilotina puterii continuă să cadă. Liviu Ciulei, directorul Teatrului «Bulandra», care refuză să se delimiteze de spectacol, este destituit. Toma Caragiu, secretarul de partid al teatrului, este şi el demis din funcţie. Lui Pintilie i se interzice să mai monteze spectacole în România“. Destituirea are loc însoţită de replica „Să ştiţi, tovarăşe Pintilie, că nu veţi mai lucra în cîmpul artistic şi ideologic cîtă vreme nu vă veţi modifica concepţia despre univers“...

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!
In Quarto DESIGN
☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar
Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI
Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.
www.tipar.home.ro tipar@home.ro 0742.062.908

proză

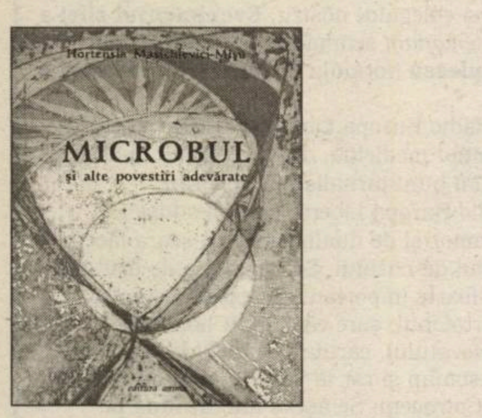

Hortensia MASICHIEVICI-MIŞU
Microbul şi alte povestiri adevărate
Editura Anima, Bucureşti,
2003, 184 p., f.p.

În gestul Hortensiei Masichievici-Mişu de a adăuga un volum tardiv la suita de împliniri ale unei vieţi rodnice se ghiceşte un refuz de a pune punct devenirii. **Microbul**, elegantul volum de povestiri publicat de Editura Anima, este redactat cu irezistibilă vervă şi admirabilă naturaleţe.

Interesul evocărilor îl sporeşte eleganţa gîndirii autoarei – un om care a traversat senin şi demn răsturnări existenţiale majore: refugiul din Cernăuţi, incertitudinile existenţei pe timp de război etc. Dar critica de artă va saluta **Microbul** în primul rînd pentru interesul documentar, căci confesiunile artistei iluminează revelator ideaţia subiacentă creaţiei sale plastice.

Expoziţiile graficienei şi pictoriţei Hortensia Masichievici-Mişu, precum cea de la Sala Dalles din 1986, au situat indelebil în atenţia criticii un discurs plastic sugerînd perplexitatea în faţa deconstrucţiei. „Exprimarea revoltei faţă de viaţă şi obstrucţia permanentă în care trăiam noi toţi, chiar dacă nu eram propriu-zis persecutaţi direct, nu o puteam desfăşura pe dimensiuni mici, şi am început să lucrez desene avînd dimensiuni de doi metri pe un metru. Nu erau lucrări «agreabile». Erau jivine mari, create de mine, care te ameninţau de pe pereţii sălii. La un moment dat îmi era şi frică să nu fie «descifrate», iar expoziţia să se închidă înainte de termen."

Lucrările expuse atunci, în 1986, dezvoltau obsedant motivul unor scări urcînd halucinant în edificii, piranesiene prin proporţii, reduse la starea de ruine calcinate. Grafica Hortensiei Masichievici nu se putea contempla fără înfiorare. Unii îi vor fi reproşat atunci dimensiunea exacerbat patetică. Pentru publicul mai tînăr, născut după război, scările dezolării zugrăvite de artistă păreau a avea prea multe etaje. Faţă de acea stare anume a receptării, **Microbul** aduce o utilă reevaluare de perspectivă.

Sufletul Hortensiei Masichievici-Mişu – o dovedesc confesiunile sale – a rămas ireprezibil legat de universul uitat şi stins al Bucovinei, o lume de calm şi ordine, impredictibil fragilă, care s-a dezintegrat din spaţiul administraţiei imperiale austriece o dată cu primul război mondial şi care a dispărut din orizontul civilizaţiei noastre după al doilea război mondial. Văzută dinspre Cernăuţiul începutului de veac, dinspre Cernăuţiul deschis simultan către Viena aulică şi către România prosperă din perioada interbelică, deconstrucţia Bucovinei, consimţită de o istorie inclementă, asumă indubitabil acele accente de grandoare piranesiană ce impregnau pînă la saturaţie lucrările Hortensiei Masichievici-Mişu.

Paginile volumului reconstituie fidel fotografia unor epoci revolute. Totuşi, după un secol de tribulaţii, cultura românească îşi afirmă azi plenar aspiraţia reconectării la Europa. În acest context, mărturia lucidă şi curajoasă a operei de plasticiană a Hortensiei Masichievici-Mişu, susţinută, este drept, marginal de mărturia stenică a scriitoarei, dobîndeşte o nouă pregnanţă. Valorile europene, asimilate pînă la identificare de către importante segmente de populaţii româneşti în prima parte a veacului XX, constituie un atu major al devenirii prezente.

Pentru generaţia Hortensiei Masichievici-Mişu, integrarea României în Europa nu poate fi percepută decît ca re-integrare, globalizarea este re-globalizare şi aşa mai departe. Tema „deconstrucţiei" comentată de artistă asumă astfel o nouă actualitate, în măsura în care deploră extincţia, în perioada postbelică, a unor elemente de civilizaţie, de eficientă urbanitate, pe care azi ne străduim, iată, să le redobîndim. Poate că lucrări de plastică ce abordează tema europenităţii româneşti „remanente" se vor cuveni integrate oportun în sălile viitorului Muzeu Naţional de Artă Contemporană.

Volumul **Microbul** adaugă un portret inconfundabil într-o bogată galerie de personalităţi ce ilustrează divers, pentru generaţia prezentă, ipostaze ale senectuţii luminoase şi fecunde.

Matei STÎRCEA-CRĂCIUN

eseu

CARMEN ANDRAŞ
România şi imaginile ei în literatura de călătorie britanică
DACIA

Carmen ANDRAŞ
România şi imaginile ei în literatura de călătorie britanică. Un spaţiu de frontieră culturală
Editura Dacia, Colecţia „Mundus Imaginalis", Vol. 6,
2003, 452 p., f.p.

Volumul cercetătoarei Carmen Andraş **România şi imaginile ei în literatura de călătorie britanică** se înscrie în procesul postmodern de deconstruire a metanaraţiunilor explicative, de neutralizare a logicii binare ce se vertebrează în raporturi de putere, de subliniere dialogică a „non-pertinenţei" acesteia şi a caracterului interşanjabil al termenilor acestor raporturi. Pornind la o analiză detaliată a constructelor mentale relative la spaţiul nostru „de frontieră culturală", studiul caută mai întîi să-şi precizeze locul pe care îl ocupă în ansamblul comparatismului actual, panoramînd principalele tendinţe europene şi americane: studiile culturale, postcoloniale etc., precum şi matricea istoriei mentalităţilor, în care s-a articulat iniţial imagologia la noi. Abordarea este una interdisciplinară şi părăseşte de cele mai multe ori beletristica propriu-zisă pentru a trata, mai degrabă, o structură discursivă „de frontieră": jurnalul de călătorie.

Urmărind dihotomiile relevate de M. Foucault, Carmen Andraş surprinde constituirea reţelei orientatoare de sens („identitate şi diferenţă") în aceste însemnări pătrunse de filozofia Luminilor (materialul acoperă îndeosebi secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea). Naşterea scientismului şi a tehnocraţiei moderne a fost însoţită de un reziduu imaginar, mai mult sau mai puţin conştient, în discursul oficial. În acest sens, este semnificativă aparenţa de obiectivitate pe care diferiţii călători britanici vor să o dea descrierilor frenologice, fizionomice ori rasiale, aparenţă ce se dorea întemeiată pe experienţă, dar care, în definitiv, divorţează de realitate. Imperialismul apusean, ce-şi întinde punţile dincolo de coloniile propriu-zise, a proliferat într-un „imperialism al imaginarului".

Scopul declarat al cărţii este decom-

Istoria unei evadări: amintirile avocatului Nicolae Baciu

ANDREI BODIU

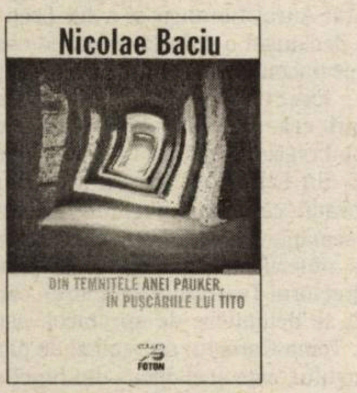

Nicolae BACIU
Din temniţele Anei Pauker, în puşcăriile lui Tito
Editura Foton, f.a., f.p.

La sfîrşitul anului trecut a apărut la editura braşoveană Foton volumul memorialistic **Din temniţele Anei Pauker, în puşcăriile lui Tito**. Cartea aparţine avocatului Nicolae Baciu, originar din Bran. Ce adaugă acest volum la o literatură, cea a memoriilor din vremea comunismului, care a avut o poziţie centrală în receptarea publică după 1990? În primul rînd, mărturia în sine are valoare. Ea se alătură tuturor cărţilor şi articolelor care au prezentat comunismul ca pe un regim criminal, ca pe o adevărată plagă a istoriei. În al doilea rînd, cartea lui Nicolae Baciu, publicată, aşa cum afirmă Coralia Benţia, nepoata autorului, în **Cuvînt înainte**, la Paris, în 1951, este povestea unui învingător, a unui român care a ales să trăiască liber, cu toate opreliştile pe care le-a întîlnit în tentativele sale de a evada din patria devenită închisoare. În al treilea rînd, cartea avocatului ar putea deveni baza unui extraordinar scenariu cinematografic.

Nicolae Baciu a fost ceea s-ar putea numi un *self-made man*. A urmat Dreptul la Bucureşti, a devenit unul dintre avocaţii cunoscuţi ai Capitalei. Burghez pursînge, apărător, în vremi tulburi, al valorilor democratice, simpatizant al britanicilor şi americanilor, Nicolae Baciu trăieşte din plin momentele ocupării ţării de către armatele sovietice şi apoi comunizarea României. Ce e memorabil în aceste secvenţe de început ale cărţii este speranţa nebunească a autorului că ţara va retrăi normalitatea de dinaintea războiului. Spre deosebire de prietenii săi, Baciu e un optimist. El speră pînă în ultima clipă, pînă la abdicarea Regelui Mihai, că destinul nu va fi potrivnic cu el. Memorabilă e imaginea cortegiului comunisto-ortodox care îl însoţeşte pe noul patriarh, Iustinian Marina, imagine eternă a abdicării în faţa ocupantului, în acelaşi timp în care mulţi preoţi înfundau puşcăriile. Îngrădirea libertăţii devine din ce în ce mai greu suportabilă şi autorul se hotărăşte să treacă în Ungaria şi apoi în Austria. Alege să-l mituiască pe un căpitan rus care urma să-l ducă, pe baza unor acte false, dincolo de graniţă. Rusul îl denunţă şi, astfel, Nicolae Baciu intră în închisoare. Temniţele Anei Pauker devin o realitate torturantă, în stare să răpună şi caracterele cele mai puternice. Baciu are însă norocul de a plasa bine – sîntem în 1948 – o sumă de bani datorită căreia reuşeşte, după experienţe chinuitoare, să scape. Abuzurile noilor autorităţi, dirijate de sovietici, sînt permanente. Ajuns în beciurile Prefecturii Bucureşti, avocatul îşi aminteşte vorbele unui prieten colonel, răpus în drumul spre libertate. „Închisorile, spunea el, sînt asemănătoare trenurilor şi autobuzelor, în sensul că trebuie întotdeauna să te preocupi să-ţi găseşti un loc şi un vecin." Epicul e condus cu reală pricepere şi, dacă volumul ar fi avut parte de o traducere revizuită, probabil că fluenţa prozei ar fi fost şi mai bună. (Din păcate, redactarea întregii cărţi lasă puternic de dorit. Corectura e proastă, caracteristicile cărţii, anul apariţiei, de exemplu, sînt omise.) Împreună cu un alt român, Baciu se hotărăşte să treacă Dunărea înot. Imensa lui şansă este că, în 1948, organizarea pazei graniţei nu era perfectă. Ajunge în ţara „comunistului patriot" Tito. Are neşansa să creadă că Iugoslavia e o ţară normală. Face însă puşcărie în mai multe locuri din ţara vecină, înţelegînd repede că, indiferent de nuanţă, comunismul e unul şi acelaşi peste tot. Fără îndoială, cartea lui Baciu a avut o semnificaţie polemică atunci cînd a apărut, în 1951, cînd Europa trăia senzaţia că există un comunism cu faţă umană şi că Iugoslavia e campioana acestui model de comunism. De altfel, „modelul iugoslav" e radiografiat cu mînă sigură, autorul reţinînd, de exemplu, mărturii memorabile ale unui pictor şcolit la Paris: „Singura schimbare apreciabilă în politica internă iugoslavă, de la conflictul Tito-Stalin, constă într-o accelerare a comunizării intensive a unui sat după altul. Cei care, în străinătate, cred într-o lîncezeală a regimului se înşală şi iau dorinţele lor drept realităţi". În afara lipsurilor, a foamei şi a frigului care domină în puşcăriile titoiste, Baciu trăieşte cu spaima că ar putea fi oricînd deportat în ţară şi ucis, la fel ca sute şi sute de compatrioţi. „Informaţiile pe care le aveam ne făceau să ne temem în fiecare zi mai mult de o extrădare posibilă, în fiecare moment." Pancevo, Kovacika, apoi din nou Pancevo, Zrenjainin, Zagreb sînt puşcăriile şi lagărele prin care trece avocatul, animat în permanenţă de ideea de a evada. „Sărbătorind" Crăciunul la Kovacika, autorul notează: „Ideea unei eventuale evadări era pentru mine o obsesie atît de puternică, încît ajunsesem să nu mai pot dormi". Finalmente, lui Baciu i se fixează domiciliul într-o mică localitate, Glina. De aici, împreună cu un alt român, Legusiunski, reuşeşte să plece spre graniţă şi trece, după o călătorie istovitoare, din Slovenia în Austria. Experienţele autorului nu sînt lipsite de un anume patetism, chiar de o discretă dar perceptibilă romanţare. Esenţa rămîne însă aceeaşi. Povestea evadării dintr-o lume criminală e impresionantă pe de-a-ntregul. Dacă s-ar găsi un regizor dispus să ecranizeze amintirile lui Baciu, am avea un film extraordinar. Nu doar pentru ce a însemnat trecerea României în împărăţia lui Sauron, dar şi pentru ce ar putea fi imaginea românului care a crezut în valorile libertăţii, ale democraţiei şi care a învins.

Destinul lui Nicolae Baciu este al unui învingător. Ajuns în libertate, avocatul şi-a practicat meseria cu un real, remarcabil succes. Dincolo de experienţa personală, mesajul acestei cărţi este şi un avertisment la adresa spiritului democratic care, ieri ca şi azi, trebuie să sancţioneze ferm orice formă de extremism, fie că el se cheamă comunism sau nazism şi încearcă să-şi „schimbe părul", minţind cu o neruşinare demnă de „iluştrii" înaintaşi.

plexarea unei discipline – imagologia – ce nu şi-a epuizat încă resursele în relaţiile interculturale. Aceasta deoarece prejudecăţile şi stereotipiile continuă să funcţioneze şi azi, ca în autodefinirea apuseanului ca „civilizat“, prin opoziţie cu „barbarul“ răsăritean. Întreprinderea cercetătoarei se remarcă printr-o atentă luare în considerare a principalelor aspecte ale vieţii sociale româneşti, aşa cum sînt ele reflectate de călătorii britanici: limba şi teoriile privind provenienţa ei (latină pervertită de influenţa slavă), ospitalitatea şi exagerările ei semnificative (una dintre cele mai productive teme, întrucît, subliniază autoarea, ea este toposul privilegiat al întîlnirii alterităţii), mediul geografic (ce ar determina caracterul, în optica spectatorului apusean), superstiţiile şi filozofia iluministă a demistificării etc.

Relatările bazate pe „experienţă“, demonstrează Carmen Andraş, nu pot fi decît superficiale, experienţa fiind joncţiunea dintre impresie şi orizontul preconstruit al cunoaşterii stărilor de lucruri în care aceşti călători *Grand Tour*-işti se mişcă deja. Spre exemplu, teoriile despre „bunul primitiv“ ce trebuie „civilizat“ de către apusean, înainte de a fi eliberat de jugul Imperiului otoman, nu fac decît să reflecte interesele politicii engleze pentru întreţinerea mamutului otoman. În acest sens, căpitanul Spencer se arată îngrijorat de răbufnirile naţionaliste de la 1848, întrucît, afirmă el, aceste popoare în căutarea identităţii nu sînt capabile de autoguvernare, fiind semicivilizate. Împrumuturile directe din modul de viaţă occidental sînt şi ele resimţite cu suspiciune. În privinţa petrecerii timpului liber, a luxului, de exemplu, atitudinea este una paradoxală: luxul nu este o invenţie răsăriteană sau românească, dar în Apus era „aristocratic“ şi „legitim“, pe cînd, în partea aceasta de Europă, era un „viciu“.

Imaginii ceva mai recente, care a făcut o carieră fabuloasă în Occident, aceea a monstruozităţii liminale ce ameninţă metropola londoneză, inaugurată prin mitizarea demonică a lui Vlad Ţepeş de Bram Stoker, Carmen Andraş îi opune exemplul lui Alan Brownjohn. Romanul **Umbre lungi** (1996) este construit polemic faţă de imageria din **Dracula** (ce ascunde, de altfel, un puternic sentiment de culpabilitate pentru marginalul refulat). Tim Harker-Jones călătoreşte într-o Românie ce a supravieţuit dictaturii ceauşiste; cunoaşte o Românie demnă, dar nu mitizată. Exemplul lui Brownjohn este un prim pas în vederea recuperării dialogice a unei imagini care să permită apropierea culturală, scopul declarat al studiului lui Carmen Andraş.

Alex VIRASTĂU

critică literară

ELENA LOGHINOVSKI
Dostoievski
şi romanul
românesc

Elena LOGHINOVSKI
Dostoievski
şi romanul românesc
Editura F.C. Est-Vest,
Bucureşti, 2003,
264 p., f.p.

Cartea Elenei Loghinovski s-ar fi putut numi la fel de bine **Dostoievski şi „anxietatea influenţei“ la romancierul român**. Pentru că – precizează autoarea în primul capitol (**Tentaţiile spiritului creator şi romanul postdostoievskian**) – „roman dostoievskian“ nu există în realitate, există doar romancieri care au trecut prin „experienţa dostoievskiană“ şi, deci, există doar romane „postdostoievskiene“. Un asemenea creator nu-i putea lăsa indiferenţi pe cei care au avut norocul (sau nenorocul) de a scrie romane *după* afirmarea lui.

În funcţie de modul în care s-au raportat la opera scriitorului rus, prozatorii se constituie în trei tipuri: „postdostoievskieni «naturali», care se întîlnesc cu scriitorul rus în cele mai intime porniri ale fiinţei lor creatoare“; scriitori care, „căutînd în mod insistent modernitatea, se intersectează, în sfera acesteia, cu Dostoievski“; şi, în al treilea rînd, există „tentaţia dostoievskianismului (sau a antidostoievskianismului)“ manifestată prin dorinţa declarată a autorului de „a-l urma pe scriitorul rus sau de a polemiza cu el chiar în textul operei sale“. Nu ştiu în ce măsură utilizarea cărţii lui Harold Bloom despre „anxietatea influenţei“ – lectură, totuşi, necesară pentru acest tip de demers – i-ar fi oferit autoarei şi alte piste de interpretare, însă analiza celor trei romancieri români (Liviu Rebreanu, Gib Mihăescu şi Marin Preda) este convingătoare.

Cu deosebire capitolul dedicat lui Marin Preda, mai exact romanului **Cel mai iubit dintre pămînteni**, se dovedeşte a fi unul dintre cele mai subtile şi „corecte“ comentarii pe acest subiect. I se face, în sfîrşit, dreptate Matildei. Aproape fără excepţie, criticii au citit romanul în cheia lui Petrini (vezi, de exemplu, fragmentul seducător, dar oarecum nedrept intitulat **Une passante... Xantipa** din cartea lui Ion Pecie, **Romancierul în faţa oglinzii**). Nu se poate spune cu certitudine că impasul comunicării la care ajung cei doi, Petrini şi Matilda, femeia-enigmă de tip dostoievskian, cu o personalitate ieşită din comun, reprezintă trăirea intensă a vieţii. Matilda devine „încarnarea *vieţii vii*, dacă e să folosim sintagma atît de îndrăgită de Dostoievski“. Polemica pe care o întreţine în text Marin Preda cu romancierul rus se descoperă şi la acest nivel: dacă la Dostoievski „de vină“ este bărbatul, Petrini o învinuieşte numai pe Matilda. Consecventă în argumentaţie, Elena Loghinovski ajunge la următoarea întrebare: „Este oare setea Matildei de comunicare cu adevărat excesivă, «dostoievskiană»? Sau, mai degrabă, lui Petrini îi e frică de marea ei dragoste? De fapt, de viaţă?“. Matilda fusese de la început resimţită ca foarte diferită, Altul, suspectată de a fi rusoaică, şi rămîne, din perspectiva protagonistului, de o *alteritate* ireductibilă. De altfel, Elena Loghinovski demonstrează slaba permeabilitate a lui Petrini la problemele (şi la chestiunea) Celuilalt. Mai mult, „la capătul experienţei sale de viaţă, descrise de-a lungul celor trei volume, Petrini apare ca un ins resemnat, cu sufletul mai degrabă senin. Una dintre cauzele acestei atitudini cam ciudate, pentru timpul şi spaţiul respectiv, stă în faptul că eroul, mulţumit cu realizările sale, explică toate nenorocirile, dar şi «vinile» sale, prin vina altuia. Sau a altora“. Fraza finală, un clişeu cu putere de permanentizare, pare, pe drept cuvînt, „«ajustată» de el *ad hoc*“. Şi cînd înfăptuieşte crimele, Petrini acţionează, simte şi gîndeşte în opoziţie cu eroii dostoievskieni. Trăirile dostoievskiene, conştiinţa frămîntată, suferinţele, năzuinţa spre ispăşire, pe care le cunosc chiar şi amoralii romanelor ruse, îi sînt complet străine personajului lui Marin Preda. Relativizarea preceptelor etice duce la absenţa oricărei asumări: la întrebarea lui Ciceo: „Poţi trăi cu gîndul că l-ai aruncat?“, Petrini răspunde: „Pot trăi pînă la adînci bătrîneţi. Am mai aruncat o dată pe unul...“.

În tradiţia romanelor postdostoievskiene se mai înscriu, în opinia cercetătoarei, **Animale bolnave**, **Îngerul de gips** sau chiar **Bunavestire** de Breban, ca şi romanele lui Alexandru Ecovoiu, **Saludos**, **Staţiune**, **Sigma**. Se impune continuarea acestui studiu de largă cuprindere şi de maximă subtilitate a interpretării şi, mai ales, cu o perspectivă actuală (şi actualizată) atît asupra operei lui Dostoievski, cît şi asupra romanului românesc.

Dorica BOLTAŞU

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE cu sprijinul MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR
GALA PREMIILOR JAZZ PE 2003
Ediţia a II-a
Duminică, 22 februarie 2004, ora 18:00
Studioul de concerte „Mihail Jora“
Nominalizaţi şi micro-recitaluri:
Marius Popp, **Mircea Tiberian**, **Garbis Dedeian Quartet**, **Grupul "D'al Segno"** (Ploieşti), **Luiza Zan** (Iaşi), **Teodora Enache**, Duo **I. Sârbu - A. Tudor**, **Liviu Butoi**, **Cornel Meraru**, **Bega Blues Band** (Timişoara), **Nicolas Simion** (Austria-Germania), **Michel Marre** (Franţa)
Îşi dă concursul **Big Band Radio**, dirijor **Ionel Tudor**
Prezentatori: **Florian Lungu** şi **Alexandru Şipa**
Sponsori: BANC POST şi FLANCO
Parteneri media: România liberă, OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN
Biletele se găsesc la casa de bilete a Sălii Radio din str. G-ral Berthelot nr. 60-64, telefon 314.68.00, între orele 12:00-18:00

Un ghid al evaluării progresului şcolar

De curînd a apărut în cadrul Colecţiei „Repere“ a Editurii Humanitas Educaţional un volum semnat de Adrian Stoica despre **Evaluarea progresului şcolar. De la teorie la practică**. Autorul – specialist în teoria şi practica evaluării – este conferenţiar universitar la Catedra de Ştiinţe Socio-Umane a Universităţii Tehnice de Construcţii din Bucureşti şi director al Serviciului Naţional de Evaluare şi Examinare. Principalele domenii în care lucrează sînt *design*-ul şi implementarea proiectelor de reformă a învăţămîntului, politicile educaţionale şi cercetarea ştiinţifică în educaţie. Volumul de faţă îşi propune să ofere o viziune coerentă şi complexă asupra evaluării progresului şcolar în raport cu celelalte componente ale procesului educaţional. Printre temele abordate se numără locul şi rolul evaluării în educaţie şi societate, relaţia dintre evaluare şi celelalte componente ale sistemului de învăţămînt, tipologia itemilor, proiectarea şi administrarea testelor scrise, evaluarea curentă, elemente de statistică educaţională (elementară sau avansată), problemele specifice evaluării şi examenelor (metode de testare tradiţionale sau complementare ş.a.), standardele evaluărilor naţionale şi internaţionale, limitele evaluării (de timp, de costuri, de pregătire a specialiştilor), sursele de tensiune care apar în cadrul acestui proces, raporturile dintre evaluarea curentă (internă, desfăşurată de profesori la clasă) şi cea externă (realizată de instituţii specializate). De menţionat faptul că autorul nu se referă numai la domeniul „cognitiv“ al evaluării, ci şi la cel „afectiv-atitudinal“.

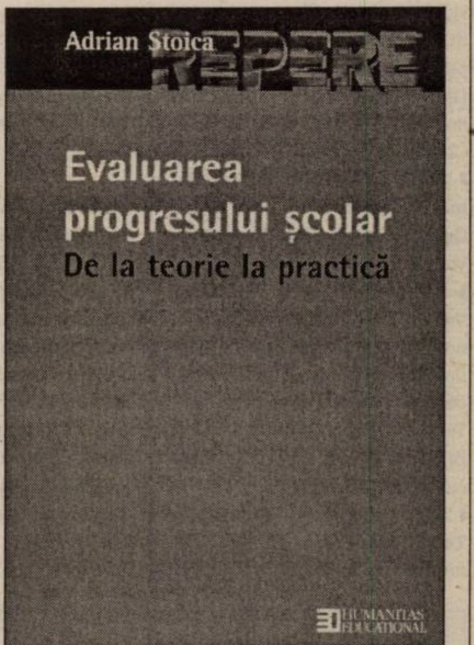

Dincolo de dimensiunea sa teoretică, volumul se constituie (şi) într-un ghid practic, încercînd (şi reuşind) să răspundă unui mare număr de întrebări legate de semnificaţia domeniului, cum ar fi: „Pînă unde putem discuta despre evaluare din punct de vedere ştiinţific şi cît de mult o influenţează factorii sociali, culturali, economici, dar mai ales politici? [...] Ce legătură există între *feedback*-ul furnizat de evaluare şi asumarea responsabilităţii la toate nivelurile educaţionale? De ce nu încurajăm mai mult implicarea elevilor şi a familiei în planificarea evaluării, în aşa fel încît aceştia să nu o perceapă ca un «rău necesar»?“.

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL

SALA „I.L. CARAGIALE":

▮ 17 febr., ora 19.00 – **Ultima oră** de Mihail Sebastian. Regia: Anca Ovanez-Doroşenco. Cu: Claudiu Bleonţ, Mircea Albulescu, Gheorghe Dinică, Marin Moraru, Ioan Andrei Ionescu, Marcelo Sebastian Cobzariu

▮ 18 febr., ora 19.00 – **Take, Ianke şi Cadir** de V.I. Popa. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Marin Moraru, Radu Beligan, Gheorghe Dinică, Valentin Uritescu, Silvia Năstase, Monica Davidescu, Mihai Călin

▮ 20 febr., ora 18.30 – **Trei surori** de A.P. Cehov. Regia: Iuri Krasovski. Cu: Armand Calotă, Cecilia Bîrbora, Eugenia Maci/Amalia Ciolan, Ilinca Goia/Lamia Beligan, Medeea Marinescu/Maria Popistaşu, Vlad Ivanov

▮ 21 febr., ora 19.00 – **Hic sunt Leones**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Ileana Olteanu, Dana Cavaleru, Violeta Totir, Oxana Moravec, Ioana Visalon, Adelaida Butoi, Adriana Nicolae, Ramona Cutina, Andreea Păduraru, Lucian Maxim, Cristina Ionda, Adrian Horobeţ

▮ 22 febr., ora 19.00 – **Maşinăria Cehov** de Matei Vişniec. Regia: Cristian Ioan. Cu: Armand Calotă, Virgil Ogăşanu, Alexandru Georgescu, Ileana Iordache, Olga Delia Mateescu, Alfred Demetriu/Alexandru Hasnaş/Traian Stănescu, Cezara Dafinescu, Andrei Finţi, Şerban Ionescu, Adela Mărculescu, Ilinca Tomoroveanu, Sanda Toma, Damian Crâşmaru, Mihai Fotino, Matei Alexandru, Ileana Stana Ionescu

SALA „LIVIU REBREANU":

▮ 17 febr., ora 19.00 – **Visul unei nopţi de vară** de W. Shakespeare. Regia: Felix Alexa. Cu: Irina Movilă, Marius Bodochi, Monica Davidescu, Ileana Olteanu, Marius Rizea, Liviu Lucaci, Răzvan Oprea, Marius Manole, Silviu Biriş, Dan Tudor, Ovidiu Cuncea, Orodel Olaru, Rodica Ionescu, Tomi Cristin, Anemona Niculescu

▮ 18 febr., ora 19.00 – **Regina Mamă** de Manlio Santanelli. Regia: Gelu Colceag. Cu: Olga Tudorache, Valeriu Popescu/Marius Bodochi

▮ 19 febr., ora 19.00 – **Ispita** de Vaclav Havel. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Marius Bodochi, Mihai Fotino, Constantin Dinulescu/Marcelo Sebastian Cobzariu, Teodora Mareş, Ovidiu Moldovan, Brînduşa Mircea, Cezara Dafinescu, Mihai Niculescu

▮ 20 febr., ora 19.00 – **Revelion la Terzo Mondo** de Ovidiu Moldovan. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Constantin Dinulescu/Ovidiu Moldovan, Cristina Deleanu, Ovidiu Moldovan/Răzvan Popa, Eugen Cristea, Liliana Hodorogea, Tatiana Constantin, Mihai Niculescu, Carmen Ionescu

▮ 21 febr., ora 19.00 – **Noiembrie** de Ana Maria Bamberger. Regia: Alice Barb. Cu: Olga Tudorache, George Motoi, Cecilia Bîrbora

▮ 22 febr., ora 19.00 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Felix Alexa. Cu: Mircea Rusu, Dan Puric, Irina Movilă, Mihai Călin, Ileana Olteanu, Medeea Marinescu, Orodel Olaru, Rodica Ionescu

SALA „CAMIL PETRESCU":

▮ 17 febr., ora 19.00 – **Cinci femei de tranziţie** de Rodica Popescu Bitănescu. Cu: Aimée Iacobescu, Magdalena Cernat, Rodica Popescu Bitănescu, Viviana Alivizache, Tania Popa

▮ 18 febr., ora 19.00 – **Legenda ultimului împărat** de Valentin Nicolau. Regia: Alice Barb. Cu: Claudiu Bleonţ, George Ivaşcu, Mircea Albulescu, Ion Lucian, Constantin Dinulescu/Mihai Niculescu, Rodica Popescu-Bitănescu, Ilinca Goia, Carmen Ionescu

▮ 19 febr., ora 19.00 – **Viaţă de actor (Ursul – Cîntecul lebedei)** de A.P. Cehov. Regia: Geo Saizescu. Cu: Damian Crâşmaru, Adela Mărculescu, Victor Moldovan, Alexandru Hasnaş

▮ 20 febr., ora 19.00 – **Celălalt Cioran**, spectacol de Radu Penciulescu, după **Caietele** lui Emil Cioran. Cu: Ovidiu Iuliu Moldovan, Oana Vînătoru, Silviu Biriş

▮ 21 febr., ora 19.00 – **Anna Karenina** de Helen Edmundson, după Lev Tolstoi. Regia: Alice Barb. Cu: Ioana Pavelescu, Lamia Beligan, Medeea Marinescu, Simona Bondoc, Viviana Alivizache, Carmen Ionescu, Mircea Albulescu, Vitalie Bichir, George Ivaşcu

▮ 22 febr., ora 19.00 – **Sonată pentru saxofon şi Eva** de Eugen Şerbănescu. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Marius Bodochi şi Teodora Mareş

SALA „MARIN SORESCU":

▮ 22 febr., orele 10.00 şi 12.00 – **Vrei să-ţi spun o poveste?**, spectacol al Teatrului Naţional pentru Copii

TEATRUL NOTTARA

(tel: 212.52.89)

SALA „HORIA LOVINESCU":

▮ 20 febr., ora 19.00 – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ştefan Radof, Camelia Zorlescu, Ileana Stana Ionescu, Cristian Şofron, Crenguţa Hariton, Andreea Măcelaru, Sorin Cociş, George Alexandru, Ion Siminie, Viorel Comănici, Anda Caropol, George Buznea, Gabriela Crişu

▮ 21 febr., ora 19.00 – **Sărbători fericite** de Jean Poiret. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ion Dichiseanu, Cerasela Iosifescu, Crenguţa Hariton, Victoria Cociaş, Anda Caropol, Viorel Comănici, Anca Bejenaru

▮ 22 febr., ora 19.00 – **Război şi pace**, după Lev Tolstoi. Regia: Petre Bokor. Cu: Emil Hossu, Alexandra Jitea, Dragoş Bucur, Ştefan Sileanu, Cristina Stoica-Ivanciuc, Daniela Minoiu, Alexandru Gheorghiu, Claudiu Romilă, Raluca Gheorghiu, Catrinel Dumitrescu, Dan Bordeianu, Sorin Cociş, Petre Panait, Constantin Cotimanis, Dorian Boguţă, Ion Grosu, Ion Haiduc, Cătălin Paraschivescu, Andrei Barbu

SALA „GEORGE CONSTANTIN":

▮ 18 febr., ora 19.30 – **Înşir-te Mărgărite** de Victor Eftimiu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Ada Navrot, Emilia Dobrin, Luminiţa Erga, Ioana Calotă, Constantin Cotimanis, Răzvan Vasilescu, Ion Grosu, Valeriu Preda, Daniel Popescu, Bogdan Vodă

▮ 19 febr., ora 19.30 – **Operele complete ale lui Wlm Şxpr** de J. Borgeson, A. Long, D. Singer. Regia: Petre Bokor. Cu: Mircea Diaconu, Emil Hossu, Constantin Cotimanis

▮ 20 febr., ora 19.30 – **Variaţiuni enigmatice** de Eric-Emmanuel Schmitt. Regia: Claudiu Goga. Cu: Alexandru Repan şi Mircea Diaconu

▮ 21 febr., ora 18.00 – **Zodia turnătorului** de Jean-Claude Carrière. Regia: Octavian Greavu. Cu: Ştefan Sileanu, Irina Mazanitis, Petre Panait/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului Nottara: CV pentru angajare**, spectacol de şi cu Natalie Ester şi Adrian Văncică

▮ 22 febr., ora 11.00 – **Castelul**, adaptare de Tino Geirun după Franz Kafka. Cu: Mircea Diaconu, Diana Lupescu, Constantin Cotimanis, Luminiţa Erga, Valeriu Preda, Alexandru Jitea/ ora 18.00 – **Jocul dragostei şi-al morţii** de Romain Rolland. Regia: Lucian Giurchescu. Cu: Alexandru Repan, Diana Lupescu, George Alexandru, Cristian Şofron, Ion Siminie, Ruxandra Sireteanu, Ada Navrot, Gabriela Crişu, Rareş Stoica/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului Nottara: Vernisajul** de Vaclav Havel. Regia: Anca Maria Colţeanu. Cu: Bogdan Dumitrache, Ligia Stan, Cristian Toma. Spectacol organizat în colaborare cu Centrul Ceh

TEATRUL ODEON

(tel: 313.68.74)

▮ 18 febr., ora 18.30 – **Alchimistul**, dramatizare de Radu Macrinici după romanul omonim al lui Paulo Coelho. Regia: Anca Maria Colţeanu. Cu: Marius Stănescu, Constantin Cojocaru, Adriana Trandafir, Elvira Deatcu/Crina Mureşan, Sebastian Papaiani, Laurenţiu Lazăr, Mugur Arvunescu, Mircea Constantinescu, Pavel Bartoş, Ioan Bătinaş, Gabriel Pintilei, Toma Dănilă

▮ 19 febr., ora 18.30 – **De ce fierbe copilul în mămăligă** de Aglaja Veteranyi. Regia: Radu Afrim. Cu: Adriana Trandafir, Antoaneta Zaharia, Ada Milea, Ionel Mihăilescu, Oana Ştefănescu, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei, Dan Iosif, Marius Manea, Victor Cociorba

▮ 20 febr., ora 18.30 – **Veronika se hotărăşte să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho. Regia: Gelu Colceag. Cu: Cătălina Mustaţă, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureşan, Paula Niculiţă, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu, Ionuţ Kivu

▮ 21 febr., ora 18.30 – **La ţigănci**, după Mircea Eliade. Regia: Alexander Hausvater. Cu: Adriana Trandafir, Florin Zamfirescu, Carmen Tănase, Marius Stănescu, Gelu Niţu, Ionel Mihăilescu, Camelia Maxim, Laurenţiu Lazăr, Constantin Cojocaru, Mugur Arvunescu, Dan Bădărău, Iuliana Ciugulea, Mirela Dumitru, Şerban Ionescu, Angela Ioan, Ioan Bătinaş, Diana Gheorghian

▮ 22 febr., ora 11.00 – **Arta Popescu** de Gavriil Pinte, după opera antumă şi postumă a lui Cristian Popescu, spectacol-lectură. Cu: Dorina Lazăr, Rodica Mandache, Oana Ştefănescu, Cătălina Mustaţă, Paula Niculiţă, Florin Zamfirescu, Mugur Arvunescu, Laurenţiu Lazăr, Mircea Constantinescu, Radu Amzulescu, Ionel Mihăilescu/ ora 18.30 – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg. Regia: Felix Alexa. Cu: Adriana Trandafir, Marius Manole, Antoaneta Zaharia, Liviu Timuş, Pavel Bartoş

TEATRUL BULANDRA

SALA IZVOR:

(tel: 314.75.46)

▮ 18 febr., ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru

▮ 19 febr., ora 19.00 – **De Pretore** de Eduardo de Filippo. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Clara Vodă, Luminiţa Gheorghiu, Marius Capotă, Doru Ana, Daniela Nane, Mihai Bisericanu, Ion Cocieru, Petre Lupu, Adrian Ciobanu

▮ 20 febr., ora 19.00 – **Căsătoria** de Gogol. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Victor Rebengiuc, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Andreea Bibiri, Cornel Scripcaru, Răzvan Vasilescu, Ionel Mihăilescu, Doru Ana, Marius Chivu, Ana Ioana Macaria, Şerban Pavlu

▮ 21 febr., ora 19.00 – **Bent** de Martin Sherman. Regia: Elie Malka. Cu: Cristian Iacob, Adrian Ştefan, Mihai Gruia Sandu, Romeo Pop, Radu Amzulescu, Daniel Popa, Constantin Drăgănescu, Marius Chivu

▮ 22 febr., ora 19.00 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick şi Ron Clark. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu

SALA „TOMA CARAGIU":

(tel: 212.05.27)

▮ 21 febr., ora 19.00 – **O noapte furtunoasă** sau **Nr. 9** de I.L. Caragiale. Regia: Teodora Cîmpineanu. Cu: Nicolae Urs, Alexandru Georgescu, Vlad Zamfirescu, Simona Popescu, Silviu Biriş, Luminiţa Erga, Alina Berzunţeanu

▮ 22 febr., ora 19.00 – **Thomas A Becket** de Jean Anouilh. Regia: Adrian Pintea. Cu: Adrian Pintea, Marius Chivu, Irina Petrescu, Doru Ana, Ion Cocieru, Şerban Pavlu, Alina Berzunţeanu, Daniel Popa, Gheorghe Ifrim

TEATRUL MIC

(tel: 312.36.63)

▮ 19, 20 febr., ora 19.00 – **Alex şi Morris** de Michael Elkin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Dembinski-Medeleanu

▮ 21 febr., ora 19.00 – **Spirit** de Margaret Edson. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Valeria Seciu, Gheorghe Visu, Mihaela Rădescu, Ovidiu Niculescu, Monica Mihăescu, Mihaela Măcelaru, Liliana Pană, Radu Zetu, Bogdan Talaşman, Marius Călugăriţa, Ilinca Bantaş

▮ 22 febr., ora 11.00 – **Cum iubeşte cealaltă jumătate** de Alan Ayckbourn. Regia: Sanda Manu. Cu: Claudiu Istodor, Rodica Negrea, Adriana Şchiopu, Oana Ioachim, Ovidiu Niculescu, Vitalie Bantaş/ ora 19.00 – **Cimitirul păsărilor** de Antonio Gala. Regia: Nicolov Perveli Vili. Cu: Olga Tudorache, Adriana Şchiopu, Mitică Popescu, Dan Condurache, Mihai Bica, Angela Munteanu

TEATRUL FOARTE MIC

(tel: 314.09.05)

▮ 20, 22 febr., ora 19.00 – **Paparazii sau Cronica unui răsărit de soare avortat** de Matei Vişniec. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Bogdan Talaşman, Petre Moraru, Eugen Cristian Motriuc, Oana Albu, Mihai Dinvale, Coca Bloos, Avram Birău, Liliana Pană, Marius Ionescu, Radu Zetu

TEATRUL ACT

(tel: 310.31.03)

▮ 17 febr., ora 19.00 – PREMIERĂ – **Natural born fuckers**, după Eric Bogosian. Regia: Marcel Pop. Cu: Mădălina Ghiţescu/Marilena Botiş, Toma Dănilă, Radu Iacoban, Gabriel Călinescu, Răzvan Oprea, Adrian Anghel, Rolando Matsangos, Alexandru Nedelcu, Doru Bem, Mihai Marinescu, Marcel Top

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN

(tel. 315.89.80)

▮ 19 febr., ora 19.00 – **Made in România**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dana Cavaleru, Dragoş Huluba, Violeta Totir, Mihai Răzuş, Vlad Oancea, Oxana Moravec, Andrei Vasluianu, Adriana Nicolae, Lucian Maxim, Adelaida Zamfira, Ion Parea, Ioana Visalon, Mihai Barangă, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Ioana Flora, Silviu Oltean, Cristina Ionda, Eduard Dumitru, Florin Roşu

ArCuB

(tel: 210.94.46)

▮ 19 febr., ora 18.00 – **Insula sclavilor** de Pierre Marrivaux, producţie a Teatrului Logos. Regia: Oswald Gayer. Cu: Iulian Ilinca, Marian Simion, Mirela Tihan, Delia Siriteanu, Julieana Drăghici, Raluca Leş, Viorel Manole

CLUBUL PROMETHEUS

▮ 19 febr., ora 20.00 – **Requiem pentru un vis**, după **Acompaniatoarea** de Nina Berberova. Regia: Liliana Câmpeanu. Cu: Tamara Creţulescu

TEATRUL DE COMEDIE

(tel: 315.91.37)

SALA MARE:

▮ 19 febr., ora 18.30 – **Bani din cer** de Ray Cooney. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: George Mihăiţă, Virginia Mirea, Mihaela Teleoacă, Dan Tudor, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici

▮ 20 febr., ora 18.30 – **A douăsprezecea noapte** de W. Shakespeare. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Bănică jr, Tudor Chirilă, Emilia Popescu, Valentin Teodosiu, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Dorina Chiriac, Mirela Oprişor, Gheorghe Şimonca, Marian Popescu, Bogdan Florea, Virgil Gătăianţu, Bogdan Tudor, Răzvan Vasilache, Mihnea Stănescu, Doina Antohi, Beatrice Peter, Mirela Zeţa, Iulia Luminare, Raluca Tudorache

▮ 21 febr., ora 18.30 – **Marlene** de Pam Gems. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Emilia Popescu, Aurora Leonte

▮ 22 febr., ora 18.30 – **Pălăria**, după **Un Chapeau de paille** de Eugène Labiche. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: George Mihăiţă, Ion Chelaru, Gheorghe Dănilă, Virginia Mirea, Dan Tudor, Tudor Chirilă, Mihaela Teleoacă, Delia Nartea, Doina Antohi, Laura Creţ, Adina Cristescu, Mihaela Măcelaru, George Grigore, Şerban Georgevici

SALA STUDIO:

▮ 21 febr., ora 19.00 – **Sînt un orb**, recital extraordinar susţinut de Horaţiu Mălăele

TEATRUL EVREIESC

(tel: 323.39.70)

▮ 19 febr., ora 18.30 – **Jocul de-a vacanţa** de Mihail Sebastian. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Matei Alexandru, Arabela Neazi, Andrei Finţi, Mihai Ciucă, Eugenia Balaure, George Robu, Octavian Cercel, Natalie Ester, Marius Călugăriţa, Bianca Dumitriu

▮ 21 febr., ora 11.00 – **Week-end in Paris** de Franz Arnold şi Ernst Bach. Regia: Matei Alexandru. Cu: Matei Alexandru, Theodor Danetti, Nicolae Călugăriţa, Mihai Ciucă, Eugenia Balaure, Natalie Ester, Cristina Circei, Cornel Ciupercescu, Arabela Neazi, Marius Călugăriţa, Florin Petrini, Mircea Drîmbăreanu, George Robu

▮ 22 febr., ora 11.00 – **Vînzătorii de Haloimes (Comoara)**, muzical după Şalom Alehem. Regia: Harry Eliad. Cu: Rudy Rosenfeld, Leonie Waldman Eliad, Geni Brenda, Nicolae Călugăriţa, Cristina Dogaru, Ion Grosu, Bianca Dumitru, Mircea Dragoman, Nicolae Predică, Florin Petrini, Sorin Tofan, Veaceslav Grosu. Lectura textului în limba română: Dorina Păunescu

STUDIOUL CASANDRA

(tel. 315.69.75)

▮ 19 febr., ora 19.00 – **În largul mării** de Sl. Mrozek. Regia: Traian

Costume cu "purici" made în România!...

MADE ÎN ROMÂNIA
Joi 19.02/h:19.00

Două succese, un singur Puric Dan!

COSTUMELE!
Joi 26.02/h:19.30

... la Centrul Cultural European (Sala Rapsodia, str. Lipscani 53, tel.: 315.89.80)

Parteneri media:
OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN, COTIDIANUL, RADIO BUCUREŞTI, RADIO FUN, e-FLUX, PORT.ro

Şoimu. Cu: Adrian Anghel, Mihai Marinescu, Alin Mihalache, Iulian Postelnicu

- 20 febr., ora 19.00 – **Blues pentru un mort** de Caridad Svich. Regia: Radu Grigore. Cu: Simona Ghiţă, Irina Velcescu, Bianca Cristea, Costina Ciciulică, Adina Andrei, Gabriel Călinescu, Andrei Barbu, Bogdan Cotleţ, Ştefan Ruxanda
- 21 febr., ora 19.00 – **Pescăruşul** de A.P. Cehov. Regia: Corina Oprea. Cu: Anna Maria Opra, Alex Mărgineanu, Andrei Barbu, Raluca Gheorghiu, Bogdan Sărătean, Ecaterina Ţugulea, Maria Roman, Cătălin Neamţu, Leonid Doni, Pavel Bârsan
- 22 febr., ora 19.00 – **8 femei** de Robert Thomas. Cu: Doina Şandru, Caroline Gombe, Violeta Aldea, Maria Roman, Cristina Briciu, Lorena Lupu, Marcela Roibu, Oana Piecniţa

TEATRUL DE REVISTĂ „CONSTANTIN TĂNASE“

(tel: 315.56.78)

- 19 febr., ora 10.00 – **Bimbo şi pantera roz**
- 20, 21 febr., ora 18.00 – **Te-aştept diseară pe Lipscani**
- 22 febr., ora 18.00 – **Hohote de ris**

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU“

(tel: 336.43.40)

- 21 febr., ora 12.00 – **O scufiţă cu bucluc**, spectacol pentru copii realizat de Teatrul de animaţie „Libelula“. Regia: Emilia Nechita Svetlana. Cu: Oana Diţu, Anca Artimon
- 22 febr., ora 19.00 – **Flash cu cai verzi... Întimplări breze!...**, spectacol de pantomimă şi step. Regia: Claudia Negroiu şi Aurel Pătraşcu. Cu: Claudia Negroiu, Dana Porlogea, Cornel Şerban, Gabriela Ioniţă, Iuliana Asproiu

TEATRUL „ION CREANGĂ“

(tel: 211.85.90)

- 17 febr., ora 10.00 – **Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici**, dramatizare de Eugen Apostol. Regia: Cornel Todea. Cu: Marina Procopie, Sibylla Oarcea, Alexandrina Halic, Anca Zamfirescu, Dumitru Anghel, Boris Petroff, Romeo Stavăr, Lucian Ifrim
- 18 febr., ora 10.00 – **Hainele cele noi ale regelui**, adaptare după H.Ch. Andersen şi Evghenii Şvarţ. Regia: Beres László. Cu: Dumitru Anghel, Cristian Irimia, Daniel Tudorică, Lucian Ifrim, Cerasela Constantin, Ilinca Atanasiu, Ioana Ginghină, Gabriel Coveşeanu
- 19 febr., ora 10.00 – **Inimă rece** de Banu Rădulescu după Wilhelm Hauff. Regia: Sorana Coroamă-Stanca. Cu: Lucian Ifrim, Alexandrina Halic, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Carmen Palcu, Daniel Tudorică, Mihai Verbiţchi, Mircea Muşatescu, Gabriel Coveşeanu, Claudia Revnic, Cristian Creţu, Camelia Andriţă, Eduard Jighirgiu
- 20 febr., ora 10.00 – **Pinocchio**, dramatizare de Rafaello Lavagna după Carlo Collodi. Regia: Cornel Todea. Cu: Ani Creţu, Alexandrina Halic, Boris Petroff, Cornelia Pavlovici, Marina Procopie, Daniel Tudorică, Florina Luican, Anca Zamfirescu, Cristian Irimia
- 21 febr., ora 11.00 – **Peripeţiile vrăjitoarei Meg** de David Wood. Regia: Cornel Todea. Cu: Marioara Sterian, Lucian Ifrim, Marcela Andrei, Cristian Irimia, Cornelia Pavlovici, Florina Luican, Claudia Revnic, Gabriel Coveşeanu, Marina Procopie, Ovidia Manon Oprişan
- 22 febr., ora 11.00 – **Micul lord** de Constantin Dicu, după Frances Hodgson Burnett. Regia: Constantin Dicu. Cu: Cristian Irimia, Carmen Palcu, Marioara Sterian, Mircea Muşatescu, Ion Arcudeanu, Anca Zamfirescu, Alexandrina Halic, Dumitru Anghel, Ovidia Manon Oprişan

TEATRUL EXCELSIOR

(tel: 315.97.20)

- 17 febr., ora 10.30 – **Degeţica**, adaptare de Aurel Mitran după H.Ch. Andersen. Regia: Victor Radovici. Cu: Corina Dragomir, Ciprian Cojenel, Annemary Ziegler, Veronica Popescu-Neagu, Stelian Milu, Mihaela Coveşeanu, Marian Rădulescu, Emanuel Ionescu, Bogdan Niţă
- 18 febr., ora 10.30 – **Cartea poveştilor**, aventură muzicală de Daniela Anencov. Regia: Daniela Anencov. Cu: Victor Radovici, Cristian Nicolaie, Bogdan Caragea, Annemary Ziegler, Mihaela Coveşeanu, Corina Dragomir
- 19 febr., ora 10.00 – **Mica sirenă**, dramatizare de Alexandru Andy Kessler. Regia: Olimpia Arghir. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Vasile Menzel, Cristian Nicolaie, Robert Radoveneanu, Ştefan Velniciuc
- 20 febr., orele 9.00 şi 10.30 – **Frumoasa şi bestia**, adaptare după Charles Perrault. Regia: Ion Lucian/Marius Nină. Cu: Ion Lucian/Bogdan Caragea, Annemary Ziegler, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu/Cristian Boeriu, Ilie Georgian Petrică
- 22 febr., ora 11.00 – **Frumoasa şi bestia**
- 23 febr., ora 10.00 – **Surprize la Excelsior**, spectacol de varietăţi pentru copii şi tineret. Regia: Cristian Nicolaie. Cu: Annemary Ziegler, Mihaela Coveşeanu, Natalia Guberna, Cristian Nicolae, Bogdan Caragea, Ion Lucian, Victor Radovici, Vasile Menzei, Daniela Anencov, Paula Sorescu Lucian, Robert Radoveneanu

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ

SALA VICTORIA:

(tel.: 315.23.77)

- 17, 18, 19 febr., ora 10.00 – **Harap Alb**, adaptare după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristina Roşiianu, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur
- 20 febr., ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.Ch. Andersen. Regia: Gavril Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristian Mitescu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Victor Bucur, Mariana Zaharia
- 21 febr., ora 11.00 – **Lebedele**

SALA LAHOVARI:

(tel.: 211.08.29)

- 17, 19, 20 febr., ora 10.00 – **Jack şi Vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Maria Varsami/Ioana Chelaru Popovici, Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan
- 18 febr., ora 10.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ioan Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Alina Petrescu
- 22 febr., ora 11.00 – **Păcală** de Cristian Pepino, după motive populare. Regia: Ionuţ Brancu. Cu: Mihai Dumitrescu, Gabriel Apostol, Bruno Măstan, Daria Gănescu, Alina Petrescu/Rodica Dobre, Daniela Lungeanu, Monica Madas

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA“

- 18 febr., ora 17.00 – Sala Animaţie – **Doamna Bovary... sînt ceilalţi** de Horea Gârbea. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Firuţa Apetrei, Viorel Baltag, Adriana Găzdaru, Ştefan Ionescu, Adrian Pârvu
- 20 febr., ora 17.00 – Sala Animaţie – **Iar te sinucizi, iubito?!** de Pierre Chesnot. AVANPREMIERĂ. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Doina Iacob, Eliza Noemi Judeu
- 22 febr., ora 18.00 – Sala Animaţie – **Iar te sinucizi, iubito?!** PREMIERĂ

TEATRUL DE ANIMAŢIE „V. ALECSANDRI“

- 17 febr., orele 10.00 şi 13.00 – la Paşcani – **Fata babei şi fata moşului**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Valentin Dobrescu. Cu: Marlene Duduman, Sorina Moian, Liliana Isbândă, Eugen Ionescu, Mihai Chihaia
- 18 febr., orele 10.00 şi 12.30 – la Oneşti – **Fata babei şi fata moşului**
- 19 febr., ora 10.30 – **Fata babei şi fata moşului**
- 22 febr., ora 11.00 – **Fata babei şi fata moşului**

BRĂILA

TEATRUL „MARIA FILOTTI“

- 20 febr., ora 18.00 – AVANPREMIERĂ – **Woyzeck** de G. Buchner. Regia: Radu Apostol
- 21, 22 febr., ora 18.00 – PREMIERĂ – **Woyzeck**

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

- 21 febr., ora 19.00 – **Slugă la doi stăpini** de Carlo Goldoni. Regia: Mona Chirilă. Cu: Anton Tauf, Eva Crişan, Cornel Răileanu, Adrian Cucu, Ramona Dumitrean, Dragoş Pop, Dan Chiorean, Elena Ivanca, Ovidiu Crişan, Angelica Nicoară, Irina Wintze, Carmen Culcer, Ruslan Bârlea, Cătălin Codreanu, Cristian Rigman
- 22 febr., ora 19.00 – **Hamlet** de W. Shakespeare. Regia: Vlad Mugur. Cu: Sorin Leoveanu, Bogdán Zsolt, Vlad Zamfirescu, Anton Tauf, Emanuel Petran, Dorin Andone, Radu Bînzaru, Stelian Roşian, Dan Chiorean, Petre Băcioiu, Maria Seleş, Melania Ursu, Miriam Cuibus, Ion Marian, Ruslan Bârlea, Mihai Costiug, Elena Ivanca, Luiza Cocora, Liviu Matei şi studenţi de la catedra de Teatru, secţia actorie

TEATRUL MAGHIAR

- 18 febr., ora 20.00 – **Jacques sau supunerea** de Eugen Ionescu, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Hatházi András, Kézdi Imola, Boér Ferenc, Borbáth Júlia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română
- 22 febr., ora 20.00 – **Flacăra albă, flacăra neagră**, spectacol-studio după piesa **Dibuk** de S. Anski. Regia: David Zinder (Israel). Cu: Bács Miklós, Dimény Áron, Kézdi Imola, Orbán Attila, Csutak Réka, Bíró József, Bogdán Zsolt, Molnár Levente, Laczkó Vass Róbert, M. Kántor Melinda, Fodor Edina, Galló Ernö, Tyukodi Szabolcs, Sinkó Ferenc, Salat Lehel, Kali Andrea, Varga Sándor, Bodea Tibor, Fogarasi Alpár
- 23 febr., ora 20.00 – **Să îmbrăcăm pe cei goi** de Luigi Pirandello, spectacol-studio. Regia: Bocsárdi László. Cu: M. Kántor Melinda, Molnár Levente, Szabó Tibor, Bogdán Zsolt, Bíró József, Varga Csilla. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI BUCUREŞTI
ArCuB
CENTRUL DE PROIECTE CULTURALE
şi Teatrul LOGOS
vă invită la premiera pe ţară
INSULA SCLAVILOR
de Pierre MARIVAUX
Regia: Oswald Gayer
Decor: Mirela Tatoli
Costume: Brânduşa Câmpeanu
în distribuţie:
Iulian Ilinca
Marian Simion
Mirela Tihan
Delia Siriteanu
Julieana Drăghici, Raluca Leş, Viorel Manole
Sala ArCuB, ora 18.00
19 şi 26
Februarie 2004
Biletele se pot cumpăra de la casa de bilete a sălii ArCuB, Str. Batiştei nr. 14/Rezervări: 210.94.49; 210.94.46
ArCuB este o instituţie publică de cultură aflată sub autoritatea Consiliului General al Municipiului Bucureşti

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

- 17, 20 febr., orele 9.30 şi 12.00 – **Lúdas Matyi (Mateiaş Giscarul)**, spectacol al secţiei maghiare
- 18, 19 febr., orele 10.00 şi 13.00 – **Motanul vrăjitoarei**, spectacol al secţiei române
- 21 febr., ora 12.00 – **Lúdas Matyi (Mateiaş Gîscarul)**
- 22 febr., ora 12.00 – **Scufiţa roşie**, spectacol al secţiei române

IAŞI

TEATRUL NAŢIONAL „VASILE ALECSANDRI“

SALA MARE:

- 19 febr., ora 19.00 – **Jacques sau Supunerea. Viitorul e în ouă** de Eugen Ionescu. Regia: Moshe Yassur
- 20 febr., ora 19.00 – **Apus de Soare** de Barbu Ştefănescu-Delavrancea
- 22 febr., ora 19.00 – **Viaţă de ciine**, după M. Bulgakov. Regia: Ion Sapdaru

SALA STUDIO „TEOFIL VÂLCU“:

- 19 febr., ora 18.00 – **Superba, nevăzuta cămilă** de Dumitru Solomon
- 21 febr., ora 19.00 – **Fii cuminte, Cristofor** de Aurel Baranga. Regia: Liviu Manoliu
- 22, 23 febr., ora 18.00 – **Cintăreaţa cheală** de Eugen Ionescu

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN“

- 17 febr., ora 18.00 – **Hoţul de mărgăritare** de Valeriu Anania. Regia: Adrian Roman. Cu: Doru Zamfirescu, Sorin Ionescu, Radu Constantinov, Alina Mangra, Laurenţiu Stratan, Iulia Alexandrescu, Remus Vlăsceanu, Gabriel Banu
- 18 febr., ora 18.00 – **Zborul – Ce fericire!** de Doru Moţoc. Regia: Adrian Roman
- 19 febr., ora 17.00 – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu. Cu: Alina Mangra, Lidia Stratulat, Haricleea Nicolau, Doru Zamfirescu, Laurenţiu Stratan/Vasile Marinoiu, Remus Vlăsceanu

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

- 17 febr., orele 9.30 şi 11.00 – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române
- 18 febr., orele 9.30 şi 11.00 – **Tigrişorul Petre**, spectacol pentru copii al secţiei române
- 19 febr., orele 9.30 şi 11.00 – **Janos Vitez**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare
- 20 febr., orele 10.00 şi 11.30 – **Janos Vitez**/ ora 19.00 – **Hess**, spectacol pentru adulţi al secţiei române
- 22 febr., ora 11.00 – **Elefănţelul curios**, spectacol pentru copii al secţiei române

FILM

17-19 februarie

BUCUREŞTI

- **Lipit de tine**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Bobby Farrelly, Peter Farrelly. Cu: Matt Damon, Greg Kinnear, Cher, Eva Mendes, Jay Leno, Rhona Mitra/ Patria/ orele 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00
- **Dulcea saună a morţii**, România, 2003. PREMIERĂ. Regia: Andrei Blaier. Cu: Gheorghe Dinică, Mitică Popescu, Avram Birău, Costel Constantin, Dana Rogoz, Dumitru Rucăreanu, Emil Slotea, Eugenia Şerban, Florian Ghimpu, Florin Zamfirescu, George Alexandru, Gheorghe Visu, Ion Haiduc, Irina Movilă, Marian Gheorghe, Melania Medeleanu, Nicodim Ungureanu, Nicolae Enache Praida, Nicolae Urs, Ruxandra Sireteanu, Vasile Popa/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
- **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: David Zucker. Cu: Tara Reid, Ashton Kutcher, Andy Richter, Carmen Electra, Jon Abrahams, Michael Madsen, Molly Shannon, Terence Stamp/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Borfaşi din întîmplare**, 2003. Regia: Sam Karmann. Cu: Jacques Gamblin, Ferard Lanvin, Clovis Cornillac/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.30
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knightley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thornton, Denise Richards, Rowan Atkinson, Shannon Elizabeth/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe, Seizo Fukumoto, Tony Goldwyn/ Corso/ orele: 11.00, 13.30, 16.30, 19.30
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Festival/ orele: 11.00, 15.00, 19.00
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. Regia: Robert Rodriques. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke, Willem Dafoe/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Mai furios, mai iute**, SUA, 2003. Regia: John Singleton. Cu: Eva Mendes, Paul Walker, Cole Hauser, Devin Aoki, Michael Ealy/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould, Mark Harmon, Rosalind Chao, Stephen Tobolowsky/ Cultural/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00
- **Bal cu scandal**, SUA, 2003. Regia: Walt Becker. Cu: Tara Reid, Ryan Reynolds, Daniel Cosgrove, Darius Miles, Deon Richmond, Erik Estrada/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15
- **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003. Regia: Lucian Pintilie. Cu: Victor Rebengiuc, Răzvan Vasilescu, Andreea Bibiri, Coca Bloos, Dorina Chiriac, Marius Gîlea, Mihaela Caracaş, Şerban Pavlu/ Europa/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Cuscrii**, SUA, 2003. Regia: Andrew Fleming. Cu: Michael Douglas, Albert Brooks, Candice Bergen, Robin Tunney/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/
327.70.21/ 327.70.22)

- **Zimbet de Mona Lisa**, SUA, 2003. Regia: Mike Newell. Cu: Julia Roberts, Kirsten Dunst, Jordan Bridges, Julia Stiles, Maggie Gyllenhaal, Marcia Gay Harden/ orele: 14.45, 17.15, 19.45, 22.15
- **Dulcea saună a morţii**, România, 2003. PREMIERĂ/ orele: 16.15, 22.45
- **În căutarea lui Nemo**, SUA, 2003. Regia: Andrew Stanton. Cu: Albert Brooks, Ellen DeGeneres, Alexander Gould, Allison Janney, Vicki Lewis, Willem Dafoe/ ora 18.15
- **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003/ orele: 13.45, 20.30
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ orele: 12.45, 16.00, 19.15, 22.30
- **Bişniţari în uniformă**, SUA, 2001. Regia: Gregor Jordan. Cu: Joaquin Phoenix, Ed Harris, Scott Glenn/ ora 16.30
- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ ora 21.15

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ orele: 14.15, 18.45
- **Gothika**, SUA, 2003. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ orele: 12.00, 14.30, 16.45, 19.00
- **Basic – Instrucția**, SUA, 2003. Regia: John McTiernan. Cu: John Travolta, Connie Nielsen, Samuel L. Jackson/ orele: 13.30, 17.45
- **Amor cu fiica șefului meu**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 15.45, 20.00, 22.00
- **Lipit de tine**, SUA, 2003. PREMIERă/ orele: 14.00, 19.00, 21.45
- **Treisprezece**, SUA, 2003. Regia: Catherine Hardwicke. Cu: Holly Hunter, Nikki Reed, Evan Rachel Wood, Brady Corbet, Deborah Kara Unger, Jeremy Sisto/ ora 17.00
- **Peștele cel mare**, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: Tim Burton. Cu: Ewan McGregor, Albert Finney, Alison Lohman, Billy Crudup, Danny DeVito, Helena Bonham Carter, Jessica Lange, Marion Cotillard, Robert Guillaume, Steve Buscemi/ ora 22.30 (17, 18 febr.)
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ orele: 15.00, 18.45 (17, 18 febr.)/ orele: 15.00, 18.45, 22.30 (19 febr.)
- **Confesiunile unei minți periculoase**, SUA, 2003. Regia: George Clooney. Cu: George Clooney, Julia Roberts, Drew Barrymore, Sam Rockwell, Brad Pitt, Maggie Gyllenhaal, Matt Damon, Rutger Hauer/ orele: 13.15, 18.00
- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ orele: 15.30, 20.15, 22.45
- **Borfași din întîmplare**, 2003/ ora 13.00
- **Pur și simplu dragoste**, SUA, 2003/ orele: 15.15, 17.30, 19.45
- **Cecul sau viața**, SUA, 2004. AVANPREMIERĂ. Regia: John Woo. Cu: Ben Affleck, Uma Thurman, Aaron Eckhart, Colm Feore, Paul Giamatti/ ora 22.15

INSTITUTUL FRANCEZ

SALA „ELVIRA POPESCU":

- 17 febr., ora 18.00 – **Hable con ella (Vorbește cu ea)**/ ora 20.45 – **Chicago**
- 18 febr., ora 18.00 – **Adaptation (Hoțul de orhidee)**/ ora 20.45 – **Frida**
- 19 febr., ora 18.00 – **The Hours (Orele)**/ ora 20.45 – **Hero (Eroul)**

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR

- 18 febr., ora 18.00 – Sala Multimedia – proiecția filmelor documentare **Procesul mareșalului Antonescu** și **Reconstituirea** (Jaful Băncii Naționale, 1960)

ARAD

- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003/ Dacia
- **Matrix – Revoluții**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski. Cu: Keanu Reeves, Carrie-Anne Moss, Laurence Fishburne, Harold Perrineau Jr., Hugo Weaving, Jada Pinkett Smith, Matt McColm, Monica Bellucci/ Mureșul

BACĂU

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Băieți răi 2**, SUA, 2003. Regia: Michael Bay. Cu: Martin Lawrence, Will Smith, Gabrielle Union, Joe Pantoliano, Jordi Molla, Michael Bay, Peter Stormare/ Orizont/ orele: 13.00, 15.30, 18.00

BEIUȘ

- **Eroul**, 2003/ Bihorul

CRAIOVA

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Patria
- **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Modern
- **Liga**, SUA, 2003. Regia: Stephen Norrington. Cu: Sean Connery, Stuart Townsend, Peta Wilson, Jason Flemyng, Max Ryan, Shane West, Tony Curran/ Jean Negulescu

DEVA

- **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl, Katrin Sass/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Stewardesa**, SUA, 2003. Regia: Bruno Barreto. Cu: Gwyneth Paltrow, Candice Bergen, Christina Applegate, Kelly Preston, Mark Ruffalo, Mike Myers, Rob Lowe/ Porțile de Fier

HUNEDOARA

- **Lara Croft – Tomb Raider: Leagănul vieții**, SUA, 2003. Regia: Jan de Bont. Cu: Angelina Jolie, Chris Barrie, Djimon Hounsou, Gerard Butler/ Flacăra

LUGOJ

- **Taxi 3**, 2003. Regia: Gérard Krawczyk. Cu: Frédéric Diefenthal, Samy Naceri, Bernard Farcy, Edouard Montoute, Emma Sjoberg, Ling Bai, Marion Cotillard/ Victoria

ONEȘTI

- **Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ Capitol/ orele: 12.00, 15.00, 18.00

ORADEA

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Fratele**, 2003. Regia: Zsombor Dyga. Cu: Gabor Welker, Zoltan Schmied/ Libertatea, Sala B
- **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003/ Patria
- **Îngerii lui Charlie: În goana mare**, SUA, 2003/ Transilvania

PETROȘANI

- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003/ Paringul

PIATRA NEAMȚ

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 14.00, 18.00

REȘIȚA

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

- **Hulk uriașul**, SUA, 2003. Regia: Ang Lee. Cu: Jennifer Connelly, Eric Bana, Brooke Langton, Lou Ferrigno, Nick Nolte, Sam Elliott/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.30, 18.00

SLATINA

- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Alutus

TIMIȘOARA

- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Capitol
- **Alex și Emma**, SUA, 2003. Regia: Rob Reiner. Cu: Kate Hudson, Luke Wilson, David Paymer, Rob Reiner, Sophie Marceau/ Timiș
- **Cursa pentru nătărăi**, Franța, 2002. Regia: Djamel Bensalah. Cu: Roschdy Zem, Hélène de Fougerolles, Atmen Kelif, Gérard Jugnot, Josiane Balasko, Julien Courbey, Lorant Deutsch/ Studio

TÎRGU JIU

- **Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Victoria

20-23 februarie

BUCUREȘTI

- **Cecul sau viața**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24.00 (20, 21 febr.)/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (22, 23 febr.)
- **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Janes Cox. Cu: Val Kilmer, Kate Bosworth/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
- **Afaceri infernale**, Hong Kong, 2003. PREMIERĂ. Regia: Wai Keung Lau, Siu Fai Mak. Cu: Tony Leung Chiu Wai, Andy Lau, Anthony Wong Chau-Sang/ București/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30 (20, 21, 22 febr.)/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (23 febr.)
- **Peștele cel mare**, 2003. PREMIERĂ/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 20.00
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Corso/ orele: 11.00, 13.30, 16.30, 19.30
- **Dulcea saună a morții**, România, 2003/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 11.00, 14.45, 18.30
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Stăpînul inelelor: Cele două turnuri**, SUA, 2002/ Cultural/ orele: 13.00, 16.30
- **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15
- **Borfași din întîmplare**, 2003/ Europa/ orele: 12.00, 14.00, 16.00/ **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003/ ora 18.30

INSTITUTUL FRANCEZ

SALA „ELVIRA POPESCU":

- 20 febr., ora 18.00 – **Catch Me If You Can (Prinde-mă! Dacă poți!)**/ ora 21.00 – **The Pianist (Pianistul)**
- 21 febr., ora 16.30 – **Hable con ella (Vorbește cu ea)**/ ora 19.15 – **Cidade de Deus (Orașul zeilor)**/ ora 22.00 – **Chicago**
- 22 febr., ora 14.00 – **The Hours (Orele)**/ ora 16.45 – **The Lord of the Rings: The Two Towers (Stăpînul inelelor: Cele două turnuri)**/ ora 20.30 – **Adaptation (Hoțul de orhidee)**
- 23 febr., ora 18.00 – **Cidade de Deus (Orașul zeilor)**/ ora 21.00 – **Frida**

ARAD

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Dacia
- **Terminator 3: Supremația Roboților**, SUA, 2003. Regia: Jonathan Mostow. Cu: Arnold Schwartzenegger, Claire Danes, Kristanna Loken, Nick Stahl/ Mureșul

BACĂU

- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott, Thomas Ian Nicholas/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUȘ

- **Fratele**, 2003/ Bihorul

CRAIOVA

- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Patria
- **Alex și Emma**, SUA, 2003/ Modern
- **Matrix – Revoluții**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Porțile de Fier

HUNEDOARA

- **Risc extrem**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

- **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Victoria

ONEȘTI

- **Jos cu dragostea!**, SUA, 2003. Regia: Peyton Reed. Cu: Ewan McGregor, Renee Zellweger, David Hyde Pierce, Jeri Ryan, Sarah Paulson, Tony Randall/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Lara Croft – Tomb Raider: Leagănul vieții**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala B
- **Kate și Leopold**, SUA, 2001. Regia: James Mangold. Cu: Hugh Jackman, Meg Ryan, Breckin Meyer, Liev Schreiber, Natasha Lyonne/ Patria
- **Cursa secolului**, SUA, 2003. Regia: Gary Ross. Cu: Tobey Maguire, Jeff Bridges, Chris Cooper, Elizabeth Banks, Gary Stevens, William H. Macy/ Transilvania

PETROȘANI

- **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Paringul

PIATRA NEAMȚ

- **Pur și simplu dragoste**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 19.00

REȘIȚA

- **Gothika**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

- **Matrix – Revoluții**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 19.00

SLATINA

- **Stewardesa**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIȘOARA

- **Cecul sau viața**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ Capitol
- **Peștele cel mare**, 2003. PREMIERĂ/ Timiș
- **Chicago**, SUA, 2002. Regia: Rob Marshall. Cu: Catherine Zeta-Jones, Richard Gere, Renee Zellweger, Colm Feore, John C. Reilly, Lucy Liu, Mya, Queen Latifah, Taye Diggs/ Studio

TÎRGU JIU

- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003/ Victoria

CINEMATECĂ

BUCUREȘTI

CASA DE CULTURĂ A STUDENȚILOR

- 19 febr., ora 19.00 – **Recrutul**, SUA, 2003. Regia: Roger Donaldson

SPECTACOLE

BUCUREȘTI

OPERA NAȚIONALĂ

- 18 febr., ora 18.30 – **Trubadurul** de G. Verdi. Conducerea muzicală: Iurie Florea. Regia: Jean Rânzescu. Cu: Gabriel Năstase, Iordache Basalic, Gabriela Drăgușin, Ala Cheptini, Horia Sandu, Simona Neagu, Mihai Lazăr, Constantin Negru, Ovidiu Pașca
- 19 febr., ora 18.30 – **Romeo și Julieta** de S. Prokofiev, spectacol de balet. Conducerea muzicală: Iurie Florea. Coregrafia și regia: Ioan Tugearu. Soliști: Cristina Opincaru, Eugen Dobrescu, Vlad Toader, Tiberiu Almosnino, Virgil Ciocoiu, Mirela Simniceanu, Gabriel Opincaru
- 20 febr., ora 18.30 – **Falstaff** de G. Verdi. Conducerea muzicală: Ciprian Teodorașcu. Regia: Cristian Mihăilescu. Cu: Sever Barnea, Felicia Filip, Ștefan Ignat, Ecaterina Țuțu-Popp, Oana Andra, Simonida Luțescu, Marian Someșan, Gabriel Cățe, Valentin Racoveneanu, Paul Basacopol
- 21 febr., ora 18.30 – **Mefistofele** de A. Boito. Conducerea muzicală: Cornel Trăilescu. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Cu: Pompeiu Hărășteanu, Florin Diaconescu, Roxana Briban, Sidonia Nica, Mihai Lazăr
- 22 febr., ora 11.00 – **Spărgătorul de nuci** de Ceaikovski, spectacol de balet. Conducerea muzicală: Vlad Conta. Regia și coregrafia: Alexa Mezincescu. Cu: Oana Popescu, Vlad Toader, Laura Blică-Toader, Tiberiu Almosnino, Oana Bădănoiu, Mircea Crăciun, Silvia Rotaru, Gabriela Popovici, Sorina Dimache, Mihaela Gherghișor/ ora 18.30 – **Traviata** de G. Verdi. Conducerea muzicală: Ciprian Teodorașcu. Regia: Cristian Mihăilescu. Coregrafia: Ioan Tugearu. Cu: Mihaela Stanciu, Călin Brătescu, Vicențiu Țăranu, Rodica Ocheșeanu, Cristina Eremia, Mihai Lazăr, Paul Basacopol, Daniel Filipescu, Ștefan Schuller, Constantin Negru, Adrian Ionescu, Alin Mânzat. Soliștii baletului: Silviu Tănase, Oana Ioniță, Monica Cristea, Andreea Leancă, Cristina Marinescu

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN"

- 18, 19 febr., ora 10.00 – **Ștrengarii operetei**, musical pentru copii de George Mihalache. Direcția de scenă: Nicolae Ciubuc. Cu: Mădălina Formescu, George Niculescu, Cristian Caraman, Iuliana Costiniu, Cristinel Coman, Valentino Tiron, Ileana Lenghel, Craman Buterez, Daniel Madia, Carmen Grigorescu, Andreea Toma
- 20 febr., ora 18.00 – **Liliacul** de J. Strauss. Conducerea muzicală: George Balint. Direcția de scenă: Nicolae Ciubuc. Cu: Patricia Seymour, Anton Zidaru, Bianca Ionescu, Emil Spătaru, Adrian George Popescu, Alexandru Agarici, Daniel Eufrosin, Cătălin Petrescu, Jeaninne Bradler, Anghel Stoian, Iuliana Costiniu
- 21 febr., ora 18.00 – **Voievodul țiganilor** de J. Strauss. Conducerea muzicală: Mircea Luculescu. Direcția de scenă: Nicolae Ciubuc. Cu: Alfredo Pascu, Doina Scripcaru, Gabriela Daha, Matei Nicolescu, Alexandra Savu, Mihnea Lamatic, Cosette Marinescu, Nicolae Măgureanu, Daniel Eufrosin, Cristinel Coman, Iuliana Costiniu
- 22 febr., ora 18.00 – **Singe vienez** de J. Strauss. Conducerea muzicală: Lucian Vlădescu. Direcția de scenă: Carmen Dobrescu. Cu: Florin Diaconescu, Natalia Buciuman, Bianca Ionescu, Emil Spătaru, Claudia Hanghiuc, Paul Lăzărescu, Ligia Dună, George Niculescu, Tiberiu Simionescu, Mihnea Lamatic, Cristinel Coman, Cătălin Petrescu, Adriana Milosav, Cosette Marinescu, Carmen Grigorescu

CASA DE CULTURĂ A STUDENȚILOR

- 17 febr., ora 19.00 – Sala Pod – **Truverii – muzica și poezia comedianților** de Mihai Serghei Tudor și Cătălin Mirea, spectacol al Companiei de artă Studio 24

CLUJ-NAPOCA

OPERA NAȚIONALĂ

- 20 febr., ora 19.00 – **Carmen** de G. Bizet. Dirijor: Alfonso Saura (Spania). Regia: Emil Strugaru. Coregrafia: Livia Tulbure Gună. Maestru de cor: Tiberiu Popa. Cu: Zara Vozganian, Viorel Săplăcan, Marius Chioreanu, Petre Ghilea, Adrian Sâmpetrean, Geani Brad, Irina Săndulescu Bălan, Daniela Tricu, Ligia Fărcaș. Soliști balet: Anca Opriș, Livia Tulbure Gună, Codruţa Oancea, Dan Orădan, Lucian Bacoiu, Octavian Popa. Participă corul de copii „Junior-VIP“. Dirijor: Anca Mona Mariaş

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI“

- 17 febr., ora 11.00 – **Drumu-i lung, povestea-i scurtă**, poveste muzicală inspirată din folclor. Regia: Ioan Kelemen. Cu: Eve Ştefănescu, Carmen Roibu, Nicolae Vicol, Daniel Cornescu, Edith Mag, Teodor Ispas, Mihaela Popa, Alexandru Petre, Gabriel Marciu, Ioana Ciucă, Violeta Ţicu, Erna Marin, Adina Anghel, Laura Iancu, Aniţa Nicolae, Nicolae Popa, Bogdan Zidaru, Gabriel Radu Mic, Dragoş Teodorescu

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ

- 18 febr., ora 18.30 – **Gală de operă G. Verdi**. În program fragmente din: **Nabucco**, **Don Carlos**, **Un ballo in maschera**, **La forza del destino**, **Rigoletto**, **Il Trovatore**, **Les vêpres siciliennes**, **Luisa Miller**, **Otello**, **La Traviata**. Conducerea muzicală: Leonard Dumitriu. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Maestru de cor: Valeriu Gâdei. Coregrafia: Gheorghe Stanciu. Cu: Maria Macsim Grierosu, Mihaela Grăjdeanu, Ciprian Marele, Cristina Simionescu Sandu, Irina Scafaru, Cosmin Marcovici, George Cojocaru, Mihail Frunză, Lăcrămioara Maria Hrubaru Roată, Simona Titieanu, Tudor Florenţa, Iulian Sandu, Constantin Cristea. Soliştii baletului: Sergiu Cotorobai, Lăcrămioara Proca, Laura Dorin. Participă: orchestra, corul şi baletul Operei
- 21 febr., ora 18.30 – **Elixirul dragostei** de G. Donizetti. Conducerea muzicală: Corneliu Calistru. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Maestru de cor: Valeriu Gâdei, Anton Bişoc. Coregrafia: Gheorghe Stanciu. Cu: Cristina Simionescu Sandu, Cosmin Marcovici, Ciprian Marele, Cristian Waks, Irina Scafaru. Soliştii baletului: Mona Moldovanu, Florian Negru, Leon Suman. Participă: orchestra, corul şi ansamblul de balet al Operei

TIMIŞOARA

OPERA ROMÂNĂ

- 18 febr., ora 19.00 – **Trubadurul** de G. Verdi, spectacol în limba italiană, titrat în limba română. Conducerea muzicală: Mihaela Silvia Roşca. Regia: Bob Massini. Maestru de cor: Laura Mare. Cu: Camil Mara, Veronica Fizeşan, Lucia Papa, Stelian Negoescu, Alexandru Moisiuc, Marilena Mihăilescu Grama, Sabin Plăcintă Ciurescu, Florin Belean. Participă: corul şi orchestra Operei
- 22 febr., ora 19.00 – **Don Giovanni** de Mozart, spectacol în limba italiană. Conducerea muzicală: Mihaela Silvia Roşca. Regia: Marina Emandi-Tiron. Maestru de cor: Laura Mare. Cu: Cristian Rudic, Cristina Toader, Octavian Vlaicu, Mariana Şarba, Mircea Sâmpetrean, Dan Patacă, Nicoleta Colceiar. Participă: corul şi orchestra Operei

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

- 19, 20 febr., ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Mark Laycock. Solist: Marin Cazacu. În program lucrări de: **Wagner**, **Dvorak**, **Prokofiev**
- 21 febr., ora 19.00 – **recital** de pian susţinut de Raluca Ştirbăţ. În program lucrări de: **Mozart**, **Chopin**, **Prokofiev**, **Enescu**

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE

- 19 febr., ora 19.15 – Studioul de concerte „Alfred Alessandrescu“ – **recital** instrumental. Solişti: Andrei Kivu (violoncel, berimbau, talking drum, spring drum) şi Irinel Anghel (pian, kalimba/electronics). În program lucrări de: **Carlos Delgado**, **Jean-Luc Darbellay**, **Pascale Criton**, **Felix Pastor**, **Irinel Anghel**

CLUBUL PROMETHEUS

- 17 febr., ora 20.00 – **concert** susţinut de Quartetul „Nova“
- 22 febr., ora 20.30 – **concert** de jazz susţinut de Luiza Zan

LĂPTĂRIA ENACHE

- 22 febr., ora 22.00 – **Special Jazz Evening**. Participă: Johnny Răducanu & Friends

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ

- 22 febr., ora 19.00 – Sala Auditorium – **concert** aniversar Fryderyk Chopin. Solişti: Simonida Luţescu şi Nicolae Dumitru (pian). În program: lieduri şi piese pentru pian

PALATUL ŞUŢU

- 18 febr., ora 18.00 – **concert** susţinut de Cvartetul „Brevis“ în cadrul Stagiunii muzicale „Iosif Sava“ a Fundaţiei ACCUMM. În program lucrări de: **Mozart**, **Beethoven**

IAŞI

FILARMONICA DE STAT

- 17 febr., ora 19.00 – **recital** de pian susţinut de Remus Manoleanu. În program: **Chopin**
- 20 febr., ora 19.00 – **concert** simfonic. Dirijor: Michele Santorsola (Italia). Solist: Petre Gâscă (corn). În program lucrări de: **Mozart**, **Beethoven**

TIMIŞOARA

FILARMONICA BANATUL

- 20 febr., ora 19.00 – Colegiul Naţional de Artă „Ion Vidu“ – **concert** simfonic. Dirijor: Remus Georgescu. Solist: Sorin Petrescu. În program lucrări de: **Chopin**, **Bernstein**, **Berlioz**

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

CERCUL MILITAR NAŢIONAL

- 19 febr., ora 17.15 – Sala de cinema – în cadrul programului cultural „Ştefan cel Mare şi Sfînt – Comemorare 500 de ani“, conferinţa cu tema **Război şi alianţă în politica lui Ştefan cel Mare**. Prezintă: Petre Otu. Eveniment urmat de difuzarea filmului artistic **Siguranţa naţională**, SUA, 2003

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – *Pinocchio şi starul de cinema*, Silvano Campeggi (Italia), **pictură**, 16-25 febr. Curator: Oana Tănase. Vernisaj: 17 febr., ora 17.30

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Parter – Iulia Daradici, **pictură**, pînă în 19 febr./ Ignat Radu, **sculptură**, 20 febr.-4 martie

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – expoziţie de grup, clasa prof. Marcel Bunea, **pictură**, pînă în 26 febr.

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Maria Dulhan, **scenografie**, 17 febr.-1 martie. Vernisaj: 17 febr., ora 17.00

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Constantin Daradici, **pictură**, pînă în 17 febr./ Doru Drăguşin, **sculptură**, 18 febr.-2 martie. Vernisaj: 18 febr., ora 17.00

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Violetta Lecca Bălan, **pictură**, pînă în 2 martie

GALERIA ATELIER 35 (Str. Şelari Nr. 13) – *Despre oraşe şi alte lucruri*, Iulia Bolchiş, **pictură**, pînă în 22 febr.

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – Elena Murariu, **pictură**, pînă în 25 febr.

GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (B-dul Aviatorilor Nr. 57, tel: 260.12.87) – Ana Ruxandra Ilfoveanu, **pictură** şi **desen**, pînă în 7 martie

GALERIA ETAJ 3/4 (Bd. N. Bălcescu Nr. 2, tel: 312.67.15) – *Vizitîndu-l pe Velazquez. Despre infante*, expoziţie de grup

GALERIA ARTIS – Lena Constante, **artă decorativă**, 18 febr.-2 martie. Vernisaj: 18 febr., ora 17.00

GALERIA POSIBILĂ (Str. Popa Petre Nr. 6, tel: 211.79.33) – *Dagheretipuri & ace noi de gramofon*, Nicu Ilfoveanu, pînă în 14 martie

GALERIA GALERIA (Str. G-ral Budişteanu Nr. 10) – *Apa călătoare*, Tom Siegmann, **pictură** şi **desen**, 23 febr.-13 martie. Vernisaj: 23 febr., ora 18.00. Prezintă: Roxana Trestioreanu

FOTOCABINET (Str. George Enescu Nr. 3; tel: 212.90.71) – *Mănăstirea Văcăreşti. A fost odată în Bucureşti*, Eugen Ciocan, **fotografie**, pînă în 28 febr.

GALERIA HT003 (Pasajul Hanul cu Tei Nr. 22) – *Tremolo*, Carmen Trifan Mavrea, Ivan Andreevici & „Cercul dispărut“, **multimedia (proiecţie video)**, pînă la sfîrşitul lunii febr.

GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84, tel.: 208.22.22) – Paul Neagu, **pictură**, **serigrafie**, **sculptură**, pînă în martie

H'ART GALLERY – *H2O*, Anca Benera, **pictură**, pînă în 3 martie

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Scene din teatrul românesc*, Sorin Radu, **fotografie**

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI – PALATUL ŞUŢU (Bd. I.C. Brătianu Nr. 2) – expoziţie românofinlandeză, **sculptură** şi **pictură**, pînă în 29 febr.

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile expoziţionale – Margareta Sterian, **grafică**, pînă în 10 aprilie/ *Pietonul praghez*, Jiri Vsetecka, 18 febr.-17 martie. Vernisaj: 18 febr., ora 13.00

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE (Calea Victoriei Nr. 12, tel: 315.82.07) – *Holocaust 1933-1945. Curajul de a-ţi aduce aminte*. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul „Simon Wiesenthal“ (Israel) şi Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, pînă în martie

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.96.52) – *Poetica Magna – Nichita Stănescu*, expoziţie **documentară** (fotografii, manuscrise, documente inedite, obiecte), pînă în 31 martie

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Icoana Naşterii – Naşterea Icoanei*, expoziţie de grup, pînă în luna aprilie

ASOCIAŢII TEMPEA & DEAC (Str. Occidentului Nr. 11, tel: 212.59.23) – *Geneza*, Daniel Iancu, **pictură**, pînă în 19 febr.

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Galeria artelor – Ioana Grigorescu, **arhitectură** şi **artă plastică**, pînă în 4 martie. Eveniment organizat în colaborare cu Uniunea Arhitecţilor din România/ Sala foaier – expoziţie colectivă a Cenaclului de artă plastică „Ion Ţuculescu“ al Medicilor, **pictură**, pînă în 29 febr./ Sala Rondă – *Lecturi pentru mai tîrziu*, Ioan Buzlenellini, **pictură**, pînă în 29 febr.

CENTRUL CEH (Str. Ion Ghica Nr. 11) – expoziţie cu lucrări ale copiilor de la Concursul de artă plastică Lidice 2003, pînă în 20 febr./ *Vechea Praga* (expoziţie închinată memoriei lui Kafka), Crăciun Bucurel, **grafică în sepia**. Vernisaj: 23 febr., ora 17.30

INSTITUTUL FRANCEZ (Bd. Dacia Nr. 77, tel: 210.02.24) – Hol – Iulian Ignat, **fotografii** din trei spectacole ale lui Dan Puric, pînă în 29 febr.

SENATUL ROMÂNIEI (Piaţa Constituţiei) – Sala Omnia – Hajdu Julia-Katalin, **pictură**, pînă în 5 martie

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Tosiho Yoshizumi, **gravură**, pînă în 20 febr.

BRAŞOV

GALERIILE FONDULUI PLASTIC – expoziţie cu lucrări ale elevilor Şcolii generale Nr. 19, **pictură**, pînă în 23 febr.

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Salonul de **grafică** şi **artă decorativă**, pînă în 22 febr.

IAŞI

GALERIILE DE ARTĂ ATENEU – Dragoş Pătraşcu şi Constantin Tofan, **pictură**. Vernisaj: 18 febr., ora 18.00. Prezintă: Corneliu Antim şi N.D. Zaharia

GALERIILE DE ARTĂ CUPOLA – Liviu Suhar, **pictură**, pînă în 29 febr.

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Gheorghe Vadana, **pictură**, pînă în 29 febr.

REŞIŢA

MUZEUL BANATULUI MONTAN (Bd. Republicii Nr. 10) – *Cehii din Banat*, Pavel Hroch, **fotografie**, pînă în 10 martie

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – Mircea Nechita, **grafică**, pînă în 23 febr.

FESTIVALURI

BUCUREŞTI

CEL MAI MIC FESTIVAL DE FILM SPANIOL

17 februarie

PALATUL ŞUŢU:

Din program:

- premiera absolută a filmelor de lungmetraj: **Mi vida sin mi (Viaţa mea fără mine)**, Spania-Canada, 2002 (versiune originală în limba engleză). Regia: Isabel Coixet. Cu: Sarah Pollez, Amanda Plummer, Scott Speedman, Leonor Watling, Deborah Harry/ **Te doy mis ojos (Îţi dau ochii mei)**, Spania, 2003 (versiune originală în limba spaniolă). Regia: Iciar Bollain. Cu: Laia Marull, Luis Tosar, Candela Pena, Rosa María Sardá, Kiti Manver/ scurtmetrajul **Archipielago** de Leon Siminiani
- concert: **Şapte cîntece spaniole** de Manuel de Falla. Solistă: Anda Pop. La pian: Verona Maier
- ora 11.30 – colocviul **Al şaptelea viciu**, discuţie despre cinematografia spaniolă în context european (cinematografiile naţionale în context european); cinematograful european şi industria americană de film: două filozofii, două industrii şi o singură piaţă. Coordonator: Javier Herrera Tolentino
- organizatori: Fundaţia ACCUMM, PARAFILM şi Fundaţia Dostoievski

LANSĂRI

BUCUREŞTI

LIBRĂRIA CĂRTUREŞTI

- 18 febr., ora 16.00 – **lansarea** volumului **Amintirea** de Boris Vian, Editura Univers

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

- 18 febr., ora 13.00 – Rotondă – **lansarea** volumelor **Nu muri din întîmplare**, **Omul care vine din Buzău** de Ion Băieşu, Editura MLR, şi **Balanţa** de Ion Băieşu, Editura Cartea Românească. Prezintă: Fănuş Neagu, Lucian Chişu, Dan Cristea

ÎNTÎLNIRI CULTURALE

BUCUREŞTI

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

- 18 febr., ora 18.00 – Rotondă – clubul de lectură „Euridice“, condus de Marin Mincu. Recită: Mircea Doreanu, Diana Constantin
- 19 febr., ora 14.00 – Rotondă – **Întîlnirile Teatrului Naţional Radiofonic**: **Levantul** de Mircea Cărtărescu. Adaptarea radiofonică şi regia: Gavriil Pinte. Participă: Mircea Cărtărescu, Mircea Albulescu, Radu Amzulescu

LICITAŢII

BUCUREŞTI

CASA ALIS

- 22 febr., ora 11.00 – licitaţie de opere de artă. Printre lucrări:
- sculptură: **Ion Iordănescu**, „Primarul Dem Dobrescu“, bronz patinat (445 euro); **V. Bruynce**, „Fată cu floare“, antimoniu patinat (295 euro); **Ion Jalea**, „Iuliu Maniu“, bronz patinat (395 euro); **P. Rigual**, „Atala“, antimoniu patinat (175 euro); **Peer Merioe**, „Bătrîn odihnindu-se“, lemn (125 euro); **A. de Ranieri**, „Fetiţă cu flori“, ipsos colorat (150 euro)
- pictură-grafică: **Gheorghe Chirovici**, „La fîntînă“, tuş (125 euro); **Ion Bitzan**, „Anatomie“, tehnică mixtă (125 euro); **Nicolae Stoica**, „Roma“, tuş şi acuarelă (150 euro); **Gh. Ionescu Sin(aia)**, „Odihnă în iarbă“, ulei pe pînză lipită pe carton (125 euro); **Iosif Iser**, „Clientul şi advocatul“, creion (150 euro); **Brăduţ Covaliu**, „Casă pe deal“, ulei pe carton (295 euro); **Nicu Enea**, „Viaţa la ţară“, ulei pe carton (175 euro); **Raphael Kirchner**, „Seebad Sassnitz Ufer Promenade“, acuarelă (250 euro); **Jean Al. Steriadi**, „Fost tenor (autoportret)“, creion (150 euro); **Ion Papazoglu**, „Case pe deal“, ulei pe pînză (200 euro); **Alexandru Ţipoia**, „Siluete“, ulei pe carton (220 euro); **Hrandt Avakian**, „Grădină iarna“, ulei pe pînză lipită pe carton (295 euro); **Ignat Bednarik**, „Strada comercială I“, acuarelă (370 euro); **Ignat Bednarik**, „Strada comercială II“, acuarelă (370 euro); **Constantin Jiquidi**, „Bragagiu“, ulei pe carton (395 euro); **Gheorghe Zlotescu**, „Natură statică cu fructieră albă“, ulei pe carton (175 euro); **Henri H. Catargi**, „În sat“, acuarelă (550 euro); **Pierre Bellet**, „La Comarnic“, ulei pe pînză (275 euro); **Ion Musceleanu**, „Figură“, ulei pe carton (345 euro); **Ion Theodorescu-Sion**, „Citind gazeta“, ulei pe pînză (860 euro); **Constantin Isachie (Popescu)**, „Stînci roşii pe Coasta de Azur“, ulei pe carton (250 euro); **Takach Jeno Dukai**, „Muzica la şatră“, ulei pe pînză (370 euro); **Eustaţiu Stoenescu**, „Procesiune pe malul mării“, ulei pe placaj (1.230 euro); **Constantin Piliuţă**, „Pictorul şi modelul“, ulei pe carton (395 euro); **Rodica Maniu**, „La malul apei“, ulei pe carton (220 euro); **Magdalena Rădulescu**, „Oameni cu pălării“, ulei pe carton (860 euro); **Honoriu Creţulescu**, „Portret de bărbat“, ulei pe pînză (175 euro); **Iosif Iser**, „Model şezînd“, ulei pe hîrtie lipită pe carton (1.520 euro); **Leon Al. Biju**, „Femeie cosînd“, ulei pe carton (225 euro); **Sorin Ionescu**, „Peisaj industrial“, ulei pe pînză (445 euro); **Mihaly Munkacsy**, „Golgotă“, cromolitografie (225 euro); **Adam Bălţatu**, „Vînat“, ulei pe pînză (630 euro); **G. Melchof**, „Madona şi Pruncul“, ulei pe pînză (630 euro); **Louis Icart**, „Frivolitate“, gravură color (500 euro)
- operele vor fi expuse în zilele de 20, 21 febr., orele 10.00-18.00

TV

TVR 2

- 22 febr., ora 24.00 – **Remix – Rock Forum**. În această ediţie: **Rock alternativ la maximum**

TVR CULTURAL

- 17 febr., ora 20.00 – **Ceva de citit**. Invitat: Tudor Octavian
- 18 febr., ora 21.45 – Teatru TV – **Transfer de personalitate** de D. Solomon. Regia: Silviu Jicman
- 19 febr., ora 23.30 – Pop cultura. În această ediţie: TECHNOcraţia în România
- 20 febr., ora 21.45 – Operă – **Liliacul** de J. Strauss-fiul. Regia: Humphrey Burton. Dirijor: Placido Domingo. Cu: Kiri Te Kanawa, Hermann Prey, Hildegard Heichele, Benjamin Luxon, Doris Soffel. Participă: corul şi orchestra Teatrului Regal Covent Garden
- 22 febr., ora 16.05 – Teatru TV – **Cumnata lui Pantagruel**, după Rabelais. Adaptare pentru televiziune: Silviu Purcărete. Regia: Silviu Jicman. Cu: Virgil Flonda, Bogdán Zsolt, Ofelia Popii, Cristian Stanca

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

Hermann Hesse – între Freud şi Jung

ANDREI CORBEA

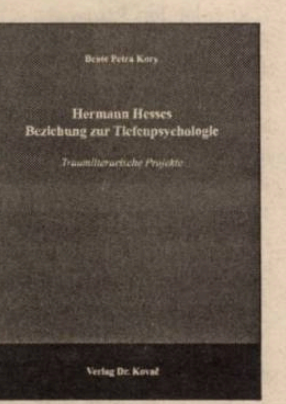
Beate Petra Kory
Hermann Hesses Beziehung zur Tiefenpsychologie
Traumliterarische Projekte
Verlag Dr. Kovač

Beate Petra KORY
Hermann Hesses Beziehung zur Tiefenpsychologie. Traumliterarische Projekte
Verlag Dr. Kovac,
Hamburg,
2003, 308 p.

O carte cu miză foarte ambiţioasă publică, la Hamburg, Beate Petra Kory, tînără germanistă de la Timişoara, care-şi valorifică astfel teza de doctorat dedicată relaţiei lui Hermann Hesse cu cercetarea teoretică şi practică a inconştientului uman. Demersul domniei sale presupune, pe lîngă amănunţita cunoaştere a operei şi biografiei autorului lui **Steppenwolf**, şi familiarizarea cu opera ştiinţifică a celor două figuri emblematice ale psihanalizei: Sigmund Freud şi Carl Gustav Jung, ceea ce, în cazul acestora, nu este la îndemîna oricui într-un mediu ştiinţific în care tabuurile cu privire la cercetarea inconştientului s-au prelungit pînă tîrziu, în anii '80, şi unde bibliotecile n-au reuşit nici pînă astăzi să refacă handicapul rezultat din consecinţele vechilor „comandamente" ideologice. Este deja un cîştig considerabil faptul că, şi prin intermediul germanisticii, ştiinţa literară românească accede treptat la un tip de investigaţie care, deşi practicată tangenţial şi oarecum amatorist, inclusiv de critici talentaţi, a lipsit şi încă lipseşte la noi, la un nivel de competenţă şi specializare comparabile cu repere occidentale. Şi, din acest punct de vedere, Petra Kory a valorificat în chip admirabil posibilitatea de a lucra în biblioteci şi în mediul academic german, unde a acumulat informaţie şi experienţă preţioase pentru orice tînăr cercetător; faptul că a ales opera lui Hesse pentru a le verifica constituie, în plus, o probă de maturitate pentru o germanistă din „exteriorul" spaţiului lingvistic german, de vreme ce autoarea nu ezită să intervină cu un lăudabil curaj într-o problematică de mare fineţe şi nu accesibilă oricui, pe un teren care, atunci cînd este vorba de un „clasic al modernităţii" precum Hesse, a fost străbătut inclusiv de corifei ai germanisticii din Germania, Elveţia, Austria, SUA, cu care, vrînd-nevrînd, Petra Kory ajunge să intre în dialog.

Fără îndoială că moştenirea literară a lui Hermann Hesse a reprezentat dintotdeauna un domeniu „de elecţiune" a ceea ce se numeşte *psychoanalytische Literaturwissenschaft*, şi aceasta pentru că romancierul însuşi, în comparaţie cu contemporani ai săi de aceeaşi anvergură literară, s-a interesat (prin natura personalităţii sale) şi s-a aflat aproape de progresele în analiza cu finalităţi medicale, dar şi sociale a straturilor subconştiente ale creierului uman. Preocupat de propriul psihic, cu ale cărui crize a trebuit să lupte de mai multe ori, dar şi în succesiunea spirituală a unui romantism tîrziu care, în obsesia sa pentru cotloanele subiectivităţii, a căutat să-şi asocieze explorările „pozitive" în această direcţie de îndată ce ele au fost recunoscute ca un „prag de epocă" în ansamblul cunoştinţelor despre om, scriitorul a devenit ulterior curios să deceleze şi mecanismele prin care procesul creativ în literatură se interferează – şi dacă da, atunci cum? – cu pulsiunile inconştientului. Intervenţia sa în dezbaterile suscitate de poziţiile divergente ale „părinţilor" psihanalizei şi de modelele analitice produse de ei *vis-à-vis* de texte literare a reprezentat, dacă nu o „contribuţie" de specialist, o mărturie foarte preţioasă asupra raporturilor mai puţin vizibile dintre „creator" şi opera sa. Pe harta marilor controverse filozofice ale epocii, aceste demersuri s-au înscris aproape automat în polaritatea raţionalism-iraţionalism. Viziunea detaşat-ironică a unui Thomas Mann („lecuit prin boală" o dată cu **Betrachtungen eines Unpolitischen**) asupra „experimentelor" doctorului Krokowski din **Zauberberg** este greu de conceput în vreun text semnat de Hesse, care prin formaţie şi dispoziţie mentală a tins, din contră, către sondaje destul de echivoce ca intenţie şi finalitate, în obscurităţile incontrolabile ale fiinţei. O tentaţie anarhică irepresibilă, asociată cu aversiunea faţă de civilizaţie, îl aduce pînă în preajma unor Ernst Jünger sau Gottfried Benn. Faptul că, în ciuda unor premize de acest gen, opţiunile finale şi decisive ale lui Hermann Hesse au fost de partea celor care au respins în epocă tentaţia spirituală şi politică a absolutului iraţional indică un pe cît de dureros, pe atît de indubitabil proces de clarificare, în urma căruia scriitorul a ales „luminile" în detrimentul „romantismului" căruia îi era atît de îndatorat. Simplificînd, am putea spune că, finalmente, el l-a preferat totuşi pe Freud lui Jung!

Petra Kory nu-şi propune o evaluare a operei lui Hesse dintr-o asemenea perspectivă totalizantă; credem că a procedat înţelept cînd a avut grijă să delimiteze foarte precis şi grijuliu obiectul cercetării domniei sale, căci a evitat capcanele unei disoluţii a discursului într-o zonă a propoziţiilor generalizante şi, în cele din urmă, dificil de corelat cu imensul complex bio-bibliografic rămas în urma autorului de la Montagnola. Oprindu-se la proiecţia literară a „visului" – ca element esenţial al demersului psihanalitic – în multiplele ei ipostaze din opera lui Hermann Hesse şi în raport cu teoriile lui Freud şi Jung, domnia sa a putut întreprinde, pe de o parte, o foarte aplicată anchetă pe „fapte" şi texte şi, pe de altă parte, a fost în măsură să-şi circumscrie foarte limpede punctul de vedere şi, implicit, să-şi promoveze marca de originalitate în raport cu ceea ce alţii au propus deja pe aceeaşi suprafaţă. Urmărind deja „obiectivele" pe care autoarea le înşiră în introducere, putem să reconstituim lesne traseul metodologic pe care l-a urmat în lucrare: după lectura exhaustivă a operei lui Hesse prin lentila tematică aleasă, a urmat o confruntare foarte amănunţită a propriilor observaţii cu bibliografia critică asupra temei, sfîrşită cu un inventar cît se poate de acribic al deficitelor constatate acolo, al convergenţelor şi divergenţelor cu diverşi autori, al corecţiilor pe care le propune la interpretările acestora şi al consecinţelor ce decurg de aici pentru exegeza hessiană. Deşi „suflul" analitic este destul de restrîns, fiind evitate trimiteri concluzive la eventuale implicaţii asupra marilor orientări ideologice sau naratologice ale prozatorului, întreprinderea Petrei Kory depăşeşte de departe obiectivele şi rezultatele unui simplu *Forschungsbericht*: în permanentă paralelă cu opiniile celorlalţi, la care este hipervigilentă, domnia sa nu se mulţumeşte doar să completeze ori să nuanţeze, ci nu ezită să ia iniţiative pe cont propriu, să exploreze pe căi încă nebătute, să disocieze, „riscînd" nu puţin faţă de tot ce s-a scris în materie, în foarte complicatul domeniu categorial al „visului" şi, concomitent, în sinuoasa controversă dintre şcolile lui Freud şi Jung. Cu un spirit critic lipsit de *parti-pris*-uri ideologice sau tehnice pe tărîmul psihanalizei, pe care le sancţionează la alţi autori, Petra Kory se străduie să traseze o graniţă cît se poate de clară între urmele lăsate în opera lui Hesse de cei doi (cu „avantaj" pentru Jung!), deşi, continuăm noi să credem, lucrurile nu sînt atît de fără echivoc distribuite între o „parte" şi cealaltă. Încercînd însă să evaluăm „pasul înainte" pe care, pe acest spaţiu aparent „minuscul", l-a făcut înţelegerea lui Hermann Hesse, constatăm cu satisfacţie cîştigul cert, rareori identificabil în alte lucrări dedicate unor scriitori arhicunoscuţi, pe care îl adaugă exegezei cartea de faţă.

Lăudabilă este, după părerea noastră, capacitatea Petrei Kory de a-şi fi „păstrat capul pe umeri" în faţa multitudinii de izvoare documentare şi referinţe critice – în afara textelor „primare" obligatoriu consultabile – a căror informaţie a avut a o clasifica şi ordona. Confuzia ce poate interveni deseori în asemenea incursiuni critice între planul biografic şi cel ficţional, între determinaţiile psihice şi poetică, pentru că tocmai în interpretarea psihanalitică aceste planuri se interferează neîncetat, este evitată aici cu grijulie circumspecţie; pericolul mai subzistă, totuşi, atunci cînd autoarea ar fi trebuit să definească mai limpede, credem noi, criteriile cu care lucrează în tipologizarea „visurilor", deosebind între o latură strict funcţională în cadrul psihicului şi una în serviciul tehnicii narative. Mereu atentă la „culoarul" propriu, chiar dacă foarte îngust, domnia sa îşi urmăreşte cu stricteţe linia argumentativă, eludînd orice tentaţie de a divaga, chiar şi acolo unde s-ar fi impus, poate, precizări conceptuale suplimentare (ca, de exemplu, asupra sferei „colective" de acţiune a „marilor visuri" de care vorbeşte Jung). Sub acelaşi strict control este menţinut de către autoare propriul discurs critic, din care lipsesc orice puseuri metaforizante ori avînturi eseistice, dar şi orice urmă de ironie; simplificat pînă la „gradul zero", acesta riscă, de dragul „obiectivităţii", un anume exces de descriptivism conţinutistic atunci cînd examinează texte literare, precum şi o severitate aproape didactică, lipsită de îndoieli şi rezerve, dublată de o dezarmantă siguranţă de sine atunci cînd amendează „erorile" altor cercetători.

Oricum, încă un „semn bun" pentru germanistica românească!

∎

Radio Europa Liberă

Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE • RADIO LIBERTY •

Corect, responsabil şi la timp!

www.estedditura.ro

Carte care l-a inspirat pe Nabokov pentru a scrie Lolita
confesiunile sexuale ale unui anonim rus
EST

Anonim
Confesiunile sexuale ale unui anonim rus

Traducere din franceză
de Doru Mareş
126 pagini

preţ: ~~155.000~~ lei
-20%: 124.000 lei
TVA inclus.

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de

-20%

reducere pentru orice carte comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

OBSERVATOR
CULTURAL
NR.209
24.02.-01.03.2004
Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

După Festivalul internaţional de film de la Berlin 2004

Supliment: *Canava* (Teatrul Odeon)

Amintiri despre Cristian Popescu

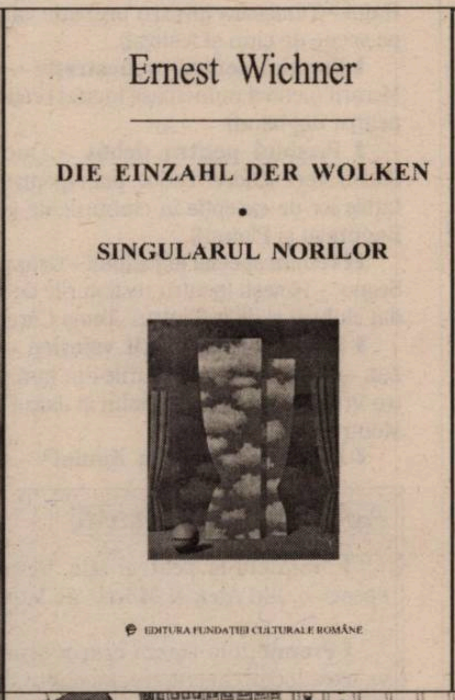

Ernest Wichner

DIE EINZAHL DER WOLKEN
•
SINGULARUL NORILOR

EDITURA FUNDAŢIEI CULTURALE ROMÂNE

IOAN PETRU CULIANU

Iocari serio
Ştiinţă şi artă
în gîndirea Renaşterii

POLIROM

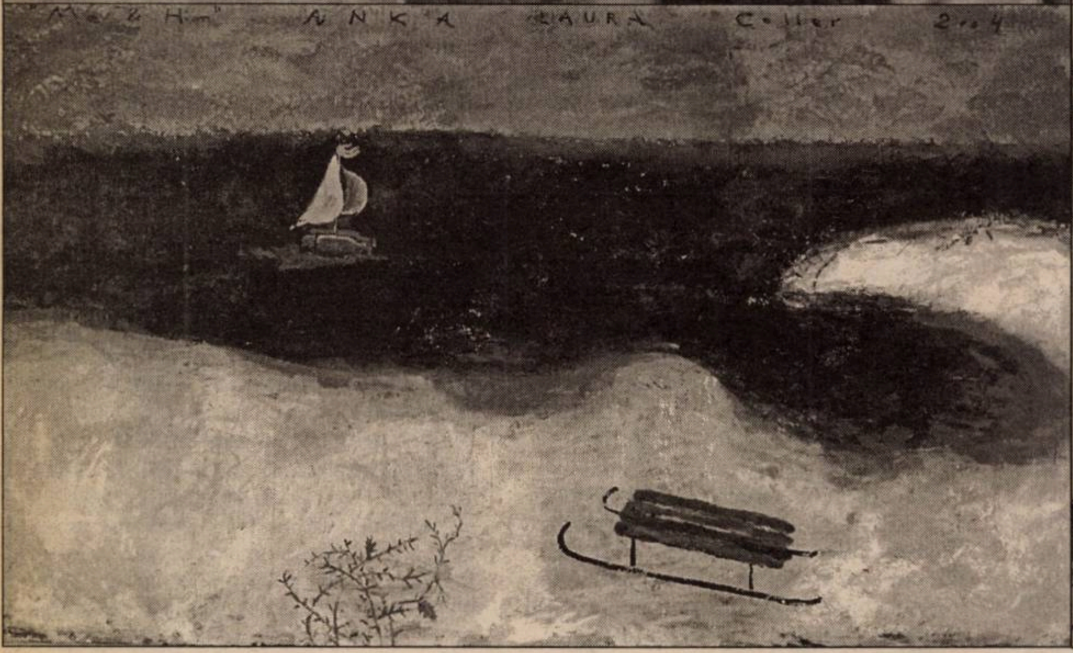

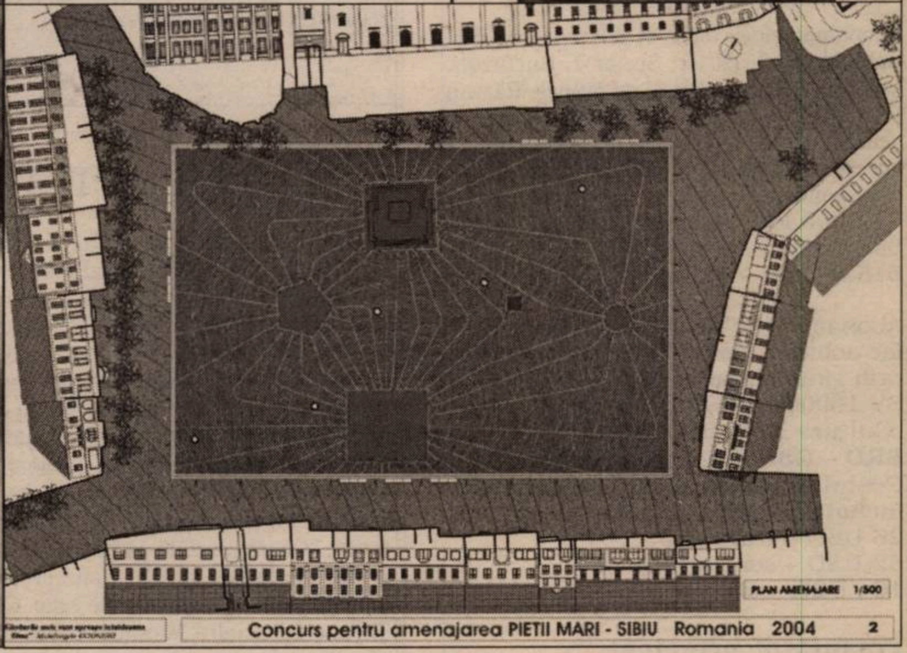
PLAN AMENAJARE 1/500
Concurs pentru amenajarea PIETII MARI - SIBIU Romania 2004
2

Luptă pentru putere la Institutul Cultural Român ▮ Ernest Wichner, „poet german din România“ ▮ Cazul Marian Popa în literatura română de azi pe mîine ▮ Polii criticului ▮ Cochetînd cu pornografia: Marie Nimier ▮ Despre Ioan Petru Culianu ▮ Tompa Gábor: *Play, Jacques* & *Karol* ▮ Film: Dulcea saună a mediocrităţii ▮ Claymoor – zugravul fericirii celor fericiţi ▮ Un proiect de reamenajare a Pieţei Mari din Sibiu ▮ Muzică: spectacole pentru toate gusturile

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul IV, Nr. 209, 24.02. – 01.03.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@hotmail.com
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu, Ana-Maria
Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
str. Maior Ghe. Şonţu, nr. 8,
sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail: blefter@hotmail.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare
cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Cel mai mic festival de film spaniol

Marţi 17 februarie a avut loc la Palatul Şuţu din Bucureşti **Cel mai mic festival de film spaniol**, organizat de Fundaţia ACCUMM şi realizat în colaborare cu PARAFILM şi Fundaţia Dostoievski. Manifestarea a fost prilejuită de prezenţa la Bucureşti – în calitate de invitat al Fundaţiei ACCUMM – a lui Javier Herrera Tolentino, scriitor, critic de artă, jurnalist la Radio Nacional de España, profesor la Universitatea Complutense din Madrid. Au fost prezentate în premieră absolută filmele de lungmetraj **Te doy mis ojos** de Iciar Bollain şi **Mi vida sin mi** de Isabel Coixet, alături de filmul de scurt metraj **Archipielago** de León Siminiani. În deschidere a avut loc un concert cu **Şapte cîntece spaniole** de Manuel de Falla, în interpretarea sopranei Anda Pop şi a pianistei Verona Maier. În aceeaşi zi, tot la Palatul Şuţu, a avut loc colocviul **Al şaptelea viciu** – coordonat de Javier Herrera Tolentino – despre **Cinematografia spaniolă în context european (cinematografiile naţionale în context european)**, **Cinematograful european şi industria americană de film: două filozofii, două industrii şi o singură piaţă**. Au participat specialişti în domeniu, profesori, studenţi şi ziarişti. Pe 16 februarie, acelaşi Javier Herrera Tolentino a susţinut, la sediul Institutului Cervantes, conferinţa-colocviu cu titlul **În căutarea adevărului în Europa prin intermediul presei**. Manifestarea a fost organizată de Institutul Cervantes şi Fundaţia ACCUMM. Colocviul şi proiecţia de filme spaniole au avut loc şi la Centrul Cultural ARCUŞ din judeţul Covasna, joi 19 februarie.

Premii de jazz 2003

În cadrul celei de-a doua ediţii a Galei premiilor de jazz ale Societăţii Române de Radiodifuziune desfăşurate duminică 22 februarie în Sala de concerte „Mihail Jora“ a SRR, au fost acordate următoarele premii:

▮ **Premiul pentru blues** – Bega Blues Band – Timişoara (pentru proiectul muzical „De la Gershwin la Sting“).

▮ **Premiul „Muzicianul Anului“** – Liviu Butoi – Timişoara (pentru prezenţe valoroase pe scene de club şi festival).

▮ **Premiul pentru orchestraţie** – Cornel Meraru (pentru numeroase lucrări orchestrate pentru big-band).

▮ **Premiul pentru debut** – Duo Irina Sârbu, voce-Andrei Tudor, pian (pentru prestaţiile lor de excepţie în cluburile de jazz din Bucureşti şi Ploieşti).

▮ **Premiul special al juriului** – Grupul „D'Al Segno“ – Ploieşti (pentru recitalurile de succes din cluburi şi de la Teatrul „Toma Caragiu“).

▮ **Premiul confirmării valorice** – Luiza Zan – Iaşi (pentru recitalurile din ţară şi pentru Premiul special al juriului la Jazz Festival Montreux 2003).

▮ **Premiul „Formaţia Anului“** – Garbis Dedeian Quartet (pentru recitalurile de excepţie din Festivalurile de la Bucureşti, Arad şi Cluj).

▮ **Premiul de excelenţă** – Marius Popp (pentru întreaga activitate).

▮ **Premiul pentru „Performanţă discografică“** – Mircea Tiberian (pentru cele mai multe şi mai valoroase apariţii discografice).

▮ **Premiul pentru cea mai valoroasă performanţă a unui muzician român în străinătate** – Teodora Popa (pentru turneul în SUA, Mexic, Panama şi Canada).

▮ **Premiul pentru cel mai valoros muzician român din diaspora** – Nicolae Simion (Austria-Germania).

▮ **Premiul pentru publicitate şi management artistic** – Alex Vasiliu – Iaşi.

▮ **Premiul pentru cel mai valoros proiect muzical al unui jazzman străin în România** – Michel Marre – Franţa (pentru proiectul „Etno Balcan Jazz“, prezentat la Timişoara, Cluj, Iaşi şi Bucureşti).

Juriul a fost alcătuit din Florian Lungu (preşedinte), Virgil Mihaiu, Mirela Stoenescu, Oltea Şerban Pârâu, Alexandru Şipa.

Agenda culturală

▮ **Premieră la Teatrul Mic.** Vineri 27 februarie va avea loc la Teatrul Mic premiera spectacolului **Alex şi Morris** de Michael Elkin, în regia lui Gelu Colceag

▮ **Premieră la Opera braşoveană.** Sîmbătă 28 februarie, în sala Teatrului Dramatic, va avea loc premiera spectacolului de operă **Don Pasquale** de Gaetano Donizetti, în regia lui Cristian Mihăilescu

(Agenda completă în paginile 20-23)

Pe scurt

▮ **Aniversare Chopin**. Institutul Polonez din Bucureşti, împreună cu Muzeul Naţional de Artă al României, au organizat duminică 22 februarie, în Sala Auditorium a Muzeului Naţional de Artă a României, o aniversare Fryderyk Chopin. Simonida Luţescu, prim-solistă a Operei Naţionale din Bucureşti, şi pianistul Nicolae Dumitru, absolvent al Academiei Ruse de Muzică „Gnessin“ şi al cursurilor post-universitare ale aceleiaşi Academii, au interpretat lieduri alese, balade, valsuri, mazurci ale compozitorului polonez. Recitalul a fost prefaţat de un cuvînt introductiv al prof. dr. Grigore Constantinescu.

▮ **Cultura rromă văzută de un artist german**. Luni 23 februarie, Institutul Goethe, Universitatea Naţională de Arte Bucureşti şi Galeria Galeria au organizat vernisajul expoziţiei de desen **Apa călătoare** a artistului german Tom Siegmann, absolvent al Academiei de Artă din Hamburg. Lucrările expuse prezintă universul culturii rrome şi trăsăturile „nomade“ ale acesteia, propunînd – implicit – o meditaţie despre identitate şi alteritate. Manifestarea a fost prezentată de poetul Mircea Dinescu.

▮ **Istorie militară româno-italiană**. Pe 20 februarie, Institutul Italian de Cultură din Bucureşti a organizat, la sediul său din Aleea Alexandru nr. 41, un simpozion cu tema **Militari şi diplomaţi italieni în România în perioada 1940-1945**. Au participat istoricul militar italian Sergio Pelagalli, istoricii români Ion Bulei şi Florin Constantiniu, scriitorul Mihai Pelin. Cu această ocazie a fost prezentat volumul **Italieni, vă ordon treceţi Prutul!** de Mihai Pelin, apărut anul trecut la Editura Elion.

▮ **Expoziţie-„recuperare“ de arhitectură şi artă plastică**. Cercul Militar Naţional din Bucureşti a găzduit, cu începere de săptămîna trecută, la Sala Galeria artelor, o reuşită expoziţie-„recuperare“ de arhitectură şi artă plastică a Ioanei Grigorescu. Expoziţia a fost organizată în colaborare cu Uniunea Arhitecţilor din România şi va fi deschisă pînă pe 4 martie.

Luptă pentru putere la Institutul Cultural Român

După plecarea în bloc a echipei de la **Dilema**, noul Institut Cultural Român este afectat de un cutremur „la vîrf“. Mai exact: de o luptă pentru şefie care – deocamdată – a dus la un blocaj. Presa cotidiană de săptămîna trecută a „reflectat“ prompt evoluţia cazului a cărei rezolvare se lasă încă aşteptată... În **Evenimentul zilei** de vineri 20 februarie, Luminiţa Marcu semnează un material intitulat **Buzura, cu demisia pe masă**, în care prezintă conflictul „de programe“ declanşat între actualul preşedinte al Institutului şi aspiranţii la şefie, Cătălin Ţîrlea şi Alexandru Mironov. Dihonia – care priveşte şi organigrama instituţiei – a ieşit la suprafaţă cu ocazia unei şedinţe desfăşurate marţea trecută şi la care „presa nu a avut acces“. Contactat telefonic, Buzura a declarat că nu are de gînd să demisioneze, afirmînd că „nu este un om care cedează uşor“, că se simte pe „o poziţie morală corectă“ şi că, dacă în cazul lui Cătălin Ţîrlea nu se ajunge la o soluţie de comunicare, va acţiona în consecinţă. În aceeaşi zi, **Cotidianul** publică un text pe aceeaşi temă, semnat de Gabriela Simon (**Buzura ar putea demisiona din fruntea Institutului Cultural Român**). Sînt reproduse, între altele, cîteva consideraţii „programatice“ ale lui Alexandru Mironov (de genul „cultura română trebuie să ajungă pînă la cel mai mic om“) şi – de asemenea – sînt „înregistrate“ cîteva declaraţii mai degrabă defensive ale lui Augustin Buzura; acesta a indicat existenţa unui conflict deschis între o grupare „liberală“ şi una „rigid-conservatoare“, iar în chestiunea eventualei demisii a anunţat că va lua o decizie după un răgaz de trei zile de meditaţie... **Adevărul** de sîmbătă 21-duminică 22 februarie „atacă“ problema prin intermediul unui comentariu acid al Cristinei Modreanu (**Institutul Cultural Român – în blocaj**). Autoarea observă dintru început că Legea pentru înfiinţarea ICR conţine ea însăşi „condamnarea scrisă a acestuia“: „Problema este Consiliul de conducere al instituţiei, în care au fost strînse personalităţi mai mult sau mai puţin culturale, oricum cu un orgoliu flambat, care le împiedică să colaboreze. Cele trei şedinţe ţinute de la începutul acestui an n-au fost decît timp pierdut, de vreme ce programul alcătuit de preşedintele Augustin Buzura şi echipa deja existentă [...] nu a trezit interesul membrilor Consiliului. Ca nu cumva să fie suspectaţi că n-ar avea idei, aceştia au început să-şi expună propria gîndire, concretizată în proiecte scrise sau numai în atacuri la adresa actualului preşedinte“. În **Evenimentul zilei** de duminică 22 februarie, Luminiţa Marcu revine cu un material intitulat **Buzura *versus* Mironov *via* Ţîrlea**. Sînt consemnate cîteva opinii „la cald“ ale lui Augustin Buzura despre Cătălin Ţîrlea („are o pălărie mult prea mare. Eu i-am dat o şansă în acest post şi urmează să mă gîndesc în aceste zile dacă i se potriveşte sau nu“) şi Al. Mironov („a venit cu acele poveşti din **Cronica Română** care nu au nici o legătură cu realitatea“). Declarîndu-se deja „obosit“, preşedintele ICR adaugă: „dacă, prin absurd, nu voi găsi o cale de comunicare, voi alege soluţia potrivită. De-asta mi-am luat trei zile de gîndire. Marţi vă voi spune ce am decis – şi în cazul domnului Ţîrlea, şi în cazul celorlalte probleme“. În finalul materialului sînt expuse cîteva din proiectele megalomane ale lui Al. Mironov pentru cultura română. În fine, la rubrica de „opinii“ a **Cotidianului**, Daniel Cristea-Enache (care nu uită să-şi afişeze funcţia de „director al Editurii Institutului Cultural Român“) se solidarizează – pe obişnuitul său ton îngîmfat – cu preşedintele ICR, pozînd în... reformist independent! (**„Eu am acceptat să fiu director în echipă cu Augustin Buzura“**). Pînă una-alta, ambele „grupări“ par a se bucura de sprijinul preşedintelui Ion Iliescu, iar conflictul lor intern se arată a fi mai curînd o luptă pentru putere, în cadrul „culturii de stat“. O vom urmări în continuare...

Sumar

EVENIMENT/DUPĂ BERLINALA 2004

WILLIAM TOTOK, Premianţi şi prezenţe româneşti ▮ 4
ALEX. LEO ŞERBAN, Un caz ▮ 4
ANCA GRĂDINARIU ŞI MIHAI CHIRILOV, Faliţi şi fericiţi la Berlin ▮ 5
CRISTI PUIU, „Nici măcar nu mi-a trecut prin cap că o să iau premiul" ▮ 5

STRUCTURI ÎN MIŞCARE

ION BOGDAN LEFTER, Ernest Wichner, „poet german din România" ▮ 8

LITERATURĂ

ION ZUBAŞCU, Cazul Marian Popa în literatura română de azi pe mîine ▮ 9
ION BUZERA, Polii criticului ▮ 9
FLORINA PÎRJOL, Cochetînd cu pornografia ▮ 11

STUDII CULTURALE

DANIELA GRĂDINARU, Paradigma jocului în Renaştere ▮ 12
CANAVA ▮ I-VIII

ARTE

TEATRU: **OANA CRISTEA GRIGORESCU**, Tompa Play Jacques & Karol ▮ 13
FILM: **VALERIAN SAVA**, Dulcea saună a mediocraţiei ▮ 14
ARTE VIZUALE: **VIORICA BUICĂ**, Preocupări de iarnă ▮ 16
ADRIAN-SILVAN IONESCU, Claymoor – zugravul fericirii celor fericiţi ▮ 16
ARHITECTURĂ: **OANA TĂNASE**, Circulus Maior ▮ 17
MUZICĂ: **ANCA FLOREA**, Spectacole pentru toate gusturile ▮ 18
REVISTA PRESEI ▮ 19
AGENDA CULTURALĂ ▮ 20

ULTIMA PAGINĂ

Articolele cititorilor noştri ▮ 24

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 16-22 FEBRUARIE

▮ **Demisie sau moţiune de cenzură.** Alianţa PNL-PD a cerut vineri 20 februarie demisia Guvernului, după ce, în cursul aceleiaşi săptămîni, o intervenţie similară avusese şi Acţiunea Populară. Copreşedinţii Alianţei PNL-PD, Theodor Stolojan şi Traian Băsescu, au anunţat că intenţionează demararea procedurilor parlamentare de demitere a cabinetului, în cazul în care acesta nu-şi prezintă demisia, dată fiind situaţia extrem de gravă declanşată de amendamentele votate de Comisia de politică externă a Parlamentului European.

▮ **Demisie oficială.** Senatorul Petre Roman şi-a depus luni 16 februarie demisia din grupul parlamentar al PD la cabinetul preşedintelui Senatului. Acest gest a atras după sine şi dizolvarea grupului democrat. PD a rămas cu doar şase parlamentari, faţă de numărul minim de şapte impus de regulament. Liderul senatorilor PD, Maria Petre, a solicitat amînarea pierderii logisticii pînă la 1 martie.

▮ **Alt proces împotriva lui Vadim.** Senatorul PNL Radu F. Alexandru a anunţat marţi 17 februarie că a formulat o plîngere penală „împotriva inculpatului Corneliu Vadim Tudor". Radu F. Alexandru cere condamnarea liderului PRM pentru infracţiunea de insultă şi calomnie, proferate, în opinia sa, în **România Mare**. Senatorul liberal solicită ca liderului PRM să-i fie aplicate şi pedepsele complementare privind interzicerea dreptului de a alege şi de a fi ales şi interzicerea dreptului de a ocupa o funcţie în exerciţiul autorităţii de stat. Radu F. Alexandru vrea să obţină o hotărîre judecătorească definitivă, prin care liderul PRM să nu mai poată participa la alegeri timp de 10 ani. De asemenea, el îi cere lui Vadim Tudor despăgubiri în valoare de şase miliarde de lei.

▮ **Guvernul se restructurează, dar nu unde ar trebui...** Camera Deputaţilor a dezbătut marţi 17 februarie propunerea de înfiinţare a unui nou organism al Guvernului, denumit Cancelaria prim-ministrului, la conducerea căruia a fost anunţat deja directorul IMAS, Alin Teodorescu. Liderii Alianţei PNL-PD şi cei ai PRM s-au opus acestei măsuri, precum şi celei de înfiinţare a celor două posturi de vicepremieri. Legea prin care Guvernul Năstase se va reorganiza prin înfiinţarea de funcţii noi şi de structuri în stricta subordine a prim-ministrului a fost calificată de reprezentanţii opoziţiei drept o încercare de inventare a unei structuri paralele cu Secretariatul General al Guvernului, care nu urmează să fie desfiinţat. Potrivit deputatului PD Emil Boc, desemnarea de vicepremieri sub titulatura de miniştri de stat este anticonstituţională întrucît legea fundamentală nu creează posibilitatea lărgirii guvernului. Cu toate acestea, legea a trecut prin vot de Cameră, urmînd să fie dezbătută şi de Senat.

▮ **PSD nu poate face propagandă în biserici.** IPS Bartolomeu Anania a dat miercuri 18 februarie un răspuns definitiv cererii exprimate de filiala PSD Cluj de a reveni asupra hotărîrii prin care li se interzice reprezentanţilor clerului să se implice în politică. Şi opoziţia a criticat demersul făcut de filiala PSD Cluj, preşedintele PD local, Emil Boc, afirmînd că documentul pesedist este „un atentat la libertatea religioasă". (**Raluca ALEXANDRESCU**)

EDITURILE ALL
vă recomandă

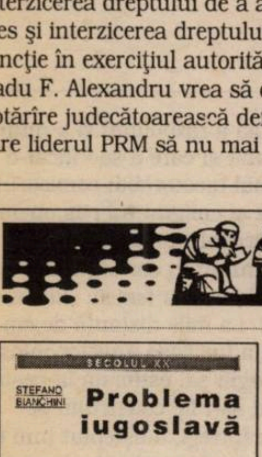

PROBLEMA IUGOSLAVĂ
Stefano
BIANCHINI
Preţ: 249.000 Lei

ISRAEL. STATUL EVREILOR
Claude KLEIN
Preţ: 249.000 Lei

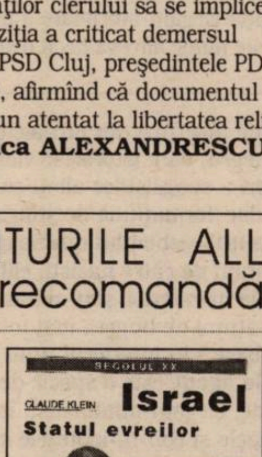

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro - Conform noului Cod Fiscal începând cu 1 ianuarie 2004 la preţurile de listă se aplică TVA 9%.

Cronica politică

Un vot de blam pentru guvernul PSD

RALUCA ALEXANDRESCU

„Caracter constructiv", „un vot de încredere", „o notă pozitivă şi încurajatoare". Acestea sînt frazele care, în traducerea autorităţilor române (Vasile Puşcaş, negociatorul-şef cu Uniunea Europeană, Alexandru Fărcaş, ministrul Integrării, respectiv Ion Iliescu, preşedintele României), ar reprezenta echivalenţa românească a amendamentelor la proiectul de raport, votate vineri dimineaţă, în unanimitate, de Comisia de politică externă a Parlamentului European. Dacă nu ar fi decît revoltătoarea imprecizie cu care se face traducerea acestui raport – şi autorităţile române nu sînt la prima situaţie de acest gen, dacă este să amintim numai situaţia raportului de ţară prezentat în luna noiembrie a acestui an –, lucrurile ar sta încă satisfăcător. Ar fi, cu alte cuvinte, „numai" încă o manifestare a incredibilei politici a struţului, duse de guvernarea PSD de-a lungul acestui mandat, care constă, cel puţin în coordonata ei europeană, în ignorarea unora dintre avertismentele venite, pe diverse căi, de la instituţiile UE. Raportul de ţară a fost un bun exemplu de lectură voit inexactă – ca să nu spunem inversă – a unor fraze care, de altfel, nu prezentau nici o provocare hermeneutică, pentru că însemnau exact ceea ce spuneau negru pe alb.

Gravitatea extremă a situaţiei intervenite vineri e însă mult mai mult decît o simplă joacă de-a lectura, făcută, cu mult prostgust, încă o dată, de guvernarea PSD. Ea reprezintă negarea, incredibilă, a unei realităţi care sărea în ochi şi fără amendamentele Emmei Nicholson. Realitatea – în cuvinte puţine şi dure: absenţa statului de drept în România – face de mult obiectul demonstraţiilor de tot felul ale comentatorilor vieţii politice româneşti. Constatarea absenţei statului de drept riscă să devină un truism. De data aceasta, truismul a fost votat ca amendament la un proiect de raport care urmează să fie prezentat şi dezbătut de Parlamentul European. Iar formula aleasă pentru a-l exprima este dintre cele mai aspre. Pentru a vedea, în mod limpede, enormele discrepanţe dintre formulele votate de europarlamentari şi frazele care au ajuns pe ecranele televiziunilor româneşti – mai toate complezente, dacă nu servile – vom face apel la un exerciţiu pe cît de simplu, pe atît de revelator, anume citarea unor frazecheie din respectivele amendamente, care au alimentat fanteziile lexicale ale oficialilor români. Iată, de pildă, paragraful 2: Parlamentul European „deplînge faptul că, în ciuda progreselor în unele domenii, România întîmpină serioase dificultăţi în îndeplinirea *criteriilor politice* [*s.n.*] stabilite la Copenhaga; afirmă că finalizarea negocierilor de aderare la sfîrşitul anului 2004 şi de aderare în 2007 sînt imposibile dacă România nu implementează următoarele...". Urmează o listă de condiţii imperative care includ măsuri drastice împotriva corupţiei politice, împotriva aservirii Justiţiei şi a hărţuirii presei, împotriva abuzurilor comise de poliţie şi a adopţiilor ilegale, care încalcă moratoriul prevăzut cu Uniunea Europeană. Paragraful 19 conţine fraza care a făcut obiectul negocierilor în cadrul Comisiei de politică externă, anume cea referitoare la suspendarea negocierilor, devenită, pentru obţinerea sprijinului întregului grup socialist, „reorientarea strategiei de aderare": PE „recomandă Comisiei şi Consiliului să reorienteze strategia de aderare a României pentru a îndruma, cu prioritate, această ţară să devină un stat de drept, care e cel mai important criteriu politic de la Copenhaga". Nu trebuie să fii expert în analiză de discurs pentru a înţelege că „a deveni" indică un proces aflat în curs, nefinalizat, dar de a cărui finalizare depind direcţiile de reorientare a acestei strategii. Concluzia logică – unica la care se poate ajunge exersînd nu mari abilităţi critice, ci un bun-simţ elementar – este că, în România, statul de drept reprezintă încă un scop, şi nu o ţintă deja atinsă. Iar avertismentele venite din partea aceleiaşi comisii nu se opresc aici. La paragraful 5, se constată că „instituţiile europene şi politicienii europeni au fost înşelaţi în ceea ce priveşte procesul prin care copiii erau declaraţi eligibili pentru înfiere", iar în paragraful 19, autorităţilor române li se reaminteşte că, fără „încuviinţarea Parlamentului European, conform articolului 49 din Tratatul UE, aderarea României va eşua şi că Parlamentul European va trebui să fie convins că România îndeplineşte toate criteriile de la Copenhaga înainte de a-şi da acordul". Discrepanţa evidentă dintre cele două tipuri de discurs – al europarlamentarilor şi al autorităţilor române – face inutilă orice demonstraţie suplimentară.

Să adăugăm că, drept variantă la originala manieră de a traduce limbajul european, PSD nu este capabil să ofere decît o altă versiune a teoriei conspiraţiei, deja vehiculată la începutul scandalului privind adopţiile. De data aceasta, nu Turcia este elementul-cheie în scenariu, ci pur şi simplu afilierea sa ideologică. Atitudinea Comisiei de politică externă a PE (din care, e oare nevoie să mai precizăm? – fac parte şi socialiştii) ar fi determinată de coloratura sa de „dreapta". Partidul lui Adrian Năstase ar fi, în acest sens, o victimă nevinovată a răzbunărilor pe criterii ideologice practicate la înalt nivel. Pentru că, iată cum califica votul din comisie o voce pesedistă: „E un semnal de la un parlament de dreapta şi atît. Asta e viaţa politică. PPE e majoritar în Parlamentul European şi îşi poate impune uşor o decizie. Noi trebuie să avem răbdare şi să ne vedem de treabă". Citită în cheia la care de altfel PSD-ul ne obligă, ultima propoziţie a frazei de mai sus capătă o coloratură uşor sinistră pentru viitorul (european sau de orice alt fel) al României.

Ce ar fi trebuit să înţeleagă guvernarea PSD din acest episod grav şi fără precedent, în aceşti termeni, în istoria diverselor valuri de adeziuni la comunitatea europeană, apoi la Uniunea Europeană? Ce consecinţe ar fi trebuit să tragă un guvern care e acuzat, de către o comisie a Parlamentului European, de corupţie, de necinste în relaţiile cu organismele europene, de nerespectarea dreptului la liberă exprimare şi de aservirea actului de justiţie? Guvernarea PSD ar trebui, în primul rînd, să se considere falimentară. Nici nu se putea un sfîrşit de mandat mai teribil decît acest vot de blam dat de europarlamentari. Un vot de blam care, prin aria de cuprindere a remarcilor, observaţiilor şi recomandărilor se referă, finalmente, la întregul act al guvernării şi nu numai la un episod al ei, cum ar fi, să spunem, cel al adopţiilor. Este, pînă la urmă, avanpremiera usturătoare a unei moţiuni de cenzură de care guvernul PSD poate nici nu va avea parte, în definiţia ei de dicţionar, dar pe care ar trebui, în modul cel mai serios, să o trateze în consecinţă. ▮

DUPĂ BERLINALA 2004

Premianţi şi prezenţe româneşti

WILLIAM TOTOK

Zidul prejudecăţilor

„Este o onoare foarte, foarte mare. Nici nu-mi vine să cred. Este extraordinar. Este minunat. Nu se poate descrie în cuvinte!“ Cu aceste propoziţii a primit regizorul Fatih Akin ştirea că filmul său **Contra zidului** a fost distins cu Marele Premiu al **Berlinalei** 2004, „Ursul de aur“. Totuşi, nu toată lumea a apreciat decizia juriului internaţional de a acorda Marele Premiu unui film german realizat de un regizor de origine turcă. Recurgînd la imagini şi situaţii stridente, filmul tematizează lupta unei tinere de origine turcă împotriva unui zid al prejudecăţilor, tradiţiilor şi convenţiilor, al ignoranţei şi obscurantismului popriei comunităţi. Evadarea din corsetul tradiţionalismului comunităţii turcilor stabiliţi, în urmă cu 4 decenii, în Germania constituie pentru eroina filmului un act de revoltă şi de emancipare.

Din cele 23 de filme prezentate în competiţie, juriul internaţional a premiat anul acesta şi alte producţii cinematografice în centrul cărora s-au aflat caractere feminine puternice. Astfel, „Urşi de argint“ pentru cele mai bune roluri feminine au obţinut Charlize Theron, în filmul regizoarei Patty Jenkins, intitulat **Monstrul**, şi Catalina Sandino Moreno, în coproducţia americano-columbiană **Maria, Ilena de Gracia**, în regia lui Joshua Marston.

Monstrul este o povestire nefardată şi realist-tragică despre o prostituată, interpretată de Charlize Theron, care nu reuşeşte să evadeze dintr-un univers ostil. Catalina Sandino Moreno, în schimb, joacă rolul unei tinere care, din pricina mizeriei materiale, acceptă să introducă, pe căi ilegale, droguri în Statele Unite. Acest film social-critic destul de convenţional a readus în actualitate un capitol dureros din realitatea Columbiei. Problema prostituţiei este tematizată şi în excelentul film coreean **Samaria**, realizat de Kim Ki-duk, care a primit un „Urs de argint“ pentru cea mai bună regie.

Singurul film est-european din competiţie, intitulat **Martorii**, realizat de regizorul croat Vinko Breöan, ar fi meritat mai mult decît Premiul Păcii acordat de Fundaţia „Heinrich Böll“ şi o menţiune a juriului ecumenic. Acţiunea din filmul lui Breöan, despre pierderea omeniei într-o situaţie de excepţie, se petrece în timpul războiului civil din Iugoslavia, reuşind să evidenţieze fără menajamente vinovăţia părţilor implicate.

Complicitatea mentalităţilor

Cu un „Urs de aur“ pentru cel mai bun scurtmetraj a fost distins şi filmul regizorului român Cristi Puiu, **Un cartuş de Kent şi un pachet de cafea**.

Filmul oglindeşte un fragment dureros din actualitatea românească, fiind, de fapt, o imagine comprimată a mentalităţii bacşişului. Sub forma unui dialog între tată şi fiu – un tînăr şi dinamic om de afaceri – se derulează întreaga dramă a postcomunismului românesc. Acţiunea se petrece într-un restaurant din Bucureşti. Tatăl (interpretat de Victor Rebengiuc), concediat cu doi ani înainte de pensionare, vrea să se reangajeze, cerînd sprijinul fiului (interpretat de Mimi Brănescu). Condiţia pentru angajarea într-un post de paznic de noapte este bacşişul pregătit pentru directorul unei firme particulare. Astfel, cartuşul de Kent şi pachetul de cafea devin în acest film obiectele emblematice pentru o societate coruptă şi lipsită de spiritul solidarităţii. Totodată, filmul lui Puiu zugrăveşte în culori pesimiste conflictul între generaţia perdanţilor şi elita arogantă a afaceriştilor fără scrupule. În pofida unor tensiuni evidente între tată şi fiu, între cei doi există o complicitate a mentalităţii exprimată prin acceptarea şi practicarea bacşişului.

România a mai fost prezentă indirect la Berlin şi prin intermediul altor producţii cinematografice. Filmările pentru epopeea siropoasă a lui Anthony Minghella, **Cold Mountain**, prezentată cu prilejul festivităţii de deschidere a **Berlinalei**, au fost realizate în România. Tot aşa şi scurtmetrajul francez al lui Rachid Bouchareb, intitulat **Puiul mic şi urît**. Filmările pentru această mini-creaţie despre soarta unui pui de găină care trece prin calvarul industrializării agricole s-au făcut la o fermă avicolă din apropierea capitalei.

Mult aşteptatul film documentar al regizorului german Volker Koepp, **Anul acesta la Cernăuţi**, s-a dovedit a fi un eşec. După succesul filmului său despre doi locuitori bătrîni ai oraşului Cernăuţi – **Domnul Zwilling şi doamna Zuckermann** –, Koepp a intenţionat, cu noul său documentar, să se apropie de Bucovina din perspectiva unor oameni originari din acest ţinut. Filmul **Anul acesta la Cernăuţi** – care a rulat în cadrul secţiunii „Forum“ – nu este nimic altceva decît o transpunere în imagini a unor nostalgii articulate de personaje mai mult sau mai puţin celebre, care îşi revizitează ţinuturile natale. Faptul că personajele vorbesc în limbile română, ucraineană, germană, rusă sau în idiş vrea să sugereze ideea armoniei multiculturale. În pofida unor evidenţe care îl contrazic pe Koepp (documentate în scrieri literare şi în studii istorice ca, de pildă, în cartea de referinţă a Marianei Hausleitner **Românizarea Bucovinei. Impunerea pretenţiei naţional-statale a României Mari 1918-1944**, München, 2001), regizorul ocoleşte cu grijă tematizarea tensiunilor interetnice. Numeroase conflicte au izbucnit în perioada interbelică tocmai din cauza asumării aderenţei la un anumit grup lingvistic. Anecdota unei bătrîne doamne, care povesteşte despre un ofiţer român care, la auzul altei limbi, reacţiona violent, nu este suficientă pentru înţelegerea realităţilor interbelice complexe, acoperite de regizorul politic hipercorect de un amalgam de nostalgii istorice bine intenţionate.

Publicul află că în perioada războiului evreii au trăit la Cernăuţi într-un *ghetto*, iar apoi au fost deportaţi. Regizorul ocoleşte orice trimitere la împrejurările politice concrete privind implicarea regimului antonescian în Holocaust. Scriitorul român exilat în Statele Unite ale Americii, Norman Manea, care apare şi el în acest film, chiar rosteşte cuvîntul Transnistria, însă publicul care nu cunoaşte detaliile istorice legate de acest moment tragic nu înţelege mare lucru. Cum ar fi faptul că naziştii i-ar fi deportat pe evreii din România, aşa cum, prompt, a evidenţiat ziarul **Neues Deutschland** (semioficiosul postcomuniştilor germani care, în continuare, suferă de nostalgii socialiste, nedepăşite nici după 14 ani de capitalism occidental), într-o cronică tributară reflexelor publicisticii antifasciste impuse de fostul regim comunist din RDG.

Prezenţa lui Norman Manea în acest film mai salvează cîte ceva din intenţia autorului de a ilustra ideea că trecutul este ireversibil pierdut. Scriitorul rosteşte în film cîteva propoziţii tulburătoare despre condiţia existenţială şi, mai ales, drama unui autor care este privat de mediul său lingvistic. „Este evident pentru mine, spune Manea, că patria rămîne limba, iar limba este limba română. Chiar dacă ţara m-a îndepărtat şi se îndepărtează, limba stă cu mine.“

Una dintre celebrităţile care au fost invitate să-şi regăsească identitatea pierdută în istoria agitată a secolului XX este actorul american Harvey Keitel. Deşi vorbeşte mult în acest film, nimic din ceea ce spune Keitel nu se potriveşte cu realitatea de odinioară a oraşului Cernăuţi. Apariţia elegant-aiuritoare a actorului în film nu este nimic altceva decît o simplă cîrjă regizoral-evenimenţială care nu salvează acest documentar de penibilităţi şi stereotipuri, de reproducerea unor discuţii puerile şi de o istorizare forţată şi fals încadrată.

Foto: Berlinale

Martorii

Foto: Berlinale

Monstrul

Foto: Berlinale

Un cartuş de Kent şi un pachet de cafea

O revelaţie a fost, în schimb, filmul documentar despre *blues*-ul american, **Lightning in a Bottle** (realizat de Antoine Fuqua), în care celebrul regizor Martin Scorsese apare ca prezentator. Scorsese este, de altfel, şi autorul unei antologii a *blues*-ului editate pe 5 CD-uri, intitulate **The Best of the Blues**.

Un caz

ALEX. LEO ŞERBAN

Ultimul film al lui Eric Rohmer, **Triple agent**, nu a plăcut la Berlin: a avut parte de aplauze răzleţe şi de un început de huiduială. La rîndul ei, conferinţa de presă – care, ce-i drept, nu s-a bucurat de prezenţa regizorului, ci doar de a actorilor principali (necunoscuţii Serge Renko, Katerina Didaskalou) şi de a producătoarei (Françoise Etchegaray) – nu a fost nici pe departe luată cu asalt, deşi ziariştii ar fi avut despre ce să scrie; de pildă, despre faptul că veteranul „Nouvelle Vague“ Rohmer (84 de ani pe 4 aprilie) – căruia Cinematograful îi datorează filme antologice precum **Ma nuit chez Maud** (1969), **Le genou de Claire** (1970), **La Marquise d'O** (1976), **Pauline à la plage** (1983), **Les nuits de la pleine lune** (1984), **Le Rayon vert** (1986), **Conte d'hiver** (1991) sau **L'Anglaise et le duc** (2002) – *nu* a primit un cent, nici de la organismul Avances-sur-Recettes, nici de la postul franco-german Arte, pentru acest film! „Probabil că Avances... păstrează banii pentru regizori ca Claude Berri sau Jean-Jacques Annaud, care chiar au nevoie“, a conchis, ironic, Etchegaray. (Sau poate pentru că nu i se iartă lui Rohmer – zic eu – faptul că a făcut un film despre Revoluţia Franceză – **L'Anglaise et le duc** – dintr-o perspectivă „politic incorectă“: la Avances..., ca şi la Arte, „decidenţii“ sînt de stînga.)

Inspirat de un caz real, **Triple agent** povesteşte – cu obişnuita locvacitate rohmeriană – cîţiva ani (1936-1940) din viaţa unui agent, Fiodor, aristocrat rus care trăieşte la Paris cu soţia sa, Arsinoe, o grecoaică (Rohmer a schimbat naţionalitatea consoartei – în realitate, rusoaică ea însăşi – pentru ca dialogurile dintre cei doi să se poarte în franceză). Filmul este ritmat de inserturi din jurnale de epocă, în alb-negru, care istorisesc victoria în alegeri a socialiştilor aliaţi cu Frontul Popular (formaţiune de stînga), apoi începutul războiului din Spania, ocuparea Parisului de către nazişti, eliberarea. Ieşirile în exterior sînt minime (probabil, şi din raţiuni de buget), mai totul se desfăşoară în interiorul unui apartament. **Triple agent** este o specie de *thriller* domestic, elegant-minimalist, în care ipotezele şi contra-ipotezele spectatorului (este Fiodor un simplu agent alb?... agent dublu rus-sovietic?... triplu agent rus-sovietic-nazist?...) sînt ecoul celor de pe ecran. Mutînd Istoria în dormitor, bătrînul cineast reuşeşte un tur de forţă absolut pasionant (cu o condiţie: ca publicul să fie la fel de inteligent ca Rohmer!), în care jocul languros-vertiginos de-a aparenţele, mica litotă conjugală şi – finalmente – manipularea pură şi dură ating proporţiile unui „Tratat trăit de disimulare“: Fiodor a dispărut în negura acelor vremi, fără a lăsa în urmă vreo explicaţie, iar Arsinoe – arestată şi condamnată – a murit în închisoare, victimă a războiului şi a unui soţ pe care l-a iubit şi care a sacrificat-o fără scrupule (final memorabil: comisarul de poliţie francez şi emigrantul rus, membru al aceleiaşi organizaţii pe care Fiodor a trădat-o, răspunzînd în cor ofiţerului SS care se interesa de soarta femeii: „*Elle est morte*“. Generic!). La mile distanţă de emfaza pompieristă a lui Theo Angelopoulos – care pentru **Trilogia** sa, estimată la peste 10 ore (!), a cerut să-i fie construite pe platou două sate întregi, a aşteptat luni de zile pentru ca cerul să capete acea nuanţă de cenuşiu trist cu care este asociat şi care prin acest film şi-a propus, nici mai mult, nici mai puţin decît „să intervină în lume [...]; **Trilogia** este o Elegie despre Soarta Omului“ –, „dramedia“ de cameră a lui Rohmer vorbeşte exemplar despre toate acele nimicuri care compun Istoria (sau „Soarta Omului“) şi care, în final, se dovedesc mai apăsătoare decît Marile Idealuri cărora le-au fost sacrificate.

(Deplasare sponsorizată de firma PricewaterhouseCoopers)

Faliţi şi fericiţi la Berlin

ANCA GRĂDINARIU ŞI MIHAI CHIRILOV

Foto: Thommaso Colognese

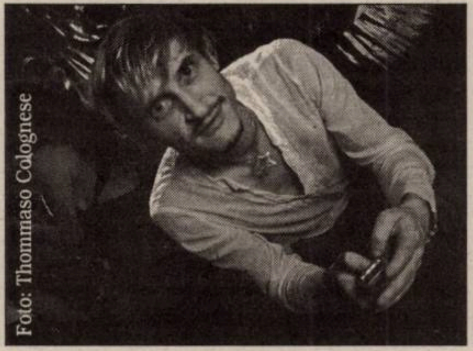
Foto: Thommaso Colognese

Berlinul e complet falimentar din cauza împrumuturilor ilegale făcute de o bancă, pentru care oraşul a trebuit să garanteze cu miliarde de euro. Dar la fel de faliţi sîntem şi noi, vizitatorii de azi, potenţialii berlinezi de mîine, şi poate de aceea ne simţim, instantaneu, complet adecvaţi peisajului. Falit la falit trage. Am aflat mai tîrziu că există şi un ghid on-line, *„(how to be) bankrupt in Berlin“, dar se pare că noi avem ştiinţa înnăscută. Şi nu ştim cum se face – mă rog, acum, că s-a terminat, ştim – că am fost fericiţi pe străzile şi-n S-Bahn-urile lui date peste cap în weekend, în autobuzele şi cluburile lui pestriţe, alături de oamenii şi rămăşiţele zidului său defunct. Că* **Berlinala** *cu filmele ei cu tot a avut loc simultan cu trecerea noastră prin oraş ar fi trebuit să fie, teoretic, o coincidenţă cum nu se poate mai fericită. Dar cum la Berlin totul e posibil, am decis să nu mai fim „film freakşi“ pentru o săptămînă şi să încercăm să fim eroi pentru cel puţin o zi (la urma urmei, aici David Bowie, un* icon *berlinez absolut, şi-a compus capodoperele sale,* **Heroes** *şi* **Low***). Am hotărît să nu ne eternizăm în sălile de cinema, dar nici să nu chiulim ca nişte plăcintari, ci să ne lăsăm purtaţi de sărbători şi întîlniri, aşa cum ne sfătuieşte revista* **Les Inrockuptibles***, unul dintre ghidurile noastre într-ale Berlinului.*

Oraşul

Berlinul e un *mélange*

Berlinul are ceva. De cînd s-au deschis graniţele acum 14 ani, estul şi vestul, muribundul şi modernul, tradiţia şi *trend*-urile se amestecă continuu pentru un unic „Berlin *mélange*“. Şi, o dată ce i-ai dat de gust, vei deveni dependent şi vei cerşi mai mult: micul dejun în Schöneberg, *shopping*-ul în Charlottenburg, doza de cultură în Mitte, hoinăritul prin Prenzlauer Berg, *clubbing*-ul din Friedrichshain, *chill out*-ul din Kreuzberg.

În Berlin, totul e posibil şi totul e impur. Răzbunarea supremă: oraşul a devenit un model anti-arian unde totul se corceşte cu rezultate hilare, exuberante, teribiliste. Fuziunea e în tot, de la populaţia *„melting pot*-ă“ la colcăitoarea viaţă artistică, unde cineaştii lucrează cu muzicienii, graficienii cu stiliştii, scriitorii cu plasticienii.

Berlinul e schizoid

În primul rînd, e un oraş divizat. Încă mai este. Încă se mai simte diferenţa, cu toate miliardele pompate de vest în est. Înainte era zidul, acum e economicul. Şomajul, discrepanţa dintre salarii, preţul infim al unui chebab delicios separă estul de vestul burghezo-condescendent şi exasperat de continua respiraţie gură la gură pe care o performează mult mai săracilor lor concetăţeni. Diferenţe sînt şi în minţile oamenilor ex-DDR-işti, pe care îi bîntuie un acut sentiment al pierderii irecuperabile.

Berlinul e schimbător

În fiecare colţişor se construieşte o nouă (şi după unii) hidoasă clădire modernă, contrastînd cu cele tradiţionale/gotic/stalinisste. Berlinul se distruge şi se reconstituie mereu, de unde sentimentul de libertate absolută.

Berlinul e (încă) vibrant cultural.

Pentru unii berlinezi „veritabili“ din ambele părţi, care îşi amintesc bine cum era „înainte“, *hip*-ul a ucis de mult spiritul oraşului. Atitudinea lor are ceva din aroganţa celor care snobează orice a ajuns prea popular. Altfel, îi înţelegi că sînt mega-iritaţi de exodul mondial, care a făcut din oraşul lor un punct terminus. Cei mai mulţi pelerini sînt artişti şi semi-*loseri* (sau boemi), atraşi de preţurile relativ mici ale chiriilor şi de *entertainment*-ul ieftin (aici încă poţi vedea un concert la un preţ decent, în timp ce acelaşi lucru te-ar costa, în Londra, economiile de-o viaţă), *vibe*-ul *arty* şi de subvenţiile culturale oferite de stat (mai mici acum, de cînd oraşul are teribile probleme financiare).

Berlinul e divers

Est *meets* vest. De unde diversitatea. Mergînd cu U-Bahn (metroul lor), poţi auzi

Foto: Thommaso Colognese

Complexul Sony Center

„Nici măcar nu mi-a trecut prin cap că o să iau premiul“

Interviu cu **Cristi PUIU**

Care este istoria filmului tău de scurtmetraj *Un cartuş de Kent şi o pungă de cafea*, de la Bucureşti la Berlin?

În 1999, în aprilie, am cîştigat la CNC concursul cu **Marfa şi banii** şi, imediat după aceea, un coleg de la Antena 1 (unde lucram atunci), operatorul Ovidiu Gyarmath m-a rugat să scriu un scenariu pentru el, pe care să-l şi regizez pentru că trebuia să-şi dea lucrarea de diplomă la o facultate particulară. Aşa am scris scenariul ăsta, am fost la Rebengiuc şi la Ionel Mihăilescu şi l-am dat, deoarece îl scrisesem cu gîndul la ei. N-au putut să vină atunci pentru că aveau spectacole şi am apelat la alţi actori – Ion Arcudeanu şi Răzvan Popa – cu care am şi făcut filmul atunci. Era un experiment pentru mine – un cadru foarte lung, în care filmam „dintr-una“, fără nici un fel de tăietură, o discuţie la o masă şi o lucrare de diplomă pentru Ovidiu, dar care a ieşit destul de prost. Apoi am făcut **Marfa şi banii**, am fost prins cu Răzvan Rădulescu în tot felul de proiecte de scenarii, iar, cînd a apărut noul concurs la CNC şi Alina Sălcudeanu mi-a zis că ar fi bine să dau ceva, m-am reîntors cu gîndul la scurtmetrajul pe care îl ratasem o dată, dar îmi doream sa-l refac. Aşa că am intrat în concurs, l-am cîştigat şi am făcut filmul. Între timp, am făcut multe modificări la scenariu şi în noua configuraţie au acceptat şi Rebengiuc, şi Mihăilescu să joace, iar chelnerul a rămas Mihai Brătilă. Cu două zile înainte de filmare, Mihăilescu a renunţat şi am căutat un alt actor. Aşa am ajuns la Mimi Brănescu, pe care-l văzusem în **Filantropica**, unde avea un rol mic, dar care mi s-a părut foarte just. Aşa că am făcut totul foarte repede, am avut noroc că lui Mimi îi venea costumul lui Mihăilescu, am mai cumpărat o cămaşă şi am amînat filmările cu o zi, dar, după aceea, am filmat şnur 3 zile. Apoi, chiar în faza de montaj, înainte să fie gata sonorizarea, l-am trimis la Berlin, pe 15 noiembrie, deja cu o întîrziere de vreo zece zile faţă de *deadline*-ul lor. A ajuns, dar n-am primit nici un fel de semn, au venit sărbătorile, auzisem că răspunsurile vin, de obicei, înainte, aşa că eram destul de deprimat.

Da, chiar depresie, pentru că poziţia mea în cinematografia română e una extrem de instabilă, pentru că nu menajez: am scris nişte articole în care mă legam de tot ce înseamnă cinema aici (începînd de la şcoala de film românească, regizori şi încheind cu CNC-ul), iar acum apăruse momentul în care trebuia să demonstrez că nu sînt în culpă, în defect.

Ce a însemnat pentru tine să treci de la lungmetraj la scurtmetraj?

Înainte de povestea cu scurtmetrajul acesta, pornisem cu Răzvan Rădulescu un proiect important, de şase filme de lungmetraj, aşa că filmuleţul pica foarte bine. L-am considerat un exerciţiu pentru filmele lungi, adică făcea trecerea de la camera purtată (din **Marfa şi banii**) la camera pe trepied.

Apoi a venit şi răspunsul de la Berlin – că filmul a fost selecţionat – şi m-am bucurat că n-a fost un film fără şansă.

CNC-ul le-a dat producătorilor un miliard opt sute de milioane, sumă pe care o consider arhisuficientă pentru filmul acesta, care aşa s-a şi vrut în mod real, unul cu buget foarte mic: o conversaţie într-o cafenea între două personaje, sau trei, dacă numărăm şi chelnerul, fără *travelling*-uri, fără macarale, elicoptere. Simplu: camera stă pe trepied, nu are muzică şi există două panoramări în tot filmul. Pentru că filmul n-are poantă, miza e dialogul dintre personaje şi jocul actorilor, iar orice artificiu ar fi diminuat efectul acestei poveşti simple.

Nu ţi-a fost teamă că juriul nu va înţelege ce e, de fapt, cu toată discuţia din jurul cafelei şi al pachetului de Kent?

Ce au înţeles ei oare din pachetul de cafea? Puteau fi înlocuite foarte bine de un scaun din fier forjat sau de o păpuşă gonflabilă, dar ideea rămînea: că trebuie să dai un cadou pentru a obţine un post. Cadoul nu este presupus în nici un fel în astfel de situaţii în societatea occidentală. E de ajuns să vezi că e nevoie de chestiile astea pentru a vedea că în România lucrurile funcţionează defectuos. M-am gîndit, atunci cînd am scris povestea, la Jarmusch, la **Coffees and cigarettes**, şi mi-a venit instantaneu în cap că ţigara românului e Kent-ul. Cafeaua şi ţigările sînt ciubucurile dintotdeauna. Şi eu i-am dat, la şcoală, profului de română, un pachet de Camel. E o poveste foarte nasoală: eram în prag de corigenţă şi el mi-a arătat că fumează Snagov, aşa că m-am dus la un prieten care avea colecţie de ţigări, să-mi dea şi mie un pachet. Nu avea Kent, aşa că i-am dus Camel şi am scăpat de corigenţă, dar, în anul următor, profesorul respectiv ne-a zis să nu-i mai aducem Camel că sînt tari şi-l ustură pe gît. Între timp, descoperisem, cînd am deschis şi noi un pachet din colecţie, că ţigările alea erau mîncate de gărgăriţe...

La Jarmusch, dialogurile sînt complet absurde, dar acroşurile sînt nenumărate, aşa că, dacă îl aşezi şi pe al meu în seria lui, stă foarte bine – cu o poveste, bineînţeles, românească.

Ce înseamnă, de fapt, să fii selecţionat în competiţie la Berlin?

Cînd am primit confirmarea că filmul a intrat în competiţie, şi nu la „Panorama“ (secţiunea unde doar se prezintă filme), m-am bucurat foarte tare. Cînd am fost cu **Marfa şi banii** la „Quinzaine des réalisateurs“, la Cannes, Sergiu Nicolaescu a zis pe un post TV că ce mare lucru am făcut, doar nu am fost în competiţie. Asta te sîcîie cumva, dar, aşa cum am spus şi atunci cînd am primit premiul, pe scenă, deja faptul că filmul a fost selecţionat printre cele 17 dintr-o serie de 800 pentru mine a fost un lucru foarte important.

Dar să iei „Ursul de aur“?

Nici măcar nu mi-a trecut prin cap că o să iau premiu, eram absolut relaxat la capitolul ăsta, mă gîndeam cum să economisesc bani, să vin cu ei acasă. Voiajul a costat destul de mult, nemţii mi-au plătit trei nopţi la hotel, CNC-ul mi-a dat bani de drum, dar eu am plecat la Berlin pentru 5 zile, pentru că-mi doream să le dau CD-ul cu proiectul meu şi-al lui Răzvan unor producători.

Altfel, am luat mersul la Berlin ca pe o vacanţă şi e mişto să pleci aşa şi să te întorci cu premiul.

Cît de la momentul potrivit a venit pentru tine succesul de la Berlin?

Îmi face bine ce s-a întîmplat la Berlin, dar, pe de altă parte, nu pot să neg că interviul lui Pintilie din **România liberă** m-a mîhnit. Nu pot să spun că am plecat senin la Berlin, pentru că răbufnirile acestea au coincis cu momentul selecţionării filmului meu, aşa că ce a spus Pintilie m-a durut foarte tare. După aceea, la întoarcere, am aflat că şi Rebengiuc a spus într-o emisiune că regretă faptul că a jucat în filmul meu. Nu-mi explic de ce, dar m-a supărat şi mai tare. Povestea asta cu premiul a fost, într-un fel, umbrită de toate lucrurile astea.

Interviu realizat de
Ana Maria SANDU

Foto: Berlinale

One Missed Call

rusa, poloneza, araba mai mult decît germana. În Berlin se află cea mai mare comunitate turcă din Europa. Acest melanj eclectic şi excitant de culturi constituie amfetamina unui oraş hiper-activ. Construcţia descentralizată a oraşului, cu cartierele şi scenele sale atît de diverse, încurajează stilurile de viaţă contrastante. În Kreuzberg, funcţionarii îşi beau cafeaua cu punkerii, în Friedrichshain artişti *off-off* pălăvrăgesc cu drag cu *queen*-i, iar în Alexanderplatz, foşti anarhişti ies la o bere în baruri *trashy* cu arhitecţi şi avocaţi.

Berlinul e *homopolis*

Oraşul a devenit un magnet pentru *gay*-ii şi lesbienele de pretutindeni. Cultura *gay* a penetrat (cuvîntul e chiar bine ales) fiecare colţişor al oraşului, contaminînd orice urmă de heterosexualitate, fie că vorbim de Teddy Bear, cel mai important premiu *gay* pentru cinematografie, fie de celebrări dedicate, precum *Easter Fetish Weekend*. *Straight*-ţii au trebuit să se recunoască învinşi: cele mai *cool* cluburi şi spectacole nu sînt ale lor. S-a ajuns la paradoxul că dacă vrei să-i atragi pe heterosexuali într-un local, trebuie să-l declari *„gay friendly"*, ceea ce-l face, automat, *hiper-trendy*.

Berlinul e bizar

Transgresivitatea e aici noua disciplină. Sîntem în capitala ciudaţilor europeni, cu suflet şi substanţă, nu doar decorativi şi superficiali (aşa cum îi întîlneşti la Amsterdam). Există nenumărate cluburi sado-maso nu foarte exclusiviste şi care nu se iau, din fericire, în serios şi „teatrul poporului", un fost *bunker* stalinist care are din '92 încoace o politică de programare „subversivă".

Berlinul e „östalgic"

Bieţii berlinezi vestici! Trebuie compătimiţi. După reunificare, au sprijinit ca Atlaşii cu umeri markaţi povara sărăciei şi a înapoierii estice şi, atunci cînd s-au simţit deşelaţi şi s-au aşezat să bea o bere, s-au trezit că sînt complet *passé* şi că noul magnet turistic e estul. Pentru că vestul, oricît de lucitor, e şi plictisitor. Est-Berlinul e mult mai seducător. Există un sentiment apăsător de *doom*, de fatalitate. E noul exotism. Aici infrastructura lasă de dorit, dar şi loc de aventură. Pentru alienaţii leftişti sau nu, scîrbiţi de materialism şi obosiţi de toate lucrurile puse la punct, faptul că poţi încă scuipa pe caldarîm sau că poţi supravieţui aproape fără bani în blocuri lugubre, dar cu apă curentă, că, dacă n-ai carte de credit nu te trece nimeni pe lista teroriştilor, toate astea înseamnă „viaţă", înseamnă că ai găsit o evadare din sistem. Şi ei adoră să se simtă dizidenţi. Sînt atraşi hipnotic de Berlin, ca o molie leneşă şi obeză de flacăra din nou pîlpîindă în cenuşa gulagă a înflăcărării revoluţionare. Ei sînt intoxicaţi de fatalitate, de istoria încărcată a zidurilor, de mirosul sîrmei ghimpate, de fantomele ruinelor, de solidaritatea umană în faţa durerii.

Pe de altă parte, cam din aceleaşi motive ca şi la noi, din ce în ce mai mulţi estici sucombă nostalgiei comuniste. Evident că sentimentul s-a tradus imediat printr-o modă (Östalgie), care a detonat după succesul fulminant al lui **Good Bye Lenin!** şi care a răscolit dorul după concediile plătite de stat, dar şi cel după mărcile de mult dispărute. Barurile din zonă au început să fie decorate cu toate obiectele DDR-iste care au putut fi recuperate, născînd un soi de straniu *camp* comunist cu iz *gay*. *Commie* şic.

Esticii sînt nostalgici, vesticii sînt cuceriţi. Comercianţii capitalizează. Pentru americanii cu care am stat de vorbă, sătui de „dictatura democratică", Berlinul de Est e un refugiu, o reîntoarcere la valoare, la spiritualitate şi tot acel *bullshit* pentru care un guru îţi ia o căruţă de bani, dar aici îl ai pe gratis. Pentru ei, Berlinul e ca New York-ul, doar că mai ieftin, mai liber şi infinit mai puţin stresant.

Evident că dilemele morale şi dezbaterile sînt nesfîrşite: e cinstit să capitalizăm în urma unui regim criminal, să ne amintim doar de părţile suave, nu şi de oroare etc? Una peste alta, Östalgia aduce bani.

Berlin *macht frei*

Aerul Berlinului te face liber. Districtele atît de distincte – avangardiste, de modă veche, burgheze, colorate, temerare sau bizare – contribuie la climatul liberal al oraşului. Ca să furăm un citat de la Frederic cel Mare, fiecare om poate ajunge aici în paradisul său personal.

Berlinul e o sărbătoare

Aici, sărbătoarea perpetuă nu e o legendă. Ca şi decorul urban, ea evoluează în permanenţă. Chiar dacă Love Parade a devenit un mare eveniment comercial, nu şi-a pierdut încă spiritul. La 14 ani după reunificare, Berlinul oferă încă un stil unic de viaţă. Nu există o altă metropolă europeană unde trecutul şi prezentul, banalul şi extraordinarul să se amestece cu atîta stil.

Berlinul se întîmplă

În Berlin, se întîmplă. Dar ce anume, nu poate fi categorisit cu uşurinţă. „Şi acesta e un lucru bun", ca să-l parafrazăm pe primarul *gay*, Klaus Wowereit, care şi-a făcut astfel „ieşirea din dulap", frază devenită la fel de celebră precum „ich bin ein berliener" a lui J.F.K. Aici există întotdeauna cineva care se luptă pentru sau împotriva a ceva. Berlinul e un oraş al emigranţilor. „Adevăratul berlinez e nou-venitul", cîntă trupa estică Keimzeit. Nu e deloc neobişnuit ca vizitatorii de astăzi să devină berlinezii de mîine. Ceea ce e, din nou, un lucru bun. O spune şi marele cîştigător din acest an al **Berlinalei**, regizorul german de origine turcă, Fatih Akin, cu al său **Gegen die Wand** (**Cu capul de perete**): „Sînt berlinez, n-aveţi ce face. Asta e". Şi cu asta, facem şi noi, în fine, trecerea la Festival şi acareturile lui.

Festivalul

Organizarea

O dată trecut calvarul acreditărilor, cu ping-pongul aferent de *e-mail*-uri preparativ-persuasive şi expediţii poştale, trebuie să recunoaştem, cu riscul de a ne repeta, că organizarea este foarte bună. Tot respectul pentru *staff*-ul stresat, dar plin de solicitudine. Între două servicii prestate jurnaliştilor pisălogi ca noi, îl înţelegi pe Olivier de la Biroul de presă, băiat drăguţ şi prezentabil, ochelari cu ramă fină şi inele de argint groase pe degetul mare, care citeşte pe sub tejghea **Emma** lui Jane Austen. În engleză. „Ador Anglia acelei epoci şi e cel mai nimerit escapism la care pot spera zilele astea." Minus eternele cozi: cele de la bilete (anul ăsta, parcă mai mari ca niciodată) şi cele de la intrarea în CineMaxx7 – motiv pentru care hîrciogul opărit care răspunde de ea rămîne în continuare antipatic. Chit că ar trebui să-i mulţumim, poate, că a recuperat fularul roşu uitat pe scaun de unul din noi. Numai că la Berlin, nici un obiect pierdut nu se pierde cu adevărat şi e găsit atunci cînd credeai că l-ai pierdut definitiv. Corectitudinea teutonă nu e încă un mit, slavă Domnului, nici chiar după frenezia şi imaginaţia ciorditoare a atîtor auslanderi. Există un loc special în Potsdamer Platz – cartierul general al **Berlinalei**, un fost *no man's land* transformat acum într-o spectaculoasă hiperbolă arhitectonică futuristă – unde sînt strînse şi sortate, în cutii de carton, toate articolele vestimentare uitate în sălile de cinema. Cu puţin tupeu, un critic de film mai fomist decît noi, venit să-şi caute căciula, în ultima zi, îşi poate îmbogăţi toaleta cu un pulovăr uşchit, un fular de fîră sau nişte mănuşi din piele – că berlinezii merg pe încredere...

Facilităţile

Cinci nopţi de cazare într-un hotel central, cu mic dejun inclus (asta dacă eşti *guest*), după care fiecare se descurcă, după posibilităţi, dacă vrea să mai rămînă pînă la sfîrşitul festivalului. Dacă nu eşti *guest*, o saltea confortabilă tot se găseşte, atîta doar că trebuie să scoţi din buzunar 30 de euro pentru acreditare – chestie care, la case mari (Cannes), nu prea se face. Internetul e la discreţie (30 de staţii la sala de presă, plus alte două la *market*-ul de filme), iar faptul că berlinezii merg pe încredere, aşa cum am mai spus, a făcut posibilă dispariţia, ziua în amiaza mare, dintr-o sală ticsită cu jurnalişti şi păzită de doi tehnicieni, a unui *laptop*! Probabil că hoţul şi-a afişat o moacă profesională, l-a scos din priză şi l-a luat sub braţ, sub privirile inocente ale organizatorilor care, din prea mult bun simţ, nu l-au întrebat unde se duce. Cafele gratuite şi de toate naţionalităţile (Etiopia, Guatemala, Columbia...) la clubul Kodak, pentru posesorii de card (Cornelia Popa de la Kodak Cinelabs România să trăiască!), plus *snack*-uri binefăcătoare pentru cei veniţi la Berlin cu doar o sută de euro în buzunar, pentru o săptămînă. Sigur, ca să supravieţuieşti în toată nebunia, ai nevoie de ceva cu mult mai consistent decît un „senviş" gratuit, dar toată ştiinţa e să-ţi stăpîneşti foamea şi impulsul irepresibil de a da 5 euro pe un şniţel sleit şi a aştepta cocteilurile de seară, unde se poate întîmpla ca un regizor polonez bătrîn să primească un premiu înainte să fie prea tîrziu. Sună cinic? Ei bine, am consumat destule filme poloneze la viaţa noastră, încît să avem dreptul la o crăpelniţă tradiţională cu somon *fumée* şi fructe confiate. La finalul ei, ne simţim uşor obosiţi – deşi chermeza are loc în chiar prima seară de festival.

Obţii lejer invitaţii şi la alte petreceri, puse la cale de marile companii (gen British Council – anul ăsta, mai generos ca niciodată, plus ocazia de a vorbi cu un Stephen Frears recluzat, pe care nimeni nu dădea doi bani), şi la prînzurile festivalurilor din Est (la care dau năvală în primul rînd fripturiştii vestici), dar chiar şi la „soareele" mai exclusiviste, organizate pentru a omagia ştiu eu ce film proaspăt prezentat – cum au fost cele din discobarul Cookies (pentru unul dintre cele mai glacial primite filme din competiţie, **Die Nacht Singt ihre Lieder** de Romuald Karmakar; e drept că şi trataţia a fost destul de glacială: două beri din partea casei, restul era pe bani grei) sau din Josty's Bar din Sony Center (pentru **20:30:40** de Sylvia Chang, unicul film din istoria recentă a **Berlinalei** la care s-au încurcat drastic bobinele, genericul de final începînd să curgă lent după numai 40 de minute de proiecţie). Mulţumită „Ursului de Aur" primit de Cristi Puiu pentru scurtmetrajul **Un cartuş de Kent şi un pachet de cafea**, toţi românii au avut acces la cea mai solidă şi mai *gay* petrecere a festivalului, cea a secţiunii „Panorama", localizată, ca-n fiecare an, în subsolul Berlinale Palast. La început era o aglomeraţie mortală şi era complicat, mai ales că farfuriile ocupau 20 de cm extra în jurul tău. Audienţa, acum. La bărbaţi, am inventat un joc: care *nu* e gay? La femei, se vede de la o poştă: ici-colo, cîte un batalion în costume, tuns scurt şi cu mişcări de dans milităreşti. Îşi doresc cu disperare să fie bărbaţi. Şi nu poţi să nu te întrebi: dacă îţi plac femeile, de ce să cauţi una care arată tot ca un mascul? Antony, un drag *king* din est, ne strecoară cartea de vizită a clubului unde performează. E atît de gentil(ă) în încercarea ei de acroşaj, încît ne gîndim să dăm o raită. DJ-iţa e tot o lesbi, dar purtîndu-şi cu mîndrie turbanul arăbesc şi, în numele acestei fuziuni, amestecă manelele germane cu Britney, Goldfrapp şi Nirvana. Supravieţuim din rezerva de adrenalină. E deja 6 dimineaţa şi sîntem foarte obosiţi.

Cît de vinovaţi ar trebui să ne simţim cînd mergem la un *party*, pentru un film pe care nu l-am văzut? Nu prea tare. E vorba de filmul chinezesc ale cărui bobine s-au încurcat şi cred că, oricît de obosiţi am fi, trebuie să fim acolo să le ridicăm moralul. Din cîte am auzit, e o peliculă care amestecă poveştile mai multor generaţii de femei asiatice. Noi am amestecat: pina colada, mojito, şampania, burbonul, gin tonicul etc... Cum altfel am fi putut-o suporta pe iritanta Leslie? Scrie la **Variety**, avantaj ea. Arată mai jalnic decît noi – avantaj noi. Cu cearcăne pînă-n plombe (e drept că era penultima zi de festival; totuşi, nu degeaba s-au inventat fondurile de ten) ş cu cărniţele plesnindu-i prin bluza neagră mulată ca un balon de 23 august. Dar Leslie e „relaxată", ca orice newyorkeză nevrotică şi încearcă să „flaunteze", etalînd o manichiură elaborată în formă de lopăţele lucioase *superlong*, cu margini atît de albe încît îi suspectezi o spasmofilie acută. Preferam negru sub unghie şi mai puţine fiţe. Şi cum altfel i-am fi putut explica prietenului ei intelo (evident ochelarist) cum poate fi executată – cu tehnicalităţile de rigoare – o dublă penetrare, cum a fost cea din filmul **Process**, cu Beatrice Dalle şi Guillaume Depardieu. Ah, aceste discuţii de festival. Se începe cu filmul şi se ajunge tot la sex. Nu daţi vina doar pe noi...

Cu toate acestea, am rămas dureros de lucizi. Altfel, n-am fi vibrat naţionalist la nişte acorduri suspect de cunoscute auzite din **juke-box**-ul barului: piesa Electric Brothers folosită de Radu Munteanu la finalul **Furiei**. E cinci dimineaţa, sînte foarte, foarte obosiţi şi ne aşteaptă o ultimă noapte albă, departe de pălăria **Berlinalei**, la petrecerea MTV Motomash.

Selecţia filmelor

Una peste alta, bună. Fără vîrfuri, dar nelipsită de filme foarte valabile, şi, totodată, populată cu atrocităţi şi rateuri. Reţeta e, ca de fiecare dată, aceeaşi: competiţia oficială e pe cît se poate de consensuală, relativ comercială şi angajată (politic, social etc...), rezervată consacraţilor (Loach, Rohmer, Minghella, Angelopoulos, Kim Ki-duk), filmelor americane împănate cu staruri care, ninge-plouă, vin la Belin şi dau bine-n cadru (şi anul ăsta a nins, a plouat şi a fost soare în aceeaşi zi, ba chiar în decursul unei singure ore) şi cîtorva *newcomeri* în concurs – care, culmea, în acest an au luat caimacul la premii: deja numitul Akin (aflat, cu **Gegen die Wand**, la al patrulea film), argentinianul Daniel Burman (Premiul special al juriului pentru **El abrazo partido**) sau americanii Joshua Marston şi Patty Jenkins, ale căror filme le-au purtat noroc protagonistelor premiate *ex-aequo*: Catalina Sandina Moreno pentru **Maria**, respectiv Charlize Theron pentru **Monster**). O menţiune specială, într-adevăr, pentru Theron, fabuloasă şi de nerecunoscut în pielea primei criminale în serie americane, Aileen Wournos, într-o poveste înrudită din multe puncte de vedere cu **Boys Don't Cry**. Remarcabil la acest film de debut, distrus de majoritatea criticilor prezenţi la Berlin tocmai din cauza *hype*-ului pre-Oscar, este felul, pervers, în care te face să rezonezi cu un personaj monstruos căruia te încăpăţînezi să-i găseşti o motivaţie pentru fiecare dintre crimele comise pentru a alimenta relaţia deja damnată cu partenera sa. Iar asta fără ca povestea – recunoaştem, destul de *sick* – să alunece într-un soi de militantism feminist detestabil, ci doar într-un sentimentalism uşor excesiv, dar necesar şi eficace. Tot în numele iubirii au loc şi celelalte cîteva filme cărora le-am dat o şansă din competiţia oficială: şi amorul obsesiv-distructiv dintre o femeie care serveşte drept model unor studenţi la Arte plastice şi un tarat înfiorător care o înfometează pentru a corespunde idealului lui feminin (**Primo Amore** de Matteo Garrone – corcitură neverosimilă şi stridentă de Antonioni cu Ferreri); şi amorul inter-rasial dintre o englezoaică şi un pakistanez înţepenit în tradiţiile comunităţii din care provine (**AE Fond Kiss** de Ken Loach – social, apolitic, tuşant şi... neaşteptat de sexy); şi relaţia defectă şi teatrală dintre doi nemţi striviţi de limitările unui apartament tapetat cu frustrările şi aşteptările pe care le au fiecare de la celălalt (**Die Nacht Singt ihre Lieder** de Romuald Karmakar – poate cel mai intens, mai insuportabil – *à la* Haneke – şi mai neînţeles film al **Berlinalei**); chiar şi relaţia derapată şi finalmente cicatrizată dintre doi soţi crizaţi de-a lungul unui *road-movie*-fals-*policier* inspirat de George Simenon (**Feux rouges** de Cedric Kahn – intrigant la început, dar fisiit pe parcurs). „Panorama“, a doua secţiune ca importanţă, s-a vădit a fi – tot ca de obicei – doar fals avangardistă, după chipul şi asemănarea filmului – de debut – spaniol selectat printre multe altele, **The Machinist** de Brad Anderson. Un soi de **Memento** clorotic care dezvoltă un plot secundar din **Twelve Monkeys**, un „trişˮ rudimentar în care ultimele cinci minute le răstoarnă, la modul penibil-triumfător şi totuşi funcţional, pe cele 100 de dinainte. Unica lui performanţă e Christian Bale, de nerecunoscut în pielea sau, mai degrabă, oasele unui insomniac nemîncat de un an şi torturat de crima pe care, aflăm, prea tîrziu, cînd ne păsa mai puţin, că a comis-o. Tot ca de-obicei, secţiunea „Forum“ rezervată „filmului tînăr“ este cea mai juisivă, în care experimentul şi ezoterismul fac casă bună cu comercialul deştept şi entuziasmant. Aici sînt înghesuite majoritatea filmelor asiatice din programul **Berlinalei** şi aici am văzut filmele cu care vom rămîne din această ediţie – a 54-a – a **Berlinalei**: cele două continuări ale *hit*-ului hongkonghez, recent ieşit şi pe ecranele noastre, **Infernal Affairs**, şi ultima demenţă a japonezului Takashi Miike, căruia îi datorăm deja mutilantul **Audition**: **One Missed Call**. Vom trece cu graţie peste turul formal de forţă al filmului maghiar, prezentat tot în Forum, **Dealer** (160', din care am rezistat doar treizeci de minute din care, timp de zece, *dealer*-ul în cauză molfăie o banană maro în timp ce stă la căpătîiul unei mumii bandajate, acompaniat de un zumzet straniu pe *soundtrack*; şi zău că ăsta e motivul pentru care am ieşit înainte de termen, nu faptul că scenariul presupune că nişte sectanţi români şi americani se adună la Budapesta pentru a-l întîlni pe gurul care n-a mai defecat de o săptămînă!) şi vom insista un pic asupra celor trei trufandale asiatice amintite. **Infernal Affairs** *aka* **IA2** este, de fapt, un *prequel* „operatic“ care dezvoltă, cu o luxurianţă şi coerenţă demne de **Naşul 2**, povestea abia schiţată în pregenericul primului episod şi rivalitatea latentă dintre agentul *undercover* şi gangsterul infiltrat în poliţie. Ultimul episod, **IA3**, e ceea ce s-ar putea numi un „psequel“: acţiunea sare de la un palier temporal la altul şi colează haotic piesele lipsă din primul **IA** cu evenimentele ulterioare acestuia. E, poate, cel mai ţăcănit şi mai pervers dintre toate (chit că, de la un punct, e evidentă această sforţare din partea regizorilor Andy Lau şi Alan Mak de a te zăpăci şi a-ţi înşela aşteptările; completată cu evaziuni onirice şi mistice), iar preţ de-o oră n-am avut tăria să admitem că n-am înţeles nimic. Cum-necum, lucrurile se leagă în ultima bobină, revelatoare: cel căruia îi dădusem o şansă şi pe mîna căruia mergeam, gangsterul atît de infiltrat în poliţie încît ajunge s-o deservească şi să-şi dorească onoarea de poliţist (interpretat cu o vervă contagioasă de mega-starul HK-ez, Andy Lau), cade în capcana întinsă chiar de poliţiştii deghizaţi în gangsteri. *Last but not least*, **One Missed Call**: este ultimul film pe care l-am servit din oferta **Berlinalei** şi, probabil, cel mai satisfăcător – într-un sens bolnav. Remix terifiant de **Ring** şi **Dark Water**, **One Missed Call** combină *trend*-ul actual în materie de *horror* (teama de tehnologie şi de imagini) cu mitologia şi actualitatea japoneză. Din nou, prozaicele *gadget*-uri electronice (aici telefoanele mobile) deraiază, posedate de forţe supranaturale incontrolabile, şi vestesc moartea. Filmul e atît de înspăimîntător, încît singura armă pe care o ai contra groazei şi imaginilor-şoc e rîsul debil. Finalul pseudobucolic nu şterge nimic din teroare şi angoasă. Nu poţi decît să te rogi să nu auzi prea curînd un *ringtone* polifonic, ca să fii scutit de atacuri de panică.

Festivalul oraşului

Oamenii

Brynjar, un angelic dansator norvegian, gazda noastră pentru două seri, care ne-a gătit *pasta* într-un apartament al cărui proprietar a decis că-i prea frumos, drept care l-a distrus pînă la armătură. Şi care ne-a dus în singurul bar care ne-a testat conştiinţa. Acolo plăteşti un euro, bei cît vin poţi şi mănînci ce vrei şi apoi, la ieşire, plăteşti cît crezi tu de cuviinţă. Da, e adevărat, şi e chiar o afacere profitabilă. Barul a devenit o franchiză şi taxa de intrare s-a redus de la 2 euro la doar unul singur. Sîntem, totuşi, în Germania. Evident, sîntem în est şi afacerea are acelaşi iz nostalgic. Simţul comunitar ne e trezit şi de toaleta a cărei idee de *privacy* e doar o cortină din material subţire. Ne trezim din această reverie utopică – deja începem să vorbim aiurea: „e un concept care ar putea fi implementat şi în Romania“ – cînd facem o frisonantă şi stranie plimbare nocturnă chiar pe dunga zidului...

Vînzătoarea de cafea de la Kodak. Cu care poţi avea următoarea aiuritoare şi profundă discuţie matinală. Gen: „Mersi pentru tot. Şi, apropo, faci cea mai bună cafea de aici./ Mersi, m-ai făcut fericită, chiar aveam nevoie de o asemenea încurajare. Astăzi am avut senzaţia ca am fost o catastrofă la lucru. Ştii, m-am îndrăgostit. Dintre miile de oameni care cumpără cafea zilnic de la mine, a trebuit să fie tocmai el. L-am văzut şi m-a lovit. N-am mai putut să fiu atentă la nimic altceva./ Dar să ştii că am simţit-o pe vîrful limbii. Avea ceva extra. Era cafea cu dragoste./ Da', dar şi tu trebuie că eşti îndrăgostită, altfel nu i-ai fi dat de gust./ Da', dar sînt *heartbroken*./ Bine ai venit în club!“ (urmează o lovire conspirativă a palmelor).

Locurile

Barul Roses. A doua noapte. Serendipitatea ne facem să aterizăm tocmai în Roses, un legendar bar *gay*, dar asta aflăm de-abia mai tîrziu din Lonely Planet, vestit pentru *kitsch*-ul său absolut (şi sublim). **Alex**, barmanul, este prietenul lui **Tom**, alt amic italian de-al nostru. Şi cum prieten din prieten se face, avem parte de băuturi gratis toată noaptea, în schimbul cîtorva pahare adunate de pe masă şi duse la tejghea. Acum e o petrecere privată, ceea ce înseamnă că există şi hetero, dar nu prea falnici. Cui îi pasă, genurile se amestecă la fel ca toate cocteilurile din blenderul lui Alex, mereu zîmbăreţ şi hiperactiv. E singurul berlinez get-beget pe care l-am cunoscut. Deşi maică-sa e şi ea poloneză. Cu toţii, facem Europa unită (şi cam ameţită). Barul e aşa cum sînt mai toate de aici: te forţează la un *full contact*. Sînt mici, înghesuite, oamenii stau în picioare, suflînd unul în ceafa celuilalt. O dată ce prinzi gustul, te gîndeşti amar la alea româneşti, unde toată lumea stă la mese şi îşi aruncă priviri suspicioase. Pereţii sînt îmbrăcaţi într-o blană roşie, coarne de bizon împungînd vikingic din el, icoane garnisite cu beculeţe colorate sclipind intermitent. Fauna e şi ea pe măsură – de la ONG-işti lucrînd placid pentru pace şi nu prea ştiind de ce-s plătiţi, la adorabilii, ingenuii şi picturalii polonezi Ana şi Arthur, la *gay*-ii *hell's angels*, la nemţi mustăcioşi iviţi parcă dintr-un film porno al anilor '70, la Renee, patronul tatuat şi perpetuu stonat, dar înduioşător de generos al clubului. Roses are ceva din contrastele berlineze: sîntem noi, doar puţini beţi, euforizaţi de atîtea întîlniri profetice, şi polonezii, cele mai suave creaturi ale nopţii, dar şi debaraua din spate, unde rînd pe rînd se retrag cîte unii, pentru sex şi droguri. Apoi grecii care, cu o pseudo-euforie balcanică, ne îndeamnă să le fim cei mai buni prieteni şi să *get high* împreună, doar-doar şi-or vinde drogurile. Noi voyeurizăm puţin. Tom face fotografii, fascinat de oglinzile flamboaiante, şi se îndrăgosteşte de Arthur. La urma urmei, am venit aici şi pentru o doză de transgresivitate. Mai e şi francezul foarte trist din faţa unei sticle de bere, evident artist alternativ şi cineast *underground*, muzician care nu face compromisuri, falit *de rigueur*. E trist că oraşul a devenit supra-populat de prea mulţi *desperados* internaţionali... E deja 7 dimineaţa şi sîntem groaznic de obosiţi.

Foto: Berlinale

Infernal Affairs

Moto mash-ul MTV (itinerat şi prin Bucureşti, la finele anului trecut) se ţine într-un spaţiu ce aminteşte de o fabrică dezafectată. Sîntem împinşi în nişa VIP-urilor, de unde avem excelenta perspectivă a posterioarelor membrilor trupei The Rapture. Ei fac parte din *revival*-ul newyorkez al *punk*-ului. Nu sînt atît de cunoscuţi ca The Strokes, dar au la fel de multă energie şi sună al naibii de bine, chiar dacă nu complet original. În culise e şi Peaches, numai piersicată nu, şi totuşi de nerecunoscut – de-aia nici n-o abordăm în trombă. Pe scena sankt-petersburgheză, unde cîntase înaintea lui Björk, acum un an, părea un diavol isteric care scuipa sînge, un *agent provocateur* care rima *cock* cu *fuck*, împărţea degetul mijlociu oricui era dispus să-l primească, folosea microfonul pe post de penis în toate direcţiile imaginabile şi se lepăda de ţoalele supraelastice pînă-ntr-a-şi etala chiloţii roz. Electric-trash e puţin spus. Să fie aceeaşi persoană această fată cuminte şi placidă de lîngă noi, care pare sora creaţă a lui Tracey de la EBTG? Pînă să apucăm să-i spunem că deunăzi am ascultat tocmai CD-ul ei şi al nimănui altcuiva în magazinul Saturn, o pierdem în mulţime...

Clubarii sînt fie *electroclash*, fie *punk*, fie doar cocainomani care prizează la vedere, nestingheriţi. Urmează DJ-ii care sînt fantastici şi un soi de pseudo-*performance* cu contorsioniste mascate. Seara culminează cu T. Rauschmiere, genial, cel mai în vogă DJ german al momentului. De la început, îşi ia riscuri. Scoate din platane nişte sunete insuportabile, forţînd publicul să-şi acopere urechile. Unii, mai generoşi, ne întind şi nouă bucăţi de vată. Refuzăm. Vrem întreg tratamentul, fără anestezie. Merită efortul, pentru că ceea ce urmează ne forţează practic să dansăm. Pînă la 7 dimineaţa. Euforie perpetuă. Sîntem atît de obosiţi, încît o zi în plus ne-ar putea fi fatală. Dar mîine plecăm acasă. Sîntem atît de faliţi, încît perspectiva muncii silnice care ne-aşteaptă începe să se contureze ameninţător. Sîntem, însă, atît de fericiţi, încît poimîine am lua-o de la capăt...

(Deplasare sponsorizată de The Coca-Cola Company)

Institutul Italian de Cultură

Manifestările culturale organizate în perioada 23-29 februarie 2004

Concert
- 27 februarie, ora 18.00, la sediul Institutului – Concert susţinut de Irene Bottaro (mezzosoprană) şi Enrico Maria Polimanti (pian)

Program:
- R. Schumann, Frauenliebe und Leben op. 42 Amore e vita di donna (Ciclu de opt Lieduri pe texte de Chamisso);
- Seit ich ihn gesehen – Da quando l'ho veduto
- Er, der Herrlichste von allen – Lui è il più splendido di tutti
- Ich kann's nicht fassen – Non posso capacitarmene
- Du Ring an meinem Finger – Tu anello al mio dito
- Helft mir, ihr Schwestern – Aiutatemi sorelle
- Süţer Freund – Dolce amico
- An meinem Herzen – Sul mio cuore
- Nun hast du mir den ersten Schmerz getan – Ora mi hai dato il primo dolore

*

- G. Mahler, Erinnerung (Leander) – Rimembranza
- Ich bin der Welt abhanden gekommen (Rückert) – Sono ormai perduto al mondo
- Um Mitternacht (Rückert) – A mezzanotte

M. De Falla, Siete Canciones Populares Españolas
- El paño moruno
- Seguidilla murciana
- Asturiana
- Jota
- Nana
- Canción
- Polo

Istituto Italiano di Cultura

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

Ernest Wichner, „poet german din România“

Ion Bogdan LEFTER

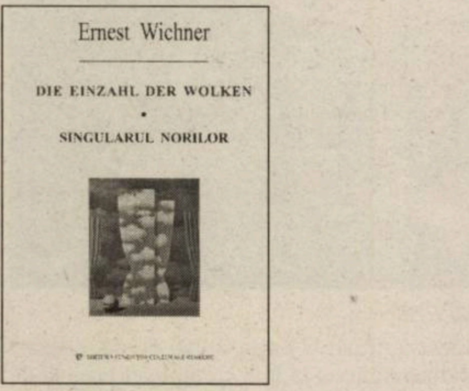

Ernest Wichner

DIE EINZAHL DER WOLKEN

•

SINGULARUL NORILOR

Ernest WICHNER
Die Einzahl der
Wolken/Singularul norilor
Poeme. Ediţie bilingvă
Traducere în limba română
de Nora Iuga,
Editura Fundaţiei Culturale Române,
Bucureşti,
2003, 128 p.

O „provocare“:[*] Grupul de Acţiune Banat

Cînd s-a stabilit în Germania Federală, în 1975, Ernest Wichner avea doar douăzeci şi trei de ani. Era de o vîrstă cu Rolf Bossert şi Richard Wagner, despărţiţi de un singur an (în minus) de William Totok, Johann Lippet şi Werner Kremm, ca şi (în plus) de Gerhard Ortinau şi Anton Sterbling. I-am numit pe principalii membri ai Aktionsgruppe Banat (Grupul de Acţiune Banat), constituit, afirmat şi recunoscut în 1972 şi a cărui activitate s-a încheiat formal în anul emigrării lui Wichner şi a lui Sterbling. Atunci, în toamna lui 1975, Wagner, Totok şi Ortinau, împreună cu susţinătorul lor cel mai activ, criticul Gerhardt Csejka, bucureştean prin adopţie, dar tot bănăţean de origine, sînt arestaţi şi interogaţi cu privire la programul şi la presupusele intenţii „conspiraţioniste“ ale grupului. La scurt timp, Totok va fi reţinut din nou şi închis opt luni de zile. Cînd iese din închisoare, la sfîrşitul lui iunie 1976, grupul nu mai există ca atare.

Dincolo de aceste date simple de istorie literară (şi politică!) se află povestea mult mai complicată a unei porţiuni importante – chiar dacă „marginale“ – a culturii noastre postbelice: cea a literaturii şi a evoluţiei mentalităţilor colective din interiorul minorităţii germane din România. Aproape neştiut în mediile intelectuale „majoritare“, la începutul anilor '70 s-a consumat în comunităţile saşilor şi şvabilor din Transilvania şi Banat un veritabil „război“ generaţionist, tinerii reproşîndu-le drastic părinţilor şi bunicilor lor orientarea pro-nazistă din timpul celui de-al doilea război mondial. „Noul val“ le-a opus o atitudine critică, anti-extremistă şi antinaţionalistă, din perspectiva stîngii raţionaliste dar şi – în acelaşi timp – anti-comunizante. Literar vorbind, ei au susţinut imperativul întoarcerii textului către realitatea imediată şi au proclamat necesitatea de a face din poezie şi proză forme de expriment social, în sensul subversiv al cuvîntului. Model recunoscut: Brecht.

Cu un asemenea program, nu e deloc de mirare că apariţia radicală şi „provocatoare“ a Grupului de Acţiune Banat a deranjat deopotrivă generaţiile mai vîrstnice ale minorităţii germane şi „organele“ statului comunist. Atacurile şi denigrările, şicanele şi represiunea propriu-zisă şi-au atins curînd scopul. Doar că... Grupul n-a fost un fenomen izolat, ci expresia unei atitudini mai largi. În literatură, Wagner, Totok, Wichner şi colegii lor fuseseră precedaţi de Anemone Latzina şi de Franz Hodjak, alţi tineri autori adăugîndu-se în anii următori, de la Werner Söllner, Horst Samson sau Hellmut Seiler la Herta Müller, Helmuth Britz, Helmuth Frauendorfer sau Klaus F. Schneider. După 1980, „noua generaţie“, nonconformistă şi experimentală, care se lansase în literatura română „majoritară“, proclamînd urgenţa unei „noi prize la real“, a descoperit consonanţa dintre proiectul său şi cel al germanilor cu ocazia publicării în 1982 a unei antologii de poeme traduse, **Vînt potrivit pînă la tare. Zece tineri poeţi germani din România**, în care erau incluşi Latzina, Hodjak, Totok, Lippet, Bossert, Wagner, Samson, Söllner, Seiler şi Britz. Emigrase între timp şi Ortinau, însă fenomenul continua să se manifeste. Antologia a fost comentată atunci cu entuzism de către mai mulţi autori ai „noii generaţii“ de limbă română, iar „fraternizarea“ s-a produs în cîteva întîlniri memorabile, în Bucureşti şi la Sighişoara, la Festivalul de poezie ţinut acolo între 1980 şi 1984. După 1990 şi pînă astăzi, poezia din **Vînt potrivit pînă la tare** se predă la Filologie (cel puţin la cea bucureşteană).

La mijlocul anilor '80 aveau să emigreze Bossert şi Söllner, apoi, simultan, în 1987, Herta Müller, Wagner, Totok, Lippet, Frauendorfer. După căderea regimului comunist s-au stabilit în Germania şi Hodjak, Csejka, Peter Motzan (criticul clujean care prefaţase **Vînt potrivit...**). Despre întreaga istorie a oferit recent date şi documente William Totok în cartea sa **Constrîngerea memoriei** (Editura Polirom, 2001), din păcate puţin comentată. O „documentaţie“ extinsă a activităţii Grupului de Acţiune Banat continuă să ne lipsească – în traducere românească, vreau să spun: articole programatice, mesele rotunde care au marcat istoria mişcării, texte literare care au atras la vremea lor atenţia şi au stîrnit reacţii.

Timişoara-Berlinul de Vest: biografie şi traseu profesional

Un volum consistent despre Grupul de Acţiune a editat în Germania, în 1992, Ernest Wichner, la celebra editură Suhrkamp: **Ein Pronomen ist verhaftet worder. Texte der Aktionsgruppe Banat** (**Un pronume a fost arestat. Texte ale Grupului...**), după cîteva alte grupaje „recuperatoare“ apărute în reviste (**die horen**, Band 147, 3/1987; **Akzente**, Heft 6, 1976).

Emigrat – după cum am văzut – la douăzeci şi trei de ani, stabilit în Berlinul de Vest, Wichner îşi continuă studiile filologice începute la Timişoara şi urmează, în paralel, politologia. Scrie şi publică puţin, poate pentru că aşa îi va fi fost firea creativă, poate din cauza dificultăţilor adaptării, după o „dezrădăcinare“ timpurie, înainte de a-şi fi conturat o personalitate proprie, dincolo de solidaritatea cu colegii de mişcare bănăţeană. Va semna o primă culegere de poeme abia în 1988, la treisprezece ani de la plecarea din România: **Steinsuppe** (**Supa de piatră**) (tot la Suhrkamp). După acelaşi interval, în 2001, cîteva povestiri inspirate de o călătorie de creaţie în Bulgaria îi apar într-un volum publicat în traducere la Sofia şi în original la Berlin: **Alte Bilder. Geschichten** (**Povestiri**). Iar la mijlocul anului trecut i-a apărut şi prima carte în ţară, o selecţie bilingvă de versuri: **Die Einzahl der Wolken/Singularul norilor**.

Nu înseamnă că, parcimonios fiind cu operele proprii, Ernest Wichner e un nume necunoscut în Germania. Dimpotrivă, se bucură de o largă reputaţie, căci traseul său profesional nu s-a îndepărtat de lumea scrisului: lucrează de mulţi ani la Literaturhaus Berlin, cunoscută instituţie organizatoare de lecturi publice şi expoziţii, casă de creaţie şi centru de cercetare şi editare de cărţi, cataloage, studii. Astăzi director al instituţiei, Wichner a fost implicat de-a lungul anilor în pregătirea a numeroase evenimente găzduite de Literaturhaus, nu o dată finalizate în volume alcătuite de unul singur sau în colaborare, în urma unor laborioase documentări asupra unor autori, a unor momente şi epoci de istorie culturală.

Structural, rămîne – însă – un poet. Încît cartea apărută recent în România poate fi privită ca un bilanţ provizoriu, întru totul reprezentativ, cu tot cu bilingvismul ei, simbolic pentru Wichner, ca şi pentru toţi colegii lui şi ai noştri. Germani prin etnie, limbă maternă şi tradiţii în prelungirea cărora s-au format, ei continuă să aparţină şi culturii române: biografia lor „fracturată“ între copilăria-adolescenţa-tinereţea din Banat sau Ardeal şi maturitatea de la Berlin, la Frankfurt, München sau Hamburg îi obsedează, furnizîndu-le mereu, chiar şi la mulţi ani de la emigrare, teme şi subiecte pentru scris, iar statutul de „străini“ în ţara de imigraţie, de nemţi „mai altfel“ decît cei născuţi acolo, nu-i va părăsi niciodată. Mai mult decît atît: gîndind în termenii reinterpretării actuale a tradiţiilor locale din perspectivă „multiculturală“, aş spune că ei, „nemţii noştri“, aparţin în mai mare măsură literaturii române, căreia îi adaugă o dimensiune importantă; şi că, în lumea postmodernă, în rapidă „metisare“, ei sînt nişte adevăraţi scriitori europeni ai contemporaneităţii tocmai ca „scriitori germani din România“...

Discreţie şi elegie

Die Einzahl der Wolken/Singularul norilor adună versuri mai vechi, preluate din **Steinsuppe**, şi altele probabil mai noi. Cîteva texte apar regrupate fie de către poet, fie de către traducătoare (cazul **Elegiilor. Alb**, în care e integrat acum şi **Vîntul alb** – citez de-aici încolo doar titlurile în româneşte). Regretabil, ediţiei îi lipseşte un studiu introductiv care să o prezinte ca eveniment şi să restituie istoria autorului, a Grupului de Acţiune, a literaturii germane din România. Prea sumare date bio-bibliografice sînt imprimate pe ultima copertă. Nora Iuga, adaugă o frumoasă postfaţă subiectivă, **Dezvăluirile traducătorului**, pusă în forma unor impresii de jurnal de lectură.

Paradoxal, poemele lui Ernest Wichner frapează prin discreţie. Regăsim în ele toate trăsăturile caracteristice colegilor săi de grup literar: simplitate a enunţurilor, descriptivism şi narativitate, tăieturi scurte, seci ale propoziţiilor, finaluri abrupte, care potenţează semnificaţiile pe principiul surprizei provocate de un anticlimax. Pe de altă parte, îi lipsesc agresivitatea sfidătoare a lui Wagner şi Bossert sau sfătoşenia povestitoare din autobiografia în versuri a lui Lippet. La Wichner, mărturisirea e mai reţinută, decupajul – mai concis, tonul – într-adevăr elegiac (mica serie de **Elegii**, pe care am amintit-o, nu e întîmplătoare). Iată o **Seară** cu contururi simple, în care tensiunea e ascunsă, subîntinsă: „Şi-acum cuvintele verii/ o iau din loc. Zgomotul/ maşinilor mai rece mai negru/ se-ntinde luciul pe asfalt,/ mai lent creşte rumoarea alcoolului./ Amabilă, prieteni, seara/ roşeaţa otrăvii“ (p. 25). Fără să se desprindă vreodată de concreteţea detaliilor de viaţă cotidiană, notaţia e eliptică, tinzînd către încifrarea senzaţiilor, ca în **Nici un cîntec**: „Cîntec nu mai am/ nu mă plîng/ nici pe străzi pustii/ nu m-aţin/ unde mă găsesc/ zmeul face flori/ dincolo aici nu/ mă mir“ (p. 111).

Piesele ceva mai lungi, de căteva strofe, uneori de cîteva pagini, nu ies din formulă, chiar dacă frînturile narative trimit într-un mod mai coerent la anumite scene biografice (străbunicul în primul război mondial – în **Trei poezii**, p. 10-13 ş.a.m.d.). Nu lipsesc nici referinţele livreşti, în acelaşi regim de discreţie. Foarte reprezentativă pentru „amprenta“ personală a lui Wichner e sinteza de livresc şi senzualitate din poemul în care vorbeşte... Heine: „Faxează-mi partea cea mai frumoasă/ jumătatea ta de moarte şi strigătul/ pe care îl scoţi în jocul de-a animalul/ cu două spinări. Transmite-mi-l,/ foloseşte tehnica asta şi/ fii drăguţă cu mine. E conectat,/ semnalizează verde, putem începe./ Chiar şi un eşantion de secreţie/ n-ar strica“ (**Heinrich Heine vorbeşte pe repondeur**, datat 1997, p. 83).

Lipsesc poemele din **Steinsuppe** în care erau tematizate exilul şi nostalgia după locurile natale (**Banater Dorf mit Schweiss im Gedicht**, **Arad**, **Heimat** şi altele). Intenţia – a autorului, a traducătoarei – va fi fost aceea de a menţine în selecţie maniera, dar fără referinţele prea directe la conjuncturi rămase mult în urmă.

Elegiacul Ernest Wichner e un poet cu o acută sensibilitate retractilă, pe care o exprimă într-o stilistică fină, cu tuşe subţiri. Versurile lui adaugă o dimensiune preţioasă vehemenţei Grupului de Acţiune, sugerînd drama mai bine ascunsă în textele altora. O culegere mai amplă a scrierilor sale, ca şi traduceri sistematice din ceilalţi, inclusiv o explorare amplă a fenomenului „literaturii germane din România“ ar trebui să fie urgenţe ale editurilor noastre...

---

[*] Institutul Goethe din Bucureşti, Centrul de Carte Germană şi Literaturhaus Berlin organizează o **Întîlnire literară româno-germană** în zilele de 26 şi 27 februarie 2004. Pe 26 februarie, cu începere de la orele 17.30, va avea loc o **Seară literară** cu Herta MÜLLER, Oskar PASTIOR, Nora IUGA şi Ernest WICHNER. Pe 27 februarie va avea loc o **Întînire cu tineri autori din România şi Germania**: Constantin Virgil BĂNESCU, Adela GRECEANU, Claudiu KOMARTIN, Teodor DUNĂ şi Ulf STOLTERFOHT. Participă: Oskar PASTIOR, Nora IUGA, Mircea MARTIN şi Ernest WICHNER. Cele două reuniuni se vor desfăşura la sediul Institutului Goethe, Str. Henri Coandă Nr. 22, Bucureşti (Tel.: 021-312 02 31, 211 50 63).

POLIROM
NOUTĂŢI
februarie 2004

Dumitru Radu Popa
Sabrina şi alte suspiciuni

Arturo Pérez-Reverte
Regina Sudului

Tim O'Brien
Vrăjitorul

John Foran (coord.)
Teoretizarea revoluţiilor

Reduceri de 30%
Pentru oferta săptămînii pe site-ul www.polirom.ro ▸ Agenda

Comenzi la: CP 266, 700506, **Iaşi**, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)217440
Bucureşti, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, **Timişoara**, Tel.: 0722/548785
E-mail: sales@polirom.ro
www.polirom.ro

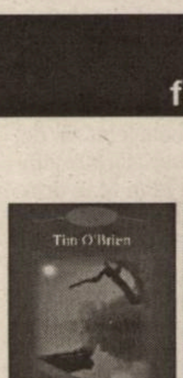

Dumitru Radu POPA
Sabrina şi alte suspiciuni

Cazul Marian Popa în literatura română de azi pe mîine

ION ZUBAȘCU

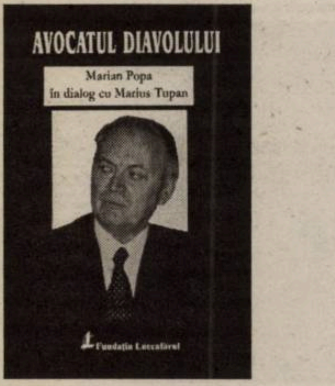

Avocatul diavolului. Marian Popa în dialog cu Marius Tupan
Fundaţia Luceafărul, Bucureşti,
2003, 372 p.

Aş vrea să-mi încep aceste însemnări despre cartea **Avocatul diavolului. Marian Popa în dialog cu Marius Tupan** pornind de la un citat extras chiar din volumul în discuţie: „După părerea mea, cele mai odioase fiinţe au fost şi vor continua să fie nu primitivii, fanaticii, inculţii, ci cei cultivaţi şi inteligenţi, care pot face mai mult rău ca toţi ceilalţi, pentru că ştiu ce fac şi fac mai eficient decît cealaltă categorie". Marian Popa nu este nici incult, nici fanatic, nici primitiv, ci un scriitor hiperinteligent, doldora de informaţii şi lecturi, o impresionantă enciclopedie de citate şi ilustraţii senzaţionale din uimitor de multe domenii. Toate acestea au, însă, o fisură catastrofală: în viziunea lui Marian Popa, valorile sînt răsturnate, o patologică inversiune morală îi submineazā răvăşitor aproape toate paginile. Afirmaţii sclipitoare, observaţii de-o inteligenţă de invidiat, impecabile intuiţii vizionare, admirabile sinteze portretistice, numeroase evaluări axiologice ar putea funcţiona autonom, ca salvate dintr-un naufragiu, dacă nu ar fi legate iremediabil de ţesutul tumoral al întregului. Marian Popa ar fi avut un statut invidiabil în cultura română dacă undeva, cine ştie în ce strat al destinului său, poate în copilărie, poate mai tîrziu, nu s-ar fi întîmplat leziunea: celula supresoare a unui anticorp al său ideatic a cedat şi, prin această fisură, virusul fatal i-a pus stăpînire pe baza informaţională, generatoare de sens, proliferînd în continuare ţesuturi infestate, cu o fantastică vitalitate negativă, pînă la metastazierea şi pervertirea la inversiune mortală a întregului său corpus sintactic de litere şi cuvinte.

E greu de presupus că, în starea în care se află, conştiinţa pervertită numită Marian Popa mai e tratabilă, vindecabilă sau măcar capabilă de penibila viclenie simulatoare a lui Corneliu Vadim Tudor, din ultima sa fază de maculare şi compromitere pînă şi a actului penitenţei. Ce sens mai are, în acest caz, lectura unei cărţi ca **Avocatul diavolului**, care dezvăluie oroarea patologicului în toată strălucirea ei? Demersul ar putea semăna, mai degrabă, cu o vizită la un imaginar muzeu de oncologie, cu înfricoşătoare tumori expuse la vedere în vitrine, sau într-o clinică ginecologică, ale cărei coridoare sînt ornamentate cu diverse tipuri de hidrocefali conservaţi în formol. Actul necesar al cunoaşterii are, la limită, şi un sens exorcizant: experienţa ororii potenţează apetenţa pentru normă şi normalitate, exact în măsura în care spectacolul războiului şi al morţii incită instinctul de supravieţuire al viului şi vitalităţii salvatoare a lumii.

Elogiul deşănţat al lui Stalin

Marian Popa se menţine, de-a lungul întregii sale cărţi, un apologet al comunismului. Vorbind despre utopia presei de azi, „prin condiţiile mercenariatului", se grăbeşte să adauge imediat că urmează „după o altă utopie, aceea a socialismului, a omului multilateral, universalist, renascentist" (p. 114). Se pare că milioanele de crime „executate" (ca să folosesc un cuvînt drag executorului scripto-securistic Marian Popa) de dictatura comunismului, în toate ţările unde a pătruns acest flagel, la fel de vorace ca fascismul, sînt percepute în culorile unei nostalgice compoziţii naive, în care Stalin e reprezentat pictînd Capela Sixtină, alături de Leonardo da Vinci care vinde matrioşte în Piaţa Roşie, folosind drept tarabă mumia lui Lenin. Iar această viziune urmează la foarte mică distanţă după ce Marian Popa îl dăscăleşte pe Marius Tupan cu privire la natura adevărată a comunismului: „Un singur lucru l-aş contesta din întrebarea ta: *comunism*. Perioada aceasta a fost comunistă aşa cum cea victoriană a fost bogumilică. Comunismul este altceva" (p. 112). Exact ceea ce susţin şi ideologii de azi ai fostei Securităţi: nu comunismul a fost rău, ci perechea dictatorială, care l-a aplicat greşit. Dar ce este comunismul în viziunea exigentă a nostalgic-visătorului Marian Popa? „Comunismul este cea mai frumoasă utopie a omenirii. Pentru că este o Nirvană [*sic!*] creştină momentan politizată oportun din interese economice şi experimentale. Dar va rămîne o utopie. Pentru că «realizarea», «construirea» lui a ajuns în puterea celor care s-au numit «comunişti», dar care n-au avut nici o relaţie funciară cu comunismul, de la Lenin la Ceauşescu (p. 80). Am fi văzut noi ce minune de societate ieşea dacă respectivii dictatori aveau «relaţia funciară cu comunismul»!"

Această viziune nostalgică asupra comunismului este menţinută de Marian Popa pînă la sfîrşitul cărţii, cu o consecvenţă remarcabilă, care ţine în mod evident de îndoctrinarea sa profundă: la distanţă de 133 de pagini de la emiterea acestor snoave despre comunism, pe care i le-ar fi putut băsmui în copilărie mama sa, lucrătoare la „Gospodăria de partid UAD" (p. 187), Marian Popa continuă să tînjească din toată fiinţa sa după comunism: „Eu am trăit în comunism, care n-a fost comunism, *visînd la comunism chiar şi azi* [*s.n.*]. Katharina Witt, marea sportivă, recunoaşte şi azi importanţa capitală a Republicii Democrate Germane în viaţa ei, fără condiţiile de acolo, posibilităţile ei de a-şi dezvolta talentul fiind nule" (p. 213). Ce mai contează zidul Berlinului, cu morţii şi tragediile lui, ce mai contează divizarea teritoriului unei ţări în două? Ce să mai însemne, prin asociere de idei, graniţa sfîşietoare de pe Prut şi „moldovenizarea sovietică" a Basarabiei, dacă o unealtă a ocupantului s-a simţit bine şi s-a realizat personal în acest regim criminal? Simţim că în mărturisirea sportivei Katharina Witt bate la fel de fierbinte şi inima recunoscătoare a lui Marian Popa!

În acest sens, istoricul literar „de azi pe mîine" duce lucrurile pînă la capăt şi-i „execută" lui Stalin un elogiu unic în literatura actuală a lumii, situîndu-i neagra personalitate într-o poziţie care întrece orice aberaţie imaginabilă: „Cine va scrie un roman despre Stalin va trebui, după părerea mea, să vadă în el nu un om, ci o fiinţă a deplinului Mister. Eu nici nu cred că Stalin a fost om. Îl situez, pe el şi pe Hitler, în categoria minimală numeric

Radio Total 96.9 FM

Polii criticului

ION BUZERA

Polul Nord e raţionalitatea. În critică, acest cuvînt simplu înseamnă, între altele: spirit geometric, aptitudine ierarhizantă, intenţii constructive, disponibilitate „canonizantă". „Scientism" (în cazurile extreme: autist), metode, precizie, eficienţă. Limpiditate a discursului, „a vedea clar în text şi a spune clar ce vezi" (Nicolae Manolescu). Aristotelism al gîndirii, gospodărire atentă a „parcelelor" literare. Implică spirit taxinomic, jubilaţie a delimitării. Aptitudine pentru sinteze, organizare impecabilă, pe capitole şi subcapitole, a lor. Paratexte, de obicei, voluminoase, justificative. Analize corecte, fără urmă de epatare. Inducţie, dar şi deducţie. Orientare preponderentă spre structurile (stabile) ale narativităţii sau spre cele similare, captarea oricărui fapt literar într-o logică, fie ea şi una – la limită – *fuzzy*. Origine luminoasă, diurnă, previzibilă a ideaţiei. Gestaţie, în genere, fără probleme, spontană, evitînd cu abilitate riscurile, a soluţiilor interpretative. De unde: luarea în calcul mai ales a „efectelor", „pragmatismelor", „acţiunilor" literare. Fenomenologie a exactitudinii în scriitură. Dar şi: riscurile înţepenirii în algoritmi uzaţi, încremenirea în proiecte de trecut, inabilitatea sau imposibilitatea depăşirii propriului idiom, exerciţiul mecanic al interpretării, utilizarea mai degrabă a poeticilor decît a hermeneuticilor ca instrumente-cheie exploratorii, a expectaţiei descriptivului în dauna curajului iniţiativei exegetice. Interpretarea ca şperaclu, candoarea credinţei că s-au rezolvat „enigmele textuale", în condiţiile în care ele abia au fost generate. Utopia structuralismului.

Polul Sud e sensibleria, cu şi fără conotaţie peiorativă. Mai direct spus, senzualitatea: „Criticul are cea mai senzuală intelectualitate. Pictorul e senzorial, criticul e senzual" (Ion Negoiţescu, cine altcineva?). Asta înseamnă, între altele: a te putea uita fără vertije prea rapide în „abisul" creativităţii celuilalt, eventual a-i putea reface suişurile, coborîşurile *prin* respectivul abis. A fi în posesia unui „depresiometru" cît mai fin. A palpa inclusiv epiderma textului, a dezvolta barthesienele plăceri ale lecturii. A înţelege că eşti în proximitatea artei, dacă nu direct în ea. A concepe modalităţi acaparante, (auto)devoratoare ale comentariilor critice. A nu concepe *hors-text*-ul (Derrida). Puternică propensiune spre *critifiction*. A interoga plural-indiferent obiectul şi la fel subiectul. A *recrea* eforturile (uneori) supraomeneşti ale poeţilor, ale marilor poeţi. A activa o atenţie sporită la tot ce înseamnă mit, arhetip, coloraţie fantasmatică a textului, la – pe scurt – ceea ce *nu se vede*. „Vizualizarea" (dacă se poate: în culori!) a inconştientului celuilalt, „amestecarea" (ca la, *mutatis mutandis*, psihanalist: contratransferul) propriului inconştient cu cel luat sub observaţie. Platonism aperceptiv. „Haos" al formulei critice, respondent al „haosului" de pornire, al operei. Haotizarea experimentală, cu intenţie euristică, a acesteia. Jubilaţie a nelimitării, extaza posibilităţii. Apetit pentru analiza infinitezimală, pariu masiv pe resursele abducţiei. Interes acut faţă de structurile (instabile) ale poeticităţii, dar şi ale altor formule literare. Origine obscură, nocturnă, de multe ori „aleatorie", impredictibilă a ideaţiei. Gestaţie spasmodică, imprevizibilă a ipotezelor, refuzul arbitrajelor şi „normelor" conceptuale. Încercări (uneori vane sau chiar direct-tembele, căci mizînd prea mult pe iraţional, pe orice fel de iraţional) de captare a *urmelor* poietice atît de înşelătoare, de – totuşi! – insondabile. Ca o consecinţă de tip răbufnire, simulînd actul însuşi al creaţiei: „eliberarea" de (aparent) orice logică, orice constrîngere, orice presiune, fie ea sistemică sau de altă natură. Fenomenologie a tatonării în scriitura critică. Excese: senzualitatea ca autotelism, disiparea în „nirvana" simţurilor (fie ele oricît de „critice"), halucinogenul falacios al stilului. Transfuzia excesivă de „artisticitate", mai ales aceea sub formă de cocteil indigerabil, „scientisto-artistic". Tendinţe mult prea estetizante, eforturi cognitive vagi, comprehensiuni excesiv-hedoniste. Utopia deconstrucţiei.

Dar aceşti poli n-ar avea nu numai farmec, dar nici vreo valoare, dacă ar fi singuri, de capul lor, „suspendaţi" la cele două extremităţi ale globului care e personalitatea *in integrum* a criticului. Nevoia, prin urmare, a proiecţiei „tridimensionale", pentru a reprezenta mai ales ceea ce este *între* poli. Dacă este vorba despre un critic *împlinit*, atunci relieful lui – oricît de accidentat – se întinde consecvent de la Nord la Sud şi-napoi, nu are reticenţele propriei validări. Foarte importantă este, deci, *pielea* (*crusta*) globului, pe care, în timp, se imprimă misterioase (şi uneori ocolitoare), palimpsestice rute între Nord şi Sud, între Est şi Vest (care, fiecare în felul lui, este un intercesor), între *acum* şi *atunci*, între *aici* şi *acolo*. Importanţa faptului că un spirit *par excellence* „nordic" a văzut posibilitatea concilierii: „Literatura este într-adevăr acest cîmp plastic, acest spaţiu *curb* (*s.a., n.m., I.B.*) în care raporturile cele mai neaşteptate şi întîlnirile cele mai paradoxale sînt posibile în orice clipă" (Gérard Genette). Conciliere şi a ceea ce Eco numea „gîndirea [mea] sălbatică şi gîndirea [mea] civilizată", compatibilizare sau încercare de compatibilizare a „funcţiilor diferenţiate ale mentalului" (Gregory Bateson), ale acelui mental care produce literatură. Ambiţia magic-ficiniană de a vedea contrariile, în sfîrşit, apropiate, poate chiar coincidente. Menirea criticului, în aceste circumstanţe, este aceea de a „sincroniza" Nordul cu Sudul, de a şti să se folosească de ceea ce e benefic în fiecare dintre cele două amplasamente, de a alterna şi armoniza tehnicile specifice, de a le găsi numitorul comun.

Inutil să mai spun cum se prezintă un critic fără Polul Nord, Sud sau fără ceea ce le uneşte. (Există, indubitabil, critici „nordici", „sudici" sau „ecuatoriali". La unii, emisfera sudică sau nordică – deşi prezentă – are multe pete albe. Ş.a.m.d.) De menţionat şi că onestitatea profesională alcătuieşte *atmosfera* globului evocat. Dacă oxigen nu e, nimic nu e.

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna februarie 2004

Expoziţii

- pînă pe 18 martie, Holul Institutului Francez – expoziţie de fotografii. Iulian Ignat va expune 25 de fotografii alb-negru din 3 spectacole ale lui Dan Puric, prezentate la Teatrul Naţional: **Toujours l'amour, Le rêve, Les 150**

Conferinţe

- 26 februarie, ora 10.30, Salonul de Onoare – conferinţă susţinută de Nicolas Bourriaud, directorul Palatului Tokyo (în colaborare cu Muzeul Naţional de Artă Contemporană)

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

Colocviu: Scriitori francofoni

Programul conferinţelor (Bucureşti, 1 şi 2 martie 2004)

Autori invitaţi:

- Dumitru ŢEPENEAG (România)
- Rodica IULIAN (România)
- Brina SVIT (Slovenia)
- Chadhortt DJAVANN (Iran)
- Yasmina TRABOULSI (Brazilia)
- Boualem SENSAL (Algeria)
- Pieter Diener (Ungaria)

- Luni 1 martie, ora 16.30, Institutul Francez din Bucureşti (Sala „Elvira Popescu") – Deschidere; Masă rotundă: **Strategii literare de integrare a autorilor străini în literatura franceză**

- Marţi 2 martie, Institutul Francez din Bucureşti (Salonul de Onoare) – Interviuri, portrete şi discuţii:
  - orele 9.30-10.30: Peter Diener
  - orele 10.30-11.30: Dumitru Ţepeneag, Rodica Iulian
  - orele 11.30-13.30: Boualem Sensal
  - orele 15.00-16.30: Chadhortt Djavann, Yasmina Traboulsi, Brina Svit

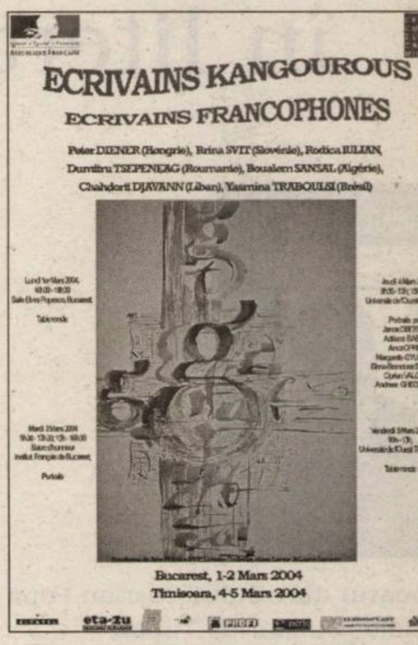
ECRIVAINS KANGOUROUS
ECRIVAINS FRANCOPHONES
Peter DIENER (Hongrie), Brina SVIT (Slovénie), Rodica IULIAN, Dumitru TSEPENEAG (Roumanie), Boualem SANSAL (Algérie), Chahdortt DJAVANN (Liban), Yasmina TRABOULSI (Brésil)
Bucarest, 1-2 Mars 2004
Timisoara, 4-5 Mars 2004

a celor numiţi Shakespeare şi Leonardo. Opiniunile mele despre Stalin au fost, din fragedă tinereţe, excelente" (p. 151). Aşadar, Marian Popa îi aşază pe cei mai mari criminali ai omenirii lîngă cei mai mari creatori ai ei! Citind această declaraţie stupefiantă şi mărturisirile biografice care urmează, am crezut iniţial că sînt făcute în registrul parodic, cu trimitere referenţială la climatul proletcultist al anilor '50. M-am înşelat, însă, profund. După aceste dezvăluiri şocante, urmează o filă şi jumătate de mărturisiri de-o sinceritate care spulberă orice îndoială: pe cînd era elev la Şcoala Medie Tehnică de Mecanică nr. 2 din Capitală, Marian Popa a scris un poem dedicat morţii lui Stalin, cu cîtva timp înainte de eveniment, ca să-l aibă pregătit din timp, şi în ziua „tristei ştiri", 5 martie 1953, s-a prezentat cu textul „din proprie iniţiativă" la directorul şcolii, care l-a lipit „pe spaţiul central al gazetei de perete, din holul central al şcolii, unde a rămas nouă zile". Iată şi un scurt fragment din odiosul poem cu pricina: „Nu te-ntrista, eleve, tu Popa Marian!/ Priveşte-n juru-ţi lumea – e-un bloc stalinian!/ Lumina de la soare-i lumină stalinistă!/ Ce-a fost şi ieri şi astăzi de-a pururi comunistă!/ Hai, ieşi afară-n soare, cu-ntregul tău popor!/ Luaţi bucăţi de lumină, s-aveţi în viitor!" (p. 152).

Dacă, în 1953, elevul Marian Popa a fost răsplătit pentru acest poem cu o bursă de merit de 240 de lei lunar (cît lua mama sa, care se angajase, între timp, la fabrica militarizată ICAR), după o jumătate de veac de atunci, în deplină libertate de opţiune şi expresie, scriitorul Marian Popa se mai hrăneşte şi azi cu nesaţ din acele „bucăţi de lumină" rupte din „soarele stalinian". Pentru cei care se vor încumeta să facă exerciţiul exorcizant de a citi volumul lui Marian Popa, vreau să precizez că aceste pagini care conţin apologia sinceră a lui Stalin, ca „fiinţă a deplinului Mister", sînt apogeul într-adevăr diabolicei cărţi **Avocatul diavolului**, realizate şi finanţate de Marius Tupan. Volumul s-ar fi putut foarte bine încheia aici, cu acest final apoteotic. Cele 200 de pagini care urmează sînt o diluare inerţială a tezelor ferme, condensate în primele 150 de pagini, din grija de-a pune în centru şi de-a clarifica pînă la ultimele consecinţe stupefiantele opţiuni politice ale lui Marian Popa.

„Toată lumea a fost disidentă în România", inclusiv Ceauşescu?

Întrebat – retoric, desigur – de ce nu s-a opus sistemului comunist, Marian Popa desfiinţează ideea de curaj: „A avea curaj – ce-nseamnă asta? Ce sens ar avea curajul gol, fără a fi bazat pe o operă de curaj? [...] În fine, ce poate face un individ singur înaintea unui compact [*sic!*] numit de tine comunism? E o prostie, o aberaţie, ca şi cum ai linge cu limba o plită încinsă" (p. 116). Citind aceste rînduri de-un cinism fără limite, îţi dai seama că pentru Marian Popa vieţile miilor de oameni *fără operă*, care au rezistat în munţi sau au înfundat puşcăriile comuniste, au fost „aberante". Cei care au murit la Sighet, Aiud, Piteşti, Rîmnicu Vîlcea, la Gherla (sau în gulagurile siberiene) au fost, în viziunea lui Marian Popa, nişte proşti care „au lins cu limba o plită încinsă". Şi totuşi, Papa Ioan Paul al II-lea, unul dintre cei mai proeminenţi oameni ai istoriei contemporane, a decorat-o cu cea mai înaltă distincţie pentru laici pe Doina Cornea, pentru rezistenţa ei anticomunistă, nu pe Marian Popa. Fără operă, „curajul gol" al Doinei Cornea are un sens moral mai înalt şi semnificativ decît nivelul axiologic atins de **Istoria...** lui Marian Popa, pentru care toate valorile, inclusiv cele estetice, sînt răsturnate şi orientate împotriva sensului de ansamblu al istoriei lumii. „Pe mine m-a interesat să-mi chivernisesc existenţa pentru a-mi scrie **Istoria...** şi celelalte cărţi", se justifică Marian Popa, neinteresîndu-l din istoria reală a timpului său decît detaliile de destin scriitoricesc care să-i confirme opţiunea riscantă pentru nonvaloare şi pentru autori retardaţi istoric din punct de vedere estetic.

De cîte ori e întrebat despre lucruri grave, în care ar fi trebuit să se implice, recurge – ca să-şi justifice laşitatea şi neimplicarea – la un truc ieftin: distruge cu mijloace semantice, epistemologice sau taxonomice categoria morală respectivă, pulverizîndu-i sensul într-o junglă de subsisteme de referinţă, pînă la disoluţia consistenţei sale categoriale. Astfel, noţiunea de „disidenţă" este redusă la „iniţialitatea iraţională, instinctivă. Funciarmente competent pentru acţiuni instinctuale, omul este capabil să facă ceea ce, conform logicii sau regulii jocului, n-ar trebui să facă" (p. 117). Şi urmează o avalanşă de exemple la limita trivialului, cu singurul scop de a relativiza atît de mărunt sensul major al disidenţei pînă la a coborî gestul curajos al disidentului în derizoriu, prin eliminarea oricărei raţiuni morale şi reducerea lui la animalitate pură. Orice acţiune care dă consistenţă morală culturii umane şi verticalitate destinului uman în istorie este redusă de Marian Popa la un instict animalic, prin eliminarea oricărei referinţe spirituale, a posibilităţii de a lăsa în urmă dîra cît de umilă a unei infime remanenţe etice, numită în batjocură „inerţie morală" (p. 119).

În acest vid desemantizat, după egalizarea extremelor şi desfiinţarea oricăror limite demarcatoare între actualizare şi potenţare, pînă la infinitezimalul non-evidenţiabil, Marian Popa atacă în cea mai evidentă tehnică diversionistă: disidenţe au fost şi în interiorul sistemului comunist, nu numai în afara lui, omul prin structura sa e un disident în cadrul speciei şi al diverselor subsisteme integratoare, toţi sînt disidenţi, prin urmare nimeni n-a fost un disident adevărat în comunism: „În funcţie de precizările operate mai sus, voi afirma fără rezerve: toată lumea a fost disidentă în România" (p. 120). Şi urmează avalanşa unei noi relativizări năucitoare: „Ion Iliescu n-a fost disident? Adrian Păunescu n-a fost disident?... Fotbalistul Dan Coe? Băiatul lui Valter Roman? Soţia lui Traian Iancu? Diaristul Ursu? Ştefan Ciubotăraşu?... Socrul lui Popescu? Mama lui Ştefan cel Mare? Nicolae Ceauşescu n-a fost disident, ba chiar oponentul celor ce l-au ciuruit?". Îngropat în acest delir paranoic (mult mai extins în pagină), îndreptat doar împotriva „indivizilor cu inerţii morale", numele disidentului real Gheorghe Ursu, numit în batjocură „diaristul Ursu" (a ţinut la zi un jurnal anticomunist, pentru care a fost închis, torturat şi ucis), suferinţele lui în închisoare, torturile torţionarilor, lungul proces pentru reabilitarea gestului său, condamnarea vinovaţilor şi a complicilor securişti, implicaţi în crima abominabilă, nu înseamnă altceva pentru Marian Popa decît un pretext de a-şi etala în mod odios abjecţia multiplelor sale infirmităţi umane.

Iar în acest context, după desfăşurarea unei veritabile schiţe a unei posibile istorii a duplicităţii, în fond, un elogiu al duplicităţii ca normă de convieţuire umană (omul, spune Marian Popa, este prin natura lui genetică duplicitar!), urmează strigătul apoteotic al tumorii generalizate: „În urma unui examen riguros, m-am convins că nu am nici un motiv să-mi fie ruşine de mine" (p. 110). Ei bine, după această declaraţie anesteziantă, Marius Tupan nu găseşte altceva de cuviinţă decît să-l întrebe pe Marian Popa dacă nu crede că a fost „un precursor al optzeciştilor". Şi bineînţeles că Marian Popa crede că a epuizat toate experimentele textuale înaintea prozatorilor optzecişti, doar că pe el nu l-a interesat niciodată „proza de-a doua mînă": „Scriitorii cu adevărat mari au fost cei care nu şi-au pierdut vremea cu construcţia şi expunerea unor programe" (p. 129).

După ce Marian Popa s-a străduit, în primele 120 de pagini ale cărţii, cu un diabolic spirit al pulverizării, să aneantizeze orice reper axiologic, răsturnînd sensul valorilor, făcînd din adevăr minciună, din bine rău, din util inutilitate, din credinţă cinic nihilism, pe acest teren al unei inversiuni morale generalizate, inepuizabile, percepţia valorii estetice nu poate fi decît programată de subversiune. „Nenorocirea este că optzeciştii au redus epoca la optzecism, după care au venit alţii care au arătat că mai optzecişti ca optzeciştii au fost preoptzecişti ca Marin Sorescu, Ovidiu Genaru, Ioanid Romanescu, Mircea Horia Simionescu şi alţii" (p. 122); „Optzeciştii s-au dezvoltat într-un soi de înţelegere fără angajament scris cu Puterea". În acest context, elogiul pe care Marian Popa îl face unor scriitori ca Mircea Dinescu, Gheorghe Crăciun, Iova şi altor optzecişti nu mai poate fi receptat decît ca o abominabilă tîrîre în mocirlă. Este firesc ca 99% dintre cei cărora Marian Popa a vrut să le mulţumească pentru ajutorul dat, într-un fel sau altul, la realizarea **Istoriei literaturii române de azi pe mîine** să se fi arătat reticenţi!

SEPTUAGINTA
GENEZA • EXODUL
LEVITICUL • NUMERII
DEUTERONOMUL

POLIROM
Carte eveniment

Proiect realizat în colaborare cu
Colegiul Noua Europă şi Fundaţia Anonimul

Septuaginta 1
Geneza • Exodul
Leviticul • Numerii
Deuteronomul

Volum coordonat de
Cristian Bădiliţă, Francisca Băltăceanu
Monica Broşteanu, Dan Sluşanschi
în colaborare cu pr. Ioan-Florin Florescu

Cuvînt înainte de Andrei Pleşu

Comenzi la: CP 266, 700506, **Iaşi**, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)217440
Bucureşti, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, **Timişoara**, Tel.: 0722/548785
E-mail: sales@polirom.ro
www.polirom.ro

Cochetînd cu pornografia

FLORINA PÎRJOL

BIBLIOTECA EROTICĂ
marie nimier
NOUA PORNOGRAFIE

Marie NIMIER
Noua pornografie
Traducere de Monica Grădinaru,
Prefaţă de Simona Popescu,
Editura Paralela 45,
Colecţia „Biblioteca Erotică",
Piteşti-Bucureşti,
2003, 148 p.

Apărută în 2000 la Gallimard (şi tradusă la noi de Editura Paralela 45, într-o noua colecţie, „Biblioteca Erotică"), **Noua pornografie** a Mariei Nimier se încadrează într-un gen în mare vogă în Franţa zilelor noastre – „autoficţiunea", gen testat, în special, de autoarele franceze contemporane (Marie Darrieussecq, Amélie Nothomb etc.). De ce femeile sînt cele tentate de acest gen hibrid şi mai puţin autorii bărbaţi? Studiile culturale (şi mai ales aşa-numitele „studii de gen" – *gender studies*) ar putea dezvolta întregi teorii care să motiveze această preferinţă pentru un gen care se situează între autobiografie şi ficţiune, o „naraţiune la persoana I care se prezintă drept fictivă, dar în care autorul apare, în mod homodiegetic, cu propriul său nume şi unde verosimilitatea este o miză menţinută prin multiple «efecte de viaţă»" (Marie Darrieussecq). „Autobiografie ruşinoasă", cum o numeşte Genette, autoficţiunea (practică eminamente postmodernă) vinde autobiograficul drept ficţiune, într-o epocă a suspiciunii, în care naraţiunea personal-confesivă asumată e considerată mai mult decît desuetă. Ficţionalizarea de sine e semnul clar că ne mişcăm evolutiv dinspre romanul sentimental înspre cel (auto)ironic, construit după reţete şi practici deprinse la şcoala naratologiei.

Sub perdeaua (transparentă!) a autoficţiunii, sau nu, pansexualismul devine criteriu de vandabilitate la (din ce în ce mai multe) romanciere franceze ale anilor '90, în virtutea principiului (cinematografic) că „efectele speciale" fac spectacolul, scenariile erotice se transformă în ingredientul de bază în producţiile literare ale acestor autoare. Genul „porno feminin", cum a fost numit, numără destule titluri: de la **Truismes**, semnat Marie Darrieussecq (tradus şi la noi, recent, sub titlul **Schimbarea la trup**), pînă la **Jouir** (1997) de Catherine Cusset, **L'Inceste** (1999) de Christine Angot şi, bineînţeles, intens mediatizata (şi la noi!) **Viaţa sexuală a Catherinei M**. Luînd în considerare faptul că aceste romane au avut tiraje impresionante în Franţa (şi nu numai) şi că au beneficiat de traduceri prompte (cîţi autori se bucură de asemenea privilegii?), trebuie sa admitem, la unison cu o reclamă *on-line* a uneia dintre aceste cărţi (promovată pe un *site* de cumpărături ca orice alt produs!), că „*la sexualité fait vendre*".

Cartea publicată de Marie Nimier în **Nrf**, mitul Gallimard (!), **Noua pornografie**, pare să nu se deosebească cu nimic de romanele enumerate mai sus, configurînd un gen cu mare priză la public. Sensibilă (cum altfel?) la diferenţa de nuanţă dintre „porno" şi „erotic", Marie Nimier, educată la Sorbona şi deloc amatoare într-ale scrisului (cîştigătoare, în 1985, a Premiului Academiei Franceze pentru **Siréne**), vrea să atace un teritoriu văzut – discriminatoriu – ca o „lume a bărbaţilor": literatura pornografică. *Intentio auctoris* transpare (trist!) în discursul unuia dintre personajele sale: „aş vrea să iniţiez un curent orginal, ceva care ar fi pentru pornografie ceea ce noua bucătărie este în raport cu cea tradiţională. Mai puţin încărcată. Cu mai puţine sosuri. Mai inventivă". În definitiv, poate că acesta este *target*-ul secret (nemărturisit) al majorităţii producţiilor de acest gen, unele dinte ele (e şi cazul romanului de faţă) adevărate parade sofisticate de tehnici şi artificii de scriitură, care ne avertizează că avem de-a face cu texte „serioase" şi nu cu simple confesiuni erotice (mascate) destinate cititoarelor de **Madame Figaro**! Romanul e, aşadar, o autoficţiune în care autoarea narează povestea unei prozatoare – Marie – căreia i se comandă, în schimbul unei mari sume de bani, scrierea unor nuvele pornografice; textul e scris la persoana I, în buna tradiţie a autobiografiilor, şi poate fi, la rigoare, considerat „povestea scrierii unui text". Trebuie să menţionăm şi că textul a fost pus în legătură cu „pactul faustic", la care se supun unii autori de dragul tirajelor, sau cu practica scrisului la comandă (familiară nouă în vremuri trecute!), justificată de aceleaşi raţiuni financiare. Scenariul faustic din romanul de faţă e întru totul contemporan, frizează de multe ori *kitsch*-ul, apropiind textul de un gen intens exploatat de postmoderni – *pulp*-ul: o scriitoare (naratoarea Marie), pusă în situaţia de a nu-şi mai putea plăti chiria, acceptă să scrie texte pornografice, la propunerea unui editor tînăr, chipeş, rafinat (evident!), Gabriel Tournon, „specialistul în treburi erotice", cum îl numeşte naratoarea însăşi. Povestea evoluează lent între textul nuvelelor scrise de Marie şi istoria „reală" (!) a naratoarei Marie, care descoperă că meseria de scriitor porno nu e tocmai uşoară. Ajutată (mai bine zis: inspirată) de colega ei de apartament, Aline, o fată libertină şi frumoasă, un adevărat „obiect senzual" în mîinile bărbaţilor, Marie încearcă să scrie un text în care să folosească şi să evite, în acelaşi timp, clişeele genului: ruj, blonde, picioare desfăcute, vibratoare, sex oral etc. Scrupuloasa autoare înţelege să-şi facă meseria serios şi îi prezintă conştiincioasă mostre de texte editorului, care, la început, se arată nemulţumit de eforturile amatoarei Marie. Romanul începe cu un astfel de text, o fantezie în care vînzarea unei mese de călcat e asimilată actului sexual, într-un limbaj cînd explicit sexual, cînd aluziv: „în timp ce, deci, sfidători vapori impecabili ieşeau prin găurile diagonale ale fierului de călcat, în mici jeturi foarte precise, foarte viguroase, îmi spuse să strîng mai tare"; „era rîndul meu să mă lungesc pe masă, rîndul meu să fiu «călcată»". „Partenerii" se succed într-o ordine reglată de principiul subiectiv, cu întoarceri proustiene în anii liceului (băiatul din subsolul liceului, „locul tuturor pierzaniilor, tuturor rătăcirilor") şi cu „fantezii în fantezii", după modelul păpuşilor ruseşti: pompierul care sună la uşă şi oferă, la adăpostul meseriei sale, plăcere femeilor singure. În afară de aceştia, directorul companiei „Jolicoeur" (cea care vinde mesele de călcat!) şi tehnicianul Freddy completează tabloul, din care nu lipseşte nici apetisanta Aline, cu care, ni se sugerează, personajul Marie (al naratoarei Marie) întreţine o previzibilă relaţie de tip homosexual.

Vrînd parcă să se salveze (de la o confesiune pornografică lipsită de orice substanţă, gratuită, aşadar, aşa cum e cea practicată de Catherine Millet?), Marie Nimier îşi înzestrează personajul (pe Marie, cea care narează şi scrie în egală măsură) cu subtilităţi străine de genul în care vrea să se „producă". În textul prozatoarei, bunăoară, raportul vînzător-cumpărător e „sexualizat" şi o simplă promovare a unui produs (masa de călcat căreia îi face reclamă chiar directorul firmei producătoare, „Jolicoeur") se transformă într-o mică orgie, în care se epuizează rapid maniere şi poziţii, întru mult aşteptata juisare: „i-am auzit vocea, vocea directorului în persoană, nu se mai mulţumeşte să-mi trimită scrisori, îmi vorbeşte mie [...], clienta fidelă pe care crede că o învîrte pe degete cu cănile lui romantice, mai cere, umilindu-se, să mă tutuiască, *nu te opri*, spune el acum, *te implor, încă, mai cumpără încă*" (*subl. n*). Autoarea însăşi intenţionează să transmită un mesaj, să tragă un semnal de alarmă asupra agresiunii mediatice, care e cu atît mai periculoasă cu cît – se ştie – lucrează la nivelul mentalului colectiv (mesaje subliminale, manipulare etc.).

În afara scenelor de acest tip, scrise mai degrabă cu un ton eseistic decît cu unul de „profesionist" al genului (semn că textul pornografic e mai curînd un exerciţiu, o convenţie asumată), povestea naratoarei Marie dezamăgeşte prin previzibil şi prin dozarea în exces a comercialului. Tînăra prozatoare se îndrăgosteşte de editor şi motivaţia scrierii nuvelelor se schimbă: „Desigur, ştiam de ce scriu. Pentru Gabriel. Pentru a-l seduce. Pentru a vedea pînă unde voi merge şi pînă unde mă va urma. Era parada mea amoroasă". Textele devin, aşadar, armă de seducţie (barthesiană!) prea subtilă – se va dovedi – cînd, în final, aflăm că şarmantul editor o va alege pe nonconformista Aline (disperată, Marie umblă năucită pe străzi şi încearcă să se sinucidă). Finalul e, totuşi, de roman sentimental, în ciuda înverşunării cu care sînt etalate „ambiguităţile" dintre cele două lumi ale ficţiunii (lumea textelor porno şi lumea scrierii lor), în acelaşi elan tehnicist care strică tot romanul. Scenele de sex variază de la cele *soft* şi aproape tandre (cum e cea de pură chimie, nematerializată sexual, dintre eroina textelor şi necunoscutul japonez din avion) la cele violent-scatologice, parcă desprinse din Pasolini (cu care, altfel, Marie-naratoarea n-are prea multe în comun...), aşa cum e episodul penetrării anale a unui (alt) japonez cu un stilou Bic (!), într-o cameră de hotel (scena e, totuşi, mai curînd hilară decît crudă sau masochistă, ca la Pier Paolo Pasolini).

De fapt, Marie Nimier nu scrie un roman pornografic, ci, amatoare de inedit, probabil, vrea să încerce *altceva*. **Noua pornografie** nu e un manual de sex, în ciuda scenelor fierbinţi, pigmentate cu amănunte necenzurate (ea poate fi citită şi astfel, evident!), ci mai curînd un manual despre cum să scrii un text pornografic, cu devoalarea clişeelor literaturii de gen, prin supralicitarea lor în interiorul textului. „Sexualitatea – mărturiseşte autoarea –, ca şi romanul, e locul privilegiat al imaginarului. Ea este o formidabilă maşină care ne transformă angoasele şi rănile în bucurie, destul de aproape de lumea copilăriei, în realitate. Iată ce mă înfurie: această folosire a ceea ce avem noi mai intim în scopuri comerciale, această aneantizare care nu e nici toleranţă, nici complicitate. Tocmai o metodă de a face «din futut bani», cum spune personajul romanului". Deşi îi lipseşte coeziunea (e prea disipat, păcătuieşte printr-o prea „la vedere" construcţie biplanară etc.) şi personajele se ghicesc prea mecanice şi prea transparente, romanul **Noua pornografie** al Mariei Nimier e cît se poate de lizibil. Chiar plăcut, pe alocuri. În orice caz, vandabil... (Amănunt interesant: cartea a fost nominalizată la Premiul „Goncourt des lycéens" pe anul 2000. Nu l-a cîştigat, dar cine spune că tinerii nu mai citesc?!)

www.esteditura.ro

Pierre Vidal-Naquet
Asasinii memoriei
Traducere din franceză
de Mariana Arnold
214 pagini
preţ: ~~265.000~~ lei
-20%: 212.000 lei
TVA inclus.

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de
-20%
reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

Paradigma jocului în Renaştere

DANIELA GRĂDINARU

Ioan Petru CULIANU
Iocari serio. Ştiinţă şi artă în gîndirea Renaşterii
Traduceri de Maria-Magdalena Anghelescu şi Dan Petrescu,
Postfaţă de H.-R. Patapievici,
Editura Polirom, Iaşi, 2003, 224 p.

Cartea lui I.P. Culianu constituie o analiză a părţii esoterice, hermetice, magice şi alchimice a Renaşterii, fiind o continuare a subiectului abordat în lucrarea sa de licenţă, intitulată **Marsilio Ficino e il platonismo nel Rinascimento**. Ceea ce îşi propune Culianu este să legitimeze un tip de cunoaştere care, pentru omul contemporan, se înscrie într-un domeniu obscur, guvernat de legi necunoscute şi ininteligibile. Preponderenţa presupoziţiilor pozitiviste are ca rezultat respingerea oricărei forme de cunoaştere care nu se raportează la lumea fizică, considerînd-o ca aparţinînd fanteziei şi luînd-o în derîdere. Excesul de pozitivism este dăunător societăţii din pricina aspectului său exclusivist, care se manifestă prin respingerea ideii că pot exista şi alte facultăţi umane ce pot oferi cunoaştere, precum şi alte realităţi care pot fi explorate. Tocmai aici intervine Culianu pentru a justifica existenţa altor tipuri de cunoaştere şi altor domenii ale cunoaşterii, care nu se înscriu în ceea ce noi percepem ca fiind real. Culianu îşi propune să abordeze în această carte cîteva teme ale culturii Renaşterii pornind de la o perspectivă *fantasmologică*. Cunoaşterea fantasmatică este elaborată de „un sintetizator cardiac care este, în acelaşi timp, un corp pneumatic sau un involucru, un înveliş spiritual al sufletului omenesc“ (p. 23).

Ca istoric al religiilor, Culianu îşi asumă un rol de meta-interpret, punîndu-şi problema sensului faptelor interpretate. Punctul de plecare al cărţii, care a reprezentat şi o obsesie a filozofilor moderni, între care se înscriu Nietzsche şi Heidegger, este fragmentul lui Heraclit, numerotat de Hermann Diels B 52: „Timpul este un copil care se joacă, mutînd mereu pietrele de joc; este domnia unui copil“. Jocul este văzut de Culianu ca fiind esenţa ultimă a lumii şi simbolul Renaşterii: „A juca jocul lumii, *ludus globi*, iată poate cea mai potrivită expresie a proiectului filozofic al Renaşterii. A-l juca serios, *iocari serio*, într-un fel bine cumpănit şi chibzuit (*studiosissime*), nicidecum infantil, *non pueriliter*. Oricum, în acest joc ce se joacă, care *este jucat*, trebuie să intrăm spre a participa la misterele ultime ale orficului Dionysos, zeul-copil ucis de Titani“ (p. 9).

A încerca să pătrunzi misterul creaţiei înseamnă să înţelegi „caracterul ei ludic, gratuit“ şi să te raportezi în acelaşi fel, prin aceeaşi gratuitate: „[...] jucîndu-ne, vom ajunge la dezvăluirea tuturor tainelor“ (p. 9). Nu trebuie să ne lăsăm înşelaţi de acest aparent caracter facil al cunoaşterii care transpare din asocierea ei cu un joc, pentru că, aşa cum ne avertizează titlul cărţii, e vorba de un joc serios. Prima etapă a acestui joc este eliberarea de constrîngerile istoriei, de tensiunile acesteia şi de considerarea lor ca simple momente ale jocului, fiind „justificate ca aparenţe crude sau monstruoase ale unui mare mister, aidoma asasinării copilului credul Dionysos“ (p. 10). Renaşterea preia simbolul jocului din Antichitatea greacă: „Jocul în Renaştere este un simbol ambiguu, melancolic prin excelenţă, dar şi exaltant, din pricina imensului prestigiu al copilului Dionysos care joacă dame. E folosit, în general, spre a indica stăpînirea deosebit de dificilă, precum alchimia sau Arta prin excelenţă, magia. Nicolaus Cusanus îl introduce într-un sistem pedagogic şi exegetic tipic creştin, în timp ce Ficino îl aplică mai ales studiului însuşi de *pia philosophia*, care este o doctrină *pătimită*, pentru că este *trăită*. În fine, nu vom putea înţelege *conţinutul jocului* fără să ne raportăm la chiar conţinutul Renaşterii, adică la scopurile şi metodele Artei, la sistemul de similitudini şi la motivul morţii şi resurecţiei iniţiatice“ (p. 17).

Influenţa filozofiei platoniciene asupra Renaşterii se manifestă prin reprezentarea lumii sensibile ca o copie imperfectă a lumii inteligibile, iar descoperirea misterelor lumii inteligibile se face prin intermediul celei fizice, care este văzută ca un cifru. Jocul este un mijloc de descoperire a misterelor lumii, în sensul că stăpînirea unei discipline precum magia sau alchimia contribuie la pătrunderea într-o lume diferită de cea materială. Prin descifrarea „scriiturii încîlcite a lumii“ sînt captate forţele cereşti şi supracereşti „care răspund structurilor acestei scriituri“. Pentru Culianu, omul de ştiinţă al Renaşterii este magicianul care încearcă să convertească structurile invizibile ale lumii cereşti şi supracereşti în figuri şi formule. Admiterea posibilităţii transcenderii naturii şi „împreunării cu inteligibilul“ constituie o caracteristică esenţială a Renaşterii. În cadrul procesului cunoaşterii se consideră că obiectele fizice conduc spre o altă realitate, natura fiind o criptogramă în care se pot citi similitudinile cu cerul. Poziţia omului în cosmos este privilegiată, el fiind comparat cu un compendiu al întregului cosmos: pe de o parte, el poate folosi lumea sensibilă pentru a înţelege şi a folosi influenţele astrale, iar pe de altă parte, omul poate subjuga, „cu ajutorul imaginilor şi incantaţiilor magice, forţele care populează cerul şi spaţiul supracelest, demonii şi zeii“. Legătura dintre lumea corporală şi cea inteligibilă este mediată de suflet, care, atunci cînd se încorporează, primeşte un corp celest strălucitor (corp „eteric“) numit spirit, care-i îngăduie să se încarneze în corpul fizic. Spiritul (inferior sufletului) este adevărata *copula mundi*, pentru că „în el sînt imprimate influenţele zeilor vizibili, ale aştrilor, şi, prin el, aceştia îşi exercită ineluctabilul destin; în el se pot vedea, în vis, zeii şi demonii; tot în el se produce şi operează misterul iubirii, care este una cu *arta* (termenul *artă* desemnează, în general, toate tehnicile umane, deci şi magia, la loc de onoare), întrucît *tot ceea ce ţine de simţul văzului apare sub formă de imagini (ori de «hieroglife») în oglinda pneumatică*“ (p. 115). Astfel, limbajul spiritului este format din fantasme (*phantasmata*) sau imagini interioare. Pornind de la teoria pneumei, Culianu prezintă cele două psihologii ale formării iubirii, aşa cum apar ele la Ficino, sub forma psihologiei abisale şi a celei dinamice, subliniind rolul esenţial al vederii în cadrul acestui proces.

Activităţile care se desfăşoară în pneuma imaginativă sînt magia, iubirea şi arta. Ficino identifică Erosul cu Magia, ambele fiind operaţiuni fantasmatice, înfăptuite datorită corpului pneumatic. La rîndul ei, Arta apare ca o imitaţie a creaţiunii, ca „o formă a experienţei lăuntrice, identică, în fond, cu magia“. Arta, ca şi magia au pentru Ficino acelaşi ţel: reintegrarea lumii inteligibile. Astfel, „voinţa, ştiinţa şi estetica reprezintă forme ale unei singure *arte*“ (p. 137). Aşa cum, la Plotin, originea artei era magică pentru că permitea captarea energiilor universale, pentru Ficino, Arta este un mijloc de ridicare de la sensibil la inteligibil. Pentru a percepe însă Frumuseţea, o condiţie necesară este ca „ochiul lăuntric“ (aşa cum îl numeşte Plotin) să fie „asemănător Soarelui“, astfel că sufletul nu poate vedea Frumuseţea dacă nu e frumos el însuşi. Frumuseţea apare şi la Ficino ca o „pecete a sufletului“, sub forma „vizibilităţii lumii lăuntrice, a artei intime a lucrurilor“. Trecerea de la experienţa ordinară la cea interioară presupune „o transformare spirituală a conştiinţei“, echivalentă cu descoperirea capacităţilor de percepţie ultrasensibilă conţinute potenţial în „corpul eteric“. Prin urmare, Ficino consideră pneumatologia ca stînd la baza unei experienţe extatice, a unei călătorii celeste. În acest context, jocul devine pentru Ficino o atitudine *misterică*; aceeaşi atitudine, după cum observă E. Garin, apare şi la Pitagora, Socrate sau Platon, prin învăluirea misteriilor divine, făcîndu-i „să-şi disimuleze modest înţelepciunea contra fanfaronadei sofiştilor, să se joace serios şi să se amuze cu multă strădanie (*iocari serio et studiosissime ludere*)“ (p. 144).

H.-R. Patapievici asociază demersul lui Culianu din **Iocari serio. Ştiinţă şi artă în gîndirea Renaşterii** cu o argumentare în favoarea „raţionalităţii magiei“. Urmîndu-l pe Kant, Culianu se întreabă: cum este posibilă magia în subiectul cunoscător? Argumentul lui Culianu stabileşte posibilitatea magiei prin existenţa unei facultăţi cognitive a subiectului uman, numită sintetizator *fantasmatic*. Originalitatea abordării lui Culianu constă în modul de argumentare, şi anume încercarea de întemeiere a magiei prin justificarea cunoaşterii fantasmatice. Prin intermediul jocului intelectual putem accede la un alt tip de realitate, lucru posibil datorită unei discipline precum alchimia sau magia. Rezultatele alchimiştilor şi magicienilor nu erau de domeniul realului, ci al fantasticului, ceea ce îi permite lui Culianu definirea Renaşterii ca o *cultură a fantasticului*, al cărei interes fundamental rezidă în manipularea fantasmelor prezente în involucrul pneumatic al sufletului raţional.

Iocari serio. Ştiinţă şi artă în gîndirea Renaşterii este o carte neterminată. Intenţia lui Culianu de a trata, în a doua parte a cărţii, despre Reformă şi Contrareformă nu s-a materializat. În ciuda acestui lucru, cartea se distinge prin originalitatea demersului teoretic, iar valoarea ei nu poate fi pusă la îndoială. **Iocari serio...** se înscrie în vastul proiect al lui Culianu, un proiect ambiţios şi inedit, care a fost, însă, brusc întrerupt de moartea acestuia. Ideea gratuităţii creaţiei, a caracterului ei ludic, precum şi conceperea cunoaşterii sub forma unui joc sînt coordonate fundamentale ale gîndirii lui Culianu. ▮

Concurs cu premii « 100 de ani de la naşterea lui Mircea Vulcănescu »

Editura Compania îi invită pe tineri (pînă în 40 de ani) să participe la un concurs de eseuri pe tema :

« În ce măsură tînăra generaţie de azi – să-i zicem „europeană“ – retrăieşte destinul marii generaţii de ieri, cea a lui Mircea Vulcănescu ? »

Eseurile nu trebuie să depăşească 5 pagini (10 000 de semne). Ele trebuie trimise prin e-mail site-ului LiterNet (pe adresa rpenescu@liternet.ro) sau Editurii Compania (pe adresa compania@fx.ro) pînă la 30 martie 2004. E-mail-urile trebuie să conţină numele autorului, adresa, telefonul la care poate fi contactat şi, în ataşament Word, textul eseului.

Un juriu compus din membrii echipei LiterNet şi Compania va alege cele mai bune două texte. Acestea vor fi publicate pe site-ul LiterNet şi pe cel al editurii Compania (www.compania.ro), apoi într-o gazetă culturală. Editura Compania acordă, de asemenea, celor doi autori cîte un premiu în valoare de 4 000 000 lei (net).

Aşteptăm eseurile dumneavoastră.

com
p.a n
ia

Tel. : 211 59 64, 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

ascultă ce mică e lumea!

"Altfel Spus"
ştiri de ultimă oră la prima oră

08:20 reportajul zilei,
07:45 şi 08:45 revista presei europene,
07:50 şi 09:45 invitatul dimineţii,
06:50 şi 09:20 sport,
07:23 şi 08:50 rubrica economică,
06:43 şi 09:15 cronica internaţională.

"Altfel Spus" îţi aduce lumea mai aproape! În fiecare dimineaţă, între 6:30 şi 10:00, Constantin Drăgan duce vorba de la Bucureşti la Paris ca să ai informaţii româneşti şi internaţionale. Eşti în direct cu Mircea Iorgulescu, Matei Vişniec, Dinu Flămând, Sorin Pamfil şi două redacţii Radio France Internationale.

deltarfi 93.5 fm
www.deltarfi.ro

CANAVA

Stagiunea 2003-2004

TEATRUL ODEON

Anul IV, Nr. 3 (16)

Amintiri despre Cristian Popescu

***Arta Popescu* – spectacol-lectură**

***La Ţigănci*, istoria unui scenariu**

Evocări Cristian Popescu

***Cumetrele* – 100 de reprezentaţii**

„Mă aştept la extrem de multă imaginaţie de la regizori“ – interviu cu Antoaneta Zaharia

***Chip de foc* în dezbatere**

În repetiţii, *Leonce şi Lena*

Cristian Popescu s-a născut în Bucureşti, la 1 iunie 1959. A absolvit Liceul „Sf. Sava“ (1979) şi Facultatea de Litere din Bucureşti (1990), cu o diplomă de licenţă despre I.L. Caragiale. Între 1984-1989 a fost membru al Cenaclului „Universitas“ (condus de Mircea Martin), fiind repede recunoscut ca lider al acestuia şi al noii generaţii literare, care urma celei optzeciste. În decembrie 1986 a cîştigat concursul de debut la Cartea Românească, în 1988 publicîndu-i-se volumul **Cuvînt înainte**. În 1987, în Colecţia „Cartea cea mai mică“, publica **Familia Popescu**. Din 1990 devine membru al Uniunii Scriitorilor, în urma recomandărilor lui Zigu Ornea, Radu Cosaşu şi Marin Sorescu. În acelaşi an, Laurenţiu Ulici îl angajează ca redactor la revista **Luceafărul**. Devine redactor-şef adjunct al suplimentului de direcţie (**Nouăzeci**) al acestei reviste. În 1994 este numit redactor la **Adevărul**. A mai colaborat la **Amfiteatru**, **România literară**, **Viaţa Românească**, **Contrapunct**, **Contemporanul** etc. A tradus pentru Teatrul Odeon **...au pus cătuşe florilor** de Fernando Arrabal şi a scris textul pentru spectacolul **La Ţigănci** după Mircea Eliade.

A murit la numai 36 de ani, pe 21 februarie 1995.

Un (alt) tramvai numit Popescu

Proiectul **Arta Popescu, spectacol-lectură** se trage dintr-un proiect mai vechi – **Arta Popescu, scenariu/spectacol radiofonic**. Spectacolul radiofonic se trage şi el dintr-un proiect mai vechi, **Un tramvai numit Popescu**, proiectul unui spectacol alternativ şi comunitar, spectacol care ar urma să se desfăşoare într-un tramvai, tramvai care ar urma să circule pe aceeaşi linie prin Bucureşti (oraşul lui Popescu), în fiecare după-amiază de duminică, timp de cîteva luni, o stagiune întreagă – pînă cînd ar intra în metabolismul/sîngele bucureşteanului... comunitar. Şi tot aşa, din aproape în aproape, ajungem la zilele – *o, ce zile frumoase!* – în care utopizam cu Cristian să umblăm prin oraş, prin tramvaie, cu scopul declarat de-a face poeme direct pe oameni – *poezise*. Are Cristi această utopie, în care „poemul aproape că nu mai suportă să aibă cititori. El îşi doreşte prieteni“. Utopie în care „visul poemului să fie o discuţie la crîşmă, la un pahar de vin, cu amicii“. Pentru cá „poemul aproape că nu mai suportă să însemne proasta veşnicie a textului (care noaptea se ţese şi ziua se destramă)“. Aşa şi proiectul acesta, **Arta Popescu**, are utopia/visul lui, utopie/vis care aproape că n-o să mai suporte să fie doar spectacol-lectură, utopia/visul lui fiind să ajungă spectacol de scenă, de repertoriu, discuţie vie, cu amicii. Dumnezeu ştie cînd... Iar apoi, dar numai dacă ocolim mult, ajungem prin anul 1995, prin februarie, 20 şi unu fix.

Cristian Popescu are el părerile lui. Lasă-mă, Cristi, să (le) tran-scriu (că şi ţie îţi făcea mare bucurie să scrii/tran-scrii).

„Toate aceste probleme sînt pentru mine o minunată dovadă că *nu sîntem singuri, ci împreună* în Povestea istoriei, în povestea luptei pentru aducerea pe pămînt a Ierusalimului Ceresc. Dacă eu «mor» înainte de-a putea face şi de-a putea fi ceea ce cred eu că e bine să fac şi să fiu – înseamnă că «moartea» mea e mai importantă decît realizările vieţii mele. Mai importantă în economia Poveştii ce tînjeşte după lumina Sfîrşitului său. Înseamnă că de «pauza mea» de timp şi de existenţă este nevoie în această economie şi nu de zbuciumul meu inconsistent. Înseamnă că de linişte a, de liniştirea vieţii mele era (mai mult decît necesară) nevoie. În jocul, în plusul şi în minusul, în balanţa de energii ale istoriei «tăcerea mea» avea un rost şi nu «zgomotul» bietelor mele bătăi de inimă şi bietelor mele vorbe şi gînduri.

A te gîndi cu părere de rău că mori şi nu apuci să faci cine-ştie-ce, înseamnă – poate o formă gravă de egoism, de lipsă de iubire. Poate că totul se reduce la această vorbă care se spune atunci cînd «moare» un om tînăr – «Lasă, maică! Avea nevoie de el Dumnezeu pe-acolo, pe sus»...“

A scris şi tran-scris
Gavriil PINTE

CRISTIAN POPESCU LA ODEON

La Ţigănci – un spectacol care se joacă de 11 ani

Spectacolul *La Ţigănci* a avut premiera pe 22 iunie 1993, jucîndu-se, fără întrerupere, timp de 11 ani. Considerat un spectacol controversat, *La Ţigănci* este o explorare a spaţialităţii, din multiple perspective: fantastică, existenţială, de joc, antrenînd permanent publicul în această căutare. Textul pentru spectacol îi aparţine lui Cristian Popecu, iar regia poartă semnătura lui Alexander Hausvater. Decorul este conceput de Constantin Ciubotariu, costumele fiind create de Irina Solomon şi Dragoş Buhagiar. Muzica este compusă de Adrian Enescu. Alături de un incitant schimb de replici între creatorul textului şi regizor, prezentăm un scurt fragment din scenariu şi cîteva extrase de presă. Pe 21 februarie 2004 s-au împlinit 9 ani de la moartea poetului Cristi Popescu, iar Teatrul Odeon a programat în acea seară *La Ţigănci*, urmînd ca pe 22 şi 24 februarie să se joace *Arta Popescu*.

Dragul meu Cristi,

În primul rînd, îţi mulţumesc şi te felicit pentru text – e foarte bine şi trebuie continuat să-l ameliorezi. Poftim cîteva informaţii pentru coralul spectacolului. Pentru mine, indicaţia de cor şi de voci e, pur şi simplu, pentru a crea ritmuri diferite, cu multe voci care vorbesc ca un singur personaj, ca la greci (COR) şi diferiţi naratori care vorbesc în vocile lor separate şi independente (VOCI). Aş vrea să am libertatea scenică ca să întrebuinţez diferite metode de naraţiune, de la gavrilişti la cor şi voci (adică, la bază toată lumea face parte din cor, ca să devină voci-personaje şi să se reîntoarcă la cor). Un cor tot timpul în acţiune.

Cristi, sînt complet de acord cu observaţiile tale privind textul în general şi, deoarece simt din nou că ai o mare afinitate şi sensibilitate pentru text şi limba lui Eliade, te rog foarte mult să îţi iei mai multă libertate textuală ca să completezi aceste momente parabolice şi să le umpli cu mai multă viaţă ca să nu rămînă de lemn. Ai dreptate şi despre început, unde informativul e mult prea clar, repetitivul trebuie lăsat şi adus la un stadiu încîntător. Tu ai adus ironia şi umorul la un punct foarte interesant, dar trebuie continuat şi mai mult, dar fără a pierde naivitatea şi inocenţa (pe undeva trebuie să ne gîndim la universali, ca la Chaplin etc.) De asemenea, grotescul tragic trebuie să-l găsim şi mai mult îm relaţiile:

1. Gavrilescu – femeile
2. Gavrilescu – el însuşi
3. Artistul – societatea
4. Artistul – utopia grădinii Eden, întruchipată prin cultul indian în bordelul din **La Ţigănci**
5. Artistul – viitorul unde oamenii coloraţi nu mai au nevoie de el – trebuie înmormîntat, Cristi, în concluzie, te rog foarte mult să treci complet din nou peste text. Gîndeşte-te la România de azi şi la lumea de mîine, la importanţa lui Eliade şi unde îi rămînem loiali şi unde îl complimentăm, dar, te rog, fără nici un scrupul, atacă partea literar-dramatică pentru a aduce textul la un nivel literar mai complet. Am toată încrederea în tine, cît despre ideile scenice, ele rămîn la fel şi, bineînţeles, lucrul coral poate, în anumite scene, să meargă spre ce propui în paginile 28-29.

Nu uita că vrem să creăm un spectacol de magie, unde violenţa existenţei cotidiene este depăşită de lirismul obsesional. Te rog, de asemenea, să te gîndeşti dacă, textual, putem să adaptăm următoarele puncte:

1. Societatea anilor '30, unde începe piesa, este una de *ciumă*, ca la Camus. Toţi cei plecaţi la mare s-au salvat – ceilalţi sînt urmăriţi şi încolţiţi de autorităţi. Pe undeva, trebuie să simţim că se moare de căldură peste tot, dar asta fără a sparge verosimilul. Tramvaiul este o necesitate de supravieţuire, mergi pe jos şi mori de căldură. Umorul negru al supravieţuitorilor e necesar, prin prisma personajelor din tramvai.
2. Obsesia cu Lawrence trebuie urmărită în formă de circ, iar cămila lui Lawrence, asemeni tramvaiului, va duce lumea spre o oază.
3. Personajele celor două femei din viaţa lui Gavrilescu trebuie dezvoltate şi diferenţiate mai mult.
4. Universul (La Ţigănci) rămîne un ritual, dar oamenii vorbesc ori alte limbi ori o altă limbă ireală/poetică.
5. Repetitivul corului trebuie accentuat ca şi cum lipsa de decizii a lui Gavrilescu este multiplicată în toate formele lui de viaţă – ce vede/aude/trăieşte/există numai prin prisma repetării. Dacă nu repetă, nu trăieşte.

Te rog, continuă lucrul, pentru că am impresia că vom ajunge la un crescendo textual/teatral.

Sărut-o pe Irina din partea mea, şi pe tine te îmbrăţişez şi-ţi doresc spor la lucru.

Al tău
Alexandru

*

În spectacolul **La Ţigănci**, Hausvater pune probleme şi oferă soluţii românismului în general. Foloseşte în această punere în scenă personajul simbol al colonelului Lawrence. La o discuţie despre text, explicîndu-i că acest personaj istoric englez, chiar dacă este cît de cît cunoscut la Bucureşti, oricum nu este intrat în conştiinţa bucureşteanului, i-am sugerat înlocuirea lui cu personajul simbolic Meşterul Manole. Pentru cine ştie spectacolul de la Odeon şi ce făcea acolo Lawrence în prima variantă a spectacolului (primele şase-şapte spectacole avizate de Hausvater) era foarte limpede de ce ar fi fost interesantă prezenţa Meşterului Manole făcînd salt mortal în plasă de circ (vezi săritura lui finală de pe mănăstire). Alexandru m-a întrebat: „Da cine-i Manole ăsta?" şi-atunci, am încercat să-i fac rezumatul baladei. Alexandru, spirit ironic, adînc şi vioi, de cîte ori mă întîlnea prin teatru, la repetiţii, glumea spiritual: „Mă, Cristi, ce mai face *capra*?". O dată, de două ori, de trei ori, pînă am zis şi eu: „Ce capră, mă, Alexandru?". Şi el: „Mioriţa aia a voastră".

Cristian Popescu
(fragment inedit de jurnal)

Fragment din scenariu

Puiu: Te duci şi tu la Ţigănci?

Florin: Da, sînt obosit, vreau să mă odihnesc.

Marius: Ce bine trebuie să fie să rămîi închis cu iepe tinere, frumoase, cochete, pe veci.

Florin: Sînt tot ce-a mai rămas din trecut. Şi e deja ora închiderii.

Puiu: Hai, urcă. Oricum nici nu mai ţin minte de cînd n-am mai avut vreun client.

Florin: Ai fire de artist. N-au mai rămas şi alte flori în afară de regina nopţii?

Puiu: Pe vremea cînd mai erau înmormîntări în oraş, se umplea tot aerul de miresme. Lăsam caii la pas şi mă-ntindeam în dric şi-mi aprindeam la cap, crin după crin, crizantemă după crizantemă, petale de trandafir, margarete – şi visam, aşa. [...] Uite c-am şi ajuns.

Florin: Dnă, sînt eu Gavrilescu, mă mai ţineţi minte?

Carmen: Da, da, muzicantu!

Florin: Dacă aţi şti prin cîte am trecut, pînă să ajung iarăşi aici!

Carmen: Îmi pare rău, boierule, acum e tîrziu. Fetele sînt ocupate.

Florin: Vă rog mult, dnă. Plătesc tot, oricît mi-aţi cere.

Carmen: Bine, bine, conaşule, mai e nemţoaica! Ea nu doarme niciodată!

Florin: Mă scuzaţi. Nu găsesc portofelul. O secundă.

Carmen: Fii atent să nu te rătăceşti. O ţii drept înainte. Bate de 3 ori şi spune că te-a trimis bătrîna.

Florin: Hildegard!

Oana: Te-am aşteptat.

Florin: Eu am fost întotdeauna aici.

Oana: Te-am aşteptat aici La Ţigănci, trăindu-ţi opera.

Florin: Opera mea, 44 de ani, 44 de grade, tramvaiul 44, 44 de lei. Opera mea.

Oana: Acum nu mai contează. Buzele mele sînt notele tale.

Florin: Notele mele sînt buzele tale.

Oana: Sînii mei sînt mîinile tale.

Florin: Mîinile mele sînt sînii tăi.

Oana: Trupul meu este pianul tău.

Florin: Tu eşti claviatura mea.

Oana: Opera ta îmi respiră în pîntec.

Florin: Respiră.

Oana: Respiră. [...]

Florin: Tramvaiul.

Oana: Respiră.

Florin: Oraşul.

Oana: Respiră.

Florin: Lawrence.

Oana: Respiră.

Florin: Respir.

Extrase de presă

„«Întîmplare neobişnuită», asta pare să fie cea mai potrivită definiţie pentru **La Ţigănci**, un spectacol sprijinit structural pe componente serioase: temele lansate de Mircea Eliade în cea mai cunoscută nuvelă a sa, **La Ţigănci**, textul poematic al lui Cristian Popescu («îngerul bun al spectacolului», cum îl numesc actorii), regia curajoasă, provocatoare a lui Alexander Hausvater, actori pregătiţi pentru acest «exerciţiu de libertate»."

Cristina MODREANU
(**Adevărul literar şi artistic**, iunie 2003)

„**La Ţigănci** este un spectacol fastuos, de o teatralitate luxuriantă. Povestea profesorului Gavrilescu devine, în cutia cu miracole care este teatrul, un drum iniţiatic deopotrivă pentru actori şi spectatori."

Ludmila PATLANJOGLU,
(**Adevărul**, ianuarie 1994)

„Pe Alexander Hausvater poţi fie să îl iubeşti, fie să îl deteşti. Pentru că propria-i substanţă, eclatant imaginativă şi declarat introspectivă, naşte astfel de stări limită. **La Ţigănci** nu este dramatizarea operei lui Mircea Eliade, ci rezultatul a ceea ce N. Manolescu ar numi «lectura infidelă», singura, de altfel, cinstită faţă de operă şi autor. Este o mistică ba glumeaţă, ba blîndă, ba catastrofică a căutării esenţei condiţiei umane, prin noţiunile de Libertate, Ludic şi Dumnezeu."

Doru MAREŞ
(**Cotidianul**, decembrie 1993)

CRISTIAN POPESCU LA ODEON

Arta Popescu – spectacol-lectură

Pe 22 februarie, de la ora 11, a avut loc spectacolul-lectură *Arta Popescu*, avînd la bază opera antumă şi postumă a lui Cristian Popescu, un parcurs viu în povestea unei familii, surprinsă cu umor şi multă inventivitate. După acest spectacol la care au fost prezenţi şi apropiaţi, prieteni ai poetului, a avut loc o discuţie din care selectăm cîteva intervenţii, alături de fragmente din scenariul. Pe 24 februarie, ora 18.30, va avea loc cea de-a doua reprezentaţie a spectacolului.

Arta Popescu

Scenariu pentru un spectacol de teatru poetic de Gavriil Pinte după opera lui Cristian Popescu

Cu: Dorina Lazăr, Rodica Mandache, Oana Ştefănescu, Cătălina Mustaţă, Paula Niculiţă, Florin Zamfirescu, Mugur Arvunescu, Laurenţiu Lazăr, Mircea Constantinescu, Radu Amzulescu, Ionel Mihăilescu

Arta Popescu

Îngerul 1: **Certificatul de naştere-deces!**

Poetul: Pe 1 iunie 1959 – data naşterii trecută-n buletin – la ora 12, atunci cînd trebuia să mă nasc, în locul meu a apărut o păpuşă-model pe pieptul căreia scria: Naşteţi-vă pe 1 iunie 1959, la ora 12.

Ofertă unică! Viaţă lungă, bani şi bucurii! Nu pierdeţi ocazia. Naşteţi-vă cu numele de Popescu Cristian! Dar nimeni, cu nici un chip, n-a vrut.

Pentru păstrarea aparenţelor, a fost inventat Popescu de jucărie, care trăieşte în Bucureşti de jucărie, în România de jucărie şi mănîncă pîine de jucărie şi bea apă şi vin de jucărie şi-a decedat deja vreo trei-patru decese de jucărie, dar degeaba – pentru că nimeni n-a vrut să moară de-adevăratelea pe numele de Popescu Cristian, deşi s-a făcut întotdeauna multă reclamă şi oferta era destul de avantajoasă.

Îngerul 2: **Localul familial!**

(muzică de petrecere – vioară)

Poetul: Toată familia mea benchetuieşte la Local familial. Bere. Lăutari. Antren. Mama aduce liliac alb în halbe. Toasturi. Într-un colţ, un ţigan îşi înmoaie vioara în halba cu bere, ca pe miez de pîine. Mama se-nvîrte printre mese, veselă. Berea scîrţîie-n halbe, scîrţîie pozele cum scîrţîie manechinele la încheieturi cînd se schimbă vremea. Mama serveşte, părul ei se revarsă în bucle blonde peste marginea halbelor. Toate rudele îşi trec mîna prin el înainte de-a bea. Mie îmi aduce mama liliac alb în halbe la Local familial, unde toată familia mea benchetuieşte.

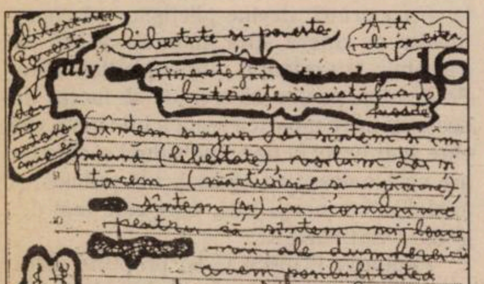
july
16
APPOINTMENT
WEEK no.29

Jurnalul lui Cristian Popescu (pagini de manuscris)

(schimbare melodică)

Mama: Pe Cristi trebuie să-l înţelegeţi. Aşa e el. Nu e făcut pentru lumea asta. De fapt am şi eu o mare parte din vină: atunci, în alea nouă luni, cît l-am ţinut în pîntec, am avut prea multe vise. Mai multe pe noapte. Nu dormea înadins – ca să se uite la ele. Îl simţeam cum vrea să mă strîngă în braţe pe dinăuntru, dar n-avea, săracul, de ce să se apuce. Şi atunci, dădea din picioare, cum fac golanii la film, la cinema, cînd se întrerupe sonorul. Asta e.

Mătuşa: Am auzit de unul care, adormind, a coborît visul în el, cum coboară de obicei visele. Şi adormitul a strîns visul în braţe, l-a mîngîiat, se simţea bine, dar, în zori, vezi, nu s-a mai trezit şi a rămas visul închis acolo în el, în loc de suflet.

Sora: Aşa şi cu tine, mamă. Nu ştiu cum le mîngîi, nu ştiu cum le strîngi în braţe – că rămîn visele în tine. Şi după ce te trezeşti, îşi pierd, săracele, capul şi nu mai vor să plece.

Bunica: Rămîn închise în tine ca şi în cel care nu s-a mai sculat niciodată. Ştim noi!

Tatăl: Şi eu am auzit despre vise că, dacă te prăpădeşti în somn, visul rămîne acolo între tîmple, ca un cristal.

Mama: Atunci, am să las vorbă să mi-l scoată cu grijă, să nu-l spargă ca să se uite Cristian la el cînd vrea. Pînă atunci trebuie să-l înţelegeţi, să nu-l luaţi în serios. După ce a ieşit din mine, mă simţeam, aşa, infirmă, oloagă şi aş fi plătit oricît unui doctor să mă taie şi să-mi îndese proteza în pîntec. Nu puteam fără el. Dar, încetul cu încetul, m-am obişnuit.

Sora: Primele încercări ale poetului Popescu datează de la frageda vîrstă de 7 ani. Le scrijelea cu un cuţitaş pe uşa veceului din casa părintească. Doar o naivă lipsă de receptivitate poate explica faptul că părinţii noştri vopseau uşa de două ori pe săptămînă.

Mama: Pe Cristi trebuie să-l înţelegeţi. Spune el multe despre noi, dar să nu-l luaţi în serios. El ne iubeşte şi ne respectă, iar noi am crezut întotdeauna în talentul lui. Cînd scria despre mine că sînt cochetă şi că el nu strînge doar negru sub unghii ci şi un fel de roz la degetele mici, ca să nu mai dăm bani pe pudră şi pe ruj, o spune aşa, cu delicateţe şi se gîndeşte de fapt la micile mele economii.

(schimbare muzicală, revenire la melodia anterioară)

Poetul: Mama serveşte. Părul ei blond se revarsă în bucle peste marginea halbelor. Toate rudele îşi trec mîna prin el înainte de a bea. Berea scîrţîie-n halbe, cum scîrţîie manechinele la-ncheieturi cînd se schimbă vremea.

Poetul: Stau băgat sub apa îngheţată, prins în gheaţa de zoaie, de noroi, strîns în ea ca-n menghină, strivit – stau în viaţa mea împuţită. Şi doar printr-un pai mai respir din cînd în cînd. Iar respiraţia poate fi respiraţie numai dacă e strigăt, rugăciune, poem. E un tunel al poemelor mele disperate, un tunel al rugăciunii pe care îl sap. Că poate scap. V-aştept pe toţi să ne învîrtim încet, în tramvai, în jurul nostru, în ritmul ceasului, în ritmul lunii cea din jurul pămîntului cel din jurul soarelui, să ne-nvîrtim împreună. Doar ştiţi că la nivel planetar, soarele răsare mereu şi apune-ntotdeauna, secundă de secundă! Salvează-mă, domnişoară-cititoare – frumoasă şi trecătoare! Viaţa mea de apoi... dă-mi şi mie un telefon. Eu sînt... Mortul întins în sicriul acesta fără capac. Scos afară din capelă. E iarnă, eu sînt.

Mama: Ninge şi fiecare fulg care îl atinge îi rupe hainele şi îi face cîte o rană adîncă din care izbucneşte sîngele.

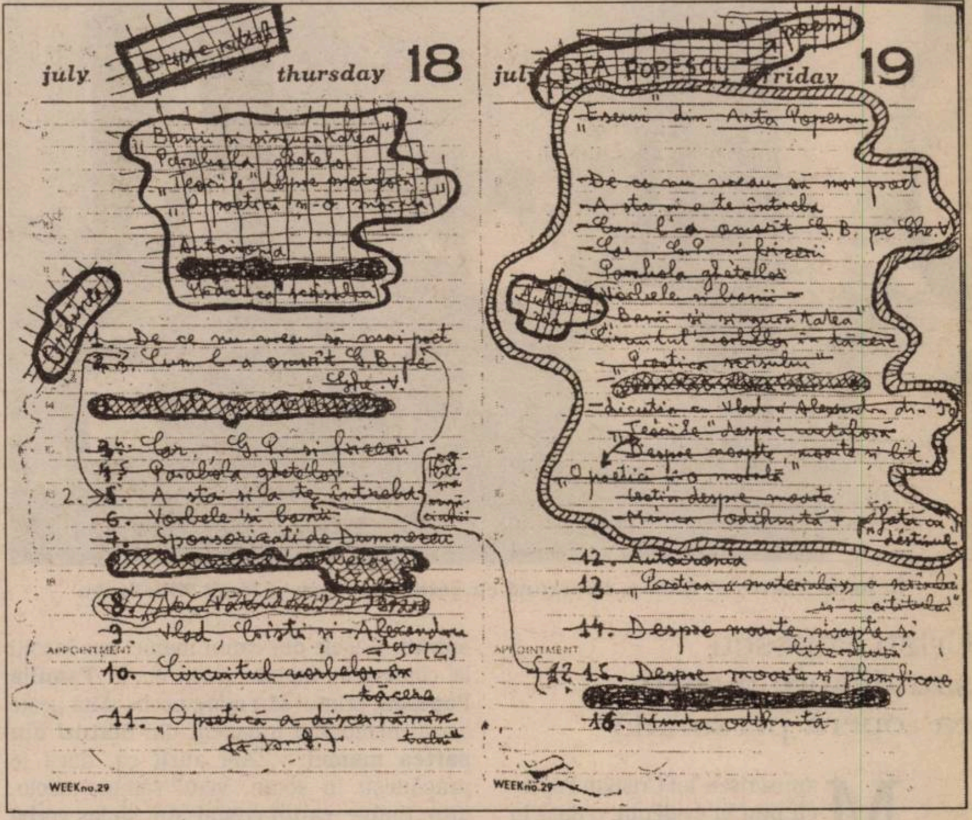
july
thursday 18
friday 19
APPOINTMENT
WEEK no.29

Discuţii după spectacol

Mircea MARTIN:

„Sînt foarte emoţionat, chiar răvăşit de reîntîlnirea cu Cristian Popescu. L-am citit şi l-am răscitit de nenumărate ori, dar, constat de fiecare dată, nu numai că mă prinde, dar mă farmecă într-o tulburare repetabilă. Tot ce am văzut şi am ascultat acum mi se pare remarcabil, încă o dată remarcabil. Îi sînt recunoscător Teatrului Odeon, actorilor săi, regizorului Gavriil Pinte, care a reuşit să adune în acest scenariu toate registrele poeziei lui Cristian Popescu. Mă întrebam de unde vine pasiunea şi căldura cu care actorii au întîmpinat versurile lui. În primul rînd, poezia însăşi are un fior dramatic extraordinar, compusă din elemente contradictorii şi amestecuri de tragic şi comic, ironie şi autoironie, tristeţe şi umor suav şi licenţios. Dincolo de asta însă, poezia lui Cristian Popescu are o legătură unică în literatura română, cu viaţa de fiecare zi. Critica literară a vorbit despre această coborîre a poeziei în stradă, în cotidian. Există o întreagă tradiţie, există invazia prozei în poezie. Dar modul în care Cristian Popescu a făcut lucrul acesta este numai al lui şi îl face în chip radical. Nu ai nevoie de cultură poetică, nu trebuie să ştii cum e cu poezia modernă, cum s-a făcut trecerea din Renaştere în romantism şi în modernism ca să înţelegi, ca să simţi că acest poet îţi spune ceva, fără să aibă nevoie de intermediere. În acest contact cu vitalul, cu ceea ce este autentic stă şi raţiunea plăcerii de a juca a actorilor. Cred, pe de altă parte, că şi contactul cu el ca persoană a fost stimulativ din acest punct de vedere.

Ceea ce m-a impresionat acum a fost o dimensiune la care nu m-am mai gîndit, şi anume sarcasmul poeziei lui Cristian Popescu, un sarcasm care vizează tocmai indiferenţa, absenţa, nimicnicia, insensibilitatea din noi. Circul lui Cristian Popescu e un fel de a ne provoca, de a ne trezi, de a ne face să devenim ceea ce ar trebui să fim. Toată gradaţia pe care a conceput-o Gavriil Pinte în construcţia acestui spectacol conduce spre această idee."

Liviu ORNEA:

„Mulţi dintre cei care sîntem aici l-am cunoscut pe Cristi şi există firesc o tentaţie hagiografică. Dar sînt sigur că, dacă ar fi fost prezent, Cristi ar fi rîs homeric de tentaţia asta. Ce ar trebui să nu uităm este faptul că el a fost poet şi a scris literatură, nu rugăciuni de spus în biserică. Ce se vede astăzi, după acest spectacol, este că a scris o literatură foarte bună, care rezistă şi reprezintă o etapă în poezia română. Un spectacol foarte frumos, făcut cu maximă discreţie şi modestie. Tulburător, tocmai din acest punct de vedere."

Florin TUDOSE:

„Mi-e greu să spun cîteva cuvinte, pentru că eu l-am cunoscut foarte bine. Am fost psihiatrul lui. Nu ştiu dacă Cristi a scris poezie, în orice caz, s-a scris pe el, s-a răstignit în tot ce a scris. Mi-amintesc şi acum prima întîlnire, cînd a intrat în cabinetul meu şi şi-a pus singur diagnosticul, ceea ce este foarte neobişnuit. Mi-a spus: «Vă rog să mă ajutaţi. Sînt bolnav de simboluri». Sînt boli sau culmi ale sufletului care nu intră în nici o carte. Este extraordinar ceea ce domnul profesor Martin a remarcat imediat, filonul fundamental al acestor scrieri: autenticitatea. De aceea am fost pus la grea încercare, ca psihiatru, pentru că ceea ce este autentic nu e bolnav. O a doua natură fundamentală a lui Cristi era inocenţa, cumplită, maladivă. Nu a reuşit niciodată să depăşească stadiul copilăriei, vîrsta primelor scrieri. Dar asta a dat şi dă în continuare valoare uriaşă acestor lucrări poetice unice. Al treilea filon a fost sensibilitatea. Atît de mare încît spiritul parcă nu voia să fie îmbrăcat în corp. Era foarte uşor de rănit. Corpul nu-l apăra de nici un fel de presiune a realului. Iar reacţia lui era de fiecare dată aceea pe care aţi auzit-o: arunca cu fluturi, cu petale. În cele trei crize despre care vorbeşte, de fiecare dată, şi asta este definitoriu pentru «boala» pe care o avea, scotea limbile ceasurilor. Aceasta era prima manifestare."

EVOCĂRI CRISTIAN POPESCU

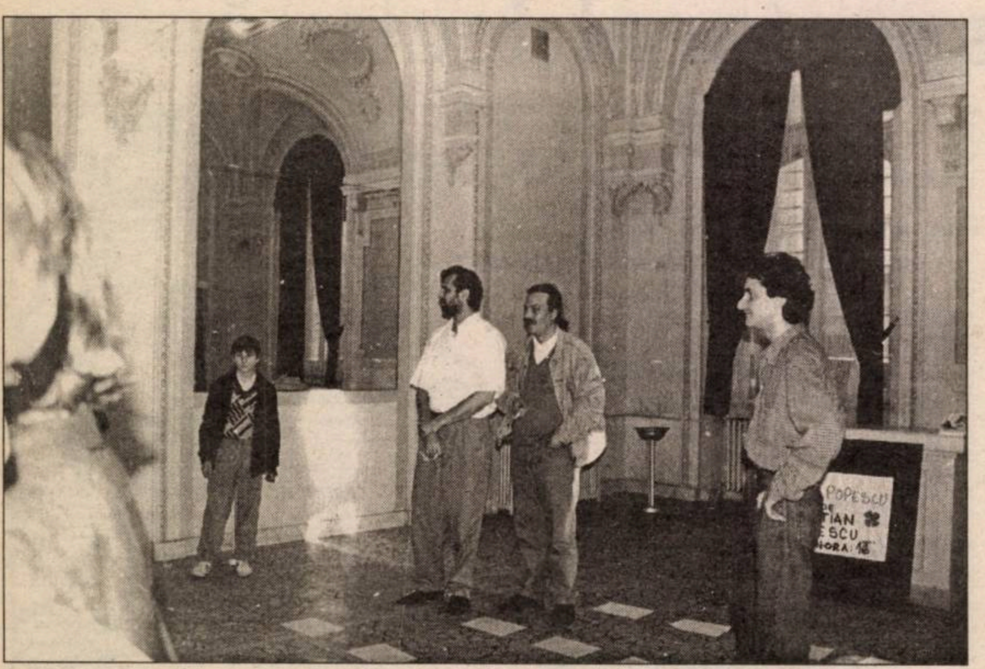

În holul Teatrului Odeon, împreună cu Şerban Ionescu şi Ionel Mihăilescu

Cristi Popescu sau despre moarte ca „operă personală“

„Manuscrisele lui Cristian Popescu pun în evidenţă, o dată în plus, natura obsesională şi vizionară a talentului său. De la cele dintîi poeme publicate şi pînă la acestea rămase în manuscris, recunoaştem o aceeaşi alchimie a minţii şi a inimii, a «minţii în inimă», aceleaşi idei poetice – «combinaţii de vis şi de gînd», cum le defineşte poetul însuşi, care e purtătorul şi promotorul unei eredităţi onirice. «Visele din capul mamei vor încolţi la copilaş în inimă», scrie el. În **Familia Popescu**, primul său mare poem, dăm peste acest memorabil fragment din **Sfaturi din partea mamei**: «...Am auzit că, dacă te prăpădeşti în somn, visul rămîne acolo, între tîmple, ca un cristal. Am să las vorbă să mi-l scoată cu grijă, să nu-l spargă, ca să se uite Cristian la el cînd vrea. [...] Ultimul meu vis i-l las lui».

Un laitmotiv îl constituie şi dangătul obţinut prin lovirea capului de pereţi. **Despre tata şi noi**, penultimul poem din **Cuvînt înainte**, se încheie astfel: «Tu ai murit zece ani. Eu alerg repede-repede dintr-o parte în alta a camerei şi mă lovesc tare de pereţi. Să sune ca un clopot». În manuscrise, descoperim o variantă intrauterină, increată, a aceleiaşi mişcări: «copilaşul va lovi – încet şi rar – cu capu-n burta mamei sale. Să sune ca o clopotniţă».

O altă imagine vizionară recurentă ne propune diverse ipostaze lumeşti ale divinului. Poetul se vrea un «Mîntuitor al maimuţelor de circ», copiii sînt văzuţi ca «Mîntuitori ai păpuşilor», aşa cum, în volumul **Arta Popescu**, puii de lilieci erau înfăţişaţi ca «înger-îngeraşi pentru copii de şobolani». În aproximativ aceeaşi ordine de reprezentări, ce pot să fie fulgii de zăpadă? «Găinaţ de îngeri – aia sînt», răspunde poetul.

Firele de păr şi ridurile îl preocupă intens pe Cristian Popescu; el constituie cu ajutorul lor reţele metaforice de o noutate absolută în poezia autohtonă. Imaginea cea mai puternică rămîne, probabil, aceea dintr-un psalm («al lui Popescu») în care e închipuit un disc stricat, «pe-o faţă cu liniile din palmă şi pe-o faţă cu liniile alea de pe frunte, ale mele şi ale nevesti-mii», linii care – de Dumnezeu fiind trasate – se cheamă că El, Dumnezeu Matale, cum i se adresează poetul, e autorul melodiei, al muzicii de pe respectivul disc. Situaţiile pe care le inventă Popescu sînt, nu o dată, indescriptibile, inenarabile, intraductibile în limbajul criticii literare.

Obsesia morţii a fost prezentată în poezia lui Cristian Popescu de la început şi volumele publicate antum sînt departe de a fi istovit. «Infarctul tatei» continuă să-l bîntuie pe autor care (îşi) urmăreşte cu atenţie încordată bătăile unei inimi explozive. Într-un poem, se închipuie ca un generator de energie, cu inima conectată la toate aparatele din casă, nemairezistînd în clipa în care urma să se încarce şi cu iluminaţia străzii. Imaginea este una profund sugestivă, reflexivă, aproape autobiografică.

Poetul, care în primele sale poeme descrie ceremonii funerare pentru sine şi pentru toţi membrii familiei sale, scrie în continuare necroloage, regizează priveghiuri şi pomeniri, cu aceeaşi ferocitate nelipsită de candoare şi de un simţ al umorului irezistibil. Evocă, în acelaşi timp, ipostazele şi stazele bătrîneţii cu o acuitate imaginativă extraordinară.

Tema centrală pare să fie acum «moartea înainte de moarte». Poetul o şi «acreditează» printr-un «decret». Într-un alt text, întîlnim următoarea ipoteză, nu numai poetică: «Păi ce, deja morţi nu putem fi? Morţi înainte de-a ne naşte, înainte de-a muri!». Nu e deloc o ipoteză inedită în poezia lui Popescu, pentru că, iată, chiar poemul ce deschide volumul său de debut se încheie astfel: «Zău, trebuie să mori înainte să mori»...

Îmi amintesc reacţia de contrarietate pe care am avut-o cînd am citit acest vers şi pe care n-am întîrziat să i-o comunic autorului. Părerea mea era că varianta negativă ar fi una potrivită, cu alte cuvinte, că «nu trebuie să mori înainte să mori». Aşa cum îmi reprezentam eu atunci lucrurile, versiunea negativă ar fi însemnat o proclamare a rezistenţei spirituale, a menţinerii spiritului în alertă, un refuz al morţii spiritului înainte de moartea trupului. Cristi m-a ascultat liniştit, mi-a dat dreptate, dar... n-a schimbat nimic. Acum abia îmi dau seama că vorbeam din perspective diferite. Pentru el, aşa cum era, obsedat de moarte şi încercînd să se împrietenească, să şi-o apropie, formula afirmativă însemna altceva: moartea nu era considerată un fenomen brusc şi ireversibil, ci un proces care se cuvenea a fi conştientizat, asumat, trăit. El a ţinut să-şi trăiască moartea şi a reuşit; altfel spus, şi-a murit pe larg moartea înainte de a dispărea dintre noi.

«Moartea ta nu este opera ta personală» – scrie, la un moment dat, în aceste pagini, autorul, nu fără nostalgie, aşa cum marele romantic scrie, la rîndul lui: «Viaţa nu e vis, dar trebuie să devină». Nu se poate să nu observăm că, în şi prin aproape tot ce a scris, Cristi a încercat să facă din moarte o operă personală. Poezia lui nu vorbeşte (numai) despre condiţia de muritor a omului, despre faptul că, în fiecare zi, nu încetăm să murim – au făcut-o deja în chip magistral marii poeţi, de la Quevedo la Rilke –, ci despre propria moarte – inconfundabilă şi nesubstituibilă.

Moartea n-a fost pentru Cristian Popescu o abstracţie, o amînare, o exterioritate radicală; dimpotrivă, o proximitate concretă, o componentă a vieţii, o iminenţă continuă. Conştiinţa acută a morţii îl va fi făcut să persevereze în insuportabil, să trăiască într-o exacerbare şi trepidăţie nervoasă continuă, lăsînd impresia că şi-a legat direct poezia de artere, de viscere, de senzorii trupului. De aici, tragicul conţinut în poemele sale, în ciuda idilismului lor declarat, în ciuda umorului de atîtea ori debordant.

...Cristian Popescu a murit încontinuu, n-a încetat să moară din momentul în care a început să scrie poezie sau, mai exact, de cînd s-a găsit pe sine în poezie, încercînd să se apropie cît mai mult, să devină ceea ce era. Apropierea propriei poezii are loc paralel şi simultan cu apropierea propriei morţi. Cînd a ajuns în inima propriei identităţi se va fi produs – pentru noi – ireparabilul.

Vreau să cred că nu şi pentru el. Vreau să mi-l închipui pe Cristi murind împăcat. Vreau să sper că nu a murit înainte de a spune ceea ce avea de spus. Opera pe care a lăsat-o (în cărţi şi în manuscrise) îl exprimă deplin şi îi rezervă un loc inconfundabil în poezia românească postbelică.“

Mircea MARTIN
(fragment din **Manuscriptum**
Nr. 1-4, 1999)

„HOHOTUL. La-nceput m-am gîndit să scriu: hi-hi-hi şi ho-ho-ho şi ha-ha-ha. Dar imediat mi-a trecut prin cap următoarea poveste-imagine: «Adică cum?! Este inadmisibil!! Nici măcar un kil de lacrimă la hectarul ăsta de suferinţă şi chin?! Nici măcar glandele sale lacrimale prăjite în suc propriu?! Nici măcar un şpriţ făcut cu lacrima întotdeauna gazoasă a poetului?! Numai poemul, curva bătrînă, exhibîndu-şi sînii scofilciţi şi chiloţeii cu dantelă ai închipuirilor sale?! Inadmisibil!!».

Apoi iar m-am gîndit să scriu doar: hi-hi-hi şi ho-ho-ho şi ha-ha-ha. Adică o muzică cîntată la cîinele cu jumătatea dinapoi a trupului tocmai călcată de-o maşină. Cancer localizat la glandele lacrimale. Tumoare malignă. (Bineînţeles că poemul este ca orbul care se screme să plîngă pînă scoate lacrimi închegate, piftie, lacrimi căprui, verzi şi albastre, lacrimi cu care să mai vadă şi el, orbul, poemul, ceva, aşa, vreo zece-cinşpe secunde, acolo...)

După aia am citit prin Baudelaire că înţeleptul se bucură cînd plînge şi suferă cînd rîde. La ce-or fi folosit glandele lacrimale în Rai, dacă plînsul şi rîsul nu se rîdeau şi nu se plîngeau acolo? Dădeau lumină glandele lacrimale, făcînd privirea rază? (Lacrimile noastre nefiind decît lumină decăzută, murdărită cu materie grea, piftie de lumină). Ungeau cu sucul lor inima, glandele lacrimale, ca să fie bătăile lor: perpetuum mobile? Rîsul şi plînsul sînt modalităţi ale amintirii Căderii noastre. Hohotim ca să ştim că sîntem oameni. Îmi imaginez o pîine a Căderii, o pîine făcută din timp. (Bineînţeles că, dacă ne întrebăm care e sunetul, care e zgomotul timpului, răspundem imediat: ho-hotul. Să ai tot timpul zgomotul, hîrşîitul Căderii în urechi). O pîine făcută din zeamă de lacrimă, de salivă, de sudoare, zeamă amestecată cu cremă neagră de jeg, de urdoare, de rahat, de unghii tăiate şi păr căzut. Toate astea făcînd aluatul. Trecutul continuu. Mereu proaspăt. Şi noi – înfulecînd lacom din roadele noastre, îndopîndu-ne, îngrăşîndu-ne cu timp. Totul trece, cu icnituri, cu sughiţuri, asurzindu-ne cu ho-hot. (Întingînd o bucăţică din această pîine în sarea noastră de lacrimă uscată, pînă şi diavolul va slobozi, poate, un dram de plînsoare. Noi: diavoli plîngînd).

Şi iarăşi m-am gîndit să scriu: hi-hi-hi şi ho-ho-ho şi ha-ha-ha.

Din mîna lipsă a cerşetorului de la Universitate, din sînul lipsă al cerşetoarei din Piaţa Victoriei, de la metrou, din picioarele lipsă ale băiatului care cerşeşte în Unirii şi din alte cîteva de-astea – pluteşte şi dansează prin visele noastre cea mai frumoasă balerină de bar de noapte din Bucureşti. Din toate cîte au curs, cîte-au căzut şi cîte s-au rupt din noi o viaţă-ntreagă poţi să vezi, imaginîndu-ţi-le, cît de departe se-ntinde plapuma roasă a timpului: de-la-Rai-pîn'-la-noi-şi-'napoi. Am văzut noaptea, în centru, la capătul bulevardului Carol, un băiat, un aurolac, care, plictisindu-se, arunca cît putea el de departe un pietroi. Măsura în paşi dacă l-a aruncat mai departe decît în celelalte dăţi, dacă şi-a bătut singur, ca orice adevărat atlet, recordul. Şi iar ridica pietroiul şi iar îl arunca şi iar măsura cu paşii. Înainta nestăvilit. Imagine a noastră braţ la braţ cu hohotul. Sisif-de-mahala.

Bineînţeles că fiecăruia dintre noi i se dă încă din copilărie crucea lui. Albă, curată, de lemn. Şi bineînţeles că fiecare lipeşte pe ea, de-a lungul timpului, poze dragi cu părinţi şi iubite, scrijeleşte cu briceagul numere şi nume de zile, luni şi ani, bineînţeles că o împodobeşte cu încrustături decorative, hîrtie creponată, A.M.R. şi o păstrează într-un loc ferit de priviri, uşor prăfuită, arătînd-o din cînd în cînd doar la doi-trei prieteni apropiaţi.

Şi hi-hi-hi şi ho-ho-ho şi ha-ha-ha.“

Cristian POPESCU
(fragment din **Caiet de citire şi de caligrafie**)

Pentru Fundaţia POPESCU

„Nici pînă în ziua de astăzi n-am putut înţelege relaţia lui Cristi cu moartea lui. Precizez: nu este vorba neapărat despre Cristi-Poetul, ci despre Cristi-Fratele.

Mi-a fost greu, de 9 ani încoace, să înţeleg de ce lucrurile nu s-au oprit la un simplu exerciţiu de stil şi au trebuit să ajungă pînă la moartea lui reală. Mai ales că moartea reală a lui Cristi înseamnă, într-o oarecare măsură, şi moartea celor care l-au iubit.

Pînă la urmă am învăţat să înţeleg că nu din moartea reală a lui Cristi trebuie să încercăm să învăţăm ceva, ci din viaţa lui: din felul său de a fi şi din textele sale. De aceea, abia acum îmi este clar sensul existenţei unei Fundaţii POPESCU, pe care am creat-o cu cîţiva ani în urmă, fără însă să ştiu cu precizie la ce poate ea folosi.

În nici un caz la organizarea de comemorări succesive. Pe de-o parte, pentru că, la urma urmei, devine plictisitor să comemorăm pe cineva atîta timp, an de an. Iar frate-miu era oricum, numai plictisitor nu. Pe de alta, pentru că trebuie să facem disocierea între moartea reală a lui Cristi, cea care se trăieşte la nivel individual şi care nu are nevoie neapărat să fie făcută publică, şi simbolistica morţii sale, care este mai degrabă DESCHIDERE.

Fundaţia POPESCU îşi propune, deci, să continue ceva: o lume, o stare de spirit, o nevoie de relaţie dusă pînă la dăruire (chiar dacă «patologie» a comunicării, după alţii).

Mai sînt manuscrise nepublicate; textele şi adaptările sale dramatice pot deveni noi spectacole. Şi, extrem de important pentru noi, ne dăm seama că «spaţiul» Popescu rămîne încă o referinţă pentru alţi creatori de calitate.

Fundaţia POPESCU există pentru că îşi propune să re-creeze forme de existenţă prin comunicare, adevărata natură a lui Cristi.

Vă doresc, deci, să participăm pe viitor împreună la fericitele evenimente ale Familiei Popescu.“

Dana, sora lui Cristi Popescu

Bucureşti, 4 februarie/
Lyon, 12 februarie 2004

EVOCĂRI CRISTIAN POPESCU

Portretul Popescului

„Dragă Cristi,

Cel mai bun lucru e cînd oamenii se gîndesc unii la alţii frumos şi paşnic. Sigur că asta se întîmplă rar şi, mai ales, cînd oamenii sînt morţi. Acum mă gîndesc la tine, cum erai tu cu mustaţă şi rîdeai ca prostu' din te miri ce. Tot aşa de sigur e că, dacă te gîndeşti frumos şi paşnic, nu poate să iasă Artă şi, dacă nu iese artă, degeaba te mai apuci de scris. Acum, cînd te comemorăm, mi-am adus aminte ce prieteni buni eram noi şi ce baftă chioară am avut să mă nimeresc eu director de teatru şi tu poet. Nu poţi să zici că nu-ţi plăcea ţie panarama, circul şi să te rîzi! Aoleo, ce mai rîdeam! M-am prins şi eu că, atunci cînd eşti bolnav de devreme, rîzi mult ca s-apuci să rîzi destul pînă mori. Acum lumea nu prea mai vorbeşte de moarte. Mai mult vorbeşte de boală, le e frică la toţi să-mbătrînească, să sufere. Ai dracu' cu **Mioriţa** lor, că eu cred că a fost praf în ochi cu ciobanu' ăla. Acu' vor toţi să trăiască!

Dragă Cristi, aici e tot aşa cum era, lumea scrie despre Caragiale, bea bere, la teatru se fac piese. Tineretu' vorbeşte mai mult englezeşte, da' nu cu multe cuvinte, piesele sînt postmoderne, cu poponari, droguri şi citate. Cred că piesa aia de-o scriai tu ar fi avut un succes de stimă mai mult.

Da' să nu ne lungim, stimabile! Mi-e dor de tine cîteodată, e bine că pot să citesc vorbele tale – vezi că poetu' e mai tare ca regizoru'?

Acu', bine-ar fi să mai dai şi tu un semn, că se poate. Vezi, eu mă uit noaptea mai mult la Discovery şi la National Geographic, bagă un semn pe canalele astea, că am văzut acu' vreo două zile – să mori de rîs! – că l-au prins pe asasinul lui Tutankamon, adică s-au prins oamenii de ştiinţă cine l-a omorît pe Tutankamon.

Dragă Cristi, poate mai corespondăm aşa, cînd dorm şi facem piesa aia. Te îmbrăţişez cu drag, Sandu Dabija.

P.S. Am citit o carte de Maurice Nadeau în care omul vorbeşte despre prietenii lui, da' aduce şi dovezi că într-adevăr ăia erau prieteni cu el. Cristi, iartă-mă, da' am să citez un pasaj din dedicaţia pe care mi-ai făcut-o, nu de alta, da' să nu zică lumea: ia uite, bă, cine e ăsta de-şi permite să vorbească de Popescu, lîngă Amzulescu? Citat – Pentru Sandu, pentru prietenie (la el în teatru mi-au sunat prima oară vorbele pe scenă; la el în casă s-a auzit începutul primei mele piese de teatru), pentru multe amintiri viitoare... Popescu, luni 21 martie 1994."

Alexandru DABIJA
(din volumul **La Ţigănci... cu Popescu**
de Mugur Arvunescu,
Editura Semne, Bucureşti, 2003)

Farmecul lui Popescu

„Pe cînd aveau amîndoi aproape douăzeci şi doi de ani, Z şi tînărul Costache s-au văzut pentru prima dată, în preajma Crăciunului, în casa unei cunoştinţe comune, compozitoarea Tana Dorescu, împreună cu care Z cînta în corul Bisericii Luterane din Bucureşti. Ideea era să repete o serie de colinde şi să umble din casă în casă, dar numai pe la cunoştinţe şi rude. Z avea şi o altă idee: să o cunoască mai îndeaproape pe verişoara Tanei, pe care o adora în tăcere, fără să ştie că şi ea îl adora, tot în tăcere, tocmai pe tînărul Z (care încă nu dădea semne de calviţie şi era departe de cele o sută de kilograme pe care avea să le poarte sub formă de colăcei în ultimii treisprezece ani de viaţă). În zilele următoare, Z-bas-bariton avea să cucerească cu lejeritate verişoara-soprană a compozitoarei-altiste şi să se căpătuiască cu un nou prieten-tenor.

[...]

Întîlnirea s-a consumat în aceeaşi noapte: prietenul lui Z, poetul Popescu, era pe lista celor care urmau să fie colindaţi. I-a primit în nişte nădragi diformi, cu fundul căzut, întins pe o saltea şi cu o ţigară Carpaţi în colţul gurii, zîmbind îngăduitor în timp ce făcea semne că nu este nevoie să audă tot repertoriul. Popescu ăsta avea marea calitate că se simţea perfect în infernul în care îi fusese dat să trăiască. Se înţelegea bine cu gîndacii din bucătărie, contura cu un creion B2 petele de igrasie de pe pereţi, ca să se simtă binevenite la el în casă, şi nu ar fi locuit altundeva decît la bloc nici să-l pici cu ceară (apartament cel mult confort 2 cu îmbunătăţiri, semidecomandat). Ba mai făcea şi poezie din toate astea. Cu Z nu avea prea multe în comun: poetul fusese o vreme amantul soră-sii, iar, de atunci, se vedeau din an în Paşti şi discutau despre nepreţuitele avantaje ale sărăciei. Din pricina acesteia Popescu reuşea să dea o tentă metafizică activităţilor mărunte pe care le poate face un om fără bani, cum ar fi mersul la veceu pentru treburi importante (în cazul celor constipaţi ca el, o distracţie asemănătoare jucatului la ruletă al bogătanilor) sau patinarea cu sudoare şi jeg a peretelui de care poetul îşi sprijinea spatele în timpul nenumăratelor ore de lectură: un fel de barometru al erudiţiei. Se declara «om al odihnei», ca să balanseze cumva o societate abia ieşită din mitul «omului muncii». Avea cu toate acestea un succes uriaş la femei pentru că era şarmant, citit, nebun sadea şi ştia să le invite în pat cu aerul că le oferă o porţie de tăiţei cu bulion. Ce putea fi rău în asta? Se pare că şi Tanei îi plăceau tăiţeii cu bulion. Tînărul Costache se uita la Popescu ca găina la sudură (sau ca olteanul la catedrală, ar fi spus, peste ani, Z). Ochise, deasupra unui morman diform de cărţi, un exemplar, definitiv compromis în timpul lecturii, din singura traducere în limba română a lui Roland Barthes, pe coperta căruia poetul desenase o inimioară străpunsă de o săgeată de amoraş sub care, între ghilimele, scrisese cu înflorituri «TU înseamnă TE IUBESC». Sub text urmau alte floricele, totul filigranat cu un stilou chinezesc. Colindătorii au primit nu nuci, nu bani, nu cozonac, ci cărţi. Numai Z a primit o partitură redegistă (Edition Peters) cu mazurci de Chopin (sora lui Popescu studiase în copilărie pianul), în vreme ce tînărul Costache s-a trezit că ţine în mîini o mică avere: ediţia princeps a **Infernului** lui Dante, în traducerea lui George Coşbuc. Avea să descopere urgent că Popescu era de fapt un criminal: paginile **Infernului** erau şi ele pline de floricele, arabescuri şi frunziş baroc, iar pasajele subliniate nu aveau nici o legătură cu ceea ce ştim noi că poate însemna o subliniere. Erau mai degrabă haşurate sau «rotocolate», «gogoloite», dacă se poate spune aşa – în aşa hal încît cerneala trecuse de la o pagină la alta.

[...]

Au rămas la Popescu pînă tîrziu. Poetul nu s-a mişcat de pe saltea nici o secundă, dar a fumat imens, alternînd mereu o ţigară Carpaţi fără filtru cu cîte un Kent. Probabil că gusturile lui în materie de fumat făceau o medie ideală între mahorcă şi tutunul Virginia blend. Au vorbit şi despre structuralism, ceea ce a avut darul să îl transforme pe tînărul Costache într-o găină din ce în ce mai mică privind mirată către un Popescu strălucind tot mai orbitor, ca o sudură nucleară provocată de o ciocnire între două stele. E drept că, pe de o parte, poetul se pricepea de minune la treburile astea pentru că terminase facultatea de filologie în vreo opt ani, aşa că i se acrise de atîta structuralism, teorie literară, gramatică generativă etc. Pe de altă parte, tînărul Costache mai avusese genul ăsta de discuţii numai la facultate, cu profesorii, sau în casele unor compozitori care îl puneau să se descalţe la uşă, îl plantau în fotolii baroce (făcute în anii '70 la Oradea) şi care se tăvăleau de plăcere cînd tînărul muzician li se adresa cu „maestre" – ceea ce, în anumite cazuri, era apelativul pe care îl folosea şi familia compozitorului: «Maestre, nu mai avem ceapă» (soţia despre ceapă), «Maestre, iar a făcut Eugen caca moale» (fiul cel mare despre fiul cel mic).

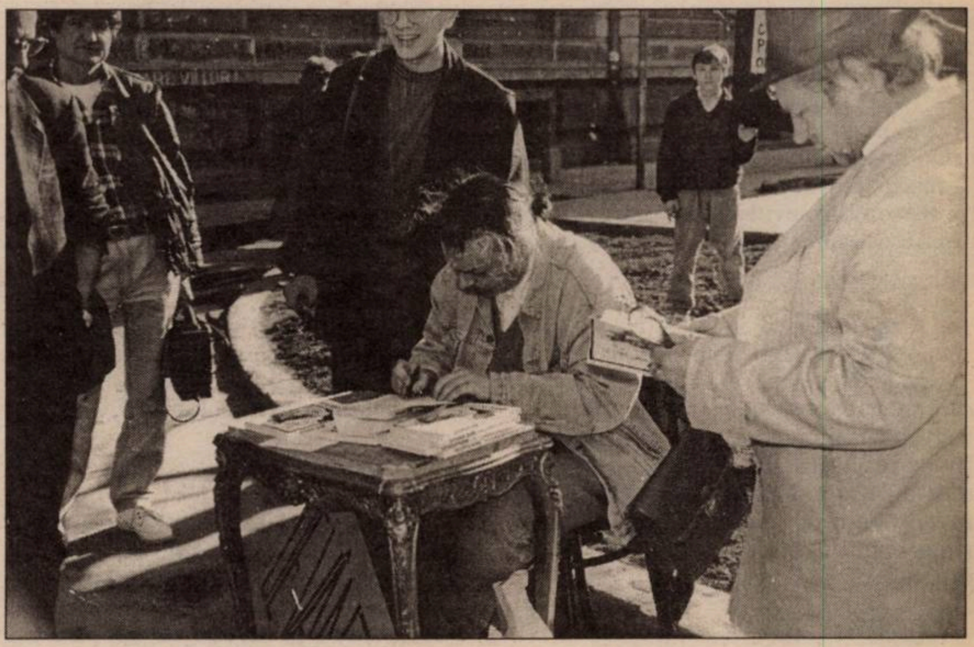

[...] În timp ce tînărul Costache se lăsa vrăjit de felul în care Popescu îi făcea pe esteţii lumii «barosani», iar Tana dădea din cap şi golea scrumiere, Z se îndeletnicea de două ore cu făcutul cafelelor la bucătărie, împreună cu verişoara. Mai revenea din cînd în cînd singur în camera lui Popescu, unde trăgea cîte un pîrţ interogativ căruia poetul îi dădea, prin saltea, răspunsuri lămuritoare. De fapt ăsta era momentul în care Tana se oferea să golească scrumierele la bucătărie, unde îşi găsea verişoara neatinsă şi neschimbată (atîta că uitase cu desăvîrşire că omul mai şi clipeşte). Rămaşi singuri între băieţi pentru cîteva minute, Z şi Popescu începură să vorbească, i se părea tînărului Costache, într-un cod ciudat: «Ne-am cam ruptărăm gazometrul», începu Z. «Cuţit os ce ni-l ruptărăm», continuă poetul, apoi: «Mpîrţ», «Ni l-am ruptărăm regal dom'le, s-a-nnebunitără sepemederistele ca după menuetul lui Pederaski». Se stricau de rîs în vreme ce tînărul Costache, zîmbind, se gîndea dacă să le spună sau nu că de fapt era vorba despre Paderewski."

Andrei COVACIU
(fragment din romanul
Costache & apogiatura)

Ultimul în tramvai

„Eu am sosit ultimul. Nu pentru că am întîrziat la întîlnire, ci pentru că am sărit în ultimul vagon al tramvaiului... al tramvaiului lui Popescu. Şi atunci a trebuit să refac tot traseul. De la început. De la un început la celălalt. Adică dinspre mine spre el. De azi către ieri. Ca orice drum iniţiatic. Pentru oricine vrea să-l cunoască, să-l locuiască pe Popescu, acest drum este obligatoriu. Ceilalţi l-au străbătut împreună cu el, purtaţi de el... De Popescu. Şi i-au stăpînit insomniile, i-au adormit dimineţile, i-au şters geamurile scurse de lacrimi, au fost părtaşi ai gîndului, ai jocului, ai timpului. Unii poate l-au întrebat încotro se îndrepta aşa hurducănos şi încercănat, ca un slujitor orînduit să stăpînească. Nu a mai răspuns. Şi-a înfipt cele două lumi mari albastre în ceaţa nopţii şi a tăcut. Important nu era drumul, ci aşteptarea. Aşteptarea dintre staţii. Pentru mine a fost altfel. De acolo, din coada vieţii lui, i-am privit pe toţi în ochi, le-am memorat gesturile, vorbele, emoţiile, pentru că atunci cînd vorbeşti despre cineva începi încet-încet să semeni cu el. Şi eu vroiam să-l recunosc în gesturile lor. M-am urcat în tramvai ştiind că toate locurile sînt ocupate, dar mie nu-mi place să stau locului, mă mişc printre tampoane, trec de la un martor la celălalt. Cred că am devenit unul de-al lor şi nici nu mă mai interesează încotro mergem. Şi nici unde merge tramvaiul. Cel care coboară lasă întotdeauna locul ocupat. Pentru că e viaţa lui, e visul lui. Acest drum m-a vindecat definitiv de spaime. Acum ştiu că memoria noastră există, că teatrul (pentru neiniţiaţi, cea mai efemeră dintre arte – ce prostie!...) – reiau deci: teatrul – cea mai vie dovadă că existăm – devine mai puternic cu fiecare cortină care se lasă, cu fiecare suflet care se ridică şi cu fiecare sfîrşit care începe.

Acum ştiu că noi ăştia..., ai lui Popescu, sîntem cu toţii nemuritori.

Deci, astă-seară se joacă iar... Popescu, «Ţigăncile lui Popescu»."

Mugur ARVUNESCU
(din volumul **La Ţigănci... cu Popescu**)

Sînt la New York...

„Dragă Cristi. Sînt la New York şi mă gîndesc la tine. Se apropie ziua noastră. Ziua mea de naştere şi ziua ta de moarte. Am să merg într-un jazz-club în Harlem, am să beau şampanie şi o să scriu numele tău pe un şerveţel. Cine ştie. Poate că mă vezi şi mă auzi şi dai din cap şi-mi trimiţi un black înger gonflabil să-mi cînte la trompetă. «Apocalipsa Blues». Sau Happy Birthday.

Cu drag,
....

20 februarie 2004"

Saviana STĂNESCU

CHIP DE FOC – ÎN DEZBATERE

Cel mai recent spectacol de la Teatrul Odeon, *Chip de foc*, a incitat un număr foarte mare de spectatori prin actualitatea temei abordate de Marius von Mayenburg – cumplita lipsă de comunicare dintre părinţi şi copii, pe fondul unei rupturi care duce la incest şi incendiu. Un spectacol puternic, incisiv, pe unul dintre cele mai tulburătoare texte contemporane. Pe 14 februarie, a avut loc o discuţie cu spectatorii – practică din ce în ce mai constantă a teatrului şi, evident, necesară, dat fiind numărul spectatorilor rămaşi după terminarea reprezentaţiei, ale căror intervenţii le selectăm în materialul următor.

„Nu cred că a fost un spectacol violent. Asta este o prejudecată. E doar un spectacol în care interacţiunea dintre public şi actor a fost mult mai puternică. E un fel de transfer de reacţii cărora publicul nu le poate rezista. Pe de altă parte, a fost un spectacol în care informaţiile nu le-am primit cerebral, ci organic. Un spectacol care te loveşte şi care nu te lasă să respiri.“

*

„Nu am mai văzut o piesă de teatru în România de 20 de ani. Aţi fost excepţionali. În Germania, nu am văzut actori care să se implice cu atîta perfecţiune în rol. Dar... vreau să vă spun că, după părerea mea, autorul este bolnav psihic. În primul rînd, să aduci incestul pe scenă într-o lume modernă. Pe strada mea, în Germania, stau 28 de tineri, care sînt preocupaţi de şcoală, de meserii, de viitor, fiind interesaţi cum să fie mai competenţi, mai pregătiţi. Sigur că sînt probleme de criminalitate în orice oraş, în orice ţară. Dar acestea nu sînt probleme de viaţă şi locul lor nu e pe scenă. Mi s-a părut groaznic să le aduci atît de brutal într-un spectacol. Ce învaţă tinerii din acest spectacol? Apoi vulgaritatea textului... Nemţii nu au înjurături şi nu folosesc cuvinte vulgare.“

*

„Vrînd-nevrînd, astă-seară aţi spart nişte obstacole de comunicare. Este extrem de curajos ca gest, pentru că deranjează o anume categorie de consumatori de teatru. Subiectul îi va zdruncina pe cei care nu sînt psihologi sau nu lucrează în patologie. Poate v-aţi dat seama că sînt şi psiholog, şi jurist, am lucrat în neuropsihiatrie infantilă şi acum lucrez în poliţie. Am venit special să văd acest spectacol. Sînt consumator de teatru. Începînd din această seară, vor fi comentarii în tot Bucureştiul. Cei care au forţa, trebuie să recunoască faptul că, oriunde în lume există şi incest, şi lipsă de comunicare, şi mariaje formale şi criminalitate. Perioada idilică a teatrului s-a dus demult. Dacă vor, să meargă la vodevil, la cabaret... Realmente vă mulţumesc. Efortul este deosebit tocmai pentru că este un act de curaj.“

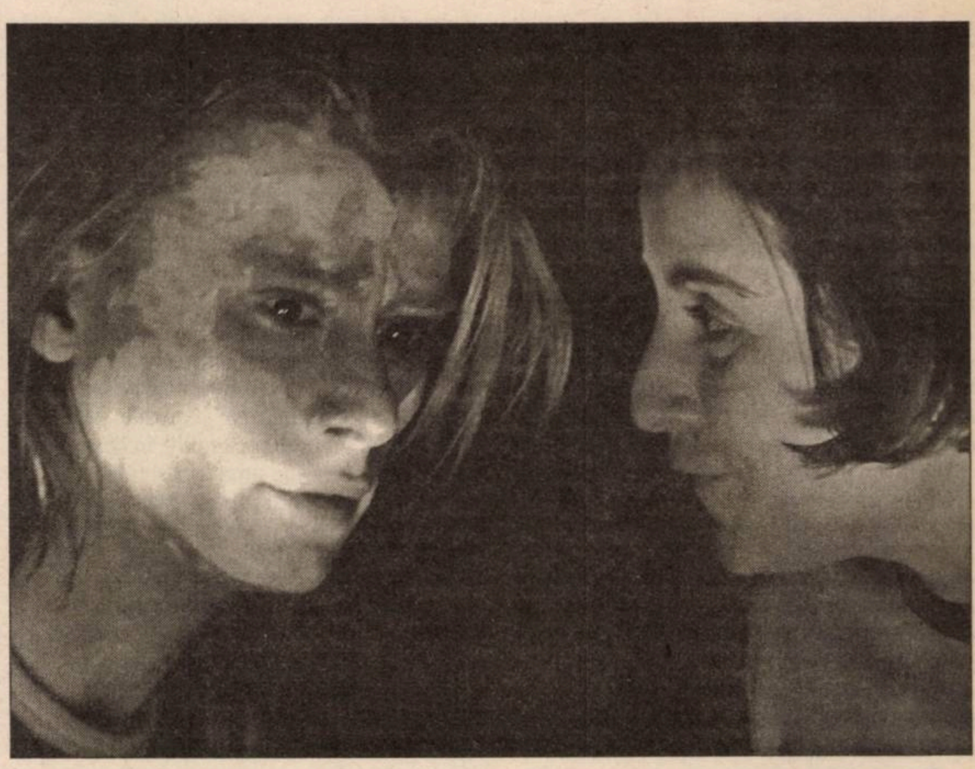

*

„Nu sînt o consumatoare de teatru, dar sînt o consumatoare de literatură. Am vrut să vedem acest spectacol, am aflat că are vădite accente expresioniste. Am avut uşoare prejudecăţi. E clar că spectacolul ascunde multe simboluri. E clar că tinerii noştri sînt pregătiţi pentru acest nou tip de cultură, care este a timpului de acum. Ei au nevoie de un limbaj care să li se adreseze, altfel tot ce li se spune devine neinteresant pentru ei. Într-adevăr, piesa este şocantă, actorii sînt minunaţi. Dacă Teatrul Odeon va continua să ne familiarizeze cu problematica timpului va fi minunat, pentru că aduce în prim-plan lucruri care trebuie spuse. Ele se întîmplă şi trebuie spuse ca atare.“

*

„O să-i trimit pe prietenii mei să vadă acest spectacol, să se vadă pe ei. La acest spectacol, sînt implicat, nu mă simt spectactator, ci un pic actor. Am mereu senzaţia că în locul celor care joacă aş putea să fiu eu.“

*

„Acest spectacol m-a făcut să mă gîndesc la Kurt Cobain, care spunea: «it is better to burn out than to fade away» (mai bine să arzi dintr-o dată decît să păleşti). E un spectacol pentru toţi cei care nu trec pe lîngă ceea ce se întîmplă în fiecare zi. E un spectacol necesar.“

*

„Am venit la spectacolul ăsta fără să ştiu nimic despre el. Am văzut afişul, am văzut Ada Milea şi am venit. Mi s-a părut foarte reuşit. Cum mai spunea cineva, spectacolul ăsta se simte, nu se gîndeşte.“

*

„Cred că este un spectacol al mileniului trei, un spectacol-avertisment, necesar într-un teatru de repertoriu. Toţi interacţionăm cu adolescenţi. Eu fac asta zi de zi şi datorită profesiei. De multe ori, nu ne dăm seama cîtă durere se ascunde în fiecare dintre ei, adolescenţi aparent fără nici o problemă. Părinţii nu realizează şi spun: «Dar noi i-am dat tot. De ce este în pragul sinuciderii sau are astfel de probleme?». Nu e totul roz. Se întîmplă să trăim singurătatea în doi, se întîmplă să fie astfel de probleme între părinţi şi copii. Este foarte impresionant şi răvăşitor cum redă spectacolul toate acestea. Muzica, pe de altă parte, potenţează toate tensiunile latente, ascunse. Nu ştiu cum se simt actorii la ieşirea din rol, dar noi, ca spectatori, ne simţim consumaţi interior – şi avem nevoie, din cînd în cînd, de o astfel de resuscitare a simţurilor.“

*

„Este o piesă foarte adevărată. Este pentru părinţi. Ar trebui să vină să o vadă toţi părinţii. Eu am patru copii – de 28, 26, 21 şi 20 de ani. Pe primii doi, spus foarte dur, i-am distrus psihic. Necomunicarea este bulversantă şi, în multe familii, duce, în timp, la lucruri cumplite. Nu eşti pregătit la 23 de ani să îngrijeşti copii. Deşi i-am iubit foarte mult pe toţi, abia pe ultimii doi am ştiut să-i cresc. Tot timpul îmi spun că mă iubesc, nu vor să plece de acasă. Incestul şi restul sînt simboluri.“

Ecouri de presă

„**Chip de foc**, noua premieră a Teatrului Odeon, este un recviem, o reprezentaţie-strigăt al unei generaţii sacrificate. O piesă despre «sindromul tinereţii», despre cît de greu e să fii tînăr în lumea de azi.

Inspirat de textul lui Mayenburg, regizorul construieşte o reprezentaţie cinematografică, cu prim-planuri şi *gros*-planuri puternice, cu un decupaj şi un montaj impresionante prin rigoare. În acest demers, îi este din nou aliat şi catalizator scenografa Diana Ruxandra Ion. Ea spaţializează spectaculos: o punte străjuită de o enigmatică baie încadrată de siluete – loc al claustrării, al încremenirii în obsesie, al purificării – desparte încăperile anodine ale familiei alienate şi alienante pentru cei doi eroi – prin indiferenţă, răceală, lipsă de afectivitate. Muzica admirabilă a Adei Milea şi light-designul conceput de regizor conferă spectacolului o atmosferă hipnotică. În acest ambient plastic, excepţional este jocul actorilor, lucrat în filigran, meticulos, tăios, subtil şi rafinat.

Chip de foc – poetic, crud, senzual – un spectacol insomniac pe care merită să îl vizionaţi.“

Ludmila PATLANJOGLU
(**Cotidianul**, 13.02.2004)

„Inteligenţa, sensibilitatea şi talentul lui Felix Alexa, probate în atîtea alte spectacole, ajung în **Chip de foc** la un maximum de expresivitate şi rafinament teatral. Tuşele nu sînt îngroşate pe violenţa relaţiilor din această familie. El reuşeşte să îmbrace toată această dramă într-o poezie aparte, în care sîngele, focul, abominabilul sînt transfigurate artistic. L-a ajutat foarte mult şi scenografia creată de Diana Ruxandra Ion, geometrizată, în culori reci, redusă la esenţial. Dar şi muzica în forţă, compusă de Ada Milea, cu accente dramatice, completează tragismul acestei poveşti. Atît regizorul, cît şi o parte a echipei de actori au avut oarece temeri în privinţa receptării, de către public, a spectacolului. Toţi se gîndeau la şocul pe care-l va produce textul şi la faptul că publicul, destul de conservator, va fi bulversat şi nu va înţelege mesajul piesei. Că lucrurile nu au stat aşa a dovedit-o seara premierei, cu un public sensibil şi atent la fiecare nuanţă.“

Irina BUDEANU
(**ABC** – supliment al ziarului **Azi**, 13.02.2004)

„Există un fluid de energie care circulă între Marius Manole şi Antoaneta Zaharia, între ea şi Adriana Trandafir, între Adriana Trandafir şi Liviu Timuş, între ei toţi şi Pavel Bartoş; e ca şi cum ar fi toţi animaţi de aceeaşi flacără care trece de la unul la altul. (E singurul lucru pe care se pot sprijini, într-o montare în care funcţia decorului e minimă, în care nu se au decît pe ei înşişi şi un rece fascicol de lumină). Reuşesc să fie subtili şi direcţi, puternici şi vulnerabili şi, întotdeauna, disperaţi: există o urgenţă a ultimei clipe în care poate veni salvarea, suicidara decizie de a spune ceea ce simţi şi crezi, ceea ce viaţa în turma societăţii te-a învăţat să ascunzi. Pentru că, în austeritatea lui extremă, **Chip de foc** are forţa de a da foc unei bucăţi din propria noastră fiinţă, cea dispusă oricînd să aştearnă vălul protector care ne face să ne credem la adăpost de propria laşitate, trădare, teamă. Dar dacă nu sîntem?“

Iulia POPOVICI
(**Ziua**, 10.02.2004)

ALTE SPECTACOLE LA ODEON

Cumetrele, 100 de reprezentaţii

Cumetrele de Michel Tremblay

Regia: Petre Bokor
Scenografia: Irina Solomon şi Dragoş Buhagiar
Mişcarea scenică: Raluca IANEGIC
Asistent de regie: Ana Maria LUPU
Muzica din **Requiem**, de Mozart
Distribuţia: Dorina LAZĂR, Tamara BUCIUCEANU, Adriana TRANDAFIR, Valeria SITARU, Iuliana CIUGULEA, Virginia ROGIN, Angela IOAN/Ileana CERNAT, Diana GHEORGHIAN, Jeanine STAVARACHE, Brînduşa MIRCEA, Anca NECULCE, Liana MĂRGINEANU, Crina MUREŞAN, Carmen TĂNASE
Data premierei: 29 iunie 1994

Turnee: Ottawa, Toronto, Montréal, Windsor, Chicago, Detroit, Cleveland, New York
Festivaluri: Festivalul de comedie de la Galaţi
Premii: Premiul pentru cea mai bună interpretare feminină: Adriana Trandafir la Festivalul de la Galaţi, 2002
Pe 13 februarie 2004 a avut loc cea de-a 100-a reprezentaţie.

Ecouri de presă

„Dincolo de cascadele de rîs pe care le provoacă la tot pasul, reprezentaţia montată cu mult har de regizorul Petre Bokor, cu aportul de certă profesionalitate al scenografilor Irina Solomon şi Dragoş Buhagiar şi în mişcarea scenică inspirat configurată de Raluca Ianegic, descoperă rînd pe rînd punctele cardinale ale mizeriei noastre «cea de toate zilele». Rar am văzut o nefericire atît de adîncă, fără ieşire, tulburătoare şi cutremurătoare totodată, prin care spectacolul depăşeşte «semitonurile» cenuşii ale comediilor cehoviene, înscriindu-se în vecinătatea marilor demersuri tragicomice ale teatrului absurdului."

Ion PARHON

„Performanţele actoriceşti şi mişcarea scenică evidenţiază structura piesei, construită pe conversaţie uşoară şi dialog adevărat, pe corurile personajului colectiv şi monoloagele revelatoare ale eroinelor. Petre Bokor a orchestrat cu dibăcie acest spectacol în care rîsul este plîns şi comedia, dramă."

Anca ROTESCU

„**Cumetrele** este prima piesă a lui Michel Tremblay. Scrisă în 1965 şi prezentată în 1968, a fost declarată «cel mai important eveniment, singular în istoria teatrului din Québec», şi face parte din programa tuturor liceelor canadiene. Stilul teatral al lui Tremblay este complex şi variat, pornind de la o bază a observaţiei naturaliste şi clădind un evantai de monologuri stilizate de o extremă intensitate şi de coruri vorbite exploziv. La prima vedere piesa pare simplă, dar după cum afirmă W. Gordon Smith (în cronica sa la producţia Teatrului Tron din Glasgow), **Cumetrele** este «o piatră preţioasă teatrală, care străluceşte cu reflexii vulgare de minereu ieftin, dar în ale cărei adîncuri mocnesc flăcările diamantului veritabil». În 1987, revista **Lire** menţionează piesa în «Biblioteca ideală» ca una dintre cele 49 de piese de teatru care trebuie citite de cei care sînt interesaţi de dramaturgie, de la origini pînă azi.

De un sfert de secol colindă lumea. Au rîs, au plîns, s-au rugat şi au cîntat, de la Montréal la Chicago, de la Tokio la Glasgow, de la Buenos Aires la Edmonton, de la Paris la Santiago de Chile, din Australia în Zair, în franceză, în poloneză, în spaniolă, în idiş sau în portugheză.

Am colindat şi eu cu ele prin cîteva teatre. Au fost, pretutindeni, la fel de vituperante, la fel de înduioşătoare. Am descoperit Québec-ul datorită lor. Am înţeles din vorbele lor societatea care le-a alienat. Am învăţat de la ele că scena nu e numai o oglindă, ci şi o memorie colectivă.

Petre BOKOR

De ce fierbe copilul în mămăligă – la intensitate maximă

„Mă aştept la extrem de multă imaginaţie de la regizori"

Interviu cu **Antoaneta ZAHARIA**

Ce aştepţi de la un regizor atunci cînd îţi propune să joci într-un spectacol şi cum te raportezi la text?

În general, mă bucur cînd textul vine spre mine, spunîndu-mi ceva despre ceea ce trăiesc eu în momentul respectiv. E un fel de rezonanţă. De multe ori mi s-a întîmplat ca textul să vină în întîmpinarea unor stări personale şi atunci am simţit că e un pretext pentru ceea ce trăiam eu atunci şi, în felul ăsta, pot să exprim mult mai direct ce mi se întîmplă. Şi asta e o mare bucurie, cînd simţi că ai resurse pentru un text care vine spre tine şi pe care te poţi modela. E un fel de drum împreună. Cam asta în ce priveşte textul, iar regizoral, mă aştept la extrem de multă imaginaţie.

Pentru că ai pronunţat acest cuvînt, îl consideri definitoriu pentru toată efervescenţa ludică din *De ce fierbe copilul...*?

Absolut. Întîi am vrut să facem spectacolul pentru Prometheus, dar acolo era destul de redus, dura doar o oră, era făcut pentru un bar. Ne-am gîndit că nu avea impactul la care noi începusem deja să visăm şi că pierdea din substanţă. Atunci cînd am avut la îndemînă scena, totul s-a dezvoltat într-un ritm absolut fascinant. Cînd lucrezi cu Radu Afrim, încă din start ai senzaţia că spectacolul o să iasă bine şi, din prima clipă cînd îl vezi cît e de devotat şi de fanatic în tot ce face, ai senzaţia că mergi pe mîini bune şi că orice ţi-ar propune nu are cum să iasă prost. Eu sînt extrem de deschisă propunerilor regizorale şi din prima accept tot ce îmi propun ei. Abia după aceea mă gîndesc şi mai am şi obiecţii de făcut. În ceea ce-l priveşte de Radu, am totală încredere în modul în care îşi imaginează lumile pe care le construieşte şi, văzîndu-i şi celelalte spectacole, sînt de-a dreptul invidioasă că nu joc în ele. Îţi dă o libertate nemaipomenită şi o încredere extraordinară, caută lucruri care să te incite. Ştii foarte bine unde trebuie să ajungi din modul în care conduce scenele şi, chiar dacă nu poţi face totul la intensitatea dorită, nu eşti niciodată nesigur de felul în care evoluează lucrurile. Fiecare repetiţie e un joc gradat, simţi că urci şi urci, iar în final ajungi să-ţi descoperi resurse nebănuite. Asta e minunat.

Tot în regia lui Afrim, joci la Green Hours într-un spectacol ţăcănit, *Kinky ZoOne*, unde se vede pe feţele voastre cu cîtă bucurie vă pregătiţi pentru Bora Bora.

Spectacolul ăsta e o spumă, e o demenţă. Mulţi zic că e vulgar, că n-are nici un fel de umor. Mie mi se pare că acolo e un comic efervescent şi că nu e făcut pentru oameni proşti. E un umor atît de bine înşurubat şi închegat, că pe mine mă distrează la nebunie. Îmi face mare plăcere să joc, iar genul ăsta de teatru-cabaret, pe care eu îl ador, pentru că îl consider extrem de relaxant pentru un actor, ar trebui să fie mult mai prezent la noi. La 3 noaptea, dacă nu vrei să dormi, ai putea să te duci la un spectacol de acest gen.

Ai văzut, de curînd, la Timişoara, unde aţi fost invitaţi în cadrul „Zilelor Aglaja Veteranyi", filmul despre destinul tulburător al acestei autoare. Ce te-a uimit, dacă ar fi să faci o comparaţie cu spectacolul?

Spectacolul e atît de bine pliat pe tot ce s-a întîmplat în realitate, văzînd filmul, care e făcut după viaţa ei, cu toate scenele pe care le filma tatăl ei, cu filmări din spectacolele de circ ale mamei, încît mi-am dat seama că el intuieşte excelent atmosfera de acolo, grotescul şi infinita singurătate, momentele de bucurie şi cele de sfîşiere. Mulţi au spus că e un spectacol kitschos, vulgar, strident, dar toate acestea sînt atît de intens trăite în viaţa lor, încît am rămas surprinsă şi mi s-a părut extraordinară această intuiţie a întregului mecanism interior al spectacolului.

Ai scris la un moment dat un text, *Ziua în care nu s-a întîmplat nimic*, într-o perioadă în care nu prea jucai. A fost o provocare importantă, o formă de căutare ca să eviţi plafonarea?

Pentru un actor e vital să joace. Trebuie să ai o încredere oarbă în tine ca să spui: „Eu sînt bun, oricît n-aş juca". E complet fals. Trebuie să-ţi demonstrezi de fiecare dată că eşti bun şi tu eşti primul tău critic. Ştii foarte bine la ce nivel eşti şi cît de bine poţi să joci, iar antrenamentul ăsta al scenei trebuie avut în permanenţă, pentru că nu poţi să stai acasă şi să-ţi spui că eşti bun. Pentru un actor, cînd nu joacă, e esenţial să-şi demonstreze că are forţa de a găsi alternative. Poziţia actorului e ingrată. Depinde de regizor, de proiectele teatrului, de roluri care poate nu i se potrivesc – şi atunci este important, la un moment dat, să te rupi de toate lucrurile astea, să destrami această dependenţă şi să poţi să spui: „Vreau să-mi demonstrez că pot să fac ceva singur". Şi atunci te gîndeşti să-ţi faci un recital care să te ajute şi să-ţi alimenteze încrederea.

Personajul tău din *Chip de foc* vorbeşte la un moment dat de fragmentare, de o disoluţie interioară. Crezi că e o stare din ce în ce mai pregnantă?

Probabil că un tip introvertit resimte mult mai puternic aceste lucruri. Nevoia de a-ţi diseca propriile trăiri şi de a analiza modul tău de a recepta realitatea e extrem de importantă. Olga din **Chip de foc** este genul de personalitate care îşi autodevorează stările interioare. Există oameni care trăiesc aşa, pe muchie, şi resimt tot ce li se întîmplă cu maximă intensitate. După o bucurie imensă, în final, ştii că urmează tristeţea unei singurătăţi atît de mari, încît nu ştii cum să o depăşeşti, cum să o trăieşti. Şi îţi spui: „Doamne, de m-aş scula mîine şi ar fi totul limpede, şi-ar avea cineva nevoie de mine!".

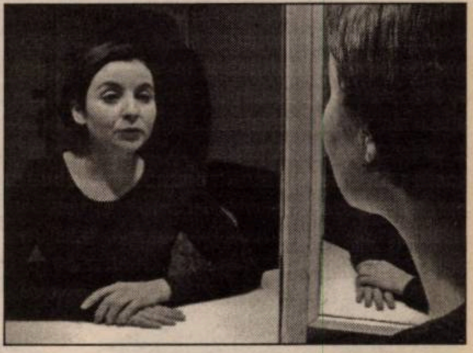

La ce temperatură fierbe copilul în mămăligă?

La cîtă temperatură poate şi el în seara aia. (Rîde.) Ar trebui să fiarbă la intensitate maximă, aşa cum fierbem şi noi cînd ne punem întrebările esenţiale.

Termini *De ce fierbe...* cu o înşiruire de imagini. Pune laolaltă două, trei replici din spectacolele tale pe care le-ai rosti împreună.

„Bunica plînge, Boxi se gudură, îngerul ţopăie mai departe" (din **De ce fierbe...**) şi „Sîntem de neînlocuit" (din textul scris de mine).

Interviu realizat de
Mihaela MICHAILOV

Programul Teatrului Odeon
24-29 februarie 2004

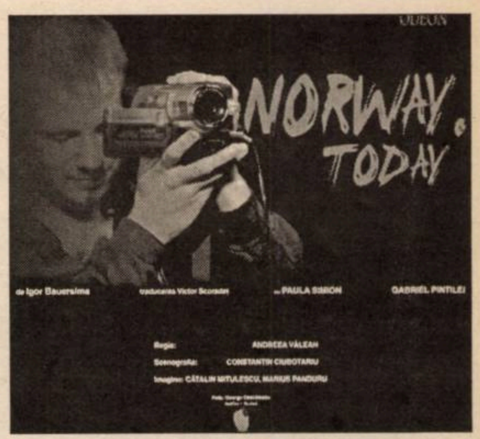
ODEON
NORWAY. TODAY
de Igor Bauersima
traducerea Victor Scoradeț
cu PAULA SIBRON
GABRIEL PINTILEI
Regia: ANDREEA VĂLEAN
Scenografia: CONSTANTIN CIUBOTARIU
Imagine: CĂTĂLIN MITULESCU, MARIUS PANDURU

DANS LA ODEON. 1
DANS LA ODEON. 2
DANS LA ODEON. 3
SAREA PĂMÂNTULUI
Coregrafia: Liliana Iorgulescu
BOLERO. REGELE PIERDUT
Muzica: Maurice Ravel
Claudia Martins & Rafael Carriço
FECIOARA ȘI MOARTEA
REVELAȚIE
PALLADIO
MEMORIE DE VÂNZARE
AUTOPORTRET 1940
ASTĂZI LA ORA 19

▮ 24 febr., ora 18.30 – **Arta Popescu**, scenariu de Gavriil Pinte, după opera antumă și postumă a lui Cristian Popescu, spectacol-lectură.

Regia: Gavriil Pinte

Cu: Dorina Lazăr, Adriana Trandafir, Rodica Mandache, Oana Ștefănescu, Cătălina Mustață, Liana Mărgineanu, Paula Niculiță, Florin Zamfirescu, Mugur Arvunescu, Laurențiu Lazăr, Mircea Constantinescu, Ionel Mihăilescu

▮ 25 febr., ora 18.30 – **Veronika se hotărăște să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho.

Regia: Gelu Colceag
Cu: Cătălina Mustață, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureșan, Paula Niculiță, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu, Ionuț Kivu

▮ 26 febr., ora 18.30 – **Cumetrele** de Michel Tremblay.

Regia: Petre Bokor
Cu: Tamara Buciuceanu, Dorina Lazăr, Adriana Trandafir, Valeria Sitaru, Iuliana Ciugulea, Virginia Rogin, Angela Ioan/Ileana Cernat, Diana Gheorghian, Jeanine Stavarache, Brîndușa Mircea, Anca Neculce, Liana Mărgineanu, Carmen Tănase, Crina Mureșan

▮ 27 febr., ora 18.30 – **Norway.Today** de Igor Bauersima.

Regia: Andreea Vălean
Cu: Paula Niculiță și Gabriel Pintilei

▮ 28 febr., ora 18.30 – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg.

Regia: Felix Alexa
Cu: Adriana Trandafir, Marius Manole, Antoaneta Zaharia, Liviu Timuș, Pavel Bartoș

▮ 29 febr., ora 18.30 – **Dans la Odeon.1**:

1. Sarea pămîntului.

Muzica: folclor vechi românesc, cu participarea extraordinară a lui Grigore Leșe.
Coregrafia: Liliana Iorgulescu.
Soliști: Liliana Iorgulescu, Ioana Macarie, Andreea Duță, Violeta Dumitrașcu, Ramona Bărbulescu.

2. Bolero. Regele pierdut.

Muzica: Maurice Ravel.
Coregrafia: Claudia Martins & Rafael Carriço (Portugalia).
Solist: Răzvan Mazilu

TEATRUL ODEON
VERONIKA se hotărăște să moară
STAGIUNEA 2003-2004
Dramatizare de Gelu Colceag și George Bănică după romanul omonim de Paulo Coelho
REGIA

O nouă premieră la Odeon: Leonce și Lena

După premiera spectacolului **Chip de foc**, are loc marți 24 februarie prima lectură la **Leonce și Lena** de Georg Büchner, în regia lui Alexandru Dabija și scenografia lui Dragoș Buhagiar. Coregrafia este semnată de Răzvan Mazilu. În prima jumătate a lunii aprilie, cînd va avea loc premiera spectacolului, îi vom putea vedea pe Sorin Leoveanu, Luiza Cocora, Rodica Mandache, Paula Niculiță, Constantin Cojocaru, Gabriel Pintilei, Pavel Bartoș, Ioan Batinaș, Răzvan Mazilu, Gelu Nițu, Marian Ghenea.

Teatrul Odeon este o instituție publică
de cultură subvenționată de
Primăria Municipiului București

Sponsori
MAJESTIC HOTEL
ERICSSON
Parteneri media
OBSERVATOR CULTURAL
Cotidianul
ZIUA
KISS fm HIT MUSIC STATION
Campus QUO VADIS 100% Studențesc
ROMÂNIA TINERET UN RADIO ÎN BLUE JEANS
CEL MAI TARE GHID B-24-FUN DIN BUCUREȘTI
RADIO BUCUREȘTI 98,3
PORT.ro
euromedia
104,1 MHz RADIO ROMÂNIA CULTURAL
www.LiterNet.ro
www.onlinegallery.ro

Teatrul Odeon
Director: Dorina Lazăr
Calea Victoriei Nr. 40-42, Sector 1, București

Telefoane:
315 50 53 – secretariat
313 68 74 – secretariat literar
314 72 34 – casa de bilete
Site: www.teatrul-odeon.ro *E-mail: odeon.art@teatrul-odeon.ro*
ISSN: 1220-6997
Redactori *Canava*:
Alina Moldovan, Tamara Susoi, Diana Bulboacă, Liudmila Stoica
Mihaela Michailov (coordonator ediție *Canava*)
Supliment al revistei *Observator cultural* Nr. 209/24.02-01.03.2004

Teatru

Tompa Play Jacques & Karol

DANA CRISTEA GRIGORESCU

Teatrul Maghiar de Stat Cluj
Stagiunea 2001/2002
Karol de Slawomir Mrozek
Traducerea: Kerényi Grácia
Distribuţia: Csíky András, Dimény Áron, Bíró József
Regia: Tompa Gábor
Dramaturgia: Kelemen Kinga
Decor-costume: Tompa Gábor
Asistent decor-costume: Balogh Borbála
Scenografie: Tenkei Tibor

Teatrul Maghiar de Stat Cluj, în colaborare cu
Teatrul Thália din Budapesta
Play de Samuel Beckett
Traducerea: Bart István
Distribuţia: Szilágyi Eniko, Buza Tímea, Keresztes Sándor
Regia: Tompa Gábor
Decor: Both András
Muzica: Demény Attila m.v.
Premiera: 25 mai 2003

Teatrul Maghiar de Stat Cluj
Jacques sau supunerea de Eugène Ionesco
Distribuţia: Hathazi András, Kezdi Imola, Boer Ferenc, Borbath Julia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati
Regia: Tompa Gábor
Dramaturgia: Visky András
Decor: Bartha József
Costume şi măşti: Carmencita Brojboiu
Relizarea măştilor: Venczel Atilla
Muzica şi coregrafia: Konczei Arpad
Premiera: decembrie 2003

Play

Spectacolele lui Tompa Gábor din ultimii trei ani nu fac parte din categoria celor care plac în mod spontan. Regizorul pare să fi consumat faza montărilor polifonice, pe texte clasice, cu distribuţie numeroasă şi scenografii ample (vezi **Hamletul** de la Craiova sau **Cabala bigoţilor** şi **Trolius şi Cressida** la Cluj din deceniul zece). S-a produs o aparentă restrîngere a mijloacelor regizorale în favoarea textului, a accentului pus pe jocul actoricesc şi, nu în ultimul rînd, o fragmentare de sorginte postmodernă a mesajului spectacolului.

Mrozek, Beckett şi Ionesco fac parte din aceeaşi familie a teatrului absurd, iar **Karol**, **Play** şi **Jacques** (toate trei spectacole montate la Teatrul Maghiar de Stat Cluj în ultimii trei ani, prezente pe afişul stagiunii în curs) au în comun apetitul pentru textul de mică întindere, în care situaţii reale sfîrşesc dincolo de absurd. În **Karol** de Mrozek, o situaţie comică – bunicul vînător ajuns la oftalmolog sfîrşeşte prin a-l împuşca pe medic – deconspiră o lume paralelă a crimelor în serie, avîndu-l pe bătrînul vînător protagonist principal. **Play** de Beckett merge un pas mai departe şi, în clasicul triunghi amoros soţ-soţie-amantă, pe fondul alterării comunicării, se produce dezarticularea celor trei personaje şi, implicit, a universului lor. O lume ieşită din ţîţîni se dezvăluie cea din **Karol**, dar păstrînd aparenţa normalităţii, pentru a aluneca, în final, prin falia actelor scăpate de sub control, din absurd în monstruos. Disoluţia e tradusă în **Play** de monoloagele celor trei personaje care nu mai reuşesc să păstreze aparenţa dialogului. Sertare şi sertăraşe închid frustrările şi nefericirile individuale, compartimentează şi izolează fiinţele. Absurdul deraiază în tragic grotesc. De aici pînă la deconstrucţia limbajului mai e doar un pas, iar Ionesco l-a parcurs în **Jacques sau supunerea** (premiera din decembrie de la TMS, Cluj). Aici cuvintele o iau razna, se dezintegrează şi se recombină năstruşnic, dincolo de orice regulă morfologică. Deconstrucţia limbajului traduce nu doar alterarea unei lumi, ci a întregii specii umane. Iar Tompa Gábor transcende regnul, găseşte pentru această situaţie metafora generalizată a umanităţii recăzute în animalic. Şi nu o specie anume, ci, analog limbajului folosit, speciile se combină genetic, dau la iveală alieni de inspiraţie SF care te fac să te întrebi unde te situezi ca individ, tu şi viaţa ta, în această nouă ierarhie a regnurilor. Ionesco foloseşte pretextul conflictului dintre familie şi un fiu nesupus legilor alienante ale societăţii, pentru a-l transfera în planul invizibil al dezbaterii etice. Aici se desfăşoară demascarea şi punerea la zid a societăţii, cu mijloace specifice teatrului absurd. Într-un ospiciu (societatea contemporană), anormalul e regula de viaţă, iar cei care o contestă fac obiectul repudierii celorlalţi. E ceea ce se întîmplă cu Jacques, care neagă absurdul, întărindu-l. Doar o soţie cu trei nasuri poate depăşi, în absurd, alegerea familiei. Cu două nasuri nu e destul de urîtă, conchide Jacques. Alegerea unei soţii devine astfel gest de protest şi negare a ordinii sociale. Dar nu în sensul restabilirii ei, ci al depăşirii în monstruos.

Nota comună a celor trei spectacole este acurateţea şi simplitatea montării. Tompa Gábor păstrează cu discreţie rolul din umbră. Aşază sub reflectoare actorii şi replicile lor, imaginează situaţii de joc simple, respectă întru totul didascaliile autorului, pentru a-şi dezvălui în final prezenţa prin cîte o alegorie ce ţine loc de concluzie. Regizorul completează piesele cu viziuni ce duc pînă la ultime consecinţe actul compromiterii personajelor principale. Circumscrie teritorii în care absurdul şi grotescul sînt translate în monstruos: camera-altar a criminalului Karol, dansul macabru al noii specii humanoide... De aceea nu e suficient să vezi un singur spectacol din seria absurdă montată de Tompa Gábor la TMS Cluj. E o trilogie ce pare să debuteze cu o glumă (Karol), care se dovedeşte însă, de-a lungul actelor (unul pe stagiune), un autentic rechizitoriu adus umanităţii. Dacă după **Play** poţi pleca liniştit pentru că e drama unui cuplu (triunghi amoros) din care nu faci parte în fond, **Jacques** expune monstruozitatea speciei în nuditatea şi turpitudinea ei. Dacă ajungi să articulezi toate cele trei acte ale discursului regizoral, nu se mai pune problema să-ţi placă spectacolele lui Tompa Gábor în mod spontan. Ele nu sînt nici comode, nici calofile. Gluma şi umorul negru sînt doar substanţa de contrast care pune în evidenţă, la radiografie, felul în care degenerează valorile etice (şi biologice, mai nou) ale speciei umane. Spectacolele îţi induc un indirect sentiment de vinovăţie faţă de drama la care participăm fie şi pasiv, ca martori. Te simţi ca la medic, cînd tocmai ţi s-a comunicat diagnosticul implacabil. Rămîi (sau pleci) îngrozit în faţa poveştilor prin care regizorul ţi-a deconspirat cîte ceva din planurile diabolice ale unui nenumit genetician: specia decade. Formele acesteia sînt noua comedie umană pe care o joacă piesele lui Tompa Gábor, începînd cu 2000. Să rămîi, să pleci... Şi încotro să fugi, cînd deformarea s-a produs în fiecare dintre noi şi ea pare a fi sensul evoluţiei în noul mileniu.

Karol

Muzeul Ţăranului
şi Fundaţia „Alexandru Tzigara Samurcaş"
anunţă
proiectul **Muzica lăutărească**, prin care îşi propun să înregistreze piese lăutăreşti de ascultare acompaniate de tarafuri mici.

Lăutarii din oraşe şi sate care vor să participe la proiect sînt invitaţi să expedieze, pe adresa Muzeului, o înregistrare pe casetă conţinînd piese din repertoriul lor.
În cazul în care nu dispun de bani pentru producerea şi expedierea înregistrării, lăutarii sînt sfătuiţi să scrie, indicînd: numele, adresa, telefonul, componenţa tarafului şi cîteva titluri ale pieselor lor lăutăreşti.
Muzicanţii selectaţi pentru proiect vor fi remuneraţi în funcţie de calitatea pieselor pe care vor fi solicitaţi să le înregistreze la Bucureşti.

Presupunem că lăutarii nu se numără printre fanii **Observatorului cultural**. Îi rugăm însă pe aceia dintre dumneavoastră care cunosc muzicanţi populari „de modă veche" să le semnaleze anunţul şi să-i ajute să-i dea curs. Iniţiatorii proiectului pornesc de la ideea că muzica lăutărească de calitate a anilor '20-'80 piere azi, absorbită de etno-pop şi de muzicile de metisaj pan-balcanic (manelele), şi că ar fi folositor ca cineva să consemneze pentru viitor producţiile sale de amurg.

Adresa de expediţie: Muzeul Ţăranului, Şos. Kiseleff Nr. 3, Bucureşti
În atenţia dnei Speranţa Rădulescu
Tel.: 021-212.96.62; 252.23.34; 0745-18.78.44

Film

Dulcea saună a mediocraţiei

Cu A. Blaier şi P. Sălcudeanu

VALERIAN SAVA

La spectacolul de gală al premierei de la Cinema Studio cu **Dulcea saună a morţii**, regizorul Andrei Blaier a declarat public ceea ce spusese dinainte apropiaţilor: că acesta-i ultimul său film, adică cel din urmă. Impresionant, fără însă ca prin asta să poată fi absolvit – pînă la eventuala pocăinţă – de păcatul de a-l fi făcut şi de a-l fi făcut cum l-a făcut. Căci, ca membru al fostului conclav discreţionar de la CNC (trecut în culise după isprăvile din 2001 şi 2003, incluzînd falsul concurs cîştigat de proiectul acestui film, printre altele aşijderea), putea fie să cedeze locul unui realizator tînăr, fie să se asocieze, dacă nu cu absolvenţi de la Universitatea Pro, unde dăscăleşte de mulţi ani, dar n-a promovat încă nici un cineast, atunci cu absolvenţi ai altor şcoli de film sau cu tineri scenarişti în devenire. Dar în nici un caz cu ultima relicvă a foştilor scenarişti omnipotenţi (de la trambulina studenţiei moscovite la sinecura de membru al aceluiaşi Comitet Politic Monocolor supranumit Colegiu Consultativ sau invers), Petre Sălcudeanu, care, în cea mai directă linie stalinist-bufteană, precum toţi cei de aceeaşi sorginte, semnează de unul singur şi otova „scenariul“ – nimic pe generic despre subiect, scenarizare, adaptare sau dialoguri.

În acest angrenaj, ecuaţia simplă şi transparentă a filmului devine una sofisticată, sub acoperirea unui dublu şantaj: un tematism pervertit de umplutură şi un manierism onctuos de cîntec de lebădă neasumat la timp. În comparaţie cu degringolada afişată cinstit de Mircea Daneliuc în **Ambasadori, căutăm patrie**, cu care are în comun fundalul Revoluţiei române din decembrie 1989, mereu egalul cu sine însuşi produs Blaier-Sălcudeanu ameninţă astfel să aibă cîştig de cauză, ca şi faţă de artificialităţile cu prefabricate din **Ce lume veselă...** de Malvina Urşianu, pe care o pune în umbră printr-o truculenţă imagistică păstoasă şi fluentă în pestilenţialul ei (director al imaginii, Alexandru Solomon). În realitate, rămînînd în ordinea de ultimă oră a maeştrilor fostelor valuri (cuvîntul *maestru* e frecvent în textele publicitare distribuite presei cu acest prilej), mai rău decît în această *saună* nu se poate şi nici o lovitură de graţie mai cruntă aplicată propriei filmografii nu e de imaginat (drept care **Dulcea saună a morţii** a fost singurul film pe care l-am fluierat la scenă deschisă, în premieră personală absolută, la „Gala“ anticipativă de la Cinema Patria din octombrie-noiembrie 2003).

Simplu şi la vedere e faptul că, după o pauză de vreo nouă ani, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat între timp, Andrei Blaier reia firul întrerupt al *filmului de gang* (definiţia speciei, mai la vale), pe care (paralel cu Mircea Mureşan: **Miss Litoral**, **A doua cădere a Constantinopolului**) l-a lansat în premieră filmografică naţională în prima jumătate a anilor '90: **Crucea de piatră – ultimul bordel** şi **Terente, regele bălţilor**. Purtători de drapel fiindu-i atunci vedetele oficiale reformate ale scrisului scenaristic, Titus Popovici şi, respectiv (mai puţin profesionalizat), Fănuş Neagu, mult mai abilitaţi totuşi aceştia (decît un P. Sălcudeanu) să susţină (cu vervă complezentă) tranziţia de la „epopeea naţională“ şi neaoşismele sublimate la liberalizările cvasipornografice (prin care şi-au dat în petic). De-a dreptul, dar ca oiştea-n gard, din dispoziţia şi dispozitivele *filmului de gang* vine prima şi cea dintîi secvenţă din **Dulcea saună a morţii**, cu masturbarea colectivă, la comandă, individualizată într-o serie portretistică prelungită, cu expresivităţi fiziognomice paroxistice pînă la o criză de epilepsie, a tuturor deţinuţilor din celula unei închisori postdecembriste, cu excepţia unuia care se recuză timorat: „– Eu nu mă masturbez. – Ştiu, eşti poponar“.

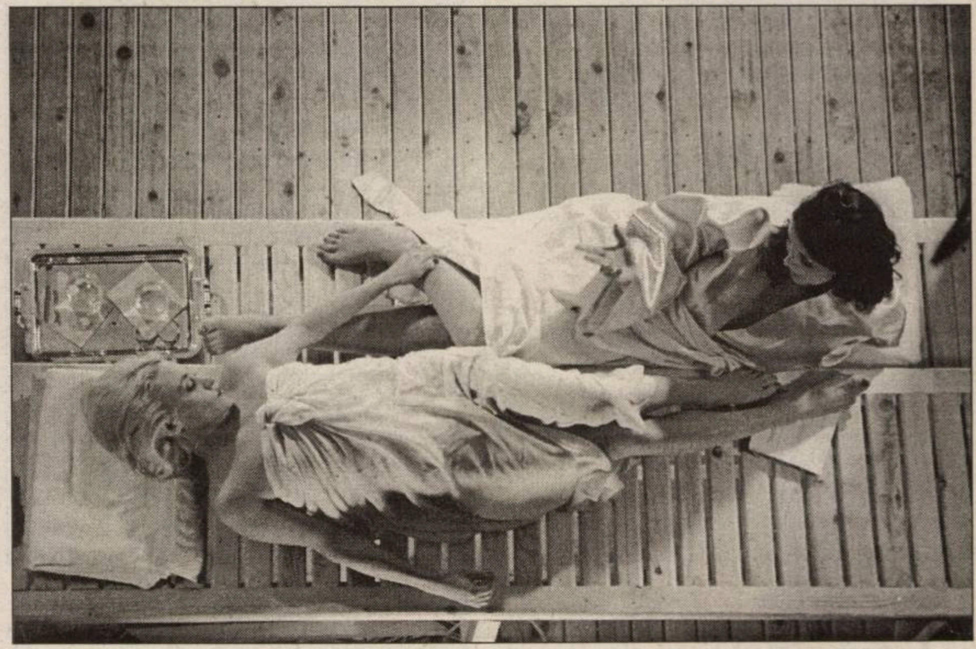

E o carte de vizită corectă pentru tot ce urmează în film (şi e momentul să spun că nu am nimic împotriva cinematografului licenţios sau a pornografiei profesioniste din publicaţiile, emisiunile sau localurile specializate, ca să nu mai vorbim de *„l'érotisme au cinéma“* oricît de *„osé“*, în discuţie fiind numai şarlataniile în acest sens din alte categorii de pelicule şi, de fapt, inaptitudinea pentru asemenea specii). Dar ecuaţia filmului se complică imediat şi aleatoriu în aceeaşi primă secvenţă, cînd începe escalada tematică de umplutură, pulverizînd în treacăt ipoteza unui *film noir* local. Este intrarea pe rol a unui foarte tînăr deţinut, aparent fără nici un motiv, cu înfăţişare şi biografie angelice, victimă colaterală a deloc iubitei revoluţii din decembrie 1989, văzută în multe cadre retrospective din **Dulcea saună...**. Abia spre sfîrşitul naraţiunii, în ultima lui apariţie, angelicul zis Litera se va ralia cărţii de vizită a filmului, printr-un gest cumva eroic (căci îl va plăti cu dispariţia), cînd va desena pe zidul interior al închisorii (Litera are mult talent de plastician, de la care i se trag toate relele şi de care se leagă aiurea iţele dramaturgic stupide ale filmului), cînd va desena deci pe zid un imens *phallus*, pe al cărui *gland* figurează chipul directorului penitenciarului, care-l supraveghează însă prin binoclu de la fereastra cabinetului, în timp ce tovarăşii temerarului, muţi de admiraţie soli-

Cei 7 care au speriat restul

Cronicari Filme	Iulia BLAGA	Laurenţiu BRĂTAN	Mihai CHIRILOV	Andrei GORZO	Valerian SAVA	a.l.ş. *featuring* Andrei BANGU
Afaceri infernale		▮▮▮			▮▮	
Amor cu fiica şefului meu		▮			▮	
Apocalipsul acum – integral	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮ /
Bişniţari în uniformă	▮▮				▮	
Borfaşi din întîmplare		▮▮			▮▮	
Cecul sau viaţa		▮▮			▮▮	▮ /
Confesiunile unei minţi periculoase	▮▮▮		▮▮			
Crimele din Wonderland		▮▮			▮▮	▮▮ /
Dragostea costă		▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮ /
Dulcea saună a morţii	▬	▬		▮	▬	
În căutarea lui Nemo		▮▮		▮▮▮	▮▮	/▮▮▮
Kill Bill: vol. 1	▮▮▮	▮▮▮▮		▬	▮▮▮▮	
Lipit de tine		▮▮	▮▮▮			
Master & Commander			▮	▮▮▮		/ ▮▮▮
Niki Ardelean, colonel în rezervă	▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮	▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮ /
Peştele cel mare	▮▮▮				▮▮▮	
Piraţii din Caraibe		▮	▮▮	▮▮▮▮	▮▮	/ ▮▮▮
Plăcinta americană – Nunta		▮	▮▮▮			▮▮ / ▮
Pur şi simplu dragoste	▮▮			▮▮		
Stăpînul inelelor. Întoarcerea Regelui		▮	▮▮	▮▮▮	▮	▮▮ /
Ultimul samurai		▮	▮▮▮		▮▮	
Zîmbet de Mona Lisa	▮▮	▮			▮▮	

▮▮▮▮ – excepţional ▮▮▮ – foarte bun ▮▮ – bun ▮ – mediocru ▬ – catastrofal

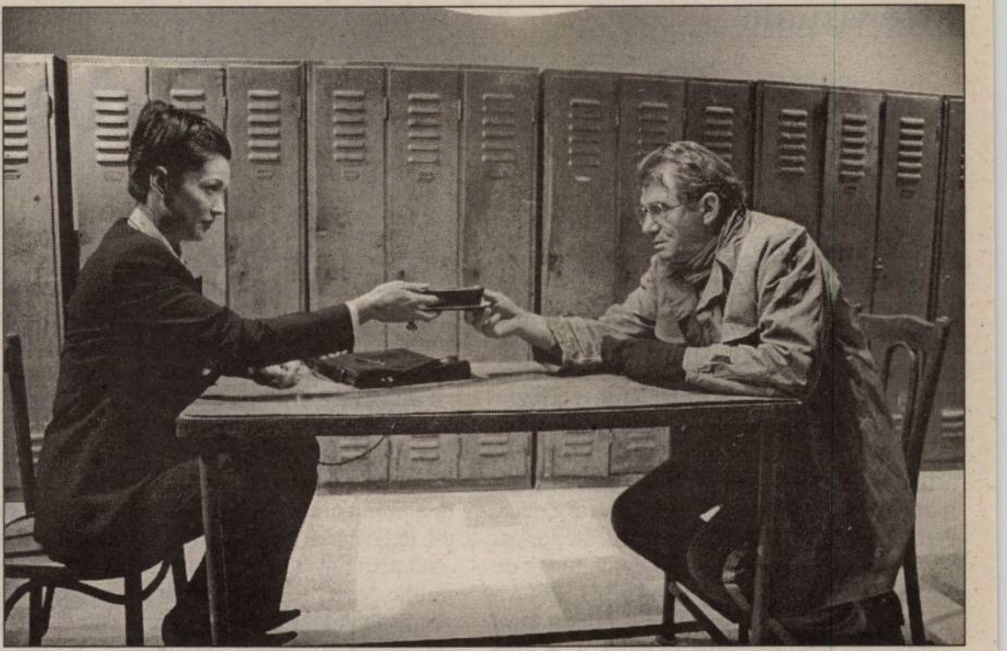

dară, își întrerup plimbarea ritualică prin curtea stabilimentului.

Paralel cu cadrele și secvențele retrospective în care începem să-l vedem pe angelicul victimă a Revoluției și victimă totodată a colegei sale de clasă, care-l va schimba curînd pe un arab (despre toate astea la timpul lor), intervin în planul prezent alte momente-cheie în suita cărții de vizită a primei secvențe, de data asta nu cu onaniști și „poponari", ci cu lesbiene (ceea ce, iarăși, nu ne indispune tematic, cît timp nu discutăm tratarea „artistică" în context). Lesbiene prin care ne mutăm alternativ, dus-întors, din închisoare la sauna titulară. Așa vine de se leagă, în dicționarul nostru, *filmul de gang* de *pictura de gang* atîrnată cîndva (nu știu dacă și în prezent) în locurile cu pricina ale Bucureștiului tradițional (îmi amintesc de unul chiar pe actualul „bulevard al filmului"): tablouri ale artizanatului de mahala, înfățișînd cel mai des țigănci cu sîni ultraplanturoși și totuși tineri. Cam cum încearcă să etaleze insistent (grație sus-numitului tratament artisticesc, dar cu riscurile realismului cinematic inapt să retușeze excesele sau fanarea, dacă nu e computerizat) prezentatoarea TV Eugenia Șerban, care debutează acum în cinema (puțin tardiv pentru efectele de gen), în rolul nodal al avocatei mijlocitoare a mafioților care patronează și închisoarea, și sauna postdecembriste. Jurista fiind (dacă am înțeles bine) soția directorului închisorii, înșelată de acesta cu chiar concubina sa (a soției lesbiene, dacă înțelegeți) de la saună. Altminteri, cînd nu e *deshabillée* total sau cvasi (păcat), mijlocitoarea mafioților e cam încruntată și foarte cinică. Cinismul fiind altă materie primă abundentă și la vedere, la toate personajele, cu excepția inițială a angelicilor (care se vor alinia finalmente): un cinism apăsat în fitece grimasă, ochiadă, gest sau replică, masculine sau feminine, ca unic ingredient, care alungă din ecuație orice variantă de umor, de-ai zice că din el, din cinismul plat și opac, își trag toată seva creatoare, în cunoștință de cauză, mafioții noștri auctoriali. Încît ar fi nedrept să înșiruim aici actorii care se conformează contractului, în afară de cel mai reputat în *emploi*-ul cinismului cabotin, Costel Constantin (rimă involuntară), care o încurajează în această linie pe debutanta cu bust supraponderal din rolul soției trădate. Același Costel Constantin fiind convenabil musculos spre a-și dezgoli fără jenă surplusurile, în vederea partidei de sex normal și explicit cu amanta care e amanta etc., ceea ce o va pierde pe aceasta, ucisă în sauna care își merită astfel numele (în rolul fad al concubinei sacrificate, Irina Movilă nu poate etala argumente competitive, limitîndu-se la afectările desuete din filmele monumental-calofil-narcisiace ale lui Dan Pița, de la **Hotel de lux** la **Eu sînt Adam**, de unde Blaier o împrumută *telle quelle*).

Însă, ca și în cazul angelicului contrapus demonstrativ reorientaților sexual din închisoare, lesbienelor de la saună le este opusă, de la distanță, emblematică în schema tipologică, partenera la început tot angelică a junelui desenator, din secvențele retrospective ale Revoluției, parteneră interpretată de și mai juna și nu știm de ce foarte pițigăiata tot fostă prezentatoare TV, debutantă la antipozii Eugeniei Șerban, Dana Rogoz: hieratică, mignonă, trebuind să-și compenseze lipsurile cu o grămadă de bancnote-dolari descoperite într-o vilă părăsită în timpul „evenimentelor", bancnote pe care și le îndeasă în corsetul altminteri deloc reliefat. Dar cînd cei doi *teenager*-i (elevi orfani?) intră într-o cameră de hotel, hieratica știe ce să-i răspundă băiatului de la recepție: „– Mai doriți ceva? – Da, o sulă". Pițigăiata (care va ieși curînd din baie după un arab în timp ce viitorul desenator de *phallus* monumental o așteaptă în hol) poartă în schimb, mai tot timpul, coroniță și văl de mireasă (descoperite într-un șifonier din vila abandonată), prin toate locurile pe unde cei doi orfani asociați aleargă, cu coronița și trena albă, printre tancurile Revoluției, pe străzi și printre gloanțele ucigașe din poduri de case vechi (*côté*-ul de contrast fantast și elegiac) sau în interioare luxoase (barocul ginit în alte filme), în care nici vorbă să dea peste careva, sau prin vitrine de magazine devastate de aceeași revoluție nefastă, cu manechine și costumații felurite, de parcă-parcă ni-i amintim – scuze! – pe Irina Petrescu și Dan Nuțu în **Duminică la ora 6** al lui Lucian Pintilie de acum 40 de ani, film care-l va fi marcat pe „maestrul" *saunei* de azi.

În acest punct sensibil și în perspectiva căinței mîntuitoare, un scurt recul *ab ovo* l-ar ajuta, cred, pe cel pe care-l știam cîndva apt de un asemenea eroism, debutant în 1957, semnînd al doilea în tandem, împotriva alfabetului, după Sinișa Ivetici, mediu-metrajul **Ora H** (cu un copil terorizat de faptul că „tata fură"), ca și primele lungmetraje. Or, o rigoare a criticii profesioniste de care ascultăm, pe firul unei prezumții de legitimitate a filmografiei sale, ne obligă să observăm că aceasta ar arăta astăzi altfel dacă titularul și-ar fi asumat virtuțile modeste pe care le avea, în limitele unei producții medii onorabile, epigonice, dar fluente tehnic și cu oarece prospețime laborioasă a observației (ca în singularul **Diminețile unui băiat cuminte** – 1967, cu un scenariu al viitorului exilat politic Constantin Stoiciu). Demonii epocii și unii strict personali l-au determinat însă să repudieze în texte tipărite în presă conceptul însuși al unei producții medii culturalmente onorabile, ca nefiind conform cu utopia maximaliștilor egalitariști. Aceștia suflîndu-i la ureche că el e născut să fie printre vîrfuri, dar nu în sensul oarecum inerent oricărui „creator" terestru, ci cu perversitățile supralicitate ale regimului totalitar, ale pactului cu diavolul astfel semnat, cu acoperiri și trambuline tematice și formale disproporționate, care l-au malformat, i-au denaturat gustul, l-au împins spre fundături fără scăpare, iar după 1989 spre compromisuri nemăsurate. Cum n-avea resursele de talent și nici tăria de caracter ale unor Iulian Mihu, Mircea Săucan și mai ales Lucian Pintilie, nici măcar vocația puternic calofilă a unor Dan Pița și Mircea Veroiu, și-a închipuit că poate parveni la piscuri imitîndu-i lipicios-secvențial pe aceștia, dar – ca să nu riște represaliile înfruntate de inegalabilii dizidenți – întovărășindu-se cu scenariști care jucau tare cartea partidului-stat (Mihnea Gheorghiu – **Pădurea pierdută**), trăgînd cu ochiul și imitîndu-i alternativ și pe performerii „epopeii naționale" (în variații, desigur, ca **Prin cenușa imperiului**) și, finalmente, accedînd la „comenzile sociale" cele mai oribile: **Ilustrate cu flori de cîmp**, pus în slujba decretului ceaușist privind nașterile și avorturile, în care antama simulacrul de cea mai proastă calitate al nunții parodiate și al mirilor virtuali contrafăcuți, de care-și va fi reamintit în șarjările primitive din **Sauna...**; apoi serialul **Lumini și umbre**, cu care se lăuda acum cîțiva ani, ai Restaurației în floare. Continuarea, inclusiv efectele funcțiilor politice din PCR, CNC 1 și 2, o las în seama inițiativei sale, pentru spovedania la care sper să se înfățișeze.

Mult mai greu de închipuit e însă penitența scenaristului în unicat și otova. Cele mai acut viciate, sub obrocul unei tiranii a ternului simandicos, a nonsensului și obscurităților fără vibrație, sînt partiturile celor doi tineri (promițătorul Florian Ghimpu și nevinovata Dana Rogoz), „surprinși de nebunia revoluției din 1989 pe străzile Bucureștiului", cum scrie cu tandrețe MediaPro Pictures în textele publicitate. Ceea ce ne ultragiază nu e atît analfabetismul compoziției scenaristice, nu e atît incongruența firului pseudodramaturgic al desenelor care-l duc pe Litera în închisoare și mai și încheie filmul, cu un portret încă mai mare decît *phallus*-ul monumental ce-l precede. Portret atîrnă în penultimul cadru pe toată fațada unei clădiri din centrul orașului, în semn de recunoștință a angelicului dispărut (?!) față de deținutul care nu l-a ucis în închisoare, dar pentru noi semn cert că ceva e dereglat în celula tandemului auctorial. Nu sînt nici replicile *făcute*, nu ca personajele să comunice între ele într-un minim verosimil psihologic, ci ca să ne bage nouă degetele în ochi, să siluiască recursul la cadrele retrospective și să tîrască în această întreprindere subprofesională actori de talia unor Gheorghe Dinică, Mitică Popescu sau Florin Zamfirescu. Fascinantă cu adevărat e perfidia diversiunii și intoxicării din subtext, în ideea transparentă că nenorocirile nu vin de la sistemul partinic de ieri și de azi, ci de la niște oligofreni sau divers handicapați notorii aflați după gratii sau în drum spre ele. Infame sînt matca și afilierile ideologico-expresive, apele mîloase ale *saunei* în care progresează altoiul congenital al propagandei transpartinice, al propagandei cu orice preț și de orice fel, fie și pe dos, dar să fie.

Că altceva ei nu știu, nu pot și nu vor.

■

Pentru o retrospectivă Constantin Petraschievici

În intervalul 4-24 mai 2004, la Galeria Căminul Artei, va fi organizată expoziția retrospectivă Constantin Petraschievici (1950-2002).

Colecționarii care posedă lucrări ale acestui complex plastician, plecat prematur dintre noi, și care doresc să contribuie cu prezentarea acestora la succesul manifestării sînt rugați să-i contacteze pe organizatori:

Adrian-Silvan Ionescu, tel.: 313.21.02, Rodica și Sorin Alessandriu, tel.: 231.37.87 sau 0722.636.370 sau 0745.416.336.

În vederea realizării catalogului, colecționarii sînt rugați să anunțe cît mai curînd participarea cu lucrări.

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL

Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro

Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

ENCYCLOPEDIA OF SCIENCE AND RELIGION
Editor in chief: J. Wentzel Vrede van Huyssteen, 2nd ed.
2 volues set
Macmillan Reference, 2003
Harcover, 900 pp.
ISBN: 0-02-865704-7

Encyclopedia of Science and Religion analizează toate aspectele dialogului dintre știință și religie, dialog necesar astăzi mai multe decît în orice altă perioadă istorică. Lucrarea, cea mai cuprinzătoare apărută pînă în prezent, face o adîncă incursiune atît în sfera științelor umaniste, dar și în domeniul tehnologiei și al științelor.

Cele peste 400 de articole elaborate de cercetători renumiți clarifică multe dintre controversele acestui dialog Știință-Religie.

Arte vizuale

Preocupări de iarnă

VIORICA BUICĂ

Comunicarea cu spaţiul public devine astăzi o componentă pregnantă a discursului artistic. Grupul SALMASTRU, înfiinţat în anul 2002, şi-a propus să se încadreze în acest tip de intervenţie, din păcate nu foarte bine reprezentat la noi în ţară, proiectele lor fiind iniţial focalizate pe zona Dobrogei. Dinamici, tinerii artişti care alcătuiesc grupul – Ion Anghel, Ionuţ Theodor Barbu, Anka Laura Coller, Petre Lavrente, Daniel Răguşitu şi Adrian Şerbănescu – au realizat deja două tabere de creaţie pe timpul verii, „Carsium" la Hîrşova şi „Europolis" la Sulina, cea de-a doua fiind completată de o expoziţie la Muzeul de Artă „Ion Jalea" din Constanţa şi de o retrospectivă la Atelier 35, Bucureşti.

Deşi membrii grupului au direcţii artistice personale diferite (această eterogenitate trimiţînd direct la denumirea dată grupului, cuvînt ce defineşte amestecul de apă sărată cu apă dulce, întîlnit în zonele de deltă), au reuşit să articuleze un veritabil mesaj cultural prin experimentarea zonei obiectualului. În încercarea de a stabili o relaţie inedită a publicului cu arta şi, în acelaşi timp, de a-i determina pe oameni să conştientizeze „construcţia" şi „re-construcţia" spaţiului public, artiştii s-au adaptat materialelor găsite la faţa locului, lucrările fiind astfel concepute, în special, din deşeuri industriale.

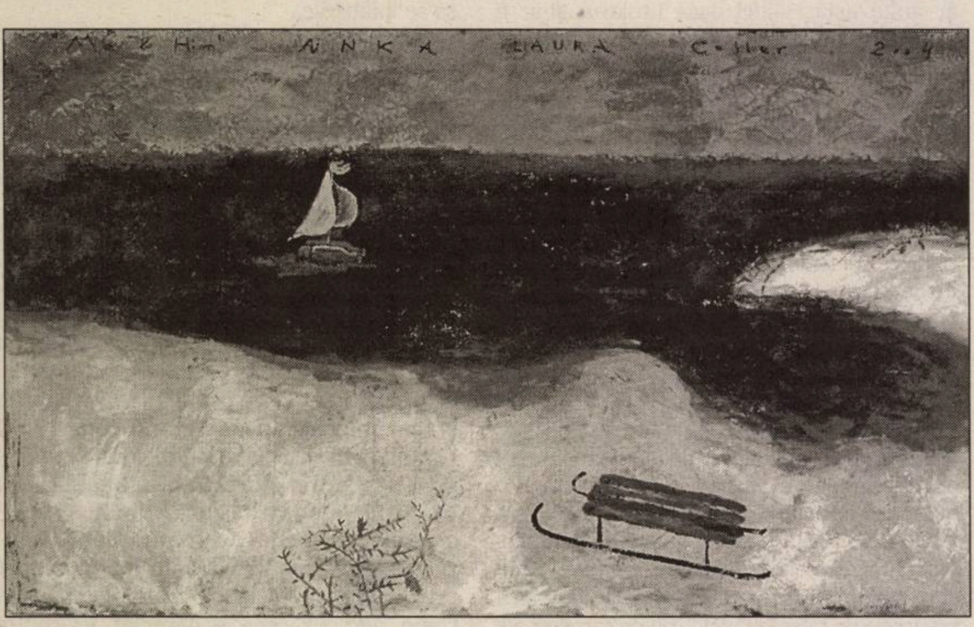

Anka Laura Coller

Formele adeseori halucinante create de tinerii artişti şi integrate cu succes în spaţiile oraşelor Hîrşova şi Sulina vin să accentueze noţiunea de performativitate a identităţii urbane. Imaginea oraşului este un construct, iată de ce ea poate fi oricînd „re-amenajată", redată publicului sub o altă formă, cu atît mai mult cu cît intervenţiile grupului SALMASTRU s-au îndreptat pînă acum spre locuri puţin tradiţionale, ocolite de asaltul imaginii.

După sculptură în piatră şi metal, după fotografie şi instalaţie, artiştii SALMASTRU s-au întors la pictură, într-o expoziţie care ne dezvăluie **Preocupările** lor **de iarnă**. Manifestarea găzduită recent de Galeria Căminul Artei (etaj) s-a vrut un stop-cadru în cercetările de atelier ale fiecăruia dintre membrii grupului, devenind totodată şi o provocare prin convenţionalitatea spaţiului de expunere, opus celui din taberele de creaţie.

Anka Laura Coller proiectează pe o pînză de mari dimensiuni un peisaj neliniştit, în care se amestecă voit ironia şi naivitatea. **Preocupările de vară** se dezvăluie în cromatismul acvatic al lucrării, accentuat prin aplicarea în tuşă groasă a culorilor. **Me & Him** respiră un aer fantastic, diferit însă de cel pe care îl regăsim în picturile lui Daniel Răguşitu. Frămîntării cromatice din pictura Ankăi Laura Coller, Daniel Răguşitu îi substituie o anumită distilare a culorii, care conferă o notă suprarealistă compoziţiilor. Tuşa plată, formele ondulate ce creează descărcări vibrante de substanţă, foiţa de aur folosită de artist pentru a potenţa calitatea culorii, toate acestea conduc spre o poetică a imponderabilităţii. **Suspensie**, **Dialog** sau **Corp suspendat**, chiar dacă reiau într-o manieră minimalistă abolirea unor norme ale formelor statice, conţin intrinsec şi o anumită nelinişte, de sorginte onirică.

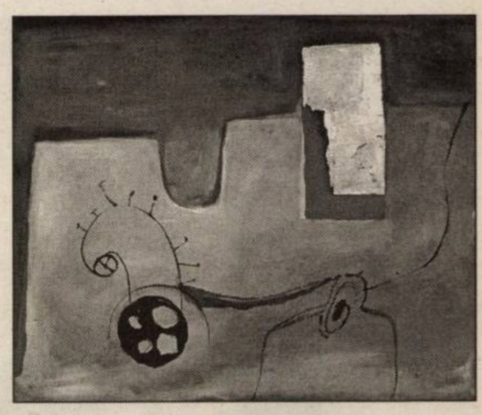

Daniel Răguşitu

Registrul prelucrat şi decantat al formelor onirice pare a fi şi cel al lucrărilor lui Ion Anghel. Tînărul artist nu se limitează la culoare, pe care, de altfel, o foloseşte cel mai des în ipostazele ei fundamentale, ci apelează de asemenea la colaj. Compoziţiile sale se activează prin mişcarea virtuală a unor semne grafice, inspirate parcă de formele primare de viaţă, în acest punct lucrările lui Ion Anghel amintind vag de cele ale lui Miró.

Dacă Adrian Şerbănescu practică un gestualism uneori agresiv, în culori puţin pregnante (alb, negru, galben), colegul său Petre Lavrente îşi construieşte **Compoziţiile** cu o deosebită grijă pentru efectele grafice. Prin inserţii geometrice recurente, activate prin culoare, de cele mai multe ori aplicată neglijent, se obţine un discurs dinamic.

Ionuţ Theodor Barbu este singurul SALMASTRU care nu se întoarce propriu-zis la pictură, păstrîndu-şi lucrările într-o anumită zonă a experimentalului. **Mo(n)strele** sale, realizate cu *marker* pe calc, reprezentînd cu detalii hiperrealiste genţi de mînă sau fragmente din acestea, comentează acid aspecte ale realului cotidian.

Cum vara nu este foarte departe, sperăm că şi anul acesta ne va aduce un proiect SALMASTRU, poate la Mangalia... ▮

Claymoor – zugravul fericirii celor fericiţi

ADRIAN-SILVAN IONESCU

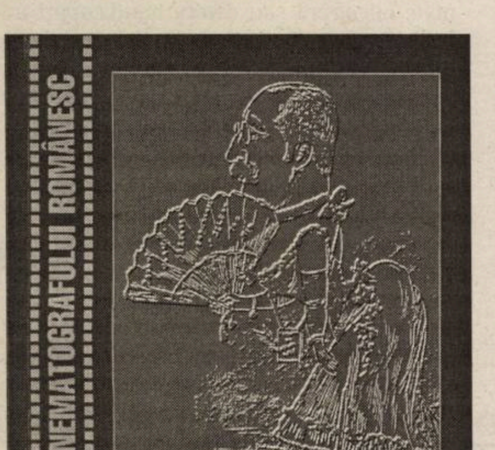

În ultimele luni ale anului 2003, vedea lumina tiparului, într-un volum editat de Uniunea Cineaştilor din România, un scurt studiu monografic dedicat lui Claymoor, celebrul cronicar monden al secolului al XIX-lea. Purtînd chiar numele distinsului gazetar care a susţinut, timp de 24 de ani, rubrica mondenă a ziarului bucureştean **L'Indépendance Roumaine** – **Claymoor** –, lucrarea este semnată de Viorel Domenico, nume cunoscut în cinematograful documentar şi militar, dar, de curînd, şi ca istoric al acestui domeniu, autor a două titluri de referinţă privind operatorii români de front şi regizorii filmelor de propagandă din primul şi al doilea război mondial, **Scutul de celuloid** (Editura Militară, 1991) şi, respectiv, **Istoria secretă a filmului românesc, 1940-1950** (Editura Militară,1996). De aceea, semnătura sa ar putea să intrige pe o carte dedicată unui subtil condeier, ce se entuziasma în faţa eleganţei doamnelor din înalta societate şi se pricepea, ca un croitor de lux cu multă experienţă, să descrie în amănunţime toaletele, materialele şi culorile acestora, tăieturile de ultimă oră, accesoriile – analizînd bijuteriile ca un bijutier, aranjamentele florale de pe paruri şi rochii ca un florist –, aventurîndu-se apoi în savante comparaţii cu modele epocilor trecute şi făcînd trimiteri la pictura franceză, fapt ce-l desemna ca pe un excelent cunoscător al marilor muzee ale Parisului, capabil să facă excursuri în istoria artei unde-şi demonstra gustul ireproşabil în materie de plastică; nu lipseau din cronicile sale nici prezentările interioarelor în care se desfăşurau petrecerile şi seratele, nici meniul suculent al festinurilor la care lua parte, aici dovedindu-se un neîntrecut estet şi un *gourmet*, capabil să comenteze – uneori chiar critic (deşi aceasta se întîmpla arar, spre a nu jigni pe nimeni şi a nu-şi demoraliza cititorii fideli) – dispunerea saloanelor şi a meselor, cu evidenţierea felurilor de mîncare şi a vinurilor servite. La fel de ciudat pare şi faptul că această carte a apărut într-o colecţie îngrijită de Nicolae Cabel, în care, pînă acum, au fost publicate numai monografii dedicate unor cineaşti, precum **Jean Mihail, Gopo, Liviu Ciulei, Elisabeta Bostan** sau minunatele **Texte de supravieţuire** ale inegalabilului Jean Georgescu. Explicaţia se găseşte uşor, la o lectură pe verticală a copertei – pe care este reprodusă una dintre caricaturile lui C. Jiquidi ce-l reprezintă pe Calymoor îmbrăcat în... rochie de bal şi cu evantai în mînă: lîngă cotor apare scris, cu majuscule, „Centenarul cinematografului românesc". Această baretă dă explicaţia întregii antreprize, căci Mişu Văcărescu alias Claymoor a fost *primul* gazetar român care a făcut reclamă şi apoi a descris un spectacol de film, prezentat cu mare succes, la redacţia ziarului său. Din cele 94 de pagini ale cărţii, mai mult de jumătate sînt dedicate acestui moment epocal din viaţa Bucureştilor: sosirea de la Paris, în primăvara anului 1896, a filmelor fraţilor Auguste şi Louis Lumière şi proiectarea acestora în salonul cel mare al redacţiei ziarului **L'Indépendance Roumaine**. Este de precizat că, la acea dată, cinematograful era o mare noutate chiar pentru Franţa, unde primele proiecţii avuseseră loc abia la finele lunii decembrie a anului precedent. Aşa că investiţia pe care o făcuse ziarul românesc spre a aduce aparatul cinematografic şi peliculele era deosebit de mare şi demonstrează dorinţa străbunilor noştri de a fi la zi cu toate noutăţile. (Acelaşi lucru se va produce peste 13 ani, în 1909, cînd, pentru un onorariu fabulos, Louis Blériot, pionierul aeronauticii, proaspăt ovaţionat pentru traversarea Canalului Mînecii în zbor cu un aparat mai greu decît aerul, va face demonstraţii cu avionul său la hipodrom, la Băneasa.) Implicarea lui Claymoor în pionieratul filmului românesc este şi mai profundă, căci tot el va comenta primele pelicule turnate la noi, în 1897, de către un operator francez, Paul Menu. Este vorba despre parada de 10 Mai din Bucureşti, Regele Carol luîndu-şi locul, călare, pentru a primi defilarea trupelor, familia regală întorcîndu-se la palat, cîteva imagini de la Hipodrom, de la Şosea, de la Tîrgul Moşilor, de la Cafeneaua Capşa – unde apărea şi gazetarul nostru –, precum şi inundaţiile de la Galaţi. Autorul avansează ideea – totuşi nesusţinută de vreo mărturie scrisă sau orală – că însuşi Mişu Văcărescu ar fi avut o contribuţie la producerea acelor prime pelicule româneşti.

Cu eleganţă, autorul trece peste chestiunile sensibile legate de zvonul – niciodată confirmat – că Mişu Văcărescu ar fi fost pederast. Acesta se datora faptului că gazetarul – care ar fi putut beneficia, din plin, de graţiile sexului frumos, ca recompensă sau încurajare pentru menţionarea, cu lux de amănunte, în rubrica sa – nu avea nici o relaţie cunoscută cu vreuna dintre elegantele (şi galantele!) doamne ale Bucureştilor. De aici ironizarea sa de către caricaturiştii ce-l portretizau îmbrăcat femeieşte ori purtînd frac dar cu pantaloni scurţi, ciorapi de mătase neagră şi pantofi de damă, cu catarame, exact ca şi celălalt mare estet şi arbitru al eleganţei, dar notoriu homosexual, Oscar Wilde. Aşa îl prezenta N. Petrescu-Găină în albumul său de caricaturi intitulat **Contimporani**. Din cercetările noastre făcute la Arhivele Naţionale am găsit o informaţie interesantă în jurnalul inedit al generalului Alexandru Socec. Acest distins ofiţer de cavalerie devenise bun prieten al lui Claymoor şi a îndrăznit să-l întrebe dacă este adevărată clevetirea că ar fi pederast; la care gazetarul i-a declarat, cu sinceritate, că, de fapt, el rămăsese impotent în urma unei boli venerice contractată la 18 ani. De aici şi porecla pe care i-o daseră ştrengarii sau duşmanii: *Cleycur*...

Viorel Domenico face un portret plin de realism al cronicarului monden, demn urmaş al Văcăreştilor.Din articolele acestuia sau din descrierile altora, personalitatea complexă şi activă a lui Mişu Văcărescu se desprinde din paginile cărţii şi devine un interlocutor agreabil pentru cititor. Delicat şi discret, observator fin fără a face paradă de calităţile sale, cronicar avizat nu numai pentru viaţa mondenă a Capitalei, ci şi pentru cea artistică – unde emitea judecăţi de valoare foarte pertinente privind spectacolele de operă, teatru şi concert şi se arăta la fel de competent în studierea şi prezentarea expoziţiilor de artă plastică, Mişu Văcărescu a creat un stil inconfundabil, un stil ce a devenit sinonim pseudonimului său. Uneori de o pedanterie manieristă, mulţi contemporani îi contestau calităţile literare şi-l criticau vehement pentru aparenta uşurinţă cu care scria. Ulterior s-a dovedit că scrierile sale, savuroase prin profuzia de adjective, constituiau un tablou fidel al unei societăţi elitiste şi exclusiviste, care nu admitea compromisurile şi mezalianţele şi care-şi ducea existenţa într-un vis frumos, acela al tinereţii şi fericirii veşnice. O foarte duioasă şi elocventă caracterizare i-a făcut Grigore Ventura, directorul ziarului la care publica Mişu Văcărescu: „El a intrat în jurnalism printre flori, a mers şi a dansat printre flori şi a scris pentru flori. Din superba cromatică a florilor, din miile de arome îmbătătoare, condeiul său nu avea cum să fie veninos". Mişu Văcărescu-Calymoor a căzut, s-ar putea spune, la datorie, cu condeiul în mînă: în dimineaţa de 11 iunie 1903, la ora 10, cînd urca treptele redacţiei pentru a-şi preda articolul scris cu o noapte înainte, a fost răpus de un atac de cord. O dată cu dispariţia sa murea o întreagă epocă şi o lume care ştia să se distreze şi să aprecieze opera de cronicar a lui Claymoor. Eseistica sa spumoasă, cu trimiteri în varii zone ale artelor plastice, decorative, literare şi ale spectacolului aşteaptă încă să fie redescoperită de contemporaneitate.

Cartea lui Viorel Domenico se înscrie în acea serie de restituiri a unor personalităţi uitate care au avut o contribuţie, mai mare sau mai mică, la cultura românească. Ea este însoţită de un riguros aparat critic şi, în final, de un capitol în care sînt adunate ferparele publicate de ziarele contemporane la moartea sa. La acestea se adaugă o poezie compusă de nepoata sa, Elena Văcărescu. Lipsa ilustraţiilor – altele decît cele de pe coperţi – văduveşte această publicaţie de necesara iconografie care ar fi dat contur şi identitate personajelor la care se fac referiri în cronicile mondene. Fie şi fără nişte imagini elocvente, **Claymoor** este o carte placută, care se citeşte cu uşurinţă şi-ţi lasă acel parfum specific, delicat şi misterios, al vremurilor apuse, invitîndu-te să mai cauţi asemenea ediţii şi, eventual, să-ţi doreşti o urmare.

Claymoor

Arhitectură

Circulus Maior

Un proiect de reamenajare a Pieţei Mari din Sibiu

DANA TĂNASE

„Reamenajare Piaţa Mare – Sibiu" este un demers înscris ca măsură pe termen scurt în Programul Urban de Acţiune Sibiu 2001-2004 – un instrument modern de planificare şi *management*, prin care sînt documentate şi elaborate proiecte în domeniile: locuire, infrastructură, tehnică, spaţii publice, trafic, turism, comerţ ş.a.m.d. Tema a fost lansată printr-un concurs de proiecte, organizat de Primăria Sibiu împreună cu Ordinul Arhitecţilor din România – Filiala Sibiu-Vîlcea. La sfîrşitul lunii ianuarie a fost anunţată decizia juriului, care a nominalizat trei proiecte, autorii urmînd a fi consultaţi ulterior pentru licitaţie: 1. Autor: Petrişor Marian; Coordonator: arh. Ioan Bucur; 2. Autori: dr. arh. Hermann Fabini, arh. Ligia-Maria Frandeş, arh. Daniel Tellman; 3. Arhitecţi mandatari: arh. Daniel Ciocăzanu, arh. Thomas Douvin (Franţa), arhitecţi asociaţi (România): arh. Adrian Ciocăzanu, arh. Bruno Andreşoiu.

În rîndurile următoare vă propun, ca urmare a unui interviu, o prezentare succintă a răspunsului oferit de arhitecţii Daniel Ciocăzanu şi Thomas Douvin. Provocaţi de tema ce favoriza mai degrabă „o întîlnire discretă a modernităţii şi tehnologiei cu istoria şi memoria locului", ei au propus un proiect specific unei situaţii precise şi bine definite – Sibiul şi tatuajul lui arheologic şi istoric.

„Spre deosebire de alte situaţii-concurs, aici m-a interesat faptul că se discuta, pentru prima oară, despre spaţiul public, cu toate că, în final, experienţa juriului nu s-a dovedit capabilă să susţină o dezbatere pe acest subiect, tot la fel cum ordinele de arhitecţi nu sînt încă suficient de puternice şi hotărîte să promoveze creaţia arhitecturală într-o discuţie persuasivă cu primăriile şi municipalităţile", mi-a mărturisit Daniel Ciocăzanu. În ciuda unui sentiment aproape firesc cu care ieşi, chiar cîştigător fiind, dintr-o asemenea competiţie – incertă deocamdată ca finalitate practică –, rămîne bucuria unui proiect desfăşurat în echipă şi aşteptarea unei rezolvări. „Reamenajarea unui spaţiu urban de mari dimensiuni (1,5 hectare) în plin centru al unui oraş medieval nu poate fi decît un act simbolic. Propunerea noastră franco-română a urmărit poetica acestei situaţii, rezolvînd această temă de amenajare printr-o arhitectură care să impregneze peisajul acestui oraş încă necondamnat şi necontaminat de dezvoltarea urbană. Pentru rezolvarea acestui loc delicat era nevoie de multă virtuozitate şi subtilitate şi mi-am dat seama – spune Daniel Ciocăzanu – că numai o scriitură arhitecturală precisă poate să conţină totodată amintirea şi uitarea, apariţia şi dispariţia şi să propună, prin acest joc, un spectacol."

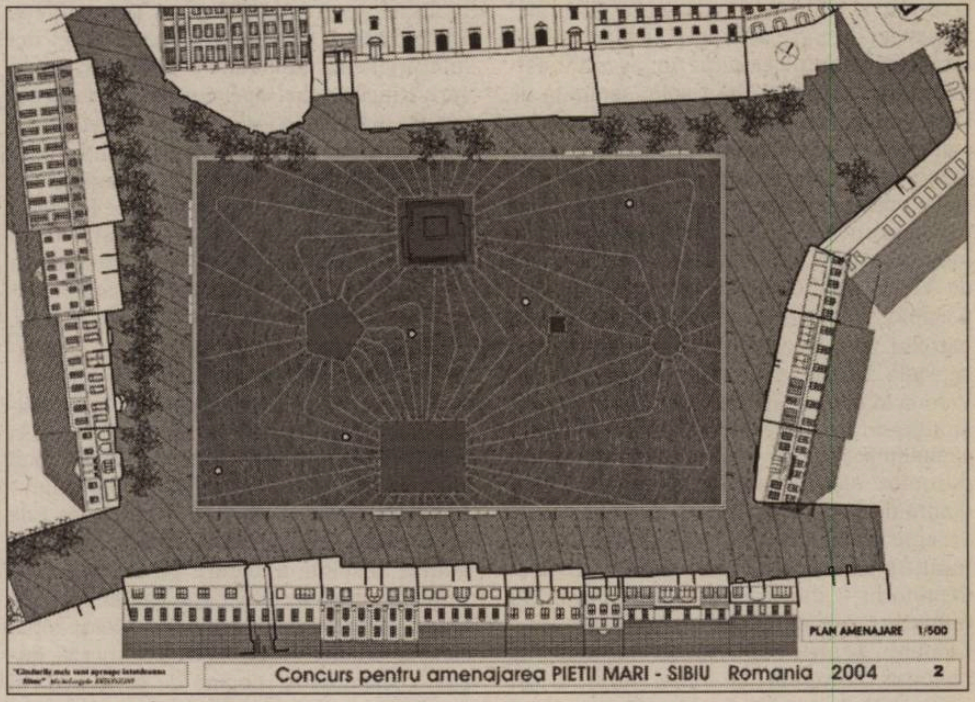

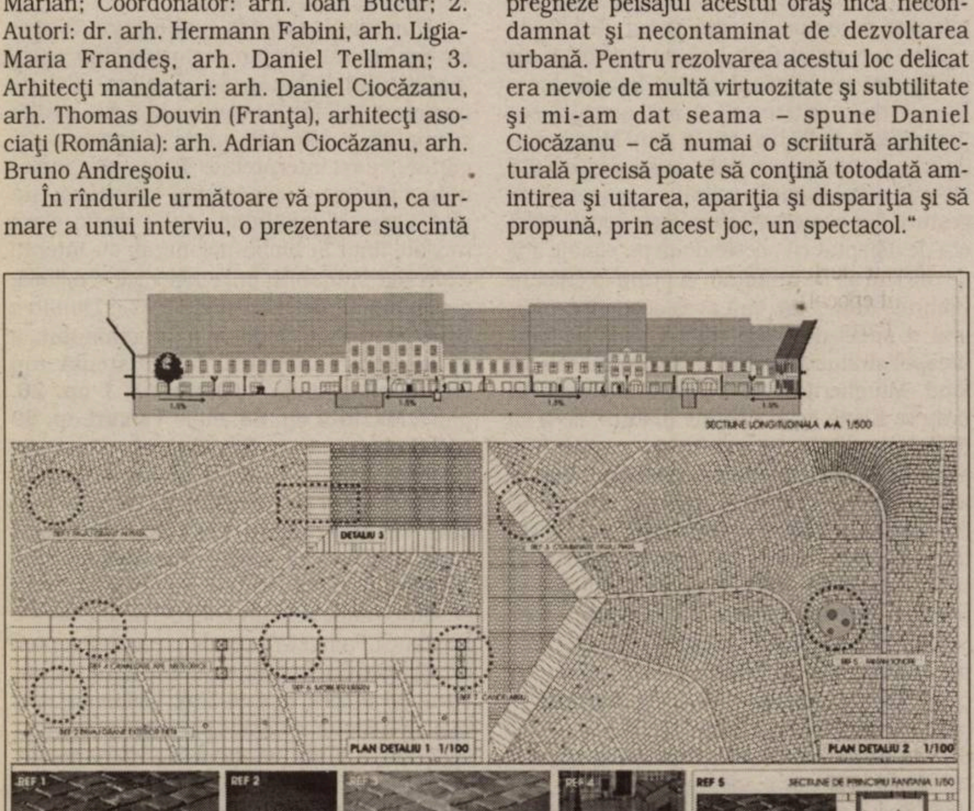

SECTIUNE LONGITUDINALA A-A 1/500
DETALIU 1
DETALIU 2
PLAN DETALIU 1 1/100
PLAN DETALIU 2 1/100
REF 1
REF 2
REF 3
REF 4
REF 5
SECTIUNE DE PRINCIPIU FANTANA 1/50
PLACA INCHIDERE FANTANI
Concurs pentru amenajarea PIETII MARI - SIBIU Romania 2004
5

Cum poate fi definit acest joc? Proiectul „Circulus Maior" regîndeşte şi transformă un spaţiu istoric, ale cărui prezenţe ascunse le ghiceşti pretutindeni. Departe de recursul la gesturi formaliste facile, care tind să ocupe orice tip de spaţiu public, în propunerea DC-TD putem citi răbdarea şi atenţia de a restitui „nespusul". Astfel, proiectul se dezvoltă nu numai la suprafaţă, ci şi sub placa minerală a pieţii, în spaţiul ei arheologic şi istoric. Iar dintr-un joc de două dimensiuni, proiectul capătă o a treia, prin crearea unei reţele de ape subterane care curg într-un circuit închis, de la o fîntînă la alta, pe direcţia diagonalei ce leagă strada Bălcescu cu Turnul Sfatului şi strada Avram Iancu. Probabil, chiar în acest punct putem intui particularitatea proiectului: confruntarea delicată dintre sunet şi materie. Spaţiul pieţei devine astfel un spaţiu al gravităţii şi al evanescenţei, al densităţii şi al fluidului. Nici unul dintre detaliile temei nu a fost trecut cu vederea: de la geometrie la texturi şi materiale, de la acces şi traseu la iluminat funcţional şi mobilier urban. Desenul amenajării, care ocupă întreaga suprafaţă, creează un efect vizual unitar, pavajul fiind realizat prin soluţii şi tehnici tradiţionale pietrarilor. Ritmul se obţine prin intervenţia naturii – lumina modelînd varietatea cromatică a pietrei (de la gri la bleu, verde şi roşu închis). Pentru iluminatul funcţional şi decorativ au fost propuse corpuri de candelabre sau console folosite la începutul secolului XX, astfel încît ambientul să recîştige o dimensiune temporală îndepărtată. Simple module de piatră, poziţionate de fiecare dată între două catarge succesive de pe conturul cadrilaterului, dau măsura tihnei.

Întrebat despre laboratorul de creaţie, Daniel Ciocăzanu îmi răspunde: „îndeosebi în cazul unor proiecte concurs, dar şi în alte situaţii, culegem, arhivăm şi fructificăm tot ce pre-există şi creează memoria temei. Încercăm o valorizare şi, bineînţeles, focalizăm atent registrul emoţional. În ce mă priveşte, încerc întotdeauna să aflu o corespondenţă între inexorabila materialitate a arhitecturii şi natura imaterială a nespusului, tot timpul pre-existent. Poetica se naşte din acest contrast".

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

Muzică

Spectacole pentru toate gusturile

ANCA FLOREA

Săptămîna care a trecut s-a dovedit extrem de bogată şi diversă în ce priveşte oferta muzicală, răspunzînd tuturor gusturilor şi preferinţelor melomanilor.

Muzică contemporană şi prim audiţii

Astfel, spre exemplu, cele două studiouri de concert ale Radiodifuziunii Române au găzduit seri rezervate creaţiei contemporane, în interpretări de o calitate cu totul deosebită, precum şi un concert ce a inclus o primă audiţie absolută, semnată de naistul Gheorghe Zamfir, alături de opusuri celebre din literatura universală.

În sala „Mihail Jora", Radio România Muzical, în colaborare cu Uniunea Compozitorilor, a organizat o seară camerală incluzînd creaţii camerale scrise de autori din generaţii diferite, apelînd, firesc, la un limbaj variat, la tehnici de compoziţie (deja) tradiţionale sau extrem de moderne, a căror scriitură a fost pusă în valoare cu profesionalism de către interpreţi consacraţi sau încă la început de carieră. Am ascultat astfel o lucrare pentru flaut solo, semnată de Dan Voiculescu, beneficiind de tălmăcirea conferită de Ion Bogdan Ştefănescu, solist care a ştiut să construiască atmosfera specială, reliefînd arcuirile, volutele şi figuraţiile ritmice punctate de efecte integrate firesc în întregul sonor. Piesa **Autoportret**, gîndită de Viorel Munteanu pe versuri de Blaga, pornind chiar de la melograma numelui marelui poet-filozof, a fost interpretată de soprana Georgeta Stoleriu şi de pianista Verona Maier, artiste care, cu sensibilitate şi ştiinţă, au pus în evidenţă îmbinarea între elementele muzicii ancestrale şi specificul doinelor sau baladelor populare, predominînd vocaliza melismatică, punctată de accente dramatice, susţinută cu discreţie de ţesătura pianistică aerată, rostirea versului definitoriu – „mut ca o lebădă" – încadrînd miniatura vocală. **Pian excesiv** de Maia Ciobanu, pentru pian, bandă magnetică şi recitator, pe versuri de Mihai Cezar, a fost prezentată de pianistul Andrei Tănăsescu şi de actorul Rareş Stoica, într-un dialog interesant, „pierdut" în repetarea obsesivă a cuvintelor „văd performanţa, ultimul zeu dependent de materie...". În primă audiţie, **Cîntarea nopţii** de Nicolae Teodoreanu (versuri Daniel Turcea) a adus, în cele opt lieduri care alcătuiesc ciclul, surpriza unei excelente interpretări, tînăra soprană Anna Mirescu, încă studentă la Universitatea Naţională de Muzică din Bucureşti, cucerind nu doar prin calitatea glasului limpede, strălucitor, condus cu o tehnică sigură, ci şi prin muzicalitatea şi inteligenţa cu care a susţinut dificila partitură, în care scriitura „lineară" alternează cu evoluţii spectaculoase în acut, sunete prelungi etc., într-o broderie pretenţioasă a cărei realizare a dovedit, încă o dată, faptul că solista a deprins cu seriozitate şi pasiune „tainele" cîntului frumos (chiar şi în muzica contemporană), pe care profesoara sa, Georgeta Stoleriu, le împărtăşeşte cu generozitate studentelor sale; combinaţia inedită a glasului său cu intervenţiile flautului (Ion Bogdan Ştefănescu) şi ale harpei (Ionela Brădeanu) a fost îndelung aplaudată de cei 60 de spectatori avizaţi (care au apreciat deopotrivă „ştafeta" profesor-discipol din acea seară). În încheiere, **Cutia Pandorei** de Silvia Macovei a adus în prim-plan percuţia bogată, Ansamblul „Game", condus de Alexandru Matei, „exploatînd" la maximum posibilităţile instrumentelor de lemn şi metal, în încercarea de a oferi o oarecare varietate lucrării care, desfăşurată în *forte*, agitat, cu efecte „ameninţătoare", readuce, în final, calmul şi... trilul păsărelelor, ce marchează „închiderea" cutiei Pandorei (gest pe care prof. univ. dr. Grigore Constantinescu l-a subliniat „la propriu", folosind o cutie cam... ilustrativă, cerută probabil de autoare; de altfel, domnia sa a precizat, încă din debutul concertului, faptul că se va rezuma la citirea prezentărilor puse la dispoziţie de către compozitorii cîntaţi).

Două seri mai tîrziu, în Studioul „Alfred Alessandrescu", un nou recital susţinut de Andrei Kivu şi Irinel Anghel a atras prin varietatea şi originalitatea instrumentelor utilizate, dar şi prin noutatea unor piese care, în parte, au reprezentat prime audiţii. Recunoscuţi deja în elita interpreţilor de muzică modernă, aplaudaţi în renumite festivaluri precum „Wien Modern" sau în săli celebre din New York (Lincoln Center, NY University etc.), cei doi muzicieni au cîntat **Vanishing** de Carlos Delgado, o piesă care le-a fost dedicată, apoi Andrei Kivu a evoluat în **Solo pentru violoncel** de Jean-Luc Darbellay şi, alături de Irinel Anghel, în **Bifurcations** de Pascale Criton, prezentînd şi propria sa lucrare, **Cellophonium**, în care violoncelul, printr-un procesor, îşi metamorfozează sunetul, obţinînd o varietate timbrală neaşteptată; după **A Dos** de Felix Pastor, scrisă de asemenea pentru cei doi interpreţi, am aplaudat o nouă creaţie în care Irinel Anghel apelează la instrumente exotice (Kalimba/*electronics*, *berimbau*, *talking-drum*, *spring-drum*, cuica) şi bandă, conducînd auditorul pe tărîmuri stranii, atemporale. Soliştii s-au retras, apoi, pe fundalul benzii magnetice care prelungeşte astfel starea de „imponderabil" şi permanentă surpriză. O întîlnire cu maniera componistică a unor autori din SUA, Elveţia, Franţa, Spania şi, firesc, România, care ar fi meritat un interes sporit din partea breslei...

Revenind în Sala „Mihail Jora", am asistat la concertul dirijat de Răsvan Cernat, la pupitrul Orchestrei de Camera Radio, două opusuri romantice de amplă respiraţie – **Idila Siegfried** de Wagner şi **Simfonia I** de Mendelssohn- Bartholdy – încadrînd prima audiţie absolută a lucrării **Pe drumul spre lumină**, scrisă de Gheorghe Zamfir pornind de la celebrele cuvinte biblice „lăsaţi copiii să vină la mine" – text rostit în franceză, engleză, spaniolă şi română de către actorul Ion Chelaru, pe o textură orchestrală cu armonii ciudate, total diferită de formulele folclorice regăsite în intervenţiile naiului (care i-au adus faima celui care, de această dată, a dorit să se prezinte în faţa publicului şi în ipostază de compozitor). Acordurile placate ale orgii şi puritatea glasurilor Corului de Copii Radio (dirijori Eugenia Văcărescu, Voicu Popescu) au oferit un amalgam stilistic ce reflectă opţiunea (şi viziunea) celui al cărui renume „a trecut meridianele lumii" (după cum citim în programul de sală semnat de acelaşi Grigore Constantinescu); de altfel, şi bisurile acordate de naistul Gheorghe Zamfir au alăturat frînturi din **Mica serenadă** mozartiană şi **Mocioriţa** noastră, într-o „alchimie" doar de el ştiută. Cu o sonoritate omogenă, Orchestra dirijată de Răsvan Cernat a rezolvat cu acurateţe întreg programul propus, parcurgînd, cu o disponibilitate demnă de laudă, „teritorii" muzicale atît de diferite.

Debuturi la operetă

Schimbînd „registrul", am urmărit, la Teatrul de Operetă, **Liliacul** de Johann Strauss, un spectacol atractiv nu doar pentru frumuseţea muzicii, ci şi datorită debuturilor interesante. Soprana Patricia Seymour a apărut, pentru prima oară pe această scenă, în dificilul rol Rosalinda (pe care însă îl abordase anterior, cu mult succes, la Opera din Timişoara, în cadrul Festivalului Strauss 2003), depăşind cu dezinvoltură „capcanele" partiturii, conturînd un personaj charismatic, credibil, într-o relaţie echilibrată cu partenerii, asemeni sopranei Lăcrămioara Schuller (solistă a Operei din Braşov), care a fost o Adelă cochetă, simpatică, excelînd în jocul de scenă specific unei adevărate subrete. Dacă Emil Spătaru a fost (în debut) un Frank destul de şters, baritonul Cătălin Petrescu a creat un Notar Blind amuzant şi expresiv, confirmînd, încă o dată, talentul său de actor, galeria personajelor sale îmbogăţindu-se astfel cu o nouă reuşită. Anton Zidaru s-a străduit să fie un Eisenstein agreabil (dar cu probleme vocale ce aşteaptă încă să fie rezolvate), Daniel Eufrosin a fost convingător în Falke, Matei Nicolescu a conferit spontaneitate şi farmec rolului Alfred, Paul Lăzărescu a evoluat în nota sa binecunoscută în Frosch, în timp ce contratenorul Adrian George Popescu a susţinut cu siguranţă rolul Orlovski, etalînd un glas extrem de calitativ, cu date naturale de mare valoare care, şlefuite de un profesor bun, îi pot asigura o carieră spectaculoasă. La pupitru s-a aflat George Balint. Cu siguranţă, atît soliştii, cît şi corul, baletul şi orchestra au făcut eforturi deosebite pentru ca spectacolul să se deruleze la un nivel adecvat, în ciuda faptului că sala plină de copii a „asigurat" un vacarm permanent, profesorii fiind complet depăşiţi de tentaţia celor mici de a-şi consuma energia în cele mai neaşteptate moduri. Ideea de a forma un public tînăr este excelentă, condiţia fiind însă ca micii spectatori să afle, înainte de a intra în sală, că teatrul este un sanctuar al artei, nu un teren de joacă...

Week-end cu **Mefistofele** şi Chopin

Sîmbătă seara, Opera Naţională a programat cea de a treia reprezentaţie cu **Mefistofele** de Boito, excelent spectacol preluat de la Opera din Iaşi, care, de această dată, a propus o nouă distribuţie. Aceasta a adus un plus de expresivitate şi relief, în special în plan vocal, pentru că basul Pompeiu Hărăşteanu (deşi, surprinzător, cu multe stîngăcii în jocul de scenă) şi tenorul Florin Diaconescu sînt recunoscuţi pentru inteligenţa şi rafinamentul cu care investesc fiecare partitură abordată, conferind relief şi sens cuvîntului, implicit conţinutului ideatic imaginat de compozitor; bogăţia mijloacelor de expresie, eleganţa frazei, accentele dramatice sau, după caz, lirismul cantilenei au cucerit aplauzele publicului care, poate, din acest punct de vedere, a regretat faptul că cei doi solişti nu au figurat pe afişul premierei bucureştene. Un alt reper interesant a fost apariţia sopranei Roxana Briban atît în rolul Margherita (în care a obţinut, constant, aplauze şi ovaţii), cît şi în cel al Elenei, realizat cu economie de gesturi, dar cu aceeaşi frumuseţe vocală (deşi era de aşteptat ca aceste două personaje atît de diferite să fie nuanţate şi printr-o culoare timbrală deosebită, fără acea acoperire excesivă a sunetului care uneori riscă să umbrească strălucirea superbă a glasului său; în fond, Margherita este o tînără inocentă, în timp ce Elena este o femeie matură, ceea ce trebuie subliniat şi sub aspect vocal). De asemenea, mezzosoprana Sidonia Nica a apărut pentru prima oară în Marta şi Pantalis, rezolvate cu cochetărie sau prestanţă scenică, vocea sa sunînd generos şi cald, îmbinîndu-se fericit cu vibrantul glas al Roxanei Briban. Tenorul Mihai Lazăr a fost corect şi muzical, corul a sunat, din nou, impresionant, iar orchestra a demonstrat că poate realiza momente de mare frumuseţe, bagheta dirijorului Cornel Trăilescu coordonînd cu fermitate şi supleţe întreg „aparatul" vocal-orchestral adesea grandios. Şi, din nou, scenografia semnată de arh. Cătălin Ionescu-Arbore a tăiat respiraţia prin anvergura decorurilor, prin soluţiile tehnice ingenioase, efectele de lumină impresionante, costumele rafinate, elemente ce motivează perfect concepţia regizorală gîndită de Anda Tăbăcaru-Hogea, completată de elementul coregrafic discret şi pregnant totodată, în viziunea lui Răzvan Mazilu.

Liliacul

Andrei Kivu şi Irinel Anghel

Ana Mirescu

Duminică seara, la Auditorium, a avut loc un recital Chopin organizat sub egida Institutului Polonez, în preajma zilei de naştere a celebrului compozitor din creaţia căruia un public extrem de numeros a ascultat lieduri interpretate de soprana Simonida Luţescu – o prezenţă graţioasă, un glas agreabil susţinînd, cu o dicţie clară (textele fiind în limba poloneză), cu intenţii expresive lăudabile, linia melodică sensibilă, acompaniată de pianistul Nicolae Dumitru care, în partea a doua a programului, a optat pentru opusuri de rezistenţă din creaţia chopiniană – **Balada nr. 1 op. 26**, patru **Mazurci op. 68**, două **Valsuri op. 69** şi **Balada nr. 4 op. 52** – în care secvenţele lirice rezolvate cu un tuşeu rotund au alternat cu prea multe momente de incertitudine, de dezechilibru sau chiar de lapsus care, evident, au afectat cursivitatea discursului solistic. Prefaţat de cuvîntul rostit de către Ambasadorul Poloniei la Bucureşti, ES Janek Paliszewski, şi de prezentarea prof. dr. Grigore Constantinescu, recitalul s-a bucurat de succes, în faţa unor melomani dornici să asculte muzica „poetului pianului", care, după cum menţionează dicţionarele, s-a născut în prima zi de martie, în timp ce programul de sală notează ziua de 22 februarie – astfel încît, deloc întîmplător, recitalul Chopin a fost programat chiar în acea dată.

reviste străine

Bucarest Hebdo

Votre journal d'actualité, tous les lundis

La Roumanie peut pleinement compter sur l'appui de la France

Tragédies

Les adoptions, un sujet délicat pour la Roumanie

Paris a apporté un fort soutien à Pékin

Le doux vol des oiseaux migrateurs

L'edito

A mon avis

SETTE GIORNI

Settimanale di attualità e commenti

POLITICA

INSIEME

INSIEME

SPECIALE

Papa: la pace non é solo possibile, ma anche doverosa

Moniti da Bruxelles e risposte da Bucarest nel caso delle adozioni

Un futuro incerto

La verifica continua tra le polemiche

"Parmalat Romania non si vede"

Bucarest Hebdo. „Votre journal d'actualité, tous les lundis". Revistă săptămînală de „actualitate" în limba franceză pentru Bucureşti. Preşedinte-director general: Radu Bogdan. Coordonatori: Camelia Cuşnir, Ruxandra Radoslavescu. Redactor: Anca Gherasim. Apare în 8 pagini color, format tabloid pe hîrtie de ziar. Aspect sobru şi aerisit, cu numeroase fotografii. Profil în special informativ, cu texte pe teme de actualitate politică internă şi externă, despre relaţiile politice, economice şi culturale româno-franceze, despre lumea afacerilor, finanţe, sport. Nu lipseşte o agendă culturală conţinînd prezentări de filme, spectacole de teatru, expoziţii etc.

Sette giorni. „Settimanale di attualita e commenti". Este un alt săptămînal de actualitate pentru România – în limba italiană însă. Formatul,este tot tabloid, iar numărul de pagini – acelaşi ca şi cel al suratei sale latine **Bucarest Hebdo**. Publicaţia este editată de Editura „Nine O'Clock Pubblicazioni" în colaborare cu Camera de Comerţ Italiană pentru România. Director general – acelaşi Radu Bogdan. Director de marketing: Silvia Niculescu. Redactori: Paula Voicu, Ruxandra Tărărescu, Ion Preda. Secretari de redacţie: Mădălina Zaharia, Bogdan Bîrligea & Şerban Georgescu. Sumarul are o structură asemănătoare celei a revistei anterior prezentate (dar cu nota specifică de rigoare): comentariu politic „la cald", pagini despre relaţiile de cooperare româno-italiene, despre economie, cultură şi „timp liber", informaţii speciale.

de ici, de colo

APOSTROF
revistă a uniunii scriitorilor

Punctul de interes principal din numărul 1/2004 al revistei clujene de cultură **Apostrof** este – în opinia noastră – rubrica „Dosar", în care putem citi un comentariu al lui Liviu Maliţa intitulat **Visele scriitorului**; textul este **Prologul** unui volum în curs de apariţie la Editura Apostrof, **Româniile lui Rebreanu**. Avem de-a face cu o subtilă şi foarte interesantă interpretare psihanalitică „în oglindă" a viselor consemnate în jurnalele a doi prozatori: Liviu Rebreanu şi Mihail Sebastian. Citām un fragment din care pot fi desprinse – în subsidiar – două *forma mentis*: „Am interpretat visele celor doi scriitori drept *vise de destin*, înveşmîntate sub forma unor vise de nevroză. O nevroză comună, faţă de care sînt activate însă atitudini diferite, opuse chiar. Dacă pe seninul, imperturbabilul Rebreanu îl macină, în subteran, incertitudinea faţă de propriul destin literar, anxiosul Sebastian e, în pofida a ceea ce s-ar putea crede, sigur pe valoarea creaţiei sale şi nu dezvoltă nelinişti în legătură cu literatura lui. Rebreanu ştie, chiar şi în profunzimea inconştientului, că există forme consacrate de recunoaştere instituţionalizată a scriitorului şi simte, de aceea, o nevoie imperioasă de a fi confirmat dinafară (de a fi *binecuvîntat*!). El trăieşte o *angoasă de obiectivitate*. Transformînd arta într-o problemă de prestigiu, Rebreanu întreţine însă temerea ascunsă ca necesara privire exterioară – înafara căreia consacrarea nu e posibilă – să nu-l dovedească *ne-corespunzător*, să nu-i găsească arta insuficient de mare, şi să se vadă astfel respins la Judecata de Apoi a scriitorilor. În schimb, Sebastian e torturat de teama că arta însăşi nu poate fi percepută de ceilalţi la adevărata, înalta sa valoare. [...] Investită superlativ, arta este, pentru autorul lui **De 2000 de ani**, suspectată de a nu putea salva existenţial. Or, dacă arta (pentru care el şi-a negat condiţia funciară de evreu) nu este de aceeaşi valoare cu viaţa, Sebastian ştie că nu-i mai rămîne decît angoasa de a contempla priveliştea propriei (auto)distrugeri" etc.

În rest – ar mai fi de consemnat o cronică atentă a lui Ştefan Borbély despre **Cărţile deceniului 10** de Irina Petraş şi două comentarii excesiv de entuziaste semnate de Marta Petreu şi, respectiv, Ion Vlad pe marginea „egografiilor" Ilenei Mălăncioiu din volumul **Recurs la memorie**...

FAMILIA
Nr. 6 • Iunie 2002 • REVISTĂ DE CULTURĂ

Sumarul numărului 11-12/2003 al revistei de cultură orădene **Familia** reţine atenţia printr-un grupaj intitulat **Provocarea literaturii**: textele „ilustrează" ediţia a XIII-a a Zilelor revistei **Familia** şi îşi propun să înregistreze – în general „provocator" – fenomene vii şi diverse ale literaturii actuale. Semnează, în ordine alfabetică: George Arion, Andrei Bodiu, Doina Ioanid, Viorel Mureşan, Alexandru Muşina, Ioan F. Pop, Adrian Popescu, Mircea Pricăjan, Liviu Ioan Stoiciu, Traian Ştef, Mihai Vakulovski. Intervenţiile sînt în general scurte, de două-trei pagini, autorii fiind obligaţi, în felul acesta, la concizie şi la focalizarea asupra „ideilor principale". Am citit cu interes consideraţiile lui George Arion din al său **Laudatio pentru romanul poliţist**, paginile lui Andrei Bodiu despre **Etic şi erotic în proza românească** (cu o privire succintă – din amintita perspectivă „etico-erotică" – asupra literaturii române moderne), textul Doinei Ioanid despre **Noul sentimentalism**, opiniile polemice mai mult sau mai puţin creditabile ale lui Alexandru Muşina (**Provocări & reacţii – după un colocviu „familial"**), „panorama" lui Traian Ştef asupra simptomelor literaturii actuale (**Ce-l mai gîdilă pe scriitorul român?**) şi nu numai. Sînt – însă – şi alte lucruri din sumarul **Familiei** care merită a fi semnalate: mai întîi, textul evocator – dens şi expresiv – al lui Dinu Flămînd despre gruparea sa „de apartenenţă": **Echinox. Proiecţie retrospectivă**. Apoi – opiniile lui Alexandru Seres despre conflictul interpretărilor istorice (între viziunea lui Lucian Boia şi cea a lui Ioan Aurel Pop), recenzia lui Mircea Moraru despre **Imaginarul violent al românilor** de Ruxandra Cesereanu, antologia de poezie slovacă din paginile 73-100....

REALITATEA EVREIASCĂ
PUBLICAŢIE A FEDERAŢIEI COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

Realitatea evreiască, revistă a Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România, publică în numărul 202 o emoţionantă evocare a folcloristului Harry Brauner de către soţia sa, pictoriţa Lena Constante (**„Cel mai fermecător om pe care l-am cunoscut"**). Grupajul mai conţine două scrisori din 1967 ale lui Harry Brauner despre întîlniri cu Eugen Ionescu şi, respectiv, Marc Chagall, plus o scrisoare către Brauner a lui Constantin Noica. Citām cîteva fragmente din evocarea Lenei Constante, acum în vîrstă de 95 de ani: „Făceam parte amîndoi din aceeaşi echipă de cercetări etnografice organizată de Dimitrie Gusti. El cu muzica, o vreme, în anii prigoanei antonesciene împotriva evreilor, a fost profesor de muzică la Liceul lui Graur. Eu cu cercetarea lucrăturilor populare – costume, covoare – de altfel, tot ce mai lucrez şi acum [...]. Eram împreună cu echipa în trenul ce ne ducea la Drăguş. Noaptea, într-un vagon de clasa a treia, în timp ce toţi dormeau, eu şi cu Harry ce credeţi că am făcut? Am jucat «fripta». Eram foarte tineri cînd ne-am cunoscut. [...]. În 1950, la o săptămînă după mine, a fost arestat şi Harry. Ne-au implicat în procesul înscenat lui Pătrăşcanu. Cum s-a ajuns aici? Eu lucram la Teatrul Ţăndărică, unde eram colegă cu Elena Pătrăşcanu. L-am adus şi pe Harry ca să facă partea muzicală a spectacolului de marionete. [...] Pe noi ne-au arestat crezînd că o să fim uşor de manevrat şi o să întărim acuzaţiile imaginare aduse lui Pătrăşcanu. Am fost judecaţi în 1954 şi condamnaţi la 12 ani muncă silnică. După eliberare, în 1962, Harry a mai avut doi ani domiciliu obligatoriu în satul Viişoara, de lîngă Slobozia. La rejudecarea procesului, în 1968, am fost declaraţi nevinovaţi". Şi un fragment despre Mihail Sebastian: „Cînd evreilor le-au fost confiscate aparatele, venea cu Harry la mine pentru transmiterea concertului de duminică dimineaţa. [...]. Îmi amintesc că l-am întîlnit odată într-o gară din Elveţia. Eram cu Harry. Sebastian stătea pe o valiză. Era tare trist. I se furaseră banii aşa că i-am împrumutat noi. Era veşnic îndrăgostit, veşnic păcălit"...

la colţ

Cuvîntul

În numărul pe ianuarie – 1/2004 – al **Cuvîntului**, prozatorul D. Ţepeneag lansează noi ipoteze de interpretare a literaturii române postbelice. De astă dată, el se pronunţă asupra relaţiei dintre autori (poeţi şi prozatori, probabil) şi critici. Două erori stîlcesc tabloul astfel schiţat. Întîi, pentru perioada în care el însuşi s-a aflat, în tinereţe, printre critici, D. Ţepeneag dezvăluie faptul că i-a văzut pe colegii săi „metaliteratori" drept nişte „privilegiaţi", puşi de Partidul Comunist să-i... supravegheze pe scriitori (sic!): „Criticul îşi va păstra privilegiile şi în deceniul următor [*probabil de pe la mijlocul anilor '60 ai secolului trecut – n.n.*], cînd va avea loc o liberalizare reală, deşi gradată şi de fapt limitată. El nu-şi va pierde rolul de vechil pe moşia literară a partidului. Vezi, Doamne, truditorul pe ogorul literar nu putea fi lăsat de capul lui. Criticul trebuia să stea cu ochii pe el"! Jalnică va fi fost viaţa poeţilor şi a prozatorilor tineri care se închipuiau „supravegheaţi" de critici!?! Sau poate că n-au avut toţi aceeaşi fantasmă! Ar fi util să aflăm şi părerile altor autori de atunci despre colegii lor critici... A doua eroare e şi mai gogonată, căci fantezia lui D. Ţepeneag se aplică de astă dată deceniului ultim al regimului comunist, cînd nu se mai afla în ţară. De la Paris, unde emigrase în 1975, prozatorul crede că, în atmosfera tot mai sumbră a perioadei, „Critica nu mai avea practic nici un rol (sic!). Dependenţa ei faţă de partid era şi mai mare (sic!) [...] criticii [...] îşi pierduseră şi bruma de autoritate pe care şi-o încropiseră în funcţia intermediară de supraveghetor (sic!). Publicul nu-i prea lua în serios (sic!). [...] [Criticul] era considerat ca fiind, prin natura lucrurilor, o fiinţă cu fundul în două luntre (sic!). În faţa publicului nu prea avea autoritate, iar de scriitori era temut, dar nu şi respectat"!?! De fapt, „sic!"-urile sînt insuficiente, căci ipotezele lui D. Ţepeneag sînt nu doar eronate, ci de-a dreptul calomnioase. În realitate, în toată perioada post-proletcultistă, pînă la sfîrşitul regimului, în 1989, critica literară a dus greul bătăliei nu pentru „supravegherea" literaturii, ci pentru apărarea ei. Scriitorii valoroşi, modernizanţi şi postmoderni, „nealiniaţi" comandamentelor propagandistice ale Partidului Comunist, au fost susţinuţi cu tenacitate şi curaj de către cronicarii importanţi ai acelor ani, cărora li se datorează în mare măsură constituirea unei veritabile „contraculturi" sau a unei „culturi alternative" (folosind termeni de jargon sociologic şi politologic), opuse masiv celei oficiale. Interesant este că tot de acolo, de la Paris, Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca, comentatorii constanţi, de la microfonul Europei Libere, ai actualităţii culturale româneşti, vedeau cu totul altfel rolul şi importanţa criticii din ţară, elogiate şi susţinute şi de alţi intelectuali prestigioşi din exil, de la Ion Negoiţescu la Gelu Ionescu. Rămîne întrebarea enormă şi atît de tristă în fond: cum a fost – oare – posibil ca un D. Ţepeneag să înţeleagă lucrurile – adică întreaga epocă! – pe dos?...

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!

In Quarto DESIGN

Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI

☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar

Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.

www.tipar.home.ro | tipar@home.ro | 0742.062.908

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL
SALA „I.L. CARAGIALE":

- 24 febr., ora 19.00 – **Ultima oră** de Mihail Sebastian. Regia: Anca Ovanez-Doroşenco
- 25 febr., ora 19.00 – **Take, Ianke şi Cadîr** de V.I. Popa. Regia: Grigore Gonţa
- 28 febr., ora 19.00 – **Crimă pentru pămînt**, după romanul cu acelaşi titlu de Dinu Săraru. Regia: Grigore Gonţa
- 29 febr., ora 19.00 – **O scrisoare pierdută** de I.L. Caragiale. Regia: Grigore Gonţa

SALA „LIVIU REBREANU":

- 24 febr., ora 19.00 – **Leul în iarnă** de James Goldman. Regia: Petre Bokor
- 25 febr., ora 19.00 – **Noiembrie** de Ana Maria Bamberger. Regia: Alice Barb
- 26 febr., ora 19.00 – **Regina Mamă** de Manlio Santanelli. Regia: Gelu Colceag
- 27 febr., ora 19.00 – **Visul unei nopţi de vară** de W. Shakespeare. Regia: Felix Alexa
- 28 febr., ora 18.30 – **Aşteptînd la arlechin** de Noel Coward. Regia: Ion Coja
- 29 febr., ora 19.00 – **Ispita** de Vaclav Havel. Regia: Mihai Manolescu

SALA „CAMIL PETRESCU":

- 25 febr., ora 19.00 – **Bacantele**, după Euripide. Regia: Mihai Măniuţiu
- 26 febr., ora 19.00 – **Anna Karenina** de Helen Edmundson, după Lev Tolstoi. Regia: Alice Barb
- 27 febr., ora 19.00 – **Vedere de pe pod** de Arthur Miller. Regia: Vladimir Ilniţchi
- 28 febr., ora 19.00 – **Sonată pentru saxofon şi Eva** de Eugen Şerbănescu. Regia: Mihai Manolescu
- 29 febr., ora 11.00 – **Cinci femei de tranziţie** de Rodica Popescu Bitănescu/ ora 19.00 – **Viaţă de actor (Ursul – Cîntecul lebedei)** de A.P. Cehov. Regia: Geo Saizescu

SALA „MARIN SORESCU":

- 29 febr., orele 10.00 şi 12.00 – **Vrei să-ţi spun o poveste?**, spectacol al Teatrului Naţional pentru Copii

TEATRUL NOTTARA
(tel: 212.52.89)
SALA „HORIA LOVINESCU":

- 27 febr., ora 19.00 – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ştefan Radoff, Camelia Zorlescu, Ileana Stana Ionescu, Cristian Şofron, Crenguţa Hariton, Andreea Măcelaru, Sorin Cociş, George Alexandru, Ion Siminie, Viorel Comănici, Anda Caropol, George Buznea, Gabriela Crişu
- 28 febr., ora 19.00 – **Război şi pace**, după Lev Tolstoi. Regia: Petre Bokor. Cu: Emil Hossu, Alexandra Jitea, Dragoş Bucur, Ştefan Sileanu, Cristina Stoica-Ivanciuc, Daniela Minoiu, Alexandru Gheorghiu, Claudiu Romilă, Raluca Gheorghiu, Catrinel Dumitrescu, Dan Bordeianu, Sorin Cociş, Petre Panait, Constantin Cotimanis, Dorian Boguţă, Ion Grosu, Ion Haiduc, Cătălin Paraschivescu, Andrei Barbu
- 29 febr., ora 19.00 – **Sărbători fericite** de Jean Poiret. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ion Dichiseanu, Cerasela Iosifescu, Crenguţa Hariton, Victoria Cociaş, Anda Caropol, Viorel Comănici, Anca Bejenaru

SALA „GEORGE CONSTANTIN":

- 26 febr., ora 19.30 – **Uzina de plăceri S.A.** de Valentin Nicolau. Regia: Alexandru Berceanu. Cu: Virgil Ogăşanu, Crenguţa Hariton, Dan Bordeianu
- 27 febr., ora 19.30 – **Înşir-te Mărgărite** de Victor Eftimiu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Ada Navrot, Emilia Dobrin, Luminiţa Erga, Ioana Calotă, Constantin Cotimanis, Răzvan Vasilescu, Ion Grosu, Valeriu Preda, Daniel Popescu, Bogdan Vodă
- 28 febr., ora 18.00 – **Eden** de Eugene O'Brien. Cu: Dani Popescu şi Ada Navrot. Spectacol realizat în colaborare cu ArCub/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului Nottara**: **Paparazzi** de Matei Vişniec, producţie UNITER. Regia: Bogdan Cioabă. Cu: Anca Constantin, Mirela Nicolau, Gabriel Gheorghe, Ionuţ Adăscăliţei
- 29 febr., ora 11.00 – **Doamna nevăzută** de Calderón de la Barca. Regia: Alice Barb. Cu: Catrinel Dumitrescu, Emil Hossu, Valeriu Preda, Daniel Popescu, Ion Grosu, Cristina Stoica Ivanciuc, Daniela Minoiu, Adrian Dumitru/ ora 18.00 – **Soţul păcălit** de Molière. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Ion Haiduc, Cerasela Iosifescu, Ştefan Radoff, Camelia Zorlescu, Rareş Stoica, Irina Cornişteanu, Sorin Cociş, Bogdan Vodă/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului Nottara**: **CV pentru angajare**, spectacol de şi cu Natalie Ester şi Adrian Văncică, pe texte de Matei Vişniec, Mircea Cărtărescu, Natalie Ester

TEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)

- 24 febr., ora 18.30 – **Arta Popescu** de Gavriil Pinte, după opera antumă şi postumă a lui Cristian Popescu, spectacol-lectură. Cu: Dorina Lazăr, Rodica Mandache, Oana Ştefănescu, Cătălina Mustaţă, Paula Niculiţă, Florin Zamfirescu, Mugur Arvunescu, Laurenţiu Lazăr, Mircea Constantinescu, Radu Amzulescu, Ionel Mihăilescu
- 25 febr., ora 18.30 – **Veronika se hotărăşte să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho. Regia: Gelu Colceag. Cu: Cătălina Mustaţă, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureşan, Paula Niculiţă, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu
- 26 febr., ora 18.30 – **Cumetrele** de Michel Tremblay. Regia: Petre Bokor. Cu: Tamara Buciuceanu, Dorina Lazăr, Adriana Trandafir, Valeria Sitaru, Iuliana Ciugulea, Virginia Rogin, Angela Ioan/Ileana Cernat, Diana Gheorghian, Jeanine Stavarache, Brânduşa Mircea, Anca Neculce, Liana Mărgineanu, Carmen Tănase, Crina Mureşan
- 27 febr., ora 18.30 – **Norway.today** de Igor Bauersima. Regia: Andreea Vălean. Cu: Paula Niculiţă şi Gabriel Pintilei
- 28 febr., ora 18.30 – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg. Regia: Felix Alexa. Cu: Adriana Trandafir, Marius Manole, Antoaneta Zaharia, Liviu Timuş, Pavel Bartoş

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)

- 26 febr., ora 19.00 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick şi Ron Clark. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu
- 27 febr., ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru
- 28 febr., ora 19.00 – **Unchiul Vanea** de Anton Pavlovici Cehov. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Horaţiu Mălăele, Victor Rebengiuc, Cornel Scripcaru, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Anca Sigartău/Andreea Bibiri, Ana Ioana Macaria, Ionel Mihăilescu
- 29 febr., ora 19.00 – **Colonelul pasăre** de Hristo Boicev. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Victor Rebengiuc, Dana Dogaru, Răzvan Vasilescu, Mircea Rusu, Costel Caşcaval, Dorin Andone, Silviu Geamănu, Constantin Drăgănescu

SALA „TOMA CARAGIU":
(tel: 212.05.27)

- 27 febr., ora 18.30 – **Oblomov**, după I.A. Goncearov. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: Mihai Constantin, Sebastian Papaiani, Mihai Verbiţchi, Luiza Cocora, Virginia Mirea, Şerban Celea, Ion Besoiu, Constantin Ghenescu, Irina Petrescu, Gheorghe Ifrim, Şerban Pavlu
- 28 febr., ora 19.00 – **Vreau să fiu actriţă**, după Robert Mauro. Cu: Anca Sigartău

TEATRUL MIC
(tel: 312.36.63)

- 26 febr., ora 19.00 – **Cum iubeşte cealaltă jumătate** de Alan Ayckbourn. Regia: Sanda Manu. Cu: Claudiu Istodor, Rodica Negrea, Adriana Şchiopu, Oana Ioachim, Ovidiu Niculescu, Vitalie Bantaş
- 27, 28 febr., ora 19.00 – PREMIERĂ – **Alex şi Morris** de Michael Elkin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Dembinski-Medeleanu
- 29 febr., ora 11.00 – **Viitorul e maculatură** de Vlad Zografi. Regia: Nona Ciobanu. Cu: Mitică Popescu, Gheorghe Visu, Mihai Dinvale, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Mihaela Rădescu, Bogdan Talaşman, Liliana Pană, Radu Zetu, Vitalie Bantaş, Avram Birău, Nicolae Praida, Niculae Ieremciuc/ ora 19.00 – **Baal** de Bertolt Brecht. Regia: Dragoş Galgoţiu. Cu: Cristian Iacob, Gheorghe Visu, Rodica Negrea, Ioana Abur, Vitalie Bantaş, Liliana Pană, Ilinca Manolache, Ovidiu Niculescu, Radu Zetu, Sorin Tofan, Bogdan Talaşman

TEATRUL FOARTE MIC
(tel: 314.09.05)

- 27, 28 febr., ora 19.00 – **Paparazii sau Cronica unui răsărit de soare avortat** de Matei Vişniec. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Bogdan Talaşman, Petre Moraru, Eugen Cristian Motriuc, Oana Albu, Mihai Dinvale, Coca Bloos, Avram Birău, Liliana Pană, Marius Ionescu, Radu Zetu

TEATRUL ACT
(tel: 310.31.03)

- 25 febr., ora 19.00 – **Creatorul de teatru** de Thomas Bernhard. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Marcel Iureş, Valeria Seciu, Constantin Drăgănescu, Afrodita Androne, Vitalie Bantaş
- 26 febr., ora 19.00 – **Ultima bandă a lui Krapp** de S. Beckett. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Marcel Iureş. Spectacol realizat în colaborare cu ArCuB
- 28 febr., ora 19.00 – **Natural born fuckers**, după Eric Bogosian. Regia: Marcel Pop. Cu: Mădălina Ghiţescu/Marilena Botiş, Toma Dănilă, Radu Iacoban, Gabriel Călinescu, Răzvan Oprea, Adrian Anghel, Rolando Matsangos, Alexandru Nedelcu, Doru Bem, Mihai Marinescu, Marcel Pop
- 29 febr., ora 19.00 – **Gunoierul** de Mimi Brănescu. Cu: Alexandra Caraman Manu, Ioana de Hillerin, Leonid Doni, Cătălin Neamţu, Mimi Brănescu

TEATRUL EVREIESC DE STAT
(tel: 323.39.70)

- 24, 26 febr., ora 18.30 – AVANPREMIERĂ – **Direct din Amsterdam: Anne Frank!** Regia: Alexander Hausvater. Cu: Rudy Rosenfeld, Leonie Waldman Eliad, Roxana Guttman, Nicolae Călugăriţa, Luana Stoica, Arabela Neazi, Geni Brenda, Natalie Ester, Nicolae Predica, Marius Călugăriţa, Bianca Dumitriu, Octavian Cercel, Alex Mihai, Veaceslav Grosu, Cristina Cîrcei, Mircea Dragoman
- 28 febr., ora 11.00 – **Vînzătorii de Haloimes (Comoara)**, muzical după Şalom Alehem. Regia: Harry Eliad. Cu: Rudy Rosenfeld, Leonie Waldman Eliad, Geni Brenda, Nicolae Călugăriţa, Cristina Dogaru, Ion Grosu, Bianca Dumitru, Mircea Dragoman, Nicolae Predică, Florin Petrini, Sorin Tofan, Veaceslav Grosu. Lectura textului în limba română: Dorina Păunescu
- 29 febr., ora 11.00 – **Destine încrucişate** de Natalie Ester. Regia: Vitalie Lupaşcu. Cu: Natalie Ester şi Mircea Drîmbăreanu/ ora 18.30 – **Direct din Amsterdam: Anne Frank!**

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN
(tel. 315.89.80)

- 26 febr., ora 19.30 – Sala Rapsodia – **Costumele!...** Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dragoş Huluba, Silviu Biriş, Oxana Moravec, Dana Cavaleru, Andrei Vasluianu, Ion Parea, Violeta Totir, Ioana Visalon, Adriana Nicolae, Adelaida Zamfira, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Vlad Oancea

STUDIOUL CASANDRA AL UATC
(tel. 336.43.40)

- 26 febr., ora 19.00 – **Blues pentru un mort** de Caridad Svich. Regia: Radu Grigore. Cu: Simona Ghiţă, Irina Velcescu, Bianca Cristea, Costina Ciciulică, Adina Andrei, Gabriel Călinescu, Andrei Barbu, Bogdan Cotleţ, Ştefan Ruxanda
- 27 febr., ora 19.00 – **În largul mării** de Sl. Mrozek. Regia: Traian Şoimu. Cu: Adrian Anghel, Mihai Marinescu, Alin Mihalache, Iulian Postelnicu
- 28 febr., ora 19.00 – **8 femei** de Robert Thomas. Cu: Doina Şandru, Caroline Gombe, Violeta Aldea, Maria Roman, Cristina Briciu, Lorena Lupu, Marcela Roibu, Oana Piecniţa
- 29 febr., ora 19.00 – **Proprietate condamnată** de Tenessee Williams. Regia: Marian Popescu. Cu: Marian Popescu, Monica Florescu

ArCuB
(tel: 210.94.46)

- 26 febr., ora 18.00 – **Insula sclavilor** de Pierre Marrivaux, producţie a Teatrului Logos. Regia: Oswald Gayer. Cu: Iulian Ilinca, Marian Simion, Mirela Tihan, Delia Siriteanu, Julieana Drăghici, Raluca Leş, Viorel Manole

CASA AMERICII LATINE

- 25 febr., ora 18.30 – **Poveste din Ţara de Foc. Gracias a la vida...** One woman show: Clara Flores Aguilera. Spectacol organizat de Institutul Cervantes şi Ambasada Republicii Chile

TEATRUL DE COMEDIE
(tel: 315.91.37)
SALA STUDIO:

- 27, 29 febr., ora 19.00 – **Sînt un orb**, recital susţinut de Horaţiu Mălăele

TEATRUL DE REVISTĂ „CONSTANTIN TĂNASE"
(tel: 315.56.78)

- 26 febr., ora 10.00 – **Bimbo şi pantera roz**
- 28, 29 febr., ora 18.00 – **Hai noroc Tănase**

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"
(tel: 336.43.40)

- 27, 29 febr., ora 19.00 – **Demers în pustiu** de Dumitru Solomon. Cu: Raluca Robu, Andreas Petrescu, Radu Solcanu
- 28 febr., ora 12.00 – **Oanţă şi Boanţă**, spectacol pentru copii. Regia: Claudia Negroiu. Cu: Claudia Negroiu, Dana Porlogea

TEATRUL „ION CREANGĂ"
(tel: 211.85.90)

- 24 febr., ora 10.00 – **Voi scandal cu orice preţ**, adaptare după I.L. Caragiale de Ioan Gârmacea. Regia: Cornel Todea. Cu: Cristian Irimia, Mihai Verbiţchi, Carmen Palcu, Daniel Tudorică, Marcela Andrei, Mirela Busuioc, Claudia Revnic, Marioara Sterian, Anca Zamfirescu, Marina Procopie
- 25 febr., ora 10.00 – **De-aş fi Scufiţa Roşie**, adaptare de Ioan Gârmacea după poveştile scrise de Charles Perrault şi fraţii Grimm. Regia: Sorana Coroamă Stanca. Cu: Cristian Irimia, Carmen Palcu, Lucian Ifrim, Alexandrina Halic, Mirela Busuioc
- 26 febr., ora 10.00 – **Motanul încălţat**, dramatizare de Ioan Gîrmacea, după Charles Perrault. Regia: Boris Petroff. Cu: Carmen Palcu, Daniel Tudorică, Gabriel Coveşeanu, Ionuţ Ciocia, Cristian Boeriu, Mircea Muşatescu
- 27 febr., ora 10.00 – **Farsa jupînului Pathelin**, piesă anonimă din secolul al XV-lea. Regia: Cornel Todea. Cu: Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Mihai Verbiţchi, Lucian Ifrim, Boris Petroff/ ora 18.00 – AVANPREMIERĂ – **Poveste din cartierul Drumul Taberei** de Ioan Gârmacea. Regia: Constantin Dicu. Cu: Carmen Palcu, Florina Luican, Ionuţ Antonie, Mircea Muşatescu, Vera Linguraru, Cristian Boeriu, Cristian Creţu, Marcela Andrei, Hetel Voicu
- 28 febr., ora 11.00 – **Motanul încălţat**
- 29 febr., ora 11.00 – **Peripeţiile**

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
zece ani de activitate editorială

Reduceri 30% pentru comenzile la redacţie prin telefon sau e-mail
Comenzile se primesc pe adresa: Piteşti, str. Fraţii Goleşti nr, 128-130
Tel/fax: 0248 214 533; 0248 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro

DANELIUC
dă autografe la
cărtureşti
cartea e deja la noi*
nu poţi să lipseşti

MIRCEA DANELIUC
PETRU şi PAVEL
Biblioteca Românească
BR
editura Paralela 45

PARALELA 45 EDITURA
*noua librărie cărtureşti
din str Arthur Verona nr 13
(lângă cinema Patria)

format 14 x 20, 405 p., 165.700 lei

vrăjitoarei Meg de David Wood. Regia: Cornel Todea. Cu: Marioara Sterian, Lucian Ifrim, Marcela Andrei, Gabriel Coveşeanu, Claudia Revnic, Ovidia Manon Oprişan, Florina Luican, Cornelia Pavlovici, Marina Procopie, Ionuţ Antonie

TEATRUL EXCELSIOR

(tel: 315.97.20)

▮ 24 febr., ora 10.00 – **Aladin şi lampa fermecată** de Alexandru Andy Kessler. Regia: Ion Lucian. Cu: Cosmin Şofron, Vasile Menzel, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu

▮ 25 febr., ora 10.30 – **Aladin şi lampa fermecată**

▮ 26 febr., orele 9.00 şi 11.00 – **Mica sirenă**, dramatizare de Alexandru Andy Kessler. Regia: Olimpia Arghir. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Vasile Menzel, Cristian Nicolaie, Robert Radoveneanu, Ştefan Velniciuc

▮ 27 febr., ora 10.00 – **Surprize la Excelsior**, spectacol de varietăţi pentru copii şi tineret. Regia: Cristian Nicolaie. Cu: Annemary Ziegler, Mihaela Coveşeanu, Natalia Guberna, Cristian Nicolae, Bogdan Caragea, Ion Lucian, Victor Radovici, Vasile Menzel, Daniela Anencov, Paula Sorescu Lucian, Robert Radoveneanu

▮ 29 febr., ora 11.00 – **Cocoşelul neascultător** de Ion Lucian. Regia: Ion Lucian/Victor Radovici. Cu: Mihaela Coveşeanu, Ciprian Cojenel, Corina Dragomir, Emanuel Ionescu, Veronica Popescu Neagu, Marian Rădulescu

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ

SALA VICTORIA:

(tel.: 315.23.77)

▮ 24, 25, 26 febr., ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.Ch. Andersen. Regia: Gavriil Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristian Mitescu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Victor Bucur, Mariana Zaharia

▮ 27 febr., ora 10.00 – **Capra cu trei iezi**, adaptare după Ion Creangă. Regia: Gabriel Apostol. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Cristian Mitescu, Liliana Gavrilescu, Mariana Zaharia, Claudiu Iordan

▮ 28 febr., ora 11.00 – **Frumoasa şi bestia**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Daniel Stanciu, Cristian Mitescu, Mariana Zaharia, Liliana Gavrilescu, Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Victor Bucur, Ioana Chelaru Popovici

SALA LAHOVARI:

(tel.: 211.08.29)

▮ 24, 25 febr., ora 10.00 – **Jack şi Vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Maria Varsami/Ioana Chelaru Popovici, Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan

▮ 26, 27 febr., ora 10.00 – **Robin Hood**, după balade engleze şi după romanele lui Alexandre Dumas şi Henry Gilbert. Regia: Cristian Pepino. Cu: Ioan Brancu, Daria Gănescu, Paul Ionescu, Daniela Lungeanu, Gabriel Apostol, Ionuţ Constantinescu, Roxana Vişan, Angela Filipescu, Bruno Măstan, Monica Madas

▮ 29 febr., ora 11.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ioan Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Alina Petrescu

▮ 1 martie., ora 10.00 – **Păcală** de Cristian Pepino, după motive populare. Regia: Ionuţ Brancu. Cu: Mihai Dumitrescu, Gabriel Apostol, Bruno Măstan, Daria Gănescu, Alina Petrescu/Rodica Dobre, Daniela Lungeanu, Monica Madas

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA"

▮ 24 febr., ora 17.00 – Sala Animaţie – **Iar te sinucizi, iubito?!** de Pierre Chesnot. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Doina Iacob, Eliza Noemi Judeu

▮ 25 febr., ora 17.00 – Sala Animaţie – **Tu nu eşti trupul tău** de Viorel Savin. Regia: Florin Zăncescu. Cu: Luiza Sarivan, Florin Zăncescu

▮ 26 febr., ora 17.00 – la Vaslui – **Jocul de-a vacanţa** de Mihail Sebastian. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Ion Goranda, Doina Iacob, Viorel Baltag, Firuţa Apetrei, Adrian Găzdaru, Daniela Vrânceanu, Valentin Branişte, Florin Zăncescu, Despina Prisecaru

▮ 27 febr., ora 17.00 – Sala Animaţie – **Doamna Bovary... sînt ceilalţi** de Horea Gârbea. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Firuţa Apetrei, Viorel Baltag, Adriana Găzdaru, Ştefan Ionescu, Adrian Pârvu

▮ 28 febr., ora 18.00 – Sala Animaţie – **Iar te sinucizi, iubito?!**

TEATRUL DE ANIMAŢIE

▮ 24 febr., ora 11.00 – **Fata babei şi fata moşului**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Valentin Dobrescu. Cu: Marlene Duduman, Sorina Moian, Liliana Isbândă, Eugen Ionescu, Mihai Chihaia

▮ 25 febr., orele 10.00 şi 12.30 – la Vaslui – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Mihaela Popa, Adrian Costraş

▮ 26 febr., ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**/ ora 12.30 – **Fata babei şi fata moşului**

▮ 27 febr., ora 10.00 – **Fata babei şi fata moşului**

▮ 29 febr., ora 11.00 – **Capra cu trei iezi**, după Ion Creangă. Regia: Petru Valter. Cu: Sorina Moian, Marlene Duduman, Liliana Isbândă, Mihai Chihaia, Puiu Gheorghiu

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

▮ 24 febr., ora 19.00 – **Colonelul şi păsările** de Hristo Boicev. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Victor Rebengiuc, Carmen Culcer, Angelica Nicoară, Irina Wintze, Elena Ivanca, Ramona Dumitrean, Eva Crişan

▮ 26 febr., ora 19.00 – **Zbor deasupra unui cuib de cuci** de Dale Wasserman, după romanul omonim al lui Ken Kesey. Direcţia de scenă: Marius Oltean. Cu: Dorin Andone, Cristina Pardanschi, Dragoş Pop, Dan Chiorean, Petre Băcioiu, Paul Basarab, Ruslan Bârlea, Adrian Cucu, Bucur Stan, Sorin Misirianţu, Ileana Negru, Angelica Nicoară, Lucia Wanda Toma, Virgil Müller, Emanuel Petran, Ion Marian, Petru Dondoş

▮ 28 febr., ora 19.00 – **Bolnavul închipuit** de Molière. Regia: Sanda Manu. Cu: Anton Tauf, Melania Ursu, Cristina Pardanschi, Cornel Răileanu, Dorin Andone, Irina Wintze, Ovidiu Crişan, Vasilica Stamatin, Adriana Băilescu, Carmen Culcer, Emanuel Petran, Dan Chiorean, Dragoş Pop

SALA „EUPHORION":

▮ 25 febr., ora 19.00 – **Şcoala ludică** de Ioan Groşan. Regia: Diana Aldea. Cu: Cătălin Codreanu, Romul Moruţan, Sebastian Marina, Rareş Stoica, Filip Odangiu, Camelia Curuţiu, Mihaela Ailincăi

TEATRUL MAGHIAR

▮ 25 febr., ora 20.00 – **Jacques sau supunerea** de Eugen Ionescu, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Hatházi András, Kézdi Imola, Boér Ferenc, Borbáth Júlia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

▮ 27 febr., ora 20.00 – **Tragica istorie a doctorului Faust** de Christopher Marlowe, spectacol-studio. Regia: Mihai Măniuţiu. Cu: Csíky András, Bogdán Zsolt, Hatházi András, Kézdi Imola, Panek Kati, Bíró József, Salat Lehel, Dimény Áron, Sinkó Ferenc, Csutak Réka, Ambrus Emese, Laczkó Vass Róbert, Molnár Levente, Tyukodi Szabolcs

▮ 28 febr., ora 20.00 – **Să îmbrăcăm pe cei goi** de Luigi Pirandello, spectacol-studio. Regia: Bocsárdi László. Cu: M. Kántor Melinda, Molnár Levente, Szabó Tibor, Bogdán Zsolt, Bíró József, Varga Csilla

▮ 29 febr., ora 20.00 – **Flacăra albă, flacăra neagră**, spectacol-studio după piesa **Dibuk** de S. Anski. Regia: David Zinder (Israel). Cu: Bács Miklós, Dimény Áron, Kézdi Imola, Orbán Attila, Csutak Réka, Bíró József, Bogdán Zsolt, Molnár Levente, Laczkó Vass Róbert, M. Kántor Melinda, Fodor Edina, Galló Ernö, Tyukodi Szabolcs, Sinkó Ferenc, Salat Lehel, Kali Andrea, Varga Sándor, Bodea Tibor

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

▮ 24 febr., orele 10.00 şi 11.00 – **Mateiaş gîscarul**, spectacol al secţiei maghiare

▮ 25 febr., orele 10.00 şi 12.15 – **Mateiaş gîscarul**

▮ 26 febr., orele 10.00 şi 12.30 – **Mateiaş gîscarul**/ ora 17.00 – **Bee-Ba-Boo Club**, spectacol al secţiei maghiare

▮ 27 febr., orele 10.00 şi 11.00 – **Scufiţa Roşie**, spectacol al secţiei române

▮ 28 febr., ora 12.00 – **Matei cel Drept**, spectacol al secţiei maghiare

▮ 29 febr., ora 12.00 – **Albă ca Zăpada**, spectacol al secţiei române

CONSTANŢA

TEATRUL „OVIDIUS"

▮ 26 febr., ora 19.00 – **Elixirul de dragoste**. Regia: Lucian Iancu. Cu: Mirela Klein, Cosmin Mihale, Anamaria Tramundana, Nucu Stîngaciu, Diana Lupan, Laura Iordan, Radu Niculescu, Daniel Minciună, Florina Bulgaru

▮ 28 febr., ora 19.00 – PREMIERĂ – **Încurcături la Mimoza** de Pierre Chesnot. Regia: Gavril Borodan. Cu: Radu Niculescu, Diana Lupan, Mirela Klein, Cosmin Mihaela, Daniela Vitcu, Nucu Stângaciu, Laura Iordan, Marian Bucur, Daniela Trifan, Iulian Lincu, Alexandru Axente, Emanuel Cristoiu

▮ 29 febr., ora 19.00 – **Revolverul** de Georgey Gabor. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Lică Gherghilescu, Vasile Cojocaru, Iulian Enache, Liviu Manolache, Eugen Mazilu

IAŞI

TEATRUL NAŢIONAL „VASILE ALECSANDRI"

SALA MARE:

▮ 26 febr., ora 19.00 – **Poarta miresmei**, după Marguerite Yourcenar

▮ 27 febr., ora 19.00 – **Apus de soare** de Barbu Ştefănescu-Delavrancea

AEO
galeria nouă
Str. Academiei 15, Bucureşti
Program: miercuri – duminică, între orele:
11:00 - 19:00

vă invită să vizitaţi expoziţia deschisă până pe 14 martie

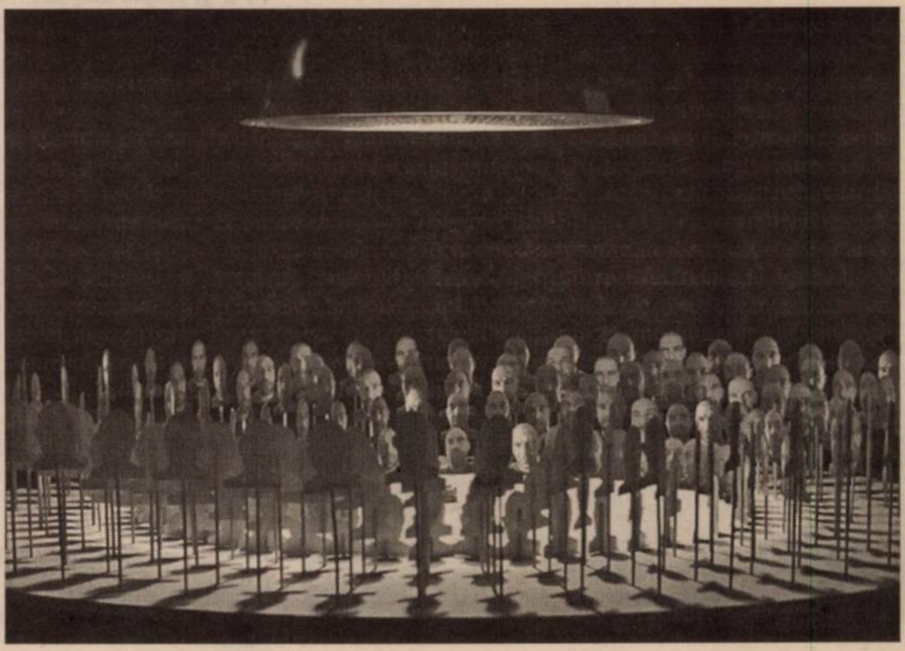

Black-out / Alexandru Patatics

Vernisaj: 25 februarie 2004, ora 18:00

Sponsor: Connex
Parteneri media: Observator Cultural, IDEA artă+societate, Biz Business Review, Ziarul Financiar, Campus, Delta RFI
Partener: RDS
Marketing Communication: add-asociaţie de tineret

Galeria Nouă este un spaţiu de artă contemporană sub patronajul Primăriei Municipiului Bucureşti, sprijinit de Programul Cultural Elveţian în România şi Centrul Internaţional pentru Artă Contemporană

▮ 28 febr., ora 19.00 – **Jacques sau Supunerea. Viitorul e în ouă** de Eugen Ionescu

SALA STUDIO „TEOFIL VÂLCU":

▮ 26 febr.,ora 18.00 – **Cintăreaţa cheală** de Eugen Ionescu

▮ 28 febr., ora 18.00 – **Superba, nevăzuta cămilă** de Dumitru Solomon

▮ 29 febr., ora 18.00 – **Fii cuminte Cristofor** de Aurel Baranga. Regia: Liviu Manoliu

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN"

▮ 25 febr., ora 12.00 – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu. Cu: Alina Mangra, Lidia Stratulat, Haricleea Nicolau, Doru Zamfirescu, Laurenţiu Stratan/ Vasile Marinoiu, Remus Vlăsceanu

▮ 26 febr., orele 10.00 şi 12.00 – la Slatina – **Ileana Sînziana** de Ioan Brancu, după Petre Ispirescu. Regia: Ioan Brancu

▮ 27 febr., ora 12.00 – la Horezu – **Prostia omenească**/ ora 17.00 – la Horezu – **Hoţul de mărgăritare** de Valeriu Anania. Regia: Adrian Roman. Cu: Doru Zamfirescu, Sorin Ionescu, Radu Constantinov, Alina Mangra, Laurenţiu Stratan, Iulia Alexandrescu, Remus Vlăsceanu, Gabriel Banu

SIBIU

TEATRUL „RADU STANCA"

▮ 24 febr., ora 19.00 – **Vizita bătrînei doamne** de Friedrich Dürrenmatt. Regia: Andreas Kloos

▮ 28 febr., ora 19.00 – **Gaiţele** de Alexandru Kiriţescu. Regia: Florin Zamfirescu

▮ 29 febr., ora 19.00 – **Idiotul** de F.M. Dostoievski. Regia: Andry Zholdak. Cu: Virgil Flonda, Constantin Chiriac, Gelu Potzolli, Diana Văcaru Lazăr, Ovidiu Moţ, Codruţa Vasiu, Dana Maria Lăzărescu, Viorel Raţa

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

▮ 24 febr., orele 10.30 şi 12.00 – **Mateiaş gîscarul**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

▮ 25 febr., orele 11.00 şi 12.30 – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române

▮ 26 febr., orele 10.30 şi 12.00 – **Gulliver în Ţara păpuşilor**

▮ 29 febr., ora 11.00 – **Gulliver în Ţara păpuşilor**

FILM

24-26 februarie

BUCUREŞTI

▮ **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00

▮ **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Janes Cox. Cu: Val Kilmer, Kate Bosworth/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00

▮ **Afaceri infernale**, Hong Kong, 2003. PREMIERĂ. Regia: Wai Keung Lau, Siu Fai Mak. Cu: Tony Leung Chiu Wai, Andy Lau, Anthony Wong Chau-Sang/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Peştele cel mare**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Tim Burton. Cu: Ewan McGregor, Albert Finney, Alison Lohman, Billy Crudup, Danny DeVito, Helena Bonham Carter, Jessica Lange, Marion Cotillard, Robert Guillaume, Steve Buscemi/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

▮ **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 20.00

▮ **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Corso/ orele: 11.00, 13.30, 16.30, 19.30

▮ **Dulcea saună a morţii**, România, 2003/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 11.00, 14.45, 18.30

▮ **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Stăpînul inelelor: Cele două turnuri**, SUA, 2002/ Cultural/ orele: 13.00, 16.30

▮ **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15

▮ **Borfaşi din intimplare**, 2003/ Europa/ orele: 12.00, 14.00, 16.00/ **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003/ ora 18.30

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)

▮ **Zimbet de Mona Lisa**, SUA, 2003/ orele: 13.45, 16.30, 19.15

▮ **Torque – Circuite de foc**, SUA, 2004. AVANPREMIERĂ. Regia: Joseph Kahn. Cu: Ice Cube, Martin Henderson, Monet Mazur, Christina Milian, Jaime Pressly, Jay Hernandez, Matt Schulze/ ora 22.00

▮ **Dulcea saună a morţii**, România, 2003/ ora 16.30

▮ **Gothika**, SUA, 2003/ orele: 14.00, 19.00, 21.15

▮ **Ultimul samurai**, SUA, 2003/

MUZEUL ŢĂRANULUI ROMÂN

Târgul Mărţişorului

de joi până joi ...

26 februarie - 4 martie

orele 10 - 19

Mărţişoare şi cadouri de primăvară unicat, realizate manual, în spiritul tradiţiei de artişti plastici, studenţi, meşteri populari

cele mai
frumoase
vesele
ieftine
originale
ŞOSEAUA KISELEFF NR. 3

orele: 15.00, 18.15, 21.30
- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003/ orele: 15.00, 19.45
- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ ora 22.15
- **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ ora 17.30
- **Peştele cel mare**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 14.30, 17.15, 20.00, 22.45
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ orele: 13.00, 17.00
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ ora 21.00
- **Inimă de urs**, SUA, 2003/ ora 18.15
- **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003/ orele: 14.15, 16.15, 20.30, 22.30
- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ orele: 13.30, 16.00, 18.45, 21.30
- **Confesiunile unei minţi periculoase**, SUA, 2003/ ora 16.45
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003/ orele: 14.00, 19.00
- **Cuscrii**, SUA, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: Andrew Fleming. Cu: Michael Douglas, Albert Brooks, Candice Bergen, Robin Tunney/ ora 21.45
- **Bişniţari în uniformă**, SUA, 2001/ ora 13.00
- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ orele: 15.15, 17.30, 20.00, 22.30

AMBASADA REPUBLICII POLONE
- 26 febr., ora 18.00 – Sala de cinema – **Strigăt (Krzyk)**, 1983. Regia: Barbara Sass

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“
- 24 febr., ora 18.00 – în cadrul ciclului de filme „Cultura şi spaţiul german“, filmul **Viaţa culturală a oraşului Potsdam**, 1990 (partea I). Regia: Hartmut Göhling

INSTITUTUL FRANCEZ
SALA „ELVIRA POPESCU“:
- 24 febr., ora 18.00 – **Catch Me If You Can (Prinde-mă! Dacă poţi!)**/ ora 21.00 – **The Pianist (Pianistul)**
- 25 febr., ora 17.30 – **Hero (Eroul)**/ ora 19.45 – **The Lord of the Rings: The Two Towers (Stăpînul inelelor: Cele două turnuri)**
- 26 febr., ora 17.30 – **The Lord of the Rings: The Two Towers**/ ora 21.00 – **Cidade de Deus (Oraşul Zeilor)**

ARAD
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Dacia
- **Terminator 3: Supremaţia Roboţilor**, SUA, 2003/ Mureşul

BACĂU
- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUŞ
- **Fratele**, 2003. Regia: Zsombor Dyga. Cu: Gabor Welker, Zoltan Schmied/ Bihorul

CRAIOVA
- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Patria
- **Alex şi Emma**, SUA, 2003/ Modern
- **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA
- **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003/ Flacăra

LUGOJ
- **Eroul**, 2003/ Victoria

ONEŞTI
- **Jos cu dragostea!**, SUA, 2003/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA
- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Lara Croft – Tomb Raider: Leagănul vieţii**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala B
- **Kate şi Leopold**, SUA, 2001/ Patria
- **Cursa secolului**, SUA, 2003/ Transilvania

PETROŞANI
- **Dragostea costă**, SUA, 2003/ Paringul

PIATRA NEAMŢ
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 19.00

REŞIŢA
- **Gothika**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN
- **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 19.00

SLATINA
- **Stewardesa**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA
- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Capitol
- **Peştele cel mare**, SUA, 2003/ Timiş
- **Misterul camerei galbene**, Franţa, 2003/ Studio

TÎRGU JIU
- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003/ Victoria

27 februarie-1 martie

BUCUREŞTI
- **Torque – Circuite de foc**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ Patria/ orele: 9.00. 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24.00 (27, 28 febr.)/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (29 febr., 1 martie)
- **Cuscrii**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
- **Inimă de urs**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Corso/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Hac**, Ungaria, 2003. PREMIERĂ. Regia: Gyorgy Palfi. Cu: Ferenc Bandi, Josef Forkas/ Europa/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Juriul**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Gary Fleder. Cu: John Cusack, Gene Hackman, Dustin Hoffman, Rachel Weisz/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Dulcea saună a morţii**, România, 2003/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.30
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Bucureşti/ oree: 10.30, 12.45, 15.00, 17.15, 19.30
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Afaceri infernale**, Hong Kong, 2003/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Cultural/ orele: 13.00, 16.30
- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15

ARAD
- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Dacia
- **Alex şi Emma**, SUA, 2003/ Mureşul

BACĂU
- **Peştele cel mare**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003/ Orizont/ orele: 13.00, 15.30, 18.00

BEIUŞ
- **Kate şi Leopold**, SUA, 2001/ Bihorul

CRAIOVA
- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Patria
- **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003/ Modern
- **Lacrimi din Soare**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA
- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN
- **Gothika**, SUA, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA
- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ
- **Îngerii lui Charlie: În goana mare**, SUA, 2003/ Victoria

ONEŞTI
- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Peştele cel mare**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala B
- **Cursa pentru nătărăi**, Franţa, 2002/ Patria
- **Dragostea costă**, SUA, 2003/ Transilvania

PETROŞANI
- **Risc extrem**, SUA, 2003/ Parîngul

PIATRA NEAMŢ
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

REŞIŢA
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 19.00

SLATINA
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA
- **Bişniţari în uniformă**, SUA, 2001/ Capitol
- **Inimă de urs**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Timiş
- **Fratele**, 2003/ Studio

TÎRGU JIU
- **Bandele din New York**, SUA, 2002/ Victoria

CINEMATECĂ

BUCUREŞTI

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR
- 26 febr., ora 19.00 – **Infidele**, SUA, 2000. Regia: Adrian Lyne

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ
- 25 febr., ora 18.30 – **Coppelia** de Léo Delibas, spectacol de balet. Regia şi coregrafia: Oleg Danovschi. Dirijor: Ciprian Teodoraşcu. Solişti: Magdalena Rădulescu, Vlad Toader, Cătălin Caracaş, Oana Popescu, Adela Crăciun, Sorina Dimache, Mihaela Gherghişor, Virgil Ciocoiu, Mircea Crăciun, Răzvan Marinescu, Mihai Mezei, Florica Stănescu, Laura Blică-Toader, Silvia Rotaru
- 26 febr., ora 18.30 – **Tosca** de G. Puccini. Regia: Hero Lupescu. Dirijor: Cornel Trăilescu. Cu: Ala Cheptini, Virgil Profeanu, Ştefan Ignat, Horia Sandu, Paul Basacopol, Valentin Racoveanu, Ion Dimieru, Florin Simionca, Sidonia Nica
- 27 febr., ora 18.30 – **Don Giovanni** de W.A. Mozart. Regia: Alexandru Darie. Dirijor: Cristian Oroşanu. Cu: Sever Barnea, Anca Pîrlog, Dorina Cheşei, Oana Andra, Marian Someşan, Ştefan Schuller, Horia Sandu, Daniel Filipescu
- 28 febr., ora 18.30 – **Frumoasa din pădurea adormită** de P.I. Ceaikovski, spectacol de balet. Regia şi coregrafia: Alexa Mezincescu. Dirijor: Ciprian Teodoraşcu. Solişti: Cristina Opincaru, Eugen Dobrescu, Laura Blică-Toader, Monica-Alexandra Petrică, Gabriela Popovici, Ana Dumitrescu, Adela Crăciun, Magdalena Rădulescu, Silvia Rotaru, Virgil Ciocoiu, Mihai Mezei, Florica Stănescu, Oana Popescu, Vlad Toader, Oana Bădănoiu
- 29 febr., ora 18.30 – **Nabucco** de G. Verdi. Regia: Hero Lupescu. Dirijor: Iurie Florea. Coregrafia: Doina Andronache. Cu: Camil Mara, Sorina Munteanu, Pompeiu Hărăşteanu, Gabriela Drăguşin, Virgil Profeanu, Paul Basacopol, Gabriel Căţe, Simona Neagu. Soliştii baletului: Mădălina Slăteanu-Bulgaru, Cătălin Caracaş, Dan Cioată

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN“
- 25 febr., ora 10.00 – **Ştrengarii operetei**, musical pentru copii de George Mihalache. Direcţia de scenă: Nicolae Ciubuc. Cu: Mădălina Formescu, George Niculescu, Cristian Caraman, Iuliana Costiniu, Cristinel Coman, Valentino Tiron, Ileana Lenghel, Craman Buterez, Daniel Madia, Carmen Grigorescu, Andreea Toma
- 26 febr., ora 10.00 – Frumoasa din pădurea adormită, musical pentru copii de Silvia Kerim şi Marius Ţeicu. Direcţia de scenă: Nicolae Ciubuc/ Daniel Eufrosin. Cu: Eugenia Ilinca, Amelia Antoniu, Paul Lăzărescu, Sorina Micşunescu, Andreea Toma, Elena Siloci, Cosette Marinescu, Cătălin Petrescu, Patricia Seymour, Valentino Tiron
- 27 febr., ora 18.00 – **Lăsaţi-mă să cint** de Gherase Dendrino. Conducerea muzicală: Emil Maxim. Direcţia de scenă: Constanţa Câmpeanu. Cu: Afredo Pascu, Doina Scripcaru, Silvia Şohterus, Tiberiu Simionescu, Alexandra Savu, Gabriela Daha, Bogdan Caragea, Daniel Madia, Anghel Stoian, Emil Spătaru, Gladiola Niţulescu, Matei Nicolescu, Anton Zidaru, Orest Pislariu, Paul Lăzărescu, Viorel Ciurdea, Adriana Milosav, Cristinel Coman, Alexandru Onea, Cosette Marinescu, Adriana Mirea, Cătălin Petrescu, Răzvan Rusu, Alois Doboş, Iuliana Costiniu, Ileana Lenghel, Carmen Grigorescu, Claudia Deleanu
- 28 febr., ora 18.00 – **Hello, Dolly!**, musical de Jerry Herman şi Michael Stewart. Conducerea muzicală: Lucian Vlădescu. Direcţia de scenă: George Zaharescu. Cu: Mioara Manea, Daniel Eufrosin, Bogdan Caragea, Anton Zidaru, Ligia Dună, Gladiola Niţulescu, Anna Mirescu, Cătălin Petrescu, Cristinel Coman, Alexandra Savu, Viorel Ciurdea
- 29 febr., ora 18.00 – **Contesa Maritza** de Emmerich Kalman. Conducerea muzicală: Mircea Luculescu. Direcţia de scenă: Nicuşor Constantinescu. Cu: Silvia Şohterus, Florin Diaconescu, Gabriela Daha, George Niculescu, Daniel Eufrosin, Adriana Mirea, Nicolae Măgureanu, Claudia Hanghiuc, Tiberiu Simionescu, Jeaninne Bradler, Valentino Tiron, Emil Ţibrin

TEATRUL ODEON
- 29 febr., ora 18.30 – **Dans la Odeon**: **1. Sarea pămîntului**. Muzica: folclor vechi românesc, cu participarea extraordinară a lui Grigore Leşe. Coregrafia: Liliana Iorgulescu. Solişti: Liliana Iorgulescu, Ioana Macarie, Andreea Duţă, Violeta Dumitraşcu, Ramona Bărbulescu/ **2. Bolero. Regele pierdut**. Muzica: Maurice Ravel. Coregrafia: Claudia Martins & Rafael Carriço (Portugalia). Solist: Răzvan Mazilu

BRAŞOV

TEATRUL DRAMATIC
- 28 febr., ora 19.00 – PREMIERĂ – **Don Pasquale** de Gaetano Donizetti, spectacol al Operei din Braşov. Regia: Cristian Mihăilescu. Dirijori: Dorel Munteanu şi Traian Ichim

CLUJ-NAPOCA

OPERA NAŢIONALĂ
- 25 febr., ora 19.00 – **Cenuşăreasa** de G. Rossini, spectacol interpretat în limba italiană. Dirijor: Alfonso Saura (Spania). Regia: Emil Strugaru. Maestru de cor: Tiberiu Popa. Cu: Iulia Merca, Iurie Ciobanu, Geanu Brad, Peter Hercz, Mihaela Maxim, Rodica Balteş, Mircea Moisa
- 27 febr., ora 19.00 – **Oedip** de George Enescu. Conducerea muzicală: Adrian Morar. Regia: Rareş Trifan. Dirijorul corului: Tiberiu Popa. Cu: Dan Serbac, Titus Pauliuc, Florin Estefan, Tiberus Simu, Mircea Moisa, Marius Chioreanu, Ştefan Zelei, David Buzgău, Cristian Mogoşan, Petre Ghilea, Viorica Daud, Ana Oros, Irina Săndulescu Bălan, Mihaela Ispan, Cristina Maria Damian, Henrietta Almaşi, Daniela Tricu. Participă: Corala „Antifonia“, dirijor: Constantin Râpă şi Corul de copii „Junior-VIP“, dirijor: Anca Mona Mariaş
- 29 febr., ora 19.00 – **Traviata** de G. Verdi. Dirijor: Alfons Saura (Spania). Regia: Emil Strugaru. Maestru de cor: Tiberiu Popa. Cu: Cristina Simionescu, Călin Brătescu, Fülöp Martin, Cristina Maria Damian, Daniela Tricu, Şandor Arpad, Mircea Moisa, Petre Ghilea, Mircea Radu Sâmpetrean, Ioan David, Augustin Moldovan, Ştefan Zelei. Solişti balet: Anca Opriş Popdan, Livia Tulbure Gu-

nă, Octavian Popa, Lucian Bacoiu

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ
▮ 25 febr., ora 18.30 – **Cocoşatul de la Notre-Dame**, spectacol de balet. Dirijor: Koichi Inoue. Regia şi coregrafia: Mihaela Atanasiu. Cu: Lucian Popa, Mona Moldovanu, Sergiu Cotorobai, Dorina Cotorobai, Dan Berihoi, Sachio Ozeki. Participă: orchestra şi ansamblul de balet al Operei în colaborare cu secţia de coregrafie a Liceului de artă
▮ 29 febr., ora 18.30 – **Trubadurul** de G. Verdi. Dirijor: Corneliu Calistru. Regia: Dimitrie Tăbăcaru. Cu: Mihail Frunză, Setsuko Hzuka (Japonia), Elena Roşca, Takiji Takahashi (Japonia), Cristian Waks, Chiaki Sugawara (Japonia), Filimon Siminic, Constantin Cristea

TIMIŞOARA

OPERA ROMÂNĂ
▮ 27 febr., ora 19.00 – **Dancing Queen. Povestea unei cariere**, spectacol de balet-rock. Muzica: din repertoriul formaţiei Queen. Regia şi coregrafia: Sabine Wake (Teatrul de Stat Meiningen, Germania). Cu: Alin Radu, Cristina Româneaşu, Suzana Vulpe, Flavius Sasu. Participă: ansamblul de balet al Operei
▮ 1 martie, ora 19.00 – selecţiuni din operele **Voievodul ţiganilor**, **Singe vienez**, **Liliacl** de Johann Strauss. Dirijor: Mihaela Silvia Roşca. Regia: Marina Emandi Tiron. Maestru de cor: Laura Mare. Coregrafia: Carmen Cojocaru. Solişti: Adrian Boba, Marilena Chirici, Nicoleta Colceiar, Mihaela Grăjdean, Dan Patacă, Mariana Şarba, Cristina Toader, Octavian Vlaicu. Participă: corul, orchestra şi andamblul de balet al Operei

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN
▮ 24 febr., ora 19.00 – Sala mică – **concert** susţinut de Trio Mozaic. Participă actorii: Irina Scutariu, Adriana Drăguţ, Octavian Jighirgiu, Eduard Jighirgiu. În program lucrări de: **Bach**, **Mozart**, **Saint-Saëns**, **Milhaud**, **Stravinski**
▮ 25 febr., ora 19.00 – **recital** cameral. Solişti: Cristian Ifrim (violă) şi Marin Cazacu (violoncel). În program lucrări de: **Stamitz**, **Dittersdorf**, **Danzi**, **Beethoven**
▮ 26, 27 febr., ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Ronald Zollman. Solist: Ian Fountain. În program lucrări de: **Mendelssohn**, **Strauss**
▮ 29 febr., ora 11.00 – Sala mică – **recital** de canto susţinut de Camelia Suzana Peteu. La pian: Igor Gryshyn. În program lucrări de: **Haydn**, **Schumann**, **Bizet**, **Arditi**, **Rahmaninov**/ ora 19.00 – **recital** instrumental. Solişti: Ion Bogdan Ştefănescu (flaut) şi Horia Maxim (pian). În program lucrări de: **Bach**, **Donizetti**, **Reinecke**, **Dutilleux**, **Taktakişvili**

INSTITUTUL GOETHE
▮ 24 febr., ora 18.00 – **concert**-dezbatere susţinut de Ansamblul „Acolade". În program lucrări de: **D. Acker**, **V. Dinescu**, **D. Vodă**, **Ş. Nichifor**, **L. Alexandra**, **V. Timiş**, **G. Balint**, **L. Dănceanu**. Eveniment organizat în colaborare cu Asociaţia Română a Femeilor în Artă

TEATRUL EVREIESC
▮ 26 febr., ora 18.30 – **Astă-seară trubadurii!**, concert de muzică populară evreiască. Participă: Orchestra Teatrului. Dirijor: Radu Captari

IAŞI

FILARMONICA DE STAT
▮ 26 febr., ora 19.00 – **concert** cameral susţinut de Cvartetul „Voces". În program lucrări de: **Beethoven**, **Schubert**
▮ 27 febr., ora 19.00 – **concert** vocal-simfonic susţinut de Orchestra simfonică şi Corul „Gavriil Musicescu". Dirijor: Michele Santorsola (Italia). Dirijorul corului: Doru Morariu. Solist: Adrian Stoica (pian). În program: **Mozart**

TIMIŞOARA

FILARMONICA BANATUL
▮ 27 febr., ora 19.00 – Sala „Colegiul Naţional de Artă „Ion Vidu" – **concert**-simfonic. Dirijor: Ervin Acel (Ungaria). Solişti: Gabriel Croitoru şi Susanna Von Der Burg (Austria). În program lucrări de: **Mendelssohn-Bartholdy**, **Mahler**

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

CERCUL MILITAR NAŢIONAL
▮ 26 febr., ora 17.15 – Sala de cinema – în cadrul programului cultural „Cuvînt de zidire creştinească. Nevoia de credinţă a omului contemporan", conferinţa cu tema **Prin rugăciune spre stăvilirea patimilor**. Prezintă: Niculae Constantin. Eveniment urmat de proiecţia filmului artistic **Casă, dulce casă**, SUA, 2003

CLUJ-NAPOCA

CASA „MATEI CORVIN"
▮ 1 martie, ora 17.00 – Sala mare – **dezbaterea** cu tema **Roma şi destinul spiritual al Europei**. Moderator: Dan Hăulică. Participă: I.P.S. Bartolomeu, Oliv Mircea, Sorin Costina, Virgil Ciomoş, Ioan Sbârciu

IAŞI

FACULTATEA DE FILOZOFIE A UNIVERSITĂŢII „AL.I. CUZA"
▮ 26 febr., ora 17.00 – Laboratorul Multimedia – în cadrul Seminarul de cercetare interdisciplinară a religiilor şi ideologiilor (SCIRI), conferinţele **Fundamentalismul ca ideologie**, susţinută de Sandu Frunză (Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca) şi **Feminism şi ideologie**, suţinută de Mihaela Frunză (Universitatea „Babeş-Bolyai"). Moderator: Nicu Gavriluţă
▮ 27 febr., ora 12.00 – Amfiteatrul II8 – conferinţa **Kabbală şi hermeneutică** susţinută de Moshe Idel (Universitatea Ebraică din Ierusalim). Moderator: Nicu Gavriluţă

TIMIŞOARA

CENTRUL CULTURAL GERMAN
▮ 27-29 febr. – **Granițe noi în Europa**, seminar despre consecinţele extinderii Uniunii Europene asupra regiunii dintre Timişoara, Novi Sad şi Szeged. Particpă: studenţi din Ungaria, Serbia şi România

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – *Pinocchio şi starul de cinema*, Silvano Campeggi (Italia), **pictură**, pînă în 25 febr. Curator: Oana Tănase/ Elena Pasima, **pictură** şi **desen**, 26 febr.-10 martie
GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Parter – Ignat Radu, **sculptură**, pînă în 4 martie
GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – expoziţie de grup, clasa prof. Marcel Bunea, **pictură**, pînă în 26 febr./ Nicoleta Gribincea şi Lucian Liciu, **pictură**, 27 febr.-15 martie. Vernisaj: 27 febr., ora 17.00
GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Maria Dulhan, **scenografie**, pînă în 1 martie
GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Doru Drăguşin, **sculptură**, pînă în 2 martie
GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Violetta Lecca Bălan, **pictură**, pînă în 2 martie
GALERIA ATELIER 35 (Str. Şelari Nr. 13) – *Reflexii*, Ion Nicola, **pictură**, 24 febr.-4 martie. Vernisaj: 24 febr., ora 18.00
GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – Elena Murariu, **pictură**, pînă în 25 febr./ Magdalena şi Bogdan Pelmuş, **pictură**, 26 febr.-10 martie. Vernisaj: 26 febr., ora 18.30
GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (B-dul Aviatorilor Nr. 57, tel: 260.12.87) – Ana Ruxandra Ilfoveanu, **pictură** şi **desen**, pînă în 7 martie
GALERIA ETAJ 3/4 (Bd. N. Bălcescu Nr. 2, tel: 312.67.15) – *Vizitîndu-l pe Velázquez. Despre infante*, expoziţie de grup
GALERIA ARTIS – Lena Constante, **artă decorativă**, pînă în 2 martie
GALERIA POSIBILĂ (Str. Popa Petre Nr. 6, tel: 211.79.33) – *Dagheretipuri & ace noi de gramofon*, Nicu Ilfoveanu, pînă în 14 martie
GALERIA GALERIA (Str. G-ral Budişteanu Nr. 10) – *Apa călătoare*, Tom Siegmann, **pictură** şi **desen**, pînă în 13 martie
FOTOCABINET (Str. George Enescu Nr. 3; tel: 212.90.71) – *Mănăstirea Văcăreşti. A fost odată în Bucureşti*, Eugen Ciocan, **fotografie**, pînă în 28 febr.
GALERIA NOUĂ (Str. Academiei 15, tel: 313.51.11) – *Black-out*, Alexandru Patatics, 25 febr.-14 martie. Vernisaj: 25 febr., ora 18.00
GALERIA HT003 (Pasajul Hanul cu Tei Nr. 22) – *Tremolo*, Carmen Trifan Mavrea, Ivan Andreevici & Cercul dispărut, **multimedia (proiecţie video)**, pînă la sfîrşitul lunii febr.
GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84, tel.: 208.22.22) – Paul Neagu, **pictură**, **serigrafie**, **sculptură**, pînă în martie
H'ART GALLERY – *H2O*, Anca Benera, **pictură**, pînă în 3 martie
MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Scene din teatrul românesc*, Sorin Radu, **fotografie**
MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI – PALATUL ŞUŢU (Bd. I.C. Brătianu Nr. 2) – expoziţie româno-finlandeză, **sculptură** şi **pictură**, pînă în 29 febr.
MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53; tel: 312.43.27) – Corp Ştirbei – *Vibraţia optică, dincolo de gest*, Alicia Caballos, Paula Santiago, David Birks, Tomás S. López Rocha, Francisco Javier Morales, Carlos Fernando Vargas şi Rodrigo Medina Caraballo, expoziţie de **artă plastică contemporană mexicană**, 24 febr.-21 martie. Vernisaj: 24 febr., ora 18.00/ Galeria de Artă Europeană – *Surse etnografice româneşti în grafica secolului al XIX-lea. 1800-1859*, pînă în luna mai/ Galeria de Arta Românească Modernă – *Grafica modernistă în România anilor 1930-1940*/ Corp Kretzulescu – Alexandru Ciucurencu, **pictură**, pînă în 29 febr.
MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile expoziţionale – Margareta Sterian, **grafică**, pînă în 10 aprilie/ *Pietonul praghez*, Jiri Vsetecka, pînă în 17 martie
MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE (Calea Victoriei Nr. 12, tel: 315.82.07) – *Holocaust 1933-1945. Curajul de a-ţi aduce aminte*. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul „Simon Wiesenthal" (Israel) şi Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, pînă la sfîrşitul lunii martie
MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.96.52) – *Poetica Magna – Nichita Stănescu*, expoziţie **documentară** (fotografii, manuscrise, documente inedite, obiecte), pînă în 31 martie
PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Icoana Naşterii – Naşterea Icoanei*, expoziţie de grup, pînă în luna aprilie
CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER" (Str. Batiştei Nr. 15) – *Icoane pe sticlă*, expoziţie a elevilor claselor V-VIII ai Colegiului German Goethe, pînă în 26 febr. Coordonator: Carmen Croitoru/ *Comunicare*, Marius Ghenescu, Anton Călin, Cosmin Hiristea, Claudia Trif, **pictură** şi **sculptură**, pînă în 26 febr.
CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU" (Str. 11 iunie Nr. 41, tel: 336.43.40) – *Paper-Jam*, Răzvan Vasilescu, expoziţie de **costume din hîrtie**, pînă în 29 febr.
CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Galeria artelor – Ioana Grigorescu, **arhitectură** şi **artă plastică**, pînă în 4 martie. Eveniment organizat în colaborare cu Uniunea Arhitecţilor din România/ Sala foaier – expoziţie colectivă a Cenaclului de artă plastică „Ion Ţuculescu" al Medicilor, **pictură**, pînă în 29 febr./ Sala Rondă – *Lecturi-pentru mai tîrziu*, Ioan Buzlenellini, **pictură**, pînă în 29 febr.
CLUBUL LA SCENA – *Diavolul şi bunul Dumnezeu*, **pictură**, pînăîn 14 martie
INSTITUTUL FRANCEZ (Bd. Dacia Nr. 77, tel: 210.02.24) – Hol – Iulian Ignat, **fotografii** din 3 spectacole ale lui Dan Puric, pînă în 29 febr.
SENATUL ROMÂNIEI (Piaţa Constituţiei) – Sala Omnia – Hajdu Julia-Katalin, **pictură**, pînă în 5 martie

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – *Atelier 35*, **pictură** şi **grafică**, pînă în 15 martie

BRAŞOV

GALERIILE FONDULUI PLASTIC – Tîrgul de artă *Primăvara 2004*, expoziţie de grup a artiştilor braşoveni, **pictură**, **sculptură**, **artă decorativă**, **grafică**, pînă în 2 martie

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Salonul de **grafică** şi **artă decorativă**, pînă la sfîrşitul lunii febr.
GALERIA „CASA MATEI" (Str. Matei Corvin Nr. 6) – *Horia Bernea* în colecţia dr. Sorin Costina. Participă: Dan Hăulică. Eveniment organizat de Universitatea de Artă şi Design din Cluj şi Fundaţia AXA, Bistriţa. Vernisaj: 1 martie, ora 20.00. Curator: Oliv Mircea

IAŞI

GALERIILE DE ARTĂ CUPOLA IAŞI – Liviu Suhar, **pictură**, pînă în 29 febr.
GALERIILE DE ARTĂ ATENEU-TĂTĂRAŞI – Dragoş Pătraşcu şi Constantin Tofan, **pictură**, pînă în 15 martie

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Gheorghe Vadana, **pictură**, pînă în 29 febr.

REŞIŢA

MUZEUL BANATULUI MONTAN (Bd. Republicii Nr. 10) – *Cehii din Banat*, Pavel Hroch, **fotografie**, pînă în 10 martie

LANSĂRI

BUCUREŞTI

INSTITUTUL CERVANTES
▮ 26 febr., ora 18.00 – **lansarea** volumului de povestiri **Manuscris găsit într-un buzunar şi alte povestiri** de Julio Cortázar, Editura Polirom. Traducere de: Tudora Şandru-Mehedinţi. Participă: Denisa Comănescu, Simona Sora, Maria Sol Durini, Tudora Şandru-Mehedinţi. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Republicii Argentina

LIBRĂRIA CĂRTUREŞTI
(Str. Arthur Verona Nr.13)
▮ 24 febr., ora 17.00 – **lansarea** volumului **Caietele lui Ozias** de Ion Vianu, Editura Polirom. Prezintă: Mihai Şora şi H.-R. Patapievici

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE
▮ 26 febr., ora 13.00 – **lansarea** volumului de teatru **Domeniile Marvila** de George Genoiu, Editura Muzeului

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ
▮ 25 febr., ora 13.00 – Corpul Kretzulescu – **lansarea** monografiei **Ciucurencu** de Radu Ionescu, Editura SemnE. Participă: Constantin Bălăceanu Stolnici şi Radu Ionescu

IAŞI

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
▮ 27 febr., ora 17.00 – Sala „Hasdeu" – **lansarea** cărţii **Kabbală şi hermeneutică** de Moshe Idel, Editura Polirom, 2004. Prezintă: Ştefan Afloroaei şi Nicu Gavriluţă

ÎNTÎLNIRI CULTURALE

BUCUREŞTI

INSTITUTUL GOETHE
▮ 26 febr., ora 17.30 – **Berlin-Bucureşti. Trasee lirice**, întîlnire literară româno-germană. Moderator: Ernest Wichner. Participă: Herta Müller, Oskar Pastior, Ernest Wichner, Nora Iuga
▮ 27 febr., ora 17.30 – **Berlin-Bucureşti. Trasee lirice**, întîlnire literară româno-germană: Ernest Wichner prezintă Literaturhaus Berlin. Moderatori: Mircea Martin şi Ernest Wichner. Participă: Adela Greceanu, Constantin Virgil Bănescu, Teodor Dună, Claudiu Komartin, Ulf Stolterfoht, Oskar Pastior, Nora Iuga, Herbert Zapf. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul de Carte Germană şi Literaturhaus Berlin

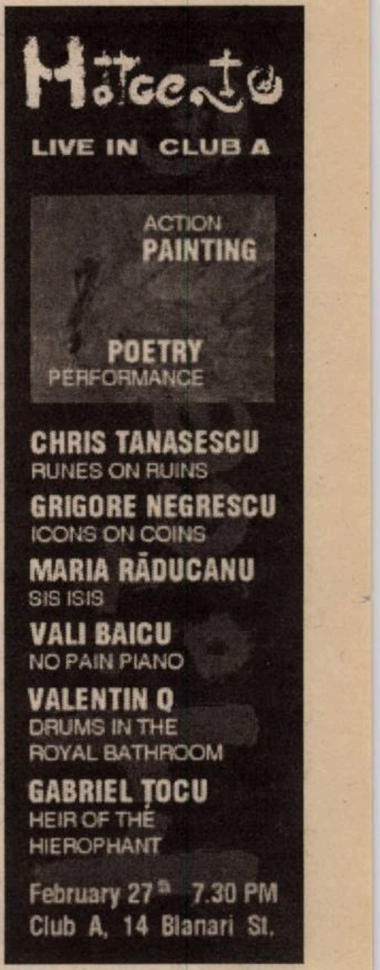

TV

TVR 2
▮ 29 febr., ora 24.00 – **REMIX**, emisiune de documentare muzicală. În această ediţie: **Johnny Răducanu – un interviu în ritm de swing cu Florian Lungu**

TVR CULTURAL
▮ 25 febr., ora 21.45 – Teatru TV – **Vassa Jeleznova** de Maxim Gorki. Regia: Ion Cojar
▮ 26 febr., ora 23.30 – **Pop cultura: portret Harry Tavitian**. Realizator: Doru Ionescu
▮ 27 febr., ora 21.45 – Spectacol de operă – **Flautul fermecat** de Mozart. Dirijor: Bernard Haitink. Cu: Leo Goeke, Felicity Lott, Benjamin Luxton, Elisabeth Conquet, May Sandoz. Participă: Orchestra Filarmonică Londoneză şi Corul Glyndebourne
▮ 29 febr., ora 15.50 – Teatru TV – **O femeie draguţă cu o floare şi ferestre spre nord**. Regia: Dragoş Galgoţiu, Olimpia Arghir. Cu: Valeria Seciu, Mitică Popescu, Dan Condurache, Eugen Motriuc/ ora 20.00 – **Performdance**: Andrian Fadeev pe scena Operei Naţionale din Bucureşti în spectacolul **Lacul lebedelor**, avînd-o ca parteneră pe Corina Dumitrescu

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

Articolele cititorilor noştri

„Aforismele“ lui Vadim

Corneliu Vadim Tudor este probabil unul dintre cele mai ciudate şi mai controversate personaje din spaţiul politic românesc. Nu rareori m-am întrebat cum poate ajunge un asemenea om în Parlamentul României, cînd locul său pare a fi mai degrabă la nişte şedinţe de psihoterapie decît în cele parlamentare! Combinaţia e simplă: jocul democraţiei, avantajul demagogiei, puterea banilor şi credulitatea publicului/electoratului românesc, toate acestea pot să propulseze chiar şi un om precum Vadim în spaţiul public/politic românesc.

Lui Vadim i se pot contesta multe, după cum bine recunoaşte în volumul său de **Aforisme** (Editura Fundaţiei România Mare, 2002). Şi probabil i se pot reproşa şi mai multe, chiar dacă se va simţi ofensat sau... hărţuit! Dovadă stau cele 40 de procese de calomnie care i-au fost intentate şi pentru care nu s-a considerat responsabil, ci... hărţuit!

Unii cititori se vor întreba, poate, de ce „mi-a căzut cu tronc“ Vadim. Aş fi vrut eu ca totul să se reducă la tiradele sale demagogice, în care vehiculează atît de des un anumit „complot antiromânesc“, parte dintr-o aşa-numită „teorie a conspiraţiei“, potrivit căreia Mafia a pus ochii şi încearcă să stăpînească România! În definitiv, Vadim se crede, după cum mărturiseşte în **Aforisme**, *programat genetic* să-i vină de hac Mafiei! Însă omul are nevoie de puteri depline pentru aceasta, aşa că se vrea preşedinte. Şi cum „politica e arta de a sta la pîndă“, iar antisemitismul nu dă bine cu rîvnita funcţie, încearcă, mai nou, să convingă publicul/electoratul de bunele sale intenţii în privinţa evreilor. Asta după ce, ani în şir, evreii se numărau, după el, printre conspiratorii secretoşi ce voiau răul României! Şi nu numai atît, se pare că evreii dominau şi cultura în lume, căci: „Daca Einstein nu era evreu, Teoria Relativităţii nu se bucura de mai multă atenţie decît Teoria Chibritului“.

Mă întreb dacă, după ce se va vedea învins în alegeri şi cu banii irosiţi, îşi va menţine poziţia proaspăt adoptată! Sau dacă nu cumva vom asista, peste alţi patru ani, la aceeaşi schimbare de atitudine şi în privinţa romilor şi a ungurilor, căci naţionalismul, în concepţia sa, nu cadrează cu o poziţie tolerantă faţă de aceste două etnii!

Tot în volumul său de **Aforisme** am citit, cu indignare, cele mai urîte cuvinte scrise despre Cioran. De altfel, acesta este şi motivul pentru care am scris aceste rînduri. Se pot scrie multe despre Cioran, dar cuvintele lui Vadim sînt efectiv un atac stupid şi impardonabil la persoană! Aş vrea, înainte de a reda cuvintele lui Vadim, să-mi cer scuze că le reproduc: „Emil Cioran nici acum, după moarte, nu s-a hotărît ce rol să joace în tabla de valori: *sfînt* sau *sfincter*“ (**Aforismul** Nr. 660, p. 81). Vadim consideră că lui personal i se poate contesta orice, mai puţin faptul că este un om de cultură. Părerea mea este că nici un om de cultură nu ar spune, pentru că ar şti că nu are dreptul moral, aşa ceva despre Cioran! Poate, dac-ar mai fi trăit, Cioran l-ar fi dat în judecată. Sau, cine ştie, poate nu i-ar fi acordat nici o atenţie, căci unui om ca Vadim se pare ca-i lipsesc chiar atributele umanului: raţiunea, omenia, elementarul bun-simţ!

Cristina NEGOIŢĂ
cristinanegoita@yahoo.com

Ceva despre viaţa şi moartea lui I.P. Culianu

1. A fost vreodată Culianu *ultimul*? Dacă ar fi să acceptăm argumentele (citeşte: exemplele) aduse de H.-R. Patapievici (**Ultimul Culianu**, în **Ioan Petru Culianu. Omul şi opera**, volum coordonat de Sorin Antohi, Editura Polirom, 2003, p. 618-640), răspunsul la întrebarea de mai sus ar fi afirmativ. Însă, în ce măsură analogia poate sta ca premisă a unei întregi construcţii? În prea mică... Dar chiar şi aşa, acceptînd-o, a fost într-adevăr Culianu vreodată ultim? Altfel, ceea ce trebuie noi să ne întrebăm, i-ar fi plăcut lui însuşi această caracterizare, ar fi fost de acord cu ea? În concordanţă cu *ultima* parte a scrierilor sale, mi se pare că nu! Explicaţia este simplă: împărţirea cronologică a operelor sale este o eroare, pentru simplul fapt că timpul e o iluzie a noastră, a celor ce trăim în această lume tridimensională. În fapt, Culianu sau, ca să folosim terminologia-i atît de dragă, fractalul Culianu nu este altceva decît o incursiune în lumea noastră a propriei sale minţi, iar opera sa, acum cînd am ajuns să ştim chiar de la el cîteva secrete, trebuie privită *deodată*, laolaltă, ca un întreg, un „obiect ideal“ sau o parte a unuia, dacă preferaţi, şi nicidecum fragmentar sau cronologic. Pentru că, ascultîndu-l pe Culianu însuşi, care ne întoarce astfel la India străveche, timpul e o iluzie. Şi ne-am da seama că este aşa, dacă am fi capabili să ne depăşim condiţia; însă nu ne putem elibera de ceea ce ni se pare evident, cu toate că astăzi cunoaştem cu toţii teoria lui Einstein sau prozele lui Borges etc. Cvadridimensionalitatea scapă minţii noastre, oricît am încerca să ne-o imaginăm, oricîte figuri de stil am folosi pentru a o descrie: avem, cu siguranţă, intuiţia ei, dar atît. Probabil (fiindcă nu se poate demonstra), după ce ne vom elibera de corp, vom pătrunde în ea (sau mintea noastră se va întoarce în „puzzle-ul universal“ care este mintea umană în întregul ei).

Analogia pe care o încearcă Culianu ne poate ajuta să înţelegem despre ce e vorba: pentru că este uşor să ne imaginăm o lume bidimensională, cu fiinţe bidimensionale etc., privind din punctul lor de vedere un obiect tridimensional, o lingură, aceasta ne apare ca o mulţime de linii care cresc şi descresc *în timp*, în funcţie de intersecţia lingurii cu planul lumii lor. Noi, cei tridimensionali, ştim cum arată lingura în întregul ei, însă fiinţele bidimensionale, nu. Poate doar un geniu matematic, spune Culianu, va putea, pe baza calculelor şi a unei intuiţii care o să-i lase perplecşi pe ceilalţi vieţuitori bidimensionali, să descopere că de fapt este vorba despre un obiect dintr-o altă lume, una cu trei dimensiuni. Şi chiar şi aşa, cu tot geniul său, nici măcar acel matematician nu o să-şi poată vreodată reprezenta (sau, nu, atît timp cît o să fie bidimensional) banala lingură. La fel noi: oricît ne-ar spune un geniu că timpul este doar iluzia dată de intersectarea spaţiului nostru tridimensional a unui obiect „din altă lume“, cu încă o dimensiune (sau, de ce nu, cu mai multe, pentru că nimic nu ne obligă să ne oprim la patru – matematicienii nu o (mai) fac, şi nici fizicienii, deşi ei s-au oprit totuşi, se pare, la unsprezece). Într-adevăr, aşa cum noi ne putem imagina, din nou, fiinţe unidimensionale, trăind pe o dreaptă, tot aşa ne putem imagina mintea umană ca făcînd parte dintr-o lume cu 4 sau 6 sau n dimensiuni, asta e mai puţin important, care intersectează lumea noastră, creînd „obiectele ideale“, cum le numeşte Culianu, ce poartă convenţional diferite nume: religie, filozofie, ştiinţă, literatură.

Ca să revenim, pe baza celor de mai sus, putem afirma, dacă dorim, despre Culianu că a fost „ultimul“ doar metaforic, pentru frumuseţea textului şi pentru a păstra convenţia şi prejudecăţile despre timp. Dar, mai bine, nu!

2. Poate că, fiind *ultimul* din volum, eseul lui H.-R. Patapievici rămîne mai mult timp în memorie şi, după ce închizi cartea, naşte mai multe reflecţii. Cu excepţia cîtorva ipoteze pe care le găsesc eronate, cum ar fi cea de mai sus şi una care urmează, eseul este foarte important atît pentru intuiţia clară cu care desprinde din opera sa metoda pe care o voi numi „metoda Culianu“, precum şi pentru aplicarea ei în, din păcate, doar proiectele unor cărţi, care ar fi intrat în ceea ce încă numim istorie şi ar fi reuşit să fie o nouă revoluţie, un moment de cotitură în istoria ideilor. Dar, chiar şi în faza de proiect, revoluţia este posibilă, însă altcineva trebuie să o realizeze. Şi pentru că nu cred că se va naşte curînd o minte atît de înzestrată ca a lui Culianu, întreprinderea aceasta va fi făcută de un grup, poate de o nouă şcoală, deja pusă la lucru de ideile maestrului.

Aşadar, eroarea: în ceea ce priveşte dispariţia lui Culianu dintre noi. Niciodată nu voi putea înţelege cum alţi oameni (de fapt, *neoameni*, cum am început să-i numesc de o vreme, nu numai pe asasini, ci pe majoritatea celor ce-şi zic oameni) au putut lua hotărîrea de a-l ucide. Oare cum au putut pune la cale mîrşavul plan? „Trebuie să scăpăm de el“, a spus unul. „Da, e prea periculos“, a completat altul... Încerc să-mi imaginez dialogurile lor, însă mintea mea refuză, iar eu încă tot nu cred că aşa ceva a fost posibil. Şi totuşi, a fost...

Dar nici o clipă nu m-am gîndit că ar putea fi vorba despre însuşi Marele Anonim, care s-ar apăra pentru că a fost aproape descoperit. Cine ar fi el, în contextul dat? Mintea umană, în întregul ei? O altă fiinţă dintr-o altă lume, cu n dimensiuni, n>3? Demiurgul, creatorul? Dacă ar fi aşa, atunci ne punem întrebarea de ce nu l-a ucis pe Einstein sau pe Borges ori pe vreun matematician care l-a intuit înaintea lui Culianu? Nu ar mai lipsi mult şi o să apară teoria că a fost ucis de extratereştri... Pentru că nu se poate să nu acceptăm faptele şi să nu spunem răspicat că vinovaţi sînt ne-oamenii, care s-au simţit, în mintea lor bolnavă, ameninţaţi. Însă, să fim serioşi, pericolul nu era deloc real. Sistemul era atît de bine pus la punct, încît nu se puteau teme de un scriitor, nici măcar de un savant de talia lui Culianu (care, de fapt, la vremea respectivă, abia începea să fie cunoscut în România). Poate a fost, cum s-a mai spus, un asasinat-exemplu pentru toţi ceilalţi, dar, mai degrabă, a fost o coaliţie a unor elemente ale extremei stîngi din ţară cu unele ale extremei drepte din afară, ambele fiind deranjate de Culianu. Deranjate, dar nu ameninţate. Cel ameninţat era, de fapt, Culianu! Oricare ar fi adevărul morţii (poate se va afla vreodată), nu trebuie căutate explicaţii metafizice: ar însemna să-i scuzăm atît pe asasini, cît şi pe cei care au pus la cale diabolicul plan!

Lectura multor articole din antologia citată ne-a oferit prilejul de a reflecta asupra vieţii şi scrierilor lui Culianu. Însă, fireşte, opera lui – mai mult ca orice. Iar dacă primele au dat naştere unor gînduri pe care voi mai avea ocazia să le aştern pe hîrtie, cea de a doua va face obiectul unui volum pe care intenţionez să-l scriu; sper să reuşesc: pentru că atîta timp cît citeşti scrierile lui Culianu, totul pare extrem de clar. Însă, cînd ai închis cartea, nu mai e la fel. E ca şi cum, citind, mintea călătoreşte „out of this world“, însă, întoarsă în lumea noastră, ca după un vis, uită ce a contemplat sau aflat *dincolo*.

Dorin DAVID
LDdavid@xnet.ro

---

ministeriale

▮ Un nou atac la Biblioteca Naţională. Cititorii **Observatorului cultural** îşi vor fi amintind campania de susţinere – acum un an şi jumătate – a Asociaţiei Bibliotecarilor din Biblioteca Naţională a României, care s-au opus intenţiei guvernului de preluare a noului sediu din zona „centrului civic“ al Capitalei, unde executivul însuşi dorea să se strămute. Se găsiseră atunci şi sumele – foarte mari – necesare pentru finisarea clădirii ca sediu al executivului, după ce Ministerul Culturii şi Cultelor, în a cărui subordine se află Biblioteca, oferise cu ţîrîita bani pentru continuarea lucrărilor. Solidarizarea unui mare număr de personalităţi culturale şi a presei, ca şi a partidelor de opoziţie a determinat guvernul să renunţe.

Ei bine, acum Ministerul a decis ca 10.000 de metri pătraţi din suprafaţa Bibliotecii să fie preluaţi pentru depozitarea decorurilor Teatrului Naţional şi ale Operei Naţionale, precum şi pentru lucrări care aparţin Muzeului de Artă Contemporană! Se pregăteşte preluarea altor 7.000 de metri pătraţi pentru depozitarea unor documente ale Arhivelor Naţionale! Prima reacţie s-a produs în ediţia de *week end* a cotidianului **Adevărul**, în care Cristina Modreanu şi Gheorghiţă Aurelian Ion scriu texte acide împotriva recentei decizii a Ministerului Culturii. Iată concluzia celei dintîi: „O singură întrebare ar mai fi de pus: de ce nu există voinţă politică pentru rezolvarea situaţiei Bibliotecii Naţionale? Să fie un motiv faptul că instituţia cu pricina este simbolul singurei victorii semnificative a societăţii civile din România într-o dispută cu puterea? Atunci avem de-a face cu o imatură şi foarte periculoasă răzbunare pe cutltură. Şi pe noi toţi“...

▮ Cui îi foloseşte un festival-mamut?! La începutul săptămînii trecute a fost publicată în **Monitorul oficial** o Hotărîre de guvern pentru organizarea unui amplu „Festival al artelor“, a cărei primă ediţie e programată pentru perioada 5-12 septembrie 2004. De ce, cum şi cui îi foloseşte?! Mister! Însă... Festivalul urmează să se desfăşoare sub patronajul preşedintelui ţării şi sub autoritatea unui Comitet condus de primul ministru şi din care fac parte ministrul pentru coordonarea Secretariatului general al guvernului şi miniştrii Culturii şi cultelor, Finanţelor publice, Administraţiei şi internelor, Afacerilor externe, Educaţiei, cercetării şi tineretului şi Transporturilor, construcţiilor şi turismului. Comisia de organizare propriu-zisă va fi condusă nu de către cineva de specialitate culturală, ci de către... ministrul pentru coordonarea Secretariatului general al guvernului, care va avea în subordine secretari de stat de la aceleaşi ministere care îşi furnizează titularii pentru Comitetul onorific, plus de la Radiodifuziune, de la TVR şi de la... Serviciul de protecţie şi pază! „Festivalul artelor“ urmează să aibă loc din doi în doi ani. Primei ediţii i se alocă prin Hotărîrea de guvern respectivă suma de 64,9 miliarde lei, adică aproximativ... 2 milioane de dolari! Şi să ne mai plîngem că nu sînt în România bani pentru cultură!...

Încă o dată: de ce şi cui îi foloseşte?! Presa de săptămîna trecută n-a omis să pună în legătură măreţul „Festival al artelor“ cu proximitatea alegerilor din noiembrie, care se cuvin pregătite – nu-i aşa?! – cu fast şi cu spectacole grandioase...

MONITORIZAREA MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR
OBSERVATOR CULTURAL
2004

Rubrică realizată în cadrul proiectului ***Transparenţa politicilor şi a cheltuielilor culturale publice. Monitorizarea Ministerului Culturii şi Cultelor****, sprijinit de Programul Cultural Elveţian pentru România/Pro Helvetia/SDC (Agenţia elveţiană pentru dezvoltare şi cooperare).*

NR.210

OBSERVATOR
CULTURAL

02.03.-08.03.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

Un nou documentar despre revoluţia română

4 ani de *Observator cultural*

MIHAI EMINESCU
Poeme necunoscute
CD - CARTE
Editura Casa Radio

GELLU NAUM
CARTEA CU APOLODOR
HUMANITAS EDUCAŢIONAL

DOG
BABY
BOY
TOYLET

Adrian Marino, Norman Manea şi Cristian Moraru despre *Observator cultural* ▮ Precuvîntare la un *audio-book*: Mircea Cărtărescu despre poezia lui Mihai Eminescu ▮ Aventurile lui Apolodor ▮ Nominalizările la Premiile UNITER ▮ Festival de film în Elveţia ▮ Reinterpretându-l pe Velázquez ▮ Fotografiile lui Iosif Király ▮ Premieră la Opera din Braşov ▮ Dan Hăulică despre pictura lui Aurel Cojan ▮ Interviu cu Dinu Dumbrăvician

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul IV, Nr. 210, 02.03.-08.03.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
SDC
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Mărţişor 2004

Ieri a fost – după cum se ştie – ziua Mărţişorului; de mai multe zile, străzile şi pieţele Capitalei sînt pline de flori şi mărţişoare pentru doamne şi domnişoare, mulţimea cumpărătorilor creînd adevărate „ambuteiaje“... Situaţia va continua – fireşte – pînă pe 8 martie. Nu lipsesc din peisaj – însă – nici manifestări „alternative“ adiacente. În perioada 26 februarie-4 martie, Muzeul Ţăranului Român găzduieşte cea de-a treia ediţie a Tîrgului Mărţişorului. Manifestarea este organizată cu participarea unor studenţi de la Universităţile de Arte Plastice şi de Arhitectură, cu tineri absolvenţi ai acestor universităţi, cu elevi de la Liceul de Artă Plastică „Nicolae Tonitza“ şi cu meşteri populari, creatori de mărţişoare. Şi-au anunţat şi confirmat deja participarea peste 100 de expozanţi. Tîrgul îşi propune ca, prin calitatea obiectelor expuse, să ţină sus ştacheta instituţiei MŢR şi să ofere o alternativă atractivă, ingenioasă, ieftină (ca preţ) şi de bun-gust la invazia de subproduse şi *kitsch*-uri artizanale care au invadat pieţele, bulevardele şi gurile de metrou ale Bucureştiului.

Poezie româno-germană la Institutul Goethe

În zilele de 26 şi 27 februarie, Institutul Goethe din Bucureşti a organizat împreună cu Centrul de Carte Germană şi Literaturhaus Berlin o **Întîlnire literară româno-germană**. Pe 26 februarie a avut loc o **Seară literară** intitulată **Bucureşti + Berlin. Trasee lirice**, cu lecturi ale poeţilor Herta Muller, Oskar Pastior, Nora Iuga şi Ernest Wiechner, iar pe 27 februarie – tot la sediul Goethe Institut din Str. Henri Coandă 22 – s-a desfăşurat o **Întîlnire cu tineri autori din România şi Germania**. Alături de tinerii autori Constantin Virgil Bănescu, Adela Greceanu, Claudiu Komartin, Teodor Dună şi Ulf Stolterfoht, au mai participat Oskar Pastior, Nora Iuga, Ernest Wichner şi criticul Mircea Martin.

Conferinţă despre patrimoniu, la Sinaia

În zilele de 27 şi 28 februarie s-au desfăşurat, la Sinaia, lucrările celei de-a VI-a Conferinţe Naţionale a specialiştilor din domeniul ocrotirii patrimoniului cultural naţional. Au participat directori ai instituţiilor de profil naţionale şi judeţene, specialişti din cadrul muzeelor, arhitecţi, arheologi, directorii direcţiilor judeţene pentru patrimoniu cultural naţional, reprezentanţi ai instituţiilor şi organizaţiilor care colaborează cu Ministerul Culturii şi Cultelor în probleme patrimoniale. Au fost dezbătute o serie de reglementări juridice şi normative în vederea întocmirii Listei Monumentelor Istorice, chestiuni privind identificarea şi funcţionalitatea inventarelor, starea siturilor arheologice, activitatea Vămii şi a Poliţiei în domeniul protecţiei patrimoniului ş.a. S-a specificat faptul că, pînă în 2005, graţie unui proiect finanţat printr-un împrumut de la Banca Română pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare, evidenţa bunurilor va fi făcută pe suport digital, iar informaţiile vor putea fi accesate prin Internet.

Gala documentarului românesc

Pe 27 februarie, Ministerul Culturii şi Cultelor a organizat, în sala Operei, Gala Filmului Documentar. În deschiderea acesteia a fost lansat filmul **Mici perle ale documentarului românesc**, realizat de Editura Video (după un proiect semnat de Laurenţiu Damian şi Manuela Cernat). Lansarea cărţii **Despre documentar... încă ceva în plus** de Laurenţiu Damian a însoţit acordarea diplomelor de excelenţă pentru 26 de reprezentanţi ai generaţiei „documentariste“ din anii '60-'70. Aşa cum era de anticipat, criteriile premierii au plătit un greu tribut obişnuitului clientelism ministerial...

Agenda culturală

Premieră la Comedie. Sîmbătă 6 martie va avea loc la Teatrul de Comedie premiera spectacolului **Audiţia** de Aleksandr Galin, unul dintre cei mai jucaţi dramaturgi ruşi contemporani, în regia lui Mircea Cornişteanu.

Premieră la Teatrul liric din Craiova. Joi 4 martie este programată premiera spectacolului **Dramă la mănăstire** de Constantin Ungureanu, în regia Arabelei Tănase şi sub bagheta dirijorului Florian-George Zamfir.

Omagiu lui Harry Tavitian. Sîmbătă 6 martie va avea loc la Clubul Phoenix din Constanţa concertul dedicat cunoscutului muzician Harry Tavitian.

(Agenda completă în paginile 28-31)

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro
Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

ENCYCLOPEDIA OF SCIENCE AND RELIGION
Editor in chief: J. Wentzel Vrede van Huyssteen, 2nd ed.
2 volues set
Macmillan Reference, 2003
Harcover, 900 pp.
ISBN: 0-02-865704-7

Encyclopedia of Science and Religion analizează toate aspectele dialogului dintre știință și religie, dialog necesar astăzi mai multe decît în orice altă perioadă istorică. Lucrarea, cea mai cuprinzătoare apărută pînă în prezent, face o adîncă incursiune atît în sfera științelor umaniste, dar și în domeniul tehnologiei și al științelor.

Cele peste 400 de articole elaborate de cercetători renumiți clarifică multe dintre controversele acestui dialog Știință-Religie.

Pe scurt

Expoziţie (etno)grafică despre Ţările Române. Săptămîna trecută, în sălile de grafică ale Galeriei de Artă Europeană din Muzeul Naţional de Artă al României, s-a deschis cea de-a şaptea expoziţie temporară, realizată de cabinetul de Desene şi Gravuri. Expoziţia, intitulată **Surse etnografice româneşti în grafica secolului al XIX-lea. 1800-1859**, reconstituie din documente vizuale disparate o imagine coerentă a vieţii şi obiceiurilor locuitorilor din Ţările Române, constituindu-se – totodată – într-un document „imagologic“ de artă etnografică. Majoritatea planşelor expuse sînt litografii şi grafii pe metal, multe dintre ele colorate manual.

O monografie Ciucurencu. Miercuri 25 februarie, Muzeul Naţional de Artă al României a organizat în sălile expoziţiei **Alexandru Ciucurencu – îndreptar de valori plastice**, din corpul Kretzulescu, lansarea monografiei **Ciucurencu** a criticului de artă Radu Ionescu. La lansare au luat cuvîntul autorul şi acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici. Monografia – apărută anul acesta la Editura SemnE – reproduce textul din 1987 al lui Radu Ionescu despre Ciucurencu, alături de 112 reproduceri color, de mari dimensiuni, ale lucrărilor pictorului şi de o cronologie în limbile franceză şi engleză.

Expoziţie de artă contemporană mexicană. Muzeul Naţional de Artă al României împreună cu Ambasada Mexicului au organizat marţi 24 februarie, în corpul Ştirbei al Muzeului, vernisajul expoziţiei de artă contemporană mexicană **Vibraţia optică, dincolo de gest**. Expoziţia a reunit lucrările a şapte artişti plastici cu viziuni diferite: Alicia Caballos, Paula Santiago, David Birks, Tomas S. Lopez Rocha, Francisco Javier Morales, Carlos Fernando Vargas şi Rodrigo Medina Caraballo.

Expoziţie Elena Pasima. Joi 26 februarie, Uniunea Artiştilor Plastici din România a organizat la Galeria „Apollo“ vernisajul expoziţiei de pictură, desen şi lansare de carte, intitulată **Curtea de Ape**, a artistei Elena Pasima. Expoziţia va fi deschisă pînă pe 10 martie.

Rom-Antique la ediţia a VI-a. Duminică 29 februarie, World Trade Center Bucureşti (organizator: Departamentul Evenimente al WTCB) a lansat cea de-a VI-a ediţie a tîrgului anticarilor **Rom-Antique**. Manifestarea – prilej de întîlnire a iubitorilor de artă – a avut loc la World Trade Plaza şi a reunit peste 40 de anticari din Bucureşti şi provincie. Obiectivul ei a fost acela de a oferi expozanţilor ocazia de a se face mai bine cunoscuţi pe piaţa obiectelor şi mobilierului de la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX.

O carte despre istoria frontierei României. Sîmbătă 28 februarie a avut loc în Sala Mare a Restaurantului Casa Vernescu lansarea cărţii **Istoria Frontierei României** (autori: general Aurel Neagu, şeful Poliţiei de Frontieră, şi comisarul Victor Aelenei). Au fost prezenţi invitaţi din conducerea ministerului Administraţiei şi Internelor, între care ministrul de Interne Ioan Rus şi ministrul delegat pentru Administraţia Publică, Gabriel Oprea.

Seminar regional de formare pentru elevi şi cadre didactice. În perioada 26-29 februarie, Centrul Educaţia 2000+ a organizat la Focşani Seminarul regional de formare din cadrul proiectului **Educaţia civică a elevilor din gimnaziu prin activităţi extraşcolare cu caracter interdisciplinar**. Proiectul a fost finanţat de Uniunea Europeană prin Programul Phare 2001 şi coordonat de Centrul Educaţia 2000+, în parteneriat cu inspectoratele şcolare din judeţele Galaţi, Brăila şi Vrancea. Au fost dezbătute teme precum: rolul şcolii în comunităţile locale, demersuri inter- şi transdisciplinare de educaţie civică, implementarea şi evaluarea acţiunilor de educaţie civică, blocajele din şcoli ş.a.

Sumar

EVENIMENT/UN NOU DOCUMENTAR DESPRE REVOLUŢIA ROMÂNĂ

WILLIAM TOTOK, Reducţionismul conspiraţionist ▮ 4

ANIVERSARE/4 ANI DE **OBSERVATOR CULTURAL**

ION BOGDAN LEFTER, CARMEN MUŞAT, PAUL CERNAT, MIHAELA MICHAILOV, OVIDIU DRĂGHIA ▮ 5
ADRIAN MARINO, De ce **Observator cultural**? ▮ 8
NORMAN MANEA, După (alţi) douăzeci de ani ▮ 8
CRISTIAN MORARU, Cultură fără eroism, critică fără inhibiţii ▮ 10
ION BOGDAN LEFTER, Colegele mele ▮ 11
IOANA NICOLAIE, Cîteva vorbe despre Chelbasan ▮ 11

LITERATURĂ

MIRCEA CĂRTĂRESCU, Precuvîntare la un *audio-book* ▮ 13
CODRIN LIVIU CUŢITARU, Abecedar *vs.* Apolodor ▮ 15

SOCIETATE

Indemnizaţiile de merit pentru personalităţile din cultură, ştiinţă şi sport ▮ 16

INTERVIU

DINU DUMBRĂVICIAN, Cartea aşa cum trebuie ▮ 18
VALERIAN SAVA, Problema lui Andrei Gorzo ▮ 18

ARTE

TEATRU: **MIRUNA RUNCAN,** Tătucul Freud ▮ 20
FILM: **ALEX. LEO ŞERBAN,** Cu piciorul în două festivaluri (I) ▮ 21
ARTE VIZUALE: **AURELIA MOCANU,** Diego Rodriguez de Silva la Bucureşti ▮ 22
SIMONA POPESCU, „Veşnica reîntoarcere“ şi „inima repetitoare“ ▮ 22
MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** Mărţişoare, mărţişoare... ▮ 24
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
OVIDIU DRĂGHIA, Basmul de-a-ndoaselea ▮ 26
GEORGIANA SÂRBU, Un roman-mărturie ▮ 27
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28

ULTIMA PAGINĂ

DAN HĂULICĂ, Cojan sau despre fatalitatea picturii ▮ 32

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 23-29 FEBRUARIE

▮ **Restructurarea Guvernului, via Cotroceni.** Sîmbătă 28 februarie, Executivul a organizat la Snagov reuniunea consilierilor străini pe probleme de preaderare, desfăşurată sub sloganul „Împreună, spre Europa“. Alături de premier şi de ceilalţi membri ai Executivului, la întîlnire au luat parte 40 de consilieri, cărora Adrian Năstase le-a cerut sprijinul. Cu această ocazie, prim-ministrul a anunţat şi numirile din Guvern, care vor fi supuse aprobării Parlamentului. Guvernul va avea trei vicepremieri: Ioan Talpeş, actualmente consilier prezidenţial pe probleme de apărare şi om de încredere al preşedintelui, în funcţia de ministru de stat fără portofoliu, pe probleme de integrare europeană, justiţie şi apărare, Ioan Rus, care va răspunde de administraţie şi de probleme sociale, şi Dan Ioan Popescu, vicepremier pe probleme economice. Reorganizarea Executivului va conduce la înfiinţarea Ministerului Mediului, care ar urma să fie condus, cel mai probabil, de actualul preşedinte al Autorităţii Naţionale pentru Protecţia Consumatorilor, Rovana Plumb, şi la reînfiinţarea Agenţiei Naţionale pentru Turism. Autoritatea pentru Privatizare va fi inclusă în cadrul AVAB, preşedintele APAPS, Ovidiu Muşetescu, urmînd să îşi piardă rangul de ministru. Cancelaria premierului va include două posturi de ministru, ocupate de şeful Corpului de Control al Guvernului, Victor Ponta, şi de coordonatorul Cancelariei, Alin Teodorescu, care ar putea îndeplini şi funcţia de purtător de cuvînt al Executivului.

▮ **Eficienţă parlamentară *à la* PSD.** Senatul a adoptat marţi 24 februarie Legea de modificare a structurii Executivului, care prevede înfiinţarea cancelariei prim-ministrului şi a două posturi de vicepremier, cu 75 de voturi „pentru“, obţinute însă prin adăugarea voturilor unor senatori absenţi. Cel care a semnalat neregularităţile şi a anunţat că va contesta rezultatul votului la Curtea Constituţională, senatorul PNL Nicolae Vlad Popa, a declarat că, în urma confruntării listei de votanţi cu lista prezenţei, a constatat că 5 dintre votanţii cu „da“ figurau, de fapt, ca absenţi.

▮ **Explicaţii şi promisiuni.** Prim-ministrul Adrian Năstase a fost prezent, miercuri 25 februarie, la Bruxelles, unde a avut o serie de întîlniri cu preşedintele Comisiei Europene, Romano Prodi, cu preşedintele Parlamentului European, Pat Cox şi cu Günter Verheugen, comisarul european pentru extindere. Premierul român a prezentat oficialilor europeni o „agendă de acţiune“ a Guvernului, în care se propun anumite măsuri pentru remedierea situaţiei semnalate de raportul Nicholson. Preşedintele CE, Romano Prodi, a declarat că sprijină multe din obiecţiile PE privind România, dar că speră că România va putea duce la bun sfîrşit negocierile prevăzute pînă la finele lui 2004. Pe de altă parte, Pat Cox, preşedintele PE, a afirmat că aderarea în 2007 rămîne obiectivul principal, dar că „există acum temeri dacă obiectivul poate fi atins“. În ceea ce priveşte decuplarea României de Bulgaria, în stabilirea calendarului aderării, Pat Cox a declarat că nu s-a ajuns la o decizie, dar că eventualitatea aplicării unor calendare diferite nu este exclusă. Teza decuplării a fost calificată în aceeaşi zi de purtătorul de cuvînt al PSD drept o „chestiune stupidă“.

▮ **Raport al Departamentului de Stat.** Joi 26 februarie a fost dat publicităţii, la Washington, Raportul de ţară pentru România, privind respectarea drepturilor omului în 2003. Alcătuit de Departamentul de Stat al SUA, alături de alte 195 de rapoarte similare pentru alte ţări, raportul semnalează, pe spaţii extinse, probleme legate de libertatea de expresie şi dă ca exemple numeroasele cazuri de hărţuire, intimidare şi alte forme de presiune exercitate asupra „unor jurnalişti consideraţi a fi excesiv de critici în privinţa Guvernului sau a partidului de guvernămînt“ („14 jurnalişti atacaţi fizic“). Se precizează, în plus, că „o parte dintre aceste presiuni au apărut cel puţin cu sprijinul tacit al autorităţilor locale şi al oficialilor de partid“. (**Raluca ALEXANDRESCU**)

Cronica politică

„Contraofensiva“ europeană a PSD şi democraţia

RALUCA ALEXANDRESCU

„Contraofensiva anti-democratică“ – aşa s-ar putea intitula, într-o formulă mai aproape de adevăr, campania declanşată de partidul de guvernămînt, săptămîna trecută, ca răspuns la avertismentul sever lansat de europarlamentarii Comisiei de politică externă a PE. Desfăşurate pe două direcţii distincte (executivă şi legislativă), demersurile PSD de camuflare a realităţii au confirmat, ca într-un exemplu de şcoală, etapele de conturnare a statului de drept, aşa cum sînt ele, de obicei, identificate de teoriile politice. Instituţii guvernamentale care-şi uită rolul de administrator, un sistem de partide centrifug, în care partidul dominant tinde să excludă, prin diverse metode, posibile alternative politice, drepturi cetăţeneşti diminuate şi, nu în ultimul rînd, lipsa de voinţă politică în asigurarea unor surse alternative de informare. Ne referim, mai ales, la jalnicul spectacol mediatic de intoxicare, prezent, fără excepţie, pe toate canalele de televiziune care au buletine de ştiri. Două exemple alese la întîmplare:

1. Realitatea TV, buletinul de ştiri de vineri, ora 21.00. Sub genericul, slugarnic preluat, de „contraofensiva europeană“, ni se prezintă diverse non-ştiri generale despre integrarea europeană, toate plasate sub generosul chip al premierului Năstase, înconjurat de steluţele Europei.

2. TVR 1, jurnalul de miercuri, ora 19.00. Adrian Năstase declară victorios, după întîlnirea cu Günter Verheugen, că Uniunea Europeană nu are intenţia să modifice calendarul aderării. Relatarea televiziunii publice uită să menţioneze că opiniile comisarului european nu sînt exprimate direct, de vreme ce Verheugen nu a fost prezent la conferinţa de presă organizată după întrevederea de la Bruxelles cu prim-ministrul român, ci reprezintă versiunea proprie a acestuia din urmă la concluziile întrevederii.

Nici preşedintele ţării nu a stat, săptămîna trecută, cu mîinile în sîn. (Nu numai în chestiunea raportului propriu-zis, ci şi în aceea a statutului chiriaşilor din casele care au făcut obiectul retrocedărilor, subiect care îl preocupă îndeaproape, folosit în fiecare an electoral pentru menţinerea imaginii de apărător al nevoiaşilor, în rîndul unui segment de alegători fideli, în mod obişnuit, lui Ion Iliescu şi PSD-ului.) După reacţiile destul de reţinute, în urma raportului Nicholson, Ion Iliescu s-a hotărît să se angajeze în atac. Situaţia – a cărei seriozitate şeful statului nu o contestă, deşi nici nu doreşte să intre în „ciorba isterizaţilor“ – este, mai ales, vina... guvernării 1996-2000! În evaluarea situaţiei delicate în care se află România în relaţiile sale cu UE, preşedintele alege – incredibil – acelaşi discurs al „grelei moşteniri“, nesustenabil şi descalificant pentru o guvernare ajunsă în prag de sfîrşit de mandat.

Atitudinea preşedintelui faţă de subiectul atît de comentat al semnalului de alarmă tras de europarlamentari nu este de natură să surprindă. Ceea ce a făcut însă dominanta politică a săptămînii trecute – nu numai din partea preşedintelui, ci şi din aceea a Executivului, cu premierul Adrian Năstase în frunte, secondat de Mircea Geoană, care anunţa triumfător la jumătatea aceleiaşi săptămîni declanşarea unei „contraofensive europene“ menite să reabiliteze reputaţia zdrenţuită a aşa-zisului stat de drept existent în România – a fost afirmarea deosebit de pregnantă a unei realităţi cu neputinţă de ignorat: consolidarea partidului-stat, în detrimentul democraţiei şi a statului de drept. Semnificativă în acest sens este atitudinea adoptată de reprezentanţii partidului de guvernămînt în ceea ce priveşte intenţia Opoziţiei de a iniţia o moţiune de cenzură. Ca orice demers al Opoziţiei ultimului mandat, şi acesta este umbrit, se înţelege, de un mare semn de întrebare. Motiv suplimentar, teoretic, pentru PSD să o aştepte liniştit, convins că forţa majorităţii parlamentare nu va permite detronarea Guvernului. Reacţia iritată a PSD apare, în acest context, cu atît mai surprinzătoare. Cu mici excepţii, acesta este tonul pe care PSD îşi pregăteşte campania electorală pentru locale şi generale. (Preşedintele Iliescu a adoptat, aparent, o atitudine mai moderată, apreciind că Opoziţia „îşi face datoria în asemenea momente“.) Să adăugăm aici şi campania la fel de degradantă lansată de televiziunea publică pentru discreditarea vecinei mai bine evaluate de UE - Bulgaria. Hotărît lucru, nu reuşim să ieşim din tiparul persecutatului de serviciu, care atinge, probabil cel mai bine, corzile sensibile ale stării sociale a românilor, nici ea dintre cele mai democratice cu putinţă.

Pe de o parte, acţiunile unui Executiv extrem de unitar în ultima vreme şi care pare să-şi fi uitat, în ajun de campanie electorală, micile ciorovăieli, pentru a crea podul între Palatele de la Cotroceni şi Victoria – un indiciu ar fi numirea consilierului prezidenţial Ioan Talpeş în funcţia de vicepremier –, iar, pe de altă parte, propunerea făcută în Parlament la începutul săptămînii trecute de vicepreşedintele PSD Viorel Hrebenciuc, vizînd micşorarea pragului electoral de la 5% la 3% pentru alegerile locale. Dublă ofensivă care vizează, fără doar şi poate, pregătirea în cele mai mici amănunte a succesului deplin al partidului de guvernămînt, pe diferite căi, în luna iunie. Aşa au privit partidele de opoziţie propunerea lui Viorel Hrebenciuc. Partidul Democrat, prin vocea liderului său, Traian Băsescu, continuă să susţină pragul electoral de 5%, „necesar pentru a preveni jocurile cu partidele pe care PSD le finanţează de cîteva luni“. PNL, prin purtătorul de cuvînt Eugen Nicolăescu, s-a declarat, de asemenea, împotriva modificării pragului electoral, invocînd argumente similare, anume posibilitatea – prin eventuala adoptare a unei asemenea măsuri – a PSD-ului de a cîştiga, camuflat, locuri în consiliile locale prin voturile obţinute de diverse partide-satelit. În stilul caracteristic, Partidul România Mare priveşte propunerea PSD ca încă o încercare de a „rezista prin aliaţii săi liliputani“.

Oricum ar citi partidele aflate deja în precampanie electorală modificările sugerate de PSD, un lucru apare cu claritate. Anume acela că, spre deosebire de sistemele democratice consolidate, unde momentul votului – care structurează, în jurul său, cîteva etape distincte, toate deopotrivă de importante – este un prilej de reconfirmare a exerciţiului democratic activ din partea cetăţeanului, în sistemul politic românesc, el se transformă într-o perpetuă ocazie de inducere a unei lipse de coerenţă, atît la nivel electoral strict, cît şi la cel mai general, al sistemului de partide.

▮

Un nou documentar despre revoluţia română

Săptămîna trecută, miercuri 25 februarie, canalul de televiziune franco-german Arte a difuzat un nou documentar despre revoluţia română din decembrie 1989. Realizatoare: ziarista austriacă Susanne BRANDSTÄTTER. În seara următoare, joi 26 februarie, filmul a fost preluat de Antena 1, în cadrul emisiunii *Marius Tucă show*, în care a fost apoi îndelung comentat, pe tonuri acide. Ecouri, majoritatea foarte critice, s-au înregistrat şi în presa scrisă din zilele care au urmat (o excepţie surprinzătoare: editorialul publicat sîmbătă 28 februarie de Cornel NISTORESCU, directorul *Evenimentului zilei*). În această pagină – un comentariu semnat pe marginea acestui documentar de către corespondentul nostru la Berlin, William TOTOK, precum şi un document lămuritor în ceea ce priveşte una dintre „mărturiile" din film.

Reducţionismul conspiraţionist

Şah mat. Strategia unei revoluţii – un film de Susanne Brandstätter

WILLIAM TOTOK

Canalul franco-german de televiziune Arte a prezentat, miercuri 25 februarie, filmul documentar intitulat **Şah mat. Strategia unei revoluţii**. Filmul, realizat de jurnalista austriacă Susanne Brandstätter, reia tema obsesivă a conspiraţiei internaţionale, care ar fi cauzat revoluţia română din decembrie 1989.

Negînd spontaneitatea răscoalei populare anticeauşiste, autoarea filmului, Susanne Brandstätter, susţine într-un interviu acordat revistei **22** (cf. convorbirea realizată de Gabriela Adameşteanu, **Şah mat: strategia unei revoluţii**, din **22** Nr. 721/ 30.12.03-5.1.04) că „totul face parte dintr-o strategie mai mare, care a fost dezvoltată mai ales de Statele Unite". Această prejudecată este şi ideea principală a filmului, o idee care, precum mărturiseşte autoarea, a obsedat-o. Filmul încearcă să demonstreze că revoluţia română, practic, a fost rezultatul acţiunilor concertate puse la cale mai ales de două servicii secrete, CIA-ul american şi KGB-ul sovietic. Explicaţia pentru coaliţia celor două servicii secrete adversare rămîne vagă şi se rezumă la aserţiunea că Ceauşescu trebuia eliminat fiindcă devenise o piedică majoră pentru proiectul de modificare democratică a peisajului politic răsăritean. Imaginile de la întîlnirea Bush-Gorbaciov din Malta, montate în film, au funcţia de a sugera veridicitatea complotului orchestrat de liderii celor două superputeri.

Aserţiunea speculativă de bază a jurnalistei se sprijină, de-a lungul filmului, pe numeroase declaraţii îndoielnice şi nu pe dovezi certe. Astfel, scenariul ocult pe care şi-l imaginează jurnalista prinde contururi în declaraţiile unui lucrător al serviciilor secrete franceze, învăluit de nimbul conspirativităţii şi al mitului atotputerniciei operaţiunilor invizibile. Fără a depăşi sfera aluziilor vagi şi a teoriilor strategice de sertar, acesta descrie cum poate un serviciu secret să influenţeze derularea unor evenimente, să destabilizeze situaţia internă într-o terţă ţară şi, nu în ultimul rînd, să organizeze o revoluţie. Gheorghe Raţiu, fostul şef al direcţiei I a Securităţii, care răspundea de situaţia internă a României, confirmă declaraţiile aiuritoare ale colegului său francez, susţinînd că prăbuşirea lui Ceauşescu este rezultatul acţiunilor conspirative, puse la cale de servicii secrete străine. Ceauşescu însuşi era convins de faptul că răscoala timişorenilor este o urmare a acţiunilor subversive ale unor agenţi străini infiltraţi. După revoluţie, această teză devenise un stereotip strategic găunos al diferitelor tabere politice care, pentru a-şi compromite adversarii, foloseau cu dezinvoltură eticheta de „agent al unei puteri străine".

Pentru a conferi filmului o credibilitate mai mare, autoarea lui se bazează pe mărturii – chipurile – autentice, care ar „confirma" teza subminării dirijate a sistemului ceauşist (inclusiv de către posturile străine de radio, descrise ca unelte de manipulare şi instigare a ascultătorilor din România). Fără a prezenta vreun individ în carne şi oase instruit în taberele de refugiaţi din Ungaria, Austria sau Germania pentru a efectua operaţiuni de destabilizare, filmul redă doar aserţiunile vagi ale fostului prim-ministru ungar Miklós Nemeth.

Un alt martor-cheie pentru teza strategiei de subminare externă a regimului Ceauşescu prezentat în film este jurnalistul german Dagobert Lindlau. Într-un reportaj difuzat de televiziunea germană ARD la sfîrşitul anului 1988, Lindlau a încercat să convingă opinia publică internaţională că programul ceauşist de sistematizare nu a fost nimic altceva decît o gogoaşă propagandistică pusă în circulaţie de adversari exilaţi ai regimului de la Bucureşti, transformaţi în aparate involuntare ale serviciilor secrete occidentale. La vremea respectivă, atitudinea – chipurile – obiectivă a lui Lindlau fusese apreciată inclusiv de către Ceauşescu, precum se putea citi într-un interviu acordat ziarului **Die Welt** de şeful de partid şi de stat român (**Ceauşescu: Es gibt keine Schablone für den Sozialismus – Ceauşescu: Nu există un şablon pentru socialism**, 30.12.1988). Presa germană a respins, în unanimitate, controversatul reportaj al lui Lindlau, în care acesta a prezentat ca dovadă – pentru ceea ce el considera o politică de dezinformare a opiniei publice – comuna bănăţeană Gottlob, despre care, dintr-o greşeală, o agenţie de presă afirmase că urmează să fie dezafectată. În realitate, era vorba despre satul învecinat, Vizejdia, despre care în ziarul **Scînteia** (din 10.08.1988) se putea citi că urmează să dispară. Lindlau a respins orice rectificare şi a refuzat să participe la o discuţie cu membrii Comitetului pentru drepturile omului din România din cadrul Fundaţiei „Heinrich Böll". Într-o scrisoare semnată de directorul fundaţiei, i se reproşează lui Lindlau faptul că s-a lăsat transformat de către regimul ceauşist într-un instrument de legitimare a politicii dictatorului român în străinătate. În semn de recunoştinţă pentru serviciile de cosmetizare a imaginii internaţionale degradate a dictatorului, Ceauşescu personal a acceptat, în preajma ultimului Congres PCR din anul 1989, să-i acorde lui Dagobert Lindlau un interviu în exclusivitate – vezi documentele în facsimil, reproduse aici pentru prima dată în forma lor originală, integrală. Filmul se pierde în detalii neconvingătoare şi fanteziste, creînd o sumedenie de confuzii iritante – chiar şi pentru amatorii unor scenarii conspiraţioniste.

Berlin

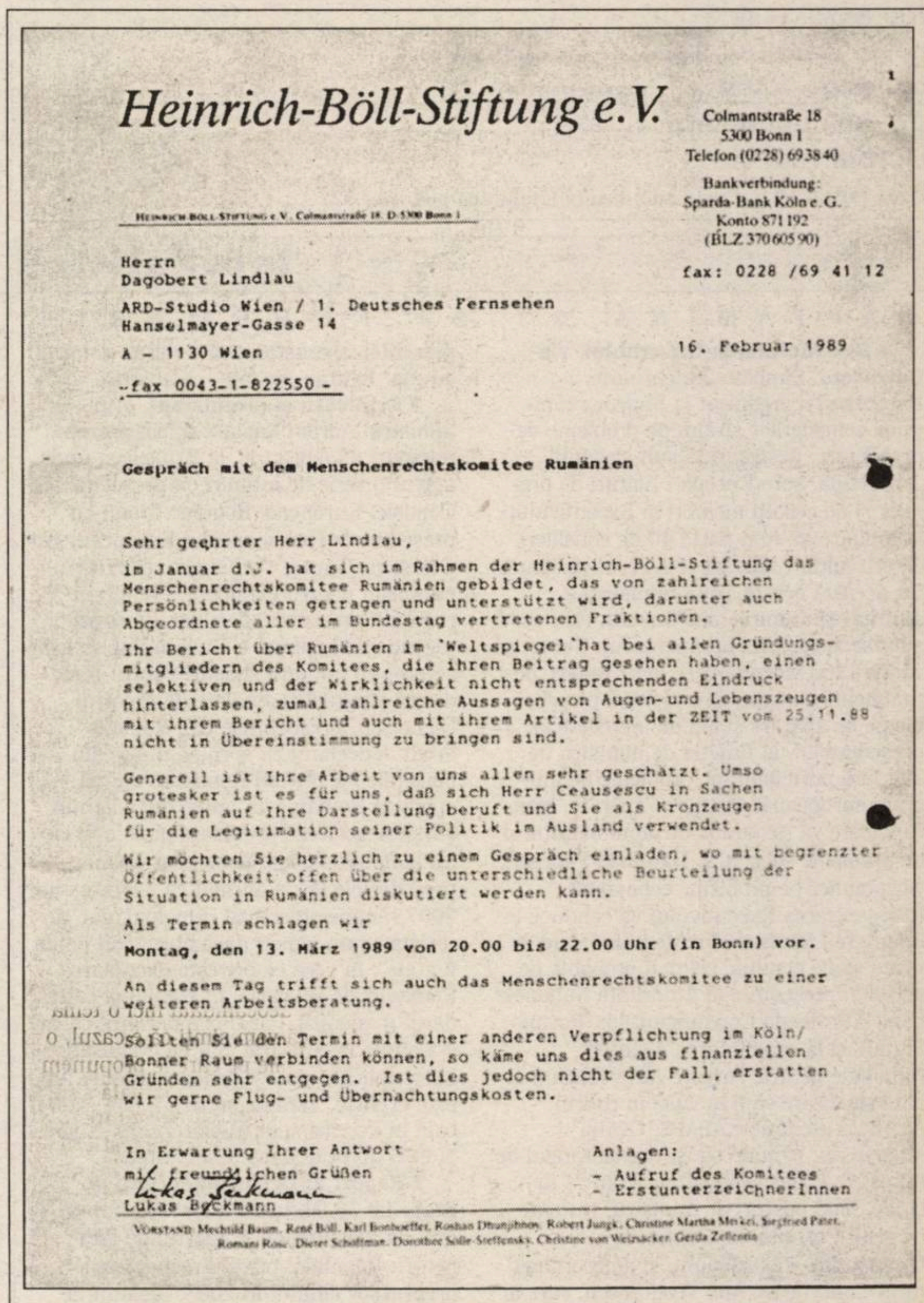

Heinrich-Böll-Stiftung e.V.

Colmantstraße 18
5300 Bonn 1
Telefon (0228) 69 38 40

Bankverbindung:
Sparda-Bank Köln e.G.
Konto 871 192
(BLZ 370 605 90)

fax: 0228 /69 41 12

Heinrich-Böll-Stiftung e.V. Colmantstraße 18, D-5300 Bonn 1

Herrn
Dagobert Lindlau
ARD-Studio Wien / 1. Deutsches Fernsehen
Hanselmayer-Gasse 14
A - 1130 Wien
-fax 0043-1-822550 -

16. Februar 1989

Gespräch mit dem Menschenrechtskomitee Rumänien

Sehr geehrter Herr Lindlau,

im Januar d.J. hat sich im Rahmen der Heinrich-Böll-Stiftung das Menschenrechtskomitee Rumänien gebildet, das von zahlreichen Persönlichkeiten getragen und unterstützt wird, darunter auch Abgeordnete aller im Bundestag vertretenen Fraktionen.

Ihr Bericht über Rumänien im 'Weltspiegel' hat bei allen Gründungsmitgliedern des Komitees, die ihren Beitrag gesehen haben, einen selektiven und der Wirklichkeit nicht entsprechenden Eindruck hinterlassen, zumal zahlreiche Aussagen von Augen- und Lebenszeugen mit ihrem Bericht und auch mit ihrem Artikel in der ZEIT vom 25.11.88 nicht in Übereinstimmung zu bringen sind.

Generell ist Ihre Arbeit von uns allen sehr geschätzt. Umso grotesker ist es für uns, daß sich Herr Ceausescu in Sachen Rumänien auf Ihre Darstellung beruft und Sie als Kronzeugen für die Legitimation seiner Politik im Ausland verwendet.

Wir möchten Sie herzlich zu einem Gespräch einladen, wo mit begrenzter Öffentlichkeit offen über die unterschiedliche Beurteilung der Situation in Rumänien diskutiert werden kann.

Als Termin schlagen wir

Montag, den 13. März 1989 von 20.00 bis 22.00 Uhr (in Bonn) vor.

An diesem Tag trifft sich auch das Menschenrechtskomitee zu einer weiteren Arbeitsberatung.

Sollten Sie den Termin mit einer anderen Verpflichtung im Köln/Bonner Raum verbinden können, so käme uns dies aus finanziellen Gründen sehr entgegen. Ist dies jedoch nicht der Fall, erstatten wir gerne Flug- und Übernachtungskosten.

In Erwartung Ihrer Antwort
mit freundlichen Grüßen
Lukas Beckmann

Anlagen:
- Aufruf des Komitees
- ErstunterzeichnerInnen

VORSTAND: Mechthild Baum, René Böll, Karl Bonhoeffer, Roshan Dhunjibhoy, Robert Jungk, Christine Martha Merkel, Siegfried Pater, Romani Rose, Dieter Schöffman, Dorothee Sölle-Steffensky, Christine von Weizsäcker, Gerda Zellentin

„Toţi membrii Comitetului* care au citit raportul dvs. asupra României din **Weltspiegel** l-au găsit selectiv şi necorespunzător adevărului, după cum relatarea dvs. nu corespunde cu numeroasele relatări ale unor martori oculari sau trăitori la faţa locului şi nici cu articolul dvs. din **Der Zeit** din 25.11.88.

În general, apreciem foarte mult munca dvs. Cu atît mai grotesc ne apare faptul că, în legătură cu problemele României, dl Ceauşescu se referă la relatarea dvs. şi vă foloseşte ca martor-cheie pentru legitimarea în străinătate a politicii sale."

(fragment din scrisoarea adresată de Fundaţia „Heinrich Böll" lui Dagobert Lindlau pe data de 16 februarie 1989)

---

* Comitetul pentru drepturile omului din România, format în ianuarie 1989, în cadrul Fundaţiei germane „Heinrich Böll".

Radio România Cultural,

post al Societăţii Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	

	MHz	kHz
Petroşani	89,5	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

4 ani de **Observator cultural**

Dată fiind conjunctura calendaristică mai specială a lansării *Observatorului cultural* (vezi explicaţiile de mai jos), marcăm în paginile care urmează împlinirea a 4 ani care s-au scurs de atunci. În continuarea micilor texte scrise cu această ocazie de către o parte dintre membrii redacţiei, publicăm articolele primite de la Adrian MARINO, Norman MANEA şi Cristian MORARU, în care e vorba (şi) despre *Observatorul cultural*...

Prima aniversare sau Despre destin (sau Cum poţi creşte într-un an cît în... patru!)

ION BOGDAN LEFTER

Zilele, săptămînile, lunile s-au scurs repede unele după celelalte. S-au şi adunat, în ritm ameţitor, iată!, peste 200 de numere hebdomadare. Parc-ar fi trecut... un singur an!

Într-un fel, s-ar putea spune că aşa a şi fost, de vreme ce, de la lansarea **Observatorului cultural**, vom vedea pentru prima oară calendarul ajungînd la aceeaşi dată ca atunci. Dar ce dată: 29 februarie! În seara lansării revistei noastre, abia ieşite de sub tipar, de la microfonul Lăptăriei Enache le-am spus prietenilor, colegilor, ziariştilor de faţă cam aşa (era luni 28 februarie 2000, a doua zi, marţi 29, gazeta ieşea pe piaţă): „Ziua de mîine va rămîne unică cel puţin patru ani de-acum înainte!“.

Ştiam ce ştiam, căci... n-avea cum să fie altfel! Cine se naşte pe 29 februarie nu se poate aniversa cu adevărat decît de patru ori mai rar decît muritorii de rînd, născuţi în restul zilelor. Ce-i drept, se poartă mica trişerie a sărbătoririi la fiecare 28 februarie, ca şi cînd ar mai fi trecut cîte un an „obişnuit“. După primul şi după al doilea, am organizat şi noi cîte o reuniune mondenă, iar în revistă am marcat fiecare sfîrşit de februarie. Dar – de fapt – la mijloc e un soi de miracol, traductibil într-o aritmetică aparte: fiindcă pentru noi un an „adevărat“, de la un 29 februarie şi pînă la următorul, durează cît patru „obişnuiţi“ ai celorlalţi.

Pe de altă parte, trebuie să recunoaştem că, în ce ne priveşte, n-a fost doar decizia destinului, ci puţintel şi a noastră. Pregăteam de multă vreme revista. În primăvara lui 1999 credeam că o vom lansa în toamnă, însă dispariţia cuiva apropiat, la începutul lui septembrie, ne-a făcut să amînăm. Din luna noiembrie – parcă – a acelui an, am început să ne întîlnim periodic în Strada Belgrad, mulţi, gălăgioşi şi entuziaşti: mica noastră redacţie şi cei cincisprezece-douăzeci de colaboratori studenţi şi masteranzi care aveau să scrie la gazetă (după ce ucenici seră la **Litere Nouă**, mica revistă pe care o scoteam la Literele bucureştene). A trecut şi Anul Nou 2000 fără să fim gata cu pregătirile. Cînd am intrat în februarie, etapa de organizare se cam sfîrşea, se adunau texte de publicat, se făceau contractele de difuzare, încît puteam fixa lansarea peste cîteva săptămîni. Marţea ca zi de apariţie o alesesem de la bun început drept cea mai potrivită pentru ce ne doream să facem. Am luat un calendar, am văzut că ultima zi din februarie va cădea într-o marţi şi că, în an bisect, va fi 29, aşa că... atunci trebuia să fie! Dacă voiam ca lansarea noastră să fie specială, nu se putea zi mai specială, nu-i aşa?!

Prin urmare, ca să ne mai şi jucăm – să nu spun „alintăm“! – un pic, să luăm de bună aritmetica noastră calendaristică de uz propriu: împlinim un an, însă unul în care **Observatorul cultural** a crescut cît alţii în patru! Îmi amintesc în context o autoare şi un autor care au avut nedelicateţea (eufemism pentru lipsa de bun-simţ!) de a ne trata „de sus“, drept o revistă „tînără“. Sărmanii, nu ştiau că ne-am născut pe 29 februarie! Tineri (dar nu în sensul în care, încercînd să-şi dea curaj, ne gratulau aceia: drept „neexperimentaţi“, „juvenili“ ş.a.m.d.) recunoaştem că sîntem, adică plini de energie, nu obosiţi ca dumnealor (dacă nu cumva şi revistele în care publică vor fi fiind cam lipsite de vlagă!). Să ne amintim cu toţii cum creşteau voinicii din poveste într-o lună cît alţii într-un an. Ei bine, pentru noi anul – din 29 februarie în 29 februarie – e de cel puţin patru ori mai bogat decît pentru confraţii noştri. Cărora – de altfel – le urăm, tuturor, sănătate şi spor în toate!

Oricum, stăm mai liniştiţi decît alţii, decît – vreau să spun – alte redacţii, care-şi doresc să-şi mai ţină în viaţă publicaţiile măcar cîţiva ani. Pe noi nu ne duce gîndul dincolo de următorul 29 februarie! Să ajungem acolo, la „doi anişori“ (cît opt!), şi-abia atunci om mai vedea dacă **Observatorul...** va fi avut un destin mai

Pe *site*-ul **Observatorului...** – forum de discuţii şi bază de *link*-uri culturale

La împlinirea a 4 ani de la apariţie, **Observatorul cultural** anunţă inaugurarea pe pagina sa de Internet (*www.observatorcultural.ro*) a două noi „componente virtuale“: un forum de discuţii şi o bază de *link*-uri culturale.

La **Observator**, la Cafenea!

Necesitatea unui forum al **Observatorului cultural** s-a făcut de mai multă vreme simţită, după cum au dovedit-o avalanşele de mesaje şi de replici din „cartea de oaspeţi“ (**Guestbook**-ul) a *website*-ului nostru. În cîteva rînduri, s-au stîrnit veritabile „furtuni“ de opinii contradictorii, ceea ce ne-a şi făcut să preluăm cîte ceva în revistă (vezi polemicile din jurul intervenţiei militare din Irak). De-acum înainte, amatorilor de discuţii şi polemici le va sta la dispoziţie Forumul **Observatorului...**, care nu le va mai limita în nici un fel elanurile şi elocinţa (în **Guestbook**, numărul de cuvinte al mesajelor e limitat). „Iniţiaţii“ o ştiu: e cea mai democratică formă de dezbatere publică, cu participare liberă şi nelimitată, fără nici un fel de cenzură. Ne vom limita să propunem din cînd în cînd teme de discuţie şi, dacă ni se va părea util, vom interveni cu propriile noastre opinii. De asemenea, atunci cînd vom considera că e cazul, vom prelua dezbaterile cele mai „cu miez“ şi cele mai „fierbinţi“ în paginile revistei.

Forumul poartă „firma“ **Cafeneaua virtuală a Observatorului cultural** şi poate fi accesat prin meniul orizontal de pe prima pagină a *site*-ului (ultima opţiune din dreapta, după **Guestbook**). Mai mulţi „internauţi“ şi cititori ai revistei noastre l-au descoperit deja, căci el, Forumul, e instalat de cîteva săptămîni! Primul vizitator, Ssorin, a avut umorul de a se declara... singur într-un pustiu (preluăm textul fără diacritice româneşti, cum se practică în „cyberspaţiu“): „Ma simt mindru ca pot posta primul ceva, chiar daca, negasind nimic pe forum, am un pic senzatia unui mic pustiu. Totusi, sper ca forumul sa se anime si, asa cum spune si topicul, sa putem discuta si analiza (cit ne pricepem) literatura, fie ea consacrata, fie personala“. Sonyaxel i-a răspuns rapid, dînd glas unei viziuni catastrofice asupra soartei crude a culturii în zilele noastre: „stai linistit Sorine... asha-i si la muzeul satului... pustietate... se vede clar cat de important este pentru romani acest domeniu...“. Interneticusurgiul a intervenit, raţional: „E totusi un forum nou. E normal sa fie pustiu o vreme. Ar trebui, insa, sa fie anuntat de redactie in paginile revistei. Cred ca putina lume a observat ca a aparut o sectiune noua pe site“. Şi aşa mai departe, încît în Forumul nostru încă neinaugurat s-au şi adunat peste 10 mesaje, „vizualizate“ de peste 200 de ori!

N-am lansat deocamdată nici o temă de discuţie. Dacă vom simţi că e cazul, o vom face. Secţiunile pe care le propunem pentru **Cafeneaua** noastră **virtuală** sînt: **Literatură**, **Arte**, **Politică**, **Societate**, **Diverse**, plus o **Condică de sugestii şi reclamaţii**. Detalii şi explicaţii – în articolul semnat în paginile următoare de Ovidiu Drăghia...

Legături spre... restul culturii!

Spre beneficiul cititorilor noştri, inaugurăm şi o bază de *link*-uri către alte *site*-uri culturale româneşti: reviste, edituri ş.a.m.d. Vizitatorii paginii noastre de Internet vor putea astfel să „navigheze“ şi către alte surse de informaţie şi de texte. Lansată cu circa 60 de legături, baza noastră de *link*-uri culturale se va extinde treptat, intenţia fiind aceea de a construi un „portal“ al domeniului. Pas cu pas şi în funcţie de necesităţile pe care le vom identifica...

Adrese noi la **Observatorul cultural**

Anunţăm cu această ocazie şi inaugurarea unor adrese electronice noi la **Observator cultural**:

▮ Ion Bogdan Lefter – *iblefter@observatorcultural.ro*

▮ Ana Maria Sandu – *ana@observatorcultural.ro*

▮ Ovidiu Drăghia – *odraghia@observatorcultural.ro*

▮ Răzvan Pahonţu – *rpahontu@observatorcultural.ro*

Întrucît la unele dintre adresele folosite anterior s-au înregistrat în ultimele două luni perturbaţii de trafic, îi îndemnăm pe corespondenţii noştri să retransmită mesajele la care n-au primit încă răspuns.

Nota bene

*Redacţia **Observatorului cultural** a avut în ultimele luni probleme nu numai cu poşta electronică, ci şi cu cea „normală“: din cauza unor neînţelegeri, oficiul Poştei Române, care ne deserveşte, a încetat să ne livreze corespondenţa de la sfîrşitul lunii decembrie 2003 şi pînă la mijlocul lui februarie 2004. Unii expeditori ne-au semnalat că scrisorile şi pachetele le-au fost returnate. Altele – cărţi, reviste – se vor fi pierdut pe drum. Cu această motivaţie „obiectivă“, oricum independentă de voinţa noastră, le cerem scuze corespondenţilor noştri care s-au văzut nevoiţi să facă o a doua expediţie şi celor care se vor fi aşteptat să vadă în paginile **Observatorului...** semnalări pe care n-am avut cum să le facem! În măsura posibilului, îi rugăm pe colegii noştri de presă culturală să ne retrimită revistele pe care le-au publicat în lunile decembrie-ianuarie-februarie. Ne-ar face plăcere să le putem citi!*

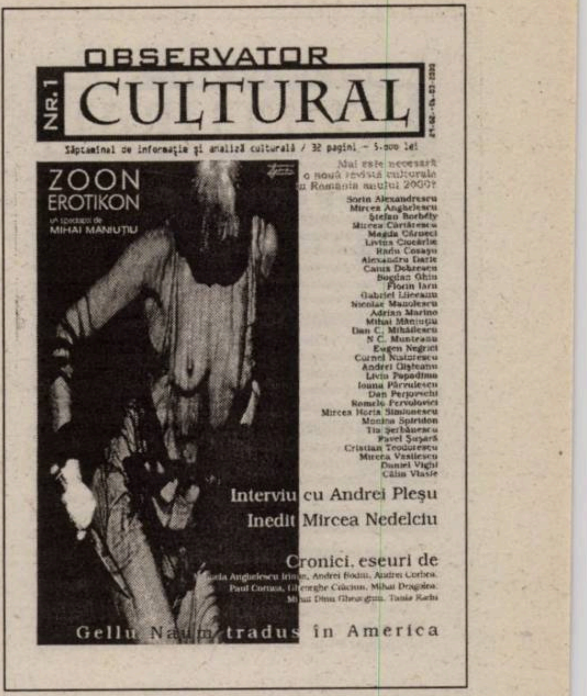
OBSERVATOR CULTURAL
NR. 1
Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini – 5.000 lei
ZOON EROTIKON
MIHAI MANIUŢIU
Mai este necesară o nouă revistă culturală în România anului 2000?
Sorin Alexandrescu
Mircea Anghelescu
Ştefan Borbély
Mircea Cărtărescu
Magda Cârneci
Livius Ciocârlie
Radu Cosaşu
Alexandru Darie
Caius Dobrescu
Bogdan Ghiu
Florin Iaru
Gabriel Liiceanu
Nicolae Manolescu
Adrian Marino
Mihai Măniuţiu
Dan C. Mihăilescu
N.C. Munteanu
Eugen Negrici
Cornel Nistorescu
Andrei Oişteanu
Liviu Papadima
Ioana Pârvulescu
Dan Perjovschi
Romelo Pervolovici
Mircea Horia Simionescu
Monica Spiridon
Tia Şerbănescu
Pavel Şuşară
Cristian Teodorescu
Mircea Vasilescu
Daniel Vighi
Călin Vlasie
Interviu cu Andrei Pleşu
Inedit Mircea Nedelciu
Cronici, eseuri de
Gellu Naum tradus în America

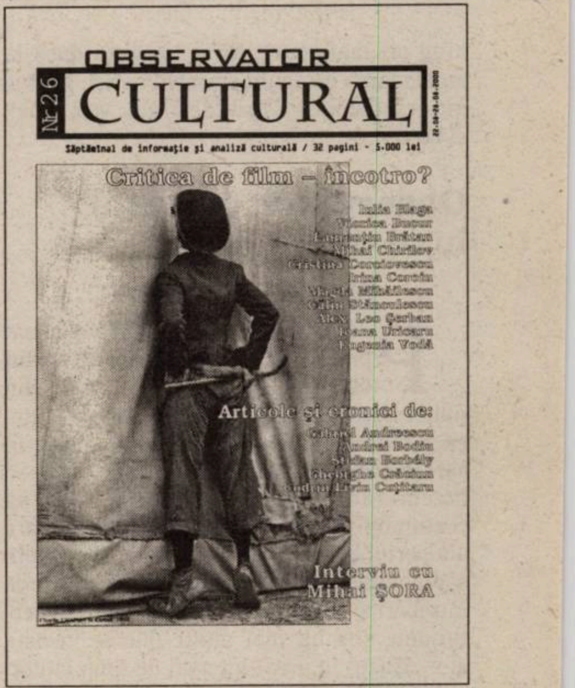
OBSERVATOR CULTURAL
Nr 26
Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini – 5.000 lei
Critica de film – încotro?
Iulia Blaga
Mihai Chirilov
Cristina Corciovescu
Irina Coroiu
Alex. Leo Şerban
Ioana Uricaru
Eugenia Vodă
Articole şi cronici de:
Andrei Bodiu
Ştefan Borbély
Gheorghe Crăciun
Interviu cu Mihai ŞORA

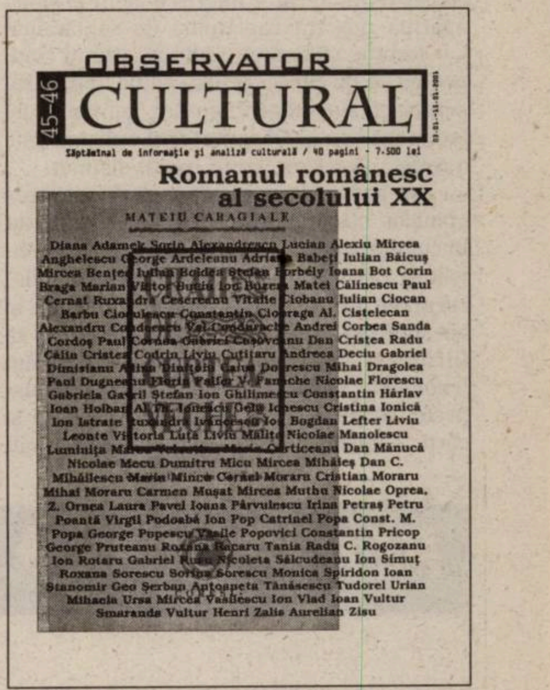
OBSERVATOR CULTURAL
45–46
Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 40 pagini – 7.500 lei
Romanul românesc al secolului XX
MATEIU CARAGIALE
Diana Adamek Sorin Alexandrescu Lucian Alexiu Mircea Anghelescu George Ardeleanu Adriana Babeţi Iulian Băicuş Mircea Benţea Iulian Boldea Ştefan Borbély Ioana Bot Corin Braga Marian Victor Buciu Ion Bureaă Matei Călinescu Paul Cernat Ruxandra Cesereanu Vitalie Ciobanu Iulian Ciocan Barbu Cioculescu Constantin Ciopraga Al. Cistelecan Alexandru Condeescu Val Condurache Andrei Corbea Sanda Cordoş Paul Cornea Gabriel Coşoveanu Dan Cristea Radu Călin Cristea Codrin Liviu Cuţitaru Andreea Deciu Gabriel Dimisianu Adina Dinitoiu Caius Dobrescu Mihai Dragolea Paul Dugneanu Florin Faifer V. Fanache Nicolae Florescu Gabriela Gavril Ştefan Ion Ghilimescu Constantin Hârlav Ioan Holban Al. Th. Ionescu Gelu Ionescu Cristina Ionică Ion Istrate Ruxandra Ivăncescu Ion Bogdan Lefter Liviu Leonte Victoria Luţă Liviu Maliţa Nicolae Manolescu Luminiţa Marcu Valentina Marin Corticeanu Dan Mănucă Nicolae Mecu Dumitru Micu Mircea Mihăieş Dan C. Mihăilescu Marin Mincu Cornel Moraru Cristian Moraru Mihai Moraru Carmen Muşat Mircea Muthu Nicolae Oprea. Z. Ornea Laura Pavel Ioana Pârvulescu Irina Petraş Petru Poantă Virgil Podoabă Ion Pop Catrinel Popa Const. M. Popa George Popescu Vasile Popovici Constantin Pricop George Pruteanu Roxana Racaru Tania Radu C. Rogozanu Ion Rotaru Gabriel Rusu Nicoleta Sălcudeanu Ion Simuţ Roxana Sorescu Sorina Sorescu Monica Spiridon Ioan Stanomir Geo Şerban Antoaneta Tănăsescu Tudorel Urian Mihaela Ursa Mircea Vasilescu Ion Vlad Ioan Vultur Smaranda Vultur Henri Zalis Aurelian Zisu

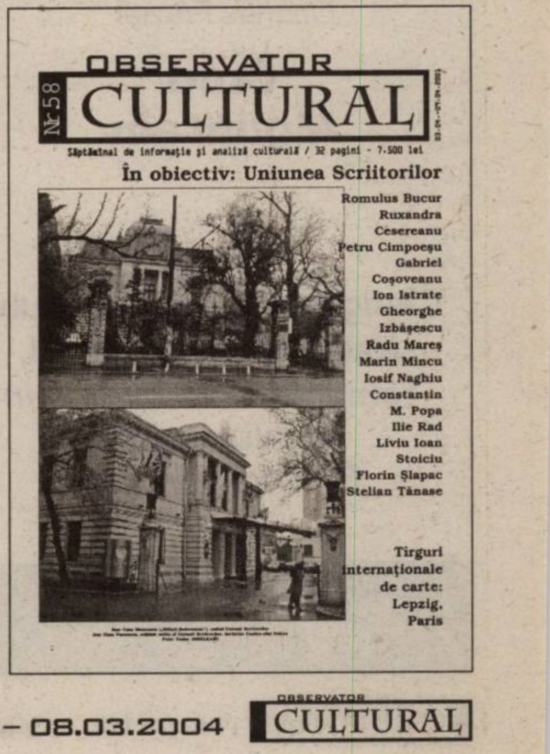
OBSERVATOR CULTURAL
Nr 58
Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini – 7.500 lei
În obiectiv: Uniunea Scriitorilor
Romulus Bucur
Ruxandra Cesereanu
Petru Cimpoeşu
Gabriel Coşoveanu
Ion Istrate
Gheorghe Izbăşescu
Radu Mareş
Marin Mincu
Iosif Naghiu
Constantin M. Popa
Ilie Rad
Liviu Ioan Stoiciu
Florin Şlapac
Stelian Tănase
Tirguri internaţionale de carte: Lepzig, Paris

OBSERVATOR CULTURAL
Nr. 77
Săptămînal de informație și analiză culturală / 32 pagini - 10.000 lei

Articole și eseuri pe teme americane

Epilog în conflictul de la Media Pro International ■ Polemici în jurul Securității ■ Confesiunea unui diplomat demis ■ Noi replici în scandalul de la Iași ■ Intervenții pe tema manualelor alternative ■ Interviu cu Cristian Preda ■ Festivalul de film de la Capalbio ■ Din nou despre Festivalul de la Salzburg

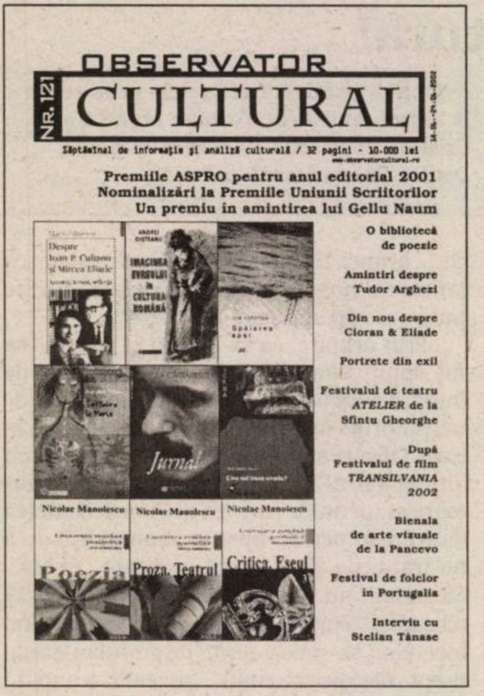
OBSERVATOR CULTURAL
Nr. 121
Săptămînal de informație și analiză culturală / 32 pagini - 10.000 lei

Premiile ASPRO pentru anul editorial 2001
Nominalizări la Premiile Uniunii Scriitorilor
Un premiu în amintirea lui Gellu Naum

O bibliotecă de poezie

Amintiri despre Tudor Arghezi

Din nou despre Cioran & Eliade

Portrete din exil

Festivalul de teatru *ATELIER* de la Sfîntu Gheorghe

După Festivalul de film *TRANSILVANIA* 2002

Bienala de arte vizuale de la Pancevo

Festival de folclor în Portugalia

Interviu cu Stelian Tănase

OBSERVATOR CULTURAL
Nr. 188
Săptămînal de informație și analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei

Balkan Dance Platform la BucurESTi.VEST
Festivalul „George Enescu“ la final

ASPRO renunță la timbrul literar ■ Două cărți cu și de Gellu Naum: *Despre interior-exterior* și *Calea Șearpelui* ■ Articole despre *Enciclopedia zmeilor* și *Pururi tînăr, înfășurat în pixeli* de Mircea Cărtărescu ■ Carlos Fuentes și noaptea romanului american ■ O introducere în pragmatică ■ Despre discriminarea tradițională ■ Teatru, arte vizuale, arhitectură, dans, muzică ■ Relațiile romāno-maghiare sub presiune ■ Interviu cu Liviu Rotman

OBSERVATOR CULTURAL
199-200
Săptămînal de informație și analiză culturală / 40 pagini - 20.000 lei

La mulți ani 2004!
Crăciun, An Nou și 200 de numere

Hello Lenin, good bye Clayderman ■ Propuneri de reformă a sistemului de învățămînt superior din România ■ Dicționar moldovenesc-românesc: confuzie, ridicol și mistificări ■ Diferențe între Estul și Vestul Europei ■ Iulia Blaga, Laurențiu Brătan, Mihai Chirilov, Andrei Gorzo, Valerian Sava, Alex. Leo Șerban: topul celor mai bune filme ale anului 2003 ■ Retrospectivă teatrală ■ Premiile literare franceze 2003 ■ Interviu cu Marian Popescu

lung ori mai scurt. Ni se va ierta dacă la aniversarea de acum spunem astfel: glorios nu ne-ndoim că a fost (destinul, vezi bine!) și va fi...

Observator cultural
în al doilea an bisect

Carmen MUȘAT

Pe 29 februarie 2000, cînd s-a lansat primul număr al **Observatorului cultural**, știam că va fi greu, din punct de vedere financiar, să supraviețuim ca publicație independentă, pe o piață în care cultura nu este la mare preț, fără să facem rabat de la calitate și fără să renunțăm pe parcurs la principiile cu care am pornit la drum. După patru ani de emoții săptămînale, de satisfacții și dezamăgiri, de întrebări și răspunsuri, avem o singură certitudine și mult mai multe dileme: revista și-a cîștigat în acest interval de timp cititori consecvenți, al căror interes a făcut posibilă apariția noastră săptămînă de săptămînă. Lor trebuie să le mulțumim în primul rînd, pentru că ne citesc, pentru că ne apreciază, pentru că sînt exigenți cu noi, pentru că ne fac să credem că **Observatorul cultural** este o revistă necesară, cu un profil distinct.

Am pornit de la premisa că diversitatea opiniilor, competiția intelectuală, concurența în condiții de *fair play*, polemicile de idei, civilitatea intervențiilor sînt „ingredientele“ esențiale ale unei vieți culturale dinamice și am încercat, cu fiecare apariție, nu doar să furnizăm informații, ci și să analizăm fenomenul cultural sub diversele sale aspecte, să punem în discuție evenimente și cărți, oameni și idei, teme „la modă“ sau subiecte „delicate“, fără să ocolim politicul ca o componentă omniprezentă a culturii contemporane. Nu ne-am propus să fim „cuminți și călduți“ și poate, de aceea, **Observatorul** a stîrnit, adeseori, discuții aprinse. N-am ocolit subiectele fierbinți și, în general, nu ne-am ferit să înotăm, de multe ori, împotriva curentului. Ne-am asumat riscul de a iniția dezbateri publice și, în cîteva rînduri, pe lîngă aprecieri ne-am ales și cu reproșuri iritate și acuze nedrepte, am vrut să punem probleme și, deseori, am atins coarde sensibile, am rănit poate, dar nu cu intenție, și am fost, la rîndul nostru, răniți, am mizat pe tineri și mulți dintre cei care au debutat în **Observator** au devenit între timp nume cunoscute și apar azi frecvent în paginile unor publicații diverse.

Privind acum în urmă, fără mînie, dar și fără autoîncîntare, cred că a meritat. Dincolo de plusuri și de minusuri, dincolo de reușite și de neîmpliniri, sînt convinsă că, fără **Observator cultural**, peisajul publicisticii culturale ar fi arătat cu totul altfel, nu știu dacă neapărat mai sărac, dar, cu siguranță, mai anost.

Fac parte dintre cei care cred că, la ora actuală, oferta de publicații de calitate, nu doar cu profil cultural, nu este suficient de variată și nu răspunde întru totul așteptărilor cititorilor. E, așadar, loc suficient pe piață nu doar pentru revistele deja consacrate, ci și pentru altele care ar putea apărea. Este un adevăr banal că, într-o lume liberă, competiția stimulează și determină valoarea, pe de o parte și, pe de altă parte, elimină publicațiile nevandabile.

Tocmai de aceea mi-e greu să înțeleg ce a vrut să spună un reprezentant de seamă al partidului de guvernămînt, cînd a afirmat că avem prea multe ziare și reviste și că PSD-ul s-a gîndit că ar trebui „luate măsuri“ pentru a reglementa această stare de fapt. Dacă există într-adevăr o inflație pe piața mass media, acest lucru se datorează, în bună măsură, politicii PSD-ului, care preferă să finanțeze, prin subvenții ministeriale consistente, reviste fantomatice (precum **Literatorul**) și cotidiene fără audiență, dar obediente, care supraviețuiesc „cu bani de la partid“. Aceeași politică este vizibilă și în domeniul audio-vizualului, invadat de posturi radio și televiziuni de apartament, care-și datorează existența unor patroni cu multe dosare penale, nesoluționate, dar cu mulți prieteni influenți în partidul aflat la conducere, și care funcționează pe principiul „puterea ne susține și noi susținem puterea“, valabil, de altfel, atît în cazul televiziunii publice, cît și în cel al posturilor TV private, dar cu mari datorii la stat.

S-ar putea spune, parafrazîndu-l pe Goya, că dependența economică naște monștri mediatici, pe cît de respingători, pe atît de efemeri. Dincolo de aceștia există, în pofida tuturor dificultăților, și zona rarefiată a publicațiilor independente – nu doar din punct de vedere financiar –, printre care se regăsește și **Observatorul cultural**. Sper ca peste alți patru ani revista noastră să fie tot acolo.

Cîteva afinități!...

Paul CERNAT

Mă consider o persoană eclectică, un tip atras de spectacolul actualității, de bogăția diversității și de complexitatea nuanțelor. În general, nu cred necondiționat într-o „idee“ sau alta. Cred că poți „învăța“ întotdeauna ceva de la oricine. Iar printre lucrurile care mă definesc și care – ca să spun așa – mă „vertebrează“ de bine, de rău, se numără, fără îndoială, *antiexclusivismul*.

Între datele de 29 februarie a doi ani bisecți – 2000 și 2004 – se află cuprinsă o parte din biografia mea profesională, și nu numai profesională. Nu vreau să fac aici, acum, vreun bilanț (subiectiv) de etapă, ci doar să exprim cîteva afinități care m-au ținut și mă țin, în continuare, aproape de **Observator cultural**. Ar fi, mai întîi, lipsa de vedetism, de ifose și de morgă a revistei (și mă refer aici inclusiv la climatul din interiorul redacției), o „atitudine“ etică și critică pe care, în lipsa unui termen mai potrivit, aș numi-o *alternativă*: deschisă către alteritate, favorabilă experimentului, actualității/inovației artistice și spiritului prospectiv... În ceea ce privește *dominanta* ideologică (anti-autoritaristă, anti-naționalistă, anti-fundamentalistă, anti-etatistă, anti-elitistă – însă pro-elitară!, raționalist-liberală, pro-minoritară, pro-feministă, preocupată nu numai de excavarea totalitarismului comunist *hard*, ci și de „arheologia“ masivă, sistematică a extremei drepte, a xenofobiei și antisemitismului) sînt, desigur, multe lucruri de spus. E foarte comod să-i expediezi pe cei care cred în aceste idei *neo-liberale* și *(post)moderne* plasîndu-i, de-a valma, sub eticheta simplistă – transformată în stigmat – de „corecți politic“ și, în același timp, să te declari în favoarea democrației liberale și a europenismului. Întreb, cu modestie: cîte publicații își asumă consecvent susținerea acestor atitudini în „peisajul“ presei culturale românești? Și nu mă refer aici la asumări de complezență, făcute, cu jumătate de gură, mai mult de voie decît de nevoie, eventual la „presiuni internaționale“, ci la o convingere intimă. Tare mă tem că anumite lucruri „incomode“ care sînt spuse în paginile **Observatorului** nu prea pot fi spuse *la fel de radical* în alte publicații culturale de la noi. Pînă la urmă, totul se reduce la o problemă de responsabilitate etică, responsabilitate de a cărei asumare intelectualii noștri se cam feresc. E mult mai profitabil (face bine la imagine și menține tonusul identitar) să te autovictimizezi narcisist, clamîndu-ți eroismele culturale de sub totalitarisme, ascunzînd gunoiul sub covor, eufemizînd, căutînd mereu scuze și pasînd mereu răspunderea individuală în ograda *celorlalți*. Exemple?: comunismul a fost impus de către „străini“, iar autohtonii (minus cîteva „cozi de topor“, căci „pădure fără uscături nu se poate“) au fost doar niște victime inocente, colaboraționiști de nevoie; responsabilitatea pentru succesul extremei drepte interbelice aparține exclusiv „contextului istoric“, „marilor puteri“, slăbiciunii și „naivității“ unor inși marginalizați, bine intenționați, români adevărați; angajamentul masiv al intelectualilor noștri în favoarea regimurilor totalitare e scuzabil prin „operă“, prin imperativu „salvării culturii“ și prin „imaginea României în lume“; și așa mai departe. Sîntem – nu-i așa? – niște bieți „oameni sub vremi“, victime eterne ale comploturilor și conjuncturilor internaționale... Cu o asemenea „mentalitate“ nu am „rezonat“ niciodată.

Fără **Observator...**, spectrul nostru cultural ar fi unul dezechilibrat, lipsit de o direcție esențială. Poți împărtăși sau nu unele idei sau acțiuni ale revistei (considerată „prea partizană“ de unii), dar nu poți să le bagatelizezi sau să le ignori. Și dacă unele „provocări“ ideologice – poate excesive cîteodată – au creat la început o stare de „șoc cultural“, la fel de adevărat rămîne faptul că multe au sfîrșit prin a fi asimilate chiar de către adversarii lor inițiali. Nu vreau să mai insist acum asupra acestor lucruri. Consider că ideile pe care le promovează (mai mult sau mai puțin bine) **Observatorul cultural** constituie un „ingredient“ de care mentalitatea noastră – rămasă, în ciuda declarațiilor, mult prea tradiționalistă, oportunistă, ipocrită, arogantă, encomiastică și idolatră – are încă foarte multă nevoie.

Ne leagă ceva

Mihaela MICHAILOV

O redacție mititică (domnul Lefter spune că s-a păstrat constantă media de înălțime – în jur de 1.55 m. –, ceea ce poate fi dezarmant și chiar surprinzător pentru cei care se așteaptă la desfășurări de forțe), în care, dacă intri, s-ar putea să vrei să nu mai ieși. Mie mi s-a în-

Charles Frazier
O capodoperă! Și un film de legendă cu Jude Law, Nicole Kidman și Renée Zellweger
Cold Mountain
POLIROM

POLIROM Carte eveniment

Charles Frazier
Cold Mountain

Cîștigător al prestigiosului National Book Award, romanul *Cold Mountain* rivalizează cu *Pe aripile vîntului*

Comenzi la: CP 266, 700506, Iași, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)217440
București, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, Timișoara, Tel.: 0722/548785
E-mail: sales@polirom.ro
www.polirom.ro

tîmplat – o să încerc să evit pe cît posibil pîrghia alunecoasă a patetismului – şi n-aş schimba cu nimic ceea ce reprezintă, pentru mine, **Observatorul**. De obicei, nu mă ataşez uşor de locuri, deoarece le simt apropieri paradoxal exterioare ale unei identităţi pe care mi-ar fi frică că aş putea să o pierd în orice moment. De spaţiul **Observatorului** însă m-am simţit de la început legată, ca şi cum aş fi intrat într-un loc pe care îl ştiam dintotdeauna şi pe care nu făceam decît să-l regăsesc. Dinamic, efervescent, inventiv, oferindu-ţi o libertate interioară pe care în alte părţi e foarte greu să o obţii. Extrem de puţine sînt locurile cărora simţi că le aparţii, căci e nevoie să te mulezi pe spiritul lor, să intri într-o perfectă sincronizare cu el. Şi tocmai din acest motiv nu vin niciodată la **Observator** ca la un *job* obişnuit şi nici nu mă uit la ceas să văd cam cînd ar trebui să plec. În primul rînd, pentru că e o atmosferă relaxantă, destinsă şi plăcută (nu acea stare inhibant-apăsătoare a culturii care, dacă nu e făcută cu morgă şi cu un elitism afişat, cu demonstraţii de intelectualism persiflant, atunci e ca şi cum nu există), unde te simţi, indiferent cît de mult ai avea de lucru, în largul tău. Apoi, pentru că puţini sînt cei care au privilegiul să lucreze alături de oameni cu care sînt pe aceeaşi lungime de undă. Iar eu mă consider, încă o dată, norocoasă. Împărtăşim, în mare – diferenţele de nuanţă sînt inevitabile şi chiar necesare –, acelaşi mod de raportare la lucrurile pe care trebuie să le reflectăm cît mai viu şi incitant, pentru a nu ne transforma într-un fel de catacombă amorfă, cu aer muzeal şi statut de relicvă. Aşteptăm, uneori pînă în ultima clipă, şi asta ne dă un soi de fecundă nelinişte, articole despre evenimente recent încheiate, cărora **Observatorul** le ia pulsul. Un barometru al temperaturii culturale la cald, filtrată în toate fluctuaţiile ei, cu bizareriile, disonanţele, realizările şi eşecurile de rigoare.

Şi mai este ceva care mi se pare extrem de benefic la **Observator**, în spaţiul unei prese culturale terne şi amorţite, preocupată mai mult de insectarul apartenenţelor şi etichetărilor ridicole, nefondate, decît de spiritul autentic, în permanentă mişcare. **Observatorul** are ceea ce puţine publicaţii sînt în stare să etaleze, şi anume o atitudine care, în contextul pendulărilor şi compromisurilor din ce în ce mai pregnante, incomodează prin amendarea oportunismelor meschine şi a falselor veleităţi de cultură înaltă, închisă în sine, neproductivă şi cu un grad redus de adresabilitate. Atunci cînd spui totul direct, fără menajamente şi ocolişuri, n-ai cum să fii iubit de toată lumea. Şi nici nu e nevoie. **Observatorul** este un spaţiu viu, unde simţi mereu că se întîmplă ceva şi unde există un tip de comunicare cu totul special.

Bem ceai, mîncăm covrigi calzi cu Danone iaurt de băut şi citim şi rîdem şi povestim şi strigăm „profu“ cînd avem neapărat nevoie de ajutor. Sînt într-un fel anume legată de toţi cei cu care lucrez. De Olga ale cărei degete dau fiori tastaturii, la turaţie maximă, de Paul P. care mi-a spus într-o seară, cînd urmăream despărţirile pe *print*: „ce-ar fi să foloseşti şi tu cuvinte dintr-o silabă ca să ne fie mai uşor?“ (să ştii că mă gîndesc de-atunci la o cronică în stilul ăsta), de Paul C. care vine şi-mi predă revista presei, spunîndu-mi „I have something for you“, de Ana cu care pun la cale o revistă să spargem piaţa editorială (stai liniştită că nu spun despre ce e vorba), şi cu care mă întîlnesc, întîmplător, chiar şi în ziua noastră liberă (semn că **Observatorul** pluteşte în aer, sau mai degrabă în *pub*-uri) şi, bineînţeles, de domnul Lefter care-mi explică diverse lucruri pe tonul cel mai prietenesc cu putinţă. Totul e aşa cum mi-am dorit să fie. Iar uneori, cînd ajung lunea, Olga mă întreabă mai în glumă, mai în serios: „Ţi-a fost dor de mine?“. Ei bine, da, mi-a fost, dar nu numai de tine.

Aniversarea noastră?

OVIDIU DRĂGHIA

S-au scurs, iată, 4 ani de cînd **Observatorul cultural** se lansa în Lăptărie şi de cînd ne întrebam dacă mai este necesară o revistă culturală în balcanica şi agitata cultură română. S-au scurs 2 ani de la momentul lansării paginii *web*, proiect avut în vedere încă de la lansarea revistei, dar care s-a materializat mai tîrziu, cînd i-a sosit vremea. Iar acum a sosit timpul pentru punerea în practică a altor idei, de asemenea gîndite şi discutate îndelung: forumul **Observatorului cultural** şi pagina de *link*-uri. Iată, în continuare, cîteva consideraţii despre acestea...

Forumul era un pas necesar pentru a face din prezenţa pe *web* un supliment al revistei. Pînă acum, prezenţa *on-line* reprezenta, în mare măsură, un instrument de căutare rapidă a articolelor publicate în cele 210 numere ale revistei, în arhivă – cu ajutorul motorului de căutare – şi, desigur, de parcurgere a articolelor curente pentru aceia care, din motive întemeiate, nu aveau acces la publicaţia tipărită. Nu uit că pagina de *Guestbook* a funcţionat şi ca forum ad-hoc, deşi rolul ei, regăsit acum, este de a cuprinde impresii/sugestii legate de *site*.

Am propus cîteva rubrici pivot pentru pagina de forum ori, dacă preferaţi, Cafenea virtuală a **Observatorului cultural**, şi anume: **Literatură**, **Arte**, **Politică**, **Societate**, **Diverse**, apoi **Condica de sugestii şi reclamaţii**. Aici, vă invităm să vă scrieţi opiniile legate de subiectele fierbinţi dezbătute în revistă, însă, evident, există libertatea de a propune alte subiecte din domeniile amintite mai sus, care nu se regăsesc în **Observator cultural**. Avem intenţia să ne implicăm în dezbaterile de pe forum, nu doar să-l monitorizăm. De asemenea, o altă iniţiativă este ca, pentru acele subiecte de mare importanţă, să propunem în revistă dezbateri virtuale pentru forum...

Forumul va fi monitorizat permanent pentru a nu lăsa libere „derapaje de limbaj“, dar şi pentru a atenţiona cu privire la nerespectarea tematicii propuse... Forumul, ca şi *Guestbook*-ul, nu este un loc de reclamă, de orice fel, astfel că anunţurile cu caracter comercial, cu excepţia celor din sfera culturii, vor fi şterse.

O altă noutate din pagina *web* este pagina *Link-uri*. Am inclus pentru moment revistele culturale, editurile, librăriile *on-line* şi alte *site*-uri din sfera culturii. Desigur, sîntem deschişi propunerilor legate de această pagină: aşteptăm noi *link*-uri în categoriile deja create sau sugestii pentru domenii noi, care merită incluse aici. Practic, dorim să creăm un director cultural de căutare, iar începutul a fost făcut acum... Mai departe, cu ajutorul dumneavoastră şi prin forţe proprii, pagina cu adrese *web* va creşte semnificativ.

Şi, nu în ultimul rînd, începînd cu acest număr, ne puteţi contacta pe noile adrese de *e-mail*, care au ca extensie numele revistei... Exemplu:

odraghia@observatorcultural.ro

J. Rodrigo, *Fetiţă odihnindu-se pe un cîine* (1873)

Istoria fotografiei spaniole

Institutul Cervantes din Bucureşti şi Editura Lunwerg din Spania, în colaborare cu Ministerul Culturii şi Cultelor din România şi Muzeul Naţional de Artă Contemporană, organizează în data de 3 martie 2004, ora 13.00, la Galeria Etaj 3/4 de la Teatrul Naţional (Bdul N. Bălcescu Nr. 2) vernisajul expoziţiei itinerante **150 de ani de fotografie în Spania**, prezentate de criticul de artă Mihai Oroveanu, directorul general al Muzeului Naţional de Artă Contemporană.

Expoziţia (113 fotografii) a fost concepută în trei părţi, exprimînd diversele momente istorice ale fotografiei în Spania.

Prima perioadă, încărcată de influenţe şi paralelisme posibile cu arta fotografică aflată la început în întrega Europă, începe să aibă relief abia după 1860, o dată cu apariţia primilor artişti spanioli şi mai ales prin Ortiz Echagüe, prim reprezentant al „pictorialismului tîrziu“. De la dagherotip, calotip sau primele fotografii realizate pe negativ de cristal, la fotojurnalism şi portretism, selecţia schiţează o adevărată cronică a societăţii epocii respective.

Pentru cea de-a doua perioadă, Publio López Mondéjar, comisarul expoziţiei, selectează o serie de fotografii reprezentative pentru evoluţia artei fotografice spaniole, întrerupte de izbucnirea violentă a Războiului Civil Spaniol în 1936. Între 1936 şi 1939, arta fotografică spaniolă se decantează cu precădere în reflectarea etic-solidară a republicanilor împotriva trupelor rebele franchiste, cu un accent deosebit pe reporterismul grafic şi arta portretului.

Cea de-a treia perioadă, cea mai diversă şi mai eclectică, cuprinde epoca lui Franco, dar şi postfranchismul, precum şi noile influenţe ale postmodernismului, mai pragmatice şi mai puţin idealiste decît cele legate de modernitatea dintre cele două războaie. Este perioada revoluţiei documentariste, a fotojurnalismului din perioada de tranziţie spre democraţie, a documentarismului antropologic din anii '80 şi, epoca naşterii unui noi tip de fotografie, cea din era digitală.

Comisarul expoziţiei – inaugurate de Editura Lunwerg în 1999, la Círculo de Bellas Artes din Madrid şi prezentată itinerant în 25 de ţari în colaborare cu Institutul Cervantes – este jurnalistul şi specialistul în istoria fotografiei, Publio López Mondéjar, care a realizat o selecţie impresionantă a evoluţiei imaginii fotografice, de la realizarea primului dagherotip, la Barcelona, în 1839, şi pînă în zilele noastre.

Publio López Mondéjar este cel mai cunoscut istoric al artei fotografice spaniole. Cartea sa **Portrete de viaţă** este deschizătoare de drumuri în critica fotografică, iar volumele care au urmat (**Cronica luminii**, **Memoria Madridului**, **Viziuni sportive**, **O sută de ani de fotografie şi căi ferate**, **Madrid, labirintul amintirilor**) au conturat un domeniu. În 1989, Lundwerg Editores a început editarea ambiţioasei sale tetralogii **Izvoarele memoriei**, din care s-au publicat deja trei volume: **Fotografie şi societate în Spania secolului al XIX-lea** (1989), **Fotografie şi societate în Spania între 1900-1939** (1992) şi **Fotografie şi societate în Spania lui Franco** (1996).

Parteneri media: Radio Bucureşti, **Ziua**, **Observator cultural**, Radio România Cultural

Pentru informaţii suplimentare şi dosare de presă, vă rugăm să contactaţi Biroul de presă al Institutului Cervantes la Tel. 230.13.54 sau să vizitaţi pagina noastră *web* *http://bucarest.cervantes.es*.

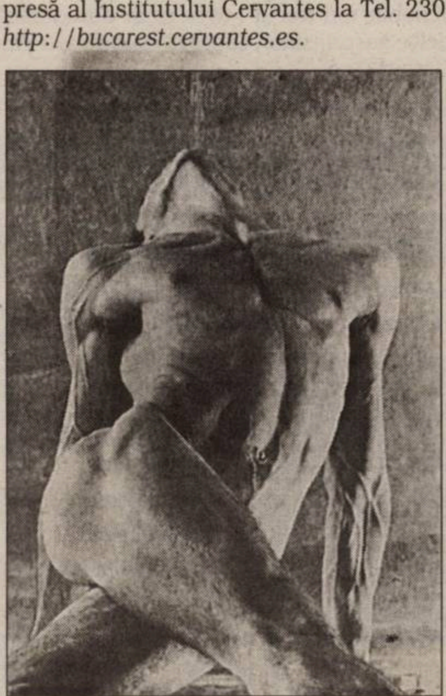

Tony Catany, *Visînd la zei* (1984)

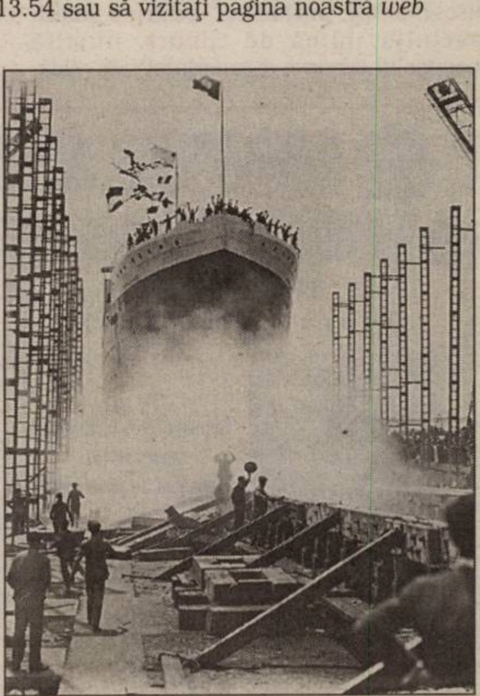

Fernández Trujillo, *Botezul transatlanticului Magallanes* (1927)

Radio Total 96.9 FM

De ce **Observator cultural**?

ADRIAN MARINO

M-am întrebat nu o dată: de ce **Observator cultural** mă atrage mai mult decît o altă revistă românească săptămînală? În primul rînd, pentru independenţa sa. Independenţa economică este explicaţia esenţială şi cea mai sigură garanţie a independenţei morale. Revista nu este susţinută de la buget, ea apare prin sponsorizare particulară. Format într-o epocă anterioară şi cu o altă mentalitate, situaţia merită oarecare atenţie.

Trec repede peste organizarea propriuzisă a sumarului. El oferă cea mai largă informaţie culturală, bine sistematizată, disponibilă la nivel naţional, în comparaţie cu toate săptămînalele actuale. Lectura **Observatorului**, din acest punct de vedere, este utilă, edificatoare. Umple, evident, un gol.

Orientarea ideologică, în sensul larg al cuvîntului, mi se pare însă aspectul cel mai important. Nu trebuie pierdut din vedere că **Observatorul** apare după o lungă perioadă totalitară, de dogmatism, dirijism, constrîngeri şi restricţii. Iar urmările sale se fac simţite pînă azi. Într-o lungă şi adesea confuză perioadă de opoziţie, de „tranziţie". Pe scurt, orientarea generală este moderat, dar ferm liberală, în sensul cel mai constructiv, clasic, al cuvîntului. O libertate şi independenţă de gîndire şi expresie totale, dincolo de obstacole, dogme şi prejudecăţi. S-a putut observa, recent, acest lucru şi cu prilejul unui punct de vedere neconformist în problema „pornografiei" în artă. Revista cultivă un spirit critic neinhibat, independent, fără agresivităţi inutile, dar şi fără timiditate. Se simte în permanenţă o respiraţie normală, calmă, dar sigură pe sine. Şi nu este chiar lipsit de importanţă faptul că cei ce fac revista şi colaboratorii săi de bază provin din medii şi familii în general liber profesioniste, fiind cei mai mulţi, ei înşişi, liber profesionişti. Afinităţile şi solidarizările **Observatorului** merg, din această cauză, în mod firesc, spre „păturile de mijloc". Factor esenţial de echilibru şi stabilitate socială. Revista dă atenţie, din această cauză, şi studiilor istorice despre ideea de libertate şi cenzură în România.

Această orientare, care inspiră şi garantează liberul exerciţiu al spiritului critic se observă cu deosebită claritate în cel puţin trei împrejurări caracteristice. Mai întîi, lipsa de inhibiţie critică, atunci cînd este cazul, în faţa ierarhiilor şi poziţiilor oficiale academice, care se vor canonice. Sînt în amintirile tuturor polemicile pe tema plagiatelor manualelor şcolare, patronate de figuri ilustrisime, academicieni, destule după mine *second-hand*, universitari scrobiţi, doctori docenţi pe bandă rulantă. Dezinvoltura faţă de aceste figuri culturale este mare. Semn că o altă stare de spirit începe să se instaureze şi în cultură. Polemicile au avut în cele din urmă efect, renunţîndu-se la autorii compromişi ai manualelor şi la textele lor dubioase.

Simptomatică este şi atitudinea independentă faţă de unii redactori, şefi de reviste care se leagănă încă în iluzia că doar ei stabilesc ierarhii şi „liste" canonice, definitive. Este o tristă reminiscenţă a epocii trecute: o singură revistă centrală, un singur critic, o singură ierarhie. **Observatorul**, de pe o poziţie radical opusă, este de partea pluralismului de opinii şi, în general, a culturii alternative. Cultura oficială este produsul totalitarismului, cultura alternativă este produsul liberalismului. Colaboratorii săi tineri, mai toţi în curs de formare, sînt atraşi în special de această orientare. Din care cauză s-a renunţat complet şi la sistemul listelor preferenţiale sau „negre", ca şi la practica (detestabilă) a omisiunilor sistematice, a numelor antipatizate din lucrări, dezbateri, „revista revistelor" etc. Exclusivismul unor luări de poziţie, pro sau contra lui Mircea Eliade de pildă, este contrabalansat prin poziţii, judecăţi echilibrate, nepartizane. Revista se interesează, de pildă, de modul cum trebuie şi cum nu trebuie „apărat" Mircea Eliade.

În legătură cu criticii români, foarte puţini, care publică şi în străinătate, disponibilitatea este la fel de largă. Sînt semnalate toate traducerile, cîte sînt, şi nu cultivă omisiunile frecvente în unele redacţii. Dar cum să faci „reclamă" unor critici români în versiuni străine, mulţi-puţini cîţi sînt, cînd – să spunem – directorul unei reviste centrale nu are nici un singur volum tradus într-o limbă străină sau editat în străinătate? Omeneşte vorbind, reacţia, pe un plan, este de înţeles. Ca document de moravuri literare, gestul este însă regretabil. **Observator cultural** încearcă, pe cît posibil, să modifice această mentalitate lamentabilă. ∎

deltarfi
93.5fm
Veştile bune vin cu vântul din vest.
La fel şi cele mai bune ziare...
Ascultă dimineaţa **Revista Presei Europene** !
La **delta**rfi, la 7:45 şi 9:15.

După (alţi) douăzeci de ani

NORMAN MANEA

Un admirabil text, apărut în **Observator cultural** la finele lunii ianuarie 2004, mă îndeamnă să pun în legătură receptarea ultimei mele cărţi apărute în România cu anii '80, dinaintea plecării din ţară, şi cu cei care au urmat.

Sub titlul **Acum nu e momentul?!**, dl Paul Cernat analizează „logica de front" cu care oponenţii comunismului preluaseră în ultimul deceniu şi folosesc şi azi „«armele» simbolice ale adversarului", evitînd să dezbată tabuizata temă a naţionalismului, pe motiv că... „acum nu e momentul".

Celebra sintagmă totalitară, instaurată ca avertisment şi scuză pentru manipulările „strategice" comuniste, absolutizînd, de fapt, tradiţionale manevre politicianiste dintotdeauna, a supravieţuit, iată, ca atîtea alte reflexe bine înrădăcinate în psihologia colectivă şi în comportarea publică a multor „democraţi" anticomunişti. Cu referire, însă, doar la unul dintre termenii problemei... Fusese, totuşi, „momentul" pentru o jalnică găselniţă, plină de tîlcuri, numită „monopolul evreiesc al suferinţei", de pildă. Venită – cine ar fi crezut? – dinspre „fruntaşii" politici şi literari ai scenei democratice.

Greu de uitat astfel de „momente", oricît ar fi modificat, între timp, presiunea aderării europene şi atlantice jocul de măşti şi de mize... Într-adevăr, „nu eufemizarea uneia sau alteia dintre cele două tipuri de adeziuni" trebuia să fie „prioritară" în perioada de după 1989, ci „analiza neconcesivă, simultană, a amîndurora, în virtutea numitorului lor comun – totalitarismul – şi a diferenţelor semnificative dintre ele". Prezenţa în viaţa politică postcomunistă a unor intelectuali („naive, fragile substitute «de tranziţie» ale politicienilor", scrie autorul) s-a dovedit, cred, falimentară, poate, şi din cauza unor astfel de inhibări care nu o dată erau, de fapt, vechi şi bine întreţinute ticuri de gîndire. („Încremenirea în proiect", le-am putea numi.) Iluzia „purificării întru libertate", şi anume tocmai prin „refularea şi punerea între paranteze a aspectelor neconvenabile din trecut", avea să se dovedească, deloc surprinzător, „nocivă", subliniază Paul Cernat.

Mă simt răzbunat, mărturisesc, de toate mizeriile pe care le-am tot înghiţit în aceşti ani „postcomunişti", atît dinspre mahalaua intelectuală, cît şi dinspre vanitoasa „elită", mereu satisfăcută de sine, pentru că repetam, din nou şi din nou, acelaşi lucru. Regăsindu-mi convingerile în textul sus-amintit, regăsesc, de fapt, prieteni vechi şi noi în România. Îi menţionează, de altfel, indirect, şi autorul.

În peisajul adesea întristător al bizantinei „tranziţii" româneşti ar fi nedrept, fără îndoială, „să omitem faptul că în **Contrapunct** au fost sancţionate dur atît colaboraţionismele fascizante, cît şi cele comunizante ale intelectualilor români (de la Eliade, Cioran şi Noica la Arghezi, Călinescu şi Sadoveanu)". Numărul dedicat dezbaterii „problemei Eliade" îl ţin bine şi cu bucurie minte, ca şi nu puţinele care au urmat despre fascism şi comunism, naţionalism şi democraţie, Holocaust-Gulag. Cine parcurge presa românească de după 1989 poate uşor observa, încă din confuza perioadă de început, exigenţa şi onestitatea, consecvenţa principială în opţiunile morale şi politice, nu doar literare, ca să nu spunem inteligenţa de bun-simţ, exprimate constant în publicaţia „generaţiei în blugi". Un contrast stenic faţă de spectacolul atîtor convertiri şi reconvertiri cinice, jucînd tontoroiul momentului. A fost, da, o reală bucurie contemplarea „maturităţii" celor pînă mai ieri consideraţi, cu anume condescendeţă, doar operatori talentaţi ai unui nou limbaj textual. **Observatorul cultural** a continuat în maniera aceluiaşi lucid şi echilibrat spirit critic, cu aceeaşi luminoasă deschidere, neinhibată, senină, stăruitoare, spre valorile culturii şi democraţiei.

*

„Nu am aderat la generaţia '80 dintr-un instinct gregar, ci am fost îndrăgostit de ea ca de o femeie. Am luptat ca să ajung în vîrful piramidei doar ca să îi atrag atenţia, ca să o pot cuceri. Am învăţat cîte ceva de la fiecare. Ideea de generaţie, pe care am realizat-o în mod aproape neverosimil (fiecare dintre noi fiind de fapt un singuratic), rămîne să depăşească micile noastre vieţi confuze şi să fie dusă mai departe nu de mîinile noastre, ci de cărţile noastre", scria, în anii '80, Mircea Cărtărescu.

Nu pot revendica sentimente de acelaşi calibru, nici aspiraţii de acelaşi calibru şi, evident, nu fac parte din aceeaşi generaţie. Deloc întîmplător, însă, citatul l-am regăsit în volumul meu de eseuri **Pe contur**, apărut nu fără dificultăţi, în 1984, la Editura Cartea Românească, premiat şi des-premiat, apoi, pentru conţinutul său nu tocmai canonic. Articolul dlui Paul Cernat m-a făcut să recitesc azi, la douăzeci de ani de la apariţie şi la mare distanţă de locul scrierii şi publicării sale, amplul text, intitulat chiar **După douăzeci de ani**, dedicat „generaţiei optzeciste", de care mă simţeam aproape şi căreia îi consacram un loc important în economia cărţii. Capitolul **Nume noi** includea, pe lîngă eseul menţionat, şi analize ale unor cărţi de Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun, Adina Kenereş.

Mi-ar fi greu să uit seara cînd Mircea Nedelciu a venit, cu vin şi cu Gheorghe Crăciun, să-mi facă o vizită sau seara cînd l-am văzut de-aproape, la cina de la Paul Georgescu, pe Mircea Cărtărescu, noi doi fiind singurii invitaţi ai serii, cred. Nici dialogul amical şi frecvent cu Ion Bogdan Lefter, Mariana Marin, Bedros Horasangian, Adina Kenereş, Marta Petreu, nici corespondenţa (nu doar epistolară) cu Gheorghe Crăciun, Augustin Pop sau Andrei Corbea, nici vizitele la Bucureşti ale lui Alexandru Vlad nu le-am uitat. Şi nici nu erau, aceştia, de fapt, singurii membri ai „mişcării" pe care îi preţuiam. N-am uitat nici seara cînd fusesem adus de Crohmălniceanu, faimosul antrenor al „desantiştilor", la cenaclul „noii proze", ca să-i cunosc şi să mă cunoască mai bine cei cu care, cum spunea criticul, „ai o legătură profundă, să ştii".

Cu generaţia „în blugi" m-am simţit, trebuie s-o spun, de la început şi mereu, într-o cordială comunicare.

Comunicarea s-a redus, din păcate, inevitabil, după 1989, din cauza distanţei şi a haosului re-aşezării valorilor şi criteriilor în cultura română, dar nu a încetat niciodată cu totul. Nici nu s-ar fi putut. Convorbirile de după 1989 cu Marta Petreu şi Bogdan Lefter, corespondenţa cu Alexandru Vlad, Bedros Horasangian şi Mariana Marin n-au făcut decît să confirme că ne regăsim „pe aceleaşi baricade", potenţînd, în acelaşi timp, regretul că se diminuase contactul cu atîţia dintre „coechipierii" lor. Nu era negli-

EDITURA „CASA RADIO"
Punţi către o nouă vârstă a comunicării
Colecţia REPERE XXI
antologii de publicistică radiofonică
Seria RADIO ROMÂNIA ACTUALITĂŢI
TITUS VÎJEU
Eterul şi eternul
Tablete din rubricile *Matinalului:* „Cafeaua de dimineaţă" şi „Memoria de rezervă" (1999-2003)
13 x 20 cm; 272 p.
Seria RADIO ROMÂNIA CULTURAL
ILEANA CORBEA • NICOLAE FLORESCU
Convorbiri prin timp
Interviuri realizate între 1968-2001, difuzate integral în emisiunea „Convorbiri peste timp"
13 x 20 cm; 315 p.
Comenzi: tel.: 303.17.72; 303.17.31; on line: www.srr.ro; e-mail: marketing@srr.ro
Vânzare directă: Librăria „Casa Radio", str. Gen. Berthelot, 60-64, sect. 1, Bucureşti

jabilă, totuşi, această reconfirmată solidaritate în carnavalul confuziilor şi manipulărilor perioadei.

Puţine au fost, trebuie subliniat, „abdicările" morale ale acestei eminente generaţii literare, atît de preocupate de „supremaţia textului"... Se dovedea, din nou, cum se întîmplase şi în cazul lui Ion Negoiţescu, că esteticul poate fi un reper moral puternic, nu doar viceversa, cum crezuse Ion Caraion, poetul care a îndurat ani grei de puşcărie comunistă şi a revenit, apoi, printr-o atît de vie prezenţă lirică şi „morală" în epocă (şi o atît de tristă reevaluare postumă a duplicităţilor sale).

*

În eseul din 1984 îl citam, deloc întîmplător, pe MRP: „Proza modernă merge înainte folosind nu numai cuceririle, dar şi impasurile ei, spre a da chipul adevărat şi viu al sufletului omenesc în acţiune".

Vedeam o relaţie de adîncime între micul grup care debutase în anii '60 în **Povestea Vorbii**, mini-publicaţia subversivă redactată de poetul cîndva comunist şi suprimată după şase numere de oficialităţile comuniste, şi cei care, „după douăzeci de ani", încercau, la rîndul lor, în condiţii politice şi culturale schimbate, să „meargă înainte" folosind, în deplină cunoştinţă de cauză, izbînzile şi impasurile antemergătorilor.

Lunga listă a „numelor noi" pe care le menţionam părea nesfîrşită, cum se întîmplă în faza „potenţialităţilor" unei noi mişcări şi generaţii literare... Nu lipseau, însă, nici Cristian Teodorescu, nici Hanibal Stănciulescu, nici Ioan Groşan sau Carmen Francesca Banciu, Petru Romoşan, Ion Simuţ, Nichita Danilov, Elena Ştefoi, Daniel Vighi, Dan Petrescu, Mircea Mihăieş, Liviu Ioan Stoiciu, Al. Cistelecan, Alex. Muşina, Ion Stratan, Radu G. Ţeposu, Andrei Corbea, Mihai Dinu Gheorghiu, Augustin Pop, Florin Iaru, Stelian Tănase, Gheorghe Ene...

Încercam să-mi explic mie însumi, dar şi cititorului acelui text, relaţia cu noua viziune literară promovată de mulţi dintre cei citaţi şi de nenumăraţi alţii dintre colegii şi prietenii lor.

„Pentru mine, sugestiile de modificare a raportului dintre creator, personaje şi realitatea ca premisă dinamică de referinţă n-au venit dinspre semiotică sau literatura telquelistă, ci dinspre fizică", mărturiseam în 1984. Invocam observaţiile lui Heisenberg despre rolul activ al subiectului în cunoaştere şi descriere, faptul că „măsurarea nu mai poate fi separată de însuşi fenomenul măsurat". Şi în literatură, mi se părea, descrierea „obiectivă" n-ar fi decît descrierea „situaţiilor de observare". Artistul ştie, desigur, dintotdeauna, că „imaginea naturii este, de fapt, imaginea raporturilor noastre cu natura"... Nu numai în ştiinţă, deci, actul de observaţie, ca premisă creatoare, devine o tranziţie de la „posibil" la „real".

Focalizam atenţia „noului cititor" către noii autori, accentuînd dinamica potenţială a realităţii şi deopotrivă a operei, energetizarea semnificaţiei prin tensiunea contrariilor... Nu ar fi fost vorba, aşadar, doar de inevitabile inovări formale ale unui alt timp al artei, aşa credeam, ci de adecvarea expresivă a mijloacelor de revelare a unei „realităţi" modificate. Stilul „prezumtiv, ipotetic", construcţia în „spirală narativă", ca şi „interiorizarea progresivă a acţiunii", despre care vorbise mai demult Faulkner, ca şi virtuala „înlănţuire" cu un lector complice – toate acestea le aminteam nu doar pentru că le încercasem eu însumi şi le mai încercam, ci pentru că deveniseră, iată, „argumente personale" suplimentare în pledoaria pentru „tinerii noştri noi colegi".

Mişcarea textuală caleidoscopică, înglobantă, dilatarea „clipei" de relatare, menţinută deschisă, absorbitoare, rotindu-şi mereu altfel culisele narative, din care însuşi autorul nu se sfieşte să apară, într-o afişată relaţie de familiaritate stimulatoare, îmi păreau, fie şi formulate cam pompos, argumente incitante. Operaţia de convertire fidelă, dar neconformă a realului în „realitate textuală", deconspirînd ticurile, trucajele şi chiar „transfigurarea", nu diluau, susţineam, ci sporeau, paradoxal, infuzia de real.

Nu puteam omite, fireşte, contextul social-politic în care mă exprimam, climatul suspiciunii şi supravegherii ubicue în care încercam, cu toţii, să supravieţuim, ca scriitori: „graba iritată cu care sînt respinse adesea, la noi, aşa-zisele «experimente», mult hulite şi în anii '60, '70, este pernicioasă, diletantă şi aculturală". În fireasca reacţie contra canonului dogmatic al momentului, nu-mi îngăduiam să uit, totuşi, a mă dezice de vreo grabnică dogmatizare partizană inversă: noile „metode", fie ele şi strict literare, nu trebuiau, în nici un caz, să instaureze, cumva, „un soi de altă supremaţie, dominatoare şi restrictivă a criteriilor" (de tipul acelei „logici de front" perpetuată pînă în ziua de azi, douăzeci de ani mai tîrziu, cum ne avertizează Paul Cernat).

„Fără să ştim dacă trebuie numită generaţie, serie, promoţie, eşalon (şi ce importanţă ar avea?), să receptăm cum se cuvine, adică onest, exigent, colegial, apariţia publică a unei noi promisiuni literare, despre care se poate afirma de pe acum că, în nu puţine cazuri, a şi devenit o certitudine. O consecinţă prodigioasă a întîlnirii dintre înzestrare şi instruire, dintre talent şi cultură...", spune pagina din 1984.

Lectura unui text vechi nu este totdeauna încurajatoare, cum bine ştim. De regulă, reîntîlnirea cu vîrste precedente ale scrisului lasă un gust amar, umilind orice nostalgie narcisiacă. Mai ales cînd e vorba de perioade istorice întunecate şi de supravieţuire „subterană".

Încurajarea nu vine, însă, neapărat, de data asta, doar din faptul că nu am deloc de ce să mă ruşinez de cele scrise acum douăzeci de ani, ci, mai ales, din faptul că cei pentru care pledam atunci au confirmat din plin integritatea lor estetică şi morală. Nu se întîmplă prea des şi nu este puţin lucru.

*

După (alţi) douăzeci de ani, nu mai ştiu cît aş subscrie, azi, la opţiunea literară de atunci sau cît ar fi de necesară o asemenea consecvenţă. Spre deosebire de coerenţa etică, opţiunea creatoare este inevitabil mai labilă şi imprevizibilă, cum şi trebuie să fie. Dacă aş fi rămas în ţară, n-aş fi rezistat, bănuiesc, ispitei experimentului. Exilul m-a silit, însă, la drastice simplificări, ca să nu sucomb cu totul în deşertul polilingvistic al Babelului modern sau în enclava de „superputere" a limbii engleze. Am fost forţat la dificile renunţări, multe dintre ele faste şi din punct de vedere estetic, vreau să cred.

*

Textul domnului Paul Cernat m-a somat, după două decenii de la propriul meu eseu dedicat noii generaţii literare şi după aproape de două ori douăzeci de ani de la propriul debut, să-mi amintesc, cu emoţie, solidarizări trecute şi să descopăr, plăcut surprins, că „a venit momentul", în 2004, pentru noi solidarizări. Morale şi politice, dar nu numai, bineînţeles.

Am colaborat cu plăcere, în aceşti ani, datorită Martei Petreu, Gabrielei Adameşteanu, lui Ion Simuţ, la excelente reviste culturale româneşti, precum **Apostrof**, **22**, **Familia**. Nu destul de regulat, din păcate, şi la **Observator cultural**. Situaţie cu atît mai bizară cu cît tocmai aderenţa pe care am avut-o, întîi faţă de **Contrapunct**, apoi faţă de **Observator cultural**, ar fi trebuit să mă oblige la o frecvenţă pe măsura acestei consimţiri.

Textul recent al dlui Paul Cernat mi-a făcut şi mai evidentă contradicţia. Şi m-a silit să recitesc şi „tăcerea" sau veninoasele înţepături care au ţintit apariţia în România a **Întoarcerii huliganului**. M-am întrebat dacă aceeaşi „logică de front" nu decisese, cumva, că nici acum nu venise momentul pentru a dezbate „Iniţierea" (i-am putea spune şi „Transnistria") şi de ce nici măcar „Periprava", simbolul simetric, comunist al ororii, nu încurajase scrutarea „neconcesivă, simultană" a ambelor totalitarisme propusă de demersul meu epic. Să fi fost autorul „neconvenabil", cum fusese mereu? Nu, categoric nu, de vină fusese, probabil, doar „realitatea textuală" care nu satisfăcea gusturile esteţilor pur sînge...

De-o fi una, de-o fi alta, ce e scris şi pentru noi nu e chiar de lepădat, de vreme ce admirabilii recenzenţi români ai volumului aparţin, în convîrşitoare majoritate, unei noi generaţii („în sneackeri", i-am spune). Simona Sora, Ovidiu Şimonca, Daniel Ilea, Luminiţa Marcu, Iulia Popovici, Carmen Muşat, Victor Cubleşan, Cristina Chevereşan merită întreaga gratitudine a autorului. Li se alătură, „în blugi", Marta Petreu şi Ion Bogdan Lefter sau (într-o recuzită mai puţin actualizată, bănuiesc) Mircea Anghelescu şi Nicolae Prelipceanu. Textele lor mi-am îngăduit să le receptez ca nişte scrisori de solidarizare. Ca şi „epistola", deloc epistolară, din **Acum nu e momentul?!**, care a stimulat această sumară şi subiectivă contemplare a unui „eşantion" din peisajul literar românesc de ieri, de azi şi de mîine.

New York, februarie 2004

Vasile Tran
Alfred Vasilescu
tratat despre minciună
Repoziţionarea etică a conceptului de minciună

VASILE TRAN
ALFRED VASILESCU

Tratat despre minciună

Repoziţionarea etică a conceptului de minciună

Studiul atent şi multifaţetat al categoriei de minciună se dovedeşte extrem de util şi oportun într-o societate cu tot mai slabe repere etice, dominată de confuzii axiologice majore, de mentalităţi alienante, de impostură ubicuă, de vastitate patologică, de paradigme anacronice şi de modele comportamentale hilare.

comunicare.ro

Facultatea de Comunicare şi Relaţii Publice „David Ogilvy"
Strada Povernei 6–8, Sector 1, Bucureşti; tel./fax 313 5895;
difuzare@comunicare.ro; **www.editura.comunicare.ro**

infoMedia

Se discută mult în ultima vreme despre încercările Partidului Social Democrat de guvernămînt de subordonare a presei, în special a principalelor posturi de televiziune. Un posibil instrument: dificultăţile financiare ale acestora din urmă, traduse în importante restanţe la plata impozitelor către bugetul de stat şi către bugetul asigurărilor sociale, după cum se poate constata din datele furnizate de către Ministerul Finanţelor. Iată – în ample citate – un recent comentariu la temă semnat de Andreea Pora în **Evenimentul zilei** (17 februarie 2004), sub titlul **Televiziunile, liber la manipulare**: „La Televiziunea Română, chestiunea e atît de veche încît ar fi surprinzător să fie altfel. Potrivit ultimei monitorizări făcute de **Academia Caţavencu**, [...] raportul putere-opoziţie a fost de 9 la 4, dar, în general, liderii PSD apar în conjuncturi de imagine. Pînă şi CNA-ul a intrat la idei, cînd datele obţinute au arătat că PSD a avut 80 de apariţii, plus cele 18 ale preşedintelui, faţă de 40 ale opoziţiei. [...] Profitul net pe anul trecut a fost 5,5 milioane dolari, veniturile din abonamente au fost de 49 milioane dolari. Cu alte cuvinte, publicitatea făcută actualei puteri este din banii abonaţilor.

O situaţie chiar mai catastrofală este la PRO TV, gîrbovită de datorii – peste 7 milioane de dolari, majoritatea fiind TVA neachitate – şi recunoscătoare pînă la lacrimi stăpînilor care îi acordă reeşalonări peste reeşalonări, PRO TV a renunţat la subtilităţi şi fiţe. Politicienii puterii au avut 25 apariţii, iar cei ai opoziţiei doar 9, Adrian Năstase şi Ion Iliescu au fost prezenţati de 21 de ori, în timp ce Theodor Stolojan de doar două ori, iar Traian Băsescu niciodată. [...] Tot din motive economice este explicabilă şi dragostea Primei TV faţă de putere. Societatea Amerom, cea care patronează Prima, figurează pe lista datornicilor cu nici mai mult nici mai puţin de 7 milioane 700 de mii de dolari, mare parte din aceştia fiind TVA şi impozite pe salarii neplătite. *Site*-ul Ministerului Finanţelor anunţă că s-a început executarea silită, acesta fiind probabil motivul pentru care, la ştirile Focus, Adrian Năstase şi Ion Iliescu apar cu generozitate de 17 şi, respectiv, 14 ori, iar Traian Basescu şi Theodor Stolojan de 8 şi, respectiv, 3 ori. Dar Prima este legată de putere şi prin alte iţe decît datoriile. După cum a susţinut PNL într-o moţiune simplă, Prima este stipendiată indirect de MTV Constanţa, televiziunea inventată de PSD, primind bani prin diferite contracte încheiate de aceasta cu firme de stat.

Antena 1 este un caz special de manipulare. Fiind proprietatea preşedintelui PUR Dan Voiculescu, este normal, nu-i aşa, să facă jocurile politice ale acestuia. Aşa se face că Antena 1 şi-a descoperit vocaţia critică faţă de putere, din momentul în care s-a produs divorţul de PSD. Voiculescu şi-a arătat disponibilitatea de a sprijini opoziţia, dar acest lucru nu se prea vede pe ecran, PSD avînd 5 apariţii faţă de cele două ale PNL şi PD. Dar se pare că şi Antena 1 face acest joc dublu din necesităţi economice. Datoriile ei către bugetul de stat nu sînt de ici de colo, aproape 2 milioane de dolari, pentru plata cărora s-au acordat înlesniri. Acestora li se adaugă alte 1,5 milioane ale Corporaţiei pentru cultură şi artă Intact SA, legată de Antena 1.

[...] În imperiul mediatic al lui Silviu Prigoană au avut loc cele mai ample mişcări de trupe, asupra lui planînd şi cele mai mari suspiciuni. În primul rînd, spre finele anului trecut, Prigoană cesionează 55% din acţiunile societăţii Realitatea Media, deţinătoarea de licenţă, firmei elveţiene Bluelink Comunicazioni. Valoarea tranzacţiei este modică – 5,5 milioane de lei, capitalul social total al SC Realitatea fiind de 10 milioane! Interesant este însă că, în martie 2001, cînd a obţinut licenţa de la CNA, reprezentanţii firmei, printre care şi Silviu Prigoană, declarau că investiţia totală în post va fi de 640.000 de dolari. Dar şi mai ciudat, după cum a scris presa, este că firma elveţiană este un *offshore* înfiinţat în octombrie 2003, cu un capital social de 65.000 de euro şi cu acţionari trecuţi la secret. În acest fel, au fost alimentate zvonurile care susţin că, în spatele misterioasei firme, s-ar afla oameni ai puterii".

Întrebat în legătură cu presiunile politice ale PSD asupra televiziunilor din perioada cît s-a aflat în fruntea Departamentului de relaţii cu presa al partidului de guvernămînt, Cozmin Guşă a declarat că: „Manipularea şi presiunile se făceau de către guvernarea PSD, nu de către partid. Imaginea unor miniştri ca Miron Mitrea şi Dan Ioan Popescu, ca să dau doar două exemple, era protejată prin fondurile guvernamentale care se cheltuiau la instituţiile de presă"...

Cultură fără eroism, critică fără inhibiţii

CRISTIAN MORARU

„Pe 10 decembrie 1910 sau în jurul acestei date, natura umană s-a schimbat", sună faimoasa afirmaţie făcută de Virginia Woolf în eseul din 1924 intitulat **Mr. Bennett and Mrs. Brown**. Propoziţia i-a amuzat pe mulţi – şi pe autoarea însăşi în primul rînd – prin precizia simulată a judecăţii istorice. Trebuie, de aceea, luată *cum grano salis*. Altminteri, nu e lipsită de un grăunte de adevăr. S-ar putea chiar argumenta că tranziţia de la victorianism la modernism, în literatură şi nu numai, e pe cale să se încheie sau, oricum, accelerează decisiv „cam pe la" 1910. Acest loc comun mi-a venit în minte mai deunăzi. Mi-am zis, mai în glumă, mai în serios, iată o nouă – „post-woolfiană" – piatră de hotar: duminică 25 ianuarie 2004, „cam pe la" ora 8 seara (US Eastern Time), mai exact între 8 şi 8 şi jumătate. La această dată şi oră avem în sfîrşit dovada că postmodernitatea a triumfat, că ea nu reprezintă, aşa cum îşi închipuie unii, doar o „modă", un fenomen contemporan între altele, un subiect academic, ocazie de jargon nesuferit ori o ficţiune critică.

Cum se ştie, această schimbare de paradigmă a fost plasată istoric în fel şi chip, în funcţie de domeniul sau discursul în cauză. În arhitectură, şi în dialog intertextual cu Woolf, Charles Jencks ne informează, în **The Language of Post-Modern Architecture**, că „arhitectura modernă a murit în St. Louis, Missouri pe 15 iulie 1972 la ora 3.32 PM (sau cam atunci), cînd complexului arhitectural de tristă notorietate Pruitt-Igoe – mai exact, cîtorva clădiri de beton din componenţa lui – i s-a dat un *coup de grâce* cu ajutorul dinamitei". Tot aşa, în filozofie, criza modernităţii survine brusc în 1978 (sau parcă 1979, „spre seară"), cînd Andrei Pleşu îşi dă seama că Hegel nu-i e de cine-ştie-ce-folos (v. **Jurnalul de la Păltiniş**). În ştiinţe, economie, teologie sau istoria bisericii, alte date, mai mult sau mai puţin discutabile, au fost invocate. În literatura recentă, americană şi nu numai americană, există un anume consens în materie de periodizare. Aici, spun criticii, schimbarea survine „pe la sfîrşitul anilor '50", o dată cu poeţii Beat sau, în ficţiune, cu autori ca Nabokov şi cel tîrziu la începutul deceniului următor, o dată cu prima generaţie post-nabokoviană, cea a lui Thomas Pynchon (**V** apare în 1963).

La Pynchon voiam să ajung de fapt, şi prin el înapoi la 25 ianuarie 2004. Această zi oferă încă o dovadă că transformarea despre care vorbesc s-a petrecut realmente. Mai mult, că, în linii mari, ea s-a încheiat şi că societatea şi cultura americană au absorbit-o complet, fiind la rîndu-le profund afectate de această trecerea de la modernitate şi modernism la postmodernitate şi postmodernism. Dar despre ce este vorba? Pe 25 ianuarie, reţeaua TV Fox a transmis un nou episod din popularul serial de desene animate **The Simpsons**, episod în care Pynchon însuşi are o scurtă apariţie. Aversiunea cvasi-maniacală a prozatorului faţă de publicitate e bine cunoscută. Dar atît Pynchon, cît şi DeLillo, ca să-i numesc doar pe ei, au recunoscut paradoxul celebrităţii: refuzul obstinat al faimei sfîrşeşte nu o dată prin a te face şi mai faimos. Mitul personal se consolidează în timpul şi în pofida absenţei din spaţiul public, din reviste, de la lansările de carte, a interviurilor şi intervenţiilor în numele unor cauze nobile etc. **The Simpsons** e o dovadă în plus, marcînd fără echivoc transformarea dizidenţei postmoderne de acum patruzeci de ani în curent central, dacă nu dominant – *instituţionalizarea* postmodernismului, mai simplu spus.

În episodul la care mă refer, Pynchon e, fireşte, un personaj de „cartoons". În plus, el poartă pe cap o pungă de hîrtie de genul celor folosite în *supermarket*-uri. O ironie? Probabil. Poate chiar una multiplă. Secvenţa cu pricina „face cu ochiul" spectatorului informat. Pynchon – şi poate nici un alt scriitor contemporan, nici măcar Stephen King, nu este ceea ce se cheamă o referinţă curentă, un *household name*. Literatura lui este orice, numai accesibilă nu, poate cu excepţia romanului **Vineland** şi a textelor culese în 1984 în **Slow Learner**. În orice caz, în timpul scurtei sale apariţii, Pynchon se dezvăluie fără să apară de fapt (v. subterfugiul amuzant al pungii de hîrtie). El ni se adresează, după cum producătorii serialului au anunţat, cu vocea sa reală, dar fără să ni se adreseze de fapt, căci, la urma urmelor, el este o voce (nici măcar o „fiinţă") „de hîrtie", de carto(o)n. Modernismul, aş risca o generalizare în acest punct, promite să fie un discurs al revelaţiei transcendente, al iluminării şi dezvăluirii mistice, psihanalitice sau doar psihologice – v. *stream of consciousness* la Woolf, Joyce, parţial Faulkner –, al clarificărilor ultime, hermeneutic-fenomenologice sau epistemologice. Postmodernismul este, dimpotrivă, o dezvăluire/învăluire, ia înapoi cu o mînă ceea ce a dat cu alta o clipă mai înainte. El menţine, ironic şi deliberat, o rezervă – nu e Pynchon însuşi un ultra-rezervat mai ceva decît Salinger, un super-timid, un anahoret în epoca Windows? Postmodernismul păstrează întotdeauna un rest, o logică „diferenţială", în sens poststructuralist.

În alt sens, surplusul despre care vorbesc aici provine dintr-o convieţuire, intersectare şi ciocnire reciproc-fertilizantă între o sumedenie de coduri culturale şi discursuri. Din acest punct de vedere, **The Simpsons** este un monument ridicat hibridităţii postmoderne, lansînd o foarte complexă „ofertă de lectură". Cine nu a auzit de Pynchon, de pildă, reacţionează la alte dimensiuni ale comicului, şi vreau să subliniez că serialul este în acelaşi timp şi unul dintre textele culturale contemporane cele mai saturate inter-textual, plin de referinţe şi aluzii sofisticate şi mai puţin sofisticate, de la clasicii literaturii universale şi americane la Kraftwerk, Arnold Schwarzenegger, Al Gore şi la umorul evreiesc. **The Simpsons** umple spectaculos şi sofisticat prăpastia modernistă dintre popular şi elitist, marginal şi central, *low-brow* şi *high-brow*, „mic" şi „mare" în cultură, atrăgînd în faţa televizoarelor şi în sfera participării culturale active un public extrem de divers.

Văd în asta o performanţă culturală care se instituie la antipodul culturii de performanţă, în sensul sublim-eroic din România anilor '80, cultură de performanţă care trebuie şi ea judecată în contextul istoric de atunci. Să adaug că, în formula „performanţă culturală", performanţa are un sens multiplu. Mai întîi, unul spectacular, legat de spectacol, adică, pentru că, la urma urmelor, **The Simpsons** nu e altceva decît un *show*. Dar avem de-a face şi cu o adevarată „realizare", un succes, un simptom de primă ordine al unui proces de fuziune şi democratizare în cîmpul cultural. Aparent, acest proces are loc în subdomeniul culturii populare; în fond, el inaugurează un spaţiu în care frontiera modernistă dintre popular şi elitar e permanent contestată, scrisă şi rescrisă, aproape imposibil de fixat. Postmodern el însuşi, Pynchon devine în **The Simpsons** un bun de mult mai larg consum. Cam în pripă, criticii l-au numit pe Pynchon un „Joyce al săracului". Admiţînd că au totuşi dreptate, **The Simpsons** oferă varianta unui „Pynchon al săracului". Şi încă ceva: un exemplu de cultură vitală, dinamică, acomodantă, esenţialmente carnavalesc-polifonică. Nu e loc în acest tip de discurs pentru „totalitarismul culturii" şi pentru discutabilele lui ierarhii, pentru „eroism cultural" şi sacrificii pe altarul „Dumnezeului culturii". Importante la vremea lor, dar cît de inadecvate astăzi, mă gîndeam, toate aceste ritualuri antiseptice, excepţionaliste. O cultură normală este o cultură fără eroism, fără săraci (cu duhul culturii) şi bogaţi. Sau o cultură în care cu toţii putem fi eroi.

Retrospectiv, acesta este modelul cultural – pe deplin sincron – propus, încă la modul „esopic", de tinerii scriitori din România anilor '80 în cărţile şi revistele lor, după 1989 explicit şi programatic în **Contrapunct**, iar apoi în succesorul acestuia, **Observator cultural**. Nu a fost simplu acum 15 ani şi nu este simplu nici acum, avînd în vedere inerţiile şi rezistenţele de tot felul. Acestea mi se par încă „hegemonice" în cultura română, marcînd un „totalism" sau chiar „totalitarism" cultural anacronic, care îşi prelungeşte agonia dincolo de decesul de-acum irevocabil al totalitarismului politic. Asistăm totuşi, mi se pare, la un moment de limpezire şi diversificare a paradigmelor culturale pe ruinele mai vechii omogenităţi, atît de artificiale în fond. Nimic mai natural, aceste paradigme – nu întotdeauna incompatibile, de altfel – se află în conflict, iar conflictul în sine mi se pare încurajator, un semn de maturitate, deşi el continuă să sperie pînă şi comentatori inteligenţi precum Dan C. Mihăilescu. Cred, de fapt, că mai multă polemică (de substanţă şi nu doar de orgolii rănite) e de dorit. Cantitatea şi nivelul polemicilor sînt barometrul adevărat al unei culturi, şi nu am decît admiraţie pentru tenacitatea cu care **Observator cultural** refuză, în ciuda presiunilor, să renunţe la calitatea de forum al dezbaterii exigente, fără preconcepţii, fără subiecte tabu şi fără inhibiţii. „Olimpieni" precum Andrei Pleşu se simt obligaţi să coboare, alarmaţi şi hipertensivi, în această arenă ca „să facă ordine", cu ridicolă aroganţă? Cu atît mai bine. „Nu e momentul"? Ba este, aşa cum revista a răspuns răspicat în repetate rînduri. Critica culturală practicată curajos şi sistematic în paginile **Observatorului cultural** mi se pare salutară. Ea îi incomodează pe mulţi, aceasta nu e mai puţin clar, şi nu e sigur că va deveni populară peste noapte, avînd în vedere ambianţa „hegemonică" mai sus descrisă. Această modalitate de interogaţie continuă să sîcîie precum socratica muscă sau nicasianul şoarece, dar nu în felul în care cronica literară – gen cultural „absolut" cu ani în urmă – enerva autorităţile comuniste, cînd critici de autoritate puteau respinge un text pe terenul aşa-zicînd neutru al esteticului. Această critică culturală irită pentru că nu ezită să citească un poem, un eseul filozofic, o carte de memorii, o pictură sau un discurs politic „în răspăr", *against the grain* şi împotriva aparenţelor, „zgîriind" suprafaţa textului şi timpanele celor obişnuiţi doar cu muzica sferelor, pentru a aduce la lumină un mesaj mai larg, o opţiune politică inconştientă sau inavuabilă, o ideologie mai mult sau mai puţin stîngaci încifrată.

Avem aici de-a face cu o critică „iritantă" literalmente şi în toate sensurile. Este o critică „în răspăr" şi nu mai puţin una „în context", integrînd formalul şi politicul, sfera privată, în care iau naştere dramele identităţii, şi cea publică, unde eul devine subiect şi, vrînd-nevrînd, interpretează o partitură pe care nu a inventat-o şi care traversează, modifică şi se lasă modificată de alte partituri, voci şi reprezentări. Criticii şi scriitorii în curs de afirmare în anii '80 au avut intuiţia clară a potenţialului de insurgenţă pe care îl conţinea o asemenea înţelegere a „personalităţii creatoare", implicit a scriiturii şi culturii. Dupa '89 şi cu precădere în revistele pomenite mai sus, intuiţia devine exerciţiu curent, lupa prin care totul poate fi revăzut şi revizuit. Nimic nu mai pare sigur (neechivoc, stabil) ori singur (izolat, necontaminat). Prin urmare, totul, în principiu, se poate renegocia, critic vorbind, conexiuni şi implicaţii ies la suprafaţă acolo unde critica mai veche distingea doar metafore şi metonimii eterice, fapte izolate, taxonomii stabile, ierarhii sculptate în piatră şi o menajerie pitorească de monştri sacri. Conceptele de autonomie şi transcendenţă, în protejarea cărora, deloc paradoxal, cenzura comunistă era atît de interesată, sînt primele victime ale noului tip de critică. Problema pe care acesta o pune nu mai e doar de ordinul „înţelegerii", ea nu mai constă doar în a „înţelege" un text, un trop, un procedeu narativ, ci în a înţelege consecinţele acestei înţelegeri înseşi, implicaţiile mai profunde ale concluziilor oferite de hermeneutica tradiţională, de poetică, retorică, naratologie, semiotică, mai departe, dincolo de critică, în filozofie, istoriografie, pedagogie etc. Ceea ce acordă legitimitate acestui supra-model critic este formula integratoare a postmodernităţii: un model sau o formă de a înţelege, practica şi interpreta cultura asumate curajos de către generaţia anilor '80 şi a celor care i-au urmat; un model care oferă, prin **Observatorul cultural** şi prin direcţia reprezentată de acesta, cum spuneam şi cu alt prilej, o alternativă care obligă.

Greensboro, North Carolina

Institutul Italian de Cultură

Manifestările culturale organizate în perioada 1-8 martie 2004

Expoziţii

▮ 4 martie, ora 18.00, la sediul Institutului – Expoziţie de pictură Mario Lamorgese.

Expoziţia, intitulată Repertoriu, cuprinde douăzeci şi una de picturi în ulei pe hîrtie realizate în primele luni ale anului 2004, expuse pe tot atîtea pupitre, şi va fi deschisă publicului în perioada 4-25 martie. Expoziţia va fi însoţită de proiecţia continuă a filmului de animaţie realizat de Francesca Ravello de Santi, cu o coloană sonoră semnată Bill Cobham. Prezentarea critică aparţine Adei Lombardi, critic de artă şi profesor de istoria artei contemporane la Academia de Arte Frumoase din Roma.

▮ 5 martie, ora 12.30, la sediul Institutului – Expoziţie de pictură dedicată primăverii şi femeii, eternul simbol al primăverii – Mario Lamorgese.

Va fi expusă o singură operă, un triptic fără titlu, ulei pe lemn, realizat în 2003. Opera face parte dintr-o serie de studii realizate pe lemn de diferite esenţe.

Istituto Italiano di Cultura

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

Colegele mele

ION BOGDAN LEFTER

Propun aici, la ceas aniversar, trei portrete colegiale. Pretexte: cărţile semnate în ultima vreme de către Carmen Muşat, Ana Maria Sandu şi Mihaela Michailov. Se-nţelege că n-am intenţia să afişez un ton de exegeză obiectivă; dimpotrivă, nu voi evita notele „memorialistice", potrivite – aş zice – într-un moment bilanţier. Un strop de pornire „justiţiară" mă animă, totuşi: fiindcă mă simt vinovat de pasivitatea revistei faţă de opurile în cauză. Îmi dau seama că motivul sînt chiar eu, sus-semnatul: colaboratorii noştri ştiu că am grijă ca în **Observatorul cultural** să nu se comenteze niciodată cărţile mele, drept pentru care au extins tacit regula. Ce-i drept, nici n-am solicitat articole despre Carmen, Ana şi Michela. Am făcut o excepţie cînd am alcătuit grupajul despre **În căutarea comunismului pierdut**, în care debuta Paul Cernat, însă acolo, fiind vorba despre un volum colectiv, nu-i puteam nedreptăţi pe ceilalţi trei autori din cauză că al patrulea „muschetar" face parte din redacţia noastră. Pînă una-alta, abia de curînd am primit întrebarea Ioanei Nicolaie dacă ne poate oferi o cronică la cartea Anei Maria Sandu. Răspunsul – fireşte – a fost favorabil. Vin eu însumi şi – iată! – compensez rezerva mai generală a colaboratorilor datorată... mie! (În paranteză fie spus, o soluţie similară se aplică şi la ASPRO, pe care o prezidez de aproape un deceniu: la jurizarea pentru premiile anuale ale asociaţiei, am decis încă de la prima ediţie – şi anume... unilateral! – ca propriile mele volume să fie din oficiu descalificate din competiţie...)

What's in a name: de la Matei la Muşat

Avertisment: citatul shakespearian e ironic! Altfel spus, în cazul lui Carmen, trecerea de la un nume la altul înseamnă ceva!

Ne ştim de vreo – vai! – două decenii, de cînd, studentă, Carmen era colegă cu viitoarea mea soţie, Simona. Prietenia lor şi a noastră durează şi astăzi. Lumea culturală a „descoperit-o" – însă – mai de curînd, în special graţie lansării **Observatorului cultural**.

Motivul impunerii mai tîrzii a fost startul discret. În facultate şi cîţiva ani după absolvire, Carmen Matei n-a dat decît rare semne de „autorlîc". Îmi pot aroga oarece merite în imboldirea ei la scris: cred că era încă studentă atunci cînd i-am preluat un articol (sau poate două?) pentru revista ieşeană **Dialog** (în rolul unui soi de redactor sau „delegat" bucureştean, îl ajutam atunci pe Andrei Corbea să recolteze colaborări din Capitală pentru a menţine reputata publicaţie la nivel înalt, în condiţiile grele, de „sabotaj" din partea Universităţii locale, după episodul anchetării de către Securitate a grupului Dan Petrescu & comp.).

Apoi, la începutul anilor '90, am adus-o pe Carmen, cu alte cîteva articole, în paginile **Contrapunctului**. Cam atunci sau imediat după aceea, s-a decis să urmeze o carieră academică: a intrat ca asistentă la Catedra de teorie literară a Filologiei bucureştene, mai tîrziu a devenit doctorandă, apoi lectoriţă, şi-a susţinut în 2001 teza ş.a.m.d. Cînd, în 1997, am primit invitaţia de a alcătui o culegere (în limba autorului menţionat mai sus!) despre istoria romanului românesc pentru revista **The Golden Bough** a Fundaţiei Culturale Române, ştiind că lucrează la o antologie consacrată evoluţiei genului între cele două războaie mondiale, am invitat-o într-un tandem editorial.

Volumul din **The Golden Bough** a apărut în 1997, iar **Romanul românesc interbelic. Dezbateri teoretice, polemici, opinii critice** – în 1998, sub semnătura... Carmen Matei Muşat. Preschimbarea onomastică începuse! Căsătorită de cîţiva ani, prietena noastră îşi adăugase noul nume de familie, pentru ca imediat, la sfîrşitul aceluiaşi an, prima ei carte personală, **Perspective asupra romanului românesc postmodern şi alte ficţiuni teoretice**, să fie semnată, simplificat, Carmen Muşat. N-avea de revendicat un trecut de autoare impusă şi cu bibliografie bogată, aşa că trecerea va fi fost uşoară. Şi – asta am vrut să spun – cît se poate de semnificativă, dat fiind că, spre deosebire de „vechea" şi „începătoarea" Carmen Matei, „noua" Carmen Muşat se înfăţişa ca o exegetă şi teoreticiană (să se accepte femininul!) stăpînă pe conceptele cu care opera, cu o limpede siguranţă a scriiturii: o autoare în toată puterea cuvîntului.

Pentru ca să se impună şi să devină cu adevărat cunoscută, mai era nevoie doar de o mai pregnantă, mai susţinută prezenţă în presa culturală. **Observatorul...** avea să fie „scena" pe care – ca să fac o „metaforă critică" – şi-a deschis aripile publicistice. Trebuie să fi fost în iarna 1998-1999 (sau în primăvara care a urmat?) cînd Carmen şi George, soţul ei, mi-au spus că s-au hotărît să finanţeze revista despre a cărei necesitate imperativă le vorbeam de cîţiva ani. O tot proiectasem într-un viitor incert, căci, ocupat cu diriguirea ramurii din România a Europei Libere (plus

eseu
90
Carmen Muşat
STRATEGIILE SUBVERSIUNII
Descriere şi naraţiune în proza postmodernă românească
PARALELA 45

Ana Maria Sandu
Din amintirile unui Chelbasan
COLECŢIA AVANPOST
PARALELA 45

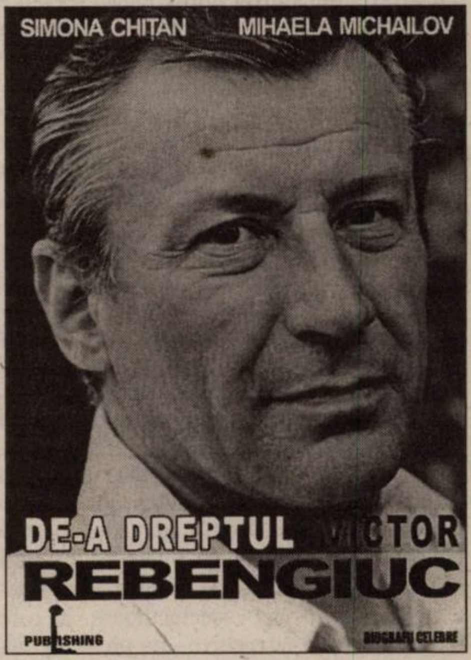

Cîteva vorbe despre Chelbasan

IOANA NICOLAIE

Vreme de mai mulţi ani, la Facultatea de Litere din Bucureşti a funcţionat un cenaclu – Cenaclul Litere, condus de Mircea Cărtărescu – prin care au trecut cîţiva scriitori tineri, deveniţi deja notorii în literatura momentului. Şedinţele aveau loc marţea sau miercurea, în seri liniştite, după potolirea tumultului din facultate. De bună seamă, existau ambiţii de afirmare, însă erau amestecate cu o ingenuitate aproape înduioşătoare. Lumea literară „mare" părea un spectru îndepărtat, lipsit de orice legătură cu sala prăfuită de curs în care studenţii se adunau ca să-şi citească unii altora „producţiile". Cărţile bune erau iubite pur şi simplu, circulînd dintr-o mapă într-alta, iar scriitorii cu care consonai nu se măsurau după cantitatea de material bibliografic. Textele citite în cenaclu se judecau cu acea duritate pe care nu ţi-o dă decît tinereţea arogantă şi competitivă, ambiţioasă şi sigură de sine. Cei care depăşeau cu bine „şocul" primei intîlniri cu comentariile „devastatoare" nu erau prea mulţi... Întîlnindu-se săptămînal, tinerii din cenaclu au început să-şi dezvolte o anume imagine despre literatură – pe-atunci termenul de „postmodernism" încă nu era prea uzat, aşa că frecventarea lui Lyotard, Eco sau Linda Hutcheon era de la sine înţeleasă –, şi-au conturat un univers oarecum comun şi, în cele din urmă, au debutat împreună... Primul volum colectiv ieşit din acel cenaclu a fost **Tablou de familie**, avîndu-i drept autori pe Sorin Gherguţ, Mihai Ignat, T.O. Bobe, Cezar Paul-Bădescu, Svetlana Cârstean şi Răzvan Rădulescu. Al doilea, **Ferestre 98**, a apărut cîţiva ani mai tîrziu, în grabă şi nesperat, într-o vară în care toată lumea plecase-n vacanţă. De data asta, pe coperta întîi erau înşiraţi şapte autori: Ioana Vlaşin, Marius Ianuş, Cecilia Ştefănescu, Angelo Mitchievici, Doina Ioanid, Iulian Băicuş şi Victor Nichifor. Singura absenţă frapantă, dintre membrii constanţi ai cenaclului, era Ana Maria Sandu, poetă care citise versuri comentate favorabil şi care în timpul şedinţelor păstrase mereu un aer discret şi sobru. După acest start ratat, poeta a trebuit să mai aştepte cîţiva ani pînă la „debutul" din toamna lui 2003 (de fapt, sub pseudonimul Maria Anasandu, ea publicase deja, cu cîţiva ani în urmă, un prim volum de versuri, rămas neobservat de critică). **Din amintirile unui Chelbasan** a stat ascunsă într-un sertar, pînă cînd Editura Paralela 45 a scos-o la lumină în colecţia pentru autori tineri „Avanpost".

Mizînd pe un biografism *hard*, asumat de mulţi scriitori tineri, Ana Maria Sandu construieşte aici un text autentic, epic şi poetic în acelaşi timp, a cărui principală calitate e graţia blecheriană cu care zaţul biografiei personale este scos la suprafaţă. **Din amintirile unui Chelbasan** e o colecţie de chipuri infantile, de stereotipuri şi cruzimi ale primei copilării, de obsesii benigne, uşor psihanalizabile, de oameni vii, trăind pe străzi şi oglindindu-se-n vitrine, de iubiri strîns intricate cu suferinţele şi ruşinea. Poeta îşi recuperează aparent aleatoriu înfăţişările încremenite în calmul unei oglinzi interioare.

Jocul narativ al acestei cărţi – fiindcă poezia Anei Maria Sandu este naraţiune în sensul în care impresionanta „autobiografie" a lui Johann Lippet, de pildă, e o acumulare de epic pur – este un rafinat du-te-vino între vocea unui narator omniscient şi obiectiv şi alte voci recuperate, scoase la lumină, resemnificate ale diverselor Ane de la diverse vîrste. Minimalistă prin excelenţă, Ana Maria Sandu practică un fel de grad zero al textului poetic, o scriitură care seamănă mai mult cu proza, dar care are o mare forţă poetică prin selecţia faptelor „importante" din biografia naratoarei. **Din amintirile lui Chelbasan** e un jurnal de formare, o broderie aspră în care culorile vii sînt familia, prietenele, „iubiţii" din copilărie dar şi cei din adolescenţă, copiii din vecini sau din tabără, colegii etc.

Volumul e construit din trei fragmente ample, **Giorgi**, **Chelbasan** şi **Iubiri primejdioase**, care urmează o anume gradaţie stilistică şi tematică. Faptele „relevante" aparţin mai ales primei copilării şi mult mai puţin perioadei din facultate, intenţionat mai schematică şi „fără miză". Avem de-a face, de fapt, cu o demontare crudă a naivităţii şi fericirii unei vîrste pierdute, cu o inevitabilă demitizare a propriei aventuri în lume. Sensul adînc stă în lucrurile cele mai banale, important fiind ochiul în care acestea reverberează. Fericirea fetiţei poate avea chipul zilei în care-i spune tatălui ei pentru prima oară „Ghi", dar şi cel al „celei mai frumoase haine de pe pămînt", purtate de o colegă. Mai frecventă e nefericirea, care are mereu alte înfăţişări. Cea mai pregnantă dintre ele nu e legată de despărţirea de Giorgi sau de răutatea copiilor din vecini, ci de preschimbarea fetiţei în „Chelbasan". La şase ani, fiind trimisă în tabără la Năvodari, e tunsă chilug fiindcă luase păduchi „din colectivitate". Toţi copiii rîd de ea şi o poreclesc Chelbasan. Noua ei identitate e aidoma unei proteze pe o personalitate încă neformată. Ascunzîndu-şi chelia „ruşinoasă", fetiţa îşi conservă inconştient trauma în numeroasele ei ipostaze ulterioare: „Pantofi cu toc n-ai purtat niciodată cu adevărat,/ cu pieptul în faţă, ţanţoşă şi mulţumită de sine/ nu-mi amintesc să fi mers vreodată"...

Chelbasan vede lumea într-un fel foarte personal. Îşi imaginează că o să i se umple ţeasta de riduri sau visează să-şi cumpere metri întregi de elastic „din acela gros, numai bun pentru campionatul nostru între clase". Ar vrea să fie prietena copiilor de care-i e frică şi care o batjocoresc, să aibă un loc în lumea lor: „să stăm cu picioarele pe banca din părculeţ,/ să le povestesc despre moşu' obez de după garaje,/ care le chema pe fete să le-arate nu ştiu ce staniol,/ şi-atunci îi vedeai pantalonii desfăcuţi/ şi bucata de furtun pe care şi-o prinsese de puţă"... Chelbasan trăieşte închisă într-un fel de poză în care se îngrămădesc lucrurile pe care le-a iubit, dar şi cele pe care le-a urît cel mai mult. Multe pasaje din carte sînt de o mare expresivitate. L-aş aminti doar pe cel în care Chelbasan îşi aduce aminte – fiind în tabără – de felul în care adormea seara lîngă bunica ei: „Adormea brusc, sforăia uşor ca un animal mare şi ostenit,/ ai fi putut crede că umflă baloane,/ şi zgomotul acesta mi se părea din partea ei/ cea mai sinceră dovadă de dragoste./ O priveam cum îşi atinge buzele, închideam ochii,/ vedeam cîteva zeci de baloane cum îşi iau zborul,/ încercam s-o imit ca să adorm la fel de repede şi de adînc".

Din amintirile unui Chelbasan este o carte bine construită, care degajă o prospeţime şi o forţă rar întîlnite în poezia ultimilor ani. Şi, mai mult de-atît, are meritul de a-şi melancoliza şi bucura, în acelaşi timp, cititorul.

facultatea, plus...!), n-aveam timp disponibil. Însă în mai 1998 m-am retras de acolo (păstrînd doar rubrica săptămînală de analiză politică, susţinută pînă la sfîrşitul lui 2003), iar în decembrie mi-am încheiat şi teza de doctorat, pe care nu mai reuşisem s-o împing înainte în anii de radio. Zîmbind mefistofelic, Carmen şi George mi-au spus – deci – că, de vreme ce nu mai sînt blocat cu altceva şi banii există, n-am de ce să nu marşez la concretizarea visului – oarecum utopic pînă atunci – al unei reviste „de tip nou".

Restul se poate citi în colecţia **Observatorului...** (eventual pe *website*!): Carmen e astăzi unul dintre criticii, teoreticienii literari şi comentatorii culturali cei mai activi de la noi. Iar **Strategiile subversiunii. Descriere şi naraţiune în proza postmodernă românească**, cartea ei apărută în 2002 (la Editura Paralela 45), după ce fusese susţinută ca teză de doctorat, a venit ca o confirmare de maturitate.

E o continuare şi o adîncire a demersului ilustrat într-o fază de lucru în **Perspective...**. Secvenţe din 1998 sînt preluate ca atare în 2002 (vezi aproape întreaga secţiune a doua din **Strategiile subversiunii**, cîteva secvenţe din prima şi a treia, precum şi o parte din analizele aplicate din partea a patra, consacrată prozei româneşti a ultimelor decenii). Perspectiva teoretică modelează întregul edificiu, apropiind cartea de studiile pe care le-au consacrat curentului la noi Liviu Petrescu, Mihaela Ursa, Mihaela Constantinescu, Nicolae Leahu sau – mai recent – Florin Mihăilescu, în timp ce volumele semnate pe aceeaşi temă de către Magda Cârneci şi Mircea Cărtărescu vin cu priviri din interiorul „bătăliei" postmodernismului autohton (aş include în această din urmă categorie şi culegerea mea despre **Postmodernism**). Discreţia începuturilor, consumate departe de fierberea „generaţionistă" din anii '80, şi distanţa specializării ulterioare i-au oferit lui Carmen luxul distanţei, adică şansa unei evaluări detaşate. O dată asimilată, bogata bibliografie internaţională a temei îi asigură coerenţa conceptuală şi-i permite contextualizări „comparatistice" spectaculoase, la care scriitorii români – în genere – nu prea cutează. Pe scurt, proza postmodernă are parte în **Strategiile subversiunii** de un studiu doct, dar şi relaxat, decomplexat, plăcut-academizant, de o seriozitate şi o temeinicie impunătoare, de neocolit în viitoarele cercetări asupra domeniului.

Poezia ca revers

Ana Maria Sandu a făcut de la început parte din grupul de studenţi sau foşti studenţi ai noştri împreună cu care am pornit **Observatorul...**, însă ni s-a alăturat efectiv cam după un an, cînd Cristian Munteanu, primul nostru „secretar de redacţie", s-a dus spre domeniul publicităţii (în care se lansase deja Mihai Grecea). În perioada noastră de start, lucra încă la **Vineri**, suplimentul **Dilemei**, unde ajunsese dinspre **Litere Nouă**, revista estudiantină în care au publicat şi s-au format, vegheaţi de „fratele lor mai mare" (*sic!*), bună parte dintre tinerii cronicari literari risipiţi după aceea în presa bucureşteană a ultimilor ani.

În Facultate, Ana se grăbise publicînd, în anul III, un volum de versuri promiţătoare, dar necoapte. Pseudonimul pe care şi-l alesese, permutîndu-şi într-o manieră „poetizantă" numele, spunea totul: Maria Anasandu. La lansarea cărţii, în cafeneaua de la subsolul facultăţii, am vorbit eu şi Mircea Cărtărescu. Amîndoi, cu multă simpatie şi cu certitudinea că e vorba despre o autoare talentată, chiar dacă prea „crudă" încă. Unele poeme erau de pe-atunci remarcabile, creionate cu mînă sigură, altele nu-şi puteau ascunde stîngăciile adolescentine. Erau texte scurte, de notaţie „impresionistă", preponderent „imagistică". Lucruri scrise evident înainte de descoperirea **Literelor Nouă** şi apoi a Cenaclului Litere (reluat de Mircea după o perioadă în care lipsise din ţară). Poezia ei de mai tîrziu va arăta cu totul altfel.

De la începutul **Observatorului...**, Ana a fost titulară de rubrică: **Micul ecran**. Cum sînt articolele ei, aşa ţi se arată ea însăşi, la prima vedere: directă, concisă, dezinteresată de jocurile şi expresivităţile stilistice, mai mult sarcastică decît ironică, uneori de-a dreptul brutală în aprecieri. Iregularitatea rubricii, devenite în ultima vreme sporadică, se datorează aceluiaşi „antivedetism" caracteristic. Fata drăguţă care te priveşte cu un aer – parcă – de severitate, mică de statură dar – parcă în compensaţie – cumva-dîrză, pare lipsită de orgolii auctoriale.

De fapt, cum se întîmplă adeseori cu marii – sau mai micii! – „duri" din jurul nostru, disimulează şi ea o timiditate structurală. Poeta din ea n-are – într-adevăr – înclinaţii „vedetistice", însă nu pentru că n-o interesează literatura, ci pentru că-i dă un sens diferit şi practic opus celui spectacular, extrovertit, eminamente mediatic. Pentru Ana, scrisul înseamnă reversul socializării: autoreflexivitate, introvertire, recuperare a amintirilor şi plonjon periculos în apele adînci ale psihicului, ale eului profund. Poemul autobiografic în trei părţi din **Amintirile unui Chelbasan** (Editura Paralela 45, 2003) aşa o dezvăluie. Autoarea nu mai e „Maria Anasandu", ci Ana Maria Sandu: severă, necruţătoare cu sine însăşi, în încercarea de a se înţelege, fără ascunzişuri şi fără complezenţe. Despre fetiţa, apoi şcolăriţa, apoi adolescenta din carte se spun lucruri triste, neplăcute, incomode, dar – într-o manieră în care autenticitatea vieţii şi expresivitatea literaturii se amestecă – adevărate.

În loc să continui descrierea cărţii, recunosc: cu acordul editurii, prezentarea de pe coperta a patra eu am scris-o. O reiau aici:

„**Din amintirile unui Chelbasan**, adevăratul debut editorial al Anei Maria SANDU, e un poem cu aspect memorialistic, deşi, fireşte, reconstituirea desprinde vechile întîmplări din biografia documentabilă, «ficţionalizîndu-le». Anii copilăriei, ai pubertăţii, ai adolescenţei micuţei Chelbasan (cum e poreclită la un moment dat) sînt «rescrişi», cu toate emoţiile şi confuziile lor, cu trăirile lor intense, cu mari revelaţii, euforii şi dezamăgiri, cu primele poveşti de dragoste, naive şi sentimentale, cu amestecul acela, miraculos şi haotic, de frumuseţe şi oroare, de fericire şi spaimă, de împlinire şi dezamăgire ce caracterizează copilăria şi adolescenţa. Amplă desfăşurare narativă, cînd delicată, cînd brutală, aparent dezinteresată de «stil», extraordinarul poem al Anei Maria SANDU impresionează prin fineţe şi profunzime, prin – la urma urmei – felul său aparte de frumuseţe"...

Ce face dragostea de teatru dintr-un filolog?

La atare întrebare (cam patetică, nu-i aşa?!), răspunsul vine iute şi degrabă: dragostea de farmecul şi de scîndura scenei îl transformă pe filologul contaminat într-un – fireşte – ...critic de teatru!

Ating tema pe un ton glumeţ, însă ea ar merita examinată cu toată seriozitatea. Cum se va fi explicînd – oare – faptul că, deşi de cîteva decenii bune există la Institutul (rebotezat Academie) de teatru şi film o secţie de critică de specialitate, cei mai mulţi practicanţi constanţi ai meseriei din presa perioadei sînt absolvenţi de filologie?!

Un exemplu din „noul val" al ultimilor ani e colega noastră de la **Observator...** Mihaela Michailov (e şi cazul Iuliei Popovici, şi al altora). Înamorată de teatru, i s-a dedicat încă din studenţie, cînd a început să scrie despre spectacole şi s-a apropiat şi de mediul cu pricina, ajungînd să colaboreze la organizarea şi la promovarea unor premiere. Dacă nu greşesc, mai întîi la „Nottara", unde a făcut – de asemenea – parte din primul colectiv de redacţie al revistei-caiet **Okean**, lansate de Sebastian Vlad Popa. A lucrat apoi în secretariatul literar de la „Bulandra", a ţinut la Centrul de Excelenţă pentru Studiul Imaginii, coordonat de Sorin Alexandrescu la Universitatea Bucureşti, ore aplicate la domeniul scenic şi s-a integrat de cîteva luni în colectivul de cercetare teatrală al Institutului de istorie a artei din reţeaua Academiei Române. Între timp, a devenit unul dintre cei mai serioşi şi mai sistematici cronicari ai ultimilor ani, coordonează proiectul **Teatrul de consum** de la Green Hours şi mai e şi redactoriţă la **Observatorul cultural**. Toate aceste etape de ucenicie şi de profesionalizare fiind parcurse parcă-ntr-o clipă, căci Mihaela Michailov a absolvit Literele abia în anul 2000, iar masteratul în 2001!

N-am uitat cum, pe un culoar aglomerat de la facultate, colegii şi prietenii ei care deja publicau articole în **Observator...** mi-au prezentat-o spunîndu-mi că ea, Michela (aşa-i spuneau!), iubeşte teatrul şi vrea să scrie despre el. Mititică-mititică, subţire ca un fir, cu un zîmbet bun şi în acelaşi timp copilăros-încurcat, nu părea să aibă forţa obligatorie pentru a face faţă maratonului spectacolelor şi al festivalurilor, într-o lume în care te mai şi mănîncă de viu – sau de vie! – regizorii orgolioşi, actorii dependenţi de elogii ca de droguri şi toţi ceilalţi implicaţi (poate peruchierii sau maşiniştii să aibă mai multă milă...). Ei bine, a rezistat şi rezistă cu brio! Şi, deşi implicată în lumea concretă a scenei, în munca „din culise" a teatrului românesc actual, seducătoare dar care te poate şi absorbi cu totul, a scris înainte, mai „şcolăreşte" o vreme (Ana şi Viki îi şlefuiau pe ici, pe colo articolele), apoi progresînd continuu, crescînd uimitor (vorbesc despre calitatea scriiturii şi a analizei; înălţimea autoarei s-a păstrat!). Cu o carieră care abia numără cîţiva ani, deci încă la începuturi, ar trebui să vedem în Mihaela Michailov o mare promisiune; nu ezit – totuşi – să spun că e deja o certitudine a criticii noastre teatrale.

Pe lîngă cronicăreala cea de toate zilele, Michela a mai ucenicit întocmind, împreună cu Simona Chiţan, cartea cu şi despre Victor Rebengiuc recent lansată, intitulată de-a dreptul... **De-a dreptul Victor Rebengiuc** (Licentia Publishing, 2004). Prefaţa pe care o semnează poate fi citită ca o mărturisire a felului în care vede ea teatrul: ca pe o „alchimie" (foloseşte cuvîntul), dar – în acelaşi timp – şi ca pe o experienţă de viaţă, ca pe o comunicare cotidiană, aşa cum extraordinarul Rebengiuc demonstrează: magic în spectacol, dar uimind-o pe tînăra cronicăriţă prin modestia şi firescul din afara scenei, unde declară, tocmai el, „monstrul sacru", că „mai are de învăţat"!

Cartea curge plăcut la lectură, parcurgînd firul vieţii şi al carierei marelui actor. Michela şi colega ei îi pun întrebările obligatorii, mai totdeauna concise, la obiect. Unele secvenţe sînt duioase, altele amuzante sau impresionante. Ici şi colo te gîndeşti – totuşi – că ceva mai multă îndrăzneală în „hărţuirea" protagonistului n-ar fi stricat. E adevărat, în completarea amplului dialog sînt colectate impresii scrise special pentru acest volum retrospectiv de către colegi, prieteni, admiratori ai lui Victor Rebengiuc, precum şi pasaje din cronicile spectacolelor în care a jucat şi din interviuri mai vechi. Rezultă un *puzzle* care dă impresia de „portret total". Doar o obiecţie tehnică aş avea: aceea că cele două autoare n-au găsit – sau n-au căutat – o soluţie de marcare a tipurilor diferite de text folosite (dialogul lor recent cu Rebengiuc, textele invitaţilor, extrasele din articole şi interviuri apărute de-a lungul anilor). Dată fiind tinereţea şi lipsa lor de experienţă, editura le-ar fi putut sprijini puţintel mai cu atenţie. Bunăvoinţa şi pasiunea pentru teatru nu li se pot contesta. În ce-o priveşte pe Michela – încă o dată – garantez!

P.S. Scriind aici şi acum despre Carmen, Ana şi Michela, nu-i uit – fireşte – pe ceilalţi colegi de aventură de-acum patru ani şi de-atunci încoace. Despre ei – cu alte ocazii „memorialistice"...

■

O carte despre identităţile politice europene

Neam, popor sau naţiune? Despre identităţile politice europene este titlul unei incitante lucrări a istoricului Victor Neumann, apărute recent la Editura Curtea Veche. În prefaţă, autorul îşi precizează mizele demersului: „cel mai important lucru mi s-a părut a fi lămurirea conceptelor-cheie care au influenţat limbajele, cultura şi gîndirea politică. Mi-am concentrat atenţia asupra unor termeni deveniţi concepte, cum sînt **Nation, Peuple, People, Etnie**, **Popor**, **Neam** şi asupra relaţiilor lor cu tema identităţii colective. Analiza propriu-zisă este una comparativă [...] Exemplul istoriei Europei indică faptul că amintitele concepte au generat teorii social-politice distincte"... Avem de-a face cu un util demers de istorie conceptuală, vizînd cu precădere conceptul modern de naţiune şi remodelările acestuia, dar şi cu o „arheologie" a particularismelor identitare în Europa Centrală şi de Sud-Est, de la segregările etnice premoderne pînă la filozofiile multiculturalismelor contemporane (care beneficiază de o analiză detaliată).

VICTOR
NEUMANN
Neam, popor sau
NAŢIUNE?
Despre identităţile politice europene
Curtea veche

Atelier de Creaţie
Publicitară

LEO
GRAPHICS
092359810
Nihil Sine Graficis

Eminescu pe CD

Editura Casa Radio a lansat recent o carte-CD cu poeme eminesciene „recuperate“ relativ recent (în 1991) din manuscrisele de la Biblioteca Academiei de către regretatul Petru CREŢIA. Textele sînt acum retipărite într-un mic volum însoţit de un *compact disc*, pe care pot fi ascultate în lectura actorului Adrian PINTEA. Îngrijirea ediţiei îi aparţine lui Mircea CĂRTĂRESCU, autor şi al unei prefeţe pe care, cu acordul Editurii Casa Radio, o reproducem în aceste pagini.

MIHAI EMINESCU
Poeme necunoscute
CD - CARTE
Editura Casa Radio

Precuvîntare la un *audio-book*

MIRCEA CĂRTĂRESCU

Cînd le povestesc uneori studenţilor mei că am apucat să-l văd în copilărie pe Călinescu, că l-am cunoscut mai tîrziu pe Cioculescu, că am stat de vorbă cu Marin Preda şi cu Nichita Stănescu pe cînd eram eu însumi student, mi se pare întotdeauna că mă privesc cu neîncredere. Şi nu pentru că nu m-ar socoti destul de bătrîn ca să fi participat la acele lumi scufundate, ci pentru că înseşi acele lumi au pentru ei, ca şi locuitorii lor, transparenţa destrămată a irealului. Pentru ei, Nichita Stănescu n-a fost niciodată un om pe care să-l fi putut cunoaşte, ci un fel de abstracţie: un nume, o fotografie, cîteva versuri, o legendă. Este aproape un şoc pentru mintea unui om tînăr ideea că ar fi putut merge pe stradă alături de Arghezi sau de Sadoveanu, că ar fi putut mînca în acelaşi birt cu Caragiale. Că toţi oamenii aceştia care azi sînt cărţi au fost odată concreţi, corporali, şi că şi-au trăit vieţile cu aceleaşi probleme de toate felurile, cu necazuri mărunte şi griji meschine, dar şi cu bunătate, talent, geniu uneori. A vorbi despre ei familiar stîrneşte aceeaşi uimire pe care trebuie să fi trăit-o iudeii, în exodul lor, văzînd cum Moise vorbea zilnic, la uşa cortului întîlnirii, cu Dumnezeu, „aşa cum vorbeşte un om cu prietenul său“.

Sînt sigur că pentru mulţi scriitori, artişti şi gînditori scufundarea în uitare ar fi fost de preferat acestei decorporalizări, acestei spectralizări a fiinţei lor, care, departe de a-i reduce la esenţa vieţii lor, adesea, răstălmăcind-o, le-o trădează. Cît de mult şi-a dorit Eminescu intrarea în „vecinicul repaos“! Şi cît de imposibilă a devenit pentru el stingerea eternă! De cîtă stridenţă, de cît neadevăr au fost acoperite viaţa şi scrisul lui, în straturi succesive de neînţelegere, idealizare, mitizare, mumificare în cele din urmă în cîteva formule ale limbajului de lemn belferesc. Nici măcar cum arăta nu mai ştim, în pofida (sau tocmai din cauza) celor cîteva poze rămase de la el. Dacă l-am întîlni azi pe stradă, cei mai mulţi dintre noi pur şi simplu nu l-am recunoaşte, aşa cum nu-l recunoaştem în banalitatea omenesc-prea-omenească a corespondenţei cu Veronica. Faptul că nu l-am putut vedea niciodată, că nu am o imagine coerentă a lui, că nu ştiu cum arăta faţa lui (cînd nu poza minute-n şir, rigid, în faţa primitivului aparat cu plăci de sticlă acoperite cu azotat de argint, aşteptînd să răbufnească flacăra de magneziu), că nu-i pot auzi vocea (deşi avea douăzeci şi şapte de ani cînd a fost inventat fonograful) constituie una dintre cele mai mari frustrări ale mele. Foarte, foarte mult mi-aş fi dorit să vorbesc cu el, chiar aşa, „cum vorbeşte un om cu prietenul său“. Cum însă timpul, în urma lui, a crescut, întunecîndu-mi-l, nu-mi rămîne decît să resping, măcar, ceea ce mi se vinde astăzi drept Eminescu, statuile care nu-i seamănă, frazele în care nu s-ar recunoaşte, mormîntul bogat şi flamurile, şi să încerc recuperarea a ceva din frămîntările lui, din grandoarea minţii lui, din magia artei lui citind pur şi simplu (iar în cazul acestui disc, ascultînd pur şi simplu) versurile pe care el le-a scris, nu ca să fie dăltuite în marmură nepieritoare, ci ca să rămînă obscure (pentru totdeauna, credea el, alături de Vergilius şi de Kafka) în caiete ieftine, cu pagini umplute în toate direcţiile de strofe şi desene în cerneală, acum aproape de nedescifrat.

Cineva care n-a scris niciodată poezie (decît aşa, în calitate de român sau, cum spune cîntecul, de om) ar putea avea dificultăţi în imaginarea a ce înseamnă, de fapt, o operă poetică. Imaginea comună a scriitorului (sau a pictorului, muzicianului etc.), aşa cum apare în biografiile romanţate, în filme sau chiar în enciclopedii – în treacăt fie spus, **Encarta** nu-i dedică nici un articol lui Eminescu – este aproape întotdeauna de o falsitate frapantă. Acolo scriitorii par să aibă undeva în ei, de la-nceput, întreaga lor operă, deja încheiată, din care extrag, din cînd în cînd, în admiraţia tuturor celorlalte personaje (care nu fac decît să graviteze în jurul lui), texte sau arii sau picturi celebre. Toţi ceilalţi sînt preocupaţi exclusiv de el şi de soarta lui, ca şi cînd ar fi ştiut de pe-atunci cu ce titan au de-a face. În realitate, artiştii au fost de obicei fiinţe retrase şi care n-au stîrnit interes public – cît de periferici sînt „marii clasici“ în faimosul tablou al Junimii! –, iar scrisul lor, atît de crud pe atunci, n-a devenit decît mult mai tîrziu al lor. Au trebuit să treacă treizeci de ani de la moartea sa pentru ca Eminescu să devină cu adevărat Eminescu. Imaginea operei unui artist este la rîndul ei cel puţin greşită în imaginaţia omului comun. Ea nu este, cum crede el, un cumul de obiecte (poeme, romane, simfonii, picturi), ci un proces, o bîjbîire în toate direcţiile, o pîslă aleatorie de reminiscenţe, teme şi subiecte, dar mai ales de fragmente încîlcite unele-n altele, o hartă cerebrală a celui care scrie şi care evoluează în timp atît de mult, încît uneori tînărul artist e mai deosebit de el însuşi la maturitate decît doi artişti diferiţi între ei... Operele întregi, finisate, sînt zonele iluminate ale acestui proces de căutare totală – mistică, ştiinţifică, filozofică, erotică, bahică şi de toate celelalte feluri imaginabile –, căutare fără să ştii ce cauţi, dar cu sentimentul copleşitor, cîteodată, că în sfîrşit ai găsit. Nu există nici un vers pe care să-l fi ştiut înainte de a-l fi scris, deşi, într-un fel încriptat şi obscur, el înmugurise de mult în tine. Textele concrete, frumos aranjate în paginile cărţilor, sînt doar semnele de suprafaţă ale acestor procese fragmentare şi contradictorii care alcătuiesc viaţa poeziei, aşa cum din miceliul subteran cresc cupolele exterioare încărcate de spori.

Puţine documente dau mai acut seamă de procesele labirintice, moi, orbecăitoare, dibuitoare ale creaţiei decît caietele lui Eminescu. Poetul purta cu sine într-un faimos cufăr, oriunde se întîmpla să se mute, teancul mereu mai voluminos a ceea ce, pînă la urmă, formează un uriaş manuscris continuu, asemenea **Jurnalului** lui Kafka din care-au fost mai tîrziu decupate, mai mult sau mai putin arbitrar, romanele, povestirile şi aforismele. Haotic, eteroclit, inegal, strălucind totuşi de acea lumină de dincolo de talent şi inteligenţă a unei minţi superioare, teancul de caiete s-ar fi rătăcit totuşi, s-ar fi dezmembrat şi s-ar fi pierdut ca atîtea alte arhive personale dacă, printr-un lent proces de consensualizare şi mitificare, Eminescu n-ar fi devenit în cele din urmă Eminescu. Dar metamorfoza bietului ziarist boem şi sărac, atins în floarea vîrstei de nebunie, în poet naţional şi geniu atotcuprinzător a produs printre admiratorii săi post-mortem o fervoare puţin obişnuită. Nicolae Iorga a fost, la începutul noului secol, unul dintre cei care

Serie Mircea Cărtărescu la Humanitas

După ce a tipărit şi retipărit de la începutul anilor '90 încoace aproape toate cărţile mai vechi şi mai noi ale lui Mircea Cărtărescu, Editura Humanitas a lansat de curînd o „serie de autor“ a aceluiaşi, cu coperţi unitare, în îngrijirea grafică foarte elegantă a lui Răzvan Luscov (cu litere Courier şi jocuri de forme şi culori alternate şi/sau permutate). Pentru început, a fost publicată – şi prezentată la Tîrgul **Gaudeamus** din noiembrie trecut – o antologie a poeziei lui Cărtărescu, **Plurivers** 1 şi 2 (în două volume, cu o amplă postfaţă semnată de Paul Cernat). De curînd au apărut în seria respectivă şi cărţile de proză ale autorului: nuvelele din **Nostalgia** şi **Travesti** şi cele două volume din romanul **Orbitor** (**Aripa stîngă** şi **Corpul**). Urmează – probabil – eseurile: **Visul chimeric**, **Postmodernismul românesc** etc.

mircea cărtărescu
H
pLuriverS 1

mircea cărtărescu
H
pLuriverS 2

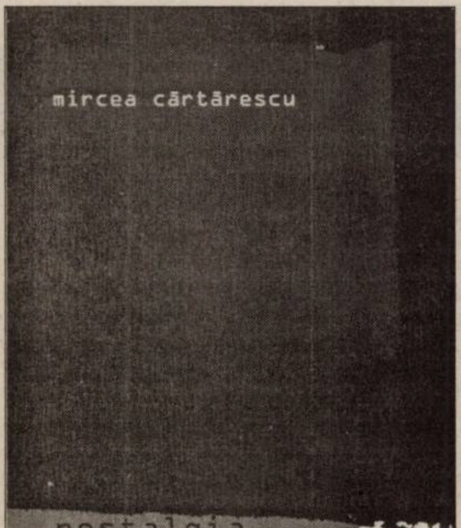

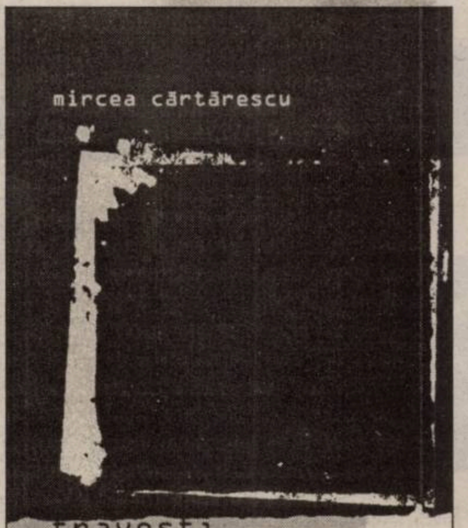

mircea cărtărescu
orbitor
aripa stîngă
H

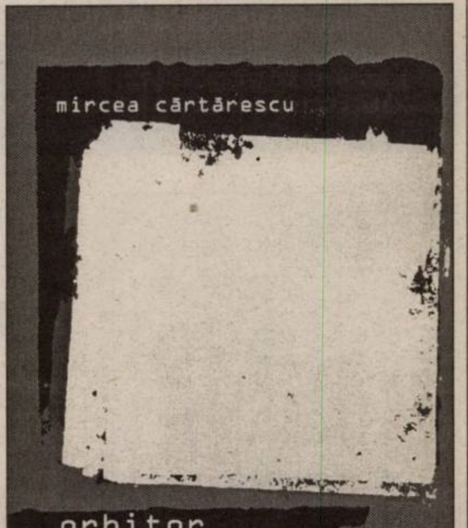

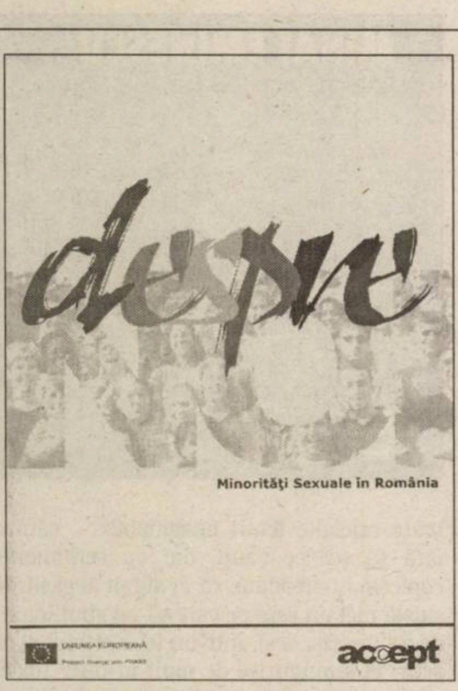

Asociaţia ACCEPT a editat de curînd un volum despre minoritatea homosexuală din România: **Despre noi**. Capitolul introductiv (**Discriminarea**) prezintă istoricul autohton al legislaţiei homosexuale, alături de două „foi informative ACCEPT" despre Situaţia articolului 200 din Codul Penal, referitor la relaţii homosexuale şi, respectiv, la situaţia legislaţiei antidiscriminatorii în România. Următoarele capitole (**Ce este un homosexual?**, **Coming-out-ul**, **Homofobul printre noi**) au un caracter explicativ şi clarificator în domeniu. Volumul mai conţine un capitol despre „religie şi homosexualitate", în cadrul căruia este reprodus textul scrisorii deschise a ACCEPT către Patriarhul Teoctist (septembrie 2000) şi un capitol despre SIDA (**Sida: vinovaţii sînt victimele**), alături de o listă de adrese de grupuri şi asociaţii LGBT din ţară. Per total – un ghid binevenit într-un climat „patriarhal" încă prea puţin tolerant faţă de diferenţă.

au cerut ca fiecare rînd al marelui poet să fie tipărit, indiferent de relevanţa lui literară. Rămîne controversată pînă în ziua de azi (fapt vizibil o dată cu publicarea în două etape a corespondenţei poetului cu Veronica Micle) ideea publicării integrale a tot ce a rămas scris – *recte*, inclusiv socoteli de toate zilele, caiete de şcoală, note de la spălătorii, bilete intime – de la poet, lucruri care de multe ori nu diferă de *paraphernalia* oricărui om obişnuit. Trecînd însă peste atitudinea pioasă şi ideologia naţională aferente, dezvoltarea mitului eminescian a atras după sine epopeea, nu cu totul încheiată nici pînă azi, a publicării integrale a manuscriselor eminesciene, desigur unul dintre cele mai spectaculoase proiecte culturale ale României moderne.

Depuse la-nceputul veacului de către Maiorescu la Academia Română, manuscrisele lui Eminescu au început să fie cercetate şi descifrate în 1933 de către cel ce avea să-şi lege numele definitiv de marea întreprindere, profesorul, criticul şi filologul Dumitru Panaitescu-Perpessicius. Sub egida Fundaţiilor Regale, el a reuşit să publice, într-un interval de un sfert de veac (1939-1963), cele şase volume ale ediţiei care-i poartă numele şi care constituie pînă azi nucleul operei eminesciene tipărite. Metoda sa în netezirea miilor de cute ale textului revărsat pe tot atîtea pagini într-un flux gestual incandescent a constat în critica extrem de acribioasă a variantelor, în restaurarea fiecărui text în parte şi afilierea sa la diverse familii, în ordine cronologică. Fragmente risipite, la mare distanţă spaţială şi temporală unele de altele, lecţiuni contradictorii, facilitate de ştergerea slovelor o dată cu trecerea vremii, aluviuni textuale eteroclite – note de curs, poezii, grafuri şi desene, fragmente de proză neintitulate –, toate acestea au creat mari dificultăţi cercetătorului. Moartea lui Perpessicius a întrerupt proiectul pentru aproape o decadă. Abia în 1976 el a fost reluat printr-un *joint venture* al Academiei şi Muzeului literaturii române, la iniţiativa directorului acestuia din urmă, Al. Oprea. Prin urmare, proiectul a continuat pe urmele lui Perpessicius, fiind publicate alte zece volume într-un interval relativ scurt de timp: 1977-1994. Cei doi cercetători care şi-au luat această sarcină extenuantă au fost istoricul literar D. Vatamaniuc, bun cunoscător al epocii lui Eminescu, şi filologul Petru Creţia, ajutaţi de o echipă fluctuantă de cercetători. Apariţia, în 1994, a volumului al XVI-lea (**Corespondenţă şi documente**) al **Operelor** lui Eminescu încheie, prin urmare, o muncă de jumătate de secol.

Dar este această muncă încheiată cu adevărat? Poate că nimeni nu şi-a pus mai des şi mai acut această întrebare decît regretatul om de cultură Petru Creţia, participant activ la monumentala ediţie. În deschiderea ultimei sale cărţi, **Testamentul unui eminescolog**, publicată postum la Editura Humanitas în 1998, Petru Creţia scrie: „Şi abia încheierea lucrărilor a fost în măsură să dea perspectiva de ansamblu asupra editării integrale a lui Eminescu şi să pună în lumină nu puţinele scăderi a ceea ce a făcut atît Perpessicius cît şi noi. Întreaga ediţie trebuie regîndită temeinic şi apoi reluată. Cînd şi de cine n-aş putea să spun". Una dintre direcţiile perfectibilităţii **Operelor** constă în regîndirea lor în lumina noilor metode de lucru, a noilor căi de stabilire a variantelor şi a cronologiei. Cealaltă, de un interes poate cu mult mai mare, priveşte descoperirea unor texte eminesciene complet inedite sau reconstruirea altora din fragmente pînă acum niciodată puse în relaţie. Petru Creţia şi-a adus şi aici o contribuţie esenţială, cea mai importantă, de fapt, din ultimii ani, alături poate doar de editarea încă unui pachet din corespondenţa poetului. Numărul 1 (82) din 1991 al revistei **Manuscriptum** (condusă de acelaşi Petru Creţia) a fost un număr special dedicat în întregime publicării unor poezii inedite eminesciene. „Şi nu este vorba" – arată, entuziast, Creţia – „de nişte rămăşiţe de ordin secundar, adiacent ori documentar, ci, în cele mai multe cazuri, de mare poezie." Considerat „cel mai însemnat act editorial de după Maiorescu, Călinescu şi Perpessicius", evenimentul a avut un răsunet extraordinar. Merită să insistăm asupra materialului cuprins în paginile acestui număr al revistei **Manuscriptum** nu numai pentru că într-adevăr poemele eminesciene cuprinse aici sînt, mai toate, de înaltă valoare artistică, ci şi pentru că auditorul (şi cititorul) cărţii audio de faţă are prilejul să le citească integral în continuare cu propriii săi ochi şi să le asculte (aproape integral) pe compact disc în profunda şi nuanţata lectură a actorului Adrian Pintea.

Numărul din **Manuscriptum** cuprinde trei secţiuni. În prima sînt publicate douăzeci şi patru de poezii complet inedite, despre a căror existenţă în manuscrisele eminesciene nu a avut nimeni cunoştinţă anterior. A doua secţiune cuprinde încă şaisprezece poezii publicate recent, mai ales în 1989 şi 1990, în diverse reviste şi nereluate în nici un volum. În fine, în ultimul compartiment întîlnim douăsprezece reconstituiri şi autonomizări, dintre care cinci inedite. În total, Petru Creţia oferă în acest număr istoric nu mai puţin de cincizeci şi două de poezii necunoscute ale lui Eminescu.

Citind deodată întregul corpus al noilor poezii, am avut surpriza să nu văd nici o deosebire între textele celor trei secţiuni. Toate sînt de acelaşi înalt interes, toate cuprind poeme puternice, îndrăzneţe, inventive, de rară frumuseţe. Am renunţat cu greu la cîteva dintre ele pentru ediţia actuală pe compact disc, şi aceasta numai datorită spaţiului de înregistrare limitat prin forţa lucrurilor.

Pretutindeni este Eminescu, un Eminescu mai proaspăt şi mai surprinzător, pentru că netocit încă de citiri şi recitiri, tălmăciri şi răstălmăciri, ataşări artificiale la diverse doctrine şi ideologii. De la eboşe la texte elaborate, de la variante la frînturi aleatorii, poemele curg ca un singur *Carmen Saeculare* din organe sfărîmate, necesar şi programatic sfărîmate. Căci modernitatea lui Eminescu constă tocmai din iregularul, fragmentarul, abstrusul, haoticul actului creator, acel „neptunic" al postumelor despre care vorbea Ion Negoiţescu în (falsă) opoziţie cu „uranicul" ediţiei Maiorescu. În realitate, *tot* Eminescu, antume şi postume, poezie şi proză, viaţă şi operă, stă sub semnul iregularului, în care Hocke vedea întruparea şi expresia cea mai puternică a acelui *Homo Europaeus* aflat sub zodie manieristă. Ajunge să-l citeşti pe poet ca să-ţi dai seama cît de strîmt e, în definirea atitudinii şi a mijloacelor lui, conceptul de romantism – chiar şi în mai nobila sa variantă de romantism de tip german sau *High Romanticism*. Fără-ndoială că există în opera sa romantism, dar mai ales unul tipologic, manifestat prin expansiunea fără limite a eului. Dar trebuie să fii orb să nu observi, venind dintr-o mult mai adîncă tradiţie, dantescul şi shakespearianismul poeziei eminesciene, fascinaţia lui pentru peisaje grandioase şi onirice ca-n Altdorfer, pentru sonorităţi miltoniene. Un epos sfărîmat, ruinele stranii ale unei mari viziuni, vedutele, carcerele şi capriciile unei lumi scufundate („Lume ce gîndea în basme şi vorbea în poezii...") – toate acestea nu reprezintă eşecul lui Eminescu, nedesăvîrşirea lui, ci triumful modernităţii lui. O operă grandioasă şi abstrusă, sub semnul aceluiaşi Alighieri, mai încercase pe plaiurile dîmboviţene Heliade, dar cu puţine sclipiri între detritusuri bizare. Puţini îşi dau seama cît de heliadesc este Eminescu. Aceleaşi proiecte nerezonabile, aceeaşi dezlănţuită creativitate într-o limbă încă vie, care încă permitea torsionări sublim-ridicole de morfologie şi sintaxă, aceleaşi influenţe pre-romantice şi pre-clasice, ale bătrînei poezii europene. Diferenţa dintre ei nu ţine de tipologie, nici de maturitatea limbii literare a epocilor în care au trăit, ci de forţa creatoare individuală, mimetică şi risipită la Heliade, profund personală, concentrată de lentilele unei viziuni înalte la Eminescu.

Am dorit să dau acestui disc chiar aspectul de *Carmen Saeculare* dezmembrat, de ţîşniri iregulare ale unei poezii în continuă emergenţă. Am risipit, ca un simbol al fragmentarismului eminescian, melancolicul şi melodiosul poem al florilor (de crîng, de tei, de stînci...), ce-ar fi putut fi scris de congenerul Verlaine, în toată substanţa sonoră, ca un laitmotiv necesar. Am renunţat la titluri (oricum arbitrare, date de autorii ediţiei şi nu de poet) pentru fluenţa arhitextului care curge pe disc. Am păstrat ordinea din **Manuscriptum** a poemelor, începînd cu cele total inedite, continuînd cu cele publicate recent în periodice şi încheind cu variantele şi reconstrucţiile din a treia secţiune, deşi le-aş fi putut aranja şi altfel, aproape oricum. Textele omise pe compact disc sînt, totuşi, prezente în broşura care-l însoţeşte, pentru ca omagiul adus astfel muncii lui Petru Creţia să rămînă neştirbit. Şi, fireşte, mai cu seamă pentru strălucirea lor intrinsecă. Cititorul va găsi pe hîrtie, de exemplu, marele poem absent de pe disc, **Muşatin**, care ar fi dezechilibrat materialul audio. Inutil de spus, am folosit, în punctul cel mai înalt al lecturii, aproape de finalul ei, poemul **Mohamed biruitorul**, citit de însuşi Petru Creţia.

Sînt dificil de ales nişte *highlights* în strălucirea generală a textelor, în care poetul e deodată renascentist, manierist, barochist, romantic şi, prin viziunea care unifică toate aceste căi, modern, modern în toată puterea cuvîntului. Cu toate acestea, aş spune că fragmentele care mie mi-au spus cel mai mult sînt extraordinarele variante iniţiale ale marilor poeme **Vis**, **Odă în metru antic** (iniţial **Odă către Napoleon**) şi **Luceafărul** (discursul Demiurgului). Tot restul e însă tulburător.

Închei spunînd că acest disc nu are în nici un fel vocaţia de a fi doar cumpărat de şcoli sau de alte instituţii ca material didactic şi de a fi pînă la urmă uitat în dulapuri prăfuite. Nu veţi afla în el un instrument de lucru, o ediţie critică, ştiinţifică. Nu trăieşte pe pistele lui argintii un poet „naţional", „important", oficializat şi osificat. Nu veţi auzi aici o voce istoricizată. Şansa acestei ediţii este să fie ascultată şi citită *de plăcere*, să adăpostească un poet *viu*, care poate fi încă receptat cu pasiune. Eminescu merită din plin această şansă, care i s-a oferit atît de rar în ultima vreme. Căci, în definitiv, citind un poet, căutăm întotdeauna un om pe care să-l putem înţelege şi iubi. ▮

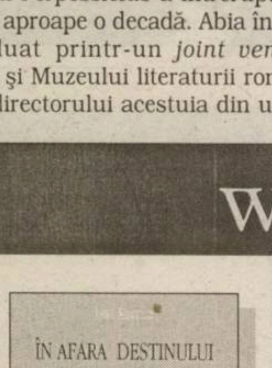

www.esteditura.ro

Imre Kertész
În afara destinului
PREMIUL NOBEL
Traducere din maghiară
de Georgeta Hajdu
220 pagini

preţ: ~~270.000~~ lei
-20%: 216.000 lei
+ 9 % TVA

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de
-20%
reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

Abecedar *vs.* Apolodor

CODRIN LIVIU CUȚITARU

GELLU NAUM
CARTEA CU APOLODOR
HUMANITAS EDUCAȚIONAL

Gellu NAUM
Cartea cu Apolodor
Ediția a IV-a. Ilustrată de Nicolae
Vasilescu, cu o scrisoare-prefață de
Ioana Pârvulescu
Editura Humanitas Educațional,
București, 2003, 70 p.

GELLU NAUM
A DOUA CARTE CU APOLODOR
HUMANITAS EDUCAȚIONAL

Gellu NAUM
A doua carte cu Apolodor
Ediția a III-a.
Ilustrată de autor
Editura Humanitas Educațional,
București,
2003, 44 p.

Am decis să redactez articolul de față în urma unei replici pe cît de neașteptate, pe atît de complicate, a fiului meu Andrei, elev în clasa a II-a. „Tată“, mi-a spus tînărul într-o seară, cu destul aplomb pentru a bănui că era ceva serios la mijloc, „ce bine ar fi fost să fi scris Gellu Naum întregul manual de română. L-aș fi terminat într-o singură seară“. Deși am ezitat o secundă în fața bruștelor asocieri – „Naum“/ „manual de română“/„o singură seară“ –, treptat am reconstruit micul *puzzle* mental al vajnicului cititor. Alături de Lewis Carroll, Gellu Naum este scriitorul favorit al lui Andrei, datorită celor două cărți (celebre) cu pinguinul Apolodor, pe care le-a citit, într-adevăr, în două seri succesive. Mai recent, a descoperit printre lecțiile manualului de **Limba română** fragmentul inaugural de prezentare a eroului din Labrador: „La circ, în Tîrgul Moșilor,/ Pe gheața unui răcitor,/ Trăia voios și zîmbitor/ Un pinguin din Labrador./ – Cum se numea? – Apolodor./ – Și ce făcea? – Cînta la cor. /Deci, nu era nici scamator,/ Nici acrobat, nici dansator;/ Făcea și el ce-i mai ușor:/ Cînta la cor. (Era tenor)./ Grăsuț, curat, atrăgător/ În fracul lui strălucitor,/ Așa era Apolodor...“ (**Cartea cu Apolodor**, p. 7-8). Cum aș fi putut să-l contrazic? *Ce bine* – indubitabil! – *ca toate manualele ciclului primar să fie scrise astfel!*

Nu întîmplător, replica amintită a avut în ea o nuanță amară. Andrei aparține unei generații dificile, supertehnologizate, familiarizate cu tainele calculatorului înainte de descifrarea primelor enigme ale alfabetului. Lectura (îndrăznesc să anticipez) va fi marea provocare a acestei promoții, desigur nu doar la noi, ci în întregul univers postindustrial. Totuși, în timp ce, pretutindeni în lume, pedagogia inventează strategii educaționale pentru a supraviețui în noua cultură a imaginii și a informației, unde textul, vrem-nu vrem, a început să joace rol de *paria*, autorii manualelor școlare din România par cufundați în aceeași indolență profesională de acum cîteva decenii, fluturînd prin fața elevilor, în mare măsură, vechile paradigme răsuflate ale anilor comuniști. Am urmărit cu interes, de-a lungul timpului, pozițiile luate de **Observatorul cultural** în ceea ce privește această chestiune (și, îndeosebi, analizele aplicate ale dnei Carmen Mușat), însă am impresia că oficialii din sistemul de învățămînt au rămas suficient de lipsiți de reacție – dacă nu și de percepție! – la adresa lor. Situația continuă să fie dramatică în tronsonul umanist, cel puțin, legitimînd (paradoxal) înstrăinarea tinerilor de text.

Abecedarul pentru clasa I – de exemplu – cel mai popular din România, din cîte am înțeles, avizat fără probleme de MEC (varianta Cristici, Cioacă, Marin și Iordan) – e o însăilare de aberații. Am parcurs, mărturisesc sincer, înfrigurat menționata lucrare anul trecut, în postură de părinte, și am ajuns să fiu oripilat de lectură în ipostază de... filolog. Am descoperit că, după mintea autorilor, reprezentările copiilor de șapte-opt ani sînt uneori foarte îndepărtate de realitatea înconjurătoare, indicînd posibila prezență a autismului: „Monica e cu Rica. – O, un cocor! – Nu, e un canar mic!“ (p. 46). Conversațiile între animale, la fel de revelatoare, insistă pe un similar efect epifanic: „Iepurilă se apropie tiptil. Vine la prietenul său, Rilă. El se sperie. – Cine este acolo? – Prietenul tău. Nu te speria! Apoi pleacă pe cărare“ (p. 71). „Fuga de idei“ și logica inefabilă ilustrează principiul dominant de închegare a unei lecții ori a unor imagini oarecare, propuse micilor cititori: „Duminică, Tudor și Șerban au mers la cabană. Peste rîu este o stînă. Au trecut cu barca. Acolo era un cioban bătrîn. El le spunea cîte o vorbă bună. – Ce barbă albă are ciobanul! La ei vine un berbec. El este supărat. – Să plecăm repede“ (p. 80). Ori: „Sîntem la Sinaia. Muntele este minunat. Este ninsoare mare. Omătul este imaculat. Cosmin și Simona sînt cu sania. Ea alunecă, uite. Ei tocmai au sărit. Sania stă acum răsturnată. O iau cu ei. Sînt iar sus. Nu se mai satură. – Ce sanie ascultătoare!“ (în suplimentul de scriere al abecedarului propriu-zis, semnat de Carmen Iordăchescu și intitulat **Să dezlegăm tainele abecedarului**, p. 21). Propozițiile ghidului suplimentar sînt gnomice, par niște sentințe implacabile, în ciuda faptului că, adesea, referentul lor rămîne obscur: „Marinela o culca (sic!) luni la ora unu. Mama o alina (sic!)“, „Ilie era calm“, „La malul lacului e un lan. Acolo era lume“ (p. 13). Stilul autorilor trezește astfel angoase, creînd suspansuri aproape imposibil de suportat. Elevul conștiincios poate aluneca discret spre nevroza școlară, fie și numai pentru simplul motiv că imaginile și percepțiile nu ajung niciodată pînă la capăt, rămînînd suspendate într-un indefinibil metafizic. Misterul se manifestă, ca atare, pe tot parcursul cărții, lasînd cititorul (mic sau mare) într-un ocean de interogații: „Marcela e cu Mircea. Mircea e mai mare. – Acela e nenea Călin? – Nu. E Nică. El cere un ceai rece“ (p. 50). De ce a fost nenea Călin confundat cu Nică (ori viceversa) se constituie într-o dilemă epică asupra căreia abecedarul în discuție nu revine cu vreo explicație. Ori: „E ora trei. Tică e la noi cu Toma. – Uuu! Trece trenul. – Uite un tunel! – Nu te teme, Tică“ (p. 38). De ce se teme Tică? Și, lucru semnificativ, pe unde trece trenul? Autorii nu cred în necesitatea clarificării unor asemenea detalii. Mintea cititorului lor virtual este abordată, încă din start, ca avînd o inteligență esențialmente criptică.

Există, bineînțeles, o scuză și o motivație totodată pentru felul în care arată abecedarele românești de, să spunem, măcar trei decenii, acolada temporală care desparte generația mea de cea a fiului meu. Ea se referă la restricția alfabetică în care toate aceste texte trebuie scrise. Elevul cunoaște, prezumtiv, un număr limitat de litere, toate textele destinate lui fiind, prin urmare, elaborate cu un handicap de construcție. Problema derivă însă din faptul că autorii rămîn blocați în „criteriul literei“, uitînd cu desăvîrșire ori neglijînd pur și simplu celelalte principii ale unei redactări decente: minima semnificație, coerența și *captatio benevolentiae* (nu glumesc deloc: dacă generației mele mai puteai să-i prezinți stupiditatea drept fascinantă inteligență, celei de azi, deja expertă în sofisticările minții cibernetice, și inteligența fascinantă îi poate apărea, cu ușurință, incalificabilă stupiditate; un minim exercițiu de captare a atenției ar fi articularea fragmentelor propuse spre studiu pe teme și situații din universul autentic al copiilor mileniului trei și nu pe povești cu berbeci supărați și cocori-canari). Un alt lucru rămîne, indiscutabil, desconsiderarea (minimalizarea) tradițională a universului infantil. S-a creat, în timp, o cultură adultă obtuză care – în raporturile sale cu spațiul pueril – pleacă de la premiza că orice ține de copilărie va fi tratat ca fiind, din unghi psihologic, neserios. Copiii reprezintă niște eterne „edificii“ în construcție, a căror „arhitectură“ (nefinisată) poate fi modelată după bunul nostru plac. Ne jucăm – adesea iresponsabil – cu imaginația lor, inventîndu-le povești aberante, unde lumea își pierde sensurile esențiale, ne distrăm pe seama bunei lor credințe și îi invităm la *show*-uri televizate pentru a-i asculta cum spun „lucruri trăsnite“, le scriem abecedare stupide din care raționalitatea lipsește cu desăvîrșire (ca și cum raționalitatea ar fi o noțiune absentă din zona lor de existență) și îi manipulăm fără scrupule, bucurîndu-ne că naivitatea lor funciară ne oferă un nesperat ascendent comportamental. În fapt, uităm prea repede că, în chip absolut, copilul este, indiferent de extracția ori mediul său de formare, *un individ fundamental serios*, pentru care lumea nu pare făcută din fenomene fără sens. Inocența nu înseamnă simplitate spirituală și, cu atît mai puțin, lipsă de gravitate. Dimpotrivă, ingenuitatea reflectă mai curînd un caracter stabil, nedispus la concesiile ipocriziei.

M-am întrebat mereu ce dă valoare literaturii pentru copii (probabil una dintre cele mai dificile forme de scriitură)? Cred că, în ultimă instanță, răspunsul este chiar acesta – abordarea copilului (cititorului) cu maximă seriozitate, ca pe o ființă rațională cu care, într-un anumit registru, poți discuta de la egal la egal. Aici se află, în primul rînd, cheia succesului cărților cu Apolodor, scrise de Gellu Naum cu decenii în urmă și, totuși, încă atît de actuale. Mulți vor spune că suprarealismul rămîne, în felul lui, o copilărie a spiritului și, prin urmare, autorul (ultimul mare suprarealist român) s-a mulat perfect – din punct de vedere artistic – pe atmosfera ingenuu-transreală a aventurilor pinguinului din Labrador. În realitate, nu suprarealismul lui Gellu Naum construiește prioritar în aceste volume *unitatea de efect* (pe care Poe o considera *noumen*-ul creației autentice), ci echidistanța psihologică și intelectuală arborată de poet atît față de cititorul virtual, cît și față de fascinantul său personaj. **Cartea cu Apolodor** ne introduce în adîncimile inițiaticului celui mai profund (de unde se pot scoate numeroase complexități analitice) cu seninătatea și simplitatea unei povestiri oarecare, narate la gura sobei. Apolodor, coristul de pe Calea Moșilor, cade subit în melancolie, dorind să-și viziteze frații din Labrador: „Dar într-o zi, Apolodor,/ Spre deznădejdea tuturor,/ A spus așa: – Sînt foarte trist!/ Îmi place viața de corist/ Dar ce să fac? Mi-e dor, mi-e dor/ De frații mei din Labrador.../ O, de-aș putea un ceas măcar/ Să stau cu ei pe un ghețar!.../ Apoi a plîns Apolodor“ (**Cartea cu Apolodor**, p. 8). Astfel, plecarea lui spre nord devine o incursiune în fabulos și oniric, unde tablourile naive se combină cu cele metafizice, iar cele joculare cu imaginile apocaliptice. Eșuat pe un ghețar, Apolodor cîntă o elegie de toată frumusețea, în tonuri perfect romantice: „O, frații mei din Labrador,/ Adio vouă, tuturor!/ Pesemne că mi-e dat să mor/ Aici, la țărmul mărilor.../ Și ce păcat! Eram tenor,/ Cîntam frumos, cîntam la cor,/ O, frații mei din Labrador,/ O, frații mei din Labrador!/ De-acuma apele, de vor,/ Îmi vor așterne un covor/ Peste nisipul de la fund/ Legănător și sclipitor,/ La sînul lor să mă ascund,/ Să dorm pe veci, să dorm profund,/ O, frații mei din Labrador,/ O, frații mei din Labrador!“ (*Ibidem*, p. 14). Călătorind spre Ecuator cu vasul Meteor, el devine un poet al peisajelor boreale: „În zare, nici un fir de nor,/ Doar culmile ghețarilor,/ Și pescăruși, rotind în zbor,/ Și apa, unduind ușor,/ Și vîntul lin, ca un fior.../ Plutea vaporul Meteor/ Încetișor, încetișor,/ Plutea pe-o luminoasă cale/ De aurore boreale,/ Plutea pe unde de fosfor/ Și-l străjuia, ocrotitor,/ Înaltul cer multicolor./ Plutea vaporul Meteor/ Încetișor, încetișor,/ Matrozii toți cîntau în cor,/ Și, pe deasupra tuturor,/ Își risipea Apolodor,/ Superba voce de tenor/ Spre desfătarea focilor.../ A fost un drum fermecător“ (*Ibidem*, p. 17). Traversarea Saharei, întîlnirea cu maimuțica îndrăgostită, experiența ca milionar în Asia, aterizarea în Lumea Nouă (urmată de confruntarea tensionată cu tîlharul cu „perucă bicoloră“) și, ulterior, aselenizarea, capturarea de către Ku-Klux-Klan și, în sfîrșit, întîlnirea fraților arctici sînt episoade dintr-o epopee a imaginației necenzurate și a geniului peisagistic. Gellu Naum spune, în fond, o poveste foarte serioasă, în maniera cea mai jucăușă cu putință. Să fie ea, oare, la un nivel mai subtil, a artistului pierdut în propria lume de expansiuni imaginare?

Aici aș localiza, fără ezitare, arta genuină a literaturii pentru copii. **A doua carte cu Apolodor** (ilustrată chiar de autor) reia succesiunea tablourilor naiv-profunde, mai puțin construcția epică. În compania lui Apolodor apar alte două personaje fabuloase, Leul Amedeu și Cangurul Ilie. Ele întregesc un mecanism poetic practic perfect. În concluzie, ca și Andrei, nu pot decît să mă întreb pe cînd abecedare scrise – dacă nu chiar atît de subtil – cel puțin după același principiu? Nu cred că Rilă, Nică, Tică sau Nenea Călin sînt de neînlocuit. Lecturile extra-școlare ale celei mai tinere promoții de elevi ne-o dovedesc cu prisosință.

POLIROM
NOUTĂȚI
martie 2004
Moshe Idel
Perfecțiuni care absorb
Cabala și interpretare
Ștefan Agopian
Tache de catifea
Robert Kaplan
Iarnă la Mediterana
Haruki Murakami
Dans dans dans
Reduceri de 30%
Pentru oferta săptămînii pe site-ul www.polirom.ro ▸ Agenda
Comenzi la: CP 266, 700506, **Iași**, Tel. & Fax: (0232)214100, (0232)214111, (0232)217440
București, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, **Timișoara**, Tel.: 0722/548785
E-mail: sales@polirom.ro
www.polirom.ro

Indemnizaţiile de merit pentru personalităţile din cultură, ştiinţă şi sport

Săptămîna trecută, Ministerul Culturii şi Cultelor şi Academia Română au făcut publice numele oamenilor de cultură şi ale personalităţilor ştiinţifice care vor primi, începînd cu luna martie, indemnizaţia de merit stabilită prin controversata Lege 118 din 2002 (de care mai beneficiază şi personalităţi... sportive!). Lista generală, de 1.500 de nume, a fost aprobată de către Comisia naţională pentru acordarea indemnizaţiei de merit, pe baza listelor înaintate de Ministerul Culturii (care a solicitat propuneri din partea Uniunilor de creatori), Ministerul Educaţiei, Cercetării şi Tineretului şi Agenţia Naţională pentru sport. Indemnizaţia se acordă pe viaţă, este lunară, are valoarea a trei salarii medii pe economie (în total – circa 8 milioane şi jumătate) şi se impozează, ceea ce înseamnă în prezent o sumă netă de circa 6 milioane de lei pe lună.

Primele ecouri din presa cotidiană ale „evenimentului“ prelungesc scandalurile de culise înregistrate de-a lungul anului trecut, cînd s-au întocmit listele preliminare, mult disputate şi folosite în unele cazuri ca instrumente de bonificare a clientelelor decidenţilor sau de şantaj împotriva „inamicilor“. Ideea însăşi de a stabili aceste indemnizaţii, cu „cote“ transmise în prealabil Uniunilor de creatori (cărora li s-a solicitat să propună atîţia scriitori, atîţia artişti plastici ş.a.m.d.), rămîne foarte discutabilă. În loc să lanseze jignitoarea „competiţie“ pentru a prinde un loc pe listă, guvernanţii şi parlamentarii ar fi trebuit să legifereze în aşa fel încît drepturile de autor să crească, sponsorizarea şi donaţiile să fie încurajate etc. etc., ceea ce ar crea condiţii mai bune de viaţă întregului mediu cultural (la fel – celui sportiv).

Acum, după finalizarea listei beneficiarilor „indemnizaţiei de merit“, au fost deja remarcate o serie de anomalii scandaloase (pe lîngă cele... inevitabile, dată fiind dificultatea de a defini, măsura şi ierarhiza „meritele“ artistice, ba chiar şi pe cele ştiinţifice şi sportive). Întîi, după cum semnalează *Evenimentul zilei* de vineri 27 februarie, faptul că există persoane implicate în procesul de aprobare a listei care se regăsesc în ea! E cazul ministrului Culturii, Răzvan THEODORESCU, al preşedintelui Academiei, Eugen SIMION, sau al preşedintelui Uniunii Cineaştilor – UCIN, Mihnea GHEORGHIU. Apoi, pe lista oamenilor de ştiinţă au fost incluşi... toţi membrii Academiei Române, în ciuda faptului că „înaltul for“ continuă să numere în rîndurile sale destule persoane ajunse acolo nu pentru merite ştiinţifice, ci pe criterii politice, înainte şi chiar şi după 1989. De aici decurge altă anomalie, sesizată în comentariul de presă citat: apar astfel pe listă ca „oameni de ştiinţă“ membrii Secţiei de literatură a Academiei, precum Fănuş NEAGU, Nicolae BREBAN sau D.R. POPESCU! Mai explicit spus, stipendierea acestora ca „oameni de ştiinţă“ e frauduloasă. Ceea ce presa nu spune şi multă lume nu ştie e că membrii „înaltului for“ beneficiază oricum de o indemnizaţie de academicieni, precum şi – „detaliu“ important – de scutire de impozite, ceea ce le „rotunjeşte“ veniturile, astfel încît situaţia multora dintre ei nu e comparabilă cu – bunăoară – cea a unor artişti, mai ales vîrstnici, care se zbat literalmente în mizerie.

În aceste pagini – listele artiştilor care vor primi indemnizaţia respectivă, preluate de pe *website*-ul Ministerului Culturii şi Cultelor (cu tot cu împărţirea pe „grupe“). La capitolul „compozitori şi muzicologi“ sînt incluşi şi cîţiva dansatori şi coregrafi...

Grupa cineaşti

Malvina URŞIANU ANGHEL, Victor ANTONESCU, Violeta Elena ANDREI, Lucia ANTON, Marga BARBU, Mihai BECIU, Andrei BLAIER, Elisabeta BOSTAN, Eugenia BOSÂNCEANU, Alexandru BOIANGIU, Flavia BUREF, Nicolae CABEL, Luminiţa CAZACU, Călin CĂLIMAN, Ilarion CIOBANU, Dinu (Constantin) COCEA, Nicolae CORJOS, George CORNEA, Alecu CROITORU, Adina DARIAN, Mircea DANELIUC, Mircea DRĂGAN, Radu GABREA, Genoveva GEORGESCU, Adina GEORGESCU OBROCEA, Călin GHIBU, Monica GHIUŢĂ, Ioan GRIGORESCU, Alexandru ÎNTORSUREANU, Cristina Anca IONESCU, Ioan LAZĂR, Lidia LULUDI, Ernest MAFTEI, Nicolae MĂRGINEANU, Iurie DARIE MAXIMCIUC, Aurel MIHELEŞ, Florin MIHĂILESCU, Magda MIHĂILESCU, Nelly MEROLA, Titus MESAROŞ, Mircea Sorin MOLDOVAN, Mircea NICOLAE, Ioan MUREŞIAN, Gheorghe NAGHI, Nicolae NIŢĂ, Mihai OPRIŞ, Adriana PĂUN, Irina PETRESCU, Jean PETROVICI, Liana PETRUŢIU, Lucian PINTILIE, Dan PIŢA, Constantin PIVNICERIU, Mircea POPESCU, Ioana POPESCU, Colea RĂUTU, Bujor RÎPEANU, Gheorghe-Geo SAIZESCU, Alexandru SÂRBU, Doru SEGALL, Constantin SIMIONESCU, Gheorghe SIBIANU, Savel STIOPUL, Anuşavan SALAMANIAN, Rodica TAPALAGĂ, Viorel TODAN, Florina TOMESCU, Pantelie ŢUŢULEASA, Olimp VĂRĂŞTEANU, Dorel VIŞAN.

Grupa artişti plastici

Petre ACHIŢENIE, Lazăr Florian ALEXIE, Gheorghe ANGHEL, Francisc BARANYAI, Octavian BARBOSA, Ethel LUKATS BĂIAŞ, Ilie BOCA, Radu George Fănel BOGDAN, Aurelian BOLEA, Traian BRĂDEAN, Geta BRĂTESCU, Cornel BRUDAŞCU, Ovidiu Mihai BUBĂ (nume artist Ovidiu BUBĂ), Ştefan Ioan CÂLŢIA (nume artist Ştefan CÂLŢIA), Vasile CELMARE, Eva SIEGLER CERBU, Elena UŢĂ CHELARU, Vasile CHINSCHI, Lidia CIOLAC, Florin CIUBOTARU, Nistor COITA, Gheorghe COMAN, Agneta COVRIG, Cornelia DEMETRESCU DANEŢ, Vilmoş DEMETER (nume artist Wilhelm DEMETER), Stan DONE, Nicolae DRĂGUŞIN, Lucreţia FILIOREANU DUMITRAŞCU, Alecsandra GHEORGHE FILIPESCU, Romulus FENEŞ, Gheorghe PARNIA FIRICĂ (nume artist Gheorghe FIRICĂ), Maria POPA GEORGESCU, Ştefan GERGELY, Marin GHERASIM, Georgeta CARAGIU GHEORGHIŢĂ (nume arist Geta CARAGIU), Eugen GOCAN, Vasile GORDUZ, Elena GRECULESI, Vasile GRIGORE, Iulia HĂLĂUCESCU, Neculai HILOHI, Mihail HOREA, Mircea HRIŞCĂ, Gheorghe IACOB, Constantin IONESCU PRUT, Mircea ISPIR, Iacob LAZĂR, Adriana LEONESCU, Constantin LUCACI, Ana LUPAŞ, Lucia MAFTEI, Izsak MARTIN, Ana Ortensia MIŞU-MASICHIEVICI, Viorel MĂRGINEAN, Ileana MICODIN, Ion MITREA, Teodor MORARU, Toma Nicolae MUNTEAN, Ion NICODIM, Ervant NICOGOSIAN, Radu Dan OCTAVIAN, Filaret OLOIER, Ileana OROVEANU, Ion PANAITESCU, Nicolae PASCU, Dumitru PASIMA, Eugen PAUL, Victor PÂRLAC, Deliu PETROIU, Liana Maria PETRUŢIU, Albert POCH, Adrian PODOLEANU, Alexandra POPA (nume artist Ala JALEA POPA), Ion POPESCU UDRIŞTE, Silvia OPREA RADU (nume artist Silvia RADU), Dumitru RĂDULESCU, Alma REDLINGER, Paula RIBARIU, Alexandra SĂRĂMĂT, Ştefan SEVASTRE, Anamaria SMIGHELSCHI, Vladimir Doru ŞETRAN, Ştefan ŞTIRBU, Napoleon TIRON, Gheorghe TIUTIN, Ioan Gheorghe TRUICĂ, Paul Adrian VASILESCU, Rodica Marieta VINCENTZ, Wanda VLAD VLADIMIRESCU (SACHELARIE), George VLĂESCU, Clarette WACHTEL, Vladimir Mihai ZAMFIRESCU.

Grupa arhitecţi

arh. Ovidiu Dorin ALEXIEVICI, arh. Mircea Mihai ANANIA, prof. dr. arh. Romeo BELEA, prof. dr. arh. Elena Cornelia BERINDAN, arh. Maria Zina BULGĂREANU, arh. Rozela GEORGESCU BURNEA, arh. Aurelian BUZULOIU, prof. dr. arh. Albert Mihail CAFFE, arh. Cristian CONSTANTINESCU, arh. Eugeniu COSMATU, prof. emerit Ascanio DAMIAN, arh. Corneliu DAN, arh. Sabin Nicolae DANCU, arh. Margareta Silvia DÂMBOIANU, prof. dr. arh. Peter DERER, prof. dr. arh. Constantin DOBRE, arh. Valentin DONOSE, arh. Petre DRAGNEA, arh. Gheorghe Mircea ENESCU, arh. Ion Mircea ENESCU, arh. Mihai ENESCU, arh. Nicolae ERNST, arh. Angela FILIPEANU, arh. Alexandra FLORIAN, arh. Ruxandra Ana FOTINO, arh. Ion GĂLEŞEANU, prof. dr. arh. Corneliu GHENCIULESCU, arh. Kemal GHENGIOMER, arh. Dorin GHEORGHE, arh. Bujor Octavian GHEORGHIU, arh. Eugenia GRECEANU, arh. Ioana GRIGORESCU, arh. Gicu GRIGORIU, arh. Dinu Mihail HARITON, arh. Gheorghe HEREŞ, arh. Sanda Ileana IGNAT, arh. Eugenia Sanda Maria ILIESCU, arh. Gabriel IORDĂCHESCU, arh. Paraschiva IUBU, prof. dr. arh. Cosma IUROV, prof. dr. arh. Victor IVANEŞ, arh. Adelina JOJICĂ, arh. Eusebie LATIŞ, arh. Alisa LEPĂDATU CARA-THASSE, arh. Gheorghe LEAHU, arh. Nicolae LITVIN, prof. dr. arh. Ioan LUCĂCEL, arh. Virginia LUPU, prof. dr. arh. Pompiliu MACOVEI, arh. Şerban MANOLESCU, conf. dr. arh. Vasile MITREA, prof. dr. arh. Cristian MOISESCU, arh. Ion MOSCU, arh. George MULARIDIS, arh. Nicolae MUNTEANU, arh. Gheorghe Liviu NICULIU, arh. Sever NIŢU, prof. dr. arh. Mircea OCHINCIUC, prof. dr. arh. Toma OLTEANU, arh. Adrian OPREA, arh. Vasile OPRIŞAN, arh. Andrei PĂNOIU, arh. SORIN PENTILESCU, arh. Corneliu Nicolae POPA, arh. Traian POPESCU, arh. Ligia POPP, arh. Gabriel Miron RĂDULESCU, arh. MIHAI M. RĂDULESCU, arh. Constandin RULEA, arh. Dan RUSOVAN, prof. dr. arh. Gabriel Alexandru SANDU, arh. Aurel SÂRBU, arh. Maria Miliţa SION, prof. dr. arh. Dan SLAVICI, prof. dr. arh. Marius SMIGHELSCHI, arh. Leon SRULOVICI, arh. Petre SWOBODA, prof. dr. arh. Zoltan TAKACS, prof. dr. arh. Radu TĂNĂSOIU, prof. dr. arh. Aurelian Constantin TRIŞCU, arh. Gabriel TUREANU, arh. Nicolae

---

Universitatea „Babeş-Bolyai“ din Cluj, Central European University, Centrul de Cercetare a Imaginarului şi The Center for Historical Studies au publicat de curînd un al cincilea volum din seria **Caietelor Echinox**, intitulat **Geografii simbolice**. Coordonatori – Sorin Antohi şi Corin Braga. Primul semnează şi un scurt text introductiv de prezentare a „dosarului“: **Symbolic Geographies**. Textele – reproduse în limbile franceză şi engleză – au fost grupate în trei mari secţiuni: **Probleme teoretice**, **Frontiere simbolice**, **Geografie şi literatură**. Sînt studii/abordări pluridisciplinare/comparatiste, pe teme de analiză/istorie a imaginarului cultural, identitar, social, politic (şi, evident, „geografic“). Dintre titlurile ce reţin în mod special atenţia, menţionăm doar cîteva, ilustrative pentru diversitatea problemelor şi spaţiilor avute în vedere: **L'imaginaire des frontières: de l'Atlantique à l'Oural** de Jean-Jacques Wunenburger, **Confins réels, confins rêvés: Les Balkans – fatalité ou provocation?** de Monica Spiridon, **Looking for identity: mapping or imagination?** de Josef Novotny, **Mapping Rusia in the Bulgarian Press (1886-1894**) de Stefan Detchev, **Imaginaires géographiques de la géopolitique canadienne** de Mario Bedard, **Le paradigme lemnien. Sexes et solitude en mer Egée** de Bertrand Westphal, **New global mapping: The city of Lodz in Wladyslaw St. Reymont's *The Promised Land*** de Wojciech Kallas, **Traduction et représentations: discursivité du „modèle occidental“ dans la Roumanie post-communiste** de iulia Mihalache etc. O bogată secţiune de recenzii ale unor apariţii de specialitate încheie – şi completează – volumul, care se constituie – pe ansamblu – într-o inspirată, serioasă şi, în felul ei, pasionantă „cartografiere“ a geografiilor imaginare de tot felul.

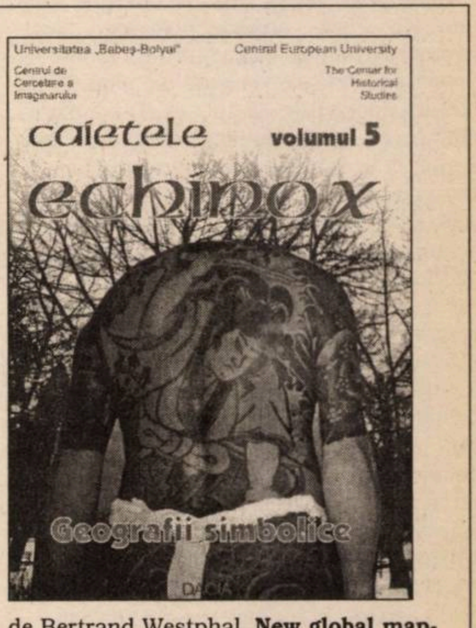
Universitatea „Babeş-Bolyai“
Central European University
Centrul de Cercetare a Imaginarului
The Center for Historical Studies
caietele
volumul 5
echinox
Geografii simbolice
DACIA

SECOLUL XX
PAOLO PEZZINO
Mafiile

SECOLUL XX
FRANÇOIS MASSOULIÉ
Conflictele din Orientul Mijlociu
ALL

EDITURILE ALL vă recomandă

Mafiile
Penzzino Paolo

Preţ: 249.000 Lei

Conflictele din Orientul Mijlociu
Massoulie Francois

Preţ: 249.000 Lei

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro - Conform noului Cod Fiscal începând cu 1 ianuarie 2004 la preţurile de listă se aplică TVA 9%.

VERICEANU, dr. arh. Niculae VLĂDESCU, arh. Viorel VOIA, arh. Constantin VOICULESCU, arh. Elena VOINESCU.

Grupa teatru

Mircea ALBULESCU, Dan ALEXANDRESCU, Mircea ANDRIESCU, Virgil ANDRIESCU, Costache BABII ANGHELESCU, Marga ANGHELESCU, Gh. Ion ARCUDEANU, Alexandru ARŞINEL, Radu BELIGAN, Ion BESOIU, Ferenc BOIER, Simona BONDOC, Emil BOROGHINĂ, Paul BORTNOVSCHI, Virgil BRĂDĂŢEANU, Daniela ANENCOV BRĂDEAN, Tamara BUCIUCEANU BOTEZ, Maria BUJACICI (Migry AVRAM NICOLAU), Ioana BULCĂ, Ion BULEANDRĂ, Ecaterina BUZOIANU (Cătălina BUZOIANU), Jean CAZABAN, Florina CERCEL, Dinu CERNESCU, Dumitru CHIRILĂ, Ioana BACIU CITTA, Petre CIUBOTARU, Dina COCEA, Constantin CODRESCU, Costel CONSTANTIN, Nicu CONSTANTIN, Damian CRÂŞMARU, Costache CREŢU, Andras CSIKY, Elena DELEANU, Ion DICHISEANU, Gheorghe DINICĂ, Constantin DINULESCU, Teodora DINULESCU, Valeriu DOGARU, Hary ELIAD, Biţu FĂLTICINEANU, Alexandru Toma D. FIRESCU (Alexandru FIRESCU), Ion FISCUTEANU, Ion ACILENI FLOCA, Ion FOCŞA, Zeno FODOR, Mihai FOTINO, Valeria GAGEALOV, Silvia GHELAN, Gheorghe V. GHEORGHE, Ilie GHEORGHE, Cornelia GHEORGHIU, Mihai GINGULESCU, Grigore GONŢA, Alexandrina HALIC, Emil HOSSU, Florica ICHIM, Ioan IEREMIA, Vladimir Stelian IONESCU (Ion VOVA), Ştefan IORDACHE, Gheorghe IONESCU JORA, Vladimir JURESCU, Ioan KOSZAR (Ion COJAR), Dorina LAZĂR, Adriana BUDA LEONESCU (Adriana LEONESCU), Lorand LOHINSZKY, Ioan Lucian LUCIAN, Liliana LUPAN, Ion MÂINEA, Ioana Alexandra MANU (Sanda MANU), Virginia Itta MARCU, Alexandru MATEI, Adela MĂRCULESCU, Gabriel MICHĂILESCU (Gaby MIHĂILESCU), Mihai MIHAIL, Mariana MIHUŢ, Valeriu MOISESCU, Ovidiu Iuliu MOLDOVAN, Victor MOLDOVAN, Marin MORARU, George MOTOI, Larisa STASE MUREŞAN, Cătălin NAUM, Gabriela Rodica NAZARIE, Valerică DELLAKEZA NICULESCU, Virgil OGĂŞANU, Draga OLTEANU MATEI, Ştefan OPREA, Constantin PAIU, Sebastian PAPAIANI, Constantin PARASCHIVESCU, Ion PAVLESCU, Gică PETRESCU, Constantin PETRICAN, Florin PIERSIC, Leni HOMEAG PINŢEA, Elena PLOSCARIU (Ileana PLOSCARU), Margareta POGONAT, Constantin POPA, Rodica POPESCU BITĂNESCU, Horia POPESCU, Mitică POPESCU (Dumitru), Stela POPESCU, Genoveva PREDA, Dan PUICAN, Ştefan RADOFF, Miriam RĂDUCANU, Victor REBENGIUC, Alexandru REPAN, Rudi ROSENFELD, Ion SĂSĂRAN, Valeria COTESCU SECIU, Endre SENKALSZKY, Valerian SIMEON (Valeriu SIMION), Avram-Siminică SIMION, Iancu Lucian SPIRU, Ileana STANA IONESCU, Sorana Iosefina Caterina COROAMĂ STANCA (Sorana COROAMĂ STANCA), Carmen STĂNESCU, Traian STĂNESCU, Tudor STERIADE, Sandu STICLARU, Horia ŞERBĂNESCU, Laszlo TARR, Ion TOBOŞARU, Cornel Dan Lucian TODEA (Cornel TODEA), Sanda TOMA, Ilinca TOMOROVEANU, Mihaela IORDACHE TONITZA, Olga TUDORACHE, Sergiu TUDOSE, Violeta TUDOSE POPESCU, Valentin URITESCU, Raluca ZAMFIRESCU.

Grupa scriitori

Constantin ABĂLUŢĂ, Sergiu ADAM, Gabriela ADAMEŞTEANU, Vasile ANDRU, Adriana BABEŢI, Balogh JÓZSEF, Nicolae BALOTĂ, George BĂLĂIŢĂ, Ion BRAD, Emil BRUMARU, Constanţa BUZEA, Mihai CANTUNIARI, Radu CÂRNECI, Iordan CHIMET, Radu CIOBANU, Constantin Th. CIOBANU, Barbu CIOCULESCU, Radu COSAŞU, Victor CRĂCIUN Gabriel DIMISIANU, Daniel DIMITRIU, Anghel DUMBRĂVEANU, DOMOKOS Géza, Alexandru ECOVOIU, Paul EVERAC, FODOR Sandor, GALFALVY Zsolt, Ovidiu GENARU, Alexandru GEORGE, Ion GHEORGHE, Niculae GHERAN, Alecu Ivan GHILIA, Micaela GHIŢESCU, Gheorghe GRIGURCU, Jean GROSU, HAIDU Győző, Dumitru HÎNCU, Ion HOBANA, Ion HOREA, Alexandru HUSAR, Mircea Radu IACOBAN, Nicolae Gh. ILIESCU, Mihai ISPIRESCU, Nora IUGA, Cezar IVĂNESCU, Mircea IVĂNESCU, Kanyadi SANDOR, Kántor LAJOS, Silvia KERIM, Magdalena LASZLO KUŢIUK, George LĂZĂRESCU, Corneliu LEU, Gabriel LIICEANU, Emil MANU, Angela MARINESCU, Pericle MARTINESCU, Irina MAVRODIN, Ileana MĂLĂNCIOIU, Sorin MĂRCULESCU, Mircea MICU, Cedomir MILENOVICI, Alexandru POP MIRAN, Romul MUNTEANU, Constantin NOVAC, Alexandru PALEOLOGU, Octavian PALER, Ioana POSTELNICU, Antoaneta RALIAN, Iuliu RAŢIU, Aurel RĂU, Sergiu Radu RUBA, SZASZ Janos, Petre SĂLCUDEANU, Dinu SĂRARU, Cristian SIMIONESCU, Mircea Horia SIMIONESCU, Mihai SIN, Vasile SPORICI, Petre STOICA, Ion STRATAN, SÜTÖ András, SZILAGI Istvan, Ioan ŞERB, Mihai ŞORA, Corneliu ŞTEFANACHE, Dan TĂRCHILĂ, Gheorghe TOHĂNEANU, Dumitru ŢEPENEAG, Constantin ŢOIU, Mihai URSACHI, Teodor VÂRGOLICI, Vasile VLAD, Ileana VULPESCU, Romulus VULPESCU, Olga ZAICIC, Horia ZILIERU, Joachim WITTSTOCK.

Notă: Mircea MARTIN, Eugen NEGRICI şi Ion POP au fost aprobaţi, dar cu condiţia ieşirii la pensie.

Grupa compozitori şi muzicologi

Constantin ARVINTE, Sebastian BARBU BUCUR, Pascal BENTOIU, Florin BOGARDO, Teodor BRATU, Nicolae BRÂNDUŞ, Ada BRUMARU, Dumitru CAPOIANU, Petrea CODREANU, Nicolae COMAN, Liviu COMES, Emilia COMIŞEL, Grigore CONSTANTINESCU, Octavian Lazăr COSMA, Viorel COSMA, Mihai COZMEI, Johnny RĂDUCAN CREŢU, Camelia DĂSCĂLESCU, Edmond DEDA, Felicia DONCEANU, Vasile DONOSE, Constantin DRĂGUŞIN, Ştefan Sergiu EREMIA, Clemansa FIRCA, Cornel FUGARU, Victor GIULEANU, Theodor GRIGORIU, Vasile HERMAN, Mircea ISTRATE, Tudor JARDA, Mariana KAHANE, Alexandru LEAHU, Emil LERESCU, Dan MIZRAHI, Horia MOCULESCU, Mircea NEAGU, Irina ODĂGESCU, Alexandru Radu PALADE, Mandy Al.-Armand PENCHAS, Carmen PETRA-BASACOPOL, Temistocle POPA, Zaharia POPESCU, Ionel Doru POPOVICI, Marius POPP, Laurenţiu PROFETA, Virgil Adrian RAŢIU, Pavel Eugen ROTARU, George SBÂRCEA, Vasile SPĂTĂRELU, Aurel STROE, Cornelia TĂUTU, Ramon TAVERNIER, Eduard TERENY, Vasile TIMIŞ, Vasile TOMESCU, Petre Paul URMUZESCU, Emilian URSU, Cristea ZALU, Gheorghe ZAMFIR, Elena ZOTTOVICEANU.

Ludovic BACS, Harry BELLA, Mihai BREDICEANU, Iulia BUCIUCEANU, Constanţa CÂMPEANU, Lella CINCU, Niculae CIUBUC, Marin CONSTANTIN, Iosif CONTA, Teodor COSTIN, Gheorghe COTOVELEA, Elena DACIAN, Florin DIACONESCU, Elena DIMA, Carmen DOBRESCU, Cornel FÂNĂŢEANU, Dumitru FARCAŞ, Niculae FARCAŞ, Constantin GABOR, Remus GEORGESCU, Ştefan GHEORGHIU, Valentin GHEORGHIU, Pompeiu HĂRĂŞTEANU, Nicolae HERLEA, Lia HUBIC, Ioan HVOROV, Ioan IANCU, Ileana ILIESCU, Ilarion IONESCU GALAŢI, Dan IORDĂCHESCU, Carol LITVIN, Hero LUPESCU, Vasile MARTINOIU, Cleopatra MELIDONEANU, Alexa MEZINCESCU, Angela MOLDOVAN, Rodica MURGU, Octavian NAGHIU, Ioana NICOLA, Nicolae NIŢESCU, David OHANESIAN, Stelian OLARIU, Constantin PETROVICI, Gabriel POPESCU, Paul POPESCU, Miron RAŢIU, Ştefan RUHA, Petru SBÂRCEA, Dan SERBAC, Elena SIMIONESCU, Emil SIMON, Maria SLĂTINARU, Dan SPĂTARU, Ludovic SPIESS, Teodor Corneliu STAVRU, Mariana STOICA, Sanda ŞANDRU, Maria ŞINDRILARU, Cella TĂNĂSESCU, Cornel TRĂILESCU, Ion TUGEARU, Nicolae URDĂREANU, Francisc VALKAY, Sofia VICOVEANCA, Silvia VOINEA, George ZAHARESCU. ▮

MONITORIZAREA MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR
OBSERVATOR CULTURAL
2004

Concurs de literatură studenţească

Cenaclul literar „Pavel Dan" al Casei de cultură a studenţilor din Timiş anunţă organizarea ediţiei a VII-a a concursului de creaţie literară *adresat studenţilor*, membri ai cenaclurilor literare studenţeşti ori creatori individuali din toate centrele universitare.

Concursul se va desfăşura pe următoarele secţiuni: poezie, proză, eseu, critică literară

Lucrările (circa 10 poeme ori 10 pagini de proză, critică, eseu) vor fi trimise într-un plic mare pe care, în locul numelui autorului, va fi trecut un motto. În interiorul plicului mare (cu motto) va fi introdus şi un plic mic (închis) pe care va figura acelaşi motto, iar în interiorul acestuia numele şi datele autorului (centrul universitar, facultatea, anul, numărul de telefon).

Lucrările se primesc pînă la data de 1 aprilie 2004, pe următoarea adresă: Casa de cultură a studenţilor din Timişoara, Bulevardul Tinereţii Nr. 9, 1900 Timişoara, cu menţiunea **Pentru concursul de creaţie literară.**

Rezultatele concursului vor fi comunicate pînă la data de 15 aprilie a.c., la sfîrşitul lunii mai avînd loc festivitatea de premiere şi, totodată, lansarea volumului de debut colectiv, conţinînd fragmente din lucrările premiate.

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna martie 2004

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Expoziţii

▮ 1-18 martie, Holul Institutului Francez – Expoziţie de fotografii. Iulian Ignat expune 25 de fotografii alb-negru din 3 spectacole ale lui Dan Puric, prezentate la Teatrul Naţional: **Toujours l'amour, Visul, Cei 150.**

▮ din 18 martie pînă pe 3 aprilie, Holul Institutului – Expoziţie de fotografii **Paris dans Bucarest**. Expoziţie propusă cu ocazia zilei francofoniei de Asociaţia Cercetătorilor Francofoni în Ştiinţe Umane (ARCHES).

Întîlniri

▮ 2 martie, ora 9.30, Salonul de Onoare – **Franceza: o patrie intelectuală.** Întîlniri cu scriitori francofoni. Scriitori din Ungaria, Slovenia, Algeria, Brazilia, Liban şi România discută despre alegerea de a scrie în limba franceza.

Concerte

▮ 3 martie, ora 19.00, Ateneul Roman – Concert de orgă. Thomas Thon, specialist al muzicii baroce, va interpreta operele unor autori francezi şi cehi.

▮ 8 martie, ora 19.00, Muzeul „George Enescu" şi 10 martie, ora 22.00, Art Jazz Club – Concerte de jazz, **Paris-Transilvania Express.** Nicolas Simion (compozitor şi saxofonist) alături de David Patrois, Olivier Gatto (bas), Benjamin Henoque (tobe), Piotr Wojtasik (trompetă)

Conferinţă

▮ 11 martie, ora 17.00, Salonul de Onoare – Conferinţa **Istorie traită. Istorie ştiinţifică.** Cum se scrie istoria în Franţa, de la Michelet pînă azi. Conferinţă susţinută de profesorul Olivier Petre Grenouilleau.

Festivaluri

▮ 8-10 martie, Sala Elvira Popescu – Festival de Film **Portrete de femei.** A 4-a ediţie a festivalului organizată împreună cu Institutul Polonez, Institutul Goethe, Centrul Cultural Maghiar şi Centrul Cultural Ceh. 9 filme de femei şi despre femei.

▮ 19-25 martie, Sala Elvira Popescu – Festivalul de film francofon. Festivalul va prezenta filme belgiene, canadiene, franceze şi magrebiene. Invitatul de onoare va fi Celine Bolomey, actriţă în filmul **On dirait le Sud** de Vincent Pluss, care a cîştigat premiul pentru cel mai bun film elveţian în 2003 (echivalentul Oscarului).

▮ începînd cu 20 martie şi pînă în 7 aprilie – Festivalul de teatru **Lovitura de teatru la Bucureşti.** Acest festival de teatru franco-român se va derula simultan în cele mai prestigioase teatre ale oraşului şi va reuni nume mari ale teatrului românesc şi invitaţi de marcă din Franţa, Elveţia şi Belgia. În total, mai mult de 40 de spectacole profesioniste diferite vor fi propuse publicului, precum şi 10 spectacole ale studenţilor şi liceenilor.

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

Cartea aşa cum trebuie

Interviu cu **Dinu DUMBRĂVICIAN**

O *carte frumoasă*. O expresie pe care-o folosim des, noi, cititorii, dar oare ce înseamnă asta? Ce este o carte frumoasă ca apariţie, ca formă, ca prezentare? Devorînd pe nerăsuflate volumele, ciţi dintre noi *văd* o carte, felul de a fi al textului în pagină sau coperta? Şi cine citeşte, pe coperta a doua, numele celui care dă viaţă cărţii ca obiect artistic – graficianul de carte?

Cu Dinu Dumbrăvician, unul dintre aceşti oameni ascunşi în spatele cărţilor frumoase, m-am întîlnit într-o zi de vineri întunecată, după mai multe tentative nereuşite de a ne vedea. Într-un fel, seamănă cărţilor pe care le face – e discret, timid, străluceşte din interior. O strălucire greu de prins în cuvinte, chiar şi în cele ale unui interviu.

Cărţile copilăriei m-au marcat

Pe unde duce drumul către grafica de carte?

Habar n-am. Cred că are legătură cu faptul că, atunci cînd am fost copil, am avut de-a face cu cărţi foarte frumoase şi-am rămas cu nostalgia lor; deşi presupun că sînt şi motive mai serioase. Pentru mine, factorul emoţional e cel mai important, cărţile copilăriei m-au marcat. **Fram, ursul polar**, cu ilustraţii de Tonitza, **Istoria neamului meu**, cu ilustraţii de Murnu (am avut şi norocul să văd cărţi rămase de la generaţia dinaintea mea), o carte cu poveşti de Perrault, ilustrată de Geta Brătescu, şi dup-aia lucruri mult mai frivole, cum ar fi **Piff**-urile sau **Vaillant**, fascicole şi fragmente de benzi desenate.

Pasiuni de copii?

Ilustraţiile de carte nu sînt numai pentru copii, deşi presupun că există o categorie de adulţi care se consideră dincolo de aceste lucruri, sînt mult prea serioşi, dar despre adulţii ăştia nu pot să vorbesc, pentru că oricum nu-i înţeleg. Mie cărţile care-mi plăceau atunci îmi plac şi-acum.

Încerc, atunci cînd se poate, să regizez o carte

Şi totuşi...

...nu sînt ilustrator de carte, mi-aş fi dorit, dar s-a întîmplat să nu fie. Am lucrat cu aşa ceva o perioadă, înainte de 1989, dar acum fac altceva, folosesc ilustraţiile altora şi-ncerc, atunci cînd se poate, să regizez o carte. Într-un fel, cuvintele *design* şi *regie* se suprapun, deşi, clar, termenul nepotrivit e cel de regie, care presupune o chestie dinamică, vie, în mişcare. În cazul ăsta, singurul lucru care se potriveşte este că plănuieşti, ai o viziune a obiectului final – şi asta se numeşte *design*. Folosesc mai puţin termenul ăsta fiindcă am impresia că n-a pătruns foarte bine, deşi există de 30 de ani în România; acesta e motivul pentru care am vorbit de regie, dar ceea ce e important este, într-adevăr, viziunea asupra a ceea ce urmează să fie obiectul respectiv, şi-n funcţie de viziune, începi să lucrezi cu toate elementele care-o compun.

Pentru a obţine...

Un *design* bun. Asta înseamnă, în cazul cărţii, în egală măsură, un obiect funcţional şi unul plăcut, incitant, atrăgător. Sînt situaţii în care lucrurile pot să cadă mai mult într-o parte sau în cealaltă, iar cartea să rămînă un obiect interesant şi demn de a fi luat în posesie, dar, la modul ideal, cele două au aceeaşi greutate.

Şi coperta?

Din păcate, la noi e disproporţionat de importantă, fiindcă noţiunea de carte frumoasă în sine, global, nu prea există. Se zice mereu că coperta vinde cartea. Sau titlul vinde cartea şi coperta vinde titlul. Sînt situaţii în care, e adevărat, coperta e la fel de importantă ca şi titlul, depinde de ce cărţi vorbim, pentru cele de copii e clar de ce coperta e atît de importantă.

La noi, tradiţia *design*-ului de carte a primit lovituri

De ce la noi să fie altfel decît la alţii?

La noi, tradiţia *design*-ului de carte a tot primit lovituri. A existat o tradiţie a făuririi de carte pînă, să zicem, imediat după război, apoi ea a fost zdravăn zguduită.

Erau cărţi care nu numai că nu-ţi provocau nici o plăcere, dar te făceau să nu vrei să le-atingi. Erau obiecte făcute aidoma blocurilor de nefamilişti (mi-am petrecut şi eu scurte perioade în astfel de sălaşuri), făcute cu o atît de evidentă nepricepere în folosirea prefabricatelor, încît un prieten arhitect le numea nişte „Gaudi ale betonului prefabricat autohton". Aveau pereţii aşa de strîmbi, că te-ntrebai cum reuşesc să le facă să stea; la fel era şi cu cărţile: oglinda paginii strîmbată, finisarea arăta de parcă era făcută cu foarfeca, o hîrtie mizerabilă. *Design*-ul de carte şi-a revenit prin '60-'70 (sînt cărţi din vremea aceea care arătau foarte bine, din foarte multe puncte de vedere – şi grafica era de calitate, şi hîrtia era mai bună, erau, din nou, cărţi făcute cu dragoste şi pricepere). După care a urmat pîrjolul din anii '80, iar apoi a venit o nouă generaţie de oameni care s-au format şi încă se mai formează, diverşi – să le spun – indivizi (cuvîntul are şi-o conotaţie negativă care-i prinde bine) care nu se pricep şi nici nu vor să se priceapă, după vorba „nu e bine ce e bine, e bine şi frumos ce-mi place mie". Generaţia nouă de acum, din fericire, începe să se şlefuiască, să-nveţe: cărţile care apar în 2004 arată mult mai bine decît cele din 1995, de exemplu, încep să se cearnă editurile bune de cele mai puţin bune, să se vadă oamenii care ştiu să privească, ştiu că lucrurile, ca să ajungă pe făgaşul bun, trebuie să respecte anumite lucruri şi sper ca, în timp, lucrurile să se aşeze din nou cum trebuie.

Dar facem şi economie la carte.

Contează şi sărăcia, faptul că industria cărţii n-are încă puse la punct toate mecanismele. La noi e greu să lucrezi cu o hîrtie tăiată la un format anume, de obicei se merge pe formatele de hîrtie care se importă, vin în cantităţi mari anumite formate, trebuie să te supui lor. Dacă ti-

Yama
STUDIOS
Productie audio publicitara si muzicala
Tel/Fax: 01 312.1844; 312.1689
e-mail: yamastud@hotmail.com

replică

Problema lui Andrei Gorzo

VALERIAN SAVA

Ştiam că „cel mai talentat critic de film român din secolul XXI", cum îi spun lui Andrei Gorzo încă de acum vreo trei ani, nu doar ca tachinare tandru-ironică, ci cu emoţie conţinută, ştiam că *are o problemă*, ca tot omul şi profesionistul. Dar n-am făcut din ea subiect de controversă, zicîndu-mi că e o chestiune de creştere în sens formativ, care se va resorbi de la sine. *Problema* sa ar fi turnura preponderent beletristic-tematist-pleziristă din unele cronici, altminteri admirabile. Iată însă că, momentan şi, sper, incidental, în loc să dea semne de atenuare ori să se metamorfozeze benefic, meteahna sa devine normativ-moralizatoare, erijîndu-se polemic, ba chiar ideologic, de pe această redută astfel edificată, atribuindu-le *altora*, ritos, „probleme". În speţă, *probleme-etichetă* lipite în cascadă „admiratorilor" lui Quentin Tarantino, care păcătuiesc prin aceea că „se dau de ceasul morţii" spre a-i convinge pe alţii şi pe ei înşişi că, pur şi simplu, **Kill Bill. Vol. 1** „merită văzut": „Cu asta am o problemă: problema e că se numeşte snobism, iar problema cu snobismul e că se mai numeşte nesinceritate" (**Dilema veche**, I, Nr. 7).

Tematismul devenit ideologic al cronicii sale (în care se „amuză" şi îi „place" să mă citeze de două-trei ori, pentru o trimitere în treacăt la Tarantino în cronica la ultimul film al lui Lucian Pintilie – **Observator cultural** Nr. 207) se anunţă reducţionist şi sarcastic cît cuprinde de la primele propoziţii, eminamente eseistice: „Noul film al lui Quentin Tarantino are două idei principale. Ideea numărul unu este că sîngele nu vrea cu nici un chip să circule disciplinat înăuntrul corpului omenesc sau, Doamne fereşte!, să irige creierul; el vrea să zburde pe-afară, să se urce pe pereţi, să decoreze camerele. Ideea numărul doi este că ideea numărul unu este teribil de amuzantă..." ş.a.m.d. Adevărata *problemă* e însă că, de la acest eseism beletristic caricatural, *cel mai bun dintre noi* (cum îi spuneam, cu ani în urmă, lui George Littera) ajunge să elimine din discuţie orice alternativă, caricaturizîndu-şi şi eventualii interlocutori: „pentru unii spectatori, faptul că el se joacă [adică Tarantino – *n.n.*] e de-ajuns"; „Ce ziceţi de «prostie»? **Kill Bill** începe cu o muzică prost înregistrată..."; „în ce specie «majoră» se încadrează **Kill Bill**? Dacă vreţi, încercaţi să-l băgaţi la «tragedie», dar aveţi grijă să nu vă bage el undeva..." ş.a.m.d. Iar de aici (dacă tot am intrat în bucătăria unei controverse care nu s-a putut resorbi de la sine) pînă la răsturnarea cu fundul în sus şi demonstrativă a (n-avem cum să-i spunem altfel) scării de valori nu mai e nici un pas: vezi cotaţia filmelor în jocul nostru **Cei 7 care au speriat restul**, în care maximum de puncte (▮▮▮▮ – „excelent") dobîndeşte **Piraţii din Caraibe**, **Kill Bill** fiind expediat la antipozi (▬ – „catastrofal"), iar ca totul să fie mai clar, Andrei Blaier cu **Dulcea saună...** are cîştig de cauză, rămînînd în picioare (▮), în timp ce Tarantino e la pămînt.

Aici ar trebui să închei, scriind *Quod erat demonstrandum*. Dar am o circumstanţă atenuantă de invocat în favoarea năzbîtiei incidentale care s-a impus singură discuţiei. Şi pe mine m-a cam îngrozit **Kill Bill 1**, cînd l-am văzut în toamna trecută la Festivalul DaKINO şi cînd nu-mi prea trecea prin minte să-l mai văd o dată, deşi i-am dat trei puncte în prima variantă a jocului nostru (III – „foarte bun"). Am fost însă convocat, în ianuarie crt., la o vizionare pentru presă, fără să aflu ce film va fi proiectat în avanpremieră. Aşa m-am trezit în situaţia de a vedea a doua oară ultimul Tarantino. După care mi-am modificat cotaţia, la maximum (IIII), fiindcă am avut şansa să mă eliberez exact de *senzaţiile* sangvinare descrise beletristic şi traduse ideologic de Gorzo în primele sale propoziţii. Am simţit cum, imunizat după prima vizionare, sîngele nu-mi mai împroşca ochii, nici nu mi se mai fixa pe lentile, revelîndu-mi-se, dincolo de toate violenţele, *filmul* în întregul său.

Nu ştiu dacă Andrei a avut experienţa unei a doua vizionări, care poate nu i-ar fi stricat nici la **Niki Ardelean...** de Lucian Pintilie, expediat tematic-ziaristic în **Dilema veche** (I, Nr. 6) sub titlul **Demolarea unui om**, fără mai nimic, indiferent cum, despre *cinema*-ul din el. Poate ar fi o şansă pentru polemist să opteze sau să facă sinteza între a fi legatarul peste veac al fascinantelor paradoxuri ale unui D.I. Suchianu, cu evaluările sale mai totdeauna fanteziste, cu teoria sa asupra „unităţilor de frumuseţe" (dar şi cu alta, nu mai puţin extravagantă, privind obligaţia cronicarului de a vedea de 3-4 ori filmul despre care scrie), şi ceea ce ar fi putut să devină în normalitate un Ion I. Cantacuzino (cel tînăr) sau atît de prematur dispărutul George Littera.

pograful are nişte, la urma urmei, tabieturi, trebuie să le respecţi şi pe-alea. Ei bine, lucrurile astea vin şi nu te lasă să-şi îndeplineşti viziunea, prima oară trebuie să ţii cont de aceste limitări, care nu sînt cele tehnologice – ele există oriunde în lume, sînt limitări suplimentare.

În Occident, de exemplu, dacă vrei să-ţi scoţi un material într-un anumit format, poţi să ceri fabricii de hîrtie să-ţi taie din rolă formatul de care ai tu nevoie. Binenţeles că şi acolo există nişte limite, dar sînt mult mai largi. Apoi, e vorba de tipuri şi calităţi de hîrtie. La noi se importă cîteva, mari, pentru toată lumea. Şi, evident, preţul final al cărţii, la noi, nu se compară cu cel din alte părţi. Uneori, se tipăreşte în străinătate, dar nu pentru o calitate extraordinară, ci pentru a obţine o calitate mai bună la un preţ mai mic decît în România. În Ungaria, cu cîţiva ani în urmă, acum şi-n Cehia, am auzit de nişte enciclopedii tipărite acolo, însă niciodată pentru a scoate un lucru la un standard pe care nu-l găsesc aici, din cîte ştiu eu, nimeni nu s-a arătat doritor să investească atît de mult într-o carte.

Mai trebuie spus ceva: se poate lucra şi cu materiale foarte proaste, nefinisate, dar şi aici e vorba de felul în care le gîndeşti, de felul în care le simţi. La urma urmei, după ce vezi lucruri bune făcute cu astfel de materiale, ajungi să spui că nu există materiale proaste, există numai utilizare proastă, iar, într-o ultimă instanţă, depinde de om. Omul sfinţeşte locul, nu-i aşa?

Design-ul de carte e o artă. Dup-aia trebuie să vedem cît nu e artă

Să faci o carte e o ştiinţă, sau o artă?

Design-ul de carte e o artă. Dup-aia trebuie să vedem în *design*-ul de carte cît intră din ceea ce nu e artă. El a fost dintotdeauna dependent de tehnologie, inevitabil, şi nu de la Gutenberg, ci de la prima comunicare prin semn, de la sumerieni, din Egipt sau China antică, dacă vrei, încoace. Ce-a fost Gutenberg? Tehnolog, vizionar, afacerist? Nu ştiu. (În orice caz, ca afacerist nu s-a descurcat prea bine, investitorul i-a luat tipografia şi-a dat-o asociatului lui. S-ar putea spune că viziunea şi simţul practic nu se prea întîlnesc, iar vizionarii, în mod sigur, nu se-mbogăţesc.)

Există o cale şi pentru cititor, care să-i deschidă ochii către toată această regie de carte?

Poate să fie o întreagă regie, dar poate fi şi pură întîmplare. Şi, din păcate, în cazul multor cărţi, e mai mult întîmplare. Regia ar trebui să existe, dar nu ştiu cum ar putea fi făcut amatorul de carte să realizeze că în mînă ţine mai mult decît i se pare în realitate. Ca lucrurile să crească, trebuie să se producă schimbări multiple, în primul rînd să se-ntărească tagma iubitorilor de cărţi frumoase. Sînt foarte mulţi cititori de carte, dar nimic altceva decît cititori. Îmi amintesc că, în urmă cu un an, am avut o „ceartă" cu un prieten care-mi spunea că nu e adevărat, o carte n-are nevoie să fie frumoasă, trebuie să fie bună, utilă. Pe de altă parte, englezul spune: „Dacă un lucru merită să fie făcut, el merită să fie făcut bine". Asta, pentru mine, înseamnă că merită să fie făcut şi frumos, cu dragoste. Atîta timp cît nu există o tagmă a iubitorilor de cărţi frumoase, lucrurile n-au cum să se-ndrepte, atîta vreme cît lumea e doar cititoare de carte, cartea rămîne cum e.

Întrebarea e de ce avem nevoie de lucruri frumoase, ce e acela frumos? E o definiţie foarte dificilă, dar cred că, dincolo de discuţia în termeni estetici, ceea ce rămîne şi ceea ce contează e, pentru mine, faptul că frumosul are întotdeauna o componentă utilă. Dacă ceva e frumos înseamnă că forma acelui lucru funcţionează la modul optim, nu există asperităţi. Iar cînd spun că funcţionează, nu mă refer la un şurub şi-o piuliţă sau mai ştiu eu ce, ci la faptul că undeva există o comunicare ce împlineşte la modul optim. E drept, nu sîntem conştienţi de toate acele elemente care fac o comunicare să se-mplinească şi sîntem nevoiţi să folosim termeni ca frumos şi armonios ca să-i dăm o explicaţie, dar cred că dincolo de consideraţiile astea strict estetice există o componentă utilă, o componentă care face ca lucrurile să fie aşa cum trebuie.

Interviu realizat de
Iulia POPOVICI

Dicţionarul clujean de opere literare – la final

DICTIONAR ANALITIC DE OPERE LITERARE ROMÂNESTI
Coordonator: Ion Pop
CASA CĂRŢII DE ŞTIINŢĂ
4
Q-Z

Către finele anului trecut a apărut la Editura Casa Cărţii de Ştiinţă din Cluj cel de-al patrulea volum – şi ultimul – din **Dicţionarul analitic de opere literare româneşti** (coordonare şi revizie ştiinţifică: Ion Pop). Volumul, de proporţii masive (circa 700 de pagini) acoperă literele Q-Z şi este urmat de o **Addenda** la volumele I-III, care încearcă să completeze unele omisiuni mai vechi. Autorii participanţi la acest proiect sînt critici şi istorici literari clujeni, de vîrste şi opţiuni metodologice diferite; în ordine alfabetică – Georgeta Antonescu, Leon Baconsky, Ştefan Borbély, Ioana Bot, Corin Braga, Andra Bruciu Ivan, Sanda Cordoş, Doina Curticăpeanu, Sergiu Pavel Dan, Vasile Fanache, Sara Iercoşan, Laura Lazăr Zăvlăeanu, Ovidiu Mircean, Mircea Muthu, Laura Pavel, Gheorghe Perian, Ioana Em. Petrescu, Horea Poenar, Ion Pop, Nora Rebreanu Sava, Cornel Robu, Lionel Decebal Roşca, Octavian Şchiau, Ion Şeuleanu, Călin Teutişan, Silvia Tomuş, Mihaela Ursa, Ion Vartic, Vasile Voia. Eterogenitatea este inclusă, de la dimensiunile articolelor pînă la modul de abordare. Demersul nu se vrea a fi însă „un catalog complet", ci „o sumă de realizări relevante în plan estetic şi istoric ale literaturii române, de la origini pînă în prezent. Iar acest prezent este el însuşi [...] în necontenită mişcare, angajînd mutaţii imediat sesizabile ori mai greu de surprins ale evaluării". Pe scurt, „o operă deschisă, un şantier reluat periodic, pentru renovări de perspective şi noi construcţii" (Ion Pop). Prin urmare – „capătul de drum" anunţat este doar unul „provizoriu".

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIŢII

George Banu
Ultimul sfert de secol teatral
format 15 x 23, 186 p., 54.500 lei

Dragoş Protopopescu
Fenomenul englez, vol. II
format 14 x 20, 344 p., 125.350 lei

Reduceri de 30% pentru comenzile prin telefon sau e-mail.

PARALELA 45 EDITURA
Comenzile se primesc pe adresa:
Piteşti, str. Fraţii Goleşti, nr. 128-130
Tel/fax: 0248 214 533; 0248 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro

Teatru

Tătucul Freud

MIRUNA RUNCAN

Vadas László este un tînăr regizor clujean, proaspăt absolvent, al cărui debut meritoriu s-a petrecut spre sfîrşitul stagiunii trecute, într-o producţie a Teatrului Imposibil, după **Întoarcerea lui Espinoza** de Radu Macrinici. Un debut de bun augur, mai ales că montarea (la care şi-au dat concursul cîţiva dintre cei mai talentaţi actori tineri de aici) a avut loc, cu curaj, într-un spaţiu neconvenţional, în hrubele Palatului Bánfy (Muzeul de artă), loc încărcat de un mister perfect consonant cu fermecătorul şi neliniştitorul text.

La sfîrşit de an, regizorul revine, de această dată însă pe scena mare a Naţionalului, tot cu un spectacol bazat pe un text contemporan, ceea ce, din start, îl plasează în rînd cu majoritatea confraţilor săi de pe la alte şcoli, care şi-au creat un adevărat program în domeniul revigorării repertoriale (şi nu numai) a companiilor de stat ori private. Piesa propusă de el îi aparţine unui dramaturg deja clasicizat în Ungaria, Görgey Gábor (fost ministru al Culturii la Budapesta), din creaţia dramatică a căruia, în România, s-a mai jucat cîndva **Unde-i revolverul?**; ba chiar piesa de faţă, într-o altă traducere (ceea ce la Cluj se numeşte **Statul plăcerii**, în traducerea competentă şi vioaie semnată de Csürös Réka, s-a reprezentat la începutul stagiunii, în traducerea semnată de Zeno Fodor şi Calistrat Costin, la Bacău, sub titlul **Casa plăcerilor**).

Cu tot respectul cuvenit, trebuie spus că **Statul** (acesta al) **plăcerii** e, mai degrabă, o comedioară-atopie, amintind, într-o bună măsură, de stilistica şaptezecistă a „satirelor ideologice" de pretutindeni, din cîmpul est-european. Dacă mi se permite o comparaţie diagnostică neaoşistă, ceva cam între Băieşu şi Tudor Popescu la noi, în proporţie 40-60%. Nu e neapărat rău, e doar vag datat, în pofida faptului că are bună şi validă priză comercială.

Pe scurt, în loc de Marx şi marxismul, ori de Mao, Gadaffi, Castro etc., ni se propune simpatica idee a unui stat care e organizat prin caricaturizarea psihanalizei, transformată brutal în doctrină politică. Tătucul Freud este încununat cu lauri şi aşezat emblematic, ca icoană şi fundament organizatoric, păstrîndu-se din operă (cum din Marx însuşi s-au păstrat doar fanteziile critice mecanicist-economice şi sociale) exclusiv algoritmul defulare/refulare. E şi motivul pentru care cetăţenii se salută nu cu „Bună ziua!", ci cu sloganul „Refulare, complexe, nevroză!". Intriga (mai degrabă subţire) se declanşează prin urmărirea de către poliţişti a „duşmanului" orînduirii, un cuplu de îndrăgostiţi care, în loc să „presteze" sex cu gimnastică dăruire faţă de sistem, îşi permit libertatea fantezistă de a prelungi la infinit preludiul, cu declaraţii poetice şi sărutări pe furiş. Fireşte, toată ordinea lumii e răsturnată, prostituatele nu mai vînd sex, ci fantezie şi relaş contemplativ, cuplurile „normale", măcinate de ură şi rutină, îşi fac spovedaniile extraconjugale în public etc. Numai poliţiştii, ca în orice comedie cu poliţişti, sînt tîmpiţi universali, la rîndul lor un cuplu-clişeu (şeful mai cu carte şi subordonatul mai gogoman). În final, cuplul de îndrăgostiţi se refugiază în bordelul filozofard (în viziunea spectacolului sînt despărţiţi, numai fata primeşte „azil politic" aici, regizorul dorind să accentueze o dimensiune dramatică, absentă în original).

Spectacolul e... cum să spun, colorat, ritmat şi chiar, uneori, provocator de veselie; cu toate că, sincer, mă întreb cîte din jocurile spumoase de replică sînt cu adevărat capabile să ajungă la spectator. Nu trebuie deloc pierdut din vedere faptul că, la români, cultura psihanalitică „de mase" e dependentă mai degrabă de filmele americane, de la Hitchcock la David Fincher, decît de o asumare „industrială", prin practică.[1] Astfel încît, cu tristeţe, trebuie să remarc că multe dintre subtilităţile dialogului se duc de-a dura, în vată. Or, fără ele, structural vorbind, piesa e destul de precară. În plus, Vadas încearcă să construiască o anume dimensiune poetică, prin inserţia unor fragmente din **Cîntarea Cîntărilor**, rostite în scurtele apariţii hăituite de către cei doi îndrăgostiţi; el sacrifică pentru asta dimensiunea strict dialectică a textului, în care contraponderea construcţiei sociale freudiste – ultim spaţiu de salvare a reflexivităţii libere – era bordelul. Asta e, e opţiunea lui (sau a „decupajului regizoral" semnat de Mona Chirilă...!?), dar parcă ceva se pierde, fără un cîştig substanţial.

În fine, scena ca atare e dimensionată prin decor şi costume (T.Th. Ciupe şi Eugenia Tărăşescu-Jianu) cu destulă abundenţă, tipologizantă pentru personaje, dar, în ce priveşte spaţiul propriu-zis, cu oarecare îngrămădeală. În fundal avem o rulotă de lemn pentru bordel, funcţională şi destul de hazlie, asemănătoare celor de bîlci. În faţă avem nu mai puţin de şase cabine telefonice mobile (există o referinţă textuală la telefon), mărci ale „ascultării" transparente a cetăţenilor de către o instanţă poliţienească. Spre arlechini, două bariere în dungi alb-verzi, abia sesizabile, sugerînd, probabil, pentru scenele cu bordelul, că accesul e permis numai celor cu... legitimaţie specială. Undeva, mai în spate, o scară de pe care cade, dacă apuci să-l vezi, ciclic, un plutonier pus de planton. În ansamblu, multă aglomeraţie de obiecte şi un soi de greutate în plus pentru grupurile de actori, care trebuie să folosească locul cu exces de motivaţie extratextuală.

Că veni vorba despre actori, ei construiesc cu destulă lejeritate, şi adesea chiar cu aplomb, temele tipologice propuse, spectacolului lipsindu-i totuşi, pe alocuri, o anumită unitate a stilisticii de joc. Un cuplu foarte vizibil şi foarte bine rodat e cel format din Domnul şi Doamna Negru (Dragoş Pop, irecognoscibil în minuţioasa construcţie de ticuri verbale şi motorii, Angelica Nicoară, o focoasă şi irepresibilă soţie „prestatoare", care-şi ridică ambiţiile la a concura numeric forţa sexuală a... nevestei primului ministru!!!). Un altul e, fireşte, format din cei doi poliţişti, generos serviţi de text şi adorabil creionaţi de actori (Dan Chiorean şi Adrian Cucu). Celelalte prezenţe par însă mai palide, chiar dacă sînt asumate cu profesionalism, fie pentru că nici textul nu le ajută suficient, fie pentru că soluţiile de compoziţie nu au suficientă pregnanţă.

Ce ar mai fi de zis? Că, în totul, **Statul plăcerii** e agreabil ca spectacol, nu e plicticos şi – cu directa responsabilitate a autorului şi a traducătoarei sale – introduce şi în „lumea bună" un concept funcţional care circulă de multă vreme în argoul lumilor paralele (de la stradă şi bar la hip-hop şi manele): *a presta*.

---

[1] Şcoala românească de psihologie e chiar, în cea mai mare parte a sa, refractară la dezvoltările post-freudiste, fie ele în practica de cabinet, fie în alte cîmpuri; cît despre bietul Lacan, filozof psihanalist care continuă să dea multă bătaie de cap în Occident, el e, la noi, un personaj cultural cognoscibil prin extrapolare, la rang cu Avicena şi Averoes. Fenomen medieval, psihanaliza e, la români, teritoriu pentru Şcoala de literatură, iar literaţii, ştiţi dumneavoastră, sînt mereu nişte excentrici...

▮

Nominalizări la Premiile UNITER

Uniunea Teatrală din România – UNITER – anunţă că Gala Premiilor UNITER, ediţia a XII-a, va avea loc luni 5 aprilie 2004 la Sala „Ion Luca Caragiale" a Teatrului Naţional din Bucureşti.

Juriul desemnat pentru a face nominalizările pentru această ediţie a Galei Premiilor UNITER – şi format din criticii Magdalena Boiangiu, Alice Georgescu şi Mircea Morariu – a decis următoarele:

Premiul pentru debut:

- Gabriela IACOB pentru rolul Viola/Cesario din spectacolul **A douăsprezecea noapte** de W. Shakespeare, Teatrul Naţional „Vasile Alecsandri", Iaşi.
- Răzvan OPREA pentru rolul din spectacolul **Visul unei nopţi de vară** de W. Shakespeare, Teatrul Naţional „I.L. Caragiale", Bucureşti.
- Szalma HAJNALKA pentru rolul Nina Zarecinaia din spectacolul **Pescăruşul** de A.P. Cehov, Teatrul „Tomcsa Sándor", Odorheiu Secuiesc.

Premiul pentru cea mai bună scenografie:

- Dragoş BUHAGIAR pentru scenografia spectacolului **Oblomov**, Teatrul „L.S. Bulandra", Bucureşti.
- Vittorio HOLTIER pentru scenografia spectacolului **Arden din Feversham**, Teatrul Odeon, Bucureşti.
- LABANCZ Klára pentru scenografia spectacolului **Între două femei (La fausse suivante)** de Marivaux, Teatrul Naţional din Tîrgu Mureş, Compania „Tompa Miklós".

Premiul pentru critică teatrală:

- Cristina MODREANU
- Doina PAPP
- Miruna RUNCAN

Premiul pentru cea mai bună actriţă în rol principal:

- Coca BLOOS pentru rolurile: Domnişoara Rasch din spectacolul **Norocul îi ajută pe cei îndrăzneţi** de Franz Xaver Kroetz, Teatrul ACT, Bucureşti; Ofelia din spectacolul **Ich bin Ophelia** de Gertrud Fusfenegger, Clubul Prometheus, Bucureşti.
- Elena POPA pentru rolul Dora din spectacolul **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri** de Lukas Bärfuss, Teatrul „Toma Caragiu", Ploieşti.
- Antoaneta ZAHARIA pentru rolul Copila din spectacolul **De ce fierbe copilul în mămăligă** de Aglaja Veteranyi, Teatrul Odeon.

Premiul pentru cea mai bună actriţă în rol secundar:

- Virginia MIREA pentru rolul Agafia Matveevna din spectacolul **Oblomov**, Teatrul „L.S. Bulandra".
- Adriana TRANDAFIR pentru rolul Mama din spectacolul **De ce fierbe copilul în mămăligă** de Aglaja Veteranyi, Teatrul Odeon.
- Clara VODĂ pentru rolul Ninuccia din spectacolul **De Pretore** de Eduardo de Filippo, Teatrul „L.S. Bulandra".

Premiul pentru cel mai bun actor în rol principal:

- BIRÓ József pentru rolul Creon din spectacolul **Antigona** de Sofocle, Teatrul „Tamási Áron", Sfîntu Gheorghe.
- BOGDÁN Zsolt pentru rolul Faust tînăr din spectacolul **Tragica istorie a doctorului Faust** de Christopher Marlowe, Teatrul Maghiar de Stat, Cluj-Napoca.
- Marian RÂLEA pentru rolul Iov din spectacolul **Experimentul Iov**, scenariu de Mihai Măniuţiu după **Cartea lui Iov**, Teatrul „Radu Stanca", Sibiu.

Premiul pentru cel mai bun actor în rol secundar:

- Tudor CHIRILĂ pentru rolul Malvolio din spectacolul **A douăsprezecea noapte** de W. Shakespeare, Teatrul de Comedie.
- Sebastian PAPAIANI pentru rolul Zahar din spectacolul **Oblomov**, scenariu de Mihaela Tonitza-Iordache după romanul omonim al lui I.A. Goncearov, Teatrul „L.S. Bulandra".
- Victor REBENGIUC pentru rolul Jevakin din spectacolul **Căsătoria** de N.V. Gogol, Teatrul „L.S. Bulandra".

Premiul pentru cea mai bună regie:

- BOCSÁRDI László pentru spectacolul **Antigona** de Sofocle, Teatrul „Tamási Áron", Sfîntu Gheorghe.
- Alexandru COLPACCI pentru spectacolul **Între două femei (La fausse suivante)** de Marivaux, Teatrul Naţional din Tîrgu Mureş, Compania „Tompa Miklós".
- Mihai MĂNIUŢIU pentru spectacolele **Experimentul Iov**, scenariu de Mihai Măniuţiu după **Cartea lui Iov**, Teatrul „Radu Stanca", Sibiu şi **Tragica istorie a doctorului Faust** de Christopher Marlowe, Teatrul Maghiar de Stat, Cluj-Napoca.

Premiul pentru cel mai bun spectacol:

- **Cumnata lui Pantagruel (Omagiu lui Rabelais)**, după François Rabelais, coproducţie a Companiei Silviu Purcărete din Lyon, a Teatrului Maghiar de Stat din Cluj-Napoca, a Teatrului „Radu Stanca" din Sibiu (regia: Silviu Purcărete).
- **Jacques sau supunerea** de Eugen Ionescu, la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca (regia: Tompa Gábor).
- **Oblomov**, scenariu de Mihaela Tonitza-Iordache, după romanul omonim al lui I.A. Goncearov, la Teatrul „L.S. Bulandra" (regia: Alexandru Tocilescu).

Premiul pentru teatru radiofonic:

- Se acordă spectacolului **Levantul** de Mircea Cărtărescu, regia artistică Gavriil Pinte.

Senatul UNITER a acordat, în şedinţa din 23 februarie, următoarele premii:

Premiul pentru întreaga activitate:

- actor: Ovidiu Iuliu MOLDOVAN
- actriţă: Tamara BUCIUCEANU BOTEZ
- scenografie: Romulus FENEŞ
- regie: David ESRIG
- critică: Alexandru FIRESCU şi Constantin GHEORGHIU

Premiul special pentru muzică de teatru:

- Iosif HERŢEA

Premiul special pentru teatru de copii:

- Boris PETROFF

Premiul special pentru teatru de păpuşi:

- Cristian PEPINO

Premiul special pentru teatru de revistă:

- Horia ŞERBĂNESCU

Premiul special pentru circ:

- Costache CREŢU

Premiul de excelenţă:

- Marcel IUREŞ, fondatorul Teatrului ACT – catalizator al mişcării teatrale independente.

Film

Cu piciorul în două festivaluri (I)

ALEX. LEO ŞERBAN

Am făcut-o din nou: între 19 ianuarie şi 4 februarie (15, dacă includ şi Berlinul), am alergat dintr-un festival într-altul, curios să văd ce mai filmează elveţienii (la „Solothurner Filmtage“) şi cît de „scurtă“ mai e lumea (la Clermont-Ferrand, „Cannes-ul scurtmetrajelor“)... Mai jos, cîteva însemnări.

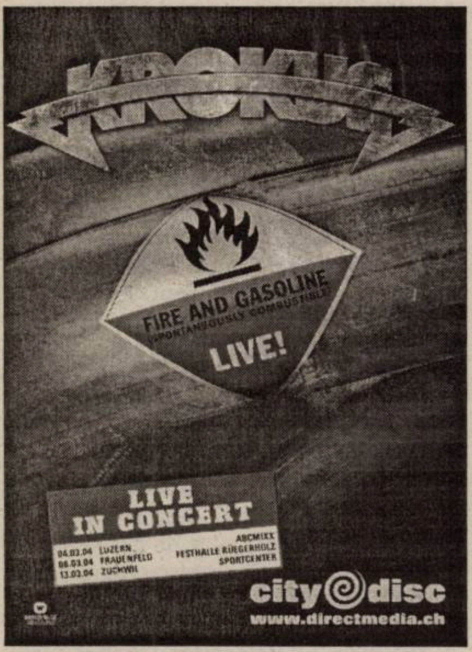

Solothurn 39: Balthus, Krokus**, Bundeshuus****

* *Balthus*, (zis şi) conte Klossowski de Rolla: pictor, fratele scriitorului Pierre Klossowski; autor de compoziţii rafinat-perverse cu substrat loliterotic, un fel de Magritte (sau De Chirico) al alcovului; stabilit la Rossigniere, în Elveţia, şi căsătorit – ca şi Lennon – cu o japoneză, care veghează la întreţinerea legendei sale.

** *Krokus*: formaţie elveţiană de *rock*, originară din Solothurn; a fost la un pas să dea lovitura în SUA, în anii '80, înainte să se dezintegreze; liderii săi trăiesc acum la Solothurn.

*** *Bundeshuus*: Parlamentul Elveţiei.

A 39-a ediţie a „Solothurner Filmtage“-lor. Eu, a şaptea oară. După o pauză de 2 ani. Reuşesc să-mi schimb hotelul, revenind la cel cu care mă obişnuisem (Astoria). Oraşul, acelaşi. Dar au renunţat la steagurile alb-negre-galbene care-l împînzeau. Dintre sponsori, s-au retras băncile.

Ca de obicei, documentarele sînt cele mai interesante (inclusiv – cine s-ar fi gîndit!? – un film despre turnajul unui film... porno *gay*: **Intimitaeten** de Lukas Schmid; alături de acesta, **Henri Cartier-Bresson** de Heinz Butler seamănă cu Muzeul figurilor de ceară...). Dar şi cîteva scurtmetraje: **L'Escalier** de Frédéric Mermoud, care, de altfel, ia premiul pe 2003 la categoria sa; jubilatorul **Meyers** de Steven Hayes (un scurt foarte britanic şi foarte *à la* Tati, pe drept nominalizat); **Perceptions of War**, docu-manifesto-experimental, de Ramon Grendene şi Eduard Freudmann; cele semnate Vincent Pluss: **Libre échange** şi **The greenhouse infect**; două excelente filme de şcoală: **Pas de deux** de Lawrence Grimm şi **Wasser Farbe** de Ralph Etter.

Plus revelaţia numită **Wenn der Richtige kommt**, lungmetraj de ficţiune co-semnat Stefan Hillebrand (german) & Oliver Paulus (elveţian): unul dintre cele mai bune debuturi văzute în ultimele 12 luni... Iată că mai există surprize!

Tot la capitolul surprize, două filme cu-şi-despre România: scurtul **Green Oaks** de Ruxandra Zenide (melo despre orfani/adopţii, foarte oarecare şi prost jucat), şi **Hans hilft** de Hugo Sigrist şi Markus Baumann (documentar despre un tataie helvet, proletar la pensie, care, de bunăvoie şi nesilit de nimeni, vine cu maşina pînă la noi, în Vişeu de Sus, să pună mîna la reconstrucţia infrastructurii; rezultat: structurile & oamenii locului – autorităţi, cetăţeni – stau cu braţele-ncrucişate şi se uită la el...). E bine că existăm *aşa*, sau era mai bine să nu existăm deloc?

Rewind pe documentare:

Le grand châlet de Balthus (regizat de Irene Loebell) şi **Krokus/As long as we live** (regizat de Reto Caduff, care a deschis festivalul) ilustrează două tipuri de documentar – gen în care elveţienii excelează: primul, poetic, cu o calofilie utilitară, reconstituind ultimii ani petrecuţi de Balthus în „cea mai mare cabană din lume“ (20 de cabane obişnuite într-una singură!); cel de-al doilea, mai *TV-oriented*, direct şi fără fiţe, reconstituind destinul unei formaţii prin interviuri cu membrii săi rămaşi în viaţă. Documentarul despre Balthus este un film de atmosferă: camerele în care-a trăit/lucrat, obiectele sale fetiş, tablourile, pisicile & peisajele. Cel despre Krokus este informativ: aflăm ce au de spus, astăzi, supravieţuitorii grupului, paralel cu o cronologie bine documentată a istoriei sale. **Le grand châlet de Balthus** este un istoric al casei, prin cîţiva dintre martorii existenţei sale din ultimii 70 de ani (de la englezul care a cumpărat-o pe cînd era hotel şi pînă la japoneza Mme Balthus). **Krokus** este biografia unei poveşti de succes care a cotit-o spre eşec – un eşec văzut astăzi, din perspectiva „înţelepciunii vîrstei“, ca un răgaz necesar: supravieţuitorii grupului au repus bazele formaţiei, promiţînd concerte în cursul lui 2004!

Cele 6 feţe ale unui festival

▌*Organizare:* foarte bună; totul merge după ceas (elveţian), proiecţiile încep la timp, nimic nu e lăsat la voia întîmplării. ****

▌*Selecţie:* mulţumitoare; ce-a fost mai bun în Elveţia s-a văzut aici. Din nou documentare tari, scurtmetraje (mai ales cele de şcoală) curate, lungmetraje puţine, şi mai puţine de reţinut... ***

▌*Condiţii:* excelente; elveţienii pun la bătaie tot: plătesc biletul de tren dus-întors Zürich-Solothurn, oferă hotel de 3 stele cu *breakfast*-bufet, dau diurnă. Başca invitaţiile la cocteiluri. Dar se zgîrcesc la tărîţe: o prietenă neacreditată a trebuit să plătească intrarea la *party*-ul final, a fost ştampilată pe mînă, după care n-a primit nici măcar o băutură gratuit! ****

▌*Facilităţi:* reduse; ce-i drept, a existat o sală de presă dotată cu iMac-uri, dar acestea au fost în număr de 2 (două) şi nici unul cu *slot* pentru dischete... În schimb – noutate! – au apărut cabinele pentru vizionări pe video sau DVD. **

▌*Glamour & peisaj:* zero barat; la deschidere au venit oficialităţile (ministreasa de Externe, *burgmeister*-ul cantonului etc.), dar în rest, nimeni cunoscut... Iar peisajul este acelaşi: masivul Jura de dimineaţa pînă seara şi rîul Aare (idem). Primul, cu zăpadă pe vîrf, al doilea, cu lebede pe unde. Pe unde-apucă ceva de ciugulit (chiar: oare ce mănîncă LBDL?)... *

▌*Figuri: Ivo K.*, directorul festivalului: cercel în ureche, ochelari, păr lung-ciufulit sub chelie, PR profund; *Jean-Claude K.*, adjunctul: afabil, simpatic, gata să ajute; *fufele de la Oficiul de turism:* nişte toante; *Remo R., prezentator la Reithalle:* „the best new entry“! **

Între aceste două direcţii posibile, Jean-Stéphane Bron reinventează – în **Mais im Bundeshuus**, documentarul premiat pentru anul 2003 – un palpitant *thriller* investigativ, intrînd cu camera de filmat în cel mai înalt for politic în timp ce acesta dezbătea proiectul de lege referitor la OMG (= organisme modificate genetic). Dreapta, stînga... Mutre (unele, deloc nelalocul lor în PRM!)... Gesturi, *lobby*-uri, discursuri... Ecologişti-tradiţionalişti... Creştini-capitalişti... Bron reuşeşte să te ţină cu sufletul la gură prin simpla recurenţă de *dramatis personae in medias res*. Filmul său are haz, nerv, creier. Camera se face discretă, pătrunzînd în „intimitatea oficială“ a parlamentarilor. Nici un *parti pris*, nici o tendenţiozitate. Spectatorul e liber să-şi aleagă „eroii“ (sau eroinele), să ţină cu unii sau cu alţii. Concluzii (personale & paradoxale): dreapta – interesată, fireşte, de profit – este mai logică, mai „avangardistă“; stînga este pasională şi paseistă... Unii vor progresul, alţii – păstrarea *status quo*-ului. O replică a unui parlamentar de dreapta (cercetător/profesor el însuşi): „Dacă am lăsa lucrurile aşa cum le-a făcut Dumnezeu, n-ar mai exista medicină!“. Miza (filozofică) a discuţiei: trebuie acceptate accidentele naturale, sau trebuie în*drept*ate? Rezultat: dreapta a pierdut la voturi... dar dezbaterea (din fericire) nu s-a încheiat!

(*Deplasare sponsorizată de firma PricewaterhouseCoopers*)

P.S. la Berlinală. Din textul **Un caz**, publicat în numărul precedent, se putea înţelege că Eric Rohmer este victima unui boicot al stîngii... Numărul 426 (28.01-03.02) al revistei (de stînga) **Les inrockuptibles** – primit între timp – vine să dezmintă o asemenea presupoziţie (există şi stîngişti de treabă!); iată un citat de pe pagina de gardă a publicaţiei: „Ar trebui să se scrie într-o zi o teză despre extraordinara tinereţe a cineaştilor francezi «bătrîni» din punct de vedere biologic. Dovada, de astă dată, prin Eric Rohmer, care vine, la peste 80 de ani, cu un film amuţitor prin inteligenţă şi limpezime. Între Hitchcock, Herge şi Renoir, o poveste cu un spion rus (alb) la Paris în anii '30, în care cineastul amestecă elegant suspansul, povestea de dragoste şi comentariul asupra propriei arte. Frumuseţea evidenţei“.

În acelaşi număr, un portret al lui Alain Tanner – 74 de ani, unul dintre „marii“ cinematografului elveţian – atinge însă aceeaşi problemă a „decidenţilor“ la care făceam referire în textul despre Rohmer; iată ce spune Tanner: „Îmi place să filmez. Dar tot ceea ce se-ntîmplă înainte şi după a devenit insuportabil. Finanţarea e o golgotă. [...] N-am chef, la vîrsta mea, să mă reapuc să cerşesc cîţiva gologani unor minusculi aparatcici culturali care nu ştiu nimic“. ▌

DOG
BABY
BOY
TOYLET

U

Mais im Bundeshuus

Arte vizuale

Diego Rodriguez de Silva la Bucureşti

AURELIA MOCANU

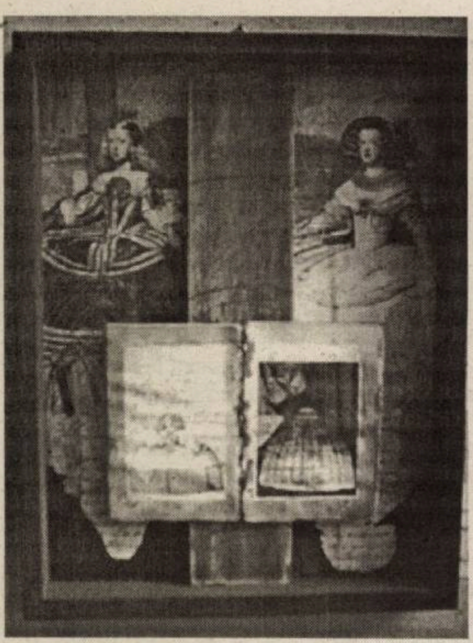

Ion Stendl

Ionuţ Barbu, performînd ca menina respinsă în expoziţie

Începînd cu 1954, Picasso a revizitat cu fascinaţie iscoditoare galeria clasicilor picturii europene, deloc întîmplător, în momentul de apogeu al curentelor abstracţioniste. S-a vorbit despre un soi de canibalism simbolic în dezosarea şi digerarea motivelor din pînze celebre ale marii picturi de muzeu. Seriile exploratorii inspirate de Velázquez, Delacroix, Monet au însemnat testarea, pe un subiect tabu, a formulei picassiene de a înţelege figurativul.

Picasso a fost absorbit foarte de timpuriu de capodopera lui Velázquez **Meninele**, o adevărată „teologie“ a picturii, tablou-parabolă prin răsturnarea rolurilor privitor-privit. Iată că, la o jumătate de veac distanţă, istoria este repovestită telescopat, adică Pablo alături de Diego şi de infante, într-o impecabilă compoziţie de *print-art*, semnată, din Germania, de sculptorul de origine română Peter Jacobi. Căci o *doña* a picturii româneşti, Simona Runcan, fremătînd de peste trei decenii în faţa misterului **Meninelor**, a făcut reverenţe colegiale unei suite de artişti români din toate generaţiile, spre a-l vizita pe Velázquez. Este titlul generoasei, interesantei şi surprinzătoarei oferte expoziţionale de la etajul trei al Galeriei Artexpo a Teatrului Naţional. Vizitatorul este poftit la un plăcut şi tonic arpegiu pe un inventar figurativ deja ştiut: tabloul de aparat aulic, cu infantele buclate în crínoline, cu pictorul, piticul sau cîinele regal.

Nuanţele de distanţare afectuoasă ori parodică, recunoaşterea motivelor şi saltul lor spre creativitatea zilelor noastre, în zeci de soluţii stilistice, dau o savoare neîntreruptă simezei, chiar dacă întîlnim şi hiatusuri la temă, în lucrări deja văzute sau în cele strict fidele laboratorului cotidian al autorului. Dar, pentru pietonul de rînd al expoziţiilor, este asigurat efectul de îmblînzire a celor mai curajoase tăieturi de stil, prin rapelul la motiv. Pofta gestului picassian de a parafraza demontator şi apoi argumentativ, în noi asamblări, o temă dată, l-a cuprins, cert, pe eminentul desenator Ion Stendl, la fel de fidel în iubirea sa pentru Velázquez ca şi iniţiatoarea proiectului, Simona Runcan. Cei doi semnează mai multe lucrări recente, alături de cele din 1973-1974. O serie foarte bună de *niños*, provenită din acelaşi principiu picassian al demontării şi reasamblării structurii formale, ne este oferită de tînărul şi exigentul pictor Ciprian Paleologu. Pictoriţa-gazdă a lui Velázquez, Simona Runcan, a conceput casetoane de mici dimensiuni, delicate şi maliţioase, în figuraţia sumară a cîte unei menine care umple cadrul de curburile crinolinelor sale. În finalul circuitului expoziţional, artista ne dă întîlnire cu marea infantă „ciupită de colaje“, căci se află „în vizită“ la Ilya Kabakov. Seria „vizitelor“ a stimulat fantezia şi umorul, care ating un maxim în minusculul peisaj andreescian, prins în ramă dublă, semnat de Dan Palade, după ce a picurat în vîrf de pensulă o menină pe uliţa satului valah.

Andreea Flondor transportă (fotografic) piticul şi infanta burbonică într-o anonimă piaţă pietruită, printre porumbei. Anka Coller dă alte variante „mixate“ infantelor, cu graţie intimistă, prin colaje cu recipiente de porţelan şi impresiuni foto, pe un panou de sticlă. Tonul sarcastic îl prinde bine pe Alexandru Rădvan, care pictează în *à plat* o infantă ostracizată, în decisă tonalitate de albastru, dozat empatic spre culpă. Cu aceeaşi dezinvoltură iconoclastă, Nistor Coita inseriază o şarjă grafică de portrete ale „pictorului de curte“, iar vedeta „grasă“ a momentului bucureştean, Gorzo, pensulează, cum altfel decît nervos-scîrbos, pe o foaie mare de tablă, o **Menină din slănină**. Am apreciat, în cheia seninătăţii, pictura de mult iubitoare de figuraţie curteană a lui Rareş Pantea, apoi portretul fotografic, înseriat pe variante tonale, realizat de Traian Lupu, savanteria cromatică a **Desenului pentru o infantă**, semnat de Maria Gherasim, sau cea a pînzei lui Florin Ciubotaru, rezolvată remarcabil cu un mare decupaj central de negru. Egali şi înalţi ca statură profesională ni se confirmă Silvia Radu şi Gh. Anghel. Ne-am bucurat de prezenţa atît de parcimonioasă pe simezele bucureştene actuale a Sultanei Maitec şi a lui Sorin Dumitrescu. Am remarcat siluetările de lut copt, pline de har şi haz ale sculptoriţei Elena Dumitrescu („tennues de femme“) şi chivoturile din trefilări industriale împletite de Dumitru Cojocaru.

Vizitarea lui Velázquez a produs o veritabilă emulaţie creatoare, cu o plăcută notă de polifonie între generaţiile de creatori, care par, altminteri, păgubitor de ireconciliabile. **Vizitarea lui Velázquez** a produs şi un „logo“ perfect pentru starea de astăzi a picturii: marea şi percutanta lucrare a lui Valeriu Mladin. Este un chip şi un bust de infantă, a cărei crinolină, divin pictată de Marele spaniol, cu volanele sale argintii de satin, este acum ingenios fabricată din şiruri de tuburi stoarse de culori. ▮

„Veşnica reîntoarcere“ şi „inima repetitoare“

SIMONA POPESCU

Reconstrucţii este titlul expoziţiei de fotografie de la sfirşitul anului trecut semnate Iosif Király. Cînd la putere este încă „deconstrucţia“, un titlu ţinînd de o paradigmă a *replenishment*-ului sună bine! Senzaţia pe care ţi-o lasă acest proiect este că – aşa cum am citit răsfoind „caietul cu impresii“, unde vizitatorii îşi treceau în fel şi chip (şi în diverse limbi de circulaţie) părerile – ai de-a face cu *a great work, surprisingly new*!

Király creează un soi de „tablouri“, punînd în ramă (şi în abis!) fragmente de fotografii luate în momente diferite (zile, anotimpuri, epoci chiar) aceloraşi realităţi, repetitive, dar oferind, inevitabil, de fiecare dată, alte detalii, alte „vibraţii“. „Lipiturile“ din colaj sînt marcate vizibil prin mici benzi adezive, gălbui, iar întregul este „bruiat“ de mărcile temporale afişate de aparatul de fotografiat aflate într-un tulburător „dialogism“. Se poate vorbi despre un soi de fractalism – al timpului, de data asta, şi nu doar al spaţiului! După ce fragmentele sînt decupate şi colate, urmează fotografierea ansamblului. Fiecare lucrare este, astfel, o fotografie de gradul doi (de aici se poate specula în voie pe tema autoreferenţialităţii şi a metadiscursului fotografic). „Fuziunea“ de instantanee ale aceluiaşi obiect în acelaşi spaţiu şi participînd la aceeaşi, unică, „naraţiune“ trimite, de fiecare dată, la teme mari precum memoria, interpretarea, timpul etc. În afara „montajelor“ fotografice, pe unul din pereţi, Király a adunat la un loc zeci de fotografii mici, viitorul material al **Re-construcţiilor** sale, gradul zero al imaginii. Detaliile adaugă o nouă „informaţie“, sînt semnificative şi neaşteptate, ca-n **Blow-up**-ul lui Antonioni. De pildă, să luăm „personajul“ pisica! Vezi la un moment dat, într-o mică fotografie (din seria „de bază“), o pisică maronie care merge liniştită pe o alee. O vei regăsi altfel în „ansamblurile“ fotografice (doar partea de sus a capului şi urechile, de parcă ar fi un obiect straniu, sau dedublată într-o curte etc.). Pisica iterativă – aşa cum apare ea în poeziile celui mai mare post-proustian al nostru: Mircea Ivănescu. Pisica iterativă din „realitatea iterativă“, ca să parafrazăm titlul unui poem al lui Leonid Dimov, prietenul lui M. Ivănescu.

Nu au cum să nu-ţi vină în minte, privind **Reconstrucţiile**, nume ca Nietzsche, cu a sa „veşnică reîntoarcere“, Deleuze, să zicem, cu a sa **Repetiţie şi diferenţă** şi conceptele sale de „diferenţă liberă“ şi „repetiţie complexă“, ideea lui de „puzderie de aici-acum“ ori teoriile lui privind subiectivitatea, timpul şi memoria. Sau Vattimo, cu **Aventura Diferenţei**. N-are cum să nu-ţi vină în minte, privind această lecţie de „re-fotografiere“, conceptul atît de actual de re-lectură, dezvoltat de Matei Călinescu în **Rereading**. Sau ideile lui Paul Virilio legate de amestecul dintre distanţele-timp şi distanţele-spaţiu, specific epocii în care trăim. Şi, bineînţeles, nu ai cum să faci abstracţie de Proust (re-citit prin, de data asta, fotografie, reluat şi relansat într-un context în care filo-

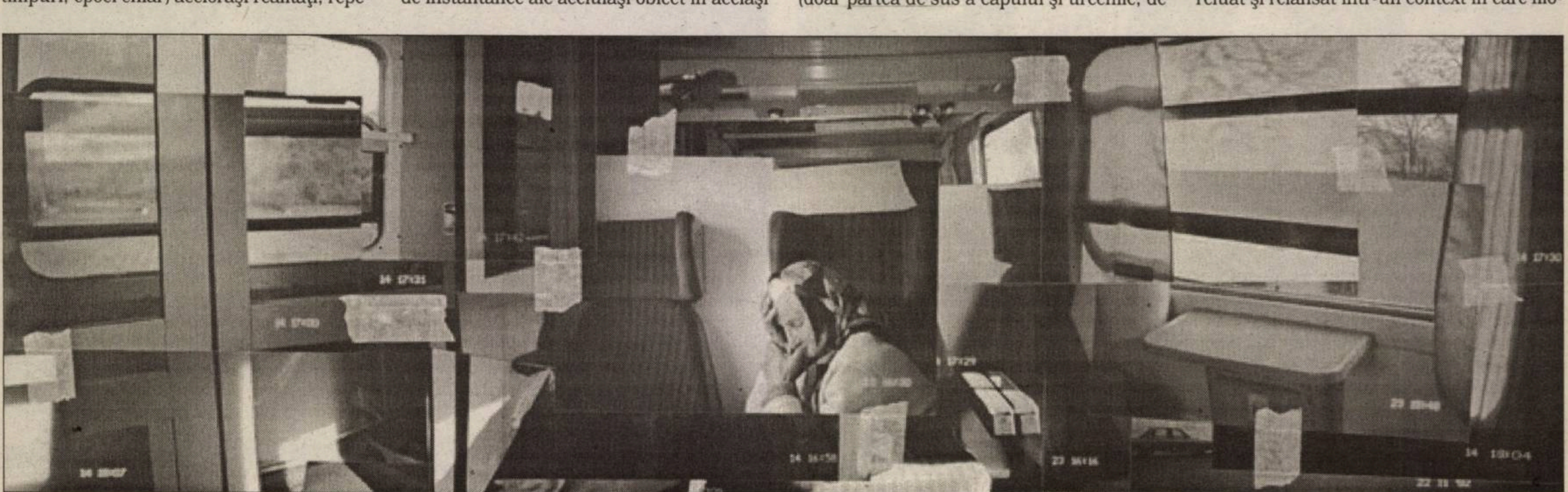

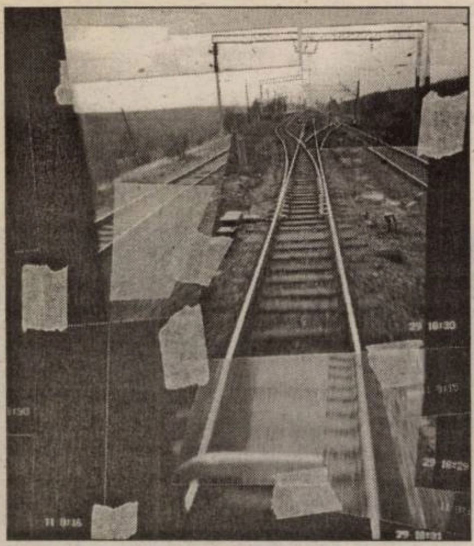

zofia despre timp, trecut, memorie, amintire are noi configuraţii) – *mathesis*-ul expoziţiei (unul dintre volumele **Căutării timpului pierdut** apare, de altfel, prins în imagini). Nu visa Proust la „identitatea salonului Verdurinilor în diferite locuri şi în diferite vremi“, adică, cum ar spune Király, la un „spaţiu identic, timp diferit şi conţinut identic“? „Repetiţia nu schimbă nimic în obiectul care se repetă, însă ea schimbă ceva în spiritul care o contemplă“, spunea cîndva Hume. În epoca postmodernismului, iată, din nou, resuscitată nostalgia „veşnicei reîntoarceri“. Dar, vorba lui Deleuze, „nu există repetiţie fără inimă repetitoare“. În filigran, dincolo de ceea ce se vede, pîlpîie misterul acestei „inimi repetitoare“. S-ar putea spune că, de la un punct încolo, devine interesant ceea ce se află dincolo de feţele şi suprafeţele fotografice, devine interesant, adică, personajul naraţiunii pe care aceste imagini o produc. Cu tot cu inima lui, repetitoare. Autorul, aşadar, şi tema autorului (uneori, în interiorul ansamblurilor apare, ca în unele picturi, imaginea lui!).

Să luăm însă lucrurile pe rînd. Nu e uşor să „povesteşti“ fotografii, „epicul“ lor non-verbal se diluează. Să facem, cu toate riscurile, o încercare. Aşadar: un bătrîn aşezat în pat, în camera lui, printre vechile lui lucruri, acoperit cu o pătură verde, priveşte un ecran de televizor obturat nu de vreun obiect interpus, ci de... o altă fotografie, întunecată. Nu ştim ce privea el cu adevărat. Poate că, aşa cum apare într-un cadru aproape similar, pe papă. Sau poate, ca în altă imagine, pe Ceauşescu vorbind. Ce contează? Epocile sînt diferite, realitatea se schimbă, dar bătrînul priveşte, ca întotdeauna, televizorul, de pe canapea, înfăşurat într-o pătură verde, într-o cameră care devine un fel de cameră-„tunel al timpului“. Toată „realitatea“ din jurul lui este, pînă la urmă, una a „ecourilor“ aceloraşi obiecte în timp. Perdeaua şi draperiile sînt făcute din mai multe bucăţi, reprezentări, falduri (aici, şi la propriu!) temporale suprapuse. Într-un alt „tablou“, apare acelaşi bătrîn, în aceeaşi cameră, avînd alături, de data asta, prin lărgirea cadrului, o femeie bătrînă – poate soţia lui – privind la acelaşi televizor, de data asta neobturat, arătîndu-l pe papă dormind, repliat în bătrîneţea lui – o imagine a propriei lui bătrîneţi, mai mult decît una trimiţînd la religie şi credinţă. Undeva în prim-plan, o formă neagră, ciudată – partea de sus a capului unei pisici. Şi, încă o dată, cadrul (nu doar cel al fotografiei, ci şi cel al „naraţiunii“) se lărgeşte, incluzînd imaginea de interior într-o imagine a casei văzute din exterior, cu grădină, cu pisici (mai multe, dar aceeaşi!) şi cîini. „Peisajul“ curţii, fracturat, e un peisaj „sintetic“ în care intră, prin colare... în degradé (*sic*!), copaci înfloriţi, copaci frunzoşi, ca vara, sau încărcaţi de zăpadă, lumini vesperale sau lumini puternice de amiază, gheaţă şi verdeaţă. Un soi de realism-suprarealist obţinut prin supra-impresiune: realismul memoriei noastre, în fond, halucinant-repetitive, fascinant-oximoronice, sintetice şi analitice, deconstructive şi reconstructive. Poetice.

Într-un *intercity*, aşezată într-un confortabil fotoliu, o bătrînică doarme. Deasupra capului ei, în alt plan, din alt timp (altă fotografie!), se iţeşte o jumătate de cap ţinînd la ochi un aparat de fotografiat.

Într-un *intercity*, o fată doarme cu o carte închisă în braţe. Fereastra de lîngă ea o reflectă altfel: citind. Proust. Imaginea ei e statică, pe un fond al lucrurilor care-şi pierd, în viteză, formele, identitatea, absorbite de o pro-fuziune de culoare. Fata doarme şi citeşte (în acelaşi timp!) şi trenul merge ca şi cum ar sta şi doar cele din jur o iau razna, se învîrtejesc.

Una dintre temele lui Király este călătoria, o emblemă a deteritorialităţii şi a nomadismului (concepte ale lui Deleuze şi Guattari), specifice tranzienţei în care cu toţii trăim. Trenul şi călătoria nu mai sînt legate de viteză aici, ci, într-un fel tulburător, de static, de imobilism. Este aici şi o punere în abis a chiar artei clasice a fotografiei, poate, în noul context al „dromocraţiei“ contemporane, de care se ocupă un Virilio. Distanţele-timpuri şi distanţele-spaţii fuzionează. „Am ajuns să fim viteză şi cred că este decisiv să ne întoarcem la viu, să redobîndim viul“, spune teoreticianul vitezei. Fotografiile din **Reconstrucţii** sînt o întoarcere la viu, adică la emoţie, la emoţia venită nu doar din impuls, din viteză, ci şi dintr-un anumit fel de lentoare care capătă valoare tocmai în acest context al vitezei reificate, al vitezei *vizibile* în fotografie: un „obiect“ (static-fluid!).

Aşadar, supratema expoziţiei lui Király este timpul. Ce ciudat să te intereseze, ca fotograf, tocmai ceea ce nu se vede! Nu se află în căutarea timpului pierdut, ci încearcă să găsească mai degrabă ceea ce Proust numea la un moment dat „un curent transversal între două serii de amintiri“. Între mai multe serii de imagini ale trecutului! Acest „curent transversal“, intersectînd spaţii identice modificate doar de calităţi diferite ale timpului, produce un fel de stranie adîncime, o difuză metafizică a fotografiei. Trecutul ţine, în viziunea lui Király, de regimul sincroniei, nu de cel al diacroniei. Timpul nu e unul telescopat, ci o sumă de co-prezenţe. Intenţia lui, deleuziană, este să găsească acel trecut care „să coexiste cu sine însuşi, la diverse grade de destindere şi de... contracţie“. Adîncimea o dă contiguitatea. Amintirile sînt aduse în uniplan. Ceea ce literatura nu reuşeşte, reuşeşte acest tip de proiect fotografic: diluarea discontinuităţii, iluzia unei realităţi dincolo de categoriile temporale, una în care se întîmplă imposibilele treceri ale lucrurile unele în altele ca în desenele lui Escher (prin „lucruri“ a se înţelege şi anotimpuri, zile, identităţi, sentimente, emoţii etc.).

Adevărata realitate! Re-foto-grafiată!

▮

O catedră de educaţie artistică la nivel internaţional

După sărbătoarea Marii Uniri a Transilvaniei cu România, în data de 2 decembrie 2003, rectorul şi decanul Universităţii de Artă şi Design (UAD) din Cluj-Napoca au ajuns la Centrul „Paul Getty“. Pentru bistriţeanul tenace, cordial şi masiv care este pictorul şi rectorul Ion Sbîrciu, şi pentru tînărul cancelar Radu Pulbere, afilierea la două selecte asociaţii internaţionale de *management* al institutelor de artă a fost unul dintre zecile de succese ale relaţionării universitare de care beneficiază studenţii clujeni în arte vizuale. Atunci, la Los Angeles, s-au reunit Liga Europeană a Institutelor de Artă (ELIA) şi Consiliul Internaţional al Decanilor în „Fine Arts“ (ICFAD), pentru a stabili un forum bienal al unei platforme internaţionale de consiliere şi diseminare a strategiilor inovatoare în *management*-ul învăţămîntului artistic. Între 5 şi 6 martie, Clujul va găzdui o prestigioasă conferinţă despre viitorul educaţiei artistice, cu următorul grup de lucru:

Johan Haarberg, director Kunsthogskolen i Bergen, Norvegia; Alain Ayers, director de program, arte vizuale, Nottingham Trent University, Marea Britanie; Anke Bangma, director de curs, Willem de Köning Academy, Rotterdam, Olanda; Paula Crabtree, decan arte vizuale Kunsthogskolen i Bergen, Norvegia; Isidor Lopez Aparicio, prodecan Universidad de Granada, Facultad de Bella Artes, Granada, Spania; Radu Pulbere, cancelar, Universitatea de Artă şi Design Cluj-Napoca, România; Eric Ubben, decan Departamentul Arte Vizuale Hogeschool, Gent, Belgia.

Această sesiune va problematiza definirea şi evidenţierea progresului studenţilor în învăţămîntul superior artistic, felul în care se dezvoltă acesta în etape, proiecte, atitudini.

Temele alese pentru cele trei sesiuni de lucru sînt: **Analiza progresului studenţilor în învăţământul superior artistic**, **Explorarea conexiunii între educaţia artistică şi lumea artei**, **Identificarea specificităţii cercetării în învăţământul superior artistic**.

Programul se concentrează pe două comunicări şi o masă rotundă a reţelelor implicate în învăţămîntul superior artistic. Pentru a permite discuţiile intensive, majoritatea dezbaterilor se vor realiza în sesiuni de lucru. Fiecare participant va contribui activ la sesiuni prin propria experienţă şi prin exemple personale. Cele două comunicări vor fi susţinute de mari personalităţi ale lumii artistice şi universitare, Jean-Paul Martinon şi Robert Fleck. (**A.M.**)

Programul evenimentelor:

▮ 5, 6 martie: conferinţa **Brilliant**. Organizatori: Liga Europeană a Institutelor de Artă (ELIA), Universitatea de Artă şi Design Cluj-Napoca.

▮ 4 martie, ora 20.00: Galeria Casa Matei – vizitarea expoziţiei **Horia Bernea – pictură**.

▮ 4 martie, ora 20.00: Galeria Ataş – vernisajul expoziţiei **Ateliere intersectate III**. Organizatori: Universitatea de Artă şi Design Cluj-Napoca şi École Regionale des Beaux Arts de Nantes

▮ 4 martie, ora 21.00: Casa Matei Corvin – vizitarea expoziţiei secţiei Grafică a Universităţii de Artă şi Design Cluj-Napoca

▮ 5 martie, ora 18.00: Muzeul Naţional de Artă Cluj, Sala „Tonitza“ – concert vocal şi instrumental

▮ 5 martie, ora 19.00: Galeria UAP – vizitarea expoziţiei **Linia de vedere II – Roz cenuşiu**, Universitatea de Artă şi Design Cluj-Napoca

▮ 6 martie, ora 18.00: Secţia Pictură – vizitarea expoziţiei de pictură-sculptură a Universităţii de Artă şi Design Cluj-Napoca.

Centrul Cultural Italian Cluj
Inter Art
Uniunea Artiştilor Plastici – Filiala Interjudeţeană
Cluj-Bistriţa-Zalău

anunţă

vernisajul expoziţiei **La storia di Malcontenta (Povestea Malcontentei)**, istorisită în desene de Călin Stegerean, după poemele Ruxandrei Cesereanu. Vernisajul va avea loc marţi 2 martie 2004, ora 20.00, la Galeria Veche a UAP (Cluj, Piaţa Unirii Nr. 14).

Expuse în toamna anului 2003 la Viena şi Veneţia, desenele
graficianului Călin Stegerean sînt replici vizuale, în cheie erotică, ale poemelor
desprinse din volumul de versuri **Veneţia cu vene violete**
semnat de Ruxandra Cesereanu.
Expoziţia va fi prezentată de Aurel Codoban şi Adrian Popescu,
iar Ruxandra Cesereanu va recita din poemele sale.

Muzică

Mărţişoare, mărţişoare...

ANCA FLOREA

Premii şi medalii

În ultima săptămînă de februarie, numeroşi artişti din generaţii foarte diferite au primit în dar, în loc de mărţişor, medalii şi premii extrem de onorante, ce încununează şi răsplătesc din plin talentul, profesionalismul şi devotamentul cu care fiecare dintre ei s-a dăruit scenei, creaţiei, analizei muzicologice, oferind publicului spectator, ascultător sau cititor, clipe (în general) de mare încărcătură şi investire sufletească şi emoţională.

După cum am menţionat într-un articol anterior, Opera Naţională din Bucureşti a fost medaliată cu ocazia aniversării unei jumătăţi de veac de la inaugurarea actualei clădiri. Înmînarea înaltei distincţii directorului Ludovic Spiess s-a desfăşurat în cadrul unei ceremonii oficiale, un bun prilej pentru a omagia activitatea unor cîntăreţi, balerini, dirijori şi scenografi care, de-a lungul deceniilor, au contribuit din plin la strălucirea spectacolelor de operă sau balet entuziast aplaudate, în special în perioada de glorie a teatrului şi, în parte, în ultimele două decenii. Lor li s-au alăturat redactori TVR care, în timp, au realizat numeroase emisiuni de gen. Astfel, sala Unirii a Palatului Cotroceni a reunit artişti ale căror nume au fost „cap de afiş“ în producţii de referinţă, începînd din anii '50, dar şi solişti care evoluează astăzi pe scena semicentenară – o frumoasă „ştafetă“ preluată cu respect şi devoţiune de către cei tineri, care au avut, cu adevărat, privilegiul unor modele excepţionale, ca reper în construirea carierei. De asemenea, printre cei ce i-au aplaudat cu emoţie, rememorînd seri în care s-au aflat împreună pe scenă, au fost mari maeştri precum Nicolae Herlea, David Ohanesian, Eugenia Moldoveanu, Maria Slătinaru-Nistor, Cornel Trăilescu sau Stelian Olariu, cărora li s-au acordat medalii în decembrie 2001, cu prilejul aniversării celor 80 de ani ce s-au scurs de la instituţionalizarea Operei Române.

Momentul a fost binevenit şi pentru a răsplăti activitatea Teatrului de Operetă „Ion Dacian“, al cărui director general – Amza Săceanu – a primit Ordinul Meritul Cultural în grad de Comandor, alături de solişti vocali, balerini, coregrafi şi regizori a căror contribuţie la succesul reprezentaţiilor de gen este unanim recunoscută. Şi trebuie spus că parte dintre artiştii medaliaţi ai celor două teatre lirice colaborează adesea, astfel încît, în acea seară, o mare familie alcătuită din aproape o sută de personalităţi s-a reunit sub semnul evenimentului şi al împlinirii.

Asocierile ar putea continua, pentru că mulţi dintre maeştri le-au îndrumat primii paşi, în anii de studiu, la Universitatea Naţională de Muzică, celor care astăzi sînt vedete la Operă sau la Operetă.

O asemenea reuniune de „vîrfuri“ se întîlneşte rar, iar noi, cei care urmăream ceremonia înmînării ordinelor şi medaliilor de către preşedintele Ion Iliescu, aveam impresia că prin faţa ochilor se perindă un cortegiu de personaje celebre – Othello, Iago, Desdemona, Margareta, Faust, Mefisto, Aida, Radames, Amneris şi Amonasro, Violeta Valery, Alfredo, Germont, Lakme, Gilda, Rigoletto, Regina Nopţii, Pamina, Tamino şi Papagheno, Tosca, Scarpia şi Cavaradossi, Manrico, Leonora, Azucena şi De Luna, Rosina, Almaviva, Figaro, Bartolo sau Basilio, Boris Godunov, Baronul Ochs, Butterfly şi Pinkerton, Ciprian şi Bertha, dar şi Eisenstein, Rosalinda, Adele şi Frosch, alături de Odette-Odile, Désiré, Rotbart, Bufonul, Swanilda, Giselle şi mulţi, mulţi alţii care ne-au atras în sala de spectacol şi ne-au purtat, pe fiecare dintre noi, în lumea minunată, de poveste, în care suferinţa şi bucuria, dragostea şi ura au căpătat consistenţă prin interpretarea tuturor celor care, din 23 februarie, sînt „Mari Ofiţeri“, „Comandori“, „Cavaleri“ sau „Ofiţeri“ ai Medaliei „Steaua României“ sau ai Ordinului „Meritul Cultural“. Dar pentru noi, pentru istoria artei lirice româneşti, ei sînt şi vor rămîne în primul rînd... Artişti.

La o cupă de şampanie, toate aceste personaje au căpătat din nou viaţă, depănînd amintiri, împreună cu cei care, în fosă, i-au dirijat (la propriu), cu regizorii care le-au creionat viziunea asupra rolurilor, precum şi cu scenografii care au imaginat decorul şi le-au creat costumele, pentru ca povestea să devină cît mai... adevărată şi frumoasă.

Şi tot şampania a fost licoarea pe care au sorbit-o, cîteva zile mai tîrziu, cei ce au primit premiile acordate de către Uniunea Compozitorilor, pentru anul 2003; în aula Palatului Cantacuzino, compozitorul Adrian Iorgulescu, în calitate de preşedinte, a înmînat Marele Premiu pentru întreaga activitate compozitorului Laurenţiu Profeta, „aleşii“ secţiunilor de muzică simfonică, de cameră, fanfară, corală, uşoară, de jazz, didactică şi de muzicologie fiind, de această dată, Ulpiu Vlad, Sorin Lerescu, Liviu Dănceanu, Gheorghe Iugui, Carmen Petra Basacopol, Livia Teodorescu-Ciocănea, Valentin Timaru, Adrian Ordean, Mircea Tiberian, Mircea Drăgan, Octavian Lazăr Cosma, Francisc Laszlo, Dumitru Avakian, Vasile Herman.

Don Pasquale la Braşov

Sîmbătă 28 februarie, vremea superbă, dar în primul rînd curiozitatea, ne-au determinat să ne îndreptăm spre Braşov, pentru a asista la noua premieră a Operei de sub Tîmpa – **Don Pasquale** de Donizetti – prezentată în regia semnată de directorul Cristian Mihăilescu, a cărui imaginaţie a condus, la începutul anilor '90, la o versiune a operei mai apropiată de drama existenţială a personajului central (spectacol realizat la Opera din Craiova), pentru ca acum să revină la formula iniţială a operei comice, pornind de la ideea că bătrînul Don Pasquale îşi doreşte o soţie tînără şi ingenuă – „alianţă contra naturii; şi tot ce este contra naturii poate deveni tragic sau comic“ (după cum afirmă el însuşi în programul de sală). În scenografia simpatică, realizată de Rodica Garştea (decoruri funcţionale şi totodată sugestive, cu elemente de un umor irezistibil şi costume elegante bine gîndite în raport cu personajele), mişcarea scenică este alertă, spumoasă, credibilă şi dezinvoltă. Rezolvarea situaţiilor este punctată cu ingeniozitate fie de statuia-femeie (excepţional „desprinsă“ din scoica-havuz, redevenind apoi... „de piatră“ – un rol dificil, impecabil conceput şi interpretat de Nermina Damian), fie de „tunderea ierbii“ crescute pe torsurile din „bronz“ (evident nuduri) din grădină sau de băieţelul „de piatră“ care, la fiecare trăznaie a lui Don Pasquale, începe să şiroiască în havuz într-un mod foarte sugestiv, de un efect comic savuros. Un Don Pasquale cu mişcări şi atitudini bătrîneşti, cu un glas bun pentru asemenea roluri, dar cu o figură care trădează tinereţea basului Dan Popescu (urmînd să deprindă mimica adecvată), un Doctor Malatesta jovial, charismatic, cu voce frumoasă, accente expresive şi corecte, dar cu o emisie uneori dezavantajoasă (baritonul Adrian Mărcan), o Norina plinuţă, agreabilă, cu un glas „vătuit“ în registrul mediu şi cu acut uşor aspru (soprana Valentina Mărgăraş), un Ernesto care a avut cîndva un material vocal excepţional, din care a rămas prea puţin, apelînd tocmai de aceea, în exces, la „falset“ (tenorul Şerban Băcilă) şi un Notar plin de vervă, poate uşor şarjat (în rol de proză, mezzosoprana Gabriela Hazarian), trei „servitori“ aiuriţi, un cor pus la punct (pregătit de Mircea Oros şi Consuela Ţaga) şi o orchestră care, după un debut ezitant, cu destule decalaje, a susţinut partitura cu acurateţe. Toţi aceştia au evoluat sub bagheta dirijorului Dorel Munteanu, care a reuşit, cu experienţa sa binecunoscută, să depăşească discret micile dezechilibre între fosă şi scenă, astfel încît muzica lui Donizetti şi interpreţii braşoveni au fost îndelung aplaudaţi de o sală arhiplină, spectatorii amuzîndu-se copios la fiecare „gag“, semn că regizorul şi-a atins din plin scopul. În final, a dorit însă să readucă în scenă „bolovanul“ (de la Craiova...), pentru a sublinia că, ceea ce este prea greu pentru bătrînul Pasquale, este o joacă pentru cei tineri – să fi decodificat oare cei din sală semnficaţia... bolovanului?... Se cuvine subliniat faptul că toate personajele beneficiază de trei sau chiar patru distribuţii, ceea ce este o adevărată performanţă, demonstrînd încă o dată că Opera din Braşov are, în Cristian Mihăilescu, şi un regizor, dar şi un manager care ştie să-şi formeze o trupă numeroasă, tînără, omogenă în plan valoric. De altfel, ansamblul se pregăteşte să efectueze, începînd din luna aprilie, un nou turneu, în seria celor devenite deja tradiţionale (în Austria şi Germania), **Don Pasquale** fiind un titlu „de bază“ care, cu siguranţă, se va bucura de succes şi în faţa publicului german.

Rămînînd în sfera muzicii vocale şi a tinerilor solişti, am ascultat duminică dimineaţa, la Sala Studio a Ateneului Român, recitalul susţinut de soprana Camelia Peteu care, după absolvirea Universităţii Naţionale de Muzică din Bucureşti – /clasa prof.univ. Georgeta Stoleriu –, a obţinut o bursă Erasmus, continuîndu-şi studiile la Leipzig, activînd, paralel, în corul Operei din vechiul oraş german, după ce anterior fusese în corul... Operei din Braşov, apoi în cel al Filarmonicii bucureştene. În prezent, urmează masteratul la clasa aceleiaşi binecunoscute profesoare (deopotrivă excelentă interpretă), ceea ce a şi determinat structura programului de recital, care a cuprins o arie din oratoriul **Creaţiunea** de Haydn, ciclul de lieduri **Dragoste şi viaţă de femeie** de Schumann, aria Micaelei din opera **Carmen** de Bizet, cîteva **Romanţe** de Rachmaninov şi canţoneta **Sărutul** de Arditi; glasul amplu, bine timbrat, dicţiunea clară şi pronunţia corectă în germană, franceză, rusă şi italiană, prezenţa scenică agreabilă sînt date importante care ar trebui dublate însă de o expresivitate reală şi de trăire interioară, ce se lasă, pentru moment, aşteptate – dar aceasta ţine în primul rînd de structura sa temperamentală şi afectivă, eforturile şi ştiinţa profesorului neputînd să le suplinească, ci doar, eventual, să i le insufle... pe cale raţională. La pian, Igor Gryshyn, de asemenea bursier la Leipzig, s-a dovedit surprinzător de stîngaci în parcurgerea acompaniamentului.

A fost din nou o săptămînă plină de evenimente, presărată cu „mărţişoare“ din cele mai diverse, care au adus – într-un fel sau altul – bucuria în sufletul tuturor celor... implicaţi. ∎

Un album despre pictoriţa Angela Tomaselli

Editura gallerya.ro a publicat de curînd, în cadrul Colecţiei „Artişti contemporani“, un elegant album în format mic despre pictoriţa Angela Tomaselli. Autoarele – Maria Magdalena Crişan şi Alexandra Titu – semnează, fiecare, cîte o prefaţă sintetică şi evaluativă; urmează un consistent „dosar critic“ (cu fragmente despre expoziţiile Angelei Tomaselli apărute în presă de-a lungul timpului), o biografie minuţioasă şi sistematizată (care este – în acelaşi timp – şi una a operei), o bibliografie selectivă a comentariilor dedicate artistei şi – în sfîrşit – mai multe ilustraţii ale unor lucrări reprezentative din ciclurile elaborate şi expuse între 1967 şi 2003 (**Obsesia altor planete**, **Aripi şi flori**, **Întîmplări alegorice**, **Mitologii subiective**, **Amintiri suprapuse**, **Dealuri cu amintiri**, **Muzicieni**, **La sud-est de Eden** etc.). Condiţiile grafice ale albumului sînt deosebite, în ciuda „modestiei“ aparente.

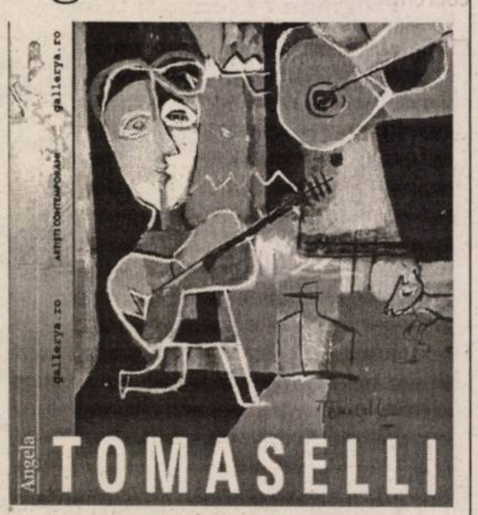

profil

Estates&Construction Market – ghid imobiliar, supliment al revistei **Business Review** pentru România. Apare în limba engleză, opt pagini color pe hîrtie velină, cu un *design* sobru şi aerisit. Nu prezintă casetă redacţională, dar în paginile sale putem întîlni articole semnate de nume precum Simona Fodor sau Mălina Iordan, identificabile în caseta redacţională a **Business Review** (prezentată anterior tot la această rubrică a **Observatorului cultural**). Sumarul numărului 7, Vol. 10 (23-29 februarie) publică – fireşte – articole „în domeniu“, alături de numeroase anunţuri şi reclame. Cîteva titluri: **Piaţa Victoriei spearheads office spurt** de Mălina Iordan, **Chinese support for building bridge over Danube** de Simona Fodor, **Promising prospects for the industrial market** (o anchetă de Mălina Iordan). Un supliment dinamic şi util.

COLLIERS INTERNATIONAL
412 - 0101
Estates&Construction MARKET
Altex opens Media Galaxy in Bucharest Mall
Carmeuse to buy new pla
Echinox
(021) 230 30 30
NEOCASA Real Estate Solutions
REGATTA
+40 21 - 232 98 12
eurohouse
Radox heats up market with EUR 68,000 investme

din presa cotidiană

JURNALUL NAŢIONAL
ZIAR VERTICAL
6.000 de lei
www.jurnalul.ro

În numărul de marţi 24 februarie 2004 al **Jurnalului Naţional**, Mircea Cărtărescu publică un articol (**Circ cu purici**) în care – pe bună dreptate – trage un semnal de alarmă cu privire la tendinţele hegemonice îngrijorătoare ale clientelei „partidului-stat“ în domeniul culturii. Lăsînd la o parte unele detalii – asupra cărora se poate discuta –, ideea *de fond* merită toată atenţia. Citâm cvasi-integral: „Spaţiul cultural românesc cuprinde azi două compartimente, unul foarte mare şi altul foarte mic. În cel mic apar tot felul de mode şi modele culturale, între care se poartă polemici, se fac şi se desfac alianţe, se încheagă şi se destramă prietenii. În cel mare se rîde în pumni de toate acestea. Tendinţa actuală este ca spaţiul cel mare să-l înghită pe cel mic.

În spaţiul cel mic există cîteva centre de putere intelectuală. Sînt, mai întîi, «păltinişenii» sau GDS-ul, care mizează pe cultura înaltă, cu pivotul ei, filozofia. Un alt grup, de alt fel, este cel al revistei **România literară** şi al simpatizanţilor ei, mai cu seamă critici şi scriitori din generaţia mai vîrstnică. Ultimul grup este cel din jurul revistei **Observator cultural**, oameni mai tineri, adepţi ai unor tendinţe culturale de tip neoliberal, active mai cu seamă în Statele Unite, dar şi în Europa apuseană. [...] În compartimentul cel mare (uriaş faţă de primul) al lumii culturale româneşti nu se aude zgomotul bătăliilor canonice sau ideologice. În măsura în care sînt conştienţi de ce se-ntîmplă în arena mică, adevăraţii stăpîni ai adevăratelor centre de putere îşi freacă palmele strigînd: «Întărîtă-i drace, că şi mie-mi place!». Căci imperiul lor a devenit, în ultimii ani, printr-o presiune continuă şi o extindere tenace, inexpugnabil. A cucerit tot ce se putea cuceri şi are astăzi tot ce se poate avea. Am văzut, în cîţiva ani, puterea academică acaparată în întregime de un singur om şi depusă la picioarele Puterii. Am văzut puterea literară acaparată în întregime de un singur om şi depusă la picioarele Puterii (Uniunea Scriitorilor, odinioară un centru al rezistenţei intelectuale, e azi un instrument docil şi o copie redusă a unei noi puteri discreţionare). Îi vedem pe Răzvan Theodorescu şi pe Mihai Ungheanu în continuare în Ministerul Culturii, pe acelaşi Dinu Săraru mai departe director al Naţionalului, pe acelaşi Sergiu Nicolaescu la cinematografie şi – vai! – pe Augustin Buzura, atît de admiratul spirit curajos de ieri, oferindu-şi mai departe serviciile aceleiaşi Puteri populiste şi arogante. Iar sub ei, la toate nivelurile, în nenumărate instituţii, nenumăraţi directori şi directoraşi storcînd bani şi autoritate din această piramidă a spinărilor de cauciuc. De cultura română le pasă lor? De corectitudinea politică? De postmodernism? De mode culturale? Sau de eterna modă românească a conspiraţiei mediocrităţii, a lichelismului şi a ticăloşiei? Să mai vorbesc despre Adrian Păunescu, mereu pe cai mari, decorat recent de Ion Iliescu? Să mai vorbesc de şefii din televiziune, radio, presă şi (cum sună vechiul banc) fiare de călcat? A mai rămas cineva în această sumedenie de instituţii nesubordonat puterii politice de azi? Care mai e diferenţa dintre ce-a fost înainte şi ce este acum?

Vedem toate acestea şi ne prefacem că nu ne interesează. Noi, vezi Doamne, sîntem intelectuali de rasă, ăştia sînt doar funcţionari ai Puterii. Cum să ne punem noi în «poblic» cu ei? Da, dar aceşti funcţionari au devenit deja stăpînii culturii de azi şi deja ne fac să simţim din plin acest lucru. Pentru ei, disputele noastre sînt un circ de purici. Nici măcar nu se mai gîndesc să ne cumpere sau să ne discrediteze, căci deja nu mai au nevoie de noi. Ca şi în cazul puterii politice mari, ei sînt azi destul de puternici ca să practice un cinism absolut. [...] Oameni pozitivi şi intelectuali adevăraţi, sînt atacaţi de toată lumea. N-am prea văzut însă atacuri la mai sus-numiţii puternici ai zilei [*n. n: chiar nu au existat?! Numai în* ***Observator cultural*** *au existat – şi există! – campanii susţinute împotriva abuzurilor patronate de «sus-numiţi»; că alte reviste culturale au tăcut prudent sau interesat – asta e o altă problemă...*]. Şi-atunci cum stăm cu etica de care atît facem caz? Nu e cazul să ne trezim o dată la realitate? Odată, în 1990, Mariana Marin a spus în faţa unei săli contrariate: «Noi, scriitorii, am ratat, cei mai mulţi, şansa de a fi fost disidenţi ai epocii Ceauşescu. Ne rămîne un singur fel de a ne spăla această vină: să fim disidenţi măcar de-acum înainte». Atunci cuvintele ei mi s-au părut uimitoare şi exagerate. Trăiam încă euforia schimbării. Astăzi, noi, scriitorii independenţi, cîţi am mai rămas [...] ne trăim într-un spaţiu tot mai mic măruntele noastre adversităţi. Vestea cea bună este că avem din nou, după 13 ani, un adversar comun. Căruia nu i se mai poate rezista doar prin cultură“...

de ici, de colo

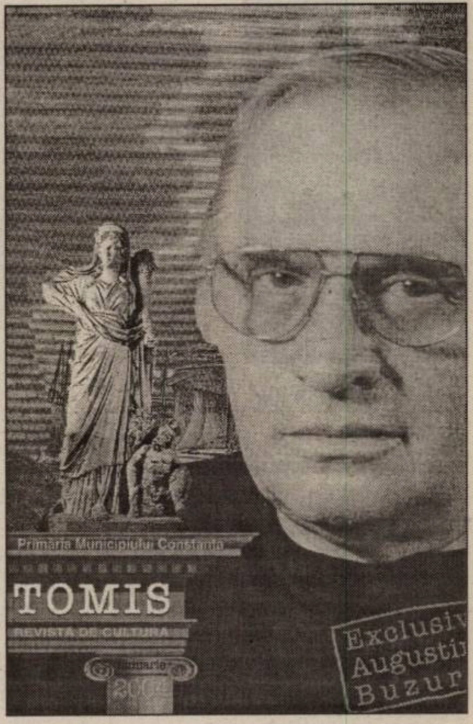

Sumarul numărului 3-4/2003 al reviste literare basarabene **Semn** din Bălţi reţine atenţia prin cîteva texte, între care consemnăm pseudo-editorialul lui Nicolae Leahu (**Despre imposibilitatea de a scrie – un editorial –**), un amplu şi foarte dens interviu-document realizat în perioada 18-20 mai 2001 de către Maria Şleahtiţchi, Gheorghe Popa şi Nicolae Leahu cu regretatul savant Eugen Coşeriu, originar din Basarabia (**„Ştiinţa este o formă de împărtăşanie...“**), un comentariu – de asemenea amplu, poate prea amplu... – al lui Nicolae Leahu despre **Lirica Irinei Nechit**, un interviu despre (ne)respectarea drepturilor omului în Basarabia acordat de către Ghenadie Nicu Renatei Weber (**„Nefăcînd un proces comunismului, am rămas, mental, cantonaţi în trecut“**), un articol semnat de Lucia Ţurcanu pe marginea unei cărţi a hispanistului basarabean Sergiu Pavlicencu (**Despre tranziţie şi postmodernism**), comentarii serioase pe teme istorice şi lingvistice, literatură de calitate decentă. Vîrful de interes al acestui număr este reprezentat de grupajul dedicat lansării volumului **Mecanica fluidului** de Gheorghe Crăciun (**O lansare la Cenaclul de Joi**), prea puţin comentat dincoace de Prut. Lansarea a avut loc pe 25 septembrie 2003 la Facultatea de Filologie a Universităţii de Stat „Alecu Russo“ din Bălţi şi „a durat vreo cinci ore, două într-o şedinţă lărgită şi altele trei într-un cenaclu restrîns“. Sînt reproduse cîteva dintre intervenţiile rostite în cadrul ei: **Fluiditatea, o stare poetică** de Margareta Curtescu, **O lume „în care toate curg“** de Valentina Enciu, **Destinul poate fi un text lizibil** de Anatol Moraru, **De la *Mecanica fluidului* la anti-mecanica scrisului** de Maria Şleahtiţchi (realizatoarea prezentului grupaj) şi **O scriitură pluriformă** de Lucia Ţurcanu. Citâm un fragment din intervenţia Mariei Şleahtiţchi: „**Mecanica fluidului** este o carte care nu poate fi povestită [...] Autorul ei nu narează întîmplări construite, fabule, el dă versiunea interioară a întîmplării (ca procesualitate) de a fi scriitor. [...] Volumul îi vorbeşte despre sine autorului; scriitorului modern/ postmodern; cititorului interesat [...] lingviştilor care vor găsi aici o punere în ecuaţie din alte perspective a ideii de limbă, limbaj, vorbire; autorilor şi cititorilor de jurnal, această specie atît de solicitată astăzi, proza diaristică [...] Este o carte despre spontaneitatea şi simultaneitatea lumii, despre efortul limbajului de a surprinde condiţia firească a vieţii. [...] Deşi eterogen ca structură în aparenţă, volumul [...] are o proprie coerenţă: textul curge ca şi viaţa. Ideea de fluiditate pune o altă ordine în receptarea acestei cărţi, o carte furnizînd cheia de lectură a operei unuia dintre cei mai importanţi scriitori optzecişti“.

Revista de cultură constănţeană **Tomis** apare într-o nouă formulă (tip caiet). Sumarul numărului pe luna ianuarie 2004 este inegal, cu destule lucruri bune, dar şi cu texte mediocre sau „materiale“ (cel puţin) contestabile. Ar fi de consemnat – în treacăt – prezenţa multor autori bucureşteni din generaţiile mai noi, unii semnificativi (vezi lista de mai jos), alţii... mai puţintel: Cornelia Maria Savu, Constantin Stan, Traian T. Coşovei, Ştefania Coşovei, Bogdan O. Popescu, Th. Denis Dinulescu, Dan Mircea Cipariu şi alţii. Inspirate ni s-au părut a fi comentariile despre poezia actuală semnate de Cornelia Maria Savu. Mai puţin „inspirat“ ni s-a părut – în schimb – tonul cam encomiastic al aceleiaşi din lungul interviu luat lui Augustin Buzura (la rubrica „exclusiv **Tomis**“). În paginile 72-75 – un material nesemnat, cu multe poze, **Salvaţi Vama Veche! – proiectul care a depăşit utopia**. Rubrica de revistă a presei e „nervoasă“, dar cu destule rateuri: că „Lecturile la zi“ ale lui Tudorel Urian din **România literară** „devin din ce în ce mai mult o afacere de familie“ e cam adevărat; dar că Ştefan Borbély propune, în **Apostrof**, „o viziune simbolică *à la* René Guenon asupra lui Mircea Eliade“ nu e în chestie: din cîte ştim, comparatistul clujean polemiza cu această teză susţinută de către Marcel Tolcea...; este elogiată – deplasat – revista ieşeană **Cronica** ş.a.m.d. O surpriză: în pagina 32 putem citi un scurt text confesiv cu caracter memorialistic al profesorului Romul Munteanu (**Despre prietenie**), din care citâm finalul: „După pensionare, am ieşit din viaţa publică. La uşa mea nu mai sună nimeni şi nici la telefon. Nu sînt îngrijorat, m-a cuprins marea linişte pe care o dă omului senectutea“...

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!
In Quarto DESIGN
☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar
Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI
Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.
www.tipar.home.ro | tipar@home.ro | 0742.062.908

proză

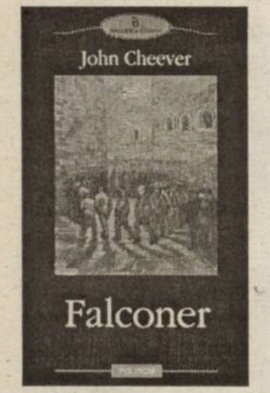

John CHEEVER

Falconer

Traducere din limba engleză
de Liviu Bleoca, Editura Polirom,
Colecţia „Biblioteca Polirom",
Seria „Proză XX", Iaşi, 2003, 230 p.

Blocul F al închisorii federale Falconer, locul în care fusese repartizat Ezechiel Farragut, un profesor universitar toxicoman, închis sub acuzaţia de fratricid, nu pare a fi în nici un caz potrivit pentru un om cu un mod de a vorbi „atît de sucit" (a se citi elevat), mărturiseşte Micuţu, gardianul de serviciu: „F vine de la futangii, fioroşi, fonfălăi, frecangii, fundoşi ca mine, fantome, fanatici şi fisuri [...]. Cred că F e temporar în cazul tău. După felul în care vorbeşti, or să te mute în A, cu viceguvernatorul, ministrul comerţului şi cu toţi milionarii". Totuşi, tocmai această transpunere în realitate a închisorii imaginare create de Giovanni Battista Piranesi în 1745, acest loc uitat de tot şi de toate, constituie purgatoriul absolut necesar pentru condamnatul 734-508-32.

Alegerea personajelor şi a locului de desfăşurare a acţiunii romanului se înscrie în tematica principală a prozatorului american – goliciunea sentimentală şi spirituală a vieţii.

Supranumit „Cehov al suburbiilor", John Cheever (1912-1982) descrie cu precădere obiceiurile şi moravurile clasei de mijloc a societăţii americane, tonul ironic, cu accente preponderent sumbre, asigurîndu-i priza la public din momentul debutului, la începutul anilor '20, în paginile revistelor **The New Republic** şi **The New Yorker**, pînă la apariţia în 1978 a operei sale de maturitate, **The Stories of John Cheever**, pentru care primeşte nu mai puţin de trei premii: Pulitzer Prize, National Book Critics Circle Award şi American Book Award.

Apărut în 1977, romanul **Falconer** poate fi considerat o metaforă autobiografică. La începutul anilor '70, John Cheever, profesor asociat la Universitatea din Boston şi la penitenciarul Sing-Sing, traversase o perioadă depresivă, în care devenise alcoolic. Astfel, Ezechiel Farragut devine un *alter ego* al dependentului de ficţiune John Cheever.

Tema fratricidului este, se ştie, veche. Noutatea pe care o aduce romanul constă în absolvirea de orice vină morală a personajului principal. „Odioasei" crime (cele douăsprezece lovituri de vătrai, mărturisite de cumnata sa schizofrenică) îi corespund în plan real un accident survenit într-un moment de furie, iar în plan simbolic – un gest altruist, prin intermediul căruia Ezechiel îl eliberează pe Eber din mocirla existenţială în care trăia.

Dezvăluirea instanţelor şi a mobilului crimei este amînată cu tact pînă spre finalul romanului. Toxicomanul, care printr-un truc al infirmieriei – i se administrează medicamente pentru efect placebo – scapă de dependenţa sa de metadonă, este transformat într-un fel de „duhovnic" al închisorii, prin faţa căruia se perindă „locatarii" temporari ai blocului F pentru a-şi mărturisi experienţele, vinile, sentimentele. Nu sînt iniţiate dialoguri, cartea constituindu-se într-un lung şir de monologuri ce surprind cu acurateţe psihologii diverse şi, totodată, profunzimea trăirilor unei relaţii homosexuale.

Trei sînt evenimentele principale care se petrec la Falconer: vizita electorală a Cardinalului, fotografierea tuturor deţinuţilor în faţa pomului de Crăciun, în mijlocul lunii august, şi revolta de la Zid, ce determină măsuri radicale din partea sistemului (se confiscă toate aparatele radio pentru a se evita orice eventuală răzvrătire) şi acte disperate din partea prizonierilor (subtilizarea neortodoxă a unor bucăţi de sîrmă în vederea improvizării artizanale a unor aparate de captare a undelor radiofonice, din dorinţa de fi la curent cu pulsul evenimentelor).

Descoperirea religiei şi evadarea în stil hollywoodian, trecerea de la violenţă şi disperare la o viaţă lipsită de griji corespund credinţei autorului în forţa regeneratoare a individului. În finalul de un reconfortant optimism, oprirea unui oarecare autobuz într-o staţie devine paşaportul lui Farragut către o nouă realitate.

Alina Mihaela ORLEA

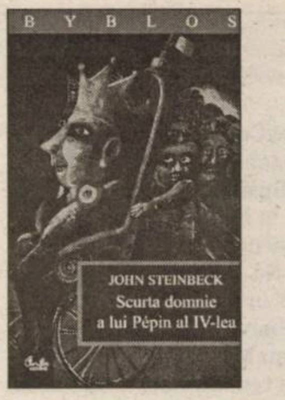

John STEINBECK

Scurta domnie a lui
Pépin al IV-lea. O scorneală

Traducere de Radu Paraschivescu,
Editura Curtea Veche, Colecţia „Byblos",
Bucureşti, 2003, 196 p.

Povestea lui Pépin al IV-lea este o scorneală amuzantă şi o satiră incomodă. Steinbeck se joacă la modul serios cu prejudecăţi, clişee şi stereotipii culturale la fel de sau poate mai actuale în 2003 decît în 1957, anul de apariţie al romanului. Într-o epocă în care se vorbeşte mult de identităţi, de globalizare, de informaţie, de centri de putere, de marile puteri, istoria scornită cu ironie muşcătoare de Steinbeck ridică probleme incomode şi ne obligă la o autoanaliză (globală şi mai apoi locală).

Franţa anului 19- din romanul lui Steinbeck îşi trăieşte problemele sociale, politice şi culturale într-o stare de somnolenţă. Se ajunge la un impas, moment în

---

Basmul de-a-ndoaselea

OVIDIU DRĂGHIA

Daniel PENNAC

Zîna carabină

Traducere de Iustina Croitoru,
Editura Polirom, Colecţia „Biblioteca
Polirom", Seria „Proză XX",
Iaşi, 2003, 328 p.

Iată un nou roman scris de către Daniel Pennac, ieşit recent de sub tipar. **Zîna carabină** continuă aventurile lui Benjamin Malaussène şi ale familiei sale, începute prin romanul **La căpcăunii veseli**, acţiunea fiind din nou un melanj de poezie şi de sînge, intriga bulversînd cititorul, care nici după terminarea cărţii nu se regăseşte în schema clasică a unei poveşti. Cartea este un basm contemporan-urban, acţiunea desfăşurîndu-se în cartierul parizian Belleville, iar decorurile sînt de asemenea familiare celor care au citit deja primul roman al seriei Malaussène: blocul lui Benjamin, cu apartamentul său şi cu cel al surorii, circa de poliţie, spitalul, dar mai ales străzile...

Cartierul

În mulţimea pestriţă de personaje, cartierul face o figură distinctă. Cititorul va avea de ales între mai multe atribute care i se pot potrivi: figură butaforică, ce asistă pasiv la desfăşurarea evenimentelor, ori personaj central, direct implicat şi interesat în deznodămîntul istoriilor. Pennac foloseşte la maximum spaţiul în care şi-a propus să lase personajele să evolueze. Sîntem plimbaţi prin spitale, blocuri de locuit, galerii de metrou, cădem de pe un pod într-un şlep ce plutea pe Sena, pătrundem în miez de noapte în ganguri întunecoase, mirosind a spaimă. Dar ca personaj principal, Belleville-ul participă la acţiune: „La minus douăsprezece grade îngheaţă totul, şi totuşi Belleville-ul fierbe ca un cazan din Iad... Belleville-ul palpită... S-ar zice că în această noapte tăioasă, Belleville-ul îşi reglează toate poliţele rămase neplătite de-a lungul relaţiei cu Legea". Intriga cărţii îl implică în miezul evenimentelor. Arhitectul Ponthard-Delmaire dorea distrugerea acestuia pentru a aduce noul: clădiri fastuoase pe locul vechilor case, martore ale trecutului... Iar finalul romanului este şi o soluţie care priveşte viitorul său. Şi pentru că am amintit de trecut, aş menţiona artificiul interesant folosit de Pennac pentru a schiţa biografia Belleville-ului. Aparent, istoria unor personaje serveşte la conturarea unui portret extins al lor, însă, prin elementele relatate, este de fapt surprinsă viaţa trecută a cartierului, loc boem cîndva, unde opiumul era tolerat, iar beţiile cu vinuri Gamay uneau seminţiile pămîntului, adunate în Paris ca într-un Babilon modern.

Eroii... negativi

Ne amuzăm pe bună dreptate cînd întîlnim sintagme de genul erou pozitiv ori, opusul său, erou negativ. Eroul, ştim de pe băncile şcolii, este prin excelenţă bun... Aşa să fie? Marea găselniţă a lui Pennac este distrugerea ideii de personaj unitar, deşi este discutabilă această reţetă. Ea bulversează şi lasă cumva în ceaţă cititorul care, după terminarea cărţii, este uşor nedumerit... În **Zîna carabină** mai toate personajele au un amestec de bun şi rău, fiind prezentate ambele ipostaze. Bătrînele se apără singure de un criminal în serie, avînd un pistol în poşetă, iar una dintre ele, cu toată „inocenţa" specifică vîrstei, ucide un poliţist. Fapt tragic, un accident chiar, dar şi o faptă bună în cele din urmă, un act involuntar de justiţie: tînărul poliţist ucis, om care avea viaţa înainte, stimat şi apreciat de colegii săi... era corupt şi implicat în scandaluri xenofobe. Apoi, aflarea criminalului în serie care omora bătrînele este din nou un şoc pentru cititor, ca şi raţiunea pentru care el ucidea...

Pînă la un punct, putem agrea această reinterpretare a valorilor, fiind mai apropiată de realitate. Oamenii pot avea pete grave în trecut, justificate sau nu, şi sînt un amestec de bun şi rău. Maniheismul este o utopie, *le diable et le bon dieu*, separaţi în tabere adverse, nu-şi au locul în(tre) oameni. Doar că Pennac supralicitează, iar finalul este grotesc şi greu de digerat... Poate de aici, farmecul cărţilor sale!

Dualitatea personajelor înseamnă şi dedublare, şi asumarea unor roluri de moment. Julia, ziarista, are un trecut bogat în deghizări de tot felul. Ea este un James Bond feminin care intră fără teamă în mijlocul răului pentru a-l deconspira prin articolele care rezultă din anchetele sale. Cel mai interesant personaj este poliţistul Van Thian care, din dorinţa de a-l prinde pe asasinul bătrînelor din Belleville, duce o viaţă dublă: ziua copoi, noaptea deghizat în bătrînă vietnameză, hoinărind pe străzi, doldora de bani, sperînd să-l facă pe criminal să-l/o atace... Ajunge însă propria victimă, cele două roluri ale sale intră în conflict deschis, iar spitalul este destinaţia firească: „Inspectorul Van Thian nu era singur în pat. Inspectorul Van Thian împărţea patul cu o văduvă vietnameză, doamna Ho. Prizonieri ai aceluiaşi trup, văduva şi inspectorul păreau să instrumenteze de o veşnicie acelaşi divorţ. Fiecare dintre ei dorea cu ardoare moartea celuilalt; asta-i ţinea în viaţă. [...] Reduşi la neputinţă fizică, inspectorul Thian şi văduva Ho tăceau. Deveneau un muribund exemplar. Nu se mai certau nici măcar în gînd".

Figura centrală a romanului este Benjamin Malaussène, însă el pare mereu depăşit de evenimente. Este bănuit de tot ce se întîmplă rău, doar este ţapul ispăşitor, însă, în realitate, deşi prezent permanent, nu mai ocupă un loc central. Sîntem mai degrabă atraşi de destinul celorlalte personaje, tocmai pentru că pe el îl cunoaştem deja.

Paradoxul

Pennac iubeşte paradoxul. De fapt, forţa care mişcă personajele, liantul care le uneşte şi le determină să interacţioneze este paradoxul: poliţiştii sînt trăgători slabi în poligon, în timp ce bătrînele se descurcă excelent cu pistolul... Sau, după cum spune poliţistul Coudrier: „într-o lume în care sîrbo-croaţii latinişti antrenează criminale în catacombe, în care doamnele în vîrstă omoară poliţişti însărcinaţi să le protejeze... în care o fată rea se aruncă pe geam pentru că tatăl ei e şi mai rău... e vremea să ies la pensie. De altfel, tu [se adresa unui poliţist tînăr, Pastor – *n.m.*] pari cu mult mai capabil decît mine să înţelegi paradoxurile acestui sfîrşit de secol".

Heterotopii

Spaţiul este o heterotopie în continuă metamorfoză, transformat ori valorizat de fiecare personaj. Iată, de exemplu, viitoarea scenă a crimei, locul unde bătrîna îl ucide pe tînărul poliţist: „Pojghiţa de polei semăna cu harta Africii şi acoperea toată intersecţia [...]. Graţie mişcărilor succesive de alunecare, şoşonii o purtaseră, să zicem, cam pe la mijlocul Saharei. [...] Mai avea de străbătut sudul, ţările apartheidului şi tot restul. Doar dacă nu o tăia prin Eritreea ori Somalia, însă în rigole Marea Roşie era îngheţată bocnă". Prin urmare, iată un spaţiu urban oarecare, descris cu mult umor. Umorul devine omor în pasajul imediat următor, harta albă a Africii este acoperită de sînge şi de trupul inert al poliţistului ucis de paşnica bătrînă. Dar tot aici, o fetiţă va juca şotronul pe conturul desenat în jurul cadavrului, casa fiind locul unde era capul poliţistului. Astfel, este redată valoarea ludică a spaţiului, exprimată la începutul romanului prin jocul de cuvinte, iar pe la mijloc, prin joaca unui copil.

Cărţile lui Pennac sînt neobişnuite, însă o dată familiarizaţi cu stilul său, o dată intraţi în furnicarul spitalului de nebuni, parcă nu am vrea să mai ieşim. Şi tocmai de aceea, aşteptăm cu nerăbdare şi celelalte cărţi ale seriei.

care, printr-un consens politic – în funcţie de interese de partid evident divergente –, se hotărăşte reinstaurarea monarhiei. Poporul francez pare a dormi în continuare. Tot ce îl interesează sînt spectacolul şi mica bunăstare personală: „Domnul Deuxcloches a argumentat după cum urmează. Funcţia naturală a Partidului Comunist era revoluţia, a spus el. Toate schimbările care ajutau la înfăptuirea revoluţiei erau, incontestabil, în avantajul partidului. Politica franceză căzuse pradă anarhiei. Era foarte greu să te revolţi împotriva anarhiei, dat fiind că pentru oamenii de rînd, văduviţi de formaţia dialectică, revoluţia e *totuna* cu anarhia. Iar pentru cei neinstruiţi n-are rost să înlocuieşti anarhia cu anarhia. Pe de altă parte, a continuat el, monarhia este magnetul firesc pentru revoluţie, aşa cum o dovedeşte istoria. Prin urmare, ar fi în avantajul comuniştilor dacă monarhia franceză ar fi restaurată" (p. 35). O soluţie simplă şi caraghioasă la care ajunge un grup de comunişti într-o toaletă regală de la Versailles? O perspectivă mai degrabă înfricoşătoare! Probabil că în spatele uşilor închise ale politicii (în toalete sau în altă parte) chiar aşa se discută (în 19- sau în 20-).

Urmează un spectacol grotesc de marionete la scară mondială, din care principala cîştigătoare iese media. Chiar şi proaspătul monarh – astronom pasionat (prin urmare, cu capul în nori şi în stele) – se gîndeşte să angajeze o firmă de relaţii publice care trebuie nu atît să-i construiască o imagine, cît să i-o administreze, adică să funcţioneze în locul şi în numele lui. Cam în acelaşi fel în care o familie de arendaşi destoinici îi administrează moşiile (nişte vii ce au făcut parte cîndva dintr-un glorios imperiu „care îşi trăise ora astrală"). Întîmplările cu regi, regine şi prinţese moderne fac deliciul filmelor produse de americani, iar ceea ce se întîmplă în această Franţă de carton a anului 19- este tocmai un asemenea „film" regizat cu măiestrie de către marile puteri ale lumii. În spaţiul de joc sau pe platoul de filmare care este Franţa sînt reactivate vechile simboluri ale aristocraţiei sau sînt fabricate unele noi în spiritul celor vechi şi pe măsura noilor oportunităţi de parvenire. Aristocraţii răsar ca ciupercile după ploaie. Modelele sînt cele literare, din romane sau din cărţile de istorie, ori sînt pur şi simplu scorneli. În fond, cine mai poate sau mai este interesat să facă diferenţa?

Bietul Monsieur Pépin, care, în ciuda descendenţei ilustre (la origine bastardă), îşi adoră căminul burghez şi tabieturile, se trezeşte prins în hăţişurile unei poveşti despre salvarea naţiunii, siguranţa naţiunii, datoria către popor şi alte asemenea scorneli pe care i le serveşte cu insistenţă o lume întreagă. Marele lui merit este că ştie că este o marionetă, că a fost ales să joace rolul „tîmpiţelului" în această comedie a clişeelor pe care toată lumea se preface că o ia în serios: „Băiete, există anumite lucruri în care poate c-o să reuşeşti să-ţi exerciţi autoritatea regală, dar dacă te gîndeşti că poţi fi rege al Franţei fără să ai o amantă care să-ţi înveselească supuşii prin extravaganţele comise şi prin fermecătoarea ei capacitate de a nu fi cîtuşi de puţin demnă de încredere, faci o mare greşeală" (p. 63).

Temele tradiţionale ale filozofiei devin subiectul unor discuţii absurde despre putere, libertate şi limitele lor, discuţii purtate între Pépin al IV-lea şi un tînăr american care i-a sedus fiica, pe „prinţesa" Clotilde. Americanul este fiul unui magnat californian care are o afacere uriaşă cu... găini. Concluzia de bun-simţ la care se ajunge în urma discuţiei este că, la el în ţară, Pépin e un rege-marionetă, în timp ce magnatul este Regele Ouălor în America, domnind împărăţeşte peste vreo două sute treizeci de milioane de găini. Cum ar veni – *he rules*!

Crenguţa NĂPRISTOC

În locul numerelor 22 şi 23 ale revistei **Interval** a apărut recent o „antologie a tinerilor prozatori braşoveni" intitulată **Junii 03** şi îngrijită de Andrei Bodiu, Caius Dobrescu şi Alexandru Muşina. Un scurt „Cuvînt înainte" semnează Andrei Bodiu. Autorii – cu vîrste cuprinse aproximativ între 22 şi 31 de ani – sînt, aproape toţi, studenţi sau absolvenţi ai Facultăţii de Litere din cadrul Universităţii braşovene. Iată şi numele lor, în ordine alfabetică: Anca Andriescu, Corina Bălan, Adriana Bărbat, Raluca Benga, Ina Crudu, Simona Cucuian, Jonás Dénes, Dora Deniforescu, Mariana Frâncu, Irina Grădinaru-Măgdălinoiu, Cozmina Ilie-Preoţescu, Mihai Ion, Ştefania Mihalache, Mihaela Andreea Murariu, Adrian Mustăţea, Bogdan Nicolai, Cristina Podoreanu, Norina Solomon, Cătălina Stoica, Katalin Szilágyi, Mihail Tomulescu, Dan Iulian Turcu, Dan Ţăranu. Cîteva nume sînt cunoscute din anterioare apariţii în **Interval**, altele – probabil – vor deveni. Stilul „Şcolii de la Braşov" se păstrează şi în proza acestui val de „juni": bună priză la realitatea imediată (mergînd pînă la un hiper-realism cinic), vitalitate, mixaj de tandreţe şi grotesc parodic, apetit experimental... O promoţie, desigur, inegală, dar din care se vor alege cel puţin cîteva nume de prozatori „de cursă lungă".

JUNII
03
ANTOLOGIA TINERILOR PROZATORI BRAŞOVENI
Corina BĂLAN
Adriana BĂRBAT
Anca ANDRIESCU
Adrian MUSTĂŢEA
Simona CUCUIAN
Mariana FRÂNCU
Bogdan NICOLAI
Dan Iulian TURCU
Norina SOLOMON
Mihail TOMULESCU
Dora DENIFORESCU
Ştefania MIHALACHE
Cristina PODOREANU
Cozmina ILIE-PREOŢESCU
Irina GRĂDINARIU
Mihaela MURARIU
Katalin SZILAGY
Cătălina STOICA
Raluca BENGA
Jonas DENES
Dan ŢĂRANU
Mihai ION
Ina CRUDU
îngrijită de:
Andrei BODIU,
Caius DOBRESCU
şi Alexandru MUŞINA

Un roman-mărturie

GEORGIANA SÂRBU

Primo Levi
Mai este oare acesta un om?
POLIROM

Primo LEVI

Mai este oare acesta un om?
Traducere şi postfaţă
de Doina Condrea Derer,
Editura Polirom, Colecţia „Biblioteca
Polirom", Seria „Proză XX",
Iaşi, 2004, 312 p.

Cartea italianului Primo Levi **Mai este oare acesta un om?** (1947, 1956) este încă o mărturie despre infernul lagărelor de exterminare. Italian evreu, Primo Levi s-a născut în 1919 la Torino, unde şi-a făcut şi studiile, absolvind Facultatea de chimie, o tradiţie de familie. Profesiunea avea să-l scape, la începutul ultimei ierni în lagărul de la Auschwitz, de ger, la adăpostul laboratorului de chimie.

Reţinut iniţial în lagărul de la Carpi-Fossoli, Primo Levi este deportat ulterior la Auschwitz, alături de mii de italieni, reduşi la numerele cuprinse între 170 000 şi 180 000. Cele trăite aici sînt relatate în **Mai este oare acesta un om?**, dar există şi o continuare, **Armistiţiul** (1963), în care autorul povesteşte drumul de întoarcere prin Polonia, Rusia, România, Ungaria, Austria.

Scrisă la persoana I, redactată la doi ani după experienţa Holocaustului, cartea de faţă e mai degrabă un jurnal decît un roman. De altfel, ultimele zile de ianuarie petrecute în lagăr sînt o înşiruire de amănunte descriind haosul, pustietatea, prin ochiul supravieţuitorului. Scrierea sa, fragmentară, va rezista nu datorită calităţilor literare (notabile, uneori), ci datorită faptelor. Stilul lui Levi este foarte exact, foarte clar. De la prima pagină pînă la ultima, totul este o aglomerare de fapte, de amănunte care nu vor decît să restituie o imagine exactă a lagărului. Autorul se lansează rareori în reflecţii. În schimb, ne lasă pe noi să reflectăm asupra condiţiei umane.

Scrierea lui Primo Levi s-a născut, aşa cum mărturiseşte autorul, din „nevoia de a le povesti celorlalţi, de a-i face şi pe ceilalţi părtaşi". Ei trebuie să aibă o imagine cît mai exactă a lagărului, nedeformată de sentimentalisme sau de reflecţii pline de reproşuri: „Ea n-a fost scrisă cu intenţia de a formula noi capete de acuzare, ci mai curînd ar putea furniza date pentru un studiu nepărtinitor privind unele laturi ale sufletului omenesc" (prefaţa autorului). Scriitorul trebuie să aducă lumii, împreună cu semnul imprimat în carne, „groaznica veste despre ceea ce la Auschwitz a putut face sufletul omenesc din om".

Lagărul e o casă a morţii. Că „de aici nu se iese decît pe coş" devine o certitudine pentru cei aflaţi înăuntru, certitudine pe care „numerele mici", veteranii, o împărtăşeau noilor veniţi. Prima grijă a lagărului este de a-i deposeda de tot ce au. Inclusiv de identitate. Ca orice sistem, lagărul a impus uniformizarea. Deţinuţii au devenit o masă organizată, uniformă. Capete rase, lăsate în jos, veşnic aşteptîndu-şi rîndul, la supă, la haine zdrenţuite, la bocanci cu talpă de lemn: „Cînd am sfîrşit, am rămas fiecare în colţul nostru fără să îndrăznim a ridica ochii unii la alţii. N-avem oglindă să ne privim, dar înfăţişarea noastră ne stătea înaintea ochilor, reflectată într-o sută de feţe livide, pe chipul a o sută de marionete mizere şi sordide" (p. 33). Singurul lucru care îi deosebeşte este numărul tatuat pe piele. Autorul nostru a rămas Primo numai pentru cîţiva prieteni italieni. Pentru SS-işti nu reprezenta decît 174.517 Levi – *Hundert Vierundsiebzig Fünf Hundert Siebzehn* (cum în echipa lui mai erau 3 Levi, era vital să reţină mecanic pronunţarea numărului său).

Sistemul a reuşit atît de bine să şteargă identitatea deţinuţilor, încît autorul nu se mai vede pe sine ca fiinţă umană: „lagărul e o maşină uriaşă care transformă oamenii în animale" (p. 58). Selecţiile periodice pentru camera de gazare de la Birkenau ilustrează clar ştergerea identităţii şi involuţia umană: trecînd goi, cu hainele în mînă, prin faţa ofiţerului SS, evreii parcurg acelaşi drum al sacrificiului aleatoriu pe care îl parcurg animalele în preajma unei sărbători: sacrificatul e ales întotdeauna la întîmplare.

Nu poţi supravieţui în lagăr dacă nu îţi impui să cobori la statutul de animal. Altfel spus, pentru a supravieţui trebuie să existe o veşnică adaptare a individului. Corecţii nu supravieţuiesc mai mult de trei luni, „pierd cursa". Aceştia sînt „numerele mari", „musulmanii", noii veniţi în lagăr, care nu ştiu şi nici nu au timp să se adapteze. Toţi îşi îndeplinesc ordinele primite, nu îşi mănîncă decît raţia. Sfîrşesc la gazare, urmînd „cursul pînă la capăt, firesc, asemenea rîurilor care se varsă în mare".

Furtul devine un act vital, ca oricare altul, „ca respirarea sau ca mîncarea". Fără o dezumanizare rapidă rişti să sfîrşeşti la cîţiva kilometri, la crematoriul al cărui fum, devenit tot mai dens, le aminteşte tragedia lor. Soluţia: „să înăbuşi orice demnitate şi să ştergi orice licărire de conştiinţă, să intri în arenă ca o brută împotriva altor brute, să te laşi condus de nebănuitele forţe subterane". Nu merită să-ţi faci prieteni din rîndurile noilor veniţi. Ei sînt în trecere. Nu au „cunoştinţe ilustre în lagăr... nu cunosc nici o modalitate nouă de a se aranja".

Pentru a obţine salvarea, în lagăr există modele. Alfred L, nume cunoscut în cercurile industriale, mărturiseşte autorul, e metodic, îşi păstrează ţinuta curată cu sacrificii în circumstanţele vitrege. Dar merită: scopul lui este să se deosebească de masă şi să fie remarcat. La rîndul lui, Elias „a supravieţuit distrugerii exterioare pentru că fizic e indestructibil, a rezistat nimicirii interioare pentru că e dement". El este exemplarul cel mai potrivit pentru acest mod de viaţă, spune Primo Levi. Un al treilea model de urmat este Henri. Inteligent, cult, consideră că atuurile sale sînt înduioşarea, furtul şi învîrteala.

Lagărul este un sistem foarte bine pus la punct, cu legi, cu interdicţii. Prima parte a cărţii vorbeşte tocmai despre adaptarea la acest sistem. După o călătorie chinuitoare cu trenul, sînt aduşi cu un camion la Auschwitz. Nu au băut apă de patru zile. În camera în care sînt „cazaţi" există un robinet, însă cu interdicţia: *Wassertrinken verboten*. Iată cum mitul lui Dedalus e refăcut în contemporaneitate: „Ce sete ne e! Susurul uşor al apei din radiatoare ne face să turbăm: de patru zile n-am pus apă în gură. Şi totuşi e un robinet: deasupra un anunţ, pe care stă scris că e interzis să bei, deoarece apa nu este potabilă". Apa nu este potabilă, într-adevăr. Vor afla în curînd că singurul lichid permis este supa zilnică. Cartea ne arată pe tot parcursul că nimic nu este lăsat la întîmplare în lagăr. E un spaţiu închis, foarte bine delimitat. Totul este delimitat. Chiar şi barăcile, clădirile, se înscriu într-o ierarhie: baraca 7 e rezervată pentru *Prominenz* (aristocraţie), baraca 47 pentru *Reichsdeutsche* (arieni nemţi). La fiecare opt barăci pentru *Häftlinge* (deţinuţi) există o baracă pentru duşuri şi latrine (obsesia nemţilor pentru curăţenie nu este o glumă). În lagăr se află pînă şi un bordel, baraca 29, *Frauenblock*, cu deţinute poloneze, rezervat numai pentru *Reichsdeutsche*.

Sînt ritualuri care trebuie îndeplinite zilnic: să-ţi faci patul, să-ţi ungi saboţii şi mai ales să te speli. Da, nemţii au mania curăţeniei şi a igienei corporale. Ca în orice sistem, nu pot lipsi lozincile. Încăperea ce ţine loc de duş e pictată cu pilde, cu lozinci pro-igienă, cu sfaturi pentru deţinutul care vrea să-şi prelungească viaţa. Un păduche enorm, pictat în roşu şi negru, apoi cuvintele: *Eine Laus dein Tod* (Un păduche-i moartea ta).

Deţinuţii îşi re-creează o lume, o nouă lume, copiind atitudini din cea lăsată afară. De aici şi existenţa *Bursei*, a comerţului cu pîine, cu linguri, a schimbului pîine/supă... La *Bursă*, o ţigară valora mîncarea pe o zi.

Lagărul e un Turn Babel. Un amestec de limbi. Aici sînt masaţi italieni, polonezi, francezi, români transilvăneni, greci etc. Singurul lucru comun al celor aflaţi în lagăr este etnia, nu limba. Nu toţi vorbesc idiş, de unde dispreţul celorlalţi pentru evreii italieni: majoritatea „avocaţi şi doctori... ăi de lasă să li se fure pîinea şi încasează palme de dimineaţă pînă seara – pînă şi evreii polonezi îi dispreţuiesc pentru că nu vorbesc idiş". Din o sută de mii şi ceva au rămas patruzeci.

La urmă, printre supravieţuitori – Primo Levi, el însuşi. Cartea sa – o mărturie cutremurătoare.

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL

SALA „I.L. CARAGIALE":

- 3 martie, ora 19.00 – **Take, Ianke şi Cadir** de V.I. Popa. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Marin Moraru, Radu Beligan, Gheorghe Dinică, Valentin Uritescu, Silvia Năstase, Monica Davidescu, Mihai Călin
- 4 martie, ora 19.00 – **Maşinăria Cehov** de Matei Vişniec. Regia: Cristian Ioan. Cu: Armand Calotă, Virgil Ogăşanu, Alexandru Georgescu, Ileana Iordache, Olga Delia Mateescu, Alfred Demetriu/Alexandru Hasnaş/Traian Stănescu, Cezara Dafinescu, Andrei Finţi, Şerban Ionescu, Adela Mărculescu, Ilinca Tomoroveanu, Sanda Toma, Damian Crâşmaru, Mihai Fotino, Matei Alexandru, Ileana Stana Ionescu
- 5 martie, ora 19.00 – **Tărîmul celălalt** de Dusan Kovacevic. Regia: Horea Popescu. Cu: Virgil Ogăşanu, Mircea Andreescu, George Ivaşcu, Valentin Uritescu, Eugen Cristea, Mircea Rusu, Eusebiu Ştefănescu, Radu Panamarenco, Marius Gîlea, Mihai Perşa, Raluca Zamfirescu, Rodica Popescu-Bitănescu, Viviana Alivizache
- 6 martie, ora 18.30 – **Ultima oră** de Mihail Sebastian. Regia: Anca Ovanez-Doroşenco. Cu: Claudiu Bleonţ, Mircea Albulescu, Gheorghe Dinică, Marin Moraru, Ioan Andrei Ionescu, Marcelo Sebastian Cobzariu, Constantin Dinulescu/Mihai Niculescu, Mihai Fotino, Liviu Crăciun, Alexandru Hasnaş, Ilinca Goia, Raluca Petra, Silvia Năstase, Carmen Ionescu
- 7 martie, ora 19.00 – **Crimă pentru pămînt** de Grigore Gonţa, după romanul cu acelaşi titlu de Dinu Săraru. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Costel Constantin, Draga Olteanu Matei, Monica Davidescu, Marin Moraru, Olimpia Olari, Ilinca Goia, Ilinca Tomoroveanu, Mihaela Mitrache, Irina Movilă, Tania Popa, Traian Stănescu, Şerban Ionescu, Valentin Uritescu, Constantin Dinulescu, Alexandru Bindea, Eugen Cristea, Marius Rizea, George Ivaşcu, Alexandru Georgescu, Gavril Pătru, Alfred Demetriu, Alexandru Hasnaş, Vlad Ivanov, Tomi Cristin, Cristian Creţu, copilul Nadia Mihalache şi Grupul coral Da Capo

SALA „LIVIU REBREANU":

- 2 martie, ora 19.00 – **Noiembrie** de Ana Maria Bamberger. Regia: Alice Barb. Cu: Olga Tudorache, George Motoi, Cecilia Bîrbora
- 3 martie, ora 19.00 – **Regina Mamă** de Manlio Santanelli. Regia: Gelu Colceag. Cu: Olga Tudorache, Valeriu Popescu/Marius Bodochi
- 4 martie, ora 19.00 – **Visul unei nopţi de vară** de W. Shakespeare. Regia: Felix Alexa. Cu: Irina Movilă, Marius Bodochi, Monica Davidescu, Ileana Olteanu, Marius Rizea, Liviu Lucaci, Răzvan Oprea, Marius Manole, Silviu Biriş, Dan Tudor, Ovidiu Cuncea, Orodel Olaru, Rodica Ionescu, Tomi Cristin, Anemona Niculescu
- 5 martie, ora 19.00 – **Leul în iarnă** de James Goldman. Regia: Petre Bokor. Cu: Carmen Stănescu, Damian Crâşmaru, Medeea Marinescu/Oana Vînătoru, Vlad Ivanov, Dragoş Ionescu, Gavril Pătru, Marius Rizea
- 6 martie, ora 18.30 – **Nunta lui Krecinski** de A.V. Suhovo-Kobâlin. Regia: Felix Alexa. Cu: Costel Constantin, Carmen Stănescu, Valentin Uritescu, Matei Alexandru, Medeea Marinescu, Mihai Călin, Alexandru Hăsnaş, Ion Ionuţ Ciocia, Bogdan Muşatescu, Emil Mureşan, Dragoş Ionescu, Grigore Gonţa
- 7 martie, ora 19.00 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Felix Alexa. Cu: Mircea Rusu, Dan Puric, Irina Movilă, Mihai Călin, Ileana Olteanu, Medeea Marinescu, Orodel Olaru, Rodica Ionescu

SALA „CAMIL PETRESCU":

- 3 martie, ora 11.00 – **Cinci femei de tranziţie** de Rodica Popescu Bitănescu. Cu: Aimée Iacobescu, Magdalena Cernat, Rodica Popescu Bitănescu, Viviana Alivizache, Tania Popa
- 5 martie, ora 19.00 – **Sonată pentru saxofon şi Eva** de Eugen Şerbănescu. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Marius Bodochi şi Teodora Mareş
- 6 martie, ora 19.00 – **D'ale carnavalului** de I.L. Caragiale. Regia: Gelu Colceag. Cu: Marcelo Cobzariu/Gavril Pătru, Alexandru Georgescu, Vlad Ivanov, Marius Rizea, Cristian Creţu, Cecilia Bîrbora/Tania Popa, Natalia Călin/Corina Dănilă, Silviu Biriş, Anemona Niculescu
- 7 martie, ora 11.00 – **Viaţă de actor (Ursul – Cîntecul lebedei)** de A.P. Cehov. Regia: Geo Saizescu. Cu: Damian Crâşmaru, Adela Mărculescu, Victor Moldovan, Alexandru Hasnaş, Tatiana Constantin, Marin Negrea, Aristiţa Diamandi, Erika Băieşu, Adriana Goluţan, Mircea Cojan/ ora 19.00 – **Celălalt Cioran**, spectacol de Radu Penciulescu, după **Caietele** lui Emil Cioran. Cu: Ovidiu Iuliu Moldovan, Oana Vînătoru, Silviu Biriş, Liviu Lucaci

SALA „MARIN SORESCU":

- 7 martie, orele 10.00 şi 12.00 – **Vrei să-ţi spun o poveste?**, spectacol al Teatrului Naţional pentru Copii

TEATRUL NOTTARA

(tel: 212.52.89)

SALA „HORIA LOVINESCU":

- 5 martie, 19.00 – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ştefan Radof, Camelia Zorlescu, Ileana Stana Ionescu, Cristian Şofron, Crenguţa Hariton, Andreea Măcelaru, Sorin Cociş, George Alexandru, Ion Siminie, Viorel Comănici, Anda Caropol, George Buznea, Gabriela Crişu
- 6 martie, ora 19.00 – **Război şi pace**, după Lev Tolstoi. Regia: Petre Bokor. Cu: Emil Hossu, Alexandra Jitea, Dragoş Bucur, Ştefan Sileanu, Cristina Stoica-Ivanciuc, Daniela Minoiu, Alexandru Gheorghiu, Claudiu Romilă, Raluca Gheorghiu, Catrinel Dumitrescu, Dan Bordeianu, Sorin Cociş, Petre Panait, Constantin Cotimanis, Dorian Boguţă, Ion Grosu, Ion Haiduc, Cătălin Paraschivescu, Andrei Barbu
- 7 martie, ora 19.00 – **Miresele Căpitanului sau I-auzi ce-ntîmplare caraghioasă s-a petrecut pe drumul spre forum!**, adaptare de Burt Shevelove şi Larry Gelbart după comediile lui Plaut. Regia: Petre Bokor. Cu: Dan Bordeianu, Constantin Cotimanis, Ion Grosu, Ion Haiduc, Alexandru Jitea, Diana Lupescu, Petrică Popa, Valeriu Preda, Cristina Stoica, Ivanciuc/Clara Vodă, Laura Anghel, Ilinca Atanasiu, Mihaela Beţiu, Dorian Boguţă, Irina Cornişteanu, Marcel Bălan, Luminiţa Erga, Alexandru Gheorghiu, Florian Ghimpu, Andrei Japheţ, Daniela Minoiu, Cristian Nicolaie, Cristian Simion, Viorica Vodă, Gabriel Gheorghe

SALA „GEORGE CONSTANTIN":

- 3 martie, ora 19.30 – **Castelul**, adaptare de Tino Geirun după Franz Kafka. Cu: Mircea Diaconu, Diana Lupescu, Constantin Cotimanis, Luminiţa Erga, Valeriu Preda, Alexandru Jitea
- 4 martie, ora 19.30 – **Variaţiuni enigmatice** de Eric-Emmanuel Schmitt. Regia: Claudiu Goga. Cu: Alexandru Repan şi Mircea Diaconu
- 5 martie, ora 19.30 – **Operele complete ale lui Wlm Şxpr** de J. Borgeson, A. Long, D. Singer. Regia: Petre Bokor. Cu: Mircea Diaconu, Emil Hossu, Constantin Cotimanis
- 6 martie, ora 18.00 – **Jocul dragostei şi-al morţii** de Romain Rolland. Regia: Lucian Giurchescu. Cu: Alexandru Repan, Diana Lupescu, George Alexandru, Cristian Şofron, Ion Siminie, Ruxandra Sireteanu, Ada Navrot, Gabriela Crişu, Rareş Stoica/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului Nottara**: **Iona** de Marin Sorescu. Regia: Monica Gavrilaş. Cu: Virgil Ogăşanu
- 7 martie, ora 11.00 – **Înşir-te Mărgărite** de Victor Eftimiu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Ada Navrot, Emilia Dobrin, Luminiţa Erga, Ioana Calotă, Constantin Cotimanis, Răzvan Vasilescu, Ion Grosu, Valeriu Preda, Daniel Popescu, Bogdan Vodă/ ora 18.00 – **Zodia turnătorului** de Jean-Claude Carrière. Regia: Octavian Greavu. Cu: Ştefan Sileanu, Irina Mazanitis, Petre Panait/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului Nottara**: **Iona**

TEATRUL ODEON

(tel: 313.68.74)

- 3 martie, ora 19.00 – **Alchimistul**, dramatizare de Radu Macrinici după romanul omonim al lui Paulo Coelho. Regia: Anca Maria Colţeanu. Cu: Marius Stănescu, Constantin Cojocaru, Carmen Tănase, Elvira Deatcu/Crina Mureşan, Sebastian Papaiani, Laurenţiu Lazăr, Mugur Arvunescu, Mircea Constantinescu, Pavel Bartoş, Ioan Bătinaş, Gabriel Pintilei, Toma Dănilă
- 4 martie, ora 19.00 – **Veronika se hotărăşte să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho. Regia: Gelu Colceag. Cu: Cătălina Mustaţă, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureşan, Paula Niculiţă, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu, Ionuţ Kivu
- 5 martie, ora 19.00 – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg. Regia: Felix Alexa. Cu: Adriana Trandafir, Marius Manole, Antoaneta Zaharia, Liviu Timuş, Pavel Bartoş
- 6 martie, ora 19.00 – **Stele în lumina dimineţii** de Alexandr Galin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Dorina Lazăr, Adriana Trandafir, Carmen Tănase, Elvira Deatcu, Crina Mureşan, Ionel Mihăilescu, Ioan Bătinaş
- 7 martie, ora 11.00 – **Gaiţele** de Alexandru Kiriţescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Dorina Lazăr, Constantin Cojocaru, Ionel Mihăilescu, Marius Stănescu, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Elvira Deatcu/Paula Niculiţă, Antoaneta Zaharia, Petre Nicolae, Ana Maria Moldovan, Pavel Bartoş/ ora 19.00 – **De ce fierbe copilul în mămăligă** de Aglaja Veteranyi. Regia: Radu Afrim. Cu: Adriana Trandafir, Antoaneta Zaharia, Ada Milea, Ionel Mihăilescu, Oana Ştefănescu, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei, Dan Iosif, Marius Manea, Victor Cociorba

TEATRUL BULANDRA

SALA IZVOR:

(tel: 314.75.46)

- 4 martie, ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru
- 5 martie, ora 19.00 – **Căsătoria** de Gogol. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Victor Rebengiuc, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Andreea Bibiri, Cornel Scripcaru, Răzvan Vasilescu, Ionel Mihăilescu, Doru Ana, Marius Chivu, Ana Ioana Macaria, Şerban Pavlu
- 6 martie, ora 19.00 – **Bent** de Martin Sherman. Regia: Elie Malka. Cu: Cristian Iacob, Adrian Ştefan, Mihai Gruia Sandu, Romeo Pop, Radu Amzulescu, Daniel Popa, Constantin Drăgănescu, Marius Chivu

SALA „TOMA CARAGIU":

(tel: 212.05.27)

- 5 martie, ora 19.00 – **O noapte furtunoasă** sau **Nr. 9** de I.L. Caragiale. Regia: Teodora Cîmpineanu. Cu: Nicolae Urs, Alexandru Georgescu, Vlad Zamfirescu, Simona Popescu, Silviu Biriş, Luminiţa Erga, Alina Berzunţeanu
- 6 martie, ora 18.30 – **Oblomov**, după I.A. Goncearov. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: Mihai Constantin, Sebastian Papaiani, Mihai Verbiţchi, Luiza Cocora, Virginia Mirea, Şerban Celea, Ion Besoiu, Constantin Ghenescu, Irina Petrescu, Gheorghe Ifrim, Şerban Pavlu
- 7 martie, ora 19.00 – **Anatomie. Titus. Fall of Rome** de Heiner Müller. Regia: Alexandru Darie. Cu: Cornel Scripcaru, Dan Aştilean/Radu Amzulescu, Camelia Maxim, Claudiu Stănescu, Marian Rilea, Romeo Pop, Daniel Popa, Marius Capotă, Adrian Ciobanu

TEATRUL MIC

(tel: 312.36.63)

- 4 martie, ora 19.00 – **Popcorn** de Ben Elton. Regia: Răzvan Săvescu. Cu: Cristian Iacob, Oana Ioachim, Claudiu Istodor, Crina Matei, Dana Medeleanu-Dembinski, Simona Mihăescu, Radu Zetu, George Hodor, Niculae Iremciuc
- 5, 6 martie, ora 19.00 – **Alex şi Morris** de Michael Elkin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Dembinski-Medeleanu
- 7 martie, ora 11.00 – **Popcorn**/ ora 19.00 – **Cum iubeşte cealaltă jumătate** de Alan Ayckbourn. Regia: Sanda Manu. Cu: Claudiu Istodor, Rodica Negrea, Adriana Şchiopu, Oana Ioachim, Ovidiu Niculescu, Vitalie Bantaş

TEATRUL FOARTE MIC

(tel: 314.09.05)

- 4 martie, ora 19.00 – **Un spectacol de teatru** de Aureliu Manea. Regia: Chris Simion. Cu: Adriana Trandafir, Ştefana Zamfirescu, Claudia Negroiu, Adrian Vancică, Radu Solcanu, Gabriel Fătu. Spectacol prezentat în colaborare cu UNATC
- 7 martie, ora 19.00 – **Paparazzii sau Cronica unui răsărit de soare avortat** de Matei Vişniec. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Bogdan Talaşman, Petre Moraru, Eugen Cristian Motriuc, Oana Albu, Mihai Dinvale, Coca Bloos, Avram Birău, Liliana Pană, Marius Ionescu, Radu Zetu

TEATRUL DE COMEDIE

(tel: 315.91.37)

SALA MARE:

- 5 martie, ora 18.30 – **Bani din cer** de Ray Cooney. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: George Mihăiţă, Virginia Mirea, Mihaela Teleoacă, Dan Tudor, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici
- 6 martie, ora 18.30 – PREMIERĂ – **Audiţia** de Aleksandr Galin. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Aurora Leonte, Luminiţa Gheorghiu, Gabriela Popescu, Mihaela Teleoacă, Delia Nartea, Laura Creţ/Irina Cornişteanu, Florin Anton, Ion Chelaru, Doru Ana, Marius Florea Vizante, Aurelian Bărbieru
- 7 martie, ora 18.30 – **...Escu** de Tudor Muşatescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Vladimir Găitan, Ion Lucian, Gheorghe Şimonca, Gabriela Popescu, Dumitru Chesa, Aurelian Bărbieru, Marius Florea Vizante, Mihaela Teleoacă, Gabriela Popescu, Delia Nartea, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici, George Grigore, Mihaela Măcelaru

TEATRUL ACT

(tel: 310.31.03)

- 3 martie, ora 19.00 – **Viaţa lui Helge** de Sibylle Berg. Regia: Theo Herghelegiu. Cu: Daniel Popa, Oana Tudor, Dana Voicu, Ionuţ Kenski, Iuliana Mărgărit, Rareş Pârlog, Raluca Botez, Daniel Iancu, Ilinca Athanasiu, Clara Flores, Eduard Jighirgiu, Alexandru Gheorghiu, Andrei Rădulescu
- 4 martie, ora 19.00 – **Creatorul de teatru** de Thomas Bernhard. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Marcel Iureş, Valeria Seciu, Constantin Drăgănescu, Afrodita Androne, Vitalie Bantaş
- 5 martie, ora 19.00 – **Şefele** de Werner Schwab. Regia: Sorin Militaru. Cu: Dorina Lazăr, Coca Bloos, Emilia Dobrin. Spectacol realizat în colaborare cu Institutul Goethe
- 7 martie, ora 19.00 – **Natural born fuckers**, după Eric Bogosian. Regia: Marcel Pop. Cu: Mădălina Ghiţescu/Marilena Botiş, Toma Dănilă, Radu Iacoban, Gabriel Călinescu, Răzvan Oprea, Adrian Anghel, Rolando Matsangos, Alexandru Nedelcu, Doru Bem, Mihai Marinescu, Marcel Top

GREEN HOURS

(tel: 314.57.51)

- 2 martie, ora 20.00 – **Născut vinovat** de Ari Roth, producţie a Companiei „Teatrului Luni". Regia: Erwin Simsensohn. Regia: Erwin Simsensohn. Cu: Viorel Cojanu, Toma Dănilă, Andreea Gramoşteanu, Ioan Andrei Ionescu, Raluca Oprea, Iulian Postelnicu, Erwin Simsensohn
- 8 martie, ora 20.00 – în cadrul programului Teatru de Consum! (9 regizori, 9 premiere, 90 de reprezentatii), **Totul despre Al**, după Cherie Vogelstein, producţie a Companiei „Teatrului Luni". Regia: Florin Piersic Jr. Cu: Dorina Chiriac şi Ioana Macaria

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN

(tel. 315.89.80)

- 4 martie, ora 19.00 – **Made in România**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dana Cavaleru, Dragoş Huluba, Violeta Totir, Mihai Răzuş, Vlad Oancea, Oxana Moravec, Andrei Vasluianu, Adriana Nicolae, Lucian Maxim, Adelaida Zamfira, Ion Parea, Ioana Visalon, Mihai Barangă, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Ioana Flora, Silviu Oltean, Cristina Ionda, Eduard Dumitru, Florin Roşu

STUDIOUL CASANDRA AL UATC

(tel. 336.43.40)

- 4 martie, ora 19.00 – **8 femei** de Robert Thomas. Cu: Doina Şandru, Caroline Gombe, Violeta Aldea, Maria Roman, Cristina Briciu, Lorena Lupu, Marcela Roibu, Oana Piecniţa
- 5 martie, ora 19.00 – **Blues pentru un mort** de Caridad Svich. Regia: Radu Grigore. Cu: Simona Ghiţă, Irina Velcescu, Bianca Cristea, Costina Ciciulică, Adina Andrei, Gabriel Călinescu, Andrei Barbu, Bogdan Cotleţ, Ştefan Ruxanda
- 7 martie, ora 16.00 – **În largul mării** de Sl. Mrozek. Regia: Traian Şoimu. Cu: Adrian Anghel, Mihai Marinescu, Alin Mihalache, Iulian Postelnicu

TEATRUL DE REVISTĂ „CONSTANTIN TĂNASE"

(tel: 315.56.78)

- 5, 6, 7 martie, ora 10.00 – Sala Rapsodia – **Doi băieţi cu sticleţi**. Regia: Biţu Fălticineanu. Coregrafia: Cornel Popovici. Dirijor: Dan Ardelean. Cu: Nae Lăzărescu, Vasile Muraru, Valentina Fătu, Ortansa Stănescu, Diana Radu, Bianca Anghel, Marcel Horobeţ, George Enache, Romică Sârbu, Daniela Cristea. Participă: orchestra şi ansamblul de balet ale Teatrului

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"

(tel: 336.43.40)

- 6 martie, ora 12.00 – **Muzicanţii din Bremen**, spectacol pentru copii realizat de Teatrul de animaţie „Libelula". Regia: Emilia Nechita Svetlana. Cu: Oana Diţu, Maria Băcescu/ ora 19.00 – **De... mers în pustiu** de Dumitru Solomon. Cu: Raluca Robu, Andreas Petrescu, Radu Solcanu

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

(tel: 315.25.42)

- 2 martie, ora 19.00 – **D'ale lui**, după texte de I.L. Caragiale, producţie a Teatrului studenţesc „Podul". Cu: Gianina Corondan, Cristian Balint, Dana Cavaleru, Marius Costache
- 3 martie, ora 19.00 – **Hamlet** de W. Shakespeare, producţie a Teatrului studenţesc „Podul". Regia: Cătălin Naum şi Gheorghe Visu. Cu: Cristian Balint, Ana Maria Pârvan, Mihai Munteniţă, Bogdan Angelescu, Tiberiu Popovici, Florentina Năstase, Marius Costache, Andrei Bârzan Sever

CLUBUL PROMETHEUS

- 4 martie, ora 20.00 – **Repetiţie cu Barrymoore**. Regia: Adrian Pintea. Cu: Adrian Pintea, Marius Chivu, Peter Sarosi

LA SCENA

- 2 martie – **Cea mai proastă piesă din lume**. Regia: Monica Teodorescu. Cu: Bogdan Dumitrescu, Leonid Doni, Mihai Marinescu, Cătălin Neamţu, Gabriel Spahiu, Toni Pavel

▌4 martie, ora 21.00 – **Stand-up comedy**, seară de improvizaţii cu Radu Gheorghe, ceilalţi şi... tu?!

TEATRUL „ION CREANGĂ“

(tel: 211.85.90)

▌2 martie, ora 10.00 – **Dănilă Prepeleac**, dramatizare de Eugen Apostol după Ion Creangă. Regia: Boris Petroff. Cu: Lucian Ifrim, Mirela Busuioc, Ion Arcudeanu, Gabriel Coveşeanu, Marius Nănău, Dumitru Anghel

▌3 martie, ora 10.00 – **Pinocchio**, dramatizare de Rafaello Lavagna după Carlo Collodi. Regia: Cornel Todea. Cu: Ani Creţu, Alexandrina Halic, Boris Petroff, Cornelia Pavlovici, Marina Procopie, Daniel Tudorică, Florina Luican, Anca Zamfirescu, Cristian Irimia

▌4 martie, ora 10.00 – **Micul lord** de Constantin Dicu, după Frances Hodgson Burnett. Regia: Constantin Dicu. Cu: Cristian Irimia, Carmen Palcu, Marioara Sterian, Mircea Muşatescu, Ion Arcudeanu, Anca Zamfirescu, Alexandrina Halic, Dumitru Anghel, Ovidia Manon Oprişan

▌5 martie, ora 10.00 – **Inimă rece** de Banu Rădulescu, după Wilhelm Hauff. Regia: Sorana Coroamă-Stanca. Cu: Lucian Ifrim, Alexandrina Halic, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Carmen Palcu, Mihai Verbiţchi, Mircea Muşatescu

▌6 martie, ora 10.00 – **Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici**, dramatizare de Eugen Apostol. Regia: Cornel Todea. Cu: Marina Procopie, Sibylla Oarcea, Alexandrina Halic, Anca Zamfirescu, Dumitru Anghel, Boris Petroff, Romeo Stavăr, Lucian Ifrim

▌7 martie, ora 11.00 – **Motanul încălţat**, dramatizare de Ion Gîrmacea, după Charles Perrault. Regia: Boris Petroff. Cu: Carmen Palcu, Daniel Tudorică, Gabriel Coveşeanu, Ionuţ Ciocia, Cristian Boeriu, Mircea Muşatescu

TEATRUL EXCELSIOR

(tel: 315.97.20)

▌2 martie, ora 10.00 – **Aladin şi lampa fermecată** de Alexandru Andy Kessler. Regia: Ion Lucian. Cu: Cosmin Şofron, Vasile Menzel, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu

▌3 martie, ora 10.30 – **Mica sirenă**, dramatizare de Alexandru Andy Kessler. Regia: Olimpia Arghir. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu/Veronica Popescu Neagu, Vasile Menzel, Cristian Nicolaie, Robert Radoveneanu, Ştefan Velniciuc

▌4 martie, ora 10.30 – **Cocoşelul neascultător** de Ion Lucian. Regia: Ion Lucian/Victor Radovici. Cu: Mihaela Coveşeanu, Ciprian Cojenel, Corina Dragomir, Emanuel Ionescu, Veronica Popescu Neagu, Marian Rădulescu

▌5 martie, orele 9.00 şi 10.30 – **Frumoasa şi bestia**, adaptare de Marius Nina, după Charles Perrault. Regia: Ion Lucian/Marius Nină. Cu: Ion Lucian/Bogdan Caragea, Annemary Ziegler, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu/Cristian Boeriu, Ilie Georgian Petrică

▌7 martie, ora 11.00 – **Mica sirenă**

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ

SALA VICTORIA:

(tel.: 315.23.77)

▌2, 3, 4 martie, ora 10.00 – **Harap Alb**, adaptare după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristina Roşiianu, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur

▌5 martie, ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu, după H.Ch. Andersen. Regia: Gavril Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Victor Bucur, Mariana Zaharia

▌7 martie, ora 11.00 – **Capra cu trei iezi**, adaptare după Ion Creangă. Regia: Gabriel Apostol. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Cristian Mitescu, Liliana Gavrilescu, Mariana Zaharia, Claudiu Iordan

SALA LAHOVARI:

(tel.: 211.08.29)

▌2, 3, 4 martie, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Roxana Vişan/Ioana Chelaru Popovici, Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan

▌5 martie, ora 10.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ioan Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Alina Petrescu

▌6 martie, ora 11.00 – **Robin Hood**, după balade engleze şi după romanele lui Alexandre Dumas şi Henry Gilbert. Regia: Cristian Pepino. Cu: Ioan Brancu, Daria Gănescu, Paul Ionescu, Daniela Lungeanu, Gabriel Apostol, Ionuţ Constantinescu, Roxana Vişan, Angela Filipescu, Bruno Măstan, Monica Madas

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA“

▌3 martie, ora 17.00 – Sala Animaţie – **Doi morţi vii** de Vasile Alecsandri. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Viorel Baltag, Florin Zăncescu, Adrian Găzdaru, Valentin Branişte, Nicolae Roşioru, Ion Goranda, Eliza Noemi Judeu, Firuţa Apetrei

▌4 martie, ora 19.00 – la Adjud – **Doamna Bovary... sînt ceilalţi** de Horia Gârbea. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Firuţa Apetrei, Viorel Baltag, Adriana Găzdaru, Ştefan Ionescu, Adrian Pârvu

▌5 martie, ora 17.00 – la Moineşti – **Tu nu eşti trupul tău** de Viorel Savin. Regia: Florin Zăncescu. Cu: Luiza Sarivan, Florin Zăncescu

▌7 martie, ora 18.00 – Sala Animaţie – **Doamna Bovary... sînt ceilalţi**

TEATRUL DE ANIMAŢIE „V. ALECSANDRI“

▌2 martie, ora 11.00 – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Mihaela Popa, Adrian Costraş

▌3, 5 martie, ora 11.00 – **Fata babei şi fata moşului**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Valentin Dobrescu. Cu: Marlene Duduman, Sorina Moian, Liliana Isbândă, Eugen Ionescu, Mihai Chihaia

▌4 martie, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**

▌7 martie, ora 11.00 – **Scufiţa roşie** de Alecu Popovici. Regia: Radu Popovici. Cu: Sorina Moian, Liliana Isbândă, Marlene Duduman, Marian Puiu Gheorghiu

BRĂILA

TEATRUL „MARIA FILOTTI“

SALA MARE:

▌6 martie, ora 18.00 – **Woyzeck** de Georg Buchner. Regia: Radu Apostol

▌7 martie, ora 18.00 – **Jocuri erotice cu mortul din balcon**, după Ray Cooney. Regia: Dan Tudor

SALA STUDIO:

▌4 martie, ora 18.00 – **Piatra din casă** de Vasile Alecsandri. Regia: Mircea Valentin

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

▌4 martie, ora 19.00 – **Scaunele** de Eugène Ionesco. Regia: Andrei Mihalache. Cu: Cornel Răileanu, Cristina Pardanschi

▌6, 7 martie, ora 20.00 – **Alcesta** de Euripide. Regia: Mihai Măniuţiu. Cu: Marius Bodochi, Ovidiu Crişan, Anton Tauf, Ramona Dumitrean, Miriam Cuibus, Cornel Răileanu, Dragoş Pop, Cristian Rigman, Elena Ivanca, Cristina Pardanschi, Viorica Mischilea, Irina Wintze, Maria Munteanu, Ileana Negru, Eva Crişan, Adriana Băilescu, Carmen Culcer, Alexandra Georgia Siegel, Lucia Wanda Toma, Adrian Cucu, Emanuel Petran, Ruslan Bârlea, Cătălin Codreanu, Virgil Müller, Adrian Drăguşin, Dan Chiorean şi studenţii: Cristina Rāgoşcă, Anca Gotzi, Romina Merei, Patricia Boaru, Cristian Grosu, Andrei Zagorodnii, Marian Parfeni, Radu Văduva, Rareş Abraham

SALA „EUPHORION“:

▌5 martie, ora 19.00 – **Faţă în faţă** de Francis Joffo. Regia: M. Chris Nedeea. Cu: Ovidiu Crişan, Angelica Nicoară, Emanuel Petran, Adrian Cucu, Sebastian Marina, Carmen Culcer, Cătălin Codreanu, Adriana Băilescu

TEATRUL MAGHIAR DE STAT

▌2 martie, ora 20.00 – **Tragica istorie a doctorului Faust** de Christopher Marlowe, spectacol-studio. Regia: Mihai Măniuţiu. Cu: Csíky András, Bogdán Zsolt, Hatházi András, Kézdi Imola, Panek Kati, Bíró József, Salat Lehel, Dimény Áron, Sinkó Ferenc, Csutak Réka, Ambrus Emese, Laczkó Vass Róbert, Molnár Levente, Tyukodi Szabolcs. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

▌3 martie, ora 20.00 – **Jacques sau supunerea** de Eugen Ionescu, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Hatházi András, Kézdi Imola, Boér Ferenc, Borbáth Júlia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

▌5 martie, ora 20.00 – **Să îmbrăcăm pe cei goi** de Luigi Pirandello, spectacol-studio. Regia: Bocsárdi László. Cu: M. Kántor Melinda, Molnár Levente, Szabó Tibor, Bogdán Zsolt, Bíró József, Varga Csilla, Ambrus Gyurka Zsófia. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

▌6 martie, ora 12.00 – **Sărmanul Johnny**, spectacol al secţiei maghiare

▌7 martie, ora 12.00 – **Inelul fermecat**, spectacol al secţiei române

CONSTANŢA

TEATRUL „OVIDIUS“

▌7 martie, ora 19.00 – **Încurcături la Mimoza** de Pierre Chesnot. Regia: Gavril Borodan. Cu: Radu Niculescu, Diana Lupan, Mirela Klein, Cosmin Mihaela, Daniela Vitcu, Nucu Stângaciu, Laura Iordan, Marian Bucur, Daniela Trifan, Iulian Lincu, Alexandru Axente, Emanuel Cristoiu

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU“

DRAMĂ:

▌2 martie, ora 18.30 – **Audiţia** de Alexandr Galin. Regia: Alice Barb. Cu: Raluca Zamfirescu, Constantin Cojocaru, Niculae Urs, Oxana Moravec, Cristina Moldoveanu, Dragoş Cîmpan, Tudor Smoleanu, Nadiana Sălăgean, Ana Bart, Otilia Pătraşcu, Ada Simionică, Karl Baker

▌3 martie, ora 18.30 – la Vălenii de Munte – **Cafeaua domnului ministru** de Horia Gârbea. Regia: Lucian Sabados. Cu: Ioan Coman, Nadiana Sălăgean, Theodora Stanciu

▌6 martie, ora 18.30 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Lucian Sabados. Cu: Niculae Urs, Mihai Coadă, Ioan Coman, Ion Radu Burlan, Dragoş Cîmpan, Oxana Moravec, Ada Simionică

REVISTĂ:

▌2 martie – Casa de Cultură a Sindicatelor – **Parada şlagărelor**

▌3 martie, ora 18.00 – **Ali Baba şi cei 40 de hoţi**. Regia: Marcela Ţimiraş

▌5 martie, ora 11.00 – **Ali Baba şi cei 40 de hoţi**

▌7 martie, ora 18.00 – **Mereu învinşi**

PĂPUŞI:

▌2 martie, ora 11.00 – **Dănilă Prepeleac**

▌3, 4 martie, ora 11.30 – **Dănilă Prepeleac**

▌5, 7 martie, ora 11.00 – **Pecetea fermecată**

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN“

▌3 martie, ora 12.00 – Şcoala generală Jiblea – **Hoţul de mărgăritare** de Valeriu Anania. Regia: Adrian Roman. Cu: Doru Zamfirescu, Sorin Ionescu, Radu Constantinov, Alina Mangra, Laurenţiu Stratan, Iulia Alexandrescu, Remus Vlăsceanu, Gabriel Banu

▌4 martie, ora 14.00 – Liceul Teoretic Govora – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu. Cu: Alina Mangra, Lidia Stratulat, Haricleea Nicolau, Doru Zamfirescu, Laurenţiu Stratan/Vasile Marinoiu, Remus Vlăsceanu

▌5 martie, ora 10.00 – Grădiniţa Carpatina – **Ileana Sinziana** de Ioan Brancu, după Petre Ispirescu. Regia: Ioan Brancu

SIBIU

TEATRUL „RADU STANCA“

▌3 martie, ora 19.00 – **Vizita bătrînei doamne** de Friedrich Dürrenmatt. Regia: Andreas Kloos

▌5 martie, ora 19.00 – **Experimentul Iov**, adaptare după **Vechiul Testament**. Regia: Mihai Măniuţiu

▌6, 8 martie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Opt femei** de Robert Thomas. Regia: George Ivaşcu

▌7 martie, ora 19.00 – **Trei surori** de Cehov. Regia: Anca Bradu

TIMIŞOARA

TEATRUL NAŢIONAL

▌4 martie, ora 19.00 – **Amedeu sau cum să te descotoroseşti** de Eugen Ionescu. Regia: Antoine Burret. Cu: Antoine Burret, Constance Roubiere, Ionela Acasandrei, Ştefan Bordea, Matei Munţiu, Cătălin Crimu, Alina Bota, Amelia Dumitraşcu. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Cultural Francez din Timişoara

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

▌2 martie, orele 10.00 şi 11.30 – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române/ ora 10.00 – la Luduş – **Gulliver în Ţara păpuşilor**/ ora 12.00 – la Iernut – **Gulliver în Ţara păpuşilor**

▌3 martie, orele 9.30 şi 11.00 – **Janos Vitez**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

▌4 martie, ora 11.00 – **Peer Gynt**, spectacol pentru copii al secţiei române/ orele 11.00 şi 12.30 – la Tîrnăveni – **Janos Vitez**

▌5 martie, orele 10.30 şi 12.00 – **Janos Vitez**

▌7 martie, ora 11.00 – **Cei trei purceluşi**, spectacol pentru copii al secţiei române

▌8 martie, ora 11.00 – **Janos Vitez**

FILM

2-4 martie

BUCUREŞTI

▌**Circuite de foc**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Joseph Kahn. Cu: Ice Cube, Martin Henderson, Monet Mazur, Christina Milian, Jaime Pressly, Jay Hernandez, Matt Schulze/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00

▌**Cursa secolului**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Gary Ross. Cu: Tobey Maguire, Jeff Bridges, Chris Cooper, Elizabeth Banks, Gary Stevens, William H. Macy/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00

▌**Inimă de urs**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Aaron Blaise, Robert Walker. Cu: Joaquin Phoenix, Jeremy Suarez, D.B. Sweeney, Dave Thomas, Michael Clarke Duncan, Rick Moranis/ Corso/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▌**Hâc**, Ungaria, 2003. PREMIERĂ. Regia: György Pálfi. Cu: Ferenc Bandi, Jozsef Forkas/ Europa/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▌**Juriul**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Gary Fleder. Cu: John Cusack, Gene Hackman, Dustin Hoffman, Rachel Weisz/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

▌**Dulcea saună a morţii**, România, 2003. Regia: Andrei Blaier. Cu: Gheorghe Dinică, Mitică Popescu, Avram Birău, Costel Constantin, Dana Rogoz, Dumitru Rucăreanu, Emil Slotea, Eugenia Şerban, Florian Ghimpu, Florin Zamfirescu, George Alexandru, Gheorghe Visu, Ion Haiduc, Irina Movilă, Marian Gheorghe, Melania Medeleanu, Nicodim Ungureanu, Nicolae Enache Praida, Nicolae Urs, Ruxandra Sireteanu, Vasile Popa/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.30

▌**Ultimul samurai**, SUA, 2003. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe, Seizo Fukumoto, Tony Goldwyn/ Bucureşti/ orele: 10.30, 12.45, 15.00, 17.15, 19.30

▌**A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. Regia: Robert Rodriques. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke, Willem Dafoe/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▌**Peştele cel mare**, SUA, 2003. Regia: Tim Burton. Cu: Ewan McGregor, Albert Finney, Alison Lohman, Billy Crudup, Danny DeVito, Helena Bonham Carter, Jessica Lange, Marion Cotillard, Robert Guillaume, Steve Buscemi/ Gloria/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▌**Crimele din Wonderland**, SUA, 2003. Regia: James Cox. Cu: Val Kilmer, Kate Bosworth/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▌**Stăpinul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Cultural/ orele: 14.00, 17.30

▌**Cecul sau viaţa**, SUA, 2004. Regia: John Woo. Cu: Ben Affleck, Uma Thurman, Aaron Eckhart, Colm Feore, Paul Giamatti/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)

▌**Juriul**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 14.30, 17.15, 20.00, 22.45

▌**Peştele cel mare**, SUA, 2003/ orele: 16.30, 21.45

▌**Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ orele: 14.00, 19.15

▌**Ultimul samurai**, SUA, 2003/ orele: 15.00, 18.15, 21.30

▌**Zîmbet de Mona Lisa**, SUA, 2003. Regia: Mike Newell. Cu: Julia Roberts, Kirsten Dunst, Jordan Bridges, Julia Stiles, Maggie Gyllenhaal, Marcia Gay Harden/ orele: 14.15, 19.30

▌**Lipit de tine**, SUA, 2003. Regia: Bobby Farrelly, Peter Farrelly. Cu: Matt Damon, Greg Kinnear, Cher, Eva Mendes, Jay Leno, Rhona Mitra/ orele: 17.00, 22.15

▌**Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ ora 22.15

▌**Circuite de foc**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ orele: 13.30, 15.30, 18.00, 20.15

▌**A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ ora 13.30

▌**Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ orele: 16.00, 18.30, 21.15

▌**Cuscrii**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 13.45, 16.00, 18.15, 20.30, 22.45

▌**Pur şi simplu dragoste**, SUA,

2003. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knightley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thornton, Denise Richards, Rowan Atkinson, Shannon Elizabeth/ orele: 14.45, 17.45

- **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Tara Reid, Ashton Kutcher, Andy Richter, Carmen Electra, Jon Abrahams, Michael Madsen, Molly Shannon, Terence Stamp/ orele: 20.30, 22.45
- **Inimă de urs**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 14.00, 15.45, 17.45, 19.45
- **Gothika**, SUA, 2003. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ ora 18.45
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ orele: 14.45, 21.00

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“

- 2 martie, ora 18.00 – în cadrul ciclului de filme „Cultura şi spaţiul german“, filmul **Viaţa culturală a oraşului Potsdam**, 1990 (partea a II-a). Regia: Hartmut Göhling

INSTITUTUL FRANCEZ

SALA „ELVIRA POPESCU“:

- 2, 3, 4 martie, orele 18.00 şi 20.30 – **În America**, Irlanda-Marea Britanie, 2003. Regia: Jim Sheridan. Înaintea filmului se proiectează filmul de scurtmetraj **Despre eroi şi muşte**, România, 2003. Regia: Didona Pantazi. Cu: Ioana Calotă

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR

- 3 martie, ora 18.00 – Sala Multimedia – **La moara cu noroc**, România, 1956

ARAD

- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Dacia
- **Alex şi Emma**, SUA, 2003. Regia: Rob Reiner. Cu: Kate Hudson, Luke Wilson, David Paymer, Rob Reiner, Sophie Marceau/ Mureşul

BACĂU

- **Peştele cel mare**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski. Cu: Keanu Reeves, Carrie-Anne Moss, Laurence Fishburne, Harold Perrineau Jr., Hugo Weaving, Jada Pinkett Smith, Matt McColm, Monica Bellucci/ Orizont/ orele: 13.00, 15.30, 18.00

CRAIOVA

- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Patria
- **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, Româna, 2003. Regia: Lucian Pintilie. Cu: Victor Rebengiuc, Răzvan Vasilescu, Andreea Bibiri, Coca Bloos, Dorina Chiriac, Marius Gilea, Mihaela Caracaş, Şerban Pavlu/ Modern
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Gothika**, SUA, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **Spider**, SUA, 2002. Regia: David Cronenberg. Cu: Ralph Fiennes, Gabriel Byrne, Miranda Richardson/ Flacăra

LUGOJ

- **Îngerii lui Charlie: În goana mare**, SUA, 2003. Regia: McG. Cu: Cameron Diaz, Drew Barrymore, Lucy Liu, Bernie Mac, Crispin Glover, Demi Moore, Matt LeBlanc, Pink, John Forsythe/ Victoria

ONEŞTI

- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18:00

ORADEA

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Peştele cel mare**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala B
- **Cursa pentru nătărăi**, Franţa, 2002. Regia: Djamel Bensalah. Cu: Roschdy Zem, Hélène de Fougerolles, Atmen Kelif, Gérard Jugnot, Josiane Balasko, Julien Courbey, Lorant Deutsch/ Patria
- **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

REŞIŢA

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 19.00

SLATINA

- **Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan, John Rhys-Davies, Lee Evans/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Bişniţari în uniformă**, SUA, 2001. Regia: Gregor Jordan. Cu: Joaquin Phoenix, Ed Harris, Scott Glenn/ Capitol
- **Inimă de urs**, SUA, 2003/ Timiş
- **Fratele**, 2003. Regia: Zsombor Dyga. Cu: Gabor Welker, Zoltan Schmied/ Studio

TÎRGU JIU

- **Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ Victoria

5-8 martie

BUCUREŞTI

- **Cold Mountain**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Anthony Minghella. Cu: Nicole Kidman, Jude Law, Charlie Hunnam, Donald Sutherland, Renee Zellweger, Natalie Portman, Jena Malone/ Patria/ orele: 19.00, 23.30 (5 martie)/ orele: 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (6 martie)
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: David Zucker. Cu: Anna Faris, Charlie Sheen, Anthony Anderson, Denise Richards, Eddie Griffin, Ja Rule, Leslie Nielsen, Macy Gray, Pamela Anderson/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
- **Cuscrii**, SUA, 2003/ Corso/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.45 (5-7 martie)/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (8 martie)
- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.30
- **Confesiunile unei minţi periculoase**, SUA, 2003. Regia: George Clooney. Cu: George Clooney, Julia Roberts, Drew Barrymore, Sam Rockwell, Brad Pitt, Maggie Gyllenhaal, Matt Damon, Rutger Hauer/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.15, 19.30
- **Dulcea saună a morţii**, România, 2003/ Europa
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 11.00, 15.00, 19.00
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 13.00, 15.45, 18.30
- **Inimă de urs**, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00
- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“

- 5 martie, ora 17.30 – proiecţie de film cu opere celebre: **Cenuşăreasa** de G. Rossini. Dirijor: Claudio Abbado. Cu: Francisco Araiza, Paolo Montarsolo, Frederica von Stade. Participă: corul şi orchestra Scala di Milano

INSTITUTUL FRANCEZ

SALA „ELVIRA POPESCU“:

- 5, 7 martie, orele 18.00, 20.00 şi 22.00; 6 martie, orele 16.00, 18.00, 20.00 şi 22.00 – **Hâc**, Ungaria, 2003. Regia: Pálfi György. Înaintea filmului se proiectează filmul de scurtmetraj **Despre eroi şi muşte**, România, 2003. Regia: Didona Pantazi. Cu: Ioana Calotă

ARAD

- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Dacia
- **Inimă de urs**, SUA, 2003/ Mureşul

BEIUŞ

- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ Bihorul

CRAIOVA

- **Bişniţari în uniformă**, SUA, 2001/ Patria
- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott, Thomas Ian Nicholas/ Modern
- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **Peştele cel mare**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

- **Risc extrem**, SUA, 2003/ Victoria

ORADEA

- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Dragoste la a doua vedere**, SUA, 2002. Regia: Jon Sherman. Cu: John Hannah, Monica Potter, Anthony LaPaglia, David Boreanaz, Julianne Nicholson, Julie Christie, Henry Thomas, Harold Ramis, Gael Garcia Bernal/ Libertatea, Sala B
- **Alex şi Emma**, SUA, 2003/ Patria
- **Hoinărind printre veacuri**, Ungaria, 2004. PREMIERĂ. Regia: Gabór Herendi. Cu: Janos Gyuriska, Karoly Gesztesi, János Greifenstein/ Transilvania

PETROŞANI

- **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Parîngul

REŞIŢA

- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003/ Dacia

SLATINA

- **Gothika**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Cold Mountain**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Capitol
- **Sinbad: Legenda celor Şapte Mări**, SUA, 2003. Regia: Tim Johnson, Patrick Gilmore. Cu (voci): Brad Pitt, Catherine Zeta-Jones, Joseph Fiennes, Michelle Pfeiffer/ Timiş
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003/ Studio

TÎRGU JIU

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Victoria

CINEMATECĂ

BUCUREŞTI

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

- 5 martie, ora 19.00 – **Marchizul de Sade**, SUA, 2000. Regia: Philip Kaufman
- 6 martie, ora 19.00 – **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003. Regia: Andy şi Larry Wechowski
- 7 martie, ora 13.30 – **Identitate**, SUA, 2003. Regia: James Marigold

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

- 3 martie, ora 18.30 – **Lacul lebedelor**
- 4 martie, ora 18.30 – **Carmen**
- 5 martie, ora 18.30 – **Bărbierul din Sevilla**
- 6 martie, ora 18.30 – **Cenuşăreasa**
- 7 martie, ora 18.30 – **Mefistofele**

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN“

- 3, 4 martie, ora 10.00 – **Frumoasa din pădurea adormită**, musical pentru copii de Silvia Kerim şi Marius Ţeicu. Direcţia de scenă: Nicolae Ciubuc şi Daniel Eufrosin. Cu: Eugenia Ilinca, Amelia Antoniu, Paul Lăzărescu, Sorina Micşunescu, Andreea Toma, Elena Siloci, Cosette Marinescu, Anton Zidaru, Patricia Seymour, Valentino Tiron
- 7 martie, ora 18.00 – **Voievodul ţiganilor** de J. Strauss. Dirijor: Mircea Luculescu. Direcţia de scenă: Nicolae Ciubuc. Cu: Alfredo Pascu, Doina Scripcaru, Gabriela Daha, Matei Nicolescu, Alexandra Savu, Viorel Ciurdea, Cosette Marinescu, Nicolae Măgureanu, Ştefan Popov, Iuliana Costiniu

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI“

- 4 martie, ora 18.30 – PREMIERĂ – **Dramă la mănăstire** de Constantin Ungureanu. Dirijor: Florian-George Zamfir. Regia: Arabela Tănase. Coregrafia: Ioan Kelemen. Maestru de cor: Pavel Şopov. Dirijor cor copii: Eugenia Manole. Cu: Mihaela Popa, Doina Sărsan, Diana Ţugui, Ioan Cherata, Francisc Cseterki, Alexandru Petre, Ciprian Mocanu, Adrian Zamfir, Ioan Sandu Filip, Dan Cristian Hodrea. Participă: baletul, corul şi orchestra Teatrului şi corul de copii al Liceului de Artă „Marin Sorescu“

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ

- 3 martie, ora 18.30 – **La Traviata** de G. Verdi. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Dirijor: Corneliu Calistru. Coregrafia: Gheorghe Stanciu. Maeştri de cor: Valeriu Gâdei, Anton Bişoc. Cu: Akiko Hayakawa (Japonia), Elena Roşca, Brînduşa Moţoc, Cosmin Marcovici, George Cojocariu, Iulian Sandu, Daniel Groza, Adrian Ionescu, Constantin Cristea, Bogdan Zaharia, Gabriel Gheorghiţă. Solişti balet: Mona Moldovan, Sergiu Cotorobai. Participă: orchestra, corul şi ansamblul de balet ale Operei
- 6 martie, ora 18.30 – **Cocoşatul de la Notre-Dame**, spectacol de balet. Dirijor: Koichi Inoue. Regia şi coregrafia: Mihaela Atanasiu. Cu: Lucian Popa, Mona Moldovanu, Ştefan Răuţ, Dorina Cotorobai, Dan Berihoi, Sachio Ozeki. Participă: ansamblul de balet în colaborare cu secţia coregrafie a Liceului de Artă şi orchestra Operei

TIMIŞOARA

OPERA ROMÂNĂ

- 3 martie, ora 19.00 – **Traviata** de G. Verdi. Conducerea muzicală: Mihaela Silvia Roşca. Regia: Ognian Draganov (Bulgaria). Maestru de cor: Laura Mare. Coregrafia: Francisc Valkay. Cu: Mihaela Grăjdeanu, Marilena Chirici, Mariana Sarba, Cristian Bălăşescu, Dan Patacă, Giorgio Nemeti, Octavian Vlaicu, Mircea Dan Petcu, Iosip Iosip, Darius Iordănescu, Mihai Prelipcian, Mugurel Chirilă. Participă: corul, orchestra şi ansamblul de balet ale Operei

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

- 3 martie, ora 19.00 – **recital** de orgă susţinut de Tomas Thon. În program lucrări de: **Nivers**, **Brixi**, **Couperin**, **Kuchar**, **Franck**, **Sluka**, **Eben**
- 4, 5 martie, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Florentin Mihăescu. Solişti: Irina Iordăchescu, Vicenţiu Ţăranu. Dirijorul corului: Iosif Ion Prunner. În program lucrări de: **Beethoven**, **Brahms**
- 7 martie, ora 11.00 – **concert** susţinut de Orchestra de cameră Philarmonia. Dirijor: Nicolae Iliescu. Solişti: Dan Avramovici, Leontin Boanţă. În program lucrări de: **Albinoni**, **Pergolesi**, **Dumitru Capoianu**, **Dvorak**

CLUBUL PROMETHEUS

- 2 martie, ora 20.00 – **concert** susţinut de Anca Niţă şi Clara Ilie
- 7 martie, ora 20.30 – **concert** de jazz susţinut de 4 Given

GREEN HOURS

- 2, 8 martie, ora 22.00 – **El cuarto verde** (Lounge music – acid jazz, funk, trip-hop, latin – brasilian fils) cu Ati & Sultan
- 4 martie, ora 21.00 – jazz live: **Ballads Night**. Cu: Rudy Teianu, Tom Smith, Vlaicu Golcea
- 7 martie, ora 21.00 – **March Music – Alone** cu Raul Kusak (pian)

LĂPTĂRIA ENACHE

- 3 martie, ora 21.30 – **Special Jazz Evening**: Florin Răducanu Quartet

PALATUL ŞUŢU

- 3 martie, ora 18.00 – seară concertantă susţinută de Ansamblul cameral „Credo“, în cadrul Stagiunii Muzicale „Iosif Sava“ a Fundaţiei ACCUMM. La pian: Verona Maier. În program lucrări de: **Bach**, **Dvorak**

CONSTANŢA

CLUBUL PHOENIX

- 6 martie, ora 21.30 – **concert** dedicat pianistului Harry Tavitian – 30 de ani de jazz. Invitaţi: Johnny Răducanu, Mihai Iordache, Cserey Csaba

TIMIŞOARA

FILARMONICA BANATUL

- 5 martie, ora 19.00 – Sala Colegiului Naţional de Artă „Ion Vidu“ – **concert** simfonic. Dirijor: Joan Grimalt (Spania). Solist: Andrei Banciu. În program lucrări de: **Beethoven**, **Schumann**
- 8 martie, ora 19.00 – Sala Colegiului Naţional de Artă „Ion Vidu“ – **recital** de pian dedicat Zilei internaţionale a femeii. Solistă: Dianna Vasiu. În program lucrări de: **Bach**, **Mozart**, **Rahmaninov**, **Brahms**, **Debussy**, **Ravel**

DEZBATERI

BUCUREŞTI

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER"

▮ 8 martie, ora 18.00 – ciclul de conferinţe **Reflectarea cosmosului în microcosmosul uman**. Eveniment organizat în colaborare cu Asociaţia Culturală „Sahaja Yoga"

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

▮ 4 martie, ora 18.00 – **dezbaterea** şi videoproiecţia **Noi ne salvăm oraşul – seisme – fenomene naturale de risc – conştientizare: premise, prevenire şi atenuarea efectelor**. Moderator: Cristian Lascu

INSTITUTUL DE CERCETĂRI POLITICE

▮ 3 martie, ora 17.00 – **conferinţa** cu tema **Comment utiliser la théorie du champ politique en Europe Centrale et Orientale?**, susţinută de Antoine Roger (IEP Bordeaux)

CLUJ-NAPOCA

UNIVERSITATEA „BABEŞ-BOLYAI"

▮ 5 martie, ora 18.00 – Sala 10/I – dezbatere pe marginea cărţii **Amurgul iubirii** de Aurel Codoban. Participă: Aurel Codoban, Ruxandra Cesereanu, Sanda Cordoş, Ioan Chirilă, Marius Jucan

COLOCVIU

TIMIŞOARA

UNIVERSITATEA DE VEST

▮ 4-5 martie – **colocviul** cu tema **Scriitori kanguri. Scriitori francofoni**

Din program:

▮ 4 martie, ora 8.30 – deschiderea oficială/ ora 9.00 – **Portrete**: Peter Diener (Ungaria). Prezintă: Janos Oberten/ ora 10.00 – Brina Svit (Slovenia). Prezintă: Adriana Babeţi/ ora 11.00 – Rodica Iulian. Prezintă: Anca Oprici/ ora 12.00 – Dumitru Ţepeneag. Prezintă: Margareta Gyurcsik/ ora 15.00 – Boualem Sansal (Algeria). Prezintă: Elena Steiciuc/ ora 16.00 – Chahdortt Djavann (Liban). Prezintă: Ciprian Vâlcan/ ora 17.00 – Yasmina Traboulsi (Brazilia). Prezintă: Andreea Gheorghiu

▮ 5 martie, orele 10.00-13.00 – **masă rotundă**

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – Elena Pasima, **pictură** şi **desen**, pînă în 10 martie

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Parter – Ignat Radu, **sculptură**, pînă în 4 martie/ Ioana Crăciun Dobrescu, **pictură**, 5-18 martie. Vernisaj: 5 martie, ora 18.00

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – Nicoleta Gribincea şi Lucian Liciu, **pictură**, pînă în 15 martie

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Angela Tomaselli, **pictură**, 2-15 martie. Vernisaj: 2 martie, ora 18.00

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Doru Drăguşin, **sculptură**, pînă în 2 martie/ Petru Damir, **pictură**, 3-16 martie. Vernisaj: 3 martie, ora 17.00

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Violetta Lecca Bălan, **pictură**, pînă în 2 martie/ Camelia Darie, **pictură religioasă**, 3-23 martie. Vernisaj: 3 martie, ora 17.00

GALERIA ATELIER 35 (Str. Şelari Nr. 13) – *Reflexii*, Ion Nicola, **pictură**, pînă în 4 martie

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – Magdalena şi Bogdan Pelmuş, **pictură**, pînă în 10 martie

GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (B-dul Aviatorilor Nr. 57, tel: 260.12.87) – Ana Ruxandra Ilfoveanu, **pictură** şi **desen**, pînă în 7 martie

GALERIA ETAJ 3/4 (Bd. N. Bălcescu Nr. 2, tel: 312.67.15) – *150 de ani de fotografie în Spania*, **fotografie**. Eveniment organizat de Institutul Cervantes şi Editura Lunwerg (Spania) în colaborare cu Ministerul Culturii şi Cultelor din România şi Muzeul Naţional de Artă Contemporană. Vernisaj: 3 martie, ora 13.00. Prezintă: Mihai Oroveanu

GALERIA ARTIS – Lena Constante, **artă decorativă**, pînă în 2 martie/ expoziţie de grup a artiştilor Filialei Piatra Neamţ, **pictură**, **grafică**, **sculptură**, 4-17 martie

GALERIA POSIBILĂ (Str. Popa Petre Nr. 6, tel: 211.79.33) – *Daghereotipuri & ace noi de gramofon*, Nicu Ilfoveanu, pînă în 14 martie

GALERIA GALERIA (Str. G-ral Budişteanu Nr. 10) – *Apa călătoare*, Tom Siegmann, **pictură** şi **desen**, pînă în 13 martie

GALERIA NOUĂ (Str. Academiei Nr. 15, tel: 313.51.11) – *Black-out*, Alexandru Patatics, pînă în 14 martie

KALINDERU MEDIALAB (Str. Dr. Vasile Sion Nr. 2-4) – *[R][R][F] – 2004 XP. [Remembering-Repressing-Forgetting] experimental global networking project* by Agricola de Cologne (**net art**, **streaming**, **arhiva video RRF**), 5-29 martie. Eveniment organizat de Muzeul Naţional de Artă Contemporană. Vernisaj: 5 martie, ora 18.00

H'ART GALLERY – *H2O*, Anca Benera, **pictură**, pînă în 3 martie

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Aurel Cojan*, **pictură**, **caiete de schiţe**, **material documentar**, 3 martie-15 aprilie. Vernisaj: 3 martie, ora 17.00

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI – PALATUL ŞUŢU (Bd. I.C. Brătianu Nr. 2) – Hol – *Ruse – Oraş frumos*, expoziţie de binefacere dedicată Zilei Naţionale a Bulgariei: 3 martie, 2-7 martie. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Republicii Bulgaria, Prefectura şi Primăria oraşului Ruse, Euroregiunea Danubius, Oficiul Proiectului „Ruse – Oraş frumos". Vernisaj: 2 martie, ora 11.00/ expoziţie a elevilor Liceului „Tonitza", **pictură**, 8-9 martie

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53; tel: 312.43.27) – Corp Ştirbei – *Vibraţia optică, dincolo de gest*, Alicia Caballos, Paula Santiago, David Birks, Tomás S. López Rocha, Francisco Javier Morales, Carlos Fernando Vargas şi Rodrigo Medina Caraballo, expoziţie de **artă plastică contemporană mexicană**, pînă în 21 martie/ Galeria de Artă Europeană – *Surse etnografice româneşti în grafica secolului al XIX-lea*, pînă în iunie/ Galeria de Artă Românească Modernă – *Grafica modernistă în România anilor 1930-1940*

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile expoziţionale – Margareta Sterian, **grafică**, pînă în 10 aprilie/ *Pietonul praghez*, Jiri Vsetecka, pînă în 17 martie

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE (Calea Victoriei Nr. 12, tel: 315.82.07) – *Holocaust 1933-1945. Curajul de a-ţi aduce aminte*. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul „Simon Wiesenthal" (Israel) şi Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, pînă la sfîrşitul lunii martie

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.96.52) – *Poetica Magna – Nichita Stănescu*, expoziţie **documentară** (fotografii, manuscrise, documente inedite, obiecte), pînă în 31 martie/ Rotondă – *Caragiale – O noapte furtunoasă – 125*, expoziţie **documentară** (**afişe**, **programe de teatru**, **imagini din spectacole**, **documente din arhiva MNLR**, **tipărituri**, **periodice**)

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Icoana Naşterii – Naşterea Icoanei*, expoziţie de grup, pînă în luna aprilie/ *Salonul de primăvară – Mogoşoaia 2004*, expoziţie de grup, **pictură**, **sculptură**, **ceramică**, **tapiserii**. Vernisaj: 7 martie, ora 16.00. Participă: Alexandra Titu

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER" (Str. Batiştei Nr. 15) – *Icoane pe sticlă*, expoziţie de **pictură** a elevilor claselor V-VIII ai Colegiului German Goethe, 5-12 martie. Coordonator: Carmen Croitoru/ *Comunicare*, expoziţie de grup, **pictură** şi **sculptură**, 5-12 martie

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Galeria artelor – Ioana Grigorescu, **arhitectură** şi **artă plastică**, pînă în 4 martie. Eveniment organizat în colaborare cu Uniunea Arhitecţilor din România

CLUBUL LA SCENA – *Diavolul şi bunul Dumnezeu*, **pictură**, pînă în 14 martie

INSTITUTUL GOETHE (Str. Henri Coandă Nr. 22, tel: 210, 40.47) – *30 de ani de apartenenţă a Germaniei la Organizaţia Naţiunilor Unite*, expoziţie itinerantă a Ministerului Federal de Externe, pînă în 31 martie. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Germaniei la Bucureşti

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ (Aleea Alexandru Nr. 41) – *Repertoriu*, Mario Lamorgese, **pictură**, 4-25 martie. Vernisaj: 4 martie, ora 18.00

INSTITUTUL NAŢIONAL DE STATISTICĂ (Bd. Libertăţii Nr. 16) – *Expoziţia dedicată primăverii şi femeii, eternul simbol al primăverii*, Mario Lamorgese, **pictură**. Vernisaj: 5 martie, ora 12.30

SENATUL ROMÂNIEI (Piaţa Constituţiei) – Sala Omnia – Hajdu Julia-Katalin, **pictură**, pînă în 5 martie

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – *Atelier 35*, **pictură** şi **grafică**, pînă în 15 martie

BRAŞOV

GALERIILE DE ARTĂ VICTORIA (B-dul Victoriei Nr. 10) – Sala Mare – Aurelia Stoie Mărginean, expoziţie de **portrete** şi **crochiuri** ale unor personalităţi braşovene. Vernisaj: 3 martie, ora 13.00. Prezintă: Ioan Itu/ Sala Mică – Tîrgul de artă *Primăvara 2004*, expoziţie de grup a artiştilor braşoveni, **pictură**, **sculptură**, **artă decorativă**, **grafică**, pînă în 2 martie

BRĂILA

TEATRUL „MARIA FILOTTI" – Hol – *Alizee*, **origami** şi **fotografie**, expoziţie dedicată Zilei de 8 martie. Vernnisaj: 2 martie, ora 17.00. Eveniment organizat în colaborare cu Organizaţia „Trebuie"

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Sala Mare – *Linia de vedere 2 – Roz cenuşiu*, expoziţie de grup, **pictură**, 5-26 martie. Vernisaj: 5 martie, ora 20.00

GALERIA UAP – FILIALA INTERJUDEŢEANĂ CLUJ-BISTRIŢA-ZALĂU – *La storia di Malcontenta (Povestea Malcontentei)*, Călin Stegerean, **desene** după volumul de versuri **Veneţia cu vene violete** al Ruxandrei Cesereanu, 2-10 martie. Vernisaj: 2 martie, ora 20.00. Prezintă: Aurel Codoban şi Adrian Popescu. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Cultural Italian Cluj şi Inter Art

GALERIA „CASA MATEI" (Str. Matei Corvin Nr. 6) – *Horia Bernea* în colecţia dr. Sorin Costina, pînă la sfîrşitul lunii martie. Eveniment organizat de Universitatea de Artă şi Design din Cluj-Napoca şi Fundaţia AXA, Bistriţa. Curator: Oliv Mircea

GALERIA ATAŞ – expoziţie de grup, 5 martie-2 aprilie. Vernisaj: 5 martie, ora 17.00

CRAIOVA

GALERIA DE ARTĂ – expoziţie de grup a artiştilor Filialei Craiova, **pictură**, **grafică**, **sculptură**, 2-16 martie

IAŞI

GALERIILE DE ARTĂ ATENEU-TĂTĂRAŞI – Dragoş Pătraşcu şi Constantin Tofan, **pictură**, pînă în 15 martie

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – expoziţie de grup, **pictură**, pînă în 14 martie

LANSĂRI

BUCUREŞTI

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

▮ 2 martie, ora 14.00 – Rotondă – **lansarea** volumului de versuri **Noaptea Scorpion** de Iulia Pană, Editura DU Style, 2003. Prezintă: Doina Uricariu, Horia Gârbea, Dan Silviu Boerescu

▮ 4 martie, ora 14.00 – Rotondă – **lansarea** volumului de versuri **Dorinţă şi vis** de Constanţa Popescu, Editura Semne, 2003. Prezintă: Paul Dugneanu, Dan Mircea Cipariu, Traian T. Coşovei, Valentin F. Mihăescu

ÎNTÎLNIRI CULTURALE

BUCUREŞTI

CLUBUL PROMETHEUS

▮ 3 martie, ora 19.00 – Întîlnirile **României literare**: **Literatura română fără frontiere. Scriitori din exil în istoria literaturii române**. Moderator: Nicolae Manolescu

INAUGURARE

BUCUREŞTI

CLUBUL PARLAMENTARILOR

▮ 3 martie, ora 15.00 – **inaugurarea** Centrului de Analize şi Studii Politice (CASP)

LICITAŢII

BUCUREŞTI

CASA ALIS

▮ 7 martie, ora 11.00 – licitaţie de opere de artă. Printre lucrări:

▮ sculptură: **Ion Dimitriu Bârlad**, „Generalul Ion B. Florescu", bronz patinat (245 euro); **L. Guillemin**, „Pavot", antimoniu patinat cu soclu lemn (125 euro); **Corneliu Medrea**, „Portret de bărbat", bronz patinat (400 euro); **D. Măţăoanu**, „Sălişteancă", ipsos patinat (295 euro); **(Emile) Bruchon**, „Paix & Progres", antimoniu patinat cu soclu lemn (590 euro); **Gheorghe Anghel**, „Pe gînduri", ipsos patinat (620 euro); **Adrien Gaudez**, „L'Etoile du matin", bronz patinat (950 euro)

▮ pictură-grafică: **Nicu Enea**, „Vas cu trandafiri", ulei pe pînză (150 euro); **Leon Al. Biju**, „Odihnă la cîmp", ulei pe pînză lipită pe carton (200 euro); **Ion Alin Gheorghiu**, „Grădină suspendată", ulei pe pînză (320 euro); **Ludovic Bassarab**, „Portret de ţigancă", pastel (200 euro); **Paul Miracovici**, „Natură statică cu flori şi cărţi", ulei pe carton (630 euro); **Corneliu Baba**, „Portret", tehnică mixtă (345 euro); **Ecaterina Cristescu Delighioz**, „Spălînd rufe", acuarelă (200 euro); **C. Probst**, „Constantinopole", acuarelă (160 euro); **Theodor Pallady**, „Portretul Olgăi Condruş", creion şi tuş (150 euro); **Sorin Ionescu**, „Veneţia", ulei pe pînză lipită pe carton (295 euro); **Amedeo Modigliani**, „Haina galbenă", litografie (490 euro); **Constantin Jiquidi**, „Unde'i criza?", acuarelă (125 euro); **Zaman**, „Portret de bărbat", ulei pe pînză (415 euro); **Ando Utagawa Hiroschige**, „Restaurantul Prunilor Înfloriţi din cartierul Kameido", stampă (175 euro); **Gh. Zamphiropol Dall**, „În faţa prăvăliei", ulei pe carton (220 euro); **Ion Pacea**, „Bărci la chei", ulei pe carton (520 euro); **Nicolae Grant**, „Vas cu flori", acuarelă (175 euro); **Petre Iorgulescu-Yor**, „Peisaj urban", ulei pe carton (1.740 euro); **Sabin Popp**, „Generalul Pastia", ulei pe pînză (350 euro); **Constion**, „Car cu boi", ulei pe carton (175 euro); **Adam Bălţatu**, „Uliţa satului", ulei pe carton (2.050 euro); **Teodor Harşia**, „La malul apei", ulei pe carton (300 euro); **Gh.N.G. Vânătoru**, „Casa de sub deal", ulei pe carton (650 euro); **Ion Grigore Popovici**, „Icar", tehnică mixtă (175 euro); **Raoul Lebel**, „Pe terasă", ulei pe pînză lipită pe carton (620 euro); **Ion Ţuculescu**, „Omul de zăpadă", ulei pe carton (2.250 euro); **Jean Cheller**, „Stradă", tuş-laviu (175 euro); **Gheorghe Tomaziu**, „În atelier", tuş-laviu (125 euro); **Gh. Ionescu Sin(aia)**, „Bal costumat", tehnică mixtă (350 euro); **B. Louppe**, „Luminiş", ulei pe pînză (295 euro)

▮ operele vor fi expuse în zilele de 5, 6 martie, orele 10.00-18.00

TV

TVR CULTURAL

▮ 3 martie, ora 21.45 – Teatru TV – **Doi pe un balansoar** de William Gibson. Regia: Ludmila Szekely şi Eugen Todoran. Cu: Maria Ploae, Dan Condurache

▮ 4 martie, ora 23.30 – **Pop Cultura**. În această ediţie: **TeleViziuni muzicale: Zoltan Boros**. Realizator: Doru Ionescu

▮ 5 martie, ora 21.45 – Operă – **Nunta lui Figaro**, operă bazată pe comedia omonimă a lui Beaumarchais. Producţia: Peter Hall. Producţia TV: Humphrey Burton. Dirijor: John Pritchard. Cu: Knut Skram, Ileana Cotrubaş, Nucci Condo, Kiri Te Kanawa, Frederica Von Stade. Participă: Orchestra Filarmonică Londoneză şi Corul Glyndebourne

▮ 6 martie, ora 10.20 – **Dimineţile unui meloman**. În această ediţie: **Mari muzicieni români în conştiinţa noastră: Dinu Lipatti, Sergiu Celibidache, Paul Constantinescu**

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

Catedrala
ulei pe panza,2004

Asociatii Tempea & Deac
agence conseil en communication corporate
Galeria Occident

Avem placerea de a va invita la vernisajul
expozitiei de pictura
calatorii citadine
a artistului Ludmila Grajdan Ionescu
vineri 5 martie 2004, ora 19h00

- doua saptamani -
la sediul nostru de la demisol
strada Occidentului 11 sector 1
- intrarea direct prin strada -

rsvp tel 212-5923; e-mail: deaca@dnt.ro

Cojan

sau despre fatalitatea picturii

DAN HĂULICĂ

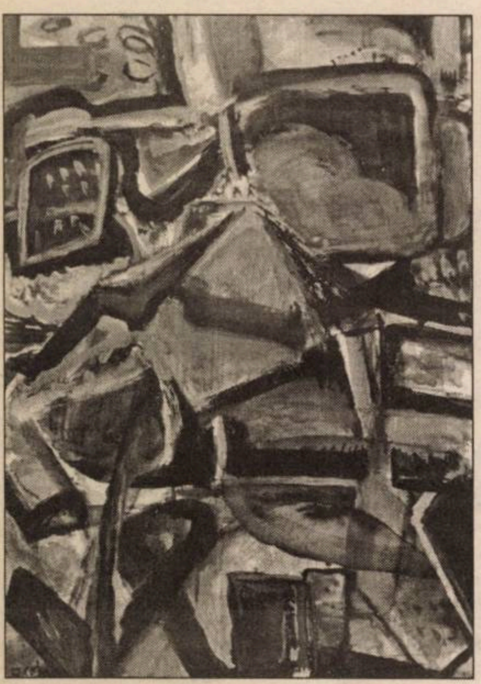

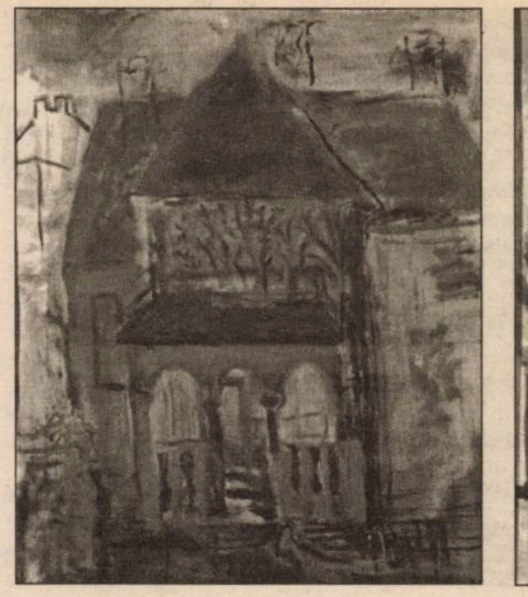

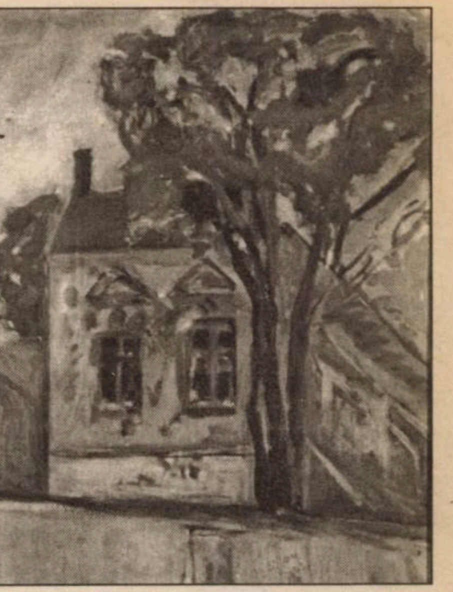

Dorită de mult, întoarcerea lui Aurel Cojan astăzi, printre noi, ne apare ca un eveniment ce scapă demonstraţiilor căznite şi dezvoltărilor retorice. Rareori se găseşte un artist care să fie cu atîta îndărătnică eficienţă *el însuşi*, imposibil de înregimentat după interese de grup sau sloganuri ale modei. Cînd s-a hotărît să rămînă la Paris, acum cîteva decenii, era beneficiarul unei bune reputaţii de pictor în România, talentul său rafinat izbutea să răzbată printre contrarietăţile unei epoci care se scutura din inconştienţa somnambulică şi din marasmul unde ne afundase realismul socialist. Comisar al României pentru Bienala de la Saõ Paulo, în 1967, mă simţeam bucuros şi mîndru să-l includ în selecţia celor cîţiva artişti pe care-i propuneam să participe la acea importantă confruntare internaţională. Aflat în capitala Franţei, Cojan n-a înţeles să-şi cultive confortabil şansele de notorietate, ci a pornit să-şi adîncească nemilos raţiunea sa ireductibilă de a exista ca pictor, loial confruntîndu-se cu mişcarea creatoare a vremii, în *maelstrom*-ul expresiilor radicale. Puţini artişti care să fi urmărit ca el, cu o veghie ardentă, fenomenul artistic în varietatea vie a manifestărilor semnificative, pe o extensie incitantă. Asimila integru şi organic provocaţia, festivalul surprizelor reiterate, fără a se lăsa smuls din noima sa lăuntrică, de *monadă liberă*, rezistînd asalturilor de aglutinare.

Nu-l deturnau insuccesele materiale, nu se sfia să-şi cîştige onest traiul, ca supraveghetor la Muzeul Cluny, el, care ar fi meritat să vadă crescînd seniorial, în jurul său, un edificiu prestigios pentru propria-i creaţie. O productivitate neabătută venea să răsplătească acest devotament artistic, în vizuina sa, departe de prezenţe inoportune, i se întîmplă pictorului, asediat de mărturiile unei atare osîrdii, să-şi facă anevoie potecă printre teancuri rebele, de hîrtii şi cartoane, luxuriant înflorite de atingerea talentului. Risipa lui de frumuseţe, azi luată în seamă şi custodită la Paris, după logica de fier inspirînd gestiunea galeriilor, îmi stăruie în minte, totuşi, ca o ilustrare a acelui principiu inexplicabil care e graţia.

Fără de înverşunări tematice sau ideologice, imun la tentaţia de a fetişiza „subiectul", Cojan înaintează, cu un pas în aparenţă moale, capabil însă de a tîrî după sine disponibilităţi uimitoare. Se poate risipi pentru că, în traseele oricît de labirintice, e sigur pe adevărul său secret. Către acesta, mereu, gustul, instinctul calităţii îl conduc obstinat, ca spre o proprietate inalienabilă. Sub un atare semn, reînnoirea nu-i un pariu crispat, ci o zidire mută, operînd pe dinăuntru. Cînd, în urmă cu cîţiva ani, am avut ocazia să îmbrăţişez coeziunea creaţiei lui Cojan, deschizînd expoziţia pe care Centrul Cultural Român din Paris i-o consacra, concomitent cu o alta, organizată la gazda lui obişnuită, Galeria Margaron, travaliul pictorului îşi etala generos complexitatea, magistral atinsă pe acest palier al existenţei. Artistul, care supraveghease cu ochiul său ager compunerea simezei şi ne încuraja, aprobînd arhitectura de ansamblu, avea dreptul să guste satisfacţia unui moment de frumos echilibru. La o lună, însă, după închiderea expoziţiei, domnul Margaron mă roagă să trec pe la galerie, avea surprize de împărtăşit. Dau curs acestei solicitudini comunicative, şi mă trezesc în faţa unor piese de Cojan, ultimamente produse, ca un efect al contemplării de sine pe care i-o prilejuise Expoziţia. Stranie experienţă, de lucidă asumare a unui bilanţ, pentru a-l folosi ca instrument de progresiune promptă, indiscutabilă! Prezentă şi în aceste picturi, o forţă expansivă, zădărnicind orice pusilanimă prevenţiune împotriva senectuţii. Artistul în cauză, la cele peste 8 decenii cît acumulase, era în stare să-şi impună, percutant – ca într-un scurtcircuit aplicat sieşi, propriei materialităţi pictorice –, o tresărire de austeritate, un plus prin sustracţie!

Astăzi, cînd îi sărbătorim 90 de ani, neprevăzutul nu-l părăseşte pe Cojan. Harta mişcătoare a tărîmului său pictural poartă unele către altele plăcile de stabilitate, iscînd configuraţii inedite. Dar tot ce vînzoleşte, dincolo de aşteptări, compactitatea, tot ce aruncă statornicia în tremurul unor liane spaţiale, imprimă un dinamism ce trece de suprafaţa picturii. Aleatoriul, la Cojan, nu încape într-o pedantă grafologie, presupune şi el cauţiuni mai grave. Singura lui paradă, la acest popas de vîrstă, are ca obiect nu dibăcii virtuozistice, numere de excelenţă isteţ exhibate, ci sfinţenia de toate zilele a truditorului care nu ia vreodată în deşert numele picturii. Dacă-i întîmpinăm cu emoţie ofranda, este pentru că artistul, la atare înaltă treaptă de vîrstă, ne arată cumva, cu viaţa lui lungă, ce a vrut Dumnezeu prin el, spre binele semenilor dintre care a pornit.

Pe drumul său, la început, lumea românească i-a filtrat ecouri pe care le decantase Pallady în primul rînd – muzica sever elegiacă a unui desen fără complezenţe şi a unui cromatism ca un suspin suav. Pictori din serii biografice apropiate, Ion Ţuculescu şi Wanda Sachelarie-Vladimirescu, îi putuseră servi unele elemente de emulaţie. Dinspre poezie, flutura insolitul crepuscular din ciclul orientalizant al lui Ion Barbu, sărbătorind caicul putred al unui Nastratin fabulos, care-şi turna pitorescul în tonuri grele, încărcate pînă la sordid...

Asemenea note rare, dintr-o ipotetică partitură, de referinţe şi întîlniri româneşti, nu-l epuizează, bineînţeles, pe tînărul Cojan. Figura singular fertilă pe care şi-a alcătuit-o apoi, individualismul său, fermecător şi incomod, suportă şi alte raportări, la personalităţi cu dublă zestre, răsăriteană şi occidentală, Pascin, evocînd gingăşie şi totodată acidulată neîmpăcare. Oricum, concreteţea spre care se îndreaptă el, curînd, este mai degrabă metonimică, nerăbdătoare să depăşească iluzionismul descriptiv. Nu-i de mirare că, ajuns în cîmpul larg al artei moderne, Cojan nu se statorniceşte la apeluri în care s-ar regăsi cu îmbietoare cordialitate – acelea, spre exemplu, venite de la patronul plenitudinii discrete, Georges Braque. L-a ispitit să-şi arunce sonda şi mai departe, spre concentrarea insidioasă, savant ingenuă, a lui Klee, sau chiar spre a încrucişa formule atipice – cadenţe de accent hirsut, proprii elveţianului Louis Soutter, şi, mai ales, metamorfozele violente impuse de suferinţă figurilor umane, ca sub acţiunea unui buldozer nemilos, în faimosul ciclu de **Otages** al lui Fautrier.

Căci sensibilitatea faţă de avatarurile figurii rămîne o constantă pentru Aurel Cojan, respiră subiacent în cutremurul de *lasso*-uri fremătătoare din care se alcătuieşte uneori pictura. Piesele importante fac plauzibilă o paralelă cu izbînzile memorabile ale lui De Kooning, din seria intitulată **Femei**, care a racordat la figurativ expresionismul abstract, cu încărcătura lui frenetică, împinsă pînă la monumental. Despre celebrul american, cu ocazia unei retrospective menite să triumfe la Washington, New York şi Londra, un critic britanic scria că este „personalitatea supremă a *picturii picturale* din a doua jumătate a secolului XX şi cel mai mare pictor al figurii umane de după Picasso". Comportă desigur, un asemenea elogiu, şi recunoaşterea inerenţei patetice de care figurativul a avut parte în ultimul secol, bîntuit de atîtea dezastre. Dar implică şi trăsături cărora îmi place să le regăsesc locul şi ponderea, fără orgoliu dar şi fără inutilă modestie, în momentele de reuşită pilduitoare ale compatriotului nostru. Nu mă sfiesc să invoc, în jurul lui, o asemenea reţea de trimiteri legitim valorizante.

Prin Aurel Cojan prinde corp o afirmare de creativitate românească, înalt meritorie. Îl socotesc, astăzi, talentul cel mai complex pe care l-a vădit pictura noastră dincolo de fruntariile ţării, apt să ne reprezinte cu acuitate în cele mai exigente confruntări. Să ştim să-i relevăm forţa proaspătă şi vitalitatea paradoxală! „Nu-i admirabil – spunea un scriitor contemporan – decît cine ştie să admire".

---

*Vernisajul expoziţiei **Mereu tînărul nonagenar: Aurel Cojan** va avea loc miercuri 3 martie, orele 17.00, în sala de expoziţii a Ministerului Culturii şi Cultelor (Bucureşti, Şos. Kiseleff Nr. 30).*

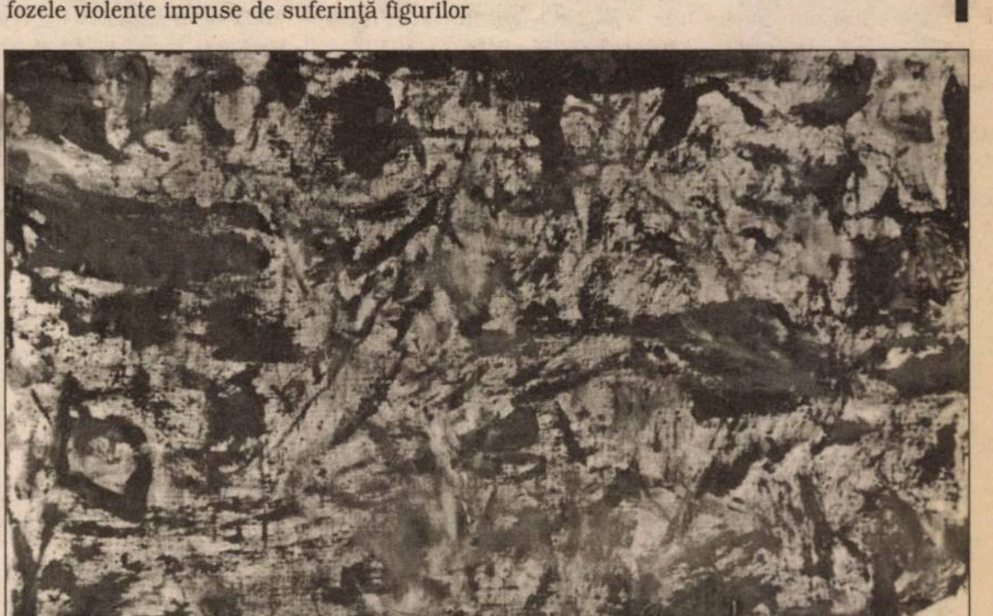

Pentru o retrospectivă Constantin Petraşchievici

În intervalul 4-24 mai 2004, la Galeria Căminul Artei,
va fi organizată
expoziţia retrospectivă Constantin Petraschievici (1950-2002).

Colecţionarii care posedă lucrări ale acestui complex plastician, plecat prematur dintre noi, şi care doresc să contribuie cu prezentarea acestora la succesul manifestării sînt rugaţi să-i contacteze pe organizatori:
Adrian-Silvan Ionescu, Tel.: 313.21.02, Rodica şi Sorin Alessandriu,
Tel.: 231.37.87 sau 0722-636.370 sau 0745-416.336.
În vederea realizării catalogului, colecţionarii sînt rugaţi să anunţe cît mai curînd participarea cu lucrări.

OBSERVATOR CULTURAL

NR.211

09.03.-15.03.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei

www.observatorcultural.ro

Diplome de excelenţă şi premii pentru film

Proiect artistic românesc la Paris

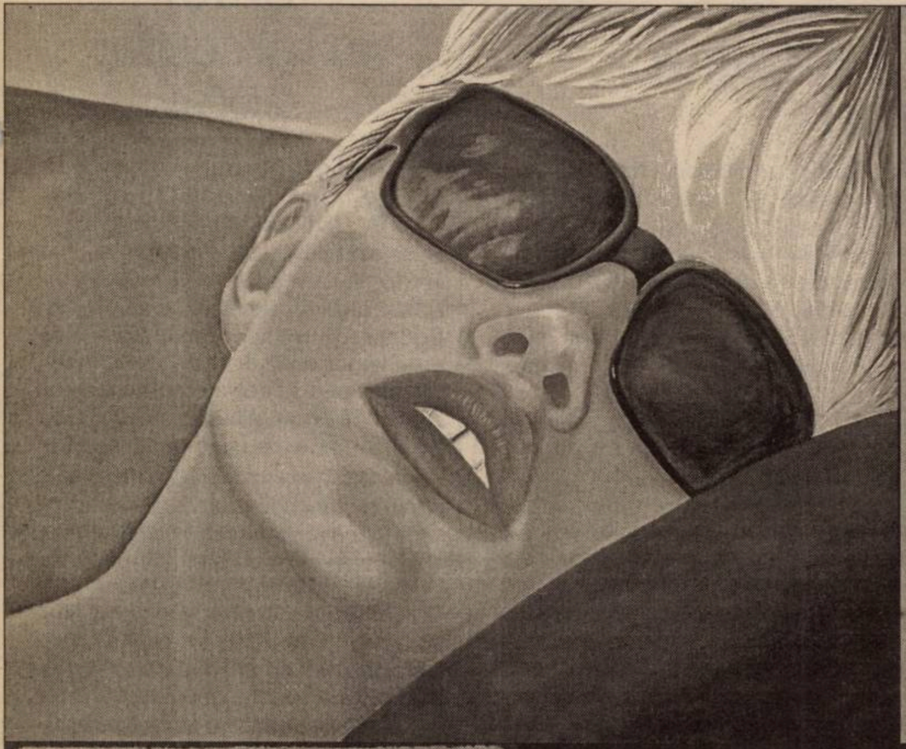

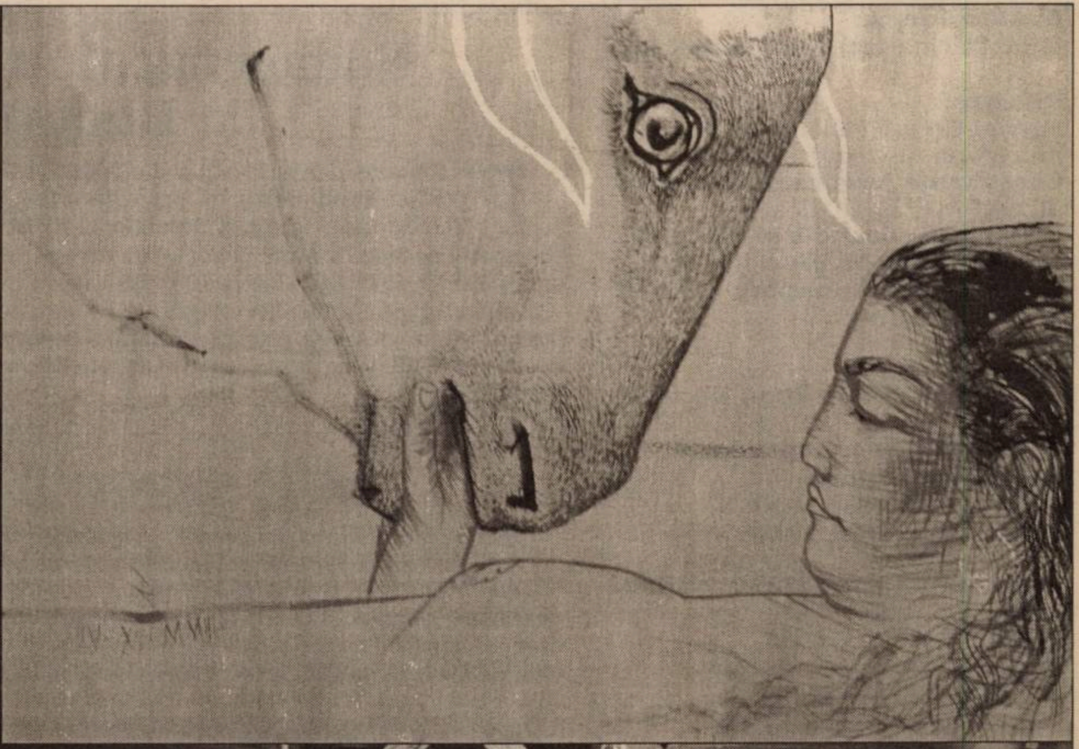

© dinu lazar © www.foto-grafiu.ro

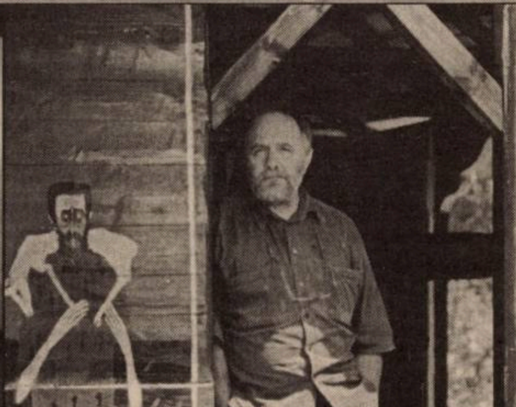

În amintirea lui Ion Dumitriu ▮ Eurolegături: buletin cultural româno-francez ▮ *Libertate şi cenzură în România* – un studiu de Adrian Marino ▮ Moshe Idel – din nou în România ▮ Europa şi multiculturalismul ▮ Feminine/feministe ▮ Două cronici despre *Woyczek* în regia lui Radu Apostol ▮ Festivalul de film de la Clermont-Ferrand ▮ Expoziţie Rembrandt la Chicago ▮ Bienala de Artă Contemporană de la Berlin ▮ Interviuri cu Dinu Lazăr şi Sorin Ilfoveanu

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 211, 09.03.-15.03.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul
SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la
BRD – GSG Sucursala Dorobanţi.
Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale.
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare
cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Experiment la Kalinderu MediaLab

Muzeul Naţional de Artă Contemporană prezintă în perioada 5-29 martie, la Kalinderu MediaLab, expoziţia video-art [R][R][F] **2004 'XP** [**Remembering-Repressing-Forgetting**] – un proiect experimental global tip „reţea“, realizat de Agricola de Cologne. Vernisajul a avut loc vineri 5 martie. Tema – **Memorie şi identitate**. În obiectiv – probleme acute ale lumii contemporane, de la globalizare la violenţă şi SIDA. Curatorii participanţi la această expoziţie internaţională au invitat – fiecare – un număr de artişti originari din diverse ţări (sau „adoptaţi“ de aceste state). Curatorul Raul Ferrera-Balanquet (Cuba/SUA, asociat al lui Agricola de Cologne) i-a invitat în cadrul expoziţiei **In[ter]venciones** pe artiştii Giselle Beigelman (Brazilia), Ricardo Baes (Venezuela), Santiago Perez Alfaro (Mexic), Eduardo Nava (Salvador/SUA), Juan Devis and OnRamp Arts (Columbia/SUA), Alex. Riviera (Peru/SUA). Gita Hashemi (Iran/Canada) i-a invitat în cadrul expoziţiei **RealPlay** pe Jaromil, Mireille Astore, Hardpressed Collective, Threadbare Coalition şi Haleh Niazmand. Curatorul suedez Björn Norberg i-a invitat pe Beoff/Olle Huge, Tomas Linell şi Mikael Scherdin (toţi din Suedia). Curatorii români Călin Man („curator as interface“) şi Ştefan Tiron („curator as curator“) i-au invitat în cadrul expoziţiei **Romanian Young Guns** – organizate de Călin Man – pe Sergiu Negulici, Milos Jovanovic, Cătălin Rulea, Daniel Gontz, Valentin Chincişan (toţi din România). Curatorul-şef al proiectului, Agricola de Cologne (Köln, Germania), fondator al NewMediaArtProjectNetwork, i-a invitat pe Conor MCGarrigle (Irlanda), Maite Camacho (Spania), Erkki Kirjalainen/Santtu Rantanen (Finlanda), David Clark (Canada), Melinda Rackham (Australia), Nathaniel Stern (Africa de Sud), Oliver Dyens (Canada), Shlipa Gupta (India), Michael Sellam (Franţa)/Garett Lynch (Irlanda) şi Jody Zellen (SUA), iar *alter-ego*-ul şi asistentul virtual al lui Agricola de Cologne, Melody Parker Carter (Köln, Germania) i-a invitat pe artiştii Werner Cee (Germania), Sachiko Hayashi (Suedia), Liz Miller (SUA), Lisa Gye (Australia), Mustafa Maluka, Avi Rosen (Israel), Irena Paskali (Macedonia), Gast Bouschet/Nadine Hilbert (Belgia), Stéphane Barron (Franţa) şi Lisa Cianci (Australia). Curatoarea daneză Eva Sjuve îşi va nominaliza mai tîrziu invitaţii.

Nonagenarul Aurel Cojan la Bucureşti

Pe 3 martie a avut loc, la sediul Ministerului Culturii şi Cultelor, vernisajul expoziţiei **Aurel Cojan**, în prezenţa artistului omagiat şi a ministrului Răzvan Theodorescu. Pictor şi decorator, elev al lui Francisc Şirato şi Camil Ressu, proaspătul nonagenar Aurel Cojan – care trăieşte în prezent la Paris – are la activ un palmares expoziţional redutabil. În 1983, Ministerul Culturii din Franţa i-a acordat titlul de „Cavaler al artelor şi literelor“. Realizată cu sprijinul Galeriei de artă „Contrapunct“, expoziţia de faţă (deschisă pînă pe 15 aprilie) cuprinde circa 45 de lucrări din diverse perioade de creaţie ale artistului, alături de caiete de schiţe şi de alte materiale documentare despre Aurel Cojan.

Alte expoziţii de artă

Bogata ofertă expoziţională a săptămînii trecute a mai cuprins – între altele – următoarele evenimente: vernisajul Salonului de primăvară Mogoşoaia 2004 (pe 7 martie, cu o prezentare a criticului de artă Alexandra Titu), vernisajul expoziţiei de pictură a Angelei Tomaselli (pe 2 martie), vernisajul expoziţiei de pictură **Călătorii citadine** a Ludmilei Grăjdan Ionescu (pe 5 martie) şi cel al expoziţiei de icoane realizate de Camelia Darie la Galeria „ArTei“ din Pasajul Hanul cu Tei (pe 3 martie).

Agenda culturală

Premieră la Casandra. Azi 9 martie are loc la Studioul Casandra al UATC premiera spectacolului **Bădăranii** de Carlo Goldoni susţinut de clasa prof. univ. dr. Adrian Pintea.

Concert la ArCuB. Vineri 12 martie va avea loc la ArCuB concertul susţinut de A.G. Weinberger, alături de Raul Kuşack, Kiba Dachi, Adrian Trade şi Dan Ioniţă.

(Agenda completă în paginile 28-31)

In memoriam

Vineri 5 martie s-a stins fulgerător din viaţă **Irina COROIU**, unul dintre cei mai apreciaţi critici români de teatru şi film ai ultimelor decenii. O săptămînă mai tîrziu ar fi împlinit 54 de ani.

Se născuse la Calafat, în judeţul Dolj, pe 12 martie 1950. A absolvit filologia la Universitatea Bucureşti în 1973. Înainte de 1989 a lucrat ca bibliotecară şi documentaristă la Arhiva Naţională de Filme, iar după schimbarea de regim a fost redactoriţă la revistele **Noul cinema** şi **Cinema** şi a revenit la Arhivă ca şefă a departamentului de Cultură cinematografică.

A fost o prezenţă activă în presa vremii, publicînd sute şi sute de cronici în amîndouă specializările sale. N-a vrut să opteze între teatru şi film, iubindu-le fără discriminări şi crezînd cu pasiune că le poate „împăca“ pe amîndouă, alergînd mereu între sălile de proiecţie pe pînza ecranului şi cele de spectacole „vii“, cu oameni pe scenă. S-a bucurat de recunoaşterea meritelor sale şi – mai important – de simpatia tuturor, căci avea un mod ataşant de a fi, deschis, niciodată blocat în mari orgolii. Plecarea ei timpurie, înainte de a-şi da măsura valorii în studii de sinteză sau în culegeri panoramice de articole, e cu atît mai dureroasă...

*

Duminică 7 martie a încetat din viaţă **Nicolae CAJAL**, preşedintele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România (din iunie 1994). Împlinise toamna trecută 84 de ani.

S-a născut pe 1 octombrie 1919 în Bucureşti. A fost medic chirurg cu o carieră impunătoare, doctor în medicină, profesor la Institutul de Medicină şi Farmacie din Bucureşti, academician, vicepreşedinte (1990-1994) şi şef al Secţiei medicale a Academiei Române (din 1994). De asemenea, a fost membru în Consiliul Provizoriu de Uniune Naţională de după revoluţia din 1989 (1990) şi senator de Bucureşti (1990-1992). Ca medic, om de ştiinţă şi lider civic, a contribuit la redefinirea noţiunii de „om de cultură“. Dispare o dată cu el o personalitate complexă, mult apreciată...

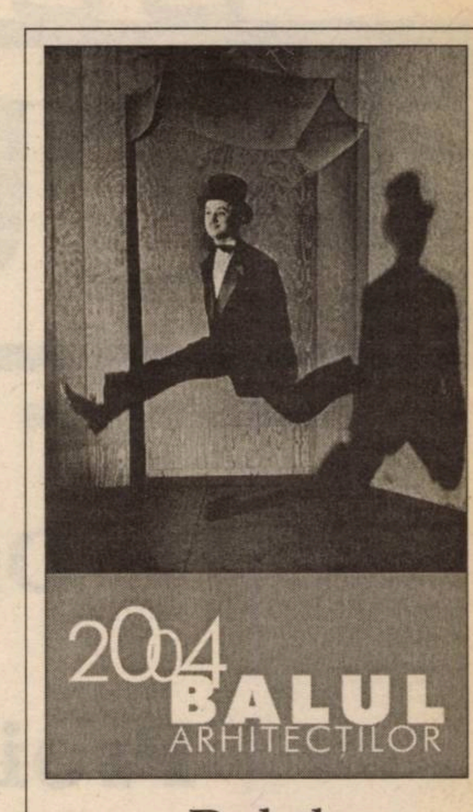

Balul arhitecţilor 2004

Vineri 5 martie 2004, în saloanele Cercului Militar Naţional din Bucureşti s-a desfăşurat ediţia 2004 a Balului arhitecţilor, organizat de Uniunea Arhitecţilor din România, împreună cu Ordinul Arhitecţilor. Data Balului este stabilită în proximitatea zilei de 26 februarie, cînd se aniversează fondarea în 1891 a Societăţii Arhitecţilor Români (anul acesta împlinindu-se 113 ani). Ediţia 2004, eveniment – ca de obicei – cultural şi monden totodată, a fost prefaţată de închiderea festivă a excepţionalei expoziţii retrospective a arhitectei şi pictoriţei octogenare Ioana GRIGORESCU, organizate în perioada 16 februarie-5 martie în Galeria artelor din cadrul Cercului Militar Naţional.

Pe scurt

Colocviu cu scriitori francofoni. În zilele de 1 şi 2 martie, Institutul Francez din Bucureşti a organizat la sediul său un Colocviu cu scriitori francofoni originari din 6 ţări de pe 3 continente. Invitaţi: Dumitru Ţepeneag (România), Rodica Iulian (România), Brina Svit (Slovenia), Yasmina Traboulsi (Brazilia), Boualem Sensal (Algeria), Pieter Diener (Ungaria). Pe 1 martie – în deschiderea programului – a avut loc în Sala „Elvira Popescu“ a Institutului o masă rotundă cu tema **Strategii literare de integrare a autorilor străini în literatura franceză**, urmată, pe 2 martie, de conferinţe, interviuri şi discuţii, avîndu-i ca protagonişti pe scriitorii invitaţi.

Dezbatere despre arhitectură la Cărtureşti. Joi 4 martie, revistele **Secolul 21** şi **Arhitectura** au organizat la librăria Cărtureşti (Strada Artur Verona Nr. 13) o discuţie despre oraş, urbanitate şi cultură metropolitană, intitulată **Noi şi oraşul**. Dezbaterea este legată de recenta apariţie a numărului despre **Viena – o metropolă contemporană** al revistei **Secolul 21**. Printre participanţi – membri ai celor două echipe redacţionale, scriitori, arhitecţi, sociologi, diplomaţi, oameni de afaceri.

Conferinţă la Institutul de Cercetări Politice. Tot pe 3 martie, Institutul de Cercetări Politice a găzduit la sediul său din Strada Spiru Haret Nr. 8 o conferinţă cu tema **Comment utiliser la théorie du champ politique en Europe Centrale et Orientale?**, susţinută de profesorul Antoine Roger (IEP Bordeaux).

Sumar

ÎN ACTUALITATE/DIPLOME DE EXCELENŢĂ ŞI PREMII PENTRU FILM

VALERIAN SAVA, Nostalgia amnezică, succesiunea de la UCIN şi sindromul encomiastic ▮ 4
LAURENŢIU BRĂTAN, MIHAI CHIRILOV, ALEX. LEO ŞERBAN ▮ 4

EVENIMENT/PROIECT ARTISTIC ROMÂNESC LA PARIS

MIHNEA MIRCAN, O schimbare de ton ▮ 6
MAGDA CÂRNECI, Un desant în forţă ▮ 7

STRUCTURI ÎN MIŞCARE

ION BOGDAN LEFTER, Dumitriu – tatăl şi fiul ▮ 8

LITERATURĂ

MAGDA RĂDUŢĂ, Împotriva prejudecăţilor critice ▮ 9
FLORIN IRIMIA, *Apocalypse Now*: **Oryx and Crake** ▮ 10

FILOZOFIE

ADRIAN NIŢĂ, Ontologia structurală ▮ 11
MIRCEA ANGHELESCU, Eurolegături ▮ 11

STUDII CULTURALE

ADRIAN MARINO, Libertate şi cenzură în România (I) ▮ 12
FELICIA WALDMAN, *Fast forward* sau viaţa de savant ▮ 13

SOCIETATE

ANA LUDUŞAN, Europa şi multiculturalismul ▮ 16

INTERVIU

DINU LAZĂR, Să fii fotograf, aici ca şi oriunde (I) ▮ 18
OANA BĂLUŢĂ, O istorie oglindită în publicistică ▮ 18

ARTE

TEATRU: **IULIA POPOVICI,** Standarde alternative ▮ 20
MIHAELA MICHAILOV, Între vertebrele minţii ▮ 20
FILM: **ALEX. LEO ŞERBAN,** Cu piciorul în două festivaluri (II) ▮ 21
ARTE VIZUALE: **SORIN ILFOVEANU,** Atelierul unui pictor ca aşezămînt cultural ▮ 22
ADRIAN-SILVAN IONESCU, Călătoria lui Rembrandt ▮ 23
MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** Evenimente muzicale ▮ 24
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
ŞTEFAN FIRICĂ, Incursiune în ţara minunilor ▮ 26
MIRCEA LĂZĂRESCU, Excelenţa şi problemele antropologiei ▮ 27
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28

ULTIMA PAGINĂ

SIMONA NASTAC, bb3: *Curate the Future, not the Walls* ▮ 32

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 1-7 MARTIE

▮ **Noua structură a Guvernului devine oficială.** Premierul Adrian Năstase a anunţat sîmbătă 6 martie, după întîlnirea cu uşile închise pe care a avut-o cu preşedintele Ion Iliescu, la Snagov, că luni 8 martie urmează să fie anunţată noua formulă a Executivului. Vicepreşedintele PSD Ioan Mircea Paşcu a recunoscut, duminică 7 martie, că „foarte multe" dintre informaţiile vehiculate deja, de mai bine de o săptămînă, în presă, sînt reale, dar a adăugat că o listă completă nu va fi dată publicităţii înainte de data stabilită. Cap de afiş al restructurării este schimbarea din funcţie a ministrului Justiţiei, Rodica Stănoiu, şi aducerea pe acest post a lui Cristian Diaconescu, secretar de stat în MAE. Alte puncte sînt nominalizarea lui Alin Teodorescu în funcţia de şef al Cancelariei primului-ministru, respectiv în cea de purtător de cuvînt al Guvernului; desemnarea lui Dan Ioan Popescu, a lui Ioan Rus şi a lui Ioan Talpeş în funcţii de ministru de stat (vicepremieri); nominalizarea lui Victor Ponta pentru postul de ministru delegat responsabil cu integrarea. Tot ca măsură de restructurare a Executivului este de menţionat şi apariţia Ministerului Mediului şi al Gospodăririi Apelor.

▮ **Zile grele pentru Victor Ciorbea.** Preşedintele PNŢCD a primit critici atît de la colegii de partid, cît şi de la europarlamentarii creştin-democraţi. Astfel, vineri 5 martie, conducerea centrală a partidului l-a tras la răspundere pe Ciorbea pentru demararea negocierilor – deja oprite – de alianţă sau fuziune cu PNL. Majoritatea liderilor partidului (Ion Diaconescu, Nicolae Ionescu-Galbeni, Remus Opriş, Gheorghe Ciuhandu, Ion Caramitru, Ulm Spineanu) i-au reproşat preşedintelui ţărănist „grava" greşeală de a fi început negocieri cu liberalii. Conducerea PNŢCD a hotărît că singurul posibil acord cu PNL ar putea fi un pact de neagresiune în campania electorală şi susţinerea candidaţilor rămaşi în turul doi. Candidaţii PNŢCD vor participa la alegerile locale pe liste proprii. Pe de altă parte, Victor Ciorbea a fost criticat – într-un interviu apărut vineri 5 martie în **Dilema veche** – de europarlamentarul Arie Oostlander, pentru poziţia, adoptată recent, de avocat ad-hoc al Guvernului României pe lîngă PPE.

▮ **Candidatură anunţată.** Duminică 7 martie, Vasile Lupu a anunţat oficial că va candida din partea Acţiunii Populare la Primăria Iaşiului şi a precizat că a luat această decizie pentru a lupta mai eficient împotriva corupţiei. „Adversarii mei sînt banii murdari, corupţia şi calomnia. Vreau să creez în Iaşi un mediu de afaceri sănătos", a spus Vasile Lupu, adăugînd că, în cazul în care nu va obţine cel puţin 5% din opţiunile electoratului, se va retrage definitiv din politică.

▮ **Şi PRM are un candidat la Primăria Bucureştiului**. Numele lui a fost oficial anunţat vineri 5 martie de către liderul PRM Corneliu Vadim Tudor. Este vorba de deputatul Dumitru Dragomir, preşedintele Ligii Profesioniste de Fotbal, care a evocat atuurile sale electorale: „Toată lumea sportului o să mă voteze. Pentru mine s-au epuizat toate gloanţele, pentru că eu am fost şi rămîn cinstit. Pentru mine, cinstea e o platoşă care mă apără".

▮ **Nici liberalii nu vor.** Marţi 2 martie, preşedintele PNL Theodor Stolojan a anunţat că nu se pune problema realizării unei alianţe politice cu PNŢCD. El a precizat că, în viziunea sa, o eventuală apropiere de ţărănişti se poate rezuma numai la campania electorală şi, eventual, la susţinerea reciprocă a unor candidaţi rămaşi în turul doi.

▮ **Moţiunea de cenzură – ratată.** Moţiunea de cenzură anunţată de Opoziţie ar putea fi transformată într-o moţiune simplă, din cauză că PRM nu va fi cooptat ca semnatar al ei. Corneliu Vadim Tudor a cerut, în schimbul sprijinului partidului său, să prezinte el însuşi moţiunea în faţa Parlamentului. PNL şi PD consideră această condiţie inacceptabilă. **(Raluca ALEXANDRESCU)**

Cronica politică

Antrenamente pentru guvernarea viitoare

RALUCA ALEXANDRESCU

Restructurarea anunţată de premier – care a primit, printre cele trei ajutoare de nădejde, un emisar special de la Cotroceni, generalul Ioan Talpeş – a pus în mişcare o armată – cuvîntul e la modă – de instituţii şi factori de decizie ai partidului de guvernămînt şi o întreagă constelaţie de personaje care gravitează în jurul PSD. Cap de afiş au fost, fireşte, cele cîteva întîlniri cu uşile închise dintre şeful statului, Ion Iliescu, şi premierul Adrian Năstase. Una dintre ele a avut loc la jumătatea săptămînii trecute, la Cotroceni, a doua sîmbătă, la Snagov. Amîndouă s-au încheiat cu precizări destul de vagi, dar cu semnale, destul de clar date, de pregătire a viitorului politic al preşedintelui aflat la sfîrşit de mandat. De altfel, continuarea carierei lui Ion Iliescu este una din posibilele chei de lectură ale schimbărilor petrecute în ultimele zile în componenţa echipei de la Palatul Victoria. Numirea generalului Ioan Talpeş în funcţia de vicepremier care are în grijă problematica integrării europene se poate înscrie şi ea, dintr-o anume perspectivă, în aceeaşi logică. În mod vădit, structura mai apropiată Palatului Victoria s-a întrecut în explicaţii, cînd confuze, cînd de-a dreptul ridicole, privind oportunitatea introducerii în componenţa Guvernului a unui personaj cu profilul lui Ioan Talpeş (printre altele, un apropiat al lui Ilie Ceauşescu în anii '70, cînd lucra ca istoric militar în Ministerul Apărării). Lăsînd la o parte argumentul forte al apropierii de preşedinte, principalele avantaje ale generalului Talpeş par a confirma înscrierea, de pe acum, a României într-o nouă guvernare, ale cărei premise le vedem de pe acum: pe de o parte, introducerea, camuflată, a unei puternice laturi militare în politica de „resurse umane" promovată de PSD, iar pe de altă parte, recuperarea tot mai apăsată a structurilor dure ale serviciilor secrete în aparatul executiv.

Secretarul general al PSD, Dan Matei Agathon, a fost – am spune, ca de obicei, potrivit zicalei „gura păcătosului adevăr grăieşte" – sursa unor comparaţii revelatoare pentru direcţia în care PSD-ul, în calitatea foarte probabilă de cîştigător al alegerilor de la sfîrşitul lui noiembrie, intenţionează să îndrepte regimul politic românesc. Incomodat de întrebările jurnaliştilor, Dan Matei Agathon a ajuns să-l compare pe Ioan Talpeş cu... Putin, cel care deja dă lecţii de supravieţuire politică tuturor liderilor cu veleităţi totalitare din lumea largă. Comparaţia poate merge, de altfel, mai departe, pentru că Rusia însăşi traversează o perioadă electorală, iar Putin se pregăteşte abil pentru cel de-al doilea mandat de preşedinte al doilea dintr-un şir, se pare, mai lung, dacă luăm în calcul speculaţiile referitoare la intenţiile de modificare a prevederilor constituţionale privind numărul de mandate. Fără să-l „suspectăm" pe colecţionarul de antichităţi Ioan Talpeş de aspiraţii prezidenţiale – deşi a conduce frîiele Administraţiei Prezidenţiale poate să trezească, de ce nu, măcar ceva vise bine orientate –, imaginea aruncată fără voie în joc de *gaffeur*-ul de serviciu al PSD-ului nu poate să treacă neobservată. Cum un Putin nu se naşte la fiecare mie de kilometri, personajul trebuie recreat, folosind o sumă de mici Putini, fiecare cu atribuţiile sale specifice: un responsabil cu serviciile secrete şi cu reactivarea securiştilor competenţi, altul cu imaginea şi cu desfăşurarea campaniei electorale şi aşa mai departe.

În ceea ce-l priveşte pe Ioan Talpeş, nu este foarte clar – PSD-ul nu a reuşit să născocească o explicaţie credibilă – la ce anume pot folosi competenţele acumulate de acest personaj în perioada de după '89. Cu alte cuvinte, la ce-i serveşte experienţa de director al SIE unui vicepremier însărcinat cu integrarea europeană. Sau cum a contribuit postul de ambasador la Sofia – căpătat apoi – la definirea setului de probleme implicate de negocierile cu UE. Întrebări, fireşte, pur retorice. Mai ales, în contextul declaraţiilor mai mult decît seci şi misterioase ale vicepreşedintelui PSD Viorel Hrebenciuc, care au început cu asigurări privind abilitatea profesională a personajului („El a fost numit datorită experienţei în domeniu, inclusiv în cel al integrării") şi au culminat cu cele referitoare la „statutul internaţional al lui Talpeş". În contextul apropierii de modelul Putin, statutul internaţional al noului vicepremier poate, cel mult, să ajute la integrarea europeană a foştilor ofiţeri de Securitate şi mai puţin la îndeplinirea criteriilor politice de aderare. ▮

EDITURILE ALL
vă recomandă

MANAGER CONTRA CURENTULUI
Ce fac marii manageri altfel decât ceilalţi
Autori: Marcus Buckingham, Curt Coffman
Preţ: 379.000 Lei

MANAGER CONTRA CURENTULUI
CE FAC MARII MANAGERI ALTFEL DECÂT CEILALŢI
INTERVIURI APROFUNDATE, INIŢIATE DE *GALLUP ORGANIZATION* CU MAI MULT DE 80.000 DE MANAGERI DIN PESTE 400 DE COMPANII – CEL MAI EXTINS STUDIU DE GEN, REALIZAT VREODATA
MARCUS BUCKINGHAM & CURT COFFMAN

"....O abordare sociologică de evaluare şi analiză a atitudinilor, a opiniilor şi a comportamentului uman"

În curând:
"DESCOPERĂ-ŢI PUNCTELE FORTE cu Testul STRENGTHS FINDER"

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

DIPLOME DE EXCELENŢĂ

Nostalgia amnezică, succesiunea de la UCIN şi sindromul encomiastic

VALERIAN SAVA

Să procedăm cronologic, fără a neglija însă apele freatice care unesc, în speţă, Gala Filmului Documentar de la sfîrşitul lunii februarie cu festivitatea Premiilor UCIN din chiar ziua Mărţişorului, începînd cu faptul că la ambele manifestări decorul şi recuzita au jucat un rol esenţial: Gala documentaristă a beneficiat de ambianţa nou-nouţă a Sălii Multimedia din sediul abia inaugurat al Ministerului Culturii din ograda Muzeului Satului, în timp ce Sala de marmură de la Cinema Studio a aşa-zisei „Uniuni a Cineaştilor din România" a fost împodobită cu grele mătăsuri alb-roşii şi şnururi uriaşe de aceleaşi culori, figurînd mărţişoare monumentale. Au funcţionat ca atare, în egală măsură, din plin şi abundent, mijloacele, cultura şi gustul demne de promotorii şi zelatorii producţiilor epopeice şi ai festivităţilor triumfaliste, de care nici una dintre cele două instituţii gazdă nu duce lipsă.

În ograda Muzeului Satului, oficialul Laurenţiu Damian (deşi nu se ştie în virtutea cărui rang, ofertă sau funcţie cu care-l va fi delegat ministrul aflat la faţa locului) şi inevitabila Manuela Cernat (inevitabilă, fiindcă o vom reîntîlni ca prezidentă – ?! – la proclamarea Palmaresului UCIN, după rolul de spicheriţă la Gala de tristă amintire de la Cinema Patria, din toamna trecută) au fost comperii ceremoniei restante de premiere a realizatorilor seniori de la fostul şi actualul (?) studio numit în continuare „Alexandru Sahia" (!). Aceştia fuseseră omişi la praznicul prezidenţial-patriarhic din 2002, cînd cu *Excelenţele* din branşă, numărate a fi 68+1 (datorită dedublării în autocinstire a lui Sergiu Nicolaescu). *Excelenţele* documentarului, acum recompensate, fiind şi ele corespunzător numeroase: 26.

Ar fi de neiertat să nu consemnăm deserviciul făcut din nou breslei de egalitarismul politicii de racolaj. Nu atît prin configurarea listei premiaţilor, oricît de eclectică, pînă la paritatea valorii cu contrariul ei, filantropia nefiind cea mai rea dintre instituţii decît atunci cînd maschează dublarea unor privilegii. Mult mai stigmatizant (pentru autorii săi) a fost filmul de montaj proiectat *ad-hoc* şi semnat în tandem de cei doi din capul alineatului precedent, sub titlul care presupun că e mai mult opera inevitabilei incompetenţe critice: **Perle** (?!) **ale documentarului românesc** (cert în titlul citat din memorie e doar **Perle**). *Perle* a comis şi oral inevitabila, fixată inombrabil la acelaşi adjectiv *superb*, în oraţiile sale encomiastice, ca şi peste cîteva zile la Cinema Studio, unde s-a delectat suplimentar cu *formidabil*, de data asta nu cu referire la deceniile glorioase ale Studioului „Sahia", ci la performanţele anului de criză şi faliment profesional şi moral 2003. Fundătură la care nu se putea să nu ajungem prin legislaţia şi clientelismul puse în funcţie cu contribuţia determinantă a celor care-au blocat orice control şi orice acces al profesioniştilor veritabili la treburile publice ale domeniului. An 2003 pe care zelatoarea l-a apărat cu un servilism al eufemismelor la fel de emblematic ca encomioanele, tocmai a fi „nu de criză, ci de aşteptare".

Dar să revenim cronologic în curtea Muzeului Satului Multimedia. Aici, oratoarea din tandem va fi simţit totuşi ceva din şubrezenia posturii, de vreme ce s-a gîndit să se insurecţioneze *ex abrupto* împotriva „răutăţilor" criticii „veninoase", jucînd fariseic şi eficient pentru naivi cartea iubirii colegiale şi arătînd cu degetul critica drept unic inamic şi singur nor din peisajul istoric şi contemporan, ca şi cum mai era nevoie să se demonstreze similitudinile enclavei noastre subculturale cu ultimele feude ale baronilor PSD-işti care stigmatizează critica şi presa. Ne putem spune că *verba volant*, dar nenorocirea e că ne-am întîlnit cu aceeaşi ideologie în imaginile de pe ecran de sub titlul **Perle...**. Ar fi un fel de florilegiu a tot ce s-a produs mai de soi în documentarul românesc, dar din care se vede că egalitarismul e tot atît de demagogic-colegial şi discriminatoriu, pe cît e nostalgia restauraţiei amnezic-punitivă, excluzînd bunăoară din retrospectivă un dizident de elită ca Slavomir Popovici, dar nu numai pe acesta, şi înşiruind cele 3-4 excelenţe supravieţuitoare reale din branşă şi pe emulii lor meritorii într-o grămadă şi în succesiuni jignitor-aberante.

În fine, a nu sufla nici un cuvînt, nici de pe ecran, nici din sală, la această unică întrunire din răgazul de 15 ani, despre supliciul şi preţul plătit cenzurii în oficina propagandistică ce nu şi-a schimbat nici azi numele, a nu spune nimic despre prezentul anihilat al documentarului românesc, înmormîntat sub noianul unui trecut deformat, e o incredibilă iresponsabilitate, într-un fel sinucigaşă, dar neîndoielnic profitabilă. Căci, mergînd pe urmele prezentatoarei euforice de astă toamnă de la Cinema Patria, consortul din tandemul predestinat a început cu „Domnule ministru [Răzvan Theodorescu – *n.n.*], domnule senator [Sergiu Nicolaescu – *n.n.*], domnule preşedinte [Mihnea Gheorghiu, de la autointitulata „Uniune a Cineaştilor din România" din care au fugit mai toţi cineaştii – *n.n.*]", iar ministrul l-a declarat pe loc „mare prieten" pe senator ş.a.m.d. Cam prevăd unde se va situa în această ordine de idei volumul ex-amicului Laurenţiu D., **Documentarul românesc**, lansat cu acest prilej şi premiat – uluitor şi nu tocmai – *ex-aequo* la UCIN, alături de o autentică operă filmologică: Iulia Blaga despre Mircea Săucan, complet uitat şi acesta de nostalgicii amnezici şi autişti într-ale documentarului. Dar poate vom citi şi vom vedea. *À bientôt.*

Purtaţi de aceste ape freatice, n-avem de ales decît să adăstăm lîngă mlaştina în care au fost concepute Premiile UCIN pentru 2003.

Aici lucrurile se complică în continuare, fiindcă nu e nici o speranţă ca akademikul de partid sus-numit să-şi deschidă succesiunea, iar mediocrii fără nici o şansă din jur şi-l vor tot atît de mult prorogat, cît ţin ca ei toţi să se poată numi şi să profite de denumirea oficializantă „din România". În ce impas fără ieşire previzibilă a ajuns „Uniunea" cu firmă fără acoperire şi în ce criză de timp disperată se vede din însuşi faptul că nu şi-a mai îngăduit, ca în trecut, să amîne cu un an distribuirea premiilor, să le dea bienal, cînd rezultatele sînt cele care au fost în 2003. Dar poate cea mai expresivă este componenţa juriului, cu sideranta soluţie dinastică de investire ca preşedintă pentru filmele de ficţiune a Manuelei Gheorghiu-Cernat. Bine, bine, înţelegem că Mihnea Gheorghiu tocmai a

Laurenţiu BRĂTAN:

„Nu prea mă interesează premiile UCIN, nici măcar nu ştiu exact care au fost anul ăsta (ca nici în ceilalţi ani, de altfel) – sînt acel gen de premii neglijabile pe care nici un film onorabil nu şi le trece în CV...

În nici un caz filme ca **Marfa şi banii**, **Occident** ori **Niki Ardelean...** nu s-ar făli cu vreun premiu UCIN, în cazul în care le-au/le-ar fi obţinut.

Ştiu, de exemplu, că filmul Malvinei Urşianu a luat unul din premiile UCIN de anul acesta şi cred că se potrivesc (nivelul premiilor cu nivelul filmului, vreau să spun)"...

Mihai CHIRILOV:

„Mi se pare:

- hilar că a fost nevoie de zece membri în juriu pentru a alege dintr-o mînă de filme.
- onorabil faptul că nu s-a dat Marele Premiu şi că au fost, totuşi, recompensate **Examen** şi **Maria**.
- trist că-n palmaresul final s-a găsit loc pentru două dintre calamităţile majore ale anului trecut: fascistul **Ce lume veselă...** şi ofensatorul **Raport despre starea unei naţiuni** (care nici măcar n-a fost distribuit încă pe ecrane). Cei care le-au susţinut (pentru că refuz să cred că a existat unanimitate în rîndul membrilor juriului) ar trebui legaţi de scaun într-un cinema care proiectează în buclă American Pie. Să se mai culturalizeze şi ei un pic.
- inexplicabil faptul că nu s-a acordat premiul pentru rol secundar feminin (de ce nu Luminiţa Gheorghiu în **Maria**), dar şi că a fost preferat bătrînul din **Ce lume veselă...** în dauna lui Horaţiu Mălăele (excelent) în acelaşi **Maria**.
- de prost gust faptul că Victor Rebengiuc nu s-a dezis public de apariţia penibilă din **Raport despre starea unei naţiuni**, declarînd în schimb că regretă că a jucat în scurtmetrajul lui Puiu, premiat la Berlin.
- miraculos că nu a fost premiată Tamara Creţulescu (din **Ce lume veselă...**) pentru cel mai bun rol feminin.
- insultător faptul că juriul n-a ţinut cont de nici un criteriu (succes de public sau/şi de critică), judecînd în virtutea aceloraşi subiectivisme şi păşunisme de duzină cu care ne-am obişnuit deja din partea unora dintre juraţi."

Alex. Leo ŞERBAN:

„Nimic nou: UCIN-ul face şi el ce ştie să facă mai bine – adică cacealmale. Premiază pelicule meritorii, aparţinînd unor regizori tineri, dar strecoară în palmares şi catastrofe precum **Ce lume veselă...**, aşa încît nimic nu mai e credibil: nici meritul, nici nemeritul. Dacă în privinţa Manuelei Cernat – veşnica maestră de ceremonii a tuturor şuşelor cinematografice – nu mai am nici o iluzie, în cazul Magdei Mihăilescu aveam anumite pretenţii; cum nu cred că şi-a pierdut busola critică, nu-mi rămîne decît să bănuiesc ce se ascunde în spatele deciziei sale: s-a gîndit că-i face bine unei bune prietene (Malvina Urşianu) lăudînd cel mai prost film al ei, aşa cum unei mame la pensie, care tocmai a născut un copil cretin, saşiu şi olog, îi spui: „Ce drăguţ e, să-ţi trăiască!". Cred că anumiţi regizori (între care şi Malvina Urşianu) ar trebui să primească premii ca să *nu* mai facă filme. **Ce lume veselă...** a fost un eşec total la încasări şi n-a avut parte decît de o singură cronică pozitivă – evident, a aceleiaşi M.M. Este scandalos, dacă „scandalul" mai poate să surprindă atunci cînd el vine (regulat) din partea UCIN-ului...

Au fost şi cîţiva în juriu care au votat împotrivă. În locul lor, eu m-aş simţi prost: n-au fost decît figuranţi într-o piesă."

CEA MAI NOUĂ LIBRĂRIE VIRTUALĂ ROMÂNEASCĂ

English Français
Home
Editura
Club
Inregistrare
Login
Prieteni
Joburi
Dialog
Contact
Harta site
PARALELA 45 EDITURA
EDITURA
CLUBUL "PARALELA 45"
Înregistrare
Utilizator:
Parola:
Login
Aţi uitat parola?
Catalog
Domenii
Subdomenii
Autori
Noutăţi
Infoeditorial
Bestseller
Download
Ghidul autorului
e-Debut
Coşul
Comanda
Cum cumpăr?
Cautare
Paralela 45 - O linie editoriala la zi !
Bestseller

Vreţi să cunoaşteţi activitatea unei edituri profesioniste?
Vreţi să fiţi la curent cu ultimele noastre apariţii editoriale?
Vreţi să vă cumpăraţi direct de acasă cărţile de care aveţi nevoie ?
Vreţi să beneficiaţi de reduceri substanţiale de preţ?
Vreţi să intraţi în posesia unor titluri pe care nu le mai găsiţi în librării?
Vreţi să dialogaţi cu noi?
Vreţi să participaţi la concursurile noastre cu premii?

VIZITAŢI-NE PE WEBSITE-UL
www.edituraparalela45.ro
ŞI VEŢI VEDEA CĂ MERITĂ!

CĂUTAŢI – începând din 15 martie 2004 – colecţiile noastre de traduceri, literatură română, literatură de informare, carte didactică, literatură pentru copii, divertisment şi timp liber ŞI VEŢI DEVENI UN CITITOR MAI BOGAT ŞI MAI BINE INFORMAT.

PARALELA 45 – O LINIE EDITORIALĂ LA ZI!

ŞI PREMII PENTRU FILM

Premiile Uniunii Cineaştilor din România pentru anul 2003

Pentru filmul de ficţiune:

Premiul special al juriului: **Ce lume veselă**, regia Malvina URŞIANU;
Premiul pentru regie: Titus MUNTEAN pentru **Examen**;
Premiul pentru imagine: Cristian COMEAGĂ pentru **Raport despre starea naţiunii**;
Premiul de interpretare pentru debut în rol principal feminin: Diana DUMBRAVĂ pentru rolul din **Maria**;
Premiul de interpretare pentru rol masculin: Marius STĂNESCU pentru rolurile din **Ambasadori, căutăm patrie** şi **Examen**;
Premiul de interpretare pentru rol secundar masculin: Ion NICIU pentru rolul din **Ce lume veselă...**;
Premiul pentru muzică: Petru MĂRGINEANU pentru **Maria**;
Premiul pentru montaj: Melania OPROIU pentru **Examen** şi **Maria**;
Premiul *opera prima*: **Maria** de Călin NETZER;
Premiul pentru scurtmetraj de ficţiune: **Triptik** de Cătălin COCRIŞ;
Premiul pentru carte de film: Iulia Blaga pentru **Fantasme şi adevăruri** şi Laurenţiu DAMIAN pentru **Filmul Documentar. Despre documentar... încă ceva în plus** (*ex-aequo*).
Marele Premiu, Premiul pentru scenariu şi Premiul pentru scenografie nu s-au acordat.

Pentru filmul documentar şi de animaţie:

Premiul special al juriului: Cristina NICHITUŞ pentru **M.B. Doamna cu trandafiri**;
Premiul pentru film documentar: Anca DAMIAN pentru **Exerciţiu de libertate** şi Gabriel COBASNIAN pentru **Martorul – Carol Popp de Szathmari** (*ex-aequo*);
Premiul pentru regie film documentar: Vasile ALECU şi Roxana CHIRIŢĂ pentru **Europa începuturilor (Viscri)**;
Premiul pentru imagine film documentar: Ion CRISTODULO pentru **Acasă la Arghezi**;
Premiul pentru film de animaţie: Dinu ŞERBAN pentru **Acum este MAXIMA**;
Premiul *opera prima*: Cristina MITITELU pentru **Fetiţa cu chibrituri**.

***Ce lume veselă* de Malvina Urşianu**

reuşit să comită prin efracţie postnomenklaturistă infamia de a face ca instituţia cinematografiei naţionale să fie reprezentată în conducerea Institutului Cultural Român de M.G.C., dar s-o facă şi preşedintă de juriu în imediată proximitate parcă e cam de prost-gust, parcă prea aminteşte de ce-a învăţat prezidentul prorogat *sine die* în anticamera mai-marelui său oltean N. Ceauşescu. Cu tehnica serviciilor de cadre şi securiste tot acolo perfecţionată, şi-a adunat prorogatul în juriu clienţii ultrauzaţi dintotdeauna, din toate juriile compromise, de la coada alfabetului cu Ştefan Velniciuc, pînă în capul lui cu Ştefan Antonescu, şi invers, cu acelaşi Nicolae Cabel care uzurpă de ani mulţi funcţia filmologică de şef al unei comisii editoriale, cu demnii de compătimire Elisabeta Bostan şi Florin Mihăilescu, cu noul ucenic în ale oportunismului Viorel Domenico şi, în fine, cu colegele noastre Cristina Corciovescu şi Magda Mihăilescu, care au acceptat să-şi lege numele şi de această malversaţie (numai pentru prezenţa în conclav a lui Cristian Mungiu ar trebui să trec în alt registru, care nu-l priveşte pe eminentul debutant, ci ţine de machiaverlîcurile akademikului gerontocrat).

Care malversaţie? După componenţa juriului, sînt cifrele şi titlurile filmelor din competiţie, cu care nu se descurcă deloc sau se lasă încurcată rău M. Mihăilescu, în dubla sa calitate de membru în juriu şi ziaristă în serviciu comandat la cotidianul pe care nu-l onorează. Cică: juriul „a avut, în fapt, a alege dintre cinci titluri: **Maria**, **Examen**, **Ambasadori, căutăm patrie**, **Raport despre starea naţiunii** şi **Ce lume veselă...**". *În fapt*, e ca la Radio Erevan de altădată: **1.** Da, e adevărat că, dacă nu s-a recuzat din capul locului şi n-a avut demnitatea să refuze cauţionarea fundăturii în care ne-au adus adversarii reformei şi refondării cinematografului românesc, juriul nu avea de ales-cules decît dintre cinci premiere autohtone ale anului mai sus-caracterizat. Dar printre ele nu se afla **Raport despre starea naţiunii**, pentru simplul motiv că pelicula cu acest titlu are premiera abia la sfîrşitul acestei a 11-a săptămîni din 2004, în schimb, una dintre cele cinci premiere ale lui 2003 a fost filmul-diversiune pentru compromiterea noii generaţii, **Tancul**, pe care aceeaşi ziaristă îl lăuda în **Adevărul** ca reprezentîndu-i pe tinerii cineaşti şi ca intrînd în istoria filmului românesc triumfal precum vehiculul titular. Cum de-a dispărut din... raportul anual al breslei atît de vizibilul argument armat şi prin ce prestidigitaţie a putut el să fie înlocuit cu **Raportul...** curat naţional? **2.** Da, e adevărat că **Raportul...** clientului neonomenclaturist Ioan Cărmăzan a fost proiectat în toamna trecută la Gala susdefinită, dar după acest criteriu al deturnărilor filmografice, de care clanul mediocrat s-a mai folosit şi în alţi ani pentru a falsifica ierarhiile şi imaginea de ansamblu, mai erau de ales încă două filme cu premiera publică în 2004: **Niki Ardelean, colonel în rezervă** de Lucian Pintilie şi **Dulcea saună a morţii** de Andrei Blaier.

De-aici încolo, o dată fixat cadrul general al malversaţiei, prin preşedinţia şi componenţa juriului, precum şi prin cleptomania manevrării tabloului de premiere ale anului 2003, totul a decurs mult mai simplu. Ceea ce nu înseamnă că n-au trebuit mobilizate în continuare toate forţele cameleonic-clientelare spre a ascunde breslei şi opiniei publice ruşinea în forma ei finalizată. În cronica evenimentului premial de la UCIN, aceeaşi M.M., pe care a trebuit s-o adoptăm şi noi, în alt sens, drept clienta frecventă a comentariilor noastre, pune titlurile a două filme de debut, **Maria** şi **Examen**, atît în fruntea listei prestidigitate a celor cinci premiere mai sus-citate din **Adevărul** (2 martie crt.), cît şi în fruntea înşiruirii premiilor înmînate în Sala de marmură a „Uniunii" dezbinatoare. Pentru această dublă ispravă într-o singură pagină de ziar, „Mady" binemerita încă un Premiu UCIN pentru critică. Adică, vezi bine, această ediţie a Premiilor UCIN ar fi fost cîştigată de Călin Netzer (Opera prima) şi de Titus Muntean (Premiul pentru regie) şi nicidecum de Malvina Urşianu (Premiul special al juriului pe post de Mare Premiu, pentru regretabila mediocritate afişată în **Ce lume veselă...**), nici de Cristina Nichituş (Premiul pentru filmul documentar pe post de Mare Premiu al scurtmetrajelor-lungi, pentru antimodelul didactic **Doamna cu trandafiri – Martha Bibescu**), care tovarăşe au fost, „în fapt", ele, plasate în fruntea Palmaresului oficial astfel disimulat şi în capul bucatelor aferente, başca I. Cărmăzan, insinuat prin contrabandă printre cei pentru care s-a montat tot circul bine plătit (prin intermediul Premiului pentru imagine atribuit lui Cristian Gomeagă, pe care prefer să-l consider tot atît de machiavelic implicat în afacere de sforarul-şef, ca şi Cristian Mungiu în juriu).

Dacă n-ar fi fost nici o pierdere pentru Titus Muntean şi Călin Netzer să-şi vadă filmele **Examen** şi, respectiv, **Maria** decalate pentru o ediţie bienală a premiilor 2003-2004, fiindcă nici un debutant concurent redutabil nu se conturează pentru anul în curs din motivele prea des explicitate, în schimb, cum să fi acceptat a pierde sau a amîna fie şi o clipă ocazia orchestratorii operaţiei?!

Despre scurtmetrajele anului trecut, practic necunoscute publicului şi nici breslei, şi despre Palmaresul lor, ar trebui discutat separat. Dar cum am fost la trei proiecţii organizate în iarna trecută cu astfel de pelicule în mica sală a CNC, îmi devansez cronica afirmînd că **Boborul**-ui de Radu Vasile Igazság, realizat la firma şi cu concursul artistic al lui Vivi Drăgan Vasile de la Fundaţia Arte Vizuale, în loc să fie complet ignorat de Palmares, i-ar fi stat foarte bine în fruntea premiilor, cel puţin cu aceeaşi îndreptăţire ca anul trecut, cînd altă producţie, tot caragialiană, de la aceeaşi firmă, **Franzela exilului** de Alexandru Solomon, a fost folosită contra voinţei şi fără vina realizatorilor, drept torpilă contra Marelui Premiu meritat de **Occident** de Cristian Mungiu. Dar cît de inconvenient-aluziv ar fi fost în context Caragiale, în fruntea Palmaresului cu al său şi al nostru **Boborul!** (cu semnul exclamării în originalul literar)...

În *speech*-ul de acceptare a Marelui Premiu mascat, Malvina Urşianu, căreia niciodată nu i-a lipsit verbul ingenios gîndit, a zis că ea nu mulţumeşte juriului, ci îl felicită pentru *curajul* de a fi acordat premiile pe care le-a acordat. Bine zis!

Din decembrie 2003 apare la Bucureşti o revistă lunară franco-română, **Régard**, editată de către Ambasada Franţei, reprezentantul Ministerului Francez al Afacerilor Externe şi Camera de Comerţ şi Industrie Franco-Română – CCIFR. Un al doilea număr a apărut în februarie 2004. Echipa redacţională are o componenţă „mixtă", română şi franceză. Director al publicaţiei este Florin Micu, redactor-şef – Christian Casteran, redactor-şef (interimar) – Christian Lionet, redactor-şef adjunct – Stéphane Siohan, director artistic – Fabrice Lehoux, iar secretari de redacţie sînt Constantin Antochi, Florin Iaru şi Eugen Roşu. Revista are 52 de pagini color, pe hîrtie velină (format A4) şi este editată în condiţii grafice remarcabile, proprii publicaţiilor franceze de profil. Printre colaboratorii primelor două numere îi găsim pe ambasadorul Franţei la Bucureşti Philippe Étienne, Cristian Pârvulescu, Horia Barna, Lucia Efrim, Luca Niculescu, Matei Martin, Fabrice Lehoux, Valentin Arvunescu, Adriana Mocca ş.a. Sumarul este unul tip „magazin", divers şi atractiv, plin de informaţii de tot felul, dar presărat şi cu articole „de opinie" pe teme de actualitate (politice, economice, sociale, cultural-artistice, ştiinţifice, de divertisment, sănătate

mensuel francophone de Roumanie
regard
franco-roumain
Enjeux
Le «OUI» à l'Europe
Cinema
Buftea et Snagov, un nouvel Hollywood
Economie
Le verdict de l'UE : «peut mieux faire !»
Dossier
REGARDS DE FEMMES
Allez România !

regard
franco-roumain
L'Evénement
Au secours, Lénine revient !
Les Gens
Aznavour, ou le père Goriot à Snagov
Dossier
Les paysans français du Banat
Enjeux
Taxis : plus rares, plus chers
Ubisoft joue et gagne
Sortir
Le coup de bars
Bine ai venit Charles!

ş.a.m.d.). Dintre „materialele" care pot fi citite în cele două numere apărute pînă în prezent amintim doar cîteva: **Un bohemien à Snagov** – interviu luat de Stéphane Siohan lui Charles Aznavour, aflat în România cu ocazia turnării unui film, pagini despre investiţiile franceze în România, un articol al Mihaelei Rodina despre dezbaterile din cadrul Comisiei UE la Bucureşti privind problema... incompatibilităţii dintre tăierea porcilor şi actuala legislaţie europeană, un comentariu despre flagelul tabagic în Franţa, un altul despre şansele agriculturii ecologice în România, texte despre film, teatru, artă contemporană...

PROIECT ARTISTIC

A debutat recent la Paris – şi va continua pînă în luna aprilie – un proiect cultural îndrăzneţ: acela de lansare a unui număr de paisprezece tineri artişti plastici români, prezentaţi într-un şir coerent de expoziţii organizate profesionist, bine anunţate şi „mediatizate“. Organizatoare: asociaţia „*-esco* art contemporain“, iniţiativă independentă a unui grup de trei entuziaşti, ei înşişi tineri, încrezători în necesitatea – şi în urgenţa – străpungerii barierelor indiferenţei, precum şi în posibilitatea reală a impunerii pe piaţa occidentală a artei româneşti noi, novatoare. Ce-i drept, s-au adresat deocamdată tot statului, solicitînd – şi obţinînd – găzduirea expoziţiilor la Institutul Cultural Român din Paris. Proiectele viitoare îşi vor găsi – e de sperat – şi alte spaţii de manifestare.

În aceste pagini – o prezentare generală a proiectului şi un articol cuprinzînd mici „profiluri de autor“ ale celor paisprezece expozanţi români la Paris...

O schimbare de ton

MIHNEA MIRCAN

Împotriva prejudecăţilor

Pe 11 februarie, asociaţia „**-esco** art contemporain“ a lansat la Institutul Cultural Român din Paris proiectul **Atterrissage** (11 februarie-30 aprilie 2004) – o serie de şase expoziţii menite să familiarizeze publicul local cu un segment semnificativ din arta contemporană românească. Prima propunere făcută de asociaţia „**-esco**“ publicului tradiţional al Institutului, dar şi unuia proaspăt, atras prin canalele de comunicare folosite de astfel de evenimente (**Pariscope**, **L'Officiel du Spectacle**), a fost dezacordul pofitabil dintre picturile Simonei Cristea şi cele ale lui Roman Tolici.

Inedit prin amploare şi ritm, **Atterrissage** este întîlnirea cu Parisul a 14 artişti – 11 pictori şi 3 fotografi –, proiect de o amploare fără precedent în istoria recentă a unor schimburi culturale care mizează pe perpetuarea convenţiilor, mai curînd decît pe inovaţie şi eficienţă. Lansarea proiectului a fost percepută de către criticii de artă prezenţi la vernisaj ca o schimbare importantă de ton, reuşind să înlăture prejudecăţi sedimentate despre „arta din Est“. Dincolo de vitalitatea lucrărilor şi de lipsa de inhibiţii de care au dat dovadă organizatorii acestui desant, trebuie notată opţiunea explicită pentru o artă ferită de tropii specificităţii geografice, neîmpovărată de amintirea vreunei traume originare. Faptul că aceste lucrări provin din România e doar o veste bună, iar nu semnalul pentru reacordarea instrumentelor hermeneutice în cheie geo-estetică.

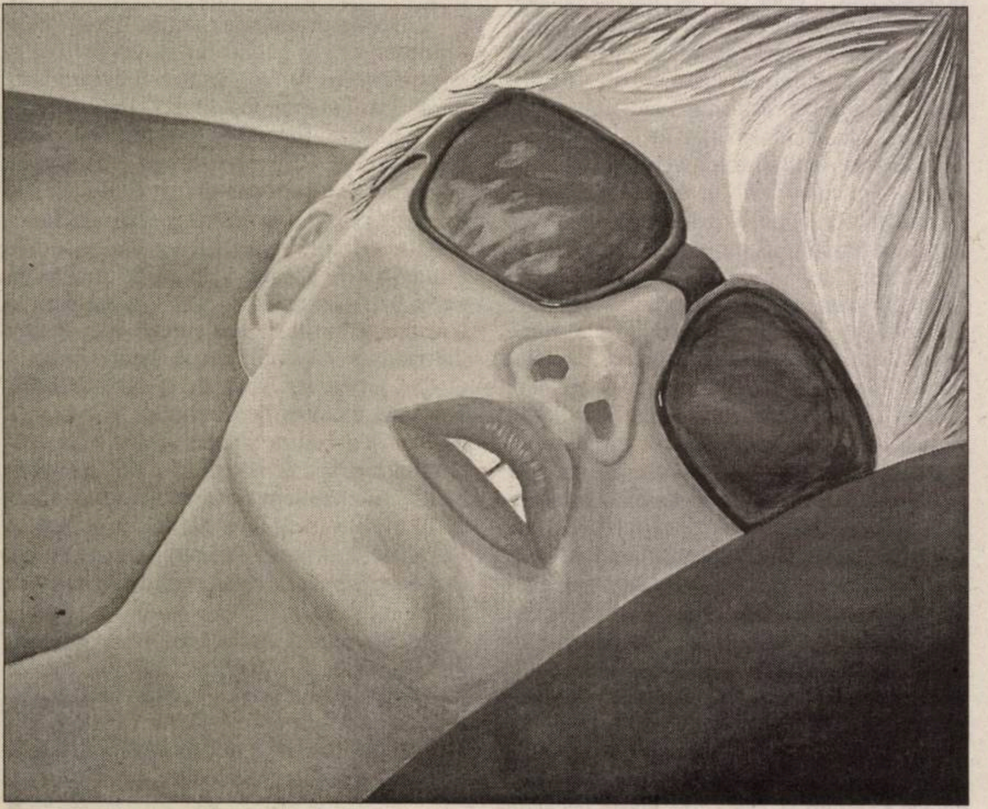

Simona Cristea

„-esco“ – un început

Atterrissage este primul proiect „**-esco**“, asociaţie fondată anul trecut de către Andreiana Mihail, Raluca Barb şi Dan Horja.

„**-esco**“ reacţionează la lentoarea cu care creşte piaţa de artă din România, la confuzia criteriilor pe care se întemeiază judecata de valoare critică şi comercială a artei contemporane. E vorba de încercarea de a înlocui cu altceva basorelieful în rigips ori **Carul cu boi** apocrif, plasat în perfectă siguranţă şi invizibilitate chiar deasupra tăbliei patului. „**-esco**“ intenţionează să descopere şi să promoveze arta contemporană de calitate, să îi testeze şansele de supravieţuire şi adaptabilitatea pe pieţe mai limpezi, să creeze un flux funcţional de idei şi resurse în arta contemporană românească, punînd în legătură sfere şi capitale distincte.

Tema e vastă şi abordarea – pragmatică. „**-esco**“ se alătură astfel celorlalte iniţiative private viabile de artă contemporană, Galeria Posibilă şi Galeria H'ART, anunţînd pentru viitorul apropiat un program cuprinzător ca medii şi formate de eveniment.

14 tineri artişti

Atterrissage prezintă un grup de artişti ieşiţi de curînd dintr-o şcoală desuetă, cu un bagaj mai mult sau mai puţin apăsător de frustrări –

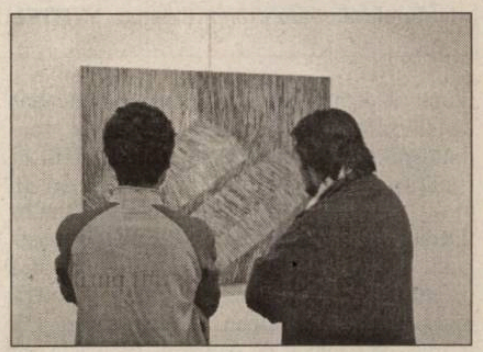

„**-esco** art contemporain" este o asociație culturală înființată recent de Andreiana MIHAIL, Raluca BARB și Dan HORJA, trei prieteni care au în comun pasiunea pentru artă și bucuria de a o descoperi.

Reprezentantă a 14 dintre cei mai importanți artiști vizuali români ai noii generații, „**-esco** art contemporain" promovează arta contemporană românească în spațiul cultural francez.

„**-esco** art contemporain" concentrează energie tînără: cea a membrilor fondatori și cea a artiștilor reprezentați. Dincolo de solidaritatea de generație, ceea ce a contat în selecționarea celor 14 artiști a fost valoarea și forța lucrărilor, precum și posibila lor integrare în circuitul artistic internațional.

Formați după 1990, cei 14 artiști reprezentați de „-esco art contemporain" aparțin primei generații care nu mai face referire direct sau indirect la istoria recentă, nu mai este tributară acesteia. Pe de altă parte, dispariția acestei constrîngeri înseamnă renunțarea la confortul unei rigori (auto)impuse și pierderea unor repere imediate.

Înțelegînd această stare de lucruri, „**-esco** art contemporain" susține expresia individuală, arta vie și puternică, nu o artă „zonală", etichetată *made in Romania*. Nu este vorba despre exploatarea unui capital istoric – trecutul turmentat care ar trebui, spun unele voci, să transpară sistematic și simptomatic în creația artistică, ci despre un nou discurs, de pe o altă poziție, de „re-sincronizare". Este un risc, un gest radical pentru a reintegra arta românească în circuitul internațional. Este hazardat să „încerci" piața de artă franceză, bine organizată și hiper-specializată, unde există mii de galerii vii, care acoperă toate breșele, toată cererea potențială. „**-esco** art contemporain" vrea să fie o galerie mobilă care să creeze și să acopere nevoia de artă românească.

Primul proiect al asociației „**-esco** art contemporain" este organizarea unei serii de 6 expoziții găzduite de Institutul Cultural Român de la Paris (1, Rue de l'Exposition 75007).

Conceptul pe care l-am imaginat este acela al unui desant cultural la Paris, sub numele de **Atterrissage**. Acesta presupune o debarcare în forță, prin număr, durată și mai ales prin noutatea lucrărilor propuse.

Dimensiunile proiectului sînt următoarele: 14 artiști – 200 de lucrări – 6 expoziții – 3 luni – la Paris.

Seria de expoziții **Atterrissage** a început în 11 februarie și se desfășoară după programul următor:

- 11-21 februarie – expoziție de pictură: Simona CRISTEA și Roman TOLICI
- 25 februarie-6 martie – expoziție de pictură: Irina BOTEA, Suzana DAN și Gili MOCANU
- 10-20 martie – expoziție de pictură: Iuliana VÎLSAN și Alexandru RĂDVAN
- 24 martie-3 aprilie – expoziție de fotografie: Alexandra CROITORU, Maria STAN și Nicolae ILFOVEANU
- 7-17 aprilie – expoziție de pictură: Dilmana IORDANOVA și Florin CIULACHE
- 21-30 aprilie – expoziție de pictură: Anca BENERA și Răzvan MICAN.

Pentru a organiza această serie de expoziții, am cerut sprijinul mai multor instituții și companii private. Astfel, Institutul Cultural Român de la Paris, Eurotime, Mondial Assurance, TAROM, CFR Călători și Biroul de avocați Ștefănică, Duțu și Asociații au făcut ca **Atterrissage** să se desfășoare în locul și la datele propuse.

Considerăm proiectul **Atterrissage** ca pe o primă etapă a unui parcurs care, deși dificil, se anunță incitant și, ca orice parcurs, formator. Formator atît pentru artiști, pe care sperăm să-i integrăm într-un circuit internațional, cît și pentru organizatori. **Atterrissage** este o cale în care căutarea începe după atingerea destinației.

Etapa imediat următoare a demersului „**-esco** art contemporain" este introducerea acestor artiști în circuitul galeriilor pariziene. Deja unul dintre artiști are un angajament pentru o expoziție colectivă, în luna septembrie, la o galerie din Montmartre.

Valoarea unui artist se măsoară, pe lîngă notorietate și prestigiu, și în numărul de lucrări aflate în colecții particulare și ale muzeelor. Prin acțiunile sale, „**-esco** art contemporain" urmărește abordarea și fidelizarea unui public avizat, precum și formarea unei cote pentru artiștii pe care îi reprezintă.

Și pentru că ideea de bază a asociației „**-esco** art contemporain" este aceea de schimb cultural, etapa următoare ar putea fi prezentarea unor artiști străini publicului din România.

În orice asociere de orice tip există afinități, dar și divergențe punctuale. „**-esco** art contemporain" își propune să își mențină scopul comun, dincolo de interesele individuale: acela de a crea și a promova un curent românesc care să intre în circuitul valorilor internaționale.

*Informații și contacte „**-esco** art contemporain" sînt disponibile la www.esco-art.com.*

-esco
art contemporain

ROMÂNESC LA PARIS

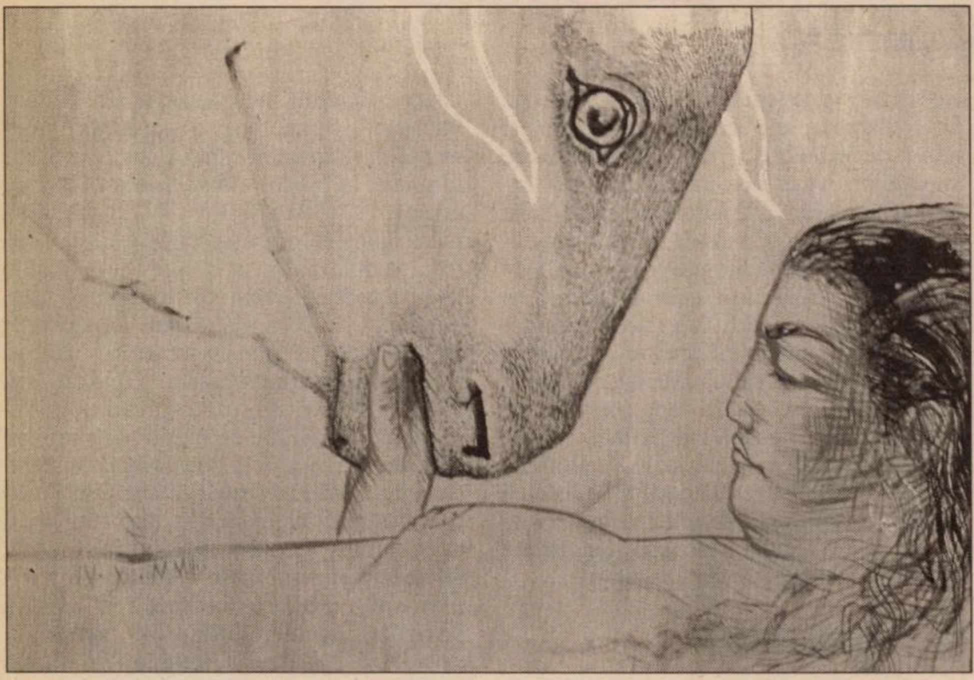

Alexandru Rădvan

Un desant în forţă

„Aterizajul“ acesta în forţă a 12 tineri plasticieni îmi aminteşte de „Desantul“ prozatorilor optzecişti de acum vreo 20 de ani. Atunci vroiam să luăm cu asalt literele române, înţepenite într-un modernism corcit politico-comunist, acum ei vor să ia cu asalt o citadelă a jocurilor estetice internaţionale, mult mai complicate şi mai riscante decît îşi închipuie mulţi. Cei 12 tineri pictori şi fotografi şi cei 3 manageri ai lor, toţi tineri şi de „şcoală nouă“, sînt sinceri, sînt proaspeţi, au forţa niţel sălbatecă a simplificărilor (binevenite) ale oricărui început. Au dinamism, curaj şi un început de înţelegere a ceea ce vrea să zică „piaţa de artă“ într-o lume sofisticată de uzul şi abuzul reţetelor de succes ale provocărilor şi inovaţiilor de tot felul. Par să ştie „regula jocului“, dur de altfel, în care nu rezistă decît cei care muncesc cît 7 şi suferă cît 77 – şi sînt dispuşi să îl joace. Şi cum în lumea stranie a artei nu contează decît strigătul, vorba lui Artaud, cei 12 tineri artişti par să fie gata să strige tare şi nou, între miile de strigăte cosmopolite ale urbei pariziene. Să le urăm suflu puternic şi tenacitate, ambiţie nemărginită şi temeritate, astfel ca strigătul lor pur şi intens să ajungă să-i integreze, cu succes şi fără pierdere de sine, în enorma orchestră dodecafonică a concertului *live* al *world*-artei.

Magda CÂRNECI

motivate de inerţia, uniformitatea şi suficienţa ştiute – şi cu nevoia presantă de clarificare a vocii proprii. Începem să putem vorbi despre o generaţie care, cu sprijinul unui management cultural încă firav, încearcă să articuleze un sistem în care rezonanţa lucrării să sporească, să întîlnească şi să formeze un public.

Simona Cristea face *pop art* cu inima uşoară, fără consideraţiile grele din penumbra unor lucrări de Warhol, Lichtenstein sau Wesselman. Fără a ambiţiona „să fie mai burghez decît burghezul“, aşa cum făcea, după formularea lui Leo.Steinberg, artistul pop clasic, căutînd limita unde jocul îşi pierde aparenţa de gratuitate, Simona Cristea reciteşte primul episod conştient postmodern al artei contemporane în termenii unei vizualităţi purificate, excesive. Picturile spun cît pot de puţin şi arată cît pot de mult.

Materia pictată de Suzana Dan e una în sfîrşit îmblînzită de către artă şi incapabilă să mai ameninţe cu revărsarea informă: o mînă porneşte ordonat din străfundurile unui fotoliu bordat de flori, reuşind, doar astfel strunită, să reproducă un gest celebru. Suzana vorbeşte despre natura statică a fragmentului anatomic, preluat alături de alte specii ale *parergon*-ului din istoria artei şi pus să îngrădească o scenă a cărei consumare e mereu amînată.

În cîteva lucrări de Gili Mocanu e vorba despre soarta detaliului care a vrut să fie Pictură, care a cedat pe pînză pulsiunii de repetiţie şi a sfîrşit ca structură luxuriantă, nepractică. Gili pictează extraordinar colapsul ce urmează autonomiei (moderniste) a semnului. **Chiuveta funerară** şi sicriele ascunse în materia fondului introduc şi nuanţează tematica funerară.

Irina Botea priveşte cu suspiciune la păpuşile cîştigate la ultima promoţie: e ceva neliniştitor în acţiunile lor suspendate, par să se fi oprit chiar în punctul în care începe coşmarul şi vor să tîrască copii ingenui şi imprudenţi înapoi în povestea din care au fost desprinse.

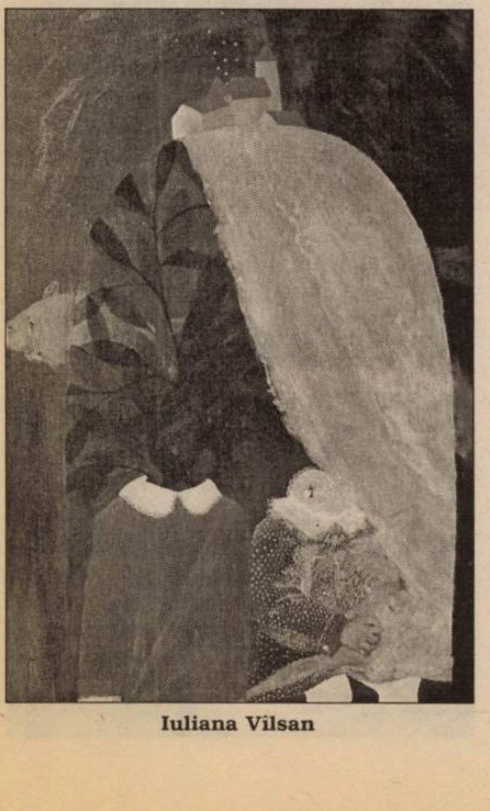

Iuliana Vîlsan

În picturile Iulianei Vîlsan, Ludovic Skultety vede la lucru „revanşa valorilor dispreţuite ale gingaşului, drăgălaşului, cochetului şi superficialului“, precum şi „redutabila putere a lucrului mic, infim, neobservat“. „Insecuritatea în faţa detaliului“ tulbură lectura **Portretelor** recente, lăsînd să izbucnească alte sentimente decît bucuria recunoaşterii.

Altă apropiere de portret propune Dilmana Iordanova, într-o pictură care a asimilat experienţa fotografiei. Portretul fotografic este imprimat pe pînză, iar pictura atacă, ripostează. Cele două medii se învinuiesc reciproc de crimă faţă de reprezentare, îşi dispută capacitatea de a o însufleţi. Invocarea tradiţiei flamande se ciocneşte de vociferările şi impurităţile picturii (carioca şi aurolac) şi de liniştea placidă a fotografiei.

S-a spus că Florin Ciulache pictează la 3 dimineaţa, cu televizorul încă aprins şi gata să recepteze apariţii surprinzătoare precum sigla, acordajul cromatic şi imnul. Într-o lucrare ca **Reality TV**, pictura e evacuată din poziţia de precursoare şi resituată la capătul fluxului televizual, în cîmpul unui *freeze frame* neliniştitor. Un hibrid dinamic-static, îngheţat într-o pastă care pare să mişte, dincolo de prezenţa reconfortantă a telecomenzii.

Lucrările Ancăi Benera caută apa ca virtualitate, îşi iau instabilitatea ei drept model. Urmărit de imaginaţia acvatică, elementul care diluează culoarea poate fi pictat, fotografiat şi sculptat în silicon. Apa devine astfel mediul pentru întîlnirea unor semne care exasperează interpretarea unitară.

Pictura lui Roman Tolici este o introducere brutală în mintea altcuiva, reproducînd fragmente disparate dintr-un jurnal de fantasme, dincolo de care nu se lasă ghicită o biografie. Este scena pentru o reinventare furibundă, viguroasă, a sinelui, dar niciodată pentru devierile lui confesive sau pentru căutarea coerenţei. Artistul desface legătura dintre coerenţă şi identitatea artistică, iar arta rămîne mai spectaculoasă decît viaţa.

Alexandru Rădvan a ascultat pînă la capăt, răbdător, povestea modernismului în varianta ei eroică. I s-a părut că unele lucruri nu ţin. Întrebările despre puterea politică sînt decupate de pe fundalul glorios al modernismului, scoase de sub protecţia unui consens tacit şi recontextualizate. Vîrsta de aur e, de fapt, traversată de eroi trişti, debusolaţi, mai puţin siguri pe ei, pe caii pe care călăresc.

Răzvan Mican se interesează de relaţia problematică dintre ordine şi claritate – prima nu o implică în mod necesar pe a doua. În acest sens, modernismul este o referinţă reperabilă în limbaj şi în alegerea subiectului. Un discurs îndatorat în egală măsură picturii metafizice şi suprarealismului este aplicat unor structuri disfuncţionale, unor peisaje industriale derelicte, populate de apariţii stranii.

Alegerea celor trei fotografi ţine de coerenţa interioară a proiectului **Atterrissage**. Alexandra Croitoru, Maria Stan şi Nicu Ilfoveanu au o sensibilitate înrudită cu cea picturală, îşi compun imaginile şi instalaţiile fotografice într-un mod care presupune intimitate cu istoria mediului, cu acel moment pasionant în care fotografia tocmai inventată nu reuşise să se debaraseze de pictura pe care se mîndrea că a ucis-o. În **Parcul Borghese** de Nicu Ilfoveanu, în seria **Fashion** de Alexandra Croitoru şi în printurile pe pînză din instalaţia **Under** de Maria Stan se simte o încredere în imagine care se „practică“ tot mai rar, înlocuită de felurite exigenţe conceptuale.

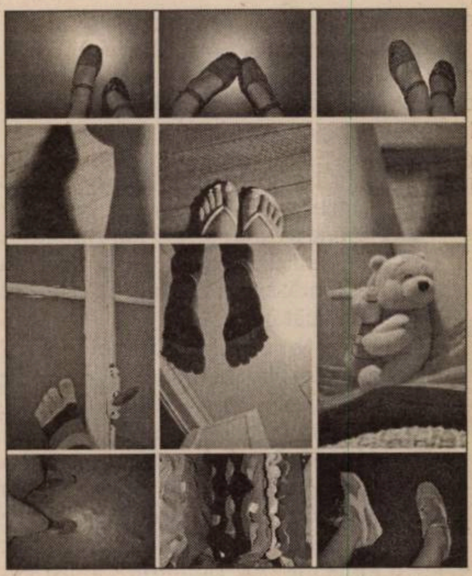

Maria Stan

Arta contemporană în locul geografiei romanţate

Am amintit despre „sincronismul“ dezinvolt pe care îl propune proiectul publicului francez. **Atterrissage** e important pentru că întrerupe ceva ce ameninţa să devină o tradiţie: receptarea exclusiv exotică a Estului şi obsesia etichetei balcanice.

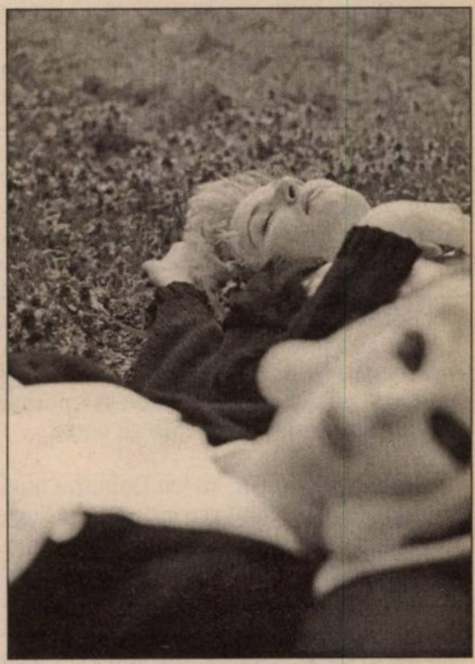

Alexandra Croitoru

Efortului de a înţelege Estul emancipat, „cealaltă jumătate a Europei“, în prima jumătate a anilor '90, i-a urmat conturarea schematică a portretului şi contextului balcanic, motivată de considerente de *marketing* (expoziţiile intrau astfel în conjuncţie cu jurnalele de ştiri) şi încurajată de disponibilitatea estică pentru auto-colonizare – definirea de sine în opoziţie cu Vestul intangibil. Acest complex a inspirat nesfîrşita serie de expoziţii balcanice din ultima vreme, dintre care se disting *blockbuster*-urile **In Search Of Balkania** (Neue Galerie am Landesmuseum, Graz), **Blood & Honey. Future's in the Balkans** (Essl Sammlung, Klosterneuburg) şi **In the Gorges of the Balkans** (Fridericianum, Kassel). Prin desprinderea de contextul balcanic, arta nu mai e obligată să pozeze în port tradiţional, să-şi amintească de traume, să cînte eroii sîngeroşi şi ambigui ai diverselor lupte de eliberare, să vorbească despre obiceiuri locale de neînţeles şi despre crize fratricide. Latura exotică, metaforică şi modalităţile de expunere ce amintesc de bazar şi artefactele lui pitoreşti fac acum loc unei înţelegeri mai nuanţate a relaţiei dintre cele două spaţii, a punctelor de contact şi a zonelor intermediare, cu instrumentele artei contemporane şi nu cu cele ale geografiei romanţate.

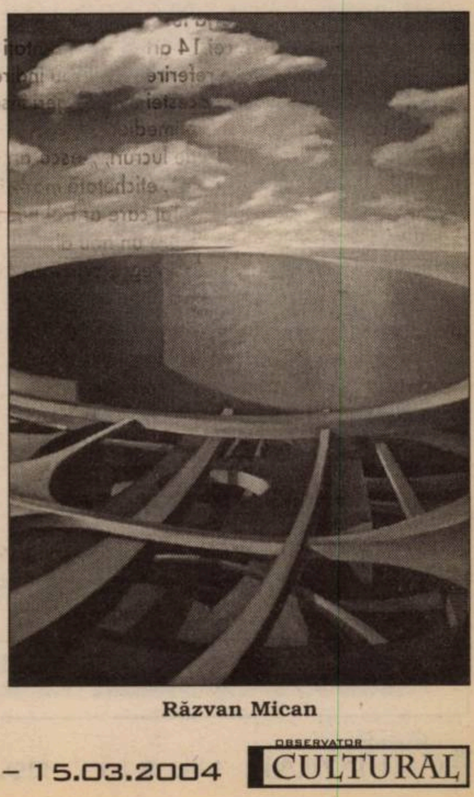

Răzvan Mican

Dumitriu – tatăl şi fiul

ION BOGDAN LEFTER

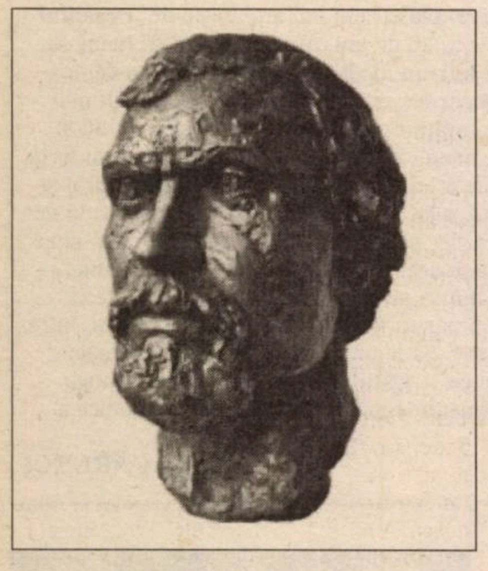

Bust în bronz la o şcoală bucureşteană

Luni 1 martie, la Şcoala Nr. 157 din Bucureşti a fost instalat bustul în bronz al unui artist: Ion Dumitriu. Ar fi împlinit în acea zi 61 de ani. S-a grăbit să ne părăsească în urmă cu cinci ani şi aproape jumătate.

La Şcoala Nr. 157, în Cartierul Militari, Ion a fost cîndva, în 1966-1967, profesor de desen. Preda acolo muzică Mirela, soţia lui, rămasă pînă nu de mult la aceeaşi catedră.

În mai 2002, Şcoala Nr. 157 a primit numele lui Ion Dumitriu. S-a zbătut pentru asta fiul lui, Radu. Care a mai făcut şi alte lucruri în amintirea tatălui său: a pus pe roate o Fundaţie „Ion Dumitriu"; a fost sufletul expoziţiei comemorative deschise pe 26 septembrie 1999, la Muzeul Literaturii Române, la un an de la plecarea pictorului, ocazie cu care s-a lansat şi **Cartea cu Ion Dumitriu**; s-a ocupat de alte retrospective la Timişoara, Bucureşti (acuarelele de tinereţe, la Galeria „Sabina şi Jean Negulescu"), Bistriţa; a depozitat pe „discuri compacte" o parte a lucrărilor şi a diapozitivelor fotografice ale lui Ion Dumitriu; şi aşa mai departe. După ce laborioasa operaţiune de arhivare „pe suport electronic" va fi încheiată, va urma inventarierea riguroasă a creaţiei artistului. În proiect mai sînt – în consecinţă logică – elaborarea unui catalog „*raisonn*", publicarea de albume şi – posibil – o amplă retrospectivă a întregii opere.

Atribuirea numelui lui Ion Dumitriu unei instituţii de învăţămînt general are – pe lîngă partea formală, „muzeală" a unui asemenea gest – o semnificaţie aparte. Tînărul pictor (avea pe-atunci douăzeci şi trei spre douăzeci şi patru de ani) a stat puţin timp la 157, fiind silit de statutul instabil (nu obţinuse încă „titularizarea") să „migreze" din şcoală-n şcoală. A rămas – însă – fidel pînă la capăt lucrului cu copiii. N-a abandonat nici o clipă profesoratul, nici atunci cînd ajunsese un artist important şi respectat. În 1980 s-a fixat la Liceul de arte plastice „Nicolae Tonitza", unde a predat pînă cînd s-a stins din viaţă. Mai mult decît să facă simple „ore de desen", a văzut în misia didactică o cale cu două sensuri: oferi, dar şi primeşti şansa de a înţelege creativitatea infantilă, contemplată cu o bucurie nestinsă vreodată, nici o clipă blazată. Inaparentă, legătura cu propriul lui demers artistic era profundă: reconstituirea prin fotografii şi tablouri a autenticităţii naturale şi obiectuale a lumii vechi, rurale, arhaice convergea subtil cu explorarea celuilalt tip de energie „originară", a viziunii copiilor. Căci profesorul Dumitriu nu-i învăţa să asimileze stereotipiile tradiţionale ale „desenului frumos" (pe teme de genul **Ţara mea**, **Primăvara**, **Portretul mamei** şi restul), ci – dimpotrivă – îi ajuta să abandoneze retoricile previzibile, inculcate de părinţii sau profesorii care se străduiseră să-i „îmblînzească". În schimb, le cerea să-şi elibereze imaginaţia, să lase frîu liber spontaneităţii, să fie ei înşişi, năstruşnici, „trăzniţi" – adică autentici, originali, „originari". Le dădea teme fanteziste precum acestea, recuperate în **Cartea cu Ion Dumitriu** (spicuiesc doar cîteva exemple, şi anume de... maşini, maşinării, alte vehicule!): **Maşina de strîns zăpada**, **Maşina de scris pe cer – „Pace"**, **Combina muzicală**, **Maşina care înveseleşte fiinţele**, **Maşini de anticipat calamităţi naturale**, **Orgă cosmică – „extratereştii"**, **Navă spaţială – (Arca lui Noe)**. Experimentul a condus la rezultate absolut colosale, păstrate – din fericire – într-o cutie înaltă din atelierul lui Ion. În 1979, pe cînd lucra la Şcoala Nr. 162 din Giuleşti, a organizat, cu desenele elevilor săi, o extraordinară expoziţie la Muzeul Colecţiilor de Artă. Printre vizitatori s-a aflat şi Radu Petrescu, care făcuse cu mulţi ani înainte experienţe textuale similare cu copiii de la şcolile din Petriş şi Prundu Bîrgăului, consemnate (transcrieri şi comentarii) în jurnal (vezi **Ocheanul întors**). Întîlnirea cu pictorul-profesor avea să-l apropie pe Radu Petrescu şi de Gheorghe Crăciun, mai-tînărul scriitor care lucrase asupra creativităţii textuale infantile la Zărneşti...

La Şcoala Nr. 157 „Ion Dumitriu", graţie grijii lui Radu, sînt expuse reproduceri după cîteva tablouri şi un panou tip „profil de autor", cu imagini şi informaţii biografice şi despre cariera artistică. Din 1 martie 2004, în holul central al şcolii te întîmpină, privind ţintă spre intrarea principală, şi bustul său în bronz, realizat de Antoaneta Andrei: o lucrare impresionantă, la scara (aproximez) 2:1, turnată după un mulaj care a păstrat cu intenţie urmele eforturilor sculptoriţei de captare a trăsăturilor şi a expresiei unui mare artist şi totodată prieten de o rară calitate umană şi morală. Chipul sobru, corect-realist, dacă-l priveşti de la o distanţă oarecare, are de fapt suprafaţa compusă din iregularităţi, din intervenţii succesive în lutul moale, în loc să le netezească înaintea turnării, autoarea le-a lăsat la vedere. Bronzul suprapune aceste mesaje distincte: iată-l pe cel care a fost Ion Dumitriu, impunător, maiestuos în încremenirea impasibilă a statuii; dar putem citi şi căutarea febril-îndurerată a modelării unui monument înfăţişînd nu cine ştie ce personalitate istorică, din vremuri de mult trecute, ci un om pe care l-am avut pînă mai ieri printre noi, pe care l-am iubit şi pe care nu-l putem lăsa prizonier panteonului de figuri impasibile, şlefuite, cu sclipiri reci, metalice ori marmoreene, irevocabil îndepărtate.

Ceva ce nu se poate descrie – sentimentul, senzaţia, sfîşierea interioară la vederea acestui lucru de negîndit: cum un prieten se stinge, pleacă pentru totdeauna şi în urmă-i rămîne chipul preschimbat în statuie...

Păsări de hîrtie

Cu cîteva luni în urmă, în octombrie 2003, la Galeria Simeza, care a găzduit în anii '80-'90 cele mai reprezentative expoziţii ale lui Ion Dumitriu, Radu (Radu George Dumitriu, absolvent de *design*) i-a dedicat o „acţiune" artistică proprie, intitulată **1111 cocori**.

„Această expoziţie este dedicată lui...", puteai citi după ce intrai din bulevard, pe peretele din dreapta al primei săli. Te întîmpina, zîmbitor, chiar Radu, îmbrăcat în *smoking*, cu joben pe cap şi cu o pasăre de hîrtie prinsă pe umărul stîng. Sugestia era accesibilă doar apropiaţilor: fiindcă, printre multele lucruri pe care Ion, cu mîinile lui îndemînatice, ştia să le facă, se aflau şi... figurinele de hîrtie! Împăturea dexter cîte o foaie şi, pînă să apuci să clipeşti din ochi, îţi dăruia, şi el zîmbitor, o pasăre, o broască săltăreaţă (dacă-i apăsai posteriorul, zvîcnea înainte, ca şi cînd ar fi fost vie!) sau vreo altă lighioană. Ca-n jocurile de copii; ori ca nişte... origami. Chiar ţinuse într-o vreme cursuri de origami la un Cerc de artă plastică găzduit de Muzeul Colecţiilor. Păstrez şi astăzi, prăfuite, cîteva asemenea figurine de hîrtie pe care le făcuse la noi acasă, nu mai ştiu cu cît timp – poate cîteva luni, poate cîţiva ani – înainte de sfîrşit.

În amintirea tatălui, fiul împăturise acum 1111 cocori, împînzind cu ei galeria, transformînd-o într-un cer aglomerat de fantasmele zborului, încremenite în albul hîrtiei. Împreună, compuneau o „instalaţie" ingenioasă, distribuită în cîteva module. În prima încăpere, în fundal – **Perdeaua cu 1000 de cocori**: o suprafaţă de fire coborîte din tavan pînă la pămînt, cu păsări de hîrtie agăţate pe toată înălţimea, senzaţia fiind aceea că ai în faţă un perete de zburătoare unduind uşor, luminate – în plus – din spate de spoturile reflectoarelor aşezate de partea cealaltă, pe jos. Puteai pătrunde acolo şi puteai ieşi, ca-ntr-o trecere către şi dinspre un „dincolo" – vezi bine! – aerian, de vreme ce-l străjuiau paserile ceriului. Cotind la dreapta, în camera a doua, dădeai peste o „chinezărie" cu 10 cocori atîrnaţi de tijele structurii metalice a unei umbrele cu pînza îndepărtată. Ca şi în celelalte încăperi, spoturi luminoase alternau opt culori, proiectîndu-le asupra păsărilor, „metamorfozîndu-le" continuu. Apoi încă o dată la dreapta, în ultima încăpere, din nou cu vitrină spre Bulevardul Magheru – 100 de cocori (1000 + 10 + 100 + cel de pe umărul lui Radu!) plutind aproape de podea, legaţi la capetele firelor de aţă ale tot atîtor baloane cu heliu, lipite de tavanul care le oprea să-şi continue urcarea. Te aplecai să atingi alcătuirile din hîrtie, să le pipăi cu încîntare copilăroasă, înaintai printre ele ca şi cînd ai fi levitat, păşind – nu-i aşa?! – pe aerul care le susţinea aripele...

Totuşi, descrierea iese prea patetică pentru o „acţiune" artistică în care rapelul îndurerat la artistul-tată plecat „în ceruri" avea – totodată – o splendidă serenitate, curăţată de orice notă de „jeluire", înlocuită de o surprinzătoare, nedisimulată dimensiune ludică, de „joacă" ingenuă, de bucurie – spuneam – a levitaţiei copilăroase. Fiul ne înfăţişa moartea tatălui ca pe o proiecţie onirică într-o plutire năzdrăvană. Încît nu numai el, fiul, zîmbea, ci toată lumea intrată în expoziţie, în „joc". Pentru ca la urmă, la plecare, fiecare vizitator să primească în dar cîte o zburătoare de hîrtie prinsă de cîte un balon. Acesta din urmă, adică şi pasărea, ar fi vrut să ţîşnească spre înalturi o dată ce ieşeai de sub tavanul galeriei, în zarva iluminată feeric a bulevardului, aşa că trebuia să strîngi cu nădejde aţa în pumn pentru ca – altfel spus – să păstrezi cu tine bucata de zbor ce ţi s-a dat... ∎

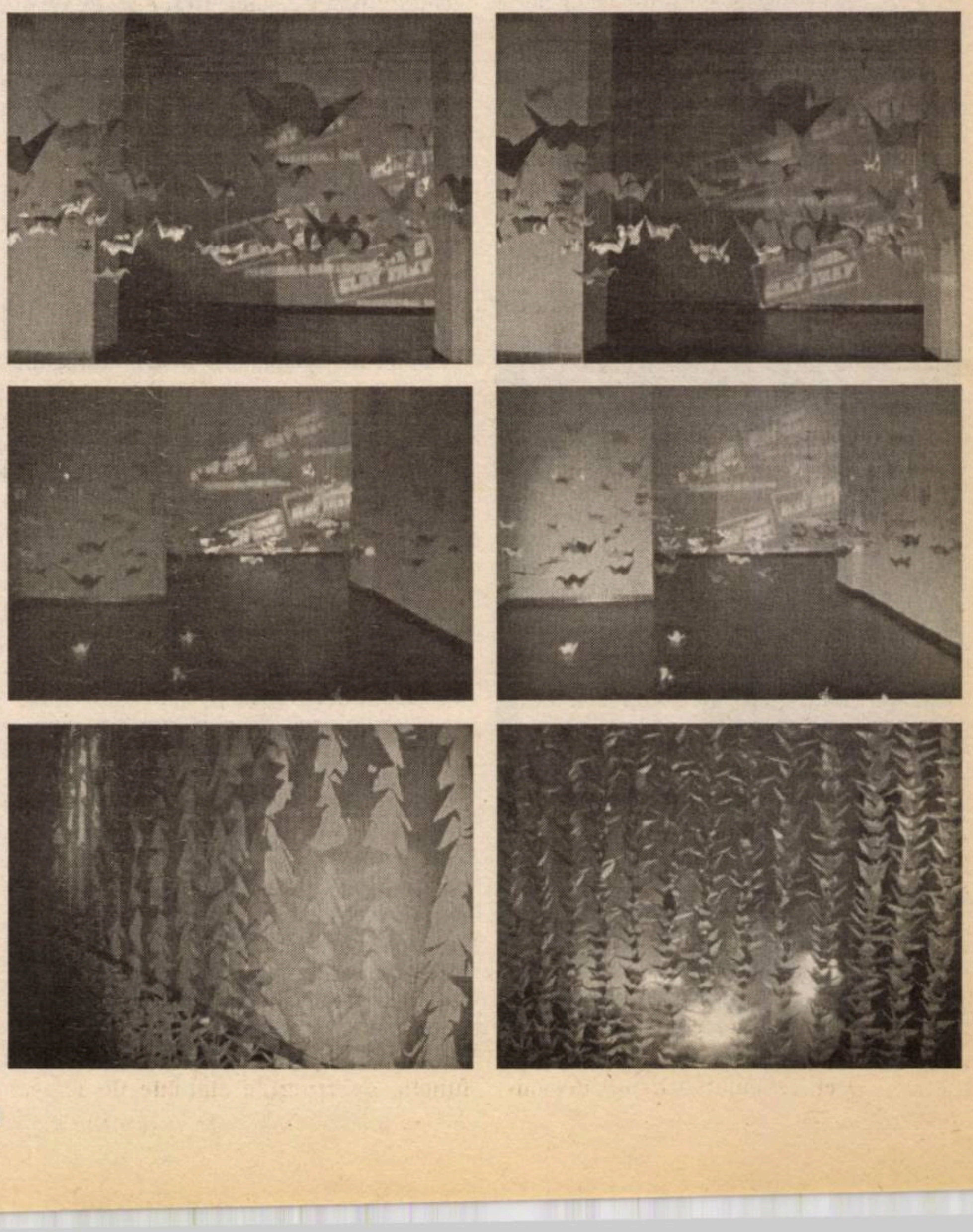

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!

InQuarto DESIGN

Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI

☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar

Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.

www.tipar.home.ro | tipar@home.ro | 0742.062.908

Împotriva prejudecăţilor critice

MAGDA RĂDUŢĂ

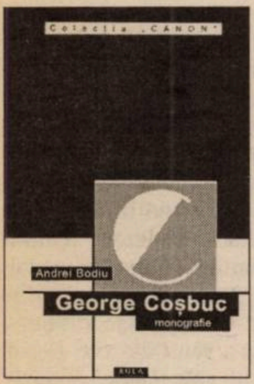

Andrei BODIU
George Coşbuc.
Monografie,
antologie, receptare
critică
Editura Aula, Colecţia „Canon",
Braşov, 2002, 142 p.

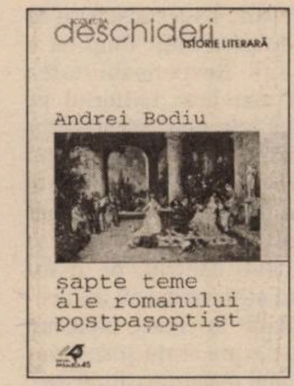

Andrei BODIU
Şapte teme
ale romanului
postpaşoptist
Editura Paralela 45, Colecţia
„Deschideri", Seria „Istorie literară",
Piteşti, 2002, 180 p.

Coşbuc nu e poetul ţărănimii, cum spunea eticheta gheristă de acum un veac şi ceva, ci un poet estet, în mod esenţial eclectic, livresc şi profesionist. „În deceniul în care s-a născut **Ciocoii vechi şi noi**, norma era creată de un alt fel de roman decît cel propus de Filimon": aceasta este maniera în care Andrei Bodiu, în calitatea sa de profesor de literatură română la Universitatea „Transilvania" din Braşov, le propune studenţilor să depăşească pistele mediocre şi poncifele de interpretare. Cele două volume apărute anul trecut au această certă finalitate didactică: să demonteze cîteva durabile prejudecăţi critice fără să intre în jocul polemicilor inutile şi al replicilor partizane, venind „doar" cu o demonstraţie coerentă, sprijinită de un riguros aparat de note şi referinţe, într-o formă, aşadar, corect academică.

Sistemul de interpretare propus de A. Bodiu porneşte de la alegerea unui element care să sudeze analiza: astfel, pentru Coşbuc, *estetismul* este criteriul unificator, iar pentru epoca postpaşoptistă, prezenţa *amorului* drept temă-nucleu în romanele perioadei 1855-1865. O dată ales elementul central, el este explicitat, iar demonstraţia se va dezvolta coerent, în jurul şi datorită lui. În cazul studiului monografic dedicat lui George Coşbuc, intenţia de a demonta un poncif critic este evidentă, chiar fără enunţarea ei; pentru **Şapte teme...**, provocarea este încercarea de a nega mediocritatea romanelor chiar prin intermediul analizei clişeelor şi a reţetelor literare din epocă, ştiindu-se de mult că şi clişeul e complex, iar reţeta nu e o simplă traducere!

Pentru a demonstra că programul poetic al lui Coşbuc este, de fapt, căutarea permanentă a idealului absolut de frumuseţe a lumii, A. Bodiu are de luptat, mai întîi de toate, cu titlul studiului de la 1894 al lui C.D. Gherea, titlu „devenit o autonomază, asemeni Bardului de la Mirceşti sau Luceafărului" (p. 11). Analiza trebuie să înlăture, aşadar, eticheta de ruralism şi să demonstreze că există în opera lui Coşbuc un „sens unificator", un nucleu estetizant ce acoperă, în egală măsură, poezia naturii şi a iubirii, dar şi pe cea a **Cîntecelor de vitejie**, de exemplu. Dacă pentru primele două domenii, justificări convingătoare n-ar fi foarte greu de găsit („sălbatica splendoare" din **Vara** ori suferinţa dulce, moderată, estetizată aşadar, din **Idile**), poezii precum **Noi vrem pămînt!** sau cele din ciclul războiului de la 1877 par să nu intre în nici un fel în grila estetismului. Unde s-ar afla, ne-am întreba la prima vedere, idealul absolut de frumuseţe a lumii în asemenea lungi poeme, unele conotate atît de aspru-ideologic şi, pînă la urmă, banalizate prin uzul atîtor generaţii ce le-au recitat pe la serbările şcolare? Tocmai în structura lor de monolog dramatic perfect articulat artistic, demonstrează interpretarea lui A. Bodiu, în modelul lor de dublă convenţie (poetică, dar şi dramatică) şi, nu în ultimul rînd, în *medierile culturale* de la care porneşte poezia: pentru estetismul lui Coşbuc, este esenţială sursa livrescă, modelul care nu este aproape niciodată *realul*, ci *tabloul*, *ilustraţiunea* sau *povestea*. La acestea se adaugă o „intenţionalitate pedagogică în configurarea eroicului", pe care autorul o detaliază pornind de la studiul lui Şerban Cioculescu despre **Pedagogia patriotului** în poezia lui Coşbuc (p. 34).

Fiindcă o parte a estetismului este desăvîrşirea formală, analiza nu ocoleşte nici *oglinzile poeziei*, pastişa şi parodia, semne ale profesionalizării scrisului, în opinia lui A. Bodiu. Poezii precum **Nunta în codru** şi **Un Pipăruş modern** sînt analizate ca autopastişe (la **Nunta Zamfirei**) şi autoparodii (la **Eroice** şi **Idile**), în ultima autorul descoperind inclusiv prevestiri ale sonurilor lui Dimov: „Deci merge-ncet la sfînta Luni/ Şi intră-n casă şi s-aşază/ Pe-o vatră plină de cărbuni./ Bătrîna sta-ntr-un colţ de masă/ Şi-avea nişte pantofi mari,/ Puteai din ei în pod să sari./ Avea trei scaune prin casă/ Şi-un pat făcut din patru pari./ Avea pe masă dinainte/ Cilindru plin de König Tinte/ Şi-avea condei şi ochelari,/ Şi tot făcea la mestecuşuri...".

Dacă pentru monografia Coşbuc, tema centrală este identificată şi analizată pe rînd, orizontal, în toate compartimentele creaţiei, în cazul volumului despre romanul postpaşoptist, demonstraţia se ordonează ca un mic studiu de socio-literatură a epocii, în care Amorul conduce Societatea, stăpîneşte Oraşul, provoacă Suferinţa sau chiar Moartea, îl apropie sau nu pe Celălalt şi, în sfîrşit, stîrneşte Scrisul. Acestea sînt cele şapte teme pe care autorul le identifică într-o serie de şase romane ale vremii: **Manoil** şi **Elena** de Bolintineanu, **Un boem român** de Pantazi Ghica, **Don Juanii din Bucureşti** de Radu Ionescu, **Mistere din Bucureşti** de Ioan M. Bujoreanu şi romanul anonim în două părţi atît de diferite **Catastihul amorului – La gura sobei**. Aşa cum am văzut la început, din această serie este eliminat Nicolae Filimon, pentru că tema lui centrală nu este Amorul, în nici una dintre înfăţişările sale (nici pasiune, nici parodierea pasiunii).

Ipoteza de analiză a lui A. Bodiu este că epoca începuturilor romanului nostru nu are drept caracteristică esenţială uniformitatea mediocră, ba chiar dimpotrivă: „rezultatul acestor analize ne arată o literatură română tînără, dar nu infantilă, o literatură care exprimă şi cultivă spiritul Occidentului" (p. 10). Dimensiunea socioliterară a studiului se regăseşte în încercarea autorului de a demonstra existenţa unui public general pentru tipul de roman analizat, un public încă nediferenţiat în funcţie de criteriile stabilite de Robert Escarpit (*elitar*, respectiv *de masă*). Aceste două circuite de consum literar apar la noi, afirmă Paul Cornea în **Originile romantismului românesc**, abia către sfîrşitul secolului, o dată cu faza de industrializare a romanului; anii 1850-1860 reprezintă încă perioada în care consumul românesc se face într-un singur circuit. Această demonstraţie îi serveşte lui A. Bodiu la enunţarea unei alte teze a studiului: temele scriitorului din epoca postpaşoptistă sînt şi temele publicului, acesta din urmă provocînd de fapt alegerile tematice, la care scriitorul se adaptează.

Şi cum publicul amator de romane este în epocă majoritar feminin, *amorul* vine „de la sine" în poziţie centrală, cu tot cu galeria de albume şi afrodisiace, corupători şi corupătoare („femei mature în căutarea plăcerilor pierdute"), cu declaraţii tremurate, ingenue seduse şi abandonate, haremuri ale boemului român aflat la Paris şi *estazul* al cărui aprig duşman este *anuiala* din amor. Femeile din romanele epocii nu sînt toate „flori espuse arşiţii", cum va scrie mai tîrziu Negruzzi: modernitatea mentalităţii lui Bolintineanu duce la includerea în romanele sale a unor discursuri despre libertatea femeii, ţinute chiar de femei, iar spiritualele dispute de salon asupra diferenţelor între amor şi *amicie* au uneori concluzii casante: „Aş! Amorul trece, domnul meu!" (**La gura sobei**).

Guvernînd aşadar *societatea*, amorul are nevoie de spaţii de construcţie a civilităţii: saloane, alei, loje, ba chiar şi cîte un *clup*. De aici, prilejul de analiză a corupţiei: nu numai cea a moravurilor, ci şi cea instituţională, unde autorul celor **Şapte teme...** are ca referinţe bibliografice studiile lui Lovinescu şi Xenopol. Apropouri şi *bomouri* (*beaux mots*!) se fac, la fel de bine, la moşie (spaţiu privilegiat pentru romanul sentimental, în opinia lui Nicolae Manolescu), dar şi la Sala Slătineanu (frecvent prezent în romane ca spaţiu al socializării) – de aici, capitolul consacrat *oraşului*, adică Bucureştilor, „oraş frumos cînd îl vezi de departe", cum surîde un personaj al lui Radu Ionescu.

Suferinţa nu este întotdeauna, aşa cum ne-am aştepta, provocată de amor. A. Bodiu propune o tipologie a suferinţelor din romane, unde, pe lîngă leşinurile corespunzătoare firilor sensibile şi înamorate, se află suferinţa provocată de o personificare a Răului. Exemplul cel mai adecvat este cel al cuplului Dăngescu-Bolboacă, din **Mistere din Bucureşti**, corupători, criminali, violatori etc. Dar „structural, romanele postpaşoptiste includ *pedeapsa* în mecanismul de construcţie a epicului" (p. 128), astfel încît nici un rău nu rămîne nepedepsit. Pedeapsa ar putea veni, însă, prea tîrziu, iar o consecinţă a dubletului Amor-Suferinţă este a cincea temă romanescă: Moartea. Consecinţă a morţii celuilalt îndrăgostit sau provocată de amorul înşelat, prezentată ca un spectacol (sinuciderea lui Dăngescu) sau moartea în duel (din onoare, care va să zică...), tema are însă o particularizare pe care am aşeza-o alături de precedenta demonstraţie a estetismului la Coşbuc: *falsa sinucidere* a Feliciei, una dintre eroinele romanului **La gura sobei**, o „oglindire a convenţiei literare în convenţia literară" (p. 140).

Celălalt nu este doar unul dintre cei doi parteneri: analiza se referă în mod egal la categoria alterităţii, bogat reprezentată în romanele unei lumi „noi şi periferice" ce determină „prezenţa ambiguă a străinului" (p. 149), fie el ţigan, italian sau chiar român aflat în străinătate. Acesta din urmă, fascinat de Orient ca orice occidental, capătă un chip anume sub trăsăturile scriitorului-personaj: *scrisul* e o componentă a vieţii sociale şi un mijloc de seducţie, protagoniştii acţiunii sînt deseori scriitori, discuţiile din saloane au ca subiect starea literaturii naţionale. E, de fapt, un întreg aer al epocii, această fervoare a scrisului, aşa cum se vede în romanele noastre de început şi aşa cum ele însele stau drept dovadă.

Ion Mamina cu **Regalitatea în România** 1866-1947

240 000 lei

« Înainte de toate, cartea îşi propune să informeze.
Iar informaţia merge pînă la detaliu. Cititorul va putea afla,
astfel, în ce au constat prerogativele regale, care a fost
cuantumul listei civile a fiecărui suveran, va descoperi
biografiile membrilor Familiei domnitoare, va găsi
amănunte despre organizarea Casei Regale.
Totodată, graţie imaginilor, va vedea cum arătau însemnele
regale, ordinul Coroana României sau statuile lui Ferdinand I
din Oradea, Chişinău ori Orăştie, vechiul Palat regal
din Bucureşti sau castelul de la Balcic.
Informaţia, citatul din documente,
gravura, pagina tipărită,
fotografia au fost puse
la contribuţie pentru
a reconstitui deopotrivă
universul faptelor şi
atmosfera vremurilor
în care s-a clădit
România modernă. »

Ion Mamina

la compania
Tel.: 211 59 64, 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

Apocalypse Now: Oryx and Crake

FLORIN IRIMIA

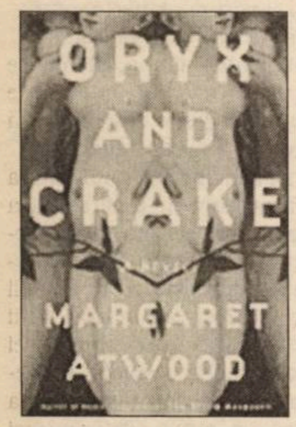

Margaret ATWOOD

Oryx and Crake

McClelland and Stewart,
Toronto, 2003,
374 p.

Există la ora actuală, probabil, patru romane distopice care formează canonul genului: **Brave New World**, **1984**, **Fahrenheit 451** şi **Portocala mecanică**. Toate sînt scrise de britanici, mai puţin **Fahrenheit 451**, toate sînt scrise de bărbaţi. Cu alte cuvinte, tradiţia romanului distopic, a ficţiunii speculative, ca derivat al *science fiction*-ului, e una eminamente masculină şi anglo-saxonă, bărbaţii, în postura de creatori ai politicii realului, fiind responsabili şi pentru configurarea ei ficţională. Margaret Atwood vine să destabilizeze acest *status-quo*, iniţial prin **The Handmaid's Tale** (1987), iar acum prin **Oryx and Crake***.

Pînă la un punct, cele două distopii atwoodiene rămîn tributare romanelor de mai sus, deşi este greu de spus dacă asemănările sînt intenţionate, în cheie postmodernă de recunoaştere şi, în acelaşi timp, de contestare a trecutului (literar, în cazul nostru), sau pur şi simplu inevitabile, rezultatul unei coincidenţe, atîta timp cît există (trebuie s-o recunoaştem) o anumită limită de „permutări" imaginative în ceea ce priveşte plăsmuirea lumilor viitoare. Spre exemplu, din **Brave New World**, Atwood se inspiră (sau nu) în ceea ce priveşte aspectul dezvoltării fără precedent a geneticii (deşi prezentul real este mai mult decît suficient pentru a-ţi face cît de cît o imagine a ce are să vină). Din **1984** şi **Portocala mecanică**, autoarea preia diversele forme de violenţă şi terorism prezente în societate (acelaşi comentariu, vezi 11 Septembrie, de exemplu). Din **Fahrenheit 451**, avem inapetitul publicului larg pentru cartea tipărită, provocat de mult mai atractivele forme de divertisment, ca televiziunea şi Internetul (**Oryx and Crake**) – simptom, de altfel, în plină amploare chiar la momentul scrierii acestui eseu – sau chiar interzicerea cuvîntului scris în ansamblu (presă, televiziune etc.), aşa cum se întîmplă în **The Handmaid's Tale**. Amprenta stilului atwoodian rămîne însă foarte vizibilă, tonul alert, suspansul, analiza psihologică, ironia fină, critica feministă fiind prezente, în egală măsură, şi în aceste romane, la fel cum ele pot fi întîlnite de-a lungul întregii creaţii a scriitoarei.

Dacă în **Povestea cameristei** întîlnim, aşa cum ne-am obişnuit, un personaj principal feminin, în postura naratoarei Ofglen, care descrie atrocităţile şi viaţa de zi cu zi (alăturare aproape tautologică) în imperiul Galaadului (America, în versiune futurist-totalitară), în **Oryx and Crake**, personajul principal este, surprinzător, masculin. Jimmy, alias Snowman, este aparent singurul supravieţuitor al unei catastrofe ecologice de proporţii mondiale. Prin intermediul său, sîntem martorii ultimilor ani din viaţa speciei umane şi ai celor cîteva luni de după dispariţia ei ireversibilă.

Atwood se dovedeşte eminamente originală în crearea unei rase umanoide numite, firesc – în roman, apanajul lui Crake –, the Crakers. Crakerii au fost concepuţi artificial prin alterarea embrionului uman, un fel de *tunning* sau *tweaking* genetic adus lui *homo sapiens sapiens*. Epiderma lor, alcătuită dintr-un „aliaj" rezistent la radiaţiile solare, astfel încît rarefierea păturii de ozon să nu-i afecteze, se prezintă în varii culori, de la albul cel mai deschis pînă la negrul cel mai închis. Ca element ironic, Crakerii sînt însă *color-blind*, din dorinţa lui Crake de a preîntîmpina apariţia unor germeni rasiali. De asemenea, Crakerii sînt erbivori, motivul fiind combaterea declanşării spiritului competiţional, a nevoii de vînătoare şi agricultură, care au dus la dezvoltarea simţului proprietăţii şi, de aici, la războaie şi crimă, la supremaţia bărbatului în faţa femeii.

Lipsiţi de pilozitate, dar mai ales de conştiinţă de sine, Crakerii umblă goi ca Adam şi Eva înainte de a gusta din pomul cunoaşterii. Deşi înălţimea variază, toţi au fost înzestraţi cu nişte trupuri perfecte (din nou ironic, atîta vreme cît Crakerii nu au noţiunea de frumos sau atrăgător), care îi aduc aminte lui Snowman de top-modelele pe care le putea admira cîndva pe ecranul televizorului.

Asemenea celorlalte mamifere din trecut, femeia intră în călduri de două ori pe an, moment în care se împerechează cu pînă la patru bărbaţi, pe care îi alege aleatoriu. În felul acesta, Crake a anticipat: nu va mai exista sclavie, nici exploatare sexuală, trafic de carne vie şi alte asemenea tare. Crakerii sînt incapabili de a simţi dragoste, motivul fiind înlăturarea frustrării, a dezamăgirii şi invidiei, sentimente văzute ca neproductive şi care au dus la o risipă de energie uriaşă. Copiii cresc repede – la un an, un Craker arată ca un copil uman la patru –, deoarece s-a considerat că fiinţa umană pierde prea mult timp cu o copilărie de 14 ani. Responsabilitatea bărbaţilor este să marcheze teritoriul pe care grupul îl ocupă (din nou, asemănător altor mamifere), urinînd în cerc şi asigurînd astfel protecţia zonei în care trăiesc. Există o serie de prădători periculoşi, ca de exemplu *pigoonii*, porci modificaţi genetic şi scăpaţi acum de sub control, de o inteligenţă superioară atîta vreme cît au neocortex uman implantat în creier, lupicanii (în original: *wolvogs*), care arată şi se manifestă iniţial ca şi cîinii obişnuiţi, după care te devorează într-o secundă, şi *snat*-ul, un hibrid între şarpe şi şobolan, urît şi letal, în faţa căruia Crakerii sînt lipsiţi de protecţie. Femeile se ocupă de creşterea copiilor, pe care îi alăptează. Educaţia se limitează la deprinderea acestora cu ceea ce este comestibil şi ce nu, explicîndu-li-se de ce trebuie să se ferească şi ce este inofensiv, lucruri pe care adulţii le-au învăţat la rîndul lor de la Oryx. Ochii le sînt de culoare verde fosforescentă. Noaptea, corpurile lor degajă un miros de citrice, pentru a îndepărta ţînţarii şi alte asemenea vietăţi. Cînd se lovesc sau sîngerează, Crakerii încep să toarcă asemenea pisicilor (se constatase că torsul pisicii se produce la aceeaşi frecvenţă cu ultrasunetele folosite la fracturi şi leziuni ale pielii) şi rana se vindecă aproape instantaneu. Deşi nu se îmbolnăvesc niciodată, Crakerii sînt programaţi ca, la vîrsta de 30 de ani, să moară subit pentru a evita îmbătrînirea, cu tot ce presupune acest lucru. În felul acesta, se evită şi o posibilă suprapopulare. Nu sînt făcuţi să înţeleagă limbajul metaforic, ironic etc. etc. Ceea ce spun este şi ceea ce gîndesc, iar ceea ce gîndesc nu este foarte mult.

Crakerii au fost creaţi pentru a moşteni Pămîntul. Pastila *BlyssPluss*, care ne aminteşte de *soma* lui Huxley, conţinea virusul denumit ulterior JUVE. Nimic nu a fost întîmplător. Crake a dorit exterminarea rapidă a rasei umane şi propria sa moarte, însăşi porecla aleasă (a sa, dar şi a lui Oryx) anticipînd cumva sfîrşitul iminent. Pasărea australiană şi antilopa africană cu aceste nume sînt de mult dispărute la începerea romanului.

Peste noapte, Jimmy, căruia îi fusese repetat injectat antidotul necesar, a devenit un nou Moise, „some improbable shepherd", cum îl numeşte Atwood, iar Crakerii – noul popor ales. Ales să supravieţuiască, să repopuleze planeta devenită acum *Noul* Noul Canaan, aşa cum, după valul seismic care a măturat New York-ul, acesta s-a numit New New York. Nu întîmplător, modulul lui Crake, în care s-a desfăşurat proiectul ultrasecret, se numea *Paradice*; nu întîmplător, Snowman arată, literalmente, ca Moise odinioară, desculţ, cu barbă şi „îmbrăcat" în zdrenţe, un *spraygun* cu gloanţe virtuale în loc de toiag, însă la fel de miraculos pentru Crakeri şi eficient pentru Snowman ca băţul biblic. Şi, tot ca în Biblie, Snowman vorbeşte cu Crake, acesta din urmă „arătîndu-i-se" doar lui. „Cine l-a născut pe Crake?", întreabă inocent-naiv Crakerii. Cu siguranţă că însuşi omul, dorind, pe bună dreptate, să cunoască originea lui Dumnezeu. „Crake nu a fost născut", minte cu neruşinare, dar inspirat, Snowman. „Crake s-a născut din tunet şi fulger", iar Crakerii fac raţionamentul: înseamnă că a venit din cer! Cerul este Crake, Pămîntul este Oryx, o nouă zeiţă a fertilităţii, iar „religia" Crakerilor (deşi n-ar fi trebuit să gîndească în termeni abstracţi niciodată) – un amestec de creştinism şi păgînism. Însă Crake devenise Dumnezeu chiar înainte ca Jimmy să-l împuşte fără ezitare, după ce primul o omorîse pe Oryx; un *deus otiosus* încă de la început, fără nici o dorinţă şi chiar abilitate de a interacţiona vreodată cu cei pe care-i crease cu atîta pricepere, devotament şi migală.

Oryx and Crake reprezintă reacţia lui Atwood în faţa ameninţărilor din ce în ce mai virulente ale prezentului, care, dincolo de mirajul cuceririlor tehnice, ar putea ascunde undeva un posibil Crake, în postura de *mad scientist*, gata oricînd să sacrifice lumea pentru o idee, un concept, o viziune. Şi chiar presupunînd că acesta nu există, ritmul deteriorării ecologice a planetei este pe an ce trece din ce în ce mai alert, în pofida aşa-ziselor măsuri care se iau de guvernele mondiale pentru a preveni acest lucru. Virusul JUVE din **Oryx and Crake** se transmite pe calea aerului. Simptomele sînt febră puternică urmată de hemoragie internă şi dezintegrarea organelor vitale. Este bine de ştiut. Deocamdată am scăpat ca prin minune de SARS, deocamdată gripa păsărilor e un fenomen izolat. Deocamdată. Deocamdată mai ninge în decembrie, deocamdată încă ne mai putem extazia la vederea frunzelor multicolore atunci cînd vine toamna. Dar la fel de bine statisticile spun că 1998 a fost cel mai cald an din ultimul secol şi jumătate, iar 2003 vine pe locul al treilea. Dezastrele, cel puţin aşa cum au ele loc în **Oryx and Crake**, se petrec încă în pagini de cărţi, acelea pe care nimeni nu mai are chef să le citească. Este de dorit ca ele să rămînă acolo, dar dacă nu se va întîmpla aşa, nici măcar satisfacţia lui „v-am spus eu" nu va mai avea nici un farmec.

---

* *Vezi articolul* ***Sfîrşitul Istoriei şi Ultimul Om****, publicat de autor în* ***Observator cultural*** *Nr. 199-200. (****N. red.****)*

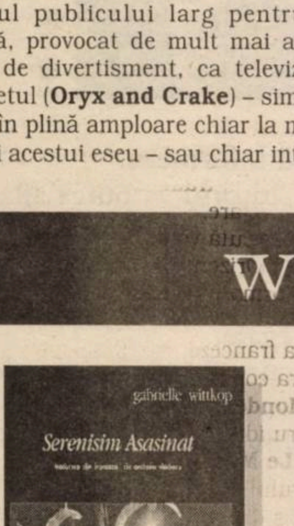

w w w . e s t e d i t u r a . r o

Gabrielle Wittkop
Serenisim asasinat

Traducere din franceză
de Andreea Vlădescu
95 pagini

preţ: ~~155.000~~ lei
-20%: 124.000 lei
+ 9 % TVA

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de

-20%

reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

Ontologia structurală

ADRIAN NIȚĂ

ILIE PÂRVU
ARHITECTURA EXISTENȚEI
PAIDEIA

Ilie PÂRVU
Arhitectura existenţei. Vol. II: Teoria elementelor *versus* structura categorială a lumii
Editura Paideia, Bucureşti,
2001, 264 p.

Cu toate că au trecut mai bine de doi ani de la apariţia volumului al doilea al lucrării **Arhitectura existenţei**, semnată de profesorul Ilie Pârvu, recenziile au întîrziat să apară. Mai mult, nu am văzut în acest interval de timp nici măcar vreo referire la lucrare. Probabil că explicaţia ţine de mai mulţi factori, pe de o parte de unele considerente interne, date de dificultatea lucrării, de gradul ridicat de abstracţie, de specializarea îngustă, de elementele de noutate etc., dar şi de factori externi, şi aici avem în vedere eternele probleme autohtone: lipsa publicităţii, numărul redus de reviste de specialitate, lipsa unei societăţi de filozofie, lipsa practicii dialogului, problemele economice etc.

Lucrarea se vrea o continuare a demersului întreprins în primul volum, apărut în 1990 şi subintitulat **Paradigma structural-generativă în ontologie**. În acest prim volum sînt trecute în revistă încercările de legitimare a ontologiei, cu un accent mai mare pe teoria structural-generativă, în legătură cu care sînt prezentate structura, funcţiile, statutul acestui gen de teorie, precum şi cîteva realizări cu adevărat paradigmatice ale teoriei structural-generative: teoria generală a modelelor, teoria cuantică, teoria evoluţiei şi gramatica universală. Sînt prezentate de asemenea medierile şi tensiunile ontologiei structural-generative, precum şi două aplicaţii ale acestui model, şi anume teoria fiinţei şi teoria realităţii fizice.

Subintitulat **Teoria elementelor *versus* structura categorială a lumii**, volumul al doilea continuă proiectul construcţiei ontologice, dar oarecum indirect, adică prin prezentarea unei sinteze critice a ontologiei analitice contemporane (p. 5). Lucrarea urmăreşte să sistematizeze critic rezultatele ontologiei analitice, să introducă, după modelul arhitectonicii logicii contemporane, o ierarhie a nivelurilor, a tipurilor extinderilor şi alternativelor construcţiei ontologice, organizînd, pentru fiecare în parte, metodologia specifică a angajărilor ontologice şi a demersurilor complementare de reducţie a entităţilor derivate (p. 7). Aşa se face că partea întîi a lucrării tratează despre ontologia de ordinul întîi (standard), prezentîndu-se presupoziţiile, premisele şi stilul ontologiei analitice, modalităţile de introducere a entităţilor, aparatul construcţional, adică tehnicile de construcţie a entităţilor admise de acest gen de ontologie, tehnicile şi programele de reconstrucţie a dependenţei ontologice, respectiv a felului în care entităţile nefundamentale sînt deduse din entităţile fundamentale ale teoriei, programul ontologic elaborat de Quine; în fine, sînt prezentate principalele teorii ale elementelor (teoria substratului sau a particularilor puri), elaborate de G. Bergman, teoria mănunchiului elaborată de B. Russell, H.-N. Castaneda, teoria tropilor elaborată de D.C. Williams, K. Campbell. Partea a doua a lucrării prezintă cîteva extinderi şi alternative ale ontologiei standard, şi anume ontologia evenimentelor (L.B. Lombard, J. Kim), ontologia factualistă (D. Armstrong) şi ontologia dispoziţională (R. Harré, N. Cartwright), precum şi un capitol dedicat ontologiei structurale.

Ce este, în definitiv, *ontologia analitică*? Spus în puţine cuvinte, ontologia analitică este discursul raţional asupra existenţei, realizat în programele filozofice elaborate de W.v.O. Quine, N. Goodman, D. Armstrong, D. Lewis etc. Poate că o caracterizare mai exactă a acestui gen de filozofare asupra fiinţei va fi dată de prezentarea sumară a trăsăturilor ontologiei analitice. În primul rînd, ontologia analitică abordează existenţa local, descriptiv, fragmentar, printr-o serie de cercetări speciale asupra unor elemente ale existenţei. Nu va fi deci surprinzător să vedem că stilul ontologiei analitice se bazează pe argumente filozofice (fundamentală fiind „inferenţa la cea mai bună explicaţie"), pe analiza conceptuală şi pe contraexemple.

În al doilea rînd, ontologia analitică oferă o abordare particularistă a existenţei, avînd în vedere că lumea este considerată a fi un sistem de lucruri sau de evenimente. Se accentuează *elementele*, ontologia acceptînd numai acele entităţi care satisfac condiţia individuării. Pentru ontologia analitică, „a fi înseamnă esenţialmente a fi individual şi a fi separabil" (p. 43).

În al treilea rînd, acceptînd ca fiinţări autentice doar elementele existenţei (adică particularii şi/sau universalii), ontologia analitică asociază analiza conceptuală cu o analiză ontologică reductivă sau (chiar) eliminativă, printre procedeele şi tehnicile de reducţie numărîndu-se definiţiile explicite sau condiţionale, diferitele moduri de analiză (microstructurală, funcţională, contrafactuală, dispoziţională etc.), metoda de proiectibilitate a lui Goodman, metoda supervenienţei etc. (p. 94 *sqq*.).

În fine, în al patrulea rînd (poate cel mai important; oricum, aspectul metodologic este evidenţiat cel mai mult de autor) există o interesantă relaţie cu ştiinţa a ontologiei analitice, şi anume se constată o anumită distanţare faţă de ştiinţa efectivă, în ciuda pretenţiilor naturalizării ontologiei, formulate chiar de către Quine. Chiar şi cele mai tehnice contribuţii ale analizei ontologice, subliniază autorul, sînt cel mai adesea justificate printr-un „echilibru reflectiv cu *intuiţiile comune*, nu cu modul de construcţie şi cu rezultatele ştiinţelor teoretice ce determină nivelul abstracţiei şi strategiile metodologice ale cunoaşterii contemporane" (p. 7). Cu puţine excepţii, ontologia analitică recurge numai marginal la ştiinţă, exemplele ştiinţifice fiind numai invocate, şi nu folosite ca argumente. Ştiinţa este invitată, uneori, „să ţină scorul în acest joc abstract cu definiţii nominale şi contraexemple, caracteristic ontologiei analitice. Ştiinţa nu este luată ca un partener direct, prim, al construcţiei ontologice" (p. 29).

Avem acum toate elementele pentru a trece de la ontologia analitică la *ontologia structurală*, iar punctul de plecare cel mai nimerit ni se pare a fi chiar ultimul aspect discutat mai sus: distanţarea ontologiei analitice de ştiinţă. Autorul subliniază că această distanţare nu o lipseşte doar de o sursă şi de un temei semnificative, dar compromite însuşi demersul analizei conceptuale, reducîndu-l la o simplă practică nominal-definiţională, ignorîndu-se faptul că referinţa termenilor ontologici importanţi nu se stabileşte doar prin definiţii stipulative *a priori* ale respectivilor termeni, ci încorporează deopotrivă cercetări ştiinţifice veritabile, teoretice şi experimentale (p. 29).

Ontologia structurală se constituie, în primul rînd, printr-un „proces reflectiv de exponenţiere filozofică a experienţei ştiinţei structurale, prin convertirea la nivel categorial a modului de gîndire structural generativ, definitoriu pentru cele mai elaborate din punct de vedere teoretic discipline ştiinţifice contemporane. Metodologia trecerii de la ontologia standard la ontologia structurală, motivată de această cercetare fundaţională (ştiinţifică şi filozofică), este analoagă procedurii generalizării raţionale din matematica şi ştiinţa exactă a naturii" (p. 235).

Ontologia structurală, aşa cum rezultă extrem de limpede şi din primul volum al **Arhitecturii existenţei**, este interesată de existenţa ca totalitate, putînd astfel răspunde tuturor problemelor aflate în faţa unei construcţii ontologice: stabilirea genurilor sau tipurilor de entităţi existente; determinarea categoriei entităţilor fundamentale şi a modului în care restul tipurilor de entităţi depind ontologic de acestea; definirea existenţei ca totalitate.

În al doilea rînd (pentru a păstra simetria cu descrierea ontologiei analitice), lucrarea evidenţiază accentul pus de ontologia structurală nu pe elemente, ci pe structura categorială a lumii, nu pe teorii locale, ci pe teorii generale. Dacă o primă mişcare a abordării structurale constă în îmbogăţirea ontologiei cu structuri (denumite şi „mecanisme generative", „particulari activi" etc.), a doua mişcare este recunoaşterea interdependenţei sau a conectibilităţii lucrurilor din lumea naturală, pe care o teorie ştiinţifică adecvată trebuie să le capteze. După cum arată şi Friedel Weinert, structurile şi nu evenimentele sînt recunoscute ca fiind ontologic primare, acestea generînd *pattern*-urile regulate şi fenomenele pe care le observăm în lume (p. 236).

În al treilea rînd, ontologia structurală oferă teorii constructive asupra existenţei ca totalitate, îndepărtîndu-se de modalitatea reductivă (sau chiar eliminativă), centrată pe mereologie şi pe teoria mulţimilor.

Arhitectura existenţei, lucrarea cea mai importantă din cîmpul filozofiei teoretice care s-a scris la noi după **Devenirea întru fiinţă**, demonstrează convingător că ontologia structurală este caracterizată de un mai potrivit echilibru reflectiv al ontologiei cu ştiinţa şi că, în acest fel, proiectul susţinut de profesorul Ilie Pârvu este mai propriu pentru gîndirea începutului de mileniu decît ontologia analitică sau alte tematizări ale existenţei.

Radio Total 96.9 FM

Eurolegături

Association Rhône-Roumanie
BULLETIN DE LIAISON
N°34 Janvier 2004

Rhône Roumanie association
17 impasse de l'aigas,
69160 Tassin
Tél/fax 04 78 34 05 55
rhone.roumanie@free.fr
http://rhone.roumanie.free.fr

Recent apărut, numărul 34 al **Buletinului de legătură**, pe care Asociaţia culturală Rhône-Roumanie îl publică trimestrial la Lyon, aduce noi informaţii despre felul în care se vede, în Franţa, fenomenul cultural românesc. După un scurt editorial al preşedintei Asociaţiei, dna Claude Chauvin, care face bilanţul anului încheiat – cu jumătatea lui plină, dar şi cu cea goală –, **Buletinul...** consacră mai multe pagini literaturii: se reproduce din ziarul **Libération** prezentarea cărţii lui Florin Ţurcanu despre **Mircea Eliade. Le prisonnier de l'histoire** (de Jean-Yves Grenier), iar, în urma participării la Luna poeziei româneşti, organizate în toamna trecută la Casa poeziei din Paris, **Buletinul...** publică o mică selecţie din poezia recentă a două participante: **Soleil de l'insomnie** şi **Chez soi** de Ana Blandiana, în traducerea marelui îndrăgostit de poezia noastră care este Alain Paruit, şi trei texte din volumul **Gâteau de terre** al Rodicăi Draghincescu, scrise în franceză de autoare, traducătoare şi poetă bilingvă. Ambele selecţii sînt însoţite de cîte o fişă de prezentare.

Lor li se adaugă o prezentare a lui Nicolas Cavaillès facută volumului **La vérité Brancusi** de Dumitru Daba, publicat în 2002 la Editura Orizonturi universitare din Timişoara, în care opera lui Brâncuşi este văzută sub forma unui parcurs existenţial, o formă de autobiografie.

Buletinul... oferă în continuare o selecţie din presa franceză referitoare la manifestări culturale româneşti: spectacolul oferit de fanfara copiilor din România la Cité de la Musique, la Paris (după Catarina Mercuri, din **Le Monde**), Festivalul teatrelor idiş care a avut loc la Iaşi („unde a fost fondat primul teatru idiş din lume") în octombrie-noiembrie anul trecut (după Edgar Reichmann, tot în **Le Monde**), nota lui Jean-Louis Avril din **L'Univers des Arts** despre expoziţia sculptorului şi scriitorului român George Dumitrescu, stabilit în Elveţia, o informaţie şi un extras din ziarul **Progres de Lyon** despre concertul oferit la Centrul cultural din Sainte-Foi-les-Lyon de flautista Margit Morin (distinsă în România cu importante premii naţionale), pianistul Jean-Pierre Morin şi violoncelista Corinne Comşa, precum şi numeroase alte informaţii despre manifestări petrecute sau care se află în stadiu pregătitor; excelentă este ideea de a da diferite adrese electronice ale unor instituţii culturale româneşti şi franceze interesate de cultura românească (Muzeul Satului, marile ziare româneşti, organizatori locali ai manifestărilor francofoniei), precum şi aceea de a le oferi cititorilor francezi cărora li se adresează **Buletinul...** (el însuşi oferit în formă tipărită şi în format electronic) mici extrase de înţelepciune românească, sub forma cîte unui proverb foarte *à propos*, de pildă: „Poţi lua cu forţa, dar nu poţi da cu sila", comentat discret: „on ne peut pas aider quelqu'un contre sa volonté".

Un **Buletin...** variat, atractiv, bine redactat şi echilibrat într-un spaţiu atît de divers.

Mircea ANGHELESCU

Libertate şi cenzură în România (I)

Începuturi. Secolul al XIX-lea. Transilvania*

ADRIAN MARINO

Teoria libertăţii

Trebuie subliniat cu toată claritatea: contribuţia Transilvaniei la dezvoltarea ideii de libertate – în cultura şi societatea românească – este de prim ordin. Superioară, în orice caz, reflecţiei – mai mult sau mai puţin ocazionale – din cele două Ţări Româneşti din aceeaşi perioadă. Observăm, cu deosebită satisfacţie, în primul rînd, un mare salt calitativ. Un alt regim şi limbaj ideologic. O afirmare şi o adîncire analitică propriu-zisă a unei noi mentalităţi româneşti, ideologice şi politico-sociale.

De unde o evoluţie importantă, încă insuficient pusă în lumină. Asistăm, în esenţă, la lărgirea, aprofundarea şi difuzarea sporită şi continuă a ideii de libertate. Afirmarea sa teoretică şi practică atinge progresiv cote tot mai înalte. Lărgirea sferei conceptului de libertate, în sens naţional, religios şi creator (care stă la baza acestui proces) reprezintă un progres considerabil. Dintr-o problemă pur sau preponderent teoretică, libertatea devine şi o idee-forţă tot mai activă în ordinea social-politică. Se manifestă în jurul său o tot mai mare solidaritate şi se observă – chiar dacă obstacolele sînt încă foarte numeroase – o tot mai mare eficienţă a răspîndirii sale. Audienţa, din ce în ce mai largă, sporeşte vizibil. Ea cunoaşte forme tot mai generalizate, mai insistente şi organizate. Argument, credem, suficient de convingător ca să respingem, încă o dată, acuzaţia total nefondată a inexistenţei unei ideologii româneşti contemporane, fie şi incipiente, cu „Europa“ şi cu „spiritul veacului“. Fenomenul devine tot mai vizibil în perioada iluministă, la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea.

Libertatea voinţei

Bineînţeles, ideea de libertate circulă în Transilvania, în primul rînd, în accepţia sa tradiţională, elementară, a întregii epoci: a libertăţii voinţei. A actelor umane ce depind doar de propria şi libera voinţă neconstrînsă. Alegem dintre multele exemple numai un citat din secolul al XIV-lea (1393). O declaraţie care motivează alianţa lui Mircea cel Bătrîn cu Sigismund, regele Ungariei: „Noi de bună voie şi din singura volnicia noastră, nici siliţi, nici de nevoie etc.“. Toate elementele definiţiei clasice sînt reunite în stil concis, tradiţional.

La începutul secolului al XIX-lea (care ne interesează acum în mod deosebit), folosirea noţiunii în această accepţie este destul de frecventă. I. Budai-Deleanu aminteşte în **Ţiganiada** (XI, 19) de „sloboda volnicie“. Damaschin Bojinca vorbeşte şi el de „libera faptă a înţelepciunii“. El defineşte libertatea, „adică facultatea de a pune în valoare voinţa proprie“. Se face şi observaţia – riguros exactă – că o libertate „nemărginită“ nu poate să existe. Noţiunea, ca atare, face încă figură de neologism. D. Ţichindeal o foloseşte, în această formă, în 1808, într-o traducere din D. Obradovici. După Samoil Vulcan, „omul moral“ (în concepţia lui Petru Maior) se caracterizează prin aceeaşi voinţă liberă.

Ne aflăm, totuşi, doar la primul stadiu teoretic al ideii de „libertate“. Ideea se întîlneşte şi la Paul Iorgovici şi S. Micu. Ea va cunoaşte pe parcurs aspecte şi dezvoltări tot mai nuanţate şi spectaculoase. Cercul, destul de îngust, al învăţaţilor Şcolii Ardelene este tot mai lărgit. O dovadă convingătoare că spiritul românesc – pus în condiţii de dezvoltare culturală favorabilă – este capabil de o evoluţie rapidă şi ascendentă. Claritatea conceptuală creşte progresiv, cu implicaţii tot mai profunde. Principiile de bază au fost enunţate încă din secolul trecut. Acum începe să se treacă la dezvoltarea şi difuzarea lor teoretică. Prima lor formă organizată acum apare, în Transilvania.

Faţă de aceste sintagme uzuale, contribuţia lui S. Micu, amintit, este net superioară. El este, incontestabil, primul teoretician român, analitic, al libertăţii voinţei. Problema este pusă şi discutată în traduceri şi adaptări după Frederic Christian Baumeister (**Elementa Philosophiae**, 1747; Cluj, 1771), discipol al lui Ch. Wolf: **Logica** (1799) şi **Legile Firei, Ithica şi Politica sau Filosofia cea lucrătoare** (1800). **Învăţătura metafizicii**, din aceeaşi sursă, a rămas în manuscris, editată abia în 1966.

Definiţia libertăţii voinţei este reluată în acelaşi spirit al liberului arbitru şi explicată: „Pricina cea volnică aşa lucrează, cît poate să lasă lucrarea adecă poate sau nu să lucreze“ (**Învăţătura metafizicii**, p. 127). Ea acţionează spontan, conştient („volnice sînt faptele făcute cu pricepere şi înţelegere“), motivat. Poate fi corectată („se dau porunci cum să-şi îndrepteze omul voia“), în acord cu legile naturii („Legile care le dă filozofia cea lucrătoare se cade să fie luate din firea omului“, **Legile Firei...**, p. 15). Deci, „nimeni nu poate dobîndi înţelepciune de nu se va îndrepta voia“ (**Legile Firei...**, p. 196). S. Micu (după izvoarele sale) pune libertatea voinţei în centrul vieţii active morale şi practice a omului. Este, în concluzie, cheia de boltă a „filozofiei cea lucrătoare“. Şi doar un accident istoric (precum şi în cazul lui I. Budai-Deleanu) a făcut ca aceste idei fecunde să nu aibă circulaţie şi nici o influenţă asupra epocii.

Libertatea de gîndire

Trebuie adăugat, cu insistenţă, că în această perioadă se enunţă – şi încă în forme radicale – principiul de bază al libertăţii, ca expresie imediată şi directă a voinţei libere: libertatea de gîndire. Se rupe cu o întreagă tradiţie de conformism, de dogmatism religios şi politic, de represiune din partea culturii oficiale şi a ierarhiilor consacrate. Ideea apare în diferite contexte imprevizibile. Semn al asimilării, în profunzime, al vitalităţii, frecvenţei şi difuzării sale. Ea devine de pe acum o preocupare permanentă, doar aparent intermitentă, afirmată cu o îndrăzneală adesea uimitoare. Spiritul iluminist al veacului făcea posibilă o astfel de neaşteptată eliberare spirituală.

Într-un cadru formal restrîns, filologico-didactic, Paul Iorgovici (se pare, primul) enunţă (în 1799) această idee explozivă: „Tot omul e slobod a gîndi şi a face lucru după cum se pricepe“. În felul acesta, el îşi exercită „sloboda voie a noastră“. Se observă însă imediat că preocuparea esenţială nu este, de fapt, competenţa, ci doar libertatea nelimitată a investigaţiei ce „cuprinde legea, adecă faptele omului cele ce purced din sloboda voia noastră“. Aceeaşi idee, călduros elogiată, apare în acelaşi timp şi la un alt bănăţean: D. Ţichindeal: „Minunat lucru e a gîndi slobod deasupra tuturor lucrurilor a prejudeca şi a vorbi...“. Îşi ia doar precauţia de a legitima „slobozenia minţii cea de la Dumnezeu dată“ şi de a invoca în sprijinul său autoritatea unui învăţat străin. Măsură deloc inutilă într-o perioadă cînd gîndirea şi expresia liberă erau încă strangulate. I. Budai-Deleanu deplînge tocmai o astfel de situaţie: „Vai de cel ce crede şi ştie/ Vai de care zice că pricepe/ De trei ori vai de cei ce grăiesc/ Că mintea-i dar dumnezeiesc“. Vorbea în cunoştinţă de cauză.

Totodată – şi în acelaşi cadru – apare şi o altă idee. Încă o consecinţă directă a aceleiaşi gîndiri libere: a gîndi liber înseamnă a gîndi raţional. Sîntem la începuturile româneşti ale ideii de *raţiune* şi *raţionalism*. Aceste noţiuni n-au făcut o mare carieră în cultura noastră, spre deosebire de cea europeană. Dar descoperirea lor, mai mult, invocarea lor, înscrie totuşi o dată în evoluţia posibilităţilor de reflecţie personală a epocii. Se observă imediat că preocuparea de bază este cunoaşterea, „înţelegerea“, aflarea „adevărului“, prin exerciţiul şi puterea „minţii“ proprii. Dar, mai mult decît atît, se afirmă – pentru prima dată – primatul şi dominarea absolută în procesul de cunoaştere a raţiunii, principiul de bază al raţionalismului. Superioritatea raţiunii este afirmată încă de S. Micu (într-un text inedit, **Învăţătura politicească**, 1787), unde se elogiază „cuvîntarea cea dreaptă a minţii“. Tot „clandestin“ (vrem să spunem: rămas în manuscrisul inedit al **Ţiganiadei**, XI, 36) este şi elogiul metodei raţionale în accepţia lui I. Budai-Deleanu: „Cumpenînd cu filozoficească/ Minte tot lucrul cum se cuvine“. Mai concis exprimată, aceeaşi idee revine sub forma: „judecata sănătoasă“. Apologia sa poate fi reîntîlnită şi la C. Diaconovici-Loga, la P. Vasici. Este vorba de „dreapta întrebuinţare a înţelegerii şi a minţii“, de „iscusita judecare a lucrurilor“, marele ideal educativ al lui Damaschin Bojinca (**Diregătoriul bunei-creştere**, 1830). Noţiunea apare pe deplin consolidată şi clarificată şi în conştiinţa lui T. Cipariu: „Prin raţiune sînt omului deschise porţile spre înaintare perpetuă“. „Libertatea voinţei împreunată cu raţiune“ reprezintă legea umană prin excelenţă. Raţiunea se opune „servituţii omeneşti“, după S. Bărnuţiu. Ideea are, de altfel, circulaţie şi audienţă în întreg spaţiul naţiunii româneşti, în perioada care ne interesează, prima jumătate a secolului al XIX-lea. Cînd înaintezi pe un teren aproape necunoscut, acumularea de citate demonstrative devine inevitabilă.

A gîndi liber înseamnă, în sfîrşit, a gîndi critic. În felul acesta este legitimată teoretic, pentru prima dată în cultura română, şi ideea de *spirit critic* şi de *critică*. Noţiunea de *critică* apare în dublul său sens: tradiţional, empiric, de judecată negativă, defavorabilă despre orice subiect, şi de *spirit critic*, ca atitudine intelectuală care nu admite nici o afirmaţie recunoscută ca legitimă decît printr-un examen raţional, urmată de disocierea spontană dintre adevăr şi fals, minciună şi adevăr. Dreptul de a disocia şi afirma adevărul şi a denunţa şi respinge minciuna sînt dintre cele mai mari cuceriri ale gîndirii libere. Pentru prima dată, problema adevărului, a minciunii şi, în primul rînd, a prejudecăţii este pusă în cultura română în mod raţional, în afara învăţăturilor morale, a dogmelor politice şi religioase şi a principiilor filozofice recunoscute ca infailibile. Problema apare, după cum am văzut, încă din secolul al XVIII-lea şi este rezolvată, destul de sumar, în spirit raţionalist-iluminist.

Textul cel mai organizat şi substanţial despre combaterea prejudecăţii superstiţiilor, din întreg secolul al XIX-lea, este însă **Învăţătură firească spre surparea superstiţiilor norodului** de Gh. Şincai (databilă 1804-1808, rămasă în manuscris pînă în 1964). Este o prelucrare-adaptare parţială a lui I.H. Helmuth **Volks Naturlehre zur Dämpfung des Aberglaubens** (ed. 2, 1788). Scopul declarat este popularizarea ştiinţifică împotriva „descîntării“ şi „boscoane“, care „foarte s-au lăţit şi înrădăcinat între unii ţărani români“. „Drept aceea, cine va învăţa fizica se vor mîntui de rătăcirile în care alţii din neştiinţă s-au alunecat“ (p. 3, 4).

Explicaţiile supranaturale şi practicile oculte tradiţionale sînt combătute sistematic prin „pornirile fireşti“ ale „proprietăţilor trupului“ şi legile fizice, „legile mişcărilor trupului“. Sînt trecute în revistă elementele şi fenomenele naturale: greutate, apă, aer, vînt, sunet, foc, electricitate, „meteori sau lucrurile din aer“, planetele şi cometele. („Drept aceea nebunie este a se spăimînta şi înfricoşa de ivirea cometelor“, p. 132.) „Stele fixe, eclipse, planete.“ „Toate prorocirile ce se fac din împlinirea planetelor sînt numai minciuni“ (p. 126). Demonstraţia se vrea riguroasă şi cu adresă directă. Fiecare capitol se încheie cu o **Însemnare** (respectiv concluzii) şi, după demonstrarea „nebuniilor“, se indică „aplicarea acestora asupra superstiţioşilor“. Pentru mentalitatea epocii, acest stil polemic este cu totul nou şi surprinzător. Ceea ce face ca **Învăţătură firească...**, deşi se integrează publicaţiilor de popularizare frecvente în epocă, să le depăşească net prin stil şi nivel ideologic.

Că a existat destul de vie conştiinţa acestui spirit critic (chiar dacă expresiile nu folosesc încă terminologia modernă) o dovedesc numeroasele apeluri şi elogii aduse gîndirii şi expresiei libere. Ele apar ori de cîte ori libertatea de gîndire se loveşte de un obstacol, de o presiune sau interdicţie.

Este meritul incontestabil tot al lui S. Micu de a fi discutat, cel dintîi în cultura română, la confluenţa secolelor al XVIII-lea şi al XIX-lea, în mod raţional şi critic, problema prejudecăţilor. Ele sînt identificate şi clasificate în consens cu întreaga tradiţie europeană Bacon-Descartes, preluată şi amplificată de iluminism, identificate „în lucruri teologiceşti, filozoficeşti şi doftoriceşti“. Cauzele lor, dincolo de carenţa fundamentală a raţiunii, au condiţionări specifice. Unele ţin de vîrstă: „a Prunciei, a Juniei, a Bărbăţiei sau a Bătrîneţilor“. Altele, de autorităţile impuse şi recunoscute ca infailibile. De unde necesitatea de a cerceta „vrednicia izvorului de la care [ele] răsar sau vin“. El nu poate fi primit fără examen critic, în căutarea adevărului, care este preocuparea de bază. Ceea ce presupune analiză, îndoială metodică, prudenţă în decizia finală, luată în cunoştinţă de cauză. Concluzia echivalează cu un mic şi neaşteptat „discours de la méthode“, în stil patriarhal:

„Dintru aceasta luminat se vede că nimică alta nu poate atîta face, ca să ne ferim de prejudecăţi decît aceasta, adică: că priciniea [cauzele], pentru ce fieştecare

POLIROM
NOUTĂȚI
martie 2004

Paul Cernat, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici, Ioan Stanomir
O lume dispărută
Patru istorii personale urmate de un dialog cu H.-R. Patapievici

Ioan Petru Culianu
Experienţe ale extazului

Nicolae Breban
Animale bolnave

În pregătire:
Adriana Babeţi • **Dandysmul. O istorie**

Comenzi la: CP 266, 700506, **Iaşi**, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)217440
Bucureşti, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, **Timişoara**, Tel.: 0722/548785
E-mail: sales@polirom.ro
www.polirom.ro

spunere o ţinem adevărată sau neadevărată, mai clar şi mai desfăcut, şi mai dezvolt, şi mai pre amănuntul să le ispitim şi să le cercăm şi nu îndată să judecăm, ci puţintel să aşteptăm avînd îndoială, pînă ce cu bună trezvire şi luare aminte vom cugeta, ca aşa cu conştiinţă adevărată să fim".

Prejudecata impune o normă comună. Ea nivelează şi depersonalizează. Dimpotrivă, examenul critic este individualizat şi personalizat. Izvorul său, „lumina", este propria noastră raţiune, care respinge orice normă şi constrîngere neacceptată raţional. Pentru regimul libertăţii – mai ales în practica socială, după cum vom vedea –, urmările acestei concluzii sînt considerabile.

Din **Istoria Sindipei**, în versiune românească (Sibiu, 1802), „învăţăm că nici un lucru orbeşte să nu credem, ci mai înainte bine să-l cercăm, de voim înţelepţeşte ca să lucrăm". În astfel de situaţii, înţelepciunea tradiţională, „populară", este asimilată de spiritul iluminist modern al analizei şi cercetării critice. Problema conexă a cenzurii (asupra căreia vom reveni pe larg) nu are o altă raţiune profundă.

Este o stare de spirit ce apare şi la I. Budai-Deleanu (**Ţiganiada**, B, VI, 44): „Cum să amăgesc minţile omeneşti". Acest tip de scepticism este metodic, dubitativ. Impulsul natural spre expresia liberă îl inspiră, după cum deducem şi dintr-o satiră versificată anterioară: „A-şi dă gură volnicie". Condiţia de bază ca „slobod să tot judec" este de a fi „mai slobod de multe prejudecăţi" (după cum se exprimă şi Vasile Popp în dedicaţia sa către **Psaltire în versuri** de Ioan Prale (Braşov, 1827). Un înalt nivel de gîndire şi cultură echivalează cu toate atributele şi calităţile spiritului critic. Damaschin Bojinca, care continuă acelaşi fir de gîndire, era convins de binefacerile reflecţiei critice şi ale noilor descoperiri ştiinţifice (în **Diregătoriul bunei-creştere**, Buda, 1830): „Cultura dezrădăcinează dintre oameni credinţa deşartă şi frica sclaviei (robiei), descoperă şi înserinează multe rătăciri şi amăgiri şi revarsă în fieşte carele libertatea minţii, tărie şi bucurie. Unde înfloreşte cultura, acolo piere superstiţia, aşişderea descîntăturile, fermecăturile şi uriceoasie vrăjitorii se sting". „Inventarul" erorilor iraţionale este aproape complet.

Surprinde totuşi, într-o măsură oarecare, că termenul de „critică" – în sensul de atitudine intelectuală generalizată – nu pare să fi intrat încă, fie şi în această accepţie largă, în vocabularul reflecţiei româneşti al epocii. Noţiunea era totuşi cunoscută şi folosită în polemici istorice şi filologice. I. Budai-Deleanu pare să fie un adevărat cap de serie prin răspunsul său (rămas inedit, în limba germană) dat notelor istoricului sas Iosif Carol Eder la ediţia sa polemică a **Supplex**-ului (Sibiu, 1791). I se aminteşte de „eine bekante Regel der Kritik", de „gesunde Kritik", în a sa **Widerlegung der zu Klausenburg 1791. Uber die Vorstellung der Walachischen Nation herausgekommen Noten,** de care preopinentul său n-ar ţine seama. Folosirea acestor forme dovedeşte o evidentă familiaritate cu noţiunea de „critică", în speţă istorică, folosită, fără îndoială, şi anterior. Ea apare şi în dezbaterile filologice în jurul limbii române. Un reper iniţial reprezentativ poate fi considerat lucrarea lui A.T. Laurian, **Tentamen criticum in originem, derivationem et formam linguae romanae in utraque Dacia vigentis vulgo valachicae** (Viena, 1840). În aceeaşi perioadă, asimilarea istorico-filologică a noţiunii de „critică" este pe deplin realizată.

Toate aceste referinţe – aparent dispersate – au, în realitate, o semnificaţie convergentă profundă. Ele exprimă, în esenţă, o adevărată revoluţie spirituală. Am îndrăzni chiar să afirmăm că ne aflăm în faţa primei rupturi decisive de mentalitate conservatoare, tradiţional-arhaică a culturii române. Gîndirea liberă – urmată de consecinţa sa directă: elogiul spiritului critic şi necesitatea absolută a disocierii adevărului de eroare, de minciună – indică o nouă concepţie de viaţă, o adevărată mutaţie spirituală. Este consecinţa directă a influenţei iluministe, care determină regenerarea şi modernizarea spiritului şi a culturii române. Fenomen incontestabil nou, a cărui intuiţie primii noştri iluminişti au avut-o. Ei exprimă cu claritate această mutaţie spirituală, determinată de „luminare", cultură, cu obiectivul final: descoperirea „adevărului". Prin asimilarea acestor valori devenim un „om nou". Noţiunea va face o mare carieră, mai ales în secolul XX, în zonele sale iraţionaliste şi obsedate de „revoluţii spirituale". Originea sa iluministă îndepărtată – şi, la drept vorbind, obscură – este total ignorată. Totuşi, ea apare încă în **Retorica** (Buda, 1798) a lui Piuariu-Molnar. Iar sensul său nu este numai pur moral, cum crede, de pildă, editorul său modern: „Şi-l deşteaptă şi se preface într-un om nou şi bine plăcut lui Dumnezeu". „Deşteptarea", prin învăţămintele retoricii, este un concept tipic iluminist. În esenţă – laic şi raţionalist.

Descoperirea, afirmarea şi elogiul adevărului caracterizează începuturile gîndirii libere româneşti, adevărată obsesie a primilor iluminişti-raţionalişti români. Petru Maior are chiar accente patetice: „Cu anevoie este a nu grăi adevărul", citim în **Istoria pentru începutul Românilor în Dachia**. Iar în **Istoria besericii românilor**, el îşi mărturiseşte, în termeni aproape lirici, „dragostea adevărului de căruia îmi este învăpăiată inima". Tonul mesianic a dispărut din istoriografia modernă. Dar la aceşti pionieri el răspundea unei necesităţi sufleteşti, inclusiv patriotice, imperioase: „...se cade să ne ţinem de cele mai asemenea adevăruri şi care sînt popoarele mai de folos". Prioritatea nu o are metodologia, ci eficienţa şi urgenţa îndreptării unei erori colective evidente.

Ceea ce nu înseamnă că n-ar fi existat şi o anume, modestă, dar reală fundamentare analitică a adevărului. S. Micu avea această preocupare, în **Loghica** sa (Buda, 1799): „De alegerea sau osibirea adevărului şi cum se cade a citi cărţile şi a alege adevărul din ceale ce sînt scrise în cărţi" (manuscrisul datează din 1781). Iar în **Învăţătură politicească** (ms. 1787) se invocă „puterea judecăţii cu care judecă" (p. 34). Ea se ridică totdeauna la ideea de cauză („pricina"). Este o stare de spirit evidentă şi la I. Budai-Deleanu, care declară în **Epistolie** la **Ţiganiada** (A.): „Dar eu iubesc adevărul". El presupune deliberare, discuţie, controversă (B., 36, 37). „În veacul nostru, unde istoria se împreunează cu adevărata critică", „toată cercetarea este sîngur pentru un adevăr istoricesc, sau pentru apropiarea către adevăr".

În acelaşi spirit analitic sînt identificate şi denunţate obstacolele din calea adevărului: superstiţia, „legendele", „defăimările", prejudecăţile (respingerea ideii vaccinării, de pildă), inclusiv autoritatea falşilor „dascăli". De reţinut că S. Micu respinge şi ideea de „maestru spiritual", *i.e. guru* (care va face ulterior şi la noi o mare carieră), încă în **Legile Firei, Ithica şi Politica sau Filosofia cea lucrătoare** (Sibiu, 1800). Dar cea mai mare piedică este minciuna, denunţată pentru prima dată în mod radical, în stil polemic, în reflecţia românească. Principiul de bază – care este însăşi esenţa gândirii libere şi a spiritului critic – este de altfel enunţat de D. Ţichindeal, în **Filozoficeşti şi Politiceşti prin Fabule moralnice învăţături** (Buda, 1814): „Minciuna de adevăr a se cunoaşte şi despre toate înţelepţeşte şi sănătos a gîndi şi a judeca...". Printre „minciuni", în spirit integral laic, moralistul bănăţean enumeră şi credinţa în „zmei şi strigoi". În general, în superstiţii, după cum am văzut. Rudimentele unei mici, elementare, „fenomenologii" a minciunii pot fi, de pe acum, întrevăzute.

Libertatea religioasă

Domeniul în care principiul libertăţii de gîndire are în Transilvania efectele cele mai imediate, importante şi de durată este cel religios, respectiv al libertăţii de credinţă sau al libertăţii religioase. El este introdus şi oficializat – după cum ne reamintim – încă de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea, prin importantul **Toleranz-Patent** al lui Iosif II, din 1781 (**Traité sur la tolérance** de Voltaire datează din 1763). Domeniul religios era, de altfel, şi singurul, în vechiul regim absolutist, în care ideea de libertate de gîndire putea fi apărată în forme publice, militante şi organizate. Este şi explicaţia pentru care ideea de *toleranţă* religioasă intră şi în vocabularul ideologic românesc, asimilată şi revendicată în repetate rînduri. Înţelegem, de asemenea, de ce noţiunea de *toleranţă* a fost elogiată şi invocată, în primul rînd, de ortodocşi, de „rit grecesc", de „neuniţi". Doar două exemple: despre „meşteşugul toleranţei" începe să se vorbească încă din 1781. Şi mai explicită este o revendicare a ortodoxiei din 1782: „Vrem prin îngăduinţa neuniţilor *toleranţie* sau suferire, slobodă ţinerea legii sale". Consecinţele de ordin teoretico-ideologic sînt importante. Pe această bază – în noi împrejurări istorice – începe să se afirme tot mai energic şi sentimentul libertăţii naţionale. Vom reveni pe larg asupra acestor aspecte.

În felul acesta pătrunde, în primul rînd în Transilvania, interzicerea discriminărilor confesionale. Principiul era de altfel înscris,

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

Fast forward sau viaţa de savant

FELICIA WALDMAN

V-aţi întrebat vreodată cum se derulează viaţa unui savant? Mulţi dintre noi se gîndesc cu oarecare invidie la faima (şi, de ce să nu recunoaştem, avantajele!) de care se bucură cercetătorii de renume internaţional. Dar oare cum trăiesc ei în realitate? Cît de uşoară este viaţa lor? Sau, mai pe şleau: care este costul faimei?

În perioada 24 februarie-1 martie s-a aflat în trecere prin ţară, într-o scurtă – dar productivă! – escală pe drumul spre Franţa, Moshe Idel. Născut la Tîrgu Neamţ (spre satisfacţia mîndriei noastre naţionale!) şi emigrat în Israel la vîrsta de 16 ani, Idel este astăzi profesor doctor la Catedra Max Cooper de Gîndire Evreiască a Universităţii Ebraice şi cercetător la Institutul Shalom Hartman din Ierusalim. Este unul dintre cei mai cunoscuţi şi recunoscuţi cercetători ai Cabalei din lume, un adevărat revoluţionar al domeniului, care a contribuit, pe de o parte, la popularizarea subiectului dincolo de graniţele mediului ştiinţific, făcîndu-l accesibil publicului larg, iar, pe de alta, la apropierea cercetării academice universale de concepţia tradiţională iudaică despre Cabala.

Surprinzător nu e, aşadar, faptul că este excedat de invitaţii pentru a preda cursuri sau a ţine conferinţe şi prelegeri la cele mai renumite universităţi ale lumii, precum Yale, Harvard, Princeton şi École des Hautes Études en Sciences Sociales, ci tocmai faptul că, între două drumuri, mai găseşte totuşi suficient timp pentru a scrie articole şi cărţi de mare succes – ba mai mult, pentru a le promova. Acesta este şi motivul pentru care a venit în ţară: ca să participe personal la lansarea celor mai recente traduceri ale operelor sale. După **Mesianism şi mistică** şi **Hasidism: între extaz şi magie** (publicate la Editura Hasefer în 1996 şi, respectiv, 2001), **Cabala: noi perspective** (publicată la Editura Nemira în 2001) şi **Maimonide şi mistica evreiască** (publicată la Editura Dacia în 2001), a venit acum rîndul altor două cărţi importante: **Golem** şi **Cabala şi interpretare**.

Vizita lui Moshe Idel în România nu poate să ducă cu gîndul decît la filmul acela celebru cu Sandra Bullock, **Speed**. Totul s-a petrecut într-un ritm ameţitor: **Golem** (titlu original **Golem: Jewish Magical and Mystical Traditions of the Artificial Anthropoid**, 1990), publicată la Editura Hasefer în traducerea Rolei Mahler Beilis, a fost lansată pe 25 februarie la Centrul de Studii Ebraice „Goldstein-Goren" al Universităţii din Bucureşti, în prezenţa a peste 80 de participanţi formînd un mozaic bine asezonat – de la studenţi şi cercetători pînă la personalităţi culturale şi reprezentanţi ai mass-media. Lansarea a fost urmată de o conferinţă în cursul căreia autorul – un perfecţionist – a prezentat, în stilul său inconfundabil, incitînd publicul, perspective noi asupra subiectului, descoperite după apariţia cărţii.

Folosind prilejul oferit de vizita sa în ţară, Universitatea din Bucureşti a decis să-i facă o plăcută surpriză şi, în dimineaţa zilei de 26 februarie, într-o impresionantă ceremonie organizată de Facultatea de Litere împreună cu Facultatea de Filozofie, i-a acordat titlul de *Doctor Honoris Causa*, care se adaugă astfel titlurilor similare acordate de alte universităţi de prestigiu, între care (din nou motiv de mîndrie naţională) şi „Babeş-Bolyai" din Cluj (1998), precum şi premiilor speciale primite de-a lungul vremii: Premiul EMET acordat de primul-ministru al Statului Israel, Premiul Gershom Scholem pentru cercetare în domeniul Cabalei, acordat de Academia Israeliană de Ştiinţe Exacte şi Umaniste, Premiul Literar „Joel H. Cavior" pentru studiul gîndirii religioase, Premiul Naţional Evreiesc al Cărţii, Premiul Israel pentru excelenţă în domeniul gîndirii evreieşti ş.a. Apoi, Moshe Idel i-a încîntat pe numeroşii săi admiratori cu o a doua conferinţă, o excitantă (*honi soit qui mal y pense!*) incursiune în Cabala şi Eros, pe cît de erudită pe atît de amuzantă şi plină de miez, demonstrînd – accidental – cît de uşor de înţeles este filozofia!

În continuare, în data de 27 februarie, „călătorul nostru" s-a deplasat mai aproape de zona natală, la Iaşi, unde a avut loc lansarea celei de-a doua cărţi, **Perfecţiuni care absorb: Cabala şi interpretare** (titlu original **Absorbing Perfections: Kabbalah and Interpretation**, 2002), publicată de Editura Polirom în traducerea lui Horia Popescu, eveniment organizat la Biblioteca Centrală Universitară cu participarea lui Alexandru Călinescu, Ştefan Afloroaei şi Nicu Gavriluţă. Dar asta nu înainte ca autorul să susţină şi aici, la Universitatea „Al.I. Cuza", o conferinţă despre **Cabala şi practicile hermeneutice**, spre deliciul publicului local, din care nu au încăput, în amfiteatrul Facultăţii de Filozofie, decît 120 de persoane, seduse literalmente de subtilităţile şi de charisma sa, încît, cum studenţii mai precauţi (sau mai rapizi!) au „apucat" locuri pe scaune, profesorii au ajuns să se înghesuie pe pervazuri şi în picioare.

În cursul celor cîteva zile petrecute în ţară, Moshe Idel a mai apucat să acorde o serie de interviuri pentru TVR, Radio Iaşi (despre **Cabala şi tradiţia evreiască din România**, în emisiunea lui Aurel Brumă) şi pentru revista **Cultura**. Cele două conferinţe susţinute la Bucureşti vor fi, la rîndul lor, publicate în numărul 4 al revistei **Studia Hebraica** a Centrului de Studii Ebraice „Goldstein-Goren", care va apărea în decembrie 2004.

Iar de aici Moshe Idel a plecat la Paris, unde viaţa lui merge înainte în acelaşi ritm – **Speed 2**!

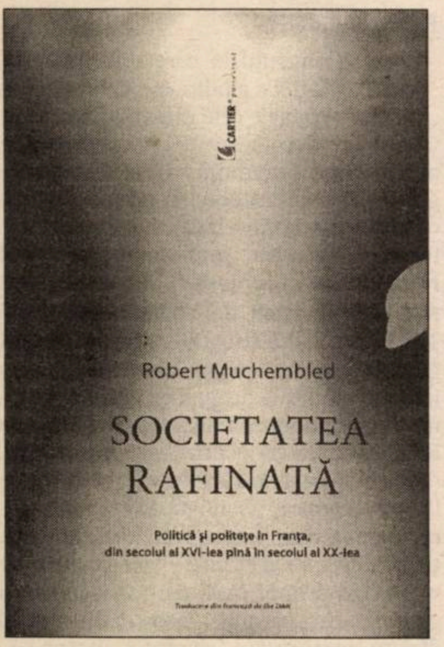
CARTIER
Robert Muchembled
SOCIETATEA RAFINATĂ
Politică şi politeţe în Franţa, din secolul al XVI-lea pînă în secolul al XX-lea

Editura Cartier din Chişinău a publicat de curînd, în Colecţia „Polivalent“, o carte a istoricului mentalist francez Robert Muchembled, discipol al lui Fernand Braudel: **Societatea rafinată. Politică şi politeţe în Franţa, din secolul al XVI-lea pînă în secolul al XX-lea**. Traducerea din limba franceză îi aparţine lui Ilie Dan. Pornind de la momentul în care Cristofor Columb descoperă America, prezenta lucrare urmăreşte modul în care între guvernanţi şi supuşi se stabileşte un contract implicit, stabil vreme de secole. Urmărind „mutaţiile politeţii“ în societatea aristocratică şi cea modernă (de la „cultura supunerii reticente a nobililor faţă de rege“ la „politeţea mondenă şi naşterea spaţiului public sub Ludovic al XIII-lea“, trecînd prin „politeţea strălucitoare“ din vremea lui Ludovic al XIV-lea, prin „migrarea politeţii de la curte la oraş“, din secolul al XIX-lea, pînă la „turneul impoliteţii“ din ultima treime a secolului XX şi „contractul social“ din zorii mileniului al treilea), ea abordează, de fapt, în subsidiar, „problema puterii, a autorităţii, a obedienţei, adică a politicului, noţiune cuprinzătoare care depăşeşte contingenţa acţiunilor şi chiar a principiilor, pentru a se stabili în spaţiul simbolic şi cultural al naţiunii, pe care se clădeşte statul şi coeziunea întregii societăţi“.

în mod expres, în edictul din 13 octombrie 1781, cînd se recomandă bisericii catolice „să se comporte bine cu membrii altor religii“. Printr-o revenire din anul următor, 1782, se specifică: evreii, protestanţii, calvinii. Drept urmare, conscripţia din 1781 aprobă înlocuirea termenului „schismatic“ (pentru ortodocşi) cu cel de „lege grecească neunită“. O patentă din 1782 este şi mai explicită: neuniţii „fără nici o împiedecare slobozi vor fi“. Principiul va primi progresiv, în termeni tot mai expliciţi, şi o conotaţie etnic-naţională. Eveniment de mare importanţă în istoria Transilvaniei în secolul al XIX-lea, mai ales după 1848.

Trecerea de la o biserică la alta este, în consecinţă, îngăduită, după o procedură simplificată de 6 săptămîni şi, de fapt, formală. În felul acesta, unii ortodocşi renunţă la „uniaţie“ şi revin la biserica ortodoxă. Convertirile silite sînt interzise, disputele confesionale, oprite: „Cine vrea să fie unit să fie, cine nu vrea să nu fie, că silă nu e...“. Limbajul pare uneori frust, simplist, dar el exprimă o nouă realitate morală şi ideologică: asigurarea unui spaţiu tot mai larg libertăţii de credinţă: „Să se dea pace legii fiecăruia, să creadă şi să se roage cum vor“. În acelaşi timp dispare – cel puţin la nivel oficial şi administrativ – tendinţa de constrîngere. Dovadă că sînt invocate, din nou, „patente“ din 16 şi 21 ianuarie 1782, care opresc categoric „orice îmbulzire făcută cu vorba sau cu fapta, orice tulburare...“.

Libertatea religioasă devine astfel o politică de stat. Ceea ce duce – în principiu cel puţin – la abolirea oricărui dogmatism şi intoleranţă confesională, a oricărei discriminări etnico-religioase. Pentru conştiinţa iobagului român, supus de fapt principiului medieval *cuius regio, eius religio*, conform căruia trebuia să îmbrăţişeze religia stăpînului moşiei, în general catolic sau reformat, acest început de independenţă a conştiinţei reprezintă o dată istorică. Prozelitismul – mai ales prin constrîngere – al oricărei biserici este, încă din 1782, abolit de Iosif II: „Prozeliţi să nu mai facă nici una din ele“. Principiul de bază, fiecare să fie „a legii sale slobod“, prin respectarea „toleranţei sau suferinţei şi dragostea cea creştinească“, se radicalizează pe parcurs. Petru Maior protestează împotriva interzicerii **Procanonului** şi a practicii ca „la prepus de eres să bage pe oameni prin temniţi şi să-i ardă de vii“. Iar G. Bariţ, în **Gazeta Transilvaniei** (83, 1845, p. 332), foloseşte termenii cei mai expliciţi posibil: „Duhul de prozelitism n-a fost niciodată aşa de periculos ca tocmai în vremile noastre. Cea mai crîncenă nebunie a fost purtarea de a-şi sparge capetele şi a ucide din pricina religiei şi a nu lăsa pe oameni în voia lor, ca să creadă cum îi taie capul şi cum îi trage inima şi, în loc de a învăţa pe oameni, a-i sili sau cu metode fizice sau morale“.

Principiul toleranţei adînceşte şi mai mult, în sfîrşit, breşa în edificiul mentalităţii religioase tradiţional-conservatoare. Spiritul laicizării, care începuse să se afirme anterior încă din secolul al XVIII-lea, face tot mai multe şi mari progrese. Tendinţele şi orientările de bază sînt cunoscute: separarea completă a autorităţii politice de stat de cea religioasă, a bisericii; biserica nu are a se pronunţa în domeniul filozofic, al ştiinţelor naturii şi al istoriei; spiritul galican îşi afirmă independenţa critică chiar şi faţă de autoritatea Papei; dogma religiei unice este negată; coexistenţa bisericilor este admisă şi legiferată; prestigiul ordinelor călugăreşti este în sensibil declin. Pe alocuri se întrevede chiar şi admiterea „indiferenţei“ religioase, în forme pasive, principiu combătut la începutul secolului al XIX-lea de Lamennais, în **Essai sur l'indifférence en matière de religion** (1817-1823). Credinţa religioasă începe să devină o problemă de conştiinţă personală. Faţă de mentalitatea tradiţională din Moldova şi Muntenia – din aceeaşi perioadă –, nivelul conştiinţei şi al dezbaterilor religioase este în Transilvania, la începutul secolului al XIX-lea, net superior.

O documentare largă confirmă, pe întreaga durată a secolului al XIX-lea, răspîndirea şi consolidarea acestor tendinţe. Încă în **Procanon**, Petru Maior (şi n-a fost singurul) făcea o distincţie netă între autoritatea „mirenească“ şi cea „duhovnicească“. El vorbea în mod explicit de „două puteri“. În baza acestui principiu fundamental, libertatea religioasă şi a bisericii cîştigă într-un dublu sens. Azi, aceste realităţi par a fi de la sine înţelese. Dar, pe atunci, ele au produs o adevărată „revoluţie“ în spirite: independenţă faţă de autoritatea de stat, iar în interiorul bisericii, o deplină egalitate între confesiuni. Respectiv, în cazul românilor, între ortodocşi şi greco-catolici. De unde, revendicări foarte limpezi: suprimarea „tiraniei bisericeşti“ şi politice (Moise Nicoară, 1815) şi asigurarea libertăţii şi egalităţii „ambelor religii... predicate liber în ţară“ (I. Budai-Deleanu). Libertatea religioasă pentru ortodocşi este revendicată constant, inclusiv prin memorii (1822).

Subminarea raţională a dogmatismului religios face posibilă această importantă schimbare de optică. Într-o astfel de reacţie – trebuie repetat –, nu criteriul cantitativ este semnificativ, ci cel calitativ. Cîţi au citit, de pildă, **Sfaturile a înţelegerii cei sănătoase prin bine înţeleptul Dositei Obradovici intocmite...** (Buda, 1802), traduse, adaptate şi prelucrate, în parte, de D. Ţichindeal? Fără îndoială, puţini. Dar cît de adevărat sună şi azi principiul iluminist invocat: Dumnezeu „prin filozofie a deschis ochii oamenilor şi că cei luminaţi nu se întreabă care e de biserica răsăritului şi cea a apusului, ci care este bun şi care nu făcător de bine...“. Acelaşi D. Ţichindeal enunţă şi un alt principiu, care legitimează o astfel de poziţie: luminile raţiunii noastre ne conduc la adevăr.

În astfel de texte, aparent ocazionale, dar de o densitate teoretică neobişnuită, apar mai toate reacţiile raţionaliste tipice: spiritul critic, „îndoiala“ începînd cu dogmele religioase şi „sfinţenia“. Un spirit radical antidogmatic este, fără îndoială, mai ales I. Budai-Deleanu, care ar trebui citit, pe latură ideologică, în primul rînd în această „cheie“: „Înveţi dogme, care nici o minte le cuprinde... nici o ştiinţă adevărată/ Nici o pricepere şi simţire/ Potrivită cu omenească fire“ (**Ţiganiada**, B., XI, 16); „...credinţi ce-s împotriva minţii şi firii omeneşti, înveţi dogme ce nime nu le pricepe...“. Rezultatul? Un obscurantism desăvîrşit: „...Omul nu trebuie să vază ce vede, nici să ştie ce ştie, ci numai aceia ce i se spune“ (IX, 17). Principiul „adevărului“ religios unic este negat în esenţă. **Procanonul** respinge, cum am văzut, în mod radical, supremaţia dogmei şi a infailibilităţii papale. Ulterior, aceeaşi reacţie şi la D. Bojinca, adept declarat al „legii naturii“ şi al „drumului drept al raţiunii“.

În acelaşi spirit, I. Budai-Deleanu respingea intoleranţa, persecuţia religioasă – cu o expresie actuală: „fundamentalismul“. Lărgime remarcabilă de vederi: represiunea atît creştină cît şi musulmană este denunţată: „Creştinul pe necredincioşi încă arde, cum incviziţia sfîntă îi arde acum“ (XI, 24). „Pe musulmani Coranul învaţă/ A lipsi pe ghiauri de viaţă“ (XI, 23). Explicaţia? „Fieşte care crede în vreo lege/ Care o socoteşte peste toate.“ Este chiar definiţia intoleranţei şi fanatismului, respinse cu indignare: „*Fanatismul*, va să zică o rîvnă nebună pentru lucruri deşarte care unuia le socoteşte că sînt sfinte“ (VIII, 71). Libertatea religioasă atinge, în felul acesta, pentru prima dată în cultura română, cea mai radicală formulare. De reţinut este şi faptul că în conştiinţa liberă a lui I. Budai-Deleanu, atît „fanatismul“ cît şi „suprastăciunea“ (superstiţia) sînt, deopotrivă, demonizate ca „slujitoare ale lui Belfagor“. Ideea de libertate era deci gîndită unitar, global, sistematic. Este definită prin cele două componente de bază: spiritual şi politic.

Cel mai înalt punct atins de principiul libertăţii, la noi, a rămas – din nefericire – îngropat şi exprimat doar în mod aluziv, în manuscrisele lui I. Budai-Deleanu. Continuă, în acelaşi timp, cu toată energia, apărarea principiului libertăţii confesiunilor, libera lor alegere, a trecerii de la catolicism la ortodoxie. Apărarea „unirii“ este revendicată, la fel, ca un act de libertate a conştiinţei. O competiţie şi o efervescenţă continuă caracterizează în epocă întreaga viaţă confesională a românilor. Dovadă, între altele, memoriile adresate împăratului Francisc I, în Transilvania, în 1817, urmate de un decret aulic din 1820, apoi de un altul din 1824, care garantează liberul exerciţiu al ortodoxiei, fără a fi acceptată totuşi ca „religie receptă“. Aceleaşi controverse identice şi în Banat, în perioada 1835-1837. Revendicări ortodoxe insistente se constată şi mai tîrziu. Nu mai dăm noi referinţe. Principiul libertăţii religioase şi a trecerii de la un cult la altul este apărat – în repetate rînduri – de G. Bariţ. El publică şi reflecţii critice despre biserică, în general, dovadă că spiritul laic făcuse progrese în Transilvania (unii istorici constată chiar că interesul pentru teologie scade în perioada 1830-1840, iar Blajul pierde din prestigiu). Emanciparea filozofiei de teologie are şi în A.T. Laurian, în 1845, în cuvîntul său academic, un apologet de prim ordin: „Prin criticismul lui Kant se potoleşte cearta între dogmatism şi scepticism“. Efect salutar, deoarece predominării dogmatismului îi „urmează epoca barbarului şi a ignoranţei: cu filozofia, cad artele şi ştiinţele, începea a domni superstiţia şi... despotismul şi credulitatea. Trist veac pentru umanitate“. Şi nu este chiar o întîmplare că Simion Bărnuţiu este destituit, în 1842, de la catedra din Blaj. În plin mediu teologic, el îndrăznise să afirme: „despre o filozofie proprie nu poate fi vorba după ce raţiunea îşi pierduse independenţa“. Îndrăzneală neobişnuită; pericolul servituţii raţiunii omeneşti atrage dominarea „inchiziţiei sacre“, conform căreia oamenii „n-aveau voie să vorbească şi să scrie cum cugetau, de aceea raţiunea şi filozofia nici n-au făcut un progres“. Filozofia ajunsese, cu o formulă celebră, clasică, „roabă teologiei“. Principiul iluminist al libertăţii religioase combătea, în esenţă, tocmai o astfel de subordonare sterilă, profund negativă.

Denunţarea insistentă şi repetată a „prejudecăţilor“ şi mai ales a „superstiţiei“ este urmarea directă şi firească a respingerii fanatismului, cît şi a progreselor spiritului critic şi a conştiinţei libertăţii religioase. Nu este, însă, o descoperire a secolului al XIX-lea în Transilvania. Am putut constata, din plin, această realitate cînd am trecut în revistă, anterior, ideile secolului al XVIII-lea. De fapt, biserica ortodoxă respinsese, cel puţin „oficial“, superstiţiile încă din secolul al XVII-lea, prin mitropolitul Sava Brancovici. Este, evident, mai ales un efect al influenţelor iluministe, care condamnau în mod solidar vrăjitoria, credinţa în miracole şi superstiţiile (patente din 1766 şi 1770). Putem adăuga la documentarea anterioară şi un memoriu al episcopului Ion Bob, care cerea cu insistenţă „eliberarea de prejudecăţi“. Izvoarele româneşti, concepute în acelaşi spirit, sînt şi mai concludente şi semnificative.

De Gh. Şincai şi a sa **Învăţătură firească spre surparea superstiţiilor norodului** am amintit. Sub emulaţia lui Dositei Obradovici, care, în **Sfaturile înţelegerii cei sănătoase...** (Buda, 1802), condamnase „descîntece, ghicitori şi alte minciuni“, „descîntece şi vrăji“, „descîntece şi farmece“. D. Ţichindeal reia în acelaşi spirit polemica antisuperstiţioasă: „oarba credinţă deşartă“, cum sînt „farmecile, descînturile, deochiurile şi alte vederi de noapte“. În general, „riturile şi dogmele“ nu fac decît „îi divizează pe oameni“. Intervine deci şi un criteriu colectiv: tulburarea solidarităţii şi a armoniei sociale. La fel de periculoasă şi credinţa în „vrăjitoare“ şi „strigoaie“: „o minciunile minciunilor şi mai mare decît toate minciunile“. Actul de acuzaţie este complet: superstiţia este, în acelaşi timp, antiraţională, antisocială şi

deltarfi
93.5fm
Veștile bune vin cu vântul din vest.
La fel și cele mai bune ziare...
Ascultă dimineața **Revista Presei Europene** !
La **delta**rfi, la 7:45 și 9:15.

antimorală. Convingere specifică întregului iluminism transilvănean şi în secolul al XIX-lea.

Cînd se asociază apologiei spiritului critic, superstiţia este asimilată prejudecăţii istorice. Reacţie evidentă mai ales la Petru Maior, în polemicile sale istorico-filozofice cu Eder (care „era de prejudecăţi cuprins“), în timp ce „Enghel“ scrie despre istoria românilor „fără prejudecare“. Kopitar, în schimb, este plin de „basmele nemţeşti“, de „minciuni asupra românilor“ (**Istoria românilor...**). Aceeaşi intransigenţă şi în disputele sale religioase. În **Propovedanii**, el combate „basmuri şi minciuni în chip de adevăr“. Radicalismul explicit laic se observă şi la Ioan Piuariu-Molnar, în mai multe împrejurări şi, mai ales, în legătură cu traducerea sa din Claude François Millot (**Istorie universală adică de obşte...**, 1800), care învaţă „să urască spăimîntările copilăreştilor nebunii ale credinţei deşarte“. I. Budai-Deleanu, mai ales, nu scapă un prilej ca să nu veştejească (**Ţiganiada**, B) „basme care nu pot să fie“, „vrăji“, „credinţe deşarte“, „descîntare“, „minciuni“ (inclusiv în **Alexandria**, II, 21) etc.; uneori, în text şi, de cele mai multe ori, în note: „socotelele oamenilor pentru strige şi fermecători, despre cei cu pricepere sănătoasă să lepădă cu totul“ (IV, 38). Tema represiunii religioase revine: „Ba şi noi creştinii ardeam cîteodată pe necredincioşi, cum ard şi astăzi spaniolii cu sfînta inciziţie pe jidovi şi pe alţii“ (XI, 26; nota X). În cercetările istorice pentru cei cu „mintea liberă de prejudecăţi nu mai este loc pentru legende“. O adevărată profesiune de credinţă istorică modernă.

La această campanie anti-superstiţie participă istorici-cronicari, clerici luminaţi şi oameni de presă. Şi dacă, uneori, putem avea impresia unei aglomerări excesive de citate, titluri şi nume, este numai pentru a dovedi, fără replică, progresele reale pe care le cunoaşte efectiv gîndirea religioasă-liberă în Transilvania, începînd din prima jumătate a secolului al XIX-lea, care continuă epoca anterioară. S-au făcut, de altfel, şi cercetări despre primele atestări ale aceloraşi noţiuni intrate în limbă, începînd cu „superstiţie“ (Petru Maior, 1783; Gh. Şincai, 1804-1808) şi terminînd cu „prejudecăţi“ (1816). Nicolae Stoica de Haţeg, de altfel cleric, are „îndoieli“ serioase despre „simple păreri“ şi „legende“, despre „simple presupuneri“. Episcopul S. Vulcan face apel, în predicile sale, împotriva „superstiţiilor şi prejudecăţilor“ (**Învăţături asupra boscoanelor superstiţiilor**), la noile metode şi tratamente medicale, de pildă, împotriva vărsatului (**Despre vărsatul de vacă**). Este o aliniere evidentă la nivelul ştiinţei occidentale a timpului. Noua orientare a devenit posibilă deoarece spiritul critic făcuse între timp progrese deosebite. Eftimie Murgu, într-un text din 1830, denunţă şi el „apăsătoarea prejudecată a confuziei“ între „crezătorie deşartă“ şi „religie“. Problema pătrunde şi în presă, cu o remarcabilă stăruinţă la G. Bariţ. Într-un articol, **Cultura** (din **Foaie pentru minte, inimă şi literatură**, din 1838), i se face elogiul de „a-i păzi de greşeli şi prejudecăţi“ pe cititori. Articolul **Credinţa deşartă** (**Foaie...** 9/1841) este o adevărată apologie a raţionalităţii, a spiritului critic şi a gîndirii libere laice. În astfel de împrejurări, nici nu-i de mirare că spiritul „profan“, „laic“ se exprimă cu tot mai multă putere. Pe măsură ce prejudecăţile sînt combătute, inhibiţia critică lasă tot mai mult loc „îndoielii“ şi „deşteptării“ conştiinţei.

Trebuie să ne reamintim, în acelaşi timp, că afirmarea principiului laic este urmarea directă a influenţelor iluministe. Respectiv, a separării oficiale a bisericii de stat. Principiul a fost admis, după cum am văzut, de toţi adepţii libertăţii religioase. Ideea statului laic nu este încă foarte bine consolidată nici azi în România, chiar şi după 1989. Biserica ortodoxă tinde cu tenacitate să devină autoritate supremă, oficială, de stat, iar „neamul“ – în cel mai pur spirit dogmatic „Nae Ionescu“ – se confundă cu „catedrala neamului“. O temă asupra căreia vom reveni, pentru a dovedi, o dată mai mult, actualitatea acestei ideologii liberal-iluministe. Ea este practic încă necunoscută şi, în orice caz, încă nestudiată sistematic, în toate implicaţiile sale, inclusiv actuale.

Noţiunea de „profan“ pătrunde totuşi în limbă chiar de la începutul secolului. În **Calendarul de la Buda** (1811) se publică „istorii şi învăţături din scriitorii cei profani“. O astfel de mentalitate are mai ales I. Budai-Deleanu. Este foarte sceptic în legătură cu „deşărtatea disputelor teologice care era pe acele vremi“ (**Ţiganiada**, A., I, 10). Rămîne la fel de incredul faţă de cei care cred şi „ştiu“ „ce-au făcut şi ce-au vorbit sfinţii în rai“ (IV, B., 8 nota). După acelaşi principiu laic, el se orientează, de altfel, şi în cercetările sale istorice: „Faptele primilor oameni care sînt de origine divină o socotesc ca neavîndu-şi locul aici“. Este regretabil că acest radicalism laic a rămas, o bună perioadă, îngropat doar în manuscrise.

El nu se putea naşte şi dezvolta decît într-un climat de libertate religioasă şi toleranţă, determinat, în primul rînd – trebuie subliniat mereu – de reformele şi decretele lui Iosif II. Am amintit anterior de **Toleranz-Patent** din 1781, tradus în limba română în 1782, urmat de alte decrete. S-ar spune chiar că politica oficială încurajează efectiv laicizarea spiritelor. Mai ales că după 1701, încă din perioada Unirii, urmat de mai multe decrete aulice ale Mariei Tereza, principiul libertăţii religioase, inclusiv pentru români (respectiv ortodocşi), este afirmat nu o dată. Ecoul în conştiinţa epocii este puternic şi de durată. Nicolae Stoica din Haţeg menţionează cu satisfacţie, în cronica sa, că „în august (1787), fu publicaţia împărăteştii toleranţii, la 4 relighii datori, romano-catolici, evanghelişti, helveţi (calvini) şi grecii-neuniţi (alţii nu). Cu puterea toleranţei, mulţime de catolici, neuniţi, unguri se deteră la luterani, calviţi“. Cronicarul constată că „uniţii s-au spovedit şi cuminecat la preoţii noi, în bisericile neunite“. Urmarea cea mai evidentă a principiului toleranţei, care permite trecerea, fără dificultăţi, de la un cult la altul. Printr-un decret din 26 mai 1809 li se recunoaşte, în acest spirit, „neuniţilor“ şi dreptul de a-şi alege un episcop propriu.

Principiul toleranţei, ce pătrunde în mod destul de curent în spirite şi limbă încă la începutul secolului al XIX-lea (Nicolae Horga Popovici, „Înainte arătare“, la **Oglinda arătată omului înţelept**, 1807; Petru Maior, **Istoria besericei românilor...**, 1813), are evidente urmări benefice pentru liberalizarea conştiinţei religioase a românilor „în timpul acesta aurit, în carele se dă nouă atîta slobozenie“. Am citat din bănăţeanul D. Ţichindeal, din ale sale **Fabule...** (1814). Acesta nu numai că recunoaşte deplina egalitate între cultele creştine, dar simpla calitate de „român“ anulează orice discriminare posibilă. „...Nu e aicea grec, nici latin, unit şi neunit. Să fim noi românii tot una.“ Ordinea priorităţilor, a conştiinţei libere, în Transilvania epocii, este fundamental schimbată. Naţionalitatea trece înaintea confesiunii religioase.

Problema nu şi-a pierdut semnificaţia nici în secolul XX, cînd se constată nu o evoluţie, ci o involuţie, efect al regimului comunist. Fără paradox se poate spune chiar că D. Ţichindeal era mai înaintat în gîndire decît Nae Ionescu, de pildă, care a făcut (sofistic şi dogmatic) o deosebire netă între a fi „român“ şi a fi „bun român“. De ce? Fiindcă un catolic, un unit, poate fi „bun român“, nu însă şi „român“. Fiindcă românul este şi rămîne, în mod fundamental, prin definiţie, doar ortodox, teză deloc dovedită. De fapt, poporul român s-a născut creştin, nu însă şi ortodox, deoarece noţiunea de român este legată exclusiv şi esenţial doar de etnogeneza poporului român. Or, ea era încheiată în 1054, cînd se produce separaţia oficială dintre catolicism şi ortodoxie. Ultima, afirmată progresiv sub influenţa slavă a bisericii ruseşti. Sofismul totuşi continuă. După Nae Ionescu: „Cazul lui S. Micu e ceva mai complicat. Călugărul acesta papistaş este unul dintre ctitorii conştiinţei româneşti. S-ar putea pune la îndoială românismul lui? Şi totuşi se poate...“. Pentru simplul, dar esenţialul motiv că „în definiţia noţiunii de român“ şi conştiinţa realităţii „român“ intră ca notă, respectiv componentă esenţială, ortodoxia. A fi român, nu „bun român“, ci român pur şi simplu, înseamnă a fi şi ortodox. Ceea ce S. Micu, după această argumentare specioasă – profundă eroare! –, nu era...

O altă consecinţă imediată a toleranţei este respingerea a ceea ce – cu un termen modern – se numeşte „fundamentalism“: exclusivismul propriei religii şi ura tuturor celorlalte. Din nou, un alt mare precursor, tot bănăţean, Paul Iorgovici, formulează şi acest principiu fundamental: „Să nu osîndim, nici să urîm pre cei ce nu sînt de legea creştinească, au sînt creştini, dar se despart puţintel de la biserica veche a răsăritului. Tot insu ţine că a lui lege e mai bună şi toată relighia are pornirea căutării lui Dumnezeu. Deci noi să nu judecăm pre nime de care lege este, ci premăcar care să-l cinstim după faptele sale“. Actualitatea acestei deschideri ideologice, una dintre ideile directoare ale capitolului final (**Reflexii despre starea românilor**, III) al lucrării **Observaţii de limbă românească** (1799), este evidentă. Respingerea oricărei discriminări, etnice sau religioase, ţine de esenţa celei mai universaliste toleranţe, formulate încă în dedicaţia **Observaţiilor...**. Ea are în vedere „pre tot omul, fără uitarea la naţie sau la relighie“. Principiul radical al nediscriminării, care începe să se afirme încă din secolelor al XVIII-lea, va fi înscris, uneori nu fără dificultăţi, în toate constituţiile liberale ale secolelor al XIX-lea şi XX, începînd cu amendamentele I („religion...“) şi XV („race, color“) ale Constituţiei din 1787 a Statelor Unite.

Ignorarea acestor doi mari precursori români, D. Ţichindeal şi Paul Iorgovici, se explică prin orientarea exclusiv literar-estetică a istoriei noastre literare şi a lipsei totale de tradiţie a istoriei ideilor. Ei sînt (ca să ne exprimăm astfel) „sabotaţi“ şi de subdezvoltarea limbii în care se exprimă. În aceeaşi serie ilustră trebuie înscris şi contemporanul lor I. Budai-Deleanu. Citit cu oarecare atenţie, observăm că el combate mai toate obstacolele de care se loveşte libertatea religioasă, denunţate ca izvoarele obscurantismului şi intoleranţei. *Fanatismul*, în primul rînd („ce va să zică rîvna neadevăratei credinţi“ şi „*suprăstăciune*, ce va să zică crezătorie deşartă“, **Ţiganiada**, V, 75). Bigotismul şi disputele teologice sterile nu sînt uitate nici ele. Bizantinii au pierdut „Ţarigradul“ deoarece „se făcură molateci şi evlavioşi, căutînd mai vîrtos a se sfădi prin săboare dese ce făcea şi dispute pentru dogme neînţelese, decît a purta săbii şi scute“ (III, 78). Dogmatismul religios introduce şi cenzura: „este împotriva credinţii noastre ca lucruri de acestea să nu scrie la cărţi“ (I, 14). O prejudecată ridicolă este şi „ori supt orice chip să nu se primească femei prin mănăstire“ (B, III, 105). Protestele împotriva diferitelor forme de intoleranţă sînt frecvente. Petru Maior denunţă în **Istoria besericei românilor...** (1813, II, 136) persecutarea ortodocşilor de către calvinişti. Episcopul ortodox Moga protestează (1834) împotriva prozelitismului catolic. Şi pogromurile antievreieşti sînt condamnate de presa din Transilvania.

În mod consecvent, în sfîrşit, nici accentele vădit anticlericale nu lipsesc. Anticlericalismul este, de altfel, indiciul cel mai evident al laicizării spiritelor. După o expresie pitorească de epocă (Moise Nicoară, 1819), se recunoaşte rolul jucat şi de „tainici sau tăinuitori francmasoni sau zidari de slobozenie“. Dositei Obradovici şi D. Ţichindeal au aceeaşi orientare. Acesta din urmă este convins că „averile mănăstireşti“ trebuie să fie folosite doar pentru „şcoalele norodului“. Nu crede deloc în „minciunile şi scorniturile călugăreşti“. Mai bine „să fiu preot sărac, cu minte luminată şi cu cuget curat... decît mitropolit cu mintea întunecată“. De o mare intransigenţă anticlericală se dovedeşte şi I. Budai-Deleanu: „Papa vinde darurile sfinte/ Pentru gălbinaşi, iar patriarhul/ din Bizanţ le cumpără mintea“ (**Ţiganiada**, B, VI, 35). El are o viziune satirico-sarcastică şi despre moravurile clerului corupt (B, XI, 114-115). „Nu e rău care să nu se tragă de la un cleric.“ Atitudinea antipapală a lui Petru Maior este limpede afirmată în **Procanon**, după cum am văzut. Primatul papal este radical contestat. Autoritatea supremă o are „soborul“, nu Papa. Aservirea bisericilor din apus şi răsărit unor autorităţi eclesiastice este şi ea condamnată. O critică violentă a clerului decăzut, „clirosul bisericesc“, se poate citi, în sfîrşit, şi în prefaţa anonimă a traducerii unei cărţi de Th. Thornton (Buda, 1826). O stare de spirit laicizată, care animă toate cercurile luminate ale epocii. Ea defineşte un alt nivel spiritual, mult superior celui anterior.

---

* *Capitol din cartea cu acelaşi titlu. În volum, toate referinţele necesare. De asemenea, în* ***Prefaţă*** *şi în capitolul metodologic* ***Un nou reper. Istoria ideilor****, toate precizările despre obiectivele urmărite şi metoda de realizare.*

În Colecţia „Historia“ a Editurii Polirom a apărut recent un consistent volum colectiv de sociologie comparată a istoriei (**Teoretizarea revoluţiilor**; coordonator şi co-autor: John Foran, profesor agregat în cadrul Catedrei de sociologie la University of California, Santa Barbara). Traducerea din limba engleză este semnată de Radu Pavel Gheo. Ceilalţi autori – teoreticieni americani din domeniul economic şi al ştiinţelor sociale – sînt: Jack A. Goldstone, Jeff Goodwin, Richard Lachmann, Cristopher McAuley, Valentine M. Moghadam, Eric Selbin, Timothy P. Wickham-Crowley. Culegerea a apărut iniţial în 1997 la Routledge, Londra. Lucrarea – marcat interdsciplinară – este organizată în două mari secţiuni: **Frontierele structurilor** şi, respectiv, **Redefinirea culturii şi a reprezentativităţii**, presărate cu „figuri“ şi „tabele“ ilustrative. Autorii trec în revistă dezbaterile importante pe tema revoluţiilor, avansează teorii originale şi fac analize de caz (de la Revoluţia Franceză pînă la revoluţiile din 1989, din Europa de Est, de la revoluţia bolşevică pînă la cele din Vietnam şi Nicaragua). Titlurile capitolelor (studiilor) oferă o idee despre complexitatea demersului: **Abordări etatiste ale revoluţiilor sociale – avantaje şi limitări ale tradiţiilor teoretice**, **Teorii structurale ale revoluţiilor**, **Catalizatorii revoluţiei. Mobilizarea maselor şi conflictele între elite, de la familia Medici la Elţîn**, **Creşterea populaţiei şi crizele revoluţionare**, **Revoluţia în lumea reală – întoarcerea la reprezentativitate**, **Genul şi revoluţiile**, **Rasa şi procesul revoluţionar din cele două Americi**, **Discursurile şi forţele sociale. Rolul culturii şi al studiilor culturale în înţelegerea revoluţiilor**, **De ce doar unele revoluţii reuşesc, iar cele mai multe eşuează?**, **Sociologia comparativ-istorică a revoluţiilor sociale din Lumea a Treia**.

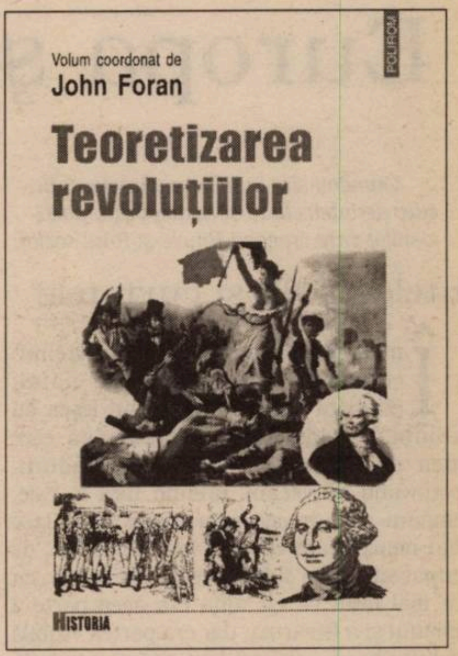

Europa şi multiculturalismul

ANA LUDUŞAN

Oamenii sînt la mîna cuvintelor fabricate de intelectuali şi la dispoziţia politicienilor care creează Binele şi Răul social.

Intelectualii şi cuvintele

Îmi amintesc de un obicei din vremea copilăriei, din satul meu natal. Sîmbăta seara tot săteanul ieşea cu măturoiul în mînă şi-şi mătura uliţa care ţinea de-a lungul casei şi a grădinii, sporovăind cu vecinii, punînd ţara la cale. Nimănui nu-i trecea prin minte să-şi lase uliţa nemăturată cît ar fi fost de obosit, de ocupat sau cît ar fi fost aceasta de lungă, cu atît mai mult cu cît uliţa era acea parte a nimănui şi a fiecăruia, dar era partea vizibilă a felului în care fiecare îşi respecta semenii, comunitatea şi, mai ales, felul în care ştia să lucreze la imaginea lui publică. Gunoiul menajer era ars, vasele sparte erau îngropate, iar mortăciunile duse la groapa satului, după un ritual tot atît de sever precum cel al înmormîntării oamenilor. Săteanul trebuia să ducă var nestins, nisip şi pămînt, pentru a-şi îngropa animalul şi a feri comunitatea de molime. Era un obicei străvechi, din care toată lumea avea de cîştigat. Cu timpul, uliţele nu s-au mai măturat, vecinii îşi aruncau gunoiul unul în poarta celuilalt, rîpele satului şi albiile rîurilor s-au umplut de mortăciuni, încălţări rupte, mormane de pungi şi sticle de plastic. Într-o primăvară, la o inundaţie, acestea au invadat ogoarele, încît hotarul arăta ca un peisaj din Tarkovski. Tot satul a ieşit atunci pe cîmp să smulgă cîrpele putrede, resturile alimentare, încălţările aruncate, oalele sparte, dar mai ales pungile şi cutiile de plastic din ogoarele pe care tocmai le însămînţaseră. Atunci „am îndrăznit“ să-i critic pe primar, pe preot şi pe învăţător, într-un ziar local, atrăgîndu-mi supărarea tăcută, dar de lungă durată, a părinţilor. După ani de zile am aflat că „nu se cuvenea să am o astfel de îndrăzneală“ faţă de autorităţi. Atunci m-am năpustit asupra părinţilor, prieteni cu preotul şi cu învăţătorul. „Cine credeţi voi că a impus obiceiul atît de bun, de care voi v-aţi lăsat, de a nu arunca gunoaiele în mijlocul uliţei sau în poarta vecinului?“ Părinţii s-au uitau sfioşi la mine şi mi-au răspuns: „Primarul, preotul, învăţătorul şi consilierii“. „Şi acum de ce nu mai fac acest lucru?“ S-au uitat la fel de sfioşi la mine şi nu au ştiut să-mi răspundă.

Satul meu natal este o comunitate străveche, care nu s-a schimbat fundamental de-a lungul timpului. Aceiaşi oameni, aceiaşi primari, aceleaşi instituţii. Comportamentul şi obiceiurile private au rămas cam aceleaşi, vecinii se hărţuiesc pentru o palmă de pămînt sau pentru o femeie, dar obiceiurile publice se schimbă după umorile şi interesele primarilor şi ale instituţiilor. Dacă aceştia îşi respectă oamenii şi comunitatea pe care o reprezintă, dacă se îngrijesc ca sătenii să respecte şi să protejeze spaţiul public ca şi cum ar fi propria lor avere; dacă îşi văd de interesele personale, turnîndu-şi asfalt pe propria lor uliţă din banii sătenilor şi lăsînd în paragină restul satului, sătenii încep prin a-i batjocori şi a se batjocori între ei, ca răspuns la trădarea primarilor în care au investit încredere.

Această istorioară ne demonstrează că instituţiile creează mentalităţi, obiceiuri, mai ales cele destinate spaţiului public, mai ales cele care se referă la relaţiile sociale. Sclavii păreau la locul lor în sclavagism, azi, neosclavagismul este sinonim crimei; feudalul era considerat trimisul lui Dumnezeu pe pămînt, pînă s-a descoperit că fiecare om poate fi un trimis al lui Dumnezeu pe pămînt. Puterea exercitată fără condiţii pare firească sau legitimă într-un regim autoritar care promite fericirea terestră a fiecăruia, chiar dacă aceasta nu este atinsă niciodată, sau, cînd cel fără putere nu are altă posibilitate de alegere, dragostea de patrie şi de naţiune poate justifica asimilarea, războiul, exodul, genocidul, crima împotriva semenului nostru de alt neam, de altă religie, de altă rasă, atunci cînd ne folosim de principiul atît de „democratic“ al majorităţii. Problemele lumii sînt probleme de limbaj, spune Wittgenstein, şi, prin aceasta, schimbă complet paradigma filozofică a lumii. Conţinutul cuvintelor cu care operăm se poate transforma în bombe de distrugere în masă, aşa cum s-a întîmplat în cele două războaie mondiale, aşa cum s-a întîmplat cu războiul iugoslav sau cu cel recent din Irak. Acelaşi conţinut poate, în acelaşi timp, contribui la pacea, securitatea şi prosperitatea globală. Responsabilii pentru încărcătura distructivă sau constructivă a cuvintelor sînt, în primul rînd, intelectualii care lansează cuvintele în spaţiul public ca pe nişte veritabile bombe sau ca veritabile mesaje constructive. De sensul acestor cuvinte se folosesc politicienii în exerciţiul puterii. Acest exerciţiu respectă o geografie a intereselor şi a capacităţii politicienilor de a discerne între bine şi rău. Oamenii sînt la mîna cuvintelor fabricate de intelectuali şi la dispoziţia politicienilor care creează Binele şi Răul social.

De la emoţia naţională la dreptatea etnoculturală

Cultura europeană s-a impus în lume prin proiectul iluminist. Miezul tare al acestui proiect îl constituie acţiunea raţională şi principiile democratice. Acţiunea raţională a transformat meditaţia de dragul meditaţiei în motorul progresului şi al descoperirilor ştiinţifice, iar principiile de egalitate, libertate, fraternitate au schimbat felul în care era administrată puterea. Raporturile dintre suveran, cel care deţinea puterea fără condiţii, şi supus – cetăţeanul care o suporta – s-au transformat în raporturi de reprezentare contractuală. Cetăţenii, prin votul lor universal, erau chemaţi să-şi delege reprezentanţii pentru a administra averea publică şi pentru a le reprezenta sau a le negocia interesele în raport cu alte state, cu alte comunităţi. Atît administrarea averii publice, cît şi negocierea intereselor în raport cu alte state se fac în conformitate cu un contract ale cărui reguli se regăsesc în programul partidului. Cetăţenii au dreptul să-şi penalizeze reprezentanţii atunci cînd aceştia se îndepărtează de promisiunile asumate în programul electoral, alegîndu-şi alţi reprezentanţi care fac promisiuni mai plauzibile. Chiar dacă nu a funcţionat ca un argument conştient, formarea naţiunilor are la bază mobilizarea cetăţenilor în jurul unui principiu care putea să-i emoţioneze, putea să le pună energiile în mişcare şi prin care cei care îi reprezentau puteau obţine un vot majoritar. Şi ce-l poate emoţiona mai puternic pe un om decît măgulirea orgoliului personal şi al celui de apartenenţă la o comunitate de idei, de limbă, de obiceiuri? Pentru că cele două identităţi, cea individuală şi cea de apartenenţă la o etnocultură, dau sens vieţii fiecărei persoane şi o ajută să aleagă un mod de existenţă corect. Pentru egalitatea dintre persoane, s-a inventat principiul egalităţii în drepturi între cetăţeni. Numai că, prin constituirea naţiunilor, s-au creat cetăţeni de rangul întîi şi cetăţeni de rangul doi. Cetăţenii care erau şi sînt reprezentaţi de majoritatea unei populaţii îşi asigurau prioritatea la împărţirea puterii, a resurselor, a prestigiului, deci şanse mai mari în faţa vieţii, faţă de cetăţenii care nu puteau obţine aceleaşi beneficii prin vot majoritar. Cetăţenii care nu puteau fi reprezentaţi de majoritate rămîneau în afara deciziei politice, puteau fi marginalizaţi sau excluşi chiar şi atunci cînd aceştia trăiau tradiţional în acelaşi spaţiu geografic cu populaţiile majoritare, chiar şi atunci cînd aveau instituţii capabile să le administreze interesele. În această situaţie se află minorităţile naţionale din Europa.

Un decalaj important de dezvoltare economică şi de model de administrare democratică există şi între ţările dezvoltate ale Europei, şi între cele din fostul bloc sovietic. Dar globalizarea pune la masa negocierilor state tot mai puternice, cu pieţe continentale şi bicontinentale, cu sisteme de apărare continentale şi bicontinentale. Pentru ca Europa să devină un actor credibil în negocierile globale, aceasta trebuie să dobîndească statutul juridic al unui stat federal. Fără o Constituţie europeană şi fără un Guvern care negociază în numele statelor care compun statul federal sau Uniunea Europeană, vechiul continent riscă să se fărîmiţeze în state care nu vor conta în deciziile globale viitoare. Dar o Uniune Europeană erodată de tensiuni şi conflicte între naţiuni de rangul

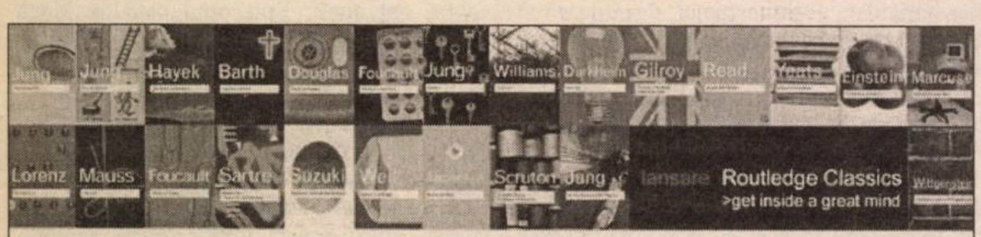

ada milea > lucian georgescu > cristi puiu > răzvan exarhu > jean lorin sterian > despre russell > durkheim > mcluhan > foucault > sartre > lear
live şi playback.
sunteţi invitat / invitată la lansarea colecţiei routledge classics, care va avea loc marţi 9 martie la ora 19.00, în librăria cărtureşti.
PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS
tel: 2108908 / office@prior.ro
cărtureşti
carte, ceai, muzică, dichis
Pictor Arthur Verona 13
[casa de lîngă cinema Patria]
info@carturesti.ro

infoLiterar

Megalomanie. Peste jumătate din sumarul numărului pe luna februarie al revistei **Contemporanul**, conduse de Nicolae Breban, este ocupat de... aniversarea lui Nicolae Breban! Prozatorul a împlinit de curînd 70 de primăveri, eveniment anunţat pe coperta publicaţiei şi sărbătorit în următoarele... 22 de pagini!!! Nimic nu lipseşte: ditirambice articole „omagiale“, analize cu titluri gen **Marea operă**, un interviu cu proaspătul septuagenar, puzderie de fotografii, culminînd cu mărturisirile înfiorate ale adjunctei directorului revistei, Aura Christi: „Îl cunosc de mai bine de zece ani, care au durat cît o clipă şi, totodată, cît secole. Zece ani, în lutul medieval al cărora am visat, am scris cu sufletul la gură, (re)descoperind – de fiecare dată consternată şi fericită – singura *profesie fără profesie*: meseria de a fi viu pînă la destrămare, meseria de a trăi ca şi cum fiecare zi e ultima, ca şi cum fiecare vers e ultimul, ca şi cum respiri – imprimat în tiparele adolescenţei – în raza privirilor morţii la pîndă. L-am văzut în sute, mii de contexte“ etc. etc. etc. Tristeţea e că în capcana acestei sărbătoriri megalomanice, de un atît de prost gust, cad şi autori onorabili, probabil că – măcar unii dintre ei – fără să-şi dea seama ce-i aşteaptă: printre semnatarii din grupajul aniversar al **Contemporanului** se numără Nicolae Balotă, Nicolae Manolescu, Irina Petraş, Traian T. Coşovei, Liviu Antonesei, Dora şi Laura Pavel, Dumitru Chioaru ş.a. Perdantul principal e – fireşte – sărbătoritul însuşi: nu se putea deserviciu mai mare pe care să şi-l poată aduce sieşi decît un asemenea ridicol grupaj „omagial“ în propria sa revistă...

Cultura* din locul *Dilemei. Se apropie lansarea noii reviste a Institutului Cultural Român, care va înlocui **Dilema**, plecată – se ştie – cu tot cu redacţie, în urmă cu două luni. Conducerea ICR a optat pentru o nouă formulă, abandonînd – cel puţin deocamdată – titlul vechii publicaţii (pe care-l păstrează – totuşi – în proprietate). Gazeta care se pregăteşte va avea un titlu generic: **Cultura**. Redactor-şef a fost numit Cristian Teodorescu, disponibil după ce, o dată cu diminuarea drastică a programului pentru România al Europei Libere, Biroul din Bucureşti al postului, condus de cunoscutul prozator, a fost desfiinţat. „Folclorul“ lumii intelectuale şi artistice bucureştene spune că viitoarea revistă a întîmpinat mari dificultăţi în alcătuirea unei echipe redacţionale şi în recoltarea de colaborări pentru primele numere. Se spune că mulţi autori contactaţi şi invitaţi să scrie la **Cultura** ar fi refuzat. Motivul: evident, conjunctura creată de „scandalul **Dilema**“, care a creat o imagine dezastruoasă noului Institut, faţă de care mai toată „lumea bună“ simte nevoia să păstreze o distanţă. Culmea e că – aşa cum am relatat recent – conducerea ICR, mai exact preşedintele Augustin Buzura, a reuşit să intre în conflict şi cu „ai săi“, cu o parte din Consiliul Institutului, „capul răutăţilor“ fiind „ştiinţifico-fantasticul“ Alexandru Mironov, şi cu unul dintre vicepreşedinţii proaspăt numiţi, Cătălin Ţîrlea. Se pare că ar fi cîştigat Buzura, oponenţii fiind îndepărtaţi. Cum va arăta **Cultura** în atari condiţii agitate, cu instabilitate în interiorul instituţiei şi „embargo“ din afară? Grea misie pentru Cristian Teodorescu şi cei care vor accepta să se îmbarce pe o asemenea corabie, pe vreme cam rea...

Rocadă Mincu-Martin la Cenaclul Euridice. Criticul şi profesorul universitar Mircea Martin a preluat de curînd conducerea Cenaclului Euridice al Uniunii Scriitorilor din România – USR, condus în precedentele „stagiuni“ de către criticul Marin Mincu. Acesta din urmă căzuse în dizgraţia preşedintelui Uniunii, Eugen Uricaru, căzut la rîndul său în braţele Partidului Social Democrat, care l-a racolat în echipa guvernamentală, ca ministru adjunct al Afacerilor Externe. Iată că, după o perioadă de pauză a cenaclului, în care se ştie că mai mulţi posibili coordonatori au refuzat oferta, Mircea Martin a acceptat, propunînd de la prima şedinţă – pare-se – o schimbare de stil a întrunirilor de la sediul USR, cam promiscuu-golăneşti în „epoca Mincu“, se zice...

Patapievici „sună nazist“! Într-o notă din numărul 11-12/2003 al revistei tîrgmureşene **Vatra** se susţine că o afirmaţie a lui H.-R. Patapievici „sună cam nazist“. Cînd în **Observatorul cultural** s-a scris (şi s-a argumentat) cum că ar exista la acelaşi autor o tendinţă „radical-conservatoare“ sau „extrem-conservatoare“, o parte a lumii noastre culturale a sărit în aer, atacîndu-ne josnic, pînă la invectivă şi denigrare. Unul dintre colaboratorii noştri a îndrăznit mai de curînd să semnaleze la acelaşi o mentalitate „fascistoidă“. Din nou – tunete şi fulgere din partea ferventilor admiratori ai lui H.-R.P. Ce vom mai vedea întîi şi naţiuni de rangul al doilea şi al treilea, între naţiuni cu viteze diferite de dezvoltare riscă disoluţia. De aceea continentul european este confruntat cu două presiuni majore din partea evoluţiei istorice. Prima presiune fiind conturarea unei *identităţi continentale* cu statut juridic, iar a doua – răspunsul la felul în care va fi *administrată dreptatea etnoculturală* între popoarele tradiţionale din Europa, incluzînd şi minorităţile aflate în alt stat decît statul-mamă. Răspunsul nu este simplu indiferent la care din presiuni căutăm o soluţie raţională. A negocia o identitate europeană este infinit mai greu decît a constitui o identitate americană din cetăţeni care vorbesc aceeaşi limbă şi împărtăşesc acelaşi ideal al eficienţei maxime, avînd aproximativ aceeaşi istorie recentă în spate, aceea a emigrantului. Popoarele Europei s-au format timp de secole, drumul spre identitatea proprie şi spre limba modernă fiind prea adînc încrustat în sentimentul de apartenenţă al cetăţeanului la o comunitate etnoculturală care îi defineşte fiinţa, îi determină alegerea unui mod de viaţă corect sau a unui mod de viaţă care are sens pentru el. Identitatea americană poate fi comparată, la modul simplist, cu omogenitatea unui lot sportiv motivat puternic să cîştige locurile de pe podium în competiţia mondială. Metaforic vorbind, Europa din acest punct de vedere seamănă cu o familie cu mai mulţi copii, foarte diferiţi între ei, unii optînd pentru performanţa ştiinţifică, alţii pentru cea sportivă, unii voind să rămînă ţărani, alţii dorind să devină pictori pentru a-şi compensa dizabilităţile fizice sau pur şi simplu pentru că sînt talentaţi, fiecare vorbind propria sa limbă, avînd propriul lui sistem de comunicare, fiecare fiind capabil să supravieţuiască prin propriile lui resurse, dar fiind incapabil de performanţă globală, sortiţi să rămînă marginali fără un sprijin din partea familiei căreia îi aparţin, cea europeană. Dar identitatea europeană în acest moment înseamnă să pui pe picior de egalitate sau măcar să asiguri şanse egale, reale, polonezilor, grecilor, românilor, bulgarilor, alături de englezi, germani, francezi, şanse care dintr-o anumită perspectivă ar însemna să-i discriminezi pe englezi, germani, francezi, punîndu-i să plătească costurile egalităţii pentru popoarele cu viteză de dezvoltare mai lentă. Raţional vorbind, aceste costuri sînt indiscutabil mai mici decît atomizarea sau disoluţia continentală, iar pe termen lung, o investiţie foarte avantajoasă. Exact aceeaşi soluţie raţională ar putea fi adoptată şi în cazul minorităţilor naţionale aflate pe teritoriul altor state decît statele-mamă. Soluţia egalităţii de şanse cu majoritatea înseamnă de fapt măsuri de discriminare pozitivă pentru minoritate, pentru ca aceasta să-şi poată conserva identitatea şi să supravieţuiască asimilării. Dar costurile egalităţii de şanse pentru minoritate sînt incomparabil mai mici şi pentru majoritate decît cele plătite în cazul conflictelor etnice sau al războaielor generate de aceste conflicte. Să ne amintim de costurile ultimelor două războaie mondiale şi de războiul iugoslav, toate generate de conflicte etnice. Unde ar fi ajuns Europa cu resursele materiale şi umane risipite în cele două războaie mondiale, unde ar fi ajuns Iugoslavia cu o soluţie paşnică la revendicările etnice ale popoarelor care o compun?

O posibilă ieşire din capcană

Salat Levente este autorul care aduce în literatura română şi poate şi în cea europeană cartea cea mai valoroasă privind modelul liberal al administrării multiculturalităţii. Rodul unei documentări de ultimă oră din filozofia politică contemporană, în principal inspirat din modelul multicultural propus de Will Kymlicka, **Multiculturalismul liberal** (Editura Polirom, 2001), teza lui de doctorat, schiţează principii filozofice utile pentru fundamentarea unor soluţii politice de administrare etnoculturală echitabilă. Egalitatea între persoane nu poate fi atinsă, spune autorul, decît prin universalizarea egalităţii dintre culturi, dintre etnoculturi, mai ales a celor care trăiesc tradiţional pe acelaşi teritoriu. În cazul în care statele administrează multiculturalitatea folosindu-se în decizia politică doar de principiul majorităţii, acestea riscă pe termen lung să creeze conflicte şi frustrări. Majoritatea consideră că procedează moral atunci cînd deciziile ei merg împotriva unor minorităţi atîta vreme cît decizia politică este justificată de principiul majorităţii, cererile minoritare fiind interpretate ca nelegitime. Minorităţile care convieţuiesc tradiţional, pe aceleaşi teritorii cu majoritatea se consideră îndreptăţite să aibă şanse egale în faţa vieţii cu cetăţenii majoritari, acest drept fiindu-le asigurat de principiul egalităţii dintre persoane din dreptul internaţional dar acest drept nu devine operabil atîta vreme cît şansele lor în faţa vieţii sînt obstrucţionate prin faptul că minorităţile nu vor putea obţine niciodată un vot majoritar care să le protejeze interesele.

Ieşirea din această capcană se poate face doar prin universalizarea egalităţii între etnoculturi care trăiesc tradiţional pe acelaşi teritoriu. Principiul trebuie, însă, susţinut de alte principii complementare pentru ca acesta să fie fezabil în plan social. Atîta vreme cît comunităţile etnoculturale se consideră rivale, între ele existînd una dominantă, fiecare comunitate etnoculturală care nu-şi poate asigura accesul la resurse prin votul majoritar va avea tendinţe secesioniste şi va prefera autonomia administrativă. Doar crearea unui cadru principial prin care diversitatea este cultivată ca valoare în sine şi protejată politic va conduce la solidaritatea socială prin care se asigură dreptatea etnoculturală. Astăzi, poate, ni se pare halucinant ca o naţiune majoritară să fie pusă pe picior de egalitate cu o comunitate de cîteva sute de mii de oameni, ni se pare halucinant ca administrarea politică să se facă în aşa fel încît cetăţenii minoritari să aibă aceleaşi şanse, reale, în faţa vieţii cu cei majoritari. Ni se pare halucinant fiindcă am învăţat să credem că tirania votului majoritar este singura soluţie democratică în relaţiile sociale. Nu de mult am crezut că unanimitatea ne asigură fericirea personală şi ştim cîte decizii criminale s-au luat în numele acestei unanimităţi şi prin ce mijloace era asigurată.

E timpul ca proiectul iluminist să fie împins cu un pas mai departe pe calea democratizării. Cetăţenii unui stat, indiferent de caracterul acestuia, nu pot fi egali în faţa vieţii decît atunci cînd universalitatea egalităţii persoanei este asigurată de universalitatea egalităţii etnoculturale, cînd votul majorităţii este amendat de un drept de veto al celor care sînt neîndreptăţiţi de acest vot, cînd relaţiile interetnice sînt administrate conform principiului consensualităţii, pe baze strict contractuale, cînd nu mai avem de-a face cu etnii concurente, ci cu etnii în competiţie, cînd nu mai avem de-a face cu popoare dominante şi popoare dominate. Pînă cînd politicienii vor administra oamenii pe baza poveştilor ideologice născătoare de frustrări şi conflicte, pînă atunci e greu de crezut ca securea războiului să poată fi îngropată. Şi Wittgenstein avea dreptate cînd spunea că problemele lumii sînt probleme de limbaj. Cînd un cuvînt va avea aceeaşi consistenţă cu un simbol din relaţiile matematice, mai ales pentru politicieni, ne putem aştepta la o lume a păcii şi prosperităţii. ▮

Institutul Italian de Cultură

Manifestările culturale organizate în perioada 8-14 martie 2004

Concert

▮ 12 martie, ora 18.00, la Muzeul Naţional „George Enescu" (Calea Victoriei Nr. 141) – Recital de pian susţinut de Vincenzo Baglio.

Din program: F. Liszt – **Après une lecture de Dante (fantasia quasi sonata)**, F. Chopin – **Scherzo Op. 20 n° 1**, F. Chopin – **Scherzo Op. 31 n° 2**, S. Rahmaninov – **Sonata Op. 36 n° 2**

Expoziţii

▮ În perioada 4-25 martie, la sediul Institutului – expoziţia de pictură intitulată **Repertoriu** a artistului italian Mario Lamorgese.

Program de vizitare: de luni pînă vineri între orele 9.00-14.00 şi 16.00-20.00.

Istituto Italiano di Cultura

La sediul Institutului Naţional de Statistică (Bd. Libertăţii Nr. 16), în cadrul „Expoziţiei dedicate primăverii şi femeii, eternul simbol al primăverii", este expus un triptic, ulei pe lemn, operă a aceluiaşi artist.

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

infoLiterar

acum: va fi „spulberată" **Vatra**?! Culmea e că revista îi consacrase nu de mult un pios grupaj omagial tocmai autorului care „sună cam nazist"! Iată pasajul (semnat N.S. – probabil Nicoleta Sălcudeanu), în care e comentată polemica dintre colaboratorii suplimentului **Litere, Arte, Idei** al ziarului **Cotidianul** pe tema teatrului (Dan C. Mihăilescu şi H.-R.P. opunîndu-i-se lui Victor Scoradeţ; cel dintîi e taxat în aceeaşi notă din **Vatra** pentru modul în care ar fi folosit, într-o emisiune de televiziune, clişee legionare): „Eu sînt convinsă că, deşi iritat la modul eseistic de tot ce este recent, H.-R.P. voieşte progresul cu orice preţ, dar cu mijloace totalitare. Chiar crede domnia-sa că, dacă decretează eliminarea completă (sună cam nazist) a argumentului, cultura română se va şi conforma? Dar ce-i cultura asta română? Un regat al Împăratului Verde, cu o mînă de supuşi a-argumentali? O fi argumentul de progres iraţional şi profund nociv, dar mai putem introduce raţii, cartele într-un mediu pluralist?"...

▮ **Literatură şi imobiliare...** „O autostradă este ca o cometă după care vin tot felul de investiţii", crede preşedintele Patronatului Imobiliar din România, pre numele – adică pseudonimul – său Artur Silvestri, citat de **Evenimentul zilei**, în ediţia din 20 februarie 2004. Tema e aceea a valorii în creştere a terenurilor din judeţele ardeleneşti prin care va trece autostrada Braşov-Borş (în legătură cu care oficialii Uniunii Europene au obiectat cum că nu s-a organizat o licitaţie pentru atribuirea lucrării). Ei bine, expertul imobiliar citat, co-proprietar după revoluţia din 1989 al afacerii Casa Lux (agenţie imobiliară şi revistă omonimă), nu face din întîmplare metafore: e unul şi acelaşi cu fostul critic literar de serviciu al **Luceafărului** de dinainte de 1989, condus de Nicolae Dragoş, apoi de Nicolae Dan Fruntelată, secondaţi, în rol de „ideolog" al culturii naţional-comuniste şi protocroniste, de către Mihai Ungheanu. Dacă cel dintîi a devenit, după căderea regimului comunist, politician „agrarian", iar ultimul – „peremist", secondant (asta e, vocaţia!) al lui Corneliu Vadim Tudor, iată că Silvestri (Gabriel Tîrnăcop) s-a reprofilat pe afaceri cu case şi terenuri. Înainte de 1989, îi ataca sistematic în articolele sale din **Luceafărul** „protocronist" pe scriitorii (post)modernizanţi şi occidentalizanţi, lăudînd – în schimb – clientela de autori „de partid şi de stat". Între altele, s-a „remarcat" printr-un lung serial împotriva Europei Libere, a Monicăi Lovinescu şi a lui Virgil Ierunca, despre care nu se scria în presa epocii decît cu acceptul sau direct la indicaţia Securităţii. Nu ştim ca Silvestri să mai fi publicat vreun rînd despre literatură din 1989 încoace, semn că pasiunea sa critică trebuie să fi fost cu adevărat „mistuitoare" (din nou, chestiune de vocaţie, nu-i aşa?!)...

▮ **Poezie pe bani publici (locali)**. La diverse adrese poştale, către destinatari din lumea literară şi „mediatică", Primăria Municipiului Bacău a expediat săptămîna trecută, cu Nr. 5535 din 13.02.2004, o scrisoare „oficială", recomandată, însoţitoare a unei... cărţi de poezie! Volumul, bilingv (română şi franceză), este semnat de Angela Scarlat şi se intitulează... **Păduri pubere/Forêts pubères**! Pe plic e aplicată ştampila pentru expediţii a Primăriei. Scrisoarea poartă antetul instituţiei, ştampila oficială şi două semnături: a primarului Dumitru Sechelariu şi a „şef birou cabinet primar" Aurel Popescu. De ce „întîii gospodari" ai Bacăului cheltuiesc banii contribuabililor din oraş pentru a expedia către cele patru zări cărţi de poezie (nobil gest!...)? – nu se ştie. De ce tocmai acest opuscul? – nici atît; deşi... se poate bănui ceva, de vreme ce printre persoanele cărora autoarea le mulţumeşte pe *verso*-ul paginii de titlu se află şi... Aurel Popescu, „şef de cabinet, Primăria Bacău"! „Poezia" sună cam aşa (citām doar începutul primului „poem"): „ochii mei mîngîie tristă gura ta/ dulce gura ta/ mă zidesc în tăcerea albă dintre noi/ plasmă pulsatilă/ îmi las doar ochii, mi-e bine, nu te teme/ mîine voi ploua peste tine/ toate fructele roşii ale vieţii mele/ nu mă doare/ dulce gura ta" etc. etc. etc. La fel de tristă – sau şi mai... – e prefaţa pe care a găsit de cuviinţă s-o scrie pentru atare carte Ovidiu Genaru, cîndva, în anii '70-'80, un apreciat poet „postbacovian", ulterior, în anii '90, senator PDSR, astăzi exeget al... Angelei Scarlat, căreia i se constată „vocaţia certă [...] pentru incursiuni în subteraneitatea (*sic!*) şi insondabilul existenţei"; „În versurile ei palpită un «ce» îndurerat, straniu, în stare brută, rareori finisat [*tautologie...*], primordial, dictat de sus sau dintr-o sursă ontologică autentică" ş.a.m.d. **Elogiu poetei Primăriei din Bacău** s-ar fi putut intitula prefaţa lui – vai! – O. Genaru...

Să fii fotograf, aici ca şi oriunde (I)

Interviu cu **Dinu LAZĂR**

Dinu Lazăr e unul dintre cei mai apreciaţi fotografi ai momentului, într-o lume – cum e cea românească – în care fotografia e aproape o Cenuşăreasă printre arte. Mai mult decît atît, Dinu Lazăr e un artist cu o atitudine puternică, un om pentru care a fi artist presupune, în primul rînd, a avea ceva de spus. De aceea, acest interviu, mai mult decît despre secretul de a face o fotografie, vorbeşte despre pasiunea de a trăi... fotografia.

Mirajul imaginii

Un fel de *comment peut-on être*... Cum poţi să fii fotograf în România?

Cred că poţi să fii fotograf şi aici, ca mai oriunde, mai mult din întîmplare şi pasiune decît altfel. Sînt momente cînd apuci să simţi mirosul peliculei în aparatul de filmat sau al filmului scos din fixator... şi calea, dintr-o dată, ţi se luminează... Există un miraj al imaginii, şi dacă genele se potrivesc, mariajul poate fi de nedespărţit.

E o şcoală, o tradiţie ori e pur şi simplu o misiune de vînător solitar?

Şcoli sînt multe. Tradiţie, din păcate, la noi, în nici un caz. Azi se poate urma ori o cale de a învăţa cu ajutorul cursurilor, gratuite sau nu, de pe Internet sau prin corespondenţă, ori se poate învăţa singur (cu o fire de autodidact şi cu ceva noroc), sau se poate urma filiera universitară – sînt în România peste 20 de facultăţi cu ore şi profesori de fotografie. Dacă vorbim numai de latura superficială a lucrurilor, totul se schimbă însă atît de repede, tehnologiile, curentele estetice, modalităţile de exprimare, încît numai o fire care caută permanent poate rezista în domeniu.

Cum îşi poate cineva descoperi pasiunea pentru fotografie? În cazul dvs., cum s-a întîmplat?

Cred că dacă ascultăm o sută de istorii, toate vor fi diferite şi interesante. Eu, pe de o parte, am avut microbul în familie; am avut un unchi, care era fotograf amator pasionat şi care chiar a tradus primele cărţi de fotografie în româneşte, în anii '50; era posesor de aparat foto Laica – şi asta a fost un mare avantaj; microbul, însă, şi declanşarea reacţiei de sudură cu pasiunea asta devoratoare le-a constituit momentul cînd am văzut la un prieten, pe la vîrsta de 12 ani, developarea unui film – avea un laborator rudimentar, amenajat într-o baie. Lumina roşie apoi, expunerea unei bucăţi de hîrtie fotografică şi developarea, apariţia din nimic a imaginii pozitive, miracolul imaginii latente au declanşat o reacţie în lanţ. Descoperirea fotografiei mi-a canalizat energiile tinereţii către această nebunie. Erau în anii '70 multe cinecluburi şi fotocluburi, am făcut unul şi la şcoală, apoi la liceu, şi am făcut multe fotografii şi filme cu care am luat nenumărate premii; apoi a urmat Asociaţia Artiştilor Fotografi, unde am fost cel mai tînar membru la un moment dat, şi saloanele de fotografie văzute, revistele pe care le vedeam, fotografiile fotografilor pe care i-am cunoscut, au avut fiecare o părticică de importanţă în debutul pasiunii mele.

Meşteşugul se obţine cu o muncă acerbă

Fotografia fiind o artă şi o profesie în acelaşi timp, cum se negociază în situaţia fotografilor raportul talent-meşteşug?

Ar trebui făcute aici nişte clarificări. Fotografia este o profesie atunci cînd ceea ce faci are o piaţă; există, cum ştim, domenii mai tehnice, şi mai prozaice, de fotografie tehnică sau criminalistică, unde arta trebuie eliminată – fiind necesare rezultate extrem de exacte. Există apoi fotografia comercială; fotograful de portret, de produs, de modă, de arhitectură, fotograful comercial adică, trebuie să ştie multă tehnică, să o şi aibă la dispoziţie, să fie un fin analist şi trebuie să poată să creeze un produs pe măsura aşteptării directorului estetic, stilistului sau clientului – şi, nu-i aşa, pe măsura sumelor aflate în joc. Imaginea rezultată ca urmare a meşteşugului trebuie să poată fi folosită, trebuie să fie perfectă tehnic şi să aibă atîtea valenţe estetice cît este posibil; dacă situaţia o permite (din păcate rareori), pot fi astfel create adevărate opere de artă. Uneori, există şi cazuri cînd ceea ce faci se înscrie în nişte proiecte personale, în care imaginaţia poate s-o ia razna, în care eşti liber să faci ce doreşti, şi greul vine cînd te gîndeşti să iei nişte bani pe ceea ce ai făcut. Cred că talentul înseamnă, aşa cum am mai citit de o mie de ori, 99% muncă şi 1% ureche muzicală, adică, în acest caz, talent vizual; meşteşugul vine cu şansa de a lucra mult sau cu norocul de a sta deasupra liniei de plutire suficient de mult timp. Pe de altă parte, poţi fi extrem de talentat. Dacă lipseşte meşteşugul, în fotografia comercială nu poţi supravieţui; în viaţa reală poţi supravieţui numai dacă ştii să vinzi ceea ce faci, indiferent dacă eşti mai artist sau mai meşteşugar. Dar cum să vinzi ceea ce faci, nu te învaţă nimeni, cel puţin în România nu am auzit. Talentul poate fi înnăscut, meşteşugul se obţine cu o muncă acerbă, şi pentru asta trebuie foarte, foarte, foarte mulţi bani, noroc şi voinţă, în proporţii variabile...

În România se face fotografie de artă

Se face în România cu adevărat fotografie de artă sau asta e mai mult un „moft“ pentru cîţiva, ca dvs. sau Cosmin Bumbuţ?

Păi să vedem ce înseamnă fotografia de artă. Luat aşa, pe ansamblu, cred că am denumi fotografie de artă o fotografie în care artistul caută un mod de exprimare personal, o fotografie liberă, în care fotograful bîjbîie după o cale şi în care imaginea este făcută numai în scopul de a transpune grafic o stare, un gînd sau o pasiune de o clipă sau de o viaţă. Cred că şi liceanul care face înnebunit o poză cu telefonul, şi Dan Dinescu cu aparatul 6x6 Hasselblad, toţi încearcă să se exprime cumva cu mai mult sau mai puţin ecou. *Site*-urile româneşti dedicate, cum ar fi *punctum.ro*, *badorgood.com* şi multe altele, arată că sînt la ora asta cîteva sute de fotografi români a căror pasiune şi cunoştinţe am putea spune că sînt la nivel mondial. Fotografi români care să stăpînească aproape de perfecţiune şi tehnică, şi estetica imaginii şi despre care să se spună că pot avea o producţie remarcabilă sînt numai cîteva zeci, mulţi în ţară (încă) şi mulţi afară; dintre aceştia, cam o duzină iau cam 80% din cozonacul oferit de firmele de publicitate şi de clienţii din fotografia publicitară şi comercială, şi cam altă duzină merg, de obicei cu mari eforturi financiare, către o imagine mai apropiată de grafică, de domeniul artei plastice, mai mult sau mai puţin fotografică, imagine care poate să aibă un destin şi un sens asemănător cu orice operă de artă. Deci eu cred că se face în România fotografie de artă şi, chiar dacă momentan piaţa locală e o problemă, mai devreme sau mai tîrziu şi la noi fotografia va fi apreciată ca artă, sper. Nu e un moft pentru cîţiva fotografi, cred că fotografia e o necesitate, şi dacă va exista un consens oarecare sau ceva noroc, şi dacă fotografii care sînt şi-ar susţine mai bine propriile interese, necheltuind atîta energie în dezbinări şi bisericuţe, profesia ar avea numai de cîştigat. Pînă la ora asta, eu am văzut în România un singur album de fo-

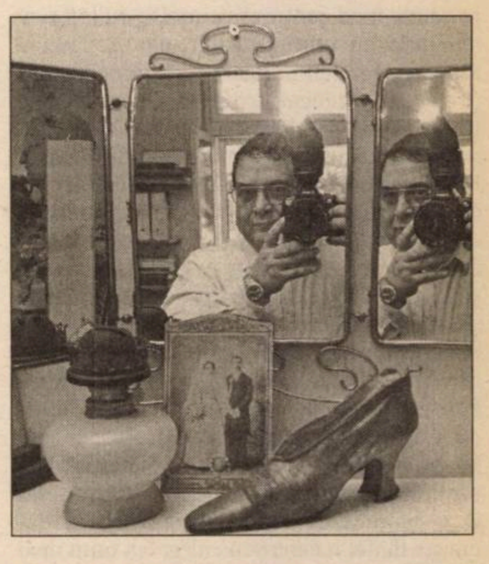

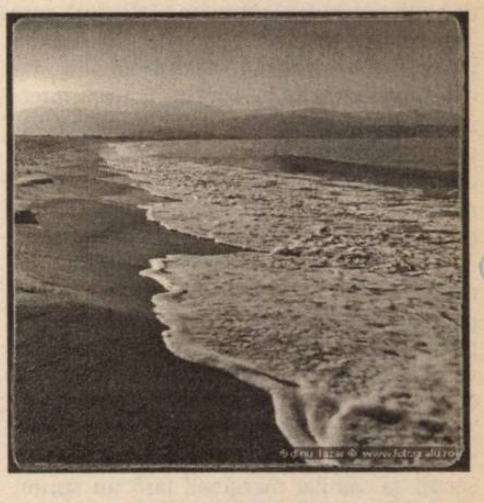

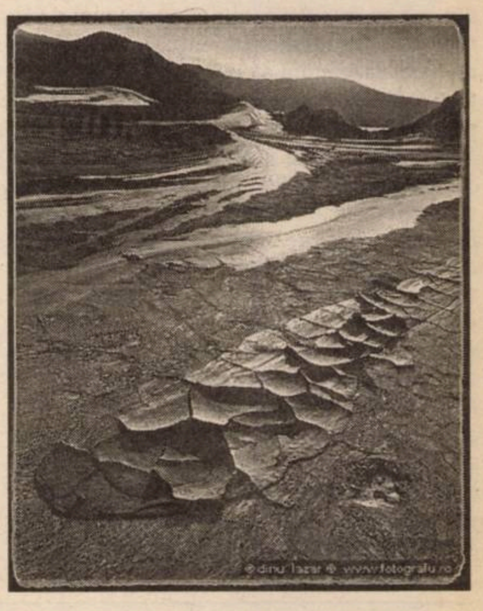

Feminine/Feministe

O istorie oglindită în publicistică

DANA BĂLUŢĂ

Printre numeroşii colaboratori ai revistei interbelice **Lumea. Bazar săptămînal** se numără şi o femeie, Otilia Cazimir, care semna rubrica **Feminine**.

De ce tocmai acest titlu? Pentru că, aşa cum ne spune Dona Sol (sub acest pseudonim îşi semnează uneori articolele Otilia Cazimir), „femeia modernă caută să dovedească bărbaţilor că poate merge în pas cu ei, fără să-şi arunce, ca pe o haină demodată, calităţile ei feminine“.

Afirmaţie valabilă şi astăzi, în ciuda celor cîteva decenii care ne separă de anul 1924. Însă, pentru contemporanii noştri, femeia nu se mai defineşte doar prin feminitate, ci şi prin feminism. Din nefericire, în societatea românească actuală persistă reticenţa faţă de feminism, egalitarism ş.a. Primul concept a fost asociat încă de la primele manifestări, care în România datează de la mijlocul secolului al XIX-lea, cu o mişcare radicală care vrea să smulgă femeia din cadrul „privilegiat“ – de mamă şi soţie – rezervat ei în mod „natural“. De asemenea, feminismul a fost şi mai este considerat o mişcare împotriva bărbaţilor. Însă „noutatea“ postcomunistă o reprezintă credinţa că ne aflăm în faţa unui „import“ lipsit de fundament istoric autohton.

În realitate, există o istorie a feminismului românesc, oglindită în publicistică încă din jurul anului 1837, iar cei care i-au susţinut cauza erau deopotrivă femei şi bărbaţi.

În presa românească recentă s-au publicat numeroase articole care au ca tematică diverse manifestări din publicistica epocilor anterioare, din perioada interbelică, mai ales; însă marea majoritate subliniază doar importanţa gazetelor aflate sub conducerea bărbaţilor. De asemenea, cărţile consacrate perioadei dintre cele două războaie semnalează, în primul rînd, articolele semnate de bărbaţii vremii, mai ales cele ale literaţilor atraşi în „mrejele“ gazetăriei.

Dar, încă de la apariţia primelor publicaţii româneşti, o parte dintre acestea au avut şi colaboratoare. La început, e drept că numai unele ziare şi doar în situaţii excepţionale. Despre publiciste se ştie destul de puţin, iar cele care au susţinut cauza emancipării femeii sînt şi mai puţin cunoscute.

Atitudinile şi opiniile feminismului publicistic s-au făcut auzite o dată cu înfiinţarea primelor asociaţii de femei. Numeroase organizaţii de acest fel au editat reviste în care un spaţiu amplu este acordat conştientizării faptului că sosise timpul ca femeia să ocupe un loc important nu numai în viaţa socială, ci şi în cea politică. O dată cu schimbările declanşate de primul război mondial, alte întrebări ocupă centrul preocupărilor, iar majoritatea se grupează în jurul ideii potrivit căreia, dacă femeia este supusă, ca şi bărbatul, legilor ţării, de ce să nu aibă dreptul să le discute şi să lupte pentru opiniile ei. Dacă este considerată „capabilă“ să se îngrijească de copii şi de instruirea acestora, de ce să nu aibă dreptul la o educaţie care să o pregătească şi pentru exercitarea unei profesii, nu numai pentru viaţa privată?! Cu alte cuvinte, pe lîngă obligaţiile de cetăţean, femeia îşi cere şi drepturile.

Începînd din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, continuînd în perioada dintre cele două războaie, presa va acorda spaţii din ce în ce mai ample acestor aspiraţii – care, treptat, îşi schimbă statutul de „simple ipoteze“ – precum şi luptei femeii pentru recunoaşterea drepturilor sale integrale.

În perioada interbelică, femeia începe să nu mai fie privită ca „marginalul, excepţia supărătoare“. Publicistica militantă pune accentul pe un feminism al egalităţii, care neagă ierarhia sexelor, adică inferioritatea feminină şi superioritatea masculină. Trebuie de asemenea menţionat că imaginile şi mesajele legate de frumuseţea feminină au încetat să mai fie nişte rarităţi în paginile ziarelor şi revistelor.

Presa românească, de ieri şi de astăzi, este o sursă de informaţie care nu a fost cercetată îndeajuns, iar o explorare a publicisticii feminine oferă un material literar, istoric, sociologic extrem de bogat, scoţînd la lumină reviste şi ziare, în mare parte, uitate sau destul de puţin cunoscute, dar care dezvăluie o altă imagine sau reîntregesc portretul epocilor respective.

tografie pe care îl consider absolut remarcabil, făcut de Cosmin Bumbuţ (albumul de autor **TRANSIT**); domnul Dan Dinescu a avut cîteva apariţii editoriale, omorîte din cauza calităţii scanărilor şi tiparului – deşi fotografia sa mi se pare de cea mai înaltă factură. Deci se face în România fotografie de artă; ca să fiu cinic, se face atîta fotografie cîtă piaţă este şi atît de bună cîtă nevoie are societatea. Deci tragedie...

Există nişte reguli interne care fac o fotografie bună sau doar cumpărătorul/privitorul poate decide?

Depinde despre ce domeniu vorbim. Teoretic, în principiu, fotografia foloseşte un limbaj plastic. Adică, în principiu, echilibrul, diagonalele, compoziţia, culoarea, perspectiva sînt sau ar trebui să fie elemente de limbaj care să diferenţieze, teoretic, o imagine bună de una mai puţin bună; dar dacă vorbim de fotografia ca operă de artă, cu siguranţă că se supune aceloraşi reguli ca orice gravură sau pictură şi orice este posibil. Dacă vorbim de fotografia utilitară, comercială, dacă fotograful vrea să reziste în branşă, imaginea trebuie să fie sau mai bună decît visele celor care o comandă, sau mai ieftină, şi am mai putea continua...

Sînt mode în fotografie?

Sigur, ca în literatură sau ca în orice artă. Există *trend*-uri, mode, curente, abordări, legături cu alte arte vizuale şi tot felul de paralelisme şi diferenţe... Există însă un punct de pornire de la care pleacă toate cele; interesant este că, deşi există căutări sublime, uneori reuşite, deşi există exprimări profunde în multe maniere, fotografia clasică încă este practicată de un grup din ce în ce mai mare de *aficionados*, şi mă refer la fotografia pe film, de format mare, cu aparat cu burduf, sau la stenopă... în fiecare zi apar noi *site*-uri şi mii de fotografii *on line* realizate astfel. Pentru mine, în fotografie, sînt cercuri concentrice, din ce în ce mai depărtate de un punct zero, care continuă să existe... apoi sînt traiectorii care îmbină punctul de plecare cu alte zone, a instalaţiilor, a tehnicilor video, *happening*-uri...

Ce-nseamnă, în cazul fotografiei, manipularea prin imagine?

Manipularea prin imagine se practică din ce în ce mai mult. Am amintit de cîteva aspecte privind manipularea, într-o discuţie pe care o port pe Internet, la *www.cafeneaua.com*; acolo abordăm problema imaginilor de război, dar manipularea este prezentă peste tot: „Problema este că, în ziua de azi, un fotograf de război, sau un fotograf de ştiri, nu mai este un profesionist independent care încearcă să surprindă imagini conforme cu părerea lui despre ce se întîmplă, pe care apoi să încerce să le plaseze la agenţii şi diferite publicaţii. În 99% dintre cazuri, un fotograf de eveniment dramatic (fie el război sau accident nuclear etc.) este un fotograf cu o dotare de foarte multe zeci de mii de dolari, cel puţin în aparate, mijloace de comunicare, uneori şi mijloace de transport...

Este clar că numai un om angajat la o agenţie de presă mare, plătit corespunzător, şi cu asigurare la zi, poate azi să fie fotograf de război cu şanse de a fi unde trebuie şi de a face materiale vandabile; un *freelancer*, un liber profesionist, nu poate supravieţui financiar, cel puţin – fără a discuta că nimeni nu te ajută pe cîmpul de conflict, părţile implicate te văd fiecare în parte spion sau duşman sau măcar încurcă-lume...

Cine se gîndeşte la democraţie şi la libertatea de exprimare, care ar rezulta teoretic din democraţie, nu ştie ce vorbeşte. Cazurile de anul acesta de la Europa FM sau cel recent de la BBC secţia română sînt palide manifestaţii ale unor mult mai complicate convulsii... şi anume faţa vizibilă a aisbergului.

Cam asta e cu fotografia de război, niciodată nu a fost mai adevărată zicala „cine împarte parte îşi face"...

Încerc să mă apropii de ceva familiar

Se întîmplă să interveniţi asupra unei fotografii după developare, s-o prelucraţi?

Eu nu mai developez şi de fapt am renunţat la fotografia argentică încă din '96, '97. Tot ce fac e digital şi gradul de prelucrare a unei imagini se situează între mult şi foarte mult. La o fotografie brută, dată de aparatul de fotografiat digital, de obicei modific saturaţia culorilor, contrastul, perspectiva, pun sau scot umbre sau nori pe cer, practic fac pictură digitală. Şi cînd făceam fotografie argentică făceam cam acelaşi lucru, dar mai greu şi mai lent; la bază am fost totuşi operator de trucaje şi de efecte speciale şi mi se pare normal şi logic să modific totul. Cel puţin în imagine încerc să mă apropii de ceva care să-mi fie foarte apropiat.

Interviu realizat de
Iulia POPOVICI

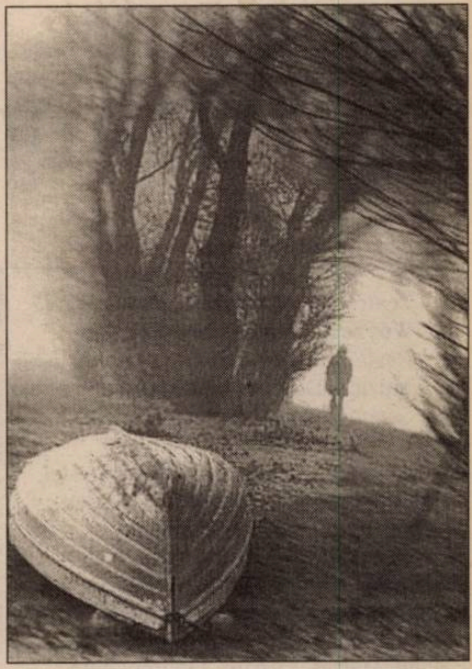

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna martie 2004

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Expoziţii

▌1-18 martie, Holul Institutului Francez – Expoziţie de fotografii. Iulian Ignat expune 25 de fotografii alb-negru din 3 spectacole ale lui Dan Puric, prezentate la Teatrul Naţional: **Toujours l'amour, Visul, Cei 150.**

▌din 18 martie pînă pe 3 aprilie, Holul Institutului – Expoziţie de fotografii **Paris dans Bucarest.** Expoziţie propusă cu ocazia zilei francofoniei de Asociaţia Cercetătorilor Francofoni în Ştiinţe Umane (ARCHES).

Conferinţă

▌11 martie, ora 17.00, Salonul de Onoare – Conferinţa **Istorie traită. Istorie ştiinţifică.** Cum se scrie istoria în Franţa, de la Michelet pînă azi. Conferinţă susţinută de profesorul Olivier Petre Grenouilleau.

Festivaluri

▌8-10 martie, Sala Elvira Popescu – Festival de Film **Portrete de femei.** A 4-a ediţie a festivalului organizată împreună cu Institutul Polonez, Institutul Goethe, Centrul Cultural Maghiar şi Centrul Cultural Ceh. 9 filme de femei şi despre femei.

▌19-25 martie, Sala Elvira Popescu – Festivalul de film francofon. Festivalul va prezenta filme belgiene, canadiene, franceze şi magrebiene. Invitatul de onoare va fi Céline Bolomey, actriţă în filmul **On dirait le Sud** de Vincent Pluss, care a cîştigat premiul pentru cel mai bun film eleveţian în 2003 (echivalentul Oscarului).

▌începînd cu 20 martie şi pînă în 7 aprilie – Festivalul de teatru **Lovitura de teatru la Bucureşti**. Acest festival de teatru franco-român se va derula simultan în cele mai prestigioase teatre ale oraşului şi va reuni nume mari ale teatrului românesc şi invitaţi de marcă din Franţa, Elveţia şi Belgia. În total, mai mult de 40 de spectacole profesioniste diferite vor fi propuse publicului, precum şi 10 spectacole ale studenţilor şi liceenilor.

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

ministeriale

▌**Meritul Ministerului – sau al galeristului...** Un merit incontestabil: în micul spaţiu expoziţional din noul său sediu, Ministerul Culturii şi Cultelor (MCC) a găzduit simbolica „reîntoarcere acasă" a pictorului Aurel Cojan, poate cel mai prestigios artist român contemporan din exil. Vernisajul a avut loc chiar în ziua în care protagonistul devenea nonagenar, pe 3 martie, şi în prezenţa acestuia, sosit de la Paris. Nu numai din cauza vîrstei, ci şi pentru că pictorul a avut întotdeauna un stil de viaţă nonconformist, neformalist, aducerea lui în ţară e o performanţă, ca şi expoziţia însăşi. În ultimă instanţă, rămîne de cîntărit în ce măsură meritul pentru întreaga operaţiune poate fi revendicat de MCC sau revine – de fapt – doctorului Florin Colonaş, proprietarul Galeriei Contrapunct, pentru care Cojan mai trimisese lucrări în ultimii ani; fiindcă el, doctorul Colonaş, a avut ideea, l-a convins pe Cojan s-o accepte şi să vină, a solicitat acceptul Ministerului şi banii necesari pentru organizarea expoziţiei şi pentru transport ş.a.m.d.

▌**Mărturisiri despre cît ne costă Ştefan cel Mare**. Printr-un comunicat de presă emis săptămîna trecută, MCC a dat publicităţii sumele alocate „Anului Ştefan cel Mare", denumit de astă dată „Comemorare Ştefan cel Mare şi Sfînt" (să fie aceasta din urmă titulatura oficială?!). Totalul urcă la... 51 de miliarde de lei! Pentru comparaţie, să reamintim că suma totală oferită anul trecut pentru finanţarea de cărţi, pentru toate editurile din România, a fost de 21,7 miliarde. Pentru Ştefan cel Mare s-au găsit – aşadar – de două ori şi aproape jumătate mai mulţi bani decît pentru susţinerea întregului domeniu al producţiei de carte culturală! Cele 51 de miliarde care se vor cheltui în „Anul Ştefan cel Mare" vor diminua bugetul Ministerului cu 9 miliarde, restul de 42 urmînd să fie deturnate de la alte proiecte mai utile ale Direcţiilor Judeţene pentru Cultură din subordinea MCC. 35 de miliarde sînt repartizate pentru „lucrări de restaurare şi reabilitare a unor lăcaşe de cult, obiective şi situri istorice, precum şi lucrări de cercetare şi conservare a unor monumente arheologice, lucrări cuprinse în Programul Naţional de Restaurare pe anul în curs". Pentru asemenea „lucrări" nu erau – însă – prevăzute oricum fonduri în bugetul Direcţiei Monumente istorice şi muzee din MCC? Altfel spus, nu cumva banii respectivi s-ar fi cheltuit oricum, dar dacă tot se poate face an de an festivism naţional, să raportăm că ar fi vorba despre fonduri alocate „special" pentru „Anul" lui Ştefan cel Mare (sau, înaintea voievodului, Eminescu, Caragiale, Brâncuşi şi cine-o mai veni la rînd)?! La fel, MCC anunţă publicarea unor numere „speciale" din **Revista Monumentelor Istorice** şi **Revista Muzeelor**, cărora – pe de altă parte – li s-au alocat deja sume de sprijin de la Minister pentru 2004 în urma jurizării Comisiei naţionale pentru protecţia culturii scrise. E vorba despre o dublă finanţare sau sînt aceiaşi bani, mutaţi acum dintr-o coloană de cheltuieli într-alta, mai „patriotică"?!

Cel mai minunat eveniment care va fi organizat de MCC spre cinstirea marelui înaintaş va fi „expoziţia naţională **Ştefan cel Mare şi Sfânt**". Nu se specifică nimic despre ce se va expune într-un asemenea cadru „naţional": probabil ceva documente istorice... şi mai ce?! Poate picturi, statui, diorame?! Nu se specifică nici cît ne va costa expoziţia pe noi toţi, contribuabilii...

▌**Ministerul îşi propune spre medaliere proprii angajaţi!** Printre atribuţiile celei mai înalte instituţii a statului, cea prezidenţială, se numără şi acordarea de ordine şi medalii. Printre ele – Ordinul Cultural şi Meritul Cultural. Împărţite în ultimii ani în dreapta şi în stînga, cui vrei şi cui nu vrei, distincţiile respective, iniţiate pentru recunoaşterea activităţii personalităţilor culturale, au ajuns să fie oferite... salariaţilor MCC, la propunerea acestuia! După cum relatează **Adevărul** de vineri 5 martie, Ministerul a promovat pe cea mai recentă listă de „merituoşi" ai naţiei treizeci dintre funcţionarii publici din schema sa de personal: economişti, jurişti, ingineri, consilieri personali ai ministrului, directoarea sa de cabinet şi purtătoarea de cuvînt a instituţiei. Se pregătesc de Ordinul Cultural sau de Meritul Cultural – probabil – şoferii şi portarii MCC...

Rubrică realizată în cadrul proiectului ***Transparenţa politicilor şi a cheltuielilor culturale publice. Monitorizarea Ministerului Culturii şi Cultelor****, sprijinit de Programul Cultural Elveţian pentru România/Pro Helvetia/SDC (Agenţia elveţiană pentru dezvoltare şi cooperare).*

Teatru

Standarde alternative

Iulia POPOVICI

Teatrul „Maria Filotti“, Brăila.
Woyzeck, după Georg Büchner.
Regia: Radu Apostol.
Muzica: Dorina Crişan-Rusu.
Scenografia: Alina Herescu.
Coregrafia: Florin Fieroiu.
Consultant muzical: Cornel Cristei.
Scurtmetraje: George Dăscălescu.
Cu: Cătălin Stanciu, Mihaela Trofimov, Viorel Cojanu, Cornel Cimpoae, George Ţoropoc, Emilian Oprea, Ramona Gângă, Valentin Terente, Mircea Valentin, Alexandrina Halic, Marius Exarhu, Liliana Ghiţă, Liviu Pintileasa, Wanessa Radu, Ana Zubcu, Alin Florea, Ludmila Filip, Antonia Ilie.

Cu cîteva săptămîni în urmă, am scris o cronică de-a dreptul entuziastă la un spectacol al *tradiţionalistului* (aşa să fie?) Felix Alexa; acum, sînt pe cale să mă entuziasmez din nou, pentru **Electra** lui Măniuţiu, de la Oradea. Cum de multişor port pe frunte, cu mîndrie, dar cu totul neintenţionat, o mare ştampilă roşie pe care scrie *alternativ*, bănuiesc că unii cred fie c-am intrat într-un fel de an al morţii, fie c-am decis să mă instituţionalizez, dîndu-mă cu *vechea gardă* (mulţi ar fi surprinşi de fluidul de interogaţii comune care-l uneşte pe Măniuţiu cu o serie întreagă de tineri regizori). Cu atît mai mult cu cît am refuzat să mă entuziasmez public pentru **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri**, făcut de Radu Afrim, şi-am scris cu dubii despre **Pescăruşul** lui Sorin Militaru, amîndoi *tineri lupi* de partea *alternativă* a inexistentei bariere estetico-generaţioniste.

De-aceea, n-o să-ncerc niciodată să apăr cu orice preţ **Woyzeck**-ul brăilean al lui Radu Apostol, cu tot ce poate el nemulţumi. Văzîndu-l, de trei ori în patru zile, mi-am dat seama şi de ce am fost dezamăgită de ultimul Cehov al lui Militaru, şi de ce n-o să-ncerc niciodată să fac salvată montarea lui Apostol. Nu c-aş fi intrat eu în pielea altcuiva, ci, pur şi simplu, pentru că sînt altele standardele după care cîntăresc un spectacol al lor decît unul al lui Alice Barb, Claudiu Goga sau Theodora Câmpineanu. Nu vreau să accept că Gianina Cărbunariu sau cei doi Razi (Afrim şi Apostol) pot face ceva *pasabil*, ceva *cu părţi bune şi rele*, ceva ce *merge*; cumva, ei sînt premianţii clasei, ei trebuie să rezolve cele mai grele probleme ca să ia coroniţa; nu fiindcă ne cunoaştem (la urma urmei, sînt *colegii mei de generaţie*) şi nici pentru că trebuie să ne susţinem unii pe alţii în faţa lumii rele, din teatru ori de aiurea, ci din cauză că sînt cei mai buni. Asta e de fapt şi problema cu standardele *alternative*, nu-ţi dau voie să-l baţi pe cel de lîngă tine compătimitor pe umăr, spunîndu-i că trece; pînă să treacă, e nevoie să doară.

Despre **Woyzeck** n-o să scriu, cel puţin nu o cronică *comme il faut*; o prea mare apropiere ucide privirea, iar eu nu pot să mă dau de trei ori peste cap şi să uit că Dorina Crişan-Rusu mi-a dat un clopoţel, pe la 4 dimineaţa, c-acele trei nopţi au fost prima dată cînd am dormit într-un teatru, c-am tras o spaimă soră cu moartea cînd, la vizionare, Cojanu era să cadă de la ditamai înălţimea (o să rîdeţi, dar chiar era înălţimea... patului) şi cum s-a enervat Alina Herescu de l-a tuns pe Woyzeck (Cătălin Stanciu) pe la miezul nopţii dinaintea primei reprezentaţii cu public. Nu pot să mă (pre)fac că nu ştiu cum ar fi trebuit să iasă spectacolul de la Brăila, că nu ştiu chinurile şi nesiguranţele lui Stanciu şi nici dezamăgirea lui Radu că nu-şi simte propriul spectacol. Şi cred, mai ales, că ştiu că Apostol nu s-a înhămat la o căruţă pe care să n-o poată duce; spectacolul ăla e el însuşi, cu profunzimile, speculaţiile şi patetismele lui.

Prima dată cînd am văzut **Woyzeck**, n-am simţit decît o mare dezamăgire; mi s-a părut lung, deritmat şi greu. N-am să-mi iert uşor că, dup-aceea, i-am spus lui Radu că nu-nţeleg ce vrea de la bietul spectator. N-am să mi-o iert niciodată pentru că, după ce-am scăpat de vălul care nu mă lăsa să-nţeleg, tot *puzzle*-ul complicat construit de el din scenele disparate ale lui Büchner s-a transformat într-un peisaj scenic incredibil. Sînt lucruri, regizoral vorbind, pentru care ar trebui inventată o limbă, căci depăşesc puterea mea de verbalizare, lucruri pe care mi-ar fi foarte greu să le descriu fără să le transform în pure schiţe tehnice, şi altele, de o atît de mare complexitate în simplitatea lor încît, iarăşi, povestea le-ar ucide. Poate e nevoie de o empatie specială ca să-nţelegi o scenă ca cea, pentru mine esenţială, în care nu există decît un pat – formidabilul pat vertical, cu nervuri, al lui Andres, pe care probabil Alina Herescu l-a visat, aşa cum visează spectacole întregi care încă nici nu s-au născut –, un bărbat care aşteaptă (Andres însuşi, Viorel Cojanu, care simte din cînd în cînd o plăcere sadomasochistă să se autosaboteze) şi o temă muzicală – „Matroana are-o fată/ O fată frumoasă...“. E momentul absolut al lui Andres şi al relaţiei lui cu Franz Woyzeck, a ceea ce e Andres, ce doreşte, ce visează, ce nu poate avea. E o întreagă istorie de sentimente, aşteptări şi alegeri existenţiale în îngînatul (şi Cojanu e afon) acelor versuri ce-şi găsesc, dintr-o dată, o greutate pe care n-o aşteptai. Şi cum să pui în cuvinte cum minutele acelea, ritmate de *padam-padam*-ul şi *Nu mai fi aşa*-ul lui Andres şi de pianul-minune al Dorinei Crişan-Rusu, îţi deschid mintea? Şi ce te faci dacă celorlalţi nu li se-ntîmplă asta, pur şi simplu pentru că i-a anesteziat o lentoare care nu-i de-acolo? Cumva, teatrul lui Radu Apostol îşi inventează propria grilă de lectură, care e una mediată de afectivitate. Asta fiindcă e un teatru al absolutului: îţi spune ceva unic, magic şi irepetabil despre viaţă ori e ca şi cum nu ţi-ar spune nimic. Nu-mi cer scuze pentru nuanţa patetică – pe lîngă că e molipsitoare, uneori e necesară: la Brăila mi-am luat (şi mi s-a dat) un dar – această apropiere a mea de spectacolul lui Radu a fost gura de aer de care aveam nevoie ca să aflu din nou cum arată magia nedefinită care ne face dependenţi de un teatru ce ni se confundă cu existenţa.

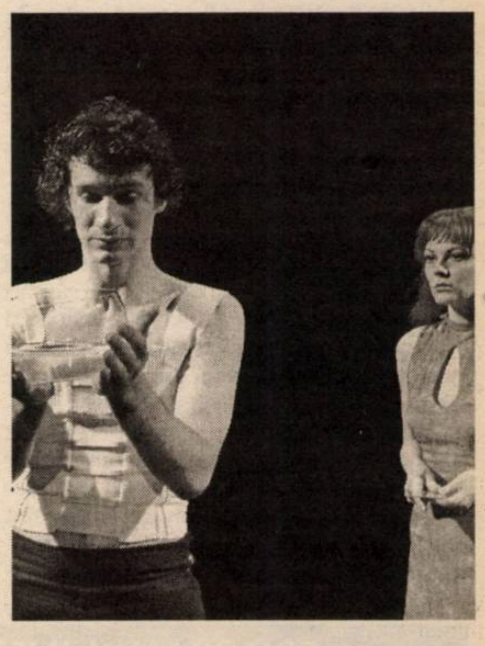

Umblă de la un timp pe la teatru, mai liberă ca oricînd, o întrebare atotutilizabilă şi imposibil de tranşat: „ţi-a plăcut?“. Răspunsul e teribil de simplu: iubesc scene întregi din el, povestea din capul lui Radu şi ce-ar fi putut să fie, scenografia Alinei şi muzica Dorinei Crişan-Rusu. L-aş mai putea vedea de zeci de ori.

Între vertebrele minţii

Mihaela MICHAILOV

Spectacolele lui Radu Apostol sînt senzori ai unei lente agonii, ai unei apăsătoare înstrăinări. De sine, de ceilalţi, de tot ceea ce intră în tiparele normalităţii şi în figuraţia obişnuitului, de mărcile descifrabilului. De aici proximitatea fantasmelor, a proiecţiilor interioare, a unui univers adîncit în el însuşi, care trăieşte din propria sa ardere. Această ruptură exterior-interior este, în montările sale, o spirală, un fel de întoarcere continuă în acelaşi punct, care nu poate fi depăşit decît printr-un gest extrem. De fapt, Radu Apostol este înclinat – şi în alegerea textelor, şi în structurarea limbajului regizoral – spre acest tip de implicare extremă, maximală, de mers pînă la capăt, ceea ce face ca spectacolele sale să aibă adîncime şi miză, să propună viziuni în care contrastele nu sînt nici o clipă activate formal. Ele conţin toată zbaterea interioară şi infinita derivă. Radu Apostol este unul dintre puţinii regizori preocupaţi de o anumită problematică, de legătura dintre personaje care trăiesc pe muchie de cuţit şi care se individualizează printr-o trăsătură comună: inadaptabilitatea structurală, retragerea în sine ca unică formă de supravieţuire. Neputinţele şi rupturile lui Paulie (homosexualul bolnav de SIDA) din **Drept ca o line** (creat tot la Teatrul „Maria Filotti“), sfîşierea care se acutizează cu fiecare clipă ce îl apropie de moarte anticipează dezechilibrul ameţitor al lui Woyzeck, neîntreruptele lui căderi în gol. Dacă în **Drept ca o linie** celulele moarte invadează fiecare puseu de viaţă al lui Paulie, în **Woyzeck** coşmarul şi anxietatea închid personajul în celula propriei minţi. Personajele îşi trăiesc paroxistic dezintegrarea, fără să perceapă marginalizarea ca pe o povară.

Woyzeck este un spectacol imposibil de povestit sau de analizat secvenţial, pentru că şi-ar pierde din substanţă şi mai ales din semnificaţii, care nu se pot citi decît alternant. Şi ce mi se pare cel mai important în această montare, dincolo de imperfecţiunile ei, este plierea agoniei şi delirului lui Woyzeck pe construcţia întregului ansamblu. Este corespondenţa dintre asperităţile unei minţi contorsionate, dintre un univers interior fracturat, care percepe totul în linii frînte, în silabe şi imagini segmentate, şi aglutinarea elementelor aparent disparate ce prind atît de bine toată mişcarea ameţitoare: muzica rock la turaţie maximă, circul cu tot grotescul şi cu toată magnetica lui tristeţe, erotismul visceral.

Woyzeck este unul dintre acele texte pe care, dacă încerci să le decodifici, te acaparează pînă la obsesie, pentru că fiecare strat de semnificaţii trimite la altul şi fiecare gest se citeşte în oglinda celorlalte. Scriitura lui Büchner dezvoltă o teatralitate conţinută în poetic, în imagini care se nasc ca prelungiri ale cuvintelor şi care evoluează ca stări. Dialogurile sînt doar aparent liniare schimburi de replici. În realitate, frazele se decantează unele în altele şi pendulează între corpuri de imagini, care se reflectă dens în spectacol. Cuvintele nu sînt niciodată forme de a numi un lucru, ci de a-i sugera încrustaţiile din mintea personajelor. Apostol transleaza încărcătura de poeticitate fluidă într-un imaginar de tip senzorial.

Woyzeck (Cătălin Stanciu creează un personaj fragil, la limita dintre obedienţă şi asumare a umilinţei şi răbufniri care-i demască frustrările de soţ înşelat, cu momente de indecizie, uneori prea ostentativ jucate, alteori însă foarte bine susţinute) trăieşte liminar senzaţii difuze, care devin cu atît mai acaparante cu cît nu pot fi mediate. Orice tip de ordine se varsă într-un gol, pe care Woyzeck îl umple cu fantasmele lui, întunericul se topeşte într-o flacără mistuitoare, nebunii îşi instituie o altfel de lume, doctorii fac cele mai cumplite experimente pe oameni, lui Woyzeck i se administrează raţia de mazăre şi este batjocorit la nesfîrşit, totul într-o formă de *aberatio*, de efasare a raţionalului, pe care nimic nu o poate cenzura. La acest nivel, spectacolul reuşeşte să integreze tot ceea ce, paradoxal, se dezintegrează şi se recompune halucinant, tot haosul în care mintea lui Woyzeck se adînceşte. Neputinţa sufocantă de a depăşi agresivitatea din jur (ironiile incisive ale Doctorului şi Căpitanului, interpretaţi uşor teatral şi demonstrativ de George Ţoropoc şi Cornel Cimpoae) este extrem de percutantă în spectacol. Cum să-ţi poţi înfrîna delirul cînd totul se scurge, într-o

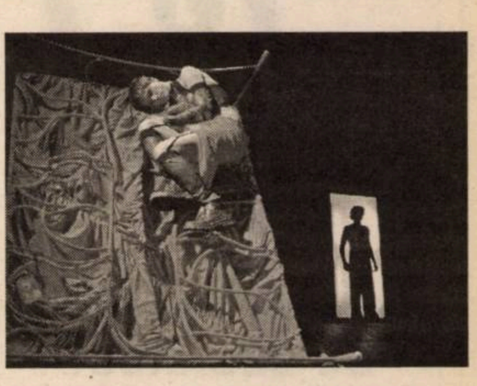

fracţiune de secundă, în abis, şi cum să poţi disocia între da şi nu cînd eşti înghiţit de vîrtejul acaparant (senzaţie pe care spectacolul o întreţine constant). Alegerea însăşi e un moment de nebunie. Toate angoasele, frustrările şi altercaţiile se consumă instant.

Viziunea regizorală a lui Radu Apostol scoate traseul personajului din incidenţa cazuisticii şi îl transpune într-o zonă a existenţialului cu implicaţii mult mai puternice. **Woyzeck** este spectacolul sondării unui parcurs individual, rezonînd empatic la tot ce se întîmplă în jur, pînă la limita insuportabilului. Woyzeck nu mai este doar obiectul unor faze experimentale, ci devine imaginea torsionată a propriei neputinţe. Experimentul capătă astfel densitatea unui destin reciclabil, concentric (avortonii Marie, Doctorul etc., care sînt şi personaje de poveste). Începutul spectacolului are structura unui ritual muzicalizat (sonurile de maracas, de scoici lovite etc.) ce corespunde zgomotelor şi sunetelor disonante pe care le aude Woyzeck. Toate aceste fantasme vizuale şi auditive amplifică vertijul personajului, starea de continuu dezechilibru şi marasm, scoaterea la suprafaţă a celor mai ascunse impulsuri.

Siluetele în negru, care se aşază faţă în faţă, îngînînd ritualic începutul poveştii lui Woyzeck, spusă solemn de bunică (o istorie care depăşeşte graniţele simplelor determinări) compun corul. Aceleaşi apariţii – voci ale lumii exterioare – închid în final povestea, alcătuită din acumulări de tensiune şi răbufniri. Ceea ce face ca spectacolul să aibă forţă şi dimensiune este proiecţia acestui destin într-un registru absolut, deschiderea lui dincolo de spaţiu şi timp, dincolo de orice liniaritate. În asta stă şi miza de adîncime a spectacolului, chiar dacă există nu puţine rupturi de ritm, lungimi, dialoguri trenante (cea dintre Woyzeck şi Căpitan, de la începutul spectacolului) şi scene în care emoţia se pierde, cu toate că ar fi avut toate datele să fie puternică, cum este spectacolul de circ, uşor artificial ca efect, singură Alexandrina Halic reuşind să întreţină atmosfera creată.

Spectacolul este o descindere în nişele interiorităţii, într-un arierplan al inconştientului, în nervurile cele mai friabile, decorul creat de Alina Herescu – mai sugestiv şi mai puternic ca impact decît costumele – articulîndu-se pe această idee a coborîrii şi adîncirii, cu toate implicaţiile: vertij, hău, introspecţie etc. Patul roşu pe verticală – simbol al pasiunii lui Andres (cel care cîntă atît de seducătorul „padam-padam", interpretat de Viorel Cojanu într-o cheie vulnerabilă, ce trădează în acelaşi timp posesivitate) pentru Woyzeck şi al relaţiei lor ambigue – din care se ivesc nişte mîini, asemeni unor fire de păianjen, care înghit trupul lui Woyzeck, în cea mai imaginativă scenă din spectacol, coloanele mobile, trapele din care ies copiii – proiecţii ale personajelor – se concentrează pe această structură a decorului, foarte potrivită pentru parcursul insinuat. La fel ca spaţiul creat, muzica excelentă, compusă de Dorina Crişan Rusu, se integrază perfect spectacolului, imaginînd prin toată alternanţa de sunete – unele abia perceptibile, ca un clinchet, altele intense – un soi de palpitaţii ale minţii lui Woyzeck, de scurte pusee şi recăderi în letargie. Coregrafia lui Florin Fieroiu, cu mişcări frînte, bruşte, sacadate, ce sfîrşesc în final în actul crimei, surprinde cum nu se poate mai bine tensiunea relaţiilor dintre Woyzeck şi Marie, purtînd de la un capăt la altul al scenei un bol cu apă care se măreşte pe măsură ce copilul nelegitim cu Woyzeck creşte în pîntec (foarte expresiv senzuală Mihaela Trofimov, cu o stranietate bine dozată în joc). Spectacolul este şi o inventivă explorare a spaţialităţii, o glisare *in/out* ce defineşte personajele, proiecţiile, cu privirile lor fixate în gol şi cu zecile de trupuri amorfe care invadează ecranul, avînd un impact energetic. Printre toate aceste imagini şi forme aglutinante, se citeşte chipul pierdut al lui Woyzeck, toropit de frisoanele unei cumplite călduri.

▮

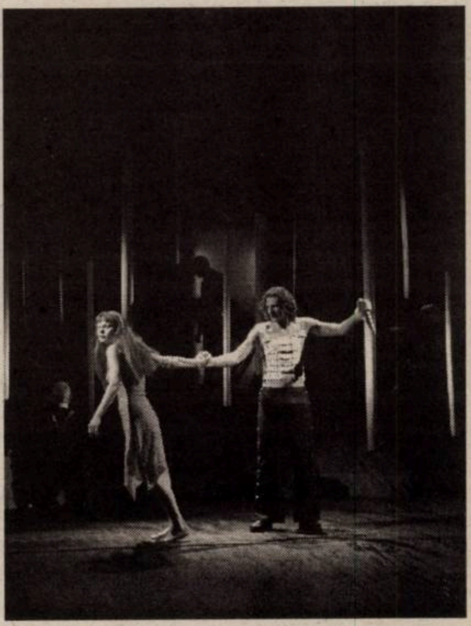

Film

Cu piciorul în două festivaluri (II)

Clermont-Ferrand 26: Ceva mai mult, ceva mai puţin

ALEX. LEO ŞERBAN

Clermont-Ferrand (oraşul)

300.000 de locuitori, din care 30.000 de studenţi şi 6.000 de cercetători – cu bucuriile, pasiunile şi nevrozele fiecăruia.

80 de vulcani (stinşi) de jur împrejur, din care cel mai celebru este Puy-de-Dôme – cu vîrful său înzăpezit (iarna) şi antena sa luminoasă (noaptea).

50 de fîntîni urbane, din care cea mai celebră este Fontaine d'Amboise din mica Plâce de la Poterne – cu clipocitul său renascentist acoperit de zumzetul traficului postindustrial.

14 scuaruri în centrul vechi, din care cea mai mare este Place de Jaude – cu statuia lui Vercingetorix în centru şi masivul Puy-de-Dôme în fundal.

4 biserici principale, dintre care cea mai veche este bazilica Notre-Dame-du-Port – cu zidurile sale romanice oarecum stinghere.

1 catedrală, în dreptul căreia Eric Rohmer a turnat o scenă din **Ma nuit chez Maud** – cu piatra ei neagră, vulcanică: prima utilizare a pietrei de Volvic în construcţia de catedrale gotice.

1 gal celebru, Vercingetorix, care a înfruntat legiunile romane în Gergovia – cu statuia sa din Place de Jaude.

1 papă celebru, Urban al II-lea, care a iniţiat prima cruciadă – cu alegerea Clermontului ca loc de desfăşurare a conciliului care a stabilit acest lucru.

1 filozof-matematician celebru, Blaise Pascal, care s-a născut la Clermont – cu „pascalina" (prima maşină de calculat din lume) conservată la Muzeul Ranquet.

1 *brand* celebru, Michelin, care produce cauciucuri şi celebrele ghiduri de călătorie – cu ideea de „vulcanizare" absolut la locul ei într-un oraş situat la poalele unui vulcan.

Clermont-Ferrand (festivalul)

Peste 80 de filme în competiţia internaţională – cu reuşitele (**O nome e o N.I.M.** al portughezei Ines Oliveira, **Papillon d'amour** al belgianului Nicolas Provost, **Déluge** al australianului Flordeliz Bonifacio, **Contamination** al britanicului Carl Stevenson, **Hon ar dod** al suedezilor Sara Lunden/Henry Moore Selder, **7:35 de la mañana** al spaniolului Nacho Vigalondo, **Fast Film** al austriacului Virgil Widrich, **L'Ultima notte** al canadianului Mathieu Guez, **Alt i alt** al norvegianului Torbjorn Skarild, **P.O.W.** al japonezului Daisuke Shibata, **Fear Less** al norvegiencei Therese Jacobsen, **La sequence Silverstein** al belgianului Jean-Luc Gason) şi nereuşitele sale.

Puţin sub 60 în cea naţională – cu bune (**Perles à rebours** de Pierre Excoffier, **Un fils** de Amal Bedjaoui şi **Un jour en France** de Xavier Claudon) şi mai puţin bune...

5 programe „Labo" (*digitally-oriented*) în competiţia oficială – aproape toate excelente (cu un bonus totuşi pentru fobleţea mea, japoneza helvetă Yuri A, autoarea lui **U**, un film despre... caca!).

3 în panorama „acvatică", neoficială – cu un clasic, Jean Vigo (prezent cu un documentar din 1931, **La natation par Jean Taris**), un ungur cu nume bizar (Francisco Gozon, autorul minunatului „retro" **Noi Uszoda/Piscine pour femmes**) şi două perle rare: **Dypets ensomhet/La solitude des profondeurs** al norvegienilor Thomas Lien/Joachim Solum şi acva-coregrafia **Waterproof** a francezului Jean-Louis Le Tacon, după un spectacol de dans de la jumătatea anilor '80, semnat de Daniel Larrieu.

5 programe în panorama braziliană – iarăşi, aproape toate filmele formidabile, de la deja-„clasicul" **Ilha des flores** (1989) al lui Jorge Furtado la **Um pouco mai um pouco menos** (documentarul despre São Paulo din 2001 al lui Gustavo Steinberg/Marcelo Masagao, care a inspirat şi titlul acestui articol), trecînd prin ficţiuni prcum **E no meio passa um trem**, impecabilul scurt din 1998 al lui Fernando Meirelles (autorul lui **Cidade de Deus**), **O Corpo de Flavia** (delicios de amorală fabulă sexuală de Carlos Gerbase), **A hora vagabunda** (periplu vag „nouvelle-vague-ist" de Rafale Conde), **Nos tempos do cinematographo** („povestire extraordinară" à la Poe, într-un alb-negru foarte „retro", de Kika Lopes), **Jo** (fabulă-clip de Beto Brant/Ralph

Donkey Rhubarb

Déluge

Un peu plus un peu moins

Piesa anului 2003 îi aparţine lui Dumitru Crudu

Juriul Concursului UNITER „Cea mai bună piesă românească a anului 2003", compus din Dominic Dembinski, regizor, Claudiu Goga, regizor, Iulia Popovici, critic de teatru, a decis să reţină în selecţia finală următoarele piese:

- **Crize** de Mihai IGNAT
- **Umbrele Ferrarei** de Corneliu ŞENCHEA
- **Baba Oarba** de Radu F. ALEXANDRU
- **anatema [erased]** de Carmen VIOREANU
- **Alegerea lui Alexandru Şuţţo** de Dumitru CRUDU

Dintre acestea, Juriul a hotărît să desemneze cîştigătoare piesa **Alegerea lui Alexandru Şuţţo** de Dumitru CRUDU.

Concursul, publicarea piesei cîştigătoare şi Premiul sînt finanţate printr-un grant al Fundaţiei „Principesa Margareta a României".

Premiul va fi oferit în seara Galei Premiilor UNITER din 5 aprilie a.c., cînd va fi lansat şi volumul cu piesa cîştigătoare editat de Editura UNITEXT a UNITER.

Marian POPESCU
director de proiect

2 martie 2004

Cele 6 feţe ale unui festival

- *Organizare:* foarte bună; nimic nu e lăsat la voia întîmplării etc. Dar proiecţiile – nefiind Elveţia, ci Franţa – nu încep niciodată la timp. Probabil că proiecţioniştii sînt „intermittents du spectacle", şi lumea de-aici îi iubeşte oricum... ***
- *Selecţie:* excelentă; ce s-a făcut mai bun în lume se vede aici, la Clermont, supranumit „le Cannes du court". Dar există o predilecţie evidentă pentru filmele cu tematică anarhisto-stîngisto-afro-arabo-gay... ****
- *Facilităţi:* multe şi diverse; de la hotel (2 stele, cu *breakfast*) la tichete de restaurant sau (în cazul est-europenilor) diurnă şi pînă la bilete de autobuz (!) – deşi distanţele, aici, sînt derizorii. Sală de presă, dotată cu iMac-uri, *flash-pen*-uri şi tot tacîmul – din păcate, populată cu ziarişti nesimţiţi (în special cei japonezi), care se înşurubează în scaun cu orele... Proiecţiile pe video – noutate! – sînt digitalizate, nu mai aştepţi caseta cutare şi n-o mai cari de colo-colo. ***
- *Glamour & peisaj:* zero barat – dacă nu punem la socoteală prezenţa în juriul naţional a compatrioatei noastre Rona Hartner! În rest, cineaşti cvasi-obscuri, tehnicieni la pensie, plevuşcă... La orizont, masivul Puy-de-Dôme de dimineaţă pînă seara, cu zăpadă pe vîrf, şi umbra lui Pascal. La catedrală. *
- *Figuri: Esmeraldele* (mama & fiica), în aceleaşi mantouri de leopard sintetic şi mereu însoţite de echipe de filmare (dar DE CE?!); *Miro P.*, bătrînul critic slovac dejalegendar (vezi corespondenţele anterioare); *Luce V.*, fiica marelui Jean V. (**Zero de conduite, L'Atalante**), un fel de Miss Marple fără enigme de rezolvat; şi *englezoaica permanentată de la standul UK* – aceiaşi ochelari, aceeaşi faţă de pergament, aceleaşi bucle-buclişoare, acum într-o nouă culoare: maro-fecal.

La natation par Jean Taris

Bâtiment C

Strelow), **Juvenilia** (tract experimental de Paulo Sacramento, „nerecomandat celor sensibili"!), dar şi prin documentare cum ar fi tulburătorul **Copacabana** (Flavio Frederico), riguros-empateticul **Esta nao e a sua vida** (viaţa unei soţii-şi-mame obişnuite din Porto Alegre) sau greu-clasabilul **Moleque de rua (O nobre pacte)** de Marcio Ferrari (documentar-clip-tract despre o formaţie de „rapper"-i rythm&samba din São Paulo).

3 în „Omagiul François Truffaut" – evident, fără repudiatul de F.T. **Une visite**, dar cu **Les mistons, Antoine et Colette** şi **Une histoire d'eau** (co-realizat de F.T. şi Jean-Luc Godard), cu scurte produse de F.T. (**Le scarabée d'or** de prietenul-din-copilărie Robert Lachenay) sau inspirate de viaţa/opera lui (de la scurtele unor foşti colaboratori – Yann Dedet cu **Quand je serai jeune** (1988) – la extraordinarul psihodramadocumentar **Leaud de hurle-dents** (2003) de Jacques Richard, trecînd chiar prin clipul din 1998 al formaţiei Sixpence None the Richer, **Kiss Me**) şi, în fine – o surpriză pusă la cale de selecţionerul programelor, Christian Guinot – două interviuri rarissime: cel luat de televiziunea canadiană în 1959, la Cannes, imediat după premiera lui **Les 400 coups**, cu F.T. şi Jean-Pierre Leaud (un Leaud dezarmant de dezinvolt, tolănit pe fotoliu, cu un picior peste cotieră, scărpinîndu-se, scoţîndu-şi din nas, făcînd gesturi bruşte!) şi cel luat de Aline Desjardins pentru aceeaşi televiziune, în 1971, cu F.T. – un Truffaut recunoscînd, pentru prima oară, că **Les 400 coups** este în mare măsură autobiografic...

2 programe de clipuri – cu inconturnabilele: **Come to Daddy** & **Windowlicker** („Director's Cut"!, ambele pt. Aphex Twin), **Second Bad Vilbel** (pt. Autechre) & **Come on My Selector** (pt. Squarepusher) ale genialului Chris Cunningham, **Star Guitar** (pt. Chemical Brothers) al lui Gondry, **Praise You** (pt. Fatboy Slim) al lui Jonze, **Smack My Bitch Up** (pt. Prodigy) al lui Akerlund, **Shoot the Dog** (pt. George Michael) al lui Giles Pilbrow, Tim Searle & Georgia Pritchett, **Remind Me** (pt. Royksopp) al lui Ludovic Houplain & Herve de Crecy, **Seven Nation Army** (pt. The White Stripes) al lui Alex et Martin, **Out of Time** (pt. Blur) al lui John Hardwick, dar şi cu rarităţi: **Six Days** – pt. DJ Shadow – al lui Wong Kar-wai, **Donkey Rhubarb** (pt. Aphex Twin) al lui David Slade, **Eyen** & **Itsu** (ambele pt. Plaid) ale lui Jean-Luc Chansay, respectiv Pleix, **LFO** (pt. LFO) de „Unknown"; plus o surpriză (pentru mine): Jarvis Cocker – solistul/liderul de la Pulp – pe post de regizor al excelentului **On** (pt. Aphex Twin!).

14 programe internaţionale în competiţia oficială.

12 programe franceze în competiţia oficială.

1 scurtmetraj românesc selecţionat în competiţie (**Poveste la scara C** de Cristian Nemescu).

134.000 de spectatori.

2.800 de acreditaţi.

27 de premii.

Poate ceva mai mult, poate ceva mai puţin...

(Deplasare sponsorizată de firma PricewaterhouseCoopers)

▮

Arte vizuale

Atelierul unui pictor ca aşezămînt cultural

Interviu cu **Sorin ILFOVEANU**

Domnule Sorin Ilfoveanu, ştiam că sînteţi un avid cititor de beletristică, că vă interesează viaţa literară românească pe care o descifraţi din presa culturală, dar aveţi şi prietenii reale cu scriitori. Văd acum lîngă pupitrul dumneavoastră de desen somptuosul volum Virgil Mazilescu, editat de Muzeul Literaturii.

Da, căci l-am cunoscut pe Mazilescu în timpul studenţiei, la cafeneaua Albina, de lîngă Arhitectură. Acolo venea şi Daniel Turcea. Jurnalul pe care-l citesc acum mă tulbură foarte tare pentru că, ştiindu-l pe Mazilescu cel de atunci, nu puteam bănui cîtă suferinţă conţinea din pricina despărţirii de Rodica. Cu o lună înaintea morţii, Virgil a trecut într-o dimineaţă, cu Mihai Şora, pe la atelierul meu. Mazilescu avea cu el nelipsita geantă cu două sticle de votcă rusească. Am stat de poveşti, i-am arătat lucrări. Tocmai încheiasem seria **Vînătorilor** despre care el va scrie în **România literară**. I-am dăruit o lucrare mare – un desen pe pînză de 1,60 m – pe care a dus-o la el, în Drumul Taberei. Boema de atunci, ca una dintre formele de salvare şi de rezistenţă la directivele culturii oficiale, nu mai există. Cei de atunci ori nu mai sînt printre noi, ori au trecut la o degustare mai „culturală" a vinului, pe care eu îl consider acum băutura cea mai nobilă. Mă văd cu alţi prieteni sciitori la cele două localuri ale poetului Eugen Suciu, de la Uniune şi de la Muzeul Literaturii.

Nu faceţi propriu-zis ilustraţii, atunci cum vă apropiaţi de un text literar?

Desenul are altă gramatică decît scenariul literar. M-am apropiat de acele texte care rezonau cu temele mele: la sfîrşitul studenţiei, Procopiu din Cezareea, apoi Akutagawa la galeria Simeza, în 1982, **Anabasisul** lui Xenofon, ca drum al deşertăciunii, ca să enumăr doar cîteva dintre marile desene pe pînză, expuse la Muzeul Naţional de Artă, în anul 2001. Pe urmă, am avut bucuria să citesc **Tobit**, **Sara**, **Tache de catifea**, fără să-l fi cunoscut personal pe autor, Ştefan Agopian. Lumea lui îmi era foarte apropiată imaginar. Ne-am cunoscut prin intermediul unei cunoştinţe comune din Olanda, care ştia că ne apreciem reciproc. Am devenit buni prieteni de peste şapte ani. Am şi gîndit o expoziţie împreună, la Muzeul Literaturii, intitulată **Maculata Concepţiune**, cu desenele mele, pagini manuscrise şi inedite ale scriitorului şi sculpturi de fiul meu, Adrian Ilfoveanu. Apoi, am început să fac desene pe hîrtie patinată, în acord cu atmosfera romanului **Fric**, încă nepublicat, compunînd imaginea alături de caligrafia scriitorului, pe hîrtii manufacturate.

Cabinetul desenatorului nu stăvileşte pictura de şevalet. Mai mult, s-a produs o adevărată transgresie a ductului desenu-

Cei 7 care au speriat restul

Cronicari Filme	Iulia BLAGA	Laurenţiu BRĂTAN	Mihai CHIRILOV	Andrei GORZO	Valerian SAVA	a.l.ş. *featuring* Andrei BANGU
Amor cu fiica şefului meu		▮			▮	
Cecul sau viaţa		▮▮			▮▮	▮ /
Cold Mountain	▮▮▮	▮▮	▮▮▮▮			▮▮▮ /
Confesiunile unei minţi periculoase	▮▮▮	▮▮	▮▮			▮▮▮ /
Crimele din Wonderland		▮▮			▮▮	▮▮ /
Dark Water	▮▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮▮			
Dragostea costă		▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮ /
Dulcea saună a morţii	▬	▬		▮	▬	
Invaziile barbare	▮▮				▮▮▮	▮▮ /
Juriul		▮▮	▮		▮	▮ /
Kill Bill: vol. 1	▮▮▮	▮▮▮▮		▬	▮▮▮▮	▮▮▮▮ /
Master & Commander			▮	▮▮▮		/ ▮▮▮
Niki Ardelean, colonel în rezervă	▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮	▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮ /
Peştele cel mare	▮▮▮	▮▮		▮	▮▮▮	▮▮ /
Piraţii din Caraibe		▮	▮▮	▮▮▮▮	▮▮	/ ▮▮▮
Plăcinta americană – Nunta		▮	▮▮▮			▮▮ / ▮
Pur şi simplu dragoste	▮▮	▮▮		▮▮		▮▮ /
Scary Movie 3		▮▮			▮▮	▮▮ /
Stăpînul inelelor. Întoarcerea Regelui		▮	▮▮	▮▮▮	▮	▮▮ /
Ultimul samurai		▮	▮▮▮		▮▮	
Zîmbet de Mona Lisa	▮▮	▮			▮▮	

▮▮▮▮ – excepţional ▮▮▮ – foarte bun ▮▮ – bun ▮ – mediocru ▬ – catastrofal

lui preluat de pensulă şi aşternut pe mari pînze tonate monocrom în negru, ocru sau cărămiziu. Aţi avut, după anul 2000, trei importante expoziţii în muzee naţionale. Cum evaluaţi acest tur de forţă?

Trebuie să spun că nu am avut nici un sprijin din partea Ministerului Culturii şi Cultelor, măcar pentru afiş sau catalog. Dar am dorit să duc expoziţia mea de la Palat, la Muzeul Brukenthal, apoi la Palatul Banffy din Cluj. În sălile Muzeului de la Cluj, lucrările au stat cel mai aproape de viziunea mea despre spaţiul lor de rezonanţă. După aceste trei expoziţii, am început să-mi ordonez însemnările de atelier. Intenţionez să public un alt tip de jurnal, în care textul să ocupe doar o treime din volum, accentul căzînd pe fotografie, pe document şi pe desenele pregătitoare lucrărilor mari. Şi de acest volum, ca şi de celelalte două albume din ultimii ani despre lucrările mele, se ocupă fiul meu, Nicu Ilfoveanu. Mai vreau de multă vreme să am o carte cu desenele mele în creion.

Ce se mai întîmplă sub semnătura „Sorin Ilfoveanu"?

Am continuat să pictez pe formate mari o serie de 25 de pînze de peste doi metri, cărora nu le-am dat titlu. Foarte importantă pentru mine a fost călătoria din 2002 la Barcelona, unde am văzut pe viu arta catalană medievală, un vis al meu din studenţie, care a reprezentat, pentru mine, una dintre cele mai fascinante perioade din istoria artei.

Pentru că ştiţi atît de bine să apreciaţi atemporalitatea formelor plastice, cum vă raportaţi la acţiunea de recuperare a numelor uitate din arta noastră modernă?

Cred că este exagerat interesul pentru aşa-zişii „pictori uitaţi". După părerea mea, ei nu vor reprezenta valori sigure niciodată. Privesc cu suspiciune şi selecţia de la Galeria de artă românească a Muzeului Naţional, unde apar nume obscure alături de incontestabilii Luchian, Pătraşcu, Pallady ş.a.m.d. Dacă e să ne ocupăm de „pictorii uitaţi", vreau să vă spun că pictorii contemporani sînt cei neglijaţi cu adevărat. Casele de licitaţie şi puţinii negustori de artă nu se interesează de artiştii mari dispăruţi recent, precum Bitzan, Bernea, Alin Gheorghiu, Mitroi, de la care familiile păstrează lucrări şi documente, iar publicului i se propun modeste pastişe interbelice sau pictură în serie, de Verona şi Kimon Loghi. De asemenea, mă doare faptul că nu se constituie o colecţie editorială cu albume monografice de artă contemporană, dedicată în primul rînd acestor mari artişti plecaţi recent dintre noi. Aş visa prea mult la crearea unei fundaţii în jurul memoriei şi operei lor.

Aţi militat pentru recunoaşterea valorii artelor plastice contemporane şi cu ocazia acordării Marelui Premiu Prometheus.

Participarea în acest juriu a fost importantă pentru mine. Am reuşit, alături de Andrei Pleşu, să impunem doi sculptori drept laureaţi, artişti care şi-au construit, unul alături de altul, o exemplară operă distinctă stilistic: Silvia Radu şi Vasile Gorduz. Eu cred că am putut arăta, prin decizia juriului, că nu avem numai personalităţi creatoare eminamente literare. Cultura românească are şi domeniul său vizual.

Candidaţi acum la funcţia de rector al Academiei de Artă din Bucureşti. Cu ce gînduri?

Cine accede la funcţia de rector trebuie să confere prestigiu funcţiei, iar nu titulatura funcţiei să se citească drept prestigiu retroactiv. Pe colegii mei aleşi deja decani îi felicit. Un lucru mi se pare puţin suspect:

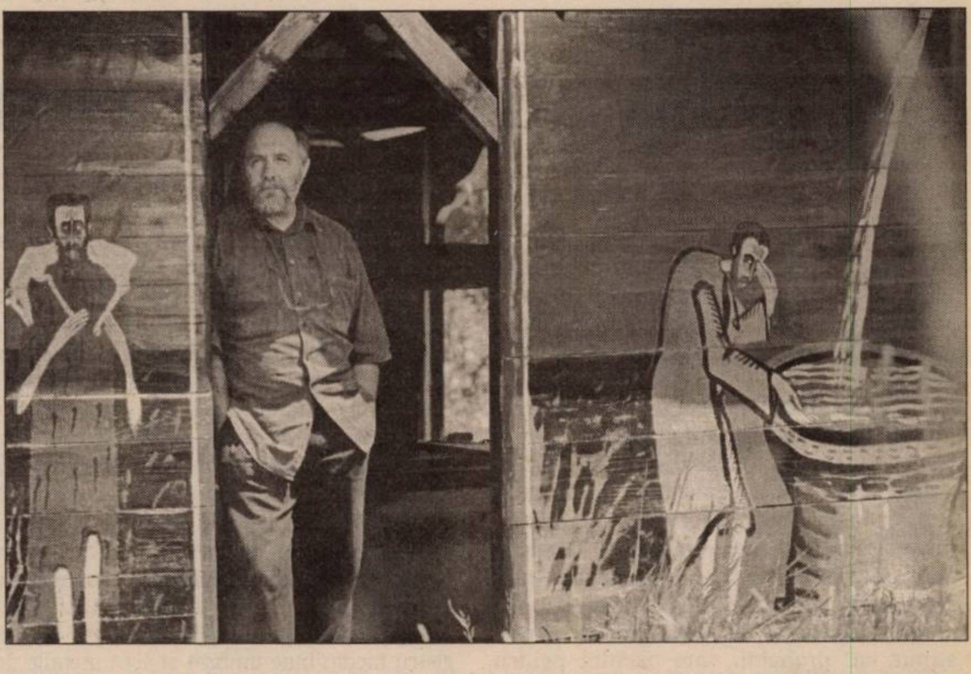

dorinţa lor de a candida în continuare. Îşi doresc prea mult, prea tare o funcţie şi, pe urmă, este nepoliticos să-ţi părăseşti programul şi colegii care te-au ales pentru o acţiune.

În ceea ce mă priveşte, am cîteva puncte importante în programul meu de candidatură: să respect autonomia catedrelor şi a facultăţilor, să fac o diferenţă netă între direcţionarea studiilor teoretice şi a celor artistice, să elaborăm o metodologie a doctoratului de tip vocaţional, în învăţămîntul artistic. Într-un interviu recent, prestigiosul istoric Nicolae Tanaşoca, profesor şi la secţia noastră de istorie a artei, observa că doctoratul în artă, dacă nu se concepe pe baza activităţii creatoare a artistului, încurajează mediocritatea şi veleitarismul în disciplinele teoretice precum estetica sau istoria artei. Un lucru extrem de important mi se pare, în viitorul imediat, lărgirea schimburilor internaţionale ale Universităţii.

Acestea fiind spuse, dacă n-aţi candida dumneavoastră, pe cine aţi vedea Rector la Universitatea Naţională de Arte din Bucureşti?

Pe Andrei Pleşu, dacă ar face parte din corpul profesoral, şi pe Ştefan Câlţia, care a acceptat să fie cancelar în posibila mea echipă, cînd el poate, foarte bine, să fie ales rector.

Interviu realizat de
Aurelia MOCANU

Călătoria lui Rembrandt

ADRIAN-SILVAN IONESCU

O interesantă expoziţie cu acest titlu s-a deschis pe 14 februarie şi poate fi vizitată pînă pe 9 mai 2004 la Art Institute of Chicago, marele şi vechiul muzeu al metropolei de pe malurile Lacului Michigan. **Călătoria lui Rembrandt** este o manifestare complexă pentru a cărei reuşită şi-au dat concursul prestigioase instituţii muzeale din SUA şi din Europa, precum National Gallery of Art din Washington, D.C., Museum of Fine Arts din Boston, Detroit Institute of Arts, Fogg Art Museum de la Harvard University din Cambridge, British Museum şi National Gallery din Londra, Staatliche Museen din Berlin, Rijksmuseum din Amsterdam, Muzeele Puşkin din Moscova şi Ermitaj din St. Petersburg. La acestea s-au alăturat şi cîţiva colecţionari particulari.

Radio
Europa Liberă

Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE • RADIO LIBERTY •

Corect,
responsabil
şi la timp!

Titlul ales pentru această expoziţie nu se referă la o călătorie propriu-zisă, căci Rembrandt nu a fost un artist peregrin în căutare de medii şi subiecte noi de inspiraţie, ci la una spirituală, pe care artistul a înfăptuit-o în timpul carierei sale, abordînd o tematică foarte variată şi tehnici diferite de expresie. Subintitulată **Pictor-Desenator-Gravor**, expoziţia dezvoltă şi aprofundează aceste disponibilităţi plastice ale creatorului. Expunerea este organizată în funcţie de temele abordate: **Autoportrete de tinereţe şi de maturitate**, **Saskia**, **Studii de capete şi portrete fanteziste**, **Scene din viaţa cotidiană (femei, copii, bătrîni)**, **Oameni de pe stradă şi cerşetori**, **Nuduri**, **Peisaje**, **Scene din Vechiul şi Noul Testament**.

Desenele în sanguina alternează cu cele în cerneală fero-galică, cu gravurile şi cu picturile în ulei, urmînd discursul propus de organizatori. Alături de unele stampe sînt prezentate şi plăcile de aramă pe care au fost gravate, aşa cum este cazul cu **Autoportretul cu bască şi halat brodat**, **Învierea lui Lazăr**, **Iacov dezmierdîndu-l pe Benjamin**.

Cîteva lucrări, mai rar reproduse şi, deci, mai puţin cunoscute, atrag în mod special atenţia. Aşa este **Atelierul artistului**, pictat probabil în 1628, ce are în prim-plan şevaletul cu o mare pînză aşezată, însă, cu spatele spre privitor, fapt ce accentuează misterul compoziţiei. În plan secund apare pictorul, cu penelul şi paleta în mînă, scrutîndu-şi, peste veacuri, publicul, cu acea căutătură penetrantă ce-i era atît de proprie. **Samson trădat de Dalilah**, datînd aproximativ din perioada 1628-1630, este de-a dreptul o scenă plină de intimitate, foarte diferită de compoziţiile cu subiect similar ale altor artişti contemporani: Samson nu este o matahală violentă care cade pradă tocmai plăcerilor sale neînfrînate, ci un tînăr delicat şi afectuos care a adormit, încrezător, cu capul în poala făţarnicei Dalilah. Aceasta, jucîndu-se cu o şuviţă din părul său, i-o arată unuia dintre soldaţii veniţi să-l taie. Uimitor este faptul că Samson are prins la brîu nu o sabie sau un pumnal european, ci un *chris* indonezian cu teacă de lemn care, probabil, provenea din colecţia de curiozităţi pe care o strînsese Rembrandt, cu pasiunea sa pentru antichităţi care, mai tîrziu, avea să-i devină şi ocupaţie lucrativă. Pînza de mai mari dimensiuni **Sfînta Familie cu îngeri**, provenind de la Ermitaj, este un demn exemplu de laicizare a temei biblice: Iosif, în fundal, ciopleşte cu barda un lemn la tejgheaua sa de dulgher, în vreme ce Maria, cu un ceaslov în braţe, se uită, grijulie, la Pruncul adormit într-un leagăn. Lipsită de titlul cu trimitere clară la Noul Testament, lucrarea s-ar fi putut încadra, cu uşurinţă, între scenele de gen, intimiste, cu interiorul modest al unor oameni simpli. Amuzante sînt nişte desene cu cîini dormind. Gravura intitulată **Patul franţuzesc** (**Ledikant**) este o redare foarte îndrăzneaţă a unei scene de amor în care artistul a conferit valori cinetice cuplului de îndrăgostiţi, prin figurarea unei mîini suplimentare la personajul feminin.

Pentru a înţelege tehnicile desenului şi gravurii, în cîteva galerii este montată o expoziţie complementară, **Atelierul lui Rembrandt: Influenţe şi inspiraţie. Învăţînd tehnicile şi ustensilele de tipărire şi desen**. Acolo sînt prezentate dălţiţele şi acele de gravură, pensulele, penele şi trestiile cu care se desena în epocă, precum şi materialele de bază pentru obţinerea cernelii fero-galice ori a tuşului chinezesc. Gravuri contemporane sau mai tîrzii ilustrau metodele de gravură şi interioarele atelierelor specializate în multiplicarea stampelor. Voluntari de la Şcoala Institutului de Arte din Chicago făceau demonstraţii şi dădeau explicaţii amatorilor.

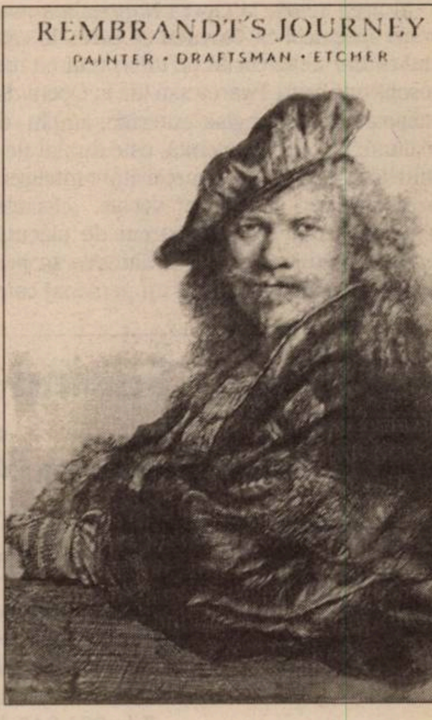

O suită de conferinţe şi concerte – aşezate sub genericul **Rembrandt şi timpul său**, **Teatrul din ramele lui Rembrandt** ori **Amsterdamul lui Rembrandt** – vin să completeze acest important eveniment cultural, la care îşi dau concursul reputaţi istorici de artă şi formaţii muzicale (Ars Antiqua sau formaţia de cameră a Orchestrei Simfonice din Chicago). Un impozant catalog de 334 de pagini, bogat ilustrat, cu planşe color şi alb-negru, apărut sub coordonarea lui Clifford S. Ackley, este menit să păstreze memoria acestei expoziţii pentru posteritate şi să ofere un esenţial instrument de lucru muzeografului şi cercetătorului operei lui Harmensz Rembrandt van Rijn. Am fost şi noi printre privilegiaţii vizitatori ai acestei complexe expoziţii şi vă putem relata despre ea.

Chicago, 2 martie 2004

Muzică

Evenimente muzicale

ANCA FLOREA

Săptămîna care a trecut s-a aflat, incontestabil, sub semnul muzicii vocale, fie pe podiumul de concert, fie în spectacole de operă, fie într-un cadru mai restrîns rezervat specialiştilor. şi... prietenilor.

În acest ultim context se poate încadra seara oferită la reşedinţa Ambasadorului SUA la Bucureşti de către soprana Eleanor Valkenburg şi de pianista Beth Levin, care, sub genericul „Poetica Musica“, au prezentat un program ce a inclus miniaturi vocale şi instrumentale decupate din creaţia unor compozitori americani binecunoscuţi nouă (deşi, în introducerea făcută, gazdele au presupus că, probabil, vom asculta pentru prima oară Gershwin sau Copland). Zîmbitoare şi dezinvoltă, Eleanor Valkenburg a propus piese de Aaron Copland, Ned Rorem, Scott Joplin, Joseph Howard, cuceritoare prin sinceritatea şi simplitatea melodică plină de farmecul specific pe care solista a dorit să-l sublinieze şi printr-o mimică amuzat-inocentă sau sentimentală; la pian a acompaniat Beth Levin, care a intercalat şi opusuri de George Gershwin sau Bob Cole, aducînd, de asemenea, parfumul începutului de secol XX. Cele două soliste care, după cum ni s-a spus, au absolvit Universităţi de prestigiu şi au cucerit premii la concursuri de anvergură, au susţinut, a doua zi, un concert mai amplu la sala ArCuB, după ce, la Universitatea Naţională de Muzică, oferiseră un *master-class* pentru studenţii de la clasa de operă. De altfel, prezenţa lor la Bucureşti se înscrie într-un turneu european, în cadrul căruia „Poetica Musica“ doreşte să prezinte pagini din muzica americană în spaţii culturale cît mai diverse – o idee interesantă în sine, pentru care organizatorii merită toate laudele.

În acea seară, la Opera Naţională a avut loc un spectacol cu **Carmen** de Bizet, în care rolul titular a beneficiat de interpretarea mezzosopranei Aura Twarowska (de la Opera din Timişoara), al cărei glas puternic, amplu, de o calitate cu totul deosebită, este dublat de o tehnică sigură şi de o expresivitate inteligent dozată, evitînd „artificiile“ vocale, „efectele“ facile; prezenţa scenică extrem de plăcută, temperamentul ardent şi strălucirea sa personală au completat fericit un personaj care, cu o gestică redusă la esenţă, a reuşit să transmită spectatorilor, în special prin mijloace vocale, întreaga gamă de trăiri şi sentimente prin care trece pătimaşa Carmencită, aplauzele unei săli arhipline confirmînd faptul că, de fiecare dată, apariţia tinerei soliste reprezintă o atracţie pentru melomanii care o apreciază nu doar pentru frumuseţea glasului, ci mai ales pentru că este, într-adevăr, o muziciană în cel mai bun sens al cuvîntului. Alături de protagonistă a evoluat tenorul Gabriel Năstase, într-o formă vocală excelentă, rezolvînd rolul Don Jose în maniera sa scenică binecunoscută, „punctul forte“ rămînînd însă glasul penetrant, cu un registru mediu bine timbrat şi acut metalic. În rolul Escamillo l-am ascultat pe Sever Barnea, bariton care dispune, de asemenea, de o forţă vocală impresionantă şi de o alură impozantă, astfel încît, din acest punct de vedere, poate fi un ideal Toreador „şarmant“ şi plin de emfază. Un alt reper deosebit de interesant al serii a fost debutul bucureştean al sopranei Felicia Filip, în rolul Micaela, pe care l-a rezolvat cu sensibilitate şi cu acea investire afectivă care-i este caracteristică, construind un personaj viabil, dar departe de acea timidă blondă ţărăncuţă, destul de ştearsă, cu care ne-au cam obişnuit multe dintre sopranele care abordează acest rol, gîndit de compozitor în contrast puternic cu Carmen. Să nu uităm însă că şi ea este o tînără cu sînge iberic (deşi nu gitan), care îşi apără dragostea cu mult curaj, toate acestea regăsindu-se în interpretarea conferită de Felicia Filip unui personaj care „îi vine“ de minune. Un alt debut reuşit a fost cel al sopranei Simona Neagu în Frasquita, cîntînd alături de mezzosoprana Sidonia Nica şi de tenorii Gabriel Căţe şi Mihai Lazăr, în cvartetul „contrabandiştilor“ bine echilibrat şi destul de omogen. În celelalte roluri – Paul Basacopol şi Daniel Filipescu; secvenţele coregrafice au fost susţinute cu nerv de către Mădălina Slăteanu-Bulgaru, Antonel Oprescu, Mirela Simniceanu şi Cătălin Caracaş. La pupitru s-a aflat Horvath Josef (de la Cluj), poate mai prompt şi mai eficient în conducerea muzicală comparativ cu precedentul spectacol cu **Carmen**, la care suferiseră (la propriu) solişti, cor şi spectatori deopotrivă...

A doua zi, la sala Radio, un public extrem de numeros a urmărit concertul în care Iosif Conta a dirijat două lucrări de mare complexitate şi strălucire – **Variaţiuni** şi **Fugă pe o temă de Purcell** de Britten – partitură realizată într-o paletă coloristică diversă, cu planuri sonore bine diferenţiate de către Orchestra Naţională Radio, care, poate şi pentru că la pupitru se afla un maestru care, de decenii, reprezintă un simbol al concertelor Radio sau, poate, pur şi simplu „mobilizată“ de frumuseţea opusurilor interpretate, s-a aflat într-o zi fastă. De altfel, omogenitatea, fluenţa şi expresivitatea ansamblului a fost apreciată şi în **Carmina burana** de Orff, lucrare la a cărei reuşită a contribuit din plin şi evoluţia excelentă a Corului Radio (pregătit de Dan Mihai Goia), precis în atacuri şi în reliefarea formulelor ritmice a căror pregnanţă este atît de dificil de realizat, aducînd însă şi o sonoritate adecvată tuturor momentelor încărcate de suculentă ironie, de sclipitoare invenţie melodico-ritmică, ce subliniază dispoziţia bachică, sau de lirism diafan; la rîndul său, Corul de Copii Radio (condus de Eugenia Văcărescu) a fost, ca de obicei, „la înălţime“. Soliştii vocali au susţinut, de asemenea, cu profesionalism intervenţiile deosebit de solicitante în special în registrul supra-acut, baritonul Ştefan Ignat dovedind o acumulare evidentă în plan expresiv, conferind accentele şi contururile necesare cerute, în primul rînd, de textul poetic pe care compozitorul a „ţesut“ o muzică de o simplitate... genială. Soprana Mihaela Stanciu ne-a convins încă o dată că este o interpretă sensibilă, cu o tehnică performantă, ce-i pune în valoare glasul cu un timbru luminos, vibrant şi cald, cu acut perfect plasat chiar şi în acel celebru *pianissimo* din finalul cantatei; tenorul Valentin Racoveanu a rezolvat, de asemenea, cu corectitudine partitura, optînd pentru cîntul preponderent în falset, ceea ce i-a facilitat abordarea fără probleme a contra-acutului şi, în general, a scriiturii infernale (dar de mare spectaculozitate) imaginată de autor. Chiar dacă versiunea propusă de Iosif Conta a fost, poate, mai „aşezată“ ca tempo, chiar dacă au apărut uşoare dezechilibre în relaţia orchestră-cor-solişti (probabil tocmai pentru că aceştia au fost tentaţi să imprime o mişcare mai alertă), privit în ansamblu, se poate spune că, în acea seară, a fost o adevărată sărbătoare pentru toţi spectatorii şi ascultătorii (concertul fiind transmis în direct, ca de obicei, pe postul de radio). Aplauzele, ovaţiile şi mai ales acea stare „de bine“ pe care au trăit-o în egală măsură cei aflaţi pe scenă sau în sală au răsplătit un efort cu totul special din partea dirijorului (pe care anul viitor îl vom sărbători la împlinirea vîrstei de 80 de ani, dar care – după cum am presupus şi cu alte prilejuri – se pare că a descoperit „elixirul tinereţii veşnice“, păstrîndu-şi aceeaşi supleţe şi anvergură a gesticii, aceeaşi elasticitate în mişcări), precum şi a tuturor celor implicaţi în monumentalul „aparat“ vocal-simfonic unanim elogiat de către spectatori şi muzicieni; de multă vreme nu am mai văzut o asemenea sală în care mulţi melomani au stat şi în picioare doar pentru a avea privilegiul de a asista, „pe viu“, la concertul care astfel a căpătat „aura“ unui adevărat eveniment.

Aura Twarovska

Iosif Conta

Felicia Filip

Galeria „Sabina & Jean Negulescu“
anunţă
vernisajul expoziţiei **Horia Bernea – Desene şi picturi din perioada 1943-1965.**

Vernisajul va avea loc joi 11 martie, orele 17.00. Expoziţia va rămîne deschisă pînă pe 10 aprilie.

Galeria „Sabina & Jean Negulescu“
Program: marţi-duminică orele 16.00-19.00
B-dul Aviatorilor Nr. 57
Bucureşti
Tel.: 021-260 12 87, 0740-079 093

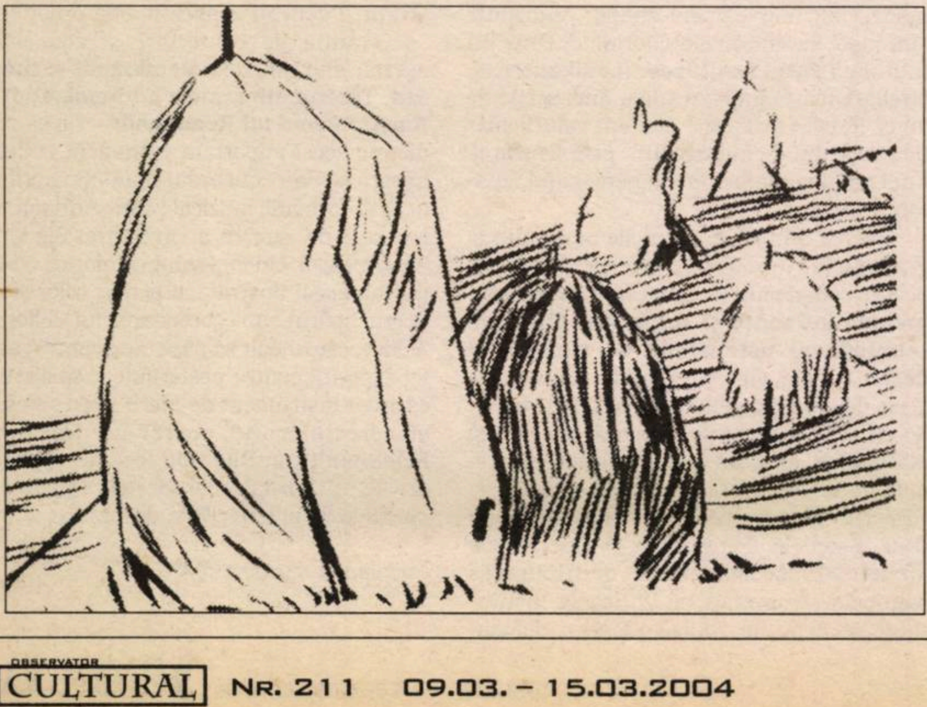

Regia autonomă „Monitorul Oficial“
anunţă
lansarea albumului
Viorel MĂRGINEAN –
Pictură/Desen/Obiect,
apărut la Editura Monitorul Oficial.

Lansarea va avea loc
miercuri 10 martie 2004, orele 17.00,
în holul Teatrului Naţional „I.L. Caragiale“
din Bucureşti.
Prezintă: Eugenia CIUBÂNCAN,
directoare generală a Regiei autonome
„Monitorul Oficial“,
şi Dan HĂULICĂ,
preşedinte de onoare
al Asociaţiei Internaţionale a Criticilor
de Artă.

MĂRGINEAN
PICTURĂ / DESEN / OBIECT

profil

The Bullet (Glonţul), revistă lunară de „ştiri sută la sută studenţeşti", produsă în cadrul programului de cursuri pentru studenţii anului al III-lea de la Facultatea de Jurnalism şi Ştiinţele Comunicării (FJSC) din Universitatea Bucureşti, în colaborare cu Centrul pentru Jurnalism Independent. Redactor-şef: Floriana Scînteie. Redactor-şef adjunct: Ana Maria Popa. Editor de ştiri: Andreea Pocotilă. Editor cultural: Ruxandra Gubernat. Editor creaţie: Elena Crăescu. Reporteri: Ana Maria David, Mădălina Păun, Matei Stoicovici, Cristina Tănase. „Toate materialele sînt realizate de studenţi, fără să fie cenzurate de finanţatori sau de altă instituţie", citim într-o casetă din josul paginii 2. Cele 8 pagini format tabloid ale publicaţiei studenţeşti sînt realizate în două versiuni: română şi engleză, dispuse „răsturnat" una faţă de cealaltă. Aspectul grafic este aerisit, „tineresc". Iată cîteva titluri din sumarul numărului 3 (volumul 3): **Studenţii cu dizabilităţi au nevoie de sprijin** (editorial redacţional), **Cămin nou pentru Conservator** de Ioana Prândurel, **Goana după mîncare. Studenţii mănîncă pe gratis chiar de pe rafturi** (un reportaj realizat de Ana Maria David la magazinul Carrefour-Orhideea), **Facultatea este redusă la trei ani** de Andreea Pocotilă, **ASUB-ul solicită integrare apolitică** şi **Universitatea face reduceri sezoniere la bursa Erasmus** de Ruxandra Gubernat, **Un licean a suflat premiul IT** de Floriana Scînteie şi o anchetă (intitulată... **Vox Pop**!) realizată în rîndul unor studenţi de la mai multe facultăţi bucureştene: **„Cum preferaţi să vizionaţi filmele: la cinematograf sau pe calculator?"**. O publicaţie atractivă, utilă cititorilor-studenţi.

the bullet

Cămin nou pentru Conservator

Goana după mâncare

Studenţii mănâncă pe gratis chiar de pe rafturi

Facultatea este redusă la trei ani

de ici, de colo

TIMPUL

REVISTĂ DE CULTURĂ

Numărul pe luna februarie 2004 al revistei ieşene de cultură **Timpul** conţine destule lucruri de citit. Pe lîngă eseurile serioase şi incitante (cum ar fi – de exemplu – **Spiritul prospectiv al poeziei postmoderne americane** de Radu Andriescu sau **Este avangarda rusă o reeditare a avangardelor occidentale?** de Livia Cotorcea), cărora li se adaugă interviul realizat de Gabriela Gavril cu reputatul teoretician al jurnalului intim Phillipe Lejeune (**„Nu cred că poate exista o teorie care să nu fie o frîntură de autobiografie"**), ne-a atras atenţia – într-un mod „special" – **Scrisoarea 124** a lui Dan Petrescu către Liviu Antonesei. După ce a „demantelat" caustic – în epistolele-i anterioare – aura mitică a lui Mircea Eliade şi a „rezistenţei prin cultură", eseistul se opreşte, oarecum în prelungirea celor dintîi, asupra unui alt „caz" – Lucian Pintilie. Pornind de la recent apărutul volum **Bricabrac** al acestuia (în al cărui cuprins „holistic" nu sînt reproduse şi „idioţeniile timpului [...], lucrate la televiziunea realist-socialistă", peste care „se trece în zbor"), cunoscutul regizor este taxat extrem de dur (poate prea dur...) drept „produs de export al ceauşismului" şi „campion al mizerabilismului românesc din cinematografia noastră". În tot cazul, lectura prezentei epistole ar trebui să dea multora de gîndit. Iată – de pildă – un pasaj în care este comentat acid „exilul aurit" al cineastului: „După ce a făcut **Reconstituirea** şi **Revizorul**, omul nostru a fost «dat afară cu un şut în fund de partid» (p. 487) şi catapultat într-un exil de catifea, cf.: «Am fost un exilat *royal*, un disident (?!) *privilegiat*» (p. 353). Urmează deci 18 ani de exil, întrerupţi de descinderi la Bucureşti, care fac din el un exilat... navetist (p. 278) şi în răstimpul cărora «disidentul» ne delecta cu consideraţii sforăitoare, înalt-patriotice, de genul: «Cultura românească este condamnată la Universalitate» (p. 211) şi mai flirta, dar nu mai mult de cîteva luni, cu Securitatea (p. 136)". Decupînd cu vervă satirică eşantioane sugestive din respectivul volum de la Humanitas, Dan Petrescu se opreşte asupra pasajelor în care Lucian Pintilie îşi recunoaşte o colaborare „pasageră" din tinereţe cu Securitatea: „Cum se explică însă acele «înlesniri extraordinare» (p. 352) pe care Partidul i le acordă lui Pintilie, chipurile din ordinul direct al lui Ceauşescu (fiindcă un geniu ca el nici nu poate concepe să se înfrunte altcumva decît «la vîrf»)? Printr-un mic «pact diabolic» (p. 354), un scurt «flirt» cu aceeaşi Securitate, de numai două-trei săptămîni (p. 529), la capătul cărora proaspătul informator (unul inofensiv, desigur, care nu produsese decît cîteva rapoarte «debile», incriminînd «felurite insuficienţe administrative» – p. 363) declară ritos impresionabilei instituţii: «Eu sînt un mare regizor şi niciodată nu mă voi ocupa de asemenea activităţi care mă pot distrage de la munca mea de creaţie» (p. 366). Mişcaţi pînă la lacrimi, bănuiesc că securiştii şi-au cerut scuze, confuzi, şi s-au grăbit să-i asigure marelui Pinţi libertatea de creaţie unde se putea în acele vremuri, adică în Occident. [...] Dacă eşti aşa bengos, băiatule, noi îţi creăm condiţiile ca să-ţi dai măsura, ai grijă însă... etc. – oare nu în felul ăsta vor fi judecat ai noştri? [...] În plus, o dată scăpat de cenzura din ţară, omul nostru începe să-i cînte osanale, căci numai ea, cenzura, ar aduce opera la «imacularea originară» (p. 26) şi ar fi «adevărata condiţie germinativă a capodoperei» (p. 503), altă sursă a acesteia din urmă fiind complicitatea dintre călău şi victimă (pp. 141, 362), subiect despre care bănuim că ştie el ce vorbeşte, nu?". Dincolo de exagerări şi de accentele cam prea acut pamfletare, trebuie să recunoaştem curajul lui Dan Petrescu de a spune lucruri „incomode", „în contra curentului", uneori nedrepte, dar care ne obligă să reflectăm asupra unor teme importante ale actualităţii culturale. Iată un pasaj din finalul articolului de acum: „Toată generaţia lui de «creatori» care, în 1968 «şi încă vreo doi-trei ani buni» după aceea, se afla «în plin flirt cu partidul» şi nu-şi imagina nicidecum «în viitorul imediat relaţii extraconjugale» (p. 289), este indelebil marcată de clientelismul aducător de privilegii, în virtutea genialităţii ei presupuse şi fantasmatice, care a făcut-o docilă la «flirtul» cu puterea şi a amputat-o de orice veleitate de revoltă, lăsîndu-i, în schimb, cale liberă către speculaţiile dubioase despre ambiguitatea şi reversibilitatea raportului dintre călăi şi victime"...

Într-un stil la fel de caustic şi cu o vervă asemănătoare este scrisă şi ultima pagină – semnată – a acestui număr (**Din revistele altora**). Nu intenţionăm să facem aici o „revistă a revistei presei" – unele fragmente merită însă a fi consemnate. De pildă, acesta: „Am cumpărat numărul 1/2004 din **Luceafărul**, după o întrerupere de doi ani de zile. Atunci revista era proastă, dar atît de proastă încît jignesc adjectivul «proastă» folosindu-l aici. Mă întrebam dacă s-o mai fi schimbat ceva, la cele 144 de milioane finanţare de la Ministerul Culturii, cît pentru **România literară**. Ar fi fost cazul". Ceva mai jos citim despre „două pagini ale mereu premiatului şi inevitabil mediocrului Marius Tupan. Beţia de cuvinte pe banii publici". După alte cîteva exemple de acest gen, concluzia cade implacabil: „Şi iată cum incultura dintr-o revistă de cultură e finanţată de Ministerul Culturii şi Cultelor – aşa să le-ajute Dumnezeu!". Partea – totuşi – cea mai amuzantă se referă la amintirile lui Andrei Pleşu despre „Meditaţia transcendentală" (apărute în suplimentul **LA&I** al **Cotidianului** din 19 ianuarie): „Savuroasă e scena în care, odată declanşate anchetele şi şedinţele de demascare ale «transcendentaliştilor», la şedinţa cu artiştii de la Operă, unul dintre cei implicaţi zice că, de fapt, meditaţiile alea erau ceva bun şi, spune el, «...am avut un moment cînd am levitat... Dacă vreţi – a zis el în plină şedinţă de partid –, mă pot concentra să vă arăt că se poate!» Dar bineînţeles că politrucii au sărit să-l oprească. Dacă omul chiar ar fi levitat, le nimicea materialismul dialectic. Sau îi convertea. Şi poate zburau cu toţi în ţările calde, spre bucuria noastră şi jalea culturii de stat şi de Partid de astăzi"...

Suflet Oltenesc

A apărut un nou număr – dublu: 3-4/2003, ultimul pe anul trecut – al revistei de etnologie şi antropologie **Arche**, editată de Centrul Cultural Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Dolj (fosta **Suflet oltenesc**). Sumarul conţine – ca de obicei – destule lucruri demne de interes. În prim-plan este prima parte a unui subtil eseu semnat de reputatul mentalist francez Roger Chartier, director de studii la École des Hautes Études en Sciences Sociales, unul dintre cei mai buni specialişti în problemele istoriei culturale şi în cercetarea istoriei culturii scrise (**Scrierea pe ecran. Cartea de nisip**). Un alt punct de interes teoretic îl constituie partea a doua a studiului **Teoria contează. (Desconsiderînd) discursul antitetic prin adoptarea unei poziţii de confruntare** de Stephen Reyna. Un eseu foarte serios publică în paginile 2-3 etno-antropologul Alexandru Ofrim (**Pentru o antropologie istorică a „culturii comune"**). Despre studiul acestuia (**Cheia şi psaltirea. Imaginarul cărţii în cultura tradiţională românească**) scrie o recenzie atentă Nicolae Mihai. Un „eseu de antropologie" oarecum polemic avînd ca temă cultura populară semnează în paginile 3-4 Bojan Zikic. Cel puţin o menţionare se cuvine făcută şi eseului **Modalităţi de construire a realităţii *în* şi *prin* cîntecul nou** de Anca Stere. De asemenea – primei părţi a comentariului despre **Teoriile sărbătorii primitive. De la Durkheim la Eliade** de Cornel Ducan, precum şi studiului **Scurtă introducere în teoria şi practica ritului** de Nicolae Panea. Sînt şi alte lucruri care – dincolo de unele inegalităţi şi dezacorduri – merită o „recomandare" de lectură. Pe ansamblu, revista etno-antropologică olteană impune prin seriozitatea aplicată.

OGLINZI PARALELE

VIII / 4 – 2003

Numărul 4/2003 al revistei bilingve trimestriale de dialog cultural **Oglinzi paralele**, editată de Societatea Culturală şi Ştiinţifică „Ivan Krasko", în colaborare cu Uniunea Democratică a Slovacilor şi Cehilor din România, conţine şi un supliment (de asemenea bilingv) de 8 pagini „în oglindă" care fişează, pe secţiuni (**Editorial**, **Poezie/Proză cehă**, **Poezie/Proză slovacă**, **Eseul slovac**, **La zece ani după...**, **Interferenţe**, **Consemnări**, **Note despre autori** ş.a.m.d.), sumarul numerelor revistei apărute în cursul anului trecut. O iniţiativă binevenită. Din sumarul secţiunii în limba slovacă (dar cu texte semnate *şi* de autori români) reţinem traducerile prozelor semnate de Gabriela Adameşteanu şi Cornel Ungureanu, ale cîtorva poeme de Ion Mircea şi Florin Iaru, fragmentul lui Lucian Boia despre **Mitul democraţiei**. Demn de interes este şi sumarul secţiunii în limba română (cu texte de autori slovaci), care conţine, între altele, poezii de Josef Mokos, proză de Andrej Chudoba şi Peter Andruska, un eseu de Ivan Strpka – **Ah, copiii mînjiţi cu miere şi cu sînge**, un incitant comentariu al lui Jan Pauer intitulat **Dezbateri istorice şi politică în republicile Slovacă şi Cehă după anul 1989** (avînd drept principală temă tensiunile interetnice nesoluţionate dintre cehi şi slovaci, slovaci şi maghiari etc.), „interferenţe" cu texte de Benjamin Kuras – **Orwellizarea furişîndu-se** şi Roman Joch – **Despre viaţa şi moartea civilizaţiei**.

conflict

Cotidianul

Fondator ION RAŢIU

Să vezi şi să nu crezi: Dinu Săraru, unsul PSD-ului la cîrma – vai! – a Naţionalului bucureştean, „nava amiral" a teatrului românesc, se găseşte să bată obrazul tocmai... notabilităţilor PSD-ului! Luat de val, adică de aroganţa celui care, din activist cultural comunist, a ajuns să se compare cu... predecesorul său de la TNB, Liviu Rebreanu (*sic!*), Săraru scrie iritat în **Cotidianul** de marţi 2 martie că e confundat cu un „distribuitor de bilete", şi anume la spectacole pe care Naţionalul doar le găzduieşte (pe bani!), nu le organizează. Cine-l confundă?: „fel de fel de cabinete şi, fireşte, [...] patronii lor"! Adică politicienii aflaţi la putere, graţie cărora Săraru a primit funcţia! De fapt, întrebarea este: dacă în locul său s-ar fi aflat o personalitate culturală autentică, l-ar mai fi sunat politrucii pe director ca pe un „distribuitor de bilete"?! Şifonat peste poate, Săraru nu pricepe şi-i face pe protectorii săi cu ou şi cu oţet. Iată întregul pasaj: „Nu mă pot opri să nu observ ipostaza de distribuitor de bilete la tot felul de reprezentaţii cu impresar, mai ales de divertisment, ipostază în care e văzut directorul general al Teatrului National de către fel de fel de cabinete şi, fireşte, de patronii lor, unii care nu m-au «agresat» niciodată la premierele primei scene dar care, ca şi în cazul Concertului susţinut de o sută de viori, nu ostenesc să înroşească telefoanele solicitînd, cu aplomb, nu-i aşa, o invitaţie de două, de patru, de şase... locuri! Mai nici unul din pomenitele telefoane, chiar nici unul, n-a sunat să mi se pună întrebarea: cu ce ar putea fi ajutat Teatrul de pe scaunul cu pricina! Cum apare un spectacol de divertisment, cum apare, la tot felul de cabinete, pofta de cultură... cu invitaţii! Fac precizarea smerită că nu-mi amintesc, din cîte am mai citit şi eu, ca Rebreanu să fi fost confundat cu distribuitorul de bilete pe vremea cînd era director la Naţional... La spectacolele cu impresar, mai adaug, Naţionalul e doar gazda plătită şi nu dispune de bilete de protocol"...

monografie

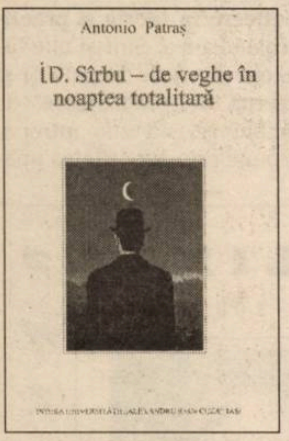

Antonio PATRAŞ
Ion D. Sîrbu – de veghe
în noaptea totalitară
Editura Universităţii
„Alexandru Ioan Cuza",
Colecţia „Biblioteca de istorie literară",
Iaşi, 2003, 306 p.

Monografia lui Antonio Patraş realizează cu un calm academic harta operei lui I.D. Sîrbu, explorînd **Publicistica de tinereţe** din raza Cercului de la Sibiu, apoi **Dramaturgia**, pentru a reface un traseu **De la nuvelă la roman** înaintea **Ultimului I.D. Sîrbu**, cel din corespondenţă şi din jurnal.

Titlurile subcapitolelor din acestă originară teză de doctorat sînt, în general, alcătuite pe baza falsei intertextualităţi; astfel, se pot cita **Ridicolul nostru cel de toate zilele** (o trimitere şi la **Pîinea...** lui Virgil Ierunca, volum cu intervenţiile de la microfonul Europei libere), **Sub zodia absurdului** (**Sub zodia proletcultismului** de M. Niţescu este un indice al criticii literare din anii '50), **Istorie şi utopie** (Cioran), **În căutarea timpului pierdut** sau **Unde eşti, copilărie**. În schimb, nivelul comparatist este din plin reprezentat, în maniera lui G. Călinescu chiar. Iată doar două exemple de apropiere: „**Rudi** şeste unţ personaj înrudit cu eroii retardaţi ai lui Steinbeck sau Faulkner" (p. 158) sau „Nando şdin **Corabia lui Nando**ţ pare frate geamăn cu Melchiade – farsorul, ţiganul vrăjitor din romanul lui Márquez, **Un veac de singurătate** ş...ţ" (p. 162).

În aceeaşi măsură în care sînt diseminate de-a lungul studiului aceste referiri comparatiste, Antonio Patraş identifică siluetele altor scriitori din lumea, dizarmonică, a lui Sîrbu: Beniuc este unul care „ştia şase limbi ş...ţ şi ruseşte", A.E. Baconsky este imortalizat în figura unui poet proletcultist gata să se inspire din realitate, iar Blaga, mentorul, este „evocat alături de Beniuc, într-o istorioară cu tîlc ş...ţ despre un urs grizzly ale cărui gheare de stăpîn marchează brazii la o înălţime inaccesibilă neînsemnaţilor săi rivali".

Cu evidente scăderi de ton sînt cercetate cărţile care ilustrează şi aspecte ale socialismului real (volumul **Concert**, din 1956, fiind şi debutul editorial al lui Sîrbu), doctrina realismului din anii '50 fiind considerată *a priori* o pagină goală a istoriei literaturii române. Poate că ar trebui să reconsiderăm, *mutadis mutandis*, dincolo de abuzurile inerente, realismul socialist în ansamblul orientărilor populare, aşa cum prezintă situaţia, pentru artele plastice, Magda Cârneci: „estetica realismului socialist din anii '30, care atinsese nu doar arta nazistă din Germania şi cea fascistă din Italia, ci şi arta promovată de Frontul Popular din Franţa sau de curentul regionalist din Statele Unite."1

Consideraţiile finale ale acestei monografii enumeră celelalte studii şi păreri critice mai importante despre I.D. Sîrbu, alcătuindu-se şi un mic „clasament"; cercetarea lui Nicolae Oprea (2000) este amendată în privinţa valorii pieselor de teatru (comediile-eseu stau înaintea dramelor, rezumă Antonio Patraş discuţia pe care a argumentat-o în capitolul **Dramaturgia**). Chiar studiul Elvirei Sorohan (1999), cea căreia îi este dedicat volumul lui Patraş, are o dominantă, insistînd „pe bună dreptate, asupra **Jurnalului unui jurnalist fără jurnal**, text care conţine *in nuce*, caracteristicile specifice ş*sic!*ţ ale scrisului lui I. D. Sîrbu".

În fond, meritul lui Antonio Patraş constă în găsirea justului echilibru pe o „piaţă" I.D. Sîrbu, adesea inflaţionată, monografia lui fiind cea de-a cincea din ultimii ani cu acest subiect (alături de cele semnate de Nicolae Oprea, Elvira Sorohan, Lelia Nicolaescu şi Sorina Sorescu).

---

1. Magda Cârneci, **Artele plastice în România 1945-1989**, Editura Meridiane, Bucureşti, 2000, p. 40

Dan GULEA

filozofie

Lucien LÉVY-BRUHL
Experienţa mistică
şi simbolurile la primitivi
Traducere de Raluca Lupu-Oneţ
Editura Dacia, Colecţia „Mundus
Imaginalis", Vol. 7, 2003

Depăşind pozitivismul secolului anterior, Lucien Lévy-Bruhl îşi articulează studiul **Experienţa mistică şi simbolurile la primitivi** utilizînd un vast material etnografic ce acoperă aproape toate continentele. Folosind un instrumentar fenomenologic, cercetătorul francez nu chestionează legitimitatea „experienţei mistice" ca „experienţă", ci propune o tematizare nudă a fenomenului şi a condiţiilor sale de posibilitate. Experienţa, în tradiţia noastră filosofică, este

---

Incursiune în ţara minunilor

ŞTEFAN FIRICĂ

Alain MONTANDON
Basmul cult
sau tărîmul copilăriei
Traducere şi prefaţă
de Muguraş Constantinescu,
Editura Univers,
Colecţia „Studii",
Bucureşti, 2004, 256p.

Faţă de ultimul *best-seller* despre basme tradus în România (Heinrich Zimmer, **Regele şi cadavrul**, publicat de Humanitas în 1994), studiul lui Alain Montandon este diametral opus din cel puţin două puncte de vedere. Întîi, materialul acoperit este cu totul altul. Cîtă vreme indologul german era interesat, prin anii '30-'40, de vechile basme orientale, cercetătorul francez îşi îndreaptă atenţia, în 2001, spre poveştile culte occidentale, nutrite în tradiţia romantică şi ulterioare ei. Apoi, diferă şi perspectiva: ea nu mai derivă din arhetipologia lui Jung, ci din psihanaliza lui Freud şi a continuatorilor săi, Klein, Lacan sau Winnicott. Aşadar, eseul profesorului de literatură comparată de la Universitatea „Blaise Pascal" din Clermont-Ferrand, apărut în traducerea elegantă şi avizată a lui Muguraş Constantinescu, vine în întîmpinarea amatorilor de *contes d'auteurs* care văzuseră că rafturile de „noutăţi critice" ale domeniului erau cam goale.

De fapt, psihanaliza e la Montandon numai motorul care pune în mişcare o maşinărie critică mult mai complicată, în care mai intră şi sociologia, mitologia, semiotica, simbolistica sau cristologia. Altundeva, autorul a numit-o sociopoetică şi a definit-o ca „studiul inserării în scriitură a reprezentărilor şi a imaginarului interacţiunilor sociale".

Cea mai clară ilustrare a sa o găsim în analiza lui **Pinocchio**, aici desfăşurîndu-şi autorul aproape întregul arsenal critic. Metoda aminteşte întrucîtva de cercul hermeneutic al lui Spitzer sau Auerbach şi funcţionează în patru timpi, vizînd alternativ textul, opera, contextul producerii şi contextele receptării. Întîi, fantasmele descoperite în basm (oralitatea devoratoare, refuzarea sînului matern, dezmembrarea corpului) sînt puse în legătură cu o reprezentare a Toscanei sfîrşitului de secol 19, aceeaşi care se desprinde şi din paginile eseistice ale lui Collodi. Aici se întîlneau, consideră Montandon, o tendinţă anarhică, ducînd la carnavalizare şi animalizare, şi o componentă educativă, utopică şi progresistă. Marioneta, metamorfozată în măgăruş, căzută apoi în mediul degradant al circului pentru a face simplă figuraţie într-un regim al aparenţei, îşi termină regresiunea în burta rechinului, pentru a ieşi, în sfîrşit, la lumină şi a găsi raiul burgheziei şi al alfabetizării. În finalul moralizator şi romanţios al lui Collodi, Pinocchio trece de la existenţa estetică la cea etică, de la natură la cultură. Mai departe, criticul părăseşte textul propriu-zis pentru a discuta cele mai importante transpuneri cinematografice ale sale. Mai întîi, varianta trădătoare a lui Disney, care a sacrificat fundalul sumbru şi pitoresc toscan pentru imaginea kitsch a unei Americi naive şi cuminţi, terorizate de diversele „-isme" ale epocii: mercantilism, nazism, etc. Apoi, ecranizarea datorată lui Comencini, care nu „întrebuinţează" textul, ci îl interpretează într-o cheie neorealistă, făcînd din Pinocchio un băieţel în carne şi oase care îşi arogă misiunea de a-i educa pe el pe adulţi, de a-i reînvăţa ce înseamnă libertatea, poezia, dragostea, nesupunerea, bucuria. Răsturnarea semnificaţiilor basmului reflectă schimbarea ideologiilor dominante, astfel încît istoria receptării lui **Pinocchio** devine şi o microistorie a sistemului cultural occidental.

În mod analog, destinul **Vrăjitorului din Oz** reflectă aspiraţiile şi idiosincraziile societăţii americane de-a lungul secolului 20. În perioada imediat următoare scrierii poveştii, ţara lui Oz e asimilată cu Lumea Nouă şi cu idealurile comunitare vehiculate în discursurile politice ale vremii: individualismul, temperanţa faţă de latura mistico-magică, respectul pentru identitatea care topeşte diferenţele. Imaginea nefericitelor maimuţe înaripate pe care le întîlneşte Dorothea la frontiera din Apus trimite la un sentiment de culpabilitate faţă de populaţia indigenă şi aminteşte de tema „inocenţei ambigue", obsesivă în perioada antebelică. Mult mai tîrziu, prin anii '50, bibliotecarii retrag cartea din circulaţie pentru o scurtă, vreme sub motiv că ar fi idilică, dulceagă, nedinamică şi deci... neamericană. Intrată în contracultură, povestea e spectaculos recuperată de generaţia *hippie*, care întemeiază cîteva comunităţi agricole după modelul Oz şi îşi descoperă un simpatic precursor în lăţosul Shaggy Man. Repudierea societăţii industriale, idealul paradisului agrar, reveria familiei lărgite – iată temele care îi apropie pe tinerii cititori din anii '60-'70 de opera lui Baum. Transformată în mit după mai bine de un secol de lecturi şi relecturi, aceasta a devenit, alături de Statuia Libertăţii, unul dintre simbolurile Statelor Unite.

Chiar dacă unele observaţii sînt discutabile (cum ar fi, de pildă, aceea că neo-romantismul lui Michael Ende s-ar trage dintr-o rezervă tipic germană faţă de postmodernitate), partea aceasta a cărţii, dedicată (re)contextualizării, este cea mai rezistentă şi cea mai insolită. S-ar putea înţelege însă că întregul studiu ar fi centrat pe această varietate mai sofisticată de socio-critică. De fapt, psihanaliza rămîne în toate eseurile instrumentul principal, acela care forează în subterana textelor pentru a scoate la lumină nucleul lor ireductibil. Şi rezultatul e că, fatalmente, pe masa de disecţie, toate basmele încep să semene. Fantasmele, angoasele, complexele trecute în revistă circulă de la un basm la altul, în combinaţii abia diferite. Piesele sînt aceleaşi, doar *puzzle*-urile diferă.

Toate lucrurile acestea se leagă de o teorie mai vastă a miraculosului pe care autorul o aminteşte în mai multe capitole ale studiului său. Pe de o parte, pentru Montandon miraculosul are o funcţie de evaziune, punînd în scenă spaimele care nu pot fi exteriorizate altfel, în regim diurn. Pe de alta, funcţia sa referenţială ne întoarce înapoi în lume după o „ocolire ludică", ne integrează „în mod fericit", mai senini, mai liberi, mai „sănătoşi". Aşadar, realitatea, cu problemele ei mai mult sau mai puţin spinoase, joacă totuşi rolul de fundal, chiar dacă uneori rămîne ascunsă după un paravan, ca falsul vrăjitor din Oraşul Smaraldelor la venirea Dorotheei. Oricît ar fi de pasionantă, perspectiva aceasta clinică nu răspunde satisfăcător cel puţin unei întrebări banale şi esenţiale. De ce iubim mai mult un basm decît pe altul, dacă mecanismele lor de producere sînt practic identice? Cum se explică, de pildă, neta preferinţă a micilor cititori de azi pentru seria **Harry Potter** sau pentru **Stăpînul inelelor**, în faţa oricărei poveşti clasice? Poate tocmai prin faptul că „noua literatură pentru copii" abandonează definitiv aproape toate codurile realiste, tinzînd să creeze o lume total autonomă şi autoreferenţială, care îşi are propria istorie, propria mitologie, caz în care se schimbă şi raportul dintre „funcţia de evaziune" şi cea „referenţială". Dar chestiunile acestea nu sînt discutate în carte, din păcate; sociopoeticianul nu face nici o distincţie între basm şi *fantasy* sau între basm şi S.F. Comentează pe acelaşi ton, cu acelaşi aparat critic, **Micul Prinţ** şi **Povestea fără sfîrşit** (un *heroic fantasy* într-o montură realistă), **Peter Pan** şi **E.T.**. Găseşte formula unificatoare, însă trece cu vederea că spectrul fabulosului, văzut prin lentila sa, se reduce la o monocromie supărătoare.

Eseul lui Alain Montandon reprezintă, repetăm, una dintre cele mai valoroase cercetări în domeniul basmului apărute în ultimii ani. Totuşi, el arată încă o dată cît de greu mai poate fi găsită o *mathesis universalis* în postmodernitate.

eminamente cognitivă: percepţiile, intuiţiile sensibile sunt ordonate în vederea formării reprezentării. La „primitivi" (sensul termenului nu este peiorativ, ci este utilizat pentru o diferenţiere mai clară faţă de mentalitatea modernă), experienţa este puternic colorată afectiv. În studii anterioare, Lévy-Bruhl postulase existenţa unei „categorii afective a supranaturalului" ordonînd comportamentul primitivilor. Existenţa unei lumi invizibile, de netăgăduit în acest cadru mental, nu exclude pe de altă parte experienţa obişnuită, funcţionînd după o cauzalitate similară celei pe care o concepem noi. Cele două se organizează fluid într-un continuum necontradictoriu, ininteligibil pentru obişnuinţele noastre diairetice. În praxisul religios ori profan al „primitivului" nu există de altfel concepte „clare şi distincte". Există nenumărate punţi concrete de comunicare între dimensiunea „naturală" a existenţei şi „supranatură": de la visul în care subiectul are posibilitatea de comunica direct cu rudele sale defuncte sau cu totemul său, pînă la experienţele mistice „obiective" precum negoţul cu spiritele protectoare sălăşluind în centrul totemic al clanului, ori riturile colective de invocare şi îmbunare a spiritelor morţilor. Succesul vînătorii, experienţă obişnuită, depinde de performanţa formulelor şi a accesoriilor magice utilizate corespunzător, alături de acţiunea propriu-zisă (întrepătrundere neproblematică a planurilor distincte). Mai mult, eşecul nu se exprimă mai întîi prin neîndemînarea vînătorului ori a pescarului, ci prin prejudiciile pe care acesta le-a adus lumii „de dincolo" (deşi nici această expresie nu este în măsură să descrie coabitarea şi diferenţa calitativă a lumilor, undeva între transcendenţă şi imanenţă). Prezenţa „reală" sau „ireală" a spiritului este neimportantă, întrucît experienţa mistică se fundează în tradiţia mitică transmisă oral, tradiţie care dezvoltă un orizont afectiv al preînţelegerii lumii. Insolitarea unui obiect, a unei fiinţe ce aparţine *de facto* lumii „vizibile" este o raţiune suficientă pentru a declanşa investiţia afectivă cu care mentalitatea primitivă întîmpină supranaturalul.

În această ordine de idei, simbolul nu are caracterul mai mult sau mai puţin arbitrar pe care i-l asociem noi. La origine simbolul nu trimite pur şi simplu la altceva pe care doar îl reprezintă exterior. Lucien Lévy-Bruhl subliniază faptul că simbolul la primitivi conţine şi face prezentă fiinţa „re-prezentată" (literal), sau, ca să folosim termenul privilegiat al cercetătorului, „participă" la fiinţa intimă a simbolizatului. Numai astfel putem înţelege tragedia bătrînului cabrais ce, uitînd să-i dea băţului de care nu se despărţea niciodată (re-prezentîndu-l pe fratele său geamăn, decedat de mult) medicamentele pentru boala de care suferea chiar el, înnebuneşte şi moare la scurt timp după aceea.

Lectura poate fi productivă şi dacă încercăm o comparaţie între procesul de formare a fantasmelor „moderne" şi antecedentele lor „primitive". În ce măsură mentalitatea primitivă este definitiv depăşită rămîne o întrebare fundamentală.

Alex VIRASTĂU

Radio România Cultural,

post al Societăţii Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	

	MHz	kHz
Petroşani	89,5	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

Excelenţa şi problemele antropologiei

MIRCEA LĂZĂRESCU

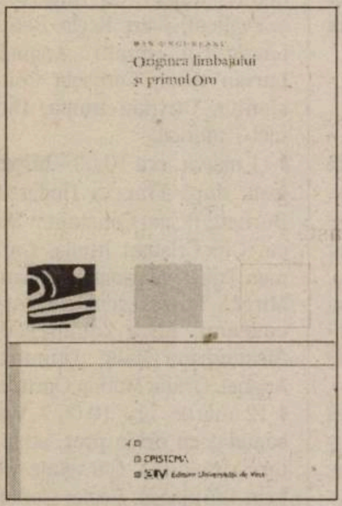

Dan UNGUREANU
Originea limbajului
şi primul Om
Editura Universităţii de Vest,
Timişoara,
2002, 174 p.

Ca orice text care nu eşuează în banalitate, cartea lui Dan Ungureanu **Originea limbajului şi primul Om** invită la reflecţii, comentarii şi dezbateri.

În primul rînd, se cere ca lucrarea să fie integrată într-un context. Nu e vorba de o carte de teologie (privitor, de exemplu, la statutul ontologic al unui om creat de o fiinţă absolută), nici de un text de filozofie speculativă sau de semiotică generală. Cred că cea mai bună plasare ar fi în cadrul antropologiei generale, ştiinţifice. Desigur, apare în discuţie şi limbajul; dar, iarăşi, domeniul se cere delimitat pentru că nu intrăm în legătură cu lingvistica structurală, în tradiţia lui Saussure, sau cu hermeneutica. Lucrarea acordă un important spaţiu genezei şi istoriei limbilor naturale, studierii ştiinţifice a originii şi diversificării acestora. Şi, în cele din urmă – conform titlului –, înseşi originii limbajului (urmărit pe baza datelor ştiinţifice contemporane, de ultimă oră); iar o dată cu aceasta, meditează asupra unei teme fundamentale: „primul Om".

Punînd pentru început între paranteze excelentele treceri în revistă şi sinteze ştiinţifice antropologice în acest domeniu, comentate în carte, se poate începe cu întrebarea fundamentală: cum a apărut primul Om şi în ce măsură limbajul specific uman a fost strict legat de apariţia lui? La început, răspunsul era firesc: Omul, cu limbajul său, este o creaţie a fiinţelor supranaturale fundamentale, în cele din urmă a Dumnezeului unic (creaţia parcurgînd anumite secvenţe temporale în raport cu instanţele „naturii" şi cu fiinţele intermediare de tip „îngeresc"). Pentru a simplifica istoria şi etapele, menţionăm doar secolul al XIX-lea, cînd s-au manifestat cel puţin două doctrine majore: una, care la sfîrşitul idealismului german, prin Hegel, acorda prioritate întru fundamentarea existenţei Umanului, „Spiritului". Acesta – aflat în relaţie intimă cu Absolutul (ca reprezentant al lui Dumnezeu) – trece prin multiple peregrinări dialectice, pînă la realizarea şi împlinirea (printr-un fel de evoluţie) a „Omului modern". A doua, corelată cu dezvoltarea pozitivismului ca o concepţie despre lume şi ştiinţa efectivă, a dezvoltat cumularea sistematică de cunoştinţe obţinute empiric (din această categorie face parte şi opera lui Darwin), fapt ce conduce la structurarea tot mai clară nu doar a teoriilor ştiinţifice (despre tot ce se consideră „real" ca aspecte sau fapte ale lumii), ci şi, în secolul XX, a teoriilor privitoare la aceste teorii.

Secolul XX a cumulat un imens tezaur de fapte, ipoteze şi teorii – inclusiv privitoare la limbaj şi om –, înscrise tot mai ferm în instanţa „teoriilor ştiinţifice" şi în dezbaterile privitoare la validarea „adevărului ştiinţific". Dar, tot în secolul XX, un gînditor solitar – Heidegger – s-a întrebat cu insistenţă ce înseamnă Adevărul. Dar Fiinţa? Dar Lumea? Întrebări care, nesoluţionate în planul speculaţiei critice fundamentale, persistă...

Cartea în discuţie prezintă, comentează şi interpretează cunoştinţele de la sfîrşitul secolului XX şi începutul celui actual, în ceea ce priveşte originea limbajului uman şi a limbilor.

Deşi primele capitole prezintă sintetic cunoştinţele contemporane privitoare la bazele fiziologice ale vorbirii, limbajul animal, şi cel al primatelor, lumea înconjurătoare a omului primitiv – toate urmărind sistematic faptul că, din diverse perspective, *s-a întîmplat* ca limbajul de tip uman să se dezvolte la fiinţa pe care azi o numim Om. Este evident (prin ponderea interesului manifestat în proiectul de ansamblu al lucrării) că un interes cu totul major este acordat analizei originii, dezvoltării şi afirmării grupurilor de limbi existente, corespondentelor şi traductibilităţii acestora. La acest nivel se afirmă şi competenţa celui care scrie cartea, în ceea ce priveşte tehnicile moderne, computerizate de prelucrare, analiză şi transducţie a limbajelor. Pentru un nespecialist, autorul este, evident, un mare pasionat şi cunoscător nu doar al originii limbajului uman în genere (problemă asupra căreia vom reveni), ci al originii limbilor care au apărut, au supravieţuit sau au pierit, au confluat şi s-au sedimentat, limbi ce îşi accentuează – eventual se amplifică şi azi – propria entitate. Provocarea pe care o realizează Dan Ungureanu cu lucrarea sa prezent comentată – şi probabil cu multe alte lucrări – este una extraordinară. Ea aduce în discuţie sinteze posibile ale studiilor empirice şi teoriilor ştiinţifice, realizate în ultimele două decenii.

Este un mare curaj, specific tinereţii dar şi unui *intelectus agens* deosebit, care provoacă comunitatea ştiinţifică să se expună, pentru a-i face faţă.

Prin însăşi concepţia sa, lucrarea nu poate avea concluzii. De fapt se şi termină, în ultimele pagini, cu comentarii obişnuite, fără nici un element tradiţional al unui discurs retoric. Şi totuşi, ultimul capitol, citînd bibliografia şi uneori subliniind-o, sugerează un anumit punct de vedere. Analizînd „bazele sistematice" ale vorbirii, sînt selectate şi sugerate unele idei, dintre care selectăm (ca de altfel din întreaga lucrare, poate într-o atitudine partizană) cîteva. Limbajul uman diferă de limbajul animalelor şi al primatelor nu doar prin bazele sale corporal-neuro-fiziologice (ce au fost expuse la începutul cărţii), ci prin specificul lor de a se gramatiza şi autostructura, ceea ce presupune un sens asertiv al limbajului. E posibil ca „selecţia naturală", înţeleasă în cele mai moderne sensuri, pornind de la mutaţiile genetice la condiţiile geo-ecologice circumstanţiale, să joace un rol important. Dar limbajul uman, structurat sintactic ca aserţiune şi relatare (de aici şi posibila mitologie despre care autorul nu aminteşte) pare a fi o ruptură de nivel. Mersul lent, progresiv în sens darwinian, în direcţia omului, se produce şi se tot produce... Şi, la un moment dat, se instituie limbajul uman. Gramatical, asertiv, auto-productiv şi auto-reproductiv, generator de limbi diverse, dintre care unele pier şi altele se impun, multe confluează, totul se mişcă, într-un nou tip de dialectică, în care acest limbaj, o dată lansat şi instituit, preia, pe socoteala sa, destinul purtătorului său, al omului.

Om care, peste milenii, îşi va pune problema sensului fiinţei şi pe cea a lumii.

Mi se pare dificil – dacă nu imposibil – să se poată face un comentariu pertinent ştiinţific al cărţii lui Dan Ungureanu urmărite în ansamblul ei; şi mă tem că nu numai în România. Şi aceasta, pentru că e vorba de o încercare de sinteză. E posibil ca, în domeniul „reconstrucţiei lingvistice", să existe dispute între specialişti. Dar cum se vor lega oare ele de primele şi ultimele capitole?

Propun o lectură a lucrării făcută cu toată seriozitatea, de toţi oamenii de formaţie culturală.

În Timişoara, unde avem decenii de exerciţiu a dezbaterilor interdisciplinare, Dan Ungureanu ar fi un personaj care s-ar putea integra tradiţiei, fără a renunţa să fie ceea ce vrea să fie, în domeniul pe care intenţionează să-l circumscrie.

În final, ne putem pune cîteva întrebări relevante.

Care este structura ce a făcut posibil (cînd?, unde?, în ce fel? şi de ce?) ca universul biosului – şi în mod specific cel al animalelor superioare – să „evolueze?" (progresiv sau prin salt?) spre universul antroposului?

Care este articulaţia evolutivă şi structurală între cele cîteva elemente care, în mod tradiţional, caracterizează antroposul: limbajul asertiv; interdicţia incestului; credinţa în zei?

În ce măsură şi cum (de ce?, unde? cînd?) apare limbajul gramatical-asertiv în istorisiri de diverse tipuri şi, în primul rînd, în istorii mitico-sacrale, corelate ritualurilor ne-animale, care definesc şi ele, omul? Poate în egală măsură cu limbajul articulat, gramatical, asertiv...?

Fie ca această provocare la dialog, să continue.

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NOTTARA
(tel: 212.52.89)
SALA „HORIA LOVINESCU":

❚ 12 martie, 19.00 – **Sărbători fericite** de Jean Poiret. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ion Dichiseanu, Victoria Cociaş/Diana Lupescu, Crenguţa Hariton, Luminiţa Erga/Daniela Minoiu, Anda Caropol, Viorel Comănici, Alexandru Gheorghiu, Anca Bejenaru

❚ 13 martie, ora 19.00 – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ştefan Radoff, Camelia Zorlescu, Ileana Stana Ionescu/Ruxandra Sireteanu, Cristian Şofron, Crenguţa Hariton, Andreea Măcelaru/Raluca Gheorghiu, Sorin Cociş, George Alexandru, Ion Siminie, Viorel Comănici, Anda Caropol, George Buznea, Gabriela Crişu

❚ 14 martie, ora 19.00 – **Război şi pace**, după Lev Tolstoi. Regia: Petre Bokor. Cu: Emil Hossu, Alexandru Jitea, Dorian Boguţă, Ştefan Sileanu, Cristina Stoica-Ivanciuc, Daniela Minoiu, Alexandru Gheorghiu, Claudiu Romilă, Raluca Gheorghiu, Catrinel Dumitrescu, Dan Bordeianu, Sorin Cociş, Petre Panait, Constantin Cotimanis, Adrian Văncică, Ion Grosu, Ion Haiduc, Mircea Teodorescu

SALA
„GEORGE CONSTANTIN":

❚ 10 martie, ora 19.30 – **Uzina de plăceri S.A.** de Valentin Nicolau. Regia: Alexandru Berceanu. Cu: Virgil Ogăşanu, Crenguţa Hariton, Dan Bordeianu

❚ 11 martie, ora 19.30 – **Înşir-te Mărgărite** de Victor Eftimiu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Ada Navrot, Emilia Dobrin, Luminiţa Erga, Ioana Calotă, Constantin Cotimanis, Răzvan Vasilescu, Ion Grosu, Valeriu Preda, Daniel Popescu, Bogdan Vodă

❚ 12 martie, ora 19.30 – **Doamna nevăzută** de Calderón de la Barca. Regia: Alice Barb. Cu: Catrinel Dumitrescu, Emil Hossu, Valeriu Preda, Daniel Popescu, Ion Grosu, Cristina Stoica Ivanciuc, Daniela Minoiu, Adrian Dumitru

❚ 13 martie, ora 18.00 – **Doi pe o bancă** de Aleksandr Ghelman. Regia: Tudor Mărăscu. Cu: Catrinel Dumitrescu şi Emil Hossu/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului „Nottara"**: **Iona** de Marin Sorescu. Regia: Monica Gavrilaş. Cu: Virgil Ogăşanu

❚ 14 martie, ora 11.00 – **Castelul**, după Franz Kafka. Regia: Tino Geirun. Cu: Mircea Diaconu, Diana Lupescu, Constantin Cotimanis, Luminiţa Erga, Valeriu Preda, Alexandru Jitea/ ora 18.00 – **Variaţiuni enigmatice** de Eric-Emmanuel Schmitt. Regia: Claudiu Goga. Cu: Alexandru Repan şi Mircea Diaconu/ ora 21.00 – **Eden** de Eugene O'Brien. Cu: Dani Popescu şi Ada Navrot. Spectacol realizat în colaborare cu ArCuB

TEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)

❚ 10 martie, ora 19.00 – **La ţigănci**, după Mircea Eliade. Regia: Alexander Hausvater. Cu: Adriana Trandafir, Florin Zamfirescu, Carmen Tănase, Marius Stănescu, Gelu Niţu, Ionel Mihăilescu, Camelia Maxim, Laurenţiu Lazăr, Constantin Cojocaru, Mugur Arvunescu, Dan Bădărău, Iuliana Ciugulea, Oana Ştefănescu, Şerban Ionescu, Angela Ioan, Ioan Bătinaş, Diana Gheorghian

❚ 11 martie, ora 19.00 – **Gaiţele** de Alexandru Kiriţescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Dorina Lazăr, Constantin Cojocaru, Ionel Mihăilescu, Marius Stănescu, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Paula Niculiţă, Antoaneta Zaharia, Petre Nicolae, Ana Maria Moldovan, Pavel Bartoş

❚ 12 martie, ora 19.00 – **Veronika se hotărăşte să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho. Regia: Gelu Colceag. Cu: Cătălina Mustaţă, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureşan, Paula Niculiţă, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu, Ionuţ Kivu

❚ 13 martie, ora 19.00 – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg. Regia: Felix Alexa. Cu: Adriana Trandafir, Marius Manole, Antoaneta Zaharia, Liviu Timuş, Pavel Bartoş

❚ 14 martie, ora 19.00 – **Arden din Feversham**, autor englez anonim din secolul al XVI-lea. Regia: Dragoş Galgoţiu. Cu: Dan Bădărău, Cătălina Mustaţă, Marius Stănescu, Mircea N. Creatu, Laurenţiu Lazăr, Constantin Cojocaru, Mircea Constantinescu, Gabriel Pintilei, Marian Ghenea, Sorin Tofan, Pavel Bartoş, Paula Niculiţă, Mugur Arvunescu, Ioan Bătinaş, Constantin Rotaru, Rodica Mandache, Jeanine Stavarache, Virginia Rogin, Wanda Rotaru

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)

❚ 11 martie, ora 19.00 – **De Pretore** de Eduardo de Filippo. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Clara Vodă, Luminiţa Gheorghiu, Marius Capotă, Doru Ana, Daniela Nane, Mihai Bisericanu, Ion Cocieru, Petre Lupu, Adrian Ciobanu

❚ 12 martie, ora 19.00 – **Unchiul Vanea** de Anton Pavlovici Cehov. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Horaţiu Mălăele, Victor Rebengiuc, Cornel Scripcaru, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Anca Sigartău/Andreea Bibiri, Ana Ioana Macaria, Ionel Mihăilescu

❚ 13 martie, ora 19.00 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick şi Ron Clark. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu

❚ 14 martie, ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru

SALA „TOMA CARAGIU":
(tel: 212.05.27)

❚ 13 martie, ora 19.00 – **Thomas A Becket** de Jean Anouilh. Regia: Adrian Pintea. Cu: Adrian Pintea, Marius Chivu, Irina Petrescu, Doru Ana, Ion Cocieru, Şerban Pavlu, Alina Berzunţeanu, Daniel Popa, Gheorghe Ifrim

❚ 14 martie, ora 19.00 – **Anatomie. Titus. Fall of Rome** de Heiner Müller. Regia: Alexandru Darie. Cu: Cornel Scripcaru, Dan Aştilean/Radu Amzulescu, Camelia Maxim, Claudiu Stănescu, Marian Râlea, Romeo Pop, Daniel Popa, Marius Capotă, Adrian Ciobanu

TEATRUL MIC
(tel: 312.36.63)

❚ 11 martie, ora 19.00 – **Cum iubeşte cealaltă jumătate** de Alan Ayckbourn. Regia: Sanda Manu. Cu: Claudiu Istodor, Rodica Negrea, Adriana Şchiopu, Oana Ioachim, Ovidiu Niculescu, Vitalie Bantaş

❚ 12 martie, ora 19.00 – **Spirit** de Margaret Edson. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Valeria Seciu, Gheorghe Visu, Mihaela Rădescu, Ovidiu Niculescu, Monica Mihăescu, Mihaela Măcelaru, Liliana Pană, Radu Zetu, Bogdan Talaşman, Marius Călugăriţa, Ilinca Bantaş

❚ 13 martie, ora 19.00 – **Alex şi Morris** de Michael Elkin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Medeleanu-Dembinski

❚ 14 martie, ora 11.00 – **Popcorn** de Ben Elton. Regia: Răzvan Săvescu. Cu: Cristian Iacob, Oana Ioachim, Claudiu Istodor, Crina Matei, Dana Medeleanu-Dembinski, Simona Mihăescu, Radu Zetu, George Hodor, Niculae Ieremciuc/ ora 19.00 – **Spionul balcanic** de Dusan Kovacevic. Regia: Claudiu Goga. Cu: Dan Condurache, Coca Bloos, Cerasela Constantin, Mihai Dinvale, Eugen Cristian Motriuc

TEATRUL FOARTE MIC
(tel: 314.09.05)

❚ 11, 13 martie, ora 19.00 – **Paparazzii sau Cronica unui răsărit de soare avortat** de Matei Vişniec. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Bogdan Talaşman, Petre Moraru, Eugen Cristian Motriuc, Oana Albu, Mihai Dinvale, Coca Bloos, Avram Birău, Liliana Pană, Marius Ionescu, Radu Zetu

❚ 14 martie, ora 19.00 – **Un spectacol de teatru** de Aureliu Manea. Regia: Chris Simion. Cu: Adriana Trandafir, Ştefana Zamfirescu, Claudia Negroiu, Adrian Văncică, Radu Solcanu, Gabriel Fătu. Spectacol prezentat în colaborare cu UNATC

THEATRUM MUNDI
(tel: 210.42.81)

❚ 11 martie, ora 18.30 – **Regele moare** de Eugen Ionescu. Regia: Victor Ioan Frunză. Cu: Marius Bodochi, Florina Cercel, Gabriela Butuc, Viorel Păunescu, Irina Bîrlădeanu, Marius Gîlea, Ligia Dună

TEATRUL DE COMEDIE
(tel: 315.91.37)
SALA MARE:

❚ 10 martie, ora 18.30 – **A douăsprezecea noapte** de W. Shakespeare. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Bănică jr, Tudor Chirilă, Emilia Popescu, Valentin Teodosiu, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Dorina Chiriac, Mirela Oprişor, Gheorghe Şimonca, Marian Popescu, Bogdan Florea, Virgil Gătăianţu, Bogdan Tudor, Răzvan Vasilache, Mihnea Stănescu, Doina Antohi, Beatrice Peter, Mirela Zeţa, Iulia Lumînare, Raluca Tudorache

❚ 11 martie, ora 18.30 – **Marlene** de Pam Gems. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Emilia Popescu, Aurora Leonte

❚ 12 martie, ora 18.30 – PREMIERĂ – **Audiţia** de Alexandr Galin. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Aurora Leonte, Luminiţa Gheorghiu, Gabriela Popescu, Mihaela Teleoacă, Delia Nartea, Laura Creţ/Irina Cornişteanu, Florin Anton, Ion Chelaru, Doru Ana, Marius Florea Vizante, Aurelian Bărbieru

❚ 13 martie, ora 18.30 – **Ţara lui Abuliu** de Dumitru Solomon. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Marian Râlea, Valentin Teodosiu, Şerban Georgevici, Alexandru Pop, Dorina Chiriac, Laura Creţ/Mirela Oprişor, Dragoş Huluba, Lorette Enache, Victor Yila, George Grigore, Mihaela Măcelaru, Adina Cristescu

❚ 14 martie, ora 18.30 – **Pălăria**, după **Un Chapeau de paille** de Eugène Labiche. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: George Mihăiţă, Ion Chelaru, Gheorghe Dănilă, Virginia Mirea, Dan Tudor, Tudor Chirilă, Mihaela Teleoacă, Delia Nartea, Doina Antohi, Laura Creţ, Adina Cristescu, Mihaela Măcelaru, George Grigore, Şerban Georgevici

SALA STUDIO:

❚ 11 martie, ora 19.00 – **Lady Di** de Tomislav Zajec. Regia: Andreea Vulpe. Cu: Alexandru Pop, Mihaela Teleoacă, Şerban Georgevici, Mihai Bendeac, Dan Morariu

TEATRUL ACT
(tel: 310.31.03)

❚ 10 martie, ora 19.00 – **Bash. O trilogie contemporană** de Neil LaBute. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihai Călin, Ioana Flora, Vlad Zamfirescu, Mihaela Sîrbu. O producţie a Teatrului Fără Frontiere

❚ 11 martie, ora 19.00 – **Creatorul de teatru** de Thomas Bernhard. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Marcel Iureş, Valeria Seciu, Constantin Drăgănescu, Afrodita Androne, Vitalie Bantaş

❚ 12 martie, ora 19.00 – **Ultima bandă a lui Krapp** de S. Beckett. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Marcel Iureş. Spectacol realizat în colaborare cu ArCuB

❚ 13 martie, ora 19.00 – **Natural born fuckers**, după Eric Bogosian. Regia: Marcel Top. Cu: Mădălina Ghiţescu/Marilena Botiş, Toma Dănilă, Radu Iacoban, Gabriel Călinescu, Virgil Aioanei, Răzvan Oprea, Adrian Anghel, Rolando Matsangos, Alexandru Nedelcu, Doru Bem, Mihai Marinescu, Marcel Top

GREEN HOURS
(tel: 314.57.51)

❚ 9 martie, ora 20.00 – **Arăt bine azi?** de Xavier Durringer, producţie a Companiei „Teatrul Luni". Regia: Ana Mărgineanu. Cu: Ada Simionică, Ioan Andrei Ionescu, Toma Dănilă. Muzica: Dorina Crişan Rusu

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN
(tel. 315.89.80)

❚ 11 martie, ora 19.30 – **Made in România**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dana Cavaleru, Dragoş Huluba, Violeta Totir, Mihai Răzuş, Vlad Oancea, Oxana Moravec, Andrei Vasluianu, Adriana Nicolae, Lucian Maxim, Adelaida Zamfira, Ion Parea, Ioana Visalon, Mihai Barangă, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Ioana Flora, Silviu Oltean, Cristina Ionda, Eduard Dumitru, Florin Roşu

TEATRUL EVREIESC
(tel: 323.39.70)

❚ 11 martie, ora 18.30 – **Direct din Amsterdam: Anne Frank**. Regia: Alexander Hausvater. Cu: Rudy Rosenfeld, Leonie Waldman Eliad, Roxana Guttman, Nicolae Călugăriţa, Luana Stoica, Arabela Neazi, Geni Brenda, Natalie Ester, Nicolae Predică, Marius Călugăriţa, Bianca Dumitriu, Octavian Cercel, Alex Mihai, Veaceslav Grosu, Cristina Cîrcei, Mircea Dragoman

❚ 13 martie, ora 18.30 – **Direct din Amsterdam: Anne Frank**

❚ 14 martie, ora 11.00 – **Vînzătorii de Haloimes (Comoara)**, muzical după Şalom Alehem. Regia: Harry Eliad. Cu: Rudy Rosenfeld, Leonie Waldman Eliad, Geni Brenda, Nicolae Călugăriţa, Ion Grosu, Arabela Neazi, Bianca Dumitriu, Nicolae Predică, Florin Petrini, Sorin Tofan, Veaceslav Grosu, Mircea Dragoman. Lectura textului în limba română: Dorina Păunescu/ ora 18.30 – **Direct din Amsterdam: Anne Frank**

STUDIOUL CASANDRA
(tel. 336.43.40)

❚ 9, 12, 13 martie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Bădăranii** de Carlo Goldoni, clasa prof. univ. dr. Adrian Pintea, prof.asoc. Florin Grigoraş, prep.univ. Dana Rotaru. Cu: Bogdan Florea, Ileana Gherghina Armăşescu, Bianca Cristea, Monica Dodrişan, Aniela Petreanu, Karina Nagy, Nadiana Severin, Alexander Mustaţă, Andrei Vizitiu, Bogdan Sărătean, Marius Miron, Gabriel Gheorghe, Bogdan Angelescu

❚ 10 martie, ora 19.00 – **Blues pentru un mort** de Caridad Svich. Regia: Radu Grigore. Cu: Simona Ghiţă, Irina Velcescu, Bianca Cristea, Costina Ciciulică, Adina Andrei, Gabriel Călinescu, Andrei Barbu, Bogdan Cotleţ, Ştefan Ruxanda

❚ 11 martie, ora 19.00 – **Pescăruşul** de A.P. Cehov. Regia: Corina Oprea. Cu: Anna Maria Opra, Alex Mărgineanu, Andrei Barbu, Raluca Gheorghiu, Bogdan Sărătean, Ecaterina Ţugulea, Maria Roman, Cătălin Neamţu, Leonid Doni, Pavel Bărsan

❚ 14 martie, ora 19.00 – **8 femei** de Robert Thomas. Cu: Doina Şandru, Caroline Gombe, Violeta Aldea, Maria Roman, Cristina Briciu, Lorena Lupu, Marcela Roibu, Oana Piecniţa

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"
(tel: 336.43.40)

❚ 13 martie, ora 12.00 – **Oanţă şi Boanţă**, spectacol pentru copii. Regia: Claudia Negroiu. Cu: Claudia Negroiu, Dana Porlogea

❚ 13 martie, ora 19.00 – **De... mers în pustiu** de Dumitru Solomon. Cu: Raluca Robu, Andreas Petrescu, Radu Solcanu

❚ 14 martie, ora 19.00 – **Proprietate condamnată** de Tennessee Williams. Regia: Marian Popescu. Cu: Monica Florescu, Marian Popescu

ArCuB

❚ 11 martie, ora 18.00 – **Peter Gynt** de Henrik Ibsen, producţie a Teatrului Logos. Regia: Oswald Gayer

TEATRUL DE REVISTĂ „CONSTANTIN TĂNASE"
(tel: 315.56.78)

❚ 12, 13, 14 martie, ora 18.00 – **Doi băieţi cu sticleţi**. Regia: Biţu Fălticineanu. Coregrafia: Cornel Popovici. Dirijor: Dan Ardelean. Cu: Nae Lăzărescu, Vasile Muraru, Valentina Fătu, Ortansa Stănescu, Diana Radu, Bianca Anghel, Marcel Horobeţ, George Enache, Romică Sârbu, Daniela Cristea. Participă: orchestra şi ansamblul de balet al Teatrului

TEATRUL „ION CREANGĂ"
(tel: 211.85.90)

❚ 9 martie, ora 10.00 – **De-aş fi Scufiţa Roşie**, adaptare de Ion Gârmacea după poveştile scrise de Charles Perrault şi fraţii Grimm. Regia: Sorana Coroamă Stanca. Cu: Cristian Irimia, Carmen Palcu, Lucian Ifrim, Alexandrina Halic, Mirela Busuioc

❚ 10 martie, ora 10.00 – **Hainele cele noi ale regelui**, adaptare după H.Ch. Andersen şi Evghenii Şvarţ. Regia: Beres László. Cu: Dumitru Anghel, Lucian Ifrim, Cerasela Constantin, Cristian Irimia, Daniel Tudorică

❚ 11 martie, ora 10.00 – **Micul lord**, după Frances Hodgson Burnett. Regia: Constantin Dicu. Cu: Cristian Irimia, Carmen Palcu, Marioara Sterian, Mircea Muşatescu, Ion Arcudeanu, Anca Zamfirescu, Alexandrina Halic, Dumitru Anghel, Ovidia Manon Oprişan

❚ 12 martie, ora 10.00 – **Voi scandal cu orice preţ**, adaptare după I.L. Caragiale de Ioan Gârmacea. Regia: Cornel Todea. Cu: Cristian Irimia, Mihai Verbiţchi, Carmen Palcu, Daniel Tudorică, Marcela Andrei, Mirela Busuioc, Claudia Revnic, Marioara Sterian, Anca Zamfirescu, Marina Procopie

❚ 13 martie, ora 11.00 – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Cornel Todea. Cu: Ani Creţu, Alexandrina Halic, Boris Petroff, Cornelia Pavlovici, Marina Procopie, Daniel Tudorică, Florina Luican, Anca Zamfirescu, Cristian Irimia

❚ 14 martie, ora 11.00 – **Dănilă Prepeleac**, dramatizare de Eugen Apostol după Ion Creangă. Regia: Boris Petroff. Cu: Lucian Ifrim, Mirela Busuioc, Ion Arcudeanu, Gabriel Coveşeanu, Marius Nănău, Dumitru Anghel

TEATRUL EXCELSIOR
(tel: 315.97.20)

❚ 9 martie, ora 10.00 – **Frumoasa şi bestia**, adaptare de Marius Nina, după Charles Perrault. Regia: Ion Lucian/Marius Nină. Cu: Ion Lucian/Bogdan Caragea, Annemary Ziegler, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu/Cristian Boeriu, Ilie Georgian Petrică

❚ 10 martie, ora 9.00 – **Mica sirenă**, dramatizare de Alexandru Andy Kessler. Regia: Olimpia Arghir. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu/Veronica

Popescu Neagu, Vasile Menzel, Cristian Nicolaie, Robert Radoveneanu, Ştefan Velniciuc

- 11 martie, orele 9.00 şi 11.00 – **Aladin şi lampa fermecată** de Alexandru Andy Kessler. Regia: Ion Lucian. Cu: Cosmin Şofron, Vasile Menzel, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu
- 12 martie, orele 9.00 şi 11.00 – **Mica sirenă**
- 14 martie, ora 11.00 – **Degeţica**, adaptare de Aurel Mitran după H.Ch. Andersen. Regia: Victor Radovici. Cu: Corina Dragomir, Ciprian Cojenel, Annemary Ziegler, Veronica Popescu-Neagu, Stelian Milu, Mihaela Coveşeanu, Marian Rădulescu, Emanuel Ionescu, Bogdan Niţă
- 15 martie, ora 9.00 – **Aladin şi lampa fermecată**

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ

SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)

- 9 martie, ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu, după H.Ch. Andersen. Regia: Gavril Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Victor Bucur, Mariana Zaharia
- 10, 15 martie, ora 10.00 – **Harap Alb**, după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristina Roşiianu, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur
- 11 martie, ora 10.00 – **Frumoasa şi bestia**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Daniel Stanciu, Cristian Mitescu, Mariana Zaharia, Liliana Gavrilescu, Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Victor Bucur, Ioana Chelaru Popovici
- 12 martie, ora 10.00 – **Capra cu trei iezi**, după Ion Creangă. Regia: Gabriel Apostol. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Cristian Mitescu, Liliana Gavrilescu, Mariana Zaharia, Claudiu Iordan
- 13 martie, ora 11.00 – **Răţuşca cea urîtă**, adaptare de Elena Drăguşin-Popescu după H.Ch. Andersen. Regia: Anca Puşcaş. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Dora Ortelecan Dumitrescu, Liliana Gavrilescu, Eugenia Barbu, Graţiela Ştefan Ene, Daniel Stanciu, Mariana Zaharia

SALA LAHOVARI:
(tel.: 211.08.29)

- 9, 10, 12, 15 martie, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Roxana Vişan/Ioana Chelaru Popovici, Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan
- 11 martie, orele 10.00 şi 14.00 – **Păcală** de Cristian Pepino, după motive populare. Regia: Ioan Brancu. Cu: Mihai Dumitrescu, Gabriel Apostol, Daria Gănescu, Bruno Măstan, Alina Petrescu/Rodica Dobre, Daniela Lungeanu, Monica Madas
- 14 martie, ora 11.00 – **Ali-Baba şi cei 40 de hoţi**, adaptare după **1001 de nopţi**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Ioan Brancu, Mihai Dumitrescu, Daria Gănescu, Gabriel Apostol, Paul Ionescu, Rodica Dobre, Bruno Măstan, Florentina Tănase, Angela Filipescu, Alina Petrescu

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA“

- 10 martie, ora 17.00 – Sala Animaţie – **Doamna Bovary... sînt ceilalţi** de Horea Gârbea. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Firuţa Apetrei, Viorel Baltag, Adriana Găzdaru, Ştefan Ionescu, Adrian Pârvu
- 11 martie, ora 17.00 – Sala Animaţie – **Iar te sinucizi, iubito?!** de Pierre Chesnot. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Doina Iacob, Eliza Noemi Judeu
- 12 martie, ora 17.00 – Sala Ateneu – **Necazurile lui Pantalone**, după **Commedia dell'arte**. Regia: Mihai Serghei Todor. Cu: Ion Goranda, Valentin Branişte, Florina Găzdaru, Adrian Găzdaru, Anca Bucşă, Gabriel Duţu, Corina Goranda, Daniela Vrînceanu
- 14 martie, ora 18.00 – Sala Animaţie – **Doamna Bovary... sînt ceilalţi**

TEATRUL DE ANIMAŢIE „V. ALECSANDRI“

- 9 martie, ora 11.00 – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Mihaela Popa, Adrian Costraş
- 10 martie, ora 10.00 – **Fata babei şi fata moşului**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Valentin Dobrescu. Cu: Marlene Duduman, Sorina Moian, Liliana Isbândă, Eugen Ionescu, Mihai Chihaia
- 11 martie, orele 10.00 şi 12.00 – **Fata babei şi fata moşului**
- 12 martie, ora 10.30 – **Jack şi vrejul de fasole**
- 14 martie, ora 11.00 – **Făt Frumos şi Vrăjitoarea** de Nicolae Roşioru. Regia: Nicolae Roşioru. Cu: Sorina Moian, Rodica Dănciulescu, Daniela Vrînceanu, Mihai Chihaia, Eugen Ionescu, Andreea Sandu, Micky Murafa, Laurenţiu Budău, Marian Puiu Gheorghiu, Liliana Isbîndă

BRĂILA

TEATRUL „MARIA FILOTTI“

SALA MARE:

- 12 martie, ora 18.00 – **Arta adulterului** de Pierre Chesnot, spectacol al Teatrului dramatic din Galaţi. Regia: Dan Tudor
- 13, 14 martie, ora 18.00 – **Madame de Sade** de Yukio Mishima. Regia: Szabo K. Istvan

SALA STUDIO:

- 14 martie, ora 11.00 – **Piatra din casă** de Vasile Alecsandri. Regia: Mircea Valentin

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

- 9 martie, ora 19.00 – **Colonelul şi păsările** de Hristo Boicev. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Victor Rebengiuc, Carmen Culcer, Angelica Nicoară, Irina Wintze, Elena Ivanca, Ramona Dumitrean, Eva Crişan
- 12 martie, orele 10.00 şi 12.00 – PREMIERĂ – **Scufiţa roşie** de fraţii Grimm. Regia: Petre Băcioiu. Cu: Nicoleta Văluţă, Lucia Wanda Toma, Adrian Drăguşin, Gabriel Chirea, Paul Basarab

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

- 9, 12 martie, orele 10.00 şi 12.00 – **Matei gîscarul**, spectacol al secţiei maghiare
- 10 martie, orele 10.00 şi 11.15 – **Inelul fermecat**, spectacol al secţiei române
- 11 martie, orele 10.30 şi 12.30 – **Inelul fermecat**/ ora 17.00 – **Bee-Ba-Boo Club**, spectacol al secţiei maghiare
- 13 martie, ora 12.00 – **Micul porcar**, spectacol al secţiei maghiare
- 14 martie, ora 12.00 – **Cenuşăreasa**, spectacol al secţiei române

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU“

DRAMĂ:

- 11 martie, ora 18.30 – **Bădăranii** de Carlo Goldoni. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Lucia Ştefănescu, Tudor Smoleanu, Nadiana Sălăgean, Florica Dinicu, Marian Despina, Otilia Pătraşcu, Karl Baker, Ilie Gîlea, Ion Radu Burlan
- 12 martie, ora 18.30 – **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri** de Lukas Bärfuss. Regia: Radu Afrim. Cu: Elena Popa, Lucia Ştefănescu, Constantin Cojocaru, Karl Baker, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Sebastian şi Narcis
- 13 martie, ora 18.30 – **Audiţia** de Alexandr Galin. Regia: Alice Barb. Cu: Raluca Zamfirescu, Constantin Cojocaru, Niculae Urs, Oxana Moravec, Cristina Moldoveanu, Dragoş Cîmpan, Tudor Smoleanu, Nadiana Sălăgean, Ana Bart, Otilia Pătraşcu, Ada Simionică, Karl Baker
- 14 martie, ora 18.30 – AVANPREMIERĂ – **Peripeţiile bravului soldat Ivan Turbincă** de Radu Macrinici. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Andrei Vasluianu, Marian Despina, Ilie Gîlea, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Lizica Sterea, Ioana Roşu, Nelu Neagoe, Carmen Bogdan, Mihaela Rus, Cătălina Radu, Mihai Androne, Paul Nicolae, Cătălin Rădulescu, Narcis Stoica, Sebastian Nicolae, Nicolae Nicolaescu

REVISTĂ:

- 10 martie, ora 11.00 – **Ali Baba şi cei 40 (?) de hoţi**. Regia: Marcela Ţimiraş
- 12 martie – la Buşteni – **Ali Baba şi cei 40 (?) de hoţi**

PĂPUŞI:

- 9 martie, ora 10.30 – **Pecetea fermecată**
- 10 martie, ora 11.00 – **Pecetea fermecată**
- 11 martie, ora 10.30 – **Harap Alb**
- 14 martie, ora 11.00 – **Harap Alb**

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN“

- 10 martie, orele 10.00 şi 12.00 – Casa de cultură Drăgăşani – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu. Cu: Alina Mangra, Lidia Stratulat, Haricleea Nicolau, Doru Zamfirescu, Laurenţiu Stratan/Vasile Marinoiu, Remus Vlăsceanu
- 11 martie, ora 10.00 – Grădiniţa Carpatina – **Ileana Sînziana** de Ioan Brancu, după Petre Ispirescu. Regia: Ioan Brancu
- 12 martie, ora 10.00 – Grădiniţa Colonie – Nuci – **Ileana Sînziana**
- 12, 13, 14 martie, ora 18.30 – PREMIERĂ – **Conul Leonida faţă cu Reacţiunea** şi **Politica Zilii** de I.L. Caragiale. Regia: Adrian Roman. Cu: Gabriel Tudorin, Lia Stratulat, Harcileea Nicolau, Remus Vlăsceanu

SIBIU

TEATRUL „RADU STANCA“

- 9 martie, ora 19.00 – **Vizita bătrînei doamne** de Friedrich Dürrenmatt. Regia: Andreas Kloos
- 12 martie, ora 19.00 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Şerban Puiu
- 14 martie, ora 19.00 – **Opt femei** de Robert Thomas. Regia: George Ivaşcu

TÎRGOVIŞTE

TEATRUL „TONY BULANDRA“

- 13 martie, ora 19.00 – **Domnişoara Nastasia** de G.M. Zamfirescu. Regia: Petrică Nicolae. Cu: Petrică Nicolae, Sebastian Papaiani, Laura Vasiliu, Adina Stan, Simona Şaiu, Irina Melnic, Maria Nicola, Georgiana Mazilescu, Sorin Ionescu, George Corneanu, Ilie Iordan, Ştefan Cepoi, Vitalie Ursu, Radu Claudiu Sandu

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

- 9 martie, orele 9.30 şi 11.00 – **Mateiaş gîscarul**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare
- 10 martie, orele 9.30 şi 11.00 – **Elefănţelul curios**, spectacol pentru copii al secţiei române/ orele 9.30, 11.00 şi 12.30 – la Sovata – **Janos Vitez**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare
- 11 martie, orele 9.30 şi 11.00 – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române
- 12 martie, ora 19.00 – **Hess**, spectacol pentru adulţi al secţiei române
- 14 martie, ora 11.00 – **Prinţesa Majolenka**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

FILM

9-11 martie

BUCUREŞTI

- **Cold Mountain**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Anthony Minghella. Cu: Nicole Kidman, Jude Law, Charlie Hunnam, Donald Sutherland, Renée Zellweger, Natalie Portman, Jena Malone/ Patria/ orele: 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 21.00
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: David Zucker. Cu: Anna Faris, Charlie Sheen, Anthony Anderson, Denise Richards, Eddie Griffin, Ja Rule, Leslie Nielsen, Macy Gray, Pamela Anderson/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00
- **Circuite de foc**, SUA, 2004. Regia: Joseph Kahn. Cu: Ice Cube, Martin Henderson, Monet Mazur, Christina Milian, Jaime Pressly, Jay Hernandez, Matt Schulze/ Luceafărul/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.30
- **Confesiunile unei minţi periculoase**, SUA, 2003. Regia: George Clooney. Cu: George Clooney, Julia Roberts, Drew Barrymore, Sam Rockwell, Brad Pitt, Maggie Gyllenhaal, Matt Damon, Rutger Hauer/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.15, 19.30
- **Cuscrii**, SUA, 2003. Regia: Andrew Fleming. Cu: Michael Douglas, Albert Brooks, Candice Bergen, Robin Tunney/ Corso/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Festival/ orele: 11.00, 15.00, 19.00
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe, Seizo Fukumoto, Tony Goldwyn/ Gloria/ orele: 13.00, 15.45, 18.30
- **Inimă de urs**, SUA, 2003. Regia: Aaron Blaise, Robert Walker. Cu: Joaquin Phoenix, Jeremy Suarez, D.B. Sweeney, Dave Thomas, Michael Clarke Duncan, Rick Moranis/ Favorit/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. Regia: Robert Rodriques. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke, Willem Dafoe/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00
- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004. Regia: John Woo. Cu: Ben Affleck, Uma Thurman, Aaron Eckhart, Colm Feore/ Lumina/ orele: 11.15, 13.15, 15.15, 17.15, 19.15
- **Dulcea saună a morţii**, România, 2003. Regia: Andrei Blaier. Cu: Gheorghe Dinică, Mitică Popescu, Avram Birău, Costel Constantin, Dana Rogoz, Dumitru Rucăreanu, Emil Slotea, Eugenia Şerban, Florian Ghimpu, Florin Zamfirescu, George Alexandru, Gheorghe Visu, Ion Haiduc, Irina Movilă, Marian Gheorghe, Melania Medeleanu, Nicodim Ungureanu, Nicolae Enache Praida, Nicolae Urs, Ruxandra Sireteanu, Vasile Popa/ Europa/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knightley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thornton, Denise Richards, Rowan Atkinson, Shannon Elizabeth/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)

- **Invaziile barbare**, Canada, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: Denys Arcand. Cu: Remy Girard, Stéphane Rousseau/ ora 21.15
- **Apa intunecată**, 2002. PREMIERĂ. Regia: Hideo Nakata. Cu: Mirei Oquchi, Hitomi Kuroki/ orele: 15.15, 19.45, 22.15
- **Cold Mountain**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 15.00, 18.15, 21.30
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 13.45, 16.00, 18.15, 20.30, 22.45
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ orele: 14.15, 17.30, 20.45
- **Inimă de urs**, SUA, 2003/ orele: 13.00, 17.45
- **Peştele cel mare**, SUA, 2003. Regia: Tim Burton. Cu: Ewan McGregor, Albert Finney, Alison Lohman, Billy Crudup, Danny DeVito, Helena Bonham Carter, Jessica Lange, Marion Cotillard, Robert Guillaume, Steve Buscemi/ ora 18.15
- **Cuscrii**, SUA, 2003/ orele: 16.00, 21.00, 23.15
- **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003. Regia: James Cox. Cu: Val Kilmer, Kate Bosworth/ ora 13.30
- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ ora 17.00
- **Juriul**, SUA, 2003. Regia: Gary Fleder. Cu: John Cusack, Gene Hackman, Dustin Hoffman, Rachel Weisz/ orele: 14.00, 19.15, 22.00
- **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Tara Reid, Ashton Kutcher, Andy Richter, Carmen Electra, Jon Abrahams, Michael Madsen, Molly Shannon, Terence Stamp/ orele: 14.30, 16.45, 19.30, 21.45
- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ orele: 14.15, 16.30, 18.45, 21.00, 23.00
- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin

Biblioteca Centrală Universitară

închiriază pentru acţiuni cultural-artistice şi ştiinţifice (expoziţii, lansări şi prezentări de carte, tehnologii informaţionale etc.) holul aulei de la intrarea principală în clădirea fostei Fundaţii Universitare „Carol I“ din Piaţa Revoluţiei.

Spaţiul, în suprafaţă de 173 mp, a fost restaurat după planurile originale, este dotat corespunzător pentru serviciile oferite şi are expunere directă spre Calea Victoriei.

Pentru informaţii suplimentare – Tel./Fax 312.0108.

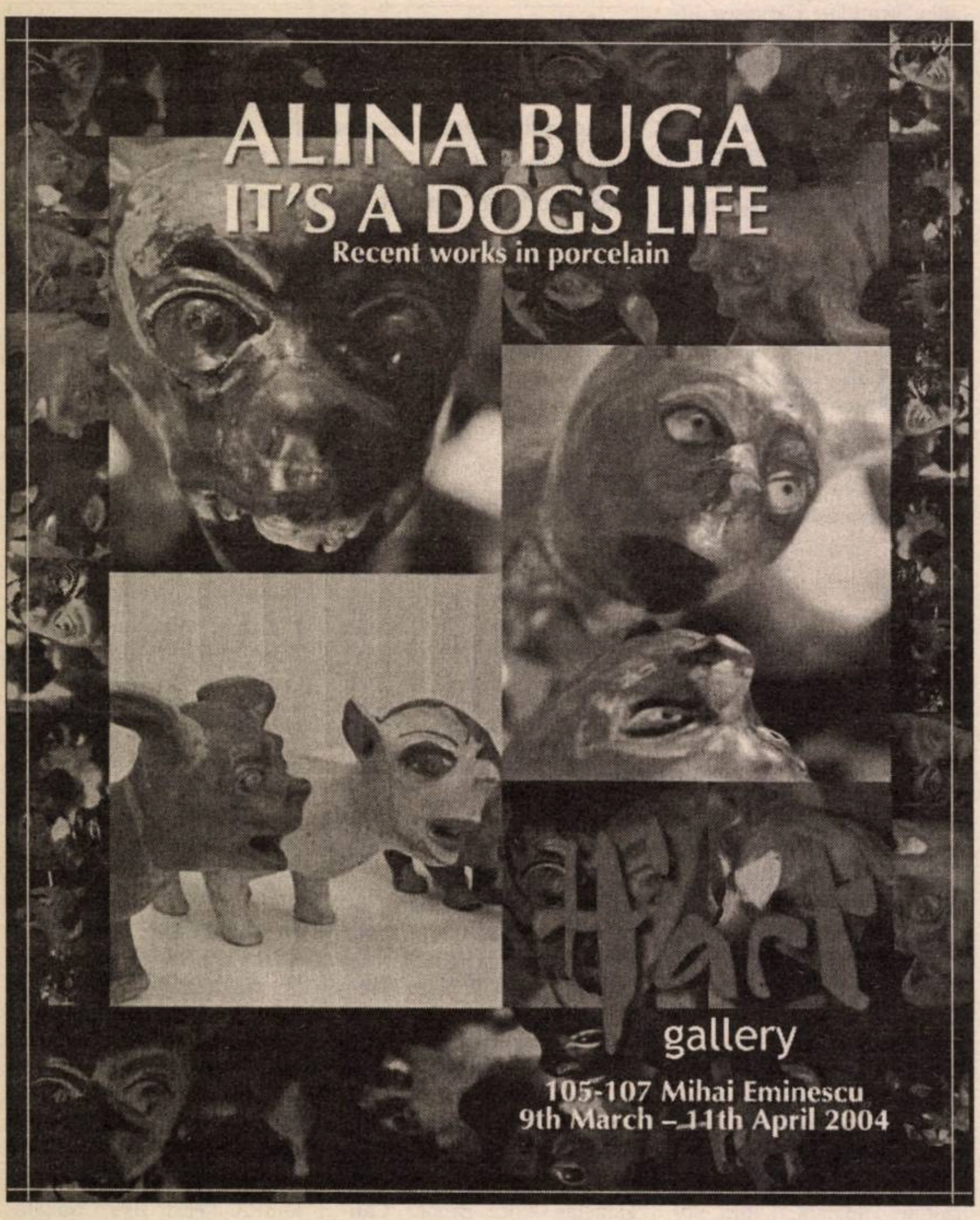

Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ ora 22.30

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ orele: 14.45, 18.45
- **Zîmbet de Mona Lisa**, SUA, 2003. Regia: Mike Newell. Cu: Julia Roberts, Kirsten Dunst, Jordan Bridges, Julia Stiles, Maggie Gyllenhaal, Marcia Gay Harden/ ora 17.15
- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ orele: 14.45, 20.00, 22.45

ARAD

- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Dacia
- **Inimă de urs**, SUA, 2003/ Mureşul

CRAIOVA

- **Bişniţari în uniformă**, SUA, 2001. Regia: Gregor Jordan. Cu: Joaquin Phoenix, Ed Harris, Scott Glenn/ Patria
- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott, Thomas Ian Nicholas/ Modern
- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Jean Negulescu

DEVA

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Flacăra

LUGOJ

- **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Victoria

ORADEA

- **Lipit de tine**, SUA, 2003. Regia: Bobby Farrelly, Peter Farrelly. Cu: Matt Damon, Greg Kinnear, Cher, Eva Mendes, Jay Leno, Rhona Mitra/ Libertatea, Sala A
- **Dragoste la a doua vedere**, SUA, 2002. Regia: Jon Sherman. Cu: John Hannah, Monica Potter, Anthony LaPaglia, David Boreanaz, Julianne Nicholson, Julie Christie, Henry Thomas, Harold Ramis/ Libertatea, Sala B
- **Alex şi Emma**, SUA, 2003. Regia: Rob Reiner. Cu: Kate Hudson, Luke Wilson, David Paymer, Rob Reiner, Sophie Marceau/ Patria
- **Hoinărind printre veacuri**, Ungaria, 2004. Regia: Gabor Herendi. Cu: Janos Gyuriska, Karoly Gesztesi, Janos Greifenstein/ Transilvania

REŞIŢA

- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003/ Dacia

SLATINA

- **Gothika**, SUA, 2003. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Capitol
- **Sinbad: Legenda celor Şapte Mări**, SUA, 2003. Regia: Tim Johnson, Patrick Gilmore. Cu (voci): Brad Pitt, Catherine Zeta-Jones, Joseph Fiennes, Michelle Pfeiffer/ Timiş
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003/ Studio

TÎRGU JIU

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Victoria

12-15 martie

BUCUREŞTI

- **Raport despre starea naţiunii**, România, 2003. PREMIERĂ. Regia: Ioan Cărmăzan. Cu: Emil Hoştină, Irina Dinescu, Victor Rebengiuc/ Scala
- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Richard Donner. Cu: Paul Walker, Frances O'Connor, Billy Connolly, Christian Paul, Ethan Embry, Gerard Butler/Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24.00 (12, 13 martie)/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (14, 15 martie)
- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Shawn Levy. Cu: Steve Martin, Bonnie Hunt, Ashton Kutcher, Hilary Duff, Piper Perabo, Tom Welling/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.15, 17.30, 19.30
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Bucureşti/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.0, 20.30
- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Corso/ orele: 10.45, 13.30, 16.30, 19.30
- **Cuscrii**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 13.00, 16.15, 19.00
- **Inimă de urs**, SUA, 2003/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00
- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Lumina/ orele: 12.30, 14.15, 16.00, 17.45, 19.15
- **Invaziile barbare**, Canada, 2003/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

ARAD

- **Peştele cel mare**, SUA, 2003/ Dacia
- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003/ Mureşul

BACĂU

- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00
- **Inimă de urs**, SUA, 2003/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUŞ

- **Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ Bihorul (12-14 martie)

CRAIOVA

- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Patria
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003/ Modern
- **Asasin în slujba legii**, SUA, 2003. Regia: Michael Oblowitz. Cu: Steven Seagal, Corey Johnson, Kevin Dunn, Michelle Goh/ Jean Negulescu

DEVA

- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Risc extrem**, SUA, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

- **Gothika**, SUA, 2003/ Victoria

ORADEA

- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Libertatea, Sala A
- **Stewardesa**, SUA, 2003. Regia: Bruno Barreto. Cu: Gwyneth Paltrow, Candice Bergen, Christina Applegate, Kelly Preston, Mark Ruffalo, Mike Myers, Rob Lowe/ Libertatea, Sala B
- **Hâc**, Ungaria, 2003. Regia: Pálfi György. Cu: Ferenc Bandi, Jósef Forkas/ Patria
- **Formula 51**, SUA, 2002. Regia: Ronny Yu. Cu: Samuel L. Jackson, Robert Carlyle, Emily Mortimer, Meat Loaf/ Transilvania

ONEŞTI

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Capitol/ orele: 11.00, 14.30, 18.00

PETROŞANI

- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ Parîngul

PIATRA NEAMŢ

- **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00/ **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003/ ora 20.00

REŞIŢA

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

- **Stewardesa**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

SLATINA

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Capitol
- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Timiş
- **Dulcea saună a morţii**, România, 2003/ Studio

TÎRGU JIU

- **Bişniţari în uniformă**, SUA, 2001/ Victoria

CINEMATECĂ

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

- 11 martie, ora 19.00 – **Al naibii tratament**, SUA, 2003. Regia: Peter Segal
- 12 martie, ora 19.00 – **Cum se cuceresc bărbaţii**, SUA, 2002. Regia: David Mirkin
- 13 martie, ora 19.00 – **Dragoste cu preaviz**, SUA, 2002. Regia: Marc Lawrence
- 14 martie, ora 13.30 – **Dublura**, SUA, 2002. Regia: Joel Schumacher

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA §NAŢIONALĂ

- 10 martie, ora 18.30 – **Nunta lui Figaro**
- 11 martie, ora 18.30 – **Carmina Burana, După-amiaza unui faun, Tristan şi Isolda**
- 12 martie, ora 18.30 – **Tosca**
- 13 martie, ora 18.30 – **Madama Butterfly**
- 14 martie, ora 18.30 – **Frumoasa din pădurea adormită**

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN“

- 10 martie, ora 10.00 – PREMIERĂ – **Pac, poc, pic – Detectivi în Ţara poveştilor**, musical pentru copii de George Popovici şi Lucian Vlădescu. Direcţia de scenă: Constanţa Câmpeanu. Cu: George Niculescu, Valentino Tiron, Cristian Caraman, Cristinel Coman, Cornel Todea, Răzvan Rusu, Iuliana Costiniu, Viorel Ciurdea, Cosette Marinescu, Camelia Mocanu, Ileana Lenghel, Lorendi Rădulescu, Dana Nichifor, Gabriela Tudorache, Jeaninne Bradler, Carmen Buterez, Delia Călina, Lidia Caloianu, Carmen Grigorescu, Cristina Giurgiu, Monica Marin
- 11 martie, ora 10.00 – **Povestea soldăţelului de plumb**, spectacol pentru copii de Dumitru Capoianu. Direcţia de scenă: Constanţa Câmpeanu. Cu: Amelia Antoniu, Paul Ciucur, Paul Lăzărescu, Cătălin Petrescu, Alexandra Savu, Cristian Caraman, Daniel Eufrosin, Viorel Ciurdea, Valentino Tiron, Carmela Statie, Lorendi Rădulescu/ ora 18.00 – **Hello, Dolly!**, musical de Jerry Herman şi Michael Stewart. Direcţia de scenă: George Zaharescu. Dirijor: Lucian Vlădescu. Cu: Mioara Manea Arvunescu, Daniel Eufrosin, Bogdan Caragea, Anton Zidaru, Silvia Şohterus, Gabriela Daha, Anna Mirescu, Orest Pîslariu, Cristinel Coman, Alexandra Savu, Viorel Ciurdea
- 12 martie, ora 18.00 – **Floarea din Hawaii** de Paul Abraham. Direcţia de scenă: Nicolae Ciubuc. Dirijor: Lucian Vlădescu. Cu: Doina Scripcaru, Florin Georgescu, Anton Zidaru, Ştefan Popov, Amelia Antoniu, George Niculescu, Paul Lăzărescu, Claudia Măru-Hanghiuc, Anghel Stoian, Gladiola Niţulescu, Emil Spătaru, Claudia Deleanu, Orest Pîslariu, Cătălin Petrescu, Cristinel Coman
- 13 martie, ora 18.00 – **Hello, Dolly!**
- 14 martie, ora 18.00 – **Contesa Maritza** de Emmerich Kalman. Direcţia de scenă: Nicuşor Constantinescu. Dirijor: Mircea Luculescu. Cu: Silvia Şohterus, Alfredo Pascu, Gabriela Daha, Bogdan Caragea, Paul Lăzărescu, Adriana Mirea, Nicolae Măgureanu, Tiberiu Simionescu, Jeaninne Bradler, Valentino Tiron, Constantin Albu

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI“

- 11 martie, ora 18.30 – PREMIERĂ – **Cavaleria Rusticana** de P. Mascagni. Regia: Giuseppe Visciglia. Dirijor: Marius Hristescu. Concert-maestru: Dan Bozgan. Maestru cor: Pavel Şopov. Cu: Stelian Negoescu, Georgeta Fangli-Dobre, Mihaela Popa. Participă: corul şi orchestra Teatrului/ **Paiaţe** de R. Leoncavallo. Regia: Viorel Gomboşiu. Concert-maestru: Dan Bozgan. Maestru de cor: Pavel Şopov. Coregrafia: Emilian Barteş. Cu: Francisc Cseterki. Participă: baletul, corul şi orchestra Teatrului şi corul de copii al Liceului de artă „Marin Sorescu“
- 12, 15 martie, ora 11.00 – **Drumu-i lung, povestea-i scurtă**, poveste muzicală inspirată din folclor. Regia: Ioan Kelemen. Cu: Eva Ştefănescu, Carmen Roibu, Nicolae Vicol, Daniel Cornescu, Edith Mag, Teodor Ispas, Mihaela Popa, Alexandru Petre, Gabriel Marciu, Ioana Ciucă, Violeta Ţicu, Erna Marin, Adina Anghel,

Laura Iancu, Anița Nicolae, Nicolae Popa, Bogdan Zidaru, Gabriel Radu Mic, Dragoș Teodorescu

IAȘI

OPERA ROMÂNĂ

- 10 martie, ora 18.30 – **Liliacul** de J. Strauss. Dirijor: Corneliu Calistru. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Coregrafia: Bella Baloghi. Cu: Florin Diaconescu, Diana Călcîi Bucur, Ciprian Marele, Lăcrămioara Mustață, Adrian Ionescu, George Cojocaru, Mihail Frunză, Simona Titieanu, Iulian Sandu. Participă: orchestra, corul și ansamblul de balet al Operei

CONCERTE

BUCUREȘTI

ATENEUL ROMÂN

- 11, 12 martie, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Alain Pâris. În program: **Messiaen**
- 14 martie, ora 19.00 – Sala mică – **recital** instrumental susținut de Anca Iarosevici (viola da gamba alto, tenor) și Verona Maier (clavecin). În program lucrări de: **Mancini**, **B. Marcello**, **Quantz**, **Händel**, **Bach**, **Reid**, **Felicia Donceanu**
- 14 martie, ora 19.00 – **concert** susținut de corul Filarmonicii „George Enescu". Dirijor: Iosif Ion Prunner. Soliste: Iulia Artamanov și Geanina Munteanu. În program lucrări de: **Bach**, **Saint-Saëns**, **Grieg**, **Brahms**, **Gounod**, **Verdi**, **Lungu**, **Chiriescu**, **Reger**, **Schubert**, **Constantinescu**

ArCuB

- 12 martie, ora 19.00 – **concert** susținut de A.G. Weinberger, alături de Raul Kușak (claviaturi), Kiba Dachi (chitară bas), Adrian Tetrade (baterie), Dan Ioniță (saxofon)

CASA DE CULTURĂ A STUDENȚILOR

- 15 martie, ora 20.00 – **Cîntece de dragoste**, concert susținut de grupul coral „Sound" condus de Voicu Popescu. Invitați: Alex Stanciu, Florentina Năstase, Mihai Muntenită, Alexandru Roza. În program lucrări de: **Fr. Hubic**, **I. Vidu**, **G. Musicescu**, **A. Bena**, **D. Pop**, **C-tin Arvinte**, **D.M. Goia**, **T. Arbeau**, **P. Simon**, **The Beatles**

GREEN HOURS

- 9 martie, ora 22.00 – **El cuarto verde** (lounge music – acid jazz, funk, trip-hop, latin – brasilian fils) cu Ali-Aristides Panaitescu Allegria & Sultan Nasser

LĂPTĂRIA ENACHE

- 10 martie, ora 21.30 – **concert** de muzică medievală și renascentistă susținut de Imago Mundi
- 11 martie, ora 21.30 – **concert** susținut de Middlefinger

MUZEUL NAȚIONAL „GEORGE ENESCU"

- 9 martie, ora 17.00 – Aulă – **medalion** comemorativ: compozitorul Radu Șerban. Participă: Corina Chiriac, Liana Lungu, Marius Popp, Eugen Rotaru, Ionel Tudor. Moderator: Horia Moculescu

PALATUL ȘUȚU

- 10 martie, ora 18.00 – **recital** cameral susținut în cadrul Stagiunii Muzicale „Iosif Sava" a Fundației ACCUMM. Soliști: Marius Oprea (clarinet) și Iulia Olteanu (pian). În program lucrări de: **Brahms**, **Poulenc**, **Debussy**

SWING HOUSE

(Str. Gabroveni Nr. 20)

- 10 martie, ora 22.00 – **Paris – Transylvania Express**, concert de jazz susținut de Nicolas Simion (saxofon), David Patrois (vibrafon), Olivier Gatto (bas), Benjamin Henocq (baterie), Piotr Wojtasik (trompetă)

PLOIEȘTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU"

- 9 martie, ora 19.00 – **Hot night in Ploiești**, concert de jazz susținut de Nicolas Simion & All Stars Band. Eveniment organizat de Asociația „Jazz Forum 03"

TIMIȘOARA

FILARMONICA BANATUL

- 12 martie, ora 19.00 – Sala Colegiului Național de Artă „Ion Vidu" – **concert** simfonic. Dirijor: Sabin Pautza (SUA). Solist: Nicolas Simion (Austria). În program lucrări de: **Verdi**, **Pautza**, **Wagner**

DEZBATERI

BUCUREȘTI

CERCUL MILITAR NAȚIONAL

- 11 martie, ora 17.15 – Sala de cinema – în cadrul programului cultural „Cercul Militar Național – instituția din inima cetății (Arc peste timp)", conferința cu tema **De la Cercul Militar la Casa Centrală a Armatei**, susținută de Petre Otu. Eveniment urmat de proiecția filmului artistic **Camerista**, SUA, 2003

INSTITUTUL DE CERCETĂRI POLITICE

- 10 martie, ora 17.00 – **conferința** cu tema **Artă (și) politică**, susținută de Dan Perjovschi

INSTITUTUL GOETHE

- 9 martie, ora 18.00 – **conferința** cu tema **Constituția economică a Germaniei și modelul economiei sociale de piață**, susținută de Michael Martinek (Universität des Saarlandes)

CLUJ-NAPOCA

CAFÉ PARIS

- 10 martie, ora 18.00 – **dezbatere** cu tema **Femei și literatură**. Moderator: Sandrine Yaouanq. Participă: Livia Titieni, Yvonne Goga, Mihaela Mudure. Eveniment oraganizat de Centrul Cultural Francez

EXPOZIȚII

BUCUREȘTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – Elena Pasima, **pictură** și **desen**, pînă în 10 martie/ Carmen Apetrei și Ovidiu Croitoru, expoziție de **compoziții grafice** bazate pe imagini, planșe și trame geometrice din cartea **Caiete de Perspectivă Artistică I**, 11-18 martie

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Parter – Ioana Crăciun Dobrescu, **pictură**, pînă în 18 martie

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – Nicoleta Gribincea și Lucian Liciu, **pictură**, pînă în 15 martie

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Angela Tomaselli, **pictură**, pînă în 15 martie

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Petru Damir, **pictură**, pînă în 16 martie

GALERIA OCCIDENT (Str. Occidentului 11; tel: 212.59.23) – *Călătorii citadine*, Ludmila Grăjdan Ionescu, **pictură**, pînă în 19 martie

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Camelia Darie, **pictură religioasă**, pînă în 23 martie

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – Magdalena și Bogdan Pelmuș, **pictură**, pînă în 10 martie

GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (B-dul Aviatorilor Nr. 57, tel: 260.12.87) – *Desene inedite*, Horia Bernea, 11 martie-10 aprilie. Vernisaj: 11 martie, ora 17.00. Prezintă: Dan Hăulică

GALERIA ETAJ 3/4 (Bd. N. Bălcescu Nr. 2, tel: 312.67.15) – *150 de ani de fotografie în Spania*, **fotografie**. Eveniment organizat de Institutul Cervantes și Editura Lunwerg (Spania) în colaborare cu Ministerul Culturii și Cultelor din România și Muzeul Național de Artă Contemporană

GALERIA POSIBILĂ (Str. Popa Petre Nr. 6, tel: 211.79.33) – *Daghereotipuri & ace noi de gramofon*, Nicu Ilfoveanu, pînă în 14 martie

GALERIA GALERIA (Str. G-ral Budișteanu Nr. 10) – *Apa călătoare*, Tom Siegmann, **pictură** și **desen**, pînă în 13 martie

GALERIA NOUĂ (Str. Academiei Nr. 15, tel: 313.51.11) – *Black-out*, Alexandru Patatics, pînă în 14 martie

KALINDERU MEDIALAB (Str. Dr. Vasile Sion Nr 2-4) – *[R][R][F] – 2004 XP. [Remembering-Repressing-Forgetting] experimental global networking project* by Agricola de Cologne (**net art**, **streaming**, **arhiva video RRF**), pînă în 29 martie. Eveniment organizat de Muzeul Național de Artă Contemporană

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR (Șos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Aurel Cojan*, **pictură**, **caiete de schițe**, **material documentar**, pînă în 15 aprilie

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI – PALATUL ȘUȚU (Bd. I.C. Brătianu Nr. 2) – expoziție a elevilor Liceului „Tonitza", **pictură**, pînă în 9 martie

MUZEUL NAȚIONAL AL SATULUI „DIMITRIE GUSTI" – *Taina ascunsă a Maramureșului*, Dan Aurel, **pictură**, **desen**, **sculptură**, 9-31 martie. Vernisaj: 9 martie, ora 13.00

MUZEUL NAȚIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53; tel: 312.43.27) – Corp Știrbei – *Vibrația optică, dincolo de gest*, Alicia Caballos, Paula Santiago, David Birks, Tomás S. López Rocha, Francisco Javier Morales, Carlos Fernando Vargas și Rodrigo Medina Caraballo, expoziție de **artă plastică contemporană mexicană**, pînă în 21 martie/ Galeria de Artă Europeană – *Surse etnografice românești în grafica secolului al XIX-lea*, pînă în iunie/ Galeria de Artă Românească Modernă – *Grafica modernistă în România anilor 1930-1940*

MUZEUL NAȚIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spațiile expoziționale – Margareta Sterian, **grafică**, pînă în 10 aprilie/ *Pietonul praghez*, Jiri Vsetecka, pînă în 17 martie/ Salonul Cerchez – *Ion Miclea – cărțile și fotografiile mele*, **fotografie**, 10 marie-luna aprilie. Vernisaj: 10 martie, ora 17.00

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE (Calea Victoriei Nr. 12, tel: 315.82.07) – *Holocaust 1933-1945. Curajul de a-ți aduce aminte*. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul „Simon Wiesenthal" (Israel) și Federația Comunităților Evreiești din România, pînă la sfîrșitul lunii martie

MUZEUL NAȚIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.96.52) – *Poetica Magna – Nichita Stănescu*, expoziție **documentară** (fotografii, manuscrise, documente inedite, obiecte), pînă în 31 martie/ Rotondă – *Caragiale – O noapte furtunoasă – 125*, expoziție documentară (**afișe**, **programe de teatru**, **imagini din spectacole**, **documente din arhiva MNLR**, **tipărituri, periodice**)

PALATELE BRÂNCOVENEȘTI DE LA PORȚILE BUCUREȘTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Icoana Nașterii – Nașterea Icoanei*, expoziție de grup, pînă în luna aprilie/ *Salonul de primăvară – Mogoșoaia 2004*, expoziție de grup, **pictură**, **sculptură**, **ceramică**, **tapiserii**, pînă în 15 mai

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER" (Str. Batiștei Nr. 15) – *Icoane pe sticlă*, expoziție de **pictură** a elevilor claselor V-VIII ai Colegiului German Goethe, pînă în 12 martie. Coordonator: Carmen Croitoru/ *Comunicare*, expoziție de grup, **pictură** și **sculptură**, pînă în 12 martie

CERCUL MILITAR NAȚIONAL (tel: 313.86.80) – Sala Foaier – Jan Albu, **pictură**, pînă în 14 martie/ Sala Rondă – *Fragmente în timp. Lumină și culoare*, Aurel Petrescu, **pictură**, pînă în 14 martie

CLUBUL LA SCENA – *Diavolul și bunul Dumnezeu*, **pictură**, pînă în 14 martie

INSTITUTUL GOETHE (Str. Henri Coandă Nr. 22, tel: 210.40.47) – *30 de ani de apartenență a Germaniei la Organizația Națiunilor Unite*, expoziție itinerantă a Ministerului Federal de Externe, pînă în 31 martie. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Germaniei la București

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ (Aleea Alexandru Nr. 41) – *Repertoriu*, Mario Lamorgese, **pictură**, pînă în 25 martie

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – *Atelier 35*, **pictură** și **grafică**, pînă în 15 martie

BRAȘOV

GALERIILE DE ARTĂ VICTORIA (B-dul Victoriei Nr. 10) – Sala Mare – Aurelia Stroie Mărginean, expoziție de **portrete** și **crochiuri** ale unor personalități brașovene, pînă în 17 martie/ Sala mică – Tîrgul de artă *Primăvara 2004*, **pictură**, **sculptură**, **ceramică**, **iconografie**, **grafică**, **artă decorativă**, pînă în 17 martie

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Sala Mare – *Linia de vedere 2 – Roz cenușiu*, expoziție de grup, **pictură**, pînă în 26 martie

GALERIA UAP – FILIALA INTERJUDEȚEANĂ CLUJ-BISTRIȚA-ZALĂU – *La storia di Malcontenta* (*Povestea Malcontentei*), Călin Stegerean, **desene** după volumul de versuri **Veneția cu vene violete** al Ruxandrei Cesereanu, pînă în 10 martie. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Cultural Italian Cluj și Inter Art

GALERIA „CASA MATEI" (Str. Matei Corvin Nr. 6) – *Horia Bernea* în colecția dr. Sorin Costina, pînă la sfîrșitul lunii martie. Eveniment organizat de Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca și Fundația AXA, Bistrița

GALERIA ATAȘ – expoziție de grup, pînă în 2 aprilie

CRAIOVA

GALERIA DE ARTĂ – expoziție de grup a artiștilor Filialei Craiova, **pictură**, **grafică**, **sculptură**, pînă în 16 martie

IAȘI

GALERIILE DE ARTĂ ATENEU-TĂTĂRAȘI – Dragoș Pătrașcu și Constantin Tofan, **pictură**, pînă în 15 martie

CENTRUL CULTURAL GERMAN (Bd. Carol I Nr. 21) – Jeroen Bruggeman (Olanda), fotografie. Prezintă: Matei Bejenaru/ Florin Pîrțac, **pictură**. George Pânzaru. Vernisaj: 12 martie, ora 17.30

PIATRA NEAMȚ

GALERIILE DE ARTĂ – expoziție de grup, **pictură**, pînă în 14 martie

LANSĂRI

BUCUREȘTI

GALERIA APOLLO

- 12 martie, ora 12.00 – **lansarea** cărții **Caiete de Perspectivă Artistică I** de Zamfir Dumitrescu, Editura NOI Media Print. Prezintă: Emil Barbu Popescu și Pavel Șușară. Eveniment organizat în colaborare cu Uniunea Artiștilor Plastici

LIBRĂRIA HUMANITAS KRETZULESCU

- 10 martie, ora 14.00 – **lansarea** cărții **Cuplul conjugal ori la bal, ori la spital** de Bebe Mihăescu

SERI CULTURALE

ARCUȘ (SFÎNTU GHEORGHE)

CENTRUL DE CULTURĂ

- 11 martie, ora 18.00 – **seară** literară prilejuită de aniversarea nașterii poetului Nichita Stănescu. Vor fi prezentate volumele: **Opere complete** și **Tînjiri către firesc**. Actorii Teatrului „Andrei Mureșanu" din Sfîntu Gheorghe vor prezenta recitalul de poezie **După-amiază cu un înger**, realizat de Doru Mareș pe versurile lui Nichita Stănescu

SFÎNTU GHEORGHE

MUZEUL NAȚIONAL SECUIESC

- 10 martie, ora 19.00 – Galeriile de Artă – **seară** de artă contemporană: gruparea de artă alternativă „Vector" din Iași prezintă edițiile de pînă acum ale manifestării artistice **Periferic** derulate la Iași în perioada 1997-2003. Participă: Bogdan Teodorescu, Cătălin Gheorghe, Ütö Gustáv, Varga Mihály, Petre Străchinaru

TV

TVR 2

- 14 martie, ora 24.00 – **Remix**, emisiune de documentare muzicale

TVR CULTURAL

- 9 martie, ora 23.40 – Muzică simfonică: **Concertul Nr. 5 în Mi bemol major op. 73 „Imperialul"** de Beethoven, **Dansuri simfonice op. 36** de Rahmaninov. Dirijor: Sabin Păutza. La pian: Mihai Ungureanu. Participă: Orchestra Filarmonicii „George Enescu"
- 10 martie, ora 24.00 – **Pop cultura**
- 11 martie, ora 12.00 – Concert de prînz: Ludwig van Beethoven, concert pentru vioară, violoncel și pian
- 12 martie, ora 22.00 – Teatru TV – **Neînțelegerea** de Albert Camus. Regia: Dinu Cernescu
- 13 martie, ora 16.00 – **Scena: Clubul de teatru**. Realizator: Ruxandra Țuchel/ ora 22.00 – Film – **Ciulinii Bărăganului**, România, 1958. Regia: Louis Daquin. Cu: Nuță Chirlea, Ana Vlădescu, Florin Piersic, Nicolae Tomazoglu, Clody Berthola
- 14 martie, ora 16.00 – **Cinematografice**: medalion Anthony Minghella. Interviu cu Cristi Puiu – despre condiția filmului de scurtmetraj românesc
- 15 martie, ora 12.00 – **Concert de prînz** susținut de orchestra de cameră „Philarmonia" a Centrului Cultural Tinerimea Română. Dirijor: Nicolae Iliescu/ ora 22.00 – Film – **Kika**, Spania, 1993. Regia: Pedro Almodovar. Cu: Veronica Forque, Peter Coyote, Victoria Abri

Redacția nu-și asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediției.

bb3: *Curate the Future, not the Walls!*

SIMONA NASTAC

Noutăţi curatoriale

A treia Bienală Internaţională de Artă Contemporană de la Berlin (bb3), deschisă în urmă cu trei săptămîni, dovedeşte încă o dată că strategia curatorială a marilor expoziţii s-a schimbat radical în ultimii ani. Concepţia nu mai este una pasivă, post-productivă, ci mai curînd creativă ori performativă, urmărind să genereze opera şi experimentul artistic, într-un soi de „on-going project" cu finalitate repetată, o dată la doi sau patru ani. Totul se subordonează acestui *praxis* fluid, mobil, interactiv şi multiplu relaţional, care transformă expoziţia într-un spaţiu de schimb, unde orice se potriveşte cu orice, iar semnificaţiile operei sînt construite, deconstruite şi reconstruite în permanenţă. Bienala de la Berlin nu face excepţie, cu atît mai mult cu cît nu există un singur concept care să o definească, ci un cadru teoretic flexibil, avînd drept referinţă majoră eterogenitatea. „Eterogenitatea Berlinului, derivată din mitul trecutului său, din practicile alternative, subculturale şi critice ale anilor '80 şi '90, din schimbările ori redefinirile politice şi economice datorate rolului său de nouă capitală – spune Ute Meta Bauer, curatorul bienalei. [...] bb3, cu natura sa non-lineară şi non-discursivă, cu varietatea largă de forme spaţiale şi temporale de prezentare, este un spaţiu tranzitoriu între limbaje diverse, care comunică, se intersectează". E adevărat, dar acelaşi tip de discurs era valabil şi la primele două ediţii (1998 şi 2000), după cum la fel de valabilă rămîne şi provocarea lansată cîndva tot de Ute Meta Bauer: „Curate the Future, not the Walls!". Atunci, ce propune nou această ediţie în economia „politică" a artei contemporane?

În primul rînd, faptul că se aduce în discuţie, drept preambul al evenimentului, însăşi necesitatea existenţei lui. Bienala a fost prefaţată în luna ianuarie de o conferinţă ţinută de Rene Block, cu titlul: **Mai avem nevoie de bienale?**. De vreme ce bb3 există, răspunsul a fost da. Apoi, spre deosebire de bienalele de la Veneţia, Praga, Istanbul sau Lyon, discursul de aici este structurat nu în jurul unui concept, ci într-o reţea de cinci puncte nodale, numite „hubs": **Migration**, **Fashions and Scenes**, **Urban Conditions**, **Sonic Scapes** şi **Other Cinemas**. Alături de acestea stau 50 de lucrări, un program de 30 de filme şi trei zile de *performance jam*, totul prezentat în trei locaţii principale: două în fostul Berlin de Est – Institutul de Artă Contemporană KW şi Muzeul Martin-Gropius-Bau, şi una în noul centru economic al capitalei, la Kino Arsenal, în Potsdamer Platz. Dacă diversitatea abordărilor acoperă un spectru larg de mijloace de expresie (de la pictură, grafică, film şi *design* vestimentar la foto, video sau *transformative installations*, obiecte *ready made*, ambient acustic, *new media* şi *performance* interactiv), pluralitatea tematică se restrînge în aria de interes a celor cinci „hubs", fără a fi întru totul subordonată acesteia. Cheia de lectură este, evident, cea politică, ca la mai toate manifestările majore din ultimul timp. Asta pentru că – nu-i aşa? –, în lumea în care trăim, este imposibil să izolezi experienţa estetică de cotidian, de angoasele şi proiecţiile lui, de strategiile de supravieţuire, integrare, excludere şi adaptare, afirmare sau negare axiologică, fie la scară globală, fie continentală sau, pur şi simplu, locală. Ideea artistică a devenit o recuzită pliabilă contextului politico-social şi reciclabilă în funcţie de acesta. Imaginea, ca prezentare, reprezentare şi auto(re)prezentare se află peste tot, iar delirul vizualului limitează drastic şansele de a distinge esenţa de truism. În consecinţă, efortul de a privi şi a înţelege nu constă în deplasare fizică, ci intelectuală, iar cunoaşterea înseamnă demers retrospectiv şi prospectiv deopotrivă. Din această perspectivă, fără a avea pretenţia unei eplorări exhaustive a fenomenului, bb3 oferă o imagine sintetică a producţiei culturale recente, fiind ea însăşi parte activă a sa, supusă reflecţiilor şi investigaţiei critice.

Fashions and Scenes, *Allerleirauh*, fotografie

Ulrike Ottinger, *Countdown*, film 35 mm

Migration

Într-o ordine subiectivă, aş începe cu proiectul conceput de Hito Steyerl, **Migration Hub**, cu subtitlul **Euroscapes**. Artista trăieşte în Berlin, face film şi scrie pentru revistele **Springerin** şi **Jungle World**. **Euroscapes** este un proiect *in progress*, început în 2003, care încearcă să definească spaţiul cotidian ca pasaj, scenă de negociere şi contact, sau ca un continuum eterogen, în care totul coexistă în mod conflictual, pînă la cele mai absurde situaţii. Europa pare să fie locul predilect al acestor tensiuni, pentru că – susţine artista – „în ultimii ani, spaţiul european se defineşte mai curînd prin ceea ce se află în exterior decît între graniţele sale, prin propria-i imposibilitate de a fi definit. În orice punct se formează coridoare, enclave, protectorate, cordoane sanitare, zone de tranzit militar şi umanitar, camere de aşteptare, în care, «înăuntru» şi «în afară», se întrepătrund la nesfîrşit". Prezentat în patru instalaţii video, discursul accentuează două dimensiuni: scenariile politice care se nasc în inima Europei, cu implicaţii majore pentru „periferii", şi cadrul real, fundalul sau arhitectura acestui spectacol, în raport cu recuzita perisabilă a *summit*-urilor, demonstraţiilor şi războiului mediatic. Concluzia? Parlamentul european de la Bruxelles este un „Oraş Interzis", în care mii de funcţionari elaborează legi şi strategii de control al emigraţiei, în timp ce sînt păziţi, paradoxal, de un consorţiu care administrează tabere de refugiaţi, în SUA, Puerto Rico, Africa de Sud, Canada şi Curaçao. Mai mult, atunci cînd se vorbeşte de integrare în logica spaţială a Europei, se întîmplă exact contrariul: totul devine un cîmp de luptă cu fortăreţe mobile, gaze lacrimogene, plaje baricadate şi camere video instalate pe vîrful munţilor. Drumurile pe care altădată circulau liber oamenii şi ideile se închid, iar spaţiile de trecere – teritoriile balcanice – rămîn, încă o dată, „state peste care se poate trece". Ideea se regăseşte şi în filmul **Centrul gol**, prezentat de Hito Steyerl la secţiunea de film a bienalei. Chiar dacă aici subiectul este Berlinul însuşi, cu multiplele transformări de după căderea zidului, viziunea rămîne aceeaşi: nimic nu există fără contrariul său (oricît de absurd, chiar şi în istorie) şi nimic nu poate fi refăcut sau recuperat fără apelul responsabil la memorie.

NYLON
I ♥ BERLIN
composite
BERLIN
SPIEGEL
special
BERLIN
verrückt
au

Urban Conditions Hub – Magazine Covers

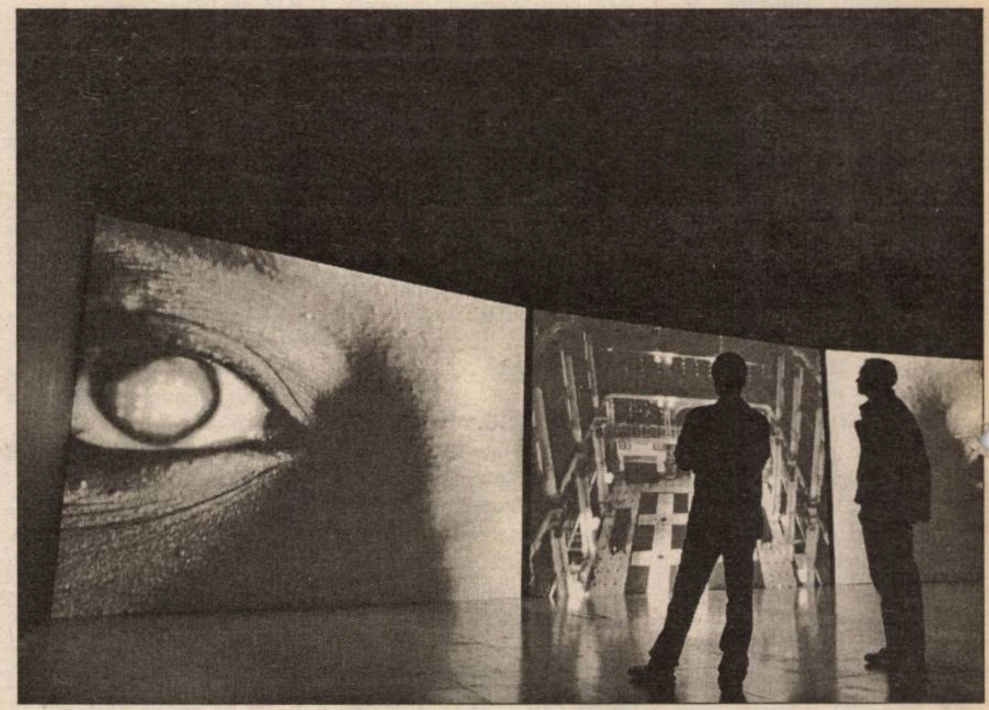

Isaac Julien, *Baltimore*, video-instalaţie

Fashions and Scenes

Un alt proiect original aparţine Reginei Möller: **Fashions and Scenes Hub**, cu extensia **Seam and Transition** (**Cusătură şi tranziţie**). Punctul de pornire îl constituie relaţia Est/Vest, definibilă prin diversele tendinţe şi curente din moda feminină a deceniilor '80 şi '90. „Moda este un domeniu complex, ce coexistă în dialog cu spaţiul urban, *design*-ul interior, sculptura, portretistica, teatrul şi filmul – spune artista. Moda combină, de asemenea, sociologia cu psihologia şi estetica, jucînd un rol central în crearea identităţii şi în procesul de autodefinire." Dacă în Berlinul de Est normele socialiste de comportament dirijau gustul vestimentar spre noţiunile de confort şi durabil, în Vest legile economiei de piaţă au impus moda ca fenomen dinamic, bazat pe cultul etichetei şi al frumosului. Ceea ce în Est era considerat o valoare şi un semn fără echivoc de apartenenţă – standardizarea sau uniformitatea –, în Vest a devenit gest de solidaritate şi protest ori nonconformism, o dată cu prăbuşirea comunismului. Astfel încît, deşi „cusăturile" tranziţiei au rămas vizibile, „ruptura" nu mai există. Iar Regina Möller, coerentă în argumentaţie şi inspirată în simplitatea expunerii, a ştiut să identifice un potenţial neexplorat încă, dintr-o perspectivă ironică şi ludică în egală măsură. Manechinele ei, îmbrăcate după indicaţiile Institutului Est-German de Modă, sînt aliniate pentru **Regina Fashion Show** 2004, chiar pe linia unui model de tighel în zigzag, marcînd subtil punctele de intersecţie între modă, politică, tradiţie şi cotidian.

Other Cinemas

Titlul este o aluzie la filmul **Die andere Liebe** (**The Other Love**), produs de studiourile RDG în 1988; un documentar despre viaţa şi cultura *gay* în Berlinul de Est. Curatorul secţiunii, artistul britanic Mark Nash, a grupat sub acest titlu aproape toată producţia de film *underground* a Estului pe acest subiect: de la emblematicul **It's not the homosexual who is perverse, but the situation in wich he lives** de Rosa von Praunheim (1970), la **Solo Sunny** de Konrad Wolf (1980), **Westler: East of the Wall** (1985) de Wieland Speck sau **Coming Out** de Heiner Carow (1989). Totuşi, „other" are şi o altă semnificaţie decît referinţa directă la sexualitatea alternativă. În anii '60, termenul era popularizat în conjuncţie cu mişcarea „Third World Liberation" şi conota un spectru larg de experimente cinematografice, în opoziţie estetică şi politică explicită faţă de producţia oficială. Astfel încît, cum afirmă însuşi Mark Nash, gestul său trebuie înţeles într-un dublu sens: ca gest recuperator al unei culturi interzise, dar şi ca formă subversivă de reacţie la clişeele şi isteria mediatică specifice Berlinalei.

Evident, ar mai fi multe de spus despre celelalte două „noduri" ale reţelei, cît şi despre lucrările „prinse" în ea. Spaţiul nu ne permite însă o prezentare atît de amplă, iar bienala abia s-a deschis. Conform provocării lansate de Ute Meta Bauer – „Curate the Future...", ceea ce lipseşte poate fi întregit cu imaginaţia sau accesînd *site*-ul bienalei, *www.berlinbiennale.de*. Vor mai fi, de asemenea, interviuri şi intervenţii despre eveniment în numărul 4 al revistei în format electronic **E-cart.ro**. Pînă atunci însă, merită menţionate numele unor artişti şi lucrările lor, care au ceva de spus nu doar la Berlin, ci oriunde în lume: Isaac Julien – **Baltimore** (video-instalaţie), David Lamelas – **Time as Activity** (fotografie şi film), Regina Möller – **Embodiment** (*performance*), Piotr Nathan – **Weaving Mill of the Scents** (*site specific painting installation*), Ulrike Ottinger – **Countdown** (film, 35mm), Sissel Toolas – **NOSOEAWE** (instalaţie), Melik Ohanian – **White Wall Travelling** (film).

NR. 212
OBSERVATOR
CULTURAL
16.03.-22.03.2004
Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

Al doilea 11 (septembrie 2001, martie 2004)... 10 ani de la moartea lui Gherasim Luca

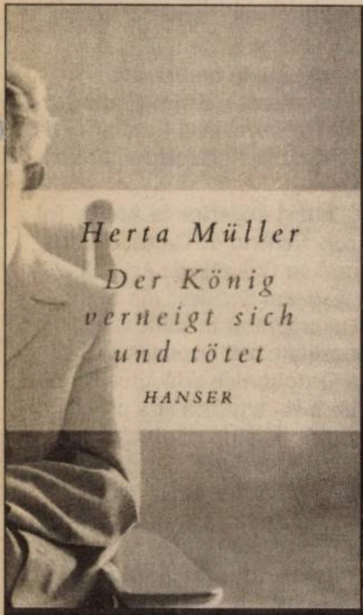

Herta Müller
Der König verneigt sich und tötet
HANSER

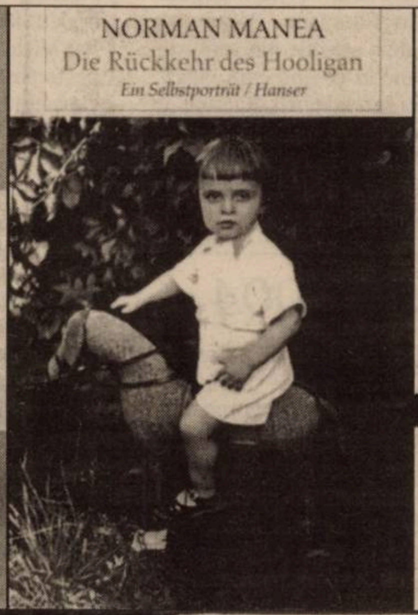

NORMAN MANEA
Die Rückkehr des Hooligan
Ein Selbstporträt / Hanser

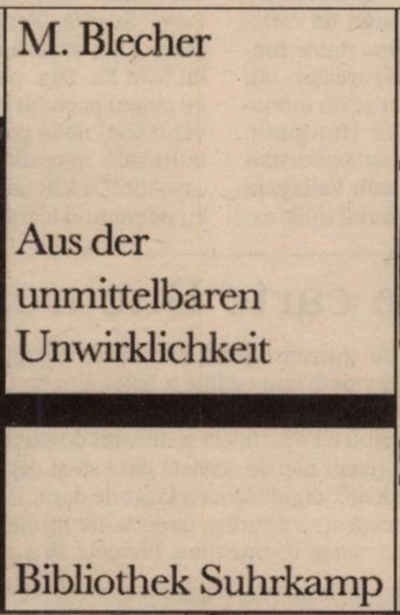

M. Blecher
Aus der unmittelbaren Unwirklichkeit
Bibliothek Suhrkamp

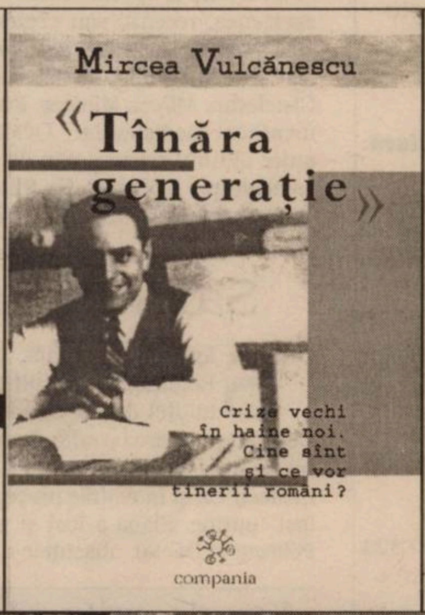

Mircea Vulcănescu
«Tînăra generaţie»
Crize vechi în haine noi. Cine sînt şi ce vor tinerii români?
compania

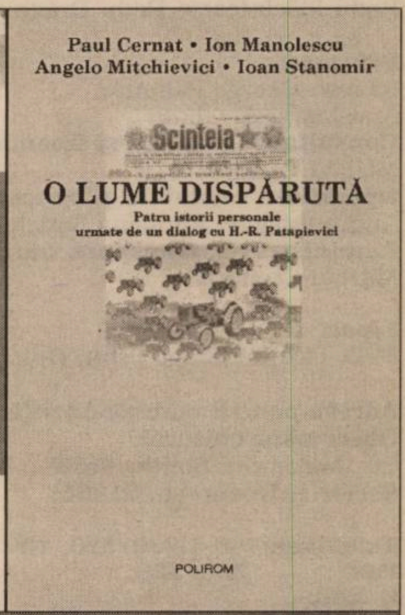

Paul Cernat • Ion Manolescu
Angelo Mitchievici • Ioan Stanomir
O LUME DISPĂRUTĂ
Patru istorii personale urmate de un dialog cu H.-R. Patapievici
POLIROM

SOCIETATEA DRAMATICA
TEATRUL NAŢIONAL
O SCRISOARE PERDUTA
D-l Victor Rebengiuc
D-na Mariana Mihuţ
D-l Octavian Cotescu
D-l Liviu Ciulei
IRREPARABILE TEM

Enescu psihanalizat ▮ Despre trei autori originari din România: Herta Müller, Norman Manea, M. Blecher ▮ „Tînăra generaţie“: de la nevoia de integrare la integrism ▮ „Cazul“ Ion Caraion ▮ Scumpe (la propriu!) monumente publice ▮ Ecouri la „indemnizaţiile de merit“ ▮ *In memoriam* Irina Coroiu ▮ Spectacol Geanina Cărbunariu la Teatrul Luni ▮ Scurtmetraje româneşti recente ▮ Pictura Angelei Tomaselli ▮ Faţa nevăzută a unei primadone: Angela Gheorghiu ▮ Altfel de mărturii despre comunism

OBSERVATOR
CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura·XXI“

Anul V, Nr. 212, 16.03.-22.03.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA
DDC
DSC
SDC
COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Primul număr al **Culturii**

Miercuri 17 martie va ieşi pe piaţă revista **Cultura**, săptămînal editat de Institutul Cultural Român pe locul lăsat liber de **Dilema**. Primul număr era deja tipărit de ieri, aşa încît îl putem prezenta în „avanpremieră".

Anul I
Nr. 1
17-23 martie 2004
CULTURA
20.000 lei
SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN
Românii din Silicon Valley
„Niki Ardelean..." un film enervant de bun
Vă (mai) place Jung?
„Patimile lui Christos" polemici aprinse
Succes cultural versus succes comercial
Participă la dezbatere: Mircea Martin, Ştefan Agopian, Dan Puric, Pavel Şuşară, Gyuri Pascu ...

Cum am mai anunţat, directorul noii publicaţii (care nu se vrea a fi o nouă **Dilemă**) este Cristian Teodorescu. Ceilalţi membri ai echipei redacţionale sînt Iuliana Alexa, Dorin-Liviu Bîtfoi, Marius Chivu, Cătălin Constantin, Adrian Majuru, Cristina Rusiecki. Cele 24 de pagini color, format tabloid, afişează un lux excesiv (hîrtie velină...) şi au o paginaţie foarte încărcată, "jucată", cu multe poze şi rastere de nuanţe diferite, impresia generală fiind una de revistă tip almanah. Editorialul-program al lui Cristian Teodorescu (**De ce *Cultura*?**) respinge acuzaţiile de subordonare faţă de puterea politică şi preşedinţie, afirmînd „deschiderea culturală largă“ şi ambiţia de „ambasador cultural“ a publicaţiei. Pagini de istorie, arhitectură, psihanaliză, teatru şi film, cu un aer informativ-popularizator. Interviuri cu BD-istul româno-american Sandu Florea, editorul suedez Peter Luthersson şi actorul Victor Rebengiuc, un scurt istoric al spectacolului Chip de foc. De asemenea, recenzii sau prezentări de carte. Alături de tinerii redactori – cîteva nume consacrate: Ion Pop, Cornel Ungureanu, Al. Cistelecan, Mircea Mihăieş. Dar şi un fundamentalist nedisimulat, Ovidiu Hurduzeu, autor al unui reportaj plin de antioccidentalisme despre **Românii din Silicon Valley**. În centrul revistei, o anchetă în rîndul unor oameni de cultură (intitulată **Succes cultural vs. Succes comercial**, printre participanţi numărîndu-se Mircea Martin, Ştefan Agopian, Pavel Şuşară, Petru Romoşan, Alexandru Matei ş.a.), urmată de o selecţie din versurile lui Ioan Es. Pop, puse în pagină cam *kitsch*, cu chipul poetului în fundal (sic!). Rămîne de văzut dacă noua publicaţie va fi doar o faţadă culturală agreabilă, pestriţă, comodă şi „apolitică“ a ICR sau va reuşi să-şi contureze cu adevărat o identitate proprie...

Salonul de carte Bucureşti 2004

Săptămîna trecută, de miercuri pînă duminică, Muzeul Naţional de Istorie a României a găzduit cea de-a noua ediţie a Salonului de Carte şi Presă – tîrgul mai mititel dintre **Gaudeamus** şi **Bookarest**. Organizator: Amplus International Ltd. Deşi a reunit circa o sută de edituri, importatori şi difuzori de carte, asociaţii şi fundaţii culturale, etc. manifestarea nu a reuşit nici de această dată să-şi depăşească nivelul destul de modest. Ca şi în ediţiile precedente, organizarea a lăsat de dorit, iar lansările importante au fost puţine. Slabă a fost şi prezenţa editurilor importante (printre excepţii numărîndu-se Polirom şi Dacia), absenţele de marcă (Humanitas, Paralela 45 ş.a.) fiind numeroase.

Agenda culturală

▌**Săptămîna mondială a autorilor contemporani la Arad.** În perioada 20-27 martie vor fi incluse în cadrul **Săptămînii mondiale a autorilor de azi** spectacole de teatru şi lecturi publice din autori contemporani.

▌**Galele teatrale focşănene.** Între 22-26 martie se va desfăşura la Foşani cea de-a VIII-a ediţie a **Galelor teatrale focşănene**, care va avea ca invitaţi spectacole din teatrele Bulandra, Odeon, Ţăndărică, Teatrul Mic şi Teatrul Naţional din Iaşi.

(Agenda completă în paginile 28-31)

Medievalum
Arme si Armuri
de Toledo
telefon 0740 101 488
www.sabii-de-toledo.ro

In memoriam Mihai Ursachi

Mihai Ursachi, unul dintre cei mai semnificativi poeţi români postbelici, a încetat din viaţă în noaptea de 9 spre 10 martie. Născut pe 17 februarie 1941, a debutat în 1970 cu volumul de versuri **Inel cu enigmă**. La începutul anilor '60 cunoscuse experienţa închisorilor comuniste, ca urmare a încercării sale nereuşite de a trece Dunărea înot pe la Porţile de Fier. Lipsit de un loc de muncă stabil, emigrează în 1981 în Statele Unite, unde lucrează mai întîi ca salvamar, intrînd apoi în viaţa universitară ca asistent de limba germană la Universitatea Statului Texas din Fort Worth şi, ulterior, ca lector la Universitatea Statului California. Personaj original şi straniu, a fost un autor de elevată cultură, cu studii de filozofie şi germană, un „neo-romantic“ înclinat spre fantasticul funambulesc şi spre absurd, macabru în fond, dar nu lipsit de spirit ludic şi ironic. Alte volume de versuri: **Missa Solemnis** (1971), **Poemul de purpură şi alte poeme** (1974), **Diotima** (1975), **Marea înfăţişare** (1977), **Arca** (1979), cărora li se adaugă volumul de proză fantastică **Zidirea şi alte povestiri** (1978) şi autoantologiile de poezie **Nebunie si lumină** (1998) şi **Benedictus** (2002). A tradus din Holderlin, Schiller şi Paul Celan. După 1989, revenit în ţară, este numit director al Teatrului „Vasile Alecsandri“ din Iaşi; va fi demis din funcţie în 1992, printr-un decret al ministrului culturii. Ursachi a fost o vreme şi preşedintele filialei locale a Alianţei Civice. În ultima vreme, a dus o existenţă discretă, izolat de viaţa publică. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Pe scurt

▌**Universitatea Bucureşti la 140 de ani**. Cu ocazia împlinirii a 140 de ani de existenţă ai Universităţii bucureştene, miercuri 10 martie a fost deschisă la Palatul Şuţu o expoziţie cuprinzînd peste 150 de piese ale Muzeului UB. Multe dintre ele sînt unicate şi au valoare de patrimoniu. Expoziţia – care va fi deschisă timp de o lună – cuprinde documente datînd din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, hrisoave din vremea lui Constantin Brâncoveanu, Grigore Ghica şi Alexandru Ipsilanti, privind veniturile şi plata dascălilor de la Mănăstirea Sfîntul Sava, manuscrise, programe şi cursuri universitare, diplome de licenţă, brevete de invenţie şi atestare (unele dintre ele – emise de universităţi prestigioase din Oxford, Paris, Roma, Lyon, Geneva si Leipzig), picturi în ulei şi sculpturi reprezentînd figuri culturale autohtone care au predat în cadrul Universităţii.

▌**Expoziţie de fotografie Ion Miclea**. Miercuri 10 martie, Muzeul Naţional Cotroceni a organizat în Salonul Cerchez vernisajul expoziţiei de fotografie **Ion Miclea – cărţile şi fotografiile mele**. Născut la Cluj în 1931, artistul-fotograf Ion Miclea a participat de-a lungul a peste patru decenii la numeroase expoziţii internaţionale de fotografie de presă, fiind – de asemenea – autor a numeroase albume foto dedicate unor scriitori români.

▌**Manifestări artistice la Arcuş**. Tot pe 10 martie, Centrul de Cultură Arcuş, în colaborare cu Galeriile de Artă ale Muzeului Naţional Secuiesc din Sfîntu-Gheorghe, a organizat în sălile Galeriei de Artă din localitate o acţiune plastică interactivă a Grupului de artă alternativă „Vector“ din Iaşi. Acţiunea şi-a propus să prezinte ediţiile de pînă acum ale manifestării artistice **Periferic**, derulate la Iaşi în perioada 1997-2003. Pe 11 martie, Centrul a organizat – de această dată în colaborare cu Teatrul „Andrei Mureşanu“ – o seară literară prilejuită de aniversarea naşterii lui Nichita Stănescu. Prezentarea celor şase volume recent apărute în cadrul ediţiei de „Opere complete“ (îngrijită de Mircea Coloşenco) a fost urmată de spectacolul **După-amiază cu un înger**, conceput de Doru Mareş, pe versurile lui Nichita Stănescu.

▌**Un volum de Zamfir Dumitrescu**. Vineri 12 martie a avut loc la Galeria „Apollo“ (intrarea Teatrului Naţional) lansarea cărţii **Caiete de Perspectivă Artistică I** a lui Zamfir Dumitrescu. Volumul a fost prezentat de Barbu Emil Popescu, rectorul Academiei de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu“, şi de criticul de artă Pavel Şuşară. Lansarea face parte din ansamblul unei expoziţii grafice bazate pe imagini, planşe şi trame geometrice din cartea sus-menţionată, realizate de graficienii Carmen Apetrei şi Ovidiu Croitoru. Expoziţia va fi deschisă pînă pe 18 martie.

▌**Dan Perjovschi la Institutul de Cercetări Politice**. Miercuri 10 martie, Institutul de Cercetări Politice a găzduit la sediul său conferinţa cu tema **Artă (şi) politică**, susţinută de artistul Dan Perjovschi.

▌**Adrian Păunescu pierde în faţa CNA**. Pe 9 martie, Secţia Contencios Administrativ a Curţii de Apel Bucureşti a respins acţiunea în instanţă a senatorului PSD Adrian Păunescu. După cum se ştie, acesta solicitase anularea deciziei CNA potrivit căreia politicienii nu mai au dreptul sa modereze emisiuni radio şi TV, cerînd, totodată, daune morale în valoare de doi lei (!). Reprezentat de avocatul Antonie Iorgovan (colegul său de partid şi de Senat), Păunescu acţionase în instanţă la începutul acestui an Consiliul Naţional al Audiovizualului şi pe preşedintele acestuia, Ralu Filip. Demers eşuat, în urma deciziei Curţii, bardul rămînînd şi fără emisiune, şi fără cei doi lei (probabil, contravaloarea acesteia...).

Sumar

ÎN ACTUALITATE/ 10 ANI DE LA MOARTEA LUI GHERASIM LUCA
RADU VOINESCU, *Passionnement* sau sadismul dialecticii ▮ 4
ION BOGDAN LEFTER, Al doilea 11 (septembrie 2001, martie 2004)... ▮ 4
ÎN DEZBATERE
MARIN MARIAN-BĂLAŞA, Geografii psihanalitice ale sentimentalismului enescian ▮ 6
LITERATURĂ
WILLIAM TOTOK, Trei autori originari din România: experienţe personale ▮ 8
STUDII CULTURALE
ADRIAN MARINO, Libertate şi cenzură în România (II) ▮ 9
C. ROGOZANU, Imaginarul ingenuu ▮ 10
SOCIETATE
PAUL CERNAT, „Tînăra generaţie“ interbelică: de la nevoia de integrare la integrism ▮ 11
MARIANA SIPOŞ, „Zvîrcolindu-se dintr-o moarte într-alta“: Ion Caraion ▮ 13
MINISTERIALE
Scumpe (la propriu!) monumente publice... ▮ 16
Ecouri la „indemnizaţiile de merit“ ▮ 16
INTERVIU
DINU LAZĂR, Să fii fotograf, aici ca şi oriunde (II) ▮ 18
IRINA-MARGARETA NISTOR, MIRUNA RUNCAN, VALERIAN SAVA, *In memoriam* Irina Coroiu ▮ 18
ARTE
TEATRU: **DORICA BOLTAŞU,** *Stop the tempo. Stop the tempo. Stop...* ▮ 20
MIHAELA MICHAILOV, Între vertebrele minţii ▮ 20
FILM: **VALERIAN SAVA,** Trei scurtmetraje inegale... şi sistemul mereu egal cu el însuşi ▮ 21
ARTE VIZUALE: **VIORICA BUICĂ,** Pictura Angelei Tomaselli ▮ 22
ALEXANDRU RĂDVAN, *¡Que Viva Mexico!* ▮ 22
MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** Pseudo-interviu cu o divă (sau faţa nevăzută a unei primadone) ▮ 23
DRAGOŞ BUCURENCI, S-a dat verde la Sziget ▮ 24
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
OANA BĂLUŢĂ, Emanciparea femeii prin educaţie ▮ 26
PETER SRAGHER, Omul care nu ştia să spună „nu“ sau Profesorul Nicolae Cajal ▮ 27
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28
ULTIMA PAGINĂ
LUMINIŢA MARCU, Altfel de mărturii despre comunism ▮ 32
Rubrici: Ana Maria SANDU, Micul ecran ▮ 5

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 8-14 MARTIE

▮ **Emil Boc, candidat la Cluj.** Preşedintele executiv al PD, Emil Boc, şi-a anunţat joi 11 martie, oficial, candidatura la Primăria Clujului, din partea Alianţei Dreptate şi Adevăr PNL-PD. Boc a anunţat că şi-a stabilit un set de cinci priorităţi în cazul în care va fi ales, referitoare la relansarea investiţiilor, crearea locurilor de muncă, programul de construcţii de locuinţe, instaurarea respectului faţă de gestionarea banului public etc.

▮ **Duvăz, în campanie cu Ion Iliescu.** Miercuri 10 martie, PSD şi-a desemnat candidatul pentru Primăria Bucureştiului. Acesta este Bogdan Niculescu-Duvăz, purtătorul de cuvînt al partidului. Campania lui Duvăz a debutat a doua zi, joi 11 martie, cînd viitorul candidat a ieşit la plimbare prin Capitală, braţ la braţ cu echidistantul politic Ion Iliescu, preşedintele ţării.

▮ **Grevă japoneză în Parlament.** Miercuri 10 martie, Alianţa PNL-PD a declanşat o acţiune parlamentară de protest, sub forma unei greve japoneze. Banderola albă a fost înlocuită însă cu una cu steagul european, în semn de protest faţă de compromiterea de către Guvern a şanselor de integrare a României în UE.

▮ **14 ani de la Punctul 8.** Sîmbătă 13 martie s-au împlinit 14 ani de la lansarea Proclamaţiei de la Timişoara, inclusiv a Punctului 8, care cerea excluderea de la guvernare a foştilor activişti şi membri ai structurilor de putere dinainte de 1989. Participanţii, adunaţi în Sala Operei din Timişoara, au hotărît înfiinţarea unui Centru de Investigare a Crimelor Comunismului, ca replică la recenta rezoluţie a Partidului Popular European (PPE), prin care se recomandă reprezentanţilor fostelor structuri să nu mai candideze. Istoricul Marius Oprea a declarat că procesul comunismului e simplu: „Fiecare securist sau nomenclaturist trebuie urmărit şi tîrît în instanţă“. Declaraţia adoptată cu această ocazie arată că „cei care au putere economică, cei care ne conduc, cei care au putere asupra justiţiei şi asupra informaţiei sînt ei, activiştii comunişti şi securiştii. Comunismul s-a privatizat. Activiştii comunişti, securiştii şi baronii lor au avut şi au putere. Au folosit-o pentru a jefui averile ţării. Acesta este rezultatul neaplicării punctului 8 al Proclamaţiei“. Temele discutate de participanţii reuniunii de la Timişoara (printre care s-au aflat H.-R. Patapievici, Victor Rebengiuc, Lucia Hossu Longin, Marius Oprea, Ladislau Csendes, Radu Filipescu, Ticu Dumitrescu) au vizat blocajul Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, refuzul SRI de a pune la dispoziţia acestuia arhivele fostei Securităţi, ocuparea unor posturi-cheie de către ofiţeri ai fostei Securităţi etc.

▮ **Din nou la Bucureşti.** Vineri 12 martie, baroneasa Emma Nicholson a sosit la Bucureşti, la cîteva ore după adoptarea raportului său în Parlamentul European. Într-o conferinţă de presă organizată cu această ocazie, Baroneasa a vorbit despre „mesajul sever, puternic şi foarte dur“ transmis Guvernului: „România trebuie să atace problemele esenţiale care o afectează în procesul de aderare: corupţie, corupţie, corupţie“. Mesajul vizează şi reforma Justiţiei: „Fără un sistem juridic decent şi adevărat, accesibil cetăţenilor, şi în care cetăţenii să aibă încredere, România nu poate înregistra progrese, pentru că sistemul juridic e sufletul democraţiei din vestul Europei“, a declarat Emma Nicholson. (**Raluca ALEXANDRESCU**)

Cronica politică

Despre „recalificarea la locul de muncă“

RALUCA ALEXANDRESCU

Restructurarea Guvernului a avut loc. La fel şi votarea în Parlamentul European a raportului Nicholson, cu cîteva modificări – sau îndulciri – care nu modifică substanţial însă gravitatea avertismentelor instituţiilor europene. Ca răspuns, PSD oferă semnale vizibile legate de un soi de febrilitate a primăverii electorale, manifestate prin elaborarea de planuri şi măsuri, dar care, de această dată, reconfigurează strategiile partidului pe termen lung. Proiecţiile, strategiile repede confecţionate pentru oficialii de la Bruxelles privesc spre 2007 cu încrederea cîştigătorului. Cu alte cuvinte, restructurarea a fost făcută pentru alegeri, dar alegerile par a fi, de fapt, o formalitate pentru Partidul Social-Democrat. În acest scop, partidul condus de Adrian Năstase a purces la aplicarea unui plan a cărei consecvenţă este, în sine, de admirat. Pentru că reţeta succesului guvernării, din 2000 încoace, identificată devreme şi pusă de fiecare dată în aplicare cu la fel de mult succes, este o viziune năstăsiană extrem de personală asupra continuităţii instituţionale şi a reformelor din acest domeniu, piatră de temelie fiind neîncetat reorganizare şi rebotezare a ministerelor. Cu o asemenea acţiune şi-au reluat primadonele social-democrate posturile prin ministere, în 2000 şi la începutul lui 2001, şi la fel dau impresia că intenţionează să şi le menţină în guvernarea următoare.

Ca o strategie conexă şi la fel de eficace, se pare, în ochii electoratului român, guvernul Năstase foloseşte procedeul negării realităţii şi al înfrumuseţării ei. Tactica devine limpede în relaţiile cu Uniunea Europeană, care cunosc zilele acestea momentele cele mai delicate ale scurtei lor istorii. În vreme ce raportul votat cu o majoritate extrem de confortabilă în Parlamentul European (374 de voturi „pentru“, 10 „împotrivă“ şi 29 de abţineri) menţine formula privind reorientarea strategiei de aderare şi dă ca teme imperative Executivului de la Bucureşti rezolvarea problemelor de corupţie politică (prinderea „peştilor mari“ fiind misiunea teribil de explicit formulată, pe care Guvernul român ar trebui să o ducă la capăt), prim-ministrul vorbeşte de „evoluţii politice încurajatoare“. Iar exemplele pot continua la nesfîrşit. Problema Justiţiei, din nou prima pe agenda Parlamentului European, a fost însă aruncată în derizoriu de tratamentul de care a beneficiat la validarea noii structuri guvernamentale.

Pentru că procedura respectivă – absolut formală – s-a împiedicat tocmai la capitolul Justiţie. Venit în faţa Parlamentului pentru a propune noua echipă de campanie, prim-ministrul a bătut în retragere cînd a venit rîndul ministrului Justiţiei, pentru care preşedintele ţării nu semnase revocarea. Postul nu era, aşadar, vacant. La urma urmelor, micul circ penibil, rezultat din lipsa de coordonare a celor două instituţii (Ion Iliescu, admirator din ce în ce mai înfocat al Rodicăi Stănoiu, are deja intenţia de a o transforma într-o Condoleezza Rice a României), nu face decît să amintească, la nivel anecdotic, puţina consideraţie de care se bucură în ochii guvernării nu numai Justiţia, ci, în genere, respectarea chiar şi numai a aparenţelor în exerciţiul puterii.

Pentru că restructurarea propriu-zisă este privită – dacă o raportăm şi la celelalte momente în care premierul Năstase a mai trecut cu diverse echipe prin Parlament – nu ca un răspuns pe măsura cererilor insistent formulate de Uniunea Europeană, ci ca o modalitate de recrutare a personalului pentru alegeri. Aceasta ar fi şi o explicaţie a imposibilităţii de a oferi motivaţii plauzibile pentru schimbarea ministrului Justiţiei, atîta vreme cît PSD-ul refuză să o dea pe singura valabilă, anume starea deplorabilă de dependenţă faţă de politic în care au fost aduse structurile puterii judecătoreşti. Rodica Stănoiu a plecat din echipa lui Adrian Năstase nu ca responsabilă pentru acest dezastru – aflat la originea multora dintre obiecţiile severe ridicate de raportul Emmei Nicholson –, ci ca un personaj considerat şi mai „necesar“ într-o altă instituţie, anume Preşedinţia. Problema competenţelor nu pare să tulbure mişcările de trupe din interiorul partidului de guvernămînt. Rocada strategică operată între Cotroceni şi Palatul Victoria l-a transformat peste noapte pe generalul Ioan Talpeş în specialist la vîrf al integrării europene, un specialist care nu a putut să răspundă corect la întrebările elementare puse de parlamentarii Opoziţiei în ziua validării sale ca vicepremier. Situaţie similară pentru Rodica Stănoiu, căreia şeful statului îi rezervă postul de consilier pe probleme de securitate, fără ca lipsa de competenţă în domeniu a celui mai criticat ministru din fosta echipă Năstase să-l tulbure vreo clipă. La urma urmelor, ce mai contează detaliile cîtorva luni, faţă de „eternitatea“ arvunită a următorilor patru ani? ▮

deltarfi
93.5fm
Veştile bune vin cu vântul din vest.
La fel şi cele mai bune ziare...
Ascultă dimineaţa Revista Presei Europene !
La deltarfi, la 7:45 şi 9:15.

10 ani de la moartea lui Gherasim Luca

Passionnement sau sadismul dialecticii

RADU VOINESCU

Pe 10 martie 1994, ziarele pariziene anunţau dispariţia unuia dintre cei mai importanţi poeţi ai literaturii franceze – Gherasim Luca. Corpul său fusese recuperat din apele Senei, la mai multe zile după ce plecase de acasă, lăsînd un bilet în care îşi exprima disperarea că lumea nu mai are nevoie de poeţi. Se încheia astfel o existenţă care, începută la Bucureşti (Gherasim Luca s-a născut, ca Salman Locker, pe 10/23 iulie 1913), se derulase într-o febrilă împletire cu poezia. Se presupune că a sărit în Sena chiar de pe Pont Mirabeau, locul unde au ales să sfîrşească şi alţi literaţi.

Dar Luca nu e doar un mare poet al limbii de adopţie, ci unul dintre marii poeţi ai lumii, din secolul care a trecut. Voi încerca să probez aceasta în rîndurile care urmează.

Mă număr printre aceia care consideră că suprarealismul n-a dat nici o capodoperă. Breton şi comilitonii săi au deschis mai degrabă o cale decît să forjeze o arhitectură textuală care să atingă nivelul unor creaţii literare aflate dincolo de contingenţe stilistice şi ideologice. Graţie însă experimentelor şi tehnicilor suprarealismului, posibilităţile de exprimare poetică s-au lărgit considerabil, limbajul literaturii a devenit un instrument mult mai flexibil decît înainte, modelînd, în consecinţă, şi posibilităţile perceptive ale cititorilor. Încă nu s-a discutat suficient în ce măsură dicteul automat e tributar clişeelor literare, lingvistice dinainte, în ce proporţie această aşa-zisă libertate a expresiei nu lucrează, în multe privinţe, cu sintagme gata făcute. După cum e de spus clar că literatura suprarealiştilor s-a complăcut, de la un timp, în propriile clişee[1].

Poate că întreaga lor literatură e o operă în sine, un corpus unic, dincolo de sau prin toţi autorii şi prin toate operele subsumate acestui curent şi acestei mişcări. În ciuda diversităţii, se remarcă o atît de mare unitate stilistică încît un ochi insuficient iniţiat poate avea cu uşurinţă senzaţia de uniformitate, iar aceasta face dificil de decelat, uneori, contribuţia unui autor sau a altuia. Se poate spune că toate operele suprarealismului formează un singur text. Ceea ce nu înseamnă neapărat că unele „voci" nu au mai multă pregnanţă decît altele, că scriitura unui Tzara sau Breton nu poate fi parcursă şi pentru notele particulare ale fiecăruia.

S-au impus însă în literatură – ca şi în artele plastice şi în film, de altfel – cei care au izbutit să se îndepărteze suficient de stereotipurile curentului. Unii s-au impus tocmai datorită consecvenţei, precum Gellu Naum, dar cazul poetului român este unul mai curînd atipic, în care un rol important în dobîndirea prestigiului îl are acel mecanism care ţine mai degrabă de psiho-sociologie, mecanism ce face ca o credinţă urmată pînă în pînzele albe să fie valorizată intens pozitiv.

Ca întotdeauna, ruperea de cadrul ideologic al mişcării a făcut ca operele create pe canavaua unei noi estetici – dar reţinînd de la cea veche mai ales tehnica şi mai puţin încrederea necondiţionată în structurile convenţional stabilite – să fie cele care servesc cel mai bine, în numele literaturii, cauza iniţială. Căci, fără ele, eforturile pionierilor ar fi rămas simple experimente ale căror poveşti să înnegrească paginile dicţionarelor şi ale istoriilor literare mai mult decît să folosească, realmente, noii sensibilităţi artistice care le-a reclamat şi la formarea căreia, într-un proces de influenţare reciprocă, au contribuit.

Este cazul unei părţi din opera lui Gherasim Luca şi este, mai ales, vorba despre cunoscutul poem **Passionnement**, care, fructificînd achiziţiile dadaismului şi ale suprarealismului, de-acum aparţinînd trecutului (**Passionnement** apare în 1947), a găsit, în fine, posibilitatea de a face racordul dintre aceste configuraţii stilistice, psihologice, estetice, mentale şi literatura care problematizează la nivelul condiţiei umane, aceea, cu alte cuvinte, care furnizează operele socotite canonice.

Originea tensiunii şi a *raccourci*-urilor lexicale din acest poem trebuie căutată, pe lîngă sursele tocmai enunţate, în manifestul semnat de Gherasim Luca împreună cu D. Trost şi intitulat **Dialectique de la dialectique**[2]. Un amestec de luciditate şi exaltare caracterizează acest mesaj adresat temerar mişcării suprarealiste internaţionale, în ciuda faptului – recunoscut de către autori – că, din 1939, de la începutul războiului şi pînă în momentul redactării lui, nu avuseseră posibilitatea dobîndirii vreunei informaţii cu privire la ceea ce se petrecea în cadrul acesteia. Rupţi, cu alte cuvinte, de lume, ei se considerau datori, *post hoc ergo propter hoc*, să refacă legăturile cu mişcarea şi să-i continue deschiderile. Dar cum?

În nici un caz prin cultivarea unui conservatorism servil, a unei perpetuări *tale quale* a tuturor trăsăturilor care au făcut faima suprarealismului, altfel spus, nu conformîndu-se unei legi a ariilor laterale, extrapolată la nivel ideologic şi stilistic. „Seule une *nécessité* objective complète peut justifier l'emploi d'une technique surréaliste après sa découverte...", spun tinerii autori ai manifestului. Adăugînd: „il est le temps de réagir envers la tendance à considerer certaines techniques surréalistes, comme *mécaniquement* transmissibles et pouvant être utilisées à l'infini" (marcajele sînt ale textului original – *n.m.*)[3] Este vorba despre asigurarea unui drum obiectiv suprarealismului, un drum derivat din necesitatea intrinsecă determinată de coerenţa şi evoluţia internă a sistemului, în sens hegelian dar şi marxist. Doreau aceasta întrucît, susţineau ei, exista riscul deviaţionismului, în direcţia unui „emploi non-objectif"[4] al scriiturii automate, al colajului sau al delirului interpretativ, ceea ce putea conduce şi la deprecierea aşa-ziselor descoperiri şi la posibilitatea de a face din suprarealism doar un curent artistic, oferind celor pe care inflamaţii poeţi îi numeau „nos ennemis de classe" ocazia de a-i atribui un trecut istoric inofensiv şi, mai rău încă, de a şi-l însuşi în scopul atingerii propriilor interese.

Obiectivitatea este, în acest context, o necesitate dialectică. Ea se cere respectată în sensul pe care îl incumbă principiile (legi, după teoreticienii marxismului) aflate sub tutela acestei teorii şi care sînt, cum se ştie, cel al unităţii şi al luptei contrariilor, cel al trecerii acumulărilor cantitative în salturi calitative şi cel al negării negaţiei. Consecinţa logică a acestei atitudini este aşezarea actului artistic pe fundamentul unei transcripţii a obiectivului, în acelaşi timp cu satisfacerea esteticului, cu atingerea acelor zone ale onticului care, transfigurate în actul artistic, să implice şi atitudine revoluţionară, şi omagierea hazardului obiectiv, şi redarea tensiunii dialectice dintre obiect şi subiectul cunoscător, mai cu seamă ţinînd cont de poziţia particulară a omului de a fi simultan şi una, şi alta. Este un efort de a pune „en accord la réalité intérieure avec la réalité extérieure". De aici, o combinaţie de materialism leninist în chestiunea relativului absolut, de „hazard obiectiv" şi de inserţie a umanului în trama cauzalităţii universale.

Tinerii revoluţionari în poetică nu se limitau nici la preluarea teoriei hegeliano-marxiste în folosul literaturii, căci aceasta singură nu ar duce nicăieri. „Le hasard objectif nous conduit à voir dans *l'amour*, la méthode générale la plus révolutionnaire propre au surréalisme"[5]. Pe de-o parte, depăşirea suprarealismului prin... suprarealism. Adică negarea negaţiei. Pe de alta, *l'amour*, acel *toujours l'amour* obsedant al suprarealiştilor. „Nous proclamons l'amour, délivré des contraintes sociales et individuelles, psychologiques et théoriques, réligieuses ou sentimentales, comme notre principale méthode de connaissance et d'action. Son exaspération méthodique, son développement sans limites, sa bouleversante fascination, dont nous avons déjà franchi les premières étapes avec Sade, Engels, Feud et Breton, offrent les écarts monstrueux et les scandaleux efforts mettent à notre portée, et a celle de tout révolutionnaire, les moyens d'action les plus efficaces"[6].

Poemul **Passionnement** începe aparent cu o negaţie, cu al doilea element al expresiei franceze exprimînd negaţia: *ne pas*. Nu e de prisos să observăm că, în vorbirea familiară, acest *pas* se autonomizează, nemaifiind precedat de cel dintîi element: *ne*. Dar *pas* este aici utilizat în dublu rol, el conţine simultan şi ideea afirmativă, pentru că poate fi vorba şi de substantivul *pas*. Un *pas* este negarea unei stări. Ca şi cum fiinţa umană ar urma să se înfiripe, iar aceasta are loc într-un cîmp de obstacole şi de interdicţii. Dar este vorba şi de neputinţa, de lipsa de articulare a fiinţei încă neconstituite, în precaritatea acestui limbaj care este oglinda onticului, dar este şi autoreferenţial prin redarea situaţiei incerte de la începutul vorbirii articulate: *paspaspas*. Limbajul se naşte cu greutate, aritmic, imitînd dislexia primară şi tortura de a ieşi către creaţia de sine a omului, reflectată în crearea limbajului. Limbajul se oglindeşte în fiinţă şi aceasta se vede, în tensiunea ei către devenire, în apele neclare, deformatoare ale unui *Big Bang* negentropic.

Probabil că e greu de găsit în literatura universală un poem care să corespundă atît de riguros programului său estetic, pre-concepţiei sale în cadrele teoriei. Drama fiinţei şi a drumului ei către autorealizare sînt obiectivate. Nu avem aici un *mimesis*, autorul actualizează actul însuşi al naşterii fiinţei şi al gîndului, laolaltă cu vorbirea. Al treilea vers creşte indeterminarea, dar fixează mai bine

---

Al doilea 11 (septembrie 2001, martie 2004)...

Madrid, 11 martie, dimineaţa devreme. Oră de vîrf, la care mulţimi de oameni se îndreaptă spre locurile de muncă. La 7.35, lîngă Gara Atocha, se aude prima explozie. La intervale foarte scurte, aproape simultan, sar în aer alte garnituri de tren din zona a trei gări care deservesc capitala spaniolă. În total, zece bubuituri frîng în două vagoanele în care au fost plasate pungile cu încărcături explozive. Panică, infern, carnagiu. Două sută de morţi, plus circa o mie cinci sute de răniţi şi mutilaţi. Între care şi concetăţeni ai noştri, din rîndurile recentelor migraţii româneşti către Vestul prosper al Europei.

Terorism. Lovituri concertate, gîndite în aşa fel încît să inducă spaima şi să provoace un şoc psihologic. Două ipoteze la îndemînă: ETA sau Al-Qaida, secesionismul basc sau fundamentalismul islamic. Prima variantă – „tradiţională" în Spania ultimelor decenii – se sprijină pe unele date aşa-zicînd „tehnice" (tipul de explozibil folosit etc.). Cealaltă – pe semnificaţii simbolice: au trecut exact doi ani şi jumătate de la atacurile asupra Americii de pe 11 septembrie 2004, sincronizate şi acelea, ţintind şi unele, şi altele împotriva metropolelor occidentale, şi anume în locuri în care fundamentalismul islamic a fost acuzat cu hotărîre şi cu consecinţe concrete: intervenţiile militare din 2002 şi 2003 în Afganistan şi Irak.

Anchetele oficiale vor aduce clarificări. Indiferent – însă – cine s-a aflat la originea carnagiului de la Madrid, tema terorismului contemporan cîştigă în proeminenţă, în gravitate, alarmează lumea postmodernă. Nu chiar de ieri, de azi, ci de alaltăieri: rămînînd în context spaniol, de la începuturile de acum treizeci de ani ale grupării ETA, cu trista sa istorie de „succese" însîngerate, trecînd prin frecventele explozii din Irlanda de Nord sau prin episodul din 1988 de la Lockerbie, localitatea scoţiană asupra căreia s-au prăbuşit rămăşiţele unui avion detonat de „piraţii aerului" (cu 270 de victime, mai multe decît în Madridul săptămînii trecute), ajungînd la atentatele „integriste" din Parisul ultimului deceniu etc. etc. etc.

Analiştii, sociologii, filozofii au explicat deja: progresele zonelor democratice şi prospere ale lumii stîrnesc contrareacţii. Se produc în ultimii ani evoluţii istorice rapide: tot mai multe societăţi se dezvoltă galopant, devin hipertehnologizate, informatice, se „integrează" în structuri supranaţionale, tind către „multiculturalism" şi „globalizare". Dinamica extraordinară a acestui model civilizaţional deranjează cercurile de putere autoritariste din ţări şi regiuni care-i intră treptat în cercul de expansiune. Mai în profunzime privind lucrurile, apar traume colective, se agită fantasme, se produc replieri identitare, întotdeauna naţionaliste, religioase, „fundamentaliste". Doar că forţa „valului" nu mai poate fi oprită prin „războaie reci", „cortine de fier", „neamestecul în treburile interne" ca paravan pentru perpetuarea totalitarismelor locale, nici – în ultimă instanţă – prin „apărarea patriei", „cu arma în mînă".

Pentru perdanţi, n-a mai rămas disponibilă decît alternativa terorismului. „«Marea provocare» a secolului XXI", s-a spus. E interpretarea pesimistă. Conform celei optimiste, în toate aceste convulsii esenţialmente anti-democratice am putea vedea ultimele împotriviri faţă de trecerea pe o altă spirală a istoriei, ultimele spasme ale unui trecut condamnat, care se agaţă cu disperare de prezent. Viitorul fiind întotdeauna – implacabil – înainte...

Ion Bogdan LEFTER

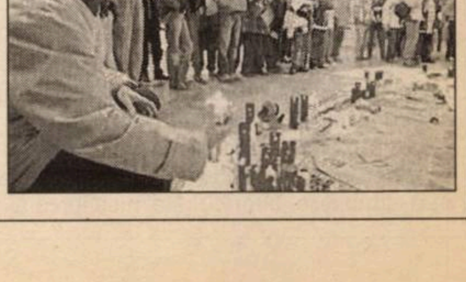

regulile dialectice: acumulare-salt-contradicţie-negare. *Le faux pas* înseamnă tot atît de bine şi pasul greşit, dar, pentru cine este atent la paronimie, şi ceea ce nu trebuie făcut, interdicţia încălcată, prin care se extrage fiinţa din increat şi i se imprimă regulile morale. Este învăţarea prin greşeală, prin repetiţie, prin perseverenţă. Poate că ar mai fi de gîndit şi la posibilitatea ca acest *le faux* să fie asociat sonor cu *il faut*, cu ceea ce trebuie. Poemul a fost scris în franceză, dar Gherasim Luca nu era un nativ, aşa încît, cum se întîmplă adesea cu cei care vin dinspre o altă limbă, el putea să dezvolte o relaţie mult mai subtilă cu identităţile, asemănările şi contrastele idiomului de adopţiune decît cei pentru care acesta este limba maternă.

Tensiunile se acumulează progresiv în **Passionnement**. Detectăm suferinţă în evoluţia aceasta determinată de o permanentă luptă între aspecte şi principii opuse. Este suferinţa asociată naşterii, este suferinţa asociată vieţii, este suferinţa asociată dragostei. *L'amour* – principiu generator dar şi letal – stă sub zodia pasiunilor, a interdicţiilor şi a pulverizării lor, pentru a provoca o naştere, un pas înainte, o anulare a momentului, care tocmai sclipeşte în fulguraţia lui simultan inutilă şi germinativ-fericită. Pentru că toate acestea sînt asociate, la celălalt pol, fericirii. Pasiunea este calea care duce către extazul împlinirii, este saltul pe care-l facem pentru a înfrînge limitele naturii. Pasiunea – extaz şi tortură – este cea prin care se îndeplineşte funcţia eliberatoare a dragostei. „Ne dominez pas vos passions!"

„Nous désirons dialecticiser et rendre concrets les essais utopiques de resistence humaine envers la nature, et nous désirons renverser les terrifiantes barrières qu'elle ne cesse nous opposer, barrières à l'abri desquelles la societé divisée en classes peut se mentenir."[7]

Ceea ce pare un comentariu la acest poem este tot un pasaj programatic din **Dialectique de la dialectique**. S-a vorbit adesea despre poezia obiectuală, dar este de reflectat dacă nu cumva oricare alt context în care ea a fost invocată nu este fals sau cel puţin neadecvat[8].

Pentru că, poate, nicăieri mai mult decît în acest straniu, apăsător, torturant poem al lui Luca nu se regăseşte mai bine transfigurat conceptul lui T.S. Eliot de „corelative obiective". Deşi situările teoretice şi estetice ale celor doi poeţi par diferite, Gherasim Luca ajunge la aceleaşi rezultate ca Eliot în **The Waste Land**. S-ar putea spune chiar că-şi depăşeşte înaintaşul fără să vrea şi fără să ştie, pentru că, mai mult decît la poetul englez, poate fi întîlnită la el abolirea *mimesis*-ului în sens aristotelic, suprimarea rolului elocutoriu al poetului şi transformarea poeziei într-un obiect dinamic, ce reproduce nu prin imitaţie, ci făcînd parte din lume, din caracteristicile şi sensul acesteia.

Am putea apropia, totodată, poemul lui Gherasim Luca de ceea ce a fost numit „poezie concretă", pentru că aici textul se povesteşte pe sine şi *este*, în acelaşi timp. Relaţia specifică din materialul poetic – cuvîntul, silaba, fonemul – îşi reflectă propria realitate, înglobînd aspectele verbale şi nonverbale (**Passionnement** are un impact considerabil mai mare la ascultare decît la lectura individuală şi este de amintit cît este de mare efectul pe care recitarea lui Gherasim Luca însuşi îl are asupra celor care au posibilitatea de a urmări filmul acestui *performance*), trăind din propria existenţă ca realitate concretă, dar şi din reţeaua de simboluri pe care le cuprinde şi le generează continuu[9].

Cîştigăm, prin aceasta, încă un argument pentru ideea că Luca rataşează poezia suprarealistă marii arte, folosindu-se creativ, inovativ, dar şi în mod eretic de principiile ce deveniseră pentru unii, şi mai ales pentru pontiful mişcării, Breton, literă de lege. O scoate din zona experimentului, din nişa pe care o constituia la un moment dat, pentru a o pune în serviciul temelor mari ale literaturii dintotdeauna. Şi este, indubitalul, saltul care trebuia făcut pentru a atinge condiţia capodoperei.

Passionnement este şi un poem al revoltei împotriva tatălui. „La nécessité de découvrir l'amour, qui puisse boulverser sans interruption les obstacles sociaux et naturels, nous mène à une position non-oedipienne"[10], clamează autorii manifestului. Şi marxismul căutase, teoretic, să clintească poziţia socială paternalistă, dar s-ar părea că Luca şi Trost nu aveau cunoştinţă despre noul paternalism de tip tribal, asiatic, impus de regimul din Uniunea Sovietică şi nici de ameninţarea pentru ţările care, în 1945, anul apariţiei manifestului, aveau să fie încorporate pentru mult timp în lagărul socialist. Freud dezvăluise mecanismele complexului oedipian, iar suprarealiştii făcuseră şi ei o obsesie din punerea în discuţie a acestei poziţii ierarhice paterne, castratoare. O dublă negaţie, în jocul îndrăzneţ cu vocabulele al lui Gherasim Luca, transformă elementele unui cuvînt compus din două silabe *pas* în cuvîntul *papa*. Dar, imediat, contradicţia antagonistă a acestui element conotat ca pozitiv în viziunea tradiţională se manifestă, dezvăluind parcă feţele aceleiaşi monede: *le mauvais papa*, pentru ca de aici şi pînă la încarnarea terestră a principiului divin, legat tot de principiul paternalist de către imaginarul tradiţional, *le pape*, să nu mai fie decît un singur pas. *Paspas passe*. *Papa passe*, altfel zis, către o altă ordine, din care trebuie din nou exclus, aneantizat. *Passe*, care se înrudeşte cu *pas*, semnifică trecerea, devenirea, înstrăinarea, drumul către moarte, în ultimă instanţă.

Treptat, drumul poemului trece către obiectivarea tot mai pronunţată nu numai în raport cu natura, cu principiile simbolice, dar şi cu obiectele civilizaţiei. **Passionnement** se istoricizează în ipostazieri care ţin de civilizaţie, de mecanicism, dar şi de bîjbîielile printre artefactele vieţii umane. Tehnica – născocire şi blestem al omului – intră în jocul dialectic pe care poetul îl conduce aparent greoi, dar cu intuiţie sigură şi cu o nedisimulată cruzime.

Poemul dobîndeşte o mişcare tot mai pronunţat muzicală. Miza este permanent pe sunet, pe eufonie, pe impactul auditiv şi emoţional al vocalelor şi al consoanelor, pe înlănţuirile de silabe, nu o dată pe cacofonie, în spiritul muzicii concrete. Cuvintele trimit către sensuri multiple, dar lasă impresia că se şi de-semantizează: „phiphi phéna phénakiki/ phénakisti coco", pentru a se coagula brusc în numele aparatului creat pentru a reda mişcarea înainte de începuturile cinematografului, *phénakistiscope* (un dispozitiv care n-a avut decît o existenţă scurtă, fiind doar o etapă pe drumul către tehnica pusă la punct de către fraţii Lumière), pierzînd apoi la fel de subit coerenţa: „phiphi/ phopho phiphi" şi iarăşi aglutinîndu-se în sens: *photo*. Unitatea între static şi dinamic este redată prin această incantaţie care aminteşte de *nursery rhymes*.

Dar nu sînt acestea, oare, şi nişte cîntecele sau poezele din acelea idioate care se spun copiilor pentru a creşte? Nu este acesta un poem al devenirii de sine al umanităţii? Luca dorlotează şi ceartă, şochează, bulversează şi instruieşte această umanitate care se făureşte (îmi permit să folosesc acest cuvînt din arsenalul propagandei comuniste dat fiind faptul că autorii manifestului despre care am vorbit mai sus se revendicau nu doar de la suprarealism, dar şi de la doctrina materialismului dialectic şi istoric) cu greu, cu caznă. O umanitate care se smulge naturii furîndu-i energiile şi căutînd să învingă starea entropică. Născînd, o dată cu această în-fiinţare, premisele unei alte disoluţii în amorf, „en rendant à la nature la faculté créatrice qu'elle nous cède", cum ar spune Marchizul de Sade, prin gura lui Dolmancé, eroul său din **La philosophie dans le boudoir**.

Explicabilă prin prisma tehnicii şi a filozofiei puse în operă în acest poem, cititorul sau ascultătorul resimte, pe toată desfăşurarea, o acută senzaţie de cruzime, dar şi un înfiorat sentiment de delicateţe şi de umanitate, de angoasă, dar şi de victorie. Naşterea unui copil, dacă pot să recurg la această analogie, provoacă, la fel, trăiri în care se amestecă durerea şi spaima, uşurarea şi bucuria. Dramatismul este creat cu sadismul dialecticii în numele căreia el se face (subliniez acest „se face"); şi ca *poiesis* şi ca *aisthesis*. Trebuie, cum spuneam, să vedem aici trama facerii de sine a omului prin înfrîngerea obstacolelor materiei, ale ne-cuvîntului, prin ridicarea către treapta conştiinţei de sine şi a mîndriei de sine. Nu mai este un joc oniric, nu mai avem de-a face cu asociaţii spontane de imagini şi de idei datorate hazardului, nu mai sîntem invitaţi să celebrăm degustarea acelui poncif teribilist şi uşor penibil, dar care a făcut să curgă multă cerneală, „le cadavre exquis". Ceea ce se întrupează este viaţă, realitate, suferinţă şi bucurie. Pînă la treapta iubirii: „je t'aime passionné/ je t'aime passionnèment je t'aime". Pentru că iubirea este, poate, forma supremă a umanităţii din noi.

Poemul este cu atît mai tulburător cu cît, spre deosebire de triumfalismul ideologiei de la care se revendică, el respectă şi îşi respectă pînă la capăt, cu cinism, dialectica. Ultimul vers constituie începutul pantei către negarea acestei victorii. Clare în penultimele două versuri, acum frazele reîncep să se destructureze: „je t'aime passio passionnément".

---

1. Iată ce spune Louis Aragon despre aceasta, în **Les Collages**: „Şi la noi, şi vreau să spun atunci André Breton, Phillippe Soupault şi eu (Éluard nu a apărut decît mai tîrziu), forma esenţială a acestei obsesii a fost locul comun care este un veritabil colaj din expresii gata făcute, un limbaj confecţionat, în vers; mai întîi folosit ca imagine, unde orice element tradiţional al poemului, vreau să spun încorporat frazei poetice, apoi tinzînd să se izoleze, să treacă la cimentarea cuvintelor, să devină poemul însuşi. Am vizat către ceea ce noi numeam poemul-afiş. Titlurile operelor noastre în acea epocă au în această privinţă caracter de manifest (**Mont-de-Piété**, **Rose des Vents**, **Feu de joie**), apoi aceasta s-a transformat într-un, nimic mai mult (**Miroir de l'art**, Hermann, 1965, p. 113).

Mai multe argumente pot fi întîlnite la Ruth Amossy şi Elisheva Rosen, **Les discours du cliché**, unde se acordă un tratament extensiv titlurilor-clişeu. La suprarealişti, de exemplu, sînt destule cele care ţintesc să remanieze clişeele existente deja, precum: **Sciure de gomme** (Arp), **Le siège de l'air** (Arp), **Peines perdues** (Jacques Baron), **Clair de Terre** (Breton), **L'air de l'eau** (Breton), **Pleine marge** (Breton), **Les cloches sur le coeur** (Char), **Deuil pour Deuil** (Desnos), **Le sans cou** (Desnos), **La belle en dormant** (Hugnet), **Mot clé des mensonges** (De Massot de Laffont) **Immortelle maladie** (Péret), **Mort aux vaches et au champ d'honneur** (Péret), **Geule de pierre** (Queneau), **Les fleurs bleues** (Queneau), **Corps perdu** (Soupault), **Indicateur des chemins de coeur** (Tzara), **Le fruit permis** (Tzara) (Éditions CDU et SEDES réunis, Societé d'édition d'enseignement supérieur, Paris, 1982, p. 126-127).

Alteori, respectivii artişti au folosit clişeele ca atare, manifestînd chiar o predilecţie pentru această manieră: **Feu de joie** (Aragon), **Une vague de rêves** (Aragon), **Les pas perdus** (Breton), **Point du jour** (Breton), **La clé des champs** (Breton), **Les pieds dans le plat** (Crevel), **Le vin est tiré** (Desnos), **Les mains libres** (Eluard), **Un Beau Ténébreux** (Gracq), **Je ne mange pas de ce pain-là** (Péret), **Les mains dans les poches** (Péret), **Le coeur d'or** (Soupault), **Sans coup férir** (Tzara) (*ibidem*. p. 127).

2. Gherasim Luca et Trost, **Dialectique de la dialectique**. Message adressé au mouvement surréaliste international, 1945, reimprimat Editura Vinea, 2001.

3. *Op. cit.*, p. 10; păstrăm citatele în original, întrucît textul a fost scris în franceză, şi renunţăm la traducere din scrupul filologic, desigur, dar şi din perspectiva faptului că oricine se interesează, într-un fel sau altul, de mişcarea suprarealistă nu ne închipuim că nu are acces la limba care a fost cel mai elocvent, mai persuasiv şi mai eficace mijloc de atingere şi de difuzare a scopurilor acesteia.

4. *Ibidem*, p. 11.

5. *Ibidem*, p. 18.

6. *Ibidem*.

7. *Op. cit.*, p. 20.

8. Avîndu-şi originile, ca preocupare, pe la începutul anilor '30, poezia obiectuală a făcut paşi importanţi prin opera lui T.S. Eliot şi Ezra Pound.

9. Conceptul de „artă concretă" a apărut în artele plastice în 1930, prin Theo van Doesburg, cel de „muzică concretă" în 1948, prin Pierre Schaeffer, iar cel de „literatură concretă" în 1958, prin iniţiativa grupului brazilian „Nogandres" şi a manifestului acestuia **Proiect-pilot pentru poezia concretă**.

10. **Dialectique de la dialectique**, p. 20-21.

MICUL ECRAN

11 martie la TV

Atacurile teroriste din Spania au venit exact pe fondul discuţiilor despre clipurile electorale ale preşedintelui Bush: exploatează el, în bătălia pentru un nou mandat la Casa Albă, momentul 11 septembrie, sau, din contră, montajul sentimental/emoţionant în care apare alături de pompieri, ruine şi chipuri înlăcrimate era unul firesc? Dezbaterea se poate relansa cu şi mai mult aplomb acum, după cele întîmplate la Madrid: pe de o parte, tragedia imensă, solidaritatea mulţimilor ieşite pe străzi să protesteze împotriva terorismului, iar pe de altă parte, aspectul politic al situaţiei, cu sancţionarea guvernului spaniol la recentele alegeri. Drama americanilor pare departe, aşa cum în urmă au rămas şi atacurile cu bombă din Irak sau cele din Fîşia Gaza unde printre terorişti sînt şi puşti de liceu. Ceea ce contează acum sînt morţii nevinovaţi de la Madrid, imaginile de coşmar cu trenurile distruse ca şi cînd ar fi fost doar nişte machete de jucărie şi, senzaţia că, de fapt, fiecare dintre noi se poate transforma atunci cînd pleacă de acasă într-un mic soldat necunoscut dintr-un război absurd.

Dacă la început e doar buimăceală şi revoltă, şi toţi par să se asigure că cei din jur au aflat noutăţile, după cîteva zile de la dezastru, printr-o mediatizare agresivă în nenumărate ediţii speciale ale jurnalelor, tragedia pare mai puternică decît oricînd. Imagini dure, oameni răniţi, plini de sînge, interviuri la cald cu români supravieţuitori sau cu rudele victimelor i-au făcut pe reporterii speciali să se dezlănţuie. Campion absolut la categoria „mă enervează şi nu mai suport" rămîne reporterul Pro TV, Cătălin Radu Tănase, de care poate vă mai amintiţi şi din transmisiile exaltate din New York sau din Irak. Pericolul cel mai mare e că s-ar putea să ne obişnuim pînă şi cu genul ăsta de suferinţă, de absurd şi totul să devină un soi de film de groază, la care ne uităm cu inima strînsă. Detaşarea funcţionează pînă în momentul în care nenorocirea se apropie de tine, îţi invadează spaţiul vital, aşa cum s-a întîmplat acum cînd, printre victimele atentatului au fost şi mulţi români: zi de doliu naţional în care televiziunile şi-au suspendat emisiunile de divertisment, manifestări de susţinere în faţa Ambasadei Spaniei. **Big Brother** s-a lansat, totuşi, afişînd pe ecran o fundă neagră şi burtiere cu îndemnul de a trimite SMS-uri de încurajare pentru cei afectaţi de atentat. Prima TV a mizat cam tot pe acest *show*, avînd în vedere că stă foarte prost cu audienţele, aşa că, de data asta trebuie să ne aşteptăm la o tură **Big Brother** *hard*. Concurenţii au fost aleşi foarte atent, aşa încît să nu aibă nici un fel de inhibiţii sexuale, iar spectacolul din casă să fie total, adică toate dezamăgirile telespectatorilor frustraţi de prima ediţie să fie date uitării.

La TVR am avut în *week-end* un Eurovision de o mare impresie artistică. Cîştigătoare, după ce a întrunit sufragiile publicului şi juriilor, pentru „compoziţie, text şi interpretare" a ieşit Sanda Ladoşi. Scenariul a semănat cu un banc prost: penibil absolut şi ploaie de puncte pentru interpreta care va reprezenta România anul acesta în Turcia. Atît e de fără nici un chichirez piesa încît te întrebi de ce trebuia să cîştige fata cu orice preţ coroniţa asta şi de ce a mai fost nevoie şi de tot circul cu *televoting*, aplaudaci şi Dana International. De fapt, e simplu: după atîtea şuşe pe litoral, interpreta şi-a luat corset siclamen şi bermude şi a pus ochii pe participarea la Eurovision. S-a făcut, dar ar putea rămîne şi acasă, pentru că, oricum, povestea se repetă în fiecare an: gloria ţine doar pînă ieşi pe poarta televiziunii române.

Ana Maria SANDU

Geografii psihanalitice ale sentimentalismului enescian

MARIN MARIAN-BĂLAŞA

Introducere-rezumat

Neîndoios, Enescu a înveşmîntat şi comunicat în muzica sa teme, preferinţe, imagini, dependenţe, obsesii, idei, reprezentări şi emoţii comune tuturor romanticilor. Cu toate acestea, el a atins un discurs muzical complex, sofisticat, purtător al caracterelor proprii unor sintaxe, stil, discurs şi semnificaţii nedatabile. Însă e interesant de observat că modernitatea sa nu a depăşit o anumită condiţionare personală şi istorică, nu l-a deconectat de formele unor legaţii, nu l-a împins spre inovaţii de radicalism. Condiţionarea fundamentală a lui Enescu poate fi interpretată drept idilism, pastoralism-bucolism, sentimentalism şi regresie psihospirituală. Cu toate acestea, caracteristicile sale folclorice, ruraliste şi paseiste au putut fonda un modernism muzical consistent.

Vorbind despre sursele şi semnificaţiile mentale, psihologice şi spirituale pe care Enescu le-a codificat în discursul său muzical, nimeni nu poate ignora termeni precum aceia de sentimentalism, idilism, conştiinţă onirică, fixaţie maternală şi infantilă, ruralism, paseism. Toate acestea devin revelatoare în contextul unei abordări psihanalitice, încă neîncercată în muzicologia românească. Este vorba, de fapt, de încercarea de-a înceta să mai fim romantici atunci cînd vorbim despre romantismul enescian.

În cele care urmează voi lăsa la o parte pudorile, euforiile poetizante şi respectul mitologizant care îi caracterizează pe adulatorii de tip romantic ai lui Enescu, considerînd respectivele atitudini instrumente total ineficace cunoaşterii sobre, neutre, distante şi deci academice. Astfel, voi vorbi despre Enescu drept un produs al psihologiei sale abisale, cu atît mai mult cu cît psihanaliza modernă, inclusiv cea adleriană şi lacaniană, au făcut din voce, compoziţie şi interpretare muzicală teme de excepţională relevanţă exegetică şi hermeneutică[1]. Voi discuta mai puţin aici favorabilul context istoric şi politic al „sentimentalismului“ şi „idilismului“, deşi acesta e un aspect foarte util corectei înţelegeri a subiectului. Doar din pricina economiei de spaţiu insist pe ilustrarea fundamentelor psihanalitice ale sentimentalismului în viaţa, arta şi gîndirea lui Enescu. De asemenea voi atinge şi „paradoxul“ fundării de teme dramatice universal valide în baza motivelor folclorice locale şi a fixaţiilor sau reminiscenţelor personale. O teză cu mare potenţial intelectual şi polemic va fi aceea că Enescu nu a trăit şi compus în conformitate cu vreo ideologie, fie ea personală, ci exclusiv graţie orgoliului său abisal, sentimentalismului personal, subiectivităţii identificabile psihanalitic drept fixaţie prenatal-maternală.

Cîţiva termeni

Voi schiţa acum definirea cîtorva concepte şi mai ales voi sublinia interconexiunea acestora. În calitate de manifestare reprezentaţională, descriptivă şi imagistică a unei vieţi înfrumuseţate, drept termen al escapismului în spaţii idealizate, chiar utopice, *idilismul* este puternic legat de *paseism*, care reprezintă transferul, actualizarea şi materializarea obsesiv-dependentă a trecutului. Nu e vorba nici despre un trecut adus la zi şi nici despre o preluare critică a acestuia, o reajustare a vreunor elemente proprii trecutului; este vorba despre reînscenarea trecutului în lumina unei splendori imaginare, afectat de nuanţele iluzorii ale unei fantezii meliorizante. N-avem de a face nici cu un trecut adevărat, nici cu procesarea sa selectivă, ci cu un trecut inventat, îmbunătăţit şi estetizat. Pe de altă parte, idilicul e şi o noţiune care include spaţiul: fie un peisaj al naturii pure, curate, virgine, fie peisajele dealurilor, cîmpiilor, pastoral-bucolice, rurale, cunoscute paşnicei vieţi de la ţară. Este vorba, oricum, de un *topos* idealizat, paradisiac. Esenţialmente, e vorba de un transfer în imagine vizuală a celei mai intense dorinţe, fantezii, tăceri, reverii, plăceri.

Idilismul se bazează pe sentimentalism. Se bazează pe autoancorarea în lumea protectoare, plăcută, de constantă gratificare, în narcisista proiectare a sinelui în ambienţele cele mai aparent generoase. Lumea dorită şi ilustrată este una experimentată cîndva, în atemporal (vremea de dinaintea istoriei, viaţa în pîntecul matern), ori una doar fantazată (paradisul imaginar), întru a cărei recuperare e setat subconştientul să acţioneze. O lume care e evocată mereu, chiar în pofida realităţii, ori care e inventată mereu, aşa cum se întîmplă cu creaţia oricăror artişti structural romantici. Dintre elementele structurale ale unei identităţi psihospirituale, sentimentalismul şi idilismul pot deveni *forma mentis*, piloni inalterabili, inevitabili, coordonatori de destin, cadre pentru o viziune sau pentru un proiect de viaţă. Lucrul acesta s-a întîmplat în cazul lui Enescu.

George Enescu, produs al „fixaţiei prenatale“ şi al „fixaţiei maternale“

În cele ce urmează voi interpreta, cu referire la George Enescu, cîteva elemente ţinînd de ceea ce psihanaliştii numesc în mod curent *fixaţie prenatală*, aceasta avînd ca posibilă fază ulterioară *fixaţia, complexul şi/sau dependenţa maternală*. Iar pentru început mă voi referi la fixaţia geofizică şi geoculturală a lui Enescu. Ideile de geofizic şi geocultural vor fi atinse în termeni de timp şi spaţiu.

Cu privire la timp şi istorie reală, Enescu n-a fost prea profund captat de istoriile, poveştile, evenimentele sau numele româneşti. El a preferat o conexiune universală, transnaţională, găsind una foarte bună în subiectul mitului antic grecesc al lui Oedip. Deşi n-a avut o specială apreciere pentru un anumit moment al istoriei reale, a avut totuşi o mare tendinţă pentru temele paseiste. Cînd era vorba de muzică programatică, subiectele biblice, legendare sau antice erau proxime inimii sale. Totuşi el a preferat şi subiectele mai puţin istorice, anume cele utopice, legendare sau mitologice, ori a recompus scurte scenarii imaginare (precum cel din **Vox maris**) menite să reţină doar sîmburele unei idei mitice emoţionante. Iar cînd nu asemenea utopic-idilice miteme apăreau, el evoca umbra emoţională şi fenomenologică a propriei copilării (precum în suitele **Săteasca** şi **Impresii din copilărie** sau în **Sonata a 3-a pentru pian şi vioară**).

Cît despre spaţiu (determinarea geofizică), „locul“ terestru preferat al lui Enescu nu era neapărat ceva bine determinat naţional şi politic, deşi el făcea calde referinţe la peisajul nativ, din nordul Moldovei. Dacă e să vorbim de o condiţionare geofizică, atunci ea trebuie identificată în sensul ei cel mai literar şi imediat, drept dependenţă faţă de locul natal şi faţă de pămîntul fizic. La finele vieţii, Enescu exprima regrete pentru a nu fi rămas un ţăran şi pentru că nu poseda nici măcar o palmă de pămînt. Ţăranul care nu fusese niciodată a ieşit din culisele unor doruri sau frustrări subconştiente, iar Enescu mărturisea nostalgia de a fi fost un simplu (utopic, idealizat, idilic) agricultor. Profund conectat cu originea sa geofizică, şi-a dorit repatrierea şi înhumarea în solul natal. Toate aceste fixaţii dovedesc un sentimentalism de formaţie romantică.

Pentru Enescu, Patria e mai degrabă o Matrie, un fel de glie în al cărei sîn sau ventru e de revenit şi de „ascuns“ perpetuu. Oricum, între bizareriile de imaturitate istoriografică şi de ignoranţă psihologică pe care le aud de mulţi ani de zile, una din cele mai amuzante se referă la „patriotismul“ lui Enescu. Cîtă cerneală de două parale demagogic-patriotarde n-a curs în ultimii cincizeci de ani pe tema asta!... Cît *lobby* nu s-a făcut pentru demonstrarea „feţei umane“ a comunismului naţionalist român, mai ales răscitîndu-se declaraţii şi diplomaţii legate de intenţia lui Petru Groza de a-l aduce pe Enescu în ţară. Iar valurile iscate în favoarea transferului osemintelor lui Enescu în România mi s-au părut, totdeauna, ridicole. Toate acestea, deoarece Enescu a iubit România în sensul intimist şi iraţional al dependenţei faţă de glia natală şi din cauza extensiei la nivel mental a unei fixaţii nevrotice cu obiect fizic-teritorial şi social localizat exact. În rest, Enescu a fost un cosmopolit perfect, care se simţea bine şi autentic nu doar în limba română şi pentru care universalismul existării şi comunicării prin muzică nu era doar un moft metaforic. El revenea mereu din cutreierul lumii (coarda muzicală regăsind stadiul de repaus) nu fiindcă ar fi profesat vreo exaltare sau ideologie de tip naţionalist-patriotic. Pentru el, România erau oamenii pe care-i cunoscuse şi de care era legat, geo-energetismul concret al peisajului moldovean, instituţiile culturale, satul şi ţăranul sau lăutarul ca vedenie nostalgică (adică un fel de vagă, sentimental-imaginară Românie eternă, care iarăşi nu era ceva etnografic, ci tablou din visul personal al copilăriei revizuite idilic). Toate acestea aveau prea puţin în comun cu ce s-a impus prin comunism. Pe de altă parte, Enescu datora imens casei regale şi aristocraţiei româneşti, cremei evreimii şi a masoneriei, lumi ce vor fi fost toate fie alungate, fie exterminate de către noua ordine română din ţară. Revenirea lui Enescu în respectiva Românie concretă şi colaborarea sa în favoarea sistemului comunist ar fi însemnat trădarea lumii căreia îi datora destul de mult şi de care fusese atît de legat. Nu insistenţele diasporei mai mult sau mai puţin de stirpe nobilă l-au reţinut pe Enescu în Franţa, ci, poate chiar înaintea bolii, capacitatea sa de a-şi sugruma sentimentalismul de origine peizană, bunul-simţ de a sta alături de exilata lume care l-a format, de a o reprezenta pe aceasta mai degrabă decît ranversata ordine socială din România. Este dincolo de orice îndoială că Enescu ar fi dorit să moară în ţara natală, că declaraţiile sale în acest sens au fost de o sinceritate totală, iar dacă evenimentul s-ar fi petrecut aici, îngroparea sa în România ar fi fost cel mai firesc lucru. Dar aşa cum s-a comportat istoria, Enescu a murit acolo unde i se împlinea, firesc şi nobil, destinul. Omenirea largă îi merită postumitatea poate la fel de bine ca România, iar faptul că această postumitate e diasporică nu se datorează decît României. Şi dacă mormîntul lui Enescu rămîne la Paris, asta e bine pentru toată lumea. Poate, doar, cu excepţia visărilor sfîşiatului suflet al lui Enescu din perioada sentimentalei sale antumităţi. Numai că, în lumina eternităţii, acest gen de antumitate personală nu prea contează.

În ciuda posibilităţii de a alege integrarea în paradigmele noi şi imens variate, care se ofereau şi se garantau cu mare generozitate la începutul secolului 20, alegerea lui Enescu a fost destul de conservatoare. Ataşat aristocraţiilor, a trăit în paradigma integrării în crepusculul unui sistem periclitat, agonizant, dramatic. A crescut răsfăţat de cercurile aristocratice şi a preferat relaţia de basm a Curţii Regale, deoarece aceasta consuna fixaţiei sale a-cronice, anistorice. Nobilă prin alianţă, educaţie, autoeducaţie şi alegere, Maria Cantacuzino a întruchipat mult din nobleţea îndrăgită de Enescu şi a constituit supremul obiect al dezirului său intim şi social. Ataşamentul lui Enescu faţă de nobilime şi faţă de nobila sa iubire trebuie interpretat şi ca motiv ce continuă firesc fixaţia sa prenatală şi maternală. La finele vieţii mărturisea că singurul lucru care contase pentru el fusese inelul de aur al iubirii şi nunţii, dovadă de infailibil sentimentalism. O asemenea fixaţie caracterizează un spirit marcat şi formatat romantic, ca şi un subconştient din tipologia orientării spre orizontul prenatal, matern şi ataraxic.

Se ştie, pasiunea lui Enescu faţă de Maria Cantacuzino a fost criticată şi dispreţuită de mulţi atît în timpul vieţii lui Enescu, cît şi în posteritate. Dependenţa sa faţă de partenera „de-o viaţă“ a fost şi încă e neînţeleasă de mulţi. Maria a fost un temperament dominant, care cucerise inima artistului şi avea o mare putere de înrîurire asupra lui. Reţinerea multora faţă de această relaţie avea ceva din aversiunea publică dezvoltate în epocă împotriva lui Carol al II-lea al României sau a lui Edward VIII al Angliei, care au compromis instituţia monarhică dedicîndu-se unor femei socialmente nepotrivite, căsătorindu-se cu ele în cele din urmă. Acelaşi „orb“ ataşament, care ignoră rezistenţa socială, a caracterizat şi viaţa intimă a lui Enescu. Sîntem însă, cu biografia lui Enescu, în epoca romantismului, fie el întîrziat, prelungit, agonic şi poate chiar decrepit (cum este prima jumătate a secolului 20), cînd femeia apare atît ca *dezir şi idealizare idilică totale*, cît şi ca matroană autoritară (adică patronînd sau impunînd dependenţă). Graţie unui asemenea complex, de egală adorare şi submisie, idealizare şi dependenţă, s-au remarcat scandalurile regilor menţionaţi adineauri, care renunţă la tron de dragul, cum va spune Enescu, „inelului de aur“[2]. Asemenea cazuri sînt exemplare pentru fixaţia psihomentală – faţă de o femeie cu puteri dominatoare – similară fi-

Radio Total 96.9 FM

delităţii sentimentale care l-a caracterizat şi pe Enescu. Prin urmare, dependenţa biografică a lui Enescu faţă de iubita şi soţia lui se explică şi prin faptul că marea doamnă a înaltei societăţi avea ceva autoritar şi dominator, adică matriarhal, în temperament. La profilurile psihologice de tip Enescu, maternalul, matriarhalul şi matrimonialul se înlănţuiesc. Adică fixaţia maternală se prelungeşte sau se transferă în dependenţă faţă de dominaţia matriarhală, finalizată la rîndul său în dezirul sau ambiţia matrimonială. Condiţia de prunci eterni îi determină pe aceşti egali sentimentali şi vanituoşi să practice dezinteresul faţă de perpetuarea carnală, faţă de progenitură. Enescu îl identifică pe Oedip şi prin desprinderea de obştescul biologic. Impusă, compromiterea sau ratarea biologico-socială a lui Oedip devenise, la Enescu, una liber consimţită. Singurul trup pe care inconştientul său îl doreşte este acela al mamei, ulterior al matroanei-soţii, dincolo de care rămîne să se deruleze doar propriul, narcisisticul „vis", plus creaţia imaterială a acestuia (muzica).

Paradigme muzicale

Emotivitatea, hipersensibilitatea, sentimentalismul sînt afectări ce îndoaie fiinţa în favoarea candorii şi a tandreţei, a efeminării, abandonului sau submisiei. De fapt, sentimentalismul e o formă de ataşament-dependenţă faţă de produsul sau marca emotivităţii. Obiectul dependenţei emotiv-sentimentale a romanticului poate deveni femeia, iar atunci compoziţia muzicală dedicată femeii ca obiect al dezirului adorator-erotic poate merge de la schiţarea unor miniaturi lirice, vocale sau vocal-instrumentale (precum liedul romantic), pînă la elaborarea de eşafodaje ample (precum **Simfonia fantastică** a lui Berlioz, care nu e decît emfatic-bombastica narativizare muzicală a dezirului şi frustrării erotice).

Femeia ca omagiu şi flirt eternizat este un aspect ce poate fi identificat în multe comportamente „muzicale"[3]. Voi menţiona doar practica romantică a dedicării unor piese, cele precizate de compozitori şi publicate sub titlul partiturii, gest care în mod rarissim menţiona nume de bărbaţi, cel mai adesea pomenind muze inspiratoare. Enescu a dedicat şi el multe lucrări femeilor cărora le datora recunoştinţă sau amor, şi inclusiv amintirile sale, publicate sub semnătura unui jurnalist, se deschid cu: „Doamnei George Enescu, Principesă Cantacuzino, respectuos omagiu!"[4]. În felul acesta, întreaga viaţă a unui om era rezumată şi pusă sub zodia sau patronajul unei doamne.

Pentru Enescu muzica are funcţia cîntecului de leagăn, e instrument al efeminării şi al sedării, rolul ei de „a domoli spiritele" fiind opus rolurilor presupuse muzicii de ideologii mişcărilor agresiv-virile. Sentimentalismul fundamental al muzicii se vede în finalitatea mai tuturor pieselor lui Enescu, care instalează bucolismul unor reverii idilice (suite cu iz infantil-folcloric) sau al unor onirisme basmice şi mai ales al extincţiilor ataraxice (**Simfonia a 5-a**, cu eminescianul cor **De-oi adormi curînd**). Pentru Enescu, moartea e paradisul prenatal. Muzica sa e o perpetuă reactualizare şi reformulare a obîrşiilor (tot mai profund sau esenţializat întrevăzute), o prelungire a „fixaţiei prenatale" şi a „fixaţiei maternale". Iată de ce Enescu discursivizează un limbaj marcat atît de o periodică revizitare a inspiraţiei primare din folclor, cît şi printr-o progresivă distanţare de fondul elementelor şi caracterelor folclorice.

În legătură cu originalitatea muzicală a lui Enescu trebuie să se vorbească despre dependenţe geoculturale, în sensul că elemente ale unei geoculturi anume sînt mai evidente decît amprenta unui spaţiu fizic. Acesta este sensul în care muzicologii au vorbit despre inspiraţia lui Enescu din folclorul muzical românesc. Într-adevăr, nu e mai mult românism în limbajul enescian decît în, la început, preluarea rapsodică şi dezvoltarea temelor folclorice, ulterior în *reinventarea* folclorului (scrierea „în caracter" popular românesc). Totuşi, Enescu a reţinut din folclor doar reminiscenţele cele mai optimiste, ideale, maternal-feminine, tandre, plăcute, legate toate de copilăria sa muzicală, procesînd din elementele lexicale, sintactice şi structurale ale folclorului numai ceea ce ar fi putut comunica emoţii serene, pozitive. În sensul acesta, limbajul inspirat din folclor al lui Bartók e mult mai dramatic. Reconsiderarea folclorului de către Enescu diferă de şi contrastează cu reconsiderarea efectuată de Bartók: acesta din urmă a extras, reţinut, exploatat ori reliefat elementele stilistice tari, disonante, dramatice, violente, expresioniste ale folclorului. Există suferinţă şi în muzica lui Enescu, doar că ea nu e încifrată, de neşters, în formule muzicale, moduri sau asamblări armonice şi timbrice, ci e totdeauna episod de confesiune, de *story*, îndreptată întotdeauna spre finalizări împăciuit-luminoase.

Spre deosebire de Bartók, Enescu nu a căutat în muzica ţărănească virilităţi, supremaţii şi unicităţi etnocentrice. Enescu n-a căutat nici un fel de purităţi sau autenticităţi (orice asemenea lucruri fiind, fatalmente, bazate pe intenţionalităţi sociale şi reprezentări politice). El n-a fost oripilat nici de lăutarul ţigan (precum Bartók), nici de folclorul oraşului sau al mahalalei. Enescu a fost cu adevărat apolitic, iar aceasta, din exces de orgolioasă subiectivitate. El nici măcar nu a ţinut să facă o „muzică naţională". Dacă s-a inspirat din folclor a făcut-o nu pentru convingeri sau ideologii tipice curentelor şi entuziasmelor vremii. Enescu a fost autonom în subiectivitatea sa, a avut orgoliul sinelui său abisal, a revenit la folclor fiindcă acesta îi marca indelebil psihismul, fiindcă îi obiectualiza subconştientul. A scris cum a scris din fidelitate pentru iraţionalul său foarte personal şi aproape solipsist. Visînd liric în limba română, visa muzical în avataruri de teme amintind sau refuzînd folclorul[5].

Se ştie, cel mai comun topos al sentimentalismului este orientalismul, adică exotismul Orientului. Totuşi, în cazul lui Enescu, icoana exoticului este mai degrabă folclorul românesc. Acesta a fost detaliul resimţit de criticul care, după audierea primei **Rapsodii**, la numit pe Enescu ţigan. Etichetarea rasistă provenea din uzajul occidental al termenului ţigan drept unul evocînd orientalismul. La începutul secolului 20, tocmai în numele orientalismului erau ţiganii „alungaţi" din muzicile folclorice şi populare ale centrului şi estului Europei[6]. Ulterior, tocmai reconsiderarea acestui exotism, a afectării spontane şi a virtuozităţii rubatoului interpretativ îl făcea pe Menuhin să considere lăutarul ţigan drept cap de pod spre Orientul îndepărtat, iar România ţară de popas necesar sau discipolat obligatoriu spre India[7].

Enescu nu a dezvoltat teme legate de atitudini eroic-belicoase, cuceritoare, virile. N-a apelat la imagini de războinici sau victorioşi, aşa cum respectivele imagini erau tradiţional concepute, aşa cum apăruseră ele în libretele wagneriene, aşa cum erau ele recompuse de ideologiile militare. Cu toate că în epoca sa intelectualitatea română era puternic captată de lumea miturilor marcial-militaristice, Enescu n-a simţit nici o tragere de inimă şi a evitat mitologiile care erau conectabile sau puteau inspira posibile politici de agresiune. În cultura României interbelice, o asemenea elaborare politică a fost legenda **Meşterul Manole**, care fusese evocată de către legionari întru demonstrarea tendinţei sacrificiale a poporului şi a voinţei sale pentru edificări monumentale[8]. Legenda înfăţişa un erou care îşi zidise soţia în ziduri pentru a asigura monumentalitatea şi durabilitatea clădirii sale: un gest uşor de tradus în idealul nazist al eugeniei, deoarece eroul nu se sacrificase pe sine, ci pe tovarăşul său subordonat, vulnerabil. Iar ideea sacrificării crude a Celuilalt, ideea călcării peste sentimentele sau iubirea cuiva erau pentru Enescu idiosincrazice. De fapt, Enescu chiar a încercat să lucreze pe legenda meşterului Manole, dar respectivul proiect de operă a fost nu doar neterminat, ci şi abandonat. Pe de altă parte, Enescu a lucrat cu ideea sacrificiului violent, dar nu cu aceea a sacrificării altuia, din interiorul grupului social dominant, precum camaradul, iubirea sau alte valori umane. Enescu s-a legat mai degrabă de ideea umilului autosacrificiu, făcînd-o crucială într-una dintre capodoperele sale tîrzii (poemul **Vox Maris**). De fapt, Enescu s-a simţit mai aproape de **Mioriţa** (o poveste folclorică ce fusese şi este şi azi profund dispreţuită de toţi ideologii naţionalişti, din pricina ideii sale centrale, interpretate – e drept, superficial – ca fatalism, inacţiune sau resemnare). La Enescu, **Oedipe** poartă un soi de mesaj mioritic, fiindcă şi opera ilustrează o răscumpărare şi purificare prin sacrificiu autoimpus sau acceptat[9]. Există mult sentimentalism în **Mioriţa**, aşa cum şi **Oedipe** e plin de sentimentalism. În cele ce urmează voi insista foarte pe scurt asupra acestei dimensiuni a capodoperei enesciene.

Fără îndoială, **Oedipe** e o operă sentimental-romantică, dincolo de faptul că ea este autoportretul (narcisist) al compozitorului însuşi. Muzica din **Oedipe** debutează cu un motiv muzical profund, anunţînd că discursul care vine este egal misterios şi tragic. Totuşi, ceea ce urmează imediat e o poveste foarte idilică: evenimentul-ceremonie familială a naşterii unui copil serveşte drept pretext pentru ilustrarea unei societăţi armonioase, preafericite, perfecte. Scene lungi de dans se perindă: dulci grupuri de fecioare, arătoşi şi paşnici voinici şi soldaţi, păstori şi alte figuri pastorale, toţi fixează tema şi pe spectatori în mijlocul unei lumi sigure, paternaliste şi oarecum paradisiace. Totuşi, opera **Oedipe** e apoi dramatică, tema sa principală e catastrofa, iar dacă are ceva eroic, eroicul respectiv este unul de tip spiritual/spiritualizat, mioritic, însemnînd ieşirea din catastrofă prin găsirea unei scăpări asociale şi antipolitice, a mîntuirii religioase şi ataraxice, a intimistei retrageri din istorie, geografie şi viaţă mundană. Astfel că Enescu îşi prelucrează idealismul, visarea, idilismul în sens soteriologic. Cu referire la moarte, Enescu a fost departe de reprezentările morbide ale modernităţii; semn al ataşamentului geocultural, el a privit şi a descris muzical moartea în condiţiile văzute atît în **Mioriţa** folclorică, cît şi în creştinismul popular, adică drept experienţă a compensării utopice, drept revelaţie a postumităţii imaginar-spirituale.

Dar, în fond, toate cele spuse pînă acum derivă din ceea ce am numit fixaţie prenatală şi maternală, acestea fiind surse majore ale sentimentalismului, idilismului, hipersensibilităţii şi efeminării devenite mărci caracteriale. Din datul unui asemenea profil abisal, tema visului, uitării şi morţii urmează firesc, iar Enescu le-a discursivizat în muzica sa cu îndestulare. De la vocal-instrumentala **Doină** la **Simfonia a V-a**, cu mioritica scufundare în matrici şi cu adorarea morţii, tulburătoarea **Simfonie de cameră** poate fi percepută şi ca un discurs al intimizării morţii. De fapt, ca în finalului lui **Oedipe**, şi în lucrările tocmai citate întîlnim ataraxia drept substitut orgasmic, drept dobîndire a beatitudinii paradisului prenatal[10].

Bibliografie

ALEXANDRESCU, Sorin 1998: **Paradoxul român**, Bucureşti, Editura Univers.

AUSTERN, Linda Phyllis (ed.) 2002: **Music, Sensation, and Sensuality**, New York and London, Routledge.

BELLMAN, Jonathan 1998: **The Hungarian Gypsies and the Politics of Exclusion**. În: **The Exotic in Western Music** (ed. Jonathan Bellman). Boston, Northeastern University Press, p. 74-103.

BROWN, Julie 2000: **Bartók, the Gypsies, and Hybridity in Music**. În: Georgina Born and David Hesmondhalgh (eds.), **Western Music and Its Others: Difference, Representation, and Appropriation in Music**, Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, p. 119-142.

DOLAR, Mladen 1996: **The Object Voice**. În: Renata Salecl and Slavoj éiûek (eds.): **Gaze and Voice as Love Objects**, Durham & London, Duke University Press, p. 7-31.

ELIADE, Mircea 1943: **Comentarii la Legenda Meşterului Manole**, Bucureşti, Editura Publicom.

ELIADE, Mircea 2001: **Texte „legionare" şi despre „românism"**, Cluj, Editura Dacia.

ENESCU, George 1991: **Interviuri din presa românească. Volumul II (1936-1946)** (ediţie îngrijită de Laura Manolache), Bucureşti, Editura Muzicală a UCMR.

GAVOTY, Bernard 1982 [1955]: **Amintirile lui George Enescu** (traducere din limba franceză de Romeo Drăghici şi Nicolae Bilciurescu), Bucureşti, Editura Muzicală.

LEE, Ken 2000: **Orientalism and Gypsylorism**, În: **Social Analysis** 2(44): 129-156.

MALVINNI, David 2003: **Gypsy Music as Film Music: Spectacle and Act**. În: **European Meetings in Ethnomusicology** 10: 45-76.

MANOLIU, George 1986: **George Enescu, poet şi gînditor al viorii/Georges Enesco, poète et penseur de l'art du violon**, Bucureşti, Editura Muzicală.

MARIAN [BĂLAŞA], Marin 1991: **Chipul geniului. Eseu despre creativitatea exemplară**, Bucureşti, Editura Muzicală.

MARIAN [BĂLAŞA], Marin 1995: **Oedip, sau despre sensul eroic al existenţei în dramă**, Bucureşti, Editura Minerva.

MENUHIN, Yehudi 1980: **Călătorie neterminată** (ed. românească), Bucureşti, Editura Muzicală.

OIŞTEANU, Andrei 2002: **Mircea Eliade, între ortodoxism şi zamolxism**. În: **Observator cultural** (Bucureşti) Nr. 127.

POIZAT, Michel 1992 [1986]: **The Angel's Cry: Beyond the Pleasure Principle in Opera**. Translated by Arthur Denner, Ithaca & London, Cornell University Press.

SÁROSI, Bálint 1978: **Gypsy Music** (original edition, 1970), Budapest, Corvina Press.

SCOTT, Derek B. 2003: **From the Erotic to the Demonic: On Critical Musicology**, Oxford, New York..., Oxford University Press.

---

1. Vezi, de exemplu, Poizat 1992 şi Dolar 1996, ca şi amplele aplicaţii din Austern 2002 ori Scott 2003.

2. Carol al II-lea o face provizoriu, iar apoi neglijîndu-şi rolul monarhic de dragul Erosului, Edward VIII abdicînd pentru totdeauna, ulterior totuşi flirtînd cu obţinerea tronului chiar cu ajutorul naziştilor.

3. Faptul că cele mai multe mărturii referitoare la transa ori extazul psihosomatic datorat participării auditive la concertele lui Enescu aparţineau femeilor (v. Manoliu 1986, Enescu 1991) este revelator.

4. Gavoty 1982, p. 5.

5. E foarte interesant de experimentat: dacă luăm numeroase traiecte melodice enesciene şi le alterăm destul de puţin, semitonal sau prin „reducerea la scara" permisă de permutare sau inversare intervalică, obţinem teme de elocventă simplitate folclorică. Îndepărtarea enesciană de folclor poartă semnul inevitabilei raportări la sau situări în vecinătatea categorială a folclorului. Am exploatat din semnificaţiile acestui experiment în Marian 1991.

6. În ordinea pregnanţei şi profunzimii criticii respective, vezi Bellman 1998, Brown 2000, Lee 2000, Malvinni 2003 şi Sárosi 1978.

7. În acest sens, numeroasele declaraţii orale şi scrise sînt elocvente (Menuhin 1980).

8. Exegezele specifice şi publicistica lui M. Eliade (1943, 2001) cad în acest context. „Mediile legionare au marginalizat **Mioriţa** şi au exaltat **Legenda Meşterului Manole**", spune A. Oişteanu în articolul său (2002), apoi dovedeşte acest lucru citînd din scrierile fasciste ale vremii ca şi din criticile corespunzătoare. Vezi şi menţiunile din Alexandrescu 1998, p. 215-216.

9. Mioritismul enescian a fost amplu prelucrat în Marian 1991 şi 1995, însă fără critica contextualizării politice şi analiza sentimentalismului, aspecte atinse doar acum.

10. O variantă prescurtată a acestei lucrări a fost prezentată în cadrul Simpozionului de Muzicologie din cadrul celui de-al 16-lea Festival Internaţional „George Enescu" (Bucureşti, 13-14 septembrie 2003).

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

Trei autori originari din România: experienţe personale

WILLIAM TOTOK

Herta Müller
Der König verneigt sich und tötet
HANSER

Herta MÜLLER
Der König verneigt sich
und tötet
Carl Hanser Verlag,
München,
2003, 204 p.

NORMAN MANEA
Die Rückkehr des Hooligan
Ein Selbstporträt · Hanser

Norman MANEA
Die Rückkehr des Hooligan.
Ein Selbstporträt
Aus dem Rumänischen
von Georg Aescht,
Carl Hanser Verlag,
München, 411 p.

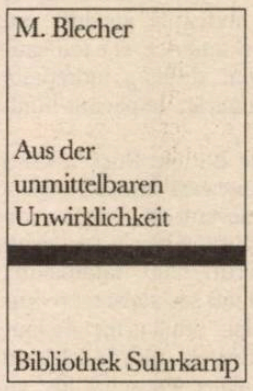

M. BLECHER
Aus der unmittelbaren
Unwirklichkeit
Aus dem Rumänischen von Ernest Wichner. Mit einem Nachwort von Herta Müller, Bibliothek Suhrkamp, Frankfurt am Main, 2003, 154 p.

Eseuri memorialistice

Ultimul volum semnat de Herta Müller **Regele se închină şi ucide** (**Der König verneigt sich und tötet**) cuprinde nouă eseuri în care autoarea analizează experienţele acumulate în perioada dictaturii ceauşiste şi în care se opreşte asupra unor etape biografice care au format-o ca scriitoare. Iniţial, textele publicate în această carte au fost prezentate în cadrul unor conferinţe de poetologie ţinute la Universitatea din Tübingen şi la diferite colocvii din Germania şi Elveţia. Unele dintre aceste texte au apărut în ziare şi reviste. Toate sînt scrise dintr-o perspectivă subiectivă, deseori cu un pronunţat accent memorialistic. Mecanismul literar este descris de Herta Müller ca o îmbinare a experienţelor personale cu elementele de percepţie lingvistică determinate de un anumit spaţiu etnosocial şi politic. **În fiecare limbă zac alţi ochi**, se intitulează unul dintre eseurile din acest volum, în care autoarea precizează: „Nu mi-am iubit niciodată limba maternă fiindcă ea este limba mai bună, ci doar pentru că ea este pentru mine limba cea mai familiară". Această mărturisire a autoarei explică şi impulsurile lingvistice externe care şi-au lăsat amprenta pe literatura pe care a creat-o de-a lungul anilor.

Trecînd în revistă socializarea lingvistică din satul bănăţean în care s-a născut, autoarea reliefează importanţa multilingvismului. Descriind percepţia realităţii prin filtrul limbajului dialectal, literar şi al unei limbi străine, autoarea se opreşte asupra dimensiunilor posibile de reflectare literară şi filozofică. Privirea scriitorului asupra lumii se măreşte în paralel cu percepţia lingvistică. Înfăţişarea şi imaginea lumii se conturează în funcţie de limba folosită. Prelucrarea literară propriu-zisă, adică transformarea în text, este un proces critic, dependent de factorul subiectiv. Ambiguitatea limbii trebuie să fie reflectată dintr-o perspectivă etică. Tocmai acest plan de reflecţie îi oferă cititorului posibilitatea de a recepta complexitatea cuvintelor dintr-un text literar.

Toate textele din acest volum gravitează în jurul experienţelor traumatizante din perioada comunismului dictatorial ceauşist. Traumele acumulate sînt descrise ca impulsuri literare conservate în memorie. Astfel, întreaga literatură a Hertei Müller este impregnată de amintiri legate de spaimele trăite în timpul unor interogatorii la Securitate, de leziuni psihice, de ameninţări permanente şi de un lung şir de umilinţe îndurate.

În eseul intitulat **Floarea roşie şi bîta**, ea analizează complexitatea mecanismelor represiunii asupra individului, descriind metodele de pervertire într-o grădiniţă din Timişoara unde a lucrat ca educatoare. Copiii sînt transformaţi în indivizi fără personalitate, expuşi uniformizării prin limbă, violenţei fizice sau seducţiei psihologice. Astfel, unitatea dintre ideologia de stat şi mitul conducătorului infailibil devine atributul interiorizat al omului nou creat deja din fragedă tinereţe. Rezultatul acestor deformări însă este omul hibrid, pentru care valorile etice au devenit o formă fără fond. Singura modalitate comodă de supravieţuire sînt reflexele egoiste de autoapărare. Interiorizarea imoralităţii instituţionalizate a afectat întreaga societate românească. Prozatoarea descrie cu lux de amănunte felul în care copiii erau deja transformaţi în instrumente ale propagandei oficiale. Colaboraţionismul voluntar şi frica lăuntrică a oamenilor i-au transformat pe aceştia în executanţi docili ai directivelor partidului, în fruntea căruia se afla dictatorul absolut, Nicolae Ceauşescu. Omniprezenţa simbolică a acestuia este sugerată şi de coperta volumului, pe care se poate vedea doar o parte a chipului lui Ceauşescu – atît de bine cunoscut tuturor românilor care au trăit ceauşismul.

Autoarea analizează nu numai consecinţele obedienţei faţă de regim, ci şi imanenţa unor reflexe care transformaseră oamenii în instrumentele unui regim pe care îl detestă, dar de pe urma căruia şi profită. „Treapta superioară a conştiinţei socialiste", notează autoarea cu ironie amară, „este fuga în capitalism."

Drama scriitorului exilat

Tot la renumita editură Hanser din München a apărut şi cartea memorialistică a scriitorului român exilat Norman Manea, **Întoarcerea huliganului** (**Die Rückkehr des Hooligans. Ein Selbstporträt**). Traducerea excelentă a volumului în limba germană îi aparţine lui Georg Aescht. Versiunea în limba română a acestei cărţi de excepţie a fost publicată anul trecut la Editura Polirom din Iaşi. Deşi critica românească a reacţionat cu o oarecare reţinere faţă de această mărturie, cei care au întîmpinat pozitiv volumul au reliefat că este vorba despre cea mai bună carte semnată de Manea.

Autorul, născut în anul 1936 în Bucovina, a publicat numeroase romane, eseuri şi povestiri, între care amintim **Plicul negru**, **Despre clovni**, **Fericirea obligatorie** şi **Octombrie, ora opt**. Titlul cărţii de faţă este, de fapt, un soi de replică la scrierea lui Mihail Sebastian **Cum am devenit huligan**. Cartea amintită documentează dezamăgirile lui Sebastian faţă de atitudinea antisemită a lui Nae Ionescu şi a unor prieteni apropiaţi care au aderat la mişcarea legionară. Manea a scris o carte cu accente similare, în care-şi articulează amărăciunile faţă de reacţiile negative ale unor lideri de opinie din România postcomunistă. Aceştia nu l-au iertat pentru faptul că a publicat un text extrem de critic faţă de deraierile extremiste de dreapta ale generaţiei lui Mircea Eliade. Temele principale abordate în volumul **Întoarcerea huliganului** sînt Holocaustul, comunismul şi exilul. Manea foloseşte persoana întîi pentru a-şi povesti biografia, iar, pentru a-şi crea un spaţiu de reflecţie mai larg şi o distanţă narativă necesară faţă de subiectele abordate, autorul recurge la persoana a treia. Traducătorul în germană a reuşit să găsească modalităţile adecvate de redare a alternanţei celor două planuri ale naraţiunii.

Norman Manea evită polemicile facile sau tonul resentimentar, însă nu-şi ascunde niciodată tristeţea şi amărăciunea faţă de întîmplările negative pe care le-a trăit în şi după comunism. Paginile dedicate primei vizite efectuate în ţară după căderea regimului ceauşist exprimă drama scriitorului exilat.

Într-un film documentar prezentat recent la Festivalul Internaţional al Filmului de la Berlin, Manea rosteşte cîteva propoziţii care sintetizează ceea ce spune şi în **Întoarcerea huliganului**. „Este evident pentru mine", spunea Manea în film, „că patria rămîne limba, iar limba este limba română. Chiar dacă ţara m-a îndepărtat şi se îndepărtează, limba stă cu mine."

Excepţionalul M. Blecher

Sub titlul **Întîmplări în irealitatea imediată** a apărut în anul 1936 primul roman al scriitorului român M. Blecher. Debutul autorului – pe atunci în vîrstă de 27 de ani – a trecut aproape neobservat. Singurul care a întîmpinat atunci cu entuziasm romanul a fost Eugen Ionescu. Bolnav de tuberculoză, Blecher se va stinge în anul 1938. Înainte de moarte a mai publicat romanul **Inimi cicatrizate** (1937), care a fost primit cu ostilitate de critica de specialitate a vremii. Astfel, în monumentala sa **Istorie a literaturii române**, G. Călinescu nici măcar nu aminteşte primul roman al lui Blecher. Menţionînd doar cel de-al doilea roman, **Inimi cicatrizate**, Călinescu, deseori tributar unei perspective de interpretare literar-etnicistă, nu-şi ascunde indispoziţia, afirmînd că „pare a fi o imitaţie după **Der Zauberberg** [**Muntele vrăjit** – *n.m.*] de Thomas Mann". „Cînd romancierul începe să romanţeze devine absurd, iar cînd cade în erotism, de-a dreptul respingător", scrie conservatorul G. Călinescu, dovedind – ca şi în cazul neagreatului Mihail Sebastian – o fatală lipsă de înţelegere faţă de tot ce aparţine literaturii cosmopolite şi experimental-moderniste.

De curînd, prima carte a lui Blecher, romanul de excepţie **Întîmplări în irealitatea imediată**, a văzut lumina tiparului la editura germană Suhrkamp din Frankfurt pe Main. Traducerea îi aparţine scriitorului Ernest Wichner, originar din România. Postfaţa simpatetică este semnată de prozatoarea şi poeta Herta Müller, care, între altele, încearcă să găsească un răspuns la întrebarea de ce Blecher nu se bucură în România de aprecierea pe care ar merita-o.

Amintind de recenzia pozitivă a cărţii semnată de Eugen Ionescu, Herta Müller afirmă că o piedică în receptarea romanului fuseseră anii fascismului. După distrugerea evreilor, în 1945 a urmat stalinismul. Iar apoi, scrie Herta Müller, a venit „socialismul îmblînzit care se ascundea în spatele unei ideologii mincinoase". Acest socialism refuza asumarea participării la barbarie, transformînd antisemitismul într-o anexă constantă a propriei ideologii. „Provincialismul naţional", continuă Herta Müller, a constituit pînă la prăbuşirea lui Ceauşescu o piedică pentru aprecierea adevărată a unui scriitor evreu. După căderea dictaturii, antisemitismului i-au fost deschise din nou porţile, acesta manifestîndu-se în dimensiunea sa fascist-interbelică, notează Herta Müller. Mulţi intelectuali şi-au confecţionat astăzi din lemn prefabricat o „memorie naţională". Din pricina aceasta, nici acum Blecher nu-şi găseşte locul cuvenit în dulapul construit din acest lemn.

Berlin

POLIROM
NOUTĂŢI
martie 2004
Ioan Deac
Principiile metafizicii carteziene
David Silverman
Interpretarea datelor calitative. Metode de analiză a comunicării, textului şi interacţiunii
Amin Maalouf
Periplul lui Baldassare
Georges Bataille
Madame Edwarda • Mortul • Istoria ochiului
Reduceri de 30%
Pentru oferta săptămînii pe site-ul www.polirom.ro ▸ Agenda
Comenzi la: CP 266, 700506, **Iaşi**, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)217440
Bucureşti, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, **Timişoara**, Tel.: 0722/548785
E-mail: sales@polirom.ro
www.polirom.ro

Libertate şi cenzură în România (II)

Începuturi. Secolul al XIX-lea. Transilvania

ADRIAN MARINO

Libertatea de expresie

Libertatea de exprimare este urmarea directă şi imediată a libertăţii de gîndire, de conştiinţă şi de credinţă religioasă. Problema devine deosebit de acută în Transilvania, consecinţă mai ales a edictelor de toleranţă ale lui Iosif II, cît şi a spiritului de emulaţie şi prozelitism al religiilor „recepte", printre care doreau să se numere, în mod legitim, şi ortodocşii. Este un drept revendicat pe faţă, cu cel puţin două semnificaţii de larg interes naţional. Mai întîi, nivelul dezbaterilor ideologice depăşeşte calitativ – şi la acest capitol – conştiinţa celor două Ţări Româneşti din aceeaşi perioadă. În acelaşi timp, este aproape uimitoare sincronizarea cu formulările occidentale cele mai radicale ale libertăţii de exprimare, revendicare tipic „revoluţionară". Ne gîndim, în primul rînd, la amendamentul I al Constituţiei SUA (1787), care interzice orice lege ce ar duce la „restrîngerea libertăţii de vorbire" (*abridging the freedom of the speech*). Este urmată de celebra **Déclaration des Droits de l'homme et du Citoyen** (1789), inclusă în Constituţia franceză din 1791: „Articolul 11, comunicarea liberă a gîndurilor şi opiniilor, este unul dintre drepturile cele mai preţioase ale omului; orice cetăţean poate deci vorbi, scrie, tipări în mod liber, răspunzînd de abuzurile acestei libertăţi în cazurile determinate de lege".

Principiul plutea în aer, specific de altfel întregului liberalism iluminist. Dacă, în Transilvania, apărarea libertăţii religioase şi exprimarea sa polemică sînt ideile cele mai populare, faptul se datorează împrejurărilor istorice specifice. D. Ţichindeal – probabil primul român care se declară adept al libertăţii de vorbire – strecoară această teză într-o demonstraţie aparent inofensiv-lingvistică, în **Observaţii de limbă romăească** (şi data este de reţinut: 1799): „Deci slobod este fiecare a vorbi cum lui place". Întîlnise acelaşi principiu şi la Dositei Obradovici, pe care îl traduce şi îl prelucrează, de unde şi-l şi însuşeşte: „Luminat lucru e [...] a gîndi slobod şi a vorbi" (1802). Ca şi a scrie. Tema este reluată de I. Budai-Deleanu într-o strofă din **Ţiganiada** (I, 6): „O! tu hîrtie mult răbdătoare", rezumată lapidar într-o notă: „Hîrtia este răbdătoare, căci pe dînsa poţi scrie ce vrei bun şi rău". Citiţi atent, aceşti pionieri „liberali" români – încă necunoscuţi bine sub acest aspect – identifică şi enumeră şi toate obstacolele de care se loveşte libertatea de gîndire şi exprimare: prejudecăţi, dogme, canoane, sfidarea adevărului. Libertatea devine la acelaşi I. Budai-Deleanu o obsesie şi un imperativ etic: „Dar eu iubesc adevărul" (**Ţiganiada**, **Epistolie închinătoare**). Ceea ce este valabil şi pentru istorici, „care scriind, de începutul norodului său, să scrie pînă la Dumnezeu şi tot lucruri minunate bîrfesc". În aceeaşi perioadă, după cum am văzut, Petru Maior, în **Istoria beserice românilor**, face aceeaşi mărturisire, într-un stil la fel de patetic.

O antologie a apologeţilor ideii de libertate de expresie ar include, fireşte, şi alte nume. Lista ar începe cu M. Nicoară (1819), T. Cipariu (în jurnalul său de călătorie, în Valahia, 1837) şi mai ales Damaschin Bojinca, în formulări foarte limpezi. În **Diregătoriul bunei-creştere**, 1830, se recunoaşte culturii acest mare avantaj: „vorbele şi sfaturile lor" (ale oamenilor de cultură) sînt „mai libere". Deci „liberi putem zice". Şi într-o definiţie de sinteză: „Cultura dezrădăcinează dintre oameni credinţa deşartă şi frica sclaviei (robiei), descoperă multe rătăciri şi amăgituri şi revarsă în fieştecare *libertatea minţii*" (*s.n.*). Ulterior, ideea se „banalizează", devine, prin uz, frecventă, datorită, în special, publicisticii lui G. Bariţ. Idealul său este de „a putea şi noi vorbi slobod şi de la inimă, fără nici o rezervaţie" (1841). Iar cînd acest lucru nu este cu putinţă, o anume expresie liberă tot există: „În puterea noastră a trînti condeiul dinaintea aceluia care ar încerca sila şi a nu mai scrie nimic" (1843). După 1848, principiul intră în fondul general de idei al „democraţiei liberale", popularizat, de pildă, de S. Bărnuţiu, în cursurile sale universitare: „dreptul de a cugeta, de a vorbi, de a scrie liber" (1867). Asimilarea teoretică a ideii este deplină.

Între enunţarea convinsă şi entuziastă a unui principiu general abstract şi punerea sa în practică este totuşi o mare deosebire. De unde un început de analiză obiectivă şi a condiţiilor practice de aplicare a principiului libertăţii de expresie. Ceea ce adînceşte analiza şi lărgeşte considerabil domeniul său de investigaţie. Exerciţiul liber al expresiei nu este posibil, în primul rînd, fără toleranţă şi acceptarea principiului gîndirii laice. Ea îşi alege propriul său domeniu de aplicare, fără nici un respect pentru „taine ieroglificeşti", „fantezii şi... vedenii", prin asumarea deschisă a punctului de vedere „profan". D. Ţichindeal are această noţiune, pe care o aprobă, ca şi I. Budai-Deleanu, foarte explicit la acest capitol extrem de sensibil al desacralizării: „că mai lesne să cuprindem noi cu mintea noastră pămînteană lucrurile netrupeşti". Căci „despre îngeri sînt numai închipuiri şi zugrăviri omeneşti, fiindcă noi, într-alt chip, nu am putea înţelege lucrurile îngerilor care sînt fără trup". (Şi totuşi, la începutul mileniului 3, se scrie în continuare la noi, cu entuziasm, despre... îngeri.) Chiar dacă nu „aşa ne învaţă cărţile sfinte" (**Ţiganiada**, B, IV, 31 nota). Principiul libertăţii religioase, evocat anterior, este împins la limita sa maximă. Altfel spus, desacralizare totală. Atunci cînd Petru Maior, în **Procanon**, de pildă, se opunea dogmei infailibilităţii papale, el nu gîndea altfel: „Nu atît duhul canoanelor cît voia sa o urmează". Ca şi G. Bariţ, ca apologet al legalităţii confesiunilor şi adversar al prozelitismului religios agresiv. Respectiv: „Ungaria, greco-catolicismul şi greco-răsăriteanismul". Formularea din urmă nu s-a impus (ea apare în **Gazeta Transilvaniei**, 1846), dar principiul rămîne viabil.

Momentul istoric este important şi prin faptul că ilustrează o anumită oscilare între expresia prudentă, aluzivă, subversivă cu precauţii (ceea ce în publicistica modernă argotică se va numi „şopîrle") şi formularea directă, agresivă, fără nici o inhibiţie. Sistemul politic absolutist-represiv şi regulamentul cenzurii (asupra căruia vom reveni pe larg) explică aceste pendulări în regim de constrîngere de care cei în cauză erau foarte conştienţi. Atragerea atenţiei asupra stilului aluziv nu este lipsită şi de o anumită candoare şi chiar „naivitate". I. Budai-Deleanu este cel mai reprezentativ pentru această atitudine legitim defensivă. El explică de ce a folosit „anagrama", „căci am avut multe pricini la aceasta, ca să nu ştie toţi cine este izvoditorul acestor poesii". Sau a folosit, în **Ţiganiada**, o „alegorie în multe locuri unde prin Ţiganii se înţeleg şi alţii... Cel înţelept va înţelege" (**Epistolie inchinătoare**).

Dar, de cele mai multe ori – şi la majoritatea polemiştilor epocii –, stilul este direct, tăios, chiar brutal. S-ar zice că asistăm la o defulare de proporţii istorice. Obiectul „furiei" este bine cunoscut: intoleranţa, fanatismul, superstiţia, prejudecata şi celelalte. Tendinţa antiromânească a unor istorici nu este nici ea pierdută din vedere. I. Budai-Deleanu oferă exemple concludente de stil şi la acest capitol. Amestecul de indignare şi resentiment este la el dominant: „Întrece orice închipuire cum oameni învăţaţi [...] au apărat lucruri atît de grosolane şi le-au înfăţişat drept adevăruri istorice". În rest, formulele obişnuite ale demascării prejudecăţii: „întru norod credere deşartă", „deşartă credinţă" etc. Acest stil este curent în publicaţiile de inspiraţie iluministă, mai ales laică, precum în **Risipirea cea de pe urmă a Ierusalimului** de Ioan Barac (Bucureşti, 1821). Întreaga poveste a fost înlocuită „în locul adevărului cu minciuni şi în locul adevăratelor întîmplări cu o închipuire scornită". Aceşti ideologi obscuri, central-europeni, uitaţi de toată lumea, începuseră totuşi să intuiască ceva şi din marele adevăr enunţat anterior de contemporanul Beaumarchais: *Sans la liberté de blamer il n'y a pas d'éloge flateur*. Că aceste elogii linguşitoare erau orientate în sens unic, în primul rînd spre persoana împăratului, apoi spre episcopi influenţi şi protectori-mecena, este cealaltă faţă a medaliei.

Exprimarea liberă nu este posibilă fără conştiinţă critică. Asistăm la zorile conştiinţei critice româneşti, la teoretizarea primei experienţe critice din cultura română. Eveniment important, nu mai puţin prin recunoaşterea necesităţii şi eficacităţii spiritului critic, dar şi prin implicarea sa în toate domeniile culturale şi sociale. Înlăturarea erorii şi aflarea adevărului *erga omnes* echivalează cu o adevărată „revoluţie spirituală". Orice cade sub critică, prin respingerea oricărui fals prestigiu, contestabil prin definiţie. Nimic din ce se „întăreşte cu autoritate" nu poate fi acceptat fără examen critic. Paul Iorgovici (din nou el!) invocă „regula aceea a filozofiei în judecarea ori de fie ce adevăr". Particularitatea lexicală bănăţeană arhaică nu poate umbri valabilitatea şi universalitatea acestui principiu fundamental. Demistificarea este o consecinţă firească. D. Ţichindeal nu ezită să denunţe pe iezuiţii care organizează şi întreţin la Roma mitul falselor minuni. Inclusiv ale lui „Christ cu buretele cu apă ca să plîngă".

Este instructiv şi revelator traseul noţiunii de critică, implicită şi, mai ales, explicită, cifrată şi directă, imediat inteligibilă. I. Budai-Deleanu atrage atenţia că în **Ţiganiada** sa (**Epistolie închinătoare**) „se află întrînsa şi critică pentru cărei dreaptă înţelegere te poftesc s-adaugi oarecare luări aminte, căci ştiu bine că vei înţelege ce am vrut eu să zic în multe locuri". Cînd foloseşte „alegorii", „cel înţelept va înţelege". Sîntem la începuturile istoriografiei române moderne, cînd exigenţa critică devine tot mai mult o necesitate imperioasă. De altfel, acelaşi I. Budai-Deleanu observă, în **Lexicon românesc-nemţesc**, „în veacul nostru unde istoria se împregnează cu adevărata critică". El are convingerea foarte legitimă că istoria poporului şi a limbii române se „dezvoltă cu critica istoricească". În acelaşi timp, libertatea totală a opiniei critice trebuie apărată: „Într-o chestiune atît de încurcată îi lăsăm deci, de bună seamă, oricui dreptul la o părere proprie".

Din aceste motive, nivelul conştiinţei istorice în Transilvania este încă o dată net superior Ţărilor Româneşti. S. Micu este direct polemic faţă de istoricii din Moldova şi Muntenia: „lucruri istoriceşti şi cu critică a scrie nu sînt în stare". Şi alţi contemporani sînt de aceeaşi opinie: Vasile Popp îi acuză, de pildă, ca fiind „slăbuţi în treaba aceasta". Petru Maior, mai ales – pentru care cuvîntul *critică* este totuşi încă un teologism –, invocă nu o dată „canoanele critice". În polemici filologico-lingvistice, cu autorităţi bisericeşti, cu istorici, cu prejudecăţile şi superstiţiile curente. Pentru el, noţiunea este echivalentă cu imparţialitatea, spiritul ştiinţific, obiectivitatea. Critica face parte din atributele şi mecanismele gîndirii libere. Este sinonimă cu analiza şi „cernerea" izvoarelor. În acest sens, Damaschin Bojinca vorbea de „a critiza (noţiunea nu este încă bine stabilizată lexical, *n.n.*), adecă a judeca ce e bun şi ce e rău". Elogiul gîndirii critice libere pe care-l face S. Bărnuţiu poate fi considerat ca emblematic pentru întreaga stare de spirit a iluminismului ardelean paşoptist „prin care se astupă izvoarele prejudecăţilor, se împrăştie erori neştiute, se surpă fanatismul şi despotismul, se scoate din inima oamenilor credinţa deşartă". Este un rezumat al întregului criticism al epocii.

Moment important şi prin faptul că spiritul libertăţii se exercită nu numai în sens critic, negativ, ci şi pozitiv, creator. Libertatea devine creatoare, inovatoare. Pentru prima dată în cultura română se face elogiul iniţiativei creatoare libere. I. Budai-Deleanu este – şi de astă dată – un adevărat cap de serie. El are chiar şi noţiunea fundamental modernă de „joc poetic". Pentru I. Budai-Deleanu, **Ţiganiada** este o „*jucăreaua*, vrînd a forma şi a introduce un gust nou de poezie românească" (**Prolog**). Prima valorificare estetică a „noutăţii" acum se produce. Ea este un „produs nou" (**Epistolie închinătoare**). Respectiv o operă în genul „comicesc", inexistent anterior, introdus în literele române printr-un remarcabil spirit de iniţiativă. Mai mult, el ştie că „poetica are nişte slobozii şi privilegii care nu au ceilalţi ce nu scriu cu stihuri" (**Ţiganiada**, B, II, 104, nota 2). Creaţia literară este prin definiţie domeniul libertăţii, cultivată „cu multă slobozenie".

Consumată în izolare şi tăcere, la Lemberg, într-un mediu cultural neromânesc, experienţa lui I. Budai-Deleanu rămîne însă singulară şi nu fructifică. Dar acest accident istoric nu-i scade din importanţă. Sîntem de altfel într-o perioadă cînd judecata liberă istorico-estetică începe să se exercite şi în acest domeniu. Dovadă o consemnare din 1825 a lui Nicolae Stoica din Haţeg: „Pe-aicea scriitori buni nu s-au născut, nici că s-au cerut, nici nu s-au putut. De-ar zice, oricine [...] că nu-i place, eu n-am ce-i face". Libertatea judecăţii critice ar trebui deci asigurată, ca şi a satisfacţiei estetice personale. A gratuităţii simplelor povestiri din cronografe – notează acelaşi cronicar bănăţean, în 1829 – scrise „pentru amatori şi pentru propria distracţie". Sînt noţiuni noi, care vor face carieră în cultura română incipientă. Noul regim al libertăţii de gîndire trebuie raportat şi la o lucrare a lui Stephan Ludwig Roth, **Der Sprachkampf in Siebenbürgen** (1842). Acest liberalism îl va costa viaţa în timpul revoluţiei din 1848.

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL

Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro

Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

Prior Books și **Editura Routledge** vă invită să redescoperiți marile nume ale istoriei spirituale ale ultimilor 150 de ani, de la *Karl Popper, Ludwig Wittgenstein, Jean-Paul Sartre, C.G. Jung și Albert Einstein la Iris Murdoch, David Lodge, the Brothers Grimm și Hans Christian Andersen.*

*Într-un **nou format paperback (198x129 mm)** și cu un **design atractiv**, **Seria Routledge Classics** este una dintre cele mai apreciate inițiative editoriale ale ultimilor ani.*

Imaginarul ingenuu

C. ROGOZANU

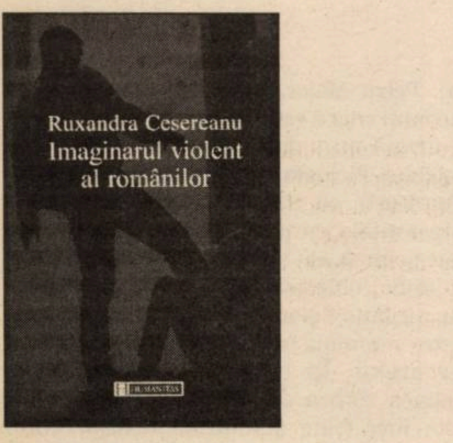

Ruxandra CESEREANU
Imaginarul violent
al românilor
Editura Humanitas, Bucureşti,
2003, 400 p.

Descendenţe inexacte

Cartea Ruxandrei Cesereanu **Imaginarul violent al românilor** este un bun exemplu nu de studiu de caz, ci de caz numai bun de studiat. Citind prima parte a acestei cărţi, poţi inventaria cu uşurinţă nu atît probleme ale imaginarului românilor, cît, mai ales, dereglări de percepţie reprezentative pentru intelectualul „de bine" postdecembrist. Ruxandra Cesereanu inventariază în studiul principal al volumului, **Imaginarul lingvistic**, nuanţe extreme din pamfletul românesc, de la începuturi pînă azi. Pe măsură ce ne apropiem de contemporaneitate, mai precis atunci cînd, într-un şir de exemple complexe şi clasice (Eminescu, Caragiale sau Arghezi), încep să apară nume precum Vadim Tudor sau **România Mare**, încep problemele. Este, după mine, o greşeală de o naivitate incredibilă aceea de a-l aşeza pe C.V. Tudor într-o descendenţă atît de onorabilă, o descendenţă pe care el însuşi şi-o doreşte şi pe care nu încetează să o afirme de cîte ori are ocazia. O astfel de descendenţă îl absolvă din start de orice vină – i se acordă astfel un enorm credit estetic – cînd, de fapt, avem de-a face cu un rudimentar versificator şi cu un proaspăt doctorand în autografe.

Naivitatea Ruxandrei Cesereanu este una reprezentativă pentru mulţi dintre oamenii noştri de cultură. De aceea, un lucru foarte greu de înţeles pentru un tînăr este, cred, infinita atenţie care i s-a acordat şi i se acordă lui Vadim Tudor. Şi nu atît lui, cît cuvintelor lui. Moştenirea grea, păstrată de omul de cultură român după '89, se manifestă şi printr-un cult paranoid al revistei continuatoare a marii spaime, **Săptămîna**. Înainte de '89, frica era uşor de înţeles: o delaţiune sau un atac în **Săptămîna** puteau avea urmări deloc plăcute asupra vieţii unui scriitor. Deşi Manolescu îl calma la un moment dat pe Cărtărescu spunîndu-i că, printr-un astfel de atac, tocmai i s-a făcut reclamă în 100.000 de exemplare. Totuşi, după '89, teoretic, **România Mare** n-ar mai fi trebuit să funcţioneze ca o sperietoare. Tiraj mic, scrisă execrabil (deşi unii spun „cu talent"), vehiculînd diverse „documente" rămase în grija ofiţerilor scriitori din redacţia cu pricina, **România Mare** a fost dintotdeauna un mister pentru mine – de ce au privit-o intelectualii rafinaţi cu atîta atenţie ani de zile? Să zicem că ascensiunea politică a lui Vadim Tudor ar fi fost un motiv. Amestecul de îngrijorare politică şi de îngrijorare culturală a dat însă rezultate mai curînd comice. Toată isteria, tot alarmismul atît de pe placul lui C.V.T. au fost întreţinute inconştient de mulţi intelectuali români. De ce le vor fi trebuit atîtea cuvinte ca să desfiinţeze un astfel de impostor? De ce nu i-au aplicat, în timp, cea mai cumplită armă, aceea a ignorării? Nu am găsit răspunsul în textele intelectualilor români pînă acum. Probabil sînt mult prea dur, dar sperietoarea Vadim Tudor este, în bună parte, rezultatul unei isterii colective culturale. Au fost înnebuniţi de tupeul unui om al Securităţii, ieşit în public să joace pe scena „libertăţii şi a democraţiei". Sper ca durităţii mele să i se acorde circumstanţe atenuante: chiar nu am alte explicaţii plauzibile (sau accesibile) la îndemînă. Din acest motiv am fost dezamăgit de **Imaginarul violent al românilor**. Eminescu sau Caragiale fac parte dintr-o altă ordine a discursului: la ei impresionează tocmai complexitatea situaţiilor. La Vadim, ecuaţia e penibil de simplă, nu merită studii.

Ruxandra Cesereanu încearcă să dezgroape şi alte mostre de violenţă publicistică din prima jumătate de secol XX – exemplele nu sînt însă deloc puse în context. Nu se face o radiografie a stării de normalitate în polemica românească. Din cîte ştiu (din publicistica timpului, partea sa culturală) se practica pe atunci un stil extrem de direct al polemicii şi chiar al recenzării. Una este agresiunea publicistică într-un regim al libertăţii de expresie, altceva este cînd atacul violent este susţinut de acea libertate pe care ţi-o putea da umărul Securităţii (cazul **Săptămîna**). Această nonşalanţă, nesimţire, tupeu securistice (pe care le putem vedea, de altfel, din ce în ce mai des la securiştii care ies în spaţiul public) l-au făcut puternic pe Vadim şi isterici pe oponenţii săi de după '89, derutaţi de latura urîtă a libertăţii. A fost unul dintre efectele nedorite ale ingenuităţii post-decembriste.

Un al doilea motiv pentru care primul studiu din **Imaginarul violent** nu poate fi citit fără să te sufoci în dileme este inconsecvenţa tonului. Aparent, se încearcă o inteligentă şi profundă analiză a reflexelor violente din discursul public, mai ales cultural, românesc. O astfel de adîncă sondare presupune şi un soi de neutralitate – nu poţi fi polemic atunci cînd sondezi în profunzime, cînd cauţi arhetipuri... Însă Cesereanu alternează tonul doctoral cu tonul polemic. Pentru că e trădată de propriul obiect. Pentru că, normal, o materie ca aceea din **România Mare** cere un ton agresiv, de răspuns. Pe cînd un articol istoric de „extremă" trebuie contextualizat, trebuie analizat complet diferit.

Este prea puţină sinteză şi prea mult exemplu. Abundă parafraza, curg necontrolat ghilimelele. Efortul de contextualizare este minim. Comentariile sînt simple ironii şi totul se opreşte aici. Aerul amatoristic este pe alocuri insuportabil. Speculaţia e naivă sau forţată.

În cazul Eminescu, autoarea încheie enunţînd o ipoteză a lui Ioan Petru Culianu: dacă ar fi trăit în secolul XX, Eminescu ar fi jucat rolul lui Zelea Codreanu. Şi continuă invocînd un eseu al lui Matei Călinescu, în care teoreticianul specula această relaţie... Şi fiindcă tot veni vorba, în tot capitolul **Imaginarul lingvistic** abundă citatele fără referinţă exactă. Încă un motiv de frustrare pentru eventualul cititor. Urmează Caragiale, căruia i se descoperă o violenţă „moderată". Se vorbeşte despre xenofobie în cazul său, dar nici un exemplu nu vine să susţină aceste afirmaţii – apar mai mult cuvinte în ghilimele, folosite de celebrul scriitor, mai puţin fraze sau sintagme. Naivitatea demonstraţiei este dezarmantă. Autoarea dă tot timpul senzaţia că atinge în joacă toate acestea subiecte, care trebuie demonstrate cu acurateţe.

Să fim înţeleşi: nu-i apăr aici pe idolii literaturii române. Departe de mine acest gînd. Dar dacă intri în zona obscură a textelor lor e obligatoriu să analizezi cu o atenţie deosebită fiecare nuanţă.

Cînd autoarea ajunge la capitolul „mişcarea legionară", sînt inventariate voci publicistice ale vremii, care „combăteau" pentru extrema dreaptă. Aproape nimic despre diversele „grade de adeziune" la Legiune ale unora dintre criterionişti. Crezusem pînă în acel moment al cărţii că scriitorii (cei mari) erau subiectul... Eliade, Cioran, Noica etc. sînt pomeniţi doar în treacăt, cînd este pomenită o scrisoare a lui Ionesco (către Tudor Vianu).

La capitolul dedicat lui Arghezi găsim chiar o interpretare psihanalitică a relaţiei poet-comunism: „Îl vor fi linşat simbolic deci comuniştii pe Tudor Arghezi, tocmai fiindcă s-au inspirat adînc din imaginarul său violent, iar maestrul a refuzat să le fie tutore şi mentor? Tocmai fiindcă s-au simţit trădaţi de refuzul lui Arghezi de a-şi recunoaşte «bastarzii» şi «ucenicii»? În aceste condiţii, «tatăl» trebuia ucis, şi nu oricum, ci ritualic. Iar, după ucidere, el putea să şi renască, poate, într-o altă formă. Ceea ce s-a întîmplat: între Arghezi cel alergic la rău (ori de unde ar fi provenit acesta) şi colaboraţionistul de mai tîrziu, schisma şi schizoidia este evidentă". Nu ştiu alţii cum sînt, dar, în astfel de cazuri, prefer date şi ipoteze, nu speculaţii psihanalitice.

Cloaca maximă

Cloaca maximă, aşa este supranumită **România Mare**. Sînt citate abundent multe dintre formulările scabroase ale lui Alcibiade. După zeci de pagini de enumerări ale creaţiilor lui Vadim apar concluzii precum: „revista **România Mare** pedalează pe registrul scatologic, grosier şi vulgar, pe explozia în trombă calomniatoare, pe defularea plebee oferită mulţimilor". Iarăşi „greşeli" de poziţionare, de perspectivă. **România Mare** devine, în demonstraţia noastră, discret, vocea mulţimilor. Perspectiva critică devine, simplu de dedus, vocea elitei, a celor puţini. Dar **România Mare** este şi ea vocea unei minorităţi – o spun tirajele, o spun chiar alegerile, pînă la urmă... Privirea paranoidă a intelectualului elitist îl umflă incredibil pe Vadim. O ipoteză riscantă. Am fost încurajat probabil şi de riscurile incredibile pe care şi le ia Cesereanu însăşi, după cum am văzut mai sus. M-aş fi aşteptat de la un intelectual care se avîntă pe un teritoriu precum începutul anilor '90 la mai multă luciditate. În general, dacă ne uităm la intelectualii „buni" şi la mulţi din generaţia „Piaţa Universităţii", vom observa un discurs radicalizat, bazat pe o credinţă incredibilă în „lucrurile trăite". Vadim a devenit un nemeritat beneficiar al atenţiei acestor oameni „de bine", care nu au ştiut cum să reacţioneze la o explozie de... „libertate securistică". O libertate care jignea altfel de idealuri, jignea toată dorinţa de altfel de libertate, pentru care atîţia tineri au fost maltrataţi de mineri şi făcuţi huligani pe postul public de televiziune. Generaţia „Piaţa Universităţii" a fost traumatizată, de fapt, de „libertatea" pe care o afişa Vadim Tudor şi alţii ca el.

Respiro

Cam aşa văd eu lucrurile. N-am trăit direct acele momente. Sînt prea puţine cărţi serioase din care să afli versiuni lucide ale întîmplărilor. Pe lîngă chestiuni evidente precum securiştii agitatori ai minerilor, pe lîngă alte evidenţe precum aversiunea lui Iliescu faţă de ideea de opoziţie atunci etc., despre **România Mare** ştiu totuşi lucru. De cîţiva ani lucrez la un ziar de mare tiraj. Inevitabil, am beneficiat un timp (săptămîni la rînd) de un tratament preferenţial din partea lui Alcibiade. Agramat, fără imaginaţie, înjurătură pură. Nu m-a şocat nici un pic acel limbaj. Ce să mai analizezi? Ce să mai sintetizezi? Aşa ceva nu se ia în seamă. Nu se citează în cărţi. Aici greşeşte grav Cesereanu şi, împreună cu ea, o generaţie de intelectuali care au făcut din Vadim inamicul numărul unu cînd, de fapt, nu a fost niciodată cazul. În schimb, după ce am fost bălăcărit bine, colegii m-au felicitat pentru că am intrat în cercul celor împroşcaţi de Vadim. Zoaiele din **România Mare** au devenit, cu timpul, un fel de botez. Nici asta nu e de acceptat. Dar începi să uiţi cînd vezi că Vadim Tudor nu are cum să piardă nici un proces (sau dacă-l pierde nu se întîmplă nimic...). Vadim Tudor va beneficia la nesfîrşit de această naivitate a oamenilor de bine. Şi nu numai Vadim – este deja extrem de răspîndită ipoteza, printre analiştii politici, cum că Vadim ar fi o marionetă a PSD, folosită în anii electorali şi amorţită, scoasă din uz, apoi.

Partea a doua a **Imaginarului violent** este una foarte reuşită. Nu e paradoxal ceea ce spun. Aceasta din urmă este Ruxandra Cesereanu pe care o ştiam din alte texte. Găsim relatări exacte ale reacţiilor presei în cazul mineriadei, descrieri atente ale situaţiei din Piaţa Universităţii. Este foarte important să ţi se (re)amintească poziţia faţă de aceste evenimente grave a unor ziare importante (există şi o secţiune specială în care sînt reluate ecouri din presa occidentală), a unor jurnalişti, pentru a ne explica anumite poziţii ale lor, acum. Ruxandra Cesereanu redescoperă exactitatea, citatul precis, importanţa redării exacte a situaţiilor. Nu pot decît să recomand această a doua parte a cărţii. În acelaşi timp, vă îndemn să treceţi repede şi iertători peste prima parte.

Institutul Italian de Cultură

Pînă în 25 martie, la sediul Institutului, poate fi văzută expoziţia de pictură intitulată **Repertoriu** a artistului italian Mario Lamorgese.

Program de vizitare: de luni pînă vineri între orele 9.00-14.00 şi 16.00-20.00.

La sediul Institutului Naţional de Statistică (Bd. Libertăţii Nr. 16), în cadrul „Expoziţiei dedicate primăverii şi femeii, eternul simbol al primăverii", este expus un triptic, ulei pe lemn, operă a aceluiaşi artist.

Istituto
Italiano
di
Cultura

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

„Tînăra generaţie“ interbelică: de la nevoia de integrare la integrism

PAUL CERNAT

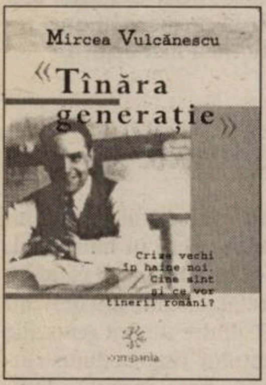

Mircea VULCĂNESCU
„Tînăra generaţie“. Crize vechi în haine noi. Cine sînt şi ce vor tinerii români?
Ediţie îngrijită de Marin Diaconu,
Cuvînt înainte de Dorin-Liviu Bîtfoi,
Editura Compania,
Bucureşti, 2004, 224 p.

Un alt tip de recuperare

Cu ocazia centenarului naşterii lui Mircea Vulcănescu (1904-1952), Editura Compania a avut ideea generoasă a tipăririi cvasi-totalităţii textelor acestuia privind problematica „tinerei generaţii“ interbelice, al cărei purtător de cuvînt şi teoretician a fost: studii, conferinţe, articole, luări de poziţie, răspunsuri la anchete în publicaţiile vremii (**Cuvîntul**, **Criterion**, **Jurnalul literar**, **Dreapta**). Faţă de culegerea apărută anul trecut la Humanitas, sub îngrijirea aceluiaşi Marin Diaconu (**De la Nae Ionescu la Criterion**), culegere peste al cărei cuprins se suprapune parţial, prezentul volum are meritul suplimentar al coerenţei tematice şi al *perspectivei* pe care o propune. O notă asupra ediţiei, un tabel bio-bibliografic, o listă a textelor lui Mircea Vulcănescu apărute în volume, un minuţios aparat de note în finalul fiecărui text şi o bogată iconografie cu fotografii ale membrilor generaţiei şi facsimile completează fericit sumarul, reconstituind o imagine de epocă. Miza apariţiei este una multiplă, după cum reiese şi din prefaţa semnată de tînărul critic Dorin-Liviu Bîtfoi: „Este [...] important să înţelegem astăzi orientarea socială – şi nu doar sociologică – a uneia dintre cele mai importante figuri ale «generaţiei tinere», cu atît mai mult cu cît ea îşi croieşte anevoie drum printre clişeele receptării autohtoniste. E important, pentru că aduce la lumină resortul teoretic al *angajamentului* lui Mircea Vulcănescu, minimalizat îndeobşte ca simplă determinare temperamentală. [...] Cum perioada interbelică reprezintă, după '89, primul nostru reper, mai ales sub raport cultural, această recapitulare postumă [...] ar putea fi chiar un exerciţiu ideal pentru demitizare. Căci interbelicii ne pot oferi modele, dar nu şi Modelul“. Prin urmare, avem de-a face cu *un alt tip* de recuperare (critică) a lui Vulcănescu şi a modelului său uman, în care accentul cade asupra filozofiei sociale, nu asupra autohtonismului „năist“, prizat după 1990 de o parte a *establishment*-ului nostru intelectual. Recuperarea dimensiunii „creştin-sociale“ a autorului oferă, de fapt, o alternativă neo-conservatoare raţionalistă şi pragmatică la conservatorismul mandarinal, arogant şi hagiografic.

O „victimă a datoriei“

Considerat de mulţi, pe drept cuvînt, cea mai înzestrată minte a generaţiei sale („cel mai bun dintre noi“, după expresia congenerului Emil Cioran), personalitate „renascentistă“ cu o putere de muncă formidabilă, excelent pregătit în domenii foarte diferite: economie, sociologie, filozofie, drept, teologie ş.a., Mircea Vulcănescu a fost un spirit constructiv cu vocaţie sacrificială. O “victimă a datoriei“ (după expresia lui Eugen Ionescu pe care, după ce i-a premiat volumul **Nu**, l-a ajutat să scape din ţara „rinocerizată“), cu o operă impresionantă, dar risipită şi *sacrificată*, care a trebuit să aştepte cîteva decenii începutul recuperării. Iar aceasta e departe de a se fi încheiat.

Începutul reconsiderării şi republicării (timide, selective) a lui Mircea Vulcănescu, în prima parte a anilor '80 (în 1983 apare integral, în **Caiete critice**, **Dimensiunea românească a existenţei**, cu o prefaţă de Constantin Noica), aparent în acord cu politica etnocentrică şi „specifistă“ din acel moment a regimului ceauşist, „deconspira“ de fapt baza noicianului **Sentiment românesc al fiinţei**. După 1990, recuperarea „românistă“, naţionalist-spiritualistă, a urmat, ca „întoarcere a refulatului“, în perfectă consonanţă cu moda imediat postcomunistă dar în urma vedetelor generaţiei. Însă, din fericire, Mircea Vulcănescu nu e reductibil la atît. Omul a fost şi un sociolog redutabil, membru în echipele de cercetare monografică ale lui Dimitrie Gusti, a fost şi un economist de calibru, şi un filozof creştin subtil, format la şcoala lui Berdiaev şi Jacques Maritain, la distanţă de ereziile idolatre ale majorităţii congenerilor sau ale unui Nichifor Crainic. A fost, de asemenea, principalul (de fapt: singurul) *teoretician* al generaţiei sale. Volumul de faţă îl prezintă sub acest din urmă aspect, pregătind recuperarea celorlalte „dimensiuni“ şi relansînd implicit dezbaterea asupra ideii de „generaţie“. Studiul iniţial (**Generaţie** – cel mai amplu text şi, totodată, cel mai complex şi mai „ştiinţific“ din această culegere) oferă un model de radiografie socio-culturală, o panoramă asupra generaţiilor din întreaga istorie a României moderne şi o teorie generaţionistă, *operaţională* şi azi. Conceptul e discutat din unghi biologic, statistic, istoric, psihologic, cultural, politic, economic, sociologic în cadrul unui demers integrator. Un element de bibliografie obligatorie: probabil cea mai lucidă şi mai credibilă mărturie din interior asupra fizionomiei, evoluţiei şi mizelor „tinerei generaţii“.

Un ax major al cărţii este distincţia operată între „activismul prin disperare“ al unor congeneri (Mircea Eliade, Emil Cioran, Petre Manoliu) şi „istorismul prin resemnare“ pe care îl apără şi ilustrează Vulcănescu însuşi. De o parte – vitalitatea biologică exasperată şi oarbă, cultul aventurii şi al experienţei, energetismul, revolta luciferică, voinţa evadării din istorie (ilustrate de romanul **Întoarcerea din rai** al lui Eliade). De cealaltă – acceptarea resemnată a istoriei, modestia anonimă, renunţarea la „orgoliu“ şi „ambiţii“, punerea individului în slujba comunităţii. De pe poziţii creştine, autorul sancţionează ereziile idolatre şi „păgîne“ ale **Gîndirii**, critică purismul eleat al lui Dan Botta, scepticismul „agonic“, „antipolitic“ şi „antiistoric“ al lui Emil Cioran, erezia „mîntuirii prin cultură“ a lui Eliade şi Traian Herseni, ambiţiile de putere ale „naţionalistului integral“ Mihail Polihroniade şi relativismul cinic al lui Ion Cantacuzino (căruia îi opune scepticismul metafizic din **Nu** de Eugen Ionescu). E conştient de „primejdia amăgirii cu iluzii şi a risipirii zadarnice, dar mai ales de primejdia de a sluji ca unealtă, de a fi folosit fără să-şi dea seama de cei abili şi interesaţi, care pasc acest activism disperat, care mimează candid o dogmatică intransigenţă“ şi avertizează asupra abandonării culturii şi a riscurilor angajării politice. Există, în acest sens, o subtilă rivalitate polemică între creştin-ortodoxul moderat Mircea Vulcănescu şi *gnosticul* radical Mircea Eliade, cei doi lideri ai „generaţiei“. Argumentele raţionale sînt de partea celui dintîi, totuşi ei nu se delimitează nici un moment de colegii de generaţie: polemica rămîne una internă, „în familie“.

Voinţei de „autenticitate“ a lui Eliade & Co. Vulcănescu îi opune „voinţa de a fi în adevăr“ (cf. Toma d'Aquino, *apud* Jacques Maritain): o morală non-individualistă a datoriei anonime faţă de comunitate, ce implică „refuzul de a parveni politiceşte al celor care ar avea putinţa să parvie şi limitarea lor la îndeplinirea conştiincioasă a îndatoririlor profesionale [...] o hotărîre de a-ţi face datoria în veac, de a te supune unei discipline, dintr-un sentiment de răspundere şi dintr-o voinţă de împărtăşire cu cei cu care eşti legat de soartă, precum şi dintr-o nevoie de mai multă realitate şi consistenţă sufletească, de mai multă înrădăcinare decît cer fandările în absurd şi zbuciumul steril al agoniei“.

„Cheia întregii atitudini a istorismului resemnării stă-n convingerea că întărirea vieţii în comun nu-i cu putinţă decît dacă o pleiadă a celor mai buni ai generaţiei se vor hotărî să se sacrifice, să renunţe la împlinirea lor, la autorealizarea lor, pentru binele celor mulţi“ – iată o profesiune de credinţă căreia Vulcănescu îi va rămîne fidel pînă la capăt. Tragicul său martiraj din închisoarea comunistă de la Aiud poate fi privit şi ca un *finis coronat opus*, un gest autosacrificial menit să asume păcatele generaţiei. Protejînd cu propriul trup, într-o celulă plină de apă, un student evreu bolnav de tuberculoză, Mircea Vulcănescu va muri, la scurt timp, de aprindere la plămîni; ultimul său cuvînt („Să nu ne răzbunaţi“) este o încercare de *ieşire* (creştină) din cercul infernal al *resentimentului*...

„Tînăra generaţie“: un portret fizionomic

Sursele ideologice şi filozofice externe ale tinerei generaţii sînt identificate exact de către Vulcănescu: influenţa misticismului german din primii ani de după război şi a misticismului rusesc din emigraţie, a maurrasianismului francez şi a neotomismului, a comunismului rusesc şi a marxismului german, a fascismului italian şi a naţional-socialismului german. La fel şi sursele sale interne: tradiţia post-eminesciană. Un rol decisiv e atribuit – fireşte – maeştrilor: lui Vasile Pârvan (care, promovînd „universalismul în istorie şi autohtonismul în filozofia românească“, a înlocuit, în conştiinţa tinerilor, influenţa lui N. Iorga asupra tradiţionaliştilor sămănătorişti) şi lui Nae Ionescu (care, profesînd o „autenticitate organică“ bazată pe „realism, autohtonism, ortodoxie, monarhism“, a înlocuit influenţa lui Maiorescu asupra junimiştilor). Principalele obsesii – „setea de experienţă“, „autenticitatea“, „spiritualitatea“, „negativismul“, „tragismul“, „antisentimentalismul“ – sînt discutate prin prisma opţiunii tinerilor pentru „acţiune“ sau, după caz, pentru „disperarea agonică“.

În cadrul „generaţiei“ sale, Mircea Vulcănescu a reprezentat punctul de echilibru între fanatisme (cazul lui Comarnescu este totuşi atipic, ex-centric şi „nereprezentativ“ pentru congeneri, prin umanismul său filo-american): „Nici dictatura de clasă, nici naţionalismul integral nu ne pot fi nouă semne ale absolutului de care avem nevoie. Dar nici relativismul de altădată nu mai este cu putinţă pentru oameni cărora, neavînd timpul să se plictisească, le trebuie răspuns la întrebările cele mai grave ale existenţei“. Inevitabil însă, refuzul componentei liberale, aversiunea faţă de urbanism, modernizare şi individualism s-au asociat cu sacrificarea individului „egoist“ pe altarul „logicii colectivelor“ şi cu aversiunea „bunilor români“ împotriva minorităţilor etnice (considerate ostile, corpi străini în „trupul sfînt al neamului“). Realizarea idealului „românităţii pure“ trecea prin purificarea etnică...

Ispita integristă

Obsesia „misiunii istorice“ a generaţiei traversează textele generaţioniste ale lui Vulcănescu. Cele mai multe pagini sînt lucide şi nuanţate de un spirit critic aproape „maiorescian“. Redutabil cîtă vreme se menţine în zona analitic-descriptivă, autorul alunecă însă invariabil în elanuri „misionare“, „româniste“, detaşarea perspectivistă, umorul polemic şi fineţea argumentativă (de neîntîlnit în paginile freneticilor şi sumbrilor săi colegi) cedînd locul lirismului patetic, exaltat al solidarizărilor şi „mărturiilor“ asumat subiective. Conferenţiind despre **Tendinţele tinerei generaţii în domeniul social şi economic. Activismul prin disperare**, Vulcănescu va refuza, ostentativ, să vorbească despre economic, „pasînd“ problema

Radio România Cultural,
post al Societăţii Române
de Radiodifuziune,
emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	

	MHz	kHz
Petroşani	89,5	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

Crohmălniceanu evocat la Cărturești

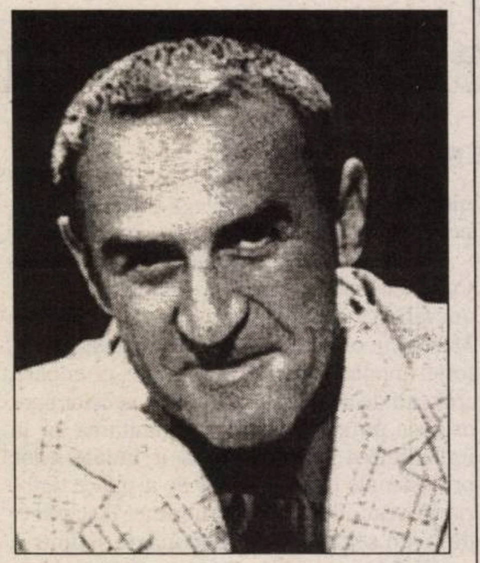

Confrați, prieteni și toți cîți
se interesează de opera criticului
Ovid S. Crohmălniceanu
își dau întîlnire joi 18 martie, ora
16.00, în spațiul Librăriei Cărturești
(Str. pictor Verona) pentru a evoca
personalitatea autorului
vastei sinteze
Literatura română între cele două
războaie mondiale,
readusă în atenția cititorilor prin grija
Editurii Universalia. Vor anima schimbul
de idei și vor lega firul amintirilor foști
colegi de catedră sau de redacție, expo,
„desantiști"
alți literați lansați cîndva pe orbita
notorietății de Ov.S.C.

---

teoreticianului corporatist Mihail Manoilescu: „Veţi întreba: unde sînt tendinţele [...] economice? [...] *criza generaţiei tinere nu e o criză economică, ci o criză spirituală* [...] n-am vrut să fac nici o conferinţă; ci numai o mărturie!".

Alături de mesianism apare obsesia unităţii identitare şi a integrării într-un absolut („românismul integral") căutat cu frenezie mistică. Alcătuită din cei care pe vremea primului război mondial îşi începeau formarea, tînăra generaţie avea ca principală misiune „să asigure unitatea sufletească a românilor, uniţi politiceşte prin sacrificiul generaţiei de foc, să şteargă deosebirile regionale în măsura în care înseamnă altceva decît nuanţarea unui acelaşi suflet naţional, să reducă idealurile omeneşti centrifugale ale românilor, din diferite colţuri ale ţării, într-un singur chip, al *omului românesc*, în care să se recunoască românii de pretutindeni" şi, finalmente, „să exprime în forme universale acest suflet românesc". Nevoia de identitate şi de integrare comunitară, dar mai ales voinţa de a depăşi „schizofrenia" identitară eşuează într-un elogiu al corporatismului şi al autarhiei ţărăneşti. Ironie a istoriei: o parte a ideilor expuse în conferinţa **Omul românesc** (1938) se vor „traduce în realitate" prin programul de omogenizare etnico-socială al lui Nicolae Ceauşescu...

E adevărat: Vulcănescu nu va opta pentru activismul legionar, ca atîţia congeneri („activişti din disperare"). Va *servi* însă ca tehnocrat (subsecretar de stat la Finanţe) politica autoritaristă de „românizare" forţată sub guvernul Antonescu. Din acest punct de vedere, el ilustrează ceea ce Sorin Alexandrescu numea, în **Paradoxul român**, „mixajul bizar de etnocraţie şi tehnocraţie" al multor intelectuali români de dreapta din anii '30...

Un sociolog al „românismului integral"

În prefaţă, Dorin-Liviu Bîtfoi comentează filozofia socială vulcănesciană, identificînd unele analogii cu teoriile Şcolii de la Frankfurt. Observaţia, incitantă, mi se pare cam exagerată. Faptul că Vulcănescu îl socoteşte pe Eminescu „fără rezerve" drept „cel mai mare sociolog al românilor şi al fenomenului românesc" spune, fără îndoială, ceva. Şi în domeniul economic viziunea vulcănesciană e de natură să pună serios pe gînduri (aducîndu-ne aminte de vremuri nu chiar de mult apuse): „În vremea de azi, cînd economia liberă subzistă alături de carteluri, cooperaţia sprijinită de stat este calea cea mai organică de îndreptare către economia dirijată şi chiar spre colectivizarea producţiei prin obştii, de acord cu tradiţia de veacuri a acestei ţări", chiar dacă „experienţa aceasta a colectivizării producţiei cu care se laudă stalinismul [...] a existat în programul Partidului Liberal pe vremea în care d-l Duca era ministru de Agricultură". În fine – combătînd cu argumente logice şi statistice sofismele bolşevizantului Belu Silber, Mircea Vulcănescu conchide că, în condiţiile unei „ţări de ţărani", „baricada nu e una între burghezi şi proletari. [...] E distanţa care desparte economia de la ţară de neomenia de la oraş" (p. 149). Adevărata problemă a generaţiei nu e, scrie Vulcănescu, nici conflictul dintre dictatură şi democraţie („pentru că democraţie adevărată noi n-am cunoscut niciodată"), nici conflictul dintre burghezie şi proletariat (care „în marea lor majoritate, nu sînt româneşti"), ci conflictul dintre „cele două Românii", obsesie a dificilei, schizoidei noastre modernizări... Nu descrierea stării de lucruri „din teren" este însă eronată, ci soluţiile oferite.

Autorul avea toată dreptatea să afirme că, abia după ce bilanţul cercetărilor monografice asupra realităţii româneşti se va fi încheiat, „se va putea vorbi – împotriva tuturor ironiilor – de o cunoaştere adevărată a specificităţii noastre naţionale". Necesitatea cunoaşterii directe şi *ştiinţifice* a „stilului de viaţă românesc" este orientată însă într-un sens tradiţionalist, ruralist, autohtonist al prezervării purităţii lumii satului. Şi, fapt semnificativ, împotriva „neo-bonjurismelor" xenofobe ce doreau înlocuirea burgheziei „alogene" cu o burghezie „autohtonă" avînd aceleaşi „năravuri".

Între Dimitrie Gusti şi Nae Ionescu

Lectura acestui volum este deosebit de utilă pentru înţelegerea modului în care s-a produs alunecarea lui Vulcănescu dinspre o formulă moderată de conservatorism social înspre integrismul etnico-religios. În acest sens, lectura se cere neapărat „dublată" de cea a cărţii-mărturie despre Nae Ionescu (**Nae Ionescu aşa cum l-am cunoscut**, Editura Humanitas, 1992). Oricum am privi lucrurile, Vulcănescu nu a fost un „spirit fals", un oportunist resentimentar, un cabotin patetic sau un ambiţios megaloman, ci un generos, un patriot onest şi un erudit echilibrat şi temeinic, cu simţul umorului (v. şi ataşantul „autoportret serios şi neserios" sau savuroasele pagini memorialistice despre atmosfera Fundaţiei Universitare din Bucureşti) un admirator al artei de avangardă... Un om de dreapta aflat în linia lui C. Rădulescu-Motru, al cărui tradiţionalism spiritualist a încercat să „cupleze" cu raţionalitatea teoriei sociale şi economice. Ceea ce l-a împins către autoritarismul corporatist şi medievalizant al extremei drepte a fost, printre altele, sentimentul religios al „datoriei faţă de neam", setea de comunitate, mai exact: de *slujire* a ei prin renunţarea la „orgoliul individualist". O *fantasmă organicistă a românităţii unificate, ideale şi pure* peste care s-a suprapus *fantasma comunităţii de generaţie* (de vîrstă biologică, de formaţie spirituală, de idei, sentimente şi destin). Bref: voinţa de unificare a unei identităţi scindate, proiectate la nivelul întregii naţiuni.

Opoziţia conflictuală dintre „cele două Românii" s-a suprapus peste cele dintre „tineri" şi „bătrîni", spiritualişti şi raţionalişti, tradiţionalismul corporatist şi individualismul liberal-democrat, dictatură şi parlamentarism... Spirit integrator, Vulcănescu va încerca să concilieze opoziţiile susmenţionate. Fără succes, din păcate. El rămîne totuşi un excelent diagnostician al generaţiei sale: „Suprarealiştii au dreptate. [...] Boalele secolului sînt azi schizofrenia şi disocierea personalităţii. Ne spargem mai curînd decît să ne-ndoim şi mlădierea e necunoscută chiar celor mai adaptabili".

Prin urmare: o criză spirituală, ontică, plasată pe fundalul mai larg al crizei modernităţii europene. Nu lipseşte din această ecuaţie nici potenţialul resentimentar generat de, între altele, *nevoia de încadrare socială* a acestei generaţii marginalizate, ameninţate de „şomaj intelectual". Se adaugă oroarea de politicianism, teama de ratare (indusă de Nae Ionescu), fuga disperată de „singurătate". Des invocată este nevoia de repere absolute, de permanenţe, de „puncte cardinale" într-o lume care-şi pierduse reperele „fixe" şi într-o ţară a tuturor provizoratelor unde, ca în legenda Meşterului Manole, nimic nu durează fără sacrificiu...

În pofida aparenţelor, naţionalismul/reacţionarismul „tinerei generaţii" (sau al majorităţii membrilor ei, în care nu intră, desigur, comunizanţii sau cele cîteva spirite antitotalitare – Eugen Ionescu, Petru Comarnescu, Anton Golopenţia, Mihail Sebastian) nu a fost deloc omogen, ci de o eterogenitate deconcertantă. Ceea ce impresionează la Vulcănescu este capacitatea de integrare (dar şi de sesizare) a diversităţii, dublată de empatie, dar şi de obiectivare critică. Prezentarea diferenţelor din interiorul generaţiei e realizată cu aceeaşi luciditate ca şi sociologia aderenţilor Legiunii din **Nae Ionescu aşa cum l-am cunoscut**.

După cum se ştie, şcoala monografistă de sociologie rurală a lui Dimitrie Gusti (sprijinită de către Carol al II-lea în ideea imunizării tineretului studios faţă de ispita legionară) a avut un destin asemănător celui al Asociaţiei Criterion iniţiate de Petru Comarnescu. Iniţial spaţii în care coexistau oameni extrem de diferiţi ideologic, ele s-au destrămat în urma rupturilor politice apărute în interiorul lor. Ceea ce va rămîne din „comunitatea de generaţie" după destrămarea Asociaţiei Criterion şi a şcolii gustiene va avea ca numitor comun un „sublim" (şi funest) ideal totalitar: „Dacă, întîmplător, eram cu toţii împotriva regimului parlamentar, motivele erau deosebite. [...] Dincolo de noi, un singur lucru: simţămîntul unei *ordine româneşti de valori*. A unei ordine absolute. [...] Ceva a cărui împărăţie va veni ca un destin, ca un mijloc de universalizare a noastră înşine, ca mîntuire" (**XIII Gemina**, text scris în 1938 ca articol-program al unei reviste de dreapta care nu a mai apărut).

O lecţie pentru actualitate

Atît subtitlul editorial al volumului de faţă (**Crize vechi în haine noi. Cine sînt şi ce vor tinerii români**) cît şi menţiunile prefaţatorului privind „nu puţinele similitudini" dintre „tînăra generaţie de ieri şi cea a prezentului" (ieşirea dintr-o lume „tîrzie şi învechită", „lipsa de certitudini", entuziasmul iniţial transformat pe parcurs într-o mare dezamăgire, „nevoia schimbărilor radicale") indică un „mesaj" către tinerii de azi, cu precizarea – oportună – că „Imperativul autenticităţii este acelaşi, dar rezolvarea vine din altă parte. În locul uniformizărilor naţionale, urgenţa pare să fie inserţia socială (culturală), sugerată şi ea cu insistenţă în paginile acestei cărţi". Diferenţele dintre cele două epoci (ca şi cele dintre „generaţii") sînt însă clare, mult mai numeroase decît similitudinile. Nu mă pot împiedica, apoi, să nu văd în aceste pagini şi o lecţie peste timp. Căci pericolele ce pîndesc „tinerele generaţii" în momente de criză nu sînt puţine, iar nevoia reală a schimbărilor radicale se poate lesne asocia, pe fondul resentimentului faţă de incapacitatea „clasei politice", cu tentaţia autoritaristă (ex.: alegerile din 2000). Respingînd mitologizările aburoase, va trebui să recuperăm, deci, „lecţia" seriozităţii şi a lucidităţii responsabile.

Conferință Internațională
Cluj-Napoca
25-27 martie 2004
Când mă fac mare,
Vreau să am ...
Alternative
www.isnu.ro
Învățământul superior
non universitar
"factor cheie
în dezvoltarea
economiei românești"

Phare Proiect realizat cu sprijinul financiar al Comunității Europene
Organizator: Institutul Phoenix
Co-Organizator: AD(D)VERITAS advertising & consulting
Parteneri: Henkel Tipoholding SA Holcim Banca Comercială Română Arxia Expo Transilvania
Parteneri media: tvr radio Monitorul Ardeal Gazeta de Cluj Adevărul de Cluj Campus Observator Cultural
www.adacademy.ro

„Zvîrcolindu-se dintr-o moarte într-alta“: Ion Caraion

MARIANA SIPOȘ

Adevărul selectiv

În bîzîitul continuu despre securişti-dosare-arhive-informatori, cînd se întîmplă să apară şi lucruri serioase, ele trec aproape neobservate. Aşa s-a petrecut cu un articol excepţional semnat de Adrian-Paul Iliescu în **Observator cultural**, Nr. 194 (11-17 noiembrie 2003), rămas, după ştiinţa mea, fără nici un ecou. Să-i fi deranjat titlul – **Ţara în care adevărul nu contează** – pe cei care de ani de zile se bat cu pumnul în piept că vor adevărul? Sau poate a deranjat o anume atitudine critică a autorului, care pune degetul pe rană încă din primele rînduri, atunci cînd scrie: „«Cazul Doinaş» este extrem de semnificativ; nu pentru drama poetului (despre care nu ştim deocamdată nimic), ci pentru constatarea unor înclinaţii atitudinale profund înrădăcinate, a unor reacţii care ne definesc; dezinteresul selectiv pentru adevăr («în acest caz, adevărul nu mă interesează!»); suficienţa arogantă («ştim noi mai bine ce e cu adevărat important!»); spiritul tribal («există oameni intangibili» – cu totul întîmplător, e vorba întotdeauna de unul dintre «ai noştri»!); năravul «avocăţesc» (nu contează faptele ca atare – ci succesul pledoariei)“.

În orice caz, nu cred că a plăcut prea mult paralela pe care autorul o face între reacţii de genul celor de mai sus ale politicienilor (exemplificînd cu „cazul Şerban Mihăilescu“) şi ale celor pe care – spune Adrian-Paul Iliescu – „ne-am obişnuit să îi considerăm membrii «elitei» intelectuale“. Iar faptul că autorul articolului pune cuvîntul „elită“ între ghilimele desigur că nu poate fi iertat uşor de chiar elita la care face aluzie autorul şi pe care, cu toate „diferenţele astronomice“, o aseamănă cu cea politică prin cîteva lucruri comune: „dezinteresul pentru adevăruri incomode, disponibilitatea de a accepta senin, dar selectiv culpa morală, suficienţa arogantă“.

Atitudinile lui Nicolae Manolescu sau Virgil Nemoianu în cazul dezvăluirilor lui Adrian Păunescu despre Ştefan Aug. Doinaş sînt puse sub semnul întrebării (acuzării?) pentru că „în asemenea cazuri nu intenţiile denunţătorului contează, ci faptele ca atare“. Mobilizarea generală „surprinzător de promptă“ nu pentru a cerceta faptele, ci pentru a le „bagateliza“ îl duce pe autor la concluzia necruţătoare că „în România, cultura interogaţiei şi a dezbaterii este mai subdezvoltată decît economia“.

Sentinţele se succed una după alta, într-o logică imbatabilă, şi aşa poate se explică lipsa oricărui drept la replică, a oricărei controverse în urma publicării articolului:

– „Cînd admiraţia devine prilej de ocultare, cădem în sfera tribalismului: despre ai noştri numai de bine“.

– „Nu poţi fi exponentul Adevărului şi al Purificării morale (şi nici măcar comentator coerent) aplicînd aceste cerinţe numai altora, niciodată celor pe care îi simţim ai noştri“.

– „Fiecare are dreptul la ataşamente; dar cine îşi bazează atitudinile pe ataşamente, nu pe principii, trebuie să înceteze a mai mima rolul de judecător moral“.

Tăcere totală!

Despre opiniile Alexandrei Laignel-Lavastine au curs rîuri de cerneală, s-au încrucişat săbii. Despre ceea ce a scris Adrian-Paul Iliescu – nimic.

De ce oare?

Cu cîte unităţi de măsură măsurăm?

În cazul Doinaş, Nicolae Manolescu se arată înţelegător, dar în cazul Caraion, pentru că acesta a făcut imprudenţa să se exileze şi să-i înfrunte pe torţionarii săi (vezi articolul meu **Ion Caraion şi serviciile externe ale Securităţii**, în revista electronică **Leonardo** (*www.eleonardo.tk*), dar mai ales pentru că a făcut imprudenţa să moară şi n-a mai apucat să fie senator şi preşedinte de onoare al Uniunii Scriitorilor, Nicolae Manolescu a pus în 1999 la dispoziţia lui Mihai Pelin pagini întregi din revista pe care o conduce pentru a-l „înfiera“ pe Caraion şi a republicat aşa-zisele delaţiuni ale poetului despre Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca, pe care acesta le-ar fi oferit Securităţii în schimbul dobîndirii paşapoartelor.

De ce şi-a dezinformat cititorii dl Manolescu scriind în editorialul din Nr. 19, 12-18 mai 1999, al **României literare** că „cele două note informative au fost scrise caligrafic de mînuşiţa poetului“ din moment ce ştia foarte bine că Mihai Pelin nu îi oferise altceva decît nişte foi dactilografiate la o maşină de scris cu caractere atît de mari cum numai la Comitetul Central existau? După ce am publicat în **Jurnalul literar** (Nr. 7-10, aprilie-mai 1999) articolul **Frenezia demolării lui Ion Caraion**, însoţit de zeci de pagini din documente descoperite de mine, în care demontam punct cu punct toate supoziţiile fanteziste susţinute de Doina Jela-Mihai Pelin-Nicolae Manolescu, directorul **României literare** a trebuit să recunoască falsul. „Dacă manuscrisul exista, l-am fi publicat“, scrie senin dl Manolescu la numai trei săptămîni după ce vorbise despre „scrisul caligrafic“ şi „mînuşiţa poetului“.

Cîtă tandreţe pentru Doinaş-cel-denunţat-de-Adrian Păunescu şi cîtă sfîntă mînie din partea aceluiaşi domn Manolescu cînd s-a lăsat convins de Mihai Pelin şi a publicat în acelaşi număr 13-14/1999 al **României literare**, în fotocopie, manuscrisul unei scrisori din 1981 care începea cu „Dragă Virgil“, fapt care l-a făcut să ridice mîinile spre cer de indignare: „Dumnezeule! Orice ar fi sunat mai puţin cinic în contextul cu pricina“, crezînd că era vorba de Virgil Ierunca.

Numai că, aşa cum am dovedit (din nou: cu documente şi fotografii inedite!), nu lui Virgil Ierunca îi scria Caraion acea scrisoare în care vorbea despre ocazia pe care o vor avea să se cunoască fiica sa, Marta, şi Raymonde. Nici o clipă nu şi-a pus întrebarea dl Manolescu cine o fi Raymonde? Vreo pisică a lui Virgil Ierunca? Nu, Raymonde era soţia altui Virgil, anume Virgil Vasiliu, coleg de închisoare cu Caraion, stabilit acum în Franţa şi care îi trimisese invitaţia pentru a putea călători în acastă ţară. Ciudată şi tăcerea lui Virgil Ierunca, care, deşi a primit acasă **Jurnalul literar**, de atunci şi pînă azi, n-a găsit prilejul potrivit să confirme, cu onestitate, că nu lui îi era adresată acea scrisoare.

Aşadar: pe de o parte, „dezvăluirile“ patronate şi însuşite de Nicolae Manolescu (în emisiunea sa cu Doina Jela de la ProTV şi în mai multe numere din **România literară**, dintre care cel la care ne-am referit era ilustrat pe prima pagină cu o fotografie reprezentînd o mînă cu gheare oribile scriind – note informative, se înţelege!), iar pe de alta, **Doinaş – modelul exemplar** (titlu al unui editorial semnat de Liviu Antonesei în **Timpul**, iunie 2002), **Modelul Doinaş** de care are nevoie Cristina Modreanu (**Adevărul literar şi artistic**, 14 octombrie 2003). Faptul că modelul este „ştirbit“ de Adrian Păunescu nu trebuie să-l „anuleze“, ci dimpotrivă, să-i „sublinieze umanitatea“, scrie tînăra jurnalistă.

Unde era umanitatea lui Doinaş, care a tăcut cînd Ion Caraion era discreditat, dar nu de Securitate – care o făcuse în **Săptămîna**, după rămînerea acestuia în exil în 1981 –, ci de către colegul lui, Nicolae Manolescu, care, în plus, i-a refuzat un elementar drept la replică văduvei poetului? Şi unde sînt modelele şi liderii de opinie de acum, care – aşa cum afirmă Adrian-Paul Iliescu – în loc să încerce să afle cum de a fost posibil, să cerceteze cauzele şi împrejurările în care a devenit informator Ştefan Aug. Doinaş, lansează, ca H.-R. Patapievici, scuza că Doinaş *a fost agresat*, înainte de a fi eliberat din închisoare.

Doinaş a făcut închisoare un an. Caraion a fost deţinut politic mai întîi cinci ani (1950-1955), apoi, arestat în 1958, a fost condamnat la muncă silnică pe viaţă. Pedeapsa i-a fost comutată apoi la 25 de ani, din care, în primăvara lui 1964, executase şase. În total – unsprezece ani.

El n-o fi fost *agresat* în închisoare?

Din 1998, de cînd cercetez arhivele Securităţii (mai întîi la sala de lectură a SRI, apoi ca cercetător acreditat la CNSAS), am putut citi sute de pagini de procese-verbale ale interogatoriilor la care a fost supus Caraion şi nu voi da aici decît un exemplu pentru a înţelege cum se desfăşurau, pentru că fiecare proces-verbal are, de obicei, precizată la început ora începerii şi a terminării anchetei. Interogatoriul din 5 septembrie 1958 a durat *de la 6,50 la 21,00*! În total – *14 ore de anchetă*. Cum sînt rezumate aceste 14 ore în procesul-verbal? Pe doar 5 pagini dactilografiate. Ce va fi fost între întrebările anchetatorului şi răspunsurile lui Caraion? Doar tăcere? Meditaţie filozofică de ambele părţi? Şi asta la mai bine de şase luni de la arestare. Cum se vor fi desfăşurat interogatoriile imediat după arestare nu e greu de presupus.

Suferinţa în metri cubi?

Recent, la una din multele emisiuni de televiziune dedicate subiectului, nu de dragul adevărului, ci de dragul spectacolului mediatic („Orice fapt devine doar pretext pentru o nouă pledoarie partizană – febrilitatea tiradei, în locul febrilităţii căutării“, scrie Adrian-Paul Iliescu), Mircea Dinescu spunea nonşalant că Ion Caraion are în arhive „un metru cub de turnătorii“. Dacă se poate măsura cultura în metri cubi la emisiunea lui Alex. Ştefănescu, de ce nu s-ar măsura şi soarta unui om în metri cubi? Pentru că, dragă Mircea Dinescu, eu chiar am avut pe masa de cercetător fragmente impresionante din acest metru cub de dosare! Dar ce conţineau ele oare?

În primul rînd există *8 volume* ale dosarului nr. 17194 (înregistrat la CNSAS cu nr. P55), în care se află documentele procesului din 1950 şi nu se referă doar la Ion Caraion, ci la întreg lotul condamnat atunci, lot din care a făcut parte, între alţii, şi Arlette Coposu.

Apoi, alte *9 volume* conţin dosarele procesului declanşat în urma arestării din 1958, proces în care Ion Caraion a fost condamnat la muncă silnică pe viaţă (poetului, cînd i s-a comunicat sentinţa în celulă, i s-a spus, pentru ca tortura să fie şi mai mare, că e

La Editura Napoca Star a apărut de curînd un volum epistolar Ion Caraion: **Scrisori către Nicholas Catanoy** (*n.n.*: scriitorul braşovean Nicolae Cătănoiu, emigrat în anii '60 în Canada şi stabilit actualmente în Germania). Prefaţa (**Revelaţiile unui epistolar**) este semnată de Ion Cristofor, iar aparatul de note din final şi **Nota asupra ediţiei** aparţin Mariei Pal. Cele 91 de scrisori acoperă o perioadă cuprinsă între finele anului 1969 (Bucureşti) şi 3 iunie 1985 (Lausanne), cu un an înainte de dispariţia lui Caraion. Scrisorile au fost înregistrate în ordine cronologică. O mare parte a lor consemnează tribulaţiile exilului şi activitatea revistelor înfiinţate în Elveţia de către poet: **Correspondances**, **Don Quichotte**, **2 Plus 2**. Cele scrise înainte de 1981 cuprind multă „bucătărie literară“ şi reflecţii acute despre poezia contemporană. Foarte expresive (ca tot ce punea pe hîrtie redutabilul poet şi eseist care a fost Ion Caraion), aceste pagini-document adaugă – pe lîngă unele informaţii interesante de istorie culturală a exilului – elemente ce nuanţează portretul unui personaj dificil, contorsionat şi controversat, obiect a nu puţine dispute privind colaborarea sa – cu Securitatea comunistă.

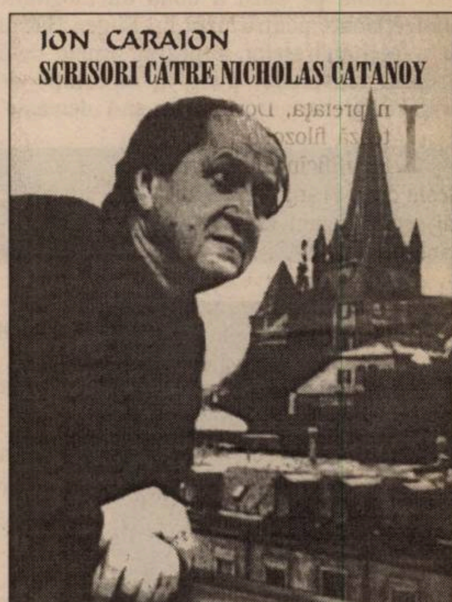

EDITURILE ALL
vă recomandă

MANAGER
CONTRA
CURENTULUI
CE FAC MARII MANAGERI
ALTFEL DECÂT CEILALȚI
INTERVIURI APROFUNDATE, INIȚIATE DE *GALLUP ORGANIZATION* CU MAI MULT DE 80.000 DE MANAGERI DIN PESTE 400 DE COMPANII – CEL MAI EXTINS STUDIU DE GEN, REALIZAT VREODATĂ
MARCUS BUCKINGHAM
& CURT COFFMAN

MANAGER CONTRA CURENTULUI
Ce fac marii manageri altfel decât ceilalți
Autori: Marcus Buckingham, Curt Coffman
Preț: 379.000 Lei

“....O abordare sociologică de evaluare şi analiză a atitudinilor, a opiniilor şi a comportamentului uman”

În curând: “DESCOPERĂ-ȚI PUNCTELE FORTE cu Testul STRENGTHS FINDER”

Comandați aceste cărți şi alte apariții ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

condamnat la moarte!).

Dosarul înregistrat la CNSAS cu nr. SIE/50 cuprinde documentele urmăririi informative a poetului de către Direcţia Informaţii Externe, după rămînerea lui în exil, dosar pe care, citindu-l, te îngrozeşti pur şi simplu văzînd ce maşinărie grozavă a declanşat Securitatea pe urmele poetului care a avut curajul să-şi rupă lanţurile şi să-l acuze public pe Ceauşescu şi sistemul care l-a creat, cu o duritate nemaiîntîlnită, în pofida ameninţărilor pe care le primea la Lausanne, unde se stabilise.

În nenumărate alte dosare de problemă din seria „Creaţie literară“, pagini întregi vorbesc de asemenea despre ostilitatea lui Caraion faţă de măsurile dictatoriale ale lui Ceauşescu, încă de cînd se afla în ţară.

În fine, sînt 5 *volume* ale dosarului înregistrat la SRI cu nr. 126046 şi la CNSAS cu nr. R590 în care, *pe sute de pagini*, se află fotocopii ale scrisorilor primite sau trimise de Ion Caraion, interceptate şi fotocopiate de Securitate, sau transcrieri ale convorbirilor din locuinţa lui Caraion inregistrate prin TO, adică „tehnică operativă“ de ascultare; mai pe înţelesul tuturor, microfoane instalate în lipsa poetului de acasă.

Mai există în aceste dosare anonime ale unor prieteni binevoitori care sugerau Securităţii să i se intercepteze corespondenţa lui Ion Caraion, de parcă Securitatea nu o făcea deja. Se află deci în acel metru cub de care vorbeşte Mircea Dinescu, de exemplu, transcrierea unei scrisori pe un formular tip adresat Direcţiei1/151 de către UM 0647 la 19.XII.'75, scrisoare în care îi vorbeşte doamnei Sanda Stolojan despre moartea lui Dinu Pillat: „...Un om de neînlocuit în felul său, Dinu Pillat, va fi înhumat azi. El piere aproape la aceeaşi vîrstă cu tatăl său, în urma unei mari şi umilitoare supărări; lucra la Institutul condus cîndva de Călinescu, iar momentan de Zoe Dumitrescu-Buşulenga. Pe la începutul anului gata să se încheie, noua direcţie l-a... eliberat de la munca de acolo. A urmat o dramă ale cărei faze nu ţi le mai descriu. Ea s-a încheiat alaltăieri. Azi îl conducem la casa tăcerii“.

În acest „metru cub“ de suferinţe se află, de exemplu, şi fotocopia unei scrisori pe care, la 13.XII.'76, o expedia din ţară Valentinei şi lui Ion Caraion, aflaţi în Franţa, fiica lor Marta (vezi fotocopia alăturată). Fotocopia scrisorii se află în dosar împreună cu adresa UM 0647 către Direcţia I, pe un formular tip în care este transcris ce i-a „relatat Marta Caraion din şos. Colentina, 7, BUC. – obiectivul dvs. – lui Virgil Vasiliu din 67 Rue des Martyres, 67, Paris Franţa“.

Obiectivul avea la acea dată *nouă ani*!

Nu am negat niciodată (nici în emisiunile pe care i le-am dedicat lui Caraion la TVR, nici în articolele publicate în ultimii ani) că Ion Caraion ar fi putut fi informator. Dar nici nu putea să nu mă revolte felul cum memoria unui poet era sistematic discreditată numai pe baza a două dactilograme confecţionate pentru uzul lui Eugen Barbu şi a nenumăratelor supoziţii, unele de-a dreptul fanteziste, puse în circulaţie de Mihai Pelin, care nu contenea să-l „demaşte“ pe Caraion, dar care, aşa cum a mărturisit în emisiunea mea **Dreptul la adevăr**, nu a văzut niciodată angajamentul lui de informator.

L-am descoperit eu, în vara lui 2002, în volumul 1 al acestui dosar R/590 despre care vorbeam mai sus. Oricît mi-aş fi dorit să nu descopăr că Ion Caraion a fost informator, cînd am citit prima oară acest dosar, am înţeles că „R“ vine“ de la „Reţea“. Adică de la reţeua de informatori a Securităţii din care, voiam-nu voiam eu, aveam acum dovada că Ion Caraion a făcut parte. Nu am făcut public imediat acest lucru pentru că scopul cercetărilor mele nu era acela al unor dezvăluiri senzaţionale, de genul celor făcute recent de Adrian Păunescu. Ceea ce voiam să înţeleg – şi să înţelegem cu toţii – a fost adevărul în totalitatea lui: de ce, cum, cînd, cu ce consecinţe? Şi cine este adevăratul vinovat?

M-am scufundat aşadar în „metrul cub“ de dosare dintre care – dintre cele aproape 30 consultate – numai unul conţine note informative; autenticitatea unora poate fi pusă şi acum la îndoială şi am suficiente motive să cred că unele au fost confecţionate conform „planului de măsuri“ din 22 decembrie 1981 pentru compromiterea lui Caraion după rămînerea lui în exil, plan pe care şi-au pus semnătura nu mai puţin de trei generali: Nicolae Pleşiţă (adjunct al ministrului), Iulian Vlad (secretar de stat) şi Tudor Postelnicu (ministru secretar de stat). Îmi sprijin afirmaţia pe dovezi clare descoperite de mine în arhivele CNSAS că se plastografia cu uşurinţă – la ordin – scrisul cuiva care trebuia să fie compromis într-un fel sau altul. Nu e momentul să intru în amănunte, o voi face cu altă ocazie.

Să ne întoarcem însă în timp, într-o zi de aprilie a anului 1964, în închisoarea Aiud, unde se afla Ion Caraion. Documentul pe care-l publicăm este – cred eu – de o importanţă excepţională pentru că dovedeşte cît de diabolic se punea la cale „racolarea“ unui scriitor care ştia că mai are de executat 19 ani de puşcărie, fără să i se spună un cuvînt despre decretul în urma căruia urmau să fie eliberaţi toţi deţinuţii politici. Pionul acestui asasinat moral (se va vedea mai departe de ce folosesc aceste cuvinte) a fost un oarecare „lucrător operativ prim, căpitan Chirilă Scarlat“ (neinclus încă pe listele lui Marius Oprea publicate de Academia Caţavencu).

Angajamentul – „singura posibilitate prin care ne poate dovedi că nu mai este un duşman al regimului“

Aşadar, la 9 aprilie 1964, căpitanul Chirilă Scarlat înaintează un raport şefului Grupului Operativ Aiud, colonel Crăciun Gheorghe, „cu propunerea de recrutare ca agent al organelor noastre a deţinutului C.R. DIACONESCU STELIAN din Penitenciarul Aiud“, în care se spune:

„[...] Susnumitul este născut la 24.05.1923 în comuna Ruşavăţ, raionul Cislău, regiunea Ploieşti, fiul lui Mihai şi Ioana, absolvent al Facultăţii de drept şi filozofie, de profesie scriitor, necăsătorit, cu ultimul domiciliu în Bucureşti, Strada Traian Nr. 201.

Nu a fost încadrat politic. După 23 August 1944 a ajuns redactor la ziarul **Scînteia tineretului**, însă datorită poziţiei sale duşmănoase, părăseşte redacţia şi înfiinţează revista proprie **Agora**, care după cîteva numere este suspendată, întrucît problemele ce erau discutate în cadrul revistei, aveau un conţinut contrarevoluţionar.

Datorită poziţiei sale ostile, intră în legătură cu elemente duşmănoase, cu care discută ostil la adresa orînduirii noastre. În acest sens şi scrie o serie de materiale cu caracter revoluţionar.

Pentru aceste fapte este arestat şi condamnat la 6 ani închisoare corecţională.

După liberare, s-a menţinut pe aceiaşi (*sic!*) poziţie de adversitate, fapt pentru care o serie de elemente contrarevoluţionare l-au înconjurat şi atras în acţiunea de trădare de patrie în sensul că legionarul BANU DUMITRU i-a făcut legătura cu un curier din străinătate, prin intermediul căruia urma să trimită în străinătate unele manuscrise ce aveau un conţinut duşmănos. Pentru aceste motive a fost arestat şi condamnat la 25 de ani M.S. (*muncă silnică, n. m., M.S.*).

Deţinutul DIACONESCU STELIAN este foarte bine cunoscut în cercurile scriitorilor din ţară şi din străinătate, se găseşte în bune relaţii cu unii dintre scriitorii ce-au fugit din ţară după 1944.

În timpul celei de-a II-a detenţii este cunoscut că la început a avut o fire retrasă, nu discuta cu nimeni şi nici nu încerca să gîndească la faptele şi poziţia sa.

Ulterior, şi îndeosebi în urma discuţiilor purtate cu organele noastre, ne-a fost semnalat ca un om care poartă intense discuţii în scopul de a se lămuri asupra activităţii duşmănoase, s-a frămîntat şi a reuşit să înţeleagă sursa greşelilor comise.

Cu aceste ocazii îşi manifestă regretul pentru faptele sale şi pentru faptul că nu a înţeles de la început că anturajul şi gîndirea sa limitată l-au izolat de problemele poporului şi l-au pus în conflict cu legile statului.

Este un element deosebit de capabil, cu o bună pregătire profesională, cu multe relaţii în lumea literelor, apreciat ca un om de «rezistenţă», ceea ce-l face util muncii informative.

Odată cu încadrarea sa în munca culturală, nu a avut de la început o poziţie clară şi nici nu a luat atitudine deschisă împotriva elementelor recalcitrante. Această atitudine şi-a menţinut-o, însă agentura ni l-a semnalat ca pe un element care este de acord cu această activitate şi caută să se lămurească deplin asupra liniei pe care să se fixeze.

Recrutarea va fi efectuată de către Căpitan Chirilă Scarlat, în camera de anchetă a Penitenciarului Aiud, unde candidatul va fi adus sub motivul că vrem să discutăm cu el asupra autoanalizei pe care o pregăteşte pentru a o expune la club.

Adus la locul recrutării, se va discuta asupra acestei probleme, insistînd asupra poziţiei sale actuale, faţă de faptele comise.

Cu această ocazie vom discuta şi asupra faptului dacă în timpul detenţiei a întîlnit elemente recalcitrante, cu manifestări duşmănoase şi care în prezent se găsesc pe aceeaşi poziţie. Acest lucru îl vom face cu scopul de a stabili dacă are posibilităţi de sesizare şi dacă este dispus să vorbească despre aceste lucruri. Din materialul ce-l posedăm, cunoaştem că a fost în cameră cu IONESCU ALEXANDRU, IONESCU A. GHEORGHE-REMONTO, TOMESCU ALEXANDRU şi alţii, care sînt cunoscuţi cu activităţi duşmănoase. În cazul cînd candidatul va regreta faptele comise şi va manifesta dorinţa de a se reabilita şi va declara despre ceea ce cunoaşte, îi vom face propunerea de a ne informa în mod organizat asupra acestor probleme, ca fiind singura posibilitate prin care el ne poate dovedi că nu mai este un duşman al regimului, că regretă faptele sale şi că doreşte să se reabiliteze pentru faptele sale.

În cazul că va fi de acord cu propunerea noastră, se va trece la redactarea angajamentului de colaborare, a autobiografiei şi listei de legături, după care se va face primul instructaj.

În cazul cînd în procesul discuţiilor vom constata că nu acceptă colaborarea sau că nu va corespunde pentru a fi folosit ca agent, vom întrerupe procesul recrutării şi vom discuta numai asupra problemelor pe care să le arate în autoanaliză, precum şi asupra poziţiei pe care să o adopte.

Faţă de cele raportate

Propun:

Să se aprobe recrutarea deţinutului DIACONESCU STELIAN ca agent al organelor noastre“.

Termenii folosiţi în acest raport, limba de lemn nu fac altceva decît să vorbească despre aceeaşi „agresare“ de care vorbea H.-R. Patapievici: ce altceva să însemne „discuţiilor purtate cu organele noastre“ în urma cărora Caraion încearcă „a se lămuri“ asupra activităţii lui „duşmănoase“ şi cum o fi putut constata căpitanul Chirilă Scarlat că poetul „s-a frămîntat şi a reuşit să înţeleagă sursa greşelilor comise“, ba chiar le „regretă“. *Organe de anchetă, agentură, autoanaliză la club* – nu sînt acestea suficiente traume psihice pentru a înţelege de ce a fost posibilă recrutarea, mai ales că deţinutul era adus în acest scop – nota bene! – *la camera de anchetă* despre care numai amintiri plăcute nu va fi avînd.

„Imediat după recrutare, agentul a fost pus în libertate“ – scrie într-un referat maiorul Albescu Mircea, în a cărui legătură a fost dat poetul, un maior care era la rîndul lui criticat că nu obţine mai mult de la Caraion (documentele există în acelaşi dosar de reţea, contribuind şi ele la umplerea „cubului“).

Angajamentul e scris pe o pagină, desigur dictat de acelaşi binevoitor căpitan. Îl reproducem în fotocopie, ca document pen-

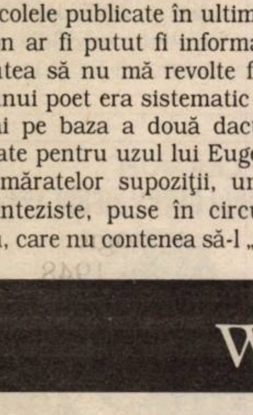

w w w . e s t e d i t u r a . r o

Léon Poliakov
Mitul arian

Traducere din franceză
de Liviu Ornea
503 pagini

preţ: ~~327.000~~ lei
-20%: 262.000 lei
TVA inclus

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de

-20%

reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

tru cei care nu au văzut niciodată cum arată un asemenea angajament şi ca un trist memento pentru cei care, asemenea lui Doinaş, au tăcut complice la terfelirea memoriei unui poet care nu mai avea nici o posibilitate să se apere, precum domnul Ionescu-Quintus (care dă telefon revoltat la emisiunea lui Adrian Păunescu ca să acuze CNSAS-ul că l-a deconspirat ca informator), un poet care nu mai putea fi „omagiat" la optzeci de ani din bani publici ca Dan Berindei şi nici nu avea cum să se supere pe Nicolae Manolescu, aşa cum foarte supărat s-a arătat Alexandru Paleologu într-un interviu din **Cuvîntul** (ianuarie 2001) pe mai tinerii săi prieteni Pleşu şi Patapievici că nu au făcut o excepţie cu el şi l-au pus pe lista informatorilor, tulburîndu-i astfel intrarea în Senat, nu foarte morală, chiar dacă-şi mărturisise colaborarea cu Securitatea cu ani în urmă. Dezamăgirea faţă de Patapievici, mărturiseşte Alexandru Paleologu, a fost „abisală", mai ales că Patapievici mai făcuse şi imprudenţa să laude la emisiunea lui Florin Călinescu activitatea Colegiului. „Or, acest colegiu a avut o activitate lamentabilă din punct de vedere politic – adaugă liderul nostru de opinie, considerat şi el un „model" – şi incalificabilă din punct de vedere moral."

Cît de incalificabilă era însă din punct de vedere moral înverşunarea cu care Doina Jela-Mihai Pelin-Nicolae Manolescu, neconstrînşi de Legea deconspirării Securităţii, îl „demascau" pe Ion Caraion, care nu se mai putea erija în model de moralitate şi, din mormîntul lui de la Lausanne, nu mai putea candida nici la Senat, nici la alte onoruri şi *excelenţe* mult prea pămîntene.

Modelul Paleologu? Modelul Doinaş? De ce nu atunci şi modelul Caraion? Documentul la care ne vom referi în finalul acestui articol cred că ne dă dreptul să reconsiderăm tot ceea ce ştiam despre „maleficul" Ion Caraion.

Înainte însă de a prezenta acest tulburător document pe care l-am descoperit după mai bine de cinci ani de cercetări în arhivele SRI sau CNSAS, să mai precizez că în acelaşi volum 1 al dosarului de reţea se află nu notele informative ale lui Caraion, ci note informative *despre* Ion Caraion semnate de prieteni ai poetului, unii scriitori, care îi intrau în casă sau cu care se întîlnea frecvent, note uneori dactilografiate, dar alteori păstrate în forma manuscrisă, astfel încît nu mi-a fost greu să descopăr cine se ascunde în spatele lor. *Şi atunci cine pe cine judecă? Cine e mai moral decît cine?*

Atît de diabolic a fost sistemul care a dat naştere Securităţii, oricît de indignaţi ne vom fi arătat de Caraion, încît nu vom mai putea despărţi apele de uscat. Ceea ce mă frămîntă este întrebarea cum de au putut sta linştiţi atîta timp scriitori importanţi ca Doinaş (şi ca atîţia alţii), ce garanţii au avut (şi au) că adevărul nu va ieşi la iveală? Şantajul la care au fost supuşi cînd li s-a indicat să facă o opoziţie dirijată numai pentru a asigura cadrul democratic al acaparării puterii de către aceleaşi structuri ale totalitarismului? Asigurarea că dosarele lor au fost „sustrase" din arhive sau „distruse" sau „cumpărate"?

Toate aceste ipoteze pot fi valabile şi ele explică multe în cauzele eşecului societăţii civile în toţi aceşti ani nesfîrşiţi de tranziţie.

Cei care-l turnau pe Caraion nu aveau de unde să ştie că s-au mai „rătăcit" notele lor (în fotocopii sau dactilografiate în mai multe exemplare) unde te aştepţi mai puţin, cum ar fi dosarul de la SIE al lui Caraion, unde la paginile numerotate 24, 25, 26, scrisă de – vorba dlui Manolescu – „mînuşiţa" unui scriitor cu numele conspirativ de „Garbys", se află nota din care aflăm că autorul ei se întorsese în ţară în vara anului 1971 de la Paris şi-i adusese poetului o scrisoare de la pictorul I.D. Mirea. Îl vizitează şi în a doua jumătate a lunii august acasă, sub pretextul că „scrisesem între timp un articol despre el, publicat în revista **Luceafărul**". Drept pentru care, în nota sa informativă din 26 august 1977, predată colonelului I. Minoiu, „Garbys" se simte dator să descrie mobilierul „vechi" din casa de pe Colentina a poetului, covorul fiind „şi acesta relativ uzat, fără o valoare deosebită", dar mai ales biblioteca în care „majoritatea cărţilor sînt procurate din străinătate, mai ales în franceză (cele mai multe) şi în engleză". Dar – culpă majoră! – „sînt şi cărţi care pun anumite probleme politice şi altele de politică pură (Raymond Aron şi J.F. Revel)". Cum de o fi îndrăznit Ion Caraion să aibă asemenea cărţi în bibliotecă încă din 1977 şi nu a aşteptat cuminte să le publice în traducere dl Gabriel Liiceanu la Humanitas după 1990?

Cine este „Garbys" nu va fi greu de descoperit: e de ajuns să consulţi colecţia revistei **Luceafărul**! De altfel, îmi amintesc că şi Dan C. Mihăilescu a publicat în **L.A.I.** note informative despre el şi soţia lui, semnate de acelaşi universitar care-şi alesese un nume conspirativ atît de rafinat: Garbys!

Ceilalţi turnători ai lui Caraion semnează cu nume mai pămîntene: Lucian Dragu, Iacob Gheorghe, Popescu Ion, Mateescu Adriana, Ion Gheorghe, Lucian, Bunga, Alfred, Alexiu, Ileana Macri, Ioana Severin, Marcel Iancu, Iolanda, Nică Ion, Sandu Iulian, Pascu Iuliu, Popescu Nicolae. Se află toţi trecuţi pe un tabel pe doua pagini întocmit la 15.06.'73, adăugîndu-se şi ele la alcătuirea cubului lui Mircea Dinescu. Tabelul mai cuprinde rubricile: „Data la care a furnizat nota" (fruntaş în producţie fiind cel ce semna Ion Ghoerghe) şi – de tot hazul! – „Cui aparţine". Astfel că se cuvine să vedem, în aceeaşi ordine, cui *aparţineau* informatorii de mai sus: Serv. 3; 301, 291, 307 Albescu; 302 cpt. Pau Ion; 302, din nou: 302 cpt. Pau I.; 301 mr. Mazilu Petre; 302 – lt. Dragotă, 432 cpt. Cătunescu Ion; 151 cpt. Achim; 112 lt. col. Diaconu; IMB – 301 Milea; IMB – lt. maj. Gh. Gh.; IMB 102 – lt. maj. I. Gigoriu; IMB/105/A/P.I; IMB – cpt. Munteanu.

După cum se vede, nu toţi turnătorii au avut şansa – în acest interesant tabel – să *aparţină* unui om, fie el şi securist. Unii au rămas consemnaţi pentru eternitate în arhivele SRI ca aparţinînd... unor cifre!

Şi încă un fapt pe care mi l-a semnalat primul Laszlo Alexandru, după ce a citit transcrierea „dezbaterilor" **României literare** de la Clubul Prometheus pe tema dosarelor Securităţii şi a descoperit consternat ce spunea, avîntat, Mircea Dinescu: „Am găsit în dosarul Caraion – care este sinistru, este de necrezut – ura cu care marele poet a putut să scrie. Sînt două pagini şi despre mine, din 1985, cînd îl vizitam acasă, cînd mergeam la mare, pescuiam stavrizi şi apoi mă duceam şi-i duceam stavrideii la uşă".

Cum era să-i ducă Mircea Dinescu stavrizi acasă în 1985 lui Ion Caraion cînd Ion Caraion se stabilise din toamna lui 1981 cu familia la Lausanne?

În 1985, bolnav, se pregătea să moară! Şi chiar va muri, în 1986.

„Dacă veţi înţelege, dacă măcar acum veţi înţelege..."

În aprilie 1982 apărea la München volumul **Insectele tovarăşului Hitler**, care cuprindea însemnări şi interviuri ale poetului după rămînerea sa în străinătate. M-am întrebat de ce nu a fost niciodată reeditat în România. Oricum, recitit în lumina documentelor care văd acum, aici, pentru prima oară lumina tiparului, fiecare cuvînt din carte capătă altă semnificaţie. Şi numai acum putem înţelege că, de fapt, în acest volum, Ion Caraion depune îndurerat mărturie despre autotortura de a se fi ştiut colaborator al Securităţii: „Pe lîngă aproape fiecare fost deţinut politic, în orice caz pe lîngă fiecare din cei aparţinînd profesiei mele, e plantat cîte un tovarăş militar în civil (ne hotărîsem din închisoare să le spunem acestor veghetoare şi custozi cu un singur nume, *tovarăşul Hitler*, contopind în el ilustrativ fuziunea celor două extremisme şi plăgi, comunism şi fascism), care apare din cînd în cînd la tine acasă, ori la vecini, ori la telefon, ori la serviciu, ori te aşteaptă în stradă şi-ţi cere să-l însoţeşti, ca să-ţi arate că nu te-a uitat şi că niciodată ancheta cazului tău nu se va termina".

Citind despre „custodele care mă avea în inventar ca pe un obiect", înţelegem abia acum la cine se referea Ion Caraion: la maiorul Albescu Mircea sau la colonelul Wawiernia Mihai (nici el nu se află în listele lui Marius Oprea), din evidenţele căruia avea să se smulgă, cu orice risc, în 1981. Retrăind întîlnirile cu el, după rămînerea în străinătate, Ion Caraion scrie: „Dar încă mă aflam acolo (copilul meu prizonier şi eu de asemeni cu mîinile, gura, vorbele şi gîndurile în cătuşe), încă mă găseam legat, încă rătăceam prin pîntecul chitului şi pe marea în furii, neştiind nici cîtă forţă o să mai am să mănînc întuneric, nici dacă nu cumva pentru totdeauna acel destin de Iona şi de Ulisse devenise eternitatea mea. O greaţă imensă îmi umplea fiinţa, mai aspră şi inclementă decît gripa din tusea, guturaiele şi migrenele căreia abia mă descleştasem. Greaţă de mine şi de tot".

Nu ştiu dacă Ştefan Aug. Doinaş a lăsat asemenea mărturii despre greaţă. Dar poate a sosit timpul să nu mai măsurăm vinovăţiile cu două unităţi de măsură. Şi să fim mai prudenţi cu laudele pentru cei care nu şi-au lepădat încă veşmintele de „Someşan", „Udrea", „Rafael", „Garbys", „Robert" şi un lung etcetera de informatori cu care arhivele sînt pline ochi.

Cît despre ofiţerii de securitate care le-au mutilat viaţa şi ne-au mutilat-o nouă tuturor, în aşa fel încît nu mai ştim să distingem binele de rău, regret că nu vor citi poate niciodată cuvintele lui Ion Caraion din acelaşi volum amintit mai sus: „Aş vrea să-i văd ajunşi să trăiască aşa cum au făcut ei pe alţii să trăiască: zvîrcolindu-se dintr-o moarte în alta".

Despre această „zvîrcolire" tulburătoare vorbeşte şi documentul pe care am avut şansa să-l descopăr. E scris de mînă şi datat: 4 mai 1967. „Dacă veţi înţelege", scrie poetul, „dacă măcar acum veţi înţelege"...

Declaraţie

Am trăit în viaţă numai pentru scris şi pentru libertatea frumuseţii lui. Nu împotriva talentului, nici a gloriei şi nici a pîinii altuia şi în orice caz nu împotriva ţării mele. De asemeni n-am căutat să fac din harul, cultura sau inteligenţa mea o trambulină spre a mă aranja din punct de vedere material. Spiritul arivist a fost departe de a mă caracteriza vreodată. În vreme ce alţii alergau după oase şi ciolane, eu am abandonat de bunăvoie situaţii făcute, apărînd naiv o himerică independenţă a literaturii. Poate că am greşit sau am exagerat. În orice caz, consecinţele au fost groaznice. Fusesem orgolios. Nu mai sînt. În nişte împrejurări care erau departe de a fi normale, cînd puţinul ce supravieţuise din mine trecuse de limitele şi ale disperării şi ale nebuniei, după ce nu mai aveam nimic pe lume, după ce am fost închis, după ce mi s-a confiscat opera, după ce mi s-a spus că va fi arsă (ceea ce a dezorganizat şi schimonosit cu totul mintea mea), după ce am fost osîndit, un moment de tragic impas m-a transformat (ca să mă pedepsesc şi eu însumi? din laşitatea de a trăi? nu ştiu...), m-a transformat în ceea ce-mi fusese vreodată mai odios. Sînt trei ani de cînd primiţi din parte-mi consemnări conforme cu adevărul, neviciate de vreun subiectivism, despre oameni consideraţi de mine – în majoritatea cazurilor – unii palavragii, alţii vrednici de a mă îngreţoşa. Dar de mine însumi, prezentîndu-vi-i cum sînt sau cum sînt măcar în parte, a ajuns să-mi fie şi mai greaţă. Nu mă mai pot suporta, am ajuns la crize de nervi şi insomnii devastatoare, mă... – Consideraţi-mă cum veţi crede, corect sau necorect, fiţi cu mine drepţi sau cruzi, luaţi măsuri împotriva mea de natură a mă lichida sau priviţi-mă ca pe un caz limită, dovediţi-mi bunătate sau supremă asprime, cruţaţi-mă sau ba, dar de astăzi înainte eu nu vă mai pot fi de un atare ajutor, nu mai pot continua îndeletnicirea aceasta care-mi provoacă o imensă scîrbă de mine. Adevăratul meu fond e creat pentru altceva. Dacă veţi înţelege, dacă măcar acum veţi înţelege, voi fi de mai mult folos ţării. Dacă nu – o să termin. Şi cine termină nu mai suferă.

DIACONESCU Stelian

4 mai 1967

(Fragment dintr-un volum în pregătire)

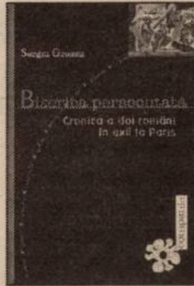

Sergiu Grossu cu Biserica persecutată
Cronica a doi români în exil la Paris
189 000 lei

Sergiu Grossu (născut în 1920, în satul Cubolta din Basarabia) a făcut studii de filosofie și teologie la București. A activat clandestin, începînd din 1948, în mișcarea religioasă Oastea Domnului, interzisă de regimul comunist. Arestat în 1959 și condamnat la doisprezece ani de închisoare, a fost eliberat în 1962, în urma unui decret de grațiere.
Soția sa, Nicole Valéry-Grossu, a cunoscut la rîndul ei teroarea temniței românești, experiență pe care a relatat-o în celebrul volum « Binecuvîntată fii, închisoare ».
Împreună s-au stabilit în Franța în 1969 și au denunțat, decenii de-a rîndul, în publicații proprii și în mass-media din Vest, persecuțiile la care erau supuși credincioșii din țările comuniste.

la compania
Tel. : 211 59 64, 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

Scumpe (la propriu!) monumente publice…

În cadrul recentei Conferințe naționale (ediția a VI-a) a specialiștilor din domeniul ocrotirii patrimoniului cultural național, desfășurată la Sinaia (26-27 februarie), reprezentanții MCC au distribuit participanților o listă intitulată *Selecție a evenimentelor notabile derulate prin direcția noastră în anul 2003*, apoi *Lista acțiunilor importante programate pentru anul 2004* și o a treia cu *Aniversări 2004*. Le reproducem în continuare, nu înainte de a oferi cîteva informații și comentarii complementare.

Întîi, e de subliniat că – după cum se va vedea – numai la unele „evenimente" și „aniversări" sînt menționate și sumele alocate de la buget.

În al doilea rînd, în cazul unor „acțiuni" menționate atît ca „derulate" în 2003, cît și ca „programate" pentru 2004 lipsesc descrierile propriu-zise: ce va fi însemnînd „mai multe proiecte de artă plastică derulate în parteneriat cu Uniunea Artiștilor Plastici din România"?!; sau „Expoziții de artă plastică românească în cele mai importante capitale europene [*în toate „cele mai importante"?! – n.n.*], desfășurate prin MNAR"?!…

Apoi, aflăm din mai multe surse că reprezentanții MCC au corectat chiar la fața locului o serie de inexactități din listele tocmai oferite conferențiarilor spre luare la cunoștință și dezbatere. Impresia generală a fost nu numai de neglijență, ci și de incompetență, căci erau greșite și nume, și date elementare privitoare la artiștii omagiați (se vor împlini 100 de ani de la nașterea lui Gheorghe Anghel, nu a lui Gheorghe D. Anghel, care e mai tînăr; George Apostu – „discipol al lui Brâncuși, pe care nu-l imită, ci îl urmează" e o formulare incultă în prima parte, ineptă în cea de-a doua; etc.).

La același capitol al inexactităților, însă, de astă dată, la limita fraudei morale sau dincolo de ea: data de inaugurare a monumentului Al.I. Cuza, 24 ianuarie 2004, menționată în lista a doua, n-a fost – de fapt – respectată, deși prima listă menționează că MCC a plătit anul trecut pentru această „acțiune" 6 miliarde, adică aproape 200.000 de dolari…

Se mai menționează plata a 40 de miliarde pentru monumentul Hatmanului Ivan Mazepa (?!). La reacțiile scandalizate ale participanților la Conferință, s-a rectificat: 40 de milioane, nu miliarde, cum apărea în listă!

O inexactitate de alt ordin: firește că festivalul studențesc de film *CineMAiubit* n-avea ce să caute pe lista evenimentelor patrimoniale „notabile".

Pe scurt, Ministerul a „reușit" să se arate deopotrivă lipsit de profesionalism și iresponsabilitate în punerea în circulație a unor informații publice, a căror acuratețe ar fi trebuit să fie garantată.

Iată listele:

Selecție a evenimentelor notabile derulate prin direcția noastră în anul 2003:

- Bienala Artelor Vizuale Veneția 2003 în valoare de 3 miliarde lei.
- Achiziții de artă contemporană cu destinația Muzeul Național de Artă Contemporană în valoare de 5,3 miliarde lei.
- Achiziția Ion Gheorghiu cu destinația MNAR/Geneva în valoare de 1,5 miliarde.
- Anul Irimescu – Conferințe, simpozioane, expoziții, foto-documentare pe tema **Sculptura lui Ion Irimescu**, expoziții ce au fost itinerate în mai multe țări, inclusiv Paris, la Sorbona.
- Proiect de sprijin financiar pentru Monumentul Al.I. Cuza în valoare de 6 miliarde de lei.
- Monumentul I.L. Caragiale.
- Monumentul Hatmanului Ivan Mazepa, 40 miliarde de lei.
- Monumentul Bogdan Voievod – în derulare; 1,5 miliarde.
- Ansamblu monumental de fîntîni cinetice – Alba Iulia, autor Constantin Lucaci în valoare de 5 miliarde lei.
- Festivalul internațional CineMAiubit, ediția a VIII-a.
- Expoziții de artă plastică contemporană românească la Geneva, Luxemburg, Paris, Londra și Tirana.
- Sprijin financiar pentru mai multe proiecte de artă plastică derulate în parteneriat cu Uniunea Artiștilor Plastici din România.
- Expoziție de pictură românească contemporană la Tokyo.

Lista acțiunilor importante programate pentru anul 2004

- Expoziții de artă plastică românească în cele mai importante capitale europene, desfășurate prin MNAR.
- Expoziția de artă plastică românească la Londra, Marea Britanie – cu ocazia Anului României în această țară.
- Achiziții de artă plastică, prin MNAR.
- Bienala de Arhitectură de la Veneția.
- Monumentul Al.I. Cuza – inaugurare 24 ianuarie 2004.
- Monumentul Bogdan Voievod – finalizare.
- Ansamblul monumental comemorativ închinat eroilor revoluției din decembrie 1989.

Aniversări 2004

Ștefan cel Mare și Sfînt,
1457-1504, 500 de ani de la moartea sa

Papa îl numea „Atletul lui Christos" ca semn de prețuire – apărător al creștinătății în fața pericolului reprezentat de invaziile turcești. „Dacă poarta creștinătății pe care o reprezintă țara noastră, se va pierde, întreaga creștinătate va fi în mare pericol" credea domnitorul Ștefan cel Mare. Conform legendelor monahale, fiecare dintre victoriile lui Ștefan cel Mare era sărbătorită prin construirea unei biserici, ca de exemplu, bisericile cu picturi interioare și exterioare din nordul Moldovei introduse în patrimoniul mondial: biserica „Sfintei Cruci din" din Pătrăuți, 1487, și biserica „Sfîntu Gheorghe" din Voroneț; Mănăstirea Putna, necropolă domnească, centru artistic și cărturăresc, unul dintre cele mai importante ansambluri monastice din țară. Construită în 1466-1469, ca mănăstire fortificată, a fost refăcută în 1472.

Matei BASARAB, 1632-1645,
350 de ani de la moartea sa

Creatorul unui program constructiv cu multiple valențe, program pe care îl urmează cu consecvență și care este axat în special pe activitatea ctitoricească și arhitectura aulică. O adevărată explozie constructivă care coincide cu primii 10-15 ani de domnie a lui Matei Basarab: Palatul de la Brâncoveni, jud. Olt, Palatul domenesc din Tîrgoviște, jud. Dîmbovița, Curtea domnească din Caracal, jud. Olt, Palatul voievodal de la București, reconstituirea Palatului metropolitan din Tîrgoviște, mănăstirile „Dintr-un Lemn", Cîmpulung, Căldărușani, Plumbuita, Negoiești, jud. Călărași, Măxineni, Sadova, jud. Dolj, Brâncoveni, jud. Olt, „Gura Motrului" și Mănăstirea Strehaia, jud. Mehedinți, Mănăstirea Apostolache și Brebu, jud. Prahova, reconstituirea Bisericii Domnești din Cîmpulung și a Mănăstirii Argeșului.

Gheorghe ȘINCAI, 28 februarie 1754-
2 noiembrie 1816, 250 de ani
de la naștere

Istoric și filolog iluminist, unul dintre fruntașii Școlii Ardelene. Doctor în teologie și filozofie la Roma. A adunat în timpul studiilor de la Roma și Viena și a șederii la Pesta un vast material documentar în legătură cu istoria poporului român: documente, izvoare narative, inscripții și texte din autorii greci și latini, din cronicari și istorici români publicate într-o monumentală lucrare **Hronica românilor și a mai multor neamuri**. Preocupat de problema originii limbii și a poporului român, în colaborare cu Samuel Micu scrie în 1780 **Elementa linguae dacoromanae**. În calitate de director al școalelor din Transilvania, desfășoară o activitate publicistică bogată, prelucrează, adaptează și traduce manuale școlare. A creat o nouă terminologie în limba română pe baze fonetice pentru a propaga cu ușurință cultura în rîndul maselor.

Vasile ALEXANDRESCU URECHIA,
27 februarie 1834-22 noiembrie 1901,
170 de ani de la naștere

Unul dintre întemeietorii Muzeului național de antichități, membru fondator al Academiei Române; președinte al secțiilor literare și istorice ale Academiei, președinte al Ligii culturale, al Ateneului român și al Societății macedo-române. Membru corespondent al Academiei spaniole și al institutului etnografic din Paris. Profesor de istorie și literatură română la universitățile din Iași și București. Istoric, scriitor și om politic, una din figurile proeminente ale vieții culturale din a doua jumătate a secolului trecut. Principala

Ecouri la „indemnizațiile de merit"

Cum era de așteptat, lista artiștilor selectați pentru a primi „indemnizații de merit", listă dată publicității de către Ministerul Culturii și Cultelor și preluată în *Observatorul cultural* Nr. 210/02.-08.03.2004, a stîrnit numeroase reacții. Cele mai multe – în culisele mediilor noastre intelectuale, unde s-au făcut auzite comentarii acide la adresa procedurii folosite și a unora dintre numele reținute de Comisia națională pentru acordarea indemnizației de merit. O reacție publică a avut Gabriel LIICEANU, selectat la „Grupa scriitori". Textul e reprodus în continuare (cu mențiunea că el a mai apărut în *Adevărul* de miercuri 10 martie, parțial în *Ziua* din aceeași dată și din nou integral în *Dilema veche* de vineri 12 martie; o ciudățenie e faptul că între versiunea din *Adevărul* și cea din *Dilema* există o mică diferență: „Am aflat din ultimul număr al unei reviste literare…", se spune în debutul primei versiuni; „Am aflat din ultimul număr al *Observatorului cultural*…", se poate citi în *Dilema*; să fi operat redacția *Adevărului* „discreta" eliminare, în conformitate cu… „deontologia jurnalistică"?!). Precizărilor lui Gabriel LIICEANU le-a răspuns în *Adevărul* de sîmbătă-duminică 13-14 martie Comitetul director al Uniunii Scriitorilor din România, întrunit – pare-se – de urgență pentru a înăbuși din fașă orice suspiciune legată de întocmirea listei din „Grupa scriitori". Reproducem și acest text. Adăugăm – de asemenea – scrisoarea pe aceeași temă pe care ne-a trimis-o prof. Silviu MANOLIU din București (la ale cărui solicitări vom încerca să răspundem în numerele următoare ale *Observatorului cultural*)…

Cîteva precizări

Am aflat din ultimul număr al unei reviste literare că sînt inclus pe lista de „Indemnizații de merit pentru personalitățile din cultură, știință și sport" stabilită, ca efect al Legii 118 din 2000 (înțeleg că ea are în vedere personalități care au împlinit 60 de ani), de către Ministerul Culturii și aprobată de către o comisie națională ad-hoc. În legătură cu aceasta aș vrea să fac următoarele precizări: 1) Mă onorează prezența mea pe această listă în Grupa Scriitori, alături de nume ca Mircea Ivănescu, Ileana Mălăncioiu, Sorin Mărculescu, Mihai Șora sau alături de alți profesioniști de prim ordin, chiar dacă mai puțin cunoscuți decît cei amintiți. 2) Mă surprinde absența de pe această listă a unor personalități de excepție ale culturii noastre ca Ana Blandiana, Șerban Foarță sau Livius Ciocârlie. Ce valoare morală și ce credibilitate poate să aibă o lista de „indemnizații de merit" din care lipsesc cîțiva dintre cei mai merituoși literați români contemporani? Și asta cu atît mai mult cu cît statul român premiază, potrivit Listei publicate, o mulțime de inși care pînă în anii '90 nu au avut decît privilegii și care, după 1990, nu s-au remarcat decît prin faptul că privilegiile au continuat să le țină loc de merit. 3) În ce mă privește, accept această indemnizație cu un singur scop: o voi transfera unor oameni de valoare din preajma mea care ar fi meritat după o viață întreagă de muncă ireproșabilă mai mult decît o pensie de muritori de foame de 2 milioane de lei pe lună.

Gabriel LIICEANU

*

1. Ne surprinde faptul că domnul Gabriel Liiceanu a aflat abia acum „din ultimul număr al unei reviste literare", că este „inclus pe lista de indemnizații de merit pentru persoanalitățile din cultură, știință și sport". Domnul Gabriel Liiceanu fusese înștiințat, cu multă vreme înainte, că figurează pe lista de propuneri a Uniunii Scriitorilor. Potrivit normelor, domnia sa a înaintat, la data de 18 august 2003, cererea de acordare a indemnizației de merit, pe care o anexăm în fotocopie.

2. În ceea ce privește absențele de pe lista menționată de domnia sa, situația este următoarea:

- Doamna Ana Blandiana a refuzat public să fie înscrisă pe listă;
- Prof. univ. Livius Ciocârlie, pensionat, figurează pe lista Ministerului Educației și Cercetării, la propunerea USR;
- Prof. univ. Șerban Foarță, activ, se regăsește pe lista USR, alături de profesorii Mircea Martin, Eugen Negrici, Ion Pop, care urmează să primească indemnizația de merit în momentul ieșirii la pensie, potrivit hotărîrii Comisiei Naționale.

3. Comisia Națională pentru acordarea indemnizațiilor de merit nu s-a constituit

MONITORIZAREA MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR
OBSERVATOR CULTURAL
2004

sa lucrare **Istoria românilor de la 1774-1821** este o mare colecţie de documente, utilizate şi astăzi.

Grigore IONESCU, 11 ianuarie 1904-1992, 100 de ani de la naştere

Arhitect român, specialist în istoria arhitecturii. Director al Direcţiei Monumentelor Istorice 1963-1966, membru al Comisiei Monumentelor Istorice. Profesor universitar.

Lucrări: Sanatoriul Turia, jud. Covasna, Sanatoriul Bîrnova, jud. Iaşi, Depoul de tramvaie Bucureştii Noi, 1943, în colaborare.

Istoria arhitecturii româneşti, 1937, **Bucureşti, ghid istoric artistic**, 1938, **Curtea de Argeş, istoria oraşului prin monumentele lui**, 1940, **Istoria arhitecturii în România**.

Gheorghe IONESCU-GION, 14 octombrie 1857-29 iunie 1904, 100 de ani de la moartea sa

Ziarist, cronicar şi autor dramatic. Publică numeroase studii istorice. Principala sa operă **Istoria Bucureştilor**, Bucureşti, 1899 a pus în circulaţie numeroase documente inedite şi informaţii străine despre Bucureşti.

Aurelian SACERDOŢEANU, 20 decembrie 1904-7 iunie 1976, 100 de ani de la naştere

Medievist cu preocupări multiple, unul dintre iniţiatorii colecţiei naţionale de documente interne „Documente privind istoria României". Studii remarcabile în disciplinele auxiliare istoriei: arhivistică, cronologie, diplomatică. Doctor în istorie, profesor la Şcoala superioară de arhivistică şi la Facultatea de istorie a Universităţii din Bucureşti, director al Arhivelor statului.

Dorin POPESCU, 25 mai 1904-1987, 100 de ani de la naştere

Istoric al antichităţii şi arheolog. Prin studiile sale a adus date noi pentru o mai bună cunoaştere a epocii bronzului în România şi contribuţii privind prezenţa sciţilor şi celţilor în Transilvania. Director adjunct al Institutului de Arheologie Bucureşti, 1956-1970 şi membru corespondent al Institutului german de arheologie. Distins cu premiul „Vasile Pârvan".

Octavian FLOCA, 23 martie 1904-1938, 100 de ani de la naştere

Arheolog, numismat şi muzeograf cu o valoroasă activitate ştiinţifică axată pe studierea unor probleme legate de epoca dacică şi stăpînirea romană pe actualul teritoriu al judeţului Hunedoara. Distins cu premiul „Vasile Pârvan" al Academiei Române, în anul 1938. Director al Muzeului din Deva, a participat la cercetările arheologice efectuate la cetăţile dacice din Munţii Orăştiei şi şantierele de epocă romană: Micia, Ulpia Traiana Sarmizegetusa, Caşolţ şi Cinciş.

Ion BERCIU, 3 martie 1904-1986, 100 de ani de la naştere

Arheolog, organizator şi director al Muzeului de istorie din Alba Iulia, redactor al revistei **Apulum**. A efectuat studii privind aşezările şi castrele romane de la Drubeta şi Apulum şi la cetăţile dacice Căpîlna şi Piatra Craivi.

Kurt HOREDT, 30 martie 1914, Sibiu-1991, Germania, 90 de ani de la naştere

Arheolog, profesor la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, membru al Institutului arheologic german, doctor în filozofie la Bonn, doctor docent în istorie la Cluj; contribuţii importante la cercetarea mileniului unu în Transilvania şi preocupat de problemele epocii bronzului, unul dintre creatorii şcolii moderne de arheologie.

Ioan ANDRIEŞESCU, 2 mai 1888-17 decembrie 1944, 60 de ani de la moartea sa

Arheolog, specialist în cercetarea preistoriei, căreia i-a indicat direcţia de dezvoltare ca ştiinţă. Împreună cu Vasile Pârvan este considerat creatorul şcolii arheologice româneşti. Profesor de preistorie la Facultatea de istorie a Universităţii Bucureşti, director al Muzeului naţional de antichităţi din Bucureşti, membru corespondent al Academiei Române, membru al Institutului arheologic german şi al Societăţii Antiquarilor din Londra.

Virgil DRĂGHICEANU, mai 1879-decembrie 1964, 40 de ani de la moartea sa

Membru corespondent al Academiei Române. În calitate de secretar al Comisiei Monumentelor Istorice, a fost unul din cei mai perseverenţi cercetători ai vechilor monumente de arhitectură din Ţara Românească, publicînd numeroase inscripţii şi descrieri de monumente în Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice. Săpături arheologice la Curtea de Argeş şi Cîmpulung, vechile capitale ale Ţării Româneşti.

Ion NESTOR, 25 august 1905-29 noiembrie 1974, 30 de ani de la moartea sa

Arheolog. Membru corespondent al Academiei Române, profesor de arheologie şi preistorie la Facultatea de istorie a Universităţii Bucureşti, membru al Institutului arheologic german, membru în Comitetul permanent al Uniunii internaţionale de ştiinţe pre- şi protoistorice. A realizat prima sinteză arheologică privind întreaga preistorie a României, definind aria de răspîndire, conţinutul şi problematica majorităţii culturilor preistorice. Istoric al antichităţii şi al perioadei migraţiilor.

Hadrian DAICOVICIU, 11 octombrie 1932-octombrie 1984, 20 de ani de la moartea sa

Arheolog. Doctor în istorie, epigrafist recunoscut pe plan internaţional, director al Muzeului de Istorie al Transilvaniei şi al Institutului de Arheologie din Cluj-Napoca, cadru universitar, membru al Societăţii de Studii Clasice şi al Uniunii Internaţionale de Ştiinţe pre- şi protoistorice. Istoric al antichităţii, a depus o susţinută muncă de cercetare dedicată aproape exclusiv istoriei Daciei dinainte şi după cucerirea romană. Autor a mai multor lucrări despre istoria şi cultura dacilor; premiul „Vasile Pârvan" al Academiei Române.

Gheorghe D. ANGHEL, 22 august 1904-7 aprilie 1966, 100 de ani de la naştere

Sculptor, personalitate deosebită a sculpturii româneşti, elev al lui Paciurea. Printre lucrările sale figurează bustul lui George Enescu de la Ateneu şi bustul în bronz al scriitorului Mihai Eminescu. Lucrările sale figurează în muzeele din Bucureşti şi Sinaia şi în numeroase colecţii din ţară şi străinătate.

George APOSTU, 20 decembrie 1934-1986, Paris, 70 de ani de la naştere

Sculptor, discipol al lui Brâncuşi pe care nu-l imită, ci îl urmează. Lucrări în bronz, piatră şi lemn în a căror concepţie se desluşesc ecouri ale artei populare şi volume echilibrate ce tind spre forme abstracte. Figurează cu lucrări în Muzeul de artă modernă din Paris şi în numeroase colecţii particulare din ţară şi străinătate, din Danemarca, Italia, Anglia, Suedia. Dintre lucrările sale, menţionăm suita monografică **Tată şi fiu**, ciclul **Fluturilor**, **Fetiţa cu păpuşa**, **Maternitate**.

Anghel I. SALIGNY, 19 aprilie 1854-17 ianuarie 1925, 150 de ani de la naştere

Inginer constructor. Ca inginer şef al Serviciului de poduri şi căi ferate a proiectat şi construit numeroase poduri metalice, printre care se numără podul peste Dunăre de la Cernavodă, cel mai mare din Europa la acea vreme şi al treilea din lume, inaugurat la 14 septembrie 1895 (lungimea podului 4088 m). Fondator al Societăţii Politehnice (1881), unul dintre întemeietorii ingineriei româneşti şi pionier al ştiinţei şi tehnicii mondiale, în special, prin soluţiile noi date în proiectarea şi executarea construcţiilor de poduri.

Pagini realizate în cadrul proiectului ***Transparenţa politicilor şi a cheltuielilor culturale publice. Monitorizarea Ministerului Culturii şi Cultelor****, sprijinit de Programul Cultural Elveţian pentru România/Pro Helvetia/SDC (Agenţia elveţiană pentru dezvoltare şi cooperare).*

Radio Europa Liberă

Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE • RADIO LIBERTY •

Corect, responsabil şi la timp!

„ad-hoc", ci conform prevederilor Legii 118/2002.

Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor din România

•

Stimate domnule director,

Vă scriu bulversat de lectura listei scriitorilor care au primit „indemnizaţie de merit" şi pe care aţi publicat-o (împreună cu alte cinci liste: cineaşti, artişti plastici, arhitecţi, oameni de teatru, compozitori-muzicologi) în Nr. 210 al **Observatorului cultural**.

Nu sînt în măsură să comentez celelalte liste, dar – ca profesor de română, pensionar – pot să vă spun că am rămas şocat de mediocritatea şi penuria contrastantă ce rezultă din parcurgerea celor 100 de nume, între care cîteva sînt strălucite, altele (ajungînd pînă la 20-30%) sînt onorabile, dar restul de 60-70% sînt pur şi simplu inexistente ca prezenţă şi valoare în eşichierul istoriei literare.

M-am întrebat îngrozit ce figură am face dacă, într-un concurs literar universal (utopic, bineînţeles), ne-am prezenta cu această echipă, dominată de foşti politruci, de anonimi şi veleitari, justificată din păcate doar de acei cîţiva, pomeniţi mai sus, care (din nevoie, bănuiesc) s-au lăsat amestecaţi.

Astfel, m-am întrebat ce caută Gabriel Liiceanu, Gabriela Adameşteanu, Mihai Şora lîngă Ion Brad, Dinu Săraru sau Mircea Radu Iacoban? Sau veşnici revoltaţi ca Alexandru George, Ileana Mălăncioiu, Angela Marinescu alături de Mircea Micu, Haidu Győző şi Ion Hobana (politruci pecerişti binecunoscuţi)?

Am înţeles că vîrsta limită ar fi 60 de ani (ceea ce dintr-un condei elimină scriitorii mai tineri). Dar chiar deasupra acestei vîrste apar omisiuni care te pun pe gînduri.

De ce, bunăoară, D. Ţepeneag, dar nu şi Paul Goma sau Bujor Nedelcovici (sau chiar Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca)?

De ce Ioana Postelnicu şi Nicolae Balotă, dar nu Barbu Brezianu şi Adrian Marino?

De ce (în cadrul „generaţiei '60") Ion Gheorghe şi Anghel Dumbrăveanu sînt preferaţi Anei Blandiana şi lui Ilie Constantin?

Cea mai jignitoare frază din prezentarea „grupei scriitori" (nu pot să nu remarc terminologia cazonă a Ministerului Culturii şi Cultelor) este nota din subsol: „Mircea Martin, Eugen Negrici şi Ion Pop *au fost aprobaţi* (s.m.), dar cu condiţia ieşirii la pensie" (!).

Aşadar, condiţia acordării „meritului" constă în retragerea din viaţa activă? Cei trei profesori au făcut cerere, care le-a fost *aprobată* condiţionat?

Înseamnă, oare, că toţi „indemnizaţii" şi-au dat demisia din posturile ocupate? Dar chiar între cei „aprobaţi" (după cum se vede chiar din numele răzleţ citate de mine), unii sînt salariaţi şi chiar şefi de instituţie. Ca să nu mai vorbesc de membrii Academiei Române, care – mulţi dintre ei – exercită profesii remunerate, au suplimentar indemnizaţia de academician (plus alte beneficii) şi nu sînt exceptaţi de la „indemnizaţia de merit", ba dimpotrivă o primesc în bloc (ce-i drept, cum spuneaţi, ca „oameni de ştiinţă", fie ei şi scriitori!).

Pe de altă parte, din cîte se ştie, vîrsta limită a primirii în Academia Română este 60 (sau 65) de ani; dacă ai fost primit, eşti demn de indemnizaţiile *de academician*, respectiv *de merit* şi îţi poţi şi exercita profesia. Dacă n-ai fost primit, primeşti indemnizaţia de merit doar dacă ieşi la pensie...

Şi nedumeririle pot continua la infinit: pot „merita", oare, doar 100 de scriitori trecuţi de 60 ani? Ce se întîmplă în perspectivă cu tinerii valoroşi, a căror carieră poate fi întreruptă din cauza mizeriei în care se zbate cultura? Să aştepte ei împlinirea a şase decenii şi apoi să se elibereze un loc prin moartea unuia dintre cei premiaţi? Fiind pe listă atîţia oameni cărora, probabil, li s-a dat indemnizaţia din motive de sărăcie, mă întreb de ce nu s-a reglementat, cum era normal, problema lor socială prin sistemul pensiilor de stat, care ar trebui *să respecte* profesia de scriitor (din cîte ştiu, pensiile scriitorilor sînt acum cele mai mici din ţară, cu excepţia ţăranilor), iar *indemnizaţiile de merit* să fie date celor cu adevărat merituoşi.

Aşa cum arată acum „grupa scriitori" seamănă cu lista datornicilor de la defunctul Fond Literar de pe vremuri, în care cazurile sociale erau amestecate indecent cu nume din clientela politică a epocii, după cum s-a arătat în gazetele post-decembriste.

În consecinţă, domnule director, pentru că sînt un contribuabil român şi aş vrea să ştiu unde se duc banii pe care îi plătesc statului, vă felicit pentru deschiderea acestei discuţii despre una din cele mai flagrante afaceri electorale (nu se aplică o lege votată în 2002 abia în anul 2004?) şi v-aş fi recunoscător dacă aţi continua publicînd:

- textul Legii 118/2002, numele iniţiatorilor, precum şi textul normelor de aplicare;
- lista academicienilor care vor primi „indemnizaţia de merit";
- (în cazul scriitorilor, de la care am pornit) o anchetă printre cei care nu figurează pe listă, fie pentru că n-au fost trecuţi, fie pentru că au refuzat (şi în ambele cazuri, cu întrebarea „de ce?").

Rămînîndu-vă îndatorat pentru obiectivitatea cu care urmăriţi fenomenul cultural, primiţi mulţumirile mele.

Prof. Silviu MANOLIU

Bucureşti, 7 martie 2004

Să fii fotograf, aici ca şi oriunde (II)

Interviu cu **Dinu LAZĂR**

Sînteţi extrem de prezent, cu fotografiile dvs., pe Internet (la *LiterNet*, de exemplu). Sînt galeriile *on-line* un substitut, în absenţa expoziţiilor şi a albumelor de fotografie?

Eu fac numai fotografie. Nu sînt editor şi nici galerist, şi nici istoric sau critic de artă, şi nici curator. Dacă vrea un editor să facă un album cu pozele mele, perfect, să facă. Dar pînă acum nu a venit nimeni cu un proiect serios; cine a venit nu a făcut decît să tragă ţepe. Aşa că pot să pun fotografiile la sertar sau să le mai arăt pe nişte *site*-uri, ceea ce şi fac... Aşa măcar am un control asupra felului în care arată, cum sînt tonurile de gri, cum sînt detaliile. Sigur că aş putea să editez singur cărţi poştale, albume şi altele asemenea, dar prefer să mă concentrez asupra imaginii şi atît.

Ce părere aveţi despre cenzură?

Problema este mai complicată. Aş reformula întrebarea astfel: cum te împaci cu cenzura, fie ea comunistă sau contemporană? Pentru că am avut şi am de-a face cu chestii incredibile. Cenzura a fost şi este o problemă pentru oricine vrea să facă ceva. Asta oriunde şi oricînd. Chiar şi cenzura economică; ai face ceva, dar nu ai mijloacele, şi asta e cel mai rău lucru dintre toate.

Înainte de '89, sigur, erau nişte subiecte interzise, erau tot felul de cretini care îşi dădeau cu părerea (dar asta găsim şi acum) – de ţi se scîrbea să mai faci ceva (nu o să uit niciodată pozele mele rupte şi aruncate prin camera de consiliu de un bou, fost director la Agerpres, care acum predă liber şi democrat un curs de jurnalism la o universitate particulară) –, dar dacă erai shmeker şi elastic puteai să o coteşti cumva şi să mai faci, ca fotograf cel puţin, şi chestii interesante.

Mai tras, mai împins, mai o cafea, mai un kentosan, mai o glumitză – oameni erau şi ei –, am făcut totuşi o expoziţie cu nuduri, la care trimisul de la Consiliul Culturii nu a scos decît o poză din 50, cîte au rămas, şi tot în acele vremuri am publicat şi poze cu Noica, şi peisaje, şi eseuri. A fost o întreagă pleiadă de fotografi care au făcut nişte fotografii extrem de interesante, departe de linia ideologică a momentului, de la Mihailopol şi Edmund Hoffer la Agarici şi Emanuel Tînjală sau Armand Rosenthal.

„Faptele vorbeshte", indiferent ce ar zice oricine acum.

În 1985, am participat la un concurs al companiei Air France şi am luat un premiu care a constat în 2 săptămîni la Paris, masă, casă şi maşină, ca să fac orice poze aş fi vrut; am făcut cîteva mii de imagini în acele 2 săptămîni şi am selectat în timp cîteva, cu care am luat alte premii, şi totul mergea ca o şenilă cumva. Bun, dar cu mari eforturi, supraomeneşti, am făcut rost de nişte hîrtie foto Ilford, care se găsea extrem de greu, şi am făcut cîteva zeci de printuri de calitate, mari, ca să fac şi eu o expoziţie la Biblioteca Franceză; era prin '87, cred; am rugat pe mosh Comănescu, secretarul AAF, să îmi facă o trampă să mă duc la directoarea de atunci a Bibliotecii; ea îmi spune: ce chestie!, ar fi interesant, să las pozele cîteva zile să se uite. Trec două săptămîni şi mă sună cineva de acolo să îmi spună că doamna directoare consideră că imaginile sînt mult prea triste, că ce am făcut nu e un act cultural care să poată avea ca rezultat o expoziţie, că are chiar dubii dacă e un act cultural – şi să iau ambalajul înapoi.

De cenzură, fie ea ideologică, de castă, economică, de grup, de bisericutză, de neam, cine face ceva are tot timpul parte. Aşa că, ce să zic... Nu am avut de făcut fotografii de muncitori fericiţi, nu am făcut poze politice, m-am fofilat pe unde am putut şi i-am dat tare cu peisajul, fotografia de arhitectură, atît cît s-a putut, fotografia de ambianţă şi de obiceiuri populare. Am o ladă mare de publicaţii de atunci, în care am apărut cu fotografii de care nu îmi e ruşine şi care constituie o parte importantă a portofoliului meu. Majoritatea lucrărilor alb-negru care se văd pe *site*-ul meu sînt făcute atunci şi multe sînt tot atunci tipărite.

Nu am apucat să-i fac poze lui Ceauşescu şi acum mai că îmi pare rău, din punct de vedere fotografic; ca fotograf la **Femeia**, trebuia să fac o fotografie la Pluguşoru' cu copilu' parfumat şi Nea Nicu în faţa CC al PCR, pe 29 decembrie '89, şi ştiu că cei din redacţie ceruseră aprobare să particip la această circăraie, dar ceasurile istoriei au hotărît altfel, ceea ce nu e rău.

Dar nu am apucat să-i fac poze nici Regelui Mihai, al cărui mecanism de relaţii cu presa nu a agreat să îi fac nişte fotografii pentru cîteva mari publicaţii şi agenţii, inclusiv franceze, cînd a revenit, în mod oficial, acum doi ani, dacă nu mă înşel; îmi trebuiau acreditarea şi sprijinul biroului lui de presă sau al cui făcea pe ataşatul de presă, aşa că au pierdut cîteva reportaje interesante, zic eu. Eu, personal, tot la capitolul cenzură trec asta.

Aşa că povestea cu cenzura e complicată şi nu se rezumă la un regim sau la un timp... Cine face cîte ceva se poate lovi de tot felul de cenzuri oricînd.

Vi se pare că s-au păstrat mecanismele cenzurii de după '89 şi în zilele noastre?

Nu vreau să minimalizez chestiile cumplite de dinainte de '89, dar nici să păţesc acum precum un bun prieten, adică să fiu scriitor în aceste timpuri democrate şi libere, să scriu despre ceva despre care a mai scris un alt cetătzean, şi el, acolo, scriitor, filozof şi editor, să deranjez, adică, iar la o juma' de an să scoată secretara editorului filozof o carte despre torţionari ai anilor '50, şi să-l găsesc acolo pe tatăl meu, să aduc probe că nu a fost aşa şi să nu îi pese nimănui. Aşa că... treaba cu cenzura e mai complicată...

La o analiză a amintirilor, cred că totuşi mi s-a întîmplat şi mie o chestie înainte de '89.

Pe scurt, un student de la Institutul

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!

InQuarto
DESIGN

Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI

☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar

Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.

www.tipar.home.ro tipar@home.ro 0742.062.908

In memoriam Irina Coroiu

Good night, Irene, good night

Cînd am văzut **Invaziile barbare**, cutremurătorul şi ataşantul film al canadianului Denys Arcand, mi-am recapitulat fără să vreau lista celor care ne-au părăsit doborîţi de acea cumplită boală căreia, din pudoare, americanii în spun Marele C. şi am crezut că, de acum înainte, datorită acestei pelicule, voi şti să fiu mai înţeleaptă în faţa morţii iminente, a condamnării la execuţie a celor perfect nevinovaţi.

Au trecut doar cîteva zile şi am aflat despre dispariţia nedreaptă dintre noi a criticului de teatru şi film Irina Coroiu.

A fost un om atît de discret, încît parcă n-a vrut să deranjeze pe nimeni cu drama ei. Omniprezentă, la teatru şi cinema, Irina avea harul să fie caldă, îngăduitoare, deloc clevetitoare ori intrigantă, mereu împăciuitoare, de o nobleţe a cărei sămînţă parcă a pierit în vremurile noastre.

Irina ştia să zîmbească mereu, chiar şi cînd cariera îi era brusc întreruptă după ce făcuse atîtea pentru filmul românesc şi cel străin mai puţin accesibil, dar şi pentru colegii săi cronicari, cărora le-a oferit şansa de a-şi expune preferinţele în pelicule şi scurte prezentări de opere rare, în sala Cinematecii care, ca prin farmec, se umplea de cinefili pursînge.

Irina ştia să încurajeze ca nimeni altcineva tinere ori mai puţin tinere talente din lumea teatrului, care nu au uitat-o şi, în acea duminică de martie, paradoxal de însorită, au găsit răgazul să-i aducă o floare şi să-şi îndolieze sufletul.

UNITER-ul a răsplătit-o, ce-i drept, prin premiul său, de care era atît de mîndră şi datorită căruia a putut să-şi îndeplinească un vis mai vechi, care pentru orice puşti de bani gata poate părea un fleac, dar iată că pentru ea era o dorinţă de demult: un televizor color pentru cea care adusese atîta culoare în vieţile cineaştilor şi comedianţilor români.

Şi a mai fost şi momentul de recunoaştere printr-o scrisoare deschisă a marelui Andrei Şerban, care a lăudat-o aşa cum merita prin vorbele sale de recunoştinţă.

În această duminică de martie, lună în care a venit şi s-a dus de pe astă lume, pe ultimul său drum (iată o frază pe care nu am conştientizat-o pînă la ea), au venit, alături de sprijinul ei dintotdeauna, o verişoară parcă descinsă dintr-un scenariu ireal, au venit să o petreacă regizori tineri şi consacraţi, critici din toate generaţiile şi histrioni celebri, ce parcă pentru cîteva ore, datorită ei, şi-au găsit împăcarea sub oblăduirea Poetului, a lui Mircea Dinescu, boierul care a adus din vinul său, pentru a ne îneca amarul greu de îndepărtat.

Irina, de acolo, de dincolo de moarte, ne-a adunat pe toţi şi ne-a arătat că viaţa poate fi lipsită de meschinării şi frumoasă, cum credea şi Frank Capra. Ea ne-a exemplificat-o cu eleganţă în clipele de reculegere pe care nu le vom uita niciodată.

Irina-Margareta NISTOR

Într-o piaţă pustie

Exact aşa. Ca într-o felliniană piaţă pustie, într-o dimineaţă pîcloasă, cu o surdă oboseală care te nimiceşte, în timp ce ceaţa îţi îneacă orice geamăt. Sentimentul nedreptăţii se amestecă cu cel al neputinţei, iar revolta mocnită şi grea îţi atîrnă pe umeri, abia îmblînzite de trestia răvăşită de vînturi a credinţei în ordinea scrisă dincolo.

Adevărul e că ai vrea să faci ceva, să te scuturi, să te împotriveşti, să te agăţi măcar de bătaia de aripă a vreunui porumbel rătăcit, trezit înainte de vreme. Dar nu, e aceeaşi linişte tembelă, fără drept de apel. Nu credeam că voi ajunge vreodată să scriu asta, să vreau să scriu asta, ca singură exorcizare posibilă, parcă nici pentru Irina Coroiu, parcă nici pentru cititorul fără chip de la capătul acestui mesaj, ci doar pentru că, altminteri, piaţa asta pustie m-ar sufoca, pur şi simplu.

Irina Coroiu e (nu pot să zic a fost, nu sînt în stare!) unul dintre rarii critici de spectacol care nu a făcut nici o deosebire între teatru şi film. Pasiunea ei n-a cunoscut vreodată cheful limitărilor stricte, nici pulsiunea de a lua distanţă rece, condescendentă. Nu a vrut să opteze, fiindcă nici nu avea de ce. Competenţa şi răbdarea senină i-au dat mereu dreptate, temeinicia şi fineţea i-au rămas mereu neclintite, slujind obiectul investigaţiei cu o exemplară candoare.

Irina Coroiu mi-a fost dragă fără rezerve, dar şi fără excese de exuberanţă, totdeauna; şi mă macină ca un cariu gîndul că, poate, n-am lăsat să se vadă asta

destul. M-am mulţumit cu certitudinea unui necondiţionat respect surîzător. Dar e, în ordinea noastră de lume şi de oameni, respectul o măsură suficientă? Dacă pînă mai ieri aş fi zis da, acum nu mai sînt atît de sigură.

Irina Coroiu a fost (uite că am reuşit prin strădanie) cea mai discretă şi mai modestă dintre colegii mei de breaslă, şi lucrul ăsta trebuie spus acum şi ca laudă, dar şi ca reproş. Fiindcă, dacă e cu totul strălucitor, ca marcă a unei profunde moralităţi, să îţi asumi pilda albinei, cu toate că eşti dăruit cu harul adînc al cunoaşterii şi vederii, e o mare nedreptate faţă de tine şi faţă de alţii să amîni, cu olimpiană nepăsare, strîngerea laolaltă a facerii tale de bine. Cîte cărţi serioase ar fi

„Grigorescu“, de la sculptură, a făcut o foarte interesantă chestie la Muzeul Satului; parcă îl chema Popescu, dar nu sînt sigur; a conceput nişte mumii de paie, de statura unui om, şi le-a aşezat ca pe o populaţie în diverse locuri, pe prispă, în pat, la poartă; era o instalaţie superbă şi arăta extrem de bine, mi se părea un proiect grozav; eu am făcut nişte fotografii, la rîndul lor interesante, şi m-am dus cu ele pe unde am putut, ca să le public; erau diverse suplimente literar-artistice, unde se puteau publica fără probleme eseuri.

Era chiar în timpurile cînd începuse sistematizarea la sate, cu susţinerea din fiecare seară de la Europa Liberă şi cu tragediile cunoscute.

Bun, am lăsat acele poze pe la cîteva redacţii. Un om de cultură de atunci, soţul unei importante personalităţi de acum din lumea TVR-ului, le-a văzut şi a făcut un tapaj îngrozitor, s-a dus cu o falcă în cer şi una în pămînt la Consiliul Culturii, susţinînd că e o bătaie de joc, ţăranul român nu e din paie, tovarăshi, el nu poate fi din stuf, uite unde merge educaţia decadentă, acum, cînd suflarea naţiei dă o nouă fatză satului românesc, bla, bla.

Eu nu am păţit nimic fizic, dar nu s-a mai publicat nici o poză şi am stat mai pe lîngă shantz un an-doi, şi de soarta lui Popescu nu mai ştiu nimic.

Acum, din păcate, pentru că timpul are un efect edulcorant, mi se par glumitze momentele cînd la Electrecord vedeam fatza pămîntie a directorului venit de la Madam Suzi Quatro (Suzana Gîdea) sau de la Dulea (de unde termenul „mai dulează“), care îmi respingeau la rînd coperţi de disc. Asta că e cu ogor de grîu şi de ce nu e grîul strîns, asta că e cu căpitze şi vede toarăshul şi întreabă la ce ceapeu nu s-au strîns roadele, şi aici parcă e o cruce în zare şi zice toarăsha că nu s-a vegheat la cultura maselor.

Aşa că... ar fi multe de zis cu cenzura.

Noroc că acum cenzura e o amintire tulbure a unor vremi apuse, cum ar putea spune şi domnul Ardelean de la **Ev.Z.**, reporterul proaspăt bătut săptămîna trecută. Păi?

Interviu realizat de
Iulia POPOVICI

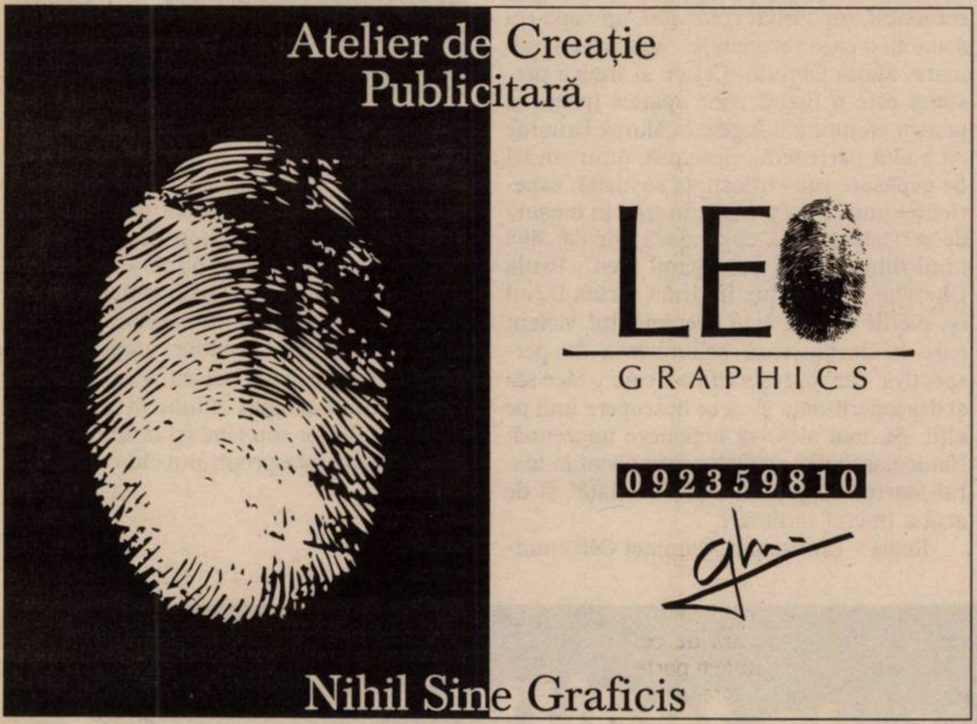

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna martie 2004

Expoziţii

▮ 1-18 martie, Holul Institutului Francez – Expoziţie de fotografii. Iulian Ignat expune 25 de fotografii alb-negru din 3 spectacole ale lui Dan Puric, prezentate la Teatrul Naţional: **Toujours l'amour, Visul, Cei 150.**

▮ din 18 martie pînă pe 3 aprilie, Holul Institutului – Expoziţie de fotografii **Paris dans Bucarest.** Expoziţie propusă cu ocazia zilei francofoniei de Asociaţia Cercetătorilor Francofoni în Ştiinţe Umane (ARCHES).

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Festivaluri

▮ 19-25 martie, Sala Elvira Popescu – Festivalul de film francofon. Festivalul va prezenta filme belgiene, canadiene, franceze şi magrebiene. Invitatul de onoare va fi Céline Bolomey, actriţă în filmul **On dirait le Sud** de Vincent Pluss, care a cîştigat premiul pentru cel mai bun film elveţian în 2003 (echivalentul Oscarului).

▮ începînd cu 20 martie şi pînă în 7 aprilie – Festivalul de teatru **Lovitura de teatru la Bucureşti.** Acest festival de teatru franco-român se va derula simultan în cele mai prestigioase teatre ale oraşului şi va reuni nume mari ale teatrului românesc şi invitaţi de marcă din Franţa, Elveţia şi Belgia. În total, mai mult de 40 de spectacole profesioniste diferite vor fi propuse publicului, precum şi 10 spectacole ale studenţilor şi liceenilor.

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

putut ieşi numai din simpla structurare tematică a analizelor sale de spectacol şi film? Cine ar avea generozitatea şi răbdarea să o facă în locu-i?

Irina Coroiu a avut un traseu personal, cu nimic asemănător traseelor noastre obişnuite. Îmi e ciudă că nu mi-a trecut niciodată prin cap s-o rog să nu cedeze acestei risipiri. Dar m-ar fi ascultat oare? Poate că unii dintre cei care citesc acum îşi mai aduc aminte, iar dacă nu, sînt silită să le amintesc o întîmplare care spune totul despre neobişnuita sa judecată de sine.

Cu ani în urmă, primind premiul Galei pentru cel mai bun critic al anului, în scurtul şi tremuratul său cuvînt de gratitudine, a spus cam aşa: „ Îi mulţumesc lui Andrei Şerban, care a pus în scenă **Oedip** la Opera Română, fiindcă, de fapt, dacă nu l-ar fi pus, n-aş fi avut eu ce să apăr şi dumneavoastră de ce să mă premiaţi“. Nu ştiu dacă acestea sînt chiar vorbele, dar asta e, în mod exact, ideea. Aţi mai văzut vreodată, pe aici, pe la noi, vreun critic (de orice fel) capabil de o asemenea sintetică umilinţă? Şi sinceră, pe deasupra? Fie şi pentru această amintire exemplară, absenţa ei e greu de îndurat.

Miruna RUNCAN

Cu Irina Coroiu, între tăcere şi revoltă

În faţa dispariţiei mult prea premature a Irinei Coroiu, mă întreb dacă ne putem mîngîia sau, dimpotrivă, lăsa mai mult copleşiţi de vechea spusă, susţinută de trimiteri la nume celebre, că viaţa criticului e sortită a fi scurtă. Date din imediata proximitate confirmă cifrele tipice: Ion I. Cantacuzino ne-a părăsit la 67 de ani, Florian Potra la 68, iar George Littera la 59, ca să-i citām pe cei mai însemnaţi predecesori din filmologia naţională a secolului abia încheiat. E-adevărat că a existat excepţia nonagenarului D.I. Suchianu, dar ne apără de iluzii sfîrşitul tragic al poate celei mai talentate reprezentante a generaţiei '70 din critică, Ioana Creangă, cu mult înainte de a fi ajuns la ceea ce se cheamă *jumătatea drumului vieţii*, în timp ce Irina Coroiu abia dacă trecuse peste acest prag.

La sfîrşitul slujbei religioase de la Cimitirul Ghencea Militar din ziua de 7 martie, cu doar cîteva zile înainte ca Irina Coroiu să-şi poată serba aniversarea, după oraţia directorului instituţiei teatrale în care colega noastră şi-a petrecut la Secretariatul literar doar ultima jumătate de an, şi după ce Cornel Todea a cutezat să întrerupă cuvîntul Sfinţiei Sale oficiante care tocmai voia să pronunţe încheierea slujbei din capelă, încurajat de acest gest al vicepreşedintelui Uniunii teatrale care a vorbit din partea impresionantului număr de oameni de teatru aflaţi în capelă şi în jurul ei, m-am socotit dator la rîndu-mi să cer Părintelui oficiant îngăduinţa cîtorva cuvinte neinstituţionale, la care nu ştiam că va trebui să recurg cu un minut în urmă, în calitate de coleg din critica de film şi din cinematografie în genere, domeniu căruia Irina Coroiu i-a consacrat cea mai mare parte a existenţei sale, cum se spusese oarecum de către antevorbitori, dar nu din partea cinematografiei înseşi. Am spus atunci că mă tem că în această instituţie, de care se vede că depinde nu numai viaţa, dar şi dispariţia unora dintre noi, există nu doar o ingratitudine în timpul vieţii, ci şi după. M-am oprit însă repede din şirul spuselor improvizate, ştiind cît de mult îi displăceau Irinei clamările de orice fel şi cu cîtă severitate mă oprise să spun şi să scriu mai multe, mai grăbite şi mai dure cuvinte în 2001 şi ulterior, după ce trei colegi filmologi, printre care se afla ea însăşi, fuseseră nevoiţi să părăsească Cinemateca Română. Dar nici nu m-am simţit în stare, în faţa catafalcului său, să procedez la anticiparea unui articol de dicţionar, indiferent cît de călduros, adică să înşirui lista instituţiilor şi publicaţiilor pe care Irina Coroiu le-a onorat cu talentul, cu iniţiativele şi cu sfinţenia trudei sale, de la **Teatrul azi** şi **România literară** la **România liberă**, ca să mă opresc la trei titluri mai demne de contribuţia sa performantă. S-ar cuveni menţionată, de asemenea, lista tot aparent satisfăcătoare a unor recunoaşteri ale meritelor sale prin cutare premiu UNITER – nu şi UCIN – sau prin cîteva călătorii profesionale sponsorizate. Ne amintim fervoarea tandră şi ţinuta intelectuală a prezentărilor cu care Irina Coroiu însufleţea întîlnirile uneori cu săli arhipline sau, dimpotrivă, în intimitatea unui cerc restrîns de fideli ai Cinematecii Române. Pe de altă parte, gîndindu-mă la opera abia începută a celor mai mulţi dintre predecesorii înainte pomeniţi şi prematur dispăruţi, trebuie să spunem că, la rîndu-i, cea care ne-a părăsit acum nu şi-a putut constitui o operă şi poate nici o viaţă mai aproape de împlinirea de care era în cel mai înalt grad aptă, lăsîndu-ne cu durerea acestei neîmpliniri, nu din vina sa şi parcă nu în virtutea unei fatalităţi inconturnabile. Fiindcă peste toate am rămas cu regretul imposibil de compensat că ne-am întîlnit atît de rar şi puţin şi neconcludent în ultimii ani, în ceea ce ar trebui şi ar putea să fie, dar nu este deloc un cadru instituţional, de breaslă sau informal de reală, transparentă şi echitabilă colegialitate, în respectul valorii şi spre încurajarea diversităţilor, în plinătatea unui dialog calificat, fără de care au de suferit nu doar rezultatele activităţilor noastre, dar şi fiinţa noastră intimă, rostul existenţei noastre înseşi. De aceea, am ajuns să spun că dispariţia sa se instituie într-o lecţie.

Adaug acum vorbelor improvizate şi incomplete de la 7 martie următorul pasaj final: „Nu ştiu, Sfinţia Voastră, dacă nu e un păcat că m-am mirat totdeauna, în faţa cîte unei despărţiri cum e aceasta, m-am mirat că ne limităm a spune, cum se cuvine, *Dumnezeu s-o ierte!*, fără a ne ruga nu doar în cugetul nostru, ci cu voce tare, şi pentru ca să ne ierte pe noi fiinţa care ne părăseşte. Să ne ierte pe noi Irina, pe cei de faţă sau absenţi, pe fiecare după numele lui şi pe noi toţi nu chiar la un loc, prezenţi sau care nu s-au înfăţişat aici, urmînd ca Dumnezeu să hotărască dacă şi pe cine va ierta sau nu, pentru ce i-am greşit ori i-au greşit Irinei Coroiu“.

Valerian SAVA

Teatru

Stop the tempo. Stop the tempo. Stop...

DORICA BOLTAȘU

Teatrul LUNI de la Green Hours
Stop the Tempo
Textul şi regia: Gianina Cărbunariu
Cu: Paula Gherghe, Rolando Matsangos, Maria Obretin
Proiectul „Teatrul de consum"

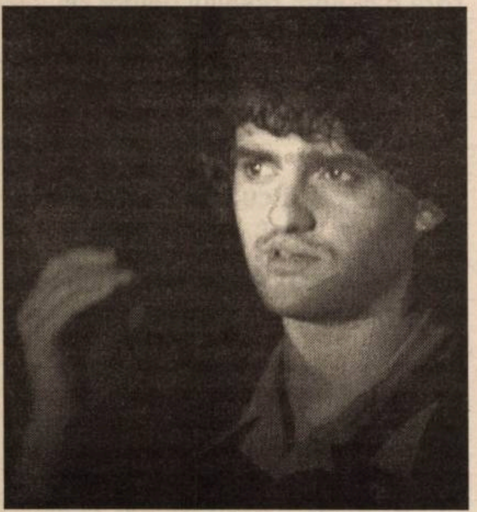

Rolando Matzangos

Stop the Tempo nu este un spectacol-experiment, nu este alternativ, deşi textul este scris şi regizat pentru spaţiul neconvenţional de la Green Hours. Nici pe departe nu este un teatru de consum (chiar dacă legile mai noi de funcţionare internă a barului condiţionează vizionarea de o consumaţie de 150.000 de lei), nici măcar în formula ironică a inspiratului proiect iniţiat de Mihaela Michailov. Nu este nici un spectacol construit pentru a stîrni polemici sau scandal, cu toate că foloseşte versuri „incendiare" semnate de Marius Ianuş şi cu toate că s-a propus interzicerea lui sub pretextul că ar atenta la valorile naţionale (chiar şi americanii, domnule, au un lucru sfînt, imnul, cînd e vorba despre simbolurile Statelor Unite...).

Nu m-am identificat cu „situaţia dramatică" în care trei dintre cei foarte mulţi tineri „cool" din zilele noastre bat cluburile, *pub*-urile, discotecile în vogă, încercînd săşi omoare timpul sau lipsa evidentă a oricărui sens în viaţă. Sau din obişnuinţă, pentru că „dă bine", eşti „cool" dacă petreci seara de joi în nu ştiu care club şi seara de vineri într-un *pub* la modă. N-am nici timp şi nici bani pentru asta şi, probabil, nu mai am nici avîntul vîrstei. Nu fac parte, deci, dintre spectatorii care, aflaţi din întîmplare la Green Hours în timpul reprezentaţiei, s-au recunoscut cu neplăcută uimire în personajele din spectacol. Şi nici dintre cei care continuau să se amuze copios, neştiind că rîd, de fapt, de propria lor caricatură. Mărturisesc însă că mi-ar plăcea, măcar pentru o vreme, să hălăduiesc şi eu, aşa, de miercuri pînă duminică noaptea, prin toate localurile „cool" ale Bucureştiului contemporan. „Căcat!", mi-ar spune acum unul dintre personajele Gianinei Cărbunariu, cu vocea puternică, ironic-trist-blazată a Paulei Gherghe. „Nu face!", mi-ar zice, sigur pe el, un personaj de-al lui nenea Iancu.

Stop the Tempo este un spectacol complet, actual, care ar putea fi jucat cu succes pe oricare dintre scenele lumii. Este un spectacol despre oameni de azi într-o lume de azi, în care ritmul de viaţă face, de foarte multe ori, ca viaţa însăşi să treacă pe locul doi. Şi atunci, soluţia nu poate fi decît radicală: să opreşti ritmul pentru a reauzi viaţa ascunsă, mortificată în el. Cei trei se hotărăsc să decupleze, să deconecteze muzica, luminile din discoteci, *pub*-uri, *hipermarket*-uri, din televiziuni, de la teatru. Se hotărăsc chiar să decupleze... România. (Succes, prieteni! Poate că România îşi va regăsi, în sfîrşit, tonusul normalităţii.) Un DJ „cool" trece din eşec în eşec, are din ce în ce mai puţină baftă şi este, prin urmare, părăsit de prietena care preferă, fireşte, un DJ veritabil, dar „cool", dar fără umbră de îndoieli existenţiale, „clean": Rolando Matsangos. O fată frumoasă, cu trei slujbe şi fără viaţă sexuală, care munceşte din zori şi pînă seara la tot felul de „cretini", îşi doreşte, de fapt, „un *job* rezonabil, un bărbat rezonabil, un copil rezonabil, o casă rezonabilă": absolut cuceritoare, Maria Obretin. Cel de-al treilea personaj este o tînără uşor apatică (poate şi pentru că iubita îi fugise în Marea Britanie cu o altă parteneră), deschisă, dintr-un fel de nepăsare sau curiozitate sastisită, experienţei unui traseu erotic în trei, în maşina de serviciu a fetei, chiar dacă ştie că „nici unul dintre ei nu este genul meu": Paula Gherghe. Accidentul, în urma căruia DJ-ul îşi pierde auzul, este evenimentul violent care le declanşează schimbarea de perspectivă, care opreşte ritmul, care îi face săşi descopere viaţa şi să se descopere unii pe alţii. Şi, mai ales, să acţioneze împreună. Nimic parabolic, artificios, complicat în textul foarte curajos, în „felia de viaţă" şi de artă a tinerei scriitoare.

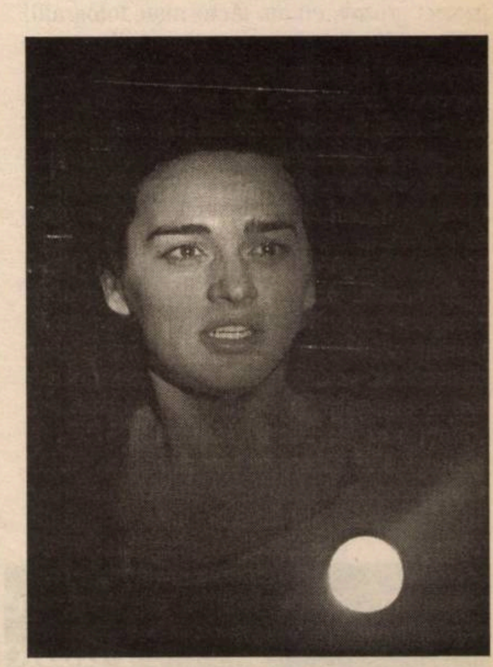

Maria Obretin

Regia – excelentă a Gianinei Cărbunariu se bazează pe mijloace de expresivitate aparent simple, dar extrem de puternice: efectul de „tempo" şi „stop the tempo" (de remarcat plierea foarte bună a muzicii pe text, pe care am remarcat-o şi în alte spectacole ale ei) provine, în special, din ingeniozitatea dozării luminilor, nimic în afara lanternelor pe care actorii le proiectează agresiv unul asupra altuia în momentul rostirii replicilor sau cînd îşi „aruncă" brusc fasciculul asupra propriului chip. „Stop the tempo"!

INSTITUT FRANÇAIS
Partener Principal
BRD GROUPE SOCIETE GENERALE
Lovitură de teatru... Coup de théâtre... à Bucarest
20 martie - 7 aprilie 2004

INSTITUTUL FRANCEZ

Pe 20 martie primăvara revine pe scenă

Le 20 mars le printemps rentre en scène

Peste 60 de spectacole în festival

Teatrul Bulandra
Teatrul Nottara
Teatrul Național
Teatrul Odeon
Teatrul de Comedie
Teatrul Foarte Mic
Sala Casandra
Sala Elvira Popescu
Sala Arcub
Teatrul Ion Creangă

PRO HELVETIA
deltarfi 93.5fm
ArCuB
AIR FRANCE
Partener Media
Radio Total 96.9FM
orange

Film

Trei scurtmetraje inegale…
…şi sistemul mereu egal cu el însuşi

VALERIAN SAVA

Cam artă, cam cinema

Dintre cele trei filme de scurtmetraj proiectate pentru presă, de-a lungul iernii trecute, la mica sală de la CNC (în afară de niscaiva festivaluri, alte debuşee nici nu prea au), singurul lucru pe care vreau să-l spun despre pelicula de pe treapta ultimă a acestui triptic fortuit, **Zbor deasupra unui cuib de curci** de Ovidiu Georgescu, e că-mi aminteşte o eliptic-malițioasă replică a Ecaterinei Oproiu, la una dintre numeroasele „mese rotunde“ pe care le tot organizam silnic la revista **Cinema** prin anii '70, pentru *filmul de (ca) artă*, pentru inexistentele „cinematografe de artă“. *Silnic*, fiindcă, după nomenclator, totdeauna participau la acele dezbateri, poate la data cu pricina majoritari, şi invitaţi care n-aveau nici în clin, nici în mînecă cu arta, dar o administrau, o „îndrumau“, o „conduceau“. Iar, la un moment dat, cu umorul ei pînă la un strat anume secret, gingaş şi dinamitard totodată, Catrinel a observat că nu prea ne înţelegeam cu interlocutorii asupra a ceea ce voiam să discutăm. Nefiind ei în stare să identifice cît de cît arta, necum să se pasioneze în acest sens, invitaţii de ocazie erau totuşi intimidaţi, panicaţi la abordarea subiectului, gata să se închine, ca fiind artă, la ce se întîmpla să fie doar pretenţios-plicticos, fără succes la public şi destul de antipatic în forul lor ascuns. „Ar fi cam artă, cam de artă…“, le-a tradus binevoitoare confuzia amfitrioana, zîmbind în aparteu.

Aşa şi noi, azi, în faţa subprodusului care parafrazează titlul unui celebru roman devenit cîndva film. Numai că paradigma confuziei s-a schimbat între timp – nu şi unii interlocutori, decît prin titluri: de pildă, în loc de ştabi PCR, preşedinţi PSD pe la CNC, pe la UCIN ş.a.m.d. Paradigma confuziei nu mai e abscons-plicticoasă, din contră, totul e la vedere şi cît mai deocheat, unind o vorbărie în dodii sfertodoctă, „…telectuală“, cu golănisme prizate de „marele public“ (**Zborul…** a şi obţinut un „premiu al publicului“ la ultimul Festival **DaKINO**, fără comunicarea vreunor cifre care să autentifice sondajul). Pelicula se vrea de-a dreptul avangardistă, juxtapunînd în montaj (supra-hiper-realist) o curcă şi o bătrînă aflată deja în al său sicriu, în care o deplînge în persoană, printre alţii, cunoscuta actriţă Dorina Lazăr, deasupra mormintelor ulterioare apărînd altă curcă sau aceeaşi (în loc de cucuvea), plus ceva mafioţi care se omoară între ei la cimitirul unde e adus cu multe peripeţii numitul sicriu, totul survolat în pregeneric şi parcă şi în postgeneric din elicopter, cu un comentariu din *off* în engleză. Dar mai bine să reproducem *sinopsis*-ul distribuit presei şi care probabil i-a dat gata din capul locului pe tovarăşii Mitulescu, Blaier, Cristina Nichituş & Comp., care au asigurat confinanţarea proiectului: „*Sinopsis*. Să transporţi o soacră moartă de la Buzău la Focşani poate fi chiar o problemă. Asta poate constata Marele Alb/Big White (un curcan american) care timp de o noapte este martorul acestor întîmplări“. Punct. Scurt, cuprinzător şi Nord-Atlantic.

La **DaKINO** 2003, unde subprodusul a fost supus fără vămi metodologice votului popular, el avea un precursor din 2002, ceva mai spălat/igienic culturalmente (se şi intitula **Aquarium**), respins totuşi energic şi cu scandal la preselecţie, prin gestul de referinţă în unicat al lui Andrei Gorzo, dar introdus în concursul scurtmetrajelor la presiunea preşului executiv de la CNC, căruia i-am îmbogăţit atunci numele, zicîndu-i Decebal Mitulescu-Aquarium, după titlul imposturii pe care o pompase şi cu bani, şi pentru intrarea în competiţie (unde n-a obţinut nici o distincţie, poate datorită scandalului de presă prealabil sau fiindcă preşedintă a juriului la **DaKINO** 2002 s-a întîmplat să fie, în singulară reapariţie pe firmament, chiar autoarea maliţiei de acum un sfert de secol, Ecaterina Oproiu). Protejatul ne-a ajutat şi el atunci, pentru romanul istoriografic de subsol şi *Addenda*, numindu-se Vasile Albineţ (în conexiune cu acvariul), fiindcă altfel l-am fi uitat, asemeni multor duzini de victime ale malaxorului pentru debutanţi de la CNC. Deşi cu un nume fără rezonanţă semantic-romanescă, în recidivă după lungmetrajul „fără buget“ **3 păzeşte**, care i-a înşelat şi pe unii cronicari, Ovidiu Georgescu s-a descurcat mai bine în 2003, întrecîndu-şi predecesorul în intimidarea factorilor de decizie şi influenţă. Sînt sigur că aceştia, citindu-i *script*-ul sau văzînd pe ecran titlul **Zbor deasupra unui cuib de curci**, şi-au zis sincer în sinea lor: *e cam artă, cam cinema…*

Un premiu de consolare

M-am bucurat oximoronic că m-a dezamăgit întrucîtva *ca scurtmetraj*, la unica vizionare pentru presă de acum vreo două luni, scurtmetrajul lui Cristi Puiu **Un cartuş de Kent şi un pachet de cafea**, pe care l-aş fi dorit cu vreo două trepte mai sus. M-am bucurat totuşi, fiindcă în pauza de aproximativ cinci ani pe care i-o impune sistemul încă în funcţie, între debutul cu **Marfa şi banii** şi al doilea titlu care va conta în filmografia sa de regizor, iniţiatorul noului val a avut buna inspiraţie de a face acest scurtmetraj ca o simplă bucată dintr-un lungmetraj, asumîndu-şi dezavantajul de a-l rata în specia la care e nevoit să se întoarcă la opt ani după încheierea studenţiei. Cum de „s-au prins“ de ingenioasa stratagemă cele trei doamne din juriul pentru scurtmetraje de la recenta **Berlinală** şi l-au răsplătit în consecinţă cu „Ursul de Aur“ al categoriei ţine, cred, nu atît de flerul lor, cît de un mic miracol despre care va fi vorba mai la vale.

Cert e că, întorcîndu-se de la Berlin, Cristi Puiu a confirmat aceste ipoteze. În dialogul cu Ana Maria Sandu (**Observator cultural** Nr. 209), spune că a socotit „filmuleţul“ drept „un exerciţiu pentru filmele lungi“ – un *filmuleţ* care „n-are poantă“ şi e lipsit „de orice artificiu“ (adecvat speciei, aş adăuga). Ca în zilele bune ale verii lui 2001, după premiera cu **Marfa şi banii**, cînd i-am luat un interviu în două numere (din păcate disparate) din **România literară**, l-am redescoperit apt să se exprime critic faţă de lucrul său. O face şi în **Adevărul** (din 20 februarie crt.) în conversaţie cu Cristina Modreanu: „Eu am luat acest film ca pe un exerciţiu…“ şi „în filmul meu sînt lucruri care nu-mi plac“. Mai mult: *exerciţiul* e unul refăcut, refilmat integral cu alţi actori, după o primă variantă care „a ieşit destul de prost“, acum cinci ani, înainte de **Marfa şi banii**, la rugămintea unui coleg operator de la Antena 1, care trebuia să prezinte ceva la un examen de diplomă.

Tot Cristi Puiu ne spune în ce ordine de idei trebuie pus „Ursul de Aur“. În dimineaţa dinaintea distribuirii premiilor, la micul dejun de la hotel, a nimerit la masă împreună cu un argentinian şi două olandeze. Şi, „la un moment dat, a trecut pe lîngă noi o chelneriţă drăguţă, blondă, cu o fustă mini, care ducea pe o tavă un pahar alb, gol, pe care l-a scăpat exact în dreptul nostru. S-a făcut ţăndări! Am zis atunci că asta înseamnă noroc, dar n-am crezut că va fi chiar aşa. Cert e că noi, cei de la masă, am luat premiile: argentinianul – Premiul Special al Juriului, cele două olandeze – Ursul de Argint, iar eu – pe cel de Aur. Cum să nu fii superstiţios?“. În interviul de acum

SOCIETATEA DRAMATICA
TEATRUL NATIONAL
O SCRISOARE PERDUTA
D-l Victor Rebengiuc
D-na Mariana Mihut
D-l Octavian Cotescu
D-l Liviu Ciulei
IRREPARABILE TEM

doi ani şi jumătate, cîştigătorul de azi vorbea mai direct: „Dumnezeu ne face semne la tot pasul, dar trebuie să fii pregătit să le vezi…“. Semnul bun era pentru smerenia exerciţiului în pauza nedorită de cinci ani, şi nu în ordinea „prezenţelor şi succeselor româneşti peste hotare“ din fosta şi actuala propagandă, nu pentru îmbogăţirea vitrinei şi a statisticilor de la CNC-ul care se face că nu ştie că, pentru mai toţi cineaştii, scurtmetrajele nu sînt un scop în sine sau punct terminus. Cum remarca Eugenia Vodă în cronica sa din **România literară**, această specie filmică are alt statut decît cel al prozei scurte. Scurtmetrajele nu pot fi acceptate ca substitut sau capcană pentru talentele tinere şi rolul lor nu este să-i împiedice pe cei chemaţi să ajungă în timp util la lungmetraje (cum s-a întîmplat de mulţi ani cu un Hanno Höffer), nici să-i stopeze după primul film, în aşa fel încît să treacă între timp alţii spre platouri – cohorta debutanţilor de umplutură pentru rapoartele demagogice.

Mă întreb dacă mai contează în context să presupunem ce „nu-i place“ realizatorului însuşi nici în a doua variantă a exerciţiului său din această bucată de lungmetraj. Poate o măsură a tuşelor dramaturgice care ar fi putut revela mai bine tema propriu-zisă, care nu mi se pare a fi cea titulară (deşi aşa spune autorul în interviuri, nu e cartuşul de Kent, la care se adaugă punga de cafea, pentru „şpagă“ – temă banală, la nivel estradistic), ci faptul că cei doi de la masa de restaurant, unic decor al filmului, sînt tată şi fiu. Sau poate nu-i mai place prea mult autorului soluţia de a-l fi distribuit în rolul tatălui şomer şi fost şofer pe marele Rebengiuc, care afectează factura şi frecvenţa încadraturilor, precipitîndu-le reductiv. Sîntem însă liniştiţi

---

Numărul 27-28 (iarna 2003) al revistei **ART-hoc**, publicaţie a Centrului de Artă Contemporană din Chişinău (ksa:k), oferă cititorilor un sumar generos, avînd în prim-plan artişti „locali“ care şi-au desfăşurat – sau îşi desfăşoară – activitatea în străinătate. Putem citi, astfel, un interviu realizat de Dorina Bohanţov cu artistul Jean-René Lorend, ivitat de onoare al taberei anuale **CarbonART**, organizate de Centru în perioada 21-23 octombrie 2003 (**„Este destul de utopic să predai fotografia clasică, dar interesant este că cei care au văzut acest procedeu vechi vor avea o altă privire şi o exigenţă diferită, dacă vor lucra cu o imagine digitală“**), un interviu despre arta contemporană realizat de Gheorghe Zvarici cu artistul „itinerant“ Fioghin Calistru (**„Esenţa artei este închisă într-un «recipient» numit adevăr“**), un material al lui Vladimir Bulat despre un alt artist contemporan „ciudat“, originar din Basarabia, Ştefan Sadovnikov (moscovit prin adopţie), cîteva „impresii din Franţa“ semnate de artiştii Tatiana Nastasiu şi Veaceslav Druţă, un **Reportaj din „spaţiul inexistent“** al aceleiaşi Dorina Bohanţov despre ediţia a VIII-a a taberei anuale **CarbonART** (despre **CarbonART** scrie pe larg, în pagina 14, şi Lilia Dragnev), un articol de Ileana Pintilie despre Bienala de la Veneţia (**Viziuni asupra celeilalte Europe**). În paginile 20-21, Vladimir Bulat prezintă Bienala Internaţională de Artă Contemporană **Periferic** de la Iaşi. Merită consemnate şi recenziile – cea a lui Constantin Hostiuc pe marginea cărţii **Cioran în oglindă. Încercare de psihanaliză** de Valentin Protopopescu sau „notele“ lui Ludovic Skultety despre volumul **Kant după Duchamp** al lui Thierry de Duve (una dintre apariţiile de prim-plan ale Editurii Idea). Ca şi eseul lui Viktor Misiano – directorul artistic al pavilionului Rusiei la Bienala veneţiană – despre „revenirea artistului“ în societate. Sînt – de fapt – numai cîteva dintre textele demne de atenţie din paginile acestui număr (dublu) al **ART-hoc**-ului.

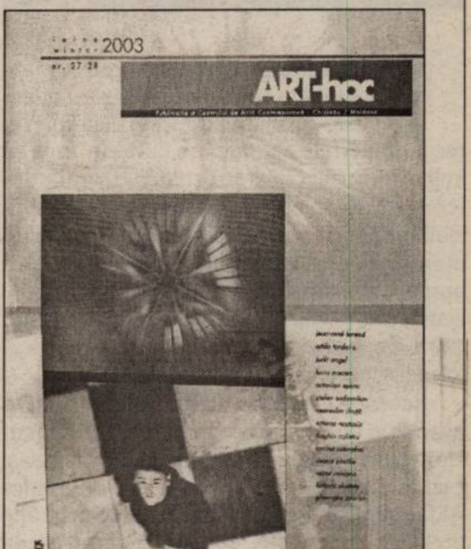

în aceste privinţe, Cristi Puiu fiind cu totul altceva decît artizanul autarhic cantonat în autorlîcul eşecurilor postbuftene previzibile (în sensul că-şi va asigura pentru viitoarele lungmetraje, ca şi la **Marfa şi banii**, o colaborare scenaristică în cel mai înalt grad eficientă), după cum ştim că nu va cădea victimă celuilalt *trend* local „de succes", *casting*-urile convenţionale. Important e că, preţul exerciţiului astfel plătit, am găsit în acest „filmuleţ" ceea ce ne dorim, dar aflăm extrem de rar şi parţial, mai degrabă întîmplător, doar ca rezultat al unor diligenţe pedagogice, în exerciţiile studenţeşti de la Festivalul **CineMAiubit**: senzaţia că ele fac parte din virtuale lungmetraje valide, fiabile şi nu se limitează la bravuri momentane, spre deliciul efemer în suc propriu al asistenţei ocazionale de la Cinema Studio.

Boborul
şi noi înşine

Datorită complicaţiilor aleatorii de mai sus, voi scrie proporţional mai puţin decît merită despre singurul scurtmetraj din acest triptic realizat ca atare pe teritoriul său specific, de către un autor dăruit acestei specii, sub o firmă consacrată în acest sens: **Boborul** de Radu Vasile Igazság (Fundaţia Arte Vizuale, patron, producător şi operator Vivi Drăgan Vasile, producător executiv Velvet Moraru).

Simbioză de film de animaţie, film cu actori şi tehnici video computerizate, **Boborul** este o parodie fantastă, adusă manifest „la zi", a insurecţiei ploieştene republicane din 8 august 1870, cu înscrierea pe fundalul grafic a altor cîteva date de referinţă ale revoluţionarismului, din calendarul local şi universal: „1643, 1789, 1870, 1917, 1956, 1989". Sigur însă că, scoţînd din raft volumul caragialian, cu gestul reflex al cronicarului malformat sub tutela semiseculară a ecranizărilor privilegiate de sistem, găsim repede în **Boborul!** (cu semnul exclamării în originalul literar) pasaje-cheie de indicibilă savoare actuală, fie parţial ignorate, socotite intraductibile, fie subevaluate: „Canalele o dată deschise nu se mai închid. Boloboacele golite se rostogolesc hodorogind departe, ca nişte ruginite instituţiuni ce nu mai corespund exigenţelor moderne, şi, în locul lor, se-mping cu greutate alte boloboace pline, ca nişte reforme pe cari le reclamă spiritul progresist al timpului şi interesele vitale ale societăţii. Ce veselie! ce avînt! ce entuziasm!...". Pe de altă parte, în pomenita simbioză, e de discutat dacă eminentul realizator de desene animate Radu Igazság a găsit de la prima încercare diapazonul potrivit pentru intonaţiile actoriceşti ale maestrului Victor Rebengiuc, în cunoscuta dilemă interpretativă: Caragiale satiric-sarcastic şi nemilos sau Caragiale al cărui umor este „inefabil ca lirismul eminescian", cum zicea G. Călinescu, cum ne reaminteşte Nicolae Manolescu şi cum au optat Jean Georgescu şi inegalabilul său interpret Radu Beligan, în cea mai izbutită adaptare care e **Lanţul slăbiciunilor** din sinistrul an 1952.

Partea tare a temerarului experiment al lui Radu Igazság, susţinut cu brio de Vivi Drăgan Vasile şi (pentru montaj şi coloana sonoră) de Dana Bunescu, rămîn episoadele desenate, unde inventivitatea scenaristică a realizatorului (Igazság semnează scenariul, regia şi grafica) se manifestă cu maximă ingeniozitate subversivă. De pildă, pasajul în care „Prezidentul" transfug al republicii care „a durat numai vreo cincisprezece ore) o luase spre „graniţele răsăritene ale Statului său", cu jocul alternativ-aluziv al indicatoarelor de parcurs: Est şi Vest. Filmul condensează însă multe subtilităţi semantice şi expresive în cheia parafrazei ludice a colajului, în varianta eboşelor postmoderne unite cu rafinamente suprasaturate cultural, nu numai prin desenul animat, ci şi printr-o inventivitate debordantă în mixturi computerizate, cu efecte retro şi cu amintirea cinematografului de la 1900, contemporan cu Caragiale, amalgamînd fluent femeia de pe baricadă a lui Delacroix din **La Liberté guidant le peuple** cu efigiile lui Lenin şi Che Guevara, fără a uita drapelul cu stema decupată, care însă nu e tricolor, ci roşu, iar la un moment dat înfăţişîndu-l pe Caragiale (Victor Rebengiuc) pe fundalul actualei „Case a Poporului".

Nu mă îndoiesc că toate acestea i-ar fi iritat şi complexat mortal pe membrii juriului UCIN pentru premiile recent distribuite, care pentru orice eventualitate nici n-au considerat **Boborul** în concurs, pentru simplul motiv că Premiile UCIN nu au un Regulament discutat şi făcut public, totul rămînînd la bunul plac al *staff*-ului. Drept urmare, nu există în Palmares o secţiune distinctă pentru scurtmetraje, iar cele două secţiuni existente („Filmul de ficţiune" şi „Filmul documentar şi de animaţie") se bizuie pe prezumţia că *animaţia* nu ţine şi ea de *ficţiune*. Astfel, nu numai că **Boborul** nu a fost pus în fruntea distincţiilor pentru 2003 ale scurtmetrajelor sau – de ce nu? – ale întregului Palmares, dar nu figurează deloc în oribilul document ucinist. În schimb, numai daltonismul proverbial al Manuelei Cernat, preşedinta juriului, ar putea explica distincţia acordată la categoria „Scurtmetraj de ficţiune" rateului descalificant al unui recent absolvent UNATC, Cătălin Cocriş, **Triptic**, văzut şi revăzut la „Gala" din toamnă şi la **DaKINO** 13, respins de toată lumea şi comentat critic drept concurent la titlul de cel mai prost film din competiţie. Iar la secţiunea „Film documentar şi de animaţie" a fost pus în vîrful listei antimodelul didactic al profesoarei Cristina Nichituş, **Doamna cu trandafiri – Martha Bibescu**, ultraîmbălsămat cu apa aferentă.

Ca la CNC şi UCIN, la nimenea!

▌

Arte vizuale

Pictura Angelei Tomaselli

VIORICA BUICĂ

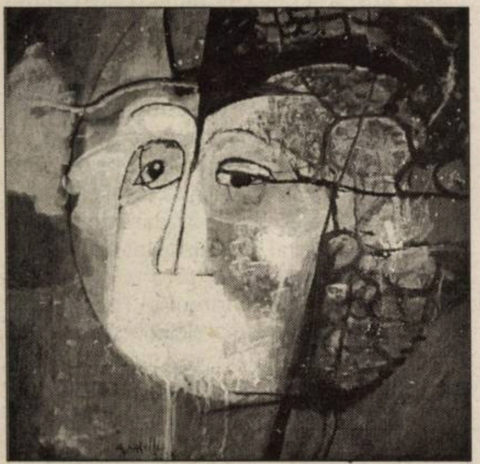

Pictura Angelei Tomaselli se supune regulilor unui joc în care magnetismul culorii întîlneşte deformări şi recompuneri de o uimitoare fantezie. Încă de la începuturile carierei, artista s-a arătat interesată de valenţele plastice ale bidimensionalităţii, modelînd formele cu o acută atenţie pentru detaliul grafic. Structura aproape palimpsestică a lucrărilor şi linia ce generează proiecţii plurale, hieratice, trimit către un univers uneori metafizic, dedicat formelor care vin de dincolo de simţuri.

Recenta expoziţie de la Galeria Simeza dezvăluie aceeaşi preocupare pentru dimensiunea invizibilă a lumii descoperite în însăşi esenţa formei. Cu toate că nuanţele ironice îşi fac simţită prezenţa mai mult decît în alte perioade de creaţie, dovadă şi titlul unuia dintre cicluri, **La sud-est de Eden**, Angela Tomaselli păstrează aproape intact vocabularul iconic pe care îl actualizează într-un spaţiu tensional, dominat de vibraţii vii ale culorii. În acest spaţiu, figuri, animale, lucruri se transformă în simboluri, devin energii ale unei structuri interioare a lumii. Există în pictura sa anumite referinţe culturale orientalizante, în sensul unor modele ale sacralităţii de tip creştin, care reuşesc însă să se integreze cadrului mai larg al unei lumi reinventate plastic.

Aceste valenţe locale se dizolvă într-un discurs pictural care transformă semnul într-o realitate vie, capabilă să sugereze printr-o metamorfoză continuă chiar temporalitatea. Prin valorificarea materialităţii culorii, artista reuşeşte să confere mai multă forţă jocului liniilor, un joc care nu redă propriu-zis forme, ci mai degrabă le evocă. De aici şi caracterul oniric al multora dintre lucrările Angelei Tomaselli. Obiecte şi fiinţe sînt stilizate, suferă deformări sau sînt valorizate după o logică ce aminteşte de extraordinara mobilitate a visului. Variaţiei planurilor spaţiale i se adaugă potenţarea tonurilor şi, implicit, o anumită calitate muzicală a coloritului.

Privind retrospectiv creaţia Angelei Tomaselli, observăm o constantă fidelitate faţă de memoria sensibilă a lucrurilor, a lumii. Artista integrează în pictură propriile impulsuri afective, conferind astfel imaginii privilegiul de a împlini contopirea dintre suflet şi realitatea exterioară.

▌

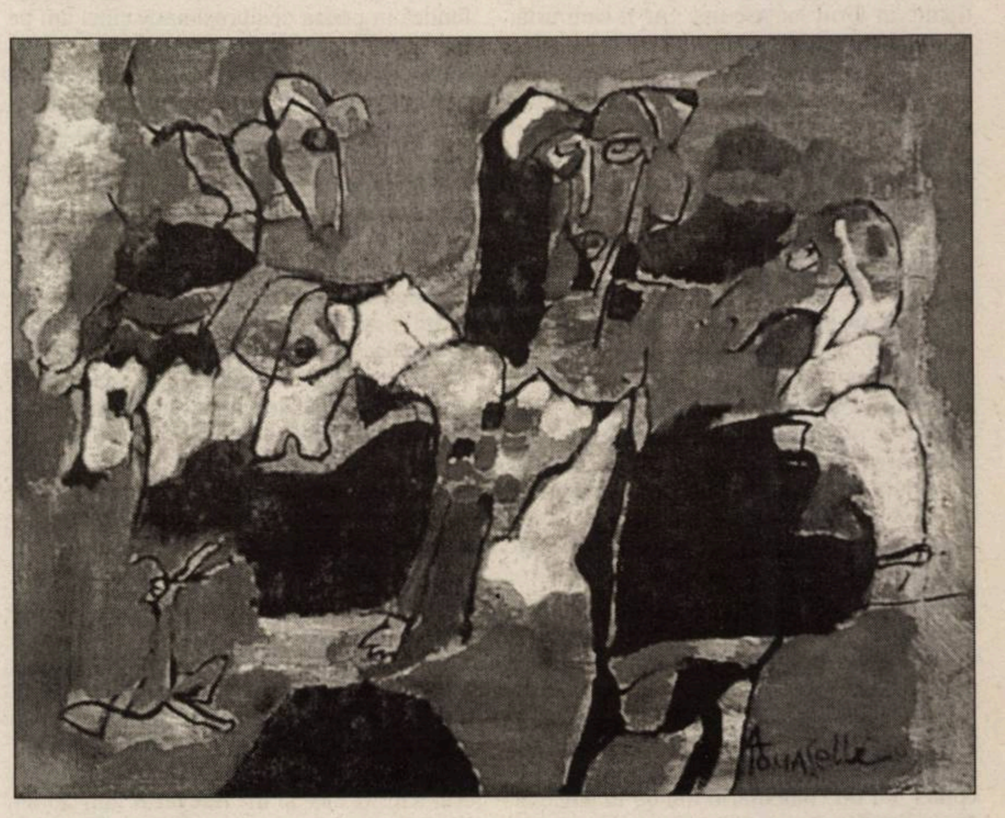

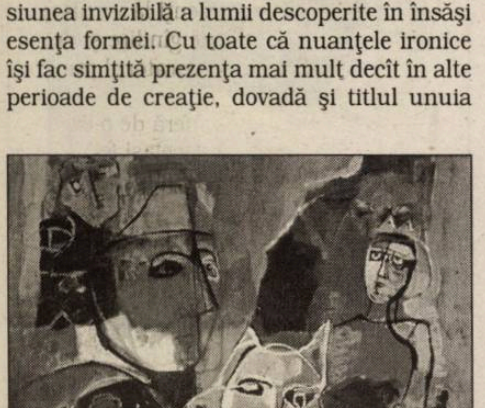

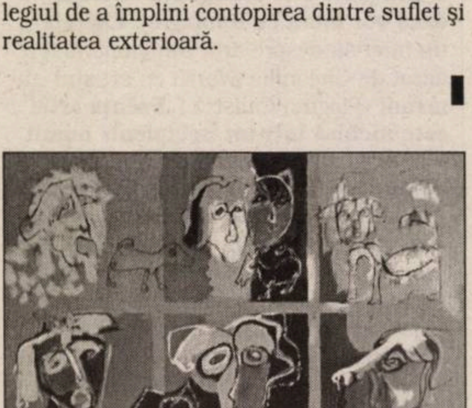

Pentru o retrospectivă
Constantin Petraschievici

În intervalul 4-24 mai 2004, la Galeria Căminul Artei,
va fi organizată
expoziţia retrospectivă Constantin Petraschievici (1950-2002).

Colecţionarii care posedă lucrări ale acestui complex plastician, plecat prematur dintre noi, şi care doresc să contribuie cu prezentarea acestora la succesul manifestării sînt rugaţi să-i contacteze pe organizatori: Adrian-Silvan Ionescu, Tel.: 313.21.02, Rodica şi Sorin Alessandriu, Tel.: 231.37.87 sau 0722-636.370 sau 0745-416.336.
În vederea realizării catalogului, colecţionarii sînt rugaţi să anunţe cît mai curînd participarea cu lucrări.

Muzică

Pseudo-interviu cu o divă (sau faţa nevăzută a unei primadone)

ANCA FLOREA

Pentru 8 Martie, renumita casă de discuri EMI a pregătit un dar cu totul special, oferit tuturor doamnelor, domnişoarelor, dar şi... domnilor care o admiră pe Angela Gheorghiu. Frumoasa soprană, născută la Adjud, aplaudată încă de la 19 ani ca o adevărată revelaţie, pe scene importante din Bucureşti, a devenit, după 1990, una dintre cele mai renumite soliste de operă şi, cu siguranţă, cea mai mediatizată din lume, succesele sale pe marile scene lirice, dar şi numeroasele sale înregistrări pe disc fiind îndelung comentate în varii feluri. Angela Gheorghiu a sosit în Capitală pentru a participa, pentru prima oară în România, la o „campanie" de promovare a unui disc – recentul său CD, intitulat sugestiv **Diva**.

Organizarea impecabilă, pusă la punct în cele mai mici detalii, realizată de Bogdan Enache – EMI, România –, a avut în primplan o conferinţă de presă care, la Sofitel, a atras ca un magnet melomani „înfocaţi" şi numeroşi reprezentanţi ai mass-media (dar extrem de puţini cronicari muzicali), astfel încît seara, pe mai toate canalele de televiziune sau de radio, a apărut chipul său zîmbitor, alura zveltă, elegantă şi tinerească a divei, cele spuse cu acel prilej citîndu-se apoi pe larg în presa scrisă.

Am aflat astfel că CD-ul respectiv alătură 14 arii, alese „pe criterii subiective şi obiective", ce răspund atît preferinţelor sale, cît şi cerinţelor publicului şi orientării manageriale EMI, decupate din înregistrările anterioare, realizate ca artist exclusiv EMI; apoi, minunata noastră soprană a anunţat şi că îşi propune să facă un disc cu piese româneşti (pentru că astfel, cîntînd în lume miniaturi scrise de compozitorii noştri, devine „un adevărat ambasador al culturii naţionale") şi că se gîndeşte la o colaborare cu un cunoscut interpret român de rock. Răspunzînd întrebărilor (nu foarte numeroase), Angela Gheorghiu a subliniat faptul că nu poate evolua la Opera Naţională atîta timp cît, la nivelul direcţiunii, nu se va produce „o schimbare de mentalitate", dar şi că nu a primit încă o invitaţie de a cînta în România care să o intereseze cu adevărat. Vorbind despre succesele sale internaţionale, diva a amintit debutul recent în **Simone Boccanegra** de Verdi, la Covent Garden, Londra, un teatru unde este, cu adevărat, adorată, dovadă fiind şi apariţiile sale frecvente, fie în spectacole, fie în concerte-eveniment. Din prezentarea pe care ne-a pus-o la dispoziţie în mapa de presă, dar şi din ceea ce ne-a „dezvăluit" cu amabilitate la acea agreabilă întîlnire, am aflat că, în luna aprilie, va susţine recitaluri şi concerte la Lisabona, Barcelona, Seul, Istanbul etc., dar va interpreta şi rolul titular din opera **Carmen** de Bizet la Sevilla, apoi, la sfîrşitul stagiunii, va debuta în **Faust** de Gounod, atît la Monte Carlo, cît şi la Covent Garden, revenind pe seculara scenă londoneză în iunie 2005 pentru a da viaţă rolului Mimi din opera **Boema** de Puccini, personaj pe care, după cum citim în aceeaşi „agendă" oferită EMI spre difuzare, ar urma să-l abordeze şi la Staatsoper Viena, în septembrie 2004 (ceea ce nu se regăseşte însă în programul teatrului respectiv). De altfel, este surprinzător şi faptul că în (auto)biografia sa nu aminteşte niciodată că şi-a început spectaculoasa carieră internaţională ca angajată la Opera din Basel, devenind apoi solistă în ansamblul legendarei Opere vieneze (unde a activat timp de doi ani), pentru ca abia apoi să apară pe scena Operei din Londra, moment pe care însă, şi într-un *talk-show* televizat, l-a subliniat ca fiind punctul de plecare în... 1990. Şi, tot în acel dialog, a corectat-o prompt pe moderatoare, afirmînd că niciodată nu a plecat de fapt din ţară, ci că, pur şi simplu, fabuloasele sale contracte o poartă în toate colţurile lumii. (Cu atît mai greu de explicat devine faptul că, la începutul anilor '90, pe cînd era angajată la Staatsoper, a cerut şi a primit cetăţenia austriacă...) Dar superba moldoveancă este convinsă că face „pentru România mai mult decît mai multe guverne la un loc..., fără să mă forţez..." (după cum citează un cotidian).

Cu cinci ani în urmă, într-un amplu interviu publicat în presa cotidiană, am rugat-o pe celebra noastră soprană să lămurească anumite afirmaţii pe care le citisem în marile ziare americane, în reviste de cotă etc., îndrăznind să o întreb, spre exemplu, ce părere are despre faptul că Bernard Holland afirma, după debutul său la Metropolitan în **Boema**, că „Angela Gheorghiu este o încîntătoare apariţie", o Mimi „de privit" („for the eye"); pe de altă parte, „vocea sa dulce, de soprano «în surdină» [«muted» – *n.n.*], pur şi simplu s-a pierdut pe această scenă", sau că, într-un amplu portret-interviu, era menţionat faptul că ea şi soţul său, tenorul Roberto Alagna, sînt supranumiţi fie „Bonnie and Clyde", fie „Ceauşeştii", dar şi „Romeo şi Julieta", la Opera din Paris, soprana noastră fiind „alintată", uneori, „Draculette". Ei bine, atunci mi-a răspuns la fel de zîmbitoare, interviul bucurîndu-se de un ecou deosebit.

Şi tocmai pentru că am apreciat atunci sinceritatea şi dezinvoltura cu care a argumentat sau contracarat toate acestea, fără urmă de supărare, dar şi pentru că, la lansarea filmului **Tosca** la Bucureşti, în 20 decembrie 2002, s-a adresat sălii spunînd că este gata să răspundă la orice întrebare legată de acea nouă producţie, mi-am făcut curaj şi am îndrăznit să-i spun că... am auzit (în sensul formulei „on dit que", pe care, cu siguranţă, o cunoaşte) că parte dintre cronicarii străini consideră că vocea sa nu este pentru **Tosca** (ar fi fost lipsit de eleganţă, de Ziua Femeii, pe lîngă viorele, să-i aduc şi un citat dezagreabil dintr-un articol...). Dar reacţia a

EMI
CLASSICS
angela
gheorghiu
diva

Nanetta din *Falstaff* de Giuseppe Verdi, începutul anilor '90

Paris dans Bucarest

Expoziţia de fotografie **Paris dans Bucarest** (18 martie-3 aprilie 2004) este propusă Institutului Francez din Bucureşti de către Asociaţia Română a Cercetătorilor Francofoni în Ştiinţe Umane (ARCHES) şi de către revista de arhitectură **igloo – habitat & arhitectură**, cu ocazia Zilelor Francofoniei şi a lansării tomului Nr. 5 al revistei internaţionale de ştiinţe umane **ARCHES**.

Fotograful George Vasilache, absolvent al secţiei de grafică a Universităţii de Arte în anul 2000, a surprins în Bucureşti ţesutul urban mai puţin vehiculat de imaginile istorice, de marcă, ale Micului Paris. Conceptul expoziţiei, elaborat de conf. univ. Vlad Alexandrescu (preşedinte ARCHES), Aurelia Mocanu (critic de artă, membru ARCHES) şi Oana Tănase (critic de artă, redactor la revista **igloo**), urmăreşte scara unei arhitecturi mai degrabă vernaculare, fără semnătură de arhitect notoriu, care să ilustreze habitatul unui bucureştean cu profesiune liberală mai mult decît pe proprietarul de moşii care-şi comandă o reşedinţă ostentativă. Întărim astfel teza că nu numai marile instituţii reprezentative ale statului sau marile reşedinţe sînt redevabile neoclasicului francez, ci şi gustul clasei de mijloc. (**ARCHES**)

expoziţie de fotografie
George Vasilache
ARCHES
INSTITUTUL FRANCEZ DIN BUCUREŞTI
INSTITUT FRANÇAIS
Paris dans Bucarest
18 martie - 3 aprilie 2004
igloo

¡Que Viva Mexico!

Spuneţi-i unui student al Facultăţii de Arte Plastice sau unuia al Facultăţii de Istorie şi Teorie a Artei doar atît: Mexic. Nu cred că ne vom alege cu cine ştie ce răspuns. Poate o salată confuză de azteci şi mayaşi. Şi pe urmă au venit spaniolii şi i-au omorît pe toţi. Şi gata cu arta: au urmat fotbalul, *mariachi*, personajele negative ale *western*-urilor. S-ar putea să aflăm că Mexicul e în America de Sud şi are capitala la Machu Pichu. Nu e ironie, e un adevăr cam trist.

La facultăţile sus-menţionate nici nu se pomeneşte de artă modernă mexicană. De ce? Pentru că Mexicul, cu arta sa cu tot, deranjează. Nu convine. E greu de înghiţit. Nu e de bonton să îţi placă muralişti ca Rivera, Siqueiros, Orozco. Erau comunişti şi au pictat proletari, ţărani, steaguri roşii. E mai de bun-gust să admiri o artă cu „probleme", un Tinguely, un Motherwell, mă rog, o artă pe care ai învăţat-o la curs. Puse alături însă, cele două arte ar părea asemenea unui măgar slăbănog lîngă un taur furios. Ghici cine e măgarul?

Am putea continua mult acest rechizitoriu al indiferenţei şi ignoranţei noastre, dar mai bine ne oprim aici.

Aşadar, fie nu avem nici o idee despre arta mexicană, fie avem una limitată, care se opreşte în anii de glorie ai muralismului mexican.

Cu atît mai mult ne va surprinde ceea ce este expus în luna martie la Muzeul Naţional de Artă al României: **Vibraţie Optică. Dincolo de gest**.

Artă contemporană, atît de contemporană, încît artiştii au fost prezenţi la vernisaj.

Prin toate elementele ce o construiesc, expoziţia este un exemplu de gîndire şi de prezentare a unor artişti într-o ţară străină. O lecţie la care artistul şi curatorul român (aflaţi cam în derivă) ar fi bine să mediteze mai serios.

Vibraţie Optică. Dincolo de gest. Nu are un concept stufos, nu suferă de o excesivă teoretizare sau probleme false. „Toţi vedem aceleaşi lucruri, nu în acelaşi fel" se spune în textul care însoţeşte expoziţia. Mai departe, în acelaşi text, aflăm că se propune „o întoarcere la esenţă, la origine, fără ostentaţie, fără grabă, fără a căuta să surprinzi. Există în orice lucru o dualitate a sensurilor şi acesta este conceptul în jurul căruia gravitează **Vibraţia Optică**".

Sobre fără a fi sterpe, calde fără a fi patetice, lucrările artiştilor mexicani arată un limbaj şi o gîndire coerente în cadrul artei contemporane. Mi se pare interesant de subliniat faptul că cei care au coordonat acest proiect şi i-au reunit pe cei şapte artişti din Guadalajara – Davis Birks, Alicia Cevallos, Tomas Lopez Rocha, Rodrigo Medina, Francisco Morales, Paula Santiago, Carlos Vargas Pons – sînt doi austrieci, Christian şi Helmut Kohl. Iată încă o problemă la care perechea artist-curator români ar trebui să se gîndească.

Expoziţia va circula prin aproape toată Europa: Slovenia, Ungaria, Cehia, Polonia, Germania, Danemarca, Belgia, Franţa – şi îi doresc să fie privită la adevărata ei dimensiune, nu doar ca un exotism şi o curiozitate.

Alexandru RĂDVAN

S-a dat verde la Sziget

Ediţia 2004

În ungureşte *sziget* se zice la insulă, mai precis
de vreo duzină de ani festivalului de pe insula Obudai aşa i s-a zis
Hungary-Budapest-Obudai – iunie-august = Festival
Sziget, adică. Te-ai prins?

Încep prin a o face pe ghidul turistic şi pe dicţionarul
pentru că orice semantică bună începe,
ca dimineţile tîrzii la Sziget, la festival, cu paharul.
Continui să torn sensuri cu sticla fără să-mi pese –
berea era, mi-aduc aminte, mai ieftină
şi oamenii aveau gusturi mai puţin snoabe, dar, firesc, mai alese.
Sziget a devenit substantiv propriu,
fără a avea legătură cu orăşelul de graniţă Szeged
sau cu şcolitul de vară omonim mediocru.
În ungureşte înseamnă o bucată de pămînt între ape,
dar poate că într-o păsărească europeană
a ajuns să capete alte sensuri – mai ample.
În contextul creşterii consumului mondial de stres,
o mînă de consumatori au ales
ca Sziget să numească o bucată de şapte zile din viaţă,
tăiată cu laserul, cortul, concertul sau *roller*-ul.
Tăiată pe şest sau pe faţă.

Mi-a venit ieri pe *mail* un mesaj, ce să vezi,
s-a băgat iar *discount* la sevraj, s-a dat verde:
în august, peste cîteva luni trecute fix,
am, n-am *trip*, sînt la Sziget, mă risc.
Cine ştie, poate fac şi Berlinul,
că vara trecută am dat-o pe chix,
mi-au furat ungurii actele
şi românii banii ca să-mi dea altele.

În strofa a patra vroiam să mă jur că la Sziget nu e ce crezi,
dar – să vezi – între timp m-am răzgîndit,
e o chestie de *marketing*,
liniile care urmează aş vrea să ai răbdare să le prizezi.
Scrie pe un bilet stilul de muzică preferat,
caută-l în programul de anul trecut,
dar fii liniştit, nu pierzi nimic,
nu pun la socoteală pariul pentru că tocmai l-am cîştigat.
Pentru cei care nu vor să se complice,
urmează vestigii dintr-o memorie făcută cîndva arşice:
adună folk cu disco-gay, afro cu rock şi scade pop
din techno beats şi trance, dacă te ţine, din trip-hop.
Ne fut-ce que pour vous en donner l'idée...
(traducerea o dau cu poza autorului pe MMS).
Plastic, imaginează-ţi Sziget-ul ca un surrealist sarcastic:
să rişti să-ntîrzii la Morcheeba
pentru concertul unor gipsy (Tîrgu Jiu)
care o ard alternativ la Roma Satór
cu puştii pastilaţi corect politizaţi ecstatic.
Întîmplă-te pe deal la baobab:
în cortul de la est rulează Bach,
e pentru melomanii rupţi, dar care totuşi îi rămîn fideli,
crezi că drogaţii sînt la dans contemporan? te-nşeli...
Am întîlnit la Sziget atîţia oameni nici măcar băuţi,
că am ajuns să cred că România
e ţara-n care, dacă nu cultivi ca să consumi,
înseamnă că n-o arzi cu oameni cultivaţi,
adikă coolţi.

Închid un ochi şi ţi-l deschid pe celălalt,
pe insulă se-ntîmplă un fenomen socio-politic cam ciudat:
sînt ONG-uri cît priveşti cu ochii, dar nu-i stat.
Poliţia e răsfirată, n-o prea vezi,
orice încăierare o rezolvă un om civilizat cum n-ai văzut
căruia-i zice la derută *bodyguard*.
Te şi îndrumă, hm, suspect de tandru, cînd te pierzi
de cort, de prieteni sau de şirul timpului (nu crezi?).

Are mai multe silabe decît puteam să duc astă vară,
o să-l spun totuşi, cuvîntul are rezonanţă de plenară,
dar cînd apuci să vezi pe bune ce înseamnă,
ajungi să ţi se rupă: societate multiculturală.
L-ai folosit pe post de lemn european pe sticlă,
la seminarii la Sinaia sau la Copşa Mică
(ai învăţat şi tu că vorba, nu diurna te ridică),
să fim cinstiţi, l-ai priceput ca din manual, mai mult de frică.
Vorbeşti de societate multiculturală?
Ştiu una vara asta, dar experienţa e totală.
E pe o insulă şi se trăieşte insular,
adică nu te-ncrunţi la tot ce vezi,
întrebi de sîrbi sau de români dacă nu-i vezi,
te rupi sau nu, e treaba ta,
eu unul n-o să stau să controlez,
şi dacă ne-ntîlnim, îţi vînd un pont, dar n-ai să crezi.

Îţi spun de africani şi rîzi pasiv –
e clar că *sziget* a ajuns şi pentru tine
un fel mai special de substantiv.

Dragoş BUCURENCI

---

fost cu totul neaşteptată, amabila Angela Gheorghiu ridicîndu-se brusc, spunînd că „acestea sînt minciuni", că „nimeni n-a îndrăznit să spună aşa ceva", că „am auzit" nu este o formulă profesionistă şi că, oricum, nu a venit în România „să facă polemică". „Ştii cu cine vorbeşti? Eu sînt Angela Gheorghiu, cea mai bine cotată soprană în acest moment! Cum îmi spui *mie* aşa ceva? Pentru mine, importantă este doar părerea publicului, nu mă interesează cronicile şi părerile comentatorilor – de altfel, nu citesc niciodată asemenea articole" (atunci cum de ştie că... nu s-a făcut o asemenea afirmaţie în presă?...). Toate acestea au fost înregistrate, fără voie, pe reportofon. Aş fi vrut să o întreb, apoi, dacă agreează ideea regizorului acelui film de a sta mai tot timpul „în poză", sau de ce abordează partitura Carmencitei într-o manieră lineară sub aspect expresiv, sau de ce nu a mai apărut în **Simone Boccanegra** sau **Romeo şi Julieta** la Viena, sau...

Dar dialogul s-a întrerupt – sincer, nu regret că, din delicateţe, n-am vrut să-i fac „cadou" de 8 Martie, spre exemplu, citatele din diverse articole apărute în urmă cu doar cîteva luni. Şi asta pentru că, de fapt, doream să vorbim firesc, degajat, aşa cum ar fi fost normal, despre „multe şi de toate". Dar ceea ce nici măcar o divă nu-şi permite nicăieri în lume îşi permite „acasă", unde se aşteaptă să fie primită (doar) ca o regină – lucru care, de altfel, s-a şi întîmplat, privind în ansamblu, fiind aplaudată în emisiuni TV sau de radio, dar şi în presa scrisă, vorbind, evident, despre cariera sa, despre aspecte mondene sau de familie şi, firesc, despre CD-ul pentru care s-a făcut această promoţie de anvergură. Nu aveam deloc intenţia să „demolez" imaginea sa de celebritate, ci, pur şi simplu, doream răspunsuri referitoare la anume afirmaţii. Ce mare greşeală că am apelat la formula „am auzit"!...

În ultima vreme, frumoasa, temperamentala şi strălucitoarea soprană este numită, tot mai des, „noua Callas" (deşi nici ca glas, nici ca înfăţişare sau interpretare nu se poate face vreo asociere). Se prea poate ca aceasta să fie datorată nu (doar) performanţelor sale artistice – notabile, cu siguranţă –, ci mai ales manierei sale tranşante şi adesea dificile de a reacţiona, de a face aprecieri dure la adresa unor celebrităţi şi de a intra în conflict – trecător sau nu – cu impresari, directori de teatre, jurnalişti de marcă etc. De fapt, şi publicitatea fabuloasă care i se face pe mapamond o apropie clar de legendara Çallas, mai ales că Angela Gheorghiu are şi avantajul „cuplului" cu Alagna...

De ce oare ziarele serioase (nicidecum de scandal) continuă să comenteze „poreclele" la care ne refeream anterior, cu o maliţie uşor de descifrat? Cum era să-i citez, chiar de 8 Martie, articolul publicat în **Le Monde** din 4 august 2003, sub titlul **Angela Gheorghiu – nici Bonnie, nici Julieta: Callas**, în care citim că „diva, care deja este supranumită «noua Callas», nu are încredere în jurnalişti"; răspunzînd unei întrebări similare celei pe care i-o lansasem în urmă cu ani, a menţionat că „a intrigat-o porecla «Bonnie and Clyde». Nu ştiam cine sînt aceştia, aşa că am cumpărat caseta pentru a vedea filmul, care m-a zăpăcit şi mai mult. N-am înţeles niciodată ce legătură era între acest film şi «story»-ul meu cu Roberto"? Sau: cum aş fi putut să mă refer la **The Observer** din 29 iunie 2003, în care Lynn Barber, care a dorit să realizeze un interviu cu „Angela Gheorghiu, ultima divă de operă de modă veche", pentru că „este cea mai splendidă soprană din lume şi cîntă în **Paiaţe** la Covent Garden cu Placido Domingo. Este pentru prima oară cînd cîntă în **Paiaţe** şi Covent Garden transmite spectacolul în direct, în întreaga ţară. [...] Deci, este o şansă pentru Gheorghiu să demonstreze că nu este dificila divă din legendele operei"? Pe multe coloane, autoarea detaliază odiseea acelui interviu TV, pentru care s-a deplasat la Geneva: a trebuit să închirieze un apartament în cel mai costisitor hotel (pe care îl indicase soprana), unde avea să se desfăşoare dialogul, a trimis o limuzină să o aducă din faţa... unui alt hotel de lux, a adus personal care să o coafeze şi să o machieze („trebuie să ne amintim că ea este celebra doamnă care a cerut să fie coafată şi fardată pentru un interviu... la radio!"), a admirat apariţia sa elegantă, cu „un tremur permanent, ca un ogar. Şi-a arcuit spatele şi şi-a etalat magnificul bust către cameră, pentru a amplifica impactul. Pare vulnerabilă, dar în acelaşi timp dornică să placă, să fie bună ca un copil. [...] Răspundea cu un refuz mut la orice întrebare care risca o capcană". Ceea ce îndrăznisem eu să o întreb se regăseşte însă în acel articol, pentru că „lumea operei se împarte între cei care o găsesc delicioasă şi cei care o consideră un monstru, dar toţi sînt de acord asupra frumuseţii glasului său. [...] Dar este ea un monstru? Un subiect departe de a fi finalizat în lumea operei. Parte dintre cei care obişnuiesc să lucreze cu ea mi-au descris-o ca fiind «ultima dintre divele de modă veche – cu atît de ridicole pretenţii, atît de peste limită»". Reamintind succesul său fabulos cu **Traviata** la Covent Garden, sub bagheta lui Georg Solti, dar şi divergenţele grave cu renumitul regizor Jonathan Miller (pe care îl „încondeiază" şi într-unul dintre numeroasele interviuri acordate acum presei noastre), articolul comentează şi conflictul cu Joseph Volpe, directorul Metropolitanului, declanşat de... peruca blondă a Micaelei din **Carmen**, pe care diva ura să o poarte; în turneul din Japonia, a refuzat din nou peruca, iar Volpe a spus: „Această perucă va intra pe scenă, cu sau fără tine!". În final a acceptat, dar... „a acoperit fiecare fir blond cu «gluga» părului său". La limita uimirii perpetue, autoarea exclamă: „Trebuie să spun că temperamentul Angelei Gheorghiu este drăgălaş-spectaculos – toate sclipirile ochilor săi negri şi fluturarea părului negru –, deci pot înţelege de ce oamenii o găsesc terifiantă. [...] Au fost acuzaţii că evoluează în funcţie de nivelul onorariului – cînd acesta este mic –, iar pentru concerte în beneficiu, pregătirea ei e minimă. Cu siguranţă, arată a fi orientată către aspectul material şi e mîndră de asta. Am remarcat la un moment dat că, atunci cînd a sosit pentru prima oară în Vest, ar fi trebuit să aibă o inocenţă neajutorată între puternicii «rechini» din industria muzicală, dar ea a început să rîdă într-o manieră extraordinar de grosolană şi a spus: «Venind din România, este complet invers. N-am fost niciodată o perdantă în această lume, în această meserie – oh, nu!» [...] M-am simţit eliberată cînd am pus-o din nou în limuzina ei luxoasă şi am expediat-o, pentru a trece drept indiferent ce, în casa ei din Divaland".

Cum să vorbesc despre toate astea cu celebra noastră cîntăreaţă care, timp de trei zile, a fost „cap de afiş" în mass-media românească (şi pentru aceasta ar trebui să mulţumească din plin organizatorilor promoţiei noului disc editat la EMI)?... A fost însă foarte dornică să-mi spună că duminică a fost la Operă, unde a văzut **Mefistofele** de Boito, „un spectacol luminos, curat, cu multe culori; mi-au plăcut decorul şi costumele, dar regia este puţin exagerată; muzical, *no comment* ce a fost pe scenă, în afară de Felicia Filip şi Mihnea Lamatic – ei au cîntat, au fost artişti, au jucat rolul –, altceva eu nu am văzut... La pupitru, un om obosit – cum a fost Trăilescu –, care îmi aducea aminte de lucrările lui «superbe», în care pomenea familia ceauşistă, şi nici măcar o dată nu mi-a mulţumit, după ce am fost obligată de Arta Florescu – altă comunistă – să le cînt..." etc. etc. Reluînd ideea posibilei sale apariţii pe acea scenă, mi-a răspuns, ca şi altădată, că „nu am unde să cînt – orchestra nu este rea, dar la pupitru nu am văzut niciodată o «mînă» aşa cum ştiu eu că ar trebui să fie un dirijor, cunoscător de operă".

Dacă m-aş fi referit la toate cele citite în presa internaţională, dar şi la cele pe care... ştie că le ştiu, interviul s-ar fi desfăşurat, poate, aşa cum... n-ar fi fost frumos de 8 Martie. Dar „întrebarea tendenţioasă, urîtă" nu a fost lansată, oprindu-ne la... „am auzit"... Şi dacă apoi am primit, public, din partea „noii Callas", calificativul de „profesionistă", şi dacă mă voi afla – sau nu – în dizgraţia sa, alături de un regizor celebru şi de directorul de la Metropolitan (despre care a afirmat la TV că s-a folosit de numele ei pentru a se face remarcat...), nu pot decît să mă simt extrem de flatată şi să consider că astfel am primit un superb cadou de 8 Martie...

profil

Ghidul Auto, supliment „automobilistic“ al **României libere**, se înscrie în seria suplimentelor săptămînale „specializate“ editate de acest ziar. Coordonare editorială: Ada Ştefan. Patru pagini color, cu informaţii de tot felul din domeniu şi numeroase ilustraţii. Din sumarul numărului 137 (marţi 9 martie 2004): **Geneva Motor Show astăzi, la ediţia cu numărul 174** de Adrian Robert Bălan (un material despre Salonul internaţional de automobile de la Geneva, plasat pe post de editorial), **Noi reglementări cu privire la anvelopele uzate** de C. Popa, prezentări de automobile noi (Land Rover Lange Stormer, Opel Tigra Twin Top, Ford Fiesta ST, noul Mercedes SLK, Hyundai Tucson Lada Revolution ş.a.), informaţii privind „reciclarea ecologică“ a unor autoturisme româneşti, comentarii despre Campionatul de Formula 1, despre Campionatul Naţional de raliuri, despre România la Campionatul Mondial de motociclism. Un ghid care se adresează tuturor celor interesaţi de „maşini şi motoare“.

ghidul auto

de ici, de colo

STEAUA

Numărul 1-2/2004 al revistei clujene de cultură **Steaua** conţine, în cele 125 de pagini ale sale, „materiale“ de tot felul, unele interesante, altele mai puţin, altele – deloc. Ceea ce-i lipseşte acestei publicaţii eteroclite este coerenţa: mai multă imaginaţie şi rigoare în realizarea sumarului (alcătuit – după toate aparenţele – cam „din ce pică“) şi o mai mare selectivitate în alegerea colaboratorilor (unii dintre ei – „nechemaţi“, pentru a relua titlul editorialului semnat de Adrian Popescu…) credem că nu ar strica. Dimpotrivă. În tot cazul, textele demne de atenţie nu lipsesc din cuprinsul publicaţiei. Între acestea – eseul lui Corin Braga despre **Arhetip, anarhetip, escatip** (în care „noutatea“ conceptuală o reprezintă *escatipul*, definit prin simetrie inversă în raport cu arhetipul), interviul realizat de Ioana Bot cu Thomas Hunkeler, conferenţiar la Seminarul de Romanistică al Universităţii din Zürich (**Pentru o nouă istorie literară**) sau articolul istoricului Ovidiu Pecican **Anii '90 şi metaistoria**. Partea cea mai notabilă o reprezintă însă – de departe – incitantul grupaj intitulat, antifrastic, **Fragmente dintr-o curte a miracolelor**, coordonat de Ruxandra Cesereanu şi realizat cu contribuţia unor tineri (probabil) studenţi: Andreea Iacob, Eli Chira, Raluca Crişan, Ada Ivanov, Codruţa Simina, Gloria Vintilă, Mihai Pedestru, Andrei Costina, Andreea Vişan, Camelia Burduja, Lavinia Florea, Andreea Hîrtopeanu. Citām un fragment din „şapoul“ introductiv: „Textele [...] fac parte dintr-un experiment care a rîvnit să obţină un hibrid între reportaj social şi proză jurnalistică. Metoda recomandată pentru a obţine aceste texte a fost aceea a antropologiei urbane narative, prin care investigatorul se implică în ancheta sa, notîndu-şi propriile reacţii la subiecţii analizaţi minuţios. [...] Psihologia *celorlalţi*, a marginalilor, excluşilor, diferiţilor, paria, *outsider*-ilor [...] preocupă nu doar cercetătorii avizaţi, ci şi pe tinerii care înţeleg să reacţioneze la realitatea care-i înconjoară. [...] Misiunea autorilor şi a textelor care urmează a fost tocmai aceea de a inventaria componentele *diferiţilor* care se află în preajma noastră, pe stradă, în cotidianul vizibil, dar nu oriunde, ci în oraşul Cluj. Este vorba despre cerşetori, copii ai străzii, toxicomani, bătrîni aflaţi la azil, vînzători în Oser, aşa-zise vrăjitoare, ghicitori etc.“. Rezultatul „experimentului“ este – realmente – spectaculos: peste 40 de pagini de eşantioane deosebit de expresive (şi – în cele din urmă – dramatice) ale sordidului cotidian. Iniţiativa merită, fără îndoială, extinsă.

din presa cotidiană

Fondat 1992
EVENIMENTUL ZILEI
COTIDIAN DE INFORMAȚIE

În cadrul rubricii **Televendeta** din **Evenimentul zilei** de luni 8 martie, sub titlul **Simion şi Filip care este**, colaboratorul nostru Costi (C.) Rogozanu taxează dur – ca „poliţie lingvistică“ – o recentă şi dubioasă iniţiativă a CNA şi a Academiei Române. Citām integral:

„S-au întîlnitără zilele trecute academicieni lingvişti şi CNA-ul să discute ei căderea limbii române în băltoaca media. Şi au tras grave concluzii, după ce trupe de specialişti au monitorizat diverse televiziuni şi ziare. De la Ralu Filip nu mă aşteptam la cine ştie ce fineţuri în înţelegerea limbii. Şi, de fapt, nici de la Academie nu speram la mai mult – să faci din cercetători poliţişti ai limbii, care să monitorizeze doar de dragul unor grafice ale infracţionalităţii… Au lipsit probabil de la prima lecţie de specialitate din anul I, semestrul I, Facultatea de Litere, în care ţi se explică, o dată pentru totdeauna, că nici o limbă nu se fabrică undeva în laboratoarele specialiştilor şi apoi este dată la popor…

La TVR Cultural am văzut o cercetătoare de la Institutul de Lingvistică al Academiei, care m-a îngrozit. Tînără şi foarte emoţionată, respectiva doamnă dorea «epurarea» limbii române, curăţarea ei de elementele alogene. Orice telespectator cu studii se va fi întrebat probabil: «Păi de asta sînt eu copleşit de taxe şi de impozite? Ca să-i plătesc pe aceşti mici Hitleri lingvistici puşi pe «epurări»?

Eugen Simion şi Ralu Filip au stîrnit un scandal cu totul artificial. S-au trezit deodată că vor să educe masele. Că vor să implementeze limba română corectă de sus în jos. Simion putea să demareze monitorizări în Parlamentul României – să facă acolo poliţie, dacă ştiinţa îl presa atît de tare. Numai că Simion ştie foarte bine cum se face «ştiinţă fără să superi pe absolut nimeni». În loc să dea lecţii de limbă, Simion ar fi putut foarte bine să dea răspunsuri publice în chestiuni mult mai grave: cum ar fi faptul că liceenii au învăţat un an întreg după un manual cu zeci de pagini plagiate, manual apărut sub direcţia preşedintelui Academiei. Asta da problemă! La emisiunea lui Tucă de joi seară a intervenit la un moment dat Florin Călinescu. A spus cele mai rezonabile lucruri care se puteau spune în legătură cu iniţiativa Academie + CNA. Călinescu ne-a răzbunat cît de cît pe noi, «neepuraţii» limbii“. Deocamdată – fără alte comentarii…

Tot în **Evenimentul zilei** de 8 martie (Ziua femeii…) poate fi citit şi un foarte bun grupaj „feminist“ (printre participanţi nu se numără numai femei, ci şi bărbaţi – de exemplu, istoricul Ovidiu Pecican, care afirmă net: „Da, sînt feminist“). Citām un fragment din intervenţia incisivă a Mihaelei Miroiu: „Noi avem o problemă internă de o gravitate atît de mare, o toleranţă foarte mare şi o abjecţie în tratarea femeilor incalificabilă. Sîntem o cultură inconştientă dacă respingem feminismul, ba chiar sinucigaşă, şi ca femei, şi ca demnitate umană.

Începînd cu abecedarul pînă la cultura clasică română pe care o învaţă copiii în continuare şi care nu este niciodată comentată în sensul sexismului şi misoginismului ei… În acest fel, oamenii găsesc o legitimitate pentru felul în care etichetează femeile, ca pe nişte caţe nenorocite, ca pe niste gospodine, slabe performere, nişte jucărioare sexuale etc.“…

Manualul de română al Editurii Corint, Institutul Cultural Român, Uniunea Scriitorilor…

JURNALUL NAȚIONAL
ZIAR VERTICAL

Într-un articol apărut marţi 9 martie 2004 în **Jurnalul naţional**, Mircea Cărtărescu sancţionează cu maximă severitate „celebrul“ manual de **Limbă şi literatură română** pentru clasa a XII-a de la Corint, de astă dată nu pentru notoriul plagiat dezvăluit în **Observatorul cultural** în toamna lui 2002 şi recunoscut, pînă la urmă, abia un an mai tîrziu, cînd editura a anunţat că, la retipărirea din toamna lui 2004, va înlocui capitolul incriminat (fără să retragă – însă – pînă atunci de pe piaţă manualul plagiator!). Cărtărescu e revoltat – „pur şi simplu“ – de incredibilul conservatorism al respectivului manual. Iată extrase din articol, a cărui temă e necesitatea de a avea un sistem de învăţămînt „orientat către viitor“. Manualul în discuţie e un contraexemplu:

„Girat fiind de însuşi Eugen Simion, preşedintele Academiei Române, în plus avînd o vînzare extinsă (voi arăta de ce), el [*manualul de la Corint*] nu e deloc un caz excepţional, ci, din păcate, reprezintă regula şi culminarea unei doctrine educaţionale perdante, cea pe care o practicăm oficial azi. Acest manual a fost de curînd «remaniat», în sensul că s-a renunţat la întreaga parte de limbă, dovedită ca fiind un plagiat după alţi autori. Ecourile acestui scandal nu s-au stins încă. Ceea ce vreau să arăt aici e că, ironic, s-a renunţat la partea cea mai bună a manualului. Chiar dacă furată, lumina ştiinţei unor cercetători trecuţi sub tăcere se putea răspîndi printre elevii cărora puţin le pasă cine erau autorii adevăraţi. Răul cel mare al acestui manual rămîne încă de eliminat, căci el stă în felul în care e văzută partea sa de literatură. Aşa încît manualul de la Corint e ca un cuţit căruia, înlocuindu-i-se mînerul, trebuie să i se mai schimbe şi lama ca să poţi spune că ai, în fine, un cuţit adevărat! Mi-e ciudă că nu pot intra aici în amănunte, că nu pot arăta deplin cît de nocivă, de perdantă, de lipsită de orice legătură cu lumea reală e viziunea despre literatură (şi prin asta despre cultură, despre modelul de om, în fine, pe care-l dorim sugerat tinerelor generaţii) a autorilor acestui manual. Cît de bătrînicios şi de reacţionar apare el în contemporaneitate. Cum ignoră el pînă şi tradiţia, căci adevărata tradiţie românească în cultură nu e una rurală şi paseistă, ci una a modernităţii. Copilul de azi, care de la 2 ani întinde mîna după telecomanda televizorului şi de la 5 ani se aşază confortabil în faţa consolei computerului, care visează toată adolescenţa să-şi facă un *upgrade* care să-l aducă la zi cu bătrîna lui rîşniţă de doar 40 de Giga, care visează să ajungă *broker* sau *copywriter*, va deschide manualul cu pricina ca pe un codex medieval scris cu caractere runice. 80 la sută dintre subiectele textelor selectate în manual sînt rurale, între care texte ultratocite pe băncile şcolii ca **Ion** şi **Răscoala** ale lui Rebreanu, **Miezul iernei** de Alecsandri, **Noi vrem pămînt** de Coşbuc [!!!], **Clăcaşii** de Octavian Goga [!!!], totul culminînd cu **Rîuri**, o poezie patriotică în spiritul şi litera tuturor poncifelor epocii comuniste, aparţinînd, fireşte, bardului ceauşist Adrian Păunescu. Texte lipsite de actualitate şi sens, de valoare formativă sau performativă, texte care n-au schimbat nici o virgulă în «romanul de idei» al literaturii române, ca de asemenea prea studiatele **Fraţii Jderi** şi **Nicoară Potcoavă** de Sadoveanu sau **Moartea căprioarei** de Labiş, se adaugă acestei colecţii ce are evident un aer de *déjà-vu*: de fapt, manualul de la Corint e manualul unic pe care-l ştim prea bine, din care s-a rupt foaia cu portretul «într-o ureche» al lui Ceauşescu. Din păcate, el şi tinde să devină unic, atît prin bizantinele maşinaţii ale echipei care l-a alcătuit la comisia care decide soarta manualelor alternative, cît şi prin fascinaţia pe care-o reprezintă pentru majoritatea profesorilor de liceu, cărora le vine mai uşor să continue litania goală a vremurilor trecute decît să înveţe un stil nou de gîndire.

Nu mai vorbesc de stilul în care sînt comentate aceste texte sau de concluziile finale ale manualului cu privire la identitatea culturii române. Dac-aş avea aici spaţiu, ar fi o bucurie pentru mine să demontez fiecare dintre trogloditele aserţiuni de aici, ce fac apel, ca-n secolul al XIX-lea, la «spiritul rasei», la «bogata creaţie populară», în fine, la toate clişeele cu putinţă. Vorbind despre mentalitatea «bătrînă» pe care-ar avea-o cultura română, autorii nu realizează că bătrîneţea e de fapt în ei, în viziunea ultradogmatică, stranie ca un triceraptors în lumea actuală, pe care-o promovează, şi nu-n literatura noastră. Afirmaţii fără nici o acoperire, ca «Arghezi, poate cel mai mare poet european al acestui secol» [i-a citit autorul afirmaţiei pe toţi poeţii europeni în original?], ca «Literatura română este, înainte de orice, o literatură de poeţi» [a făcut într-adevăr o statistică în acest sens?] sau ca «spiritul polemic este excesiv» [din ştiinţa mea, spiritul polemic a lipsit, de fapt, esenţial, culturii române: avem doar două-trei polemici remarcabile în două secole de literatură] şi multe altele fac încă un deliciu sinistru al acestui manual.

Să tot intrăm în Europa cu **Clăcaşii** şi **Noi vrem pămînt**! Să tot fim cetăţeni ai lumii alături de poetul planetar Adrian Păunescu! Răsfoind uimiţi acest manual, nu putem decît exclama, o dată cu marele şi plinul de bun-simţ Caragiale: «Bravos, naţiune! Halal să-ţi fie!»“…

Nu mai e nimic de adăugat. Semnalăm – doar – că şi precedentul articol apărut la rubrica din **Jurnalul naţional** a lui Mircea Cărtărescu îl arăta în dispoziţie ofensivă: vorbind despre **Noile „ctitorii“** ale acestor ani, care continuă „ctitoriile“ faraonice ale epocii Ceauşescu, autorul taxa, rînd pe rînd, proiectul Catedralei Mîntuirii Neamului, recent înfiinţatul Institut Cultural Român („megalopolis cu o mie de moaşe, o mie de atribuţii şi nici umbră măcar a unei utilităţi practice“ etc.) şi… Uniunea Scriitorilor („Acelaşi gigantism totalitar îl întîlnim şi în Uniunea Scriitorilor, un fel de sindicat naţional fără echivalent în lume, ce se susţine în întregime pe baza masei electorale a vreo 2.000 de mediocri“!)…

proză

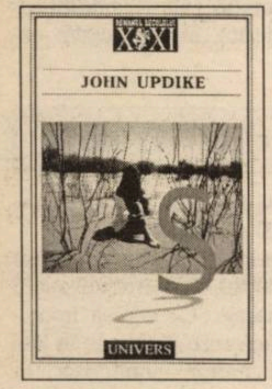

John UPDIKE

S

Traducere şi postfaţă de Th.I. Fleşeru,
Editura Univers, Bucureşti, 2004, 238 p.

Relaţia cu realismul este şi în **S** la fel de ambiguă ca şi în celelalte romane ale lui Updike. Sursa de inspiraţie, indicată ostentativ într-o notă a autorului, este scandalul iscat în America de deschiderea unui controversat lăcaş de cult oriental, în plină epocă Reagan. Pe de altă parte, *motto*-ul preluat din **Litera stacojie** sugerează o posibilă lectură intertextuală, pornind de la adoptarea unui punct de vedere feminin pe tot parcursul romanului.

Eroina-naratoare fuge de acasă într-un *ashram* din deşertul Arizona, unde se practică *tantra* sub îndrumarea unui celebru şi extravagant *guru*. Aici găseşte o oază cu propriile voluptăţi, habitudini, în fine, cu propria teologie imanentă: „Nici o responsabilitate. Nici un sentiment de vinovăţie. Doar sex şi dans şi îngînat OM şi privit cum Dumnezeu trece pe lîngă ei într-o limuzină". Ca să-şi îngroape trecuta viaţă burgheză, Sarah îşi ia rapid un amant, apoi trece printr-o perioadă lesbiană şi sfîrşeşte în braţele maestrului, unde atinge piscurile plăcerii, dar cade şi în „abisul" dezamăgirii cînd află că acesta era de fapt un armean-evreu întreprinzător din Massachussetts care îşi împrumutase falsa identitate indiană doar pentru publicitate. Nicidecum naivă, doamna delapidează în tot acest răstimp sute de mii de dolari din fondurile mănăstirii, pentru că ştie că libertatea interioară nu are nici un şarm fără o solidă bază financiară.

Romanul e postmodern în mod manifest numai la nivelul ideologiei, făcînd o trecere în revistă a temelor „eretice": descentralizarea, homosexualitatea, industrializarea spiritualului ş.a.m.d. Ca structură, rămîne ancorat în tradiţia prozei epistolare, care este pentru Updike fieful scriiturii feminine. Naratoarea renunţă la privilegiile obiectivităţii şi ale omniscienţei, lansîndu-se într-un discurs pasional şi subiectiv, din care nu lipsesc nici accesele paranoide (în fantazările despre conspiraţiile de familie menite să o dezmoştenească), nici pasele melancolice (în evocările tinereţii) sau răbufnirile isterice (în furibundele invective la adresa autorităţilor obtuze sau a soţului care s-a identificat cu masca lui glacială). Sarah este mai mult vitală decît morală, mai mult sentimental-senzorială decît raţională. Îşi acceptă cu seninătate condiţia socială de renegată, ca Hester Prynne, şi porneşte în schimb fără prejudecăţi pe calea plăcerii care, crede ea, o va conduce spre descoperirea *atman*-ului. Ea doar pare o victimă a practicii de spălare a creierelor din *ashram*. De fapt, nu Sarah e „folosită", ci ea se foloseşte de alţii ca să-şi atingă idealul personal. Primeşte exact învăţăturile care îi convin şi o ajută, de celelalte se debarasează fără remuşcări. Iar paradisul ei nu înseamnă austeritatea propovăduită în comunitate, ci luxul, calmul şi voluptatea pe care le găseşte pînă la urmă, singură, în Bahamas.

În **S** e etalat repertoriul aproape complet al corespondenţei: sînt amestecate epistolele către familie, adresele oficiale compuse în numele *ashram*-ului, confesiunile complete înregistrate audio pentru prietene, misivele către avocaţi şi bănci etc. O situaţie specială o au „transmisiunile directe", pe care eroina le regizează tot mai asiduu, ascunzîndu-şi dictafonul în *sari* chiar şi în cele mai intime momente (caz în care se aud cîteodată, pe fundalul dialogurilor „fierbinţi", bătăile inimii ei). În timp, ea se simte dependentă de toate aceste practici semi-exhibiţioniste. Chestiunea devine din ce în ce mai serioasă pentru Sarah: inconştient, ea înlocuieşte dependenţa de bărbaţi prin dependenţa de literatură, pe care o foloseşte ca pe un ritual de exorcizare şi de sublimare a resentimentelor sale, de invocare a extazelor trecute şi prezente.

Următoarea relaţie amoroasă (pe care, precautǎ, o pregăteşte tot prin corespondenţă) va fi exact aşa cum şi-o doreşte ea sau nu va fi deloc, Şi lumea masculină va rămîne doar o nostalgie benignă, un pretext pentru reveriile şi pentru literatura celei care-şi semnează scrisorile – ca şi cînd ar vrea să îşi şteargă din memorie eul vechi – cu iniţiala „S".

Ştefan FIRICĂ

proză

Arta dialogului cuprinde texte publicate iniţial în cadrul rubricii cu acelaşi nume susţinute de Ştefan Aug. Doinaş în revista **Secolul 20**, respectiv **Secolul 21**. Cititorul nu se găseşte în faţa unor interviuri, ci a unor discuţii libere pe teme date. Deşi înglobează multiple divagaţii, dialogurile îşi păstrează coerenţa, fiind uşor de parcurs. Sînt dezbătute probleme literare, socio-culturale, filozofice de actualitate, de mare interes. Formulînd răspunsurile, deschizi drumul următoarei întrebări – acesta

---

Feminine/feministe

Emanciparea femeii prin educaţie

DANA BĂLUŢĂ

> *„...noi vroim pentru moment ca femeea să fie emancipată de prejudiţiile actuale, vroim ca femeea să aibă o educaţie omenească, şi nu sub cuvîntul că e femee să i se oprească desvoltarea iei fizică şi intelectuală. Vroim zic educaţiune şi mijloace egale de desvoltare pentru toate şi nu pentru cîteva sute."*
>
> (Sofia NĂDEJDE, **Răspuns domnului Teuileanu**, în **Contemporanul**, 1881-1882)

În perioada contemporană, studiile de gen afirmă că educaţia reprezintă unul dintre cele mai importante avantaje de care se bucură femeile, principalul lor aliat în ascensiunea socială. Însă, de-a lungul timpului, şi educaţia a reprezentat o dimensiune în care organizarea se făcea în funcţie de sex, atît cantitatea, cît şi calitatea educaţiei erau construite pe baza dihotomiei natură/cultură regăsită în dihotomiile femeie/bărbat, feminin/masculin. Prin urmare, era „firesc" să existe programe şcolare diferite pentru fete şi băieţi; instrucţia acordată celor două sexe era astfel construită încît pregătea băieţii pentru domeniul public, iar fetele pentru sfera privată, pentru viaţa de familie, accentuînd statutul funcţional al celui de-al doilea sex ca mame şi soţii.

Doar cu, aproximativ, un secol şi jumătate în urmă, o dată cu începutul mişcării de emancipare a femeii, o dată cu revoluţia de la 1848, s-a conştientizat care sînt consecinţele educaţiei diferite care se acorda fetelor şi băieţilor. Urmările nefaste au fost subliniate atît de femei, cît şi de bărbaţi în diverse publicaţii, cum sînt **Curier de ambe sexe**, **Dochia**, **Contemporanul**, **Amicul familiei** ş.a.

Generaţia de la 1848 a susţinut instruirea femeii ca o primă necesitate pentru emanciparea sa viitoare; astfel, în programul revoluţiei, printre primele măsuri se situa egalizarea învăţămîntului de ambele sexe. Proclamaţia de la Islaz (1848) prevedea, la articolul 16, „instrucţie egală şi întreagă pentru românul de amîndouă sexele".

Încă din primele numere ale revistei **Curier de ambe sexe** – denumirea, aşa cum consemnează I.H. Rădulescu în articolul **Femeile sau cugetul acestei foi**, se datorează faptului că „jumătate din omenirea contemporană este de sexul cel frumos şi deosebit, că şi ea poate să-şi reclame în soţietate drepturile de om atingătoare la felul său" –, întemeiată în 1837, I. Heliade Rădulescu îi îndeamnă pe bărbaţii români să nu le interzică sau limiteze femeilor „dreptul" la învăţătură pentru că „neînvăţătura este un rău, o ciumă omorîtoare a fericirii omului".

La starea de inferioritate intelectuală a femeii îşi aducea contribuţia şi sistemul de învăţămînt. Şcolile pentru fete erau într-un număr mai mic decît cele pentru băieţi, programele şcolare erau alcătuite diferit în funcţie de sex, iar în clipa în care elevii ajungeau la vîrsta la care îşi puteau dezvolta aptitudinile, fetele erau îndrumate către literatură, economie casnică. Toate acestea făceau ca elevele să nu fie pregătite corespunzător pentru exercitarea unei profesii, ci pentru viaţa de familie.

Cîţiva ani mai tîrziu, situaţia educaţiei acordate fetelor încă mai necesita îmbunătăţiri majore deoarece Constanţa Dunca, una dintre primele feministe, în paginile ziarului **Amicul familiei**, editat de ea între 1863 şi 1868, exprimă aceeaşi necesitate privind sincronizarea educaţiei acordate fetelor cu modernizarea societăţii. În **Epistolă adresată d-lui Ministru de Culte şi Instrucţiuni Publice**, publicată în **Amicul familiei**, în 1868, Constanţa Dunca reaminteşte de starea nu tocmai privilegiată în care se găseau şcolile pentru fete, „nişte corpuri moarte, nişte corpuri fără spirit, fără conştiinţă; şcoala îşi ignoră misiunea, influenţa, datoriile".

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, Sofia Nădejde dezbătea în **Contemporanul** aceeaşi problemă stringentă referitoare la educaţia fetelor: „În ce constă educaţiunea noastră? În a vorbi franţuzeşte, danţa, cînta, în a face oarecari întorsături de fraze comice dar fără nici un fond serios"...

De asemenea, publicista semnalează că inferioritatea în care era menţinută femeia se oglindeşte nu numai în lipsa drepturilor politice şi sociale, ci şi în „calitatea şi cantitatea" educaţiei: „Vedem că aceşti doi oameni nu iereau egali, întru nimica în general, vedeam că societatea se îngrijeşte mai mult şi dă mai multe drepturi bărbatului decît femeei". Educaţia acordată fetelor se întindea pe o perioadă de 7-8 ani, pe cînd băieţii „se educau în licee şi Universităţi cu profesori speciali, în timp de 14-15 ani continuu aplicaţi la studiu"...

Atît femeile, cît şi bărbaţii au înţeles importanţa educaţiei în viaţa unei persoane – fie ea de sex masculin sau feminin – şi au evidenţiat cît de sumară şi de neconformă cu spiritul epocii este instrucţia ce li se acordă fetelor: „educaţia ce s-a dat pînă acuma femeei a fost tot deauna dictată de modă, nici o dată de raţiune, nici o dată nu s-a căutat, dacă educaţiunea ce i se dădea, sau i se dă, îi va fi folositoare pentru fericirea ei, altele au fost tot deauna scopurile ce le-a urmărit". Acest mod de a educa fetele, prin joc, limbi străine, cîntec le asigura acestora un bărbat, dar femeia „va putea iea fi fericită, sau nu, cu această educaţiune?". Pe de altă parte, Sofia Nădejde nu este de acord cu egalizarea învăţămîntului, ci numai cu o „adecvare" contemporană a educaţiei. În primul rînd, femeii trebuie să i se dezvolte capacităţile de viitoare mamă, pentru că atunci cînd va fi părinte „şi tot aurul din lume de multe ori nu-i va folosi, cît i-ar fi folosit o cunoştinţă adîncă a igienei sau a educaţiei". Şi în perioada interbelică există voci care susţin că egalizarea învăţămîntului nu reprezintă o soluţie optimă. În **Cugetul românesc**, M. Mihăileanu semnează articolul **Egalizarea sexelor prin educarea împreună a sexelor**, în care subliniază că „sistemul coeducaţiei corespunde unor prea pripite şi prea simetrice concluziuni ale feminismului" şi, în final, nu defineşte caracterul femeiesc pentru că nu ajută cîtuşi de puţin la „idealizarea femeii". Chiar şi în perioada dintre cele două războaie, cînd se pune accentul pe sincronizarea culturii, civilizaţiei române cu manifestările occidentale, schimbarea sistemului educaţional a întîmpinat numeroase rezerve, datorate şi asocierii femeii cu idilismul şi cu o posibilă pierdere a feminităţii.

Chiar dacă o mare parte a populaţiei sesizase diferenţa dintre educaţia acordată celor două sexe, precum şi urmările nefaste ale acesteia, persista încă reticenţa faţă de modernizarea şcolilor de fete. Bărbaţii care se opuneau unor schimbări la nivelul educaţiei aduceau drept argument faptul că, o dată ce femeile, fie ele soţii, surori sau fiice, dobîndesc abilitatea de a citi şi de a scrie, devin mult prea independente sau chiar îşi vor neglija îndatoririle materne. Prin urmare, însăşi instituţia familiei era în pericol! Însă vocile femeilor prevăd un nou model de organizare familială, în care „relaţiunile între membrii săi vor fi poate altele, dar inferioare celor de azi nu vor fi" (**O pătrime de secol – cuvîntare rostită de D-na Emilie Humpel profesorilor şi elevelor Ei**, în **Dochia**, Anul II, noiembrie 1897, Nr. 7, p. 98). Emilie Humpel subliniază că astfel de temeri ar fi fost îndreptăţite faţă de spoiala de cultură.

Sofia Nădejde îşi manifestă dorinţa şi speranţa că bărbaţii vor renunţa la prejudecăţi şi, în final, vor lua atitudine împotriva acestei nedreptăţi: „Să sperăm că nu vor mai fi existînd mulţi domni cari să ni trimeată la furcă şi stative. Aceşti domni nu vroiesc să ştie că furca şi stativele au fost înlocuite cu maşini".

Însă, treptat, atitudinea ambelor sexe se va schimba, şi tot mai multe femei manifestă tendinţa către o educaţie solidă, mai ales că atunci „vor putea mai cu înlesnire lupta pentru emanciparea sexului lor". Aceeaşi convingere şi-o exprimă şi Emilie Humpel în „cuvîntarea" publicată de revista **Dochia**: egalitatea sexelor în privinţa educaţiei va deveni un fapt.

Femeile educate vor înţelege că rolul lor în societate nu se rezumă sau limitează la a „servi capriţiului bărbătesc, ca maşină de muncă, sau ca ornament", ci, în calitate de cetăţene, vor avea şi drepturi, nu numai obligaţii.

Ritmul scăzut al schimbărilor s-a datorat şi sistemului conservator care valorizează pozitiv tot ceea ce aparţine sexului tare, un sistem în care bărbaţii – aşa cum scrie Sofia Nădejde – cred că „geniul lui Darwin, Spencer sau Edison se resfrînge şi asupra lor".

În România, mişcarea femeilor (uneori şi cu sprijinul bărbaţilor) pentru femei (chiar dacă nu întotdeauna cu sprijinul femeilor) începută în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, sincronă cu manifestarea aceluiaşi curent de gîndire şi în alte ţări, a avut un impact publicistic foarte mare, moment în care diverse organe de presă au tratat probleme referitoare la emanciparea femeii. În această primă fază, voci masculine (I.H. Rădulescu, C.A. Rosetti, Nicolae Bălcescu etc.) şi feminine (Constanţa Dunca, Sofia Cocea, Adela Xenopol, Sofia Nădejde ş.a.) au pus accentul pe necesitatea educării femeilor ca un prim pas spre emanciparea lor viitoare. Aşa cum mărturiseşte Adela Xenopol în **Dochia**, „de abea cu sfîrşitul secolului al 19-lea se începe era... femeei culte".

ŞTEFAN AUG. DOINAŞ
ARTA DIALOGULUI
FUNDAŢIA CULTURALĂ SECOLUL 21

Ştefan Aug. DOINAŞ
Arta dialogului
Postfaţă de Ion Vianu,
Fundaţia Culturală Secolul 21,
Bucureşti, 2003, 320 p.

este principiul care animă dialogul şi îl face antrenant. Ceea ce trebuie subliniat este buna argumentare, căci discuţiile nu sînt abstracte, ci se construiesc din replici susţinute prin exemple.

Pornind de la premiza că a dialoga este o artă, interlocutorii condamnă „dialogul de surzi“ al zilelor noastre şi se arată receptivi la temele de dezbatere propuse. Doinaş invită la dezbateri personalităţi de seamă din diverse domenii culturale, oameni cu o vastă cultură, care dovedesc că au plăcerea discuţiei indiferent de subiectul analizat: Mihai Şora, Virgil Nemoianu, Michel Deguy, Eugen Vasiliu, Gianni Vattimo, Solomon Marcus, Lucian Pintilie.

Seria textelor – în număr de zece – se deschide cu o discuţie cu Alexandru Paleologu în care e vorba despre tema însăşi a rubricii: **Despre dialog**. Pornind de la etimologia cuvîntului şi de la rolurile dialogului (element de persuasiune, captaţie, astăzi investit cu o însemnătate capitală în soluţionarea conflictelor), identificîndu-i totodată şi limitele (dorinţa de a impune propriul adevăr, greutatea desfăşurării dialogului intercultural, lipsa respectului pentru diversitate şi, implicit, pentru un dialog civilizat purtat cu un „celălalt“, simţit adeseori ca invadator), discuţia se îndreaptă către un tip de dialog mai specializat: cel politic.

Temele cărora autorul le conferă o mare importanţă revin în majoritatea convorbirilor şi se grupează în jurul unor probleme fundamentale pentru secolul în care trăim: influenţa politicului în societatea contemporană, importanţa culturii, explozia comunicării, cinematografia, atracţia Occidentului, globalizarea, alteritatea.

Alexandra-Oana ANCA

proză

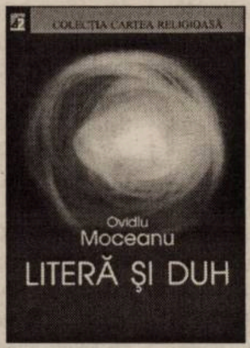

Ovidiu MOCEANU
Literă şi duh
Editura Paralela 45, Colecţia „Cartea religioasă“, Piteşti-Bucureşti-Braşov-Cluj-Napoca, 2003, 170 p.

Prozator, fost membru al cenaclurilor literare ale revistelor **Echinox** din Cluj şi **Astra** din Braşov, actualmente profesor la Facultatea de Litere a Universităţii „Transilvania“ din Braşov, Ovidiu Moceanu oferă cititorilor o nouă carte de şi pentru suflet: **Literă şi duh**, o colecţie de meditaţii la textele evanghelice citite în cadrul duminicilor de peste an. Excepţie fac primele două duminici din perioada Triodului, duminica vameşului şi a fariseului şi cea a fiului risipitor.

A scrie săptămînal o predică este una dintre obligaţiile preoţilor slujitori, datori să-şi pună experienţa pastorală personală în slujba amvonului. Elementul-surpriză al lucrării de faţă îl constituie faptul că autorul este un laic, care se bucură însă de binecuvîntarea episcopului vicar de Sibiu, Visarion Răşinăreanu, garant al conformităţii scrierii cu „duhul“ ortodox.

Există un tipar omiletic de la care Ovidiu Moceanu nu se abate sub nici o formă: din pericopa evanghelică citită se alege un verset considerat a fi semnificativ, în jurul căruia se construieşte un discurs imperativ, într-un limbaj familiar, care trebuie să conţină relatarea evenimentelor din viaţa Mîntuitorului ce au prilejuit rostirea cuvintelor respective, conexiuni tematice vetero- şi nou-testamentare şi interpretări patristice. Mesajul evanghelic trebuie adaptat la problemele comunităţii căreia i se adresează, în funcţie de acestea stabilindu-se şi sfaturile duhovniceşti ce vor fi date la final. Trebuie menţionat faptul că fiecare predică în sine reprezintă un pas important pentru îndreptarea (*metanoia*) fiecărui credincios în parte.

Cu alte cuvinte, meditaţiile acestei cărţi par a nu aduce nimic nou de la momentul înnoirii limbajului omiletic propus şi susţinut de Mitropolitul Antim Ivireanu (1650-1716), ale cărui Didahii fac trecerea de la Cazanii la predica personală. Ce trebuie avut în vedere pentru a stabili necesitatea şi oportunitatea editării unei noi cărţi de acest gen este experienţa săptămînală a fiecărui ortodox practicant în parte. Predicile frumoase (dacă ni se permite folosirea acestui atribut), purtătoare de Adevăruri, au fost înlocuite de predici lungi, plictisitoare, dogmatice şi dogmatiste, înţesate de redundanţe şi scrise într-un limbaj de lemn, ce conţin sfaturi utopice, neadecvate cerinţelor şi nevoilor contemporaneităţii postmoderne. Poate că tocmai de aceea Prea Sfinţia Sa recomandă tinerilor preoţi să împărtăşească (mai ales formal, am adăuga noi!) din experienţa „versatului“ predicator, care, prin vivacitatea, concreteţea, densitatea, precizia şi coerenţa discursului său nu-şi dezminte statutul de prozator, chiar dacă acum abordează o scriitură de cu totul altă factură.

Naturaleţea stilului, nuanţat cu imagini artistice pertinente, fundamentarea scripturală, patristică şi practică transformă meditaţiile prezentului volum în veritabile incursiuni în bogăţia semantică a mesajului evanghelic, fără a-şi revendica statutul de lucrare normativă.

Alina Mihaela ORLEA

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIŢII ÎN COLECŢIA *FICŢIUNE FĂRĂ FRONTIERE*

Bohumil Hrabal
L-am servit pe regele Angliei

Jaroslav Hašek
Efectul muzicii asupra animalelor

Bohumil Hrabal
L-am servit pe regele Angliei
FICŢIUNE FĂRĂ FRONTIERE
Traducere de Jean Grosu

Jaroslav Hašek
Efectul muzicii asupra animalelor
FICŢIUNE FĂRĂ FRONTIERE
Traducere de Jean Grosu

format 10.3 x 19, 296 p., 99.000 lei
format 10.3 x 19, 260 p., 99.000 lei

PARALELA 45 EDITURA
COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
Pentru detalii vizitaţi:
www.edituraparalela45.ro

Omul care nu ştia să spună „nu“ sau Profesorul Nicolae Cajal

Nu ştiu dacă am cunoscut vreodată un om atît de bun. Nu numai faţă de propria familie, de copii şi soţie, ci faţă de prieteni sau de oricine ajungea să-l cunoască. Nu trebuia să ai o pilă ca să vorbeşti cu Profesorul Cajal. Trebuia, pur şi simplu, să exişti. Şi să-ţi încrucişezi drumurile cu el. Te întîmpina întotdeauna cu un zîmbet sincer, făcîndu-te să-ţi deschizi inima, alungîndu-ţi stînjeneala. Chiar dacă nu avea timp, nu era nici o problemă mai importantă decît a ta. Te asculta cu atenţie, cu seriozitate, cu drag, ca şi cum ai fi fost un prieten apropiat sau unul dintre studenţii săi de la virusologie. Încerca să găsească întotdeauna o soluţie. Imediat. Niciodată nu plecai de la el dezamăgit, ci cu un sentiment de bine care nu înţelegeai, la început, de unde vine. Simţeai că viaţa poate avea şi o altă perspectivă. Dar, mai ales, că oamenii pot să fie altfel.

Nicolae Cajal nu era o persoană dotată de la natură cu carismă. Carisma este un fel de putere ce ţi se dă fără să o ceri şi cu care domini fără să vrei. Profesorul n-a dorit niciodată să domine. Cu atît mai puţin să cucerească. Era un om prea blînd. Bunătatea lui era atît o calitate înnăscută, cît şi o trăsătură asumată, un fel de a fi, o modalitate de a da bună ziua. Fără să recurgă la imprecizia şi povara cuvintelor. Bunătatea izvora nu numai din acceptarea celuilalt, din respectul cu care îl trata şi din răbdarea cu care îşi înţelegea aproapele, dar şi din nevoia intrinsecă de a da o mînă de ajutor celor din jur, nu numai ca medic, ci şi ca om. Bunătatea lui izvora din iubirea profundă faţă de oameni.

Cînd le ceri ceva unora dintre prieteni, prietenia lor ia brusc sfîrşit. Ca şi cum n-ar fi dăinuit niciodată. Aceştia nu pot şi nu ştiu adesea să dea, să fie generoşi, să sară în ajutor. Nu văd prietenia precum un act sacru, *la bine şi la rău*, aidoma unei căsătorii întru spirit, căci sînt obişnuiţi să ceară. Pentru ei, prietenia este o relaţie de interes înveşmîntată opulent, nu un schimb de suflet. Cu Profesorul Nicolae Cajal lucrurile stăteau cu totul altfel. Deveneai o persoană mai preţuită dacă îi ofereai ocazia să îţi vină în ajutor. Şi nu ca să te oblige, ca să-ţi poată cere ceva la rîndul lui. El primea problema ta ca pe o provocare. Pentru sufletul şi pentru inteligenţa sa. Un lucru căruia tu nu puteai să-i dai de capăt, el se străduia să-l lămurească. Nu te putea lăsa în voia sorţii. Chiar dacă-l cunoşteai de puţină vreme, acest lucru nu conta absolut deloc. Simţea că-i de datoria lui să dezlege nodul gordian, căci de tăiat nu l-ar fi lăsat inima.

Da, într-adevăr, întîlnirile cu Profesorul Nicolae Cajal erau cu totul altceva. Nu pot uita, ca şi mulţi alţii, acele *open days*, marţi seara, cînd avea uşile deschise şi la el se adunau cunoştinţe şi prieteni. Soţia lui, minunata doamnă Bibi, pregătea nişte pateuri formidabile şi niciodată nu lipseau dulciurile şi cafeaua, o raritate înainte de 1989. Unii veneau să-i ceară sfaturi, alţii, recomandări pentru medici. Erau şi oameni care veneau pentru a fi părtaşi la verva sa incredibilă de povestitor, brodată pe un umor mucalit. Pentru acei oameni, numai să-l vadă pe Profesor şi le era de ajuns. Dacă se simţeau rău, le era mai bine. Dacă erau trişti, plecau cu o undă de speranţă. Că se poate. Că merită. Că nu este totul pierdut. Veneau la familia Cajal aşa cum sătenii se duc la fîntîna cu apă curată. Numai că la familia Cajal nu veneau pentru a se îndestula, ci pentru a-şi curăţa sufletul. Ca şi cum s-ar fi dus la sinagogă sau la biserică. Căci Profesorul Cajal n-a ştiut niciodată să facă deosebire între evrei şi creştini.

O dată, înainte de 1989, cînd se pregătea să intre la o recepţie a Ambasadei americane, s-a auzit chemat de cineva cu o voce stinsă. S-a uitat bine de jur-împrejur şi a văzut că numele lui fusese rostit abia auzit de un subofiţer de la paza clădirii. Nu-l cunoştea, dar s-a apropiat ca să-l asculte. Subofiţerul i-a spus că a aflat cu un an în urmă că este doctor şi s-a gîndit că anul ce vine o să-şi ia inima-n dinţi şi o să-i zică ce-i stă pe suflet. Avea o fetiţă de zece ani suferindă de o afecţiune la ureche. Se dusese din doctor în doctor, dar nici unul dintre ei nu putuse să-i dea de cap bolii. Îi era teamă, după atîtea încercări de tratament eşuate, ca fata lui să nu-şi piardă auzul. N-ar putea oare să-l ajute el? Profesorul n-a stat pe gînduri. I-a dat telefonul de la serviciu şi l-a rugat să-l sune a doua zi, cînd i-a aranjat o întîlnire cu profesorul Ioan Hociotă, cel mai reputat specialist în domeniu.

Nicolae Cajal era omul care nu ştia să spună „nu“. Dacă stau să mă gîndesc, era omul care nu ştia *ce înseamnă* „nu“.

Peter SRAGHER

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL

SALA „I.L. CARAGIALE“:

- 17 martie, ora 19.00 – **Take, Ianke şi Cadir** de V.I. Popa. Regia: Grigore Gonţa
- 18 martie, ora 18.30 – **Ultima oră** de Mihail Sebastian. Regia: Anca Ovanez-Doroşenco
- 19 martie, ora 19.00 – **O scrisoare pierdută** de I.L. Caragiale. Regia: Grigore Gonţa
- 20 martie, ora 18.30 – **Trei surori** de A.P. Cehov. Regia: Iuri Krasovski
- 21 martie, ora 19.00 – **Crimă pentru pămînt**, după Dinu Săraru. Regia: Grigore Gonţa

SALA „LIVIU REBREANU“:

- 16 martie, ora 19.00 – **Revelion la Terzo Mondo** de Ovidiu Moldovan. Regia: Mihai Manolescu
- 17 martie, ora 19.00 – **Ispita** de Vaclav Havel. Regia: Mihai Manolescu
- 18 martie, ora 18.30 – **Nunta lui Krecinski** de A.V. Suhovo-Kobâlin. Regia: Felix Alexa
- 19 martie, ora 18.30 – **Aşteptind la arlechin** de Noel Coward. Regia: Ion Cojar
- 20 martie, ora 19.00 – **Visul unei nopţi de vară** de W. Shakespeare. Regia: Felix Alexa
- 21 martie, ora 19.00 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Felix Alexa

SALA „CAMIL PETRESCU“:

- 17 martie, ora 11.00 – **Anna Karenina** de Helen Edmundson, după Lev Tolstoi. Regia: Alice Barb
- 18 martie, ora 19.00 – **D'ale carnavalului** de I.L. Caragiale. Regia: Gelu Colceag
- 19 martie, ora 19.00 – **Viaţă de actor (Ursul – Cîntecul lebedei)** de A.P. Cehov. Regia: Geo Saizescu
- 20 martie, ora 19.00 – **Vedere de pe pod** de Arthur Miller. Regia: Vladimir Ilniţchi
- 21 martie, ora 11.00 – **Cinci femei de tranziţie** de Rodica Popescu Bitănescu/ ora 19.00 – **Bacantele**, după Euripide. Regia: Mihai Măniuţiu

SALA „MARIN SORESCU“:

- 21 martie, orele 10.00 şi 12.00 – **Vrei să-ţi spun o poveste?**, spectacol al Teatrului Naţional pentru Copii

TEATRUL NOTTARA

(tel: 212.52.89)

SALA „HORIA LOVINESCU“:

- 20 martie, ora 19.00 – **Sărbători fericite** de Jean Poiret. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ion Dichiseanu, Victoria Cociaş/Diana Lupescu, Crenguţa Hariton, Luminiţa Erga/Daniela Minoiu, Anda Caropol, Viorel Comănici, Alexandru Gheorghiu, Anca Bejenaru
- 21 martie, ora 19.00 – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ştefan Radoff, Camelia Zorlescu, Ileana Stana Ionescu/Ruxandra Sireteanu, Cristian Şofron, Crenguţa Hariton, Andreea Măcelaru/Raluca Gheorghiu, Sorin Cociş, George Alexandru, Ion Siminie, Viorel Comănici, Anda Caropol, George Buznea, Gabriela Crişu

SALA „GEORGE CONSTANTIN“:

- 17 martie, ora 19.30 – **Operele complete ale lui Wlm Şxpr** de J. Borgeson, A. Long, D. Singer. Regia: Petre Bokor. Cu: Mircea Diaconu, Emil Hossu, Constantin Cotimanis
- 18 martie, ora 19.30 – **Jocul dragostei şi-al morţii** de Romain Rolland. Regia: Lucian Giurchescu. Cu: Alexandru Repan, Diana Lupescu, George Alexandru, Cristian Şofron, Ion Siminie, Ruxandra Sireteanu, Ada Navrot, Gabriela Crişu, Rareş Stoica
- 19 martie, ora 19.30 – **Castelul**, după Franz Kafka. Regia: Tino Geirun. Cu: Mircea Diaconu, Diana Lupescu, Constantin Cotimanis, Luminiţa Erga, Valeriu Preda, Alexandru Jitea
- 20 martie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Iona** de Marin Sorescu. Regia: Monica Gavrilaş. Cu: Virgil Ogăşanu/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului Nottara**: **Eden** de Eugene O'Brien. Cu: Dani Popescu şi Ada Navrot. Spectacol realizat în colaborare cu ArCuB
- 21 martie, ora 11.00 – **Zodia turnătorului** de Jean-Claude Carrière. Regia: Octavian Greavu. Cu: Ştefan Sileanu, Irina Mazanitis, Petre Panait/ ora 18.00 – **Variaţiuni enigmatice** de Eric-Emmanuel Schmitt. Regia: Claudiu Goga. Cu: Alexandru Repan şi Mircea Diaconu/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului Nottara**: **Flash sau Cai verzi... întîmplări breze!** Regia: Claudia Negroiu. Cu: Claudia Negroiu, Cornel Şerban, Dana Porlogea, Daniela Marinache, Iulia Asproiu. Spectacol al Casei de Cultură „Nicolae Bălcescu“

TEATRUL ODEON

(tel: 313.68.74)

- 17 martie, ora 19.00 – **Alchimistul**, dramatizare de Radu Macrinici după romanul omonim al lui Paulo Coelho. Regia: Anca Maria Colţeanu. Cu: Marius Stănescu, Constantin Cojocaru, Carmen Tănase, Elvira Deatcu/Crina Mureşan, Sebastian Papaiani, Laurenţiu Lazăr, Mugur Arvunescu, Mircea Constantinescu, Pavel Bartoş, Ioan Bătinaş, Gabriel Pintilei, Toma Dănilă
- 18 martie, ora 19.00 – **Gaiţele** de Alexandru Kiriţescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Dorina Lazăr, Constantin Cojocaru, Ionel Mihăilescu, Marius Stănescu, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Paula Niculiţă, Antoaneta Zaharia, Petre Nicolae, Ana Maria Moldovan, Pavel Bartoş
- 20 martie, ora 19.00 – **Rubayate**, recital după texte de Omar Khayam, în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti** organizat de Institutul Francez. Cu: Maia Morgenstern şi Tudor Istodor
- 21 martie, ora 19.00 – **Woyzeck** de Georg Buchner, spectacol prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**. Regia: Radu Apostol. Cu: Cătălin Stanciu, Viorel Cojanu, Mihaela Trofimov, Liliana Ghiţă, Emilian Oprea, Cornel Cimpoae, George Toropoc, Ramona Ganga, Valentin Terente, Alexandrina Halic, Marius Exarhu, Liviu Pintileasa, Wanessa Radu, Ana Zubcu, Alin Florea, Ludmila Filip, Antonia Ilie. Spectacol al Teatrului „Maria Filotti“ din Brăila

TEATRUL BULANDRA

SALA IZVOR:

(tel: 314.75.46)

- 17 martie, ora 19.00 – **Căsătoria** de Gogol. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Victor Rebengiuc, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Andreea Bibiri, Cornel Scripcaru, Răzvan Vasilescu, Ionel Mihăilescu, Doru Ana, Marius Chivu, Ana Ioana Macaria, Şerban Pavlu
- 18 martie, ora 19.00 – **De Pretore** de Eduardo de Filippo. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Clara Vodă, Luminiţa Gheorghiu, Marius Capotă, Doru Ana, Daniela Nane, Mihai Bisericanu, Ion Cocieru, Petre Lupu, Adrian Ciobanu
- 19 martie, ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru
- 20 martie, ora 19.00 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick şi Ron Clark. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu

SALA „TOMA CARAGIU“:

(tel: 212.05.27)

- 20 martie, ora 19.00 – **Vreau să fiu actriţă**, după Robert Mauro. Cu: Anca Sigartău
- 21 martie, ora 19.00 – **Thomas A Becket** de Jean Anouilh. Regia: Adrian Pintea. Cu: Adrian Pintea, Marius Chivu, Irina Petrescu, Doru Ana, Ion Cocieru, Şerban Pavlu, Alina Berzunţeanu, Daniel Popa, Gheorghe Ifrim

TEATRUL MIC

(tel: 312.36.63)

- 18, 20 martie, ora 19.00 – **Alex şi Morris** de Michael Elkin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Medeleanu-Dembinski
- 19 martie, ora 19.00 – **Cimitirul păsărilor** de Antonio Gala. Regia: Nicolov Perveli Vili. Cu: Olga Tudorache, Adriana Şchiopu, Mitică Popescu, Dan Condurache, Mihai Bica, Angela Munteanu
- 21 martie, ora 11.00 – **Cum iubeşte cealaltă jumătate** de Alan Ayckbourn. Regia: Sanda Manu. Cu: Claudiu Istodor, Rodica Negrea, Adriana Şchiopu, Oana Ioachim, Ovidiu Niculescu, Vitalie Bantaş/ ora 19.00 – **Baal** de Bertolt Brecht. Regia: Dragoş Galgoţiu. Cu: Cristian Iacob, Gheorghe Visu, Rodica Negrea, Ioana Abur, Vitalie Bantaş, Liliana Pană, Ilinca Manolache, Ovidiu Niculescu, Radu Zetu, Sorin Tofan, Bogdan Talaşman

TEATRUL FOARTE MIC

(tel: 314.09.05)

- 19, 20 martie, ora 19.00 – **Paparazzii sau Cronica unui răsărit de soare avortat** de Matei Vişniec. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Bogdan Talaşman, Petre Moraru, Eugen Cristian Motriuc, Oana Albu, Mihai Dinvale, Coca Bloos, Avram Birău, Liliana Pană, Marius Ionescu, Radu Zetu
- 21 martie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Love cats** de Arnold Wesker. Regia: Liana Ceterchi. Cu: Ruxandra Enescu-Ciobanu, Mihaela Rădescu, Dana Medeleanu-Dembinski

TEATRUL DE COMEDIE

(tel: 315.91.37)

SALA MARE:

- 16 martie, ora 18.30 – **A douăsprezecea noapte** de W. Shakespeare. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Bănică jr, Tudor Chirilă, Emilia Popescu, Valentin Teodosiu, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Dorina Chiriac, Mirela Oprişor, Gheorghe Şimonca, Marian Popescu, Bogdan Florea, Virgil Gătăianţu, Bogdan Tudor, Răzvan Vasilache, Mihnea Stănescu, Doina Antohi, Beatrice Peter, Mirela Zeţa, Iulia Lumînare, Raluca Tudorache. Spectacol cedat AVERSA S.A.
- 17 martie, ora 18.30 – la Braşov – **Bani din cer** de Ray Cooney. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: George Mihăiţă, Virginia Mirea, Mihaela Teleoacă, Dan Tudor, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici
- 18 martie, ora 18.30 – **Marlene** de Pam Gems. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Emilia Popescu, Aurora Leonte
- 19, 20 martie, ora 18.30 – **Audiţia** de Alexandr Galin. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Aurora Leonte, Luminiţa Gheorghiu, Gabriela Popescu, Mihaela Teleoacă, Delia Nartea, Laura Creţ/Irina Cornişteanu, Florin Anton, Ion Chelaru, Doru Ana, Marius Florea Vizante, Aurelian Bărbieru
- 21 martie, ora 18.30 – **A douăsprezecea noapte**

SALA STUDIO:

- 18, 19, 20 martie, ora 19.00 – AVANPREMIERĂ – **Poiana Boilor**, după **Cerere în căsătorie/Ursul** de A.P. Cehov. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Eugen Racoţi, Delia Seceleanu, Şerban Georgevici, Dragoş Huluba

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN

(tel. 315.89.80)

- 18 martie, ora 19.30 – **Made în România**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dana Cavaleru, Dragoş Huluba, Violeta Totir, Mihai Răzuş, Vlad Oancea, Oxana Moravec, Andrei Vasluianu, Adriana Nicolae, Lucian Maxim, Adelaida Zamfira, Ion Parea, Ioana Visalon, Mihai Barangă, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Ioana Flora, Silviu Oltean, Cristina Ionda, Eduard Dumitru, Florin Roşu

THEATRUM MUNDI

(tel: 210.42.81)

- 19 martie, ora 18.30 – **Regele moare** de Eugen Ionescu. Regia: Victor Ioan Frunză. Cu: Marius Bodochi, Florina Cercel, Gabriela Butuc, Viorel Păunescu, Irina Bîrlădeanu, Marius Gilea, Ligia Dună

TEATRUL EVREIESC

(tel: 323.39.70)

- 21 martie, ora 11.00 – **Parchează maşina la Harvard** de Israel Horovitz. Regia: Horea Popescu. Cu: Maia Morgenstern şi Constantin Dinulescu

STUDIOUL CASANDRA

(tel. 336.43.40)

- 17 martie, ora 19.00 – **În largul mării** de Sl. Mrozek. Regia: Traian Şoimu
- 18, 22 martie, ora 19.00 – **8 femei** de Robert Thomas, clasa prof. asoc. Ştefania Cenean
- 19, 20 martie, ora 19.00– PREMIERĂ – **Bădăranii** de Carlo Goldoni, clasa prof. univ. dr. Adrian Pintea, prof. asoc. Florin Grigoraş, prep. univ. Dana Rotaru. Cu: Bogdan Florea, Ileana Gherghina Armăşescu, Bianca Cristea, Monica Dodrişan, Aniela Petreanu, Karina Nagy, Nadiana Severin, Alexander Mustaţă, Andrei Vizitiu, Bogdan Sărătean, Marius Miron, Gabriel Gheorghe, Bogdan Angelescu
- 21 martie, ora 19.00 – **Blues pentru un mort** de Caridad Svich. Regia: Radu Grigore

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU“

(tel: 336.43.40)

- 20 martie, ora 12.00 – **Croitoraşul cel isteţ**, spectacol al Teatrului de animaţie „Libelula“. Regia: Emilia Nechita Svetlana. Cu: Oana Diţu, Cosmina Dobrotă

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

(tel: 315.25.42)

- 16 martie, ora 19.00 – **D'ale Lui**, după texte de I.L. Caragiale
- 17 martie, ora 19.00 – **Hamlet** de W. Shakespeare, spectacol al Teatrului Studenţesc „Podul“
- 22 martie, ora 19.00 – **Conversaţie în jurul mesei**, după Rolland Doubillard, spectacol al Companiei de Artă „Studio 24“/ ora 20.00 – **Manuscrisul pierdut**, după Mihail Sebastian, spectacol al Teatrului Studenţesc „Podul“

LA SCENA

(tel: 320.35.67)

- 17 martie, ora 21.00 – **Improshow**, spectacol de improvizaţie. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihaela Sîrbu, Toni Pavel, Bogdan Dumitrescu, Constantin Lupescu, Ana Maria Opra, Cătălin Neamţu. La pian: Marian Hâncu. Prezintă: Radu Dragomirescu

ArCuB

- 18 martie, ora 18.00 – **Peter Gynt** de Henrik Ibsen, producţie a Teatrului „Logos“. Regia: Oswald Gayer

TEATRUL DE REVISTĂ „CONSTANTIN TĂNASE“

(tel: 315.56.78)

- 19, 20, 21 martie, ora 18.00 – **Doi băieţi cu sticleţi**. Regia: Biţu Fălticineanu

TEATRUL „ION CREANGĂ“

(tel: 211.85.90)

- 16 martie, ora 10.00 – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Cornel Todea
- 17 martie, ora 10.00 – **Motanul încălţat**, dramatizare de Ion Gîrmacea, după Charles Perrault. Regia: Boris Petroff
- 18 martie, ora 10.00 – **Hainele cele noi ale regelui**, adaptare după H.Ch. Andersen şi Evghenii Şvarţ. Regia: Beres László/ ora 17.00 – **Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici**, dramatizare de Eugen

M A D E Î N R O M Â N I A

Un spectacol unic, semnat...
DAN PURIC !

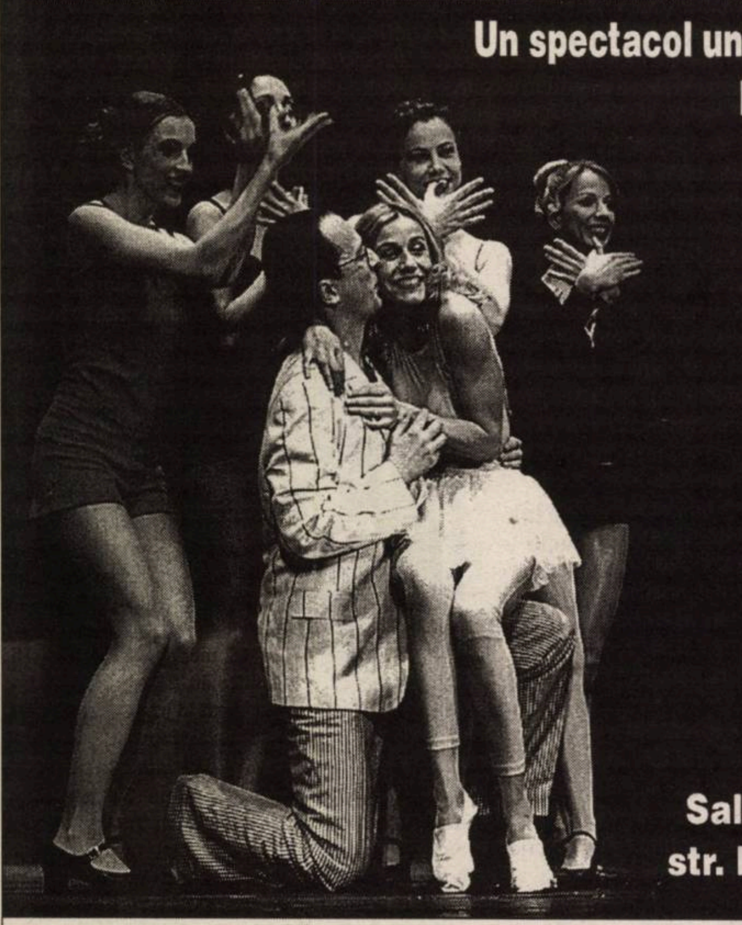

JOI
18 MARTIE
ora 19.30

Sala Rapsodia
str. Lipscani 53

Spectacol realizat în colaborare cu **COMPANIA PASSE-PARTOUT D.P.** și cu sprijinul: EUROTIN, FUNDAȚIA CORESI, UNITER, BEST PRINT, COMPET S.A., STAGE EXPERT, HERLITZ ROMANIA, PRIMERA COMMUNICATIONS

Casa de bilete: 11.00 - 18.00
Informații și rezervări la tel.: 315.89.80

Transportator unic: eurolines ROMÂNIA

Parteneri media: OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN,COTIDIANUL, eFLUX, RADIO BUCUREȘTI

M A D E Î N R O M Â N I A

O producție independentă a CENTRULUI CULTURAL EUROPEAN

Apostol, spectacol în limba franceză, în cadrul Săptămînii Francofoniei. Regia: Cornel Todea

- 19 martie, ora 10.00 – **De-aş fi Scufiţa Roşie**, adaptare de Ion Gârmacea după poveştile scrise de Charles Perrault şi fraţii Grimm. Regia: Sorana Coroamă Stanca
- 20, 21 martie, ora 11.00 – **Motanul încălţat**

TEATRUL EXCELSIOR

(tel: 315.97.20)

- 16 martie, orele 9.00 şi 10.30 – **Cartea poveştilor**, aventură muzicală de Daniela Anencov. Regia: Daniela Anencov
- 17 martie, orele 10.00 şi 12.00 – **Cocoşelul neascultător** de Ion Lucian. Regia: Ion Lucian/Victor Radovici
- 18 martie, ora 9.30 – **Degeţica**, adaptare de Aurel Mitran după H.Ch. Andersen. Regia: Victor Radovici
- 19 martie, orele 10.00 şi 12.00 – **Cartea poveştilor**
- 21 martie, ora 11.00 – **Aladin şi lampa fermecată** de Alexandru Andy Kessler. Regia: Ion Lucian
- 22 martie, orele 9.00 şi 10.30 – **Frumoasa şi bestia**, adaptare de Marius Nina, după Charles Perrault. Regia: Ion Lucian/Marius Nină

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ

SALA VICTORIA:

(tel.: 315.23.77)

- 16, 17, 18 martie, ora 10.00 – **Harap Alb**, după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino
- 19 martie, ora 10.00 – **Răţuşca cea urîtă**, adaptare de Elena Drăguşin-Popescu după H.Ch. Andersen. Regia: Anca Puşcaş
- 21 martie, ora 11.00 – **Frumoasa şi bestia**. Regia: Cristian Pepino

SALA LAHOVARI:

(tel.: 211.08.29)

- 16 martie, orele 10.00 şi 12.00 – **Robin Hood**, după balade engleze şi după romanele lui Alexandre Dumas şi Henry Gilbert. Regia: Cristian Pepino
- 17, 18 martie, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu
- 19 martie, ora 10.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino
- 20 martie, ora 11.00 – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Cristian Pepino

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA“

- 17 martie, ora 17.00 – Sala Animaţie – **Iar te sinucizi, iubito?!** de Pierre Chesnot. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Doina Iacob, Eliza Noemi Judeu
- 18 martie, ora 17.00 – la Piatra Neamţ – **Doamna Bovary... sînt ceilalţi** de Horia Gârbea. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Firuţa Apetrei, Viorel Baltag, Adriana Găzdaru, Ştefan Ionescu, Adrian Pârvu
- 21 martie, ora 18.00 – Sala Animaţie – **Hedda Gabler** de Henrik Ibsen. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Nina Ionescu, Gabriel Duţu, Adrian Găzdaru, Viorel Baltag, Daniela Vrînceanu, Nela Zare

TEATRUL DE ANIMAŢIE „V. ALECSANDRI“

- 16 martie, ora 11.00 – **Făt-Frumos şi Vrăjitoarea** de Nicolae Roşioru. Regia: Nicolae Roşioru
- 17 martie, orele 10.00 şi 13.00 – la Piatra Neamţ – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău
- 18 martie, orele 10.00 şi 12.00 – la Moineşti – **Fata babei şi fata moşului**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Valentin Dobrescu
- 19 martie, ora 10.30 – **Jack şi vrejul de fasole**
- 21 martie, ora 11.00 – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Laurenţiu Budău

BRĂILA

TEATRUL „MARIA FILOTTI“

- 16 martie, ora 17.00 – la Făurei – **Piatra din casă** de Vasile Alecsandri. Regia: Mircea Valentin
- 17 martie, ora 10.30 – la Şcoala de Reeducare Tichileşti – **Piatra din casă**
- 18 martie, ora 19.00 – la Teatrul „Fani Tardini“, Galaţi – **Baltagul** de M. Sadoveanu. Regia: Anca Cismaru
- 19 martie, ora 18.oo – Sala Mare – **Baltagul**
- 20, 21 martie, ora 18.00 – Sala Studio – **Conu Leonida faţă cu reacţiunea**, după I.L. Caragiale

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

- 16 martie, ora 19.00 – **Hamlet** de W. Shakespeare. Regia: Vlad Mugur. Cu: Sorin Leoveanu, Bogdán Zsolt, Vlad Zamfirescu, Anton Tauf, Emanuel Petran, Dorin Andone, Radu Bînzaru, Stelian Roşian, Dan Chiorean, Petre Băcioiu, Maria Seleş, Melania Ursu, Miriam Cuibus, Ion Marian, Ruslan Bârlea, Mihai Costiug, Elena Ivanca, Luiza Cocora, Liviu Matei şi studenţi de la catedra de Teatru, secţia actorie
- 18 martie, orele 10.00 şi 12.00 – **Statul plăcerii** de Görgey Gábor. Regia: Vadas László. Cu: Dragoş Pop, Angelica Nicoară, Adrian Drăguşin, Maria Munteanu, Sebastian Marina, Carmen Culcer, Maria Seleş, Ramona Dumitrean, Adriana Băilescu, Dan Chiorean, Adrian Cucu, Cătălin Codreanu, Cristian Rigman, Eva Crişan

TEATRUL MAGHIAR

- 21, 22 martie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Raţa sălbatică** de Henrik Ibsen, spectacol-studio. Regia: Keresztes Attila. Cu: Boér Ferenc, Bogdán Zsolt, Csíky András, Hatházi András, Varga Csilla, Pethő Anikó, Borbáth Júlia, Bíró József, Nagy Dezső, Laczkó Vass Róbert, Sinkó Ferenc, Molnár Levente, Tyukodi Szabolcs, Fogarasi Alpár. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

- 16, 17 martie, orele 10.00 şi 11.00 – **Scufiţa roşie**, spectacol al secţiei române
- 18 martie, ora 17.00 – **Bee-Ba-Boo**, spectacol al secţiei române
- 19 martie, orele 10.00 şi 12.30 – **Frumoasa şi uritul satului**, spectacol al secţiei maghiare
- 20 martie, ora 12.00 – **Frumoasa şi uritul satului**, spectacol al secţiei maghiare
- 21 martie, orele 11.00 şi 12.15 – **Cenuşăreasa**, spectacol al secţiei române

CONSTANŢA

TEATRUL „OVIDIUS“

- 16 martie, ora 19.00 – **Elixirul de dragoste**. Regia: Lucian Iancu. Cu: Mirela Klein, Cosmin Mihale, Anamaria Tramundana, Nucu Stîngaciu, Diana Lupan, Laura Iordan, Radu Niculescu, Daniel Minciună, Florina Bulgaru
- 18 martie, ora 19.00 – **Încurcături la Mimoza** de Pierre Chesnot. Regia: Gavril Borodan. Cu: Radu Niculescu, Diana Lupan, Mirela Klein, Cosmin Mihaela, Daniela Vitcu, Nucu Stângaciu, Laura Iordan, Marian Bucur, Daniela Trifan, Iulian Lincu, Alexandru Axente, Emanuel Cristoiu, Florentin Roman

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU“

DRAMĂ:

- 16, 21 martie, ora 18.30 – **Peripeţiile bravului soldat Ivan Turbincă** de Radu Macrinici. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Andrei Vasluianu, Marian Despina, Ilie Gîlea, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Lizica Sterea, Ioana Roşu, Nelu Neagoe, Carmen Bogdan, Mihaela Rus, Cătălina Radu, Mihai Androne, Paul Nicolae, Cătălin Rădulescu, Narcis Stoica, Sebastian Nicolae, Nicolae Nicolaescu
- 17 martie, ora 18.30 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Lucian Sabados. Cu: Niculae Urs, Mihai Coadă, Ioan Coman, Ion Radu Burlan, Dragoş Cîmpan, Oxana Moravec, Ada Simionică
- 18 martie, ora 18.30 – **Din viaţa insectelor** de Fraţii Capek. Regia: Victor Ioan Frunză. Cu: Andrei Vasluianu, Ada Simionică, Raluca Zamfirescu, Ioan Radu Burlan, Cristina Moldoveanu, Dragoş Cîmpan, Ioan Coman, Ilie Gîlea, Karl Baker, Otilia Pătraşcu, Liliana Zincă
- 19 martie, ora 18.30 – PREMIERĂ – **Audiţia** de Alexandr Galin. Regia: Alice Barb. Cu: Raluca Zamfirescu, Constantin Cojocaru, Niculae Urs, Oxana Moravec, Cristina Moldoveanu, Dragoş Cîmpan, Tudor Smoleanu, Nadiana Sălăgean, Ana Bart, Otilia Pătraşcu, Ada Simionică, Karl Baker

REVISTĂ:

- 17 martie, ora 11.00 – **Ali Baba şi cei 40 (?) de hoţi**. Regia: Marcela Ţimiraş
- 20 martie, ora 18.00 – **Mereu învinşi**

PĂPUŞI:

- 16 martie, ora 9.30 – **Dănilă Prepeleac**
- 17 martie, ora 10.30 – **Dănilă Prepeleac**
- 19, 21 martie, ora 11.00 – **Scufiţa Roşie**

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN“

- 18 martie, ora 17.00 – Ţicleni, jud. Gorj – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu. Cu: Alina Mangra, Lidia Stratulat, Haricleea Nicolau, Doru Zamfirescu, Laurenţiu Stratan/Vasile Marinoiu, Remus Vlăsceanu

SIBIU

TEATRUL „RADU STANCA“

- 16 martie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Am angajat un ucigaş profesionist** de Aki Kaurismäki. Regia: Radu Alexandru Nica
- 18, 20 martie, ora 19.00 – **Comedie de modă veche** de Alexander Arbuzov. Regia: Şerban Puiu
- 19 martie, ora 19.00 – **Experimentul Iov**, adaptare după Vechiul Testament. Regia: Mihai Măniuţiu

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

- 16 martie, orele 9.30, 11.00 şi 12.30 – la Reghin – **Tigrişorul Petre**, spectacol pentru copii al secţiei române/ orele 11.00 şi 12.30 – **Gulliver în Ţara poveştilor**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare
- 17 martie, orele 10.00 şi 12.00 – la Tîrnăveni – **Tigrişorul Petre**/ orele 9.30 şi 11.00 – **Gulliver în Ţara poveştilor**
- 18 martie, orele 10.00 şi 12.00 – la Luduş – **Tigrişorul Petre**/ orele 9.30 şi 11.00 – **Prinţesa Majolenka**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare
- 19 martie, orele 9.30 şi 11.00 – **Elefănţelul curios**, spectacol pentru copii al secţiei române/ orele 9.30 şi 11.00 – la Reghin – **Mateiaş giscarul**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare
- 21 martie, ora 11.00 – **Elefănţelul curios**/ ora 19.00 – **Le Bienfaiteur**, spectacol pentru adulţi în limba franceză
- 22 martie, orele 9.30 şi 11.00 – **Elefănţelul curios**/ ora 11.00 – la Sighişoara – **Janos Vitez**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

FILM

16-18 martie

BUCUREŞTI

- **Raport despre starea naţiunii**, România, 2003. PREMIERĂ. Regia: Ioan Cărmăzan. Cu: Emil Hoştină, Irina Dinescu, Victor Rebengiuc/ Scala/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Richard Donner. Cu: Paul Walker, Frances O'Connor, Billy Connolly/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. Regia: Robert Rodriques. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.15, 17.30, 19.30
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Anna Faris, Charlie Sheen/ Bucureşti/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30 (16 martie)/ orele: 15.00, 17.00, 19.00, 20.30 (17, 18 martie)
- **Cold Mountain**, SUA, 2003. Regia: Anthony Minghella. Cu: Nicole Kidman, Jude Law, Renée Zellweger/ Corso/ orele: 10.45, 13.30, 16.30, 19.30
- **Cuscrii**, SUA, 2003. Regia: Andrew Fleming. Cu: Michael Douglas, Albert Brooks/ Festival/ orele: 14.00, 16.00, 18.00
- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004. Regia: John Woo. Cu: Ben Affleck, Uma Thurman/ Gloria/ orele: 15.00, 17.00, 19.00
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe/ Favorit/ orele: 14.00, 16.30, 19.00
- **Inimă de urs**, SUA, 2003. Regia: Aaron Blaise, Robert Walker. Cu: Joaquin Phoenix, Jeremy Suarez, D.B. Sweeney, Dave Thomas/ Cultural/ orele: 16.00, 18.00
- **Circuite de foc**, SUA, 2004. Regia: Joseph Kahn. Cu: Ice Cube, Martin Henderson, Monet Mazur/ Lumina/ orele: 14.15, 16.00, 17.45, 19.15
- **Invaziile barbare**, Canada, 2003. Regia: Denys Arcand. Cu: Remy Girard, Stéphane Rousseau/ Europa/ orele: 14.30, 16.30, 19.00
- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003. Regia: Shawn Levy. Cu: Steve Martin, Bonnie Hunt, Ashton Kutcher/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/
327.70.21/ 327.70.22)

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ orele: 15.30, 18.45, 22.00
- **Peştele cel mare**, SUA, 2003. Regia: Tim Burton. Cu: Ewan McGregor, Albert Finney, Alison Lohman, Billy Crudup, Danny DeVito, Helena Bonham Carter, Jessica Lange, Marion Cotillard, Robert Guillaume/ ora 17.15
- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ orele: 14.30, 20.00, 22.45
- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ orele: 15.00, 18.15, 21.30
- **Invaziile barbare**, Canada, 2003. PREMIERĂ/ orele: 13.00, 15.15, 17.30, 19.45
- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ ora 22.15
- **Juriul**, SUA, 2003. Regia: Gary Fleder. Cu: John Cusack, Gene Hackman, Dustin Hoffman, Rachel Weisz/ orele: 13.15, 15.45, 18.30 (16, 18 martie)/ orele: 13.15, 15.45, 18.30, 21.15 (17 martie)
- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: Peter Berg. Cu: Dwayne „The Rock“ Johnson, Seann William Scott, Arnold Schwartzenegger/ ora 21.15 (16, 18 martie)
- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 14.15, 16.30, 18.45, 21.00
- **Inimă de urs**, SUA, 2003/ ora 17.45
- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 15.00, 19.30, 22.15
- **Misterele fluviului**, SUA, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: Clint Eastwood. Cu: Sean Penn, Tim Robbins, Kevin Bacon, Laura Linney, Laurence Fishburne/ ora 22.00
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ orele: 13.00, 15.15, 17.30, 19.45 (16, 17 mar-

INSTYTUT POLSKI W BUKARESZCIE
INSTITUTUL POLONEZ LA BUCUREŞTI
Ambasada SUA
SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE
CU SPRIJINUL MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR
CENTRUL CEH
ČESKÉ CENTRUM

EDIŢIA 03
26-28 MARTIE, ora 18:30
SALA RADIO

INTERNATIONAL BLUES FESTIVAL BUCUREŞTI 2004

BIG MAMOU * GEORGE BAICEA BAND * MIDNIGHT EXPRESS
JUKE BOX BAND * VALI RĂCILĂ „SIR BLUES“ – BOTOŞANI
BOGY & JOE – TIMIŞOARA * JD'S BLUES ROOTS – CEHIA
GUITAR WORKSHOP – POLONIA * CHRIS TOFIELD BAND – SUA
BIG–BAND-UL RADIO – DIRIJOR IONEL TUDOR,
SOLIŞTI: ALEX TOMASELLI ŞI HANNO HÖFFER

PREZINTĂ: ANCA ROMECI ŞI ALEXANDRU ŞIPA

BILETELE SE GĂSESC LA CASA DE BILETE A SĂLII RADIO DIN STR. G-RAL BERTHELOT NR. 60-64, TELEFON 314.68.00, ÎNTRE ORELE 12,00-18,00

Parteneri media:

OBSERVATOR CULTURAL
România liberă
INDEPENDENT
CEL MAI TARE GHID B·24·FUN DIN BUCUREŞTI

tie)/ orele: 15.15, 17.30, 19.45, 22.00 (18 martie)

▮ **Apa intunecată**, 2002. Regia: Hideo Nakata. Cu: Mirei Oquchi, Hitomi Kuroki/ orele: 17.00, 22.45

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen/ orele: 13.15, 19.00

▮ **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Tara Reid, Ashton Kutcher, Andy Richter/ ora 18.30

▮ **Cuscrii**, SUA, 2003/ orele: 13.45, 16.15

▮ **Circuite de foc**, SUA, 2004/ ora 20.45

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“

▮ 16 martie, ora 18.00 – în cadrul ciclului de filme „Cultura şi spaţiul german“, vor fi difuzate filmele: **Epoca modernismului – arta în secolul 20**, **Galeria de Artă din Hamburg** şi **Curentul Bauhaus – un mit** (filme prezentate în limba germană). Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Germaniei la Bucureşti

▮ 18 martie, ora 18.30 – în cadrul ciclului de filme „Serile filmului austriac“, va fi difuzată partea a doua a filmului **Marşul lui Radetzky**, 1993. Regia: Axel Corti. Cu: Max von Sydow, Tilman Günther, Charlotte Rampling (film prezentat în limba germană). Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Austriei la Bucureşti, Biblioteca Austriei şi Catedra de Germanistică din cadrul Universităţii Bucureşti

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR

▮ 17 martie, ora 18.00 – Sala Multimedia – **Zapping**, 2002; **Corul pompierilor**, 1998; **Ajutoare umanitare**, 2002

ARAD

▮ **Peştele cel mare**, SUA, 2003/ Dacia

▮ **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge/ Mureşul

BACĂU

▮ **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00

▮ **Inimă de urs**, SUA, 2003/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

CRAIOVA

▮ **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Patria

▮ **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knightley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thornton, Denise Richards, Rowan Atkinson/ Modern

▮ **Asasin în slujba legii**, SUA, 2003. Regia: Michael Oblowitz. Cu: Steven Seagal, Corey Johnson, Kevin Dunn/ Jean Negulescu

DEVA

▮ **Lipit de tine**, SUA, 2003. Regia: Bobby Farrelly, Peter Farrelly. Cu: Matt Damon, Greg Kinnear, Cher, Eva Mendes, Jay Leno, Rhona Mitra/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

▮ **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

▮ **Gothika**, SUA, 2003. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ Victoria

ORADEA

▮ **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Libertatea, Sala A

▮ **Stewardesa**, SUA, 2003. Regia: Bruno Barreto. Cu: Gwyneth Paltrow, Candice Bergen, Christina Applegate, Kelly Preston/ Libertatea, Sala B

▮ **Hâc**, Ungaria, 2003. Regia: Pálfi György. Cu: Ferenc Bandi, Jósef Forkas/ Patria

▮ **Formula 51**, SUA, 2002. Regia: Ronny Yu. Cu: Samuel L. Jackson, Robert Carlyle/ Transilvania

ONEŞTI

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Capitol/ orele: 11.00, 14.30, 18.00

PIATRA NEAMŢ

▮ **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00/ **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003/ ora 20.00

REŞIŢA

▮ **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

▮ **Stewardesa**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

SLATINA

▮ **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

▮ **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Capitol

▮ **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Timiş

▮ **Dulcea saună a morţii**, România, 2003. Regia: Andrei Blaier. Cu: Gheorghe Dinică, Mitică Popescu, Avram Birău, Costel Constantin, Dana Rogoz, Dumitru Rucăreanu, Emil Slotea, Eugenia Şerban, Florian Ghimpu, Florin Zamfirescu, George Alexandru, Gheorghe Visu, Ion Haiduc, Irina Movilă/ Studio

TÎRGU JIU

▮ **Bişniţari în uniformă**, SUA, 2001. Regia: Gregor Jordan. Cu: Joaquin Phoenix, Ed Harris, Scott Glenn/ Victoria

19-22 martie

BUCUREŞTI

▮ **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 21.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24.00 (19, 20 martie)/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (21, 22 martie)

▮ **Veronica Guerin**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Joel Schumacher. Cu: Cate Blanchett, Brenda Fricker, Colin Farell/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45

▮ **Duplex**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Danny DeVito. Cu: Drew Barrymore, Ben Stiller, Harvey Fuerstein/ Studiio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

▮ **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Luceafărul/ orele: 15.00, 17.15, 19.30 (19, 22 martie)/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30 (20, 21 martie)

▮ **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Bucureşti/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30

▮ **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Corso/ orele: 10.45, 13.30, 16.30, 19.30

▮ **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 14.00, 15.30, 17.15, 19.00

▮ **Cuscrii**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (20, 21 martie)/ orele: 15.00, 17.00, 19.00 (19, 22 martie)

▮ **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Favorit/ orele: 14.00, 15.30, 17.15, 19.00

▮ **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00 (19-21 martie)/ orele: 16.00, 18.00 (22 martie)

▮ **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Lumina/ orele: 12.00, 13.45, 15.30, 17.15, 19.15 (19-21 martie)/ orele: 14.15, 16.00, 17.45, 19.15 (22 martie)

▮ **Raport despre starea naţiunii**, România, 2003/ Europa/ orele: 14.30, 16.30, 18.30

ARAD

▮ **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Dacia

▮ **Dulcea saună a morţii**, România, 2003/ Mureşul

BACĂU

▮ **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00/ **Gothika**, SUA, 2003/ ora 20.00

▮ **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003. Regia: James Cox. Cu: Val Kilmer, Kate Bosworth/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUŞ

▮ **Stewardesa**, SUA, 2003/ Bihorul/ (19-21 martie)

CRAIOVA

▮ **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Patria

▮ **Peştele cel mare**, SUA, 2003/ Modern

▮ **Tras pe sfoară**, SUA, 2003. Regia: James Foley. Cu: Edward Burns, Dustin Hoffman/ Jean Negulescu

DEVA

▮ **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

▮ **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

▮ **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003. Regia: Lucian Pintilie. Cu: Victor Rebengiuc, Răzvan Vasilescu, Andreea Bibiri, Coca Bloos/ Flacăra

LUGOJ

▮ **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Victoria

ORADEA

▮ **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A

▮ **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala B

▮ **Medalionul**, SUA, 2003. Regia: Gordon Chan. Cu: Jackie Chan, Claire Forlani, Bey Logan/ Patria

▮ **Inimă de urs**, SUA, 2003/ Transilvania

ONEŞTI

▮ **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould/ Capitol/ orele: 11.00, 14.00, 16.00, 18.00

PETROŞANI

▮ **Bişniţari în uniformă**, SUA, 2001/ Parîngul

PIATRA NEAMŢ

▮ **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00

REŞIŢA

▮ **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 14.00, 18.00

SLATINA

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

▮ **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Capitol

▮ **Risc extrem**, SUA, 2003/ Timiş

▮ **Invaziile barbare**, Canada, 2003/ Studio

TÎRGU JIU

▮ **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Victoria

CINEMATECĂ

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

▮ 18 martie, ora 19.00 – **Moulin Rouge**, SUA, 2001. Regia: Baz Luhrmann. Cu: Ewan McGregor, Nicole Kidman, Caroline O'Connor, David Wenham, Garry McDonald, Jacek Koman

▮ 19 martie, ora 19.00 – **Crimă de înaltă trădare**, SUA, 2002. Regia: Carl Franklin. Cu: Ashley Judd, Morgan Freeman, Amanda Peet, Bruce Davison, James Caviezel

▮ 20 martie, ora 19.00 – **Amor pe contrasens**, 2002. Regia: Emilio Martinez Lazaro. Cu: Ernesto Alterio, Paz Vega, Guillermo Toledo

▮ 21 martie, ora 13.30 – **Drumul spre pierzanie**, SUA, 2002. Regia: Sam Mendes. Cu: Tom Hanks, Anthony LaPaglia, Jude Law, Paul Newman, Stanley Tucci, Tyler Hoechlin

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

▮ 17 martie, ora 18.30 – **Carmina Burana** de Carl Orff, **După-amiaza unui faun** de Claude Debussy, **Tristan şi Isolda** de R. Wagner. Dirijor: Iurie Florea. Regia şi coregrafia: Alexa Mezincescu

▮ 18 martie, ora 18.30 – **Trubadurul** de G. Verdi. Dirijor: Iurie Florea. Regia: Jean Rânzescu

▮ 19 martie, ora 18.30 – **Liliacul** de J. Strauss. Dirijor: Ciprian Teodoraşcu. Regia: John Cox

▮ 20 martie, ora 18.30 – **Lacul lebedelor** de Ceaikovski, spectacol de balet. Dirijor: Cornel Trăilescu. Regia şi coregrafia: Oleg Danovski

▮ 21 martie, ora 18.30 – **Mefistofele** de Arrigo Boito. Dirijor: Cornel Trăilescu. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN“

▮ 17 martie, ora 10.00 – **Pac, poc, pic – Detectivi în Ţara poveştilor**, musical pentru copii de George Popovici şi Lucian Vlădescu. Regia: Constanţa Câmpeanu. Cu: George Niculescu, Valentino Tiron, Cristian Caraman, Cristinel Coman, Cornel Todea, Răzvan Rusu, Iuliana Costiniu, Viorel Ciurdea, Cosette Marinescu, Camelia Mocanu, Ileana Lenghel, Lorendi Rădulescu, Dana Nichifor, Gabriela Tudorache, Jeaninne Bradler, Carmen Buterez, Delia Călina, Lidia Caloianu, Carmen Grigorescu, Cristina Giurgiu, Monica Marin

▮ 18 martie, ora 10.00 – **Frumoasa din pădurea adormită**, musical pentru copii de Silvia Kerim şi Marius Ţeicu. Regia: Nicolae Ciubuc, Daniel Eufrosin. Cu: Eugenia Ilinca, Amelia Antoniu, Paul Lăzărescu, Sorina Micşunescu, Andreea Toma, Elena Siloci, Cosette Marinescu, Cătălin Petrescu, Raluca Herciu, Valentino Tiron

▮ 19 martie, ora 18.00 – **Voievodul ţiganilor** de J. Strauss. Regia: Nicolae Ciubuc. Dirijor: Mircea Luculescu. Cu: Florin Diaconescu, Doina Scripcaru, Gabriela Daha, Matei Nicolescu, Alexandra Savu, Mihnea Lamatic, Claudia Măru Hanghiuc, Nicolae Măgureanu, Daniel Eufrosin, Iuliana Costiniu

▮ 20 martie, ora 18.00 – **Vînzătorul de păsări** de Karl Zeller. Regia: George Zaharescu. Dirijor: Lucian Vlădescu. Cu: Daniel Madia, Silvia Şohterus, Ligia Dună, Orest Pîslariu, Paul Lăzărescu, Anton Zidaru, Alexandra Savu, Viorel Ciurdea, Cristinel Coman, Elena Siloci, Tiberiu Simionescu, Jeaninne Bradler

▮ 21 martie, ora 18.00 – **Floarea din Hawaii** de Paul Abraham. Regia: Nicolae Ciubuc. Dirijor: Lucian Vlădescu. Cu: Mioara Manea-Arvunescu, Florin Georgescu, Anton Zidaru, Ştefan Popov, Gabriela Daha, Bogdan Caragea, Paul Lăzărescu, Claudia Măru-Hanghiuc, Anghel Stoian, Patricia Seymour, Emil Spătaru, Claudia Deleanu, Orest Pislariu, Cătălin Petrescu, Cristinel Coman

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI“

▮ 18 martie, ora 18.30 – **Floare de salcîm** de Constantin Ungureanu. Dirijor: Florian-George Zamfir. Regia: Arabela Tănase. Coregrafia: Ioan Kelemen. Maestru de cor: Pavel Şopov. Dirijor cor copii: Eugenia Manole. Cu: Mihaela Popa, Doina Sărsan, Diana Ţugui, Ioan Cherata, Francisc Cseterki, Alexandru Petre, Ciprian Mocanu, Adrian Zamfir, Ioan Sandu Filip, Dan Cristian Hodrea. Participă: baletul, corul şi orchestra Teatrului şi corul de copii al Liceului de Artă „Marin Sorescu“

▮ 22 martie, ora 11.00 – **Frumoasa din Pădurea adormită**, muzical pentru copii pe un text de Silvia Kerim şi muzica lui Marius Ţeicu. Regia: Migry Avram Nicolau. Coregrafia: Ioan Kelemen. Cu: Ioan Kelemen, Violeta Ţicu, Carmen Roibu, Ionela Truşcă, Eva Ştefănescu, Ioana Ciucă, Stela Teodorescu, Gabriel Marciu, Daniel Cornescu, Alexandru Petre, Teodor Ispas, Nicolae Popa. Vocea prinţesei: Mihaela Popa. Participă: baletul Teatrului

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

▮ 18, 19 martie, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Horia Andreescu. Solist: Florin Croitoru. În program lucrări de: **Ciprian Pop**, **Ceaikovski**, **Dvorak**

▮ 21 martie, ora 11.00 – **concert** educativ pentru elevi. Dirijor şi comentator: Florin Totan. Participă: Orchestra Sinfonia. În program lucrări de: **Haydn**, **Bellini**, **Rossini**, **Mozart**/ ora 19.00 – **recital** de pian susţinut de Iosif Ion Prunner. În program lucrări de: **Mozart**, **Chopin**, **Ravel**, **Brahms**

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

▮ 17 martie, ora 20.00 – **concert** de muzică folk. Participă: Radu Arseni, Felicia Popescu, Bogdan Ciobotaru, Daniel Mănescu, Alexandra Scripcari, Răzvan Bineaţă, Costin Emanuel Bunda, Mircea Ungureanu, Daniel Vasilescu

CERCUL MILITAR NAŢIONAL

▮ 18 martie, ora 18.00 – Sala de spectacole – **concert** de chitară clasică susţinut de clasa de chitară clasică a Cercului Militar Naţional, condusă de Sorin Constantinescu

LĂPTĂRIA ENACHE

▮ 18 martie, ora 22.00 – **Special Jazz Evening**. Participă: Mariana Sârbu (voce), Andrei Tudor (pian), Miguel Jorge Nougues (pian)

▮ 21 martie, ora 22.00 – **Special Jazz Evening**. Participă: Johnny Răducanu & Friends

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU“

▮ 22 martie, ora 18.00 – Aulă – **Audiţia, o aventură** (IV), concert susţinut de Ansamblul „Traiect“. În program lucrări de: **Sorin Lerescu**, **Frederik Schwenk**, **Laurenţiu Gondiu**, **Wolfgang Andreas Schultz**, **Dan Dediu**

PALATUL ŞUŢU

▮ 17 martie, ora 18.00 – **recital** de pian susţinut în cadrul Stagiunii Muzicale „Iosif Sava“ a Fundaţiei ACCUMM. Solişti: Anca Săftulescu, Valeria Vetrici, Florin Podgoreanu, elevi ai Liceului de Muzică „George Enescu“, prof. Ileana Busuioc. În program lucrări de: **Brahms**, **Chopin**, **Bach**, **Beethoven**, **Prokofiev**

TEATRUL NOTTARA

▮ 16 martie, ora 21.00 – Sala „George Constantin“ – **concert** susţinut de Nicu Alifantis

CLUJ-NAPOCA

FILARMONICA DE STAT „TRANSILVANIA“

▮ 16 martie, ora 19.00 – Biserica Evanghelică – **concert** cameral susţinut de Cvartetul Transilvan. În program: **Haydn**

▮ 19 martie, ora 19.00 – Casa Studenţilor – **recital** de pian susţinut de Viniciu Moroianu. În program lucrări de: **Mozart**, **Prokofiev**, **C. Porumbescu**, **Liszt**

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI"

- 19 martie, ora 11.00 – **concert-lecție**. Dirijor: Florian-George Zamfir. Participă: orchestra Teatrului

TIMIȘOARA

FILARMONICA BANATUL

- 19 martie, ora 19.00 – Sala CNA „Ion Vidu" – **concert** simfonic. Dirijor: Emil Simon. Solistă: Manuela Iana Mihăilescu. În program: **Beethoven**
- 20 martie, ora 10.00 – concert-lecție cu tema **Forme și genuri muzicale folclorice**. Prezintă: Remus Grosu

DEZBATERI

BUCUREȘTI

CERCUL MILITAR NAȚIONAL

- 18 martie, ora 17.15 – Sala de cinema – în cadrul programului cultural „Ștefan cel Mare – Comemorare 500 de ani", conferința cu tema **Ștefan cel Mare – ctitor și protector al culturii**, susținută de Petre Otu. Eveniment urmat de proiecția filmului artistic **Ucide-mă cu tandrețe**, SUA, 2003

GALERIA ETAJ 3/4

- 18 martie, ora 18.00 – **conferința** cu tema **Cetățean, drept, cultură**, susținută de Beltrán Gambier (Spania). Conferința va fi urmată de o masă rotundă cu același titlu. Moderator: Mariana Celac. Participă: Nicolae Lascu și Elisabeta Stănciulescu. Eveniment organizat de Institutul Cervantes și Muzeul Național de Artă Contemporană

INSTITUTUL DE CERCETĂRI POLITICE

- 16 martie, ora 17.00 – **conferința** cu tema **Regionalism in comparative perspective. Historical and theoretical approaches**, susținută de Harald Kleinschmidt (University of Tsukuba, Japonia)

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

- 16 martie, ora 18.30 – **conferința** cu tema **Tradiții în India antică**, susținută de Carmen Balotescu. Eveniment organizat de Asociația Culturală „Noua Acropolă"

CLUJ-NAPOCA

CAFÉ PARIS

- 17 martie, ora 18.00 – **dezbatere** cu tema **De la mîntuirea sufletului la fitness**. Participă: Ciprian Mihali, Mihaela Frunză, Valentina Bumbaș-Vorobiov (Departamentul de Filozofie al Universității „Babeș-Bolyai"). Eveniment organizat de Centrul Cultural Francez

EXPOZIȚII

BUCUREȘTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – Mircea Ignat, **sculptură**, 19 martie-1 aprilie. Vernisaj: 19 martie, ora 17.00

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Parter – Ioana Crăciun Dobrescu, **pictură**, pînă în 18 martie/ Radu Teodorescu, **design**, 19 martie-1 aprilie

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – Melania Băiașu, **pictură**, 16 martie-1 aprilie. Vernisaj: 17 martie, ora 17.00

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – *Banchet*, Ioana Bătrînu, **pictură**, 16-29 martie. Vernisaj: 16 martie, ora 17.00

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Petru Damir, **pictură**, pînă în 16 martie/ Călin Popovici, **grafică**, 17-30 martie

GALERIA OCCIDENT (Str. Occidentului Nr. 11; tel: 212.59.23) – *Călătorii citadine*, Ludmila Grăjdan Ionescu, **pictură**, pînă în 19 martie

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Camelia Darie, **pictură religioasă**, pînă în 23 martie

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – Manuela Paula Moscal, **pictură**, pînă în 24 martie. Vernisaj: 16 martie, ora 17.00

GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (B-dul Aviatorilor Nr. 57, tel: 260.12.87) – *Desene inedite*, Horia Bernea, pînă în 10 aprilie

GALERIA ETAJ 3/4 (Bd. N. Bălcescu Nr. 2, tel: 312.67.15) – *150 de ani de fotografie în Spania*, **fotografie**. Eveniment organizat de Institutul Cervantes și Editura Lunwerg (Spania) în colaborare cu Ministerul Culturii și Cultelor din România și Muzeul Național de Artă Contemporană

GALERIA ARTIS – *InSemn*, Nora Blaj Demetrescu și Slavenca Petre (Republica Moldova), **pictură**, 19 martie-1 aprilie. Curator: Corneliu Antim. Vernisaj: 19 martie, ora 18.00

H'ART GALLERY (Str. Mihai Eminescu Nr. 105-107, tel: 210.83.51) – *Doggy Fashion*, Alina Buga, **pictură**

KALINDERU MEDIALAB (Str. Dr. Vasile Sion Nr. 2-4) – *[R][R][F] – 2004 XP. [Remembering-Repressing-Forgetting] experimental global networking project* by Agricola de Cologne (**net art, streaming, arhiva video RRF**), pînă în 29 martie. Eveniment organizat de Muzeul Național de Artă Contemporană

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR (Șos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Aurel Cojan*, **pictură, caiete de schițe, material documentar**, pînă în 15 aprilie

MUZEUL NAȚIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53; tel: 312.43.27) – Corp Știrbei – *Vibrația optică, dincolo de gest*, Alicia Caballos, Paula Santiago, David Birks, Tomás S. López Rocha, Francisco Javier Morales, Carlos Fernando Vargas și Rodrigo Medina Caraballo, expoziție de **artă plastică contemporană mexicană**, pînă în 21 martie/ Galeria de Artă Europeană – *Surse etnografice românești în grafica secolului al XIX-lea*, pînă în iunie/ Galeria de Artă Românească Modernă – *Grafica modernistă în România anilor 1930-1940/ Cehii în România*, Pavel Hroch, **fotografie**, 16 martie-4 aprilie. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Ceh. Vernisaj: 16 martie, ora 15.30

MUZEUL NAȚIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spațiile expoziționale – Margareta Sterian, **grafică**, pînă în 10 aprilie/ *Pietonul praghez*, Jiri Vsetecka, pînă în 17 martie/ Salonul Cerchez – *Ion Miclea – cărțile și fotografiile mele*, **fotografie**, pînă la sfîrșitul lunii aprilie

MUZEUL NAȚIONAL AL SATULUI „DIMITRIE GUSTI" – *Taina ascunsă a Maramureșului*, Dan Aurel, **pictură, desen, sculptură**, pînă în 31 martie

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE (Calea Victoriei Nr. 12, tel: 315.82.07) – *Holocaust 1933-1945. Curajul de a-ți aduce aminte*. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul „Simon Wiesenthal" (Israel) și Federația Comunităților Evreiești din România, pînă la sfîrșitul lunii martie

MUZEUL NAȚIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.96.52) – *Poetica Magna – Nichita Stănescu*, expoziție **documentară** (fotografii, manuscrise, documente inedite, obiecte), pînă în 31 martie/ Rotondă – *Caragiale – O noapte furtunoasă – 125*, expoziție **documentară** (afișe, programe de teatru, imagini din spectacole, documente din arhiva MNLR, tipărituri, periodice)

PALATELE BRÂNCOVENEȘTI DE LA PORȚILE BUCUREȘTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Icoana Nașterii – Nașterea Icoanei*, expoziție de grup, pînă în luna aprilie/ *Salonul de primăvară – Mogoșoaia 2004*, expoziție de grup, **pictură, sculptură, ceramică, tapiserii**, pînă în 15 mai

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER" (Str. Batiștei Nr. 15) – *Icoane pe sticlă*, expoziție de **pictură** a elevilor claselor V-VIII ai Colegiului German Goethe, pînă în 18 martie. Coordonator: Carmen Croitoru/ *Prezențe cotidiene în România*, Katharina Löschl (Austria), **fotografie**, pînă în 18 martie

CERCUL MILITAR NAȚIONAL (tel: 313.86.80) – Galeria artelor – *Salonul bucureștean de grafică* (**desen, gravură, peniță, peniță-laviu, cărbune, grafică-color**), expoziție de grup, 9 martie-1 aprilie. Vernisaj: 9 martie, ora 17.30/ Sala foaier – *Drumul Crucii*, Liviu Vâja, **pictură**, pînă în 28 martie/ Sala rondă – Silviu Batariuc, **pictură**, pînă în 28 martie

INSTITUTUL FRANCEZ (Bd. Dacia Nr. 77, tel: 210.02.24) – Hol – *Paris dans Bucarest*, George Vasilache, **fotografie**, 20 martie-3 aprilie. Curator: Vlad Alexandrescu. Eveniment organizat de Asociația Română a Cercetătorilor Francofoni în Științe Umane. Vernisaj: 20 martie, ora 12.00

INSTITUTUL GOETHE (Str. Henri Coandă Nr. 22, tel: 210.40.47) – *30 de ani de apartenență a Germaniei la Organizația Națiunilor Unite*, expoziție itinerantă a Ministerului Federal de Externe, pînă în 31 martie. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Germaniei la București

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ (Aleea Alexandru Nr. 41) – *Repertoriu*, Mario Lamorgese, **pictură**, pînă în 25 martie

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Ion Mihalache, **pictură**, pînă în 26 martie

BRAȘOV

GALERIILE DE ARTĂ VICTORIA (B-dul Victoriei Nr. 10) – Sala Mare – Aurelia Stoie Mărginean, expoziție de **portrete** și **crochiuri** a unor personalități brașovene, pînă în 17 martie/ Sala mică – Tîrgul de artă *Primăvara 2004*, **pictură, sculptură, ceramică, iconografie, grafică, artă decorativă**, pînă în 17 martie

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Sala Mare – *Linia de vedere 2 – Roz cenușiu*, expoziție de grup, **pictură**, pînă în 26 martie

GALERIA UAP – FILIALA INTERJUDEȚEANĂ CLUJ-BISTRIȚA-ZALĂU – *Tîrgul de primăvară*, pînă la sfîrșitul lunii aprilie

GALERIA „CASA MATEI" (Str. Matei Corvin Nr. 6) – *Horia Bernea în colecția dr. Sorin Costina*, pînă la sfîrșitul lunii martie. Eveniment organizat de Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca și Fundația AXA, Bistrița

GALERIA ATAȘ – expoziție de grup, pînă în 2 aprilie

CRAIOVA

GALERIA DE ARTĂ – expoziție de grup a artiștilor Filialei Craiova, **pictură, grafică, sculptură**, pînă în 16 martie

PIATRA NEAMȚ

GALERIILE DE ARTĂ – expoziție de grup, **pictură**, pînă în 25 martie

LANSĂRI

BUCUREȘTI

ArCuB

- 17 martie, ora 11.00 – **lansarea** lucrării **Album Memorial**, realizată de Asociația Foștilor Deținuți Politici din România, Editura Ziua

BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ NAȚIONALĂ „I.C. PETRESCU"

- 16 martie, ora 10.00 – Sala „Istrate Micescu" – **lansarea** cărții **Nemuritorii (Medici în recluziune** (vol. II) de Gheorghe Penciu. Prezintă: C.D. Zeletin, Radu Cârneci, Elis Râpeanu, Nicolae Dragoș, Pan Izverna, George Corbu, Mihai Stan, George Anca

MUZEUL NAȚIONAL AL LITERATURII ROMÂNE

- 18 martie, ora 14.00 – Rotondă – **lansarea** volumului **Muzeul de păstrăvi – Scrisori din lazaret** (poeme în proză) de Theodor Răpan, Editura Semne, 2004. Ilustrația: Damian Petrescu. Prezintă: Tudor Opriș, Vladimir Alexandrescu, Aurelian Titu Dumitrescu, Pr. Niculae Constantin, Mihai Nenoiu, Nicolae Macovei
- 19 martie, ora 14.00 – Rotondă – **lansarea** volumului de versuri **Pasăre liberă** de Iustin Moraru, Editura Cartea Românească, 2004. Prezintă: Dan Cristea, Tudor Jebeleanu, Alexandru Condeescu. La pian: Doina Profir. Recită: Simona Tatu Kyraly

UNIUNEA SCRIITORILOR

- 18 martie, ora 16.00 – **lansarea** volumului **Opere alese, I. Proză scurtă** de Slawomir Mrozek, Editura Curtea Veche. Traducere: Stan Velea. Participă: E.S. Jacek Paliszewski (ambasadorul Republicii Polone), Eugen Uricaru, Tudor Octavian, Grigore Arsene, Nicolae Mareș, Stan Velea, Cristina Godun. Eveniment organizat de Institutul Polonez

SERI CULTURALE

BUCUREȘTI

CLUB A

- 19 martie, ora 18.00 – **întîlnire** cu Angela Marinescu. Invitați: Ruxandra Novac și Răzvan Țupa

IAȘI

CENTRUL CULTURAL GERMAN

- 17 martie, ora 18.00 – întîlnire cu scriitoarea Karin Gündisch, care va citi din romanul său **Im Land der Schokolade und Bananen**. Eveniment organizat în colaborare cu Societatea Culturală Româno-Germană

COLEGIUL NAȚIONAL

- 16 martie, ora 13.00 – întîlnire cu scriitoarea Karin Gündisch, care va citi atît în limba germană, cît și în limba română din romanul său **Was im Gedächtnis bleibt/Trasee ale memoriei**. Eveniment organizat de Societatea Culturală Româno-Germană în colborare cu Centrul Cultural German

FESTIVALURI

BUCUREȘTI

FESTIVALUL DE MUZICĂ CLASICĂ PROMETHEUS

ediția a II-a

16-19 martie

CLUBUL PROMETHEUS:

- în urma unei preselecții participă 12 concurenți. Cîștigătorul premiului întîi va fi nominalizat pentru Marile Premii Prometheus, la secțiunea Opera Prima, domeniul muzică
- organizator: Fundația Anonimul

ARAD

SĂPTĂMÎNA MONDIALĂ A AUTORILOR DE AZI

20-27 martie

Evenimente în Arad:

- 20 martie, ora 11.00 – Biblioteca Județeană – lectură publică (fragmente de texte ale autorilor din **Les Auteurs de l'Ombre**/ ora 18.00 – Teatrul de Stat, Sala Studio – **L'Impromptu de l'Alma** de Eugen Ionescu. Regia: Cornel Todea. Cu: Cristian Irimia, Mihai Verbințchi, Lucian Ifrim, Florin Busuioc, Anca Zamfirescu, Cornel Todea. Spectacol al Teatrului „Ion Creangă", București
- 21 martie, ora 18.00 – Teatrul de Stat, Sala Studio – **Théâtre sans animaux** de Jean-Michel Ribes. Regia: Cornel Todea. Spectacol al Teatrului „Ion Creangă"
- 22 martie, ora 18.00 – Café Littéraire – *one man show* Pascal Coulan
- 23 martie, ora 18.00 – Teatrul de Stat, Sala Mare – **Binefăcătorul** de Liana Didilescu. Cu: Christophe Marechal, Răzvan Rusu
- 24 martie, ora 18.00 – Teatrul de Stat, Sala Studio – **Soare o dată la două zile** de Pascal Coulan. Regia: Liana Didilescu. Cu: Angela Petrean, Bogdan Costea
- organizatori: Asociația „Les Auteurs de l'Ombre" (Franța), Asociația Culturală AMIFRAN, Centrul Cultural Județean Arad

Turneul „Binefăcătorul", producție AMIFRAN:

- 20 martie, ora 21.00 – ArCuB – **Binefăcătorul** de Liana Didilescu. Cu: Christophe Marechal, Răzvan Rusu
- 21 martie, ora 19.00, la Teatrul Ariel din Tîrgu Mureș
- 22 martie, ora 19.00, la Casa Studenților din Cluj-Napoca
- 24 martie, ora 19.00, la Casa Studenților din Timișoara

FOCȘANI

GALELE TEATRALE FOCȘĂNENE

ediția a VIII-a

22-26 martie

SALA MARE A ATENEULUI POPULAR „MR. GH. PASTIA":

- 22 martie, ora 18.30 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuț, Ion Caramitru. Spectacol al Teatrului Bulandra, București

LICITAȚII

BUCUREȘTI

CASA ALIS

- 21 martie, ora 11.00 – licitație de opere de artă. Printre lucrări:
- sculptură: **Ion Vlasiu**, „Portretul lui Octavian Goga", ipsos patinat (295 euro); **Celine Emilian**, „Portret de femeie", piatră cu soclu de piatră (350 euro); **Ion Dimitriu Bârlad**, „Ultima grenadă a Caporalului Mușat", bronz patinat (495 euro); **Peer Merloe**, „Egretă", lemn patinat (115 euro); **Alexandru Severin**, „Sărutul", ipsos patinat (150 euro); **Ion Georgescu**, „Vasile Alecsandri", teracotă (300 euro)
- pictură-grafică: **Petre Hârtopeanu**, „Vas cu flori", ulei pe carton (250 euro); **Antoine Cardon**, „Nuntă la țară", gravură color (225 euro); **Pan(dele) Ioanid**, „La horă", ulei pe carton (250 euro); **Gh. Ionescu Doru**, „Pădure", ulei pe carton (200 euro); **Partog Vartanian**, „La malul apei", ulei pe carton (375 euro); **Rudolf Schweitzer-Cumpăna**, „Paharul cu vin", ulei pe carton (400 euro); **Nicolae Vermont**, „Pe gînduri", ulei pe carton (700 euro); **Ignat Bednarik**, „La un pahar", acuarelă (400 euro); **Utagawa Kuniyoshi**, „Minamoto și Yoshitsune", stampă (150 euro); **N. Dimitriu**, „Casă pe malul lacului", ulei pe carton (225 euro); **Gheorghe Tomaziu**, „Băiat șezînd", tuș (125 euro); **Henri H. Catargi**, „Acropolis", acuarelă și creion (100 euro); **Nicolae Enea**, „În ogradă", ulei pe carton (250 euro); **Grigore Negoșanu**, „Pe potecă", ulei pe pînză (250 euro); **Petre Iorgulescu-Yor**, „Interior", ulei pe carton (1.250 euro); **Leon Al. Biju**, „Cană cu crizanteme", ulei pe carton (345 euro); **Laura Cocea**, „Peisaj", ulei pe carton (175 euro); **M. Elian de la Grue**, „Profil de femeie", ulei pe pînză (225 euro); **Theodor Pallady**, „Qui est il?", peniță (150 euro); **V. Morozov**, „Vas cu pînze", ulei pe pînză (500 euro); **Ileana Cojan**, „Cană cu flori", ulei pe pînză (150 euro); **Arthur Mendel**, „Spaniol", ulei pe pînză lipită pe carton (275 euro); **Corneliu Baba**, „Nud", cărbune (150 euro); **Raul Lebel**, „Dans popular", ulei pe carton (300 euro); **Rudolf Schweitzer-Cumpăna**, „Căruță cu cal", ulei pe carton (1.450 euro); **Ecaterina Cristescu Delighioz**, „Nud culcat", acuarelă (200 euro); **Ștefan Dimitrescu**, „Casă pe deal", cărbune (175 euro); **Lucia Dem Bălăcescu**, „Gloxinia", ulei pe pînză (750 euro); **Wolff Karoly**, „Portretul doamnei M.A.", ulei pe pînză lipită pe carton (400 euro)
- operele vor fi expuse în zilele de 19, 20 martie, orele 10.00-18.00

TV

TVR CULTURAL

- 16 martie, ora 23.40 – concert simfonic susținut de Orchestra Națională Radio. Dirijor: Emil Simon. Solistă: Cristina Anghelescu. În program lucrări de: Mozart – **Concertul nr. 7 în Re major K.V. 271**, Ravel – **Alborada de gracioso** și **Rapsodia spaniolă**

Redacția nu-și asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediției.

Altfel de mărturii despre comunism

LUMINIȚA MARCU

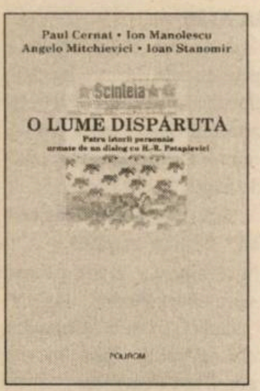

Paul CERNAT, Ion MANOLESCU, Angelo MITCHIEVICI, Ioan STANOMIR

O lume dispărută. Patru istorii personale urmate de un dialog cu H.-R. Patapievici

Editura Polirom, Colecţia „Egografii",
Iaşi, 2004, 466 p.

Paul Cernat, Angelo Mitchievici, Ion Manolescu şi Ioan Stanomir au publicat la Polirom o nouă carte, în continuarea proiectului lor mai vechi de recuperare a trecutului comunist: **O lume dispărută. Patru istorii personale urmate de un dialog cu H.-R.Patapievici**, în care îşi povestesc, fiecare în felul lui, copilăria şi adolescenţa petrecute înainte de '89. Reiau deci şi dezvoltă capitolele memorialistice din cartea lor mai veche, **În căutarea comunismului pierdut** (2002), mizînd, de data asta, numai pe acest tip de scriitură personalizată, lăsînd la o parte eseurile şi studiile neutre, ştiinţifice.

Prin felul în care e scrisă (memorialistică de foarte bună calitate, recuperare nonficţională a istoriei), prin atitudine (lipsită de patetisme, analitică, sinceră şi firească) şi mai ales prin subiect (copilăria şi adolescenţa într-o ţară comunistă), tot acest proiect trezeşte admiraţie şi propune o reţetă de literatură care s-ar putea să aibă un real succes de public (românesc şi poate nu doar românesc, dacă ne gîndim la succesul filmului **Good bye, Lenin!**).

Iniţiativa lor e contaminantă, efortul de recuperare a unui trecut comun, din care toţi am apucat o felie mai mare sau mai mică, e un demers care nu va rămîne fără replici şi în care ne regăsim foarte mulţi din aceeaşi familie. Cel puţin cei care avem azi măcar 20 de ani.

Textele lor îndeamnă cititorul la o rememorare analitică a ce a însemnat comunismul în viaţa fiecăruia, la decriptarea acelor coduri pe care fiecare le-am internalizat chiar şi în urma unui contact minimal cu lumea şi cu pseudo-valorile regimului.

Într-o societate mai puţin uitucă, mai lucidă şi mai reactivă decît este societatea românească în acest moment, **O lume dispărută** (împreună cu alte cărţi cu subiect asemănător, care au apărut în ultimul timp) ar putea provoca un adevărat val de poveşti personale asemănătoare, şi ar da drumul la supapa care a zăgăzuit pînă acum, la nivelul mentalului colectiv, analiza trecutului recent.

Universul României socialiste

La nivelul lumii despre care scriu cei patru, s-ar potrivi foarte bine acel tip de analiză de text pe care ne-o propuneau doamnele profesoare în gimnaziu, pe urmele lui Călinescu, şi anume „universul operei". Pentru că ei fac un inventar al obiectelor care populează ultimii ani ai comunismului, într-o ţară totalitară, cenuşie, săracă, cu oameni speriaţi, care stau la coadă şi ascultă Europa Liberă pe furiş (şi totuşi cu sonorul dat la maxim). E un fel de Olimp decăzut, în care zeităţile absurde (bune sau rele) se numeau Brifcor şi Cico, Gumela şi Pif, revistele **Cutezătorii** şi **Luminiţa**, blugii originali şi blugii româneşti, treapta I şi a II-a, pionierii, UTC-iştii şi şoimii patriei, televiziunea sîrbă şi bulgară, filmele pe video, pasta de dinţi Optima şi săpunul Cheia, bicicletele Pegas, bombonelele Tic-Tac văzute pe geamul *Shop*-urilor, sticlele de Pepsi, bananele şi portocalele de ziua conducătorului iubit (şi mai tîrziu nici atunci), demolările de coşmar etc. Foarte puţine au supravieţuit din toate astea (poate Eugeniile, poate ciocolata Rom, şi nici acelea, cu inconfundabilul gust al lipsei de gust de pe vremea lui Ceauşescu), de aceea poveştile lor au acel aer de *old curiosity shop* care le face să pară exotice, deşi au trecut mai puţin de 15 ani de la marea schimbare. E curios, pentru oricine nu a cunoscut lumea comunistă, atît de redusă la nişte linii esenţiale şi atît de sărăcită ca obiecte şi culori, felul în care patru copii diferiţi au, pînă la urmă, amintiri atît de asemănătoare. Paul Cernat e ploieştean şi bucureştean, Angelo Mitchievici e craiovean şi trăieşte în cîteva oraşe din sud, Ioan Stanomir îşi petrece prima copilărie şi vacanţele la Focşani, Ion Manolescu e bucureştean get-beget. Părinţii lor sînt în general intelectuali, unii chiar cu ascendenţe „burghezo-moşiereşti", nu sînt nici unii privilegiaţi ai sistemului (poate că ar fi fost interesant să fi avut şi povestea unui copil de ştab), chiar dacă se simt unele diferenţe „de clasă", chiar dacă unii stau mai mult la cozi, iar alţii sînt mai feriţi de astfel de griji. Toţi au obsesia Occidentului, a produselor de calitate, a culorilor din lumea liberă, pe care le întrezăresc într-o revistă rătăcită sau în crîmpeie prinse la televiziunile vecine. E foarte dureros să vedem şi cu această ocazie că am stat cel mai prost dintre toate ţările comuniste, că lipsurile, sărăcia, totala opacitate faţă de Occident au fost în România mai exagerate decît oriunde şi că Bulgaria reprezenta o oportunitate turistică pentru România comunistă. Şi iarăşi, foarte trist e faptul că ne-am putea aminti cu greu un singur obiect produs de economia noastră şi care să fie dorit de alte popoare. N-am avut nici măcar guma sîrbească sau televiziunea bulgară, n-am avut nimic care să trezească admiraţia, doar un absurd demn de Eugen Ionesco.

Patru feluri de reconstituire

Deşi scriu despre aceleaşi lucruri şi universul este dezolant de monoton, cei patru scriitori reuşesc să-şi contureze voci foarte distincte.

Paul Cernat e un fel de copil sucit, care trăieşte din cea mai fragedă pruncie într-un fel de dizidenţă încăpăţînată faţă de sistem. Se fereşte de funcţii, nu vrea să fie comandant de pionieri, nu vrea să recite pentru Partid şi nici să deseneze pe asfalt porumbei ai păcii, dezertează dintr-o coloană care se îndrepta spre defilare, refuză orice consacrare socială care ar implica pactul cu sistemul. De aici o laşitate permanentă, o retractilitate specială, dar şi o trăire rafinată, cu totul cuceritoare, a vieţii private: „Farmecul crepuscular al acelei epoci vine, pentru mine, din interstiţiile ei, din resemnarea cuminte cu o realitate care părea eternă, din *kitsch*-ul ei mărunt, domestic, sentimental, clişeizat."

Dar dacă Paul Cernat e un resemnat, un discret, Ion Manolescu e un rebel căzut fără voia lui într-un liceu preponderent feminin („Zoia Kosmodemianskaia"), în care nu se mai întîmplă nimic eroic, prins în periculoase ore de sport sau în „tembele şi inutile luni de practică productivă". Tonul lui e de multe ori dur şi un fel de amărăciune dublată de un umor tăios marchează amintirile unui adolescent care tîrăşte comunismul după el ca pe o „boală murdară şi halucinantă".

Angelo Mitchievici e cel mai metaforic dintre toţi, textul lui e marcat de un stil arborescent, cu volute spectaculoase, foarte liric şi nostalgic, departe de umorul lui Paul Cernat, dar şi de incisivitatea lui Ion Manolescu. El pare că-şi problematizează cel mai mult trecutul şi, în acelaşi timp, pare că zăboveşte cel mai mult în mijlocul acestui trecut de care pare că nu e desprins cu totul. Mitchievici e şi cel mai sensibil la oroarea regimului, cel care internalizează cel mai mult absurdul din jur. E marcat, de pildă, de situaţia grotescă a părinţilor, care nu-şi pot face buletin pe propria casă, ci trebuie să-şi facă la locul de muncă, în alt oraş, şi implicit să alerge după raţia de alimente acolo, e marcat de cozile neverosimile şi e fascinat de o doamnă Stavrache din vechea burghezie. Iar observaţiile lui sînt cîteodată de mare efect: „La prînz, muncitorii ieşeau să cumpere cîte ceva într-o pauză de lucru. Mîncau fasole la borcan. Conserve care zăceau cu lunile în rafturi, sfidînd orice termen de garanţie. Stăteau pe vine, rezemaţi cu spatele la zid, în salopetele lor pline de ancestrale pete de ulei, cu mîinile asprite de şpan, negre de vaselină, de păcură. Îşi ştergeau nasul sau buzele cu mîneca, duhneau, dospeau, trăgeau vînturi. Privirile lor abulice păreau să nu se agaţe de ceva anume, din cînd în cînd scoteau cîte un rîgîit sonor, cu naturaleţea hipopotamilor suflînd vajnic pe sub nasul crocodililor prudenţi, semn oricum de satisfacţie trupească, de dialog cu elementele".

În fine, Ioan Stanomir scrie un text la graniţa eseului, cu inserţii din dicţionare politice şi tratate de socialism ştiinţific, punînd în oglindă limba de lemn şi propaganda epocii cu realităţile filtrate de amintirea unui martor. Voit neliteraturizant, Stanomir reuşeşte un tip de scriitură cu adevărat de invidiat, de o claritate rară, cu umor şi nostalgie bine dozate. Atunci cînd scrie despre vacanţele medeleniene într-un oraş de provincie, el reuşeşte poate cele mai emoţionante pasaje din carte, iar cînd se întoarce la şcoală şi în Bucureşti, decupajele lui sînt memorabile: „Între istoria RSR şi copilăria/adolescenţa mea, punctele de intersecţie se nasc în marginea marii istorii. Ceea ce rămîne, în cele din urmă, din anul pe care îl reconstruiesc retrospectiv este persistenţa unei prezenţe: în fiecare clasă din România socialistă, tabloul secretarului general este un reper inconturnabil. Sistemul se concentrează în granulaţia unui portret oficial".

Pe cît de mult mi-a plăcut această carte, care mi-a dat pentru prima oară sentimentul unei identităţi de preocupări şi, poate, chiar al existenţei unei generaţii postdecembriste, pe atît n-am înţeles rostul interviului de la sfîrşitul cărţii cu H.R. Patapievici. În afară de faptul că la nivelul textului se repetă neplăcut pasaje care apar şi în interiorul cărţii, există şi o inconsecvenţă la nivelul vocilor (şi al vîrstelor, şi al nivelului de implicare socială în regim). Se vede bine că cei patru vorbesc altfel şi au un *background* diferit, iar firescul şi umorul tonului lor e oarecum în contradicţie cu afectarea cam bombastică din care Patapievici şi-a făcut deja un stil.

Cu cîţiva ani mai tînără

Ce aş scrie eu dacă ar fi să reiau exerciţiul de rememorare pe care îl propun cei patru scriitori în cartea lor? Eu nu am prins UTC-ul, eram în clasa a VI-a în 1989, iar amintirile mele din adolescenţă sînt legate mai ales de lumea nouă, de lumea care a venit după Revoluţie, de primele portocale libere şi de şireturile fosforescente la adidaşi. Revoluţia mi-a distrus visul de a deveni comandantă de unitate, „job" spre care mă îndreptam cu paşi repezi în clasa a V-a. Aşteptam cu înfrigurare Congresul al XV-lea pentru că nu ştiu de ce credeam că tovarăşa ne va anunţa, într-un moment de inspiraţie şi în calitate de ministră a învăţămîntului, că a hotărît să scoată uniformele în afara legii. Credeam cu tărie că ea, ca femeie, va face lucrul ăsta. La 10 ani cîţi aveam atunci şi înconjurată în familie de femei cochete, mi se părea că orice femeie se gîndeşte numai la haine şi deci şi tovarăşa. Nu ştiu de ce, contrar părerii generale, o vedeam pe dumneaei într-o lumină mai bună decît pe dumnealui. Îmi amintesc cum ascultau părinţii mei Europa Liberă, dar eu nu înţelegeam nimic, ştiu doar că se făcea ceva secret. Mai ştiu cum, cu imaginaţia mea complet scăpată din frîu, mi-am închipuit că, într-o crăpătură din zidul casei noastre, s-ar ascunde un pistol şi am spus chestia asta şi altor copii. Noroc cu nişte părinţi binevoitori care i-au anunţat pe ai mei la timp. În 1990, la olimpiada de română, n-a mai fost nevoie să bag fraza obligatorie cu tovarăşul, pe care, cu un an înainte, o folosisem firesc, pe undeva prin mijlocul unui comentariu la **Pastelurile** lui Alecsandri, şi luasem 10. După 1989 am continuat să fiu premiantă a acestei olimpiade, dar frazele obligatorii deveniseră acum cele din Cioran, Eliade şi chiar Heidegger.

Probabil aş găsi suficient material ca să vorbesc şi eu, la rîndul meu, venită cu o generaţie mai tîrziu, despre contaminarea cu incredibila lume comunistă. Dar staţi să vedeţi ce comori ascunde lumea democratică văzută prin ochii unui tînăr neliniştit...

Salvaţi Parcul Carol! Salvaţi statul de drept!

Iniţiatorii Asociaţiei „Solidaritatea pentru libertatea de conştiinţă"
organizează
duminică 21 martie, cu începere de la orele 12.00,
o demonstraţie-plimbare în Parcul Carol pentru a protesta faţă de iniţiativa de construire a Catedralei Mîntuirii Neamului într-un perimetru declarat monument şi care ar trebui, în consecinţă, respectat şi protejat.

Vor fi acolo părinţi, bunici, copii, studenţi, biciclişti, căţei, baloane, floricele, antren! Tema zilei va fi **Păstraţi parcul pentru plimbare**, aşa că aduceţi-vă mamele, copiii, prietenii şi copiii prietenilor!

Bucureştenii au nevoie de spaţii verzi, altfel atît de rare, pentru a se plimba, recrea şi respira un aer curat. Construcţia catedralei în Parcul Carol ar modifica destinaţia unuia dintre cele mai frumoase locuri ale capitalei. Institutul Astronomic al Academiei Române ar fi grav şi iremediabil afectat de lucrări, aflîndu-se la cca 150 m de proiectata ctitorie. Mausoleul Eroilor Comunişti ar trebui transformat într-un Monument al victimelor comunismului! Istoria trebuie asumată, nu dărîmată şi ocultată.

Demersul nostru este apolitic şi neutru din punct de vedere religios. Sînt chemaţi ortodocşi, catolici, protestanţi, atei, agnostici, persoane responsabile, indiferent de confesiune şi convingeri, pentru a susţine respectarea legii, a demnităţii comunităţii ştiinţifice din România şi a drepturilor bucureştenilor la un aer curat şi la spaţii verzi.

Pentru detalii privind obiecţiile juridice şi de principiu pe care le susţinem, vă invităm să vizitaţi site-ul www.humanism.ro. Contact: Tel.: 326 78 65, 0723-399 138;
E-mail: remuscernea@humanism.ro

NR. 213

OBSERVATOR

CULTURAL

23.03.-29.03.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei

www.observatorcultural.ro

Catedrala Mîntuirii Neamului contra Parcului Carol

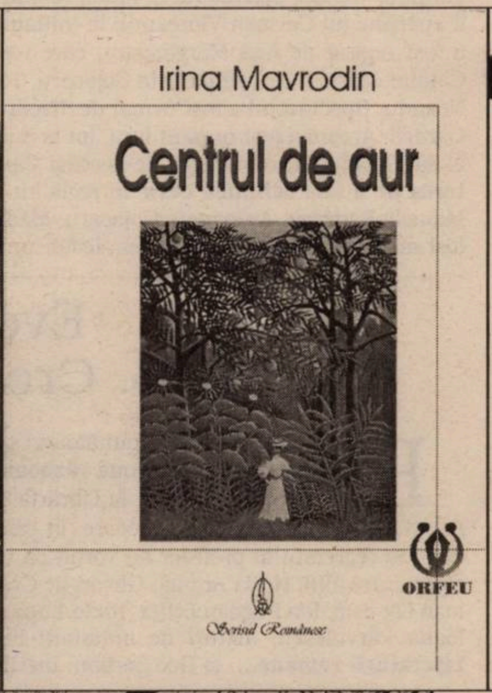

Irina Mavrodin

Centrul de aur

Scrisul Românesc

ORFEU

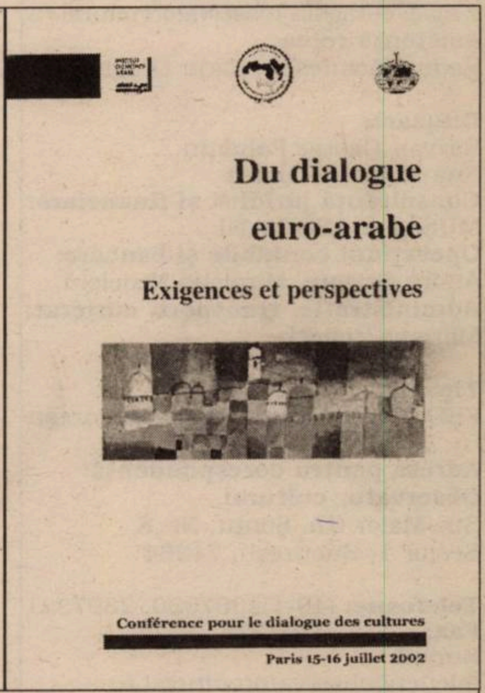

Du dialogue euro-arabe

Exigences et perspectives

Conférence pour le dialogue des cultures

Paris 15-16 juillet 2002

RAPORT
despre
starea
naţiunii

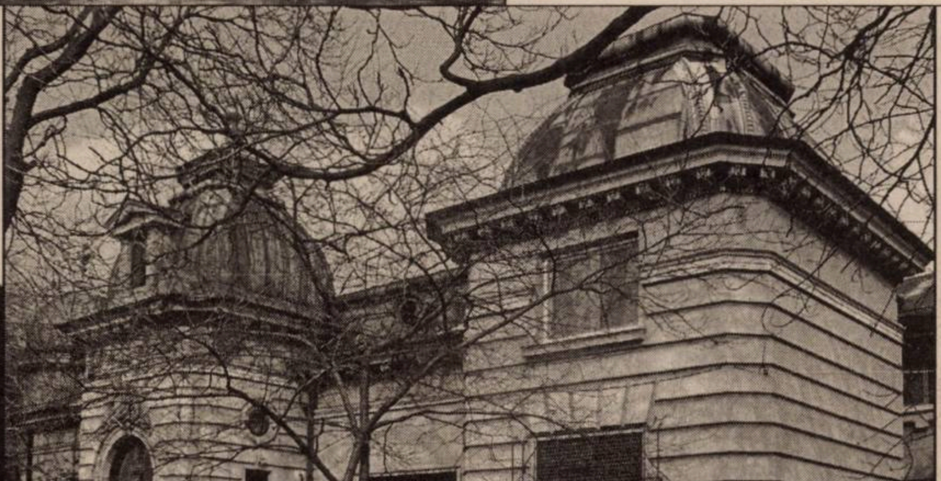

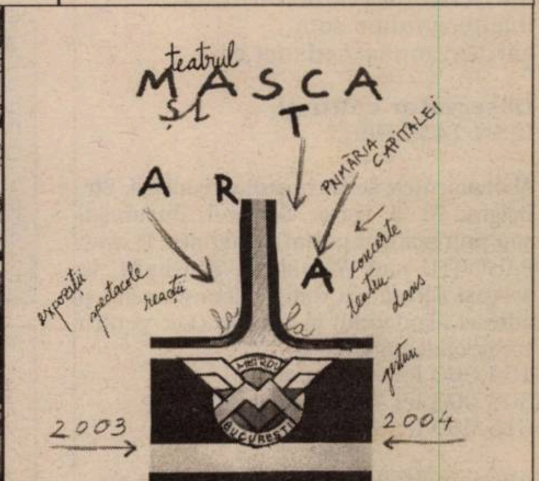

teatrul
MASCA
ŞI
ARTA
PRIMĂRIA CAPITALEI
expoziţii
spectacole
reacţii
concerte
teatru
dans
pictură
2003
2004
program cultural în
METROU
BUCUREŞTI
"ORAŞUL DE SUB ORAŞ"

Cărţi pe ecran ▮ Poezia lui Emil Brumaru şi a Irinei Mavrodin ▮ Un roman pornografic de Alberto Moravia ▮ Un articol israelian despre *Misterul Culianu* ▮ Dialogul euro-arab: exigenţe şi perspective ▮ Cum a devenit Rabindranath Tagore evreu ▮ Proiecte regizorale în mişcare ▮ Expoziţie de fotografii: *Paris dans Bucarest* ▮ Evenimente muzicale cu şi pentru tineri ▮ David Lodge în trei lecturi ▮ Tensiuni la Universitatea Naţională de Arte Bucureşti ▮ Interviuri cu Dorina Crişan-Rusu şi Lila Passima

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 213, 23.03.-29.03.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Lovitură de teatru la Bucureşti

Marţi 20 martie a debutat în cadrul Lunii francofoniei festivalul de teatru franco-român **Coup de Théâtre**. Evenimentul este organizat de Institutul Francez din Bucureşti şi Ambasada Franţei şi se va desfăşura, simultan, în importante spaţii culturale din Bucureşti: Teatrul „Bulandra“, Teatrul „Nottara“, Teatrul „Odeon“, Teatrul de Comedie, Teatrul „Ion Creangă“, Sala ArCuB, Studioul Casandra, Sala „Elvira Popescu“, TNB. Importanţi oameni de teatru din România, Franţa, Elveţia şi Belgia, printre care Marie-France Ionesco, Jean-Claude Carrière, George Banu, Oana Pellea, Maia Morgenstern, Tompa Gábor, Dan Puric, Andriy Zholdak, Serge Noyelle, Richard Martin etc., sînt invitaţi la acest eveniment teatral, care reuneşte mai mult de 50 de spectacole profesioniste şi 10 spectacole de studenţi şi liceeni. Vor fi prezentate în premieră trei creaţii ale trupelor româneşti produse de Institutul Francez – **Les Chaises**, **Ubu Roi**, **Zoo Story**, spectacolul **Prometeo**, ai cărui creatori au ales Bucureştiul pentru a-l prezenta pentru prima oară, precum şi alte producţii interesante, care se vor afla în turneu în mai multe oraşe din Franţa începînd cu octombrie-noiembrie 2004. Cu ocazia festivalului, două documentare inedite vor fi în atenţia publicului: **Odiseea 2003** şi **Cei 150**, film care are în centru culisele spectacolului lui Dan Puric – **Cei 150**. În aceeaşi perioadă, la Arad, Iaşi, Sibiu şi Timişoara vor avea loc manifestări similare.

Scriitorul suedez Jonas Gardell la Bucureşti

Duminică 21 martie a avut loc la Teatrul „Bulandra“ (Sala Izvor) premiera piesei **Cheek to cheek** (1992) de scriitorul suedez Jonas Gardell. Tradusă în limbile daneză, engleză, germană şi poloneză, piesa – un studiu asupra umilinţei şi a singurătăţii – a fost prezentată în limba română sub forma unui spectacol-lectură (traducerea îi aparţine lui Carmen Vioreanu), la iniţiativa Ambasadei Suediei la Bucureşti. Spectacolul a fost regizat de Ana Mărgineanu, care i-a ales pentru lectură pe Ion Caramitru, Magda Catone, Maria Ploae, Antoaneta Cojocaru, Toma Dănilă, Dan Chiriac, Ada Simionică, Izabela Neamţu. Spectacolul a fost urmat de discuţii cu publicul. La dezbateri a participat şi Jonas Gardell. Acesta a fost prezent luni, tot la Sala Izvor, la un alt spectacol-lectură după un text al său (tradus în româneşte de aceeaşi Carmen Vioreanu): **Iadul este amintirea fără puterea de a mai schimba ceva**, în regia lui Radu Apostol, cu Olga Tudorache, Maria Ploae, Mihaela Rădescu, Antoaneta Cojocaru, Mădălina Ghiţescu. Discuţiile pe marginea piesei au fost moderate de Nicolae Mandea, lector universitar la UNATC.

Evocare Ovid S. Crohmălniceanu

Recenta reeditare a impunătoarei sinteze a lui Ovid S. Crohmălniceanu, **Literatura română între cele două războaie mondiale** (la DU Style), a prilejuit săptămîna trecută, joi 18 martie, la Librăria bucureşteană Cărtureşti, o lansare mai specială. A fost – de fapt – o întîlnire-evocare, în cadrul căreia vechi prieteni şi mai-tineri foşti studenţi ai regretatului profesor au vorbit cu căldură despre om şi despre opera sa. Au participat, între alţii, Horia Aramă, Gheorghe Crăciun, Gabriel Dimisianu, B. Elvin, Ştefan Iureş, Ioan Lăcustă, Ion Bogdan Lefter, Radu Lupan, Dumitru Micu, Emil Mladin, Ecaterina Oproiu, Ioana Pârvulescu, alături de iniţiatorii întîlnirii, Doina Uricariu, editoarea de acum a **Literaturii române...**, şi Geo Şerban, îngrijitorul ediţiei.

Agenda culturală

▮ **Premieră la Naţionalul clujean.** Sîmbătă 27 martie va avea loc la Teatrul Naţional din Cluj premiera spectacolului **Îngerul slut** de Alexandru Sever, în regia lui Gelu Badea.

▮ **Manifestări dedicate Zilei Mondiale a Teatrului la Brăila.** În perioada 24-28 martie, Teatrul „Maria Filotti“ din Brăila a programat o serie de manifestări culturale dedicate Zilei Mondiale a Teatrului.

(Agenda completă în paginile 28-31)

Teatrul pentru copii, teatrul de păpuşi

Pe 20 şi 21 martie, două importante evenimente teatrale – Ziua Internaţională a Teatrului pentru Copii şi Tineret şi Ziua Mondială a Teatrului de Păpuşi – au fost sărbătorite de lumea artelor spectacolului. Cu prilejul Zilei Mondiale a Teatrului de Păpuşi, Centrul Naţional – Unima România transmite mesajul adresat de Sirppa Sivori-Asp din Finlanda, personalitate cu o carieră unică în arta spectacolului de păpuşi, actriţă, regizoare, profesoară şi dramaturg:

„De-a lungul îndelungatei mele activităţi am ţinut cont, întotdeauna, de publicul meu: copiii. Deseori i-am auzit pe adulţi vorbind despre aceste subiect, care pentru mine este un lucru important şi pe care nu mi-l pot şterge din memorie.

Cînd joci pentru copii este ca şi cum ai avea o putere enormă în mîinile tale. Pentru a o folosi corect, trebuie să ai în vedere cît de fragil este un copil. Asta nu înseamnă că îl poţi lua cu tine într-o călătorie numai printre subiecte delicate şi frumoase. El are dreptul să trăiască diferite emoţii în timpul unui spectacol: rîs, plîns, întristare, bucurie, teamă, furie. Toate la un loc într-un singur spectacol!

Apoi urmează cel mai important lucru: încrederea şi siguranţa pe care tu, ca artist, trebuie să i le construieşti în timpul evenimentului. Acest proces începe încă din foaier, de cum intră în teatru. Întreaga atmosferă trebuie să fie prietenoasă şi, din nou, plină de siguranţă. După terminarea spectacolului, nu-l lăsa pe copil confuz şi nesigur, dă-i, întotdeauna, o soluţie fericită în final. N-ar suporta să fie lăsat în întuneric.

Studiază-ţi publicul, nu din punct de vedere ştiinţific, ci din prea-plinul sufletului. Încearcă să-i simţi sensibilitatea, aşteptările şi atunci o minge magică va zbura între tine şi copii. O minge care vă va aduce bucurie şi vă va apropia.

Toate acestea lasă o urmă de neuitat în mintea copilului, ca şi cum ar opri pentru o clipă maturizarea, ajutîndu-l să fie mai puternic, să facă faţă lumii crude. Va mai înţelege că în viaţa noastră există încă multe lucruri bune pe care trebuie să le împărţim şi care ne ajută să supravieţuim.

Dragă prietene, ai putea să crezi că vorbele mele sînt cam naive, dar aceasta este înţelepciunea pe care am căpătat-o de-a lungul întregii mele vieţi“.

Pe scurt

▮ **Premieră teatrală la Ploieşti**. Vineri 19 martie a avut loc la Teatrul „Toma Caragiu“ din Ploieşti premiera oficială a spectacolului cu piesa **Audiţia** de Alexandr Galin. Regia spectacolului şi ilustraţia muzicală sînt semnate de Alice Barb, scenografia – de arh. Cosmin Ardeleanu, iar coregrafia – de Fatma Mohamed.

▮ **Despre majorităţi şi minorităţi în manualele de istorie**. În perioada 19-21 martie, sub auspiciile Centrului Educaţia 2000+, s-a desfăşurat seminarul de formare cu tema **Cum putem trăi într-un climat de toleranţă şi cooperare? Manualele de istorie încotro?** din cadrul proiectului **Noi şi vecinii noştri în manualele de istorie. Majoritatea şi minorităţile în manualele recente de istorie din România, Bulgaria şi Ungaria**. Proiectul este finanţat de Consiliul Europei prin Programul Confidence Building Measures şi de către Fundaţia pentru o Societate Deschisă – Bucureşti, prin programul East-East, şi este implementat de Centrul Educaţia 2000+ în parteneriat cu Centrul pentru Iniţiative Educaţionale din Bulgaria şi Asociaţia Profesorilor de Istorie din Ungaria. La seminar au participat 25 de profesori de istorie din România, Bulgaria, Ungaria şi Republica Moldova.

▮ **Conferinţă despre regionalism**. Marţi 16 martie a avut loc, la sediul Institutului de Cercetări Politice, conferinţa cu tema **Regionalism in Comparative Perspective, Historical and Theoretical Approaches** susţinută de Harald Kleinschmidt (Universitatea din Tsukuba, Japonia).

▮ **Album memorial AFDPR**. Miercuri 17 martie, Editura Ziua şi Asociaţia Foştilor Deţinuţi Politici din România au organizat, la sediul ArCuB, lansarea lucrării **Album memorial AFDPR**, în amintirea victimelor persecuţiilor, închisorilor şi deportărilor comuniste. În 200 de pagini sînt cuprinse toate monumentele dedicate luptei anticomuniste în ultimii 14 ani. La lansare au participat foşti deţinuţi politici, politicieni, reprezentanţi ai societăţii civile şi ai corpului diplomatic ş.a.

▮ ***Vraiştea* şi *Pleiada***. Tot pe 17 martie, Ministerul Culturii şi Cultelor a lansat, la sediul său, două cărţi de poezie semnate de Romulus Vulpescu: **Vraiştea** şi **Pleiada** (antologie bilingvă de poezie renascentistă). Alături de ministrul Culturii şi Cultelor au participat Ileana Vulpescu, Tatiana Stepa (cantautoarea *folk* din spectacolele cenaclului „Totuşi Iubirea“) şi alţi „corifei“ din aceeaşi familie de spirite...

▮ **Album monografic despre Bucureşti**. Pe 19 martie, Ministerul Culturii şi Cultelor a organizat lansarea albumului monografic **Bucureşti – în căutarea Micului Paris** avîndu-l ca autor pe tînărul istoric Narcis Dorin Ion. Prefaţa este semnată de Constantin Bălăceanu-Stolnici, iar fotografiile au fost realizate de Ion Şeuleanu. Au participat la lansare ministrul Răzvan Theodorescu şi Constantin Bălăceanu-Stolnici.

▮ **Expoziţie *InSemn***. Vineri 19 martie a avut loc la Galeria Artis (la parterul Teatrului Naţional) vernisajul expoziţiei **InSemn** a artistelor Nora Blaj Demetrescu şi Slavenca Petre: un „jurnal“ insolit, cuprinzînd însemnări „scrise“ cu instrumente neconvenţionale (culori, pînze, lemn, ceară, piatră) pe o metastructură simbolică. Curator: criticul de artă Corneliu Antim. Expoziţia va fi deschisă pînă pe 31 martie.

Sumar

ÎN ACTUALITATE/CATEDRALA MÎNTUIRII NEAMULUI CONTRA PARCULUI CAROL

GABRIEL ANDREESCU, Logica „mîntuirii neamului" e anacronică ▮ 4
ŞERBAN STURDZA, „Vrem catedrala, dar cum s-o facem?" ▮ 4
DANIELA TUTUNEA, Nicolae Cucu, un maestru al arhitecturii româneşti ▮ 5
Scrisoare deschisă către preşedintele României, domnul Ion Iliescu ▮ 6
Comunicatul Uniunii Arhitecţilor din România ▮ 6

STRUCTURI ÎN MIŞCARE

ION BOGDAN LEFTER, Cărţi pe ecran ▮ 7

LITERATURĂ

CARMEN MUŞAT, Rezervaţia de îngeri ▮ 8
ANDREI BODIU, „La ce bun?" ▮ 9
FLORINA PÎRJOL, O floare şi doi grădinari ▮ 9

STUDII CULTURALE

ADRIAN MARINO, Libertate şi cenzură în România (III) ▮ 11

SOCIETATE

ILAN GOREN, Misterul Culianu ▮ 14
NADIA ANGHELESCU, Dialogul euro-arab: exigenţe şi perspective ▮ 16

INTERVIU

DORINA CRIŞAN-RUSU, *Cel pian*, muzică şi dragoste de teatru (I) ▮ 18
PETER SRAGHER, Cum a devenit Rabindranath Tagore evreu ▮ 18

ARTE

TEATRU: **IULIA POPOVICI,** Reîncifrări estetice (I) ▮ 20
MIHAELA MICHAILOV, Proiecte regizorale în mişcare ▮ 20
FILM: **VALERIAN SAVA,** Nimic despre naţiune, aproape totul despre Satana ▮ 21
ARTE VIZUALE: **VICTORIA DIMITRIU,** Un Bucureşti parizian ▮ 23
LILA PASSIMA, Artişti în subteran ▮ 23
MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** Evenimente muzicale cu şi pentru tineri ▮ 24
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28

ULTIMA PAGINĂ

MARILENA PREDA SÂNC, Mentalităţi de ieri. Aceleaşi şi azi ▮ 32
MONA MOLDOVEANU, Istoria lingvistică – un fapt de cultură ▮ 32
Rubrici: Ana Maria SANDU, Micul ecran ▮ 19, Andrei BANGU, Cronicinema ▮ 22

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 15-21 MARTIE

▮ **Moţiune respinsă.** Luni 15 martie, Camera Deputaţilor a respins moţiunea Opoziţiei (PNL-PD) legată de „eşecul guvernului Năstase în negocierile cu UE". Alexandru Fărcaş, ministrul Integrării, a prezentat progresele înregistrate de România în negocierile cu UE, chiar şi în domenii sensibile precum cel al corupţiei. Potrivit aceluiaşi personaj, „Guvernul PSD a fost singurul care a atacat frontal corupţia". Deputatul PD Emil Boc a citat, în replică, pasaje din declaraţiile oficialilor europeni, care criticau guvernul tocmai pentru lipsa de eficienţă în combaterea corupţiei.

▮ **Demisie din Senat.** Rodica Stănoiu şi-a dat demisia, luni 15 martie, din funcţia de senator PSD. Locul ei va fi preluat de Dan Nica, fost inspector general în cadrul Inspectoratului Judeţean Şcolar Olt, potrivit anunţului făcut de liderul grupului senatorial PSD, Ion Solcanu. Textul demisiei invocă incompatibilitatea prevăzută de Legea anticorupţie dintre mandatul de senator şi cel de consilier prezidenţial.

▮ **Lansări la PD.** Luni 15 martie, Partidul Democrat şi-a lansat la Sala Palatului, în prezenţa a peste 5000 de membri PD, candidaţii pentru alegerile locale. Au fost prezentaţi atît candidaţii la primăriile principalelor oraşe din ţară, cît şi cei pentru sectoarele Bucureştiului (Călin Cătălin Chiriţă la Sectorul 5, Anca Boagiu la Sectorul 2 şi Liviu Negoiţă la Sectorul 3). În discursul său, Traian Băsescu, liderul PD şi candidat la Primăria Bucureştiului, a criticat puterea şi politica dusă de PSD la nivelul primăriei Capitalei. Traian Băsescu a afirmat că partidul contează pe 17-20% dintre opţiunile electoratului, în ciuda „acţiunilor brutale, a şantajului continuu şi a unei sofisticate campanii mediatice purtate de PSD".

▮ **PUR vrea iarăşi grup parlamentar.** Un grup de zece deputaţi independenţi au cerut, miercuri 17 martie, conducerii Camerei Deputaţilor aprobarea de a se reuni într-un grup parlamentar mixt, denumit „Şi părerea noastră contează". Cei zece deputaţi provin de la PUR sau sînt parlamentari fără afiliere.

▮ **România şi Irakul.** Joi 18 martie, preşedintele Senatului, Nicolae Văcăroiu, a declarat la Roma, la finalul întrevederii cu omologul său italian Marcelo Perra, că România nu intenţionează să-şi retragă trupele din Irak. „Dorim o implicare directă a ONU, prin care să se deruleze întregul proces de democratizare a Irakului", a adăugat Văcăroiu.

▮ **Corupţie, dar nu la PSD.** Răspunsul autorităţilor PSD la îndemnurile europene de creştere a eficienţei programelor anticorupţie au avut un rezultat: de săptămîna trecută, PSD a declanşat un atac la baionetă împotriva liberalilor, depunînd la Parchetul Naţional Anticorupţie sesizare după sesizare. Secretarul general al PSD, Dan Matei Agathon, a afirmat duminică 21 martie că formaţiunea sa a fost forţată de Alianţa PNL-PD să producă sesizări la PNA pe numele unor lideri liberali. „În pofida solicitărilor repetate de a avea un Cod de conduită electoral – unul european – în care să se evite bălăcăreala, răspunsul dînşilor a fost o campanie electorală negativă". Folosind un stil care-i este caracteristic, Dan Matei Agathon a confirmat faptul că avalanşa de sesizări nu izvorăşte din dorinţa de a eradica corupţia, ci din instinct de apărare.

▮ **Vizită prezidenţială.** Preşedintele Ion Iliescu face, începînd cu data 22 martie, o vizită la Ierusalim şi Tel Aviv, în Israel. Şeful statului se va deplasa la Yad Vashem (Autoritatea pentru Comemorarea Eroilor şi Martirilor Holocaustului) şi va participa, printre altele, la inaugurarea Institutului Cultural Român de la Tel Aviv. În cursul vizitei, şeful statului are programate întîlniri cu reprezentanţi ai comunităţii româneşti din Israel. (**Raluca ALEXANDRESCU**)

Cronica politică

Corupţie, megalomanie şi Meşterul Manole

RALUCA ALEXANDRESCU

Se spune de mult că românii au pasiunea construitului. O pasiune împărţită între monumentalismul hidos al Bucureştiului, promovat pînă în '89, şi *châlet*-urile cochete înălţate în anii '90, ca reşedinţe secundare. Nenorocirea este că, pe de o parte, România este o ţară săracă, iar pe de altă parte, cei mai pasionaţi constructori sînt politicienii. De aceea, construitul la români este cînd o afacere de corupţie la cel mai înalt nivel, cînd un prilej de abuzuri asupra unor bunuri care aparţin municipalităţilor, adică, la urma urmelor, comunităţilor locale (concept lipsit de semnificaţie pentru majoritatea formaţiunilor politice care se pregătesc cu atîta înfrigurare pentru alegerile locale), cînd o combinaţie, teribilă, între cele două.

Exemple, pentru toate situaţiile, ne sînt oferite de realitate, din păcate, din abundenţă. De pildă, de curînd, în presă a izbucnit un nou scandal legat de corupţia unora dintre membrii partidului de guvernămînt. Este vorba despre construcţii de sute de mii, dacă nu chiar milioane de euro, ridicate cu bani a căror provenienţă este neclară şi care le-ar aparţine unora dintre liderii – sau rudele acestora – PSD. Replica de deschidere a celor vizaţi de dezvăluirile din presă nu a fost deloc surprinzătoare: fie respingerea în bloc a acuzaţiilor, fie răspunsuri în doi peri, ca cel dat de Daciana Sîrbu, fiica ministrului Agriculturii, de o ambiguitate care, în principiu, nu are nimic de-a face cu inteligenţa sau şiretenia. De unde se vede, în paranteză, că noua generaţie pesedistă, croită după chipul şi asemănarea genitorilor, mai are de învăţat încă la acest capitol. Disputa a fost un prilej pentru reprezentanţii Opoziţiei – în particular, pentru liberali – să ceară autorităţilor abilitate efectuarea unei anchete menite să lămurească misterul caselor de la Predeal. Partidul Naţional Liberal a cerut Parchetului Naţional Anticorupţie să cerceteze situaţia terenurilor din Predeal concesionate de primărie anumitor persoane din imediata vecinătate – de sînge, în plus! – a primului ministru. Liberalii, prin vocea vicepreşedintelui Călin Popescu-Tăriceanu, au protestat mai ales împotriva lipsei de transparenţă a licitaţiei în urma căreia s-ar fi acordat terenurile respective, moment în care PSD-ul a avut totuşi un fel de tresărire. Nu ca reacţie la criticile Opoziţiei, fireşte, ci la o propunere a proaspăt unsului vicepremier Ioan Talpeş privind extinderea declaraţiilor de avere şi la rudele demnitarilor. Bogdan Niculescu-Duvăz, purtător de cuvînt al PSD şi, mai nou, candidat la Primăria Bucureştiului, a replicat uşor iritat că o transparenţă crescută în acest tip de declaraţii „nu este o soluţie", pentru că „din aproape în aproape o să le extindem şi la vecini". Tresărire la fel de ambiguă ca şi răspunsul evocat mai sus al Dacianei Sîrbu, care se arăta „dispusă să mai discute", dar cu „actele casei [de vacanţă, *n.n.*] în faţă". Ambiguă şi, în plus, încărcată de tonul ironic deprins de la şeful suprem pe linie de partid, Adrian Năstase, atît de abil în a umple de derizoriu orice demers orientat împotriva politicilor „bune".

Din nefericire, situaţii precum cea de mai sus apar periodic în presă, ceea ce nu împiedică în nici un fel repetarea lor la infinit. Mai mult decît atît, frecvenţa uluitoare – indicator dramatic al corupţiei clasei politice româneşti – a cazurilor similare le-a indus chiar şi observatorilor neutri un soi de plictis blazat, din care nu cîştigă, fireşte, decît aceeaşi, eternă, corupţie.

Indiferenţa este cea care va permite, probabil, şi realizarea unui alt proiect clasabil, de această dată, în categoria megalomaniilor care au distrus bună parte din Capitală. Pentru că edificarea de monumente mai mici şi mai mari se „loveşte", în mod tradiţional, fie de lipsa de fonduri – scoase, pînă la urmă, de unde nu ar trebui –, fie de ambiţii deşarte, locale sau centrale, care-i determină pe nenumăraţii meşteri Manole să-şi aleagă locaţii deja ocupate pentru împlinirea visurilor lor. Apare atunci, împreună cu pasiunea de a construi, o etapă intermediară, dar absolut necesară: demolarea.

Bucureştiul a trăit-o la intensitate maximă vreme de aproximativ douăzeci de ani, timp în care a dispărut, încetul cu încetul, pe jumătate, pentru a se ridica în formula grotescă a Centrului Civic de acum. Cu toate acestea, pentru mulţi dintre românii cu influenţă, proiectele de sluţire a Bucureştiului nu sînt de ajuns. Ele trebuie întregite cu unul „spiritual", conceput în aceeaşi cheie megalomanică: Catedrala Mîntuirii Neamului. Printr-o hotărîre aprobată săptămîna trecută de Consiliul General al Municipiului Bucureşti, Patriarhia Română a primit în exploatare un teren situat în inima unuia dintre singurele parcuri existente în Bucureşti, Parcul Carol. Două sînt întrebările care se ridică: de ce tocmai acolo – la doi paşi de Patriarhie, de altfel – şi de ce cu preţul distrugerii evidente a unui loc, printre puţinele, cu tradiţie într-un Bucureşti şi aşa sluţit pe jumătate? Sînt întrebări de care ar trebui, poate, să se ocupe o parte a politicienilor angrenaţi în precampania electorală pentru Primăria Bucureştiului, deşi, pînă acum, semnale concludente în acest sens nu au existat. Poate că printre refrenele A.S.I.A. ori alte fenomene „culturale", candidaţii la Primărie îşi vor aduce pînă la urmă aminte şi de oraşul Bucureşti. ▮

deltarfi
93.5fm
Veștile bune vin cu vântul din vest.
La fel și cele mai bune ziare...
Ascultă dimineața **Revista Presei Europene** !
La **delta**rfi, la 7:45 și 9:15.

CATEDRALA MÎNTUIRII NEAMULUI

După ce a fost mutat de cîteva ori în ultimii ani, proiectul Catedralei Mîntuirii Neamului, pe care Partriarhia Română pare să şi-l dorească fierbinte, a căpătat ca amplasament oficial Parcul Carol, viitorul lăcaş de cult urmînd să ia locul fostului mausoleu al eroilor comunişti. Săptămîna trecută, societatea civilă s-a mobilizat împotriva acestui proiect de distrugere a unui parc şi a unui monument istoric. Detalii – în acest pagini...

Logica „mîntuirii neamului“ e anacronică

GABRIEL ANDREESCU

Conferinţa de presă

Marţi 9 martie, la Muzeul Literaturii Române s-a desfăşurat conferinţa de presă dedicată ridicării în Parcul Carol a Catedralei Mîntuirii Neamului. Că era vorba despre o atitudine critică faţă de acest proiect putea fi bănuit din numele iniţiatorilor care apăreau în invitaţie. Lista pe care sînt enumeraţi Mihai Agapie, Liviu Andreescu, Péter Banyai, Remus Cernea, Smaranda Enache, Domnica Macri, Emil Moise, Anton Niculescu, Dan Petrescu, Mircea Toma, William Totok, Paul Tumanian, Dinu Zamfirescu, Vasile Dem. Zamfirescu include numele unor intelectuali binecunoscuţi pentru atitudinea lor anticlericală. Conferinţa a prilejuit, într-adevăr, exprimarea unei atitudini contrare aventurii din Parcul Carol. Abordarea a fost totuşi mai *soft*. Poate şi pentru că „bătrînii“ au fost cu numele, generaţia lui Remus Cernea, Emil Moise, Domnica Macri conducînd dezbaterea.

Datele. Istoria ideii unei Catedrale

Conform cu însăşi publicitatea făcută de Biserica Ortodoxă Română (BOR), ideea s-ar fi conturat între 1877-1878, în urma Războiului de Independenţă. În 1884, o iniţiativă în acest sens s-a materializat prin deschiderea unui credit de cinci milioane de lei aur, votat de Corpurile Legiuitoare. În 1892 şi 1898, creditul a fost diminuat. O comisie numită de ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice a şi constatat că banii rămaşi din credit sînt insuficienţi pentru finalizarea lucrării. Au urmat lansarea subscripţiei publice din 1903 şi abandonarea ei în 1914, apoi constituirea, în 1920, a comitetului de patronaj pentru colectarea de fonduri. Comitetul, alcătuit din clerici şi mireni, a abandonat şi el. În 1926, Patriarhul Miron Cristea a reluat proiectul şi, la cererea sa, Primăria Bucureştiului propune trei amplasamente: Piaţa Romană, Dealul Schitu Măgureanu şi Dealul Mitropoliei. Apelul pentru deschiderea colectei necesare Catedralei nu a mai fost lansat. S-a sfinţit amplasamentul de la poalele Dealului Mitropoliei şi s-a ridicat o troiţă, totul oprindu-se aici.

Tema a revenit de abia după schimbările din decembrie 1989. În 1999, Emil Constantinescu şi Patriarhul Teoctist au pus o cruce în Piaţa Unirii şi au sfinţit-o, într-o amplă ceremonie publică. Evenimentul a avut loc după ce mulţi specialişti au explicat

---

„Vrem catedrala, dar cum s-o facem?“

Interviu cu **Şerban STURDZA**, preşedintele Ordinului Arhitecţilor din România

Domnule Şerban Sturdza, în calitate de arhitect, o profesie căreia îi sînteţi dedicat întru totul, cum priviţi planul de mutare din loc a monumentului din Parcul Carol pentru a face loc unei alte construcţii?

Translarea unor bunuri imobile, care a făcut de multe ori mîndria performanţelor tehnice – mă refer aici la mutarea şi translarea de pe amplasamentele iniţiale ale unor biserici din Bucureşti –, nu a adus vreo contribuţie nici civilizaţiei, nici culturii româneşti, şi cred, din punctul acesta de vedere, că, de fiecare dată cînd a fost făcut, gestul a reprezentat pe de-o parte o ambiţie tehnologică, dar pe de altă parte un fel de act cu nuanţe exhibiţioniste, care intra cel puţin în conflict cu confortul urban. Arhitectura lucrează cu imobile, obiecte care stau la locul lor şi care, de fapt, constituie repere. Dintr-o astfel de perspectivă, nu poate fi acceptat în viitor, cred eu, ca un monument cum e cel al arhitectului Cucu – acest fost monument al comunismului – să fie mutat. El reprezintă o relaţie cu locul, iar gestul este mai mult unul de neputinţă decît de putinţă. Cînd nu ştii cum să rezolvi lucrurile, le muţi în altă parte şi o iei de la început. Tot referitor la acest monument, pentru că am impresia că de la el va începe acţiunea, prin demolare, demontare sau mutare, trebuie să spun că în comunism, ca în orice alt regim, s-au făcut lucruri proaste, dar şi lucruri bune. Ca în oricare breaslă, un om care creează, un autor care se exprimă, chiar dacă are interdicţii nenumărate, găseşte pînă la urmă o cale şi cîteodată demersul este suficient de articulat încît obiectul rezultat să fie coerent. Este şi cazul acestui monument. Nicolae Cucu a fost un arhitect notabil, o personalitate recunoscută, iar obiectul pe care l-a realizat este un obiect valabil, indiferent în ce epocă a fost făcut. El rezistă din punct de vedere al valorii arhitecturale în timp. Or, a uita acest fapt cred că reprezintă o pierdere pe termen lung pentru memoria şi posibilităţile intelectuale ale autorului. Din fericire, există arhiva Cucu, descoperită într-un garaj de unul dintre confraţii mei. În cadrul acestei arhive există elemente foarte interesante referitoare la monument. Or, analizîndu-le chiar superficial, am constatat că translarea monumentului sau demontarea şi remontarea lui reprezintă un efort extrem de substanţial din punct de vedere financiar şi tehnic. Dacă e cazul sau nu să facem un asemenea efort rămîne să fie discutat de o comisie sau de persoanele avizate care studiază problema, dar la prima vedere pare un nonsens să-l muţi. Dacă s-ar pierde monumentul, cred că, pentru zestrea noastră şi aşa săracă. ar fi mai mult decît o gafă. Precizez că monumentul trebuie perceput ca ansamblu, adică obeliscul împreună cu exedra situată în spatele lui.

Pierdere care ar afecta şi arhitectura Parcului Carol?

Parcul Carol reprezintă un ansamblu coerent de efort peisagistic şi arhitectural pe care îl găseşti destul de rar în Bucureşti. Din acest punct de vedere, în economia gesturilor pe care urmează să le facem pentru ca Bucureştiul să evolueze, cel puţin din perspectiva profesiei mele, înlăturarea monumentului Cucu ar fi un gest contraproductiv. Cu alte cuvinte, dacă trebuie să consumăm energie, probabil că ar trebui s-o consumăm în altă parte. De bine, de rău, parcul are calităţile lui. Aici nu discut despre faptul că este un sit protejat, că legea îl apără sau nu. Discut pur şi simplu în limita bunului-simţ (acelaşi care ar trebui să genereze facerea de legi şi respectarea lor). În conştiinţa bucureştenilor – care reprezintă o realitate foarte importantă –, el constituie un element bine definit şi caracteristic. Mă întreb dacă este cazul ca el să fie deranjat.

Tot în opinia profesionistului, este Parcul Carol amplasamentul ideal pentru a găzdui noul ansamblu patriarhal?

Catedrala Patriarhală, sau a Neamului, sau cum doreşte să fie numită este un gest legitim. Nu-mi dau seama dacă, o dată acceptat acest gest, nu ar trebui să ne gîndim la context şi dacă, fiind ea o construcţie reprezentativă, n-ar trebui să facă parte dintr-un ansamblu care să fie mult mai puternic irigat de interesul social, adică să ocupe un loc mult mai central, mai circulat, mai în viaţa zilnică decît acest amplasament. Acesta mi se pare oarecum marginal. Eu l-aş vedea oriunde în forfota mulţimii, acolo unde poţi oricînd să intri ca să te reculegi. Dar dacă aş spune „în locul Ateneului“, v-aţi supăra cu toţii! Probabil însă că din punct de vedere al accesibilităţii, locul pare mai plauzibil.

Aţi vorbit pînă acum doar în nume personal. Reprezentaţi totuşi un puternic corp profesional, care nu poate rămîne indiferent la planuri de asemenea amploare care vizează chipul oraşului.

Da, şi aş vrea să clarific ce înseamnă poziţia Ordinului Arhitecţilor, al cărui preşedinte sînt, deocamdată. Ordinul Arhitecţilor a avut, pe parcursul dezbaterii despre catedrală şi despre concursuri, o atitudine destul de clară, contrar a ceea ce s-a afirmat de mai multe ori. Şi anume: a fost părtaş la intenţia de a se organiza un concurs de proiecte, împreună cu alte instituţii, a delega specialişti care să facă tema-program la concursul pentru amplasamentul anterior, a avut reprezentanţi în juriul acelui concurs, tocmai în intenţia declarată de a susţine un gest de arhitectură majoră. În momentul în care, din motive care ne scapă, amplasamentul a fost mutat, acelaşi Ordin al Arhitecţilor, reunit la o discuţie mult mai largă cu reprezentanţi ai Universităţii de Arhitectură „Ion Mincu“ şi ai Uniunii Arhitecţilor, şi-a manifestat rezerva faţă de acest amplasament. Motivele ţin de funcţionalitate, de prezenţa acestui important obiect de arhitectură în cadrul oraşului şi de ceea ce ar putea să însemne, de fapt, un ansamblu arhitectonic integrat în ţesutul urban.

Atunci, ca şi acum, OAR consideră că Parcul Tineretului, sau mai exact capul de perspectivă nord-sud de pe bulevard, ar fi putut fi un amplasament mai potrivit. La fel ar fi putut fi şi locul fostei Mînăstiri Văcăreşti. În acest sens, există încă de anul trecut o scrisoare deschisă, semnată de instituţiile amintite. Din punctul de vedere al dreptului de autor, al valorii arhitecturale şi al operei de arhitectură, mă simt dator să susţin că obiectul realizat de arhitectul Cucu va trebui respectat în continuare. Pentru că altfel o să ne întrebăm dacă nu cumva şi obiectelor care vor fi puse acolo după ce el va fi mutat nu le va veni rîndul să fie demolate de către alţii, de către copiii noştri. Gestul de a demola pentru a edifica este de la bun început un gest care pune sub semnul întrebării încrederea. Şi – chiar dacă la prima vedere pare ceva neimportant – cred că reacţiile cetăţenilor, precum şi cele ale arhitecţilor, care de multe ori sînt contradictorii, dar de data aceasta au fost aproape unanime, fac să existe rezerve asupra acestui demers.

Nu vă temeţi că, avînd în vedere polarizarea dezbaterii între Biserica Ortodoxă Română şi oponenţii şantierului din Parcul Carol, o atare opinie v-ar putea arunca în categoria „duşmanilor“ noii ctitorii creştine?

Noi nu pornim de la ideea că nu e nevoie de catedrală. Este nevoie, şi chiar cred că ea se va edifica. În discuţie e modul în care îşi asumă o societate această necesitate, cum găseşte modalităţile cele mai convenabile de a duce gestul la bun sfîrşit. Discursul nu este „Nu vrem catedrala“, ci „Vrem catedrala, dar cum s-o facem?“. Noi nu sîntem duşmanii acestei iniţiative, nici pe departe. Vrem doar să găsim o modalitate care întruneşte cît mai multe păreri, pentru că doar se numeşte „a Neamului“ şi ar trebui să ia naştere din convingerea oamenilor. A deplasa însă discuţia spre o luptă între duşmanii catedralei şi prietenii catedralei cred că e o greşeală. Vă propun un alt unghi de a privi disputa, mai constructiv: dreptul cetăţeanului la arhitectură şi la spaţiul public după 15 ani de democraţie.

Interviu realizat de
Cosmina IONESCU

CONTRA PARCULUI CAROL

absurditatea de a ridica o ditamai catedrală peste Dîmbovița și metrou. Realitatea s-a răzbunat. Astăzi, crucea de piatră este un simbol a ceea ce se întîmplă cînd ipocrizia și lipsa simțului măsurii fac înțelegere una cu alta.

Faptele

La 18 aprilie 2003, Guvernul României hotăra: „(1) Terenul proprietate publică a statului, în suprafață de 52.700 mp, situat în municipiul București, Calea Șerban Vodă – Parcul Carol, Sectorul 4 [...] se transmite din administrarea Consiliului General al Municipiului București în administrarea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, pentru Catedrala Mîntuirii Neamului". Conform aceleiași Hotărîri Nr. 438, „Imobilul din Parcul Carol – fost Monument al Eroilor Comuniști (dezafectat) –, situat în municipiul București, Sectorul 4, proprietate publică a statului, se transmite din administrarea Regiei Autonome «Administrația Patrimoniului Protocolului de Stat» în administrarea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române".

La începutul lunii februarie, primarul Traian Băsescu a lansat o consultare pe *site*-ul Primăriei. Cînd primele rezultate au indicat dominația nemulțumiților, ministrul Dan Nica a atacat public inițiativa primarului general, depășindu-și surprinzător competențele – dacă în țara asta mai poate surprinde ceva. La 22 februarie 2004, Traian Băsescu i-a răspuns în stilul binecunoscut, subliniind caracterul de dezbatere publică a inițiativei. Pe 10 martie, cînd s-a încheiat consultarea, 303 bucureșteni votaseră „DA" pentru amplasarea Catedralei în Parcul Carol, 631 scriseseră „NU ȘTIU", iar 3067 s-au arătat „ÎMPOTRIVĂ". Cifra poate fi ea însăși impresionantă, dar mai impresionante au fost mesajele celor care au folosit *site*-ul Primăriei pentru a-și exprima opiniile.

La data de 8 martie, unul dintre organizatorii conferinței de presă la care m-am referit la început (Remus Cernea) a descoperit, lîngă Monumentul Eroilor, o reprezentantă a firmei Edificia Carpați. Aceasta i-a explicat că demontarea monumentului se va face în săptămînile următoare.

Același Remus Cernea i-a înmînat președintelui Ion Iliescu (miercuri 10 martie), în contextul întîmplător al unei vizite făcute de acesta la Salonul de carte, materialele privind controversa amplasării Catedralei. A doua zi, Ion Iliescu făcea o scurtă vizită în Parcul Carol din Capitală, „unde a vrut să constate «pe viu» dacă este posibilă amplasarea Catedralei Mîntuirii Neamului în locul Mausoleului Eroilor Comuniști" (vezi **Evenimentul zilei**, vineri 12 martie).

Presa a publicat cîteva reacții pozitive la conferința din 9 martie. Imediat au apărut contrareacțiile. La 13 martie, Senatul Uniunii Arhitecților din România a dat publicității un comunicat în care se spune, printre altele: „ne pronunțăm pentru stoparea oricăror acțiuni de demolare a monumentului și de intervenție în cadrul Parcului Carol".

La 17 martie, Șerban Sturdza, președintele Ordinului Arhitecților din România, era chemat la Comisia de cercetare a abuzurilor a Camerei Deputaților pentru a răspunde în chestiunea Parcului Carol. A doua zi, președintele Camerei Deputaților, Valer Dorneanu, a ținut să declare ziariștilor că demersul președintelui Comisiei a fost o acțiune „absolut personală și neregulamentară" (vezi **Ziua**, vineri 19 martie).

Joi 18 martie, Consiliul General al Municipiului București a aprobat, cu o singură abținere de la vot, transmiterea în administrarea BOR a terenului din Parcul Carol pe care ar urma să fie construită Catedrala Mîntuirii Neamului. Primarul general Traian Băsescu a anunțat imediat că va iniția măsuri administrative împotriva Hotărîrii de Consiliu.

Duminică 21 martie, la chemarea Asociației „Solidaritatea pentru libertatea de conștiință", a avut loc demonstrația-plimbare în Parcul Carol „pentru a protesta față de inițiativa de construire a Catedralei Mîntuirii Neamului într-un perimetru declarat monument și care ar trebui, în consecință, respectat și protejat".

Aspecte normative

Conform Art. 136 din Constituția României, bunurile proprietate publică sînt inalienabile și nu pot fi date decît „în administrarea regiilor autonome ori instituțiilor publice", sau pot fi eventual „concesionate ori închiriate". Acest principiu este reluat în Legea Nr. 213/1998, unde se enunță: „Art. 12 – (1) Bunurile din domeniul public pot fi date, după caz, în administrarea regiilor autonome, a prefecturilor, a autorităților administrației publice centrale și locale, a altor instituții publice de interes național, județean sau local". Conform Art. 11 (2), „Actele juridice încheiate cu încălcarea prevederilor alin. (1) privind regimul juridic al bunurilor din domeniul public sînt lovite de nulitate absolută". În concluzie, Hotărîrea guvernamentală Nr. 468 din anul 2003 se dovedește un act fără putere. Atribuirea Parcului Carol în administrarea BOR este pur și simplu ilegală și anticonstituțională. Ca atare, este lovită de nulitate absolută. De altfel, instanțele de contencios administrativ au respins anterior darea în administrare a unor bunuri proprietate publică.

Dincolo de referirile anterioare, ar fi întrebarea: ce spune și Legea Nr. 422 din 2001 privind protejarea monumentelor istorice. Ea repetă că monumentele istorice? proprietate publică a statului sau a unităților administrativ-teritoriale sînt inalienabile, imprescriptibile și insesizabile și pot fi date numai în administrarea instituțiilor publice. Legea are în vedere și posibilitatea intervențiilor asupra monumentelor istorice. Ele pot fi lucrări de cercetare, construire, extindere, reparare, consolidare, conservare, restaurare, amenajări peisagistice, lucrări de întreținere și iluminarea interioară și exterioară de siguranță și decorativă, executarea de mulaje de pe componente ale monumentelor istorice, amplasarea definitivă sau temporară de împrejmuiri, construcții de protecție, schimbări ale destinației monumentelor istorice, strămutarea monumentelor istorice, amenajarea căilor de acces în zonele de protecție a monumentelor istorice. Doar că intervenția asupra monumentelor istorice devine legitimă atunci cînd este o acțiune *necesară protecției lor*. Nu *împotriva* conservării lor. Ar fi de întrebat: care a fost argumentarea organismelor care au ceva de spus: Ministerul Culturii și Cultelor, Institutul Național al Monumentelor Istorice, Oficiul Național al Monumentelor Istorice și Comisia Națională a Monumentelor Istorice?

Tema Monumentului Eroilor Comuniști

Conform proiectului BOR însușit de Guvern, fostul Monument al Eroilor Comuniști – numit în Hotărîre, într-un stil interesant, „imobilul din Parcul Carol" –, proprietate publică a statului, este dat în administrarea BOR pentru a fi reamplasat. Dacă monumentul nu va

---

Nicolae Cucu, un maestru al arhitecturii românești

Nicolae Cucu s-a născut la 9 mai 1907, la Sinaia, și a murit în toamna lui 1994, în București.

S-a remarcat printr-o bursă de studii în Italia, încheiată strălucit în 1937 (diplomă a statului italian pentru lucrarea **Locuințe medievale la Viterbo**), după care a urmat un traseu normal, ca angajat la CFR, Ministerul Cultelor și Artelor și Ministerul Informațiilor.

Ocultat după 1948, discreția l-a făcut să-și transfere interesul către profesorat, către activitatea științifică și realizările artistice, activînd pînă în 1968 la Institutul Proiect București și la Facultatea de Arhitectură.

Bazîndu-mă pe aprecierea că harul unui arhitect poate fi măsurat în funcție de adaptarea creației sale la cerințele funcționale ale construcției, concomitent cu cele ale ambientului, pot spune că arhitectul Nicolae Cucu a fost unul dintre cei hărăziți. Cu fiecare pas, arhitectura sa s-a rafinat. Cunoștințe și impresii stocate, metode de alambicare proprii l-au condus spre răspunsuri mereu mai subtile, date fiecărei provocări. A evoluat asemenea altor colegi ai săi, P. Antonescu, P. Smărăndescu, E. Doneaud, S. Balosin.

Impresionat de arhitectura antică monumentală, dar și de cea a Evului Mediu, el a fost un personaj multilateral, de tip renascentist, asemenea altora din decursul istoriei: A. Palladio, F. Schinkel, C.R. Mackintosh, F.L. Wright. Pe lîngă arhitectul funcționalist cu înclinații artistice și tehnice, s-a manifestat și ca pictor și ebenist, dar și ca profesor și elaborator de cursuri (materiale de construcții, desen și istoria arhitecturii).

Conform aprecierilor istoricului de arhitectură Grigore Ionescu, în perioada interbelică, arhitectura românească a pendulat între specific național (stilul neoromânesc, neobrâncovenesc) și experimente moderniste internaționaliste (stilul cubist). Situați într-un culoar îngust, aflat între aceste tendințe, arhitecții G.M. Cantacuzino, Nicolae Cucu și Henriette Delavrancea au creat experimente moderniste „personalizate". Dacă ultima miza în special pe specificul balcanic, ceilalți doi recreau, în operele lor de vîrf, stilul neoclasic monumental.

Înainte de 1948, a fost autorul unor vile urbane, vile la munte și blocuri de locuit. Vilele urbane avînd ca proprietari familiile Vîntu (Str. Darvari), Stoenescu (Str. Știrbei Vodă), Rădulescu, Finkels și alții au fost create în stilul „Carol al II-lea", stil ce promova influențe ale arhitecturii mediteraneene venite pe filiera mauro-spaniolă, dar și pe cea balcanică, oriental-bizantină. Casele sale însă se pot recunoaște prin peisajul vălurit al acoperișurilor, cu pantă mică și streașină largă, realizat din olane; arta folosirii spațiilor deschise și acoperite de tip portic și logie; jocul volumelor simple bazat pe îmbinarea diverselor materiale – cărămidă, piatră, lemn; folosirea aerată a unor detalii remarcabile – arce, colonete, console.

Vilele pentru regiunea montană au fost gîndite în total acord cu condițiile de mediu (acoperiș cu pantă mare, goluri mici), dar și cu aspectul zonei, prin folosirea materialelor locale (lemn, piatră).

Remarcabile rămîn însă blocurile construite în stil neoclasic monumental, la comanda Casei de pensii a Teatrului Național, a Operei Române (Str. G-ral Berthelot) și a Casei de pensii a CEC-ului (Splaiul Independenței Nr. 2J), în 1939. Dar, spre deosebire de stilul mai liric al lui G.M. Cantacuzino, care conține și elementele vegetale, stilul lui Cucu este conceput într-o manieră riguroasă, geometrică. În ceea ce privește blocul de pe Splai, stilistica lui este accentuată și de dialogul urbanistic cu Palatul de Justiție de *vis-à-vis*, dar, mai ales, cu blocurile alăturate – „Adriatica" și „Agricola Fonciera" (realizate în 1929 de arh. P. Antonescu). Specificul acestei lucrări constă în liniile de forță verticale ale coloanelor dorice solide, înalte cît șase niveluri; ele cuprind, chiar peste capiteluri, metope cu profiluri de zei romani, fiind susținute, la bază, de registrul vitrinelor înclinate ale birourilor de la parter.

După 1948, arhitectul s-a dedicat lucrului în umbra altor arhitecți, realizînd mobilierul pentru Opera Română (lucrare a arh. Octav Doicescu din anii 1960) și amenajări interioare la Teatrul Național (lucrare a arh. Horia Maicu). A realizat, de asemenea, propuneri de sistematizare și lucrări de amenajare a altor construcții din București.

Monumentul din Parcul Carol, conceput ca o necropolă, s-a bazat, de asemenea, pe o concepție monumentală simplă, folosind cinci arce peste un volum construit masiv, de formă stelată. Concepția monumentală este susținută de acuratețea și structuralitatea detaliilor folosite pentru cristalizarea în operă a unor materiale speciale: granit roșu și negru de Suedia, pentru placările exterioare, și mozaic cu foiță de aur din Italia pentru placarea cupolei interioare a necropolei.

arh. **Daniela TUTUNEA**

Vila Vîntu

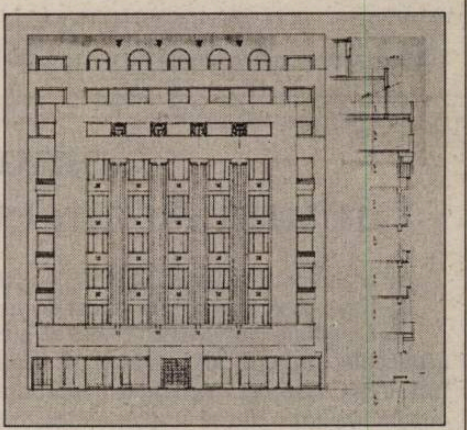

Blocul CEC (schiță)

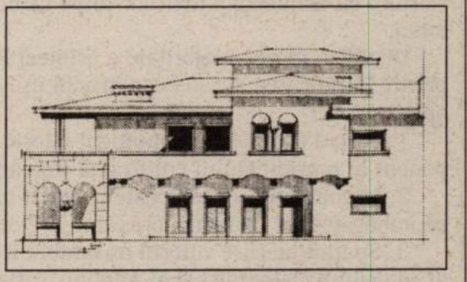

Vila Finkels (schiță)

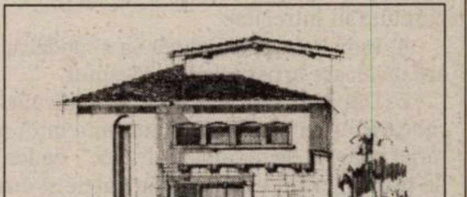

Vila Stoenescu (schiță)

Scrisoare deschisă către preşedintele României, domnul Ion Iliescu

Domnule preşedinte,

Catedrala Mîntuirii Neamului se doreşte a fi un proiect de anvergură. Este cu atît mai important ca acesta să se bucure de susţinere generală. Amplasarea catedralei în Parcul Carol, pe un teren de interes public – care găzduieşte un monument istoric şi de arhitectură şi un spaţiu verde secular –, vine în contradicţie cu interesele şi drepturile cetăţenilor. Mult mai grav însă, ea contravine chiar legii.

Hotărîrea de Guvern Nr. 468 din 18 aprilie 2003 prin care se transmit 5 ha din proprietatea publică a statului în administrarea Patriarhiei BOR încalcă prevederile Constituţiei României şi ale Legii Nr. 213/1998. Bunurile proprietate publică pot fi date *numai* în administrarea *regiilor autonome ori a instituţiilor publice*. Actele juridice încheiate cu încălcarea prevederilor privind regimul juridic al bunurilor din domeniul public sînt lovite de nulitate absolută. Hotărîrea guvernamentală intră în conflict şi cu principiile Legii protecţiei patrimoniului, cu prevederile Legii mediului, cu Legea transparenţei, cu interesele unor instituţii aflate în vecinătatea Parcului, precum Institutul Astronomic.

Credem, de asemenea, că trauma acestui oraş, care şi-a văzut timp de decenii monumentele demolate, dislocate sau ascunse în spatele blocurilor, trebuie să ia sfîrşit.

Vedem în ansamblul arhitectonic şi peisagistic din Parcul Carol o valoare de patrimoniu cultural, care trebuie protejată.

În calitate de garant al Constituţiei, domnule preşedinte, vă cerem să interveniţi, astfel încît legea fundamentală şi drepturile cetăţenilor să fie respectate.

Semnează:

Dinu ADAM, Mihai AGAPIE, Gabriel ANDREESCU,
Liviu ANDREESCU, Péter BANYAI, Mircea CĂRTĂRESCU,
Mariana CELAC, Eugen CIOCAN, Lia Ioana CIPLEA,
Marina CONSTANTINESCU, Dan CRĂCIUN, Alexandru DARIE,
Smaranda ENACHE, Olimpiu GHEORGHIU,
Constantin C. GIURESCU, Ioan GROŞAN, Emil HUREZEANU,
Florin IARU, Ioana IERONIM,
Ion Bogdan LEFTER, Domnica MACRI, Mihai MARTA,
Liviu MIHAIU, Dan C. MIHĂILESCU, Lucian MÎNDRUŢĂ,
Emil MOISE, Adrian NICULESCU, Anton NICULESCU,
Mihai OROVEANU, H.-R. PATAPIEVICI,
Dan PETRESCU, Răzvan RĂDULESCU,
Victor REBENGIUC, Mircea TOMA, William TOTOK,
Paul TUMANIAN, Cristina ŢOPESCU, Daniel VIGHI,
Sorin VIERU, Dinu ZAMFIRESCU,
Vasile Dem. ZAMFIRESCU şi alţii*.

---

* Scrisoarea a fost semnată de peste 2.000 de reprezentanţi ai societăţii civile.

Comunicatul Uniunii Arhitecţilor din România

În perspectiva responsabilităţilor sale publice, comunitatea arhitecţilor este datoare să-şi exprime un punct de vedere asupra amplasamentului viitoarei Catedrale Patriarhale. Ţinem să precizăm dintru început că majoritatea arhitecţilor sînt creştini ortodocşi, pe deplin conştienţi de importanţa istorică pe care ridicarea Catedralei Patriarhale o reprezintă. Valoarea simbolică pe care acest gest o incumbă implică o uriaşă responsabilitate şi nu poate să ne lase indiferenţi.

În acest sens, ne exprimăm regretul că întîlnirea reprezentanţilor guvernului şi clerului cu arhitecţii a avut loc după ce hotărîrea asupra amplasamentului fusese luată.

De altfel, marea majoritate a arhitecţilor participanţi şi-au exprimat îngrijorarea cu privire la ridicarea acestei construcţii în Parcul Carol. Vom încerca să sintetizăm aceste opinii:

1. Parcul Carol este monument istoric, realizat de un mare peisagist al epocii, component al patrimoniului cultural al României.
2. În contextul urban existent, acest important edificiu al Catedralei, care ar trebui să îmbogăţească imaginea oraşului, are o situare periferică.
3. Spaţiul pe care viitorul ansamblu îl va ocupa în parc nu se rezumă numai la cel al edificiului Catedralei şi al Administraţiei Patriarhale, ci implică un întreg aparat urban (accese, parcări, amenajări exterioare etc.), ce conduce în final la distrugerea parcului în întregime.
4. Indiferent de valoarea sa simbolică, ansamblul arhitectural existent astăzi în parc are o valoare artistică de netăgăduit.
5. Din punct de vedere al semnificaţiei acestui gest, trebuie să ne aducem aminte că ridicarea unei biserici – cu atît mai mult a celei mai importante – a fost, de-a lungul istoriei noastre, generatoare de „loc“, de loc privilegiat. Fie valorificînd un cadru natural, fie transfigurînd unul umil în satele şi oraşele noastre, Biserica a avut întotdeauna vocaţia zidirii şi nu a dărîmării.

Chiar dacă arhitecţii nu exprimă opiniile majorităţii, indiferent cum ar fi constituită aceasta, considerăm că opiniile lor sînt autorizate şi cu greu pot fi ignorate.

Din toate aceste motive, ne pronunţăm pentru stoparea oricăror acţiuni de demolare a monumentului şi de intervenţie în cadrul Parcului Carol şi pentru găsirea, consultîndu-se specialiştii şi societatea civilă, a unui amplasament alternativ pentru Catedrala Patriarhală.

Senatul Uniunii Arhitecţilor din România

13 martie 2004

Contact: arh. Ştefan LUNGU, vicepreşedinte UAR, 0722.546.616, arh. Ştefan Ghenciulescu, redactor-şef al revistei ***Arhitectura****, 0722.698.301, Tel.: 021-315.12.58, Fax: 021-305.60.39, redactia@arhitectura1906.ro.*

---

fi distrus pur şi simplu în timpul operaţiei, ceea ce arhitecţii tot repetă, el va sta „aruncat“ într-un loc oarecare al Bucureştiului. Toată operaţia are o logică neclară. Dacă acesta este un obiect de patrimoniu, atunci mutarea sa este contrară protecţiei. Pentru astfel de construcţii, monumentul nu se reduce la piesa în sine, ci include cadrul în care ea a fost ridicată. Apoi, de vreme ce este o piesă fără conotaţie religioasă, de ce ar intra ea în administrarea BOR?

Dacă Monumentul Eroilor Comunişti a fost declasat din statutul de obiect de patrimoniu din pricina simbolisticii nefaste, se pune întrebarea: de ce să cheltuiască Guvernul 40 de miliarde de lei pentru a-l muta, în loc să-l distrugă? Doar atîtea alte obiecte de patrimoniu mor din lipsă de fonduri.

Majoritatea arhitecţilor a subliniat valoarea monumentului creat de arhitectul Nicolae Cucu. Istoria a dovedit, spunea unul dintre ei, că deplasarea monumentelor nu serveşte nici civilizaţiei, nici culturii. Apoi, Parcul Carol este un ansamblu coerent din punct de vedere peisagistic şi monumental. El este un exemplu în geografia săracă a Capitalei şi are un loc bine definit în conştiinţa bucureştenilor.

În comunicatul din 13 martie la care s-a făcut referire, Senatul Uniunii Arhitecţilor din România sintetiza poziţia Uniunii faţă de monument în felul următor: „ansamblul arhitectural existent astăzi în parc are o valoare artistică de netăgăduit“.

Mausoleul Eroilor Comunişti poate deveni un mausoleu al victimelor sale ori chiar un muzeu discret dedicat suferinţelor produse de regim. Lupta cu simbolul se poate termina printr-o simplă decizie formală. Guvernul a arătat că are şi banii pentru un proiect mai amplu: suma de 40 de miliarde de lei devenită disponibilă.

Cazul Institutului Astronomic

Cu privire la ridicarea în Parcul Carol a unei Catedrale s-a exprimat, de mai multe ori, şi conducerea Institutul Astronomic. Aceasta este preocupată de „poluarea luminoasă“ pe care un astfel de lăcaş, o dată ridicat, ar produce-o.

Reacţia Institutului Astronomic a fost întîmpinată cu superioritate, unii ziarişti au ironizat pur şi simplu preocuparea cercetătorilor pentru condiţiile muncii lor. Unul dintre ei, Ciprian Chirvasiu, califica nemulţumirea astronomului Magda Stavinschi faţă de poluarea optică drept „arţag“. Şi iată ce îi opunea ziaristul ca argument: „Doamnă cititoare în planeţi, lumina harică nu poluează, ci întunericul din sufletele strîmte, unde nu-i aer nici cît să ardă o candelă!“.

Opţiunea Institutului Astronomic a fost încadrată într-o iniţiativă care face din Parcul Carol un Parc al Ştiinţei şi Tehnicii. Instituţiile din jurul parcului conturează perfect un astfel de simbol. Un Parc al Ştiinţei şi Tehnicii precum cel preconizat va sugera eventual că societatea trebuie să-şi respecte mai mult oamenii de ştiinţă. Iată un alt proiect în care s-ar putea revărsa cei 40 de miliarde de lei găsiţi disponibili de către Guvern.

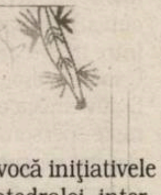

Problema de fond

Biserica Ortodoxă invocă iniţiativele pentru ridicarea Catedralei, interpretîndu-le în favoarea sa. Istoria duce la o concluzie mai curînd contrară. Construirea unei Catedrale a Mîntuirii Neamului s-a împiedicat tot timpul de lipsa resurselor. România a fost întotdeauna prea săracă pentru astfel de proiecte excesive. Banii strînşi pentru Catedrală s-au risipit fără respectarea voinţei donatorilor. Existenţa Parcului Carol nu a fost periclitată de înaintaşi. Povestea spusă chiar de BOR ne dă şi o lecţie simbolică: cînd a fost nevoie, ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice, Spiru Haret, a preferat să investească mai curînd în şcoli decît în catedrală.

Totuşi, dreptul Bisericii Ortodoxe Române de a-şi construi o astfel de ctitorie este indiscutabil. BOR reprezintă un organism autonom. Nici nu cred că există persoane care să pună în discuţie acest drept. În schimb, nu e deloc clar de ce BOR îşi închipuie că e legitim să primească porţii din bugetul contribuabililor şi din terenurile publice. Ideile ierarhilor BOR sînt libere, dar nu ca să afecteze Bucureştiul şi principiile de administrare ale vieţii publice.

Pe acest subiect am discutat des în ultimele zile cu colegii mei mai tineri. Ei par mai precauţi şi în acelaşi timp mai calmi în a descrie *exact în cuvintele potrivite* ceea ce se întîmplă. Din punctul meu de vedere, lucrurile sînt simple şi cer etichete radicale. Proiectul Catedralei reflectă o mentalitate ceauşistă. El nu are nimic spiritual. Nimic în comun cu buna tradiţie a arhitecturii ortodoxe. O construcţie megalomană care concurează Casa Poporului. Cu ce diferă logica conducătorilor BOR, care şi-au asumat proiectul, de logica familiei Ceauşescu, care a creat spaţii simbolice demolînd Bucureştiul?

Convenţa dintre Guvern (vezi hotărîrile neconstituţionale, vezi intervenţia ministrului Dan Nica în chestiunea consultării populare), Consiliul General al Municipiului Bucureşti şi ierarhii BOR poartă pecetea stilului mafiot: ascunderea în grabă a neregulilor, sfruntarea legilor, sfidarea bucureştenilor etc. Afirmaţiile purtătorilor de cuvînt ai BOR în materie, că banii vor veni exclusiv de la enoriaşi, că nu se va clinti nici un fir de iarbă, sînt pur şi simplu mincinoase. Unde vor fi găsiţi cei pe puţin 1 miliard de euro după evaluările unor arhitecţi? BOR planif[illegible] că secătuirea bugetului public şi distrugerea Parcului Carol. Este o aventură împotriva intereselor publice. Să construieşti prin distrugerea monumentelor şi parcurilor într-un oraş care duce lipsă şi de unele, şi de altele!

Alături de argumentele de mai sus, există şi unele cu adevărat „de fond“. Noi ne aflăm, istoric, în momentul includerii României în proiectele paneuropene aparţinînd, la rîndul lor, unei epoci a globalizării. Privim la acest proces dintr-un *racourci* istoric asupra interesului naţional. Or, a gîndi astăzi societatea românească în logica „mîntuirii neamului“ este cu totul anacronic. Această inadecvare „de spirit“ este agravată de contextul dramatic al vieţii de zi cu zi. Să direcţionezi energiile spre piramide ortodoxiste într-o vreme cînd lipsa resurselor produce ravagii umane şi instituţionale răvăşeşte pur şi simplu societatea.

Din păcate, ierarhii BOR nu acceptă nici un criteriu care să reflecte interesele comunităţii; nici un argument care să permită revederea, măcar de principiu, a propriilor poziţii. Nu am văzut decît litaniile dedicate „adevărului lor“, apelul la infailibilitatea bisericii ori afirmarea unei puteri pe care ierarhii o exhibă din ce în ce mai vizibil. În urma consultării făcute de Primăria Bucureştiului, Vincenţiu Ploieşteanul, episcop vicar patriarhal şi secretar al Sinodului, avînd printre atribuţii şi proiectul construirii Catedralei Mîntuirii Neamului, a reacţionat în felul următor: „Biserica Ortodoxă Română lucrează cu veşnicia, nu cu durata mandatelor parlamentare. Catedrala Neamului nu se face pentru patru ani, ci pentru sute de ani. Lucrăm, desigur, cu politicieni şi nu ne este indiferent cine conduce ţara. Dar nu putem face nici un troc în privinţa Catedralei Mîntuirii Neamului“.

■

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

Cărţi pe ecran

La debutul unui proiect televizual

ION BOGDAN LEFTER

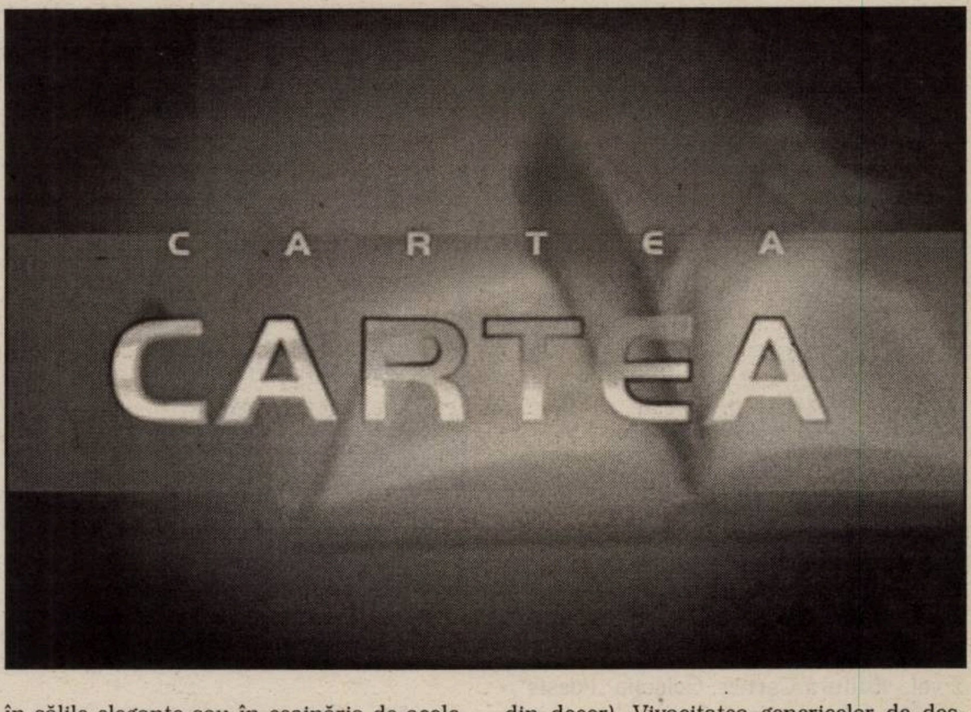

Cum să muţi cititul în televizor!

Luni 8 martie, canalul Cultural al televiziunii publice a lansat o mică emisiune cotidiană intitulată **Cartea**. Cotidiană vrea să însemne de luni pînă vineri, deci în zilele de lucru. Mică – pentru că n-are decît cinci minute. Se difuzează de două ori în *„prime time"*, la 7.40 dimineaţa şi la 17.50 seara, cu încă una sau două reluări către miezul nopţii sau mai tîrziu, în funcţie de lungimea filmelor şi a pieselor de teatru programate la acele ore.

Cînd noua directoare a TVR Cultural, Daniela Zeca, mi-a făcut invitaţia de a realiza atare mică emisiune despre cărţi, am acceptat fără multe ezitări. Din mai multe motive.

Întîi, pentru că postul arăta de la o vreme încoace din ce în ce mai bine – sau... binişor! –, după ce pornise cam dezastruos. La vremea respectivă, **Observatorul cultural** a spus ce era de spus. Directoarea de atunci, Beatrice Comănescu, a ţinut la un moment dat să stăm de vorbă despre începuturile operaţiunii şi i-am oferit, fără menajamente, aceeaşi evaluare. Întrebării de tatonare legate de un eventual proiect de emisiune i-am răspuns cu un precaut „Să mai vedem!". Au apărut apoi, anotimp după anotimp, figuri noi de realizatori, între care Gabriel Rusu, Bogdan Ghiu, Carmen Croitoru, Vladimir Simon, Cristina Modreanu, Horia Gîrbea, cu emisiuni care uneori le-au reuşit, alteori mai puţin, însă – indubutabil – nivelul a crescut. Au contribuit şi reluările de montări teatrale de calitate, şi filmele mai vechi, „de cinematecă". Pe colegii „moderatori" care m-au solicitat – între care şi Daniela Zeca, pînă de curînd realizatoare a unui agreabil **Ceva de citit** – nu i-am mai refuzat şi n-am regretat (o singură excepţie: *talk-show*-ul în care, împreună cu doamna Magdalena Boiangiu, fără să fi fost preveniţi, ne-am trezit alături de... Sergiu Nicolaescu!; împrejurarea a prilejuit confruntări despre care voi putea oferi cîndva detalii savuroase!).

În al doilea rînd, am acceptat „provocarea" micii emisiuni pentru că făcea parte din proiectul de relansare a Culturalului gîndit de noua directoare, ale cărei bune intenţii cred că merită sprijinite.

În al treilea rînd, pentru că – într-adevăr – e nevoie să se vorbească mai mult despre cărţi la posturile de televiziune. Sigur că nu e „mediul" cel mai potrivit pentru aşa ceva, sigur că ele, cărţile, nu sînt de privit pe micile ecrane, ci de citit şi de comentat în scris; însă absenţa lor face ca imaginea de ansamblu a culturii să apară amputată grav. Or, la televizor se programează puzderie de filme, destulă muzică, ceva teatru, dans, arte vizuale (măcar interviuri şi mondenităţi!), dar foarte rar emisiuni despre „cultura scrisă". Rămîne de reflectat asupra modului în care s-ar putea – totuşi – translata lectura în spaţiul micului ecran; cum să muţi cititul în televizor!

„Povestea" cărţilor

Aşadar, un proiect (tele)vizual consacrat cărţilor, lecturii. Nu un (alt) *talk-show*, nu discuţii în jurul unor apariţii editoriale, nu autori şi critici invitaţi să se pronunţe care cum va voi, într-un „buchet de opinii", ci – pur şi simplu – prezentări de opuri recente, informativ, la zi, în pas cu noutăţile momentului. Cum, însă? Cronici de carte debitate în faţa camerei, aşa, static, împotriva tuturor regulilor imaginii în mişcare?! Cine să le asculte?!

Două au fost soluţiile adoptate pentru sporirea şanselor de audienţă ale emisiunii. Pe de o parte, oricît de scurte ar fi cele cinci minute, am propus o formulă în care nu vorbesc niciodată despre o singură carte, ci despre mai multe, despre – în fond – evoluţia pieţei respective: categorii şi domenii, strategii editoriale şi de promovare, programe şi colecţii etc. etc. Nu un şir de prezentări „monadice" şi monotone, zi după zi şi titlu după titlu, ci „povestea" domeniului, „naraţiunea" în care cărţile sînt personajele principale. Mai pretenţios spus – o analiză instituţională a pieţei editoriale, „din mers", cu permanente şi cît mai numeroase ilustrări. Recidivez, de fapt: fiindcă am mai făcut ceva similar la radio, timp de vreo doi ani şi jumătate (1993-1995), prin rubrica mea de **Panoramic editorial** din cadrul **Actualităţii culturale româneşti** a Europei Libere, unde am urmărit evoluţia pieţei de carte a perioadei ca fenomen instituţional, de „creştere" a unei noi realităţi deopotrivă culturale şi economice. M-am gîndit de mai multe ori în ultima vreme dacă n-ar merita să transform articolele de-atunci în ce altceva decît – inevitabil! – într-o carte...

Revenind cu alte detalii: fireşte, în emisiunea de la TVR Cultural nu este şi nu va fi vorba numai despre literatură, ci şi despre celelalte arte sau despre arhitectură, ştiinţe umane (istorie, sociologie, politologie, filozofie şi aşa mai departe) – pe scurt, despre cartea culturală (dacă pot pentru ca să-mi permit tautologia!). Sper să ajung şi la situaţia impozitelor aplicate domeniului, la alte probleme ale editorilor şi ale difuzorilor. „Povestea" cărţilor îi include pe toţi. Deocamdată, am filmat doar în Librăria Cărtureşti (de lîngă Cinematograful Patria), în sălile elegante sau în ceainăria de acolo, însă voi încerca să ies şi printre tarabe, la tîrgurile specializate, ca şi direct în redacţiile editurilor sau în bîrlogul autorilor, pe care-i voi căuta la masa lor de lucru, transformînd în acele momente „naraţiunea" în cauză într-o... *„road-story"*!

Videoclipul de librărie

Cu cea de-a doua soluţie de apropiere de un produs „vizionabil" a venit regizorul emisiunii, Aurel Badea. Ce-a reuşit el să facă dintr-o vorbire de cinci minute despre cărţi în faţa camerei de filmat ţine de domeniul miracolului – adică al talentului şi al profesionalismului: incredibil dar adevărat, **Cartea** arată pe ecran ca un soi de videoclip foarte dinamic, foarte „mişcat", cu o „felie" în care prezentatorul îşi vede de prezentare, în timp ce pe celelalte „paliere" ale ecranului se succed coperţi, titluri şi fotografii de autori, precum şi imagini de librărie (ambianţă, public, detalii ale rafturilor sau alte obiecte din decor). Vivacitatea genericelor de deschidere şi de final, ca şi a montajelor din „ferestrele" complementare imprimă emisiunii un ritm extraordinar. Practic, Aurel Badea a inventat astfel o „specie" televizuală nouă: videoclipul de librărie! Soluţie nu fără legătură cu foarte reuşitele generice noi pe care tot el le-a imaginat pentru întregul canal Cultural, pentru „promo"-uri şi pentru emisiunile propriu-zise: la fel de „supraetajate", cu ecranul împărţit în trei planuri suprapuse, cu siluete de dansatori („moderni"!) în mişcare, avansînd în mers obişnuit sau închipuind cu corpurile lor un fel de iuţi „jocuri de societate": metaforă – nu-i aşa?! – a culturii înseşi.

Să mai notez – recunoscător – şi numele celor două tinere redactoriţe ale emisiunii, Adriana Ene şi Ioana Mihai, care veghează cu atenţie şi gentileţe asupra filmărilor, avînd apoi priceperea şi răbdarea de care e nevoie în foarte laborioasele şedinţe de montaj.

Aşa a ieşit mica emisiune cotidiană **Cartea**, de privit şi nu de citit!

∎

Noi apariţii în colecţia „Fiction Ltd": trei romane reeditate

Printre romanele româneşti postbelice recent re-publicate în Colecţia „Fiction Ltd" a Editurii Polirom se numără **Dimineaţă pierdută** de Gabriela Adameşteanu (ediţia a IV-a), **Viaţa şi opiniile lui Zacharias Lichter** de Matei Călinescu (ediţie definitivă) şi **Tache de catifea** de Ştefan Agopian (de asemenea – ediţie definitivă).

Într-o **Notă asupra ediţiei**, Gabriela Adameşteanu menţionează modificările aduse **Dimineţii pierdute**: „o nouă structurare a textului: patru părţi şi un epilog; eliminarea unor lungimi şi a unor informaţii istorice, devenite între timp curente, în cuprinsul părţii a doua şi a patra; corectarea greşelilor de la ediţiile anterioare".

Faţă de precedentele ediţii, romanul lui Matei Călinescu aduce cîteva schimbăre suplimentare: „Materialele incluse în **Addenda** au fost aranjate în ordinea cronologică a scrierii lor. Fragmentul **Despre bănuială** e urmat de două extrase din volumul **Amintiri în dialog**, scris sub forma unui schimb de scrisori între mine şi Ion Vianu [...] extrase în care cititorul va găsi un portret al modelului real al lui Zacharias Lichter şi o relatare despre cum a fost percepută această carte după 1973, în anii exilului în Statele Unite [...] **Addenda** se încheie cu **O notă despre Cioran şi Zacharias Lichter**.

Ediţia definitivă a romanului **Tache de catifea** conţine în plus faţă de precedentele – pe lîngă modificări minimale – o prefaţă a lui Eugen Negrici şi un Curriculum vitae detaliat (o micro-autobiografie).

Următoarele apariţii ale colecţiei vor fi titluri de Nicolae Breban, Mihai Zamfir, Nora Iuga.

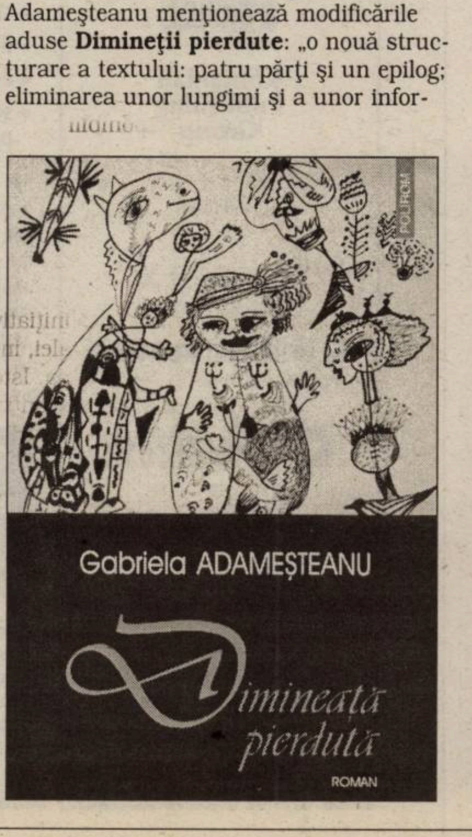

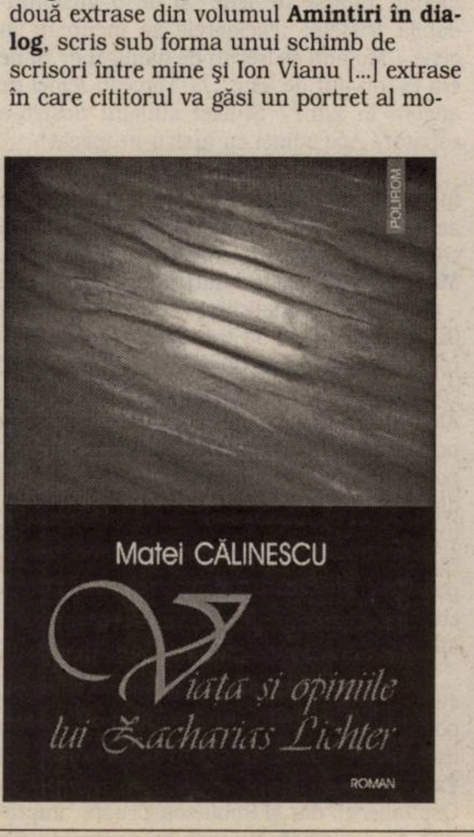
POLIROM
Matei CĂLINESCU
Viaţa şi opiniile lui Zacharias Lichter
ROMAN

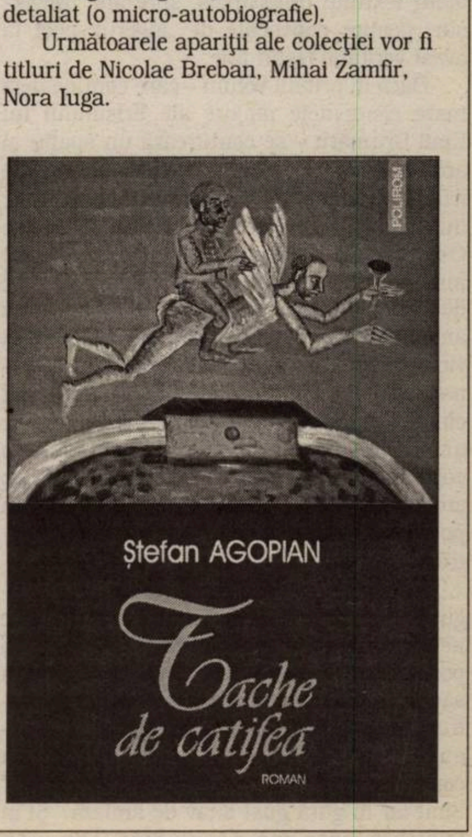

Rezervaţia de îngeri

CARMEN MUŞAT

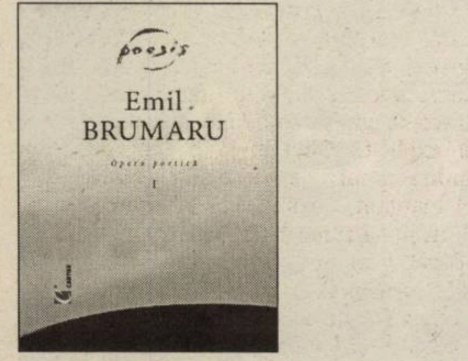

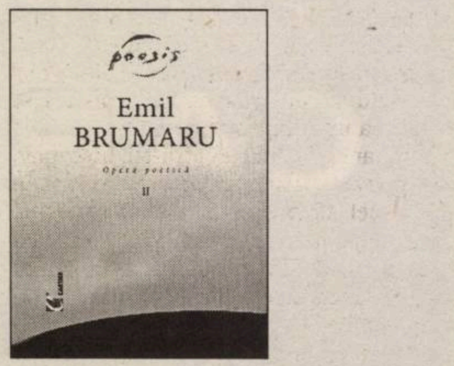

Emil BRUMARU

Opera poetică

2 vol., Editura Cartier, Colecţia „Poesis", Chişinău, 2003, 216+260 p.

Antologia poeziilor lui Emil Brumaru, apărută la sfîrşitul anului trecut la Editura Cartier, aduce în prim-plan un univers poetic din care lipseşte cu desăvîrşire „zgura" anilor de dinainte de 1989. Poezie a imaginilor luxuriante, plină de seducătoare arome, lirica lui Emil Brumaru este, de la volumul de debut (**Versuri**, 1970) pînă la cel din 1998 (**Dintr-o scorbură de morcov**), o celebrare a celor cinci simţuri. Cînd aspre şi rugoase, cînd mătăsoase, alunecînd pe suprafaţa lucrurilor, cuvintele dobîndesc o sonoritate aparte, trasînd un spaţiu miraculos al tandreţii infinite, populat de cele mai imprevizibile obiecte şi creaturi, de la banalele obiecte casnice, transfigurate liric, pînă la îngeri stranii, în fiinţa cărora candoarea şi perversitatea se împletesc firesc. Fără ezitare, poetul transformă în materie poetică tot ceea ce atinge şi pune în scenă „vinovate orgii ale imaginaţiei" care, de la un volum la altul, se încarcă de erotism.

Fantezist şi ironic (cf. Nicolae Manolescu şi Eugen Simion), Emil Brumaru este, totodată, un poet estet şi livresc (cf. Ion Pop), implicit polemic faţă de poezia „serioasă" şi gravă, frămîntată de întrebări fără răspuns" a congenerilor săi (observaţia îi aparţine aceluiaşi Ion Pop). Deşi fără ostentaţie, poemele sale se află într-un permanent dialog cu cele ale lui Ion Barbu, Arghezi sau Nichita Stănescu, uneori explicit, prin trimiteri directe (ca în cazul lui Nichita Stănescu, invocat frecvent), de cele mai multe ori indirect, fie prin intermediul unor personaje precum Reparata şi Pirata care amintesc de barbienele domnişoara Hus şi Răsturnica, fie printr-o serie de semnale textuale (ritmuri, rime, formule lirice, dar şi gesturi ale unor personaje ca Julien Ospitalierul, care sapă o fîntînă în propria sa casă) ce trimit, ludic, în afara textului propriu-zis, spre alte universuri poetice convocate de „îngerul"-poet la acest veritabil festin liric.

Dacă în primul volum – care conţine deja toate elementele majore ale lirismului lui Emil Brumaru – se conturează un spaţiu al aromelor şi suculenţelor naturale, unde fructe, legume, mirodenii, îngeri, cerbi, viţei, fluturi, femei, detectivul Arthur şi Julien Ospitalierul, ceşti de cafea şi roabe de miresme prind viaţă, se materializează şi se dematerializează simultan, într-un ritm ameţitor – „Şi-i o cristalizare şi-o scădere/ A vieţii în borcane vechi cu miere,/ Şi-i o surpare de cenuşi în plite,/ Şi-n inimi rod cîntare ruginite..." –, în următoarele volume armoniile intimităţii se încarcă de o copleşitoare senzualitate, obiectele lumii se erotizează treptat, dedîndu-se, în special în poeziile publicate în periodice, „jocurilor extreme" ale unei irepresibile sexualităţi.

Versurile sînt picante la propriu şi la figurat, piperul fiind unul dintre ingredientele nelipsite din „reţetarul" lui Emil Brumaru; în poemele sale, bucătăria devine un spaţiu sacru, în care poetul oficiază orgii lirico-gastronomice a căror finalitate este, aparent, recuperarea senzaţiilor şi aromelor din copilărie: „O, vechi şi dragi bucătării de vară,/ Simt iar în gură gust suav de-amiază/ Şi în tristeţea care mă-nconjoară/ Din nou copilăria mea visează:/ Ienibahar, piper prăjit o plită,/ Peşti groşi ce-au adormit în sos cu lapte,/ Curcani păstraţi în zeama lor o noapte/ Spre o delicateţe infinită,/ Ciuperci cît canapeaua, în dantele,/ Icre cu bob bălos ce ochiu-şi cască,/ Aluaturi tapisate, crescînd grele/ Într-o dobitocie îngerească,/ Moi miezuri de ficaţi în butoiaşe/ De ou de melc, înlăcrămate dulce,/ Mujdeiuri ireale, şunci gingaşe/ Cînd sufletu-n muştar vrea să se culce,/ Şi-n ceainice vădindu-şi eminenţa/ Prin fast de irizări şi toarte fine/ Ceaiuri scăzute pînă la esenţa/ Trandafirie-a lucrului în sine!". Copilăria invocată aici nu este însă o vîrstă pierdută în timp, ci o stare de graţie experimentată frecvent de cel care se autocaracterizează drept „un poet de duminică", un „expert" al gratuităţii absolute. Anticameră a erosului, topos recurent al reveriilor diurne, bucătăria este un paradis al simţurilor dezlănţuite, al „dezmăţului" olfactiv şi gustativ, dar şi echivalent al poeziei în care „parfum, culoare, sunet se-mbină şi-şi răspund": „Miresme stau pe masă ca nişte spade late,/ Legume-şi ţin răcoarea-n catifelate pungi,/ Pereţii ne ignoră, purtînd cu dignitate,/ Pătrunşi de var, blazonul păianjenilor lungi.// Vai, în bucătărie cui poţi să îi explici/ Că ne e foame numai de vis cînd la perdele/ Vom ridica în soare ca să privim prin ele/ Sticle de-oţet în care s-au înecat furnici".

Nu doar simţurile muritorilor de rînd, ci şi „mişcările cereşti" sînt tulburate de o voluptuoasă şi necenzurată feminitate ce se insinuează insistent în obiectele neînsufleţite şi în roadele pămîntului (v. **Sentinţa**, **Imn**), exhibîndu-se necontenit în ipostaze de o senzualitate debordantă, ce se intensifică de la un volum la altul. Starea predilectă este moliciunea, somnolenţa, personajele sînt mai mereu „răpuse de lene" şi de o inconfundabilă tristeţe: „Fecioarele se încurcau în gene,/ Motanii se frecau de damigene/ Şi ne era la toţi atît de lene...// Torceau femei de angora în pat!// Şi-ncet sufletul nostru-a căpătat/ Ape adînci cu lustru-ntunecat".

Ia astfel naştere un univers al parfumurilor şi amiezelor crepusculare, în care aerul are consistenţa mierii, în care nostalgia copilăriei bîntuie înserările (v. **Adormind**, **Mierea lumii**, **Între anotimpuri**), iar poetul – slujbaş al trandafirilor, melcilor şi crinilor (**Elegie** – „Slujbaş la trandafir am fost...") – redactează inspirate **Jurnale** lirice, unde sînt consemnate cele mai stranii aventuri diurne. Alcătuit dintr-o suită de **Cîntece naive**, printre care se strecoară elegii şi idile, balade, poveşti, scrisori şi bocete de adult, volumul din 1976 surprinde inefabilul de fiecare clipă, într-un stil mirat-copilăresc, ce nu se mai regăseşte *tale quale* în volumele ulterioare, în paginile cărora se simte o intensificare a senzualităţii, iar „cîntecele naive" par, treptat, spuse de un „copil" mare.

În această lume de arome şi sonorităţi incantatorii, inepuizabil semnificativă, îşi poartă singurătatea personaje dintre cele mai exotice, de la Glycera şi Reparata, Pirata şi Tamara, la detectivul Arthur, Julien Ospitalierul, dar şi Robinson Crusoe, împreună cu o pleiadă întreagă de personaje din romanele copilăriei. În viziunea lui Emil Brumaru, nu există nici un fel de ruptură între spaţiul domestic, cel imaginar şi cel livresc, obiectele şi fiinţele migrează dintr-un teritoriu în altul, efectul acestei neîntrerupte migraţii fiind un pan-opticum liric, al cărui autor are toate atributele lui Argus-Panoptes, cel a cărui privire pătrunde pretutindeni, însufleţind totul. Nu alta este, de altfel, misiunea detectivului Arthur, avatar al poetului, fiinţă categorială, cu toate simţurile în alertă. Rostul lui este să investigheze realul şi să descifreze indiciile poeticităţii. Melancolic şi îndrăgostit, el caută să descopere unde duc cuvintele, scormonind prin ungherele cele mai ascunse ale universului domestic. Incursiunile lui în magazii şi dulapuri – locuri ale memoriei, în care timpul este „încarcerat" în obiecte, materializat în forme cu contururi ferme – scot la iveală nebănuite latenţe de poezie. Un loc aparte în imaginarul lui Emil Brumaru îl ocupă dulapul, depozitar al celor mai neaşteptate mistere şi arome, obiect fascinant, apt de nemaiîntîlnite metamorfoze: „Dulapuri, mari mistere ale copilăriei, flaute pline cu ceşti. O, zahărul cubic ce-mbată, o, rafturile voastre obscure, dulapuri adînci, cu cotloane de brînză, pline de spaima gîndacilor (ei, lenţii, ovalii, amorfii). Dulapuri, nări moi ce ne-absorb în pereţi, nu sîntem pentru voi decît un parfum? Uşile-acestea de apă, sertarele tremurătoare, nu se închid din cauza sînilor tăi prea albi! Dulapuri de iarbă! Cui să dăruiesc un buchet de mînere de-alamă?". Locuit iniţial de un înger („Dulap obscur, în tine arde-un înger/ Îmbobocit pe rîşniţi de cafea/ Visînd piper rotund şi zahăr cubic,/ Fără să-ţi ştie taina nimenea"), „dulapul îndrăgostit" se prăbuşeşte ireversibil, în volumul omonim din 1980, din regnul vegetal în regnul animal, ca o consecinţă inevitabilă a „pasiunii adînci şi mistuitoare" pentru Reparata.

Înregistrînd, hipertrofiat, fiecare detaliu de pe pielea „cu fibre vijelioase şi noduri hipnotice" a lucrurilor, Emil Brumaru trasează contururile unui teritoriu oniric, populat cu cele mai fanteziste obiecte, bîntuit de îngeri „cu zulufi de motan siamez", însemne ambivalente ale unei originale epifanii a senzualităţii. Creator absolut, poetul redimensionează elementele realului, oferindu-se pe sine însuşi ca punct de confluenţă al diverselor lumi, „masca" pe care şi-o asumă fiind, pe lîngă cea a detectivului Arthur, şi cea a lui Julien Ospitalierul, comparabil cu Ismail al lui Urmuz, fantasmă poetică de regn incert, al cărui univers nu cunoaşte nici un fel de reguli. Julien Ospitalierul, „copleşit de viziuni, bate cuie în apă/ Şi bea bulion vişiniu, şi priveşte cum trec dirijabile fragede prin atmosferă", este un mag ce oficiază într-un templu al simţurilor, neştiut de nimeni: „Şi nimeni nu ştia că dînsul îngroapă pe-ascuns/ în glastre de flori, ca să fie parfumul mai fin, patefoane stricate/ Şi seara-şi dictează doctrina la îngeri, plimbîndu-se palid prin casă cu mîinile-i strînse de-un flutur la spate/ Spre-a nu şi le pierde, desprinse extatic, în tainele de nepătruns...". Interlocutor al îngerilor, dematerializat şi, totodată, debordînd de concreteţe, Julien Ospitalierul, cel îndrăgostit de un zid, îşi poartă singurătatea melancolică cu graţia rănită a albatrosului baudelairian. Dintre toţi îngerii care traversează „întinsele domenii ale rezervaţiei naturale de îngeri" care este lirica lui Emil Brumaru, Julien Ospitalierul pare să fie cel mai discret. Şi, dacă îngerii sînt nu doar cei care au creat literele, ci chiar „literele care susţin, ca o armătură subtilă, marea construcţie a lumii create" (vezi Andrei Pleşu, **Despre îngeri**, Editura Humanitas, 2003, p. 205), instrumentele perfecte prin intermediul cărora Creatorul îşi face simţită prezenţa în lume, ce altceva este poezia dacă nu o secreţie angelică, urma palpabilă a trecerii lor prin pustietatea colilor de scris? Fiinţe de hîrtie şi de carne, îngerii lui Emil Brumaru nu sînt străini de plăcerile lumeşti, ei „fac dragoste c-o lină groază", umflă sînii femeilor, „fac apa grea", ies fără încetare din globuri de mărar, din fîntîni, stîlpi şi căpiţe de crini, trec cu nonşalanţă dintr-un poem în altul, însoţitori permanenţi ai diverselor avataruri ale poetului. La fel ca Arcimboldo, Emil Brumaru reuşeşte să obţină efecte fantastice inedite din aglomerarea de detalii hiper-realiste. Multe dintre poeziile sale sînt variaţiuni pe aceeaşi temă, reluări din unghiuri diferite ale temei respective, în care, recurgînd la detalii de o deconcertantă concreteţe, autorul construieşte o lume plină de seve şi culori de o singulară vivacitate.

Fie că vorbeşte cu vocea detectivului Arthur, a lui Julien Ospitalierul sau a lui Robinson Crusoe, Emil Brumaru rămîne un poet inconfundabil, elegiac şi ironic, senzual şi sarcastic, un suav „cîntăreţ" al corporalităţii omniprezente, dar şi al corpului imperfect şi impur al iubitei, pe care-l transformă într-un obiect estetic *sui generis*. ∎

Concursul Naţional

„Tânărul Jurnalist al Anului"

a şasea ediţie

FREEDOM HOUSE

Romanian Publishing Group

cu sprijinul

CONNEX

UniCredit Romania

ROMPETROL energie vie

gsk GlaxoSmithKline

lansează a şasea ediţie a concursului anual destinat încurajării şi recompensării tinerilor jurnalişti.

Concursul „Tânărul Jurnalist al Anului" are patru secţiuni:

- cultură;
- financiar/bancar;
- economic/afaceri;
- social (sănătate, piaţa muncii, probleme sociale etc).

➔ Pentru fiecare secţiune în parte, va fi desemnat cel mai promităţor tânăr jurnalist care a publicat în cursul anului 2003 articole tratând subiecte din domeniile anunţate. Articolele trebuie să fie la prima participare la un concurs de acest gen.

➔ Participanţii trebuie să aibă maxim 35 de ani. Pentru înscrierea la concurs, candidaţii sunt rugaţi să trimită: 3 articole însoţite de publicaţia originală (minim 1000 de cuvinte/articol) şi o prezentare succintă a experienţei profesionale.

Câştigătorul fiecărei secţiuni primeşte un premiu în valoare de 33.000.000 lei.

Selecţia articolelor va fi făcută de către personalităţi ale mass-media din România. Trimiteţi înscrierile la concurs până la 30 aprilie 2004 (data poştei), cu menţiunea:
Pentru concursul „Tânărul Jurnalist al Anului" (secţiunea), pe adresa FREEDOM HOUSE, bd. Ferdinand, nr. 125, et. 1, ap. 2, Bucureşti.

Pentru detalii, contactaţi Fundaţia Freedom House, la telefoanele: 230.29.79, 0722.205.549, 0740.089.253 şi la adresele de e-mail: freedomhouse@kappa.ro, marinescu@freedomhouse.ro. Persoana de contact: Mălina Marinescu.

„La ce bun?“

ANDREI BODIU

Irina MAVRODIN

Centrul de aur

Editura Scrisul Românesc,
Craiova, 2003, 104 p.

Cea mai recentă carte de poezie a Irinei Mavrodin se intitulează **Centrul de aur**. În vasta operă de teoreticiană şi traducătoare a autoarei, poezia nu este partea „ascunsă“. E, mai degrabă, parte a profilului unei personalităţi complexe, excepţionale, pentru care graniţele dintre literatură şi viaţă au fost, mereu, extrem de sensibil trasate.

În **Centrul de aur**, forţa derivă din sinceritatea cu care e asumată bătrîneţea. Seninătatea clasică e tulburată permanent de interogaţii. Bătrîneţea nu e (doar) timpul înţelepciunii, ci şi acela al unei scrutări nemiloase, pornită dinspre o sensibilitate care refuză existenţa inerţială. Timpul bătrîneţii e privit, de aceea, aparent paradoxal, cu incisivitate juvenilă. „Starea de bătrîneţe“, cum o numeşte autoarea, e un amestec complex de euforie (auto)ironică şi nelinişte lucidă. Prima ipostază poate fi regăsită într-un poem ca **delectatio morosa**: „cît de perverse sînt/ Doamne/ plăcerile bătrîneţii// de ce aş mai vrea/ să fiu tînără?“. A doua poate fi descoperită într-unul dintre cele mai frumoase poeme ale cărţii, **Oraşul**: „mă plimb pe străzile/ murdare ale Oraşului// splendoarea murdăriei/ bătrînii care mor/ tîrîndu-se pe trotuare/ şi murmurînd/ rugăciuni“.

De la asumarea deplină a „stării de bătrîneţe“ trebuie înţeleasă şi imaginea-refren a „animalului“, personaj complex, cu semnificaţii diverse. Desigur, la suprafaţă, „animalul“ e opus fiinţei umane ajunse la crepuscul. Există aici o structură antinomică: înţelepciunea, fie ea şi minată ironic, a bătrîneţii, se opune vitalităţii instinctuale. Am putea descoperi aici, chiar din poemul de deschidere a cărţii, **din nou în patul meu**, o notă expresionistă bine temperată: „sînt din nou/ în patul meu/ simt iar la căpătîi/ respiraţia animalului// botul lui sfînt/ mă atinge pe frunte/ pornim împreună prin hăţişuri/ vorbim într-o limbă care nu-i limba mea// sau poate doar e tăcerea/ poate eu însămi sînt animalul/ şi el este eu“. Jocul schimbării identităţilor rămîne în spaţiul oniric, starea de veghe marcînd distanţa dintre „om“ şi „animal“. Distanţa nu e creată tranşant, explicit, ci din nou printr-o *intrebare*: „omule// de ce să foloseşti/ atît de multe cuvinte/ cînd totul poate fi spus/ cu unul singur:/ animal/ şi poate doar încă unul: instinct“. Întrebarea care pare a se strecura dincolo de dihotomia marcată subtil este una care pare a-i fi adresată Irinei Mavrodin înseşi. În termeni generici, ea s-ar putea rezuma astfel: „La ce bun?“. De aici, de la acest „la ce bun?“, am putea mai bine percepe tonul elegiac pe care îl capătă poezia autoarei. Un poem ca **rugăciune** e construit prin repetarea de nouă ori a sintagmei „deşertăciunea deşertăciunilor“, căreia i se adaugă, ca un ultim vers, „amin“.

Asumarea deplină a bătrîneţii înseamnă şi reflecţie asupra morţii. Un poem reface, în cheia Irinei Mavrodin, o celebră sintagmă eminesciană, *nu credeam să-nvăţ...*: „şi iată că totuşi/ învăţ a muri/ îmi fac ordine prin hîrtii/ gospodăreşte/ şi în cele cîteva amintiri de familie/ vechi lucruşoare uzate// şi sper că toate/ în cele patru vînturi/ se vor risipi“. Resemnarea are, la polul opus, din nou, vitalitatea instinctuală a „animalului“, fascinantă prin simplitatea ei. „La ce bun?“, întrebarea esenţială a cărţii, pune faţă în faţă o existenţă complexă, trăită în interiorul culturii, şi reversul ei. Faţă în faţă cu o femeie de la ţară, eul trăieşte o surdă, zadarnică revoltă: „cu mîinile în poală/ stau liniştită/ sînt o femeie de la ţară// femeia din faţa mea/ mi-am înnodat bine/ basmaua neagră/ pe sub bărbie// şi mă gîndesc la ale mele/ la tot ce am lăsat acasă/ la porcul zeu/ din grasa lui mocirlă// la vaca zeiţă“. Diferenţele, toate cîte sînt, se şterg în faţa morţii. Orgoliile sînt, toate, inutile.

Nuanţa religioasă a poeziei Irinei Mavrodin este o posibilă soluţie la întrebările, la neliniştile care însoţesc „starea de bătrîneţe“. Patetismul e estompat de natura profund reflexivă a poetei, pentru care întrebările par fără sfîrşit.

Poate cea mai impresionantă reflecţie a cărţii este cea asupra maternităţii, de regăsit într-un poem cum e **blestemul**: „sînt fiica fiicei mele/ care nu există/ acesta-i blestemul/ presupun// orice cuvînt în plus/ ar fi de prisos“. Este şi acesta un semn al puterii pe care o are confesiunea Irinei Mavrodin din **Centrul de aur**, confesiune situată, mereu, la fragila graniţă dintre viaţă şi moarte. Sensibilă, profund reflexivă, cu o putere izvorîtă din sinceritate, poezia Irinei Mavrodin are, rareori, un conţinut moralizator explicit. „Cînd mîna brutală smulge/ făptura pe care vie/ ieri o ştiai/ o tu omule/ cel mărginit/ la suflet şi la minte// cum izbuteşti să rămîi la fel de mincinos/ şi de lacom?// la întrebarea asta/ cred eu/ nu există răspuns“.

Centrul de aur e construit din poeme scurte, ce conţin, dincolo de forţa sincerităţii, o accentuată deschidere către picturalitate. Ea derivă din dimensiunea onirică a textului poetic, care naşte, cred, două feluri de „pictură“: una concretă, amintind de realiştii englezi, ca în **somnul**, şi una abstractă, ca în **obsesie**: „mi se întîmplă/ să visez/ în nopţile cu extraveral// concepte cu formă şi culoare/ materii dense/ lichide care/ îmi curg pe mîini// frumuseţea este un/ pătrat de fier/ roşu gros şi greu/ care mă strînge de gît“.

Poate că există, uneori, un exces de reflexivitate în această carte, poate că, uneori, ca în **epifanii**, vocaţia de teoretician a Irinei Mavrodin „inundă“ poemele. Dincolo însă de acestea, **Centrul de aur** este o remarcabilă, puternică, sinceră confesiune asupra „stării de bătrîneţe“.

▮

O floare şi doi grădinari

FLORINA PÎRJOL

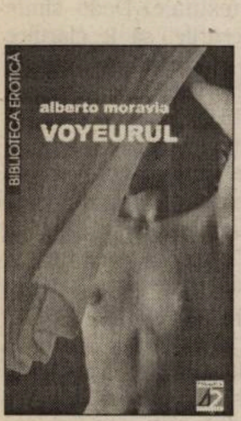

Alberto MORAVIA

Voyeurul

Traducere de Marin Budică,
Prefaţă de Ruxandra Cesereanu,
Editura Paralela 45, Colecţia „Biblioteca Erotică“, 2002, 176 p.

Cît de perceptibilă e astăzi, într-un ev al sofisticărilor, diferenţa dintre „erotic“ şi „pornografic“, admiţînd de la bun început că ar exista una? Am putea răspunde, fără să clipim, că deloc sau, în orice caz, foarte puţin; unii ar putea spune că e doar o chestiune stilistică, o „sensibilitate“ lingvistică („medic“ – nu doctor, „assistant manager“ – nu secretară etc.). Argumentele obiective (destule!) ne indică faptul că există diferenţe graduale, de intensitate, aşadar, între cei doi termeni: primul e aşa-zicînd mai „soft“, în timp ce al doilea ar reprezenta o direcţie „hard“ („femininul“ şi „masculinul“!). Reducînd discuţia la spaţiul literar (deşi ea e mult mai largă), admitem că între „literatura erotică“ şi „literatura pornografică“ pot exista diferenţe de tot felul (de limbaj, de *pattern*-uri de construcţie, de şabloane şi, mai ales, de atitudine). Pentru literatura română, destul de pudică, pe ansamblu (cu mici excepţii), observarea diferenţei dintre cele două tipuri nu prea are sens (se vor găsi, neîndoielnic, destui care să o perceapă şi să o discute, dar textele-suport, de ambele părţi, sînt rarisime!).

Occidentul, în schimb, deşucheat şi libertin, a abuzat de tema sexualitaţii, într-o istorie ce coboară în timp spre controversatul Marquis de Sade şi urcă vertiginos pînă în prezent, cînd autorii de acest gen inflaţionează piaţa de carte şi numărul lor e imposibil (şi inutil) de ţinut minte. E lesne de înţeles că fără Henry Miller, Charles Bukovski, Pier Paolo Pasolini, Philip Roth, poate Pascal Bruckner, maeştrii genului, literatura erotică n-ar fi existat; şi mai adevărat e că, în preajma lor, epigonismul e ceva firesc, previzibil (să scrii o carte *altfel* e dificil, dar să scrii o carte erotică *altfel* pare, astăzi, imposibil!).

Literatură erotică a scris în secolul al XX-lea şi Alberto Moravia (nu porno, am adăuga, aşa cum „produce“ compatriotul său Pasolini). Numele lui nu are nevoie de prea multe lămuriri bio-bibliografice (cel puţin pentru europeni, Moravia este un autor cunoscut, canonic, ca să folosim un termen la modă; nu acelaşi lucru e valabil pentru americani, pentru care, azi, Moravia e practic un anonim!). Se ştie că a fost un scriitor prodigios, cu o carieră ce s-a întins pe aproape un secol, trecînd prin două războaie şi cîteva mode şi maniere de scriitură. A încercat să rămînă în cursa literară, adaptîndu-se *trend*-ului general, însuşindu-şi tehnici moderne şi artificii de stil, fără să-şi piardă nota distinctivă (dacă, de pildă, pînă în anii '50 a utilizat omniscienţa narativă, după această dată o abandonează în favoarea subiectivismului persoanei I). Puţină lume ştie că romanul lui de debut, **Gli Indiferenti** (1929), e, poate, primul roman existenţialist european. Mai cunoscute sînt următoarele sale carţi: **La Romana** (1947), **Il Conformista** (1951), **Il Disprezzo** (1954) sau **La Ciociara** (1958), toate ecranizate magistral de mari regizori precum Luigi Zampa, Bernardo Bertolucci, Jean-Luc Godard sau Vittorio de Sica (uneori, cum e cazul filmului semnat de Vittorio de Sica, popularitatea peliculei o surclasează pe cea a cărţii). Simpatiile lui comuniste, traduse şi în scris printr-o aprigă critică a capitalismului şi a lumii burgheze, împreună cu tuşele explicit sexuale din romanele sale, au atras cenzurarea acestora de către guvernul fascist al lui Mussolini şi, respectiv, includerea lor de către Vatican în celebrul **Index Librorum Prohibitorum**. Din romanele sale nu lipsesc personaje-tip ca *intelectualul impotent, rivalul viril, seducătoarea voluptuoasă, amanta versată şi matură* etc. În ciuda sexualului, prezent în mai toate cărţile sale, Moravia, mare cititor de Freud şi Marx, e, în realitate, un spirit moralist, un militant pentru valorile umane, deghizat în haina unui libertin. Elementul de originalitate al literaturii sale erotice e că (sur)prinde tendinţa recentă a oamenilor de a se transforma în maşini chiar şi în cele mai intime momente (pentru idei de acest fel, Moravia a fost etichetat drept „comunist demodat“ sau „moralist neo-marxist“). Oamenii nu mai fac dragoste, ci sex – asta par să spună romanele sale, ei sînt mecanizaţi şi dezumanizaţi de societatea capitalistă care promovează (in)diferenţa.

Septuagenar fiind, Moravia publica în 1985 **L'uomo che guarda** (tradus sub titlul **Voyeurul**, la Editura Paralela 45). Pe fondul unui postmodernism în floare, autorul italian scrie un roman ce ţine mai degrabă de un modernism tîrziu, bine învăţat în esenţa lui, dar uşor desuet. Miza cărţii e mai curînd una teoretică, dublată de aceeaşi tentă critică (temperată de vîrstă, ce-i drept!); fără a fi neapărat tezist, romanul conţine mai multe situaţii care ilustrează principiile voyeurismului, văzut mai puţin ca boală (dereglare comportamentală, psihică etc.) şi mai mult ca o experienţă estetică dusă la extrem. Povestea se centrează pe ceea ce Freud numeşte „complexul lui Oedip“: într-o Romă contemporană, regăsim un mic scenariu de viaţă ce reiterează multe dintre elementele tragediei antice (poate că Moravia nu era străin de practica postmodernă a palimpsestului!). Edoardo (Dodo), profesor de franceză, în vîrstă de 35 de ani, e căsătorit cu Silvia şi trăiesc amîndoi în casa tatălui primului dintre ei, profesor – şi el – de fizică. Pînă aici – nimic neobişnuit. Naraţiunea la persoana I curge calmă şi nu promite, din păcate, prea multe. Cînd Dodo începe să descrie „ciudatul raport cu tata“, care, după propriile-i mărturisiri, „mă făcea cel mult să-l admir,

POLIROM
NOUTĂŢI
martie 2004

Gabriela Melinescu
Jurnal suedez III
(1990-1996)

Christian Haller
Muzica înghiţită

Elias Canetti
Orbirea

Nathaniel Hawthorne
Casa cu şapte frontoane

Reduceri de 30%
Pentru oferta săptămînii pe site-ul www.polirom.ro ▸ Agenda

Comenzi la: CP 266, 700506, **Iaşi**, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)217440
Bucureşti, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, **Timişoara**, Tel.: 0722/548785
E-mail: sales@polirom.ro
www.polirom.ro

Georges Nivat

cu

La pas prin noua Rusie

Memorie, tranziție, renaștere

Traducere de Alexandru și Magdalena Boiangiu

159 000 lei

Ce mai face marele vecin neliniștitor de la Răsărit? Ce se mai întîmplă în fostul imperiu dincolo de zarva politică de la vîrf?

Georges Nivat, unul din cei mai mari slaviști francezi contemporani, străbate, la cîțiva ani o dată, Rusia concretă, a oamenilor și a locurilor. Și dă seamă despre un popor și o țară care trec, după căderea URSS, prin schimbări uriașe, își caută vechile repere și se străduiesc să-și clădească o ființă nouă, deschisă spre Europa, spre lume.

Din cuprins:

Metamorfoza Moscovei ■ Salvarea vine de sus ■ Mizerie și abandon ■ « Complexul Zinoviev » ■ Chipuri ale credinței ruse

la compania

Tel.: 211 59 64, 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

După publicarea mai multor volume de literatură, psiholingvista Tatiana Slama-Cazacu revine cu o carte „de actualitate“ cu un caracter (oarecum) „eseistic“, apărută de curînd la Editura Oscar Print: **Deceniul iluziilor spulberate. Memorial în eseuri**. Este vorba despre deceniul al zecelea al secolului XX şi despre „dinamica lui sinuoasă“. Capitolele introductive îi înregistrează „parcursul: amăgiri, speranţe, *treptatele decepţii*“ şi prelungirile actuale. Partea I (**Scrierea în pustie?**) cuprinde, în cele peste 200 de pagini, eseuri, articole şi studii publicate de autoare între 1991 şi 2002. Sînt texte civice „angajate“ despre probleme ale tranziţiei postcomuniste (dar şi despre „rădăcinile“ comuniste ale acesteia – v. **Un text din epoca de aur**), totul privit din perspectiva psihologului şi a lingvistului. Temele sînt incitante: manipularea prin cuvinte, minerii şi psihologia, copiii străzii, violenţa în limbaj, computerul şi omul, elitele şi „concurenţa“, drama tinerilor şi exodul, putere şi limite în intervenţia individuală asupra limbii ş.a. Partea a II-a a volumului (**Adresări pe calea undelor**) cuprinde 18 episoade ale emisiunii de profil **Pilula de lemn**, prezentate la postul Radio România. Cîteva teme: strategii publicitare, limbajul copiilor şi recomandarea mişto-ului, cuvintele şi pudibonderia „epocii de aur“, maimuţăreli absurde, proliferarea publicaţiilor de integrame şi limba română, saluturi la modă în România de azi. Sînt pagini în acelaşi timp docte şi agreabile, avizate şi incitante, ale unei autoare căreia nimic din ceea ce este limbaj (şi societate) nu-i e străin...

TATIANA SLAMA-CAZACU
DECENIUL ILUZIILOR SPULBERATE
EDITURA OSCAR PRINT

dar nu şi să-l iubesc“, intuim imediat sămînţa psihanalitică a romanului. La nici o pagină distanţă, personajul-narator descrie, ca într-un „delirium tremens“, penisul tatălui care îl obseda încă din copilărie: „Acest membru extraordinar al lui m-a uluit încă de cînd eram copil, din cauza acelei umflături cilindrice, foarte vizibile, care indica prezenţa lui în pantaloni. Ca urmare, nu ştiu de ce, n-am putut să fac altceva decît să stabilesc un raport semnificativ, deşi obscur, între voluminozitatea membrului şi frumuseţea tatălui meu, care se numeşte academică“ (p. 21). Ne aflăm în plin freudianism şi referinţele prea explicite la teoriile psihanalitice blochează lectura şi o orientează unidirecţional; cu alte cuvinte, romanul îşi arată referinţele (a se citi „defectele“!) de la bun început (dacă în loc de Moravia, romanul ar fi fost scris de Calvino, de exemplu, am fi putut interpreta strategia drept un joc auctorial de-a falsa inocenţă...).

Relaţia tată-fiu se schimbă fundamental după ce bătrînul profesor suferă un accident care-l imobilizează la pat; fiul se simte obligat să-l ajute şi să-l protejeze, deşi conştientizează sentimentul de rivalitate care se înfiripă între ei: „Profesor universitar de fizică, el, profesor universitar de franceză, eu. El, faimos, eu, necunoscut. El, mulţumit de situaţia lui, eu, nu. El, perfect integrat, iar eu, practic marginalizat; da, el era pentru mine o oglindă dojenitoare în care mă priveam cu speranţa că nu semăn, însă cu teama de a găsi cîteva trăsături comune“ (p. 22). Tatăl, mare crai în tinereţe, bărbat încă atrăgător şi conştient de şarmul lui, e cochet ca o femeie frivolă care se simte privită în permanenţă şi nu scapă nici o ocazie de a-şi umili adversarul (fiul!) prin mărimea membrului (aflat „într-o stare permanentă de semierecţie“) pe care şi-l expune demonstrativ, fără pudoare, ca pe un trofeu. Mesajul e clar, mănuşa a fost aruncată, provocarea a fost lansată, graniţele de sînge se dizolvă şi disputa devine o chestiune „de la bărbat la bărbat“: „Da, nu există nici o îndoială. Tata vrea să mă conving şi să mă minunez de virilitatea lui, într-o întrecere tăcută“ (p. 81). Şi dacă problema virilităţii nu e un motiv suficient de puternic pentru a susţine o competiţie, femeia e, sigur, mărul discordiei, pradă pe care şi-o doresc amîndoi. Nu aflăm de relaţia incestuoasă dintre Silvia şi socrul ei decît foarte tîrziu, punînd cap la cap toate datele, ca într-o reconstituire poliţienească. După o armonie conjugală aparent imposibil de destrămat, Silvia îşi părăseşte căminul şi se mută la mătuşa ei, invocînd – chipurile! – o dorinţă de regăsire interioară, dar mascînd, în realitate, o aventură cu un alt bărbat. Ce o fascinează pe frumoasa Silvia la acest bărbat misterios (de care nu se poate rupe, ca de un drog...) e maniera sa neobişnuită de a face sex: îşi penetrează partenera animalic, pe la spate, ţinînd-o cu capul lipit de o masă şi obligînd-o să spună: „sînt scroafa ta“. Tinerei soţii, deja plictisită de ritualicele partide de sex cu soţul ei (în care, prin contrast cu deja amintita poziţie, ea stătea mereu deasupra, pentru ca el, „voyeurul“, să-i poată privi expresia de „madonă care înţelege şi iartă totul“), ipostaza animalică i se pare incitantă şi nouă; Bataille ar vedea în această relaţie incestuoasă un clar raport victimă-călău, cu o lesne de ghicit complicitate între ei care transformă totul într-un joc erotic de tip sado-masochist.

Practicînd un previzibil exerciţiu de (auto)psihanaliză, Dodo găseşte dezlegarea misterului (identitatea amantului soţiei sale) într-o scenă din copilărie: printr-o uşă întredeschisă, îşi vede tatăl posedînd-o pe mama lui în aceeaşi manieră în care, douăzeci şi şapte de ani mai tîrziu, o va poseda pe Silvia. Infirmiera care-l îngrijeşte pe bătrîn, Fausta, îi confirmă lui Dodo bănuiala îngrozitoare, mărturisindu-i că a surprins-o pe „doamna Silvia“ făcîndu-i secrete vizite nocturne sexagenarului Don Juan. Reflecţiile personajului căruia i se relevă crudul adevăr nu se îndepărtează de firul freudian: „[...] mi-o imaginez pe Silvia făcînd dragoste cu socrul ei şi mă întreb cu ironie: dacă Silvia rămîne gravidă cu tatăl meu, fiul care se va naşte n-ar fi şi fratele meu, iar Silvia n-ar fi apoi mama mea, chiar mama mea, deşi mamă vitregă?“ (p. 134). Femeia adulterină îşi justifică gestul prin lipsa unei locuinţe *doar* a lor, implicit a intimităţii în cuplu, iar Dodo, disperat s-o recucerească, îi cere înapoi tatălui său (călcîndu-şi pe mîndrie) apartamentul moştenit de la mama lui, pe care, în spirit de frondă, îl refuzase în tinereţe (fiul care se revoltă împotriva tatălui etc.). Împăcarea se produce, oricum, iar cuplul, prea sărac să-şi poată permite întreţinerea unui apartament aşa de aristocratic (a se citi „burghez“!), se reîntoarce în vechiul dormitor din casa tatălui. Povestea e, aşadar, oarecum ciclică, datele exterioare ale problemei nu s-au schimbat prea mult, dar, nerostite, adevărurile dureroase au ieşit la suprafaţă. Deşi tensiunile dintre tată şi fiu s-au acumulat gradual, ameninţînd să irumpă în orice moment, deznodămîntul e departe de a fi la fel de sîngeros ca în tragedia greacă: Dodo nu-şi ucide tatăl, cum era de crezut, ba mai mult, continuă să trăiască alături de rivalul său. Situaţiile sînt (voit?) artificiale şi romanul stă sub semnul unui soi de estetism *à la* Des Esseintes: personajele trăiesc mai mult din apartéuri şi sînt robiţi toţi de patima văzului, naratorul se mişcă într-o lume livrescă etc. Totul „se vede“ în roman, sunetul lipseşte (deşi dialoguri există) şi – ni se sugerează discret – însuşi actul lecturii (ca şi cel al scrierii, fireşte!) e unul eminamente voyeurist. „Văzul“ reprezintă însuşirea fundamentală fără de care nu se poate supravieţui şi voyeurul Dodo inserează în mărturisirile sale autobiografice adevărate desfăşurări teoretice despre fenomenul voyeurismului; nu le face de pe poziţii amatoristice, ci cu siguranţa expertului: „voyeurul spionează nu numai ce este interzis, ci şi ce este necunoscut“; „fiecărui voyeur îi corespunde un exhibiţionist, şi fiecărui exhibiţionist îi corespunde un voyeur“; „este în mod cert voyeuristică reprezentarea unui fapt atît de intim cum este raportul sexual“ etc. Întreaga intrigă a romanului pare încropită pentru a ilustra „aventura“ voyeurului, scenele sînt artificiale, teatrale, dar „poezia“ tocmai din supralicitarea acestor elemente rezultă. Silvia îşi cunoaşte soţul printr-un astfel de spectacol voyeuristic: aflat în vacanţă, Edoardo vede pe fereastră, în clădirea de vizavi, o femeie (pe Silvia) care, deşi se ştie privită, continuă să-şi etaleze corpul şi chiar să se dezbrace (asta înseamnă „a face dragoste cu ochii“).

Analizînd voyeurismul, personajul-narator citează o poezie cu tentă erotică a lui Mallarmé, în care o bucătăreasă de culoare încearcă faimoasa poziţie 69 cu o puberă, probabil o mică cerşetoare, şi sînt spionate de un băieţel în timpul actului (sîntem în plină intertextualitate postmodernă, neaşteptată pentru un modernist ca Moravia!). Într-un volum din 1962, Moravia vorbeşte de un gen numit „romanzo saggio“, „romane la persoana I care, adeseori, se aseamănă cu eseul“ şi, sub învelişul ficţional, dezvoltă întregi teorii. Dodo analizează voyeurismul, în general, şi pe cel literar, în particular (şi sînt citaţi spre exemplificare Proust, Herodot): „plăcerea de a privi sau – dacă se preferă acest termen – voyeurismul este la originea unei mari părţi a prozei narative şi, evident, a cinematografului“ (p. 37). Culmea artificialului apare atunci cînd scenariul epico-erotic „prinde viaţă“: tînărul profesor cunoaşte întîmplător o femeie de culoare, Pascasie, pe care imediat o asimilează mental eroinei lui Mallarmé (dar nu vrea, totuşi, să recreeze mimetic decorul din poezie pentru că, spune el, „dacă aş spiona-o pe Pascasie, nu eu aş fi voyeurul, ci Pascasie însăşi, care mă spionează în timp ce o spionez“). Cînd Pascasie i-o prezintă pe Gesuina, o fetiţă cu semnalmentele celei din poezie, aluzionînd în mod evident la reconstituirea „realităţii“ textuale, Dodo simte nevoia să regleze lucrurile, să le clarifice (mişcare greşită a lui Moravia, care îşi lasă instrumentele la vedere şi dezambiguizează în mod nefericit totul!): „Aş vrea să nu confunzi literatura cu viaţa. Din păcate, tu crezi că mie îmi plac fetiţele fiindcă îmi place o poezie în care o femeie face dragoste cu o fetiţă. Dar mie îmi place poezia, nu fetiţa“ (p. 105). Voyeuristă e şi spionarea sexului femeilor, „scoica palidă şi roză“ – cum o numeşte Mallarmé, pentru că el ascunde *ceva*, e un spaţiu labirintic, ascuns privirilor. În romanul lui Moravia, altfel decît în **Femei** al lui Bukovski, obsesia sexului feminin bîntuie mintea bărbaţilor-voyeuri (şi fiul, dar şi tatăl!). Dacă la Bukovski, promotor al unei direcţii „hard“ (în genul Henry Miller, Pasolini etc.), sexul femeii e trivializat şi legat placentar de o partidă de amor, în **Voyeurul** el e cumva transformat în obiect de adoraţie. Femeile îşi lasă contemplat sexul, cu acea „curiozitate rece şi indiscretă proprie voyeurismului“ pe care o manifestă cei doi bărbaţi: Pascasie, Fausta, Silvia, toate îşi desfac picioarele şi se abandonează privirilor cu naturaleţe, fără vreo urmă de pudoare.

Deşi nu e spectaculoasă sub nici un aspect, povestea freudiană în care tatăl şi fiul sînt rivali, iubind aceeaşi femeie, completează tabloul scrierilor lui Moravia. Romanul e modest la nivelul construcţiei (cel puţin pentru data apariţiei), nu excelează nici în detaliile care definesc personajele, e previzibil şi prea schematic, pe alocuri (şi nu e ironie postmodernă, am mai spus-o!), situaţiile narative sînt excesiv de „făcute“ şi, în definitiv, întregul subiect e prea tributar teoriilor psihanalitice. Dacă, însă, ne gîndim că textul e scris la 78 (!) de ani, de un autor care a „văzut“ un secol, a „moşit“ şi modernismul şi postmodernismul, încercînd să se adapteze, fără să se prostitueze, romanul **Voyeurul** ne apare într-o lumină nouă: bine scris, cu relaxare şi destul farmec, neanchilozat într-o scriitură bătrînicioasă. În orice caz, nu obositor şi perfect lizibil. N-ar fi rău ca şi unii „clasici în viaţă“ de pe la noi să-i urmeze exemplul... ■

Libertate şi cenzură în România (III)

Începuturi. Secolul al XIX-lea. Transilvania

ADRIAN MARINO

Libertatea tiparului şi a presei

Dacă ideea de libertate a expresiei este forma cea mai specifică a ideii de libertate – piatra de încercare a libertăţii politice şi individuale –, libertatea tiparului şi a presei este, fără îndoială, dovada sa maximă, cea mai elocventă şi convingătoare. Un moment istoric, într-adevăr capital, al conştiinţei ideologice şi critice româneşti. Şi meritul acestui eveniment istoric, revendicarea şi apologia tiparului şi presei libere, revine integral ideologiei ardelene de la începutul secolului al XIX-lea. Acest triumf al ideii de libertate în cultura română, mult mai limpede, mai insistent şi mai polemic afirmată decît în cele două ţări româneşti, ne aliniază gîndirii europene înaintate în acest domeniu. Este pentru prima dată cînd un întreg curent de gîndire românească devine efectiv contemporan cu „Europa“. Modernizarea conştiinţei publice româneşti a făcut primul său pas într-adevăr hotărîtor.

Cîteva repere internaţionale confirmă din plin această sincronizare ideologică. Este de ajuns să ne amintim de **Mémoire sur la liberté de la presse** al lui Diderot (1763) şi de amendamentul I al Constituţiei SUA (1787), care garantează „the freedom of the speech or of the press“. **Declaraţia drepturilor omului şi cetăţeanului** (1789), text celebru – de cea mai largă audienţă –, garantează foarte limpede, la articolul 11, dreptul „de a scrie şi de a tipări liber“. Constituţia franceză din 1791 consacră şi legiferează acelaşi principiu. Întreaga dezbatere în jurul „drepturilor omului“, de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea (un text tipic: **The Rights of Man** de Thomas Paine, 1791, 1792), popularizează şi consolidează includerea în acest principiu al libertăţii presei. Restauraţia franceză (1814, 1819), cu oscilările sale (1822), apără acelaşi principiu, intrat definitiv în conştiinţa liberală a epocii. Situaţie nu fără analogii cu statutul şi modul de funcţionare al presei româneşti din Transilvania din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Primul contact şi prima experienţă directă a libertăţii tiparului şi a presei este rezultatul influenţei iluministe. Mai precis, reformele lui Iosif II aplicate şi în Transilvania. Ele se referă la libertatea clericilor de a citi orice carte, ca şi laicii (decret din 4 mai 1781) şi, mai ales, a tipăriturilor de orice fel. Acestea sînt aprobate de o singură comisie centrală vieneză (decret din 11 iunie 1781), cu excepţia textelor care atacă religia, statul şi bunele moravuri. Urmează şi alte măsuri liberale: şi necatolicii pot să-şi procure în mod liber cărţile religiei lor (1783), sînt oprite percheziţiile domiciliare de cărţi „interzise“ (1784). Confiscările nu mai sînt permise (1795). Librarii sînt liberi de orice constrîngere, ceea ce echivalează cu permisiunea colportajului liber (1788). Este permisă chiar şi tipărirea de cărţi evreieşti (1789). Foi volante în limba română, din 1786, 1787, 1788, popularizează aceste reforme, „ca să nu poată zice nimeni că nu le-a ştiut“. Cînd comparăm aceste măsuri oficiale cu o singură dispoziţie asemănătoare din Muntenia, sub Al. Ipsilanti (1783-1788) – tipografia mitropoliei poate să „tipărească liber orice carte folositoare spudeilor“ –, nu putem să nu constatăm un progres considerabil. Chiar dacă entuziasmul sau patosul „liberal“ şi „revoluţionar“ lipseşte, măsura avînd un evident caracter birocratic şi oficial, ideea libertăţii tiparului pătrunde şi se răspîndeşte definitiv în pătura intelectuală română, deşi încă redusă, din Transilvania.

Un impuls ideologic mult mai puternic este dat de Revoluţia Franceză, despre care şi presa de limbă germană din Sibiu relatează cu regularitate. Este momentul istorico-politic radical, evocat în esenţă şi în capitolul anterior, consacrat secolului al XVIII-lea. Dar urmările propriu-zis ideologice directe sînt puţine şi ele se reduc, de fapt, doar la o menţiune precisă a lui I. Budai-Deleanu, în a doua versiune a **Ţiganiadei**, scrisă sub acest impuls. Nu întîmplător, poetul subliniază că ea datează de pe „vremea revoluţii franţozeşti în Paris“, cînd s-a „alcătuit o nouă cetate ca şi acum în Paris cei din munte“ (*les Montagnards, s.n.*). „Acolo zice poetul că s-au întîmplat de au fost aleşi oamenii cei mai înţelepţi şi cu minte“ (**Ţiganiada**, B, X, 30). Aluzie mai mult decît evidentă. O referire directă şi la libera selecţie democratică. Ea corespunde şi idealului său politic. De subliniat că refacerea şi radicalizarea **Ţiganiadei** (1800-1812) este contemporană sau cu puţin posterioară desfăşurării evenimentelor din Franţa.

În schimb, în **Cronica Banatului** de Nicolae Stoica de Haţeg (1826-1827), reacţia este total negativă. Cronicarul este un adept al monarhiei absolute austro-ungare. De unde respingerea violentă a „constituţiei franţozilor“: „pentru rebelia ce începură franţozii cu corentul lor cel tirănesc“, cu „rădicarea pomului libertate, egalitate, credinţă să calcă, legea să lepede, cu spaimă frica răsfiră, toate potenţiile din Europa le deşteaptă“. Revoluţia a produs ravagii şi în America, în Mexic: „Pricina şi oamenii stricaţi cu libertatea, egalitatea, universal monarhia, fără domn, făr de liturghie“. Mostră tipică de naivitate contrarevoluţionară, alarmată de răspîndirea ideii de libertate şi „dreptate“ şi în zona noastră.

În acest context, pătrunderea, apoi răspîndirea şi popularizarea ideii de „revoluţie“, reprezintă prin ea însăşi o acţiune „revoluţionară“, plină de urmări. Spiritul de insurecţie, de protest este nu numai popularizat, dar el duce în mod progresiv la proteste şi manifestări publice. Ideea de revoluţie pătrunde şi în Ţările româneşti. Însă ea nu inspiră acţiuni politice de durată: proteste, manifestări publice, articole de presă, polemici, apologii. O idee nouă, foarte incitantă, a căzut pe un teren receptiv. Iar acesta nu numai că o adaptează şi o actualizează, dar îi dă şi o coloratură specifică, locală. De la primele preludii la revendicările hotărîte de la 1848, ideea de revoluţie parcurge un sens ascendent spre clarificare şi radicalizare deplină.

Un text din 1804 (un memoriu către împărat, **Starea amărîtă a neamului românesc din marele principat al Ardealului**), „în vremea bătăii cu franţozul“, exprimă în esenţă, într-o formă concentrată, întreaga situaţie ideologică a momentului istoric. Textul este de o pătrunzătoare luciditate politică. Ideea de revoluţie este foarte subliniată şi elogiată în toate implicaţiile sale. Dar, mai ales, substratul său subversiv şi universal aplicabil. Ceea ce introduce o nuanţă cu totul nouă, premonitorie, sub forma unui adevărat principiu de guvernare: „Ostaşii care au venit din prinsoarea franţozului (sau frîncului) multă descoperire au făcut fraţilor săi şi Neamurilor sale despre starea Ţării Frînceşti, de unde se culege a crede că de nu se va face îndreptare şi uşurare acestui Neam asuprit, cu (a)nevoie se va ţinea, fără pericol, îndelung supt jugul greutăţilor în care se află. Pentru că greutatea Norodului niciodată nu vesteşte bucurie. Doară uşurarea şi dreptatea Norodului este temeiul stăpînirii“.

Este un întreg program politic (a fost atribuit lui I. Budai-Deleanu şi fratelui său Aron Budai), ce are în centrul său însăşi ideea de libertate. Cînd este respectată, ea se transformă într-un mesaj revoluţionar împotriva „jugului greutăţilor“. El are eroul său simbolic, popular, ce atinge proporţiile unui adevărat mit liberator. Astfel a fost perceput Napoleon nu numai de foştii prizonieri, dar şi de poporul român asuprit din Transilvania. Dovadă, imaginea sa folclorică – surprinzătoare într-un fel, dar explicabilă în această zonă de confruntare antiabsolutistă – foarte limpede exprimată în **Versul lui Bunaparte, quand l-au dus în robie la Sent Elena**:

„Bunaparte nu-i departe
Vin degrabă, fă dreptate“.

Compătimirea sentimentală, jalea exilului sînt asociate unei revendicări politice precise. Se poate observa, în acelaşi timp, că expresia cea mai directă şi mai autentică a libertăţii de gîndire, în speţă politică, se produce, în primul rînd, la nivel folcloric. Mecanismul extrem de elocvent al acestei reacţii nu s-a bucurat pînă acum de toată atenţia cuvenită.

Ea nu este cu nimic inferioară adeziunii şi admiraţiei pentru Napoleon, prezentă, în aceeaşi perioadă, la intelectualii români ai epocii, exponenţi ai aceleiaşi idei subversive de libertate. Astfel de manifestări sînt cu atît mai semnificative cu cît conştiinţa lor trebuie să aleagă între fidelitatea faţă de politica oficială (unii fiind şi funcţionari de stat) şi propriile lor convingeri. Cazul lui Gh. Lazăr (primul dintr-o serie) este tipic. În 1810, el aduce, la Viena, un omagiu în versuri căsătoriei lui Napoleon cu Maria Luiza „Arhiduca Austriei“ (**Versuri la logodirea marelui Napoleon cu Ludovica**). Pentru ca, în 1815, la Sibiu, să exclame, după întoarcerea de pe insula Elba: „Trăiască Napoleon“. Bineînţeles că trebuie să fugă şi să se ascundă. În ţară, el îşi exprimă aceleaşi sentimente de admiraţie pentru „prea vestitul al neamurilor întregi pe marele Napoleon Bună Parte“. Transliterarea românească (*Bonaparte*) este un indiciu de asimilare în sens justiţiar, prin transmutaţie semantică, la nivelul conştiinţei populare.

O odă îi închină lui Napoleon şi Gh. Şincai, care-i adusese şi un omagiu public anterior, imprudent, cu prilejul unei adunări, unde s-ar fi proclamat „auctor futurae rebellionis“. Denunţul episcopului Bob îi atrage anchetă, închisoare şi destituirea din postul de director al şcolilor româneşti, încă din 1794. Există şi alte indicii de simpatii pronapoleoniene ale lui Gh. Şincai: de „primul Consul al Franţei“ – elogiat ca „liberator al popoarelor“ – depinde ca artele să înflorească. Un poem despre Napoleon al poetului Mihail Tertina, publicat în 1804, i-ar fi fost prezentat de istoricul român ambasadorului francez, dar împrejurările acestei relaţii „diplomatice“ rămîn încă obscure. O vestire despre războiul cu Napoleon (în latineşte şi cu litere chirilice) se semnalează în Bihor în 1809. Despre războaiele napoleniene sînt inventariate, pînă în prezent, 4 „nuvele“. Din solidaritate pentru spiritul de libertate şi egalitate al Revoluţiei Franceze, un epitalam în limba latină închină lui Napoleon chiar şi austerul Timotei Cipariu. Aceste manifestări de solidaritate, cu un subtext aluziv evident, sînt cu atît mai semnificative cu cît, în aceeaşi perioadă, textele antinapoleoniene şi antirevoluţionare (inclusiv în limba română) sînt numeroase. Doar un singur exemplu: Moise Nicoară, **Contra lui Napoleon Bonaparte** (1809).

În acest context ideologic şi politic incitant, ideea libertăţii presei începe să fie asimilată şi cultivată şi de românii din Transilvania. Moment deosebit de important, deoarece pentru prima dată însăşi ideea de presă este descoperită, afirmată şi

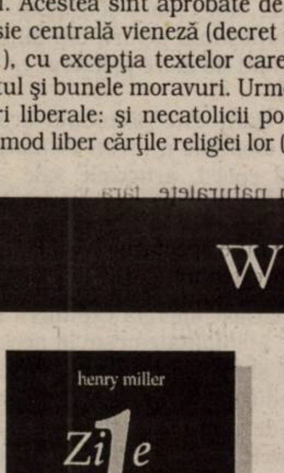

www.estedituras.ro

Henry Miller
Zile liniştite la Clichy

Traducere din americană
de Alexandru Vlad
119 pagini

preţ: ~~180.000~~ lei
-20%: 144.000 lei
TVA inclus

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de

-20%

reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

EDITURILE ALL
vă recomandă

Ramses:
Fiul luminii
vol.1

Autor:
Christian Jacq

Preţ:
188.999 lei

Moise:
Prinţul fără
coroană
vol.1

Autor:
Gerald Messadie

Preţ:
188.999 lei

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

cultivată public şi cu toată claritatea de unii români instruiţi şi cu spirit de iniţiativă. Ea parcurge, în mare, două etape. Una se referă la necesitatea şi utilitatea presei pentru români. Argumentul ideologic esenţial este iluminist, educativ, informativ în sens pedagogic: exemple de „pilde bune şi pilde rele", de „datorinţele dintre cetăţeni şi superiori" (educaţie civică), „sfaturi agricole şi viticole". Am citat din programul lui Ioan Piuariu-Molnar (amintit în capitolul anterior), pe care intenţiona să-l dezvolte în proiectata sa foaie în limba germană **Walachische Zeitung für der Landman**. Ea s-ar fi ocupat, în mod esenţial, programatic, de „întîmplările zilei şi deprinderea bunelor moravuri şi în economie". Proiectul avea şanse bune de reuşită. Se conta şi pe sprijinul preoţilor. Dar el „ratează". Autorităţile n-au aprobat cererea redactorului a scutirii de taxe poştale. Din care cauză, proiectul este abandonat, în ianuarie 1790.

Alte încercări, din 1793 şi 1794, ale aceluiaşi tenace Molnar, singur sau în colaborare cu Paul Iorgovici, nu mai întîmpină aceeaşi înţelegere oficială. Josefinismul făcea un serios pas îndărăt. Revoluţia Franceză – mai bine spus, excesele ei –, cu toate declaraţiile româneşti de fidelitate faţă de monarhie, făcea suspectă orice tentativă publicistică. Tot în 1794, o „Societate de învăţaţi din Valachia" intenţiona să publice la Sibiu, în tipografia lui Barth, un ziar, care nu trebuia să fie difuzat în Transilvania. Încă un exemplu tipic de precenzură, de blocaj al unei iniţiative inconformiste. Această experienţă o făcuse – şi din plin – Molnar. Este posibil ca un rol să-l fi jucat şi dificultăţile economice. Ambele constrîngeri au dus la eşuarea şi a unui alt proiect: **Vestirile filozofeşti şi moraliceşti**, anunţate, în 1795, tot la Sibiu, de „Societatea filozoficească a neamului românesc în mare Prinţipatul Ardealului". Mai mult ca sigur, ambele *Societăţi* sînt de inspiraţie masonică. În tot cazul, asumarea atributului *filozoficesc* trimite spre o astfel de orientare. Nici impedimentul financiar nu poate fi ignorat, ca şi în cazul lui Molnar. Întreprinderea era mult prea nouă, numărul eventualilor abonaţi prea mic. Ideea şi deprinderea de a cumpăra cu regularitate publicaţii periodice încă nu se răspîndise. Ceea ce aruncă o vie lumină asupra altor noi încercări de presă românească în Transilvania, la începutul secolului al XIX-lea. Impulsul iluminist este însoţit, fără îndoială, şi de emoţiile şi chiar de „voluptăţile" pionieratului. Pătrunde o stare de spirit nouă în Transilvania. Ea sporeşte şi mai mult prestigiul ideii libertăţii de expresie şi a presei, care aduce un suflu nou în conştiinţele româneşti ale epocii.

În această stare de spirit, un personaj – cultural vorbind – încă destul de obscur, Alexie Lazaru (Lazăr), intenţiona să lanseze un bisăptămînal românesc, cu titlul voit neutru **Novele**. *Înştiinţarea* lansată (Buda, 1814) legitimează proiectul prin necesităţi educative şi de emulaţie culturală bine cunoscute: „Toate neamurile Europei cele deşteptate au aflat cum că a scrie gazete sau **Novele**, şi acele a le împărtăşi oamenilor neamului său, e cea mai încuviinţată mijlocire de a lumina noroadele cu întîmplările ale altora fapte, a le abate de la rău şi a le aduce spre ceale mai bune". D. Ţichindeal nu gîndea altfel.

Fără libertatea conştiinţei şi a expresiei, dar mai ales a tiparului şi presei, acest program inovator nu este însă realizabil. Autorităţile habsburgice nu-l resping în principiu. Pentru a nu mai menţiona ecourile foarte favorabile printre oamenii de cultură români, puţini, într-adevăr, dar reprezentativi. Dovadă, încercările repetate tot mai insistente – într-un fel „eroice", căci ideea unei prese libere româneşti îşi face drum cu mare dificultate – de a întemeia o presă românească. T. Racoce, în 1817, anunţă o astfel de gazetă, invocînd, în primul rînd, precedentul ei, exemplul european: „Gazetele sau înştiinţările de obşte sînt organul tuturor bunelor învăţături, a înfrumuseţării limbilor şi a politurii moravurilor...". Cu ajutorul gazetelor, „se revarsă razele ştiinţelor şi se procopsesc neamul", fiindcă ele „ca şi într-o oglindă vedem ce se lucrează în toată părţile lumii". Informaţiile, binefăcătoare prin definiţie, circulă „de la neam la neam", pătrund peste tot, transmiţînd idei, cultură şi civilizaţie (noţiunile sînt indisociabile). Încît „se poate zice cu tot adevărul că începutul politicirii a toate Europii şi cultura neamurilor ei s-au făcut cu iveala Gazetelor publice". Pacifice şi constructive prin excelenţă fiind, oficialitatea nu se opune, în principiu, aprobării noilor foi, „de obşte folositoare". Iniţiativa nu reuşeşte însă din cauza opoziţiei obscurantiste a oficialităţilor transilvănene, după care ar fi recomandabil ca oamenii de rînd... să nu citească gazetele, şi a obstacolelor economice, neputîndu-se asigura numărul necesar de abonaţi. În schimb, acelaşi T. Racoce izbuteşte, în 1820, să editeze la Cernăuţi **Chrestomaticul românesc sau adunare a tot felul de istorii şi alte făpturi scoase din autorii dupe osebite limbi**.

În acest spirit care caracterizează şi motivează apariţia presei literare în Transilvania – moment într-adevăr istoric – alţi doi români ardeleni, în 1820, Mihail Bodjaschi şi Constantin Dona cer la Viena autorizaţie de scoatere a unei foi româneşti. Interesantă şi semnificativă este mai ales rezoluţia oficială pe această cerere: „Istoria ne învaţă că primul pas pentru autocultivarea unui popor s-a făcut întotdeauna prin întemeierea revistelor politice. Astfel atenţia se îndreaptă neapărat către statele vecine şi se impune o comparaţie cu situaţia proprie". Cînd publicaţiile lui Bariţ se consolidează şi încep să circule şi în Ţările Româneşti, acest principiu este confirmat din plin. Ceea ce C. Diaconovici-Loga subliniază în 1841: „Pe lîngă materialele ceale politice" sînt publicate... „şi alte interesante şi de lipsă pentru societatea omenească". În acest program de intensă şi generală cultivare, informaţiile economice întregesc – în condiţii de egalitate – pe cele politice. Iar ideea de libertate le legitimează în mod fundamental pe toate.

Progresele libertăţii tiparului şi ale presei

Din perspectiva momentului istoric, dar mai ales a viitorului, progresul ideii libertăţii tiparului şi al presei – desfiinţată radical în secolul XX de regimul totalitar comunist – se dovedeşte cel mai însemnat dintre toate libertăţile. Deoarece, fără instaurarea progresivă a unui nou climat ideologic, afirmarea şi apărarea celorlalte libertăţi fundamentale n-ar fi fost posibilă. Apar principii, forme sociale şi modalităţi noi de expresie, care încep să formeze şi să consolideze o nouă mentalitate de tip potenţial liberal. Notele sale specifice sînt importante, deoarece ele precizează atît conţinutul, gradul de asimilare şi de adaptare la mediul publicistic românesc, cît şi diferenţa valorică faţă de statutul aceleiaşi idei în Moldova şi Muntenia. Superioritatea ideii de libertate în Transilvania are, în esenţă, trei cauze esenţiale:

1. Existenţa – cu toate limitările epocii – a unei tradiţii oficiale a ideii de libertate face ca, în Transilvania, ea să fie impusă şi propagată – vorbind în termeni pragmatici – *de sus în jos*. În timp ce în Ţările româneşti, ea este enunţată intermitent, apărată, răspîndită – pentru a ne exprima în acelaşi mod – *de jos în sus*. Respectiv, prin unele hotărîri domneşti în perioada fanariotă, dar fără continuitate şi energie, prin unele idei de reformă cu caracter „revoluţionar", sub forma unor iniţiative „particulare" sau „oficiale". Acestea din urmă au efectul unor influenţe externe ocazionale, aleatorii. Este o mare deosebire între politica oficială a unui stat centralizat şi bine organizat, care impune – printr-un decret imperial (cazul lui Iosif II) reluat şi reîntărit şi de succesorii săi – norme constante definite cu claritate şi unele iniţiative individuale de „liberalizare" din Moldova şi Muntenia, oricît de bine intenţionate. În Transilvania, ideea de libertate este formulată şi garantată prin oficializarea libertăţii religioase – problemă esenţială într-un stat multiconfesional –, în timp ce în Ţările româneşti libertatea religioasă este sau pare de la sine înţeleasă, fără a necesita o politică legiferată consecventă.

În Transilvania, principiul esenţial al libertăţii tiparului este revendicat atît de biserica ortodoxă, cît şi de tipografi. Într-o **Psaltire** (1793) se reafirmă: „prin mila prea înţeleptului şi preamilostivului împărat Iosif al II-lea, am dobîndit atîta slobozenie ca să poci la legea grecească neunită de tot felul de cărţi a tipări". Formalităţile sînt încete, greoaie, dar stabile şi funcţionale. În 1781, tipograful P. Barth din Sibiu cere un privilegiu. I se acordă abia în 1784 şi numai după ce prezintă o listă de cărţi avută în vedere. Contractul este valabil 6 ani. Pînă în 1801, s-au tipărit 37 de titluri de toate „genurile", în special laice. Multe sînt doar foi volante şi conţin instrucţiuni sanitare de medicină umană şi veterinară. Iluminismul, doctrină oficială de stat, impunea răspîndirea intensivă a unor astfel de cunoştinţe utile.

2. Gîndul presei libere – liber prin el însuşi – justifică, inspiră şi elogiază şi apariţia primei prese libere româneşti. Este nu numai punctul cel mai înalt atins în Transilvania al libertăţii de gîndire şi de expresie, dar şi din toate ţările româneşti. Pentru istoria presei noastre şi a libertăţii sale, momentul este într-adevăr istoric. Abia acum ideea de „presă", de „tipar liber" adoptă „standarde europene". Alinierea rămîne plină de obstacole, cu multe poticniri şi pauze, dar tenace şi irezistibilă. Un gînd de recunoştinţă pentru toţi iniţiatorii acestei acţiuni de mare pionierat este pe deplin meritat.

G. Bariţ este prototipul acestei revendicări esenţiale a presei româneşti. Pentru nivelul epocii, articolele sale – scrise cu conştiinţa începutului de drum şi a unui nou mesaj ideologic (denumit „articol începător", 1841) – rămîn la nivel românesc antologice. Fermitatea principiilor, claritatea formulărilor, energia expunerii sînt remarcabile. Mentalitatea este în acelaşi timp legalistă şi contestatară în limitele prudenţei. Este educativă şi introductivă, într-un nou regim de presă, în confruntare permanentă cu ziarele întregii împărăţii şi cu realităţile internaţionale. El cere deci „voia deplină" de a se exprima despre toate naţionalităţile din Transilvania: „Daţi-ne domnilor voie să putem şi noi spune cu toată sinceritatea ceea ce credem şi simţim despre naţionalităţile transilvane şi despre relaţiile naţionalităţii române" (1841). El are pretenţia de a „putea şi noi vorbi slobod şi de la inimă fără nici o rezervaţie" (1841). Este cea mai limpede şi demnă revendicare a libertăţii de exprimare a presei din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Descrierea acestei libertăţi şi argumentele care o susţin constituie prima definiţie-cheie care poate fi citită în presa noastră pe această temă esenţială.

Vîrstele femeilor

Vârstele femeilor
Maturitatea
Revistă de studii feministe
AnALIZE

Numărul 13 al revistei de studii feministe **AnAlize** are ca „temă centrală" *maturitatea femeilor*. Dosarul tematic face parte dintr-un proiect mai larg – intitulat **Vîrstele femeilor** –, din care vor mai apărea, în această ordine, numere dedicate vîrstei a treia şi, respectiv, tinereţii. Opţiunea pentru maturitate ca „deschizătoare de drum" a proiectului în speţă este justificată în editorialul-prezentare (**EditoriAnA**) semnat de Cristina Ilinca (**La umbra femeilor în floare**): „Filozofic sau pragmatic, în contemporaneitatea tranziţiei româneşti şi nu numai, sau secţionînd istoric vremuri şi culturi, revista abordează diferite aspecte ale maturităţii, privite din perspectiva şi raportate la experienţele femeilor. Sarcină şi avort, venituri şi relaţii de putere, riduri şi conflicte, cariere schimbate brusc la maturitate, vîrste ale femeilor de altădată... sînt cîteva dintre temele abordate [...]. Cum selecţia nu putea fi decît, inevitabil, reductivă, acest prim număr dedicat vîrstelor femeii se doreşte a fi, mai degrabă, o invitaţie la reflecţie pe tema maturităţii". Dintre articolele şi studiile – demne de interes – care pot fi citite în paginile acestui număr amintim: **Tranziţia de gen în România** de Vladimir Pasti, **Ridul conflictului şi vîrsta femeii** de Alina Luana Stoicea, **Naştere sau avort? Cazul Ungariei** de Cornelia Mureşan, **Note străine** de Adina Brădeanu, **BioGrafia Anei: Matura Ana** de Laura Grünberg. Se adaugă investigaţii istorice serioase, cum ar fi **Vîrstele femeii în secolul al XIX-lea** de Alin Ciupală, **Curtea Doamnei în Moldova (secolele XIV-XVIII)** de Ovidiu Pecican, un grupaj de „cinecomentarii" semnate de Alexandrina Petrea, Ana Pasti, Mihaela Râbu şi Laura Grünberg despre filmul **Amélie**, un interviu realizat de Cristina Ilinca şi Cecilia Preda cu Anca Vasilache, directoare a Asociaţiei „Parteneri pentru dezvoltare", recenzii, documente, repere bibliografice...

Elementele de bază sînt formulate în articolul **Puţine idei pentru publicitate şi opinia publică** (1841): „Oare publicitatea, adică sloboda împărtăşire de păreri, este folositoare sau stricăcioasă statului?". Conţinutul conceptului se îmbogăţeşte în mod vizibil. La acest stadiu, el este expresia unei conştiinţe democratice şi civice în plină maturizare şi expansiune, care, pe parcurs, se radicalizează. Remarcabilă este şi preocuparea insistentă de difuzare propriu-zisă. Libertatea are un potenţial expansiv, intrinsec propagandistic. **Gazeta de Transilvania**, în notele redacţionale (de ex. **De la redacţie**, 1/1838), oferă bune exemple în acest sens. În perioada 1848 (**Unele idei practice despre libertatea tiparului**), ea se suprapune integral peste deviza revoluţionară „libertate, egalitate şi frăţietate" declarată „această sfîntă deviză a timpului nostru". Este punctul cel mai înalt atins în epocă al elogiului libertăţii tiparului, în termeni mesianici-lirici.

Prudenţa mult mai aluzivă a lui I. Budai-Deleanu din **Ţiganiada** (X, 30; XI, 21-23) atunci cînd invoca principiul „slobozeniei" şi al libertăţii credinţei (după exemplul Revoluţiei Franceze) este depăşită: „Tiparul ajunse a fi astăzi lumina lumii, apostolul omenirii, peana incordătoare a maşinei staturilor, osînda nedreptăţii, scutul asupritorilor". O adevărată lecţie de conştiinţă civică entuziastă, care determină o acţiune pe aceeaşi măsură: „Ne vom sili din toate puterile noastre a lăţi mezuinele [hotarele] şi termenii libertăţii, ai egalităţii şi ai frăţietăţii pînă în cele mai ascunse unghiuri ale poporului nostru". Starea de spirit idealistă a acestui program este evidentă. Ea caracterizează întregul elogiu al libertăţii de gîndire şi expresie în plină ascensiune.

Noţiunea de presă, în consecinţă, se îmbogăţeşte considerabil. Ea îşi revendică sau i se atribuie noi calităţi ce se dovedesc definitorii. Unele n-au mai fost invocate pînă acum, ceea ce demonstrează rapiditatea cu care principiul libertăţii presei se radicalizează şi devine tot mai cuprinzător: sporirea volumului informaţiilor şi răspîndirea lor progresivă printr-o difuzare tot mai intensivă, mărirea şi stimularea dezbaterilor publice, demonstrarea utilităţii lor politico-sociale. În felul acesta se configurează încă un nou concept, un atribut şi o calitate esenţială a presei: vocaţia şi impulsul propagandei. Spiritul iluminist dominant, preocuparea administraţiei centrale de a-şi face cunoscute deciziile politice (*Înştiinţare*, foi volante etc.), inclusiv unele aspecte de penumbră, masonice, încurajau această tendinţă latentă şi, prin forţa lucrurilor, „discretă".

Medalia, probabil vieneză, din 1723 a lui Horea făcea parte din această „politică". La fel, la polul opus, presa manuscrisă studenţească. O metodă de a ocoli, măcar în parte, dificultatea tipăririi. Proiectele de înfiinţare a publicaţiilor româneşti datează tot de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea. *Înştiinţarea* din 1795 (difuzată la Sibiu în tipografia lui P. Barth) anunţă existenţa unei asociaţii culturale de care am mai amintit, „Societatea filozofească a neamului românesc". Ea avea intenţia să editeze un periodic: **Vestiri filozoficeşti şi moraliceşti** (amintite) pentru „polirea stilului şi deprinderea în învăţătură". Sufletul său a fost, după toate indiciile, medicul oculist Ioan Piuariu-Molnar, cu experienţă în acest domeniu. Era membru al „Societăţii francmasone" din Sibiu (Loja sfîntului Anton, 1776-1790), care şi-a propus, între altele, şi editarea unui periodic românesc, **Foaie română pentru econom**, de asemenea amintit. În aceeaşi situaţie sînt iniţiativele, menţionate şi ele, ale lui Alexa Lazaru şi Uroş Nestorovici, cu participarea oamenilor de cultură ai epocii: D. Ţichindeal, Paul Iorgovici, C. Diaconovici-Loga. În aceeaşi situaţie este un proiect lansat de T. Racoce la Lemberg, inclusiv cu sprijinul unor învăţaţi din Ţara Românească. Societatea pe care au înfiinţat-o a continuat să existe pînă în 1815.

Bunele intenţii nu sînt totuşi suficiente. Concepţia care le animă este însă de reţinut: „Gazetele sînt organe de unde învăţaţi, a înfrumuseţării limbilor şi a politurii membrilor din toate ţările europene". Programul, tipic iluminist, pare azi oarecum simplist. Dar în epocă el reprezenta un important pas înainte şi o breşă foarte serioasă în vechea mentalitate restrictivă. Confruntată cu un nou stil jurnalistic, mult mai dezinvolt (în limitele epocii) şi cu o largă deschidere informativă, el oferă primele indicii ale apariţiei stilului jurnalistic liber în presa transilvană.

Apariţia publicaţiilor lui G. Bariţ, prin transformarea **Foii literare**, care o precede, în **Foaie pentru minte, inimă şi literatură** (1838) şi **Gazeta de Transilvania** (1838), nu reprezintă atît începutul (**Foaia duminicii** a lui I. Barac apăruse anterior, în 1837), cît consolidarea adevăratei prese româneşti în Transilvania. Stilul lor devine tot mai propagandistic şi adesea incisiv polemic.

Ne putem face o idee despre acest salt calitativ – adevărată schimbare de paradigmă jurnalistică – mai ales din confesiunile lui Ion Maiorescu pe marginea colaborărilor sale la **Foaia...** lui G. Bariţ. El se concepe un luptător „cu arma în mînă". „Pentru aceasta articolele mele sînt iuţi, ca să mulţumească gustul tinerimii; pentru aceasta şi titlurile vor să fie *boabe* [=*gloanţe*], care să pocnească, să electrizeze, să scuture letargia, nepăsarea." Libertatea de expresie atinge acum pragul de sus al militantismului ideologic. Şi, în acelaşi timp, al succesului imediat. De unde şi preocuparea declarată pentru teme de strictă şi seducătoare actualitate. Este, probabil, primul elogiu al succesului de public din publicistica română, preocupare înscrisă în chiar logica libertăţii de expresie: „De aceea îmi place drumul jurnalistic, cu articolii iuţi, pe care oamenii îi mistuie mai uşor şi mai mulţi". Şi acum urmează obiectivul esenţial: „Nu ştiu dacă o carte voluminoasă s-ar citi de o mie de români, ca articolele din **Foaie....** Cu un cuvînt eu scriu pentru *astăzi*". „Presul liber" (după expresia lui T. Cipariu, nu foarte bine sincronizat lexical spiritului epocii) produce şi alte reacţii specifice: gelozia profesională, spiritul de concurenţă şi chiar suspiciunea corupţiei. Un corespondent al aceluiaşi Ion Maiorescu îi transmite bănuiala, care începe să circule despre G. Bariţ, că „M. Sturza l-a cumpărat ca să scrie mai mult despre Moldova". Ne apropiem în mod vădit de mentalitatea presei moderne şi a cititorilor săi nemistificaţi de aparenţe.

Sînt invocate, în sfîrşit (tot de către G. Bariţ), şi argumentele specifice, ideologice, filozofice şi juridice în favoarea libertăţii de gîndire şi exprimare. Din punct de vedere teoretic, ele sînt şi cele mai însemnate pentru tema noastră.

Libertatea de gîndire şi exprimare face parte, în primul rînd, din drepturile fundamentale ale omului. G. Bariţ este – după toate indiciile – primul român care afirmă în presă acest principiu de bază (**Puţine idei pentru publicitate şi opinia publică**, 1842): „...Noi oamenii avem să ne folosim slobod de drepturile noastre fireşti". Drepturile omului, care pătrund în conştiinţa românească împreună cu ştirile despre Revoluţia Franceză, erau cunoscute şi în Moldova, după cum vom vedea. Dar este o mare deosebire între o circulaţie restrînsă, subterană, rămasă în manuscrise, şi popularizarea sa în presă. În articolele sale, ideea este adesea exprimată: „Drepturile noastre fireşti" decurg din „respectarea vecinicilor neschimbătoare legi naturale" (1842). Argumentul revine cu putere: „Iată dar că aceia care pretind libertate în tipar ei nu pretind altceva". Nu este decît un drept al naturii de care nu se pot despărţi în veci. Este şi ideea centrală din **Articol începător. Tiparul restrîns sau liber** (1845). Iar ceea ce defineşte acest „drept al naturii" este legea, ordinea legală a statului, „libertatea scrisă", căreia i se spune şi opinia publică. A sta sub legi este deci „adevărata libertate". O mentalitate legalistă evidentă, am spune, chiar un anume conformism oficial caracterizează articolele lui G. Bariţ şi mai ales cele consacrate libertăţii presei. Fără îndoială că şi în Ţările româneşti existau jurişti şi condeieri (Caragea, Calimach etc.). Numai că în presa din Transilvania, principiul legalităţii este expresia unei politici tradiţionale şi consecvente de stat, aplicată şi invocată constant, adesea în ton revendicativ. Ceea ce nu se întîmplă în Ţările româneşti în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

3. Un progres considerabil şi în acelaşi timp o lecţie de jurnalism de mari perspective este, în esenţă, şi larga deschidere internaţională a presei libere. În Transilvania, ea se confundă în esenţă cu foile lui G. Bariţ, unde se constată, începînd cu secolul al XIX-lea, prima pătrundere masivă a presei occidentale în publicaţiile noastre. Sînt preluate ştiri despre evenimente politice şi sociale contemporane, inclusiv din cele două continente, idei şi dezbateri de actualitate, care interesează tot mai mult pe cititorul român. Aria informaţiilor se extinde. Referinţa de bază este presa de limbă germană din străinătate, dar şi din Sibiu. Nici presa franceză nu este omisă. De pildă, despre Congresul de la Viena se scot date din **Gazette de France** şi **Journal des Débats**. În general, informaţiile presei străine sînt reproduse şi comentate insistent de G. Bariţ, în spirit inclusiv polemic. Extinsă şi textelor străine, libertatea de critică devine tot mai mult o realitate. Un suflu „european", o „conştiinţă europeană", ca să nu spunem potenţial „cosmopolită", animă această presă. Ea este peste nivelul celei din Ţările româneşti, al lui Heliade şi Asachi din aceeaşi perioadă.

Privită sintetic, ea prezintă de pe acum aspecte care vor intra în tradiţiile presei libere româneşti. Primul şi cel mai frecvent este citatul de „autoritate". El ilustrează şi consolidează expuneri de principii, dezvoltări de teze politico-sociale, apologii ideologice. Un exemplu este englez (dat de G. Bariţ în 1842) chiar despre tema noastră: libertatea presei: „Cheia constituţiei engleze şi adevărata pavăză a domniei legilor este slobozenia teascului". Acum apare şi convingerea generalizată că o informaţie sau idee care circulă în Europa este efectiv adevărată, credibilă, exemplară, indiscutabilă. Devine un adevărat gest reflex al opiniei şi conştiinţei publice româneşti, perceptibil şi în perioada actuală. Are aspecte bune şi rele, căci nu o dată el este şi la originea unor fenomene negative, voluntare sau nu, precum – pentru a ne exprima în termeni extremi – „satelizarea", „colonialismul cultural", dar mai ales spiritul de compilaţie sau de imitaţie ori de pastişă necritică. Partea pozitivă, de mari şi fecunde urmări, este totuşi şi modernizarea progresivă a unei prese considerate la „periferia" Europei cultivate şi civilizate, integrarea sa europeană formală sau de substanţă. Dialectica „fond" şi „formă" acum începe să se manifeste incipient, în domeniul public românesc. Ea se va dezvolta şi sistematiza pe parcurs, prin ideologia maioresciană şi, în general, conservatoare. Un capitol esenţial al istoriei culturii româneşti din toate perioadele.

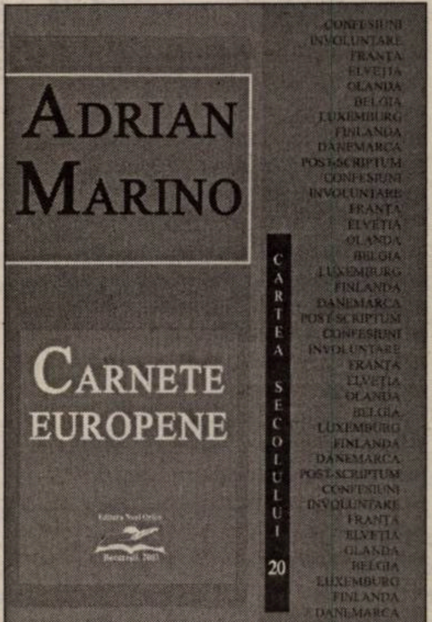

Editura Noul Orfeu a publicat de curînd o nouă ediţie (a doua) a volumului **Carnete europene. „Însemnare a călătoriei mele făcute în 1969-1975"** de Adrian Marino, cu un **Post-Scriptum** al autorului. „Însemnările de călătorie" din Franţa, Elveţia, Olanda, Belgia, Luxemburg, Finlanda şi Danemarca, ca şi **Confesiunea involuntară** din debut (o schiţă de autobiografie intelectuală) sînt – desigur – mult mult mai mult decît nişte simple „impresii": ele prefigurează, în plus, unele teme ideologice care vor fi dezvoltate mai tîrziu, cum ar fi „complexul Dinicu Golescu" sau statutul minor al culturii române în străinătate. În **Post-Scriptum**, autorul menţionează modificările minimale aduse primei ediţii: „Am recitit cu mare atenţie întreaga lucrare şi am constatat că, în ciuda decalajului considerabil de timp, ea «rezistă». Am «periat-o» , totuşi, cu grijă, de erori (tipografice, transcrierea unor nume proprii etc.), am eliminat unul sau două citate rituale impuse prin cenzură de editură (din servituţile epocii), care exprimau, aparent paradoxal, adevăruri mereu valabile", evitînd încadrarea în categoria – mult abuzată – a „literaturii de rezistenţă". În acelaşi **Post-Scriptum**, reputatul comparatist circumscrie mizele militant-europeniste ale volumului: „Într-o perioadă de rupere brutală a legăturilor culturale cu lumea occidentală, am căutat să aducem – textual – «Europa acasă». Este substratul ideologic al întregii cărţi".

Radio România Cultural,

post al Societăţii Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	
Petroşani	89,5	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

Misterul Culianu

ILAN GOREN

Emigrat din România, Culianu a fost un strălucit profesor, expert în Kabbalah, magie şi ritualurile sectelor. Acum zece ani s-a stins din viaţă. Cum: cu un glonţ în ceafă. Oare oamenii Securităţii au venit la Chicago pentru a încheia conturile cu el, sau poate a fost mîna unei grupări fanatice? Există şi unii care îi acuză pe evrei de asasinat. Ilan GOREN relatează despre viaţa şi moartea misterioasă a autorului ***Dicţionarului Religiilor****, Ioan Culianu.*

21 mai 1991 a fost ultima dimineaţă din viaţa lui Ioan Culianu. Şi dimineaţa aceea, ca multe altele dinaintea ei, a fost încărcată de activităţi. Profesorul şi cercetătorul în domeniul religiilor de la Universitatea din Chicago a terminat cursul de analiză a sectelor, a dat o fugă cu cîţiva dintre studenţii săi pînă la cafeneaua din campus şi apoi a trecut pe la tîrgul anual de carte al Institutului de Teologie. Vremea era plăcută, se auzea muzică, iar Culianu se simţea în mod vizibil foarte bine.

La ora 1, la prînz, Culianu s-a dus la toaleta bărbaţilor de la Institutul de Teologie, care era lipită de biroul său. A intrat într-unul din compartimente. Cineva îl aştepta acolo. Necunoscutul a scos pistolul şi a tras un glonţ în ceafa lui Culianu. Glonţul i-a atins creierul şi l-a trimis în locul de care, ca cercetător, se simţea cel mai atras: lumea de dincolo.

Ezoterism şi iudaism

Lichidarea a fost curată şi profesionistă. Culianu, a dezvăluit ancheta post-mortem, nici măcar nu a apucat să audă zgomotul făcut de pistol. Aproape că nu a rămas la locul crimei nici o picătură de sînge. Nu numai că lichidarea în sine a fost profesionistă, dar însuşi criminalul a dispărut rapid şi fără a lăsa urme. Cînd poliţia şi FBI-ul au sosit la faţa locului, nu au putut găsi amprente, urme de pantofi sau altceva care ar fi putut indica ce s-a întîmplat. Investigatorii au găsit un glonţ de calibrul 0,25, un cadavru, cu o mînă suspendată în spaţiul dintre cadrul uşii toaletei şi podea, şi studenţi plîngînd. În scurt timp, a devenit clar că investigaţia nu va da nici un rezultat. Multe teorii şi idei legate de asasinat au apărut în decursul anilor. Unii au spus că susţinători fanatici ai unor grupări secrete i-au curmat viaţa. Omul care devenise cu adevărat celebru pentru atracţia sa către doctrinele misterului a descris în detaliu (şi chiar cu umor) cum a fost vrăjit el însuşi de trei vrăjitoare franceze şi a scris chiar o povestire (publicată puţin înainte de moartea sa) în care relatează în stil kabbalistic cum personajul literar care îl reprezintă găseşte o cutie ai cărei trei foşti stăpîni fuseseră omorîţi. Neo-naziştii români au arătat cu degetul către evrei, eternii vinovaţi. „Evreii au făcut-o", au spus ei. Pentru ei nu constituia o problemă că tînărul geniu se simţea atras de iudaism şi chiar a vrut să se convertească. Mulţi pot să povestească faptul că înţeleptul Culianu a avut de-a face cu veterani ai Gărzii de Fier, membri ai mişcării pronaziste care a activat în România în anii '30, şi cu foşti agenţi ai Securităţii, infama poliţie secretă a lui Ceauşescu. Cu toate presupunerile apărute în cei zece ani care au trecut de la moartea lui, încă nu s-a găsit nimeni care să poată spune cine l-a ucis pe Ioan Culianu. Ceea ce se poate spune însă cu siguranţă este că teza asasinatului politic pare cea mai plauzibilă (vezi secţiunea **Teoriile privind asasinatul**).

Crima s-a petrecut exact cînd lui Culianu viaţa îi zîmbea. Mircea Eliade, cel mai reputat specialist în religii al secolului XX, îl desemnase moştenitorul său. Era înconjurat de doctoranzi care îl priveau cu adoraţie. Tocmai îi fuseseră lansate trei cărţi, ceea ce ridica numărul operelor sale la 17. Îşi planificase căsătoria cu Hillary Wiesner, o tînără şi strălucită cercetătoare evreică.

Cercetătorul de origine română a reuşit să-şi cucerească statutul de super-intelectual. La vîrsta de 41 de ani vorbea fluent opt limbi şi era considerat un specialist de renume mondial în domeniul gnosticii (mişcare religioasă antică ce l-a definit pe Dumnezeu şi spiritul ca fiind Binele şi materia ca fiind Răul) şi al ezoterismului, al Kabbalei, magiei, credinţelor religioase ale Renaşterii şi al multor alte subiecte ieşite din comun. După moartea profesorului şi părintelui său spiritual, Eliade, în 1986, el a fost considerat cel mai important intelectual român din lume. Şi tocmai atunci viaţa lui a fost curmată atît de violent.

Editura Carmel a publicat **Dicţionarul Religiilor** (în traducerea lui Yotam Reuveni), lexicon detaliat al religiilor lumii. Astfel, prima carte a lui Culianu care apare în ebraică este, în acelaşi timp, şi prima sa carte care apare în străinătate după asasinat. Culianu a semnat cartea împreună cu Mircea Eliade şi Hillary Wiesner. Dintre cei trei oameni care au lucrat la **Dicţionarul Religiilor**, doi deja nu mai sînt în viaţă. Eliade a murit de moarte bună cu 15 ani în urmă. Culianu a murit tînăr şi neîmplinit, ca să spunem aşa, iar Hillary Wiesner, singura din acest triunghi care a supravieţuit, a abandonat cercetarea religiilor şi s-a alăturat UNESCO, una dintre organizaţiile de asistenţă ale ONU. Săptămîna aceasta, la solicitarea ziarului ierusalimitean **Kol Ha-Ir** (**Vocea Oraşului**), a spus: „Prefer să nu mai vorbesc despre acest lucru".

Wiesner este hotărîtă să lase deoparte episodul asasinării neobişnuite a fostului său logodnic. Însă povestea lui nu s-a încheiat. Viaţa şi moartea lui îi fascinează încă pe intelectualii, cercetătorii şi politologii din întreaga lume. Dezbaterea din jurul personalităţii sale, a apropierii de Eliade, a semnificaţiilor cercetărilor sale este încă aprinsă. Din acest punct de vedere, prezenţa sa e încă foarte vie. Acum, imaginea vieţii lui de după moarte a ajuns şi în Israel.

Gnostică şi metempsihoză

Ioan Culianu s-a născut în 1950 la Iaşi, în România. Amintirile rămase din copilăria petrecută sub regimul comunist, care a rechiziţionat o bună parte din casa părintească, i-au marcat de la început viaţa de dizident şi rebel. Tatăl său a fost un avocat şi matematician cu idei independente care displăceau Securităţii, poliţia secretă română. Capului familiei Culianu nu i s-a găsit loc de muncă şi nu şi-a putut publica scrierile. El a murit de inimă rea la o vîrstă tînără. Copilului Culianu îi era interzis să se joace cu alţi copii. El se distra de unul singur. Trei nuci din pomul care creştea în grădina unde şi-a petrecut copilăria au fost găsite pe masa sa după asasinat.

Culianu a găsit modalitatea de a-şi satisface setea de cunoştinţe pe care o avea din copilărie atunci cînd şi-a început studiile universitare. Ca student la secţia de italiană a Universităţii din Bucureşti, s-a remarcat în lingvistică şi literatură. O inteligenţă tînără şi un spirit efervescent ca al său nu puteau să nu atragă atenţia Securităţii. Un căpitan din Serviciul Secret i-a propus să se alăture acestei forţe de elită. A refuzat. Ca şi tatăl său, Culianu nu a putut găsi de lucru şi nu şi-a putut publica articolele. Spre deosebire de tatăl său însă, el nu a ales înfrîngerea. O bursă de studii în Italia (acolo şi-a scris dizertaţia de MA despre Giordano Bruno, filozof italian din perioada Renaşterii) a fost cea care i-a oferit şansa lui Culianu de a alege libertatea la vîrsta de 21 de ani. Din experienţa familiei ştia că oamenii Securităţii nu-l vor uita şi nici nu-l vor ierta. Culianu s-a jucat de-a v-aţi ascunselea între Italia, Franţa (unde şi-a dat doctoratul, la Sorbona) şi Olanda (unde şi-a mai adăugat încă un doctorat în palmares, de data aceasta despre extaz). Aici s-a stabilit la Gröningen şi a sperat ca braţul lung al regimului patriei sale să nu îl ajungă.

Moshe Barash, profesor de istoria credinţelor religioase la Universitatea Ebraică din Ierusalim, îşi aminteşte prima sa întîlnire cu I.P. Culianu, în Olanda: „Un tînăr în jur de 30 de ani m-a abordat şi mi-a spus: «Am auzit că sînteţi din Cernăuţi, eu m-am născut la Iaşi, în apropiere». Am început să discutăm şi imediat am descoperit o persoană deosebit de inteligentă, care avea drept principală preocupare istoria religiilor şi se interesa în special de epoca Renaşterii. Ceea ce te frapa la el era imensa sa curiozitate intelectuală. Nu socotea un impediment să se ocupe de discipline care, conform clasificării tradiţionale, nu aparţineau domeniului său de cercetare. Pentru Culianu nu existau astfel de limite şi graniţe care să separe domeniile ştiinţifice. Literatură, religie, folclor, totul îl interesa şi între toate găsea conexiuni. Insista să descopere caracteristici diferite şi privea lucrurile prin prisma complexităţii. Am descoperit un individ cu adevărat strălucitor, dar şi conştiincios, care îşi petrecea nopţile învăţînd. Aşa se poate înţelege cum, pînă la moartea sa, reuşise să înveţe perfect opt limbi".

Barash nu a fost singurul profund impresionat de tînărul român. Intelectualii europeni începuseră să vorbească despre un strălucit cercetător român în exil, stabilit în Olanda, de unde-şi difuza pertinentele opinii despre magia antică, gnoza elenistică, lumea de dincolo, metempsihoza, ştiinţa, literatura şi arta modernă şi chiar despre cu totul altfel de subiecte precum moda, corpul omenesc şi posibilele legături dintre ele.

Fascism şi şamanism

În anul 1978 Culianu a făcut pasul decisiv al vieţii sale. I s-a adresat lui Mircea Eliade spre a-i solicita un interviu pentru cartea pe care o scria despre el. Eliade era deja cunoscut ca un intelectual şi cercetător cu un stil de abordare deosebit, care considera că toate religiile se bazează pe aceeaşi unitate structurală. După părerea sa, toate încearcă să se întoarcă spre acelaşi topos arhaic şi primordial, recurgînd pentru aceasta la rituri, ceremonii şi mitologii. O religie capabilă să inducă o astfel de stare (ca anumite religii indiene, de exemplu) era superioară, în concepţia sa, iudaismului sau creştinismului, pe care le învinovăţea de sacralizarea istoriei. Eliade considera că timpul linear şi istoric, aşa cum este el conceptualizat în Occident, este un fals. Viziunea unui timp circular care revine iar şi iar în acelaşi punct al începutului primordial era mult mai acceptabilă în opinia sa. Eliade, scria Furet, şi-a exprimat ideile în mii de articole şi zeci de cărţi (cea mai tipică dintre ele fiind **Mitul eternei reîntoarceri**, publicată şi ea de editura [israeliană] Carmel anul trecut). Viaţa şi opera lui Eliade, care preda atunci la celebra Universitate din Chicago, generaseră reacţii contradictorii care-l fascinau pe Culianu. Pe de o parte, Eliade se interesa de iudaism şi de Kabbalah, iar pe de alta, începuseră să transpire informaţii referitoare la trecutul său problematic ca susţinător al Gărzii de Fier, organizaţie fascistă şi pro-nazistă. Era admiratorul vechilor religii orientale, dar cercetătorii descoperiseră în relaţia sa cu India o dimensiune deloc neglijabilă, caracterizată de un sentiment de superioritate şi şovinism. Dacă adăugăm la toate acestea performanţa lui Eliade în senzuala sa legătură cu Maitrey, fiica maestrului său indian de yoga (din anii '30), trecutul său de deţinut politic într-unul din lagărele Regatului României (în anii '40), experienţa sa ca asistent şi colaborator al lui Jung şi Gershom Scholem (în anii '50) şi poziţia sa de mare guru în studiul religiilor pe care a deţinut-o toată viaţa, putem înţelege profundul interes pe care Culianu l-a manifestat faţă de el.

În România şi în întreaga lume, Eliade se bucura de statutul şi faima unei vedete pop. Culianu dorea să simtă strălucirea emanată de o astfel de stea. Dar chiar şi el, în ciuda tinereţii şi a entuziasmului, era conştient că Eliade era o personalitate complexă. Prof. Moshe Idel, care l-a cunoscut pe Culianu în Statele Unite la sfîrşitul anilor '80, povesteşte că, pe lista întrebărilor pregătite de Culianu pentru Eliade în vederea interviului din 1978, se aflau nu puţine care scrutau trecutul problematic al maestrului. Nici pînă la moartea acestuia, Culianu nu primise vreun răspuns la acele întrebări, dar relaţia ambivalentă dintre el şi Eliade s-a născut atunci.

În ceea ce-l priveşte, Eliade l-a primit pe tînărul Culianu cu căldură şi l-a adoptat ca protejat. L-a invitat să conferenţieze la binecunoscutul Institut de Teologie din Chicago, la conducerea căruia se afla. Începuse să-i împărtăşească ideile sale despre cărţi şi articole şi, printre altele, începuseră să discute despre **Dicţionarul Religiilor** şi chiar să lucreze la el. La începutul anilor '80, Culianu a primit o ofertă tentantă din partea lui Eliade: să se mute la Chicago şi să ocupe postul de profesor universitar. Culianu a primit oferta cu entuziasm, a sosit imediat la Chicago şi a început să cerceteze subiectele care îl pasionau în primul rînd. A început să publice cărţi şi articole care s-au bucurat de o înaltă apreciere în cercurile academice, cele mai cunoscute fiind **Out of this World** (**Călătorii în lumea de dincolo**), care tratează despre călătorii dincolo de moarte, şi **Eros and Magic in the Renaissance** (**Eros şi magie în Renaştere**). Studenţii săi s-au molipsit şi ei de entuziasmul pe care îl

info@anuarweb.ro
Ghid Web
2004/2005
2500 siteuri româneşti
organizate tematic şi comentate
| Emil Bărbulescu |
www.anuarweb.ro
Humanitas Practic
Special

Editura Humanitas Practic Special a publicat recent un bogat, sistematic **Ghid Web 2004/2005** (variantă adăugită a ghidului pe 2003) realizat de Emil Bărbulescu. Autorul – n. 1960, geolog de formaţie – a fost, între altele, director de marketing la Nemira şi este considerat drept „unul dintre cei mai vechi şi mai pricepuţi utilizatori din România ai Internetului". Cartea prezintă 2500 de *site*-uri româneşti organizate tematic şi comentate. Iată numai cîteva dintre „categoriile" înregistrate: **Administraţia de stat**, **Afaceri şi economie**, **Armată**, **Artă şi cultură**, **Asigurări**, **Bănci, finanţe, investiţii**, **Biserică, religie**, **Calculatoare şi *software***, **Cărţi şi literatură**, **Cinema, film**, **Joburi**, **Sindicat şi patronate**, **Cumpărături *online***, **Diaspora, emigrare**, **Femei**, **Fotbal**, **Internet**, **Legislaţie, juridic**, **Matrimoniale**, **Minorităţi etnice**, **Politică**, **Sănătate**, **Servicii publice**, **Ştiinţă şi cercetare**, **Teatru**, **Transporturi**, **Turism**, **Televiziune**, **Umor, divertisment**, **Ziare, reviste**. *Graphic design*-ul „computeristic" şi coperta au fost realizate de Eugen Alexandru Gustea. În finalul volumului – un „Top Ghid Web 2004-2005".

provocaseră studiul Kabbalei şi al sectelor preocupate de mistere, precum şi deplina sa credinţă în posibilitatea experimentării stărilor şi senzaţiilor de dincolo de conştient şi corporalitate. În această etapă, Culianu încă mai păşea pe urmele marelui său maestru. Avea să-şi descopere propria voce abia după moartea acestuia, în aprilie 1986.

Prof. Idel relatează: „La începutul carierei sale, Culianu l-a urmat pe Eliade în direcţia descrierii religiilor în ansamblul lor. După moartea lui Eliade, optica lui Culianu a evoluat, de la viziunea lui Eliade asupra religiei ca mit, la perceperea religiei ca joc intelectual. După părerea mea, aceasta este o idee kabbalistică şi reprezintă marea contribuţie a lui Culianu, dar el abia apucase să o formuleze şi asasinarea sa l-a împiedicat să o fundamenteze. Conform supoziţiei sale de bază, fiecare religie se întemeiază pe principii primare, de exemplu divinitatea şi geneza, iar istoria religiilor nu este altceva decît expresia diferitelor moduri de combinare a acestor principii şi a legăturilor dintre ele, aidoma unui joc de cuburi. Abordarea sa este cognitivă şi structuralistă, subliniind necesitatea înţelegerii funcţionării proceselor mentale ca o premiză a înţelegerii structurilor religiei, literaturii sau ştiinţei. Eliade crezuse în existenţa unei lumi primordiale, originare, spre care trebuia să aspiri, în timp ce lumea lui Culianu este sceptică şi schimbătoare. După moartea lui Eliade, Culianu a publicat **Out of this World** (**Călătorii în lumea de dincolo**), unde, printre altele, s-a ocupat şi de şamanism. Eliade se specializase tocmai în domeniul şamanismului, dar Culianu nu face nici măcar o singură referire la el. Acest lucru nu poate fi interpretat ca o critică la adresa lui Eliade, ci pur şi simplu ca o obliterare, ceea ce a stîrnit reacţii deosebit de tumultuoase în România".

Apocalipsă şi sifilis

Ceea ce îi reproşa Culianu lui Eliade era mai mult decît o simplă cotitură intelectuală. Pe măsură ce Culianu se maturiza, se apropia tot mai mult de iudaism, lucru care nu se potrivea nici cu trecutul lui Eliade şi nici cu concepţia ştiinţifică a acestuia. Culianu se îndrăgostise de Hillary Wiesner, o absolventă tipică a Universităţii Harvard, şi-i spusese lui Moshe Idel despre dorinţa sa de a se perfecţiona în Israel şi chiar de a se converti la iudaism. Idel relatează: „Avea un complex legat de iudaism. Prima lui prietenă fusese evreică. Nutrea o adevărată obsesie faţă de ştiinţele iudaismului, faţă de cercetători evrei şi mai ales faţă de Kabbalah, de care a fost pur şi simplu fascinat. Ore întregi traducea texte şi articole de iudaistică. A vizitat Israelul în 1988 şi chiar avusese intenţia să rămînă aici o perioadă mai lungă. A scris o serie de articole despre iudaism şi uneori aveam impresia că obsesia aceasta o să-l dezechilibreze. În **Incognito**, revista pe care a fondat-o, a scris articole critice pe care le-a semnat cu pseudonimul John Rambam. Toate aceste date demonstrează că motivul atracţiei către iudaism era foarte profund, iar convertirea sa era doar o chestiune de timp. Este o tragedie pentru poporul evreu că o inteligenţă atît de sclipitoare s-a pierdut". Iar prof. Barash adaugă: „Culianu era teribil de îndrăgostit şi ataşat de Hillary Weisner şi, ca dovadă, urmau să se căsătorească, ceea ce l-a apropiat mult de iudaism şi din punct de vedere ştiinţific. Ca pentru toţi cei interesaţi de literatura apocaliptică, iudaismul era o preocupare constantă. Cei doi proiectaseră să vină în Israel".

Culianu nu numai că se apropiase de religia pe care Eliade o criticase în scrierile sale, dar şi-a extins observaţiile şi la trecutul fascist al României, din care Eliade fusese şi el parte. Sprijinul pe care Eliade l-a acordat Gărzii de Fier pro-naziste în anii '30 era cunoscut de zeci de ani, dar a devenit de notorietate spre sfîrşitul vieţii şi după moartea sa. Îndepărtarea şi dezicerea de prietenii săi intelectuali evrei în anii '30, afirmaţia lui Eliade că „evreii sînt sifilis" (articol publicat înainte de cel de-al doilea război mondial), legătura strînsă cu Nae Ionescu, ideologul Gărzii de Fier, toate ieşeau la suprafaţă.

Amănunte despre trecutul lui Eliade încă mai apar şi azi. Astfel, de exemplu, Saul Bellow, în cartea sa **Ravelestein** (publicată anul trecut), relatează despre viaţa unui intelectual evreu, Allan Bloom, şi despre un ridicol profesor român, pe numele său Radu Grielescu. Grielescu, ca personaj literar, îl reprezintă pe Eliade. Bellow scrie, de exemplu: „Nu îl simpatizam pe Grielescu, dar îl găseam amuzant; pentru Ravelstein aceasta însemna să scape de răspundere, să-l «cureţe» de orice suspiciune, dar el era suspect, se ştia că colaborase cu asasinii. Nu mă consideram în stare să-i arăt cu degetul pe unii dintre cei ce pun vitele în cîrlige la abator". Culianu murise însă înainte ca Bellow să scrie actul său de acuzare împotriva lui Eliade, dar informaţia pe care o deţinea cu privire la trecutul lui Eliade era suficientă pentru a fi o sursă de nelinişte. Culianu nu putea să nu ştie că cel mai bun prieten din Chicago al lui Eliade era conducătorul organizaţiei legionare locale, adică a ex-membrilor Gărzii de Fier.

Prof. Idel afirmă: „Culianu scrisese, în anii '70, o carte plină de admiraţie la adresa lui Eliade. *Post factum* era un lucru deosebit de trist pentru el şi ore întregi a încercat să mă convingă că nu cunoştea trecutul marelui său maestru. Faptul că îl transformase pe Eliade într-un erou îi provoca un teribil disconfort. Se şi exprimase astfel într-un articol în care susţinea că Eliade „alunecase" şi adăugase: „Ce bine ar fi fost dacă toate acestea nu s-ar fi întîmplat". Culianu însă nu a mai apucat să-şi vadă articolul publicat. El a fost asasinat cu puţin timp înaintea publicării.

Ameninţări cu moartea şi *rating*

Avem oare cazul clasic al unui părinte şi al fiului său care încearcă să se revolte împotriva acestuia şi, în clipa în care procedează astfel, plăteşte cu viaţa? Prof. Idel: „S-ar putea spune că da, într-o oarecare măsură, deoarece Culianu avea o problemă legată de dimensiunea uriaşă a umbrei pe care Eliade o aruncase asupra sa. Pe de altă parte însă, Culianu nu şi-a exprimat direct opoziţia faţă de părintele spiritual, ci şi-a arătat dezgustul indirect, prin articole şi cărţi în care l-a criticat aluziv. Absenţa oricărei referinţe la Eliade în cartea sa despre şamanism reprezintă acţiunea cea mai radicală pe care a întreprins-o Culianu".

Legăturile dintre cei doi şi povestea vieţii fiecăruia în parte fascinează publicul din România pînă în ziua de azi şi umplu pagini întregi de ziare cu discuţii furtunoase. Atunci cînd Moshe Idel a fost invitat la o emisiune a Televiziunii Române care trata despre trecutul lui Eliade şi despre legăturile sale cu Culianu, responsabilii emisiunii au fost asaltaţi de plîngeri şi ameninţări cu moartea. Ce-i face oare pe români să reacţioneze aşa de vehement? Idel: „Eliade este cel mai important cercetător al religiilor din secolul XX, care a cucerit prima universitate a lumii în acest domeniu; el şi Culianu sînt Eroii culturii române cu E mare şi nu există nimeni altcineva care s-ar putea apropia de ei. Românii văd în Culianu pe acela care a atacat România ca ţară intelectuală şi, dacă la toate acestea se adaugă şi faptul că acolo sînt elemente antisemite puternice, atunci reacţia se poate înţelege. Orice caz legat de cei doi generează încă o discuţie fără sfîrşit".

Nici Hillary Weisner nu mai vrea să se ocupe de viaţa şi moartea lui Culianu. După asasinat, i-a predat lui Idel toate cărţile şi manuscrisele iubitului ei care se aflau în posesia sa [*n.t.* – este vorba de cărţile publicate după moartea lui Culianu şi nu de biblioteca lui personală, care a fost predată Universităţii din Chicago]. Idel: „Mi-a dat toate exemplarele cărţilor lui care se aflau la ea şi mi-a spus că nu mai poate suporta situaţia. Apoi a plecat la Paris să lucreze la UNESCO şi s-a detaşat complet. «Pur şi simplu nu mai pot să aud de toată povestea asta», mi-a spus ea".

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIŢII ÎN COLECŢIA *FICŢIUNE FĂRĂ FRONTIERE*

William Burroughs
Prînzul dezgolit
Traducere de Sorin Ghergut
format 10.3 x 19, 340 p., 107.910 lei

Arkadi Strugaţki
Boris Strugaţki
Oraşul damnat
Traducere de Nicolae Iliescu
format 10.3 x 19, 448 p., 179.850 lei

PARALELA 45 EDITURA
COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
Pentru detalii vizitaţi:
www.edituraparalela45.ro

Teoriile privind asasinatul

Asasinarea profesionistă şi perfectă a lui Ioan Petru Culianu a ridicat multe semne de întrebare şi a oferit foarte puţine răspunsuri. Cît despre abundenţa teoriilor, cercetătorii serioşi sînt de aceeaşi părere: chiar dacă lui Culianu îi plăcea să se amuze cu cărţi de tarot şi globuri de sticlă, adevărata problemă privind asasinarea lui este legată de acţiunile sale politice. În lunile de dinaintea morţii lui, Culianu a contestat noul regim din România, patria din care provenea. Atacul verbal proferat la adresa neofasciştilor şi agenţilor Securităţii, care, în opinia lui, au înşelat poporul după Revoluţia română, i-a fost în mod special fatal. Mai mult decît atît, el s-a aventurat în argumentarea faptului că supravieţuitorii Gărzii de Fier, mişcarea pro-nazistă care a acţionat în România la sfîrşitul anilor '30, încă influenţează conducerea, regimul şi societatea din această ţară. Muniţia şi-a descărcat-o în cercurile academice, în interviurile jurnaliştilor şi în articolele virulente pe care le-a scris. Mulţi sînt convinşi că lichidarea sa, neelucidată încă, e o bună ilustrare a modului în care cuvintele pot, într-adevăr, ucide. În cazul de faţă, însă, victima este cel ce le-a rostit şi nu persoana căreia i-au fost adresate.

Înaintea asasinării, Culianu a primit ameninţări cu moartea, locuinţa i-a fost devastată, iar articole împotriva sa au apărut în publicaţii de extremă dreaptă. Dar el nu a ţinut seama de nimic. Într-un interviu publicat cu cîteva săptămîni înaintea morţii, declarase că „România de azi e o tragică risipă de timp, oameni şi energie".

Şi asta nu era totul. Moshe Idel adaugă: „Cu o lună înainte de uciderea sa, Culianu l-a invitat la Chicago pe Mihai, Regele României, şi a avut grijă ca, în presă, să apară alături de rege în fotografii de mari dimensiuni. Un astfel de gest nu putea fi iertat de membrii Gărzii de Fier, prigoniţi în timpul regelui. În cercurile dreptei i se punea întrebarea: «Cum se face că dumneata, care ai fost lansat de Eliade, îndrăzneşti să-ţi arăţi prietenia faţă de duşmanul cel mai detestat al Gărzii?». Însă ceea ce i-a scos din sărite pe oamenii Securităţii au fost demascările lui cu privire la Revoluţia furată. După părerea mea, asasinarea lui Culianu este rodul colaborării acestor doi factori". Nu e de mirare că, într-un ziar neo-fascist, moartea sa a fost celebrată în cea mai josnică manieră, făcîndu-se aluzie la locul asasinatului – cabina unei toalete publice: „În sfîrşit, cineva a tras apa după rahatul ăsta". Familia lui Culianu, şi în special sora sa, sînt convinşi că Securitatea l-a pedepsit pentru declaraţiile pe care le-a făcut. Ted Anton, cel care a scris o carte despre asasinat, adaugă încă un amănunt în sprijinul acestei supoziţii. După părerea lui, „prin uciderea lui Culianu nu s-a intenţionat doar reducerea la tăcere a criticii sale radicale, ci au vrut, deopotrivă, să închidă şi gurile altora aflaţi în exil. Imediat după asasinat s-a şi găsit cineva care a lansat zvonul morţii unui redactor de ştiri radio, care, la rîndul său, exprimase convingeri similare cu cele ale lui Culianu. Era o binecunoscută metodă de lucru a Securităţii".

Uciderea lui Culianu nu a fost pură întîmplare. Felul în care şi-a găsit moartea evocă metodele elaborate de KGB şi folosite de serviciile secrete din Europa de Est. Dar, chiar dacă asasinul trecuse prin şcoala Securităţii, totuşi criticii cei mai acerbi ai lui Culianu fuseseră bătrînii fascişti. După moartea sa, legionarii din Chicago au publicat în presă o dezminţire în care susţineau că nu puteau fi nicidecum învinuiţi de asasinat. Argumentul lor forte: Eliade îl adusese pe Culianu la Chicago, ceea ce făcea din el „un membru al familiei". „Pentru a scăpa de orice incriminare, îl transformaseră post mortem pe Culianu în legionar. Este de-a dreptul revoltător, cu atît mai mult cu cît Culianu atacase Garda de Fier într-unul din articolele sale şi-i numise pe adepţii săi membri ai Klu-Klux-Klanului. Să nu-mi spună nimeni poveşti că fusese unul de-al lor", conchide Idel.

Articol apărut în ziarul israelian ***Kol Ha-Ir****, Ierusalim, 25 ianuarie 2002*

Traducere de
Măriuca STANCIU
şi **Felicia WALDMAN**

Dialogul euro-arab: exigenţe şi perspective

NADIA ANGHELESCU

Du dialogue
euro-arabe
Exigences et perspectives
Conférence pour le dialogue des cultures
Paris 15-16 juillet 2002

Du dialogue euro-arabe.
Exigences et perspectives
Conférence pour le dialogue des cultures. Paris, 15-16 juillet 2002, Organization Arabe pour l'Education, la Culture et les Sciences, 2003, 404 p.

Titlul de mai sus traduce în limba română titlul a două volume apărute anul trecut în limbile franceză şi, respectiv, arabă, volume care cuprind lucrările Conferinţei pentru dialogul cultural euro-arab de la Paris, care a avut loc în urmă cu aproape doi ani (15-16 iulie 2002), la iniţiativa Organizaţiei Arabe pentru Educaţie, Cultură şi Ştiinţă (ALECSO).

Într-un moment în care apar noi iniţiative în cadrul dialogului politic şi cultural euro-arab, nu cred că este fără interes să evoc aici cîteva dintre impresiile pe care mi le-a lăsat participarea mea la lucrările Conferinţei, precum şi forma tipărită a unor comunicări şi să dau, astfel, şi altora posibilitatea să le confrunte cu propriile aprecieri privind şansele dialogului, atunci şi acum.

La conferinţa a cărei temă generală a fost, în formularea ei franceză, **Pour un vivre ensemble fondé sur une meilleure connaissance de l'Autre**, au participat 42 de personalităţi, universitari, cercetători, oameni de cultură, ziarişti şi oameni politici din ţări arabe (Algeria, Egipt, Kuweit, Liban, Libia, Maroc, Mauritania, Palestina, Siria şi Tunisia) şi Europa (Germania, Belgia, Spania, Franţa, Italia, Lichtenstein, România, Rusia), precum şi reprezentanţi ai unor organizaţii internaţionale printre care se numără UNESCO şi Consiliul Europei.

Reprezentantul Consiliului Europei, James Kimberley, a arătat cît de mare şi cît de vechi este interesul instituţiilor europene pentru dialogul euro-arab („cu mult înainte ca acesta să devină o modă"); ceea ce este nou, arată autorul, este „recunoaşterea importanţei diversităţii religioase, în calitate de componentă a culturii, şi celei a educaţiei în transmiterea şi revigorarea acestei culturi". Atentatele de la 11 septembrie (condamnate clar, inclusiv în cadrul reuniunii la care ne referim) au atras atenţia, spune James Kimberley, asupra raporturilor intercomunitare care sînt adesea proaste, asupra lipsei de încredere reciprocă, asupra intoleranţei, a incidentelor rasiale şi discriminărilor care se manifestă uneori şi sub formă religioasă. Diversitatea religioasă poate să ofere ea însăşi soluţii pentru dezacordurile care s-au creat, căci religiile cuprind în sînul lor apeluri la atitudine binevoitoare faţă de străini.

Dimensiunea politică a dialogului cultural euro-arab a putut fi percepută, în filigran, în multe dintre comunicările prezentate. Ea a fost cu deosebire prezentă în cuvîntul rostit de Philippe Séguin – **Lumea arabă şi Europa faţă cu mondializarea** –, istoric, fost preşedinte al Adunării Naţionale franceze. Pornind de la o definiţie *ad hoc* a mondializării ca „punere în relaţie, în condiţii radical noi, a diverselor părţi ale lumii, graţie modificărilor de timp şi de spaţiu", el a arătat care sînt riscurile unei mondializări care nu ţine cont de nici un fel de reguli, şi ce pot face împreună, arabii şi europenii, pentru a preveni ca însăşi ideea de diversitate culturală să fie pusă în discuţie: „Cred că arabii şi europenii trebuie să se poată înţelege asupra a două obiective comune: apărarea diversităţii culturale şi refuzul unei lumi inegale". În concepţia autorului, arabii şi europenii trebuie să-şi coordoneze mai mult decît oricînd eforturile de politică externă, să-şi caute aliaţi pentru a rezista pericolelor pe care le implică mondializarea şi pentru a putea profita mai bine de şansele pe care aceasta poate să le ofere.

Philippe Séguin s-a referit şi la piedicile în calea dialogului, la rănile pe care le-a lăsat colonialismul în spaţiul arab, spunînd, printre altele: „Este just şi util să amintim aici că, pentru partizanii unităţii arabe, Europa, şi mai ales Franţa şi Marea Britanie, poartă o grea răspundere pentru fracţionarea politică rezultată din partajul cinic între două puteri coloniale (simbolizat de acordul Sykes-Picot din 1916), în detrimentul aspiraţiilor naţionale arabe, care au încercat să-i dea prioritate lui Feisal, shariful de la Mecca şi şeful revoltei arabe. Din acest decupaj artificial şi de tip colonial, rezultă o mare parte dintre problemele actuale ale lumii arabe, mai ales în Orientul Apropiat: state dezbinate, minorităţi fără stat sau împărţite între mai multe state, o proastă repartiţie a bogăţiilor subsolului". La toate aceste dificultăţi în calea dialogului se adaugă problemele născute din condiţiile dificile în care s-a realizat decolonizarea unora dintre ţările arabe, printre care se numără Algeria, unde consecinţele acestei situaţii se manifestă pînă în prezent.

Printre problemele care se pun în calea dialogului, Philippe Séguin menţiona şi faptul că Europa nu este în măsură să influenţeze singură, în mod decisiv, situaţiile de care depinde parteneriatul euro-arab, că şi ea depinde de o situaţie internaţională care îi scapă în mare măsură (lucru care s-a văzut foarte bine ulterior, *n.n.*).

Autorul comunicării a insistat asupra faptului că zona mediteraneană poate să fie motorul conlucrării euro-arabe, inclusiv în domeniul economic. Constatînd că obiectivele acestei conlucrări mediteraneene stabilite la Barcelona nu s-au realizat, că ideea investiţiilor directe în ţările din sud nu s-a dovedit a fi cea mai fericită, Philippe Séguin a arătat că atenţia principală ar trebui să fie acordată cooperării, co-dezvoltării, rezolvării în comun a problemelor comune: răspunsul la mondializare, stabilitatea politică, lupta împotriva terorismului, controlul fluxurilor imigraţiei, problemele de mediu, de securitate alimentară, de turism etc. Autorul comunicării vorbeşte despre un „bloc latin" care ar trebui să se manifeste în cadrul Uniunii Europene, despre o eventuală „Uniune Mediteraneană", pentru că nu toate ţările europene sînt egal interesate în cooperarea cu sudul Mediteranei, extinderea spre est fiind pentru mulţi ani prioritatea Uniunii Europene. Pentru ca să existe conlucrare, inclusiv pe plan cultural, este nevoie ca arabii să-şi recapete mîndria, iar Europa să înţeleagă mai bine ce înseamnă lumea arabă: „Sîntem departe de aşa ceva – spune Philippe Séguin –, într-atît încît ignorarea civilizaţiei arabe rămîne abisală".

Pornind de la ideea că importanţa contribuţiei arabe la patrimoniul civilizaţiei universale este insuficient cunoscută în Europa, Paul Balta, scriitor şi jurnalist reprezentînd Forumul mediteranean al culturilor, o subliniază încă o dată, în comunicarea sa privind **Aporturile civilizaţiei arabo-islamice**. Aşa cum a fost un „miracol grec", a fost, în Evul Mediu, şi un „miracol arab", spune el cu toată convingerea: „miracolul savanţilor şi gînditorilor care au ales să-şi redacteze lucrările lor în această limbă, atunci cînd erau persani, berberi, andaluzi etc. Miracolul aporturilor lor, care au fost considerabile şi fără de care Renaşterea europeană n-ar fi fost ceea ce a fost".

O bună parte dintre participanţii arabi la Conferinţă au deplîns această ignorare de către Europa a culturii şi civilizaţiei arabe şi au arătat impactul negativ pe care îl are ignoranţa în formarea imaginii arabului în şcoală, în mijloacele de comunicare în masă, la cinema. Vorbind despre **Imagini stereotipe de sine şi de celălalt**, poetul sirian Mohieddin Lazikani se referă nu numai la felul în care Arabii şi Islamul erau trataţi în trecut de către orientalistica de orientare „colonialistă" (în acest cadru, Edward Said este, inevitabil, citat), ci şi la situaţia din prezent. Cinematograful occidental, de pildă, ar fi introdus două imagini stereotipe ale arabului şi musulmanului: bogatul bădăran şi vulgar şi teroristul pentru care viaţa umană nu are nici o valoare.

Despre **Imaginea lumii arabe în mass-media occidentale** vorbeşte şi Hervé Bourges, preşedintele Uniunii internaţionale a ziariştilor şi a presei de limbă franceză, care subliniază de la început că mijloacele de comunicare în masă sînt, în societatea contemporană, în acelaşi timp o oglindă şi o lentilă deformatoare. În ceea ce priveşte mass-media franceze şi occidentale în general, acestea sînt de multă vreme atente la ce se spune în presa din America de Nord, observă Hervé Bourges: „Prima putere mondială, vrem sau nu vrem, ne acomodăm sau ne alarmăm, dă tonul concertului mediatic al naţiunilor". În faţa unei asemenea provocări, mijloacele de comunicare în masă din Franţa, din Europa, în general, încearcă să promoveze diversitatea: diversitatea punctelor de vedere exprimate, ca şi diversitatea în sînul lumii arabe şi a islamului: „Şansa mijloacelor de comunicare europene în masă este că ele nu pot accepta să se ralieze fără să clipească la o viziune a lumii care face să fie puşi în acelaşi sac musulmanii senegalezi, chinezi, indonezieni, ca şi cei din Golful Persic şi din Magreb. O simplificare care ar face tocmai jocul teroriştilor, al căror prim obiectiv este să provoace un şoc al civilizaţiilor pentru a răsturna ordinea internaţională, aşa cum aceasta părea să se impună progresiv, pornind de la puterile occidentale şi, esenţialmente, de la Statele Unite, după căderea zidului Berlinului şi dislocarea blocului de Est". După părerea lui Hervé Bourges, ţările arabe ar trebui să se doteze cu mijloacele mediatice care să le permită să existe ca emiţător de informaţii despre ele însele, pentru ele însele şi pentru alţii. Nu se poate să respingi felul în care eşti privit de alţii, critica implicită pe care această privire poate s-o conţină, atunci cînd nu poţi să propui o altă imagine, un alt punct de vedere asupra aceloraşi informaţii.

Şi totuşi, în Europa, cultura arabă nu este atît de „abisal" ignorată cum crede Philippe Séguin şi alţii, europeni sau arabi. De cîteva secole, specialiştii numiţi „orientalişti" au făcut mari servicii ştiinţei, în general, cunoaşterii lumii arabe şi islamice, în special, prin ediţii de mare calitate filologică, prin traduceri, prin lucrări originale. Acestei mari opere a „interpreţilor între culturi", cum au fost numiţi orientaliştii, puţin şi inadecvat cunoscuţi în spaţiul arab, dar şi în Occident, i-am consacrat comunicarea mea intitulată **Orientaliştii şi dialogul cultural**. Specialiştii occidentali în studii arabe şi islamice nu corespund cu toţii portretului care le-a fost făcut de către Edward Said în cunoscuta sa carte consacrată orientalisticii, apărută în engleză în 1977 şi tradusă în numeroase limbi, inclusiv în română. Conform concepţiei lui Said, cunoaşterea pe care o vehiculează lucrările orientaliştilor este una deformată, manipulată, pusă în slujba colonialismului şi neocolonialismului. Cartea lui Said a fost considerată, inclusiv la noi, ca o luare de poziţie anti-occidentală şi ca o apărare sistematică a arabilor şi islamului (autorul, recent decedat, arab creştin, şi-a petrecut copilăria în Egipt şi în Palestina şi a trăit o jumătate de secol în SUA, unde a predat teoria literaturii la mari universităţi americane). Această acuzaţie l-a surprins pe autor, care a ţinut să sublinieze că nu şi-a propus să apere Orientul, pentru că, din punctul lui de vedere, „civilizaţia orientală" este o ficţiune ideologică, la fel ca oricare civilizaţie sau cultură: culturile sînt toate hibride, eterogene, iar cea arabă nu face excepţie. Dacă lucrarea lui Said a fost cunoscută şi apreciată în ţările arabe, precizările şi luările lui de poziţie ulterioare au fost mai puţin cunoscute. El le reproşează, de pildă, intelectualilor arabi lipsa de interes pentru limbile şi culturile altora, în asemenea măsură încît chiar marile universităţi americane din lumea arabă nu posedă un departament de studii americane.

Am arătat în comunicarea mea că orientalistica românească s-a aşezat, de la începuturile ei, în descendenţa marii şcoli a orientalisticii occidentale, că am dobîndit de la maeştrii noştri francezi, germani, englezi nu numai informaţii despre lumea arabă, ci şi lecţii de metodă ştiinţifică, de obiectivitate şi de rigoare. Ceea ce ni s-a părut a caracteriza o bună parte din gîndirea occidentală, inclusiv cea care s-a situat în tradiţia orientalisticii, este aspiraţia ei spre universalitate. În acest spirit au lucrat orientaliştii noştri pentru cunoaşterea culturii arabe în România şi, în afara acesteia, prin învăţămîntul universitar, prin traduceri, prin lucrări originale publicate în România şi în alte ţări, prin conferinţe internaţionale organizate la Bucureşti sau prin participarea la conferinţe organizate în Europa şi în lumea arabă, prin tot ce a făcut Centrul de Studii Arabe al Universităţii din Bucureşti (care împlineşte anul acesta 10 ani de existenţă). Am subliniat că am dori să vedem acelaşi efort de cunoaştere a culturilor europene şi în spaţiul arab, o deschidere similară spre înţelegerea culturilor Europei, a religiei creştine, a Celuilalt, aşa cum ar vrea el să fie înţeles.

O poziţie apropiată de cea pe care am exprimat-o, în privinţa necesităţii de a asigura reciprocitatea în efortul de cunoaştere a limbilor şi culturilor arabe şi europene, a fost formulată de universitarul tunisian Mezri Haddad, care a vorbit despre **Rolul religiilor în stabilirea fundamentelor păcii**. Din punctul lui de vedere, dialogul religiilor nu trebuie să treacă prin moschei şi prin biserici, nici prin asociaţii care au şi scopuri legate de prozelitism, ci prin cunoaşterea ştiinţifică, prin şcoală şi prin universitate. Pentru a dialoga cu Celălalt, trebuie să-i cunoşti istoria, cultura şi religia. Dacă gînditorii creştini au făcut acest efort în direcţia altor religii, exegeţii musulmani „nu au avut întotdeauna curajul intelectual de a face acelaşi lucru în direcţia creştinismului şi iu-

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro
Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

Prior Books şi **Editura Routledge** vă invită să redescoperiţi marile nume ale istoriei spirituale a ultimilor 150 de ani, de la *Karl Popper, Ludwig Wittgenstein, Jean-Paul Sartre, C.G. Jung şi Albert Einstein la Iris Murdoch, David Lodge, the Brothers Grimm şi Hans Christian Andersen.*

Într-un ***nou format paperback (198x129 mm)*** şi cu un ***design atractiv***, ***ia Routledge Classics*** este una dintre cele mai apreciate iniţiative editoriale ilor ani.

daismului, două religii pe care le cunosc prin prisma propriei lor religii, şi nu prin ceea ce spun ele despre ele însele". Autorul a atras atenţia asupra importanţei studierii comparate a religiilor, pentru înţelegerea fiecăreia în parte, amintindu-l, în această privinţă, în fruntea unei liste care cuprinde nume de mari savanţi promotori ai comparatismului în religie şi antropologie, pe compatriotul nostru Mircea Eliade. Poziţia lui Mezri Haddad, în ceea ce priveşte posibilitatea religiilor de a contribui la stabilirea bazelor unei păci trainice în lume, merită să fie citată aici: „În pura sa transcendenţă, în esenţa sa spirituală, religia este, în mod potenţial, creatoare de pace şi purtătoare a valorilor umanismului. Amestecată în imanenţă, pervertită de mesianism, asociată naţionalismelor, murdărită de politică, ea devine războinică, periculoasă şi inumană".

Au fost destul de puţine comunicările care au încercat să exprime o poziţie critică şi, mai ales, autocritică, de tipul celei menţionate mai sus. Printre ele aş menţiona-o, în mod special, pe cea a lui Sayed Yacine, consilier la Centrul de studii strategice al ziarului **al-Ahram**, cu titlul **Spre o iniţiativă civilizaţională arabă**. Este greu să rezum o intervenţie atît de complexă şi care are, în forma ei scrisă, 45 de pagini, de aceea mă mărginesc să arăt, pe scurt, ce înţelege autorul printr-o „strategie civilizaţională arabă", care ar putea să răspundă provocărilor epocii. Autorul porneşte de la observaţia că există un consens în rîndurile intelectualilor arabi în ceea ce priveşte criza culturală prin care trece societatea arabă, o criză care are, în concepţia lui, trei dimensiuni: criză de legitimitate, criză de identitate şi criza raţionalismului instrumental. În faţa acestei crize, scopul strategiei civilizaţionale la care cheamă Sayed Yacine este „construirea unei societăţi moderne, capabile să satisfacă nevoile esenţiale ale fiinţei umane şi să reacţioneze pozitiv la schimbările din epoca noastră, printre care cele mai importante sînt revoluţia ştiinţifică şi tehnologică, participarea politică a maselor şi respectarea drepturilor omului". Pentru realizarea acestui obiectiv, crede autorul, este nevoie de transformarea obiceiurilor de gîndire, a valorilor, a comportamentului, a tipului de relaţii cu ceilalţi. Este nevoie, pe scurt, să se adopte o gîndire ştiinţifică, o perspectivă critică şi autocritică asupra societăţii, să se reducă prăpastia dintre elite şi mase, să se adopte un punct de vedere prospectiv. Ce legătură există între toate acestea şi dialogul cultural euro-arab rezultă din fraza de mai jos: „În momentul în care ne propunem să elaborăm o iniţiativă civilizaţională arabă, trebuie să insistăm asupra faptului că punctul de plecare al acestei iniţiative îl constituie convingerea profundă a arabilor că dialogul civilizaţiilor trebuie să stea la temelia elaborării unei noi ordini internaţionale, care trebuie să pună pe baze raţionale raporturile dintre naţiuni, dintre state şi dintre culturi, în secolul al XXI-lea".

Despre **Cultura păcii** a vorbit şi filozoful Edgar Morin, care s-a referit la paradoxul pe care îl cunoaşte epoca noastră, în care triumful comunicării înseamnă şi triumful neînţelegerii. Este nevoie de o reformă educativă, de cunoaşterea altor culturi şi civilizaţii, de acceptarea ideii că există „un ferment de umanism planetar în marile religii". Dialogul dintre oameni aparţinînd unor culturi diferite necesită un consens minimal, necesită, drept condiţie preliminară, dezvoltarea în fiecare cultură a aptitudinii de a se situa într-un „meta-punct de vedere, care să înglobeze punctul de vedere propriu şi pe al celuilalt". Baza dialogului se află deja în universalismul religiilor şi în universalismul laic al umanismului laic.

Unii participanţi la Conferinţa pentru dialogul cultural euro-arab au subliniat rolul deosebit pe care îl au oamenii de cultură, scriitorii, în respingerea naţionalismelor şovine, a manifestărilor a ceea ce scriitorul libanez Amin Maaluf numea „identităţi ucigaşe". La aceasta se referea şi universitarul tunisian Tahar Bekri, care arăta, însă, că situarea de partea dialogului a scriitorilor arabi nu a fost fără primejdii: „Scriitorii arabi modernişti, care nu au rupt niciodată dialogul cu cultura europeană sau occidentală – departe de asta! –, sînt ameninţaţi din ce în ce mai mult de fanatism şi intoleranţă, obligaţi uneori să plătească atitudinea lor cu sacrificiul propriei persoane. Şi totuşi, ei rămîn ziduri de netrecut în faţa obscurantismului în ascensiune, convinşi fiind că literatura, cultura în general, constituie puntea necesară pentru salvarea umanităţii de primejdia îngustimii de spirit". Tot un universitar tunisian făcea observaţia interesantă (şi, poate, neaşteptată pentru unii) că islamismul s-a dezvoltat, începînd din anii '70, datorită unor condiţii care i-au favorizat apariţia (eşecul guvernărilor de după obţinerea independenţei în realizarea promisiunilor, duplicitatea Occidentului etc.), dar s-a răspîndit mai ales printre studenţii de la facultăţile de ştiinţe, şi mai puţin printre cei de la facultăţile umaniste, unde învăţămîntul promova o anumită deschidere către lume şi către ideea de dialog.

S-a vorbit mult la această reuniune despre educaţie şi dialog, despre educaţia pentru dialog, despre necesitatea rescrierii istoriei (s-a evocat, în acest sens, cartea apărută sub egida UNESCO, cu titlul **Să dezarmăm istoria**), despre „valori" ca temelie a dialogului. Universitarul mauritanian Abdallah Sayed Ould Bah a vorbit în comunicarea lui despre dreptul la diferenţă şi la multitudinea valorilor, pe de o parte, şi despre exigenţele universalităţii, pe de altă parte. O universalitate bazată pe interacţiune şi dialog trebuie, după părerea lui, să se realizeze la trei niveluri solidare: 1. raportarea la modernitate în calitatea ei de cadru teoretic şi de referinţă filozofică şi intelectuală ce a elaborat conţinutul etic al civilizaţiei contemporane; 2. dialogul extins şi continuu privind locul sacrului în societăţile contemporane; 3. impactul celei de a doua revoluţii tehnologice asupra dimensiunilor ontologice, axiologice şi etice ale existenţei omului, avînd în vedere diversitatea culturilor în lume.

Despre diversitate şi universalitate în domeniul valorilor a vorbit şi reprezentantul Ministerului de Externe francez, Roland Dubertrand, care arăta: „Europenii recunosc aportul universal al culturii arabe, ca şi specificităţile legitime ale societăţilor din regiune. Dar ei sînt de asemenea convinşi că sînt purtătorii unor valori cu vocaţie universală, axate în jurul autonomiei subiectului, cum sînt democraţia politică, egalitatea bărbaţilor şi femeilor, iar, în ceea ce priveşte Franţa, şi separarea între religie şi stat. În alţi termeni, pentru ei răspunsul lumii arabe la provocările externe trece prin rezolvarea crizei interne, printr-o tranziţie bine stăpînită şi originală, către o modernitate asumată".

Reprezentantul francez a reamintit că preşedintele Chirac a vorbit la UNESCO despre „vocaţia Franţei pentru dialogul civilizaţiilor", vocaţie care s-a manifestat inclusiv în promovarea dialogului euro-arab. În ceea ce priveşte România, s-a vorbit adesea despre vocaţia pentru dialog a unei ţări care se află „la porţile Orientului". Vocaţia pentru dialog ar trebui să însemne, poate, şi dorinţa de a-l cunoaşte pe Celălalt, inclusiv de a-i cunoaşte disponibilitatea pentru dialog. Această disponibilitate s-a manifestat în majoritatea comunicărilor şi a apărut clar în declaraţia finală a Conferinţei euro-arabe pentru dialogul culturilor, precum şi în cuvîntul pe care directorul general al Organizaţiei arabe pentru educaţie, cultură şi ştiinţe, Mongi Bousnina, l-a adresat participanţilor. Prin organizarea acestei conferinţe, spunea el, „organizaţia noastră traduce voinţa lumii arabe care, cu inima deschisă, întinde mîna Europei, azi mai mult decît oricînd, invitînd-o să se angajeze şi mai puternic, dincolo de vicisitudinile istoriei, pe calea salvării şi viitorului, pe calea cooperării mutuale şi a păcii".

Dialogul apare necesar şi urgent cu atît mai mult cu cît evenimentele din jurul nostru nu ne mai lasă răgaz pentru dispute academice, arăta egipteanul Mohamed Sid Ahmed, expert în studii strategice: „De fapt, după 11 septembrie avem a face cu un alt aspect al mondializării: imposibilitatea, pentru o fracţiune a umanităţii, de a beneficia singură de tot ceea ce a dobîndit; imposibilitatea, în cele din urmă, a bipolarităţii. Este vorba fie despre supravieţuirea condiţiei umane, ca un tot indivizibil, fie de autodistrugere, în detrimentul omenirii în întregul ei". ▮

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ
22-28 martie 2004

Expoziţii

▮ Pînă în 25 martie, la sediul Institutului – expoziţia de pictură intitulată **Repertoriu** a artistului italian Mario Lamorgese. Program de vizitare: de luni pînă vineri între orele 9.00-14.00 şi 16.00-20.00. La sediul Institutului Naţional de Statistică (Bd. Libertăţii Nr. 16), în cadrul **Expoziţiei dedicate primăverii şi femeii, eternul simbol al primăverii**, este expus un triptic, ulei pe lemn, operă a aceluiaşi artist.

▮ În perioada 27 martie-13 aprilie, la sediul Comunităţii Italiene din Craiova (Str. Unirii Nr. 2) va fi deschisă expoziţia **Măştile în Commedia dell'arte.**

Masă rotundă

▮ 25 martie 2004, începînd cu ora 10.00, la Casa Titulescu (Şos. Kiseleff Nr. 47) – Fundaţia Culturală a Mării Negre organizează o masă rotundă cu tema **Umanitatea în epoca marilor transformări: globalizarea şi regionalizarea.** Vor participa personalităţi din mediul diplomatic şi academic european şi mondial. Va fi prezent Ambasadorul Pasquale Baldocci, preşedintele Institutului pentru Studii de Prognoză şi Cercetări Internaţionale.

Concert

▮ 26 martie, ora 18.30, la sediul Institutului – concert susţinut de Bozidarka Nikolic Baldocci (vioară) şi Carole Carniel (pian).
În program:
Tommaso Vitali – **Ciaccona;**
Wolfgang Amadeus Mozart – **Sonata în Si bemol major K. 454:** *Largo Allegro, Andante, Allegretto;*
César Franck – **Sonata în La major:** *Allegretto ben moderato, Allegro, Recitativo Fantasia, Allegretto poco mosso.*

Istituto Italiano di Cultura

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

Medievalum
Arme si Armuri
de Toledo
telefon 0740101488
www.sabii-de-toledo.ro

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!

InQuarto DESIGN

☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar

Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI

Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.

www.tipar.home.ro | tipar@home.ro | 0742.062.908

Cel pian, muzică şi dragoste de teatru (I)

Interviu cu **Dorina CRIŞAN-RUSU**

Talentată, impetuoasă, aprigă, Dorina Crişan-Rusu e una dintre primele creatoare de muzică de scenă, *pe viu*, cu o istorie lungă cît viaţa recentă a teatrului românesc. A lucrat cu mulţi regizori de prestigiu, începînd (temporal) cu Victor Ioan Frunză şi pînă la Cătălina Buzoianu (a făcut cu ea în ultima vreme *Trei surori* la Budapesta şi *Lolita* la Teatrul Mic din Bucureşti); o leagă o tenace colaborare şi lungă prietenie cu Maia Morgenstern, a cîntat în spectacolele Teatrelor Naţionale şi în cele de la minusculul Green Hours. Ieşeancă din naştere şi din vocaţie (dintr-o familie care a dat mulţi filologi), Dorina Crişan-Rusu e o persoană de o imensă generozitate, o mare capacitate de a se dărui şi un inepuizabil har al povestirii...

Cum am ajuns să fac pian

Cum e cu *cel pian* al dvs., de care tot vorbiţi şi la care ţineţi atît de mult?

Cel pian e de fapt o pianină, un Blütner, ceva ce nu se mai face fiindcă nu mai sînt meşteri. Părinţii mei au făcut un mare sacrificiu pentru Blütner-ul ăsta, care a costat enorm; l-au luat în '59, cînd salariul era de 300 de lei, cu 10.500. Şi-am avut mare noroc. Domnul de la care l-au cumpărat îl luase pentru nepotul lui şi nu se cîntase la pianul ăla de 20 de ani, era ca o cutie a Pandorei nedeschisă. Omul ştia clar valoarea instrumentului, n-a cedat o clipă, n-a lăsat un leu. Pe atunci, tata avea o puşcă de vînătoare foarte valoroasă, o vioară preţioasă, un acordeon la fel – toate astea le-a scos la vînzare şi tot n-a ajuns, a trebuit să se-mprumute. A fost un efort financiar extraordinar. Dar nu asta m-a obligat să fac pian, îmi plăcea, iar cu jucăriile nu le-am avut niciodată. Mai greu a fost cînd am descoperit cititul. M-a prins o dată mama, cînd trebuia să-mi fac exerciţiile, şi-n loc să cînt, clămpăneam cu degetele de la picioare pe clape şi citeam.

Cum am ajuns de fapt să am pian? Stăteam pe strada Lăpuşneanu, într-o casă naţionalizată, unde la parter fusese o cofetărie mare, un fel de Capşa a Iaşului. Fosta proprietăreasă, doamna Cuncic, venea la noi să asculte muzică simfonică la radio. Primul pian, de altfel, la ea l-am văzut, n-am să uit niciodată că mi s-a părut ceva negru imens (aveam doi ani şi jumătate); iar pe pian avea o stăncuţă vorbitoare, într-o colivie, care m-a speriat groaznic. Doamna Cuncic nu ştiu ce-a văzut la mine, dar i-a spus mamei că trebuie neapărat să fac arte. M-a trimis mama la balet, dar n-ajungea, aşa că m-a dus la doamna Ohanian, care-ţi spunea la ce instrument eşti bun. Şi doamna Ohanian a spus că-s de pian, nu de vioară, după care mama m-a dus la doamna Marcovici, cu care am început pianul (şi, culmea!, Conservatorul l-am făcut mai tîrziu cu domnul Marcovici, soţul ei).

Îmi trebuia neapărat pian, iar tata a făcut întîi rost de unul cu semicoadă, pe care-l luase de pe undeva dintr-o căpiţă de fîn, numai că ăstuia nu-i ţinea acordajul. Şi-aşa am ajuns la Blütner.

Iar pianul e treabă grea. Cînd eram mică, mă petreceam vacanţele, mai ales cele de iarnă, la bunicii mei, în Piatra Neamţ. Ei stăteau la casă, pe partea cealaltă a Pietricicăi, aşa că trebuia să iau

© Dinu LAZĂR www.fotografu.ro

autobuzul de 7 dimineaţa ca să vin la Şcoala de Muzică să studiez. Pe orice vreme. Vreau să spun că doar într-un singur an nu am mers cu partiturile sub braţ, în rest, nu exista loc în care să nu ştiu o casă de cultură cu o pianină desfundată, vreo şcoală de muzică, ceva.

Şi nici să fii pianist în Epoca de Aur nu era chiar lucru uşor.

Eu am terminat pian principal în 1977

Cum a devenit Rabindranath Tagore evreu

Parcul Herăstrău a devenit cu timpul un loc în care nu numai natura în toate formele ei – de la plopi, la stejari şi tei, arbuşti de conifere cum n-am mai văzut nicăieri în ţară, pînă la flori cultivate într-o răsadniţă chiar în incinta lui cu totul aparte, garoafe, margarete, lalele –, ci şi spiritualitatea îşi găsea locul. Nu mai era acea Colentină străbătînd la început de secol mărginimea Bucureştiului, loc bun pentru afacerile cu ferăstraie de apă, care tăiau lemne de zor, de unde şi denumirea parcului de mai tîrziu. A fost gîndit după modelul parcurilor franceze, dar nu în perioada interbelică, ci, de fapt, statuile au apărut pe alei în anul 1952-53, în ajunul Festivalului Mondial al Tineretului. Aşa se face că nu orice mare intelectual din lumea largă şi-a găsit locul pe un masiv piedestal, alegerea fiind selectivă, iar chip de piatră au căpătat doar, cu mici excepţii, acei artişti care nu erau puşi la index de partidul comunist. Norocul lui Cehov că a fost rus, căci altfel statutul său de nobil de viţă, de conte, l-ar fi exclus dintru început din calculele comuniştilor. Nu ar fi fost moral să ne lăudăm cu nobilimea coruptă. Asta nu a împiedicat pe un ins anume, care probabil că ura Uniunea Sovietică, să distrugă bustul marelui creator rus, după 1989. Acum piedestalul este gol, parcă aşteptînd să-şi recapete semnificaţia, iar numele a fost aproape şters. Oricum, mîzgălit cu acribie.

Rabindranath Tagore n-a avut cinstea de-a fi urcat pe piedestal la începutul anilor '50. În parcul Herăstrău. Se aşternuse peste el praful. Dar asta n-a durat multă vreme. Lui i s-a rezervat o altă cinste. Mai înaltă chiar. În 1960 – pe cînd timpurile păreau să se mai lumineze pe la noi în ţară, şi în parc, redevenit Herăstrău, după ce cîţiva ani purtase denumirea „Parcul Stalin“ – la puţini paşi de una dintre aleile lăturalnice, dar misterioase şi umbroase vara, a fost plantat un stejar în memoria marelui scriitor indian. Astfel a prins viaţă iniţiativa unui admirator odată cu cea a micului stejar. În dreptul stejarului a fost aşezată o plăcuţă din marmură albă, pe care s-a scris numele şi anul naşterii şi al morţii. Stejarul s-a dezvoltat foarte frumos, a devenit um pom în toată regula, dominînd vegetaţia dimprejur. Nu s-a mai plantat nici un arbore în apropiere, aşa că ramurile lui au crescut nestînjenite în toate direcţiile.

Totdeauna mi-am închipuit că pornirea de a tot planta primăvara noi arbori a fost înfrînată de respectul faţă de marele creator. Cine ştie de cîte ori m-a plimbat mama cu căruciorul pe acea alee din apropierea casei noastre, cine ştie de cîte ori am privit arborele înainte să ştiu să-l numesc *arbore*. Apoi, de cîte ori l-am privit, înainte să observ plăcuţa de la trunchiul său. Apoi, m-am apropiat de el şi am aflat. Apoi, Tantieni, mătuşa mea, mi-a dăruit **Ofrandele** lui, traduse în germană într-o ediţie de după primul război mondial. După ce i-am citit cartea, mă duceam şi eu în faţa pomului în pelerinaj. Nu mai era doar un pom. Pentru mine căpătase o cu totul altă dimensiune. Mă opream în faţa lui şi încercam să deosebesc trăsături. Scoarţa lui nu era ca a altor stejari. Aveam impresia din ce în ce mai puternică, mi se părea că văd scrijelit sau crescînd din scoarţă un chip. Iar chipul nu putea fi decît al lui Rabindranath Tagore.

Pe parcursul anilor, de mai multe ori am văzut mîzgălită bucata de marmură cu inscripţii antisemite în culori vii. Ultima dată într-un verde închis. Îngrijitorii parcurilor se străduiau de fiecare dată să îndepărteze cuvintele de ocară scrise pe piatra nobilă, dar de fiecare dată mai rămînea cîte o literă, cîte o linie, o umbră de culoare care întina marmura, ceva care făcea să pălească frumuseţea pietrei, frumuseţea gîndului acelor oameni care-l preţuiesc pe scriitorul indian.

Abia atunci mi-am dat seama că există oameni care, cînd văd scris undeva cuvîntul „Rabin“ se irită, izbucnesc, iar, unii, considerîndu-l periculos sau jignitor, simt nevoia să-l îndepărteze. Îl urăsc, pur şi simplu. Îşi dau frîu liber sentimentelor antisemite.

Aşa a devenit Rabindranath Tagore, în parcul Herăstrău, evreu.

Peter SRAGHER

septembrie 2002, martie 2004

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna martie 2004

Conferinţă

▌Vineri 26 martie, ora 18.00, în Salonul de Onoare al Institutului Francez – va avea loc lansarea cărţii **Visibles mais peu nombreux. Les circulations migratoires roumaines** sub îndrumarea doamnei Dana Diminescu. Evenimentul se va bucura de prezenţa Excelenţei Sale domnul Philippe Etienne, ambasadorul Franţei în România, domnul Hinnerk Bruhns, director adjunct al Maison des sciences de l'homme şi alte personalităţi şi oficialităţi.

Expoziţii

▌din 18 martie pînă pe 3 aprilie, Holul Institutului – Expoziţie de fotografii **Paris dans Bucarest.** Expoziţie propusă cu ocazia zilei francofoniei de Asociaţia Cercetătorilor Francofoni în Ştiinţe Umane (ARCHES).

Festivaluri

▌19-25 martie, Sala Elvira Popescu – Festivalul de film francofon. Festivalul va prezenta filme belgiene, canadiene, franceze şi magrebiene. Invitatul de onoare va fi Céline Bolomey, actriţă în filmul **On dirait le Sud** de Vincent Pluss, care a cîştigat premiul pentru cel mai bun film elveţian în 2003 (echivalentul Oscarului).

▌începînd cu 20 martie şi pînă în 7 aprilie – Festivalul de teatru **Lovitura de teatru la Bucureşti.** Acest festival de teatru franco-român se va derula simultan în cele mai prestigioase teatre ale oraşului şi va reuni nume mari ale teatrului românesc şi invitaţi de marcă din Franţa, Elveţia şi Belgia. În total, mai mult de 40 de spectacole profesioniste diferite vor fi propuse publicului, precum şi 10 spectacole ale studenţilor şi liceenilor.
Programul festivalului se găseşte pe *site*-ul:
www.culture-france.ro

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

– anul cutremurului şi al Cîntării României – şi ca pianist nu puteai să fii decît solist ori să rămîi la Conservator sau la un liceu. Ei, nu, pe noi ne-au trimis la Şcolile Populare de Artă! Şi unde-au fost repartiţiile? În Oltenia. Şi-aşa a ajuns moldoveanca la Turnu Severin; foarte bun post, şi-acum mă gîndesc că, dacă luam Craiova (mi-o luase înainte una de la Bucureşti, notele lor erau mai mari decît ale noastre, de la Iaşi), nu mai plecam de acolo în veci. Şi cum a fost? În primul rînd taică-miu îşi ia fata de mînă şi pleacă cu ea la Turnu Severin s-o facă scăpată; ajungem acolo şi mergem direct la partid, la secretarul cu propaganda. Era un tip cu o faţă de bătăuş, tăiată, cu tot felul de semne; nici nu se uita la noi. Şi-ncepe tata: fata e singura şi-aici e departe de noi, şi face pian de la patru ani jumătate, şi taca-taca, taca-taca. Ăla nu zicea nimic, nu făcea nimic; şi, la un moment dat, se uită la tata, iese de după birou şi-i spune: „Ascultă, băi Horică (pe tata chemîndu-l Horia Crişan), crezi că oraşul şi judeţul ăsta nu merită o fată aşa frumoasă, pianistă, să înveţe şi copiii ăştia să cînte la pian?“. La care tata: „Aveţi dreptate“. Şi-uite aşa am rămas eu la Turnu Severin, cu pila lui tata. Cînd m-am dus să-mi iau postul în primire, pe la 1 septembrie, că pe 15 începea şcoala, m-a buşit şi rîsul: era prima dată că mergeam cu trenul singură.

La început m-au cazat într-o cabină (aşa am avut eu noroc tot timpul cu cabinele) la Casa de Cultură, dar a durat puţin, pentru că tocmai se construise un bloc nou şi ne-au dat, la trei fete, un apartament cu 4 camere, foarte frumos, ce-i drept.

Directoarea Şcolii de Artă era o unguroaică din Miercurea-Ciuc, graficiană, care mai avea un an de stat la Turnu Severin, de-abia-şi dăduse definitivatul. Şcoala era într-o clădire superbă, cu un pian nemaipomenit, care era în cancelarie; iar directoarea a mutat cancelaria în altă parte şi mi-a lăsat mie sala cu pianul, care nu putea fi transportat. Aveam ore de marţi pînă joi, că s-au gîndit ei (aveam nişte colegi minunaţi) să am timp dacă vreau să mă duc acasă, aşa că făceam un fel de navetă, plecam la Iaşi cel puţin o dată la două săptămîni. După care am ajuns, cu chiu, cu vai, la Piatra Neamţ.

Marlowe şi Freddy Mercury

Şi de la profesorat de pian la muzică de scenă cum aţi trecut?

La Piatra Neamţ, soţul meu era amic cu actorii, eu îi cunoşteam, dar nu mai mult. La un moment dat mi-au dat mie un apartament cu două camere pe strada Speranţei (nu la parter, ce-i drept, la etajul 3), într-un bloc în care stătea aproape tot teatrul – Liviu Timuş, Borcia, Nicoară, şi aşa ne-am şi împrietenit. Cei mai frumoşi 10 ani ai mei acolo au fost. Ne duceam cu cortul pe munte – vedeam blocurile de unde eram, dar stăteam la cort. Era o atmosferă extraordinară.

După un an, a venit la Piatra şi un coleg al meu de facultate, Lucian Roşu, şi cu el ne-am apucat să facem recitaluri. Unele erau date la teatru, de era lume şi pe pereţi. Aşa mi-am reluat şi numele de Crişan, era numele cu care mă ştiau, şi oricum Rusu se confunda uşor cu Roşu. La orice sindrofie, noi eram prezenţi; cel puţin cei de la partid ne-au pus de-am cîntat balada aia de-atîtea ori, că acum n-o mai suport. Şi prin '81, aud eu de unul, un puşti, care-şi dă lucrarea de diplomă şi pune un spectacol formidabil. M-a lovit curiozitatea, să mă duc să văd şi eu ce se-ntîmplă. În toamnă s-a făcut o vizionare. Era un tip scund şi subţirel, cu breton, de nu-i dădeai mai mult de 15 ani, şi punea cel mai bun spectacol al lui, cu **Dragonul** – Victor Ioan Frunză. Ne-am cunoscut, am mai stat de vorbă, şi-ntr-o zi a ajuns la mine-acasă cu mai mulţi; la un moment dat, mă-ntreabă dacă n-am Marlowe. Îi dau Marlowe, mă-ntreabă dac-am citit **Faust**, îmi arată nişte replici şi, tot trăgîndu-mă către pian, mă ia cu „uite, cum crezi c-ar merge aici?“. Eu, ca o pianistă veritabilă, credeam că vrea o muzică de epocă, nu mai ştiu ce i-am clămpănit acolo, cert e că după vreo două săptămîni a venit Lucian la mine şi mi-a spus că mă căuta Frunză, trimisese vorbă după mine că mă aşteaptă la barul teatrului. Mi-a spus că vrea să facă **Faust** şi m-a întrebat dac-am ascultat **Bohemian Rapsody** (vreau să spun că primul meu profesor de teatru a fost Freddy Mercury), pentru că aşa ar trebui să sune muzica de la Marlowe. Nu-l auzisem. Am mers acasă, am ascultat, mi-a plăcut la nebunie, dar ce treabă să am eu cu asta? Eu fac pian, compoziţia e altceva. Nu, că Frunză pe mine mă voia. A-nceput o nebunie întreagă, nu-nţelegeam nimic, noroc cu actorii, care mă ştiau la fel de disperată ca ei. Am inventat tot felul de exerciţii (pe care le fac şi acum, dar e adevărat c-au crescut în timp), iar Frunză a stat tot timpul lîngă mine; la un moment dat, dacă-mi deschideai ziarul şi citeai: „Tovarăşul Nicolae Ceauşescu a făcut o vizită nu-ştiu-unde“, eu deja ştiam cam cum sună melodia. Aşa am făcut **Faust**, dup-aia, tot cu Frunză, am lucrat la Brăila, la păpuşi...

Şi de la Piatra aţi reuşit să vă-ntoarceţi la Iaşi?

Pe soţul meu l-au chemat în 1983 asistent la Facultatea de Geografie, la Universitatea din Iaşi (el fiind, ca specialitate, pedolog). Bine-nţeles că nu putea să rateze ocazia asta; mai mult, părinţii mei erau la Iaşi, copilul nostru era la Iaşi, la ai mei. Ca să mă transfer şi eu, m-am dus pe la toţi ştabii, prim-secretarii şi ce mai erau ei; totul era în regulă cînd spuneam că-s profesoară, pînă auzeau că predau pian – atunci săreau de parcă cine ştie ce făceam. Povestea a ţinut pînă-n 1986; noroc cu Mircea Radu Iacoban, nu că era el directorul Teatrului Naţional, dar soţia lui era geografă. Cu greu am ajuns aşa la Teatrul de Copii, pe un post de jumătate de normă – mînuitor păpuşi. Dar nu-mi pare rău, mi-au prins foarte bine acei 7 ani la Copii; e locul în care poţi să compui cea mai bună muzică, pentru că pe-ăştia mici nu-i poţi păcăli.

Împreună cu regizorul Victor Ioan Frunză aţi mai lucrat şi după Revoluţie?

Prin '90, primesc un telefon de la Victor, că e la Tîrgu Mureş, cu noul director, Vlad Rădescu, şi vor să facă o chestie haioasă (era **Trupa pe butoaie**); să mă urc eu mîine dimineaţă în autobuz pînă la Piatra Neamţ, de acolo în alt autobuz la Tîrgu Mureş şi s-ajung dup-amiază la el. Aşa, de pe-o zi pe alta! Mă rog, m-am dus, am făcut noi **Trupa pe butoaie**, după care iar mă sună: „Am ceva pentru tine, dacă poţi, bine, dacă nu, nu“. Era **Ghetto**. Mi-a dat textul în decembrie, cică de pe 8 ianuarie să fiu acolo cu muzicile. Nu mi-a mai trebuit Crăciun, nimic, parcă intrasem în transă. Am făcut şi spectacolul ăsta şi dup-aceea Andrei Şerban, care era director atunci la Naţional, mi-a propus să mă mut acolo. Între timp, cei de la teatrul meu de copii (se cheamă Luceafărul acum) îmi făcuseră memoriu că nu-mi fac treaba la ei cum trebuie. Era şutul înainte de care aveam nevoie – imediat mi-am luat transferul de acolo.

Puţin mai tîrziu, eram la Tîrgu Mureş, cu Frunză, lucram la **Satyricon**, şi-acolo am auzit c-am primit Premiul Special pentru muzică de scenă, care nu fusese, dar se inventase.

Interviu realizat de
Iulia POPOVICI

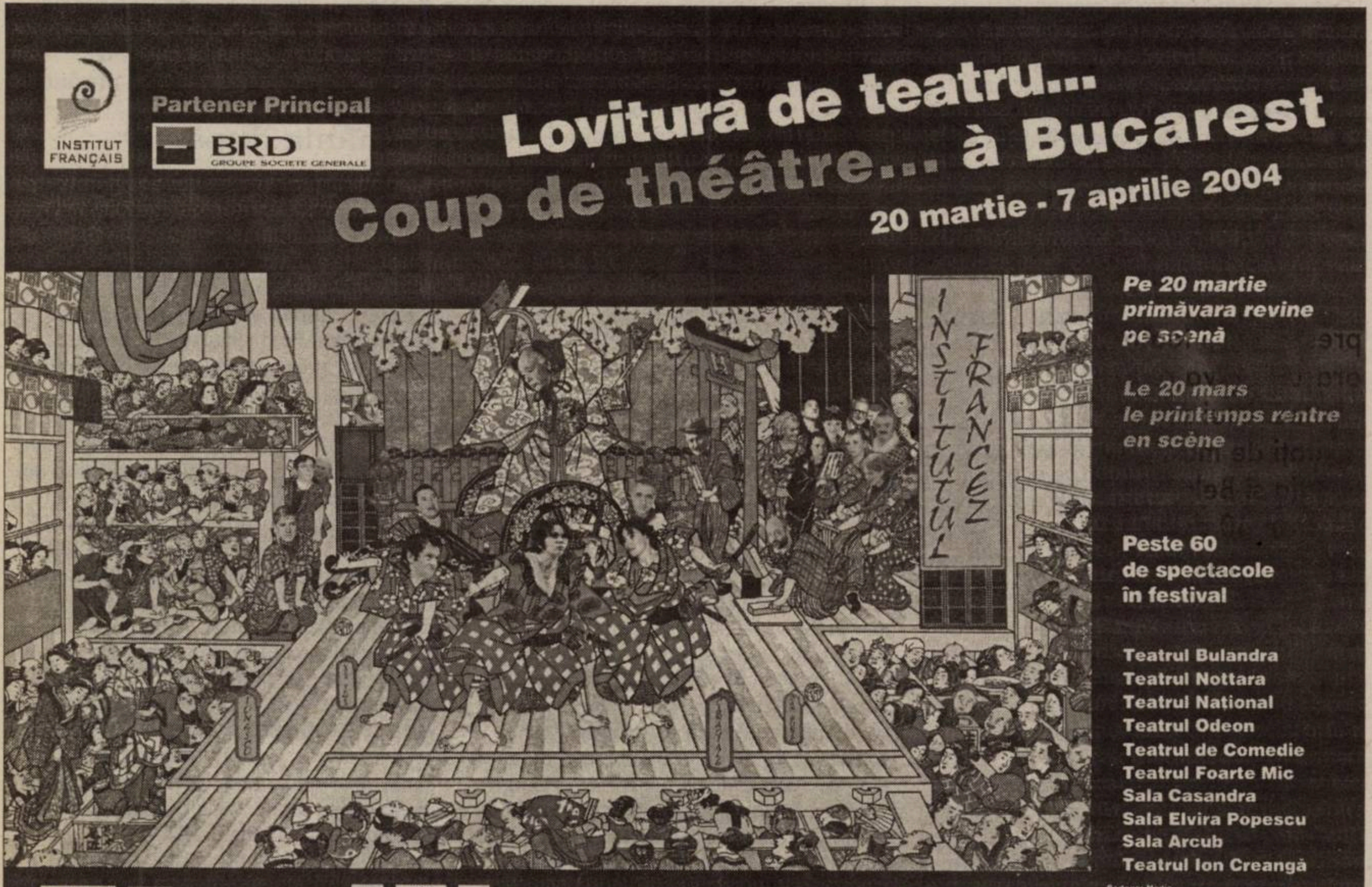

MICUL ECRAN

Cu familionul la TV!

A dat căldura, aşa că peste tot sînt parcă numai părinţi, bunici şi copii de toate vîrstele şi îmbrăcaţi în toate culorile. Pe unii felul ăsta de a veni primăvara îi emoţionează, pe alţii, din contră, îi angoasează, dar cu ce am greşit să ni se servească atîtea emisiuni „de familie“ la posturile noastre de televiziune? În grilele de primăvară emisiuni cu formate domestice au apărut precum ciupercile după ploaie şi, din păcate, mai au şi aspectul unor xeroxuri după aceeaşi coală de indigo. Scenariu simplu: se aduc mama, tata şi cei unu, doi sau mai mulţi copii în studio iar familia, nucleul de bază al societăţii, trebuie să fie haioasă, să răspundă la nişte întrebări, să-şi dezvăluie cîte ceva din micile şi stupidele obişnuinţe casnice, să cînte, să danseze şi, în final, să plece acasă cu un premiu. La Antena 1, Mihaela Rădulescu îşi exibă postura de viitoare mămică în rochii mulate şi prezintă o emisiune nouă, **Secrete de familie**. Toată pioşenia şi admiraţia ei fără margini pentru „Cultura“ înaltă exprimate seară de seară la **Gala** s-au dus de rîpă şi nu mai fac nici cît o ceapă degerată. Viaţa e în altă parte (vorba lui Kundera), aşa că fandoselile intelectuale de la B1 TV au fost înlocuite de prestaţiile *terre à terre* şi fără pretenţii de la Antena 1. Dacă emisiunea o cere, vedeta de televiziune se conformează şi toată lumea e fericită, asta, desigur, cu condiţia ca punctele de audienţă adunatesă fie pe măsură.

Obiectivul **Teo** de la PRO TV cu care concurează pe acelaşi interval orar Mihaela Rădulescu pare greu de depăşit în audienţe cu nişte glumiţe nevinovate de familie. Mai ales că, de atîţia ani, imbatabila Teo aruncă zi de zi în joc vedete la kilogram: manelişti, ciudaţi, prăfuiţi, operaţi etc. şi telespectatorii, dacă e să te iei după audienţe, par la fel de fascinaţi de meniul care li se serveşte între mese.

Dacă aţi intrat în jocul masochist de a vedea ce ofertă există în materie de emisiuni „de familie“ la celelalte posturi, vă puteţi delecta la TVR 1 cu **Soţ şi soţie**, prezentată de Ioana Moldovan şi Gabriel Coveşeanu.

Aici se pune în joc titlul de „soţul sau soţia anului“ şi un premiu de 200 de milioane de lei. Oamenii căsătoriţi încearcă să impresioneze juriul alcătuit din tot felul de intrepreţi şi interprete şi, astfel, să cîştige această măreaţă glorie.

Dacă nici acest premiu nu sună suficient de tentant pentru a merge cu familia la televizor, ce ziceţi de o emisiune concurs de pe TVR 2, în care premiul este o excursie la Roma?

Bun, să zicem că nu sînteţi încadrabili în segmentul de public al acestor emisiuni, atunci, cu siguranţă aţi sesizat că se poartă fetele cît mai dezbrăcate şi verbul „a te simţi bine“ e servit ca răspuns pentru orice prostie la emisiuni de divertisment (**Ciao Darwin** sau **De 3 x femeie**) difuzate la ore de maximă audienţă. De exemplu, la emisiunea Mihaelei Tatu de la Acasă doi concurenţi – Cătălin Botezatu şi Cătălin Crişan – trebuiau să deseneze sînii fetei, apoi primeau note. Am aflat de la unul dintre ei că fata se gîdila... Interesant şi mai ales profund, nu?

Explozia de sîni goi de pe micul ecran te face să nu mai înţelegi nimic din controversele pe care le-a iscat **Big Brother**.

Ana Maria SANDU

Teatru

Reîncifrări estetice (I)

IULIA POPOVICI

„Fără fanatism nu se poate face critică, mai ales într-o atmosferă placidă şi influenţabilă", scria în **Teatrul**, prin 1965, Lucian Pintilie, adept al „temperamentelor critice fanatice" (alături de „personalităţile excepţionale rătăcite în teatru", „teoreticienii înzestraţi care au un dispreţ prea transparent faţă de actul teatral propriu-zis" şi „proştii iluminaţi care recad apoi, natural, în armonioasa lor ignoranţă"). „Exprimarea opiniei – chestiunea nr. 1 de conştiinţă morală a criticului –, [e] pretextul unor infinite exerciţii de disimulare", îşi manifesta el nemulţumirea tot atunci (articolul se numeşte **Critica e o specie a literaturii, nu a gazetăriei**). Cam cu aceleaşi argumente – la 40 de ani distanţă şi luîndu-mi afirmaţiile radicale şi dezinhibate ale lui Pintilie drept sprijin moral – îmi asum inevitabilele bănuieli de abatere deontologică născute de ceea ce voi scrie în continuare.

Fanatismul teatral (pe lîngă o păguboasă şi naivă capacitate de a mă entuziasma, tot teatral) m-a făcut să mă apropii de spectacolul lui Radu Apostol de la Brăila, **Woyzeck**, şi tot el mă face să-ncerc – cu altfel de instrumente, critice, de data asta – o lectură a lui din unghiul pe care spectacolul însuşi îl deschide. O opinie exprimată fără nici o disimulare, începînd cu cea a situaţiei speciale în care mă aflu (de a fi făcut la acest spectacol, la o lună de la premieră, unicul caiet-program al existenţei mele previzibile).

În orice implicare a cronicarului în viaţa scenei (chiar dacă vine după ce spectacolul a fost terminat, cum e cazul meu), dincolo de sancţionarea obligatorie din partea comunităţii critice (reticentă, pentru că păţită, mult mai mult decît cea a practicienilor faţă de transgresarea normelor ecuaţiei creator-comentator), riscul e cît se poate de clar: matematic, raportul dintre întîlnirile care îmbogăţesc uman şi teatral şi relaţiile personale grav afectate este perfect egal. Adăugat schizofreniei acestei fracţii, faptul de a fi amendată pentru „confuzie etică" e o prea mică pierdere în comparaţie cu lucrurile pe care conştiinţa mea critică (posesoare a unei vieţi independente de legături personale) mă îndeamnă să le spun.

O superproducţie, trei spectacole într-unul singur, amestec de stiluri şi mijloace teatrale, risipă, eclectism – orice se poate spune despre **Woyzeck**-ul montat la Teatrul „Maria Filotti" (şi, mai ales, se poate spune că e făcut exclusiv pentru scena de acolo – reprezentaţia de la Bucureşti, de la Odeon, a fost o catastrofă ilizibilă, dar nu doar din raţiuni tehnice de adaptare ratată). Din anumite puncte de vedere, vocabularul critic în care s-a vorbit despre spectacolul lui Radu Apostol rimează cu reproşurile de aglomerare stilistică aduse, acum o mulţime de ani, unui **Arden din Feversham** făcut la Piatra Neamţ de Andrei Şerban (dar diferenţa între cele două, ca reuşită scenică – prin asta înţelegînd în primul rînd capacitatea de comunicare cu spectatorul, la nivel de emoţie estetică – e mare). Este o oarecare aură de dogmatism (e termenul Anei Maria Narti referitor la receptarea critică a spectacolului lui Şerban) în tentativa de a potrivi această montare în procustianul pat al convenţiilor teatrale clasice, plasînd în acest anarhism al normelor problemele de funcţionare ale spectacolului (care, ele, există, dar au motivaţii mult mai complexe).

Întotdeauna, a monta un text clasic – înţelegînd prin asta inclusiv un patrimoniu de spectacole-reper, cum sînt, la **Woyzeck**, cele ale lui Penciulescu ori Alexa Visarion – presupune intrarea într-un dialog mai mult sau mai puţin conştient cu un orizont de aşteptare destul de rigid, implicînd, în cazul versiunilor radicale, o formă de curaj cu totul special. Asta chiar cînd e vorba de un dramaturg de factura şi deschiderea unui Büchner, cu toate complicatele avataruri ale unei piese ca **Woyzeck**.

Geniu revoluţionar, militant social, mort la 23 de ani (s-a sinucis în 1837), autor a trei piese de teatru de factură total diferită – **Moartea lui Danton, Leonce şi Lena, Woyzeck** – considerate a fi marcat decisiv ceea ce vag se numeşte dramaturgie modernă, germanul Georg Büchner a lăsat în urmă o istorie manuscrisă complicată, cel puţin în ce priveşte ultimul dintre texte. Era vorba de „un fragment de tragedie", cum consideră fratele autorului, fără titlu, alcătuit din scene disparate, aparent lipsite de succesiune logică şi răspîndite în trei manuscrise nenumerotate. Cel care dă piesei numele de **Woyzeck** e Karl Emil Franzos, editorul din 1879 al operelor büchneriene complete, varianta Franzos fiind considerată astăzi drept foarte inexactă (din cauza intervenţiilor personale ale îngrijitorului de ediţie). Alte două variante – prima semnată de Witkowski (1920), cealaltă de Bergemann (1922) – încearcă să preia cu mai multă fidelitate textul, însă ediţia considerată în prezent canonică e realizată abia în 1967 de Werner R. Lehmann, cel care şi organizează familia de manuscrise **Woyzeck**, propunînd, în plus, un mod de asamblare a tablourilor într-o structură dramatică. Versiunea Lehmann e, din fericire, şi cea după care a realizat Mihaela Sîrbu traducerea folosită de Radu Apostol la Brăila (din fericire, pentru că singura ediţie de **Scrieri alese** ale lui Büchner apărută în româneşte datează din 1956 şi e practic inutilizabilă, toţi regizorii care-au montat piesa în ultimii mulţi ani apelînd la traduceri alternative).

Pentru toţi cei care au pus în scenă piesa-testament a lui Büchner, problema-cheie s-a dovedit a fi găsirea principiului de coerenţă a unei poveşti în sine simple (un bărbat îşi omoară iubita cu care are un copil fiindcă ea îl înşală), dar cu infinite ramificaţii, uneori supuse tăierilor radicale (precum în montarea de acum cîţiva ani a lui Dragoş Galgoţiu). Există însă şi situaţii în care tocmai aparenţa de şantier (din care se poate înălţa orice construcţie) a textului a constituit ideea-argument a spectacolului. Astfel, punerea în scenă a lui Matthias Langhoff cu **Woyzeck** (făcută în 1980 la Bochum, cu titlul modificat **Marie. Woyzeck**, şi analizată *in extenso* în volumul din **Les Voies de la création théatrale** dedicat regizorului) pornea de la ideea că piesa lui Büchner e în mod intenţionat neterminată, ea ţinînd de o dramaturgie-memorie ce restituie experienţele în ordinea în care ele s-au imprimat amintirii. E o dramaturgie, spune Langhoff, care nu încearcă să se obiectiveze, ci insistă asupra unei subiectivităţi extreme; nu vrea să spună o poveste, ci face ca amprenta lăsată mental de percepţia subiectivă a fiecărui moment să coexiste istoriei propriu-zise, concurînd-o. De aceea, montarea lui aduce ca prim tablou chiar uciderea lui Marie, întreg spectacolul fiind de fapt o reluare prin rememorare subiectică a acestui moment, a motivaţiilor şi consecinţelor lui. Şi ideatic, acelaşi tip de perspectivă e şi cea a lui Radu Apostol, pentru care scena reper, cu care debutează **Woyzeck**, este povestea bunicii (care suferă un transfer de identitate, plasată fiind în contextul religios special al spectacolului) despre un orfan care nu-şi găseşte locul nici pe pămînt, nici în ceruri, poveste spusă nu unor copii, ci unor avortoni, care se transformă apoi, fiecare, în cîte unul dintre personajele centrale ale piesei.

Unul dintre termenii-cheie în montarea lui Apostol este *natura dublă* despre care vorbesc şi Woyzeck, şi artistul de bîlci; un altul e *aşa* („De ce? Aşa. De ce aşa? Ce?" – în povestea iniţială a bunicii; „Mai rar te vede omul aşa." – Margret către Marie; „Nu mai fi aşa!" – Andres către Woyzeck; „Ce eşti aşa?" – Marie către Woyzeck). De fapt, ideea unei întregi umanităţi plasate într-un interregn, cel mai bine definit de prezenţa avortonilor, e centrală pentru modul în care regizorul priveşte textul büchnerian.

Proiecte regizorale în mişcare

MIHAELA MICHAILOV

Treceţi graniţa cu **dramAcum 2**

Pe 25 ianuarie 2002, se lansa în cadrul UNATC un proiect extrem de incitant – **dramAcum** – , care îşi propunea promovarea şi susţinerea dramaturgiei contemporane, printr-o necesară şi autentică conectare la pulsul teatrului european, resimţită ca vitală. Un demers coerent, susţinut financiar de Fundaţia Raţiu România, care miza pe întîlnirea fecundă dintre dramaturg şi regizor, cu rezultate benefice de ambele părţi.

În lipsa unor studii pertinente şi a unor antologii de texte contemporane, proiectul a reprezentat modalitatea cea mai viabilă de a aduce în prim-plan piese străine şi româneşti de impact, reuşind să impună o atitudine şi să certifice un interes din ce în ce mai vizibil în această zonă. Două au fost direcţiile în jurul cărora s-au focalizat preocupările **dramAcum**: organizarea unui concurs de dramaturgie românească adresat autorilor tineri (limita de vîrstă fiind 26 de ani) şi lansarea unor texte de ultimă oră din dramaturgia străină, prin traduceri din limbi de circulaţie restrînsă (islandeză, suedeză, norvegiană, macedoneană). Din cele 115 texte primite în concurs, membrii fondatori ai proiectului – Andreea Vălean, Gianina Cărbunariu, Radu Apostol, Alexandru Berceanu şi Nicolae Mandea – au selectat 16, unele dintre ele bucurîndu-se de spectacole-lectură, iar altele urmînd să fie montate, cum este cazul textului **Punami** de Peca Ştefan (foarte bine primit la lectura cu public din octombrie 2003), în regia lui Alexandru Berceanu, la Teatrul Bulandra. Piese explorînd un tip de marginalitate la limita dintre violent şi poetic, cu un limbaj a cărui incisivitate este dublată de inflexiuni lirice, au beneficiat de inventive montări: **Drept ca o linie** de Luis Alfaro, în regia lui Radu Apostol, **Mă cheamă Isbjorg. Sînt o leoaică** de Havar Sigurjonsson, în regia Gianinei Cărbunariu, **K+M+R+L** de Mattias Anderson, regia Adriana Zaharia.

Pe 3 martie 2004 a fost lansat la Teatrul ACT (partener inspirat ales al proiectului, datorită constanţei în abordarea dramaturgiei contemporane, alături de Teatrul Odeon, şi el implicat puternic în această zonă) **dramAcum 2**, într-o formulă care va continua obiectivul cel mai important al proiectului: colaborarea aplicată dramaturg-regizor, în formula unui susţinut lucru în echipă, şi va iniţia un nou concurs de dramaturgie românească. În acest sens, în perioada 24 martie-28 aprilie se va organiza la Teatrul Act un *workshop* condus de Roberta Levitow, regizor şi profesor de tehnica scrisului dramatic, axat pe explorarea creativităţii în scriitura de teatru contemporan. În cadrul *workshop*-ului (ar fi de dorit să devină un model pentru cît mai multe teatre şi instituţii de învăţămînt) vor fi admişi 10-15 participanţi, în urma unei selecţii.

Au fost invitaţi să se alăture proiectului **dramAcum 2**, pe baza „afinităţii conceptuale şi artistice", regizori care au propus, prin spectacolele create, o abordare vie şi interesantă a dramaturgiei contemporane: Ana Mărgineanu, Adriana Zaharia, Sorin Militaru, Vlad Massaci. Regulamentul concursului impune o limită de vîrstă (26 de ani, admiţîndu-se şi excepţiile geniale!), predarea textului dactilografiat sau în format electronic pe adresele de *e-mail concurs@dramacum.ro* şi *act@teatrulact.ro* sau la adresa poştală a Teatrului ACT, Calea Victoriei 126, Sector 1, Bucureşti, prezentarea unui sinopsis de maxim o pagină, posibilitatea de a trimite textul şi într-o variantă intermediară, cît mai aproape de cea finală. În urma concursului, se vor alege 5 texte, care vor fi prezentate sub forma spectacolelor-lectură la Teatrul Act. Aşa că, dacă aveţi un text exportabil, agresiv, adevărat, dement, trimiteţi-l acolo unde trebuie!

De 50 de ori la teatru

Prin abordările textuale şi regizorale propuse, 2003 la Casandra a reprezentat un moment de vîrf în ceea ce ar trebui să instituie de fapt acest spaţiu: căutarea unor noi formule spectacologice, valorizarea experimentului şi a textelor contemporane, în esenţă – o infuzie de autentic spirit novator şi de repunere în discuţie a unor teme actuale. Spectacolele regizate de Alexandra Badea, Gianina Cărbunariu, Marcel Ţop, Adriana Zaharia etc. au reuşit să se impună tocmai printr-un discurs regizoral bine articulat. Continuînd demersul iniţiat, asociaţia Persona în colaborare cu Studioul Toaca – CIAC lansează pe 1 aprilie proiectul **5 spectacol cu 5 atitudinE**, care se va concretiza printr-o mini-stagiune dinamică – 50 de spectacole de teatru în perioada 1 aprilie-20 iunie 2004. Regizorii implicaţi în acest proiect sînt Robert Bălan cu spectacolul **Frankie e O.K., Peggy e fată bună şi casa e mişto**, Gianina Cărbunariu, dramaturg şi regizor al spectacolului **Stop the Tempo!**, care se joacă la Teatrul LUNI de la Green Hours, Alexandra Badea cu spectacolul **Blaubart – speranţa femeilor**, montat la Teatrul ACT, Adriana Zaharia cu **Sheherezada** şi Răsvana Cernat cu **Tectonica norilor**. În spectacolele lor îi vom putea vedea pe Ioana Calotă, Carmen Florescu, Paula Gherghe, Mădălina Ghiţescu, Ela Mocanu, Adrian Anghel ş.a., cu care regizorii au mai colaborat şi în montările anterioare. O iniţiativă lăudabilă, care merită urmărită.

România după '89

Interesul pentru dramaturgia românească scrisă după '89 a devenit din ce în ce mai constant. Chiar dacă sînt încă puţine analizele viabile şi complexe ale fenomenului (studiile lui Marian Popescu **Oglinda spartă**, **The stage and the carnival** fiind singurele cu adevărat relevante), preocuparea pentru dramaturgia contemporană apare din ce în ce mai pregnant conturată şi în repertoriile teatrelor. La Teatrul Foarte Mic, regizoarea Ana Mărgineanu repetă un spectacol cu un titlu sugestiv, emblematic pentru situaţia de ansamblu vizată, pusă constant sub semnul tranziţiei. **8.9, 8.9... fierbinte după '89** reuneşte texte în premieră absolută, scrise de dramaturgii Ştefan Caraman, Peca Ştefan, Petre Barbu, Paul Cilianu, Călin Blaga. Miza acestei montări este sondarea atitudinilor legate de familie, politică, societate etc. din România post-revoluţionară, cu tot ceea ce au implicat şi generat. Spectacolul va fi interactiv, continuînd într-un fel formula spectaculară din **Teatru descompus** şi **Arăt bine azi**, ambele montate de Ana Mărgineanu la Teatrul LUNI.

La începutul lunii aprilie, cînd este planificată premiera, îi vom vedea pe Coca Bloos, Gheorghe Visu, Maria Ploae, Cristian Iacob, Isabela Neamţu.

Film

Nimic despre națiune, aproape totul despre Satana

Un film de Ioan Cărmăzan, CNC, UCIN ș.a.m.d.

VALERIAN SAVA

După **Dulcea saună a morții** de Andrei Blaier și Petre Sălcudeanu, **Raport despre starea națiunii** de Ioan Cărmăzan și Ioan Cărmăzan marchează *un nou și mare pas înainte* – cum se spunea despre mai fiece film românesc la începuturile „realismului socialist" –, recte un pas înainte pe calea *realismului satanic*, sintagmă a cărei paternitate o revendic, mai sigur fiind de al doilea termen decît de primul. Dar mă tem să nu fiu sub inducția marii „abureli", cum definea autorul total al ultimului film tema opului său, la conferința de presă dinaintea premierei, fiindcă s-ar putea ca **Raport despre starea națiunii** să fie doar o extrapolare a *filmului de gang*, explicitat în cronica la **Dulcea saună...**. Rămîne de văzut și de discutat. Cert este că sîntem în plin progres al Restaurației postnoiembriste (2000), abia acum revelate pe deplin, după amînarea cu aproape un an și jumătate a ultimei premiere, anunțate întîiași dată pentru 4 noiembrie 2002, ca să dea măsura primului dintre cele două concursuri fraudate de la CNC (2001 și 2003), din care ambele pelicule sus-citate purced. Vor fi și altele în aceeași linie, țineți-vă bine! – v-o spun ca unul ale cărui premoniții legate de blestemul celor două concursuri cîștigate prin rotație de organizatorii lor mediocrați s-au adeverit cu asupra de măsură. Nu e nici un merit în aceste premoniții și, de fapt, nici o dificultate. Era de așteptat, mai mult chiar decît în cazul justiției, ca tocmai în cinematografie, domeniu privilegiat al ideologiei fostului regim, să se dezvolte una dintre formele cele mai atroce și perfid disimulate ale corupției partinico-etatist-mafiote. O vor confirma curînd alte filme, unele cu premierele la fel decalate, dar pînă la urmă imposibil de ascuns, chiar dacă, în lunile imediat următoare, în incultura lor endemică mafioții din branșă neștiind că ecranul este un detector nemilos, cum nu întîlnesc colegii lor din alte domenii. Este uluitor cum și-au calculat *Raportul* electoral sinucigaș în materie de cinema oficinele în cauză, căutîndu-și mereu noi căi și forme de sustragere de sub orice control profesional, civic, instituțional sau legal, ca în prezent, cînd aud că se clocește a *n*-a schimbare a forului tutelar al CNC, sub inducția aceluiași *sfertodoct* atestat documentar, Sergiu Nicolaescu, dacă mișcarea nu e pe dedesupt sau pe deasupra.

Mi-am asumat neplăcerea acestor reveniri, asupra contextului și a solului germinativ, în introducerea unui răspuns la întrebarea de la care nu mă pot eschiva ca naș: ce vrea să zică (deocamdată rămîn la această definiție) *realismul satanic*?

În filmul lui Mel Gibson, **Patimile lui Christos**, Satana e o femeie cu glas de bărbat, purtînd în brațe ca o Madonă pruncul care, întors spre noi, vedem că e un monstru. În filmul dublului Cărmăzan, regizor care se dă și scriitor-scenarist, dar folosește la conferința de presă cuvîntul *condescendență* ca și cum ar însemna considerație, respect și prețuire, dedublatul procedează – asta-i slăbiciunea lui – ca și cum noi nu ne-am da deloc seama ce face el. Deși este cu o treaptă mai sus decît numitul *sfertodoct*, dedublatul regizor-scenarist nu se descurcă mult mai bine în limba română, cum s-a văzut și la premiera de la Scala, unde a vorbit numai în incongruențe gen „eu cred că părerea mea este" sau invers, dar ne anunță că tocmai și-a tipărit o carte în franceză prin Belgia, parcă, iar în **Raport despre starea națiunii** țintește în tot ce sîntem noi mai cinefili – eventual atașați de valorile filmului românesc – în așa fel încît, fără să ne dăm seama de ce, să nu mai suportăm nici ce s-a făcut valid pînă acum, nici ce s-ar face în continuarea a ce-a reușit un Pintilie, a ce a izbutit un Cristi Puiu de la primul film și, întrucîtva, Nae Caranfil în ultimul. – Ați vrut voi dezvăluirea chipului nefardat al realității românești actuale și un limbaj frust al personajelor, de la **Balanța** la **Marfa și banii** și **Filantropica**, ați suportat „Subomul" din **Prea tîrziu** și ați lăudat filmul, nelăsîndu-vă convinși că e „antiromânesc" și că Pintilie trebuie „să ne lase în pace" și să se ducă în Parisul lui? Ați agreat drept „un cinema al credinței" reconsiderarea dură a trecutului național apropiat și a instituțiilor tradiționale ale statului în **O vară de neuitat**, v-a încîntat în filmul lui Cristian Mungiu, **Occident**, parodierea „epopeei naționale", a instituțiilor postdecembriste și a străinilor care vin acum în România?! Ați mers pînă la a fi adepții lui Daneliuc și ați gustat cruzimile din **Patul conjugal** și absurdul din **Senatorul melcilor**? Ei bine, vă voi oferi eu toate acestea și altele în suită, într-o asemenea doză și formă în narațiune, replici și distribuție, în montare, montaj și mixaj, încît fie să mă acceptați integral și înzecit, cum au și făcut-o în egală măsură românii și străinii, recent, la Centrul Cultural Român din Paris, măcar zicîndu-și că *acesta-i filmul românesc*, fie să vă lepădați și de cei înainte pomeniți, ceea ce sînt sigur că nu veți face, fiindcă nici n-aveți cum, de bine ce i-am amestecat sub un titlu care e la fel de imparabil cum a fost cel dat de mine la **În fiecare zi Dumnezeu ne sărută pe gură**, cum sînt eu mereu în gură și cu Națiunea, și cu Dumnezeu!

RAPORT
despre
starea
națiunii

În afară de insolența tapajistă cu care se recomandă de la titlu (barbară la precedentul), singura măsură exactă a lucrurilor din **Raport despre starea națiunii** este durata filmului, de numai 76 de minute, cu mult sub cea standard, adică exact pe dos față de tendința actuală a cineaștilor de pe Terra, în schimb identică normei impuse prin anii '80 ai dictaturii din România, numiți tocmai „deceniul satanic", cînd lungmetrajele de la Buftea ieșeau frecvent de sub furcile cenzurii draconice sub 90 de minute, nu doar în virtutea restricțiilor economice extreme. Fie vorba între noi, sînt convins că Demonologia susține că Ucigă-l Toaca evită să fie laborios, spre a nu se da de gol. Apropo de *gol*, altă măsură exactă ne-o oferă filmografia regizorului *condescendent*, cu golul de doisprezece ani și două luni fără o zi care separă premiera sa din 12 martie 2004 de precedenta, din 13 ianuarie 1992 (**Casa din vis**, cu un scenariu scris de realizator împreună cu Fănuș Neagu). În această ultimă trădare a Golului, racordul nu mai e atît de

Cei 7 care au speriat restul

Cronicari / Filme	Iulia BLAGA	Laurențiu BRĂTAN	Mihai CHIRILOV	Andrei GORZO	Valerian SAVA	a.l.ș. *featuring* Andrei BANGU
Bun venit în junglă	▬					▮ /
Cecul sau viața		▮▮			▮▮	▮ / ▮
Cold Mountain	▮▮▮	▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮		▮▮▮ /
Cu duzina e mai ieftin		▬			▬	▬ /
Dragostea costă		▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮ / ▮▮▮
Dulcea saună a morții	▬	▬		▮	▬	
Invaziile barbare	▮▮		▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮ /
Juriul		▮▮	▮		▮	▮/
Kill Bill: vol. 1	▮▮▮	▮▮▮▮		▬	▮▮▮▮	▮▮▮▮ / ▮
Master & Commander			▮	▮▮▮		/ ▮▮▮
Misterele fluviului	▮▮▮	▮	▮	▮▮▮▮		▮▮ /
Niki Ardelean, colonel în rezervă	▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮	▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮ /
Peștele cel mare	▮▮▮	▮▮	▮		▮▮▮	▮▮ /
Plăcinta americană – Nunta		▮	▮▮▮			▮▮ / ▮
Pur și simplu dragoste	▮▮	▮▮		▮▮		▮▮ /
Raport despre starea națiunii	▮	▬	▬	▬	▬	▬ /
Scary Movie 3		▮▮	▮		▮▮	▮▮ /
Stăpînul inelelor. Întoarcerea Regelui		▮	▮▮	▮▮▮	▮	▮▮ / ▮▮
Torque – Circuite de foc		▮				▬ /
Ultimul samurai		▮	▮▮▮		▮▮	/ ▮▮

▮▮▮▮ – excepțional ▮▮▮ – foarte bun ▮▮ – bun ▮ – mediocru ▬ – catastrofal direct ca în cazul scurtimii filmului, ci e tot filmografic, recte prin intermediul tovarăşului actual de stagiune, de firme estetice şi de furt „legal" din Fondul Cinematografic Naţional, în virtutea aceleiaşi apartenenţe la „Colegiul" CNC, Andrei Blaier, care l-a întrecut însă la acest capitol, fiindcă i-au fost de ajuns opt ani şi cinci luni fără nouă zile ca să se redreseze după ce l-a pulverizat Dumnezeu la premiera din 22 septembrie 1995 cu **Terente, regele bălţilor**. În fine, un reper în plan tematic al exactitudinii este spusa autorului, eufemistică şi totuşi revelatorie, că în filmul său e vorba despre „un fel de *abureală* a lumii în care trăim" – *aburul* fiind partea cea mai suportabilă a efluviilor fumegînde ale lumii din care vine Totalizantul.

Trecînd acum mai serios la materiile decantate, sublimate în **Raport despre starea naţiunii**, cordonul ombilical se regăseşte în subiectul filmului, în măsura în care putem vorbi de aşa ceva, în nucleul lui, în acea motivaţie a deambulărilor celor două personaje cumva centrale, perechea erotico-profesională de reporteri TV (totul e dedublat şi în acest plan) care întreprind o anchetă retrospectivă – aici e aici – despre latura efectiv sangvinară a lui Ceauşescu, suprapus de-a dreptul lui Dracula – demon la demon trage – prin acea poveste despre copiii sustraşi din maternităţi, declaraţi morţi, dar duşi într-un azil neştiut unde li se lua sîngele cu care Împuşcatul şi-l înlocuia pe al său. În acest alt mod de a trece fostul regim în legendă şi mit, sînt aduşi în cadru, ca mărturii aparent documentaristice ale practicilor sangvinare, cîţiva foşti securişti care ar fi asigurat furtul copiilor şi sustragerea sîngelui lor – azi relicve umane demne de toată mila, inofensive, în ultimul stadiu al senectuţii şi care mai şi dispar misterios şi în serie de la domiciliu, ca personaje supranaturale ce sînt cu toţii, vecinii declarîndu-le reporterilor că cei pe care ei îi intervievaseră în ajun la faţa locului nici n-au locuit vreodată acolo, cum a văzut realizatorul culturnic în pelicule de gen fabuloase. El se complace îndelung în a şarja fără riscuri, într-un asemenea plan fantasmatic, caricatural, grosier şi scabros, aceste apariţii spectrale, de panopticum improbabil. Cea mai expresivă apariţie în chip de fantomă vivantă, pusă şi pe afişul filmului, ca fost securist de legendă sepulcrală, este a lui Nicolae Praida – cu aproape jumătate de secol în urmă, întîia efigie a primului val al filmului românesc, prin rolul tînărului din scurtmetrajul de debut al lui Mihu şi Marcus, **La mere** (nu sînt uitate, deci, nici performanţele iniţiale, îndepărtate, în această operaţie atotpervertitoare), ulterior interpret mai ales de personaje „pozitive" în filme de propagandă. Numitorul comun al acestor apariţii-dispariţii în serie de foşti securişti e că ei se autodemască din prima clipă. Nu au nimic de ascuns, nu se eschivează cîtuşi de puţin în faţa reporterilor, din contra, îşi etalează pînă şi modul cum stau pe scaunul toaletei matinale şi cum îşi savurează dejecţia, ca şi complicitatea la mitica adăpare a lui Dracula reîntrupat. Cît despre corespondentul lor din realitatea prezentă, el nu e un neosecurist, ci un „prosper om de afaceri", ultrageneros în încercarea sa inexplicabilă de a-i împiedica pe cei doi reporteri-amanţi să întreprindă şi să difuzeze ancheta cu pricina, cu care n-are nici o tangenţă, generosul fiind interesat la fel de gratuit în confiscarea şi distrugerea altor înregistrări video ale anchetelor celor doi, cărora le oferă în schimb un sejur de vis în Las Palmas. Dar tot tîrgul e pe faţă, la vedere, cu ostentaţia unsuroasă de care e apt doar actorul Valentin Teodosiu, consacrat în acest *emploi*, cu un cinism care nu mai e bonom, asemeni aceluia despre care vorbeam în cronica la **Dulcea saună a morţii**. Marcă auctorială a mafioţilor noştri ecranici, cinismul este acum hipertrofic în suc propriu, substitutul de securist actual iradiind sadic şi ferice în şantaj şi bineînţeles dispărînd, nerecunoscîndu-şi identitatea post factum, precum înaintaşii legendari, altminteri la fel de sinceri.

Ca şi în cazul producţiilor tipice ale „realismului socialist" din „obsedantul deceniu", am fi însă total neinspiraţi să subapreciem valoarea arhivistic-culturală a acestui subprodus artistic al imposturii artizanale ţinînd de *realismul satanic*. Totul e interesant pînă la fascinaţie în **Raport despre starea naţiunii** de Ioan Cărmăzan, cum sînt retrospectiv **Viaţa învinge** de Dinu Negreanu şi **Brigada lui Ionuţ** de Jean Mihail, vîrfurile acelei serii, de ultimul amintindu-ne şi genericul final derulat extrem de lent, ca pentru recent şi aproximativ alfabetizaţi, dar şi pentru ca opul de faţă să ajungă la măcar 76 de minute, la aceasta contribuind şi *fondu*-urile repetate şi prelungi, separînd secvenţele sau cadrele cu negrul lor adînc (*fade in black*) şi făcîndu-ne să simţim optic ritmul respiraţiei gîfîinde a Întunericitului. Nu ştiu dacă debutantul Emil Hoştina, găselniţa actoricească din fruntea acestui *casting*, în rolul reporterului investigator şi amant, cu faciesul lui prea calat pe demersul auctorial sus-indicat, va putea face cariera unui Andrei Codarcea din anii '50, care nu-şi trăda într-atît „esenţa forţei sociale respective", cum o face novicele actual, pînă la strungăreaţa care e o disimulare a caninilor lui Dracula. Oricum, diferenţele de instrumentar dintre seria anilor '50 şi cea a Restauraţiei actuale sînt mari, cea dintîi avînd aparent ca materie primă candoarea, pe cînd a doua lucrează predilect cu contrariul acesteia, fiind incomparabil mai bine dotată cu efecte tehnice şi cu un arsenal al informaţiei filmice redutabil. Astfel, inserţiile obsesive de cadre „ciné-vérité", cinema-direct sau gen *transmisii în direct*, din diversele casete înregistrate anterior sau paralel de cei doi protagonişti sau ilustrînd peregrinările, petrecerile lor exuberante, mediile „artistice" boeme pe care le frecventează, plus conversaţiile lor din pat, funcţionează ca o garnitură apetisantă care face să nu se prea simtă contrafacerea infernală, nici măcar în zonele ei cele mai insidioase, care sînt tocmai pe teritoriul unor asemenea atuuri. Cu ele şi începe filmul, prin *înscenarea* alegorică a unei înregistrări cu peroraţiile transformate în laitmotiv ale unuia care „s-a săturat de România" şi se exprimă blasfemiatoriu faţă de tot ce afectează demnitatea naţională, începînd cu **Mioriţa** şi cu creierul lui Eminescu mîncat de cîini. Aceasta definind, vezi bine, *abureala în care trăim* după 1989, adică orice formă de contestaţie. În acelaşi *trend* subliminal al filmului înscriindu-se şi punerea în pagină retrospectiv-actuală, tot alegoric pervertită, a dizidenţei din timpul fostului regim, figurată printr-un poet care şi-a dat foc în Piaţa Palatului după ce a pozat gol în faţa CC-ului (cum face şi în faţa noastră) şi după ce i-a transmis lui Ceauşescu ceea ce ne spune şi nouă, că e de acord să plece din ţară, dacă adresantul îi „suge p...". Ş.a.m.d.

Am scris deja mult prea mult, oricît de abundentă e oroarea şarlatanească în discuţie, departe de a fi epuizată mai sus măcar tipologic (n-am zis nimic, de pildă, despre secvenţa de la spitalul de nebuni şi în genere despre *côté*-ul schizofrenic sau mimetic-oniric, nici despre imaginea conivență a lui Cristian Comeagă şi motivele încă mai conivente pentru care UCIN-ul a antedatat filmul, ca să-l includă în Palmaresul pentru 2003 şi să se poată lăuda satanicul la premieră, minţind, bineînţeles, sub acoperire, că e vorba de „Marele Premiu UCIN... pentru imagine"). Să punem punct, căci e valabil şi pentru noi: *perseverare diabolicum.*

Post scriptum

Salut cronica pentru o dată cît de cît adecvată a Magdei Mihăilescu (**Adevărul**, 13 martie crt.), măcar cînd lucrurile sînt prea strigătoare la ceruri, deşi prin reducţie la obiecţii cu două tăişuri privind tematica şi prostul gust, fără nimic privind semantica intrinsecă, sistemul, ideologia categorială sau clanul aferent şi departe de vreo pocăinţă pentru noua sa complicitate aplicată tocmai acestui caz, prin malversaţiunile juriului UCIN. Poate vom trăi să le vedem şi pe acestea.

▮

croniCinema

Kill Bill e deja mort

Titlu original: **Kill Bill**
Gen: *thriller*, comedie neagră
Regia şi scenariul: Quentin Tarantino
Studiourile: Miramax Films Intl.
Durată: 101 minute
Cota mea: 5.5 din 10

Intriga: O ucigaşă plătită este victima unui atentat, împreună cu întreg alaiul nuntaş, chiar în ziua măritişului şi grav rănită, pierzînd şi copilul din pîntece. După patru ani de comă, ocolită de doamna cu coasa, femeia furibundă jură răzbunare.

Comentarii

Încă de la început, pe genericul lui **Kill Bill** scrie: „al patrulea film al lui Quentin Tarantino". Tarantino probabil a simţit nevoia să specifice că nefericiţii din sală urmează să privească un film comis de el însuşi, deşi asta are chiar zero efect, atîta timp cît tot simţi nevoia să te ciupeşti în timpul proiecţiei şi să-ţi zici: „e de Tarantino, trebuie să fie de Tarantino!".

Da, e de Tarantino, dar e de nerecunoscut. N-are nimic în comun cu **Reservoir Dogs**, un extraordinar *thriller* de debut, realizat în cea mai mare parte într-un singur decor, sau cu cel mai şocant/influent/original film al anilor '90, **Pulp Fiction**, prin care genul „tarantinesc" s-a autodefinit. Nu este vorba că, din punct de vedere stilistic, Tarantino se dovedeşte nul, întrucît chiar şi absenţa stilului poate fi un stil! (Iar Tarantino face eforturi în acest sens – intercalează scene de animaţie şi scene alb-negru în peliculă, ambele într-un talmeş-balmeş de nedescris!) Nu este vorba nici că „bad boy"-ul Hollywood-ului nu reuşeşte nici o clipă să adopte o tonalitate fermă: de parodie ori de ultim omagiu (faţă de cinematografia niponă) ori cît se poate de serioasă (în tot cazul, orice fan, condiţionat sau nu, al lui Tarantino recunoaşte că asta nu i se potriveşte cîtuşi de puţin). Şi nu este vorba nici măcar că acţiunea lui **Kill Bill**, aşa cum este ea concepută, loveşte cu măciuca în întreg conceptul de „acţiune", fiind mai mult un fel de amînare infinită pînă la un „to be continued", mai iritant (dar nici pe departe la fel de aţîţător) ca al lui **Matrix Reloaded**. Treaba cea mai dureroasă este că trece pe lîngă tot ceea ce pînă acum era clasificat drept „gen tarantinesc", genul cel mai personal şi mai maniacal-copilăros într-un sens fascinant al terenului cinematografiei ultimilor 10 ani.

Uma Thurman, bomba cu neuroni a acestei glume cinematografice, şi David Carradine (genial într-un rol ascuns în umbră!) fac cu greu cele 101 minute mai suportabile, dar la finele lor tot îţi rămîne aceeaşi senzaţie că ai admirat o bucată de stofă cufundată într-un pahar cu vitriol. Se spunea despre precedentul Tarantino, drama poliţistă **Jackie Brown**, că este lipsită de stilul „tarantinesc", deşi, comparativ cu **Kill Bill**, este incomparabil mai atinsă de tuşa lui Tarantino.

Nu sînt fan (nici măcar cunoscător) al cinematografiei nipone, dar pur şi simplu, cu tot respectul, n-am prins mişcarea...

Andrei BANGU

galeria nouă
Str. Academiei 15, Bucureşti
Program: miercuri – duminică, între orele:
11:00 - 19:00
vă invită să vizitaţi expoziţia deschisă până pe 18 aprilie 2004

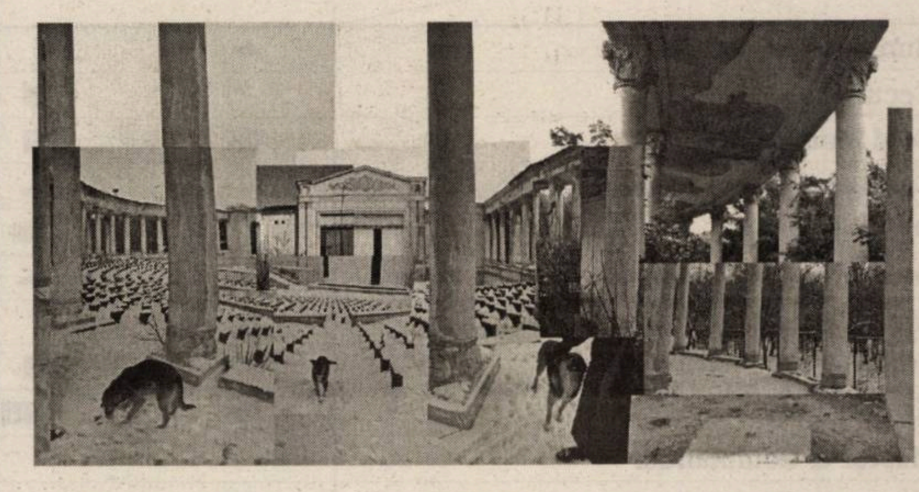

TRIAJ

CelacKirályMarcu

Vernisaj: 24 martie 2004, ora 18:00

Sponsor: Connex
Parteneri media: Observator Cultural, IDEA artă+societate, Biz Business Review, Ziarul Financiar, Campus, Delta RFI
Partener: RDS
Marketing Communication: add-asociaţie de tineret

Galeria Nouă este un spaţiu de artă contemporană sub patronajul Primăriei Municipiului Bucureşti, sprijinit de Programul Cultural Elveţian în România şi Centrul Internaţional pentru Artă Contemporană

Artę vizuale

Un Bucureşti parizian

VICTORIA DIMITRIU

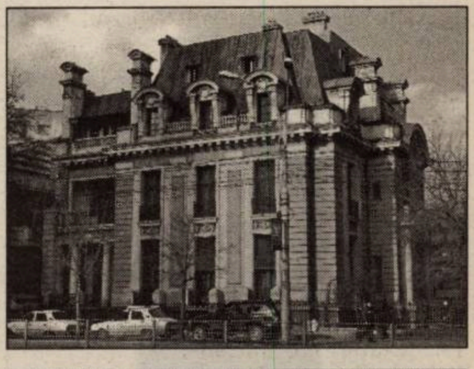

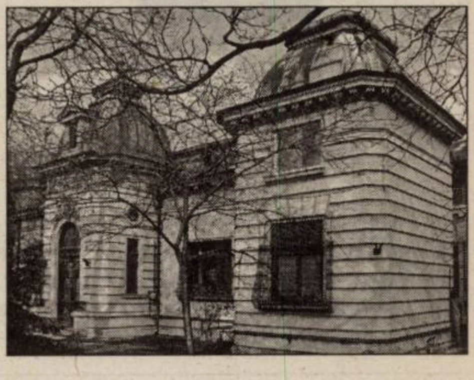

Deschisă cu ocazia Zilelor Francofoniei, expoziţia **Paris dans Bucarest** poate fi vizitată, începînd cu 20 martie, la Institutul Francez din Bucureşti. Fotograful George Vasilache oferă cîteva imagini ale Bucureştiului aflat sub marca spiritului francez. Expoziţia a fost organizată de ARCHES (Asociaţia Română a Cercetătorilor Francofoni în Ştiinţe Umane) şi de revista de arhitectură **igloo**. Conceptul expoziţiei aparţine doamnei Aurelia Mocanu, critic de artă, şi domnului conf. univ. Vlad Alexandrescu, preşedintele ARCHES. La 26 iunie 1848, doi tineri români care aveau să-şi înscrie numele în istoria modernă a ţării, Ion C. Brătianu şi C.A. Rosetti, îi mărturiseau, într-o epistolă, lui Edgar Quinet: „Orice român are două patrii: mai întîi, pămîntul în care s-a născut şi, apoi, Franţa [...]. Franţa ne-a crescut, ne-a învăţat carte. Scînteia care încălzeşte patria noastră am luat-o de la căminul Franţei". Franţa era însă departe şi cei care îi duceau dorul au încercat să transplanteze la Bucureşti cîte ceva din atmosfera unică şi inimitabilă a patriei de suflet. Poate de aceea nostalgicii i-au spus Micul Paris orăşelului de pe Dîmboviţa, cu speranţa inconştientă că se va produce cumva o vrajă şi cuvîntul se va converti în realitate palpabilă. Mai există şi explicaţia că denumirea ar fi fost dată de unii care, născuţi încă mai la Est decît noi, au văzut în Bucureşti un prim pas spre Vest şi, în înfăţişarea lui, o promisiune de Paris. Dar cum nici o mică Veneţie din numeroasele cîte sînt pe lume nu prea aduce cu Veneţia unică, nici Bucureştii nu au fost niciodată decît un foarte mic Paris, şi anume unul risipit în fragmente. Aici un mic palat copiat întocmai, la şosea, după un palat parizian, omagiu discret al unui arhitect român care a studiat la Paris, dincolo un bloc cu balconaşe de fier forjat, festonînd ferestrele înalte, ca balconul pictat de Pallady în **Vedere spre Place Dauphin**, peste drum, un atic ornamentat cu baluştri, în Piaţa Rosetti mansarde înalte, deschizînd ochii ferestrelor spre orizonturi numai lor accesibile, în Cotroceni o elegantă vilă de proporţii clasice, o verieră ascunsă undeva pe Traian, atîtea mici hoteluri particulare construite pe Calea Victoriei de arhitecţi francezi. Dar cine locuia acolo, cine fusese comanditarul şi cine se oprea să privească, din stradă, fără alt gînd decît al contemplaţiei întru bucurie şi plăcere?

Fotograful artist de astăzi descoperă frumuseţi uitate, ni le dăruieşte cu generozitate, nu numai pentru a ne demonstra dragostea veche, istorică pentru spiritul clasic francez, dragostea discretă şi măruntă, manifestată la cel mai naiv nivel, acela al imitaţiei omagiale, ci şi pentru a ne aminti să privim mai atent, să ne împrospătăm perspectiva, pentru a ne dărui imagini din unghiuri speciale, inaccesibile trecătorului obişnuit. Mulţumind pentru toate astea, să ne oprim în faţa uneia dintre casele selectate de obiectivul fotografic, atît de subiectiv, totuşi. Mă gîndesc la casa dintre Piaţeta Pache Protopopescu şi strada Olari, casă care oferă privirii, dincolo de grilajul de fier forjat, trei faţade frumos jucate, cu înaintări şi retrageri, parcă un mănunchi de pavilioane legate între ele prin holuri şi coridoare ce pot fi numai bănuite, atunci cînd priveşti din uliţă. Cine a locuit-o? Multe generaţii. Am descoperit într-un arbore genealogic al familiei pictorului Theodor Aman, într-un splendid catalog al ultimei, cred, expoziţii Aman de la Bucureşti, numele familiei Nicolae Murgăşianu şi, în paranteză, adresa casei din Bulevardul Carol, colţ cu Olari. A fost, aşadar, casa lor.

Nicolae Murgăşianu se căsătorise cu Manda, una dintre cele şase fete ale Olgăi Bălcescu şi ale lui Petre Gigurtu, surorile lui Ion Gigurtu, primul ministru din 1940, şi nepoatele de fiică ale lui Barbu Bălcescu, frate cu Nicolae Bălcescu, soţ al Elenei, nepoată de fiu din prima căsătorie a lui Dumitru Dimo Aman. Acesta din urmă îi este tată, din a doua sa căsătorie, lui Theodor, marele pictor. Chiar dacă rezultă, din o prea mare înghesuială de nume, să reţinem că fiecare a însemnat ceva, iar casa de la răscruce se înrudeşte cu mulţi alţii, neamuri bune cu aceia pe care i-am amintit deja, fie de sînge, fie prin alianţe, cum ar fi George Mandrea, arhitectul, sau Nicolae Titulescu, omul politic. Toţi aceştia trebuie să fi trecut la vremea lor pragul casei, în vizite de familie. Din întîmplare, s-a păstrat şi mărturia cuiva care nu a trecut niciodată acest prag, ci a rămas să privească de afară. Cineva care, venind acasă, a simţit nevoia să consemneze în jurnal: „Bucureşti, 29 aprilie 1934 [...] Este pe bulevardul Carol 61,colţ cu strada Olari, o casă particulară cu un etaj şi cu un subsol ridicat. Nu-mi dau seama de ce această clădire care n-are nimic deosebit îmi plăcea atît de mult acum douăzeci de ani, încît îmi spuneam că dacă s-ar întîmpla să fac o frumoasă afacere, voi căuta s-o cumpăr. În serile acestea din urmă, trecînd prin faţa ei, mi-am amintit-o şi mi-am găsit cu ea mai mult decît o asemănare. Ca şi mine, ea e demodată, puţin şubrezită şi prost ţinută". Mai trebuie spus, oare, că jurnalul din care citez era redactat în limba franceză? Şi că aparţinea unui nostalgic absolut, Mateiu I. Caragiale?

Artişti în subteran

Interviu cu **Lila PASSIMA**

Începutul anului 2004 ne-a adus surpriza unui proiect care se desfăşoară sub oraşul nostru, sub Bucureşti. *Oraşul de sub oraş* conferă marii artere a metroului bucureştean noi semnificaţii, angrenînd diverse instituţii şi grupuri culturale în valorizarea unui spaţiu incitant prin provocările implicate.

Important e că am reuşit să provocăm nişte reacţii

Ce a stat în spatele acestui amplu proiect şi care ar fi primele sale concretizări, invitîndu-i pe cititori la o călătorie cu metroul?

Nu voi fi foarte protocolară şi nici teoretică, ci mai degrabă fascinată şi entuziastă în legătură cu lumea subterană a metroului bucureştean. Deşi proiectul nostru fusese conceput să producă nişte mutaţii în spaţiul agresiv, toxic, neutru al metroului, pe măsură ce a început să se concretizeze, s-a transformat într-un scenariu palpitant şi imprevizibil. Iată de ce o să vorbesc mai mult despre ce a însemnat pentru mine contactul cu această lume subterană, decît despre proiectul propriu-zis. Ajungem la un moment dat să devenim sclavii unor anumite prejudecăţi, luptînd tocmai cu proiecţiile noastre interioare, şi ne încăpăţînăm în dorinţa şi, poate, chiar credinţa că putem schimba realitatea. Iar atunci cînd ajungem în locuri total neaşteptate, cînd avem de lucrat cu un spaţiu neprimitor, ni se întîmplă să clacăm. Acest lucru mi s-a întîmplat şi mie şi cred că de aici ar trebui să încep descrierea celor două proiecte – **Închipuiri subterane**, din staţia de metrou Eroilor, şi **Blocul de sub noi**, de la Universitate.

Mi s-a oferit şansa de a face nişte intervenţii într-un spaţiu ingrat, neconvenţional, ceea ce poate reprezenta pentru un artist o tentaţie foarte mare, mai ales atunci cînd eşti obosit de spaţiul rigid al galeriei care te închistează şi care-ţi propune aproape agresiv o soluţie. Am primit o invitaţie de la Teatrul Masca să fac nişte scenografii destinate spaţiului subteran, lucru care mi-a provocat curiozitatea. Ideea lor era însă destul de greu de realizat dat fiind spaţiul cu alte legi, cu altă perspectivă, cu alte proporţii, plus un buget foarte mic. Ca la orice prim experiment, cînd te simţi în postura unui mic vaporaş care are de luptat cu un aisberg, eşti gata să spui că poţi să te descurci şi cu bugete minimale şi cu lipsa condiţiilor tehnice. De fapt, nu e deloc aşa. Proiectul de la Eroilor presupunea un dialog între cuvînt şi imagine, între concept şi lucrurile concrete, palpabile, care erau personajele reprezentate. Am pornit de la premisa că oricine dintre noi poate fi *celălalt* la un moment dat, cel care rîde, cel care plînge, melancolicul, indiferentul, grăbitul şi că, implicit, avem o grămadă de chipuri care ne pot construi sau ne pot distruge identitatea. De aceea, aş fi vrut să existe în spaţiul subteran o adevărată pădure de chipuri, de personaje, aş fi vrut să pot umple toţi stîlpii metroului cu chipuri şi identităţi, agresiuni vizuale care să poată schimba chiar şi pentru un moment atitudinea pasagerului. În legătură cu intervenţiile, am avut de înfruntat reacţii care au fost, pînă la urmă, extraordinare prin diversitate: de la indiferenţă şi respingere, la întrebări de genul „ce se întîmplă aici?" sau „ce caută aici indivizii ăştia?". Important e că am reuşit să provocăm nişte reacţii.

Mai greu a fost cu atenţia la neatenţie, pentru că acest dialog între cuvînt şi ceea ce e dincolo de cuvînt, construit pe pavimentul metroului şi pasajului, este aproape insesizabil pentru pasagerul care nu are timp. El doar aşteaptă să vină metroul, fie că e intelectual din clasa mijlocie sau student. Am avut nişte experienţe inedite cu puştii care erau aproape entuziasmaţi de reacţia fizică, palpabilă de a desface autocolantul, de a rupe. O lucrare a dispărut din prima zi, lucru care s-a întîmplat din nefericire şi la Universitate, unde au dispărut nişte *print*-uri uriaşe, care au costat foarte mult.

La început a contat legătura cu închipuirile pe care am vrut să le aduc în acest spaţiu. Pînă la urmă însă, realitatea cea mai frumoasă a devenit cea de la faţa locului, rezultată din relaţiile cu ceilalţi oameni cu care am lucrat cot la cot, lucrătorii de la metrou. Ei au fost cei care ne-au ajutat cel mai mult, iar nu cei care au făcut posibil proiectul dînd nişte aprobări. E fascinant să vezi cum, la 12 noaptea, pe şine, apar personaje care îţi povestesc despre piese de teatru. Ai dialoguri reale cu o lume pe care nu ai fi crezut c-o poţi descoperi aşa uşor şi în care oamenii, chiar dacă nu au cultură vizuală sau plastică, sînt cuprinşi de „mîncărimea" noului şi intră în joc cu tine.

Dvs. aţi pregătit diverse momente ce pot fi receptate în intervalul în care călătorii aşteaptă metroul. Cum aţi gândit raportul dintre lucrări şi pasager, dat fiind că proiectul global include şi coregrafie şi teatru, deci e vorba de o anumită procesualitate?

După cum aminteam, programul cultural nu a fost iniţiat de noi, ci de Teatrul Masca, de aceea ei îşi asumă toată această procesualitate. În **Oraşul de sub oraş** vor să invite, în afară de artişti contemporani care să creeze instalaţii sau intervenţii, şi dansatori contemporani etc. Încă nu s-a întîmplat lucrul acesta pentru că proiectul-pilot a început cu noi, de fapt cu cele două proiecte mai mici de artă contemporană. Vor urma concerte, proiecţii, expoziţii cu machete ale studenţilor de la Arhitectură. Noi sîntem integraţi în acest program cu aceste două proiecte şi, cînd spun noi, mă refer în primul rînd la colegul meu, Cosmin Manolache. Din alt punct de vedere, ar trebui să spun că s-a creat un plural foarte puternic pentru că, neavînd condiţiile tehnice asigurate, am apelat la prieteni să ne ajute. Şi amintesc aici trupa lui Florin Botoşanu şi pe colegele mele Florentina Brînduşoiu şi Bita Ionescu şi, bineînţeles, echipele de muncitori de la staţiile Eroilor şi Universitate.

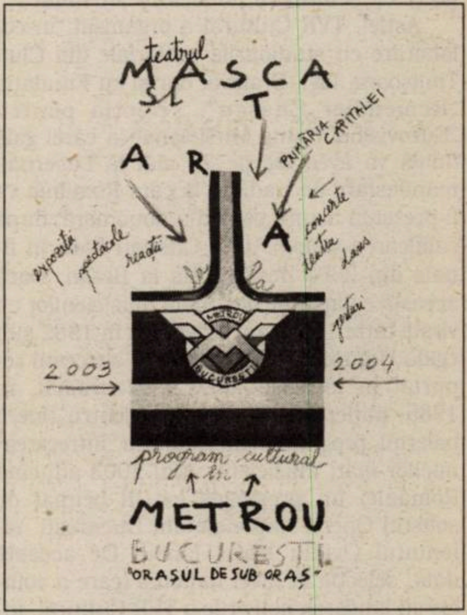

Am vrut să stîrnim curiozitatea

Ce înseamnă, plastic, vizualitatea în proiectele dumneavoastră?

Intervenţiile mele sînt un colaj al unor expresii pe care le-am dorit integrate într-un spaţiu non-conformist, cum este cel al metroului bucureştean. Am vrut să stîrnesc curiozitatea de a urmări un traseu. Cine descoperă este fericit, cine nu, vede cîteva scaune agăţate de plafon şi se întreabă ce-i cu ele, vede cîteva săgeţi şi se întreabă unde duc. Au fost puţini fericiţii care au văzut **Blocul de sub noi** în totalitate pentru că, în prima noapte, a fost furată o mare parte a proiectului. Acum am făcut un fel de reconstituire: nişte *print*-uri digitale mai mici, aproape în miniatură faţă de cele iniţiale. Am trecut în cealaltă extremă tocmai pentru a arăta realitatea crudă a faptului că totul se fură, se vandalizează şi că de fapt există, în general, un mare dezinteres. Bineînţeles că am găsit şi reacţii foarte interesante şi am reuşit cumva să deturnăm interesul *punk*-erilor de a devasta. Au fost generate şi nişte

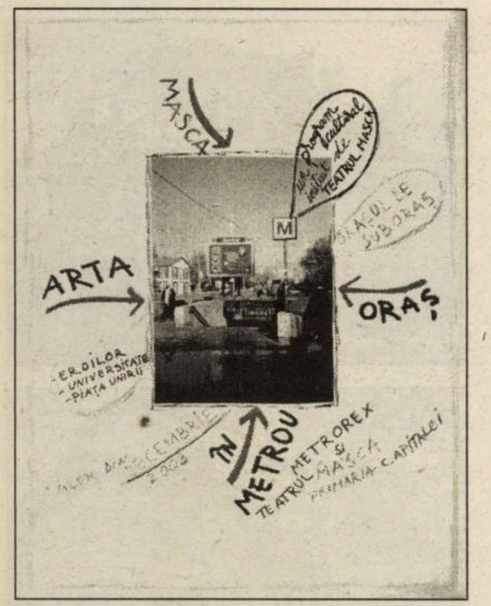

dialoguri foarte frumoase care vor fi incluse într-o cărticică pe care vreau să o realizăm. E interesant că am lucrat cu un spaţiu care permite suprapuneri, cum au fost de exemplu *graffiti*-urile. Proiectul era structurat pe trei planuri: cel al pavimentului, cel intermediar, reprezentat de realitatea scaunelor – aceşti spectatori ai viselor noastre, aşa cum le-am spus eu –, şi cel superior, foarte rar vizitat cu privirea. Acesta era etajul umbrelor, care încerca să sugereze autismul colectiv produs la bloc, în comunitatea de la bloc. Ca şi la Eroilor, unde ar fi trebuit să fie o pădure de scaune galbene, însă bugetul mic a diminuat-o în mod semnificativ.

Aţi putea reuni nemulţumirile dvs. pînă în faza actuală a proiectului?

Nemulţumirile au apărut încă înainte de a se contura primele realizări ale proiectului. În structura mea interioară, recunosc o mare încăpăţînare de a fi profesionist, de aceea simt nevoia ca lucrurile să fie, în totalitate, puse la punct. Am vrut să am toate condiţiile tehnice astfel încît proiectul să nu fie ciuntit sau să nu devină indescifrabil. Pentru asta, aş fi avut nevoie de o echipă întreagă de tehnicieni, care să poată realiza aşa cum îmi doream proiectele. Mi s-a spus „sînteţi în România“ şi am înţeles, nu e prima oară cînd mă lovesc de aşa ceva. Poate chiar înainte de aceste reacţii interne a fost tocmai limitarea bugetului, lucru ce a făcut ca proiectul să nu aibă materialele în care îl concepusem, nici întinderea pe care o doream. El nu a mai reuşit astfel să schimbe integral spaţiul vast al unei staţii de metrou. Au rămas doar nişte semnale, nişte impulsuri care pot fi descoperite cu oarecare dificultate. Pînă la urmă, proiectul a devenit un fel de *work in progress* pentru că, neputîndu-se lucra decît noaptea, lucrurile au apărut treptat, într-un timp limitat. Imaginile se încheagă cu greu şi apar ca într-un *puzzle*. Dacă ai răbdare să duci imaginea pînă la capăt, te bucuri, dacă nu, rămîn nişte semnale insesizabile.

Proiectul de la metrou e unul interdisciplinar

Dvs., care aveţi încăpăţînarea unui artist profesionist, v-aţi angajat într-o acţiune artistică foarte importantă. Ce loc ocupă aceasta în portofoliul dvs.?

Nu e vorba de o acţiune strict artistică. Se pare că provocarea celor de la Teatrul Masca m-a condus în nişte zone pe care eu însămi le sondam. Am început asta în Siberia acum doi ani, am continuat la Moscova tot cu proiecte deschise, cu zone de interferenţă cu socialul, şi chiar am trecut la registre sociologice, adică am făcut chestionare, lucru pe care ni-l propusesem şi acum. Acest efort de a umaniza socialul a fost uriaş. M-am luptat, am avut sentimentul că rămîn în zona artistică, dar mi-am dat seama că nu se poate, că trebuie clar să am atingeri şi cu alte domenii, în special cu tipurile de reacţii psihologice. În interacţiune cu aceste atitudini, spaţiul devine altul. Chiar şi proiectul de acum, de la metroul din Bucureşti, a devenit un proiect inter-disciplinar, cu multe subsoluri care vor fi descoperite în acea cărticică pe care îmi doresc foarte mult să o public. Mai ales pentru că sînt atîtea registre şi planuri, gîndurile tind să se ducă în foarte multe direcţii şi trebuie să existe cineva care să le cuprindă pe toate.

A consemnat
Viorica BUICĂ

Muzică

Evenimente muzicale cu şi pentru tineri

ANCA FLOREA

Selecţia „Eurovision Young Musicians“

Poate hazardul, poate începutul primăverii a făcut ca în aceste zile să se desfăşoare cîteva evenimente muzicale cu şi pentru tineri, care au atras atenţia melomanilor şi specialiştilor deopotrivă, dovedind totodată atenţia acordată atît promovării viitoarei generaţii de interpreţi, cît şi formării publicului „de mîine“.

Astfel, TVR Cultural a organizat, în colaborare cu studiourile teritoriale din Cluj, Timişoara, Iaşi, Craiova, dar şi cu Fundaţia „Remember Enescu“, selecţia pentru „Eurovision Young Musicians“ (a cărei gală finală va avea loc pe 27 mai la Lucerna), manifestare de tradiţie, la care România va fi prezentă acum, pentru a doua oară, după calificarea violonistului Cristian Fătu în finala din 2002 desfăşurată la Berlin. Dacă această competiţie destinată muzicienilor cu vîrste între 15-19 ani a debutat în 1982 sub egida Uniunii Europene Radio, succesul repurtat în întreaga lume a determinat, în 1985, iniţierea unui concurs pentru tinerii balerini, programat alternativ cu „întrecerea“ micilor-mari muzicieni, anul 2003 aducînd României un prestigios loc III ocupat de solistul Operei Naţionale din Bucureşti, talentatul Ovidiu Matei Iancu. De această dată, selecţia la nivel naţional (care a coincis cu lansarea noii grile a TVR Cultural, incluzînd zone extrem de diverse şi interesante din domeniul artelor, literaturii, filmului, dar şi dialoguri despre cultură, *kitsch*, IT etc.), a adus pe podium 20 de instrumentişti din marile oraşe ale ţării, evoluţia celor consideraţi cei mai buni fiind apoi prezentată în direct tocmai pentru ca melomanii să-i poată asculta „pe viu“, comparînd preferinţele lor cu opţiunea juriului. Personalităţi de incontestabilă valoare – Valentin Gheorghiu, Ştefan Gheorghiu, Aurelian Octav Popa, Iancu Văduva, Ion Ivan Roncea, Dan Voiculescu, Dan Joiţoiu, Viorel Cosma, Mihaela Tomescu, Nicolae Costin, precum şi Daniela Zeca Buzura, directorul TVR Cultural, Adriana Rogovski şi Veronica Zbarcea – au ascultat toţi participanţii (care ar fi fost de aşteptat să fie mai numeroşi, dar, din varii motive, prea puţini au aflat despre această competiţie, deşi invitaţia a fost lansată, din timp, tuturor şcolilor şi liceelor de profil din ţară), oprindu-se la cei care, în 14 martie, au cîntat cu emoţie în studioul TVR, în faţa unui public extrem de numeros, alcătuit din toţi telespectatorii iubitori de muzică. Cîştigător a fost desemnat violoncelistul Octavian Alin Lup, elev la Liceul de Muzică „Sigismund Toduţă“ din Cluj, apreciat nu doar pentru tehnica sa performantă, ci mai ales pentru expresivitatea şi înţelegerea stilistică, pentru investirea emoţională ce trădează o sensibilitate aparte. Astfel, el va reprezenta România la Lucerna, unde se vor întîlni tineri din întreaga Europă, finala urmînd să fie transmisă în direct în peste 20 de ţări – un dar superb, dar şi o răspundere deosebită pentru interpret care, pe 25 martie, va împlini 17 ani. Să sperăm că vom avea prilejul să-l aplaudăm printre laureaţii care vor cînta în compania Orchestrei Simfonice din Lucerna, sub bagheta dirijorului Christian Arming.

Gala tinerelor talente

După doar cîteva zile, pe 19 martie, marcînd ziua de naştere a pianistului Dinu Lipatti, Liceul bucureştean, care poartă numele celebrului nostru artist, a organizat cea de a X-a Gală a tinerelor talente, rezervată, nu întîmplător, pianiştilor. De această dată, în acea zi încărcată de semnificaţii, au evoluat elevi din clasele VII-X, printre care s-au aflat nume deja binecunoscute în viaţa noastră muzicală – Cristiana Mihart, Adriana Sarău, Livia Tudor, Mihai Ritivoiu, Alexandru Răileanu ş.a. –, pentru ca, în dimineaţa următoare, să ascultăm elevii din „clasele mari“, propunînd un program destul de variat în plan stilistic, Chopin rămînînd însă compozitorul preferat al adolescenţilor. Fiecare dintre cei 13 solişti a etalat o tehnică sigură, adesea spectaculoasă, diferenţiindu-se însă sub aspect expresiv şi coloristic. Sînziana Alexandru (prof. Ligia Pop), pe care am avut prilejul să o ascultăm, anterior, în numeroase recitaluri, a abordat cu sensibilitate **Scarbo** de Ravel, Alexandru Burcă (prof. Marcela Nistor) a etalat un sunet percutant, incisiv, o „mecanică“ bine pusă la punct (în opusuri de Scarlatti şi Chopin), care va căpăta un plus de valoare dacă va fi dublată de o varietate stilistică. Colegul său de clasă, Georgian Ion, a adus strălucire, densitate şi claritate în dificila parte a III-a din **Sonata nr. 7** de Prokofiev, rezolvată foarte aproape de spiritul atît de special al partiturii; interesantă a fost comparaţia (involuntară) cu maniera mult mai plată în care Constantin Basica (prof. Marta Paladi) a cîntat prima parte din aceeaşi lucrare, în care structurile acordice ar trebui să capete un plus de fluenţă şi anvergură. Veronica Lupan (prof. Gabriela Tamaş) a abordat **Sarabanda** din **Suita op.10** de Enescu destul de „cuminte“, dar cu intenţii expresive lăudabile, asemeni Crinei Mihalache (prof. Magda Stănescu) în **Sonata** beethoveniană, pentru ca, apoi, Olga Popa (prof. Stela Avesalon) să cînte (cam) pe aceleaşi coordonate o secvenţă de Schumann. **Studiul op. 39 nr. 8** de Rachmaninov a încîntat însă în interpretarea conferită de Ana Maria Biaciu (prof. Florian Nemeş), asemeni Mădălinei Chiriac (prof. Adriana Pop), care, în special în **Sonata a IV-a** de Silvestri, s-a remarcat prin tuşeul rotund şi construcţia echilibrată a discursului sonor, calităţi pe care le-am apreciat de altfel şi la Florentina Drăghici (prof. Lucia Teodorescu), sensibilă şi logică în **Fantezia op. 49** de Chopin (în special în secţiunea secundă). După parcurgerea destul de ciudată a **Dansului piticilor** de Liszt, în varianta mult prea lentă şi lipsită de nerv a lui Vlad Pipie (prof. Elena Dumitrescu), **Variaţiunile pe o temă de Schumann** de Brahms au adus o anume atmosferă de meditaţie în cîntul Oanei Popescu (prof. Gabriela Tămaş), deşi am fi dorit o reliefare mai pregnantă a temei şi o diferenţiere reală a variaţiunilor. A fost o binevenită prezentare a tinerilor pianişti care, în curînd, vor bate la porţile Academiei Naţionale de Muzică – şi, tocmai de aceea, în sală s-au aflat numeroşi profesori universitari, alături de foşti dascăli cu nume sonore, care urmăresc cu consecvenţă evoluţia participanţilor. Muncind enorm, visînd la o carieră strălucitoare, vor deveni – sau nu – solişti de reală importanţă ai generaţiei „de mîine“.

O generaţie căreia Teatrul Naţional de Operetă „Ion Dacian“ îi acordă, de asemenea, o atenţie specială, preocupat să formeze un public iubitor de muzică, de spectacol.

Mirajul operei pentru copii

Copiilor li se oferă posibilitatea de a descoperi mirajul operei prin intermediul producţiilor incluse în stagiunea permanentă dedicată lor, incluzînd titluri de mare atractivitate, cărora, de curînd, li s-a adăugat şi **Pic, Pac, Poc – detectivi în ţara poveştilor**, o premieră absolută, datorată compozitorului Lucian Vlădescu şi libretistului George Popovici, o lucrare bine gîndită, cu personaje simpatice şi credibile, cu o „acţiune“ de basm adaptată copiilor mileniului III, cu o muzică plăcută, cu impact imediat, captînd astfel atenţia micilor spectatori încă din prima clipă. Succesul se datorează în mare măsură regiei imaginate de Constanţa Cîmpeanu, excelenta artistă a teatrului, care, de mulţi ani, s-a dedicat montărilor în care regăsim ceva din farmecul său personal, din verva personajelor întrupate cîndva. Beneficiind de o echipă tînără şi talentată, dar şi de scenografia Dianei Ioan şi de coregrafia Andreei Toma, tinereţea spirituală a regizoarei îşi pune amprenta în mod fericit asupra fiecărei creaţii, construind personaje cu identitate bine definită, fără „îngroşări“, apelînd la elemente decupate din cotidian, realizînd un întreg artistic demn de toată lauda. Şi cea mai bună confirmare în acest sens a venit din partea copiilor din clasele primare, care, timp de mai bine de o oră, au urmărit fascinaţi spectacolul, implicîndu-se adesea în dialogul cu artiştii, răspunzînd cu promptitudine „provocărilor“ acestora; este o adevărată performanţă să reuşeşti să captezi atenţia unor puşti, să-i determini să uite de hîrjoneli pentru a asculta, într-o linişte incredibilă, tot ce se petrece pe scenă (spre deosebire de copiii din clasele gimnaziale, pentru care prezenţa la spectacolele de vineri seara devine, în general, doar un pretext pentru a ronţăi *snacks*-uri, vorbind, rîzînd, alergînd de colo-colo, în ciuda intervenţiilor disperate ale profesorilor). La rîndul lor, interpreţii merită toate laudele pentru efortul şi talentul cu care s-au „jucat“ extrem de serios, convingîndu-i pe cei mici că sînt, cu adevărat, Pac (Cornel Todea), Poc (Răzvan Rusu), Pic (Iuliana Costiniu), Moş Cadou sau Ursuleţul Mormăilă (Valentino Tiron), Împăratul (Cristian Caraman), Ducele de Vorbă (Cristinel Coman), Paznicul Mitică şi Nea Bidinea (George Niculescu), Dna Cloanţa (Camelia Mocanu), Trăsnetul (Cosette Marinescu), Zmeul (Viorel Ciurdea), Luşa Viţeluşa (Ileana Lenghel), Mişu-Ţole, motanul pe role (Lorendi Rădulescu – vocea înregistrată fiind însă a lui Cătălin Petrescu) sau Puf şi Ciuf (Dana Nichifor şi Gabriela Tudorache), precum şi cei „şapte vopsici“ sau cele patru „mîţe“. Se cuvine remarcat faptul că multe dintre personaje au fost întrupate de către corişti, care astfel au convins că pot fi distribuiţi şi în roluri solistice. Desigur, secvenţele muzicale sînt înregistrate, interpreţii făcînd *play-back* tocmai pentru ca mişcarea solicitantă să nu afecteze calitatea demersului vocal. Culori vii, bună dispoziţie, umor inteligent şi mult talent scenic reprezintă „ingredientele“ acestui spectacol reuşit, destinat celor mai mici spectatori – un „pariu“ cîştigat, din nou, de conducerea şi ansamblul Teatrului de Operetă, pentru care (şi) acest segment de public reprezintă o prioritate.

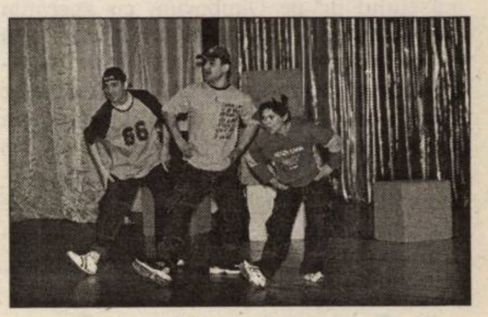

Pic pac poc

profil

LA LETTRE
1
Wallonie
Bruxelles
Roumanie
Bulgarie
Moldavie
La Délégation Wallonie-Bruxelles à Bucarest
Une présence francophone dans le Sud-Est européen

La Lettre, publicaţie a comunităţii franceze din Belgia şi din regiunea valonă pentru România, editată de Delegaţia Valonia-Bruxelles la Bucureşti. Apare în limbile franceză şi română. Tiraj: 2.000 de exemplare. Editor responsabil: Olivier Gillet. 18 pagini color, pe hîrtie lucioasă, cu o grafică de foarte bună calitate. Primul număr – pe care-l prezentăm în cele ce urmează – a apărut în decembrie 2003: „Primul an s-a încheiat, este timpul acum să descriem realizările“, citim în finalul textului introductiv **S-a încheiat un an**, semnat **Delegaţia**. Sumarul propriu-zis debutează cu un text de prezentare a Belgiei, a Regiunii Valone şi a comunităţii franceze, urmat de materiale privind acordurile bilaterale ale Belgiei cu România, Bulgaria şi Republica Moldova, inaugurarea Delegaţiei (la 25 octombrie 2002), Săptămîna Francofoniei 2000 (despre teatru şi cinema), Festivalul Cinema-ului european şi Ziua Europei la Bucureşti, colaborarea belgiano-română în plan literar, ştiinţific, economic şi comercial, „reţeaua balcanică“ a comunităţii franceze din Belgia, comunitatea franceză din Bulgaria ş.a. În paginile 9-10 ale publicaţiei poate fi citit un interviu – realizat de Sonia Martinetto, lector la Noua Universitate Bulgară din Sofia – avîndu-l ca protagonist pe Rudi Barnet, expert în domeniul audiovizualului pe lîngă Ministerul Comunităţii franceze din Belgia.

de ici, de colo

Contrafort
Revista tinerilor scriitori din Republica Moldova
Apare lunar la Chişinău
48 pagini - 2 lei R. Moldova/10 000 lei România

Ca de obicei, multe lucruri de consemnat şi în numărul 1-2 al revistei basarabene **Contrafort**. Continuă ancheta dedicată revistelor de cultură (**Revistele de cultură şi libertatea de expresie**) la care răspund acum Vasile Dan (**Arca**), Ion Bogdan Lefter (**Observator cultural**), Constantin Cheianu (redactor-şef al suplimentului cultural al ziarului **Jurnal de Chişinău**), Nicolae Marinescu (**Mozaicul**), Alin Cristea (**revist@**). Articolul de fond al lui Vitalie Ciobanu şi comentariul său de carte, **Justiţia memoriei. Vladimir Bukovski la Sighet**, pornesc de la volumul **Bukovski la Sighet** editat de Fundaţia Academia Civică şi sînt „completate“ de interviul din ultima pagină cu istoricul francez Stéphane Courtois, autorul **Cărţii negre a comunismului** (**„Totalitarismul este un sistem politic extrem de logic, chiar dacă ţine de un delir logic“** – preluat după **Livres hebdo** din 9 ianuarie 2004, trad. de Emilian Galaicu-Păun). Foarte amplu este interviul realizat de Vasile Gârneţ cu criticul literar Mircea A. Diaconu (**„A fi intelectual înseamnă a avea principii, stil, caracter**), întrebările şi comentariile intervievatorului fiind la fel de interesante ca şi răspunsurile intervievatului. În pagina 6 a revistei este publicat Memoriul PEN Clubului din Republica Moldova (publicat în urmă cu cîteva săptămîni şi în **Observator cultural**), însoţit de un mesaj de solidarizare din partea PEN Centrul Român, semnat de preşedinta acestuia, Ana Blandiana, iar în paginile 22-23 este reprodus Programul de granturi de creaţie în domeniul artelor interpretative pe 2004 al Fundaţiei Soros din Moldova, Direcţia Artă şi Cultură. Eseuri sobre şi comentarii aplicate pe marginea unor apariţii editoriale recente reţin suplimentar atenţia. Surpriza (plăcută) a acestui număr este proza lui Vitalie Ciobanu (**Ilona şi împărăţia**, p. 16-17). Auzisem ceva despre faptul că autorul – prezent în ultimul deceniu mai ales ca eseist de atitudine şi critic literar – lucrează la o carte de proză (unele declaraţii în acest sens fuseseră făcute chiar de către Vitalie Ciobanu, cu ocazia unor interviuri). Textul de faţă, probabil un fragment de roman istorico-biografic despre „estul Sălbatic“ basarabean, promite mult. Aşteptăm „confirmările“ ulterioare.

InfoBrit
InBrief e-newsletter
Lansarea noului British Council – Iaşi
BRITISH COUNCIL
70TH ANNIVERSARY 1934 – 2004

În numărul pe ianuarie-martie 2004 al revistei British Council România – **Info*Brit*** – este sărbătorită împlinirea a 70 de ani de la înfiinţarea British Council. Citām – în acest sens – un fragment din editorialul directoarei de marketing şi comunicare Gabriela Masacci: „British Council a apărut în 1934 ca răspuns la propaganda fascistă. Inspirat, nu a replicat tot în limba «propagandeză», ci prin mesaje credibile ale libertăţii de expresie, ale democraţiei şi ale valorilor de educaţie şi de creativitate culturală. A fost îndrăgit încă de atunci, căutat, susţinut, apărat. Adesea ameninţat, criticat, nu de puţine ori persiflat. A străbătut straturi dintre cele mai diverse ale istoriei – război de tranşee şi război rece, colaps şi *boom* economic, comunism şi tranziţie, revoluţie culturală *flower power*, cosmos şi *cyberspace*. Cred că a străbătut drumul mereu în picioare pentru că şi-a ţinut firea – adică miezul său de integritate – şi s-a adaptat la timpul mişcător. Nu a lucrat solitar şi atoateştiutor, ci împreună cu parteneri din 110 ţări“.

Din cuprinsul acestui număr menţionăm: **Un spaţiu al secolului XXI – lansarea noului British Council Iaşi**, un material despre Festivalul Filmului Britanic, un interviu cu Alexandru Lăzescu, preşedintele Romania Gateway (**Omul şi tehnologia**), prezentări ale Forumului britanico-sud-est-european şi ale seminarului **Noi dezvoltări în oferirea serviciilor publice**, o relatare despre reuniunea anuală a profesioniştilor limbii engleze: conferinţa RATE-AGM desfăşurată la Timişoara, un reportaj despre videoseratele literare **Animating Literature** organizate de British Council, *flash*-uri informative de tot felul...

Dezvăluiri: Maternitatea groazei
FLACĂRA
Reportaj
Singur printre criminali
Arca lu' Nae
EFECTUL TEO
Vip
Dream
Dorina Chiriac
Radu Anton Roman

În sumarul plăcut şi generos pe care-l oferă cititorilor numărul 3/2004 al revistei **Flacăra**, reportajele deţin, ca de obicei, un rol special. Unul dintre ele, realizat de Liliana Petruş, înregistrează viaţa dură a gardienilor şi supraveghetorilor din penitenciarele româneşti (**Boli şi decese premature din cauza serviciului**). Altul – nu mai puţin impresionant –, realizat de Tudor Călin Zarojanu, se intitulează **Viaţa underground** şi prezintă, fără cosmetizări, condiţiile de muncă ale lucrătorilor de „sub pămînt“ ai Metrorex, aşa-numiţii „mineri de Bucureşti“ („Tarkovski era mic copil! – iată la ce concluzie am ajuns după o jumătate de noapte petrecută în burta metroului. Iar neorealiştii – personificarea optimismului deşănţat“, notează autorul la un moment dat). Merită consemnate – de asemenea – documentarele despre Sofia Ionescu, prima femeie din lume care a practicat neurochirurgia, şi despre Victoria Garbi, prima româncă posesoare de carnet de conducere de toate gradele şi prima conducătoare de TIR din România. În paginile 60-63 poate fi citit un bun interviu realizat cu preşedintele PNL şi candidatul la preşedinţie Theodor Stolojan (**„România are nevoie de un preşedinte care să ia în serios atribuţiile funcţiei!“**). Un alt tip de interviu este cel cu „bucătarul de serviciu“ al PRO TV, Radu Anton Roman; reţinem acest fragment „memorialistic“ pitoresc despre G. Călinescu: „eram copil cînd tata m-a dus la Călinescu acasă şi Călinescu se juca pe podea cu piesele de şah şi mici bibelouri de prin casă «de-a bătălia de la Waterloo». Mi-a strigat: «stai! Tu eşti Blucher, ai venit prea devreme sau prea tîrziu», nu mai ştiu exact! Eram emoţionat, curgea apa de pe mine... Călinescu mi-a explicat apoi de ce a pierdut Napoleon bătălia de la Waterloo. Avea o voce inconfundabilă şi antipatică în acelaşi timp, multă vreme nu i-am putut citi romanele din cauză că le citeam cu vocea lui“...

Merită, apoi, amintit şi „portretul“ tinerei actriţe Dorina Chiriac, interpretă – de curînd – a rolului pinguinului Apolodor în spectacolul Adei Milea. Dar şi „trăsnitul“ interviu pe care Gia Iova i-l ia realizatoarei de emisiuni TV de divertisment Teo Trandafir (**Efectul Teo**), din care cităm o mostră sugestivă: „În cazul meu, umorul compensează prostia periodică. Eu sînt proastă periodic, jur. Mă trezesc de dimineaţă, mă spăl pe mînuţi, pă faţă şi-mi dau seama că sînt tîmpită. N-am cum să mă lupt cu chestia asta. Cînd vezi că eşti tîmpit rău de tot, da' rău de tot, şi în capul tău totul este alb, o dai pe umor. Şi te arunci cu capul înainte“. Acum înţelegem ceva mai bine dedesubturile ironice al unor afirmaţii abracadabrante de genul: „Adrian Copilul Minune este o persoană minunată din toate punctele de vedere“ sau „Nicoleta Luciu e pură din toate punctele de vedere“, formulate de aceeaşi Teo...

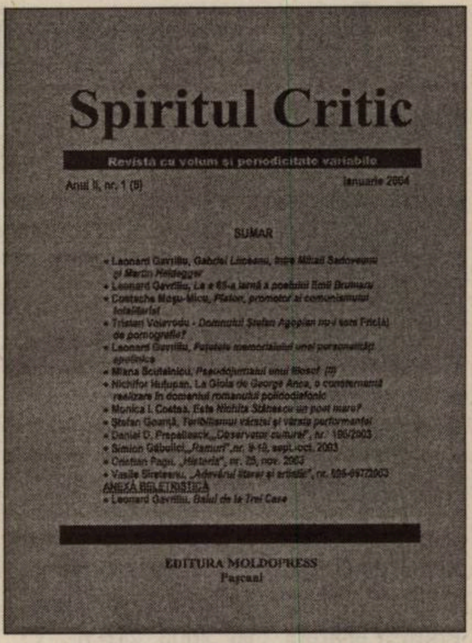

Revista „cu periodicitate variabilă“ şi denumire maioresciană, **Spiritul Critic** din Paşcani ne-a lăsat la lectură impresii „amestecate“. Nu ştim mare lucru despre activitatea de pînă acum a acestei publicaţii de 64 de pagini pe format mic, avîndu-l ca director fondator pe Leonard Gavriliu (după toate aparenţele, nu e vorba de acelaşi autor care semna în paginile **Săptămînii** barbisto-vadimiste) şi ca director editor pe Cătălin Cojocaru. Nici numele celorlalţi semnatari nu ne sînt cunoscute. Cuprinsul numărului 5 (ianuarie 2000) o situează însă într-un „răspăr“ decis faţă de valorile „canonice“, lucru mai puţin obişnuit – să recunoaştem... – în cazul revistelor de provincie. Textele sînt polemice, destul de bine scrise, incitante, chiar dacă uneori ceva sună strident. Textul introductiv, **Gabriel Liiceanu, între Mihail Sadoveanu şi Martin Heidegger**, rostit de Leonard Gavriliu la „Zilele Mihail Sadoveanu“, ediţia a XXXII-a, Paşcani, 4-5-6 noiembrie 2003, combate unele afirmaţii ale lui Gabriel Liiceanu din **Uşa interzisă**. Taxîndu-l printr-o afirmaţie cam „tare“ drept „apologet al unui filozof german care a bătut palma cu un regim nu numai de lichele, ci şi de criminali“ (filozoful în cauză este – evident – Martin Heidegger), autorul tinde să justifice, în contrapartidă, adeziunea comunistă a lui Sadoveanu, cu argumente aiuritoare de genul: „Ralierea sa la regimul socialist, instaurat în 1945, nu a fost decît consecinţa ralierii sale statornice la cauza celor mulţi şi obidiţi. [...] Este cea mai clară dovadă de rectitudine morală, de conştiinţă înaltă. Ar fi fost cu neputinţă ca acest colos al literelor româneşti să nu fie onorat, pe bună dreptate, şi de comunişti, inclusiv cu demnităţi în stat şi cu titlul de Erou al Muncii Socialiste, titlu acordat în 1955, cînd împlinea vîrsta de 75 de ani. La 80 de ani avea să obţină cea mai înaltă distincţie de la Est de Cortina de Fier: Premiul Internaţional Lenin“... Curat consacrare! Mai interesant este comentariul despre **Uşa interzisă**, semnat de Miana Scutelnicu (**Pseudojurnalul unui filozof**). Acelaşi Leonard Gavriliu semnează în cadrul unei rubrici cu un titlu amintind un volum al lui Pompiliu Marcea (**Lecturi fidele**, „în răspăr“ cu „lecturile infidele“ ale lui Nicolae Manolescu...), elogiind o carte de memorialistică a venerabilului Constantin Ciopraga (apreciat bombastic drept „personalitate solară, apolinică“). La rubrica **Punct de ochire**, Tristan Voievodu (?) semnează o „radere“ a romanului **Fric** de Ştefan Agopian, care se încheie cu consideraţiuni de genul: „literatură pornografică de cea mai joasă speţă [...] autorul, un corifeu al neruşinării [...]. Literatură contrară bunelor moravuri, pe care le ultragiază cu cinism. O literatură genitalofilă situată net sub nivelul aceleia scrise de Pitigrilli. Subliteratură!“. Oricîte scăderi ar avea cartea lui Agopian, calificativele – cam... bizare – nu se justifică. De luat în considerare ni s-a părut a fi – în schimb – textul polemic semnat de prof. Monica I. Costea (**Este Nichita Stănescu un poet mare?**).

Revista presei culturale – amplă, acidă şi la obiect –, ca şi textul lui Leonard Gavriliu **La a 65-a iarnă a poetului Emil Brumaru**, merită, de asemenea, o menţiune pozitivă. La fel curajul **Spiritului critic** de a pune în discuţie, fără complexe, „monştri sacri“. Revista paşcană e vie, agresivă şi, chiar dacă uneori mai „deraiază“, reprezintă o pată de culoare într-o lume destul de cenuşie. Nu e chiar puţin lucru...

Un roman de David Lodge în trei lecturi

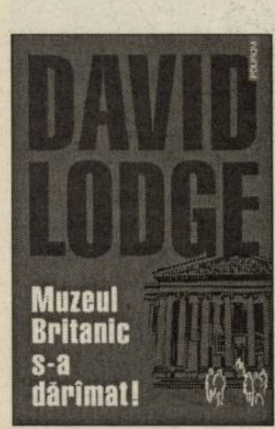

David LODGE

Muzeul Britanic s-a dărîmat!

Traducere şi note de Radu Pavel Gheo,
Editura Polirom, Iaşi, 2003, 216 p.

Paradigma inadaptării

Prima carte a lui Lodge (1965) apare acum şi în limba română, fiind precedată pe piaţa românească de mult mai cunoscuta trilogie *academică* formată din **Schimb de dame** (**Changing Places**, 1975), **Ce mică-i lumea!** (**Small World**, 1984) şi **Meserie!** (**Nice Work**, 1988).

Romanul academic (*the campus novel*) ia amploare în anii '50, în timpul afirmării şi consacrării tinerilor furioşi. Kingsley Amis este „capul de listă", lui urmîndu-i Lodge, Malcom Bradbury, Julian Barnes, Martin Amis şi ceilalţi. Dar şi înainte de autorul lui **Lucky Jim**, romanul britanic îşi găsise deja o vocaţie „universitară" prin A. Huxley sau C.P. Snow.

O zi din viaţa unui doctorand britanic înseamnă o zi în preajma Muzeului Britanic. Adam Appleby (25 de ani, căsătorit, 3 copii) adună material pentru o teză al cărei subiect s-a schimbat de-a lungul timpului, astfel încît de la **Limbaj şi ideologie în proza modernă** ajunsese la **Structura propoziţiilor dezvoltate în trei romane englezeşti moderne**. E drept, Adam nu ştie care anume trei romane. În funcţie de capriciile comisiilor de examinare prin faţa cărora trecuse, Adam a devenit, dintr-un cercetător prolix, victima unei oportunităţi, adaptîndu-şi subiectul tezei în consecinţă. Oricum, e ceva diferit faţă de **Instalaţiile sanitare în literatura epocii victoriene** a colegului-prieten Camel sau de **Influenţele *Kama Sutra* asupra literaturii contemporane**, subiectul unui indian. Deşi are în mod manifest o structură joyceană, romanul **Muzeul Britanic s-a dărîmat!** probează o unitate clasică: acţiunea se desfăşoară într-o singură zi, este unitară (sigur că da!), iar locul este o Londră emblemată de Muzeul Britanic (6 milioane de volume).

Adam Appleby, de confesiune catolică, urmăreşte prin Londra manuscrisele unui scriitor catolic de rang inferior, *son violon d'Ingre*. Dar cea mai mare preocupaţiune a sa o constituie interzicerea anticoncepţionalelor de către Vatican; el şi Barbara, femeia alături de care este la bine şi la rău, nesilit de nimeni, joacă „Ruleta Vaticanului". Adam este terorizat toată ziua (tot romanul) de gîndul naşterii unui al patrulea copil. O sursă a umorului este confuzia: preotul Finbar, pe o ceaţă devastatoare, îl găseşte pe Adam Appleby (ce ciudat, ce bizar, ce coincidenţă!) intrînd într-un *sex-shop*. Şi părintele crede că au intrat într-o farmacie. Şi atunci, el ţine o mică predică-replică, vituperînd în contra asasinilor care vînd anticoncepţionale. *Quiproquo*-ul îl aduce pe Adam în faţa conducătorului Departamentului de engleză, Profesorul Howells, pentru o slujbă. Dar, fatalmente, Adam a fost confundat de Şef cu colegul Camel, adevăratul autor al proiectului despre „canalizarea în secolul al XIX-lea sau aşa ceva". Slujba, acordată din considerente umanitare (un cap de familie cu vreo patru copii...) – credea Adam –, îl viza de fapt pe Camel, considerat o „minte sclipitoare", ceea ce demonstrează categoric funcţionarea meritocraţiei în lumea universitară.

Cuvîntul înainte al autorului, scris ulterior primei ediţii (1965), explică tezele romanului, dar şi scriiturile (parodiate) care îşi dau întîlnire în aceste pagini. Un loc special îl are în romanele lui Lodge Henry James; prezent încă din primul său roman, printr-o „complexitate sintactică, metafore extinse şi diversitate elegantă", într-o discuţie la o ceaşcă de ceai, James este un punct de rezistenţă în **Schimb de dame**, roman al schimbului cultural şi al competiţiei dintre Lumea Nouă (profesorul Morris Zapp) şi Europa (Philip Swallow).

Spaţiul de primire al literaturii române ridică problematica unui roman academic românesc. Integral, un roman universitar nu există, dar cititorul de literatură română poate găsi crochiuri sau fragmente în diferite locuri. Unul dintre romanele cu subiect universitar (printre altele) este **Bietul Ioanide**. Gonzalv Ionescu este un aspirant veşnic la catedra de geografie a lui Conţescu, protagonistul unei comedii a morţii (Nicolae Manolescu), cel care cade grav bolnav pentru a se ridica miraculos, înşelîndu-şi sfîrşitul. Gonzalv Ionescu este autorul studiilor în reviste obscure, cu o circulaţie confidenţială, confin lui Swallow. Panait Sufleţel, specialist în Antichitate, îşi are un corespondent în ramolismentul lui Arthur Kingfisher, o somitate din **Ce mică-i lumea**. Dar asemănările se opresc la suprafaţă, Sufleţel şi Gonzalv Ionescu aparţinînd schemei romanţului, pe baza căreia este realizat romanul lui G. Călinescu.

Personajele inadaptate din romanele lui Lodge au fost comparate, nejustificat, de Alexandru Călinescu (în **Dilema** Nr. 522) cu cele ale lui Anton Holban – pentru a se ilustra schimbarea de paradigmă a „inadaptării". Dincolo de ambivalenţa şi duplicitatea unui concept precum cel de *inadaptare*, cu o circulaţie chiar didacticistă în critica noastră, comparaţia nu se susţine, intrînd două culturi destul de diferite în competiţie... Altfel, dacă am face o comparaţie cu acest autor, nu mă pot gîndi decît la „inautenticul" Holban din **Parada dascălilor**, o galerie de portrete ale unor profesori de... liceu, mai puţin un roman.

Alte referinţe posibile, de genul **Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război** sau, de ce nu, **Luntrea lui Charon**, oferă şi ele o identitate de suprafaţă cu lumea universitară din romanele lui David Lodge, suficientă pentru a-i asigura o minimă primire. Ori de cîte ori vom încerca să mergem mai departe, personajele lui Lodge îşi găsesc viaţa şi candoarea în lumea reală academică – mă grăbesc să spun: nelocalizabilă istoric sau geografic–, şi mai puţin în posibilele lor corespondenţe literare (româneşti).

Dan GULEA

Subterfugii postmoderne

Romanul **Muzeul Britanic s-a dărîmat!** este cel de-al şaselea volum publicat la Editura Polirom în seria David Lodge. Apărută în Anglia în 1965, cartea prelucrează o problemă reală a societăţii catolice, şi anume interdicţia folosirii metodelor contraceptive de către cuplurile de tineri căsătoriţi. Totuşi, neatractivă la origine, ideea este extraordinar de bine integrată celeilalte teme, literare, de parodiere postmodernă a unor scriitori al căror stil a devenit deja un clişeu (Kafka, Woolf, D.H. Lawrence, Joyce ş.a.).

„Este evident că parodiile îi creează o problemă suplimentară cititorului de altă limbă decît engleza, ca să nu mai vorbesc de traducătorul meu. Oricît de talentat ar fi în transpunerea stilurilor variabile existente în roman, probabilitatea ca modelele literare din care derivă aceste stiluri să poată fie recunoscute cu uşurinţă de cititorii români este una redusă – exceptînd cîteva (foarte puţine) cazuri", scrie Lodge în **Cuvîntul înainte**.

Însă, avînd indicaţiile de lectură, farmecul textului nu se schimbă. Pasajele de parodie sînt atît de bine integrate în roman, încît intertextualitatea nici nu se simte, scriitura nu are nici o fantă. Chiar şi atunci cînd numele de Adam se transformă în enigmaticul kafkian A., autenticitatea personajului şi a întîmplărilor sale se păstrează.

Lodge îşi scrie romanul premeditat, urmărind cu atenţie exploatarea subiectelor, evoluţia şi destinul personajelor, descrierea decorului: „Atunci cînd mi-am căutat personajul – sau perechea de personaje – şi decorul în care să exploatez subiectul, am preluat o idee pe care mi-o notasem accidental într-un carneţel cu cîtva timp înainte, cea a unui roman comic", şi anume despre un tînăr doctorand în literatura engleză (care studiază structura propoziţiilor dezvoltate în trei romane moderne), căsătorit, cu trei copii, cu venituri insuficiente pentru a-l întreţine şi pe al patrulea.

Adam este un romantic întîrziat, visează cu ochii deschişi, îşi provoacă întîmplări picareşti, are halucinaţii şi angoase centrate pe decizia Vaticanului în privinţa legalizării religioase a folosirii contraceptivelor. Toate evenimentele la care ia parte au origine literară, încît, la un moment dat, prietenul său Camel îl diagnostichează cu „o formă de nevroză cărturărească" din cauza căreia nu mai este în stare să facă diferenţa între viaţă şi literatură. „O, cum să nu! Sigur că pot", răspunde Adam. „În literatură se vorbeşte tot timpul despre cum faci sex, şi mai deloc despre cum faci copii. În viaţă lucrurile stau

---

Probleme ale migraţiei şi drepturile minorităţilor în Europa

Simpozion internaţional (29-30 martie 2004)

Transformarea din ultima treime a secolului XX a Europei, care de-a lungul timpului a reprezentat un continent al emigrării, a adus-o sub presiunea imigrării, fapt ce a reînviat interesul pentru tematica migraţiei.

Retrospectiva istorică asupra migraţiei germanilor spre România şi asupra repatrierii lor aproape în totalitate în Germania în perioada postbelică şi de după 1989, cu toate implicaţiile pentru ţara de origine şi cea de adopţie, va constitui una din principalele teme ale manifestării.

Simpozionul intenţionează, dincolo de larg raspîndita, dar puţin utila distincţie între migraţia benevolă şi cea forţată, să abordeze migraţia ca problemă socială şi culturală şi să o trateze ca pe un fenomen global în expansiune.

Luni 29 martie 2004

▮ 9.30-10.00 – Deschidere

Heidegert Hoesch, director, Goethe-Institut Bucureşti

conf. dr. Cristian Preda, decan al Facultăţii de Ştiinţe Politice, Universitatea Bucureşti

Cristina Gheorghe Tranca, şeful Misiunii din România a OIM

Soknan Han Jung, rezident coordonator UN

▮ 10.00-15.30 (cu pauză între 11.30-11.45)

Partea I: **Migraţia germanilor din România**

Moderator: conf. dr. Cristian Preda, decan al Facultăţii de Ştiinţe Politice, Universitatea Bucureşti

Prezentări:

Rolul şi locul minorităţii germane în istoria recentă a migraţiilor din România – Dana Diminescu, cercetător ataşat, Maison des Sciences de l'Homme, Paris, Franţa

Germanii din România, între imigrare şi emigrare. O perspectivă istorică – conf. dr. Ioan Bolovan, dr. Sorina Paula Bolovan, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, România

Vrem să rămînem ceea ce sîntem? Cîteva consideraţii teoretice asupra migraţiei, integrării şi incluziei luînd ca exemplu saşii din Transilvania – prof. dr. Georg Weber, Universitatea Münster, Germania

De la izvor la fluviu – Emigrarea minorităţii germane din România – dr. Renate Weber, Universitatea Münster, Germania

Consecinţele emigrării minorităţii germane din România în cadrul comunităţilor locale şi regionale – prof. dr. Rudolf Poledna, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, Romania

Dezbatere

▮ 15.00-18.00 (cu pauză între 16.30-16.45)

Partea II: **Strategii de gestionare a migraţiei** (masă rotundă)

Moderator: Cristina Gheorghe Tranca, şeful Misiunii Organizaţiei Internaţionale pentru Migraţie, Bucureşti

Prezentări:

Graniţele de stat, migraţia transnaţională şi dimensiunea estică a extinderii UE – dr. Marek Jerczynski, Institutul pentru Geografie şi Amenajarea Teritoriului, Academia Poloneză de Ştiinţe, Varşovia, Polonia

Migraţia ilegală la frontierele României, măsurile întreprinse de Poliţia Română pentru contracararea fenomenului – Aurel Neagu, România, chestor, Poliţia de Frontieră, Bucureşti

Integrarea socio-profesională a străinilor care au primit o formă de protecţie în România – Vasile Drăgoi, chestor, Ministerul de Interne, Oficiul pentru Refugiaţi, România

Migraţia de muncă şi impactul ei asupra societăţii – Ecaterina Buracec, specialist principal, Direcţia Principală Migraţia de Muncă şi Relaţii Externe din cadrul Departamentului Migraţiune, Republica Moldova

Formularea recentă a unei strategii naţionale coerente asupra migraţiei – Maurizio Busatti, şeful Misiunii Organizaţiei Internaţionale pentru Migraţie, Tirana, Albania

Abordarea ungară: politica migratoare a Ungariei şi potenţialul migrator al minorităţii ungare în

exact pe dos.“

Stilul lui Lodge este fascinant, pe cît de subtil şi de imprevizibil, pe atît de amuzant şi de spumos. Schimbările în tonalitate şi ritm narativ sînt extraordinar de bine manevrate şi integrate într-o scriitură ireproşabilă, care aminteşte mult de Salinger. Nararea urmăreşte un singur fir epic, nu au loc alternări de planuri (cum se întîmplă de obicei în operele postmoderne), este urmărită în principal aceeaşi voce, cea a lui Adam. La final însă, urmînd modelul lui Joyce din **Ulise**, este redat monologul lipsit de punctuaţie al soţiei personajului, Barbara, fragment mult mai realist în subiect decît toate întîmplările din acea zi.

Lodge atinge oarecum şi o problemă de teorie literară în acest ultim pasaj: „Adam visează întotdeauna aşa, care era chestia pe care mi-o zicea, un roman în care viaţa să ia forma literaturii, dacă ai mai auzit vreodată un lucru aşa de trăsnit, viaţa-i viaţă şi cărţile sînt cărţi şi, dacă ar fi femeie, n-ar mai fi nevoie să i se explice asta“. Delimitarea literaturii de viaţă constituie o obsesie pentru unii postmoderni, care îşi prelucrează scriitura în aşa fel încît să pară cît mai autentică, cît mai reală (de aceea autorul şi alege un subiect cotidian, de importanţă cunoscută).

Astfel, **Muzeul Britanic s-a dărîmat!** este, într-un fel, un titlu care induce în eroare, la fel ca şi motto-urile alese la începutul fiecărui capitol (încă un subterfugiu postmodern!). Muzeul – sau Sala de lectură – reprezintă, într-adevăr, un suprapersonaj a cărui prezenţă este simţită în fiecare moment al lecturii, însă romanul îşi expune, în modul cel mai comic cu putinţă, cele două subiecte ale sale, independente de cadrul propriu-zis.

Raluca CIOCHINĂ

Despre rigiditatea catolicismului

Cititorii români se bucură în ultima vreme de apariţiile mai noi ale scriitorului englez David Lodge, dar şi de lucrările mai vechi ale acestuia, mulţumită Editurii Polirom, iniţiatoarea unei serii de literatură universală.

David Lodge este una dintre figurile cele mai active şi prolifice ale literaturii engleze (are, de la debutul din 1961 şi pînă acum, mai mult de 30 de lucrări, romane şi studii literare), iar cărţile lui s-au bucurat întotdeauna de succes. Acest succes este explicabil. Romanele lui sînt amuzante, tematica vizează subiecte contemporane şi, de ce nu, se citesc uşor, captivînd. Puţini ştiu că Lodge a fost şi un scenarist apreciat (el a scris scenariul cunoscutului serial **The People Next Door**), iar unele dintre cărţile lui au fost şi ele ecranizate. Lodge a descoperit reţeta succesului, folosind această formulă în mai multe romane, riscînd să devină un tipar, o schemă care se repetă la nesfîrşit; doar acţiunile, personajele croşetate pe acest tipar sînt diferite.

Muzeul britanic s-a dărîmat nu face excepţie de la acest tipar. De fapt, este chiar originalul, matriţa. Apărut în 1965, este printre primele romane ale englezului (mai exact, al treilea) şi se poate considera că are, pînă la un anumit punct, conexiuni cu biografia autorului.

Pe scurt, subiectul romanului ar fi acesta: într-o dimineaţă de noiembrie, Adam Appleby se trezeşte în minusculul apartament, îngrijorat că soţia lui ar putea fi însărcinată. Probabilitatea aceasta nu ar provoca angoasă dacă tînara familie nu ar avea deja trei copii. Catolici „practicanţi“ („catolic, catolic, dar eşti practicant?“ – întrebare suspicioasă adresată cel mai des tinerilor catolici), ei nu pot apela la mijloacele contraceptive. Metodele rudimentare – calendarul, măsurarea temperaturii – sînt ironizate din primele pagini: „Se lansaseră în căsătorie cu cîteva idei vagi despre perioada sigură... Clare se născuse la nouă luni după nuntă. După aceea, Barbara consultase un medic catolic, iar acesta îi dăduse o formulă matematică simplă cu ajutorul căreia să-şi calculeze perioada sigură, formulă atît de simplă încît Dominic s-a născut la numai un an după Clare“ (p. 19).

Cu tot stresul, viaţa cotidiană îşi urmează cursul ei. Adam se duce la muzeu cu scuterul rablagit (moştenire de la socru!), înfruntînd o Londră ceţoasă, veşnic posomorîtă. Însă stresul permanent al unei noi naşteri îl împiedică să lucreze la teza de doctorat pe care o pregăteşte, şi personajul intră în tot soiul de încurcături.

Şi aventurile încep. Ziua îi rezervă numai surprize, de dimineaţă, de la anularea abonamentului, pînă seara, cînd scuterul ia foc, explodează, cu el pierzîndu-se şi preţiosul manuscris, singura realizare a zilei. Asupra întregii acţiuni (care se petrece în 24 de ore, fiind centrată într-un singur loc – Muzeul Britanic) planează preocuparea pentru normele rigide ale Bisericii în materie de sexualitate, frica de sarcină a lui Adam devenind nevrotică (urmăreşte rotunjimile nevestei, căutînd urmele unei sarcini etc.).

Preocuparea pentru inflexibilitatea catolicismului în ceea ce priveşte sexualitatea este chiar a autorului însuşi, care mărturiseşte: „asupra dogmei Bisericii romano-catolice referitoare la contracepţie[...] aveam un interes personal extrem de accentuat la vremea conceperii romanului, adică în 1964. Pe atunci, eram un lector universitar tînăr şi lipsit de bani, căsătorit, tată a doi copii mici, şi trăiam neîncetat cu teama că o să-l capăt pe al treilea. Soţia mea şi cu mine eram catolici practicanţi. [...] Pe vremea aceea, ne simţeam obligaţi să ne supunem interdicţiei oficiale impuse de biserică utilizării oricăror metode contraceptive artificiale“ (**Cuvînt înainte**).

Modul în care englezii îşi lasă condusă viaţa de religie, de convingeri inoculate, dar şi încercarea eliberării de aceste constrîngeri vor fi reluate mai tîrziu în **How far can you go?** (1980), volum conţinînd cea mai detaliată discuţie asupra catolicismului.

Revenind la **Muzeul Britanic...**, trebuie să remarcăm şi cîteva neajunsuri (a nu se citi reproş!). În primul rînd, romanul lui Lodge este un melanj, un *cocktail* din F. Kafka (labirinturile birocraţiei în încercarea de reînnoire a permisului la bibliotecă), D.H. Lawrence (simbolismul sexual al sălii de lectură), Virginia Woolf (Adam are senzaţia că a văzut-o în drum spre muzeu pe Clarissa Dalloway, o dată cu bătăile celebrului Big Ben), James Joyce, Joseph Conrad ş.a. Acţiunea este dublată constant de scene ce parodiază diverse teme şi motive din literatura engleză. Sînt prea multe modificări de tonalitate, de tehnică narativă, care fac lectura dificilă unui lector neavizat, lucru pe care îl recunoaşte şi Lodge: „Este evident că parodiile îi creează o problemă cititorului de altă limbă decît engleza [...] probabilitatea ca modelele literare să fie recunoscute cu uşurinţă de cititorii români este una redusă“. Aşadar, explicaţiile care însoţesc romanul sînt mai mult decît binevenite, iar pentru cititorul român sînt necesare! E o diferenţă enormă de la un pasaj sexual aluziv precum „Tînărul trecu prin îngustul pasaj vaginal al intrării şi pătrunse în giganticul pîntece al Sălii de lectură“ (pot fi recunoscute aluzii la **Curcubeul** lui D.H. Lawrence) la monologul interior extins, à la Molly Bloom (din J. Joyce, **Ulise**), care încheie romanul, aducînd o nouă perspectivă asupra vieţii conjugale, cu problemele ei.

Scrierea lui Lodge „păcătuieşte“ uneori prin exces de erudiţie. E specific şi mediului universitar în care se desfăşoară acţiunea (acest lucru e şi mai vizibil la începutul romanului **Ce mică-i lumea!**, publicat şi la Univers în 1997, început presărat cu discuţii despre structuralism, despre literatura medievală etc.).

Al doilea neajuns readuce în centru problema succesului cărţilor lui Lodge. **Muzeul Britanic...** are o structură foarte elaborată, cu acţiuni predictibile. Adam Appleby devine un personaj de roman picaresc. Intră dintr-o încurcătură în alta, e urmărit permanent de ghinion, se creează un soi de suspans bine întreţinut... Ca un scenariu bun care te face să urmăreşti filmul pînă la capăt (să nu uităm activitatea de scenarist a lui Lodge – încununată de altfel cu premii). N-ar fi nimic rău în asta dacă scenariul nu s-ar repeta. Or, în cazul lui Lodge, se repetă. Totuşi, scriitura sa este extrem de captivantă. Excelează în comic, dar şi aici are puncte slabe, vezi primul dialog dintre Adam şi Virginia, tînăra care vrea să scape neapărat de virginitate şi l-a ales pentru asta pe Adam, „şantajîndu-l“ cu un manuscris care l-ar putea scoate din anonimat: „...Pe tine cum te cheamă? – Adam. – Crezi că am sîni frumoşi, Adam? – Da, răspunse el cu convingere. – Dacă vrei, poţi să vii să-i pipăi...“. Dialogul se derulează uneori rapid, ca o scenă de film, alteori sînt pasaje în care abundă trimiterile intertextuale, referinţele literare specifice lui Lodge, care pigmentează scriitura sa seducătoare.

Georgiana SÂRBU

Radio Total 96.9 FM

România – Kiraly Andras, director, Direcţia de Strategie şi Analiză din cadrul Oficiului Maghiarilor de peste Hotare, Budapesta, Ungaria

Reflecţii asupra migraţiei internaţionale şi a viitorului acesteia – Monica Nechita, expert, Departamentul pentru Românii de Pretutindeni, Guvernul României, România

▮ 18.15 – prezentare de carte: Georg Weber, Renate Weber, Armin Nassehi, **Emigration der Siebenbürger Sachsen. Studien zu Ost-West-Wanderungen im 20. Jahrhundert**

Marţi 30 martie 2004

▮ 10.00-13.30 (cu pauză între 11.30-11.45)

Partea III: **Conflicte, mobilitate şi coabitare într-o societate multiculturală. Perspective contemporane**

Moderator: Rodica Culcer, director general Radio Total

Prezentări:

Principalele probleme ale migraţiei transfrontaliere în epoca deschiderii graniţelor – prof. dr. Volker Ronge, Universitatea Wuppertal, Germania

Minorităţile din Europa din perspectiva drepturilor migranţilor – Christopher Gascon, şeful Misiunii Organizaţiei Internaţionale pentru Migraţie, Belgrad, Serbia şi Muntenegru

Integrarea imigranţilor în procesul muncii şi efectele ei asupra pieţei internaţionale de muncă – Javier de Torre Mandri, subprefect de Córdoba, Spania

Migraţie şi reacţie socio-culturală – o încercare de tipizare – prof. dr. Georg Weber, Universitatea Münster, Germania

Este multiculturalismul o soluţie pentru Macedonia? – mgr. Premysl Rosulek, asistent de specializare la Catedra de Politologie, Universitatea din Pilsen, Cehia

Hobby-ul meu sînt oamenii: migraţie şi comunicare – prof. dr. Miglena Nikolchina, Universitatea Sofia, Bulgaria

Dezbatere

▮ 15.00-18.00 (cu pauză între 16.30-16.45)

Partea IV: **România în creuzetul circulaţiilor migratoare**

Moderator: Sebastian Lăzăroiu, sociolog, CURS Bucureşti, România

Prezentări:

Cine vine după cine pleacă. România la confluenţa tendinţelor migratorii – Sebastian Lăzăroiu, Sociolog, CURS Bucureşti, România

Comunităţi culturale şi de dezvoltare în circulaţia migratorie a populaţiei din România în străinătate – prof. dr. Dumitru Sandu, Universitatea Bucureşti, România

Partea cunoscută şi cea mai puţin cunoscută a migraţiei internaţionale în România. Cîteva reflecţii în perspectiva integrării – prof. dr. Vasile Gheţău, Universitatea Bucureşti, România

Migraţia română în Italia. Noi modele de interacţiune socială şi spaţială – Serge Weber, École Française de Rome/CNRS, Italia

Romii din România – vechiul mit al nomadismului versus noua realitate a Migraţiei – Louis Ulrich, coordonator de Programe, Organizaţia Internaţională pentru Migraţie, Bucureşti, România

Dezbatere

Parteneri media: TVR 2, Radio România Cultural, Radio Total, **22, Observator cultural, Dilema veche, Ziua**

Institututul Goethe mulţumeşte pentru sprijin domnului Florin Şaghi, ministru consilier, Misiunea Română pe lîngă Uniunea Europeană, Bruxelles, şi doamnei Dana Diminescu, ataşat cercetător, Maison des Sciences de l'Homme, Paris

GOETHE-INSTITUT
BUKAREST

STABILITY PACT
FOR SOUTH EASTERN EUROPE

Cu sprijinul: Institutul Polonez, Centrul Ceh, Ambasada Franţei, Centrul Cultural al Republicii Ungaria, Institutul Cervantes, Institutul Italian de Cultură, Westdeutscher Verlag, Wiesbaden; „Kafka“ Zeitschrift für Mitteleuropa

Parteneri: Organizaţia Internaţională pentru Migraţie, Fundaţia pentru Cultură şi Drepturile Omului

Goethe-Institut Bucureşti
Cristina Borţun, coordonator proiect
Delia Stan, asistent proiect
Str. Henri Coandă Nr. 22, 71119
Bucureşti, România
Tel.: +40-21-210.40.47/ 210.41.18/ 312.02.31; Fax: +40-21-312.05.85
e-mail: goeprog@fx.ro
website: www.goethe.de/bukarest

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NOTTARA
(tel: 212.52.89)
SALA „HORIA LOVINESCU":

- 26 martie, ora 19.00 – **Sărbători fericite** de Jean Poiret. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ion Dichiseanu, Victoria Cociaş/Diana Lupescu, Crenguţa Hariton, Luminiţa Erga/Daniela Minoiu, Anda Caropol, Viorel Comănici, Alexandru Gheorghiu, Anca Bejenaru
- 27 martie, ora 19.00 – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ştefan Radoff, Camelia Zorlescu, Ileana Stana Ionescu/Ruxandra Sireteanu, Cristian Şofron, Crenguţa Hariton, Andreea Măcelaru/Raluca Gheorghiu, Sorin Cociş, George Alexandru, Ion Siminie, Viorel Comănici, Anda Caropol, George Buznea, Gabriela Crişu
- 28 martie, ora 19.00 – **La Festa** de Spiro Seimone (Théâtre Alibi), spectacol prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**. Cu: Catherine Graziani, François Bergoin, Tony Autret

SALA „GEORGE CONSTANTIN":

- 23 martie, ora 19.30 – **La Folle journée** de Renata Scant, spectacol prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**. Cu: Pierre Simon-Chautemps
- 25 martie, ora 19.30 – **Zoo Story** de Edward Albee, spectacol prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**. Regia: Tania Filip. Cu: Daniel Iordan, Adrian Dumitru
- 26 martie, ora 19.30 – **Îngerul sau una dintre cele două orfeline** de Victor Valgard, spectacol prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**. Regia: Valeria Sitaru. Cu: Ştefania Zamfirescu, Vlad Logigan, Tudor Vaida, Pavel Bârsan, Sînziana Nedin şi **Monolog optimist** de Victor Valgard. Regia: Valeria Sitaru. Cu: Ana Macovei, Vlad Logigan
- 27 martie, ora 18.00 – **Buzunarul cu pîine** de Matei Vişniec, spectacol prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**. Cu: Oana Pellea, Mihai Gruia Sandu/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului Nottara**: **Eden** de Eugene O'Brien. Cu: Dani Popescu şi Ada Navrot. Spectacol realizat în colaborare cu ArCuB
- 28 martie, ora 11.00 – **Iona** de Marin Sorescu. Regia: Monica Gavrilaş. Cu: Virgil Ogăşanu/ ora 18.00 – **Soţul păcălit** de Molière. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Ion Haiduc, Cerasela Iosifescu, Ştefan Radoff, Camelia Zorlescu, Rareş Stoica, Irina Cornişteanu, Sorin Cociş, Bogdan Vodă/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului Nottara**: **CV pentru angajare**, spectacol pe texte de Matei Vişniec, Mircea Cărtărescu şi Natalie Ester. Cu: Natalie Ester şi Adrian Văncică

TEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)

- 23 martie, ora 19.00 – **Praf în ochi** de Eugéne Labiche, spectacol prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Elvira Rîmbu, Mariana Presecan, Anca Damacuş, Geo Dinescu, Petre Ghimbăşan, Sebastian Lupu, Richard Balint, Marius Damian, Doru Presecan, Ion Ruscuţ, Alexandru Rusu
- 25 martie, ora 19.00 – **Gaiţele** de Alexandru Kiriţescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Dorina Lazăr, Constantin Cojocaru, Ionel Mihăilescu, Marius Stănescu, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Paula Niculiţă, Antoaneta Zaharia, Petre Nicolae, Ana Maria Moldovan, Pavel Bartoş
- 26 martie, ora 19.00 – **Cartofi prăjiţi cu orice** de Arnold Wesker. Regia: Alice Barb. Cu: Gelu Niţu, Marius Stănescu, Geo Costiniu, Şerban Ionescu, Mircea Constantinescu, Marian Lepădatu, Petre Nicolae, Ioan Bătinaş, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei, Laurenţiu Lazăr, Florin Dobrovici, Aurelian Bărbieru, Iuliana Costiniu
- 27 martie, ora 19.00 – **Arden din Feversham**, autor englez anonim din secolul al XVI-lea. Regia: Dragoş Galgoţiu. Cu: Dan Bădărău, Cătălina Mustaţă, Marius Stănescu, Mircea N. Creatu, Laurenţiu Lazăr, Constantin Cojocaru, Mircea Constantinescu, Gabriel Pintilei, Marian Ghenea, Sorin Tofan, Pavel Bartoş, Paula Niculiţă, Mugur Arvunescu, Ioan Bătinaş, Constantin Rotaru, Rodica Mandache, Jeanine Stavarache, Virginia Rogin, Wanda Rotaru

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)

- 24 martie, ora 19.00 – **Unchiul Vanea** de Anton Pavlovici Cehov. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Horaţiu Mălăele, Victor Rebengiuc, Cornel Scripcaru, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Anca Sigartău/Andreea Bibiri, Ana Ioana Macaria, Ionel Mihăilescu
- 25 martie, ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru
- 26 martie, ora 19.00 – **Căsătoria** de Gogol. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Victor Rebengiuc, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Andreea Bibiri, Cornel Scripcaru, Răzvan Vasilescu, Ionel Mihăilescu, Doru Ana, Marius Chivu, Ana Ioana Macaria, Şerban Pavlu
- 27 martie, ora 19.00 – **Colonelul Pasăre** de Hristo Boicev. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Victor Rebengiuc, Dana Dogaru, Răzvan Vasilescu, Mircea Rusu, Costel Caşcaval, Dorin Andone, Silviu Geamănu, Constantin Drăgănescu

SALA „TOMA CARAGIU":
(tel: 212.05.27)

- 25 martie, ora 18.30 – **Oblomov**, după I.A. Goncearov. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: Mihai Constantin, Sebastian Papaiani, Mihai Verbiţchi, Luiza Cocora, Virginia Mirea, Şerban Celea, Ion Besoiu, Constantin Ghenescu, Irina Petrescu, Gheorghe Ifrim, Şerban Pavlu
- 26 martie, ora 19.00 – **O noapte furtunoasă** sau **Nr. 9** de I.L. Caragiale. Regia: Teodora Cîmpineanu. Cu: Nicolae Urs, Alexandru Georgescu, Vlad Zamfirescu, Simona Popescu, Silviu Biriş, Luminiţa Erga, Alina Berzunţeanu
- 27 martie, ora 19.00 – **Anatomie. Titus. Fall of Rome** de Heiner Müller. Regia: Alexandru Darie. Cu: Cornel Scripcaru, Dan Aştilean/Radu Amzulescu, Camelia Maxim, Claudiu Stănescu, Marian Râlea, Romeo Pop, Daniel Popa, Marius Capotă, Adrian Ciobanu
- 28 martie, ora 19.00 – **Vreau să fiu actriţă**, după Robert Mauro. Cu: Anca Sigartău

TEATRUL MIC
(tel: 312.36.63)

- 26 martie, ora 19.00 – **Alex şi Morris** de Michael Elkin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Medeleanu-Dembinski
- 27 martie, ora 19.00 – **Cimitirul păsărilor** de Antonio Gala. Regia: Nicolov Perveli Vili. Cu: Olga Tudorache, Adriana Şchiopu, Mitică Popescu, Dan Condurache, Mihai Bica, Angela Munteanu
- 28 martie, ora 19.00 – **Cum iubeşte cealaltă jumătate** de Alan Ayckbourn. Regia: Sanda Manu. Cu: Claudiu Istodor, Rodica Negrea, Adriana Şchiopu, Oana Ioachim, Ovidiu Niculescu, Vitalie Bantaş

TEATRUL FOARTE MIC
(tel: 314.09.05)

- 27 martie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Love cats** de Arnold Wesker. Regia: Liana Ceterchi. Cu: Ruxandra Enescu-Ciobanu, Mihaela Rădescu, Dana Medeleanu-Dembinski
- 28 martie, ora 19.00 – **Paparazzii sau Cronica unui răsărit de soare avortat** de Matei Vişniec. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Bogdan Talaşman, Petre Moraru, Eugen Cristian Motriuc, Oana Albu, Mihai Dinvale, Coca Bloos, Avram Birău, Liliana Pană, Marius Ionescu, Radu Zetu

TEATRUL ACT
(tel: 310.31.03)

- 29 martie, ora 19.00 – **Natural born fuckers**, după Eric Bogosian. Regia: Marcel Top. Cu: Mădălina Ghiţescu/Marilena Botiş, Toma Dănilă, Radu Iacoban, Gabriel Călinescu, Virgil Aioanei, Răzvan Oprea, Adrian Anghel, Rolando Matsangos, Alexandru Nedelcu, Doru Bem, Mihai Marinescu, Marcel Top

TEATRUL DE COMEDIE
(tel: 315.91.37)
SALA MARE:

- 24 martie, ora 18.30 – **Pălăria**, după **Un Chapeau de paille** de Eugène Labiche. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: George Mihăiţă, Ion Chelaru, Gheorghe Dănilă, Virginia Mirea, Dan Tudor, Tudor Chirilă, Mihaela Teleoacă, Delia Nartea, Doina Antohi, Laura Creţ, Adina Cristescu, Mihaela Măcelaru, George Grigore, Şerban Georgevici
- 25 martie, ora 18.30 – **A douăsprezecea noapte** de W. Shakespeare. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Bănică jr, Tudor Chirilă, Emilia Popescu, Valentin Teodosiu, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Dorina Chiriac, Mirela Oprişor, Gheorghe Şimonca, Marian Popescu, Bogdan Florea, Virgil Gătăianţu, Bogdan Tudor, Răzvan Vasilache, Mihnea Stănescu, Doina Antohi, Beatrice Peter, Mirela Zeţa, Iulia Lumînare, Raluca Tudorache
- 26 martie, ora 18.30 – **Marlene** de Pam Gems. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Emilia Popescu, Aurora Leonte
- 27 martie, ora 18.30 – **...Escu** de Tudor Muşatescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Vladimir Găitan, Ion Lucian, Gheorghe Şimonca, Gabriela Popescu, Dumitru Chesa, Aurelian Bărbieru, Marius Florea Vizante, Mihaela Teleoacă, Gabriela Popescu, Delia Nartea, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici, George Grigore, Mihaela Măcelaru
- 28 martie, ora 18.30 – **A fost odată în Brooklin**. Regia: Iarina Demian. Cu: Paul Ipate/Toma Dănilă, Maria Ploae, Simona Popescu, Iarina Demian, Tudor Chirilă, Laura Vasiliu/Mirela Oprişor, Constantin Cojocaru

SALA STUDIO:

- 26 martie, ora 19.00 – **Lady Di** de Tomislav Zajec. Regia: Andreea Vulpe. Cu: Alexandru Pop, Mihaela Teleoacă, Şerban Georgevici, Mihai Bendeac, Dan Morariu
- 27 martie, ora 19.00 – **Sint un orb**, recital extraordinar Horaţiu Mălăele

Conferinţă Internaţională
Cluj-Napoca
25-27 martie 2004

Când mă fac mare,
Vreau să am ...
Alternative

Învăţământul superior non universitar "factor cheie în dezvoltarea economiei româneşti"

Phare Proiect realizat cu sprijinul financiar al Comunităţii Europene
Organizator: Institutul Phoenix
Co-Organizator: AD(D)VERITAS advertising & consulting
www.isnu.ro
Parteneri: Henkel, Tipoholding SA, Holcim, Banca Comercială Română, Arxia, Expo Transilvania
Parteneri media: tvr, radio Cluj, Monitorul, Ardeal, Gazeta de Cluj, Adevărul de Cluj, Campus, Observator Cultural
www.adacademy.ro

- 28 martie, ora 10.00 – **Poiana Boilor**, după **Cerere în căsătorie/Ursul** de A.P. Cehov. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Eugen Racoţi, Delia Seceleanu, Şerban Georgevici, Dragoş Huluba

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN
(tel. 315.89.80)

- 27 martie, ora 19.30 – **Made in România**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dana Cavaleru, Dragoş Huluba, Violeta Totir, Mihai Răzuş, Vlad Oancea, Oxana Moravec, Andrei Vasluianu, Adriana Nicolae, Lucian Maxim, Adelaida Zamfira, Ion Parea, Ioana Visalon, Mihai Barangă, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Ioana Flora, Silviu Oltean, Cristina Ionda, Eduard Dumitru, Florin Roşu

THEATRUM MUNDI
(tel: 210.42.81)

- 28 martie, ora 11.00 – **Regele moare** de Eugen Ionescu. Regia: Victor Ioan Frunză. Cu: Marius Bodochi, Florina Cercel, Gabriela Butuc, Viorel Păunescu, Irina Bîrlădeanu, Marius Gîlea, Ligia Dună
- 29 martie, ora 18.30 – **Regele moare**

STUDIOUL CASANDRA
(tel. 336.43.40)

- 23, 29 martie, ora 19.00 – **Bădăranii** de Carlo Goldoni, clasa prof. univ. dr. Adrian Pintea, prof. asoc. Florin Grigoraş, prep. univ. Dana Rotaru. Cu: Bogdan Florea, Ileana Gherghina Armăşescu, Bianca Cristea, Monica Dobrişan, Aniela Petreanu, Karina Nagy, Nadiana Severin, Alexander Mustaţă, Andrei Vizitiu, Bogdan Sărătean, Marius Miron, Gabriel Gheorghe, Bogdan Angelescu
- 25 martie, ora 19.00 – **Don Juan se întoarce de la război** de Ödön von Horváth. Regia: Peter Kerek (anul IV, clasa prof. univ. dr. Alexa Visarion). Cu: Peter Kerek, Costina Ciuciulică, Irina Velcescu, Ileana Gherghina Armăşescu, Simona Popescu, Alina Berzunţeanu, Maria Roman, Oana Piecniţa, Gilda Stan, Ecaterina Ţugulea

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"
(tel: 336.43.40)

- 26 martie, ora 19.00 – **Proprietate condamnată** de Tennessee Williams. Regia: Marian Popescu. Cu: Monica Florescu, Marian Popescu
- 27 martie, ora 19.00 – **De...mers în pustiu** de Dumitru Solomon. Cu: Raluca Robu, Andreas Petrescu, Radu Solcanu
- 28 martie, ora 19.00 – **Nijinsky**, după **Jurnalul lui Vaslav Nijinsky**. Regia: Ema Nicola, Mălina Andrei. Cu: Filip Ristovski

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR
(tel: 315.25.42)

- 24 martie, ora 20.00 – **Ultimul spectacol** de Cătălin Rotaru, spectacol al Teatrului sudenţesc „Podul". Regia: Cătălin Rotaru. Cu: Ionuţ Ionescu, Cătălin Rotaru, Carmen Lopăzan, Dana Rotaru, Cătălin Stanciu

LA SCENA
(tel: 320.35.67)

- 24 martie, ora 21.00 – **Improshow**, spectacol de improvizaţie. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihaela Sîrbu, Toni Pavel, Bogdan Dumitrescu, Constantin Lupescu, Ana Maria Opra, Cătălin Neamţu. La pian: Marian Hâncu. Prezintă: Radu Dragomirescu
- 25 martie, ora 21.00 – **Stand-up comedy** cu Radu Gheorghe şi... nu numai

TEATRUL DE REVISTĂ „CONSTANTIN TĂNASE"
(tel: 315.56.78)

- 26, 28 martie, ora 18.00 – **Doi băieţi cu sticleţi**. Regia: Biţu Fălticineanu. Coregrafia: Cornel Popovici. Dirijor: Dan Ardelean. Cu: Nae Lăzărescu, Vasile Muraru, Valentina Fătu, Ortansa Stănescu, Diana Radu, Bianca Anghel, Marcel Horobeţ, George Enache, Romică Sârbu, Daniela Cristea. Participă: orchestra şi ansamblul de balet al Teatrului
- 27 martie, ora 11.00 – **Doi băieţi cu sticleţi**

TEATRUL „ION CREANGĂ"
(tel: 211.85.90)

- 23 martie, ora 10.00 – **Hainele cele noi ale regelui**, adaptare după H.Ch. Andersen şi Evghenii Şvarţ. Regia: Beres László. Cu: Dumitru Anghel, Cristian Irimia, Daniel Tudorică, Lucian Ifrim, Cerasela Constantin, Ilinca Atanasiu, Ioana Ginghină, Gabriel Coveşeanu
- 24 martie, ora 10.00 – **Dănilă Prepeleac**, dramatizare de Eugen Apostol după Ion Creangă. Regia: Boris Petroff. Cu: Lucian Ifrim, Mirela Busuioc, Ion Arcudeanu, Gabriel Coveşeanu, Marius Nănău, Dumitru Anghel
- 25 martie, ora 10.00 – **Micul lord**, după Frances Hodgson Burnett. Regia: Constantin Dicu. Cu: Cristian Irimia, Carmen Palcu, Marioara Sterian, Mircea Muşatescu, Ion Arcudeanu, Anca Zamfirescu, Alexandrina Halic, Dumi-

tru Anghel, Ovidia Manon Oprişan

- 26 martie, ora 10.00 – **Inimă rece** de Banu Rădulescu, după Wilhelm Hauff. Regia: Sorana Coroamă-Stanca. Cu: Lucian Ifrim, Alexandrina Halic, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Carmen Palcu, Mihai Verbiţchi, Mircea Muşatescu
- 27 martie, ora 10.00 – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Cornel Todea. Cu: Ani Creţu, Boris Petroff, Alexandrina Halic, Cornelia Pavlovici, Marina Procopie, Daniel Tudorică, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Florina Luican, Marioara Sterian, Mihaela Beţiu
- 28 martie, ora 10.00 – **Dănilă Prepeleac**, dramatizare de Eugen Apostol după Ion Creangă. Regia: Boris Petroff. Cu: Lucian Ifrim, Mirela Busuioc, Ion Arcudeanu, Gabriel Coveşeanu, Marius Nănău, Dumitru Anghel/ ora 10.30 – la Institutul Francez – **B.U.R. (Bronches, USA, Rumeurs)** de Jean-Michel Ribes. Regia: Cornel Todea. Cu: Cristian Irimia, Mihai Verbiţchi, Anca Zamfirescu, Ilinca Atanasiu

TEATRUL EXCELSIOR

(tel: 315.97.20)

- 23 martie, ora 10.00 – **Cocoşelul neascultător** de Ion Lucian. Regia: Ion Lucian/Victor Radovici. Cu: Mihaela Coveşeanu, Ciprian Cojenel, Corina Dragomir, Emanuel Ionescu, Veronica Popescu Neagu, Marian Rădulescu
- 24 martie, orele 9.00 şi 11.00 – **Cocoşelul neascultător**
- 25 martie, ora 10.00 – **Mica sirenă**, dramatizare de Alexandru Andy Kessler. Regia: Olimpia Arghir. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu/Veronica Popescu Neagu, Vasile Menzel, Cristian Nicolaie, Robert Radoveneanu, Ştefan Velniciuc
- 26 martie, orele 9.00 şi 10.30 – **Cocoşelul neascultător**
- 28 martie, ora 11.00 – **Aladin şi lampa fermecată** de Alexandru Andy Kessler. Regia: Ion Lucian. Cu: Cosmin Şofron, Vasile Menzel, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ

SALA VICTORIA:

(tel.: 315.23.77)

- 23, 24 martie, ora 10.00 – **Harap Alb**, după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristina Roşiianu, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur
- 25, 29 martie, ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.Ch. Andersen. Regia: Gavril Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Victor Bucur, Mariana Zaharia

SALA LAHOVARI:

(tel.: 211.08.29)

- 23, 24, 25 martie, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Roxana Vişan/Ioana Popovici Chelaru, Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan
- 26 martie, orele 10.00 şi 12.00 – **Jack şi vrejul de fasole**
- 27 martie, ora 11.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ionuţ Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Alina Petrescu
- 28 martie, ora 11.00 – **Păcală** de Cristian Pepino, după motive populare. Regia: Ioan Brancu. Cu: Mihai Dumitrescu, Gabriel Apostol, Daria Gănescu, Bruno Măstan, Alina Petrescu/Rodica Dobre, Daniela Lungeanu, Monica Madas
- 29 martie, ora 10.00 – **Motanul încălţat**

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA“

- 23 martie, ora 18.00 – Sala Animaţie – **Doi morţi vii** de Vasile Alecsandri. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Viorel Baltag, Florin Zăncescu, Adrian Găzdaru, Valentin Branişte, Nicolae Roşioru, Ion Goranda, Eliza Noemi Judeu, Firuţa Apetrei
- 24 martie, ora 17.00 – Sala Animaţie – **Jocul de-a vacanţa** de Mihail Sebastian. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Ion Goranda, Doina Iacob, Viorel Baltag, Firuţa Apetrei, Adrian Găzdaru, Daniela Vrânceanu, Valentin Branişte, Florin Zăncescu, Despina Prisecaru
- 25 martie, ora 17.00 – Sala Animaţie – **Iar te sinucizi, iubito?!** de Pierre Chesnot. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Doina Iacob, Eliza Noemi Judeu
- 28 martie, ora 18.00 – Sala Animaţie – **Iar te sinucizi, iubito?!**

TEATRUL DE ANIMAŢIE „V. ALECSANDRI“

- 23 martie, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Mihaela Popa, Adrian Costraş
- 24 martie, orele 10.30 şi 12.30 – la Buhuşi – **Jack şi vrejul de fasole**
- 25 martie, orele 10.00 şi 12.30 – la Tecuci – **Fata babei şi fata moşului**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Valentin Dobrescu. Cu: Marlene Duduman, Sorina Moian, Liliana Isbândă, Eugen Ionescu, Mihai Chihaia
- 26 martie, ora 10.00 – **Fata babei şi fata moşului**
- 28 martie, ora 11.00 – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Liliana Isbîndă, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Sorina Moian, Micky Murafa, Marian Puiu Gheorghiu, Mihaela Popa

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

- 23 martie, ora 19.00 – **Zbor deasupra unui cuib de cuci**, dramatizare de Dale Wasserman după romanul omonim al lui Ken Kesey. Direcţia de scenă: Marius Oltean. Cu: Dorin Andone, Cristina Pardanschi, Dragoş Pop, Dan Chiorean, Petre Băcioiu, Paul Basarab, Ruslan Bârlea, Adrian Cucu, Bucur Stan, Sorin Misirianţu, Ileana Negru, Angelica Nicoară, Lucia Wanda Toma, Virgil Müller, Emanuel Petran, Ion Marian
- 25 martie, ora 19.00 – AVANPREMIERĂ – **Îngerul slut** de Alexandru Sever. Regia: Gelu Badea. Cu: Dragoş Pop, Cristian Rigman, Anton Tauf, Petre Băcioiu, Virgil Müller, Paul Basarab, Ion Marian, Cătălin Codreanu, Angelica Nicoară, Maria Seleş, Adrian Drăguşin, Elena Ivanca, Ruslan Bârlea, Sorin Miron
- 27 martie, ora 20.00 – PREMIERĂ – **Îngerul slut**

TEATRUL MAGHIAR

- 24 martie, ora 19.00 – **Raţa sălbatică** de Henrik Ibsen, spectacol-studio. Regia: Keresztes Attila. Cu: Boér Ferenc, Bogdán Zsolt, Csíky András, Hatházi András, Varga Csilla, Pethö Anikó, Borbáth Júlia, Bíró József, Nagy Dezsö, Laczkó Vass Róbert, Sinkó Ferenc, Molnár Levente, Tyukodi Szabolcs, Fogarasi Alpár, Galló Ernö. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română
- 26 martie, ora 20.00 – **Jacques sau supunerea** de Eugen Ionescu, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Hatházi András, Kézdi Imola, Boér Ferenc, Borbáth Júlia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

- 23 martie, ora 10.00 – **Mateiaş gîscarul**, spectacol al secţiei maghiare
- 24 martie, orele 10.00 şi 12.00 – **Mateiaş gîscarul**
- 25 martie, ora 17.00 – **Bee-Baa-Boo Club**, spectacol al secţiei maghiare
- 27 martie, ora 12.00 – **Sărmanul Johnny**, spectacol al secţiei maghiare
- 28 martie, ora 12.00 – **Motanul vrăjitoarei**, spectacol al secţiei române

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU“

DRAMĂ:

- 23 martie, ora 18.30 – **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri** de Lukas Bärfuss. Regia: Radu Afrim. Cu: Elena Popa, Lucia Ştefănescu, Constantin Cojocaru, Karl Baker, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Sebastian şi Narcis
- 24 martie, ora 18.30 – **Bădăranii** de Carlo Goldoni. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Lucia Ştefănescu, Tudor Smoleanu, Nadiana Sălăgean, Florica Dinicu, Marian Despina, Otilia Pătraşcu, Karl Baker, Ilie Gilea, Ion Radu Burlan
- 25 martie, ora 18.30 – la Pucioasa – **Cafeaua domnului ministru** de Horia Gârbea. Regia: Lucian Sabados. Cu: Ioan Coman, Nadiana Sălăgean, Theodora Stanciu
- 27 martie, ora 18.30 – **Burghezul gentilom** de Molière. Regia: Lucian Sabados. Cu: Mihai Coadă, Ion Radu Burlan, Dragoş Cîmpan, Roxana Ivanciu, Andrei Vasluianu, Ana Bart, Theodora Stanciu, Ada Simionică, Marian Despina, Daniel Iordăchioaie, Alexandru Pandele. Solişti vocali: Lidia Manea, George Capanu, Romeo Zaharia
- 28 martie, ora 18.30 – **Peripeţiile bravului soldat Ivan Turbincă** de Radu Macrinici. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Andrei Vasluianu, Marian Despina, Ilie Gilea, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Lizica Sterea, Ioana Roşu, Nelu Neagoe, Carmen Bogdan, Mihaela Rus, Cătălina Radu, Mihai Androne, Paul Nicolae, Cătălin Rădulescu, Narcis Stoica, Sebastian Nicolae, Nicolae Nicolaescu

REVISTĂ:

- 25 martie, ora 11.00 – **Ali Baba şi cei 40 (?) de hoţi**. Regia: Marcela Ţimiraş
- 26 martie, ora 18.00 – **Mereu învinşi**

PĂPUŞI:

- 23 martie, ora 11.00 – **Motanul încălţat** după Charles Perrault. Regia: Cristian Mihalache. Cu: Mihai Androne, Nelu Neagoe, Mihaela Rus, Lizica Sterea, Marian Ogescu, Nicolae Draghia, Mircea Cârlig, Cătălina Radu, Mircea Hendrich
- 24 martie – la Pucioasa – **Leopardul de argint** de A.T. Popescu. Regia: Cristian Pepino. Cu: Lucian Orbean, Mircea Cârlig, Cătălina Radu, Carmen Bogdan, Marian Ogescu, Mioara Pagâţa
- 25 martie – la Urlaţi – **Motanul încălţat**
- 26, 28 martie, ora 11.00 – **Harap Alb** de Ion Creangă. Realizator: Liana Florescu. Cu: Mircea Hendrich, Mircea Cârlig, Mihai Androne, Marian Ogescu, Mihaela Rus, Ana Maria Premac

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN“

- 23 martie, orele 9.00 şi 11.00 – Grădiniţa Nr. 2 – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu. Cu: Alina Mangra, Lidia Stratulat, Haricleea Nicolau, Doru Zamfirescu, Laurenţiu Stratan/Vasile Marinoiu, Remus Vlăsceanu
- 25 martie, ora 18.30 – **Vacanţă în Guadelupa** de Pierre Sauvil şi Eric Assous. Regia: Adrian Roman. Cu: Remus Vlăsceanu, Corneliu Jipa, Ramona Drăgulescu, Laurenţiu Stratan, Lidia Stratulat, Raluca Păun/Corina Nadoş

SIBIU

TEATRUL „RADU STANCA“

- 23 martie, ora 19.00 – **Am angajat un ucigaş profesionist** de Aki Kaurismaki. Regia: Radu Alexandru Nica

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

- 23 martie, orele 11.00 şi 12.30 – **Gulliver în ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române
- 24 martie, orele 9.30 şi 11.00 – **Elefănţelul curios**, spectacol pentru copii al secţiei române/ ora 19.00 – Sala Underground – **Dies Irae**, spectacol pentru adulţi al secţiei române
- 25 martie, orele 9.30 şi 11.00 – **Elefănţelul curios**
- 26 martie, orele 9.30 şi 11.00 – PREMIERĂ – **Războiul îngheţatei de zmeură**, spectacol pentru copii al secţiei române/ ora 19.00 – **The vagina monologues**, spectacol pentru adulţi al secţiei române/ orele 11.00 şi 12.30 – la Miercurea Niraj – **Janos Vitez**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare
- 27 martie, ora 19.00 – **Dies Irae**
- 28 martie, ora 11.00 – **Pinocchio**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

FILM

23-25 martie

BUCUREŞTI

- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Peter Berg. Cu: Dwayne „The Rock“ Johnson, Seann William Scott, Arnold Schwartzenegger, Christopher Walken, Rosario Dawson/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 21.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00
- **Veronica Guerin**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Joel Schumacher. Cu: Cate Blanchett, Brenda Fricker, Colin Farell, Darragh Kelly, Ferard McSorley, Laurence Kinlan/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45
- **Duplex**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Danny DeVito. Cu: Drew Barrymore, Ben Stiller, Harvey Fuerstein, Justin Theroux, Swoossie Kurtz/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30
- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Bucureşti/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30
- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Corso/ orele: 10.45, 13.30, 16.30, 19.30
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 14.00, 15.30, 17.15, 19.00
- **Cuscrii**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 15.00, 17.00, 19.00
- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Favorit/ orele: 14.00, 15.30, 17.15, 19.00
- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Cultural/ orele: 16.00, 18.00
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Lumina/ orele: 14.15, 16.00, 17.45, 19.15
- **Raport despre starea naţiunii**, România, 2003/ Europa/ orele: 14.30, 16.30, 18.30

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)

- **Misterele fluviului**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Clint Eastwood. Cu: Sean Penn, Tim Robbins, Kevin Bacon, Laura Linney, Laurence Fishburne, Marcia Gay Harden, Spencer Treat Clark/ orele: 14.45, 17.45, 20.45
- **Inimă de urs**, SUA, 2003/ orele: 14.15, 18.15
- **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003/ orele: 16.15, 20.00, 22.00
- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ orele: 15.00, 18.15, 21.30
- **Invaziile barbare**, Canada, 2003/ ora: 17.00
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ orele: 13.15, 19.00
- **Cuscrii**, SUA, 2003/ ora 22.45
- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 15.00, 17.30, 20.00, 22.30
- **Peştele cel mare**, SUA, 2003/ ora 17.15
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ orele: 13.15, 15.15, 19.45, 21.45
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ orele: 19.00, 22.15
- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ orele: 14.30, 16.45
- **Duplex**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 13.30, 15.45, 20.30, 22.30 (23, 24 martie)/ orele: 13.30, 15.45, 18.00, 20.30, 22.30 (25 martie)
- **Şcoala de rock**, SUA, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: Richard Linklater. Cu: Jack Black, Joan Cusack, Aleisha Allen, Mike White, Rebecca Brown/ ora 18.00 (23, 24 martie)
- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ ora 22.45
- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ orele: 13.00, 18.00
- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ orele: 15.30, 20.15
- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ orele: 14.45, 19.45
- **Juriul**, SUA, 2003/ orele: 17.00, 22.00

AMBASADA REPUBLICII POLONE

- 25 martie, ora 18.00 – Sala de cinema – **Frunze căzute**, 1975. Regia: Stanislaw Rozewicz (versiune originală). Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“

- 23 martie, ora 18.00 – în cadrul ciclului de filme „Cultura şi spaţiul german“, vor fi difuzate filmele cu tema **Arta contemporană în Germania: Muzeele din Bonn, Wolfhang Laib – Arta din polen, Gerhard Richter-Malerei (1962-1993), Rebecca Horn – Arta ca o călătorie între vis şi realitate, Opoziţii şi spaţii înrudite, Dor de a vedea, Villa Romana din Florenţa** (filme prezentate în limba germană). Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Germaniei
- 25 martie, ora 18.00 – în cadrul „Serilor filmului austriac“, va fi difuzată partea a III-a a filmului **Marşul lui Radetzky**, 1993. Regia: Axel Corti. Cu: Max von Sydow, Tilman Günther, Charlotte Ramplin (film prezentat în limba germană)

ARAD

- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Dacia
- **Dulcea saună a morţii**, România, 2003/ Mureşul

BACĂU

- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00/ **Gothika**, SUA, 2003
- **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

CRAIOVA

- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Patria
- **Peştele cel mare**, SUA, 2003/ Modern
- **Tras pe sfoară**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **Bişniţari în uniformă**, SUA, 2001/ Flacăra

LUGOJ

- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003/ Victoria

ORADEA

- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala B
- **Medalionul**, SUA, 2003/ Patria
- **Inimă de urs**, SUA, 2003/ Transilvania

ONEŞTI

- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003/ Capitol/ orele: 11.00, 14.00, 16.00, 18.00

PIATRA NEAMŢ

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00

REŞIŢA

- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 14.00, 18.00

SLATINA

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Bun venit în junglă!**, SUA,

Anunț de angajare

Centrul de Cultură „Palatele Brâncovenești de la Porțile Bucureștiului"
scoate la concurs următoarele posturi:
referent imagine, muzeograf, contabil-șef și fochist, conform legilor în vigoare.

Relații suplimentare la tel: 225.66.16, 490.40.36
sau la sediul instituției: Strada Valea Parcului Nr. 1, com. Mogoșoaia, județul Ilfov.

2003/ Capitol
- **Risc extrem**, SUA, 2003/ Timiș
- **Invaziile barbare**, Canada, 2003/ Studio

TÎRGU JIU

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Victoria

26-29 martie

BUCUREȘTI

- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Nancy Meyers. Cu: Jack Nicholson, Diane Keaton, Amanda Peet, Frances McDormand, Jon Favreau, Keanu Reeves, Rachel Ticotin/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24.00 (26, 27 martie)/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (28, 29 martie)
- **Școala de rock**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
- **Rătăciți printre cuvinte**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Sofia Coppola. Cu: Bill Murray, Scarlett Johansson, Anna Faris, Giovanni Ribisi/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Veronica Guerin**, SUA, 2003/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30 (27, 28 martie)/ orele: 15.00, 17.15, 19.30 (26, 29 martie)
- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ București/ orele: 11.30, 14.00, 17.00, 19.30
- **Pirații din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 14.00, 16.30, 19.00
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (27, 28 martie)/ orele: 15.00, 17.00, 19.00 (26, 29 martie)
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Cultural/ orele: 15.00, 18.00
- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Lumina/ orele: 12.30, 14.15, 16.00, 17.45, 19.15 (26-28 martie)/ orele: 14.15, 16.00, 17.45, 19.15 (29 martie)
- **Invaziile barbare**, Canada, 2003/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.30

ARAD

- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Dacia
- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Mureșul

BACĂU

- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ Orizont/ orele: 13.00, 15.30, 18.00

BEIUȘ

- **Hoinărind printre veacuri**, Ungaria, 2004/ Bihorul/ (26-28 martie)

CRAIOVA

- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Patria
- **Sinbad: Legenda celor Șapte Mări**, SUA, 2003/ Modern
- **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

- **Pur și simplu dragoste**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Porțile de Fier

HUNEDOARA

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003/ Victoria

ORADEA

- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Invaziile barbare**, Canada, 2003/ Libertatea, Sala B
- **Bandele din New York**, SUA, 2002/ Patria
- **Bișnițari în uniformă**, SUA, 2001/ Transilvania

ONEȘTI

- **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Capitol/ orele: 11.00, 14.00, 16.00, 18.00

PETROȘANI

- **Peștele cel mare**, SUA, 2003/ Parîngul

PIATRA NEAMȚ

- **Gothika**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

REȘIȚA

- **Cecul sau viața**, SUA, 2004/ Dacia

ROMAN

- **Peștele cel mare**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 14.00, 18.00

SLATINA

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIȘOARA

- **Ceva, ceva tot o ieși**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Capitol
- **Școala de rock**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Timiș
- **Dogville**, SUA, 2003/ Studio

TÎRGU JIU

- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003/ Victoria

CINEMATECĂ

CASA DE CULTURĂ A STUDENȚILOR

- 25 martie, ora 19.00 – **Dumnezeu pentru o zi**, SUA, 2003. Regia: Tom Shadyac. Cu: Jim Carrey, Morgan Freeman, Catherine Bell, Jennifer Aniston, Lisa Ann Walter, Philip Baker Hall
- 26 martie, ora 19.00 – **Gosford Park**, SUA, 2002. Regia: Robert Altman. Cu: Michael Gambon, Alan Bates, Bob Balaban, Charles Dance, Derek Jacobi, Emily Watson, Helen Mirren
- 27 martie, ora 19.00 – **Liga**, SUA, 2003. Regia: Stephen Norrington. Cu: Sean Connery, Stuart Townsend, Peta Wilson, Jason Flemyng, Max Ryan, Shane West
- 28 martie, ora 13.30 – **Ambasadori, căutăm patrie**, România, 2003. Regia: Mircea Daneliuc. Cu: Cecilia Bîrbora, Marius Stănescu, Horațiu Mălăele

SPECTACOLE

BUCUREȘTI

OPERA NAȚIONALĂ

- 24 martie, ora 18.30 – **Cavalleria Rusticana** de P. Mascagni, spectacol în limba italiană. Dirijor: Adrian Morar. Regia: Cristina Cotescu, Ștefan Neagrău. Maestru de cor: Stelian Olariu. Cu: Ștefania Barz, Virgil Profeanu, Eugen Secobeanu, Rodica Ocheșeanu, Adriana Alexandru/ **Paiațe** de R. Leoncavallo, spectacol în limba italiană. Dirijor: Adrian Morar. Regia: Cristina Cotescu, Ștefan Neagrău. Maestru de cor: Stelian Olariu. Cu: Camil Mara, Dorina Cheșel, Gabriel Năstase, Vicențiu Țăranu, Valentin Racoveanu
- 25 martie, ora 18.30 – **Don Quijote** de L. Minkus. Dirijor: Ciprian Teodorașcu. Regia: Mihai Babușka. Coregrafia: M. Petipa, V. Gorski. Cu: Corina Dumitrescu, Ovidiu Matei Iancu, Lauras Blică-Toader, Eugen Dobrescu, Oana Popescu, Antonel Oprescu, Răzvan Marinescu, Cătălin Caracaș
- 26 martie, ora 18.30 – **Don Giovanni** de Mozart. Dirijor: Adrian Morar. Regia: Alexandru Darie. Maestru de cor: Stelian Olariu. Cu: Sever Barnea, Felicia Filip, Pompeiu Hărășteanu, Marius Manea, Anca Pârlog, Ștefan Schuller, Daniel Filipescu, Cristina Eremia
- 27 martie, ora 18.30 – **Mefistofele** de A. Boito. Dirijor: Cornel Trăilescu. Regia: Răzvan Mazilu. Maestru de cor: Stelian Olariu. Coregrafia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Cu: Mihnea Lamatic, Florin Diaconescu, Roxana Briban, Gabriela Drăgușin, Mihai Lazăr
- 28 martie, ora 11.00 – **Cenușăreasa** de S. Prokofiev, spectacol de balet. Dirijor: Vlad Conta. Regia și coregrafia: Mihai Babușka. Soliști: Oana Popescu, Eugen Dobrescu, Tiberiu Almosnino, Cătălin Caracaș, Mihai Babușka, Laura Blică-Toader, Sorin Badea, Mihai Mezei, Narcis Niculaie/ ora 18.30 – **Traviata** de G. Verdi. Dirijor: Ciprian Teodorașcu. Regia: Cristian Mihăilescu. Maestru de cor: Stelian Olariu. Coregrafia: Ioan Tugearu. Cu: Mihnea Stanciu, Iordache Basalic, Călin Brătescu, Rodica Ocheșeanu, Sidonia Nica, Valentin Racoveanu, Paul Basacopol, Florin Simionca, Ștefan Schuller, Constantin Negru, Adrian Ionescu, Alin Mânzat. Soliști de balet: Silviu Tănase, Andreea Leancă, Monica Cristea, Alexandra Gavrilescu, Adina Tudor

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN"

- 24 martie, ora 10.00 – **Frumoasa din pădurea adormită**, musical pentru copii de Silvia Kerim și Marius Țeicu. Regia: Nicolae Ciubuc, Daniel Eufrosin. Cu: Eugenia Ilinca, Amelia Antoniu, Paul Lăzărescu, Sorina Micșunescu, Andreea Toma, Elena Siloci, Cosette Marinescu, Cătălin Petrescu, Raluca Herciu, Valentino Tiron
- 25 martie, ora 10.00 – **Pac, poc, pic – Detectivi în Țara poveștilor**, musical pentru copii de George Popovici și Lucian Vlădescu. Regia: Constanța Câmpeanu. Cu: George Niculescu, Valentino Tiron, Cristian Caraman, Cristinel Coman, Cornel Todea, Răzvan Rusu, Iuliana Costiniu, Viorel Ciurdea, Cosette Marinescu, Camelia Mocanu, Ileana Lenghel, Lorendi Rădulescu, Dana Nichifor, Gabriela Tudorache, Jeaninne Bradler, Carmen Buterez, Delia Călina, Lidia Caloianu, Carmen Grigorescu, Cristina Giurgiu, Monica Marin
- 26 martie, ora 18.00 – **Hello, Dolly!** de Jerry Herman și Michael Stewart. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: George Zaharescu. Cu: Mioara Manea Arvunescu, Anghel Stoian, Bogdan Caragea, Anton Zidaru, Silvia Șohterus, Gabriela Daha, Anna Mirescu, Cătălin Petrescu, Cristinel Coman, Alexandra Savu, Viorel Ciurdea
- 27 martie, ora 18.00 – **Țara surîsului** de Franz Lehar. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: George Zaharescu. Cu: Alfredo Pascu, Ligia Dună, Gabriela Daha, Bogdan Caragea, Tiberiu Simionescu, Alexandra Savu, Anghel Stoian, Orest Pîslariu, Adriana Mirea, Viorel Ciurdea, Adriana Milosav, Jeaninne Bradler, Cristinel Coman
- 28 martie, ora 18.00 – **Liliacul** de Johann Strauss. Dirijor: George Balint. Regia: Nicolae Ciubuc. Cu: Anton Zidaru, Patricia Seymour, Bianca Ionescu, Emil Spătaru, Adrian George Popescu, Matei Nicolescu, Cătălin Petrescu, Jeaninne Bradler, Anghel Stoian, Iuliana Costiniu

CLUJ-NAPOCA

FILARMONICA DE STAT „TRANSILVANIA"

- 25 martie, ora 19.00 – Casa Studenților – **Byzantium**, spectacol extraordinar. Regia: Roman Calleja (Spania). Dirijor: Mihai Diaconescu. Participă: corul Filarmonicii

OPERA NAȚIONALĂ

- 28 martie, ora 19.00 – **Tosca** de Giacomo Puccini. Dirijor: Hary Bela. Cu: Serena, Viorel Săplăcan, Gheorghe Mogoșan și Mircea Radu Sâmpetrea

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI"

- 23 martie, ora 11.00 – **Cenușăreasa**. Muzica: D. Capoianu. Regia: Migry Avram Nicolau. Maestru balet: Emilian Barteș. Cu: Carmen Roibu, Stela Teodorescu, Ioan Kelemen, Edith Mag, Alexandru Petre, Ionela Trușcă, Ioana Ciucă, Teodor Ispas. Participă: baletul Teatrului
- 25 martie, ora 18.30 – **Floare de salcîm** de Constantin Ungureanu. Dirijor: Florian-George Zamfir. Regia: Arabela Tănase. Coregrafia: Ioan Kelemen. Maestru de cor: Pavel Șopov. Dirijor cor copii: Eugenia Manole. Cu: Mihaela Popa, Doina Sărsan, Diana Țugui, Ioan Cherata, Francisc Cseterki, Alexandru Petre, Ciprian Mocanu, Adrian Zamfir, Ioan Sandu Filip, Dan Cristian Hodrea. Participă: baletul, corul și orchestra Teatrului și corul de copii al Liceului de Artă „Marin Sorescu"

IAȘI

OPERA ROMÂNĂ

- 24 martie, ora 18.30 – **Cocoșatul de la Notre-Dame**, spectacol de balet. Dirijor: Bogdan Chiroșca. Regia și coregrafia: Mihaela Atanasiu. Cu: Lucian Popa, Mona Moldovanu, Sergiu Cotorobai, Dorina Cotorobai, Dan Berihoi, Sachiyo Ozeki. Participă: orchestra și ansamblul de balet în colaborare cu secția coregrafie a Liceului de Artă
- 28 martie, ora 18.30 – **Lucia Di Lammermoor** de G. Donizetti. Dirijor: Corneliu Calistru. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Maestru de cor: Valeriu Gâdei. Cu: Ciprian Marele, Mihaela Grăjdeanu, Cosmin Marcovici, Adrian Ionescu, Constantin Cristea, Maria Macsim Grierosu, Dragoș Dragomirescu. Participă: orchestra și corul Operei

CONCERTE

BUCUREȘTI

ATENEUL ROMÂN

- 23, 24 martie, ora 19.00 – **Muzică din Ellada și România** în cinstea Zilei naționale a Greciei. Participă: Ansamblul Contemporan. Conducerea muzicală și comentariul: Marcel Spinei. În program lucrări de: **I. Koukouzelis**, **Bălașu preotul**, **Macarie ieromonahul**, **A. Pann**, **C. Drăgușin**, **N. Moldoveanu**, **G. Stathis**, **M. Spinei**, **P. Constantinescu**, **P. Frangistas**, **D. Popovici**, **S. Mihailidis**, **M. Kalomiris**, **N. Skalkottas**, **I. Xenakis**, **K. Mantzoros**, **L. Dănceanu**, **V. Dinescu**, **Șt. Niculescu**
- 25, 26 martie, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Mendi Rodan. Dirijor cor: Iosif Ion Prunner. În program lucrări de: **Weber**, **Mozart**, **Debussy**, **Ravel**

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE

- 27 martie, ora 18.30 – Sala „Mihail Jora" – **concert** susținut de Leszek Cichonski și formația sa „Guitar Workshop" în cadrul Festivalului Internațional de Blues (ediția a II-a). Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez
- 28 martie, ora 18.00 – **concert** susținut de grupul JD's Blues Roots (Republica Cehă) în cadrul Festivalului Internațional de Blues

ArCuB

- 24 martie, ora 19.00 – concertul **A.G. Weinberger ArCuB-SUA dus-întors**. Participă: A.G. Weinberger, Raul Kușak (claviaturi), Kiba Dachi (chitară bas), Adrian Tetrade (baterie), Dan Ioniță (saxofon)

CLUB A

- 24 martie, ora 19.00 – **Sound-Mix-Impro**. Participă: Nicolas Simion și ansamblul Pro Contemporania. Eveniment organizat în colaborare cu Televiziunea Română

CASA DE CULTURĂ A STUDENȚILOR

- 24 martie, ora 20.00 – **concert** de chitară acustică susținut de elevii clasei Adi Manolovici

MUZEUL NAȚIONAL „GEORGE ENESCU"

- 23 martie, ora 18.00 – Aulă – **recital** de lieduri. Solistă: Camelia Pavlenco. La pian: Roxana Neacșu. În program lucrări de: **C. Miculi**, **E. Mezzetti**, **A. Castaldi**, **S. Golestan**, **N. Bretan**, **N. Otescu**, **F. Lazăr**, **M. Mihailovici**, **M. Eisikovici**, **I. Dumitrescu**, **R. Șutzu**, **F. Donceanu**, **A. Stârcea**
- 27 martie, ora 18.00 – Aulă – **Moving Sounds**, concert susținut de Tara Bouman (clarinet, corn de basset, clarinet bass) și Markus Stockhausen (trompetă, trompetă piccolo, fligorn). În program: **Markus Stockhausen**

TEATRUL NOTTARA

- 23 martie, ora 21.00 – Sala „George Constantin" – **concert** susținut de Nicu Alifantis

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI"

- 26 martie, ora 11.00 – **concert-lecție**. Dirijor: Florian-George Zamfir. Participă: orchestra Teatrului

IAȘI

OPERA ROMÂNĂ

- 28 martie, ora 11.00 – Foier – **Portret componistic Leonard Dumitriu**. Soliști: Cătălin Simerea, Lidia Simerea, Alina Acker, Theodor Popescu, Mihail Frunză, Vasilica Stoiciu-Frunză. Participă: corul Operei. Dirijor: Leonard Dumitriu

PLOIEȘTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU"

- 25 martie, ora 19.00 – **Hot Night in Ploiești**, concert de muzică rock, acid jazz și blues. Participă: grupul East Village și trupa JD's Blues Roots (Cehia). Prezintă: Alexandru Șipa

TIMIȘOARA

FILARMONICA BANATUL

- 26 martie, ora 19.00 – Colegiul Național de Artă „Ion Vidu" – **concert** susținut de corul „Ion Romanu" al Filarmonicii. Dirijorul corului: Diodor Nicoară. Solistă: Lucia Kriska Papa. În program: **Mozart**, **Weber**, **Smetana**, **Bizet**, **Wagner**, **Leoncavallo**, **Mascagni**, **Ceaikovski**, **Verdi**, **Puccini** și **concert** simfonic. Dirijor: Davide Crescenzi (Italia). Solistă: Anna Markovina (Germania). În program: **Mendelssohn-Bartholdy**

CONFERINȚE

BUCUREȘTI

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

- 25 martie, ora 18.00 – Sala de conferințe – în cadrul „Conferințelor **Cuvîntul**" va avea loc conferința **Eugen Ionescu între două mituri identitare** susținută de Matei Călinescu. Invitați: Ioana Pârvulescu și Vlad Zografi. Moderator: Mircea Martin

INSTITUTUL DE CERCETĂRI POLITICE

- 24 martie, ora 17.00 – **conferința** cu tema **Moderația în politică**, susţinută de Aurelian Crăiuţu

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – Mircea Ignat, **sculptură**, pînă în 1 aprilie

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Parter – Radu Teodorescu, **design**, pînă în 1 aprilie

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – Melania Băiaşu, **pictură**, pînă în 1 aprilie

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – *Banchet*, Ioana Bătrînu, **pictură**, pînă în 29 martie

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Călin Popovici, **grafică**, pînă în 30 martie

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Camelia Darie, **pictură religioasă**, pînă în 23 martie/ Suciu Virgil, **sculptură**, 24 martie-13 aprilie

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – Manuela Paula Moscal, **pictură**, pînă în 24 martie/ Mihai Cujba, **sculptură**, 25 martie-7 aprilie. Vernisaj: 25 martie, ora 18.00

GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (B-dul Aviatorilor Nr. 57, tel: 260.12.87) – *Desene inedite*, Horia Bernea, pînă în 10 aprilie

GALERIA ETAJ 3/4 (Bd. N. Bălcescu Nr. 2, tel: 312.67.15) – *150 de ani de fotografie în Spania*, **fotografie**. Eveniment organizat de Institutul Cervantes şi Editura Lunwerg (Spania) în colaborare cu Ministerul Culturii şi Cultelor din România şi Muzeul Naţional de Artă Contemporană

GALERIA ARTIS (la parterul Teatrului Naţional) – *InSemn*, Nora Blaj Demetrescu şi Slavenca Petre (Republica Moldova), **pictură**, pînă în 31 martie

H'ART GALLERY (Str. Mihai Eminescu Nr. 105-107, tel: 210.83.51) – *Doggy Fashion*, Alina Buga, **pictură**

KALINDERU MEDIALAB (Str. Dr. Vasile Sion Nr 2-4) – *[R][R][F] – 2004 XP. [Remembering-Repressing-Forgetting] experimental global networking project* by Agricola de Cologne (**net art**, **streaming**, **arhiva video RRF**), pînă în 29 martie. Eveniment organizat de Muzeul Naţional de Artă Contemporană

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Aurel Cojan*, **pictură**, **caiete de schiţe**, **material documentar**, pînă în 15 aprilie

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53; tel: 312.43.27) – Galeria de Artă Europeană – *Surse etnografice româneşti în grafica secolului al XIX-lea*, pînă în iunie/ Galeria de Artă Românească Modernă – *Grafica modernistă în România anilor 1930-1940/ Cehii în România*, Pavel Hroch, **fotografie**, pînă în 4 aprilie. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Ceh

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile expoziţionale – Margareta Sterian, **grafică**, pînă în 10 aprilie/ Salonul Cerchez – *Ion Miclea – cărţile şi fotografiile mele*, **fotografie**, pînă la sfîrşitul lunii aprilie

MUZEUL NAŢIONAL AL SATULUI „DIMITRIE GUSTI“ – *Taina ascunsă a Maramureşului*, Dan Aurel, **pictură**, **desen**, **sculptură**, pînă în 31 martie

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE (Calea Victoriei Nr. 12, tel: 315.82.07) – *Holocaust 1933-1945. Curajul de a-ţi aduce aminte*. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul „Simon Wiesenthal“ (Israel) şi Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, pînă la sfîrşitul lunii martie

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.96.52) – *Poetica Magna – Nichita Stănescu*, expoziţie **documentară** (fotografii, manuscrise, documente inedite, obiecte), pînă în 31 martie/ Rotondă – *Caragiale – O noapte furtunoasă – 125*, expoziţie documentară (**afişe**, **programe de teatru**, **imagini din spectacole**, **documente din arhiva MNLR**, **tipărituri**, **periodice**)

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Icoana Naşterii – Naşterea Icoanei*, expoziţie de grup, pînă în luna aprilie/ *Salonul de primăvară – Mogoşoaia 2004*, expoziţie de grup, **pictură**, **sculptură**, **ceramică**, **tapiserii**, pînă în 15 mai

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“ (Str. Batiştei Nr. 15) – *Icoane pe sticlă*, expoziţie de **pictură** a elevilor claselor V-VIII din Colegiul German Goethe, pînă în 25 martie. Coordonator: Carmen Croitoru/ *Comunicare*, expoziţie de grup, **pictură**, **sculptură**, pînă în 25 martie

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Galeria artelor – *Salonul bucureştean de grafică* (**desen**, **gravură**, **peniţă**, **peniţă-laviu**, **cărbune**, **grafică-color**), expoziţie de grup, pînă în 1 aprilie/ Sala foaier – *Drumul Crucii*, Liviu Vâja, **pictură**, pînă în 28 martie/ Sala rondă – Silviu Batariuc, **pictură**, pînă în 28 martie

INSTITUTUL FRANCEZ (Bd. Dacia Nr. 77, tel: 210.02.24) – Hol – *Paris dans Bucarest*, George Vasilache, **fotografie**, pînă în 3 aprilie. Curator: Vlad Alexandrescu. Eveniment organizat de Asociaţia Română a Cercetătorilor Francofoni în Ştiinţe Umane

INSTITUTUL GOETHE (Str. Henri Coandă Nr. 22, tel: 210.40.47) – *30 de ani de apartenenţă a Germaniei la Organizaţia Naţiunilor Unite*, expoziţie itinerantă a Ministerului Federal de Externe, pînă în 31 martie. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Germaniei la Bucureşti

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ (Aleea Alexandru Nr. 41) – *Repertoriu*, Mario Lamorgese, **pictură**, pînă în 25 martie

LIBRĂRIA CĂRTUREŞTI (Str. Artur Verona Nr. 13, lîngă Cinema Patria) – *XL*, Gili Mocanu, 26 martie-25 aprilie. Curator: Matei Călţia. Eveniment organizat în colaborare cu Galeria Posibilă. Vernisaj: 26 martie, ora 18.00

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Ion Mihalache, **pictură**, pînă în 26 martie

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Sala Mare – *Linia de vedere 2 – Roz cenuşiu*, expoziţie de grup, **pictură**, pînă în 26 martie

GALERIA UAP – FILIALA INTERJUDEŢEANĂ CLUJ-BISTRIŢA-ZALĂU – *Tîrgul de primăvară*, pînă la sfîrşitul lunii aprilie

GALERIA „CASA MATEI“ (Str. Matei Corvin Nr. 6) – *Horia Bernea* în colecţia dr. Sorin Costina, pînă la sfîrşitul lunii martie. Eveniment organizat de Universitatea de Artă şi Design din Cluj-Napoca şi Fundaţia AXA, Bistriţa

GALERIA ATAŞ – expoziţie de grup, pînă în 2 aprilie

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – expoziţie de grup, **pictură**, pînă în 25 martie

PLOIEŞTI

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ „NICOLAE IORGA“ (Str. Erou C. Cătălin Nr. 1) – Sala de expoziţii – *Motive spaniole în afişul polonez*, expoziţie de **afişe**, 24 martie-22 aprilie. Vernisaj: 24 martie, ora 18.00. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez din Bucureşti

TIMIŞOARA

GALERIA HELIOS – Marieta Pamfil şi Rodica Stanca Pamfil, expoziţie de **podoabe** şi **sculptură**

FESTIVALURI

BUCUREŞTI

SĂPTĂMÎNA MONDIALĂ A AUTORILOR DE AZI
20-28 martie

Din program:

- 23, 28 martie, ora 21.00 – La Scena – **Locuind cu vampirul** de Theo Herghelegiu
- 24 martie, ora 19.00 – Teatrul Odeon – **Gustul de orhidee** de Ştefan Caraman, spectacol-lectură
- 25 martie, ora 19.00 – Teatrul Mic – **Viitorul e maculatură** de Vlad Zografi. Regia: Nona Ciobanu. Cu: Mitică Popescu, Gheorghe Visu, Mihai Dinvale, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Mihaela Rădescu, Bogdan Talaşman, Liliana Pană, Radu Zetu, Vitalie Bantaş, Avram Birău, Nicolae Praida, Niculae Ieremciuc
- 26 martie, ora 12.00 – UNATC – dezbaterea cu tema **Dramaturgia românească azi**/ ora 19.00 – ArCuB – **Ultimul spectacol** de Cătălin Rotaru
- 27 martie, ora 19.00 – TNB, Sala „I.L. Caragiale“ – **Crimă pentru pămînt** de Grigore Gonţa, după romanul cu acelaşi titlu de Dinu Săraru. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Costel Constantin, Draga Olteanu Matei, Monica Davidescu, Marin Moraru, Olimpia Olari, Ilinca Goia, Ilinca Tomoroveanu, Mihaela Mitrache, Irina Movilă, Tania Popa, Traian Stănescu, Şerban Ionescu, Valentin Uritescu, Constantin Dinulescu, Alexandru Bindea, Eugen Cristea, Marius Rizea, George Ivaşcu, Alexandru Georgescu, Gavril Pătru, Alfred Demetriu, Alexandru Hasnaş, Vlad Ivanov, Tomi Cristin, Cristian Creţu, copilul Nadia Mihalache şi Grupul coral Da Capo/ ora 19.00 – TNB, Sala „C. Petrescu“ – **Sonată pentru saxofon şi Eva** de Eugen Şerbănescu. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Marius Bodochi şi Teodora Mareş
- 28 martie, ora 11.00 – TNB, Sala „L. Rebreanu“ – **Revelion la Terzo Mondo** de Ovidiu Moldovan. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Constantin Dinulescu/Ovidiu Moldovan, Cristina Deleanu, Ovidiu Moldovan/Răzvan Popa, Eugen Cristea, Liliana Hodorogea, Tatiana Constantin, Mihai Niculescu, Carmen Ionescu, Iuliana Moise, Mihai Perşa, Tomi Cristin/Daniel Iordan, Andrei Duban/ ora 19.00 – **Noiembrie** de Ana Maria Bamberger. Regia: Alice Barb. Cu: Olga Tudorache, George Motoi, Cecilia Bîrbora/ ora 19.00 – TNB, Sala „I.L. Caragiale“ – **Maşinăria Cehov** de Matei Vişniec. Regia: Cristian Ioan. Cu: Armand Calotă, Virgil Ogăşanu, Alexandru Georgescu, Ileana Iordache, Olga Delia Mateescu, Alfred Demetriu/Alexandru Hasnaş/Traian Stănescu, Cezara Dafinescu, Andrei Finţi, Şerban Ionescu, Adela Mărculescu, Ilinca Tomoroveanu, Sanda Toma, Damian Crâşmaru, Mihai Fotino, Matei Alexandru, Ileana Stana Ionescu/ ora 19.00 – TNB, Sala „C. Petrescu“ – **Legenda ultimului împărat** de Valentin Nicolau. Regia: Alice Barb. Cu: Claudiu Bleonţ, George Ivaşcu, Mircea Albulescu, Ion Lucian, Constantin Dinulescu/Mihai Niculescu, Rodica Popescu-Bitănescu, Ilinca Goia, Carmen Ionescu, Mihai Perşa, Ioan Andrei Ionescu, Dragoş Ionescu/Georgian Ilie, Sandu Aurel/ ora 19.00 – Teatrul Odeon – **Morţi şi vii** de Ştefan Caraman. Regia: Ana Mărgineanu. Cu: Pavel Bartoş, Isabela Neamţu, Laurenţiu Lazăr, Mircea Constantinescu, Liviu Timuş, Liana Mărgineanu, Paula Niculiţă, Gabriel Pintilei, Dimitrii Bogomaz, Ionuţ Kivu

Arad

- 23 martie, ora 18.00 – Teatrul de Stat, Sala mare – **Binefăcătorul** de Liana Didilescu. Cu: Christophe Marechal, Răzvan Rusu
- 24 martie, ora 18.00 – Teatrul de Stat, Sala Studio – **Soare o dată la două zile** de Pascal Coulan. Regia: Liliana Didilescu. Cu: Angela Petrean, Bogdan Costea

FESTIVALUL FILMULUI FRANCOFON
19-25 martie
INSTITUTUL FRANCEZ, SALA „ELVIRA POPESCU“

Din program:

- 23 martie, ora 18.00 – **Dôlè (l'argent)**, 2002. Regia: Imuna Ivanga. Cu: David Nguema Nkongue, Roland Nkeyi, Emile Mepango/ ora 20.00 – **Niki et Flo (Niki Ardelean, colonel în rezervă)**, 2003. Regia: Lucian Pintilie. Cu: Victor Rebengiuc, Răzvan Vasilescu, Coca Bloos, Micaela Caracaş, Şerban Pavlu, Dorina Chiriac
- 24 martie, ora 18.00 – **Les Invasions barbares (Invaziile barbare)**, 2003. Regia: Denys Arcand. Cu: Rémy Girard, Stéphane Rousseau, Dorothée Berryman, Louise Portal, Dominique Michel/ ora 20.30 – **Little Sénégal**, 2001. Regia: Bouchareb Rachid. Cu: Sotigui Kouyaté, Sharon Hope, Roschdy Zem, Karim Koussein-Traoré
- 25 martie, ora 18.00 – **Little Sénégal**/ ora 20.00 – **Niki et Flo (Niki Ardelean, colonel în rezervă)**

BRĂILA

ZIUA MONDIALĂ A TEATRULUI
24-28 martie
TEATRUL „MARIA FILOTTI“

Din program:

- 26 martie, ora 18.00 – Sala mare – lansarea Gazetei teatrului şi spectacolul **Jocuri erotice cu mortul din balcon**, după Ray Cooney. Regia: Dan Tudor/ ora 20.00 – Sala Studio – AVANPREMIERĂ – **Un scriitor ratat**, după Daniil Harms. Regia: Ciprian Nicolăiasa
- 27 martie, orele 9.00-12.00 – Sala mare – concurs cu tema **File din istoria teatrului nostru**. Participă elevii colegiilor „N. Bălcescu“ şi „Gh.M. Murgoci“ şi ai liceelor „N. Iorga“ şi „D.P. Perpe“/ ora 17.00 – Sala mare – mesajul internaţional **Ziua mondială a teatrului** şi prezentarea filmului **Woyzeck – faţa nevăzută a spectacolului**/ ora 18.30 – **Vreau să fiu actriţă**. Cu: Anca Sigartău/ ora 20.00 – Sala Studio – PREMIERĂ – **Un scriitor ratat**, după Daniil Harms. Regia: Ciprian Nicolăiasa
- 28 martie, orele 9.00-12.00 – **Ziua porţilor deschise** (vizitarea teatrului)/ ora 18.00 – Sala mare – **Drept ca o linie** de Luis Alfaro. Regia: Radu Apostol

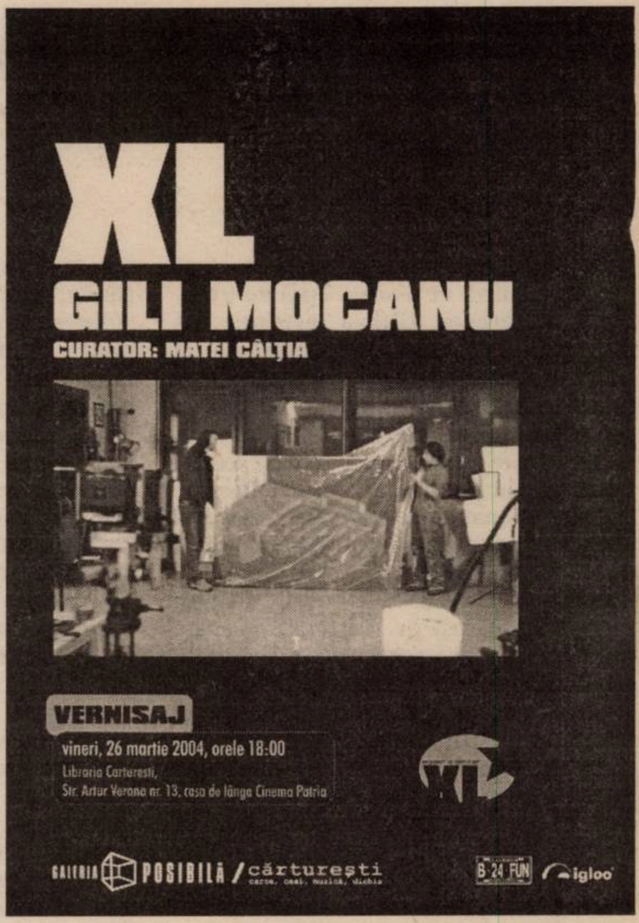
XL
GILI MOCANU
CURATOR: MATEI CĂLŢIA
VERNISAJ
vineri, 26 martie 2004, orele 18:00
Libraria Carturesti,
Str. Artur Verona nr. 13, casa de lânga Cinema Patria
XL
GALERIA POSIBILĂ / cărtureşti
carte, ceai, muzică, dichis
B 24 FUN
igloo

FOCŞANI

GALELE TEATRALE FOCŞĂNENE
ediţia a VIII-a
22-26 martie
SALA MARE A ATENEULUI POPULAR „MR. GH. PASTIA“:

- 23 martie, ora 18.30 – **Dans la Odeon Nr. 1**, spectacol al Teatrului Odeon, Bucureşti
- 24 martie, ora 18.30 – **Lada** după Ion Sava, spectacol al Teatrului TREIspreZECE. Regia: George Rusu
- 25 martie, ora 18.30 – **Fii cuminte, Cristofor** de Aurel Baranga, spectacol al Teatrului Naţional, Iaşi. Regia: Liviu Manoliu
- 26 martie, orele 10.30 şi 12.30 – **Capra cu trei iezi**, după Ion Creangă, spectacol al Teatrului Ţăndărică, Bucureşti. Regia: Gabriel Apostol
- 26 martie, ora 19.00 – **Spionul balcanic** de Dusan Kovacevic, spectacol al Teatrului Mic, Bucureşti. Regia: Claudiu Goga

LANSĂRI

BUCUREŞTI

GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

- 24 martie, ora 18.00 – **lansare-dezbatere** prilejuită de apariţia cărţii **O lume disparută. Patru istorii personale urmate de un dialog cu H.-R. Patapievici** de Paul Cernat, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici şi Ioan Stanomir, Editura Polirom, 2004. Invitaţi: Matei Călinescu şi H.-R. Patapievici

LIBRĂRIA CĂRTUREŞTI
(Str. Arthur Verona Nr. 13)

- 24 martie, ora 17.30 – **lansarea** cărţii **Tache de catifea** de Ştefan Agopian, Editura Polirom. Prezintă: Ioan Buduca şi Eugen Negrici

SERI CULTURALE

BUCUREŞTI

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE

- 24 martie, ora 18.00 – Rotondă – clubul literar „Euridice“, condus de Marin Mincu. Vor citi: Ionuţ Chiva şi Adrian Kuciuc
- 25 martie, ora 14.00 – Rotondă – Întîlnirile Teatrului Naţional Radiofonic: **Provocare sau sau sau sau sau... Zborul, ce fericire...** de Doru Moţoc. Adaptarea radiofonică şi regia: Mihai Lungeanu. Participă: Doru Moţoc, Florin Anton, Eugen Cristea, Mihai Lungeanu

TEATRUL ACT

- 25 martie, ora 19.00 – **intîlnire** cu Roberta Levitow

ATELIERE

BUCUREŞTI

TEATRUL ACT

- 24 martie-28 aprilie, orele 10.00-16.00 – workshop de dramaturgie cu tema **Cum să scrii ceva nou: strategii de dezvoltare creativă în scrisul dramatic contemporan**, condus de Roberta Levitow, regizor şi profesor de tehnica scrisului dramatic

TV

TVR 2

- 28 martie, ora 24.00 – **Remix Rock Forum**, emisiune de documentare muzicale

TVR CULTURAL

- 24 martie, ora 24.00 – **Pop cultural**. În această ediţie: **Sunete... pe simeze: Adrian Budritzan şi Portofolios Review 3**
- 26 martie, ora 23.30 – Operă – **Pălăria de paie** de Nino Rota
- 27 martie, ora 22.00 – Teatru TV – **Hamlet** de William Shakespeare, spectacol al Teatrului Naţional din Cluj. Regia: Vlad Mugur. Regia TV: Silviu Jicman. Cu: Sorin Leoveanu, Luiza Cocora, Anton Tauf, Elena Ivanca, Melania Ursu

Redacţia
nu-şi asumă
răspunderea
pentru modificările
de program
survenite
după
închiderea ediţiei.

Mentalităţi de ieri. Aceleaşi şi azi

Despre Universitatea Naţională de Arte Bucureşti

MARILENA PREDA SÂNC

Universitatea Naţională de Artă suferă de o acută lipsă de transparenţă. Ultima legislaţie s-a caracterizat printr-o conducere totalitară din partea fostului rector, Mircea Spătaru. Am participat la cele cîteva răzleţe întruniri de senat, foarte asemănătoare cu şedinţele de partid, în care membrii erau chemaţi doar să voteze şi mai puţin să-şi exprime opiniile. Şedinţe de senat formale, fără un dialog real asupra unei strategii educaţionale/culturale pe care ar trebui să o construiască Universitatea Naţională de Arte. De aceea şi coeficientul nostru de vizibilitate în afară este mult mai mic decît realizările fiecărui departament luat în parte.

Legile democraţiei sînt departe de lăcaşul nostru de artă. Un consiliu profesoral, legal constituit, poate fi revocat printr-un simplu telefon de la rectorat dacă punctele de pe ordinea de zi nu convin şi ar putea strica „ordinea alegerilor".

Din vremuri prăfuite se perpetuează o practică, întreţinută cu tenacitate chiar de către cei care cîndva au avut de suferit de pe urma ei, aceea de a ţine un tînăr ca asistent vreo 10-20 de ani. Există şi şansa de a fi promovat mai repede... cu ocazia alegerilor. În aceste momente tensionate, la un chef pe colţul mesei, cadrele cooperante şi disciplinate sînt invitate să aducă dosarele spre promovare. În mod firesc, cu o asemenea „metodologie" mulţi dintre cei foarte buni nici măcar nu apucă să afle că s-au scos posturi la concurs. Şi totuşi, promovaţii nu pot fi contestaţi. Mulţi dintre ei sînt artişti buni, asistenţi de mulţi ani, sătui să fie blocaţi pe acest post, resemnaţi că numai astfel, printr-un troc, mai au o şansă de a ajunge lectori. Nici măcar nu poţi să-i acuzi vehement pentru că sînt dispuşi la „înţelegeri". Vorbim despre o tehnică a supravieţuirii care, din păcate, ne modifică caracterul, ne grizează sufleteşte, ne amprentează conştiinţa cu laşităţi şi minciuni. Mentalităţi vechi/mentalităţi noi, aceleaşi mentalităţi ne guvernează. Sîntem prinşi într-o plasă îmbibată de respect pentru cei mai în vîrstă care au fost cîndva novatori. Plutim într-o dulceagă/duplicitară aparenţă de colegialitate, aflaţi într-o veşnică aşteptare, incapabili de a ne face auziţi, sătui de propria neputinţă. Plini de neîncredere faţă de sistem, resemnaţi că s-ar putea schimba ceva (un coleg mi-a declarat că zbaterea noastră este inutilă, rezultatele sînt ştiute, înţelegerile făcute, iar viitorul va fi acelaşi – faci frumos, îţi şerpuieşti coloana, eşti prezent la mai multe chefuri, ai şansa unui venit împănat cu coeficienţi de fidelitate, de merit... lucru posibil, căci sumele obţinute din pregătirile din timpul verii şi de la studenţii cu plată sau de la masteranzi nu se regăsesc, foarte adesea, în salariile profesorilor implicaţi. Cert rămîne faptul că în 2004 Facultatea de Arte Decorative şi Design nu are acces la Internet şi nici pagină *web*. Există secţii întregi ai căror studenţi beneficiază doar de un calculator. În clase mobilierul este completat de către studenţi, prin chetă, cu taburete de bucătărie cumpărate din Piaţa Matache. Dacă bugetul nostru ar fi fost atît de auster nu aş fi zis nimic. Dar Internet a existat de mai mulţi ani la secretariatul rectorului. Se fac cheltuieli extrem de ciudate, precum distrugerea cu picamerul a unui mozaic, semnat de profesorul Costin Ioanid (lucrare de patrimoniu), spre a fi înlocuit cu plăcuţe de gresie asemănătoare celor din spaţiile publice cu destinaţie modestă. Acţiune revendicată în totalitate de domnul rector Mircea Spătaru.

În cadrul unei ultime şedinţe de senat înaintea recentelor alegeri, mi-am permis să pun una-două întrebări. Nu am primit răspunsuri. Cîteva capete venerabile s-au întors. Unele indignate că cineva a îndrăznit să vorbească, altele, aflate în minoritate, cu speranţa că totuşi se mai încearcă. După şedinţă, un coleg mi-a declarat: „Ar fi trebuit să ne ridicăm cu toţii să cîntăm corul robilor", aluzie la corul sclavilor din Aida. De regulă, oamenii preferă liniştea. Unii au obosit încercînd să schimbe lucrurile în sensul modelării unui climat profesional bazat pe respect şi corectitudine.

În cadrul aceluiaşi senat s-a votat acordarea titlului de doctor *honoris causa* domnului rector Mircea Spătaru, domnului profesor Gheorghe Achiţei şi sculptorului Ion Irimescu. Conducerea Universităţii, împreună cu cei care de regulă votează conform conducerii deoarece aşa au o viaţă mai uşoară, s-a opus, cu cîteva voturi pentru şi cîteva abţineri, să i se acorde această distincţie artistului Ion Irimescu. Probabil, după o asemenea bravadă cu accente ideologice greu de înţeles, ar trebui să nu le vorbim studenţilor despre Picasso pentru că era comunist, pe futurişti să-i eliminăm întrucît simpatizau cu fasciştii, pe Dali să-l omitem fiindcă îi admira pe dictatori, ca să nu mai vorbim de o grămadă de marxişti (Althusser, Lukacs, Adorno) pe care ar trebui să-i uităm, iar cînd nu înţelegem ceva din arta contemporană să spunem că nu-i artă. Sună grotesc, dar posibil.

Alegerile s-au terminat. Rector a fost ales domnul profesor Sorin Ilfoveanu. Un nou început ne oferă şanse. De noi depinde să nu le îngropăm în mocirla derizoriului. Trebuie să găsim soluţii eficiente, să construim o structură viabilă pentru învăţămîntul universitar de arte, cu profesori bine pregătiţi profesional, artişti şi pedagogi deopotrivă. O structură care să creeze condiţiile necesare obţinerii de performanţe, uşor adaptabilă la cerinţele contemporane de interdisciplinaritate şi multimedialism. Un învăţămînt universitar de arte integrat noii Europe, cu identitate locală şi conectat la universalitate. ■

Radio Europa Liberă

Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE • RADIO LIBERTY •

Corect,
responsabil
şi la timp!

Istoria lingvistică – un fapt de cultură

MONA MOLDOVEANU

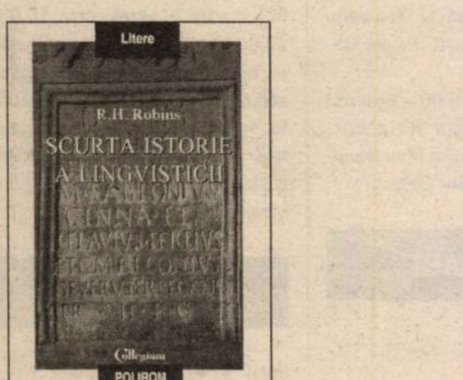

R.H. ROBINS

Scurtă istorie a lingvisticii

Traducere de Dana Ligia Ilin şi Mihaela Leaţ, Editura Polirom, Colecţia „Collegium", Iaşi, 2003, 344 p.

Cartea lui R.H. Robins (profesor de lingvistică generală la Universitatea din Londra) – **Scurtă istorie a lingvisticii** – a avut un succes răsunător în Anglia, volumul cunoscînd nu mai puţin de patru ediţii. Definit de **Linguistics** ca fiind „cea mai inteligentă perspectivă asupra istoriei lingvisticii", volumul are, începînd din 2003, şi o traducere în limba română, semnată de Dana Ligia Ilin şi Mihaela Leaţ.

Cartea are o importanţă fundamentală pentru studiul istoriei lingvisticii, analizînd originea, dezvoltarea şi impunerea lingvisticii ca ştiinţă, începînd de acum 2500 de ani şi pînă în prezent.

În primele capitole sînt prezentate începuturile lingvisticii în diverse zone şi centre de civilizaţie – Grecia, Imperiul Roman, China, India şi spaţiul islamic –, reliefîndu-se realizările acestora şi importanţa lor pentru studiile europene de mai tîrziu.

Cele mai importante realizări teoretice şi practice ale lingvisticii greceşti (analizate pe larg în carte) sînt primele sisteme de scriere, disciplinele asupra cărora s-au oprit cercetătorii greci – etimologia, fonetica şi gramatica –, studiile lui Platon, Aristotel şi ale şcolii filozofice stoice, ideile fundamentale despre descrierea fonetică şi morfologică a limbii regăsite în **Techne grammatike** (lucrare a Şcolii din Alexandria) şi studiile bizantine. Aceste cercetări asupra limbii au fost preluate de Roma, apoi au fost transmise cercetătorilor din Evul Mediu şi celor din Renaştere şi aşa mai departe.

Fiecare zonă are propriile contribuţii – extrem de importante – la dezvoltarea lingvisticii ca ştiinţă. Roma se remarcă prin studiile lui Varro, Quintilian, Macrobius, Priscian, axate pe morfologie, sintaxă şi fonetica limbii latine. Capitolul despre Evul Mediu – epocă în care „gramatica a stat la baza învăţămîntului medieval atît ca artă liberală, cît şi ca o necesitate pentru citirea şi scrierea corectă în limba latină" (p. 104) – cuprinde descrieri ale unor manuale de gramatică (**Doctrinale** de Alexander de Villedieu, **Grammatica speculativă** de Thomas din Erfurt), precum şi o prezentare a ideilor şcolilor modiste şi universaliste.

Renaşterea – privită ca „începutul lumii şi istoriei moderne" (p. 136) – aduce o orientare asupra limbilor arabă şi ebraică şi un impuls pentru studierea altor limbi din Europa. Apar gramatici ale limbilor spaniolă, italiană, franceză, dicţionare monolingve şi bilingve. În capitol sînt reliefate importanţa studiului aprofundat al limbilor neo-latine (în **De vulgari eloquentia** a lui Dante Alighieri), a studiilor lui Petrus Ramus (considerat precursorul structuralismului modern), Francisco Varo, J.H. de Premare (cercetători ai gramaticii limbii chineze), Erasmus, Scalinger, Sanctius, Lily, precum şi amploarea pe care au luat-o cercetările despre limbă din această epocă (Holder, Tucker, Bullokar, Butler, Wilkins, Cooper, Brightland, Murray, Cobbett, Hjemslev etc.).

La sfîrşitul secolului al XVIII-lea este descoperită şi studiată integral limba sanscrită antică din India, fapt ce a influenţat foarte mult cercetările ulterioare.

Înainte de a vorbi despre începutul epocii moderne, autorul menţionează faptul că tradiţia europeană a lingvisticii se caracterizează prin continuitate. Există diverse curente şi modificări ale teoriilor, doctrinelor şi conceptelor lingvisticii, însă fiecare generaţie de lingvişti europeni a cunoscut lucrările anterioare despre domeniul studiat. R.H. Robins susţine că „este îndreptăţită încercarea de a face din istoria lingvisticii europene fundamentul unei istorii a lingvisticii în general".

Capitolul al VI-lea, **Începutul epocii moderne**, reliefează progresele imense ale lingviştilor europeni din secolul al XVIII-lea şi influenţele care au afectat cursul lingvisticii: una din interiorul Europei şi cealaltă din exterior (India). Sînt analizate pe larg ideile fundamentale din operele unor mari teoreticieni ai limbajului (Condillac, Rousseau, Herder, Harris, Mondoddo, Tooke, Von Schlengel, Panini, Bhartrhari).

Capitlul al VII-lea, **Lingvistica istorică şi comparativă în secolul al XIX-lea**, conţine informaţii despre contribuţiile lui Rask, Grimm, Bopp (de la începutul secolului al XIX-lea), precum şi despre studiile lui Schleicher (jumătatea secolului al XIX-lea) şi Vossler (liderul şcolii idealiste sau estetice). Cărturarii din secolul al XIX-lea s-au ocupat mai ales de studiul limbilor din familia indo-europeană, oferind un sistem de criterii care, ulterior, a fost aplicat limbilor din întreaga lume.

Ultimele două capitole ale cărţii analizează pe larg cercetările asupra limbii din secolul al XX-lea şi cuprind o descriere a principalelor curente lingvistice din această perioadă. Sînt amintite contribuţiile lui Saussure (iniţiatorul şcolii structuraliste), Sweet, Jones, Jakobson, Bloomfield, Boas, Sapir, Pike, Halliday, Firth, Trubeţkoi. Dintre aceştia, cei mai importanţi pentru prima jumătate a secolului XX sînt consideraţi Saussure şi Trubeţkoi.

În ultimul capitol sînt comentate, în amănunt, schimbările de perspectivă lingvistică (etapa generativ-transformaţională) şi noutatea metodei aduse de Noam Chomsky cu **Structuri sintactice**, într-o primă fază, şi, apoi, cu **Aspecte ale teoriei sintactice**. Sînt prezentate conceptele unor importante teorii – „Sintaxa Montague, Teoria Governement and Binding" (GB) –, dar şi modul de impunere a unor noi discipline lingvistice, ca, de pildă, pragmatica.

În afară de studiul curentelor şi al cercetărilor referitoare la limbă, lucrarea conţine informaţii importante despre evenimentele istorice şi progresele fiecărei epoci în parte; de asemenea, autorul îşi exprimă punctul de vedere asupra unor aspecte adesea controversate din limbă.

Prin multitudinea fenomenelor descrise, prin imensa bibliografie şi prin meticulozitatea prezentării, cartea lui R.H. Robins este exemplară pentru interpretarea istoriei lingvisticii ca fapt de cultură.

OBSERVATOR
CULTURAL
NR.214
30.03.-05.04.2004
Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

URRNEŞTE-TE!
FIECARE CONTEAZĂ
WWW.U
SALVAŢI
PARCUL CAROL
„Solidaritatea pentru libertatea de conştiinţă"
Duminică, 21 martie, ora 12.00,
în Parcul Carol
Ajutaţi-ne să organizăm manifestarea! Avem nevoie de voluntari!

Din nou despre proiectul Catedralei Mîntuirii Neamului

Studii culturale: culturi ale Europei Centrale şi de Est după 1989

Epistolarul unui „cîştigător" la indemnizaţiile de merit

Ziua mondială a teatrului

Spectacole la Brăila, Piatra-Neamţ, Sibiu

Expoziţii de artă pe aeroportul din Amsterdam

Povestea comunismului românesc

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 214, 30.03.-05.04.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Redeschiderea Casei Lovinescu

Miercuri 24 martie a fost redeschisă casa din Bulevardul Mihail Kogălniceanu nr. 49 în care a locuit – între 1938-1943 – E. Lovinescu şi în care s-au desfăşurat, pînă în 1946, şedinţele Cenaclului „Sburătorul“. În 1998, în urma unui proces de repunere în proprietate, Monica Lovinescu a redobîndit apartamentul în care a locuit pînă în 1947. Apartamentul a fost apoi donat de către fiica marelui critic Fundaţiei Humanitas Aqua Forte după ce, în perioada 1958-2000, ulterior arestării Ecaterinei Bălăcioiu-Lovinescu, fusese locuit de procurorul militar Ioan Nistor (implicat în procesul soţilor Ceauşescu). În noua sa formulă de amenajare – începută în anul 2000 – apartamentul va găzdui trei proiecte culturale distincte: un cenaclu literar care se doreşte a fi o „replică“ peste timp a Cenaclului „Sburătorul“; Centrul de Studii „Constantin Noica“ (în cadrul căruia se vor acorda anual burse pentru studierea operei filozofului de la Păltiniş); revista internaţională de fenomenologie **Studia Phaenomenologica**. Noul cenaclu va fi organizat cu sprijinul unor profesori de la Facultatea de Litere din Bucureşti. Nu ştim – însă – în ce măsură liberalul E. Lovinescu ar fi agreat „coabitarea“ memoriei sale cu un centru de studii dedicat lui Constantin Noica...

Întîlnirile IMMER

Joi 25 martie Institutul Naţional pentru Memoria Exilului Românesc a inaugurat seria „Întîlnirilor IMMER“. Prima întîlnire a fost consacrată unei dezbateri pe marginea volumului **Cei cinci care au speriat Estul** de Stejărel Olaru, apărut anul trecut la Editura Polirom. Tema investigaţiei – atentatul organizat în anii '50 de un grup de români anticomunişti asupra Ambasadei Republicii Populare Române din Berna – s-a dovedit a fi un subiect generator de dispute. Discuţiile s-au desfăşurat la sediul Institutului, iar prezentarea cărţii a fost făcută de către istoricii Neagu Djuvara, Dinu C. Giurescu, Adrian Cioroianu şi Stajărel Olaru (autorul lucrării).

International Blues Festival

În perioada 26-28 martie, Sala Radio din Bucureşti a găzduit Festivalul Internaţional de Blues 2004. Timp de trei zile au concertat pentru publicul „consumator“ – şi cunoscător – autohton artişti şi formaţii de blues din diferite ţări (între care Statele Unite ale Americii, Cehia ş.a.). Printre „vedetele“ de prim-plan ale manifestării s-au numărat redutabilul bluesman american Chris Tofield, chitarist şi vocalist, însoţit de trupa sa „The Bluesbenders“ (cu Steve Clarke la electric bass şi Liviu Pop la baterie, ultimul – stabilit de 14 ani în America). Muzicianul – promotor al aşa-numitului „texas styled“ – este considerat în prezent unul dintre cei mai importanţi interpreţi de blues din SUA.

Agenda culturală

▮ **5 spectacol cu 5 atitudinE.** Joi 1 aprilie va avea loc la Studioul Toaca – CIAC lansarea unui nou proiect teatral, **5 spectacol cu 5 atitudinE**, care cuprinde o ministagiune care se va desfăşura pînă pe 20 iunie.

▮ **Premieră la Brăila.** Vineri 2 aprilie va avea loc la Sala Studio a Teatrului „Maria Filotti“ din Brăila premiera spectacolului **Un scriitor ratat**, după Daniil Harms, în regia lui Ciprian Nicolăiasa.

(Agenda completă în paginile 28-31)

Teatrale...

Sfîrşitul lunii martie a adus în prim-plan manifestări teatrale în plină efervescenţă, anticipînd cel mai important eveniment al anului – Gala UNITER de pe 5 aprilie.

▮ Continuă festivalul de teatru **Coup de théâtre...**, care se va desfăşura pînă pe 7 aprilie la Bucureşti, reunind spectacole ce poartă semnătura unor cunoscuţi regizori: Tompa Gábor, Felix Alexa, Andriy Zholdak etc. Pe 31 martie şi pe 1 aprilie, Sala Izvor a Teatrului Bulandra va găzdui spectacolul **Jacques sau supunerea**, în regia lui Tompa Gábor, urmînd ca alte evenimente teatrale să aibă loc în cursul săptămînii.

▮ Pe 27 martie a fost sărbătorită Ziua Mondială a Teatrului, prilej cu care dramaturgul Fathia El Assal din Egipt şi Ion Caramitru, preşedintele Centrului Român ITI au transmis două mesaje în care au subliniat rolul şi semnificaţia artelor spectacolului (vezi p. 21)

▮ În perioada 20-28 martie s-a desfăşurat **Săptămîna mondială a autorilor de azi**, manifestare dedicată în exclusivitate autorilor şi dramaturgilor contemporani, cuprinzînd o incitantă dezbate, pe o temă amplu şi îndelung discutată – spectacole pe texte de Theo Herghelegiu – **Să zbori spre Paradis** şi **Locuind cu vampirul**, Matei Vişniec – **Paparazzi sai cronica unui răsărit de soare avortat**, Cătălin Rotaru – **Ultimul spectacol** etc.

▮ Pe 28 martie a debutat Campania Naţională **Artiştii pentru artişti**, cu spetacolul **Lumea-ntreagă e o scenă, iar oamenii sînt doar actori**, la Ateneul Român. Spectacolul a fost organizat de UNITER şi Fundaţia Raţiu, cu participarea unor importanţi artişti – Mariana Mihuţ, Maia Morgenstern, Valeria Seciu, Emilia Popescu, Simona Şomăcescu, Alexandru Andrieş, Victor Rebengiuc, Marcel Iureş, Marin Moraru etc. **Artiştii pentru artişti** s-a instituit nu numai ca un suport financiar consecvent acordat, ci mai ales ca stimulator al solidarităţii artistice.

artiştii pentru artişti

▮ Pe 5 aprilie, în cadrul Galei UNITER, Secţia română a Asociaţiei Internaţionale a Criticilor de Teatru va acorda Premiul Criticii grupului **dramAcum** (regizorii Andreea Vălean, Gianina Cărbunariu, Alexandru Berceanu, Radu Apostol, coordonaţi de lect. univ. Nicolae Mandea) pentru iniţiativa de a promova într-un proiect coerent şi aplicat dramaturgia contemporană română şi străină. De asemenea, Florica Ichim şi Ionuţ Niculescu vor primi diplome de excelenţă (vezi p. 19).

Pe scurt

▮ **Lorenzo Diaz la Bucureşti**. Ieri, în finalul manifestărilor prilejuite de expoziţia **150 de ani de fotografie în Spania**, Institutul Cervantes din Bucureşti şi Librăria Cărtureşti au organizat o conferinţă susţinută de jurnalistul şi sociologul spaniol Lorenzo Diaz cu tema: **Pornind de la viaţa cotidiană**. Conferinţa a fost urmată de o masă rotundă despre viaţa de zi cu zi a Bucureştiului, desfăşurată cu participarea scriitoarelor Adriana Babeţi, Adriana Bittel şi Silvia Kerim. Lorenzo Diaz este director al postului Radio Onda Cero, autor al unor volume despre cultura mediatică spaniolă şi, nu în ultimul rînd, curator al expoziţiei vernisate la Bucureşti, **Un secol de viaţă în Spania**.

▮ **Conferinţă şi lansare la Institutul Francez din Bucureşti**. Vineri 26 martie a avut loc în Salonul de Onoare al Institutului Francez din Bucureşti o conferinţă susţinută de Dana Diminescu sociolog, cu ocazia lansării volumului intitulat **Visibles mais peu nombreux – les circulations migratoires roumaines** apărut sub coordonarea sa la Editura Maison des Sciences de l'Homme, Paris, 2003. La manifestare a participat şi Ambasadorul Franţei în România, Philippe Etienne. Dana Diminescu este conducătoare a Grupului de studiu asupra utilizării Tehnologiilor Informaţiei şi Comunicării în Migraţii.

▮ **Conferinţă Aurelian Crăiuţiu la ICP**. Miercuri 24 martie Institutul de Cercetări Politice din cadrul FSP a găzduit conferinţa **Moderaţia în politică** susţinută de politologul Aurelian Crăiuţiu (University of Bloomington, Indiana).

▮ **Grigore Leşe 50**. Centrul Naţional pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale, în colaborare cu Ministerul Culturii şi Cultelor, Societăţii Române de radiodifuziune şi Societatea Română de Televiziune au organizat luni 29 martie la Studioul de Concerte „Mihail Jora“ spectacolul **Grigore Leşe 50**. Manifestarea muzicală – dedicată satului românesc – a fost concepută de Grigore Leşe şi i-a avut ca invitaţi pe: Liliana Iorgulescu (coregrafie), Andreea Duţă, Ioana Macarie, Violeta Dumitraşcu, Ramona Bărbulescu (dans), Gruia Stoia (orgă), Anca Ilea-Mureşan, Zamfira Pamapa, Teodora Sabău (voce), Radu Nelu (ţambal, clopote), Marius Sabou (vioară), Claudiu Trif (violă), Adrian Iercoşan (contrabas).

▮ ***Giammetta & Giammetta architettura* în România**. În cadrul unei conferinţe de presă organizate pe 25 martie la Hotelul Howard Johnson, biroul de arhitectură Giammeta & Giammeta architettura a anunţat intenţia de a-şi extinde activitatea şi în România, oferind astfel o alternativă arhitectonică de calitate. Proiectele vor fi derulate prin agenţia de consultanţă Resource 2b. La acest eveniment au participat arhitecţii Marco Giammeta şi Gianluigi Giammetta, fondatorii biroului, Giacinto Grigore Oriolo, director Resource 2b, reprezentanţi ai administraţiei locale şi ai comunităţii de afaceri.

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

Sumar

ÎN ACTUALITATE/DIN NOU DESPRE PROIECTUL CATEDRALEI MÎNTUIRII NEAMULUI

DOMNICA MACRI, Dreptul la opinie – un bun niciodată cîştigat ▮ 4

Presa contra Catedralei ▮ 4

REMUS CERNEA, Separarea statului de biserică ▮ 5

STUDII CULTURALE

ANCA BĂICOIANU, (Ab)uzuri ale memoriei în postcomunism şi postcolonialism ▮ 6

MIHAELA IRIMIA, Culturi ale Europei Centrale şi de Est de după 1989 ▮ 6

ARINA LUNGU, Capcanele memoriei ▮ 7

DRAGOŞ IVANA, Oraşul ca memorie a culturii în România post-decembristă ▮ 8

MĂDĂLINA ALAMĂ, Identitatea, o problemă actuală într-o Românie globală ▮ 9

PETRUŢA-DANA NĂIDUŢ, Comunism şi postcomunism: cronotopi identitari ▮ 10

IRINA MARIN, Antirelativism şi telenovele ▮ 11

ROMAN PAŞCA, De la maşina de scris ilegală la *News Bar* ▮ 12

DANA BĂLUŢĂ, Cetăţeni versus non-cetăţene ▮ 15

MINISTERIALE

VALERIAN SAVA, Epistolarul unui „cîştigător“ la indemnizaţiile de merit ▮ 16

INTERVIU

DORINA CRIŞAN-RUSU, *Cel pian*, muzică şi dragoste de teatru (II) ▮ 18

ANCA FLOREA, Performanţe instrumentale ▮ 18

ARTE

TEATRU: **IULIA POPOVICI,** Reîncifrări estetice (II) ▮ 20 / **MIHAELA MICHAILOV,** Pater Harpagon din turnul cu cocoşei ▮ 20 / **RADU ŢUCULESCU,** Ucigaşul sinucigaşului ▮ 21 / Ziua Mondială a Teatrului ▮ 21

ARTE VIZUALE: **ALEXANDRA TITU, La sud-est de Eden** ▮ 22

LAURENŢIU DAMIAN, Raport despre „naţiunea“ cinematografică. Raport despre mine însumi ▮ 22 / **ADRIAN-SILVAN IONESCU,** Un aeroport şi două expoziţii ▮ 23

OAN SBÂRCIU, Dinamism şi dialog ▮ 24

REVISTA PRESEI ▮ 25

RECENZII ▮ 26

ADRIAN NIŢĂ, Arta care seduce se duce ▮ 26

AGENDA CULTURALĂ ▮ 28

ULTIMA PAGINĂ

ION BOGDAN LEFTER, Povestea comunismului românesc ▮ 32

Rubrici: Andrei BANGU, Cronicinema ▮ 21

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 22-28 MARTIE

▮ Tinerii pesedişti incurajaţi de lider. Liderul PSD Adrian Năstase a făcut sîmbătă 27 martie o baie de tinereţe, participînd la spectacolul **Primăvara social-democrată**, organizat la Sala Polivalentă. Alături de alţi seniori ai partidului – Mircea Geoană, Dan Matei Agathon, Adrian Severin şi proaspăt racolatul Florin Călinescu –, Adrian Năstase a anunţat cu surle şi trîmbiţe o nouă campanie anticorupţie (numărul lor devine astfel comparabil cu cel al mandatelor preşedintelui Ion Iliescu): „voi lansa o nouă acţiune avînd ca scop crearea unei toleranţe zero faţă de corupţie, pe baza statului de drept şi integrităţii personale“. În rest, discursuri sforăitoare despre rolul tinerilor în creşterea ţării, pronunţate printre alţii de Victor Ponta...

▮ C.V. Tudor şi-a lansat candidatura. Liderul PRM şi-a lansat oficial, la sfîrşitul săptămînii, candidatura la Preşedinţie, în faţa a cinci sute de oameni adunaţi la Palatul Parlamentului. Discursul şefului peremist a avut ca punct central plasarea unor slogane de tipul „Hrană, căldură, medicamente şi justiţie“. Vadim Tudor a declarat că este un om cinstit, „fără conturi bancare în lei sau în valută“, şi l-a atacat, pe acest temei, pe liderul PSD Adrian Năstase.

▮ Cadidaţi de ieri şi de azi. Sîmbătă 27 martie, PNŢCD şi-a stabilit candidaţii pentru Primăria Capitalei şi pentru Preşedinţie. Victor Ciorbea va cere din nou voturile bucureştenilor pentru un mandat în fruntea urbei, iar la funcţia supremă în stat va candida Constantin Timoc, cetăţean român stabilit în SUA.

▮ Bilanţul guvernării. Reprezentanţii PNL şi PD au lansat marţi 23 martie volumul **Evaluarea Guvernării PSD în perioada 2001-2003**, care concluzionează că ultimii trei ani au însemnat pierderi economice fără precedent pentru România. Vicepreşedintele PD Adrian Videanu a explicat că Alianţa trebuia să evalueze situaţia economică pentru a putea să-şi întocmească propriul program de guvernare. El a precizat că Alianţa va întocmi, în loc de program de guvernare, un proiect de buget, pe care-l vor aplica integral în cazul cîştigării alegerilor. Alianţa va propune peste 20 de proiecte de legi menite să reformeze România, economic şi social.

▮ Modificări pe tăcute la Guvern. Marţi 23 martie, Guvernul a emis o ordonanţă de urgenţă care acordă puteri sporite şefului cancelariei prim-ministrului, Alin Teodorescu. El va avea în subordine Corpul de consilieri ai prim-ministrului, Corpul de control al Guvernului, Departamentul pentru analiză instituţională şi socială (condus de Dorina Mihăilescu), Departamentul purtătorului de cuvînt, Departamentul pentru relaţiile cu Republica Moldova şi cel pentru relaţiile cu românii din străinătate, precum şi biroul de relaţii publice. Cancelaria va fi ordonator de credite, a anunţat purtătorul de cuvînt al Guvernului, Despina Neagoe.

▮ Responsabilii electorali ai PSD. Secretarul general al PSD, Dan Matei Agathon, a anunţat miercuri 24 martie că managerul campaniei electorale a PSD va fi Dan Andronic, pînă de curînd director al postului Realitatea TV. Proaspătul manager a declarat că în campanie va avea doar trei şefi: Adrian Năstase, Octav Cozmîncă şi Viorel Hrebenciuc. În aceeaşi zi, Dan Matei Agathon a recunoscut că şi competenţele „de sociolog“ ale şefului cancelariei prim-ministrului, Alin Teodorescu, vor fi folosite în campania PSD.

▮ Dat în judecată. Premierul Adrian Năstase a fost dat în judecată joi 25 martie de fostul ministru al justiţiei Valeriu Stoica, pentru că PSD l-a acuzat de dispariţia unor dosare de adopţie. La expirarea celor 48 de ore, perioadă de timp în care lui Adrian Năstase i-au fost solicitate în scris scuze publice, Valeriu Stoica a anunţat, într-o conferinţă de presă, că dă în judecată PSD-ul şi pe liderul său. Valeriu Stoica a prezentat o notă a Curţii de Apel Bucureşti, întocmită în 1997, în care se arată că dosarele de adopţie în cauză au dispărut încă din 1995, adică în timpul guvernării social-democrate.

(Raluca ALEXANDRESCU)

Cronica politică

Efectele solidarităţii de cursă lungă

RALUCA ALEXANDRESCU

Solidaritatea pare a fi una dintre sursele succesului de pînă acum a PSD-ului – alături de multe alte metode, mai mult sau mai puţin avuabile. Lucru destul de evident în demersurile şi mişcările de trupe observabile în tabăra partidului de guvernămînt în ultimele două săptămîni. Principala găselniţă electorală de pînă acum a fost declanşarea unei campanii furibunde împotriva liderilor PNL. Prin vocea secretarului general Dan Matei Agathon, PSD a ameninţat PNL cu răspunsuri pe măsura atacurilor liberalilor la adresa cîtorva acte de corupţie, semnalate la PNA. „Vom dezgropa securea războiului“, aşa a sunat primul slogan electoral produs de fabrica social-democrată a lui Adrian Năstase. A doua zi, la PNA a început să plouă cu dosare privind o imensă masă de baroni locali, marca PNL de această dată. Baronii pesedişti s-au estompat, ca şi alte afaceri semnalate de liderii PNL, cum ar fi de pildă împrumutul guvernamental de 6.500 de miliarde de lei destinat, finalmente – indirect –, finanţării campaniei electorale a mai multor domni porniţi la vînătoare de voturi. De altfel, demersurile încrucişate făcute de reprezentanţii Puterii şi ai Opoziţiei au trezit PNA-ul din amorţeală, nu în sensul aşteptat însă şi pentru care a fost creat de partidul lui Adrian Năstase. PNA-ul a avut brusc senzaţia supărătoare că a fost „folosit în scopuri electorale“. Într-un comunicat dat publicităţii vineri 26 martie, instituţia respectivă (care, în treacăt fie spus, nu s-a remarcat pînă acum printr-o activitate teribil de eficientă în direcţia combaterii corupţiei) se declară supra-utilizată şi, în consecinţă, uzată: „Este regretabil că se încearcă implicarea Parchetului Naţional Anticorupţie în dispute electorale de natură a-i demonetiza activitatea“. Luat de valul independenţei, PNA-ul mai declară înţepat că „este o instituţie specializată în combaterea marii corupţii“. Aşadar, pînă la descoperirea marii coupţii, PNA stă cuminte şi aşteaptă să vadă pe cine mai mazileşte Adrian Năstase din partid.

E drept că nici nu a avut mult de aşteptat. Pentru a nu mai fi acuzaţi însă că uită de propriile bîrne din ochi pentru paiele din ochii altora, liderul Năstase a avut o idee strălucită: a suspendat cîţiva lideri de filiale locale, Nicolae Mischie (Gorj), Constantin Bebe Ivanovici (Ilfov), Marian Vanghelie (Bucureşti, Sectorul 5), Gheorghe Savu (Ialomiţa), Florian Serac (Bihor), Enache Barbu (Caraş-Severin), Raul Bobeanu (Neamţ) şi Iulian Comănescu (Vîlcea), nume sonore în toate discuţiile privind corupţia politică la nivel înalt din România. Motivul, furnizat de acelaşi Dan Matei Agathon, ţine de evidenţa însăşi, pe care pînă şi PSD-ul a fost adus să o recunoască: în ajun de campanie electorală nu poţi ieşi în faţă cu astfel de nume agăţate ca pietrele de moară de gîtul celorlalţi candidaţi „viabili“. Cum PSD-ul este însă un partid al solidarităţilor de nezdruncinat, liderii locali „dificili“ nu au fost însă pur şi simplu excluşi, ci numai „amînaţi“ – pînă după alegeri, am fi tentaţi să presupunem.

Un alt exemplu demn de remarcat este cel al eternului Ion Iliescu. Preşedintele României a glăsuit din nou întru apărarea foştilor (?) colegi de partid, declarînd că demersul prin care statul autorizează anumite instituţii ale sale să se îndatoreze peste măsură la CEC ar fi un gest firesc. La începutul săptămînii trecute, după ce liderii liberalii-au solicitat şefului statului să ceară în mod public retragerea Ordonanţei de Urgenţă ce permite ANL să contracteze credite la CEC în valoare de pînă la 6.500 de miliarde de lei, Ion Iliescu a răspuns ingenuu: „Politic vorbind, mi se pare firesc. Iar dacă CEC nu finanţează, atunci cine să finanţeze?!“.

Solidarităţile (complicităţile) politice ţesute la nivelul partidului de guvernămînt îşi găsesc însă expresia cea mai elocventă în ultima apariţie editorială a aceluiaşi Ion Iliescu, un volum de convorbiri cu Vladimir Tismăneanu. Găsim aici cheia unui tip de supravieţuire politică fără egal în peisajul politic românesc – opoziţia ar trebui să ia lecţii, dar probabil că nu atît învăţarea e cheia, cît propensiunea naturală către o viziune asupra istoriei şi a reconstrucţiei sale perpetue, proprie unei specii aparte de oameni de stat postdecembrişti, numiţi, îndeobşte, vechi comunişti. Consideraţiile preşedintelui asupra istoriei postcomuniste româneşti – asupra cărora probabil vom mai reveni – recompun o colecţie pe cît de bogată, pe atît de plină de clişee necontenit dezminţite de ceilalţi actori ai evenimentelor evocate. Ele nu sînt numai mostre, ci un manual deplin şi rotund despre cum se face politică de succes în România şi aiurea...

▮

Stimaţi cititori,

Vă informăm că abonamentele
la revista noastră
se fac direct la sediul redacţiei,
Strada Belgrad Nr. 3, Sector 1, Bucureşti,
sau trimiţînd un mandat poştal
la aceeaşi adresă, pe numele Răzvan Pahonţu sau Ana-Maria Al-Ghafri,
cu completarea numelui şi adresei abonatului
la rubrica „Loc pentru corespondenţă“.

Relaţii suplimentare,
la numerele de telefon ale redacţiei.

DIN NOU DESPRE PROIECTUL

Revenim la subiectul tratat numărul trecut în aceste pagini: acela al proiectului de construire a unei Catedrale a Mîntuirii Neamului în Parcul Carol, căruia ar urma să i se modifice configuraţia. În urma protestelor formulate de societatea civilă, de organizaţiile profesionale ale arhitecţilor, de o serie de personalităţi culturale, tema a ieşit în ultimele săptămîni în prim-plan: preluată de presă, ea a ocupat pagini întregi în ziare şi i s-au consacrat mai multe dezbateri radiofonice sau TV. Au fost astfel formulate, rînd pe rînd, toate contra-argumentele: juridice, patrimoniale, urbanistice, culturale ş.a.m.d. Acum – opiniile a doi dintre organizatorii acţiunilor de protest contra proiectului Catedralei, precum şi ecouri de presă la temă.

Dreptul la opinie – un bun niciodată cîştigat

DOMNICA MACRI

Un grup de oameni se revoltă împotriva unei decizii a guvernului. Oamenii aceia văd că decizia cu pricina încalcă nişte legi, ba chiar Constituţia. În plus, decizia afectează un lucru la care ei, din diferite motive, ţin foarte mult. Se adună, vor să facă ceva, pe cele mai legitime căi cu putinţă. Să se asocieze într-un ONG, să lanseze un protest, să implice presa, să îi facă şi pe ceilalţi cetăţeni care gîndesc asemeni lor să acţioneze. Ei cred că nimeni nu ar trebui să fie indiferent la încălcarea legilor statului şi mizează pe faptul că problema cu pricina e aproape de interesele fiecărui cetăţean.

Nu e nici un secret că este vorba de campania „Salvaţi Parcul Carol!", în care m-am aruncat, alături de alţi oameni de bună credinţă, cu toată energia şi convingerea (a mea personală) că gesturile de responsabilitate civică, repetate, nu pot să nu producă rezultate. Într-adevăr, un număr de alţi cetăţeni responsabili, oameni cu poziţii în cultura românească, dar şi oameni simpli, au reacţionat. O dată reunite forţele celor care, din varii motive, nu ar fi dorit să vadă alterat acest loc preţios al Bucureştilor, legea oferă căi de acţiune: campanii de informare a publicului, campanii de presă, manifestări stradale, *lobby* în rîndul administraţiei locale şi al politicienilor. Toate ţin de funcţionarea firească a societăţii, de normalitate. Dreptul la opinie, cîştigat, mi se părea mie, pe 21 decembrie 1989, scrijelit pe asfaltul Capitalei cu sîngele copiilor morţi acolo, la cîţiva metri de mine, este un bun elementar şi necontestat de nimeni în multîncercata Românie postrevoluţionară.

Aşadar mini-grupul de cetăţeni care au pornit – în timpul lor liber şi cu bani din buzunar – o campanie de sensibilizare faţă de riscul distrugerii unui bun public de indiscutabilă valoare reuşeşte să readucă problema în dezbatere. Teoretic, acest lucru e suficient pentru a defini o campanie de succes. Opiniile pro şi contra sînt luate din nou în discuţie, cetăţenii sînt informaţi şi pot alege în cunoştinţă de cauză.

Practic însă, săptămîna în care Parcul Carol – ce fusese cît pe-aci să fie lăsat pradă buldozerelor fără ca nimeni să strige, cu toate că mulţi aveau ceva de spus – a fost salvat de la o condamnare tăcută, laşă, iresponsabilă, momentul în care dezbaterea s-a aprins, aşa cum şi trebuia, angajînd oameni din toate segmentele societăţii, a devenit, pentru mine, clipa unui adevăr dureros.

Guvernul nu a dorit să discute legalitatea unor acte normative pe care îşi pusese semnătura. În locul miniştrilor s-a aflat însă pe toate ecranele Biserica Ortodoxă Română, beneficiara HG-urilor puse sub semnul întrebării, militînd cu argumente binecunoscute nouă din anii '50 şi ulterior: cine nu are aceeaşi părere cu noi e împotriva noastră.

Cetăţenii responsabili care acţionează potrivit legii sînt – conform susţinătorilor proiectului BOR de ridicare a unei uriaşe catedrale în locul monumentului semnat de arhitectul Nicolae Cucu din Parcul Carol – „comunişti", „sectanţi", „manipulaţi", „frustraţi", „intelectuali îmbibaţi de marxism-leninism", „duşmani ai ortodoxiei". O mie de persoane cu spirit civic care vin duminica la un marş ca să apere o idee, în mod legal, fie se numesc „trecători", fie sînt „aduşi cu autocarele din provincie".

Această înşiruire de etichete n-ar fi atît de tulburătoare dacă ea nu ar contesta, total şi fără drept de apel, dreptul la opinie. Pur şi simplu nu ai voie să ai o idee diferită. Un gest contestatar nu este considerat de către societate normal, ci te înfierează. Eşti „duşman al poporului" sau „eretic", ca să folosim termenii preferaţi ai unor epoci care, constat, inspiră puternic oameni şi instituţii ce se vor motoare sau lideri de opinie în România de azi.

Cea de-a patra putere în Stat (la noi castrată), presa, asistă în mare parte inertă. A apărut specia jurnaliştilor lipsiţi de orice curiozitate: dacă se afirmă că un anumit act încalcă legea, iar legea e copiată în mapa de presă, jurnalistul necurios nu deschide mapa, ca să afle de ce se agită oamenii. La aşa-numitele „dezbateri" în care reprezentanţii celor două opinii contrare sînt invitaţi în raport de trei la unu, moderatorul nu îşi întreabă interlocutorii de unde au informaţiile pe care le aruncă în eter. Mai grav încă, există editorialişti care nu au auzit niciodată de dreptul la opinie. Ei nu îşi pot construi o susţinere pentru ideea lor decît noroind vîrtos pe oricine crede altminteri.

Deunăzi, cînd discutam cu un amic despre zbaterile mele din ultimele săptămîni, m-am văzut nevoită să explic de mai multe ori de ce, de fapt, fac eu tot efortul acela neplătit, „mai ales că am copil mic". „Tocmai pentru că am copil mic, care trebuie să înveţe să lupte pentru ceea ce crede, iar eu asta cred." „Bine, dar cine e în spatele acestei chestii?"

Amicul mi-a spus în final, nedumerit, că respectă ceea ce fac, ba chiar admiră, numai ca nu prea înţelege. Cum? Aşa? Fără nimeni în spate? Să te lupţi pentru o opinie?

URRNEŞTE-TE!
FIECARE CONTEAZĂ
WWW.U
SALVAŢI
PARCUL CAROL
Solidaritatea pentru libertatea de conştiinţă
Duminică, 21 martie, ora 12.00,
în Parcul Carol

Cea mai tristă reacţie dintre toate rămîne însă, încă, tăcerea. Poate că în România dreptul la opinie a murit pentru că ni l-am refuzat singuri.

Presa contra Catedralei

200 sau 2.000... Protestele împotriva proiectului de construire a Catedralei Mîntuirii Neamului în Parcul Carol au avut ecouri în întreaga presă. Ici-colo – relatări minimalizatoare, conform cărora la „demonstraţia-plimbare" de duminică 21 martie ar fi participat „circa 200" de persoane. În **Ziua** de joi 25 martie, Gabriel Andreescu face o estimare bazată pe strîngerea a peste 2.000 de semnături în timpul protestului din Parcul Carol, concluzia fiind că „sensibil mai mulţi [cetăţeni] au participat la eveniment".

Ne oprim pe larg la reacţiile consemnate în ultimele două ediţii de *week end* ale **României libere**, reacţii cu atît mai semnificative, cu cît sînt publicate în pagina **Lumea creştină**. Ei bine, **Lumea creştină** se aliniază la protestele societăţii civile! După cum se poate citi în continuare...

Explicaţiile unei participante la construirea mausoleului eroilor comunişti. În ediţia de sîmbătă 20, duminică 21 martie a **României libere** e publicat un interesant interviu cu arhitecta Irina Popovici, care a făcut parte, în urmă cu patru decenii, din echipa care a proiectat şi executat monumentul din Parcul Carol. În prezentarea interviului se spune că Irina Popovici „este uimită cînd aude că Guvernul a alocat 40 de miliarde de lei pentru demontarea monumentului, care ar însemna pur şi simplu distrugerea lui. Această sculptură de mari dimensiuni, operă a arhitectului Nicolae Cucu, nu încorporează absolut nici un semn sau simbol comunist, iar cei care l-au realizat nu s-au gîndit nici o clipă la ideea de comunism, ci la realizarea unei performanţe valorice, din toate punctele de vedere, atît artistice, cît şi tehnice. La vîrsta înaintată pe care o are, arhitecta Irina Popovici nu înţelege de ce trebuie să ne demolăm propriile monumente de artă, după ce au trecut peste poporul român tăvălugurile distrugătoare ale atîtor năvăliri barbare. Şi dacă Guvernul României tot e pus pe distrugerea simbolurilor considerate comuniste, de ce să nu înceapă cu Casa Scînteii, de exemplu, care e plină de stele staliniste, de seceri şi ciocane, atît în exterior, cît şi pe toate holurile interioare?". În aceeaşi introducere la interviu, redacţia îşi ia toate precauţiile: „ca toate lucrurile să fie clare, vom preciza că nimeni nu e împotriva construirii noii Catedrale patriarhale, dar lucrul acesta trebuie să se facă în deplină legalitate, cu respectarea legislaţiei în vigoare a statului de drept, inclusiv a celei care apără caracterul de unicat artistic al unui monument, drepturile de autor şi proprietatea intelectuală – condiţii fără de care integrarea noastră europeană e de neimaginat". De-a lungul interviului, Irina Popovici oferă foarte interesante detalii despre realizarea mausoleului: „Pentru monument s-a importat granit roşu de Carelia, din Rusia, granit negru din Suedia şi granit negru cu cristale sidefii-albăstrui din Finlanda. Acestea au fost prelucrate în Austria şi la noi în ţară, cu utilaje special importate pentru tăierea şi prelucrarea granitului, care – prin duritatea lui – cere o tehnologie şi un efort deosebit pentru realizarea finisajelor de calitate. [...] În raport cu înălţimea şi greutatea monumentului, fundaţia a fost realizată la mare adîncime, de dimensiuni şi armare deosebite, pentru a rezista la cutremure". Cunoscînd bine lucrarea, Irina Popovici nu ezită atunci cînd e întrebată dacă demontarea ei e posibilă: „Mutarea monumentului nu se poate face fără afectarea lui, ceea ce echivalează cu distrugerea!". Iată şi alte detalii privitoarela execuţie: „Acest monument este o lucrare de foarte mare virtuozitate tehnică. Granitul conţine fier, se lucrează greu şi cu maşinile".

Protest al lui Gheorghe Leahu. În acelaşi număr al **României libere** e publicat şi textul transmis Primăriei Capitalei de către reputatul arhitect Gheorghe Leahu, pe care-l cităm integral: „1. Monumentul are o poziţie urbanistică excepţională în Bucureşti şi în toată România. Nu mai avem în ţară nici un alt amplasament grandios, atît de potrivit pentru perceperea unei opere de arhitectură şi de sculptură, comparabil cu proporţiile, dimensiunile, denivelarea şi locul monumentului din Parcul Carol./ 2. Monumentul este conceput de o echipă de arhitecţi de elită, iar creatorul siluetei sale este profesorul arhitect Nicolae Cucu, pe care l-am avut dascăl la Arhitectură, între 1951-1957./ 3. Din punct de vedere artistic, monumentul din Parcul Carol reprezintă o sculptură gigantică ce prelucrează în mod genial silueta simbolică a turlelor bisericilor româneşti./ 4. Monumentul nu trebuie privit cu incultură şi ca o răzbunare politică, considerîndu-l conjunctural ca un simbol al comunismului, ci ca o lucrare de artă de mare valoare./ 5. Nu trebuie să repetăm barbaria orînduirii comuniste abia instaurate în România, care în 1947 a demolat în grabă statuia ecvestră a Regelui Carol I, amplasată în faţa Fundaţiei Universitare Carol I, şi care era o capodoperă a sculpturii mondiale, una dintre cele mai admirate monumente ale Bucureştiului antebelic, realizată de sculptorul croat Ivan Mestrovici./ 6. Sugerez să fie solicitat de urgenţă punctul de vedere oficial al Ministerului Culturii şi Cultelor în acest sens, al Uniunii Arhitecţilor şi al Ordinului Arhitecţilor din România, al Uniunii Artiştilor Plastici, cît şi părerea unor personalităţi ale culturii, sculptori, arhitecţi, istorici şi critici de artă. / 7. Înlocuirea monumentului din Parcul Carol, ce reprezintă turla simbol a bisericilor româneşti, prin Catedrala Mîntuirii Neamului, este o mare gafă urbanistică, locul aprobat în grabă de Guvern are substrat electoral, este foarte incomod şi greu accesibil pentru credincioşi şi neinspirat

CATEDRALEI MÎNTUIRII NEAMULUI

Separararea statului de biserică

REMUS CERNEA

Aceasta este, în opinia mea, miza ascunsă a conflictului privind Parcul Carol – respectarea principiului separării statului de biserică.

Secularitatea statului a fost rareori adusă în discuţie. Pare o abstracţiune cu raţiuni vagi şi îndepărtate în timp. Inchiziţia şi abuzurile bisericii în Evul Mediu nu se află în prim-planul memoriei colective pentru a servi drept argument forte. Chiar şi „Procesul maimuţelor“ e aproape uitat şi nici măcar nu s-a petrecut (încă) la noi, ci la americani. Iar discriminările şi abuzurile statului faţă de religie în perioada comunistă favorizează acum o anumită receptivitate faţă de solicitările bisericii.

Numai că aceste revendicări s-au înmulţit de la an la an, iar ceea ce iniţial se încadra în limite rezonabile a devenit în ultimii ani excesiv şi de neacceptat într-o ţară care aspiră la standarde europene privind implementarea normelor democratice.

Evoluţia este, de altfel, uşor de înţeles: o organizaţie, în acest caz Biserica Ortodoxă Română, care capătă tot mai multă influenţă *fără a avea vreun oponent puternic* şi *fără a fi supusă unui control riguros din partea legii* nu se va autocenzura şi nu-şi va reprima singură pretenţiile, ci va tinde să pluseze în continuare. De aceea, în România devine imperios necesară o demarcaţie clară între stat şi biserică. Probabil la fel de importantă precum separarea puterilor într-un stat de drept.

O alianţă între stat şi biserică nu poate fi decît toxică pentru democraţie, iar acest lucru devine din ce în ce mai clar. Însemnele religioase se regăsesc în aproape toate instituţiile publice, nenumărate biserici se înalţă la oraşe şi sate de multe ori cu bani publici alocaţi cu generozitate de către baronii locali sau centrali, devine alarmantă presiunea asupra universităţilor publice de a îmbrăţişa simbolistica ortodoxă etc. Cu atît mai mult, într-un asemenea context, avem nevoie de o dezbatere largă şi de o tranşare a problemei în sensul asumării valorilor europene. Societatea civilă va trebui să convingă partidele politice să includă pe agenda lor legislativă şi această temă sensibilă: secularitatea statului.

Astăzi, o parte însemnată a societăţii civile ridică obiecţii de principiu şi organizează proteste de stradă în faţa unui act rezultat din această alianţă a statului cu biserica, alianţă îndreptată împotriva legii şi a drepturilor cetăţeneşti. În esenţă, chiar dacă neexprimat explicit, împotrivirea cetăţenilor (în majoritate ortodocşi, dar şi mulţi de alte confesiuni, atei sau agnostici) faţă de insistenţa bisericii de a construi Catedrala Mîntuirii Neamului în Parcul Carol reprezintă o afirmare a dorinţei de a trasa clar demarcaţia între stat şi biserică. Mitingul-plimbare de duminica trecută a fost poate prima manifestare de stradă de după 1989 care are asemenea implicaţii.

Nu va fi suficient ca guvernul să îşi retragă hotărîrile ilegale şi anticonstituţionale privind Parcul Carol sau ca BOR să renunţe la acest amplasament. Este nevoie, dincolo de acest caz particular, de clarificarea unor atitudini la nivel de principiu.

Avem de-a face şi cu o diferenţă vizibilă de limbaj şi conceptualizare. Partizanii ridicării catedralei în parc spun că „acest loc e hărăzit“, „la un capăt se află mormîntul eroului necunoscut la celălalt altarul“, „reprezintă împlinirea testamentului Patriarhului Miron Cristea...“. Celălalt discurs e aproape complet lipsit de metafore şi termeni bombastici, axîndu-se pe obiecţii faţă de hotărîri de guvern care încalcă Constituţia, pe norme de mediu, pe legi de protecţie a monumentelor, pe respectarea intereselor comunităţii ştiinţifice. Discursul din urmă este intersubiectiv, construit să convingă indiferent de opiniile sau credinţele personale ale fiecăruia dintre noi. De aceea sînt mobilizaţi în jurul ideii de păstrare intactă a parcului cetăţeni altfel foarte diferiţi ca opţiuni religioase. În primul caz, în schimb, se afirmă o unitate confesională, cea ortodoxă, chiar cu valoare de „argument“: „românii sînt în majoritate ortodocşi deci...“. Ar fi fatal pentru democraţia care se înfiripă la noi ca metaforele şi uniformizarea să înfrîngă legea şi diferenţa.

Dezbaterea despre secularitate va însemna luarea în discuţie şi a altor chestiuni care ard: îndoctrinarea copiilor la orele de religie în instituţiile publice de învăţămînt, rugăciunile care încheie programul posturilor publice de radio ş.a.m.d. Acestea nu sînt dezbateri între credincioşi şi necredincioşi, ci privesc asumarea de către societatea românească a valorilor modernităţii, printre care caracterul secular al statului. Pentru echilibrarea şi maturizarea societăţii noastre este absolut necesar să aducem în centrul atenţiei publice acest subiect. Polemica privind ridicarea catedralei în Parcul Carol oferă prilejul unui binevenit început de discuţie.

www.humanism.ro

---

aşezat în oraş./ 8. Pentru iertarea păcatelor Prea Fericitul Patriarh Teoctist, care n-a mişcat nici măcar un deget pentru salvarea de la demolare a bisericilor şi mănăstirilor din Bucureşti, propun amplasarea Catedralei Patriarhului Teoctist în plin centrul oraşului, pe un teren liber, situat în axul Podul Izvor, pe locul aproximativ unde a existat Dealul şi Mănăstirea Mihai Vodă, demolate şi translate parţial de comunişti. / 9. În concursul internaţional de sistematizare «Bucureşti 2000», soluţia căreia i-a fost decernat Premiul I, a colectivului de arhitecţi germani, condus de Meinhard von Gerkan, din Hamburg, prevedea readucerea pe locul său a Bisericii şi Clopotniţei Mihai Vodă, translată între blocuri. În locul acestei operaţiuni discutabile, edilii Capitalei ar putea studia acest amplasament optim de la Izvor, care ar evita toate neajunsurile şi bîjbîielile nefericite produse pînă acum. S-ar asigura, astfel, un amplasament clar, fără probleme, uşor accesibil miilor de credincioşi, ultracentral, deservit de metrou şi de multiple mijloace de transport în comun.“

❙ Biserica, Securitatea, legislaţia... În ediţia de sîmbătă 27, duminică 28 martie a **României libere**, Ion Zubaşcu semnează un amplu articol în care recapitulează datele problemei, cu unele noutăţi, ca – de pildă – cele privitoare la „pledantul“ Patriarhiei în acest caz, Vincenţiu Ploieşteanul. Iată extrase şi din acest text: „decizia Guvernului şi a Bisericii de a construi Catedrala Mîntuirii Neamului pe amplasamentul eliberat prin demolarea impresionantului monument de granit din Parcul Carol a inflamat din nou spiritele [...] culminînd cu un fapt fără precedent nu numai în istoria României, ci probabil şi în întreaga istorie a lumii: un miting de protest împotriva ridicării unui lăcaş reprezentativ al Bisericii majoritare! [...] e un semn clar că nu e, totuşi, ceva în regulă cu aspiraţiile, legitime, desigur, ale Bisericii Ortodoxe de a avea un lăcaş reprezentativ pentru credinţa majoritară a poporului român. Realitatea evidentă că această iniţiativa bisericească de anvergură nu armonizează comunitatea ortodoxă, cum ar fi firesc, ci o dezbină, e o primă dovadă că nu se potriveşte ceva. Undeva s-a produs o fisură între planurile actualei Patriarhii Române şi orizontul de aşteptare al societăţii civile [...] *talk-show*-urile de televiziune şi articolele din presa scrisă au scos în faţă un personaj destul de obscur şi cu totul şters al BOR, care nu s-a evidenţiat pînă acum decît prin meritul că ocupă cîteva funcţii importante la Patriarhia Română: vicar al Patriarhului Teoctist, secretar al Sfîntului Sinod, preşedintele Comisiei de pictură bisericească şi responsabil cu proiectul viitoarei Catedrale Patriarhale. E vorba, desigur, de PS Vincenţiu Ploieşteanul (nimeni nu ştie de ce îşi menţine acest „n“ afon şi impropriu din prenume!) [...] Tocmai acest personaj anost, care prezintă aparenţa surîzătoare a unui simulant profesionist, s-a găsit să susţină în emisiuni tv de mare audienţă că ridicarea catedralei exact pe locul monumentului de artă din Parcul Carol ar exorciza, la modul simbolic, duhurile malefice ale comunismului românesc. Lăsînd la o parte faptul că PS Vincenţiu (pe numele lui real, Griffoni Vincenţiu) ar trebui să înceapă exorcizarea comunismului cu sine însuţi, ca lingău entuziast al regimului dictatorial, cu citatele scoase la vedere de un important cotidian, e oportun să amintim în context că însărcinatul cu Catedrala Mîntuirii Neamului este un militant feroce împotriva accesului la dosarele de Securitate ale ierarhilor şi preoţilor. Faptul că acest personaj, pe care l-am putea considera pitoresc, dacă nu ar fi atît de astuţios sub masca de inofensivă bonomie şi seninătate clericală pe care o întreţine public, vorbeşte de exorcizarea duhurilor comunismului, dar se opune vehement accesului public la dosarele ierarhilor şi ale preoţilor nu dovedeşte decît ataşamentul său profund faţă de secretele teribile din dosarele pe care le apară şi că, înainte de a vorbi de comuniştii morţi din umbra fostului mausoleu din Parcul Carol, ar fi firesc să-i exorcizeze în regim de urgenţă pe comuniştii şi ofiţerii de Securitate atît de vii şi activi din sînul instituţiei – vai, atît de pămînteşti! – pe care o reprezintă“ etc. etc. etc. Ion Zubaşcu face referire şi la precedentul distrugerii de către BOR a unui monument din Oradea: „Monumentul Independenţei din Oradea realizat de sculptorul Constantin Popovici (o coloană înaltă, cu trei personaje masive de bronz, fraternizînd în vîrf), a fost ras cu buldozerele doar pentru că episcopul ortodox de Bihor a avut ambiţia, susţinută de imbecilitatea oficialităţilor, să ridice catedrala oraşului exact pe locul impresionantului monument. [...] în mod absolut identic (ce coincidenţă, nu-i aşa?), artistului i s-a promis că nu va fi vorba de o demolare, ci doar de o mutare a monumentului pe alt amplasament, ceea ce nu s-a mai întîmplat niciodată“. În sfîrşit, autorul se referă şi la faptul că proiectul Catedralei încalcă legislaţia privitoare la draptul de autor: „Prin alocarea recentă a uriaşei sume de 40 de miliarde de lei pentru «mutarea» monumentului din Parcul Carol spre o destinaţie neprecizată, fără consultarea specialiştilor şi a organizaţiilor de resort (demontarea monumentului înseamnă pur şi simplu distrugerea lui – spun arhitecţii şi tehnicienii care l-au realizat ca unicat artistic), Guvernul României a încălcat legile, hotărîrile, deciziile legislative (peste 50 la număr, între anii 1994-2003), pe care tot el le-a dat şi care fac tocmai obiectul de activitate al Oficiului Român pentru Drepturile de Autor (ORDA). Din cîte ştim noi, Guvernul României are «personalitate juridică». În acest caz, ne aflăm în situaţia cu totul aberantă ca un departament al Executivului să-şi amendeze cu cîteva miliarde de lei propriul Guvern. Putîndu-se merge pînă la privarea de libertate, probabil a ministrului Culturii şi Cultelor, căruia îi este subordonat ORDA!“...

Grupajul de eseuri din paginile care urmează ilustrează o dată în plus, după altele cîteva publicate de-a lungul anilor în *Observatorul cultural*, „disciplina“ *studiilor culturale*: analize – adică – aplicate socio-culturalului cu metodologii de interpretare textuală sau interdisciplinare.

Textele de faţă, elaborate de către cursanţii Centrului de Studii Culturale Britanice al Facultăţii de Limbi străine din Universitatea Bucureşti, au fost prezentate cu cîtva timp în urmă în cadrul unei conferinţe internaţionale de mare anvergură – dar practic deloc „mediatizată“ – desfăşurată la Tîrgu Mureş. Detalii – în nota coordonatoarei Centrului de Studii Culturale Britanice, Mihaela Irimia.

(Ab)uzuri ale memoriei în postcomunism şi postcolonialism

ANCA BĂICOIANU

Într-un text a cărui primă variantă datează din 1992, dar care a fost supus mai multor reelaborări ulterioare, Tzvetan Todorov argumentează că rememorarea – în sens larg – nu este un act intranzitiv. Fără a contesta necesitatea recuperării trecutului, el insistă asupra faptului că valoarea acestui gest rezidă în modul în care răspunde la întrebările „ce?“, „de ce?“, „cum?“ şi „în ce scop?“.

Cu alte cuvinte, „memoria de dragul memoriei“ nu este doar inutilă, ci dăunătoare; datele privitoare la trecut o dată selectate, ele urmează a fi supuse unui proces de interpretare orientat, în principal, asupra utilităţii informaţiilor dobîndite pentru prezent şi pentru viitor.

Aceasta nu înseamnă însă că trecutul trebuie să domine prezentul, ci, mai degrabă, să-l informeze. În acest sens, Todorov face o distincţie clară între „memoria literală“ şi „memoria exemplară“[1]. Prima menţine singularitatea evenimentului trecut, asigurînd totodată o falsă continuitate între protagoniştii săi de atunci şi cei de acum. Riscurile pe care le comportă o asemenea atitudine decurg din imposibilitatea de a depăşi traumatismele iniţiale, de unde rezultă fie tentaţia de a permanentiza statutul de victimă, în scopul – conştient sau nu – de a obţine pe această cale o serie de beneficii materiale sau simbolice, fie o serie de comportamente revanşarde dintre cele mai variate sub raportul intensităţii şi al modului de manifestare.

Pe de altă parte, „memoria exemplară“ este percepută ca potenţial eliberatoare, căci permite saltul de la particular la general, de la eveniment la model. Dubla operaţie implicată aici constă, în primul rînd, în „dezamorsarea“ încărcăturii afective investite în evenimentul iniţial şi, în al doilea rînd, în introducerea acestui eveniment într-o reţea complexă de analogii şi generalizări care îi atribuie valoarea unui *exemplum* şi permit utilizarea sa ulterioară într-o manieră critică, instaurarea unui dialog real între trecutul îmblînzit şi prezentul în plină desfăşurare.

Ţinînd cont de această distincţie, Todorov defineşte sarcina oricărei persoane interesate de recuperarea trecutului în felul următor: „Munca istoricului, ca orice muncă legată de trecut, nu constă niciodată doar în stabilirea faptelor, ci şi în alegerea unora dintre ele ca fiind mai frapante şi mai semnificative decît altele, în desemnarea unor relaţii între ele; or, această muncă de selecţie şi combinare este în mod necesar orientată de căutarea nu a adevărului, ci a binelui“[2].

O asemenea disociere tranşantă între *adevăr* şi *bine* poate suscita numeroase rezerve; totuşi, ea poate fi citită nu doar în termenii imperativi ai opţiunii între dimensiunea aleteică şi cea axiologică a procesului de „facere a istoriei“, ci şi din perspectiva necesităţii permanente de a negocia un adevăr care nu este dat ca atare, ci trebuie mereu reconstruit. Acest lucru nu presupune, desigur, falsificarea datelor trecutului; este vorba, mai curînd, de o selecţie a valorilor oferite de acesta, de o „reinventare a tradiţiei“ din perspectiva nevoilor prezentului: „Construcţia nu devine adevăr acceptat şi recunoscut decît în măsura în care pune în valoare *kairos*-ul, momentul propice, timpul acţiunii, ocazia sesizată, încrucişare excepţională între timpul subiectului şi timpul istoric al societăţii [...]“[3].

Fără a insista în acest punct asupra posibilelor scăpări care pot afecta buna funcţionare a „memoriei exemplare“, mă voi opri, în cele ce urmează, asupra unei posibilităţi pe care Todorov nu o ia în discuţie, dar care face subiectul a două importante romane ale contaminării şi dezamăgirii: **Măscăricii**, al lui V.S. Naipaul, şi **În aşteptarea întunericului, în aşteptarea luminii**, al lui Ivan Klíma.

Această posibilitate alternativă se referă la refuzul atît al memoriei literale, cît şi al celei exemplare, dar nu în favoarea unei „utilizări fericite“ a uitării, asemănătoare aceleia descrise de Nietzsche ca sursă a elanului creator şi a unei vitalităţi reînnoite.

Ambii naratori îşi asumă rolul de martori ai evenimentelor premergătoare şi imediat ulterioare eliberării de sub dominaţia colonială şi, respectiv, comunistă. Evenimentele tulburi ale prezentului narat îşi găsesc un puternic ecou în criza identitară resimţită de protagonişti. Reacţia scriitorului şi politicianului Ralph Singh este asemănătoare cu cea a operatorului de televiziune Pavel: nevoia acută de a descoperi un principiu ordonator al haosului care îi înconjoară, dublată, paradoxal, de dorinţa „retragerii din istorie“.

Evadarea din universul închis reprezentat de insula tropicală Isabella – imaginea ficţionalizată a Trinidadului –, respectiv de Cehia izolată în spatele Cortinei de Fier este percepută ca o posibilitate de salvare a integrităţii unui sine ameninţat de structurile constrîngătoare ale universului carceral. Salvarea se dovedeşte însă iluzorie, căci metropola – „Londra cea adevărată“, „oraşul luminilor magice“ – se dovedeşte incapabilă de a furniza acel principiu al ordinii după care tînjeşte subiectul colonial, iar drumul spre Vest al lui Pavel este barat de gardul de sîrmă ghimpată şi se sfîrşeşte nu în lumea liberă, ci într-o celulă de închisoare.

Experienţa concentraţionară – imagine metonimică a vieţii de zi cu zi în Europa comunistă – îi va modela comportamentul într-o manieră subtilă, dar de neşters, determinîndu-i întreaga atitudine ulterioară: „Cînd îşi amintea uneori de această perioadă a vieţii, îşi dădea seama că cel mai rău lucru nu erau uşile încuiate, nici strigătele gardienilor, nici mîncarea puţină, pentru că pînă şi asta li se fura, ci tocmai faptul că totul era impregnat de minciună şi că, în spatele fiecărui cuvînt, al fiecărei aluzii, promisiuni sau zîmbet, pîndea cîte o ticăloşie. Abia mai tîrziu a înţeles că tocmai această perioadă fusese cea mai bună pregătire pentru viaţa care îl aştepta afară“[4].

Adevărul acestei afirmaţii este dovedit din plin de modul în care Pavel înţelege să-şi desfăşoare activitatea profesională. Rezistînd minciunii atotcuprinzătoare, înregistrează pe peliculă scene a căror difuzare este cel puţin improbabilă, încercînd să restituie evenimentelor semnificaţia lor reală. Dar acest efort este zădărnicit de natura însăşi a *imaginii*: „Ce este imaginea? Imaginea este o înregistrare instantanee a mişcării. Înfăţişarea împietrită a vieţii. Imaginea e sărutul morţii care mimează veşnicia“[5].

Ca şi Pavel, după eşecul tentativei sale de evadare din haosul colonial în universul ordonat al metropolei, Singh decide să se întoarcă. Dar – la fel ca opusul ei, fuga – tentativa de implicare eşuează. Un posibil răspuns, în cazul ambilor eroi, ar fi acela că premisa fundamentală care le orientează acţiunile este una greşită: libertatea este căutată într-o realitate exterioară sinelui, ambii protagonişti refuzînd să performeze necesarul travaliu al reamintirii, întoarcerea spre adîncurile trecutului personal şi colectiv, asumarea unei moşteniri capabile să ofere un set de repere identitare şi să le orienteze acţiunile.

Mai mult decît atît, refuzul global al memoriei istorice şi al celei exemplare (sau mitologice, în sensul pozitiv al termenului) afectează şi gesturile compensatorii ale altor personaje, eforturile acestora fiind privite ca superficiale, inutile sau derizorii: încercarea unuia dintre protagoniştii lui Klíma de a stabili arborele genealogic al familiei sale, împins grotesc pînă la strămoşii din neolitic, sfîrşeşte în nebunie, incomprehensibilitate şi moarte. La rîndul său, Singh îşi abandonează prietenii din pricina preocupării pernicioase a acestora pentru un trecut pe care el îl percepe ca fiind funciarmente pîngărit, inapt să ofere valori şi modele, ci doar o istorie a urii rasiale, a suferinţei şi a morţii: „Insista să-mi vorbească despre trecut şi despre suferinţele la care fusese

Culturi ale Europei Centrale şi de Est de după 1989

În nota care s-ar putea uşor numi *ironia istoriei*, intervalul 21-23 august 2003 a găzduit, la Tîrgu Mureş, un eveniment de portanţă mai ales civică. În 21 august 1968, ne amintim cu forţa marilor schimbări petrecute între timp, Praga era ocupată „în numele libertăţii“. Radiodifuziunea naţională de la noi a transmis, preţ de trei zile, reportaje „de război“ într-un spirit de neimaginat, în contextul de atunci. Apoi a venit 23 august, sărbătoarea „eliberării“ noastre. Cele trei zile care cuantifică minunea cotidiană s-au împlinit şi absorbit în gaura neagră a istoriei imediate. Efect amplificat, după maiul studenţesc, „vara fierbinte“ a consfinţit, în septembrie, o miraculoasă scădere a numărului de examene şi o brusc crescută grijă pentru tineretul studios, în centrele universitare româneşti.

Trei decenii şi jumătate mai tîrziu, conferinţa organizată la Universitatea „Petru Maior“, în colaborare cu Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Şincai“ al Academiei Române şi Universitatea „Martin Luther“ din Halle-Wittenberg, beneficiind de sprijinul Prefecturii Judeţului Mureş, al Consiliului Judeţean Mureş şi al Primăriei Municipiului Tîrgu Mureş, a reunit aproape o sută de participanţi din Austria, Belgia, Bulgaria, Canada, Croaţia, Danemarca, Franţa, Germania, Lituania, Marea Britanie, Republica Moldova, Polonia, Portugalia, România, Serbia şi Muntenegru, Slovacia, SUA, Ungaria.

Profesori şi studenţi, cercetători şi jurnalişti au prezentat comunicări în secţiuni dedicate unor teme precum: libertate şi cenzură, tendinţe centrifuge şi centripete în spaţiul central-est european, istorie şi istoriografie după căderea Cortinei de Fier, integrarea europeană şi globalizarea culturii, cultura exilului şi repatrierea, probleme ale tranziţiei, politica elitelor *vs.* cultura de masă, cronotopi ai erei postcomuniste, imagologia regională între tradiţie şi şocul mutaţiilor societale, democratizare şi liberalizare *vs.* remanenţe ale închiderii şi modele autohtone, naţionalism şi renaştere naţională, credinţe religioase şi spirit civic etc.

Menţiune specială şi mulţumiri subliniate se cuvin celor trei persoane de contact şi excelenţi consultanţi ai programului: prof. dr. Steven Totosy de Zepetnek (Universitatea „Martin Luther“, Halle-Wittenberg), cercetător dr. Carmen Andraş (Institutul „Gheorghe Şincai“, Tîrgu Mureş) şi dr. Magdalena Marsovsky (Universitatea Viadrina, Frankfurt/Oder).

Textele publicate acum sînt contribuţiile unor tineri cercetători, absolvenţi ai Centrului de Studii Culturale Britanice de la Universitatea din Bucureşti, care au asigurat comunicările în trei panele pe tema *culturi ale istoriei şi memorie*.

prof. dr. Mihaela IRIMIA
director de studii
Centrul de Studii Culturale Britanice
Universitatea Bucureşti

deltarfi
93.5fm
Veştile bune vin cu vântul din vest.
La fel şi cele mai bune ziare...
Ascultă dimineaţa Revişta Presei Europene !
La deltarfi, la 7:45 şi 9:15.

supus, dar, într-un mod ciudat, nu-i păsa de răspunsurile mele. Iar eu nu prea ştiam cum să reacţionez şi ce să-i spun. Nu simţeam compasiune. Ceea ce simţeam eu era exact senzaţia de greaţă şi ameţeală pe care am avut-o cînd mi-am dat seama cum se schimbase familia mea. Aşa cum intrasem fără voie în intimitatea lui Deschampsneufs, la fel de teamă îmi era să îl ascult pe Browne povestindu-mi despre viaţa lui lăuntrică. Nu era trecutul meu. Nu era imaginea mea"[6].

Explicaţia acestui refuz de reconsiderare afirmativă a tradiţiilor anterioare perioadei de dominare rezidă, cel puţin parţial, în conştiinţa acută a pericolelor pe care le implică, în orice situaţie, cultul memoriei. Ca şi Naipaul, Klíma cunoaşte pericolele ascunse în spatele „obsesiei comemorative": redeschiderea vechilor răni, încurajarea conflictelor etnice, rasiale şi religioase, proliferarea naţionalismelor de tot felul.

Încercînd însă să se opună abuzului prin exces, cele două romane discutate aici ilustrează efectele abuzului prin lipsă. Absenţa actului de reinventare a tradiţiei conduce la erori de apreciere a evenimentelor prezentului: prăbuşirea regimului comunist este văzută de personajul lui Klíma exclusiv ca o consecinţă a sclerozei sistemului, reprezentată de figura decrepită, amnezică şi temătoare a preşedintelui şi de degradarea fizică şi psihică a mamei lui Pavel. Deşi înregistrase cu fidelitate presiunea constantă exercitată din rîndul populaţiei, Pavel pare incapabil să sesizeze măsura mutaţiilor suferite de societate şi să se adapteze acestora. Concetăţenii lui îi par străini, nu reuşeşte să le înţeleagă acţiunile şi motivaţiile şi doar arareori izbuteşte să li se asocieze.

În cazul lui Naipaul, transformarea istorică la care participă Singh este complet lipsită de dimensiunea reconstructivă. Pentru el, decolonizarea nu poate fi decît un eşec, deoarece, în opinia sa, fosta colonie nu dispune de un principiu de ordine şi coeziune autentic, nici de un mod specific de configurare a relaţiilor de putere: „într-o societate ca a noastră, fragmentată, anorganică, în care nu există nici o legătură între oameni şi locuri, o societate care nu e susţinută de interese comune, o sursă internă a puterii nu poate exista cu adevărat şi [...] nici o putere nu este reală dacă nu vine din exterior"[7].

Sursa acestui sentiment generalizat al naufragiului, al eşecului, al pierderii şi al izolării care domină atmosfera celor două romane este imperativul de a alege între doar două atitudini posibile, ambele radicale: celebrarea trecutului şi desprinderea de trecut. Încercînd să evite capcana celei dintîi, personajele lui Naipaul şi Klíma cedează celei de-a doua, fără a lua în calcul opţiunea recursului *critic* la trecut ca alternativă compensatoare.

Pierzîndu-şi, rînd pe rînd, familia, prietenii, şansele de afirmare profesională – rămaşi, aşadar, fără nimic la care să se întoarcă –, se apleacă asupra propriilor vieţi, investind actul de a povesti cu o funcţie simultan eliberatoare şi semnificantă. Acest „timp regăsit" nu este altceva decît trecutul recent al istoriei personale; subiectul narării este, aşadar, oarecum în pofida subiectului narat, ridicat în cele din urmă la rangul de *exemplum*, în măsura în care oferă relatarea lucidă a unuia dintre cele mai subtile şi, totodată, mai dăunătoare efecte ale dominaţiei sistematice: ispita retragerii din propria poveste. Ca şi colonizarea, comunismul a erodat sentimentul însuşi de responsabilitate faţă de istoria personală, transferînd greutatea propriilor incertitudini, spaime şi înfrîngeri asupra Centrului real şi simbolic. Lipsa de libertate posedă, prin ea însăşi, un potenţial subversiv greu de neglijat; acesta poate fi însă dezamorsat, iar diversele autoritarisme ne-au demonstrat cu prisosinţă acest lucru, prin proiectarea lui într-un viitor cînd toate acele „lucruri nespuse, de nespus" vor putea fi, în sfîrşit, rostite. Această iluzie a rezistenţei pasive nu face însă decît să consolideze, pe nesimţite, procesul de aservire: „Atîta timp cît ştiai că n-or să-ţi permită, nu era nimic mai uşor decît să-ţi spui că ai reuşi să faci ceva dacă ţi s-ar permite. Nu ţi-au dat voie să cîştigi, şi prin asta chiar te-au apărat de înfrîngere"[8].

Din această perspectivă, lecţia pe care ne-o oferă romanele lui Naipaul şi Klíma într-o manieră, am putea spune, antifrastică, nu este aceea a inutilităţii sau imposibilităţii acţiunii, ci, dimpotrivă, a conştientizării ameninţării care se ascunde în spatele cîntecelor de sirenă ale acelora care, nepermiţîndu-ţi să lupţi, te lasă să crezi că vei cîştiga, scutindu-te totodată să încerci.

---

1. Cf. Tzvetan Todorov, **Abuzurile memoriei**, Editura Amarcord, Timişoara, 1999, p. 29 şi urm.
2. Tzvetan Todorov, *op. cit.*, p. 49-50.
3. Jacques Le Rider, **Europa Centrală sau paradoxul fragilităţii**, Editura Polirom, Iaşi, 2001, p. 164.
4. Ivan Klíma, **În aşteptarea întunericului, în aşteptarea luminii**, Editura Univers, Bucureşti, 1999, p. 26.
5. Ivan Klíma, *op. cit.*, p. 89.
6. V.S. Naipaul, **Măscăricii**, Editura Polirom, Iaşi, 2003, p. 204.
7. V.S. Naipaul, *op. cit.*, p. 294.
8. Ivan Klíma, *op. cit.*, p. 193.

Capcanele memoriei

ARINA LUNGU

Ideea că memoria deţine un loc important în construirea identităţii nu este o descoperire a modernităţii. Din contră, s-a aflat mereu în centrul atenţiei, atît în metafizica europeană, cît şi în cea orientală. În demersul critic actual, accentul cade însă asupra caracterului ficţional şi instabil al memoriei individuale.

În mod natural, o analiză centrată pe memorie – şi cu atît mai mult pe memoria traumatică – trebuie să ia ca punct de reper teoria freudiană. În studiile publicate înainte de 1897 (de pildă, **Studiu asupra isteriei** sau **Proiect în vederea unei psihologii ştiinţifice**), Freud propune o teorie a traumei în care refularea ocupă un loc important. Astfel, el consideră că evenimentul traumatizant nu poate fi receptat decît parţial, deoarece nu poate fi integrat în schemele cognitive existente. În consecinţă, este transferat în acea zonă nebuloasă a psihicului, dincolo de orice înţelegere sau control conştient. Această amintire refulată poate fi reactivată după o anumită perioadă de latenţă, sub forma unui proces inconştient de reproducere mecanică a secvenţei traumatizante.

În mod inspirat, trauma este definită într-un studiu recent drept „ceva străin care te invadează, sfărîmînd toate bastioanele pe care raţiunea le-a ridicat ca mijloace de apărare"[1]. Mai mult, Erikson distinge între trauma individuală, analizată de Freud, şi trauma colectivă. Aceasta din urmă este cu atît mai severă, cu cît subminează structurile de bază ale societăţii, destrămînd legăturile dintre indivizi şi anulînd sentimentul de solidaritate în interiorul comunităţii.

Unul dintre cele mai grave cazuri de traumă colectivă poate fi reprezentat de încercarea de a supravieţui într-un regim totalitar. În cele patru decenii de comunism, societatea românească a acumulat la nivelul subconştientului colectiv nenumărate evenimente traumatice, care au afectat în mod irevocabil solidaritatea socială. Manipularea prin frică a populaţiei a dus la dezintegrarea valorilor comunitare şi a favorizat naşterea unui climat marcat de suspiciune şi trădare reciprocă. Panopticonul comunist a încastrat astfel personalităţile individuale în ceea ce Foucault numea „corpuri docile", gata să se supună ordinelor de la centru. Acest automatism al supunerii a ieşit în evidenţă cu ocazia primelor alegeri democratice, care au demonstrat o uniformitate ieşită din comun a opţiunilor politice (peste 90% dintre alegători au votat pentru acelaşi candidat).

Acest proces poate fi descris, în termenii lui Jean Delumeau, ca manifestare a fricii colective: „nu numai indivizi izolaţi" – notează el – „ci şi colectivităţi şi chiar civilizaţii întregi pot muri de frică"[2]. Ca fenomen colectiv, frica se caracterizează cu precădere prin vulnerabilitate la stimuli exteriori, prin incapacitatea de a evalua corect situaţii critice, prin diminuarea simţului de responsabilitate individuală şi prin tendinţa de a trece brusc dintr-o extremă emoţională în alta.

Pe de altă parte, aceste manifestări exterioare sînt compensate de nevoia interioară de securitate şi stabilitate. Cel mai adesea, aceste valori sînt proiectate de imaginaţia colectivă asupra unui simbol mitic, care poate fi identificat cu personalitatea carismatică a unui lider. Transferul responsabilităţii către o instanţă superioară este perceput ca benefic de o comunitate aflată în stare de şoc post-traumatic. După 1989, românii au încredinţat aleşilor lor sarcina de luare a deciziilor şi rezolvare a tuturor problemelor, şi au fost profund dezamagiţi atunci cînd aceştia nu le-au îndeplinit aşteptările optimiste pînă la naivitate.

În viziunea lui Claude Karnoouh[3], totalitarismul comunist, celebrat prin cultul personalităţii, reprezintă de fapt „întruchiparea anumitor aspiraţii ale clasei rurale", care diferă în mod semnificativ de cele ale intelectualităţii. Această intuiţie cu privire la structura de adîncime a societăţii româneşti ar putea justifica, într-o anumită măsură, longevitatea de excepţie a sistemului totalitar în ţara noastră şi, pe de altă parte, nostalgia filocomunistă manifestată de mulţi dintre românii trecuţi de 50 de ani.

După cum sublinia Kierkegaard, a fi liber înseamnă a te lipsi de confortul siguranţei. După 1989, România s-a confruntat cu străvechea alegere între libertate şi ignoranţă, cea din urmă putînd fi interpretată şi ca „fericire". Într-o analiză extrem de subtilă a regimului comunist polonez[4], Czeslaw Milosz aduce în discuţie iluzia, comună multor intelectuali în anii '40, că sistemul comunist ar putea rezolva problemele umanităţii, aducînd bunăstarea generală. În concluzie, libertatea personală părea un sacrificiu infim pe altarul fericirii comune.

Însă, în societatea postcomunistă, căutarea siguranţei în sentimentul confortabil de unanimitate şi uniformitate a fost motivată şi de teama bine încetăţenită de represalii. Opţiunile individuale reprezentau un potenţial pericol pentru instituţiile statului totalitar. În consecinţă, în opinii trebuia să domine uniformitatea.

Nivelarea personalităţilor individuale în urma acţiunii forţelor disciplinare a favorizat supraestimarea puterii statului. Fenomenele sociale post-decembriste (greve, pichetarea sediilor administraţiilor locale, renumitele mineriade) relevă, printre altele, încetăţenirea tendinţei de a apela la cele mai înalte foruri ale ierarhiei politice pentru soluţionarea miraculoasă a problemelor locale. Astfel, sistemul de comandă centralizată a continuat să funcţioneze la nivel psihologic, dacă nu economic sau politic.

În paralel, opţiunea pentru un model patern de preşedinte constituie, într-o anumită măsură, un ecou al cultului personalităţii inculcat de propaganda comunistă. Toate aceste fenomene pot fi analizate ca forme de repetiţie semi-conştientă într-o perioadă post-traumatică. Mai mult decît fidelitatea faţă de trecut, ceea ce determină comportamentul social pare să fie ataşamentul faţă de anumite imagini impregnate în subconştientul colectiv.

În viziunea lui Freud, pe de altă parte, supravieţuirea este traumatizantă *per se*. Schimbările inopinate şi profunde care au zguduit societatea românească în ultimul deceniu pot fi considerate în sine ca experienţe neprocesate. Majoritatea studiilor recente afirmă că procesul de globalizare a produs transformări radicale în întreaga lume. Cu atît mai semnificative apar aceste metamorfoze pe fondul unui mediu social pînă mai ieri închis şi supus controlului centralizat.

Ca reacţie la noile provocări, au fost elaborate strategii defensive, cel mai frecvent bazate pe redefinirea identităţii. Ernest Renan considera că naţiunea modernă se naşte cu o memorie deficitară. Imperativul de a ignora anumite aspecte ale trecutului şi de a aborda altele dintr-o nouă perspectivă apare drept unica soluţie pentru a asigura coerenţa disursului naţional. Homi Bhabha denumeşte acest proces „modelul pedagogic" de construire a identităţii naţionale, caracterizat prin utilizarea trecutului ca mijloc de legitimare a prezentului. Acest fenomen este complementar cu „modelul performativ", care se axează pe principiile vii ale naţiunii, valabile exclusiv în contemporaneitate. În acest din urmă caz, orice prezenţă anterioară a poporului-naţiune trebuie ştearsă din memoria colectivă.

În mod evident, această alternanţă între uitare şi rememorare a stat la baza formării identităţii naţionale româneşti după 1989. Rămîne de văzut totuşi cît de eficientă sau cît de nocivă se va dovedi eliminarea din memoria colectivă a anumitor comportamente sociale perimate. În ceea ce priveşte depăşirea, la nivelul întregii societăţi, a experienţei traumatizante de a trăi într-un stat al fricii, aceasta se poate realiza doar printr-un proces treptat şi complex de (re)identificare.

Una dintre tezele fundamentale ale psihologiei actuale susţine complementaritatea dintre traumă şi naraţiune. Astfel, individul poate controla experienţa traumatică dacă reuşeşte să-şi impună controlul ca narator al acelei experienţe[5]. Totuşi, ipoteza că trecutul poate fi recuperat în totalitate şi integrat în conştiinţă ca o unitate fixă şi stabilă neglijează caracterul intersubiectiv al memoriei.

Kenneth Gergen identifică o serie în-

TRITONIC Tel.: 021.242.54.09; Fax.: 021.242.73.77
e-mail: tritonic@fx.ro; www.tritonic.ro

Narcis Dorin Ion
BUCUREŞTI.
În căutarea Micului Paris
Cuvânt înainte de Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
Fotografii de Ion Şeuleanu

„Autorul cărţii ne propune o trecere în revistă a unei bogate serii de clădiri bucureştene, care ilustrează programul său: «În căutarea Micului Paris». După ce ne prezintă câteva edificii majore, autorul ne plimbă printre palate, case boiereşti, hanuri, hoteluri şi cafenele, muzee, statui şi busturi, fără să uite de grădinile bucureştene".

Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici

Preţ librărie: 460.000 lei ➘ Preţ editură: 350.000 lei

treagă de convenţii culturale care operează în construirea naraţiunilor autobiografice şi conchide că procesul de rememorare este de fapt un act performativ[6]. Memoria narativă este doar în aparenţă autobiografică, deoarece nu ar putea să funcţioneze în absenţa unui cod cultural, social determinat. În realitate, nici un proces de reprezentare nu se bazează exclusiv pe experienţa individuală izolată, ci, mai degrabă, pe scheme cognitive create şi coordonate de interacţiunea socială.

Am putea concluziona că promovarea comunicării între indivizi, dar şi între culturi diferite este benefică din punct de vedere al experienţei traumatice. Supravieţuitorii închisorilor şi lagărelor de muncă totalitare au conferit amintirilor lor forma unei întregi serii de asociaţii, conferinţe şi cercetări. Presiunea extraordinară exercitată de regimul comunist pentru a-şi impune monoglosia trebuia compensată de recuperarea naraţiunilor individuale într-un mediu sancţionat de comunitate.

O manifestare extremă din acest punct de vedere poate fi extinderea principiului de *restitutio in integrum* asupra tuturor aspectelor trecutului. Indivizii traumatizaţi de controlul arbitrar impus asupra vieţii private au simţit impulsul de a recupera istoria în totalitate, nu neapărat sub forma bunurilor materiale, dar mai ales ca o serie de date care să completeze punctele de suspensie din istoria lor personală. De aici, de pildă, nevoia de a răsfoi dosarele secrete ale serviciilor de informaţii, pentru a destrăma miturile Securităţii sau a înţelege algoritmul trădărilor din trecut.

Kai Erikson enumeră printre cele mai caracteristice simptome ale traumei colective teama de a fi pierdut controlul asupra circumstanţelor propriei vieţi[7]. Funcţia de bază a culturii în societatea modernă – aceea de a ordona realitatea haotică într-o structură coerentă – se dovedeşte ineficientă în astfel de cazuri. Prin intermediul unor ritualuri sociale de rememorare, indivizii încearcă să-şi redobîndească încrederea în sine, să accepte că evenimentul traumatizant aparţine trecutului şi să-şi îndrepte atenţia spre viitor. Astfel de acţiuni evocă terapia prin confesiune, elaborată de psihanaliza freudiană.

Trebuie subliniat că, în toate aceste cazuri, memoria este privită ca un construct social. Într-o lume în plină deconstrucţie, marcată de caracterul instabil al semnului lingvistic, trecutul nu ar putea fi recuperat ca o naraţiune coerentă, pentru simplul motiv că nu a existat niciodată în această formă.

Procesul de redefinire a identităţii se dovedeşte astfel din ce în ce mai complex. Trecutul poate cunoaşte valorificări multiple – după cum demonstrează, în mod convingător, Bhabha– atît ca legitimare, cît şi ca negare a prezentului. Dintre diversele domenii ale culturii române, mass-media pare să reflecte în cea mai mare măsură acest „timp dublu şi scindat“ al modernităţii de care vorbeşte Bhabha[8]. Cu alte cuvinte, dublul ataşament al societăţii româneşti de după 1989: pe de o parte, faţă de miturile şi practicile trecutului, încastrate în cele mai adînci straturi ale subconştientului colectiv, şi, pe de alta, faţă de valorile recent achiziţionate ale Vestului în plin proces de globalizare.

Studiile de profil evidenţiază o importantă diferenţă între funcţiile care revin mass-media într-un sistem comunist totalitar prin comparaţie cu unul democratic. În primul caz, controlul este exercitat prin intervenţie politică directă; în consecinţă, presa îndeplineşte cu precădere un rol ideologic, acela de diseminare a propagandei. Într-un sistem democratic, activitatea mijloacelor de informare în masă este reglementată de considerente economice, iar influenţa politică ocupă doar o poziţie marginală[9].

Ca o consecinţă directă, statutul oamenilor de presă diferă în mod radical în aceste două situaţii. În comunism, cuvîntul de ordine este conformitatea cu doctrina partidului, în timp ce opinia publică este ignorată. Într-un sistem comercial, publicul ocupă un loc central în algoritmul mediatic. Interesul opiniei publice aduce profit economic şi, din acest motiv, presa se poate afla adesea în opoziţie faţă de clasa conducătoare. Chiar dacă aceste două paradigme nu funcţionează la modul absolut, ele reprezintă puncte de referinţă în evaluarea sistemelor mass-media din întreaga lume.

România este considerată un caz extrem din punct de vedere al acestei clasificări. Numeroşi cercetători sînt de părere că regimul Ceauşescu a instituit un sistem mediatic care reprezintă o copie fidelă a modelului totalitar clasic. Nu ar trebui să ne ia prin surprindere, prin urmare, faptul că ţara noastră continuă să fie privită ca un caz extrem şi după decembrie 1989. Dintre diversele forme de subordonare politică a presei, în sistemul românesc a fost pusă în evidenţă cea mai nocivă, şi anume subordonarea de rutină.

Conceptul este definit de Colin Sparks[10] drept situaţia în care atît oamenii de presă, cît şi politicienii sînt perfect conştienţi de adevărata natură a relaţiilor de putere care se stabilesc între ei, fie ca urmare a reglementărilor legale, fie în urma unor practici de lungă durată. Astfel, un sondaj realizat în iunie 1994 printre jurnaliştii români demonstrează că marea majoritate consideră influenţa politică drept cel mai important factor în redactarea ştirilor.

În ciuda unor paşi concreţi în direcţia unui sistem mediatic de tip comercial, societatea românească este încă prizoniera unor practici aparţinînd modelului comunist. Presa apare, la rîndul său, ca un sector al societăţii asupra căruia manipularea prin frică în timpul regimului totalitar a lăsat urme de neşters.

Fără îndoială, în societatea românească s-au produs anumite modificări de perspectivă şi mentalităţi, dar dificultăţile acestui proces în plină desfăşurare nu trebuie subestimate. Pentru a ne elibera din capcanele memoriei traumatice, trebuie să acceptăm frica şi amintirile dureroase ca parte integrantă a conştiinţei noastre sociale. Parafrazîndu-l pe Jean Delumeau[11], e timpul să nu ne mai fie frică de trecut.

---

1. Kai Erikson, **Notes on Trauma and Memory**, în: **Trauma. Explorations in Memory**, ed. Cathy Caruth. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, 1995, p. 183.
2. Jean Delumeau, **Frica în Occident (secolele XIV-XVIII). O cetate asediată**, Editura Meridiane, Bucureşti, 1986, p. 7.
3. Claude Karnoouh, **Românii. Tipologie şi mentalităţi**, Editura Humanitas, Bucureşti, 1994.
4. Czeslaw Milosz, **Gîndirea captivă. Eseu despre logocraţiile populare**, Editura Humanitas, Bucureşti, 1999.
5. Jeffrey Prager, **Presenting the Past. Psychoanalysis and the Sociology of Misremembering**, MA and London: Harvard University Press, Cambridge, 1998, p.134.
6. *Ibidem*, p. 166.
7. Kai Erikson, *op. cit.*, p. 185.
8. Homi Bhabha, **The Location of Culture**, London, Macmillan, 1994, p. 159.
9. Colin Sparks with Anna Reading, **Communism, Capitalism and the Mass Media**, London-Thousand Oaks-New Delhi: Sage, 1998, p. 36.

10 *Ibidem*, p. 187.

11 Delumeau, *op. cit.*, p. 50.

Oraşul ca memorie a culturii în România post-decembristă

DRAGOŞ IVANA

Filtrat prin ochii unui *flâneur*, Bucureştiul de astăzi ne apare ca un spaţiu arhitectural pestriţ care păstrează, pe de o parte, repere importante din vremea perioadei interbelice şi de mai înainte, asociate, pe de altă parte, cu „noul teren aplatizat“, sufocat de clădiri (şi mai ales de blocuri) construite în timpul regimului comunist. Putem adăuga impresionantele construcţii post-decembriste postmoderne care au remodelat conştiinţa oamenilor, anulînd memoria tinerei generaţii despre „trecutul recent“ şi fracturînd identitatea individuală a celor în vîrstă.

În rîndurile care urmează, îmi propun să fac o schiţă a reconfigurării spaţiale a Bucureştiului, luînd în considerare trei schimbări majore care au afectat geografia oraşului: blocurile socialiste trase la ştanţă, Casa Poporului şi rîul Dîmboviţa.

Am putea invoca aici, din perspectiva criticii culturale, travaliul derridean al doliului, raportat la spaţiul urban mutilat de regimul ceauşist. Nu trebuie să uităm, cu toate acestea, consecinţele pe care această mutilare le-a avut la nivelul conştiinţei colective, hrănind viaţa de zi cu zi a oamenilor cu semnificanţi absenţi, dar nu uitaţi, sau fragmentaţi, ciopîrţind spaţiul oraşului devenit treptat un palimpsest arhitectonic.

„S-a construit mult şi se va construi“ era sloganul socialismului, prezent peste tot, diseminat pe postul naţional de radio şi televiziune. Extinderea spaţiului urban, a cărui dezvoltare a fost întotdeauna fluctuantă, a atins punctul culminant în perioada comunismului. El trebuia „umplut“, mai presus de orice, cu blocuri. Iată ce mărturiseşte Alexandrescu Ioana, soră medicală: „După 1980, oraşul era un şantier de construcţii. Nu putea fi curat, de vreme ce străzile şi chiar cartierele puteau dispărea peste noapte. Ritmul construcţiilor era atît de rapid, încît nu se punea problema curăţeniei. Erau de-ajuns şase luni pentru a termina o clădire care acum se înalţă în mai mult de treisprezece ani. Cînd s-a construit metroul, ritmul de lucru era de un metru liniar pe zi. Incredibil“[1].

Noua politică a construcţiilor, care promova, de asemenea, crearea „omului nou“, a dus la deteritorializarea forţată a satelor şi comunelor ce urmau a fi absorbite de oraş. Oamenii şi-au pierdut astfel identitatea culturală şi spaţială, fiind obligaţi să se mute în blocuri construite în producţie de serie. Acesta este motivul etnic, reverberat astăzi de locatarii care stau pe băncile din faţa blocului. Satul şi-a păstrat în acest fel dimensiunea mitică, tipică Bucureştiului dintotdeauna: „Dar ca să înţelegem această necontenită expansiune a oraşului nostru, trebuie să ţinem seama şi de alţi doi factori, unul de ordin etnic, altul de ordin tehnic. Cel etnic e în legătură cu felul cum se înfăţişează aşezarea tipic românească, satul, cu case răsfirate, înconjurate fiecare de curte şi grădină. [...] De altfel, Bucureştii au fost, la început, tot un sat şi, în cursul dezvoltării lor, au încorporat o serie întreagă de sate. Bucureşteanul a vrut să-şi aibă curtea şi grădina lui, cît mai mare, dacă se poate cu livadă şi vie“[2].

Pasajul indică urme ale vieţii rurale importate spaţiului urban. Astfel, unele grădini din faţa blocurilor au fost transformate în grădini pentru consumul propriu, scările au fost acoperite cu bolţi din fier pentru a sprijini viţa de vie, nu pentru scopuri comerciale, ci ca un semnificant care traduce apartenenţa oamenilor la sat. Noul *Weltanschauung* era o uniformizare radicală a tuturor indivizilor în noul imperiu de beton al „epocii de aur“, pe care Ceauşescu începuse să-l construiască în mod fanatic. Cartierele dormitor, blocurile asemenea cutiilor de chibrituri au invadat, treptat, şi au sufocat orice perimetru rămas neatins. Ieşeau din discuţie confortul şi intimitatea. Construite pe ambele părţi ale bulevardelor, la o aruncătură de băţ unul faţă de celălalt pe străzile înguste, blocurile de locuinţe au început să tulbure privirea puţin cîte puţin, ca dovadă că noul regim trebuia să se impună pe toate planurile, cu atît mai mult la nivelul „bunăstării“ cetăţenilor. Bucureştiul fusese proiectat să devină un oraş atemporal, o enclavă spaţială plată în care ideea de istorie trebuia eliminată. Acesta s-a transformat într-o distopie sterilă şi ticsită de pseudospaţii de locuire. A luat naştere o nouă identitate colectivă care a pus-o între paranteze pe cea privată de dinainte.

Memoria urbană a fost ştirbită de clădiri construite oriunde şi la întîmplare. Orice încercare a bucureşteanului de a modela conştiinţa istorică a fost împiedicată de planurile autorităţilor şi de cele ale arhitecţilor care urmăreau „marginalizarea istoriei“[3]. Comunismul a fost instanţa supremă a modernizării arhitecturale fără perecedent a României. Blocurile de formă pătrată sau dreptunghiulară lipsite de orice urmă de estetică erau expresia crezului absolut al omogenizării, anonimităţii şi grotescului. Risipite printre clădirile vechi, cu care formau o puternică notă discordantă, ele susţineau concepţia socialistă de *tabula rasa*, transformînd cotidianul într-un spaţiu anti-istoric, dezvrăjit numai de istoria con-

EDITURA POLIROM

- Gabriela Melinescu
  Jurnal suedez III
  (1990-1996)
- Arto Paasilinna
  Morarul care urla la lună
- Kurt Vonnegut
  Leagănul pisicii
- Monique Borie
  Antonin Artaud
  Teatrul şi întoarcerea la origini

www.polirom.ro

Kurt Vonnegut
Leagănul pisicii
POLIROM
Gabriela Melinescu
JURNAL SUEDEZ III
(1990-1996)
Gabriela Melinescu
POLIROM

Medievalum
Arme si Armuri
de Toledo
telefon 0740101488
www.sabii-de-toledo.ro

fecţionată de partid, celebrată prin congrese, prin **Cîntarea României** sau la festivităţile organizate cu ocazia zilei de 23 august.

Blocurile au funcţionat şi ca obiecte nonanimate care au servit politicii antireligioase a partidului. Zeci de biserici au fost demolate cu cruzime, partidul fiind „în toate şi-n cele ce sînt". Biserica Sf. Vineri din Piaţa Unirii a fost dărîmată şi mutată cîteva sute de metri mai departe, aproape de magazinul Cocor, înconjurată de blocuri, deoarece „perimetrul zero" al oraşului trebuia să proclame victoria socialismului. S-au suprapus, astfel, două perspective: pe de o parte, oamenii puteau merge discret la bisericile de cartier aflate „după blocuri", iar pe de alta, îşi făceau semnul crucii cu vîrful limbii cînd se aflau în centrul oraşului, *oikoumene* a marilor prefaceri socialiste.

Cu toate acestea, proiectul totalitar utopic care ţintea să reducă indivizii la un numitor comun – *i.e.* acela de „produse" ale realismului socialist – s-a dovedit a fi ineficient în ceea ce priveşte clasele sociale. Blocul este un amestec de diverşi factori sociali, politici, culturali şi etnici. Mai mult, locuirea sub acelaşi acoperiş implica riscul de a fi raportat autorităţilor. Cei care obişnuiau să asculte Europa Liberă cu urechea lipită de radio ştiu asta foarte bine. Era o iluzie să crezi că locul comun al blocului era suficient „pentru a limita şi a unifica diferite forme de coabitare"[4]. În acelaşi timp, era o iluzie să crezi că identitatea oamenilor nu se va schimba. Din contră, efectul de *melting pot* care a generat segmentalizarea relaţiilor umane şi caracterul schizoid al personalităţii urbane s-a acutizat în 1984, cînd a început construcţia celei mai mari clădiri civile din lume. Demolarea, peste noapte, a cartierului Uranus a fosr ordonată de dictator pentru a transforma Casa Poporului într-un complex arhitectonic menit să simbolizeze, metonimic, întregul spaţiu al Bucureştilor. Oamenii au trăit un exil în propriul lor oraş. Memoria, în cazul acestora, nu poate fi decît „literală"[5], de vreme ce trauma lor nu poate fi vindecată.

După 1989, cînd a luat numele de Palatul Parlamentului, clădirea (dacă îi putem spune aşa!) a rămas un monolit animat, totuşi, de introducerea transportului în comun şi de o puternică campanie de ecologizare. El rămîne şi astăzi o urmă care ne bîntuie amintirea despre acele vremuri ale solidarităţii sociale ce se mişca într-un timp „îngheţat". Palatul Parlamentului (rămas în conştiinţa oamenilor cu vechiul său nume care sugerează spiritul colectivist) a fost deschis publicului, dezvăluind „muzeumificarea" (cf. Homi Bhabha) regimului. Putem aminti, în acest sens, Forumul Crans Montana din 1991, prilej cu care spaţiul din jurul Casei a fost rapid amenajat. Pe de altă parte, ea a devenit un loc în care societatea de consum şi-a pus inevitabil amprenta, amintind de atmosfera de mahala a Bucureştilor, cu ocazia Festivalului Berii, ţinut în faţa acesteia în fiecare an.

Întregul bulevard care leagă Piaţa Unirii de Palatul Parlamentului este plin de reclame care atrag privirea şi anulează memoria „trecutului recent". Cu alte cuvinte, societatea de consum postmodernă este astăzi o altă faţă a palimpsestului spaţial, „îngroşat" de o altă schimbare majoră, cea a rîului Dîmboviţa. Constantin C. Giurescu afirmă că „cine vede astăzi Dîmboviţa curgînd supusă în fundul unei tranşei adînci, cu undele murdărite de reziduuri de petrol şi de tot soiul de dejecţiuni, cu greu îşi poate închipui cum arăta această apă în vremea veche"[6].

Semănînd foarte bine cu un canal de irigaţii, Dîmboviţa a fost şi ea transformată, după multă vreme, într-un rîu modern, probabil o reverberare a Senei într-un „mic Paris". S-au construit noi poduri, cum ar fi Podul Hasdeu şi Podul Cotroceni, în timp ce Podul Operei a fost extins. Fîntînile din Piaţa Unirii pot fi privite ca elemente de decor ce se întind pînă la Palatul Parlamentului şi, în acelaşi timp, drept ceea ce a devenit vechea Dîmboviţă. Metaforic vorbind, aceasta este structura de suprafaţă a palimpsestului. Dîmboviţa însăşi este un palimpsest viu, cu două canale de scurgere pe dedesubt. Este rîul care traversează Bucureştiul, urmînd, la acea vreme, să fie transformat într-un frate mai mic al Canalului Dunăre-Marea Neagră, pe care Ceauşescu dorea să-l extindă pînă la Bucureşti.

Locuitorii de azi ai Bucureştiului sînt doar nişte simpli trecători preocupaţi de nevoile zilnice, care nu mai observă ceea ce s-a păstrat din vechiul oraş sau, mai ales, ceea ce s-a schimbat. Plimbarea sau trecerea lor anonimă prin oraş a devenit o rutină camuflată de efectele capitalismului vestic, care încearcă să compenseze ceea ce *a fost*. Totul se leagă acum de ceea ce *ar trebui să fie*, oamenii refuzînd să observe, fie şi pentru o clipă, înfăţişarea actuală a Bucureştiului.

Impunătoarele clădiri postmoderne au ocupat sau au înlocuit vechile urme ale „trecutului recent". Situate sau îngrămădite alături de cele vechi, ele sînt o dovadă a acomodării şi hiperasimilării[7] într-o epocă a globalizării. Peisajul actual al Bucureştiului este permanent remodelat de (mai mult sau mai puţin) magnaţi în cartiere-satelit de la marginea oraşului. Un exemplu ar fi Residential Park Băneasa. Întregul *mythos* comunist, numele staţiilor de metrou (Timpuri Noi, Armata Poporului, Republica, Semănătoarea), ale unor cartiere (Bucureştii Noi) a devenit un *logos* rostit „inconştient", fără nici un apel la memorie sau fără nici o reacţie împotriva acestei vechi topografii. Casa Scînteii, de pildă, stă astăzi faţă în faţă cu World Trade Plaza. Ce-i drept, ambele servesc unui anumit tip de intelighenţie!

Heterotopia pe care o trăim azi trebuie să combine trăsături sociologice cu istorie/memorie, intersectate la nivel societal. Trebuie să „gîndim *cu* istoria"[8], şi nu despre istorie, pentru a ne reorienta în prezent.

Trebuie să nu uităm că palimpsestul îl exclude pe Celălalt. Aceasta mi se pare condiţia de bază pentru a ne defini identitatea *construită*, prezentă sau viitoare. Cuvintele lui Leon Wieseltier ne pot servi drept sfat util: „Definiţia individualităţii cunoscută drept «identitate» nu e însă în mai mică măsură o definiţie negativă, o definiţie nu doar a ceea ce eşti, ci şi a ceea ce nu eşti; iar o astfel de definiţie a aceluiaşi va fi deseori interpretată de altul ca respingere. Identitatea e izolare; o doctrină a aversiunii; o exaltare a impasivităţii. Partea proastă (dar şi partea bună) este că izolarea nu e niciodată desăvîrşită. Graniţele sînt permeabile, iar zeii străini se furişează peste ele"[9].

---

1. Alexandrescu Ioana, citată în **Martor**, revista de antropologie a Muzeului Ţăranului Român, editor Ioana Popescu, trad. în engleză de Sorana Corneanu et al., Bucureşti, Nr. VII/2002, p. 42.
2. Constantin C. Giurescu, **Istoria Bucureştilor**, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1966, p. 249.
3. Reghina Dascăl, **Casă. Locuire**, Editura Eurostampa, Timişoara, 1999, p. 170.
4. *Ibidem*, p. 174.
5. Tzvetan Todorov, **Abuzurile memoriei**, Editura Amarcord, Timişoara, 1999.
6. C.C. Giurescu, *op. cit.*, p. 17.
7. Carmen Maria Mecu şi Nicolae Mecu, **Capcane identitare. Forme fără fond, fond fără forme în Postcolonialism/Postcomunism**, Caietele Echinox, vol. I, Editura Dacia, Cluj, 2001.
8. Cf. Carl Schorske, **Thinking with History: Explorations in the Passage to Modernism**, New Jersey: Princeton University Press, 1998, p. 5.
9. Leon Wieseltier, **Împotriva identităţii**, Editura Polirom, Iaşi, 1997, p. 34.

∎

Identitatea, o problemă actuală într-o Românie globală

MĂDĂLINA ALAMĂ

România postcomunistă încearcă din răsputeri să obţină „democraţia" sau măcar un anumit grad de emancipare şi de decenţă. Oricît de grăbită ar fi contemporaneitatea, aspectele legate de identitate (naţională, etnică, individuală) rămîn aceleaşi. Putem vorbi de identitate ca fiind un dat natural sau un produs construit?

Prins între începuturile modernităţii şi o postmodernitate explozivă, între tradiţie (în cea mai tradiţională accepţiune a cuvîntului) şi globalizare, cetăţeanul român se orientează cu greutate încercînd o ambiguă autodefinire.

Identităţile sociale depind într-o foarte mare masură de stereotipurile sociale; identitatea individuală nu este una „naturală", ci una formată pe baza unor similitudini ale individului cu un anumit grup, similitudini care menţin grupul respectiv compact, creînd, în acelaşi timp, o relaţie de opoziţie faţă de celelalte grupuri. În timp, stereotipurile devin „expirate", îngreunînd sau chiar împiedicînd individul în încercările sale de autodefinire.

Globalizarea vine în ajutor într-o mare măsură, făcîndu-ne să înţelegem că o condiţie *sine qua non* a identităţii individului contemporan este fluiditatea şi că procesul de selectare, de găsire a unui grup de apartenenţă trebuie să devină, de asemenea, flexibil.

Luînd în considerare toate cele spuse mai sus, cum se autodefineşte cetăţeanul român în România zilelor noastre?

Lucrarea de faţă propune două foarte distincte accepţiuni teoretice ale globalizarii, cititorul urmînd a opta pentru varianta pe care o găseşte potrivită, mai adaptabilă ţării noastre. Intenţia mea este de a evita orice orientare politică şi de a rămîne pe binecuvîntatul tărîm teoretic, loc care oferă o preţioasă nişă, numită corectitudine politică. Mi se par binevenite în acest sens cîteva rînduri ale lui Ernesto Laclau si Chantal Mouffe: „Discursul democraţiei radicale nu se mai identifică cu cel universal, cu nişa epistemologică din cadrul căreia clasele «universale» şi purtătorii lor de cuvînt au fost eradicaţi şi înlocuiţi de o adevărată polifonie de voci, fiecare construindu-şi propria identitate ireductibilă. Acest punct este decisiv: nu există democraţie radicală sau multiplă fără renunţarea la discursul universalului şi, implicit, la prezumţia acestuia de a accesa «adevărul» dintr-o poziţie privilegiată".

Considerată în aspectul ei general, cultura contemporană este marcată de o adevărată „metafizică a diferenţei", reflectată în etica sa, în politica vieţii cotidiene. O importantă consecinţă o constituie impactul puternic asupra diferitelor identităţi în discuţie: feminismele, mişcările ecologiste, drepturile homosexualilor, antirasismul sînt toate mult mai în largul lor în limbajul alterităţii, al deconstrucţiei sinelui/subiectului, în critica logocentrismului, decît sînt în limbajul democraţiei universale.

O asemenea politică a început în Vest în 1968 şi, mult mai tîrziu – 1989 –, în Est şi se bazează pe natura deconstructivă a limbajului hibridizării.

Pentru a înţelege mai bine această politică a diferenţei, trebuie clarificaţi cîţiva termeni-cheie, spre exemplu „diversitate", cuvînt care presupune o perspectivă aptă să permită clasificarea lumii şi care nu trebuie înţeles ca „diferenţă". Termenul presupune o alteritate radicală a celuilalt: un spaţiu care nu poate fi redus la subiect sau obiect, nici la universal sau particular. Un alt termen important atunci cînd vorbim despre identitate este cel de „solidaritate", concept care se bazează pe valoare, nu în mod necesar pe acelaşi sistem valoric, ci doar pe recunoaşterea validităţii acestui sistem, recunoaştere care presupune, la rîndul ei, o profundă înţelegere reciprocă şi un grad ridicat de intersubiectivitate. Toate acestea s-ar putea rezuma în ideea că, în funcţie de nevoile culturii contemporane, tradiţiile pot fi inventate, create şi modelate în aşa manieră încît ele vor aproviziona societatea cu o cosiderabilă cantitate de solidaritate atunci cînd şi acolo unde aceasta este necesară: fie între feminişti, antirasişti, ecologişti, diferite grupuri religioase, etnice etc., respectîndu-le şi, în acelaşi timp, menţinîndu-le diferenţele.

Astfel, cultura contemporană acţionînd ca globalizatoare nu constituie o provocare la adresa culturii tradiţionale. Faptul că, de obicei, cultura globală şi multiculturalismul pe care îl implică sînt considerate ca uzurpatoare ale identităţii naţionale în aproape orice ţară, atît în Vest, cît şi în Est, ar constitui deci, o afirmaţie nefondată. Şi este această „uzurpare" a identităţii naţionale ceva atît de/doar negativ? Richard Rorty şi Claus Offe înclină să creadă că da, în timp ce Stuart Hall şi Arjun Appadurai tind să considere că sîntem martorii declinului unei civilizaţii (anume cea vestică) şi, în acelaşi timp, ai naşterii unei noi civilizaţii, care constă într-un amalgam al tuturor culturilor: cea estică alături de cele vestice, cu puternice influenţe din partea Chinei şi a Indiei, o civilizaţie care nu se bazează pe un stat-naţiune, ci pe o reţea flexibilă de metropole globale. În acest fel se realizează evoluţia de la o cultură reprezentaţională la una informaţional-tehnologică. Prin cultura reprezentaţională înţelegem aici ceea ce explică Vladimir Tismăneanu cînd se referă la cultura est-europeană fundamentată pe politici iraţionale sufocate de emoţie, furie, durere, ostilitate şi ruşine: „Viitorul se întrevede pentru Europa de est (fără a lua în calcul multiplele structuri narative hegemonice şi arogante) ca rămînînd la vîrsta ideologică: simboluri, mituri, miracole raţionalizate, naţionalisme [...] liturgice şi pretenţii teleologice, toate s-au reîntors după interludiul «postmodern» de scurtă durată al revoluţiilor din 1989".

EDITURILE ALL
vă recomandă

China: De la Imperiu la Republica Populară 1900-1949
Autor: Michael Lynch

Preţ: 188.999 lei

Renaşterea în Italia
Autor: Robert Hole

Preţ: 188.999 lei

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

Considerăm România încă infectată de toate cele înşiruite mai sus, afectată de o manie corozivă atît la adresa statului-naţiune, cît şi la adresa minorităţilor etnice aflate pe acest teritoriu? Cît de departe se situează ţara noastră de flexibilitatea propusă de Stuart Hall şi Arjun Appadurai, conform cărora procesul globalizării şi al naşterii noii civilizaţii hibride este unul strîns legat de procesul comunicării? Comunicarea este un proces fundamental care s-a dezvoltat în trei generaţii: prima, la nivel naţional, a doua consideră globalizarea ca răspîndire a informaţiei, iar a treia, cea contemporană, este numită economia comunicaţiilor.

Ar trebui să ne întrebăm în care dintre cele trei etape se înscrie România? Putem considera că datorită particularităţilor de ordin politic, economic şi social, începînd cu anul 1989, cele trei niveluri se întrepătrund; globalizarea în România este un gigant care face ca etapele să se suprapună. De aceea, reacţia generală este una de rezistenţă la globalizare: toate colectivităţile etnice şi geografice încearcă să articuleze propria identitate şi să întărească sentimentul apartenenţei la o anumită comunitate. Această atitudine ar putea crea greutăţi procesului de globalizare: din moment ce statul-naţiune se simte ameninţat de procesul omniprezent şi de neoprit numit globalizare, tendinţa este de a descuraja orice încercare de autonomie etnică. Devine astfel şi mai dificilă definirea identităţii în discuţie.

Complexele de inferioritate de care suferă un stat-naţiune pot duce la un fals patriotism şi apoi la împiedicarea unei foarte benefice internalizări şi internaţionalizări a lumii. O Europă unită presupune un grad foarte ridicat de flexibilitate în ceea ce priveşte orice bariere şi graniţe: de stat, limbă, religie etc. Toate acestea ar trebui să se amestece în mod fructuos, astfel încît un sentiment patriotic reciproc ar fi obţinut *fără* unitate naţională. Din nou îi citim pe Stuart Hall şi Arjun Appadurai şi ne întrebăm dacă una dintre consecinţele globalizării este uniformizarea şi egalizarea discursurilor şi comportamentelor. În acest context, elitele, intelectualii fiecărui stat-naţiune ar trebui să fie preocupaţi de menţinerea culturilor minorităţilor, a culturilor regionale şi etnice (ale minorităţilor), care trebuie îmbogăţite cu noi idei aduse de globalizare. Acest proces nu ar trebui să ducă particularităţile culturale la pierzanie, ci mai degrabă să păstreze diversitatea culturală a ţării noastre. Alteritatea şi uniformitatea pot şi ar trebui să coexiste.

Care ar fi atunci cuvîntul care ar defini cel mai bine pe cetăţeanul român? Ambiguitate? Cum înţelegem termeni ca: democraţie, globalizare, naţionalitate, stat-naţiune, etnie?

Singura concluzie posibilă este că astăzi, mai mult ca oricînd, interdisciplinaritatea academică este necesară pentru a putea avea o viziune completă a acestor termeni şi a modului lor de interacţiune pe meleaguri autohtone.

Bibliografie:

Lash, Scott, **Critique of Information**, London, Sage Publications, 2002, p. 163.

Tismăneanu, Vladimir, **The Leninist Debris of Waiting for Peron**, în: **On the Discrimination of Nationalisms**.

Ştefănescu, Bogdan, **Krytyka** No. 11/nov., Kiew, Ukraine, 1999.

Mungiu-Pippidi, Alina, **Transilvania subiectivă**, Bucureşti, Ediura Humanitas, 1999.

Chambers, Iain, **Migrancy, Culture, Identity**, London and New York: Routledge, 1994.

Secolul 21. Globalizare şi Identitate, editată de Uniunea Scriitorilor din România şi Fundaţia Culturală Secolul 21, p. 94-101, 139-144.

∎

Comunism şi postcomunism: cronotopi identitari

PETRUŢA-DANA NĂIDUŢ

O reflecţie asupra cronotopilor identitari din perioada comunistă şi postcomunistă necesită mai întîi definirea conceptelor şi identificarea teoriilor privind spaţiul şi timpul, necesare acestei analize. Mai mult, aceasta implică o selecţie între practicile sociale relevante în cazul de faţă. Nu în ultimul rînd, abordarea interdisciplinară pe care se bazează recunoaşte rolul pe care îl joacă antropologia, psihanaliza, sociologia, gîndirea politică şi teoria culturală în lărgirea perspectivei asupra acestui subiect. Totuşi, nu este vorba aici despre o viziune exhaustivă care să ţină seama de nenumăratele aspecte şi probleme ivite în caracterizarea identităţilor comuniste şi postcomuniste.

Abordarea de faţă se întemeiază pe distincţia pe care o face Michel de Certeau între loc ca ordine de orice natură, conform căreia diverse elemente sînt distribuite în relaţii de coexistenţă, şi spaţiu ca loc emergent din practicile sociale, ca rezultat al unor operaţii de orientare, situare şi temporalizare.[1] Astfel, în geografia activităţilor noastre cotidiene, dimensiunea spaţială şi cea temporală sînt inseparabile. În încercarea de a recunoaşte anumiţi cronotopi ai identităţii/lor comuniste şi postcomuniste, aceste definiţii servesc ca punct de plecare, permiţîndu-ne să privim spaţiul şi timpul ca pe nişte construcţii sociale, nişte variabile culturale şi să ţinem seama de schimbările suferite de acestea în România postsocialistă.

Reflectînd asupra modului în care s-au conturat identităţile (dacă ţinem cont de interacţiunea dintre sfera privată şi cea publică, de tensiunea existentă între retorică şi realitate, precum şi de habitudinea de a avansa o viziune dihotomică asupra acestei probleme, este probabil necesar ca termenul „identitate" să fie folosit la plural) în perioada comunistă, este uşor să desemnezi o mulţime de practici sociale prin care oamenii erau puşi sub supraveghere şi, astfel, controlaţi de către stat, fapt care a dat un înţeles aparte atît noţiunilor de spaţiu şi timp, cît şi concepţiei despre propria persoană. După cum afirmă Katherine Verdery, separarea Est-Vest făcea distincţia între două ordini temporale: timpul mesianic al socialismului şi cel liniar al capitalismului. Ideii occidentale progresiste despre timp, identităţii înţelese ca devenire li se opuneau de către regimul comunist repetiţiile nesfîrşite ale timpului liturgic şi aritmia practicilor sociale.[2] Sărbătorile religioase nemaifiind respectate (în mod oficial), erau totuşi înlocuite cu cele naţionale, semne ale unei „religii secularizate" a vremurilor moderne, prin care devotamentul faţă de stat era menit să se substituie unuia de natură universală.[3]

Înainte de a analiza raporturile memoriei cu istoria, dubla determinare – fiziologică şi culturală – a celei dintîi şi rolul pe care îl poate juca uitarea în conturarea identităţilor postcomuniste, o privire în urmă îl surprinde pe „noul om socialist" imobilizat într-o serie de practici sociale menite să prevină transformarea unor poziţii de putere în adevărate centre de rezistenţă. Mecanismul prin care timpul îşi pierde valoarea şi care duce la reconfigurarea rolurilor sociale, Verdery îl numeşte „etatizarea timpului".[4] Controlul exercitat asupra orelor de lucru s-a dovedit eficient pe fondul alternanţei impredictibile între perioadele de inactivitate şi cele de muncă intensă. Acesta însă nu s-a limitat la sfera publică, afectînd orele de lucru în gospodărie şi, în cele din urmă, concepţia indivizilor despre propria persoană.

Cu toate acestea, identitatea parţială, multiplicitatea identitară se conturează şi după alte coordonate. La începutul acestui articol aminteam despre deprinderea de a avea o viziune dihotomică asupra lucrurilor. În cazul de faţă, opoziţia între termenii binomului „noi-ei", ale cărei avataruri se regăsesc în perioada postcomunistă cu unele modificări în ceea ce priveşte sferele de includere şi de excludere, s-a tradus în mod diferit. În viaţa publică, se făcea distincţia între popor şi „inamicii" acestuia, între comunism şi capitalism, în timp ce, la un nivel profund, cele două grupuri erau reconfigurate. Separarea se făcea între identitatea publică şi cea privată. În funcţie de spaţiul în care erau utilizate, conceptele acestei retorici a consimilitudinii şi diferenţei puteau fi răsturnate. Demn de menţionat pare însă faptul că această ruptură susţinută la nivel discursiv presupune existenţa în plan mental a unei frontiere care variază în funcţie de perioada şi spaţiul social la care se raportează.

În recunoaşterea anumitor cronotopi ai identităţii comuniste, raportul dintre memorie şi istorie joacă un rol deloc neglijabil. Relaţia vizează maniera în care sărbătorirea în mod repetat a eroilor naţionali şi a evenimentelor investite cu semnificaţie de regimul comunist au devenit ritualuri cu un caracter secular, fiind apoi organizate într-o structură coerentă.[5] Definind istoria ca formă de reprezentare a celor morţi, iar memoria ca posibilitate de a-i readuce la viaţă, relatările despre trecutul naţional aveau un rol normativ, de vreme ce autorizau anumite forme de comportament. Asemenea stiluri legitime de viaţă, presărate cu fapte exemplare, erau rodul a ceea ce Stephen Knapp numeşte „memorie oficială", ţinînd să sublinieze caracterul selectiv al acesteia.[6] Nu este vorba aici despre o istorie concepută ca simplă juxtapunere de amintiri fragmentare. Dimpotrivă, uitarea voită era şi încă este la fel de importantă în tentativa de a legitima anumite practici politice. Astfel de scenarii despre o lungă succesiune de eroi capabili de sacrificiu ori de cîte ori teritoriul naţional „feminizat" trebuia apărat urmăreau convertirea spaţiului public într-unul sociopolitic.

O abordare intersubiectivă a funcţiei pe care o îndeplineşte memoria s-ar putea dovedi relevantă pentru modul în care s-a delimitat identitatea, fie ea personală sau colectivă, atît în perioada socialistă, cît şi mai tîrziu. În cartea sa de psihanaliză şi sociologie a falsei amintiri, Jeffrey Prager afirmă că trecutul este actualizat în relatări bazate pe experienţa proprie sau a celorlalţi. Evident, nu dispunem decît de un număr limitat de astfel de „istorii", susţine Prager, care trebuie să se conformeze anumitor cadre de interpretare în care ne situăm.[7] Din această perspectivă, memoria apare ca fiind dublu determinată – atît fiziologic, cît şi cultural. Relatările istorice puse la dispoziţia publicului şi menite să organizeze spaţiul social indicînd tipurile de acţiune recomandate de statul comunist vizau nu numai concepţia despre naţiune şi teritoriul ocupat de aceasta, dar şi o separare a rolurilor sociale. Într-un efort iniţial de omogenizare, prin care era promovată prezenţa femeilor în sfera publică pentru a asigura forţa de muncă necesară, regimul comunist părea dornic să schimbe structura acestui spaţiu social, însă politica pronatalistă, foarte agresiv promovată în ultimii ani, desemna ca rol potrivit pentru femei pe acela de mame. Devenise o problemă naţională, atrăgînd comentarii formulate în termeni de genul: „Fătul este proprietatea comunistă a întregii

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!

In Quarto
DESIGN

☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar

Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI

Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.

www.tipar.home.ro tipar@home.ro 0742.062.908

societăţi".[8]

Sub presiunea progresului tehnologic, în România postsocialistă noţiunile de spaţiu şi timp s-au modificat dramatic, sau cel puţin aşa trebuia să se întîmple. Apare astfel problema felului în care noul cadru spaţio-temporal a afectat diversele concepţii despre sine. Probabil, printre cele mai mari provocări ivite se numără un nou ritm de lucru şi necesitatea de a redefini teritoriul unui stat după criterii multietnice, multiculturale, ţinînd cont de existenţa unor structuri supranaţionale.

De vreme ce Europa are limitele ei geografice şi culturale, problemele sale identitare nu sînt deloc simple. În spaţiul românesc, tensiunea dintre reformele economice şi valorile naţionale s-a manifestat iniţial printr-o atitudine anti-europeană. Pe fondul unor mutaţii sociale, aşa-zisa ineluctabilă viziune dihotomică a dezvăluit prezenţa, considerată intolerabilă, a celuilalt. Se impune totuşi o perspectivă mai largă asupra subiectului, care să includă şi disputele pe plan european privind diversele criterii economice, sociopolitice, religioase de apartenenţă la acest spaţiu. În anii '90, afirmă Robert Bideleux, pe de o parte, în cercurile creştin-democrate din Europa se vehicula ideea conform căreia această noţiune corespunde în linii mari spaţiului occidental creştin, iar pe de alta, că ţările dornice să intre în Uniunea Europeană nu puteau fi acceptate decît după ce îşi rezolvau toate problemele.[9] Părerile divergente pe marginea toposului identitar evidenţiază existenţa unor contexte interpretative diferite, în care problemele enunţate par greu de soluţionat, semn că geografia politică, economică şi, dacă îmi este permis, religioasă este terenul unor confruntări de principii.

Indiferent de natura lor, frontierele pot fi depăşite cu ajutorul a ceea ce William Egginton numeşte „uitare constructivă", de care, afirmă acesta, nu sîntem întru totul străini[10]. Certitudinea caracterului său utilitar nu este neapărat un motiv suficient pentru a o respinge, de vreme ce ar putea servi la desemnarea unor noi coordonate spaţio-temporale în cazul identităţilor postcomuniste.

---

1. Michel de Cearteau, **The Practice of Everyday Life**, Berkeley and Los Angeles, University of California Press, 1988.

2. Katherine Verdery, **What Was Socialism, and What Comes Next?**, Princeton: Princeton University Press, 1996, p. 35-37.

3. Printre religiile secularizate ale vremurilor moderne, Lucian Boia identifică progresul, democraţia, comunismul. Lucian Boia, **La Fin de la Nation?** în **Nation and National Ideology. Past, Present and Prospects**, Bucureşti: Colegiul Noua Europă, 6-7 aprilie 2001.

4. K. Verdery, **What Was Socialism, and What Comes Next?**, p. 55.

5. Gabrielle M. Spiegel, **Memory and History: Liturgical Time and Historical Time**, în **History and Memory: Studies in the Philosophy of History**, Vol. 41, No. 2, May 2002, p. 149-162.

6. Stephen Knapp, **Collective Memory and the Actual Past**, în ***Representations***, No. 26, 1989, p. 123-149.

7. Jeffrey Prager, **Presenting the Past: Psychoanalysis and the Sociology of Misremembering**, Cambridge and London: Harvard University Press, 1998, p. 4.

8. Citat în Verdery, **What Was Socialism, and What Comes Next?**, p. 65.

9. Robert Bideleux, **The New Politics of Inclusion and Exclusion: The Limits and Divisions of Europe**, în **Nation and National Ideology: Past, Present and Prospects**, Bucureşti: Colegiul Noua Europă, 6-7 aprilie 2001, p. 28-50.

10. William Egginton, **On Dante, Hyperspheres and the Curvature of the Universe**, în **Journal of The History of Ideas**, 60.2, 1999, p. 195-216.

Evreii din România
(1900-1920)
FAST şi NEFAST
într-un răstimp istoric
I
EDITURA HASEFER

Evreii din România
(1900-1920)
FAST şi NEFAST
într-un răstimp istoric
II
EDITURA HASEFER

Editura Hasefer a publicat recent două volume impunătoare de documente şi mărturii privind viaţa evreilor români de la începutul secolului XX: **Evreii din România (1900-1920). Fast şi nefast într-un răstimp istoric**. Deschis printr-un mesaj al regretatului prof. acad. Nicolae Cajal, fost şef al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România, urmat de un cuvînt introductiv al prof. dr. Ioan Şerbănescu şi de o amplă listă a regestelor, volumul I „decupează" – şi documentează – mai multe probleme majore privind comunitatea evreiască din acea epocă; între ele – emigrările şi expulzările evreilor de la sate, răspunderea în cazul răscoalelor de la 1907, propensia spre educaţie, caritatea şi întrajutorarea ca „imperative ale supravieţuirii", sionismul ca „stimulator al conştiinţei naţionale" ş.a. Volumul II se referă la Uniunea Evreilor Pămînteni şi la legitimitatea încetăţenirii, face un bilanţ semnificativ al participării evreieşti la Expoziţia Generală Română, discută contribuţia substanţială a evreilor la literatura, ştiinţa şi arta din România, ultimele capitole abordînd participarea evreilor în războaiele României (războiul balcanic din 1913 şi primul război mondial) şi statutul juridic al minorităţilor elaborat cu ocazia Conferinţei de Pace din 1918. Problema antisemitismului şi cea a asimilismului revin pe parcursul întregului demers. Un număr impresionant de documente, atent sistematizate, însoţite de bogate note explicative, recompun şi ilustrează un segment deosebit de semnificativ al raporturilor româno-evreieşti într-o perioadă dificilă a modernizării autohtone, alături de elementele unei „arheologii" a antisemitismului interbelic. Pe scurt – avem de-a face cu o întreprindere cultural-istorică majoră, demnă de toată atenţia specialiştilor şi care merită a fi continuată.

Antirelativism şi telenovele

IRINA MARIN

Aşa-numitele *soap operas* şi telenovelele, corespondentul lor sud-american, se bucură în România de o popularitate extraordinară din partea unui anumit sector de audienţă, stîrnind în acelaşi timp dispreţul şi batjocura necruţătoare a unei părţi mai elitiste a publicului. Pînă acum, fenomenul a fost privit din două perspective.

Una este cea elitistă, sau mai degrabă „pseudoelitistă", şi cînd spun acest lucru îi am în vedere pe acei spectatori scandalizaţi care nu aparţin propriu-zis unei elite intelectuale şi a căror poziţie nu este altceva decît un colportaj de clişee care „dau bine", astfel încît, luaţi la bani mărunţi, ei nu sînt în stare să-şi argumenteze alegerea într-un mod pertinent. Ien Ang, unul dintre numele prestigioase în sfera studiilor culturale şi, îndeosebi, în cea a teoretizărilor despre fenomenele mediatice, se referă tocmai la acest tip de reacţie din partea telespectatorilor serialului **Dallas**: „Ideologia culturii de masă nu numai că oferă o etichetă (negativă) pentru programul în sine, dar serveşte, în acelaşi timp, drept model de justificare a animozităţii produse. Pe scurt, felul în care se raţionează este următorul: «În mod evident, **Dallas** este un serial prost pentru că reprezintă cultura de masă şi de aceea nu îmi place». Astfel, ideologia culturii de masă are rolul de a linişti, de a reasigura, făcînd inutilă căutarea unor explicaţii personale mai detaliate, ea furnizînd modelul explicativ finit [*prêt-à-porter* l-aş numi eu – *n.m.*] care convinge, are logică şi *conferă legitimitate*."[1]

Aşadar, prima poziţie constă în respingerea fără drept de apel a acestui tip de seriale, considerate o formă de divertisment facil, subintelectual, al cărui public-ţintă îl constituie gospodinele bovarice, frustrate de viaţă.

Cea de-a doua perspectivă, mai relaxată, este în general cea promovată de teoreticienii studiilor culturale, care, renunţînd la orice pretenţii elitiste, precum şi la negocierile implicite între registrul înalt şi cel jos al culturii, descriu fenomenul în intranzitivitatea lui, dintr-o perspectivă socială şi globală.

Sugestia mea este aceea de a alege o poziţie teoretică situată undeva între acestea două, o poziţie care, prin urmare, să se raporteze la ambele.

Cunoaştem bine etichetarea curentă a telenovelelor şi a altor seriale de aceeaşi factură drept dulcegării sentimentale, nule sub aspect intelectual. Ei bine, eu aş propune să mă opresc puţin asupra acestui termen, i.e. *sentimental*, punîndu-l în relaţie cu romanele sentimentale englezeşti din secolul al XVIII-lea, la fel de mult ponegrite la vremea lor. După părerea mea, o astfel de paralelă este necesară întrucît compensează lipsa de obiectivitate de care sîntem inevitabil afectaţi, lipsa unei detaşări temporale sau a ceea ce Lévi-Strauss numea „distanţă bună" (*la bonne distance*). Aşa că voi folosi această paralelă ca pe un *objective correlative* (cf. T.S. Eliot).

Astfel de apropieri au fost făcute şi mai înainte, termenul de comparaţie fiind, pe rînd, alegoriile medievale (*morality plays*), romanele secolului al XVIII-lea sau melodrama secolului al XIX-lea. Asemănările detectate se refereau fie la formă (sistemul

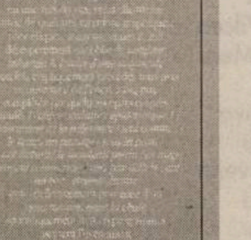

www.esteditura.ro

Samuel Veis
La parole inanimée

Traducere din franceză
de Bogdan Ghiu
96 pagini

preţ: ~~220.000~~ lei
-20%: 176.000 lei
TVA inclus

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de

-20%

reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

feuilleton pentru producţiile romaneşti din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea şi structura episodică a serialelor din secolul XX), fie la calitatea estetică sau, mai degrabă, la lipsa ei, de fiecare dată producţiile fiind socotite senzaţionaliste şi vătămătoare pentru femeile sărace cu duhul. Totuşi, astfel de comparaţii au pus prea puţin accent pe contextul generator şi pe legătura dintre aceste ficţiuni populare şi configuraţia filozofică specifică vremii.

În articolul de faţă propun să restrîngem cercul larg al acestor comparaţii la romanele sentimentale de secol al XVIII-lea, care evidenţiază o izbitoare asemănare funcţională cu serialele secolului XX şi pun în lumină aspecte noi ale acestora din urmă.

Apropierea pe care o realizez între cele două secole porneşte de la o particularitate economică comună: amploarea fără precedent a culturii consumeriste. Dacă în secolul al XVIII-lea britanic putem vorbi de o *comodificare/comercializare* a literaturii, pe fundalul unei inflaţii de tipărituri şi al unei efervescenţe informaţionale alimentate de nou-apărutele ziare, în secolul XX am fost, *mutatis mutandis*, martorii unui fenomen similar, în cazul din urmă mediul folosit fiind televiziunea, şi nu cuvîntul tipărit. Aceeaşi logică mercantilă stă la baza serialelor de tip telenovelă, astfel încît nu filmul în sine contează, cît produsele (iniţial săpun şi detergent) promovate în timpul nelipsitelor pauze publicitare. Ne plîngem astăzi că sîntem sufocaţi de reclame, care încearcă să ne determine să cumpărăm lucruri de care nu avem de fapt nevoie. Ei bine, în această privinţă nu ne deosebim cîtuşi de puţin de moraliştii secolului al XVIII-lea care protestau împotriva capitalismului incipient, văzut ca un sistem care „încurajează vanitatea, lăcomia şi creează [sună cunoscut, nu?] *dorinţe artificiale care depăşesc nevoile adevărate*".[2]

Dacă secolul al XVIII-lea pare în continuare îndepărtat şi prea puţin relevant pentru configuraţia contemporană, iată un alt citat care arată că nu sîntem primii nevoiţi să facem faţă hărţuirii informaţionale: „ţara asta (i.e. Marea Britanie)", spunea Josiah Tucker către sfîrşitul secolului al XVIII-lea, „este la fel de frenetică după ştiri şi năpădită de ele, aşa cum a fost odinioară frenetică din pricina papistaşilor şi năpădită de preoţime".[3] Obiecţia care se poate aduce împotriva acestui tip de argumentare este aceea că nimic nu se compară cu avansul cibernetic din zilele noastre sau cu nisipurile mişcătoare ale globalizării. Eu însă nu urmăresc să compar tehnologia de secol XVIII cu cea de secol XX, sau chiar douăzeci şi unu, ci mai degrabă felul în care ele au afectat produsele culturale.

Studiile despre telenovele şi *soap operas* s-au concentrat pînă acum asupra reprezentativităţii lor pentru o anumită comunitate, asupra „realismului" lor în problematizarea unor aspecte sociale precum şomajul, SIDA, homosexualitatea etc., şi mă refer aici cu precădere la studiul Christinei Geraghty despre serialele britanice din anii '80[4]; au existat, de asemenea, teoreticieni precum Ien Ang, care, aşa cum am văzut mai sus, au abordat aceste seriale din perspectivă ideologică. În ansamblu, concluzia a fost aceea că „într-o epocă de tranziţie, caracterizată prin relativism moral, viziunea normativă pe care [ele] o oferă este una conciliantă, liniştitoare".[5] Aşadar, cel mai frecvent evidenţiată este calitatea lor *anestetică*.

Aş duce această afirmaţie mai departe, postulînd o legătură între, pe de o parte, *soap operas* şi telenovele şi, pe de altă parte, apariţia teoriilor etice menite să contracareze relativismul agresiv indus de scrierile postmoderne şi de strategiile de globalizare. Propun să privim aceste produse culturale ca parte integrantă a unui fenomen de o amploare mult mai mare sau, poate, ca pe un efect secundar al acestei orientări academice relativ noi.

Comparaţia cu romanele sentimentale din secolul al XVIII-lea apare cum nu se poate mai oportună la acest punct, căci această formă literară se iveşte pe fundalul unui reviriment de teorii moraliste. Caracteristica gîndirii filozofice, atunci ca şi acum, era fuzionarea, contopirea dimensiunii etice cu cea estetică. Să nu uităm că noţiunea de *sensibilitate* reprezintă o invenţie a secolului al XVIII-lea, iar conceptul de *compasiune* şengl. *sympathy*] a apărut ca antidot la ameninţarea pe care o constituia solipsismul, sperietoarea filozofică a aceluiaşi secol. În acest context, lectura romanelor devenea un exerciţiu de compasiune, un prilej de a „avea sentimente". Romanul era, aşa cum spunea un comentator, „locul" unde te duceai să trăieşti, să experimentezi aceste sentimente.

Dar să revenim la serialele TV. Aşa cum au arătat o serie de studii, ele au luat fiinţă ca un refugiu imaginar din calea relativismului şi a tendinţelor centrifuge care bîntuie aşa-numita epocă postmodernă. După părerea mea, proliferarea lor se datorează, în mod indirect, unei schimbări de orientare intelectuală în sfera academică, concretizată prin apariţia teoriilor antirelativiste. În ciuda sentimentalităţii lor insuportabile, serialele de tip *soap opera* şi, cu precădere, telenovelele vorbesc despre sentimente împărtăşite, despre valori comunitare, despre reafirmarea legăturilor umane. Indiferent de motivele ascunse ale telespectatorilor (fie că este vorba de satisfacerea virtuală a unor impulsuri erotice reprimate sau, pur şi simplu, de lene intelectuală), aceste seriale vor avea succes în continuare, se vor perpetua – iată predicţia mea sumbră – din cauza îndepărtatei încurajări filozofice pe care o primesc astăzi. Este vorba despre o orientare teoretică pentru care am putea revendica drept precedent sistemul etic al lui Lévinas. Filozoful francez arăta că relaţia etică a omului cu alteritatea precede, în ordine absolută, relaţia ontologică cu sinele. Mai aproape de zilele noastre, Derrida pare a lăsa în urmă relaţiile abisale, labirintice dintre semnificant şi semnificat, plonjînd în marasmul etic al problemei responsabilităţii şi a crimelor împotriva umanităţii, teoretizînd cu neaşteptat aplomb *deontic* conceptul de *iertare*.[6]

În nici un caz nu sugerez că astfel de sisteme filozofice sofisticate ar putea fi făcute răspunzătoare în mod direct de amploarea pe care au luat-o telenovelele. Tot ce vreau să spun este că acest suport filozofic produce o atmosferă favorabilă, care funcţionează sau, mai degrabă, care poate fi deturnată şi folosită ca *sursă de legitimare*. Sîntem în prezent martorii unei asemenea deturnări în cazul practicii, atît de la modă astăzi în Statele Unite, a corectitudinii politice. Ca şi aceasta, şi telenovelele vor prolifera, în mod parazitic, datorită schimbării de orientare academică, de la filozofia limbii (*the linguistic turn*) la o filozofie etică (*the ethical turn*).

---

1. Ien Ang, ***Dallas* şi ideologia culturii de masă [*Dallas* and the Ideology of Mass Culture]**, reprodus în **The Cultural Studies Reader**, (ed.) Simon During, Routledge: London and New York, 1994.

2. Roy Porter, **Enlightenment: Britain and the Creation of the Modern World**, Allen Lane, The Penguin Press: London, 2000, p. 173 – sublinierea şi paranteza îmi aparţin.

3. Roy Porter, **Enlightenment...**, p. 79.

4. Christine Geraghty, **British soaps in the 1980's**, reprodus în **Come On Down? Popular Culture in Post-War Britain**, (eds.) Dominic Strinati şi Stephen Wagg, Routledge: London and New York, 1992.

5. Mădălina Nicolaescu, **Fashioning Global Identities: Romanian Women in the Post-Socialist Transition**, Editura Universităţii din Bucureşti, 2001.

6. Jacques Derrida, **On Cosmopolitanism and Forgiveness**, Routledge: London and New York, 2002.

▮

De la maşina de scris ilegală la *News Bar*

ROMAN PAŞCA

În anii din urmă, televiziunea a ajuns să reprezinte unul dintre cele mai influente canale de răspîndire a informaţiei. În acelaşi timp, datorită extraordinarei sale capacităţi de penetrare în, practic, fiecare cotlon şi ungher al societăţii, a devenit un factor fundamental de formare a discursului într-un spectru larg de domenii. Afirmaţiile acestea par simple truisme, e adevărat, dar nu trebuie uitată importanţa pe care românii o acordă în ultima vreme programelor TV, în parte din pricina condiţiilor economice („nu avem bani de altă distracţie..."), în parte în pofida lor şi ca un soi de recuperare după îndelungata perioadă comunistă, cînd oferta TV era sublimă, dar...

Domeniul care mă interesează în mod special în momentul de faţă este discursul/vocea societăţii civile şi felul cum acesta este influenţat (intenţionat sau nu, conştient sau nu – asta e o cu totul altă chestiune) de programele de ştiri şi de *talk show*-urile celor mai importante canale TV din România, fie ele de stat sau private. Prezumţia (convingerea, de fapt) de la care pornesc e că televiziunea reprezintă într-adevăr un instrument foarte puternic şi eficace de manipulare a limbajului şi a discursului, pe nesimţite de cele mai multe ori, şi că, în „plaja" programelor româneşti, există nenumărate exemple de cazuri în care televiziunea acţionează ca un factor negativ care subminează libertatea de expresie, în loc să o încurajeze (şi aceste cazuri apar, foarte adesea, sub forma unor declaraţii sau evenimente inocente şi inofensive – cel puţin în aparenţă). După un scurt excurs teoretic şi mnemonic, voi încerca să analizez, fără pretenţii de exhaustivitate, cazul prezentatorului/moderatorului unei emisiuni care a făcut şi va face carieră şi în continuare, şi anume **Marius Tucă Show** de pe Antena 1.

Cînd, în 1975, filozoful şi gînditorul francez Michel Foucault publica **Surveiller**

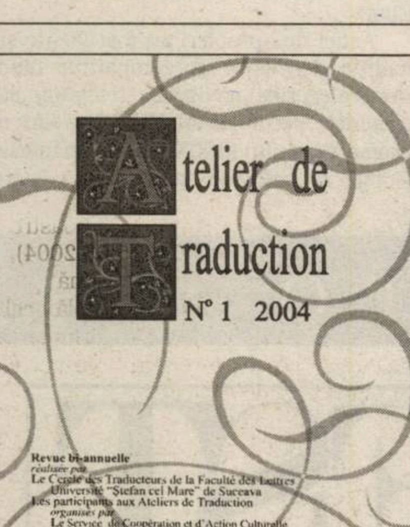

Atelier de Traduction
N° 1 2004

Revue bi-annuelle
réalisée par
Le Cercle des Traducteurs de la Faculté des Lettres
Université "Ştefan cel Mare" de Suceava
Les participants aux Ateliers de Traduction
organisés par
Le Service de Coopération et d'Action Culturelle
de l'Ambassade de France en Roumanie,
Le Bureau du Livre,
Le Centre Culturel Français de Iaşi

Editura Universităţii
SUCEAVA

A apărut de curînd primul număr al unei interesante reviste-caiet bianuale în limba franceză: **Atelier de Traduction**, realizată de către Cercul de traducători din cadrul Facultăţii de Litere a Universităţii sucevene „Ştefan cel Mare" şi de participanţii la „Atelierele de traducere" organizate de Serviciul de Cooperare şi Acţiune Culturală al Ambasadei Franţei în România, în colaborare cu Le Bureau de Livre şi cu Centrul Cultural Francez din Iaşi. Director fondator: Irina Mavrodin. Din comitetul de redacţie fac parte Muguraş Constantinescu, Elena-Brînduşa Steiciuc, Giuliano Sfichi, Gaid Evenou-Dobre, Camelia Capverde, Mihaela Arnat-Marian, Marius Roman, Gina Puică, Iulian Toma şi Cristina Drahta. Sumarul acestui prim număr conţine destule materiale demne de semnalat: un dialog despre traducere purtat de Jean-Claude Coquet cu Andreea Bernicu, *credo*-uri confesive semnate de Mariana Neţ, Emanoil Marcu şi Marius Ghica, eseuri de teorie a traducerii, un dosar despre „traducerea poeziei" (cu eseuri despre Mallarmé, Gherasim Luca ş.a.), comentarii pe marginea unor traduceri (ex. Marius Roman despre traducerea în româneşte a lui Le Clezio, Giuliano Sfichi despre Villon şi Baudelaire în limba română), prezentări ale unor publicaţii de specialitate din Franţa. Nu în ultimul rînd, menţionăm un grupaj de cinci poeme ale lui Victor Hugo traduse din franceză şi prezentate de Şerban Foarţă.

Radio România Cultural,
post al Societăţii Române de Radiodifuziune,
emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	

	MHz	kHz
Petroşani	89,5	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

et punir, nu avea probabil cum să anticipeze impactul pe care cartea sa îl va avea asupra discursului critic în epistema (post)modernă – lucrarea însă a fost adesea citată ca sursă de inspiraţie, cu precădere (în ultimii 15 ani) în analizele referitoare la societăţile posttotalitare/postcomuniste din Europa de Est. Cartea se ocupă în primul rînd de mijloacele de instituire a controlului şi de instituţionalizare a puterii, iar Foucault vorbeşte pe larg despre disciplină şi pedeapsă ca principale metode de regularizare a societăţii, prin crearea unor instituţii precum închisoarea (în fapt, chiar subtitlul cărţii e foarte explicit: **Naissance de la prison**). Autorul este foarte interesat de felul cum au apărut diverşi *topoi* ai disciplinei, precum închisoarea, spitalul sau şcoala, dar şi de felul cum evoluează aceste instituţii în epoca modernă, mai ales de transformarea lor treptată în mecanisme ale puterii mult mai rafinate şi mai eficiente, difuzate şi diseminate atît de insidios, încît sînt imposibil de recunoscut. Fenomenul acesta ar fi, în termenii lui Foucault, aşa-numitul „essaimage des mécanismes disciplinaires", prin care disciplinele masive şi compacte se de-compun în procedee suple de control, uşor transferabile şi adaptabile o dată ce au fost „dezinstituţionalizate" prin migrarea în afara sus-numiţilor *topoi* ai disciplinei. Premisa – nu numai a mea, de altfel – e că şi televiziunea ca fenomen social poate fi circumscrisă teoriei despre putere a lui Foucault, mai ales viziunii lui asupra unui *panopticon* modern. Într-adevăr, televiziunea pare să aibă cîteva dintre trăsăturile unui mecanism de control, aşa cum sînt ele enumerate în **Surveiller et punir**; dar, în primul rînd, televiziunea modernă *este* un *panopticon* pentru că, teoretic cel puţin, oferă privitorului/individului acces aproape nelimitat la vieţile şi la destinele tuturor celorlalţi indivizi, fie că sînt sau nu „figuri publice". Mai mult chiar, în ultimii ani, programele TV au devenit (cel puţin în aparenţă) tot mai personalizate şi mai interactive, modificîndu-şi adesea conţinutul şi/sau formatul în funcţie de preferinţele privitorului. Ca exemplu tipic, aş cita aici campania recentă a TVR prin care telespectatorii pot să aleagă, votînd prin SMS, filmele pe care doresc să le revadă în cursul lunii următoare; sau, de ce nu, emisiunea **Video Star** de pe Prima, unde există în permanenţă o bandă în partea de jos a ecranului, pe care curg neîncetat mesajele telespectatorilor:torului unei emisiuni care a făcut şi va fatorilor, întrebări pentru invitaţi, răspunsuri la concursuri etc. Pe de altă parte însă, discursul utilizat de canalele TV contribuie într-o mare măsură la formarea discursului şi, în cele din urmă, a mentalităţii privitorului. Avem aşadar de a face cu o relaţie binară de *panopticon* (sau, cum ar spune Foucault, *panopticisme*), în care programul TV şi privitorul acestuia se situează pe poziţii alternante, care le permit (sau îi obligă) să fie uneori controlaţi, alteori să deţină controlul, să fie supravegheaţi sau să supravegheze, să fie disciplinaţi sau să disciplineze.

Înainte de a ajunge la programele de televiziune din România, ar fi poate utilă o rapidă incursiune în memorie, mai precis în trecutul comunist/totalitar – nu foarte îndepărtat, de altfel – cînd, pe lîngă sărăcia programelor TV şablonizate obedient, existau nenumărate alte exemple de înăbuşire a libertăţii de exprimare. Unul dintre aceste exemple, asupra căruia voi zăbovi puţin, este maşina de scris – îl aleg şi pentru că mi se pare plin de o poezie latentă. Totul a pornit de fapt de la o observaţie a lui Lucian Boia, care precizează la un moment dat că, în România comunistă, era aproape ilegal să deţii o maşină de scris, poate şi pentru că aceasta ar fi putut fi folosită ca un mijloc de propagandă împotriva regimului, nu numai de către scriitori – o parte dintre aceştia au reuşit, după o serie de întîlniri neplăcute cu aspra cenzură instituţionalizată, să ajungă la un anume echilibru între compromisurile pe care erau obligaţi să le facă faţă de agenda oficială a partidului şi lucrurile despre care puteau povesti în scris, printr-un amestec ingenios de sugestii, subînţelesuri şi remarci aluzive. Cazul cel mai notoriu este poate cel al Anei Blandiana care, sub masca lui Arpagic – motanul-personaj al unei cărţi pentru copii –, l-ar fi descris pe Ceauşescu în culori nu tocmai plăcute, atrăgîndu-şi astfel dezaprobarea sistemului şi devenind în cele din urmă un simbol al disidenţei. Mai sînt şi alţii, desigur, care au făcut din desueta maşină de scris o marotă a libertăţii cuvîntului, într-o vreme cînd Occidentul cunoştea deja explozia tehnologică a computerelor – de al căror potenţial *hi-tech* autorităţile comuniste se temeau. Nu doar scriitorii aveau însă maşini de scris, ci şi multe dintre persoanele care deţineau o astfel de maşinărie erau obligate ca, periodic, să se prezinte la circa de miliţie cu ea sub braţ şi să dea o probă de scris, sub ochii ofiţerilor, care îşi creau în acest mod o uriaşă bază de date graţie căreia puteau afla foarte repede cine este autorul vreunui (puţin probabil) manifest sau samizdat subversiv. Autorităţile încercau astfel să înăbuşe din faşă orice încercare de punere „ilegală" în circulaţie a vreunui document care ar fi rostit adevărul de nerostit despre opresivul regim comunist – şi, într-o mare măsură, au reuşit. Surprinzător poate, tocmai graţie acestui fenomen, un obiect concret precum maşina de scris a căpătat o serie întreagă de trăsături abstracte idealizate care în cele din urmă au creat o imagine a maşinii de scris ca instrument subversiv, dar şi ca simbol al libertăţii de exprimare şi de gîndire, două drepturi inalienabile care le erau refuzate românilor în acea prioadă. Mai mult, imediat după 1989, a circulat cu insistenţă zvonul că mulţi scriitori scriseseră de fapt manuscrise subversive, care fuseseră ţinute la sertar de teama cenzurii comuniste şi care urmau să fie publicate ca un gest de recuperare şi, în acelaşi timp, de amintire. Era aşa-numita „literatură de sertar". Din cîte ţin minte, au fost prea puţine asemenea cărţi publicate în România postcomunistă, dar zvonul în sine mi se pare foarte elocvent, nu numai pentru disperarea haotică în care o întreagă ţară vrăjită se zbătea la începutul anilor '90, ci şi pentru extraordinara putere şi importanţa simbolică asociate cuvîntului scris în perioada comunistă. Într-adevăr, cuvîntul (scris) părea să fi căpătat efecte magice şi eliberatoare, fiind un mijloc aproape indispensabil de creare şi afirmare a libertăţii personale. Şi acest cuvînt, scris sau doar gîndit, a fost adesea asociat cu maşina de scris ilegală...

Şi totuşi, lucrurile s-au schimbat mult după decembrie 1989 – nu numai că maşinile de scris nu mai sînt interzise pentru că ar fi subversive, dar ele au fost înlocuite în general de computere. Ca o scurtă digresiune, ar fi poate interesant de discutat aici acest aspect, prin prisma teoriei lui Ihab Hassan privind tehnologismul în epoca postmodernă, în care computerul apare ca substitut al conştiinţei. O asemenea interpretare ar fi o explicaţie posibilă pentru un fenomen care a devenit tot mai evident în ultimii 5 ani, şi anume numărul imens de tineri – majoritatea adolescenţi – care petrec o bună parte din timp în faţa computerelor, jucînd jocuri *online* ceasuri de-a rîndul, şi care au ajuns să formeze acum o adevărată comunitate – *gamer*-ii –, cu propriile ei practici, ierarhii, obiceiuri şi reguli.

Ei nu sînt, evident, ahtiaţi după informaţie, comportamentul lor indicînd mai degrabă un refuz al realităţii înconjurătoare şi o dedublare a sinelui care conduc la crearea unei identităţi virtuale şi a unei conştiinţe-*Ersatz*. În mod surprinzător însă,

BBC România

BBC doreşte să angajeze redactori la biroul său din Bucureşti

Anunţul se adresează ziariştilor cu o diplomă universitară, care au o experienţă relevantă de cel puţin doi ani în presa scrisă sau audio-vizuală. Este esenţial să stăpînească temeinic limba engleză, inclusiv terminologia folosită în presa anglofonă. Candidaţii trebuie să dovedească o bună înţelegere a ansamblului societăţii româneşti şi un interes real pentru actualitatea internaţională. Experienţa Internetului, practica folosirii calculatoarelor de birou şi a echipamentelor audio sînt indispensabile.

Redactorii vor produce ştiri, relatări, şi alte materiale pentru radio şi Internet la standardele de imparţialitate şi obiectivitate ale BBC. Pe măsură ce acumulează experienţă, vor realiza şi prezenta emisiuni complete, reportaje, documentare şi mese rotunde. O voce plăcută şi convingătoare şi un mod de comunicare adecvat radioului sînt esenţiale. Redactorii trebuie să aibă capacitatea de a se documenta rapid, în birou sau pe teren şi de a sintetiza informaţiile într-un limbaj accesibil ascultătorilor sau utilizatorilor de Internet.

Activitatea biroului BBC este intensă, cu termene stricte legate de cele şapte transmisiuni zilnice, şi se desfăşoară în ture, inclusiv sîmbăta şi duminica. Emisiunile se concentrează asupra actualităţii româneşti şi externe, dar reflectă şi marile dezbateri la scară internaţională.

Munca în redacţie presupune eficienţă şi flexibilitate, capacitatea de a stabili bune raporturi profesionale şi de a lucra în echipă, transparenţă şi onestitate profesională, precum şi potenţialul de a reprezenta adecvat BBC în contactele cu instituţiile sau cu publicul.

Vă rugăm să trimiteţi o biografie profesională, subliniind modul în care îndepliniţi condiţiile enumerate mai sus, şi o casetă audio normală, cu înregistrarea unui text citit de dvs. pe adresa:

BBC România, C.P. 34, Oficiul Poştal 13, Bucureşti.

Termenul de primire a cererilor este **23 aprilie 2004**. *Candidaţii selecţionaţi pe baza cererilor vor fi invitaţi să participe la un test şi, apoi, la un interviu.*

infoLiterar

▌A fost descoperit un manuscris necunoscut al lui Dimitrie Cantemir. Numărul 10/17-23 martie 2004 al **României literare** anunţă o extraordinară descoperire documentară: un manuscris necunoscut (redactat *manu propria*) al lui Dimitrie Cantemir. Detalii – într-un interviu realizat de Ioana Pârvulescu cu Vlad Alexandrescu, în exclusivitate pentru **România literară**. Citām un pasaj: „Descoperirea a fost desigur întîmplătoare [...]. Dar venea totuşi în cadrul unui proiect de editare a tratatului lui Cantemir, pe care îl desfăşor în cadrul Centrului de cercetare «Fundamentele Modernităţii Europene» al Universităţii din Bucureşti, cu ajutorul neprecupeţit al unei echipe din care îl menţionez aici pe Dan Sluşanschi (editorul textului latin cu aparat critic) şi pe mai tînărul meu coleg Liviu Stroia, care traduce textul în limba română". Manuscrisul necunoscut este „o parte integrantă a unei lucrări de filozofie scrisă de Cantemir în latină, probabil în 1700, la Constantinopol, cunoscută publicului românesc după titlul ei paradoxal **Sacrosanctae Scientiae indepingibilis imago** (**Imaginea de nezugrăvit a Ştiinţei Sacrosante**) şi graţie unei traduceri în româneşte publicate în 1928 de Nicodim Locusteanu sub titlul de **Metafizica**" şi a fost descoperit într-un loc foarte frecventat: chiar la Biblioteca Academiei!

▌Mircea Martin la cîrma *Cuvîntului*. Săptămîna trecută, sub genericul **Conferinţele *Cuvîntul*. Identitate românească, identitate europeană**, a fost inaugurat un ciclu de conferinţe organizat de lunarul bucureştean fondat în 1990 pe structura publicaţiilor **Viaţa studenţească-Amfiteatru**, cu preluarea titulaturii ziarului interbelic al lui Nae Ionescu (la începutul anilor '90, revista a avut apariţie săptămînală). A conferenţiat Matei Călinescu, aflat în această perioadă în Bucureşti pentru susţinerea unui curs la Facultatea de Litere a Universităţii locale (reputatul critic, stabilit de cîteva decenii în Statele Unite, acum pensionar, îşi propune – de altfel – să petreacă mai mult timp în ţară). „Co-referenţi" au fost Ioana Pârvulescu şi Vlad Zografi, rolul de „moderator" fiind jucat de către Mircea Martin.

Noile conferinţe ale revistei **Cuvîntul** au fost iniţiate de acesta din urmă, care a preluat recent conducerea publicaţiei. Invitat în emisiunea **Cap limpede**, realizată la TVR Cultural de către Bogdan Ghiu, Mircea Martin a oferit prime detalii: revista rămîne lunară, se anunţă deschisă tuturor orientărilor şi disciplinelor culturale şi va oglindi conferinţele, de asemenea lunare. Evitînd să menţioneze numele viitoarei echipe de redactori şi colaboratori, Mircea Martin l-a menţionat doar pe Ioan Buduca, fondator, împreună cu Radu G. Ţeposu, al **Cuvîntului** postcomunist şi redactor-şef în ultima perioadă.

▌Cine lipeşte „etichete"... În Nr. 11/16-22 martie 2004 al săptămînalului **Academia Caţavencu**, sub semnătura „I.M.", e lansată o interesantă ipoteză cu privire la **Observatorul cultural**, în a cărui dotare s-ar afla „o maşină de lipit etichete". Probatoriul e extras dintr-o notă apărută recent în cadrul rubricii noastre **infoLiterar** (în Nr. 211/09.-15.03.2004), în care se arăta că „Patapievici sună nazist". La mijloc e – însă – o simplă neglijenţă de lectură a lui I.M., căci formularea era citată de noi după revista tîrgu-mureşeană **Vatra**, unde se deduce că s-ar putea afla „maşina de lipit etichete". La fel, „prolegionarismul" lui Dan C. Mihăilescu a fost „etichetat" tot de **Vatra**, noi n-am făcut decît să semnalăm în trecere „etichetarea". Cu această ocazie, oferim **Academiei Caţavencu** şi lui I.M. încă o ipoteză cu privire la amplasamentul maşinii respective, pe care s-ar putea s-o descoperim... chiar la **Academia Caţavencu**, de vreme ce – iată! – s-a grăbit să aplice **Observatorului cultural** eticheta de revistă care ar lucra cu etichete! Nu cumva e aceasta o mică tehnică de eschivare în faţa subiectelor incomode, pe care le decretezi drept consecinţe ale aplicării de „etichete abominabile" (cum le mai spune I.M.) şi gata!, discuţia e evitată?!...

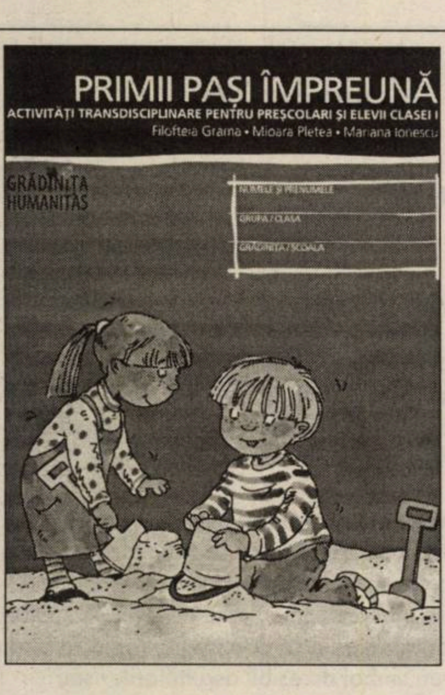
PRIMII PAŞI ÎMPREUNĂ
ACTIVITĂŢI TRANSDISCIPLINARE PENTRU PREŞCOLARI ŞI ELEVII CLASEI I
Filofteia Grama • Mioara Pletea • Mariana Ionescu
GRĂDINIŢA HUMANITAS

MATEMATICA DISTRACTIVĂ
FIŞE PENTRU ACTIVITĂŢILE MATEMATICE DIN GRĂDINIŢĂ
GRĂDINIŢA HUMANITAS

Ghiduri şi mape educaţionale pentru preşcolari

În ultimii ani, tot mai multe edituri româneşti au început să scoată pe piaţă ghiduri educaţionale pentru copii (preşcolari şi şcolari) în diverse domenii, cu prezentări grafice care mai de care mai atrăgătoare. Uneori, ghidurile respective sînt însoţite de mape şi de alte materiale auxiliare, menite să facă procesul învăţării cît mai accesibil şi mai agreabil. Concurenţa în materie începe – oricum – să ia amploare, ceea ce nu poate fi decît de bun augur,,.

De curînd, editura Humanitas Educaţional a realizat în colaborare cu Ministerul Educaţiei şi Cercetării un proiect intitulat **Grădiniţa Humanitas**. Proiectul, adresat preşcolarilor, are în vedere „un proces de învăţare lejer, în care copilul descoperă o lume nouă, stabilindu-şi singur sau împreună cu educatorul subiectul învăţării“. Printre „instrumentele de lucru“ oferite în acest sens se numără o mapă intitulată **Primii paşi împreună. Activităţi transdisciplinare pentru preşcolari şi elevii clasei I**, realizată de Filofteia Grama, Mioara Pletea şi Mariana Ionescu. Aceasta cuprinde, între atrăgătoare coperţi cartonate, o carte (color) conţinînd 38 de fişe pentru copii şi un îndrumător pentru educatoare, învăţătoare şi părinţi. Ambele – ingenioase, prietenoase, pline de ilustraţii atractive.

Un alt „ghid“, la fel de plăcut şi de util, este **Matematica distractivă. Fişe pentru activităţile matematice din grădiniţă**, realizat de Liuba Kosa, Selia Pelinaru, Iuliana Burcus, Georgeta Preda, Titiana Petcu, Georgeta Iordache. Apărută iniţial în anul 2000 şi revizuită substanţial între timp, lucrarea cuprinde 53 de fişe care urmăresc fiecare concept din programa şcolară. Conţinutul, împreună cu unele indicaţii speciale pentru anumite fişe, a fost organizat în nouă capitole diferenţiate prin culori, fiecare cuprinzînd un număr de activităţi grupate pe tematici.

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIŢII

Sean Matthews
Aura Taras Sibişan
Theories: a Reader

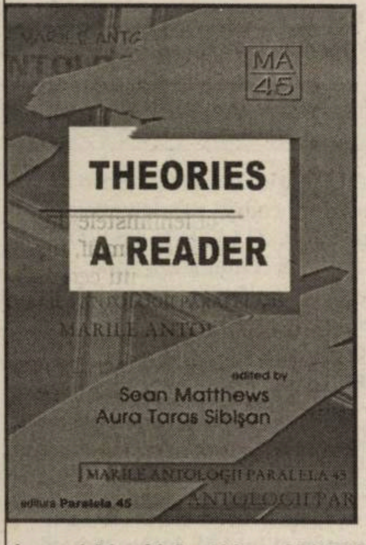

format 16 x 23,5, 430 p., 272.500 lei

Catherine Durandin
Bucureşti.
Amintiri şi plimbări

Traducere de Horia Mihail Vasilescu

Catherine Durandin
BUCUREŞTI.
AMINTIRI
ŞI PLIMBĂRI

format 14 x 20, 180 p., 109.000 lei

PARALELA 45 EDITURA
COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
Pentru detalii vizitaţi:
www.edituraparalela45.ro

procesul acesta de inventare a unui sine alternativ nu este foarte diferit de mecanismele de apărare utilizate în timpul opresiunii comuniste; dacă atunci motivaţia principală era frica de omniprezenta şi omnipotenta Securitate, acum procesul pare a fi apărut ca rezultat al unor frustrări economice, sociale şi emoţionale. Şi, bineînţeles, mijloacele de exprimare s-au schimbat radical.

Libertatea de gîndire şi libertatea de expresie sînt acum principii fundamentale recunoscute ca atare în Constituţie. Dar, în mod paradoxal, cum în ultimii 10 ani televiziunea a ajuns să joace un rol tot mai important în viaţa publică, ea împiedică de multe ori apariţia şi dezvoltarea unei voci autentice a societăţii civile, care să se poată impune ca partener respectabil şi respectat al instituţiilor implicate în procesul de decizie politică. Cu alte cuvinte, televiziunea, în loc să încurajeze şi să formeze simţul civic, înăbuşă de fapt libertatea cuvîntului. Nu la fel stau lucrurile întotdeauna cu presa scrisă (deşi acuzaţii de manipulare şi şantaj au fost şi vor mai fi), dar impactul televiziunii este mult mai mare decît cel al ziarelor sau revistelor. O explicaţie ar putea rezida în mult clamata absenţă a unei clase mijlocii care, închegată şi coerentă, să joace rolul unui catalizator în sfera politică, exprimîndu-şi clar punctul de vedere asupra tuturor deciziilor care o privesc. Apoi, elita intelectuală pare interesată mai degrabă de scopuri academice decît de acţiune civică de orice fel şi foarte puţini intelectuali pot fi întîlniţi în organizaţiile civice sau chiar la vîrful partidelor politice (exemplul Manolescu pare să rămînă singular, o excepţie care confirmă). Tendinţa generalizată printre intelectuali e de non-participare şi non-implicare, motivată în parte de afirmaţia că politicienii români nu au nici educaţie politică, nici vreun program bine definit şi că, prin urmare, asocierea cu ei ar fi o pierdere de vreme (deşi lucrurile nu stau mult mai bine nici prin alte părţi). Mai este apoi şi dificultatea de a avea acces la expunere mediatică, nefiind (deja) parlamentar sau membru al guvernului.

Dar să ne întoarcem, în sfîrşit, la oile noastre, şi anume la Marius Tucă, moderatorul uneia dintre cele mai longevive şi mai populare emisiuni de tip *talk show*, care, după ce s-a numit iniţial **Milionarii de la miezul nopţii** (pe vremea cînd, pentru a avea audienţă, telespectatorii trebuia să fie momiţi cu premii în bani), a luat în cele din urmă numele prezentatorului. Inspirat poate – dacă nu la început, atunci cel puţin pe parcurs – de un *talk show* american celebru, **Larry King Live**, **Marius Tucă Show** pretinde să pună pe tapet cele mai fierbinţi subiecte ale zilei, cu accent pe scandalurile politice sau economice. Acum problema de popularitate nu se mai pune, Tucă devenind practic o instituţie în sine, nemaifiind în mod necesar asociat cu televiziunea care l-a consacrat. *Rating*-ul emisiunii e, de cele mai multe ori, notabil, dacă nu extraordinar. Date culese de la *http://www.jurnalul.ro/arhiva/nov2000/28nov/lazi.html* arată, de pildă, că, cel puţin la alegerile din noiembrie 2000, Marius Tucă a fost lider de piaţă: „Ediţia specială **Marius Tucă Show**, de la ora 21.00, ora închiderii urnelor, în care au fost prezentate rezultatele *exit-poll*-ului realizat de IMAS şi la care au fost invitati ziarişti, analişti politici şi lideri ai principalelor partide politice, a avut, în intervalul 21.00-0.00, un *rating* mediu de 15,7%. *Rating*-ul obţinut de Antena 1 a fost cu 3,3 puncte mai mare decît cel al Pro TV (cu un *rating* de doar 12,4%) şi dublu faţă de cel al TVR – 7,2%. Cota de piaţă a Antenei 1 a fost de 32,7%, în timp ce Pro TV si TVR au obţinut, pe acelaşi interval orar, 25,8%, respectiv 15,1%“. E clar, în acelaşi timp, că în cele şase sezoane de cînd face emisiunea, Marius Tucă însuşi a cunoscut o schimbare de imagine şi nume care, pentru el cel puţin, este în bine: de la cvasi-necunoscutul care cumpăra *rating* prin premii, a ajuns să fie ziaristul în a cărui emisiune politicienii îşi doresc să fie invitaţi pentru a cîştiga mediatizare.

Am afirmat ceva mai devreme că, în anii din urmă, televiziunea a reuşit să îi ofere telespectatorului (iluzia de) interactivitate, şi aşa stau lucrurile şi în cazul emisiunii lui Marius Tucă: acesta nu numai că primeşte telefoane în direct de la privitori, care sună pentru a pune întrebări invitaţilor din studio sau, frecvent, pentru a-şi spune vreun păs personal, dar, ca la buletinele de ştiri, există în josul ecranului un soi de *news bar* (pentru care am auzit varianta romînească de „manşon“ sau „manşetă“) pe care, pe lîngă informaţiile din ziua respectivă sau detalii privind tema emisiunii, circulă şi opinii sau comentarii pe care telespectatorii le pot trimite prin *e-mail* pe Internet sau ca SMS de pe telefonul mobil. Pornind de la premisa că mesajele acestea nu sînt cenzurate înainte de a apărea pe ecran, mi se pare că problema nu rezidă totuşi în interactivitatea emisiunii, în popularitatea ei sau în relaţia prezentatorului cu publicul, ci mai ales în tipul de discurs pe care îl promovează Marius Tucă, într-o încercare constantă de a se legitimiza pe sine ca voce(a) autorizată a societăţii civile. Tucă pozează, pe de o parte, în lider şi/sau formator de opinie, iar pe de altă parte, în mod poate paradoxal, el este şi „vocea poporului“; tocmai de aceea foloseşte foarte des sintagme precum „noi contribuabilii“, atunci cînd pune cîte o întrebare sau cînd contrazice un invitat, păstrînd însă o oarecare distanţă faţă de publicul pe care pretinde că îl reprezintă – de multe ori, cere invitaţilor să explice ceva „în cuvinte simple, ca să înţeleagă şi omul de rînd...“. Proiectînd imaginea unui om simplu, „din popor“, dar ridicat într-o elită, Tucă se erijează periculos în instanţă atotştiutoare, a cărei misiune este de a informa populaţia: el e omul oarecum providenţial pentru care nu există chestiune politică, financiară sau socială pe care să nu o înţeleagă şi să nu o poată discuta – chiar cultură sau sport, de obicei subiecte populare, precum gimnastica sau fotbalul (vezi „dezbaterea“ meciului de fotbal România – Norvegia). Atitudinea lui umilă de la începuturile emisiunii a devenit acum aproape agresivă şi adeseori intolerantă, de parcă invitaţii ar trebui să se simtă onoraţi de prezenţa lui şi nu invers. Adoptînd un ton superior şi faţă de invitaţi, şi faţă de telespectatorii cu care vorbeşte la telefon, Tucă nu mai face nici un efort să ascundă plictiseala şi oboseala pe care le trădează adesea ochii şi vocea.

Pericolul cel mai mare este însă că un moderator de televiziune a ajuns să lase impresia că este vocea cea mai autorizată a societăţii civile, purtătorul ei de cuvînt, şi că nu pare să ţină seama de opiniile care îi contestă această poziţie, care, pe deasupra, e încurajată de măsurările de audienţă şi de diversele premii primite de Tucă de-a lungul anilor, de obicei pentru „cel mai bun *talk show*“ (cf., pe *www.mariustuca.ro*, premiul TV Mania pe anul 2002, care i-a fost acordat „împotriva voinţei sale“...). El se vrea o figură paternă, simpatetică şi compătimitoare, care înţelege necazurile poporului şi, prin sacrificiu generos, îşi dedică viaţa expunerii lor. Atitudinea sa autoritară e (auto)alimentată şi de faptul că a fost adoptat ca atare de către public, aproape fără concurenţă (ca audienţă, singura emisiune zilnică de tip *talk show* care s-a apropiat şi uneori a şi depăşit **Marius Tucă Show** a fost, pentru o scurtă perioadă, **Chestiunea zilei** cu Florin Călinescu, care punea însă accentul pe divertisment). În ultimă instanţă, informaţiile pe care le oferă emisiunea sînt constituite în mare parte din părerile şi comentariile lui Marius Tucă şi nu, cum ar fi normal, din concluziile la care ar ajunge telespectatorul în urma unei dezbateri autentice, argumentate şi logic înlănţuite, în care moderatorul să fie chiar asta, moderator. Prin urmare, acel *news bar* din josul ecranului devine de fapt un *Tucă bar* care oferă doar iluzia de discurs democratic, de toleranţă şi de libertate a cuvîntului. Poate singura circumstanţă atenuantă pentru profesionalismul lui Tucă este forumul *online*, care are de altfel subtitlul **Singurul *talk show* care continuă 24 de ore din 24**, dar care, de fapt, a luat şi el vacanţă de cînd emisiunea a intrat în pauza de vară. Pe Internet, telespectatorii par să se exprime mai liber, poate pentru că au timpul să disece chespoate pentru că au timpul să disece chestiunea discutată în emisiune, poate pentru că se simt în siguranţă la adăpostul unor pseudonime. Rămîne însă de văzut cît de larg e cercul celor care accesează *site*-ul, deoarece am remarcat cîteva *nick*-uri care se repetă destul de des.

Dacă tot am pomenit de Florin Călinescu, animator de o cu totul altă factură, e interesant de observat că există totuşi asemănări fundamentale între **Marius Tucă Show** şi emisiunile lui Călinescu (în special mai vechea **Chestiunea zilei** de pe Pro TV, dar şi încercarea **Alo, Florin** de pe Tele 7abc; **Procesul etapei** iese din discuţie, cred, cel puţin deocamdată, deşi prima sa ediţie a avut o audienţă mai ridicată decît emisiunea rivală de pe Antena 1, **Recursul etapei**). Deşi, cum spuneam, Călinescu punea accentul pe divertisment, încerca de multe ori să discute cu invitaţii săi şi probleme serioase, la ordinea zilei, făcînd de multe ori haz de necaz. Călinescu însă sfîrşea adesea prin a vorbi mai mult decît oricine altcineva din platou, nelăsîndu-şi invitaţii să-şi termine propoziţiile şi dînd adevărate lecţii despre cum trebuie administrat banul public sau despre cum trebuie condusă ţara – în plus, monologul său de la început, tarat cîteodată de mici accente xenofobe sau homofobe, reprezenta clar intenţia de pamflet. De multe ori, ideile lui Călinescu sînt corecte, dar prezentarea lor oarecum *ex cathedra* e total greşită şi chiar periculoasă. Comună celor doi este înclinaţia către auto-promovare, către datul în spectacol – şi aici e *clou*-ul: nici una dintre aceste emisiuni (dar cu precădere cea a lui Marius Tucă, pentru că are această pretenţie) nu încurajează de fapt o dezbatere bine aşezată asupra unor probleme de interes general – cu, din cîte îmi aduc aminte, o singură excepţie recentă, emisiunea care i-a avut ca invitaţi pe Florin Constantiniu şi Adrian Cioroianu, în care se discuta despre războiul din Irak şi despre oportunitatea asocierii României cu Statele Unite, emisiune în care, de altfel, Marius Tucă a tăcut aproape tot timpul. *Talk-show*-urile servesc mai degrabă ca vehicule pentru crearea şi promovarea unor vedete TV, fiindu-le ignorat potenţialul de tribună publică.

Or, acest fapt a condus în cele din urmă la crearea, în termenii lui Scott Lash, a unei societăţi informaţionale hibride, care este, de fapt, profund dezinformată („the disinformed information society"), pentru că metodei discursive şi argumentului le este preferată facticitatea brută, adesea violentă, înăbuşindu-se o voce iluzorie a societăţii civile. Şi totuşi, libertatea cuvîntului a progresat mult de la epoca maşinii de scris la cea a *news bar*-ului... Sau nu? Cred că, în ultimă instanţă, problema cu care ne confruntăm acum nu mai e specific românească, ci globală şi, de ce nu, postmodernă.

Bibliografie:

Boia, Lucian, **Romania. Borderland of Europe**, London, Reaktion Books, 2001.

Foucault, Michel, **Surveiller et punir. Naissance de la prison**, Paris, Gallimard, 1975.

Hassan, Ihab, **The Postmodern Turn: Essays in Postmodern Theory and Culture**, Columbus, Ohio State University Press, 1987.

Lash, Scott, **Critique of Information**, London, Sage Publications, 2002.

La Editura Compania a apărut de curînd un volum „de rezonanţă": **Regalitatea în România. 1866-1947** de Ion Mamina. Paginile despre instituţia şi funcţionarea monarhiei constituţionale, biografiile membrilor Familiei Regale, domniile celor patru regi ai României şi contribuţiile acestora la dezvoltarea instituţiilor culturale şi a monumentelor de for public sînt urmate de o bogată cronologie politică a celor peste opt decenii de regalitate şi modernizare instituţională a ţării (1866-1947). Decupajul alert, prezentările istorice sintetice şi sobre, numărul mare al *insert*-urilor documentare oficiale şi al citatelor se asociază – potrivit „protocolului" editurii – cu o bogată iconografie (fotografii, gravuri) ce contribuie suplimentar la reconstituirea imaginii unei epoci. Sînt – de asemenea – prezentate arborele genealogic al Familiei regale, textul şi partiturile imnului regal, însemnele heraldice ale Coroanei etc. „Ca într-o enciclopedie" – după cum putem citi pe coperta a patra a cărţii –, regalitatea română capătă astfel din nou „corp şi înţeles".

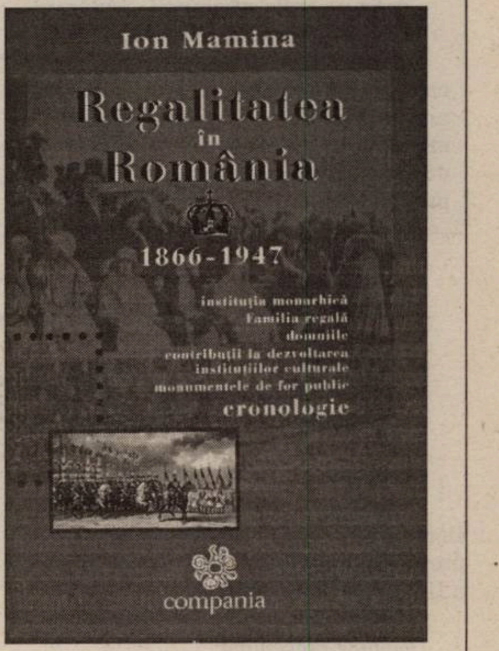

Radio Total 96.9 FM

Feminine/feministe

Cetăţeni versus non-cetăţene

DANA BĂLUŢĂ

> *„În feminismul adevărat, nu e vorba nici de mîndria femeii, nici de libertatea ei de a iubi, e vorba de drepturile ei din punct de vedere legal, economic, politic.*
>
> *Interesul feminismului e a face femeia să fie considerată şi să se considere ea singură ca o fiinţă de sine stătătoare, nu ca obiect în vicinica stăpînire a altora şi vecinic condusă de alţii."*
>
> (Eugenia de REUSS-IANCULESCU, **Femeia română şi politica**, în **Drepturile femeii**, Anul II, ianuarie-februarie 1913)

În secolul al XIX- lea mai vechea dispută dintre femei şi bărbaţi a fost reluată, însă, de această dată, sub forma unei mişcări organizate care a facilitat exprimarea unor cereri ale femeilor. Creşterea mijloacelor de comunicare publică a îmbunătăţit cunoaşterea revendicărilor feministe prin diverse forme, de pildă prin presa feministă, asociaţii locale, conferinţe naţionale şi internaţionale.

Pe teritoriul românesc, inegalitatea în drepturi era prezentă atît în viaţa de familie, cît şi în cea publică, fiind consemnată de legi care legitimau supremaţia bărbatului prin prevederi umilitoare pentru femei. Pînă în 1866, cînd intră în aplicare noul cod civil, funcţionează Legea lui Callimachi (1817) şi cea a lui Caragea (1818) care păstrează unele prevederi din **Pravila** lui Vasile Lupu şi cea a lui Matei Basarab. Femeilor le erau impuse restricţii în folosirea zestrei, în acţiuni de tutelă, în posibilitatea de a depune mărturie ş.a. În 1866, prin influenţa codului lui Napoleon se declară şi incapacitatea femeii căsătorite de a întocmi acte publice, este interzisă căutarea paternităţii, femeia nu are drept de tutore etc. Însă lipsa drepturilor civile şi politice este în contradicţie cu pretenţia oricărui stat de a se autoconsidera modern şi civilizat.

Femeile erau conştiente de prejudecăţile pe care trebuiau să le înfrunte, de reticenţa bărbaţilor. Maria C. Buţureanu afirmă că „vrăjmaşi îi sînt opinia publică, moravurile, legile. Învinsă cea dintîi, celelalte se vor supune de la sine". Acum, cînd se lupta pentru unitatea naţională, era momentul ca femeile să-şi demonstreze dorinţa de a lua parte activă mai ales că „naţiunea nu înţelege prin acest cuvînt numai pe bărbaţii unei ţări; nu... femeile sînt dreapta jumătate a oricărei naţiuni" (Sofia Cocea, **Către damele române**, 1859).

Tactica liberală de eliminare a femeilor din competiţie s-a bazat pe desconsiderarea femeii ca fiinţă raţională, iar a fi cetăţean, adică a avea şi drepturi nu numai obligaţii, înseamnă să ai capacitatea de a raţiona. Argumentele liberale de respingere a drepturilor cetăţeneşti s-au organizat în jurul „problemelor fiziologice" specifice femeilor şi sensibilităţii. Femeile sînt fiinţe mai degrabă emoţionale, nu-şi cunosc interesul propriu, nu sînt scop în sine, ele nu pot să decidă pentru ele însele, prin urmare altcineva trebuie să le „îndrume" şi să stabilească valenţele răului şi ale binelui, ce este permis şi ce nu. În calitate de individ trebuie să dai dovadă de autonomie, dar femeilor nu li se recunoştea nici măcar dreptul de proprietate care le-ar fi plasat în categoria de independente economic.

Totuşi liberalismul românesc a abordat diferit situaţia femeilor. Le-a înconjurat cu o „vrajă romantică" şi le-a transformat în „zeiţe". De asemenea, virtuţile morale ale acestora au rămas intacte, ele fiind păstrătoarele purităţii. Nu se cade ca femeile să facă parte din „cloaca politică", în schimb pot, într-adevăr, să-şi educe fii pentru a a fi buni cetăţeni, însă ele sînt menţinute în categoria de non-cetăţene.

Sofia Nădejde scrie în **Femeia română** (**Cestiunea femeilor**, Anul II, Nr. 111, 25 martie 1879) că „justiţia cauzei noastre, barbaria legilor actuale, nu mai pot rămîne suportabile într-o epocă cînd libertatea şi principiile autonomiei individuale captivă minţile şi înflăcărează animile".

„Oare nu-i ruşine pentru secolul nostru, ca jumătate din omenirea, aşa numită civilizată, să stea în sclavie? S-au eliberat robii, d-lor; însă noi am rămas."

Secolul al XIX-lea a acordat drept de vot bărbaţilor. Femeile au revendicat acest drept atunci cînd au văzut că există o şansă să-l obţină, mai ales că prin constituirea de organizaţii şi prin implicarea lor în activitatea socială au dobîndit cunoştinţe legislative, administrative. Au descoperit că se pot descurca fără nici un sprijin şi că nu sînt lipsite de capacitatea de a învăţa şi altceva pe lîngă brodat şi alte activităţi casnice.

Totuşi, spre sfîrşitul secolului, a crescut numărul femeilor şi bărbaţilor care s-au coalizat împotriva dreptului de vot. Femeile aspiră la dominaţia bărbaţilor, aceştia îşi vor pierde respectul „sexului frumos", familia este în pericol... erau numai o parte dintre ideile care se vehiculau în epocă. Şi unele femei se numărau printre opozanţii dreptului electoral, deoarece considerau că sînt deja reprezentate de bărbaţi.

Însă, aşa cum va afirma mai tîrziu, în 1923, Calypso Botez „dreptul de vot... dă femeii putinţa de a-şi face sau dicta legile de care are nevoie" pentru că ea ştie mai bine care îi sînt necesităţile. Şi Sofia Nădejde susţine implicarea femeii în problemele care o privesc direct „Doamnelor! Dacă voim emancipare, trebuie să fim mai întîi demne de ea; şi să nu o aşteptăm de la bărbaţi, ci să o luăm singure..."(**Starea femeilor şi mijlocul prin care se vor putea emancipa**, **Femeia română**, Anul II, Nr. 122, 1879).

Adela Xenopol subliniază în **Dochia** –"menită se apere, se susţie şi să cerceteze drepturile femeei ... pentru a dovedi că ea a fost vrednică în toate timpurile şi în toate treptele sociale de la Doamnă la opincă (**Un cuvînt înainte**, 1896) – că emanciparea femeii nu era îndeajuns de sprijinită în România, fiindcă nu era înţeles conţinutul mişcării: „ce e mai de notat, e că nu numai bărbaţii sînt în potrivă, dar chiar şi femeele sînt gata a lua în derîdere chestiunea"(**Emanciparea femeei române**, anul I, iulie, 1896). Feminista accentuează necesitatea obţinerii dreptului electoral pentru femei şi prin schimbările de „paradigmă" pe care acestea le-ar putea aduce în sfera politică: „femeea va crea o altă lume, ea va ştie se susţie o altă politică de cît aceia de sînge...", mai ales că „în toate întocmirile lor (n.n. ale bărbaţilor) nu e dreptate nici logică, ci numai autoritate şi despotism" (**Dreptul la vot, femeei**, Anul II, Nr. 12, 1898).

Revistele feministe, cum sînt cele aflate sub direcţia Adelei Xenopol: **Dochia**, **Romînca**, **Viitorul romîncelor**; **Drepturile femeii** – editată de Eugenia de Reuss-Ianculescu, **Femeia Română** – Maria Flechtenmacher ş.a. au susţinut obţinerea dreptului de vot pentru femei. Organizaţia „Emanciparea femeii" înfiinţată de Eugenia de Reuss-Ianculescu în 1911, îşi va schimba numele în 1913 în „Drepturile Femeii", iar în revista, cu acelaşi nume, a asociaţiei se susţin revendicările feministe „...noi feministele din jurul societăţii Emanciparea femeii, nu sîntem nici comuniste şi nici nu cerem Maternicatul". Printre aceste doleanţe se numără: modificarea codului civil mai ales în ceea ce priveşte condiţia juridică a femeii, „îndepărtarea incapacităţii civile", în privinţa copiilor „drepturile mamei egale cu a tatălui", „la muncă egală, salar egal", „admisiunea femeilor la carierele aşa zis liberale: avocat, notar", „evaluarea în bani a lucrului soţiei în gospodărie" etc.

Pe de altă parte, au existat voci care au subliniat următorul fapt „chestiunea femeei nu atîrnă de la voturi, ci de la ideile ce se pun atît în minţile bărbaţilor, cît şi în ale femeilor... Atunci, numai femeea va fi în adevăr emancipată, cînd bărbaţii ... vor privi pe femee ca om, egală lor putînd avea aceleaşi calităţi şi aceleaşi defecte ca şi ei" (Sofia Nădejde, **Emanciparea femeei**, în **Contemporanul**).

Ecourile atribuirii „indemnizaţiilor de merit“ pentru artişti şi „oameni de cultură“ continuă să se facă auzite în mediile noastre intelectuale, ca şi în presă (o mostră – în chenarul cu *ministeriale* din pagina alăturată). După ce am publicat lista de beneficiari stabilită de către Comisia special constituită pe lîngă Ministerul Culturii şi Cultelor, după ce am preluat şi primele comentarii şi reacţii, revenim acum cu fragmente – credem, impresionante – din scrisorile adresate autorităţilor culturale de către reputatul critic şi istoric de film Valerian SAVA, care a încercat, cu demnă tenacitate şi – „fireşte“! – fără nici un succes, să obţină „indemnizarea“ pe care, în cadrul dat al problemei, ar fi meritat-o cu prisosinţă. De citit şi de reflectat asupra modului strîmb şi jignitor în care a fost gîndită şi aplicată trista lege în cauză...

MONITORIZAREA MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR
OBSERVATOR CULTURAL
2004

Epistolarul unui „cîştigător“ la indemnizaţiile de merit

VALERIAN SAVA

Domnului Ion CARAMITRU,
preşedinte în funcţie al Asociaţiei Naţionale
a Uniunilor de Creatori

Domnule preşedinte,

Subsemnatul Valerian Sava, critic şi istoric de film, premiat cu Premiul pentru critică al Asociaţiei Cineaştilor din 1978, autor al volumului **Istoria critică a filmului românesc contemporan, 1**, şi activitate neîntreruptă în domeniu de aproape 50 de ani, sînt nevoit să mă adresez dumneavoastră, cu rugămintea de a-mi acorda un sprijin pentru obţinerea unei Indemnizaţii de merit, potrivit Legii nr. 118 din 2002 [...].

În urma intervenţiilor mele în şedinţele Comitetului Director şi ale Consiliului Uniunii Cineaştilor, al căror membru ales de Adunarea Generală eram din 1999, precum şi a articolelor critice şi polemice publicate începînd din anul 2000 în revistele **România literară**, **Dilema** şi **Observator cultural**, subsemnatul am fost radiat nestatutar şi ilegal din rîndurile UCIN printr-o decizie a preşedintelui (fără votul Asociaţiei Criticilor de Film, fără invitarea la şedinţa Juriului de onoare şi fără a mi se fi dat cuvîntul la şedinţa Consiliului, care nici nu avea prin statut dreptul de a se substitui Adunării Generale într-o atare situaţie). În consecinţă, nu figurez pe lista respectivă cu-propuneri ale Uniunii de resort. Indiferent însă de diferendul în cauză şi de rezolvarea acestei situaţii, de care nu doresc să fac caz (cererea mea de recurs n-a fost adusă la cunoştinţa Adunării Generale UCIN din august 2002), îmi revendic drepturile decurgînd din Legea 118/2002, consider că însuşi preşedintele UCIN ar trebui să fie de acord cu aceasta şi apelez în acest sens la dumneavoastră în cadrul ANUC, dar şi ca reprezentant al societăţii civile şi, *in extremis*, dacă veţi considera posibil, în faţa organismelor de stat abilitate sau a mass-media [...].

Cum aud că ar reveni cinci Indemnizaţii de merit pentru critici de film şi filmologi – dar chiar dacă ar fi numai două-trei sau una singură – vă rog să-mi îngăduiţi a-mi susţine candidatura la acest drept [...].

5 februarie 2003

•

Domnului secretar de stat
Ion ANTONESCU –
Ministerul Culturii şi Cultelor

Domnule secretar de stat,

Subsemnatul Valerian Sava [...] – cum rezultă din Curriculum Vitae anexat, vă rog să primiţi prezenta cerere şi să-mi acordaţi sprijinul necesar pentru obţinerea unei Indemnizaţii de merit în cadrul aplicării Legii Nr. 118 din 2002.

[...] Ca atare nu figurez pe lista cu propuneri pentru Indemnizaţii de merit înaintată de UCIN, în care sînt cinci locuri pentru critici de film şi filmologi.

Pentru compararea datelor, anexez, cu o dedicaţie pentru dumneavoastră personal, şi primul volum dintr-o istorie a filmului românesc la care lucrez.

Este însă de datoria mea să semnalez că, în afară de preşedintele UCIN şi *staff*-ul numit de el, în articolele mele din ultimii ani sînt uneori vizaţi critic, polemic şi pe alocuri chiar pamfletar înşişi ministerul şi ministrul de resort. Rămîne, bineînţeles, la latitudinea dumneavoastră să judecaţi şi să decideţi. Nu este deloc comodă postura în care mă aflu prin această cerere, dar este vital pentru mine să v-o adresez şi să sper într-o decizie care mi-ar îngădui să continuu lucrul la volumele următoare şi la alte contribuţii.

Adaug că pensia pe care o primesc este de două milioane şi jumătate, iar onorariile pentru colaborările mele curente la revistele culturale abia dacă totalizează într-un an cît o a 13-a pensie lunară.

[...]

Bucureşti, 10 martie 2003

Curriculum Vitae

[...]

Redactor al rubricii de film a revistei **Contemporanul** de la 1 iulie 1955, sub direcţia lui George Ivaşcu. Redactor-şef din 1957 al revistei **Film**, desfiinţată din motive politice în suita represiunilor din anul 1958.

Redactor fondator şi secund al lui Victor Iliu la lansarea, în 1962-1963, a revistei **Cinema**, la care am lucrat peste 20 de ani. Colaborator al revistelor **Gazeta literară**, **România literară**, **Secolul 20** şi altele, la Radio şi Televiziune.

Premiul pentru critică cinematografică al Asociaţiei Cineaştilor – 1978, secretar al Secţiei de critică ACIN de la înfiinţare şi al Clubului criticii, desfiinţat din motive politice la mijlocul anilor '80.

Titular al rubricii de film şi secretar general de redacţie, sub direcţia lui Marin Sorescu, la revista **Literatorul** (1991-1997).

Cadru didactic asociat la Facultatea de Film ATF-UATC (1991-1999), cu un curs de filmologie, critică şi presă cinematografică, pe care îl pregătesc în prezent pentru tipar.

Consilier la Direcţia Cultură Scrisă a Ministerului Culturii (1997-1999).

Autor al volumului **Istoria critică a filmului românesc contemporan, 1**, Editura Meridiane, 1999, în Topul Naţional de carte 1999-2000.

Membru al Consiliului şi al Comitetului Director ale Uniunii Cineaştilor (1999-2002).

Colaborator, în anii 1999-2003, la rubricile de specialitate ale revistelor **România literară**, **Dilema**, **Observator cultural**, la revista cinematecilor est-europene **MovEast**, la Radio România Cultural şi la TVR Internaţional. Fragmente publicate din volumul 2 al **Istoriei critice a filmului românesc contemporan** – în lucru.

10 martie 2003

•

Domnului senator Adrian PĂUNESCU,
preşedinte al Comisiei pentru Cultură a
Senatului României

Domnule senator Adrian Păunescu,

Subsemnatul [...] mă adresez dumneavoastră în dubla sau tripla calitate pe care o aveţi, ca iniţiator al Legii Nr. 118 din 2002 privind Indemnizaţiile de merit, preşedinte al Comisiei pentru Cultură a Senatului şi, presupun, cu atribuţii sau autoritate asupra Comisiei Naţionale pentru aplicarea Legii respective.

Îmi asum privilegiul de a mă adresa dumneavoastră în virtutea datoriei faţă de propria-mi viaţă şi activitate, dar, recunosc, şi dintr-un calcul: epuizînd instanţele abilitate, în disperare de cauză, voi fi oricum în cîştig, cel puţin euristic, motiv pentru care vă mulţumesc din capul locului, indiferent de rezultatul cererii mele din anexă. În urma diferendelor şi conflictelor în care m-am implicat „în ultimii cinci ani“, dar şi anterior, am în cont, active sau virtuale, aversiunea sau resentimentele – nu ştiu cît de meritate, funcţionale sau sublimabile – ale unor factori de decizie şi de influenţă de pe parcurs, de la bază – Uniunea Cineaştilor, prin dl Mihnea Gheorghiu, cu care m-am confruntat în calitatea mea de membru al Comitetului Director şi al Consiliului UCIN pînă în anul 2002 (din Comitetul Director fiind *direct* radiat din UCIN prin decizie exclusiv prezidenţială), şi pînă la vîrf – preşedinţia academică a Comisiei Naţionale, în persoana dlui Eugen Simion, în trena revistei **Literatorul**. Instanţa intermediară fiind Ministerul Culturii şi fără a uita că, la discutarea Legii Cinematografiei (de care se leagă mai toate conflictele mele), v-am pomenit,.cum v-am pomenit, în cîte un articol, şi pe dumneavoastră. „Sînt bine plasat“, cu prilejul cererii mele, ca, apropo de euristică, să aflu lucruri noi sau/şi definitorii asupră-mi şi asupra modului de funcţionare a întregului eşalon, nu ştiu dacă sau cît în măsură să-mi modifice ori să-mi corecteze unele abordări anterioare.

În privinţa îndreptăţirii sau a subiectivismului cererii mele, întrucît în setul de propuneri înaintat Comisiei Naţionale sînt repartizate cinci locuri pentru criticii de film şi filmologi, pe baza CV-ului anexat, în funcţie de o solicitare din partea Ecaterinei Oproiu sau în absenţa ei, din precauţie în eventualitatea reducerii locurilor din branşă,

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ
29 martie-4 aprilie 2004

Expoziţie

▮ Pînă în 13 aprilie, la sediul Comunităţii Italiene din Craiova (Str. Unirii Nr. 2) va fi deschisă expoziţia **Măştile în Commedia dell'arte.**

Concert

2 aprilie, ora 18.30, la sediul Institutului – concert susţinut de Carla Mordan (vioară) şi Marco Podestà (pian).
În program:
Integrala operelor pentru vioară şi pian de Johannes Brahms
Sonata în Sol major Op. 78: *Vivace ma non troppo, Adagio, Allegro molto moderato*
Sonata în La major Op. 100: *Allegro amabile, Andante tranquillo – Vivace, Allegretto grazioso (quasi Andante)*
Sonata în re minor Op. 108: *Allegro, Adagio, Un poco presto e con sentimento, Presto agitato*
Scherzo în do minor (din Sonata F. A. E.)

Istituto Italiano di Cultura

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro
Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

Prior Books şi **Editura Routledge** vă invită să redescoperiţi marile nume ale istoriei spirituale a ultimilor 150 de ani, de la *Karl Popper, Ludwig Wittgenstein, Jean-Paul Sartre, C.G. Jung şi Albert Einstein la Iris Murdoch, David Lodge, the Brothers Grimm şi Hans Christian Andersen.*

Într-un ***nou format paperback (198x129 mm)*** şi cu un ***design atractiv, Seria Routledge Classics*** este una dintre cele mai apreciate iniţiative editoriale ale ultimilor ani.

îmi pun candidatura la Indemnizaţiile de merit pentru primul sau al doilea loc, dar n-aş refuza nici pe vreunul următor.

Aştept verdictul cu maxim interes, atît material, cît şi moral, vital şi cultural, deopotrivă în cadrul breslei, cît şi în contextul întregii liste, în care invidiez cererile cumularzilor de indemnizaţii masive, academice, parlamentare, universitare, publice şi private, ai altor stipendii viagere binemeritate sau ca venituri pe bandă rulantă, în timp ce subsemnatul trebuie să-i fur bani nevestei din geantă pentru hîrtie de scris, indigo sau reviste culturale, căci la cărţile din librării nu pot ajunge, şi să-i cerşesc bani pentru abonamentul lunar de metrou, ca să merg la vizionările gratuite de filme pentru presă, fiindcă la cele de la Arhiva din Jilava nu pot să mă gîndesc, de cînd costă 300.000 lei ora, neavînd eu avantajul altora, care nu sînt presaţi să se gîndească la asemenea deplasări sau investiţii, fiind ei, ca şi în trecut, nu prea productivi, nici competitivi profesional, dar asigurîndu-li-se avansul pe lista de propuneri pentru Indemnizaţiile de merit.

Vă rog să-mi permiteţi, domnule Adrian Păunescu, să contez în acest context pe spiritul dumneavoastră justiţiar, dar şi tolerant, şi pe diligenţele dumneavoastră, poate şi ale domnului Adrian Păunescu faţă de domnul Adrian Păunescu.

[...]

Bucureşti, 14 mai 2003

*

Domnului academician Eugen SIMION,
preşedintele Academiei Române,
preşedinte al Comisiei Naţionale pentru
aplicarea Legii Nr. 118 din anul 2002

Domnule preşedinte Eugen Simion,

Subsemnatul [...] sînt în situaţia de a mă adresa direct Comisiei Naţionale [...], dumneavoastră personal [...], din următoarele motive:

1. Deşi datele din Curriculum Vitae mă îndreptăţesc [...], subsemnatul nu am putut fi luat în considerare la formularea celor cinci propuneri din domeniu înaintate Comisiei Naţionale de către Uniunea Cineaştilor, din care nu mai fac parte din anul 2002 [...].

2. Am fost informat de la Ministerul Culturii că dosarele cu cererile adresate în acest cadru ministerului de către petiţionarii care nu fac parte din uniunile grupate în ANUC şi înaintate de minister Comisiei Naţionale ar fi fost returnate ministerului, iar apoi expediate în cerc vicios uniunilor restrictive din ANUC.

3. O cerere pe care v-am adresat-o dumneavoastră personal, ca preşedinte al Comisiei Naţionale, la 19 mai crt., nu mi-a fost primită de secretariatul dumneavoastră, care mi-a reţinut totuşi, spre a vi-l prezenta, volumul 1 din **Istoria critică a filmului românesc contemporan**, care figurează în Curriculum Vitae respectiv.*) Cunoscîndu-mi dumneavoastră şi alte activităţi consemnate în CV, îmi îngădui să contez şi pe posibilitatea de care dispuneţi spre a-l converti la disocierea de planuri pe colegul dumneavoastră de Academie, preşedintele Uniunii Cineaştilor, membru al Comisiei Naţionale.

4. Vă rog să luaţi în considerare că argumentelor din CV li se adaugă cele sociale, în mare stimă la UCIN, subsemnatul concurînd şi în această privinţă pentru unul dintre primele locuri din cele cinci [...], ceea ce face practic imposibil lucrul la volumele în curs de elaborare, pe care le supun de asemenea atenţiei dumneavoastră comparative.

[...]

Bucureşti, 24 noiembrie 2003

*

Doamnei consilier Luiza CIOLAC –
Ministerul Culturii şi Cultelor

Doamnă,

[...]

(În această perspectivă publică, să precizez că ne tutuim, ca foşti cît de cît colegi, din fosta cît de cît cinematografie – dumneata la Studioul „Sahia“, eu la revista **Cinema** –, reîntîlnindu-ne prin forţa împrejurărilor în posturi diametral opuse: respectiv, înalt consilier ministerial împuternicit „în problemă“ şi umil petiţionar, fără nici un trafic de influenţă sau contagiune de planuri, nici în trecut, nici în prezent.)

[...] În ce priveşte prima parte a scurtei noastre conversaţii, cînd, ca girantă a respectivei operaţii ministeriale, mi-ai repetat ritos asigurarea că figurez pe lista fericiţilor şi, mai mult, că exact din ianuarie 2004 voi începe să beneficiez de drepturile respective, norocul meu este că am dispus în paralel de alte trei surse de informare, graţie cărora ştiam că nu fusesem inclus pe lista decisă de subcomisia de resort, după cum aflasem că n-am avut o soartă mai bună nici la Comisia Naţională, unde n-a fost prezentată şi susţinută nici o listă din partea Ministerului Culturii, care nici n-a fost reprezentat la întrunire.

Nu ştiu dacă ce-am scris eu în 2002 despre acele faimoase festivităţi de premiere prezidenţial-patriarhic-guvernamentale (incluzîndu-te şi pe dumneata într-un alineat, nu ca realizatoare a spoturilor electorale PDSR-iste sau/şi iliesciene, ci pentru calitatea unor manifestări publice la care ai ajuns în consecinţă), nu ştiu, zic, dacă ce-am scris atunci a fost atît de ucigător prin ricoşeu, cum ai afirmat [...].

[...] Îmi asum confidenţialitatea asupra modului cum am obţinut confirmarea că n-au existat propuneri ale ministerului în care eu să fi figurat favorabil, nici ca listă scrisă, nici altfel, şi mai ales că nimeni de la minister n-a venit la întrunirea Comisiei Naţionale, ca să susţină cereri adiacente şi să îndeplinească datoria instituţiei abilitate să contracareze cercul vicios în care totul a fost decis între şefii celor şase „uniuni“ mai mult sau mai puţin restrictive din cadrul ANUC, printre care – singur din branşă şi aflat în conflict de interese – numitul preş al aşa-numitei „Uniuni a Cineaştilor din România“, din care, cum se ştie foarte bine, nu fac parte sau în care nu au nici un cuvînt mai nici unul dintre regizorii valizi sau criticii veritabili. E o imagine admirabilă a fostului-actual regim (de breaslă) discreţionar şi exclusivist, cu tenta mafiotă a ultimului deceniu, represiv într-o parte şi sprijinindu-se în cealaltă cu stipendii pentru mediocrităţi fără umbră sau urmă de operă, necum ale uneia competitive pe plan naţional, şi fără un demers notabil nici în publicistica de specialitate, altfel decît compilatoriu şi strălucind în servilisme degradante (vezi mai mult de jumătate din lista definitivată a indemnizaţiilor pentru filmologi), poate caz izolat sau rar – cine se compară cu mafia cinematografică faţă cu critica? – în listele cu zeci şi sute de nume.**)

[...] În ce mă priveşte, am ţinut să epuizez gama instanţelor abilitate în cauză, nu atît pentru că aş fi contat pe un rezultat favorabil, cît pentru că – aşa cum mărturiseam în una dintre petiţii –, urma oricum să fiu în cîştig: aflînd ceva în plus, preţios, sau verificînd încă o dată cum funcţionează sistemul şi cum sînt oamenii lui. Ceea ce, cu ajutorul lui Dumnezeu, şi deloc egocentric sau resentimentar, sper să-mi fie de folos, dîndu-mi un temei în plus pentru analiza sistemică şi în genere în lucrul critic şi istoriografic.

Pentru asta îţi mulţumesc [...].

Bucureşti, 5 ianuarie 2004

---

*) Contrar prevederilor legale sau profitînd de lacunele acestora, Comisia Naţională n-a avut şi nu are o existenţă autonomă, dispensîndu-se, de pildă, de o Registratură proprie, putînd astfel refuza ori accepta prin intermediari adiacenţi, fără nici o posibilitate de control sau de referinţă, fără număr de înregistrare, cereri sau contestaţii, într-un turn de fildeş partinic faţă de care fostul CC era chintesenţa democraţiei transparente – *notă martie 2004.*

**) Lista cu pricina, definitivată de Comisia Naţională prin înlocuirea Aurei Puran şi a Evei Sîrbu din lista propusă de subcomisia de resort cu Călin Căliman şi Ioan Lazăr, arată astfel: Călin Căliman, Adina Darian, Ioan Lazăr, Magda Mihăilescu, Bujor T. Rîpeanu – *notă martie 2004.*

ministeriale

▮ **Premii patrimoniale: Adrian Năstase premiat de MCC**. Joi 25 martie, Ministerul Culturii şi Cultelor a organizat la Sala auditorium a Muzeului Naţional de Artă al României decernarea Premiilor pentru Patrimoniu Cultural Naţional pe anul 2003, acordate pentru realizări deosebite în cercetarea, dezvoltarea şi valorificarea patrimoniului cultural autohton. Au fost înmînate cu acest prilej diplome de excelenţă şi diplome de merit unor donatori, instituţii publice de cultură ş.a.m.d (lista lor poate fi consultată pe Internet la adresa *www. ministerulculturii.ro/Noutăţi* – Premiile pentru Patrimoniu Cultural Naţional – 2003. Cotidianul **Adevărul** de vineri 26 martie notează sarcastic faptul că „cea mai remarcabilă realizare în domeniu“ a fost, în opinia MCC, deschiderea Muzeului Naţional al Hărţilor şi Cărţii Vechi, constiuit în jurul donaţiei făcute de Dana şi Adrian Năstase...

▮ **Statuia lui Cuza**. Despre inaugurarea monumentului Al.I. Cuza, revista noastră a atras atenţia în Nr. 212, cu privire la nerespectarea datei menţionate (24 ianuarie 2004), deşi MCC plătise în trecut 6 miliarde pentru această „acţiune“... Ei bine, Ministerul s-a hotărît să „recupereze“ restanţa, organizînd – pe Aleea Patriarhiei – o inaugurare a statuii cu toată pompa propagandistică, în prezenţa preşedintelui Ion Iliescu şi a altor înalte oficialităţi. Amuzant este că, într-un prim comunicat emis de Direcţia Relaţii cu mass-media a MCC se preciza chiar... ora la care se împlineau 184 de ani de la naşterea domnitorului: „În data de 20.03.2004, ora 11.00, cînd se împlinesc 184 de ani de la naşterea...“ etc. Sesizînd probabil (dar prea tîrziu) ridicolul, Ministerul a revenit cu un comunicat în care „împlinirea a 184 de ani etc.“ nu mai apare...

▮ **Ecouri pe marginea indemnizaţiilor de merit**. În **Cotidianul** de joi 25 martie, Liviu Ioan Stoiciu taxează, într-un articol intitulat **Perfidie intelectuală şi imoralitate politică**, modul de alcătuire a listelor de nominalizaţi pentru acordarea indemnizaţiilor de merit în cultura română. Citâm un fragment elocvent: „N-o să dau de gol bătăliile duse pentru ocuparea unui loc pe listele «fericiţilor» nominalizaţi pe listele indemnizaţiei de merit [...]. Altceva mă interesează – că pe această listă a Grupei scriitori, a celor care primesc indemnizaţii de merit datorită strădaniilor lui Adrian Păunescu (doar el s-a bătut pentru această lege în Parlament), recunosc o grămadă de nume care l-au înjurat neîncetat pe Adrian Păunescu, diabolizîndu-i postura de parlamentar şi politician post-comunist, nu numai comunist. Într-un fel, consider imorală atitudinea intransigenţilor noştri lideri de opinie, scriitori-critici-eseişti-istorici-literaţi-filozofi-traducători care, deşi îl detestă public pe Adrian Păunescu şi tot ce a întreprins şi întreprinde el, nu refuză această indemnizaţie de merit. Nici măcar Gabriel Liiceanu n-o refuză, cu precizările făcute publice de domnia sa...“

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna martie 2004

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Expoziţie

▮ pînă în 3 aprilie, Holul Institutului – Expoziţie de fotografii **Paris dans Bucarest**. Expoziţie propusă cu ocazia zilei francofoniei de Asociaţia Cercetătorilor Francofoni în Ştiinţe Umane (ARCHES).

Festival

▮ începînd cu 20 martie şi pînă în 7 aprilie – Festivalul de teatru **Lovitura de teatru la Bucureşti**. Acest festival de teatru franco-român se va derula simultan în cele mai prestigioase teatre ale oraşului şi va reuni nume mari ale teatrului românesc şi invitaţi de marcă din Franţa, Elveţia şi Belgia. În total, mai mult de 40 de spectacole profesioniste diferite vor fi propuse publicului, precum şi 10 spectacole ale studenţilor şi liceenilor.
Programul festivalului se găseşte pe *site*-ul: *www.culture-france.ro*

Lansări

▮ Marţi 6 aprilie 2004, ora 17.00, în Salonul de Onoare – Institutul Francez vă invită cu ocazia Semnăturilor de Carte la lansarea volumelor **Ultimul sfert de secol teatral, o panoramă subiectivă** de George Banu, Editura Paralela 45 (traducere de Delia Voicu) şi **Antonim Artaud sau teatrul originilor** de Monique Borie, Editura UNITEXT/Polirom (traducere de Ileana Littera).

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

Cel pian, muzică şi dragoste de teatru (II)

Interviu cu **Dorina CRIŞAN-RUSU**

O poveste de dragoste

Există vreun ingredient secret ca să faci muzică de scenă, pe viu?

Ca să faci muzică de scenă, îţi trebuie ceva, o nebunie. Trebuie să mă-ndrăgostesc, cumva, de ce fac. E o poveste de dragoste cu un text, cu oamenii cu care lucrez, e o concentrare de energie, de emoţie, pe care simt nevoia s-o transform în muzică. Sînt profesionistă, pot s-o fac şi la rece, dar nu-i acelaşi lucru. Ceea ce mă reprezintă cu adevărat sînt lucrurile născute dintr-o astfel de trăire afectivă, de ardere emoţională.

Vă leagă de Maia Morgenstern o lungă prietenie şi colaborare, aţi făcut o mulţime de spectacole împreună – deci e vorba de mai mult decît de o comunicare teatrală. Cum v-aţi întîlnit?

Asta chiar e-o poveste! Prima dată au venit, la Piatra Neamţ, Claudiu Istodor şi Oana Pellea, înaintea Maiei, care era încă studentă. Noi făceam acolo un soi de petreceri pentru debutanţi, le dădeam cadouri (le făceam un fel de zestre, cîte-o cergă, şi nu exista să aibă nevoie de ceva şi să nu găsească la noi). Petrecerea era la Liviu Timuş, la el le dădeam întotdeauna, fiindcă avea scule, boxe, chestii. Era prin '84-'85. Şi, la un moment dat, tîrziu în noapte, sună cineva la uşă: o domnişoară înaltă, subţire – ştiu şi acum cum era îmbrăcată, într-un costum taior cu o fustă plisată, cred că bej. Toată lumea era entuziasmată – „A venit Maia, a venit Maia!". Eu o ştiam din auzite – atunci era căsătorită cu Claudiu, aveau un copil mic; şi nu ştiu cum, vine cineva lîngă mine (cineva cu care nu schimbasem pînă atunci mai mult de cîteva cuvinte), mă ia pe la spate şi mă-ntreabă la ureche: „Spune-mi, Dorina, Maia e mai frumoasă decît mine?". Mi s-a părut atît de înduioşător! Şi vreau să-ţi spun că nu puteam să-mi iau ochii de la Maia. Cine ştia atunci cine e Maia Morgenstern? Pentru mine a fost un *coup de foudre* fascinant, deşi atunci n-am apucat să jucăm nimic împreună, eu fiind deja cu un picior de plecare spre Iaşi, dar am văzut-o jucînd la Piatra în **Aceşti îngeri trişti**, cu Oana Pellea, unde plîngeau amîndouă de sălta cămaşa pe ele. Erau aşa drăguţe şi tinere! Mai tîrziu am văzut-o la Iaşi, după ce mă mutasem; Teatrul Tineretului făcea însă mereu deplasări – cum aveau o premieră, cum veneau la Iaşi. Şi-au venit cu **Patima roşie**, ea juca Tofana şi-l avea partener pe Mircea Rusu; am văzut atunci pe scenă perechea ideală pentru mine. În continuare ne cunoşteam cît să ne salutăm, ne mai întîlneam pe la sindrofii, o mai vedeam în spectacole. Am văzut-o cred, cînd se mutase în Bucureşti, în **Sonata Kreutzer**, la Teatrul Evreiesc. Stăteam cu ochii pe ea, cu toate că nu făcuse încă nici **Medeea**, nici **Balanţa**. Ei, şi cînd am venit la Bucureşti pentru **Ghetto**, Frunză încă oscila cine să joace Haia, iar eu am insistat foarte tare să fie Maia, asta chiar fără să ştiu dacă poate să cînte (mă-ntrebase Frunză şi nu-i putusem răspunde). Dupaceea, toată nebunia şi lucrul la spectacol ne-a apropiat foarte mult; **Ghetto** a fost o

POLITICI ŞI PRACTICI VIZUALE
CODURI ŞI IDENTITĂŢI
www.metacult.ro

Performanţe instrumentale

ANCA FLOREA

Cea de a doua jumătate a lunii martie a fost „guvernată", fără îndoială, de manifestări muzicale în care instrumentele au fost vedete în seri care, în parte, au constituit adevărate evenimente atît prin noutatea programului (prezentat şi de către solişti aflaţi pentru prima oară în România), cît şi prin calitatea interpretării unor artişti din ţară şi de peste hotare.

La Sala Radio, un public destul de numeros a dorit să-l asculte, după mulţi ani, pe Bogdan Zvorişteanu, violonist care, după absolvirea Academiei Naţionale de Muzică din Bucureşti, s-a perfecţionat la Academia Menuhin din Elveţia, unde apoi a devenit el însuşi profesor, pentru ca, de la începutul actualei stagiuni, să activeze în calitate de concert-maestru la celebra Orchestră Suisse Romande din Geneva – repere suficiente pentru a trezi interesul melomanilor şi (în parte) al specialiştilor. În compania pianistului Horia Mihail – pe care în ultima vreme am avut ocazia să-l aplaudăm în numeroase concerte şi recitaluri –, a propus un program divers şi pretenţios, incluzînd opusuri de Corelli-Leonard (**Variaţiuni pe tema *La Follia***), Schubert (**Sonata nr. 4** op.162 **Marele Duo**), Enescu (Sonata **Torso**) şi Ravel (**Sonata**), surprinzînd, încă de la primele măsuri, prin sunetul de o rară calitate, extrem de cald şi penetrant (la care contribuie, cu certitudine, o vioară de valoare), prin fluenţa discursului, dar şi printr-o incertitudine intonaţională şi uneori ezitantă; am fi dorit un plus de strălucire, de anvergură (cu adevărat) solistică, o diferenţiere stilistică mai accentuată (elemente imperios necesare şi unui concert-maestru). Am apreciat însă colaborarea cu partenerul de scenă, interpret rafinat, susţinînd eficient demersul violonistic al unui tînăr care, totuşi, a devenit „cineva", ocupînd primul pupitru într-o orchestră de renume, asemeni tatălui său, Radu Zvorişteanu. Decenii la rînd, acesta a fost concert-maestru al Orchestrei Simfonice Radio, post pe care acum îl deţine... un alt fiu, Virgil Zvorişteanu – o adevărată tradiţie de familie mai rar întîlnită.

A doua zi, la Academia de Muzică din Cluj a debutat cea de a doua ediţie a **Serilor Muzicii Finlandeze**, care, organizată de Ambasada Finlandei şi de Centrul Cultural Sindan, sub patronajul E.S. Pekka Harttila, a beneficiat de prezenţa unor oaspeţi finlandezi de marcă, precum Cvartetul Tempera, afirmat cu strălucire pe mari scene din lume, de la Musikverein – Viena şi Concertgebow – Amsterdam sau Megaron – Atena şi Cité de la Musique – Paris, la Carnegie Hall – New York. Nu întîmplător, programul a cuprins şi Cvartetul op. 56 **Voci intime** de Sibelius, lucrare devenită un „port-bonheur" al formaţiei, după succesul obţinut în 2001 la Birmingham, moment ce a marcat lansarea în cariera internaţională; din creaţia compozitorului reprezentativ pentru „şcoala naţională finlandeză", au fost interpretate şi **Trei piese**, încadrînd un **Cvartet** de Haydn, spectatorii avînd astfel posibilitatea să aprecieze maniera în care tinerii membri ai ansamblului ştiu să abordeze stiluri diferite, conferind partiturilor expresivitate şi culoare specifică. Sînt elemente definitorii, care s-au regăsit în aceeaşi măsură în recitalul pianistei Ilinca Dumitrescu, totodată director artistic al acestor manifestări şi, de un deceniu, director al Muzeului Naţional „George Enescu"; reeditînd succesul repurtat în stagiunea trecută în recitalul său de muzică finlandeză, solista a interpretat miniaturi de Sibelius, Palmgren, Kokkonen şi Rautaavara, încărcate de sensibilitate şi poezie evocatoare, aducînd un anume parfum discret, dar încîntător, ce caracterizează spiritualitatea tărîmurilor nordice. Revenind la Bucureşti, Ilinca Dumitrescu a fost, de această dată, gazdă primitoare a recitalului susţinut de harpista Anni Kuusimaki, în eleganta aulă a Palatului Cantacuzino, unde un public extrem de numeros a fost cucerit de delicateţea şi lirismul cu care frumoasa solistă a cîntat piese de Kaski, Merikanto, Palmgren, Hameenniemi, Ketola, Turriago şi, bineînţeles, Sibelius, dar şi opusuri de Hannikainen şi Segerstam, prezentate în primă audiţie. Se cuvine menţionat faptul că tînăra harpistă s-a aflat pentru prima oară la Bucureşti în septembrie 2003, cînd a concertat, în cadrul Filarmonicii din Helsinki, în Festivalul „Enescu", sub bagheta lui Leif Segerstam, care atunci ne-a entuziasmat în calitate de dirijor, iar acum a fost aplaudat în ipostaza de compozitor. Parte din acest recital a fost prezentat, în seara precedentă, la reşedinţa Ambasadorului Finlandei, în faţa unui perioadă grea, foarte grea, şi Maia, şi Mircea Rusu s-au accidentat rău chiar înainte de premieră, Maia a avut o fisură la deget, iar Mircea şi l-a dat peste cap, amîndoi aproape în acelaşi timp. Spectacolul trebuia să iasă impecabil, era foarte important să avem încredere unii în ceilalţi, iar Maia a avut încredere totală în mine, la fel cum am avut şi eu în ea. Mai era ceva: una e să lucrezi pe partiturile cuiva, alta e să fii pe barba ta. Dacă făceam **Opera de trei parale**, eram mai puţin responsabilă, ziceam că asta e muzica, astea-s notele, şi trebuia să ne descurcăm. Dacă e muzica mea, încep să am dubii, să mă-ntreb dacă nu cumva nu iese din cauza mea. Dacă eşti cinstit cu tine, e normal să ai dubii, şi e important să ai pe cineva care să-ţi dea încredere. Şi s-a dovedit răsplătită încrederea Maiei – de vreme ce multe din cîntecele din **Ghetto** le-am folosit în **Chantan au lait**, inclusiv **Hai să dansăm!**, unul dintre cele mai frumoase lucruri pe care le-am compus, fără falsă modestie.

Dup-aceea am făcut o groază de spectacole împreună, şi **Chiriţa...** şi multe altele. Iar pe mine mă bucură foarte mult, pentru că, la urma urmei, Maia are de unde alege. Ar putea lucra cu orice muzician, cu orice artist ar vrea; niciodată nu eşti singur pe felie (deşi fiecare are culoarul lui), niciodată nu poţi să zici că eşti cel mai tare. Sună ca cel mai stupid clişeu, dar nu poate nimeni să spună că Mozart e mai mare decît Bach; e o platitudine, dar e adevărat.

Maia ar putea lua pe oricine, dar faptul că lucrează în continuare cu mine ţine, cred eu, şi de loialitate. Întotdeauna comunicăm foarte bine pe scenă, îmi dă o energie formidabilă, mai ales cînd am trac. E vorba de o calitate umană specială, ştiu, pentru c-am urmărit-o jucînd cu partenerii ei de scenă: niciodată n-o face pe vedeta, deşi e un star, un star adevărat, totdeauna are răbdare, totdeauna e generoasă. Şi nu cred că doar o văd eu, subiectiv, aşa.

Ultimul spectacol la care-aţi făcut muzica de scenă e la Brăila – e *Woyzeck*-ul lui Radu Apostol. E şi asta o poveste cu noroc, ca cea cu Victor Ioan Frunză?

M-am bucurat foarte tare cînd a venit la mine Radu Apostol. Nu-i văzusem nici un spectacol (niciodată nu mi s-a mai întîmplat asta, să lucrez cu cineva şi să nu-i fi văzut un spectacol înainte). Mi-a arătat scenariul, mi-a explicat cum e cu piesa (Radu fiind fermecător cînd e să-ţi povestească ce şi cum, parcă şi vezi spectacolul, îţi inoculează un soi de morb), m-am îmbătat de istoria lui – mie neplăcîndu-mi niciodată textul de la **Woyzeck**. Dar tot habar n-aveam cum să sune muzica. Şi m-am dus la Brăila complet nepregătită, fără nimic făcut, fără nici o partitură (am aflat mai tîrziu că şi Radu era la fel de panicat văzîndu-mă pe mine fără o notă scrisă). Am început cu încălzirea actorilor, cu chestii de-astea ca să trag de timp, pînă la prima lectură. Care lectură a ţinut de la 10 dimineaţa la 4 dup-amiaza (sau chiar 5), cu foarte scurte pauze de ţigări, în care Apostol a vorbit non-stop, explicînd pentru fiecare ce se-ntîmplă; şi-atunci mi s-a declicat mie mintea şi-am simţit că ştiu ce fac. Că am să ştiu. Iar prima dată am făcut **Vocile**, partea de la-nceput, care-i îngrozitor de grea, dar după ce-am făcut-o m-am liniştit şi eu, s-a liniştit şi Apostol.

Dar rock-ul? Aşa ceva chiar nu mai făcuserăţi!

Cu rock-ul a fost mai dificil; am luat-o uşurel, cu blues-ul, c-am zis că acolo mă descurc, am făcut furori printre actori. Dar pe lîngă rock-ul propriu-zis, cu **Gaura-n cap**, m-am învîrtit mult şi bine, pînă mi-am făcut curaj şi aşa, cucoană de 50 de ani cum mă vezi, m-am dus la nişte puşti de liceu, rockeri cu lanţuri, cu *piercing*-uri, dintre care unii nici nu-mpliniseră 18 ani (ştiu fiindcă m-au chemat dup-aia la majorat, am fost invitatul de onoare!), să le spun: „Băieţi, eu sînt compozitoarea şi v-am făcut un rock“. Am făcut şi eu ce nu făcusem în viaţa mea, nu m-am dat mare, iar ei m-au ajutat, veneau cu idei, cu tot felul de năstruşnicii pe la instrumente. Iar cu ăia micii, instrumentiştii, chiar am făcut o treabă foarte bună, în primul rînd pentru că i-am atras spre muzica de teatru. Dac-am cîştigat ceva la spectacolul ăsta (pe lîngă o stare de graţie foarte specială, ca de pe vremea cînd lucram cu Frunză), am cîştigat cîţiva potenţiali instrumentişti de scenă, ceea ce e mare lucru.

Trebuie să trăieşti o dată cu actorul

E atît de mare distanţa dintre muzica propriu-zisă şi muzica de scenă?

Nu neapărat, dar poţi să fii virtuozul de pe lume şi să nu suporţi teatrul. Trebuie să ştii să te uiţi în gura actorului, să trăieşti o dată cu el, şi ăsta e elementul fundamental care se formează o dată ce muzica e pe viu (şi asta e şi ceea ce o face necesară pe scenă). Sînt instrumentişti care cîntă la rece, muzicieni minunaţi care se plictisesc la teatru. Foarte rar găseşti oameni care să respire o dată cu actorul, să simtă o dată cu el.

Iar asta se poate învăţa, se poate fura?

De-aia spuneam că, acum, ăsta e marele cîştig de după ultimul spectacol la care-am lucrat – am plantat o sămînţă pentru muzica de teatru, care-o să crească în timp, sper şi cred.

Interviu realizat de
Iulia POPOVICI

La Editura Cartier din Chişinău a apărut recent, în elegante condiţii grafice, o **Introducere în teoria literaturii** semnată de Gheorghe Crăciun. Ea „se adresează în primul rînd studenţilor de la facultăţile de filologie, anul I de studiu. Cartea îi poate însă interesa şi pe elevii şi profesorii de liceu, venind, de fapt, în întîmpinarea oricărui cititor care doreşte să se familiarizeze cu problemele teoretice ale literaturii. Conceput într-o formulă nu foarte explicit didactică, într-o expunere uşor eseistică, volumul de faţă îşi propune examinarea unor concepte, categorii, principii, structuri literare esenţiale pentru înţelegerea ideii de literatură şi de operă artistică. Fără a opta „în mod deschis“ pentru o orientare anume, fie ea „modernă“ sau „tradiţională“, lucrarea se limitează la o „perspectivă intrinsecă, vizînd elementele imanente ale operei literare“ şi insistînd asupra definiţiei unor concepte generale precum literatură, antiliteratură, metaliteratură, operă literară, gen literar, critică literară, poetică ş.a. Principale repere în domeniu sînt tratatul lui Wellek şi Warren şi cercetările asupra conceptului şi ideii de literatură întreprinse la noi de Adrian Marino. Expunerea „obiectivă“ se ordonează însă pe coordonatele obsesiilor teoretice de profunzime ale autorului. Sînt confruntate perspective şi metode extrem de diverse. Armătura bibliografică solidă impune inclusiv prin diversitate. În circa 150 de pagini avem sintetizată o vastă evoluţie conceptuală: concizia, densitatea şi complexitatea, dublate de claritate şi fluenţă, dar şi de o subtilă „dramatizare“ a ideilor, fac din această carte mai mult decît un instrument de lucru cu finalitate didactică: într-un anume sens, cartea este şi un mic „roman al teoriei literaturii“...

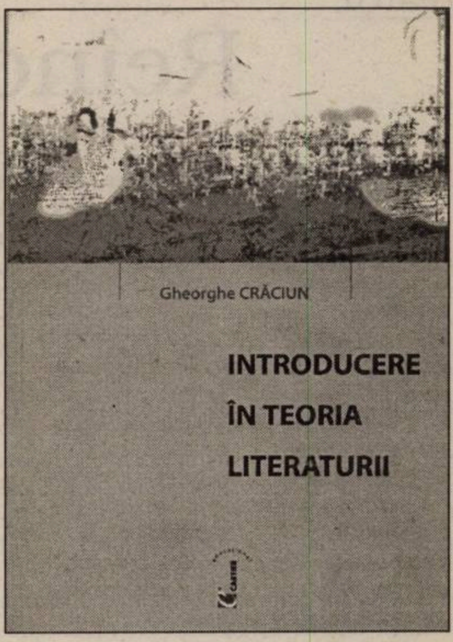

Premiile Asociaţiei Internaţionale a Criticilor de Teatru

Asociaţia Internaţională a Criticilor de Teatru – Secţia Română va acorda în cadrul Galei UNITER din 5 aprilie, care se va desfăşura la Teatrul Naţional din Bucureşti, următoarele distincţii:

- **Premiul Criticii** va fi acordat regizorilor Andreea Vălean, Gianina Cărbunariu, Radu Apostol, Alexandru Berceanu, coordonaţi de lect. univ. Nicolae Mandea, pentru proiectul de promovare a dramaturgiei contemporane româneşti şi străine. **DramAcum**, program care a debutat la Universitatea Naţională de Artă Teatrală şi Cinematografică „I.L.Caragiale“, a reprezentat o importantă iniţiativă destinată să pună în valoare relaţia dramaturg-regizor. Cei patru regizori s-au implicat în conectarea dramaturgiei româneşti cu cea străină, aducînd în prim plan textele unor cunoscuţi autori contemporani.

- **Diplome de excelenţă** vor primi Florica Ichim, pentru crearea seriei „Galeria Teatrului Românesc“, supliment al revistei **Teatrul Azi** şi pentru volumele publicate în această colecţie, şi Ionuţ Niculescu, pentru cercetare în domeniul istoriei teatrului românesc, concretizată în cărţi şi în demersul de reconfigurare modernă a Muzeului Teatrului Naţional „I.L.Caragiale“ din Bucureşti.

Juriul a fost alcătuit din Biroul AICT – Secţia Română: Ludmila Patlanjoglu (preşedinte), Alice Georgescu (vicepreşedinte), Natalia Stancu (secretar), Ion Parhon, Ion Cazaban, Ştefan Oprea (membri).

---

public select, care a alăturat diplomaţi, oameni de cultură, muzicieni. **Serile Muzicii Finlandeze** au constituit astfel o reuşită incontestabilă, fiind totodată un model de colaborare cu artiştii şi instituţiile noastre muzicale, pe care ambasadele şi centrele culturale române din lume ar trebui să-l „preia“ pentru a reuşi să realizeze o promovare reală şi eficientă a creaţiei naţionale şi a interpreţilor de valoare în ţările în care ne reprezintă.

Printr-o frumoasă coincidenţă, chiar în ziua următoare, Muzeul „Enescu“ – de această dată în colaborare cu Institutul Goethe – a oferit o seară de muzică germană. S-a produs astfel o plăcută întîlnire cu Markus Stockhausen, în dublă calitate de compozitor şi trompetist, dar şi cu clarinetista olandeză Tara Bouman – doi tineri interpreţi excepţionali care, în 2002, au fondat acest *duo* denumit, deloc întîmplător, Moving Sounds, urmărind, într-o coordonare şi omogenitate impecabile, obţinerea unui sunet adaptat spaţiului în care evoluează. Acustica şi configuraţia aulei Muzeului s-au dovedit ideale pentru asemenea „experimente“. Pe de altă parte, publicul a avut prilejul să asculte – poate pentru prima oară – instrumente precum fligorn sau corn basset, alături de trompeta clasică şi de clarinet, în partituri gîndite fie pornind de la sonurile medievale (pentru a ajunge apoi la zone improvizatorice), fie de la exploatarea unui singur sunet sau a unei scriituri (să spunem) minimaliste, apelînd la structuri ritmice diverse şi la efecte „neconvenţionale“, rezultate prin acoperirea „pîlniei“ cu talpa piciorului, prin „exploatarea“ rezonanţei trompetei în „cutia“ pianului etc.

Concertele Filarmonicii au reprezentat, de asemenea, puncte de interes pe agenda oricărui meloman, datorită prezenţei pe podium a dirijorului Mendi Rodan, dar mai ales a maestrului Valentin Gheorghiu, care, interpretînd alături de soţia sa, Roxana Gheorghiu, **Concertul pentru două piane şi orchestră KV 365** de Mozart, a fost aplaudat de un public entuziast, sărbătorindu-l astfel la împlinirea vîrstei de 76 de ani; tuşeul luminos, percutanţa şi perlajul propriu scriiturii mozartiene, coordonarea echilibrată între cei doi solişti au fost apreciate cu deosebire, chiar şi micul incident provocat de plînsul tot mai disperat al unui spectator de vreo 2 ani fiind depăşit cu dezinvoltură şi umor. Cele două bis-uri oferite la insistenţele sălii au adus un plus de culoare şi bună dispoziţie, pentru ca, după pauză, să pătrundem în lumea muzicii simfonice impresioniste, ascultînd **Marea** de Debussy şi Suita nr.2 din baletul **Daphnis şi Chloe** de Ravel (la care şi-a dat concursul şi corul dirijat de Iosif Ion Prunner), lucrări de mare frumuseţe în care, ca şi în cazul uverturii la opera **Oberon** de Weber, orchestra nu s-a regăsit sub aspectul expresivităţii şi al acurateţii interpretative, parcurgînd textul muzical fără bogăţia coloristică şi plasticitatea aşteptate – dar se prea poate ca (şi) maniera dirijorală să fi fost... mai altfel.

O săptămînă „plină“, răspunzînd tuturor gusturilor şi preferinţelor muzicale, în care ne-am bucurat de arta unor instrumentişti de înaltă clasă, interpretînd partituri clasice, romantice sau contemporane, a căror diversitate s-a dovedit binevenită.

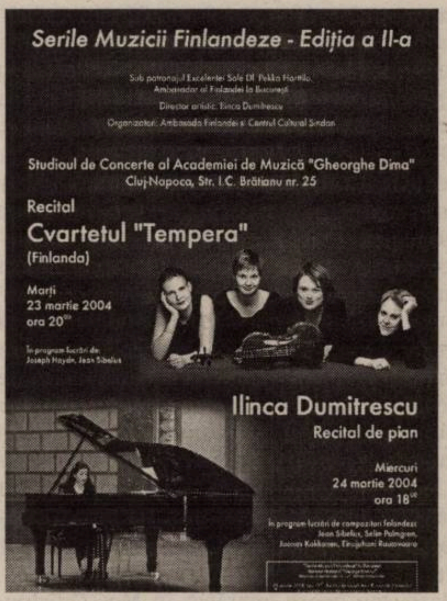
Serile Muzicii Finlandeze - Ediţia a II-a

Sub patronajul Excelenţei Sale Dl. Pekka Harttila, Ambasador al Finlandei la Bucureşti
Director artistic: Ilinca Dumitrescu

Studioul de Concerte al Academiei de Muzică "Gheorghe Dima"
Cluj-Napoca, Str. I.C. Brătianu nr. 25

Recital
Cvartetul "Tempera"
(Finlanda)
Marţi
23 martie 2004
ora 20

În program lucrări de: Joseph Haydn, Jean Sibelius

Ilinca Dumitrescu
Recital de pian
Miercuri
24 martie 2004
ora 18

În program lucrări de compozitori finlandezi: Jean Sibelius, Selim Palmgren, Joonas Kokkonen, Einojuhani Rautavaara

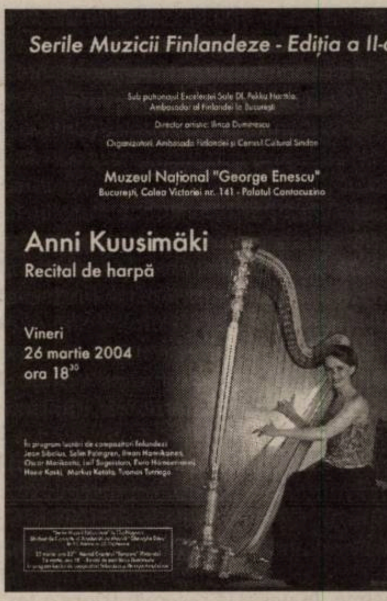
Serile Muzicii Finlandeze - Ediţia a II-a

Muzeul Naţional "George Enescu"
Bucureşti, Calea Victoriei nr. 141 - Palatul Cantacuzino

Anni Kuusimäki
Recital de harpă
Vineri
26 martie 2004
ora 18³⁰

Teatru

Reîncifrări estetice (II)

IULIA POPOVICI

Unul dintre lucrurile care l-au atras pe Radu Apostol la **Woyzeck** e rezonanţa religioasă pregnantă a numelor personajelor secundare – Andres, unul dintre apostoli, Marie, în acelaşi timp Maica Domnului şi Maria Magdalena, Christian (nume cu care, totuşi, fiul lui Woyzeck nu e chemat niciodată) – şi prezenţa nebunului, al cărui nume, Karl, corespunde celui al lui Büchner însuşi şi a cărui funcţie în text este tocmai introducerea comentariului, biblic în acest caz, amplificat de regizor (la Büchner, litaniile Nebunului/Karl sînt fraze din povestirile fraţilor Grimm). De această viziune religioasă, venind ca un contrapunct pentru o lume a relaţiilor umane desacralizate (a interregnului avortonilor), ţine identificarea lui Woyzeck cu un înger întrupat printre muritori, dar incompatibil cu ei, şi metamorfozarea copilului Christian în bolul de sticlă ale cărui dimensiuni se măresc. Iar condiţia christică în care e plasat copilul (în bol, apa vine din cer şi cu această apă o miruieşte Woyzeck pe Marie, anticipînd purificarea prin înecul final) nu e altceva decît o altă variantă a celei a lui Woyzeck însuşi. Langhoff, la rîndu-i, concepe copilul ca pe ante-formă a tatălui şi, de altfel, mare parte din acea rafinată retorică a copilăriei ca stare privilegiată, identificată de Marie-Madeleine Mervant-Roux în montarea lui Langhoff, revine la Apostol, a cărui preocupare pentru subiect e evidentă. Tema copiilor nedoriţi/neiubiţi, ea însăşi o variantă a arhitemei omului ca oaspete nedorit în propria-i viaţă (cu toată tentaţia cioranianului „neajuns de a te fi născut", nu e vorba despre acelaşi lucru), e de interes constant pentru el, de regăsit în spectacolul de la Casandra cu **Before Breakfast** (ceea ce declanşează monologul doamnei Rowland e naşterea unui copil mort), în **Acasă** (unde deja nu mai era vorba de convenţie teatrală, ci de realitatea unor copii ai străzii jucîndu-se pe ei înşişi), în **Drept ca o linie**. În toate e vorba despre agresiunea unei lumi care-şi refuză filiaţia, o lume a forţei care nu acceptă debilitatea.

Şi la fel se-ntîmplă cu lumea lui Woyzeck – una a zilei de azi, a birocraţiei gulerelor albe (a Căpitanului) – *métro, boulot, dodo* –, a experimentelor frankensteiniene amintind de cele genetice (a Doctorului), a inaugurării de zgîrie-nori, a vedetelor rock (E.M.I., în care s-a metamorfozat Tamburul-Major) şi a nopţilor pierdute în căutarea unui Dumnezeu beat. Într-o astfel de lume, doar o fiinţă în care coexistă *da*-ul şi *nu*-ul, doar o *natură dublă* precum Woyzeck poate accepta o realitate a *sud-nordului* (această falsă probă de inteligenţă pe care Căpitanul i-o administrează chinuitului lui subaltern), iar această supremă incompatibilitate nu poate fi soluţionată decît prin ucidere de sine.

Lumea asta e un univers aseptic spart de microcosmosul bîlciului (cel mai transparent ca mesaj; în acelaşi timp, unul din momentele importante e cel al întrebării cu dublu sens puse de artistul de circ – „Are cineva un ceas?"; bunica din scena de debut are prins la încheietură... acest ceas). La Radu Apostol, ca şi la Mattias Langhoff, scena bîlciului e esenţială şi supradimensionată (şi lui Langhoff i s-au reproşat lungimile ei şi aparenţa de eclectism). La Apostol însă, protagoniştii nu participă la întregul circ care li se oferă, nu-i include (li se oferă, căci oferă, reluînd-o, cheia în care regizorul a construit spectacolul). Avem de-a face cu un bîlci de uz personal al celor cinci eroi (Woyzeck, Andres, Marie, E.M.I., Doctorul), care formează, în spatele scenei, un public în dublul celui din sală.

Din nou, structurile binare după care funcţionează **Woyzeck**; spaţiul se structurează şi el în funcţie de acelaşi principiu al dualităţii, al dublelor opoziţii – pe de o parte, patului vertical al lui Andres i se opune bolul-copil al lui Marie, pe de altă parte, acestui univers binar al intimităţii îi corespunde spaţiul public, al defulării totale, din barul-reflex a ceea ce nemediat în text este cîrciuma de la *Căluţul înstelat* (spaţiu care ocupă podul scenei, la Brăila deschis privirii prin coborîrea mantoului şi a cortinei). Întregul univers al relaţiilor dintre personaje e conceput binar (Woyzeck *versus* Andres/ Woyzeck *versus* Marie/ E.M.I. *versus* Marie – relaţii comparabile, dar de substanţă diferită, Woyzeck *versus* Căpitan/ Woyzeck *versus* Doctor/ Doctor *versus* Căpitan etc.) şi la fel funcţionează transferurile de energie – e vorba de un ritm pulsatil, de acumulări emoţionale urmate de descărcare (care, e adevărat, ajunge greu de perceput în jocul scenic), dat de temele muzicale ale Dorinei Crişan-Rusu, care creează ele însele un spaţiu propriu fiecărui (anti)erou, pe care-l anticipează. Îl anticipează, pentru că, la fel ca-n cazul montării lui Langhoff, ceea ce avem pe scenă e o reluare, retrăirea în real a unui vis (visul poveştii orfanului, viselecoşmar ale lui Woyzeck) perpetuu prevăzut şi presimţit (e nota impusă de muzică), în gestul de abandon al lui Woyzeck (o lasă pe Marie să-i alunece din mîini, gest premonitoriu al uciderii ei în încercarea-i de a împiedica sinuciderea lui), în exersarea insomniacă a înfigerii cuţitului. E o aproape eternizată aşteptare a morţii, acea moarte care rupe pămîntul în două, căci abia aşa se crapă lumea.

Spectacolul de la Brăila utilizează în egală măsură muzică *live* (în tonalităţi diferite, inclusiv rock) cu acompaniament vocal, înregistrări radiofonice, proiecţii video *live* şi înregistrări video, spaţii de joc variabile, coregrafie şi mişcare scenică de rol teatral precis. **Woyzeck**-ul lui Apostol e o orchestraţie polifonică de o mare complexitate, care funcţionează concomitent pe toate aceste planuri, muzical, scenografic (cu aportul consistent al Alinei Herescu), coregrafic (unde se vede mîna lui Florin Fieroiu), de ecleraj, la nivelul textului şi al interpretării lui actoriceşti (iar Marie – Mihaela Trofimov şi E.M.I. – Emilian Oprea chiar sînt la înălţime, ceea ce nu s-ar putea spune despre mulţi). E un spectacol total, în care nimic nu e gratuit, fără ca mintea umană să poată cuprinde totul. De fapt, aici, în această aspiraţie a teatralităţii absolute stă şi elementul lui cel mai riscant, cel de maximă fragilitate, în care producerea alchimică a emoţiei estetice e, în egală măsură, perturbată de problemele actorilor în a face faţă construcţiei extrem de complexe (de aici lungimile, reale, şi clacările în joc) şi de dificultatea spectatorului de a se adapta cerinţelor unei receptări multistratificate. La urma urmei, e vorba despre un soi de sincretism care-ţi cere să ai în acelaşi timp ochiul treaz, urechea de veghe, memoria activă, mintea în alertă şi capacitatea de a pune cap la cap tot ce vezi, auzi, ştii, înţelegi intuitiv. Intuitiv, căci decodarea unui spectacol de amploarea acestui **Woyzeck**, născut dintr-o intuiţie artistică de mare forţă, cere, probabil, o intuiţie teatrală la fel de puternică de partea cealaltă a scenei. Oricît de preţios ar putea părea, avem de-a face cu o reîncifrare – în sensul trecerii într-un cod diferit – a unui text din seria clasicilor inclasificabili, dar intangibili. Tot Mattias Langhoff deplîngea soarta unui **Woyzeck** căzut în mîinile iubitorilor de poveşti cu soldaţi nefericiţi înşelaţi de iubite, convins fiind că nu de o melodramă e vorba în textul lui Büchner. **Woyzeck**-ul făcut la Brăila are tocmai o mare calitate nemelodramatică – forţa de a zgudui clişee, ceea ce spectatorul credea că ştie şi modul în care era obişnuit să privească. Iar teatrul e întotdeauna o chestiune de privire. ▮

Pater Harpagon din turnul cu cocoşei

MIHAELA MICHAILOV

Teatrul Tineretului Piatra Neamţ
Avarul, după Molière, adaptare de Cristian Juncu
Regia: Cristian Juncu
Scenografia: Cosmin Ardeleanu
Aranjament muzical: Cezar Antal
Cu: Corneliu Dan Borcia, Daniel Beşleagă, Dorina Maria Haranguş, Liviu Vlad, Nora Covali, Ecaterina Hâţu, Florin Mircea jr., Cezar Antal, Dan Grigoraş, Raul Lucaci, Iulia Tanasă, Adina Suciu

Se ia papa Molière, se franjurează în punctele esenţiale, se taie în locurile tocite şi se obţine un scenariu de toată frumuseţea, cu cele mai contemporane aluzii cu putinţă.

Nu vă lăsaţi păcăliţi de ceea ce scrie pe afişul spectacolului – **Avarul** – şi luaţi în seamă, cu cea mai mare atenţie, prepoziţia *după* (Molière), căci aici stă cheia lecturii regizorale performate de Cristian Juncu. Şi spun lectură, pentru că regizorul citeşte textul clasic cu o lupă *up-to-date*, extrem de pertinentă pentru ceea ce spectacolul îşi propune, anume conectarea unui topos intrat în corpusul canonului (situaţii, personaje, vocabular etc.) la senzorii contemporani, fără să se piardă nimic din semnificaţiile de adîncime. În această resemantizare a textului, operată cu ingeniozitate, spirit ludic şi umor, stă miza spectacolului, remixul fiind unul de cea mai bună calitate.

Soluţia aplicată de Cristian Juncu e singura viabilă şi, de fapt, aptă să inducă reinterpretări care densifică ecuaţia textuală tematizată iniţial. Nu poţi să montezi astăzi un clasic fără să-i aplici o necesară infuzie de oxigen, o anumită grilă de resuscitare a semnificaţiilor. Asta nu înseamnă actualizarea abruptă sau forţată a textului, ci găsirea unor corelative susţinute la nivelul codului de ansamblu, a unor translări motivate, care să reinventeze, printr-o anumită propunere regizorală, spaţiul referent. În fond, de astfel de lecturi energizante e nevoie – fără să devină însă doar pretext pentru conexiuni arbitrare şi nefondate – pentru a proba forţa de dispersie şi autenticitatea unor valenţe situaţionale clasice.

Alternanţele polisemantice (N-am nici măcar mobil/ Vreau să fiu mobil), jocurile de cuvinte articulate sprinţar, actualizările capitaliste (Ne-nghite concurenţa), puse în mişcare cu vervă şi inventivitate (se vede că regizorul e şi dramaturg, autorul unor texte dense – **Actorul**, **Ciupercutze**, **Ostinato**), reasamblează eterna problematică a dulcilor cocoşei. À partir de papa Molière, Juncu face un spectacol viu, antrenant, cu faze suculente şi găselniţe super (dacă e să ne păstrăm în literalitatea propusă de regizor), propunînd un mixaj intertextualist fin, asumat ingenios atît actoriceşte, cît şi scenografic. Şi unde mai pui că în spectacol chiar este vorba de un avar îndrăgostit (nici nu se putea altfel!) de iubita fiului lui, care, nici mai mult nici mai puţin, preferă *the old type* – Brucan sau Beligan – nicidecum Brad Pitt sau George Clooney. Şi-atunci, ca să satisfacă cererea, oferta se pliază pe presupusele doleanţe. Într-un contrapunct savuros, Harpagon apare îmbrăcat în Moş Crăciun, imagine întoarsă pe dos a altruismului fără limite (recodificat într-o tumbă ludică), parodiere a unei bunătăţi pe care Corneliu Dan Borcia o *joacă* cu abilitate. Este inflexibil faţă de teribilismele celor doi copii (Elise cu pietricică în nas şi Valère vopsit, cu coafură aricioasă, interpretaţi cu şarm şi naturaleţe de Dorina Haranguş şi Daniel Beşleagă), insinuant şi prefăcut cînd vine vorba de bani, voit hilar în discursul moş-crăciunistic cu care speră să o cucerească pe aleasa inimii şi consternat de ceea ce se întîmplă chiar sub ochii lui, fără să intuiască nici o clipă. E savuros cînd dansează lasciv în timp ce toţi ceilalţi sînt concentraţi să sfredelească cu bor maşina turnul, pentru a-i fura banii. Mai mult decît atît, noutatea interpretării lui Borcia vine dintr-o anumită umanizare a personajului, dintr-o anulare a rigidităţii lui univoce.

Contextualizările ironice sînt de o percutantă şi incisivă actualitate, nici o clipă gratuite sau false. N-avea cum să lipsească din această sarabandă a cocoşeilor teatrul, cu actori îmbrăcaţi în costume de epocă, care readuc în prim-plan povestea din piesă. E o parodiere a teatrului în teatru, a artei făcute să emoţioneze şi să placă. Directorul e tipul de baron local (jucat prea ostentativ de Florin Mircea jr.), fără nici o legătură cu teatrul, cerîndu-le actorilor lacrimi, mişcare şi sentiment, cu alte cuvinte, ca la teatru! (aşa cum ştie el, desigur). Sînt foarte comici actorii (Adina Suciu, Iulia Tanasă, Raul Lucaci), care, printre lacrimi şi suspine, cu un scurt insert din **Pescăruşul**, încearcă să convingă prin tot ce fac, îndoindu-se că se poate tăia din Molière. Ei bine, Juncu ne dovedeşte că se prea poate, iar trupa îi susţine intenţia regizorală printr-un joc degajat.

Concepţia scenografică se mulează excelent pe lumea interioară a lui Harpagon şi pe asocierile inventiv speculate. Cosmin Ardeleanu a imaginat un turn cu două niveluri – aspectul de mobilă veche fiind foarte sugestiv –, care condensează întreaga lume amorţită întruchipată de Harpagon. Personajul este un fel de mobilier „încrustat" de trecerea timpului, un trunchi scorojit, pus în mişcare doar de gîndul la bani. Obiecte care trimit la o muzicalitate cu rezonanţe vechi, la un timp desuet (pîlnia de gramofon, clapele de pianină, chitara, ceasul) îi identifică parcursul. Turnul e un fel de osificare obiectualizată şi, în acelaşi timp, continuată, căci, la cele două etaje, stau copiii. E temporalizarea unui univers închis în sine, spaţiul în care se citeşte o genealogie în mişcare, locul unde, ca într-o cochilie, Harpagon se retrage pe muzica lui Nat King Cole: „When I fall in love, it will be forever". ▮

Ucigaşul sinucigaşului

RADU ŢUCULESCU

Teatrul „Radu Stanca", Sibiu –
Secţia germană
Am angajat un asasin profesionist
de Aki Kaurismaki
Cu: Gelu Potzolli, Johanna Adam, Franz Katesch, Roger Pârvu, Pali Vecsei
Adaptare scenică: Raluca Sas-Marinescu
Regia: Radu Alexandru Nica
Scenografie şi costume: Carmencita Brojboiu

Aki Kaurismaki este un tînăr cineast finlandez. Scrie scenarii şi produce filme după majoritatea dintre ele. În 2002 a primit Marele Premiu la Cannes pentru filmul **Omul fără trecut** (a nu se confunda cu **Omul fără însuşiri**...). Filmul **Am angajat un ucigaş profesionist** este singurul film al finlandezului vorbit în engleză şi jucat de actori englezi, ceea ce, pînă la urmă, nu are prea mare importanţă. Un text în care tragicul se întîlneşte cu umorul negru, drama autentică cu melodrama şi *kitsch*-ul. Ironie, persiflare, duioşii mascate de hohote grobiene, luări peste picior. Subiectul, pe cît de simplu, pe atît de surprinzător. Un modest funcţionar pe nume Henri Boulanger, conştiincios şi anonim (semănînd cu funcţionarii lui Gogol), este „redus" din funcţie şi lăsat pe drumuri. Deoarece nu are nici o perspectivă, vrea să se sinucidă. Absolut firesc, pînă aici. Dar Henri nu e capabil de un asemenea gest şi atunci... angajează un ucigaş profesionist care să facă treaba, contra unei bune sume de bani! Genială replica ucigaşului: „De ce n-o faci tu, ai economisi paralele...!". Dar Henri se îndrăgosteşte de o tînără chelneriţă şi, evident, nu mai doreşte să moară. Dar, evident, ucigaşul doreşte să-şi ducă la capăt angajamentul, chiar dacă medicul i-a spus că-i bolnav de cancer şi va muri într-o lună. Cam asta-i tot, cu un final deschis, ca orice final de calitate. (Regizorul propune, spre marele amuzament al publicului, patru variaţiuni posibile pentru final, pe tema: ghici pe cine va împuşca ucigaşul profesionist?)

Radu Alexandru Nica este absolvent (în anul V) al Facultăţii de teatru din Cluj, secţia regie, clasa Mona Chirilă. A făcut doi ani de regie la Academia din Bayern, iar multipla şi extrem de variata mişcare teatrală din Germania l-a impresionat, oferindu-i noi orizonturi de exprimare. E adeptul unui teatru dinamic, derulat în ritmuri alerte, pe secvenţe scurte, „tăiate" ca într-un montaj de film. Visează, de altfel, la o îmbinare ideală între film şi teatru, fără a apela la proiecţii, ci la ceea ce se numeşte mijloace specifice de exprimare. Jocul de lumini şi coloana sonoră (concepută de regizor) au o importanţă majoră în spectacolele sale – secvenţe bine alese, contrapunctînd, adesea în registru comic, ironic, scenele. Spectacolul este, într-adevăr, dinamic. Clişeele se amestecă, precum într-un joc de cărţi, cu secvenţe originale, dovedind fantezie şi vervă regizorală. Umorul e de calitate, iar pantomima de asemenea, clară, precisă, deoarece în spectacol, ca într-un bun film, se vorbeşte puţin. Ceea ce am apreciat în special la tînărul Radu Alexandru Nica este modul în care şi-a condus actorii pe scenă, cu siguranţă şi stăpînire de sine, precum şi felul în care i-a convins de valabilitatea concepţiei sale regizorale, ceea ce nu e lucru puţin la un debutant. Ba din contră.

Raluca Sas-Marinescu este şi ea absolventă la aceeaşi facultate clujeană (secţia teatrologie). Dramatizarea ei are culoare, e concisă, lipsită de balast şi fără abateri de la „obiect", punctînd exact ce trebuie.

Carmencita Brojboiu a conceput un spaţiu deschis, „la vedere", fără culise, în care publicul, aflat pe scenă, vede tot, participînd astfel şi mai activ la actul scenic. Costumele sînt „discrete", mai mult alb pe negru, aşa cum este şi viaţa acestor personaje, nu prea complicată, chiar dacă adesea dramatică ori chiar tragică.

Am revenit la Sibiu cu emoţie, după o pauză de cîţiva ani, pentru a revedea un colectiv pe care l-am îndrăgit mult, de care mă simt legat şi sentimental şi care, ştiam, e pe cale de dispariţie. Lucrurile, însă, s-au schimbat între timp, iar secţia germană a teatrului sibian (condus de neobositul actor şi manager Constantin Chiriac) reînvie. Actorii au jucat cu o poftă nebună, fără inhibiţii, renunţînd la anumite tipare cu care erau obişnuiţi. În afară de Gelu Potzolli (blîndul funcţionar, naiv, credul, sincer pînă la exasperare), toţi ceilalţi actori interpretează mai multe roluri într-un adevărat vîrtej, ieşind şi intrînd în pielea noilor personaje cu degajare. Un punct în plus pentru Pali Vecsei. Necunoscînd limba germană, şi-a învăţat rolurile... fonetic!

La Sibiu, unde se desfăşoară cel mai mare festival de teatru din ţară, secţia germană a Teatrului „Radu Stanca" anunţă un reviriment de bun augur. Părerea mea.

Ziua Mondială a Teatrului

Cu ocazia Zilei Mondiale a Teatrului, sărbătorită pe 27 martie 2004, dramaturgul Fathia El Assal şi preşedintele UNITER, Ion Caramitru, transmit următoarele mesaje:

„Teatrul este părintele tuturor artelor. Nimeni nu poate contesta acest adevăr. Iată de ce îi dedic singura şi unica mea pasiune.

Sînt convinsă că scriitorul de teatru se distinge printr-un înalt simţ al nobleţei umane. Mesajul său poate astfel să ajute oamenii să se ridice deasupra lor înşile, să se elibereze de tot ceea ce îi copleşeşte şi îi hărţuieşte, pentru a le putea oferi posibilitatea de a dobîndi o anumită demnitate.

Pentru ca acest scriitor să-şi poată duce la capăt misiunea influenţînd oamenii, el trebuie să-şi stăpînească perfect meseria, ca şi modul expresiei sale artistice. În caz contrar, mesajul său se risipeşte fără vreo urmă, fără a-şi atinge scopul. În orice operă de artă, mesajul artistului a mers împreună cu un simţ al justiţiei umane, al maturităţii de expresie şi al autenticităţii. De aceea ar fi greşit să credem că unul dintre aceşti factori ar putea s-o ia înaintea altuia.

Se spune că o piesă de teatru este o operă de artă bazată pe o structură solidă, fără nimic de prisos, şi pe un dialog stabil şi concis, fără bîlbîieli. Se mai spune că toate acestea nu se împacă cu specificul femeii, care nu poate face abstracţie de eul său şi care, deci, nu e în stare să se exprime în deplină obiectivitate. Se spune! Da. La aceasta eu răspund: Femeia, care timp de nouă luni poartă în pîntecul său o viaţă nouă, e la fel de capabilă să creeze o piesă de teatru solidă şi coerentă, bineînţeles cu condiţia de a fi ea însăşi autor dramatic.

Din fericire, teatrul modern s-a eliberat de aceste forme tradiţionale, în urma mai multor valuri de înnoire propuse de Pirandello, Bernard Shaw, Brecht şi atîţia alţii, care s-au distins graţie teatrului absurdului, teatrului negaţiei şi unui avangardism experimental. Aşadar, în zilele noastre se întîmplă foarte rar să vedem un mare dramaturg scriind o piesă de teatru într-o formulă antică tradiţională.

*În prima mea piesă (**Femei fără mască**), am optat pentru „teatru în teatru", o formulă devenită obişnuită în piesele moderne. Piesa mea începea printr-un strigăt, printr-o întrebare, pentru că mă simţeam purtătoarea unor cuvinte ascunse în mine de zeci, poate chiar sute de ani.*

Ar fi oare posibil ca durerile facerii, care mă înăbuşeau pînă în adîncul fiinţei, să-mi proiecteze cuvîntul spre existenţă? Cuvîntul meu... pasiunea mea... copilăria mea... copilul meu... Îi ascult vocea, atît de departe de plînsete şi de suspine. O voce copleşită, umilită, ale cărei ecouri se repetă, generaţie după generaţie. Istoria omenirii poartă o conştiinţă care duce o povară grea de refuzuri, de greutăţi şi de persecuţii.

Am refuzat să pun pe hîrtie o singură frază care să nu fi izvorît din adîncul sufletului meu şi care să nu exprime adevărul despre femeie şi puterea ei de a dărui. Iată de ce am cerut sub jurămînt condeiului meu să se oprească înainte de a scrie un singur cuvînt care ar exprima slăbiciunea sau frustrarea. I-am cerut sub jurămînt să nu mă mai asculte dacă ar simţi că devin laşă în faţa adevărului. I-am cerut apoi să mă ajute să fac să existe un cît mai mare număr de femei a căror viaţă o împart, pentru a mă apropia de ele şi a le deveni purtătorul de cuvînt. Am putea astfel să ne dezvăluim complet unele în faţa altora, debarasîndu-ne de toată rugina acumulată de-a lungul anilor, şi să lansăm strigătul nostru de refuz împotriva situaţiilor şi circumstanţelor care au împiedicat fiinţa noastră umană să se dezvolte, să înflorească.

Sînt convinsă, aşadar, că teatrul este lumina care se revarsă asupra vieţii fiinţei umane, acea lumină care asigură legătura organică cu spectatorul şi această comunicare face să se nască între noi o anumită căldură, fie că ne aflăm în faţa presei scrise sau în faţa reprezentării ei scenice."

Fathia EL ASSAL
dramaturg, Egipt

*

„Sînt oameni care merg la teatru atunci cînd sînt în suferinţă. Mirajul scenei le scade din durere.

Sînt alţii care merg la teatru ca să uite, iar pentru ei teatrul e ca o carte plină de surprize.

Cei ce intră în sală printr-o întîmplare pot găsi acolo liniştea pe care au pierdut-o.

Şi mai sînt şi cei care vin la teatru pentru că nu pot să trăiască fără el. Ei ştiu că au nevoie să se regăsească în povestea de pe scenă ca să se descopere pe sine.

Spre ei se îndreaptă umilul meu cuvînt. Nu putem trăi unii fără alţii şi-n acest raport viaţa capătă un farmec ce se întrezăreşte-n vis. De fapt, asta vreau să spun: Viaţa fără teatru este mai săracă, iar oamenii, fără contur."

Ion CARAMITRU
preşedintele Centrului Român ITI

---

croniCinema

Tom Cruise – al optulea samurai

Titlu original: **The Last Samurai**
Gen: aventuri, dramă istorică
Regia: Edward Zwick
Scenariul: John Logan, Edward Zwick şi Marshall Herskovitz
Scenariul original: John Logan
Studiourile: Warner Bros.
Durată: 152 minute
Cota mea: **6.0** din 10

Intriga: În America secolului al XIX-lea, un căpitan din armata americană primeşte misiunea de a pregăti armata japoneză, lipsită de experienţă, pentru a face faţă atacurilor unei mişcări de rezistenţă din vestul ţării, formată dintr-un ordin de samurai...

Comentarii

Ultimul samurai a mers bine peste ocean, unde drama eroică de război încă mai este fumată cu intensitate paroxistă (vezi cazurile, din ultimii doi ani, lui **We Were Soldiers** sau **Gods and Generals**). Succes, deci, explicabil, deşi nejustificat...

Filmul lui Edward Zwick, deloc străin de drama de război – vezi **Courage Under Fire** –, ar fi trebuit, în mod normal, să aibă un atu în mînecă: o premiză atractivă, civilizaţia orientală, temă virtual inepuizabilă, mizînd, deci, pe calea misterului şi a aventurii. Din păcate, premiza generoasă este lăsată doar la stadiul incipient şi, cu toate intenţiile onorabile ale lui Zwick, **Ultimul samurai** devine un mare film ratat: din punct de vedere dramaturgic/creativ este de-a dreptul modest, regizorul nereuşind decît cîteva momente de reală intensitate emoţională – un Tom Cruise forţînd un tînăr soldat japonez să îl împuşte, luptîndu-se singur ca un lup cu un grup de samurai, ridicîndu-se în picioare, de cîteva ori, cu o tărie debordantă în lupta cu un alt soldat rebel. Din punctul de vedere al înscenării luptelor, al fastuozităţii decorurilor şi al realizării istorice, filmul este gata răsuflat, iar figura veşnică de adolescent jovial a lui Cruise nu ajută cu nimic pretenţiile lui Zwick. El îşi începe filmul oferind nici mai mult, nici mai puţin decît ce era de aşteptat (o voce misterioasă care ne introduce în epoca de aur a Japoniei secolului al XIX-lea, un personaj măcinat de crimele trecutului) – cu alte cuvinte, banal –, continuă binişor, dar nu surprinzător, pentru ca, în cele din urmă, să treacă pe dialoguri plate, pisălogeală, lălăială şi să sfîrşească sub orice critică: un odios clişeu final în care un Tom Cruise hăituit supravieţuieşte singur unui masacru şi opreşte... Dar mai bine nu spun, lăsîndu-vă să descoperiţi singuri perla...

Avem, totuşi, de-a face cu o revelaţie actoricească semnificativă: Ken Watanabe, cunoscut doar dintr-o serie de pelicule filmate în Japonia, neajunse pe meleaguri americane/europene decît în mică parte, actor cu şanse reale de a deveni noua legendă asiatică după Chow Yun Fat. Desigur, muzica lui Hans Zimmer este superbă, la fel ca şi imaginea lui John Toll (operatorul lui Terence Mallick la senzaţionalul **The Thin Red Line**!), care fac filmul doar suportabil în momentele (deloc puţine) de repaus dramaturgic.

Aşa cum este făcut, **The Last Samurai** nu este decît o altă mediocră dramă eroică, absolut inofensivă în faţa unor clasici precum **Cei şapte samurai** al lui Akira Kurosawa.

Andrei BANGU

Arte vizuale

La sud-est de Eden

Angela Tomaselli la Simeza

ALEXANDRA TITU

Titlul expoziţiei deschise de Angela Tomaselli la Galeria Simeza este provocator. Poate tocmai prin ataşamentul său pentru mediumul cel mai conservator – pictura –, expoziţia însăşi este provocatoare la rîndul său. De la început este semnalată o cheie ironică a lecturii realităţii, fie că este realitatea geopolitică, cu toată problematica sa culturală derivată, fie că este o realitate pur estetică. Dar ironia nu acoperă complexul eşafodaj al lecturilor posibile, întreaga gamă afectivă în care se consumă relaţia între o actualitate trăită mai ales ca experienţă personală şi un trecut regăsit pe paliere culturale de distanţare şi de apropiere faţă de mit, ca arhaism recuperat folcloric, ca medievalitate tragică şi fabuloasă sau ca modernitate cu tentă „belle epoque“ autohton, evident. Întregul discurs are libertatea şi disponibilitatea afectivă ale unui jurnal. Întreaga condiţie a acestui areal împotmolit în mituri şi gata să furnizeze mituri, peste care se aplică lecturi dogmatic periferizante sau eroic monumentalizante, dobîndeşte o familiaritate din care nu lipseşte nici acel sîmbure polemic, atît de tipic familiarităţii noastre balcanice discursive, fantaste, melancolic retrospective şi ironice pînă la disoluţie.

Să revenim la pictura Angelei Tomaselli, care este intens subiectivă. Evoluţia sa, pe parcursul a mai mult de patru decenii, a urmărit, cu o intuiţie devenită conştiinţă şi asumare, rolul mediator şi de distanţare pe care subiectul, acceptat ca instanţă majoră, îl are în relaţia niciodată binară între imagine (ca reprezentant cultural) şi realitate. Acest subiect, imperios prezent în momentele de exaltare a imaginarului sau de tensiuni autoreferenţiale, este, la rîndul său, tratat ca punct de intersecţie între nivelurile şi traseele, între momentele de definire şi de reconsiderare şi metamorfoză ale eului. Un eu deschis şi liber, retrospectiv şi pregătit pentru noi impulsuri, informaţii, perspective teoretice, operează tocmai în calitatea sa de instanţă a sintetizării între predicaţiile automatismelor de gest, ale impulsurilor ce preced, dizolvă sau dezafectează forma, şi cele ale imaginării. Retrospecţia aduce la lumină experienţa personală, reconstituită ca o aglomerare de personaje, ca un jurnal de figuri – apărînd surprinse de desenul spontan, fluent, reductiv şi expresiv – şi de situaţii (**Amintiri despre oraş**). Sînt incursiuni într-un patrimoniu cultural, simbolic, mitic, istoric sau actual, operînd la nivelul narativ şi la cel formal. Apelul la patrimoniul folcloric hrăneşte o înclinare spre fantastic, spre formele hibridate al căror regim oscilează între terifiant şi decorativ sau, mai exact, al căror potenţial malefic este dezafectat de condiţia decorativă, de un anume expresionism calofil şi de o irepresibilă vervă ironică. Tot din această zonă (căreia i-a dedicat ani de cercetare, contribuind la monografia artei populare din arealul Galaţilor) provin şi alte teme figurative – pasărea măiastră, pasărea conţinător, pasărea protector, pasărea deal –, teme ale căror extensii şi aglutinări semnificative pot acoperi doar ele un studiu separat. Dar ecoul universului imagistic al artei populare se regăseşte şi într-o anumită disciplină ritmică a suprafeţei, într-o rigoare compoziţională care o controlează (împărţirea în casetoane a unor compoziţii, desfăşurarea în registre orizontale a altora), impunînd o grilă de lectură vizuală independentă de conţinutul narativ sau de fluxul expresiv al fluidelor mase cromatice şi al desenului spontan şi ironic.

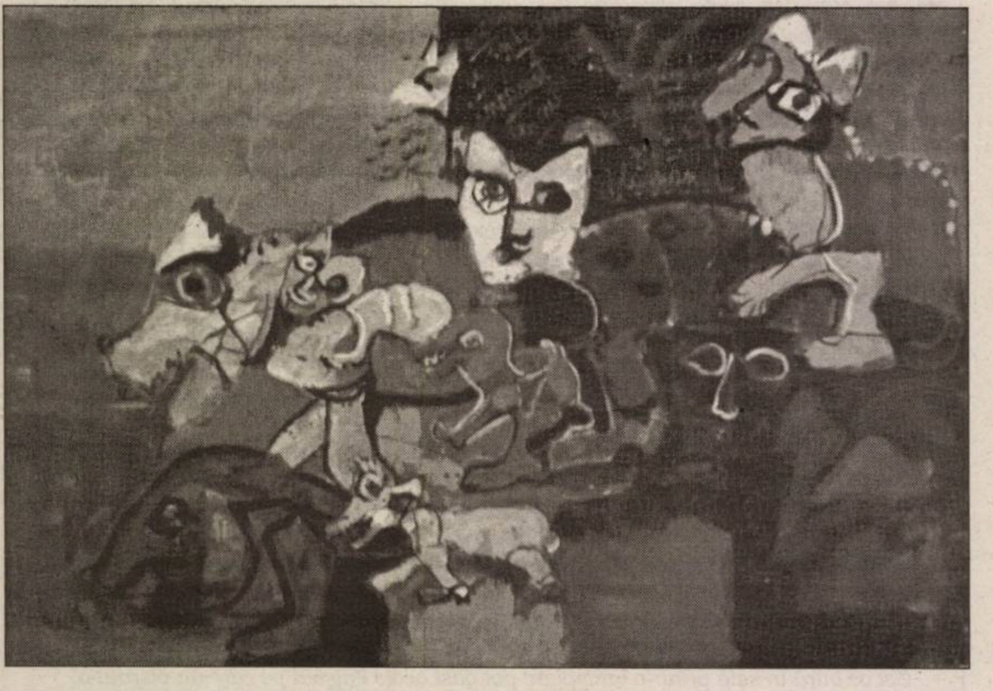

Referinţa istorică se situează la limita dintre ficţional şi documentar. Ei i se pot integra şi compoziţiile cu trimitere la icoană, avînd în vedere că reprezintă, în special, sfinţi militari, ca Sfîntul Gheorghe, făcînd legătura cu tema mai veche a eroului şi divinităţii solare distrugătoare de monştri. Este vizat mai ales nivelul identificator, bizantin, venind cu ciclul eroic şi dramatic al Brâncovenilor, pînă în zorii modernităţii. Aluzia documentară se situează mai ales la nivelul citatului formal, al regimului spaţial abstract aperspectival. Călăreţul, eroul rămîne figura predominantă, iar imaginea sugerează resorbţia istoriei în mit, în legendă. Se delimitează astfel, referenţial şi aluziv, o arie geografică şi istorică legată de geografia politică a Balcanilor, stînd sub semnul celor două repere cardinale, originar imperiale, actual desemnînd marginalitatea, Sudul şi Estul.

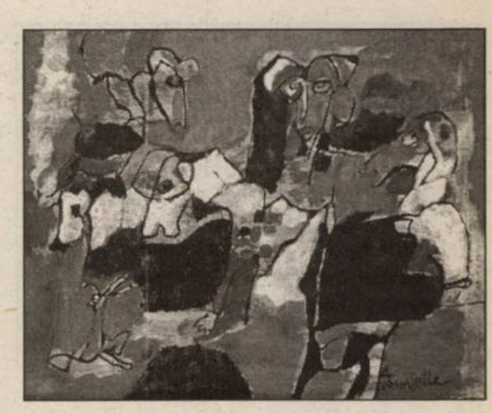

Adusă la zi, istoria zonei se defineşte din nou ironic, din nou dramatic, printr-un mit reactualizat al marginalităţii, al excentricităţii şi prin dimensiunile, predicaţiile unei dinamici imprecise, a tranzitoriului, a vagabondajului, a nonapartenenţei. **La sud-est de Eden** este titlul marelui ciclu căruia îi aparţin seriile de portrete, de **Amintiri suprapuse**, de **Mitologii subiective**, de **Politi-chiens**, de **Amintiri despre oraş** şi de **Fiinţe ale străzii**. Titlul răstoarnă provocator situarea într-o geografie simbolică a unui Eden localizat biblic, definind în timp şi spaţiu marginalitatea faţă de un simulacru de paradis, impus de utopia convergenţei spre modernitate şi actualitate, legate, inextricabil, prin forţa gravitaţională a puterii, a tehnologiei şi belşugului, de Occident şi de Nord. Titlul semnalează o obsesivă distanţare, un complex istoric. Reveria, ironia, bogăţia comemorativă, somptuozitatea formală, densitatea mitologică conferă acestei excentricităţi o inepuizabilă bogăţie culturală şi afectivă.

Coloritul bogat, strălucitor sau estompat nu îşi epuizează semnificaţia în armonia sau tensiunea picturală în sine, ci traduce subtil vastul univers semnificativ.

Complexitatea excursului vizual propus de Angela Tomaselli vine în urma unor antecedente aflate la confluenţa dintre experienţa formală, istorică, şi cea personală, subiectivă, aducînd încă o dată mărturia unei sensibilităţi subtil camuflate. ▮

Raport despre „naţiunea“ cinematografică. Raport despre mine însumi

LAURENŢIU DAMIAN

Cele ce urmează nu constituie un drept la replică. Nu vreau să intru în polemici mai mult sau mai puţin cordiale, pentru simplul motiv că „naţiunea“ cinematografică românească a devenit jalnică, iar eu, numărîndu-mă printre membrii ei, e posibil să fi devenit la fel.

Să încep deci un jurnal, un posibil jurnal care reuneşte impresiile mele despre ultimele evenimente cinematografice.

1. Am încercat să realizez o Gală a Filmului Documentar. Un gest reparatoriu (nu ştiu cît a fost tratat ca atare) faţă de nişte oameni care au reprezentat ceva în acest gen destul de urgisit, afişat de obicei drept completare cinematografică. Nişte oameni, spuneam, care au astăzi riduri provocate de o iremediabilă tristeţe. Sigur, acest eveniment nu putea scăpa condeiului lui Valerian Sava. Şi pot spune că m-a şi menajat. Altădată am ieşit mult mai terfelit din acţiuni pe care nu le-am făcut pentru mine, ci pentru alţii. Dar ce pot eu să fac dacă un film de referinţă pentru cinematograful ceh, **Micile perle**, poate fi citit peiorativ?!

O dată, am privit trofeul obţinut de Dona Barta pentru **Efemere**, acesta fiind, într-adevăr, o perlă. O superbă perlă. Cu această perlă a plecat fiica ei, regizoarea Tereza Barta, în Canada, aşa cum Lidia Ilieşiu a plecat în America cu Palme d'or-ul obţinut de Mirel pentru **Cîntecele Renaşterii**. Iată cum nişte „perle“ au devenit perle ale prostiei într-o „lume veselă“, ca să citez o parte din titlul celui mai prost film al Malvinei Urşianu, distins cu Premiul Special al Juriului (poate pentru faptul că tratarea filmică a scenariului intră într-o nouă specie de cinema, necunoscută pînă acum). Nu m-ar fi supărat acest eşec – am eu eşecurile mele de dus în spate – dacă n-ar fi fost vorba de o lăcomie. Scenariul, pe alocuri interesant, ar fi putut fi oferit de distinsa doamnă unui debutant. Altfel ar fi arătat, sînt sigur, filmul. Dar meteahna autoratului orbeşte precum lustra de sticlă a unui prieten, pe care o consideră de cristal. Aşa spune el, că e de cristal, că valorează şapte milioane – şi se simte bine. O şterge tot timpul de praf, mai ia un rudotel şi... „o, ce lume veselă!“.

2. I-aş fi acordat Premiul Special al Juriului filmului lui Cărmăzan, **Raport despre starea naţiunii**. Şi cum nutresc convingerea că nu voi enerva pe toată lumea, am să explic ce cred eu despre acest film. Scenariul lui condensează 12 ani de aşteptare, de frustrări, de neîmpliniri, cînd uneori Nuţu vindea cîte un porumbel ca să trăiască. După frustrări, a intervenit acel moment cînd vrei să faci un film cu disperare, cu furie, cu răutate, incoerent şi totuşi atît de pasional. Şi iată filmul. Cred că un critic (nu sînt eu acela!) ar trebui să înceapă analiza filmului ţinînd cont de datele acestui artist care are o poetică personală şi care a dat filmului românesc **Ţapinarii**, **Lişca** şi **Casa din vis**. Un critic (iarăşi nu sînt eu acela!) ar trebui să-şi amintească de faptul că unul dintre „cititorii“ prozei lui Fănuş Neagu (aproape acinematografică) este Ioan Cărmăzan (alături de Radu Gabrea, cu superbul său film **Dincolo de nisipuri**). Poate că acel critic este, de ce nu, chiar Tudor Caranfil, care mi-a mărturisit că simte o atracţie faţă de opera lui Cărmăzan, la fel cum simte o repulsie, chiar violentă, faţă de opera mea. Eu am o mare admiraţie pentru singura operă valoroasă a distinsului critic, ce poate fi numită, pe scurt, Nae. „O... ce lume tristă!“

3. A murit Irina Coroiu. Un om blînd, generos, faţă de care ar trebui să ne cerem scuze în fiecare zi. Uniunea Cineaştilor, invocată obsedant de Valerian Sava, nu a trimis nici o coroană. Uniunea nu lucrează sîmbăta şi duminica. Dar ea lucrează cu asiduitate, făcînd tabele cu pensii de excelenţă. În sfîrşit, după aceste tabele, Uniunea va avea de lucru. Contestaţii peste contestaţii. De ce eu, care am obţinut 7 premii internaţionale, nu am luat pensie de merit..., de ce cutare sau cutare este pe liste şi eu nu..., şi asta fiindcă suma pusă în joc este de opt milioane pe lună şi pe viaţă. Şi să nu uităm că la Uniunea Cineaştilor se trăieşte foarte mult. Nu se moare la 54 de ani, fără slujbă permanentă, dormind două ore pe noapte ca să scrii articole de la care să aduni cîteva sute de mii de lei, ca Irina Coroiu. Cînd Adrian Păunescu a propus această lege a pensiilor de merit, a spus (şi-mi aduc bine aminte!): „Să acordăm o pensie marilor noştri artişti aflaţi în suferinţă“. Rezultatul a fost sinonim cu destinul celui care a cîştigat la 6 din 49, acesta fiind, înainte de a trage biletul, multimiliardar. „O... ce lume neruşinată!“ Mă uit în ochii unora ca să

Un aeroport şi două expoziţii

ADRIAN-SILVAN IONESCU

În ambianţa feerică a aeroportului Schiphol din Amsterdam, între Porţile E şi F – în apropierea Cazinoului şi a unui Sushi Bar cu gustări apetisante, servite de japonezi surîzători şi serviabili –, călătorul care a făcut ori va face o escală, în intervalul ianuarie-aprilie 2004, este invitat să viziteze două mini-expoziţii organizate de Rijksmuseum. Este o formă foarte nimerită pentru celebrul muzeu de a-şi face reclamă şi a atrage publicul.

Într-un spaţiu plăcut, aranjate pe nişte panouri protejate de un geam gros, sînt expuse tablourile selectate cu grijă pentru reprezentativitatea discursului propus. Una dintre expoziţii, intitulată **Secolul de aur**, este compusă din 10 lucrări, cealaltă, din 8 pînze, poartă genericul **Van Gogh şi maeştrii moderni**. În cea dintîi sînt reunite opere ale unor artişti care au făcut faima veacului al XVII-lea olandez. Genurile preferate ale acelei vremi sînt bine susţinute de judicioasa alegere a organizatorilor: scena de gen, peisajul, natura statică şi portretul. Iar dacă unele dintre numele pictorilor prezenţi pe simeză nu sînt tocmai din prima linie, aceasta nu scade cu nimic expunerea şi dădea măsura valorii artei Ţărilor de Jos, la toate nivelurile – de la gustul patrician la acela burghez şi plebeu –, din zbuciumatul secol al istoriei lor, răvăşit de 80 de ani de războaie care au adus independenţa şi prosperitatea. **Portretul lui Willem III, prinţ de Orania**, în vîrstă de 4 ani, datorat lui Adriaen Hanneman (1601-1671) este plin de candoare: copilul, îmbrăcat în rochiţă şi cu scufie pe căpşor, are peste aceasta o beretă de catifea cu pene, iar în diagonală, peste pieptul plăpînd, are eşarfa Ordinului Jartierei, primit încă de la naştere; în mînă ţine o portocală, simbol al nobleţei sale, dar şi al culorii naţionale. Fiind vorba despre un personaj important, pictorul nu putea să dea frîu liber imaginaţiei şi să-l trateze pe viitorul rege al Angliei ca pe un copil obişnuit. Un portret mult mai lejer a executat Ferdinand Bol (1616-1680) unui bărbat blond, îmbrăcat într-o tunică de mătase galbenă, cu o pelerină de catifea grena, care, aşezat pe un scaun, face un gest cu mîna, ca în mijlocul unei conversaţii. Presupus a fi unul dintre intelectualii epocii, fie arhitect, fie sculptor, bărbatul degajă prestanţă şi forţă. Compoziţiile cu multe personaje surprinse în timpul chefului sau al distracţiilor hibernale erau foarte gustate de olandezii Secolului de Aur, mai ales de clasa mijlocie: **Interiorul de han** al lui Jan Steen (1626-1679) sau **Bucuriile gheţii** de Barent Avercamp (1612-1679) atrag şi acum prin micile anecdote pe care ochiul le poate descoperi la o parcurgere atentă a micilor scene aşternute pe pînză ori pe panel. Peisajul urban era una dintre specialităţile vremii şi unii dintre pictori ajunseseră la performanţe în redarea perspectivei şi a detaliilor arhitectonice, precum Gerrit Berckheyde (1638-1698) în lucrarea **Primăria din Dam**. Valorile cromatice ale mediului rural apar cu pregnanţă în **Peisajul cu moară de apă** al lui Jacob van Ruisdael (1628-1682). Un panou decorativ din majolică pictată cu albastru, în maniera vestitelor porţelanuri de Delft, fusese realizat de Cornelis Boumeester (1652-1733) pentru a reprezenta o scenă navală, **Flota de pescuit heringi**. Naturile statice, atît de apreciate de gurmanzii olandezi, panotate în sufragerie, pentru a le excita sucurile gastrice, şi-au găsit locul potrivit şi în expoziţia de faţă prin **Natura statică cu fructe şi stridii** datorată lui Abraham Mignon (1640-1679). În sfîrşit, imaginile cu animale sau păsări vii, eventual cu menajerii princiare, îşi aveau publicul lor şi artiştii animalieri specializaţi care le executau – cu pasiune, ca pe orice compoziţie cu personaje, de multe ori introducînd cîte o notă umoristică de confruntare între necuvîntătoare, ca şi cînd ar fi fost fiinţe umane. Această faţetă amuzantă a introdus-o şi Melchior d'Hondecoeter (1636-1695) în lucrarea sa **Găină, curcan şi păuni**: ca o mamă grijulie, cloşca îşi păzeşte puii abia ieşiţi din ouă, care se încurcă între picioarele unui curcan arţăgos, ce priveşte cu infatuare la nişte păuni cu aspect agresiv şi pliscuri deschise pentru a scoate ţipătul specific. Cine ştie dacă autorul nu ironiza prin acest mijloc, aparent inofensiv, pe vreunii dintre potentaţii vremii sale, guralivi şi aroganţi ca nişte păuni ori curcani din modesta grădină de păsări...

Cea de-a doua expoziţie, care vine în continuarea primeia, pe aceleaşi panouri, are ca piesă de rezistenţă un **Autoportret** al lui Vincent van Gogh din 1887, cînd se afla la Paris. (Acesta constituia şi atractivul afiş, mare cît un stat de om, al expoziţiei – semn emblematic pentru orice manifestare artistică de succes!) „Pictorul damnat" apărea, contrar obiceiului, îmbrăcat cuviincios, chiar elegant, cu pălărie de fetru gri pe cap, sacou cu galon de mătase pe marginea reverelor şi cravată la gît. Barba scurtă, roşie, luminează cadrul. În continuare sînt expuse tablouri de colegi de generaţie, influenţaţi într-o măsură mai mare sau mai mică de impresionism. **Peisajul de iarnă** al lui Willem Witsen (1860-1923) conţine tonalităţi glaciale, în vreme ce **Marea la Katwijk** de Jan Toorop (1858-1928) aduce liniştea şi calmul vacanţelor estivale. Aceeaşi linişte a orelor de relaxare se întîlneşte şi în pînzele lui Isaac Israels (1865-1934), **Fetiţe călărind măgăruşi pe plajă** sau **În Bois de Boulogne**. Baia de lumină scaldă ambele lucrări şi evidenţiază siluetele personajelor. Întreaga bucurie a eclerajului meridional se găseşte şi în marea pînză a lui Marius Bauer (1867-1932), **Benares**, lucrată în timpul voiajurilor sale în ţinuturi îndepărtate, cu civilizaţii străvechi şi ciudate, care-i suscitau interesul şi-i luminau paleta. O lucrare mai alertă executase George Handrick Breitner (1857-1923) atunci cînd reprezentase **Artileria călăreaţă printre dune**, compoziţie plină de forţă, legată de tematica militară şi *bataillistă*. Pasionat încă din tinereţe de asemenea subiecte, pînza lui Breitner a atras atenţia de cînd a fost scoasă la iveală, fiind imediat achiziţionată de Rijksmuseum. Mai îndepărtată de spiritul marţial al acesteia este cealaltă lucrare cu care este prezent, **Fetiţa în kimono**, mai academică şi, evident, influenţată de pasiunea pentru „japonezării", care pusese stăpînire pe gustul finelui de secol XIX: obrazul copilei pare de porţelan, iar mătasea veşmîntului are luciri nobile, aulice.

Cele două expoziţii de pe aeroportul Schiphol sînt un exemplu bun despre cum trebuie făcută publicitatea pentru valorile artei naţionale. Chiar şi călătorul indiferent la arta plastică putea fi atras, pentru cîteva clipe, între două cumpărături sau două pahare de bere, în acel spaţiu. Şi cine ştie dacă acel răgaz de comunicare peste timp cu operele lui Steen, Ruisdael, Toorop sau Van Gogh nu ar poate fi definitoriu pentru transformarea sa într-un pasionat degustător de artă?! Avem şi noi un aeroport, modern şi frumos. Nu s-ar putea face acolo o mică sucursală a Muzeului Naţional de Artă sau a celui Municipal, unde, printr-o judicioasă selecţie de opere moderne şi contemporane româneşti, să convingem vizitatorii străini (cît şi pe conaţionalii noştri, ignoranţi sau imuni la frumosul artistic – din păcate încă foarte numeroşi!) de calităţile deosebite ale creaţiilor plasticienilor noştri, cu nimic mai prejos contemporanilor lor din secolele XIX şi XX? Astfel ar fi atras şi un aflux de vizitatori la sediile centrale ale instituţiilor muzeale, printre care s-ar găsi şi oameni cu bani, amatori să devină *prieteni* sau *susţinători* ai programelor expoziţionale şi culturale ale acestora.

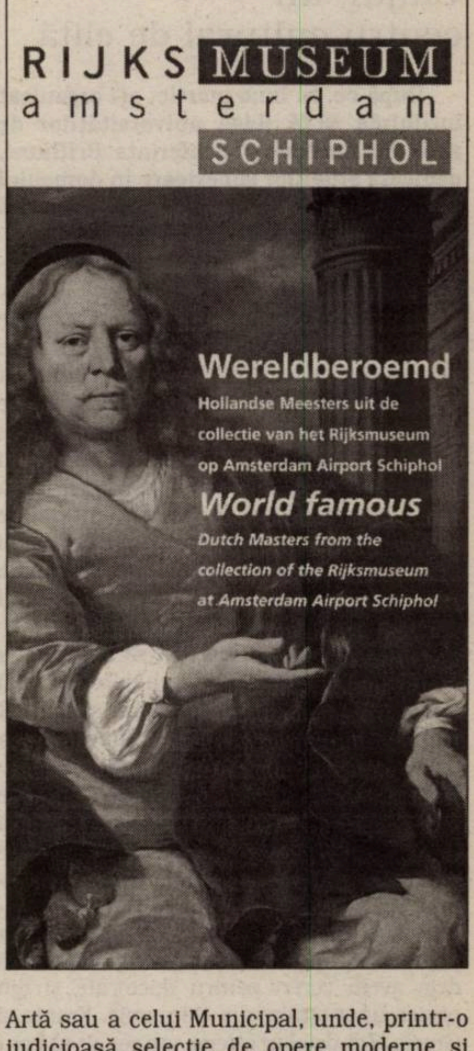
RIJKS MUSEUM
amsterdam
SCHIPHOL
Wereldberoemd
Hollandse Meesters uit de collectie van het Rijksmuseum op Amsterdam Airport Schiphol
World famous
Dutch Masters from the collection of the Rijksmuseum at Amsterdam Airport Schiphol

---

văd dacă mai există un sentiment de jenă. Aşa cum, la finele fiecărei luni, merg la etajul II al Uniunii Cineaştilor şi privesc o coadă de pensionari care primesc voios 2-300 de mii de lei ajutor UCIN, completare la pensie. Şi la fel de voios ridică mîna, din 4 în 4 ani, la alegerile UCIN. Ce să le spun? Că oamenii pe care i-au ales au primit toţi pensii de merit? Poate că ar deveni voioşi în unanimitate!

4. Cu acelaşi sentiment de „unanimitate", am avut o conversaţie cu domnul profesor Mihnea Gheorghiu. M-a primit cald şi senin. Şi la fel de cald şi senin mi-a spus că formula „artişti aflaţi în suferinţă" a căzut. În fond, există suferinţa bătrîneţii, e destul! Am plecat cu sentimentul că sînt tînăr – şi nu pot să nu-l citez pe scriitorul Petru Popescu din **Dulce ca mierea e glonţul patriei**: „Sînt tînăr, sînt tînăr, urla în mine un cor de boşorogi...". O... ce lume fericită!

5. Ajung în sala de proiecţie a CNC-ului ca să văd filmul tînărului studinte în drept şi publicist – în ritm spaniol –, cu nume de cod Popescu. Că el este fiul lui Titi Popescu, nimic nou sub soare. Am mai văzut un film cretin realizat de Carlo Ponti jr., unde juca mama – Sophia Loren şi finanţa tata – Carlo Ponti; dar nimeni nu finanţa din bani publici şi nimeni nu împrumuta, ca specimenul Popescu, o idee şi un scenariu realizate la UNATC „I.L. Caragiale". Sigur, se poate spune că sînt rău şi că proiectul meu de scurtmetraj **N-am cîntat niciodată la vioară** a fost respins în orb de comisia CNC-ului. Încredinţasem dosarul acestui film producătorului Titi Popescu, fără să ştiu că îl va sacrifica – şi pentru cine?! Un lucru este de reţinut: că unul dintre membrii comisiei, aflaţi întîmplător la vizionare, era de-a dreptul revoltat văzînd acest film, de parcă nu tot el, membrul (mai bine zis, membra), îl votase cu un an în urmă. O... ce lume uitucă!

6. După Gala Filmului Documentar, unde am fost numit un adevărat prinţ consort al doamnei Manuela Cernat (m-am simţit onorat!), am primit de la un coleg de breaslă – nepremiat, evident – următorul text: „Bănuiesc că autorul adunării gen **Cîntarea României** este un regizor ratat care reuşeşte să numere, la aproape 50 de ani, mai multe funcţii, titluri, onoruri decît filme cît de cît bune sau acceptabile". A doua zi, mă duc la radio, unde mi se consacră o emisiune de o oră, iar moderatorul începe aşa: „Îl avem ca invitat pe Laurenţiu Damian, prof. univ. dr., prorector, membru în Consiliul UCIN, director la Editura Video, critic şi istoric de film..." – şi mă gîndesc că Erich Nussbaum are totuşi dreptate. Îmi pare rău că l-am omis de la Gala Filmului Documentar pe Erich Nussbaum, regizorul care a primit un premiu important la Veneţia pentru filmul **Ciucurencu**. Mi se pare că este acelaşi film care rula pe un ecran de televizor într-o formulă ironică, într-unul dintre cele mai interesante documentare româneşti, **Atelier cu călăuză**, în regia lui Ovidiu Bose Paştina. Dar dacă stăm şi ne gîndim bine, romanul scris de Nussbaum, **Între Ialta şi Malta**, un roman satiric despre un cîine maidanez din anii dictaturii, spune mult despre un om pe care nu-l mai interesează, citez, „circul cu şampanie şi fursecuri, diplome şi tinichele". Scuză-mă, Erich, pentru omisiune! Trebuie să mărturisesc că în Bucureşti, în Str. N. Filipescu Nr. 32, Sector 2, cod poştal 07136, locuieşte un regizor. O... ce lume nerecunoscătoare!

7. Pentru că nu-mi mai ajungeau funcţiile, în disperarea ratării mele, am candidat la funcţia de decan al Facultăţii de Film din UNATC. Am pierdut ca la handbal, cu scorul de 21 la 7, în disputa mea cu Cristina Nichituş. Dispută absolut colegială. Mai grav este că a doua zi, cîte unii, cîte alţii, au venit să-mi şoptească cum m-au votat ei pe mine, scorul devenind aproape invers. O... ce lume parşivă!

8. L-am sunat pe Ion Bogdan Lefter şi i-am spus că vreau să-i trimit acest articol. Nu este un „drept la replică", este doar nevoia de a le arăta cititorilor că mă privesc de multe ori în oglindă, iar de cele mai multe ori nu mai văd promisiunea anilor '80, care, cu siguranţă, nu a devenit certitudine în 2004. Poate că este totuşi timp, sau poate ar trebui să mă felicit că, încet, încet, îmi dau seama că, practic, nici nu mai fac parte din lumea pe care v-am prezentat-o.

9. Mă întîlnesc „printre mormintele" de la Ghencea, ducînd-o pe ultimul drum pe Irina Coroiu, cu Oblomov. Cu Mihai Constantin. Îl întreb dacă am citit bine sau nu despre omisiunea lui pentru rolul Oblomov din nominalizările Premiilor UNITER. Îmi răspunde vag. Asta nu mă împiedică să nu observ, în ceea ce-l priveşte, tristeţe şi dezamăgire. O... ce lume împăcată cu ea însăşi!

10. Mă întîlnesc cu o superbă doamnă, care îmi dă o veste tulburătoare: „O să donez pensia mea de excelenţă!". Îmi revine în memorie dialogul dintre Gina Patrichi şi Silvia Popovici din filmul intitulat **Trecătoarele iubiri** (în regia unei alte Malvina Urşianu): „Uită-te la ea, e tînără/ şi noi am fost tinere/ e frumoasă.../ şi noi am fost frumoase/ e veselă.../ da, asta poate fi ceva!".

„Şi totuşi... ce lume îngrijorător de veselă!"

Dinamism şi dialog

Interviu cu **Ioan SBÂRCIU**, rectorul Universităţii de Arte şi Design din Cluj

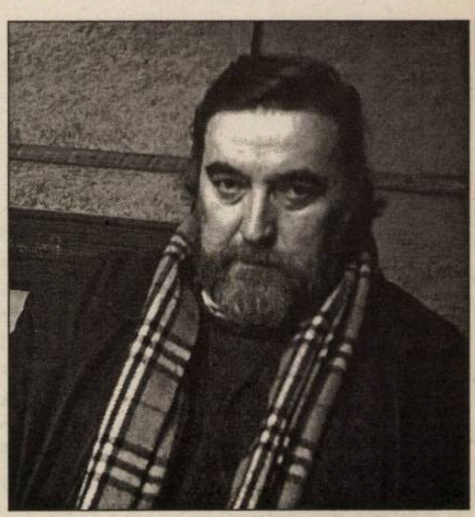

Clujul, un centru cultural de elită

După ce, în luna martie, aţi organizat întîlnirea ELIA (Liga universităţilor de artă din Europa) şi conferinţa *Brilliant*, dedicată studiilor superioare în domeniul artei, cum vă faceţi bilanţul primului mandat de rector al UAD-Cluj?

Chiar dacă pare lipsă de modestie, trebuie să vă spun de la început că aici, la Cluj, ne-au ieşit mai multe decît ne-am propus. Pe plan intern avem multe programe care se desfăşoară în universitate, începînd cu Socrates, apoi Leonardo, Cepos, PHARE. De asemenea, există ateliere comune, realizate împreună cu alte Universităţi. Studenţii noştri, într-un număr foarte mare, pleacă la studii în străinătate, în funcţie de tipul de convenţie stabilit între instituţii. Profesorii participă şi ei la acest schimb permanent de experienţă. Ei pot preda la universităţi străine sau pot pleca pentru un timp cu diverse mobilităţi. Am încercat să realizăm în cadrul universităţii o deschidere cît mai mare spre spaţiul internaţional, să fim cît mai flexibili. Există totodată în Universitatea din Cluj şi un program de studii avansate (post-licenţă), care s-a dezvoltat destul de mult. Am reuşit să obţinem şi împuternicirea de a acorda titlul de doctor, o realizare foarte importantă pentru instituţie deoarece, împreună cu Universitatea din Bucureşti, Clujul devine un centru cultural însemnat pentru Europa de Est. Dovadă faptul că deja avem cereri pentru doctorate şi din partea unor străini din Germania, Franţa şi Grecia. Tot pe plan intern, am reuşit să consolidăm clădirile universităţii, să construim un cămin propriu, să mansardăm şi să dotăm atelierele şi chiar să dezvoltăm o linie de Internet. Avem şi programe de cercetare care au cîştigat un Premiu de Excelenţă, am ieşit pe primul loc din ţară, iar acest lucru se datorează în primul rînd muncii colegilor. Centrul de cercetare este condus de domnul profesor Gh. Arion. Printre alte realizări, am organizat o Academie de Toamnă, importantă pentru că e un fel de tabără internaţională, un loc de întîlnire, în care personalităţi de primă mărime din lume comunică cu studenţii şi profesorii noştri. Participă artişti importanţi, critici de artă, curatori din România. După două ediţii, există persoane care s-au oferit de pe acum să vină la următoarele ediţii, ceea ce este îmbucurător.

Universitatea are avantajul mobilităţii

Funcţionaţi ca un adevărat centru cultural. Studenţii sînt deja puşi în situaţia profesionistă de contacte, de dialog internaţional.

Rolul Universităţii în România este extrem de important. Neexistînd multe galerii în afara celor oficiale, ale Uniunii Artiştilor Plastici sau ale muzeelor, nu se poate crea nici mobilitate, nici un climat de concurenţă care să încurajeze doar valorile. Îi revine Universităţii rolul de a fructifica entuziasmul studenţilor. Chiar dacă nu dispunem de fondurile din Occident, putem crea un climat diferit decît cel de la catedră, un climat care să inducă o adevărată stare de spirit. Avantajul Universităţii faţă de Uniune, de exemplu, unde, pînă la urmă, sînt înscrişi profesionişti, este tocmai acest elan al tinereţii. La Uniune se pune şi problema banilor, a căror lipsă împiedică promovarea unei competiţii riguroase. În Universitate, avem şi posibilitatea conceperii unor programe care să fie finanţate din afară. Mi-aduc aminte acum de o altă realizare importantă: la sfîrşitul fiecărui an, organizăm o expoziţie vastă, uriaşă aş zice, la Expo Transilvania, în care se pot vedea cam 200 de expoziţii personale. Deja anul acesta va fi a treia ediţie. Din acest punct de vedere, Universitatea are şi avantajul mobilităţii ridicate. Aş îndrăzni să spun că există cîţiva absolvenţi de-ai noştri care sînt mai cunoscuţi în afară decît artişti mari din România. Au ajuns să participe la mari competiţii internaţionale şi sînt selectaţi de persoane importante în mari expoziţii. Foarte mulţi studenţi s-au folosit de relaţiile care s-au stabilit de-a lungul timpului cu alte universităţi, de deschiderea care li s-a oferit. Există studenţi care au luat contact cu diverse galerii şi pleacă foarte des în străinătate, fie pentru a expune, fie pentru a vizita vreo expoziţie interesantă.

Îmi permiteţi să vă flatez şi să vă spun că sînteţi o pepinieră de artişti internaţionali.

Chiar asta ne-am propus să fim în acest moment şi ne pare bine că ne apropiem de ţelurile noastre. Cred că acţiunile pe plan internaţional ne-au ieşit destul de bine, deja avem relaţii cu 68 de universităţi. S-au realizat contracte de recunoaştere reciprocă a diplomelor, de acceptare a unui semestru sau a unui an de studii în străinătate sau de acceptare a unor cursuri pe care profesorii noştri le vor ţine acolo. Toate aceste schimburi au însemnat mult pentru noi, mai ales datorită faptului că, astfel, studenţii au posibilitatea să se compare cu cei din străinătate. Şi cei mai mulţi îşi dau repede seama că învăţămîntul din România nu este prost, cum se crede. Noi am păstrat în ţară un învăţămînt academic riguros, lucru care, la prima vedere, ar putea părea un dezavantaj. După 1990 însă, el a fost dublat de un învăţămînt creativ, ludic, în care pînă la urmă se acceptă orice, doar să fie în actualitate, la zi. Prin schimburile realizate, atît studenţii, cît şi colegii mei sînt mai informaţi şi mai critici. E important să fii la zi cu ce se întîmplă în lume şi, în acelaşi timp, să poţi să păstrezi un filon tradiţional. În arta contemporană există multe angoase, nu numai la noi în ţară. Iar în ceea ce priveşte învăţămîntul, multe universităţi, mai ales din Europa, s-au dovedit destul de prudente în a schimba radical formele deja existente.

Am visat dintotdeauna să fiu artist

Dvs. aţi făcut facultatea tot aici, la Cluj, cu Petre Abrudan, un artist care aparţine unui alt ritm şi unui alt concept despre artă. După aceea, v-aţi dedicat carierei didactice de la început. Vă întreb dacă v-aţi gîndit vreodată că veţi ajunge să conduceţi această instituţie cu un asemenea dinamism. Cum s-a întîmplat acest lucru?

După 1990, mai ales după 1992, am avut şansa de a călători foarte mult şi astfel am luat contact cu oameni care au început să mă promoveze. Am cunoscut atunci diverse personalităţi. Erau persoane care lucrau în Universitate, precum şi galerişti sau curatori care mai tîrziu au ajuns, la rîndul lor, în poziţii importante în Universitate. Din aceste relaţii pe care le-am stabilit cu alţi rectori, cel mai mult a avut de cîştigat Universitatea din Cluj atunci cînd am fost ales rector. Nu mă gîndeam cînd eram student că voi ajunge aici, nu mă gîndeam nici că voi fi profesor. Eu am visat dintotdeauna să fiu artist, şi acum asta este principala mea îndeletnicire şi pasiune. Cu toate acestea, învăţămîntul îmi place foarte mult şi sper că se vede. Am simţit că lumea din Universitate are nevoie de mine şi m-am gîndit că trebuie să fac ceva. Eu nu mă consider neapărat un şef, deşi oficial sînt, ci primul servitor al acestei instituţii. Nu încerc să mă folosesc de această funcţie pentru că sună foarte oficial, sînt prieten cu studenţii şi, bineînţeles, şi cu colegii. Voi rămîne în această funcţie doar atîta vreme cît va fi nevoie de mine şi cît voi simţi că sînt eficient. Nu trebuie să ne căsătorim cu funcţiile, ele sînt trecătoare. Mă bucur că am putut face, de cînd am fost ales rector, destul de multe lucruri pentru Universitatea din Cluj. Pe lîngă realizările legate strict de învăţămînt, am reuşit să acordăm şi nişte diplome onorifice unor personalităţi din străinătate, dar şi din ţară (domnului Dan Hăulică şi domnului Răzvan Theodorescu). Oricum, au rămas încă multe de făcut. Ne-am propus un proiect-program destul de ambiţios, legat de domeniul restaurării, pe care vrem să-l aducem în atenţia mai multor centre europene. Dacă ne uităm în urmă, activitatea colegilor este în creştere, s-a dezvoltat permanent, ceea ce este un lucru foarte bun, care nu mi se datorează. Au existat generaţii întregi care au muncit mult pentru ca Universitatea din Cluj să ajungă unde este astăzi: la început, cei care au înfiinţat-o acum cîteva sute de ani, apoi cei din interbelic. În anii '50, a existat un grup care a reorganizat învăţămîntul pe baze solide. Apoi au existat nişte momente importante, la început pentru pictură şi sculptură, după care a venit rîndul graficii. Eu îmi admir toţi profesorii, chiar dacă aveau altă formaţie decît cea de astăzi, aşa cum spuneaţi că se întîmplă cu domnul Abrudan, un artist din generaţia graficii. După '90, s-a înregistrat din nou o dezvoltare aproape explozivă a picturii, datorită anumitor circumstanţe.

Tot ceea ce faceţi dvs. reuşeşte să-i responsabilizeze foarte mult pe studenţi, mai ales că ajung să observe nişte raporturi reale în domeniul cultural.

Mulţi studenţi sînt bucuroşi că se întîmplă ceva în universitate şi acest lucru se simte. Primesc, de asemenea, multe mulţumiri, dar ceea ce mă încîntă este că studenţii vin, după doar cîteva luni de studiu în afara ţării, cu o altă perspectivă faţă de ceea ce se întîmplă aici. Bineînţeles că există şi critici, însă aproape toţi vin schimbaţi într-un sens bun din punctul nostru de vedere.

A consemnat
Viorica BUICĂ

Spectaculos ilustrat, numărul pe luna februarie 2004 (21 în serie nouă) al revistei **Arhitectura** propune un sumar cu destule lucruri demne de consemnat. Editorialul lui Constantin Goagea anunţă demarajul unui proiect editorial ambiţios: „o provocare a noastră de a creşte pe piaţă, de a fi o revistă fără de care să nu se poată lucra în acest domeniu. Anul acesta propunem nu numai revista **Arhitectura** dar şi *www. arhitectura 1906.ro*, un loc unde veţi întîlni informaţii foarte proaspete din domeniu (job-uri, burse, concursuri, documentaţii tehnice), dar şi dispute profesionale, dezbateri de idei, şi unde vă invităm să scrieţi despre toate subiectele care vă preocupă". Materialul **Reinterpretare vechi-nou în Piaţa Revoluţiei** de Anca Sandu-Tomaşevschi (prezentarea unui cu totul remarcabil proiect pentru sediul Uniunii Arhitecţilor Români pornind de la una dintre clădirile „centrale" distruse în decembrie 1989), însoţit de bogate ilustraţii, constituie „vedeta" acestui număr. Un altul este reprezentat de foarte interesantul grupaj despre seminarul şi expoziţia **Arhitectura emoţională** desfăşurat în decembrie 2003 la Bucureşti (pe baza unui proiect de Călin Dan, creatorul „conceptului"). Grupajul conţine – între altele – mai multe eseuri despre arhitectura comunistă şi postcomunistă bucureşteană (texte de Ştefan Ghenciulescu, Mariana Celac, Veronica Marin, Vladimir Vinea ş.a.). Un număr foarte atractiv, de bun augur pentru proiectul editorial anunţat.

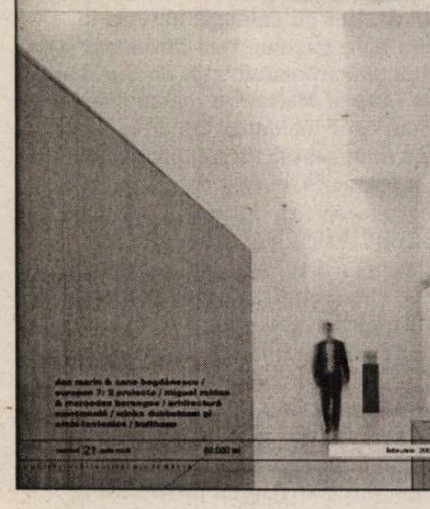

La Cluj, mediul studenţesc devine din ce în ce mai dinamic. Stă dovadă şi noua revistă **SEMN** (Atelier de text şi imagine), publicaţie a Casei de Cultură a Studenţilor. Tipărită în condiţii grafice deosebite, revista îşi propune să surprindă aspectele cele mai semnificative ale vieţii culturale clujene, accentul fiind deplasat către preocupările actuale ale studenţilor. De la interviuri cu diverse personalităţi la prezentarea unor tineri artişti, de la cronici ale unor evenimente studenţeşti la articole cu tentă ştiinţifică, de la luări de poziţie pe marginea unor probleme precum situaţia de la Roşia Montana la reportaje despre greva studenţilor şi revendicările lor, **SEMN** se vrea un reper important pentru tinerii clujeni şi nu numai.

Ceea ce frapează este oferta vizuală extrem de bogată, combinînd adeseori imaginea fotografică, textul şi desenul. În anumite pagini, se instaurează o adevărată avalanşă imagistică, ce reduce uneori efectul textului sau chiar al imaginii prin supralicitare. Există însă şi îmbinări grafice de o calitate excelentă, cum se întîmplă în cazul dosarului foto din cel de-al doilea număr al revistei.

Salutăm demersul grupului de studenţi de la Cluj şi le dorim o activitate cît mai îndelungată. (**V.B.**)

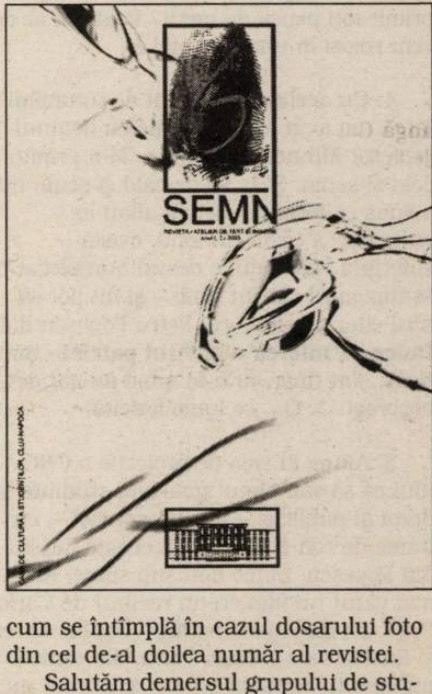

profil

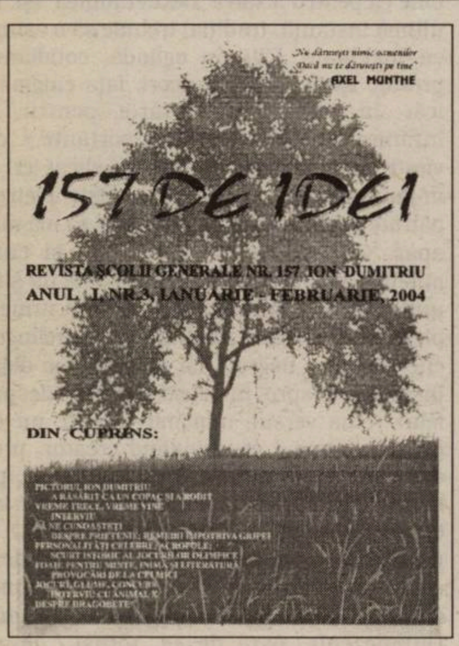

AXEL MUNTHE

157 DE IDEI

REVISTA ŞCOLII GENERALE NR. 157 ION DUMITRIU
ANUL I, NR.3, IANUARIE - FEBRUARIE, 2004

DIN CUPRINS:

157 de idei, revista Şcolii Generale nr. 157 „Ion Dumitriu“ din Bucureşti. Directori: prof. Rodica Morariu, prof. Mariana Vasile. Redactori – elevii Andreea Pincu, Radu Iordache, Maria Dana, Alexandru Grigore, Cristina Tunaru şi profesorii Florina Barbu, Roxandra Ciurtin, George Jambore. Revista – ajunsă la al treilea număr – îl omagiază pe regretatul pictor Ion Dumitriu, a cărui preocupare pentru valorificarea creativităţii infantile este binecunoscută. În pagina 2 este prezentată biografia artistului, însoţită de cîteva gînduri ale lui Mircea Nedelciu şi Ioan Groşan. Conţinutul revistei este unul de publicaţie şcolară, cu texte deopotrivă naive şi pline de prospeţime. În paginile 4-5, sub titlul **Vreme trece, vreme vine**, sînt prezentaţi, alături de copiii premiaţi în ultimii ani la concursuri internaţionale, cîţiva foşti profesori şi absolvenţi ai şcolii: prozatorul Ioan Groşan, care a predat aici pînă în 1990, şi „vedetele de televiziune“ Teo Trandafir şi Gianina Corondan. În pagina 6 poate fi citit un emoţionant interviu realizat de eleva Cristina Tunaru (**Dincolo de uşa cancelariei**) cu profesoara de franceză Sînziana Ionescu, despre experienţa sa didactică la această şcoală.

conflict

revista editată de GDS
22
săptămînal independent de analiză politică şi actualitate culturală
ANUL XIV

Numărul din 16-22 martie al revistei **22** găzduieşte (în pagina 14) o scrisoare deschisă a lui Lucian Pintilie către ambasadorul României în Franţa, Oliviu Gherman. În cuprinsul scrisorii, regizorul îşi exprimă, în termeni vehemenţi, indignarea pentru faptul că Ambasada română nu l-a invitat să participe la o „*Soirée* Lucian Pintilie“, găzduită de Centrul Cultural Român de la Paris:

„Este fără precedent exerciţiul de sfidare pe care l-a experimentat Centrul Cultural Român de la Paris cu mine.

1. În primul rînd, eu, Lucian Pintilie, nu am fost invitat să particip la această «soarea» Lucian Pintilie.

2. Mai mult – nimeni nu mi-a cerut acordul pentru desfăşurarea ei.

3. În sfîrşit, vă informez că Centrul respectiv nu s-a ostenit nici măcar cu o înştiinţare plictisită (scrisoare, fax, *e-mail*, simplu telefon).

[...] Procedura este debil provocatoare şi s-a mizat, cunoscîndu-mi-se firea, pe protestul meu“.

Un alt element imputat se referă la faptul „halucinant, incredibil etc. etc.“ că scriitorul şi criticul de film Michel Ciment nu fusese nici el înştiinţat că pe 25 martie urma să fie prezent la Centrul Cultural, unde Ambasada „stabilise sarcina lui de a ţine o conferinţă despre Lucian Pintilie“. Incidentul este reafirmat într-un Post Scriptum: „Acum 5 minute mi-a telefonat Michel Ciment. E disperat, dar nu poate anula *rendez-vous*-ul din 25 martie. Încă o dată, el nu înţelege de ce nu a fost anunţat, *nu* la timp – ci în nici un fel. Mi-e ruşine. Încă o dată un român este prins la ieşirea din *supermarket* cu o pereche de chiloţi de damă înfundaţi în buzunar“. În opinia regizorului, „printr-o asemenea comportare lipsită de inteligenţă, agresivă şi dispreţuitoare, cineva doreşte sabotarea proiectului“. Iar în finalul scrisorii – semnate „cu profund respect“ – este reprodus, din volumul **bricabrac**, un mic text foarte sever intitulat **După douăzeci de ani**, care „descrie relaţiile mele cu Ambasada română din Paris“.

În numărul următor al revistei **22**, tot în pagina 14, ambasadorul României la Paris, Oliviu Gherman, publică un deferent, dar ferm drept la replică adresat – deopotrivă – Gabrielei Adameşteanu (directoarea publicaţiei-gazdă) şi lui Lucian Pintilie. Iată un fragment din textul adresat Gabrielei Adameşteanu: „Înţeleg perfect faptul că **22** a trebuit să dea curs neîntîrziat solicitării marelui om de cultură. Nu vă pot ascunde însă faptul că mă simt afectat de a nu fi putut avea o reacţie simultană cu acuza ce mi s-a adus; ideea că timp de o săptămînă un public de elită ca al Dumneavoastră a putut crede că aş fi părtaş la această ineleganţă nu mă lasă indiferent“. Şi un fragment – revelator – din replica adresată lui Lucian Pintilie: *„adresantul scrisorii ar fi trebuit să fie altcineva*! Institutul Cultural Român de la Paris, organizatorul manifestării, este o instituţie autonomă, avîndu-l ca director pe domnul Virgil Tănase, iar ca director adjunct pe doamna Eliza Diaconescu, şi beneficiind de un staf propriu. Conform modului de organizare, singura interferenţă a ambasadorului cu activităţile Institutului constă în avizarea programelor lunare de manifestări culturale. Precizez: avizarea, nu aprobarea. [...] Evident, ultimul lucru pe care mi l-aş fi putut imagina era acela că organizarea manifestării s-a făcut fără încunoştinţarea dumneavoastră! Veţi fi, poate, de acord că aceste «mărunte detalii» nu-mi pot fi imputate, atîta vreme cît altcineva le are în sarcină. [...] În final, v-aş ruga să primiţi în mod public scuzele mele pentru felul neîndemînatic în care s-a procedat, deşi neîndemînarea nu mi se datorează, asigurîndu-vă, totodată, stimate domnule Lucian Pintilie, de întreaga mea admiraţie ca şi de faptul că dorinţa dumneavoastră cu privire la lectura micului text **După douăzeci de ani**, deşi nu e o condiţie, va fi întru totul respectată“.

Un fapt – aşadar – neobişnuit: un ambasador se delimitează de Institutul care funcţionează în „ograda“ sa, acuzîndu-i „neîndemînarea“, adică (traducem!) lipsa de profesionalism şi de bun-simţ, comportamentul necivilizat, arogant, birocratismul interesat mai mult de punerea unor „evenimente“ pe hîrtie decît de organizarea şi desfăşurarea lor efectivă.

Ar fi interesant de ştiut dacă acest „atac“ al Ambasadei asupra Institutului are şi alte implicaţii. E vorba şi despre o delimitare faţă de directorul ICR din Paris, controversatul „româno-parizian“ Virgil Tănase? E şi o „distanţare“ a Ministerului Afacerilor Externe de Institutul Cultural Român în ansamblu, acesta din urmă (fosta Fundaţie Culturală Română) ieşind recent – se ştie – de sub „pălăria“ MAE şi preluînd coordonarea centrelor culturale româneşti din străinătate? Pe de altă parte, să nu uităm că actualul nostru ambasador la Paris e una şi aceeaşi persoană cu fostul preşedinte al FDSN/PDSR şi al Senatului României, al doilea om în stat. Şi-ar fi asumat alt diplomat, fără aşa un „spate“ politic, gestul de delimitare faţă de colegii de diplomaţie culturală? Una peste alta, pe lîngă că episodul e în sine interesant, avem o dovadă în plus că ceva e putred în reprezentarea noastră culturală „oficială“ în străinătate...

In memoriam Nicolae Cajal

REALITATEA EVREIASCĂ
PUBLICAŢIE A FEDERAŢIEI COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

Numărul 204 (2-19 martie) al **Realităţii evreieşti** este unul îndoliat, dedicat – în întregime – memoriei academicianului Nicolae Cajal, regretatul preşedinte al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România. Ediţia specială, intitulată **Cajal în memoria posterităţii**, cuprinde un mare număr de evocări ale personalităţii celui dispărut, alături de Comunicatul Comitetului Director al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România şi de un grupaj de relatări despre **Ultimele ore lîngă Cajal**, despre ceremonia religioasă de la Templul Coral (cu *hesped*-ul emoţionant al Marelui Rabin Menahem Hacohen: **Cei mari, cei neasemuiţi, atunci cînd ne părăsesc, intră în casa vieţii veşnice**) şi despre înmormîntarea de la Cimitirul „Filantropia“. Printre cei care au transmis mesaje îndurerate se numără secretarul general al F.C.E.R. Iulian Sorin, ambasadorul Statului Israel în România, Rodica Radian Gordon, preşedintele Statului Israel, Moshe Katsav, fostul prim-ministru israelian Shimon Peres, preşedintele României, Ion Iliescu, şi premierul Adrian Năstase, Marele Rabin al Genevei, dr. Alexandru Şafran, personalităţi ale vieţii publice din Israel şi din România, ambasadorul României în Israel, Mariana Stoica, directorul Programului Joint pentru România, Zvi Feine, academicienii Maya Simionescu, Radu Voinea, Virgiliu Constantinescu şi Eugen Simion, Prim Rabinul Ernst Neumann, Dorel Dorian, Carmen şi Dragoş Şeuleanu, membri ai familiei Cajal (Irina Marin Cajal, Oana Cajal, Ştefan Cajal, Alexandru Marin, Catherine Marin de Ugarte), reprezentanţi ai tuturor minorităţilor naţionale şi ai principalelor culte religioase din România etc. Reproducem un fragment din cuvîntul av. Iulian Sorin (**Personalitate emblematică a României, a evreimii române**): „A preluat conducerea Federaţiei în momente critice, într-un moment de tranziţie, şi trebuie să spun că noi toţi l-am considerat omul tranziţiei, omul care a ştiut – cu tact, cu înţelepciune, cu fineţe – să evite conflictele, să promoveze armonia, să promoveze buna înţelegere atît în interiorul Federaţiei, cît şi în relaţiile exterioare pe care Federaţia le-a avut şi le are. Este deosebit de semnificativ faptul că a reuşit, într-un timp relativ scurt, să înăbuşe, să frîneze tensiuni, inerente în orice colectivitate, conştient că *unitatea* este cheia supravieţuirii evreilor în Diaspora. Locul polemicilor sterile a fost luat de un concept pe care l-a elaborat, care îi aparţine – realsemitismul – şi a înţeles că este mai productiv, mai benefic, să înfăţişeze ceea ce evreii au adus drept contribuţie în ştiinţă, cultură, artă, economie, să demonstreze, aşa cum obişnuia să spună, că evreii români s-au integrat cu demnitate în poporul român, păstrîndu-şi identitatea şi apărîndu-şi demnitatea. [...] Prima grijă cînd a venit la conducerea Federaţiei a fost să înlocuiască – cu tact, dar cu fermitate – conducerea unipersonală cu o conducere democratică. Expresia acestei acţiuni a fost, în primul rînd, declanşarea alegerilor comunitare. [...] A acordat o mare atenţie revistei noastre, care, din **Revista Cultului Mozaic**, a devenit revista **Realitatea evreiască**, expresie a realsemitismului, cu o largă deschidere către societate, către cultura iudaică şi nu numai, către cultura românească şi universală. [...] A stimulat dezvoltarea Editurii Hasefer, care, de la cîteva cărţi pe an, a ajuns să scoată între 25 şi 27 de titluri anual, editură care şi-a cucerit un real prestigiu în lumea culturală din România. [...] Academicianul Nicolae Cajal rămîne emblematic pentru ceea ce noi definim prin sintagma evreu român. A fost un foarte bun evreu şi un foarte bun român. Să ne rugăm pentru ca Cel Atotputernic să-l aibă în paza Sa! *Dă năşumă zol zol ubn anălie*! Fie ca sufletul său să-şi găsească odihna!“.

DILEMAVECHE

Articolul lui Andrei Pleşu din numărul 10 al **Dilemei vechi** (intitulat chiar **Nicolae Cajal**) propune un portret moral al celui dispărut, avînd în centru *bunătatea* ecumenică a acestuia: „Cu dispariţia doctorului Cajal, rezerva de bunătate a lumii s-a împuţinat. Decenii întregi l-am văzut ajutînd în fel şi chip, pe te miri cine. «În fel şi chip», pentru că n-avea un mod «specializat» de a ajuta: nu făcea doar servicii care ţineau de competenţa sa (medicală). I se putea cere aproape orice şi găsea, aproape întotdeauna, o soluţie. Prieteni sau neprieteni, cunoscuţi sau necunoscuţi, oameni cumsecade sau ticăloşi, toţi intrau cu şanse egale în sfera bunăvoinţei sale. [...] Bunătatea era, pentru Nicolae Cajal, o *vocaţie*, dar, deopotrivă, un *mister*. Nu i se puteau determina motivaţiile. Nu era serviabil pentru a-şi asigura serviabilitatea celorlalţi. A dat, întotdeauna, mai mult decît a primit. Nu era săritor pentru că avea de respectat vreo normă, etică sau religioasă, sau vreo laborioasă filozofie de viaţă. Educaţia şi firea lui proprie au avut, cu siguranţă, un rol de jucat. Dar faptele sale aveau o componentă de spontaneitate şi de firesc greu de raţionalizat. S-ar zice, aproape, că bunătatea ţinea în asemenea măsură de «natura cajaliană», încît nu putea fi calificată drept merit. Era un dar, o înzestrare, un talent. Dar a fi «hărăzit» să fii bun, adică a primi, prin har, virtutea bunătăţii, e mai mult decît un merit sau e un merit «binemeritat», altfel decît meritele obişnuite. [...] Aş mai spune că Nicolae Cajal avea o neobişnuită intuiţie a «cazului», a dramei individuale. Nu avea teorii, nu se bizuia pe generalităţi, nu lucra cu «principii abstracte». [...] În sfîrşit, o sursă a bunătăţii lui Nicolae Cajal era, cred, *umorul*. [...] Numai cine ştie să rîdă ştie să dăruiască. Numai cine nu se ia prea în serios poate lua în serios necazul celuilalt. A avea umor şi a face posibil umorul e un fel de a te preocupa de bunăstarea sufletească a lumii tale, a încerca să-i vindeci depresia cronică, criza de sens, proasta dispoziţie. Bunătatea e, între altele, expresia bunei dispoziţii. Un univers în care gesturile generozităţii, ale compasiunii, ale întrajutorării nu mai sînt posibile nu e numai un univers barbar, ci şi unul fără nici un haz: un univers trist, acru, în care mişcarea tonică a libertăţii e anulată. [...] Nu o dată l-am văzut pe Nicolae Cajal şi în postura de mare român. Păstrîndu-şi identitatea fără concesii, el a colaborat fără ipocrizie cu «geniul locului». A fost, una peste alta, întruchiparea singurului ecumenism care poate salva lumea: ecumenismul iubirii aproapelui“.

poezie

ion pop
elegii în ofensivă
editura vinea

Ion POP
Elegii în ofensivă
Editura Vinea, Bucureşti, 2003, 84 p.

Pentru Ion Pop, poezia a fost de la început un însoţitor discret şi tenace. Astăzi putem adăuga, fără probleme: de cursă lungă. (Neo)modernist reflexiv în linie blagiană la începuturile sale, cunoscutul critic şi universitar clujean a evoluat lent către un lirism confesiv de diapazon elegiac, infuzat de livresc şi de amară autoironie; o poezie tipic „echinoxistă", s-ar putea spune dacă ar fi să vedem în ea doar modelul generic, lăsînd la o parte individualitatea vocii. De curînd, Ion Pop a publicat un nou volum de versuri: **Elegii în ofensivă**, al cărui titlu paradoxal sugerează, probabil, agresivitatea reţinută, întoarsă către sine a reflexivităţii, a melancoliei „desuete", într-un timp în care toate provocările „avangardei" par de mult epuizate. Opţiunea pentru o editură interesată de poezia avangardistă (în special de cea interbelică) nu e, în acest sens, deloc întîmplătoare. Autorul **Avangardismului poetic românesc** (1969) şi al **Avangardei în literatura română** (1990) explorează acum potenţialul „ofensiv" al rămăşiţelor poeziei pure, rilkeene, filtrate prin experienţa modernismului tîrziu şi a postmodernismului. Efectul de înstrăinare este amplificat de luciditate, iar livrescul acţionează ca un filtru, ca un ecran de protecţie al amintirii. „După cincizeci de ani nu poţi fi/ decît poet postmodern. E un gînd/ care mă consolează cumva/ şi-mi explic şi de ce/ îmi revin în minte, cu o mare îngăduinţă,/ florile albe ale salcîmilor, banca înnegrită,/ fînul de curînd cosit" – notează, într-un fel de *ars poetica*, intitulată **După**, criticul-poet. Jurnal (meta-)liric („După încă o lectură a poemului **Falduri** de Ion Barbu,/ m-am hotărît, în sfîrşit,/ să-mi încerc şi eu norocul/ şi să mă geometrizez"), prezentul volum impresionează prin lipsa de iluzii cu care e trăită, azi, experienţa poetică: o asceză în fond, asumată cu modestie resemnată (dar şi cu nedezminţită obstinaţie), o necesitate interioară irepresibilă. **Elitism** este, într-un fel, epura acestui crez: „Ah, poezie pentru foarte puţini,/ viaţă a mea,/ cum, tot aşa,/ pentru foarte puţini/ îmi va fi şi moartea". Poezia „modernistă", „profunzimile" simbolice se retrag, discret, în *arrière-plan*-ul poemului sau de-a dreptul în subtext: aparent, Ion Pop face concesii postmodernismelor la modă, salvînd în felul acesta reflexivitatea, meditaţia intelectuală „tradiţională" şi intrînd într-un melancolic, elegiac dialog cu ea: „Cum te vei fi simţind, Doamne, Dumnezeule, cerc cum eşti,/ cu atîtea centre peste tot/ şi cu circumferinţele nicăieri? (Să fii şi Tu o piatră aruncată-n apă?)" (**Psalm**). Un simbol obsedant: pietrele, sub care e îngropat *sensul*. Cele cîteva zeci de poeme sînt (cel puţin) tot atîtea dialoguri cu marea poezie a lumii (o poezie „îngropată"), o revizitare a muzeului ei imaginar şi, totodată, un exerciţiu de recuperare a nobleţei sale. O altă obsesie recurentă: cercul, de fapt, perfecţiunea, puritatea. Dincolo de livresc însă, dincolo de memoria simbolică, pulsează existenţialul, interogaţia, meditaţia, nevoia confesiunii. Ion Pop ştie foarte bine că pentru a salva „desuetudinea" (şi, în ultimă instanţă, tradiţia) trebuie să o asumi cu luciditate. Citit în oglindă, cotidianul prozaic îşi dezvăluie, uneori, faţa enigmatică: „În drum spre Librărie, pentru/ o întîlnire cu două poete importante,/ de vîrste foarte diferite, m-am împiedicat ieri şi m-am prăbuşit/ cu faţa pe nişte pietre/ pătrate şi reci, fără să am vreme/ să mă mai apăr. Ca fulgerat şi inert./ Ca şi cum mîinile/ mi s-ar fi retras dintr-o dată nu ştiu unde/.../ Pe obraji mă ardeau încă urmele pietrei,/ din bărbia zdrelită se mai prelingea cîte-un strop negru,/ iar eu vorbeam deja, inspirat, despre intertextualitate, despre felul/ cum versul, mîncînd versuri, nu se îngraşă totuşi,/ ci, asimilînd creator, produce un sînge nou// Între timp, de pe bărbia mea sîngele picura mai departe,/ iar eu mă clătinam, fără ploaie, fără de vînt,/ şi pe sub şapca albastră, de orator ascetic,/ continua să-mi cadă părul// Dar, Doamne, de ce mă vor fi pălmuit pietrele?/ Doamne Dumnezeule, oare de ce, totuşi,/ m-au pălmuit cumplitele pietre?" (**Mînia pietrelor**).

Şerban GHEORGHIU

Arta care seduce se duce

ADRIAN NIŢĂ

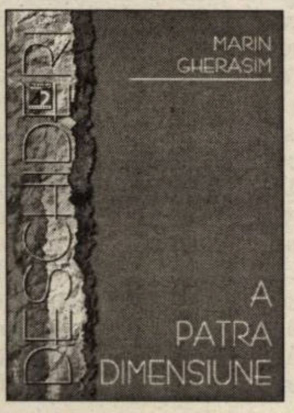

Marin GHERASIM
A patra dimensiune
Editura Paralela 45,
Colecţia „Deschideri", Seria „Arte",
Piteşti, 2003, 314 p.

Editura Paralela 45 oferă publicului amator de artă, dar nu numai, o frumoasă lucrare (din toate punctele de vedere) semnată de pictorul Marin Gherasim, intitulată **A patra dimensiune**.

Lucrarea grupează în prima parte o serie de articole, eseuri şi studii scrise şi publicate în perioada 1969-1989 în reviste culturale (**Arta**, **Contemporanul**, **România literară**, **Vatra**, **Tribuna României**). În partea a doua sînt grupate studii din perioada 1989-2002, publicate în **Arta**, **Arhitext**, **Cotidianul**, **Contrapunct**. Partea a treia este dedicată prezentării unor portrete de artişti, prilejuite în marea majoritate a cazurilor de expoziţiile acestora (Paul Neagu, Mircea Teodorescu, Florin Mitroi, Eugen Tăutu, Ion Bitzan, Ion Nicodim ş.a.) şi publicate în revistele vremii din perioada 1975-2000. Partea a patra a lucrării prezintă un **Jurnal de atelier** ce conţine însemnări din perioada 1967-2003. Dacă însemnările din perioada 1967-1980 au fost publicate în **Arta**, iar cele din 1980-1986 în catalogul expoziţiei retrospective **Drumul** din 1986, însemnările din perioada februarie 1986-martie 2003 sînt publicate acum pentru prima oară. Ultima parte a lucrării, **Jurnal în imagini**, conţine un număr de 33 de ilustraţii ce reproduc lucrări proprii, dar şi surse şi modele, afinităţi elective sau pagini de jurnal.

Deşi acoperă o perioadă de 35 de ani, textele cuprinse în lucrare reflectă o uimitoare unitate şi actualitate. Se tratează, atît în textele teoretice, cît şi în paginile de jurnal, despre statutul şi natura artei, despre geneza operei de artă, despre relaţia creatorului cu opera şi cu publicul, despre rolul privitorului etc. Toate sînt reflecţii despre artă *ale unui pictor*, adică ale „celui care se confruntă zilnic cu nebănuitele dificultăţi, dar şi iluminări pe care ţi le procură în momente privilegiate pictura" (p. 6). Este bine să subliniem acest aspect, pentru că întregul volum se concentrează pe procesul intens al creaţiei, nu pe problemele metodologice, filozofice etc. ale unui teoretician al artei.

Aspectul cel mai interesant în lucrarea lui Marin Gherasim îl reprezintă reflecţiile despre natura şi statutul artei. Astfel, arta (în speţă pictura) are ca principală trăsătură nu seducţia, ci *moralitatea*; arta este nu atît frumoasă, cît *adevărată*. Arta pleacă de la senzorial, dar nu rămîne la acest nivel. Porneşte de la suprafaţa lucrurilor pentru a ajunge la un nivel de profunzime şi a surprinde esenţele. Seducţia este doar o etapă ce permite accesul la o lume a înţelesurilor tainice. Autorul declară că cercetează „de multă vreme această misterioasă capacitate a formelor şi culorilor de a simboliza, de a vorbi şi despre altceva decît despre coaja lucrurilor. Cred în vocaţia formelor şi culorilor de a transmite idei şi sentimente într-o formă concentrată, eliptică, metaforică, nediscursivă" (p. 39).

Arta este un act solemn, sau ar trebui să redevină un act solemn, întrucît prin artă omul conştientizează demnitatea şi unicitatea sa. Prin artă, „omul are o şansă în plus de a medita asupra condiţiei sale în lume, de a medita pe căile sensibilului asupra sensurilor vieţii şi sfîrşitului" (p. 41).

Faptul că pictorul Marin Gherasim agreează o artă adevărată şi nu o artă care seduce rezultă cu destulă claritate dintr-un text de jurnal scris în 1967 şi publicat în 1980, în care se spune că valoarea esenţială a operei de artă este conţinută în spiritualitatea ei, în capacitatea ei de a crea semne de întrebare esenţiale, în posibilitatea de transpunere a privitorului într-o stare de visare şi de meditaţie. „Nu pot, structural, să fac o artă de agrement optic, o artă de pure valenţe decorative, o artă a senzorialului pur. Fiecare tablou înseamnă pentru mine o nouă încercare de a cunoaşte esenţa lucrurilor [...]" (p. 227).

De aici, o nouă dimensiune a naturii artei în viziunea lui Marin Gherasim, şi anume *dialogul*. Opera de artă este un continuu dialog al artistului cu sine însuşi, cu neliniştile, temerile, bucuriile şi nefericirile sale; un continuu dialog cu tradiţia, cu şcoala sau gruparea din care face parte; un continuu dialog cu ceilalţi artişti, români sau străini. „Fiecare tablou [...] este un dramatic colocviu cu mine şi cu lumea. Fiecare tablou este o confesiune pe care o fac celorlalţi sau numai mie, o încleştare între spiritul meu mereu efervescent şi indiferenţa, pasivitatea materiei" (p. 227-228).

Dialogul artistului are o finalitate nu teoretică sau intelectuală, ci morală. Dialogul contribuie hotărîtor la edificarea morală: în mod direct la edificarea morală a artistului şi în mod indirect la edificarea morală a publicului. Artistul apare ca avînd capacitatea de a-şi edifica propria viaţă întocmai ca pe o operă de artă. „Fiecare gest al nostru capătă semnificaţie morală. Arta nu mai poate fi un scop, ci o consecinţă. O consecinţă a modului de a exista. O consecinţă a credinţelor noastre profunde. Întîi un om adevărat şi apoi un artist adevărat; inegalabila noastră operă. Să-ţi desăvîrşeşti viaţa ca pe o operă" (p. 240).

Edificarea morală centrată pe *adevăr* este o idee ce străbate ca un fir roşu întreaga lucrare. Jurnalul de atelier mărturiseşte de la prima pînă la ultima pagină o reală obsesie pentru adevăr. A trece în revistă toate contextele este imposibil, aşa că ne vom mărgini la citarea a trei fragmente. „Artistul nu este nici măscărici, nici prestidigitator. El nu este pentru a amuza pe alţii, ci pentru a-şi găsi propriul adevăr. A-l găsi pentru sine şi a-l împărtăşi şi celorlalţi. Arta poate deveni astfel o oază de lumină şi de speranţă. De certitudine, dacă stă sub zodia adevărului" (25 noiembrie 1978; p. 240). „Arta adevărată este o mistică. Artistul, un mistagog. Artistul trebuie să se afle mereu în adevăr pentru a nu deveni un mistificator" (20 mai 2001; p. 273). „În pictură nu caut atît rafinamentul, cît expresia adevărată, adevărul meu interior. Expresia este uneori aspră, dar mă recunosc în ea. Aflarea adevărului propriu nu este o întreprindere uşoară. Orice cădere în hedonism şi calofilie te îndepărtează de miezul adevărat al fiinţei tale" (10 decembrie 2002; p. 278).

Dimensiunea morală a artei explică conceperea operei de artă ca pe o *construcţie* de tipul unui turn. Fiecare artist îşi ridică turnul său, indiferent la dificultăţile pe care le întîmpină, indiferent la reacţiile celorlalţi (uneori, în ciuda lor), indiferent chiar faţă de ridicol sau faţă de oprobriu. Autorul consideră că important nu este a finaliza construcţia, ci a o începe; curajul, forţa, talentul de a iniţia construcţia propriului turn sînt esenţiale (p. 279).

Avînd în vedere cele de mai sus, nu ne vom mira că pictura lui Marin Gherasim este dominată de elemente arhitecturale, cum sînt poarta, absida, coloana, arcul, bolta etc. Nu ne vom mira nici cînd vom citi în lucrarea de faţă cîteva stări de tulburare provocate de două afirmaţii ale unui filozof cum este Wittgenstein (lucrarea conţine multe referiri la filozofi şi la probleme filozofice). Afirmaţia lui Wittgenstein: „limitele limbajului meu semnifică limitele lumii mele" îi provoacă pictorului descumpănire şi nelinişte (p. 121-126), pentru că el consideră că lumea interioară a creatorului este mai bogată decît poate exprima opera de artă. Nici chiar scriitorii sau poeţii, care se folosesc de un alt fel de limbaj, nu pot exprima în opere toată bogăţia lor sufletească. Cu atît mai puţin pictorul – deţinătorul unui limbaj mai sărac – nu poate transpune pe pînză „întregul flux de stări, sentimente, presimţiri, iluminări, intuiţii fulgurante, temeri încărcate de emoţie" (p. 276).

A doua afirmaţie tulburătoare a lui Wittgenstein (aşa este prezentată de un comentator) este că omul nu are un scop intrinsec, nu a fost creat cu un scop, ci doar adoptă ţeluri proprii. Susţinînd cu tărie dimensiunea morală a artei, Marin Gherasim arată că omul a fost creat cu un scop, şi anume desăvîrşirea morală, căutarea binelui şi îndumnezeirea (p. 269). Viaţa are sens, şi anume sensul pe care fiecare dintre noi îl pune în ea. Sensul vieţii este ceea ce proiectăm din interior asupra vieţii. „Putem proiecta îngeri sau demoni... Urîtul, pustiul, sau dimpotrivă" (p. 271).

Deşi scrisă într-un registru serios, pe alocuri grav, lucrarea nu este lipsită de umor, după cum rezultă dintr-o însemnare din 1987 intitulată **Rezervaţia de intelectuali de la Tescani**. „În prezent, loc de odihnă şi de lucru pentru muzicieni, pictori, scriitori. În viitorul apropiat, datorită «dezvoltării» mişcării de amatori, la Tescani vor putea fi văzute cîteva fosile vii de artişti autentici: un exemplar rar de compozitor, două-trei specii de violonişti, o harpistă, doi-trei poeţi care au scăpat cu viaţă din **Cîntarea României**, cîţiva pictori nealiniaţi... Rezervaţia va putea fi vizitată toată săptămîna, cu excepţia zilei de luni, cînd mostrele vor fi recondiţionate" (p. 251-252).

Lucrarea este remarcabilă tocmai prin accentul pe care îl pune pe dimensiunea morală a artei, mai ales în condiţiile în care arta contemporană pare să accentueze rolul tehnicii, al meşteşugului, în dauna dimensiunii mai profunde, spirituale.

proză

2
Povestaşi români
Tudor Octavian
Proști,
dar mulți

TUDOR Octavian
Proşti, dar mulţi
Editura Curtea Veche,
Colecţia „Povestaşi români",
Bucureşti, 2003, 360 p.

Nu ştiu de ce Tudor Octavian nu se bucură de o atenţie mai mare ca prozator. În ultimii ani şi-a cîştigat reputaţia şi existenţa ca pamfletar şi tabletist la **Pro Sport**, la **Naţional**, la **Academia Caţavencu**. Fragmente extraordinare de proză magic-realistă, absurdă, suprarealistă, publicate acum două-trei decenii, adună praf în rafturile anticariatelor, în timp ce renumele scriitorului e dictat de ziarul de azi. Editura Curtea Veche a avut iniţiativa unei antologii împotriva uitării. **Proşti, dar mulţi** cuprinde cele mai bune povestiri (selectate de autor) din volumele **Povestiri diferite** (debutul lui Tudor Octavian din 1968), **Istoria unui obiect perfect** (1981) şi **Mihai, stăpînul şi sluga lui, Mihai** (1983) – ultimele două, *quasi*-integrale.

Pentru unii, prima întîlnire cu aceste povestiri ar putea fi şocantă. O atmosferă ternă, realismul socialist cenuşiu şi deodată... o poveste de dragoste care declanşează, într-o reacţie în lanţ, toate poveştile de dragoste. Stelică Măţăoanu, proiectant principal la Fabrica de convertizoare hidraulice mari, stă, nedumerit şi tîmp, alături de Wilhelm Strobl, armurier din tată-n fiu în Mediaş. Peste destinul nevestei lui Vasile Popescu va coborî pana lui Borges, iar cu logicianul Simion Simionescu, profesor universitar cu 7 cărţi publicate, se joacă fantezia lui Kafka. Bazil Vacamar, fiul lui Ion Vacămare, află ce înseamnă destinul circular înaintea pietrarului patentat de Baconsky. Muzicianul Ion Constantinescu poate da cu uşurinţă lecţii unor Fuentes sau Preda despre solidaritatea, încăpăţînarea, presiunea pe care o poate exercita o comunitate de ţărani hotărîţi să înăbuşe criminalul împreună cu secretul crimei.

Şi, din nou, dragostea. Teribilă şi arzătoare, domestică şi jucăuşă. Construită în imaginaţie, printr-un zid între doi condamnaţi politic în aceeaşi închisoare. Fără să se întîlnească vreodată. După 40 de ani, bărbatul şi femeia hotărăsc să nu se cunoască, pentru a nu spulbera mitul pe care fiecare şi-a fundamentat de atunci viaţa. Construită iarăşi în imaginaţie, în jurul unei necunoscute misterioase, care nu spune nimic. Întîlnită întîmplător, într-o expoziţie, fiinţă banală, care n-are nimic de spus, va afla bărbatul mai tîrziu. Sau iubirea consumată în realitate între perechi-perechi, Geta şi Ionel, Roberta şi Atila, Romulus şi Eleonora, Roberta şi Hans, Remus şi Teodora, Ion şi Maria, Teodora şi Romulus. Oameni fără însuşiri, jucării ale bunuluiplac, în mrejele demiurgului Tudor Octavian. Cuplurile se încrucişează haotic, partenerii se schimbă aleator, tensiunile libidoului se risipesc în fricţiuni oarbe şi inutile.

Un noian ameţitor de fapte şi personaje, întîmplări banale în care îşi strecoară coada absurdul, vieţi tihnite care sfîrşesc în ruină şi dezastru. Sămînţa căderii se află de fiecare dată în numele personajului, în rutină, în bunăvoinţa exagerată care învăluie palpitanta existenţă a unui desenator tehnic la întreprinderea comunală pentru amenajarea şi întreţinerea parcurilor sau în munca de laborator a unui cercetător care studiază „mecanismul trădării macrofagelor în unele tumori spontane". Mai întîi, ca un desenator pe planşetă, autorul îşi schiţează, în linii sumare, victima. Are grijă să o doteze cu beteşuguri fizice şi morale, astfel încît şansele de supravieţuire să rămînă mici, cît se poate de mici. Apoi întoarce toate forţele lumii împotriva ei şi o lasă liberă în labirint. Ieşirea nu o va găsi niciodată, în schimb e amuzant să-l vezi pe Sigismund Calomfirescu – un olog liliputan care se descompune pe măsură ce îi dă tîrcoale succesul – căzînd apoteotic de pe casă, sau pe Stelică Măţăoanu, proiectantul de Cohimar-uri, devenit actor de ocazie, căutîndu-şi cu disperare identitatea la poarta fabricii pentru el, pe veci, închisă. La primul nivel, rîdem sănătos. Pamfletarul nu se dezminte. Pe spezele antieroilor cu nume din **D-ale carnavalului** gazetarul îşi face mîna de umorist. O colecţie de caractere, am putea spune. O frescă socială formată din caricaturi întreţesute cu mici istorioare moralizatoare. Poate puţin din fiecare, dar, la o privire de ansamblu, nimic nu e mai puţin adevărat.

Pentru cei mai mulţi, toate celelalte întîlniri cu povestirile lui Tudor Octavian vor fi la fel de şocante. În 1687, Wilhelm Strobl, armurier din Mediaş, în vîrstă de 95 de ani, îşi trage un glonţ în cap şi moare pe loc. Fiul său, Wilhelm Strobl, în vîrstă de 97 de ani, umple pistolul cu praf de puşcă şi-şi zboară creierii. Acelaşi pistol funcţionează impecabil şi în mîna lui Wilhelm Strobl nepotul, care la 99 de ani, în plină criză de plictiseală, o ia pe urmele tatălui şi bunicului său. Următorul Wilhelm ridică atent arma, o curăţă de praf şi o aşază în panoplie. Afacerile familiei prosperă, generaţie după generaţie se acumulează obiecte şi averi în casa armurierului, de pe Strada Armurierului. Arma funcţionează la fel de bine, povestea merge înainte, obiectul perfect e îngrijit cu religiozitate. Nici un bătrîn Strobl nu mai trece de 96 de ani. Ne trezim în 1948, în plină eră comunistă. Decor tern, cenuşiu, chiriaşi nepoftiţi în casa armurierului. Atmosfera medievală a dispărut. Cartele, autorizaţii de la stat, afacerea transformată în tocilărie. Pistolul e singurul care mai păstrează în jurul lui aura şi misterul. Wilhelm Strobl e nea Vasile şi cît e ziua de lungă trage cu arcul. Bate recordul mondial, însă rămîne pe veci anonim. A trecut de 90 de ani şi se plictiseşte de moarte. Îşi oferă o vacanţă. Folosindu-se de obiectul perfect, unic, aşa cum nimeni nu mai ştie să facă în ziua de azi.

Cine vede aici fabulă şi frescă socială are o viziune bizară asupra literaturii. **Istoria unui obiect perfect** nu e unica povestire care şi-ar găsi locul alături de **Ruinurile circulare** sau de **Tlön, Uqbar, Orbis Tertius** ale lui Borges. Misterioasele *hrönir*-uri de pe Tlön schimbă faţa lumii în aceeaşi manieră în care aura din jurul pistolului irizează în culori magice întunecatul deşert comunist. **Anul de hîrtie** – capodopera acestui volum, în opinia mea – întrece **Istoria...** cu mult. Unele texte nu ar trebui rezumate, reproduse, comentate, pentru că le-ar sări smalţul, şi-ar pierde aura, ar sfîrşi golite de sens. Povestea Vasilicăi Popescu nu are voie s-o spună decît Tudor Octavian. La fel şi cea a Anei la Boston sau cea a lui Făt-Frumos care nu-şi mai găseşte niciodată Cosînzeana. În antologia de faţă, aceste artefacte rare nu sînt excepţia, ele fac regula. Scriitura ar trebui reconsiderată, scriitorul, lăudat. Umor, romantism, grotescul realităţii, realism absurd, poeme în proză. Numai atît? Cum rămîne cu Funes, cu Recabarren, cu nea Vasile Strobl?

Cătălin STURZA

Concursul Naţional
„Tânărul Jurnalist al Anului"
a şasea ediţie

Romanian Publishing Group
cu sprijinul
CONNEX
UniCredit Romania
ROMPETROL energie vie
gsk GlaxoSmithKline
lansează a şasea ediţie a concursului anual destinat încurajării şi recompensării tinerilor jurnalişti.

Concursul „Tânărul Jurnalist al Anului" are patru secțiuni:
- cultură;
- financiar/bancar;
- economic/afaceri;
- social (sănătate, piața muncii, probleme sociale etc).

→ Pentru fiecare secțiune în parte, va fi desemnat cel mai promițător tânăr jurnalist care a publicat în cursul anului 2003 articole tratând subiecte din domeniile anunțate. Articolele trebuie să fie la prima participare la un concurs de acest gen.

→ Participanții trebuie să aibă maxim 35 de ani. Pentru înscrierea la concurs, candidații sunt rugați să trimită: 3 articole însoțite de publicația originală (minim 1000 de cuvinte/articol) și o prezentare succintă a experienței profesionale.

Câștigătorul fiecărei secțiuni primește un premiu în valoare de 33.000.000 lei.

Selecţia articolelor va fi făcută de către personalităţi ale mass-media din România. Trimiteţi înscrierile la concurs până la 30 aprilie 2004 (data poştei), cu menţiunea:
Pentru concursul „Tânărul Jurnalist al Anului" (secţiunea), pe adresa FREEDOM HOUSE, bd. Ferdinand, nr. 125, et. 1, ap. 2, Bucureşti.

Pentru detalii, contactați Fundația Freedom House, la telefoanele: 230.29.79, 0722.205.549, 0740.089.253 și la adresele de e-mail: freedomhouse@kappa.ro, marinescu@freedomhouse.ro. Persoana de contact: Mălina Marinescu.

Inedit Florin Bănescu

La Editura Ivan Krasko a apărut de curînd (ca supliment al revistei bilingve româno-slovace **Oglinzi paralele**) un volum al regretatului Florin Bănescu: **Muşchetarii Cîmpiei de Vest. Cartea a II-a**. Prezenta carte – o carte „cu prieteni" despre scriitorii bănăţeni, un *puzzle* eseistic şi confesiv – este cel de-al 28-lea titlu al Colecţiei „Punţi" şi cel de-al 169-lea titlu al editurii. Prefaţa (**Muşchetarii scrisului arădean văzuţi de (bă)t(r)inărul d'Artagnan**) este semnată de un critic „din zonă", Gheorghe Mocuţa. Iar scriitorii prinşi în povestea autobiografică a autorului („Muşchetarii de Vest") sînt – între alţii – Ondrej Stefanko, Sorin Titel, Cornel Ungureanu, Mircea Mihăieş, Vasile Dan, Romulus Bucur, Gheorghe Schwartz, Horia Ungureanu, Cornel Marandiuc, J. Ambrus, Lucian Suciu, Ioan Matiuţ, Petru M. Ardelean, Ilie Măduţa, Dumitru Toma, poeţii curticeni, Ovidiu Pecican, Pavel Bujtar ş.a. Cenacluri, reviste, edituri, medii „de formare", medii scriitoriceşti ale anilor '70-'80-'90 sînt evocate în texte dense şi emoţionante, reprezentînd adevărate pagini de istorie culturală a unei epoci...

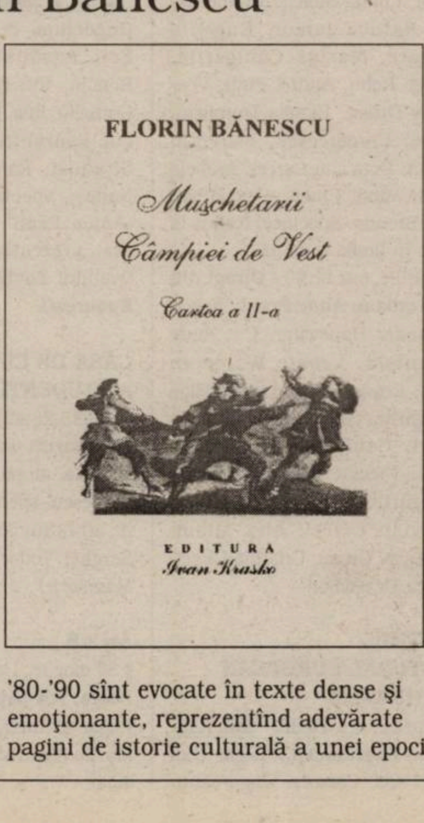
FLORIN BĂNESCU
Muşchetarii
Câmpiei de Vest
Cartea a II-a
EDITURA
Ivan Krasko

La Editura Idea Design & Print a apărut relativ de curînd volumul 5 al Revistei Internaţionale de Ştiinţe Umane **Arches**, periodic semestrial editat (în limba franceză) de Asociaţia Română a Cercetătorilor Francofoni în Ştiinţe Umane. Tema numărului de faţă: **Modèles concurrents de l'individu dans la pensée moderne (Modele concurente ale individului în gîndirea modernă)**. **Introducerea** semnată de Vlad Alexandrescu explică intenţiile acestui proiect: alcătuirea unui „dosar" de istorie a ideilor privind problema individului în cadrul gîndirii europene din secolele XII-XX. A rezultat un corpus de contribuţii eseistico-filozofice solide, cu caracter multi-disciplinar, ordonate potrivit cronologiei istorice a problemelor abordate. Iată cîteva dintre ele: **L'individu au XIIe siècle – un être en relation avec Dieu** de Cătălina Gîrbea, **Notes sur le „style individuel" des peintres au Quattrocento florentin** de Rareş Zaharia, **Y a-t-il un principe d'individuation des corps physiques chez Descartes?** de Vlad Alexandrescu, **Le modèle mathèmatique d'individuation dans la philosophie naturelle cartesienne** de Dana Jalobeanu, **A propos de *Sacro-Sanctae Scientiae Indepingibilis Imago* de Cantemir. Notes sur le style et le vocabulaire** de Liviu Stroia, **L'„individu" et la „démocratie" au XIXe siècle roumain** de Raluca Alexandrescu, **La dialectique des Lumières selon Ernst Cassirer** de Ştefan Vianu. În final – un raport despre activitatea Şcolii de vară de la Macea, 2003, în domeniul filozofiei şi al istoriei ideilor.

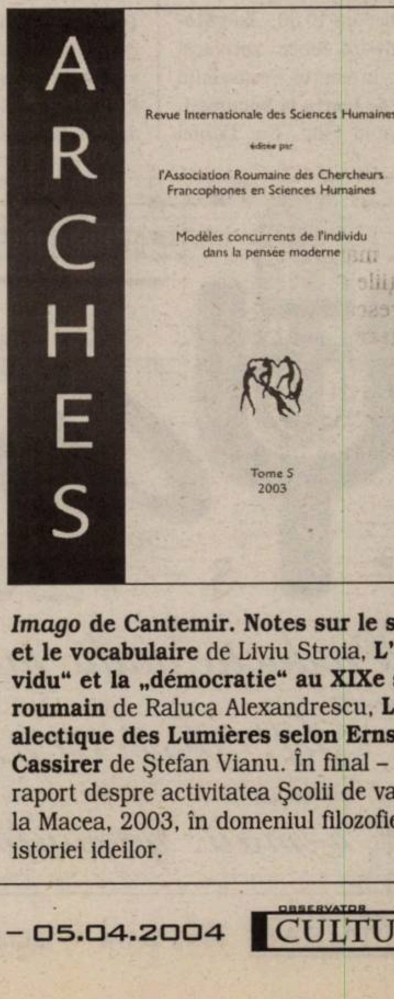
ARCHES
Revue Internationale des Sciences Humaines
éditée par
l'Association Roumaine des Chercheurs Francophones en Sciences Humaines
Modèles concurrents de l'individu dans la pensée moderne
Tome 5
2003

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NOTTARA

(tel: 212.52.89)

SALA „HORIA LOVINESCU":

- 30 martie, 19.00 – **Amédée ou comment s'en debarrasser** de Eugène Ionesco, spectacol al Centrului Cultural Francez şi al Teatrului „M. Eminescu" din Timişoara, prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**. Regia: Antoine Burret. Cu: Antoine Burret, Constance Roubière
- 2 aprilie, ora 19.00 – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ştefan Radoff, Camelia Zorlescu, Ileana Stana Ionescu/Ruxandra Sireteanu, Cristian Şofron, Crenguţa Hariton, Andreea Măcelaru/Raluca Gheorghiu, Sorin Cociş, George Alexandru, Ion Siminie, Viorel Comănici, Anda Caropol, George Buznea, Gabriela Crişu
- 3 aprilie, ora 19.00 – **Miresele Căpitanului sau I-auzi ce-ntîmplare caraghioasă s-a petrecut pe drumul spre forum!**, adaptare de Burt Shevelove şi Larry Gelbart după comediile lui Plaut. Regia: Petre Bokor. Cu: Dan Bordeianu, Constantin Cotimanis, Ion Grosu, Ion Haiduc, Alexandru Jitea, Diana Lupescu, Petrică Popa, Valeriu Preda, Cristina Stoica-Ivanciuc/Clara Vodă, Laura Anghel, Ilinca Atanasiu, Mihaela Beţiu, Dorian Boguţă, Irina Cornişteanu, Marcel Bălan, Luminiţa Erga, Alexandru Gheorghiu, Florian Ghimpu, Andrei Japheţ, Daniela Minoiu, Cristian Nicolaie, Cristian Simion, Viorica Vodă, Gabriel Gheorghe
- 4 aprilie, ora 19.00 – **Război şi pace**, după Lev Tolstoi. Regia: Petre Bokor. Cu: Emil Hossu, Alexandru Jitea, Dorian Boguţă, Ştefan Sileanu, Cristina Stoica-Ivanciuc, Daniela Minoiu, Alexandru Gheorghiu, Claudiu Romilă, Raluca Gheorghiu, Catrinel Dumitrescu, Dan Bordeianu, Sorin Cociş, Petre Panait, Constantin Cotimanis, Adrian Văncică, Ion Grosu, Ion Haiduc, Mircea Teodorescu

SALA „GEORGE CONSTANTIN":

- 31 martie, ora 19.30 – **Zoo Story** de Edward Albee, spectacol prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**. Regia: Tania Filip. Cu: Daniel Iordan, Adrian Dumitru
- 1 aprilie, ora 19.30 – **Iona** de Marin Sorescu. Regia: Monica Gavrilaş. Cu: Virgil Ogăşanu
- 2 aprilie, ora 19.30 – **Variaţiuni enigmatice** de Eric-Emmanuel Schmitt. Regia: Claudiu Goga. Cu: Alexandru Repan şi Mircea Diaconu
- 3 aprilie, ora 18.00 – **Zodia turnătorului** de Jean-Claude Carrière. Regia: Octavian Greavu. Cu: Ştefan Sileanu, Irina Mazanitis, Petre Panait/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului Nottara: Eden** de Eugene O'Brien. Cu: Dani Popescu şi Ada Navrot. Spectacol realizat în colaborare cu ArCuB

TEATRUL ODEON

(tel: 313.68.74)

- 2 aprilie, ora 19.00 – **Gaiţele** de Alexandru Kiriţescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Dorina Lazăr, Constantin Cojocaru, Ionel Mihăilescu, Marius Stănescu, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Paula Niculiţă, Antoaneta Zaharia, Petre Nicolae, Ana Maria Moldovan, Pavel Bartoş
- 3 aprilie, ora 19.00 – **Cartofi prăjiţi cu orice** de Arnold Wesker. Regia: Alice Barb. Cu: Gelu Niţu, Marius Stănescu, Geo Costiniu, Şerban Ionescu, Mircea Constantinescu, Marian Lepădatu, Petre Nicolae, Ioan Bătinaş, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei, Laurenţiu Lazăr, Florin Dobrovici, Aurelian Bărbieru, Iuliana Costiniu
- 4 aprilie, ora 19.00 – **Alchimistul**, dramatizare de Radu Macrinici după romanul omonim al lui Paulo Coelho. Regia: Anca Maria Colţeanu. Cu: Marius Stănescu, Constantin Cojocaru, Carmen Tănase, Elvira Deatcu/Crina Mureşan, Sebastian Papaiani, Laurenţiu Lazăr, Mugur Arvunescu, Mircea Constantinescu, Pavel Bartoş, Ioan Bătinaş, Gabriel Pintilei, Toma Dănilă

TEATRUL BULANDRA

SALA IZVOR:

(tel: 314.75.46)

- 31 martie, 1 aprilie, ora 19.00 – **Jacques sau supunerea** de Eugen Ionescu, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Hatházi András, Kézdi Imola, Boér Ferenc, Borbáth Júlia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati. Spectacol al Teatrului Maghiar din Cluj, prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**
- 2 aprilie, ora 19.00 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick şi Ron Clark. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu
- 3 aprilie, ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru
- 4 aprilie, ora 19.00 – **Thérèse Raquin** de Emile Zola, spectacol prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**. Regia: Gisele Sallin (versiune în limba română)

TEATRUL MIC

(tel: 312.36.63)

- 1 aprilie, ora 19.00 – **Viitorul e maculatură** de Vlad Zografi. Regia: Nona Ciobanu. Cu: Mitică Popescu, Gheorghe Visu, Mihai Dinvale, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Mihaela Rădescu, Bogdan Talaşman, Liliana Pană, Radu Zetu, Vitalie Bantaş, Avram Birău, Nicolae Praida, Niculae Ieremciuc
- 2, 3 aprilie, ora 19.00 – **Alex şi Morris** de Michael Elkin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Medeleanu-Dembinski
- 4 aprilie, ora 19.00 – **Spionul balcanic** de Dusan Kovacevic. Regia: Claudiu Goga. Cu: Dan Condurache, Coca Bloos, Cerasela Constantin, Mihai Dinvale, Eugen Cristian Motriuc

TEATRUL FOARTE MIC

(tel: 314.09.05)

- 2 aprilie, ora 19.00 – **Paparazzii sau Cronica unui răsărit de soare avortat** de Matei Vişniec. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Bogdan Talaşman, Petre Moraru, Eugen Cristian Motriuc, Oana Albu, Mihai Dinvale, Coca Bloos, Avram Birău, Liliana Pană, Marius Ionescu, Radu Zetu
- 4 aprilie, ora 19.00 – **Love cats** de Arnold Wesker. Regia: Liana Ceterchi. Cu: Ruxandra Enescu-Ciobanu, Mihaela Rădescu, Dana Medeleanu-Dembinski

TEATRUL ACT

(tel: 310.31.03)

- 30 martie, ora 19.00 – **Creatorul de teatru** de Thomas Bernhard. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Marcel Iureş, Valeria Seciu, Constantin Drăgănescu, Afrodita Androne, Vitalie Bantaş
- 2 aprilie, ora 19.00 – **Bash. O trilogie contemporană** de Neil LaBute. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihai Călin, Ioana Flora, Vlad Zamfirescu, Mihaela Sîrbu. O producţie a Teatrului Fără Frontiere
- 3 aprilie, ora 19.00 – **Şefele** de Werner Schwab. Regia: Sorin Militaru. Cu: Dorina Lazăr, Coca Bloos, Emilia Dobrin. Spectacol realizat în colaborare cu Institutul Goethe
- 4 aprilie, ora 19.00 – **Gunoierul** de Mimi Brănescu. Cu: Alexandra Caraman Manu, Ioana de Hillerin, Leonid Doni, Cătălin Neamţu, Mimi Brănescu

TEATRUL DE COMEDIE

(tel: 315.91.37)

SALA MARE:

- 1 aprilie, ora 18.30 – **A douăsprezecea noapte** de W. Shakespeare. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Bănică jr, Tudor Chirilă, Emilia Popescu, Valentin Teodosiu, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Dorina Chiriac, Mirela Oprişor, Gheorghe Şimonca, Marian Popescu, Bogdan Florea, Virgil Gătăianţu, Bogdan Tudor, Răzvan Vasilache, Mihnea Stănescu, Doina Antohi, Beatrice Peter, Mirela Zeţa, Iulia Lumînare, Raluca Tudorache
- 2 aprilie, ora 18.30 – **Audiţia** de Alexandr Galin. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Aurora Leonte, Luminiţa Gheorghiu, Gabriela Popescu, Mihaela Teleoacă, Delia Nartea, Laura Creţ/Irina Cornişteanu, Florin Anton, Ion Chelaru, Doru Ana, Marius Florea Vizante, Aurelian Bărbieru
- 3 aprilie, ora 18.30 – **Bani din cer** de Ray Cooney. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: George Mihăiţă, Virginia Mirea, Mihaela Teleoacă, Dan Tudor, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici
- 4 aprilie, ora 18.30 – **Marlene** de Pam Gems. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Emilia Popescu, Aurora Leonte

SALA STUDIO:

- 4 aprilie, ora 19.00 – **Poiana Boilor**, după **Cerere în căsătorie/Ursul** de A.P. Cehov. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Eugen Racoţi, Delia Seceleanu, Şerban Georgevici, Dragoş Huluba

TEATRUL EVREIESC

(tel: 323.39.70)

- 1 aprilie, ora 18.30 – **Astă-seară: Lola Blau**, musical de Georg Kreisler. Regia: Alexandru Dabija. *One woman show*: Maia Morgenstern. La pian: Dorina Rusu
- 3 aprilie, ora 11.00 – **Cartea lui Ruth** de Mario Diament. Regia: Moshe Yassur (SUA). Cu: Leonie Waldman Eliad, Nicolae Călugăriţa, Luana Stoica, Natalie Ester, Raluca Iancu, Eugenia Balaure, Marius Călugăriţa, George Robu, Andrei Finţi, Veaceslav Grosu, Bianca Dumitriu, Cornel Ciupercescu, Florentin Petrini, Octavian Cercel, Arabela Neazi, Mihai Ciucă, Alex Mihai, Geni Brenda. Spectacol tradus la cască în limba română
- 4 aprilie, ora 11.00 – **Direct din Amsterdam: Anne Frank**. Regia: Alexander Hausvater. Cu: Rudy Rosenfeld, Leonie Waldman Eliad, Roxana Guttman, Nicolae Călugăriţa, Luana Stoica, Arabela Neazi, Geni Brenda, Natalie Ester, Nicolae Predică, Marius Călugăriţa, Bianca Dumitriu, Octavian Cercel, Alex Mihai, Veaceslav Grosu, Cristina Circei, Mircea Dragoman

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN

(tel. 315.89.80)

- 1 aprilie, ora 19.30 – Sala Rapsodia – **Costumele!...** Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dragoş Huluba, Silviu Biriş, Oxana Moravec, Dana Cavaleru, Andrei Vasluianu, Ion Parea, Violeta Totir, Ioana Visalon, Adriana Nicolae, Adelaida Zamfira, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Vlad Oancea

STUDIOUL CASANDRA

(tel. 336.43.40)

- 30 martie, ora 19.00 – **8 femei** de Robert Thomas, clasa prof. asoc. Ştefania Cenean. Cu: Doina Şandru, Caroline Gombe, Violeta Aldea, Maria Roman, Cristina Briciu, Lorena Lupu, Marcela Roibu, Oana Piecniţa
- 31 martie, ora 19.00 – **În largul mării** de Sl. Mrozek. Regia: Traian Şoimu, clasa prof. asoc. Cornel Todea. Cu: Adrian Anghel, Mihai Marinescu, Alin Mihalache, Iulian Postelnicu
- 1 aprilie, ora 19.00 – **Pescăruşul** de A.P. Cehov. Regia: Corina Oprea, anul IV, clasa prof. asoc. Cornel Todea. Cu: Ana Maria Opra, Alex Mărgineanu, Andrei Barbu, Raluca Gheorghiu, Bogdan Sărătean, Ecaterina Ţugulea, Maria Roman, Cătălin Neamţu, Leonid Doni, Pavel Bârsan
- 2 aprilie, ora 19.00 – **Bădăranii** de Carlo Goldoni, clasa prof. univ. dr. Adrian Pintea, prof. asoc. Florin Grigoraş, prep. univ. Dana Rotaru. Cu: Bogdan Florea, Ileana Gherghina Armăşescu, Bianca Cristea, Monica Dodrişan, Aniela Petreanu, Karina Nagy, Nadiana Severin, Alexander Mustaţă, Andrei Vizitiu, Bogdan Sărătean, Marius Miron, Gabriel Gheorghe, Bogdan Angelescu

CLUBUL PROMETHEUS

(tel: 336.66.38; 336.66.78)

- 1 aprilie, ora 20.00 – **Requiem pentru un vis**, după **Acompaniatoarea** de Nina Berberova. Regia: Liliana Câmpeanu. Cu: Tamara Creţulescu

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"

(tel: 336.43.40)

- 3 aprilie, ora 12.00 – **Aventuri în podul bunicului**, spectacol al Teatrului de animaţie „Libelula". Regia: Emilia Nechita Svetlana. Cu: Oana Diţu, Anca Artimon

INSTITUTUL FRANCEZ

(tel: 210.02.24)

- 3 aprilie, ora 19.00 – Sala „Elvira Popescu" – **Vacanţă în Guadelupa** de Pierre Sauvil şi Eric Assous. Regia: Adrian Roman. Cu: Remus Vlăsceanu, Corneliu Jipa, Ramona Drăgulescu, Laurenţiu Stratan, Lidia Stratulat, Raluca Păun/Corina Nadoş. Spectacol al Teatrului „Anton Pann" din Rîmnicu Vîlcea, prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

(tel: 315.25.42)

- 31 martie, ora 19.30 – **D'ale lui Nichita**, după texte de Nichita Stănescu, spectacol al companiei de artă „Studio 24". Regia: Mihai-Serghei Todor. La chitară: Adi Manolovici

ArCuB

- 30 martie, 1 aprilie, ora 18.00 – **Poète, vos papiers** de Leo Ferre. Regia şi interpretarea: Richard Martin (Teatrul Toursky din Marsilia)

LA SCENA

(tel: 320.35.67)

- 31 martie, ora 21.00 – **Improshow**, spectacol de improvizaţie. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihaela Sîrbu, Toni Pavel, Bogdan Dumitrescu, Constantin Lupescu, Ana Maria Opra, Cătălin Neamţu. La pian: Marian Hâncu. Prezintă: Radu Dragomirescu
- 1 aprilie, ora 21.00 – **Stand-up comedy** cu Radu Gheorghe şi... nu numai

TEATRUL DE REVISTĂ „CONSTANTIN TĂNASE"

(tel: 315.56.78)

- 2, 3 aprilie, ora 18.00 – **Doi băieţi cu sticleţi**. Regia: Biţu Fălticineanu. Coregrafia: Cornel Popovici. Dirijor: Dan Ardelean. Cu: Nae Lăzărescu, Vasile Muraru, Valentina Fătu, Ortansa Stănescu, Diana Radu, Bianca Anghel, Marcel Horobeţ, George Enache, Romică Sârbu, Daniela Cristea. Participă: orchestra şi ansamblul de balet ale Teatrului
- 4 aprilie, ora 18.00 – **Te-aştept diseară pe Lipscani**

TEATRUL „ION CREANGĂ"

(tel: 211.85.90)

- 30 martie, ora 10.00 – **Voi scandal cu orice preţ**, adaptare după I.L. Caragiale de Ioan Gârmacea. Regia: Cornel Todea. Cu: Cristian Irimia, Mihai Verbiţchi, Carmen Palcu, Daniel Tudorică, Marcela Andrei, Mirela Busuioc, Claudia Revnic, Marioara Sterian, Anca Zamfirescu, Marina Procopie
- 31 martie, ora 10.00 – **De-aş fi Scufiţa Roşie**, adaptare de Ion Gârmacea după poveştile scrise de Charles Perrault şi fraţii Grimm. Regia: Sorana Coroamă-Stanca. Cu: Cristian Irimia, Carmen Palcu, Lucian Ifrim, Anca Zamfirescu
- 1 aprilie, ora 10.00 – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Cornel Todea. Cu: Ani Creţu, Boris Petroff, Alexandrina Halic, Cornelia Pavlovici, Marina Procopie, Daniel Tudorică, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Florina Luican, Marioara Sterian, Mihaela Beţiu
- 2 aprilie, ora 10.00 – **Inimă rece** de Banu Rădulescu, după Wilhelm Hauff. Regia: Sorana Coroamă-Stanca. Cu: Lucian Ifrim, Alexandrina Halic, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Carmen Palcu, Mihai Verbiţchi, Mircea Muşatescu
- 3 aprilie, ora 11.00 – **De-aş fi Scufiţa Roşie**
- 4 aprilie, ora 11.00 – **Albă ca zăpada şi cei şapte pitici**, dramatizare de Eugen Apostol, după Fraţii Grimm. Regia: Victor-Ioan Frunză. Cu: Marina Procopie, Sibylla Oarcea, Anca Zamfirescu, Alexandrina Halic, Dumitru Anghel, Boris Petroff, Cristian Irimia, Lucian Ifrim, Mihai Verbiţchi

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ

SALA VICTORIA:

(tel.: 315.23.77)

- 30 martie, 2 aprilie, ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.Ch. Andersen. Regia: Gavril Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Victor Bucur, Mariana Zaharia
- 31 martie, 1 aprilie, ora 10.00 – **Harap Alb**, după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristina Roşiianu, Graţiela Ştefan Ene,

Yama
STUDIOS
Productie audio publicitara si muzicala
Tel/Fax: 01 312.1844; 312.1689
e-mail: yamastud@hotmail.com

Atelier de Creaţie Publicitară
LEO GRAPHICS
092359810
Nihil Sine Graficis

Cristian Mitescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur

▮ 4 aprilie, ora 11.00 – **Capra cu trei iezi**, după Ion Creangă. Regia: Gabriel Apostol. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Cristian Mitescu, Liliana Gavrilescu, Mariana Zaharia, Claudiu Iordan

SALA LAHOVARI:
(tel.: 211.08.29)

▮ 30 martie, ora 10.00 – **Ali-Baba şi cei 40 de hoţi**, adaptare după **1001 de nopţi**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Ioan Brancu, Mihai Dumitrescu, Daria Gănescu, Gabriel Apostol, Paul Ionescu, Rodica Dobre, Bruno Măstan, Florentina Tănase, Angela Filipescu, Alina Petrescu

▮ 31 martie, 1, 2 aprilie, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Roxana Vişan/Ioana Popovici Chelaru, Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan

▮ 3 aprilie, ora 11.00 – **Jack şi vrejul de fasole**

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA"

▮ 30 martie, ora 18.00 – Sala Animaţie – **Doi morţi vii** de Vasile Alecsandri. Regia: Bogdan Ulmu. Cu: Viorel Baltag, Florin Zăncescu, Adrian Găzdaru, Valentin Branişte, Nicolae Roşioru, Ion Goranda, Eliza Noemi Judeu, Firuţa Apetrei

▮ 2 aprilie, ora 17.00 – Sala Animaţie, AVANPREMIERĂ – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dumitru Lazăr Fulga. Cu: Dana Olariu, Nina Ionescu, Adriana Pârvu, Adrian Găzdaru, Ştefan Ionescu, Firuţa Apetrei, Gabriel Duţu, Valentin Branişte, Corina Goranda, Augustin Mihăilă

▮ 4 aprilie, ora 19.00 – Sala Animaţie, PREMIERĂ – **Titanic vals**

TEATRUL DE ANIMAŢIE „V. ALECSANDRI"

▮ 1 aprilie, orele 10.30 şi 13.00 – la Adjud – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Mihaela Popa, Adrian Costraş

▮ 4 aprilie, ora 11.00 – **Fata babei şi fata moşului**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Valentin Dobrescu. Cu: Marlene Duduman, Sorina Moian, Liliana Isbândă, Eugen Ionescu, Mihai Chihaia

BRĂILA

TEATRUL „MARIA FILOTTI"

SALA MARE:

▮ 2 aprilie, ora 18.00 – **Fir** de Liviu Pintileasa

▮ 3, 4 aprilie, ora 18.00 – **Woyzeck** de Georg Buchner. Regia: Radu Apostol. Cu: Cătălin Stanciu, Viorel Cojanu, Mihaela Trofimov, Liliana Ghiţă, Emilian Oprea, Cornel Cimpoae, George Toropoc, Ramona Ganga, Valentin Terente, Alexandrina Halic, Marius Exarhu, Liviu Pintileasa, Wanessa Radu, Ana Zubcu, Alin Florea, Ludmila Filip, Antonia Ilie

SALA STUDIO:

▮ 1 aprilie, ora 19.30 – AVANPREMIERĂ – **Un scriitor ratat**, după Daniil Harms. Regia: Ciprian Nicolăiasa

▮ 2 aprilie, ora 19.30 – PREMIERĂ – **Un scriitor ratat**

▮ 3 aprilie, ora 11.00 – **Un scriitor ratat**

▮ 4 aprilie, ora 11.00 – **Piatra din casă** de Vasile Alecsandri. Regia: Mircea Valentin

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

▮ 30 martie, ora 19.00 – **Statul plăcerii** de Görgey Gábor. Regia: Vadas László. Cu: Dragoş Pop, Angelica Nicoară, Adrian Drăguşin, Maria Munteanu, Sebastian Marina, Carmen Culcer, Maria Seleş, Ramona Dumitrean, Adriana Băilescu, Dan Chiorean, Adrian Cucu, Cătălin Codreanu, Cristian Rigman, Eva Crişan

▮ 3 aprilie, ora 19.00 – **Bolnavul închipuit** de Molière. Regia: Sanda Manu. Cu: Anton Tauf, Melania Ursu, Cristina Pardanschi, Cornel Răileanu, Dorin Andone, Irina Wintze, Ovidiu Crişan, Vasilica Stamatin, Adriana Băilescu, Carmen Culcer, Emanuel Petran, Dan Chiorean, Dragoş Pop, Stelian Roşian

▮ 4 aprilie, ora 19.00 – **Îngerul slut** de Alexandru Sever. Regia: Gelu Badea. Cu: Dragoş Pop, Cristian Rigman, Anton Tauf, Petre Băcioiu, Virgil Müller, Paul Basarab, Ion Marian, Cătălin Codreanu, Angelica Nicoară, Maria Seleş, Adrian Drăguşin, Elena Ivanca, Ruslan Bârlea, Sorin Miron

TEATRUL MAGHIAR DE STAT

▮ 31 martie, ora 20.00 – **Să îmbrăcăm pe cei goi** de Luigi Pirandello, spectacol-studio. Regia: Bocsárdi László. Cu: M. Kántor Melinda, Molnár Levente, Szabó Tibor, Bogdán Zsolt, Bíró József, Varga Csilla

▮ 3 aprilie, ora 19.00 – **D'ale carnavalului** de I.L. Caragiale. Regia: Mona Chirilă. Cu: Bogdán Zsolt, Bács Miklós, Nagy Dezsö, Molnár Levente, Gajzágó Zsuzsa, M. Kántor Melinda, Dimény Áron, Ambrus Emese, Fodor Edina, Vindis Andrea, Laczkó Vass Róbert, Sinkó Ferenc, Tyukodi Szabolcs. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

▮ 4 aprilie, ora 19.00 – **Raţa sălbatică** de Henrik Ibsen, spectacol-studio. Regia: Keresztes Attila. Cu: Boér Ferenc, Bogdán Zsolt, Csíky András, Hatházi András, Varga Csilla, Pethö Anikó, Borbáth Júlia, Bíró József, Nagy Dezsö, Laczkó Vass Róbert, Sinkó Ferenc, Molnár Levente, Tyukodi Szabolcs, Fogarasi Alpár, Galló Ernö. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

▮ 5 aprilie, ora 20.00 – **Julieta**, spectacol-studio de Visky András. Regia: Tompa Gábor. Cu: Szilágyi Enikö

CONSTANŢA

TEATRUL „OVIDIUS"

▮ 30 martie, ora 19.00 – **Încurcături la Mimoza** de Pierre Chesnot. Regia: Gavril Borodan. Cu: Radu Niculescu, Diana Lupan, Mirela Klein, Cosmin Mihale, Daniela Vitcu, Nucu Stângaciu, Laura Iordan, Marian Bucur, Daniela Trifan, Iulian Lincu, Alexandru Axente, Emanuel Cristoiu, Florentin Roman

▮ 1 aprilie, ora 19.00 – **Transplant** de Cristina Tamaş. Regia: Ovidiu Lazăr. Cu: Ileana Ploscaru, Vasile Cojocaru, Liviu Manolache, Diana Chergi, Lică Gherghilescu, Cristina Oprean, Nina Udrescu, Laura Crăciun, Cristiana Smarandache, Răzvan Mihăescu, Andra Dumitru

FOCŞANI

TEATRUL MUNICIPAL „MR. GHEORGHE PASTIA"

▮ 30 martie, ora 19.00 – **Castelul**, după Franz Kafka. Regia: Tino Geirun. Cu: Mircea Diaconu, Diana Lupescu, Constantin Cotimanis, Luminiţa Erga, Valeriu Preda, Alexandru Jitea. Spectacol al Teatrului Nottara din Bucureşti

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU"

DRAMĂ:

▮ 31 martie, ora 18.30 – **El, Eu, Tu**, spectacol-recital inspirat de lirica poetului Nichita Stănescu. Regia şi interpretarea: Carmen Ciorcilă

▮ 1 aprilie, ora 18.30 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Lucian Sabados. Cu: Niculae Urs, Mihai Coadă, Ioan Coman, Ion Radu Burlan, Dragoş Cîmpan, Oxana Moravec, Ada Simionică

▮ 2 aprilie, ora 18.30 – **Peripeţiile bravului soldat Ivan Turbincă** de Radu Macrinici. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Andrei Vasluianu, Marian Despina, Ilie Gâlea, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Lizica Sterea, Ioana Roşu, Nelu Neagoe, Carmen Bogdan, Mihaela Rus, Cătălina Radu, Mihai Androne, Paul Nicolae, Cătălin Rădulescu, Narcis Stoica, Sebastian Nicolae, Nicolae Nicolaescu

▮ 4 aprilie, ora 18.30 – **Cafeaua domnului ministru** de Horia Gârbea. Regia: Lucian Sabados. Cu: Ioan Coman, Nadiana Sălăgean, Theodora Stanciu

REVISTĂ:

▮ 30 martie, ora 18.00 – **Ali Baba şi cei 40 (?) de hoţi**. Regia: Marcela Ţimiraş

▮ 3 aprilie, ora 18.00 – **Mereu învinşi**

PĂPUŞI:

▮ 30, 31 martie, ora 11.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Mihalache. Cu: Mihai Androne, Nelu Neagoe, Mihaela Rus, Lizica Sterea, Marian Ogescu, Nicolae Draghia, Mircea Cârlig, Cătălina Radu, Mircea Hendrich

▮ 1 aprilie – la Brazi – **Motanul încălţat**

▮ 2 aprilie, ora 10.30 – **Drum de stele**

▮ 4 aprilie, ora 11.00 – **Drum de stele**

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN"

▮ 30 martie, ora 12.00 – Căminul Cultural Pietrari, jud. Vîlcea – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu. Cu: Alina Mangra, Lidia Stratulat, Haricleea Nicolau, Doru Zamfirescu, Laurenţiu Stratan/Vasile Marinoiu, Remus Vlăsceanu/ ora 18.00 – **Hoţul de mărgăritare** de Valeriu Anania. Regia: Adrian Roman. Cu: Doru Zamfirescu, Sorin Ionescu, Radu Constantinov, Alina Mangra, Laurenţiu Stratan, Iulia Alexandrescu, Remus Vlăsceanu, Gabriel Banu

▮ 31 martie, ora 10.00 – Grădiniţa Păuşeşti-Măglaşi, jud. Vîlcea – **Degeţel**, spectacol de păpuşi după basmul lui Charles Perrault. Regia: Ioan Brancu. Cu: Mădălin Ilie Anescu, Viorica Stamate, Georgiana Marin, Mioara Dospina, Dana Dinică

SIBIU

TEATRUL „RADU STANCA"

▮ 30 martie, ora 19.00 – **Opera de trei parale** de Bertold Brecht, spectacol în colaborare cu Colegiul „Samuel von Bruckenthal". Regia: Franz Kattesch

▮ 1 aprilie, ora 19.00 – **Poète, vos papiers**. Cu Richard Martin şi colegii săi de la Teatrul Toursky

▮ 2, 3 aprilie, ora 19.00 – **Anonimul veneţian** de Giuseppe Berto. Regia: Florin Zamfirescu

▮ 4 aprilie, ora 19.00 – **Opt femei** de Robert Thomas. Regia: George Ivaşcu

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

▮ 30 martie, ora 10.00 – la Sovata – **Cei trei purceluşi**, spectacol pentru copii al secţiei române/ ora 12.30 – la Sîngeorgiu de Pădure – **Cei trei purceluşi**

▮ 31 martie, ora 19.00 – **Hess**, spectacol pentru adulţi al secţiei române

FILM

30 martie-1 aprilie

BUCUREŞTI

▮ **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Nancy Meyers. Cu: Jack Nicholson, Diane Keaton, Amanda Peet, Frances McDormand, Jon Favreau, Keanu Reeves, Rachel Ticotin/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00

▮ **Şcoala de rock**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Richard Linklater. Cu: Jack Black, Johan Cusack, Aleisha Allen, Mike White, Rebecca Brown/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00

▮ **Rătăciţi printre cuvinte**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Sofia Coppola. Cu: Bill Murray, Scarlett Johansson, Anna Faris, Giovanni Ribisi/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

▮ **Veronica Guerin**, SUA, 2003. Regia: Joel Schumacher. Cu: Cate Blanchett, Brenda Fricker, Colin Farell, Darragh Kelly, Gerard McSorley, Laurence Kinlan/ Luceafărul/ orele: 15.00, 17.15, 19.30

▮ **Cold Mountain**, SUA, 2003. Regia: Anthony Minghella. Cu: Nicole Kidman, Jude Law, Charlie Hunnam, Donald Sutherland, Renée Zellweger, Natalie Portman, Jena Malone/ Bucureşti/ orele: 11.30, 14.00, 17.00, 19.30

▮ **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003. Regia: Gore Verbinski. Cu: Orlando Bloom, Johnny Depp, Keira Knightley, Geoffrey Rush, Jack Davenport, Jonathan Pryce/ Festival/ orele: 14.00, 16.30, 19.00

▮ **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Anna Faris, Charlie Sheen, Anthony Anderson, Denise Richards, Eddie Griffin, Ja Rule, Leslie Nielsen, Macy Gray, Pamela Anderson/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003. Regia: Shawn Levy. Cu: Steve Martin, Bonnie Hunt, Ashton Kutcher, Hilary Duff, Piper Perabo, Tom Welling/ Favorit/ orele: 15.00, 17.00, 19.00 (31 martie, 1 aprilie)

▮ **Ultimul samurai**, SUA, 2003. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe, Seizo Fukumoto, Tony Goldwyn/ Cultural/ orele: 15.00, 18.00

▮ **Circuite de foc**, SUA, 2004. Regia: Joseph Kahn. Cu: Ice Cube, Martin Henderson, Monet Mazur, Christina Milian, Jaime Pressly, Jay Hernandez, Matt Schulze/ Lumina/ orele: 14.15, 16.00, 17.45, 19.15 (30, 31 martie)/ **Scary Movie 2 – O comedie de groază**, SUA, 2001. Regia: Keenen Ivory Wayons. Cu: Marlon Wayans, Shawn Wayans, Anna Faris/ Lumina/ orele: 14.15, 16.00, 17.45, 19.15 (1 aprilie)

▮ **Invaziile barbare**, Canada, 2003. Regia: Denys Arcand. Cu: Rémy Girard, Stéphane Rousseau/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.30

▮ **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003. Regia: Peter Berg. Cu: Dwayne „The Rock" Johnson, Seann William Scott, Arnold Schwartzenegger, Christopher Walken, Rosario Dawson/ Corso/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/
327.70.21/ 327.70.22)

▮ **Misterele fluviului**, SUA, 2003. Regia: Clint Eastwood. Cu: Sean Penn, Tim Robbins, Kevin Bacon, Laura Linney, Laurence Fishburne, Marcia Gay Harden, Spencer Treat Clark/ orele: 14.45, 20.15, 22.45 (30, 31 martie)/ orele: 14.45, 17.30, 20.15, 22.45 (1 aprilie)

▮ **Peter Pan – Întoarcere în Tărimul Nicăieri**, SUA, 2002. Regia: Robin Budd. Cu: Blayne Weaver, Harriet Owen/ ora 17.30 (30, 31 martie)

▮ **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ orele: 13.00, 19.45

▮ **Prizonierii timpului**, SUA, 2003. Regia: Richard Donner. Cu: Paul Walker, Frances O'Connor, Billy Connolly, Christian Paul, Ethan Embry, Gerard Butler, Neal McDonough/ orele: 15.00, 17.15, 22.00

▮ **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 14.30, 17.15, 20.00, 22.45

▮ **Inimă de urs**, SUA, 2003. Regia: Aaron Blaise, Robert Walker. Cu: Joaquin Phoenix, Jeremy Suarez, D.B. Sweeney, Dave Thomas, Michael Clarke Duncan, Rick Moranis/ ora 18.00

▮ **Invaziile barbare**, Canada, 2003/ ora 15.45

▮ **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ orele: 13.30, 20.00, 22.15

▮ **Duplex**, SUA, 2003. Regia: Danny DeVito. Cu: Drew Barrymore, Ben Stiller, Harvey Fuerstein, Justin Theroux, Swossie Kurtz/ orele: 14.45, 17.00, 21.30 (30 martie, 1 aprilie)/ orele: 14.45, 17.00, 19.15, 21.30 (31 martie)

▮ **Pisica**, SUA, 2003. Regia: Bo Welch. Cu: Mike Myers, Alec Baldwin, Dakota Fanning, Kelly Preston, Spencer Breslin/ ora 19.30

▮ **Lecţii de iubire**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Clare Kilner. Cu: Mandy Moore, Allison Janney, Alexandra Holden, Peter Gallagher/ orele: 16.15, 21.00

▮ **Şcoala de rock**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 14.00, 18.30

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ ora 14.00

▮ **Rătăciţi printre cuvinte**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 17.45, 20.15, 22.45

▮ **Cold Mountain**, SUA, 2003/ orele: 15.45, 19.00, 22.15

▮ **Juriul**, SUA, 2003. Regia: Gary Fleder. Cu: John Cusack, Gene Hackman, Dustin Hoffman, Rachel Weisz/ ora 18.45

▮ **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003. Regia: Peter Berg. Cu:

Dwayne „The Rock" Johnson, Seann William Scott, Arnold Schwartzenegger, Christopher Walken, Rosario Dawson/ orele: 13.45, 16.15, 21.15

▌ **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ orele: 13.15, 18.30, 21.45

▌ **Circuite de foc**, SUA, 2004/ ora 16.30

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER"

▌ 30 martie, ora 18.00 – în cadrul ciclului de filme „Cultura şi spaţiul german", vor fi difuzate filmele cu tema **Arta contemporană în Germania** (filme prezentate în limba germană). Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Germaniei

▌ 1 aprilie, ora 18.00 – în cadrul „Serilor filmului austriac", va fi difuzat filmul **Regele Alpilor şi mizantropul**, 1964. Regia: Rudolf Steinboeck. Cu: Attila şi Paul Hörbiger (film prezentat în limba germană)

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

▌ 1 aprilie, ora 19.00 – **Ameţit de dragoste**, SUA, 2002. Regia: Paul Thomas Anderson. Cu: Adam Sandler, Emily Watson, Luis Guzman, Philip Seymour Hoffman

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR

▌ 31 martie, ora 18.00 – Sala multimedia – **Nici o întîmplare**, 2000, **Un cartuş de Kent şi un pachet de cafea**, 2003, **Dincolo**, 1999, **Zbor deasupra unui cuib de curci**, 2003

ARAD

▌ **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Dacia

▌ **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Mureşul

BACĂU

▌ **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

▌ **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ Orizont/ orele: 13.00, 15.30, 18.00

CRAIOVA

▌ **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Patria

▌ **Sinbad: Legenda celor Şapte Mări**, SUA, 2003. Regia: Tim Johnson, Patrick Gilmore. Cu (voci): Brad Pitt, Catherine Zeta-Jones, Joseph Fiennes, Michelle Pfeiffer/ Modern

▌ **Bal cu scandal**, SUA, 2003. Regia: Walt Becker. Cu: Tara Reid, Ryan Reynolds, Daniel Cosgrove, Darius Miles, Deon Richmond, Erik Estrada/ Jean Negulescu

DEVA

▌ **Dulcea saună a morţii**, România, 2003. Regia: Andrei Blaier. Cu: Gheorghe Dinică, Mitică Popescu, Avram Birău, Costel Constantin, Dana Rogoz, Dumitru Rucăreanu, Emil Slotea, Eugenia Şerban, Florian Ghimpu, Florin Zamfirescu, George Alexandru, Gheorghe Visu, Ion Haiduc, Irina Movilă, Marian Gheorghe, Melania Medeleanu, Nicodim Ungureanu, Nicolae Enache Praida, Nicolae Urs, Ruxandra Sireteanu, Vasile Popa/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

▌ **Lipit de tine**, SUA, 2003. Regia: Bobby Farrelly, Peter Farrelly. Cu: Matt Damon, Greg Kinnear, Cher, Eva Mendes, Jay Leno, Rhona Mitra/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

▌ **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

▌ **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott, Thomas Ian Nicholas/ Victoria

ORADEA

▌ **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A

▌ **Invaziile barbare**, Canada, 2003/ Libertatea, Sala B

▌ **Bandele din New York**, SUA, 2002. Regia: Martin Scorsese. Cu: Leonardo DiCaprio, Daniel Day-Lewis, Cameron Diaz, Jim Broadbent, John C. Reilly, Liam Neeson, Lucy Davenport/ Patria

▌ **Bişniţari în uniformă**, SUA, 2001. Regia: Gregor Jordan. Cu: Joaquin Phoenix, Ed Harris, Scott Glenn/ Transilvania

ONEŞTI

▌ **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Capitol/ orele: 11.00, 14.00, 16.00, 18.00

PIATRA NEAMŢ

▌ **Gothika**, SUA, 2003. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

REŞIŢA

▌ **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004. Regia: John Woo. Cu: Ben Affleck, Uma Thurman, Aaron Eckhart, Colm Feore, Paul Giamatti/ Dacia

ROMAN

▌ **Peştele cel mare**, SUA, 2003. Regia: Tim Burton. Cu: Ewan McGregor, Albert Finney, Alison Lohman, Billy Crudup, Danny DeVito, Helena Bonham Carter, Jessica Lange, Marion Cotillard, Robert Guillaume, Steve Buscemi/ Unirea/ orele: 10.00, 14.00, 18.00

SLATINA

▌ **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

▌ **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ Capitol

▌ **Şcoala de rock**, SUA, 2003/ Timiş

▌ **Dogville**, SUA, 2003. Regia: Lars Von Trier. Cu: Nicole Kidman, Lauren Bacall, Ben Gazzara, James Caan, Patricia Clarkson, Paul Bettany, Philip Baker Hall, Udo Kier/ Studio

TÎRGU JIU

▌ **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Victoria

2-5 aprilie

BUCUREŞTI

▌ **Pisica**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24. (2, 3 aprilie)/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (4, 5 aprilie)

▌ **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00

▌ **Rătăciţi printre cuvinte**, SUA, 2003/ Corso/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 21.00 (2-4 aprilie)/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (5 aprilie)

▌ **Şcoala de rock**, SUA, 2003/ Luceafărul/ orele: 15.00, 17.15, 19.30 (2, 5 aprilie)/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30 (3, 4 aprilie)

▌ **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30

▌ **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▌ **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▌ **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 13.00, 16.00, 19.00

▌ **Copoi de Hollywood**, SUA, 2003. Regia: Ron Shelton. Cu: Josh Hartnett, Harrison Ford, David Keith, Kurupt, Lena Olin, Lou Diamond Phillips, Martin Landau/ Cultural/ orele: 15.30, 18.00 (2, 5 aprilie)/ orele: 13.00, 15.30, 18.00 (3, 4 aprilie)

▌ **Dumnezeu pentru o zi**, SUA, 2003. Regia: Tom Shadyac. Cu: Jim Carrey, Morgan Freeman, Catherine Bell, Jennifer Aniston, Lisa Ann Walter, Philip Baker Hall/ Lumina/ orele: 12.15, 14.00, 15.45, 17.30, 19.15

▌ **Orele**, SUA, 2002. Regia: Stephen Daldry. Cu: Nicole Kidman, Meryl Streep, Julianne Moore/ Europa/ orele: 13.00, 16.00, 19.00.

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

▌ 2 aprilie, ora 19.00 – **Cabina telefonică**, SUA, 2003. Regia: Joel Schumacher. Cu: Colin Farrell, Forest Whitaker, Katie Holmes, Kiefer Sutherland

▌ 3 aprilie, ora 19.00 – **Puterea dragostei**, SUA, 2001. Regia: Marc Forster. Cu: Billy Bob Thornton, Halle Berry, Heath Ledger, Milo Addica, Peter Boyle, Will Rokos

▌ 4 aprilie, ora 13.30 – **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl, Katrin Sass

CINEMATOGRAFUL UNION

▌ 2 aprilie, ora 18.00 – PREMIERĂ – **Ubu Rege**, Polonia, 2003. Regia: Piotr Szulkin. Cu: Jan Peszek, Katarzyna Figura, Krzysztof Kowalewski, Olgierd Lukaszewicz, Wojciech Siemion, Marek Siudym, Marek Walczewski, Zofia Saretok. Eveniment organizat de Institutul Polonez în colaborare cu Arhiva Naţională de Filme – Cinemateca Română

ARAD

▌ **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Dacia

▌ **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knightley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thornton, Denise Richards, Rowan Atkinson, Shannon Elizabeth/ Mureşul

BEIUŞ

▌ **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Bihorul

CRAIOVA

▌ **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ Patria

▌ **Dogville**, SUA, 2003/ Modern

▌ **Şcoala de rock**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DROBETA TURNU SEVERIN

▌ **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

▌ **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Flacăra

LUGOJ

▌ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Victoria

ORADEA

▌ **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A

▌ **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl, Katrin Sass/ Libertatea, Sala B

▌ **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould, Mark Harmon, Rosalind Chao, Stephen Tobolowsky/ Patria

▌ **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Transilvania

REŞIŢA

▌ **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Dacia

SLATINA

▌ **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Alutus

TIMIŞOARA

▌ **Peter Pan – Întoarcere în Tărîmul Nicăieri**, SUA, 2002/ Capitol

▌ **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Timiş

▌ **Borfaşi din întîmplare**, 2003. Regia: Sam Karmann. Cu: Jacques Gamblin, Ferard Lanvin, Clovis Cornillac (2-4 aprilie); **Formula 51**, SUA, 2002. Regia: Ronny Yu. Cu: Samuel L. Jackson, Robert Carlyle, Emily Mortimer, Meat Loaf (5 aprilie)/ Studio

TÎRGU JIU

▌ **Dulcea saună a morţii**, România, 2003/ Victoria

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

▌ 1 aprilie, ora 18.30 – **Liliacul**

▌ 3 aprilie, ora 18.30 – **Lacul lebedelor**

▌ 4 aprilie, ora 18.30 – **Carmen**

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN"

▌ 31 martie, 1 aprilie, ora 10.00 – **Frumoasa din pădurea adormită**, musical pentru copii de Silvia Kerim şi Marius Ţeicu. Regia: Nicolae Ciubuc, Daniel Eufrosin. Cu: Eugenia Ilinca, Amelia Antoniu, Paul Lăzărescu, Sorina Micşunescu, Andreea Toma, Elena Siloci, Cosette Marinescu, Cătălin Petrescu, Raluca Herciu, Valentino Tiron

▌ 2 aprilie, ora 18.00 – **Fîntîna Blanduziei** de Cornel Trăilescu. Dirijor: George Balint. Regia: Nicolae Ciubuc. Cu: Ştefan Popov, Ligia Dună, Anton Zidaru, Silvia Şohterus, Viorel Ciurdea, Orest Pîslariu, Bogdan Caragea, Cristian Caraman, George Niculescu, Tiberiu Simionescu, Emil Spătaru, Amelia Antoniu, Valentino Tiron, Cristinel Coman, Alois Doboş. Soliştii baletului: Monica Ştraţ, Iolanda Petrescu, Mihaela Neagu, Andreea Toma, Iulian Rădoi, Marius Grosu, Mihai Scarlat

▌ 3 aprilie, ora 18.00 – **Secretul lui Marco Polo** de Francis Lopez. Dirijor: Mircea Luculescu. Regia: Ştefan Negrău. Cu: Florin Diaconescu, Bianca Ionescu, Gladiola Niţulescu, Bogdan Caragea, Alexandra Savu, Anghel Stoian, Nicolae Măgureanu, Paul Lăzărescu, Tiberiu Simionescu, Valentino Tiron, Viorel Ciurdea. Soliştii baletului: Monica Ştraţ, Iolanda Petrescu, Sorina Micşunescu, Marius Grosu

▌ 4 aprilie, ora 18.00 – **Floarea din Hawaii** de Paul Abraham. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: Nicolae Ciubuc. Cu: Doina Scripcaru, Florin Georgescu, Anton Zidaru, Ştefan Popov, Gabriela Daha, Bogdan Caragea, Paul Lăzărescu, Claudia Măru-Hanghiuc, Anghel Stoian, Gladiola Niţulescu, Emil Spătaru, Claudia Deleanu, Orest Pîslariu, Cătălin Petrescu, Cristinel Coman. Soliştii baletului: Monica Ştraţ, Iolanda Petrescu, Sorina Micşunescu, Marius Grosu, Iulian Rădoi

CÎMPIA TURZII

CLUBUL MUNCITORESC

▌ 2 aprilie, ora 17.00 – **My Fair Lady** de F. Loewe, spectacol al Operei Române din Cluj. Dirijor: Vladimir Lungu. Regia: Rodica Popescu Moisa. Coregrafia: Victor Vlase. Maestru de cor: Tiberiu Popa. Cu: Doina Neculce Sâmpetrean, Petre Ghilea, Sandu Marcovici, Valeriu Turcu, Ştefania Barz, Dan Dumitrana, Elena Potopea, Ana Oros, Radu Pintea, David Buzgău, Florin Pop, Nicolae Crăciun, Todosia Toma, Ligia Fărcaş. Soliştii baletului: Cristina Boboc, Daniela Drăguşin, Rodica Feşteu, Liana Hangu, Laura Oltean, Crina Ţira, Daniel Moga, Rareş Moholea, Octavian Popa, Radu Sântimbreanu, Cristian Barbu, Daniel Szekely

CLUJ-NAPOCA

OPERA ROMÂNĂ

▌ 31 martie, ora 19.00 – **Periplu coregrafic**, pagini celebre din repertoriul universal de balet clasic, interpretate de balerinii Operei

▌ 5 aprilie, ora 19.00 – **Elixirul dragostei** de G. Donizetti, spectacol în limba italiană. Dirijor: Alfonso Saura (Spania). Regia: Emil Strugaru. Coregrafia: Adrian Mureşan. Maestru de cor: Tiberiu Popa. Cu: Daniela Tricu, Tiberius Simu, David Buzgău, Marius Chioreanu, Henrietta Almaşi, Simion Pop

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI"

▌ 30 martie, ora 18.30 – **Bal mascat** de G. Verdi. Dirijor: Marius Hristescu. Concert-maestru: Dan Bozgan. Regia: Emil Strugaru. Maestru de cor: Pavel Şopov. Cu: Svetlana Sicencova, Georgeta Fangli-Dobre, Magda Gruia, Ioan Bucşa, Ioan Cherata, Mircea Sîmpetrean, Ion Sandu-Filip. Participă: corul şi orchestra Teatrului

▌ 1 aprilie, ora 12.30 – **Frumoasa din pădurea adormită**, musical pentru copii de Marius Ţeicu şi Silvia Kerim. Regia: Migry Avram Nicolau. Coregrafia: Ioan Kelemen. Cu: Ioan Kelemen, Violeta Ţicu, Carmen Roibu, Ionela Truşcă, Eva Ştefănescu, Ioana Ciucă, Stela Teodorescu, Mihaela Popa, Gabriel Marciu, Daniel Cornescu, Alexandru Petre, Teodor Ispas, Nicolae Popa, Mihaela Popa. Participă: baletului Teatrului

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ

▌ 31 martie, ora 18.30 – **Nabucco** de G. Verdi. Dirijor: Leonard Dumitriu. Regia: Dimitrie Tăbăcaru

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

▌ 30 martie, ora 19.00 – Sala mică – **recital** vocal. Soliste: Anelia Vidinova şi Liliana Şeica. La pian: Iosif Ion Prunner. În program lucrări de: **Verdi**, **Gluck**, **Vivaldi**, **Puccini**, **Saint-Saëns**, **Rossini**, **Leoncavallo**, **Bellini**

▌ 1, 2 aprilie, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Cristian Mandeal. Solist: Aris Garoufalis. În program lucrări de: **Doina Rotaru**, **Strauss**, **Prokofiev**

▌ 3 aprilie, ora 19.00 – **recital** vocal. Solistă: Georgeta Stoleriu. La pian: Verona Maier. Participă: Leontin Boanţă (clarinet). În program lucrări de: **Schubert**, **Dumitru Capoianu**, **Felicia Donceanu**, **Carmen Petra-Basacopol**, **Chopin**, **Weill**

▌ 4 aprilie, ora 19.00 – Sala mică – **recital** de sonate. Soliste: Corina Creţu (vioară) şi Verona Maier (pian). În program lucrări de: **Beethoven**, **Enescu**, **Brahms**

▌ 5 aprilie, ora 19.00 – Sala mică – **Audiţia, o aventură**, concert susţinut de Trio „Contraste". În program lucrări de: **von Knorr**, **G. Iraniy**, **W. Heider**, **H. Yung**, **E. Wendel**, **H. Lohse**, **Violeta Dinescu**. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Goethe

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

▌ 31 martie, ora 20.00 – **concert**

de muzică folk. Participă: Radu Arseni, Felicia Popescu, Bogdan Ciobotaru, Daniel Mănescu, Alexandra Scripcari, Răzvan Bineaţă, Costin Emanuel Bunda, Mircea Ungureanu, Grupul „Acum", Eugen Constantinescu, Ruxandra Stănescu

CLUBUL PROMETHEUS

- 30 martie, ora 20.00 – **concert** susţinut de Quartetul Nova: light-clasic, jazz, tango, café concert
- 4 aprilie, ora 20.30 – **concert** de jazz susţinut de Maria Răducanu şi Jean Roder (contrabas)

PALATUL ŞUŢU

- 31 martie, ora 18.00 – **recital** susţinut în cadrul Stagiunii Muzicale „Iosif Sava" a Fundaţiei ACCUMM. Solişti: Verona Maier (pian) şi Octavian Gheorghiu (clarinet). În program lucrări de: **Brahms**, **Schumann**, **J. Francais**, **Debussy**, **Poulenc**

TEATRUL NOTTARA

- 30 martie, ora 21.00 – Sala „George Constantin" – **concert** susţinut de Nicu Alifantis

TIMIŞOARA

FILARMONICA BANATUL

- 2 aprilie, ora 19.00 – Colegiul Naţional de Artă „Ion Vidu" – **concert** simfonic. Dirijor: Gheorghe Costin. Solişti: Alexandru Nichişov şi Răzvan Nichişov. În program lucrări de: **Stravinski**, **Vanhal**, **Şostakovici**

DEZBATERI

BUCUREŞTI

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE

- 1 aprilie, ora 14.00 – Rotondă – **dezbaterea** cu tema **Nichita Stănescu faţă cu „detracţiunea"** şi prezentarea numerelor 1-2 şi 3-4/2003 ale revistei **Manuscriptum** dedicate ineditelor stănesciene. Moderator: Alexandru Condeescu. Invitaţi: Matei Călinescu, Marin Mincu, Ioana Crăciunescu, Ioan Buduca, Traian T. Coşovei, Dan Mircea Cipariu

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

CERCUL MILITAR NAŢIONAL

- 1 aprilie, ora 17.15 – Sala de cinema – în cadrul programului „Culturi şi civilizaţii. Cultura în epoca lui Ştefan cel Mare", conferinţa cu tema **Ctitorii muşatine: Mănăstirea Moldoviţa**. Prezintă: Victor Simion. Eveniment urmat de difuzarea filmului artistic **Copoi de Hollywood**, SUA, 2003

INSTITUTUL DE CERCETĂRI POLITICE

- 31 martie, ora 17.00 – **conferinţa** cu tema **Exilul românesc în dezbatere**, susţinută de Dinu Zamfirescu

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – Mircea Ignat, **sculptură**, pînă în 1 aprilie/ Ana Ruxandra Ilfoveanu, **pictură**, 3-16 aprilie. Vernisaj: 5 aprilie, ora 18.00

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Parter – Radu Teodorescu, **design**, pînă în 1 aprilie/ Anca Sesan, **artă decorativă**, 2-15 aprilie. Invitată: Agatha-Maria Nicolae. Vernisaj: 2 aprilie, ora 18.30

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – Melania Băiaşu, **pictură**, pînă în 1 aprilie/ Nicoleta Nasta, **pictură**, 2-19 aprilie. Invitată: Marina Popescu. Vernisaj: 2 aprilie, ora 18.00

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – *O lume sub semnul Crucii*, Dan Gavriş, **sculptură**, 30 martie-12 aprilie

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Rozalia Iorga şi Dana Popescu, **sculptură**, 31 martie-13 aprilie. Vernisaj: 31 martie, ora 18.00

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Virgil Suciu, **sculptură**, pînă în 13 aprilie

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – Mihai Cujba, **sculptură**, pînă în 7 aprilie

GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (B-dul Aviatorilor Nr. 57, tel: 260.12.87) – *Desene inedite*, Horia Bernea, pînă în 10 aprilie

GALERIA NOUĂ (Str. Academiei Nr. 15, tel: 313.51.11) – *Triaj*, CelacKirályMarcu, **fotografie**, pînă în 18 aprilie

GALERIA ARTIS (la parterul Teatrului Naţional) – *InSemn*, Nora Blaj Demetrescu şi Slavenca Petre (Republica Moldova), **pictură**, pînă în 31 martie/ licitaţie de artă, **pictură**, **grafică**, **sculptură**, 3-10 aprilie

GALERIA ATELIER 35 (Str. Şelari Nr. 13) – *Mihai Coşuleţu*, **pictură**, 31 martie-15 aprilie. Vernisaj: 31 martie, ora 18.00

GALERIA HT003 (Hanul cu Tei) – *Rural-Art*, Dumitru Gorzo, **tehnică mixtă**, 1-22 aprilie. Vernisaj: 1 aprilie, ora 18.00

H'ART GALLERY (Str. Mihai Eminescu Nr. 105-107, tel: 210.83.51) – *Doggy Fashion*, Alina Buga, **pictură**

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Aurel Cojan*, **pictură**, **caiete de schiţe**, **material documentar**, pînă în 15 aprilie

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53; tel: 312.43.27) – Galeria de Artă Europeană – *Surse etnografice româneşti în grafica secolului al XIX-lea*, pînă în iunie/ Galeria de Artă Românească Modernă – *Grafica modernistă în România anilor 1930-1940*/ *Cehii în România*, Pavel Hroch, **fotografie**, pînă în 4 aprilie. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Ceh

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile expoziţionale – Margareta Sterian, **grafică**, pînă în 10 aprilie/ Salonul Cerchez – *Ion Miclea – cărţile şi fotografiile mele*, **fotografie**, pînă la sfîrşitul lunii aprilie

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU" (Calea Victoriei Nr. 141) – Sala Cantacuzină – *In memoriam Paul Constantinescu (1909-1963)*, expoziţie realizată de colectivul muzeografie-conservare: Constantin Drăgoi, Cristina Andrei, Nella Modrea. Coordonator: Ilinca Dumitrescu. Participă: Octavian Lazăr Cosma, Vasile Tomescu, Ilinca Dumitrescu, Alexandru Bădulescu. Vernisaj: 30 martie, ora 12.00

MUZEUL NAŢIONAL AL SATULUI „DIMITRIE GUSTI" – *Taina ascunsă a Maramureşului*, Dan Aurel, **pictură**, **desen**, **sculptură**, pînă în 31 martie

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE (Calea Victoriei Nr. 12, tel: 315.82.07) – *Holocaust 1933-1945. Curajul de a-ţi aduce aminte*. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul „Simon Wiesenthal" (Israel) şi Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, pînă la sfîrşitul lunii martie

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.96.52) – *Poetica Magna – Nichita Stănescu*, expoziţie **documentară** (fotografii, manuscrise, documente inedite, obiecte), pînă în 31 martie/ Rotondă – *Pentru Nichita*, Andana Călinescu, **grafică**, pînă în 9 aprilie. Vernisaj: 5 aprilie, ora 17.00

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Icoana Naşterii – Naşterea Icoanei*, expoziţie de grup, pînă în luna aprilie/ *Salonul de primăvară – Mogoşoaia 2004*, expoziţie de grup, **pictură**, **sculptură**, **ceramică**, **tapiserii**, pînă în 15 mai

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER" (Str. Batiştei Nr. 15) – *Icoane pe sticlă*, expoziţie de **pictură** a elevilor claselor V-VIII din Colegiul German Goethe, pînă în 1 aprilie. Coordonator: Carmen Croitoru/ *Comunicare*, expoziţie de grup, **pictură** şi **sculptură**, pînă în 1 aprilie

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Galeria artelor – *Salonul bucureştean de grafică* (**desen**, **gravură**, **peniţă**, **peniţă-laviu**, **cărbune**, **grafică-color**), expoziţie de grup, pînă în 1 aprilie/ Sala foaier – *Icoana în lumina Bisericii*, Ana-Maria Marinică şi Eliza Valentina Petre, **pictură**, pînă în 18 aprilie/ Sala rondă – Elena Constantin, Ioana Gruianu, Ileana Ometiţă şi Valeriu Stoica, **pictură**, pînă în 18 aprilie

CENTRUL DE PROIECTE CULTURALE ArCuB (Str. Batiştei Nr. 14) – *Patimile şi Învierea Mîntuitorului în creaţia populară*, expoziţie de grup, **icoane pe lemn şi pe sticlă**, **artă naivă** şi **ouă incondeiate**, 31 martie-8 aprilie. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Naţional pentru Conservarea şi Promovarea Culturii şi cu sprijinul Ministerului Culturii şi Cultelor. Vernisaj: 31 martie, ora 15.00

INSTITUTUL FRANCEZ (Bd. Dacia Nr. 77, tel: 210.02.24) – Hol – *Paris dans Bucarest*, George Vasilache, **fotografie**, pînă în 3 aprilie. Curator: Vlad Alexandrescu. Eveniment organizat de Asociaţia Română a Cercetătorilor Francofoni în Ştiinţe Umane

INSTITUTUL GOETHE (Str. Henri Coandă Nr. 22, tel: 210.40.47) – *30 de ani de apartenenţă a Germaniei la Organizaţia Naţiunilor Unite*, expoziţie itinerantă a Ministerului Federal de Externe, pînă în 31 martie. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Germaniei la Bucureşti

LIBRĂRIA CĂRTUREŞTI (Str. Artur Verona Nr. 13, lîngă Cinema Patria) – *XL*, Gili Mocanu, pînă în 25 aprilie. Curator: Matei Câlţia. Eveniment organizat în colaborare cu Galeria Posibilă

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Ion Mihalache, **pictură**, pînă în 14 aprilie

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – FILIALA INTERJUDEŢEANĂ CLUJ-BISTRIŢA-ZALĂU – *Tîrgul de primăvară*, pînă la sfîrşitul lunii aprilie

GALERIA „CASA MATEI" (Str. Matei Corvin Nr. 6) – *Horia Bernea* în colecţia dr. Sorin Costina, pînă la sfîrşitul lunii martie. Eveniment organizat de Universitatea de Artă şi Design din Cluj-Napoca şi Fundaţia AXA, Bistriţa

GALERIA ATAŞ – expoziţie de grup, pînă în 2 aprilie

CRAIOVA

COMUNITATEA ITALIANĂ (Str. Unirii Nr. 2) – *Măştile în Commedia dell'arte*, pînă în 13 aprilie

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Dumitru Mosor, Ciprian Istrate, Ioan Popei, Mihai Zaharescu, Laurenţiu Dimişcă, Ştefan Potop, Lucian Tudorache, **pictură** şi **grafică**, pînă în 15 aprilie

PLOIEŞTI

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ „NICOLAE IORGA" (Str. Erou C. Cătălin Nr. 1) – Sala de expoziţii – *Motive spaniole în afişul polonez*, expoziţie de **afişe**, pînă în 22 aprilie. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez din Bucureşti

TIMIŞOARA

GALERIA HELIOS – expoziţie personală jubiliară Aurel Breilean, **pictură**, 1-13 aprilie. Vernisaj: 1 aprilie, ora 18.00

FESTIVALURI

BUCUREŞTI

5 SPECTACOL CU 5 ATITUDINE

1 aprilie-20 iunie

STUDIOUL TOACA – CIAC:

Din program:

- 1 aprilie, ora 19.30 – **Frankie e OK, Peggy e fată bună şi casa e mişto!** de Martin Cicvak. Traducere şi regie: Robert Bălan
- 2 aprilie, ora 19.30 – **Stop the tempo!** de Gianina Cărbunariu, spectacol inclus în proiectul „Teatrul de consum" iniţiat de Teatrul Luni de la Green Hours. Regia: Gianina Cărbunariu
- 3 aprilie, ora 19.30 – **Balubart, speranţa femeilor** de Dea Loher. Regia: Alexandra Badea. Traducere: Victor Scoradeţ
- 4 aprilie, ora 19.30 – **Şeherezada** de Jonas Gardell. Regia: Adriana Zaharia. Traducere: Carmen Vioreanu

LANSĂRI

BUCUREŞTI

CLUBUL PROMETHEUS

- 31 martie, ora 19.00 – în cadrul „Întîlnirilor României literare", lansarea cărţii **Scopul şi mijloacele. Eseuri despre ideologie, tiranie, mit** de Vladimir Tismăneanu. Moderatori: Nicolae Manolescu, Dan Pavel, Mircea Cărtărescu

LIBRĂRIA HUMANITAS KRETZULESCU

- 31 martie, ora 17.00 – **Sportul minţii** de Cristian Tudor Popescu, Editura Humanitas. Vor vorbi: Nicolae Manolescu, Ovidiu Ioaniţoaia, Cristian Tudor Popescu, Vlad Zografi

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR

- 2 aprilie, ora 11.00 – Sala Multimedia – **lansarea** volumului **Sticla transilvăneană în secolele XVII-XVIII – Soluţii tehnice, tendinţe artistice** de Ligia Fulga, Editura Economică. Vor vorbi: Răzvan Theodorescu, Ioan Opriş, Georgeta Stoica

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE

- 1 aprilie, ora 18.00 – Rotondă – **lansarea** volumului de versuri **Căderea în maturitate** de Sorina Lăcătuş, Editura MNLR, 2004. Prezintă: Ioan Groşan, Octavian Soviany, Veronica A. Cara, Otilia Răducanu, Otilia Podobea, Alexandru Condeescu

STUDIOUL TOACA – CIAC

- 1 aprilie, ora 18.00 – **lansarea** proiectului **5 spectacol cu 5 atitudinE**. Eveniment organizat în colaborare cu Asociaţia „Persona"

TIMIŞOARA

PAROHIA TIMIŞOARA-CETATE A BISERICII REFORMATE

- 31 martie, ora 18.00 – Sala „Újvárossy Ernö" – **lansarea** albumului de artă **Jecza Péter** de Szekernyés János, Editura Mentor. Prezintă: Káli Király István, Sebestyén Mihály, Jánosházy György. Eveniment urmat de concertul susţinut de corul mixt „Szabolcska Mihály" al Bisericii Reformate. Dirijor: Hindrich Sándor. Participă: Éder Enikö (actriţă la Teatrul de Stat „Csiky Gergely")

ATELIERE

BUCUREŞTI

TEATRUL ACT

- pînă în 28 aprilie, orele 10.00-16.00 – *workshop* de dramaturgie cu tema **Cum să scrii ceva nou: strategii de dezvoltare creativă în scrisul dramatic contemporan** condus de Roberta Levitow, regizor şi profesor de tehnica scrisului dramatic

PREMII

BUCUREŞTI

ACADEMIA ROMÂNĂ

- 31 martie, ora 9.45 – Aulă – festivitatea înmînării diplomei Honoris Causa a Academiei Române, Alteţei Sale Regale Marele Duce Henri de Luxembourg

LICITAŢII

BUCUREŞTI

CASA ALIS

- 4 aprilie, ora 11.00 – licitaţie de opere de artă. Printre lucrări:
- sculptură: **Miliţa Petraşcu**, „Portret de bărbat (Emanoil Ciomac)", bronz patinat (375 euro); **D. Anghelescu**, „Rugăciune", lemn (200 euro); **A.I. Scotte**, „L'Instruction", antimoniu patinat (400 euro); **Ion Jalea**, „Portretul lui I.I.C. Brătianu", bronz patinat (125 euro); **Alexandru Călinescu**, „Portret romantic", teracotă (230 euro)
- pictură-grafică: **Romeo Storck**, „Nud cu ţigară", ulei pe carton (275 euro); **Grigore Manea**, „Din Valea Oltului (Făgăraş), ulei pe carton (225 euro); **Leon Al. Biju**, „Nud culcat", cărbune (100 euro); **Alexandru Grănescu**, „La curse", tuş (200 euro); **Nicolae Vermont**, „Portretul lui Jacques Roth (socrul pictorului)", ulei pe pînză (455 euro); **M. Nichita**, „Ofiţer de roşiori", ulei pe pînză (300 euro); **Lucia Dem Bălăcescu**, „Asta-mi plaşi!", tuş-colaj (125 euro); **Corneliu Baba**, „Studiu din seria regilor nebuni", ulei pe pînză lipită pe carton (600 euro); **Constantin Aricescu**, „Peisaj", ulei pe carton (300 euro); **F. Grant**, „Maronibrater", ulei pe pînză (400 euro); **Ioan Panteli Stanciu**, „Fazani", ulei pe pînză (200 euro); **H. Bonucki**, „Pastorală", ulei pe pînză (680 euro); **Leon Al. Biju**, „Sat în Egypt", ulei pe carton (350 euro); **Miliţa Petraşcu**, „Portret de femeie", pastel (200 euro); **Gh. Ionescu**, „La tîrg", ulei pe carton (275 euro); **Rudolf Schweitzer-Cumpăna**, „Femeie cosînd", ulei pe carton (425 euro); **Nutzi Acontz**, „În parc", tuş şi acuarelă (150 euro); **Mişu Teişanu**, „Portret", pastel (275 euro); **Marcel Iancu**, „Serroure Dada (Lacătul şi cheia)", litografie color (900 euro); **Paul Miracovici**, „Peisaj (Margine de sat)", ulei pe carton (540 euro); **Otto Briese**, „Natură statică cu mere", ulei pe carton (225 euro); **Constantin Piliuţă**, „Casă izolată", ulei pe carton pînzat (375 euro); **Victor Lumans**, „Animale domestice", ulei pe pînză (640 euro); **Zoe Cuclin**, „Flori în bucuria tinereţii", ulei pe pînză lipită pe carton (150 euro); **Ghelman Lazăr**, „Micul dejun", pastel (200 euro); **Stoica D(umitrescu)**, „Cai", ulei pe carton (300 euro); **Adam Bălţatu**, „Ulcică cu flori", ulei pe carton (1.030 euro); **Ignat Bednarik**, „Dulgherul", acuarelă (275 euro); **Vasile Popescu**, „Portret", ulei pe pînză (1.280 euro); **Raul Lebel**, „Dans popular", ulei pe carton (250 euro); **Partog Vartanian**, „Case la ţară", acuarelă (175 euro); **Honoriu I. Creţulescu**, „În livadă", ulei pe pînză (630 euro); **Ion Pacea**, „Compoziţie", tehnică mixtă (450 euro); **Constantin Isachie Popescu**, „Nud", ulei pe carton (620 euro); **Ion (Alin) Gheorghiu**, „Păsări la malul mării", ulei pe pînză (770 euro)
- operele vor fi expuse în zilele de 2, 3 aprilie, orele 10.00-18.00

TV

TVR CULTURAL

- 30 martie, ora 23.40 – **Galele Strauss la Viena şi Bucureşti**. Participă: Orchestra Filarmonică din Viena şi Orchestra Festivalului Internaţional „Johann Strauss". Prezintă: Valentina Băinţan

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

Povestea comunismului românesc

ION BOGDAN LEFTER

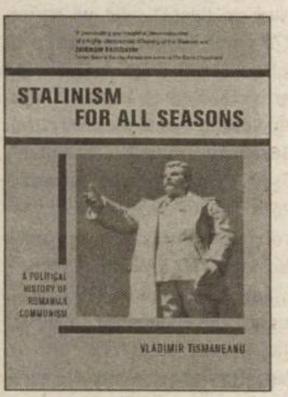
STALINISM FOR ALL SEASONS
A POLITICAL HISTORY OF ROMANIAN COMMUNISM
VLADIMIR TISMĂNEANU

Vladimir TISMĂNEANU

Stalinism for All Seasons.
A Political History of
Romanian Communism
University of California Press,
Berkeley, Los Angeles, London,
2003, 380 p.

MARELE ŞOC
DIN FINALUL UNUI SECOL SCURT
ION ILIESCU
în dialog cu
VLADIMIR TISMANEANU

Marele şoc din finalul unui secol
scurt. Despre comunism, postco-
munism, democraţie
Ion ILIESCU în dialog cu
Vladimir TISMĂNEANU
Prefaţă de prof. Dinu C. Giurescu,
Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2004,
500 p. + 12 p. cu fotografii

VLADIMIR TISMĂNEANU
Scopul
ŞI MIJLOACELE
ACTUAL

Vladimir TISMĂNEANU

Scopul şi mijloacele.
Eseuri despre ideologie,
tiranie, mit
Editura Curtea Veche,
Bucureşti, 2004, 382 p.

Istoria recentă într-o carte

Toamna trecută, Vladimir Tismăneanu a publicat o carte fundamentală şi paradoxală în acelaşi timp: **Stalinism for All Seasons. A Political History of Romanian Communism (Stalinism pentru toate anotimpurile. O istorie politică a comunismului românesc**; titlul e un calc după **A Man for All Seasons**, tradus la noi ca **Un om pentru eternitate**).

Fundamentală, căci e vorba despre o primă şi greu egalabilă sinteză asupra comunismului românesc. Paradoxală – pentru că e prima carte americană pe care Vladimir Tismăneanu o consacră subiectului pe care-l ştie cel mai bine. Volumele sale apărute pînă acum peste Ocean, ca şi cele la care a colaborat sau pe care le-a coordonat s-au ocupat de Europa de Est în ansamblu. Stabilit de peste două decenii în Statele Unite, profesor de ştiinţe politice în zona Washington-ului, la Universitatea din Maryland, College Park, Tismăneanu s-a făcut cunoscut în mediile de specialitate americane şi internaţionale drept unul dintre cei mai valoroşi specialişti în istoria recentă a zonei, în comunism ca ideologie şi sistem şi în „sovietologie" ca domeniu academic, respectiv – după 1991 – în „studii post-sovietice". Asemeni multor colegi ai săi, emigranţi – ca şi el – din Europa Centrală sau din Uniunea Sovietică, colegul nostru beneficia de experienţa „de acasă", de cunoaşterea „socialismului real", într-o variantă anume, din ţara sa de origine. Şi totuşi, simţind că asta se aşteaptă de la el, „sinteza fundamentală" despre comunismul românesc, Tismăneanu a amînat îndelung finalizarea ei (aflăm din carte că proiectul datează de la începutul anilor '90), după care au urmat referatele, lucrul în editură şi adaptările la solicitările de reformulare a textului, în conformitate cu standardele ştiinţifice americane. Intenţia autorului era să panorameze dintr-o dată istoria de dinainte şi de după 1989, însă, pînă la urmă, s-a limitat la perioada comunistă (ce-i drept, cu precedenţe şi „moşteniri"), partea consacrată anilor din urmă rămînînd pentru un alt volum.

Între timp, autorul a risipit în presa de peste Ocean numeroase studii, eseuri, articole consacrate istoriei comunismului de la noi, iar în ţară şi-a putut tipări şi abundenta publicistică radiofonică, texte scrise în româneşte pentru Europa Liberă, preluate în diverse reviste culturale, apoi strînse în cîteva volume. Încît, privind noua sa carte americană în aceste contexte mai largi, o descoperim nu doar ca sinteză a unei teme, a unei problematici, ci şi a propriei opere, a eforturilor sistematice, mereu reluate, mereu aprofundate de explorare a istoriei noastre recente, pe fundalul celei a comunismului mondial.

Secolul XX: ideologie şi politică

Tradusă, **Istoria politică a comunismului românesc** va apărea curînd şi la noi. Pînă atunci, Vladimir Tismăneanu e prezent chiar în aceste zile în librăriile din ţară cu alte două titluri: **Marele şoc din finalul unui secol scurt. Despre comunism, postcomunism, democraţie**, o carte-interviu cu – surpriză! – actualul preşedinte al României, Ion Iliescu, şi **Scopul şi mijloacele. Eseuri despre ideologie, tiranie, mit**. Cea dintîi a ieşit săptămîna trecută, iar cea de-a doua se lansează mîine, miercuri 31 martie.

În logica exploratorie pe care am aproximat-o, **Eseurile despre ideologie...** schiţează amintitul fundal pe care se proiectează cercetarea asupra istoriei autohtone. Cartea reia şi extinde un volum anterior, **Noaptea totalitară** (Editura Athena, Bucureşti, 1995). Mozaicul de articole din sumar reconstituie tabloul vast al ideilor, al ideologiilor, al miturilor care au modelat imaginarul secolului trecut. Autorul trece cu dexteritate eseistică de la planul concret, al istoriei „în mers", la cel general, al filozofiilor politice şi al marilor modele „societale", de la naraţiunea biografică la evoluţia sistemelor, de la anecdotică la mentalităţi. Oricare ar fi subiectul, subiectele, el nu prezintă – de fapt – niciodată în manieră strict aplicată, „recenzistică", fenomenele evocate, evenimentele la zi sau cărţile noi pe care le citeşte, ci îşi urmăreşte propriul proiect de ansamblu, tot ce scrie distribuindu-se pe diferitele paliere ale cercetării. Din reflecţiile de felul celor adunate în **Scopul şi mijloacele** au ieşit studiile lui Tismăneanu asupra istoriei ideologice şi politice a secolului XX, iar articolele cu teme româneşti au pregătit şi au însoţit elaborarea recentei sinteze.

Stalinism non-stop?

Revenind la **Istoria comunismului românesc** (pe care voi continua s-o numesc astfel; titlul american, comercial în forma sa „intertextuală", nu sună bine în traducere): înainte de orice alte detalii, e de apreciat dubla performanţă a autorului, în două planuri complementare. Pe de o parte, cartea respiră (dacă pot spune aşa!) exhaustivitatea: academic vorbind, cercetarea e impecabilă, documentarea e impresionantă (notele şi bibliografia ocupă peste 80 de pagini), sentimentul la lectură fiind – într-adevăr – de studiu fundamental, „definitiv". Pe de altă parte, în manieră „americănească", efortul ştiinţific e topit într-o scriitură cursivă, plăcută, esenţialmente narativă, adecvată – de altfel – reconstituirii istorice. Voluptatea povestirii nu e nici o clipă disimulată. Mai mult decît atît, autorul îşi asumă încă din **Introducerea** cărţii (**Why a History of Romanian Communism – De ce o istorie a comunismului românesc**) dubla calitate de cercetător şi de martor al epocii: nu numai pentru că şi-a trăit copilăria şi prima tinereţe în Bucureşti, ci şi pentru că a crescut într-o familie de „ilegalişti", încît avea să vadă de aproape multe figuri ale nomenclaturii Partidului Muncitoresc – mai tîrziu Comunist – Român. În consecinţă, investigaţia istoricului politicii va include schiţa biografică şi mai ales portretistica, exersată îndelung în publicistică (vezi şi culegerile **Irepetabilul trecut**, Editura Albatros, 1994 şi **Fantoma lui Gheorghiu-Dej**, Editura Univers, 1995), cu profit important la capitolul atractivităţii lecturii. De menţionat aici şi galeria de personaje din **Appendix**-ul cărţii, colecţie de „medalioane" ale principalelor figuri de la vîrful Partidului Comunist Român.

Din punct de vedere conceptual, Tismăneanu îşi construieşte **Istoria...** – conform titlului – pe ideea că istoria noastră comunistă a avut drept constantă „stalinismul". Demonstraţia e serioasă, deşi păstrez un dubiu asupra pertinenţei termenului. Autorul însuşi îl adaptează în Capitolul 1, în care vorbeşte despre un paradoxal „stalinism anti-sovietic" (p. 24 sq.), despre „comunismul naţional" („*national communism*") şi „stalinismul naţional" („*national Stalinism*") (p. 32 sq.) – sau, traducînd în termenii limbajului politic românesc, „naţional-comunism", respectiv „naţional-stalinism" (calcuri după „naţional-socialismul" nazist). Pentru ca ipoteza de lucru să nu-şi piardă coerenţa, perioada de treptată relaxare de după faza extrem-represivă a instalării regimului comunist e descrisă, în două capitole succesive, prin „urmările" („replicile", în sensul seismic al cuvîntului – „*aftershocks*") ale Congresului al XX-lea al PCUS din 1956) (Capitolul 5), apoi prin „opoziţia la hrusciovism" şi „apariţia naţional-comunismului" în ultimii ani ai lui Gheorghe Gheorghiu-Dej (Capitolul 6), după care „domnia" lui Nicolae Ceauşescu e tratată sub emblema omogenă de „comunism dinastic" (Capitolul 7, ultimul şi cel mai amplu). Accentele ar putea fi puse şi altfel. Privind lucrurile nu atît dinspre teoria politică, ci dinspre viaţa reală din România perioadei, inclusiv dinspre mediile culturale, aş înclina să dau o mult mai mare importanţă „micii liberalizări" din jumătatea a doua a anilor '60, pe care decizia de „restalinizare" luată de Ceauşescu în 1971 n-a mai putut s-o întoarcă din drum cu totul, efectele ei menţinîndu-se – măcar în parte – pînă la sfîrşit, în 1989. România (ca şi – în fond – întregul „lagăr comunist") alunecase către o schizoidie structurală, ritualul politico-ideologic fiind respectat la suprafaţa vieţii publice, restul existenţei, deopotrivă sociale şi private, evoluînd în paralel şi uneori în răspăr cu"linia oficială", cu infuzii notabile dinspre liberalismul occidental. Cu alte cuvinte, ar fi de reflectat în ce măsură istoria politică poate ajunge la „adevărul integral" al unei epoci în care, pentru a supravieţui, pentru a scăpa de ideologia malformantă a sistemului, o mare parte a societăţii se refugiază într-o „realitate paralelă" şi aproape normală, pentru a cărei înţelegere e nevoie nu numai de biografiile principalilor actori politici, ci şi de cele anonime, de „micile istorii personale", de investigat din perspectiva – metodologic vorbind – a „Şcolii de la **Annales**" (a „noii istorii" franceze postbelice).

Cartea lui Vladimir Tismăneanu oferă şi necesarele contexte de dinainte de 1948 şi de după 1989: formarea Partidului Comunist Român şi comportamentul său de „sectă mesianică" pînă la ieşirea din ilegalitate, la 23 august 1944, treptata preluare a puterii pînă la 30 decembrie 1947, precum şi dispariţia sa în revoluţia din 1989, urmată în anii '90 de o „viaţă după moarte" („*afterlife*"). Gîndit astfel, **Epilogul** deschide calea pentru viitoarea **Istorie a postcomunismului românesc**...

De vorbă cu un personaj

Cîteva cuvinte şi despre proaspătul volum-dialog cu Ion Iliescu. (Titlul, cam nefericit – **Marele şoc...** –, trebuie să fi fost improvizat în ultimul moment, căci atît preşedintele intervievat, cît şi prefaţatorul cărţii, istoricul Dinu C. Giurescu, îl citează pe cel devenit subtitlu: **Comunism, postcomunism, democraţie** – cf. p. 6, 10; la fel apare şi în bibliografia de autor a lui Tismăneanu din **Scopul şi mijloacele**.)

O surpriză, nu-i aşa?! Simţind posibilele reproşuri cum că l-ar cauţiona pe omul politic cu care stă de vorbă, Tismăneanu îşi ia unele precauţii: „am fost, în repetate rînduri, un critic al guvernării FSN de după decembrie 1989, inclusiv al unora dintre acţiunile asociate direct cu preşedintele Iliescu" (p. 6), „un critic, adeseori chiar ascuţit, a ceea ce unii au numit «criptocomunismul fesenist»" (p. 23). Caracterizîndu-şi invitatul, politologul accentuează evoluţia acestuia către profilul mai acceptabil de astăzi, la care Ion Iliescu ar fi ajuns prin „învăţare politică" (p. 7, 24).

De fapt, precauţiile sînt inutile, căci dialogul are loc către finalul carierei publice a protagonistului, deci într-un moment în care „reporterul" nu mai are cum să contribuie semnificativ la creşterea capitalului politic al aceluia. În ce-l priveşte, dincolo de colocvialitatea întîlnirii, conlocutorul preşedintelui îşi păstrează perspectiva cercetătorului căruia i se oferă – practic – şansa de a-şi chestiona direct unul dintre personaje. Cîştigul nu vine din ceea ce Ion Iliescu spune despre istoria recentă, postcomunistă, inclusiv despre revoluţia din 1989, repetînd versiunea deja cunoscută, „oficială", formulată în greu suportabila sa „limbă de lemn". În schimb, capitolele de început (cam o treime din carte), în care preşedintele îşi deapănă amintirile din copilărie şi tinereţe, împletite cu istoria „mişcării muncitoreşti" şi a regimului comunist, sînt foarte interesante. Politologul obţine astfel informaţii preţioase, pe care nu le mai ştiu mulţi martori.

Între altele, aş mai nota impresia dezamăgitoare pe care o lasă capitolul **Relaţiile cu lumea intelectuală** (p. 256-279). (Culmea!: în iulie 1971, cînd Nicolae Ceauşescu l-a „pedepsit", făcîndu-l şef la eşaloanele de sub conducerea efectivă a PCR, Iliescu fusese acuzat de... „intelectualism"!).

Pe scurt, **Marele şoc...** dovedeşte că interviul poate fi un instrument util cercetătorului istoriei politice, asemeni investigaţiilor de arhivă, studiului doct sau schiţei biografice...

215-216

OBSERVATOR CULTURAL

06.04.-19.04.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 40 pagini - 20.000 lei

www.observatorcultural.ro

România în NATO

Retrospectiva Bernd şi Hilla Becher

Cartea de(spre) teatru

CAPITAL
SĂPTĂMÂNAL ECONOMIC ŞI FINANCIAR
TOP
50
FEMEI
DE SUCCES DIN ROMÂNIA
PLUS - CLASAMENT FORBES: CEI MAI CELEBRI 50 DE OAMENI DIN LUME
- CLASAMENT PE JUDEŢE: ROMÂNCE CELEBRE PE PLAN LOCAL

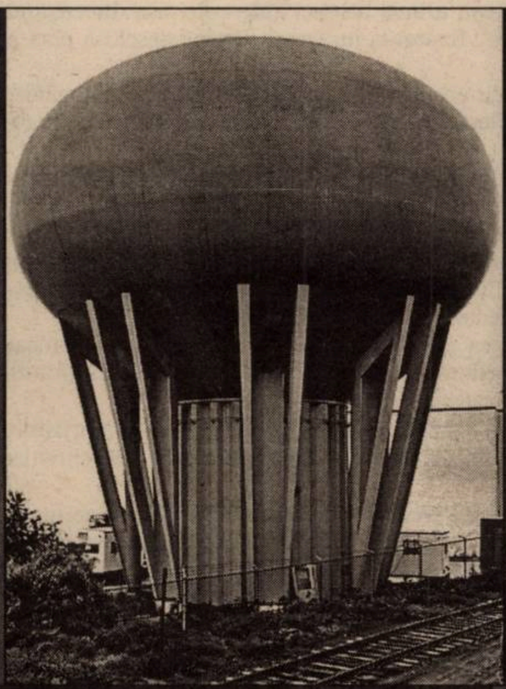

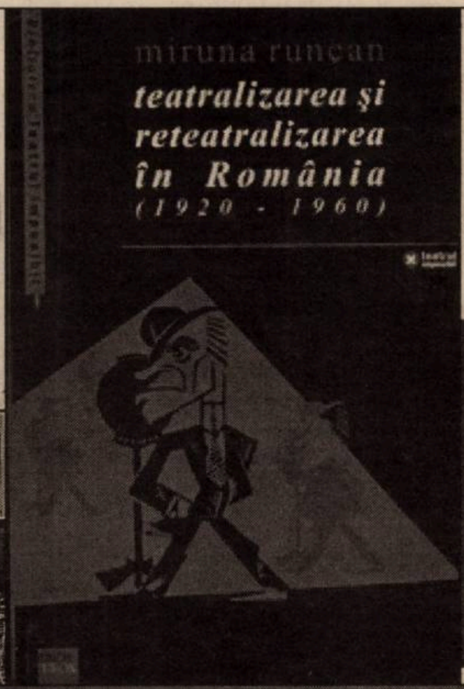
miruna runcan
teatralizarea şi reteatralizarea în România (1920 - 1960)

Doina Papp
Un destin spulberat
DAN MICU

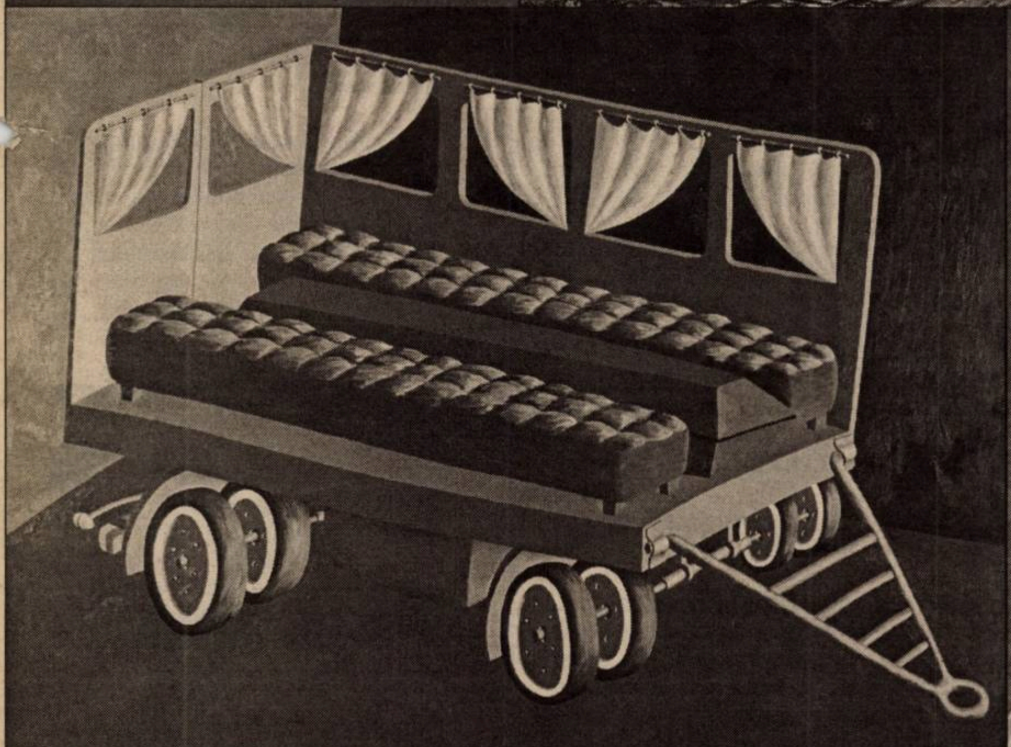

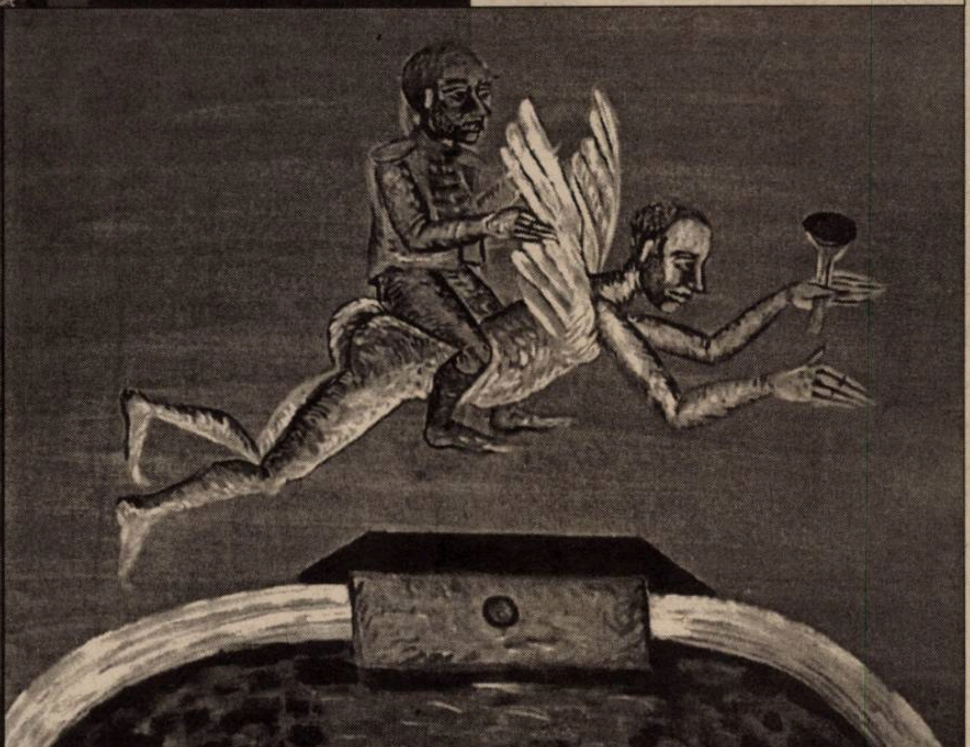

Jean Ancel *versus* Andrei Şiperco: statistica Holocaustului din România ▮ Teologie şi politică, între constructe abstracte şi generalităţi ▮ Simpozion la Institutul Goethe ▮ Cum ne prezentăm la tîrgurile internaţionale de carte ▮ Centrul Multimedia Dramafest ▮ Laurenţiu Damian sau lectura imposibilă ▮ *Vitalitatea fabulosului*, un eseu de Dan Hăulică ▮ „Armoniile“ lui Whistler ▮ Un tînăr pictor: Gili Mocanu ▮ Ana Ruxandra Ilfoveanu – jurnal de familie, călătorie şi lectură ▮ Oratoriul bizantin de Paşti ▮ Dublul „scandal“ Bivolaru ▮ Interviu cu Ion Stratan

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 215-216, 06.04.-19.04.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul
SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la
BRD – GSG Sucursala Dorobanţi.
Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare
cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Observator dublu de Florii şi de Paşti

Ca şi anul trecut, **Observatorul cultural** apare acum, înaintea Sărbătorii Paştelui ortodox, cu numerotare dublă (215-216), „acoperind“ şi săptămîna viitoare, care va avea un număr redus de zile de lucru, încît difuzarea normală a revistei noastre n-ar fi posibilă. Pînă la reapariţie, le urăm Un Paşte fericit tuturor cititoarelor şi cititorilor noştri care vor sărbători Paştele, iar celor care şi-au sărbătorit onomastica de Florii le dorim sănătate şi de toate!

Catedrală din slănină de Post... şi alte expoziţii de sezon

▮ Din nou Dumitru Gorzo. După „scandalurile“ recente stîrnite de expoziţiile sale cu tematică erotică, tînărul pictor Dumitru Gorzo revine cu expoziţia **Rural-Art**, vernisată tocmai pe 1 aprilie (sic!) e 31 martie la Galeria HT003 (Hanul cu Tei). De astă dată, e vorba despre alt experiment incitant şi spectaculos, a cărui temă centrală o constituie proiectul contestatei Catedrale a Mîntuirii Neamului. Expoziţia are ca „puncte de forţă“ portretele unor babe din Maramureş, ornamentate cu elemente din costumaţia vikingilor, şi imaginea unui tractor alegoric care plimbă Catedrala Mîntuirii Neamului. Lucrările sînt realizate într-o insolită „tehnică mixtă“: pictură, desen şi colaj cu... bucăţele de slănină. Mai precis: Catedrala e „construită“ şi „deconstruită“ bidimensional, din feliide slănină bătute în cuie pe un mare panou. Semnificaţia christică este – prin urmare – inclusă. Bucăţile de slănină în Postul Paştelui au, în plus, o semnificaţie duală, pozitivă şi negativă: ele simbolizează – pe de o parte – un anume tip de prosperitate şi – pe de altă parte – alterabilitatea. Motivîndu-şi demersul artistic, Dumitru Gorzo s-a declarat indignat faţă de „mutilarea Parcului Carol şi adăugarea la panoplia de clădiri monstruoase din Bucureşti a unei biserici indecente prin dimensiune, imorale prin cheltuieli şi voit demonstrative“. Expoziţia lui Gorzo rămîne deschisă pînă pe 22 aprilie.

▮ Alte expoziţii de Florii, de Paşti. Cu ocazia Floriilor, Muzeul Ţăranului Român a găzduit în perioada 2-4 aprilie un Tîrg de Florii, cu obiecte „de sezon“, numai bune de oferit cadou sărbătoriţilor momentului.

Pe 31 martie, în perspectiva Paştelui ortodox, la Sala ArCuB din Bucureşti s-a deschis o expoziţie de icoane pe lemn şi pe sticlă, artă naivă şi ouă încondeiate, sub genericul **Patimile şi Învierea Mîntuitorului în creaţia populară contemporană**. Expoziţia, care rămîne deschisă pînă în Joia Mare, pe 8 aprilie, este organizată de Centrul Naţional pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale, cu sprijinul Ministerului Culturii şi Cultelor şi în colaborare cu Centrul de Proiecte Culturale ArCuB.

O altă expoziţie pe motive religioase, cea a pictorului Mihai Gavril, a fost vernisată săptămîna trecută la Galeria Galateea (în sediul Bibliotecii Centrale Universitare). Curator şi prezentator la vernisaj: criticul de artă Corneliu Antim.

Pe 2 aprilie a avut loc la Galeria Posibilă vernisajul expoziţiei **aici-şi-acum** a artistului Roman Tolici din Republica Moldova. Expoziţia, avînd ca temă actualitatea dramei christice, va rămîne deschisă pînă pe 2 mai.

▮ ...şi fără tematică religioasă... Săptămîna trecută, neobişnuit de bogată în vernisaje, a mai avut în „palmares“: expoziţia de pictură a lui Mihai Coşuleţu, inaugurată pe 31 martie (rămîne deschisă pînă pe 16 aprilie); vernisajul expoziţia de pictură şi desen a artistei plastice Ana Ruxandra Ilfoveanu, deschisă luni 5 aprilie, la Galeria Apollo, cu prezentarea criticului de artă Aurelia Mocanu (vezi comentariul din pag. 34 a acestui număr); **Grand Prix Remix**, pictură de Nicolae Comănescu la Galeriile Etaj 3/4 , vernisată vineri 2 aprilie; **99% natural** a grupului 2nm, deschisă tot pe 2 aprilie, la Galeria Căminul Artei (etaj); **Religie şi mister**, expoziţie organizată de Muzeul Figurilor de Ceară din Sankt-Petersburg, deschisă pe 31 martie, la Palatul Voievodal Curtea Veche...

Agenda culturală

▮ Premieră în cadrul Festivalului *Lovitură de teatru la Bucureşti*. Miercuri 7 aprilie va avea loc la Sala „Toma Caragiu“ a Teatrului Bulandra premiera spectacolului **Scaunele** de Eugène Ionesco, în regia lui Felix Alexa.

▮ Premieră la Opera Română din Cluj. Vineri 16 aprilie va avea loc la Opera Română din Cluj premiera spectacolului de teatru-dans **Nijinski**, după **Jurnalul lui Vaslav Nijinski**, în regia Liviei Tulbure-Gună.

(Agenda completă în paginile 36-39)

In memoriam Aurel Giurumia

Uniunea Teatrală din România – UNITER – anunţă cu durere încetarea din viaţă, după o lungă şi grea suferinţă, a apreciatului actor de teatru şi film Aurel Giurumia.

Născut la 14 martie 1931, la Cernăuţi, Aurel Giurumia a absolvit Institutul de Teatru din Cluj-Napoca în 1954, afirmîndu-se din primele roluri interpretate la Teatrul Naţional din Cluj şi din 1967 la Teatrul de Comedie prin umorul său suculent, capacitatea de a stîrni un zîmbet discret sau un hohot de rîs, în spectacole de mare succes cu piese ale autorilor clasici şi contemporani din dramaturgia naţională şi universală. A jucat mult, zeci de roluri în teatru şi film, iubit de public ca un Fernandel al românilor.

Cu dispariţia lui Aurel Giurumia, teatrul românesc e mai sărac cu un zîmbet. Dumnezeu să-l odihnească.

Uniunea Teatrală din România – UNITER

•

Colectivul Teatrului „Nottara“ a primit cu mare tristeţe vestea trecerii în neflinţă a actorului Aurel Giurumia, la vîrsta de 73 de ani, după o grea şi îndelungată suferinţă, îndurată cu discreţie. A lăsat în urmă un destin artistic de excepţie, început pe scena Teatrului Naţional din Cluj, împlinit apoi, timp de două decenii, pe scena Teatrului de Comedie, în spectacole antologice, dar şi pe marele ecran ori la televiziune. Cei care l-au aplaudat nu-i vor uita niciodată profilul bonom, candoarea, apetitul comic contagios, rigoarea pusă în slujba talentului.

Alăturîndu-se colegilor de breaslă, Teatrul „Nottara“ se desparte de maestrul Aurel Giurumia cu gîndul că a plecat într-o lume mai bună.

Colectivul Teatrului „Nottara“

Gala Premiilor UNITER

Aseară, la Teatrul Naţional din Bucureşti, s-a desfăşurat a XII-a ediţie a Galei Premiilor UNITER (afişul Galei în pagina 23). Palmaresul a fost dezvăluit după închiderea ediţiei noastre. Vom reveni cu un comentariu în numărul viitor.

Pe scurt

▮ Jean-Claude Carrière la Bucureşti. Invitat al Festivalului **Coup de téâtre (Lovitura de teatru)** organizat de Institutul Francez şi de Ambasada Franţei la Bucureşti, scriitorul, dramaturgul, scenaristul Jean-Claude Carrière s-a aflat la sfîrşitul săptămînii trecute în Capitală. Autorul a publicat, cu începere din anii '60, numeroase volume personale şi a semnat scenarii de film care i-au adus celebritatea (pentru filme de Bunuel ş.a.). Sîmbătă 3 aprilie, Editura VOG şi Libraria Cărtureşti au organizat o întîlnire cu Jean-Claude Carrière, cu ocazia lansării volumului **Girondina – USA – Circuitul normal**, tradus în limba română.

▮ Lansare Jean-Jacques Wunenburger. Luni 5 aprilie, Libraria Cărtureşti, Editura Polirom şi Centrul de Excelenţă în Studiul Imaginii al Universităţii Bucureşti au organizat lansarea volumului **Filozofia imaginilor** de Jean-Jacques Wunenburger, decan al Facultăţii de Filozofie din cadrul Universităţii Lyon III „Jean Moulin“ şi director al Centrului de Studiu al Imaginarului „Gaston Bachelard“ din Dijon. Din partea CESI au prezentat volumul Sorin Alexandrescu şi Mihai Zamfir.

▮ Conferinţă Dinu Zamfirescu. Miercuri 31 martie, sediul Institutului de Cercetări Politice a găzduit o conferinţă cu tema **Exilul românesc în dezbatere**, susţinută de către Dinu Zamfirescu.

▮ Diplomă a Academiei pentru Henri de Luxembourg. Tot pe 31 martie a avut loc solemnitatea înmînării Diplomei Honoris Causa a Academiei Române Alteţei Sale Regale marele duce Henri de Luxembourg. Ceremonia s-a desfăşurat în Aula Academiei Române.

▮ Poetul Mihai Ignat, dramaturg la BBC Londra. După ce a publicat patru volume individuale de versuri: **Klein**, **Eu**, **Poeme în doi**, **Klein spuse** (ultimul – într-o formulă de buzunar, la o editură „underground“), bine primite de critică, fără a mai pune la socoteală prezenţa sa din volumul colectiv **Tablou de familie** (1995), poetul Mihai Ignat a debutat şi ca dramaturg. Şi nu oriunde, ci la Radio BBC Londra, cu o piesă tradusă în limba engleză: **Crize** sau **Încă o poveste d dragoste**/ **Crises** *or* **Another love story**, a cărei premieră – deocamdată radiofonică – a avut loc sîmbătă 3 aprilie. Piesa **Crize** a fost nominalizată alături de alte cinci în cadrul secţiunii ***Awards for writers using English as a second language*** în 2003 la International RadioPlaywriting Competition, concurs organizat de BBC World Service şi de British Council. În martie 2004, acelaşi text a fost nominalizat la concursul „Cea mai bună piesă românească a anului 2003“ organizat de UNITER şi va fi editată pe CD de acelaşi UNITER împreună cu celelalte patru piese nominalizate.

EVENIMENT/ ROMÂNIA ÎN NATO

ION BOGDAN LEFTER, Integrarea euro-atlantică ▮ 4
DANA BĂLUȚĂ, O nouă (L)luminiţă la capătul tunelului ▮ 4

EVENIMENT/ RETROSPECTIVA BERND ŞI HILLA BECHER

VLAD A. ARGHIR, Turnul de foraj al artiştilor ▮ 5

ÎN DEZBATERE/ CARTEA DE(SPRE) TEATRU

DORU MAREȘ, Un secol redundant ▮ 8
MIHAELA MICHAILOV, Reflexele ochiului regizoral ▮ 9
IULIA POPOVICI, Calitatea de martor ▮ 9
ION BOGDAN LEFTER, Teorie şi comparatism teatral ▮ 10

LITERATURĂ

CĂTĂLIN STURZA, Gusturi vechi, gusturi noi ▮ 11
ANDREI BODIU, Terminalul „Plecări“ ▮ 12

ISTORIE

BOGDAN MURGESCU, Restituiri istorice ▮ 13
JEAN ANCEL, Statistica Holocaustului din România ▮ 13

SOCIETATE

LIVIU ANDREESCU, Teologie şi politică, între constructe abstracte şi generalităţi ▮ 18
EMANUEL A. VASILIU, Migraţia în dezbatere ▮ 20

MINISTERIALE

Cum ne prezentăm la tîrgurile internaţionale de carte... ▮ 21
WILLIAM TOTOK, Mesaje aproape invizibile... ▮ 21

INTERVIU

ION STRATAN, „Ideal ar fi ca poetul să poată locui pe balcon“ ▮ 22

ARTE

TEATRU: **EUGENIA ANCA ROTESCU,** Centrul Multimedia Dramafest ▮ 24
FILM: **VALERIAN SAVA,** Laurenţiu Damian sau lectura imposibilă ▮ 25
ARTE VIZUALE: **DAN HĂULICĂ,** Vitalitatea fabulosului ▮ 28
MATEI CÂLȚIA, Gili Mocanu – **XL** ▮ 28
ADRIAN-SILVAN IONESCU, „Armoniile“ lui Whistler ▮ 30
AURELIA MOCANU, Jurnal de familie, călătorie şi lectură ▮ 34
MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** Oratoriul bizantin de Paşti ▮ 34
REVISTA PRESEI ▮ 35
AGENDA CULTURALĂ ▮ 36

ULTIMA PAGINĂ

GABRIEL ANDREESCU, Cazul MISA – Gregorian Bivolaru nu interesează doar presa de scandal ▮ 40

RUBRICI

Ana Maria SANDU, Micul ecran ▮ 40

infoPolitic

29 MARTIE - 4 APRILIE

▮ **Moţiune peremistă.** Senatorii PRM au anunţat joi 1 aprilie în plen depunerea moţiunii simple intitulate „Statuia celor 13 generali unguri, care au ucis 40.000 de români, n-are ce căuta pe teritoriul României“. Semnatarii moţiunii cer revocarea Hotărîrii de Guvern din 4 martie 2004 referitoare la suplimentarea bugetului Ministerului Culturii şi Cultelor pentru finanţarea cheltuielilor aferente realizării şi amplasării Monumentului Marii Uniri în municipiul Arad.

▮ **Anticorupţie în varianta deputaţilor.** Camera Deputaţilor a votat marţi 30 martie, cu 189 de voturi „pentru“, o modificare la Legea anticorupţie 161/2003, prin care li se permite funcţionarilor publici să deţină şi alte funcţii în regii autonome, societăţi comerciale ori alte unităţi cu scop lucrativ din domeniul public. A doua zi, PSD a dat publicităţii un comunicat prin care se desolidarizează de votul dat de reprezentanţii săi în Camera Deputaţilor. PSD anunţă că recomandă grupului său de la Senat să revină asupra acestor modificări, astfel încît funcţionarului public să nu i se poată permite să desfăşoare şi alte activităţi.

▮ **Calomnia în Codul Penal.** Camera Deputaţilor a votat marţi 30 martie proiectul noului Cod Penal. Conform acestuia, calomnia nu se mai pedepseşte cu închisoare, ci cu 10 pînă la 120 de „zile amendă“. Opoziţia a protestat împotriva acestei prevederi, deputatul Emil Boc declarînd că „nu e firesc ca o persoană să fie sancţionată penal pentru un delict de opinie“. PNL a anunţat a doua zi, miercuri 31 martie, că va sesiza Parlamentul European, Comisia Europeană şi organizaţiile internaţionale în legătură cu faptul că PSD îngrădeşte libertatea de exprimare prin menţinerea infracţiunii de calomnie în noul Cod Penal.

▮ **Candidat la Chitila.** Liderul tinerilor social-democraţi, Victor Ponta, a anunţat miercuri 31 martie, la Cluj, că va candida la alegerile locale pentru funcţia de consilier local din partea PSD în Chitila. Victor Ponta a mai spus că, în cazul în care îi va fi oferit un post ministerial, va renunţa la cel de consilier. „Nu voi candida la alegerile parlamentare dacă tinerii nu vor obţine 42 de locuri eligibile pe listele PSD“, a mai declarat el.

▮ **Ciuvică pentru Primărie.** Vicepreşedintele Acţiunii Populare, Mugur Ciuvică, şi-a lansat duminică 4 aprilie candidatura pentru funcţia de primar al Capitalei, cu sloganul „Ciuvică intră în acţiune“. Formaţiunea condusă de Emil Constantinescu şi-a desemnat şi ceilalţi candidaţi pentru primăriile de sectoare, aproape toţi ocupînd în prezent funcţia de consilier local. În mesajul său electoral, Mugur Ciuvică şi-a definit şi contracandidaţii: „un turnător la Securitate“ – Traian Băsescu, „un miliţian“ – Mitică Dragomir şi „un reprezentant al PSD“, Bogdan Niculescu Duvăz – „un traseist politic şi un fripturist notoriu“.

▮ **Conducerea tineretului ţărănist.** PNŢCD a desemnat sîmbătă 3 aprilie conducerea organizaţiilor de tineret ale partidului. Marius Anghel va fi preşedintele organizaţiei şi candidat pentru Primăria Sectorului 5. Un alt candidat al partidului, pentru Primăria Sectorului 2, Ninel Pîrvu, a fost ales în funcţia de secretar general al OTPNŢCD. La reuniunea ţărăniştilor au participat şi reprezentanţi ai PD şi PSD. (**Raluca ALEXANDRESCU**)

Cronica politică

Candidaţii şi sondajele

RALUCA ALEXANDRESCU

Despre limitele sondajelor de opinie se vorbeşte din ce în ce mai stăruitor în ultima vreme, mai cu seamă de cînd un important director de institut de sondare a devenit şeful cancelariei prim-ministrului. De obicei, asemenea sondaje nu sînt în măsură să constituie o garanţie pentru obiectivitatea prelucrării datelor, ca şi a prezentării lor, aşa cum nici datoriile imense la bugetul statului, acumulate de principalele televiziuni care le comandă, nu au avut repercusiuni. Un nou sondaj – şi vor fi din ce în ce mai numeroase – realizat de CURS şi dat publicităţii săptămîna trecută schiţează un posibil tablou, în limitele amintite anterior, a ceea ce ar putea fi cursa prezidenţială de la sfîrşitul lui noiembrie.

Clasamentul personalităţilor politice celor mai bine cotate din punct de vedere al popularităţii de care se bucură în rîndul opiniei publice îi plasează pe primele locuri, în ordine, pe Adrian Năstase, cu 41%, Theodor Stolojan, cu 30%, Corneliu Vadim Tudor, cu 14%, Lia Roberts, cu 6%, şi Gyorgy Frunda, cu 4%.

Trebuie remarcat de la bun început că, deşi se află în fruntea sondajului – chiar dacă nu la o diferenţă zdrobitoare –, Adrian Năstase nici nu şi-a anunţat încă, oficial, candidatura la funcţia supremă. Mai mult decît atît, istoria „prezidenţiabilităţii“ şefului PSD indică numeroase suişuri şi coborîşuri – conştiente sau nu – care l-au pus, e drept, nu într-un mod convingător, în concurenţă cu diverse alte personalităţi din interiorul PSD. Cel mai clar exemplu în acest sens îl reprezintă speculaţiile lansate în primăvara lui 2002 privind un conflict între liderul partidului de guvernămînt şi Mircea Geoană, cotat, la vremea respectivă – *à propos* de sondaje... –, cu un procent de popularitate egal cu al şefului său pe linie de partid şi de stat. (Trebuie amintit, măcar de dragul istoriei politice recente, urzite din asemenea mici sau mari baloane de săpun, că mai toate semnalele din acea perioadă îl indicau pe Mircea Geoană drept un posibil concurent al lui Adrian Năstase. Mircea Geoană se afla de cîteva luni într-o continuă ascensiune, atît în interiorul partidului, cît şi la nivelul sondajelor. El se contura ca om politic format la şcoala – superioară – a diplomaţiei, creditat atît de PSD, cît şi de guvernarea anterioară – pe care acum o critică, extrem de electoral şi de nesubtil.)

Pe de altă parte, campaniile de imagine din ultima vreme par să nu mai lase mult loc pentru ezitări: ce altceva a fost marea zi NATO-Năstase de vineri, cînd toată suflarea funcţiei publice a respirat aerul zilei libere făcute cadou de guvernul PSD, decît o imensă încercare de pompare cu celebritate şi succes a curajosului premier?

Din direcţia Alianţei PNL-PD, lucrurile se prezintă, măcar din acest punct de vedere, mai clar, o dată cu anunţul limpede făcut de Traian Băsescu privind intenţia de a candida la Primăria Capitalei. În mod firesc, candidatul la Preşedinţie, singurul cotat în sondaje ca atare, este Theodor Stolojan. Discursul său – ca şi al întregii campanii pentru locale sau pentru generale – lansat de cele două formaţiuni membre ale Alianţei se concentrează, sub tirul tot mai lipsit de menajamente al ofensivei PSD, pe refuzul „politicii murdare“, pe dezgustul declarat faţă de fenomenul politic românesc actual, în general, şi faţă de viaţa de partid, în particular. Acestea sînt, de altfel, elemente care au jucat un rol important într-un anume proces de consolidare a popularităţii unui personaj care nu avea, altfel, multe motive de laudă în propriul trecut politic. Stolojan se află astfel în poziţia paradoxală a liderului politic simpatizat graţie antipatiei sale manifeste faţă de politică. Nu sondajele pot spune ce va putea produce concret tipul de discurs mai sus-evocat Partidului Naţional Liberal, în particular, şi Alianţei, în ansamblu. Ele indică un procent mediu de 25-30% din opţiunile electoratului.

Ce propuneri poate lansa Alianţa, la ora actuală, pentru candidaţii la Preşedinţie? Deşi candidatura lui Theodor Stolojan nu a fost confirmată de alegerile din 2000 nici măcar la un nivel mediu al competitivităţii – cauzele nu se discută aici –, ea este singura soluţie de luat în calcul pentru Alianţă. Profilul său politic incumbă însă riscuri pe măsura avantajelor. „Scîrba“ de politică – s-a putut vedea şi în alte exemple ilustre – poate fi un bun mijloc de captare a popularităţii, dar poate deveni, în egală măsură, o piedică în calea exerciţiului eficace al puterii şi chiar în cea a controlului efectiv al actului de autoritate.

Pe lîngă aceste chestiuni ridicate de rezultatele sondajului publicat săptămîna trecută, trebuie remarcat şi procentul destul de scăzut – în comparaţie cu cele prefigurate de datele anilor trecuţi – obţinut de Corneliu Vadim Tudor. 14% din preferinţele celor chestionaţi ar putea indica faptul că schimbarea ridicolă de macaz, operată de liderul PRM, nu i-a adus neapărat un mare cîştig de imagine. Electoratul care l-a creditat astfel încît l-a adus în 2000 în al doilea tur al prezidenţialelor nu se mulţumeşte, se pare, cu discursul mieros şi vag împăciuitor promovat în ultima perioadă.

Cît despre Lia Roberts – ca şi despre alţi candidaţi care nici nu apar în sondajul cu pricina –, multe nu se pot spune. Decît că a ales, deocamdată, să-şi împartă expertul în campanie şi cu partidul lui Dan Voiculescu, ceea ce nu e complet lipsit de înţelesuri.

▮

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro
Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

Prior Books şi **Editura Routledge** vă invită să redescoperiţi marile nume ale istoriei spirituale a ultimilor 150 de ani, de la *Karl Popper, Ludwig Wittgenstein, Jean-Paul Sartre, C.G. Jung şi Albert Einstein la Iris Murdoch, David Lodge, the Brothers Grimm şi Hans Christian Andersen.*

Într-un ***nou format paperback (198x129 mm)*** şi cu un ***design atractiv***, ***Seria Routledge Classics*** este una dintre cele mai apreciate iniţiative editoriale ale ultimilor ani.

ROMÂNIA ÎN NATO

Integrarea euro-atlantică

Despre importanţa evenimentului şi două note mai relaxate

ION BOGDAN LEFTER

Momentul istoric

De săptămîna trecută, România a devenit *de jure* membră a Organizaţiei Pactului Nord-Atlantic. *De facto* era deja, după ani buni de participare la Parteneriatul pentru Pace, formula de cooperare militară propusă de Statele Unite ale Americii, şi după ce, devenită stat candidat la aderare, participase cu trupe de pace la misiuni ale Alianţei şi, în 1999, la intervenţia NATO în Iugoslavia. Alăturarea la coaliţia internaţională împotriva terorismului, după 11 septembrie 2001, cu contribuţii notabile la operaţiunile din Afganistan şi Irak, a confirmat statutul nostru şi a grăbit integrarea. Decisă la Praga, în noiembrie 2002, prin votul unanim al Consiliului Nord-Atlantic, primirea României şi a altor şase state Central-Europene şi Baltice (Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, Slovacia şi Slovenia) a presupus etape procedurale care au mai cerut un an şi aproape jumătate de aşteptare. După ce, rînd pe rînd, toate parlamentele ţărilor membre ale Alianţei au votat „pentru" şi după ce s-au pronunţat şi adunările legislative ale candidatelor, şefii de guverne ai celor şapte au depus instrumentele de ratificare la Washington, cu cîteva zile înaintea intrării oficiale „în drepturi", la sediul din Bruxelles al NATO. Vineri 2 aprilie a fost făcut şi acest din urmă pas.

Moment istoric. Ceremonial militar. Atmosferă austeră. Şi totuşi, în timp ce steagul Bulgariei se înălţa pe catarg, camerele de luat vederi l-au surprins pe ministrul de externe al vecinilor noştri de la Sud de Dunăre cu ochii înlăcrămaţi şi cu bărbia tremurîndă. Atari detalii dezvăluie încărcătura emoţională a evenimentului. Pînă şi un diplomat obişnuit cu ceremoniile formale, lipsite de orice surpriză, a lăsat să se vadă, în spatele măştii publice, participarea sa intens-umană. Fiindcă, pentru ţările foste comuniste, admiterea în NATO în 1999 sau acum, în 2004, înseamnă cu adevărat încheierea „războiului rece", ieşirea de sub raza de influenţă a Rusiei şi alăturarea „definitivă" (atît cît se poate omeneşte prevedea) la familia democraţiilor euro-americane.

Pentru cine a văzut şi a putut înţelege, lacrimile reţinute ale şefului diplomaţiei bulgare au vorbit mai elocvent decît ar fi făcut-o lungi excursuri savant documentate despre istoria comunistă a popoarelor Europei Centrale şi de Est. Pentru aliaţii occidentali, extinderea celei mai importante structuri de securitate internaţională din istorie e o chestiune raţională şi o opţiune morală lucidă. Pentru noi, după ce bunicii şi părinţii noştri au tot aşteptat, încă de la sfîrşitul anilor '40 ai secolului trecut, „să vină americanii", după ce am trăit revoluţiile din 1989-1991, după euforia prăbuşirii sistemului comunist şi după dezamăgirile care au urmat atunci cînd am descoperit că „tranziţia" spre democraţie durează mai mult decît o bătaie din palme, admiterea în NATO echivalează cu împlinirea unui vis pînă nu demult de nevisat, cu atingerea unui liman izbăvitor. Aveam de cîţiva ani certitudinea că momentul va veni, aşa că nu l-am mai întîmpinat cu mari emoţii. Însă reflecţia mai profundă asupra evenimentului îi dezvăluie adevăratele semnificaţii: am trăit în aceşti ani sfîrşitul unei tragedii istorice...

Geo-politica

Un „şlagăr" al unei bune părţi a elitelor noastre intelectuale: „Am intrat în NATO exclusiv din cauza intereselor «geo-politice» occidentale, în special americane". Decisiv ar fi fost contextul „post-11 septembrie". Criza din Orientul Apropiat şi Mijlociu, neînţelegerile dintre aliaţii occidentali (Statele Unite-Anglia-Spania şi celelalte *versus* Franţa-Germania-Belgia), problemele Turciei etc. etc. etc. Nimic din interior n-ar justifica „integrarea euro-atlantică" a României, care s-ar caracteriza prin: democraţie „de faţadă", conducere autoritaristă, corupţie generalizată, mafie politico-economică, mizerie, dezastru, „Era mai bine pe vremea lui Ceauşescu!".

Avem – da! – o guvernare cu înclinaţii autoritariste, coruptă ş.a.m.d. (încît – constată sondajele de opinie recente – bună parte a populaţiei consideră că ţara ar trebui condusă de altă forţă politică după alegerile generale din noiembrie). Însă la fel de certă ar trebui să fie recunoaşterea progreselor enorme făcute de-a lungul celor peste paisprezece ani de postcomunism. Cu specifică referinţă la NATO, „geo-politica" nu e suficientă, n-are cum să facă singură minuni. Dacă ar putea, atunci ar fi intrat acum în Organizaţie şi Serbia şi Muntenegru, şi Bosnia-Herţegovina, şi Croaţia, şi Albania.

Fetişizarea „geo-politicii" – o formă nouă de cecitate, de „negativism". „Geo-politica" – alibi pentru neînţelegerea lumii contemporane...

Prietenul olandez

De curînd, la o mică şi relaxată reuniune româno-olandeză desfăşurată în Bucureşti (un – cum se zice în ultima vreme – „eveniment «piar»"/„*PR event*"!), conferenţiarul, sosit din Ţara Lalelelor, a exprimat rezerve serioase faţă de ritmul prea lent al alinierii noastre la standardele Uniunii Europene, avansînd pînă şi ipoteza că am putea fi amînaţi sau chiar respinşi de către Comunitatea continentală. În discuţia care a urmat, majoritatea participanţilor români, la fel de necruţători faţă de precarităţile reformelor din patrie, s-au arătat pesimişti.

Apoi a luat cuvîntul un alt olandez, mai vîrstnic şi mai înţelept decît noi toţi, pe deasupra cu o îndelungată experienţă de consultant internaţional, expert şi raportor al Naţiunilor Unite, al Uniunii Europene ş.a.m.d. Trebuie să fie vreo cinci ani de cînd îşi petrece cea mai mare parte a timpului în România, cînd nu e plecat cu treburi prin lume sau pentru cestiuni personale în Olanda ori în Caraibe. În ultima vreme călătoreşte des în Georgia, ca membru al unei echipe internaţionale de „monitorizare" a evenimentelor de acolo. Deşi stă mult în Bucureşti, îl descoperi azi la Iaşi, mîine la Timişoara sau la Cluj, dar şi la Cîmpia Turzii sau la Corabia, coordonînd proiecte de asistenţă pentru administraţia locală, pentru sistemul de justiţie sau pentru presă. Ştie – aşadar – cum stau lucrurile pe la noi. În lungile şi repetatele noastre discuţii, îmi vorbeşte mereu despre ritmul – dimpotrivă – extraordinar de rapid în care ţara se schimbă şi priveşte cu un optimism calm spre viitorul imediat.

La „evenimentul" cu pricina, cînd intervine, zice cam aşa: că în viaţa lui a văzut multe (cred că se apropie de şaptezeci de ani), de pildă în perioada în care Germania nu făcea parte din Piaţa Comună şi multă lume, în Franţa sau în Olanda, spunea că niciodată nemţii nu vor fi admişi; după care, foarte curînd, R.F.G.-ul (jumătatea capitalistă de atunci) a intrat. A venit la rînd Spania, pe care statele occidentale bogate n-o vedeau deloc – dar deloc! – admisă în Comunitatea Economică Europeană; avea să fie curînd primită, laolaltă cu şi mai săraca şi mai înapoiata Portugalie. Cine-şi imagina în urmă cu un deceniu sau chiar cu mai puţini ani că în 2004 un grup numeros de state foste comuniste se vor alătura actualei Uniuni Continentale?! În consecinţă, prietenul olandez ne asigură că prezenţa noastră în „structurile euro-atlantice" e firească şi că nimic nu poate întîrzia România pe acest drum.

Evident, are dreptate!... ∎

O nouă (L)luminiţă la capătul tunelului

OANA BĂLUŢĂ

Odată cu apariţia celui de-al doilea supliment al revistei **Capital** consacrat topului „celor mai bogaţi români", în luna noiembrie a anului trecut, am fost întîmpinaţi de un editorial care anunţa „instituirea unei tradiţii". La momentul respectiv, informaţia mi-a sugerat că o paradigmă, în cea mai mare parte masculinizată, s-a impus şi se va menţine ceva timp, avînd în vedere conformismul şi comoditatea de care dăm, în general, dovadă.

Însă surpriza a venit în martie 2004, cînd aceeaşi publicaţie a lansat şi un alt fel de clasament, mai puţin previzibil şi tradiţionalist, **Top 50 femei de succes din România**. De ce o astfel de ierarhizare strict feminino-feministă? Şi de ce nu?!

Nu e uşor să demarezi o asemenea iniţiativă. Nici să o finalizezi. E dificil să ieşi dintr-un mediu „călduţ", care îţi furnizează noţiuni şi norme deja familiare, „indicatoare de stabilitate", ghidîndu-te nu numai în viaţă, ci şi în activitatea profesională. Cinstit este să admitem că o parte dintre punctele de reper sînt înrudite pe filiera directă a prejudecăţilor. Dar, ca să încerci să schimbi un sistem, trebuie mai întîi să observi că există un dezechilibru, că undeva s-a strecurat o problemă, fie ea reală sau de percepţie.

Scriind prezentul articol după „monitorizarea" relatărilor din mass-media consacrate suplimentului revistei **Capital**, propun o nouă simbolistică, diferită de cea atribuită de cotidienele şi televiziunile româneşti. Nu intenţionez să intru în detalii despre conţinutul revistei, ci vreau să subliniez o schimbare de atitudine a unui segment al presei faţă de „minoritatea majoritară" (sintagma nu îmi aparţine). Drumul spre un nou tip de sensibilitate feministă şi promovarea unei imagini diferite a femeii a fost deja deschis de studii şi masterate cu tematică de gen, de programele şi proiectele unor organizaţii de femei, dar şi de sporadice luări de poziţie în publicaţii culturale, prin articole mai mult sau mai puţin avizate.

Prin alcătuirea acestui top, „cercul vicios" s-a mai fisurat, pentru că au apărut – ele existau, dar nu erau cunoscute – noi modele, altele decît cele promovate în mod obişnuit de mass-media şi diametral opuse exemplelor „valorizate pozitiv" de o bună parte a societăţii româneşti, deocamdată de marea majoritate. Surprinzător, avem şi femei diferite ca ţipologie – nu numai „iepuraşi" – şi care se bucură de faimă în domeniile în care activează.

Tot în schimbarea de care vorbeam anterior se încadrează şi atitudinea acestora faţă de propria reuşită. Nu minimalizează importanţa succesului prin etalarea unei false modestii, ci îşi asumă acest statut oarecum „neobişnuit" şi destul de incompatibil cu patriarhatul (post)modern în care ne scăldăm la ora actuală.

Că există o reticenţă faţă de – deja – „clasicul al doilea sex", care a reuşit în viaţa profesională, o semnalează şi revista atunci cînd afirmă că diverse femei, „din raţiuni de familie, cedează cu înţelepciune în faţa bărbatului" şi acceptă să treacă pe planul doi. Această proverbială „moderaţie" trebuie reanalizată şi reconstituită. În practică se cheamă sacrificiu, iar cînd raportăm noţiunea la „cealaltă jumătate", ajungem la concluzia că ne confruntăm cu o adevărată manie a renunţării la afirmarea personală, inoculată în subconştient şi unidirecţionată, adică „tipic feminină", care face ravagii indiferent de mediu, vîrstă, profesie.

Spre deosebire de topurile anterioare, sfera de selecţie s-a îmbogăţit cu noi criterii, pentru că a reduce „noţiunea de succes" la contul din bancă e cel puţin o atitudine exclusivistă. Prin urmare, cînd citeşti suplimentul, te întîmpină şi te uimeşte o diversitate cu greu acceptată pînă în prezent sau marginalizată de contemporaneitatea normativă şi conformistă. Intri în contact cu diverse laturi profesionale neexplorate sau nu foarte accesibile pe o piaţă dominată în primul rînd de „rating" şi mai puţin de valoare.

Carieră, notorietate, situaţie financiară, implicare în viaţa socială, realizări în 2003 şi un punctaj pe o scară de la 1 la 10 creează primul **Top 50 al femeilor de succes din România** care include artiste, politiciene şi femei cu activitate diplomatică, medici, avocate de succes, creatoare de modă, femei-manager, arhitecte, vedete de televiziune. Din pricina unei... „deformaţii profesionale", am sesizat că din mulţimea de modele de carieră, dar şi umane, lipseşte scriitoarea. Toate criteriile după care s-a ghidat revista pentru realizarea clasamentului pot fi verificate şi în cazul femeilor care activează în branşa literară. Propun pentru verificarea afirmaţiei numai două nume – Monica Lovinescu şi Mihaela Miroiu.

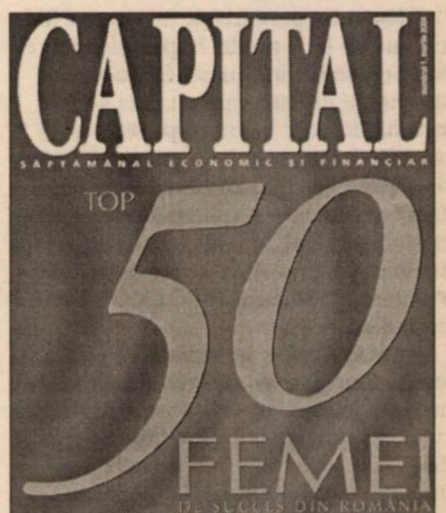
CAPITAL
SAPTAMANAL ECONOMIC ŞI FINANCIAR
TOP
50
FEMEI
DE SUCCES DIN ROMÂNIA
PLUS - CLASAMENT FORBES: CEI MAI CELEBRI 50 DE OAMENI DIN LUME
- CLASAMENT PE JUDEŢE: ROMÂNCE CELEBRE PE PLAN LOCAL

Aşa cum ne-am obişnuit din ediţiile anterioare, textele sînt însoţite de imagini care definesc activitatea şi personalitatea protagonistelor. Şi imagistica se subsumează diversităţii. Haine de camuflaj, cască de protecţie şi vestă antiglonţ, pisici, telefoane şi calculatoare, biblioteci, instrumente muzicale şi medicale şi alte astfel de obiecte, aparent incompatibile, fac parte din numărul cu şi despre femei.

La final, ca să fiu „politically correct", dar şi sinceră, mi-ar plăcea să văd un top al bărbaţilor de succes, nu numai al celor cu o situaţie financiară remarcabilă. O ierarhie care să includă şi bărbaţi din cultura română, nu numai din lumea afacerilor.

RETROSPECTIVĂ BERND ŞI HILLA BECHER

Turnul de foraj al artiştilor

VLAD A. ARGHIR

Bernd şi Hilla Becher, **Typologien industrieller Bauten** (**Tipologii de construcţii industriale**)

Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf, 29 noiembrie 2003-12 aprilie 2004

Expoziţia va mai putea fi văzută la Haus der Kunst, München (iunie-septembrie 2004), Centre Georges Pompidou, Paris (septembrie-decembrie 2004), Deutsches Centrum für Photographie im Hamburger Bahnhof, Berlin (februarie-aprilie 2005)

Curator: Armin Zweite (directorul Kunstsammlung)

Expoziţie finanţată de Fundaţia Culturală a Uniunii Caselor de Economie Germane

Catalog

Editor: Armin Zweite

Texte de Ludger Derenthal, Thomas Weski, Armin Zweite şi Susanne Lange

Volum broşat de 29/29 cm, 260 p., 160 de **Tipologii**, peste 2.000 de imagini *duotone*

Schirmer/Mosel, 2003

Catalog alb/negru în tehnică duplex; documentaţie separată (A5, gratuită) şi fluturaşi cu informaţii despre programul anexă. Mapă de presă (lista completă a fotografiilor – 20 p., biografia artiştilor, obligatoriul text informativ, o declaraţie de presă a Fundaţiei, lista celor opt prelegeri şi a altor evenimente şi acţiuni didactice care însoţesc expoziţia). Libraria muzeului oferă şi alte albume, lucrări de referinţă, cărţi poştale.

Website:
http://www.kunstsammlung.de

Bernd şi Hilla Becher

Fotografiile sînt reproduse prin bunăvoinţa K20K21 Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen

© Bernd şi Hilla Becher, Düsseldorf, 2003

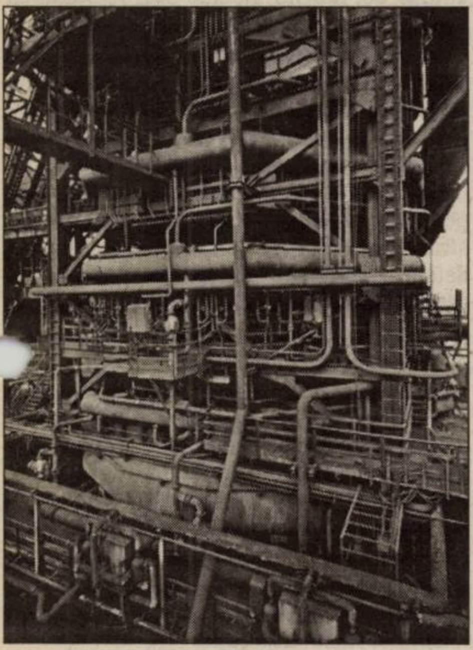

***Furnal*, vedere de jos, Liège-Seraing, Franţa, 1995 (alb-negru, 22 x 50,6 cm)**

Pentru un muzeu de artă contemporană, o expoziţie de fotografie cu aproape o mie de exponate şi cu o durată de mai bine de patru luni nu e un lucru obişnuit. Lui Helmut Newton, eclecticul şi controversatul senior al fotografiei contemporane, alt mare muzeu al oraşului i-a dedicat vara trecută o expoziţie nici pe sfert ca dimensiune şi nici pe jumătate ca durată. Această precizare „pentru oamenii mari" e utilă: retrospectiva soţilor Becher documentează un efort de aproape o jumătate de secol, primul impact fiind unul cantitativ.

Retrospectiva Newton (o fotografie aflată la polul opus al viziunii: **X-Rays** manieriste, „big nudes" monumentale, mizanscene erotice, fotografie de modă, **Portrete** minuţios artificiale de vedete, de la Picasso la Warhol şi de la Waldheim la Leni Riefenstahl) recupera, din „opere" individuale, o viziune: nu numai că fotografia nu e un document, dar, cu un hieratism *pince-sans-rire* şi cu o recuzită pestriţă de carnaval, Newton refuza fotografiei chiar convenţionala soliditate denotativă, la limita plauzibilităţii tehnice. Retrospectiva soţilor Becher, însă, îşi confruntă răbdător privitorul cu un corpus de imagini gri, hieratice, care încep prin a tăcea – o tăcere de templu, de bibliotecă: de uzină părăsită.

„Catedralele industriei"

...expresia lui Walt Whitman, e presată azi frecvent între foile discursului inaugural, e contemporană cu şi dedicată primelor exemple de arhitectură industrială modernă: Bernd şi Hilla Becher le colecţionează, aşadar.

Numai fotografie alb-negru, o austeritate fără excepţie. Bunăoară, turnuri, hangare, furnale şi rezervoare: viscere de ţevi, sisteme nervoase din traverse şi schelării sau forme netede, cu epidermă de beton şi tunse scurt, jocuri de forme rotunde şi de blocuri masive. Hexaedre cu geamlîcuri sub acoperiş. Mici octogoane ca de fortificaţie. Cilindri cocoţaţi pe piloni de beton. Cupe conice întoarse, emisfere greoaie. Un balon uriaş de săpun în Pittsburg şi un pion megalocefalic lîngă Verviers. Farfurii zburătoare pe tulpini, ancorate cu aţe. Ciuperci de beton sau, dimpotrivă, titireze din scînduri. Observaţia că unele sînt antropomorfe, falice sau matriceale e prea la îndemînă. Figuri compozite, structuri exoterice sau minimaliste. Construcţii eclectice – beton şi tablă, piatră şi fier, ştenapi încrucişaţi şi forme epurate, intrări simple şi arcade. Forme gotice sau baroce – şi nu întotdeauna fiindcă ar fi istoriste –, alteori schelărie grea şi simplă, forme clare şi necesare, nu întotdeauna fiindcă ar fi arhitectura zilelor noastre.

„Tipologii"

Buncăre de unsprezece etaje pentru cărbuni, cîte o faţadă în cortină de sticlă, ruptă de vreme. *Silozuri de cereale* cu imprimeu ecosez. *Turnuri de răcire*: rochii lungi de scînduri cu ventilatoare încastrate. Şolduri graţioase de beton sau coapsa lată de cărămidă. Sau o cofă răsturnată. *Cuptoare de var*: cu şase cilindri în linie sau cu patru în dezordine. *Castele de apă*: matroane cu guleraş de balcon sau domni cu cravată. Sau, o cu totul altă morfologie, dar aceeaşi familie, vestitele rezervoare pentru apă de pe acoperişurile New York-ului, care locuiesc la etajul douăzecitreizeci, dar în fotografii par să şadă la parter, printre *bungalow*-uri oarbe.

Turnuri de foraj: construcţii de iarmaroc, cu dantelării de sfîrşit de secol XIX sau cu traverse grele, sau structuri deschise, din şipci, cu acoperişuri chinezeşti duble, cu şarpante îndrăzneţe şi roţi ca nişte pălării extravagante sau ca nişte calibre supradimensionate de ceasornic. Printre exemplare se nimeresc şi găselniţe istorice: *coal mine tipples*, bizarele utilaje de foraj ale minerilor din Pennsylvania secolului XIX, din scînduri închegate în dezordine funcţională.

Furnale: biomorful aplicat pe mecanic, iedera de ţevi pe versanţi de fier şi de beton – distanţa de la care trebuie şi pot fi fotografiate (sînt uriaşe şi terenul nu e confortabil) le transformă în construcţii din chibrituri şi paie de limonadă.

Gazometre: cilindrice sau sferice, prinse în schele ca şireturi de patine sau împachetate elegant. Altele, cu aspect de for roman sau de tunel întors, cu şarpantele la aer. Pe cel din Berlin-Schöneberg îl ştiam: întîlnirea cu un loc familiar umanizează relaţia: oricine a văzut asemenea vestigii industriale le poartă în despărţitura cu pitoresc urban a trusei de cultură şi se regăseşte de voie-de nevoie în „formula Becher".

Locuinţe de serviciu ale uzinelor din Ruhr sau din Siegerland: proiecte tip C, E, F, G şi H, confortabile, pentru una pînă la patru familii, de o monotonie dramatică şi, cu provincială rigoare, identice. Deosebirile de detaliu între ele par să fi survenit după renovări succesive. Clădiri administrative, unele meschine, altele monstruoase şi seci, altele cu aspect de mini-catedrale, pînă la rozeta ocupată de un motiv geometric, industrial cu religiozitate.

O excepţie: două fotografii care nu sînt decît marginal tributare tipologiilor. Una în Bethlehem, Pennsylvania: cimitirul de pe deal priveşte la casele de vizavi peste cruci şi stele funerare simple, cu care ordinea ferestrelor intră în analogie; deasupra caselor, dincolo de ele, încă o analogie, cu turnurile unei fabrici de prelucrare a cărbunelui. A doua: la Ensley, Alabama, un cimitir de maşini în curtea unei uzine dezafectate: parcarea unei fabrici bombardate de vreme. De fapt, prima e un omagiu adus lui Walker Evans, care făcuse o fotografie cu un unghi mai strîns din aproape acelaşi loc în 1935. A doua e prezentă în virtutea regulamentului tipologic (trebuie să fie o serie) şi e una dintre puţinele ocazii în care o undă de sarcasm transpare prin rigoarea antologică.

Enumerarea aceasta a urmărit analogii

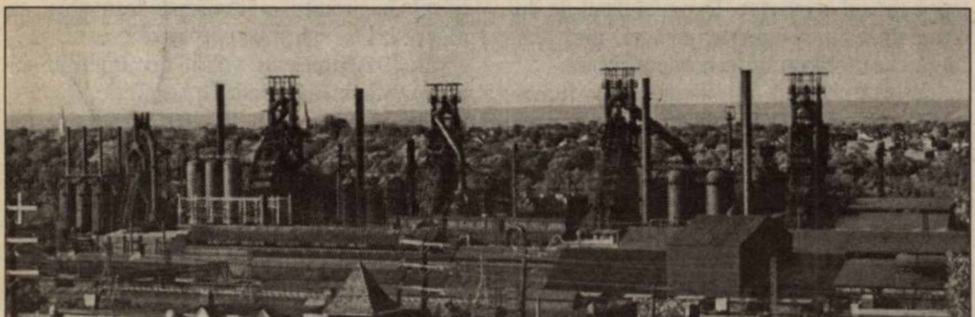

Bethlehem, Pennsylvania, SUA, 1986 (alb-negru, 50 x 60 cm)

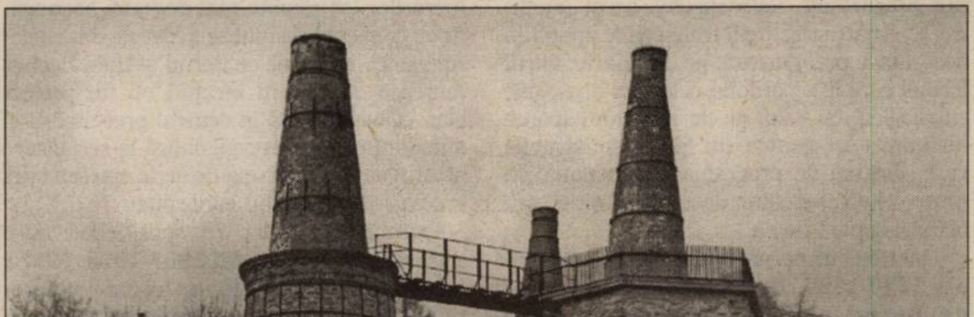

Lengelfeld, Saxonia, Germania, 1998 (alb-negru, 62 x 51 cm)

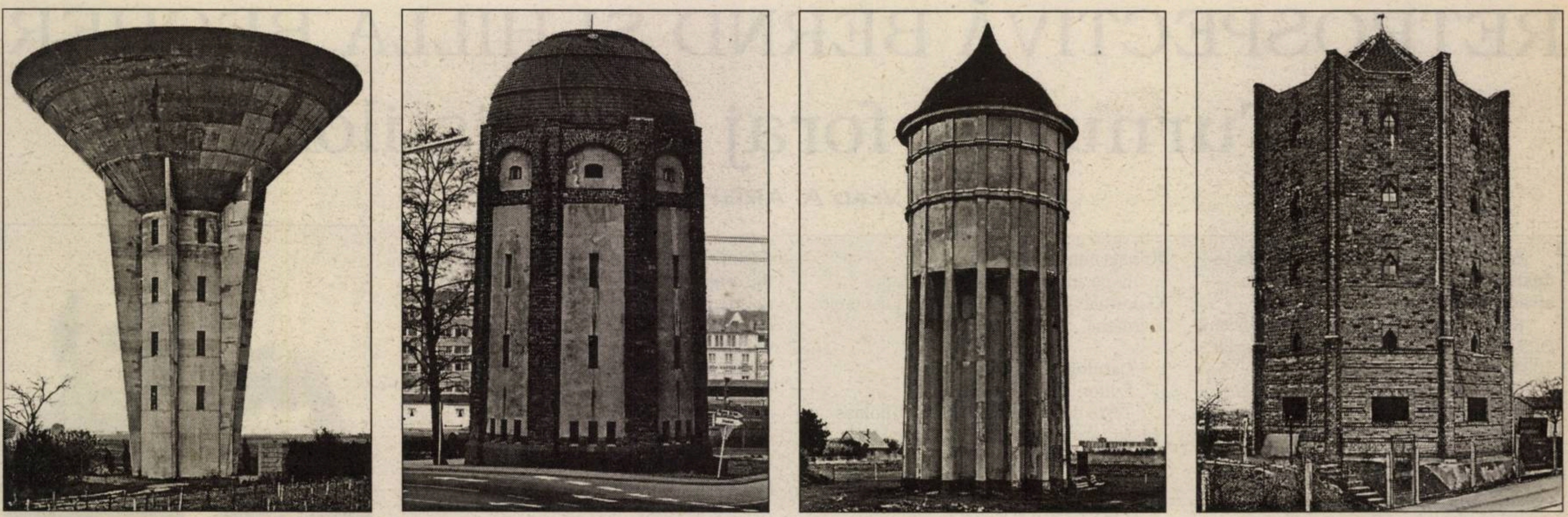

Turnuri de apă, **1999**
Tipologie **constînd din**
15 fotografii alb-negru;
mărime în total: 173,4 x 239,4 cm

subiective şi sugerează pitorescul, dar pitorescul „intrinsec“ al cîtorva „exemplare“ e doar cazul particular, inevitabil chiar şi într-o colecţie care altminteri evită programatic accentul expresiv.

O cantitate industrială: galerie de tipuri

Hilla Wobeser[1], născută la Potsdam în 1934, e fotograf de meserie – specializată în fotografie aeriană. „Emigrează“ la Düsseldorf în 1954, lucrează la o agenţie de publicitate, studiază tipografia şi ţine primele seminare de fotografie la faimoasa Kunstakademie (Bernd Becher avea să înfiinţeze aici, în 1976, prima catedră de fotografie la o Academie de artă germană).

Bernd Becher, născut la Siegen în 1931, într-o familie legată de tradiţia minieră a regiunii, desenează din adolescenţă peisajele industriale ale locului. După o ucenicie de zugrav de firme, studiază pictura, grafica aplicată şi tipografia la Stuttgart şi, din 1957, tipografia la Düsseldorf. În acelaşi an, o demolare care avansează mai rapid decît schiţele lui îl obligă să facă primele fotografii. La scurtă vreme se decide definitiv pentru fotografie şi începe o documentare a variantei locale de „Fachwerkhaus“ – arhitectură vernaculară care face pitorescul mai multor regiuni germane.

Cei doi s-au întîlnit la Academie, în clasa lui Walter Breker, colaborează din 1959, s-au căsătorit în 1961, locuiesc şi azi la Düsseldorf. Au urmat împreună, fără accidente, parcursul unui succes profesional internaţional care a venit după mai puţin de zece ani.

Excursia în pitoresc nu se va mai repeta însă. Pentru expoziţia de debut din 1963, cei doi termină documentarea – **Case de locuit şi clădiri industriale cu şarpantă aparentă din Siegerland**. Retrospectiv, acest „Fachwerk“, a cărui rigoare îi transcende aparenţa decorativă, prefigurează, pe de o parte, filtrul formal care le va ordona celor doi analogiile „tipologice“; şi este, pe de alta, anticiparea înclinaţiei lor pentru un fel de construcţie care, fără să fie programatic funcţionalist, pune criteriul utilitar deasupra formei sau chiar îl separă de ea.

În 1967 urmează **Construcţii industriale 1830-1930. Documentare fotografică de Bernd şi Hilla Becher**, la Neue Sammlung din München (muzeu dedicat *design*-ului). Cele 220 de imagini selectate rezumau zece „tipologii“. În 1968, arhiva celor doi cuprindea deja peste 2.500 de negative alb/negru în format 6/6 sau 13/18. Arhitectura industrială nu intrase nici în cultura vizuală de uz curent, nici în patrimoniul protejat şi cu atît mai puţin în categoria esteticului, aşadar expoziţia atrage atenţia; e preluată de mai multe muzee în anul următor şi marchează astfel o schimbare importantă în receptarea lucrărilor: trecerea de la document la artă.

După o primă expoziţie în SUA, urmează, tot în 1968, altele la Sydney, Sao Paulo. În 1969, primul album (de fapt, numărul 2 al unei proaspete reviste de artă) şi o expoziţie personală la Kunsthalle din Düsseldorf. **Sculpturi anonime** are norocul de a-şi împărţi spaţiul prestigioasei instituţii cu o expoziţie de *minimal art* (Andre, Flavin, Judd, LeWitt ş.a.). Asocierea cu un curent de artă în plină vogă le aduce beneficiul publicităţii şi al unor comentarii care notează înrudiri – fortuite, de altfel, dar natura artistică a receptării e un cîştig.

În 1971 expun la Bienala de la Nürnberg, sub titlul **Nu ştiu ce e frumuseţea**, împreună cu, printre alţii, Marcel Broodthaers şi Hanne Darboven. În 1972, Ileana Sonnabend îi invită pentru prima oară la New York.

Participările la expoziţii sub diverse steaguri sînt şi o posibilitate de a (se) expune. „Avem aici de-a face cu un procedeu de codificare care schimbă semnificaţia fotografiei în funcţie de distribuţia rolurilor din jur“, îl parafrazează, nu fără maliţie, Armin Zweite[2] pe Flusser.

În 1972, **Documenta** V include pentru prima oară film şi instalaţie. Soţii Becher, cu deja conturatele **Tipologii**, participă sub steagul *conceptual art*. Încercările de a-i subordona curentului îi lasă mai degrabă indiferenţi. Nu numai că metoda lor precede cu un deceniu voga conceptualistă, dar diferenţa de abordare, observă Armin Zweite, e radicală. Conceptualiştii operau, printre altele, cu geneza operei, în vreme ce Bernd şi Hilla Becher prezintă un obiect cu date funcţionale de regulă sumare şi geneza lucrărilor lor rămîne mai degrabă ascunsă. Apoi, conceptualismul se foloseşte de „obiectul găsit“, în vreme ce Bernd şi Hilla Becher lucrează de la bun început cu un proiect clar. „Obiectul“ stă în centrul preocupării şi substanţa ei e ceea ce îi obligă la serializare şi la rigoare, nu nevoia de serie e aceea care creează ideologie sau concept(e).

La mijlocul anilor '70, soţii Becher au o retrospectivă, **Fotografii 1957-1975**. 1957 e o dată puţin forţată istoriceşte, dar palindromul pe care îl deschide e simptomatic pentru simţul ordinii, care funcţionează pe post de reper al imaginarului. În următoarele două decenii, cei doi mai au cîteva retrospective, se întîlnesc în expoziţii de grup (şi în comentariile plastice) cu toate numele majore ale vremii, peste tot în lume. Participă regulat la **Documenta**, expun repetat la MoMa, la Sonnabend, la Ludwig, la muzeele mari de artă contemporană din Franţa, la Bienala de la Veneţia ş.a.m.d. Li se oferă numeroase burse şi premii internaţionale.

Între timp, călătoresc şi îşi continuă documentările în zonele industriale ale Europei de Vest şi ale Statelor Unite. Din 1996, îşi reordonează şi mai sistematic vasta arhivă fotografică – un efort care a condus la retrospectiva de acum, plănuită încă din 1999.

Entomologie, gramatică, „tipologie“, iconografie

„Barnett Newman a spus odată[3] că estetica («cea mai nesigură şi mai puţin dezvoltată ramură a filozofiei») este pentru artist ceea ce e ornitologia pentru păsări. [...] Motivul pentru care este, la urma urmei, imposibil să definim arta este că azi tot ce a supravieţuit din trecut devine artă.“[4]

Tradiţia fotografiei documentare, care se plasează, retrospectiv, la graniţa artei, e extrem de bogată şi în materie de imagini de arhitectură industrială şi în diverse explorări morfologice: Eugene Atget la Paris, un „Balzac al fotografiei“, Jakob Riis, care amorsa spiritul civic new-york-ez la sfîrşitul secolului XIX, şi, pe urmele lui, Dorothea Lange, James Agee şi Walker Evans, care documentează criza anilor '30, Lewis Wickes Hine, sociolog şi fotograf, cel care a documentat şantierul Empire State Building în 1930-31. Heinrich Hauser, contemporan cu ei, face sute de fotografii în Ruhr. Iar Karl Blossfeldt, biolog şi fotograf, e unul dintre cei care explora geometriile naturale – înrudit, să zicem, şi cu Muybridge, dar şi cu Man Ray. Opera soţilor Becher e o colecţie quasiştiinţifică de obiecte izolate de contextul originar şi în care pitorescul sau „atmosfera“ joacă un rol secundar. Dar nici tipul de documentare, nici dimensiunea ei, nici limitarea ei strictă nu au precedent direct.

În arta plastică, estetica formelor industriale are şi ea o tradiţie la fel de lungă. Dar, departe de constructivism sau de admiraţia futuristă pentru tehnică, de *pittura metafisica*, de suprarealism – cu care ar putea fi asociaţi iconografic – şi neinteresaţi de exploatarea critică a formelor şi a ideilor găsite, specifică diverselor curente contemporane, soţii Becher înregistrează doar morfologia strictă a teritoriului vizual pe care şi l-au marcat. **Sculpturi anonime**, titlul unei expoziţii din 1970, le defineşte poziţia. Culeg imagini care funcţionează autonom, azi nu mai are importanţă dacă în virtutea sau în ciuda expresivităţii lor individuale: scopul e seria, heteromorfismul obiectelor e un argument vizual, dar, cel puţin în acei ani, funcţia estetică a construcţiilor în sine, pe care o descopereau volens-nolens, nu se pierduse încă pentru ei în spatele tipologiei şi nu devenise un loc comun.

La sfîrşitul deceniului şase, cînd şi-au început cariera, şi pînă prin anii '70, „aburul, fumul şi focul mai dominau încă peisajul Ruhr-ului“. Începutul dezindustrializării coincide cu schimbarea de mentalitate din jurul anului '68, dar nu include încă reevaluarea istorică şi culturală a „catedralelor industriei“. Zonele industriale (nu numai în Ruhr) sînt ocazional instrumentale în „critica societăţii capitaliste“, dar zac altminteri în paragină, sub ameninţarea demolării iminente.

Soţii Becher, uneori presaţi, aşadar, de timp, selectează exemplele „caracteristice pentru o epocă, o regiune, un tip de construcţie anume sau pe acelea care prezintă detalii tehnice sau vizuale deosebite“, cum explică într-un interviu din 1967. O muncă de entomolog, care presupune „clasificarea prăzii în specii şi familii“.

Cu puţine excepţii şi cu unele adaosuri tematice, programul soţilor Becher rămîne definitiv. În primii zece ani fotografiază mai ales turnuri de foraj, turnuri de răcire şi castele de apă, mai tîrziu rezervoare de gaz, cuptoare de var, silozuri de cereale şi de cărbune, mori de pietriş, hale de prelucrare a cărbunelui şi hale de producţie. Abandonează alte cîteva subiecte – stîlpi de înaltă tensiune, radiotelescoape.

La preocuparea lor exclusiv morfologică există doar două excepţii, documentări de sit industrial, ultima acum cîţiva ani. Prima dintre ele are o dublă valoare istorică. Începînd cu 1969, împreună cu un grup de artişti, participă la acţiunea de salvare a minei Zollern 2 din Dortmund. Arhitectura de suprafaţă datează din 1902: clădiri utilitare şi administrative cu o desfăşurare de castel, arhitectură istoristă şi, în cazul clădirii centralei de comandă, *Jugendstil*; în plus, un exemplu timpuriu de exploatare electrică. În 1970, construcţiile sînt declarate monument istoric, dar iniţiativa se prelungeşte opt ani şi e una din primele de acest fel în Europa. Reflectă spiritul civic vehement al epocii, e netipică însă prin intenţia conservatoare şi prin preocuparea pozitivă pentru vestigiile industriei grele, dar anticipează valorile istorice-estetice ale deceniului următor, valabile pînă azi. Complexul Zollern 2 e prima din, între timp, numeroasele asemenea rezervaţii industriale intrate în circuitul cultural prin festivaluri, ca muzee ori ca spaţii de spectacol.

În 1977 apare un volum documentar comandat de însăşi firma Thyssen, proprietara minei, în care soţii Becher semnează fotografiile. Prin forţa lucrurilor, se îndepărtează de la tiparul obişnuit: fotografiază, printre altele, detalii de amenajare, maşini restaurate *in situ*, hale industriale preparate muzeal, o documentare în condiţii „artificiale“, neobişnuit de expresivă pentru cei doi. Dar ideea de tipologie şi de morfologie comparată ţine sub control şi aceste subiecte, care, altminteri, nu-i interesau. De regulă, în cadre tronează construcţii întregi, refrene vizuale denotative într-un discurs vizual fără apel la imaginar. Aşadar, a doua performanţă a acestor (ansambluri de) fotografii, dincolo de cea tehnică, este faptul că soţii Becher au comprimat parcursul estetic al receptării: înainte ca arhitectura industrială să se fi stratificat istoric şi să se fi cristalizat în desuetudine, formelor li s-a re(cu)perat genealogia şi – cu mijloacele portretului de studio, dacă nu cumva ale fotografiei judiciare – o iconografie. Gestul lor artistic este tocmai această discontinuitate provocată a percepţiei.

Radio Total 96.9 FM

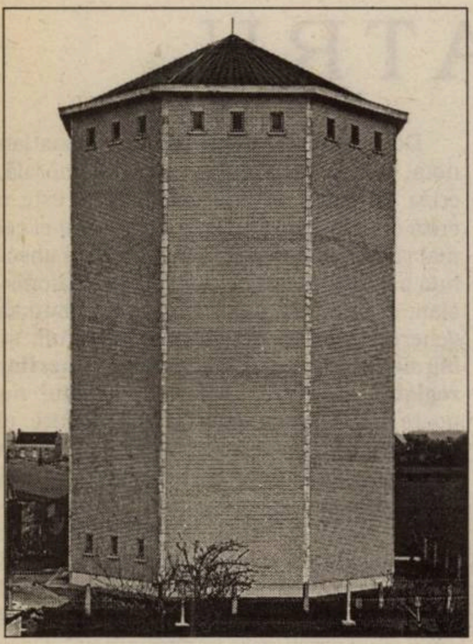

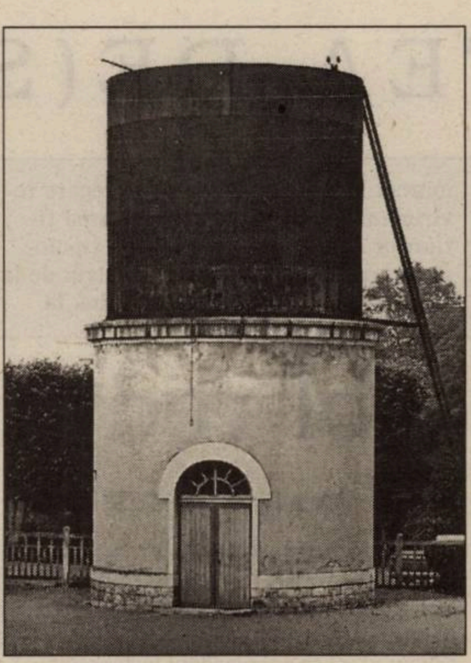

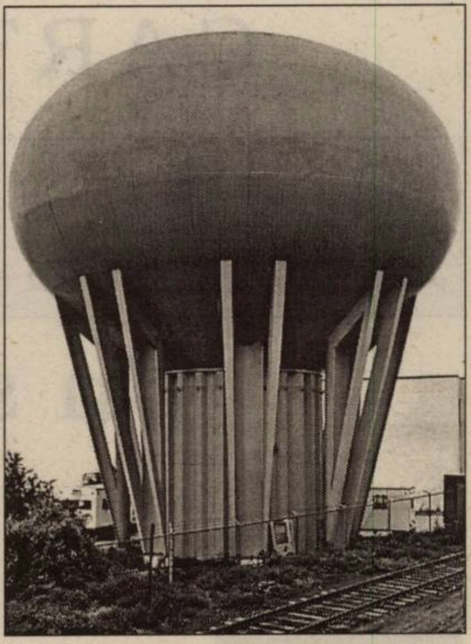

„What you see is what you see“[5]

„Într-un muzeu de artă [fotografiile noastre] sînt artă, în muzeul tehnic sînt istoria tehnicii“, concede Bernd Becher. Obiectul de artă nu e aşadar imaginea individuală, ci seria şi clasa de obiecte (fie şi născută, cum e, din interesul morfologic pentru exemplarul „deosebit“); nu despre lucrul din imagine e vorba, ci de sintaxa alăturării lor în „tipologii“ (iconografia e secundară). Estetica/ul se distilează din cantitate şi din ordine, aspectul documentar dă calitate imaginilor, adică tocmai invers faţă de aşteptări. Calitatea tehnică (a construcţiei, dar şi a imaginilor fotografice) redevine, din simplă „gramatică“, sens: „Tehnica se interpretează şi singură, dacă e pusă cu precizie în cadru“ (Hilla Becher).

Căutînd scuze acestui exces de consecvenţă morfologică, nu ne putem abţine totuşi, cum am văzut, să ne apropiem de cîte o imagine care surprinde urme ale contextelor. Recuperăm astfel mai multe reflexe condiţionate cultural ale receptării.

Tridimensionalitatea: soţii Becher evită jocul familiar al planurilor cu umbrele şi doar apropierea pas cu pas, eventual cu lupa, de imagini, dizolvă sintaxa în morfologia comună, îngăduie cufundarea în contextul specific şi reuşeşte să descopere detalii de importanţă secundă, dar de interes netăgăduit. Altminteri, privirea percepe cît percepe structuri şi modele, dar în cele din urmă reduce obosită tipologia comună la un tapet. Apropierea e necesară.

Memoria: unul dintre ei spunea în 1969: „Nu avem intenţia să transformăm construcţiile industriale în moaşte sfinte, dar ne dorim un şir cît de cît complet al formelor şi variantelor“. **Tipologiile** nu rămîn totuşi exemplare, nu scapă deci de ispita exhaustivului. Fotografia ia în posesie obiectele acestea netransportabile; Bernd Becher explica într-un interviu recent, cu hazul specific oricui s-a plictisit de răspunsuri la îndemînă la întrebări stereotipe, că fotografii de case, de flori şi de monumente se găsesc la orice chioşc, dar ei îşi doreau turnuri de foraj, castele de apă şi alte asemenea, aşa că a trebuit să şi le facă singuri. După cum se vede, autorii nu scapă nici de persistenta tentaţie, figurat(iv)ă, a posesiei: legată direct – fie şi numai în faza virtuală de dinaintea clasificării irevocabile – de fiecare obiect în parte. Tot cărţi poştale, aşadar...

Animaţia: lipsa din **Tipologii** a fiinţelor vii şi a elementelor care sugerează mişcarea nu poate fi trecută cu vederea. Timpii lungi de expunere nu sînt, ca în fotografia secolului XIX, o explicaţie, şi nici amplasarea în extravilan a exemplarelor colectate. Artiştii elimină la nevoie chiar norii sau cablurile aeriene, dar personajele? „Fiecare turn îmi aduce aminte de oameni“, declara totuşi Bernd sau Hilla Becher în 1984 (de oamenii care au lucrat acolo, nu la antropomorfismul unor construcţii se referă). Ne apropiem să vedem: urme de viaţă, dar, iată, nici o fiinţă vie. Chiar apropierea animă însă imaginile, le schimbă perspectiva, transformă panourile de 3 pe 2, 3, 4 sau 5 cadre ori şirurile de variante morfologice într-un *flipbook*. Nimic nu ne împiedică şi foarte multe detalii ne îndeamnă să căutăm în imagini ceea ce, din punctul lor de vedere, le transcende: prezenţa umană. Apropierea e necesară.

Poveştile: detaliile – cele care lipsesc şi cele care nu se văd imediat, cele care explică alegerea construcţiei fotografiate, surprizele; expunerea lungă surprinde un automobil care pleacă, rugina curge pe ziduri, graffiti, vegetaţie sau peisaj de dealuri în jur etc.

Interpretări („postmoderne“, „deconstructive“ etc.): remarcabil este şi faptul că din lucrările celor doi lipsesc urme clare ale diverselor curente estetice active sau istorice. Dar evoluţia artei din ultima sută şi ceva de ani, cînd fotografia a determinat schimbări radicale în percepţia formei, în delimitări şi în definiţii, oferă destule analogii plauzibile. Turnurile lui de Chirico, precizia şi experimentele fotografice ale suprarealismului; pe versantul abstract, cubismul care izola forma şi constructivismul care o absolutiza. Din anii '60 încoace, toate artele sînt legate cumva de materialul fotografic, începînd cu pop-art, comentariu al mărfii vizuale (Warhol, obsedat şi el de serie, de altfel), pînă la diversele formule de conceptualism, care „durează“ doar prin documentul pe film. Şi pînă la despărţirea de clişeu (în ambele sensuri ale cuvîntului) din fotografia de azi, ai cărei pixeli ni se scurg printre degete în răspărul conceptelor culturale de care nu ne putem totuşi detaşa (şi nici nu trebuie). „La urma-urmei, consensul este că o condiţie fundamentală a artei este unitatea“.[6]

Nimic nu ne împiedică, aşadar, să venim cu arme conceptuale şi bagaj cultural spre modesta acribie fotografică a soţilor Becher: ne aflăm, totuşi, în muzeu. Cumva trebuie să ne apropiem de aceste cărţi poştale. Minimalismul lor e uşor de depăşit. Dar nu Pygmalion îşi insufleţeşte „sculptura anonimă“, ci ea pe el.

„Numărăm încet pînă la douăzeci, e un moment minunat“

...Spune unul dintre ei, descriind momentul prizei de imagine. Scopul pe care îl urmăresc soţii Becher este să ferească obiectul fotografiat de efecte simultane. Fotografia în alb/negru (care la alţi fotografi eliberează privirea de iluzia realismului pentru a pune un accent oarecare) are la ei scopul de a neutraliza orice efect colateral. Un al doilea factor tehnic e tratarea perspectivei: vederea este de regulă frontală, obiectul umple cadrul şi e plasat pe mediana verticală, în planul doi; orizontul e ridicat cam la un sfert din înălţimea fotografiei şi corectarea liniilor de fugă obţine verticale paralele. Al treilea factor este lumina „moale“. Al patrulea: profunzimea cîmpului, exploatată la maximum.

Toate acestea presupun o logistică destul de incomodă. Fotografiază mai ales primăvara şi toamna. Pîndesc un cer închis, dar fără nori şi eventual o ceaţă subţire. Dacă situl nu oferă o înălţare potrivită, au nevoie de acrobaţii complicate sau de o schelă; cu platformă, căci aparatul e un Plaubel Peco 13/15 (cumpărat în anii '60). Formatul mare, eventual focala de 500 mm, corectura de perspectivă care cere deplasarea axei obiectivului, profunzimea de cîmp care dictează o diafragmă mică duc la timpi lungi şi e nevoie de stativ dublu.

Apoi, laboratorul: la retuş se elimină nori, sîrme, stîlpi şi alte detalii; măririle nu ţin seama de dimensiunea originalului, numai detaliile lasă să se ghicească scara; la expunere, lumina e adusă cît mai aproape de un numitor comun ideal.

Rezultatul acestei tehnici sînt fotografii de un rafinament auster, cu gradaţii fine de gri, fără contraste şi umbre, fără relief şi fără „efecte“, cu linii clare şi cu detalii precise, care evită monumentalitatea: o simplitate cum nu se poate mai complicată.

Soţii Becher au renunţat la un moment dat să expună şiruri de fotografii individuale şi folosesc o matrice morfologică: măririle de 30/50 cm formează „tipologii“ de 3 rînduri pe 3, 4 sau 5 coloane. Imaginile sînt grupate după criterii pe de o parte funcţionale, pe de alta de similaritate formală, de evoluţie istorică şi de variabilitate constructivă a detaliilor; ţin uneori seama de detalii contextuale, reduse, de altfel, la minimum.

Nu sînt deci „obiecte găsite“, nu instantanee, ci fotografii elaborate după o formulă prestabilită; soţii Becher, uniţi în cuget şi-n simţiri, izolează obiectul de context, refuză emoţia fortuită cu perseverenţa unui colecţionar de rarităţi anatomice, acumulează analogii şi confiscă astfel uitării exempl(ar)e ale unor arhitecturi-tip, cu particularităţi şi personalităţi distincte. Ce le salvează de inerţia cantitativului este că rămîn excentrice chiar şi o dată trecute prin filtrul taxonomiei, că îşi recapătă căldura specifică tocmai cînd ochiul, recunoscător pentru colecţie, s-a acomodat la răcoarea imaginii şi s-a întors la propriile analogii, ca orice ochi în orice muzeu.

În ultimii ani, se răspîndeşte o modă a organizărilor „tematice“: „galerii de portrete“, săli cu grupuri statuare *ad hoc* care adună musculaturi omologate şi postări tipice sub semnături eterogene, săli cu „femeie la oglindă“, cu bărbaţi la cîmp sau cu ouă de Paşti – muzee a căror didactică recurge la spiritul asociativ, a căror coerenţă se prevalează de ideea de înrudire peste timp a formelor. Cînd sînt bine făcute, asemenea secţiuni transversale prin cultura muzeală curentă sînt un cîştig.

Soţii Becher grupează „sculpturi anonime“ în „tipologii“ şi, în ciuda insistenţei lor uniforme, imaginile care stau drepţi în ordine morfologică ne smulg chiar un zîmbet şi ne obligă să recunoaştem sau să inventăm o umbră de umor: repetiţia e comică, obiectele au personalitatea lor, care nu se poate ascunde sub camuflajul asociativ. Totul e un joc, jucat consecvent vreme de aproape cincizeci de ani de doi oameni la fel de ataşaţi azi de preocupările lor ca la început. Vor mai adăuga cîte un exemplar, vor mai rafina şi descoperi cîte un criteriu diagonal de juxtapunere, vor schimba o cifră undeva şi rezultatul e o colecţie nepreţuită de forme. Dacă nu cumva conceptul devine, într-un tîrziu, desuet, o dată cu această variantă de existenţă, ceea ce am văzut pînă acum e (o) artă.

La ieşirea din expoziţie, imaginile nu se topesc înapoi în covorul cu modele gri şi contrast temperat. Arhitectura locului nu îngăduie o ultimă privire de ansamblu. Dar, întorcînd capul, o surpriză: se întipăreşte vesel în minte singura pată colorată – piesa de recuzită care uneşte muzeele din toată lumea: stingătorul roşu din colţ. La Düsseldorf, marca Gloria, tip 13 A („conţine 9 l apă“).

Düsseldorf

---

1. Toate datele biografice şi citatele din şi despre Hilla şi Bernd Becher sînt din catalogul retrospectivei.

2. Referinţă la teoria „canalului de distribuţie“ care, teoretic, determină natura fotografiei, dar în fapt duce azi doar la confuzie critică. Din **O filozofie a fotografiei**, eseul lui Flusser, publicat în 1992.

3, 4. *Apud* Donald Judd, conferinţă din 1983 la Yale School for Art and Architecture.

5. Frank Stella, interviu cu Donald Judd, 1966.

6. Donald Judd, **Idem**.

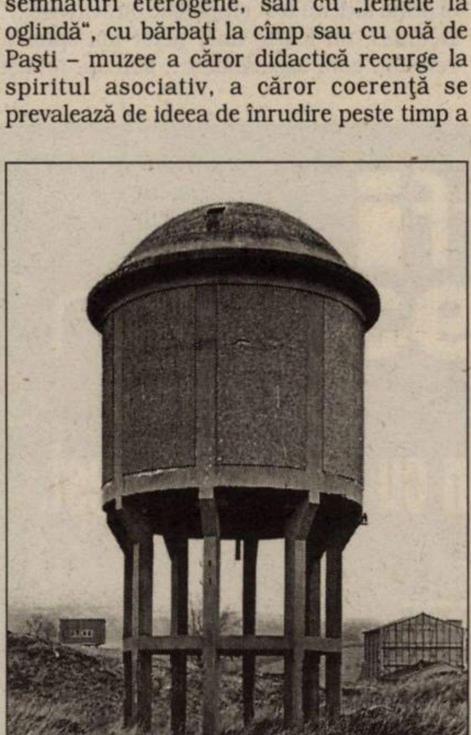

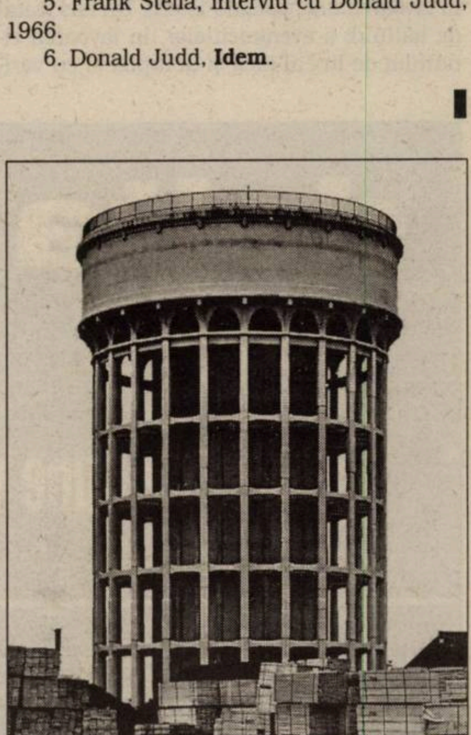

CARTEA DE(SPRE) TEATRU

Grupăm în aceste pagini comentarii pe marginea unor cărţi recente consacrate teatrului. Mai degrabă săracă la noi, producţia editorială de gen pare să fi marcat în ultima vreme un oarecare reviriment, prilej pentru semnalarea titlurilor de faţă şi – prin ele – a tipologiei cărţii de (adică despre) teatru: de la culegerea de cronici aplicate pînă la studiul teoretic sau comparatistic, neuitînd nici volumele portretistice şi documentare care ne oferă „recapitulări“ ale unor cariere actoriceşti ori regizorale...

Un secol redundant

DORU MAREȘ

Miruna RUNCAN

Teatralizarea şi reteatralizarea în România (1920-1960)

Editura Eikon, Colecţia „Biblioteca Teatrul Imposibil“, Cluj-Napoca, 2003, 316 p.

Nu ştiu să fi citit, dincolo de cărţile lui Camil Petrescu şi Haig Acterian, un text românesc mai incitant – captivant ca un roman poliţist, cum se zice, un text-aventură despre reala aventură spirituală a teatrului – decît **Teatralizarea şi reteatralizarea în România**, semnat de Miruna Runcan. Un op serios şi evident lucrat cu asupra de efort, aşezat pe 316 pagini, făcut posibil lecturii de către Editura Eikon şi Biblioteca Teatrului Imposibil din Cluj. Spun asta împotriva unei anume teze scientiste, ca să zic aşa, a autoarei (expusă explicit mai ales în anteriorul volum, dar şi susţinută, nu neapărat doar de către Miruna Runcan, în revista clujeană **Man.in.fest**, al cărei redactor este – revistă care, ciudat, se chinuie mai ceva decît robespierrii roşii ai anilor '50 să ne convingă de nocivitatea lui Titu Maiorescu & Co.) şi chiar împotriva titlului, dacă vreţi. Căci prima trăsătură importantă a acestei excelente lucrări este lizibilitatea. Pertinenţa ei axiologică în funcţia literară. Nu inutil, cîndva, autoarea publica o carte de poezie...

A doua caracteristică semnificativă a volumului este părăsirea aglutinării de cronici (al căror grad de perisabilitate în arta teatrală e imens, pînă la frizarea ridicolului) în favoarea unei pseudo-istorii. Un fals tratat de hăituire a evenimentelor, în favoarea vînatului de lux al ideii şi al luptei ei cu variile contingente şi metehne ale unui secol tulbure şi productiv, în egală măsură. Mă rog, cam ca toate secolele... Se întîmplă foarte rar să se cîştige un asemenea pariu, iar natura cîştigului mi se pare evident lovinesciană. La rîndul lor, giranţii declaraţi nu puteau să nu îşi facă datoria: Camil Petrescu, Haig Acterian, Ion Sava, G.M. Zamfirescu, V.I. Popa, Mihail Sebastian, pentru a cita doar cîţiva.

Teatralizarea şi reteatralizarea în România este un text scris pentru a descrie, pentru a susţine implicit o pledoarie, cu ţelul declarat „de a urmări evoluţia unei idei estetice înlăuntrul unei lente schimbări de mentalitate“. Şi aceasta ar fi a treia imensă importanţă a volumului Mirunei Runcan. Împlinit fiind el, ţelul, pentru cititorul atent, inevitabil un gust amar ţine locul concluziei: deşi plaja temporală pe care circulă autoarea este 1920-1960, senzaţia este că, fără încetare, se vorbeşte despre condiţia teatrului românesc în cea mai exactă contemporaneitate a sa. Nu e deloc plăcut să constaţi că ultimul secol, cu toate avatarurile sale, a păstrat aproape intact pachetul de probleme specifice artei teatrale, indiferent dacă palierul e estetic, tehnic ori administrativ. În pofida unor minţi sclipitoare, de la Maican la Esrig, de la Ion Sava la Vlad Mugur etc. În pofida cheltuielii imense de energie, în gol, din această parte a Europei, care „nu a fost niciodată propriu-zis marginalizată, chiar dacă nu şi-a depăşit întru totul complexele provinciale, de *cultură mică*“.

Reforma prin teatralizare, prin democratizarea, în definitiv, a actanţilor şi a instrumentelor ce fac posibil spectacolul teatral, sub imperiul coerenţei impuse de coordonatorul numit regizor (ori director de scenă), nici nu putea fi reală sau la unison cu evoluţia/avîntul altor arte. Am trimis spre restul lumii gesturi radicale semnate Tzara, Brâncuşi, Enescu, Eugen Ionescu (dramaturg, scriitor aşadar, *nota bene*!), însă, în arta teatrală, cu greu am acceptat (cu preţul sănătăţii, ba chiar al vieţii unor inseminatori – precum Sava), şi niciodată pînă la capăt, exemplele unor Baty, Tairov, Craig, Meyerhold. Cînd bolşevismul a permis-o, reacţia unora a fost de-a dreptul dură, precum aceea a lui Şahighian: „Piscator, Tairov şi atîţia alţii au fost ciupercile otrăvitoare...“. Deunăzi, un foarte tînăr actor îmi spunea, revoltat, ceva asemănător... Mai an, tot aşa despre „batjocorirea actorului“ şi „anularea personalităţii lui“ de către te miri ce Andrei Şerban ori Silviu Purcărete... Păi, cînd „lenta schimbare de mentalitate“... Dar, parcă, prea de tot lentă, deşi, la drept vorbind, în consonanţă cu societatea căreia îi sîntem părtaşi. Lăsînd la o parte lamentaţia, teatrul românesc îşi trăieşte drama propriei sale condiţii de a fi: de extracţie *full-contact*. Nici o parte, nici cealaltă a spaţiului de joc/de receptare nu poate diferi prea mult de partenerul de fiinţare, riscul fracturii de comunicare producînd, într-un fel sau altul, divorţuri cu strigături. Iar semnatarii nu sînt cu necesitate imbecili, ci, de multe ori, oameni de o certă calitate intelectuală (vezi, de pildă, încercarea de polemică, în sensul superior al cuvîntului, propusă de Victor Scoradeţ după ultima ediţie a Festivalului Naţional de Teatru „I.L. Caragiale“).

În fine, glosarea pe marginea volumului Mirunei Runcan e aproape la fel de productivă ca informaţia pe care acesta o oferă ori ca definirile şi redefinirile pe care le poate provoca. În efortul interbelic explicit ori în cel al anilor '50, prin forţa împrejurărilor implicit, de autonomizare a artei teatrale s-a angajat, în primul rînd, necesitatea autodefinirii şi a clarelor delimitări. Prima treaptă pare a fi fost aceea a „desprinderii de hegemonia verbului“. Cu traumele în consecinţă. Nici astăzi dramaturgul român nu înghite fără noduri constatarea lui Ion Sava: „Spectacolul de teatru a existat şi continuă să existe şi fără ajutorul literaturii dramatice“. Mai mult, „printre cei mai fervenţi apărători ai primatului textului se găsesc, în primul rînd, actorii (la noi se disting Bulandra, Manolescu, Finteşteanu)“. Asta în perioada interbelică. Astăzi? La fel. Desprinderea, completa baronul Löwendal, se referă la orice formă de hegemonie a instrumentelor participante, specificînd însăşi arta prin care s-a făcut cunoscut: „Teatrul este al artei teatrale. Nu pentru ilustraţie literară şi nu expoziţie de pictură“.

Aşa încît o următoare desprindere ar fi aceea de conservatorismul generat de şcolile de teatru. „Lucrul nu e de mirare. Actorii români vin aproape toţi din Conservatoare, iar Conservatoarele funcţionează pe unul şi acelaşi principiu, şi la Bucureşti, şi la Iaşi, şi la Craiova, şi la Cernăuţi: clasa condusă de maestru.“ În perioada interbelică şi acum. Diferenţa e că Bucovina de Nord „s-a evaporat“. „Problema actorului rămîne insolvabilă, cîtă vreme un singur tip de învăţămînt teatral produce actori pentru un singur tip de instituţie teatrală.“ Situaţia, de altfel, persistă, ba chiar e întărită în prezent de aberante legi colaterale precum Codul Muncii, învăţămîntul artistic dependent, la grămadă, de normele Ministerului Educaţiei, normativele salariale de tip procustian etc. Evident, G.M. Zamfirescu avea absolută dreptate atunci cînd, în 1933, scria: „Adevărata şcoală teatrală au început-o din clipa cînd au făcut primul pas pe scenă... Acesta e adevăratul rost al Conservatorului: să trimeată teatrelor conştiinţe artistice, să formeze caractere, să disciplineze inteligenţa şi spiritul de discernămînt al viitorului actor. Conservatorul ar trebui să fie, în primul rînd, o barieră peste care să nu poată trece prostia, incultura şi vulgaritatea în atitudine, în gusturi, în sentimente...“. Ceea ce se consideră normal astăzi, ca model al existenţei actorului şi, drept urmare, al şcolii româneşti de teatru, este, în mod scandalos, exact inversul definiţiei date cu 70 de ani în urmă de regizorul, dramaturgul, romancierul Zamfirescu.

Doi ani mai tîrziu, Mihail Sebastian nota: „Criza teatrului – criza lui morală, criza lui estetică, nu comercială – este o criză de ordin spiritual. Şi simptomul ei cel mai grav este carenţa totală, carenţa absolută a spritului critic“. A spiritului maiorescian, dacă nu mă înşel, care ar fi trebuit să genereze diferenţieri chirurgicale, cum se afirma în referatul **Cenaclului tinerilor regizori**, în 1957: „Sentimentalismul nu poate fi o raţiune în cultură şi, ca atare, el nu trebuie să fie perspectiva de rezolvare a *balastului*. Altfel se va încuraja certitudinea că această profesiune este o dulce asigurare pe viaţă. Cît timp ne vom preface că nu ştim care este deosebirea dintre un cal de curse şi un cal de saca, fiţi siguri că nici calul de curse nu va înţelege de ce s-ar mai grăbi să-şi amelioreze performanţele“. Dacă Miruna Runcan nu ar fi notat cu conştiinciozitate datele apariţiei frazelor de mai sus, aş fi jurat că sînt editate deunăzi, ca urgenţe ale momentului şi începutului de mileniu în lumea teatrală românească. Constatarea ţine de dimensiunea tragică a existenţei. Colaborau întru încercarea de normalizare Vlad Mugur, Sorana Coroamă, Radu Stanca, I.D. Sîrbu, Liviu Ciulei, Lucian Giurchescu, Dan Nasta, Lucian Pintilie, Radu Penciulescu, David Esrig şi alţii, direct prin semnătură ori direct prin operele lor. Interveneau aproape violent declarativ Eftimiu, Şahighian, Călinescu, Finteşteanu, Sică Alexandrescu (lider stalinismului teatral românesc, cum, îmi aduc aminte, îl numea Monica Lovinescu în cronicile-i de la Europa Liberă). Simptomatic – nu pot să nu reamintesc –, premiul cel mare de la Gala Tînărului Actor nu poartă numele nici unuia dintre cei din „pachetul reformist“ de mai sus, ca să nu mai vorbesc de celebrii interbelici Aurel Ion Maican, G.M. Zamfirescu, V.I. Popa, Soare Z. Soare ori Ion Sava. Premiul se cheamă „Sică Alexandrescu“. Morala? Presiunea conservatoare, care uneşte în acelaşi mănunchi toate zonele politicului/decizionalului, e de o plictisitoare redundanţă în sectorul temporal studiat, înainte şi după acesta.

Volumul Mirunei Runcan lasă încă loc multor constatări şi poate şi unei tentative viitorologice. Această „ultimă formă conştientă de supravieţuire a ceremoniilor colective“ – arta teatrală – pare a lupta, la vîrf, împotriva hegemoniei instrumentelor sa specifice (text, muzică, scenografie, lumină, sunet, dramaturg, actor ş.a.m.d.), fiind minată perpetuu, mai violent sau mai insidios, de acestea înseşi, nu de ici de colo în complicitate cu un anume „public majoritar“ – imagine niciodată definită, însă mereu clamată (ba chiar aclamată) de amatorii judecăţilor în care „masele“ se instituie în prim criteriu.

Operaţiune de forţă a secolului XX, teatralizarea „rezuma lupta deschisă între teatrul de trupă şi spectacolul regizoral, conflict fundamental, tehnic, administrativ, funcţional, estetic şi chiar, de ce nu?, etic“. Reteatralizarea a presupus lupta de prelungire a teatralizării în condiţiile presiunii extreme a perioadei comuniste. Întrebarea care se naşte este: o dată încheiată operaţiunea de teatralizare (chestiune aflată, pare-mi-se, în directă relaţie cu normalizarea socială, economică şi civilizatorie a ţării şi, în consonanţă cu acestea, cu educaţia toleranţei, a alterităţii), nu cumva desprinderea de ultima hegemonie, aceea a regizorului, va aduce în prim-planul artei teatrale spectacolul însuşi, operaţiune consensuală a tuturor părţilor implicate? Pînă să aflăm răspunsul (noi sau următoarele generaţii), studiul cărţii Mirunei Runcan se constituie în obligaţie profesională a oricărei persoane care se bănuieşte legată de lumea teatrală. Iar lectura sa – a acestui roman de aventuri, cînd îmbietor, cînd radical, cînd tandru, cînd metatextual: mai-mai postmodern – în bucurie a celor pentru care biblioteca nu a ajuns (încă) un duşman personal.

deltarfi
93.5fm
Veștile bune vin cu vântul din vest.

La fel și cele mai bune ziare...
Ascultă dimineața **Revista Presei Europene** !
La **delta**rfi, la 7:45 și 9:15.

Reflexele ochiului regizoral

MIHAELA MICHAILOV

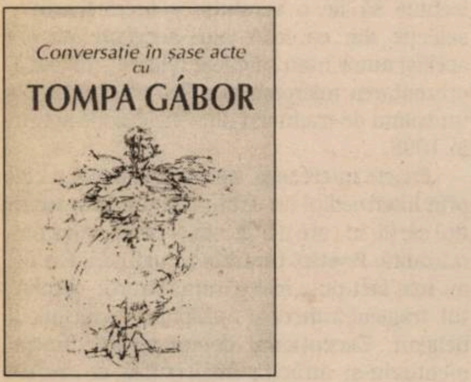

Conversaţie în şase acte
cu Tompa Gábor
Fundaţia Culturală „Camil Petrescu",
Revista **Teatrul azi** (supliment),
Bucureşti, 2003, 312 p.

Doina Papp
Un destin spulberat
DAN MICU

Doina PAPP
Un destin spulberat: Dan Micu
Fundaţia Culturală „Camil Petrescu",
Revista **Teatrul azi** (supliment),
Bucureşti, 2003, 268 p.

În absenţa unor studii de istorie şi analiză comparată a fenomenului teatral, implicînd o necesară viziune de ansamblu (cel mai elaborat instrumentar critic poate fi găsit în cartea Mirunei Runcan **Teatralizarea şi reteatralizarea în România 1920-1960**), volumele dedicate unor actori şi regizori îşi au rolul şi importanţa lor. Iniţiativa Floricăi Ichim (demarată o dată cu **La vorbă cu Vlad Mugur**, volum recenzat la data apariţiei în **Observator cultural**) de a edita sub formă de supliment al revistei **Teatrul azi** o serie de cărţi care se subscriu acestei direcţii nu poate fi decît lăudabilă. Mă voi opri asupra ultimelor două apariţii, ambele avînd în centru creaţiile a doi regizori.

Conversaţie cu Tompa Gábor

Florica Ichim propune o carte-dialog cu Tompa Gábor, aducînd în prim-plan cele mai importante momente ale unei evoluţii artistice care a însemnat, poate mai mult decît orice, opţiunea pentru un anumit tip de text şi, implicit, de teatralitate. Una dintre constantele demersului regizoral comentat în acest dialog incitant a fost revenirea la anumiţi autori (Beckett, Ionesco – în principal) constant reinterpretaţi tocmai pentru forţa lor de a sedimenta preocupările regizorului. Volumul – un fel de *travelling* subiectiv – este o reflecţie pe marginea datelor biografice şi artistice determinante, a transformărilor sociale şi politice care au influenţat anumite înclinaţii şi etape de creaţie.

Fascinat de jocurile de supravieţuire ale lui Beckett şi contaminat de legitimarea prin soluţii asumate pînă la capăt, influenţat de literatura absurdului, Tompa Gábor resimte o permanentă nevoie de a conecta teatrul la contemporaneitate. Este pusă în evidenţă şi implicarea regizorului în restructurarea învăţămîntului teatral, considerată esenţială pentru o evoluţie ce ţine de normalitatea fenomenului teatral. Volumul trebuie receptat ca un punct de pornire pentru o analiză complexă a spectacolelor regizate de Tompa Gábor.

Exerciţiul implicării

Un destin spulberat: Dan Micu de Doina Papp este istoria vie a creaţiilor unui regizor cu un destin exemplar şi special totodată, care s-a confundat pînă la un punct cu aspiraţiile şi ideile novatoare ale generaţiei din care a făcut parte, tinerii regizori ai anilor '70 – Aureliu Manea, Alexa Visarion, Andrei Şerban, Alexandru Tocilescu, Alexandru Colpacci etc. –, resimţind, în acelaşi timp, o dureroasă înstrăinare de cei din jur, o lentă desprindere care avea să-i marcheze evoluţia. Dan Micu gîndea spectacolul în toată substanţa şi profunzimea resorturilor de adîncime pe care le implica, în zona multiplelor asocieri operate. Cartea Doinei Papp (nominalizată la premiile UNITER probabil pentru acest volum, indicaţiile din lista nominalizărilor fiind lacunară în acest sens) are în centru atît reconstituirea riguroasă a unor creaţii cu o deschidere esenţială în istoria spectacolului, cît şi analiza discursului regizoral polemic şi explicit personalizat care a caracterizat generaţia '70.

Cu o inteligenţă sclipitoare şi un rafinament al percepţiilor care uimeau prin originalitate şi forţa asocierilor, Dan Micu a valorizat un limbaj teatral dens, cu multiple referinţe contextuale şi nu numai, fiind preocupat de dramaturgia în care personajul central era o personalitate politică puternică. A debutat fulminant cu **Lăpuşneanul** – examen de anul IV – , text pe care îl adaptează regîndind nuvela lui Negruzzi dintr-o perspectivă amplă, voit polivalentă, inventînd chiar un personaj – Nebunul, în descendenţa dramaturgiei shakespeariene.

Cartea cuprinde într-o formulă de tip *puzzle* (prezentări ale spectacolelor, extrase de presă, mărturii etc.) parcursul sinuos al celui pentru care regia reprezenta o formă de implicare totală, chiar de manifest, de combustie intensă, cu toate realizările şi eşecurile, cu tensiunile continue care i-au fundamentat convingerile şi speranţele. Dan Micu a crezut, ca şi mentorul său Radu Penciulescu, într-un program regizoral articulat în funcţie de preocupări, care să fie deopotrivă ale artistului şi ale publicului. O parcurgere succintă a notaţiilor şi motivaţiilor din caietele de regie la diverse spectacole reflectă un studiu aplicat, care contextualizează datele spectacolului prin conexiuni inventive. Mărturisirile emoţionante ale celor care i-au fost aproape – Mircea Diaconu, Alexa Visarion, Dana Dogaru, Alexandru Repan, Florin Zamfirescu – accentuează discreţia, imaginaţia debordantă, nevoia de a fi într-o permanentă comunicare autentică cu cei din jur. Toate, atribute ale unui spirit dinamic, care nu a acceptat relaţionările trunchiate sau fals mediate: „Nevoia mea e să intru în legătură extremă cu lumea şi să comunic periculos şi mai uman cu oamenii. Regizorul e la răscruce ori nu-i deloc!". Tocmai această situare *in extremis* – o atitudine de implicare radicală profesată constant – defineşte felul în care Dan Micu se raporta la sensul şi rolul regizorului. Delimitările şi poziţiile lui Dan Micu n-au fost niciodată expresia unui interes exclusiv artistic, considerat insuficient atîta timp cît nu e asumat plurivalent: „Fiecare spectacol trebuie să fie, în mod esenţial, o opţiune sau o etapă distinctă a opţiunii, un gest politic şi estetic intens semnificant, o desemnare fermă şi expresivă a traiectoriei voinţei". În aceste polarităţi şi consensualităţi trebuie înţeleasă întreaga creaţie a lui Dan Micu, preocupat de formarea unei echipe care să se plieze cît mai bine pe intenţia demersului regizoral, pentru că tipul de legătură energetică instituită în procesul repetiţiilor îl interesa în mod deosebit pe regizor. A-fi-împreună-cu a fost liantul coagulărilor efervescente pe care Dan Micu le-a întreţinut ca pe un fel de dispozitiv regizoral mereu repus în mişcare: „Ideea echipei de teatru [...] decurge dintr-o lucidă analiză şi dintr-o opţiune responsabilă...". Acest tip de opţiune susţinută şi argumentată l-a definit mai mult decît orice pe Dan Micu. Regizorul, intelectualul fin, prietenul care, poate prea puţin, a fost înţeles.

▮

Calitatea de martor

IULIA POPOVICI

Cristina Modreanu
ŞAH LA REGIZOR

Cristina MODREANU
Şah la regizor
Prefaţă de Cristian Tudor Popescu
Editura Fundaţiei Culturale Române,
Bucureşti, 2003, 440 p.

Cultura teatrală românească, ca şi cea europeană, de altfel, e una dominată, cel puţin în perioada ei modernă (cît de scurtă va fi fiind ea pentru un teatru el însuşi la frageda vîrstă de 150 de ani), de figura autoritară a regizorului. Afirmaţia e în plenitudinea sa adevărată, mai ales în ce priveşte generaţiile teatralizării (a lui Aurel Ion Maican şi Ion Sava) şi reteatralizării (Ciulei, Penciulescu, Giurchescu, Esrig, Moisescu, Pintilie, Şerban... – terminologia fiind a Mirunei Runcan), capabile nu numai să se exprime integral şi autoritar pe scenă, dar şi să-şi argumenteze teoretic propria atitudine, conceptualizîndu-şi în scris estetica. Între timp însă, o dată cu creşterea în forţă a actului teatral secund, care este critica dramatică, vocea singulară a directorului de scenă a fost înlocuită aproape total de un tandem: cel care, în continuare, are cuvîntul în spectacol e regizorul, dar rolul de a transforma acest cuvînt în discurs articulat, de a verbaliza traseul şi devenirea întru sine a artistului îi revine, cronicarului, criticului, teoreticianului.

În aceşti termeni s-ar putea vorbi despre cartea de debut a Cristinei Modreanu, pentru care (cred) a şi fost nominalizată de juriul Galei Premiilor UNITER: un dialog – întins de-a lungul a cinci ani – între un critic extrem de intuitiv, cu minte ascuţită şi nerv jurnalistic, şi fiecare dintre mulţii regizori ale căror căutări şi estetici personale a încercat să le dezvăluie în interviuri, cronici de spectacol şi scurte analize tematice. Nu e nimic ieşit din comun în ideea reunirii periodice a scrierilor unui cronicar (mai ales a unuia de constanţa ei) într-un volum cu o temă care să dea unitate unor articole a căror origine e inevitabil conjucturală; de departe, cu atît mai seducătoare e alegerea arhitemei regizorului. Ce face însă nota specifică a **Şahului la regizor** e, cel puţin la prima vedere, ambiţia exhaustivă: nu e puţin lucru să ai de-a face, în mai bine de 400 de pagini, cu aproape, dacă nu cu tot ce a scris Cristina Modreanu în ultimii mulţi ani (sînt şi articole mai vechi de jumătate de deceniu) în **Adevărul literar şi artistic**, **Adevărul**, **Teatrul azi**. Iar să analizezi un astfel de moment de sinteză în scriitura unui cronicar cu personalitatea puternică şi tranşantă, formată în timp, a Cristinei Modreanu ar fi putut fi o fîntînă inepuizabilă pentru oricine este interesat de fluctuaţiile şi constantele limbajului critic.

Ar fi putut, cu condiţia să ştim despre ce vorbim. Marea problemă a volumului Cristinei Modreanu e plutirea într-un atemporal atotînglobant, în care nici un text, cu excepţia interviurilor care prefaţează **Portretele de regizor** ale primei părţi, nu e localizabil în vreun fel. Mai mult, la prima vedere, articolele n-au avut parte de o relectură, de o răsfoire, de o revedere; nici măcar cît să poată fi Radu Bânzaru repus în drepturile numelui său (în loc de Pânzaru), iar Ray M. Cohn să redevină Roy M. Cohn în **Îngerii în America** ai lui Tony Kushner (moment al scăpărilor în care-mi mărturisesc o greşeală personală, dintr-un articol anterior, aceea de a-l fi *sinucis* pe Georg Büchner, altminteri mort de tifos; problema corecturilor ulterioare rămîne, însă). Balanţa între citirea majorităţii acestor cronici – fie ele dedicate lui Felix Alexa, Mihai Măniuţiu ori Radu Afrim – în ediţiile electronice ale **ALIA** şi lectura lor în volum e, paradoxal, în favoarea Internetului: acolo sînt datate.

Dacă, în cazul interviurilor, aspectul conjunctural evident (nu sînt legate printr-o temă sau o sumă de preocupări unitare, unele gravitează în jurul şi se limitează la un moment precis al creaţiei regizorului) nu e în mod accentuat apăsător, dialogul trasînd, atît cît e posibil, datele conceptuale ale artistului, şi nici nedatarea cronicilor nu deranjează prea tare în situaţia *consacraţilor* (deşi...), lipsa contextualizării devine aproape deranjantă în ce-i priveşte pe cei mai tineri dintre creatorii prezenţi în carte (la capitolul **Regia de mîine**), pentru care distanţa de la spectacolul de anul III la cel de *profesionist* poate fi de-a dreptul stelară. Aşa se face că Alexandru Berceanu rămîne pe veci blocat într-un nelocalizabil temporal spectacol de absolvenţă (cu **Noaptea asasinilor**), fără binele sau răul unor **Marisol** şi **Uzina de plăceri S.A.**, în timp ce Radu Apostol face un salt de la propriul examen final (**Before Breakfast**) direct la **Drept ca o linie**, peste intermediarul **Acasă**, niciodată pomenit. Ca să nu mai spun că, în ciuda titlului şi a intenţiei unitare, acel gînd constant – urmărirea avatarurilor creaţiei regizorale – există arareori (mult mai des revine preocuparea pentru jocul actoricesc, de exemplu, Cristina Modreanu practicînd un stil critic în mare parte tributar impresionismului estetic şi puternic marcat de jurnalism).

Interesantă în sine (şi mai ales ca potenţial de bilanţ şi reflecţie asupra unei felii consistente din spectacologia recentă), dar utilizabilă, în această formă, doar ca document brut (căci nici analiză de vocabular critic nu se poate face pe texte nedatate), despre **Şah la regizor** se pot spune extrem de puţine lucruri, mult mai puţine chiar decît despre autoarea cronicilor după lectura uneia singure. Tocmai pentru că ar fi putut fi foarte mult. Ce-ar fi putut fi această carte? O relectură, la un alt moment al scrierii şi al creaţiei, a consideraţiilor anterioare (oare cu aceiaşi ochi îşi vede astăzi Cristina Modreanu propriile impresii despre, nu ştiu, **Tovarăşe Frankenstein, conducător iubit** sau **Îngeri în America**? E chiar imposibilă reevaluarea critică?), o analiză a traseului unor regizori trecuţi, în aceşti ultimi 5 ani, prin schimbări importante, o cîntărire a eşecului ori succesului tuturor acelor tineri debutanţi în care cîndva credea (ce s-a petrecut cu Gabriela Dumitru, pe care cu speranţă o pomeneşte într-o cronică?). Fascinantă ca poveste personală (căci e, totuşi, şi istoria unei iniţieri), o singură lecţie critică lasă în urmă-i **Şah la regizor**: nu e uşor lucru să fii legatarul vocii fără glas al acestei misterioase arte teatrale şi nu e destul să fii un martor.

▮

Teorie şi comparatism teatral

ION BOGDAN LEFTER

mircea mihalevschi
tragic / deriziune
DEVENIREA CATEGORIILOR TEATRULUI
EX PONTO

Mircea MIHALEVSCHI
Tragic vs deriziune. Devenirea categoriilor teatrului
Editura Ex-Ponto, Constanţa,
2003, 200 p.

Anca Măniuţiu
Carnavalul şi ciuma
Poetici teatrale în oglindă

Anca MĂNIUŢIU
Carnavalul şi ciuma. Poetici teatrale în oglindă
Casa cărţii de ştiinţă, Cluj-Napoca,
2003, 204 p.

Filologii

În mai multe privinţe, cele două cărţi pe care le semnalez foarte pe scurt aici pot fi considerate semnificative pentru cîmpul profesional destul de rarefiat al cercetării noastre teatrologice.

În primul rînd, autorii, Anca Măniuţiu şi Mircea Mihalevschi, sînt de formaţie filologică (întîmplător, romanişti amîndoi). La o repede privire asupra exegezei dramatice autohtone din ultimele decenii, e uimitor în ce mare măsură este ea dominată de literaţi, în condiţiile în care facultăţile de teatru au dat permanent absolvenţi de „teatrologie". Şi totuşi, de la Valentin Silvestru la Ion Vartic, de la Irina Coroiu, Ludmila Patlanjoglu, Miruna Runcan, Marian Popescu, C.C. Buricea-Mlinarcic sau Victor Scoradeţ la Sebastian-Vlad Popa, Iulia Popovici şi Mihaela Michailov, şirul filologilor se prezintă – iată! – convingător.

În al doilea rînd, aceeaşi formaţie îi împinge pe cei doi către priviri cuprinzătoare, comparatiste. După cum se ştie, Literele presupun la noi specializarea în cel puţin una, dacă nu două literaturi străine, plus cursuri de „universală şi comparată". De-a lungul deceniilor, catedrele filologice de diverse specialităţi de la Bucureşti, Iaşi sau Cluj au furnizat constant traducători şi exegeţi eminenţi ai dramaturgiei lumii.

În sfîrşit, s-ar putea identifica în cele două cărţi o tendinţă către explorarea structurilor textului şi ale spectacolului teatral, către identificarea evoluţiilor genului. O înclinaţie – adică – teoretizantă mai largă...

Ghelderode şi Artaud

Carnavalul şi ciuma, cartea recentă a Ancăi Măniuţiu, ilustrează varianta plăcut-eseistică a acestor opţiuni. Traseul său profesional descrie – de asemenea – elocvent „deturnarea" (în cazul altora, trecerea la scrisul despre lumea scenei a fost mai precoce).

Specialistă în literatura franceză şi francofonă, Anca Măniuţiu s-a îndreptat încet dar sigur către confluenţa dintre meseria sa „de bază" şi domeniul teatrului. Pasionată de dramaturgia lui Michel de Gheldelrode, a studiat-o, a scris despre ea, ocupîndu-se între timp şi de Artaud, Beckett, Ionesco, Peter Brook şi alţii. În consecinţă logică, trece în 1998 de la Catedra de limbă şi literatură franceză a Literelor Universităţii „Babeş-Bolyai" la Catedra de teatru, unde predă „poetici regizorale", „spectacologie contemporană" şi „teatrologie" (preiau informaţiile din nota bio-bibliografică a volumului de faţă). Lui Ghelderode avea să-i consacre o teză de doctorat, susţinută în 1999. **Carnavalul şi ciuma** trebuie să fie o versiune a lucrării sau o selecţie din ea, căci alte secvenţe despre acelaşi autor n-au mai fost reluate – de pildă, prezentarea micromonografică din prefaţa la un volum de traduceri din Ghelderode apărut în 1998.

Foarte interesant, acesta din urmă e citit prin intermediul lui Artaud, de unde şi subtitlul cărţii, în care e indicată şi perspectiva teoretizantă: **Poetici teatrale în oglindă**. Cei doi au mai fost puşi în legătură: bizarul, revoltatul, tragicul francez şi turbionarul, vulcanicul belgian. Excepţional documentată, fundamentîndu-şi atracţia intelectuală pe lecturi extensive, sprijinite şi pe o solidă substructură conceptuală, lectura Ancăi Măniuţiu e pasionantă şi totodată impunătoare. Eseul e oricînd competitiv în context internaţional.

Cum „devin" categoriile teatrului

Mai puţin riguros, mai puţin aplicat, Mircea Mihalevschi face figură de „vizionar" al teatrului de mîine, pe care-l aproximează în cel recent, de ieri şi de azi. Traversînd febril istoria culturii, sărind de la un autor la altul, de la filozofi la teoreticienii literaturii, el aproximează în **Tragic vs deriziune** „înnoiri în structura formală a teatrului", perceptibile în ceea ce numeşte „noul discurs dramatic". Convingerea sa este că ne aflăm la o „răspîntie epistemologică" (p. 10, 11 etc.) în care „vecinătăţile topologice" (p. 13) ne pot furniza chei nebănuite de interpretare, justificînd asociaţionismul oricît de fantezist. Totul conduce către „conversiunea deriziunii în vină tragică difuză şi asumarea ei de către spectator [...] în contextul ireductibilei confruntări cu dezordinea" (p. 186).

Altfel spus, iată şi varianta eseistică speculativă, preponderent teoretizantă a atracţiei filologilor pentru teatru, nelipsită de simţul aventurii...

Medievalum
Arme si Armuri
de Toledo
telefon 0740101488
www.sabii-de-toledo.ro

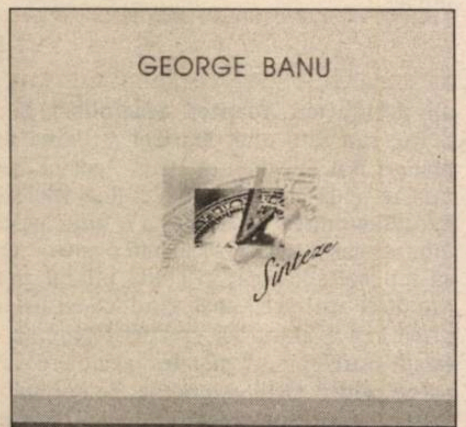

Ultimul sfert de secol teatral este lectura interioară a unor spectacole, personalizarea experienţei de a te situa alături de, de a fi un *raisonneur* care verbalizează intenţia şi demersul creator. Este un manifest critic, în sensul în care conceptualizează ceea ce George Banu a profesat continuu, şi anume scriitua însoţirii, critica de acompaniament (căreia îi dedică o superbă carte **Exercises d'accompagnament**, de unde sînt şi extrase cîteva dintre textele prezente în acest volum), o solidaritate de tip afectiv, care nu reduce însă gradul de reflexivitate. Se instituie astfel procesul de punere în lumină a straturilor latente, a lucrurilor nespuse sau nu îndeajuns de puternic precizate într-un spectacol. Operaţia performată de critic este una a exfolierii, a intimităţii care tocmai din această poziţie privilegiată poate dez-vălui mai pregnant sensuri şi simboluri: „Vocaţia acompaniatorului este este aceea de a exista în raport cu protagonistul al cărui merit îl recunoaşte şi al cărui secret încearcă să-l scoată la iveală. Criticul este un *logometru*, în sensul în care măsoară intensităţile unor intenţii regizorale şi le traduce în cuvinte. Este cel care numeşte insinuîndu-se în esenţa a ceea ce îi este dat să aducă la un numitor comun. Cartea se compune asemeni unui jurnal al situărilor în proximitatea regizorilor. Este o punere în abis a privirii care focalizează din varii unghiuri esteticile regizorale analizate. Extrem de utile în economia cărţii sînt fişele pe care Delia Voicu, traducătoarea volumului alături de Magdalena Boiangiu, Anca Măniuţiu, Mirela Nedelcu-Patureau şi Anca Rotescu, le face fiecărui regizor.

Pe George Banu îl preocupă felul în care spectacolele reuşesc să depăşească incidenţa contextului obiectivat, căpătînd o dimensiune integratoare prin conexiunile propuse. Poetica eseurilor sale, nici o clipă demonstrative sau expozitive, este o pîrghie de vizualizare întinsă cititorului, forţei lui de a-şi activa imaginaţia citind. Lectura devine astfel cea mai pregnantă formulă de a vedea un spectacol. Este, într-un fel, efectul de prezenţă care reuşeşte să-i aducă pe cei absenţi în interior. Astfel trebuie citite aceste eseuri de panoramare subiectivă a apropierii de regizor şi a aproprierii creaţiei sale, legături ce permite un tip de receptare mult mai nuanţat. De aici vine şi seducţia scriiturii pentru care optează Geoge Banu. Analizele consacrate unor regizori (Grotowski, Brook, Vitez, Penciulescu, Ciulei, Şerban etc.) care au marcat anii '60-70 pun în relaţie discursul teatral cu multiple zone artistice interferente şi sînt, totodată, refracţii ale perspectivei însoţirii. Căci acompanierea insinuată de George Banu este întotdeauna alegere şi mediere afectivă, parcurs întors în sine şi deschis spre celălalt. Iar acompaniatorii buni sînt rari. (**M.M.**)

SIMONA CHIŢAN
MIHAELA MICHAILOV
DE-A DREPTUL VICTOR REBENGIUC
PUBLISHING
BIOGRAFII CELEBRE

Cărţile de teatru ce fac bilanţul vieţii unui actor, regizor, scenograf celebrissim încă de cînd omul e departe de a-şi fi încheiat experienţa artistică au o tradiţie mai mult decît îndelungată în lumea scenică românească. Şi, paradoxal, tocmai de aceea e îngrozitor de greu să mai faci astăzi un astfel de volum fără să cazi în vreunul dintre locurile comune ale scriiturii – omagiale, dacă nu encomiastice, uneori ditirambice, şi cu tonul greu al pietrelor tombale. Într-un fel, cărţile acestea de bilanţ sînt precum premiile pentru întreaga activitate: ţi se dau în timpul vieţii, în cadru festiv, şi-n acelaşi timp îţi dau de ştire că ai deja o istorie.

Şi totuşi, dacă există în spectacolul de pe-aici cineva pentru care toate aceste teorii nu sînt decît apă de ploaie, atunci acel cineva e Victor Rebengiuc. Anul trecut a primit şi el Premiul pentru întreaga activitate – şi anul ăsta e nominalizat la categoria cel mai bun actor într-un rol secundar, cot la cot (pe listă, nu altcumva) cu junele Tudor Chirilă. De unde nici o mirare că nici cartea pe care i-au dedicat-o, la cei 71 de ani ai săi, Simona Chiţan şi Mihaela Michailov le seamănă nu surorilor ei de oră a socotelilor, ci lui însuşi: tînără şi bogată în experienţe, capabilă de surprize şi disciplinată, generoasă şi reţinută, în acelaşi timp şi pe rînd.

De-a dreptul Victor Rebengiuc (au dreptate autoarele, e cel mai bun titlu pentru o astfel de carte) e un drum, nu foarte comod, dar sigur, către viaţa şi cei aproape 50 de ani de teatru ai unuia dintre cei mai puternici actori ai celei mai puternice generaţii date scenei româneşti. Sînt poveşti de familie, de prietenie, despre maeştri şi lecţii de suflet. Sînt acte definitorii – ca acel sul de hîrtie igienică din '90 – şi supreme coincidenţe: oare ştia Pintilie, cînd scria despre supremul gest pe care l-ar face faţă de Rebengiuc (de a-i tăia unghiile de la picioare), cuvintele pe care chiar eroul lui le spusese despre maestrul **Balanţei** şi arta... de a face „manichiura" actorului?

De-a dreptul... e o carte de teatru. Ingredientele ei sînt cele clasice – elemente de interviu ordonate tematic, fragmente de cronici, amintiri şi comentarii ale colegilor, regizorilor, studenţilor, oamenilor cu care Victor Rebengiuc a lucrat, cuvinte de drag ale soţiei – Mariana Mihuţ – şi fiului, Tudor. Există însă o alchimie specială care face unică această carte – cel mai probabil, e vorba despre Victor Rebengiuc însuşi şi despre afecţiunea pe care i-au dedicat-o cele două autoare. (**I.P.**)

Gusturi vechi, gusturi noi

CĂTĂLIN STURZA

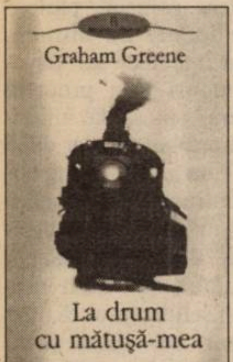

Graham GREENE
La drum cu mătuşă-mea
Traducere de Petru Solomon
Editura Polirom,
Colecţia „Biblioteca Polirom", Iaşi,
2003, 368 p.

Într-o generaţie în care fiecare scriitor îşi croieşte drumul călcînd în picioare cadavrele convenţiilor literare, avîntîndu-se programatic în lupta cu unitatea, linearitatea, previzibilul, inteligibilul, în mijlocul unor prozatori britanici care au declarat război „lizibilului" şi „plăcutului", Graham Greene este cel care păstrează nealterată plăcerea povestirii. Nu-l putem compara cu Antony Burges, David Lodge sau John Fowles la capitolele deturnare a clişeelor şi tehnicilor romaneşti, complexitate a lumii narative şi fineţe a analizei psihicului uman. Ceea ce-i apropie este o poveste bine spusă, de la un capăt la altul. Atît de în serios îşi ia Graham Greene rolul de „povestitor", încît uneori senzaţia este că ne aflăm în faţa unei literaturi care n-a trecut de pragul James Joyce, Wirginia Woolf & company. Din spatele războiului din Vietnam şi al revoluţiei sexuale, ne privesc ironic, prin lentilele prăfuite ale vremii, bătrînii maeştri ai lui **Tess of the Durbervilles** sau ai **Marilor speranţe**.

Parcurgînd romanul **La drum cu mătuşă-mea**, prin faţa ochilor se derulează un *road story* clasic, înţesat de aventuri în genul **Misterului Panterei Roz**. Peripeţiile au parfumul filmelor cu Hercule Poirot, secondat de englezul tipic şi tipicar, burlac la 40 şi ceva de ani, maiorul Hastings. Fostul directorul de bancă – acum pensionat – Henry Pulling, prin ochii căruia ne înduioşăm plini de nostalgie în faţa bătrînei Anglii puritane, a gherghinelor Polar Beauty sau Garden Leader, a tihnitei vieţi din înţepenitul orăşel de provincie, sau ne înfiorăm vîrîndu-ne capul în carapace cînd vine vorba de străinătate, relaţii amoroase, schimbare, aventură, pericol (!), agenţi interpol (!!), marijuana (!!?), criminali urmăriţi în lumea întreagă (!!??). Şi, ca să pună capac la toate, căsătorit cu fiica unui contrabandist sud-american, este un demn maior Hastings şi un naiv şi amuzant dr. Watson. În acelaşi timp, abominabila mătuşă-aventurieră, rîvnită de un negru tînăr şi „dotat", gata să se sinucidă pentru „fetiţa" lui care trecuse binişor de şaptezeci de ani, urmărită de poliţie, interpol, CIA pentru relaţiile cu un criminal de război, îndrăgostit şi el nebuneşte de nonconformista Augusta, este modelul tipic al răufăcătorului viclean şi abil, pe care inteligenţa unor Miss Marple sau Sherlock Holmes reuşeşte în romanele englezeşti să-l arunce după gratii. Numai că personajul Augusta e unul extrem de fermecător şi nepotul, în ciuda ochelarilor opaci ai moralităţii victoriene, pe care îi afişează cu mîndrie pe nas, e atras irezistibil de tinereţea, francheţea, romantismul şi inventivitatea ei. Mătuşa, pe care Henry o reîntîlneşte „după mai bine de jumătate de secol", este principiul opus al femeii domestice, blînde şi aşezate, soţie şi gospodină exemplară, al cărei model o întruchipează severa Angelica – mama răposată a lui Henry.

Relaţia cu Augusta – oaia neagră a familiei burgheze, care înţelege să se autoexileze şi să iasă din viaţa nepotului cît timp acesta se află sub tutela părinţilor – se reînnoadă la înmormîntarea mamei. După cîteva replici, secretele familiei încep să iasă la iveală: „Aparenţele trebuiau salvate [...]. Maică-ta era o femeie foarte evlavioasă, o adevărată sfîntă. Ar fi meritat să fie îmbrăcată în alb la înmormîntare. *La Pucelle!* [Fecioara, *n.a.*] [...] Tu eşti fiul lui taică-tău, nu al maică-tii!". De aici, primul fir poliţist al cărţii: cine e adevărata mamă? Şi unul dintre motivele nemărturisite care-l determină pe Henry să-şi părăsească gherghinele, ciorba de găină comandată şi casta corespondenţă de dragoste (?) cu bătrîna domnişoară Keene, pentru a-şi urma misterioasa mătuşă prin întreaga lume. La rîndul ei, aceasta intuieşte sămînţa anarhică ascunsă sub carapacea de conformism a nepotului: „ţin minte c-ai fost liniştit, mult prea liniştit. Nici măcar n-ai ţipat, ca să scoţi drăcuşorul din tine. Mă întreb dacă şi-acum e tot acolo...". Cititorul are senzaţia unor pagini din Thomas Hardy (de altfel, nu o dată menţionat în roman), care deschide pentru o clipă ferestre spre deznodămîntul povestirii. Identitatea mătuşii începe să se contureze cu fiecare călătorie, cu fiecare povestire în cadru, care evocă năbădăioasa poveste de dragoste cu „Sfinţia Sa" farseurul Curran, cu fermecătorul dar atît-de-însuratul Monsieur Dambreuse, cel care întreţinea cîte o amantă în fiecare aripă a hotelului St. James & Albany, dar care-şi rezerva cu religiozitate weekend-ul pentru cei opt copii şi pentru nevasta priponită pe undeva la ţară. În faţa acestor deziluzii, Henry reacţionează previzibil, cu toată rigiditatea principiilor sale puritane, imputîndu-i mătuşii uşurinţa de a ierta şi de a trece peste astfel de ofense. Răspunsul Augustei îl găseşte total nepregătit: „Eşti un prostuţ, îmi spuse ea, ca şi cum i-ar fi vorbit unui şcolar. Monsieur Dambreuse era un *bărbat*, şi-mi pare rău că n-ai avut şansa să creşti şi tu la fel ca el". Povestea unchiului Jo, care chiar şi după ce a paralizat n-a putut scăpa de morbul călătoriei şi, prin urmare, şi-a cumpărat o casă cu 52 de camere, făcîndu-şi valizele şi mutîndu-se în fiecare săptămînă într-o nouă încăpere, este un *myse en abîme* al romanului, o parabolă a călătorului dependent de drogul schimbării şi, în acelaşi timp, o ţesătură fantastică şi intricată, care trezeşte prima oară în mintea candidului Henry problema veridicităţii spuselor mătuşii lui: „Nu cumva mătuşa mea avea prea multă imaginaţie? Poate că poveştile ei despre Jo, ca şi cele despre părinţii mei, nu erau pe de-a-ntregul adevărate?".

Într-un anumit moment, nepotul, a cărui imagine despre lume şi lucruri începe să se adîncească, are conştiinţa adevăratei naturi a mătuşii sale şi a situaţiei în care să găsesc, atunci cînd compară preambulările lor între Brighton, Paris, Istanbul, Bologne şi Paraguay cu rătăcirile lui Don Quijote, însoţit de un scutier cu ceva mai mult bun-simţ, dar atins şi el de nebunie. Numai că iubirea de Dulcineea e înlocuită cu iubirea de *amuzament*. Principiile mătuşii sunt atîrnate pe pereţii unui restaurant desuet: „Viaţa e un drum în sens unic şi nu există cale de întoarcere; Căsătoria e o instituţie mare pentru cei cărora le plac instituţiile; Nu vei putea convinge niciodată un şoarece că o pisică neagră poartă noroc". Alteori, ele sar dintre pliurile textului, împinse de aceeaşi nerăbdare a unui Walter Scott dornic să-şi vadă personajul dus mai repede la capăt: „Mătuşă-mea nu fusese condiţionată de absolut nimic, niciodată – după cum aveam să descopăr ceva mai tîrziu –, iar acum n-avea cîtuşi de puţin intenţia de a-mi explica mai mult decît o făcuse". Personajul cel mai important din viaţa mătuşii e domnul Visconti, a cărui fugă, împreună cu toată averea amantei (dar şi cu cea a... nevestei), după ce reuşise să escrocheze Vaticanul, îi lasă femeii cele mai plăcute amintiri romantice. Biografia Augustei e una *americană* (a se citi: în opoziţie cu una britanică), în sensul că toată viaţa a practicat cele mai diverse (şi uneori obscure) meserii, a schimbat mereu profesiile fără a se cantona în evaluarea lor socială: „Ce anume lucrai tu acolo? [la hotelul din spatele ziarului **Il Messaggero**, *n.n.*] Şi cine erau fetele alea? Dar canapelele, la ce foloseau?". „Ce importanţă mai are? Astăzi, ca şi atunci? Eram din nou împreună, iar el [domnul Visconti, *n.n.*] îmi stropea faţa cu apă şi mă săruta... Ah, cum mă săruta!".

Chemate parcă să confirme şi să învie trecutul incredibil al mătuşii, o armată de personaje, care mai de care mai ciudate, embleme ale lumii *hippie* a anilor '60, invadează viaţa nepotului. Tînăra americancă cu ochi de pechinez – Tooley –, preocupată de absenţa ciclului şi drogată cu marijuana, călătorind cu Orient Express-ul – pentru a se întîlni la Istanbul cu prietenul ei socialist, de care s-a despărţit violent în Italia, trezeşte în Henry porniri paterne şi instincte sexuale deopotrivă. Deşi fata pare deschisă la experienţe de orice fel, scorţosul insular e prea... britanic pentru a lua vreo iniţiativă. Iată simbolurile pe care tînăra generaţie americană le caută (sau le aduce) în Europa: „Puteam să discutăm despre orice, îmi răspunse ea cu un zîmbet fericit şi nostalgic, semn că ţigara începuse să-şi facă efectul. Despre artă, despre sex, despre James Joyce, despre psihologie" sau „Să nu fumez? De ce? Marijuana nu face rău deloc. LSD-ul e altă poveste. Julian [prietenul socialist, *n.n.*] voia să încerc LSD, dar eu am zis că nu, adică n-am chef să-mi distrug cromozomii". Pe tatăl ei – O'Toole –, Henry îl întîlneşte în capătul opus al lumii, pe un vapor care stăbate fluviul Paraguay. Identitatea lui e obscură, ocupaţia lui (pare un soi de statistician) în această zonă în care n-au ce căuta decît contrabandiştii e la fel de misterioasă, în plus, neagă cu tărie că ar fi – aşa cum susţine fiica lui – agent CIA. Tipul de agent secret amestecat în afacerile ilegale din America Latină. Are o singură pasiune: să-şi noteze zi de zi, cu precizie, momentele şi durata urinării. Nu-l preocupă defel faptul că *hobby*-ul lui n-are nici o finalitate practică: „Nu-i treaba mea. Nu sînt expert. Eu nu fac decît să notez faptele şi unele detalii care ar putea avea vreo importanţă [...]. Concluziile le las în seama altora". Colonelul Hakim, cel care percheziţionează cu minuţiozitate camera de hotel din Istanbul, pare desprins de lîngă inspectorul Jacques Clouseau, un soi de poliţist-bionic, plin de beteşuguri şi de *gadget*-uri: „Colonelul Hakim îşi agăţă bastonul în faţa oglinzii, înainte de a se aşeza, cu faţa uşor înclinată spre mătuşă-mea, ceea ce îi dădea un aer politicos, deşi motivul real nu era politeţea, ci un minuscul aparat acustic pe care-l purta în urechea dreaptă".

Parada ciudaţilor se încheie cu apariţia maestrului de ceremonii al mătuşei Augusta, domnul Visconti în persoană, care dă peste cap încă o dată aşteptările naivului Henry: „Puţini bărbaţi ar fi putut să fie atît de iubiţi sau de iertaţi într-o măsură atît de mare, iar mintea mea îmi şi oferea o imagine gata să i se potrivească – imaginea unui italian înalt, oacheş, la fel de aristocratic ca şi numele lui. Dar iată că omul care apăru în prag, venind în întîmpinarea noastră, era un bărbat scund, gras şi chel; iar cînd îmi întinse mîna, am văzut că degetul mic era rupt, ceea ce dădea mîinii înfăţişarea unei gheare de pasăre. Omuleţul acesta avea nişte ochi căprui, blajini, aproape lipsiţi de expresie. Puteai citi în ei tot ce doreai. Dacă mătuşă-mea citea în ei dragoste, sînt sigur că O'Toole citea necinste". Realitatea e în ochii privitorului şi, aşa cum afirma donquijotesca Augusta, *chaucun son goût.*

Pînă în acest punct, maiorul Hastings-Henry Pulling nu face decît să confirme identitatea de maior Hastings. Lumea văzută prin ochii acestui burlac pasionat de literatură victoriană: „Dac-aş fi fost capabil să scriu eu însumi (nutrisem acest vis uneori, în copilărie [...]) mi-aş fi luat drept model unul dintre scriitorii victorieni mai minori (fiindcă uriaşii sînt inaccesibili!), poate R.L. Stevenson sau chiar Charles Reade. [...] Dacă aş fi putut să devin poet, m-aş fi mulţumit cu un rang modest – să fiu recunoscut, bunăoară, ca un Mahony englez care ar fi cîntat Southwoodul [...]" este nespus de amuzantă, tribulaţiile şi naivităţile conservatorului închis în carapacea lui condimentează romanul, alături de o groază de gaguri şi calambururi. Convingerile nepotului par cu greu să se schimbe, chiar şi în Paraguay seduce (fără a avea deloc aerul seducătorului) o tînără fată recitîndu-i poezii din Tennyson. Viaţa din sudul Angliei, gherghinele, domnişoara Keene, slujbele la biserica Sf. Ioan sînt lăsate pentru totdeauna în urmă. Aproape de sfîrşit, povestea (altfel foarte dinamică şi tonifiantă) alunecă pe o pantă uşor nostalgică: „Dragul meu băiat, toate astea s-au sfîrşit acum!, exclamă ea şi începu să mă mîngîie pe frunte cu palma ei ofilită, ca şi cum aş fi fost un şcolar fugit de la şcoală, iar ea mi-ar fi promis că nu va trebui să mă întorc niciodată acolo, că toate necazurile mele se sfîrşiseră şi că puteam rămîne acasă de aici înainte".

Încheierea e însă optimistă şi trezeşte cititorul căzut în toropeala sentimentală printr-o lovitură de teatru: Wordsworth (negrul descurcăreţ, simpatic şi bine făcut, cel înnebunit după amanta lui de şaptezeci de ani) moare. Din dragoste pentru Augusta. În paralel, Henry realizează adevărul care sărea în ochi pe parcursul întregii peripeţii: bătrîna doamnă este mama lui, iar cei cinzeci de ani de răceală provincială englezească n-au făcut decît să-i adoarmă instinctele pe care le moştenise de la bun început. Se însoară cu fata şefului vămii, o „copilă blîndă" de şaisprezece ani, căreia, în serile calde, îi citeşte din Browning. Alături de cuplul-dinamită Visconti-Augusta, e gata să-şi înceapă adevărata viaţă, de contrabandist, pe un avion Dakota în America Latină. Învăţăturile (care sînt acelea?) le tragem singuri. Pînă una-alta, marca Graham Greene oferă garanţii pentru o porţie *extra-large* de amuzament, servită caldă împreună cu o poveste bine articulată, măiestrit mînuită şi rafinat rotunjită la colţuri – coloana vertebrală a unei cărţi excelent scrise.

CASTELUL BRAN

TRITONIC Tel.: 021.242.54.09; Fax.: 021.242.73.77
e-mail: tritonic@fx.ro; **www.tritonic.ro**

Narcis Dorin Ion
CASTELUL BRAN.
Reședință a reginei Maria
și a prințesei Ileana
Albumul conține fotografii-document înfățișând familia regală a României

Pentru a demonta mitul prezenței lui Dracula la Castelul Bran (prezent, aproape obsedant, în toate publicațiile privind istoria Branului) și a restabili adevărul istoric, propunem cititorilor o poveste adevărată a reședinței regale de la Bran, aureolată de figurile reginei Maria și a prințesei Ileana.

Preț librărie: 595.000 lei ➘ Preț editură: 400.000 lei

Terminalul „Plecări“

ANDREI BODIU

Liviu Ioan Stoiciu
LA PLECARE
editura vinea

Liviu Ioan STOICIU
La plecare
Editura Vinea, Bucureşti,
2003, 128 p.

La plecare este a zecea carte de versuri a lui Liviu Ioan Stoiciu. Poetul a împlinit anul acesta 54 de ani. Stoiciu este una dintre figurile exemplare ale optzecismului. Rebel (de) o viaţă, L.I.S. ameninţă repetat cu despărţirea de poezie, arta pe care o ilustrează într-un mod unic: amestec de patetism, de damnare romantică, de revoltă permanentă. Avem în Stoiciu un poet care-şi asumă poezia cu toată fiinţa. E suficient să-i citeşti jurnalul sau articolele de opinie, inclusiv, dar nu obligatoriu, cele pe teme politice, pentru a înţelege că Liviu Ioan Stoiciu şi-a asumat condiţia deloc confortabilă de poet. Ceea ce pentru alţii e o poză nereuşită, ridicolă, pentru Stoiciu este chiar imagine naturală, autentică. Biografia autorului, rezumată şi la sfîrşitul volumului din 2003, ilustrează destinul unui om care a încercat, în permanenţă, să supravieţuiască deasupra vremurilor. **Nota biografică**, publicată la sfîrşitul cărţii tipărite la Editura Vinea, are, cred, şi o legătură cu titlul. **La plecare** sugerează, spuneam, o despărţire de poezie, dar şi începutul unui alt drum. (Invitîndu-l la sfîrşitul toamnei trecute la Braşov, chiar cînd cartea era „fierbinte“, Stoiciu a repetat de mai multe ori „gata, eu plec“.) Era, probabil, ecoul efortului existenţial ce poate fi dedus la lectura cărţii.

La plecare este cartea explorării lumii *de dincolo*, lumea de dincolo de moarte. Sensul fundamental al poeziei lui Stoiciu se conservă şi în această carte. Aş spune că, mai mult, **La plecare** e afin mai degrabă primelor patru cărţi ale autorului: **La Fanion**, **Inima de raze**, **Cînd memoria va reveni** şi **O lume paralelă**. Regăsim aici structurarea etajată a poemului, pornind de la contactul direct, uneori brutal cu realitatea, urmat de deschiderea către istorie, mitologie şi cosmos, toate topite în maniera inconfundabilă a poetului. **La plecare**, sau **La Plecare**?, ca la terminalele aeroporturilor, greu de dedus după indicaţiile din carte, este structurată din două „cărţi“ şi o addenda: **De unul singru – Înfăţişarea**, **Dedublarea – Mărturii** şi **Faptele**.

Drumul ce urmează a fi parcurs este cel ce duce la moarte şi apoi, dincolo de moarte. Tema morţii este nucleul cărţii. Imaginea ritualului înmormîntării revine obsesiv în prima „carte“: „în timp ce gîndurile îşi urmează liniştit cursul. Îi vor lua/ iconiţa de pe piept, în/ cimitir, o vor înveli în prosop şi o vor duce acasă. Întins pe spate,/ atît de liber“. Tonul elegiac e substituit printr-o poetică a explorării. Jalea e substituită de o notaţie care încearcă să imagineze riguros ce e *dincolo* de moarte. Rigoarea se naşte din permanenta disociere a fiinţei, care este simultan aici şi dincolo. Stoiciu dă corporalitate viziunii dovedind, în **La plecare**, o prospeţime remarcabilă a imaginaţiei, o prospeţime similară cu cea din **La Fanion** şi din **Inima de raze**: „să fiu singur-singur pe fluviu, în/ liniştea/ unei păduri, dus de tristeţea gîndului de necrezut. Îmbrăcat/ în pielea omlui cel nou, care strigă: „Vă/ dau o poruncă veche“!

Poate tocmai datorită trimiterilor către cărţile sale anterioare, **La plecare** dă senzaţia că, într-un fel sau altul, călătoria poetului se încheie, că cercul se închide. Comparînd „cartea a doua“, **Dedublarea – Mărturii** cu **Evoe!**, primul ciclu al volumului **La Fanion**, putem observa că în volumul din 2003, percepţia devine un fel de „amintire a amintirii“, în care vechii, reciclatei viziuni i se adaugă frînturile de amintire care au mai rămas: „Măi, dar repede mai treci tu/ prin rouă,/ ţăcănind armele şi uitînd/ să inventezi vehiculul cu patru roţi... şi ce/ era ăla un totem/ al soarelui, pe atunci şi ce trecere a vinului în oţet, ehe... dar/ melancoliile mă lăsau, mereu,/ singur cuc, uitat în coteţul de raţe, la Cantonul 248...“. **Dedublarea – Mărturii** reface legătura nu numai cu primul volum al autorului, dar şi cu o altă carte, **Cînd memoria va reveni**. Ca şi acolo, în spirit romantic, Stoiciu reface, dintr-o perspectivă poetică ce-l aminteşte pe Eminescu, cel din **Memento mori**, istoria universală. Este aici o formă a călătoriei fiinţei dedublate prin moarte, un drum dincolo, un drum înapoi, către origini. Ca şi „prima carte“, **Dedublarea – Mărturii** are o construcţie secvenţială, Stoiciu mizînd, ca în multe dintre cărţile sale, pe o structură amplă, pe suprapunerea de planuri. Astfel, „excursiunea“ în timpul istoric e dublată de incursiunea în timpul individual, arborescent, complicat, contorsionat, specific discursului, din nou inconfundabil, al lui Stoiciu.

Ultima secvenţă a cărţii, **Faptele**, se desparte de sensul dominant explorator al cărţii. Viziunea pare aici cotropită de tristeţe, exprimînd deruta şi decepţia postdecembriste: „nu mai există leac, oamenii/ plutesc în grup la/ fostele locuri de muncă, împuţinate pe an ce a trecut de la/ Revoluţie, ba/ plutesc singuri prin propriul apartament, la bloc, fără/ apa caldă, întîrziind/ adeseori pe deasupra boscheţilor de la marginea/ rîului...“. Tema morţii revine obsesiv, sugerînd unul dintre sensurile fundamentale ale cărţii. Ultimul poem al cărţii exprimă apăsat ideea de despărţire, Stoiciu fixîndu-se, în final, asupra eului, văzut între 50 şi 60 de ani: „Eu, cu sentimentul că/ mă identific, rămas/ singur, cu/ circul şi cu arderile mele chimice interne, între/ 50 şi 60 de ani pe lumea asta, sosit în vizită: în care apa/ mă umple pe trei/ sferturi, şi iarba... Iarba frăgezită de morţi îmi/ dictează“.

La plecare poartă marca inconfundabilă a lui Liviu Ioan Stoiciu. Rămîne de văzut către ce va tinde explorarea poetică în viitor, acum, cînd pentru L.I.S. toate lucrurile par a fi fost spuse.

Yama
STUDIOS
Productie audio publicitara si muzicala
Tel/ Fax: 01 312.1844; 312. 1689
e-mail: yamastud@hotmail.com

infoLiterar

Ziarul **Ziua** de miercuri 31 martie comentează prompt gestul inedit al vechiului său colaborator, prozatorul Ioan Groşan: refuzînd Ordinul „Meritul Cultural“, în grad de Ofiţer (acordat cu o zi înainte de către preşedintele Ion Iliescu în cadrul unei ceremonii desfăşurate la Palatul Cotroceni), acesta a declarat că nu va accepta nici o altă distincţie „atîta vreme cît dl preşedinte Ion Iliescu nu-şi va cere scuze public, la o oră de maximă audienţă, pentru chemarea minerilor, în iunie 1990, la Bucureşti“. Iată însă lista – foarte „compozită“... – a celor 37 de membri ai Uniunii Scriitorilor din România care au primit din partea lui Ion Iliescu Ordinul „Meritul Cultural“: Radu Cosaşu (Ordinul „Meritul Cultural“, în grad de Mare Ofiţer), Gaby Michailescu, Ion Mircea (Ordinul „Meritul Cultural“, în grad de Comandor), Vasile Andru, Victor Bârlădeanu, Traian T. Coşovei, George Cuşnarencu, Ioan Flora, Mircea Ghiţulescu, Jean Grosu, Ioan Groşan, Ion Hobana, Albert Kovacs, Elena Loghinovski, Ion Pop, Cornelia Maria Savu (Ordinul „Meritul Cultural“, în grad de Cavaler), Corneliu Antoniu, Daniel Bănulescu, Alexandru Brad, Ion Brad, Alexandru Ecovoiu, Constantin Frosin, George Genoiu, Niculae Paraschiv Gheran, Alecu Ghilia Ivan, Bogdan Victor Ghiu, Horia Răzvan Gârbea, Ion Horea, Alexandru D. Lungu, Mircea Ionel Micu, Maria Liliana Ursu, Sorin Preda, Octavian Soviany, Pavel Şuşară, Ursula Mariana Şchiopu, Dan Nicolae Tărchilă şi Marius Viorel Tupan (Ordinul „Meritul Cultural“, în grad de Ofiţer). După cum se vede – nume foarte onorabile, autori de bună calitate intelectuală, stau alături de scriitori mai modeşti, de „clienţi“ ai actualei puteri şi chiar de veleitari sau activişti culturali cu vechi state propagandistice de serviciu: Ion Brad, Mircea Micu, Dan Tărchilă, Ion Hobana, Marius Tupan...

Într-un pamflet antiiliescian virulent publicat în **Ziua** de vineri 2 aprilie (**Gestul lui Ioan Groşan**), Adrian Pătruşcă deplînge atitudinea (mai exact: lipsa de atitudine) a celor care au acceptat distincţiile prezidenţiale: „Aceşti oameni, care atunci [înainte de 1989, *n.n.*] rămăseseră speranţa noastră [...] vin acum, care mai drepţi, care mai cocoşaţi, care zîmbind după model, cu gura pînă la urechi, care încercînd să păstreze o aparenţă de demnitate, vin să fie cadorisiţi de Ion Iliescu. Să legitimeze pretenţiile de a intra in istorie ale acestui mic Gorbaciov revolut. [...] Numai Ioan Groşan a refuzat. [...] Şi uite aşa, dintr-un gest, au rămas doi oameni păgubaşi: Groşan fără decoraţie, Iliescu fără istorie“.

În sfirşit, un scriitor spune „nu“ se intitulează un incisiv material „la temă“ publicat sub semnătura Luminiţei Marcu în **Evenimentul zilei** de duminică 4 aprilie. Citām un fragment: „Ca de fiecare dată cînd se întîmplă asemenea circ politico-cultural, am aşteptat să răsară cineva, măcar unul, măcar un suflet de artist rebel, care să zică nu, mulţumesc, nu primesc. Pînă acum am aşteptat degeaba. Dar se pare că mai există totuşi în România şi asemenea scriitori care înţeleg că n-au de fapt nimic de pierdut dacă spun un simplu «Nu», dar au în schimb enorm de mult de cîştigat, mai ales în ochii tinerilor neînregimentaţi şi poate şi în ochii istoriei. [...] Gestul lui Ioan Groşan, extrem de rar în cultura română post-decembristă, poate fi considerat cel mai important şi mai spectaculos din punct de vedere moral din ultimii ani de cultură pesedistă“. Ceva mai jos – un interviu cu Ioan Groşan (difuzat şi de Radio Total), din care citām: „Nu pot accepta o distincţie din partea unui om pe ale cărui mîini se mai poate observa – metaforic, desigur, vorbind – sîngele manifestanţilor din Piaţa Universităţii şi care nu şi-a făcut niciodată, în mod credibil, *mea culpa* pentru asta, singurul lucru care, cel puţin în ochii mei, l-ar fi absolvit“. Potrivit lui Groşan, valoarea premiilor „e mult diminuată de faptul că aceste distincţii sînt acordate la grămadă, în avalanşă (cum a făcut şi domnul Emil Constantinescu la sfîrşitul mandatului său)“. „Poate involuntar“ ele devin astfel „o foarte subtilă, perversă metodă de a discredita în ochii opiniei publice ideea de literatură, de artă în general“. În continuare, scriitorul comentează cu umor (negru) o informaţie „neverificată“, dar care între timp s-a dovedit a fi corectă: „un amic mi-a spus (n-am verificat vorbele lui, deci luaţi informaţia cu rezerva de rigoare) că, primind Ordinul «Meritul Cultural» în grad de Ofiţer, aş avea dreptul, la moartea mea, la nu ştiu cîte salve de tun. Mi-ar fi plăcut să le aud, dar din păcate, la ora aceea voi fi, în mod obiectiv, un ofiţer acoperit...“. Despre gestul colegilor săi decoraţi, Groşan declară următoarele: „E problema lor dacă au acceptat o distincţie pe care, de altfel, în condiţii de, repet, normalitate, o meritau cu prisosinţă. [...] majoritatea scriitorilor (şi în această majoritate mă includ imediat şi pe mine) moşteneşte încă sechelele laşităţii ei politice de pe vremea dictaturii“.

În **Evenimentul zilei**, ediţia pentru Transilvania, de luni 5 aprilie 2004, Ion Mureşan adaugă detalii picante privind „receptarea clujeană“ a decernării distincţiilor: „Prin Cluj, medaliaţii au aflat de eveniment prin «telefonul fără fir». Se salută şi se felicită între ei conspirativ. Nici cei din Bucureşti nu au mulţumit public preşedintelui, de parcă nu medalii le-ar fi dat, ci blenoragie. Nici mulţam, nici refuz, o ciudată, secretoasă acceptare. [...] Lista a fost întocmită după criteriul repartizării armonioase a scriitorilor în teritoriu: nici un judeţ fără «Meritul Cultural»! Lui Ion Iliescu îi aparţine doar motivaţia distincţiilor: «Pentru talentul de care au dat dovadă, îmbogăţind literatura română cu ...de certă valoare...». [...] Zvonuri dulci de întrecere socialistă!

Nu ştiu cum naiba se face că scriitorii sînt recompensaţi doar în anii electorali“.

Restituiri istorice

Bogdan MURGESCU

Constanța GHIȚULESCU
În șalvari și cu ișlic.
Biserică, sexualitate,
căsătorie și divorț în
Țara Românească
a secolului al XVIII-lea
Editura Humanitas, Seria „Istorie“,
București, 2004, 424 p.

Controlul Bisericii Ortodoxe asupra familiei, alegerea partenerului, negocierea căsătoriei și a zestrei, logodna, nunta, viața de cuplu, divorțurile și adaptarea partenerilor și a copiilor la viața de după divorț – iată cîteva dintre temele tratate în cartea de debut a Constanței Ghițulescu, recent apărută la Editura Humanitas. Un debut pe care mă grăbesc să-l calific drept remarcabil, deși demersul Constanței Ghițulescu nu este izolat, ci se înscrie într-un efort mai larg de recuperare a unor teme neglijate de istoriografia tradiționalistă românească. Discreditată multă vreme prin reducerea ei de către vulgata marxistă la raporturile antagonice dintre clasele sociale, istoria socială a redescoperit și la noi cîmpurile tematice ale relațiilor de familie, ale sexualității și ale căsătoriei. Aceste noi direcții de cercetare au fost ilustrate deja pentru secolele XVIII-XIX prin contribuțiile semnate de Ștefan Lemny, Violeta Barbu, Toader Nicoară și Sorina Paula Bolovan, pentru a nu-i enumera decît pe cîțiva dintre specialiștii acestei problematici. Constanța Ghițulescu reușește însă să-și cucerească un loc aparte în această galerie deja prestigioasă. Atuurile ei sînt multiple. Unele, traduse într-un set de oportunități: studii universitare (istorie) la București, la mijlocul anilor 1990, într-un moment de deschidere încă nesugrumat de economii și de degradarea actuală a climatului universitar, continuate apoi prin intermediul École Doctorale Régionale en Sciences Sociales, prin mai multe stagii la École des Hautes Études en Sciences Sociales (Paris) și prin stimulatoarele discuții și condiții de cercetare oferite de Colegiul Noua Europă (București). Altele, ținînd de meritele individuale ale autoarei, de strădania ei îndîrjită de autoperfecționare profesională, de receptivitatea ei în absorbirea îndrumărilor profesorilor ei – și aici trebuie menționate neapărat meritele profesorului Andrei Pippidi, care a format cîțiva dintre cei mai promițători tineri specialiști ai istoriei noastre medievale și incipient moderne –, de hărnicia ei în depistarea surselor și de inteligența ei analitică.

Cartea Constanței Ghițulescu se remarcă prin construcția clară, ca și printr-un bun dozaj al scriiturii. Ea știe să îmbine foarte bine analiza de nivel general cu concretețea informațiilor extrase din izvoarele de epocă. Folosind cu precădere arhivele judiciare lăsate de tribunalele ecleziastice din Țara Românească, dar adăugîndu-le informații extrase din relatări ale călătorilor, din foi de zestre, din corespondență, ca și din glavele pravilelor, Constanța Ghițulescu este conștientă de limitele documentației rămase la dispoziția cercetătorului de azi: „Cele 420 de cupluri prezente în fața instanței pentru a divorța, la care se adaugă alte 160 implicate în procese de seducție, reprezintă numai o mică parte din populația Țării Românești. [...] Nu toată lumea divorța; au existat firește și cupluri «fericite», altele mai puțin «fericite» și destule care, de rușinea lumii, au suportat în tăcere fără să aleagă calea indiscretă a Mitropoliei“ (p. 10). Propunîndu-și să reconstituie cu rigoare „o părticică dintr-o posibilă realitate“, Constanța Ghițulescu dovedește o bună știință de a contextualiza izvoarele, de a surprinde atît efortul autorităților bisericești de a-și impune monopolul controlului social asupra problemelor de familie, cît și strădania indivizilor, femei și bărbați, de a manipula autoritățile pentru obținerea unor soluții judiciare convenabile lor. Sensibilă în mod firesc la „vrăjmășia vieții“, la statutul de inferioritate, la bătăile și nedreptățile multiple cărora le erau supuse femeile din secolul al XVIII-lea, Constanța Ghițulescu nu ezită însă să constate că „dacă există o tiranie masculină, documentele ne dezvăluie și o tiranie feminină“, manifestată însă mai rar prin violență fizică, apanaj aproape exclusiv al bărbaților, și mai des prin cicăleală. Ea remarcă faptul că femeile au inițiativa în majoritatea jalbelor de divorț, devansîndu-i cu mult pe bărbați. Autoarea evocă și cazuri cînd femeile rezistă atît voinței paterne, cît și asupririi autorităților bisericești. Logodită de tată cu un anume Mareș, mazilul din județul Saac, fiica lui Iorga Dolete își manifestă preferința pentru un alt bărbat, Luca din județul Ialomița; cum episcopul nu ține cont de părerea ei, ci îi solicită tatălui să o oblige să-l urmeze pe Mareș, tînăra – al cărei nume nici măcar nu este menționat în actele judiciare bisericești (!) – fuge într-o noapte cu Luca, declanșînd un proces prin care tatăl este obligat să-l despăgubească pe Mareș pentru toate cheltuielile făcute și nefăcute în pregătirea unei nunți care nu a mai avut loc. Credem că nu este lipsit de interes să cităm pe larg concluziile Constanței Ghițulescu cu privire la acest caz, deoarece ele sînt exemplare pentru felul cum ea reușește să interpreteze și să dea sens informației anecdotice din izvoare: „Între autoritatea părinților și voința copiilor, Biserica o sprijină întotdeauna pe cea dintîi. Fata se află în acest caz, ca și în altele de altfel, sub «dominația lumii masculine», numele său, voința sa fiind ignorate. La ce bun părerea ei, din moment ce nici o clipă nu s-a ținut cont de ea? Fata a fost întrebată, dar nu și ascultată, cunoscîndu-i poziția, judecătorii și-au construit propria lor tehnică de manipulare, de control, de supunere. [...] Pierderea virginității cu altul este singurul lucru care o salvează de la o căsătorie silită. Singurul păgubaș rămîne tatăl, iar pedepsele succesive prin care trece ne pun în gardă cu privire la necesitatea unui bun control parental. Femeia încă necăsătorită este tratată ca un minor care nu poate răspunde pentru faptele sale, pedepsele care i se aplică corespund cu cele administrate unui copil neascultător: bătaia și dojana. Revolta sa semnifică slăbiciunea autorității părintești și micșorează prestigiul capului familiei, iar mitropolitul nu poate privi cu indulgență o atare situație, deoarece controlul asupra familiei se exercită și indirect, prin intermediul șefului familiei“ (p. 188-189). Dacă fiica lui Iorga Dolete a reușit să-și impună pînă la urmă opțiunea, mult mai frecvente au fost cazurile cînd femeile secolului al XVIII-lea s-au supus voinței taților și soților aleși de aceștia. Pe de altă parte însă, deși izvoarele evocă mai ales situațiile conflictuale ajunse în atenția autorităților, autoarea reușește să ne aducă în atenție și mariaje armonioase – de exemplu, la moartea soției sale Ilinca, după 41 de ani de căsnicie, marele ban Grigore Greceanu evocă liric atît suferințele comune la moartea timpurie a celor 6 copii avuți împreună, cît și afecțiunea cu care soția l-a îngrijit „zioa și noaptea, nemîncată și fără de somn și fără de odihnă“, cînd suferea de podagră (p. 236-240). Soacrele aprige, cum ar fi Păuna din Craiova, disputele pentru moștenire între văduve și fiii lor vitregi, problema crucială a zestrei în contractarea căsătoriilor, rolul pețitorilor, amestecul vecinilor, dragostea sinceră, repulsia și ura, desfrîul și împăcările mai mult sau mai puțin silite, nimic din ce este omenesc nu ne rămîne străin în abordarea istorică a Constanței Ghițulescu.

Deși supratitlul mizează pe exotismul lumii secolului al XVIII-lea, lectura alertă și pasionantă pe care ne-o oferă cartea Constanței Ghițulescu izbutește să ne aducă aproape pe oamenii de acum mai bine de 200 de ani. Cînd multe cărți savante sînt scrise indigest și cînd gustul și interesul pentru istorie par în declin, reușita stilistică și științifică a Constanței Ghițulescu este cu atît mai lăudabilă.

Statistica Holocaustului din România

Jean ANCEL

În această revistă a apărut un articol privind datele statistice publicate de mine în ***Contribuții la Istoria României. Problema Evreiască 1933-1944****, Editura Hasefer, 2001, 2003, 4 vol. (în continuare:* ***Contribuții****). Am fost acuzat, printre altele, de „manipulare a cifrelor“, folosirea de „mijloace care încalcă etica și deontologia“, „încercare deliberată de mistificare“ etc. (****Nota redacției: v.????*** *de Andrei Șiperco, în* ***Observator cultural*** *Nr. ???.) Mă văd nevoit să răspund, cu nedumerirea cercetătorului care nu este obișnuit să întîlnească într-o dispută academică astfel de termeni.*

În calcularea numărului de victime, al deportaților și al supraviețuitorilor m-am folosit de documente pe care nu le-am cunoscut cînd am început să lucrez la acest proiect, în 1984. Aceste documente, care conțin date statistice nefalsificate, le-am găsit în „Arhiva specială“ (Ossobi) de la Moscova, în Arhivele județene de la Odesa și Nikolaev și în Arhiva de la Chișinău. Am făcut cinci vizite de documentare în aceste arhive între 1992-1997 și am lucrat acolo timp de peste șase luni. Am găsit alte documente relevante în arhiva Muzeului Memorial al Holocaustului de la Washington; altele mi-au fost puse la dispoziție de către dr. Radu Ioanid. Pînă atunci am avut la dispoziție cele 12 volume de documente publicate de mine în 1986 (10 de documente, două de rezumate în engleză a documentelor): Jean Ancel, **Documents Concerning the Fate of Romanian Jewry During the Holocaust**, Jerusalem, 1986 (în continuare: **Documents**), colecțiile de documente de la Yad Vashem: Romanian Collection, Arhiva Filderman, colecția de documente privind România pregătite de Procuratura israeliană în vederea procesului Eichmann, Arhiva Ministerului de Externe german fotocopiată de autoritățile americane înainte de înapoierea lor Republicii Federale Germane (microfilme) și, mai ales, Colecția Killinger (ambasadorul Germaniei naziste la București) de la Yad Vashem și importanta colecție de documente de la Legația germană la București, de la NARA (National Archieves and Records Administration – Arhiva Națională a SUA). La acestea s-au adăugat documentele privind România la Procesul de la Nürenberg. Un număr de documente din colecțiile menționate le-am inclus în lucrarea mea **Documents**. Descoperirile făcute în arhivele fostei URSS și în cele ale Muzeului Holocaustului m-au determinat să refac, începînd din 1991, partea a doua a studiului meu, gata atunci de tipar, care în română poartă titlul **Contribuții**. Capitolul **Transnistria** a fost rescris de trei ori. Nu am avut acces pînă atunci în arhivele românești în care, ulterior, am descoperit că guvernul de la București a ținut o evidență a evreilor uciși din ordinul său, inclusiv, uneori, defalcat pe categorii – bărbați, femei, copii –, și că, începînd cu a doua jumătate a anului 1943, s-a depus o uriașă muncă de eradicare și falsificare de documente și de cifre care dezvăluiau răspunderea autorităților române pentru Holocaustul ordonat și executat de Armată, Jandarmerie și Poliția română. Datele considerate pînă atunci „oficiale“, preluate și de instituții evreiești, nu corespundeau cu cele secrete, nefalsificate, găsite de mine în arhive.

M-am hotărît să mă folosesc pe cît posibil numai de datele secrete nefalsificate (deci nu de aprecieri generale), coroborate cu datele și informațiile germane privind proporțiile campaniei românești sau românogermane de lichidări de evrei. Voi încerca în continuare să răspund pe cît se poate celor susținute de domnul Șiperco (dezordinea enunțului domniei sale mi-a creat dificultăți).

Cîți evrei se aflau în Basarabia în august 1941? Numărătoarea făcută de Jandarmeria română la sfîrșitul lui august 1941 a găsit 55.877 evrei (**Contribuții**, II, 2, p. 348), specificîndu-se că organele însărcinate cu această operațiune „n-au ținut evidența pe [baza] categoriilor cerute, bărbați, femei, copii“. La aceasta i-am adăugat (și nu de două ori, cum mă acuză domnul Șiperco, o dată la Basarabia și altă dată la Bucovina) pe evreii din Județul Hotin menționați într-un raport secret al guvernatorului Bucovinei din 9 aprilie 1942 privind numărul deportaților (**Idem**, p. 347), în număr de 23.439 (defalcați pe „categoriile cerute“), în total 79.642 (**Idem**, p. 343, nota 10). Județul Hotin, parte istorică din Basarabia, a fost alipit administrativ în 1941 provinciei Bucovina, la fel și Județul Dorohoi din Regat. Precum am menționat, numărătoarea s-a făcut la sfîrșitul lui august 1941. Dar mai erau și alți evrei în Basarabia neincluși în această statistică. „Neregulile“ petrecute în ghetoul de la Chișinău, adică jaf, dar nu în favoarea Băncii Naționale Române, l-au înfuriat pe Antonescu, care a ordonat înființarea unei comisii de anchetă sub conducerea generalului C. Nicolescu (raportul original l-am găsit în Arhiva de la Chișinău). În acest raport au fost dezvăluite și ordinele secrete de lichidare date de Antonescu. În raport, datat decembrie 1941, se confirmă cifra evreilor numărați în Basarabia (55.867, fără Județul Hotin), dar se adaugă un număr de 25.000 de evrei „care au murit de moarte naturală, au evadat sau au fost împușcați“, ajungînd la circa 80.000 (vezi documentul, **Idem**, p. 351). În afară de afirmația absurdă că mii de evrei ar fi putut muri de „moarte naturală“ în două luni, nici afirmația că au evadat nu era adevărată pentru simplul mo-

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

w w w . e s t e d i t u r a . r o

Catherine Millet
Viaţa sexuală
a Catherinei M.
Traducere din franceză
de Liviu Ornea
192 pagini
preţ: ~~265.000~~ lei
-20%: 212.000 lei
TVA inclus

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de
-20%
reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

tiv că nu aveau unde evada. Avem deci, pînă acum, conform datelor oficiale româneşti, 79.642 plus 23.439 = 103.081 evrei. La sfîrşitul lunii iulie 1941, înainte de predarea oficială a Transnistriei administraţiei româneşti, soldaţii şi jandarmii români care concentraseră zeci de mii de evrei în nordul Basarabiei, dintre cei pe care nu i-au lichidat imediat, conform ordinului de „curăţire a terenului", au început să-i împingă dincolo de Nistru, împuşcînd sute dintre ei şi aruncîndu-le cadavrele în Nistru pentru a-i grăbi sau din cruzime. Am definit această campanie ca fiind una de „deportări pripite". Numărul evreilor trecuţi cu forţa peste Nistru din Basarabia la sfîrşitul lui iulie şi începutul lui august 1941 a fost de circa 32.000. Am explicat pe larg şi documentat cum am ajuns la această cifră, bazîndu-mă pe rapoarte şi dispoziţii date atunci, în timp real, Jandarmeriei de a nu permite înapoierea lor (**Idem**, p. 344-345, nota 11). M-am bazat în acest scop şi pe documente publicate de Matatias Carp, **Cartea Neagră**, III, care cuprind rapoarte curente ale Jandarmeriei, dar şi pe documente germane publicate. Adunînd numărul pomenit în aceste documente, am ajuns la 32.000, dintre care 3.000 au fost înapoiaţi în Basarabia la 5 august prin Atachi şi mai puţin de 13.000 prin Soroca, internaţi în lagărul Vertujeni (şi nu 27.000). Deci, la cifra de 103.081 de evrei găsiţi de Armata română în Basarabia trebuie adăugaţi 32.000. Ajungem la un număr de 135.081, evrei găsiţi în viaţă la ocuparea Basarabiei. Dar nici această cifră nu e finală. Trupele germane au capturat în Ucraina mii de evrei dintre cei care încercaseră să se refugieze în Rusia, dar care şi-au dat seama că Armata germană i-a devansat şi că drumul spre interiorul Rusiei le-a fost blocat. În consecinţă, ei au încercat să revină în Basarabia. La începutul lunii august, soldaţi germani mînau spre Basarabia o coloană uriaşă de peste 11.000 de evrei, resturile unei coloane şi mai mari. Pe aceştia Antonescu i-a cerut lui Killinger „să-i mişte într-o altă direcţie", adică să-i lichideze, ameninţînd că i se va adresa direct lui Hitler. Führer-ul, precum am descoperit, îi dezvăluise lui Antonescu, la întîlnirea lor de la München din 12 iunie, planul „soluţiei finale" a evreilor din Răsărit, adică de pe teritoriile sovietice care vor fi ocupate (**Documents on German Foreign Policy**, Series D, XIII, doc. 207, p. 317-319). La Ministerul de Externe de la Berlin s-a decis atunci „să se ia în considerare dorinţa generalului Antonescu şi să se dea instrucţiuni autorităţilor [germane] de resort să nu trimită pe evrei înapoi în Basarabia" (**Ibid.**, doc. 332, p. 528). Cea mai mare parte din aceşti evrei au fost în cele din urmă lichidaţi de trupele germane pe teritoriul viitoarei Transnistrii.

Deci, în Basarabia se aflau la începutul ocupaţiei române cel puţin un număr de 135.081 plus 11.000 = 145.081 evrei. Cînd au reînceput deportările, la ordinul lui Antonescu din 27 martie 1942, mai trăiau în Basarabia 231 de evrei „pursînge", în micul ghetou din Chişinău (şi nu o mie), precum şi 340 de semi-evrei sau evrei botezaţi în copilărie (vezi harta Guvernămîntului Basarabiei, „Legenda evidenţei evreilor", reprodusă în versiunea ebraică a **Contribuţiilor**, Vol. 1, p. 652).

Cîţi evrei s-au aflat în Bucovina? Conform raportului secret al guvernatorului Bucovinei, amintit anterior, în această regiune trăiau înainte de începerea deportărilor un număr de 79.642 evrei, număr obţinut prin adunarea rubricii „evrei evacuaţi" cu rubrica „evrei rămaşi neevacuaţi pînă în prezent", excluzînd Judeţul Hotin, inclus de mine, cum am explicat, în statistica Basarabiei. Şi Judeţul Dorohoi, de care mă ocup în continuare. În total, numărul evreilor în viaţă, în Basarabia şi Bucovina, la începutul deportărilor şi după aplicarea ordinului de curăţire a terenului, a fost deci de 224.723 (145.081 plus 79.642). În iunie 1942 au mai fost deportaţi din Bucovina 4.290 evrei (vezi tabelul original în **Contribuţii**, II, 2, p. 354). În Judeţul Dorohoi, unde nu a fost aplicat ordinul de curăţire a terenului (care nu a fost aplicat nici în Bucovina de sud), trăiau la începutul deportărilor 11.923 evrei, dintre care au fost deportaţi 9.367 în 1941 şi alţi 360 în 1942. În total, 9.727 deportaţi (**Ibid.**, p. 347-355, nota 26). După deportările din vara lui 1942, datele furnizate de autorităţi Centralei Evreilor (deoarece Centrala nu a putut să trimită recenzori evrei în Basarabia şi Bucovina) i-au permis acesteia să întocmească, în toamna lui 1942, o lucrare şi o hartă intitulate **Rezultatul recensămîntului locuitorilor avînd sînge evreiesc efectuat de Guvernămîntul Bucovinei** (vezi harta, **Ibid.**, p. 353), din care reiese că în provincia Bucovina mai trăiau atunci 19.475 evrei (şi nu 23.250, cum susţine dl Şiperco), dintre care 2.316 în Judeţul Dorohoi şi 126 la Hotin, deci 17.033 în Bucovina istorică. Toate celelalte date citate din Carp, **Cartea Neagră**, din **Memento statistic al Congresului Mondial Evreiesc, 1945** şi de dl Şiperco nu sînt corecte. Eu am acordat încredere datelor secrete româneşti.

Cîţi au fost deportaţi? (şi nu evacuaţi, cum consemnează domnul Şiperco, adoptînd limbajul ipocrit al autorităţilor româneşti). Numărul celor deportaţi în 1941 ar fi trebuit deci să fie, conform datelor reale, de 91.845 (Bucovina cu Hotin şi Dorohoi), plus 55.867 (Basarabia), plus circa 16.000 (înapoiaţi în Basarabia după „deportările pripite") = 163.712.

Numărul lor a fost mai mare cu circa 24.000, cifrîndu-se la 187.145. Aceasta înseamnă că în Basarabia s-a aflat la începutul războiului un număr mai mare de evrei decît cel înregistrat în recensămîntul de la 1930, în urma refugierii unui număr necunoscut de evrei din România în Basarabia şi Bucovina în zilele anexării şi după anexarea lor Uniunii Sovietice. *Joint*-ul care a acordat un oarecare sprijin bănesc refugiaţilor a apreciat, în 1940, numărul lor la cîteva zeci de mii. Deoarece nu s-a efectuat un recensămînt în anul de ocupaţie sovietică, nu i-am luat în seamă, bazîndu-mă, cum am susţinut, numai pe date oficiale raportate în timp real. Cert este că zeci de mii de evrei originari din Basarabia şi Bucovina care se stabiliseră în anii interbelici în special în Regat, dar şi evrei regăţeni, ca de altfel şi zeci de mii de români, s-au refugiat în provinciile ocupate, în vara şi toamna lui 1941. Acestora li s-a adăugat un număr necunoscut de evrei sovietici care au sosit în marile oraşe după ocupaţia sovietică. Refugiaţii şi evreii sovietici au fost primii care s-au decis să fugă din cele două provincii cînd şi-au dat seama că Armata sovietică se află în plină retragere, dar nu au ajuns departe. Cînd jandarmii au efectuat prima numărătoare a evreilor în Transnistria, i-au inclus şi pe ei în totalul evreilor deportaţi (a se vedea în continuare).

Calcularea numărului deportaţilor a fost foarte simplă, deoarece există două documente secrete oficiale româneşti pe care le-am găsit în arhive, în 1996. Raportul inspectorului general al Jandarmeriei, generalul C. Vasiliu, din 9 decembrie 1941 (care mi-a fost pus la dispoziţie de Radu Ioanid), arată că s-a încheiat campania de deportare din Basarabia şi Bucovina şi că 108.002 evrei „au fost aşezaţi în zonele arătate în schiţa anexată" (**Ibid.**, p. 360). Harta anexată care, din păcate, nu a fost reprodusă în **Contribuţii**, deşi am trimis-o, arată că aceşti evrei au fost concentraţi în trei zone de-a lungul Bugului, conturate pe hartă: 47.545 la nord, în Judeţul Tulcin, care a cuprins tîrgurile Mitki, Peciora şi Rogozna; 30.981 în centru, în Judeţul Balta, în tîrgurile Obodovca şi Belanovca; 29.476 în Judeţul Golta, în zona lagărului Bogdanovca. Toate localităţile amintite au fost notate pe harta pregătită de generalul Vasiliu, care poate fi consultată în volumele mele în engleză: **Transnistria 1941-1942, The Romanian Mass Murder Campaigns**, Tel Aviv University, Tel Aviv, 2003 (în continuare: **Transnistria**), 2, doc. XX, p. XX. Ei au fost aduşi acolo de jandarmi pentru a fi trecuţi de partea germană a Bugului spre a fi exterminaţi de germani, conform înţelegerii semnate la 30 august 1941 la Tighina între generalul Nicolae Tătăranu, din partea Marelui Stat Major, şi generalul german Arthur Hauffe, din partea Comandamentului Suprem al Armatei germane. Se credea atunci că războiul se va termina în cel mult două-trei luni. În privinţa evreilor se specifică: „evacuarea lor peste Bug nu este posibilă în prezent. Ei trebuiesc deci concentraţi în tabere de muncă şi întrebuinţaţi la lucru, pînă după terminarea operaţiunilor, cînd evacuarea lor va fi posibilă" (vezi documentul în **Contribuţii**, II, 1, p. 12). La 30 septembrie, Antonescu a ordonat internarea imediată „în lagărele de pe Bug" a evreilor aflaţi în Transnistria (deci şi evreii ucraineni) şi „luarea în primire" a averilor lor, adică jefuirea lor (vezi documentul, **Ibid.**, p. 76). Trimisul lui Eichmann în România, Gustav Richter, diplomat în Ambasada germană la Bucureşti, a raportat la 17 octombrie 1941 la Berlin că Antonescu concentrează 110.000 evrei din Basarabia şi Bucovina de-a lungul Bugului, „cu scopul de a-i extermina" (Documentele de la Nürenberg, PS-3319, vezi fotocopia documentului în **Documents**, V, p. 110). Trecerea peste Bug nu a fost posibilă din cauza refuzului german de a-i primi. Totuşi jandarmii români au reuşit să împingă peste Bug, 14.500 evrei, care au fost imediat lichidaţi (vezi **Contribuţii**, II, 2, p. 376). Ceea ce partea română considera ca o nerespectare a înţelegerii Hauffe-Tătăranu, adică refuzul părţii germane de a-i primi şi extermina pe evrei (inclusiv 60.000 de evrei din Regat, pe care Antonescu vroia să-i deporteze imediat, a căror deportare a fost oprită de Ministerul de Externe german, **Documents**, III, 1.09.1941, p. 102), a fost explicată la data respectivă de către guvernatorul Alexianu în raportul său către Antonescu din 11 decembrie 1941: „Nu vom avea linişte în Transnistria pînă nu vom executa dispoziţia din înţelegerea Hauffe-Tătăranu, pentru trecerea evreilor peste Bug. Pentru mine, problema evreiască de la Odesa, cît şi din Transnistria, trebuie rezolvată radical şi această rezolvare nu se poate face decît prin îndepărtarea totală a evreilor din Transnistria şi trecerea lor peste Bug, aşa cum avem încheiată convenţia cu germanii" (**Transnistria**, 2, p. 466).

La 30 noiembrie 1941, Antonescu, constatînd că, contrar ordinului său din 30 septembrie, citat înainte, nu toţi evreii din Transnistria au fost evacuaţi la est de linia fermă Jmerinca-Odesa, a ordonat să fie evacuaţi „la est", deci în zona Bugului, unde fuseseră aduşi cei 108.002 evrei, pentru a putea fi trecuţi dincolo de Bug, la nemţi. A ordonat totodată Serviciului Special de Informaţii „să controleze dacă se execută această dispoziţie". SSI a efectuat o numărătoare a evreilor „care se găsesc încă la vest de linia Jmerinca-Odesa". Linia ferată amintită împărţea aproape în două teritoriul Transnistriei. Documentul cu rezultatele acestei numărători l-am publicat în **Contribuţii**, II, 2, p. 363-364, şi ele mi-au folosit drept bază pentru calcularea numărului deportaţilor din 1941. Oricine poate controla datele mele. Am extras numai cifrele care se referă la evrei români, dar raportul include şi evrei ucraineni. Cele două rapoarte în timp real dovedesc că în Transnistria se aflau, în decembrie 1941, 187.845 deportaţi din Basarabia şi Bucovina. Cele două rapoarte nu se suprapun şi au fost compuse în aceeaşi lună, decembrie 1941: raportul Vasiliu reda situaţia în Judeţele Tulcin, Balta şi Golta (108.002 evrei); raportul SSI, în Judeţele Moghilev (65.000), Iampol (262), Rîbniţa (427), Tiraspol (70). Alte localităţi: 13.748. Total: 79.507 evrei. Deci, numărul de evrei deportaţi din Basarabia, Bucovina şi Judeţul Dorohoi, aflaţi în viaţă la începutul lui decembrie 1941, obţinut din documente româneşti în timp real, a fost de 187.845 (şi nu 142.001). La acest număr trebuie adăugaţi evreii deportaţi în 1942 din Basarabia şi Bucovina (4.290), din Regat şi sudul Transilvaniei (2.216: vezi tabelele 6 şi 7, **Ibid.**, p. 335, bazate şi ele pe documente în timp real). În total, numărul deportaţilor a fost de 194.382 evrei. Confirmarea numărului deportaţilor am găsit-o la dr. Gheorghe Tătăranu, şeful Direcţiei Sanitare a Guvernămîntului Transnistria, care, neştiind de calculele ulterioare ale domnului Şiperco, a îndrăznit să publice o broşură la Odesa în 1943! Pentru a evidenţia contribuţia sa la asanarea epidemiilor în primul an de ocupaţie: „Personal sanitar în majoritate lipsă, instituţii dezorganizate, *populaţie deportată din ţară, în număr de peste 200.000* [...] armata dorea libertate de acţiune în est" (vezi documentul, **Ibid.**, p. 357). Cifrele diferite care apar în rapoartele Jandarmeriei cu privire la numărul deportaţilor nu sînt rezultatul „incapacităţii administraţiei româneşti pentru a transmite şi centraliza datele", cum afirmă dl Şiperco, ci al unei hotărîri principiale de a falsifica date în scopul de a reduce răspunderea statului român pentru crimele contra evreilor (a se vedea în continuare).

Cîţi evrei deportaţi au rămas în viaţă în Transnistria? La 15 noiembrie 1943 s-a raportat Preşedinţiei Consiliului de Miniştri că în Transnistria se aflau 49.927 evrei, dintre care 6.425 din Regat (vezi **Situaţie numerică de evreii aflaţi în prezent în Transnistria, din cei evacuaţi din Basarabia, Bucovina, Judeţul Dorohoi şi Vechiul Regat**, **Ibid.**, p. 369. Notele publicate de Editura Hasefer la tabelul statistic compus de mine în **Contribuţii**, p. 368, nu corespund cu textul). Deşi au mai fost omorîţi evrei de către trupele germane în retragere în iarna şi primăvara lui 1944, am considerat această cifră oficială ca încheiată. Au fost deportaţi – conform datelor oficiale – 194.383 evrei. Au rămas în viaţă 49.927. Au murit în Transnistria 144.456. Această cifră nu-i cuprinde pe evreii ucişi de jandarmi şi soldaţi români şi de germani în cursul aplicării ordinului de „curăţire a terenului" în Basarabia şi Bucovina în vara lui 1941.

Cîţi evrei ucraineni au fost găsiţi şi cîţi au rămas în viaţă? Bazîndu-mă iar numai pe documente româneşti şi, în parte, germane în timp real, am ajuns la concluzia că autorităţile române de ocupaţie au găsit în Transnistria circa 200.000 evrei ucraineni. Autorităţile sovietice au efectuat un recensămînt al populaţiei în ianuarie 1939, dar nu au publicat rezultatele. Profesorul Altschuler de la Universitatea Ebraică a publicat datele recensămîntului privind populaţia evreiască în 1993 (M. Altschuler, editor, **Distribution of the Jewish Population of the USSR**, 1939, Hebrew University, Jerusalem, 1993). Suprapunînd harta Transnistriei pe harta judeţelor sovietice Odesa şi Viniţa, după ce am exclus teritoriile neincluse în provincia ad-hoc ocupată de români, am găsit că în Transnistria trăiau, în 1939, 331.000 de evrei, dintre care 200.961 la Odesa. Zeci de mii de evrei ucraineni au fost ucişi de *Einsatzgruppe* D, de militari germani şi români la ocuparea regiunii. Numai o mică parte din aceşti evrei (şi un număr şi mai mic în Basarabia) a reuşit să se salveze în interiorul Rusiei (a se vedea în continuare). Numărul de 200.000 este confirmat de numărul evreilor ucişi de români sau de nemţi după ce le-au fost furnizaţi de români. În decembrie 1941 trăiau în judeţele de la vest de linia ferată Jmerinca-Odesa, conform raportului SSI amintit înainte şi care poate fi consultat de cricine, 28.131 evrei localnici.

La Dalnic, lîngă Odesa, au fost împuşcaţi şi arşi, cei mai mulţi de vii, cel puţin 25.000 de evrei, între 17-24 octombrie 1941. Ordinul dat de Antonescu a specificat „suprimarea celor aproximativ 18.000 evrei din ghetouri şi a cel puţin 100 evrei prin spînzurare în pieţe" (vezi ordinul în **Contribuţii**, II, 2, p. 378). Dar nu numai la Dalnic au fost ucişi evrei de către Armata română, ci şi în Odesa. La 24 octombrie i s-a raportat generalului Tătăranu că „represiunea s-a executat în interiorul oraşului prin împuşcare şi spînzurare... iar executarea evreilor din ghetouri este în curs pentru efectivul raportat" (**Ibid.**, 1, p. 178-179). Prizonierii de război sovietici au fost puşi să scoată cadavrele carbonizate şi să le îngroape. La deschiderea gropilor comune au fost găsite „peste 22.000 de cadavre, printre care şi cadavre de copii care au murit sufocaţi. Parte din cadavre aveau semne de gloanţe, membre sfîrtecate şi cranii sfărîmate" (**Ibid.**, p. 189, din Arhiva Partidului Comunist judeţean Odesa, **Partinii arhiv**, Fond II, opis II, dosar 52, p. 22).

Aceste cadavre erau numai cele de la Dalnic. Mai erau încă mii de evrei împuşcaţi la închisoarea centrală din Odesa şi cei spînzuraţi pe străzi. Peste 25.000 de evrei au fost deportaţi atunci, la sfîrşitul lui octombrie 1941, pe jos, la Mostovoi, în drum spre lagărul morţii de la Bogdanovca. Dacă comandantul legiunii de jandarmi din Berezovca nu ar fi fost implicat în luare de mită nu am fi ştiut, pînă la deschiderea arhivelor din Ucraina (1993) şi pînă la dezvăluirea unei supravieţuitoare din convoi, Mila Morduhovici (1995), unde au dispărut zeci de mii de evrei din Odesa care au fost deportaţi pe jos, imediat după explozia de la comandamentul românesc al oraşului. Comandantul legiunii, maiorul Ioan Popescu, a raportat la 31 ianuarie 1942 despre rutina deportărilor pe jos din Odesa şi Catargi:

„La această legiune s-au primit, cu începere din noiembrie 1941, evreii veniţi dinspre localităţile Catargi şi Odesa pentru a fi transferaţi spre Bogdanovca, la lagărul ce se înfiinţase acolo... Evreii se primeau numeric, aşa că legiunea nu are evidenţa celor ce au trecut prin acest lagăr.

Transferarea acestor convoaie de evrei era în sarcina exclusivă a jandarmilor" (Raportul comandantului legiunii de jandarmi din Judeţul Berezovca către prefectul judeţului, 31 ianuarie 1941 – a se vedea documentul în **Transnistria**, 2, p. 709).

Convoaiele au mărşăluit pe jos circa 150 de km pînă la Bogdanovca, timp de circa două săptămîni, majoritatea timpului pe ploaie torenţială şi îngheţ. Nu li s-au dat nici hrană şi nici apă, şi cine rămînea în urmă era împuşcat de jandarmi. Nopţile, convoaiele erau coborîte de pe drumuri, care şi ele deveniseră impracticabile, deoarece nu erau asfaltate, evreii fiind duşi pe cîmp, siliţi să se aşeze pe terenul mocirlos şi să nu se mişte dintr-un loc în altul. Femeile tinere erau violate atît de către jandarmi, cît şi de poliţiştii ucraineni. Iată un alt raport despre aceste convoaie:

„Locotenent Pandrea Dumitru, comandantul Sectorului de jandarmi Mostovoi, dezvirginînd o evreică din convoi, cu numele Mariana, a produs dezgust şi revoltă pentru populaţie; cearceaful plin cu sînge a fost arătat dlui pretor chiar de către dl lt. Pandrea, care, de altfel, în repetate rînduri prezenta acest fapt drept o mîndrie" (a se vedea raportul, **Ibid.**, 3, p. 1692).

40.000 de evrei din Odesa, oraş şi judeţ, şi un număr necunoscut de evrei din Judeţele Ananiev, Ovidopol şi Oceacov au fost deportaţi pe jos în luna noiembrie şi începutul lui decembrie 1941: Prefectul Judeţului Golta, Isopescu, a fost informat de venirea lor la 13 noiembrie 1941. „Mai sînt pe drum încă vreo 40.000 din direcţia Odesa" (vezi documentul, **Contribuţii**, II, 2, p. 102-103). În acelaşi raport, Isopescu a anunţat că peste 10.000 de evrei localnici au murit în chinuri: „În cei din Gvosdovca a dat tifosul şi au murit vreo 8.000, cu tot cu cei morţi de foame" (**Ibid.**, p. 102). Consemnarea cifrei de 65.000 evrei „evacuaţi" (pe jos) din Judeţul Odesa s-a făcut de către guvernatorul Alexianu, documentul fiind descoperit şi publicat de mine (vezi **Contribuţii**, II, 2, p. 373). Lichidarea evreilor din Odesa, în număr de peste 100.000, a continuat în ianuarie 1941, după ce Antonescu, nerăbdător să afle rezultatele conferinţei de la Wansee, plănuită pentru decembrie 1941, dar amînată pentru 21 ianuarie 1942, a spus în şedinţa guvernului din 16 decembrie 1941:

„Chestiunea jidanilor se tratează la Berlin. Germanii vor să-i ducă pe toţi jidanii din Europa în Rusia şi să-i aşeze în anumite regiuni. Dar pînă la execuţie este timp. Ce facem în acest timp cu ei? Aşteptăm ce se decide la Berlin? Aşteptăm o decizie ce ne priveşte pe noi? Trebuie să-i punem în siguranţă? Bagă-i în catacombe, bagă-i în Marea Neagră. Nu vreau să ştiu nimic. Poate să moară 100, poate să moară 1.000, poate să moară toţi!" (stenograma, în **Transnistria**, 2, p. 518). Atunci s-a dat şi ordinul de lichidare şi ardere a cadavrelor a 70.000 de evrei la Bogdanovca şi Domanovca. Numărul evreilor deportaţi din Odesa cu trenul în ianuarie-februarie 1941 s-a cifrat în mod oficial la 33.090 (vezi raportul preşedintelui Biroului central de evacuare, colonel Velcescu, din 13.02.1942, **Contribuţii**, II, 1, p. 249-250). Dar poliţia a continuat să vîneze evreii din oraş care au încercat să se ascundă şi, la 7 aprilie, doctorul Gheorghe Tătăranu, amintit anterior, a raportat că numărul evreilor deportaţi din Odesa a ajuns la 35.000 (raportul, în **Transnistria**, 3, p. 1280). Mai mult decît atît, doctorul Tătăranu îşi oferea atunci serviciile şi experienţa pentru deportarea evreilor din Regat la care se lucra atunci. El s-a lăudat cu organizarea deportărilor, subliniind că planul pe care l-a conceput pentru evacuarea populaţiei evreieşti din Odesa în Judeţul Golta a fost „raţional" şi „poate servi de exemplu pentru astfel de probleme în viitor" (**Ibid.**, p. 1281). În judeţele din vestul Transnistriei s-a desfăşurat atunci o vastă operaţiune românească de lichidare a evreilor ucraineni, care a fost consemnată sub titlul nevinovat de „evrei evacuaţi din Transnistria". Din Transnistria evreii puteau fi evacuaţi doar pe lumea cealaltă. Oare dl Şiperco n-a înţeles nici acum semnificaţia cuvintelor „evacuaţi din Transnistria", care înseamnă lichidaţi de autorităţile române? Aceşti evrei au fost încolonaţi şi duşi la Bogdanovca şi la Domanevca pentru împuşcare şi ardere. Şi acest document-statistică din 23 mai 1942 a fost găsit în dosarele Ministerului de Externe, problema 33 sau problema evreiască. În document s-a specificat, de exemplu, că evreii din Judeţul Dubăsari n-au fost lichidaţi de români, „*evacuarea* făcîndu-se de organele SS ale Armatei germane înainte de administraţia românească". Într-adevăr, evreii din Dubăsari, în număr de circa 15.000, au fost „evacuaţi" în două mari gropi comune de către *Einsatzgruppe* D, cum arată şi raportul lor, înainte de preluarea judeţului de către administraţia Transnistriei. În total, autorităţile româneşti au lichidat, conform propriilor lor date culese în timp real, 32.433 evrei, defalcaţi – unde s-a putut – şi după bărbaţi, femei, copii (tabelul, în **Contribuţii**, II, 2, p. 371; nu i-am inclus pe evreii din Odesa „evacuaţi" cu trenul, menţionaţi anterior). Ca să nu fie nici o umbră de îndoială privind această cifră, voi cita din primul paragraf al raportului: „În Judeţul Moghilev sînt în total aproximativ 70.000 evrei, dintre care 56.000 evacuaţi din ţară şi 14.000 evrei băştinaşi" ş.a.m.d. (**Ibid.**, p. 263-364). Şi acum să facem totalul:

- 10.000 evrei localnici din Judeţul Golta lichidaţi în octombrie-începutul lui noiem-

O **Balanţă în politică sau Politica în balanţă** este titlul unui volum al jurnalistului politic Marius Bâzu (inginer de formaţie), apărut de curînd în ediţia comună a Editurii PONTfix (România) şi a Editurii PONT (Ungaria). „Această carte este o culegere de istorii adevărate despre lumea politică românească. Sînt, de fapt, nişte portrete zugrăvite de un om obişnuit, fără veleităţi de politician, dar cu pasiune pentru politică, intrat în mod accidental într-o lume în care profesioniştii din alte domenii nu au o viaţă uşoară. [...] Am scris această carte şi pentru că eu acord o mare importanţă «istoriei orale». Este posibil ca atunci cînd se va scrie cronica acestor ani, multe fapte mărunte, dar – unele – cu semnificaţii adînci, să rămînă neluate în seamă", citim în **Cuvîntul înainte** al cărţii. Apropiat Alianţei Civice şi PNŢCD, autorul relatează „din interior" episoade din activitatea acestor formaţiuni şi a membrilor ei din ultimii 15 ani, nu fără partizanat, dar cu interesante excursuri biografice şi informaţii „de culise". Amintirile recuperează şi

Marius Bâzu
O
Balanţă
în
politică
sau
POLITICA
în balanţă

destule elemente de dinainte de 1989. Pe ansamblu – o lectură plăcută, incitantă, o carte a unui martor şi actor de plan secund, dar cu condei alert şi spirit de observaţie.

Editura Compania
are onoarea să vă invite

la întîlnirea cu
GEORGES NIVAT,

autorul cărţii recent apărute
La pas prin noua Rusie.
Memorie, tranziţie, renaştere.

Georges Nivat va ţine
o conferinţă pe tema

« Patologia memoriei în Europa de azi »

la Institutul Francez din Bucureşti
(Bd. Dacia, nr. 77, Salonul de onoare)
în ziua de 8 aprilie 2004, la orele 18.

Pentru informaţii
suplimentare,
vă stau la dispoziţie
Editura Compania
(Adina Kenereş : 211 59 64)
şi Institutul francez
(Georgiana Miron : 210 02 24).

com
p.a n
i a

Tel. : 211 59 64, 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

brie 1941 (raportul Isopescu);

- 25.000 evrei (cel puţin) împuşcaţi, spînzuraţi şi arşi de vii la Odesa;
- 14.500 evrei ucraineni forţaţi să treacă Bugul şi lichidaţi de germani;
- 65.000 evrei din Judeţul Odesa deportaţi pe jos începînd cu sfîrşitul lunii octombrie şi în noiembrie 1941. Majoritatea au fost împuşcaţi între 21.12.1941-18.03.1942 şi cadavrele – arse;
- 35.000 evrei evacuaţi cu trenul din Odesa, ianuarie-februarie 1942;
- 28.131 evrei, majoritatea din Judeţul Rîbniţa, „evacuaţi" din Transnistria pe lumea cealaltă în octombrie-decembrie 1941.

Total: 177.631 evrei lichidaţi. Toate datele nu sînt ale mele, ci date din rapoarte oficiale.

În decembrie 1942, Inspectoratul General al Jandarmeriei raporta că în Transnistria mai trăiesc 29.971 evrei localnici (raportul nu a fost publicat). La 1 noiembrie 1943, Comandamentul Corpului III Armată raporta că în Transnistria trăiau 70.770 evrei (români şi localnici; Arhiva specială „Ossobi" de la Moscova, 493-1-6, p. 187). „Situaţia numerică" din 15.11.1943, citată anterior, pe care am găsit-o printre documentele din dosarele secrete ale Ministerului de Externe, specifică numărul evreilor deportaţi, cetăţeni români: 49.927. Circa 20.000 evrei ucraineni din cei 200.000 găsiţi de autorităţile de ocupaţie română au rămas în viaţă. 180.000 evrei localnici au fost masacraţi de administraţia română sau de germanii localnici cu ajutorul aceleiaşi administraţii.

Din Odesa, evacuaţi în Judeţul Berezovca. Întrebarea pe care mi-o pune domnul Şiperco: „Cum se poate explica lipsa de reacţie a autorităţilor române faţă de execuţiile de evrei evacuaţi din Odesa, comise de către poliţia germană SS şi săvîrşite pe un teritoriu aflat, cel puţin teoretic, sub jurisdicţie românească?" denotă o profundă necunoaştere a subiectului de care se ocupă. Ei au fost aduşi acolo pentru a fi exterminaţi. La acea dată, ianuarie-aprilie 1942, statul român aplica politica nazistă de exterminare a poporului evreu. Erau aceiaşi evrei despre care Antonescu declarase în Consiliul de Miniştri că „pot să moară 10.000, pot să moară toţi". La acea dată, poliţişti ucraineni şi jandarmi români împuşcau zeci de mii de evrei la Bogdanovca şi Domanevca, iar cîteva zeci de deţinuţi le ardeau zi şi noapte cadavrele. Era în zilele cînd la Bucureşti şi la Berlin se trata deportarea tuturor evreilor din România în lagărul morţii de la Belzec şi germanii ordonaseră lărgirea capacităţii de gazare şi ardere, ca să poată extermina 2.000 de evrei români pe zi. Nu ştiu ce documente provenind de la Marele Stat Major privind subita grijă de evreii deportaţi din Odesa citează dl Şiperco. Îl pot trimite la documente veridice, precum rapoartele lunare ale legiunii de jandarmi Berezovca, pe care le-am publicat în **Transnistria** şi care arată colaborarea dintre cele două autorităţi pentru lichidarea evreilor. Începînd cu vara anului 1942, guvernatorul Alexianu a predat circa 15.000 evrei români, printre care evrei deportaţi din Cernăuţi în vara lui 1942, autorităţilor germane de peste Bug, pentru muncă, deci i-a sortit morţii.

La a opta conferinţă a prefecţilor şi a şefilor Guvernămîntului, care a avut loc la 20 septembrie 1942 la Odesa (deci nu februarie 1942!), conferinţă menită să evidenţieze realizările Guvernămîntului în primul an de ocupaţie, guvernatorul Alexianu s-a adresat prefecţilor, printre altele cu următoarele cuvinte: „Prefecţii ce au *evrei şi ţigani* să organizeze munca lor în orice fel de întreprinderi, în conformitate cu Ordonanţa [23] şi a instrucţiunilor date. Cine nu vrea să muncească va fi trecut peste Bug, unde sînt primiţi" (**Transnistria**, 3, p. 1802).

Nu are importanţă cîte dosare au fost arse de autorităţile române din perioada războiului. Au rămas destule dovezi, chiar din surse româneşti, dar şi germane, pentru a dovedi că, în anii 1941-1942, România se alăturase nu numai războiului anticomunist, ci şi războiului declarat de Germania nazistă contra poporului evreu.

Înţelegerea tabelelor statistice cere o anumită răbdare şi capacitate analitică. S-ar putea ca domnul Şiperco să nu le fi înţeles. Dar că le-aş fi falsificat eu sau că sînt „eronate"? Îl invit pe domnul Şiperco să mai facă un efort şi poate, poate le va înţelege acum, după ce am încercat să explic, „cu creionul în mînă", cum am ajuns la cifrele menţionate.

Cît îi priveşte pe cei 16.000 de evrei lichidaţi după deportările pripite făcute de Jandarmeria română în vara anului 1941, îl invit să citească cu atenţie notele mele, să controleze fiecare informaţie – şi dacă tot nu înţelege... nu e vina mea.

Dl Şiperco a făcut uz de un studiu pe care l-am publicat în 1988, intitulat **The Romanian Way of Solving the „Jewish Problem" in Bassarabia and Bukovina, June-July 1941**, în care am prezentat anumite date statistice privind victimele evreieşti ale Holocaustului, le-a combinat acum cu cele din **Contribuţii**, publicat în 2002, şi iată-mă descalificat. În 1988 nu cunoşteam documentele conţinînd date statistice referitoare la exterminări descoperite începînd cu anul 1992 în diferite arhive din fosta URSS şi din România. Domnul Şiperco continuă să mă acuze că susţin că 100.000 de evrei au fost ucişi în prima fază a curăţirii terenului, ceea ce, într-adevăr, am afirmat în 1988, dar trece cu vederea că în 2002, după ce am avut la dispoziţie datele secrete oficiale, mi-am revizuit concluziile şi am scris: „O dată cu descoperirea documentelor româneşti secrete, a devenit clar că numărul evreilor ucişi în primul val de exterminare a fost mai mic decît s-a crezut înainte" (**Contribuţii**, II, 2, p. 383). În consecinţă, nu ştiu cum să caracterizez comportarea criticului meu.

Domnul Şiperco susţine că aş fi întărit afirmaţia mea că numărul victimelor evreieşti s-a cifrat la 250.000 bazîndu-mă pe raportul delegatului Crucii Roşii, Karl Kolb, din 1944, şi *falsificînd date istorice*. Kolb nu putea şti în 1944 numărul victimelor. Iată ce am scris: „Reprezentantul Crucii Roşii în România, Karl Kolb, a apreciat în *1955*... numărul victimelor dintre evreii din Basarabia, Bucovina şi Judeţul Dorohoi... la 220.000-241.000 evrei". În continuare, am menţionat sursa: vezi raportul lui Karl Kolb despre pierderile din rîndul evreilor din România, *10 august 1955* (**Contribuţii**, II, 2, p. 401).

Cîţi evrei s-au refugiat în Uniunea Sovietică? Domnul Şiperco îşi începe demonstraţia cu afirmaţia că „majoritatea istoricilor, şi printre aceştia autorităţile în domeniu, apreciază că în jur de 70.000-120.000 de evrei din Basarabia şi Bucovina s-au refugiat în Uniunea Sovietică, au fost executaţi [de cine?], deportaţi [după ce s-au refugiat?] sau mobilizaţi în Armata Roşie". Cine sînt aceşti istorici? De ce nu dă un singur exemplu de istoric care afirmă că 100.000, sau mai mulţi, de evrei s-au refugiat în URSS? (L-ar putea cita pe profesorul Buzatu, dar nu o face. Fostul meu coleg, profesorul Buzatu, este un adevărat istoric cu vaste cunoştinţe, dar care, din păcate, a alunecat în antisemitism, ultra-naţionalism şi legionarism crezînd că astfel îşi serveşte patria. Păcat!.)

Teoria conform căreia zeci de mii de evrei s-ar fi „retras cu trupele sovietice" sau „au fugit cu ruşii" a fost lansată de regimul Antonescu spre sfîrşitul existenţei sale, mai precis din vara lui 1943, cînd a devenit clar că Armata sovietică va ajunge în România. În acest scop s-a desfăşurat o vastă operaţiune de falsificare de documente şi cifre pentru a minimaliza proporţiile măcelului iniţiat de România lui Antonescu contra cetăţenilor ei evrei şi contra celor ruşi. Citez, pentru dl Şiperco şi pentru alţii, ce a consemnat în jurnalul său ambasadorul Elveţiei la Bucureşti, Rene de Weck, la 15.02.1944: „O dată cu năruirea încrederii în victoria Reich-ului, [vice]preşedintele Consiliului [de Miniştri] înţelege că sîngeroasele excese din 1941 şi 1942 vor atîrna într-o zi greu în balanţa Naţiunilor Unite. El se străduieşte să micşoreze pasivul şi să mărească activul României, în aşteptarea reglării conturilor". Activul a fost mărit prin falsificare, crezînd că realitatea poate fi modificată *post factum* şi că urmele documentare pot fi şterse cu totul.

Evreii din Basarabia şi Bucovina nu au fost favoriţii regimului. Multe mii, consideraţi duşmanii regimului, au fost deportaţi împreună cu mii de români de către sovietici cu circa zece zile înainte de izbucnirea războiului. Bucovina fusese pînă în 1918 o provincie austriacă şi evreii de acolo, care vorbeau germana, nu aveau nici o afinitate cu cultura rusă. Propaganda sovietică a susţinut, pînă în ultimul moment, că zvonurile despre un iminent război cu Germania sînt nefondate, publicînd chiar un comunicat TASS în acest sens cu o săptămînă înainte de 22.06.1941. Anul de regim sovietic a constituit o catastrofă naţională, economică şi culturală, pentru evrei. Conducătorii mişcării sioniste şi fruntaşi ai comunităţilor au fost arestaţi şi deportaţi. După semnarea pactului Ribbentrop-Molotov, propaganda sovietică a încetat subit să-i mai atace pe nazişti, trecînd cu vederea politica şi acţiunile lor antisemite. Evreii din imperiul sovietic aveau numai sursa oficială de informare şi propagandă. Războiul i-a surprins fără conducerea tradiţională, deportată în Siberia şi în alte locuri îndepărtate. Graniţa pe Prut a rămas relativ liniştită în prima săptămînă, rolul Armatei române fiind nu de a ataca, ci de a-i fixa pe sovietici pe loc şi de a împiedica o spargere a frontului în direcţia Ploieşti, în timp ce Armata germană străpungea frontul la sud de Lvov şi înainta rapid, sub formă de semicerc, spre Marea Neagră, învăluind şi Transnistria. Primii care au fost evacuaţi în mod ordonat au fost cadrele aduse de sovietici din Rusia şi Ucraina pentru a guverna cele două provincii româneşti, precum şi cîteva spitale şi întreprinderi. Graniţa de la 1940, şi în special podurile de peste Nistru din nordul şi sudul Basarabiei, a continuat să fie păzită de grăniceri, apoi trupele sovietice nu au permis timp de circa două săptămîni refugierea nici unui cetăţean, evreu sau neevreu, în interiorul Rusiei. Familii evreieşti împovărate cu copii şi bătrîni nu s-au decis să fugă. Numai după ce au ajuns primele zvonuri despre atrocităţile de necrezut comise de Armata şi Jandarmeria română contra populaţiei evreieşti – măceluri, jafuri, violuri, distrugeri şi incendieri –, a început o mişcare de fugă, dar era prea tîrziu. Nu mai circulau trenuri, pe drumuri erau deja trupe avansate româno-germane sau bande de ţărani organizate din timp de Secţia a doua a Marelui Stat Major, care ucideau fără milă evrei. În sudul Basarabiei, din cauza configuraţiei frontului şi apropierii de Odesa, au putut fugi mii de evrei. Dar ceea ce este mai important, numai în prima săptămînă şi, în unele locuri, numai cîteva zile s-a menţinut legătura feroviară cu interiorul Rusiei. Aviaţia germană a distrus în mod sistematic podurile de cale ferată şi a mitraliat şi bombardat trenurile, omorînd mii de pasageri. Înaintarea Wehrmacht-ului a fost atît de rapidă încît trenuri plecate din gările Chişinău şi Cernăuţi nu numai că nu au ajuns la destinaţie, dar au ajuns pe teritorii deja ocupate de Armata germană. Mulţi tineri evrei şi români recrutaţi de sovietici au fost abandonaţi de sergenţii şi ofiţerii care îi însoţeau, după ce au trecut Nistrul şi înainte de a primi uniforme, deoarece ofiţerii sovietici şi-au dat seama că Armata germană i-a devansat şi au încercat să se salveze. Ritmul avansării Armatei germane nu a permis refugierea organizată sau neorganizată a evreilor. Sute de mii de soldaţi sovietici au căzut atunci prizonieri, dintre care cîteva zeci de mii în mîinile Armatei române. Crede oare domnul Şiperco şi toţi cei care acreditează ideea retragerii evreilor cu sovieticii că Armata sovietică în retragere şi-a pus la dispoziţie parcul de camioane pentru a salva 100.000 de evrei români? Nu-i pot cere domnului Şiperco să aibă şi cunoştinţe de istorie militară, sfera sa de activitate, dacă am înţeles bine, fiind mai mult sau mai puţin Crucea Roşie şi documentele elveţiene despre România. Ar fi nedrept să-i cer să consulte, de exemplu, Jurnalul de operaţiuni al Marelui Cartier General al Wehrmacht-ului (a fost citat în lucrările unor istorici români), dar cel puţin un studiu bun despre cel de-al doilea război mondial. Ar fi aflat că, de exemplu, pe 9 iulie, trupele germane au atins Nistrul în nord şi au început să construiască capete de pod. La 10 iulie, au atins, în zona care ne interesează, linia Stalin şi au ocupat Berdicev, la nord de viitoarea graniţă a Transnistriei. La 11 iulie, trupele româno-germane au pătruns în centrul Basarabiei, punînd capăt oricărei încercări de fugă din zona cea mai populată de evrei din provincie. La 15 iulie, Armata română a atins în cîteva locuri Nistrul şi în partea de nord chiar l-a trecut. La 17 iulie, trupele române au ajuns în apropiere de Chişinău, fără să intre în oraş, iar trupele germane au ocupat Orheiul. La

EDITURA PARALELA 45
BELETRISTICĂ
NOI APARIŢII COLECŢIA *DESCHIDERI*

Mircea Moţ
Ion Creangă sau pactul cu cititorul

Ruxandra Ivăncescu
Paradisul povestirii – memorie şi realitate trăită în povestirea tradiţională

DESCHIDERI
Ion Creangă sau pactul cu cititorul
Mircea Moţ

DESCHIDERI
Paradisul povestirii – memorie şi realitate trăită în povestirea tradiţională
Ruxandra Ivăncescu

format 14 x 20, 122 p., 70.000 lei
format 14 x 20, 158 p., 109.000 lei

PARALELA 45 EDITURA
COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
Pentru detalii vizitaţi:
www.edituraparalela45.ro

19 iulie, o divizie de tancuri română a efectuat o străpungere spre sudul Basarabiei. La 20 iulie a fost străpunsă linia Stalin la Moghilev-Podolsk – şi cu aceasta s-a terminat orice încercare de fugă spre Transnistria, din nordul şi din centrul Basarabiei. Armata sovietică se afla atunci în retragere, abandonînd cantităţi uriaşe de mijloace de luptă şi nefiind în stare să-şi salveze patru divizii. La 21 iulie au început să cadă ploi torenţiale, care au paralizat timp de peste o săptămînă continuarea ofensivei germano-române, dar şi încercările de a fugi din Basarabia. Tancurile germane se aflau la 25 de km de Uman, adînc în Ucraina. La 23 iulie, trupele române au atins Tighina în sud; la 24 iulie, ruşii abandonau Cetatea Albă; la 25-26 iulie trupele sovietice care se mai aflau în Basarabia se retrag spre sud, spre Odesa. Trupele germane care depăşiseră Niprul reuşiseră să înconjoare zeci de mii de soldaţi sovietici şi se aflau deja la nord-vest de Uman, încă neocupat, şi în faţa Kievului. La 27 iulie a fost ocupată Balta şi trupe germane avansate au înconjurat circa o sută de mii de soldaţi sovietici între Odesa şi Jitomir. La 30 iulie, toată Basarabia fusese eliberată, în timp ce armatele germane se aflau deja la sute de kilometri depărtare de frontul româno-german, pătrunzînd în fortificaţiile de la Kiev şi creînd două mari „pungi“ cu zeci de mii de soldaţi sovietici la Uman şi la nord de Odesa. La 17 august, Armata a 17-a germană a ocupat Pervomaisk-ul, viitoarea Golta, care a devenit ceea ce eu am denumit un „regat al morţii“ pentru zeci de mii de evrei din Odesa şi din Basarabia, înconjurînd şi închizînd în trei „pungi“ zeci de mii de soldaţi sovietici.

Am redat pe scurt aceste fapte pentru a demonstra că „retragerea cu bolşevicii“ nu a fost posibilă. Nimănui nu-i păsa de evreii cetăţeni români din Basarabia şi Bucovina pe care România lui Antonescu vroia să-i cureţe „omogenizînd“ naţiunea română, cum s-a exprimat Antonescu însuşi. Concluziile mele se bazează însă şi pe legăturile de lungă durată cu „Organizaţia evreilor originari din Basarabia“ din Israel, cu fruntaşii ei, precum şi pe contactele personale cu zeci şi poate sute de evrei basarabeni.

Un număr necunoscut, dar cert: *mii* de evrei, a reuşit să fugă la Odesa, care nu a fost ocupată pînă la 16 octombrie, dar prima grijă a lui Antonescu a fost să-i lichideze, deşi n-au putut fi învinuiţi de explozia de la Comandamentul român din oraş. Ordinul de represalii dictat de Antonescu începea cu cuvintele: „Ca represalii, dl Mareşal Antonescu ordonă: «Executarea tuturor evreilor din Basarabia refugiaţi la Odesa»“ (**Contribuţii**, II, 2, p. 379). Ceea ce am vrut să subliniez este că – în afară de cei evacuaţi în mod ordonat de sovietici în primele zile de la izbucnirea războiului şi de un număr necunoscut, dar care nu a putut fi de multe mii, pentru că prioritatea o aveau locuitorii oraşului, care au fost evacuaţi pe mare din Odesa cît timp a fost posibil – marea majoritate a evreilor care au încercat să fugă a fost prinsă şi executată fie de români, fie de germani. Dar datele la care am ajuns privind evreii pieriţi nu sînt influenţate de aceste cifre, deoarece am luat ca bază evreii *găsiţi în* Basarabia, Transnistria şi Bucovina şi pe cei *rămaşi în viaţă* la sfîrşitul ocupaţiei române.

Operaţiunea de falsificare de documente şi date. Începînd cu a doua jumătate a anului 1943, regimul antonescian a purces la o operaţiune de falsificare de documente pentru a schimba retroactiv realitatea, sperînd să absolve România şi pe liderii regimului de pedepsirea anunţată de puterile occidentale a celor care au comis crime împotriva umanităţii şi a evreilor. Pornind de la concepţia profund antisemită că evreii conduc lumea, Mihai Antonescu a dispus extragerea unor documente şi înlocuirea lor cu altele, învinuirea germanilor de crime comise exclusiv de români contra evreilor şi micşorarea numărului victimelor evreieşti. La această operaţiune a participat Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Marele Stat Major, Ministerul de Interne, Ministerul de Externe etc. Acolo unde a fost posibil (deci nu decizii şi declaraţii care au fost publicate, cum ar fi, de exemplu, declaraţiile de la începutul războiului), ordine şi rapoarte au fost rescrise, date statistice schimbate, stenograme modificate în întregime sau în parte sau pur şi simplu distruse. România se pregătea de armistiţiu, de întoarcerea armelor şi de Conferinţa de pace. Dar nu totul a putut fi falsificat şi nu orice fals a reuşit. Se aflau, în primul rînd, rapoarte germane despre decizii româneşti privind evreii, se aflau cópii ale documentelor distruse sau falsificate trimise unor organe care nu au fost înştiinţate de campania de falsuri sau se aflau rezumatele hotărîrilor în registrele de înregistrare a documentelor primite. În ceea ce priveşte lichidările de evrei în Basarabia, de exemplu, începînd din toamna anului 1943, şefii posturilor de jandarmi au primit ordin să pregătească o „situaţie numerică de evreii ce au domiciliat în această comună, care au plecat de bunăvoie cu autorităţile şi armatele sovietice“. Voi da un singur exemplu. Un astfel de raport din 1943 consemna că 66 de evrei din Gura Căinari s-au refugiat „de bunăvoie“ cu autorităţile şi armatele sovietice. Toţi evreii din Gura Căinari, în număr de cîteva zeci, au fost împuşcaţi, împreună cu peste o mie de evrei din Mărculeşti, din ordinul colonelului Mateieş Ermil la 12.07.1941. În raportul său din 20.07.1941, Mateieş a precizat: „Toate execuţiile făcute în acest scop sînt motivate şi în conformitate cu ordine superioare“ (**Documents**, VI, p. 411-416; Carp, **Cartea Neagră**, III, p. 62).

Numărul deportaţilor şi al victimelor evreieşti din Transnistria a fost mereu redus, cei 108.000 evrei din raportul Vasiliu pomenit anterior dispărînd cu totul din statistici. Am denumit această jonglerie cu datele „Escrocheria“ (**Contribuţii**, II, 2, p. 358). Jandarmeria şi Ministerul de Interne şi, pe baza lor, Preşedinţia Consiliului de Miniştri au întocmit retroactiv tabele statistice în care numărul deportaţilor a fost redus continuu, ajungînd la 99.665 în septembrie 1943, în loc de 194.382 (vezi tabelul meu „Modificări în înregistrarea numărului de deportaţi“, **Contribuţii**, II, 2, p. 356). Domnul Şiperco îl crede oare pe Ion Antonescu cînd a afirmat la anchetarea sa, în mai 1946: „După calculul meu, au fost deportaţi între 150.000-170.000 de evrei“? (**Ibid.**, p. 358).

Au fost falsificate uneori de două ori documentele privind pogromul de la Iaşi. Marele Stat Major a intercalat documente inexistente, din care ar reieşi vina germană pentru o serie de crime contra poporului evreu comise exclusiv de Armata română sau intervenţii închipuite pentru a pune capăt unor crime la care au participat, de fapt, ambii aliaţi. Recent, examinînd ultimul volum de stenograme ale şedinţelor guvernului, vol. 7, am fost uimit să nu găsesc o stenogramă din iunie 1942 în care guvernul român a aprobat, în cadrul unei şedinţe festive consacrate împlinirii unui an de război, deportarea evreilor din Regat şi sudul Transilvaniei în lagărul morţii de la Belzec, fapt de altfel confirmat de documente germane. Unde să fie?

Cîţi evrei cetăţeni români au fost ucişi sau au pierit? Repet, în calcularea victimelor evreieşti, m-am folosit numai de documente româneşti şi germane „în timp real“, luînd ca bază de calcul numărul evreilor găsiţi în viaţă în 1941 şi rămaşi în viaţă în decembrie 1943.

În Regat: circa 18.000, din care peste 14.000 la Iaşi (între timp am publicat un document oficial românesc care arată că 13.868 de evrei au dispărut, **Ibid.**, p. 121). Centrul SSI din Iaşi a raportat în 1943 că numărul evreilor ucişi în pogrom, aşa cum reiese din tabelele nominale ale comunităţii, este de 13.266, dintre care 40 de femei şi 180 de copii (documentul încă nu a fost publicat, dar se află în posesia mea). Circa 150-200 evrei ucişi înainte şi în pogromul de la Bucureşti, circa 400 la Galaţi, în iulie 1940 (m-am bazat pe documente româneşti pe care nu le-am publicat), cîteva zeci aruncaţi din trenuri în 1940 sau linşaţi de călători, 1.338 împuşcaţi sau care au pierit în Transnistria din cei 2.016 deportaţi din Regat în toamna lui 1942 ca infractori la munca obligatorie etc. şi alte cîteva sute din detaşamentele de muncă obligatorie, în special cei duşi în Basarabia şi Transnistria, în 1942-1944. În total, circa 18.000 (fără Dorohoi).

În Basarabia şi Bucovina: 25.000 lichidaţi în Basarabia în cursul aplicării ordinului de „curăţire a terenului“, în iunie-iulie 1941 (raport Nicolescu), 16.000 deportări pripite (îmi pare rău că dl Şiperco nu a înţeles calculele), în total 41.000. Bucovina: circa 5.000 ucişi de *Einsatzgruppe* D şi de Armata română la Cernăuţi (rapoarte germane despre români), 15.000 omorîţi într-o orgie criminală comisă de Armata română la reocuparea părţii de sud a Bucovinei şi de populaţia locală ucraineană şi română, cifră consemnată şi de primarul Cernăuţiului, venerabilul Traian Popovici. În total, 20.000.

În Transnistria: deportaţi inclusiv din Judeţul Dorohoi (de aceea nu i-am inclus în pierderile din Regat), cum am dovedit din documentele româneşti: 194.382. Rămaşi în viaţă la 15 noiembrie 1943: provenind din Basarabia 11.683, provenind din Bucovina 34.149, provenind din Dorohoi 5.142. Asasinaţi şi decedaţi în Transnistria: 148.558.

Totalul pierderilor (cifre rotunjite): *240.000.*

Numărul evreilor ucişi a fost mai mare decît cel cuprins în statisticile româneşti. Serviciul de informaţii nazist din Viena, moştenitorul serviciului de spionaj austriac, a analizat în 1943 rezultatele recensămîntului general efectuat în România în 1941, comparînd datele recensămintelor generale din România începînd cu 1899, din Basarabia începînd cu 1897 (atunci inclusă în Imperiul rus), din Bucovina şi din Transilvania începînd cu 1880 (atunci parte din Austro-Ungaria). Demografii austrieci au notat în studiul despre evreii din România ceea ce românii s-au abţinut să constate în scris: „Evreii din nordul Basarabiei, atît din oraşe, cît şi din sate [...] au fost lichidaţi aproape în întregime în război“ (**Die Bevölkerungzählung in Rumänien**, Bearbeitet und herausgegeben von der Publikationstelle Wien, Wien, 1943, p. 24; **Recensăminte ale populaţiei în România**).

Domnul Şiperco a demonstrat în critica sa goluri enciclopedice de cunoaştere a materiei de care s-a ocupat, ignorînd nu numai statisticile fundamentale, ci şi suferinţele populaţiei evreieşti. Tezele domniei sale nu rezistă unei analize serioase, iar limbajul folosit rămîne prea des incompatibil cu normele academice elementare.

Pun la dispoziţia **Observatorului cultural**, spre o eventuală publicare, orice document amintit de mine în acest articol.

EDITURA POLIROM

- Graham Greene
  Puterea şi gloria
- Alfredo Bryce Echenique
  Grădina iubitei mele
- Torgny Lindgren
  Caltaboşul
- Nathaniel Hawthorne
  Casa cu şapte frontoane

www.polirom.ro

Arghezi tradus de Quasimodo

La Editura italiană Stampa Alternativa a apărut de curînd un elegant volum de versuri ale lui Tudor Arghezi (**Poesie**), în traducerea mai veche a poetului Salvatore Quasimodo. Prefaţa (**Parole speciali**) semnată de Claudio Loti pune în relaţie poezia argheziană cu... filmele lui Fellini şi Kusturica, insistînd asupra tensiunilor sale interne şi a „vitalismului“ acesteia. Unele afirmaţii (ca, de exemplu, „un poetta resistente e vagabondo, antimilitarista, antinazista e antistalinista come Arghezi“) merită însă unele amendamente, pe ici, pe colo... Introducerea lui Mario Dotti prezintă concis şi sobru traseul poetic al lui Arghezi şi „versiunile“ lui Salvatore Quasimodo. În continuare – o confesiune inedită a acestuia despre experienţa traducerii din poetul român (**Traducendo Arghezi**) şi un text din 1961 al lui Arghezi despre poetul italian (**Una pagina per Salvatore Quasimodo**). Cele peste 100 de pagini ale antologiei poetice propriuzise – presărate cu fotografii avîndu-l în prim-plan pe Tudor Arghezi, unele dintre ele trimise cu dedicaţie lui Quasimodo – sînt urmate de fotocopii ale unor publicaţii argheziene, facsimile de manuscrise, o amplă postfaţă a lui Marco Dotti (**Per rompre il silenzio**), un aparat de note, o cronologie bio-bibliografică şi o listă de traduceri şi studii critice. Cartea propune – aşadar – publicului italian un „portret“ semnificativ al unuia dintre marii poeţi români ai secolului XX şi, totodată, un „dialog“ lingvistic prin intermediul traducerii între doi reprezentanţi ai poeziei moderne europene.

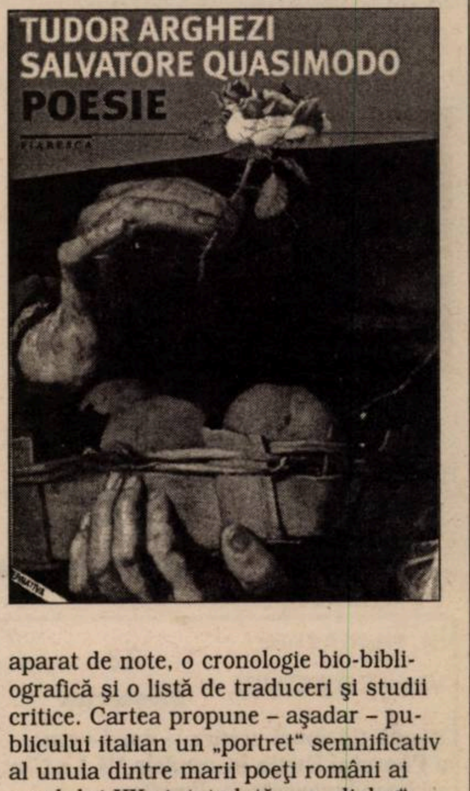

Teologie şi politică, între constructe abstracte şi generalităţi

LIVIU ANDREESCU

TEOLOGIE
ŞI POLITICĂ
DE LA SFINŢII PĂRINŢI
LA EUROPA UNITĂ
ANASTASIA

Teologie şi politică:
de la Sfinţii Părinţi
la Europa unită
Volum coordonat de
Miruna Tătaru-Cazaban
Editura Anastasia, Bucureşti,
2004, 364 p.

Spaţiul public de la noi a fost, în ultima vreme, animat de cîteva chestiuni care ating în mod direct tema relaţiei dintre biserică şi stat. Recent s-a redeschis dezbaterea cu privire la construirea şi amplasarea Catedralei Mîntuirii Neamului şi, tot recent, problema participării directe a clerului la competiţia politică a captat interesul mass-media. Salarizarea preoţilor şi, mai pe larg, finanţarea instituţiilor religioase de către stat sau predarea religiei în şcoli se numără printre dilemele cărora societatea românească nu pare să le fi găsit o rezolvare satisfăcătoare. În fine, mai există şi temele eterne ale avortului, homosexualităţii şi (ce-i drept, mai puţin dezbătută la noi) a eutanasiei. Sau frămîntările europene generate de „controversa baticului“ din Franţa ori de inserarea unei referinţe la creştinism în preambulul Constituţiei europene. Toate fac parte din mulţimea de întrebări cărora o societate modernă trebuie să le răspundă într-un fel sau altul. Acesta este contextul în care am pus mîna pe volumul intitulat **Teologie şi politică: de la Sfinţii Părinţi la Europa unită**, rodul unei colaborări între Fundaţia democrat-creştină „Konrad Adenauer“, Parohia Stavropoleos şi (deşi nu sînt identificaţi ca parteneri oficiali) un număr de cunoscuţi tineri politologi. Cartea, coordonată de Miruna Tătaru-Cazaban şi deschisă de o **Introducere** care poartă semnătura lui Mihai Şora, adună lucrările prezentate la seminarul desfăşurat la Cheia în luna octombrie a anului trecut.

Înainte de a prezenta structura volumului, două cuvinte despre aşteptările recenzentului. M-am apropiat de **Teologie şi politică...** cu speranţa de a găsi, printre altele, tentative de răspuns la probleme concrete, precum cele enumerate anterior. Deşi nu toate cele patru secţiuni, relativ apropiate ca întindere, ale cărţii (**Patristica et mediaevalia**, **Problema teologico-politică a modernităţii**, **Biserica în timpul prigoanei comuniste**, **Creştinismul şi Europa unită**) promiteau, în mod egal, relevanţă pentru chestiunile punctuale sus pomenite, măcar teme generoase precum religia şi educaţia, finanţarea publică a cultelor, statutul discursului religios în conversaţia politică sau relaţia dintre biserică şi drepturile omului nu ar fi avut cum să nu fie tratate. Iar de la astfel de teme şi pînă la problemele concrete enumerate, drumul (parcurs sau nu în volum) ar fi trebuit să fie, mi-am zis, unul scurt. Compoziţia grupului de colaboratori – politologi, teologi şi istorici, în proporţii echilibrate –, egida unei fundaţii politice, precum şi rîndurile de întîmpinare privind eforturile de „relansare a dezbaterii privitoare la relaţia dintre biserică şi stat“ (p. 9) mi-au întărit convingerea că materialele adunate se vor dovedi mai degrabă relevante pentru preocupările unui membru al „publicului motivat“, spre care volumul pretinde să ţintească. Dacă, aşa cum vom vedea mai jos, **Teologie şi politică...** s-a dovedit, într-o anumită măsură, o dezamăgire, s-ar putea ca aşteptările recenzentului să fi fost de vină şi nu (sau nu numai) capacitatea colaboratorilor şi a coordonatorilor evenimentului de a transforma cartea într-o invitaţie la discuţie asupra unor probleme stăruitoare.

Avînd în minte precauţiile tocmai enunţate, **Teologie şi politică...** se arată o lectură a amînării dezbaterilor importante (cel puţin în ordinea contemporan-sublunară a lucrurilor), compensată întrucîtva de tratarea deopotrivă accesibilă şi competentă (cel puţin pentru un laic în materie de „mediaevalia“ sau de modernism antebelic românesc) a temelor alese. Astfel, Daniel Benga discută teologia politică a lui Meliton de Sardes şi a lui Augustin, oprindu-se asupra apologiei adresate de cel dintîi împăratului Marcus Aurelius şi asupra conceptului de *Pax Babylonica*, văzut ca fundament al gîndirii politice a celui din urmă, cu o trecere prin teologia politică a lui Eusebiu de Cezareea. Tema cetăţilor augustiniene este dusă mai departe de Alin Tat (**Religie şi politică la Sfîntul Augustin**), care zăboveşte, printre altele, asupra ideilor binelui comun şi dreptăţii, precum şi asupra relaţiei acestora cu legea divină. Miruna Tătaru-Cazaban face tranziţia spre Evul Mediu tîrziu, comentînd dezbaterea iscată în secolele XII-XIV între dreptul canonic şi teologie, de la Graţian la Toma şi Ockham. Disputa e oferită ca element central al unei posibile paradigme alternative de lectură a gîndirii politice medievale, „prea adesea reprezentată doar ca luptă între Imperiu şi papă“ (p. 83), deschizînd importantele teme ale proprietăţii (pusă în pagină de chestiunea sărăciei franciscane), consimţămîntului sau drepturilor individuale. Secţiunea de medievalistică se încheie cu contribuţia lui Bogdan Tătaru-Cazaban (**Îngerii neamurilor sau dimensiunea teologico-politică a angelologiei**), a cărui teză principală pare să fie aceea că îngerii neamului „sînt chipul teologic al unei pluralităţi culturale şi religioase, care ridică în disputele Părinţilor cu reprezentanţii lumii păgîne problema unităţii providenţelor regionale exercitate prin îngeri“, precum şi „chipul politic al diversităţii organizate a lumii“ (p. 98).

Dacă era, poate, de aşteptat ca temele abstracte ale primei secţiuni a volumului de faţă, insolitate (ca să folosesc un termen din critica literară) de contextul lor medieval, să ofere puţin „publicului motivat“ de chestiuni concrete şi actuale, contextul modern atacat în secţiunea secundă nu se arată nici el mai prielnic. Nu că aceasta ar face lectura mai puţin recomandabilă – volumul se menţine interesant în limitele temelor alese –, ci doar mai puţin utilă celui care se întreabă ce legătură ar putea avea toate acestea cu faptul că, de pildă, guvernul tocmai a folosit 40 de miliarde de lei din fondurile publice pentru a strămuta un monument în vederea construirii unei catedrale. Astfel, Ştefan Vianu se ocupă de **Politică şi teologie la Fénelon**, în timp ce Alexandru Zub reia chestiunea specificităţii umanismului românesc în contextul relaţiei acestuia cu ortodoxia, insistînd asupra faptului că dezbaterile actuale cu privire la absenţa unui „nou avînt spiritual“ în lume „trebuie să stimuleze şi la noi analize critice asupra trecutului“ (p. 122). O pretenţie cu nimic mai firească, deşi, pentru ca analiza invocată să apară necesară astăzi, ar fi nevoie să aflăm măcar relevanţa ei pentru problemele contemporane. Ceea ce nu se întîmplă.

Una dintre contribuţiile cele mai lungi şi mai provocatoare ale cărţii discutate aici îi aparţine Alexandrei Ionescu. Raportîndu-se la problema binelui public, ea prezintă mai întîi separat şi apoi discută laolaltă trei teorii politice: doctrina socială catolică; etica social-creştină elaborată, mai degrabă la nivel tentativ, de grupul strîns în jurul revistei bucureştene **Solidaritatea** (1920-26); şi democraţia rurală a lui Constantin Stere. Şi aici lipseşte, totuşi, iluminarea relevanţei acestei teme dincolo de sferele istoricilor sau ale istoricilor ideilor politice. Ca să ofer un unic exemplu, discuţia modului în care pot fi translatate, „în planul societăţii concrete“ (p. 133), teoriile doctrinei sociale cu privire la demnitatea umană, la egalitate şi libertate ca valori „operaţionale“ sau la natura societăţii rămîne la nivelul unor constructe abstracte, precum „principiul subsidiarităţii“, „justiţia socială“ sau „imperativul solidarităţii umane“. Cum intervin asemenea concepte, altfel convingător utilizate în text, în formularea politicilor publice sau, mai puţin pretenţios spus, în viaţa cetăţeanului, nu aflăm în articolul Alexandrei Ionescu. Şi nici în restul secţiunii secunde, care mai conţine un articol-recenzie a cărţii recente a lui Gianni Vattimo despre nebănuitele legături dintre nihilismul filozofic şi potenţialul creştinismului după finele modernităţii; precum şi un text intitulat **Maria. Lecţii de teologie politică**, semnat de Robert Lazu, a cărui singură trăsătură specială pare să fie aceea că preferă să introducă un ton inflamat într-un volum echilibrat şi sobru, de pildă expediind avortul ca „uciderea a milioane de fiinţe nevinovate“ (p. 182). De altfel, definiţia teologiei politice în textul din urmă e maximalistă („efortul sistematic al gîndirii de a vedea şi interpreta totul «în *lumina* mesajului eshatologic al lui Iisus Hristos»“), ca şi critica „severă şi temeinică“ a societăţii actuale (necesară „sub toate aspectele [acesteia]“) sau a ştiinţelor care s-au lepădat de „întemeierea explicaţiilor date marilor evenimente în lumina conflictului cosmic zugrăvit în **Apocalipsa Sfîntului Ioan Teologul**“ (p. 178).

Partea a treia din **Teologie şi politică...**, cea referitoare la soarta bisericii sub comunism, cuprinde, în ordine inversă: un lung şi dens studiu cu privire la episcopul Nicolae Popovici, unul dintre spiritele care au rezistat supunerii Bisericii Ortodoxe de către autorităţile comuniste (Adrian Nicolae Petcu); o investigaţie a modului în care acestea din urmă au început să intervină în viaţa religioasă în primii ani ai regimului comunist (Cristian Vasile) şi „o abordare instituţională“ a relaţiei dintre Biserica Ortodoxă şi autorităţile comuniste (Dragoş Petrescu). De remarcat observaţia autorului celui de-al doilea studiu, în prezent cercetător la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga“: cercetătorii din institutele Academiei care solicită acces la arhiva Sfîntului Sinod al BOR sînt întîmpinaţi cu „rezervă şi chiar ostilitate“. Tot el lansează informaţia neconfirmată că anumite documente aflate în această arhivă ar fi fost distruse în mod intenţionat (p. 209). Cristian Vasile mai sugerează că salarizarea clerului este astăzi un reflex al perioadei comuniste, în care practica amintită a fost utilizată de autorităţi ca instrument de şantaj (p. 218).

M-aş opri ceva mai îndelung asupra studiului lui Dragoş Petrescu, fiindcă acesta pare să ofere un model pentru ceea ce, după mai bine de jumătate de volum, devine evident: anume că problemele politice ale relaţiei dintre biserică şi stat în societăţile contemporane rămîn practic în afara discuţiei oferite în cartea de faţă sau iau forma unor generalităţi greu de transpus în termenii dilemelor actuale. De la bun început, autorul îşi exprimă rezerva faţă de stereotipurile „persistente“ care „pun pe seama ortodoxiei prea lenta evoluţie spre democraţie a României postcomuniste“ (p. 194). Sînt citaţi, în acest sens, un număr mare de analişti ai fenomenului postcomunist, de la nume sonore ca Samuel Huntington la comentatori mai cunoscuţi sau mai puţin cunoscuţi din Occident sau din Balcani. Punct în care autorul devine extrem de neclar în privinţa a ceea ce doreşte să demonstreze în textul său. Utilizarea constantă a optativului cu referire la susţinerile amintite mai sus, sintagma „presupusul rol al ortodoxiei“ în pasivitatea faţă de statul comunist (p. 201) ori repetarea frazei „stereotipuri persistente“ sugerează că autorul s-ar îndoi de adevărul tezelor respective. Pe de altă parte, analiza sa pare să indice cu totul altceva. Folosindu-se de teoria organizaţiilor, de pildă, autorul discută relaţia dintre stat şi instituţia religioasă în termenii a patru caracteristici care favorizează complicitatea celei din urmă cu statul secular: dimensiunea mare, absenţa unui centru exterior şi, în genere, a legăturilor în afara ţării, capitalul simbolic scăzut, capacitatea de a atrage noi membri (p. 201). Or, continuă autorul, dominaţia clară a Bisericii Ortodoxe în rîndul confesiunilor româneşti,

EDITURA UNIVERSITĂŢII „ALEXANDRU IOAN CUZA“ IAŞI
NOUTĂŢI EDITORIALE

Al. ZUB
Cunoaştere de sine şi integrare
Ediţia a II-a

Cătălin CONSTANTINESCU
Paradigme literare ale utopiei
BIBLIOTECA DE ISTORIE LITERARĂ

Anna AHMATOVA
Poeme. Proze
Ediţie de LIVIA COTORCEA

Ioan MACOVEI
Dreptul proprietăţii intelectuale
(vol. I)

ÎN PREGĂTIRE
Victor COJOCARU
33 Historica
Populaţia zonei vestice şi nord-vestice a Pontului Euxin în secolele VI-I a.Chr. pe baza izvoarelor epigrafice

ÎN PREGĂTIRE
Sophia
Gerard STAN
Ordinea naturii şi legile ştiinţei

Comenzi la: Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza“, 700511 Iaşi, Păcurari nr. 9, tel./fax 0232-314947

caracterul autocefal al instituţiei, scăderea capitalului simbolic al acesteia din cauza pasivităţii sale înaintea comunismului,[1] precum şi absenţa prozelitismului arată că structura organizaţională a BOR împingea instituţia spre colaboraţionism. Fireşte, o astfel de teorie nu face decît să susţină „stereotipurile persistente“ privitoare la ortodoxie şi democratizare, oferind o explicaţie instituţională, complementară variantei culturaliste, a relaţiei deficitare dintre Biserica Ortodoxă şi statul pre- şi postcomunist.

Mai mult, Dragoş Petrescu susţine că analiza instituţională nu poate explica modul în care biserica a tratat chestiunea demolării lăcaşelor de cult (p. 204), menţionînd apoi imediat „presupusa legătură“ dintre religia ortodoxă şi mentalitatea antidemocratică. Autorul îl citează pe Ken Jowitt, care atribuie importanţei ritualului în religia ortodoxă şi relaţiei mediate cu divinitatea deficitul de civism al românilor. Petrescu consideră chiar că ceea ce autorul american numeşte „privatism antipolitic“ constituie „un element cheie“, care „continuă să afecteze atitudinile politice ale românilor“ şi explică „incompetenţa civilizaţională“ a acestora (p. 206-207). Cu alte cuvinte, nimic din substanţa studiului nu sugerează că „stereotipurile“ cu privire la relaţia dintre ortodoxie şi dificultăţile democratizării ar fi nepotrivite. Dimpotrivă. Şi atunci, de unde concluzia că „exagerarea influenţei culturii religioase [...] asupra culturii politice simplifică în mod nepermis discuţia cu privire la originile subdezvoltării“? Nu că nu aş împărtăşi această observaţie. Dar ea nu rezultă din articolul comentat aici, care, în ciuda formulărilor sceptice, pare să ţină, cu tot dinadinsul, să demonstreze exact contrariul.

Această bizară precauţie la nivelul concluziilor sugerează că un posibil motiv al tendinţei unor colaboratori la volum, de a nu da atenţie tematicii actuale subsumabile problemei relaţiei dintre biserică şi stat, vine dintr-un soi de timiditate în aplicarea instrumentelor propriilor discipline (politologie, istorie). Această teză ar putea fi confirmată de un caz în care timiditatea pomenită duce la situaţii caraghioase. Radu Carp, care deschide secţiunea a patra, ne anunţă în articolul său intitulat **Controverse teologico-politice în cadrul Uniunii Europene** că îşi propune să „analizeze principalele aspecte politice ale integrării europene ce au sau pot avea şi anumite implicaţii teologice“. Numai că analiza pomenită este, de fapt, o simplă „prezentare“, după cum o re-califică imediat autorul, „dezvoltarea comentariilor rămînînd *fatalmente* în sarcina celor a căror competenţă teologică este mai largă“ (p. 284-285, *subl. mea*). De ce anume îşi recuză un politolog, în mod evident stăpîn pe domeniul său de expertiză, calitatea de a judeca o problemă esenţialmente politică rămîne un mister pentru cititorul care îşi dorea totuşi să afle argumentaţia autorului, şi nu doar poziţiile oficiale formulate de diverşi actori europeni. Iar ideea că problema controverselor politico-teologice în Europa unită e una în primul rînd de competenţa teologilor se vădeşte cu atît mai stranie.

Există în textul lui Radu Carp, ce-i drept, un comentariu personal ce trece dincolo de nivelul prezentării. El poate fi găsit în miezul discuţiei privitoare la introducerea unei referinţe la creştinism în preambulul viitoarei Constituţii europene, care ocupă partea cea mai importantă a articolului. Totuşi, şi această scurtă observaţie pare teribil de precaută. Scrie Radu Carp: „În opinia noastră, avem de-a face cu o falsă dilemă, pentru că cele două referinţe [la creştinism şi, respectiv, la libertatea religioasă şi separaţia dintre biserică şi stat] pot coexista armonios în textul preambulului“ (p. 305). Cam la atît (plus o trimitere în notă) se limitează *input*-ul autorului, în ciuda faptului că rîndurile şi paginile care urmează acestei evaluări conţin suficiente citate care arată că „cele două referinţe“ tind să nu coexiste tocmai armonios într-un text fundamental. Astfel, Sfîntul Sinod al BOR propune o variantă de preambul care face referire explicită la „valorile“ creştine, în timp ce alţi autori citaţi sprijină menţionarea creştinismului ca „instrument de legitimare“ sau ca „origine“ şi „scop“. Or, atîta vreme cît creştinismul poate fi citit ca întemeiere pentru principiile de bază ale Europei Unite, consfinţite prin Constituţie, interpretarea acesteia din urmă nu va avea cum să facă abstracţie de dogma creştină. Dezbaterile cu privire la sensul unor termeni abstracţi, cum ar fi „dreptul la viaţă“, „demnitatea fiinţei umane“ sau „separaţia dintre religie şi stat“, precum şi cele privind avortul sau eutanasia, nu vor putea fi duse atunci în termeni secularişti, accesibili deopotrivă creştinilor, teiştilor non-creştini şi non-teiştilor. Tema referinţei la creştinism în preambulul Constituţiei e, fără doar şi poate, una complexă, iar articolul lui Radu Carp e un bun ghid la nivelul dezbaterii politice stîrnite în jurul ei, nu însă şi la cel al substratului ei politologic.

Ca şi cum ar urma sfatul lui Radu Carp, Radu Preda, lector la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş-Bolyai“, îşi propune să-şi folosească competenţele în materie de teologie acolo unde cele politologice nu sînt suficiente, şi anume pentru a dezlega problema creştinismului în Europa unită. Notînd spiritul amnezic al dezbaterilor duse în jurul preambulului, sufocate de „clişee anticlericale şi anticreştine“ (p. 320), precum şi faptul că raporturile biserică-stat la nivelul organizaţiilor UE sînt marcate de o „gîndire de tranşeu“ (p. 318), Radu Preda găseşte că în statul modern „laicismul“ eşuează în „relativism juridic şi identitar“ (p. 319). El scrie că „de peste două secole sîntem martori la practicarea acestui mod abuziv de laicitate [prin care statul ignoră pasiv şi discriminează activ valorile cetăţenilor] care a dus la situaţia că statul, în loc să fie doar garantul păcii sociale, gardian al normelor comune, se autoproclamă şi sursă a conştiinţei publice“ (p. 326). Astfel că, pentru un stat care se auto-divinizează, laicismul se transformă el însuşi într-o formă secularizată de religie. Numai că acestei noi religii seculare i-ar lipsi conştiinţa propriei istorii spirituale şi, astfel, mijloacele de a face faţă provocărilor unei Europe multietnice şi multiculturale. Tocmai multietnicismul şi multiculturalismul ar obliga Europa de astăzi să-şi revizuiteze sursele identitare, fără de care nu poate dialoga cu alteritatea „care se instalează pe teritoriul ei“ (p. 323). Dovadă, conform lui Radu Preda, recrudescenţa discursului xenofob european, printre ale cărui cauze s-ar număra lipsa de valori. Observînd că numai prin referire la sorgintea creştină a laicismului poate acesta să capete sens, autorul doreşte să demonstreze necesitatea unui statut consultativ permanent pentru Bisericile continentului în raporturile lor cu birocraţia Uniunii. În sfîrşit o propunere concretă, una dintre puţinele oferite în volum, deşi nu aflăm exact ce presupune raportul consultativ cu pricina.

Autorul are şi un program pentru culte în spaţiul românesc, constînd într-un proiect „post-bizantin“ de articulare a relaţiei dintre biserică şi stat în lumea ortodoxă (p. 341 şi urm.): 1. „colaborarea distinctă între puterea spirituală şi cea politică“ pe model german (adică „în termeni de subsidiaritate“, intervenţia statului fiind legitimă numai atunci cînd „proiectul eclesial este de importanţă socială“); 2. „cultivarea angajamentului laic împotriva tendinţelor laiciste şi anticlericale“, prin implicarea „laicatului ortodox în structurile democratice“; 3. dialogul bisericii cu societatea, de la oameni politici la intelectuali şi sindicate.

Mărturisesc că am aşteptat cu nerăbdare punctul în care termenii generici ai acestui discurs despre biserică şi stat (colaborare „distinctă“, cultivarea angajamentului politic al laicatului ortodox, dialogul bisericii cu societatea), însoţit de la fel de generice sintagme cu privire la maladiile epocii prezente (amnezia societăţii moderne, oscilaţia statului între laicism şi relativism) aveau să se plieze pe exemple concrete. Şi iată că acestea şi-au făcut loc în chiar ultimele pagini ale cărţii. Mai întîi prin Martorii lui Iehova, a căror recunoaştere oficială, ca şi cult religios, e comentată în următorii termeni (p. 345 şi urm.): „intensel[e] campanii post-comuniste de prozelitism ale sectelor“; „spaţiu al libertăţii înţelese de gardienii libertăţii religioase ca drept la instabilitate şi la proliferare“; „dacă nu ne tăiem cu topoarele, precum croaţii catolici şi sîrbii ortodocşi [...], înseamnă că ceva nu este în regulă“; sectele „au reuşit să secularizeze universalitatea mesajului creştin prin internaţionalizarea invitaţiei la schismă“; „relativizarea libertăţii religioase prin confuzia dintre uz şi abuz“.

A doua temă „la zi“ priveşte reacţia Bisericii Ortodoxe faţă de noua Constituţie a ţării. Radu Preda denunţă colaboraţionismul Bisericii, care a sancţionat pozitiv textul documentului fundamental în ciuda faptului că acesta din urmă nu a rezolvat pozitiv „salarizarea defectuoasă a clerului“; „caracterul relativ al modului de aplicare a Legii învăţămîntului la capitolul religie“; „garantarea incertă a sprijinului statului în proiectele filantropice“; „caracterul discreţionar al modului de finanţare sau de scutire de impozit“; ori problema nesancţionării prozelitismului.[2]

În concluzie, ceva îi desparte totuşi pe autorii prezenţi în volum, în ciuda eforturilor celor mai mulţi dintre ei de a menţine dezbaterea la nivelul unor poziţii non-litigioase şi, aş spune, aproape necontroversate. Teologii sînt, în genere, uşor de identificat printre colaboratori prin faptul că îşi asumă, ce-i drept, în termeni de obicei necombativi, apărarea bazelor religioase ale societăţii moderne. Pentru Daniel Benga, „problema relaţiei dintre politică şi teologie trebuie abordată mereu de la picioarele Sfintei Cruci“ (p. 58), în timp ce Radu Preda susţine, pe chiar ultima pagină a cărţii, „proclamarea fundamentelor religioase ale [societăţii]“ (p. 354). Din Robert Lazu nici nu mai îndrăznesc să citez. Nu am întîlnit însă, dinspre tabăra politologilor, vreo afirmare comparabilă ca tărie a statutului laic sau măcar secular al statului. Chiar admiţînd, pe de-o parte, că e de aşteptat ca teologii să susţină un asemenea punct de vedere asupra relaţiei dintre stat şi biserică şi, pe de altă parte, că gîndirea politică e mai puţin susceptibilă de verdicte ferme în această privinţă, diferenţa de asumare a propriei paradigme de către cele două categorii e derutantă. Ea explică cel puţin parţial starea imatură, ne-emancipată a dezbaterii privitoare la relaţia dintre cultele religioase şi stat în România contemporană.

---

1. De observat că, în acest punct, argumentul devine uşor circular (cel puţin luat independent de restul factorilor), căci scăderea capitalului simbolic datorită pasivităţii e utilizată pentru a explica tocmai pasivitatea cu pricina.

2. Cîteva observaţii factuale cu privire la abuzurile îndreptate împotriva creştinismului. Conform lui Radu Preda, Crucea Roşie britanică ar fi renunţat „în pliantele şi afişele sale la [...] cruce“ (p. 314). După cunoştinţa mea (şi în urma încercării nereuşite de a corobora afirmaţia anterioară), lucrurile se arată ceva mai complicate. Organizaţia nu a renunţat la simbolul clasic al crucii de culoare roşie, care reprezintă în continuare însemnul său pe deplin asumat. A abandonat, în schimb, imaginile sau decoraţiunile cu tematică creştină din magazinele sale sau de pe cărţile poştale. Necesară sau nu, o asemenea strategie este măcar rezonabilă în cazul unei organizaţii laice a cărei misiune umanitară „fără frontiere“ ar putea fi îngreunată de asocierea cu o ideologie religioasă.

Un exemplu secund de abuzuri recente îndreptate împotriva bisericii vine din Statele Unite, unde „autorităţile interzic afişarea în şcolile new-york-eze a imaginilor cu Naşterea Domnului, însă nu interzic afişarea însemnelor religioase iudaice şi musulmane. [...] În numele libertăţii religioase sînt introduse simboluri religioase noi şi eliminate altele“ (p . 314). Numai că, în timp ce implicaţia din urmă e falsă (nu autorităţile introduc simboluri religioase non-creştine în şcoli), realitatea se arată, din nou, mai complexă. În fapt, curţile din New York au permis autorităţilor statale să interzică afişarea imaginilor Naşterii în şcoli fiindcă aceste imagini sînt de natură esenţialmente religioasă şi ar viola astfel garanţia constituţională a separaţiei dintre stat şi biserică. Aceeaşi curte a admis, ce-i drept, prezenţa în şcoli a candelabrului evreiesc şi a semilunii (căci despre aceste simboluri e vorba, şi nu despre orice însemne religioase iudaice şi musulmane), considerînd că ele nu sînt exclusiv de natură religioasă. Desigur, o atare interpretare a semnificaţiei celor două simboluri poate fi contestată, dar e clar că în spatele deciziei nu a stat, cum susţine Radu Preda, ideea că „principiul neutralităţii religioase în spaţiul public se aplică numai simbolurilor creştine“.

■

EDITURILE ALL
vă recomandă

China: De la Imperiu la Republica Populară 1900-1949
Autor: Michael Lynch
Preţ: 188.999 lei

Renaşterea în Italia
Autor: Robert Hole
Preţ: 188.999 lei

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

Radio Europa Liberă

Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE • RADIO LIBERTY •

Corect, responsabil şi la timp!

Migraţia în dezbatere

EMANUEL A. VASILIU

Probleme ale migraţiei şi drepturile minorităţilor în Europa
Conf. Dr Cristian Preda
Prof. Dr. Rudolf Poledna

La începutul săptămînii trecute, simpozionul cu titlul **Probleme ale migraţiei şi drepturile minorităţilor în Europa**, organizat şi găzduit de Institutul Goethe Inter Nationes din Bucureşti, a constituit un bun prilej de discutare a realităţilor şi formelor de dezvoltare a migraţiei, în evoluţia lor sinuoasă şi imprevizibilă. Realizată cu sprijinul Pactului de Stabilitate în Europa de Sud-Est şi al centrelor culturale străine din Bucureşti, manifestarea a beneficiat de prezenţa unor referenţi de excepţie, care au asigurat varietatea şi densitatea dialogului propus.

Importanţa fenomenului migrator şi mai ales importanţa reflecţiei asupra lui au fost subliniate în cuvîntul de deschidere de către Cristian Preda, care a atras atenţia asupra faptului că tematica unui astfel de simpozion depinde foarte mult de prezentul istoric imediat, variabilitate ce ilustrează perfect dinamismul schimbărilor din domeniu. Actualitatea temei pentru România nu este greu de demonstrat, simpla menţionare a atacurilor de la Madrid sau a celor două milioane de cetăţeni români care s-ar afla în momentul de faţă la muncă în străinătate, conform unei declaraţii a lui Ion Iliescu, fiind mai mult decît elocventă. Necesitatea unei mai bune gestionări a migraţiei din partea statului român a fost un punct de vedere împărtăşit de referenţi, printre ei de Cristina Gheorghe Trîncă, şeful misiunii din România a Organizaţiei Internaţionale pentru Migraţie (OIM), sau de Dana Diminescu, cercetător ataşat la Maison des Sciences de l'Homme din Paris. Ei au remarcat faptul că, deşi este clar că o migraţie prost gestionată nu poate să ducă decît la politici costisitoare de refacere a echilibrului, reacţiile statului român la acest fenomen continuă să fie mult mai lente decît au fost, să spunem, în problema minorităţilor. În acest sens, s-a atras atenţia asupra dificultăţilor pe care migranţii ilegali cu „istorii medicale“ dobîndite în străinătate le pot pune instituţiilor medicale româneşti cu care intră în contact după întoarcerea în ţară sau asupra informaţiilor insuficiente puse la dispoziţia viitorilor migranţi.

Caracterul preponderent circulatoriu al migraţiei româneşti s-a dezvoltat în strînsă legătură cu emigraţia germană din România, temă care, de altfel, a făcut obiectul primei dintre cele patru sesiuni de comunicări din cadrul simpozionului. Rolul de model pe care emigranţii germani (care, alături de evrei, au fost aproape singurii cu libertate relativă de mişcare înainte de '89) l-au jucat pentru compatrioţii lor români se regăseşte în proiectul de migraţie a românilor, o importantă destinaţie a acestora, la începutul anilor '90, fiind Germania, ei beneficiind, nu de puţine ori, de invitaţii din partea amicilor germani plecaţi. În opinia doamnei Dana Diminescu, acest model de păstrare a legăturii şi de mobilitate pare să fi înlocuit modelul de dezrădăcinare care tindea să domine în trecut abordările explicative ale migraţiei. Pe de altă parte, este adevărat că, prin lucrările sale, simpozionul a acordat mai degrabă atenţie fenomenului de migraţie aşa cum apare el în contextul globalizării (migraţia benevolă), decît migraţiei forţate, asociate îndeosebi cu modelul dezrădăcinării. Faptul că cele două aspecte continuă să coexiste a fost reliefat de contribuţia domnului Premysil Rosulek, asistent la Catedra de Politologie a Universităţii din Pilsen, Cehia. Domnia sa a luat în discuţie tensiunile interetnice dintre albanezii şi macedonenii din Macedonia, stat naţional care în timpul conflictului din Kosovo, a şocat opinia publică occidentală, refuzînd primirea unui val de refugiaţi albanezi confruntaţi cu exterminarea. Problema pusă de domnul Rosulek – dacă se poate vorbi de multiculturalism într-un stat naţional cu o minoritate de 25%, cum este cazul Macedoniei (şi, de atfel, nu foarte departe de cel al României, dacă se coroborează minoritatea rromă şi cea maghiară), a evidenţiat diferenţa considerabilă faţă de statutul minorităţilor şi rolul statului naţional în Europa Occidentală, locul de origine al conceptului de multiculturalism. După cum a subliniat prof. dr. Volker Ronge de la Universiatea din Wuppertal, multiculturalismul poate funcţiona numai în momentul în care etnia majoritară încetează să se identifice cu statul naţional şi, implicit, numai dacă tensiunile interetnice ajung la o intensitate relativ redusă.

Rolul statului naţional şi al graniţelor sale în procesul de integrare europeana a fost un alt punct de interes al simpozionului, observîndu-se influenţa negativă pe care întărirea graniţelor Uniunii Europene o poate avea asupra legăturilor culturale şi comerciale dintre statele aflate de o parte şi de alta a barierei. Este cazul Poloniei, care, deşi o dată cu intrarea în Uniune va beneficia de o relaxare a frontierei cu Germania, va trebui să îşi întărească graniţa la est, lucru care nu poate decît să dăuneze îndelungatei tradiţii de schimb cultural cu vecinii ucrainieni şi să îngrădească mişcarea transfrontalieră a forţei de muncă de la est la vest. Lucru valabil peste cîţiva ani şi pentru relaţiile cu Republica Moldova.

Pe lîngă faptul că a reunit un număr apreciabil de experţi în probleme de migraţie, simpozionul organizat de Institutul Goethe a reuşit să ofere o perspectivă extrem de variată asupra importanţei şi consecinţelor acestui fenomen, expunînd realitatea românească contextului supraregional şi conducînd discursul către dezbatere. ▌

GOETHE-INSTITUT
BUKAREST

STABILITY PACT
FOR SOUTH EASTERN EUROPE

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna aprilie 2004

Festivaluri

În cadrul Festivalului „Lovitură de Teatru la Bucureşti":

- 6 aprilie, ora 19.30, la Teatrul Nottara – **Valsul Hazardului** (ro)/ ora 19.00, la Teatrul „Ion Creangă" – **L'Impromptu de l'Alma** (fr)/ ora 19.00, la Teatrul Bulandra, Sala Izvor – **Thérèse Raquin** (ro)
- 7 aprilie, ora 19.00, la Teatrul Bulandra, Sala Icoanei – **Scaunele** (ro)/ ora 19.00, la Teatrul Bulandra, Sala Izvor – **Thérèse Raquin** (fr)/ ora 19.30, la Teatrul Nottara – Zoo Story (ro)
- 8 aprilie, ora 19.00, la Sala „Elvira Popescu" – **Monologue Optimiste** (fr)

- 16-17-19 aprilie – **Printemps des poètes.** În prezenţa domnului Alain Lance, directorul Casei Scriitorilor din Paris. Expoziţii, lecturi, concert.

Expoziţii

- pînă în 30 aprilie, la Bibliothèque Jeunesse – Expoziţie de pictură pe lemn şi desene realizate de elevii Şcolii Nr. 163 şi ai Liceului „Grigore Moisil"
- 22 aprilie, ora 17.00 – la Bibliothèque Jeunesse – **La Fête de la Terre.** Expoziţie şi discuţii cu elevii „l'Arc en Ciel" pe tema naturii şi a mediului înconjurător.

Filme

- 7-15 aprilie, Cinema „Elvire Popesco" – **Niki Ardelean, colonel în rezervă (Niki et Flo**) de Lucian Pintilie. Proiecţiile se vor face în zilele: 7, 9, 12, 13, 14, 15 aprilie, orele 18.00 şi 20.00, şi 10 aprilie, orele 16.00 şi18.00. Film în româneşte fără subtitraj
- 16-22 aprilie, Cinema „Elvire Popesco" – **Les Invasions Barbare** de Denys Arcand. Proiecţiile se vor face în zilele: 16, 19, 20, 21 aprilie, orele 18.00 şi 20.30; 18 aprilie, orele 16.00, 18.30 şi 21.00, şi 22 aprilie, ora 20.00. Film în franceză subtitrat în română
- 23-29 aprilie, Cinema „Elvire Popesco" – **Totul sau nimic (All or nothing)** de Mike Leigh. Proiecţiile se vor face în zilele: 23, 24, 25 aprilie, ora 20.00, şi 26, 27, 28, 29 aprilie, orele 18.00 şi 20.45. Film în engleză subtitrat în română.

Teatru

- **Farsa Enorma**. Texte de Jarry. Regia: Mihaela Albu. Ultima săptămînă a lunii aprilie, data, ora şi locul vor fi precizate pe site-ul Institutului.

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!

InQuarto DESIGN

☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar

Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI

Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.

www.tipar.home.ro | tipar@home.ro | 0742.062.908

Cum ne prezentăm la tîrgurile internaţionale de carte...

MONITORIZAREA MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR
OBSERVATOR CULTURAL
2004

Nu e nici un secret faptul că participarea românească la tîrgurile internaţionale de carte din străinătate a înregistrat în anii ministeriatului Răzvan Theodorescu un evident declin. Bilanţul înregistrat la ediţiile de anul acesta ale tîrgurilor şi saloanelor de carte de la Paris, Londra şi Leipzig indică însă o adevărată prăbuşire...

În perioada 17-19 martie, Ministerul Culturii şi Cultelor a asigurat prezenţa României la Tîrgul de Carte de la Londra. Standul oficial a fost organizat de Marilena Guga, Denisa Comănescu şi Ioan Flora, iar „evenimentul central“ a fost seara de poezie care i-a avut drept protagonişti pe ultimii doi. Între 19 şi 24 martie, participarea românească (precară, prea puţin reprezentativă) din cadrul Salonului Internaţional de la Paris a fost asigurată de Mihai Oroveanu, Georgeta Dimisianu, directoare a Editurii Albatros (care în comunicatul MCC apare sub numele Georgeta Dimisian...), acad. Gabriel Ţepelea (care a lansat cartea **Spiritul lui Olahus** de Ioan Ţepelea), Emil Catrinoiu, directorul Editurii Fortuna din Rîmnicu-Vîlcea (care scoate ediţii miniaturale din operele marilor clasici), un reprezentant al Editurii Antim Ivireanul. Printre invitaţi: Basarab Nicolescu, academicienii Gabriel Ţepelea şi Andrei Pandrea, scriitorul Ioan Barbu, Emil Catrinoiu, Rodica Paleologu, Paul Barbăneagră, Virgil Tănase, Horia Bădescu. Firavă s-a dovedit a fi şi participarea românească la Tîrgul de Carte de la Leipzig din 25-28 martie, asigurată de scriitorii Horia C. Matei şi Nora Iuga (pentru detalii – v. însemnările lui William Totok).

Presa cotidiană a reacţionat în consecinţă. **Adevărul** de marţi 19 martie publică sub semnătura Gh.I. un material (**Scriitori de ieri şi necunoscuţi de azi**) în care ironizează usturător participarea românească („extrem de modestă“) la Salonul de Carte de la Paris: „Şi ca să nu creadă străinii că literatura noastră a rămas la nivelul începutului de secol XX, sînt prezenţi la standul României şi cîţiva «excelenţi» autori contemporani, numai buni de prezentat străinilor: Andrei Pandrea, Ioan Barbu, Virgil Tănase etc. [...] Lipsesc, fireşte, autorii apreciaţi în România ultimilor ani şi multe dintre editurile prestigioase de la noi“. Autorul articolului remarcă faptul că, spre deosebire de alţi ani, cînd de organizarea pavilioanelor româneşti se ocupau, prin rotaţie, asociaţiile de editori, anul acesta „«profesioniştii» din ministerul nostru“ şi-au dovedit „proverbiala lipsă de imaginaţie“, încropind „un program... ca de obicei“. Despre acelaşi Salon scrie în **Cotidianul** din 20-21 martie Elena Vlădăreanu (**Faţa văzută a României. Literatura română la Paris: Editura Fortuna, Ioan şi Gabriel Ţepelea**). Textul şi concluzia lui sînt la fel de ironice: „Presupun că franţujii se vor bate pe cărţile româneşti“...

O „sinteză“ privind organizarea manifestării publică în **Evenimentul zilei** din 14 martie Luminiţa Marcu, din al cărei text cităm *in extenso*: „Editurile mari nu ştiau nimic despre cine sau ce cărţi vor merge acolo. Tot nimic nu ştiau nici Asociaţia Editorilor din România, nici Societatea Editorilor. Uniunea Scriitorilor mi-a comunicat că a trimis o listă la MCC cu 20 de scriitori pentru Paris, din care se va alege unul. În urma insistenţelor la MCC, am înţeles că doi scriitori pentru Paris ar fi Nicolae Breban (despre care mi s-a spus că merge în fiecare an) şi Ioan Flora. Ulterior, cînd am revenit a nu ştiu cîta oară la MCC, mi s-a spus că nu mai merge nici un scriitor. Pînă la urmă, o altă responsabilă cu Salonul de la Paris, doamna Anca Pantea, mi-a explicat că acest eveniment se organizează cu multă economie de fonduri. De ce? Nu se ştie. Şi doamna Pantea mi-a promis un fax. Pe care l-am tot aşteptat. Apoi am început să sun din nou, la domnul Murărescu, la domnul Matei, la doamna Guga, la doamna Pantea. Fiecare ţine însă «de resorturi diferite». Doamna Pantea nu mai era în minister. Domnul Murărescu are două uşi la birou şi secretara dumnealui nu ştie cînd iese pe una şi vine pe alta. Domnul ministru Theodorescu este la Paris, la o mare conferinţă, unde vorbeşte alături de Eugen Simion şi Mihnea Berindei, liniştit că în patrie funcţionarii MCC, angajaţi de dumnealui şi plătiţi de noi, îşi fac treaba cu profesionalism.

Nu se poate afla deci cine merge exact la Salonul de Carte de la Paris. Oare funcţionarii din ministerul nostru au auzit de Cosmopolivres şi oare nu simt nici o invidie faţă de Polonia care e «invitat profesional»?

Tot ce am reţinut dintr-o mai veche convorbire telefonică cu doamna Pantea: printre cei care merg acolo sînt Mihai Oroveanu, Georgeta Dimisianu (Editura Albatros), cineva de la Editura Antim Ivireanu, cineva de la Editura Fortuna (din Rîmnicu-Vîlcea), Gabriel Ţepelea... Cam asta am reuşit să aflu după trei săptămîni de insistenţe. Nici un plan coerent, nici o strategie, nici urmă de scriitor tînăr, nici urmă de scriitor important şi cunoscut care să meargă la Paris şi să se folosească de prilejul ăsta pentru a atrage puţin atenţia asupra literaturii române. În schimb, merge o editură din Rîmnicu-Vîlcea şi foarte cunoscuta şi celebra Editură Fortuna.

P.S. Pe *site*-ul Salonului de Carte, secţiunea care priveşte România conţine doar cîteva informaţii despre Ministerul Culturii şi domnul director responsabil cu cartea, Tudor Mărunţelu. Numai că nici MCC nu se mai afla la adresa indicată pe *site*-ul francez, nici domnul Mărunţelu nu mai lucrează pe acea poziţie“.

Pagină realizată în cadrul proiectului ***Transparenţa politicilor şi a cheltuielilor culturale publice. Monitorizarea Ministerului Culturii şi Cultelor****, sprijinit de Programul Cultural Elveţian pentru România/Pro Helvetia/SDC (Agenţia elveţiană pentru dezvoltare şi cooperare).*

■

Mesaje aproape invizibile...

Însemnări de la Tîrgul Internaţional de Carte de la Leipzig

WILLIAM TOTOK

Peste o sută de mii de vizitatori, 2.084 de standuri din 30 de ţări, 2.360 de jurnalişti acreditaţi din 19 ţări, 1.200 de lecturi şi dezbateri la care au participat scriitori, publicişti, artişti şi politicieni din Europa, Asia şi America.

Ediţia 2004 a Tîrgului de la Leipzig (24-28 martie) a însemnat, totuşi, mai mult decît acest simplu bilanţ rezumat în cîteva cifre semnificative. A fost, în primul rînd, o platformă a dialogului Est-Vest, un forum de discuţii între intelectuali şi un loc de întîlnire între scriitori şi publicul cititor. În acelaşi timp, Leipzig-ul a fost şi locul unde s-a petrecut un incident politic neplăcut, care a perturbat tocmai deschiderea festivă: vicepreşedintele Consiliului Central al Evreilor din Germania, Solomon Korn, şi alte persoane prezente în sala de concerte „Gewandhaus“ s-au ridicat şi au plecat în semn de protest faţă de aserţiunile Sandrei Kalniete, şefa diplomaţiei din Letonia. Sugerînd o echivalenţă îndrăzneaţă între Gulag şi Holocaust, Kalniete s-a deplasat pe terenul contestatarilor unicităţii genocidului nazist, apropiindu-se astfel de schema interpretărilor revizioniste şi negaţioniste.

La festivitatea de deschidere a mai luat cuvîntul preşedintele PEN-Club-ului Internaţional, scriitorul ceh Jiri Grusa, care a vorbit despre relaţiile dintre aşa-numita Europă „veche“ şi cea „nouă“, reliefînd necesitatea adoptării Constituţiei europene. De altfel, Grusa a fost distins anul acesta şi cu premiul special al salonului de carte.

O altă prezenţă remarcabilă la tîrg a fost cea a romancierului român exilat în Statele Unite, Norman Manea, care a citit la Leipzig din volumul său memorialistic **Întoarcerea huliganului**. De asemenea, Manea a participat la o dezbatere în cursul căreia s-a referit şi la recrudescenţa antisemitismului în România. Dacă în ţară cei mai mulţi comentatori au evitat să discute mai profund dimensiunea Holocaustului abordată în volumul său memorialistic, apărut acum şi în traducere germană (vezi **Observator cultural** Nr. 212/2004), critica germană a dedicat acestei probleme spaţiul cuvenit. L-am întrebat pe Manea cum îşi explică această atitudine a criticii din România, evident diferită faţă de cea din Germania: „În România sînt nu numai vechile tabuuri, dar există – dintotdeauna – şi un climat persistent al ambiguităţii. Orice discuţie care vrea să fie limpede, concretă, la obiect şi onestă pare în climatul românesc simplistă sau simplificatoare, pentru că elita, mai ales, se alintă dintotdeauna într-un soi de «fiţe» retorice, subtile de multe ori, considerînd, de fapt, ambiguitatea ca o marcă a intelectualităţii“.

În comparaţie cu cele mai multe ţări Est-europene, România a fost prezentă la Leipzig cu un stand naţional micuţ. În pofida acestui fapt, coordonatorul standului, Claudiu Istrate, director executiv al Asociaţiei Editurilor cu Profil Pedagogic şi Cultural, pare să fi fost mulţumit. „În 18 metri pătraţi credem că am concentrat un efort editorial – zicem noi – semnificativ“, ne declară dl Istrate, adăugînd: „Sincer să fiu, ar fi putut să fie şi alte lucrări, dar cred că este o ilustrare elocventă a ceea ce produce editorial România“.

Din delegaţia oficială a României au mai făcut parte istoricul Horia C. Matei şi poeta Nora Iuga, care a citit la Leipzig din volumul de poezii **Autobuzul cu cocoşaţi**, apărut anul trecut la Stuttgart în traducerea germană a lui Ernest Wichner. Dar iată şi opiniile Norei Iuga privind prezenţa românească la Leipzig: „Ce-i drept, standul românesc are o poziţie foarte bună, adică sîntem pe colţ şi avem o deschidere spre pasajul pe care circulă foarte multă lume. De aceea, oamenii sînt atraşi să vină şi să se uite la cărţile noastre. Din păcate, standul nostru este sărăcuţ, modest, ca şi pînă acum, iar cărţile pe care le avem expuse sînt total nereprezentative“.

Din nefericire, diversitatea peisajului editorial românesc n-a fost reprezentată la Leipzig. Potrivit listei expuse la stand, următoarele edituri au binevoit să trimită pentru standul naţional cîteva volume mai mult sau mai puţin semnificative: Albatros, ADZ, ALL Beck, Anastasia, Aramis, Artemis, Augusta, Cartex serv, Convorbiri literare, Coresi, Fundaţia Libra, DU Style, Gramar, Hora, Institutul European, Editura Militară, Meridiane, Minerva, Monumenta, Meronia, Omonia, Paralela 45, Polirom, Timpul, Tritonic, Universalia, Vivaldi şi Vremea. Au lipsit mai multe edituri mari din Bucureşti, ca, de pildă, Humanitas, dar şi edituri importante din provincie, cum ar fi Dacia din Cluj sau Amarcord din Timişoara. Dezinteresul lor faţă de participarea la Tîrgul de la Leipzig este greu de înţeles. Toate editurile au fost invitate, spune dl Istrate, dar, din motive inexplicabile, unele preferă să nu participe la acest tîrg. În pofida acestor deficienţe, şeful delegaţiei române ţine să ne atragă atenţia asupra unor prezenţe inedite din stand, lipsite şi ele de o prezentare adecvată. Este vorba despre două edituri din Sibiu (Hora şi Monumenta), care ar fi trebuit să exprime un mesaj, totuşi invizibil pentru vizitatorul obişnuit: astfel, numai un *insider* putea şti că Sibiul se află pe lista oraşelor candidate la statutul de Capitală culturală europeană pentru anul 2007.

În paralel cu salonul de carte s-a desfăşurat şi cea de-a 14-a ediţie a festivalului literar intitulat **Leipzig-ul citeşte**.

© Günter Totok

Festivalul a omagiat-o pe Christa Wolf, cunoscuta scriitoarea est-germană tradusă şi în limba română, care, de curînd, a împlinit vîrsta de 75 de ani. Pe lista scriitorilor şi politicienilor invitaţi care au mai citit din scrierile lor s-au aflat nume celebre ca, de pildă, dramaturgul Rolf Hochhuth, fostul cancelar german Helmut Kohl, publicistul şi prozatorul rus Victor Erofeev (autorul unui roman dedicat trecutului sovietic apăsător, **Stalin cel Bun**) şi scriitorul polonez Andrzej Stasiuk.

Şi anul acesta, salonul de carte de la Leipzig a contribuit la impulsionarea (declarată!) a dialogului cultural Est-Vest, transformîndu-se într-un veritabil pod de legătură între Apusul şi Răsăritul continentului european. În acest context se înscriu şi diferitele premii şi distincţii acordate în ultimii ani unor scriitori din Răsărit. Premiul pentru contribuţia la buna înţelegere europeană a fost decernat anul acesta scriitorului Dzevad Karahasan din Bosnia, iar cu o menţiune i-a fost distins traducătorul şi editorul Gábor Csordás din Ungaria.

Organizatorii tîrgului au renunţat să mai acorde invitaţii speciale unor ţări răsăritene. Reamintim că România s-a bucurat de statutul de „invitat de onoare“ în anul 1998, demonstrînd atunci că se poate ridica deasupra discuţiilor obsesive şi inutile privind imaginea proastă a ţării în străinătate. De atunci au trecut iarăşi cîţiva ani în care, din păcate, s-a revenit la vechile lamentări.

Leipzig

„Ideal ar fi ca poetul să poată locui pe balcon“

Interviu cu **Ion STRATAN**

Ion Stratan este un cetăţean al *Aerului cu diamante* (1982); mai degrabă retras din viaţa literară, îl poţi intîlni pe coperta a IV-a a volumelor sale de poezie (cîte două-trei pe an în ultima vreme), cînd cu părul prins în două codiţe, cînd trist, susţinut de un perete de poezii, ori în costum cu cravată, academic, în faţa publicului. Poezia este metaforă, metaforă de viteză, venind din adîncurile timpului (neo)(supra)realist.

Îmbrăţişez metafora vie

Care este locul dumneavoastră în poezia contemporană românească?

Depinde ce înţelegem prin loc.

Privit sincronic, în generaţia mea, sînt un poet aflat alături de poeţii sentimentali şi ironici, fireşte, de Traian T. Coşovei sau de cei din „familia“ Ioan Moldovan. Privit ca intenţie a primelor volume, dincolo de originalitate, sînt destul de aproape de o parte din poeţii simbolului, de natura unui Vulturescu sau Gellu Dorian. Privit din punctul de vedere al momentului, mai degrabă, metaforele mele au început să se deschidă decît să devină mai criptice, deci m-aş gîndi la un fel de neo-suprarealism, şi în sensul acesta îmbrăţişez şi salut tot ce este metaforă vie, sugestivă, şi ceea ce s-ar numi, parţial, *iniţiativa cuvintelor*, în sensul în care se vorbea în mişcările de avangardă dintre războaie. Deci cred că, pentru a fixa două repere pentru ceea ce am scris, ar fi, pe de o parte – şi chiar ar putea fi titlul discuţiei noastre –, *logica sentimentului* şi *iniţiativa cuvintelor*. Dincolo de momentul care este important pentru orice poet, de la **Ieşirea din apă**, cînd am vrut să fiu foarte original, am avut şi o tematică a poemelor mele: mi-am dorit foarte mult să circumscriu tema apei. Aceasta s-a întîmplat după debut, în **Apa moale**, de la Editura Albatros, şi în **Spălarea apei**, de la Eminescu, din 2003. De asemenea, m-a preocupat tema luminii în **Lumină de la foc**, **Lux** şi viitoarea **Altă lumină**. Pentru a încheia, am ţinut foarte mult să meditez la tema morţii, ca orice poet, prin **De partea morţilor**, **Mai mult ca moartea** şi **O zi bună pentru a muri**.

Deci poezia înseamnă metaforă?

Da, eu cred că poezia înseamnă metaforă. Metafora, la vechii greci, însemna *mutare*. Vechea definiţie retorică era *comparaţie fără particula „ca“*. Metafora e foarte complicată. Nu ştim exact ce este metafora. Nici acum trei ani, cînd mă aflam în faza atelierului meu de lucru şi de publicat, asemănătoare cu cea de acum – atunci publicasem trei cărţi la care ţin: antologia **Jocurile tăcute**, volumul **Biserica ploii** şi **Lume de cuvinte**... –, nu ştiam. Ca să fac o metaforă, aşa cum cîntăreaţa Bjork a declarat că nu este cîntăreaţă, ci este cercetătoare în domeniul muzicii contemporane, şi eu, parţial, dincolo de profunda încărcătură afectivă care-mi marchează versurile, încerc să fiu un „cercetător“ al metaforei. Chiar acum cînd sînt la alte trei volume aliniate în atelierul meu, **Pămînt vinovat** (antologie), reeditarea **Mai mult ca moartea** din 1986 şi cartea **Ţara dispărută**, de la Editura Noul Orfeu, la care ţin mult, caut să aflu ce este metafora. Metafora este, mai întîi, lexicală, gramaticală – cei doi poli, încă de la vestita umbrelă şi maşină de cusut a lui Lautréamont.

În speţă imaginea avangardistă?

Seamănă cu imaginea avangardistă, dar nu este obligatoriu în acelaşi plan contingent. Umbrela şi maşina de cusut, care erau extrem de şocante la Lautréamont, acum devin ca-n triunghiul semiotic al lui Peirce: se află una într-un plan, alta într-alt plan, iar cuvîntul este cînd un integrator, cînd un dezintegrator. De exemplu, „stăm ca fantomele fumului în avionul ca o ţigare...“.

În felul acesta, totuşi, poezia nu se închide, nu se ermetizează?

Nu este ermetizare, este mai degrabă o îngheţare a retoricii... Poezia, în continuare, prin emoţia creată de tensiunea dintre polii metaforei, descarcă afectul, stimulează imaginaţia şi propune o engramă a spaţiului vizionar. Dacă vezi avionul ca o ţigare, îţi dai seama că nu se mai fumează în avioane, dar te gîndeşti că poate autorul este un fumător şi îi este greu, 14-15 ore, să nu fumeze. Te gîndeşti că se întîmplă multe accidente cu avionul şi atunci este şi panica: stai înăuntru şi te gîndeşti dacă nu te poţi dezintegra. Te gîndeşti, pe de altă parte, că eşti puţin neliniştit. Şi atunci eşti o fantomă a fumului. Un mit, a fi sau a nu fi în cadrul respectiv al fumatului, un cadru nesigur al condiţiei tehnice a aparatului, conturată ca o ţigare. Aici intervine şi proiecţia faptului că îţi doreşti foarte mult să tragi o havană şi asta nu se poate. Cînd spui că roua are cap de pisică şi se leagănă, nu ştim ce este mai important: faptul că roua este elementul de bază sau faptul că este esenţial capul de pisică...

Unul dintre cîştigurile metaforei contemporane este că oricare poate fi al doilea termen.

„Tu stai liniştită ca un acvariu.“ Ştim care termen este mai profund într-un spaţiu vizionar? Sigur că adresarea către tu, către – să zicem – iubită este totdeauna tensionată, dar şi metafora aceasta lămureşte ceva din spaţiul intuiţiei adresării.

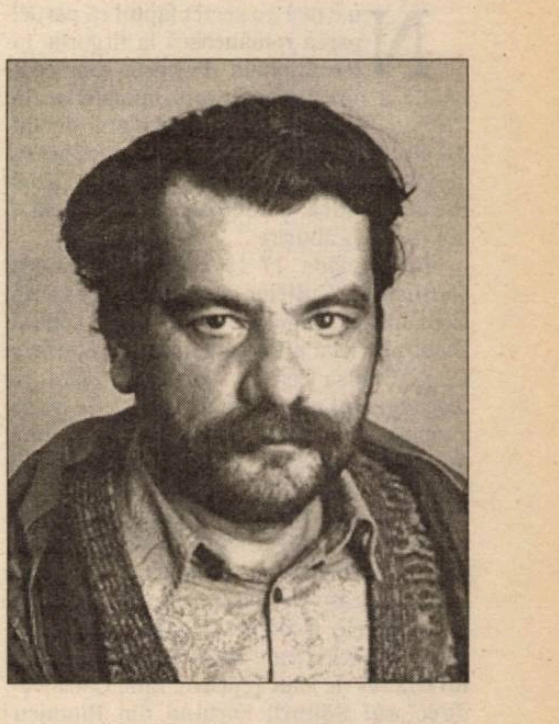

Nu am fost niciodată un expresionist

Să înţeleg că, dintre *-ismele* contemporane, aţi ales (neo-)suprarealismul?

Pentru că este cel mai aproape de postmodernism. Eu nu am fost niciodată un poet cum sînt foarte mulţi poeţi ardeleni – un expresionist. Suprarealismul spre care privesc cu lumină este o cerinţă a dorinţei de cercetare a metaforei. Această cerinţă este un imperativ moral, cum spune Kant. Nu o fac pentru că simt nevoia să lărgesc gama de metafore româneşti într-un dicţionar ipotetic. Simt că acesta este registrul în care literatura mea se poate exprima mai bine.

Şi totuşi, între numele pe care le-aţi amintit mai devreme, nu văd un (neo)suprarealist declarat *ab initio*, gen Sebastian Reichmann, Andrei Codrescu, Valery Oişteanu, Dan Stanciu, chiar Gellu Naum.

Ah, nu, acuma, suprarealismul este un tip de a spune...

Eu spun că sînt influenţat de neo-suprarealism, nu sînt un poet neo-suprarealist. În momentul în care se priveşte tipul de metaforă din **Ţara dispărută** şi metaforele care vor fi în **Viteza vieţii**, volumul următor, se va vedea că tipul de viteză dintre termenii metaforei nu poate fi apropiat decît de suprarealism. În cazul poeziilor contemporane care se revendică de la suprarealism, eu cred că nu manifestul liric contează, ci reuşita poemului în ansamblu şi a operei.

O altă metaforă?

Da, o altă metaforă. **Interioarele nebune** ale lui Ioan Moldovan este un titlu care are o viziune destul de puternic marcat suprarealistă. Putem privi suprarealist – eu nu sînt un etimologist, deşi îmi place să folosesc rădăcinile cuvintelor pentru a ne lămuri asupra unor sensuri, chiar ale realului, dar „realismul“, ironia, citadinismul şi obiectualismul pe care le-am manifestat noi în **Aer cu diamante** au început, încet-încet, să devină o armură, aproape o placă puţin îngroşată, un zăgaz în faţa realităţii. Şi atunci, ceea ce eu numesc suprarealism nu este suprarealism de absolută desprindere a metaforei, cum se spunea, „transcriem psihismul fără nici o cenzură a conştiinţei şi raţiunii“. Este un suprarealism care pluteşte deasupra acestui tip de realitate coerentă, previzibilă şi deterministă, care este a obiectivităţii clasice. Este un fel de plutire, mai mult decît un fel de ireal; este mai mult un fel de „surclasare“ şi de depăşire decît de anihilare a coerenţei realului. E un fel de dublu. Un fel de nori pe lîngă pămînt. Şi între nori şi pămînt există o legătură care este ploaia. Această metaforă, clasică pentru unii, demonetizată poetic, este imaginea în care m-aş regăsi, nu numai pentru că stau la Ploieşti, între suprarealismul şi „realismul“ mai direct, mai terestru, nu în sens peiorativ, pe care-l aveau reprezentanţii generaţiei noastre în anii '80. Atunci trebuia să luptăm cu dogmele de zi cu zi, de la vorbire pînă la ce vedeam, şi atunci sigur că mergeam aşa, *en ras de vol*, pe pămînt. Acum ne privim şi propria noastră existenţă, şi propria noastră retorică, şi propriile noastre opţiuni şi viziuni, şi atunci le privim mai de sus, în sensul evoluţiei educaţiei... Atunci, aceşti

Concurs de fotografie Stuttgart/Sibiu

ifa
concurs de fotografie
fotowettbewerb
PARAT
clişee şi realitate
klischee und realität

Institutul pentru Relaţii cu Străinătatea din Stuttgart
anunţă
concursul de fotografie clişee şi realitate/klischee und realität.
Concursul se adresează amatorilor pînă la 26 de ani. Sînt acceptate fotografii alb-negru, color, foto-printuri digitale, realizate în 2003-2004.
Dimensiuni: 13 x 18 cm sau 20 x 30 cm. Termen limită: 8 mai 2004.
Se acordă 10 premii. Locul 1 – un aparat foto digital.

Pentru detalii:
Institut für Auslandsbenziehungen (Institutul pentru Relaţii cu Străinătatea) – ifa
Stuttgart, Biroul din Sibiu, Str. G-ral Magheru Nr. 1-3, 550185 Sibiu
Tel: 0269-232.643
E-mail: ifasibiu@artelecom.net

nori care încearcă să fie tipul de metaforă suprarealistă încearcă să fie deasupra primelor volume. Deci, eu mă revendic mai mult de la **Ţara dispărută**, care este privirea asupra poeziei mele, decît de la progresul de la un volum la altul. Eu scriu un poem despre Italia, şi cultural, şi metaforic, şi familiar, dar nefiind în Italia, este exact cam ceea ce eu înţeleg prin suprarealism faţă de poezia mea anterioară. E o metaforă şi ea.

Ce este poezia după 1990?

Interesul pentru adevărul istoric, pentru trecut, pentru corespondenţă, pentru publicistica politică, pentru publicistica socială a luat locul a ceea ce era înainte *muza poeziei*. Poezia nu mai este acelaşi tip de tensiune ca adresare spirituală, cum a fost pînă în 1990. Pentru mine a fost mediul natural cel în care am publicat după 1990. Eliberarea mass-media, sfîşierea pînzei demagogice a făcut ca această delicată floare care este poezia să înflorească ici-colo, ca floarea-de-colţ. Înainte era o garoafă, o gladiolă, ceva de uz cotidian. Acum este Edelweiss sau orhidee.

Şi la Voronca era Edelweiss...

Exact... rar, greu de apreciat, greu de obţinut, chiar ca obiect estetic – referindu-mă la carte –, şi cu atît mai greu de întreţinut. Nu ştiu ce va fi... La noi, prozatorii, pe de altă parte, privesc cum privea Crohmălniceanu peste ochelari, cel cu pantoful lui scump din Germania, cu care ne aranja poeziile pe masa scundă. Îi privesc foarte dubitativ pe poeţi. Sînt subiectivi, sînt metaforici, nu fixează imaginea. Noi am venit în literatură ca o rebeliune, o perpetuă devenire, o contradicţie...

O poezie a ludicului

Şi nu riscaţi să rămîneţi o perpetuă devenire?

Nu cred... Am văzut la televizor, la emisiunea **Coperta a patra** a lui Zografi, spunîndu-se despre Cărtărescu că este un clasic. Cărtărescu nu este un clasic. Florin Iaru nu este un clasic. Traian, un clasic? Dacă i-aş spune lui Traian, jumătate de ochi ar rîde, jumătate s-ar întrista. Noi sîntem poeţi pentru care ludicul a reprezentat foarte mult. Nu ştiu în ce măsură a reprezentat citadinismul, şi a reprezentat, decisiv, nu ştiu în ce măsură a reprezentat intertextualitatea, şi a reprezentat foarte mult, nu ştiu în ce măsură a reprezentat ironia în latura ei sarcastică, incisivă, care sancţionează socialul, şi a reprezentat. Ludicul însă există întotdeauna în sufletele noastre şi într-o parte din gîndurile noastre de zi cu zi. Nu este vorba de joacă, ci este vorba de joc, cu oarecare reguli retorice, etice... Poetul nu este cel din **Strigătul** lui Munch, nu-şi smulge părul sau hainele din **Plîngerile lui Iov** sau din **Pluta Meduzei**. Poetul are o privire puţin lucidă şi puţin jucăuşă. Poezia noastră este „relativistă“ pentru că este îmbrăcată în haine modeste, pentru a face loc pluralităţii opiniilor şi viziunilor celorlalţi. Ea propune acest relativism pentru a fi democratică şi în sens estetic, şi în sens politic. Toată ironia noastră a fost la început mai mordantă, a fost sarcasm, a fost chiar silă, dar, cu timpul, patinîndu-se – în sensul în care norii patinează deasupra pămîntului –, s-a mai temperat. Din Hamlet am devenit Horaţio, dintr-un cutremur am devenit tornadă, dintr-un plop am devenit salcie. Am devenit mai modeşti şi mai încărcaţi de simţul relativităţii.

Poetul e un cascador

Care sînt meseriile poetului?

În primul rînd cascador. Asta este foarte clar. E cascador într-un film în care nu ştie pe cine dublează şi nu ştie dacă se va termina filmul şi va apărea pe marile ecrane. Grija, care este cea mai importantă, grija faţă de propria lui soartă este pe locul trei. Grija numărul unu este că nu ştie pe cine dublează, iar numărul doi că nu ştie dacă se va încheia filmul.

Mi-ar fi plăcut să fiu aviator, dar, fiind ataşat de bibliotecă, nu am avut nimic în comun. Pe mare mi-ar plăcea foarte mult. Dar pe toate pacheboturile pe care le-am văzut se întîmplă o crimă sau se scufundă. În rest, eu scriu şi proză. Să fii poet nu sună prea substanţial şi serios. Dar, cînd spui despre cineva că e prozator sau romancier, asta mai sună a meserie. Dacă aş fi tînăr, sprinţar, aş vrea să fiu picolo la Paris. Dacă aş fi urmat destinul în care credeam în unele momente de extaz, aş fi continuat cariera de jucător de tenis – am fost pe acelaşi tabel cu Ivan Lendl. În rest, cum glumeam noi în timpul facultăţii, asistent la catedra de construcţie a socialismului. Cred că însuşi miracolul că am rămas în viaţă din veniturile de poet, cu toate tribulaţiile de profesor, muncitor necalificat, arată că asta mi-e meseria.

Unde locuieşte poetul?

Ideal ar fi ca poetul să poată locui pe balcon, să aibă hamac, să poată dormi în verile pline de zăpuşeală afară, pe o saltea pneumatică, să privească cu binoclul către...

Nirvana?

Spre Nirvana, sau spre Megadeth, sau spre Metallica, să privească apusul liniştit. Din păcate, poetul locuieşte pe corabia mesei lui de scris, îngrozit că nu-şi transcrie metaforele la timp, că va continua tot anul să şi le pună pe colţuri de hîrtie, că se va întîmpla un dezastru cu ritmicitatea revistelor literare, că problema literaturii în librării este cum este, că nu se elimină TVA-ul pe cărţi, că o parte dintre colegi consideră că scrie prea mult, că cealaltă parte consideră că nu i-a informat la timp despre ce a scris şi, în general, că obiectul estetic numit carte este privit la noi ca şi cum am avea un capitalism de 500 de ani. Nu rentabilizarea culturii scrise este cu adevărat principalul obiectiv al unei societăţi cu adevărat europene. Eu am dat telefon la 250 de sponsori ca să-i obţin pe cei doi pentru cartea **Pămînt vinovat**. Şi nu o dată! Asta spune ceva.

Interviu realizat de
Dan GULEA

Lansare Ion Stratan la Ploieşti

Vineri 26 martie a avut loc la Ploieşti lansarea volumului de versuri **Pămînt vinovat** de Ion Stratan, proaspăt apărut la Editura locală Premier. E vorba despre o nouă antologie personală, de astă dată selecţia reţinînd poeme din volumele publicate de Stratan pînă în 1996 (de atunci, autorul a mai publicat alte douăsprezece volume de versuri!). Lansarea a avut loc la sediul Bibliotecii Judeţene „Nicolae Iorga“. Despre carte şi despre ansamblul poeziei lui Ion Stratan au vorbit Nicolae Boaru, directorul Bibliotecii, şi Ion Bogdan Lefter, directorul **Observatorului cultural**.

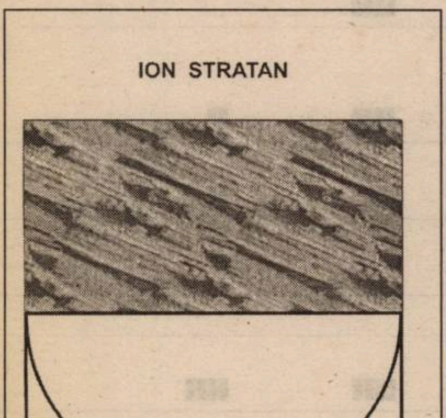
ION STRATAN

PĂMÎNT VINOVAT
poeme

Editura Premier

TRANSMISIE ÎN DIRECT PE CANALUL ROMÂNIA 1, LUNI 5 APRILIE 2004, ORA 20:00

UNITER
şi
Societatea Română de Televiziune
prezintă

GALA PREMIILOR UNITER
PREMIILE TEATRULUI ROMÂNESC PENTRU ANUL 2003
EDIŢIA a XII-a

EVENIMENT TRANSMIS ÎN DIRECT PE INTERNET LA ADRESA www.uniter.ro

UNIREA SHOPPING CENTER

Sponsor principal:
ROMTELECOM

Sponsori:
BANCA COMERCIALA ROMANA
ROMPETROL energie vie
OMNIASIG
FVNDATIA ANONIMVL
BRD GROUPE SOCIETE GENERALE
Fundaţia Principesa Margareta a României
net consulting
MAJESTIC HOTEL
AVS
ADEVĂRUL
Vizual-Graph
ArtWeb Design www.artweb.ro
rds
PRIMERA

Spectacol realizat cu sprijinul:
ARCUB
LEVINTZA
„I.L. Caragiale"
KONICA MINOLTA
Instituto Cervantes Bucarest
BRITISH COUNCIL

Parteneri media:
România liberă
ZIUA
CAŢAVENCU
OBSERVATOR CULTURAL
Cotidianul
CRONICA ROMÂNĂ
B-24-FUN
INDEPENDENT
PORT.ro
InvestRomania
Europa FM

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ
5-18 aprilie 2004

Lansare
▮ 6 aprilie, ora 18.30, la sediul Institutului – prezentarea celui de-al V-lea **Anuar al Institutului Român de Cultură şi Cercetare Umanistică de la Veneţia**. Participă: prof. Ion Bulei (Universitatea Bucureşti), prof. Rudolf Dinu (Universitatea Bucureşti), Marin Şerban, Arhivele Naţionale Bucureşti.

Filme
▮ 7 aprilie, ora 18.00, la sediul Institutului – din seria „Filmul de miercuri”, va fi proiectat filmul **Il ladro di bambini (Hoţul de copii)**, Italia, 1992. Regia: Gianni Amelio. Cu: Enrico Lo Verso, Valentina Scalici, Florence Darel.
▮ 14 aprilie, ora 18.00, la sediul Institutului – din seria „Filmul de miercuri”, va fi proiectat filmul **Il Postino (Poştaşul)**, Italia, 1994. Regia: Michael Radford, Massimo Troisi. Cu: Massimo Troisi, Philippe Noiret, Maria Grazia Cucinotta.

Expoziţii
▮ 8 aprilie, ora 18:30, sediul Institutului – expoziţie de sculptură şi tapiserie. Vor fi prezentate sculpturi în bronz semnate Pavel Bucur şi tapiserii realizate de Sanda Bucur reunite sub titlul **Măşti Veneţiene.**
▮ pînă în 13 aprilie, la sediul Comunităţii Italiene din Craiova (Str. Unirii Nr. 2) – va fi deschisă expoziţia **Măştile în *Commedia dell'arte*.**

Istituto Italiano di Cultura

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

Teatru

Centrul Multimedia Dramafest

EUGENIA ANCA ROTESCU

Centrul Multimedia Dramafest şi-a deschis porţile, nu întîmplător, pe data de 27 martie, de Ziua Mondială a Teatrului. Înfiinţarea acestuia a fost posibilă ca urmare a unui parteneriat stabilit între Primăria Municipiului Tîrgu-Mureş şi Fundaţia Dramafest, fiind şi sub acest aspect, dacă nu o premieră absolută, atunci, cu siguranţă, una dintre rarele asociaţii de acest gen din ţară. Este încurajator să vezi că poate exista conlucrare în interesul comunităţii între administraţia publică şi societatea civilă. Iar meritul Primăriei din Tîrgu-Mureş este cu atît mai mare cu cît face astfel dovada că a ştiut să aprecieze la justa valoare constanţa şi consistenţa programelor şi proiectelor derulate de Fundaţia Dramafest, de la înfiinţarea sa în anul 1999 şi pînă în prezent. Parteneriatul încheiat consfinţeşte funcţionarea Centrului Multimedia Dramafest în Turnul Măcelarilor, unul dintre bastioanele cetăţii medievale a oraşului. Spaţiu generos, acesta acoperă două niveluri, de aproximativ 100 m² fiecare. La nivelul superior a fost amenajată o sală de spectacole de tip studio cu 80 de locuri, în timp ce la celălalt nivel va funcţiona o cafenea artistică ce constituie un spaţiu alternativ şi/sau neconvenţional pentru concerte, expoziţii, spectacole-lectură, *training*-uri, ateliere de lucru ş.a.

De altminteri, chiar inaugurarea a pus în evidenţă, aşa după cum sublinia directorul Centrului, actorul Nicu Mihoc, un spectru larg de preocupări şi iniţiative ce vor fi dezvoltate aici. Vor fi găzduite proiectele de teatru educaţional şi/sau social, derulate tot prin intermediul unui centru, numit însă Centru de Resurse pentru Tineri. Înfiinţat, de asemenea, în urma unui parteneriat strategic – cu Fundaţia Concept din Bucureşti –, acesta face parte din reţeaua **Art for Social Change**, un program finanţat şi implementat de Fundaţia Culturală Europeană din Amsterdam în nouă ţări din regiune: Bulgaria, Serbia, Macedonia, Polonia, Croaţia, Letonia, Slovacia, Estonia şi România. Asemenea întregii reţele, centrul tîrgu-mureşan îşi propune să facă apel la metode specifice artelor participative, precum *Forum Theatre, Drama in Education, Theatre as Education*, pentru a contribui la formarea personală, dezvoltarea creativităţii şi integrarea socială a tinerilor. O scurtă mostră de abordare a relaţiilor interetnice prin metodele amintite a fost prezentată ca preambul la manifestările care au marcat deschiderea Centrului Multimedia Dramafest.

Monica Ristea Horga şi Nicu Mihoc

Monica Ristea Horga
şi Serenela Mureşan

Continuarea avea să o facă un cvartet de coarde de la Liceul de Muzică din localitate, care a interpretat cîteva piese scurte. Programul a demonstrat atît talentul tinerilor interpreţi, cît şi calităţile spaţiului, acustica şi rezonanţa lui deosebite. A urmat apoi un mini-concert al trupei etno-jazz Zacusca, şampania şi invitaţia de a urca în sala de spectacole.

Cu acest prilej, a fost programată o reprezentaţie cu **Dies Irae** de Zanina Mircevska, dramaturg contemporan macedonean. Aveam să constat cu plăcută surpindere că spectacolul, reluat după o întrerupere de mai bine de un an (timp în care una dintre actriţe a devenit mămică), şi-a păstrat intacte calităţile de la premieră. Şi asta în condiţiile în care au fost necesare adaptări – minime, e drept – la noul spaţiu, iar repetiţiile s-au făcut în absenţa regizorului macedonean Alexandar Ivanovski, invitat să lucreze la vremea respectivă în *underground*, sala din pivniţa Teatrului Ariel. Elementul principal din piesă este o cameră sordidă de hotel unde, o dată la un sfert de veac, se cazează aceleaşi personaje, pe care le urmărim astfel traversînd o jumătate de secol. Camera se umple de visuri şi idealuri, neîmpliniri şi remuşcări, avînturi sau beţii crunte, abandonuri repetate sau amoruri nefertile, crime şi sinucideri. Monica Ristea-Horga, Serenela Mureşan, Geta Potcoavă, Nicu Mihoc şi Valentin Lozincă Mandric, cinci actori, fiecare dintre ei întruchipînd cîte două personaje, vor parcurge vîrste şi stări diferite. O vor face în secvenţe scurte, în decupaje aproape cinematografice. Toate astea înseamnă însă schimbări rapide de personalitate şi chiar mici roluri de compoziţie, pe care ei le stăpînesc cu ştiinţa şi harul de a nuanţa, de a da contur şi de a construi identităţi aparte. Alături de ei, Adrian Brînduş, într-un excelent număr în care pantomima şi cuvîntul stau împreună, este o întrupare a timpului însuşi, care curge în sens invers. Şi el întinereşte pe măsură ce existenţa unor indivizi mediocri, lipsiţi de calităţi, mînaţi doar de instincte şi pofte, se îndreaptă inexorabil spre extincţie. Ori, poate, se pierde în negura începutului ca să continue la nesfîrşit.

Seara inaugurală a Centrului Multimedia Dramafest s-a încheiat în ropote de apluze şi de... ploaie. Semn de bogăţie! ▮

rating de teatru

Cronicari Spectacole	Eugenia Anca ROTESCU	Mihaela MICHAILOV	Miruna RUNCAN	Iulia POPOVICI	Cristina RUSIECKI	Victor SCORADEŢ
Chip de foc (r. Felix Alexa, Teatrul Odeon)		▮▮▮		▮▮▮	▮▮▮	
Electra (r. Mihai Măniuţu, Teatrul de Stat Oradea)	▮▮▮▮		▮▮	▮▮▮▮		
Viaţa lui Helge (r. Theo Herghelegiu, Teatrul Act)		▮▮		▮	▮▮▮	
Stop the Tempo (r. Gianina Cărbunariu, Teatrul LUNI, Green Hours)				▮▮▮	▮▮	▮▮▮▮
Woitzeck (r. Radu Apostol, Teatrul Maria Filotti, Brăila)		▮▮▮		▮▮▮▮	▮▮▮▮	
Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri (r. Radu afrim, Teatrul Toma Caragiu, Ploieşti)	▮▮▮	▮▮▮		▮▮	▮▮▮▮	▮▮
Norocul îi ajută pe cei îndrăznaţi (r. Gianina Cărbunariu, Teatrul ACT)		▮▮▮		▮▮▮	▮▮▮	▮▮
Jack sau supunerea (r. Tompa Gábor, Teatrul Maghiar de Stat, Cluj)		▮▮	▮▮▮	▮▮		
Alex şi Moris (r. Geku Colceag, Teatrul Mic)	▬			▬		
Kinky ZoOne (r. Radu Afrim, Teatrul LUNI, Green Hours)				▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮
Să-i îmbrăcăm pe cei goi (r. Bocsardi Laszlo, Teatrul Maghiar de Stat, Cluj)			▮▮▮			
Avarul (r. Cristian Juncu, Teatrul Tineretului, Piatra Neamţ)		▮▮▮			▮▮▮	

▮▮▮▮ – garantăm noi ▮▮▮ – a se vedea oricînd ▮▮ – nici prea-prea, nici foarte-foarte ▮ – slab – ▬ – ceva de speriat

Notă: Pentru început, *rating-ul de teatru* va avea periodicitate lunară.

Film

Laurenţiu Damian sau lectura imposibilă

VALERIAN SAVA

Laurenţiu Damian
FILMUL DOCUMENTAR
EDITURA TEHNICĂ

Laurenţiu DAMIAN
Filmul documentar. Despre documentar... încă ceva în plus
Editura Tehnică, Bucureşti, 2003,
264 p.

Laurenţiu Damian nu este un cineast cu cîteva filme documentare mult apreciate la activ sau cu două lungmetraje mult contestate retroactiv. El nu este nici un publicist talentat care răzbună un autor uitat de schiţe literare, atunci cînd nu se erijează ca polemist, fără să cunoască rigorile speciei. De asemenea, pe L.D. nu trebuie să-l identificaţi drept un foarte sufletist co-organizator al Festivalului de la Costineşti din primul lustru al anilor '90 sau ca pe un foarte rutinier activist al festivităţilor de resort ulterioare. El nu e nici un profesor de regie, şef de catedră sau prorector în branşă, pe care nu-mi dau seama în ce ecuaţie l-aş putea plasa. Laurenţiu Damian este un poet şi tot binele şi tot răul îi vin sau le provoacă din această calitate-defect. Ea se revarsă abundent, dar inegal asupra tuturor prestaţiilor şi vocaţiilor sale ipostaziate mai sus sau omise deocamdată, deşi – asta ar fi problema! – nu ştiu să fi scris versuri ori să fi publicat asemenea producţii.

Printre vocaţiile sau prestaţiile omise mai sus este şi aceea de autor tipărit editorial, ipostază în care L.D. debutează acum sau abia îşi înscrie primul titlu într-o bibliografie selectivă, fiindcă nu putem socoti ca atare minimonografia-broşură scoasă cu ani în urmă sub egida UCIN şi consacrată şefei sale directe de atunci de la UNATC, Elisabeta Bostan, oricît de poeticesc era titlul: **Unde eşti copilărie?**. Volumul de faţă e o macromonografie, ieşită, cum vom vedea, din aceeaşi matcă şi premiată sub aceeaşi egidă, dar cu un titlu complet lipsit de poezie, părînd al unui manual de liceu pentru o materie încă neinclusă în programa analitică – **Filmul documentar**, cu un subtitlu repetitiv care nu adaugă mai mult decît nişte puncte de suspensie supraevaluate: **Despre documentar... şi încă ceva în plus**. Întorcînd însă prima filă a tipăriturii şi văzînd portretul fotografic al autorului, mare cît toată contrapagina foii, cu „oglindă" cu tot, în loc de sugestia unui manual şcolar sau de ipoteza unei monografii de gen, cititorul neavertizat încearcă senzaţia că ţine în mînă un volum mascat de versuri alese sau ceva pe-aproape. Confuzia, chiar dacă nu persistă în acest sens, e întreţinută în continuare de împrejurarea că tipăritura nu are o prefaţă, un cuvînt înainte sau măcar o simplă notă introductivă din partea autorului. Are, în schimb, o **În loc de introducere... Scurtă vizită** (din nou punctele de suspensie!), în care poetul travestit în reporter se plimbă împreună cu muza sa („prietena mea" – „regizoarea Tereza Barta", o recomandă el) prin fostul-actual sediu al studioului din care n-a mai rămas decît firma şi în care cei doi şi-au petrecut anii primei tinereţi (expatriată între timp în Canada, Tereza e în vizită la Bucureşti).

Stînd strîmb şi judecînd drept, introducerea peripatetică de numai două pagini ni-l descoperă pe autorul volumului în exerciţiul unor calităţi care se transformă mai greu în defecte şi s-ar putea să devină cîndva sursele mîntuirii sale: este documentarismul tinereţii pe nedrept uitate şi este un sentiment al prieteniei rezistent la clamările sirenelor divergente. Falsa introducere e un mod pur reportericesc de a descinde în materia titulară, nu în spiritul titlului didactic, ci amintind nervul şi farmecul documentarelor de debut ale lui Laurenţiu Damian, **Pe unde-am fost şi-am colindat** (1983) sau **Scrisoarea Mariei Tănase** (1986), plus un film studenţesc, încă mai promiţător, intitulat pare-mi-se **Ciné-vérité**, pe care nu ştiu de ce L.D. nu-l citează în al său CV de pe manşeta ultimei coperţi, film premiat la antecesorul festivalurilor studenţeşti **Cine-MAiubit** de prin 1980, în juriul căruia s-a întîmplat să mă aflu. „– Hai, Tereza, să vedem studioul Sahia!" e tentaţia cu care peripateticul îşi seduce muza, în substitutul de introducere, soldat cu întocmirea metodică, nesentimentaloidă, dar tandră, cu o gravitate conţinută şi cu ceva umor aşijderea, a unor liste cu cei care „Au murit", „Supravieţuiesc" sau „Vieţuiesc" dintre colegii documentarişti. Totul cu accente discrete şi pe deplin meritate, cum e scoaterea privilegiată din liste, fie şi numai într-un rînd şi jumătate, a figurii lui Ovidiu Bose Paştina („– Bună dimineaţa, redacţie! spunea zilnic regizorul Ovidiu Bose Paştina, cînd intra la Sahia"), cel care, împreună cu L.D., făcea figură de lider virtual al „celui de-al treilea val regizoral" asfixiat de dictatură în anii '80.

Cei doi colindători prin studioul pustiu sînt însă însoţiţi, cum aflăm şi ni se repetă către sfîrşitul succintului text introductiv, de „fiul meu Anghel", căruia volumul îi e dedicat, cum citisem în paginile de gardă. Ceea ce ne obligă să facem doi paşi înapoi, în aceeaşi direcţie, întru clarificarea profilului şi a sorgintei volumului. Fiindcă, tot acolo, în paginile de gardă, monografistul ipotetic al filmului documentar românesc şi universal afişează, faţă în faţă cu dedicaţia către fiu, ceea ce ar fi putut eventual să distribuie pe coperta a IV-a: un vitrinaj publicitar, un fel de cocardă de nouă rînduri late, cu care ţine inexplicabil să-şi orneze vitrina. Inexplicabil pentru cine nu ştie şi nici n-are cum să afle din carte că, dacă acesta nu e un volum mascat de poezii alese, e o teză de doctorat în travesti. Iar vitrinajul publicitar a fost mutat de pe coperta a IV-a în paginile de gardă, fiindcă e semnat (incognito ca funcţie) de şefa de lucrare a doctorandului, de la aceeaşi UNATC, care a inspirat şi poetica **Unde eşti copilărie?**. Doctorand care – spre deplina închidere a cercului şi deschidere a misterului – a instalat-o, el, în post de şefă de catedră, cu vreo şapte ani în urmă, pe şefa de lucrare, căreia îi este, de fapt, el şef, ca prorector. Dar iată textul: „Laurenţiu Damian se numără [şefa din subordine are în ascendenţă frisonul epopeic – *n.n.*] printre personalităţile *marcante* [numeroase, de vreme ce „se numără", am zice noi, făcînd în continuare cîteva sublinieri – *n.n.*] ale cinematografiei contemporane române. *Impunătoarea* lui lucrare, *extrem* de personală şi totuşi *riguros* construită şi articulată [n-are, deci, nici o problemă doctorul, într-o asemenea paradigmă! – *n.n.*], ni-l descoperă pe *temperamentalul* cineast în postura de *fin şi echilibrat* exeget [din nou o paradigmă care exclude orice problematică – *n.n.*]. *Mai presus de orice*, această carte se cuvine privită ca o profesiune de credinţă a unui autentic artist, *îndrăgostit cu pasiune* [sintagmă magică *passe-partout* a casei cu pricina – *n.n.*] de filmul documentar. Manuela Cernat, critic şi istoric de film".

Aceasta fiind vitrina, uitînd-o, să intrăm fără prejudecăţi în magazin, parcurgîndu-l pas cu pas.

Uşor de spus, aproape imposibil de făptuit. Pentru că, îndată ce trecem de fila agreabil şi util reportericească a succintei introduceri, intrăm în cu totul alt registru (se vede că autorul schimbă muza), întîmpinaţi de aerul irespirabil al unei lucrări de doctorat reciclate şi nu prea. Ne împiedică să înaintăm în lectură, mai întîi, cascade de truisme oţioase şi prezumţii sofistice, de la primele rînduri ale celui dintîi capitol, intitulat foarte discutabil doctoral: **De la documentarul tradiţional** [?! – *n.n.*] **la documentarul artistic** – din care ar rezulta că tradiţia genului e neartistică –, titlu însoţit, cum ne-am obişnuit, de un subtitlu banal-redundant, **Repere istorice mondiale**, după care urmează un titlu de subcapitol succint-cuminte, **Realitate şi ficţiune**. Citim: „Dar putem flana în ficţiune fără dominanta realului? Cînd spunem viaţa pur şi simplu (adică documentarul, realitatea) şi viaţa povestită (sau repovestită), adică ficţiunea, nu tot despre viaţă discutăm? În cazul repovestirii, intervine elementul opţional de selecţie, visul, fantasma [uşor dezacord gramatical – *n.n.*], dar elementul real nu dispare [...]. Cred că nu putem asocia termenul «film documentar» cu adevărul gol-goluţ (termen neacademic) şi că acest tip de adevăr nu interesează pe nimeni". Oare?!, am întreba noi, mirîndu-ne de ultima sentinţă, hotărîţi totuşi să trecem mai departe. Ne întorc însă la întrebarea mirată paginile imediat următoare, în care autorul dilată mult, în contratimp istoric, o trimitere la clasicul sovietic Dziga Vertov – acel Eisenstein al jurnalului de actualităţi propagandistic şi al documentarului protoverist, pe care l-a readus în actualitate cu un impresariat excesiv, ca şi pe autorul **Crucişătorului Potemkin**, stînga occidentală prosovietică, apoi maoistă, cheghevaristă, proangolistă etc. din anii '60-'70, dar şi mai recentă sau de ultimă oră. L-a readus prin prisma renovată a persecutorilor stalinişti, cărora nu le convenise deloc nucleul teoriilor şi al practicilor lui Vertov, cu repudierea „fără nuanţe" a ficţiunii cinematografice şi cu accentul masiv pe *kinoglaz* („ochiul cinematografic"). Epigonii au mutat toate accentele în sens invers, cum am fost dresaţi şi noi jumătate de secol şi cum face în continuare L.D.: „adevărul gol-goluţ [...] nu interesează pe nimeni", „Nu un ochi cinematografic de dragul «ochiului cinematografic»" (vai, cîte decenii a trebuit să suportăm asemenea incriminări ale „formalismului", „tehnicismului" ş.a.m.d.!) ş.a.m.d., pînă la preluarea *telle quelle* a litaniilor acuzatoare din anii '30-'50 (atenţie la intonaţie şi accente): „Intenţia lui Vertov de a supune o realitate, de a domina un întreg cîmp vizual, de a surprinde detaliul sau reacţia umană irepetabilă a fost limitată (*sic*!) tocmai de «ochiul cinematografic» declarat atotputernic, dar care a «privit» doar printr-o încadratură". Oare?! Trebuia să fi

---

Filme româneşti la Lisabona

În perioada 22-27 martie a avut loc la „Biblioteca Muzeu Republica şi Rezistenţa" din Lisabona Festivalul de film românesc, organizat de Ambasada României împreună cu Centrul Naţional de Cinematografie din Bucureşti şi primăria din Lisabona. Organizator şi autor al selecţiei peliculelor a fost criticul de film (şi colaboratorul nostru) Alex. Leo Şerban; graţie contribuţiei sale, festivalul a căpătat o personalitate artistică ieşită din prăfuitele canoane oficiale, cu accent asupra noii cinematografii româneşti „alternative". Acelaşi Alex. Leo Şerban semnează o panoramă a cinematografiei româneşti contemporane în cadrul unei broşuri de prezentare în limba portugheză realizate special pentru acest festival de Ambasada României. Printre invitaţii români s-au numărat regizorii Cristian Mungiu, Nae Caranfil şi Cornel Mihalache şi actriţa Mara Nicolaescu. Au fost prezenţi – de asemenea – consilierul cultural al premierului portughez, Andre Dourado, profesori şi studenţi de la facultăţile portugheze de teatru şi film, reprezentanţi ai comunităţii româneşti din Portugalia, membri ai corpului diplomatic acreditat la Lisabona. În seara inaugurală a Festivalului, ambasadorul României la Lisabona, Teodor Baconsky, a ţinut un discurs cu privire la semnificaţia acestei premiere culturale. Programul manifestării a cuprins 4 lungmetraje (**Occident** de Cristian Mungiu, **Filantropica** de Nae Caranfil, **Furie** de Radu Muntean şi **Examen** de Titus Muntean); două documentare artistice (**Graţian** de Thomas Ciulei şi **Brâncuşi** de Cornel Mihalache); 6 scurt-metraje (autori: Cristian Mungiu, Hanno Hoffer şi Cristian Nemescu). Pe 24 martie cineaştii români au participat la o dezbatere cu studenţii şi profesorii de la Şcoala Superioară de Teatru şi Film din Amadora, unde au prezentat situaţia industriei cinematografice din România. Au fost vizionate cu acest prilej două scurtmetraje ale lui Cristian Mungiu: **Mîna lui Paulista** şi **Zapping**. Buna primire a acestor producţii s-a asociat cu interesul real manifestat de gazde faţă de noua cinematografie românească. Dezbaterile au fost animate, participative, în finalul lor profesorii lusitani de la ESTC (Şcoala Superioară de Teatru şi Film) arătîndu-se interesaţi de semnarea unui protocol împreună cu Universitatea de Teatru şi Film din Bucureşti. Protocolul are în vedere schimburi de specialişti, efectuarea unor stagii de pregătire şi organizarea unor festivaluri de film în cele două ţări. Pe scurt: un altfel de festival, o premieră româno-portugheză în domeniu şi un posibil model de prezentare a culturii româneşti în străinătate.

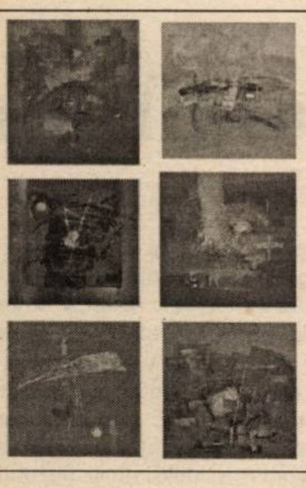

Asociatii Tempea & Deac
agence conseil en communication corporate

Avem placerea de a va invita la vernisajul

expozitiei de pictura

Intre cer si pamant

a artistului Anatol Danilisin

joi 8 aprilie 2004, ora 19h00

- doua saptamani -
la sediul nostru de la demisol
strada Occidentului 11 sector 1
- intrarea direct prin strada -

rsvp tel 212-5923; e-mail: deaca@dnt.ro

„privit“ prin care alte „încadraturi“? Indicate de cine? În a sa *ars poetica*, pe cît de plină de gesticulaţie, pe atît de ermetică, „exegetul“ nu ne spune, astfel încît de aici şi pînă la ideologia „tipicului“ (şi a cenzurii) n-ar mai rămîne pentru reabilitare decît un pas.

Principalul impediment în parcurgerea celor 264 de pagini format mare (23/16) este însă scriitura însăşi. Fără a scrie versuri şi fără a mai scrie proză beletristică scurtă, Laurenţiu compune această teză de doctorat revăzută şi adăugită fără nici o pagină sau măcar un alineat (din cîte am izbutit să parcurg) compatibile cu regimul analizei aplicate ori al vreunei hermeneutici care ar decurge din obiectul invocat, din specia virtuală a volumului, din instrumentarul criticii de film, cu care L.D. a avut multe dispute de-a lungul anilor, dar cu care mă tem că nu prea are tangenţe. Are unele puseuri în acest sens, dar nu-i dă pace sau îi dă prea mult ghes un nerv al versetelor eliptice şi aleatorii, care impune alt alineat şi alt palier ideatic, uneori la mai fiecare 2-3-4 rînduri. Multe dintre pagini sînt dispuse în cîte 7-8 sau 10-11 alineate, într-un zigzag semantic de generalităţi nedemonstrate, descărnate, sfîrşind prin a ne face să ne lăsăm din cînd în cînd păgubaşi în a continua lectura. Iată un exemplu luat la întîmplare, prin redeschiderea tipăriturii indiferent unde, după repetate abandonări, citind primele rînduri ce-mi cad sub ochi:

„Pînă la refugiul în lumea mirifică a Deltei, Ion Bostan poate fi considerat întemeietorul genului la noi [filmul de artă – *n.n.*]. În 1955, regizorul realizează filmul **Pictorul Nicolae Grigorescu**.

Acest film, în care există şi cîteva «idei creatoare» (prezentarea unei peisagistici reale în paralel cu cea din tablouri) nu depăşeşte demersul «ştiinţific» despre artă [...].

Nu acelaşi lucru se poate spune despre alte două filme ale lui Ion Bostan: **Uciderea pruncilor** (1957) şi **Bach – El Greco** (1970). Să nu uităm însă că în lume existau deja filmele semnate de Alain Resnais [...].

Iar în Franţa anilor '50-'60...“.

Ar fi reflexul lăudabil al căutării imediate a unor racorduri, oricît de expediate şi acestea, numai că autorul uită sau nu e în măsură să revină la ce a început să spună înainte de asemenea cezuri, uită să spună pe cont propriu de ce „nu acelaşi lucru se poate spune despre alte două filme ale lui Ion Bostan“ şi ce s-ar putea spune în schimb. Fiindcă, după alte cinci alineate expediate pe noul făgaş, trece la alt autor pe care îl tratează la fel, chiar dacă schimbă tehnica, în sensul comasării în acelaşi alineat a cezurilor schizoide. De pildă, cînd ajunge la piatra de încercare a dizidentului de elită Slavomir Popovici: „După **Romanţe aspre**, regizorul găseşte nu numai un refugiu în filmul de artă, dar şi posibilitatea de a experimenta. Să nu uităm [tic verbal analizabil, căci şi la I. Bostan, şi în frecvente alte rînduri trebuia şi trebuie „să nu uităm“, ca pretext de a o lua razna – *n.n.*] că, fiind de origine româno-sîrbă (comunitatea românească din Vîrşeţ), el a dat o lucrare absolut remarcabilă, **Antologia poeziei sîrbe**, rămasă în manuscris la moartea lui (1983) şi tipărită ulterior. Apropierea de folclor, de rădăcini, de ritualuri a căpătat în cariera lui Slavomir Popovici statutul de *proiect etern*. Filmele sale sînt în primul rînd eseuri filozofice şi *au ceva* [s.*n.; ceva* ce rămîne secret – *n.n.*] din documentarele şi ficţiunile unuia dintre marii creatori ai lumii, Serghei Paradjanov [urmează, ca şi la Alain Resnais, cu aparat arhivistic compensatoriu, titlurile respective în română şi rusă, recte în română şi franceză, cu toţi anii de producţie aferenţi, şi cam atît – *n.n.*]. Este interesant cum un contestatar a ales (poate obosit) acest drum“ ş.a.m.d., cu complimentul „oboselii“ lăsat şi el în suspensie. Deşi se vede că autorul nu e în criză de spaţiu tipografic, nici de timp al redactării – cum nu sînt, trebuie spus ca circumstanţă atenuantă, nici performerii compilaţiilor belfereşti şi ai plagiatelor premiate din branşă –, el nu ajunge să scrie nici o singură frază de valorificare diferenţiată, cît de cît analitică (fusese doar recomandat ca *exeget*), sau măcar cîte o sintagmă proprie despre filmele celui pe care-l categoriseşte generic, în limbajul ziaristicii de serviciu, printre „figurile cele mai expresive ale documentarului românesc“: **Soarele negru**, **Semnul bradului**, **Semnul omului**, **Grîu**, **Letopiseţul lui Hrib**.

Constat însă (scriu pe măsură ce citesc) că sincopele lecturii se înmulţesc. Aşa se face că, într-unul dintre momentele de abandonare a lecturii imposibile, mi-a venit gîndul subversiv să văd cum stăm cu proporţiile, cu – Doamne-ajută! – „deontologia“, că în privinţa scriiturii critice mă resemnasem şi eram gata să parcurg tomul pînă la capăt. În ocurenţă, imediat după pasajul cu totul irelevant despre Slavomir Popovici, mi-am zis să văd dacă nu cumva lui L.D. îi trece prin minte să-l includă printre documentarişti şi pe Sergiu Nicolaescu (pe care putea, pur şi simplu, să-l ignore spre avantajul acestuia, într-o teză de doctorat care, fără supărarea nimănui, nu e obligată să le spună „sfertodocţilor“ ce sînt). Şi ce să vezi?! În timp ce *nici unul* dintre documentariştii pe care L.D. îi iubeşte, fiind el „îndrăgostit cu pasiune“ de filmul documentar, totodată „fin şi echilibrat“, în timp ce *nici unul* dintre artiştii documentarului românesc nu beneficiază de un subcapitol, citim la pagina 91, cu multă albitură în sus şi în jos, următorul titlu cules cu bold şi corp mare: **Un studiu de caz: Sergiu Nicolaescu, documentarist**. Şi ce citim sub acest titlu? N-are prea mare importanţă gargara introductivă compromiţătoare pentru postura unui dascăl universitar, gen (despre S.N.) „un adevărat monstru sacru al ecranului românesc şi est-european“. Ba chiar e de felicitat „doctorul în filmologie“, cum s-o fi numind, care face o mişcare cam perfidă, pasînd şefei sale de la doctorat o mare parte a oraţiei despre „cel mai popular cineast al României“ (*nota bene*: nu în urma numărării biletelor vîndute, ci cu referire expresă la „critica noastră de film“, care l-ar considera ca atare pe documentaristul veleitar!). Tot interpusei, citate din textele (încă mai) compromiţătoare de dinainte de 1989 (căci *după* n-a prea mai comis de nici unele), îi oferă L.D. prilejul de a-şi etala virtuţile în comentarea elementarului debut tehnologic în cinema (filmarea fotogramă cu fotogramă a creşterii florilor) al inginerului S. Nicolaescu (scurtmetrajul simili-propagandistic-provincial-experimental în „lupta pentru pace“, **Memoria trandafirului**). Nu ştii cui să-i atribui *kitsch*-ul – cronicăresei sau inginerului: „boboci de flori îşi mlădiau lujerul ca nişte lebede graţioase, pe muzică de Ceaikovski, apoi deodată petalele se zdrenţuiau în oţelul sîrmelor ghimpate ce le împresurau, în timp ce acordurilor orchestrei li se substituia brutal, din *off*, răpăitul de mitralieră“ (sper că n-aţi ratat efectul folosirii imperfectului). Grav este altceva. În acest „studiu de caz“ şi în acest subcapitol în unicat, cum n-au beneficiat Mirel Ilieşiu, Mircea Săucan, Slavomir Popovici, Dona Barta – la dispariţia cărora am scris uneori cîte o pagină –, nici Alexandru Boiangiu, Titus Mesaroş, Iancu Moscu sau Copel Moscu, numitul Laurenţiu Damian inserează el însuşi şi nesilit de nimeni următoarea enormitate: „Filmul care îl va consacra în 1963 [„consacra“ încă de la bietul debut?! – *n.n.*] se va numi **Memoria trandafirului**, o metaforă cinematografică cu impact extraordinar (sinonim, dacă vreţi, ca impact cu **Scurtă istorie**, animaţia lui Ion Popescu Gopo – *n.a.*), prin simplitatea, dar în acelaşi timp şi prin profunzimea demersului“.

Nu ştiu ce înseamnă acel *n.a.* din paranteză (o fi un accident tipografic), dar ca unul care l-a visat pe Gopo în noaptea morţii sale, opresc aici lectura, cu toate pierderile implicate de acest gest. Las altora eroismul lecturii exhaustive, atît pînă la pagina 141, unde n-am ajuns, cu privire la filmele documentare de pînă în 1989, cît şi după această pagină, fără a exclude eventualitatea ca eroicii să aibă altă diagnoză şi, oricum, să adopte din capul locului alte grile de lectură. Astfel, ei ar putea priza altfel faptul că, abia trecut de mijlocul operei, apologetul lui Sergiu Nicolaescu porneşte pe urmele acestuia, aşezînd în centrul „impunătoarei lui lucrări“ o fotografie mare cît toată pagina, concurînd-o pe a sa de pe prima filă – fotografia lui S.N., pe care scrie: „Elemente de documentar în filmul de ficţiune românesc“. Abandonez cursa, nu fără a nota că, mai frunzărind pentru adio obiectul asumat de Editura Tehnică (situată la acelaşi etaj şi chiar juxtapusă pe coridor Editurii Video a

Cei 7 care au speriat restul

Cronicari Filme	Iulia BLAGA	Laurenţiu BRĂTAN	Mihai CHIRILOV	Andrei GORZO	Valerian SAVA	a.l.ş. *featuring* Andrei BANGU
Bun venit în junglă	▬					▮ /
Cecul sau viaţa		▮▮			▮▮	▮ / ▮
Ceva, ceva tot o ieşi	▮▮	▮		▮		▮ /
Cold Mountain	▮▮▮	▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮		▮▮▮ /
Cu duzina e mai ieftin		▬			▬	▬ /
Invaziile barbare	▮▮	▮▮	▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮ /
Juriul		▮▮	▮		▮	▮/
Kill Bill: vol. 1	▮▮▮	▮▮▮▮		▬	▮▮▮▮	▮▮▮▮ / ▮
Misterele fluviului	▮▮▮	▮	▮	▮▮▮▮		▮▮ /
Peter Pan		▮			▮▮	
Prizonierii timpului		▬			▬	
Pur şi simplu dragoste	▮▮	▮▮		▮▮		▮▮ /
Raport despre starea naţiunii	▮	▬	▬	▬	▬	▬ /
Rătăciţi printre cuvinte	▮▮▮▮	▮▮▮		▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮ /
Scary Movie 3		▮▮	▮		▮▮	▮▮ /
Stăpînul inelelor. Întoarcerea Regelui		▮	▮▮	▮▮▮	▮	▮▮ / ▮▮
Şcoala de rock	▬	▮			▮▮	
Ultimul samurai		▮	▮▮▮		▮▮	/▮▮

▮▮▮▮ – excepţional ▮▮▮ – foarte bun ▮▮ – bun ▮ – mediocru ▬ – catastrofal

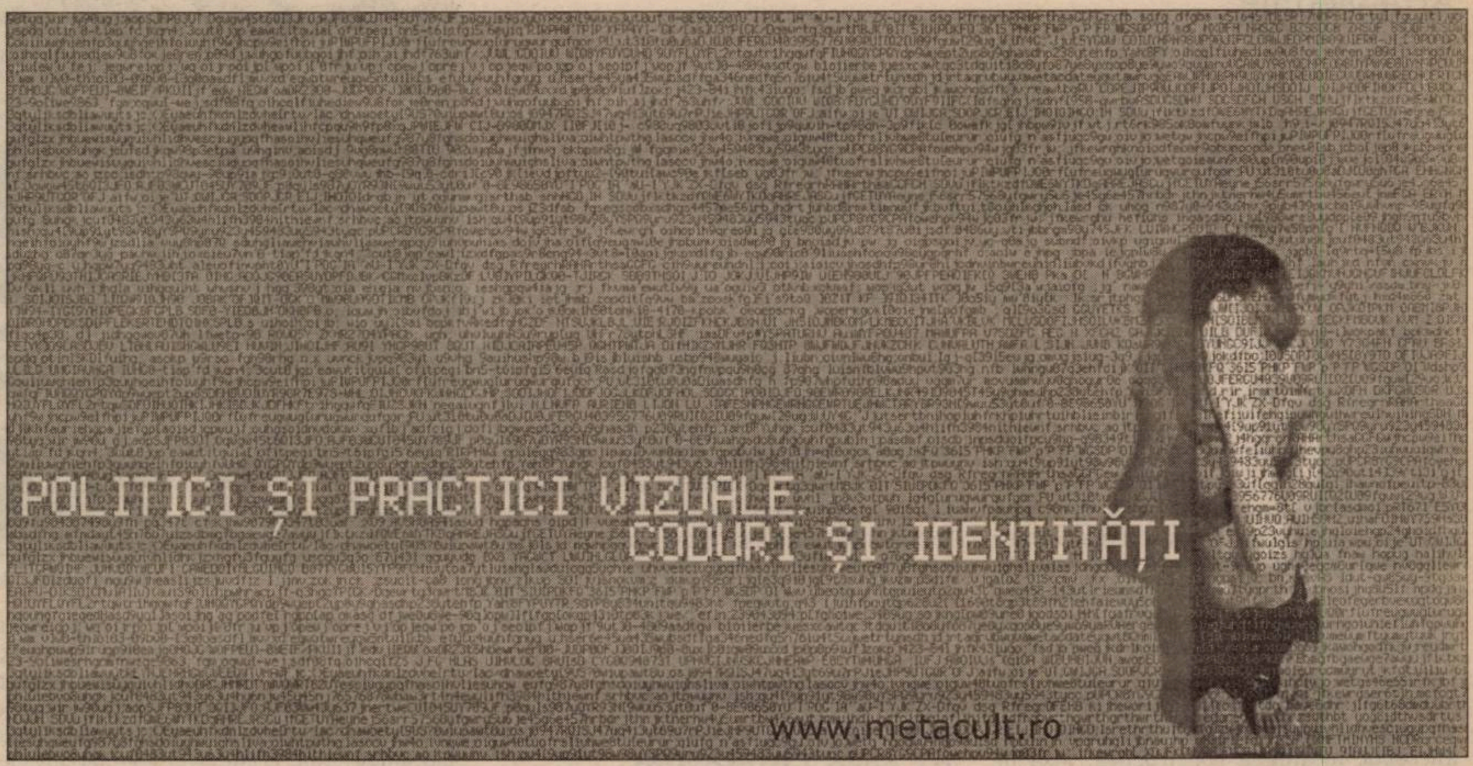

Ministerului Culturii de la etajul VII al fostei Case a Scînteii, unde Laurenţiu îndeplineşte altă funcţie omisă în prezentarea iniţială, aceea de director, drept care nu se indică între coperţi vreun redactor de carte: ar fi bizareria unui *samizdat après la lettre şi plătit de stat*), am constatat la ultima frunzărire că-mi inserează numele la **Index de autori (cineaşti şi teoreticieni de film)**. Şi ce citesc la pagina 240?! Cică (se înţelege, în suita confesiunilor *poieticeşti* plătite integral de Ministerul Culturii şi de CNC): „m-am «înfruntat» în presă cu Eugenia Vodă, Valerian Sava, Radu Cosaşu [mersi pentru suită – *n.n.*] şi mai ales cu Tudor Caranfil. Polemici cordiale cu Manuela Cernat. Polemici necordiale cu Alex. Leo Şerban“. Şi ceva mai sus, în aceeaşi pagină: „Întîlnirile mele cu Florian Potra, cu Dumitru Carabăţ, cu Manuela Cernat au fost adevărate «lecţii de cinema»“. Fără a ne mai întreba ce legătură au toate acestea cu titlul volumului, a-i amesteca pe Potra şi Carabăţ cu M.C., a recunoaşte textual că eşti *cordial* cu aceasta din urmă şi *necordial* cu Alex. Leo Şerban, ca şi cum L.D. şi-ar fi fost sieşi arbitru în aceste „înfruntări“, declarîndu-se învingător, el care nu ajunge ca analist critic nici pînă la genunchiul lui Caranfil, îl mută încă o dată pe fostul amic în anticamera demisiei morale din ecuaţiile sumarizate prea naiv-generos în introducerea acestui text.

Şi totuşi îi mai găsesc o circumstanţă atenuantă: „un creator artistic nu are nevoie de autoritate, ci scrie fără nici un fel de obligaţii etice; nimeni n-ar putea arunca, de pildă, asupra operei lui Rimbaud reflexul vieţii lui morale. *Nu tot aşa în critică* [...]. Poeţii sînt însă liberi de a vedea ce vor şi ce pot, fără să-i întrebe cineva de realitatea viziunii lor; *criticii nu*“ (*s.n.*). Ca atare, nu arivismul sau lipsa de scrupule ale lui L.D. ar fi în discuţie, văzînd ultima sa iniţiativă, de a solicita şi insera în corpul volumului însuşi, la sfîrşit, două pagini cu **Aprecieri critice** (creînd din nou confuzia cu un volum de versuri comentate în prealabil), ci faptul că 7 cronicari de film se pretează acestui tertip, alături de alţi 6 semnatari mobilizaţi să salute cu anticipaţie lansarea cărţii şi actualizînd astfel cuvintele de mai sus ale lui Eugen Lovinescu, citate numai pentru că noi rămînem muţi în faţa peformanţei. Şi nu e surprinzător că în fruntea listei zelatorilor se află Cristina Corciovescu şi Magda Mihăilescu, complicele aceleiaşi inevitabile M.C. (preşedintă a ultimului juriu UCIN), în acordarea Premiului pentru critică acestei încropeli simandicoase, umbrind prin *ex aequo* unica operă filmologică notabilă din 2003: Iulia Blaga – **Fantasme şi adevăruri. O carte cu Mircea Săucan**. S-o fi dat de ceasul morţii s-o scoată complet din palmares amicul din mafia de partid şi de stat, în logica ameninţărilor sale scrise şi a stropşelilor în public împotriva criticilor, cum îl recomandă opacitatea mefistofelică a fotografiei de pe dosul primei file (ultima agresiune, acum cîteva săptămîni, împotriva lui T. Caranfil, după o vizionare la CNC). E însă de înţeles şi el: în pustiul din care cam toate talentele au fugit sau n-au căutarea meritată, iar breasla criticii este anihilată instituţional, a ajuns să se simtă împărat.

Post scriptum despre Decalogul autoinocentării lui L.D.

Constat că trebuie să retrag încă o dată nu doar ecuaţiile naive din introducerea acestui text, dar şi circumstanţele atenuante inovocate în ultima lui parte. Pentru că, în continuarea procedurii de a insera în corpul volumului său şi protoaprecierile cărţii, L.D. a compus prevenitor, înainte de apariţia acestei cronici anunţate cu trei săptămîni în urmă, un veritabil Decalog al autoinocentării, publicat în numărul precedent, 214, al **Observatorului...**, spulberîndu-mi toate ipotezele mîntuirii sale. **1.** Concede tactic că l-am „menajat“ în ce-am scris cu trei numere în urmă despre Gala Filmului Documentar (**Observator cultural** Nr. 211), cînd anunţam şi eventualitatea cronicii de faţă, dar nu zice nimic despre criticile şi acuzele pe care i le-am adus, după care lansează perdeaua de fum că ar fi fost vorba de „acţiuni pe care nu le-am făcut pentru mine, ci pentru alţii“ (am văzut mai sus despre care „alţii“ e vorba şi cum). Crede că anulează astfel tot ce-am scris despre filmul său de montaj şi de ocazie (în colaborare) intitulat echivoc-penibil **Perle ale documentarului românesc**. Cu mult tam-tam polemico-ironic, preţ de vreo 15 rînduri de text, se instituie într-un filolog-filmolog care *nu înţelege neam* că nu asta e problema şi că, oricum, dacă translarea titlului cehesc **Perlicky na dne** al lui Jiri Menzel în românescul **Micile perle** e acceptabilă ca titlu de film, poate nu acelaşi lucru e cu ale sale **Perle...** După extinsa dizertaţie gratuită pe această temă, exact în maniera practicată în volumul sus-comentat, *o ia razna fără nici o legătură* cu contextul, ca să uităm de-a binelea despre ce e vorba şi să ni se pară că are dreptate pe toată linia, mobilizîndu-se din senin împotriva regizoarei Malvina Urşianu, eventuală rivală la succesiunea UCIN, ca să-l luăm drept dizident faţă de UCIN-ul care a premiat **Ce lume veselă...** Dar, **2.** – o nouă perdea de fum îl împinge mai departe în penibil, poate din calculul ca nu cumva să piardă nici trenul unei improbabile schimbări de regim (măcar în breaslă) în iarna viitoare. De aici gafa-ghinion în cascadă care rezultă din faptul că „dizidentul“ n-a avut cînd citi cronica noastră **Nimic despre naţiune, aproape totul despre Satana** (**Observator cultural** Nr. 213), nici pe Andrei Gorzo despre acelaşi film în **Dilema veche** (Nr. 11), dar formulează obiecţii faţă de ultimul Palmares UCIN, în care totul ar fi OK (de pildă, Premiul pentru critică pe care şi l-a adjudecat), în afară de faptul că, în loc de Malvina Urşianu – tocmai! – Ioan Cărmăzan ar fi fost cel ce trebuia să ia Premiul Special al Juriului, pe post de Mare Premiu pe anul 2003, pentru **Raport despre starea naţiunii** cu premiera în 2004! Asta deşi/fiindcă este un film „incoerent şi totuşi pasional“ (bravos, profesore!) şi mai ales întrucît (*exegetul* nu se dezminte) „Nuţu vindea cîte un porumbel ca să trăiască“ în golul caracteristic de „12 ani de aşteptare“ (ca să-şi adjudece apoi două filme în suită la cele două concursuri fraudate în 2001 şi 2003, lăudate de L.D. cînd era director al buletinului de partid şi de stat între timp pierit pre limba lui, **Cinema-CNC**). Simpatic e că, în încheierea punctului doi al autoinocentării, L.D. invocă paralel „opera [omnia – *n.n.*] lui Cărmăzan“ şi „opera mea“. Îl informez pe această cale pe dl Damian că, deocamdată, nu are o operă, ci doar cîteva filmuleţe disparate, cel mult o filmografie. **3-10**. Ca şi în *lectura imposibilă* de mai sus, n-o să ne pierdem timpul parcurgînd toate paragrafele riguros numerotate şi la fel de vesele ale Decalogului. Polemistul ironic îşi încheie manieristic fiece alineat cu exclamaţii gen „O, ce lume veselă!“, „O, ce lume parşivă!“, fără să realizeze că el însuşi o face astfel, pendulînd între poza justiţiarului acuzator şi – culmea! – cea a victimei suferinde, ba epuizînd şi pocăinţa ca o bagatelă, pentru un păcat dintr-o mie („Scuză-mă, Erich, pentru omisiune!“), ba lăudîndu-se epic-epopeic-sentimental cu toate relaţiile actuale („am avut o conversaţie cu domnul profesor Mihnea Gheorghiu. M-a primit cald şi senin“; „am fost numit un adevărat prinţ consort al doamnei Manuela Cernat (m-am simţit onorat)“ – gamă comică asupra căreia ar merita să revenim cîndva. Veselia începuse însă de la titlul articolului, compus probabil în stare de transă incontrolabilă, ca parafrază solidară a titlului insolent-tapajist al fratelui Cărmăzan: **Raport despre „naţiunea“ cinematografică. Raport despre mine însumi**. (*Nimic despre naţiune, totul despre L.D.*, am putea replica.) E uluitor cum a ajuns L.D. să nu-şi dea seama că şi-a asumat rolul unora dintre fantoşele alegoric pervertite, spre a parveni astfel într-o legendă nemeritată, ca personajele comilitonului său, promotor întru mediocraţie al numitului *realism satanic*, de parcă acesta i-ar fi scris textul, de la primul alineat: „Nu vreau să intru în polemici mai mult sau mai puţin cordiale, pentru simplul motiv că «naţiunea» cinematografică românească a devenit jalnică, iar eu, numărîndu-mă printre membrii ei, e posibil să fi devenit la fel“. Vai, ce mişcătoare sinceritate! Mă mir că nu şi-a început „dreptul la replică“ mascat, compilînd replica-diversiune sarcastic-alegorică, îndreptată împotriva tuturor celor care chestionează actualul regim, din filmul susţinut pentru fruntea Palmaresului UCIN („M-am săturat de România!“) şi regret că în finalul textului de mai sus l-am „menajat“ din nou, înnobilîndu-l terminologic cu două trepte, sub formula eufemistică a unei „opacităţi mefistofelice“, poate şi fiindcă sîntem în Săptămîna Patimilor. Din partea unuia dintre arhitecţii sau şefii de şantier ai jălaniei. ▮

Muzeul Naţional de Artă Contemporană/Kalinderu Medialab

anunţă

Interferenţe în spaţiul Eurasiei
[Arta contemporană din Mongolia, Kazakhstan, Siberia, Uzbekistan, Kyrgyzia],

o prezentare susţinută de Ştefan RUSU, artist vizual şi curator independent, care va însuma experienţe curatoriale şi colaborări cu artişti vizuali din ţările asiatice, în proiectele **Invasia** din Republica Moldova şi **Intersection** din Mongolia.

În program:
- proiecţia filmului **Invasia** (de Ştefan Rusu),
- o serie de filme realizate de grupul Blue Noses (Novosibirsk, Rusia)
- *video performance* de Erbolsyn Meldibekov (Almaaty, Kazakstan), urmat de interviul luat lui Meldibekov de catre Iratxe Jaio (artistă video originară din Ţara Bascilor, stabilită în Olanda).

Prezentarea va avea loc marţi 6 aprilie 2004, cu începere de la ora 17.00.

Ştefan RUSU trăieşte şi lucrează la Bucureşti şi Chişinău. Începînd cu anul 2000, participă la numeroase evenimente şi proiecte de arta contemporana din Asia Centrală şi Mongolia. Este iniţiatorul şi curatorul proiectului **Invasia**, pentru care a cooptat un număr de artişti din Europa Centrală şi de Est, Siberia, Asia Centrală şi Mongolia. În urma impactului **Invasiei**, colaborează cu New Art Association la proiectul **Intersection** (Ulaanbaatar, Mongolia), în 2002. Concomitent, participă la expoziţii internaţionale în Europa, Rusia, SUA şi Canada.

Muzeul Naţional de Artă Contemporană/Kalinderu Medialab
Str. Dr. Sion Nr. 2-4
Bucureşti

Arte vizuale

Vitalitatea fabulosului

DAN HĂULICĂ

Pînza înfăşurînd, pe cîteva etaje, intrarea la Expoziţia Viorel Mărginean aducea pe faţada Muzeului clinele nesfîrşite ale unei privelişti care se întindea *à perte de vue*. Ca un cadran pe care să se rotească drept arătătoare înaripatele săgetînd spre înalt, tipsia reliefurilor astfel prinse laolaltă, într-un *continuum* bine temperat, păstra totuşi extensiei vizuale, oricît de vastă, noima unui model fără confuzie, la adăpost de oarbe smucituri. În tranziţia planurilor, pe îndelete crescîndu-şi cumulul de griuri blînde şi de alburi care odihnesc, accentele unor căsuţe şi biserici ori siglele marcînd copacii nu reduceau la anecdotic alcătuirea constructivă; însă ne puneau în cheia unui spaţiu profund socializat, unde ingenuitate nu înseamnă dezordine; şi unde natură vrea să spună mai mult decît haos ori sumbru abandon.

Pe Mont Ventoux, între Sfîntul Augustin şi Petrarca

O ambianţă de peisaj mai aspră, un masiv prăpăstuindu-se în orizontul unei întregi provincii, cu povîrnişurile biciuite de aprige vîntoase, cum însuşi numele mărturiseşte, Mont Ventoux putuse inspira încă de mult, din veacuri depărtat medievale, o dialectică tenace, de atracţii ricoşînd uneori în refuzuri, care situează elocvent sentimentul european al naturii. Îmi revine în minte ascensiunea acestor pante, într-o lumină crudă, menită parcă a resuscita gesturi paradigmatic semnificative: Petrarca de pildă, aflat în Franţa, în oraşul reşedinţei papale de la Avignon, care încearcă experienţa acestui urcuş, asumîndu-i cu bine canonul, pentru ca, ajuns pe creştet, să se smulgă din contemplarea măreţei panorame, deschisă sub privirile sale, şi să-i prefere, substitutiv şi pedagogic, recursul la alt infinit, livresc – căci se pune să recitească acolo sus, pe munte, **Confesiunile** Sfîntului Augustin! Admiraţia naturii, privată de statut filozofic, ca o tentaţie diversionistă ce trebuie ţinută în frîu – distanţa este mare, de la o asemenea frigidă austeritate, pînă la emoţia peisajului care scutură impenitent sufletul modern –, aşa cum l-a modelat romantismul.

Jean-Henri Fabre: „toi aussi, tu sera l'historien des bêtes!“

Dar nu despre extaze şi ritualuri ale admiraţiei mă simt obligat să vorbesc, cînd mă aţin în franja de memorie, istorică şi subiectivă, legată de Muntele Ventoux. Dincolo de ispita vreunei convenţionale poetizări, cum aş uita, într-un atare spaţiu, incitaţia pe care massa aceasta, dominînd valea Ronului şi meleagurile coborînd spre Sud, a făcut-o simţită din plin şi asupra spiritelor celor mai rebele de observatori? O coincidenţă îmbietoare l-a aşezat pentru o vreme pe Jean-Henri Fabre sub ogivele rămase din mînăstirea Sainte-Claire, unde, într-o zi din săptămîna Patimilor, la 6 aprilie 1327, Laura îl văzuse pentru întîia dată pe Francesco Petrarca. Destinul, care o aducea de la Noves, spre a o dărui poeziei, ca o decisivă revelaţie, avea să-i înfioreze celebrarea prin ecoul incantatoriu al apelor suave şi ploaia de flori a unei naturi devenite icoană. Ceea ce însă, peste veacuri, entomologul perspicace scormonea, folosind sejurul său de profesor la Avignon şi apoi la Orange, nu încăpea în configuraţii sublime. Dacă primul lui text tipărit povestea o juvenilă expediţie pe muntele Ventoux, perseverenţa sa, aţintind neobosit silueta aceasta impunătoare, explorîndu-i metodic proximitatea, nu se voia nici distinsă, nici fad importantă, şi nu ceda vreunei afectări conformiste. Muntele care se constituia ca un adevărat pol magnetic pentru interesele curiozităţii sale, atrăgîndu-l pe costişe însorite ori altădată căţărîndu-l pe platouri, pînă spre muşcătura frigului şi a zăpezii, îi servea drept rezervor rodnic, pentru colecţii – lăcusta săltăreaţă pe un flanc rece, spre Lagarde, lactarii delicioase în boschetele dinspre Sud, *Halicte* vizitînd migdalii în floare, hymenopterul care-i marele *Cerceris*, prin rîpele de compoziţie silicioasă, în fine, în şir indian, omizile speţei care-i *procesionara pinului*. Şi, tot spre a numi vieţuitoare care i-au prilejuit studii remarcabile, acel cuplu curios, *Minotaurus typhaeus*, căutat sub pămînt, săpînd un conduct vertical de 1,50 m, prin nisip cimentat cu argilă, spre a-i atinge camera ascunsă: unde insecta cu nume mitologic se aplică tenace unei bucătării stercorale, pornită de la excrementele ovine.

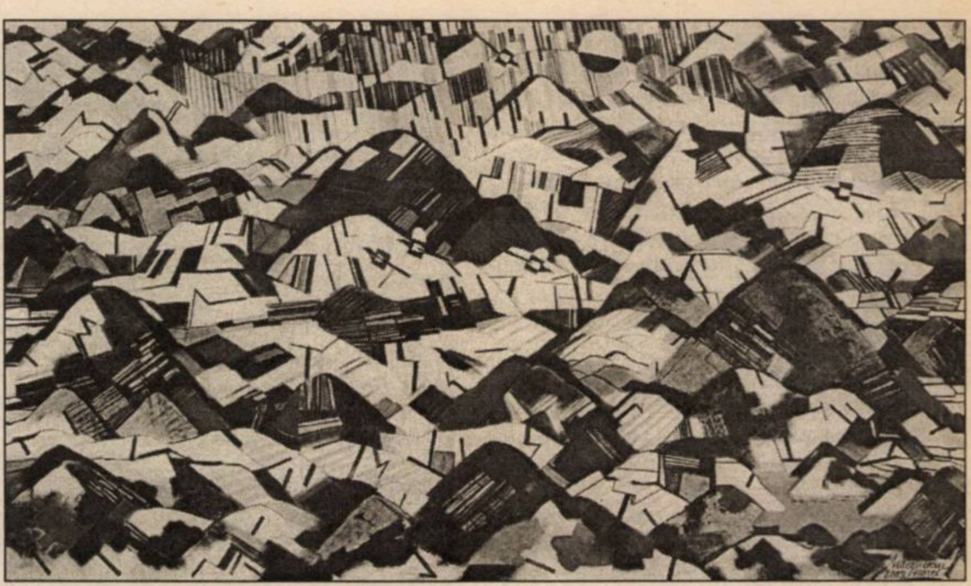

Viorel Mărginean, *Ritmuri necuprinse*, 2002

Nici o excavare prin materii sordide şi nici un scrupul descriptiv nu-l poate însă deturna pe Jean-Henri Fabre de la eleganţa unei scriituri lucide, hrănită cu umanităţi, latinizînd cînd bonom cînd ironic, menţinîndu-se mereu precisă, în surpriza cea mai francă. La un nivel comparabil cu acela al prozelor de veac XVIII, care-şi asigurau curent onoarea stilului, instrumentul literar al naturalistului-enciclopedist recalifică bestiarul, îl plantează în atenţia posterităţii cu un fel de plebee dignitate. Cînd, afirmîndu-şi categoric alegerea căreia i s-a devotat ireversibil, domeniul insectelor, Fabre o anunţă peremptoriu – „J'y suis et j'y reste“ –, el pare a se propti în această convicţie ca un Mirabeau care ar avea îndărătul său un întreg Tiers état, dispreţuit şi revendicativ. Mai mult decît jactanţă meridională, ceea ce proclamă un astfel de legămînt este o neclintită fidelitate faţă de sine. Cum povesteşte chiar în volumul I din lunga serie de **Souvenirs entomologiques**, o voce interioară îi poruncea, încă din copilărie: „Toi aussi, tu seras l'historien des bêtes!“.

La Cigalle et la Fourmi: entomologia împotriva fabulei

Într-un spirit atent şi totodată liber, istoricul îşi confrunta propriile constatări, de „observator inimitabil“ – denominaţia pe care, superlativ, Darwin i-o acorda lui Fabre – cu aluviunile reprezentărilor depuse pe firul mileniilor. Insecta zgomotoasă, cerşind zgribulită merinde,

---

Gili Mocanu – **XL**

Un demers de magaziner a stat la baza acestui proiect, o inventariere după dimensiuni a producţiilor artei vizuale contemporane, o evaluare a cît îşi permit artiştii să investească pentru a crea lucrări dincolo de cîştig, promovare a creaţiilor cu puternic impact, destinate în special spaţiilor publice. Sper ca acest proiect să impulsioneze deopotrivă artişti, privitori şi colecţionari, pentru a reconsidera forţa de comunicare a artei şi, în special, a picturii.

Gili este un ironic, nu unul agresiv ori suculent, ci unul rafinat şi subtil, care se joacă cu sensul şi culoarea, cu drama şi tensiunea. Căci despre asta este vorba în acest dric viu şi zglobiu mereu gata de un picnic cu walkman undeva la munte. Fascinant detaliul – semnalizatorul remorcii infernale – pragmatism şi naivitate pentru un vehicul al contrariilor. Roţile, cauciucuri noi, jenţi impecabile, între ele un portbagaj, două bancheteroz pe care nu poţi sta decît lungit, în contemplaţie, din cauza... da..., a sicriului, căci acum l-am descoperit şi eu. Pedanteria acestei rulote mortuare pare foarte... nu ştiu cum. Salteaua dormezei este cea care ne povesteşte despre culoare, despre complementare şi, cu toate acestea, un aer monocrom transpiră, verdele e din verzui, roşul e simplu şi clar, griurile şi ele prestabilite. Gili „nu pictează“, nu amestecă culorile, nu şterge constructiv, ci colează, taie şi lipeşte.

De ce 25? Pentru că prietena lui a făcut 25 de ani. 25 ne duce cu gîndul la Claes Oldenburg, la „micul“ devenit mare. Cu aceste lumînări supradimensionate, sumbre pentru cei care consideră ploaia ceva trist şi noaptea timp de somn, Gili provoacă reevaluarea Griului. Ar fi mai multe de scris, dar Gili e mai mult de privit...

Matei CĂLŢIA

*Expoziţia **XL** a lui Gili Mocanu, deschisă la Librăria Cărtureşti, este un proiect organizat de Galeria Posibilă şi poate fi vizitată în perioada 26 martie-25 aprilie.*

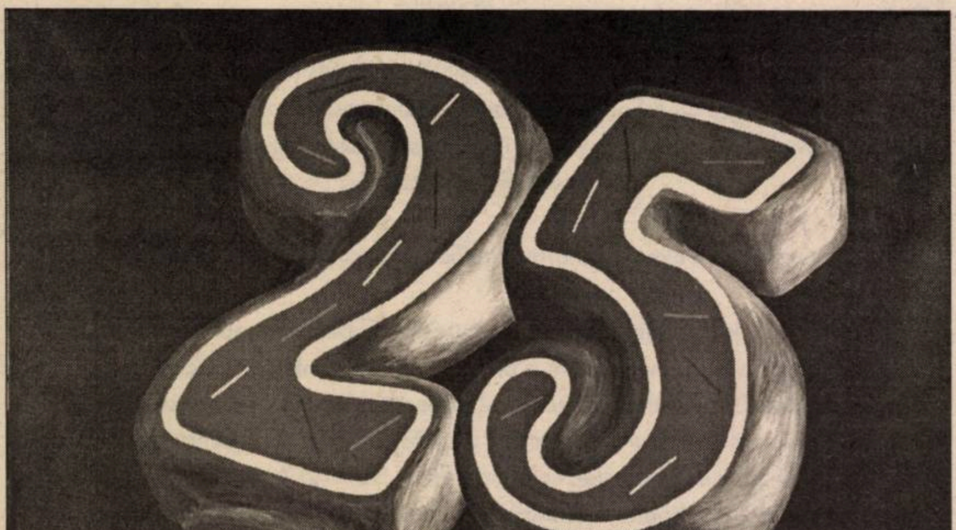

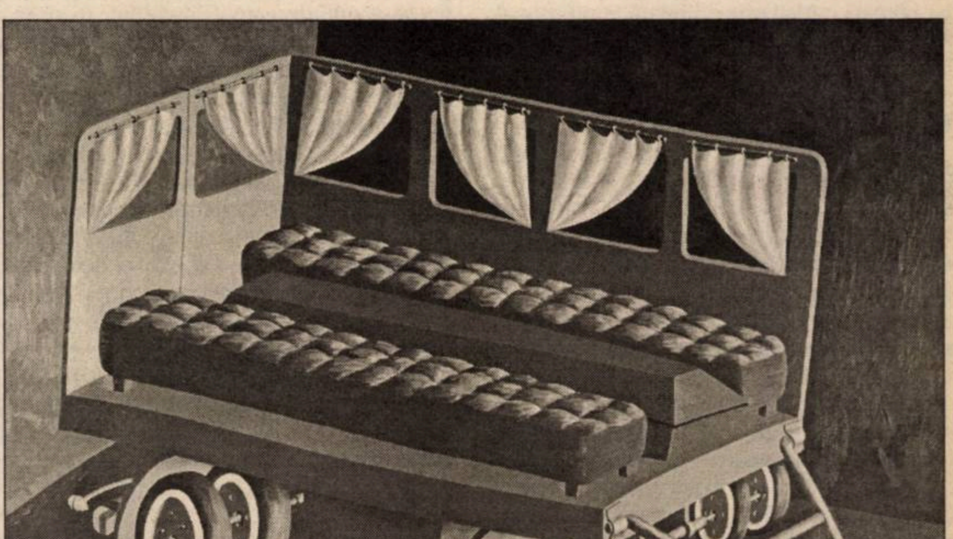

fără succes, în tandemul conceput de La Fontaine – **La Cigale et la Fourmi** – îi furniza, de pildă, naturalistului ocazia unei obligatorii corecţiuni de perspectivă. Nu numai că Cicada – cum îi zice ştiinţific, *Cicada plebeia*, *Cicada orni*, Cicada ulmului etc. – n-are de înfruntat rigorile iernii, căci sezonul geros e dincolo de ciclul scurtei sale existenţe, îmbătată de vară şi soare. Dar raportul între personaje, în lumina adevărului biologic, s-ar prezenta invers aceluia pe care-l vehiculează fabulistul. Ficţiune cu morală dubioasă, sceneta lui închipuia o Furnică avară, însă pe drept mîndră de agoniseala unei trude oneste. Stupoare! – în realitate, parazita neruşinată este ea, moralista, care-l asaltează pe cîntăreţul norocos, avînd larg acces, cu rostrul lui sfredelitor, la seva dulce a ramurilor. Întîmplările care-i alătură se petrec la vremea de arşiţă a lui Iulie, „plebea insectelor rătăceşte extenuată, încercînd zadarnic a-şi potoli setea pe florile ofilite". În contrast, ne-o zugrăveşte Fabre – Cicada, mereu cîntînd, cocoţată pe o ramură de arbust, forează scoarţa fermă şi netedă; puncţia pe care a operat-o organul ei bucal se vădeşte eficientă, insecta „se adapă delicios, imobilă, reculeasă, prinsă total în farmecele siropului şi cîntării". Dar survin însetaţii, care dau tîrcoale picăturilor căzute din vrană, nerăbdători să lingă licoarea meliflua ce s-a putut scurge din înţepătură: viespi, muşte, cerceluşi forficulari, coleoptere aurii, furnici mai cu seamă. Mai întîi furişîndu-se pe sub pîntecele Cicadei, care le lasă trecerea liberă, apoi tot mai întreprinzători, mai greu de suportat, trepidînd de poftă dezlănţuită, aceşti milogi s-au transformat în agresori fără scuză. Şi zelul banditesc al escaladei e susţinut cu mai multă îndărătnicie tocmai de furnici – subliniază naturalistul. „Le-am văzut pe unele muşcînd-o pe Cicadă de vîrful picioarelor; trăgînd-o de aripă, căţărîndu-i-se pe spinare, gîdilîndu-i antena. Una, temerară, şi-a îngăduit, sub ochii mei, adaugă Fabre, să-i apuce trompa, cercînd s-o extragă." La atîta sîcîială golănească din partea mărunţilor cerşetori, Cicada îşi pierde răbdarea, abandonează sursa de sevă; fuge, lansînd peste şnapani un jet brusc de urină, în tradiţia sănătoasă a dispreţului, torenţial ilustrat de Gargantua!

Ceea ce n-o împiedică pe Furnică, astfel maculată, să-şi ia mai tîrziu revanşa. Cînd, după cinci săptămîni de frenezie cîntătoare, definitiv epuizată, Cicada se prăbuşeşte, răpusă, din înaltul arborelui, cadavrul ei nu scapă industriei prevăzătoare care-l rînduieşte, bine ferestruit, făcut fîrimiţe, în cămara de provizii a Furnicii. „Nu-i rar – epilogheazǎ Fabre – să afli Cicada, trupul ei agonizant, a cărei aripă freamătă încă în pulbere, smucit, sfîrtecat de o ceată de jupuitori", negru sub povara lor canibală.

Sublimul geometriei în sordid

Acorija nedreptăţi, din nebăgare de seamă acceptate, ghemuite în erori de transmisie, de la Indieni, bunăoară, la Esop şi apoi, prin el, marcîndu-l pe La Fontaine, a scutura de amalgamul cu alte speţe o făptură ca aceea a Cicadei, năpăstuită de fabulist, dar nu şi de alţi autori, cu prisosinţă fiabili, de la Anacreon la Aristot şi Dioscoride – asemenea preocupări exprimă o integritate de exigenţe căreia nu-i poţi simplu defini hotarul: le-ai raporta la o istorie a imaginarului, nu doar la ştiinţa biologiei. Le-ai măsura, expansiv, cu metrul unor năzuinţe ce nu se reduc la criteriile strictei cunoaşteri şi refuză randamentul descripţiei plate. Îmi plăcuse cîndva să relev, spre meritul singular al unui artist neliniştit, la răscrucea curentelor, helveto-britanicul Fuseli, cutezanţa lui de a discuta formele şi proporţiile lepidopterelor, asemuindu-le eroilor homerici. Ispitind practica savantă, analogiile de acest tip aveau să agite luxul războinic al unor nume epice din **Iliada**, aplicate fiinţelor fragile care-s fluturii. Mai radical compensatorie, dispensînd cu dilecţie aură poetică, iniţiativa nomenclatorilor a mers şi mai departe, şi-a anexat graţii de pastorală, dinspre Melibeu, Tityr, Corydon şi Aminta, pentru a împodobi identitatea unor gîndaci care scurmă prin reziduuri, pe urmele turmelor.

Din categoria lor, fastuos trăitoare printre dejecţii, era şi specia Scarabeului, simbolic emergentă, ipostaziată, prin voinţa Egiptului antic, pînă la o condiţie invidiabilă, de emblemă a unor înţelesuri cosmice: de unde şi epitetul care i s-a adjudecat în clasificarea taxonomică, *Scarabaeus sacer*. Intra în observaţia insectei o uimire străveche, care nu conteneşte faţă de efortul pus în mişcare de pîrghiile acestei negre maşini transportoare, obstinată a rostogoli, cu capul în jos, împingînd-o vehement, massa unei bule de imundiţii, infailibil rotunjită. Sacralitatea atribuită acestei trudnice înaintări de minuscul Sisyph egipţiac care pînă la urmă triumfă, ca şi amuletele figurînd Scarabeul depuse pe inima defuncţilor, să-i ajute cînd le va fi cîntărită, nu s-ar înţelege fără coordonatele unui scenariu spaţial imperativ, caracteristic pentru tărîmul Faraonilor.

În sfera pe care o rulează Scarabeul, superstiţia acelor milenii vedea imaginea lumii, pentru că, manevrînd-o, el o ducea de la Răsărit la Apus; şi, îngropînd-o apoi timp de 28 de zile – cît durează, deci, revoluţia lunii –, îi asigura imersiunea în apele Nilului şi revenirea din noapte.

Mai apt să ne emoţioneze decît acest simetric contrast între tenebre şi biruinţă radioasă se dovedeşte însă un altul, dincolo de mitologie şi coincidenţe cu astronomia, cînd ne aplecăm fără prejudecăţi asupra gîngăniei faraonice, aşa cum ne-au descris-o paginile lui Fabre. Realismul sesizant al experienţelor conduse de el, fără a se îndatora vreunui *parti pris* minimalizator, redresează observaţia anticilor, făcînd-o să încorporeze în sublim mizeria provendei stercorale. Metodic, se lipseşte de adaosurile care transformă percepţia în viziune complezent stilizată. Dar, loial, relevă, în imediatul cercetării, aspectele incontestabile care ne pun în faţa unei perfecţiuni stupefiante. Astfel, la nivelul subteran al unei ingrate opacităţi, în ascunzişurile unde-şi duce lucrarea, Scarabeul se dedă unor recitaluri de neîntrecut geometrism. Prin simpla presiune a uneltelor lui naturale, a corpului care produce şi aplică la nesfîrşit un mastic organic, gîndacul laborios e în stare să modeleze o formă desăvîrşită, ca o pară depăşindu-l sensibil în dimensii, robustă, cu suprafaţa fermă, bine polisată, odihnindu-se orizontal în tainiţa jilavă unde s-a ivit. Cînd excursiile naturalistului i-au rezervat pentru întîia oară această descoperire, şocul revelaţiei – care-i livra opera maternă şi filiaţia autentică a Scarabeului – s-a tradus jubilant, exclamativ: „Dacă, arheolog, săpînd relicvele venerabile ale Egiptului, aş fi exhumat din vreo criptă faraonică insecta sacră a morţilor cioplită în smarald, emoţia mea n-ar fi fost mai forte. Ah! sfinte bucurii ale adevărului ce străluceşte subit, mai există altele care să vi se asemuie?". Alături – fidel companion matinal, repercutînd ingenuu momentul – „păstorul exulta: rîdea de surîsul meu, fericit de fericirea mea".

Ulterior, şi-a dat seama că volumul peste care nimerise, neted ca o bilă de agat, nu constituia o excepţie, căci l-a întîlnit în vreo sută de cuiburi – uneori cu maica Scarabee prezentă acolo, în fundul atelierului; dar cu cît cuprindea mai just extensia lui subpămînteană, cu atît mai tranşant i se impunea economia realizării, logica geometrică a formei, menajînd viitorul germenului în paradigmatice volume suprapuse – sfera, pentru siguranţa deplină a alimentării, cilindrul, pentru a-l sui mai lesnicios spre aer şi căldură, în camera de ecloziune. Şi, mai ales, geometria, rezolvînd eficient o problemă de *minimum*, părea să asume totodată acel *nescio quid* uimitor, din pricina căruia stricteţea necesarului se comută în gratuitate. Căci, iată, peste orice aşteptare, instinctul coleopterei, ghemuită obscur, operează saltul în inexplicabil, „înlocuieşte cilindrul printr-un semi-elipsoid, de formă mult mai graţioasă, racordează acest elipsoid cu sfera printr-o elegantă suprafaţă curbă, şi totul devine para", mai înainte evocată, „o operă de artă".

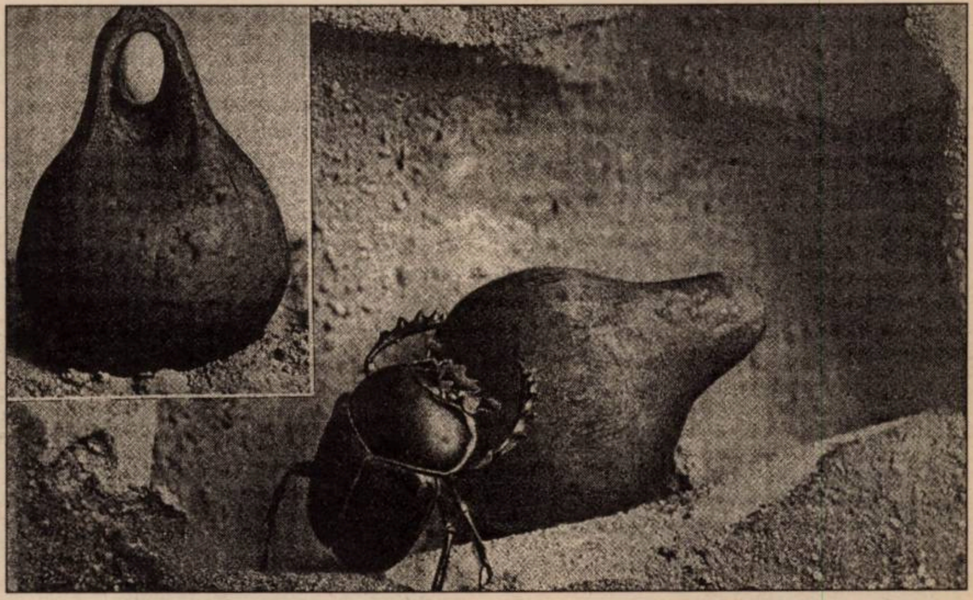

Scarabeul – din *Souvenirs entomologiques* de Jean-Henri Fabre

Lumea animală şi virtuţile modestiei

Ce ştie Scarabeul despre opera sa? „Ce ştie floarea despre superba ei corolă? Ce ştie zăpada despre stelele ei gingaşe, cu şase raze?", se întreabă gînditorul. Vastă chestiune, căreia nu i se poate răspunde cu suficienţă. „Frumosul, pentru broscoi, e broasca lui", sentenţiază Voltaire, ilustrînd cruda vioiciune în care s-a complăcut un anume raţionalism de scurtă respiraţie. Cu astfel de expeditive reflexe intelectuale, curiozitatea îşi reduce accesul la tot ce înseamnă incitantă bogăţie în arcanele realului. Mari întregitori a ceea ce s-ar numi continentul cunoaşterii, un Alexander von Humboldt, care a redescoperit America, în chip concret şi inepuizabil, ne lasă exemplul unei angajări complete, fără oprire aţintită asupra complexităţilor incomode – de la şarja aparent inexplicabilă a peştilor electrici pînă la acţiunea anestezică periculoasă a curarului: împreună cu Bonpland, devotatul său tovarăş de călătorie, Humboldt nu s-a dat înapoi de la o experimentare directă a otrăvii, mithridatizînd pe fluviul Orenoc, autentificînd prin acest risc calculat entuziasmul său explorator. În schimb, pedanţi fără flacără, incapabili de a se expune, astfel, unor îndrăzneli necanonice, căpătau brusc morgă şi apetit ofensiv, cînd credeau că trebuie să cenzureze primejdia noutăţilor dăunătoare. Era în 1873, anul cînd se traducea pe franţuzeşte **Originea speciilor**, abia apăruse lucrarea lui Darwin, **The Expression of the Emotions in Man and Animals**, plină de interogaţii capitale, şi un profesor de la Collège de France, Jean-Charles Lévêque, se şi precipita să-i facă baraj, printr-un opuscul cu titlu pretenţios, **Le sens du Beau chez les bêtes**. Refuzul prompt îmbrăca modalităţi caricaturale în prezentarea mesajului darwinian, bănuiala unei aptitudini estetice, în germene la animal, pe care ne-o inculcă nu o dată faptele, nu găsea îndurare la profesorul polemist, îl făcea să arboreze o superioritate aproape compătimitoare faţă de intuiţiile lui Darwin. Iar acest refuz al analogiilor pe care le întrezărise marele naturalist, al îndoielilor ce puteau arunca punţi fertile – către un viitor unde avea să prospere, în veacul nostru, ethologia –, tot acest negativism de plate certitudini se mobiliza în numele complexităţii spirituale! Şi nu numai în opusculul academic aici pomenit, dar şi la atîţia alţii; implicînd o miză prezumpţioasă, o voinţă de a se rezema pe legislatori estetici proclamaţi drept cauţiune – de la Platon la Victor Cousin, ba chiar pînă la un domn Gauckler, care trata despre **Frumosul şi istoria sa**. Avantaj, poate, altădată în bibliografie, emfaza unui asemenea titlu ne poate servi acum ca *repoussoir*, ca să ne îndepărteze cît mai eficace de iasma dogmatismelor costelive. Dacă îl scuturăm din uitare, e mai degrabă pentru un exorcism, la adresa fatuităţii care crede că deţine cheia definiţiilor şi răspunsurilor fără de apel. Îmi răsună în minte, corectiv înţelept, destins pe cît de profund, un enunţ miezos datorat lui Valéry: „La définition du Beau est facile – spunea acest paradox –; *il est ce qui désespère*". O deznădejde tonică, deschisă larg imprevizibilului.

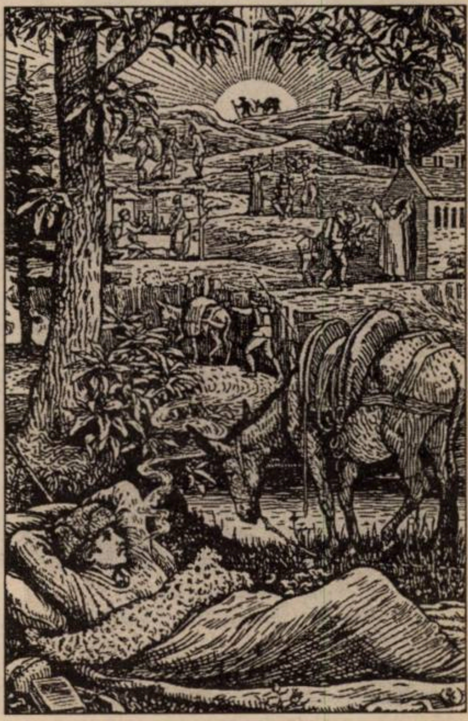

Robert Louis Stevenson,
Travels with a Donkey in the Cévennes
(ilustraţie la prima ediţie, 1879)

Ca toate marile chestiuni, acelea privind rostul inatacabil şi îndreptăţirea lumii animale te îndeamnă, cînd reflectezi, la modestie, la o cumpănă dincolo de sumbre gelozii ori de amărăciunea vreunui demonism fără noimă. Nu se numea astfel, predestinat, Modestine, măgăruşul ales de scoţianul Robert Louis Stevenson să-i ţină tovărăşie în zdruncinul peregrinării lui prin Cévennes? Destoinică alegere, pentru hîrtoapele unui peisaj încă necolonizat de civilizaţie – la data călătoriei –, care nu vrea să ştie nici de trenuri, nici de tirania ceasornicului; unde e nevoie, spre a înainta, de toleranţă şi aleatoriu; iar asina – căci fiinţa măgarului se declină aici la feminin – încetineşte după capul ei, transformînd totul, cărările rătăcite şi frigul din păduri, la început de iarnă, într-o descoperire năzdrăvan liberă; şi unde – va comenta Henry James – lumea, itinerarul acesta, cu isprăvile lui, auster extravagante, merită să fie percepute ca o bohemă pacificată ! Sobră, măruntă, cenuşie ca o şorecuţă, şi pînă la urmă originală, în răbduria, îndărătnica ei prezenţă, această însoţitoare s-a impus ca un personaj al lui Stevenson şi, deopotrivă, ca un indicativ de sensibilitate. Să nu uităm, în vocabularul latin modestia aduna sensuri ce răsfrîngeau aria morală, virtuţile rezervei oneste, dar şi egalitatea unei meteorologii clemente.

Inclement, vai, nemilos pînă la tragic e, dimpotrivă, cerul care se bolteşte peste umbletul dintr-o altă ţară de piatră, sever străbătută de paşii unui înaintaş primordial, ardelean avîndu-şi matca pe locurile pictorului nostru. Născut ca şi el la Cenade, şi tot fecior de pădurar, Ion Agârbiceanu şi-a asimilat nuditatea unui desen peisagistic care funcţionează în proze magistrale – în primul rînd această **Fefeleaga**, dîndu-mi ghies, în ordinea amintirilor inuzabile, cerîn-

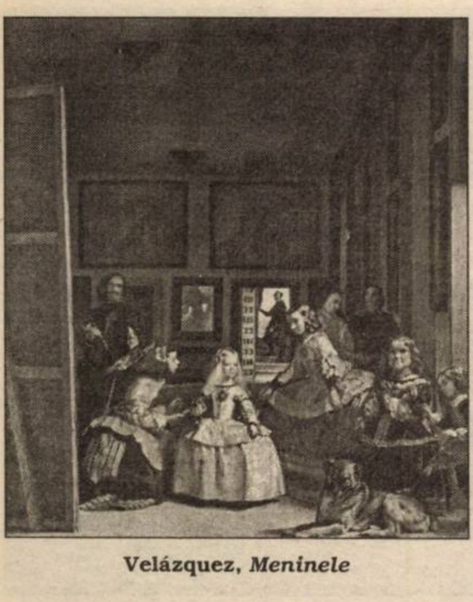

Velázquez, *Meninele*

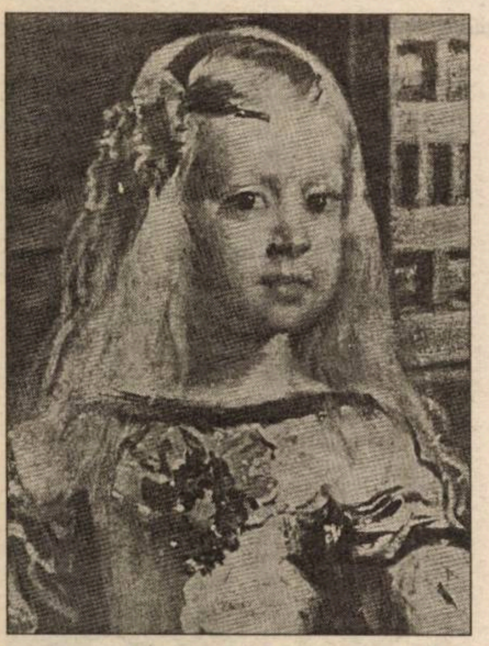

Velázquez, *Meninele*
(Infanta Margarita, detaliu)

du-se neapărat evocată aici, pentru tot ce semnifică ea, esenţial şi definitiv. Un *nec plus ultra* de concizie taciturnă – soarta femeii care-şi îngroapă unul după altul pruncii măcinaţi de ftizie şi care-şi continuă indefinit damnarea, cărînd piatră fără crîcnire, cu o grandioasă putere de a îndura şi de a reîncepe; uscată şi dreaptă, în sărăcia ei lucie, absolută; fără vreo lamentaţie, doar cu o şoaptă de milă – „Sărace Batore!“ – care-i scapă, din adîncul resemnării, înspre calul vrednic, tot mai bătrîn, mai împuţinat, spectru docil dublîndu-i calvarul.

Dacă n-am stat să număr, în pictura lui Mărginean, asinii, caii şi călăreţii la orizont, pe buza dealurilor, ori siluetele floreal risipite în pîlnia de verde dintre muncele a fost pentru că înţelesul lor îl culegeam, fără duioşii de prisos, în întreaga lui viziune. Precum o pilitură metalică difuză, semnele acestea se distribuie pretutindeni, în unitatea unei poetici. Dar nu cred să mă înşel dacă situez polul lor magnetic în concentrări de umanitate gravă care i-au străjuit tinereţea – aceea, bunăoară, din asemenea racursiuri lancinante, izbutite de Ion Agârbiceanu.

Velázquez şi reabilitarea lui Arachne

Contaminaţia voită între ficţiune şi adevăr intransigent, documentar aş spune, nu aparţine exclusiv epocilor moderne. Istoria artei se însărcinează să ne-o demonstreze, una din pildele grăitoare ar avea atingere cu zona metamorfozelor clasice, a speţelor animale servind demult drept obiect mitografic, drept suport de gestiune poetic-legendară. Episodul care fundează, în acest caz, etiologia speciei este aventura trufaşei Arachne – ţesătoarea talentuoasă pedepsită pentru că s-a luat la întrecere cu Pallas Athena. Năpăstuită crunt de mînia zeiţei, scoasă pentru totdeauna din regnul umanului, prefăcută în păianjen, ea e martira unei veleităţi creatoare, căreia legenda îi dă un epilog punitiv, de blam fără speranţă. Însă, la cea mai rigidă dintre Curţile Europei, un pictor de uriaşă înzestrare preia pe contul lui, din fondul milenar al mitologiei, povestea acestei sfidări, moralizant penalizată, şi o livrează fără maledicţii reflexiunii moderne. Face din gîlceava între o muritoare şi o pizmaşă zee, aluziv transpusă, însăşi **Alegoria picturii**. Dar, pentru aceasta, adoptă o perspectivă ce nu se lasă reglementată de aşteptări fricoase. Între interdicţii ale unui incredibil ceremonial hieratic, unde guvernantele regale n-aveau voie să atingă mîna progeniturii auguste – Doña Ipeñarrieta, bunăoară, în portretul datorat lui Velázquez, lăsînd să-i atîrne, vizibile, baierele unei lungi manşete, ca un şnur împletit, atribut al sarcinii ei curtene –, între rituri ale prestanţei glaciale, cu un rege care apare în public fără a pronunţa un cuvînt, miniştrilor şi dignitarilor, conform etichetei, revenindu-le s-o facă în numele său, Velázquez – căci el este pictorul – închipuie compoziţiei un prim-plan puternic, cu volumetrie neîndoielnică, alcătuit din ţesătoare desculţe, lîngă vîrtelniţele şi instrumentarul ocupaţiei lor plebee. Autonom, grupul femeilor lucrătoare e un adevărat manifest de sănătoasă concreteţe, care îşi ajunge, nepăsător la prestigiile afectate. Prin aceste *hilanderas*, care au dat numele capodoperei de la Prado, mitologia e relegată îndărăt, în faldurile unei tapiserii narînd fabula: spectacol părelnic oarecum, propus vizitatoarelor regale, şi ele absorbite de distanţă, contopindu-se în vagul irizat al ficţiunii. De la acest reflex, pe care-l cunoaşte lumea tonitruant ficţională, pînă la tangibilul, ca de reportaj uvrieristic, propriu figurilor din prim-plan, relaţia instalată de pictor acţionează semnificativ. Pretextul mitologic, pedeapsa lui Arachne, a rămas un orizont fără priză; dimpotrivă, cîteva din personajele ţesătoarelor au căpătat densitate monumentală. Femeia aplecîndu-se în axul compoziţiei, şi mai ales aceea din stînga, cu capul mare, îmbrobodit, le-ai lua drept Parce, blînd implacabile, care fac şi desfac destine.

Se înţelege, nu pentru pricini fortuite merită meditat stăruitor asupra incidenţelor puse în lumină de către asemenea opere, atipice poate, dar straniu interpelînd posteritatea. Că părintele ei regal o numea cu drag *Sabandija*, gîzuliţa, pe infanta Margarita, aceea care-şi iţeşte mutrişoara, vioi simpatică, în centrul ilustrului tablou **Las Meninas**, unde a năvălit curioasă, amuzată – cu tot alaiul ei heteroclit, dignitoase domnişoare de onoare, pitici, Nicolasillo cel jucăuş, ba chiar şi un coşcogeamite dulău – nu de acolo vine, desigur, reabilitarea inerentă, operînd, în aceiaşi ani, la Velázquez, oblic şi astuţios, în favoarea lui Arachne. Printre artiştii ce-l impresionaseră la Veneţia – din ale căror opere achiziţionase pentru Rege –, Paolo Veronese avea la activ o pictură, pe un plafon din Palatul Dogilor, reprezentînd **Dialectica**. Întindea între mîinile ei o pînză de păianjen, purtînd-o, ca emblemă a reprezentării intelectuale, în spaţiul alegoriilor.

Cum nu e totuşi rostul acestor pagini să se aştearnă într-un recensămînt al dispoziţiilor favorabile păianjenului, de la Hugo, care-l asociază urzicii, într-un comun elan de reparaţie morală – „J'aime l'araignée et j'aime l'ortie,/ Parce qu'on les hait“ –, la freneticul Lautréamont, ba chiar la Mallarmé, anunţînd vertiginos că se ţine „comme une araignée sacrée“ pe trama de fire a spiritului său, n-aş vrea de asemenea să dresez, compensatoriu, evidenţa accentelor de semn contrar, culegîndu-le din interstiţiile romanului negru şi din fierberea de angoase caracteristică surrealismului. Fişierul care le-ar înregistra, sensibil la fascinaţia paralizantă şi la absorbţia vîscoasă, lichefiind victima, nu s-ar priva, de bună seamă, nici de invenţia teribil jubilantă a fantasmelor plăsmuite de Odilon Redon – **L'Araignée souriante** şi **L'Araignée qui pleure**; nici de cochetăria unui anume vampirism, visînd răscolitor, la Georges Bataille, dincolo de orice limite, echivalenţa intensitate humorală şi inform.

Ceea ce, mă gîndesc, îl apără pe artistul nostru de perversiunile panice, atunci cînd declanşează resorturi ale unui asemenea regim fantasmatic, este, întîi, o profilaxie de ordin lingvistic. Din toate idiomurile romanice, singurul care n-a raportat denumirea speţei la un etymon feminin – *Arachne* şi derivatele sale – este acela vorbit pe meleagurile noastre. De altă obîrşie decît helenică, paingul românesc scapă, aşadar, dintru început reţelei semantice cu axialitate feminină, căreia i se pot mai lesne adecva răsuciri complicat psihanalitice şi erotizări decadente.

Fără a-l cantona pe V. Mărginean în categoria ilustratorilor, simplist preocupaţi de recognoscibil, am crezut că identific în lucrarea lui din expoziţie, astfel designată, **Arachne** – o piesă de certă ambiţie picturală –, trăsături ce rataşează specimenul la ampla familie a Epeiridelor. Acordate latitudinilor noastre, numeroase în parcuri şi grădini, unde îşi agaţă spornic pînzele cu desen orbicular, modelul lor comportă deopotrivă variaţiuni reflectînd geografii multiple. Dacă tipul insectei care marchează în diagonală tabloul lui Mărginean s-ar reclama de la un gen foarte decorativ, *Araneus diadematus*, purtînd pe trup motivul unei cruci de Saint-Denis, în ansamblu tratarea traduce o fluiditate de griuri, pe care pictorul a risipit, diafane, frunze şi seminţe înaripate, ca samara frasinului. Semnele vegetale, levitînd în tonuri reci, sigur mînuite – totul răspunde unei impresii de liberă plutire: aşa îi vor fi apărut unui observator din veacul al XVIII-lea, părintele de Lignac, care le-a semnalat primul, în apa unui rîu, „bulele de aer strălucitoare, ca argintul cel mai şlefuit“, produse de păianjenii acvatici. „Păreau să înoate în jurul meu şi să mă caute“ – se uimea acest martor, atins de singularitatea unui contact pe care zoologia îl va documenta apoi, omologînd *argyronetelor* invenţia unui clopot de plonjor, etanş, ţesut dintr-o reţea argintie. Confecţia unui asemenea organic aparat îl conducea pe un comentator admirativ către elogiul altor performanţe, ca de trapez volant, la păianjenii saltimbanci – un soi care se azvîrle agil, la mari distanţe, meritînd numele de *Salticus scenicus*. Şi, mai ales, descrierea eruditului ne transportă, citindu-l, tot în preajma unor ape, la antipozi, deasupra rîurilor din Indii Orientale, din Polinezia. De proporţii superbe, specimene de *Epeira*, la înălţimea marilor arbori, şi-au fixat pînzele de la un mal la altul şi, din piroga pe care o manevrează insularul, le surprinzi fluturînd repeţit, la scurte intervale – instalaţii aeriene, ca un fileu suspendat în hău, pentru numere de acrobaţie vorace.

Sub semnul unei acceleraţii cantitative

„Izvoare sdrumicate“, la hotarele codrului şi ale poveştii, Eminescu le-a văzut însă, în **Călin**, de asemeni, sub pecetea de mătase a podurilor pe care le suspendă păienjenişul: purtînd „mulţime de norod“, populaţiile benigne ale proximităţii – ale pădurii umanizate –, către rostul suprem care e nunta. În chip fundamental, viziunea poetului ne reaşeza în natură, între „bejănii de albine“ şi speţe întregi călătorind spre sărbătoare; fără să aibă nevoie de alt exotism decît acela inerent inspiraţiilor profunde, care depeizează magnific, rămînînd în imediat.

Acest soi de bunătate, a roirii senine, neştiutoare de complexe culpabile şi de sumbre blesteme, se află în act, peste accidente, şi în percepţia naturii pe care-o dezvoltă enumeraţiile luxuriante, tot mai caracteristice picturii lui V. Mărginean. Se verifică neîndoielnic în imaginile cele mai cuprinzătoare, mai direct programatice, ale ultimei expoziţii – **Copacul**, de pildă, suind pe ramuri, într-un paralelism bine nutrit, păsăret inumerabil –, afirmativ, nicicum sperios, oricît de proaspătă i-ar fi candoarea.

...Şi se verifică într-o acceleraţie cantitativă, de care, fără ipocrizie, culegerea de opere din sălile Palatului a ţinut seamă; menajînd, încă din anticamera expoziţiei, nu numai un panoramic ce sintetiza, în falduri largi, prospecţia peisagistică a pictorului, dar şi, descătuşat pe verticală, stîlpul unei structuri portante, din aluminiu, concepută astfel, uşoară şi fermă, pentru a ridica, pe toate feţele acestei prizme, succesiunea unui prinos de tablouri diverse – multe, douăzeci şi mai bine –, o cordială cumulare signaletică în calea vizitatorului.

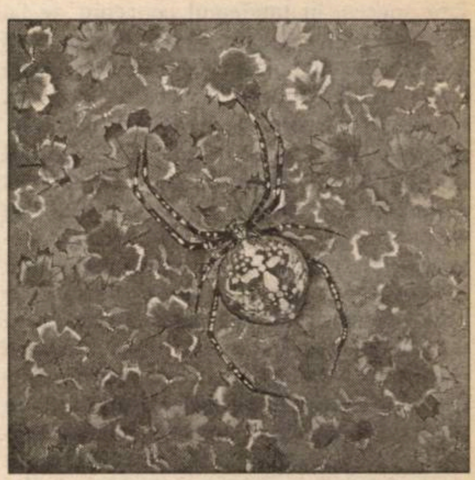

Viorel Mărginean, *Arachne*, 1992

Arbore de Crăciun *sui-generis*, veghind un vernisaj petrecut în decembrie, voitor de bine, dar şi vesel călcînd peste ţîfnoase aprehensiuni de purism muzeografic, exclamaţia lui se ancora în teritoriul unor amintiri faste. L-aş fi asociat acelor bucurii ale abundenţei, nominalizate sub un vocabul originar din Provence, de prin veacul XII, *mât de cocagne*: catarg terestru ce comanda o alegră elansare, spre creştetul unde se aţineau, atîrnînd glumeţ, bunătăţi invidiabile. Ţara cu acest nume, *pays de cocagne, paese di cuccagna*, un spaţiu imaginar scutit de orice grijă, va îmboldi la expansiuni euforice, de-a lungul Evului Mediu; pe latineşte, **Carmina Burana**, cu verva lor goliardică, îl vor aduce în scenă pe un abate, gazdă de cheflii, declarîndu-se *cucaniensis*. Dacă Bruegel cel Bătrîn, într-un celebru tablou de la München, îi fixează la sol, răpuşi de sătulă nesocotinţă, pe beneficiarii unor astfel de ritualuri ale opulenţei, nălucirea acestora continuă să descarce în imaginar impulsuri forte, între tumult carnavalesc şi dezabuzare.

Dincolo de analogii, stîlpul încărcat de imagini semnalînd pătrunderea în expoziţia Mărginean, urcuşul lui introductiv, nu fără un anume haz stimulator, al disparatului, mi se părea că ia asupra sa, dintru început, o gestiune spaţială care asuma decis amplitudinea; ca un mod operator intrinsec, de neocolit în buna articulare a problemelor.

Visînd la o naturalitate candidă

Eceea ce explică, de altminteri, croiala osebită a acestui proiect expoziţional, recalcitrant faţă de noima curentă a unei adiţiuni de lucrări, într-o serie numerabilă; ascultînd, în schimb, de o logică a ansamblurilor care fac massă şi de o metrică a raporturilor între cantităţi, cu precădere eficientă, precisă, atunci cînd are de echilibrat cadenţe întregi de picturi şi obiecte, porţiuni vaste de arhitectură a simezelor.

Ouă gigante, superioare ca talie acelora de dinosaurieni, găsite prin podişul Mongoliei, elaborate aici după reţete perfecţioniste, de netezime demonstrativă, fluturi cu ochi protuberanţi, parcă inspiraţi de aceia pe care-i săruta frumoasa Miradoniz în feeria închipuirii eminesciene, ori altul, pogorîndu-şi din tavan verdele sumbru, hieratic, deasupra capetelor noastre, la scara unui *Archaeopteryx* din Jurassic, în sfîrşit o iesle cu fîn, pentru foamea cerbilor din pădure, şi cuiburi de pasăre, împletite din nuiele adevărate, în jurul tezaurului gingaş, ascuns în rotundul lor protector – tot acest joc de sugestii şi trimiteri la natură însemna mai mult decît un aparat scenografic. Ieşind cumva din stereotipul bidimensionalităţii drept formă obligată a pictorului şi recurs unic, aporturi de soiul acestora, fizic pregnante, tindeau să alcătuiască expoziţiei o rezervă şi o prelungire de naturalitate; ca un halou care s-o încingă binefăcător, ca un răspuns vivace la apetenţa artistului pentru concret.

Era într-una din nopţile precedînd vernisajul de la Palat, echipa pregătitoare se rarefiase la acea oră tîrzie, cadrul mai degrabă rece al sălilor înalte nu întreţinea un sentiment prea reconfortant. Rămîneau destule amănunte de rectificat, unele note nu fuseseră încă luate just, într-o compoziţie multiplu arborescentă, cum se vădea ansamblul propus de noi la Muzeu: o partitură spornică în dificultăţi – noduri complexe şi rupturi voluntare, faţă de ceea ce ar fi putut semăna cu simpla rostogolire a unui ghem narativ, cu o continuitate lesnicioasă. Acumulasem, fiecare, inevitabilă oboseală, ba chiar şi pricini de omenească derută, de-a lungul unei tenace desfăşurări de energie şi eforturi. Venea rîndul unor temporare retrageri, cînd se strîngeau uneltele şi lumea se despărţea, pentru odihnă. Singur, Viorel Mărginean se aşternea, imperturbabil, cu o intactă determinare, să ducă mai departe travaliul pe care şi-l hotărîse în seara aceea: să ferească de un aspect egal, uniform, pîlcul de ouă, candid uriaşe, poposite în sala cea mai spaţioasă a Expoziţiei; să le sublinieze mai viu prezenţa, confruntînd regularitatea lor geometrică şi zvîcnirea sanguinolentă a unor pînze vizibile în preajmă, unde se năpusteau ritmuri tropotitoare, cu aluzii dinspre Paleolitic.

Îl observasem şi altădată, în şedinţe de atelier, cînd braţul i se alungea pînă la o înălţime altfel inaccesibilă, purtînd cărbunele de desen la capătul unui băţ subţire, ferm şi totuşi docil; ca o undiţă de bambus, sprinten cătînd spre frunzele cîte unei coroane simbolic suspendate – aceea, de pildă, pe care o alcătuia motivul rămuros al *vîscului*, învoalta lui traducere în carton de tapiserie. Punea în această gestică o uşurinţă exactă, fără urmă de virtuozism parazitar. Acum, iată, îl vedeam stimulat de întrecerea cu altă dimensiune, fugind în creştere ovală, căreia, respectîndu-i curbura, ţinea să-i fixeze stagnant, prin desen de negru şi adaos cromatic – roşuri deloc firave –, o expresivitate coagulînd sărbătoreşte, încrezătoare şi ingenuă. Siguranţa lucrătorului se însoţea cu o bucurie fără de fasoane – uitînd de toate, la un moment dat, Viorel, mereu ţinînd în mînă pensula, se culcase sub înclinarea corpului alb-geometric, ca un şofer trebăluind expert, sub viscerele mecanicii sale. Nimic nu l-ar fi smuls acestei îndeletniciri, trăsnaia la care se înhămase îl absorbea, concentrat şi grav.

În liniştea sălii ce devenea pustie, mi s-a năzărit atunci semnalul unei temerare asociaţii de idei, mi-am amintit de un umanist fundamental, Jan Amos Comenius, al cărui rol, la originile învăţămîntului modern, cheamă reverenţa majusculelor, ca şi opul său nepieritor, **Didactica Magna**. Prigonit în Bohemia, trebuind să pribegească în Transilvania, Suedia şi apoi la Amsterdam – unde, se recunoaşte azi, fervoarea lui spirituală a exercitat înrîurire asupra lui Rembrandt –, acestui pedagog revoluţionar i-a trecut prin minte o relaţie răscolitor benefică – de la gesturile inocente prin care copilul îşi apropriază lumea la înţelesurile supreme. Oare – îşi închipuia cugetătorul – obiectele populînd universul nu fac parte, şi ele, dintr-un plan providenţial, menit să ne instruiască major? Ca nişte grandioase jucării, scoase anume în calea omului? Dacă filozoful, sub specia unui asemenea instrumentar, poate năzui să recalifice existenţa, mobilizînd ludicul în slujba absolutului, n-are artistul, la rîndul lui, dreptul să extragă din jucăuş, din confecţii năzdrăvane, raţiuni pentru o superioară ecologie sufletească? Lîngă ouăle în conclav, convocate în mijlocul expoziţiei, lîngă namila lor benignă, neted rotunjită, paradoxurile enigmatice îşi depănau fără zgomot veleităţile de înţeles şi rostul lor serios.

Demiurgul care produce fluturi

Cu un veac mai înainte, în epocă manieristă, arcanele imaginaţiei îşi înteţiseră umbrele, divagări obscure se interpuneau între privitor şi zariştea mitologică pe care i-o făgăduia pictura. Crîmpeie ale fabulei antice, permeabile unei considerări arogant raţionale, se refugiau acum într-un fantastic de iluzionism dezinvolt, în spectacolul unor transmutări fără zăgaz. Atent să le slăvească atotputernicia, un artist ca ferrarezul Dosso Dossi, bunăoară, îşi simţea îndatorirea s-o evoce pe redutabila Circe. Magiciana ce reducea oamenii la o animalitate degradantă era predestinată a servi, în acest sens, drept emblemă: ea care tîra după sine, încă de la Homer – trecînd prin **Operele morale** ale lui Plutarh şi prin atîtea alte vămi respectabile –, o reputaţie malefică, de bizară fascinaţie.

Dar nu tabloul înfăţişînd-o, păstrat la Galleria Borghese, îmi iese neabătut înainte, pe calea rememorărilor, cu patetica lui sugestie de proteism malign, ci o altă compunere a lui Dosso Dossi, mai destinsă, de la Viena, de la Kunsthistorisches Museum. Înfoiată, realistică în detalii, pînă la planturos, cînd caracterizează martorii scenei, invenţia pictorului face loc în centru figurii lui Hermes-Mercur: aripile ca de porumbel la picioarele desculţe, caduceul lîngă el, sub o mînă ce se odihneşte – atributele nu lasă îndoială, mesagerul zeilor este însoţitorul prezent în acest episod de fantazie alegorică. Cu degetele în dreptul buzelor, îndemn la tăcere, s-a întors spre altă figură, feminină aceea, implorantă în genunchi. Virtute cu mesaj solemn, cerînd, poate, mai multă corectitudine faţă de convenţia mitologică, imixtiunea ei nu-i luată în seamă: Jupiter nu trebuie tulburat în ipostaza neobişnuită care face obiectul alegoriei. Întreg în exerciţiul său, abstras de zgomote şi orice alte preocupări, părintele zeilor pictează! Şi ce se zămisleşte pe şevalet, ce rezultă din petrecerea Olympianului? Pe pînză, pe un fond vag, se văd răsărind cîteva minuscule siluete fragile – în atenţia respectuoasă a universului, demiurgul produce fluturi.

Dincolo de paleontologie şi de catastrofic

Ironie a divertismentului zeesc sau voinţă ordonatoare, acţionînd şi în aparenţele frivole, cum să desluşim lecţia pe care o degajă un atare miezos *scherzando*? Simpatică piesă de bravură, din alegoria pictorului nu ne alegem numaidecît cu o probă de gratuitate. Mai degrabă, fluturii care s-au născut, distinct şi zvelt, din sîrguinţa penelului olympic ne previn împotriva unor identificări grăbite, marcînd sentimentul naturii. Pentru ca plinătatea lui legitimă să nu sucombe într-o confuzie narcotică, într-un soi de ameţeală a marii cantităţi, artistul are a se apăra, activ, peste aşteptările simţului comun; privilegiind opţiuni ce n-au teamă de arbitrar, afişîndu-le senin. Desigur, invazii decorative de fluturi, năpădind aievea peisajul, scuturaseră unele colţuri de lume, sub soarele Mediteranei, generator veşnic de poezie. În insula Rhodos, o vale anume, Petaloudes, află în fiece an, în iulie-august, o asemenea concentrare de fluturi multicolori, acoperind magnific trunchiuri şi frunzişuri, încît faima le răzbate în timp, aidoma anticelor *mirabilia*. Dar, ca pe Jupiter din tabloul amintit, ceea ce îl reţine pe V. Mărginean, din spectacolele oricît de exuberante, nu-i revărsarea oarbă, ci putinţa de a lăsa lucrurilor, sezisîndu-le, inteligibilitatea lor nedezminţită, în funcţie de o secretă disciplină. Mai mult decît nişte habitudini de percepţie, o atare disciplină relevă apartenenţa însăşi la planul creator al universului.

Panoplia formelor biologice etalată de artist, fie şi în tentativele de tabelizare estetică, nu scapătă, la V. Mărginean, din arhitectura unor rigori mentale, nu-şi zăpăceşte fidelităţile de căpetenie. Cînd vorbim despre lepidoptere, al său nu este fluturele graţiei alexandrine, care-şi insinuase fiinţa minusculă pînă în grupuri marmoree, pînă la Canova sau Chaudet; şi invenţiile sale nu-s redevabile nici angoasei care creşte în unele tablouri simboliste – uriaşa libelulă a lui Mehoffer, bunăoară, favorizată de **Grădina stranie** proprie pictorului polonez. La artistul nostru, căldura satinată a marilor aripe, chiar în cazul cutărui specimen propus unui regim de suspensie cu efect monumental, rămîne într-un fantastic care nu vrea să meduzeze; cu atît mai mult cu cît, alteori, tratarea metaforică a motivului, după o denominaţie etnografic pertinentă, transformă *fluturele* în ştergar popular, desfăşurat pe pereţii casei de la ţară: legînd suturarea moarată a solzilor de lepidopter cu fastul străvechi al broderiei româneşti, dar şi cu infailibila cuviinţă care îi defineşte stilul.

Oricum, entomologia lui Mărginean are o coerenţă liniştită, pe întinsul ei situaţiile ficţionale abrupte s-ar încrusta dificil, ca un aport incompatibil. Mă gîndesc, avansînd o asemenea ipoteză, la exerciţii precum acelea semnate de compatriotul nostru Matei Vişniec – monologuri ale unui teatru liber de prejudecăţile constructivităţii, „descompuneri" programatice, ostensibil lustruite pe cît de percutante. Ceea ce le reuneşte, în iminenţa lor sistematică, este materia pe care o asaltează –, instinctul securitar şi reflexele lui placide. Vişniec le-a rezervat, acestor realităţi psihologice pe care le pune la încercare, insidii remarcabile, mînuite acut. O scurtă ficţiune, enigmă bine articulată, lasă oraşul pradă unei mulţimi irezistibile de fluturi, îngropînd totul, străzi şi maşini, acoperişuri, copaci, sub un strat din ce în ce mai gros, de zăpadă multicoloră. Numai că frumuseţea care a înecat astfel existenţa e carnivoră, fluturii de cel mai violent colorit au afinităţi implacabile, atacă prioritar

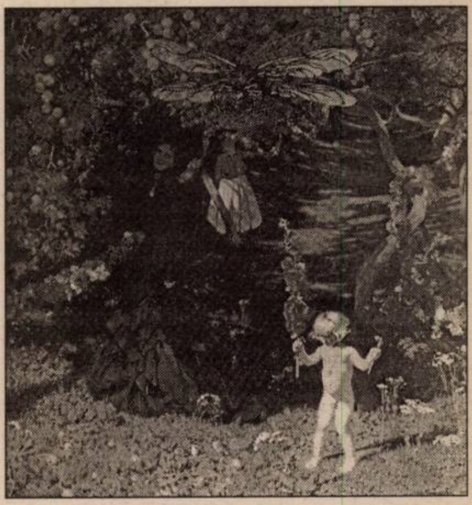
Jósef Mehoffer, Grădina stranie

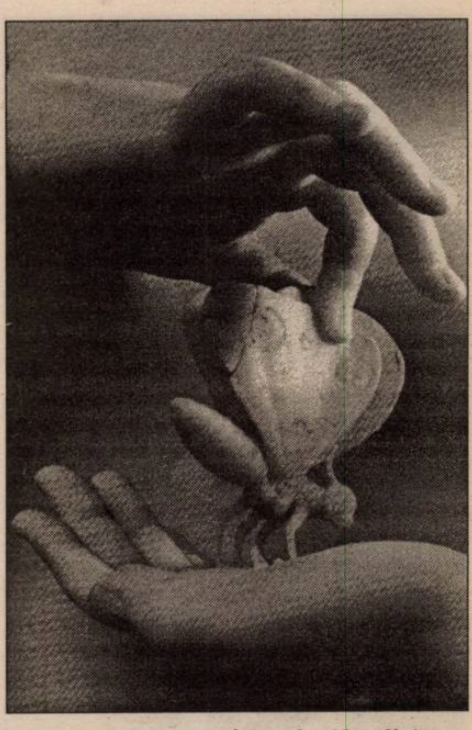
Canova, *Amor şi Psyche* (detaliu)

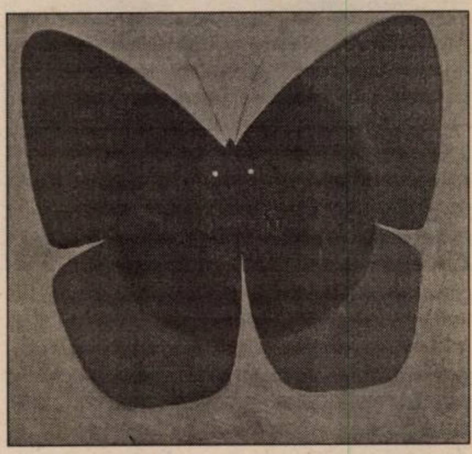
Viorel Mărginean, *Primul fluture*, 1983

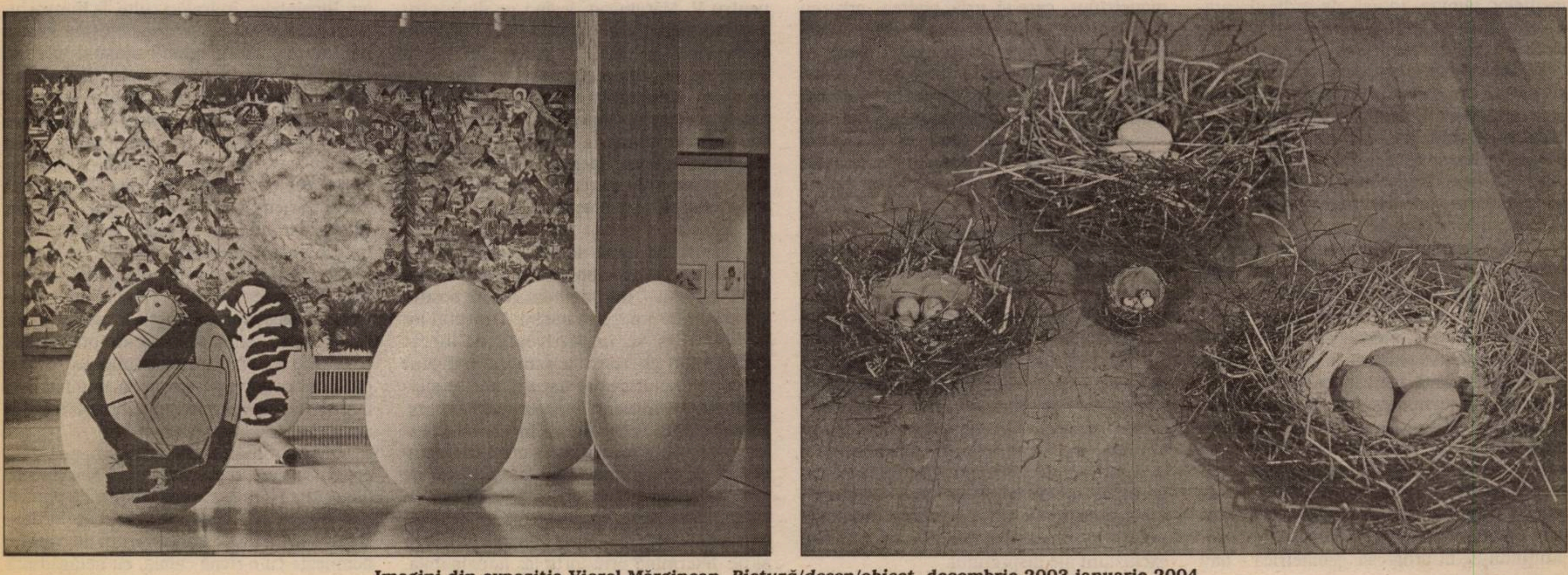
Imagini din expoziţia Viorel Mărginean, *Pictură/desen/obiect*, decembrie 2003-ianuarie 2004

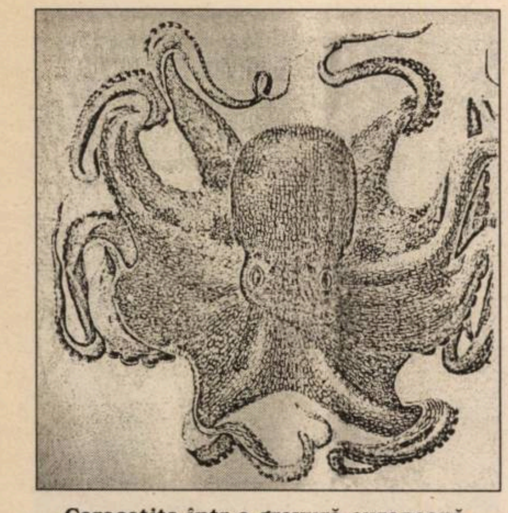

Caracatiţa într-o gravură europeană, secolul al XIX-lea

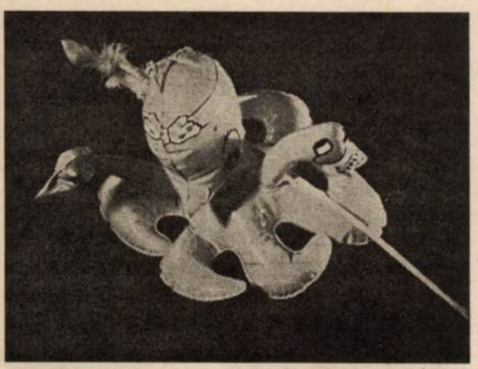

Caracatiţa în folclorul japonez contemporan

genele şi pleoapele, buzele, corzile vocale şi papilele gustative. Acest festin original, dus la capăt de cohortele invadatoare, abandonează, pînă la urmă, pe drum vestigii de oameni şi cîini, perfect curăţate, pînă la schelet.

Pe măsura paraliziei care cuprinde oraşul, condamnat la un *ralenti* somnambulic, naraţiunea a adoptat o egalitate de ton neînfiorată de vreo uimire. Dar, sub acest stil fără accent imprecatoriu, tiparul mental la care se ataşează percepţia evenimentelor rămîne, totuşi, de ordinul catastroficului. Bestiolele devenite coşmar ucigaş îi sînt instrumentul inevitabil.

E tocmai hotarul care separă astfel de scenarii şi domeniul de inspiraţii definitoriu pentru V. Mărginean. Natura lui e imună la revulsii spasmodice, nu vrea să le întipărească demonia. În ochii săi, Creaţia integrează un sens de totalitate pe care nu-l poate zădărnici memoria dezastrelor.

Ştiu, o asemenea înţelegere pare în răspăr cu deliciile spăimoase care bîntuie tot mai mult, favorizate de vitejiile virtualului. În jurul nostru se iau la întrecere, febricitînd pervers, nostalgici ai erelor revolute, aşteptînd să reapară, la cotitura timpilor, dinosaurienii; pentru un *revival* al paleontologiei, tropotitor şi iluzionistic – complezent ca o modă stîrnită de **Jurassic Park**, filmul lui Spielberg din 1993. Gata să-şi refacă bateriile – de curiozitate şi entuziasm facil –, la şocul unei *imagerie* de trucaje, amatorii care asigură prosperitatea unui asemenea gen – cu produse înmulţindu-se în progresie geometrică – dau curs astfel unor tropisme incontrolabile. Ca un excitant imoderat, gustul pentru eşafodaje pernicios spectaculare penetrează nu doar imaginaţia omului de pe stradă, ci, surprinzător, însuşi orizontul minţilor docte. Dacă, în ultimele decenii, speculaţia explicativă înregistrase nu mai puţin de 60 de teorii privind extincţia dinosaurienilor – după milioanele de ani în care au dominat Terra –, înseamnă că acest interes, la limita unei atracţii teratologice, nu-i nicicum neglijabil.

Dar nu incidenţele de tip statistic trebuie să cîntărească în situarea autonomă a umanului faţă de ceea ce îl ameninţă. Cîteodată confruntarea cu flagelurile poate stîrni, retrospectiv, un rictus triumfal, al speţei noastre fragile, reuşit instalată în preeminenţa ei universală. Nu fără o anume caustică distanţă, Léon-Paul Fargue, un scriitor de bună ţinută, nota, bunăoară, în **Le Piéton de Paris**, comparaţiile ţîşnind vulgare din gura vizitatorilor de la Muséum, lîngă mulajul enorm al scheletului de *Diplodocus*, oferit Franţei în 1908 de către miliardarul Andrew Carnegie şi acceptat cu pompa unei ceremonii naţionale (originalul, de 27 de metri, aflîndu-se expus la Pittsburgh). Propriul său comentariu, oricît de spiritual, lăsa, dimpotrivă, să se întrevadă ceva din emoţia suscitată de massa brută a animalului, cînd îşi închipuia cantitatea de iarbă trebuitoare fosilei, cu o capacitate ca de zeppelin.

Efecte încă mai apăsate, ca un delir dezlănţuit, înscrie această disproporţie între incomensurabilul naturii şi exemplarele umane sortite să-l înfrunte, cînd sînt în cauză temperamente exotice, de peremptorie vitalitate, precum venezueleanul Romulo Gallegos. Cartea lui prodigioasă, **Canaima**, respiră într-o meteorologie de cataclism, biciuieşte sensibilitatea cititorului cu un brio de uragan care frînge *selva* tropicală, revărsînd munţi de tunete şi rafale demente, sunînd din goarne de apocalips între corzile lianelor. Hiperbola – într-o altă proză din acelaşi continent, **Sălbaticul**, de Horacio Quiroga – plonjează în imemorial, cu atîta hipnotică putere, încît tîrăşte o conştiinţă contemporană în prăpastia unei identificări fascinate cu făptura unui dinosaur – un crunt carnivor, răsărit din străfundul frămîntat al biologiei. Sub biciuirea infernală a fulgerelor şi a ploilor, în imensitatea lichidă care-i înfăşoară de-a lungul vîrtejurilor din bazinul Paraná, unde munţii tremură surd, scuturaţi de potop, o nostalgie informă îi face să meargă paralel, nopţi întregi, pe axul fluviului învolburat: monstrul flămînd în apă, pîndind feroce, omul străbătînd povîrnişurile malului, sălbăticit, redus de frică la o dependenţă magnetică; vrăjmăşia animală care-l obsedează dublîndu-se printr-o obscură fraternitate cu fiara.

Pînă la urmă, într-o noapte, sub ploaia căzînd în torente, omul refugiat pe o stîncă, jivina dîndu-i ocol prin fluviu, într-o agitaţie asasină, aproape în picioare, ca să nu-l piardă din ochi, deznodămîntul se produce. O pană de piatră, înfiptă în crăpătura stîncii de bazalt, o prăvăleşte peste creştetul monstrului, care-şi urlă pieirea, orb, cu capul strivit, cufundîndu-se pentru totdeauna în vîltoare. Ca să poată izbuti în paroxismul acestei tensiuni şi să urnească stînca, omul s-a proptit cu toată greutatea trupului, şi cu greutatea milioanelor de ani sub semnul groazei... Căci personajul nu mai era el, regresiunea aceasta nebuloasă îl făcuse una cu *specia*.

Grădina, segregaţie şi revendicări justiţiare

Gîndirea care clasifică, respectuoasă faţă de diferenţele dintre specii, lasă îndărăt, la V. Mărginean, drept accidente neviabile, tumulturile ce aparţin resentimentului. Tabelele picturale, cărora le încredinţează comparatismul său voios, sunt pline de amenitate. De la o cază la alta, ocupanţii îşi reglează raporturile în chip ospitalier, mai degrabă ca nişte roluri ale unei benigne emulaţii. Lumea lor, inteligibil rînduită, nu practică excluziuni ale dispreţului.

Cînd, prietenos îndesate, buchetele lui Mărginean, ţinîndu-se împreună cu ochi inumerabili, se etajează în paralelipipede compacte, ca o perucă spornică, de Grand Siècle – ca unul din acele pachete decorative botezate *Fontange*, după o jună favorită a Regelui Soare –, acestor flori, anemone, cerceluşi, dumitriţe, nu le întrebi obîrşia modestă, din locuri fără mari pretenţii, din blînda neorînduială a ceea ce Francezul numeşte *jardin de curé*. Mai degrabă dai dreptate tendinţei justiţiare ce anima, şi pe alte meridiane, o serie de recente iniţiative, la Villa Noailles, în Provence, la Fontevraud, în străvechea mînăstire, la castelul Chaumont-sur-Loire, unde ultima ediţie din Festivalul Grădinilor se intitula, de astă dată, programatic, **Mauvaise herbe**. Un astfel de titlu, ca şi modul tratării, cu multe referinţe poetic-culturale, cu secţiuni numite **Edith Piaf** şi **Satie**, anunţau, lansat în ambianţă castelană, un manifest în favoarea *Buruienii*, a speţelor *roturières*: dacă nu o reamenajare a codurilor de nobleţe, măcar o voinţă de a pune sub semnul îndoielii îndrituiri la segregaţie ce se reazemă pe *idées reçues*, pe judecăţi moştenite de-a gata. De ce, dincolo de caracteristica lor endogenă, unele plante s-au văzut arbitrar urgisite, de ce trandafirul, de pildă, a monopolizat locul avantajos, pe care i-l cunoaştem, suit la pinaclul ierarhizărilor – se întrebau organizatorii –, iar alte speţe rămîn ghemuite într-o marginalitate discriminatorie, fără comună măsură cu definiţia lor intrinsecă? Este, între roza, adoptată ca emblemă seniorială, şi răsura sălbatică, o diferenţă ontologică?

Fertile deosebiri, de la o limbă la alta, pot livra comparaţiilor noastre acel coeficient util de relativitate care să le ferească de abuzuri tranşante. Iată, în franceză, de pildă, în lexicul ei, ghiceşti un dublet mai degrabă jenat, ca ecoul unui transplant, *oléastre*, pentru varianta sălbatică a măslinului; în timp ce italiana îi rezervă un termen înrudit, însă cu robusteţe distinct, faţă de vlăstarul cult. *Olivo e olivastro*, relaţia lor furnizează chiar trama unui pătrunzător eseu al sicilianului Vincenzo Consolo – o reflexiune luînd drept pretext aceste două tulpini care i se înfăţişează împletite lui Odysseus, cînd eroul naufragiat iese din valuri, spre a se mîntui pe ţărmul Feacilor.

Distincţia netă stă la baza unei legitime complementarităţi între versantul genuin şi acela elaborat al existenţei – ne-au învăţat de mult practicile de gîndire, pornite din creuzetul salutar al Mediteranei. Nu meritase măslinul, apanaj al zeiţei Athena, darul de viaţă cu care învrednicise ea Atica şi cetatea iubită, să prilejuiască disputa figurînd simbolic pe frontonul Parthenonului? Sub chipul acestui frunziş, sub aparenţa lui, diafan argintie, îi plăcuse uneori să irumpă în realul cotidian, pentru a vădi eroilor proteguiţi că nu-i părăseşte.

Norul intangibil se alcătuia, însă, dacă s-ar fi lăsat amănunţit, din preciziuni ale unui desen ca de orfevru. E structura, de frunze lanceolate, zvelt nervoasă, ce tresare, nu o dată, şi în arborescenţele definitorii pentru V. Mărginean: legînd pe dinăuntru expansiunea murală a panoului chemat să evoce *Vîscul* şi licărul bijutier, smălţat cu boabe de alb, din picturi mai vechi, aceea, de pildă, admirabilă în poezia ei cuviincioasă şi dreaptă – *Roua nopţii*, culeasă în severe ulcioare ţărăneşti; sau, încă, tot în cheie înţepător vegetală, şfichiul limbilor de roşu, care, sprinten răsucindu-se, echivalează, din ardei afurisiţi, un *Allegro*.

Nu uit, de bună seamă – cînd, poate, dau iluzia că mă abandonez unor irezistibile digresii –, nu pierd din vedere strategia esenţială a acestor pagini. Traiectul lor neconstrîns se împotriveşte deliberat estimărilor ce riscă a minora indigent potenţialul cultural al naturii; acelui simplificator empirism care izolează etanş. Natură şi cultură. Căci se încearcă a dezbate aici, de-a lungul unei mlădioase pledoarii, despre o disponibilitate aptă să ne facă mai aprig văzători, mai vrednici să captăm fosforescenţa noosferei: tot ce oferă ea, ca date care ne încing luminos vieţuirea şi ne determină prin forţa lor impalpabilă. Nu-i vorba numai despre picătura de duh livresc, căzută din senin peste materii care, din principiu, par menite să i se refuze. O fosilă măruntă, bunăoară, ieşită la iveală din blocul continentului chinez, din provincia Leao-ning – cea mai urîţită de suprapopulaţie şi de siderurgie din tot Imperiul –, aruncă în lanţul evoluţiei, de la reptile la păsări, un impuls cu valoare interogativă, ca şi nobilul nume, neaşteptat, pe care-l agită: *Confuciusornis*. Multiplicat prin prestigiile verbului, impactul noutăţii operează cu atît mai eficient; Rousseau, cînd herborizează prin trecătorile şi rîpele din Jura, după 1762 – în excursii de care vor beneficia simpaticele sale **Lettres élémentaires sur la botanique** –, formează echipă cu cîţiva amici – un colonel poartă busola, un neguţător înlesnit din principatul Neuchâtel are grija herbarelor, contele d'Escherny se ocupă de foc şi de cafea; cu lupa în mînă, Gagnebin de la Ferrière examinează fiecare piesă colectată. Pe el, amatorul cel mai instruit din tot grupul, pentru că ştie să numească fiece plantă în diferite limbi şi să-i raporteze descrierea botanică la autori de referinţă, Rousseau l-a poreclit „le parolier". Un termen cu atestări mai vechi, astăzi frivolizat la nivelul şansonetei, sfinţea atunci, în chip curios, ca un ritual respectabil, dignitatea descoperirii!

Roger Caillois, trimiteri către orizontul nipon

Dar nu benedicţiunea unor adaosuri docte e aceea care decide soarta speciilor diverse, în imaginarul colectiv. Roger Caillois îmi dăruia în premieră un text inedit, de care am făcut uz, somptuos, în **Secolul 20**, deschizînd prin el un număr dominat de incitaţiile *fantasticului*. Pe eseistul perspicace îl interesa şi îl desfăta, abordînd tema – **Caracatiţa în Japonia** –, clivajul perspectivelor, de la o civilizaţie la alta; şi tot ce putea constitui surpriză instructivă în tratamentul de care molusca aceasta tentaculară avea parte pe meleaguri asiate. Mă urmăreşte mina lui amuzată, încredinţîndu-mi aceste pagini, ca un semnal de pozitivă relativitate, ca un îndemn la depăşirea fixaţiunilor ce îngustează dialogul. Contrastul sărea în ochi – în memoria europeană, cristalizările mitologiilor romantice, proiectînd asupra animalului, *la Pieuvre*, un adevărat delir al răului, exhibînd-o în ilustraţii mult răspîndite, gata să apuce lacom, cu braţe aderente la hublourile lui Nautilus, ambarcaţiunea ideată de Jules Verne; în Japonia de azi, dimpotrivă, la nivel folkloric, pe firmele barurilor şi restaurantelor, vietatea înfăţişîndu-se sub trăsăturile unui personaj familiar şi poznaş, beţiv prietenos, „cu fruntea încinsă de o batistă înnodată îndărătul capului, aşa cum poartă poporul de rînd". Aşa, de altminteri, figurează în iconografia pe care mi-o cedase Caillois pentru revista pe care o aprecia generos – spre a-i furniza coperta şi, în interior, imaginea edificatoare a unei jucării de gumă, spre bucuria copiilor. Bineînţeles, în tratări culte, la Kunyoshi, Utamaro sau Hiroshige, se detectau şi alte înţelesuri, mai cu seamă sensual lubrice, iar în ultimele decenii, asupra cordialităţii nipone s-a năpustit deferlanta internaţională, a imaginarului de *science fiction*, de reţetă hiperbolică, unde monştrii acvatici sînt în stare să înghită vapoare şi zgîrie-nori. Ceea ce îmi plăcuse, însă, în popasul extrem-oriental mijlocit de Roger Caillois era prilejul de a ne „copilări" cu haz, caracatiţa antropologizată astfel, la modul jovial, acumula gafele, plină de comică neîndemînare... Şi poate că, mai mult decît hazard voios, vor fi nimerit în atare petreceri semnele unei năzuinţe de prospeţime cognitivă. Japonia este pe primul loc, de departe, în ce priveşte fervoarea traducerilor, insistente, mereu reînnoite, din scrierile lui Jean-Henri Fabre.

Incursiuni în orizont nipon am descoperit şi pe simeza expoziţiei Mărginean, pictorul a asimilat rodnic soluţii de planeitate decorativă, venite dintr-acolo, în desfăşurările verticale unde spiritul de colecţie domneşte cu o rîvnă calmă, cu netăgăduită

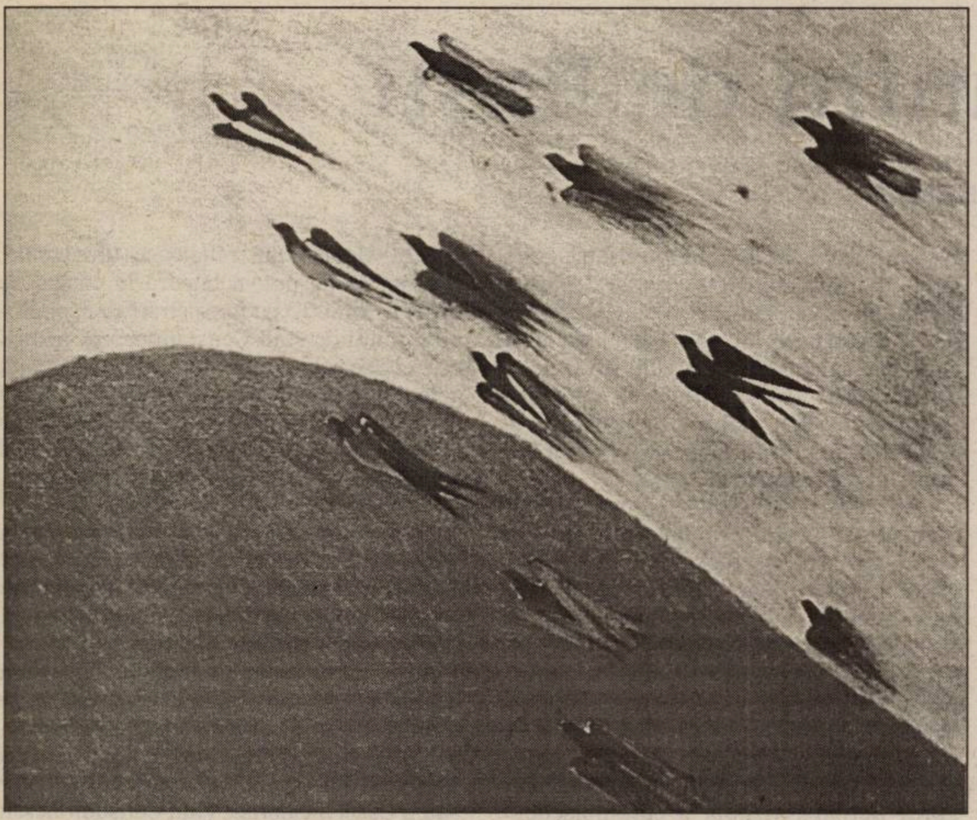

Viorel Mărginean, *Peste culme*, 1988

eleganţă. Un experiment de **Scriitură**, răsfăţat pe două ample panouri, dedică ţării pe care o veghează Soarele de Răsărit, în caractere japoneze, recognoscibile, un mesaj de prietenie, aplicat şi totuşi voindu-se alert, ca o ploaie uşoară. Nu întîmplător, paginile de *Vorsatz* ale Catalogului îl etalau într-un gracil **Filigran**, conjugat cu o vibrantă structură vegetală. S-ar spune, închizînd canaturile expoziţiei, un gest, nu neapărat exotic, însă deschis, spre o pulsaţie a dialogului larg, care să adune lucruri distante în aceeaşi bătaie de aripi. Aşijderea, liricul ultra-sensibil căruia, tînăr, i se spunea *le nabi japonard* – Pierre Bonnard, pentru muzeul gloriilor europene – formulase o exhortaţie imprevizibilă pe cît de autentică. Sperînd că pictura îi va străbate timpii fără urme de coruptibilă uzură – „sans craquelures“ erau vorbele lui –, acest suflet minunat se rostea într-un suspin memorabil: „Je voudrais arriver devant les jeunes gens de l'an 2000 avec des ailes de papillons“.

...în fabula verde a naturii

Să fie ei, la judecata din urmă a picturii, intercesorii noştri cei mai credibili? Aceia zămisliţi de V. Mărginean trec uneori proba unui fantastic al dimensiei, fluturii sînt cît copacii, iar aceştia, răsturnînd aşteptările, sînt văzuţi ca nişte înalte frunze. „În fabula verde a naturii“ – pentru a-l parafraza pe Blaga – duhul rămîne însă cordial, lucrurile se rostuiesc după măsuri sufleteşti care proteguie şi dau tărie.

Alternanţa ondulatorie – *deal* şi *vale* – asumă curajos pulsaţia contrariilor, împinge cugetul să vîslească într-un *iter* neobosit, introduce putinţa unui *înainte* în ceea ce ar fi planeitatea obişnuitului.

Am întîlnit metafora unei atare *mioritice* progresiuni într-un tablou de V. Mărginean, unde, prin moliciunea omăturilor, drumul pipăia o margine de lume, parcă ar fi vrut să atingă, reiterat, goana săgeţii care stă, din vestita aporie a filozofului antic. Altădată, **Peste culme** pictorul trimite jetul vivace al unor păsări, traiectoria expansiunii lor. Astfel aruncate, într-un tonic asalt, rîndunelele pot apărea ca înseşi săgetările privirii, cînd îşi aţinteşte fascicolul percutant asupra bogăţiilor pe care le ascunde peisajul. Feciorul de pădurar prinde în bătaia ochilor, cu o agerime fără greş, tot ce tresare în cenuşiul oricît de tern, tot ce consimte, fără flască obedienţă, la ordinea firii.

Peste umărul dealurilor, peste velinţa lor sever învrîstată, tensiunea francă a pictorului aşterne o salubră **Dimineaţă transilvană**. E titlul unui tablou antologic, unde muchiile podişului se articulează cu o tenace claritate, ca în ofranda unei vaste cărţi; de un colorit mărturisind la rîndul său un fel de egalitate ziditoare, luminoasă şi mată. Printre aceste înfăptuiri, nu spui, ca alt poet ilustru, „Mă îmbăt de îndepărtare şi de vis!“. Ci, fără de zadarnice langori, cauţi temeiurile de sărbătoresc aici, în suava vîlvătaie care întoarce spre înalt obrazul ţării.

februarie 2004

*(Text scris pentru albumul **Viorel Mărginean – pictură/desen/obiect, peinture/dessin/objet, painting/drawing/object**, în curs de apariţie la Regia Autonomă Monitorul Oficial)*

„Armoniile“ lui Whistler

ADRIAN-SILVAN IONESCU

La Freer Gallery of Art de pe celebrul Mall din Washington, D.C., atrage atenţia o expoziţie ce prezintă o viziune unitară asupra complexei opere a unuia dintre marii artişti americani, care şi-a dus viaţa şi şi-a cîştigat faima în Europa, James Abbott McNeill Whistler (1834-1903). Intitulată, în chip inspirat şi explicit, **Galeriile D-lui Whistler. Avangardă în Londra victoriană**, manifestarea doreşte să evoce modul în care artistul regiza interiorul sălilor şi atenţia pe care o dădea aspectelor, aparent insignifiante, ale ambianţei în care trebuiau privite lucrările sale. Datorită colaborării dintre Virginia Museum of Fine Arts din Richmond şi muzeul gazdă, au putut fi adunate gravurile pe care artistul le-a prezentat în două expoziţii succesive, la Londra, în 1883 şi, respectiv, 1884. Catalogul celei dintîi a fost chiar reprodus şi pus la dispoziţia publicului, cu numerotarea şi comentariile originale, ceea ce reprezintă un interesant şi preţios act de restituire. Mai mult decît atît, a fost reconstituită, în detaliu, atmosfera creată de artist în săli, pentru a corespunde titlului pe care îl dăduse el acelei prezentări, **Aranjament în alb şi galben**. Ramele aurite, late şi plate nu aveau decît cîteva striaţii pe margini; pereţii erau zugrăviţi în galben; de colţurile plafonului era prins un voal galben, ca un polog de pat medieval, prin care era filtrată lumina ce, astfel, căpăta o dominantă caldă, blîndă; mari coşuri cu flori albe şi galbene, precum şi sfeşnice cu lumînări în aceleaşi nuanţe agrementau spaţiul, ca într-un interior de locuinţă particulară. Şi, totuşi, aceea era o sală de expoziţie – dar o sală în viziunea lui Whistler, care, între altele, se ocupa şi cu amenajarea şi decorarea interioarelor. Acesta era motivul pentru care el afirma, adesea: „Acum camerele mele sînt ele însele picturi“. În 1883, artistul a expus gravuri cu imagini veneţiene pline de picturalitate – de altfel, el era unul dintre acei *pictori-gravori* care ştiau cum să dozeze tonalităţile şi să modeleze linia în chip pictural, mînuind acul pe suprafaţa plăcuţei de cupru ca pe un penel pe o pînză.

În 1888, pictorul, ajuns la vîrsta de 55 de ani, s-a însurat cu frumoasa Beatrix Godwin, văduva arhitectului E.W. Godwin, mai tînără cu 23 de ani decît el. Ea îi devine modelul şi subiectul preferat pentru desenele pe hîrtie de transport, pe care le-a litografiat în intervalul 1891-1896. Beatrix nu-i poza propriu-zis. Artistul, avînd constant la îndemînă carnetul de schiţe şi creionul, aşternea cu rapiditate un crochiu în momentele de relaxare, pe terasa ori în grădina casei unde locuiau. De aceea, Beatrix apare adesea îngrijind florile, odihnindu-se pe un fotoliu sau căzută pe gînduri ori chiar făcîndu-şi siesta (**La belle jardinière**, **La robe rouge**, **La belle dame paresseuse**, **La belle dame endormie**). De asemenea, relaţia de caldă afecţiune dintre Beatrix şi sora ei, Ethel Birnie Philip, apare surprinsă în mai multe litografii, precum **Duetul** (în care cele două cîntă la pian, la patru mîini), **Intrarea în grădină**, **Confidenţe în grădină**, **Tête-à-tête în gradină**, **Surorile**. Artistă ea însăşi, Beatrix prelua idei şi compoziţii ale soţului ei şi le interpreta ori le copia – aşa este litografia după portretul contelui Robert de Montesquiou, unde liniile folosite de ea sînt mai aspre, mai violente, frînte şi agresive faţă de cele ale lui Whistler, dar foarte expresive şi personale.

Pe lîngă lucrările care o aveau drept personaj principal pe Beatrix, artistul a mai litografiat şi peisaje din Paris sau scene de gen din viaţa cotidiană a capitalei franceze: **Panteonul văzut de pe terasa de la Luxembourg**, **Treptele de la Grădina Luxembourg**, **Balustrada de la Grădina Luxembourg**, **Bonele ieşite cu copiii în Grădina Luxembourg**, **Vînzător de fructe pe Boulevard de Grenelle**, **Spălătoria**, **Fierarul**, **Tinichigiul**.

Alături de aceste lucrări în alb-negru, puteau fi admirate şi multe dintre picturile lui Whistler care fac parte din expunerea permanentă a Galeriei Freer, precum şi **Camera Păunului**, subintitulată de artist **Armonie în albastru şi aur**. Această impresionantă sufragerie are o poveste foarte interesantă: fusese comandată de bogatul armator Frederick R. Leyland (1831-1892) din Liverpool pentru reşedinţa sa din Londra. Arhitectul Thomas Jeckyll a început proiectul, dar s-a îmbolnăvit, şi decoraţiile finale le-a preluat Whistler, căruia iniţial îi fusese comandată doar marea pînză ce trebuia inclusă între rafturile care urmau să cuprindă marea colecţie de porţelanuri chinezeşti adunate de Leyland în decursul anilor. **La princesse du pays de la porcelaine** prezenta o tînără doamnă brună, îmbrăcată în kimono, cu un evantai în mînă şi avînd în fundal un frumos paravan de mătase. Culorile strălucitoare erau menite să înviooreze atmosfera oarecum sumbră şi îngreunată de poliţele şi etajerele cu porţelanuri din cameră. Profitînd de lipsa patronului său, care se întorsese la Liverpool pentru afaceri, pictorul a făcut schimbări radicale: a acoperit tavanul cu foiţă de aur, peste care a pictat decorul penelor de păun, sub cornişă a pictat valuri, a aurit poliţele de nuc proiectate de Jeckyll în nuanţa lemnului natur, a pictat păuni pe jaluzele, a acoperit cu albastru de Prusia tapetul din piele aurită, la care proprietarul ţinea foarte mult. Toate aceste adăugiri şi modificări, precum şi faptul că nu a fost anunţat de preţul pe care intenţiona să-l perceapă pentru ele – enorma sumă de 2.000 de guinee –, ca şi impoliteţea de a invita presa şi diverşi curioşi să-i vadă opera chiar înaintea beneficiarului, l-au înfuriat pe Frederick Leyland şi între artist şi armator s-a iscat un conflict ce nu s-a mai stins vreodată. Chiar dacă, după mari insistenţe, Leyland i-a plătit totuşi jumătate din suma cerută, a făcut-o în aşa fel încît să-l jignească pe pictor, remiţîndu-i-o nu în guinee, ci în lire. De aici a survenit şi o diminuare a onorariului (o guinee echivala cu 21 de şilingi, în vreme ce o liră era doar 20 de şilingi). Pentru a-i plăti patronului cu aceeaşi monedă, cinicul şi arţăgosul Whistler a mai făcut o adăugire: a pictat doi păuni care se bat, unul cu pieptul argintiu, pentru a aminti de plastronul cămăşilor albe şi apretate ale lui Leyland, şi altul – cel bătut şi obidit – cu o creastă argintie, aşa cum el însuşi avea o meşă albă pe frunte. Între picioarele celor doi păuni se văd răspîndite monedele care au creat disputa lor. Cu ironia sa muşcătoare, pictorul şi-a intitulat decorul mural **Arta şi banii sau Povestea unei camere**. Întreaga lucrare a fost executată între 1876 şi 1877.

Chiar dacă au rămas definitiv certaţi – deşi artistul îi pictase, în perioada 1870-1873, un foarte frumos şi măgulitor portret, mărime naturală –, Leyland nu a mai schimbat decorul sufrageriei sale şi a continuat să-şi amplifice colecţia de porţelanuri pe care o expunea pe poliţele aurite. După moartea proprietarului, în 1892, **Camera Păunului** a fost expusă, din 1904, într-o galerie din Londra, de unde a achiziţionat-o colecţionarul american Charles Lang Freer (1854-1919), fondatorul de mai tîrziu al galeriei ce-i poartă numele. El a transportat şi a reinstalat camera în reşedinţa sa de la Detroit, iar după decesul său aceasta a fost adusă la Washington, în muzeul actual.

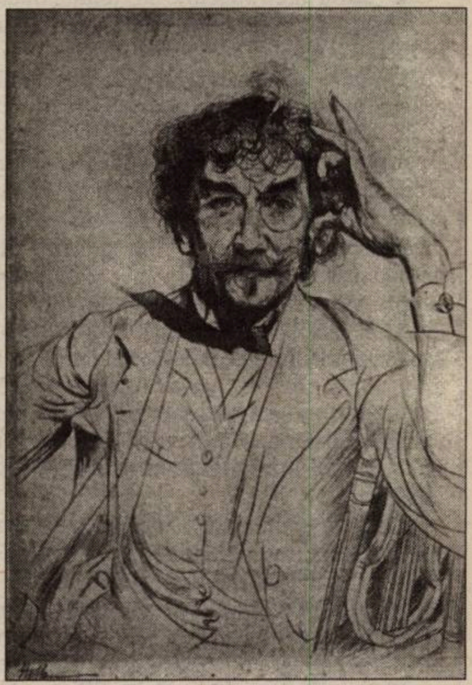

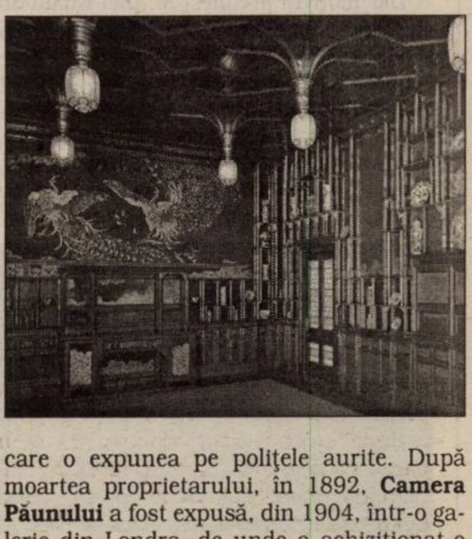

Expoziţia **Galeriile D-lui Whistler** de la Freer Gallery este un important eveniment cultural, ce readuce în atenţie personalitatea atît de variată a unuia dintre prodigioşii pictori impresionişti, care pendula între duioşie şi cinism, dragoste şi ură neîmpăcată, generozitate şi cupiditate, comunicare prietenească şi frondă trufaşă.

Muzică

Oratoriu bizantin de Paşti

ANCA FLOREA

În apropierea Sărbătorilor de Paşti, publicul meloman a primit un dar cu adevărat excepţional – prezentarea integrală a oratoriului **Patimile şi Învierea Domnului** de Paul Constantinescu, monumentală lucrare interpretată cu strălucire sub bagheta dirijorului Horia Andreescu. Orchestra Naţională şi Corul Radio au evoluat la cote unanim apreciate, alături de solişti de factură foarte diferită, dintre care s-a detaşat, incontestabil, baritonul Eduard Tumagian, maestru care a dovedit încă o dată că este un artist complet şi complex, abordînd cu aceeaşi ştiinţă nu doar partituri de operă sau de lied, ci şi o astfel de scriitură cu totul specială, în care maniera de cînt este cu totul diferită atît ca frazare, cît şi ca expresie.

Compus într-o primă versiune în 1943 – interpretat în concert în 3 martie 1946 de către Filarmonica dirijată de George Georgescu, beneficiind de o „garnitură" solistică de prestigiu (Nicolae Secăreanu, Nella Dimitriu, Valentin Teodorian, Mircea Buciu, dar şi Ioan D. Petrescu în rolul Christos ş.a.) –, oratoriul a fost desăvîrşit în 1948, fiind însă prezentat pe podiumul de concert abia pe 2 aprilie 1990, sub aceeaşi cupolă a Ateneului, la pupitrul Filarmonicii fiind Cristian Mandeal. Printr-o frumoasă coincidenţă, reluarea acestei dificile şi monumentale creaţii a avut loc acum, tot pe 2 aprilie, abordată pentru prima oară de formaţiile Radio care, într-un efort (de această dată) comun, s-au implicat cu o extremă concentrare şi eficienţă în demersul artistic, răspunzînd cu promptitudine cerinţelor dirijorale, reliefînd atmosfera specifică muzicii de factură bizantină, bazată pe textele celor patru **Evanghelii**, îmbinînd hieratismul şi aparenta simplitate a cîntului ortodox cu dramatismul şi momentele de apoteoză, construind astfel planuri contrastante de mare efect, conturate firesc şi impresionant, într-o viziune unitară şi densă.

Sobrietatea naraţiunii (pe care Eduard Tumagian a gîndit-o pe linia echilibrată a „expunerii" evenimentelor de către Evanghelistul care doar „consemnează" momentele cutremurătoare care au marcat ultimele zile din viaţa lui Iisus şi apoi Învierea sa) a avut o asemenea forţă interioară şi capacitate de transmitere a sensurilor cuprinse în text, încît adesea a emoţionat pînă la lacrimi; dicţiunea perfectă, accentele expresive, reliefarea cuvîntului ce creează imaginea aproape vizuală a „întîmplărilor", frumuseţea şi căldura glasului său au dat acea încărcătură emoţională pe care doar ruga adîncă şi adevărată o poate cuprinde. Dar toate acestea „trădează" măiestria artistului (în cel mai profund sens al termenului) şi totodată credinţa cu care investeşte fiecare nouă creaţie, devoţiunea totală faţă de muzică şi de Dumnezeu.

Din păcate, vocea basului Mircea Moisa nu a avut nici penetranţa, nici anvergura, nici expresivitatea cerută pentru a contura personajul Christos, partitura fiind parcursă anost, fără relief, recurgîndu-se la „artificiul" unui „halou" realizat „din butoane", pentru a compensa, într-o oarecare măsură, platitudinea cîntului său şters. De altfel, Constantin Cocriş (Pilat) şi Răzvan Săraru (Iuda) nu au reuşit să convingă, primul pentru că... nu s-a auzit, iar al doilea pentru că nu are experienţa necesară unui asemenea demers care necesită o cu totul altă abordare faţă de cea „operistică". Partitura Maicii Domnului a fost susţinută de mezzosoprana Gabriela Popescu pe coordonate oneste (dar mult prea departe de performanţa realizată în urmă cu cîţiva ani în **Requiem**-ul de Verdi), asemeni sopranelor Alina Bottez şi Simonida Luţescu (Mironosiţele) – glasuri frumoase, dar fără experienţa cîntului în lucrări vocal-simfonice de factură religioasă.

Corul (pregătit de Dan Mihai Goia) a făcut dovada calităţii sale excepţionale în pagini de rugă abia şoptită sau în desfăşurări ample în care disperarea, ironia sau glorificarea au fost subliniate cu bun-gust şi mai ales în maniera specifică muzicii de sorginte bizantină; implicarea maestrului de cor în conducerea unor formaţii ce abordează exclusiv piese religioase (în special ortodoxe) şi faptul că parte dintre corişti cîntă frecvent în asemenea ansambluri în biserică a reprezentat un „atu" deosebit de important, care a asigurat un succes de proporţii.

Dacă de (prea) multe ori am fost dezamăgiţi de nivelul concertelor curente din stagiunea Orchestrei Naţionale, de această dată, poate cuceriţi de splendoarea partiturii, poate marcaţi de semnificaţia şi încărcătura acesteia (atît în plan religios, cît şi sub aspect muzical), instrumentiştii au dat întreaga măsură a calităţii lor, realizînd o sonoritate omogenă, masivă sau, dimpotrivă, aerată pînă la transparenţă, o coloristică bogată şi (cu excepţia unor uşoare dezechilibre) o coordonare atentă în relaţia cu corul şi cu soliştii, semn că o asemenea lucrare îi poate convinge să renunţe la animozităţi, subiectivisme şi indiferenţă, colaborînd excelent cu dirijorul Horia Andreescu. Concepţia lui de ansamblu a confirmat rigoarea şi profesionalismul cu care ştie să construiască edificii sonore impresionante, cu gradări şi acumulări bine dozate, încărcate deopotrivă de lirism şi strălucire.

Publicul extrem de numeros (printre spectatori aflîndu-se şi muzicieni de marcă) a aplaudat entuziast, minute în şir, realizarea unei partituri de o dificultate aparte, dar care poate sta oricînd alături de marile creaţii ale muzicii religioase universale. Sperăm să ne putem bucura în curînd de apariţia unui CD cu înregistrarea integrală a oratoriului de Paul Constantinescu, pentru ca în orice colţ al lumii să poată fi apreciată valoarea cu totul deosebită a lucrării într-o interpretare care, dacă ar beneficia şi de solişti (cel puţin apropiaţi) de nivelul excepţional al baritonului Eduard Tumagian, ar putea fi considerată de referinţă.

Coincidenţele fericite au continuat şi prin faptul că, în acele zile, a avut loc la Muzeul Enescu deschiderea expoziţiei **In memoriam Paul Constantinescu**, eleganta sală Cantacuzină găzduind panouri şi vitrine care, aranjate cu mult bun-gust, prezintă documente (scrisori, manuscrise, alături de discuri şi afişe de spectacol), fotografii şi desene, în mare parte inedite, din colecţia Muzeului Enescu, a Uniunii Compozitorilor sau a Casei memoriale Paul Constantinescu de la Ploieşti, dar şi din arhiva personală a unor maeştri precum Ion Dumitrescu, Valentin Gheorghiu sau Cristian Mandeal, relevînd deopotrivă anvergura muzicianului şi personalitatea artistului care a fost un foarte talentat desenator (surprinzînd, în cîteva linii expresive, trăsăturile definitorii ale colegilor „de breaslă") şi un rafinat poet. Vernisajul expoziţiei realizate de muzeografii Constantin Drăgoi, Cristina Andrei şi Nella Modrea, coordonaţi de pianista Ilinca Dumitrescu, director al Muzeului Enescu, a fost prefaţat de cuvintele rostite de muzicologii Vasile Tomescu (referindu-se la creaţia muzicianului şi la percepţia acesteia în ţară şi în străinătate) şi Octavian Lazăr Cosma (cu accente deosebit de interesante privind latura amară, mai puţin ştiută, ce a însoţit, din păcate, mai toate reuşitele creatoare ale maestrului, adesea „înfierate" în stilul specific anilor în care proletcultismul şi stîngismul erau „în floare"), apoi de Alexandru Bădulescu, custodele Muzeului dedicat compozitorului la Ploieşti, precum şi de Ilinca Dumitrescu, cea care a avut şansa de a se afla, încă din copilărie, în preajma figurilor reprezentative ale muzicii româneşti, cunoscîndu-l pe Paul Constantinescu aşa cum era în viaţa cotidiană. I-a interpretat apoi lucrările scrise pentru pian (**Sonatina** fiindu-i dedicată), ştiind multe „secrete" ale existenţei maestrului, printre care şi cel al manuscrisului **Cîntarea Basarabiei**, lucrare care, compusă în 1941, nu s-a cîntat din motive lesne de înţeles şi, mai mult, a fost ascunsă decenii la rînd chiar în casa lui Ion Dumitrescu, pe atunci preşedinte al Uniunii Compozitorilor. Printre cei prezenţi la această manifestare de prestigiu s-au aflat nepoata maestrului, compozitorul Pascal Bentoiu, baritonul David Ohanesian (interpretul rolului titular din opera **Pană Lesnea Rusalim**, în premieră absolută la Opera din Cluj), muzicologii Viorel Cosma şi Ada Brumaru, pianiştii Valentin şi Roxana Gheorghiu, dirijorul Ilarion Ionescu-Galaţi, Madeleine Voicu, soţia violonistului Ion Voicu, şi mulţi alţii, omagiind astfel memoria celui care ne-a dăruit capodopere în mai toate genurile muzicale. Menţionăm doar celebra sa **Toccata** pentru pian, Concertul pentru pian şi orchestră sau cel pentru harpă şi orchestră, simfoniile, rapsodiile şi suitele, opera **O noapte furtunoasă**, baletul **Nunta în Carpaţi**, **Oratoriul de Crăciun** şi, bineînţeles, monumentalul oratoriu **Patimile şi Învierea Domnului** – ascultat cu încîntare, în linişte şi reculegere, de spectatorii aflaţi în sală (care, ca la oficierea unei slujbe, au „uitat" să mai tuşească în momentele de pauză), dar şi de milioane de melomani care au urmărit concertul în transmisiune directă la radio, bucurîndu-se de minunea muzicii, intrînd astfel în atmosfera Sărbătorilor de Paşti poate mai curaţi şi mai bogaţi sufleteşte.

Jurnal de familie, călătorie şi lectură

AURELIA MOCANU

Ana Ruxandra Ilfoveanu are, în atelierul ei de pictură, o masă anume pentru desenat cu tuşuri, baiţuri, creioane cu grafitul moale şi o preţioasă colecţie de hîrtii cu tuşeul cald, tonate diafan sau coapte de timp.

Acolo, ea citeşte adesea literatură, în ultimii ani memorialistică şi autoare strălucite: Berberova, Aglaja Veteranyi ş.a.m.d.

În afară de deprinderea de a recaligrafia pasaje din lecturile sale, Ana Ruxandra aruncă în emoţia lecturii propria trupă de actori (din recuzita figurativului său) să rejoace textul care a încîntat-o. Cortina din spatele compunerii scenelor apare adesea ca o convenţie, un pact între vizual şi partitura literară. Desenele Anei Ruxandra, care sînt realmente o etapă de laborator şi de tatonare a picturilor sale, îmi par croite precum scenele orelor din turnurile cu ceas medievale. Au acea mişcare sacadată care animă un panoptic uman coborît din xilogravurile folclorice. Portretele artistei par făcute dintr-o materie tare, care suportă răbdător martelarea şi decupajul. Farmecul lor asupra vine din simularea naivităţii hître şi din inventivitatea recuzitei. Imaginarul medieval al saltimbancilor, deja ştiuţi la Ana Ruxandra, şi-a găsit un nou punct focal, în jurul impresiilor de călătorie catalană. În anul 2002, artista a văzut la Barcelona ceremonia cu fantoşe uriaşe a Sfintei Fecioare din Ceres. Într-o serie de desene în tuş negru şi brun se desfăşoară proiectul unei păpuşi-clopot din ghips, care conţine personajele misterelor medievale. Ritmul contururilor frînte şi dinamica haşurii de tip xilografic se aplică personajelor – destul de stranii ca profil – suspendate într-o secvenţă a intrigii.

Ceremonia catalană frustă, sacru-carnavalescă o locuieşte încă pe artistă. Dar în colţul cel mai intim al atelierului ei, Ana Ruxandra Ilfoveanu ţine un jurnal al unei altfel de călătorii. Artista a început o lucrare de „enluminare" a memoriei familiei de artişti Ilfoveanu, avînd ca pretext caligrafierea jurnalului Ninei Berberova. Ana Ruxandra oferă, grafiate în peniţă, ornate cu chenare heraldice, somptuoase pagini de codex în jurul unei fotografii, colate cu bune efecte plastice.

Dar motivul predilect al Anei Ruxandra revine în această amplă expoziţie: drumul iernatic de sat colinar, în mari şi tensionate uleiuri pe pînză. Impresia pregnantă a şederilor artistei în satul Rădeşti, spre Cîmpulung, se traduce plastic printr-o reducţie expresionistă a scenei unei uliţe şi prin exaltarea ritmurilor materice ale jgheaburilor de clisă amestecată cu zăpadă. Personaje, coline, scheletul arborilor, cartuşele heraldice şi toate arătările de sub desenul Anei Ruxandra conţin o materie dură, anguloasă, armată cu reţea de sîrmă. Carnea coloristică tentează de predilecţie oxidările acide, dar această desfăşurare expoziţională răsună adînc în brunuri şi lut.

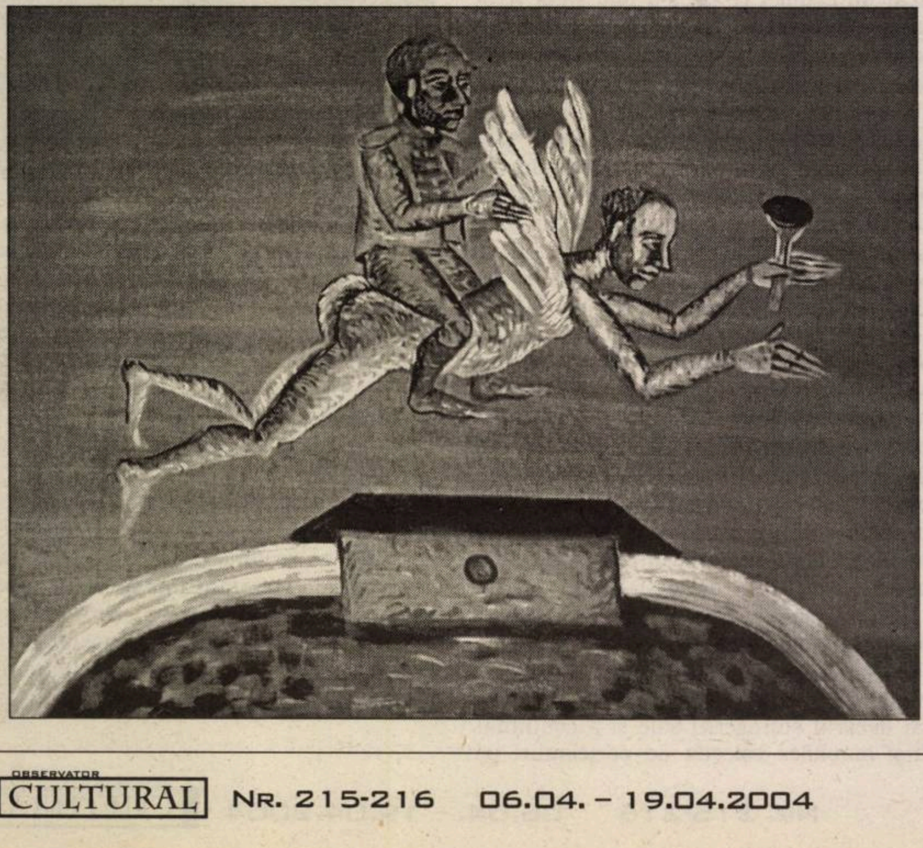

profil

Euroinvest, „partenerul investiţiilor de afaceri“, revistă lunară gratuită, distribuită în centre de afaceri, hoteluri, cazinouri, cluburi, restaurante, centre medicale şi de înfrumuseţare, tîrguri, expoziţii şi seminarii cu teme din domeniu. Editor: Dragoş Dragoteanu. Director: Alexandru Ciaglic. Responsabil proiect: Călin Clinciu. Redactor-şef: Iulia Ichim. Layout: Gabriela Raicu. 64 de pagini color format A4 pe hîrtie lucioasă, cu *design* atractiv, plin de imagini, ilustraţii şi reclame. Sumarul numărului 5 (martie 2004) se deschide printr-un editorial semnat de Iulia Ichim (**Informaţia face diferenţa**) şi conţine – între altele – interviuri realizate de aceeaşi Iulia Ichim cu Steven van Groningen, preşedintele Raiffeisen Bank, şi cu Jaqueline Croitoru, viceprimarul Sectorului 6 (despre proiectul de amenajare a zonei Lacului Morii), un material de Cristina Oprea, analist financiar, despre **Evoluţia bursieră în 2004**, pagini de „finanţe“ (cu o amplă analiză a lui Radu Limpede de la Initial Advisory, Centrul de Management şi Consultanţă: **Profiturile „trag“ către banii reali**), numeroase informaţii despre terenuri în zone rezidenţiale şi în zone industriale, oferte în domeniul serviciilor şi al spaţiilor pentru construcţia de birouri şi clădiri comerciale. Mai reţinem un articol de Oana Ţicleanu, despre noua legislaţie fiscală (**Început de drum**) un text de av. Carmen Nemeş despre regimul juridic al imobilelor deţinute de misiunile diplomatice, o prezentare a unui ghid electronic în domeniul artelor plastice (*ArtLine.ro*).

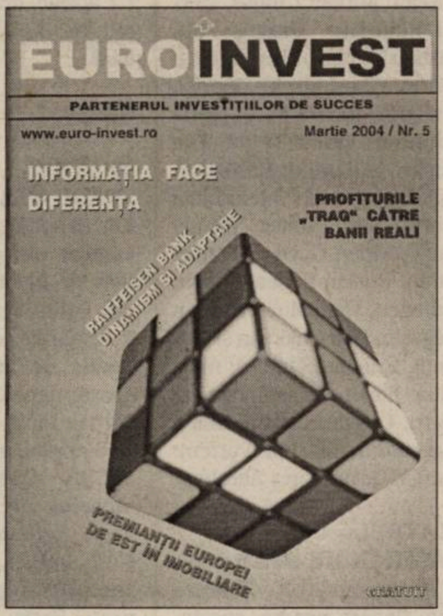
EUROINVEST
PARTENERUL INVESTIŢIILOR DE SUCCES
www.euro-invest.ro
Martie 2004 / Nr. 5
INFORMAŢIA FACE DIFERENŢA
PROFITURILE „TRAG“ CĂTRE BANII REALI
RAIFFEISEN BANK DINAMISM ŞI ADAPTARE
PREMIANŢII EUROPEI DE EST ÎN IMOBILIARE
GRATUIT

de ici, de colo

MOZAICUL

Numărul 11-12/2003 al revistei craiovene de cultură **Mozaicul** prezintă mai multe intervenţii din cadrul colocviului despre identitatea sud-est europeană şi – aşa-zicînd – „balcanică“ (**„La porţile Europei“**). Participanţi: Mircea Muthu, Sabina Ispas, Ion Bogdan Lefter, Dan C. Mihăilescu, Marin Mincu, Marin Beşteliu, Gabriel Chifu, Gabriel Coşoveanu, Horia Dulvac, Nicolae Marinescu, Ion Militaru, C.M. Popa, Gabriel Popescu, George Popescu, Sorina Sorescu. Este vorba – de fapt – despre cea de-a şasea ediţie a Colocviilor **Mozaicul**. Dintre temele în jurul cărora s-a orientat dezbaterea, amintim: **Bizanţ fără Bizanţ**, **Europa de Sud-Est/Europa Centrală**, **Tipologie umană balcanică**, **Balcanismul literar – o filieră productivă**, **Este posibilă o piaţă comună balcanică?**, **Balcaniadele sportive – alternanţe ale frustrării**, **Între multiculturalitate şi fundamentalism cultural**. Dintre numeroasele idei puse în joc pe parcursul acestei dezbateri pasionate şi pasionante, o atenţie specială merită tipologizările formulate de comparatistul şi balcanistul Mircea Muthu, autor al unor lucrări de referinţă în domeniul „balcanologiei“ literare.

În debutul revistei – două articole-bilanţ semnate de Nicolae Marinescu (**Drumul cel bun**) şi Constantin M. Popa (**„Cultura mozaicată“**).

În numărul 1-3/2004 al **Mozaicului**, Sorina Sorescu semnează un comentariu devastator despre culegerea de cronici literare **Concert de deschidere** a tînărului Daniel Cristea-Enache (**Un cronicar comparat cu prea multă lume**), în care face radiografia unei imposturi critice şi a unei receptări conformiste: „Nu pot să înţeleg cum de a ajuns cartea de debut a lui Daniel Cristea-Enache, **Concert de deschidere**, să fie cea mai premiată carte de critică din ultimii ani. Mie mi se pare exasperant de banală. [...] Ca să ajungă la aproape şase sute de pagini, Cristea-Enache şi-a strîns toate cronicile (patru, cinci cronici abia dacă s-a îndurat să lase pe dinafară; oare cît de proaste or fi fost?), le-a regrupat după anul debutului scriitorilor recenzaţi, crezînd că le va face astfel să semene cu o istorie a literaturii postbelice. Pe cine credea că păcăleşte? [...] o carte retrospectivă şi grăbită, de pe acum inactuală, copleşită de balast, prezentînd lucrări nu tocmai reprezentative sau numai reeditări, chiar şi în cazul marilor scriitori [...]. Singurul eveniment formativ pe care îl evocă în autoprezentarea de la începutul **Concertului de deschidere** este că, la un moment dat, l-au avansat, la revistă, de la statutul de recenzent la statutul de cronicar“. Un „portret al oportunistului la tinereţe“: „Ideea de model a lui Daniel Cristea-Enache este, de fapt, rudimentară: o relaţie cu omul, nu cu opera. Cînd nu ştie să comenteze o carte, dar dezvoltă un ataşament psihologic faţă de cel care a scris-o, îl declară pe autorul în cauză maestru, făcîndu-i tot felul de temenele. Cînd e în relaţii proaste cu autorul comentat, îl atacă, spunîndu-i, eventual, că nu are suflet. Probabil că aşa se fac, la Bucureşti, carierele literare *rapide*. Aşa s-or fi luînd şi premiile. Mergînd în fibra articolelor lui Daniel Cristea-Enache, vedem însă că modelele sînt prost asimilate, mai mult din furtişag de reţetă decît din încercarea de a o defini şi de a o duce onorabil mai departe, eventual, inventîndu-şi propria versiune, propria ramificaţie. Sau de a se război cinstit cu ea (cu reţeta, nu cu omul care a impus-o), în cazul în care nu vrea să o continue deloc. Merită urmărit felul în care îşi construieşte cronicile de critică a criticii, fără nici o idee metacritică, în schimb, pline de bla-bla-uri portretistice, cu linguşeli sau, din contră, cu lovituri, uneori foarte dure, la adresa omului. Pe fugă, două exemple opuse sau, cine ştie? similare. 1) Toată lumea ştie că principalul lui susţinător este Eugen Simion. Dincolo însă de ocroteli şi favoruri, a învăţat ceva de la «maestru»? Ca meserie, vreau să zic... [...] 2) O altă schemă de interpretare care apare frecvent în cronicile lui Cristea-Enache este textualismul. [...] Textualismul este o găselniţă critico-semiotică pentru a cărei impunere Marin Mincu a luptat, vreme de decenii, şi se mai luptă şi astăzi, inventînd, cam din nimic, un cenaclu de poezie. Dar poate că Cristea-Enache a aflat ce înseamnă textualismul direct de la surse, din semiotica franceză şi italiană. Ce păcat însă că nu putem afla nimic despre cultura lui de concepte. [...] După părerea lui, criticul trebuie să execute, milităreşte, «lecturi fidele», fără autoreferinţă, fără teoretizare, fără nimic (nu mai are sens să povestesc pe cine crede el că învinge, impunînd, ca lege, lege prostească, critica necreativă...)“. Dintre mostrele de amatorism cras selectate de Sorina Sorescu, menţionăm doar un „exemplu de filozofie *à la* Cristea-Enache: comentează laudativ tineri eseişti de orientare liberală şi, semn că nu a priceput nimic din ei, îi sfătuieşte, în final, să nu mai creadă în filozofia individului, ci în cea a colectivului, a maselor“.

Din sumarul acestui număr merită consemnat un interesant grupaj tematic despre **Anatomia violenţei**, cu eseuri de Gabriel Coşoveanu (**Aspecte noi ale „luptei pentru pace“**), Ion Militaru (**Violenţă în civilizaţie**), Horia Dulvac (**Violenţă şi sacrificiu: *mal entendu*-uri, culpabilităţi**), Mircea A. Diaconu (**Scrisoare despre violenţă**) ş.a., şi eseul antropologului Cosmin Dragoste, **Păcatul de a fi altfel – societatea narcisistă**.

echinox

Numărul sextuplu (7-12/2003) al revistei clujene de cultură **Echinox** are în prim-plan o amplă dezbatere pe marginea volumului colectiv **Mihai Eminescu, poet naţional român. Istoria şi anatomia unui mit cultural**, realizat şi coordonat de Ioana Bot. Dezbaterea a fost găzduită – în 5 martie 2003 – de Grupul de Reflecţie despre starea Teoriei, coordonat de Ioana Bot. Au participat Ştefan Borbély, Mihaela Mudure, Mihaela Ursa, Ion Şeuleanu, Rodica Marian, Gheorghe Perian, Anca Noje, Sanda Cordoş, Călin Teutişan, Ioana Bot. Opinii diverse, avizate şi incitante privind – în special – nevoia de „actualizare“ a lui Eminescu şi problemele „deconstrucţiei“ mitice. Citām un fragment din substanţiala intervenţie a lui Ştefan Borbély: „Acest «recul narodnicist» în care cultura română a intrat după dispariţia generaţiei marilor clasici [...] l-a propulsat pur şi simplu pe Eminescu, reconvertindu-i foarte mult imaginea. [...] Autorii cărţii demonstrează foarte bine că [...] în momentul în care transformăm figura lui Eminescu în chintesenţă a spiritualităţii naţionale [...] avem de-a face cu exacerbarea unui model venind din Herder. [...] Toate aceste lucruri merg într-o anumită direcţie organicistă. În momentul în care modernismul vine şi contrariază puţin acest organicism [...] imaginea începe să se tulbure, însă paradoxul întregii formule este că posteritatea lirică, posteritatea *substanţială*, *literară*, eminesciană este mult mai bună, valoric vorbind, decît în această linie «narodnicistă». «Narodnicii» l-au dus într-o direcţie minimalistă, în vreme ce modernii sînt cei care propulsează cu adevărat figura lui Eminescu“.

Lăsînd la o parte această dezbatere, publicaţia este însă, pe ansamblu, greu de citit – şi de răsfoit. Nu din cauza textelor, ci – mai ales – din cauza paginaţiei încărcate, a tipăririi înghesuite, cu corp de literă mic şi, nu în ultimul rînd, din cauza hîrtiei foarte groase şi rigide...

Revista ploieşteană **ateLier 21** (editori: Info Tranzit şi Teatrul Equinox din Ploieşti) este o publicaţie lunară elegantă, pe format mic, eclectică şi inegală, dar cu destule lucruri interesante. Redactor coordonator: regizorul de teatru Mihai Vasile; redactori – Florin Şuţu, Anca Rusu, Dana Sînziana Vasile, Virginia Soare, Florin Ghenea şi Emilia Dan Vasile. Numărul 15 (decembrie 2003) prezintă pe larg o nouă „ştiinţă de frontieră“: etnoscenologia, disciplină care „studiază practicile şi comportamentele umane spectaculare, organizate de diverse grupuri etnice şi comunităţi culturale din întreaga lume“. Sumarul mai conţine o prezentare a „laboratorului de teatru nordic“ Odin Teatret din Oslo, un eseu despre antropologia teatrală de Eugenio Barba, un grupaj despre regizorul Peter Brook (incluzînd un interviu cu acesta realizat de Marie Helen Estienne), un text al Emiliei Dan Vasile despre dansatoarea germană Pina Bausch, un comentariu al Danei Sînziana Vasile despre teatrul lui Romulus Guga, versuri de Ion Stratan ş.a. Din sumarul numărului 16 (ianuarie 2004) reţinem: o confesiune a lui Vaclav Havel despre propria-i dramaturgie şi despre misiunea teatrului, un eseu al Danei Sînziana Vasile despre teatrul lui Dumitru Solomon, însemnări despre spaţiul teatral de Yannis Kokkos, extrase dintr-o carte autobiografică a reputatului coregraf francez Maurice Béjart, un text al lui Mihai Vasile despre muzica lui Vangelis, un articol al lui Bogdan Stoicescu despre formaţia de muzică electronică Kraftwerk, poeme de Dylan Thomas etc. Numărul 18 (martie 2004) este dedicat în întregime aniversării lui Nichita Stănescu (de la a cărui naştere s-au împlinit 71 de ani). O surpriză plăcută: lipsesc obişnuitele texte hagiografice. Sînt reproduse – în schimb – poeme nichitastănesciene (unele – mai puţin cunoscute), texte în proză, fotografii, „documente“ privind decernarea premiului Herder (1976) şi „Cununa de aur“ (Struga, 1982), articole din presa culturală a vremii, interviuri acordate de Nichita Stănescu lui Nicolae Prelipceanu şi, respectiv, Ion Stratan.

ateLier 21
Editor: Teatrul Equinox Ploieşti
Serie nouă. Nr 1 (18) • martie 2004

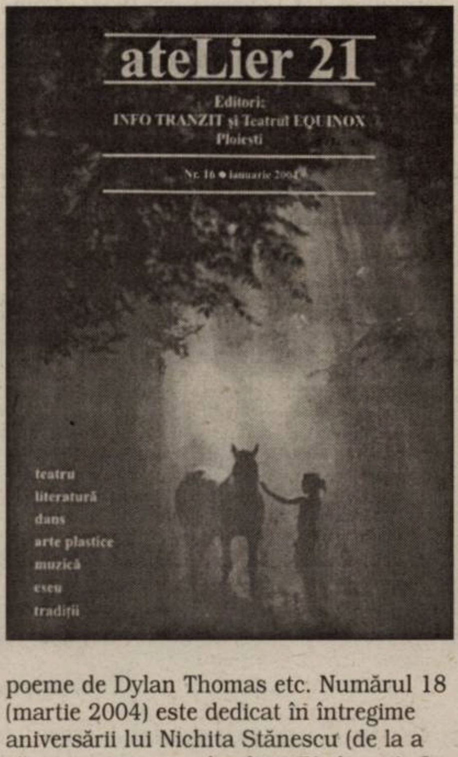

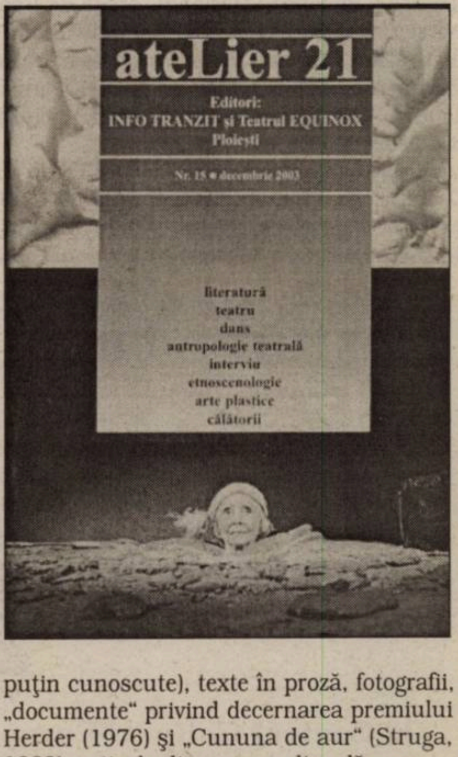

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL BULANDRA

SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)

- 6 aprilie, ora 19.00 – **Thérèse Raquin** de Emile Zola, spectacol prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**. Regia: Gisele Sallin (versiune în limba română). Spectacol al Teatrului Naţional din Craiova
- 7 aprilie, ora 19.00 – **Thérèse Raquin** de Emile Zola, spectacol prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**. Regia: Gisele Sallin (versiune în limba română). Spectacol al Théâtre des Osses – Fribourg

SALA „TOMA CARAGIU":
(tel: 212.05.27)

- 7 aprilie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Scaunele** de Eugène Ionesco, spectacol prezentat în cadrul Festivalului **Lovitură de teatru la Bucureşti**. Regia: Felix Alexa. Cu: Oana Pellea şi Răzvan Vasilescu

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN

(tel. 315.89.80)

- 15 aprilie, ora 19.30 – Sala Rapsodia – **Made în România**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dana Cavaleru, Dragoş Huluba, Violeta Totir, Mihai Răzuş, Vlad Oancea, Oxana Moravec, Andrei Vasluianu, Adriana Nicolae, Lucian Maxim, Adelaida Zamfira, Ion Parea, Ioana Visalon, Mihai Barangă, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Ioana Flora, Silviu Oltean, Cristina Ionda, Eduard Dumitru, Florin Roşu

TEATRUL DE COMEDIE

(tel: 315.91.37)
SALA MARE:

- 6 aprilie, ora 18.30 – **A douăsprezecea noapte** de W. Shakespeare. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Bănică jr, Tudor Chirilă, Emilia Popescu, Valentin Teodosiu, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Dorina Chiriac, Mirela Oprişor, Gheorghe Şimonca, Marian Popescu, Bogdan Florea, Virgil Gătăianţu, Bogdan Tudor, Răzvan Vasilache, Mihnea Stănescu, Doina Antohi, Beatrice Peter, Mirela Zeţa, Iulia Lumînare, Raluca Tudorache
- 7 aprilie, ora 18.30 – **...Escu** de Tudor Muşatescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Vladimir Găitan, Ion Lucian, Gheorghe Şimonca, Gabriela Popescu, Dumitru Chesa, Aurelian Bărbieru, Marius Florea Vizante, Mihaela Teleoacă, Gabriela Popescu, Delia Nartea, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici, George Grigore, Mihaela Măcelaru

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

(tel: 315.25.42)

- 7 aprilie, ora 20.00 – **Ultimul spectacol** de Cătălin Rotaru. Regia: Cătălin Rotaru. Cu: Ionuţ Ionescu, Cătălin Rotaru, Carmen Lopăzan, Dana Rotaru, Cătălin Stanciu

TEATRUL „ION CREANGĂ"

(tel: 211.85.90)

- 6 aprilie, ora 10.00 – **Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici**, dramatizare de Eugen Apostol. Regia: Cornel Todea. Cu: Marina Procopie, Sibylla Oarcea, Alexandrina Halic, Anca Zamfirescu, Dumitru Anghel, Boris Petroff, Romeo Stavar, Lucian Ifrim/ ora 19.00 – **Improvizaţie la Alma** de Eugène Ionesco, spectacol în limba franceză. Regia: Cornel Todea. Cu: Cristian Irimia, Mihai Verbiţchi, Anca Zamfirescu, Florin Busuioc, Lucian Ifrim
- 7, 14 aprilie, ora 11.00 – **Motanul încălţat**, dramatizare de Ion Gârmacea, după Charles Perrault. Regia: Boris Petroff. Cu: Ani Creţu/Carmen Palcu, Ionuţ Ciocia, Cristian Boeriu, Gabriel Coveşeanu, Mircea Muşatescu, Liliana Donici, Daniel Tudorică
- 8, 15, 17 aprilie, ora 11.00 – **Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici**
- 13 aprilie, ora 11.00 – **Dănilă Prepeleac**, dramatizare de Eugen Apostol după Ion Creangă. Regia: Boris Petroff. Cu: Lucian Ifrim, Mirela Busuioc, Ion Arcudeanu, Gabriel Coveşeanu, Marius Nănău, Dumitru Anghel
- 16 aprilie, ora 11.00 – **Inimă rece** de Banu Rădulescu, după Wilhelm Hauff. Regia: Sorana Coroamă-Stanca. Cu: Lucian Ifrim, Alexandrina Halic, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Carmen Palcu, Mihai Verbiţchi, Mircea Muşatescu
- 18 aprilie, ora 11.00 – **De-aş fi Scufiţa Roşie**, adaptare de Ion Gârmacea după poveştile scrise de Charles Perrault şi Fraţii Grimm. Regia: Sorana Coroamă-Stanca. Cu: Cristian Irimia, Carmen Palcu, Lucian Ifrim, Anca Zamfirescu

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ

SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)

- 7 aprilie, ora 11.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.Ch. Andersen. Regia: Gavril Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Victor Bucur, Mariana Zaharia
- 15 aprilie, ora 11.00 – **Răţuşca cea urîtă**, adaptare de Elena Drăguşin-Popescu după H.Ch. Andersen. Regia: Anca Puşcaş. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Dora Ortelecan Dumitrescu, Liliana Gavrilescu, Eugenia Barbu, Graţiela Ştefan Ene, Daniel Stanciu, Mariana Zaharia
- 17 aprilie, ora 11.00 – **Harap Alb**, după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristina Roşiianu, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur

SALA LAHOVARI:
(tel.: 211.08.29)

- 10, 14 aprilie, ora 11.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ionuţ Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Alina Petrescu
- 18 aprilie, ora 11.00 – **Robin Hood**, după balade engleze şi după romanele lui Alexandre Dumas şi Henry Gilbert. Regia: Cristian Pepino. Cu: Ioan Brancu, Daria Gănescu, Paul Ionescu, Daniela Lungeanu, Gabriel Apostol, Ionuţ Constantinescu, Roxana Vişan, Angela Filipescu, Bruno Măstan, Monica Madas

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

- 6 aprilie, ora 19.00 – **Artă** de Yasmina Reza. Regia: Adrian Roman. Cu: Dan Chiorean, Sorin Misirianţu, Ruslan Bârlea, Eva Crişan
- 15 aprilie, ora 19.00 – **Slugă la doi stăpîni** de Carlo Goldoni. Regia: Mona Chirilă. Cu: Anton Tauf, Eva Crişan, Cornel Răileanu, Adrian Cucu, Ramona Dumitrean, Dragoş Pop, Dan Chiorean, Elena Ivanca, Ovidiu Crişan, Angelica Nicoară, Irina Wintze, Carmen Culcer, Ruslan Bârlea, Cătălin Codreanu, Cristian Rigman
- 17 aprilie, ora 19.00 – **Colonelul şi păsările** de Hristo Boicev. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Victor Rebengiuc, Carmen Culcer, Angelica Nicoară, Irina Wintze, Elena Ivanca, Ramona Dumitrean, Eva Crişan
- 18 aprilie, orele 18.00 şi 20.00 – **Alcesta** de Euripide. Regia: Mihai Măniuţiu. Cu: Marius Bodochi, Ovidiu Crişan, Anton Tauf, Ramona Dumitrean, Miriam Cuibus, Cornel Răileanu, Dragoş Pop, Cristian Rigman, Elena Ivanca, Cristina Pardanschi, Viorica Mischilea, Irina Wintze, Maria Munteanu, Ileana Negru, Eva Crişan, Adriana Băilescu, Carmen Culcer, Alexandra Georgia Siegel, Lucia Wanda Toma, Adrian Cucu, Emanuel Petran, Ruslan Bârlea, Cătălin Codreanu, Virgil Müller, Adrian Drăguşin, Dan Chiorean şi studenţii: Cristina Răgoşcă, Anca Gotzi, Romina Merei, Patricia Boaru, Cristian Grosu, Andrei Zagorodnîi, Marian Parfeni, Radu Văduva, Rareş Abraham

TEATRUL MAGHIAR DE STAT

- 7 aprilie, ora 20.00 – **Flacăra albă, flacăra neagră**, spectacol-studio după piesa **Dibuk** de S. Anski. Regia: David Zinder (Israel). Cu: Bács Miklós, Dimény Áron, Kézdi Imola, Orbán Attila, Csutak Réka, Bíró József, Bogdán Zsolt, Molnár Levente, Laczkó Vass Róbert, M. Kántor Melinda, Fodor Edina, Galló Ernö, Tyukodi Szabolcs, Sinkó Ferenc, Salat Lehel, Kali Andrea, Varga Sándor, Bodea Tibor, Fogarasi Alpár
- 9 aprilie, ora 20.00 – **Să îmbrăcăm pe cei goi** de Luigi Pirandello, spectacol-studio. Regia: Bocsárdi László. Cu: M. Kántor Melinda, Molnár Levente, Szabó Tibor, Bogdán Zsolt, Bíró József, Varga Csilla
- 10 aprilie, ora 20.00 – **Tragica istorie a doctorului Faust** de Christopher Marlowe, spectacol-studio. Regia: Mihai Măniuţiu. Cu: Csíky András, Bogdán Zsolt, Hatházi András, Kézdi Imola, Panek Kati, Bíró József, Salat Lehel, Dimény Áron, Sinkó Ferenc, Csutak Réka, Ambrus Emese, Laczkó Vass Róbert, Molnár Levente, Tyukodi Szabolcs. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU"

DRAMĂ:

- 7 aprilie, ora 18.30 – **Din viaţa insectelor** de Fraţii Capek. Regia: Victor Ioan Frunză. Cu: Andrei Vasluianu, Ada Simionică, Raluca Zamfirescu, Ioan Radu Burlan, Cristina Moldoveanu, Dragoş Cîmpan, Ioan Coman, Ilie Gâlea, Karl Baker, Otilia Pătraşcu, Liliana Zincă

PĂPUŞI:

- 6 aprilie, ora 11.00 – la Brazi – **Punguţa cu doi bani**
- 7 aprilie, ora 11.00 – Grădiniţa Nr. 35 – **Punguţa cu doi bani**

SIBIU

TEATRUL „RADU STANCA"

- 6, 13 aprilie, ora 19.00 – **Am angajat un ucigaş profesionist** de Aki Kaurismaki. Regia: Radu Alexandru Nica
- 12 aprilie, ora 19.00 – **Comedie de modă veche**, de Alexander Arbuzov. Regia: Şerban Puiu
- 16 aprilie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Omul care a văzut moartea** de Victor Eftimiu. Regia: Şerban Puiu
- 17 aprilie, ora 19.00 – **Othello?!** după W. Shakespeare. Regia: Andriy Zholdak
- 18 aprilie, ora 19.00 – **Idiotul** de Fiodor Mihailovici Dostoievski. Regia: Andry Zholdak

FILM

6-8 aprilie

BUCUREŞTI

- **Pisica**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Bo Welch. Cu: Mike Myers, Alec Baldwin, Dakota Fanning, Kelly Preston, Spencer Breslin/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20,00/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00
- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003. Regia: Nancy Meyers. Cu: Jack Nicholson, Diane Keaton, Amanda Peet, Frances McDormand, Jon Favreau, Keanu Reeves, Rachel Ticotin/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00
- **Rătăciţi printre cuvinte**, SUA, 2003. Regia: Sofia Coppola. Cu: Bill Murray, Scarlett Johansson, Anna Faris, Giovanni Ribisi/ Corso/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Şcoala de rock**, SUA, 2003. Regia: Richard Linklater. Cu: Jack Black, Joan Cusack, Aleisha Allen, Mike White, Rebecca Brown/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Anna Faris, Charlie Sheen, Anthony Anderson, Denise Richards, Eddie Griffin, Ja Rule, Leslie Nielsen, Macy Gray, Pamela Anderson/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30
- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003. Regia: Peter Berg. Cu: Dwayne „The Rock" Johnson, Seann William Scott, Arnold Schwartzenegger, Christopher Walken, Rosario Dawson/ Festival/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003. Regia: Shawn Levy. Cu: Steve Martin, Bonnie Hunt, Ashton Kutcher, Hilary Duff, Piper Perabo, Tom Welling/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Cold Mountain**, SUA, 2003. Regia: Anthony Minghella. Cu: Nicole Kidman, Jude Law, Charlie Hunnam, Donald Sutherland, Renée Zellweger, Natalie Portman, Jena Malone/ Favorit/ orele: 13.00, 16.00, 19.00 (6, 7 aprilie)
- **Cartea junglei 2**, SUA, 2003. Regia: Steve Trenbirth. Cu (voci): Haley Joel Osment, John Goodman, Bob Joles, Jim Cummings, Phil Collins/ Favorit/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (8 aprilie)
- **Copoi de Hollywood**, SUA, 2003. Regia: Ron Shelton. Cu: Josh Hartnett, Harrison Ford, David Keith, Kurupt, Lena Olin, Lou Diamond Phillips, Martin Landau/ Cultural/ orele: 15.30, 18.00
- **Dumnezeu pentru o zi**, SUA, 2003. Regia: Tom Shadyac. Cu: Jim Carrey, Morgan Freeman, Catherine Bell, Jennifer Aniston, Lisa Ann Walter, Philip Baker Hall/ Lumina/ orele: 14.00, 15.45, 17.30, 19.15
- **Orele**, SUA, 2002. Regia: Stephen Daldry. Cu: Nicole Kidman, Meryl Streep, Julianne Moore/ Europa/ orele: 13.00, 16.00, 19.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)

- **Misterele fluviului**, SUA, 2003. Regia: Clint Eastwood. Cu: Sean Penn, Tim Robbins, Kevin Bacon, Laura Linney, Laurence Fishburne, Marcia Gay Harden, Spencer Treat Clark/ orele: 16.30, 19.30, 22.30
- **Şcoala de rock**, SUA, 2003/ orele: 13.15, 18.00
- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ orele: 15.45, 20.15, 22.45
- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ orele: 14.15, 17.00, 19.45, 22.30
- **Inimă de urs**, SUA, 2003. Regia: Aaron Blaise, Robert Walker. Cu: Joaquin Phoenix, Jeremy Suarez, D.B. Sweeney, Dave Thomas, Michael Clarke Duncan, Rick Moranis/ ora 17.15
- **Juriul**, SUA, 2003. Regia: Gary Fleder. Cu: John Cusack, Gene Hackman, Dustin Hoffman, Rachel Weisz/ ora 21.15
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ orele: 13.00, 15.00, 19.15
- **Duplex**, SUA, 2003. Regia: Danny DeVito. Cu: Drew Barrymore, Ben Stiller, Harvey Fuerstein, Justin Theroux, Swossie Kurtz/ orele: 13.45, 16.00, 18.15, 20.30, 22.45
- **Peter Pan – Întoarcere în Tărîmul Nicăieri**, SUA, 2002. PREMIERĂ. Regia: Robin Budd. Cu: Blayne Weaver, Harriet Owen/ orele: 13.30, 17.45, 22.00
- **Pisica**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 15.45, 20.00
- **Lecţii de iubire**, SUA, 2003. Regia: Clare Kilner. Cu: Mandy Moore, Allison Janney, Alexandra Holden, Peter Gallagher/ orele: 16.45, 21.30
- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003. Regia: Richard Donner. Cu: Paul Walker, Frances O'Connor, Billy Connolly, Christian Paul, Ethan Embry, Gerard Butler, Neal McDonough/ orele: 14.00, 19.00
- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ orele: 15.30, 18.45, 22.00
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate

Costume cu "purici" made în România!...

MADE ÎN ROMÂNIA
Joi 15.04/h:19.30

Două succese, un singur Puric Dan!

COSTUMELE!...
Joi 22.04/h:19.30

... la Centrul Cultural European (Sala Rapsodia, str. Lipscani 53, tel.: 315.89.80)

Parteneri media:
OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN, COTIDIANUL, RADIO BUCUREŞTI, RADIO FUN, e-FLUX, PORT.ro

Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ ora 14.30
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe, Seizo Fukumoto, Tony Goldwyn/ orele: 18.30, 21.45
- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ ora 17.30
- **Rătăciţi printre cuvinte**, SUA, 2003/ orele: 14.45, 19.45, 22.15

INSTITUTUL ITALIAN

- 7 aprilie, ora 18.00 – **Il ladro di bambini**, 1992. Regia: Gianni Amelio. Cu: Enrico Lo Verso, Valentina Scalici, Florence Darel. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „Il cinema italiano degli anni '90"

ARAD

- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Dacia
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knightley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thornton, Denise Richards, Rowan Atkinson, Shannon Elizabeth/ Mureşul
- **Invaziile barbare**, Canada, 2003. Regia: Denys Arcand. Cu: Rémy Girard, Stéphane Rousseau/ Arta A
- **Să nu mori azi**, SUA, 2002. Regia: Lee Tamahori. Cu: Pierce Brosnan, Halle Berry, John Cleese, Judi Dench, Madonna, Michael Madsen/ Arta B

BEIUŞ

- **S.W.A.T. – Trupe de elită**, SUA, 2003. Regia: Clark Johnson. Cu: Colin Farrell, Olivier Martinez, Samuel L. Jackson, Brian Van Holt, Jeremy Renner, Larry Poindexter, LL Cool J, Michelle Rodriquez/ Bihorul

CRAIOVA

- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ Patria
- **Dogville**, SUA, 2003. Regia: Lars Von Trier. Cu: Nicole Kidman, Lauren Bacall, Ben Gazzara, James Caan, Patricia Clarkson, Paul Bettany, Philip Baker Hall, Udo Kier/ Modern
- **Şcoala de rock**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **Hoinărind printre veacuri**, Ungaria, 2004. Regia: Gabór Herendi. Cu: Janos Gyuriska, Karoly Gesztesi, János Greifenstein/ Flacăra

LUGOJ

- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Victoria

ORADEA

- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Good bye, Lenin!**, Germania, 2003. Regia: Wolfgang Becker. Cu: Daniel Bruhl, Katrin Sass/ Libertatea, Sala B
- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003. Regia: Mark S. Waters. Cu: Jamie Lee Curtis, Lindsay Lohan, Chad Murray, Harold Gould, Mark Harmon, Rosalind Chao, Stephen Tobolowsky/ Patria
- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Transilvania

REŞIŢA

- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Dacia

SLATINA

- **Risc extrem**, SUA, 2003. Regia: Christian Duguay. Cu: Rufus Sewell, Bridgette Wilson, Devon Sawa, Rupert Graves/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Peter Pan – Întoarcere în Tărîmul Nicăieri**, SUA, 2002/ Capitol
- **Bal cu scandal**, SUA, 2003. Regia: Walt Becker. Cu: Tara Reid, Ryan Reynolds, Daniel Cosgrove, Darius Miles, Deon Richmond, Erik Estrada/ Timiş
- **Formula 51**, SUA, 2002. Regia: Ronny Yu. Cu: Samuel L. Jackson, Robert Carlyle, Emily Mortimer, Meat Loaf/ Studio

TÎRGU JIU

- **Dulcea saună a morţii**, România, 2003. Regia: Andrei Blaier. Cu: Gheorghe Dinică, Mitică Popescu, Avram Birău, Costel Constantin, Dana Rogoz, Dumitru Rucăreanu, Emil Slotea, Eugenia Şerban, Florian Ghimpu, Florin Zamfirescu, George Alexandru, Gheorghe Visu, Ion Haiduc, Irina Movilă, Marian Gheorghe, Melania Medeleanu, Nicodim Ungureanu, Nicolae Enache Praida, Nicolae Urs, Ruxandra Sireteanu, Vasile Popa/ Victoria

9-15 aprilie

BUCUREŞTI

- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Raja Gosnell. Cu: Freddie Prinze Jr., Sarah Michelle Gellar, Matthew Lillard, Alicia Silverstone, Linda Cardellini, Neil Fanning, Seth Green/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00
- **Casa bîntuită**, SUA, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: Rob Minkoff. Cu: Eddie Murphy, Jennifer Tilly/ Scala/ ora 20.00 (11-15 aprilie)
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. Regia: Robert Rodriquez. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke, Willem Dafoe/ Scala/ orele: 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00 (9, 10 aprilie)/ orele: 11.15, 13.15, 15.30, 17.45 (11-15 aprilie)
- **Peter Pan – Întoarcere în Tărîmul Nicăieri**, SUA, 2002/ Corso/ orele: 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Dumnezeu pentru o zi**, SUA, 2003/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30 (10, 11 aprilie)/ orele: 15.00, 17.15, 19.30 (9, 12-15 aprilie)
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30
- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 19.00 (9-14 aprilie)
- **Băieţi răi 2**, SUA, 2003. Regia: Michael Bay. Cu: Martin Lawrence, Will Smith, Gabrielle Union, Joe Pantoliano, Jordi Molla, Michael Bay, Peter Stormare/ Festival/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 19.00 (15 aprilie)
- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Pisica**, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Şcoala de rock**, SUA, 2003/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00 (10, 11 aprilie)/ orele: 16.00, 18.00 (9, 12-15 aprilie)
- **Gothika**, SUA, 2003. Regia: Mathieu Kassovitz. Cu: Halle Berry, Penelope Cruz, Robert Downey Jr., Charles Dutton/ Lumina/ orele: 12.15, 14.00, 15.45, 17.30, 19.15 (9-11 aprilie)/ orele: 14.00, 15.45, 17.30, 19.15 (12-15 aprilie)
- **Frida**, SUA, 2002. Regia: Julie Taymor. Cu: Salma Hayek, Alfred Molina, Antonio Banderas/ Europa/ orele: 13.00, 16.00, 19.00

INSTITUTUL ITALIAN

- 14 aprilie, ora 18.00 – **Il postino**, 1994. Regia: Michael Radford, Massimo Troisi. Cu: Massimo Troisi, Philippe Noiret, Maria Grazia Cucinotta. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „Il cinema italiano degli anni '90"

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR

- 14 aprilie, ora 18.00 – Sala multimedia – **Splendoarea frescelor sfinte**, 1991 şi **Arta ouălor încondeiate**, 1981

ARAD

- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ Dacia
- **Dogville**, SUA, 2003/ Mureşul
- **Bişniţari în uniformă**, SUA, 2001. Regia: Gregor Jordan. Cu: Joaquin Phoenix, Ed Harris, Scott Glenn/ Arta A
- **Jos cu dragostea!**, SUA, 2003. Regia: Peyton Reed. Cu: Ewan McGregor, Renée Zellweger, David Hyde Pierce, Jeri Ryan, Sarah Paulson/ Arta B

BACĂU

- **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Tara Reid, Ashton Kutcher, Andy Richter, Carmen Electra, Jon Abrahams, Michael Madsen, Molly Shannon, Terence Stamp/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Facerea de bine**, SUA, 2002. Regia: Bob Rafelson. Cu: Samuel L. Jackson, Milla Jovovich, Doug Hutchison, Stellan Skarsgard/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUŞ

- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Bihorul (9-11 aprilie)

CRAIOVA

- **Peter Pan – Întoarcere în Tărîmul Nicăieri**, SUA, 2002/ Patria
- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Modern
- **Borfaşi din întîmplare**, 2003. Regia: Sam Karmann. Cu: Jacques Gamblin, Ferard Lanvin, Clovis Cornillac/ Jean Negulescu

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Lara Croft – Tomb Raider: Leagănul vieţii**, SUA, 2003. Regia: Jan de Bont. Cu: Angelina Jolie, Chris Barrie, Djimon Hounsou, Gerard Butler/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **Invaziile barbare**, Canada, 2003/ Flacăra (9-12 aprilie)/ **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ (13-15 aprilie)

LUGOJ

- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Victoria (9-14 aprilie)

ONEŞTI

- **Eroul**, 2003/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

- **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala B
- **Tras pe sfoară**, SUA, 2003. Regia: Jarnes Foley. Cu: Edward Burns, Dustin Hoffman/ Patria (9-12 aprilie)
- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00

REŞIŢA

- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

SLATINA

- **Lipit de tine**, SUA, 2003. Regia: Bobby Farrelly, Peter Farrelly. Cu: Matt Damon, Greg Kinnear, Cher, Eva Mendes, Jay Leno, Rhona Mitra/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Capitol
- **Divorţul**, 2003. Regia: James Ivory. Cu: Kate Hudson, Naomi Watts, Glenn Close, Matthew Modine, Rona Hartner, Stockard Channing, Thierry Lhermitte/ Timiş
- **Gothika**, SUA, 2003/ Studio
- **Sinbad: Legenda celor Şapte Mări**, SUA, 2003. Regia: Tim Johnson, Patrick Gilmore. Cu (voci): Brad Pitt, Catherine Zeta-Jones, Joseph Fiennes, Michelle Pfeiffer/ Studio

TÎRGU JIU

- **Peştele cel mare**, SUA, 2003. Regia: Tim Burton. Cu: Ewan McGregor, Albert Finney, Alison Lohman, Billy Crudup, Danny DeVito, Helena Bonham Carter, Jessica Lange, Marion Cotillard, Robert Guillaume, Steve Buscemi/ Victoria

16-19 aprilie

ARAD

- **Circuite de foc**, SUA, 2004. Regia: Joseph Kahn. Cu: Ice Cube, Martin Henderson, Monet Mazur, Christina Milian, Jaime Pressly, Jay Hernandez, Matt Schulze/ Dacia
- **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Mureşul
- **Borfaşi din întîmplare**, 2003/ Arta A
- **Tras pe sfoară**, SUA, 2003/ Arta B

BEIUŞ

- **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski. Cu: Keanu Reeves, Carrie-Anne Moss, Laurence Fishburne, Harold Perrineau Jr., Hugo Weaving, Jada Pinkett Smith, Matt McColm, Monica Bellucci/ Bihorul

CRAIOVA

- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Patria
- **Divorţul**, 2003/ Modern

deutsches kultur zentrum temeswar

Deutsches Kulturzentrum Temeswar
Centrul Cultural German Timisoara
Str. Augustin Pacha 2
(Intrarea principala: Str. Bocsa 2)
Tel: 0256 - 407058

Laura Ocneru

Expozitie / *Ausstellung*
Calatorii... Materii Fluide
Reisen... Flüssige Materie

Vernisaj: Miercuri, 7 aprilie 2004,
Ora: 18,30
Centrul Cultural German
Timisoara

Prezinta: Cristian - R. Velescu,
critic de arta

Sponsori:
- *Ambasada Republicii Federale Germania la Bucuresti*
- *ARtelecom*

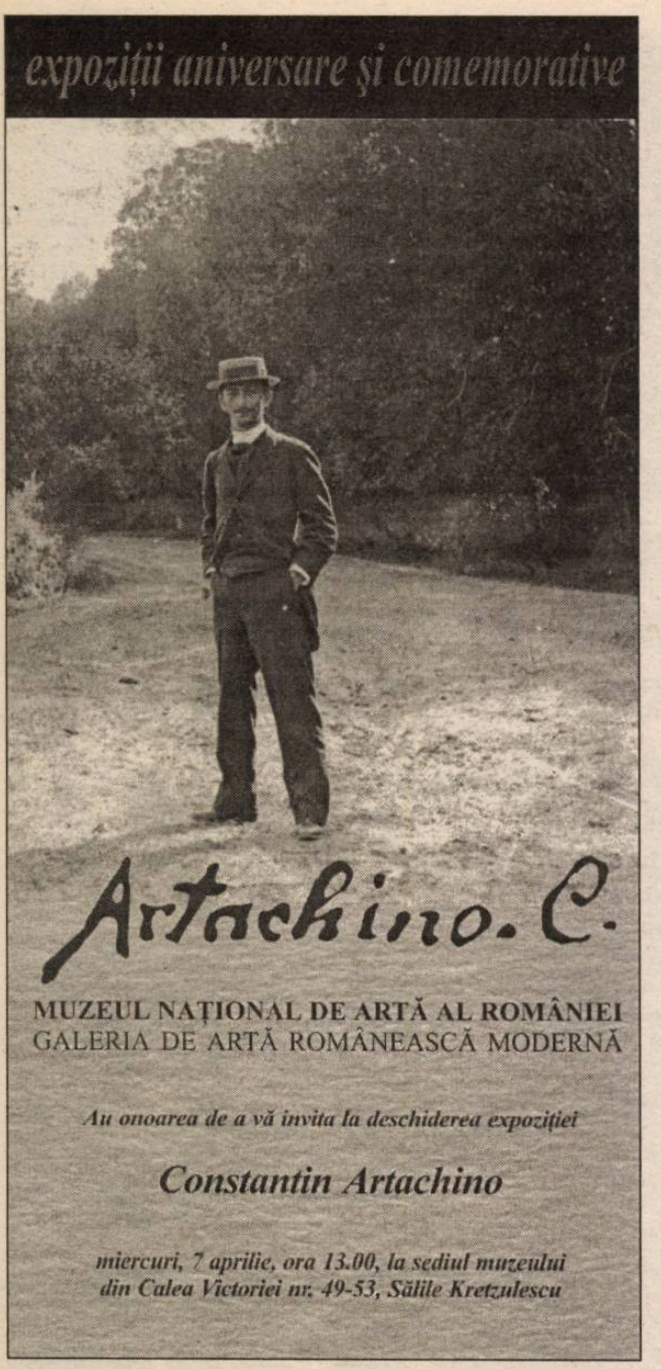

expoziții aniversare și comemorative

Artachino. C.

MUZEUL NAȚIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI
GALERIA DE ARTĂ ROMÂNEASCĂ MODERNĂ

Au onoarea de a vă invita la deschiderea expoziției

Constantin Artachino

miercuri, 7 aprilie, ora 13.00, la sediul muzeului din Calea Victoriei nr. 49-53, Sălile Kretzulescu

▮ **Invaziile barbare**, Canada, 2003/ Jean Negulescu

DROBETA TURNU SEVERIN

▮ **Sinbad: Legenda celor Şapte Mări**, SUA, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

▮ **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

▮ **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004. Regia: John Woo. Cu: Ben Affleck, Uma Thurman, Aaron Eckhart, Colm Feore, Paul Giamatti/ Victoria

ORADEA

▮ **Dogville**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
▮ **Sobri**, 2002. Regia: Emil Novak. Cu: Attila Szarvas, Karoly Eperies, Peter Horkay/ Libertatea, Sala B
▮ **Looney Tunes: Noi aventuri**, SUA, 2003. Regia: Joe Dante. Cu: Brendan Fraser, Heather Locklear, Jenna Elfman, Steve Martin, Bob Bergen, John Cusack, Joe Alaskey, Timothy Dalton/ Patria
▮ **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ Transilvania

REŞIŢA

▮ **Peter Pan – Întoarcere în Tărîmul Nicăieri**, SUA, 2002/ Dacia

SLATINA

▮ **Peştele cel mare**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

▮ **Patimile lui Cristos**/ Capitol
▮ **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003/ Timiş
▮ **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003. Regia: James Cox. Cu: Val Kilmer, Kate Bosworth/ Studio

TÎRGU JIU

▮ **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Victoria

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

▮ 7 aprilie, ora 18.30 – **Romeo şi Julieta**
▮ 8 aprilie, ora 18.30 – **Aida**
▮ 14 aprilie, ora 18.30 – **Cavaleria Rusticana** şi **Paiaţe**
▮ 15 aprilie, ora 18.30 – **Cenuşăreasa**
▮ 16 aprilie, ora 18.30 – **Bărbierul din Sevilla**
▮ 17 martie, ora 18.30 – **Mefistofele**
▮ 18 aprilie, ora 11.00 – **Hänsel şi Gretel**/ ora 18.30 – **Don Quijote**

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN“

▮ 17 aprilie, ora 18.00 – **Liliacul** de Johann Strauss. Dirijor: George Balint. Regia: Nicolae Ciubuc. Cu: Anton Zidaru, Patricia Seymour, Gabriela Daha, Emil Spătaru, Adrian George Popescu, Matei Nicolescu, Cătălin Petrescu, Jeaninne Bradler, Paul Lăzărescu, Iuliana Costiniu
▮ 18 aprilie, ora 18.00 – **Sînge vienez** de J. Strauss. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: Carmen Dobrescu. Cu: Alfredo Pascu, Mioara Manea-Arvunescu, Codruţa Oprea, Mihnea Lamatic, Alexandra Savu, Paul Lăzărescu, Amelia Antoniu, Valentino Tiron, Tiberiu Simionescu, Cătălin Petrescu, Cristinel Coman, Camelia Mocanu, Cosette Marinescu, Jeaninne Bradler

TEATRUL NOTTARA

▮ 8 aprilie, ora 21.00 – Sala „G. Constantin“ – **spectacol** de poezie şi muzică religioasă. Participă: Ducu Bertzi, Marius Baţu, Mihai Neniţă şi actorii Teatrului Nottara

CLUJ-NAPOCA

OPERA ROMÂNĂ

▮ 7 aprilie, ora 19.00 – **Carmen** de G. Bizet, spectacol interpretat în limba franceză. Dirijor: Alfonso Saura (Spania). Regia: Emil Strugaru. Coregrafia: Livia Tulbure Gună. Maestru de cor: Tiberiu Popa. Cu: Viorel Săplăcan, Fülöp Martin, Marius Chioreanu, Petre Ghilea, David Buzgău, Dan Dumitrana, Cristina Maria Damian, Carmen Gurban, Rodica Balteş, Daniela Tricu. Solişii baletului: Anca Opriş, Livia Tulbure Gună, Octavian Popa, Lucian Băcoiu. Participă: corul de copii „Junior-VIP“. Dirijor: Anca Mona Mariaş
▮ 16 aprilie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Nijinski**, după **Jurnalul lui Vaslav Nijinski**, spectacol de teatru-dans. Regia: Livia Tulbure Gună. Muzica: Emil Gherman. Cu: Ruslan Bârlea, Anca Opriş Popdan, Octavian Popa, Lucian Bacoiu, Cristian Barbu, Daniel Moga. Spectacol organizat în colaborare cu Teatrul Naţional din Cluj

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI“

▮ 15 aprilie, ora 19.00 – **recital** de arii şi lieduri susţinut de soliştii Teatrului liric. La pian: Viorela Ciucur

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ

▮ 7 aprilie, ora 18.30 – **Trubadrul** de G. Verdi. Dirijor: Corneliu Calistru. Regia: Dimitrie Tăbăcaru. Maeştri de cor: Valeriu Gâdei, Anton Bişoc. Cu: Marian Pop, Andrada Ioana Naş, Elena Roşca, Marius Budoiu, Cristian Waks, Brînduşa Moţoc, Filimon Siminic, Gabriel Gheorghiţă. Participă: orchestra şi corul Operei
▮ 14 aprilie, ora 18.30 – **La Traviata** de G. Verdi. Dirijor: Leonard Dumitriu. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Maeştri de cor: Valeriu Gâdei, Anton Bişoc. Coregrafia: Gheorghe Stanciu. Cu: Mihaela Grăjdeanu, Evredica Filipovici, Brînduşa Moţoc, Cosmin Marcovici, Mihail Frunză, Iulian Ioan Sandu, Daniel Groza, Adrian Ionescu, Constantin Cristea, Bogdan Zaharia, Gabriel Gheorghiţă. Soliştii baletului: Sachiyo Ozeki, Sergiu Cotorobai. Participă: orchestra, corul şi ansamblul de balet al Operei
▮ 17 aprilie, ora 18.30 – **Elixirul dragostei** de G. Donizetti. Dirijor: Corneliu Calistru. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Maeştri de cor: Valeriu Gâdei, Anton Bişoc. Coregrafia: Gheorghe Stanciu. Cu: Diana Călcâi Bucur, Adrian Ionescu, Gabriel Gheorghiţă, Octavian Dumitru, Irina Scafaru. Soliştii baletului: Mona Moldovan, Florin Negru, Leon Suman. Participă: orchestra, corul şi ansamblul de balet al Operei

TIMIŞOARA

OPERA ROMÂNĂ

▮ 7 aprilie, ora 19.00 – **Cavalleria Rusticana** de P. Mascagni. Conducerea muzicală: Mihaela Silvia Roşca. Regia: Marina Emandi-Tiron. Maestru de cor: Laura Mare. Solişti: Lucia Papa, Aura Twarowska, Stelian Negoescu, Camil Mara, Marilena Mihăilescu Grama. Participă: corul şi orchestra Operei
▮ 14 aprilie, ora 19.00 – **Liliacul** de J. Strauss. Conducerea muzicală: Mihaela Silvia Roşca. Regia: Diana Kienast. Coregrafia: Gerlinde Dill şi Liana Iancu. Maestru de cor: Laura Mare. Cu: Cristian Rudic, Mariana Şarba, Octavian Vlaicu, Aura Twarowska, Adrian Boba, Marius Iulius Mare, Mircea Dan Petcu, Diana Pap, Narcisa Brumar, Dan Spanache, Ivan Bota. Soliştii baletului: Carmen Cojocaru, Alin Radu. Participă: corul, orchestra şi ansamblul de balet al Operei

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

▮ 6 aprilie, ora 19.00 – Sala mică – **recital** instrumental. Soliste: Anca Iarosevici şi Verona Maier. În program lucrări de: Mancini, B. Marcello, Quantz, Händel, Bach, Reid, Felicia Donceanu
▮ 7 aprilie, ora 19.00 – Sala mică – **recital** de vioară susţinut de Tania Nicolae. La pian: Viorica Boerescu. În program lucrări de: **Bach**, **Ceaikovski**, **Ravel**, **Chausson**, **Strauss**
▮ 8, 9 aprilie, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Cristian Mandeal. Solist: Dmitri Ashkenazii. Dirijorul corului: Iosif Ion Prunner. În program lucrări de: **Haydn**, **Mozart**, **Beethoven**
▮ 14 aprilie, ora 19.00 – **Rezonanţe mediteraneene**. Solişti: Vladimir Deveselu şi Iosif Ion Prunner (pian). În program lucrări de: **Bellini**, **Respighi**, **C. Pedrell**, **Fauré**, **Ravel**, **Enescu**, **Poulenc**
▮ 15, 16 aprilie, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Misha Katz. Solist: Mihail Gantvarg. În program lucrări de: **Ceaikovski**, **Schubert**, **Liszt**
▮ 17 aprilie, ora 19.00 – **concert** susţinut de orchestra reunită a medicilor din Wetzlar (Germania) şi Bucureşti. Dirijor: Martin Knell. Solistă: Cristina Anghelescu. În program lucrări de: **Beethoven**, **Brahms**, **Anton Eberl**
▮ 18 aprilie, ora 19.00 – seară de lieduri. Solistă: Ioana Bentoiu. La pian: Valentin Gheorghiu. În program lucrări de: **Brahms**, **Schumann**, **Pascal Bentoiu**, **Enescu**, **Valentin Gheorghiu**

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI

▮ 7 aprilie, ora 17.00 – **concert** de Paşte susţinut de Corala „N. Lungu“ a Patriarhiei Române. Dirijor: Constantin Drăguşin

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU“

▮ 15 aprilie, ora 18.00 – Aulă – **recital** vocal susţinut de Daniella Chihaia şi Hector Lopez. La pian: Andreea Buzatu. În program lucrări de: **Donizetti**, **Verdi**, **Strauss**, **Puccini**, **Gershwin**, **Brediceanu**, **Enescu**, **Jora**, **Grigoriu**, **Grever**

PALATUL ŞUŢU

▮ 7 aprilie, ora 18.00 – **seară** de muzică şi poezie susţinută în cadrul Stagiunii muzicale „Iosif Sava“ a Fundaţiei AC-CUMM. Solistă: Camelia Pavlenco. În program lucrări de: **Bach**, **Couperin**, **Rameau**, **Marcello**, **Cimarosa**, **Dumitru Bughici**, **George Enescu**. Versuri de: Radu Gyr şi Nichifor Crainic

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI“

▮ 7 aprilie, ora 19.00 – **concert** coral de muzică sacră şi bizantină susţinut de Corul Teatrului. Dirijor: Alexandru Racu

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ

▮ 6 aprilie, ora 18.30 – **Rugăciune**, recital de muzică şi poezie religioasă. Soliste: Ada Burlui, Vasilica Stoiciu-Frunză (pian). Participă actorul Constantin Puşcaşu. În program lucrări de: **Gh. Cucu**, **G. Musicescu**, **V. Spătărelu**, **G.B. Pergolesi**, **L. Luzzi**, **V. Mancini**, **G. Fauré**, **O. Respighi**, **Ch. Gounod**

TIMIŞOARA

FILARMONICA BANATUL

▮ 9 aprilie, ora 19.00 – Sala Colegiului Naţional de Artă „Ion Vidu“ – **concert** susţinut de Corul „Ion Românu“ al Filarmonicii. Dirijor: Luciano di Martino (Italia). Dirijorul corului: Iosif Todea. În program: **M.L. Cherubini**
▮ 16 aprilie, ora 19.00 – Sala Colegiului Naţional de Artă „Ion Vidu“ – **concert**. Dirijor: Radu Ciorei. Solist: George Cosmin Bănică. În program lucrări de: **Brahms**, **Mozart**, **Strauss**

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

CASA DE CULTURĂ „FRIEDRICH SCHILLER“

▮ 6 aprilie, ora 18.00 – în cadrul Clubului de turism „Impresii de călătorie din toată lumea“, conferinţa cu diapozitive **Munţi şi mănăstiri în Dobrogea**. Prezintă: Dan Nedelea

CERCUL MILITAR NAŢIONAL

▮ 8 aprilie, ora 17.15 – Sala de cinema – în cadrul programului cultural „Cercul Militar Naţional – instituţia din inima cetăţii (Arc peste timp)“, **conferinţa** cu tema **Cercul Militar Naţional – identitate regăsită**. Prezintă: Petre Otu. Eveniment urmat de difuzarea filmului artistic **Copoi de Hollywood**, SUA, 2003

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI

▮ 6 aprilie, ora 18.30 – **conferinţa** cu titlul **Tarotul. Semnificaţii şi simboluri**, susţinută de Florin Balotescu

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – Ana Ruxandra Ilfoveanu, **pictură**, pînă în 16 aprilie/ *Sculptori români contemporani*, ediţia a IV-a, 19 aprilie-1 mai
GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Parter – Anca Sesan, **artă decorativă**, pînă în 15 aprilie/ Marin Cârstea, **pictură**, 16-29 aprilie
GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Etaj – *99% natural*, Nicoleta Nasta, **pictură**, pînă în 19 aprilie
GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – *O lume sub semnul Crucii – Rozarii*, Dan Gavriş, **sculptură**, pînă în 12 aprilie. Vernisaj: 6 aprilie, ora 11.00. Invitaţi: Elena Murariu, Maia Morgenstern şi copiii străzii din Bucureşti/ *Expoziţie internaţională*, **gravură**, 13-26 aprilie
GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Rozalia Iorga şi Dana Popescu, **sculptură**, pînă în 13 aprilie/ Mihai Stănescu, **grafică**, 14-27 aprilie
GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Suciu Virgil, **sculptură**, pînă în 13 aprilie/ expoziţie de **scenografie**, 14 aprilie-4 mai
GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – Mihai Cujba, **sculptură**, pînă în 7 aprilie/ Viorica Petrovici, **scenografie**, 8-21 aprilie
GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (B-dul Aviatorilor Nr. 57, tel: 260.12.87) – *Desene inedite*, Horia Bernea, pînă în 10 aprilie
GALERIA POSIBILĂ (Str. Popa Petre Nr. 6; tel: 211.79.33) – *aici-şi-acum*, Roman Tolici, pînă în 2 mai
GALERIA NOUĂ (Str. Academiei 15, tel: 313.51.11) – *Triaj*, CelacKirályMarcu, **fotografie**, pînă în 18 aprilie
GALERIA GALERIA (Str. G-ral Budişteanu Nr. 10, tel: 212.88.64) – *Noul Centru*, Regina Schmeken, **fotografie**, 7-30 aprilie. Vernisaj: 7 aprilie, ora 18.00. Prezintă: Wilfried Gruber, ambasadorul Republicii Federale Germania
GALERIA ARTIS (la parterul Teatrului Naţional) – licitaţie de artă (**pictură**, **grafică**, **sculptură**), pînă în 10 aprilie. Vernisaj: 7 aprilie, ora 18.00/ Octavian Popescu Pilat, **grafică**, 13-23 aprilie
GALERIA ETAJ 3/4 (Teatrul Naţional, Bdul N. Bălcescu Nr. 2) – *Grand Prix Remix*, Nicolae Comănescu, **pictură**
GALERIA ATELIER 35 (Str. Şelari Nr. 13) – *Mihai Coşuleţu*, **pictură**, pînă în 15 aprilie

GALERIA HT003 (Hanul cu Tei) – *Rural-Art*, Dumitru Gorzo, **tehnică mixtă**, pînă în 22 aprilie

H'ART GALLERY (Str. Mihai Eminescu Nr. 105-107, tel: 210.83.51) – *Doggy Fashion*, Alina Buga, **pictură**

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Aurel Cojan*, **pictură**, **caiete de schiţe**, **material documentar**, pînă în 15 aprilie/ *Zamosc – oraş renascentist*, **fotografie**. Vernisaj: 15 aprilie, ora 13.00. Eveniment organizat de Muzeul oraşului Zamosc în colaborare cu Institutul Polonez

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53; tel: 312.43.27) – Galeria de Artă Europeană – *Surse etnografice româneşti în grafica secolului al XIX-lea*, pînă în iunie/ – Sălile Kretzulescu – *Constantin Artachino (1870-1954)*, **pictură** şi **grafică**, 7 aprilie-luna mai. Vernisaj: 7 aprilie, ora 13.00

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile expoziţionale – Margareta Sterian, **grafică**, pînă în 10 aprilie/ Salonul Cerchez – *Ion Miclea – cărţile şi fotografiile mele*, **fotografie**, pînă la sfîrşitul lunii aprilie/ Spaţiile medievale – *Manuscrise, însemnări şi cărţi cantacuzine în Ţările Române, secolele XVI-XIX*, 7 aprilie-20 mai. Vernisaj: 7 aprilie, ora 17.00. Eveniment organizat în colaborare cu Academia Română, Biblioteca Academiei Române, Colegiul Carol I din Craiova, Biblioteca Naţională a României şi Biblioteca Acad. „Virgil Cândea“. Curator: Sorin Sebastian Dulcu

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU“ (Calea Victoriei Nr. 141) – Sala Cantacuzină – *In memoriam Paul Constantinescu (1909-1963)*, expoziţie realizată de colectivul muzeografie-conservare: Constantin Drăgoi, Cristina Andrei, Nella Modrea. Coordonator: Ilinca Dumitrescu. Participă: Octavian Lazăr Cosma, Vasile Tomescu, Ilinca Dumitrescu, Alexandru Bădulescu

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.96.52) – *Poetica Magna* – Rotondă – *Pentru Nichita*, Andana Călinescu, **grafică**, pînă în 9 aprilie/ *Geometrii*, Ion Nicola, **pictură**, 6-17 aprilie. Vernisaj: 7 aprilie, ora 18.00. Prezintă: Roxana Păsculescu

PALATUL VOIEVODAL CURTEA VECHE – *Religie şi mister*, expoziţie a Muzeului figurilor de ceară din Sankt-Petersburg, pînă în 30 mai

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Salonul de primăvară – Mogoşoaia 2004*, expoziţie de grup, **pictură**, **sculptură**, **ceramică**, **tapiserii**, pînă în 15 mai

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR – Hol – Adi Dascăl, Diana Vidaşcu, Norbert Hevele, Raluca Barna, Sever Stîrc, Sperencz Pal Csongor, Veda Popovici, expoziţie de grup, **fotografie**, pînă în 15 aprilie. Eveniment organizat de Foto Clubul „IRIS“ în colaborare cu PH.Act Group

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“ (Str. Batiştei Nr. 15) – Mihaela Pastor, **pictură**, pînă în 23 aprilie

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Galeria artelor – *Ipostaze corporale*, Mircea Doinaru, **pictură**, pînă în 22 aprilie/ Sala foaier – *Icoana în lumina Bisericii*, Ana-Maria Marinică şi Eliza Valentina Petre, **pictură**, pînă în 18 aprilie/ Sala rondă – Elena Constantin, Ioana Gruianu, Ileana Ometiţă şi Valeriu Stoica, **pictură**, pînă în 18 aprilie/ Sala foaier – *NATO – 55 de ani* şi *România-NATO. 1994-2004*, **fotografie**, pînă în 7 aprilie. Eveniment organizat în colaborare cu Casa NATO

CENTRUL DE PROIECTE CULTURALE ArCuB (Str. Batiştei Nr. 14) – *Patimile şi Învierea Mîntuitorului în creaţia populară*, expoziţie de grup, **icoane pe lemn şi pe sticlă**, **artă naivă** şi **ouă incondeiate**, pînă în 8 aprilie. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Naţional pentru Conservarea şi Promovarea Culturii şi cu sprijinul Ministerului Culturii şi Cultelor

LIBRĂRIA CĂRTUREŞTI (Str. Artur Verona Nr. 13, lîngă Cinema Patria) – *XL*, Gili Mocanu, pînă în 25 aprilie. Curator: Matei Câlţia. Eveniment organizat în colaborare cu Galeria Posibilă

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Ion Mihalache, **pictură**, pînă în 14 aprilie

BRAŞOV

GALERIILE FONDULUI PLASTIC – *Gara*, expoziţie a profesorilor Liceului de artă, **pictură**, **grafică**, pînă în 7 aprilie/ Petre Buhnici, **sculptură**, **ceramică**, 8-22 aprilie

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – FILIALA INTERJUDEŢEANĂ CLUJ-BISTRIŢA-ZALĂU – *Tîrgul de primăvară*, pînă la sfîrşitul lunii aprilie

CASA TRANZIT (Str. Bariţiu Nr. 16) – Perrine Giraud Lacroix, 8-22 aprilie. Vernisaj: 8 aprilie, ora 17.00. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Cultural Francez

CRAIOVA

COMUNITATEA ITALIANĂ (Str. Unirii Nr. 2) – *Măştile în Commedia dell'arte*, pînă în 13 aprilie

DROBETA-TURNU SEVERIN

ANGELS GALLERY – Xenia Eraclide Vreme, **grafică**, pînă în 30 aprilie

IAŞI

CENTRUL CULTURAL FRANCEZ (Bdul Carol I (Copou) Nr. 26, tel: 0232-26.76.37) – *Le Temps de la parole*, pînă în 30 aprilie. Eveniment organizat de Muzeul Literaturii Române din Iaşi

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Dumitru Mosor, Ciprian Istrate, Ioan Popei, Mihai Zaharescu, Laurenţiu Dimişcă, Ştefan Potop, Lucian Tudorache, expoziţie de **icoane**, pînă în 15 aprilie

PLOIEŞTI

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ „NICOLAE IORGA“ (Str. Erou C. Cătălin Nr. 1) – Sala de expoziţii – *Motive spaniole în afişul polonez*, expoziţie de **afişe**, pînă în 22 aprilie. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez din Bucureşti

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – *Culoare şi căldură*, **pictură**, pînă în 17 aprilie/ Margareta Popescu şi Mircea Bîrloiu, **grafică** şi **pictură**, 17 aprilie-17 mai

TIMIŞOARA

GALERIA HELIOS – expoziţie personală Aurel Breilean, **pictură**, pînă în 13 aprilie

TULCEA

GALERIILE „CASA CĂRŢII“ – Ionuţ Cătălin Florea (Austria), **pictură** şi **desen**, 15 aprilie-15 mai. Vernisaj: 15 aprilie, ora 17.00. Eveniment organizat de Ministerul Culturii şi Cultelor, Direcţia Judeţeană pentru Cultură, Culte şi Patrimoniul Cultural Naţional Tulcea şi Muzeul Naţional Cotroceni

FESTIVALURI

BUCUREŞTI

5 SPECTACOL CU 5 ATITUDINE
1 aprilie-20 iunie
STUDIOUL TOACA – CIAC:
Din program:

- 15 aprilie, ora 19.30 – **Blaubart, speranţa femeilor** de Dea Loher. Regia: Alexandra Badea. Traducere: Victor Scoradeţ
- 16 aprilie, ora 19.30 – **Frankie e OK, Peggy e fata bună şi casa e mişto!** de Martin Cicvak. Traducere şi regie: Robert Bălan
- 17 aprilie, ora 19.30 – **Seherezada** de Jonas Gardell. Regia: Adriana Zaharia. Traducere: Carmen Vioreanu
- 18 aprilie, ora 19.30 – **Stop the tempo!** de Gianina Cărbunariu, spectacol inclus în proiectul „Teatrul de consum“ iniţiat de Teatrul Luni de la Green Hours. Regia: Gianina Cărbunariu

ARAD

FESTIVALUL FESTIVALURILOR DE TEATRU LICEAN FRANCOFON
ediţia a IX-a
12-16 aprilie
TEATRUL MUNICIPAL „IOAN SLAVICI“, SALA MARE:
Din program:

- 12 aprilie, ora 20.00 – **Ruy Blas**, după Victor Hugo, spectacol al Companiei AMIFRAN, Arad. Regia: Florin Didilescu
- 13 aprilie, ora 13.30 – deschiderea festivalului/ ora 14.00 – **O ceremonie pe cinste** de Pascal Martin, spectacol al Companiei Dramatis Personae, Baia Mare. Regia: Nicolae Weisz/ ora 15.00 – **Micul Prinţ**, după Antoine de Saint-Exupéry, spectacol al Şcoalii Nr. 40, Krasnodar, Rusia. Regia: André Novopakhine/ ora 16.00 – **Aşa e viaţa!** de Javier Acin Godé, spectacol al Atelier Pyrénées, Jaca, Espagne. Regia: Javier Acin Godé/ ora 20.00 – **Marianne** de Catherine Anne, spectacol al Tout de suite, Gdynia, Polonia. Regia: Mateusz Dzikowski/ ora 21.00 – **Soare o dată la două zile** de Pascal Coulan, spectacol al Teatrului Municipal „Ioan Slavici“. Regia: Liana Didilescu. Cu: Angela Petrean şi Bogdan Costea
- 14 aprilie, ora 14.30 – **Bousille şi cei drepţi** de Gratien Gélinas, spectacol al Şcolii secundare Chavigny, Québec. Regia: Michel Pilote şi Jean Pélissier/ ora 15.15 – **Corbul, brînza şi...**, după fabula lui Jean de la Fontaine, spectacol al Companiei Alyvos, Vilnius, Lituania. Regia: Raimonda Madeisiene/ ora 16.00 – **Aşteptîndu-l pe Godot** de Samuel Beckett, spectacol al Lycée No. 13, Belgrade, Serbia şi Muntenegru. Regia: Jovan Tisma şi Radmila Djordjic/ ora 20.00 – **Logodnă în iarbă** de Georges Feydeau, spectacol al Şcolii secundare Nr. 1, Maryoupol, Ucraina. Regia: Nina Azarova/ ora 21.00 – seara cîntecului francez
- 15 aprilie, ora 14.00 – **Aventurile cavalerului Jean de Pop-Corn**, inspirat după un poem epic de Sandor Petofi, spectacol al Companiei Les chevaliers, Szentes, Ungaria. Regia: Alexandr Antonjuk, Ibolya Matos, Andras Majtenyi/ ora 14.45 – **Portrete ale Paradisului** de Igor Kochan, spectacol al Gimnaziului Tajovskeho, Banska Bystrica, Slovacia. Regia: Pauline Sendral/ ora 15.45 – **Cerşetoarea savantă**, după fabulele lui Jean de la Fontaine, spectacol al Liceului „Galileo Galilei“, Catania, Italia. Regia: Elvira Nicotra/ ora 16.00 – **Gelsomina** de Pierrette du Payet, spectacol al Companiei Les Arlequins, Agadir, Maroc. Regia: Jamila Ouberchkik/ ora 20.00 – **Cruciade** de Michel Azama, spectacol al Slovanské Gymnazium Olomouc, Cehia. Regia: Stéphane Gailly/ ora 21.00 – **Cu cenuşă pe mîini** de Laurent Gaudé, spectacol al Liceului „Alfred Kastler“, La Roche sur Yon, Franţa. Regia: Marie-Françoise Piton şi Valérie Mornet
- 16 aprilie, orele 10.00-12.00 – Palatul Administrativ – paradă costumată şi spectacole în limba maternă/ ora 15.00 – spectacol concurs de limbă, cultură şi civilizaţie franceză/ ora 16.00 – închiderea festivalului

LANSĂRI

BUCUREŞTI

CERCUL MILITAR NAŢIONAL

- 7 aprilie, ora 17.00 – Galeria artelor – **lansarea** cărţii **Istoria unui experiment eşuat** de Radu Bâlbâie, Editura Societăţii Scriitorilor Militari

INSTITUTUL FRANCEZ

- 6 aprilie, ora 17.00 – Sala de onoare – **lansarea** volumului **Antonin Artaud. Teatrul şi întoarcerea la origini** de Monique Borie, Editurile UNITEXT şi Polirom. Traducere: Ileana Littera. Participă: Monique Borie, Ion Caramitru, Denisa Comănescu, Marian Popescu

LIBRĂRIA HUMANITAS KRETZULESCU

- 7 aprilie, ora 16.00 – **lansarea** cărţii **În şalvari şi cu işlic. Biserică, sexualitate, căsătorie şi divorţ în Ţara Românească a secolului al XVIII-lea** de Constanţa Ghiţulescu, Editura Humanitas. Vor vorbi: Constanţa Ghiţulescu, Doina Jela, Andrei Pippidi, Vlad Zografi

TEATRUL NOTTARA

- 6 aprilie, ora 17.00 – **lansarea** unei serii de dramaturgie originală românească: **Ce dracu' se-ntîmplă cu trenul ăsta?**, 3 piese de teatru de Radu Ţuculescu; **Această poveste nu va fi spusă niciodată**, 3 piese de teatru de Radu Macrinici; **Duelul şi alte texte**, 3 piese de teatru de Dumitru Crudu. Eveniment organizat în colaborare cu Compania teatrală Teatrul Imposibil (Cluj)

IAŞI

CENTRUL CULTURAL FRANCEZ

- 6 aprilie, ora 17.00 – Sala „Fondane“ – **lansarea** cărţii **Călătorie în marea burghezie (Voyage en grande bourgeoisie)** de Monique Pinçon-Charlot şi Michel Pinçon, Editura Institutului European, Iaşi, 2003. Traducere: Ioana Coşereanu. Invitaţi: Mihai Dinu Gheorghiu şi Anca Untu Dumitrescu

SEARĂ CULTURALĂ

BUCUREŞTI

CASA AMERICII LATINE

- 6 aprilie, ora 17.30 – seară de cultură chiliană prilejuită de centenarul poetului Pablo Neruda: **Chile en el corazon**. Evenimentul va debuta cu vernisajul expoziţiei **Chile în gravurile lui Claudio Gay**, prezentată de E.S. dl Manuel Hinojosa Muñoz. În continuare, prof. dr. José Carlos Rovira va susţine conferinţa **Începuturile lui Neruda**, care va fi urmată de o lectură din versurile poetului chilian, cu participarea actorului Ion Caramitru. Seara se va încheia cu un recital Pablo Neruda în limba spaniolă oferit de actriţa de origine chiliană Clara Flores. Eveniment organizat de Institutul Cervantes, Ambasada Chile şi Casa Americii Latine, în colaborare cu UNITER

ATELIER

BUCUREŞTI

TEATRUL ACT

- pînă în 28 aprilie, orele 10.00-16.00 – *workshop* de dramaturgie cu tema **Cum să scrii ceva nou: strategii de dezvoltare creativă în scrisul dramatic contemporan** condus de Roberta Levitow, regizor şi profesor de tehnica scrisului dramatic

TV

TVR 2

- 11 aprilie, ora 24.00 – **Remix – Rock Forum**

Redacţia
nu-şi asumă
răspunderea
pentru modificările
de program
survenite
după
închiderea ediţiei.

Atelier de Creaţie
Publicitară
LEO
GRAPHICS
092359810
Nihil Sine Graficis

Cazul MISA-Gregorian Bivolaru nu interesează doar presa de scandal

GABRIEL ANDREESCU

Oare cum să tratăm intervenţia brutală a forţelor zise „de ordine“ – peste 300 de jandarmi, procurori şi probabil ofiţeri din SRI – care au intrat cu bocancii în 16 imobile în care se aflau membrii Mişcării de Integrare Spirituală în Absolut? Poate fi motivată prin mandate de percheziţie amploarea şi brutalitatea operaţiei? Au încălcat autorităţile reguli procedurale elementare, cum reclamă membrii MISA? Sînt justificate acuzaţiile aduse în presă, peste tot, dar mai ales în cea vizuală, la adresa yoghinilor?

Puţini dintre noi ajung să se uite peste plîngerile victimelor. Sau într-un Cod de procedură penală. Totuşi, intelectualul este prin definiţie un om cu discernămînt. El va fi perceput imediat logica absolut scandaloasă a enunţurilor vehiculate în presă, negînd implicit şi împotriva intenţiei existenţa probelor. Aş cita din prezentările făcute în ziare (mai domoale decît cele de la televiziune): „În timpul descinderilor au fost găsite diferite substanţe, despre care nu se poate spune, deocamdată, dacă sînt stupefiante“ (**Cotidianul**, 22 martie); „acţiunea a fost declanşată şi ca urmare a sesizărilor formulate de mai mulţi cetăţeni cu privire la activităţi de prostituţie şi trafic de droguri în mai multe cartiere mărginaşe ale Bucureştiului“ (**Ziua**, 20 martie); „autorităţile statului au acţionat în imobile unde se desfăşurau activităţi de *video-chat*-uri pornografice şi erotice neautorizate“ (*Ibidem.*); „Material porno în casa unui cadru didactic universitar“ (**Evenimentul zilei**, 22 martie); „în acest camion au fost descoperite materiale compromiţătoare, printre care reviste pornografice şi cărţi ale cultului MISA“ (**Adevărul**, 22 martie).

Mă opresc aici, deşi lista de enunţuri cretinoide ar umple pagini întregi. De cînd are poliţia dreptul să intre în casa ta pentru că există delicte în cartier? De cînd deţinerea materialelor porno este o acuză şi de cînd se cere aprobarea pentru *chat*-uri erotice? Culmea, campania pudibondă este dusă de mijloace de presă strivite de vulgaritate.

În ultimul timp, atitudinea presei s-a schimbat oarecum. Dimensiunea politică a „făcăturii“ a devenit atît de evidentă şi aiuritoare (vezi: Gabriel Bivolaru *şi* Gregorian Bivolaru au acelaşi tată), încît ziariştii au început să ia distanţă faţă de manipulare. Dar şi motivul acesta mi se pare blamabil. Oricît de important ar fi faptul că o *anume* formaţiune politică foloseşte mijloace subterane pentru a-şi rezolva problemele, cred că tema „Un partid: care partid?“ rămîne acum o chestiune secundă. Mă interesează astăzi mai puţin că PSD este formaţiunea care şi-a permis să pună în mişcare astfel de scenarii. Şi cine din PSD joacă de fapt pe o astfel de carte. Ci că instituţiile statului, avînd aceeaşi substanţă, fie că partidul lui Năstase este la putere, fie că nu, acceptă comenzi care înfruntă supremaţia legii.

Situaţia că presa „liberă“ a devenit, pentru moment, cîinele de vînătoare al unei bande de antreprenori ai violenţei depăşeşte chiar toate celelalte temeri. Cine se va mai opune cu suficientă forţă aventurierilor care şi-ar propune vreo formă respingătoare de autoritarism? Mîine-poimîine, purtătorii de cagule vor intra la Agenţia de monitorizare a **Academiei Caţăvencu** şi vor încărca în camioane saci cu diferite „probe“: finanţări de la agenţii străine, rapoarte despre România care ajung (şi) în birourile CIA, *laptop*-uri conţinînd fişiere confidenţiale („Realizaţi pînă unde s-a ajuns, stimaţi telespectatori!?“), note privind colaborarea cu ziarişti unguri şi discuţii subterane pentru schimbarea guvernului... Şi tot aşa. Iar cîte materiale porno şi texte deocheate vor fi găsite la **Academia Caţavencu** ar fi suficiente pentru a alimenta ştirile TV pentru o lună de zile. Îmi închipui chiar că figura rebelă şi, în acelaşi timp, atent-secretă a lui Mircea Toma se pretează la incitarea opiniei publice, pe cît o face chipul straniu al lui Gregorian Bivolaru.

Acţiunile anti-MISA din aceste săptamîni au caracterul campaniilor de la sfîrşitul anilor '40. Oameni nevinovaţi au fost diabolizaţi în faţa opiniei publice, acţiunile de forţă au fost susţinute cel puţin la început de către presă, incitarea şi represiunea s-au succedat cu precizia unei orchestrări matematice. După două săptămîni de la declanşarea campaniadei se pune întrebarea: ce facem cu cele întîmplate? Eliberarea reţinuţilor, returnarea bunurilor confiscate, clasarea dosarelor deschise nu sînt suficiente. Mulţimea de plîngeri depuse împotriva abuzurilor în aceste zile arată cu degetul foarte sus. Dacă vinovaţii nu vor fi sancţionaţi, nimeni nu se va mai simţi în siguranţă în România.

Dar asta este problema politică. În **Observatorul cultural**, chestiunea merită tratată şi ca temă pusă specific intelectualităţii. Cele întîmplate nu par să fi trezit pînă acum masa critică a ideologilor cetăţii. Rodica Culcer a publicat în **22** un articol care se termină cu acest pasaj memorabil: „Trăim, de fapt, un imens show **Big Brother** – dar nu acela de la Prima TV, ci acela imaginat de George Orwell în **1984**“. Dar în rest? Să urmărim atitudinile presei culturale. Căci în astfel de momente se vede pentru cine cuvintele „libertate“, „demnitate“, „atitudine critică“ au şi alt conţinut decît acela de autolegitimare simbolică.

■

Legături bolnăvicioase: un succes ignorat de CNC

Proiectul cinematografic **Legături bolnăvicioase** (o producţie Libra Film), lungmetraj al regizorului Tudor Giurgiu, se numără printre cele 9 proiecte cîştigătoare ale primei etape a concursului CineLink Market, organizat în cadrul Festivalului de Film de la Sarajevo. Pînă la sfîrşitul lui 2004, CineLink (concurs destinat filmelor de ficţiune de lungmetraj produse de regizori din Albania, Bosnia-Herţegovina, Croaţia, Macedonia, România, Slovenia, Serbia şi Muntenegru) va premia două dintre proiectele aflate în faza apropiată de filmare cu o finanţare de 25.000 de Euro fiecare. Scenariul, semnat de Cecilia Ştefănescu şi Tudor Giurgiu, a fost realizat după romanul omonim al celei dintîi, apărut acum cîţiva ani la Editura Paralela 45 şi aflat în curs de reeditare la Polirom. Subiectul filmului este o poveste despre prietenie şi dragoste, despre maturizarea a trei personaje care trăiesc un ciudat „triunghi“ amoros. Din păcate, în pofida acestui succes european, proiectul nu a fost selectat între cele patru filme de debut care au primit finanţare din partea CNC la concursul din primăvara lui 2003, obţinînd doar statutul de „rezervă“...

Legături bolnăvicioase a mai primit anul trecut o finanţare de 15.000 Euro pentru dezvoltarea scenariului din partea SEE Cinema Network (Reţeaua Cinematografică a Europei de Sud-Est).

Radio România Cultural,

post al Societăţii Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	
Petroşani	89,5	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

MICUL ECRAN

Fraţii Bivolaru şi alte şuşe

Dublul scandal „Bivolaru" (yoghinul şi, respectiv, parlamentarul) început în urmă cu o săptămînă şi-a atins punctul culminant: după numeroase încercări (urmăriri, percheziţii, arestări, demonstraţii, eliberări din arest şi predări), cei doi protagonişti au descoperit o dată cu presa că sînt fraţi după tată. Scenariul ar putea părea unul inventat de Valeriu Lazarov, gurul emisiunilor tv de la noi, ca să stoarcă lacrimile de rîs – de data asta – ale poporului, numai că, în acest caz, deznodămîntul s-ar fi consumat la **Surprize...**. Ar mai fi existat şi şansa ca cei doi fraţi să se împace la **Iartă-mă**: Gregorian regretînd emisiunea în care l-a făcut „hoţ“ pe Gabriel.

Din păcate, însă, vînătoarea de vrăjitoare MISA a făcut posibil un circ mediatic şi o bîlbîială de zile mari. După ostentaţia cu care s-au tot difuzat descinderile în forţă ale poliţiei în apartamentele MISA şi după ce ţapul ispăşitor Bivolaru părea, în sfîrşit, pus la zid, vine lovitura de teatru: juna Mădălina îşi retrage plîngerea, iar poliţia e nevoită să-l elibereze. S-au filmat îndelung probele: casete video, lăzi cu cărţi (apropo, la un moment dat s-a zărit şi bachelardiana **Poetică a imaginarului**), teancuri de poze cu oameni în costume de baie şi tot felul de pungi în care se presupunea că ar fi stupefiante.

E adevărat, am rîs pe săturate la *performance*-ul Bivolaru de la **Marius Tucă Show**, dar de aici şi pînă la felul în care s-a indus vinovăţia personajului-bufon e o discuţie întreagă. Se pare că presiunea mediatică sub care s-a derulat operaţiunea MISA, inflamarea crainicilor care au arătat tot timpul cu degetul cît de diferiţi, de dubioşi şi de malefici sînt membrii acestei grupări a lăsat multe proceduri legale descoperite. Pînă la urmă, Gregorian Bivolaru, cu sau fără perucă, a fost eliberat din arestul poliţiei din cauza unor vicii de procedură, iar fratele Gabriel s-a predat şi-şi va ispăşi pedeapsa. Aşteptăm cu interes epilogul acestei poveşti „de familie“ şi, bineînţeles, o explicaţie oficială a jocului de-a „yoghinii şi poliţiştii“ la care am asistat.

Campania electorală din preajma Paştelui s-a mutat în pieţe: primarii de sectoare fac controale şi se trag în poză cu mîinile printre cîrnaţi şi slănină. Toţi au devenit nişte *alter-ego*-uri ale lui Piedone şi nu are nici o importanţă că nu intră în atribuţiile lor să facă aceste controale sanitare: e lume multă în pieţe şi subiectul de maxim interes e „carnea“.

Postul care i-a glorificat într-un reportaj pe doi dintre primarii „sanitari“ nu e altul decît Prima TV. Mai rămîne să-l vedem şi pe Năstase dîndu-şi cu părerea dacă mezelurile sînt proaspete, dacă temperatura la care se păstrează e cea reglementară sau dacă vînzătoarele au mănuşi de plastic sau nu. Poate, dacă ar încerca să-şi servească clienţii cu o carte de alegător, lucrurile n-ar mai fi aşa de grave.

În *week-end* nici măcar nu are rost să deschizi televizorul, şuşa e-n tot şi-n toate, nici nu mai contează pe ce canal zapezi, că ai parte de aceeaşi veselie tîmpă: în reluare, la prînz, o confruntare între „versate“ şi „virgine“, muzică populară *versus* uşoară (absolut nou, pe Antena 1!), concursuri „cîntătoare" cu Bitman şi Moculescu, **Teo şi Andi** la Pro TV.

Ana Maria SANDU

NR.217

OBSERVATOR
CULTURAL

20.04.-26.04.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

Proiectul Catedralei Mîntuirii Neamului: scandalul continuă

Supliment: *Canava* (Teatrul Odeon)

Premiera spectacolului *Leonce şi Lena*

LUNA
SALVAȚI
PARCUL
CAROL
REVISTELE
DE
CULTURĂ
SE SOLIDARIZEAZĂ

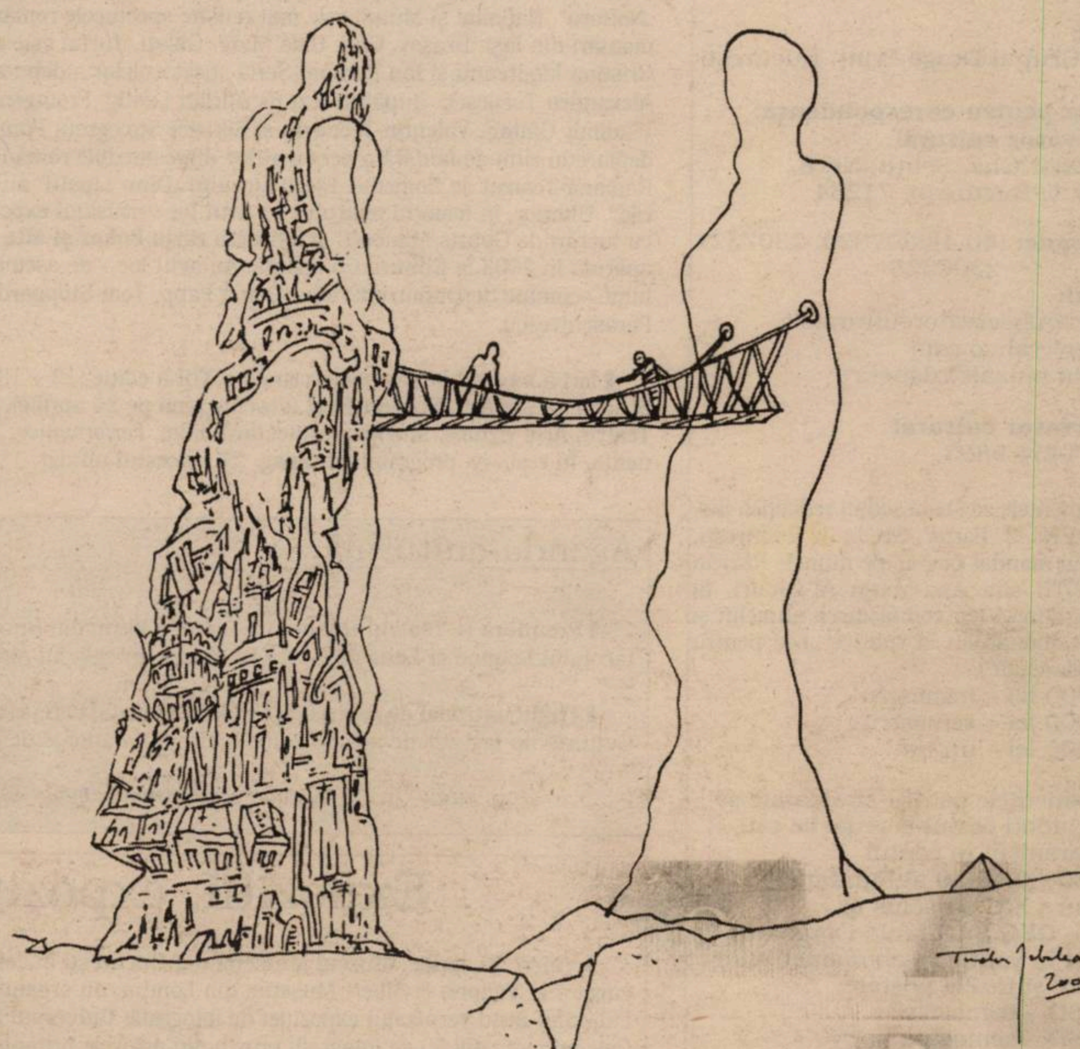

„Fumigena“ Gregorian Bivolaru, doar o secvenţă dintr-o lungă serie ▮ Despre o crimă împotriva umanităţii: genocidul anti-armean ▮ Sonetistul Mircea Cărtărescu ▮ Literele bucureştene: speranţe de schimbare? ▮ Cum să cheltuieşti 3,5 miliarde ▮ Despre Premiile UNITER ▮ *aici-şi-acum*, o expoziţie de Roman Tolici ▮ Timna Brauer & Elias Meiri Ensemble la Bucureşti ▮ Tîrgurile de provincie

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 217, 20.04. – 26.04.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat, Cristina Ionică, Victoria Luţă, Mihaela Michailov
Secretar de redacţie: Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu, Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc, Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea: Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare: Răzvan-George Pahonţu, Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară: MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare: Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat: Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
str. Maior Ghe. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Pascale...

Cu ocazia Paştelui (sărbătorit anul acesta simultan de ortodocşi, catolici şi cultele protestante), manifestările culturale cu profil pascal (vezi inventarul din numărul trecut al **Observatorului cultural**) au continuat. Vineri 9 aprilie a avut loc în sala Centrului de Proiecte Culturale ArCuB un concert vocal-simfonic susţinut cu ocazia Sărbătorilor de Paşti de Corul şi Orchestra „Evanghelic“, alcătuită din studenţi din Bucureşti şi din ţară. Concertul, intitulat **Ai fost răstignit**, face parte dintr-o serie de spectacole organizate la Bucureşti, Piteşti, Ploieşti şi Constanţa.

Pe lîngă expoziţiile deja menţionate în numărul trecut al revistei noastre, o mai semnalăm pe aceea intitulată **O lume sub semnul Crucii – Rozarii** a sculptorului Dan Gavris, vernisată marţi 6 aprilie la Galeria „Simeza“. Organizator – Uniunea Artiştilor Plastici.

Luni 12 aprilie, în a doua zi de Paşte, Căminul Cultural din localitatea sibiană Jina a găzduit premiera filmului **Žina** de Dumitru Budrala: o monografie filmică în tradiţia Şcolii Gusti din anii '30, realizată în limbajul cinematografic al documentarului contemporan, cu tehnologie digitală. Evenimentul, însoţit de expoziţia de fotografie **Ultimii păstori**, este uvertura unui amplu program de producţie de film documentar şi fotografie antropologică iniţiat de Fundaţia de Antropologie Vizuală.

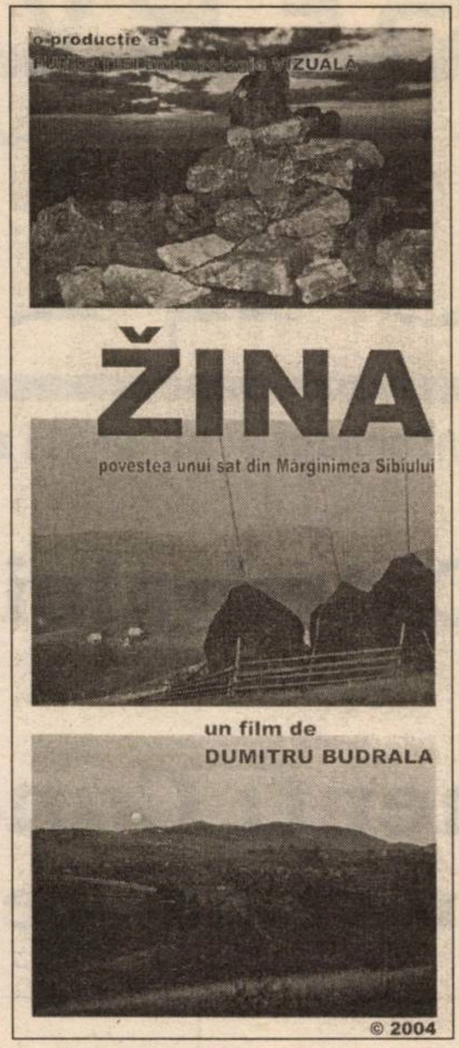

Festivaluri: **FestCo** şi **StudentFest**

▌Sîmbătă 17 aprilie a început cea de-a doua ediţie a Festivalului autohton de Comedie **FestCo**, organizat de Primăria Municipiului Bucureşti, Ministerul Culturii şi Cultelor şi Teatrul de Comedie. Pînă pe 25 aprilie pot fi văzute în sălile Teatrului de Comedie, „Nottara“, Naţional şi Mundi cele mai reuşite spectacole româneşti de gen din ţară: montări din Iaşi, Braşov, Cluj, Baia Mare, Galaţi. Juriul este alcătuit din Alice Georgescu, Cristina Modreanu şi Ion Parhon. Seria spectacolelor a debutat cu **Poker**, regizat de Alexandru Tocilescu, după un text de Adrian Lustig. Protagonişti: actorii George Mihăiţă, Vladimir Găitan, Valentin Teodosiu şi Simona Stoicescu. Premiera a fost precedată de o defilare în ritm de fanfară a personajelor din comediile româneşti, pe traseul Piaţa Romană-Teatrul de Comedie. Elevii Liceului „Dinu Lipatti“ au împărţit fluturaşi trecătorilor. Ulterior, în foaierul teatrului au avut loc vernisajul expoziţiei **Caricatura în oglindă**, cu lucrări de Gyuris Adalbert, şi lansarea cărţii **Poker şi alte comedii** de Adrian Lustig, apărută în 2003 la Editura Compania. Au avut loc – de asemenea – lansări ale unor volume semnate de Dumitru Crudu, Doina Papp, Tom Stoppard, Florica Ichim şi Constantin Paraschivescu.

▌Ieri a început la Timişoara cea de-a XIII-a ediţie (12 + 1!) a Festivalului Internaţional Studenţesc de Artă **StudentFest** (deschis pînă pe 26 aprilie), cu următoarele secţiuni: Teatru, Arte vizuale, Muzică, Arhitectură, Film, *Performance*. Tema festivalului – dependenţa. În rest – v. programul din pag. 21 a acestui număr.

Agenda culturală

▌**Premieră la Teatrul Odeon.** La Teatrul Odeon din Bucureşti are loc premiera spectacolului **Leonce şi Lena** de Georg Büchner, în regia lui Alexandru Dabija.

▌**Tîrgul naţional de carte *Librex 2004* la Iaşi.** Miercuri 21 aprilie va începe la Palatul Culturii din Iaşi cea de-a XII-a ediţie a Tîrgului naţional de carte **Librex 2004**.

(Agenda completă în paginile 20-23)

Expoziţii, expoziţii...

▌Vineri 16 aprilie, Muzeul Municipiului Bucureşti în colaborare cu Harris Russell, curator la Victoria & Albert Museum din Londra, au organizat în holul central al Palatului Şuţu vernisajul expoziţiei de fotografie **Universul familiei regale române**. Cele aproximativ 50 de fotografii provin din arhivele britanice şi au fost realizate la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi în primele decenii ale secolului XX. Expoziţia se va încheia, simbolic, pe 10 mai.

▌Miercuri 7 aprilie a avut loc la Galeria Galeria expoziţia de fotografii **Regina Schmeken. Noul Centru al Berlinului**. Organizator – Institutul Goethe din Bucureşti. A prezentat Wilfried Gruber, ambasadorul Republicii Federale Germania în România.

▌Joi 15 aprilie, Institutul Polonez a organizat în colaborare cu Ministerul Culturii şi Cultelor şi Muzeul oraşului Zamosc vernisajul unei alte expoziţii fotografice: **Zamosc – oraş renascentist**. Au participat: Marcin Zamoyski, primarul oraşului Zamosc, Jacek Paliszewski, ambasadorul polonez la Bucureşti, ministrul Culturii şi Cultelor, Răzvan Theodorescu, şi fostul ambasador al României la Varşovia, Ioan Grigorescu.

▌Pe 7 aprilie, Muzeul Naţional de Artă al României a deschis în Sălile Kretzulescu o nouă serie de expoziţii aniversare şi comemorative cu o evocare a pictorului academist interbelic Constantin Artachino (1870-1954): o recuperare prilejuită de împlinirea a 50 de ani de la moartea acestuia. Expoziţia prezintă lucrări ale artistului din patrimoniul MNAR, lucrări aflate în alte muzee, documente legate de activitatea pictorului prelucrate electronic şi proiectate pe un monitor, precum şi reconstituirea unui colţ din atelierul său de creaţie.

Zilele Cervantes la Bucureşti

Ieri au început la Bucureşti **Zilele Cervantes**, manifestare care se va desfăşura pînă pe 23 aprilie. Programul evenimentului organizat de Institutul Cervantes din Bucureşti poate fi citit în pagina 8 a revistei noastre.

Pe scurt

▌**Georges Nivat la Bucureşti**. Editura Compania a organizat pe 8 aprilie, în Salonul de Onoare al Institutului Francez din Bucureşti, lansarea cărţii **La pas prin noua Rusie. Memorie, tranziţie, renaştere** de Georges Nivat. Cu acest prilej, autorul a ţinut o conferinţă pe tema **Patologia memoriei în Europa de azi**.

▌**Seară literară cu Eginald Schlattner**. Ieri 19 aprilie, Casa de Cultură „Friedrich Schiller“ şi IFA (Institutul pentru Relaţii Externe – Biroul de Coordonare din Sibiu) au organizat la sediul din Strada Batiştei o seară literară cu scriitorul ardelean Eginald Schlattner. Cu acest prilej, autorul a citit din romanele sale **Cocoşul decapitat** şi **Mănuşi roşii** şi, în premieră, din romanul inedit **Pianul în ceaţă**.

▌**O carte despre Antonin Artaud**. Marţi 6 aprilie, Editura UNITEXT şi Editura Polirom au organizat – în colaborare –, în Salonul de onoare al Institutului Francez, lansarea volumului **Antonin Artaud. Teatrul şi intoarcerea la origini** de Monique Borie. Cartea a fost lansată, în prezenţa autoarei, de către Ion Caramitru, preşedinte UNITER, Denisa Comănescu, director editorial al Editurii Polirom, şi Marian Popescu, director onorific al Editurii UNITEXT. Volumul propune o abordare antropologică a unuia dintre cei mai importanţi teoreticieni ai teatrului secolului XX. Traducerea în limba română a fost realizată de Ileana Littera.

▌**Lansare la UNATC**. Miercuri 7 aprilie, Editura Nemira a lansat, la sediul Universităţii Naţionale de Artă Teatrală şi Cinematografică „I.L. Caragiale“ (Sala „Ileana Berlogea“), volumul **Arta teatrului**, semnat de Michaela Tonitza-Iordache şi George Banu, o reeditare a volumului din 1975, la care au mai fost adăugate în jur de 100 de pagini despre estetici teatrale contemporane. Alături de autori au fost prezenţi Florin Zamfirescu, rectorul UNATC, teatrologul şi traducătorul Delia Voicu, Ludmila Patlanjoglu, critic de teatru, şi Renata Roşu, redactor-şef al Editurii Nemira.

▌**Despre Holocaust şi România**. Pe 15 aprilie a avut loc la sediul Centrului „Goldstein-Goren“ din cadrul Facultăţii de Litere a Universităţii Bucureşti lansarea lucrării **The Holocaust and Romania. History and Contemporary Significance**.

▌***Apolodor* la Cărtureşti**. Joi 15 şi vineri 16 aprilie a avut loc la Libraria Cărtureşti lansarea-concert **Apolodor** – versiunea nouă, cu Ada Milea, Dorina Chiriac şi Radu Bînzaru, pe versurile lui Gellu Naum. Un spectacol poetico-muzical, care s-a bucurat, deja, de un important succes.

erată

În eseul **Vitalitatea fabulosului** de Dan Hăulică (Nr. 215-216) a se citi: p. 28, col. II, subtitlu: **„toi aussi, tu seras l'historien des bêtes!“**; ibid., col. IV, subtitlu: **La Cigale et la Fourmi**; p. 31, col. III, r. 21 de jos: „saturarea moarată“; p. 32, col. II, r. 40 de jos: „venezuelianul Romulo Gallegos“; p. 32, col. III, r. 8 de jos: „izolează etanş natură şi cultură“.

Sumar

EVENIMENT/PROIECTUL CATEDRALEI MÎNTUIRII NEAMULUI: SCANDALUL CONTINUĂ

DOMNICA MACRI, Solidaritatea artelor împotriva inculturii ▮ 4
MONICA LOTREANU, Amnezie sau damnarea memoriei ▮ 4
Scrisoare deschisă adresată domnului Adrian Năstase ▮ 5
Scrisoare deschisă adresată ministrului Culturii şi Cultelor ▮ 5

ÎN ACTUALITATE

ION ZUBAŞCU, „Fumigena" Gregorian Bivolaru, doar o secvenţă dintr-o lungă serie ▮ 6
A. SAHAGHIAN, O crimă împotriva umanităţii ▮ 8
DANA BĂLUŢĂ, Monica, Graţiela, Corina, Tatiana, Mona ▮ 10

STRUCTURI ÎN MIŞCARE

ION BOGDAN LEFTER, Sonetistul ▮ 11

ÎNVĂŢĂMÎNT

LUMINIŢA MARCU, Literele bucureştene: speranţe de schimbare? ▮ 13

MINISTERIALE

Cum să cheltuieşti 3,5 milioane ▮ 14
CANAVA ▮ I-VIII

ARTE

TEATRU: **IULIA POPOVICI,** Premiile Uniter – după şampanie ▮ 15
MIHAELA MICHAILOV, Opţiuni şi delimitări ▮ 15
CRISTINA RUSIECKI, Dubla faţă a avariţiei ▮ 16
ARTE VIZUALE: **VLADIMIR BULAT,** Vileagul lui „aici-şi-acum" ▮ 17
MUZICĂ: **PETER SRAGHER,** Cum poţi învăţa să ridici o catedrală de sunete ▮ 17
ANCA FLOREA, Bijuterii muzicale ▮ 18
REVISTA PRESEI ▮ 19
AGENDA CULTURALĂ ▮ 20

ULTIMA PAGINĂ

LUCIAN PRICOP, Tîrgurile de provincie ▮ 24

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 12-18 APRILIE

▮ **CNSAS remodelat.** Comisia de apărare a Camerei Deputaţilor a votat, marţi 6 aprilie, cu 15 voturi „pentru" şi unul „împotrivă" – în condiţiile neparticipării la vot a PD şi PNL –, raportul asupra modificării Legii privind accesul cetăţenilor la dosarele fostei Securităţi. Potrivit acestor modificări, mandatul CNSAS se scurtează de la şase la patru ani, iar Comisia parlamentară de control a SRI va exercita controlul parlamentar asupra CNSAS. Reducerea mandatului CNSAS a fost motivată de preşedintele Comisiei, Răzvan Ionescu, prin necesitatea coordonării lui cu durata mandatului parlamentar, întrucît componenţa Colegiului urmează criteriul algoritmului politic parlamentar. Potrivit aceluiaşi raport, CNSAS va prezenta, anual sau la cerere, rapoarte în faţa Parlamentului.

▮ **De la Cotroceni la PRM.** Miercuri 7 aprilie, Corneliu Vadim Tudor a anunţat înscrierea în PRM a graficianului Eugen Mihăiescu, fost consilier al preşedintelui Iliescu, actualmente ambasador al României la UNESCO („exilat" în acest post în urma unui scandal legat de revista pentru adulţi **Hustler**). Preşedintele României l-a revocat pe Mihăiescu din funcţia de ambasador la UNESCO imediat după anunţul făcut de şeful peremist, invocînd incompatibilitatea dintre postul ocupat şi calitatea de membru de partid. Graficianul a recunoscut că relaţia sa cu PRM-ul datează încă din vremurile cînd, consilier la Cotroceni fiind, desena afişe pentru liderul PRM.

▮ **Un nou purtător de cuvînt.** Marţi 13 aprilie, Delegaţia Permanentă a PSD a decis numirea unui nou purtător de cuvînt, în persoana lui Titus Corlăţean, care îl va înlocui pe Bogdan Niculescu-Duvăz, candidatul desemnat de PSD pentru Primăria Bucureştiului. Corlăţean va renunţa, la rîndul său, la funcţia de secretar executiv al PSD pe probleme internaţionale, în favoarea secretarului de stat în MAE Bogdan Aurescu. Titus Corlăţean îşi va menţine funcţia de şef al Departamentului românilor de pretutindeni.

▮ **Moţiune respinsă.** Marţi 13 aprilie, Senatul a dezbătut şi respins cu 70 de voturi „împotrivă" moţiunea depusă de grupul parlamentar PRM, privind decizia guvernului de amplasare, la Arad, a statuii celor „13 generali unguri care au ucis 40.000 de români pe teritoriul României"

▮ **Partidul Noua Generaţie are doctrină.** După ce a plutit, de la înfiinţarea sa şi pînă în Săptămîna Mare, într-un neant doctrinar, PNG al lui Gigi Becali şi-a găsit, o dată cu un nou consilier, în persoana lui Dan Pavel, şi o identitate ideologică certă, venită din surse mai mult decît respectabile. Conform afirmaţiilor lui Vladimir Tismăneanu, publicate în revista **22** (Nr. 735), politologul nu ar putea deveni, la rîndul său, consilierul lui Becali, pentru că ideile sale „liberale sînt diferite de cele creştin-democrate ale lui Gigi Becali". Coroborate cu recentele deliruri ale liderului PNG, în persoană privind calităţile sale de filozof „născut, iar nu făcut" – cultivate cu sîrg la Pipera –, precizările de încadrare doctrinară făcute de Vladimir Tismăneanu întregesc profilul din ce în ce mai „complex" al mioriticului Becali.

▮ **PNL nu colaborează cu PSD.** Theodor Stolojan respinge categoric teoria colaborării post electorale PNL-PSD. „Există o hotărîre foarte clară, nu vom colabora cu PSD la formarea unui guvern", a afirmat vineri 16 aprilie şeful liberalilor, adăugînd că PNL va rămîne în opoziţie chiar dacă Alianţa va cîştiga alegerile cu un procent insuficient pentru formarea unui guvern majoritar. Theodor Stolojan a explicat astfel afirmaţia făcută anterior, într-un interviu, de vicepreşedintele Teodor Meleşcanu, afirmaţie interpretată ca lăsînd loc unei asemenea eventualităţi de colaborare a PNL cu PSD.

▮ **Suspendaţi, dar candidaţi.** Vineri 16 aprilie, preşedintele executiv al PSD, Octav Cozmâncă, a declarat că cei patru lideri locali suspendaţi de conducerea social-democrată ar putea candida pe listele partidului la alegerile locale „dacă PNA nu va demonstra vinovăţia lor pînă la alegeri". Octav Cozmâncă a adăugat că a solicitat instituţiilor de resort urgentarea verificărilor, precizînd că, în cazul în care ancheta nu va fi finalizată pînă în iunie, cei patru vor avea totuşi dreptul să candideze. (**Raluca ALEXANDRESCU**)

Cronica politică

PUR-ul vrea din nou la guvernare

RALUCA ALEXANDRESCU

„Poate să fie şi PNL, poate să fie şi UDMR, poate să fie şi PUR, dacă intră în Parlament. Problema e a lor dacă intră. Sînt interlocutori valabili", declara, pentru **Evenimentul zilei**, la jumătatea săptămînii trecute, preşedintele executiv al PSD, Octav Cozmâncă. Strategul consacrat al partidului de guvernămînt lămurea astfel, într-o frază concisă, proiectele de alianţe postelectorale ale PSD. Aceasta în contextul în care vicepreşedintele uneia dintre principalele formaţiuni de opoziţie, PNL, făcuse, la rîndul său, anumite declaraţii ambigue cu privire la politica liberală de alianţe după votul din toamnă. Vicepreşedintele Teodor Meleşcanu – căci despre el este vorba – nu exclusese o formulă de eventuală alianţă cu PSD. Ceilalţi lideri liberali – în frunte cu preşedintele Stolojan – s-au grăbit să dea explicaţii şi să excludă o asemenea posibilitate. Un lucru este însă cert: deşi nu foarte credibile, sondajele de opinie publicate în ultima perioadă par să indice că partidele angajate în cursa electorală nu vor putea, chiar şi în ipoteza victoriei, să constituie singure o majoritate guvernamentală.

PSD are, fireşte, cele mai multe cărţi de jucat în această partidă. Cotat fără excepţie, de toate sondajele, drept cîştigător al alegerilor din toamnă, partidul de guvernămînt încearcă să-şi asigure aliaţii la guvernare. PSD suferă însă, în această săptămînă, de o lipsă de coordonare – cel puţin la nivelul declaraţiilor. Pe de o parte, Octav Cozmâncă declară sus şi tare că toţi partenerii politici sînt viabili. Pe de altă parte, liderul pesedist a indicat deja direcţiile în care se îndreaptă posibilele alianţe, prin semnarea, joi 15 aprilie, a unui nou acord de colaborare guvernamental cu PUR-ul lui Dan Voiculescu. În ciuda asigurărilor date de cei doi lideri privind listele proprii în alegeri, PUR-ul traversează acum o situaţie destul de delicată. Aflaţi în plină campanie de recrutare a colaboratorilor (achiziţiile sale se duc în toate direcţiile, de la foşti creştin-democraţi la foşti liberali) şi controlînd un vast segment mediatic, umaniştii au dificultăţi în atingerea pragului de intrare în Parlament. Singura soluţie, într-o atare situaţie, este cea a alianţei electorale cu un partid puternic, recte PSD, de vreme ce relaţia de colaborare cu actualul partid de guvernămînt s-a reparafat în cei mai buni termeni, prin adoptarea de către formaţiunea lui Adrian Năstase a unei măsuri fiscale promovate de PUR, anume neimpozitarea profitului reinvestit.

Pe de altă parte, PSD a dat de înţeles într-un mod extrem de grăitor că perspectiva unei alianţe cu liberalii, de pildă, nu este la fel de valorizată de capetele luminate ale partidului. Adrian Năstase a anunţat deja, în cadrul unei reuniuni a partidului desfăşurate sîmbătă 17 aprilie, că a contactat un birou de avocatură care va da în judecată toate formaţiunile sau personajele politice aflate la originea declaraţiilor privind posibila fraudare a alegerilor locale sau generale. Cu alte cuvinte, cine mai îndrăzneşte să-şi exprime îndoieli legate de bunele şi curatele intenţii ale guvernului, organizator al alegerilor, se va trezi automat cu un proces. Mai mult decît atît, vicepreşedintele PSD Viorel Hrebenciuc a declarat că e greu de acceptat „maniera tadjică" de a face politică a Alianţei PNL-PD – liderul peremist fiind gratulat, la rîndu-i, cu un certificat de nebun, emis ad-hoc (ceea ce plasează, paradoxal, încă o dată, PRM-ul într-un spaţiu uşor de convertit în alianţe). Sîntem deja departe de caracterul „viabil" al tuturor actorilor politici parlamentari observat de Octav Cozmâncă în urmă cu o săptămînă!

Nici liderul PSD nu s-a ferit, de altfel, să-şi exprime iritarea maximă trezită de asemenea demersuri (pînă şi PRM-ul a chemat, pe 7 aprilie, opoziţia reunită în Alianţa PNL-PD la realizarea unui „front comun" împotriva fraudării alegerilor, iar vicepreşedintele liberal Paul Păcuraru a declarat că, în mai multe judeţe, au fost deja încheiate protocoale tehnice de colaborare între Alianţă şi PRM, în acelaşi scop al prevenirii fraudării alegerilor locale). La sfîrşitul săptămînii, probabilul prezidenţiabil al PSD observa că vin „tot felul de indivizi politici care tot explică modul cum se vor frauda alegerile în România". Tot el conchidea, cu o nervozitate greu de stăpînit: „Aceasta este chiar impertinenţă!".

PUR-ul şi-a luat toate măsurile de precauţie. Nu s-a autointrodus în categoria impertinenţilor care îndrăznesc să pună sub semnul întrebării corectitudinea guvernamentală şi, mai mult decît atît, deşi a ieşit de la guvernare în urmă cu mai puţin de un an, criticile antiguvernamentale formulate de umanişti nu au reuşit niciodată – ca din întîmplare – să stîrnească o agresivitate isterică similară celei la care ne-a făcut să asistăm liderul social-democrat. Rămîne de văzut cum îşi va juca, în lunile care urmează, aceste avantaje. ▮

100 DE MINUNI ALE LUMII
ALL

EDITURILE ALL vă recomandă

100 de minuni ale lumii

Preţ: 790 000 lei

Cele mai mari comori ale civilizaţiei şi ale naturii de pe cele cinci continente

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

PRIOECTUL CATEDRALEI MÎNTUIRII

Aşa cum presa cotidiană – scrisă şi audio-vizuală – a informat deja, scandalul stîrnit de proiectul de amplasare a „Catedralei Mîntuirii Neamului“ în Parcul Carol s-a reaprins săptămîna trecută. Imediat după Paşti, evenimentele s-au precipitat: la solicitarea Bisericii Ortodoxe Române, în ciuda contraargumentelor oferite de organizaţiile de arhitecţi şi în sfidarea protestelor societăţii civile, deşi Parcul Carol şi fostul mausoleu al „eroilor comunişti“ sînt protejate ca monumente istorice, guvernul a aprobat construirea pe amplasamentul dorit de BOR. Prin încălcarea legii, ministrul Culturii a procedat la „declasarea“ administrativă a mausoleului, după care primarul sectorului 4 a eliberat imediat autorizaţiile necesare pentru începerea lucrărilor, atribuite şi ele în grabă, preferenţial, fără licitaţie. Panourile şantierului au fost instalate joi 15 aprilie, cînd s-a început îndepărtarea bordurilor din jurul mausoleului. A doua zi, primarul general al Capitalei a blocat lucrările printr-o acţiune în contencios administrativ şi a contestat – de asemenea – hotărîrea abuzivă de „declasare“ a monumentului. Sîmbătă 17 şi duminică 18 aprilie, în cadrul unei acţiuni intitulate „Luna Salvaţi Parcul Carol“, au avut loc în Parcul Carol manifestaţii de protest împotriva amplasării în acel loc a viitoarei catedrale şi a demarat *Maratonul artelor*, care va propune „ateliere civice“ cu participarea unor artişti de toate specialităţile. După cum se vede şi pe coperta acestui număr, şi din aceste pagini, revista noastră se solidarizează cu protestul „Lunii Salvaţi Parcul Carol“, alături de alte cîteva publicaţii culturale.

Solidaritatea artelor împotriva inculturii

DOMNICA MACRI

Artistul coborît în stradă, militant pentru o idee – sau împotriva unei non-idei –, arta cu tendinţă, iată concepte controversate, deloc pe placul multor artişti „de suflet“.

Cu totul altceva însă este artistul-cetăţean, artistul-om-printre-oameni, cel care poate, cu darul lui, să mişte şi să işte. A devenit un loc comun ca marii artişti să participe la acţiuni sociale, caritabile, civice, împrumutînd vocea lor unicat cauzelor ce duc lipsă de farmecul vandabil al muzicii sau al marelui ecran.

Atelierele civice sînt pentru artiştii români o ocazie să împrumute vocea lor pietrelor mute din Parcul Carol, minunatul ansamblu peisagistic al Bucureştiului, fost monument istoric, actualmente monument istoric „parţial“, prin voia ciuntitoare a ministrului Culturii şi Cultelor.

Indiferent de apetenţa unuia şi altuia pentru marea arhitectură encomiastică, vocile arhitecţilor de prestigiu din România au fost – măcar o dată – la unison: monumentul conceput de arhitectul Nicolae Cucu are o indiscutabilă valoare artistică. Mai mult, el a fost gîndit şi face parte dintr-un tot arhitectural – Parcul Carol – protejat de lege. Mai mult, el aparţine istoriei, aşa cum a fost ea şi cum – cu complicitatea multora dintre detractorii acestei construcţii – ne-am croit-o singuri.

MARATONUL ARTELOR
parcul,
SOLIDARITATEA PENTRU

Nici unul din toate aceste argumente nu are importanţă în ochii ministrului Răzvan Theodorescu, care nu se lasă impresionat nici măcar de legile ţării. Nu e nevoie decît de puţină „voinţă politică“ pentru ca ceea ce azi e monument mîine să devină un simplu „imobil“, expus buldozerelor. Decizia de a executa lucrări de demolare şi construcţie în parc s-a adoptat pe vremea cînd acesta era pe lista patrimoniului, fiind, deci, ilegală. Dar iată că Legea s-a plecat în faţa „voinţei politice“ şi preelectorale, iar o bucată din acest parc-monument a fost „declasată“, ştearsă, aşadar, de pe lista patrimoniului.

Cultura românească este invitată să se răscoale împotriva nepăsării faţă de valoare. **Maratonul Artelor**, lansat sîmbătă în Parcul Carol, cheamă actorii şi regizorii, muzicienii şi interpreţii, dansatorii şi coregrafii, pictorii, arhitecţii, sculptorii, scriitorii, fotografii şi alţii, în fiecare după-amiază, după ora 16.00, să le aducă oamenilor mesajul lor cultural acolo, lîngă monumentul devenit şantier. Nu există scene, tribune, staţii de amplificare şi microfoane, actul artistic se consumă în ateliere civice *ad hoc*. Mesajul este simbolic şi pur.

Gestul acestor artişti poate alimenta protestul, conferindu-i culoare şi vizibilitate, ajutînd oamenii să aibă răbdare, să creadă şi să nu cedeze în faţa ilegalităţii. Gestul lor poate purifica locul de grosolănia de a călca cu bocancii acolo unde un artist şi-a pus sufletul şi semnătura şi de aroganţa celor care vor să mute clădirile prin oraş ca pe nişte piese dezrădăcinate, asemeni unor noi Ceauşescu. Poate reface solidaritatea pierdută a societăţii civile, înecate în sărăcie şi corupţie. Dar, cel mai frumos, gestul lor poate împiedica următoarea generaţie să mai crească în spiritul servil, oportunist ori pasiv, şi resemnat, şi tăcut care face posibile, de zeci de ani, asemenea barbarii culturale.

(Gestul artistului este contraponderea celui făcut de urbanistul Primăriei Sectorului 4, care spunea, înainte de a semna autorizaţia de demolare: „Dumneavoastră credeţi că eu vreau să se dărîme?“. De ce aţi semnat, domnule arhitect-şef?! Iată o poezie şi un cîntec, spre ruşinea dumneavoastră!) ▮

Amnezie sau damnarea memoriei

Intră şi arhitecţii în Purgatoriu?

În 1990, cînd începuse exorcizarea măreţelor ctitorii ale epocii Ceauşescu şi se scriau primele pagini ale unei istorii necenzurate ale arhitecturii contemporane din România, Anca Petrescu, de profesie arhitect (?), se etala pe toate benzile de frecvenţă cu mărturisirile de senzaţie ale arhitectului preferat al cuplului dictatorial. Discursul se organiza în jurul ideii că proiectul Casei Poporului fusese o adevărată provocare pentru tinerii arhitecţi, o şansă de a demonstra talentul, puterea de muncă şi capacitatea profesională dobîndită în şcoală, iar ea, Anca Petrescu, nu făcuse decît să coaguleze energiile unui colectiv dornic să realizeze cea mai măreaţă lucrare de arhitectură a RSR şi, la acea oră, discutînd pe indicatori, una dintre cele mai mari din lume (piramidele egiptene, zidul chinezesc, Versailles-ul, Pentagonul, WTC din Manhattan şi Golden Bridge din San Francisco erau antecesoare pe listă, se pregăteau turnurile gemene din Malaiezia...). În nici una din declaraţiile sale, Anca Petrescu nu şi-a manifestat cîtuşi de puţin remuşcarea de a-şi fi ridicat „opera“ pe locul unor întregi cvartale de imobile tradiţionale ale Bucureştiului modern, al unor lăcaşuri de cult şi al altor monumente istorice sau de arhitectură, rase de pe faţa pămîntului prin voinţa „îngerului demolator“ Ceauşescu.

Pe la mijlocul deceniului 9, arhitectul Cătălin Sîrbu, în acea vreme angajat al Institutului de proiectări al gospodăriei comunale (ISLGC), proiecta de zor un imobil ce trebuia ridicat pe locul actualului Tribunal de pe cheiul Dîmboviţei. Clădirea, o bijuterie de inspiraţie franceză a arhitectului Ballu, încă nu era demolată, dar părea că soarta-i era pecetluită, alături de Aşezămintele brîncoveneşti, de Mînăstirea Mihai-Vodă, de Arhivele Statului etc. etc., iar pixul arhitectului Sîrbu pe foiţa de studiu era pentru noi, colegii de breaslă, un semn de rea prevestire. În mod miraculos, clădirea Tribunalului a scăpat distrugerii, dar rămîne întrebarea cum a fost posibil ca un tînăr arhitect de calitate cum era Sîrbu să atace un amplasament încă ocupat de un monument de arhitectură valoros, postîndu-se în flancul „călăilor“ patrimoniului cultural, pentru ocrotirea şi conservarea căruia fusese, printre altele, format în şcoala de arhitectură.

Tot prin 1990, arhitectul Gheorghe Dorin, angajat al aceluiaşi ISLGC, îşi exprima public mîhnirea că se irosesc cele şapte sute de milioane de lei cheltuite pentru fundaţiile unui complex sportiv – era şeful de proiect – dacă nu se continuă lucrările în cel mai scurt timp. Amplasamentul sălii de sport: ruinele Mînăstirii Văcăreşti, demolată în 1985. Locul înfăţişării publice: o adunare organizată de către Uniunea Arhitecţilor din România, menită să dezbată la înalt nivel profesional şi filozofic oportunitatea reconstruirii ansamblului-monument de arhitectură Văcăreşti. Nici acum, după aproape 15 ani, nu vreau şi nu sînt în stare să comentez spectacolul dezgustător oferit colegilor săi şi personalităţilor culturale prezente la acea întîlnire de către un ins pe care trebuie să-l numesc, iată, confrate.

Venind la vremurile prezente şi la disputele care ne macină în jurul demolării (şi nu demontării) Mausoleului arhitecţilor Maicu şi Cucu şi al distrugerii Parcului Carol (cu doi ani înainte de a fi putut celebra centenarul primului parc cu caracter expoziţional-alegoric pe care l-a cunoscut România), aştept reacţia unui tînăr arhitect – o persoană stimabilă cum este Augustin Ioan, declarat cîştigător al concursului de soluţii pentru Catedrala Patriarhală pe amplasamentul din Bulevardul Alba Iulia (prelungirea axei Victoriei Socialismului). După felul în care a exersat politica pumnului înmănuşat în gură de cîtăva vreme încoace, înclin să cred că Patriarhia BOR nu va mai organiza nici un concurs de arhitectură şi va desemna direct arhitectul care va conduce proiectarea catedralei. Grea dilemă, pentru unul dintre „dilematici“... Pe de-o parte, tînărul conferenţiar de la Şcoala de arhitectură nu are o operă în spate – mă refer la o lucrare importantă construită –, deşi are deja foarte multe lucrări teoretice şi critice publicate, iar atribuirea unui astfel de program de arhitectură publică i-ar întregi CV-ul. Pe de altă parte, dacă ar accepta proiectul pentru catedrală pe amplasamentul din Parcul Carol, Augustin Ioan s-ar poziţiona în răspărul aproape întregii bresle a arhitecţilor şi al unui număr important de intelectuali, care se opun ideii de a distruge un ansamblu de artă monumentală de for (declasarea monumentului semnată de ministrul Culturii pe genunchi sau pe spatele lat al premierului nu-i afectează valoarea în ochii specialiştilor, şi asta o ştie prea bine dl Theodorescu) şi de a ocupa cu construcţii, fie şi parţial, un spaţiu verde amenajat (şi încă cu valoare istorică).

Pentru că am o particulară preţuire pentru arhitectul Ioan, aproape îmi doresc, pentru igiena conştiinţei sale profesionale, ca Biserica să numească în capul planşetei pe un alt arhitect, pe unul dintre mercenarii profesiei care nu-şi fac scrupule atunci cînd, pentru a intra cu o lucrare în istorie, trebuie să demanteleze, să dezafecteze, să demonteze, să translateze sau să demoleze, cu tot ştaiful meseriei de arhitect, vreo piesă construită a memoriei noastre colective.

Monica LOTREANU
istoric de artă şi,
la bine şi la rău, arhitect

NEAMULUI: SCANDALUL CONTINUĂ

Scrisoare deschisă adresată domnului Adrian Năstase, prim-ministru al României

Uniunea Arhitecţilor, organizaţie profesională de utilitate publică, în conformitate cu obiectivele activităţii sale, protestează cu hotărîre împotriva ordinului ministrului Culturii şi Cultelor privind declasarea unei părţi importante a Parcului Carol, incluzînd şi fostul Monument al Eroilor Luptei pentru Libertatea Poporului şi a Patriei, pentru Socialism, şi împotriva deciziei administrative de deschidere a şantierului pentru desfiinţarea imobilului respectiv.

Uniunea Arhitecţilor regretă profund că la 15 ani de la căderea dictaturii demolatoare de monumente, centre urbane şi biserici, spiritul malefic al acesteia supravieţuieşte în rîndul unor miniştri şi ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române. Uniunea Arhitecţilor consideră că entuziasmul destructiv trebuie oprit, pentru a face loc unei soluţii pragmatice şi raţionale, în acord cu toate legile României, inclusiv ale acelora privind protecţia bunurilor culturale. Soluţia corectă este posibilă atîta vreme cît monumentul rămîne în picioare şi Parcul Carol este menţinut în componenţa actuală, cea care a stat la baza includerii sale integrale în Lista Monumentelor Istorice.

În 1992, Parcul Carol a primit statutul de monument de importanţă naţională (grupa A) în totalitatea sa, prin decizia Comisiei Naţionale a Monumentelor Istorice, în baza recomandării Secţiunii de parcuri şi grădini istorice şi a Comitetului Naţional de Arhitectură Modernă (DOCOMOMO România). Fundamentarea deciziei s-a sprijinit pe valoarea întregului ansamblu, conţinînd atît parcul proiectat de un arhitect francez de renume european, cît şi componentele sale arhitectural-artistice, între care se numără şi fostul monument, operă a unor mari arhitecţi şi ingineri români. În această configuraţie, parcul şi monumentul reprezintă un ansamblu peisager unitar şi unic în ţară.

Potrivit legislaţiei în vigoare,

- procedura de declasare trebuia iniţiată de proprietarul imobilului (care este Statul Român, şi nu Biserica Ortodoxă Română);
- ordinul ministerial trebuia să se bazeze pe avizul specialiştilor în parcuri istorice şi arhitectură modernă şi pe hotărîrea Comisiei Naţionale a Monumentelor Istorice, nu pe semnătura unui efemer funcţionar administrativ.

Considerăm că, în pofida tuturor luărilor anterioare de poziţie ale specialiştilor,

- modul de alegere a terasei superioare a Parcului Carol ca locaţie pentru Catedrală este arbitrar;
- procedura de declasare a unei părţi a parcului şi a fostului monument nu respectă cadrul legal după care ar trebui să se conducă o ţară candidată la Uniunea Europeană;
- modul în care s-a procedat este ilegal şi se constituie ca un precedent periculos pentru soarta parcurilor şi a monumentelor din România.

În consecinţă, Uniunea Arhitecţilor cere insistent oprirea şantierului de demolare şi respectarea legii: ocrotirea parcului istoric aşa cum a fost inclus în Lista Monumentelor Istorice. Sîntem întru totul de acord cu depolitizarea acestui subiect, prin acordarea rolului ce li se cuvine specialiştilor, în conformitate cu competenţele şi responsabilităţile lor publice.

Prof. dr. arh. **Peter DERER**
preşedintele
Uniunii Arhitecţilor din România

Bucureşti, 15 aprilie 2004

*

Scrisoare deschisă adresată ministrului Culturii şi Cultelor, Răzvan Theodorescu

Domnule ministru,

În calitate de ministru al Culturii şi Cultelor, aveţi o responsabilitate faţă de conservarea patrimoniului istoric naţional. Parcul Carol face parte din acest patrimoniu, fiind protejat de Legea 422/2001 şi de Convenţia de la Granada, ratificată şi de România.

Orice societate matură îşi conservă valorile. Nici un stat european nu îşi poate permite să afecteze grav un obiect de artă şi arhitectură precum cel semnat de Nicolae Cucu, indiferent de semnificaţia atribuită acestuia într-un regim defunct.

În anii '80, un mic grup de intelectuali s-a opus distrugerii Mînăstirii Văcăreşti, asumîndu-şi riscurile inerente momentului istoric respectiv. Printre ei vă număraţi şi dumneavoastră, domnule ministru. Faptul că aţi protestat atunci reprezintă un gest care atestă angajamentul dumneavoastră faţă de promovarea culturii.

Situaţia de astăzi nu este cu mult diferită. În joc se află întregul ansamblu peisagistic al Parcului Carol, pe care arhitecţii, la unison, îl consideră un unicat de mare preţ pentru un Bucureşti sfîrtecat din punct de vedere arhitectural.

Ordinul Nr. 2214/2004 semnat de dumneavoastră sacrifică acest monument. Decizia luată fără convocarea şi avizul prealabil al Comisiei Regionale, al Comisiei de Evidenţă şi al Comisiei Naţionale a Monumentelor Istorice reprezintă un precedent periculos, care ameninţă orice monument din România.

Mai mult, hotărîrile guvernamentale contrasemnate de dumneavoastră prin care se decidea demontarea monumentului aflat pe spaţiul protejat erau anterioare declasării şi, deci, ilegale.

În consecinţă, vă rugăm să anulaţi ordinul prin care radiaţi de pe Lista Monumentelor Istorice 5,27 ha din Parcul Carol, parc declarat monument de importanţă naţională în 1992 de către Comisia Naţională a Monumentelor Istorice, în baza recomandării Secţiunii de parcuri şi grădini istorice şi a Comitetului Naţional de Arhitectură Modernă (DOCOMOMO România).

În eventualitatea în care nu puteţi anula ordinul emis în 5 aprilie a.c., vă rugăm să vă prezentaţi demisia.

**Asociaţia
Solidaritatea
pentru libertatea**

LUNA
SALVAŢI
PARCUL
CAROL
REVISTELE
DE
CULTURĂ
SE SOLIDARIZEAZĂ

Campanie la care participă revistele **22**, **Arhitectura**, **Cultura**, **Observator cultural**, **România literară**

SALVAŢI PARCUL CAROL
SALVAŢI PARCUL CAROL

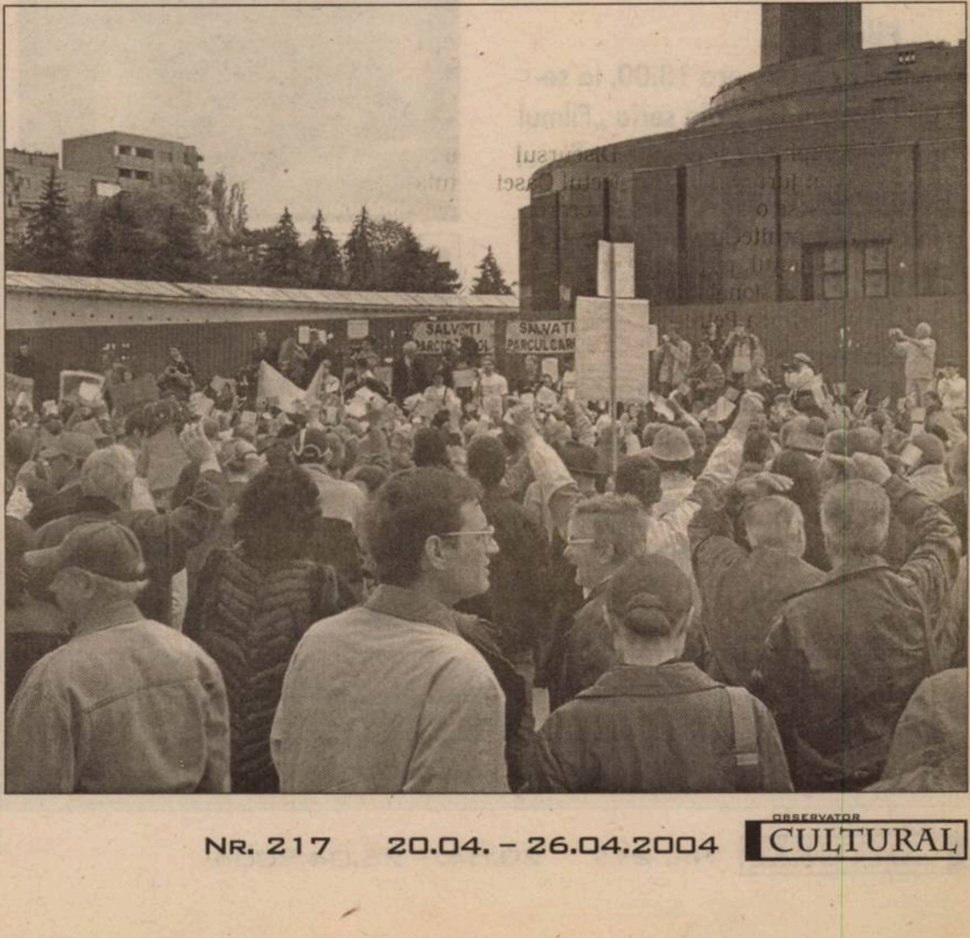

„Fumigena“ Gregorian Bivolaru, doar o secvenţă dintr-o lungă serie

Diversiuni puse la cale de „servicii“ în momentele dificile ale puterii politice

ION ZUBAŞCU

Modelul tuturor diversiunilor cu rezonanţă naţională, în România celor 14 ani de domnie a cuplului Iliescu-Teoctist, este – fără îndoială – atacul „teroriştilor“ din decembrie 1989, descrişi ca fiind tipi atletici, înarmaţi pînă în dinţi, drogaţi şi care „trag din orice poziţie“. Psihoza aceasta a „teroriştilor“ niciodată prinşi sau dovediţi, completată cu arătarea obsesivă la tv a unor aparate rudimentare, despre care se spunea cu spaimă ba că sînt bombe care vor arunca Televiziunea în aer, ba că sînt maşini de fabricat dolari (în casa lui Ion Raţiu, devastată de „mineri“), a fost întreţinută cu consecvenţă pe parcursul celor 14 ani de fragilă democraţie, conform scenariului verificat de-a lungul timpului, din preistorie pînă azi, că un duşman pare cu atît mai ameninţător cu cît este descris în termeni cît mai nebuloşi, putîndu-i-se astfel atribui cele mai înfricoşătoare acţiuni, care vizează – desigur – destabilizarea nucleului identitar de credinţe şi mentalităţi, unanim acceptate de bunul-simţ tradiţional. Scopul unor astfel de scenarii de tipul „teroriştilor din decembrie“ sau al „minerilor care au venit să planteze flori în Piaţa Universităţii“, puse la cale de profesionişti ai diversiunii, este provocarea unor psihoze extinse la scară comunitară şi mobilizarea unor largi categorii sociale („apărătorii Televiziunii“, „muncitorii de la IMGB“ etc.), care să producă haos şi să mascheze astfel sau să justifice mişcările subterane ale puterii politice manipulatoare. Urmările pe care le-au avut „mineriadele“ lui Ion Iliescu şi Gelu Voican Voiculescu asupra imaginii României în lume au fost catastrofale, cum se ştie. După preeminenţa pe care o dobîndise România datorită transmiterii primei revoluţii din lume în direct, refluxul „mineriadelor“ a coborît imaginea statului român în Evul Mediu barbar. Se pare, însă, că puterea politică este în stare să sacrifice la bază absolut orice, doar pentru propriile ei scopuri şi interese de supravieţuire la vîrf.

Primejdia „ungurilor care vor să ocupe Ardealul“

O diversiune îndelung întreţinută, în special de partide şi mişcări ultranaţionaliste, extremiste, a fost aceea a „ungurilor care vor să ocupe Ardealul“. Tragicul cutremur al evenimentelor din martie 1990, de la Tîrgu Mureş, regizat de aşii securişti ai diversiunii, a fost urmat pînă astăzi (cazul statuii de la Arad), cînd România a devenit membru NATO, de o succesiune de convulsii interetnice subterane, de grade şi intensităţi mai mici, care vizau să menţină continuu focarul activ al scenariului posibilei transformări a României într-o Iugoslavie dezmembrabilă – diversiuni întreţinute doar cu scopul profitabil de a dovedi că fără fostele „servicii“ România nu se descurcă în lume şi riscă să devină un al doilea „butoi cu pulbere“ al Europei. Atît de mult au exacerbat cîţiva gazetari extremişti pericolul maghiar, dar şi al „greco-catolicilor care vor să vîndă Transilvania ungurilor“, încît ideea naţionalistă a fost confiscată pur şi simplu de aceştia (şi de alţi „patrioţi“ de aceeaşi factură). Oricare publicist onest ar fi scris pe aceeaşi temă, risca să fie clasat în zona stîngii de extremă dreaptă, dacă poate fi înghiţit acest oximoron absurd.

Că totul n-a fost decît o crasă diversiune, întreţinută profitabil pentru onorabilizarea unor identităţi compromise total de colaborarea cu dictatura ceauşistă, înainte de 1989 (igienizare care nu se putea face, în viziunea lor, decît prin agăţarea cu disperare de simbolurile sacre ale etniei, „România Mare“, „Ardealul“, „Tricolorul“, „Marea Unire“, „Basarabia“), o dovedeşte faptul că, în zilele acceptării României în NATO, mişcările ultranaţionaliste de gen „România Mare“ s-au trezit fără obiect de activitate şi au trebuit să recurgă la penibile tratamente transgenice, urmate de mutaţii spectaculoase la extrema opusă opţiunilor lor iniţiale. O dată cu intrarea României în NATO, devine evident că orice fantomă iredentistă a pălit definitiv, că toate strigătele şi incitările vadimiste ale ultranaţionaliştilor români n-au fost decît rezultatele unor diversiuni ale căror profeţii nu s-au împlinit şi nici nu mai e posibil să fie resuscitate vreodată.

Recitite acum, după acceptarea României în NATO, tonele de hîrtie maculate cu idei şovine, cu care ne-au intoxicat timp de 14 ani gazete tip **România Mare**, **Totuşi iubirea** sau **Flacăra lui Adrian Păunescu**, nu pot da decît senzaţia unui fîs lamentabil al ordinarilor rămaşi în penurie de identitate, după prăbuşirea ideologiei securiste cu care se identificaseră.

Apocalipsa „Noului Ierusalim“

Pe măsură ce societatea românească postdecembristă se mai închega în structuri cu minimă stabilitate, agramaţii diversiunii au părăsit treptat zona politică şi naţionalistă (războaiele de purificare etnică din fosta Iugoslavie şi intervenţia americană i-au îndepărtat definitiv de acest debuşeu al deriziunii) şi s-au îndreptat spre culoarul vast şi profitabil al credinţelor şi mentalităţilor adînc înrădăcinate. O dată cu descoperirea acestui teritoriu, prin anii '93-'94, următoarele diversiuni de anvergură naţională se vor face zgîndărind aceste „straturi geologice“ ale nebuloasei psihismului colectiv. Între acestea, Mănăstirea „Noul Ierusalim“ a dobîndit o spectaculoasă, dar la fel de trecătoare notorietate publică.

Artiştii plastici Marian şi Victoria Zidaru au construit pe un teren privat din cartierul Glodeni al oraşului Pucioasa, judeţul Dîmboviţa, un aşezămînt cu o arhitectură originală, numit de ei Mănăstirea „Noul Ierusalim“, în care nu au acces decît vieţuitorii, bărbaţi şi femei, care respectă o listă cu canoane foarte stricte. Planul arhitectonic al originalului lăcaş a fost realizat după viziunea Noului Ierusalim din **Apocalipsa lui Ioan**, iar ciudata mănăstire a fost sfinţită de un ierarh ortodox, care şi-a retractat ulterior oblăduirea, pe un post tv de mare audienţă, după ce a fost ameninţat de Sf. Sinod, şi chiar a pierdut funcţia de arhiepiscop pe care se pregătea s-o ocupe. Conform vieţuitorilor „Noului Ierusalim“, la Pucioasa se aude continuu glasul viu al lui Dumnezeu, care a ales România („noul Israel al lumii“) ca mireasă pentru nunta lui Isus, la revenirea sa pe Pămînt. Aceste elemente spectaculoase (inspirate, probabil, din contrafacerea interbelică atribuită indianului Sundar Sing) şi multe altele au transformat cazul într-un spectacol mediatic manipulat cu sprijinul unor cunoscuţi fundamentalişti ortodocşi, care a ţinut prima pagină a ziarelor cîteva luni, după aceeaşi binecunoscută reţetă diversionistă: cu cît un duşman este prezentat mai nebulos şi exagerat, cu atît devine mai înspăimîntător şi periculos în imaginarul colectiv. Astfel, ziarele vremii scriau că dimineaţa puteai vedea curgînd pe şanturile din jurul „Noului Ierusalim“ sînge de copii sacrificaţi în orgii şi ritualuri nocturne, că sătenii vedeau ieşind noaptea camioane pline cu pămînt (se săpau – pasămite – tuneluri subterane; spre ce?), că sub „Noul Ierusalim“ de la Pucioasa (semnificaţia toponimului era copios speculată!) se fabrică bomba atomică etc. etc. Un întreg scenariu apocaliptic!

La 10 ani de la această diversiune penibilă, foarte rar se mai scrie acum despre expoziţiile de artă plastică ale soţilor Zidaru, care au un punct de desfacere a creaţiilor lor artistice (icoane, sculpturi şi costume de inspiraţie tradiţională) la World Trade Center şi un altul la Muzeul Satului, precum şi o fundaţie legală care organizează de trei ori pe an, de Rusalii, Sf. Maria şi Crăciun, un festival artistic-religios unic în România.

Incredibila diversiune a „Puciului de la Patriarhie“

Aproape în fiecare an al căznitei noastre tranziţii, mecanismul de produs nori de fum pe scena spectacolului politic a fost singurul care a funcţionat impecabil din toată industria grea românească. Totuşi, incredibila diversiune numită de presă „Puciul de la Patriarhie“ rămîne ca o culme a cinicelor performanţe ale fostelor şi actualelor „servicii“, un semn clar că profesioniştii prafului şi pulberii nu au nimic sfînt şi sînt în stare să sacrifice absolut orice pentru a-şi atinge ţintele profitabilului mercenariat.

Sîntem în noiembrie 1996, în preajma alegerilor care prevesteau schimbarea lui Ion Iliescu. În disperare de cauză şi în criză de timp, subteranele puterii politice au pus la cale o diversiune care poate fi clasată ca mîrşavă, fără nici o reţinere. În preajma alegerilor din noiembrie 1996, în peste 10.000 de parohii, mănăstiri, facultăţi teologice, seminare, alte instituţii şi puncte eclesiale s-a primit o „proclamaţie“ de schimbare a patriarhului Teoctist şi reformare a Sf. Sinod, care era semnată (în fals, desigur!) de IPS Nicolae, mitropolitul Banatului, arhimandriţii Justin Marchiş şi Ioasaf Popa (decedat între timp). Cele aproximativ 11.000 de scrisori au fost trimise de la acelaşi oficiu poştal (vamal) din Bucureşti, cu adrese luate de pe acelaşi computer (cum s-a descoperit ulterior). Miza diversiunii era producerea derutei psihologice generale, în toată România preelectorală, şi compromiterea alegerilor prin inducerea unei idei subversive: dacă noii candidaţi nici n-au pus mîna pe putere şi s-au atins de patriarh şi de Sf. Sinod, făcînd schimbări radicale în cea mai stabilă şi credibilă instituţie a ţării, vă daţi seama ce-i aşteaptă pe foştii colaboratori ai regimului comunist, pe foştii angajaţi, pe pensionari etc.?!

Din fericire, diversiunea nu şi-a atins scopul, fiind demontată imediat de un cotidian de mare tiraj şi, ulterior, de restul presei. Cei semnaţi în fals pe odiosul „document“, citit în plenul Senatului de pitorescul călugăr Simeon Tatu (Dumnezeu să-l ierte şi pe el!), au negat cu vehemenţă implicarea. S-a constituit şi o comisie de anchetă, mitropolitul Banatului a dat lungi explicaţii unui procuror din Bucureşti, dar nici pînă azi nu s-au făcut publice rezultatele investigaţiilor. Şi nici nu se vor face curînd! Cum nu s-a elucidat nici o secvenţă cu „teroriştii din decembrie“. Din motive pe care le-a argumen-

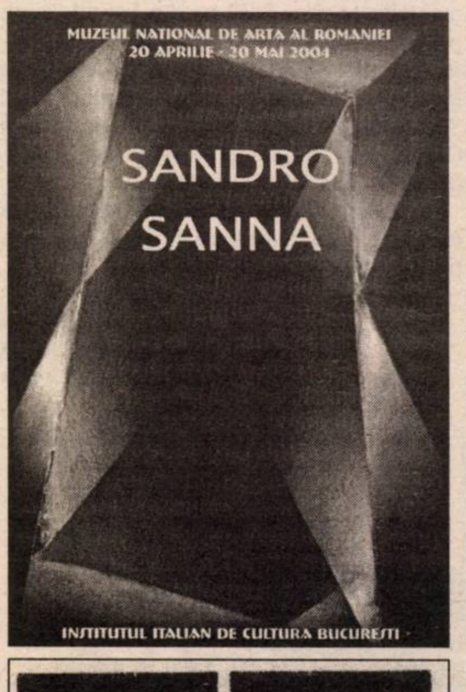
MUZEUL NATIONAL DE ARTA AL ROMANIEI
20 APRILIE - 20 MAI 2004
SANDRO SANNA
INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURA BUCURESTI

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ
19-25 aprilie 2004

Expoziţie

▌20 aprilie, ora 18.30, la Muzeul Naţional de Artă al României, Sala Rotondă (Str. Ştirbei Vodă Nr. 1) – inaugurarea expoziţiei de pictură **Sandro Sanna. Opere 1990-2004.** Expoziţia va fi deschisă publicului în perioada 20 aprilie-20 mai 2004.

Film

▌21 aprilie, ora 18.00, la sediul Institutului – din seria „Filmul de miercuri“, va fi proiectat filmul **Lamerica**, Italia, 1994. Regia: Gianni Amelio. Cu: Enrico Lo Verso, Michele Placido.

Concert

▌23 aprilie, ora 18.30, la sediul Institutului – recital de pian Giuseppe Cultrera. În program lucrări de: J.S. Bach, F. Busoni, A. Siloti, F. Liszt, W.A. Mozart, S. Rahmaninov.

Istituto Italiano di Cultura

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

tat, cu tot cinismul de rigoare, chiar Ion Iliescu, preşedintele României: „Sînt cazuri, ca şi cel al uciderii preşedintelui Kennedy, care nu vor fi elucidate niciodată“! Fără comentarii.

Invazia „Martorilor lui Iehova“

S-a bătut multă monedă diversionistă pe provocarea „poporului român creştin-ortodox“ împotriva „sectanţilor“, prin „secte“ înţelegîndu-se orice cult sau asociaţie religioasă cu statut legal în România, dar care nu este de credinţă ortodoxă. „Masele populare“ au fost îndelung stîrnite împotriva neoprotestanţilor, baptişti, penticostali, adventişti, grupaţi în culte evanghelice, legal admise. Am o impresionantă colecţie de cazuri cu baptişti stîlciţi în bătaie pentru intenţia de a proiecta filmul **Isus** (transmis de repetate ori pe principalele posturi de televiziune) în cămine culturale şi case de cultură, cu penticostali alungaţi cu pietre din sate doar pe motivul că ofereau gratuit „cărticele“ (în realitate, Biblii) pe „proprietăţile“ unor preoţi ortodocşi, cu adventişti bătuţi şi împrăştiaţi doar pentru că strîngeau gunoaiele din diverse localităţi. Ca să nu mai vorbim de situaţia incredibilă a greco-catolicilor, împiedicaţi să-şi oficieze liturghiile în fostele lor proprietăţi, în situaţii cînd acestea erau goale şi încuiate cu lacăte, de ani de zile, sau lăsate într-o inadmisibilă stare de degradare (ca monumente istorice, în Transilvania).

Pe acest fond general, a fost extrem de uşor de montat diversiunea împotriva asociaţiei religioase „Martorii lui Iehova“, cu prilejul unui „congres“ pe care voiau să-l ţină în Bucureşti (după ce cu cîţiva ani în urmă a fost posibilă o întîlnire a Baha'i-lor din întreaga lume la Teatrul Naţional din centrul Bucureştiului, timp de trei zile, dar atunci probabil nu era un moment dificil pentru cei de la putere şi nu era nevoie de o diversiune). Afişe la toate gurile de metrou, chemări disperate la apărarea credinţei şi neamului, mitinguri la Patriarhie! (Era tocmai în preajma venirii preşedintelui Bill Clinton în România.) E de prisos să spun că termenul „congres“ are pentru iehovişti conotaţie de cult: periodic se întîlnesc pe un stadion din ţară membrii asociaţiei veniţi din toată România, se roagă, iau Cina Domnului şi cîntă. Inclusiv în Bucureşti se mai întîlniseră de cîteva ori la Sala Polivalentă şi nu se întîmplase nici o grozăvenie care să destabilizeze România. Psihoza populară împotriva invaziei „Martorilor lui Iehova“ a fost bine întreţinută, pînă cînd puterea şi-a rezolvat problemele delicate, focalizînd atenţia opiniei publice într-o direcţie opusă.

Azi, fosta asociaţie religioasă „Martorii lui Iehova“ a reuşit performanţa să dobîndească statut de cult legal, devenind a 16-a Biserică oficială a României, cu aceleaşi drepturi, inclusiv de a fi subvenţionată de la buget, ca şi Biserica Ortodoxă Română. Gogoaşa diversiunii a sfîrşit într-un ridicol evident, denunţat de însuşi faptul legalizării cultului „Martorii lui Iehova“.

Doctorul care ucide bolnavii de cancer cu otravă pentru gîndacii de bucătărie

Una dintre cele mai penibile diversiuni înghiţite de presa română a fost cea a „Doctorului Moarte“, cum titra un important cotidian, în 1992, pe prima sa pagină, cu litere de-o şchioapă. Timp de cîteva zile, principalele televiziuni îşi începeau emisiunile informative cu ştirea-bombă a „criminalului în serie care, timp de 40 de ani, a ucis bolnavii de cancer în fază terminală cu otravă pentru gîndacii de bucătărie“. Derivate ale unor titluri asemănătoare ocupau primele pagini ale tuturor marilor cotidiene. Descinderi în forţă ale poliţiei la cabinetele medicale din Bucureşti, Cluj, Iaşi, unde se distribuia „Nicolitul“, produsul incriminat, anunţuri la ştiri că „doctorul ucigaş“ a fugit din ţară, filmări cu străzi desfundate şi cîini vagabonzi, lacăte pe uşi – acelaşi scenariu al groazei, dar nici o probă! Se pare că periodic nevoia presei de a devora o pradă grasă se întîlneşte cu sarcina „serviciilor“ de a crea diversiuni pentru manipularea opiniei publice, în scopuri întru totul profitabile pentru puterea politică.

Priveam stupefiat penibilele transmisiuni tv, citeam titlurile de primă pagină a cotidienelor şi nu-mi venea să cred la ce cote înalte poate ajunge isteria colectivă: timp de 40 de ani nu s-a făcut nici o autopsie? Nici o familie nu l-a dat în judecată pe făptaş? Trebuia să fii cretin de-a binelea să crezi aşa ceva! L-am găsit pe doctorul cu pricina, la care se trata un important scriitor român contemporan. Nu fugise peste graniţă, era doar plecat în *week-end*, la ţară, produsul lui fusese testat în laboratoarele Armatei Române de un general care era şi preşedintele Congresului de Farmacologie Toxică, somitate a medicinei româneşti, aflat inclusiv în conducerea Agenţiei Naţionale a Medicamentului. Totul era – aşadar – invers: produsul „Nicolit“ avea efecte de cîteva ori mai eficiente decît medicamentul american numărul 1 pe piaţa citostaticelor, dar era de 10 ori mai ieftin.

Dacă venerabilul dr. Niculescu, cel cu „otrava pentru gîndaci de bucătărie“, ar fi finalizat procesele intentate principalelor televiziuni şi cotidiene (cum va face, cu siguranţă, Gregorian Bivolaru!), ar fi fost acum unul dintre cei mai bogaţi oameni din România şi ar fi avut suficiente fonduri pentru a-şi putea omologa produsul şi pentru a lupta cu puternica mafie a importatorilor de medicamente. E de reţinut că intoxicarea presei s-a produs prin intermediul Agenţiei Mediafax (care joacă un rol esenţial şi în diversiunea arestării lui Gregorian Bivolaru în Vama Nădlac), iar meritul de a dezamorsa urîta înscenare care i s-a făcut produsului anticancerigen „Nicolit“ revine în exclusivitate cotidianului România liberă, demers după care întreaga mass-media a abandonat, evident, subiectul. Doctorul Niculescu îşi vede mai departe de Centrul medical „Nicomed“, din zona Crîngaşi, cu toate şansele să-şi impună originalul produs pe piaţa mondială a citostaticelor.

Stat de drept sau nouă dictatură?

Trebuie făcută o precizare importantă: în decembrie 1989 au murit inutil peste 1.000 de oameni, majoritatea tineri (după ce dictatorul fugise, ordinul de încetare a focului fusese dat şi armata fraternizase cu mulţimea), fără să fie prins şi pedepsit măcar un singur „terorist“. Deşi nu s-a adeverit nici o gogoriţă a „tribunului“ extremist referitoare la pericolul iredentist maghiar (Parlamentul român, inclusiv reprezentanţi ai UDMR, au invalidat ideea autonomiei etnice a Ţinutului Secuiesc), nimeni de la **România Mare** n-a fost pedepsit pentru instigare la ură interetnică timp de ani şi ani de zile. Deşi nici o acuzaţie adusă mişcării religioase „Noul Ierusalim“ (inclusiv de practicare a sexului în grup, orgii în incinta lăcaşului etc.) nu s-a adeverit, nimeni n-a fost găsit responsabil pentru psihoza fundamentalistă provocată. N-a fost pedepsit nici măcar cel care a trimis de la un singur oficiu poştal peste 10.000 de scrisori diversioniste, nici cel care i-a semnat în fals pe mitropolitul Banatului şi pe ceilalţi doi arhimandriţi implicaţi în uluitorul caz al „Puciului de la Patriarhie“. N-a fost cercetat nici un fundamentalist de la ASCOR, care a incitat la ură şi conflicte interconfesionale în cazul actualului cult legal admis al „Martorilor lui Iehova“. Nimeni nu face puşcărie pentru ofensa publică adusă doctorului Niculescu, om cu familie şi copii, de a fi fost numit „criminal în serie“, după ce „Nicolitul“ său a vindecat multe mii de bolnavi de cancer, unii chiar în faze terminale. De-a dreptul straniu e faptul că, după toate aceste diversiuni ordinare (şi multe altele lansate în spaţiul public românesc după 1989), mai e posibilă acum, în anul de graţie 2004, o gogoaşă la fel de umflată de autorităţi – mă refer la „telenovela MISA“ – ca şi cele precedente! Şi care a apărut exact în momentul cel mai delicat al regimului politic actual, cînd guvernarea trebuie să opteze: ori corupţii propriului partid, ori Uniunea Europeană!

Ţinînd seama de succesiunea diversiunilor anterioare, realizate cu colaborarea presei, care au apărut în momentele cele mai fragile ale actualei puteri, cazul Gregorian Bivolaru a fost instrumentat în mod evident pentru a distrage atenţia opiniei publice de la corupţia generalizată din interiorul PSD, pe care actuala guvernare trebuie s-o rezolve în cel mai scurt timp posibil. Pentru orice om cu bun-simţ, sar din prima clipă în ochi: 1. exagerarea pînă la ridicol a spectacolului mediatic – trupe antitero, poliţie înarmată pînă în dinţi, jandarmi, procurori, maşini blindate, de parcă fragilul (probabil, inclusiv psihic) Gregorian Bivolaru ar fi fost criminalul Passaris sau însuşi Carlos Şacalul!; 2. lipsa probelor şi neputinţa de a dovedi, timp de atîţia ani, măcar un singur element infracţional; 3. violenţele inadmisibile cu care tratează instituţiile judiciare şi forţele de ordine publică populaţia civilă, fără să respecte dreptul elementar al prezumţiei de nevinovăţie, ca şi cum toată lumea ar fi vinovată, ca pe vremea dictaturii ceauşiste.

Este incredibil ce succesiune de înscenări s-a derulat în acest caz, cu încălcări barbare ale legilor, ce demonstraţii de forţă poliţienească (inclusiv asupra avocaţilor apărării), ce terfelire a minimelor drepturi cetăţeneşti, în absenţa unor probe incriminatorii clare, elemente însumate care au umbrit cu totul momentul istoric al intrării României în NATO!

Nu putem şti cum va evolua societatea românească în continuare, dar rezolvarea cazului Gregorian Bivolaru şi pedepsirea exemplară a vinovaţilor este un test clar care va dovedi dacă trăim cu adevărat într-un stat de drept, unde legea apără societatea civilă, sau intrăm într-o nouă dictatură a forţei brute, care face ce vrea cu drepturile şi libertăţile omului.

BBC România

BBC doreşte să angajeze redactori la biroul său din Bucureşti

Anunţul se adresează ziariştilor cu o diplomă universitară, care au o experienţă relevantă de cel puţin doi ani în presa scrisă sau audio-vizuală. Este esenţial să stăpînească temeinic limba engleză, inclusiv terminologia folosită în presa anglofonă. Candidaţii trebuie să dovedească o bună înţelegere a ansamblului societăţii româneşti şi un interes real pentru actualitatea internaţională. Experienţa Internetului, practica folosirii calculatoarelor de birou şi a echipamentelor audio sînt indispensabile.

Redactorii vor produce ştiri, relatări şi alte materiale pentru radio şi Internet la standardele de imparţialitate şi obiectivitate ale BBC. Pe măsură ce acumulează experienţă, vor realiza şi prezenta emisiuni complete, reportaje, documentare şi mese rotunde. O voce plăcută şi convingătoare şi un mod de comunicare adecvat radioului sînt esenţiale. Redactorii trebuie să aibă capacitatea de a se documenta rapid, în birou sau pe teren, şi de a sintetiza informaţiile într-un limbaj accesibil ascultătorilor sau utilizatorilor de Internet.

Activitatea biroului BBC este intensă, cu termene stricte legate de cele şapte transmisiuni zilnice, şi se desfăşoară în ture, inclusiv sîmbăta şi duminica. Emisiunile se concentrează asupra actualităţii româneşti şi externe, dar reflectă şi marile dezbateri la scară internaţională.

Munca în redacţie presupune eficienţă şi flexibilitate, capacitatea de a stabili bune raporturi profesionale şi de a lucra în echipă, transparenţă şi onestitate profesională, precum şi potenţialul de a reprezenta adecvat BBC în contactele cu instituţiile sau cu publicul.

Vă rugăm să trimiteţi o biografie profesională, subliniind modul în care îndepliniţi condiţiile enumerate mai sus, şi o casetă audio normală, cu înregistrarea unui text citit de dvs. pe adresa:

BBC România, C.P. 34, Oficiul Poştal 13, Bucureşti.

Termenul de primire a cererilor este **23 aprilie 2004**. *Candidaţii selecţionaţi pe baza cererilor vor fi invitaţi să participe la un test şi, apoi, la un interviu.*

TRITONIC Tel./fax: 021.242.54.09; e-mail: tritonic@fx.ro;
www.tritonic.ro; www.jurnalism.ro

SERIA CATEDRA
Maurice Mouillaud
Jean François Tétu
PRESA COTIDIANĂ
media
comunicare
t...
TRITONIC

Maurice Mouillaud & Jean François Tétu
PRESA COTIDIANĂ
Colecţia COMUNICARE MEDIA

Cartea este atât rezultatul cercetărilor personale ale celor doi autori, cât şi al colaborării acestora în cadrul unui seminar organizat la Institutul de Studii Politice din Lyon vreme de 5 ani. Focalizat asupra mecanismelor producerii de sens, volumul permite, pornind de la un studiu asupra celor mai importante elemente ale „dispozitivului" ziarului, accesul la principalele moduri de semnificaţie ale „cotidianului", fără a se referi la o anumită publicaţie, ci chiar la forma ziarului în general.
Traducere: Valentina Pricopie.

Preţ librărie: 295.000 lei ➘ Preţ editură: 200.000 lei

O crimă împotriva umanităţii

De ce îşi plîng armenii martirii la 24 aprilie

A. SAHAGHIAN

1. Genocidul – un fenomen al secolului XX

Istoria omenirii a consemnat numeroase omoruri în masă pe timp de război petrecute pe teatrul operaţiunilor militare. Este însă o „cucerire" a secolului XX să fie ucişi civili neparticipanţi la lupte, departe de front, neînarmaţi şi chiar necombatanţi, femei, bătrîni şi copii. Este o inovaţie a secolului XX ca omorurile în masă să fie planificate centralizat de guvernul însuşi. Statisticile întocmite de istoricii americani au arătat că în decursul secolului trecut au murit în lume mult mai multe persoane civile decît militare. Mulţi dintre civili au fost victime ale unor guverne conduse de grupuri doctrinare care îşi ucideau, în numele unor idei fanatice, propriii cetăţeni civili, situaţi departe de linia frontului. Vina acestora era faptul că se diferenţiau prin rasă, religie, naţionalitate sau opţiune politică de clica de la putere, care considera că singura soluţie este distrugerea fizică a „adversarilor".

O asemenea operaţiune de distrugere a fost organizată şi pusă în practică împotriva armenilor de către „junii turci" care puseseră mîna pe putere în Turcia în timpul primului război mondial (1914-1918). Această grupare extremistă a activat ilegal în Imperiul Otoman şi, la un congres secret care a avut loc la Salonic, a decis ca, după preluarea puterii, să extermine populaţia creştină formată din greci, armeni şi nestorieni, printr-o operaţiune de purificare etnică, pentru ca pe teritoriul Asiei Mici, cît se spera că va mai rămîne din Imperiul Otoman, să trăiască numai musulmani. Trebuie spus că „junii turci" nu aveau aderenţă la religie sau la Islam, dar s-au servit de religie pentru a incita populaţia musulmană împotriva concetăţenilor cu care trăiseră paşnic pînă atunci. Ei au declarat „Jihad"-ul, „războiul sfînt" contra creştinilor, pe tot cuprinsul ţării, nu numai pe linia frontului.

Această acţiune a fost minuţios planificată. Fazele de desfăşurare au fost: boicotul, dezarmarea, provocările sub formă de jafuri, arestarea clericilor la sate şi a intelectualilor la oraşe. Pentru prima dată au fost încorporaţi şi tinerii creştini în armată, dar în detaşamente de muncă. Ei au fost apoi executaţi fără judecată. Provocările au dus în unele cazuri, cum era de aşteptat, la revolte (de exemplu, în regiunea Van, dens populată de armeni), ceea ce, conform planului, a devenit imediat pretext pentru declanşarea exterminărilor în masă. Călăii erau soldaţi sau cete de criminali de drept comun, eliberaţi din închisori şi formaţi în acest scop, înarmaţi din arsenalele guvernului, apoi populaţia civilă îndoctrinată de şefii religioşi locali.

Metodele erau dintre cele mai barbare. Soldaţii creştini încorporaţi au fost impuşcaţi. Populaţia civilă creştină a fost fie ucisă pe loc (arsă în biserici, aruncată în prăpăstii, ucisă cu unelte casnice, topoare, ciomege, înecată în mare sau în fluviul Eufrat), fie forţată să facă marşuri spre deşertul Deir el Zor din Siria, fără asigurarea hranei, a apei, a mijloacelor de transport sau asistenţei medicale, ceea ce a condus la moarte prin epuizare şi boală, metodă care a ucis sute de mii de persoane. Numărul total al victimelor se cifrează între 1.000.000 şi 2.000.000 de persoane. Puţinii care s-au salvat au fugit peste hotare. Copii mici au fost confiscaţi şi duşi în orfelinate turceşti înfiinţate *ad hoc* şi turciţi: li s-a spus că „părinţii voştri au fost turci, dar au fost omorîţi de armeni"!

De ce această acţiune a fost condusă în special împotriva armenilor?

Nestorienii erau puţin numeroşi. Erau sub 2 milioane.

Grecii aveau unde să fugă: Grecia balcanică era independentă din 1828. Acum se putea pune capăt prezenţei greceşti în Asia Mică. Se avea în vedere schimbul de populaţie.

Armenii însă reprezentau cel mai mare pericol pentru ideea „junilor turci" de purificare etnică. Într-adevăr, armenii erau numeroşi (cîteva milioane), locuiau pe un teritoriu pe care se născuseră din timpuri imemoriale, fiind stăpînii de drept gentilic ai locurilor, şi, ceea ce era şi mai neliniştitor, aveau o intelectualitate puternică şi activă, în stare să formuleze cereri revendicative justificate în faţa instanţelor internaţionale. Exterminarea lor devenise o urgenţă pentru „junii turci". Trebuia doar un prilej, iar războiul din 1914-1920 a fost tocmai ocazia aşteptată.

2. Martorii genocidului anti-armean din 1915-1920

Deşi „junii turci" au încercat să ţină secretă această abominabilă crimă, lumea nu a întîrziat să afle. Nu au fost de folos nici cifrarea telegramelor şi ordinelor, nici aruncarea cadavrelor în ape. Ofiţeri germani trimiteau rapoarte şi fotografiau aceste cadavre care, aglomerate, făceau ca fluviul navigabil Eufrat să-şi iasă din matcă, inundînd locurile. Au rămas numeroase mărturii de la martori autorizaţi şi de mare credibilitate, precum şi numeroase documente oficiale.

Cel mai zguduitor este cunoscutul raport secret a pastorului german Johannes Lepsius, membru al misiunii evanghelice germane în Turcia, **Bericht über die Lage des Armenischer Volkes in der Türkei** (Potsdam, 1916), urmat de lucrarea sa **Der Todesgang des Armenischen Volkes** (Potsdam, 1919, ediţia a 2-a), în care sînt descrise ororile văzute de el, însoţite de numeroase date statistice şi descrieri de cazuri, cu referinţe la documente şi la fapte la care a fost martor ocular. Nu putem cita nici măcar o mică parte a celor care au depus în scris mărturii în această problemă. Ne vom mărgini să-i prezentăm pe cei mai importanţi.

Astfel, în 1919 apare la Berlin cartea savantului J. Marquart **Die Entstehung und Wiederherstellung der armenischer Nation**, în care se face analiza celor petrecute în anii 1915-1918. Avem apoi mărturiile lui A.T. Wegner, apărute tot la Berlin, în 1919, **Der Weg ohne Heimkehr, Ein Martyrium in Briefen**, în care autorul publică scrisorile sale din Turcia, unde, aflat în misiune medicală, este martor la nenumărate atrocităţi. În 1921, deci imediat după război, apare la Potsdam cartea lui Kunzler Jakob **Im Landen des Blütes und der Tränen. Erlebnisse in Mesopotamien während des Weltkriegs**, unde acelaşi subiect este tratat pe larg. Dar chiar în timpul războiului apăreau cărţi care cereau dreptate pentru armenii supuşi unei nemiloase politici de purificare etnică. Astfel, în 1919 apare la Potsdam cartea lui M. Niepage, martor ocular, membru al unei misiuni germane în Turcia, **Eindrueck eines deutschen Oberlehrers aus der Türkei**, unde se fac o serie de descrieri ale faptelor amintite. Mai putem cita **Die Wahrheit über die Leiden des armenischen Volkes in der Türkei während des Weltkrieges** de Ernst

---

Eveniment la Institutul Cervantes din Bucureşti
Zilele Cervantes, 19-23 aprilie 2004

În data de 23 aprilie se sărbătoreşte Ziua Mondială a Cărţii şi a Drepturilor de Autor. Instituită la propunerea UNESCO, în 1995, această zi comemorează moartea, la aceeaşi dată din 1616, a lui Cervantes şi Shakespeare.

Programul Zilelor Cervantes 2004

Marţi 20 aprilie

▌ora 18.30, Sala Galateca (Biblioteca Centrală Universitară, Str. C.A. Rosetti, Nr. 4), va avea loc masa rotundă **Gellu Naum... şi în spaniolă.**

Participă: Matei Călinescu (scriitor), Simona Popescu (scriitoare), prof. dr. Ricardo Senabre şi Mariana Sipoş (scriitoare).

Moderator: prof. Victor Ivanovici (doctor în Literatură Hispanică), autor al recentei traduceri în limba spaniolă a volumului bilingv **Poemas** de Gellu Naum.

Cu participarea specială a doamnei Lyggia Naum.

Ada Milea va oferi un recital din **Apolodor** de Gellu Naum.

Eveniment organizat de Institutul Cervantes şi Biblioteca Centrală Universitară.

Miercuri 21 aprilie

▌ora 18.00, Salonul Principal al Institutului Cervantes, va avea loc lansarea cărţii **Cozi de şopîrlă** de Juan Marsé.

Invitaţi: Mihai Cantuniari (poet şi traducător), Denisa Comănescu (director editorial Polirom) şi prof. dr. Ricardo Senabre.

Eveniment organizat de Institutul Cervantes în colaborare cu Editura Polirom.

Joi 22 aprilie

▌ora 12.00, Sala 313, Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine, Universitatea Bucureşti, Str. Edgar Quinet, Nr. 5-7, va avea loc conferinţa **Novedades narrativas en el Quijote**, prezentată de prof. dr. Ricardo Senabre.

Eveniment organizat de Institutul Cervantes în colaborare cu Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine a Universităţii din Bucureşti.

▌ora 19.00, Sala „Toma Caragiu", Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra", Str. Jean Louis Calderón, Nr. 76A, spectacol de dans flamenco, **Mujeres del Quijote (Femei din Quijote)**.

Regia şi coregrafia: Rosa Olympia Estrella.

Interpretează: Rosa Olympia Estrella.

Muzica: Imago Mundi (muzică de epocă) şi muzică flamenco în interpretarea muzicienilor Juan Antonio Gómez Agarrado şi Juan Luis Vega García.

Cu participarea extraordinară a muzicienilor (creaţie etno-jazz cu elemente flamenco): Ovidiu Lipan „Ţăndărică" şi Marius Mihalache (ţambal).

Eveniment organizat de Institutul Cervantes în colaborare cu Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra". Biletele se vor pune în vînzare la casa de bilete a Teatrului „Bulandra".

Vineri 23 aprilie – Ziua Cervantes, Ziua Mondială a Cărţii şi a Drepturilor de Autor

Salonul Principal al Institutului Cervantes

▌ora 14.00, lansare de carte: **Viaţa lui Don Quijote şi Sancho** de Miguel de Unamuno.

Participă: dr. Alexandru Grigore Dima (traducător), conf. dr. Andrei Ionescu (Universitatea Bucureşti), prof. dr. Ricardo Senabre şi Vlad Zografi (editor).

Eveniment organizat de Institutul Cervantes în colaborare cu Editura Humanitas.

▌ora 15.00, decernarea Premiului „Soldados de Salamina".

Eveniment organizat de Institutul Cervantes şi Editura Humanitas.

▌ora 15.30, conferinţa **Romanul în era electronică** susţinută de prof. dr. Ricardo Senabre.

Conferinţa va fi urmată de o masă rotundă pe aceeaşi temă la care vor fi invitaţi conf. dr. Ion Bogdan Lefter (director **Observator cultural**), Florin Iaru (scriitor) şi Delia Oprea (redactor *Liternet.ro*).

▌ora 17.30, lectură publică din **Don Quijote.**

▌ora 19.00, decernarea Premiului „Don Quijote" (ediţia a II-a).

Eveniment organizat de Institutul Cervantes şi Institutul Cultural Român.

Continuarea lecturii din **Don Quijote,** pînă la ora 21.00.

Luni 26 aprilie

▌ora 12.30, Sala Senatului, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (Bd. Copou, Nr. 11, Iaşi), conferinţa **Romanul în era electronică** susţinută de prof. univ. dr. Ricardo Senabre (Catedra de Teorie a Literaturii şi Literatură Comparată, Universidad de Salamanca).

***Parteneri media*: Observator cultural, Ziua**, Radio Bucureşti, Radio România Cultural, Carriere, Online Gallery

Pentru informaţii suplimentare şi dosare de presă, vă rugăm să contactaţi Biroul de Presă al Institutului Cervantes la tel.: 230.13.54 sau să vizitaţi pagina noastră web http: //bucarest.cervantes.es

Sommer, publicată la Frankfurt am Main în 1919, şi multe altele. Intenţionat am început cu izvoare germane, deoarece Germania era aliata Turciei şi autorii citaţi nu pot fi bănuiţi de atitudini partizane.

O sursă neutră este volumul amplu de memorii publicat, la cererea preşedintelui Statelor Unite, de către ambasadorul SUA la Constantinopole, Henry Morgenthau, înainte ca SUA să intre în război. Eforturile zadarnice ale autorului de a interveni pe cale diplomatică în favoarea armenilor şi a grecilor se lovesc de refuzul celor care se instalaseră la cîrma statului în Turcia acelor ani.

Mai putem cita **Cartea Albastră** (culegere de documente şi probe) publicată de Foreign Office la Londra (1918), apoi **The Treatment of Armenien in Ottoman Empire** (1915-1916) publicată de Viscount J. Bryce, tot la Londra.

Sursele franceze sînt numeroase şi spaţiul nu ne permite să le amintim pe toate. Cităm doar cîteva: Père Arsene, **Massacre et deportation des Armeniens de Sivas** (Cairo, 1919), Compte Gontaut-Biron, L. LeReverend, **D'Angora à Laussane** (Paris, 1924), Arnold Toynbee, **Les massacres armeniennes** (Paris, 1916) etc.

Alte surse americane: Herbert Adams Gibbons, **The Blackest Page of Modern History. Events in Armenia in 1915. The Facts and the Responsabilities** (New York, 1916), William W. Rockwell, **The Deportation of the Armenians** (New York, 1916), Rapoartele telegrafice din arhivele Departamentului de Stat al SUA, de la diferiţi consuli americani, din perioada 1915-1916 (RG-59.567.4016/58-122 şi urm.) etc.

Sursele armeneşti sînt prea multe pentru a fi prezentate. Amintim doar cărţile lui Andonian Aram, **Documents officials concernant les massacres armeniennes** (Paris, 1920), P. Captanian, **Memoires d'une deportée armenienne** (Paris, 1919), Dr. Pierre Mahakian, **Les nationalités et la Société des Nations, les reparations politiques, penales et pecuniares dués aux armeniens** (Paris, 1918) etc.

Surse arabe: Fayez al-Chocein, **Temoignage d'une Arabe musulman sur l'innocence et massacres des Armeniens** (Bombay, 1917), Musa Brensi, **Armenocidul** ş.a.

Nu am amintit decît materialele publicate în epocă. Asta deoarece ulterior a apărut din arhive şi s-a publicat o imensă literatură, pe care nu ne mai putem permite a o cita aici. Menţionăm numai seria impresionantă de documente date la iveală şi publicate recent în SUA, care, cu lux de amănunte, demonstrează fără tăgadă cum s-au derulat evenimentele.

3. Genocid, masacru sau măcel?

Mai întîi apare fenomenul şi numai după aceea i se găseşte un nume. Primul genocid al secolului XX nu s-a numit aşa la apariţia sa. I s-au adaptat felurite denumiri aflate la îndemînă: masacre, măceluri, atrocităţi, pogromuri etc. Clericul Rafael Lemkin, încă în 1933, propunea ca anumite acte care vizează distrugerea unei naţiuni etnice să fie încadrate ca delicte împotriva dreptului ginţilor. Cuvîntul *genocid* Lemkin îl foloseşte abia în 1946 (deci după ce se consumaseră deja două genociduri, unul mai mare decît celălalt), cînd scria într-un articol: „În general, genocidul nu înseamnă în mod necesar distrugerea imediată a unei naţiuni, înseamnă mai degrabă un plan coordonat al unor acţiuni diferite care tind să distrugă bazele esenţiale ale vieţii grupurilor naţionale în scopul de a distruge aceste grupuri. Obiectivul unui asemenea plan ar fi dezintegrarea instituţiilor publice şi sociale, a culturii, a limbii, a sentimentelor naţionale, a religiei şi a existenţei economice a grupurilor naţionale, distrugerea securităţii naţionale, a libertăţii, a sănătăţii, a demnităţii şi chiar a vieţii indivizilor care aparţin acestor grupuri. Genocidul este îndreptat contra grupurilor naţionale, ca entitate, iar acţiunile care-l însoţesc sînt îndreptate împotriva indivizilor, nu în calitatea lor individuală, ci ca membri ai grupului naţional".

O atare descriere sau, dacă vrem, definiţie se potriveşte ca o mănuşă cu cele ce s-au întîmplat în 1915 şi mai tîrziu în partea turcească a Armeniei. Negaţionismul oficialilor turci, după respingerea oricărei discuţii pe această temă, a trecut recent la o semirecunoaştere, fiind admişi termeni precum *masacre*, *pogromuri* etc., cu limitările de rigoare. Totuşi, termenul de *genocid* e în continuare respins pe motiv că în 1915 termenul nu exista. Acum, să luăm, de pildă, electricitatea, cunoscută de multă vreme, dar a cărei natură a putut fi explicată abia după 1895, cînd J.J. Thomson a descoperit electronul şi rolul său în fenomenele electrice. Rezultă că nu avem voie să explicăm fulgerele de dinainte de 1895 cu ajutorul electronilor deoarece noţiunea nu exista?! Adevărul este că toate documentele punitive ale ONU se referă la *genocid* şi nu folosesc altă terminologie. Ar trebui, oare, să se introducă şi celelalte sinonime în documentele ONU, pentru a se pune capăt jocului de cuvinte practicat în detrimentul adevărului? Adevărul probat cu fapte este, însă, tenace şi pînă la urmă iese la iveală.

4. Asumare scurtă, negare lungă

După primul război mondial, cînd Turcia participa la Conferinţa de pace de la Versailles, la Constantinopole au fost emise mandate de arestare pentru a fi puşi sub acuzare membrii guvernului care tîrîseră Turcia în război. Astfel a început seria de procese intentate lui Talaat, fost prim-ministru, Enver, fost ministru de Război, Djemal, fost ministru al Marinei, şi alţii. Ei erau acuzaţi de pierderea războiului, de malversaţiuni cu fondurile confiscate de la armeni, dar şi de crime de război. Acuzaţii nu au apărut la bară deoarece... au fugit peste hotare! Sentinţele, condamnări la moarte, au fost pronunţate în contumacie. Ele au fost, însă, duse la îndeplinire nu de oamenii legii, ci de „voluntari" (armeni) care le luaseră urma.

Imediat după semnarea păcii de la Versailles, cu avantaje pentru Turcia, celelalte procese similare, în care erau judecate alte persoane importante, dar cu ranguri mai mici, au fost sistate. Peste dosarul genocidului armean s-a aşezat un strat gros de pulbere a tăcerii. Oficialii turci negau chiar existenţa armenilor vreodată pe actualul teritoriu turcesc! Decenii de-a rîndul, utilizarea cuvîntului „armean" sau „Armenia" echivala cu suprimarea ziarului care făcea o asemenea gafă.

Nu există nici un paralelism între ati-

Breviar

▌Un recensămînt din 1884 arăta că în Turcia trăiau un număr de 2.500.000 de armeni.

▌Prin aproximări, putem admite că această cifră ar fi ajuns în anul 1915 la valoarea de 5.000.000-6.000.000 de armeni.

▌Azi nu mai există armeni în Turcia, cu excepţia unei minorităţi de 30.000-40.000, în Istanbul.

▌În schimb, începînd cu 1920 avem comunităţi armene în 65 de ţări, totalizînd circa 7.000.000-9.000.000 de persoane.

▌Istoria armenilor are circa 3.000 de ani. În anul 65 înainte de Hristos, regatul armean era una dintre marile puteri din epocă.

▌Creştinismul a pătruns prin apostolii Sf. Tadeu şi Sf. Bartolomeu. În anul 301, Armenia a legiferat creştinismul ca religie oficială, sub regele Tirides, botezat de Sf. Grigore Luminătorul (serbat la 30 septembrie, după calendarul ortodox).

▌În anul 401 este adoptat alfabetul naţional elaborat de Sf. Mesrop şi Sf. Sahag.

▌Tot atunci, se purcede la refacerea literaturii naţionale, care continuă, peste secole, pînă azi.

▌Armenia a fost călcată de invadatori în repetate rînduri: perşi, romani, arabi, selgiuci, turci otomani (acum 8 secole), bizantini etc. etc.

▌În aceste condiţii, s-a dezvoltat, în perioadele de linişte, o literatură epică, lirică, istorică, filozofică, matematica, arta miniaturii, o arhitectură originală, care a pătruns cu influenţele sale pînă în Europa.

▌Astăzi, din credinţa ei în propriul destin, Republica Armenia încearcă să-şi reia drumul său milenar, de la care nu s-a abătut niciodată.

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna aprilie 2004

Expoziţii

▌din 17 aprilie, în holul Institutului Francez – expoziţia de afişe **Victor Hugo, omul tuturor talentelor**

▌pînă în 30 aprilie, la Bibliothèque Jeunesse – expoziţie de pictură pe lemn şi desene realizate de elevii Şcolii Nr. 163 şi ai Liceului „Grigore Moisil"

▌22 aprilie, ora 17.00, la Bibliothèque Jeunesse – **La Fête de la Terre** – expoziţie şi discuţii cu elevii „l'Arc en Ciel" pe tema naturii şi a mediului înconjurător.

Filme

▌16-22 aprilie, Cinema „Elvire Popesco" – **Les Invasions Barbare** de Denys Arcand. Proiecţiile se vor face în zilele de: 16, 19, 20, 21 aprilie, orele 18.00 şi 20.30; 18 aprilie, orele 16.00, 18.30 şi 21.00, şi 22 aprilie, ora 20.00. Film în franceză, subtitrat în română

▌23-29 aprilie, Cinema „Elvire Popesco" – **Totul sau nimic (All or nothing)** de Mike Leigh. Proiecţiile se vor face în zilele de: 23, 24, 25 aprilie, ora 20.00, şi 26, 27, 28, 29 aprilie, orele 18.00 şi 20.45. Film în engleză, subtitrat în română.

Teatru

▌**Farsa Enorma.** Texte de Jarry. Regia: Mihaela Albu. Ultima săptămînă a lunii aprilie; data, ora şi locul vor fi precizate pe *site*-ul Institutului.

Conferinţă

▌22 aprilie, ora 15.00, la Centrul Cultural European – Salonul de Carte, stand 1 (Str. Poligrafiei Nr. 4, Sector 1) – conferinţă cu Alain Lance, preşedintele Casei scriitorilor francezi.

Spectacol

▌22 aprilie, ora 19.00, la Sala „Elvira Popescu" – spectacol de muzică şi poezie. Text: Jacques Prévert. Muzica: Andrei Kivu, Irinel Anghel. Interpretează: actriţa Cerasela Iosifescu şi muzicienii Andrei Kivu (violoncel, percuţie) şi Irinel Anghel (khaen, electronics).

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

EDITURA POLIROM

- Radu Pavel Gheo
  Românii e deştepţi
- Mihai Zamfir
  Poveste de iarnă • Acasă
- Luis Sepúlveda
  Jurnalul unui killer sentimental • Yacaré
- Peter Gross
  Mass media şi democraţia în ţările Europei de Est

Radu Pavel Gheo
Românii e deştepţi

Mihai ZAMFIR
Poveste de iarnă
Acasă

www.polirom.ro

tudinea Germaniei față de Israel (să ne amintim de gestul lui Willy Brandt) şi atitudinea Turciei. Desigur, Holocaustul din Germania a luat cam de trei ori mai multe vieţi decît genocidul anti-armean început pe 24 aprilie 1915, dată la care cîteva sute de intelectuali din Constantinopole (Istanbul) au fost arestaţi şi, în scurt timp, lichidaţi. Dar, atunci cînd sînt întrunite condiţiile stipulate în documentele definitorii ONU, şi anume (conform Convenţiei ONU privind Genocidul, aprobată la 09.12.1948, art. 2):

„În prezenta convenţie, genocidul se referă la oricare dintre actele de mai jos, comis cu intenţia de a distruge, în totalitate sau numai în parte, un grup naţional, etnic, rasial sau religios, cum ar fi:

a. Omorîrea membrilor unui grup;

b. Atingerea gravă a integrităţii fizice sau mentale a membrilor unui grup;

c. Supunerea intenţionată a grupului la condiţii de existenţă care vizează scăderea natalităţii în sînul grupului;

d. Transferarea forţată a copiilor dintr-un grup într-altul",

nu ne rămîne decît să admitem că *măcelurile, masacrele, pogromurile, furtul de copii, înfometarea* care s-au petrecut în 1915-1920, toate acestea se încadrează în definiţia de *genocid*.

Faptele stipulate mai sus sînt probate definitoriu mai ales în situaţia în care, ca în cazul genocidului împotriva armenilor, sînt făptuite în conformitate cu un plan sistematic prestabilit. Ele se menţin definite ca atare fie dacă sînt comise pe timp de pace, fie dacă sînt comise pe timp de război.

Se poate vedea cu uşurinţă că aceste definiri şi încadrări se suprapun peste faptele comise de acei guvernanţi care, pentru o scurtă dar nefastă perioadă, au stat la cîrma statului turc. Dezicerea actualilor guvernanţi de aceste trecătoare fantome ale trecutului nu ar fi decît un act firesc de intrare în concertul european, de deschidere politică şi comercială şi de asigurare a unui climat firesc, detensionat, de pace şi bună vecinătate. Se pare că lucrurile nu stau aşa, se pare că există o anacronică intoleranţă care pune deocamdată piedici pentru ca lucrurile să se urnească din loc.

5. Adevărul este necesar tuturor

Ca atare, guvernul Armeniei a întreprins, de ceva vreme, demersuri pe lîngă statele cu care este în relaţii pentru ca prin parlamentele acelor state să se proclame recunoaşterea genocidului anti-armean comis în anii 1915-1920. Trebuie spus că o serie de state au răspuns pozitiv la această solicitare şi au votat declaraţii de recunoaştere cu majoritate de voturi. Exemple de astfel de state sînt Franţa, Elveţia, Italia, Canada, Finlanda, Grecia, Rusia etc. Acest fapt pare paradoxal la prima vedere: de ce trebuie recunoscut ceva care a fost deja recunoscut la timpul său de opinia publică internaţională şi de toate guvernele, ba chiar sancţionat de însuşi statul turc în 1919, cu prilejul proceselor amintite? Problema este că acum oficialii turci nu mai recunosc nimic. Dimpotrivă, teza lor cea nouă este că vina o poartă chiar armenii. Mai mult decît atît, la nivel naţional, în toate şcolile se predau lecţii „de genocid" care au ca obiect denigrarea armenilor, a grecilor şi a nestorienilor (creştini asirieni) şi prezentarea acestora drept vinovaţii principali de tot ce s-a petrecut în 1915-1920. O astfel de orientare face ca impasul regional să se blocheze pe o durată imprevizibilă.

Experienţa istorică arată că nesancţionarea unor fapte reprobabile, cum este şi genocidul, duce invariabil la repetarea lor. Aşa s-a întîmplat în cel de-al doilea război mondial. Hitler a declanşat operaţiuni genocidare organizate pe scară largă (şi, *nota bene*, tot secrete), declarînd, la consfătuirea *secretă* de la Obersalzburg (1939), că nimeni nu a pedepsit masacrarea în masă a armenilor. Or, Hitler ştia din sursă directă ce se întîmplase în Armenia turcească în primul război mondial: unul dintre colaboratorii apropiaţi ai lui Hitler a fost dr. Max Erwin von Schoibner-Richter. În timpul primului răboi mondial, acesta s-a aflat la Erzerum (Turcia), în calitate de consilier german, şi a trimis, începînd cu 1915, numeroase rapoarte. Deci Hitler era informat asupra celor petrecute.

Astăzi, nimeni nu este la adăpost de reapariţia acestui flagel internaţional, care, alături de terorismul de grup, ameninţă lumea civilizată. Atunci cînd se manifestă, el poartă numele de terorism de stat şi exemplele, din păcate nu puţine, nu lipsesc: regimul lui Pol Pot în Cambodgia, khmerii roşii, apoi Ruanda, revoluţia culturală din China, Kosovo, regimul lui Saddam etc., pentru a aminti doar tragediile cele mai recente.

Aplanarea faliilor politice, psihologice şi de altă natură, instaurarea unui climat de colaborare, dacă nu chiar de cooperare între ţările vecine pot face, cu timpul, să se estompeze umbrele sîngeroase ale trecutului şi să se deschidă un nou drum pe calea păcii durabile. Dar pentru asta este necesar un gest. Un gest foarte mic, dar foarte important: guvernanţii turci să reflecteze la gestul lui Willy Brandt.

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIȚII ÎN COLECȚIA *GEMINI*

Paul Verlaine
poeme erotice

Mihai Eminescu
poezii

poeme erotice
Paul Verlaine
poèmes érotiques
GEMINI

poezii
Mihai Eminescu
poésies
GEMINI

Traducere de Gabriel Pârvan
format 10 x 18, 90 p., 55.000 lei

Traducere de Jean-Louis Courriol
format 10 x 18, 124 p., 54.500 lei

PARALELA 45 EDITURA
COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
Pentru detalii vizitați:
www.edituraparalela45.ro

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro
Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

Prior Books și **Editura Routledge** vă invită să redescoperiți marile nume ale istoriei spirituale a ultimilor 150 de ani, de la *Karl Popper, Ludwig Wittgenstein, Jean-Paul Sartre, C.G. Jung și Albert Einstein la Iris Murdoch, David Lodge, the Brothers Grimm și Hans Christian Andersen.*

Într-un ***nou format paperback (198x129 mm)*** și cu un ***design atractiv***, ***Seria Routledge Classics*** este una dintre cele mai apreciate inițiative editoriale ale ultimilor ani.

Monica, Graţiela, Corina, Tatiana, Mona

DANA BĂLUȚĂ

Dacă arunci o privire fugitivă asupra titlului, s-ar părea că se serbează diverse zile onomastice, cu condiţia ca ele să fie consemnate în calendarul bisericesc. În realitate, Monica, Graţiela, Corina, Tatiana, Mona sînt candidatele Partidului Umanist din România la diverse primării, fie a Capitalei, fie cele de sector. Frunzărind ziarele de săptămîna trecută, mi-a monopolizat atenţia o fotografie mare, reluată insistent, înfăţişînd cîteva femei „imortalizate" într-o imagine destul de stîngace şi prea puţin edificatoare. Un fel de „pseudomesaj", compus din prenumele candidatelor şi tradiţionala urare de „Sărbători fericite", însoţea poza.

În general, participarea femeilor la viaţa politică – dincolo de exercitarea dreptului de vot, în calitate de persoane care pot fi alese – a fost şi este, cumva, problematică. Pentru societatea românească, încă orientată spre formele tradiţionale de construire a identităţii, acţiunea se încadrează în afara/la limita normalităţii. Asocierea femeii cu spaţiul privat şi a bărbatului cu sfera publică încă mai provoacă dileme existenţiale în conştiinţa multor viitori alegători. Afirmaţia este susţinută şi de mesajele transmise de telespectatori în cadrul *talk-show*-urilor care au drept invitate femei aspirante la un loc din domeniul politic. SMS-urile punctează diferitele prejudecăţi cu care se confruntă cetăţeanul din România postcomunistă. Mare parte din mesaje aparţin unor bărbaţi şi au un caracter discriminatoriu, rezultat din conştiinţa apartenenţei la un sex „privilegiat" care, de-a lungul istoriei, a stabilit normele. Poate că nu fiecare individ sesizează „ierarhia", însă, prin raportare la realitatea imediată, la modelele de socializare şi la mediul cultural sau politic, senzaţia de „superioritate biologică" este reconfirmată. Dar, pentru că speranţa moare ultima, există şi o zonă, să sperăm, în creştere, care a reuşit să se dezmărginească şi să accepte o democraţie liberală, centrată pe parteneriat.

Dacă percepem identitatea drept un sistem de reprezentări prin intermediul căruia individul îşi orientează existenţa, îşi construieşte proiecte, atunci imaginea şi mesajul acceptate şi promovate – în cazul de faţă – de PUR trunchiază identitatea candidatelor. Într-adevăr, se poate deconstrui sau construi imaginea, statutul unei persoane în raport cu transformarea societăţii, dar, de asemenea, este nevoie şi de o continuare identitară. Mutaţiile de acest fel, de la prezentarea candidatei la Primăria Capitalei ca Monica Tatoiu la „pur şi simplu Monica", au repercusiuni deopotrivă la nivel social şi politic. Consecinţele vor fi vizibile cînd, în ziua alegerilor, vom avea consemnat pe buletinele de vot, de pildă, Monica Tatoiu, dar cetăţeanul-alegător (cetăţeana-alegătoare) va trebui s-o voteze pe „doamna Monica" pentru că nu are o relaţie familiară sau de amiciţie cu „simplu Monica".

În mod paradoxal, acest tip de nomadism identitar peiorativ nu a fost sesizat de persoanele a căror sarcină este tocmai construirea unei imagini politizate şi „de încredere". Chiar propriul *staff*, din ignoranţă (ca să-i spunem pe nume!), a aruncat un văl depreciativ asupra femeilor susţinute de partidul în cauză. O îndoială pluteşte asupra legitimării demersului politic şi creează o obişnuinţă care, treptat, devine „normalitate".

Nu-mi prea pot închipui o campanie electorală în care să ni se ceară să votăm cu domnul Adrian, domnul Corneliu sau alţi asemenea domni. Deja o parte din candidate se bucură de un anumit grad de vizibilitate mediatică, dar într-o anumită formulă. De ce e nevoie ca Mona Nicolici să devină „doar Mona" sau Graţiela Iordache „pur şi simplu Graţiela"?! Greu de explicat. E nevoie de schimbare, dar nu toate schimbările sînt de dorit şi nu-ţi asigură un plus de imagine. Nici numărul de alegători nu va creşte proporţional cu sporirea dozei de familiaritate, care, în esenţă, este caragialescă prin amalgamarea şi nepotrivirea registrelor.

Acest gen de apelativ nu constituie defel o noutate. A fost re-legitimat, în urmă cu puţin timp, de moderatorul emisiunii **Starea naţiunii** a TVR (România 1). În cadrul unei „stări a naţiunii feminine", „domnul Horia" a direcţionat politeţea spre un soi de familiaritate de mîna a doua.

Iniţiativa partidului de a promova femei în politică este de apreciat, însă forma de popularizare simplistă ridică semne de întrebare. Respectivele femei nu sînt doar „monici, mone, graţiele, corine...", ci au o experienţă profesională şi se bucură de un anumit statut în societatea românească.

Să-i vedem oare, la Primăria Capitalei, în finală, pe... „doamna Monica" şi „domnul Traian"?!

Sonetistul

ION BOGDAN LEFTER

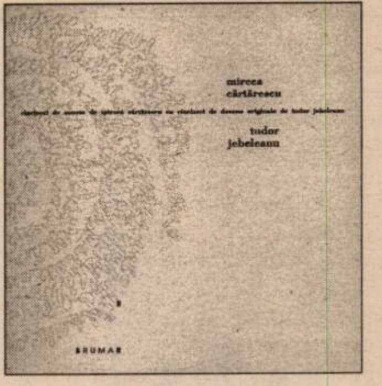

Cincizeci de sonete
de Mircea CĂRTĂRESCU
cu cincizeci de desene originale
de Tudor JEBELEANU
Editura Brumar, Timişoara,
2003, 110 p.

Întoarcere la **Poemele de amor**

Iată un lucru uimitor, greu de imaginat în cazul unui vajnic postmodern: unul dintre cele mai frumoase poeme ale lui Mircea Cărtărescu e un sonet! Formă fixă, „clasică", şi anume în tipar englezesc (trei catrene rimate încrucişat, plus un distih rimat alăturat, fără segmentări în strofe). Citez după **Poeme de amor** (Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1983):

„Pentru artist, femeia nu-i femeie
ci mai curînd ea seamănă-a bărbat
căci harul lui abia atunci scînteie
cînd de-un surîs se lasă fecundat.
Abia atunci gîndirea sa adîncă
rămîne grea, şi plină e de rod
cînd luntrea i se sparge ca de-o stîncă
în ţăndări, de al rochiei izvod.
Artistul e-a domniţei lui mireasă
şi-n grele chinuri naşte mintea sa;
deşi din carnea *lui* a fost să iasă,
poemul e asemeni şi cu *ea*.
Pătrunde, deci, din nou în
al meu gînd,
să-ţi nasc copii, ce n-or muri
curînd."

Sonetul a apărut în volumul de acum două decenii... de trei ori! (cf. ed. cit., p. 7, 85, 130). Mai întîi ca prolog al întregului volum, de citit ca enunţ programatic. Din perspectivă masculină (cam prea masculină, ar putea obiecta feministele şi feminiştii!), „muza" e indicată ca adevărata autoare a „poemelor de amor", printr-un ingenios schimb de roluri care face din „*ea*" creatoarea creaţiei. Shakespearian ca structură şi tematică (iubire, poezie, moarte, cu o „*dark lady*" acolo, o „domniţă" aici), sonetul e – nu mai puţin – eminescian, atît în formă, în pasta lexicală (vezi flexiunea contrasă a verbului „a scînteia" la persoana a III-a singular, „al rochiei *izvod*" ş.a.m.d.), cît şi prin – din nou – obsesia amoroasă şi prin divinizarea tipic romantică a partenerei. Textul pune în relaţie dragostea adevărată şi marea creaţie, respectiv existenţa mundană şi posteritatea: „născute" din mintea poetului, capodoperele (cuvînt evitat strategic!), „copii ce n-or muri curînd", nu se pot scrie – vezi bine! – fără sentiment, fără „trăire", fără „dramă". Atitudine tipic romantică, pe care Cărtărescu şi-o asumă, dar o şi infuzează cu abia-marcată – şi totuşi limpede-perceptibilă – ironie, sonetul reuşind să fie o subtilă şi seducătoare parodie, deşi pare o pastişă, păstrînd tensiunea şi patetismul „originalelor". Firească după schimbul de roluri în cuplu şi totuşi şocantă e figurarea actului sexual inversat, dinspre femeia-"bărbat" către poetul-"femeie", pe care iubita îl „pătrunde" – ce-i drept, doar „în gînd". Oricum, ambiguitatea dintre spiritualitate şi corporalitate se păstrează, tulburătoare. Iar dacă gîndim că nu ni se spune – de fapt – decît ceva ştiut de cînd lumea şi literatura (de amor), atunci tot ne rămîne frumuseţea intrinsecă a versurilor, emoţia reluării unor mari idei într-o expresie muzicală perfectă, „clasică", încîntătoare.

Sonetul apare a doua oară ca secvenţă finală, a 6-a, a unui amplu text din secţiunea **Monştri ai elegiei**, şi anume **O seară la operă**. De astă dată, e integrat într-un scenariu de ficţiune speculativă, dezvăluit încă din **Argument**: „Este cunoscută speculaţia conform căreia o maimuţă dresată să bată la maşină şi avînd la dispoziţie infinitatea timpului va reuşi, la capătul a multe trilioane de ani, să reproducă un sonet de Shakespeare. Poemul de faţă se referă tocmai la momentul în care maimuţa noastră, concentrîndu-şi eforturile, reuşeşte, de bine, de rău, să înjghebe acest sonet" (p. 75). După îndelungi tribulaţii în care iubirea şi cîntarea iubirii sînt dorite în egală măsură, „maimuţoiul", care i se adresase la un moment dat femeii în succesivele stiluri ale poeziei erotice româneşti din secolul XIX, apoi XX, ajunge să producă şi sonetul skahespearian. Hazul nebun al scenariului se adaugă temei constante şi dramatice a cărţii, cea a aspiraţiei la „dragostea absolută", într-un poem extraordinar.

A treia „ocurenţă" e la finalul unui ciclu special de **Sonete**, douăzeci la număr, în închiderea cărţii. Textul capătă iarăşi o altă funcţie. Cele care-l preced n-au nimic „clasic" şi nimic shakespearian în ele. Presărate doar ici-colo cu cîte o rimă, au un aspect foarte contemporan, foarte liber, foarte postmodern: sînt notaţii diverse, ca-ntr-un soi de „jurnal poetic" (detalii – ceva mai departe), doar că sînt compuse invariabil din cîte paisprezece versuri. Sugestia e că vechea „formă fixă" s-a erodat, s-a degradat: după secole de rulaj monoton n-a mai rămas din ea decît o „coajă", un rudiment de structură, o limitare cantitativă. În acelaşi timp, gestul poate fi citit şi invers, ca o orgolioasă performanţă: după atîtea şi atîtea exemplare compuse mecanic de-a lungul istoriei literaturii, doar pentru reluarea tiparului eufonic, se mai poate face sonet „autentic" doar în sfidarea formei, avansînd către un „miez" al speciei, către un ideal de text „monadic", restrîns la cele paisprezece versuri, în care important e să „pianotezi" în aşa fel încît să atingi o mare intensitate a trăirii şi a ideii, a – în fond – poeziei. Dacă poţi, dacă reuşeşti, în filigranul sonetelor răzvrătite împotriva structurii „clasice" se străvede – în ultimă instanţă – perfecţiunea celor din vechime, shakespeariane ori eminesciene...

După douăzeci de ani

Şi iată că, după douăzeci de ani, acel maestru al sonetului – clasic şi răzvrătit totodată – se întoarce: simultan cu antologia-recapitulare a operei sale poetice, **Plurivers 1** şi **2** (la Editura Humanitas, Bucureşti, 2003, din care lipseşte doar **Levantul**), Mircea Cărtărescu publică un volum separat cu **Cincizeci de sonete** (la timişoreana Brumar). Sînt reluate aproape toate cele douăzeci din **Poeme de amor** (lipseşte al nouăsprezecelea*), plus sonetul adăugat în **Plurivers****, restul de treizeci apărînd acum pentru prima oară în volum. Cu toate că autorul nu oferă nici o notă lămuritoare, e cert că datează toate din acei ani de început ai deceniului al nouălea. Pot depune mărturie: le-am ascultat citite atunci la Cenaclul de Luni şi le recunosc „*sound*"-ul, în unele cazuri chiar şi textele***. Îmi amintesc foarte bine impactul lor asupra auditoriului: sentiment de poezie mare, de autor de vîrf, receptivitate la verva lor ironică ş.a.m.d.

Sonetul shakespearian-eminescian revine acum în poziţie iniţială, dînd tonul. Pus în faţa celorlalte, acumulează noi straturi de sens contextuale: e o probă de virtuozitate de felul cópiilor perfecte după Rafael pe care le făcea Picasso pentru a-şi exersa mîna şi a-şi dovedi sieşi măiestria, după care se întorcea la lucrările sale „răzvrătite" (ca să păstrez termenul de dinainte); şi joacă rolul de etalon al speciei, pe care celelalte sonete îl vor ilustra – cum am arătat – fără să mai aibă nevoie să respecte forma clasică, restrîngînd-o la o simplă cifră, la numărul fix de versuri.

De ce o ediţie separată şi atît de tîrzie a sonetelor cărtăresciene? O explicaţie ar putea fi ocazia de a scoate o carte foarte frumoasă, de aspect bibliofil, graţie colaborării cu Tudor Jebeleanu şi cu Editura Brumar, care s-a specializat în astfel de apariţii sărbătoreşti. Poate că poetul a simţit şi nevoia ca, la ora bilanţului din **Plurivers**, să „recupereze" sonetele rămase pe dinafara volumelor sale, aducîndu-le în circuitul lecturii (o operaţiune similară a făcut în 1994, atunci cînd a strîns în volumul **Dragostea** texte mai vechi, fie eliminate de cenzură din sumarele cărţilor apărute în anii '80, ca în cazul **Apocalipsului**, gîndit iniţial ca secţiune finală în **Totul**, 1985, fie compuse ulterior, pînă în 1989). Întrucît nu rămăseseră „nerecuperate" decît vreo treizeci de sonete, e de presupus că a preferat să le adauge în montaj şi pe cele publicate în **Poeme de amor**, rotunjind astfel o jumătate de sută. Deşi... unul dintre texte e un „sonet dublu" (numit astfel la p. 77), cu douăzeci şi opt de versuri!

Însă mizele majore ale recirculării mi se pare altele – şi poate că poetul n-a vrut să spună el însuşi nimic despre ele pentru a vedea în ce măsură ecourile îl vor confirma: e vorba – pe de o parte – de calitatea extraordinară a acestor „piese minore" şi – pe de alta – de prospeţimea cu care ne întîmpină, de parcă ar fi fost scrise azi (minus detaliile conjuncturale, precum cele indicate în anterioara notă de subsol). Citite în sine, ele ne oferă – spuneam – un „jurnal" *sui generis*, un şir de notaţii libere, confesive, mici naraţiuni ale zilelor sau improvizaţii pe marginea lecturilor recente, tratate fără reverenţe „exegetice" („în finnegans wake bătrînul joyce [...] scria că..." – p. 43; sau: „de ce mai umbli cu şurubelniţa în ireparabil, ion vinea boy?/ cinismul nostru hlizit şi scuzabil vrei să-l

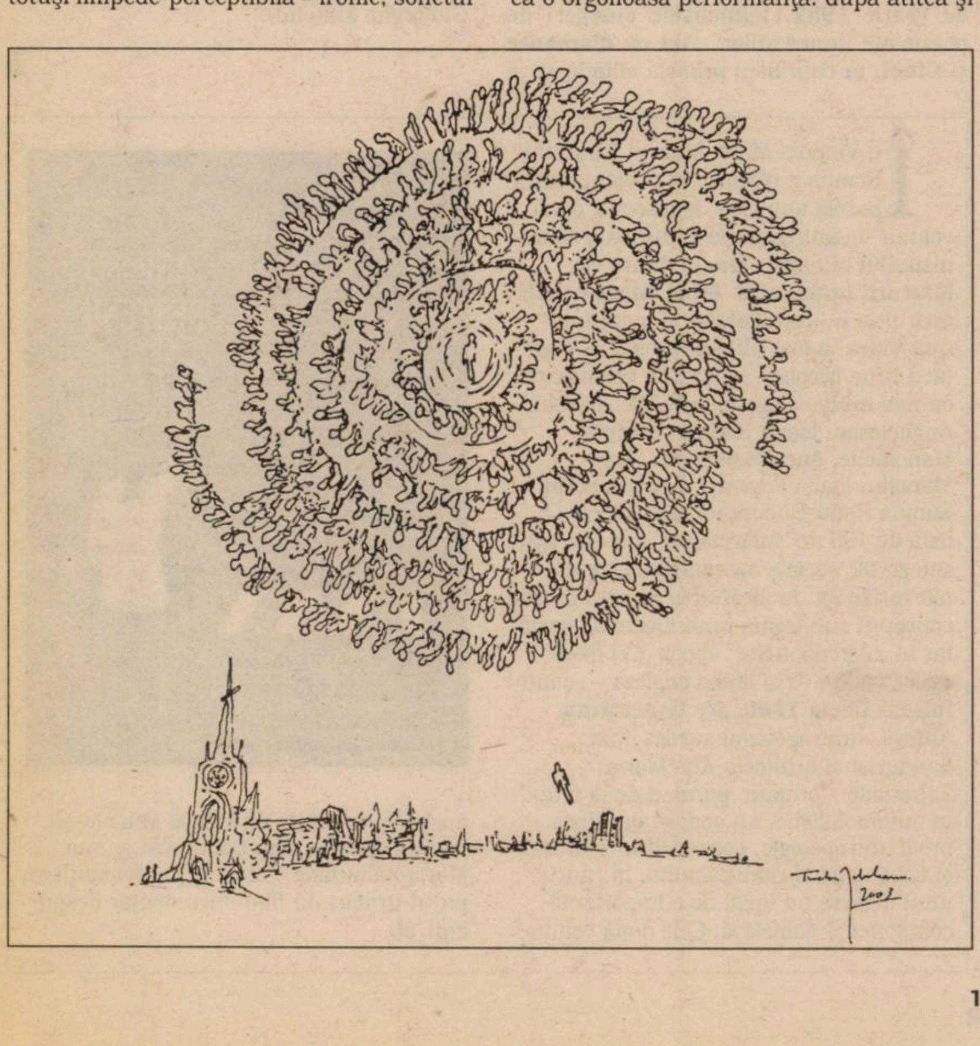

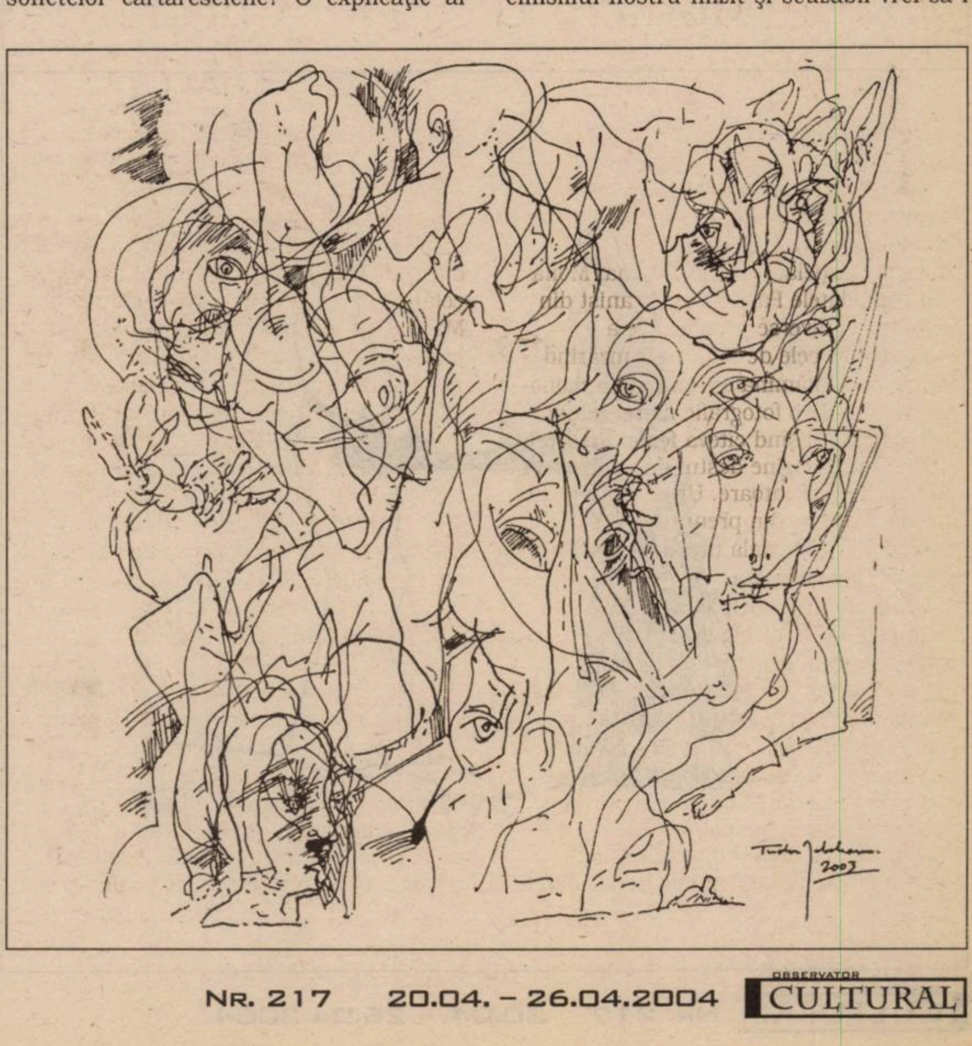

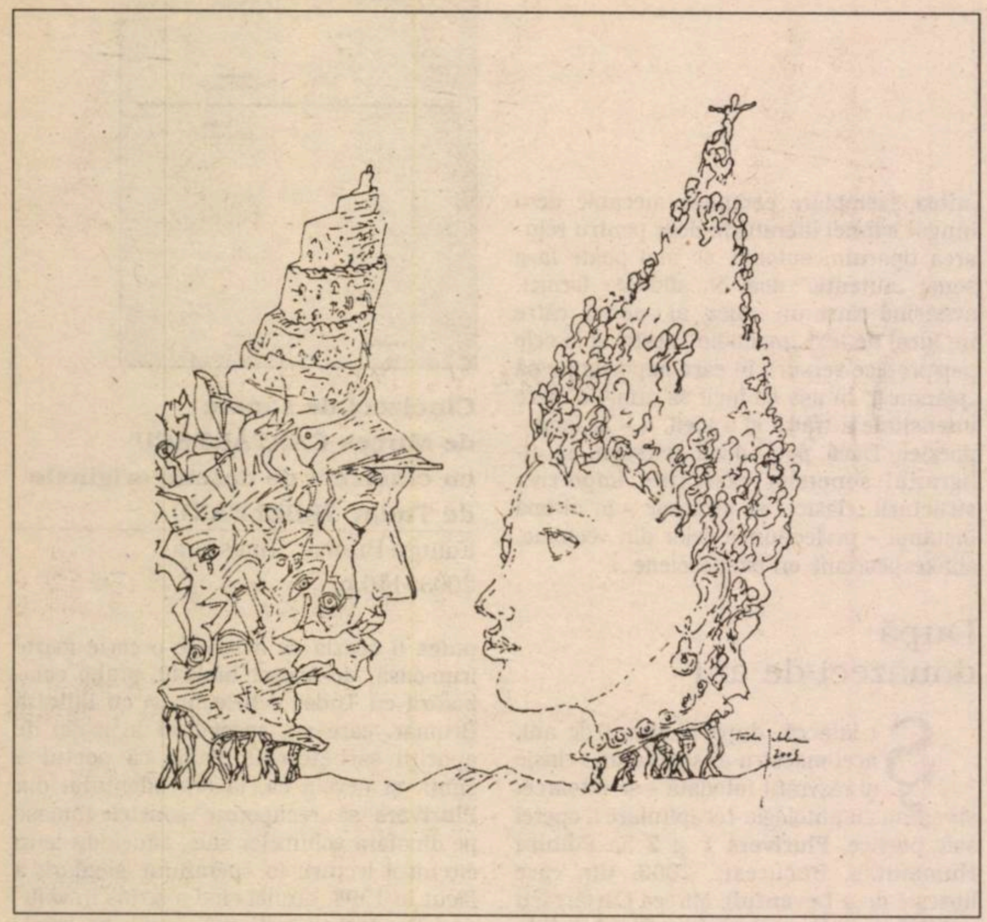

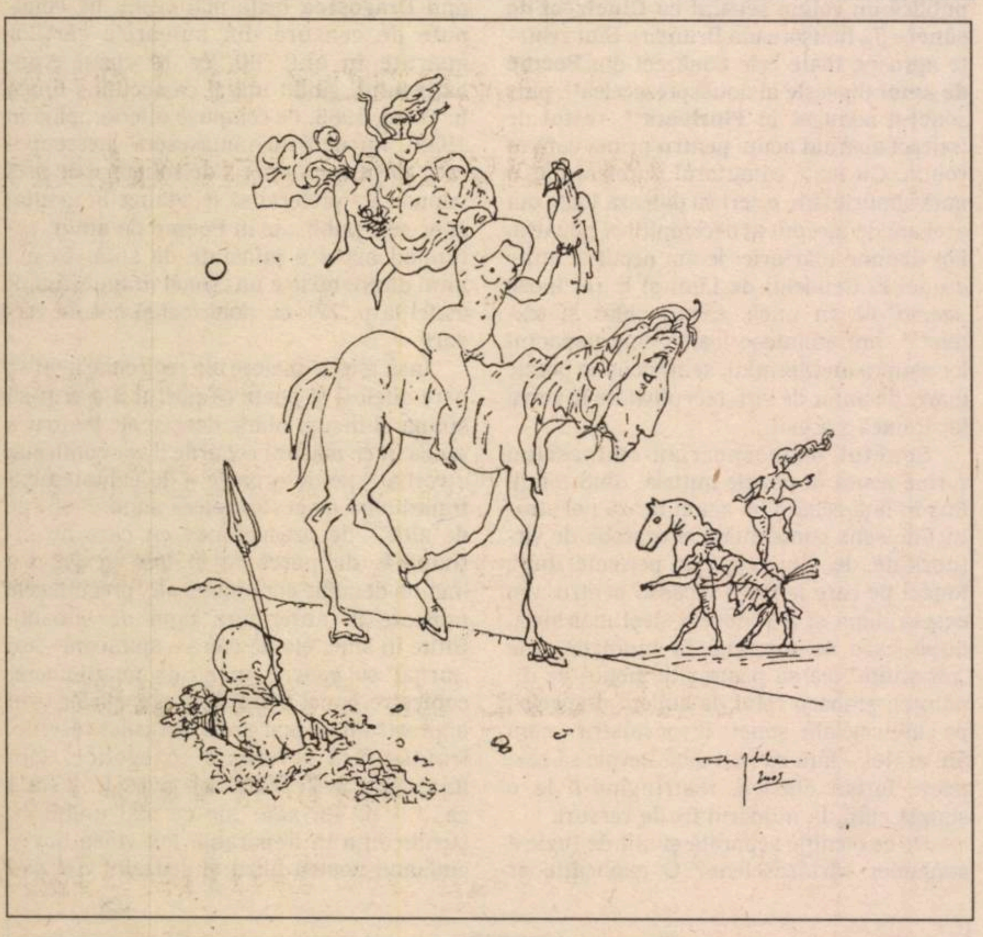

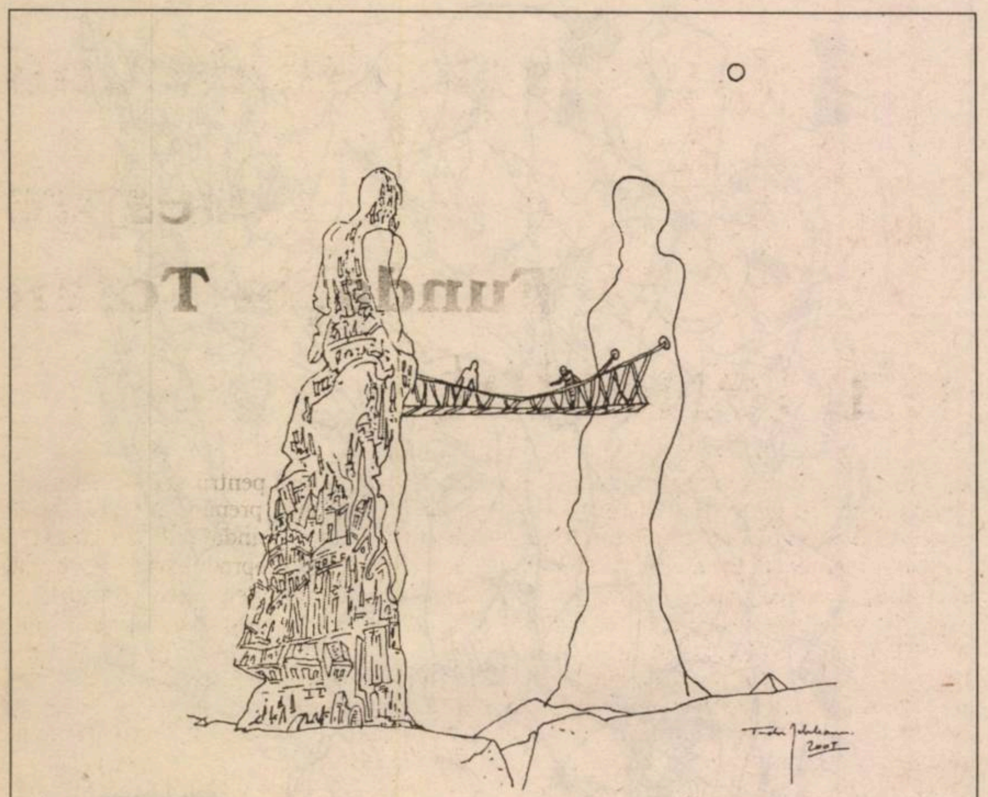

sucești, să-l îndoi?/ vrei să lipeşti cu ce cositor aripile noastre de monomotor,/ ion vinea boy?" – p. 100). Recurentă, fără să fie exclusivă – tema amoroasă a **Poemelor...** Momentele de sclipire, proiecţiile imaginare la scară cosmică, tipice lui Cărtărescu, alternează cu la fel de caracteristicele sale imersiuni în realitatea imediată, aici triste, însingurate, dincolo glumeţe, „studenţeşti" („treceam pe la intrarea de la geologie" ş.a.m.d. – p. 75).

Cealaltă miză, a prospeţimii, are bătaie şi mai lungă: e un diagnostic implicit asupra literaturii ultimelor decenii. Prin textele sale scrise la începutul anilor '80 şi publicate în 2003, dincolo de notele lor particulare, de trăsăturile personale de viziune şi stil, Cărtărescu demonstrează cu forţa evidenţei, a practicii poetice, actualitatea limbajului lor postmodern, a narativităţii „cotidieniste" patentate atunci şi prelungite pînă în versurile celor mai promiţători tineri autori afirmaţi în aceşti ani. Atitudinea auctorială faţă de realitate şi faţă de text, paradigma, modelul retoric nu s-au schimbat în esenţă. Spre ilustrare ar trebui citate sonetele toate, în succesiune, fluxul – adică – al „jurnalului" poetic din carte...

Cincizeci de desene alături de cincizeci de sonete

Cele cincizeci de desene ale lui Tudor Jebeleanu care însoţesc sonetele lui Mircea Cărtărescu sînt o desfăşurare uimitoare şi eclatantă de fantezie vizionară. Cu tuşe subţiri şi laborioase, probabil că ieşite din mişcări rapide pe hîrtie, cu viteza cu care – de pildă – improvizează caricaturiştii, el reuşeşte să integreze aici motivele mai vechi ale graficii sale într-un flux unitar de siluete umane, uneori cu „distorsiuni" îngereşti, alteori cu elemente de bestiariu, prinzîndu-se laolaltă şi desprinzîndu-se din nou, în forme circulare ori pur şi simplu dispersate, sugerînd un enorm turbion al existenţei şi al imaginaţiei deopotrivă. Personajele privesc unele către celelalte sau direct spre noi cu ochi trişti, într-o atmosferă de tensiune tăcută, pe alocuri terifiantă, pentru ca în cîteva schiţe să se calmeze brusc, devenind măşti încremenite, „eterne". Mai puţin „pandant" ale sonetelor lui Cărtărescu şi în mult mai mare măsură revelare a „subconştientului" lor traumatic sînt aceste splendide desene cu care Tudor Jebeleanu îşi reconfirmă – în alt plan – afinitatea cu colegii săi scriitori postmoderni. Timp de mai bine de două decenii, el le-a compus multe coperţi şi le-a ilustrat nu puţine cărţi, între care, în anul de graţie 1982, faimoasele culegeri de poezie ale „lunediştilor", **Aer cu diamante** şi **Cinci**, în cuprinsul primeia aflîndu-se şi partenerul său de tandem editorial de acum. Ceea ce vrea să spună că cele **Cincizeci de sonete de Mircea Cărtărescu cu cincizeci de desene originale de Tudor Jebeleanu** închipuie – nu-i aşa? – un fel de „arc peste timp"...

---

* Greu – dacă nu imposibil – de spus de ce. Poate că pur şi simplu de dragul cifrei rotunde: pentru ca să fie **Cincizeci de sonete**, din cincizeci şi unu de „candidate" va fi căzut unul!

** Mai precis, în **Plurivers 1**. „Scenariul" volumului din 1983 nemaifiind preluat integral în antologie, sonetul shakespearian-eminescian apare o singură dată: nu mai există un prolog general al selecţiei din **Poemele de amor**, iar al douăzecilea text din ciclul **Sonetelor** e... altul. La rigoare, se produce astfel un mic „fals" editorial, căci prezenţa noului text în culegerea de acum lasă să se creadă că el ar fi apărut şi în volumul din 1983. Poate că, hotărînd să nu-l mai reia la **Sonete** pe cel shakespearian-eminescian, autorul a vrut – la fel – să păstreze o cifră rotundă (de astă dată, douăzeci) şi... a mai pus un text de la el!

Tot în acest subsol, remarc absenţa comentariilor la **Plurivers**, deşi era – este încă – un excelent prilej de reinterpretare critică a uneia dintre cele mai importante propuneri din literatura română a ultimelor decenii. Carenţă de receptare suplinită – într-un fel – de postfaţa lui Paul Cernat la antologie: studiu amplu, aprofundat, imagine complexă şi convingătoare a evoluţiei interne a operei poetice cărtăresciene.

*** Unele retuşuri mărunte sînt uşor de constatat în versiunile care pot fi comparate cu cele din **Poeme de amor**. Găsesc – între altele – o modificare amuzantă: „cofetăria cu vedere spre mare/ cu vedere spre delfini şi spre *ilone* şi langues-de-chat plutitoare" devine „...spre delfini, spre *savarine* şi langues-de-chat..." (sublinierile mele), ceea ce arată dorinţa de evitare a unor *mal-entendu*-uri. Într-adevăr, cel puţin în Bucureşti se vindeau înainte de 1989 prăjituri numite „Ilona", de tipul savarinelor! Sînt multe alte referinţe „de epocă" devenite între timp obscure, de la „vatmanul [...] îl ocoleşte pe c.a. rosetti doar pentru tine" (**Poeme de amor**, sonetul 2, respectiv **Cincizeci de sonete**, p. 31; între timp nu mai trec tramvaie prin bucureşteana Piaţă Rosetti) şi pînă la „să facem dragoste creştinească duminicile/ cu radioul deschis/ alo, minoiu?/ minoiule, mă auzi?" (**Cincizeci...**, p. 57; comperul transmisiunilor radiofonice ale etapelor duminicale de fotbal din anii '70-'80 se numea Gheorghe Minoiu!).

În Vinerea Mare, Muzeul Ţăranului Român a găzduit, în prezenţa unui public numeros, lansarea a două volume de antropologie culturală a comunismului ceauşist. Primul dintre ele: **Mărturii orale. Anii '80 şi bucureştenii**, apărut la Editura Paideia şi îngrijit de Ana Vinea, a fost ultimul proiect al regretatei Irina Nicolau, realizat în colaborare cu mai mulţi colegi de la M.Ţ.R.: Şerban Anghelescu. Ioana Hodoiu, Cosmin Manolache, Anca Manolescu, Vlad Manoliu, Ioana Popescu, Petre Popovăţ, Simina Radu-Bucurenci, Ana Vinea. O listă de 195 de „informatori" din mai toate categoriile sociale au contribuit, prin mărturiile lor, la alcătuirea acestui proiect conceput sub forma unui dicţionar-inventar al „ingredientelor" epocii. Cel de-al doilea volum – rîn limba engleză – se intitulează **Dacia 1300. My Generation**. Autorii – antropologul suedez Tom Sandqvist şi arhitecta Ana Maria Zahariade – propun, pornind de la *brand*-ul automobilistic, un concis, dar dens profil antropologic, socio-politic, cultural şi urbanistic al ceauşismului, în cadrul unui demers nu lipsit de o importantă componentă confesivă. Cele două volume

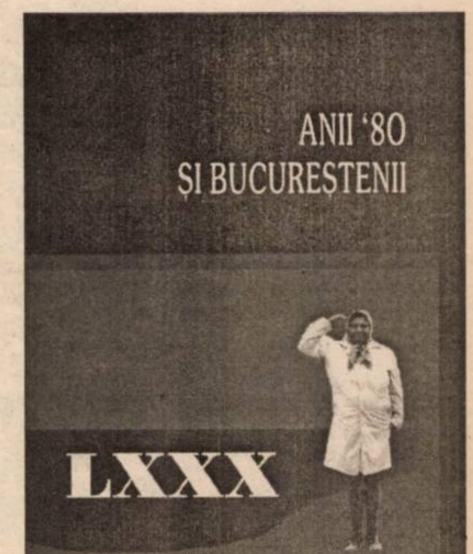

au fost prezentate de Vintilă Mihăilescu, Ioana Popescu, Tom Sandquist şi Ana Maria Zahariade. Ulterior, participanţii au putut urmări un film-documentar despre anii '80.

CANAVA

TEATRUL
ODEON

Stagiunea 2003-2004

Anul V, Nr. 4 (17)

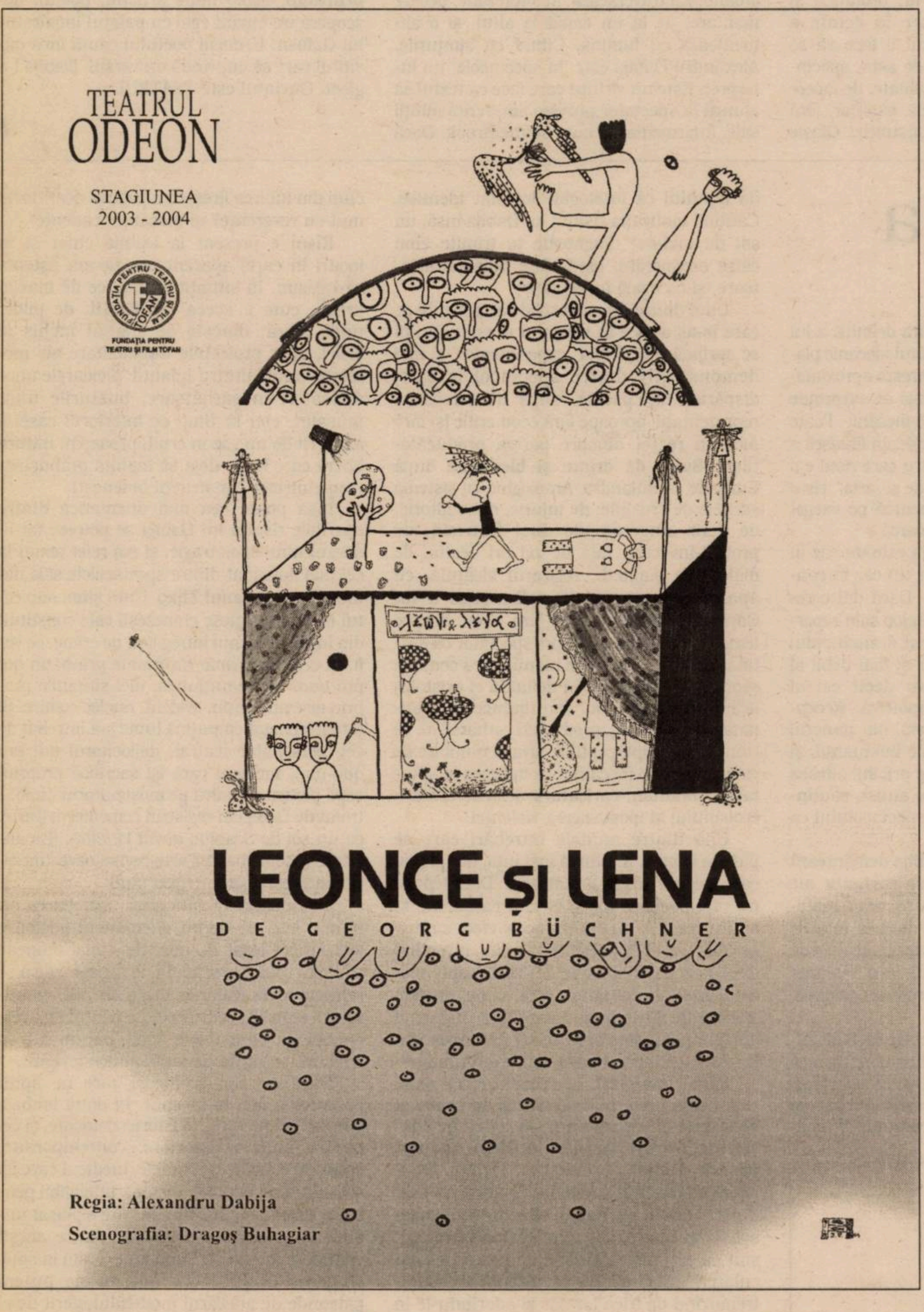

Premieră:
Leonce şi Lena

Rîsul lui Dabija

Leonce şi Lena
în diverse montări

Bucuria de a lucra în echipă: Luiza Cocora şi Sorin Leoveanu

Culoare şi contrast – interviu cu Dragoş Buhagiar

Ipostazele cinismului

Despre Fundaţia Tofan

Şansa unui parteneriat

Destul de rar se găsesc oameni de afaceri, în lumea teatrului, care să susţină în mod constant una dintre dimensiunile de exprimare ale fenomenului. Care să se implice sistematic, şi nu doar contextual, în realizarea financiară a unei producţii, a unui act artistic. Iar lucrul acesta să devină o preocupare, o tradiţie. Fundaţia pentru Teatru şi Film Tofan face asta de zece ani. Proiecte teatrale de mare anvergură naţională şi internaţională, producţii de film, premiile anuale acordate celor mai importante personalităţi din lumea teatrului. Strategia a fost gîndită, de la început, pe termen lung, investiţia în faptele de cultură fiind considerată un act major. Proiectul **Leonce şi Lena** aduce în prim-plan, în mod fericit, mai multe coincidenţe semnificative.

Un parteneriat înseamnă o întîlnire, o insoţire într-un anumit moment, într-un interval de timp anume, a unor instituţii, a unor artişti.

Teatrul Odeon este unul dintre cele mai importante de la noi: Cu o trupă complexă şi cu ample posibilităţi de expresie şi de abordare, o strategie flexibilă, un repertoriu dinamic şi modern, mereu în atenţia criticii de specialitate. Laureat şi deţinător a nenumărate premii, Teatrul Odeon, condus de Dorina Lazăr, poate unul dintre cei mai vechi actori ai trupei, a reuşit să aducă în faţa publicului spectacole de valoare, realizate de nume mari de regizori şi scenografi, din toate generaţiile, producţii incitante pe texte clasice sau de ultimă oră. Spiritul acestei trupe a fost determinant în întîlnirea cu Fundaţia pentru Teatru şi Film Tofan. Apoi, regizorul Alexandru Dabija, regizorul spectacolului **Leonce şi Lena** este de două ori premiatul Fundaţiei pentru cea mai importantă personalitate teatrală, cu o afinitate specială cu maestrul Vlad Mugur, şi el laureat, iar unul dintre protagoniştii acestui proiect este Sorin Leoveanu, ales de Vlad Mugur ca „pui" al premiului său, adică o tînără speranţă cu date certe de afirmare şi de confirmare a talentului. Este extrem de incitant faptul că regizorul Alexandru Dabija şi scenograful Dragoş Buhagiar, o echipă specială de creatori ale căror spectacole au fost premiate şi vor rămîne repere în istoria teatrului, se întîlnesc din nou la lucru, şi din nou cu trupa Odeon-ului, cu o distribuţie extraordinară aleasă pentru această montare. Toate aceste date, premize şi nume de valoare au făcut ca Fundaţia să devină asociat şi susţinător al coproducţiei cu **Leonce şi Lena**, o admirabilă demonstraţie a parteneriatului solid, posibil şi în lumea artei spectacolului, al dialogului deschis şi tonic între creatori şi oameni de afaceri. Este şi o formă de a proteja, de a-i scuti de griji şi de zbateri pe artişti, de a le oferi confortul psihic atît de util repetiţiilor.

Leonce şi Lena va marca o nouă întîlnire: aceea dintre instituţia de prestigiu care este Teatrul Odeon şi Fundaţia pentru Teatru şi Film Tofan în numele valorii în artă.

Fundaţia pentru Teatru şi Film Tofan

Parabola prinţului

MARINA CONSTANTINESCU

Chipul unui regizor este dat de formele spectacolelor sale. Unele sînt rotunde, altele colţuroase, unele sînt veritabile bijuterii, opere de artă unice şi irepetabile, altele sînt forme fără fond, greu să le precizezi desenul. Unele spectacole se întind mai mult şi predomină în fizionomia creatorului, definind-o, altele abia dacă se văd. Sînt simple tuşe, încercări, pauze, opriri, treceri. Fără asta, însă, nu se poate. Acestea sînt însemnele zbaterii fără cuvinte, ale căutărilor de zile şi de nopţi în şir, ale neliniştii. Toate la un loc şi fiecare în parte alcătuiesc imaginea regizorului şi îi marchează valoarea. Îi dau, de fapt, expresia. Acest chip este viu. Mereu în mişcare. Se închide, se deschide, palpită, trăieşte, se modifică. O operă veşnic deschisă, cum ar spune Eco, un chip mereu altul, care inspiră, însă, acelaşi spirit, misterul şi anvergura lui. Metamorfoza pe care spectacolele o provoacă imaginii regizorului este binecuvîntarea spiritului. Nu se alterează.

Privindu-l pe Alexandru Dabija, văd spectacolele sale **Orfanul Zhao**, **Fraţii**, **Saragosa-66 de zile**, **Jucăria de vorbe**, **Mult zgomot pentru nimic**, **Colonelul Pasăre**, **Colonelul şi păsările**, **Înşir'te mărgărite**... Şi văd spiritul unui complex om de teatru. Nu doar cel al regizorului de valoare. Văd ce înseamnă teatru-cuvînt, interpretare, detaliu, nuanţă, ludic, protest, ACTOR, scenografie, lumină, culoare, spectator. Teatrul este mediul vital pentru Dabija, este forma lui profundă şi fundamentală de exprimare în cetate a sinelui său de artist. Teatrul îl face să se simtă ca peştele în apă. Şi de asta, spectacolele lui au un aer de normalitate, de facere firească, fără nimic ostentativ, exterior, fără demonstraţii de dragul demonstraţiei. Clasic şi modern, avangardist şi postmodernist, calm, ironic, revoltat, el este un constructor. În fiecare spectacol se simte smerenia în faţa creaţiei, în faţa miracolului. Semnele teatrului său sînt esenţiale tocmai pentru că sînt asumate, pentru că îi aparţin şi ştie să le stăpînească. Căutarea acestiu om de teatru este aceea, continuă, de a-şi perfecţiona instrumentele, de a le induce, magic, puterea metamorfozei. El este într-o veşnică şi lucidă competiţie cu mijloacele sale de expresie, cu nuanţele, cu partea, cu întregul. Nimic nu este întîmplător. Se lucrează cu răbdare şi cu minuţie asiatică.

Mai este ceva care îi dă forţă şi expresivitate: Alexandru Dabija este un excepţional cititor. Inteligenţa lecturii anticipează imaginile montării. Varietatea lecturilor este conţinută în fiecare spectacol, în *underground*. Ea traversează, în subterane, fiecare montare, de la un capăt la altul, şi o alimentează cu lumină. Citind cu simţurile, Alexandru Dabija este, în spectacole, un interpret. Este un virtuoz care face ca textul să ajungă la spectator purtînd amprenta minţii sale. Intermediarul, cum spune Brook. Dacă se întîmplă, uneori, ca citind să nu pici pe nimic extraordinar, Alexandru Dabija îţi arată că ai greşit. Că acolo există ceva major. Nabokov scria undeva că „fiorul artistic este cea mai înaltă formă de emoţie pe care umanitatea a dobîndit-o atunci cînd a descoperit arta". Fiorul artistic, magia străbate spectacolele lui Dabija şi pentru că el are harul intermediarului, al celui care găseşte puterea cuvîntului, egală cu orice împărăţie. Spiritul unui singur cuvînt, revelator pentru întregul unei viziuni regizorale, egalul oricărei bogăţii palpabile, concrete. Aici stă harul, vocaţia şi misterul unui alt fel de regizor. De aceea, nu poate fi comodă prezenţa lui în cetate. Se înclină mereu doar în faţa VALORII. Şi ne ajută să ajungem la ea. Sau să aspirăm, măcar, la asta, la forţa revelatorie a cuvîntului şi a teatrului. Ca în **Parabola prinţului**, acolo unde artistul, poetul, descoperă un cuvînt egal cu palatul Împăratului Galben. Urmaşii poetului caută încă cuvîntul care să cuprindă universul. Dabija l-a găsit. Cuvîntul este TEATRUL.

▮

Rîsul lui Dabija

MIRUNA RUNCAN

Sfîşiată între ambiguu al Chorelor şi Appolonilor prehomerici şi ţopăitul semi-animalic al satirilor, cultura din care ne tragem suspicionează adesea întemeierea în bine a rîsului. Perceput de putere ca o armă de atac, el e utilizat de plebe mai degrabă ca una de apărare. De aici şi dubla faţă a duhului comediei, care poate patrona, după caz, atît ritualul propagandistic (prin micşorarea caricaturală a adversarului), cît şi i-legitimarea ritualică (prin despuierea puterii de însemne şi reducerea ei la „specie": vezi **Regele gol**).

Aici, la noi, unde lirismul marilor stepe vine să răscolească aglomerările muntoase ale unei dialectici relativizante, rîsul pare că îşi trăieşte şi mai acut condiţia paradoxală. Supravieţuind tocmai prin actul deriziunii, practicat zilnic şi devenit un soi de condiţie de respiraţie, sufletul colectiv refuză să recunoască reflexia „cultivată" sau „culturală" a rîsului. Caragiale va continua să fie, inevitabil, „cel mai mare", însă Eminescu va fi veşnic instituit drept coloană de sprijin şi şansă a mîntuirii noastre universaliste. Topîrceanu va popula, solitar, purgatoriul „minorilor", fluierat de puzderiile de genii avansate la galerie, iar lui Sorescu (şi uneori chiar lui Nichita) mulţi vor continua să le reproşeze facilitatea, jocul, speculaţia bufă, ca pe nişte lanţuri care le-ar atîrna de picioare, îngreunîndu-le zborul. A-i face pe oameni să rîdă n-a fost niciodată o ocupaţie comodă, iar a face să rîdă un popor obişnuit să-şi acopere foamea şi frigul cu hazul dă, în mare măsură, un fel de contra-reacţie, de tipul „Şi eu l-am cunoscut pe tovarăşul Lenin"...

Dacă luăm de bună celebra definiţie a lui Bergson despre rîs, anume „actul mecanic placat pe viu", atunci, într-o încercare aproximativă de definire, rîsul lui Dabija ar surprinde tocmai actul placării viului pe mecanic. Poate din această pricină, în descendenţa firească a reflexelor lumii noastre, pentru care rîsul e o afacere prea personală ca să fie şi „artă", rîsul lui Dabija mai degrabă îl încurcă pe exeget decît îl ajută „să palpeze" valoarea.

Nu ştiu sigur dacă Dabija este un caz în regia românească, ori măcar un caz în contextul propriei lui generaţii. Dacă dai o repede ochire asupra preferinţelor sale repertoriale, nu e sigur că talgerul dramaticului (în sensul de frate mai tînăr şi mai debil al tragicului) atîrnă mai uşor decît cel al comicului. Poate chiar dimpotrivă. Receptarea spectacolelor sale e însă, din punctul de vedere al criticii, destul de fluctuantă, şi aş zice că, din imponderabile pricini, adesea critica reacţionează oarecum autist, căutîndu-şi de-ale ei şi nu de ale spectacolului ca atare.

În linii mari, rîsul lui Dabija demontează în faţa spectatorului două variante ale aceluiaşi proces. Pe de-o parte, orice manifestare neasumată a viului deviază faţă de ţinta propusă într-o mişcare mecanică. Pe de alta, orice adecvare a viului la o realitate reprezentată şi asimilată produce deviaţie, diformitate, aberaţie.

E o platitudine să tot repeţi că temeinicia comicului se verifică într-o amarnică tristeţe. Şi nici nu e întru totul adevărat. Rîsul bucuriei şi rîsul sarcastic nu par să aibă totdeauna o rădăcină comună, în pofida faptului că fiziologiile lor sînt identice. Căutînd motivaţia rîsului lui Dabija însă, un soi de instinct diagnostic te trimite cînd către exasperare, cînd către baia purificatoare, şi cu egală îndreptăţire.

Unul dintre cele mai solide argumente pe care le-aş aduce în sprijinul acestei intuiţii se sprijină pe cel mai „experimental" şi mai demonstrativ dintre spectacolele sale, dispărut, din păcate, după numai cîteva reprezentaţii, aproape fără ecou critic (şi fără nici un regret dinspre partea producătorilor): **Suită de crime şi blesteme** după Euripide, la Bulandra. Antologînd cu sistemă scenele de cruzime, de injurie, de vrăjitorie, de delir sîngeros, de duel fratricid, de protest-invectivă faţă de zei ori destin, de maledicţie ş.a.m.d., regizorul alcătuia, cu aparenţa juxtapunerii volburoase a lui Caragiale din **La moşi**, un eseu despre teatru ca emiţător şi despre spectator ca destinatar. Un eseu despre răsturnarea ecuaţiei scontate de tragedie, în definiţia ei aristotelică: sacrificiul eroic, care induce în destinatar identificarea, producînd catharsisul, se transformă imperceptibil, prin acumulare de violenţă, într-o mecanică ce inducea în spectator, simultan, caricatura destructurată a eroismului şi ipostazierea violenţei.

Una dintre multele întrebări care se puteau degaja, în ultimă instanţă, din provocarea regizorală era următoarea: Dacă teatrul nu mai poate produce efectul catharctic în ordine tragică, nu cumva acest efect e recuperabil, cu mijloacele comicului, inversînd direcţia ecuaţiei dinspre destinatar spre modelul eroic? N-am putea, deci, să ne umplem spiritul de generoasă comuniune inducînd dinspre noi înşine spre scenă mecanica violenţei ce ne încorsetează viul, exorcizînd-o?

Fără consecinţe în receptare, ca orice experienţă prea radicală, **Suită de crime şi blesteme** mi se pare a fi fost plină de consecinţe pentru regizor. În **Mult zgomot pentru nimic**, de exemplu, Dabija decupează chirurgical momentul „pauzei erotice" dintre două războaie. Bărbaţii rămaşi acasă, în cetate, bogaţi negustori burghezi, sînt cu toţi nişte claponi, spectatori emasculaţi ai descărcărilor de violenţă din afară, tremurînd de frica lor dar şi adorîndu-le în secret. Voaiorişti şi codoaşe ale amorurilor licite şi ilicite dintre propriile lor fiice şi soldaţii victorioşi, burghezii îşi plătesc gras plăcerea acestei condiţii de manipulatori. Cavalerii aristocraţi, bătăioşi şi vulgari, sînt rodul mitologizării acestei violenţe „exterioare", ale cărei mărci le introduc în spaţiul cetăţii ca pe nişte trofee. Trupurile măcelărite ale duşmanilor înfrînţi sînt cînd haine, cînd mobile, cînd arme defensive, cînd, în fine, simboluri ale unui eros rece, mortal, de-spiritualizat şi mereu negociabil: nimicul în jurul căruia se face atîta zgomot.

La urma urmei, poziţia voaioristă şi natura transsexuală a burghezilor shakespearieni ne obligă să ne recunoaştem pe noi înşine, spectatorii unei lumi care mitologizează agresivitatea şi sexul, depărtîndu-le, secînd virilitatea de sensul ei responsabil şi păstrîndu-i numai gesticulaţia forţei, la fel cum din iubirea firească a păstrat doar „jocul mut cu reverenţe/ şi mecanice cadenţe".

Rîsul e prezent la Dabija chiar şi în locuri în care, aparent, nu ne-am aştepta să-l găsim. În situaţii dramatice de maxim lirism, cum e aceea din **Fraţii**, de pildă, unde afară, dincolo de spaţiul închis al casei, apar proiecţiile fragmentare ale memoriei unui lăuntru infantil: picioarele unor dansatori în sărbătoare, busturile unor musafiri, etc. În timp ce interiorul casei e acoperit de un gazon crud, proaspăt, natură liberă care tinde deja să înghită prăbuşirea vremelnicelor construcţii omeneşti.

Însă poate cea mai dilematică dintre apariţiile rîsului lui Dabija se petrece tot în miezul unui epos tragic, şi mă refer acum la cel mai aplaudat dintre spectacolele sale din ultimii ani, **Orfanul Zhao**. Cum ştim, subiectul medievalei piese chinezeşti este constituit din înşiruirea unui întreg lanţ de crime, ce vor fi, în cele din urmă, răzbunate printr-un qui pro quo. Nici naraţiunea, nici situaţiile propriu-zise nu conţin, evident, nuclee comice. Şi totuşi (constat că puţină lume s-a întrebat de ce), personajul central, mijlocitorul qui pro quo-ului, medicul care îşi sacrifică propriul copil pentru a-l salva pe moştenitorul Zhao, e tratat de Dabija în registrul comediei dell'arte, ca un soi de Scapino *avant la lettre*. (De altminteri, comedia dell'arte revine oarecum ciclic în preocupările regizorului).

De ce oare? O dată pusă, întrebarea nu te mai lasă să dormi. Răspunsul posibil e aici, direct legat de intenţia – mai limpede sau mai voalat exprimată de regizor – de a se reîntoarce la valorile originale ale comunicării teatrale, reîncărcînd cuvîntul cu acele energii pe care i le-a topit parţial lumea noastră, saturată de fantomatice imagini.

Dacă cei doi cronicari care ne spun povestea o fac, la început, în două limbaje diferite, cel hieratic, al istoriei detaşate, şi cel pentru muţi al istoriei... contemporane, eroul care mijloceşte binele, medicul care îşi sacrifică fiul, poate fi, de fapt, inteligibil pentru noi numai în măsura în care e plasat undeva la jumătatea drumului dintre aceşti emiţători potenţiali. Viaţa lui e, luată în sine, sîngeros tragică, dar noi nu ne putem pătrunde de adevărul modelului oferit de el decît în măsura în care e „democratizat", micşorat în ordinea derizoriei noastre incompetenţe faţă de exemplar. Numai consumarea poveştii poate produce în noi identificarea modelului care e, deci, nu numai mijlocitor situaţional, înlăuntrul poveştii, ci şi mediator între două discursuri, două civilizaţii, două lumi, două sensibilităţi în principiu incompatibile. Medicul Scapino din **Orfanul Zhao** vine să rezolve, cu împăcare, radicalismul exasperat al interogaţiei tragic/comic din **Suită de crime şi blesteme**.

---

*Din volumul **Alexandru Dabija. Suită de vorbe şi imagini**, Zebra Graphics, 1999.*

▮

Ilustraţiile acestui număr de *Canava* sînt realizate de Iuliana Vîlsan pentru afişul şi caietul-program al spectacolului

Istoria unor montări

MIHAELA MICHAILOV

„E aşa sau nu e aşa?“
(**Leonce şi Lena**)

Scriitura lui Georg Büchner poate fi decodată pe principiul exfolierii, al receptării în straturi corespondente, pentru că rapelurile culturale şi antropologice sînt punctul de referinţă. În **Woyzeck**, trimiterile religioase numeroase, care contrapunctează în acelaşi timp spaţiul de bîlci, transformă protagonistul într-un fel de pîrghie a derivei şi vertijului. În **Leonce şi Lena**, piesă ce are la bază o poveste a lui Ludwig Tieck, fiind influenţată de universul shakespearean (motto-ul din **Cum vă place**) şi de literatura lui Gozzi, alternanţa contrastelor are în centru conceptul de ironie romantică şi de punere în abis a deriziunii. Spectacolul lui Alexandru Dabija mizează pe *praxis*-ul juxtapunerii, al reflectării în oglinzi distorsionate, cu rama tăioasă. Un absurd de tip Lewis Caroll, în care fiecare lucru poate fi o mie de alte lucruri, ordonează acest spaţiu îmbuteliat. Pentru Dabija, revenirea la poveste – **Orfanul Zhao**, unde atrocitatea e mediată şi făcută suportabilă printr-o plonjare în comic şi implicit printr-un tip de naraţie a tăcerii, a ceea ce nu poate fi rostit, **Saragosa 66 de zile**, unde ficţiunea teatrului se înnoadă din aproape în aproape pînă devine aproapele, **Jucăria de vorbe**, unde apare o iniţiere în puterea cuvintelor de a numi, şi, mai nou, **Înşir'te mărgărite...**, un fel de re-inventare a matricei basmului – se face de fiecare dată altfel. Povestea e cadrul cel mai fluid şi mai permeabil al conectării la lumi virtuale, la ceea ce doar pare atît de uşor de spus. E şi cadrul unui tip de lectură senzorială, pendulînd între comic şi grav, între aventură şi parabolă. Povestea are alibiul cel mai puternic: te duce atît cît poţi tu duce.

Una dintre montările reper ale piesei **Leonce şi Lena** în România a fost la Teatrul Bulandra, în regia lui Liviu Ciulei, în 1970 (premiera a fost pe 28 martie), cu Marin Moraru, Ion Caramitru, Irina Petrescu, Virgil Ogăşanu, Ileana Predescu, Vally Voiculescu. Consultînd dosarele de presă, principala caracteristică semnalată în aproape toate cronicile e cea legată de simplitatea spectacolului. Forţa şi consistenţa lui erau date de interpretarea strălucită şi, stilistic, de îmbinarea melancoliei cu grotescul.

Spectacolul începea cu replici extrase din diverse texte ale lui Büchner, prologul avînd formula unui monolog interior. Actorii dialogau cu spectatorii, îi invitau în sală, exersau diverse momente, ca şi cum totul nu era altceva decît o improvizaţie. Se amestecau, de asemenea, vacarmul de bîlci cu zgomote penetrante, printre care răzbătea, ca un fel de ecou al căutărilor interioare, replica lui Woyzeck: „Omul e ca o prăpastie“. Personajele deveneau, în final, asemenea unor figuri de ceară, descompuse şi livide, nişte măşti vidate de orice expresie. Scenele se succedau cu precizia unui mecanism electronic, unul dintre momentele antologice fiind acela în care Marin Moraru – tatăl Prinţului de Popo – se juca cu nişte răţuşte. **Leonce şi Lena** rămîne o montare de referinţă a textului lui Büchner în spectacologia românească.

În 2002, la Comedia Franceză, Matthias Langhoff, creatorul unui spectacol strălucitor – **Woyzeck** – prin multitudinea registrelor abordate, pune în scenă spectacolul **Lenz, Leonce şi Lena**, conceput sub forma unui colaj de texte şi situaţii dramatice. Tot Matthias Langhoff a imaginat şi decorul, ca un *puzzle* în imagini, unde cele două universuri – cel din **Lenz** şi cel din **Leonce şi Lena** – se întrepătrund. Anumite tablouri evocă locuri extrem de actuale – o staţie de metrou, grădinile din jurul Palatului Regal –, pe fundalul unui peisaj montan care înghite întregul spaţiu. Unitatea vine din ambianţa nocturnă comună celor două spaţii. Viziunea lui Langhoff se concentrează pe un corpus de contradicţii estetice şi mentale, pe care ambele texte le sondează. Sublimul şi grotescul fac ca forţa acestui colaj de o pregnantă vizualitate să rezide în substanţa fiecărei scene. În ianuarie 2002, Langhoff a mers pe urmele lui Lenz, care şi-a găsit refugiul în casa pastorului Oberlin, la Waldbach, şi a filmat diverse imagini pentru a le integra în spectacol.

Poezia şi cinismul sînt în cazul lui Büchner congenere, dramaturgul, mort la doar 23 de ani de tifos, instituind un teatru al descinderii în halucinante contraste.

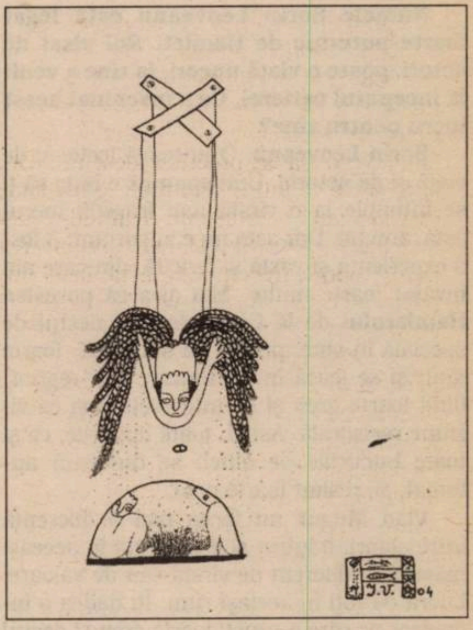

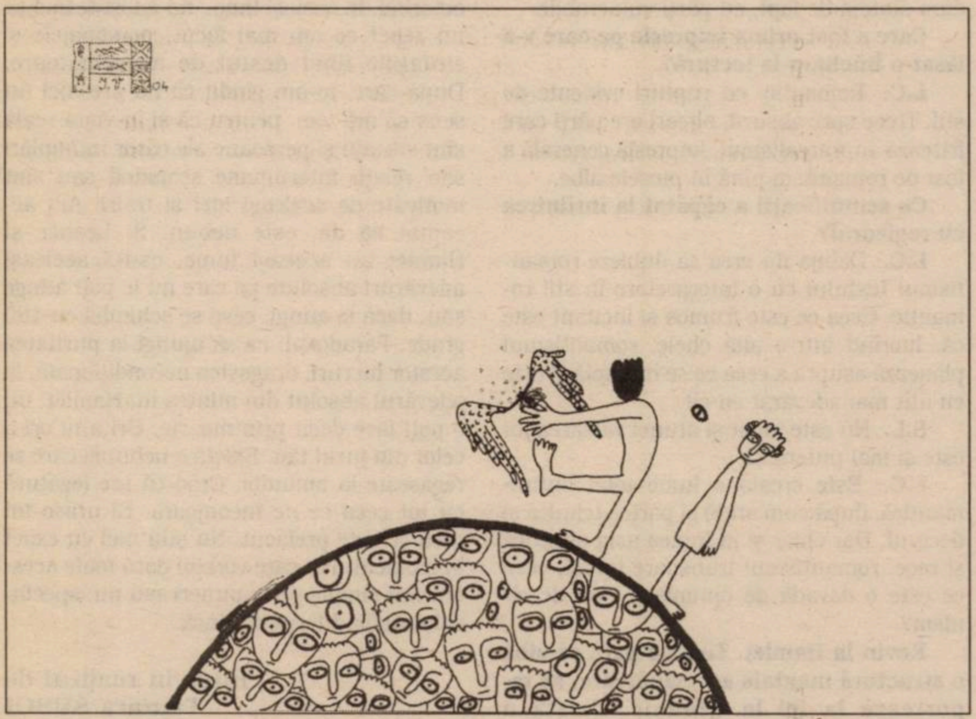

Leonce şi Lena de Georg BÜCHNER

Regia: Alexandru DABIJA
Scenografia: Dragoş BUHAGIAR
Coregrafia: Carmen COŢOFANĂ

Cu: Sorin LEOVEANU, Luiza COCORA, Gabriel PINTILEI, Constantin COJOCARU, Rodica MANDACHE, Gelu NIŢU, Paula NICULIŢĂ, Marian GHENEA, Ioan BĂTINAŞ, Pavel BARTOŞ, Carmen COŢOFANĂ.

Spectacol realizat în parteneriat cu Fundaţia pentru Teatru şi Film Tofan.

Sufletul şi visul

„În inima visului sînt singur. Rămas fără nici o garanţie, despuiat de artificiile limbajului, de protecţiile sociale, de ideologiile liniştitoare, mă regăsesc în izolarea totală a făpturii în faţa lumii. Nimic nu mai supravieţuieşte din eul construit; abia dacă, în clipa cînd nu mai sînt decît eu însumi, mai am conştiinţa că sînt cineva. Sînt o fiinţă umană, n-are importanţă care, asemeni semenilor mei. Dar în această singurătate nu mai sînt semeni. Din mine nu mai rămîne decît făptura şi soarta ei, inexplicabila şi atotputernica ei soartă. Descopăr uluit că eu sînt această viaţă nesfîrşită: o fiinţă ale cărei origini sînt dincolo de tot ceea ce pot cunoaşte, a cărei soartă depăşeşte orizonturile unde îmi ajunge privirea. Nu mai ştiu în jurul căror biete raţiuni am organizat mica existenţă a individului care eram. Ştiu numai că acum mi se arată raţiunile adevăratei mele vieţi: ele rămîn fără nume, şi totuşi prezente; ele sînt ceea ce simt eu, imensitatea întinderii mele reale.

Şi iată că, în această sărăcie, lucrurile şi fiinţele recapătă şi ele, lucrurile mărunte, fiinţele amăgitoare, o viaţă cu totul nouă. Le născocesc: ele apar pe neaşteptate. Lucrurile, pentru această făptură anonimă care am devenit, au pe neaşteptate o realitate ciudată. Îmi amintesc că altădată abia dacă le zăream, şi acum le aud vorbindu-mi, le înţeleg limbajul şi cîntecul. Fiinţele, nici ele, nu mai duc acea absurdă existenţă în afara mea, care mă făcea să le ocolesc sau să le caut. Sînt în mine; ele sînt eu. Împărţim aceeaşi soartă nemărginită, aceeaşi uimire, aceeaşi bucurie care izbucneşte în fundul neliniştii.

În străfundurile singurătăţii, după ce am avut curajul să accept sărăcia, nu regăsesc disperarea nici tristeţea. Pierzîndu-mi speranţa în tot ce-mi oferea lumea, n-am ajuns la dezolare. [...] Făptură, mă aflu cu celelalte făpturi în comunitatea cea mai profundă, care nu există decît în centrul sufletului – dar care, trainică de acum încolo, îmi va îngădui să cunosc în sfîrşit, o dată întors la existenţa mea banală, adevărate prezenţe omeneşti. Trăiesc, pentru o clipă, o viaţă care între noi toţi e singurul bun comun; dar o dată cunoscînd-o, nu voi mai putea s-o pierd.

Fie că ies din vis, fie că mă întorc la existenţa ce ne e dată, totul e acum altfel, ca după o absenţă îndelungată. Locurile şi chipurile şi-au recăpătat înfăţişarea pe care au avut-o în ochii mei de copil.“

Albert BÉGUIN
(**Sufletul romantic şi visul**,
Editura Univers, Bucureşti, 1998)

Georg BÜCHNER

Fiu de doctor, Georg Büchner s-a născut la 17 octombrie 1813, în Marele Ducat de Hesse-Darmstadt, şi a studiat ştiinţele naturii şi medicina la Strassbourg şi Giessen. În acea perioadă, deja se vădeau semnele unei conştiinţe morale şi politice ascuţite, fiind interesat îndeaproape de mişcarea de reînnoire socială şi istoria Revoluţiei franceze. Astfel, a luat contact cu un grup radical de studenţi implicat în politică. Influenţat de acesta, participă la înfiinţarea „Societăţii Drepturilor Omului“. În 1834 scrie împreună cu agitatorul politic Pastorul Weidig un pamflet ilegal intitulat **Curierul Hessian**, considerat pînă astăzi una dintre cele mai strălucite broşuri politice de limbă germană, care a displăcut însă foarte tare autorităţilor. Büchner a fost imediat denunţat ca autor al pamfletului, dar din lipsă de probe şi pe baza propriei mărturii de nevinovăţie se amînă arestarea şi i se permite să se întoarcă în Darmstadt. În cinci săptămîni, în 1835, scrie în secret tragedia **Moartea lui Danton**. Brecht recunoaşte că este una dintre operele care l-au influenţat cel mai mult. În luna martie a aceluiaşi an fuge la Strassbourg pentru a evita arestarea şi nu se mai întoarce niciodată în Germania şi nici nu se va mai implica în politică. În 1836 scrie comedia romantică **Leonce şi Lena** pentru a participa la un concurs literar. Construită pe o structură comică, de basm, piesa abordează subiecte serioase, investigînd limitele impuse libertăţii oamenilor de convenţiile sociale şi morale. În acelaşi an, începe lucrul la piesa **Woyzeck**, rămasă neterminată, care povesteşte istoria soldatului slav care, persecutat de către superiorii săi prusaci, se hotărăşte să-şi ia viaţa şi o ucide pe soţia sa, care l-a trădat. Piesa se bazează pe un caz real despre care există documente din 1820, cînd bărbierul Woyzeck a fost judecat şi condamnat la moarte. Lucrările lui literare includ şi două traduceri din Victor Hugo (**Lucrezia Borgia** şi **Maria Tudor**), piesa distrusă **Pietro Aretino** şi nuvela neterminată **Lenz**. Aceasta descrie, într-o limbă frumoasă şi o subtilă analiză psihologică, destinul dramatic şi dezechilibrul mental al unuia dintre poeţii fondatori ai *Sturm und Drang*.

În 1836 devine doctor în filozofie şi lector de ştiinţele naturii la Zürich.

Pe 19 februarie 1837, Georg Büchner moare de tifos la Zürich la nici 24 de ani. Vor trece 60 de ani pînă la prima reprezentaţie a uneia dintre piesele sale (**Leonce şi Lena**) în faţa unui public din Germania şi 100 de ani pînă la traducerea pieselor sale în limba engleză. Graţie geniului cu care au fost scrise, piesele sale nu numai că au supravieţuit, dar au devenit tot mai importante o dată cu trecerea timpului. Astăzi este considerat un predecesor al naturalismului şi al expresionismului.

Bucuria de a lucra în echipă

Interviu cu **Luiza COCORA** şi **Sorin LEOVEANU**

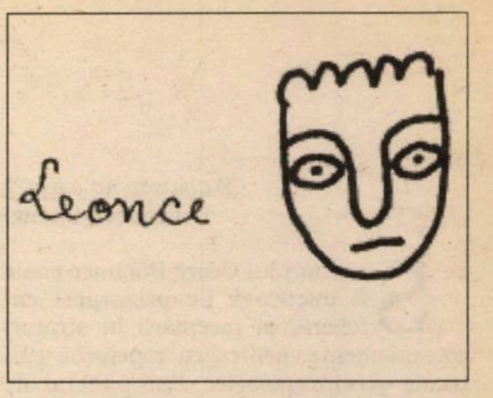

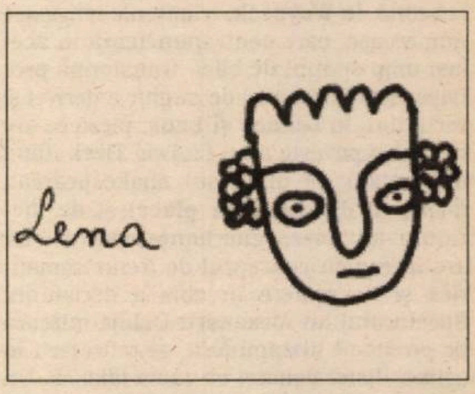

Numele Sorin Leoveanu este legat foarte puternic de Hamlet. Rol visat de actori, poate o viaţă uneori, la tine a venit la începutul carierei. Ce a însemnat acest lucru pentru tine?

Sorin Leoveanu: O întreagă lecţie şi de viaţă şi de actorie. Unii spun că e bine să ţi se întîmple la o vîrstă mai fragedă lucrul ăsta, alţii nu. Dar asta nu e important. A fost o experienţă şi vastă şi fericită, din care am învăţat foarte multe. Mai ales că povestea **Hamletului** de la Cluj este una destul de specială în sine, pentru că s-a jucat foarte mult şi se joacă în continuare fără regizor, fiind foarte greu şi ca interpretare şi ca viziune regizorală. Astfel, toate lipsurile, ca şi toate bucuriile de altfel, se dublează automat, se resimt foarte acut.

Vlad Mugur nu făcea nici o diferenţă între actori, îi iubea şi îi respecta în aceeaşi măsură, indiferent de vîrstă sau de valoare. Lucra cu toţi în acelaşi ritm. Îţi dădea o încredere pe care o capeţi foarte greu şi destul de arbitrar în ziua de azi. Şi în tine, dar şi în spectacol, în trupă. Făceai parte dintr-o echipă care nu avea răutăţi, nu se baza pe individ, ci pe colectivitate, pe respect şi dragoste. Lucru pe care poate că nici nu îl conştientizam, doar îl simţeam. Iar atunci cînd nu s-a mai repetat, i-am simţit lipsa cu atît mai mult.

Ce a însemnat întîlnirea cu Vlad Mugur pentru Luiza Cocora?

Luiza Cocora: Într-un fel, e ciudat să începi de la primul rol cu un mare regizor, mă refer la rolul principal din **Carnavalul bîrfelor** de la Craiova. E altceva ca, după ce ai trecut prin diverse încercări, ai avut urcuşuri şi coborîşuri în carieră, să ajungi la un moment dat, ca o împlinire, să joci la un regizor foarte mare, un rol foarte important. Probabil, pentru că mie mi s-a întîmplat chiar de la început, nici nu am conştientizat importanţa acestui lucru. Am realizat mai mult după, cît de privilegiată am fost să fiu aleasă şi să mă aflu în conjunctura respectivă. Pentru că atunci cînd îţi este bine, nu îţi dai seama cît de rar e lucrul ăsta. Privind înapoi, e o stare spre care tind mereu şi la care încerc să ajung prin mijloacele mele, căutîndu-mi pas cu pas, propriul drum.

Vlad Mugur v-a descoperit şi v-a făcut cunoscuţi, Alexandru Dabija crede în forţa cuplului vostru şi vă distribuie în rolurile principale, într-o producţie importantă a Teatrului Odeon. Se întîlnesc stilurile de lucru ale celor doi regizori?

S.L.: Pentru actor, controlul asupra a ceea ce face şi asupra a ceea ce crede el că face e destul de şubred, şi atunci e foarte important un ochi talentat din sală care să-ţi dea măsura calităţii. Pentru Dabija, creaţia scenică are valoare doar dacă actorul înţelege ceea ce trebuie să facă şi execută foarte bine. Atunci e mulţumit. Regizoral, gîndeşte din punctul de vedere al actorului, la repetiţii. Are foarte mare încredere în actor şi îi lasă libertate. Pentru mine e un nou punct de pornire.

L.C.: L-am auzit pe Dabija de multe ori vorbind sau pomenind numele lui Vlad Mugur şi la repetiţii şi în afara lor. Probabil a trecut şi el printr-o experienţă umană cu Vlad. Fac parte din aceeaşi familie spirituală. Chiar dacă sînt diferiţi, se întîlnesc în esenţă, în lucrurile simple şi adevărate în ceea ce priveşte teatrul, cum ar fi faptul că se porneşte de la actor şi nu se vine de acasă cu o concepţie fixă care să fie apoi aplicată cu violenţă asupra actorului. Este o îmbinare – ajungi să percepi concepţia regizorală, atmosfera şi cheia spectacolului şi pe toate acestea le aduci la tine, pentru că ţi se dă această libertate, şi te desfăşori în cadrul viziunii respective. Asta înseamnă adevărata colaborare între regizor şi actor şi este identică la amîndoi. Dar ca cinism, Dabija îl întrece cu mult pe Vlad Mugur. Ceea ce mie îmi place foarte tare, pentru că îl simt foarte apropiat de lumea mea. Un cinism care frizează absurdul. Un autocinism şi o autoironie care pe mine mă fascinează.

Spuneai cîndva că partea cea mai frumoasă în teatru sînt repetiţiile. În ce a constat frumuseţea de data aceasta?

S.L.: În faptul că lucrăm într-o echipă nouă, cu un regizor mare, şi e foarte ciudat ceea ce trebuie să facem. Trebuie să jucăm situaţiile din piesă pe invers. Poate cuvîntul nu e cel mai potrivit. Se fuge de romantismul piesei şi al situaţiilor. Îţi dă şansa să creezi o lume care aparent nu există în text. Şi stilul de lucru al unui om cu care colaborezi pentru prima oară îţi oferă nebănuite surprize. E şi plăcut şi greu, îţi faci mai multe griji decît trebuie. Cîteodată ai senzaţia că nu e bine, uneori chiar nu e bine deloc şi atunci faci cunoştinţă cu cinismul lui Dabija. E o experienţă unică, nouă, care pe mine m-a zguduit şi m-a trezit din multe adormiri.

E frumoasă partea de repetiţii la *Leonce şi Lena*?

L.C.: Pe mine, sinceră să fiu, mă cam chinuie. Dar cum am o mare doză de masochism în mine e frumoasă. Provocarea pentru care mă bucur de data asta este faptul că nu trebuie să mă iau în serios pe mine ca persoană, trebuie, în schimb, să iau foarte în serios rolul. Trebuie să calci peste orgoliile personale şi să te arunci cu toată încrederea în personaj, chiar dacă din afară va părea ridicol, comic.

S.L.: Asta e una dintre cheile de abordare a personajelor, să nu te iei în serios ca individ.

L.C.: Asta îmi provoacă, pe de altă parte, şi o mare voluptate, aceea de a observa că nu sînt o persoană chiar atît de serioasă pe cît credeam eu că sînt. Pentru că întotdeauna avem tendinţa să ne formăm o părere mult mai bună despre noi, să ne găsim tot felul de justificări pentru părţile negative, şi acum trebuie să renunţăm la masca asta, la instinctul de autoapărare, să ne asumăm aşa cum sîntem de fapt, cu părţi vulnerabile.

Care a fost prima impresie pe care v-a lăsat-o Büchner la lectură?

L.C.: Romantic, cu rupturi evidente de stil. Trece spre absurd, alteori are părţi care frizează suprarealismul. Impresia generală a fost de romantism pînă în pînzele albe.

Ce semnificaţii a căpătat la întîlnirea cu regizorul?

L.C.: Dabija nu vrea să dubleze romantismul textului cu o interpretare în stil romantic. Ceea ce este frumos şi incitant este că, lucrînd într-o altă cheie, romantismul planează asupra a ceea ce se întîmplă şi este cu atît mai adevărat cu cît

S.L.: Nu este jucat şi atunci valoarea lui este şi mai puternică.

L.C.: Este creată o lume total antiromantică, după cum arată şi partea tehnică şi decorul. Dar chiar şi în lumea asta aseptică şi rece, romantismul transpare totuşi, ceea ce este o dovadă de optimism. Sau de cinism?

Revin la Hamlet. Leonce pare să aibă o structură mentală asemănătoare, se raportează la fel la nebunie. Există o legătură între cele două personaje?

S.L.: A existat această tentaţie la început. Chiar Dabija îmi spunea că, în anumite scene, personajul este nebun, că o să-şi motiveze plictiseala şi cinismul omorînd. În acelaşi timp, mi-a fost teamă să nu repet ce am mai făcut, personajele şi situaţiile fiind destul de asemănătoare. După care, m-am gîndit că nu are nici un sens să mă tem, pentru că şi în viaţa reală sînt situaţii şi persoane ale căror întîmplări sau relaţii interumane seamănă sau sînt motivate de aceleaşi idei şi trăiri. Am acceptat că da, este nebun. Şi Leonce şi Hamlet au aceeaşi lume, caută aceleaşi adevăruri absolute pe care nu le poţi atinge sau, dacă le atingi, ceva se schimbă cu 180 grade. Paradoxal, ca să ajungi la puritatea acestor lucruri, dragostea necondiţionată, la adevărul absolut din mintea lui Hamlet, nu o poţi face decît prin moarte. Ori a ta ori a celor din jurul tău. Există o nebunie care se regăseşte la amîndoi. Cred că are legătură cu tot ceea ce ne înconjoară. Ei urăsc tot ceea ce este prefăcut. Nu ştiu nici eu exact în momentul în care vorbim dacă toate acestea sînt simple presupuneri sau nu, spectacolul nefiind terminat încă.

Interviu realizat de
Tamara SUSOI

Culoare şi contrast

Interviu cu **Dragoş BUHAGIAR**

Ce ţi se pare esenţial cînd te gîndeşti la scenografia unui spectacol, care e miezul „carcasei“ pe care o pui în mişcare?

Pentru mine, imaginea unui spectacol se formează de la cea dintîi lectură. Sigur că nu deschid primul sertar şi pun pe masă ce am găsit în el, dar orice scriitură îmi lasă o senzaţie la nivel de culori, forme şi proporţii, pe care apoi încerc să o transpun. Toate acestea sînt adunate într-un fel de imagine mai mult sau mai puţin abstractă. Poţi să-ţi spun cum s-a întîmplat la **Alchimistul**, pentru că e mai proaspăt. În timp ce citeam textul, am văzut derulîndu-se spectacolul, pur şi simplu totul se crea pe măsură ce vedeam textul.

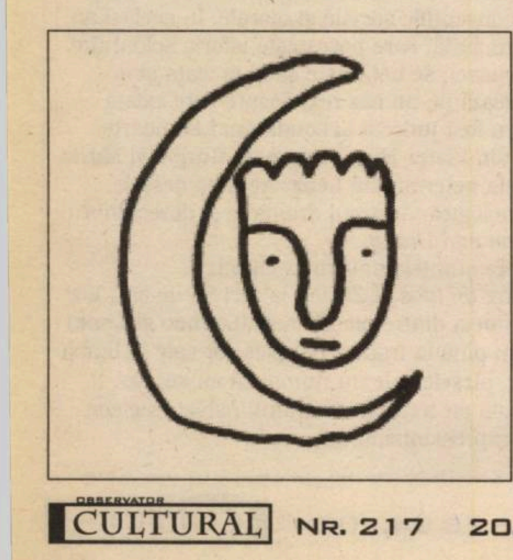

Pentru că vorbeai de scriitură, spre ce te-a dus tipul de lectură vizuală din *Leonce şi Lena*?

Mi s-a părut un text imposibil. E foarte greu şi n-aş spune că e extrem de actual. E textul pe care, din tot ce am lucrat, l-am citi cel mai mult. Frumuseţea lui vine din perspectiva pe care ţi-o deschide. În funcţie de cultura pe care o ai, te trimite în puncte nebănuite ca profunzime, sau, dimpotrivă, poate să nu te ducă nicăieri. E un text pentru care trebuie să fii pregătit, pentru că are multe nivele, mai ales că vine pe o perioadă în care toată lumea e înnebunită după adevăr.

Practic, aici e mult fantastic, absurd şi o ironie din care se naşte însăşi povestea ca atare.

Este absurd, e metaforic, e poetic. Mie mi se pare că e ca un ciorchine pe care nu ştii de unde să îl apuci ca să nu striveşti ceva.

Şi scenografic cum ai reuşit să prinzi, să armonizezi toate aceste prelungiri?

La prima lectură, textul mi-a lăsat impresii coloristice, dar m-a tot împins într-o zonă abstractă, spre oniric, spre o imagine de început de secol XX. Şi pentru mine a fost ceva cu totul nou ca imagerie şi m-a condus spre contraste.

Toate obiectele pe care le-ai conceput cu atîta minuţie sînt, într-un fel, spaţii în sine, cutii de rezonanţă ale unei lumi liliputane, înghiţită de una mult mai mare, nu?

Exact. Eu am vrut ca într-o lume mare să încep să desfac altele mai mici. În permanenţă, am simţit nevoia unor spaţii care se conţin şi care se închid unele în altele. M-am dus în interior, după care am revenit în exterior, ca într-un fel de pendulare, de perspective ce se suprapun. Am încercat mereu să menţin un echilibru, pentru că mi se pare că textul conţine această filozofie, şi atunci aici a fost unul dintre repere, cum să fac să se întîlnească lucruri care, aparent, sînt în contradicţie. M-a interesat ideea de memorie afectivă şi, din cauza asta, în scena cu Rosetta, m-am dus mult în urmă. Imaginînd-o păpuşă, am vrut să fac legătura cu finalul şi cu ideile autorului. Dar nu numai din această cauză am mers spre dimensiunea de păpuşi mecanice, ci pentru că mi-am închipuit cum ar fi putut să arate prima păpuşă gonflabilă pentru făcut sex. Şi atunci m-am gîndit la asta ca la un clavecin vechi, ca la o *boite à musique*, pe care atunci cînd o desfaci, iese aer din ea. Un pic cum făcuse Fellini cu acea cutie care se desfăcea şi din care ieşea un păsăroi. Aici am introdus realismul şi elementele de epocă, realizîndu-se un pandant cu scena de la sfîrşit.

În spectacolele tale, luminile integrează perfect toate metamorfozele spaţiului şi obiectelor. Aici fiind vorba de o alternanţă a contrastelor, le-ai dat aceeaşi funcţie?

E foarte greu să lucrezi în România în zona asta, pentru că foarte puţină lume înţelege cu adevărat relevanţa luminilor într-un spectacol. Într-adevăr, gîndesc decorul şi obiectele cu lumină, de la bun început şi totul a fost pliat aici pe activarea contrastelor.

Am văzut machetele tale şi acolo totul era o întrepătrundere de contururi şi reflexe de lumină.

De multe ori, sînt dezamăgit, pentru că nu sînt mulţi cei care merg pînă la capăt în sondarea acestei dimensiuni a luminilor şi a accentelor pe care ele le pot pune într-un spectacol, şi înţeleg ce le propui. Pur şi simplu, nu-i ţin balamalele. Fiecare scenă ar trebui să fie cu dominantă de culoare şi contrast complementar sau contrast de calitate. În cadrul unei dominante, mai fac şi alte scene mici care merg în direcţia asta. Deşi Odeonul are tehnologie bună în ceea ce priveşte luminile, îmi lipsesc două *colour change*-uri, pe care, dacă le-aş fi avut, era aproape bine. O să mai treacă ceva vreme, pînă cînd să ajungem să vedem un spectacol în integralitatea lui şi nu ca o sumă de elemente disparate.

Interviu realizat de
Mihaela MICHAILOV

IRONIA ROMANTICĂ

Măştile comicului

„Ironia este parte componentă a modelului romantic şi este strîns legată de alte concepte majore, cum sînt organicismul, dialectica, intensitatea lirică şi melancolia. Tensiunile dialecticii şi cele ale ironiei sînt într-o relaţie de dependenţă reciprocă, ele neputînd fi, de fapt, concepute una fără cealaltă. Ironia romantică este o componentă a perfecţiunii romantice şi a absolutului romantic, dar este şi o oglindă şi o reiterare a acelei perfecţiuni şi a acelui absolut. Ironia romantică, de fapt, caută perfecţiunea prin intermediul expansiunii.

Slăbirea şi segmentarea ironiei romantice oferă cea mai bună explicaţie pentru proliferarea tragicomediei şi a grotescului în producţiile literare ale romantismului tîrziu. După 1815, scriitorii francezi, şi nu numai, îşi declară sfidător dreptul de a zugrăvi rînjetul grotesc, spaima şi caricatura. Prefaţa lui Victor Hugo la **Cromwell** a constituit un manifest al amestecului nivelelor stilistice. Aceste fenomene pot fi raportate direct la contextele lor socio-culturale şi pot fi prezentate ca expresie a temerilor şi dezamăgirilor epocii, precum şi a unor tendinţe de revoltă înăbuşită. Ele pot fi, de asemenea, asociate cu unele tradiţii ale teatrului şi romanului, care aparţinuseră secolului al 18-lea: povestiri de groază şi povestiri gotice, melodrama şi comedii larmoyante, interesul reînnoit pentru balada populară. [...] În acelaşi timp, ironia, care este privită ca ceva care seamănă cu respectul plin de gravitate, se realizează ea însăşi, împărtăşind soarta întregului sistem romantic. Ea îşi pierde nu numai integritatea, dar şi gravitatea: tragicomedia tratează ironia într-o manieră ironică şi degajată, pierzîndu-şi astfel puterile de redresare morală. Poate apărea şi o situaţie în care ironia nu mai e capabilă să «salveze situaţia»; o criză poate eşua într-o tristeţe amară ori în tragedie, întrucît puterile de relativizare a ironiei au fost ele însele îmblînzite.

În **Leonce şi Lena**, tristeţea şi tragedia sînt elemente suplimentare, care transformă frivolitatea şi veselia generală într-o imagine înfricoşătoare a lumii; tristeţea şi tragicul relativizează comicul. Scopul lui Büchner în **Leonce şi Lena** este de a-şi măsura puterea ironiei cu cea a ironiei romantice.

Nu numai Leonce, dar şi celelalte personaje sînt obosite; ele se mişcă lent, de multe ori simt nevoia să se sprijine de ceva. Gesturile lor sînt stilizate, de o lentoare plină de afectare. Pentru ei timpul liber nu este în primul rînd un spaţiu al libertăţii şi creaţiei, ci pregătirea simbolică pentru moarte. Scepticismul şi plictiseala de care dă dovadă Leonce îşi propun să ascundă sensibilitatea, dorinţa arzătoare, aspiraţia şi chiar o anume disperare. Leonce trăieşte o dramă adevărată, în ciuda ridicolului ei. În orice moment fantezia lui se centrează brusc pe un alt subiect şi (aproape) se desprinde de existenţa sa; Leonce reuşeşte cu greu să rămînă fidel mediului său social. Mai mult decît atît lui Leonce îi este teama de conformism, dar tocmai din încercarea de a i se sustrage, el cade în capcana acestuia (căsătoria de convenienţă). Aceasta este explicaţia cea mai bună pentru schimbul de cuvinte dintre cei doi tineri, înspre sfîrşitul piesei:

«Lena: „Sînt dezamăgită."
Leonce: „Sînt dezamăgit."
Lena: „Ah, şansă!"
Leonce: „Ah, soartă!"»

Este discutabil dacă un Leonce care n-ar fi plecat ar fi avut mai multe şanse de a-şi atinge un ideal cu adevărat romantic. În orice caz, finalul este extrem de ambiguu, iar multe întrebări rămîn fără răspuns. A cedat Leonce într-adevăr presiunilor conformiste? Este într-adevăr îmblînzit acum? A hotărît oare că fantezia poate fi păstrată în secret, că ea poate fi redusă la scară mică, pe spaţii mici şi printre obiecte miniaturale?

Vom putea înţelege importanţa acestor întrebări doar dacă vom admite că modul ironic de tratare a ironiei trebuie să dea naştere în chip inevitabil unei dimensiuni tragice în literatură. Cei care ignoră amestecul de tragic şi comic o fac pe propriul risc, căci sînt nevoiţi să insiste mult asupra rolului satirei uşoare, conferindu-i o calitate protestatară şi de critică nemiloasă căci altfel nu ar putea explica seriozitatea gravă care respiră adeseori dintr-o situaţie frivolă şi comică. Exclamaţia lui Leonce: «sînt atît de tînăr şi lumea e atît de bătrînă» urmată de neliniştea expresionistă «Pămîntul se ghemuieşte speriat ca un copil, în timp ce nălucile păşesc peste leagănul său!» captează exact teama pătrunzătoare prin care buna dispoziţie şi umorul acţiunii sînt atît de eficient neutralizate.

Pe un ton mai radical, s-ar putea susţine că, dimpotrivă, plictiseala este rezultatul melancoliei, sau, mai degrabă, al disperării. Argumentele care vin în sprijinul citirii piesei lui Büchner ca ironie a ironiei romantice sînt foarte puternice. Ele presupun figura lui Leonce, figura Regelui Peter care [...] relativizează filozofia idealistă romantică prin recurgerea la metafora veşmintelor şi alergînd dezbrăcat prin cameră, figura lui Valerio care ridiculizează comuniunea romantică cu natura «Pînă atunci mă voi întinde în iarbă şi îmi voi lăsa nasul să înflorească printre firele de iarbă şi voi nutri sentimente romantice» şi finalul deschis. Nu trebuie să scăpăm din vedere nici perspectiva opusă, din care piesa apare ca o tragedie lipsită de eliberarea tragică a catastrofei. Senzaţia terifiantă a fricii generalizate care străbate piesa face parte din acest sindrom. Ea îi influenţează nu numai pe cei sensibili, ci şi pe Regele Peter, precum şi întreaga natură şi societate (Lena, Rosetta, chiar şi Valerio). [...] Întîlnirile amoroase dintre Leonce şi Lena au o ciudată calitate somnambulică din care se subînţelege puterea lor de a se opune morţii. Valerio care este adeseori privit ca omul simplu posesor al unui bun-simţ nativ, ar trebui înţeles ca un pragmatic nepăsător, distructiv. Limbajul său este identic cu cel al lui Leonce, din punctul de vedere al extravaganţei şi al cinismului cuvintelor, însă el a eliminat cu bună ştiinţă toate licăririle de speranţă şi rarele momente de delicateţe şi sensibilitate. Privit de aproape, Valerio se transformă într-o mască cinică a comicului modern. Tirada sa din final e mai mult decît o ironie, e o ameninţare brutală la adresa încercărilor nebuneşti ale lui Leonce de a-şi încercui viaţa cu o fragilă pînză a unei iluzii protectoare."

Virgil NEMOIANU
(**Îmblînzirea romantismului**,
Editura Minerva, Bucureşti, 1998)

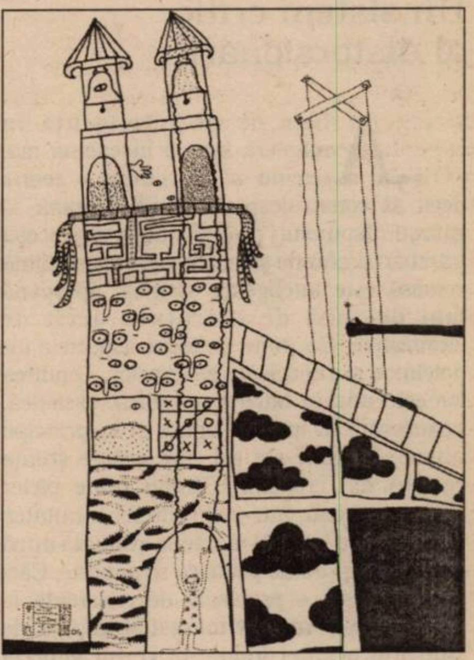

Ironia romantică

„Ironia romantică, variantă specifică – pînă în momentul romantic inedită – a ironiei, este un rezultat dintre cele mai subtile şi mai ambigue al idealismului filozofic german. Coordonatele spirituale ale Germaniei de la sfîrşitului secolului al 18-lea şi începutul celui următor par să fi prilejuit atmosfera optimă pentru apariţia acestui produs atît de sofisticat şi de specific, de vreme ce nici o altă literatură nu ne oferă un echivalent perfect a ceea ce numim ironia romantică germană. [...] Romanticii germani văd în ironie facultatea deţinătoare a puterii de a anihila, a răsturna, a redimensiona o realitate care – ca simplă răsfrîngere a eului – suportă a fi modelată şi remodelată fără încetare. E un joc fascinant al spiritului căruia Friedrich Schlegel, Jean Paul Richter, Tieck Hoffmann ş.a. i se dedau cu deliciu, gustînd şi făcîndu-i pe cititori să guste incosistenţa cu efecte de miraj a unei ambianţe pe cît de incerte şi evanescente, pe atît de seducătoare.

Pentru romanticii germani, care au teoretizat acest tip de atitudine ludică, ironia – intim asociată cu fantezia – este expresia nevoii de noi mituri, mituri pe care omului modern, spun ei, i le poate oferi doar idealismul filozofic. Ironia presupune o extremă detaşare. În spiritul ei, poetul devine spectatorul propriei sale persoane şi spectatorul acestui spectacol. Dar nu e vorba de un spectacol real, pe care l-ar oferi viaţa şi împrejurările ei obiective, ci de un spectacol de vis şi de un refugiu în rolul jucat.

Jean Paul Richter pare să fi fost primul care a introdus acest spirit în literatura ce se va numi romantică, [...] Ideea că atitudinea ludică acordă libertate maximă este centrală esteticii comicului, aşa cum o dezvoltă Jean Paul. Inteligenţa comică se plimbă liber într-un vast domeniu aerian, în care nu se întîlneşte nici un obstacol. Comicul trebuie să devină însă romantic, trebuie să devină sublim răsturnat. De aici decurge caracterul aneantizant al ironiei romantice.

Ca şi visul, ironia este, după Jean Paul, o manifestare a neîngrăditei libertăţi a spiritului de a construi şi de a nimici universul. Din perspectiva neantului universal, de care se simte atras spiritul ironic, distincţia între nebunie şi înţelepciune devine absurdă. Lumea întreagă e nebună şi ironistul se include pe sine în demenţa universală. Asemenea lui Hamlet, nebunilor shakespeariani, lui Laurence Sterne umoristul – el însişi un nebun cu clopoţei – încurcă totul, amestecă totul, răstoarnă totul.

În umor, reprezentarea nu vizează particularitatea, care prin însăşi actul umoristic se dizolvă în neant, ci mereu întregul şi generalul. În şuvoiul umorului, contrariile se anihilează, ceea ce e comic se poate transforma oricînd în element dureros, ceea ce e demn şi tragic poate cădea în ridicol şi derizoriu. [...] Ironia devine o stare de contemplaţie superioară, de la înălţimea căreia conflictele omeneşti artistic transfigurate poartă în ele germenele unei deşertăciuni ce îngăduie echivalarea a ceea ce pare distinct şi chiar opus. Este, cu alte cuvinte, încă un mijloc de realizare – de data aceasta în domeniul artei – a acelei unităţi, spre care tinde o bună parte din filozofia romantică germană.

Spiritul satiric, atitudinea polemică sînt, pentru foarte mulţi dintre romantici, manifestări constitutive, dat fiindcă romantismul se afirmă în opoziţie declarată cu formula literară precedentă, şi este deci prin excelenţă negator. De aceea, multe dintre esteticele romantice sînt opere de scînteietoare polemică, de caustică satiră a unor realităţi spirituale înbătrînite.

Romantismul a dat o prodigioasă producţie satirică şi a modificat vechea satiră moştenită din clasicism în sensul unei imense lărgi a artei sale. Ca întotdeauna, poetul romantic îşi permite toate libertăţile cu genurile literare tradiţionale. Satira romantică alternează erupţii lirice şi invective nimicitoare cu ample pasaje epice, reducînd la minim didacticismul, caracterul normativ al satirei clasice, păstrînd totuşi o retorică impresionantă."

Vera CĂLIN
(**Romantismul**,
Editura Univers, Bucureşti, 1970)

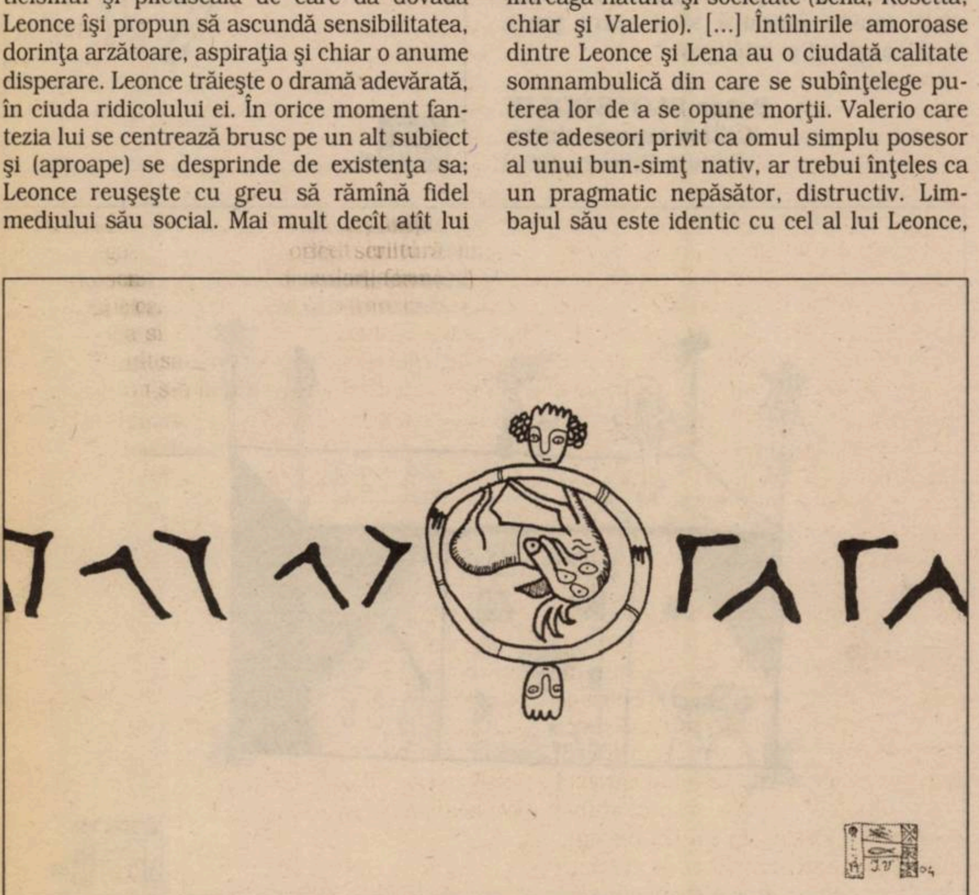

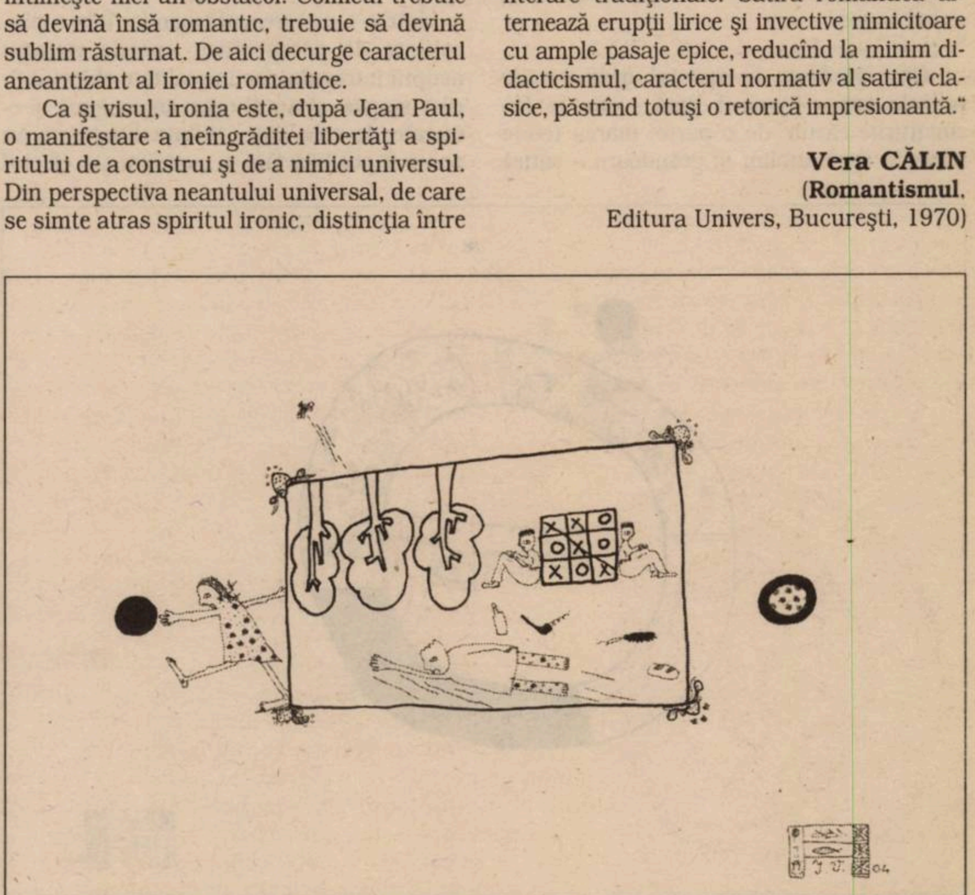

IPOSTAZELE CINISMULUI

Un sistem critic al distorsionării

„A face uz de inteligenţă în manieră kynică înseamnă mai curînd să parodiezi o teorie decît să construieşti una, mai degrabă să găseşti răspunsuri prompte decît să cloceşti întrebări profunde şi insolubile. Prima ştiinţă voioasă este inteligenţa satirică, apropiată mai degrabă de literatură decît de cunoaştere. Ea pune pe tapet aspectele îndoielnice şi ridicoleale sistemelor. Gîndirea lor este una în balans, e ludică, eseistică, neancorată în ipoteze sigure şi în principii ultime. Diogene ste cel care scoate ştiinţa voioasă din cristelniţă, luînd peste picior ştiinţa serioasă. Într-o chestiune, cantitatea de adevăr se lasă cel mai bine evaluată după cîtă glumă şi ironie poate ea să suporte. Căci adevărul este o problemă de rezistenţă la sarcasm, care renaşte tot mai proaspătă, de sub tirul oricărei ironi. Tot ce nu suportă satira este fals, iar parodierea unei teorii – împreună cu promotorul ei – înseamnă supunerea sa unui experiment al experimentelor.

Satira ca metodă? În măsura în care este o artă spirituală a opoziţiei, ea se lasă învăţată pînă la un anumit grad, prin cercetarea propriilor gesturi şi atitudini fundamentale. Ea se ridică întotdeauna împotriva a ceea ce numim indirect «gîndire înaltă», împotriva idealismului, dogmaticii, amarilor teorii, a *Weltanschaguung*-ului, a grandorii, a argumentării ultime, a ordinii universale. Toate aceste forme ale unei teorii seneoriale, suverane şi oprimatoare atrag, la modul magic, înţepăturile kynice. Aici ştiinţa voioasă îşi descoperă locul de joacă. Kynicul posedă un simţ infailibil al realităţiilor care nu-şi găsesc locul în marile teorii (sisteme). (Cu atît mai rău pentru ele? Cu atît mai rău pentru teorie?) Cu inteligenţă, el găseşte contra exemplul, replica la tot ceea ce este prea gîndit. De îndată ce seniorii şi meşterii gîndirii şi-au edificat marile lor viziuni, scormonitorii kynici s-au şi pus pe treabă: poate că acestă practică – pe care, în tradiţia noastră ştiinţifică, o numim «*critică*» – nu este altceva decît o funcţie satirică ce nu se mai înţelege de la sine, anume o subminare de «jos» a marilor sisteme teoretice, resimţite drept paturi procustiene sau chiar carcere. Metoda satirică – adică autenticul nucleu metodologic de putere al «criticii» –, aşa cum minunat s-a pronunţat Marx cu privire la Hegel, constă în «a răsturna» lucrurile. În sens realist, asta înseamnă cu susul în jos.

Cine gîndeşte în spiritul ordinii vede marele tot – kynicul însă, vede şi fărîmăturile căzute de o parte; marea teorie priveşte spre sublim şi grandoare – satiră observă însă ridicolul. Marea viziune vrea să înregistreze doar reuşita – kynismul însă ne permte să vorbim şi despre ceea ce s-a distrus. Idealimsmul vede doar ceea ce este adevărat, frumos şi bine, pe cînd satira îşi ia libertatea de a permite manifestarea a ceea ce este strîmb, pocit şi murdar. Acolo unde dogmatica postulează obligativitatea adevărului, ştiinţa voioasă ia în calcul, chiar de la început, dreptul la minciună. Şi acolo unde teoria cere ca adevărul să fie prezentat în forme discursive (în texte argumentative închise, principii înlănţuite), critica originară face referire la modurile pantomimice şi spontane de a exprima adevărul. Adeseori, ea adoptă superlativul «marile cunoştinţe» în glumele care se pot face pe seama acestora.

Kynismul nu poate, cum spuneam, să devină o teorie şi nici să-şi aibă o «teorie» proprie; kynismul cognitiv este o formă de abordare a cunoaşterii, o formă de de revitalizare, ironizare, întrebuinţare şi desfiinţare. El reprezintă răspunsul voinţei de viaţă la prejudiciile pe care i le-au adus teoriile şi ideologiile – aşadar în parte ştiinţă a supravieţuirii spirituale, în parte rezistenţă, satiră şi «critică».

Dacă ceea ce produce critica într-o cultură este indispoziţia, atunci timpurile noastre sînt mai deschise ca oricînd criticii. Dar niciodată ca acum impulsul critic nu s-a lăsat cu atîta poftă biruit de tulnurări subterane. Opoziţia dintre ceea ce este de «criticat» şi ceea ce «ar trebui criticat» se arată atît de dificilă încît, adeseori, gîndirea noastră tinde mai degrabă spre mizantropie decît spre precitie. Nici o facultate a gîndirii nu poate ţine pasul cu această problemă. De aici şi abdicarea voluntară a criticii. În indiferenţa faţă de orice problemă zace ultima presimţire cum ar fi dacă toate ar fi la fel. Pentru că dacă totul ar deveni problematic, atunci totul ar fi oarecum identic. Merită să urmăm acest filon, căci duce acolo unde se poate vorbi despre cinism şi «raţiune cinică».

A vorbi despre cinism înseamnă a pune pe tapet un scandal spiritual şi moral al criticii; el se va încheia cu trecerea în revistă a tuturor modalităţiolor scandalosului. «Critica» înfăptuieşte o mişcare ce-şi trăeşte, în primele ei faze, interesele (pzitive sau negative) şaţă de chestiunea în cauză, pentru ca în final să lovească în structurile elemntare ale conştiinţei morale şi să le pună în cuvinte «dincolo de bine şi rău». Vremurile sînt cinice la ambele capete şi din chestiunea acesta a timpurilor trebuie dezvoltată relaţia dintre cinism şi realism.

Într-o lume crescută haotic, într-o pluralitate de perspective, «marile viziuni» asupra întregului fac în realitate obiectul firilor simple, şi nu al celor emancipate şi educate de cele date. Ştiinţa luminării nu poate fi posibilă fără a experimenta efectul provocat de distrugerea punctului de vedere, fără abandonarea moralelelor perspectiv-convenţionaliste; din punct de vedere psihologic, acest lucru are de-a face cu risipirea eu-lui,din punct literar şi filosofic – cu decăderea criticii.

Critica, în toate sensurile cuvîntului, traversează o perioadă tulbure. Au reapărut acele timpuri ale criticii de salon, unde atitudinea este subordonată intereselor profesionale. Criticism cu răspundere limitată, emancipare ca factor al succesului – o atitudine la punctul de intersecţie dintre noile conformisme şi vechile ambiţii.

Dacă ai vrea să scrii o istorie a impulsului kynic în domeniul cunoaşterii, atunci acest lucru ar trebui să se producă sub forma unei istorii filozofice a satirei sau, mai bine, ca fenomenologie a spiritului satiric, ca fenomenologie a conştiinţei combative şi ca istorie a lucrurilor pe care le gîndeşte arta (adică o istorie filozofică a artei). Asemenea lucruri nu au fost şi nici nu ar trebui să fie scrise, dacă principiile s-ar face mai clar înţelese fără ajutorul cîrjei istoriei. În orice tip de învăţătură, gîndirea îşi joacă jocul cu viaţa. Cine se ocupă de trecut riscă să moară fără să fi înţeles ce trebuia de fapt să caute. Cine ţine cont de acestă cauţiune găseşte suficient material ascuns prin arhive sau chiar răspîndit prin înşăşi rapoartele de cercetare pentru o istorie a ştiinţei voioase. Ample tradiţii se oferă redescoperirii: o mare *tradiţie a tăcerii* europeană, care nu a existat numai în biserici, mănăstiri şi şcoli, ci şi în rîndul necercetatei inteligenţe populare, ascunse în spatele tăcerii de monolit a majorităţii – o tăcere în care există libertate, nu doar nevorbire; convingeri şi mulţumire, nu doar obtuzitate şi supunere; o *tradiţie a satirilor* europeană mai amplă, în care libertăţile artei, ale carnavalului şi ale criticii s-au reunit într-o cultură poliglotă a rîsului; aici este firul conducător al inteligenţei luptătoare, care muşcă asemenea cîinilor kynici, fără să fie muşcat, la rîndu-i, în furia luptei, şi care, cu zeflemeaua, ironia, răsturnarea lucrurilor cu susul în jos şi cu glumele lor, lovesc cu mai multă putere conştiinţa oponenţilor lor, decît le lovesc aceştia conştiinţa; în final o *tradiţie a faptei*, în care se lasă observat felul în care oamenii şi-au luat foarte în «serios» convingerile, pentru ca, de dragul vieţii, să nu-şi irosească şansele; că de multe ori s-a dovedit a fi o acţiune în rezistenţă, este în natura lucrurilor; «arta posibilului» nu este doar ceva pe care să-l controleze oamenii de stat – ea este un joc de fiecare dată cînd nişte oameni încearcă să-şi apere şansa vieţii conştient şi inteligent.“

Peter SLOTERDIJK
(**Critica raţiunii cinice**,
Editura Polirom, 2003)

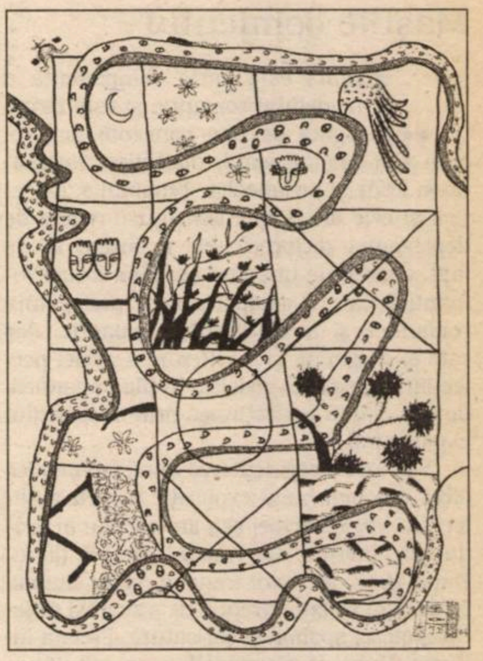

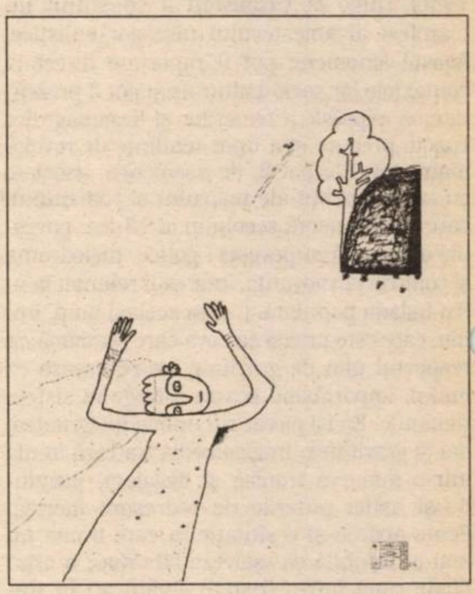

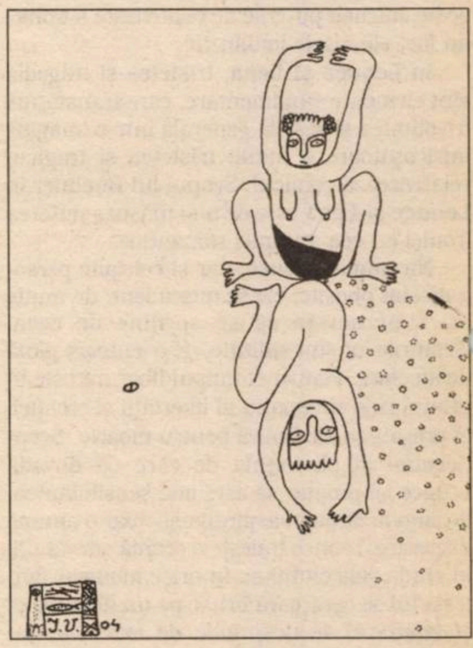

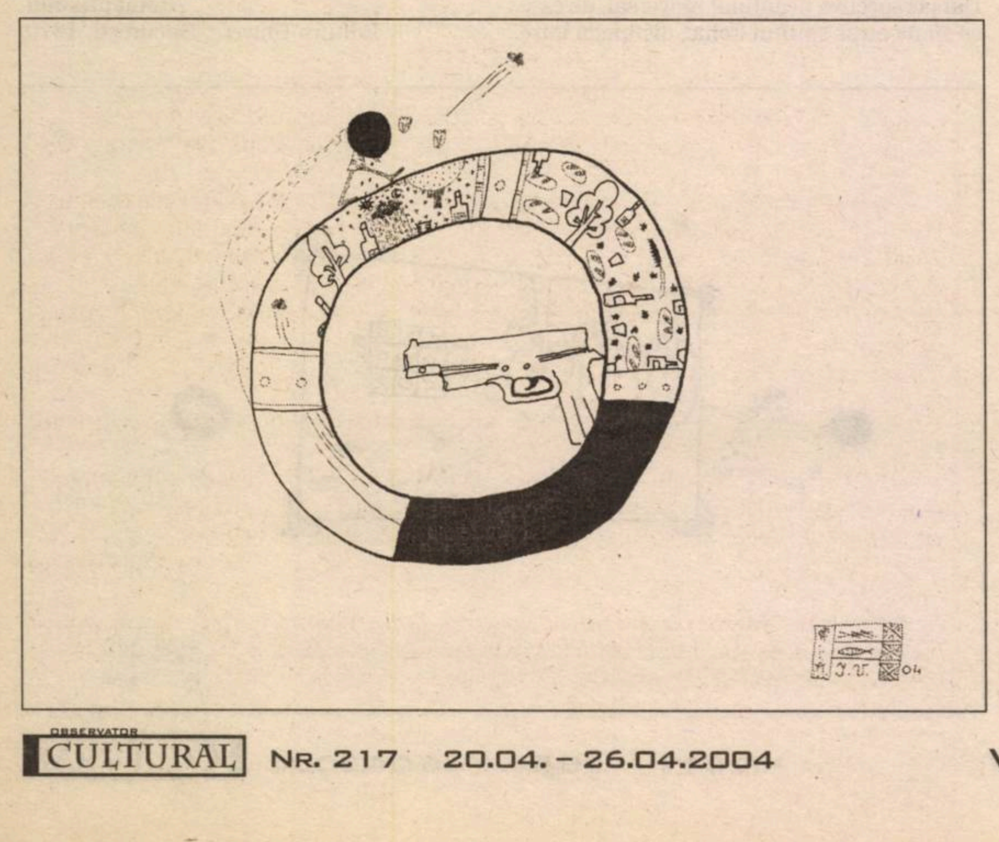

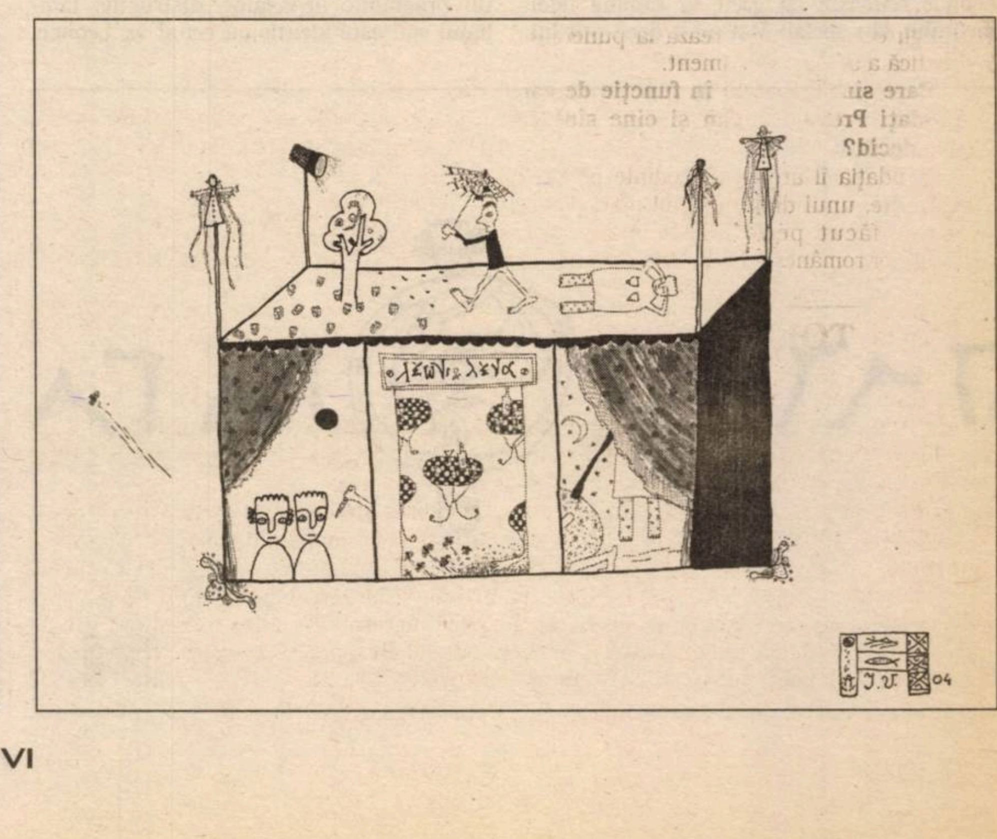

„Am investit într-o pasiune“

Interviu cu **Gelu TOFAN**

Stimate domnule Tofan, de 10 ani Fundaţia de Teatru şi Film s-a impus în peisajul cultural românesc. Cum v-aţi hotărît să finanţaţi proiecte culturale, în special, de teatru şi film?

Răspunsul imediat şi oarecum subiectiv ar fi, din respect faţă de meserii pe care nu le poate face oricine şi oricum; a fi actor sau regizor presupune, în opinia mea, vocaţie... Este un dar unic cu care numai anumiţi oameni sînt înzestraţi.

În altă ordine de idei, în paralel cu dezvoltarea afacerilor, prin această Fundaţie pe care am creat-o în 1994, am optat şi am reuşit să investesc sistematic în proiectele acesteia, indiferent de urcuşurile sau de coborîşurile din activitatea mea de *business*. Aşadar, am finanţat proiecte culturale serioase, nu din capriciu, ci în contul unei strategii de la care nu m-am abătut. Am urmărit, în acelaşi timp, să facem cunoscut şi să adăugăm o componentă complementară „brand“-ului Tofan, încercînd să fim un exemplu şi pentru alţii şi să arătăm cît de necesară este investiţia în asemenea proiecte. Prin susţinerea financiară acordată mai multor piese de teatru, cum ar fi **Pescăruşul**, **Bigamul**, **Danaidele** şi acum **Leonce şi Lena**, dar şi a altor evenimente şi manifestări care au necesitat suportul nostru, am reuşit să fim nu numai un sponsor printre mulţi alţii ci, mult mai important, să dezvoltăm ideea de parteneriat, de co-producţie cu alte instituţii sau organizaţii din sfera culturii. O menţiune specilă am faţă de filmul lui Sinişa Dragin, realizat împreună cu Casa de producţie E-motionFilms şi ONC care, din cîte ştiu eu, este cel mai premiat film românesc. Aş vrea să adaug aici un fel de concluzie, dacă vreţi. În această prelungită perioadă de tranziţie, e clar că artiştii au nevoie de mult mai multe lucruri în comparaţie cu ce le poate oferi statul. Locul lor în societate trebuie restabilit şi răsplătit, pentru că sînt voci ale comunităţii fără de care echilibrul nostru ar deveni nesigur...

Cum alegeţi un proiect cultural care va fi susţinut financiar de Fundaţie?

În orice caz, nu întîmplător! Eu m-am încăpăţînat să investesc în aceste proiecte tocmai pentru a demonstra că şi în cultură se poate investi în mod serios şi pe termen lung. Succesul proiectelor în care ne-am implicat s-a confirmat fie în ţară, fie în străinătate. De aceea, practicăm, aproape atipic pentru România, drumul pe care noi îl credem aproape firesc într-o societate bazată pe valori: nu aşteptăm ca artiştii să ne bată la uşi în căutarea sponsorizărilor, ci le ieşim noi în cale, arătîndu-ne deschişi propunerilor serioase şi de anvergură. Ultimul exemplu este spectacolul **Leonce şi Lena**, realizat în parteneriat cu Teatrul Odeon, şi profit de ocazie pentru a mulţumi întregii echipe care lucrează la punerea în practică a acestui eveniment.

Care sînt criteriile în funcţie de care acordaţi Premiul Tofan şi cine sînt cei care decid?

Fundaţia îl are ca preşedinte pe Silviu Purcărete, unul dintre puţinii mari regizori care a făcut performanţă şi în afara graniţelor româneşti. Paul Chiribuţă este director executiv şi, alături de el, sînt o serie de actori şi oameni de teatru. An de an, ei au selecţionat atent şi riguros o personalitate din lumea teatrului care a convins, fie cu un rol sau cu mai multe, un regizor sau un manager de teatru. Am avut în vedere ca aceste personalităţi să desemneze, la rîndul lor, cîte-o tînără speranţă pentru teatrul sau filmul românesc. Tot ce pot să vă spun este că premiul instituit de noi a stîrnit reacţii, fără excepţie, pozitive, iar cei premiaţi sînt de-acum nume de rezonanţă ale scenei româneşti.

În orice caz, am observat că s-au înmulţit iniţiativele de sprijin pentru teatru şi acest lucru ne arată că am dat un bun exemplu.

Privind retrospectiv, de care dintre proiectele susţinute sînteţi cel mai mîndru?

Aş vrea să înţelegeţi, de fapt, că eu am investit bani într-o pasiune. Recunosc în acelaşi timp că pentru mine, pasiunea aceasta este şi un fel de terapie: filmul, teatrul, oamenii talentaţi din acest domeniu mă liniştesc cînd trec prin momente grele şi mă încredinţează că valorile există, că omenia poate fi ascunsă, dar nu dispare... Sper ca şi alţii să aibă aceleaşi sentimente cînd privesc ceea ce artiştii ne oferă...

Ar fi nedrept din partea mea să mă opresc la un singur exemplu... S-a spus despre **Danaidele** că a fost cea mai grandioasă punere în scenă de la noi, în care au fost implicaţi cca 130 de actori; **Pescăruşul** a fost un spectacol premiat şi pentru regie şi pentru interpretare actoricească, **Bigamul** a avut un mare succes de public, cred că şi **Leonce şi Lena** va fi un spectacol extrem de valoros şi sper că va dura cît mai mult... şi-aşa mai departe... M-am bucurat de fiecare dată cînd am putut să particip la o premieră sau cînd am acordat un premiu. Şi nu poate fi altfel cînd ştii că ai făcut cît de cît ceva din cît ar fi nevoie...

Ce alte proiecte susţineţi anul acesta?

Căutăm. Şi pe urmă, toate la timpul lor...

Interviu realizat de
Diana BULBOACĂ

FUNDAŢIA PENTRU TEATRU ŞI FILM TOFAN

Gelu TOFAN:

„Eu m-am încăpăţînat să investesc în cultură pentru a demonstra că şi în cultură se poate investi în mod serios şi pe termen lung. Indiferent de urcuşuri şi coborîşuri în activitatea mea de *business*, întotdeauna m-am simţit aproape de toţi cei care slujesc scena şi pentru care am un respect nemăsurat.

Sînt bucuros că sînt martor şi sprijinitor al cîtorva spectacole şi evenimente remarcabile şi astept ca rolul meu să fie înţeles şi urmat de cît mai mulţi oameni de afaceri români.

În proiectele pe care le-am susţinut am avut în vedere că statul, singur, nu poate acoperi nevoile artiştilor şi, de aceea, mi s-a părut necesar să cuplăm initiaţiva privată pentru a fi utili atît unor experienţe artistice cît mai ales, pentru recunoşterea adusă unor personalităţi remarcabile ale scenei româneşti“.

Fundaţia pentru Teatru şi Film Tofan în 10 ani de activitate (1994-2004)

Există o tradiţie ca firmele care s-au afirmat în viaţa economică să încerce să se implice şi în alte domenii. Cei mai mulţi o fac în sport. Noi am ales o altă cale prin care să sprijinim, pe de-o parte, programe sociale şi de educaţie, iar pe de altă parte, să oferim sprijin financiar teatrului şi filmului românesc prin Fundaţia pe care am creat-o. În cei 10 ani de existenţă ai companiei Tofan Grup am investit cca 3 milioane de dolari în proiecte culturale şi sociale. Este evident puţin, faţă de cît am dori, şi cu mult mai puţin decît ar fi nevoie.

Avem totuşi satisfacţia că, într-o Românie a evenimentelor efemere am putut contribui constant la recunoaşterea unor valori şi la punerea în operă a unor proiecte remarcabile.
(**Grupul de firme Tofan**)

Fundaţia pentru Teatru şi Film Tofan a sprijinit realizarea unor spectacole de referinţă:

- **Pescăruşul**. Regia: Cătălina Buzoianu. Spectacol distins cu cele mai multe premii la a V-a ediţie a Festivalului „I.L. Caragiale“: marele premiu pentru regie şi premii pentru interpretare Valeria Seciu, Ana Ioana Macaria şi Mircea Albulescu.
- **Bigamul**. Regia: Cristian Ioan. Spectacol cu un mare succes de public la Bucureşti, dar şi pe scenele teatrelor din ţară.
- **Danaidele**. Proiect iniţiat şi creat de Silviu Purcărete. Spectacolul a fost realizat în limbile română şi franceză şi a avut în distribuţie 120 de actori.

„Proiect ivit din fantezia «torenţială» a Artistului Purcărete.“
(Paul CHIRIBUŢĂ, **Tribuna**)

„La antici, descopăr din ce în ce mai mult modernitatea cea mai şocantă.“
(Silviu PURCĂRETE despre **Danaidele**)

Premiile Tofan acordate anual unei personalităţi din lumea teatrului:

An de an, mişcarea teatrală îşi trăieşte cu discreţie cele cîteva clipe de bucurie adevărată intrate în tradiţie – printre ele Premiul oferit de Fundaţia pentru Teatru şi Film Tofan, care desemnează, în cadrul unei Gale, personalitatea teatrală a anului anterior.

De mulţi ani, printre aleşi s-au numărat cîteva dintre „legendele vii“ ale teatrului românesc: Olga Tudorache, Cătălina Buzoianu, Emil Boroghină, Alexandru Dabija, Vlad Mugur, Radu Beligan, Marcel Iureş.
(Cristina MODREANU, **Adevărul**)

Marcel IUREŞ: „Apreciez enorm ceea ce face domnul Gelu Tofan prin această Fundaţie. Îmi confirmă şi îmi dă putere prin faptul că reuşeşte să „discrimineze“ cu bunătate şi să separe, făcînd un serviciu comunităţii noastre de artişti, mult încercată de proletarizarea masivă din ultimii 50 de ani şi de invazia recentă a simulanţilor. Au apărut prea mulţi oameni care simulează în artă, oameni care spun una şi care fac cu totul altceva. Cred, în cele din urmă, că Fundaţia pentru Teatru şi Film Tofan va avea de unde alege în continuare...“

Radu BELIGAN: „Am avut în aceste zile nenumărate dovezi de iubire, una dintre ele o primesc aici, astă seară. Nu mi-e ruşine să mărturisesc că am rîvnit acest premiu, am aşteptat răbdător ziua de azi. Cîţiva prieteni mi-au spus: gata, ai muncit destul, de ce nu te odihneşti? Dar eu am o sumedenie de proiecte... Ştiţi ce răspundea Socrate cînd era întrebat «de ce înveţi să cînţi la liră cînd tu te pregăteşti să mori?» el spunea: «ca să ştiu să cînt la liră înainte de a muri». Aşa încît aşteptaţi-vă la multe isprăvi. Cum zicea Noica, veţi vedea ce înseamnă furor-ul creator în anii tîrzii...“

Emil Boroghină a obţinut premiul pentru merite legate nu de un rol, nu de un spectacol, ci de conducerea unei instituţii teatrale. „Fundaţia pentru Teatru şi Film Tofan a răsplătit pentru a doua oară activitatea de manager de teatru, atrăgînd indirect – şi perfect justificat – atenţia că problema esenţială pentru teatrul românesc în momentul de faţă nu ţine de valorile individuale (numeroase, slavă Domnului, unele strălucite acum şi altădată), ci de strategiile de dezvoltare, de capacitatea de a concepe un program, de a stabili şi a urma un drum propriu.“
(Cristina DUMITRESCU, **Cotidianul**)

Fundaţia pentru Teatru şi Film Tofan a sprijinit realizarea următoarelor filme:

- **În fiecare zi Dumnezeu ne sărută pe gură**. Regia: Sinişa Dragin. Operator: Alexandru Solomon. Co-producţie realizată de casa E-motion Film, Tofan Grup şi ONC.

„Acest film a făcut un adevărat tur de forţă la festivalurile internaţionale de anul acesta (2002). La Rotterdam a cîştigat The Tiger Award. La Festivalul Internaţional de Film de la Edinburgh a făcut săli pline, iar în ziarele din Marea Britanie, filmul a fost comentat favorabil. S-a spus că «degajă o putere sălbatică şi, în acelaşi timp, înălţătoare», că este «un extraordinar, brutal, magic şi realist basm venit din România», că are imagini sclipitoare şi, de departe, cel mai bun titlu al anului. În fine, că acest film confirmă o dată în plus că România are una dintre cele mai originale culturi cinematografice din Europa.“
(Luminiţa MARCU, **Evenimentul zilei**)

„Unul dintre cele mai bune filme prezentate la Festivalul de Film de la Edinburgh este pelicula **În fiecare zi Dumnezeu ne sărută pe gură** a regizorului român Sinişa Dragin. Totul concura la o creaţie cinematografică pe care nu o poţi uita.“
(**The Observer**)

- **Treptele Căderii**, un film document care a redat mărturii despre experienţele teribile ale unor supravieţuitori, condamnaţi la muncă silnică în anii '50; oglinda unor orori concentraţionale ale secolului XX – ceea ce s-a numit „Fenomenul Piteşti“.

Programul Teatrului Odeon
20-25 aprilie 2004

▮ 20, 21 aprilie, ora 19.00 – **Leonce şi Lena** de Georg Büchner

Regia: Alexandru Dabija
Scenografia: Dragoş Buhagiar
Coregrafia: Carmen Coţofană
Cu: Sorin Leoveanu, Luiza Cocora, Gabriel Pintilei, Constantin Cojocaru, Rodica Mandache, Gelu Niţu, Paula Niculiţă, Marian Ghenea, Ioan Bătinaş, Pavel Bartoş, Carmen Coţofană

▮ 22 aprilie, ora 19.00 – **Veronika se hotărăşte să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho

Regia: Gelu Colceag
Cu: Cătălina Mustaţă, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureşan, Paula Niculiţă, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu, Ionuţ Kivu

▮ 23 aprilie, ora 19.00 – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg

Regia: Felix Alexa
Cu: Adriana Trandafir, Marius Manole, Antoaneta Zaharia, Liviu Timuş, Pavel Bartoş

▮ 24 aprilie, ora 19.00 – **Arden din Feversham**, autor englez anonim din secolul al XVI-lea

Regia: Dragoş Galgoţiu
Cu: Dan Bădărău, Cătălina Mustaţă, Marius Stănescu, Mircea N. Creatu, Laurenţiu Lazăr, Constantin Cojocaru, Mircea Constantinescu, Gabriel Pintilei, Marian Ghenea, Sorin Tofan, Pavel Bartoş, Paula Niculiţă, Mugur Arvunescu, Ioan Bătinaş, Constantin Rotaru, Rodica Mandache, Jeanine Stavarache, Virginia Rogin, Wanda Rotaru

▮ 25 aprilie, ora 19.00 – **Paradis serial**, spectacol de dans contemporan de Cosmin Manolescu & Compania DCM

Concept/direcţia de scenă: Cosmin Manolescu

Coregrafia/interpretare: Eduard Gabia, Mircea Ghinea, Cosmin Manolescu

Scenografia/costume: Dragoş Buhagiar

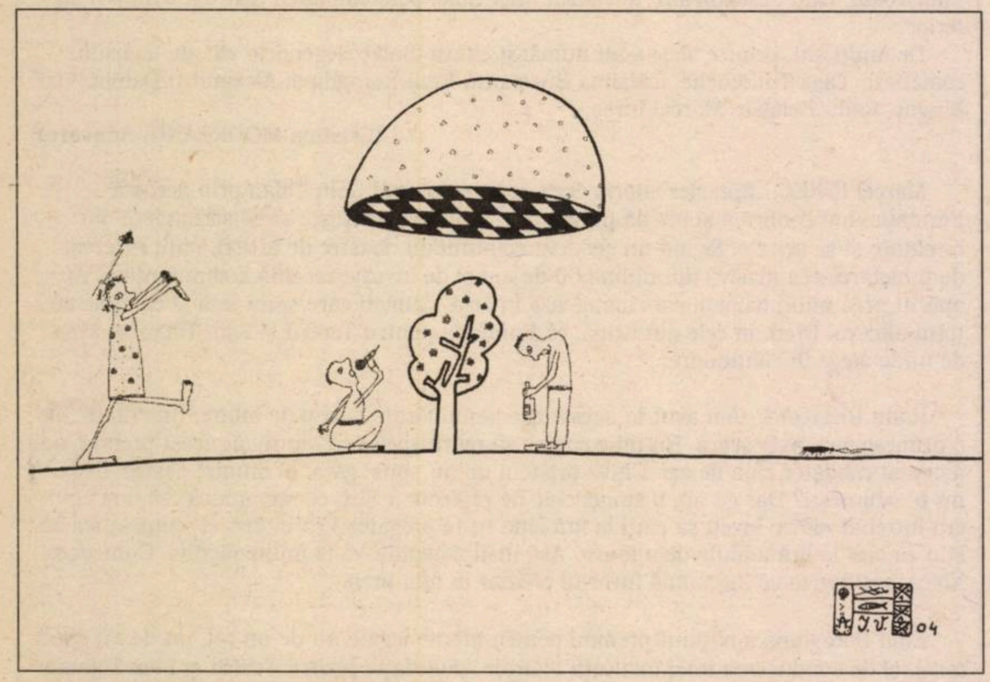

Premiul UNITER pentru Adriana Trandafir

Pe 5 aprilie, în cadrul Galei UNITER, Adriana Trandafir a obţinut premiul pentru cea mai bună actriţă în rol secundar, în spectacolul **De ce fierbe copilul în mămăligă**, regizat de Radu Afrim. Verva ludică şi expresivitatea, rîsul voluptos şi tristeţea încărcată de neputinţe sînt doar cîteva dintre mărcile unei interpretări care armonizează contraste şi stări diferite.

Spectacole-lectură

Miercuri 24 martie a avut loc, în cadrul Săptămînii Mondiale a Autorilor de azi, spectacolul-lectură **Gustul de orhidee** de Ştefan Caraman, în regia lui Szabo K. Istvan, cu Dimitrii Bogomaz, Marian Lepădatu, Mircea Constantinescu, Ana Maria Moldovan, Liviu Timuş, Geo Costiniu, Mircea N. Creţu. Spectacolul a fost precedat de lansarea volumului de poezie **FEATURING** de Ştefan Caraman, Ondine Dietz, George Vasilievici. Cartea a fost prezentată de Horia Gârbea şi Nicolae Ţone (director Editura Vinea).

Următoarea lectură e programată pe 18 mai, cu textul **Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintal** de Matei Vişniec, în regia lui Răzvan Popa.

Portretul lui Dorian Gray, o nouă premieră

La sfîrşitul stagiunii va avea loc premiera spectacolului de teatru-dans **Portretul lui Dorian Gray**, care va continua proiectul **Dans la Odeon**. Scenariul este creat de Dragoş Galgoţiu, după romanul omonim de Oscar Wilde, tot el fiind şi regizorul spectacolului. Decorul este conceput de Andrei Both, iar costumele de Doina Levintza. Coregrafia îi aparţine lui Răzvan Mazilu, interpretul rolului principal. Alături de el evoluează Dan Bădărău, Marius Stănescu, Sorin Leoveanu, Ioan Tugearu, Irina Mazanitis, Carmen Tănase, Ana Maria Moldovan, Paula Niculiţă, Marian Ghenea, Gabriel Pintilei, Mugur Arvunescu, Ionuţ Kivu, Marian Lepădatu, Oana Cojocaru şi Vlad Ilcenko (elevi la Liceul de Coregrafie).

Teatrul Odeon este o instituţie publică de cultură subvenţionată de Primăria Municipiului Bucureşti

Sponsori
MAJESTIC HOTEL
ERICSSON
Cu sprijinul
Carrefour ORHIDEEA
Parteneri media
OBSERVATOR CULTURAL
Cotidianul
ZIUA
KISS fm HIT MUSIC STATION
Campus QUO VADIS 100% Studenţesc
ROMÂNIA TINERET UN RADIO IN BLUE JEANS
CEL MAI TARE GHID B-24-FUN DIN BUCURESTI
SPIN Media indoor advertising
PORT.ro
euromedia
www.LiterNet.ro
RADIO BUCURESTI 98,3
104,1 MHz RADIO ROMÂNIA CULTURAL
www.onlinegallery.ro

Teatrul Odeon
Director: Dorina Lazăr
Calea Victoriei Nr. 40-42, Sector 1, Bucureşti

Telefoane: 315.50.53 – secretariat; 313.68.74 – secretariat literar;
314.72.34 – casa de bilete
Site: www.teatrul-odeon.ro *E-mail: odeon.art@teatrul-odeon.ro*
ISSN: 1220-6997

Fondatori *Canava*: Miruna Runcan & C.C. Buricea-Mlinarcic
Redactori *Canava*: Alina Moldovan, Tamara Susoi, Diana Bulboacă, Liudmila Stoica, Mihaela Michailov (coordonator ediţie *Canava*)

Supliment al revistei *Observator cultural* Nr. 217/20.04-26.04.2004

Literele bucureştene: speranţe de schimbare?

LUMINIŢA MARCU

Cîteva dezamăgiri

Am citit în urmă cu cîteva săptămîni articolul semnat de Marilena Preda-Sânc, pe ultima pagină a **Observatorului cultural**, despre Facultatea de Arte din Bucureşti. M-am bucurat, într-un fel, aşa cum mă bucur cînd văd la o emisiune de pe TVR 1 că şi alte ţări au probleme asemănătoare cu ale noastre. Cînd şi tinerii polonezi zic că ar pleca oricînd din Polonia, parcă viaţa e mai suportabilă în România. M-am întristat, în acelaşi timp, pentru că Facultatea de Arte, cu studenţii ei cu *look* occidental, nonconformist, mereu cu un sul pe spate, unde se bănuieşte o pînză, o schiţă sau cine ştie ce altă minunăţie, cu cercel în nas şi cu părul albastru baudelairian, a fost mereu pentru mine un model de occidentalism. Şi să văd acum că şi în Facultatea de Arte a existat un rector în faţa căruia tremura toată lumea şi mai ales tinerii asistenţi, că şi acolo gradele didactice se obţin mult mai uşor la un chef decît la un examen corect, că şi acolo posturile se scot la concurs atît de discret încît candidaţii nici nu apucă să afle, că nici acolo Internetul nu funcţionează, că şi acolo cînd cineva se trezeşte să vorbească despre probleme e repede lăsat singur... Probabil că ăsta e avantajul *outsider*-ului, că poate să-şi facă o idee foarte bună despre ceva ce nu vede decît parţial. Şi aşa parţial cum o vedeam eu, Facultatea de Arte era tot ce poate fi mai diferit de Facultatea de Litere. Pe care o iubesc, pe care nu regret că am ales-o, pe care o cred în secret facultatea oamenilor care ştiu să scrie şi să vorbească cu adevărat, dar... studenţii ei de acum se pare că nu mai sînt aşa de optimişti.

Am să încerc să trec în revistă în continuare cîteva dintre problemele Facultăţii de Litere din Universitatea Bucureşti, aşa cum le ştiu din experienţa mea de fost student, fost masterand, actual doctorand şi susţinător, de trei ani încoace, de seminarii de literatură română.

Facultate de „neveste de preoţi de ţară“?

Deşi se ştie că în Facultatea de Litere sînt preponderent fete, niciodată nu m-am gîndit că ea s-ar putea numi o „facultate de neveste de preoţi de ţară“. Asta am auzit de curînd de la cîţiva studenţi (studente) de anul patru. Am încercat să le explic că nu e aşa, că întotdeauna am văzut Facultatea de Litere ca pe o facultate sportivă, deschisă spre orice, mi-au venit în minte directori de agenţii de publicitate (Lucian Georgescu), manageri de top (Gilda Lazăr), oameni de televiziune (Gabriela Vrînceanu-Firea sau Teo), tot felul de exemple de absolvenţi de Litere – azi oameni de succes şi care au reuşit poate şi datorită abilităţilor de analiză şi exprimare pe care le-au dobîndit pe Strada Edgar Quinet. Asta ca să nu-i menţionăm pe intelectuali, pe scriitori, pe cei care au ajuns sus tocmai făcîndu-şi meseria de literaţi. Am continuat pledoaria mea spunînd că, printre scriitori şi oameni de cultură, cei care au făcut Litere nu ştiu cum se face dar se cunosc de la distanţă. Intimitatea cu cartea, apropierea profesionistă de text, de bibliotecă, lucrul cu literatura în mediu instituţionalizat, toate astea îţi dau o flexibilitate, o fineţe pe care în general scriitorii sau ziariştii care au făcut Politehnica sau alte facultăţi nu le au în aceeaşi măsură, indiferent dacă au citit mii de cărţi sau dacă ştiu Dostoievski pe dinafară. Sau, poate, tocmai de aceea, pentru că un literat adevărat ştie să nu exagereze, să nu-şi facă idol din cărţi şi să-şi tempereze extazele şi elitismele ridicole. Şi aşa mai departe... Dar lipsa de optimism a studenţilor rămîne. Ei nu sînt nici mai proşti şi nici mai deştepţi decît în alţi ani, ştiu că aceasta este scuza universală a profesorilor care nu mai au de mult timp chef să predea şi să stea de vorbă cu cei din faţa catedrei. Nota de la admitere nu e aşa de semnificativă cum se crede. Studenţii sînt doar mai demoralizaţi şi mai plictisiţi, mai contaminaţi de lipsa generală de interes a profesorilor şi de provincialismul şi inerţia sistemului de învăţămînt. Deşi scena publică e plină de absolvenţi ai Literelor bucureştene, facultatea în sine nu pare să fie conştientă de asta, nu le aduce aminte studenţilor că, iată, pot ieşi din ea şi altceva decît neveste de preoţi de ţară. Nu mai există de mult o revistă în facultate (aşa cum exista **Litere nouă** acum cîţiva ani, un loc în care mulţi dintre cei care scriu acum în presa mare au învăţat să nu mai fie bombastici, să-şi cenzureze exagerările etc.), nu se fac întîlniri cu foşti absolvenţi, nu există un *site* unde să poată fi găsiţi aceşti foşti studenţi – azi vedete, nu există broşuri de prezentare a facultăţii şi nu există, în general, nici un fel de *self-awareness* al acestei instituţii de mare tradiţie şi de mare viitor, cred eu. Studenţii o văd ca pe o facultate bună de nimic, în primul rînd din cauza faptului că nu ştiu, nu au informaţii despre ce au ajuns alţii înaintea lor şi nici despre ce ar putea să ajungă ei înşişi. Cînd le-am spus că în mediul publicitar, de pildă (la care visează toţi pentru că se cîştigă bine şi este o branşă *trendy*), a fi absolvit Facultatea de Litere este considerat un atu, au făcut ochii mari.

Elevii şi studenţii – jigniţi şi umiliţi

Unul dintre examenele cele mai dure pe care trebuie să le treacă un conducător de seminar este acela de a-i face pe studenţi să vorbească. Pentru că ei nu vorbesc, nu răspund, se uită în jos, dacă au ceva de spus, o spun în şoaptă şi aşa mai departe. Dacă tu, ca om de la catedră, greşeşti sau spui o prostie, o enormitate, studenţii nu reacţionează, nu te întrerup, tac. De ce? – încerci să afli disperat. Şi, în fine, după ce strategiile tale de spargere a gheţii au dat roade, după ce te-ai aşezat cu fundul pe bancă, după ce ai glumit cu ei, ai vorbit puţin despre **Seinfeld** sau **Big Brother** şi au înţeles că eşti o fiinţă umană, ba chiar apropiată de vîrsta lor, şi au prins curaj, atunci încep să spună de ce nu vorbesc. Pentru că s-au obişnuit să fie bruscaţi şi jigniţi, pentru că s-au obişnuit să fie daţi afară din clasă pentru că n-au recunoscut nu ştiu ce personaj, pentru că au fost făcuţi proşti şi idioţi, pentru că, dacă au îndrăznit să aibă altă părere, asistentul i-a ţinut minte la examen şi i-a întrebat nu ştiu ce la oral şi aşa mai departe. Şi pentru că regula numărul unu a celui care ţine seminarul este să nu prilejuiască bîrfe despre alţi profesori, lamentările se încheie cu frustrarea din partea studenţilor că n-au apucat să spună tot ce aveau pe suflet şi, mai ales, că n-au fost lăsaţi să dea nume. Problema rămîne: mai ales în liceu, dar şi în facultate, elevii şi studenţii sînt deseori priviţi ca nişte fiinţe inferioare, retardate, bune să asculte şi să crească *ego*-ul zeului de la catedră. Modelul se poate multiplica la scară socială. Rezultatul: nişte cetăţeni fricoşi, prudenţi în exces, politicoşi pînă la umilinţă, frustraţi, trişti, depresivi, fără nici un fel de plăcere a jocului intelectual. Majoritatea vor ajunge să-i terorizeze şi ei, la rîndul lor, pe alţii. Lucrurile nu se vor schimba atîta timp cît nu există nici un fel de evaluare a profesorilor de către studenţi. Cine crede că studenţii îi vor evalua excelent doar pe cei care le dau note mari suferă de aceeaşi lipsă de respect pentru ei, de aceeaşi neîncredere. Studenţii chiar vor să înveţe, studenţii simt că şi pentru ei e obositor să piardă timpul, studenţii nu sînt copii de grădiniţă sau căţei care să răspundă doar la efectul de recompensă-notă. Iar dacă unii profesori sau unele materii vor primi *feedback* negativ constant, atunci poate că problema nu este a studenţilor. Dar pentru a avea aceste evaluări e nevoie, ca şi în lumea socială mare, de voinţă politică, managerială.

Inutilităţi istovitoare

Lipsa examenelor semnificative şi abundenţa materiilor inutile sînt alte două probleme. Am făcut patru ani de engleză şi nu am dat nici un singur examen oral de literatură engleză. Cu alte cuvinte, nu s-a făcut nici măcar o singură dată diferenţa între un absolvent de engleză care pronunţă „Z“ şi un altul care reuşeşte să pună limba între dinţi. Toţi am ieşit presupuşi profesori de engleză, fără nici o departajare. Lucrul se întîmplă în general. Examenele la care se cere analiză de text la prima vedere se numără pe degete. Mii de pagini de cărţi de Istoria Limbii Române (ILR), Limba Română Contemporană (LRC), Istoria Limbii Române Literare (ILRL) nu ne asigură în nici un fel că absolventul nu va zice într-o emisiune „au murit datorită exploziei“ sau „cărţile care le-am citit“. În schimb, studenţii au de făcut zeci de lucrări pe care le copiază din cărţi şi tratate, se istovesc în sarcini cărora nu le înţeleg finalitatea şi, astfel, işi pierd toată energia şi toată prospeţimea cu care au intrat în facultate. Şi, pentru a fi bine înţeleasă, marea dramă este nu dificultatea unei materii, ci inutilitatea ei, încăpăţînarea de a preda ceva pentru că aşa am apucat, deşi în domeniul respectiv teoriile şi perspectivele s-au schimbat de vreo cîteva ori de acum 20 de ani, cam de cînd datează ultima revizuire a cursului. Există o serie întreagă de „materii goale“, făcute ca să fie bifate (printre care, la loc de frunte printre rasoleli, se află pedagogia, psihologia, practica pedagogică), pe care o chestionare profesionistă a studenţilor le-ar arăta în toată splendoarea.

O asemenea listă de probleme academice n-ar putea să nu includă, bineînţeles, salariile incredibil de mici ale profesorilor, mai ales ale celor cu grade inferioare (deci tineri), bursele infime ale studenţilor, lipsa de timp a celor care predau rupţi între patru *job*-uri, lipsa calculatoarelor, a unui mediu plăcut, prietenos, fără pereţi coşcoviţi şi fără miros de varză din subsolurile în care, în loc de cabinete ale profesorilor, se află un fel de locuinţe cu rufe la uscat etc.

Cu toate aceste probleme, există totuşi studenţi care vin la Litere şi profesori care vor să rămînă profesori. De curînd, Facultatea are o echipă de conducere foarte tînără şi se prevăd schimbări în bine. Am încercat să le spun asta studenţilor, să le arăt că se poate, că, în curînd, vom fi alături de sistemele academice din Europa. M-au privit cu un fel de suspiciune amestecată cu milă, cam aşa cum sînt priviţi în general optimiştii. ▮

MOSHE IDEL
GOLEM
EDITURA HASEFER

Editura Hasefer a publicat de curînd un nou şi substanţial volum al reputatului savant de origine română Moshe Idel – **Golem**. Dacă studiile acestuia, cunoscute pînă în prezent publicului românesc, vizau mai ales exegeza **Cabalei** (domeniu în care autorul – elev al lui Gershom Scholem – s-a impus ca unul dintre principalii experţi), prezentul studiu examinează diferitele idei despre Golem în literatura magică şi mistică evreiască. Un demers complex, impunător prin erudiţia vastă şi rigoarea hermeneutică, în care dimensiunea cabalistică, magico-ezoterică e – fireşte – inclusă. Cărţile sacre (**Sefer Ieşira**, **Talmudul**, **Mişna**), **Cabala** extatică. mistica şi magia iudaică, atitudinea raţionaliştilor medievali, a gheonimilor şi a evreilor aşkenazi, implicaţiile psihologice şi teozofice ale Golemului, dezbaterile renascentiste occidentale, avatarurile moderne ale tehnicii Golemului, relaţia cu mistica hasidică, Golemul şi sexul, repercusiunile contemporane, multiplele actualizări ale figurii sînt doar cîteva dintre „jaloanele“ acestei incursiuni docte şi pasionante. Traducerea în limba română este semnată de Rola Mahler-Beilis.

deltarfi
93.5fm
Veştile bune vin cu vântul din vest.
La fel şi cele mai bune ziare...
Ascultă dimineaţa Revista Presei Europene !
La deltarfi, la 7:45 si 9:15.

Cum să cheltuieşti 3,5 miliarde

MONITORIZAREA MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR
OBSERVATOR CULTURAL
2004

Remember: 3 miliarde pentru „Anul Caragiale" pe micul ecran. Înainte de Paşti, a devenit publică implicarea Ministerului Culturii şi Cultelor într-un nou proiect alături de Televiziunea Română, după cel consacrat „Anului Caragiale". Atunci, Ministerul a finanţat cu 3 miliarde de lei realizarea foiletonului de mini-ecranizări caragialiene difuzate cotidian, de-a lungul lui 2002, de către TVR. La finalul proiectului, ministrul Răzvan Theodorescu a confirmat suma, fără să ofere – însă – explicaţii asupra legalităţii unei operaţiuni prin care o instituţie publică, recte MCC, finanţase realizarea unui program difuzat de un post de televiziune tot public, el însuşi finanţat de la buget şi din taxe pentru a face... chiar televiziune! Oare ce va spune un viitor control al Curţii de conturi, eventual după ce actuala echipă de conducere de la MCC şi partidul care o susţine nu se vor mai afla la cîrmă?!

În 2004 – alte 3,5 miliarde! De astă dată, noul proiect e şi mai grandios, montajul financiar urcînd la 300.000 de euro, adică... peste 12 miliarde de lei, din care MCC furnizează 84.000 de euro, adică circa 3,5 miliarde. S-a mai asociat şi Institutul Cultural Român, cu 125.000 de euro, peste 5 miliarde. Reamintim că suma totală pe care MCC a cheltuit-o anul trecut pentru distribuirea unor mici subvenţii pentru supravieţuirea a 124 de reviste culturale din întreaga ţară a fost de 7,3 miliarde. De ce cheltuieşte acum Ministerul 3,5 miliarde pentru finanţarea unui program al TVR?! De ce dă şi Institutul Cultural Român 5 miliarde în acelaşi scop „nobil"?! Nu va fi – din nou – o temă interesantă de analiză pentru organismele de control abilitate?...

Istoria literaturii române la televizor... Concret: sub sloganul „dacă citeşti, cîştigi" TVR, MCC şi ICR au lansat la începutul lunii aprilie un proiect „pentru tineri" intitulat **Dacia... literară**. Într-o primă etapă, se va difuza o emisiune intitulată **Cinci minute de cultură** şi va fi organizată o campanie de „fidelizare" a cetăţenilor faţă de lectură. Emisiunea e compusă din 310 episoade în care e citită pe bucăţele... **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent** a lui G. Călinescu! Realizate de Cornel Mihalache, regizor care obţinuse rezultate notabile de-a lungul amintitului serial Caragiale, episoadele au intrat deja în difuzare de pe 5 aprilie, şi anume de nu mai puţin de 11 ori pe zi, de luni pînă vineri, pe toate cele patru canale ale TVR: România 1, TVR 2, TVR Internaţional şi TVR Cultural. Urmează ca telespectatorii să participe la un concurs avînd ca premiu o Dacie Solenza plină cu cărţi (sic!), cartolinele (cupoanele de concurs) fiind distribuite prin intermediul catedrelor de literatură din şcolile patriei!...

Pînă una-alta, ceea ce s-a putut vedea pînă acum e deplorabil: cîte un actor (în episoadele primei săptămîni Dan Condurache, apoi Constantin Codrescu, Mircea Albulescu şi Radu Amzulescu, care îşi vor pasa ştafeta şi în continuare, săptămîna şi actorul...) e pus să debiteze, static şi „pansiv", capitole din **Istoria...** cu pricina! Probabil că primul impuls al telespectatorului „nefidelizat" încă pentru lectură e să schimbe imediat canalul!

Încă o dată: de ce cheltuie Ministerul Culturii bani grei pentru aşa ceva?! Măcar Institutul Cultural Român tot se alege cu ceva: la sfîrşitul fiecărui episod apare un enunţ publicitar pentru **Cultura**, noua revistă care a înlocuit la ICR **Dilema** dezertoare. De ce îşi promovează Institutul doar propria sa publicaţie şi nu cultura naţională, conform statutului şi misiunii sale generoase, adică – de pildă – şi alte reviste, mai valoroase, între care – de ce nu?! – chiar şi **Dilema** (între timp) **veche**, iarăşi ar fi o întrebare de pus, însă ea nu mai are legătură directă cu Ministerul Culturii şi Cultelor, de care se ocupă programul nostru de monitorizare...

Rubrică realizată în cadrul proiectului ***Transparenţa politicilor şi a cheltuielilor culturale publice. Monitorizarea Ministerului Culturii şi Cultelor****, sprijinit de Programul Cultural Elveţian pentru România/Pro Helvetia/SDC (Agenţia elveţiană pentru dezvoltare şi cooperare).*

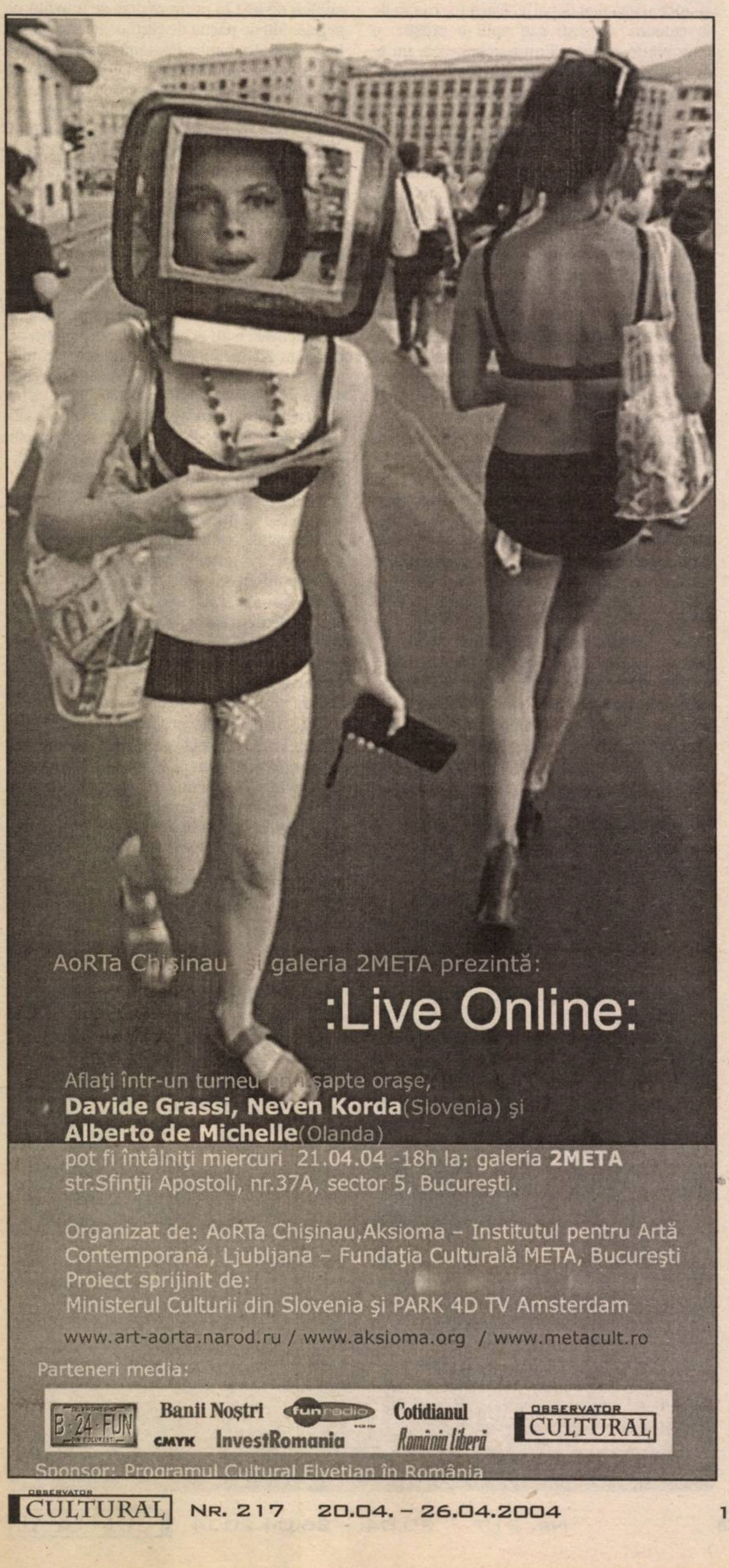
AoRTa Chişinau şi galeria 2META prezintă:
:Live Online:
Aflaţi într-un turneu prin şapte oraşe,
Davide Grassi, Neven Korda(Slovenia) şi
Alberto de Michelle(Olanda)
pot fi întâlniţi miercuri 21.04.04 -18h la: galeria **2META**
str.Sfinţii Apostoli, nr.37A, sector 5, Bucureşti.

Organizat de: AoRTa Chişinau,Aksioma - Institutul pentru Artă Contemporană, Ljubljana - Fundaţia Culturală META, Bucureşti
Proiect sprijinit de:
Ministerul Culturii din Slovenia şi PARK 4D TV Amsterdam

www.art-aorta.narod.ru / www.aksioma.org / www.metacult.ro

Parteneri media:
B-24-FUN Banii Noştri funradio Cotidianul Observator Cultural CMYK InvestRomania România liberă

Sponsor: Programul Cultural Elveţian în România

EDITURA POLIROM

7 tineri prozatori la BOOKAREST 2004
Prezenţa Editurii Polirom la Bookarest 2004 va fi dedicată literaturii române tinere

La Tîrgul de carte Bookarest 2004, Editura Polirom va lansa cărţile a şapte tineri prozatori români • Noua colecţie „Ego. Proză" promovează mai ales literatura tînără din România • Autorii vor fi prezenţi pentru a răspunde întrebărilor presei şi ale cititorilor • Presa şi publicul larg sînt invitaţi să acorde votul lor de încredere unor scriitori care pot contribui la relansarea interesului pentru literatura română contemporană • O manifestare desfăşurată sub deviza „Votează literatura tînără!"

La cel mai important eveniment editorial al anului – Tîrgul de carte Bookarest 2004 –, Editura Polirom va lansa cărţile a şapte tineri prozatori, diferiţi prin expresie, asemănători prin dorinţa lor de a scrie *pentru* şi *despre* lumea în care trăiesc:
Ioana Baetica – **Fişă de înregistrare** (povestiri, debut)
T.O. Bobe – **Cum mi-am petrecut vacanţa de vară** (roman)
Radu Pavel Gheo – **Fairia – o lume îndepărtată** (roman)
Dan Lungu – **Raiul găinilor. Fals roman de zvonuri şi mistere** (roman)
Cosmin Manolache – **Ce faţă cumplită am** (povestiri, debut)
Adrian Schiop – **pe bune/pe invers** (roman, debut)
Lucian Dan Teodorovici – **Atunci i-am ars două palme** (povestiri)
Aceste cărţi sînt publicate într-o colecţie nouă – „Ego. Proză" –, menită să propună cititorilor cît mai mulţi autori tineri, prozatori al căror talent să vă poată convinge că nu sînt cu nimic mai prejos decît autorii consacraţi. Se vorbeşte mult despre succesul tinerilor cîntăreţi, al tinerilor regizori sau despre tinerii politicieni, mai puţin despre prozatorii tineri şi cărţile lor. Ei trebuie să-şi cîştige cît mai curînd locul binemeritat în viaţa noastră culturală. Aflîndu-vă alături de noi la o sărbătoare a cărţii, veţi putea redescoperi bucuria lecturii şi îi veţi putea cunoaşte în mod nemijlocit pe cîţiva dintre acei autori aparţinînd noii generaţii care pot contribui la relansarea interesului pentru literatura română contemporană.
Vineri 28 mai 2004, ora 1030, la Hotel Athénée Palace Hilton, în cadrul unei conferinţe de presă, reprezentanţii mass-media vor avea prilejul să-i cunoască şi să intre în dialog cu cei şapte prozatori. Vor fi prezenţi şi reprezentanţi importanţi ai criticii tinere din România. În aceeaşi zi, la ora 1530, „Lăptăria Enache" va găzdui lansarea volumelor, prilej cu care vă veţi putea întîlni cu autorii pentru a afla cît mai multe despre ei şi despre cărţile lor. Pe întreaga perioadă de desfăşurare a tîrgului, publicul este aşteptat la standul Editurii Polirom, unde va putea acorda un vot de încredere simbolic literaturii române tinere.
„Votează literatura tînără!" este sloganul sub care ne veţi întîlni la **Bookarest** 2004. Editura Polirom şi partenerii săi media au acordat deja acest vot.
www.polirom.ro

Pentru informaţii suplimentare, vă rugăm să vă adresaţi Departamentului de Promovare şi Relaţii Publice al Editurii Polirom, persoană de contact Florin Lăzărescu, tel 0232.214.100, 0232.214.111 sau e-mail: *promo@polirom.ro*. Printre partenerii noştri media care deja au votat literatura tînără se află: TVR Cultural, **Academia Caţavencu, 22, Observator cultural, Ziarul financiar (Ziarul de Duminică), Orizont, Timpul**, TVR Iaşi, Analog TV (Timişoara), Radio Mix FM, Radio Total, Radio Hit (Iaşi), **B-24-Fun, Şapte seri, Opinia studenţească**, Liternet.

Teatru

Premiile UNITER – după şampanie

IULIA POPOVICI

E foarte adevărat, venind după o ediţie 2003 agitată, în care un *one-man-show* de „subsol" era cît pe ce să fie nominalizat la categoria „cel mai bun spectacol", era de aşteptat ca Premiile UNITER de anul acesta să reprezinte, înainte de toate, o întoarcere la matcă, o reafirmare a valorilor de cursă lungă, în care, de mai bine de un deceniu, crede Uniunea. Şi chiar aşa a şi fost, o Gală fără surprize, o Gală a confirmărilor, a certitudinilor, a tradiţiei teatrale neîntrerupte.

Dar, altminteri, ce-ar fi de aşteptat de la premiile breslei? Ce poate *spune* o distincţie de acest fel – cu întregul gir profesional ce-o însoţeşte (şi care, s-a afirmat de atîtea ori, le lipseşte premiilor acordate de trecătoare ministere)? Pentru că valoarea estetică nu se măsoară cu şublerul şi nici cu cronometrul, iar cele trei nominalizări se presupune că sînt sensibil la acelaşi standard, cea care ar decide, în ultimă instanţă, ar fi valabilitatea setului de repere teatrale pe care-l oferă acel spectacol, acel actor, acel regizor premiat. Ar putea fi astfel trei situaţii distincte. Un astfel de premiu fie consfinţeşte o stare de fapt a scenei la momentul dat (cazul Mihai Măniuţiu, ale cărui spectacole sînt excelente, cu reţinerea de a nu fi văzut, dintre nominalizări, **Între două femei** al lui Colpacci – i-am văzut doar **Pădurea**, la secţia română a aceluiaşi Teatru Naţional din Tîrgu Mureş, şi mi s-a părut de speriat), fie e menit să răsplătească o prestaţie sau o preocupare constantă, ca semn al remarcării în timp şi al maturizării artistului (e situaţia nominalizării lui Bocsárdi László, dar, cumva, şi a premiului Cocăi Bloos, o formidabilă actriţă mult prea mulţi ani – de la Silviu Purcărete pînă la întîlnirea cu tinerii regizori de acum – subestimată), fie, într-un al treilea caz, cel mai „revoluţionar", pentru a încuraja schimbarea, pentru a da un semn – prin acea validare profesională de care vorbeam înainte – către noi estetici, chiar dacă nu întotdeauna bine închegate (cum ar fi fost – aici sîntem doar în tărîmul condiţionalului – dacă anul trecut ar fi luat Radu Afrim premiul pentru regie).

De fapt, funcţia de acum a premiilor UNITER este de a da semnalul nu pentru cum arată teatrul românesc la acea dată, ci pentru cum *ar trebui* el să arate din punctul de vedere al *establishment*-ului – care nu e în mod necesar conservator, în ciuda opiniilor generale, însă, la noi, cel mai des aşa se arată. Iar cel mai puternic s-a văzut chemarea la ordine (în faţa răzmeriţei care se prevede deja pentru ediţia viitoare, după aceste două treimi de stagiune şi patru luni de an calendaristic) în nominalizările pentru categoria considerată de maxim prestigiu – cel mai bun spectacol. **Cumnata lui Pantagruel** al lui Purcărete, **Jacques sau supunerea** al lui Tompa, **Oblomov**-ul lui Tocilescu. Trei montări ale unor regizori consacraţi, montări clasice (căci **Cumnata...** e un delicios clasic purcăretian), *oldies but goldies*, paravane estetice în faţa timpului, de năvala căruia nici măcar teatrul nu e iertat.

E inutil şi previzibil deja să spun că, de aceea, momentul cel mai important al Galei mi s-a părut premierea proiectului **dramAcum** de către AICT-ul românesc (la fel cum mi s-a părut demnă de aplaudat acordarea acelui premiu de excelenţă lui Marcel Iureş pentru fondarea Teatrului ACT, e prima dată cînd iniţiativele sinucigaşe sînt recunoscute ca infuzînd sînge nou în lumea spectacolului). Decizia Biroului AICT de a le oferi Premiul Criticii lui Radu Apostol, Alex Berceanu, Gianina Cărbunariu, Andreea Vălean şi profesorului lor, Nicolae Mandea (şi e evident că ideea n-a stîrnit peste tot entuziasme) oferă exact acea legitimare de care proiectele reformatoare au nevoie pentru a-şi îndeplini rolul, pentru a-şi depăşi condiţia de început şi a se transforma într-o urnire înainte de lungă durată a căruţei teatrale. O căruţă a cărei stare prezentă nu e de criză (condiţia intrinsecă a oricărei arte, într-un final), ci de impas, de „unii hăis şi alţii cea", între care nu se poate decide (de unde, între aceste paranteze fie spus, eclectismul interesant al nominalizărilor, aproape la toate categoriile).

Plusurile Galei? Nominalizările actorilor din spectacole ale *noului val* regizoral, prezenţa masivă a teatrului maghiar, introducerea premiului pentru rol secundar. Aşteptări pentru la anul? Un premiu pentru muzică de scenă şi altul pentru coregrafie de teatru.

Opţiuni şi delimitări

MIHAELA MICHAILOV

Confirmarea, consacrarea, instituirea unor grile de selecţie care să filtreze realizările sau eşecurile breslei, asumarea riscului de a promova şi susţine creaţii controversate sînt doar cîteva dintre atributele cu care orice juriu se confruntă. Care sînt însă instrumentele selecţiei şi în funcţie de ce criterii operează ele? Îşi asumă o direcţie novatoare, încercînd să zgîlţîie sau să pună sub semnul întrebării anumite repere considerate imuabile, sau vin să reconfirme o paradigmă deja cunoscută şi verificată?

Gala Premiilor UNITER încearcă să stabilească momentele de maximă relevanţă ale unui an teatral, să certifice creaţii în funcţie de care să se poată vorbi de noţiunea atît de discutabilă a valorii. Cît de mult reuşeşte se poate verifica în timp, tot aşa cum pertinenţa alegerilor rămîne, de cele mai multe ori, un punct fragil, continuu dezbătut. Dacă numele sînt aceleaşi de la an la an – ceea ce poate deveni anost şi previzibil –, nu pot fi decît două cauze: ori creatorii sînt prea buni şi, indiferent de premiile luate, nu pot fi ignoraţi, ori sînt prea puţini. Probabil ceva din fiecare. Ar trebui însă să încercăm să depăşim bariera numelor deja consacrate, care, cu părere de rău, au ajuns să se repete, cu mici variaţii mai mult de formă decît de fond, şi să riscăm pe ceea ce s-ar putea înscrie într-o necesară regîndire a fenomenului teatral, pe o estetică, chiar dacă nu pe deplin coagulată, care cel puţin nu se înscrie în zona repetiţiilor. Redundanţa – stilistică, regizorală etc. – este în acest moment cea mai periculoasă capcană, mai ales că ea nu este amendată. Tocmai de aceea, premiul dat de AICT celor 5 membri fondatori ai prooiectului **dramAcum** (Andreea Vălean, Gianina Cărbunariu, Radu Apostol, Alexandru Berceanu, Nicu Mandea) mi se pare semnificativ la nivelul delimitării unei noi estetici, al unui moment propice de investigare a mecanismelor lecturii la zi. În acest caz, legitimarea prin ideea de grup, cu atît de puţine momente de anvergură în istoria noastră teatrală (vezi teatralizarea şi reteatralizarea) şi atît de greu de pus în aplicare într-o artă a individualităţilor, apoi confirmarea unei încercări de *textualizare* a teatrului şi afirmarea unei noi etape de definire a noţinii de *urgenţă* a spectacolului implicat, cablat la realităţile exterioare, vizează o importantă sincronizare, pe care AICT-ul a sesizat-o la momentul oportun.

Este meritoriu faptul că la secţiunea debut s-a optat pentru o nominalizare coerentă, şi anume două actriţe şi un actor, facilitînd astfel menirea juriului final (Nina Brumuşilă, Natalia Stancu, Jean Cazaban, Tudor Mărăscu, Emil Boroghină), care nu a mai fost nevoit să compare între o creaţie regizorală şi una actoricească, lucru de altfel, destul de imposibil şi soldat, de cele mai multe ori, cu o alegere arbitrară. O altă bătălie cîştigată a fost separarea rol principal, rol secundar, care face posibilă luarea în considerare a unor partituri nemotivat minimalizate sau trecute cu vederea, anulînd astfel falsa impresie că doar interpretarea de prim-plan contează. Şi, dacă tot se merge în direcţia unei lărgiri a ariei premiilor, ar trebui acordat din nou premiul pentru şcolile de teatru, care ar conferi un statut cu mult mai mare greutate şi semnificaţie acestor laboratoare de formare artistică, justificîndu-le competitiv importanţa şi vitalitatea. Există momente de vîrf ale acestor şcoli, cum a fost stagiunea de anul trecut de la Casandra, cu două spectacole superioare multora din teatrele bucureştene, e vorba de **Mă cheamă Isbjörg. Sînt o leoaică**, în regia Gianinei Cărbunariu, şi **Lebensraum. Spaţiu vital**, în regia Alexandrei Badea. Acest premiu ar constitui deopotrivă o provocare şi o lansare a unor nume pe care s-ar putea paria, evoluţia lor fiind, în timp, interesant de urmărit, în condiţiile în care la debut nu se iau în considerare aceste creaţii.

În rest, Gala de anul acesta ne-a prilejuit un număr de circ la care ne-a cam stat inima în loc, o ingenioasă defilare de păpuşi, precedată de o chemare la rampă în care personajele păreau desprinse exact din acea lume: „Pino îl cheamă pe Pepino", glume savuroase ale unor octogenari oricînd gata să se apuce de un spectacol şi comentarii la cald.

La a XII-a ediţie a Galei premiilor UNITER (pentru anul 2003), organizată de UNITER şi Societatea Română de Televiziune, în seara zilei de 5 aprilie 2004, pe scena mare a Teatrului Naţional „I.L. Caragiale" din Bucureşti, au fost decernate următoarele premii:

Cel mai bun spectacol

Oblomov, scenariu de Mihaela Tonitza-Iordache după romanul omonim al lui I.A. Goncearov, în regia lui Alexandru Tocilescu, la Teatrul Bulandra.

Cea mai bună regie

Mihai Măniuţiu, pentru spectacolele **Experimentul Iov**, scenariu de Mihai Măniuţiu după **Cartea lui Iov**, la Teatrul „Radu Stanca" din Sibiu şi **Tragica istorie a doctorului Faust** de Christopher Marlowe, la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca.

Cel mai bun actor în rol principal

Bogdán Zsolt pentru rolul Faust tînăr din spectacolul **Tragica istorie a doctorului Faust** de Christopher Marlowe, la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca.

Cel mai bun actor în rol secundar

Tudor Chirilă pentru rolul Malvolio din spectacolul **A douăsprezecea noapte** de William Shakespeare, la Teatrul de Comedie.

Cea mai bună actriţă în rol principal

Coca Bloos pentru rolurile: Domnişoara Rasch din spectacolul **Norocul îi ajută pe cei îndrăzneţi** de Franz Xaver Kroetz, la Teatrul ACT Bucureşti şi Ofelia din spectacolul **Ich bin Ophelia** de Gertrud Fussenegger, la Clubul Prometheus, Bucureşti.

Cea mai bună actriţă în rol secundar

Adriana Trandafir pentru rolul Mama din spectacolul **De ce fierbe copilul în mămăligă** de Aglaja Veteranyi, la Teatrul Odeon.

Cea mi bună scenografie

Dragoş Buhagiar pentru scenografia spectacolului **Oblomov**, Teatrul Bulandra Bucureşti.

Critică teatrală

Cristina Modreanu

Debut

Szalma Hajnalka pentru rolul Nina Zarecinaia din spectacolul **Pescăruşul** de A.P. Cehov, Teatrul „Tomcsa Sándor", Odorheiu Secuiesc.

Teatru radiofonic

Levantul de Mircea Cărtărescu, regia artistică Gavriil Pinte.

Premiile pentru excelenţă şi pentru întreaga activitate au fost stabilite, conform statutului Uniunii Teatrale din România, de către Senatul UNITER, după cum urmează:

Premiul de excelenţă: Marcel Iureş, fondatorul Teatrului ACT – catalizator al mişcării teatrale independente.

Premii pentru întreaga activitate:

- actor: Ovidiu Iuliu Moldovan
- actriţă: Tamara Buciuceanu Botez
- scenografie: Romulus Feneş
- regie: David Esrig
- critică: Alexandru Firescu şi Constantin Gheorghiu.

Premiul special al preşedintelui UNITER

Senkalskzky Endre – actor la Teatrul Maghiar de Stat, Cluj-Napoca.

La a XII-a ediţie a Galei Premiilor UNITER, Senatul a acordat următoarele premii speciale pentru întreaga activitate:

Premiul special pentru muzică de teatru: Iosif Herţea

Premiul special pentru teatrul de copii: Boris Petroff

Premiul special pentru teatrul de păpuşi: Cristian Pepino

Premiul special pentru teatrul de revistă: Horia Şerbănescu

Premiul special pentru circ: Costache Creţu.

Dubla faţă a avariţiei

CRISTINA RUSIECKI

Teatrul Tineretului Piatra Neamţ
Avarul, după Molière, adaptare de Cristian Juncu
Regia: Cristian Juncu
Scenografia: Cosmin Ardeleanu
Aranjament muzical: Cezar Antal
Cu: Corneliu Dan Borcia, Daniel Beşleagă, Dorina Maria Haranguş, Liviu Vlad, Nora Covali, Ecaterina Hâţu, Florin Mircea jr., Cezar Antal, Dan Grigoraş, Raul Lucaci, Iulia Tanasă, Adina Suciu

„N-am nici măcar mobil, e scandalos! Vreau să fiu viu, mobil, ştii? Heraclitean, nu parmenidian ca tata, fix, ţinut în loc de-atîtea lucruri moarte – gunoaie, gioarse, zdrenţe, vechituri!"

Aş propune să facem un rapid „Cine ştie cîştigă", cu o sută de candidaţi cărora să le testăm intuiţia: din ce spectacol am extras textul de mai sus? Cîţi din cei o sută credeţi că or să ghicească că e vorba de, ţineţi-vă bine!, **Avarul** de Molière?

Am ales textul respectiv fiindcă e elocvent cu vîrf şi-ndesat pentru maniera în care e construit spectacolul de la Teatrul Tineretului din Piatra-Neamţ. Se ia un text cu valori şi observaţii eterne (tipologice, de!), o traducere care azi nu poate părea decît prăfuită – obiect de muzeu –, folositoare numai în scenele de teatru în teatru, apoi se face o adaptare vajnică. Se pun toate într-un *shake*, care, întîmplător, e mintea vie a unui foarte bun cunoscător al resorturilor, dar şi al istoriei teatrului, regizor şi autor dramatic, se amestecă, se decantează şi deliciile sînt gata. Care-ar fi deliciile astea? Păi, cam tot ce ţine de teatru: un text excelent, proaspăt, modern, bun pentru spectacol, situaţii savuroase imaginate de regizor – atenţie!, e vorba de situaţii 2004 –, o trupă omogenă şi tare însufleţită, un protagonist care, după cîteva secole de Harpagoni, răsuceşte percepţia asupra personajului, un turn ingenios creat din *gunoaie, gioarse, zdrenţe, vechituri!*, adică dintr-o întreagă viaţă de avar. Important e că ponderea tuturor acestor pivoţi ai spectacolului e egală. Nimic prea mult sau prea puţin! Precept antic, preluat de clasicism şi combinat de regizorul Cristian Juncu cu spontaneitatea care umple tot spectacolul. Măsura, da, iată ce păstrează regizorul din clasicism! Nici un dezechilibru, nici o îngroşare, nici un exces. Totul curge – în bucurie şi savoare. Aş zice *heraclitean*, dacă n-ar fi mai degrabă thalesian.

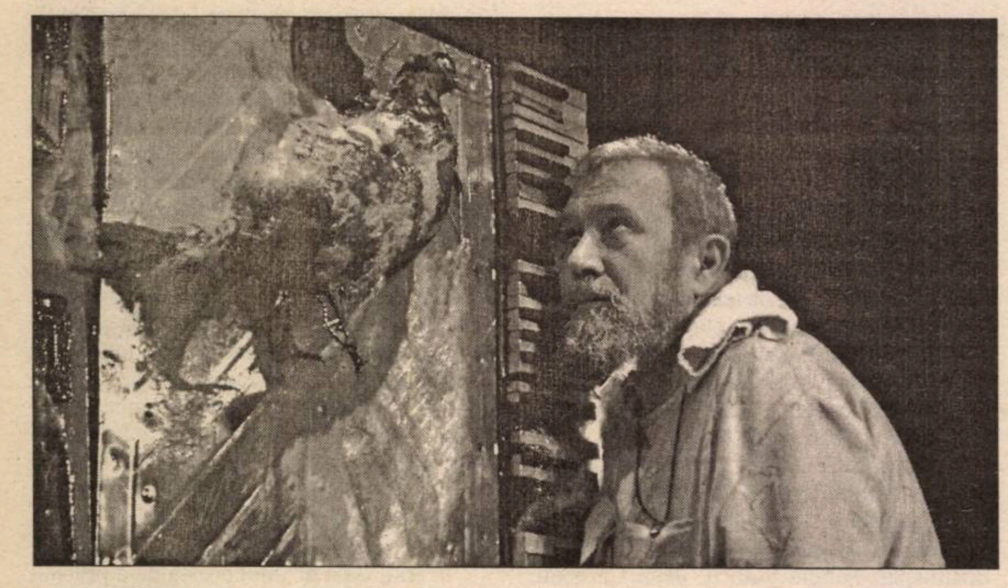

E drept că în 2004 să-l vezi pe Hamlet în *blue-jeans* nu te mai mişcă. Nimic nou sub soare, spune publicul nostru, tăbăcit de atîtea zgîlţîieli. În spectacolul de la Piatra-Neamţ, Cléante, adorabil coafat cu ţepi, şi Elise, în rochiţă mini, pot părea cel mult trăsniţi. Dar costumele bine alese (decor şi costume, Cosmin Ardeleanu) compun expresiv o lume – una de actualitate.

Însă ce este absolut spectaculos, savuros, valoros, adică marea răsturnare a spectacolului, rămîne, indiscutabil, textul. Tradus, adaptat şi mult prelucrat de Cristian Juncu. O frumuseţe de text! Ar merita studiat în şcolile de specialitate ca exemplu de modernizare a unei piese clasice. Deloc agresiv, fără să biciuiască percepţia spectatorului numai de dragul actualităţii, textul păstrează ritmul vioi al comediei moliereşti. Dar versurile se topesc în proză. Muzicalitatea e de comedie clasică, frazarea e antrenantă, proaspătă, sprinţară. Dar cuvintele sînt ale zilelor noastre. Minus licenţa explicită, aspect deloc de neglijat! Calchierea patosului din versurile clasice pe un tip de ludic modern nu poate fi decît spectaculoasă.

Nu numai textul este stors de toate nuanţele de către regizor, dar Cristian Juncu nu uită nici de virtuţile jucăuşe ale subtextului, nici de suculenţa intertextului. O *ars combinatoria* care alătură extrase din faimosul monolog al Ninei din **Pescăruşul** cu „Mă doare măseaua ionesciană" şi cu referiri la colegii regizori nu face decît să diversifice comicul.

Limba este a zilelor noastre, ca şi situaţiile. Este a doua mare reuşită a regizorului: să mixeze caraghioslîcurile din lumea noastră cu caracterele eterne ale lui Molière într-o manieră cu totul credibilă. Secvenţele cu schimbul de bani, aranjarea împrumutului prin intermediari, valeţii îmbrăcaţi în *body guard*, care vorbesc la staţii Motorola, Consilierul lui Harpagon care vrea să apeleze la o firmă de *catering*, o agentă matrimonială, Baronul făcut în tuşe (prea) groase, ocupat cu camăta şi teatrul, pe toate le catapultează Cristian Juncu în lumea lui Molière. Şi poate că talentul regizorului e de vină, dar nimic nu e strident, nimic nu e prea mult.

În plus, toate sînt învelite într-un abur de bonomie. Imprimat, întîi şi-ntîi, de protagonist. Ce Harpagon poate să fie acest bătrînel atît de blînd, de omenos şi de candid? Interpretarea plină de farmec a lui Corneliu Dan Borcia face ferfeniţă tot orizontul de aşteptare al spectatorului. Cu atît mai bine pentru actorul care reuşeşte să surprindă! Personajul său are atîta cumsecădenie, jovialitate şi e atît de tolerant cu toate capriciile tinerilor, încît eşti gata oricînd să-i ierţi o meteahnă mititică: avariţia. Mai ales cînd se îndrăgosteşte ca un cotoi bătrîn şi suferă exact ca şi copiii săi. Daniel Beşleagă face un foarte bun Cléante, nevinovat, cu frustrări imense, ca lipsa mobilului, hoţ plin de drăgălăşenie, dezinvolt, exasperat atît de avariţia tatălui, cît şi de îngustimea de minte a logodnicei, dar iubindu-i pe amîndoi. Elise, plină de tinereţe şi nuri, e interpretată avîntat şi cu mînă sigură de Dorina Maria Haranguş şi rămîne una dintre prezenţele cele mai plăcute ale spectacolului. Perechea sa, Liviu Vlad, în Consilierul „angajat pe gratis", e actorul care umple spaţiul şi focalizează privirile, vital şi subtil, comic şi credibil în acelaşi timp, debordînd de naturaleţe. Mariane, o dulceaţă de fetiţă-gîsculiţă, e savuros construită de Nora Covali, actriţă plină de nerv, cu puterea de a capta imediat atenţia. Imposibil să nu te convingă Ecaterina Hîţu în Frosine, agenta matrimonială, plină de iniţiativă, respirînd energie şi vitalitate. Cezar Antal construieşte un servitor-prieten, pe La Flèche, natural, demn de crezare, devotat, cu multe momente savuroase.

Toţi joacă înăuntrul şi în jurul turnului construit de scenograful Cosmin Ardeleanu. Forţa decorului stă în faptul că îmbină virtuţile estetice şi imaginative cu o perfectă adecvare la universul spectacolului. E un turn compozit, construit dintr-o aglomerare de obiecte, care însumează toată viaţa lui Harpagon. Un decor în aceeaşi măsură frumos şi funcţional: trăieşte alături de personaje, se zgîlţîie din toate articulaţiile de la dragostea copiilor, plînge cu glas de sirenă cînd i se fură banii Avarului.

Aşadar se ia un text, se conturează realităţi crude peste care se toarnă culorile pastelate ale veseliei. Şi iese un deliciu de spectacol. Păcat că el nu poate fi văzut şi la Bucureşti. Ar merita!

▮

Cei 7 care au speriat restul

Cronicari / Filme	Iulia BLAGA	Laurenţiu BRĂTAN	Mihai CHIRILOV	Andrei GORZO	Valerian SAVA	a.l.ş. *featuring* Andrei BANGU
21 de grame	▮▮▮				▮▮▮	
Bun venit în junglă	▬					▮ /
Cecul sau viaţa		▮▮			▮▮	▮ / ▮
Ceva, ceva tot o ieşi	▮▮	▮		▮		▮ /
Cold Mountain	▮▮▮	▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮		▮▮▮ /
Duplex				▮		▮▮ /
Fereastra secretă	▮▮		▮		▮▮	▮▮▮ /
Invaziile barbare	▮▮	▮▮	▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮ /
Juriul		▮▮	▮		▮	▮ /
Misterele fluviului	▮▮▮	▮	▮	▮▮▮▮		▮▮ /
Patimile lui Hristos				▬	▬	▮ /
Peter Pan		▮			▮▮	
Prizonierii timpului		▬			▬	
Pur şi simplu dragoste	▮▮	▮▮		▮▮		▮▮ /
Rătăciţi printre cuvinte	▮▮▮▮	▮▮▮		▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮ /
Scary Movie 3		▮▮	▮		▮▮	▮▮ /
Stăpînul inelelor. Întoarcerea Regelui		▮	▮▮	▮▮▮	▮	▮▮ / ▮▮
Şcoala de rock	▬	▮			▮▮	
Ultimul samurai		▮	▮▮▮		▮▮	/ ▮▮

▮▮▮▮ – excepţional ▮▮▮ – foarte bun ▮▮ – bun ▮ – mediocru ▬ – catastrofal

Arte vizuale

Vileagul lui „aici-şi-acum“

VLADIMIR BULAT

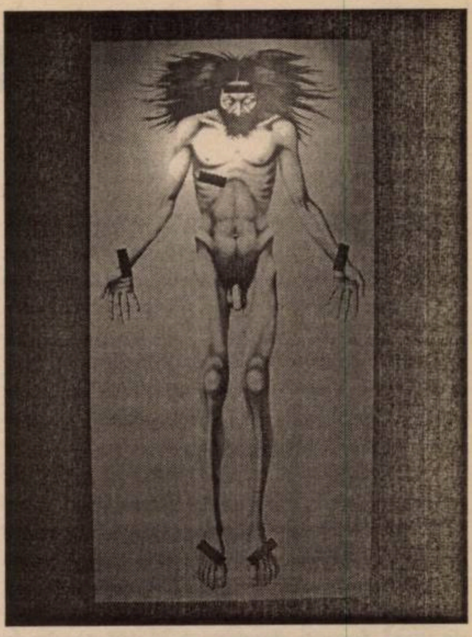

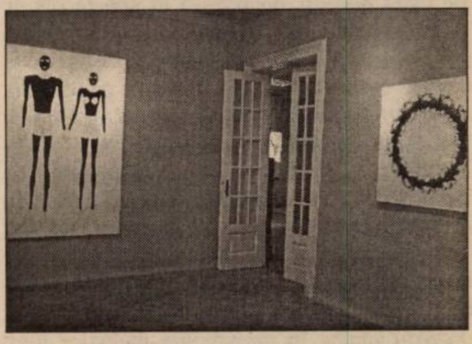

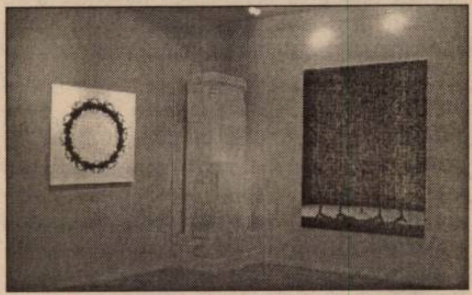

În creaţia recentă a lui Roman Tolici *nu există trecut*, este un prezent perpetuu. Contemporaneitatea continuă devine o valoare în sine. Reprezentările se personalizează, iar adesea artistul se portretizează. **Ora zero** îi arată chipul străjuit de 3 ceasuri oprite, parcă pentru veşnicie, în poziţia ácelor suprapuse: în dreptul minţii, inimii şi sufletului. **Ora zero** este starea de împăcare totală, e graţia ce ne este dată dacă sîntem atenţi la ea...

Actualitatea dramei cristice este o altă prezenţă activă. Hristos (**Isus *cenzurat***, 2003) este reprezentat într-o nuditate absolută, dar cu rănile ascunse înapoia unor mici fîşii negre (pe principiul folosit în mass-media, cînd se doreşte anonimatul unei persoane aduse în public să mărturisească). De data asta, artistul propune o problematizare a suferinţei prin însăşi „cenzurarea“ rănilor. Dacă îi acoperim plăgile, ce ne mai trimite la chinurile care au făcut dovada naturii umane a lui Hristos? Lumea catolică a pus adesea accentul pe arătarea leziunilor, a cărnurilor supurînde, pe chipul şi trupul desfigurat de suferinţă. Tolici reprezintă acum pur şi simplu un trup omenesc, aidoma şi întocmai cu un oarecare altul, dintre cei aflaţi în preajmă. Dar acesta este trupul Lui. Îl vedem şi în **Pieta stradală**. El zace pe genunchii mamei sale, iar părul, în formă de imensă seceră – copleşeşte. Cuplul acesta este amplasat în mijlocul unei artere urbane, printre case şi oameni, în inima nepăsării. Minunea vine între noi, dar, se pare, noi nu mai avem ochi să o vedem, să o simţim. Nu avem acces la ea. Privim, dar nu vedem. Sîntem orbi. Orbim zilnic cîte puţin. Nici măcar nu ne dăm seama de asta. Se spune că prin păcatele noastre chinurile lui Hristos continuă, veghează, se reînnoiesc permanent. Albul Maicii Fecioară este simbolul speranţei, al luminii neîntinate, neatinse.

Pînza de mari dimensiuni **Darurile** (2003-2004) este o lucrare derutantă; eşti tentat să o „citeşti“ în feluri diferite, dar dîndu-i tîrcoale de mai multe ori ajungi să te laşi păgubaş: renunţi constatînd că este pictură pură, fără un subtext prezent, palpabil, grăitor, „sistematic“, „profund“. Figurile geometrice articulate în voie, cu o cromatică aleatorie, cu dimensiuni variabile, jubilatorii, fac un joc seducător şi ţipător. Un ţipăt înfundat în reculegere...

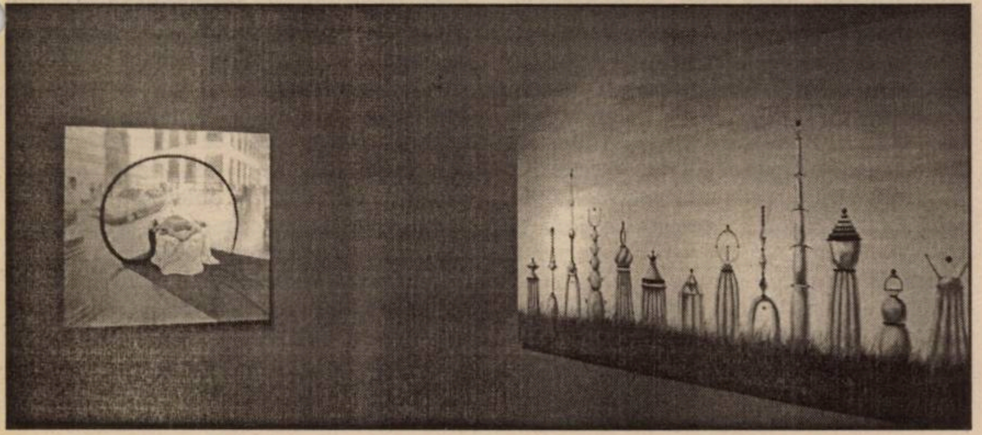

Dipticul – cel puţin aşa îl percep eu – **Răsărit** şi **Cuplu** evocă două personaje care îşi consumă viaţa pînă la epuizare, pînă la aneantizare. Masculin/Feminin – ne dăm seama numai după organele lor genitale puse cu atenţie şi meticulozitate la vedere, aievea. Chipurile şi restul trupurilor sînt mascate, camuflate, nearătate, interzise. Ce contează aici e doar sexul. În rest – nimic, nimicul ca „recipient“. În jurul lor e chiar golul absolut. Dar paradoxala lui apariţie este anulată tocmai de această *arătare*. Se pare că lucrul cel mai bine ascuns e cel lăsat foarte la îndemînă, pus în cale, să te împiedici de el. Ai impresia că poţi întinde mîna pentru a-l lua, dar constaţi că nu e chiar lesne; ia-l de unde nu-i... Futilitatea acestei situaţii e dată în vileag de acel sufocant **Răsărit**, unde pe fundalul unor zori stridente se profilează o pereche de scheleţi, ţinîndu-se de ceea ce erau altă dată nişte mîini. Ei vin spre noi, spre privitori. Pare că vor să ne asalteze. Nu sînt însă agresivi, ci chiar zîmbesc. Cele două panouri formează între ele un *cîmp magnetic* frisonant, energetic, prestigios, ales.

Scaunul este un semn uriaş. Semantica lui transcende suprapunerea ideii de tron împărătesc cu tronul zeilor. Este chiar Tronul prin excelenţă – ca un incomensurabil lanţ de oglinzi care conduc imaginea spre neant, spre nesfîrşire. Tot un soi de „perpetuum mobile“ este şi în interiorul lucrării **Cunună**. O cavalcadă de chipuri defilează în ritm circular, un *puzzle* continuu şi statornic ca soarele şi luna. La fel de prezentă ca eternitatea umanului bipolar. Nimic nu începe de undeva, pentru orice începutul e acum. *aici-şi-acum.*

---

aici-şi-acum*, o expoziţie de Roman TOLICI, Galeria Posibilă, Bucureşti, 2 aprilie-2 mai 2004. Curator: Vladimir BULAT.*

„Expoziţia lui Roman Tolici este cea de a doua personală după ***Fantasmagorica*** *în 2002 şi invită la o discuţie despre relaţia noastră cu Dumnezeu.*

Născut în Republica Moldova în 1974, licenţiat al Universităţii de Artă, Secţia Grafică, în 1998, Roman Tolici este un artist-povestitor, iar fiecare lucrare ne introduce într-o lume pe de-o parte reală pe de alta fantastică.“

(Fragment din prezentarea promoţională a expoziţiei)

Muzică

Cum poţi învăţa să ridici o catedrală de sunete

PETER SRAGHER

O voce curată se desprinde din aer. Cîteva sunete despre preamărirea lui Allah. Care devin, încet, încet, o melodie. Apare însoţirea unui pian. Iubirea de Allah. Din unduirile melodice se desprinde un timbru absolut excepţional. Respectă spiritul rugăciunilor arabe. Simţi că eşti într-o moschee. Greşit. Eşti la concertul Timnei Brauer – evreică din Austria – din Grand Ballroom al JW Marriott Bucharest Grand Hotel. Ea nu s-a sfiit să intre în pielea fraţilor semiţi arabi, să cînte despre Allah. Nu-i este ruşine, ci speră să le ofere o bucurie de suflet atît arabilor, cît şi tuturor melomanilor.

A studiat cu acribie şi atenţie o veche melodie arabă din sufismul marocan. La concertele ei şi ale grupului muzical Timna Brauer & Elias Meiri Ensemble se aude muzica ce poate uni. Atît muzică din tradiţia arabă, cît şi din cea evreiască. **Pace pentru Ierusalim**, acesta a fost concertul susţinut la Bucureşti. Dacă pacea nu poate fi adusă prin negocieri, prin discuţii, prin raţiune, atunci Timna Brauer şi-a dat seama că nu este cazul să rămînă doar la dimensiunea de cîntăreaţă, de artistă, ci şi-a descoperit şi o menire civică, aceea de a aduce pacea prin muzică, care poate fi un panaceu pentru bolile sufletului nostru contemporan. Muzica poate face pace. Muzica poate fi pace. Cel puţin în sufletul nostru. Şi acesta este primul pas. Nimic nu este însă dogmatic, făcut, nimic artificios, ci de un profesionalism de cel mai înalt grad. Artistă de o mare întindere, cu studii de canto în domeniul operetistic, jazzistic etc., Timna Brauer are o voce cultivată, curată, frazarea este impecabilă, fără să o facă artificioasă, ceea ce corespunde şi atitudinii ei morale. Nu înseamnă că nu are bucuria improvizaţiei. Împreună cu soţul ei, Elias Meiri, cu care cîntă din 1985, reuşeşte improvizaţii jazzistice ale melodiilor interpretate, unele foarte vechi, absolut impresionante. Melodia **Hava Naghila**, arhicunoscută la noi, fiind compusă de un evreu român, este un solo de pian incredibil, care porneşte de la *sound*-ul cunoscut şi ajunge la interpretări proprii de o mare virtuozitate.

Cîţi dintre evreii învrăjbiţi cu arabii în lupta teritorială din Orientul Apropiat şi-ar fi găsit timpul să studieze unul cultura celuilalt, să se adîncească într-un cîntec de profundă religiozitate şi adîncă sensibilitate. Un cîntec despre Allah. Nu ştiu.

Dincolo de această dimensiune civică şi politică, a fost o surpriză totală pentru publicul bucureştean să asculte într-una şi aceeaşi seară muzică în ebraică, arabă şi latină. Pentru întîia oară. Această diversitate a fost o întîmplare atît de fericită, încît tot publicul, la sfîrşitul concertului, a ovaţionat ansamblul. Care ansamblu dă seamă de multiculturalitate şi prin componenţa sa: soţul Timnei Brauer, pianist şi aranjor de excepţie, este evreu din Israel, bateristul şi percuţionistul Courtney Maxwell Jones provine din Trinidad & Tobago, adică tocmai din Marea Caraibelor, iar percuţionistul Yildirim Fakilar este turc.

O bucurie a fost fuziunea dintre melodiile tradiţionale evreieşti sau arabe şi improvizaţia jazzistică. Acolo Elias Meiri şi-a arătat virtuozitatea, alături de ceilalţi artişti, aducînd valenţe rar întîlnite pe scenele noastre, chiar la festivalurile de jazz care au devenit la noi, în ultima vreme, o prezenţă constantă. Aşa cum spunea şi Timna Brauer într-un *credo*: „Vrem să prezentăm atît bogăţia muzicală iudaică, pe de o parte, cît şi legăturile cu muzica creştină şi musulmană. Imnurile yemenite aduc aminte de corurile gregoriene, iar frazarea orientală are efectul unei verigi de legătură între melodiile hasidice şi cadenţele arabe“.

Impresionantă a fost melodia pentru care Timna Brauer a apărut într-o costumaţie absolut superbă, cu o rochie de un roşu închis, cu bijuterii minunate. O melodie yemenită, cîntată de mama ei, în copilărie. Versurile vorbesc despre rochia pe care o purtase, cu ani şi ani în urmă, atunci cînd a cunoscut-o tatăl ei, un reputat plastician austriac. Reluînd acum melodia, Timna Brauer simte toată dragostea care i-a cuprins pe părinţii ei. Care o ajută să cînte. Care o ajută să fie.

Timna Brauer & Elias Meiri Ensemble, ***Pace pentru Ierusalim****, concert organizat de Ambasada Austriei la Bucureşti şi Forumul Cultural Austriac, JW Marriott Bucharest Grand Hotel, 3 aprilie 2004.*

Medievalum
Arme si Armuri
de Toledo
telefon 0740 101 488
www.sabii-de-toledo.ro

Bijuterii muzicale

ANCA FLOREA

Ioana Bentoiu

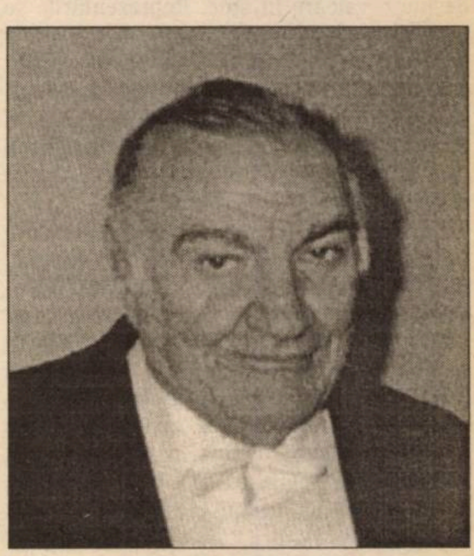

Valentin Gheorghiu

Începutul primăverii a propus melomanilor cîteva repere extrem de interesante în special în sfera muzicii camerale, nu doar prin frumuseţea interpretării, ci şi prin faptul că marea muzică universală a stat alături de creaţii româneşti contemporane – parte prezentate chiar în primă audiţie absolută –, a căror valoare a fost unanim apreciată de public.

Recitalul susţinut la început de aprilie de către soprana Georgeta Stoleriu a fost elocvent în acest sens, căpătînd totodată o încărcătură „de suflet" cu totul specială, pentru că, în acea zi, profesoara sa Yolanda Mărculescu – cu adevărat o doamnă a cîntului, aplaudată, timp de două decenii, deopotrivă în spectacole de operă şi în rafinate seri de lied – ar fi împlinit 81 de ani. Cu aceeaşi eleganţă ce caracterizează fiecare dintre apariţiile sale pe podium, Georgeta Stoleriu a abordat, în colaborare cu excelenta pianistă Verona Maier, un repertoriu divers şi echilibrat, cele două opusuri de Schubert – **Die Verschworenen** şi **Totus in corde lanqueo** –, care au încadrat inspirat întregul program, aducînd un plus de farmec prin alăturarea clarinetului – graţie interpretării de ţinută conferite de Leontin Boanţă –, într-un dialog în care liniile melodice s-au împletit şi s-au completat într-o manieră cuceritoare. Subtilitatea şi lirismul specific schubertian au lăsat apoi locul miniaturii româneşti, care, pornind de la texte binecunoscute, a dezvăluit pregnant trăsăturile definitorii ale fiecărui compozitor; astfel, am ascultat, în primă audiţie, două lieduri pe versuri de Victor Ion Popa (**Întrebare**, **Amurg**) şi alte două lieduri pe versuri de George Topîrceanu (**Plouă**, **Vin ţigăncile**), scrise de Dumitru Capoianu cu sensibilitate şi vervă, muzica sa reliefînd sugestiv sensurile cuprinse în text. Pe cu totul alte coordonate stilistice, dar cu acelaşi marcaj al descoperirii modalităţii ideale de înveşmîntare a cuvîntului în sonorităţi adecvate conţinutului ideatic imaginat de poet, ciclul „Soliloc" (**Întreb mereu**, **Ce grele sînt tăcerile**), compus de Felicia Donceanu pe versuri de Mihai Constantinescu, a readus pagini binecunoscute şi atît de inteligent puse în valoare de către soprana Georgeta Stoleriu, susţinută de inflexiunile delicate şi expresive ale claviaturii; pentru că, în ciuda aparentei simplităţi a demersului solistic, adevărata tălmăcire a acestor mici bijuterii este dificil de realizat, o dovadă elocventă în acest sens fiind numeroasele variante interpretative ale aceloraşi lieduri care, în timp, fie în concursuri, fie în recitaluri, au reuşit – sau nu – să se apropie de intenţiile autoarei, lipsind parcă, de fiecare dată, acel „ceva" pe care, însă, l-am regăsit din plin în versiunea Georgetei Stoleriu. De altfel, şi ciclul „Îngerul a strigat" (**Axion**, **Recitativ**, **Îngerul a strigat**) scris de Carmen Petra Basacopol şi prezentat în primă audţie, a confirmat – dacă mai era nevoie – înţelegerea şi profesionalismul cu care solista se apropie de partitură, valorificînd şi împlinind în plan artistic accentele, trăirile şi atmosfera sugerate de textul literar-muzical, găsind subtile modalităţi vocale şi expresive pentru a da culoare şi profunzime partiturii. Trecînd de la reculegerea meditativă a acestui opus, liedurile de Chopin (**Mädchens Wunsch**, **Eine Melodie**, **Trübe Wellen**, **Was ein junges Mädchen liebt**, **Intimite**) au adus culoare, o transparenţă luminoasă şi delicată, pentru ca cele trei cîntece de Kurt Weill (**Complainte de la Seine**, **Je ne t'aime pas**, **Youkali**) să ofere publicului nu doar bucuria unor pagini pline de poezie, ci şi o stare „de bine", pe care doar o interpretare de înaltă ţinută o poate transmite ascultătorului, captîndu-l, purtîndu-l în lumea imaginată de compozitori, căreia îi dă viaţă prin inflexiuni născute din ştiinţă şi bogăţie interioară.

Întîmplarea a făcut ca, doar două zile mai tîrziu, să o reîntîlnim pe Verona Maier la Ateneu – de această dată la Sala Studio –, în ipostază de clavecinistă, într-un nou recital, dar alături de Anca Iarosevici, care, cîntînd la *viola da gamba* discant şi tenor, a abordat, firesc, muzica renascentistă şi barocă, destinată celor două tipuri de instrumente specifice acelor vremi în care, la curţile princiare, peruci pudrate şi rochii cu trenă se delectau ascultînd, în saloanele de muzică, noile creaţii semnate de compozitorii celebri ai epocii. În ultimii ani, sonorităţile speciale ale instrumentelor vechi şi, în general, creaţia secolelelor XVI-XVII au revenit în atenţia specialiştilor şi a publicului din toate colţurile lumii. Ei redescoperă cu încîntare o lume calmă, rafinată, fără urmă de agresivitate, în care scriitura savantă (dar nu sofisticată) desenează volute, înflorituri şi cantilene, la care nici un iubitor al frumosului nu poate rămîne indiferent. Cele două soliste au interpretat cu măiestrie sonate de Mancini, Marcello, Quantz, Handel, Reid, dar şi **Suita I** de Bach (în adaptarea semnată de George Iarosevici), pentru ca, în încheiere, să ne rezerve surpriza unei prime audiţii absolute – **Runde-ronde în Rondo, o joacă pentru viola da gamba, clavecin et cetera...** de Felicia Donceanu, compozitoare care astfel ne-a convins din nou că rămîne o căutătoare de noi modalităţi expresive, de combinaţii timbrale, dar şi un spirit ludic prin excelenţă, atrăgîndu-i şi pe interpreţi într-o joacă serioasă, imaginînd un fel de teatru instrumental într-o manieră personală. Astfel, spre deliciul spectatorilor, Verona Maier a apărut ţinînd în mînă viola *da gamba*, alăturîndu-se Ancăi Iarosevici (care, la rîndul său, marcase cîteva sunete pe clavecin), pentru a ţese apoi linii şi ritmuri alerte (la care a contribuit şi percuţia bogată, „mînuită" de cele două interprete), ca într-un foc de artificii, prelungite spre final într-o repetiţie delirantă, stopată de un „hai acasă", rostit cu multă convingere de către Verona Maier. A fost o combinaţie binevenită de bună dispoziţie, umor, vervă, performanţă instrumentală şi talent, mult aplaudată de spectatorii avizaţi (din rîndurile cărora au lipsit, ca şi la recitalul anterior, cronicarii, încăpăţînîndu-se parcă să nu fie interesaţi de asemenea evenimente camerale de mare ţinută – dacă deosebita calitate a interpreţilor nu-i mai atrage, cel puţin primele audiţii româneşti ar trebui să trezească o urmă de curiozitate, măcar pentru a „bifa" prezenţa la astfel de momente pe care, de altfel, le reclamă adesea ca fiind... insuficiente, unii dintre ei erijîndu-se chiar în promotori ai creaţiei originale...). Dar cei aflaţi pe scenă, asemeni compozitorilor, se adresează melomanilor, aşa încît răsplata aplauzelor prelungite a fost suprema confirmare şi recunoaştere a eforturilor şi dăruirii cu care se consacră marii muzici.

Duminică am revenit sub cupola secularului simbol al culturii noastre pentru a asculta recitalul prezentat de Ioana Bentoiu, alături de pianistul Valentin Gheorghiu, maestru care a apărut şi în ipostază de compozitor, programul incluzînd şi două lieduri din creaţia sa, încărcate de discreţia şi sensibilitatea ce-l caracterizează. De altfel, mai toate miniaturile interpretate în acea seară au avut ca numitor comun atmosfera de meditaţie, introspecţie şi lirism (cinci lieduri de Brahms, ciclul „Dragoste şi viaţă de femeie" de Schumann, **Eminesciana** de Pascal Bentoiu), punctate de accente dramatice şi, în cîteva dintre cele **Şapte cîntece pe versuri de Clément Marot** de Enescu, de umor inteligent redat într-o „dramaturgie" al cărei contur a pornit, firesc, de la sensul cuvîntului. Ioana Bentoiu a confirmat astfel că rămîne o personalitate puternică, solară, cu o cultură solidă (nu doar muzicală), dobîndită într-o familie de rafinaţi intelectuali, capabilă să transmită ascultătorului emoţia, visarea sau suferinţa cuprinsă în micile bijuterii muzicale pe care le abordează de fiecare dată cu sinceritate şi dezinvoltură; şi, de această dată, colaborarea sa cu un maestru al claviaturii a adus un plus de frumuseţe liedurilor atît de cunoscute şi îndrăgite de publicul iubitor al genului. Se cuvine remarcat faptul că în sală, ca de altfel la toate recitalurile la care ne-am referit, s-au aflat numeroşi compozitori de marcă, nu doar din „spirit de breaslă" sau din prietenie, ci pentru că sînt, cu adevărat, îndrăgostiţi de tot ce înseamnă muzică bună.

∎

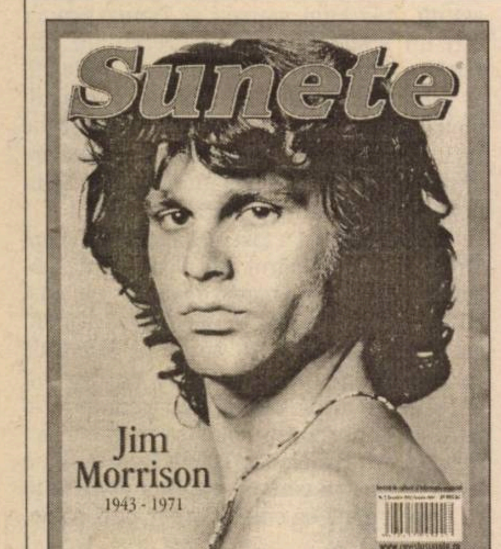

Sunete
EXCLUSIV STEVE LAWLER
KYLIE MINOGUE
Povestea fără sfârşit
5 ANI DE...
Bere Gratis
ELVIS
între muzică şi droguri
PLUS
Dan Bittman
Narcisa Suciu
Type O Negative
TMO3BASE
R.E.M.
O călătorie în timp
www.revistasunete.ro

După dispariţia – sperăm temporară – a unor publicaţii muzicale remarcabile, precum **Musical Report** şi **Art&Roll**, revista lunară de cultură şi informaţie muzicală **Sunete** (ajunsă deja la al cincilea număr) încearcă să acopere, în felul ei, o „nişă" rămasă liberă. O echipă tînără, alcătuită din George Durbălău (redactor-şef), Timea Gyurka, Daniel Simionescu, Costel Cristea, Claudia Şandru (redactori), Dan Cimpoieş (redactor-asociat), Ştefan Tiron, Richard Constantinidi, Augustin Nicolae, dERMON, Otaku, Monica Bănulescu, Alina Creangă, Andreea Apostol, Petronela Şerb (colaboratori). 74 de pagini în format mic, color, pe hîrtie velină. Profil preponderent informativ, „comercial" (în sensul pozitiv) şi cu accent pe actualitate (fără a uita însă nici „clasicii" *rock*-ului – Jim Morrison, de pildă). Interviurile şi declaraţiile „la cald" au o pondere semnificativă, ca şi materialele dedicate genurilor noi şi evenimentelor „fierbinţi". Din sumarul numerelor 4 şi 5 spicuim : **Muzica şi drogurile**, interviuri cu membrii formaţiei UB40, cu Alexandru Andrieş şi Ada Milea, cu liderul trupei americane de jazz Oregon şi cu producătorul trupei *jungle* Aphrodite, o „istorie horror" în foileton a fenomenului *manga*, un serial despre **Cei mai talentaţi DJ-i**, materiale despre Tori Amos, R.E.M., Jim Morrison, prezentări de trupe noi româneşti, comentarii cinematografice despre **Kill Bill**, ştiri, reportaje despre muzica pop-rock românească... Atractivă, dinamică şi diversă, „pentru toate gusturile", dar nu lipsită de personalitate şi bun-gust, revista are toate şansele să se impună. Îi dorim succes!

Radio România Cultural,

post al Societăţii Române
de Radiodifuziune,
emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	

	MHz	kHz
Petroşani	89,5	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

profil

Colegiul, publicaţie-buletin a Colegiului Medicilor din Bucureşti. Colectivul de redacţie: Emanuil Stoicescu – director executiv al CMB, Bogdan Popescu – director al Departamentului Imagine, relaţii interne şi internaţionale, Raluca Vasilescu – director al Departamentului Profesional-ştiinţific. Patru pagini color, pe hîrtie velină, format A4. Numărul 32 al buletinului se deschide printr-un editorial semnat de Sorin Mircea Oprescu, preşedintele CMB. În rest – informaţii privind activitatea Colegiului, programul expoziţiei anuale de produse farmaceutice ROMMEDICA 2004 – **Terapie de la A la Z** (31 martie-3 aprilie), două comunicate *in memoriam* despre două personalităţi recent dispărute ale medicinei noastre: Nicolae Cajal şi, respectiv, Eugeniu Proca, informaţii de educaţie medicală prin Internet.

CMB
COLEGIUL
Publicaţie a Colegiului Medicilor din Bucureşti ■ Anul (6) • Nr. 32
Utile
Editorial
Prof. Dr. Sorin Mircea Oprescu

de ici, de colo

TIMPUL
REVISTĂ DE CULTURĂ

Mihai Ursachi a plecat în eternitate se intitulează articolul semnat de Liviu Antonesei, prin care este – într-un fel – „prefaţat" amplul grupaj *in memoriam*, dedicat regretatului poet şi „magistru", din numărul din martie 2004 al lunarului **Timpul**. Citām un fragment: „Pentru generaţia mea de scriitori ieşeni – şi nu cred că Nichita Danilov, Lucian Vasiliu, Dan Petrescu, Dorin Spineanu, Sorin Antohi şi alţii mă vor contrazice –, Mihai Ursachi a fost unul dintre puţinele repere, în egală măsură scriitoriceşti şi morale, incontestabile, într-o vreme – perioada noastră de formare de după mijlocul anilor şaptezeci – în care acestea erau atît de rare încît puteai să le numeri pe degetele de la o singură mînă. De altfel, a fost un reper şi pentru alţi membri ai generaţiei mele din alte părţi – Petru Romoşan, Traian T. Coşovei, Ion Mureşan ş.a. Tocmai de aceea, plecarea sa în America, în 1981, a fost resimţită de fiecare dintre noi drept o pierdere ireparabilă, un fel de doliu de o intensitate apropiată celui de acum, cînd Omul din Poetul Mihai Ursachi şi-a luat rămas bun pentru vecie. În ce mă priveşte, nu pot să uit dimineţile de duminică de la sfîrşitul anilor şaptezeci şi începutul anilor optzeci, cînd îl vizitam cu regularitate, ne citeam reciproc ce scrisesem între timp, discutam despre poezie, filozofie, dar şi despre politică, îmi împrumuta o ediţie rară din **Talmud**, poeziile unor Hölderlin sau Trakl, ori o apariţie a «noilor filozofi», pe atunci în vogă internaţională, cărora, în ciuda anticomunismului comun, le găsea şi punctele slabe". Despre poezia lui Mihai Ursachi scriu Georgiana Haja (**Vălul hermetic**) şi Al. Andriescu (**În lumea mirobolantă a poeziei lui Mihai Ursachi**). Două pagini de poeme – reunite sub titlul **Maşinăria de foc a destinului** – completează grupajul îndoliat.

Sumarul conţine şi alte lucruri demne de interes. Bunăoară – interviul acordat Gabrielei Gavril de profesorul Moshe Idel de la Universitatea Ebraică din Ierusalim (**„România se află într-o perioadă confuză, tulbure, în care nu s-au cristalizat regulile discursurilor publice"**). Originar din Tîrgu-Neamţ, prieten apropiat al lui Ioan Petru Culianu, reputatul specialist în **Cabală** face consideraţii pătrunzătoare privind literatura produsă de scriitorii interbelici români-evrei, comentează prudent controversele privind relaţia lui Culianu cu Mircea Eliade, evocă propria-i relaţie cu maestrul său Gershom Scholem şi face – în finalul interviului – o mărturisire surprinzătoare privind cele cîteva conferinţe susţinute de curînd la Universitatea Central Europeană din Budapesta: „M-am întrebat: despre ce-ar fi scris Culianu dacă era în viaţă? Am încercat să privesc **Cabala** cu ochii lui Culianu, să iau categoriile lui şi să le aplic la materialul pe care nu l-a cunoscut".

O nouă scrisoare *à contre courant* către Liviu Antonesei publică, în acest număr, Dan Petrescu. De această dată, în obiectiv se află cartea de succes a lui Andrei Pleşu **Despre îngeri**, supusă unui tratament foarte coroziv. Comparat – pînă la un punct – cu Nae Ionescu (care a ţinut şi el un curs despre îngeri), autorul este ironizat pornind de la subtextul politic al volumului: „împinge *izanghelia* pînă la a se identifica, pe temei etimologic (*angelos* = «sol, mesager, *ambasador*»), ca ministru de Externe, cu un îngeraş, dat fiind că «diplomaţia e o ocupaţie derivată din oficiul angelic». Din combinaţia de angelism şi politică însă, Pleşu şi-a extras convingerea că îngerii «vor deveni, probabil, factorul coagulant al reunificării planetare» (p. 171), idee foarte înrudită cu aceea a lui Ioan Alexandru"...

APOSTROF
revistă a uniunii scriitorilor

Din sumarul numărului 3/2004 al revistei clujene de cultură **Apostrof** reţin atenţia, în mod particular, cele două pagini ale grupajului de **Poeme pentru M.** ale lui Matei Călinescu. După **Portretul lui M.**, volumul apărut anul trecut la Polirom, reputatul critic – afirmat inclusiv ca poet înaintea expatrierii din 1973 – prelungeşte în versuri de o subtilitate amară durerea pricinuită de moartea fiului său Matthew. Despre **Portretul lui M.** scrie, în pagina 7, un comentariu atent Ştefan Borbély. Iată un fragment: „**Portretul lui M.** nu literaturizează; teama celor care susţin că autorul îşi tehnicizează suferinţa, sublimînd-o literar şi simbolic, nu se verifică. Paginile sînt de o autenticitate firească, obiectivă, mergîndu-se pînă la detalii de o plasticitate personală covîrşitoare. În al doilea rînd, cartea – conţinînd şi file din jurnale de boală mai vechi, scrise de către tată cu dorinţa de a le fi arătate medicilor – reprezintă o circumscriere normală a anormalului: o introducere a anormalităţii în circuitul firesc al fiecărei zile, fie prin detalii domestice, fie prin socializare. Aici intervine aspectul terapeutic [...]: ca o concluzie, **Portretul lui M.** relatează o experienţă care n-ar fi putut deveni definitorie aici, la noi acasă: acesta e, poate, aspectul cel mai tulburător al volumului."

Merită – de asemenea – consemnate fragmentele memorialistice ale lui Ion Vianu (**Peniţa de aur**) şi interviul realizat de Dora Pavel cu Matei Vişniec.

LITERE

Principalele puncte de interes (nu singurele) din numărul 2/2004 al revistei de cultură **Litere** din Tîrgovişte & Găeşti sînt (şi de această dată) textele semnate de reprezentanţii... Şcolii de la Tîrgovişte. Mircea Horia Simionescu se opreşte – într-un text cu o importantă dimensiune confesivă, **„Esopica" – fericita soluţie epică** – asupra „măririi şi decadenţei" scrisului „cu şopîrle" de sub comunism: „Mai interesante şi de mai mare folos, acum, mi-ar apărea nişte bine alese şi cumpănite antologii care să ilustreze diferitele moduri de realizare, în trecutul nu mult îndepărtat, a literaturii (pieselor exemplare) esopice. Analiza subtilă, delicat didactică a procedeelor ar forma o delectabilă expoziţie, dacă nu de performanţe stilistice, cel puţin de inventică salvatoare în situaţiile triste de suspendare a unor sectoare ale libertăţii de expresie şi de sufocare. Ştim noi ce vremuri ne vor mai apăsa, ce degete şi ce buze ne vor mai şuiera şttt? Tăcere! Să nu se-audă nici musca!". Iar Alexandru George, în al său text intitulat **Categorice deosebiri**, se autodefineşte ca prozator şi critic: „rămîn ferm în hotărîrea mea de a separa categoric domeniile şi de a nu face «literatură» în critică. Sînt gata să mă laud cu caracterul de «cel mai plat critic al literaturii actuale» dat de Valeriu Cristea cîndva, sau să apar unora, care sînt şi grav neinformaţi, «un fel de Şerban Cioculescu» într-o nouă şi nefericită ediţie. Căci eu nu cred în perenitatea verdictelor critice stabilite prin mijloace de seducţie artistică, aşa cum sugera (fără consecvenţă absolută) E. Lovinescu, şi nici în ideea unei «critice creatoare» care poate la nevoie să-şi «inventeze» obiectul, ceea ce, pretind unii, ar fi reuşit G. Călinescu".

REVISTĂ DE CULTURĂ
ARAD 2004
ARCA
Nr. 1, 2, 3

Numărul triplu 1,2,3/2004 al revistei de cultură arădene **Arca** oferă cititorilor un sumar parcă mai „înviorat" faţă de precedentele. Fine observaţii de lectură găsim – ca de obicei, am spune... – în comentariile critice ale lui Romulus Bucur şi Gheorghe Mocuţa. Ambii comentează volume semnate de Mircea Cărtărescu: primul scrie despre cele 50 de sonete ilustrate de Tudor Jebeleanu şi apărute la editura timişoreană Brumar (**„...dar să se ştie că am existat"**), iar al doilea – despre eseistica de atitudine a lui Cărtărescu din **Pururi tînăr, înfăşurat în pixeli** (**O carte de imagine**). Editorialul lui Vasile Dan (**Vîrstele scriitorului român**), „lecturile paralele" ale lui Gheorghe Mocuţa despre volumele lui Andrei Bodiu (**Coşbuc**) şi, respectiv, Adrian Lăcătuş (**Urmuz**), apărute în cadrul Colecţei „Canon" a Editurii Aula, interviul lui Karacsony Zsolt cu prozatorul maghiar Grendel Lajos, eseul lui Ovidiu Pecican (**Locurile memoriei. Mioriţa**), alături de alte cîteva titluri, contribuie la „înviorarea" de care vorbeam mai sus...

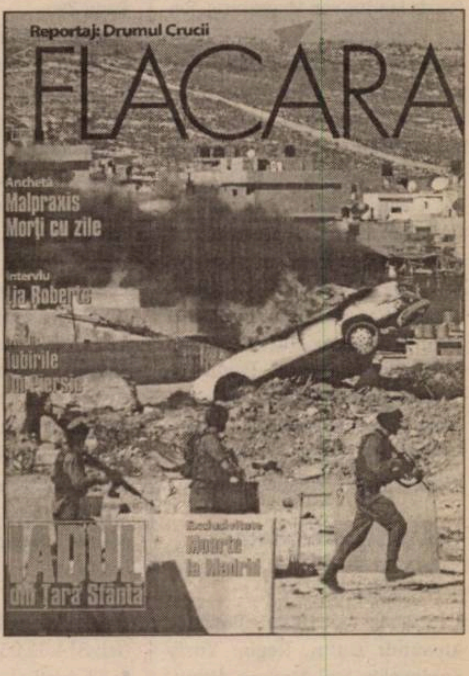

Numărul 4/2004 al revistei **Flacăra** are – ca de obicei – în prim-plan reportajele. Un material impresionant despre confruntările israeliano-palestiniene (**Iadul din Ţara Sfîntă**, text: Liliana Petruş, foto: Octavian Tibăr) este urmat de un altul, dedicat – de această dată – sîngeroaselor atentate teroriste de la Madrid, de pe 11 martie a.c. (**Moarte la Madrid**, realizat de Gelu Vlaşin, cu contribuţia foto a agenţiilor de ştiri AP, EPA şi Rompres). Despre recrudescenţa fenomenului terorist în lumea contemporană scrie, în editorialul său, şi George Arion (**Războiul ciudat**). Alte materiale-anchetă „atacă" probleme ale societăţii româneşti, cum ar fi cazurile de malpraxis medical (**Morţi cu zile**). O excepţie „luminoasă": documentarul despre Drumul Crucii la Ierusalim. Se reţin – de asemenea – interviurile realizate de Tudor Călin Zarojanu cu Robert Turcescu (**Îmi negociez libertatea editorială înainte de a semna un contract**), Florin Piersic, Lia Roberts şi ministrul Finanţelor, Mihai Tănăsescu. Materialele de divertisment îşi aduc – şi ele – contribuţia la alcătuirea unui sumar atractiv.

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!

InQuarto
DESIGN

☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar

Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI

Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.

www.tipar.home.ro tipar@home.ro 0742.062.908

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)

▌20, 21 aprilie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Leonce şi Lena** de Georg Büchner. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Sorin Leoveanu, Luiza Cocora, Gabriel Pintilei, Constantin Cojocaru, Rodica Mandache, Gelu Niţu, Paula Niculiţă, Marian Ghenea, Ioan Bătinaş, Pavel Bartoş, Carmen Coţofană

▌22 aprilie, ora 19.00 – **Veronika se hotărăşte să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho. Regia: Gelu Colceag. Cu: Cătălina Mustaţă, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureşan, Paula Niculiţă, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu, Ionuţ Kivu

▌23 aprilie, ora 19.00 – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg. Regia: Felix Alexa. Cu: Adriana Trandafir, Marius Manole, Antoaneta Zaharia, Liviu Timuş, Pavel Bartoş

▌24 aprilie, ora 19.00 – **Arden din Feversham**, autor englez anonim din secolul al XVI-lea. Regia: Dragoş Galgoţiu. Cu: Dan Bădărău, Cătălina Mustaţă, Marius Stănescu, Mircea N. Creatu, Laurenţiu Lazăr, Constantin Cojocaru, Mircea Constantinescu, Gabriel Pintilei, Marian Ghenea, Sorin Tofan, Pavel Bartoş, Paula Niculiţă, Mugur Arvunescu, Ioan Bătinaş, Constantin Rotaru, Rodica Mandache, Jeanine Stavarache, Virginia Rogin, Wanda Rotaru

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)

▌22 aprilie, ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru

▌23 aprilie, ora 19.00 – **De Pretore** de Eduardo de Filippo. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Clara Vodă, Luminiţa Gheorghiu, Marius Capotă, Doru Ana, Daniela Nane, Mihai Bisericanu, Ion Cocieru, Petre Lupu, Adrian Ciobanu

▌24 aprilie, ora 19.00 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick şi Ron Clark. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu

▌25 aprilie, ora 19.00 – **Bent** de Martin Sherman. Regia: Elie Malka. Cu: Cristian Iacob, Adrian Ştefan, Mihai Gruia Sandu, Romeo Pop, Radu Amzulescu, Daniel Popa, Constantin Drăgănescu, Marius Chivu

SALA „TOMA CARAGIU":
(tel: 212.05.27)

▌23 aprilie, ora 18.30 – **Oblomov**, după I.A. Goncearov. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: Mihai Constantin, Sebastian Papaiani, Mihai Verbiţchi, Luiza Cocora, Virginia Mirea, Şerban Celea, Ion Besoiu, Constantin Ghenescu, Irina Petrescu, Gheorghe Ifrim, Şerban Pavlu

▌24 aprilie, ora 19.00 – **Anatomie. Titus. Fall of Rome** de Heiner Müller. Regia: Alexandru Darie. Cu: Cornel Scripcaru, Dan Aştilean/Radu Amzulescu, Camelia Maxim, Claudiu Stănescu, Marian Râlea, Romeo Pop, Daniel Popa, Marius Capotă, Adrian Ciobanu

▌25 aprilie, ora 19.30 – **Scaunele** de Eugène Ionesco. Regia: Felix Alexa. Cu: Oana Pellea, Răzvan Vasilescu, Gabriel Spahiu

TEATRUL MIC
(tel: 312.36.63)

▌22 aprilie, ora 19.00 – **Pe gaura cheii** de Joe Orton. Regia: Moshe Yassur. Cu: Mihai Dinvale, Dan Condurache, Monica Mihăescu, Sorin Medeleni, Simona Mihăescu, Radu Zetu

▌23 aprilie, ora 19.00 – **Spionul balcanic** de Dusan Kovacevic. Regia: Claudiu Goga. Cu: Dan Condurache, Coca Bloos, Cerasela Constantin, Mihai Dinvale, Eugen Cristian Motriuc

▌24 aprilie, ora 19.00 – **Alex şi Morris** de Michael Elkin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Medeleanu-Dembinski

▌25 aprilie, ora 19.00 – **Spirit** de Margaret Edson. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Valeria Seciu, Gheorghe Visu, Mihaela Rădescu, Ovidiu Niculescu, Monica Mihăescu, Mihaela Măcelaru, Liliana Pană, Radu Zetu, Bogdan Talaşman, Marius Călugăriţa, Ilinca Bantaş

TEATRUL FOARTE MIC
(tel: 314.09.05)

▌23 aprilie, ora 19.00 – **Love cats** de Arnold Wesker. Regia: Liana Ceterchi. Cu: Ruxandra Enescu-Ciobanu, Mihaela Rădescu, Dana Medeleanu-Dembinski

▌24 aprilie, ora 19.00 – **Paparazzii sau Cronica unui răsărit de soare avortat** de Matei Vişniec. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Bogdan Talaşman, Petre Moraru, Eugen Cristian Motriuc, Oana Albu, Mihai Dinvale, Coca Bloos, Avram Birău, Liliana Pană, Marius Ionescu, Radu Zetu

▌25 aprilie, ora 19.00 – **Un spectacol de teatru**, după Aureliu Manea, spectacol prezentat de UNATC. Regia: Chris Simion. Cu: Adriana Trandafir, Gabriel Fătu, Andreas Petrescu, Tudor Istodor, Claudia Negroiù, Ioana Marchidan, Simona Ghiţă

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN
(tel. 315.89.80)

▌22 aprilie, ora 19.30 – Sala Rapsodia – **Costumele!...** Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dragoş Huluba, Silviu Biriş, Oxana Moravec, Dana Cavaleru, Andrei Vasluianu, Ion Parea, Violeta Totir, Ioana Visalon, Adriana Nicolae, Adelaida Zamfira, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Vlad Oancea

GREEN HOURS
(tel: 314.57.51)

▌20 aprilie, ora 20.00 – **Preludiu prelungit**, producţie a Companiei „Teatrul Luni" în cadrul programului „Teatru de Consum" (9 regizori, 9 premiere, 90 reprezentaţii). Regia: Alexandru Berceanu. Cu: Andreea Bibiri, Şerban Pavlu, Gigi Ifrim

STUDIOUL CASANDRA
(tel. 336.43.40)

▌21 aprilie, ora 19.00 – **8 femei** de Robert Thomas, spectacol realizat cu studenţii anului IV actorie, clasa prof. univ. dr. Florin Zamfirescu. Cu: Doina Şandru, Caroline Gombe, Violeta Aldea, Maria Roman, Cristina Briciu, Lorena Lupu, Marcela Roibu, Oana Piecniţa, Anca Constantin

▌22 aprilie, ora 19.00 – **Bădăranii** de Carlo Goldoni, spectacol realizat cu studenţii anului IV actorie, clasa prof. univ. dr. Adrian Pintea. Cu: Bogdan Florea, Ileana Gherghina Armăşescu, Bianca Cristea, Monica Dodrişan, Aniela Petreanu, Karina Nagy, Nadiana Severin, Alexander Mustaţă, Andrei Vizitiu, Bogdan Sărătean, Marius Miron, Gabriel Gheorghe, Bogdan Angelescu

▌23 aprilie, ora 19.00 – **Pescăruşul** de A.P. Cehov. Regia: Corina Oprea, anul IV, clasa prof. asoc. Cornel Todea. Cu: Ana Maria Opra, Alex Mărgineanu, Andrei Barbu, Raluca Gheorghiu, Bogdan Sărătean, Ecaterina Ţugulea, Maria Roman, Cătălin Neamţu, Leonid Doni, Pavel Bârsan

▌24 aprilie, ora 19.00 – **Don Juan se întoarce de la război** de Ödön von Horváth. Regia: Peter Kerek (anul IV, clasa prof. univ. dr. Alexa Visarion). Cu: Peter Kerek, Costina Ciuciulică, Irina Velcescu, Ileana Gherghina Armăşescu, Simona Popescu, Alina Berzunţeanu, Maria Roman, Oana Piecniţa, Gilda Stan, Ecaterina Ţugulea

▌25 aprilie, ora 19.00 – **Blues pentru un mort** de Caridad Svich. Regia: Radu Grigore, anul IV, clasa prof. asoc. Cornel Todea. Cu: Simona Ghiţă, Irina Velcescu, Bianca Cristea, Costina Ciciulică, Adina Andrei, Gabriel Călinescu, Andrei Barbu, Bogdan Cotleţ, Ştefan Ruxanda

TEATRUL EVREIESC
(tel: 323.39.70)

▌22 aprilie, ora 18.30 – **Direct din Amsterdam: Anne Frank**. Regia: Alexander Hausvater. Cu: Rudy Rosenfeld, Leonie Waldman Eliad, Roxana Guttman, Nicolae Călugăriţa, Luana Stoica, Arabela Neazi, Geni Brenda, Natalie Ester, Nicolae Predică, Marius Călugăriţa, Bianca Dumitriu, Octavian Cercel, Alex Mihai, Veaceslav Grosu, Cristina Circei, Mircea Dragoman

▌24 aprilie, ora 11.00 – **Jocul de-a vacanţa** de Mihail Sebastian. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Matei Alexàndru, Arabela Neazi, Andrei Finţi, Mihai Ciucă, Eugenia Balaure, George Robu, Octavian Cercel, Natalie Ester, Marius Călugăriţa, Bianca Dumitriu

▌26 aprilie, ora 18.30 – **Pînza de păianjen** de Sergiu Anghel. Regia: Sergiu Anghel. Cu: Nicolae Călugăriţa, Theodor Danetti, Natalie Ester, Mircea Drîmbăreanu, Nicolae Predică, Arabela Neazi, Geni Brenda, Bianca Dumitriu, Luana Stoica, Cristina Circei, Veaceslav Grosu, Alex Mihai, Octavian Cercel, Marius Călugăriţa, Mircea Dragoman, Corina Manolescu

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR
(tel: 315.25.42)

▌21 aprilie, ora 20.00 – AVANPREMIERĂ – **Ştefan Vodă**, după B.Şt. Delavrancea, spectacol al Teatrului studenţesc „Podul". Regia: Cătălin Naum. Cu: Alex Roza, Mihai Munteniţă, Sever Andrei Brânzan, Florentina Năstase, Marius Costache

▌26 aprilie, ora 19.00 – **Hamlet** de W. Shakespeare, spectacol al Teatrului studenţesc „Podul". Regia: Cătălin Naum şi Gheorghe Visu. Cu: Cristian Balint, Ana Maria Pârvan, Mihai Munteniţă, Bogdan Angelescu, Tiberiu Popovici, Florentina Năstase, Marius Costache, Andrei Bârzan Sever. La chitară: Florian Ardelean

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"
(tel: 336.43.40)

▌24 aprilie, ora 12.00 – **Muzicanţii din Bremen**, adaptare după Fraţii Grimm, spectacol al Teatrului de animaţie Libelula. Regia: Emilia Nechita Svetlana. Cu: Oana Diţu şi Maria Băcescu/ ora 19.00 – **Femeile lui Goldoni**, după Goldoni. Regia: Magda Frunză-Ţancă. Cu: Magda Frunză-Ţancă, Mariana Ţopa

LA SCENA
(tel: 320.35.67)

▌20 aprilie, ora 21.00 – **Locuind cu vampirul** de Theo Herghelegiu. Regia: Theo Herghelegiu. CU: Mihai Baranga, Dana Voicu, Raluca Botez, Dragoş Huluba, Ionuţ Kenski, Alexandru Maftei

▌21 aprilie, ora 21.00 – **Improshow**, spectacol de improvizaţie. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihaela Sîrbu, Toni Pavel, Bogdan Dumitrescu, Constantin Lupescu, Ana Maria Opra, Cătălin Neamţu. La pian: Marian Hâncu

▌22 aprilie, ora 19.00 – **Stand-up comedy** cu Radu Gheorghe şi... nu numai

CERCUL MILITAR NAŢIONAL
(tel: 313.86.80/136)

▌24 aprilie, ora 11.00 – Sala de spectacole – **Motanul încălţat**, spectacol al Teatrului muzical de copii „Adantino" al Cercului Militar. PREMIERĂ. Regia: Ştefan Iordache

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE

▌22 aprilie, ora 17.30 – Rotondă – **Cealaltă parte a lui Dumnezeu – peisaj artificial**, eseu teatral-poematic după opera poeţilor Virgil Mazilescu şi Mariana Marin. Regia: Doru Mareş. Cu: Sergiu Aliuş, Mona Codreanu, Daniel Rizea, Camelia Paraschiv. Spectacol al Teatrului „Andrei Mureşanu" din Sfintu Ggheorghe

TEATRUL EXCELSIOR
(tel: 315.97.20)

▌20 aprilie, ora 10.00 – **Degeţica**, adaptare de Aurel Mitran după H.Ch. Andersen. Regia: Victor Radovici. Cu: Corina Dragomir, Ciprian Cojenel, Annemary Ziegler, Veronica Popescu-Neagu, Stelian Milu, Mihaela Coveşeanu, Marian Rădulescu, Emanuel Ionescu, Bogdan Niţă

▌21 aprilie, ora 9.00 – **Cocoşelul neascultător** de Ion Lucian. Regia: Ion Lucian/Victor Radovici. Cu: Mihaela Coveşeanu, Ciprian Cojenel, Corina Dragomir, Emanuel Ionescu, Veronica Popescu Neagu, Marian Rădulescu

▌22, 23 aprilie, ora 22.00 – **Aladin şi lampa fermecată** de Alexandru Andy Kessler. Regia: Ion Lucian. Cu: Cosmin Şofron, Vasile Menzel, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu

▌25 aprilie, ora 11.00 – **Căpitanul Val-Virtej şi vasul fantomă** de Octavian Sava. Regia: Ion Lucian. Cu: Ion Lucian/Ciprian Cojenel, Ilie Georgian Petrică, Bogdan Caragea, Stelian Milu, Mihaela Coveşeanu, Emanuel Ionescu, Robert Emanuel, Paula Sorescu Lucian, Victor Radovici, Marian Rădulescu, Bogdan Niţă

TEATRUL „ION CREANGĂ"
(tel: 211.85.90)

▌22 aprilie, ora 10.00 – **Farsa jupînului Pathelin**, piesă anonimă din secolul al XV-lea. Regia: Cornel Todea. Cu: Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Mihai Verbiţchi, Lucian Ifrim, Boris Petroff

▌23 aprilie, ora 10.00 – **De-aş fi Scufiţa Roşie**, adaptare de Ion Gârmacea după poveştile scrise de Charles Perrault şi Fraţii Grimm. Regia: Sorana Coroamă-Stanca. Cu: Cristian Irimia, Carmen Palcu, Lucian Ifrim, Anca Zamfirescu

▌24 aprilie, ora 11.00 – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Cornel Todea. Cu: Ani Creţu, Boris Petroff, Alexandrina Halic, Cornelia Pavlovici, Marina Procopie, Daniel Tudorică, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Florina Luican, Marioara Sterian, Mihaela Beţiu

▌25 aprilie, ora 11.00 – **Inimă rece** de Banu Rădulescu, după Wilhelm Hauff. Regia: Sorana Coroamă-Stanca. Cu: Lucian Ifrim, Alexandrina Halic, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Carmen Palcu, Mihai Verbiţchi, Mircea Muşatescu

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ
SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)

▌21, 23 aprilie, ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.Ch. Andersen. Regia: Gavriil Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Victor Bucur, Mariana Zaharia

▌22 aprilie, ora 10.00 – **Harap Alb**, după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristina Roşiianu, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur

▌25 aprilie, ora 11.00 – **Frumoasa şi bestia**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Daniel Stanciu, Cristian Mitescu, Mariana Zaharia, Liliana Gavrilescu, Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Victor Bucur, Ioana Chelaru Popovici

▌26 aprilie, ora 10.00 – **Răţuşca cea urită**, adaptare de Elena Drăguşin-Popescu după H.Ch. Andersen. Regia: Anca Puşcaş. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Dora Ortelecan Dumitrescu, Liliana Gavrilescu, Eugenia Barbu, Graţiela Ştefan Ene, Daniel Stanciu, Mariana Zaharia

SALA LAHOVARI:
(tel.: 211.08.29)

▌20 aprilie, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Roxana Vişan/Ioana Popovici Chelaru, Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan

▌21, 22 aprilie, ora 10.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ionuţ Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Alina Petrescu

▌23 aprilie, ora 10.00 – **Păcală** de Cristian Pepino, după motive populare. Regia: Ioan Brancu. Cu: Mihai Dumitrescu, Gabriel Apostol, Daria Gănescu, Bruno Măstan, Alina Petrescu/Rodica Dobre, Daniela Lungeanu, Monica Madas

▌24 aprilie, ora 11.00 – **Ali-Baba şi cei 40 de hoţi**, adaptare după **1001 de nopţi**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Ioan Brancu, Mihai Dumitrescu, Daria Gănescu, Gabriel Apostol, Paul Ionescu, Rodica Dobre, Bruno Măstan, Florentina Tănase, Angela Filipescu, Alina Petrescu

▌26 aprilie, ora 10.00 – **Ali-Baba şi cei 40 de hoţi**

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA"

▌22 aprilie, ora 18.00 – **Iar te sinucizi, iubito?!** de Pierre Chesnot. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Doina Iacob, Eliza Noemi Judeu

▌23 aprilie, ora 17.00 – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dumitru Lazăr Fulga. Cu: Dana Olariu, Nina Ionescu, Adriana Pârvu, Adrian Găzdaru, Ştefan Ionescu, Firuţa Apetrei, Gabriel Duţu, Valentin Branişte, Corina Goranda, Augustin Mihăilă

▌25 aprilie, ora 19.00 – **Titanic vals**

TEATRUL DE ANIMAŢIE

▌22, 23 aprilie, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău

▌25 aprilie, ora 11.00 – **Capra cu trei iezi**, după Ion Creangă. Regia: Petru Valter. Cu: Sorina Moian, Marlene Duduman, Liliana Isbîndă

Costume cu "purici" made în România!...

COSTUMELE!...
Joi 22.04/h:19.30

Două succese, un singur Puric Dan!

MADE ÎN ROMÂNIA
Joi 29.04/h:19.30

... la Centrul Cultural European (Sala Rapsodia, str. Lipscani 53, tel.: 315.89.80)

Parteneri media:
OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN, COTIDIANUL, RADIO BUCUREŞTI, RADIO FUN, e-FLUX, PORT.ro

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

▌20 aprilie, ora 19.00 – **Îngerul slut** de Alexandru Sever. Regia: Gelu Badea. Cu: Dragoş Pop, Cristian Rigman, Anton Tauf, Petre Băcioiu, Virgil Müller, Paul Basarab, Ion Marian, Cătălin Codreanu, Angelica Nicoară, Maria Seleş, Adrian Drăguşin, Elena Ivanca, Ruslan Bârlea, Sorin Miron

▌22 aprilie, ora 19.00 – **Statul plăcerii** de Görgey Gábor. Regia: Vadas László. Cu: Dragoş Pop, Angelica Nicoară, Adrian Drăguşin, Maria Munteanu, Sebastian Marina, Carmen Culcer, Maria Seleş, Ramona Dumitrean, Adriana Băilescu, Dan Chiorean, Adrian Cucu, Cătălin Codreanu, Cristian Rigman, Eva Crişan

▌23 aprilie, orele 10.00 şi 12.00 – **Scufiţa roşie** de Fraţii Grimm. Regia: Petre Băcioiu. Cu: Nicoleta Văluţă, Lucia Wanda Toma, Adrian Drăguşin, Gabriel Chirea

▌24 aprilie, ora 19.00 – **Hamlet** de W. Shakespeare. Regia: Vlad Mugur. Cu: Sorin Leoveanu, Bogdán Zsolt, Vlad Zamfirescu, Anton Tauf, Emanuel Petran, Dorin Andone, Radu Bînzaru, Stelian Roşian, Dan Chiorean, Petre Băcioiu, Maria Seleş, Melania Ursu, Miriam Cuibus, Ion Marian, Ruslan Bârlea, Mihai Costiug şi studenţi de la catedra de Teatru, secţia actorie

STUDIO „EUPHORION“

▌21 aprilie, ora 19.00 – **Faţă în faţă** de Francis Joffo. Regia: M. Chris Nedeea. Cu: Ovidiu Crişan, Angelica Nicoară, Emanuel Petran, Adrian Cucu, Sebastian Marina, Carmen Culcer, Cătălin Codreanu, Adriana Băilescu

▌25 aprilie, ora 19.00 – **Cerere în căsătorie** de A.P. Cehov. Regia: Sorin Misirianţu. Cu: Cornel Răileanu, Sorin Misirianţu, Oana Răduţă

TEATRUL MAGHIAR

▌25 aprilie, ora 11.00 – **Mişu cel nătîng**, spectacol-studio. Regia: Szabó Attila. Cu: Fodor Edina, Vindis Andrea, Laczkó Vass, Tyukodi Szabolcs, Bodea Tibor/Galló Ernö

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

▌22 aprilie, ora 17.00 – **Be Ba Bo Club**, spectacol al secţiei maghiare

▌22 aprilie, ora 12.00 – **Micul porcar**, spectacol al secţiei maghiare

▌25 aprilie, orele 11.00 şi 12.15 – **Pinocchio**, spectacol al secţiei române

CONSTANŢA

TEATRUL „OVIDIUS“

▌22 aprilie, ora 19.00 – **Hotel** de Ray Cooney. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Vasile Cojocaru, Lică Gherghilescu, Diana Lupan, Iulian Enache, Radu Niculescu, Liviu Manolache, Laura Iordan, Mirela Klein, Clara Ghiuvelechian, Cosmin Mihale, Alexandru Mereuţă

▌25 aprilie, ora 19.00 – **Transplant** de Cristina Tamaş. Regia: Ovidiu Lazăr. Cu: Ileana Ploscaru, Vasile Cojocaru, Liviu Manolache, Diana Chergi, Lică Gherghilescu, Cristina Oprean, Nina Udrescu, Laura Crăciun, Cristiana Smarandache, Răzvan Mihăescu, Andra Dumitru

IAŞI

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

▌22, 23 aprilie, ora 19.00 – **Dansează... fetele Mundy!** de Brian Friel. Regia: Ada Lupu

▌24 aprilie, ora 19.00 – **Despre efectul dăunător al nostalgiei** de A.P. Cehov. Regia: Ion Săpdaru

SALA STUDIO „TEOFIL VÂLCU“:

▌23, 25 aprilie, ora 18.00 – **Viaţă furată** de Kostas Assimakopoulos

PITEŞTI

TEATRUL „AL. DAVILA“

▌25 aprilie, ora 16.00 – Sala studio – **Domnişoara Iulia**

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU“

DRAMĂ:

▌20 aprilie, ora 18.30 – **Peripeţiile bravului soldat Ivan Turbincă** de Radu Macrinici. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Andrei Vasluianu, Marian Despina, Ilie Gâlea, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Lizica Sterea, Ioana Roşu, Nelu Neagoe, Carmen Bogdan, Mihaela Rus, Cătălina Radu, Mihai Androne, Paul Nicolae, Cătălin Rădulescu, Narcis Stoica

▌21 aprilie, ora 18.30 – **Bădăranii** de Carlo Goldoni. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Lucia Ştefănescu, Tudor Smoleanu, Nadiana Sălăgean, Florica Dinicu, Marian Despina, Otilia Pătraşcu, Karl Baker, Ilie Gilea, Ion Radu Burlan

▌22 aprilie, ora 18.30 – **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri** de Lukas Bärfuss. Regia: Radu Afrim. Cu: Elena Popa, Lucia Ştefănescu, Constantin Cojocaru, Karl Baker, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Sebastian şi Narcis

▌24 aprilie, ora 18.30 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Lucian Sabados. Cu: Niculae Urs, Mihai Coadă, Ioan Coman, Ion Radu Burlan, Dragoş Cîmpan, Oxana Moravec, Ada Simionică

REVISTĂ:

▌22 aprilie – la Boldeşti – **Parada şlagărelor**

▌23 aprilie, ora 11.00 – **Ali Baba şi cei 40 (?) de hoţi**

▌25 aprilie, ora 18.30 – **Oferte de serviciu**

PĂPUŞI:

▌20, 21 aprilie, ora 10.30 – **Dănilă Prepeleac**

▌22, 25 aprilie, ora 11.00 – **Motanul încălţat**

▌23 aprilie, orele 11.00 şi 12.00 – la Urziceni – **Scufiţa Roşie**

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN“

▌20 aprilie, ora 17.00 – **Zborul – Ce fericire!** de Doru Moţoc. Regia: Adrian Roman

▌23 aprilie, ora 12.00 – Şcoala Waldorf – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu. Cu: Alina Mangra, Lidia Stratulat, Haricleea Nicolau, Doru Zamfirescu, Laurenţiu Stratan/Vasile Marinoiu, Remus Vlăsceanu

SIBIU

TEATRUL „RADU STANCA“

▌23 aprilie, ora 19.00 – **Omul care a văzut moartea** de Victor Eftimiu. Regia: Şerban Puiu

▌24 aprilie, ora 19.00 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Şerban Puiu

▌25 aprilie, ora 19.00 – **Gaiţele** de Al. Kiriţescu. Regia: Florin Zamfirescu

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

▌20, 22 aprilie, orele 9.30 şi 11.00 – **Cei trei purceluşi**, spectacol pentru copii al secţiei române

▌21 aprilie, orele 11.00 şi 12.30 – **Cei trei purceluşi**

▌23 aprilie, ora 19.00 – Sala Underground – **Despre Kolka şi cum a zburat el în Brazilia, iar Petka n-a crezut o iotă**, spectacol pentru adulţi al secţiei române

▌25 aprilie, ora 11.00 – **Janos Vitez**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

FILM

20-22 aprilie

BUCUREŞTI

▌**Patimile lui Christos**, 2004. Regia: Mel Gibson. Cu: Monica Bellucci, Maia Morgenstern, James Caviezel/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00

▌**21 de grame**, 2003. Regia: Alejandro Gonzales Inarritu. Cu: Sean Penn, Naomi Watts, Benicio Del Toro, Clea DuVall/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/
327.70.21/ 327.70.22)

▌**21 de grame**, 2003/ orele: 15.30, 18.15, 21.00

▌**Peter Pan**, SUA, 2003. Regia: P.J. Hogan. Cu: Jeremy Sumpter, Olivia Williams, Jason Isaacs, Harry Newell, Ludivine Sagnier, Lynn Redgrave, Rachel Hurd-Wood/ ora 17.15

▌**Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ orele: 15.15, 22.15

▌**Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ orele: 13.00, 19.45

▌**Patimile lui Christos**, 2004. PREMIERĂ/ orele: 13.30, 14.30, 16.15, 17.15, 19.00, 20.00, 21.45, 22.45

▌**Juriul**, SUA, 2003/ ora 22.00

▌**Pisica**, SUA, 2003/ ora 16.45

▌**Ultimul samurai**, SUA, 2003/ orele: 13.30, 18.45

▌**Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ orele: 14.00, 16.45, 19.30, 22.15

▌**Fereastra secretă**, SUA, 2004/ orele: 14.45, 17.00, 19.15, 21.30

▌**Cold Mountain**, SUA, 2003/ ora 18.00

▌**Duplex**, SUA, 2003/ orele: 15.45, 21.15

▌**Rătăciţi printre cuvinte**, SUA, 2003/ ora 17.45

▌**Misterele fluviului**, SUA, 2003/ orele: 15.00, 20.15

▌**Honey**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Billie Woodruff. Cu: Jessica Alba, Mekhi Phifer, Lil' Romeo, David Moscow, Jay-Z/ orele: 16.00, 20.30, 22.30

▌**Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ orele: 13.45, 18.15

INSTITUTUL ITALIAN

▌21 aprilie, ora 18.00 – **Lamerica**, 1994. Regia: Gianni Amelio. Cu: Enrico Lo Verso, Michele Placido. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „Il cinema italiano degli anni '90“

ARAD

▌**Circuite de foc**, SUA, 2004/ Dacia

▌**Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Mureşul

▌**Borfaşi din întîmplare**, 2003/ Arta A

▌**Tras pe sfoară**, SUA, 2003/ Arta B

BACĂU

▌**Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

▌**Borfaşi din întîmplare**, 2003/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUŞ

▌**Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003/ Bihorul

CRAIOVA

▌**Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Patria

▌**Divorţul**, 2003/ Modern

▌**Invaziile barbare**, Canada, 2003/ Jean Negulescu

DROBETA TURNU SEVERIN

▌**Sinbad: Legenda celor Şapte Mări**, SUA, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

▌**Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

▌**Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Victoria

ONEŞTI

▌**Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Capitol/ orele: 12.00, 15.00, 18.00

ORADEA

▌**Dogville**, SUA, 2003/ Liberta-

Festivalul internaţional de artă studenţească **StudentFest**

Ediţia a 13-a, Timişoara, 19-25 aprilie

Secţiuni: arte vizuale, teatru, arhitectură, film, muzică + open mic night & performance
Tema: Dependenţa
Motto: „Eşti liber să faci ce îţi zicem noi!“

Programul **StudentFest** cuprinde: expoziţii; seri cu proiecţii de filme studenţeşti; ateliere de creaţie artistică; workshop-uri în aer liber; happening & performance; „Studio de Arta Actorului“ condus de Victor Ioan Frunză; conferinţa **Teatrul din România, România din teatrul european**, Marian Popescu; concerte în aer liber şi în interior; ateliere de arhitectură; conferinţe pe teme date; piese de teatru studenţesc.

Organizator: Organizaţia Studenţilor din Universitatea Timişoara (OSUT).
Parteneri: Ministerul Educaţiei, Cercetării şi Tineretului prin Agenţia Socială a Studenţilor, Universitatea de Vest din Timişoara, Facultatea de Arte din cadrul UVT, Facultatea de Arhitectură din Timişoara, Primăria şi Consiliul Local al Municipiului Timişoara, Consiliul Judeţean Timiş, Teatrul Naţional „Mihai Eminescu“ Timişoara, Teatrul German de Stat Timişoara, Teatrul Maghiar „Csiky Gergely“ Timişoara, Casa de Cultură a Studenţilor din Timişoara, Inspectoratul Şcolar Judeţean Timiş, Poliţia Timiş – Centrul de Combatere a Crimei Organizate şi Antidrog din Timişoara, Europeean Youth Card Association Romania, Asociaţia Memorialul Revoluţiei din Timişoara.
Parteneri media: TVR Timişoara, **Observator cultural**, Teatrul Azi, **Adevărul literar şi artistic**, **Zile şi nopţi**, **Sunete**, cotidianul **Timişoara**.

Secţiunea Teatru:
Teatrul German de Stat:

▌20 aprilie, ora 14.30 – **Meşterul Manole**, Universitatea de Vest Timişoara (Facultatea de Muzică, Secţia Artele Spectacolului de Teatru), anul 1. Regia: Bogdan Ulmu/ ora 17.00 – **Commedia dell'arte**, Universitatea „Babeş-Bolyai“, Cluj-Napoca (Arta actorului, Regie de teatru, Teatrologie), anul 2. Regia: Miriam Cuibus/ ora 21.00 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale, Universitatea de Vest Timişoara (Facultatea de Muzică, Secţia Artele Spectacolului de Teatru), anul 4. Regia: Bogdan Ulmu

▌21 aprilie, ora 13.00 – **Cîntăreaţa cheală** de Eugène Ionesco, Universitatea din Craiova (Facultatea de Litere, Departamentul de Artă Teatrală), anul 3. Regia: Alexandru Boureanu/ ora 15.00 – **Dada love story** de Dan Tilea, Teatrul Liber Imago, Cluj Napoca – U.N.A.T.C. Bucureşti. Regia: Dan Tilea/ ora 17.30 – **În largul mării** de Slavomir Mrozek, Universitatea de Artă Teatrală Bucureşti, Studioul de Teatru „Casandra“, anul 4. Regia: Traian Şoimu/ ora 19.00 – **De hălăduială**, după **Fratelui meu** de Victor Drăgan, Teatrul Liber Imago, Cluj Napoca – U.N.A.T.C. *One man show*: Bogdan Sărăţean/ ora 20.00 – **Audiţia** de Alexandr Galin, Universitatea „Lucian Blaga“, Sibiu (Facultatea de Litere şi Arte, Catedra de Artă Teatrală) – Teatrul „Radu Stanca“, Sibiu. Regia: George Ivaşcu/ ora 22.00 – **Într-un oraş nu vă spun care** de Daniil Harms, Teatrul Studenţesc Thespis, Timişoara

Casa de cultură a studenţilor:

▌22, 24 aprilie, ora 11.00 – „Studio de arta actorului“ condus de Victor Ioan Frunză

▌22 aprilie – discuţii pe tema festivalului. Moderator: Ovidiu Mihăiţă

▌23 aprilie, ora 12.00 – conferinţa cu tema **Teatrul din România, România din teatrul european**, susţinută de Marian Popescu/ „Studio de arta actorului“ condus de Victor Ioan Frunză

Teatrul maghiar „Csiky Gergely“:

▌25 aprilie, ora 12.00 – **Cherry Coloured Sisters**, Universitatea de Artă Teatrală, Sofia (Bulgaria)/ ora 14.30 – **Cîntăreaţa cheală** de Eugène Ionesco, Universitatea de Arte „George Enescu“ (Facultatea de Compoziţie, Muzicologie, Pedagogie Muzicală şi Teatru). Regia: Dionisie Vitcu/ ora 16.00 – **One Man Show**, Universitatea de Vest (Facultatea de Muzică, Secţia Artele Spectacolului de Teatru), anul 4. Regia: Crimu Cătălin/ ora 17.00 – **Ce înseamnă să fii onest** de Oscar Wilde, Universitatea de Vest (Facultatea de Muzică, Secţia Artele Spectacolului de Teatru), anul 3. Regia: Luminiţa Stoianovici/ ora 21.00 – **Escurial** de Michelle de Gaulderode, Teatrul German de Stat, Timişoara. Regia: Istvan Darida, Eniko Benczo

OSUT

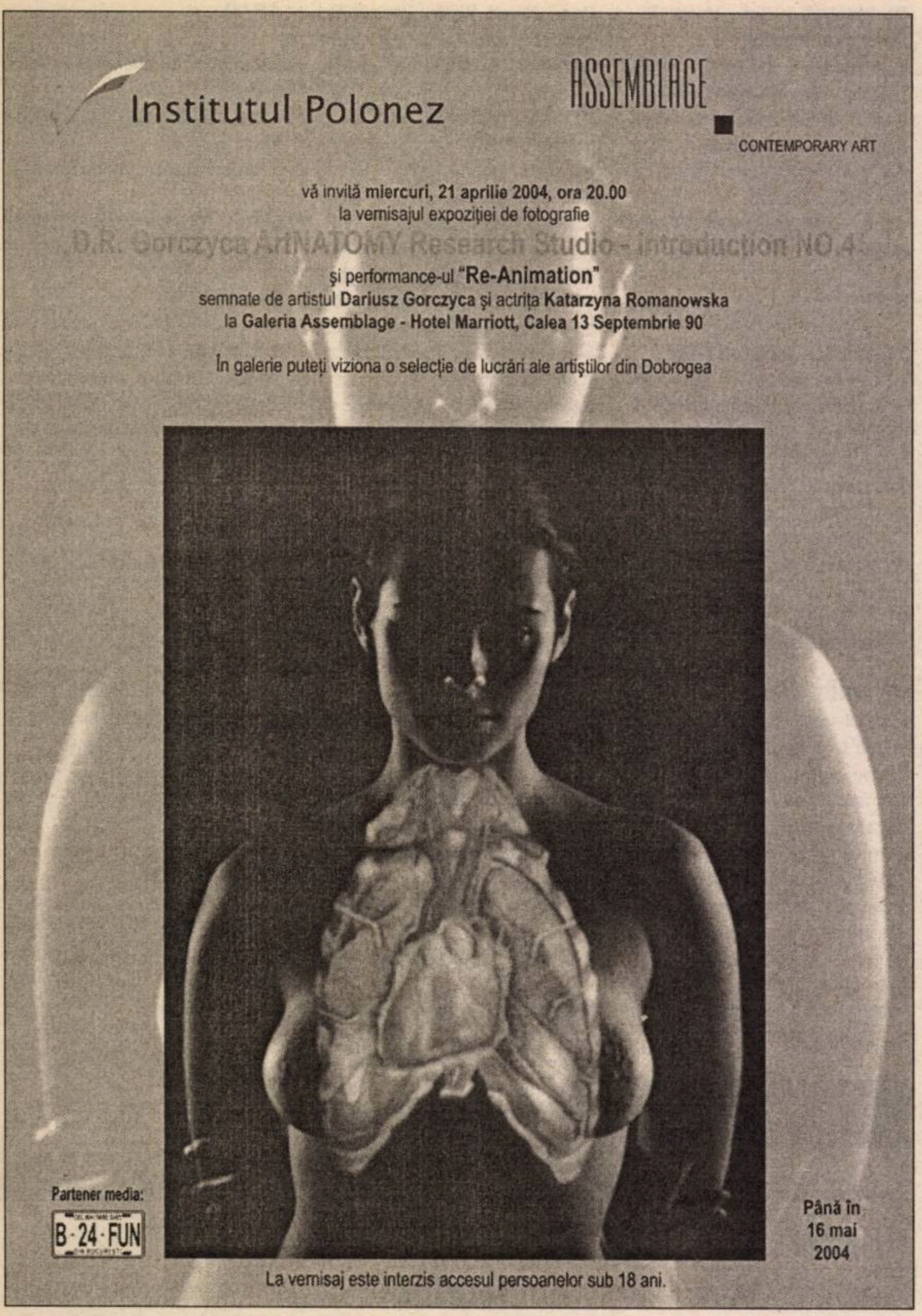

vă invită miercuri, 21 aprilie 2004, ora 20.00
la vernisajul expoziţiei de fotografie
D.R. Gorczyca ArtNATOMY Research Studio – Introduction NO.4
şi performance-ul **"Re-Animation"**
semnate de artistul **Dariusz Gorczyca** şi actriţa **Katarzyna Romanowska**
la **Galeria Assemblage - Hotel Marriott, Calea 13 Septembrie 90**

În galerie puteţi viziona o selecţie de lucrări ale artiştilor din Dobrogea

Până în 16 mai 2004

La vernisaj este interzis accesul persoanelor sub 18 ani.

tea, Sala A
- **Sobri**, 2002/ Libertatea, Sala B
- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00

REŞIŢA

- **Peter Pan**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Unirea/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

SLATINA

- **Peştele cel mare**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Patimile lui Christos**, 2004/ Capitol
- **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003/ Timiş
- **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003/ Studio
- **Im Juli**, 1999/2000. Regia: Faith Akin/ Centrul Cultural German/ ora 19.00 (20 aprilie)

TÎRGU JIU

- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Victoria

23-26 aprilie

BUCUREŞTI

- **Casa bîntuită**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Rob Minkoff. Cu: Eddie Murphy, Jennifer Tilly, Terence Stamp/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00
- **21 de grame**, 2003/ Corso/ orele: 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Patimile lui Christos**, 2004/ Scala/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00
- **Jaf în stil italian**, SUA, 2003/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30
- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ Bucureşti/ orele: 12.00, 14.30, 17.00, 19.30
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 19.00
- **Peter Pan**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Favorit/ orele 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00
- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Lumina/ orele: 11.45, 13.30, 15.15, 17.15, 19.15
- **Invaziile barbare**, Canada, 2003/ Europa/ orele: 13.30, 16.30, 19.00

ARAD

- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Dacia
- **Peter Pan**, SUA, 2003/ Mureşul
- **Divorţul**, 2003/ Arta A
- **Sobri**, 2002/ Arta B

BACĂU

- **Patimile lui Christos**, 2004/ Central/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 19.00
- **Dulcea saună a morţii**, România, 2003/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUŞ

- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Bihorul

CRAIOVA

- **Patimile lui Christos**, 2004/ Patria
- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Modern
- **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Invaziile barbare**, Canada, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Victoria

ONEŞTI

- **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

- **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A
- **Borfaşi din întîmplare**, 2003/ Libertatea, Sala B
- **Ce-şi doreşte o fată**, SUA, 2003/ Patria
- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00

REŞIŢA

- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 19.00

SLATINA

- **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Capitol
- **Zîmbet de Mona Lisa**, SUA, 2003/ Timiş
- **Apocalipsa acum**/ Studio

TÎRGU JIU

- **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Victoria

CINEMATECĂ

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

- 22 aprilie, ora 19.00 – **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003
- 23 aprilie, ora 19.00 – **Lautrec**, Franţa, 1998. Regia: Roger Planchon
- 24 aprilie, ora 19.00 – **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, România, 2003
- 25 aprilie, ora 13.00 – **Jocurile seducţiei**, SUA, 2001

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

- 21 aprilie, ora 18.30 – **Carmina Burana, După-amiaza unui faun, Tristan şi Isolda**
- 22 aprilie, ora 18.30 – **Traviata**
- 23 aprilie, ora 18.30 – **Trubadurul**
- 24 aprilie, ora 18.30 – **Giselle**
- 25 aprilie, ora 18.30 – **Madame Butterfly**

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN"

- 21, 22 aprilie, ora 10.00 – **Pac, poc, pic – Detectivi în Ţara poveştilor**, musical pentru copii de George Popovici şi Lucian Vlădescu. Regia: Constanţa Câmpeanu. Cu: George Niculescu, Valentino Tiron, Cristian Caraman, Cristinel Coman, Cornel Todea, Răzvan Rusu, Iuliana Costiniu, Viorel Ciurdea, Cosette Marinescu, Camelia Mocanu, Ileana Lenghel, Lorendi Rădulescu, Dana Nichifor, Gabriela Tudorache, Jeaninne Bradler, Carmen Buterez, Delia Călina, Lidia Caloianu, Carmen Grigorescu, Cristina Giurgiu, Monica Marin
- 23 aprilie, ora 18.00 – **Liliacul** de Johann Strauss. Dirijor: George Balint. Regia: Nicolae Ciubuc. Cu: Florin Diaconescu, Silvia Şohterus, Bianca Ionescu, Orest Pîslariu, Adrian George Popescu, Matei Nicolescu, Viorel Ciurdea, Gabriela Popescu, Anghel Stoian, Iuliana Costiniu. Soliştii baletului: Monica Strat, Sorina Micşunescu, Radu Borşan
- 24 aprilie, ora 18.00 – **Hello, Dolly!** de Jerry Herman şi Michael Stewart. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: George Zaharescu. Cu: Mioara Manea Arvunescu, Daniel Eufrosin, Bogdan Caragea, Anton Zidaru, Silvia Şohterus, Gladiola Niţulescu, Anna Mirescu, Cătălin Petrescu, Cristinel Coman, Alexandra Savu, Viorel Ciurdea. Soliştii baletului: Monica Ştraţ, Iolanda Petrescu, Marin Traian, Mihai Scarlat
- 25 aprilie, ora 18.00 – **Voievodul ţiganilor** de J. Strauss. Dirijor: Mircea Luculescu. Regia: Nicolae Ciubuc. Cu: Alfredo Pascu, Doina Scripcaru, Daniela Vlădescu, Matei Nicolescu, Alexandra Savu, Mihnea Lamatic, Claudia Măru Hanghiuc, Nicolae Măgureanu, Marius Mitrofan, Iuliana Costiniu

TEATRUL BULANDRA

- 22 aprilie, ora 19.00 – Sala „Toma Caragiu" – **Mujeres del Quijote**, spectacol de dans flamenco. Eveniment organizat de Institutul Cervantes

TEATRUL ODEON

- 25 aprilie, ora 19.00 – **Paradis serial**, spectacol de dans contemporan de Cosmin Manolescu & Compania DCM. Coregrafie/interpretare: Eduard Gabia, Mircea Ghinea, Cosmin Manolescu

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI"

- 24 aprilie, ora 11.00 – **Frumoasa din pădurea adormită**, musical pentru copii de Marius Ţeicu şi Silvia Kerim. Regia: Migry Avram Nicolau. Coregrafia: Ioan Kelemen. Cu: Ioan Kelemen, Violeta Ţicu, Carmen Roibu, Ionela Truşcă, Eva Ştefănescu, Ioana Ciucă, Stela Teodorescu, Mihaela Popa, Gabriel Marciu, Daniel Cornescu, Alexandru Petre, Teodor Ispas, Nicolae Popa, Mihaela Popa. Participă: baletul Teatrului
- 26 aprilie, ora 12.30 – **Frumoasa din pădurea adormită**

TIMIŞOARA

OPERA ROMÂNĂ

- 21 aprilie, ora 19.00 – **Tosca** de G. Puccini. Dirijor: David Crescenzi (Italia). Regia: Marina Emandi Tiron. Maestru de cor: Laura Mare. Cu: Veronica Fizeşan, Stelian Negoescu, Sever Barnea, Octavian Vlaicu, Marius Iuliu Mare, Giorgio Nemeti, Mircea Dan Petcu, Octavian Vlaicu, Diana Matei. Participă: corul şi orchestra Operei
- 23 aprilie, ora 19.00 – **Dancing Queen**, balet-rock pe muzica formaţiei Queen. Regia şi coregrafia: Sabine Wake (Teatrul de Stat Meiningen, Germania). Solişti: Alin Radu, Cristina Romândaşu, Suzana Vulpe, Flavius Sasu. Participă: ansamblul de balet al Operei

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

- 20 aprilie, ora 19.00 – **recital** de orgă susţinut de Helmut Plattner şi Marcel Costea. În program lucrări de: **Vivaldi/Bach, Franck, Plattner, Bach, Marcel Costea, Alain**
- 21 aprilie, ora 19.00 – **recital** de orgă susţinut de Ursula Philippi. În program lucrări de: **Bach, H.-P. Türk, Baussnem, Guilmant**
- 22, 23 aprilie, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Miguel Graça Moura. Solişti: Aiman Mussakhadzaeva, Anton Niculescu. În program lucrări de: **Brahms, Skriabin**
- 24 aprilie, ora 19.00 – **recital** instrumental susţinut de duo Clariviolanetto. În program lucrări de: **Purcell, Telemann, Daquin, Rameau, Mozart, Beethoven, Violeta Dinescu, Tiberiu Olah, Poulenc, A.-O. Popa**
- 25 aprilie, ora 11.00 – **concert** susţinut de Orchestra inginerilor. Dirijori: Petre Ghenghea şi Andrei Iliescu. În program lucrări de: **Vivaldi, Händel, Haydn**/ ora 19.00 – **recital** de orgă susţinut de Felician Roşca şi Lavinia Roşca-Zamfir. În program lucrări de: **Bach, Croner, Caioni, Bakfark, Pachelbel, Bruhns, Ellert, Vierne**

GREEN HOURS

- 20 aprilie, ora 22.00 – **El cuarto verde** (lounge music-acid jazz, funk, trip-hop, latin-brasilian fîls) cu Ati Alegria Panaitescu
- 21 aprilie, ora 21.00 – **Inside** cu Ştefan Lovin (pian)
- 22 aprilie, ora 21.00 – **Ballads night**, concert de jazz. Solişti: Rudy Teianu, Tom Smith (SUA), Vlaicu Golcea

TEATRUL NOTTARA

- 20 aprilie, ora 21.00 – Sala „George Constantin" – **Marţi, la ceasul bun**, concert susţinut de Maria Răducanu şi Maxim Belciug. În program: cîntece tradiţionale spaniole şi ruseşti

CRAIOVA

BISERICA ROMANO-CATOLICĂ

- 24 aprilie, ora 19.30 – **concert** de muzică italiană

IAŞI

FILARMONICĂ

- 23 aprilie, ora 19.00 – **concert** simfonic. Dirijor: Misha Katz. În program lucrări de: **Beethoven, Brahms, Liszt**. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Cultural Francez

PUB PASS

- 22 aprilie, ora 21.00 – în cadrul întîlnirilor muzicale lunare **Jeudi jazz**, recital de jazz susţinut de Harry Tavitian (pian, fluiere, voce) şi Mihai Iordache (saxofoane). Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Cultural Francez

TIMIŞOARA

FILARMONICA BANATUL

- 23 aprilie, ora 19.00 – Sala Colegiului Naţional de Artă „Ion Vidu" – **concert**. Dirijor: Federico Longo (Germania). Solişti: Jenny Abel (Germania) şi Mihai Ungureanu. În program lucrări de: **Webern, Berg, Respighi**

DEZBATERI

BUCUREŞTI

INSTITUTUL DE CERCETĂRI POLITICE

- 21 aprilie, ora 10.00 – **dezbaterea** cu tema **Making It in Europe**. Participă: David Král (Cehia), Zbynìk Petráèek (Cehia), Andrzej Harasimowicz (Polonia), Róza Thun (Polonia), Peter Zsapka (Slovacia), János Simon (Ungaria), Bakk Miklós, Radu Carp, Daniel

Atelier de Creaţie Publicitară
LEO GRAPHICS
092359810
Nihil Sine Graficis

Barbu, Cristian Preda, Dorian Branea: Invitat: E.S. ambasador Jonathan Scheele, Delegaţia Comisiei Europene la Bucureşti. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Ceh, Ambasada Republicii Slovace, Institutul Polonez, Centrul Cultural al Republicii Ungare

TIMIŞOARA

FUNDAŢIA
„A TREIA EUROPĂ“

▌23 aprilie, ora 10.00 – **dezbaterea** cu tema **Making It in Europe**. Invitat: Gheorghe Ciuhandu. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Ceh, Ambasada Republicii Slovace, Institutul Polonez, Centrul Cultural al Republicii Ungare

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

CERCUL
MILITAR NAŢIONAL

▌22 aprilie, ora 17.15 – Sala de cinema – în cadrul programului cultural „Cuvînt de zidire creştinească. Nevoia de credinţă a omului contemporan“, conferinţa cu tema **Răstignirea lui Hristos şi răstignirea Aproapelui**. Prezintă: Niculae Constantin. Eveniment urmat de difuzarea filmului artistic **Pianistul**, SUA, 2003

INSTITUTUL GOETHE

▌22 aprilie, ora 18.00 – **conferinţa** cu tema **Actualitatea lui Hofmannsthal în raport cu scrisoarea Lord-ului Chandos**, susţinută de Mariana Lăzărescu, şi **lectură** a studenţilor la germanistică ai Universităţii Bucureşti

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – *Sculptori români contemporani*, ediţia a IV-a, pînă în 1 mai

GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Parter – Marin Cârtea, **pictură**, pînă în 29 aprilie

GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Etaj – *Peisaj de vis*, Cristian Gaşpar, **pictură**, 20 aprilie-6 mai. Vernisaj: 20 aprilie, ora 18.30

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – *Expoziţie internaţională*, **gravură**, pînă în 26 aprilie/ Mihai Mănescu, **pictură**, **gravură** şi **grafică**, pînă în 26 aprilie. Vernisaj: 20 aprilie, ora 18.00

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Mihai Stănescu, **grafică**, pînă în 27 aprilie

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – expoziţie de **scenografie**, pînă în 4 mai

GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (tel: 260.12.87) – Maria Magdalena Pop, **sculptură**, **obiect**, **desen**, **instalaţii**, pînă în 16 mai

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132; tel: 659.38.14) – Viorica Petrovici, **scenografie**, pînă în 21 aprilie/ Alina Tudor, **artă decorativă**, 22 aprilie-5 mai. Vernisaj: 22 aprilie, ora 18.00

GALERIA POSIBILĂ (Str. Popa Petre Nr. 6; tel: 211.79.33) – *aici-şi-acum*, Roman Tolici, pînă în 2 mai

GALERIA GALERIA (Str. G-ral Budişteanu Nr. 10, tel: 212.88.64) – *Noul Centru*, Regina Schmeken, **fotografie**, pînă în 30 aprilie

GALERIA ARTIS (la parterul Teatrului Naţional) – Octavian Popescu Pilat, **grafică**, pînă în 23 aprilie/ *Grafiterra*, Ernest Palko, **ceramică**, 24 aprilie-6 mai. Vernisaj: 26 aprilie, ora 17.00

GALERIA ASSEMBLAGE (Hotel Marriott, Calea 13 Septembrie Nr. 90, tel: 403.36.04) – *D.R. Gorczyca ArtNATOMY Research Studio – introduction No. 4*, **fotografie** şi *performance*-ul *Re-Animation*, Dariusz Gorczyca, 21 aprilie-16 mai. Vernisaj: 21 aprilie, ora 20.00. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez

GALERIA ETAJ 3/4 (Teatrul Naţional, Bdul N. Bălcescu Nr. 2) – *Grand Prix Remix*, Nicolae Comănescu, **pictură**

GALERIA HT003 (Hanul cu Tei) – *Rural-Art*, Dumitru Gorzo, **tehnică mixtă**, pînă în 22 aprilie

GALERIILE MUZEULUI NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.58.46)) – Lidia Ciolac, Suzana Fântânariu, Ştefan Călărăşanu şi Marcel Breilean, **artă plastică**. Eveniment organizat în colaborare cu Uniunea Artiştilor Plastici – Filiala Timişoara. Vernisaj: 23 aprilie, ora 13.00

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Zamosc – oraş renascentist*, **fotografie**. Eveniment organizat de Muzeul oraşului Zamosc în colaborare cu Institutul Polonez

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53; tel: 312.43.27) – Galeria de Artă Europeană – *Surse etnografice româneşti în grafica secolului al XIX-lea*, pînă în iunie/ Sala Rondă – *Sando Sanna. Opere 1990-2004*, **pictură**, 20 aprilie-20 mai. Vernisaj: 20 aprilie, ora 18.30

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Salonul Cerchez – *Ion Miclea – cărţile şi fotografiile mele*, **fotografie**, pînă la sfîrşitul lunii aprilie/ Spaţiile medievale – *Manuscrise, însemnări şi cărţi cantacuzine în Ţările Române, secolele XVI-XIX*, pînă în 20 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Academia Română, Biblioteca Academiei Române, Colegiul Carol I din Craiova, Biblioteca Naţională a României şi Biblioteca Acad. „Virgil Cândea“. Curator: Sorin Sebastian Dulcu/ *În slujba păcii*, Ernst Degasperi (Austria), **grafică ecumenică**. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Austriei în România şi Ambasada României în Austria. Vernisaj: 22 aprilie, ora 18.00

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU“ (Calea Victoriei Nr. 141) – Sala Cantacuzină – *In memoriam Paul Constantinescu (1909-1963)*, expoziţie realizată de colectivul muzeografie-conservare: Constantin Drăgoi, Cristina Andrei, Nella Modrea. Coordonator: Ilinca Dumitrescu. Participă: Octavian Lazăr Cosma, Vasile Tomescu, Ilinca Dumitrescu, Alexandru Bădulescu

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI – PALATUL ŞUŢU (Bd. I.C. Brătianu Nr. 2, tel: 315.68.58) – Holul central – *Universul familiei regale române*, **fotografie**, pînă în 10 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Harris Russell, curator la Victoria & Albert Museum din Londra

PALATUL VOIEVODAL CURTEA VECHE – *Religie şi mister*, expoziţie a Muzeului figurilor de ceară din Sankt-Petersburg, pînă în 30 mai

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (tel: 225.66.90) – Galeria parter – *Salonul de primăvară – Mogoşoaia 2004*, expoziţie de grup, **pictură**, **sculptură**, **ceramică**, **tapiserii**, pînă în 15 mai

ASOCIAŢII TEMPEA & DEAC (Str. Occidentului Nr. 11, tel: 212.59.23) – *Între cer şi pămînt*, Anatol Danilisin, **pictură**, pînă în 22 aprilie

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“ (Str. Batiştei Nr. 15) – Mihaela Pastor, **pictură**, pînă în 23 aprilie

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Galeria artelor – *Ipostaze corporale*, Mircea Doinaru, **pictură**, pînă în 22 aprilie/ Augustin Costinescu, **pictură-desen**. Vernisaj: 26 aprilie, ora 17.30/ Sala Foaier – Dumitru Nicolae-Chilia şi Constantin Rădulescu, **pictură** şi **sculptură**/ Sala Rondă – *Dvera şi profeţii mesianice*, Marian Manole, **pictură**, 20 aprilie-2 mai. Vernisaj: 20 aprilie, ora 18.00

CLUBUL PROMETHEUS (tel: 336.66.78) – *Photovoice Romania*, fotografii şi gînduri ale unor copii seropozitivi, 21 aprilie-12 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Asociaţia „Licurici“ din Giurgiu. Vernisaj: 21 aprilie, ora 14.00

LIBRĂRIA CĂRTUREŞTI (Str. Artur Verona Nr. 13, lîngă Cinema Patria) – *XL*, Gili Mocanu, pînă în 25 aprilie. Curator: Matei Câlţia. Eveniment organizat în colaborare cu Galeria Posibilă

BRAŞOV

GALERIILE FONDULUI PLASTIC – Petre Buhnici, **sculptură**, **ceramică**, pînă în 22 aprilie

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – expoziţie a Centrului Cultural German, pînă în 3 mai

GALERIA UAP – FILIALA INTERJUDEŢEANĂ CLUJ-BISTRIŢA-ZALĂU – *Tîrgul de primăvară*, pînă la sfîrşitul lunii aprilie

DROBETA TURNU SEVERIN

ANGELS GALLERY – Xenia Eraclide Vreme, **grafică**, pînă în 30 aprilie

MUZEUL REGIUNII PORŢILOR DE FIER (Str. Independenţei Nr. 2) – *Costume populare din Boemia, Moravia şi Silezia în fotografie*, Ludvik Baran, 23 aprilie-7 mai. Vernisaj: 23 aprilie, ora 11.00

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Sandu Cuciureanu, **design decorativ**, pînă în 30 aprilie

PLOIEŞTI

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ „NICOLAE IORGA“ (Str. Erou C. Cătălin Nr. 1) – Sala de expoziţii – *Motive spaniole în afişul polonez*, expoziţie de **afişe**, pînă în 22 aprilie. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez din Bucureşti

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – Margareta Popescu şi Mircea Bîrloiu, **grafică** şi **pictură**, pînă în 17 mai

SIBIU

COMPLEXUL NAŢIONAL MUZEAL „ASTRA“ (Piaţa Mică Nr. 11) – *Lumina magică a Învierii*, **pictură**, pînă în 10 mai

TIMIŞOARA

GALERIA HELIOS – Nora Demetrescu Blaj, **pictură**, pînă în 29 aprilie

TULCEA

GALERIILE „CASA CĂRŢII“ – Ionuţ Cătălin Florea (Austria), **pictură** şi **desen**, pînă în 15 mai. Eveniment organizat de Ministerul Culturii şi Cultelor, Direcţia Judeţeană pentru Cultură, Culte şi Patrimoniu Cultural Naţional Tulcea şi Muzeul Naţional Cotroceni

FESTIVALURI

BUCUREŞTI

5 SPECTACOL
CU 5 ATITUDINE
1 aprilie-20 iunie
STUDIOUL TOACA – CIAC:
Din program:

▌22 aprilie, ora 19.30 – **Seherezada** de Jonas Gardell. Regia: Adriana Zaharia. Traducere: Carmen Vioreanu

▌23 aprilie, ora 19.30 – **Blaubart, speranţa femeilor** de Dea Loher. Regia: Alexandra Badea. Traducere: Victor Scoradeţ

▌24 aprilie, ora 19.30 – **Stop the tempo!** de Gianina Cărbunariu, spectacol inclus în proiectul „Teatrul de consum“ iniţiat de Teatrul Luni de la Green Hours. Regia: Gianina Cărbunariu

▌25 aprilie, ora 19.30 – **Frankie e OK, Peggy e fată bună şi casa e mişto!** de Martin Cicvak. Traducere şi regie: Robert Bălan

FESTIVALUL DE
TEATRU STUDENŢESC
21-24 aprilie
TEATRUL „ION CREANGĂ“:
Din program:

▌21 aprilie, ora 17.00 – deschiderea festivalului/ ora 17.30 – Trupa de pe schele/ ora 18.10 – Join't/ ora 19.10 – Calandrinon/ ora 20.10 – Şi da şi nu

▌22 aprilie, ora 17.00 – Sganarelle/ ora 18.00 – Unnamed/ ora 19.00 – Moonshrill

▌23 aprilie, ora 17.00 – Poarta Sărutului/ ora 18.00 – Corint/ ora 18.45 – Ludic

▌24 aprilie, ora 17.00 – Podul/ ora 18.40 – Studio 24/ ora 19.35 – festivitatea de premiere/ ora 20.30 – închiderea festivalului

▌organizator: Sindicatul Studenţilor din Facultatea de Cibernetică din cadrul A.S.E.

IAŞI

FESTIVALUL
INTERNAŢIONAL DE
TEATRU „A.P. CEHOV“
26-30 aprilie
TEATRUL NAŢIONAL „VASILE ALECSANDRI“:

▌26 aprilie, ora 19.00 – Sala mare – **Despre efectul dăunător al nostalgiei** de A.P. Cehov (Teatrul Naţional Iaşi)

TÎRG

IAŞI

TÎRGUL
NAŢIONAL DE CARTE –
LIBREX 2004
ediţia a XII-a
21-25 aprilie
PALATUL CULTURII:

▌tematica tîrgului: prezentare şi comercializare cărţi; broşuri; tipărituri diverse; ziare şi periodice; albume de artă; servicii editoriale şi tipografice; grafică, design, servicii de creaţie publicitară şi reclamă; cărţi vechi; bibliofilie; articole de scris; papetărie; articole didactice, culturale şi de birou; consumabile, rechizite

▌din program: lansări de carte, Colocviile Naţionale de Literatură cu tema **De o sută de ori *Convorbiri literare*** găzduite de Casa Pogor, „Zilele **Convorbiri literare**“, spectacol de teatru, dezbateri pe teme profesionale, conferinţe, manifestări specifice dedicate Anului „Ştefan cel Mare şi Sfînt“ şi Anului „Mihail Sadoveanu“

▌organizatori: S.C. Sedcom Libris S.A. Iaşi şi Primăria Municipiului Iaşi

LANSĂRI

BUCUREŞTI

BIBLIOTECA
NAŢIONALĂ
„I.C. PETRESCU“

▌20 aprilie, ora 10.00 – Sala „Istrate Micescu“ – **lansarea** cărţii **Antologie de lirică universală** de N. Porsenna. Recită: Irina Velcescu, Marina Maican, Vasile Menzel, Jeanine Stavarache, Ştefan Velniciuc, Veronica Anghelescu, Sorin Stratilat. Evocări de: Zoe Porsenna, Gheorghe Penciu, Ion Rotaru, Radu Cârneci, Nicolae Nicolau, George Anca, George Corbu. În cadrul acestui eveniment vor fi acordate premiile Fundaţiei „N. Porsenna“

CERCUL
MILITAR NAŢIONAL

▌21 aprilie, ora 12.00 – Galeria artelor – **lansarea** cărţii **Fenomenul militar – evoluţii şi perspective** de Octavian Dumitrescu, Editura Semne

SERI CULTURALE

BUCUREŞTI

MUZEUL NAŢIONAL AL
LITERATURII ROMÂNE

▌21 aprilie, ora 14.00 – Rotondă – **Întîlnirile Teatrului naţional radiofonic**. Subiectul întîlnirii va fi **Teatrul religios – o alternativă**. Prezintă: Gavriil Pinte

IAŞI

CENTRUL
CULTURAL GERMAN

▌21 aprilie, ora 18.00 – întîlnire cu scriitorul Johannes Gelich, care va citi în germană şi română din volumul **Die Spur des Bibliothekars**

ATELIER

BUCUREŞTI

TEATRUL ACT

▌pînă în 28 aprilie, orele 10.00-16.00 – workshop de dramaturgie cu tema **Cum să scrii ceva nou: strategii de dezvoltare creativă în scrisul dramatic contemporan** condus de Roberta Levitow

TV

TVR CULTURAL

▌21 aprilie, ora 0.05 – **Pop cultura**. În această ediţie: **De la New Wave la rock-ul alternativ**

▌23 aprilie, ora 0.05 – Spectacol de operă – **Tosca** de Puccini. Dirijor: Riccardo Muti. Regia: Luca Ronconi. Cu: Maria Guleghina, Salvatore Licitra, Leo Nucci, Giovanni Battista Parodi, Alfredo Mariotti, Ernesto Gavazzi, Silvestro Sammartino, Ernesto Panariello, Virginia Barchi. Participă: corul şi orchestra Teatrului Scala

▌24 aprilie, ora 22.00 – Teatru TV – **D'ale carnavalului** de I.L. Caragiale. Regia: Dominic Dembinski. Cu: Horaţiu Mălăele, Claudiu Bleonţ, Mihai Constantin, Emilia Popescu, Cătălina Mustaţă, Alexandru Bindea, George Ivaşcu

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

Tîrgurile de provincie

LUCIAN PRICOP

Manierism comercial

Ca orice caravană, cea itinerată de Societatea Română de Radiodifuziune se preumblă dintr-un oraş într-altul, stabilindu-şi staţii în arealul cu cel mai bun vad cultural şi comercial. Ce vinde „Caravana **Gaudeamus**“? Spaţii scumpe editorilor chemaţi de dorinţa de a-şi pune pe tarabe cărţi noi sau mai vechi.

Astfel de tîrguri au şi feţe bune, dar şi nedorit de multe carenţe. Întîi de toate, suplinesc sistemele de difuzare ce acoperă imperfect, cu multiple disfuncţionalităţi, teritoriul patriei cititoare; în al doilea rînd, familiarizează publicul cu obiectul de activitate al tîrgului: cartea, creînd unele dependenţe de eveniment; în al treilea rînd, publicitarea tîrgului se face într-o manieră relativ modernă, fără a ajunge însă să obsedeze trecătorul prin informaţie inscripţionată în staţiile mijloacelor de transport în comun (ca la evenimente de gen din restul Europei).

Una dintre carenţele de concepţie sau de răspuns ale editurilor din România ţine de simplificarea relaţiei dintre producător şi cititor (consumator), din această ecuaţie lipsind actorul, creatorul, autorul. Un pretext inspirat, în procesul de publicitare a cărţii, este şi întîlnirea dintre scriitor şi receptor, moment care lipseşte în cazul tîrgurilor provinciilor, reducîndu-se astfel întreaga regie la funcţia expozitivă a standurilor de carte. Tu, cititorule, eşti privit ca simplu vizitator al unui tîrg de produse.

În aceeaşi măsură lipsesc şi evenimente colaterale de tipul seminariilor, conferinţelor, dezbaterilor pe teme subsumabile industriei cărţii, care, chiar dacă nu au audienţă publică, pot rezolva maieutic anumite crize din sistem.

Comercializarea cărţii rămîne principalul atribut al acestor tîrguri, care nu facilitează decît accidental mişcarea ideilor.

Vinovăţia pentru manierismul comercial al „Caravanei **Gaudeamus**“ nu aparţine organizatorului, Societatea Română de Radiodifuziune, ci editurilor, chiar dacă, în practica organizatorilor de saloane internaţionale (Leipzig, Paris, Geneva, Ierusalim), un capitol distinctiv este şi implicarea în programul evenimentelor culturale.

„Caravana **Gaudeamus**“ la Tîrgu Mureş

Într-un spaţiu cu un specific etnic româno-maghiar s-a desfăşurat, între 30 martie-3 aprilie, în foaierul Teatrului Naţional, un salon la care au fost prezente cu expoziţii de carte cu vînzare 32 de edituri (Casa Radio, Dacia, Humanitas, Paralela 45, Rao, Tritonic etc.). Absenţa editurilor de carte maghiară a făcut ca selecţia publicului să se facă pe criteriu lingvistic. O atare situaţie ne favorizează interpretarea conform căreia breasla cărţii maghiare răspunde cu aceeaşi formulă absenteismului românesc de la tîrgul de carte organizat de respectiva asociaţie, în acelaşi spaţiu, dar în noiembrie. Consideraţiile noastre, cu plus şi minus, din preambulul acestui articol referitoare la caracterul comercial al tîrgurilor de provincie se verifică şi în cazul particular de la Tîrgu Mureş.

Evenimentele s-au rezumat la cîteva lansări: **Antologia de texte şincaiane**, editată cu prilejul împlinirii a 250 de ani de la naşterea cărturarului, colecţia „Tezaur literar românesc“ tipărită de Editura Fortuna, revistele culturale **Vatra** şi **Tîrnava**, revista de informaţie editorială **Extrapress**, publicaţie a Grupului editorial Tritonic, monografia album **Castelul Bran. Reşedinţă a reginei Maria şi a prinţesei Ileana** de Narcis Dorin Ion, **Povestea despre Tolpa şi Ştefan-Vodă** de Petre Ispirescu, ediţie realizată de Fundaţia Culturală „Cezara Codruţa Marica“, **Istoria presei româneşti din Transilvania** de Mircea Popa şi Valentin Taşcu, Editura Tritonic, **Serviciile de informaţii şi de decizie politică** de Mireille Rădoi, colecţia şi revista **Studii de securitate** şi *site*-ul *web www.studiidesecuritate.ro* etc.

Absenţa unor autori „promişi“ în agenda tîrgului vorbeşte despre „preţuirea“ cu care este tratat cititorul din provincie.

Una dintre mizele evenimentului tîrgumureşan a constituit-o, la nivel organizatoric, şi acordarea premiilor pentru expozanţi (case de editură). Este simptomatic că regulile jocului sînt construite după un principiu contestabil din punct de vedere cultural: exclusiv comercial. Aşa se face că lipsa de profesionalism şi impostura nu sînt sancţionate. Dimpotrivă, consemnăm cu surprindere premierea acestora. Vorbim despre Editura Fortuna, plasată pe poziţia a doua, în condiţiile în care producţia acesteia se rezumă la casete miniaturale ce conţin „Scrieri esenţiale“, selecţii din literatura română clasică şi modernă, într-o colecţie avîndu-l ca îngrijitor pe prof. Ion Soare. Fără a teoretiza academic tehnica îngrijirii unei ediţii, spunem că preluarea unor texte publicate în urma cercetărilor unor editori canonici nu constituie mai mult decît transcriere computerizată. Ca mostră de caducitate (rizibilă) este şi textul de pe coperta a IV-a a primului volum de „Scrieri esenţiale“ Ioan Slavici, care scoate din context o frază călinesciană: „Dacă ar fi avut mai multă capacitate de lucru, Slavici ar fi putut da o comedie umană a satului“ (G. Călinescu).

Probabil că în absenţa exigenţelor editoriale este de premiat *o firmă* care produce obiecte decorative cu pretenţii de bunuri culturale. Nu e departe momentul în care premiile la tîrgurile de carte vor fi decernate comercianţilor de bibelouri.

Fundaţia Aquarius prezintă concertul de lied **Nopţi Scandinave**

Interpretează: **Marjut Paavilainen, Juha Koskela, Izumi Kawakatzu**

Tarja Turunen

vocea magică a

Nightwish

Rezervări: www.nightwish.ro

Sala Auditorium, 6 mai, ora 19.00 Muzeul Naţional de Artă al României
SENSIblu
Press
SINDAN
SCHERING
B-24-FUN
OBSERVATOR CULTURAL
NINE O'CLOCK
LiterNet.ro
nightwish.ro

Radio Total 96.9 FM

www.esteditura.ro

Albert Cohen

Cartea mamei

Traducere din franceză
de Irina Mavrodin
144 pagini

preţ: ~~220.000~~ lei
-20%: 176.000 lei
TVA inclus

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de

-20%

reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

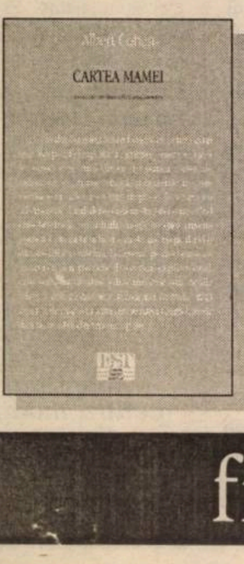

Nr.218

OBSERVATOR CULTURAL

27.04.-03.05.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei

www.observatorcultural.ro

În dezbatere: *Patimile lui Hristos*

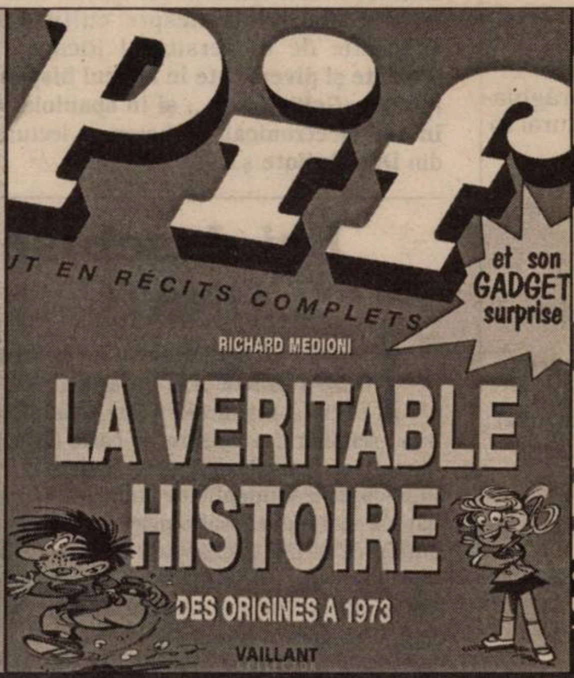
Pif
...T EN RÉCITS COMPLETS
et son GADGET surprise
RICHARD MEDIONI
LA VERITABLE HISTOIRE
DES ORIGINES A 1973
VAILLANT

LUNA
SALVAŢI
PARCUL
CAROL
REVISTELE
DE
CULTURĂ
SE SOLI
DARIZEAZĂ

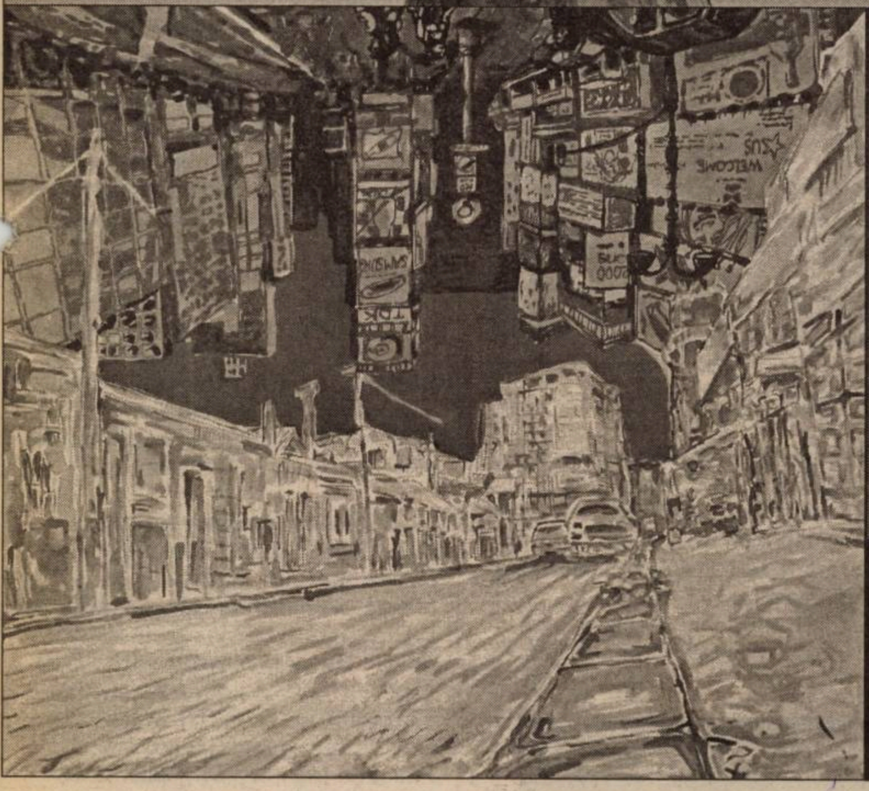

Crosul Solidarităţii în Parcul Carol ▌Patru cărţi de Dan Lungu ▌Un alt (fel de) Sollers ▌*Pif Gadget*: istoria unei reviste inegalabile ▌Istoria literaturii germane din România ▌Dormiţi liniştiţi, Ministerul Educaţiei lucrează pentru voi ▌Un nou spectacol de Silviu Purcărete ▌Chipuri regale ▌O expoziţie de Nicolae Comănescu ▌Muzică: festivaluri, proiecte, noutăţi ▌Polemică: Andrei Şiperco *versus* Jean Ancel ▌CERF 2004 ▌Interviu cu David Esrig

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 218, 27.04.-03.05.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan Pahonţu sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă"):
154.000 lei – un trimestru
308.000 lei – un semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare
cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Librex 2004

În perioada 21-25 aprilie s-a desfăşurat în Palatul Culturii din capitala Moldovei cea de-a XII-a ediţie a Tîrgului Naţional de Carte **Librex**, organizat de S.C. Sedcom Libris S.A. Iaşi şi Primăria Municipiului Iaşi. Spre deosebire de ediţia anterioară, cînd au fost prezente 79 de firme expozante: edituri, asociaţii profesionale şi culturale, fundaţii, importatori, distribuitori, imprimerii ş.a., actuala ediţie a înregistrat o creştere a numărul de expozanţi (100). Au fost premiate editurile Polirom (Marele Premiu), Paralela 45, Institutul European.

Zilele Cervantes
la Bucureşti

În perioada 19-23 aprilie s-au desfăşurat la Bucureşti Zilele Cervantes, găzduite de Institutul cu acelaşi nume. Data încheierii manifestărilor a coincis cu ziua în care se comemorează moartea lui Cervantes şi a lui Shakespeare. Tot în această zi se sărbatoreşte şi Ziua Mondială a Cărţii şi a Drepturilor de Autor. Programul, dens şi animat, o reuşită organizatorică, a cuprins lansări de carte spaniolă, un spectacol de dans flamenco, conferinţe despre cultura spaniolă susţinute de universitarul Ricardo Senabre (**Unitate şi diversitate în lexicul hispanic**), mese rotunde (**Gellu Naum... şi în spaniolă**, **Romanul în era electronică**), dezbateri, o lectură publică din **Don Quijote** ş.a.

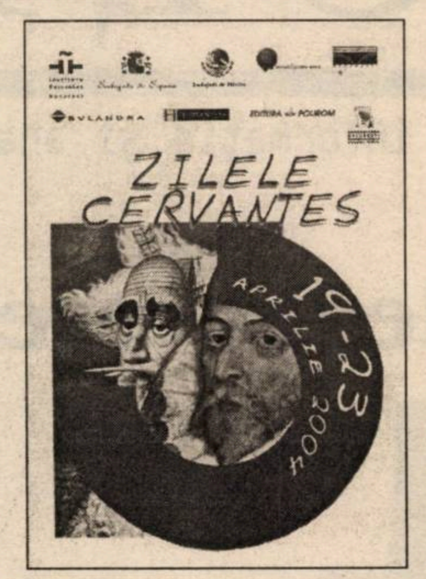

Uşi deschise
UNATC

Între 23-25 aprilie a avut loc la Facultatea de Teatru UNATC „I.L. Caragiale“ cea de-a opta ediţie a manifestării **Uşi deschise**: 17 ateliere, seminarii, o lansare de carte (**Mic tratat de obstetrică teatrală** de Valeria Sitaru) şi o expoziţie. Protagonişti: studenţii de la actorie, scenografie, păpuşi-marionete, teatrologie, scenografie. Pe parcursul celor trei zile, aspiranţii la statutul de creatori de teatru au intrat în dialog cu profesorii Ion Cojar, Alexa Visarion, Adrian Titieni, Anca Ioniţă, Adina Nanu şi Adriana Raicu Petre. **Uşi deschise** constituie o formă de comunicare vie, un laborator de creaţie, prilejuind interesante întîlniri şi schimburi de opinii.

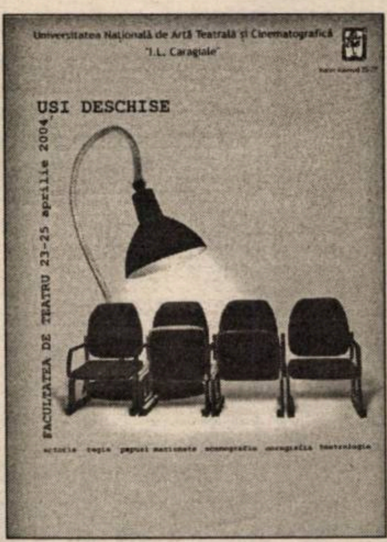
Universitatea Naţională de Artă Teatrală şi Cinematografică
"I.L. Caragiale"
USI DESCHISE
FACULTATEA DE TEATRU 23-25 aprilie 2004

Agenda culturală

I Festivalul Internaţional de Teatru „A.P. Cehov“ la Iaşi. Pînă pe 30 aprilie continuă la Teatrul Naţional „Vasile Alecsandri“ din Iaşi **Festivalul Internaţional de Teatru „A.P. Cehov“**. În perioada festivalului se pot vedea spectacolele **Trei surori**, **Pescăruşul**, **Ursul** etc.

(Agenda completă în paginile 28-31)

Premieră la Brăila

Duminică 25 aprilie, la Teatrul „Maria Filotti“ din Brăila, a avut loc premiera spectacolului **Plaja**, în regia lui Radu Afrim. Textul îi aparţine unuia dintre cei mai importanţi dramaturgi danezi contemporani, Peter Asmussen, iar traducerea în româneşte este semnată de Carmen Vioreanu. **Plaja** este un spectacol rafinat, care mizează pe tensiunea unor dialoguri puternice, foarte bine dozate şi susţinute de actori (Antoaneta Zaharia, Mihaela Trofimov, Cornel Cimpoae, Emilian Oprea, Marius Manole). Disoluţia cuplului, surprinsă în toate etapele e(in)voluţiei, ei se află în centrul acestei montări dense şi omogene. Atmosfera marină este subtil întreţinută de scenografia aerisită a Alinei Herescu.

Teatrul Maria Filotti Brăila
stagiunea 2003 - 2004
peter asmussen
in româneşte de carmen vioreanu
un spectacol de radu afrim
scenografia alina herescu

Pe scurt

I Expoziţie Sandro Sanna. Marţi 20 aprilie, Muzeul Naţional de Artă al României şi Institutul Italian de Cultură din Bucureşti au organizat vernisajul expoziţiei de pictură **Sandro Sanna. Opere 1990-2004**. Expoziţia artistului italian abstracţionist se va încheia pe 20 mai, urmînd, ca la începutul lunii iulie, să fie inaugurată la Muzeul naţional de Artă din Chişinău.

I Expoziţie Mihai Mănescu. Tot pe 20 aprilie a avut loc la Galeria Simeza, vernisajul expoziţiei de pictură, gravură şi grafică a artistului plastic Mihai Mănescu, organizat de Uniunea Artiştilor Plastici din România. Expoziţia s-a încheiat ieri.

I Artă poloneză contemporană la Hotel Marriott. Miercuri 21 aprilie au avut loc la Galeria Assemblage de la Hotel Marriott vernisajul expoziţiei de fotografie **D.R. Gorczyca ArtNATOMY Research Studio - introduction NO.4** şi *performance*-ul **Re-Animation**, semnate de artistul Dariusz Gorczyca şi actriţa Katarzyna Romanowska. Organizator: Institutul Polonez.

I Artişti în turneu la 2META. Tot pe 21 aprilie, artiştii Davide Grassi, Neven Korda (Slovenia) şi Alberto de Michele (Olanda) au fost prezenţi la Galeria 2META, într-un turneu prin şapte oraşe, organizat de AoRTa Chişinău, Aksioma – Institutul pentru Artă Contemporană, Ljubljana şi Fundaţia Culturală META, Bucureşti.

I Conferinţă central-europeană la Bucureşti. În aceeaşi zi s-a desfăşurat la sediul Institutului de Cercetări Politice o conferinţă organizată cu ocazia intrării în UE a ţărilor Grupului de la Vişegrad, la data de 1 mai 2004 (**Making in Europe**). Invitaţi speciali: Jonathan Scheele, ambasadorul Delegaţiei Comisiei Europene la Bucureşti, şi Gheorghe Ciuhandu, primarul Municipiului Timişoara. Au participat analişti politici, preşedinţi ai unor fundaţii şi instituţii non-guvernamentale, ziarişti din Cehia, Polonia, Ungaria şi România. Comunicările şi discuţiile au avut loc în limba engleză. Moderatori: Cristian Preda (Bucureşti) şi Dorian Branea (Timişoara).

I Colocviu despre miturile istorice. Pe 24 aprilie a avut loc la Palatul Şuţu un colocviu cu tema **Mituri şi mistificări ale miturilor istorice**, pornind de la cărţile **Mituri despre Rusia şi spiritul naţiunii** de Alexandr Gorianin şi **Enciclopedia sufletului rus** de Victor Erofeev. Organizatori: Fundaţia ACCUM şi Fundaţia Dostoievsky. Moderatori: Petru Maier Bianu şi Albert Kovacs. Printre participanţi s-au numărat Florin Constantiniu, Noni Cristea, Margareta Şipoş, Alexandru Vorona, Vasile Buga, Ion Bogdan Lefter, Nicolae Iliescu, Ana Maria Brezuleanu, Carmen Brăgaru, Elene Loghinovski, Mioara Cristea ş.a.

I O carte de Irina Dall. Joi 22 aprilie a avut loc la Centrul Cultural European lansarea cărţii de poeme **Scrisori către mine însămi** de Irina Dall (pseudonimul artistic al actriţei Irina Lowendal, fiica pictorului român de origine daneză Georg, baron von Lowendal), apărută la Editura Rao. Au participat criticul Dan C. Mihăilescu, regizoarea Sorana Coroamă Stanca şi actorii Tatiana Iekel şi Florin Piersic jr.

Sumar

ÎN ACTUALITATE
REMUS CERNEA, Crosul Solidarităţii în Parcul Carol ▮4
GABRIEL ANDREESCU, O confuzie ▮4
ÎN DEZBATERE/PATIMILE LUI HRISTOS
VALERIAN SAVA, Mel Gibson şi patimile actoriceşti sublunare ▮5
CĂTĂLIN STURDZA, Un Caravaggio în mişcare ▮6
PETER SRAGHER, Interviu imaginar şi nu prea cu Maia Morgenstern ▮7
BOGDAN POPA, O „masă cel mai bine servită fierbinte" ▮8
ALEX. LEO ŞERBAN, MIHAI CHIRILOV ▮9
ION BOGDAN LEFTER, Un eveniment cultural: extinderea Uniunii Europene ▮9
LITERATURĂ
PAUL CERNAT, Dan Lungu, multilateral dezvoltat ▮10
FLORINA PÎRJOL, Un alt (fel de) Sollers ▮12
STUDII CULTURALE
ION MANOLESCU, *Pif Gadget*: Istoria unei reviste inegalabile ▮13
DUMITRU UNGUREANU, Istorii „albalate" ▮15
SOCIETATE
ANDREI CORBEA, Conivenţă şi complicitate ▮16
ÎNVĂŢĂMÎNT
CARMEN MUŞAT, Dormiţi liniştiţi, MEC lucrează pentru voi ▮17
INTERVIU
DAVID ESRIG, „Teatru clădeşte lumi posibile" (I) ▮18
ARTE
TEATRU: **MIHAELA MICHAILOV,** Binomul, gnomul şi felinarul ▮20
ARTE VIZUALE: **ADRIAN-SILVAN IONESCU,** Chipuri regale ▮22
VIORICA BUICĂ, Sînt zile cînd toate pisicile sînt galbene ▮23
AURELIA MOCANU, Desant european în Dobrogea arheologică ▮23
MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** Festivaluri, proiecte, noutăţi ▮24
REVISTA PRESEI ▮25
RECENZII ▮26
ANDREI ŞIPERCO, Cîteva precizări ▮26
AGENDA CULTURALĂ ▮28
ULTIMA PAGINĂ
OVIDIU DRĂGHIA, O paradă a noilor tehnologii ▮32

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 19-25 APRILIE

▮ **BNS vrea locuri în Parlament.** Reprezentanţii Blocului Naţional Sindical au anunţat luni 19 aprilie, într-o conferinţă de presă, că membrii de sindicat consideră oportună transformarea BNS într-o forţă politică pentru reprezentarea intereselor salariaţilor. Deşi Constituţia interzice transformarea sindicatelor în partide, preşedintele BNS, Dumitru Costin, a declarat că „Platforma viitorului partid va fi făcută publică în următoarele două săptămîni, iar dacă formaţiunea se va coagula rapid, este posibilă participarea la alegerile generale".

▮ **AP *versus* Dumitru Dragomir.** Acţiunea Populară a înaintat Parlamentului luni 19 aprilie o cerere prin care solicită anularea mandatului de deputat al reprezentantului PRM Dumitru Dragomir, pentru că „a încălcat grav legea anticorupţie". Purtătorul de cuvînt al Acţiunii Populare, Mugur Ciuvică, a declarat că Dumitru Dragomir figurează în continuare ca administrator la o societate comercială, funcţie incompatibilă cu mandatul de senator sau deputat.

▮ **14 ani de la CPUN.** Marţi 20 aprilie s-au împlinit 14 ani de la înfiinţarea Consiliului Provizoriu de Uniune Naţională (CPUN), instituţie care a funcţionat pînă la alegerile din mai 1990, îndeplinind rolul de for legislativ interimar. La reuniune au participat în jur de 100 de foşti membri ai CPUN, aproximativ jumătate din cîţi număra instituţia. Au ţinut discursuri preşedintele Ion Iliescu, preşedintele onorific al PNŢCD, Ion Diaconescu, Petre Roman, liderul Forţei Democrate ş.a.

▮ **URR îşi lansează candidaţii.** Joi 22 aprilie, URR şi-a lansat candidaţii pentru Primăria Bucureştiului (Alexandru Baciu, de profesie medic veterinar) şi pentru primăriile de sector. Candidaţii s-au pronunţat în favoarea unei campanii „din uşă în uşă", neagresive.

▮ **Zi agitată la Arad.** Duminică 25 aprilie a avut loc la Arad inaugurarea Parcului Reconcilierii româno-maghiare şi dezvelirea Statuii Libertăţii. Au fost prezenţi la eveniment ministrul culturii, Răzvan Theodorescu, preşedintele UDMR, Marko Bela – amîndoi huiduiţi de asistenţă, sub privirile celorlalţi doi oficiali prezenţi, premierul Ungariei, Peter Medgyessy, şi şeful Delegaţiei Comisiei Europene în România, Jonathan Scheele.

▮ **Disidenţii din UDMR nu pot candida.** Biroul Electoral Central a respins vineri 23 aprilie printr-o hotărîre definitivă şi irevocabilă cererea de înregistrare a Uniunii Civice Maghiare (UCM), formaţiune desprinsă din UDMR. În motivaţia BEC se arată că „în listele cu membrii asociaţiei nu se prevede că au fost întocmite în vederea participării la alegerile pentru autorităţile administraţiei publice locale din 6 iunie 2004". Vicepreşedintele UCM, Tullit Attila, a declarat duminică 25 aprilie că decizia BEC este una politică şi că s-au invocat vicii de formă pentru a respinge participarea asociaţiei civice la alegeri. Pe de altă parte, premierul ungar, Peter Medgyessy, aflat în România, a declarat într-o conferinţă de presă, în aceeaşi zi, că nu este de acord cu divizarea comunităţii maghiare din România prin apariţia unor alte formaţiuni politice. „Am avut o discuţie foarte bună cu conducerea UDMR şi cred că reprezintă bine interesele Ungariei şi ale maghiarilor. Cei care vor să împartă maghiarii din România, dar şi din Slovacia şi Serbia, nu fac bine. Nu este cazul să vorbim cu cuvinte mari, mai bine să trecem la fapte", a adăugat premierul maghiar. (**Raluca ALEXANDRESCU**)

Cronica politică

Îndoielile unui pesedist de frunte

RALUCA ALEXANDRESCU

După bunul obicei al politicienilor români, preşedintele PSD Adrian Năstase spune mai multe – sau altele – în presa străină decît în presa autohtonă, categorisită de altfel de şeful statului, acum vreo două săptămîni, cu apelativul „băbuţă care nu vrea să treacă strada". Ceea ce a spus liderul partidului de guvernămînt nu reprezintă în sine o surpriză, ci mai mult constatarea unei stări de fapt care se perpetuează, în diverse forme, de cel puţin doi ani. Pe scurt, Adrian Năstase lasă să se înţeleagă, într-un interviu acordat unui ziar elveţian, că nu ştie încă dacă va candida sau nu pentru preşedinţie. Incertitudinea – măcar declarată – în care se zbate şeful PSD a devenit aproape un loc comun al discuţiilor privind viitorul politic năstăsian. Un loc comun, care se acutizează în relaţie directă cu speculaţiile privind viitorul părintelui său politic, Ion Iliescu. De altfel, incertitudinile unuia se propagă, periodic, asupra celuilalt, cu o regularitate de ceasornic. Primul semnal în acest sens a fost declanşat la sfîrşitul verii 2002, cînd – pentru prima dată în mod explicit – s-a evocat ideea alegerilor anticipate. În contextul agitaţiei artificial create de planurile electorale, un lucru a devenit limpede: Ion Iliescu va rămîne un actor politic important, dar nu se grăbeşte deloc să-şi precizeze scena pe care va juca după expirarea mandatului de preşedinte. A intervenit, firesc, întrebarea: ce va face actualul preşedinte al PSD în cazul în care Ion Iliescu doreşte să se întoarcă în fruntea partidului? Va candida la funcţia supremă, chiar dacă această funcţie implică, în mod automat, conform opiniei comune, fixarea unui termen de „pensionare politică" extrem de strîns?

Acestea şi altele asemenea erau întrebările care circulau în toamna lui 2002 – sau chiar mai devreme –, evident un simplu exerciţiu retoric dublînd o strategie de guvernare ce nu lua, de fapt, în calcul proiecţiile pe termen scurt, ci dimpotrivă. Preşedintele Iliescu a avut atunci o atitudine rezervată, dacă nu chiar mefientă, şi a preferat să joace rolul omului de stat aflat mai presus de partide, pontifiind din înălţimile apolitismului său de circumstanţă. Trebuie adăugat că miza principală, la acea dată, era modificarea Constituţiei, numele lui Ion Iliescu legîndu-se, la un moment dat, de polemicile născute în jurul introducerii funcţiei de senator pe viaţă. Iar argumentul forte invocat era – ca şi acum – necesitatea asigurării continuităţii politice. (O „continuitate" pe care un raport al organizaţiei Freedom House privind situaţia României în tranziţie, dat publicităţii săptămîna trecută, o consideră a fi principala responsabilă pentru întîrzierile grave în constituirea statului de drept. Pentru că punctul nevralgic al argumentului pesedist se găseşte în ideea pe care acest partid o are şi doreşte să o transmită mai departe, legată de sensul cuvîntului „continuitate", în accepţia pe care acesta o are într-un stat de drept. „Continuitate" nu înseamnă monopolizarea puterii de către un singur partid-stat, aşadar permanenţa unor structuri de partid şi, de ce nu, a unor persoane în anumite funcţii; „continuitatea" se referă la punerea bazelor unor instituţii solide, care să devină, prin forţa unui sistem legislativ bine articulat, avînd ca fundament un text constituţional deopotrivă de consecvent, constante ale scenei politice. Nu alternanţa la guvernare este semnul instabilităţii politice – dimpotrivă, chiar – ci tocmai „continuitatea" asigurată de prezenţa – care aspiră către eternitate – a anumitor persoane la conducerea instituţiilor statului.)

Incertitudinile de acum ale preşedintelui PSD au un termen-limită mult mai scurt. Pe de o parte, cel auto-impus, al alegerilor locale. Adrian Năstase, a precizat că „eventuala mea candidatură depinde de rezultatele pe care le va obţine partidul nostru în alegerile locale. În al doilea rînd, o candidatură la Preşedinţie înseamnă că nu aş mai putea fi în continuare şef al partidului. Aceasta ar declanşa rivalităţi în cadrul partidului, ceea ce este un lucru natural, însă acest lucru nu ar trebui să influenţeze negativ campaniile noastre electorale". Pe de altă parte, liderul social-democrat are acum în palmares cîteva „realizări" despre care crede că vor constitui artileria grea în cazul unei eventuale candidaturi. Aşa s-ar putea explica şi dorinţa de a scurta campania electorală, cel puţin pentru locale, ca şi reglementările de parcurs privind depunerea declaraţiilor de avere din partea tuturor candidaţilor angrenaţi în procesul local, pentru primării sau consilii locale.

Singura certitudine semnalată neîncetat de Adrian Năstase este alta, mai cuprinzătoare: păstrarea puterii, cel puţin pînă în 2007. Toate proiecţiile de viitor ale partidului său – programe, strategii etc. – o dovedesc cu prisosinţă.

Rămîne, evident, problema preşedintelui Iliescu. În cazul lui, singura certitudine formulată explicit este intenţia de a rămîne activ în politică, după expirarea actualului mandat. Cu toate acestea, şeful statului refuză, constant, să-şi precizeze proiectele: „Nu am decis dacă să mă întorc sau nu (la PSD - *n.n.*). Nu asta este problema. Asta este o problemă falsă" – aşa sună ultima sa declaraţie. O aparentă stare de indecizie cultivată cu grijă, din care „preşedintele tuturor românilor" nu pare deloc grăbit să iasă. Cel puţin deocamdată. ▮

Un spectacol dedicat Marianei Marin şi lui Virgil Mazilescu

Joi 22 aprilie Teatrul „Andrei Mureşanu" din Sfîntu Gheorghe a prezentat în Rotonda Muzeului Naţional al Literaturii Române din Bucureşti spectacolul cu eseul teatral-poematic **Cealaltă parte a lui Dumnezeu – peisaj artificial** dedicat poeţilor Virgil Mazilescu şi Mariana Marin, ambii – prematur dispăruţi. Scenariul şi regia: Doru Mareş. Au interpretat actorii Sergiu Aliuş, Mona Codreanu, Daniel Rizea şi Camelia Paraschiv. Spectacolul a fost realizat pe versurile celor doi regretaţi poeţi.

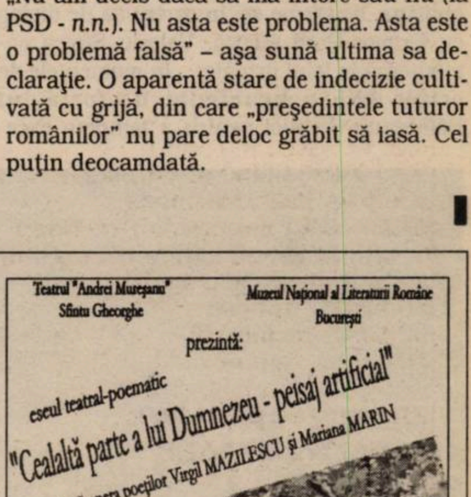
Teatrul "Andrei Mureşanu"
Sfîntu Gheorghe
Muzeul Naţional al Literaturii Române
Bucureşti
prezintă:
eseul teatral-poematic
"Cealaltă parte a lui Dumnezeu - peisaj artificial"
după opera poeţilor Virgil MAZILESCU şi Mariana MARIN
Cu:
Sergiu ALIUŞ, Mona CODREANU,
Daniel RIZEA, Camelia PARASCHIV
Sound and light clothes: Adrian David
Puppets: Ioana Cardaş
Technical counselor: Constantin Ilisie
Stage manager: Lidia Baciu
Miercuri,
21 aprilie 2004, ora 17.30,
Centrul pentru Cultură "Arcuş"
Scenariul şi regia:
Doru MAREŞ

Crosul Solidarităţii în Parcul Carol

Duminică 25 aprilie, aproximativ 40 de copii şi tineri au alergat 2.000 de metri în jurul şantierului demarat ilegal şi abuziv în Parcul Carol. Acţiunea, organizată de Solidaritatea pentru libertatea de conştiinţă, a reprezentat o nouă formă de protest faţă de agresiunea asupra Parcului Carol.

Sportivii au primit tricouri cu deja cunoscuta formulă „Salvaţi Parcul Carol!" şi CD-uri cu **Enciclopedia Virtuală I.L. Caragiale** din partea Societăţii Culturale Noesis.

După un lung şir de ilegalităţi comise în privinţa Parcului Carol, iată că acum cei responsabili pentru aceste acţiuni – guvernul, ministrul Culturii şi Cultelor, dar şi Biserica Ortodoxă Română – refuză, de peste 10 zile, să mai facă vreo declaraţie publică legată de acest caz. Şantierul, care a demarat în forţă pe data de 14 aprilie şi cu asigurări privind deplina legalitate a lucrărilor, a putut fi oprit în mai puţin de 48 de ore tocmai pentru că acţiunea nu avea nici o acoperire legală.

Ordinul semnat de ministrul Culturii şi Cultelor, Răzvan Theodorescu, prin care sînt radiate de pe lista monumentelor istorice 5,27 ha din Parcul Carol, este ilegal şi abuziv întrucît, conform Legii Nr. 422/2001, o astfel de decizie trebuie luată doar de Comisia Naţională a Monumentelor Istorice. Comisia însăşi trebuie să-şi fundamenteze deciziile pe studii de specialitate. Un monument ar putea fi scos de pe lista monumentelor istorice pe baza unor criterii, nu a bunului plac. Doar în cazul în care un anumit monument s-ar afla într-o situaţie deplorabilă şi nu ar mai putea fi restaurat, atunci ar exista un temei pentru ca el să poată fi scos de pe lista monumentelor istorice.

Avem de-a face cu o situaţie care contravine oricăror norme democratice, în timp ce şi autorităţile încearcă în zadar să ofere aparenţa unei acţiuni legale. Presupunînd că ar fi existat o posibilitate legală de distrugere a Parcului Carol şi a mausoleului, paşii care ar fi trebuit făcuţi au o anumită succesiune. Întrucît s-a dorit o intervenţie rapidă, ordinea lor a fost inversată, ceea ce compromite definitiv legalitatea tuturor demersurilor în acest sens. Doar un exemplu: cele cinci Hotărîri de guvern din ultimul an referitoare la Parcul Carol preced decizia ministrului Răzvan Theodorescu, dar abia după o eventuală declasare a monumentului de pe lista monumentelor istorice ar fi putut fi emise respectivele H.G.

Societatea civilă manifestă interes şi protestează faţă de aceste acţiuni ale guvernului. Sînt puse la îndoială acţiunile unor miniştri prin prisma încălcărilor grave ale legii şi sînt aduse în discuţie anumite responsabilităţi ale autorităţilor implicate. Este nefiresc, sfidător şi antidemocratic ca demnitarii implicaţi să se eschiveze şi să afirme că nu mai au nimic de comentat. Sînt practic anulate orice fel de norme democratice privind relaţia şi dialogul dintre cei mandataţi să gestioneze treburile publice şi cetăţenii unui stat care pretinde că îşi asumă principiile democratice europene.

Sfinţirea amplasamentului proiectatei catedrale, anunţată pentru 25 aprilie, nu a mai avut loc în contextul numeroaselor proteste actuale. Dar nici gardul şantierului nu a fost demontat, aşa cum era prevăzut în somaţia primarului general al Capitalei. Somaţiei i s-a dat curs doar pe jumătate.

Protestele vor continua în Parcul Carol pînă la înlăturarea şantierului şi tragerea la răspundere a celor vinovaţi de distrugerile făcute pînă acum mausoleului (zeci sau chiar sute de plăci de granit de la baza arcadelor au fost smulse, unele spărgîndu-se, în prima zi de lucru) şi spaţiului verde (gardul şantierului fiind amplasat direct pe zona verde din jurul mausoleului, deşi atît BOR, cît şi primarul Sectorului 4 dăduseră asigurări că „nici un fir de iarbă nu va fi clintit").

Pînă duminică 2 mai, se vor strînge, în parc, la telefon şi pe *e-mail*, semnături pentru scrisoarea deschisă adresată ministrului Culturii şi Cultelor în care i se cere acestuia să anuleze ordinul din 5 aprilie sau să-şi prezinte demisia. Peste 4.000 de bucureşteni au semnat deja acest text.

Duminică 2 mai, la ora 14.00, va avea loc o nouă acţiune amplă de protest în Parcul Carol.

Remus CERNEA
director executiv
Solidaritatea pentru libertatea de conştiinţă
www.humanism.ro
remuscernea@humanism.ro
021-326.78.65, 0723-399.138

LUNA
SALVAŢI PARCUL CAROL
REVISTELE DE CULTURĂ
SE SOLIDARIZEAZĂ

Campanie la care participă revistele **22**, **Arhitectura**, **Cultura**, **Observator cultural**, **România literară**.

În ediţia sa de sîmbătă-duminică 24-25 aprilie 2004, cotidianul **România liberă** a anunţat că se alătură campaniei **Salvaţi Parcul Carol**.

O confuzie

Parcul Carol strivit între logica şi sentimentele domnului Constantin Bălăceanu-Stolnici

GABRIEL ANDREESCU

Urmăresc cu plăcere prezenţa în *imaginea de pe ecran* a academicianului Constantin Bălăceanu-Stolnici. Cu o ţinută distinsă, viu şi „de altă dată", calm şi atunci cînd este supărat, cu o politeţe care te face nostalgic după vremuri apuse, domnul Stolnici are cu ce să te cucerească. Nu ar fi doar o chestiune de imagine, de vreme ce, în cartea sa de dialog cu Dragoş Paul Aligică, Valeriu Stoica comentează în felul următor: „În momentele de criză, PNL a beneficiat de forţa lui Bălăceanu-Stolnici pentru a tempera excesele, pentru a găsi liantul necesar în a ţine oamenii împreună, pentru a construi punţi şi mai ales pentru a defini exact obiectivele. În felul acesta, Bălăceanu-Stolnici face proba şi a celei de-a doua calităţi a familiei sale: este un clarvăzător, vede limpede tendinţele viitorului..." (**Provocări liberale**, Editura Humanitas, Bucureşţi, 2003, p. 264).

Academicianul nu va găsi acest tip de aprecieri între intelectualii critici la adresa ortodoxismului său militant. Ei şi?! Nu spune sloganul Consiliului Europei: „All equal, all different"? Diferenţele capătă aspecte dramatice doar atunci cînd intră în joc valori etice importante pentru destinul comunitar. Cînd duc la nedreptăţi. Asta explică de ce am publicat la un moment dat, în **Observator cultural,** un text polemic la adresa domnului Stolnici (**Constantin Bălăceanu-Stolnici şi mitul erudiţiei la români**, în **Observatorul cultural** Nr. 49, 2001). Articolul fusese determinat atunci de răspunsul academicianului la o anchetă a emisiunii radio **Avocatul ultimei şanse**. Realizatorul emisiunii, profesorul Mircea Duţu discuta cazul unei familii distruse în urma legăturilor incestuoase ale tatălui cu fiica de 15 ani. Întrebat în această chestiune, Constantin Bălăceanu-Stolnici a schimbat ţinta. „Homosexualitatea este mult mai rea decît incestul", a declarat ascultătorilor domnia-sa. Reacţia homofobă, ca o consecinţă a edulcorării problematicii incestului, m-a făcut să scriu patetic. Cum putea domnia-sa să răstoarne complet logica lucrurilor? Dar şi reacţia mea era poate exagerată. Ulterior, de fiecare dată cînd am urmărit prestaţia domnului Stolnici, mi-a părut rău de tensiunea acelor rînduri.

SALVAŢI
ARCUL CAROL
MARATONUL ARTELOR
Uite parcul, nu e parcul!
SALVAŢI
PARCUL CAROL
NU D UGETI

Şi iată că astăzi am acelaşi sentiment de consternare ca atunci. În **Judecata zilei** pe care a publicat-o în **Ziua** din 23 aprilie, academicianul Stolnici spune, nici mai mult, nici mai puţin, următoarele: „Duminică am asistat cu indignare şi amărăciune la un eveniment care nu credeam că se va întîmpla vreodată. Am văzut cîteva zeci de «români» manifestîndu-şi veneraţia pentru cel mai odios monument de pe teritoriul României, ridicat în Parcul Carol în cinstea primei generaţii de guvernanţi comunişti care au decimat la ordinele Moscovei, fără milă, elitele noastre de la oraşe şi sate, fapt pe care nu-l pot uita, nici ierta. Cred că în ziua aceea martirii noştri din cimitirele de la Sighet, Aiud sau Gherla s-au răsucit în mormintele lor. Este singura dată, în cursul lungii mele vieţi, cînd mi-a fost ruşine că sînt român".

Din nou, nu pot înţelege în nici un fel cum domnia sa poate să confunde lucrurile într-o asemenea măsură. Cum poate domnul Stolnici să-şi imagineze că lanţul făcut de protestatari în jurul Mausoleului fost odată al „eroilor comunişti" ar fi „venerat" guvernanţii care au aruncat elitele noastre la Sighet şi la Aiud? Era gestul unor oameni de conştiinţă care cereau salvarea unui monument arhitectonic. Dacă domnul Stolnici nu este sensibil la valoarea de monument a acestuia, să aibă încredere în arhitecţi şi să urmeze verdictul lor asupra excepţionalităţii acestei opere a lui Nicolae Cucu.

Şi mă întreb: cum poate domnul Stolnici să nu perceapă rana adusă Bucureştiului de proiectul Întîistătătorilor Bisericii Ortodoxe? Cum poate domnia-sa să nu fie sensibil la natura megalomană a ctitoriei bine numite de Ion Zubaşcu, într-un articol din **România liberă**, „Catedrala Mîntuirii Securităţii" (Ion Zubaşcu, **Guvernul PSD şi Patriarhia vor să ridice în Parcul Carol „Catedrala Mîntuirii Securităţii"**, în **România liberă**, 27 martie 2004)? Oare nu-i spune nimic faptul că în rîndurile Asociaţiei Solidaritatea pentru libertatea de conştiinţă se află foşti dizidenţi şi tineri care au luptat pe baricadele Bucureştiului în 21 decembrie? Nu ştie oare că se aliază, în campania pentru catedrală, cu lăudătorii în sutane ai lui Nicolae Ceauşescu, cu moştenitorii fostului regim, cu afaceriştii agreaţi de mafia de stat?

Dacă valoarea monumentului din Parcul Carol rămîne pînă la urmă relativă, dacă priorităţile unei comunităţi sînt prin natura lor discutabile, în schimb culpa încălcării statului de drept este una absolută. Cum poate Constantin Bălăceanu-Stolnici, personalitate de frunte a unui partid important, să-şi asume seria flagrantă de încălcări ale legii şi ale principiilor care guvernează viaţa publică?

Îi sînt recunoscător domnului Stolnici ori de cîte ori invocă victimele regimului comunist. Însă, dacă acestea se vor întoarce în aceste zile în mormînt, asta nu se va întîmpla pentru că oamenii de conştiinţă vor manifesta pentru salvarea monumentelor şi parcurilor; ci pentru că sfidarea legilor, abuzul puterii, negarea vocilor competente îşi află aliaţi între personalităţi cu respectabilitatea domnului Constantin Bălăceanu-Stolnici.

PATIMILE LUI HRISTOS

Cu mai puţin de două săptămîni în urmă a intrat şi în România în difuzare deja-celebrul film al lui Mel GIBSON *Passion of the Christ*, tradus la noi ca *Patimile lui Christos* (un echivalent mai apropiat ar fi fost *Pătimirea lui Cristos*). Lansat în Statele Unite ale Americii în februarie, apoi, la scurte intervale, în Europa, în Orientul Apropiat şi Mijlociu, peste tot în lume, filmul cunoaşte un enorm succes de public şi – deci – de încasări. După cum se ştie, a fost precedat şi e însoţit de vii dezbateri, de polemici şi nu puţine incriminări în legătură fie cu excesele de violenţă pe care le exhibă, fie cu potenţialul său de alimentare a înclinaţiilor antisemite. În orice caz, nu pare să lase pe nimeni indiferent, căci nu e „încă un film despre Cristos“, ci o încercare de a şoca, de a pune spectatorul în faţa unei suferinţei fizice maxime, pînă la sfîrtecarea la propriu a trupului Mîntuitorului. Pentru publicul românesc, un punct de atracţie suplimentar este prezenţa în distribuţia filmului a Maiei MORGENSTERN, în rolul Mariei Magdalena. În paginile care urmează, publicăm un prim grupaj de articole consacrate filmului lui Mel GIBSON – la care vom reveni, desigur, analizîndu-i implicaţiile, lărgind dezbaterea...

Mel Gibson şi patimile actoriceşti sublunare

VALERIAN SAVA

„Religiile trec, arta rămîne!“ Este exclamaţia cu care Maia Morgenstern şi-a încheiat conferinţa de presă pentru lansarea filmului **Patimile lui Hristos** în România, la Hollywood Multiplex Bucureşti Mall. Nu judecăm filmul prin prisma unor asemenea aserţiuni mai mult sau mai puţin doctrinare, deşi marea noastră actriţă nu s-a ferit deloc să fie astfel, la conferinţa pomenită şi în interviurile acordate presei scrise şi audiovizuale – nu şi la premiera de la Patria, unde a impresionat sala, urcînd pe podium după proiecţie, într-un moment aparte de graţie, cu emoţia care părea să o împiedice a mai enunţa şi alte cuvinte decît un *mulţumesc* repetat. A fost, în genere, o campanie promoţională de mare succes, care ar merita, ea singură, un premiu Oscar, cum spunea cineva după spectacolul de gală, referindu-se la ansamblul contribuţiilor, incluzîndu-i, prin efectul invers la casele de bilete, pe oponenţii temerarului şi contrariantului proiect, pe inamicii filmului şi, bineînţeles, pe regizorul coscenarist, iniţiator şi producător, Mel Gibson.

Oarecum discordantă, „linia“ declaraţiilor actriţei din rolul „mamei lui Iisus“ – astfel numindu-şi interpreta personajul, în limita strictă a statutului său civic, fără altă formulare sau conotaţie – a fost de o laicitate consecventă: din punctul său de vedere, rolul deţinut în film e al unei mame care-şi pierde fiul, o mamă obişnuită, a cărei iubire faţă de fiu este *ipso facto*, ca a oricărei mame, de sorginte divină şi nu are nevoie de extensii în acest sens. A rămas fără ecou observaţia noastră că sîntem, poate, încă fixaţi în reflexele unei propagande şi ale unei critici de artă obişnuite, timp de decenii, să laude în lucrările cu teme religioase doar „realismul“ şi figurile de pămînteni „obişnuiţi“, care au servit drept model, nu şi metafizica din operă – ferească Dumnezeu şi cenzura ateistă! Dacă se înşela un Ion I. Cantacuzino în convingerea că „Numai regizorul trebuie să aibă o *concepţie*. Un actor de cinematograf cu *concepţie* e tot ce poate fi mai periculos“, ne vine cu atît mai uşor a lua exclamaţia şi distanţările Maiei Morgenstern nu ca disocieri de tematica intrinsecă a filmului, nici, invers, ca pariu că arta *din acest film* va supravieţui religiilor **Vechiului** şi **Noului Testament**. A fost un mod improvizatoriu al actriţei, pe post de unic susţinător al conferinţei de presă locale, de a atrage atenţia asupra filmului ca atare, ferindu-ne de pletora comentariilor conjuncturale şi a tapajului mass-media diletant şi speculativ, pe teme precum „antisemitismul“ filmului, tot atît de parazitare cum ar fi o acuză de „anticreştinism“, pentru că e realizat în aşa fel încît este interzis spectatorilor sub 14 ani, sfidînd – nu-i aşa? – cristicul „Lăsaţi copiii să vină la mine!“.

Discutînd filmul ca atare, e însă de luat în seamă că însuşi regizorul coscenarist, producător şi finanţator, înainte de atare cumuluri niciodată fără urmări pe ecran, a fost şi rămîne un actor (trecem peste fundamentalismul religios ereditar ce i se atribuie). Cu toate că de astă dată nu figurează şi în distribuţie, prestaţia multiplă a lui Mel Gibson e o actorie prodigios extrapolată, ceea ce cred că dedramatizează întreaga discuţie. Fără a retorca la ipoteza că „religiile trec, arta rămîne!“ cu vreo replică de genul *care artă?* şi fără a subscrie neapărat obiecţiilor insistente privind violenţele sîngeroase din film, din contră, lăudînd noutatea prin care Iisus Hristos e înfăţişat ca fiinţă vulnerabilă, aş zice că „problema“ filmului e în altă parte: nu în ce înfăţişează, ci în ceea ce nu reuşeşte să transfigureze, nu atît în ce are „prea mult“, cît în ceea ce vădeşte prea puţin sau deloc. *Poetica* sau „poetica“ lui Mel Gibson e de altfel de o rară francheţe – extravertită ca a oricărui histrion în expansiune –, de la primul cadru şi întîia secvenţă pînă la ultimele. Acestea funcţionează ca nişte coperţi transparente prin care se vede ce intră de regulă în cîmpul de observaţie şi de competenţă sau elementele cu care e familiarizat, prin tangenţă, arhetipal, un actor aflat pe platoul de filmare: de la replici şi rostirea lor (de unde ambiţia absolutistă inedită ca filmul să fie vorbit în aramaică şi latina vulgară) pînă la gestică, de la machiaj la recuzită şi decor, de la partenerii de replici şi acţiune la reflectoare, de la ce vede la ce simte în timpul filmării, nu în ultimul rînd sub imperiului efortului fizic, al aparaturii tehnice şi, nu mult mai departe, de intuirea culiselor conexe.

Filmul începe cu imaginea lunii pline (soarele filmat prin filtre), luminînd printre nori Grădina Ghetsimani, ca laitmotiv al nopţii inaugurale a supliciilor. Astrul circumterestru este soluţia plastică şi dinamică a energicului cineast (luna cînd intră, cînd iese din nori, în funcţie de ce se întîmplă momentan în grădina terestră), în virtutea unei imperioase materializări vizuale, „realiste“, a „cerului“ şi a monologului lui Iisus către divinitatea Tatălui, în pragul încercărilor-limită. E ca şi cum Fiul, în disperare de cauză, apelează la intermedierea lunii sau se roagă la lună, cum ar veni, *faute de mieux*. La cealaltă extremitate a peliculei, simetric, se materializează „realist“ (termen itinerant prin declaraţiile promoţionale) durerea Tatălui după crucificarea Fiului, în finalul filmului, sub forma unei picături de apă care cade grea din înaltul cerului (de mare efect unghiul de filmare), ca lacrimă enormă (plan detaliu), explodînd pe pămîntul arid al Golgotei şi pulverizîndu-se cu încetinitorul (procedeu frecvent în film). E ceea ce determină, în speţă, cutremurul de pămînt consemnat de evanghelişti. Cu excepţia lui Ioan, care face abstracţie evenimenţial de „cutremur“, în timp ce Marcu şi Luca sînt eliptici şi sinecdoctici: „Perdeaua dinlăuntrul Templului s-a rupt de sus pînă jos“, respectiv „Soarele s-a întunecat, şi perdeaua dinlăuntrul Templului s-a rupt prin mijloc“. În plină postmodernitate, noul adaptator nu se simte însă atras sau nu are acces la înaltul exemplu al înaintaşilor în materie de elipse, minimalisme şi litote, înclinînd vădit spre mai explicitul Matei, de la care pare că se revendică prioritar, dar numai în latura mai lesne ilustrabilă şi creditabilă a ceea ce apostolul adaugă deşirării „perdelei“: „pămîntul s-a cutremurat, stîncile s-au despicat“. Nu apar alte echivalenţe ale celorlalte miracole invocate aici de primul dintre evangheliştii inseraţi în **Biblie**, decît de minimă rezistenţă, în maniera consacrată de filmele-catastrofă (de regulă şi catastrofale): arătîndu-ni-i pe Caiafa, Pilat din Pont şi pe ceilalţi, printre coloanele templului şi ale palatelor care se dărîmă în nesfîrşită cascadă şi cascadorie.

Revenind la prima secvenţă, nenorocirea e mai mare decît pauperitatea imaginativă a substituirilor, care l-ar justifica pe un spectator în părăsirea sălii după cele cinci sau zece minute cînd Hristos se roagă prelung la lună. Adevărul e că Mel Gibson nu-şi propune deloc o recitire realist-laică a **Evangheliilor**, epurate de miracole, cum a procedat un Pasolini, cu care s-ar intersecta prin apostolul preferat (**Evanghelia după Matei**), asociere fortuită, de care m-ar scuza întrebarea pusă la conferinţa de presă actriţei care a lucrat cu mulţi regizori de teatru şi de film: de cine crede că se apropie mai mult Mel Gibson – de Andrei Şerban sau de Sergiu Nicolaescu? Noul film nu face economie de miracole. Ba ale sale le întrec episodic pe cele din **Evanghelii** şi din unele montări filmice anterioare, începînd cu aceeaşi primă secvenţă suficientă sieşi şi nouă, ca spectatori. Recte, prin întruchiparea lui Satana într-o femeie-bărbat ivită în Grădina Ghetsimani din tenebrele nopţii, împreună cu şarpele aferent, care I se strecoară Domnului îngenunchiat spre sînu-I, care Domn se redresează prompt, strivind-l premonitoriu sub picior (cu accent puternic în coloana sonoră şi muzicală foarte activă a filmului), dar fără a lua act altminteri de stăpînul Infernului venit la faţa locului. Cu alte cuvinte, intruziunea făţişă a Satanei în acţiunea **Patimilor...** ar fi o inovaţie scenaristic-regizorală de anvergură, chiar cheia filmului, dacă n-ar rămîne decorativ-enunţiativă, dacă realizatorul ar avea, aici şi/sau în alte părţi, vocaţia elaborării filmice dincolo de elementele supralicitate în sine ale „sintezei“, dacă nu s-ar limita la expunerea lor ostentativă şi la juxtapunerea lor lineară, fără scînteia unui joc secund. Extinsă în stare brută, inovaţia îl trece pe Iisus din regimul sublunar şi implicit subdemonic al secvenţei nocturne în unul explicit subsatanic în timpul zilei, cînd strania fiinţă androgină îl urmăreşte din spatele actanţilor, intermitent, dar pe tot parcursul capturării, judecăţilor, flagelărilor şi pe Drumul Crucii, spre a exulta în momentul expierii Domnului. E o inovaţie care

rămîne, insidioasă, în culisele pe care le pomeneam mai sus ca făcînd parte din arsenalul accesibil histrionului expandat, care culise guvernează însă tiranic tot spectacolul nemărginitelor cruzimi. Spectacol întrerupt doar prin ticsirea supraproducţiei cu rostiri din predicile Mîntuitorului, prin *flash-back*-uri care secţionează naraţiunea la timpul prezent (printre ele, o greu identificabilă Cina cea de taină). Sînt retrospective cum nu se poate mai tern puse în cadrele din care deducem direct (liberi de intermediul masiv al machiajului) cît de puţin adecvat, prin carisma-i mediocră, este interpretul rolului titular (James Caviezel), atîta timp cît nu e pictat abundent pe faţă şi pe trup cu răni sîngerînde şi împodobit cu coroana de spini. Apropo: „încoronarea" este una dintre secvenţele cele mai neinspirate, articulaţia în care se probează flagrant cît de (eufemistic vorbind) modest *cineast* este *regizorul* – o secvenţă corp delict şi exemplu indubitabil al totalei ratări a accesului în nimbul iconic, prin paradoxul sau oximoronul unei *superficiale visceralităţi*, plătite cu inaptitudini elementare în compunerea cadrului, în valorificarea fizionomiilor, a spaţialităţilor, a respiraţiei temporale a momentului ş.a.m.d. Altminteri, de instrumentarul recuzitei, costumaţiei şi decorului actorul-regizor ştie să profite uneori la maximum (o reuşită a filmului e materialitatea teribilă a Sfintei Cruci, în arhaica ei verosimilitate), ca şi de figuraţia bine condusă, din care se reliefează figurile episodice expresiv compuse şi mişcate, mai ales excelentul actor bulgar Hristo Naumov Shopov, în rolul lui Pilat din Pont (nu şi Apostolii, cu excepţia lui Iuda caricaturizat). E o ştiinţă pe alocuri admirabilă a spectaculosului filmelor istorice tradiţionale, mai ales în secvenţa inevitabil antologabilă a crucificării, în toate acestea decompensîndu-se extraordinarul atu al colaborării cu redutabilii performeri importaţi de la Hollywood şi Cinnecita (în frunte cu directorii imaginii şi scenografiei, respectiv Caleb Deschanel şi Francesco Frigeri). Ceea ce, în jocul nostru cu cotaţii, **Cei 7 care au speriat restul**, m-a împiedicat să-i repartizez filmului un singur steag vertical: ▮ = mediocru. Filmul nefiind mediocru. Numai că materia însăşi îi răpeşte realizatorului de gen şansa următoare, a *liniei de plutire*: sau accede spre vîrfuri, sau se prăbuşeşte în neant. Nu mi-a rămas decît varianta ingrată a barei orizontale: ▬ = catastrofal.

Între retrospectivele şcolăreşte intercalate (printre care una înfăţişînd tandreţea casnică a Fecioarei Maria, care trebăluieşte la bucătărie, faţă de Fiul candid care se dăruie, ca dulgher, finisării unei mese de lemn, drept care – contribuţie actoricesc-auctorială improvizată pe platou! – Ea îi cere Lui să se spele pe mîini) şi apariţiile în viermuitoarea figuraţie (rareori cu dilatări care să-l evidenţieze măcar ca existenţă „civică"), rolul cel mai suferind (potenţînd doar astfel pe Mater Dolorosa) este cel al Maiei Morgenstern (plasată în titlurile postgenericului şi în unele materiale publicitare abia a doua sau a treia protagonistă feminină, oricum, după Monica Bellucci – Maria Magdalena). Dăruită cu harul filmogenic cel mai persuasiv printre actriţele ultimelor noastre decenii, aptă să învingă orice barieră dintre teatru şi film şi să transmită frisonul pur al emoţiei în contexte oricît de ingrate, mama civică a lui Iisus e totuşi silită să recurgă frecvent la o mimică desuetă, spre a evada din zona „albă" a unei neimplicări de altă natură. Ea nu poate compensa decît fulgurant ceea ce în partitură nu există.

▮

Un Caravaggio în mişcare

sau E aşa cum a fost?

CĂTĂLIN STURDZA

Lansat pe piaţă în Europa şi America în apropierea Paştelui (catolic şi ortodox), **The Passion of the Christ** a înregistrat deja încasări de sute de milioane de dolari. Campania de distribuţie încă nu s-a încheiat, aşa că suma finală se va rotunji probabil la 400 de milioane. Unde mai pui că tema filmului îi asigură o carieră îndelungată, mai ales după ce va intra în circuitul de televiziune şi va înlocui plictisitoarele producţii hollywoodiene ale anilor '60, în frunte cu **Iisus din Nazaret** – piesa favorită a bombardamentului anual de pe toate posturile TV, publice şi private. Nu e rău pentru o investiţie iniţială de 30 de milioane de dolari, ieşiţi toţi din buzunarul lui Mel Gibson. Starul, care de regulă încasează această sumă pentru roluri de dur imbatabil sau de băiat sensibil în filme de cele mai multe ori comerciale şi de duzină, a descoperit – cum s-ar spune – o mină de aur. Regizorul-producător, care şi-a mai demonstrat talentul în *blockbuster*-ul din 1995, **Braveheart**, poate de acum încolo să finanţeze orice proiect de film i-ar trece prin cap, oricît de extravagant, cu toate starurile pe frontispiciu şi cu efecte speciale mai ceva ca în **Titanic**. Mă îndoiesc însă că Mel Gibson şi-ar dori vreodată aşa ceva.

Actorul cu ochi albaştri, faţă de dur şi umor de Florin Piersic new-yorkez a dat dovadă de o mare inteligenţă în ceea ce priveşte realizarea şi promovarea filmului. Despre prima parte vom vorbi puţin mai încolo. Despre a doua, e de ajuns să spunem că Mr. Gibson nu a respectat (aşa cum arată realizatorul emisiunii CNN **The Biz**, Martin Grove) nici una dintre cele 10 „reguli de aur" ale Hollywood-ului. El nu a folosit banii bancherilor de pe Wall Street pentru finanţare (şi, ne dăm noi seama acum, bine a făcut!), nu a prezentat presei filmul înainte de lansarea oficială (singurii care l-au văzut, în luna ianuarie, au fost prelaţii Vaticanului), nu a investit nici un dolar într-o campanie publicitară pe marile posturi de televiziune (a folosit, în schimb, comunităţile creştine locale pentru „a duce vorba" din om în om), nu a organizat conferinţe de presă, nu a folosit super-staruri (din motive de economie sau din convingeri artistice mai profunde?), şi-a pus actorii să vorbească în limbi nefamiliare publicului american (neobişnuit să citească subtitrarea), nu şi-a prezentat filmul nici la Cannes, nici la Sundance, n-a lansat o linie auxiliară de promovare prin *fast-food*-uri, produse cosmetice, jucării ş.a. (ceea ce ar fi fost total incompatibil cu filmul). Pe scurt, producătorul cu decenii de experienţă în ceea ce priveşte succesul comercial a ignorat reţeta prin care filmele ce-l aveau ca erou au devenit celebre şi a preferat chiar să se ocupe singur de distribuţia **Pasiunii...**, tot pe banii lui. Rezultatul: cele mai mari încasări din istorie obţinute dintr-un film autofinanţat (după ce a devansat **My Big Fat Greek Wedding**) şi perspectiva de a bate la *box-office*, după 2-3 ani, **Titanicul**.

Toată povestea îmi aminteşte de scandalul stîrnit recent de succesul la public al unui film de amatori, **Blairwitch Project**, care a multiplicat de cîteva sute de ori cele douăzeci de mii de dolari investiţi în peliculă, trei camere semiprofesionale şi un *site* pe Internet, care sporea iluzia autenticităţii. Cei mai vehemenţi critici strigau în urechea tuturor celor dispuşi să-i asculte că e vorba de o farsă, de un film prost, care nu spune nimic făcut să stoarcă banii exaltaţilor şi amatorilor naivi de scene *horror*. Trei aspecte justifică apropierea: în primul rînd, tot autenticitate caută şi Gibson prin detaliile hiper-realiste care pigmentează calvarul lui Hristos. Apoi, nu putem ignora că echipa actorilor e alcătuită în mare parte din nume necunoscute. Nimeni nu spune că Maia Morgenstern n-ar fi o actriţă de primă mînă a scenei româneşti, dar cine a auzit de ea la Hollywood? Iar Maia, după Monica Bellucci şi James Caviezel (special i-am aşezat în această ordine), fiecare cu 2-3 roluri principale în filme renumite la activ, e al treilea nume, în ordinea celebrităţii, de pe lista lui Gibson. În fine, regizorul şi-a calculat bine publicul-ţintă: sîngele şi violenţa sînt prea tari, să spunem, pentru gusturile unui public mediu feminin, însă atrag tocmai bărbaţii pasionaţi de filmele de acţiune (à la Mel Gibson!) şi de genul... *horror*.

The Passion of the Christ („pasiunea" vine din limba latină, cu trimitere la suferinţă, dar şi la o iubire transcendentală profundă) e un film pe care l-am simţit, în primul rînd, cu stomacul. De aici şi denumirea de „realism visceral". Nu trece un minut fără ca James Caviezel (Contele de Monte-Cristo din 2002 şi soldatul Witt din **The Thin Red Line**) să nu încaseze un bici, o bîtă, un şut în fund sau o flegmă, cînd de la torţionarii romani, cînd de la rabinii încruntaţi şi răuvoitori. Dacă ar fi să redau prima impresie, aş spune că e vorba de un film în care Iisus ia pumni, bîte, palme şi picioare de la un capăt la altul. Mai întîi e pus în lanţuri în Grădina Ghetsimani, apoi e scăpat peste un pod şi tîrît cu violenţă înapoi pe drum, trece prin mîna evreilor, de care e scuipat, înghiontit şi pălmuit, e purtat la judecători... pînă aici toate bune, nu a încasat decît bobîrnace. Urmează o flagelare feroce, care întrece orice imaginaţie în privinţa cruzimii şi ridică mari dubii asupra realismului. Nu credeam că un corp omenesc poate suporta o asemenea tortură. Nici echipa de specialişti în machiaj (în frunte cu multiplii cîştigători ai Oscarului Keith VanderLaan şi Greg Cannom) sînt convins că nu credea, pînă cînd au descoperit, ajutaţi de Maurizio Millenotti – celebrul maestru al costumelor –, că există un instrument abominabil numit „biciul cu 9 cozi", capabil să sfîşie pielea şi să provoace pierderi enorme de sînge. Dar de aici pînă la cele 40 de lovituri, la suprafaţa corpului aproape în întregime arsă de biciuire, la balta de sînge care inundă apocaliptic sala supliciului, se întinde pe pardoseală, pe instrumente, pe coridorul care duce la celula în care călăii îi înfig, printr-o lovitură înfiorătoare de bîtă, coroana de spini în cap, pe cruce, pe drumul spre Golgota, pe haine, pe mîinile şi armurile legionarilor...

Peste tot unde calcă Iisus, după flagelare, rămîne cel puţin o dîră de sînge. Cuiele care-i străbat membrele provoacă mici pîrîiaşe, crucea zici că e scăldată-n Galus, iar, la sfîrşit, tribunul care-i împunge coasta (Marcellus din *best-seller*-ul **Cămaşa lui Iisus**) extrem de talentat, ba chiar e de mirare cîte a reuşit să facă din bugetul oarecum auster impus de Gibson. Prefer, fără discuţii, acest calvar viziunii edulcorante a lui George Stevens legată de **„cea mai mare poveste a tuturor timpurilor"** şi din toate filmele similare de pe TNT, în care se sugerează, timid, că ar fi vorba de un supliciu. Mă săturasem să văd prim-planuri cu ochii

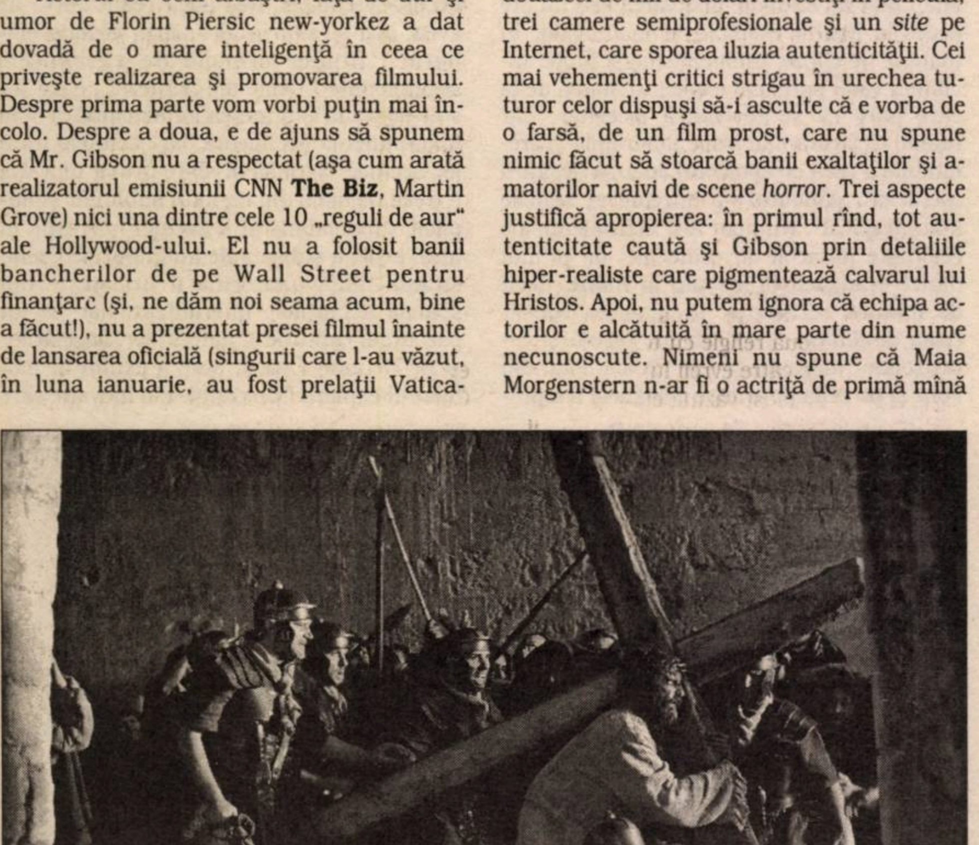

lui Max von Sydow daţi pe spate spre cer, moment în care trebuia să deduc că undeva, în picioare, personajului i se bat cuie. Dar dacă-i bal, bal să fie... Să nu exagerăm: Iisus era într-adevăr om (şi suferinţa umană, teribilă şi autentică, e cea pe care filmul o aduce în prim-plan), dar era un singur om, fie şi extrem de tenace şi de rezistent, nu o întreagă armată. Mesajul **Pasiunii...** se întîlneşte cu cel al îndelung controversatului **Ultima ispită a lui Hristos**, pe terenul naturalismului şi al violenţei. În ambele, accentul cade pe suferinţa omului Iisus. Însă Gibson a exagerat la capitolul „efecte de realism“.

Aceasta este partea profană a filmului. Ca să întregim imaginea de ansamblu, mai rămîne să menţionăm atmosfera întunecoasă, cu umbre contrastante în nuanţe de maro, negru şi bej, care fac trimitere la picturile lui Caravaggio. Mare admirator al barocului italian, Gibson asta a văzut, la sfîrşit, în filmul său: o frescă a lui Caravaggio în mişcare. Unde violenţa = naturalism = respingerea viziunilor religioase, pudice şi edulcorate. Diferenţa dintre **Pasiunea...** şi tot restul filmelor pe această temă (inclusiv, îndrăznesc să afirm, cele două capodopere, a lui Pasolini şi a lui Scorsese) e aceea dintre o scenă de luptă din **Sinbad** sau **Xena** de pe Pro TV şi una din **Stăpînul inelelor** al lui Peter Jackson. La capitolul impact asupra ochiului (şi stomacului!) nu există comparaţie. Papa însuşi a afirmat: „E aşa cum a fost!“.

Există însă o dimensiune spirituală a peliculei, cu spectatori care la sfîrşitul vizionării îşi regăsesc credinţa şi alţii care chiar se convertesc. Unde mai pui impactul social, cu grupuri etnice nemulţumite şi altele care ar trebui să jubileze. Curios este că palestinienii care au văzut filmul, în frunte cu preşedintele Yasser Arafat, au fost extrem de dezamăgiţi pentru că n-au putut să găsească nici o urmă de antisemitism în el. Tinerii intelectuali musulmani i-au apreciat, în schimb, meritele estetice. În acest timp, comunităţile evreieşti conservatoare din Paris şi de la Harvard acuză **Pasiunea...** de sadism, blasfemie, obscenitate (?), pornografie (?!), viziune militaristă şi, evident, de antisemitism. Adevărul e că povestea cu antisemitismul a fost mai mult un tertip comercial. Curioşi să vadă dacă zvonurile care circulau din luna ianuarie prin presă şi pe Internet sînt adevărate, spectatorii au dat năvală în sălile de cinema. Filmul, de ce să n-o spunem, nu se leagă în nici un fel de evrei. Mai odioşi de o sută de ori sînt legionarii romani, care rînjesc prosteşte de cîte ori Iisus îşi mai scrînteşte un deget, dar nimeni n-a zis că Mel Gibson ar avea ceva cu descendenţii Romei. Caz în care **Pasiunea...** ar transmite un mesaj anti... românesc. Lăsăm problema în seama celor de la PRM. La un moment dat, preoţii Templului dau dovadă de compasiune în momentul răstignirii, mutîndu-şi privirea de la scena insuportabilă chiar pentru spiritele cele mai indiferente. Un sondaj realizat în America a demonstrat contrariul: surprinzător, filmul a îmbunătăţit viziunea opiniei publice asupra comunităţii evreieşti (probabil, acum lumea îi urăşte cu îndîrjire pe soldaţii romani).

Autenticitatea a fost împinsă dincolo de limitele obişnuite ale costumelor şi decorurilor. Filmările s-au făcut în studiourile de la Cinnecita, renumite a fi cele mai bune din lume la capitolul scenografie, şi în orăşelul Matera, ales şi de Pasolini pentru **Evanghelia după Sfîntul Matei**. Învăţarea limbii aramaice (sau, mă rog, a unor dialoguri în aramaică) a dat cea mai mare bătaie de cap actorilor veniţi din toate colţurile lumii. Părintele William Fulco, una dintre autorităţile majore în limbi semitice clasice, a tradus integral scenariul filmului în aramaica din secolul I şi în latina vulgară. Pe platourile de filmare, Gibson a adus vorbitori nativi ai dialectelor aramaice, pentru a se asigura că replicile sună bine unei urechi exersate. Nu sînt nicidecum avizat să-mi dau cu părerea, dar impresia mea a fost că multe personaje vorbesc sacadat şi artificial. Ce-i drept, nu toată lumea are talent lingvistic. Harvey Keitel (Iuda din filmul lui Scorsese) vorbea în **Ultima ispită...** cu un accent de pe Coasta de Est, pe seama căruia publicul s-a distrat de atunci încoace copios. Actorii au făcut şi ei, probabil, tot ce au putut.

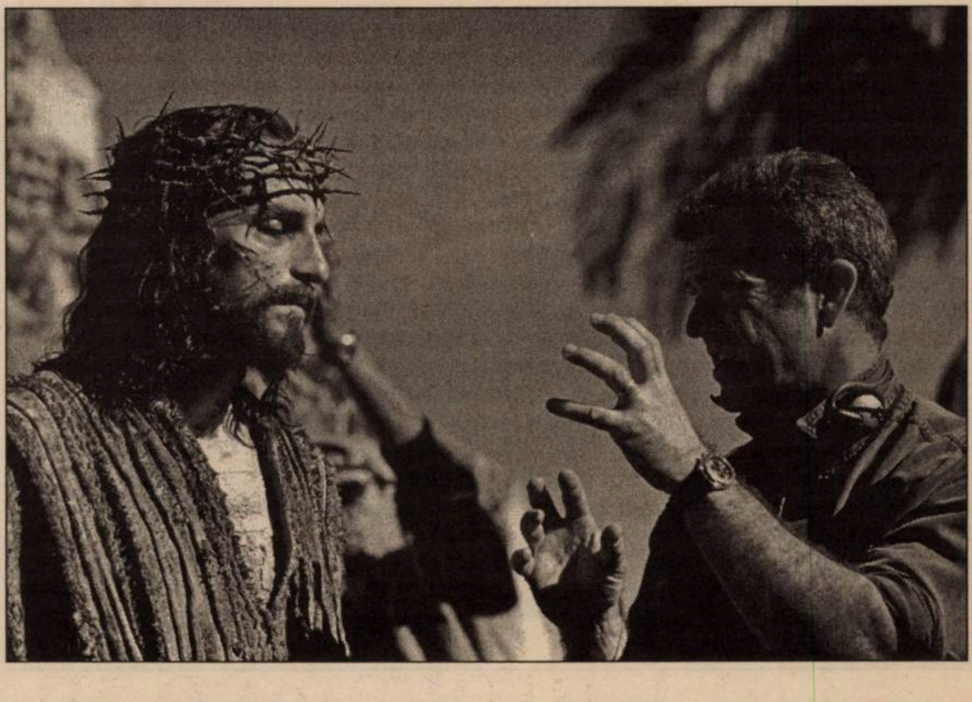

În fine, latura poetică a filmului. Printre beţe, sandale şi lacrimile Maiei Morgenstern (care comunică foarte mult prin expresia facială şi destul de puţin prin replici sau gesturi) se strecoară *flash-back*-uri din lunile şi anii de dinaintea calvarului, o scenă a copilăriei, Cina cea de taină, primirea triumfală în Ierusalim, momentul în care Iisus o întîlneşte pe frumoasa Maria din Magdala. Monica Bellucci e, fără îndoială, cea mai... poetică prin frumuseţe Magdalena din istorie, însă nu în chipul ei, ce-i drept, nu la fel de expresiv ca al Maiei (dar nu asta era ideea!), stă lirismul filmului. E un moment

Interviu imaginar şi nu prea cu Maia Morgenstern

PETER SRAGHER

Am aflat cu bucurie, prin 2002, că Maia a noastră – spun „a noastră“ ca şi cum ar fi un bun comun, aşa vorbesc despre ea, despre marele ei talent de a fi şi de a juca – am aflat, deci, că va face un film cu Mel Gibson. Ce spui, Franz, chiar aşa?! S-a întors oare lumea cu fundu-n sus? De unde pînă unde cu Mel Gibson? *Vrea să facă un film pentru sufletul lui, despre Iisus*, a adăugat Maia, cînd am întîlnit-o, ca să-l scot din seria mea mentală cu **Mad Max**. Nu tu sex, violenţă, bani, formula magică a Hollywood-ului. Aşa că mi s-a trezit interesul. Prin miezul toamnei lui 2002, Maia a plecat la Cinnecita, în Italia. În sînul catolicismului se toarnă mai pe îndelete un film despre începutul creştinătăţii. Aşa că mi-am dat seama că-i adevărat. Şi Franz avusese dreptate.

Înainte de a pleca în Italia, am mai apucat să vorbesc cu Maia şi mi-a spus că Mel Gibson *vrea să facă altceva decît s-a făcut pînă acum. Ultimele douăsprezece ore. Numai crucificarea. Suferinţa. Povara ultimelor clipe.* Ar fi luat, aşa, o pauză, ca pentru **Braveheart**. Un film fără concesiile *happy-end*-ului cerut de producători, ca filmul să fie un *box-office-success.* Indiferent de calitate. Aşa că va fi el însuşi producător. Nu se va încurca cu toată povestea Mîntuitorului, urmărită în detaliu de Zefirelli, cot la cot cu cardinalii Vaticanului pe scoarţele **Bibliei**, ci va filma doar agonia Fiului Domnului: hulit, urît, respins, condamnat, crucificat. Nu mai este în acele ceasuri evreul din comunitatea lui, ci un păcătos răzvrătit. Care se crede Alesul, Izbăvitorul. Care vrea să dea credinţele şi ritualurile comunităţii peste cap. Jos cu el. Pe cruce. Pe crucea care o să-i poarte, cu timpul, numele. Nu mulţi ştiu că în **Tora** – cartea sfîntă a evreilor, numită de creştini şi **Vechiul Testament** – apare pentru prima oară ideea Mîntuitorului, a lui Mesiah, care vine să salveze poporul ales. Preaplin de preacurvie şi păcate nunumărate, Dumnezeu îl răsese cu mult timp în urmă de pe faţa pămîntului printr-un diluviu, numit şi Potop, ca să taie de la rădăcină răul. Aşa că trebuia să apară şi figura providenţială. Tatăl nu mai putea să se lupte cu poporul plin de tare sufleteşti. Dar cînd? *That is the question*! Mult înainte să şi-o fi pus Shakespeare.

Maia avea s-o joace în film pe Fecioara Maria. Pînă aici, nimic ciudat. Pentru unii. O evreică a fost mama lui Iisus, iar tot evreu a fost tatăl, Iosif. Ceea ce n-a ştiut cel puţin unul dintre reporteri în timpul filmărilor, îmi spune Maia la cîteva luni după întoarcere, în vara lui 2003. Tocmai venea din Herăstrău. Era liniştită, împăcată, senină. Îşi ţinea la piept fetiţa nou-născută, abia de-o lună sau două. Dormea dusă. Mi-a îngăduit să arunc o privire spre chipul ei somnoros. Mi-a povestit despre avatarurile filmului. *A venit un jurnalist la studiourile de filmare de la Roma şi a tunat şi a fulgerat în faţa lui Mel Gibson, un om minunat şi un profesionist desăvîrşit. Cum şi-a permis libertatea asta, să pună o evreică în rolul mamei lui Iisus. Şi Mel Gibson a răspuns, cu un calm suveran: „Şi n-a fost, oare, evreică mama lui Iisus?“. Atît de calm a fost, încît reporterul era să-şi înghită cuvintele şi sfînta furie proletară, pardon, creştină...* Poate oamenilor le lipseşte un pic de cultură religioasă, mi-am spus. Îmi aduceam aminte de întîmplarea cu mătuşă-mea, Tantieni, de la Mînăstirea Văratec, acum treizeci de ani. Ea şi unchi-meu, Unchiudidi, locuiau la una dintre măicuţe. Într-o bună zi, Tantieni îndrăzneşte o discuţie mai închegată, zicînd: „Eh, săracul Iisus, evreu cum era el...“ – şi, pînă să sfîrşească, măicuţa se şi înroşeşte din cap pînă-n picioare şi se apucă să facă mătănii de zor. „Ce s-a întîmplat, măicuţă, cu ce te-am supărat?“, întreabă speriată Tantieni. Măicuţa, ca şi cînd n-ar auzi-o, se roagă în continuare fierbinte Domnului, cu capul ridicat spre icoană. După o oră încheiată, fără să-i mai arunce vreo privire, ca şi cum ar fi un bărbat tînăr ce-ar arunca-o în braţele Satanei, îi spune sever: „Trebuie să faci, doamnă, o sută de mătănii, pentru păcatul rostit!“. Mătuşa mea, om blînd din fire, nu ştie ce păcat a săvîrşit. Fără voie. Nici n-apucă să se dumirească, că măicuţa spune îndurerată: „Cum poţi spune că Iisus, Mîntuitorul nostru, a fost evreu?!? O sută de mătănii în genunchi!!!“. Tantieni era cuprinsă de mirare că o femeie ca măicuţa – care ştia **Biblia** pe dinafară, din auzite, fiindcă nu învăţase niciodată să buchisească – nu cunoştea un adevăr atît de simplu. „Bine, o să fac mătăniile, dar pe matale te rog s-o întrebi pe maica stareţă care-i adevărul.“ Anul următor, Tantieni a ajuns din nou la Văratec, la aceeaşi măicuţă, care-i dădea găzduire de ani de zile. „Eh, ai întrebat-o pe maica stareţă ce-am discutat anul trecut? Ce-a zis?“ Ruşinată, măicuţa i-a răspuns: „A trebuit să mai fac o sută de mătănii în genunchi. Cu ochii strîns închişi. Mi-a zis aceeaşi prostie ca matale“.

Aşa că de ce să ne mirăm de un reporter din înaintata lume a Vestului, dacă unei măicuţe, care silabiseşte o viaţă întreagă cuvintele **Bibliei**, îi scapă un simplu amănunt: că Iisus s-a născut evreu şi a murit evreu, dar a întemeiat o religie. Dacă citim **Noul Testament** mai atent, ne dăm seama că, de fapt, Iisus nu voia să întemeieze o nouă religie cu totul, ci a fost forţat. Chiar de către evreii lui. Reforma iniţiată de el n-a fost văzută cu ochi buni nici de rabini şi nici de către conducătorii obştei evreieşti. Cu masele a reuşit. Cu ei, nu. Norocul creştinismului. Ideile lui născute din **Tora** s-au lovit de puterea de netrecut a Sinedriului, care se vedea ocolit. Batjocorit. Umilit. Cum să-i înveţe un tinerel, un fals Mesiah, pe ei care este calea. **Tora** o arăta. Nu un simplu om. Restul – blasfemie. Apoi, zarafii goniţi într-un acces de mînie de către Iisus nu-şi mai puteau face afacerile chiar la temelia Templului. Fuseseră compromişi în faţa oamenilor. Aşa că nici ei nu-l aveau la suflet. Iisus a fost obligat să caute o altă cale.

Eram gravidă în luna a treia, îmi spune Maia. *Nici nu se vedea bine, dar aveam deacum stări, ştii, de femeie gravidă. Puţină greaţă, puţin rău, aşa, ca din senin. Nimeni nu şi-a dat seama pe platourile de filmare. Nimeni. Doar o femeie. Monica Bellucci. A venit la mine într-o pauză şi mi-a zis: „Eşti gravidă...“. Am rămas uimită că şi-a dat seama. O femeie de mare sensibilitate. Da..., am şoptit abia auzit, dar să nu spui nimănui. Te rog, nu spune nimănui. N-am să arăt prin nici un gest că...“*

Filmînd **Patimile lui Iisus**, Maia Morgenstern era gravidă. Nu era o fericită întîmplare că Mama lui Iisus era gravidă. Ca şi cînd, peste mii se ani, istoria s-ar fi repetat. Să fi fost oare atît de mare puterea Domnului, ca să facă o astfel de potrivire?!? *A aflat şi Mel la un moment dat şi i s-a părut că este ca o minune, să fiu mamă chiar la filmările acestui film. Suferam nu numai pentru răstignire, dar şi pentru propriul meu copil din burtă. Nu m-am aşteptat să se bucure atît de mult pentru mine, căci mi-era teamă să nu mă trimită acasă. Abia atunci mi-am dat seama cît de mult iubeşte el copiii.*

Maia a vrut întreaga ei viaţă să fie şi mamă, şi artistă. Cu vreo trei ani în urmă, vedeam cu cîtă iubire pregătea o oală de sărmăluţe, cu cîtă dragoste îl chema pe Tudor, fiul ei, întrebîndu-l dacă vrea să mănînce din sarmalele preparate de ea. Cum putea oare cineva să refuze sarmalele făcute de Maia, care aveau în ele bucurie, frumuseţe, căldură şi, poate, un pic de orez şi carne şi varză. Dar sarmalele erau, înainte de toate, suflet.

O întrebare am şi eu. Da, de acord, o evreică s-o joace pe mama lui Iisus, da. Corespunde şi Sfintei Scripturi. Dar Maiei nu i-a fost niciodată ruşine că este evreică. Iar la *bar-mitzvah*-ul fiului ei Tudor am fost şi eu, pe vremea cînd n-o cunoşteam încă. Cum se înţelege, stau s-o întreb în gînd, credinţa mozaică, care nu recunoaşte venirea lui Mesia, cu cea creştină, care îl vede pe Iisus întrupîndu-l pe Mesiah? Cum poate ea să joace într-o astfel de blasfemie... pentru evrei?!?

Şi la o astfel de întrebare imaginară, dar de principiu, parcă văd chipul ei blînd, bun, spunîndu-mi: *Oh, Peter, ştii tu, eu văd totul ca o poveste pe care trebuie s-o întrupez. Un om atît de obidit, urît de toţi şi iubit de mine din suflet. Ce mai contează din ce neam ne tragem, atunci cînd suferinţa este atît de grea. Şi te-mpovărează atît de tare, încît te-ngenunchează. Am aflat, în cîteva luni, făcînd acest film, ceva mai multe despre Dumnezeu. Şi despre mine. Că iubirea, indiferent de religie, este una şi aceeaşi – sfîşietoare.*

care aminteşte de trecerea spre Cîmpiile Elizee din **Gladiatorul**, cel în care sălciile flutură în bătaia vîntului, prin faţa măgarului, asemenea unui lan de grîu în plină vară. Şi mai e superba imagine în care, printr-o picătură de ploaie, asemenea unei lentile, se vede de undeva de deasupra Golgota, cu soldaţii şi rudele care se agită în jurul crucii. Apoi picătura se desprinde parcă de obiectiv, cade încet, se sparge într-o explozie teribilă, filmată la nivelul fiinţelor foarte mici, şi pămîntul mare începe să se cutremure, templul se surpă ş.a.m.d. Apoi Golgota lui Mel Gibson, cu cele trei cruci colţuroase şi deşirate, în jurul cărora personajele se învîrt după o dinamică naturală, este cea mai reuşită din istoria, cel puţin, a cinematografiei. Unde mai pui sinuciderea lui Iuda lîngă măgarul din al cărui hoit curg prin toate crăpăturile purulente viermi şi în jurul căruia bîzîie ascuţit mii de muşte. Personajul ia funia care atîrnă de botul putrezit al leşului (acesta arată mai ceva decît un leş care stă de săptămîni întregi în soare pe marginea drumului), o leagă, aşa plină de scursuri cum e, de creanga unui copac... Imaginea în sine e foarte sugestivă pentru cît de mari erau remuşcările lui Iuda (în celelalte filme se mulţumeşte să scape la picioare punga cu arginţi pe care camera insistă frenetic) şi pentru ce înseamnă „viziunea personală“ a lui Gibson.

Un fiasco cinematografic? Nici pe departe! Un scandal şocant, greu de suportat (pentru firi mai sensibile), inovator pînă la enervare, un butoi cu pulbere al Hollywood-ului – desigur. Pînă la urmă, orice film cu tematică religioasă, în care îşi vîră coada şi evreii, şi un regizor cu probleme spirituale şi metafizice, devine, inevitabil, subiect de scandal. O afacere, o lovitură de *box-office*? Posibil, dar nu cred că asta a urmărit Mel Gibson cînd l-a pus pe bietul Caviezel să încaseze gîrbace şi să înveţe aramaica. M-am întrebat de ce, dintre toate subiectele, starul din **Mad Max** l-a ales pe ăsta. Îşi asuma un risc destul de mare, pe un teren atît de bătătorit. Dar în acelaşi timp avea, de bine, de rău, audienţa garantată. În cel mai rău caz, putea să iasă încă un film suficient de mediocru încît să-şi scoată cheltuielile de realizare. Poate că la 10-20 de ani cineva trebuie să ecranizeze cea mai mare poveste spusă vreodată. În 1927 a fost Cecil DeMille, în 1953 – 20th Century Fox, în anii '60 – Pasolini, în '80 – Scorsese, şi acum Gibson. Sau poate că pe unii îi chinuie vocaţia mesianică. Iepurele sare de unde nu te-aştepţi. În orice caz, sare din ce în ce mai bine.

O „masă cel mai bine servită fierbinte“

BOGDAN POPA

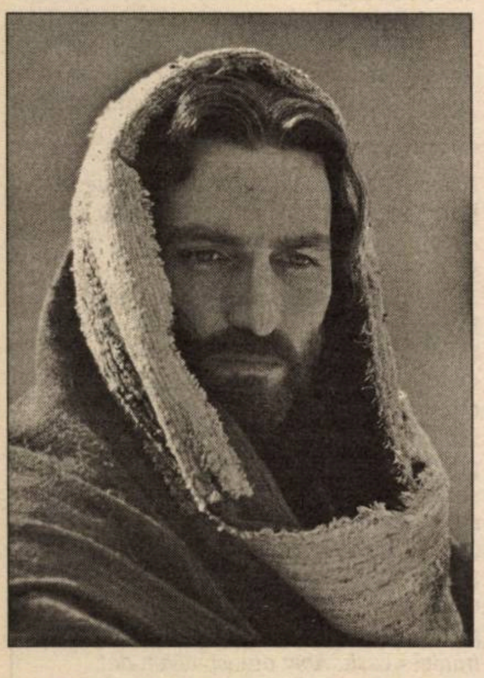

Evident, **Patimile lui Christos** este o „baie de sînge“ în care încă de la început Iisus este înlănţuit, bătut crunt în mod repetat, aruncat de pe pod cu intenţia de a-i fi zdrobit corpul[1]. Astfel că, o dată cu **Kill Bill**, **The Passion of the Christ** (unii ar spune că titlul „real“ al filmului este **Kill Jesus**) ne arată că violenţa pare să devină ultima obsesie de celuloid. Mai întîi a fost cel „de-al patrulea film al lui Quentin Tarantino“ şi ceea ce au acuzat criticii ca fiind violenţa ca „masă cel mai bine servită rece“. Citatul parodic al regizorului din proverbele klingoniene este „deturnat“ de critică tocmai pentru a indica problema majoră a filmului, şi anume expunerea de violenţă fără ca ea să aibă sens în scenariu ori să te afecteze emoţional. Astfel, orice putea fi spus despre **Reservoir Dogs**, dar nu şi faptul că scena torturii era cu adevărat de nesuportat, în acelaşi fel în care diferitele crime amuzante aveau sens în istorie[2]. În acelaşi timp, prin contrast, violenţa din **Kill Bill** este nesemnificativă pentru că ea devine baudrillardian obscenă, adică ea este atît de vizibilă încît o urmăreşti ca pe o demonstraţie „delicioasă“ de tehnică regizorală.

Cu alte cuvinte, cel mai îngrijorător lucru despre **Kill Bill** este că sentimentul de *pulp* devine indicativ pentru calitatea filmului, o dată ce nu ne poate spune nimic despre viaţă şi totul despre ce filme iubeşte Quentin Tarantino. Aceaşi obsesie a *pulp*-ului caracterizează şi ultimul roman al lui Salman Rushdie, **Furie**, unde America profesorului Solanka este un teritoriu al simulacrelor în care, de exemplu, „filmul de succes al stagiunii zugrăvea decadenţa Romei imperiale din timpul cezarului Joaquin Phoenix“[3] (adică **The Gladiator**). Ei bine, **Patimile lui Christos** este filmul care vrea tocmai să răzbune sentimentul copleşitor al coabitării cu simulacrele. Gîndit ca un anti-**Gladiator**, **Patimile** ne indică vizual, o dată cu isteria violenţei aplicată lui Iisus, ce înseamnă violenţa pe care trebuie să o crezi reală şi care, înspăimîntîndu-te, îţi oferă şansa trăirii cu adevărat a Evangheliilor.

Scandalul filmului are ca sursă provocarea lui Gibson aruncată (post)modernităţii noastre. Astfel, dacă Tarantino trăieşte în lumea intertextului de serie B, Gibson încearcă să producă originarul unui Christ medieval, „uitat“ în versiunile *hippie* (**Jesus Christ Superstar**) ori apocrife (**The Last Temptation of Christ**). În consecinţă, urmărirea „apropiată“ a textului noutestamentar, folosirea aramaicii şi a latinei, dispariţia actorilor în spatele personajelor (cine a jucat-o pe Maria Magdalena?), formule de tip „Fiul Omului“ sînt elementele necesare pentru a-l reda pe Iisus-ul adevăratei credinţe, şi nu pe cel „palimpsest“ al versiunilor anterioare. Şocului acestei încercări de a produce „autenticul Iisus“ i s-a răspuns cu o serie de critici. Prima, în formula lui Andrei Pleşu, este că Iisus-ul lui Gibson este „un om cumsecade care a căzut pe mîinile unor sadici“[4] sau „un burete pentru pedeapsă“[5].

O restituire spectaculoasă: V. Voiculescu în trei volume

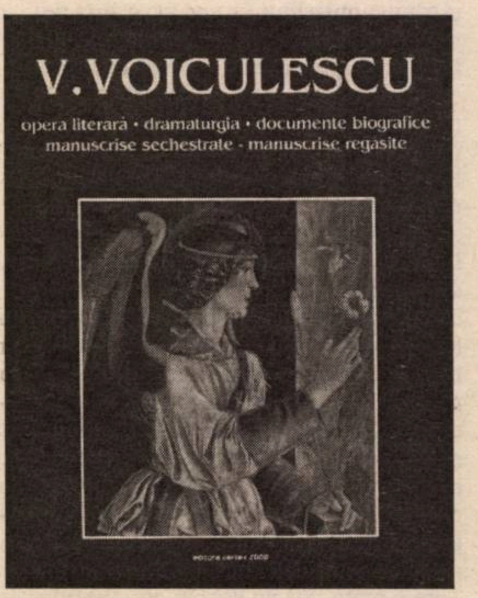
V. VOICULESCU
opera literară • dramaturgia • documente biografice
manuscrise sechestrate • manuscrise regăsite
editura cartex 2000

V. VOICULESCU
opera literară · poezia
editura cartex 2000

V. VOICULESCU
opera literară · proza
editura cartex 2000

Editura Cartex 2000 a lansat ieri, 26 aprilie, trei volume masive cuprinzînd integrala operei literare – antume şi postume – a lui Vasile Voiculescu: **Proza**, **Poezia**, **Dramaturgia. Documente biografice. Manuscrise sechestrate. Manuscrise regăsite**. La lansare au participat Roxana Sorescu (îngrijitoarea ediţiei), Andrei Voiculescu, nepotul scriitorului, şi profesorul Mircea Anghelescu. Un eveniment editorial de excepţie nu numai prin amplitudinea restituirii, ci şi prin publicarea tuturor actelor legate de raporturile lui V. Voiculescu cu autorităţile politice (din 1941 pînă în 1963, inclusiv totalitatea documentelor care îl vizează din procesul Rugului Aprins şi din procesul Noica-Pillat), şi prin reproducerea în facsimil a principalelor manuscrise postume: cel încredinţat în 1956 lui Andrei Scrima, înaintea plecării acestuia din ţară, şi cel confiscat de Securitate în momentul arestării din august 1958 (**Caietul negru**). Prefaţa (de fapt, prefeţele) Roxanei Sorescu se constituie într-o substanţială propunere de reinterpretare a operei unui clasic român al secolului XX. Capodopera poetică **Ultimele sonete...** e republicată sub titlul original: **Ultimele sonete ale lui Shakespeare. Traducere imaginară**, cu eliminarea cuvîntului „închipuite“ din precedentele ediţii. O **Addenda** reuneşte poemele neadunate în volume: versuri de început, poeme ocazionale, epigrame, dedicaţii ş.a., alături de poezia mistică a anilor '50 şi de cîteva poeme erotice care îmbogăţesc substanţial imaginea poetului. Volumul întîi reuneşte „pentru prima dată în istoria literaturii române“ întreaga producţie teatrală a lui Vasile Voiculescu, accesibilă în arhive publice şi particulare. O bogată cronologie a vieţii şi operei lui V. Voiculescu, cu numeroase mărturii mai puţin cunoscute, completează volumul. Într-un text impresionant, intitulat **O pagină de istorie literară**, Andrei Voiculescu aduce mărturii preţioase privind istoria confiscării de către Securitatea comunistă a manuscriselor bunicului său, precum şi despre aventura recuperării orginalului **Caietului negru**: după multe tribulaţii umilitoare şi intervenţii „la vîrf“, recuperarea lor a avut loc abia în 2003. Spre deosebire de acest caiet (publicat după fotocopia obţinută de la CNSAS), unde ordinea poemelor transcrise nu respectă cronologia scrierii lor, manuscrisul Scrima reproduce textele în ordinea cronologică a elaborării. Volumul de **Proză** reuneşte integrala naraţiunilor voiculesciene; în două secţiuni finale sînt recuperate mai multe texte cu caracter memorialistic-ocazional.

Lansarea a avut loc în ziua în care s-au împlinit 41 de ani de la moartea tragică a scriitorului: 26 aprilie 1963.

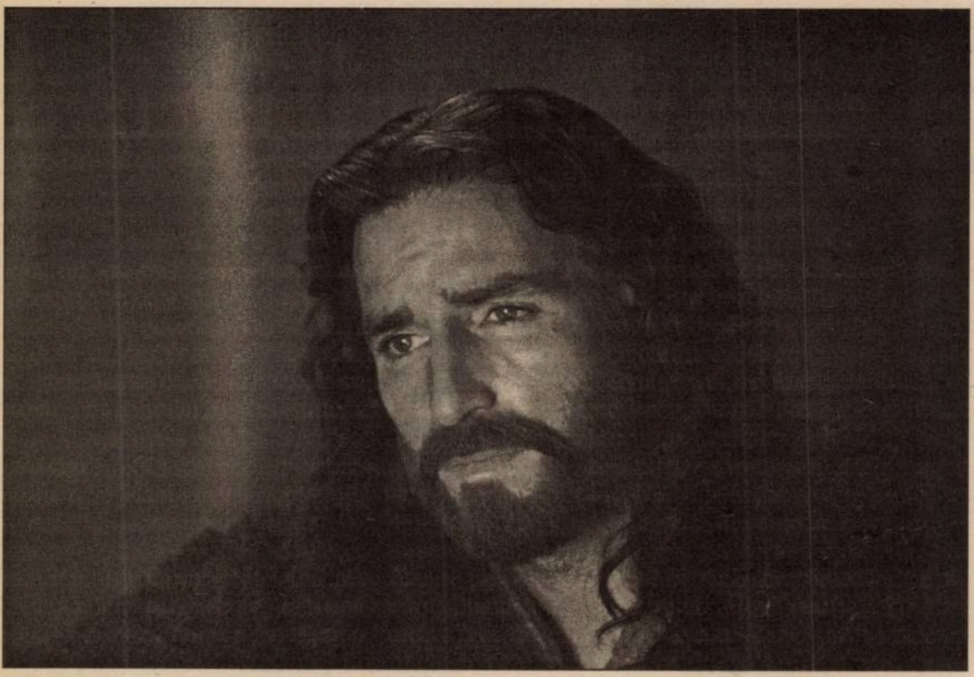

Altfel spus, transcendenţa este prost reprezentată atunci cînd ea e sugerată prin oferirea evidenţei suferinţei fizice. Este ca şi cum, aflat în dialog cu un public scolastic, Gibson vrea să-i ofere „dovada" divinităţii cu un produs „carnal", imposibil de negat.

O a doua serie de critici atacă „originarul" istoriei lui Gibson. Astfel, portretul lui Pilat ca guvernator „în criză morală" contrazice flagrant portretul istoric al torţionarului, autor al unor numeroase execuţii fără judecată. Condamnarea la moarte pronunţată de Caiafa contrazice legea evreiască a timpului pentru care nu puteai fi condamnat doar pentru faptul că te identificai public ca Mesia. Există argumente serioase care arată că, în primul secol, curţile evreieşti de justiţie puteau să pună în aplicare condamnări la moarte fără acordul romanilor. Cea mai gravă critică este acuza de antisemitism, şi ea a fost formulată astfel: „marea problemă nu este a atitudinilor sau intenţiilor conştiente, cît a lipsei paşilor necesari pentru a elimina imaginile vizuale care inspiră iudeofobia"[6]. Totuşi, în apărarea lui Gibson se poate spune că scena mulţimii înrăite care îl condamnă pe Iisus este mai puţin antisemită, cît pre-augustiniană, a unui Dumnezeu care oferă oportunităţi egale pentru damnare[7]. Dispariţia credinţei în iad este unul din lucrurile pe care conservatorii religioşi îl regretă cel mai mult, iar filmul oferă satisfacţie creştinilor care cred că flăcările iadului sînt cele care reaprind credinţa unui secol muribund.

Filmul lui Gibson a fost susţinut puternic la Vatican de un grup catolic conservator, Legiunea lui Christos, a cărui misiune este de a recreştina „catolicismul". Ordinul, sprijinit discret de papă, susţine învăţăturile pre-Vatican II ale lui Pius IX, cel care în **Sylabbus-ul erorilor** condamnă democraţia, libertatea presei, pluralismul religios[8]. Gibson însuşi a atacat Vaticanul pentru reformele post-Vatican II, dintre care şi abandonarea acuzei de deicid faţă de evrei. În acelaşi timp, filmul oferă argumente puternice *establishment*-ului conservator, care poate să atace înverşunat reformele „liberale" ale Bisericii Catolice. Pentru aceştia, Gibson este un Salman Rushdie, căci „nu e nici o diferenţă în faptul că forţele cenzurii sînt aici laice, iar în cazul lui Rushdie au fost religioase"[9]. Mai mult, în *Kulturkampf*-ul declanşat de legalizarea căsătoriei între homosexuali, filmul este un bun revelator al poziţiilor diferite în mass-media americane.

Totuşi, dacă **Kill Bill** este un film care nu ne spune nimic despre viaţă, **The Passion of the Christ** pare că vrea să ne spună totul despre ea. Iar tortura, bătaia, schingiuirea, crucificarea sînt elementele demonstraţiei cu care sîntem persuadaţi că *pulp*-ul modern poate fi aruncat la coş. Iisus-ul pietist recreat în violenţa obscenă, de tip *surround*, a scenariului nu poate fi, pînă la urmă, decît o masă cel mai bine servită fierbinte.

---

1. O baie de sînge profitabilă, o dată ce „cu ajutorul mîinilor vindecătoare ale lui Gibson, vînzările de bilete în SUA au crescut cu 15% în primele trei luni ale anului 2004" (**The Passion saves US Cinema**, în **The Guardian**, 1 aprilie 2004).

2. Vezi Daniel Mendelsohn, **It's Only a Movie**, în **New York Review of Books**, 18 decembrie 2003.

3. Salman Rushdie, **Furie**, traducere de Vlad Russo, Editura Humanitas, 2001, p. 12.

4. **Patimile cu acordul părinţilor**, în **Dilema** Nr. 12, 2-8 aprilie 2004.

5. „He is just a sponge for punishment" – Gary Wills, **God in the Hands of Angry Sinners**, în **New York Review of Books**, Vol. 51, Nr. 6, 8 aprilie 2004.

6. Argumentul îi aparţine profesorului de Studii Ebraice de la Universitatea Oxford Geza Vermes, **Celluloid Brutality**, în **The Guardian**, 27 februarie 2004.

7. Vezi Gary Wills, *loc. cit.*

8. *Ibidem.*

9. David Horowitz, citat în **The Observer**, **Christ in the Crossfire**, 28 septembrie 2003.

Questions d'un Candide

1. Chestia cu „antisemitismul" din **PatiMELe lui H.**: dacă crucificarea lui I.H. era parte a unui plan divin, *why blame* poporul lui Israel?! Rezultă că cei care l-au condamnat/ crucificat au fost „uneltele" lui Dzeu, şi tot ce s-a întîmplat *trebuia să se întîmple*. (Şi-ncă ceva: *hello*, asta s-a petrecut acu' 2000 de ani... *get over it*!)

2. Chestia cu „de ce au făcut-o": dacă nu ştiau ce fac, dar Dzeu ştia, rezultă că Dzeu a avut/are mobiluri cinice pe care nimeni nu le poate înţelege – *so why bother*? (Cinism: oricare putere/gloată, „pusă în situaţie" & date fiind circumstanţele, ar fi reacţionat la fel, dar – fiindcă cineva trebuia s-o facă – a fost ales „poporul ales"... *Cool*, nu?)

3. Chestia cu răstignirea/Învierea etc: dacă I.H. nu era răstignit & *so on*, mai exista creştinism? *I don't think so*: H. ar fi rămas – eventual – numele liderului unei secte de mult dispărute (vezi şi Roger Caillois, **Ponce Pilate**, care dezvoltă ipoteza: ce-ar fi fost Isus dacă n-ar fi fost Hristos).

Şi-n fond, *let's face it*: totul se bazează pe mărturiile unor PRişti.

Peace & PR, man!

Alex. Leo ŞERBAN

P.S. Filmul e prost, dar are o calitate: e primul *blockbuster* (*box-office hit*, pe româneşte) în latină & aramaică. Nefiind în engleză (*Jeez f***ing Christ*!), am simţit nevoia să-l „readuc la viaţă" & globalizez. *Yo*!

Sau – cum zicea o cronică americănească – „Ecce Slo-Mo";-)

*

Nu am văzut filmul lui Mel Gibson şi nici n-am de gînd s-o fac. Cu atît mai puţin acum cînd există o nevoie irepresibilă în rîndul mulţimii de a-l bifa şi de a-şi da cu presupusul despre el. Poate că trec pe lîngă o capodoperă, poate că economisesc două ore din viaţa-mi, sau poate că adevărul e undeva la mijloc. Mărturisesc însă că nimic nu mă-ndeamnă. Nici povestea „telchelă" (prefer blasfemia lui Scorsese din **Ultima ispită a lui Iisus**), nici felul în care a fost făcută, nici controversele religioase pe care le-a iscat (e sau nu antisemit?), nici întreaga psihoză generalizată care i-a paraşutat pe oameni în sala de cinema. Iar asta, cînd pe ecrane, sînt filme care chiar merită să fie văzute, dar care, din păcate pentru ele, n-au venit la pachet cu controversă. Numiţi-o boicot, dacă vreţi. Eu îi spun indiferenţă.

Mihai CHIRILOV

Un eveniment cultural: extinderea Uniunii Europene

La sfîrşitul acestei săptămîni, sîmbătă 1 mai 2004, vom asista la un mare eveniment cultural: extinderea masivă a Uniunii Europene. Data va rămîne istorică, alături de celelalte momente care au marcat sfîrşitul secolului XX şi începutul secolului XXI: prăbuşirea regimurilor comuniste din întreaga Europă Centrală de-a lungul lui 1989, Căderea Zidului Berlinului în toamna lui 1990, dezintegrarea Uniunii Sovietice în vara lui 1991, cu formarea noilor state independente eliberate de sub dictatura Moscovei, apoi extinderea în trepte a Organizaţiei Pactului Nord-Atlantic. Între timp, Cehoslovacia s-a scindat în Cehia şi Slovacia, iar din federaţia iugoslavă s-au desprins nu mai puţin de... cinci spre şase – dacă nu chiar şapte! – ţări: Slovenia, Croaţia, Bosnia-Herţegovina, Macedonia, Serbia şi Muntenegru (încă asociate), provincia Kosovo avînd statut special. Toate statele din Europa Centrală, inclusiv România, plus cele trei baltice, Estonia, Letonia şi Lituania, şi-au afirmat dorinţa de integrare în Uniunea Europeană. La fel – republicile „post-iugoslave". La Est de graniţele Poloniei şi României, poate cu excepţia Republicii Moldova, nu pare – cel puţin în perioada pe care o parcurgem – să existe interes şi nici mari perspective pentru alăturarea la „familia europeană".

Atît cît se poate prevedea pe baza datelor actuale, extinderea Uniunii se face în două valuri: unul cert, iminent, şi celălalt ipotetic, mai îndepărtat. Intră acum, la 1 mai, zece ţări: Cehia, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Slovacia, Slovenia, Ungaria, adică opt foste comuniste, cărora li se alătură două mici insule mediteraneene, Malta şi Cipru (jumătatea greacă). Cu negocierile de integrare aproape încheiate mai sînt Bulgaria şi România, care vor adera – foarte probabil – la 1 ianuarie 2007, moment considerat o „prelungire" a primului val. În ultima vreme, Croaţia a început să spere că ar putea şi ea să prindă aceeaşi dată. Pentru Bosnia-Herţegovina, Macedonia, Serbia şi Muntenegru, ca şi pentru Albania, perspectiva integrării, pe care şi-o doresc, e incertă. Oricum, discuţiile au demarat, dovedind că există „voinţa politică" necesară şi din partea Uniunii, şi din partea aspirantelor. Un caz aparte e cel al Turciei, care n-a trecut prin comunism, e veche membră NATO, dar continuă să aibă probleme interne, etnice şi religioase, nereuşind – pe de altă parte – să-şi consolideze statul ca instituţie seculară decît cu contribuţia mult mai mare a armatei decît permit criteriile democraţiilor occidentale.

Cu sau fără Turcia (căreia i s-ar putea oferi în viitor un „statut special") şi cu toate dificultăţile din Balcani, unde războaiele post-comuniste şi interetnice ale anilor '90 au lăsat în urmă traume greu vindecabile, viitoarea Europă comunitară va fi o federaţie întinsă în întreaga sa zonă occidentală (cu „pata" izolată a Elveţiei), în Centru şi înspre Sud-Est, pînă la graniţa bieloruso-ucraineană, dincolo de care se află două regimuri autoritariste (Lukasenko şi Kucima) şi teribilul orgoliu rusesc, care face greu de imaginat o cerere de „intrare în Europa" din partea Kremlinului.

Evoluţia structurilor instituţionale continentale, de la Comunitatea Cărbunelui şi a Oţelului fondată în 1951 de şase state occidentale, trecînd prin Comunitatea Economică Europeană (aşa-numita Piaţă Comună), pînă la Uniunea Europeană de azi, s-a făcut prin armonizarea pas cu pas a legislaţiei din domeniile economice şi prin articularea unor organisme politice suprastatale, cu puteri limitate, dar crescătoare, reproducînd modelul administraţiei democratice, cu un guvern (Comisia Europeană) şi o adunare legislativă (Parlamentul European). În urmă cu cîţiva ani, în majoritatea statelor membre s-a introdus „moneda unică", euro. Definitivării unei Constituţii a Vechiului Continent e în curs. „Statele Unite ale Europei" se profilează apăsat, devin o realitate de fapt.

În vara trecută, Comisia Europeană a adoptat un document prin care recunoaşte importanţa dimensiunii culturale a integrării. În ultimă instanţă, fără a fi mai puţin juridic, economic şi politic, procesul de extindere echivalează – nu-i aşa? – cu rearticularea unui vast mozaic de valori şi tradiţii într-o singură, policromă civilizaţie, într-un patrimoniu comun. Aşa cum am spus la început: un mare eveniment cultural...

Ion Bogdan LEFTER

Dan Lungu, multilateral dezvoltat

PAUL CERNAT

DAN LUNGU
CONSTRUCŢIA IDENTITĂŢII ÎNTR-O SOCIETATE TOTALITARĂ
JUNIMEA

Dan LUNGU
Construcţia identităţii într-o societate totalitară. O cercetare sociologică asupra scriitorilor
Editura Junimea, Iaşi, 2003, 280 p.

Dan Lungu
Povestirile vieţii.
Teorie şi documente

Dan LUNGU
Povestirile vieţii.
Teorie şi documente
Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2003, 252 p.

dan lungu
proză cu amănuntul
Editura CRONICA
Iaşi • 2003

Dan LUNGU
Proză cu amănuntul
Editura Cronica, Iaşi,
2003, 150 p.

dan lungu
nuntă la parter

Dan LUNGU
Nuntă la parter.
Piesă în nouă tablouri
Prefaţă de Alina Nelega, Editura Versus,
Colecţia Club 8, Iaşi, 2003, 84 p.

În 1999, Dan Lungu – „capul teoretic" al tinerilor scriitori alternativi ieşeni grupaţi în Club 8 – debuta editorial printr-un bun volum de proză scurtă cu un titlu „mizerabilist" cam inadecvat (**Cheta la flegmă**). A urmat o pauză editorială de cîţiva ani, după care încă tînărul sociolog (n. 1969, Botoşani – „decreţel", prin urmare!), lector doctor la Catedra de Sociologie a Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi, a revenit în forţă, publicînd anul trecut nu mai puţin de patru cărţi: un substanţial studiu sociologic despre construcţia identităţii scriitorilor români sub comunism; un volum avînd în centru cîteva „povestiri ale vieţii" de întreprindere în ceauşism; o ediţie adăugită a volumului de povestiri din 1999 (sub titlul – mai adecvat – **Proză cu amănuntul**, „cu valoare de artă poetică", conform concitadinului său O. Nimigean); şi o piesă de teatru, **Nuntă la parter**. Publicarea lor aproape simultană la edituri ieşene nu e întîmplătoare: ea ţine de strategia afirmării unui proiect personal cu mai multe „niveluri", în care identitatea „moldavă" (ieşeană) îşi are locul ei...

„Identitatea socială în comunism ca adaptare cotidiană la un mediu toxic" – iată o posibilă supratemă a seriei de faţă, chiar dacă volumul **Proză cu amănuntul** explorează mentalul postcomunist. Cele patru cărţi se grupează pe două paliere distincte: unul teoretic, ştiinţific (**Construcţia identităţii într-o societate totalitară** şi **Povestirile vieţii. Teorie şi documente**), celălalt literar (**Proză cu amănuntul** şi **Nuntă la parter**). Dan Lungu e un profesionist care nu amestecă planurile: domeniile sînt ferm separate, chiar dacă ele comunică în planul de adîncime al proiectului de ansamblu. Dimpotrivă, în anii '80, cînd sociologia şi antropologia cotidianului erau prohibite, proza tînără le recupera „la pachet"...

Povestiri de tranziţie

Cu privire la **Proză cu amănuntul**, îmi menţin opiniile favorabile formulate într-o recenzie din 1999 despre **Cheta la flegmă**. Am însă oarecare rezerve faţă de relevanţa reeditării. Fin scrise, cu o sensibilitate atentă la detaliile ce compun universul „oamenilor mărunţi" ai tranziţiei post-comuniste, textele par a fi fost republicate doar pentru a completa profilul „polivalent" al autorului: un fel de game pentru o întreprindere prozastică mai ambiţioasă... Genul lor proxim e proza scurtă „microrealistă" a unor autori din anii '70-'80 (Gabriela Adameşteanu, Rodica Palade, Adriana Bittel, Cristian Teodorescu, Sorin Preda, Ioan Lăcustă ş.a.). O lume domestică, alcătuită din prefabricate, recompusă „cu amănuntul" şi privită cu umor fin, cu compasiune discretă... Montaje neo-realiste cu bătrîni ostaşi ai cozilor, solitari blînd-maniacali, pensionari bizari, tineri debusolaţi, buldozerişti trişti, familişti alteraţi de rutină, „oameni de la bloc", un căţel mitizat ironic de studenţi (Leuţu) – totul în decorul cenuşiu al „vieţii la bloc" din care însă – în mod bizar – ingredientele „consumiste" şi pop ale kitsch-ului post-comunist aproape lipsesc. Ca şi la mai tînărul Sorin Stoica şi la alţi cîţiva, se simte în aceste „povestiri ale vieţii" mărunte plăcerea colecţionării unor „eşantioane de mentalitate". Cele cîteva texte noi aduc în plus cîteva figuri de „ciudaţi" şi de „închipuiţi", felii de viaţă postdecembristă montate ludic, cu inserturi „telenovelistice" sau de compuneri şcolare. Dar şi o binevenită încercare de evadare către non-ficţional, în reportajul din Transnistria ce încheie volumul (**Postfaţă sau despre distanţa iluzorie dintre realitate şi ficţiune**). Cam puţin, totuşi – aştept, de aceea, cu interes anunţatul roman **Raiul găinilor** al lui Dan Lungu, în curs de apariţie la Editura Polirom.

Mecanisme reprezentabile

În dramaturgie, autorul nu e la prima „abatere". În 2002 i s-a jucat la Green Hours piesa **Cu cuţitul la os**, apărută sub titlul **Lecţie. Sau ceva de genul acesta** în antologia **4 piese de teatru într-un act** (1995). Iar în 1996 îi apăruse un alt text dramatic (**Vinovatul să facă un pas înainte**) în antologia **Junimea, azi**. Cu o construcţie complexă şi subtilă în linia teatrului post-absurd, **Nuntă la parter. Piesă în nouă tablouri** pare a fi totuşi latura cea mai vulnerabilă din „seria Dan Lungu". Poate pentru că acest mod de abordare a temei identităţii e deja epuizat („universul concentraţionar, cale bătută şi răsbătută în literatură" – scrie şi Alina Nelega în prefaţă) sau pentru că arhitectura piesei pare adecvată unei proze sau unui eseu dramatic. Mediul de cazarmă în care Soldaţii abrutizaţi, conduşi prin Difuzor de vocea unui „Big Brother" propagandistic, sfîrşesc prin a juca, transformaţi în Personaje la fel de anonime, comedia sinistră a unei „nunţi la parter", evoluînd cu spatele la o realitate accesibilă doar prin zgomote (se aud marşuri, cîntece patriotice şi revoluţionare, urale, apoi, în final, strigătele din decembrie 1989) constituie decorul unei parabole în care lumea reală („istoria") e invizibilă, dar audibilă.

Diagnosticul Alinei Nelega rămîne, oricum, impecabil: „**Nuntă la parter** este, ca şi piesele mai scurte şi asemenea eseurilor sociologului-dramaturg, un studiu al unui mecanism, mai degrabă decît o galerie de personaje". Ceea ce unifică aceste patru volume este „construcţia elaborată a arhitectului savant, jocul mai rafinat al mecanismelor reprezentabile" orchestrate de un autor „obsedat de identitate, de vină, de istorie". Important e *proiectul* în care studiul sociologic, interviurile biografice, proza şi dramaturgia se completează; ele sînt dezvoltări particulare, căi de acces către un „mecanism" social, dar şi către „intimitatea" lumii pe care acesta a produs-o. E limpede că apariţia simultană a acestei „cvadruple" a fost gîndită pentru a fi comentată *ca ansamblu*.

Sociologii alternative

O altă greutate au volumele sociologice: ele fac din Dan Lungu unul dintre cei mai importanţi specialişti români în materie. **Povestirile vieţii. Teorie şi documente** este cea mai incitantă propunere a seriei. Mai întîi, pentru „armătura" teoretică: în circa 100 de pagini este expus – cu rigoare impecabilă – „dosarul" unei întregi direcţii de cercetare, din păcate încă prea puţin cunoscute la noi: metoda biografică de investigaţie socială. Şcoala calitativistă de la Chicago, metoda „maximală" a lui Ferarotti, reformulările şcolii franceze ilustrate de – între alţii – Jean Peneff, Gaston Pineau şi Jean-Louis Le Grand sînt doar cîteva exemple; distincţiile conceptuale dintre povestirea vieţii, istoria vieţii şi istoria orală, relevanţa diferitelor tipuri de mărturii (auto)biografice, psihobiografia şi etnobiografia, autobiografia directă şi indirectă ş.a. constituie – alături de „panorama" şcolilor socio-biografice contemporane – o excelentă introducere, un ghid menit să prevină frecventele confuzii în materie. Avem deja cîteva cărţi de „istorii orale" despre perioada recentă (cele ale lui Zoltan Rostas şi Sorin Stoica sau proaspăt apărutul volum de „mărturii orale" **Anii '80 şi bucureştenii** realizat de Muzeul Ţăranului Român). Avem destule „documente de epocă" memorialistice ale intelectualilor. Avem, adică, *materia primă*; ceea ce ne lipseşte este tehnologia înaltă (*instrumentele* de analiză). Oricum, Dan Lungu nu e robul metodelor, ci le amendează oportun în funcţie de „realitatea din teren". Iar opţiunea sa pentru metodele calitative de investigaţie sociologică a trecutului recent (bazate pe interpretarea unor mărturii subiective şi lacunare) în detrimentul metodelor „cantitative" (bazate pe date „obiective") este singura realistă, cîtă vreme bazele de date necesare unei sociologii a comunismului românesc rămîn deosebit de precare.

„Aplicaţiile" din a doua parte a volumului propun cîteva relatări ample – şi deosebit de expresive – despre viaţa cotidiană de întreprindere a muncitorilor în perioada ceauşistă. O spun fără înconjur: studiile postcomuniste vor fi prea puţin relevante pentru experienţa majorităţii populaţiei şi, în plus, generatoare de iluzii bovarice cîtă vreme se vor axa – cum au făcut-o pînă acum, la noi – doar pe mărturiile liderilor de partid, ale victimelor represiunii din anii '50 şi ale scriitorilor. Ceea ce ratează această perspectivă elitistă de abordare este chiar societatea: muncitorii, ţărănimea coopera-

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ
26-30 aprilie 2004

Concert
▮ 27 aprilie, ora 18.30, la sediul Institutului – recital de vioară şi pian: Chiara Morandi, Ruxandra Oancea. În program lucrări de: Scarlatti, Bach, Mozart, Beethoven, Paganini, Brahms, Ravel.

Film
▮ 28 aprilie, ora 18.00, la sediul Institutului – din seria „Filmul de miercuri", va fi proiectat filmul **Tre uomini e una gamba**, Italia, 1997. Regia: Aldo Giovanni e Giacomo. Cu: Marina Massironi.

Lansare
▮ 30 aprilie, ora 18.30, la sediul Institutului – **Un mare italienist, Ramiro Ortiz** – prezentarea volumului **Ramiro Ortiz** de Carmen Burcea.
Participă: prof. Smaranda Elian, Universitatea Bucureşti, Facultatea de Limbi Străine; prof. Ion Bulei, Universitatea Bucureşti, Facultatea de Istorie, dr. Carmen Burcea, Universitatea Bucureşti, Facultatea de Istorie.

Expoziţie
▮ pînă în 20 mai, la Sala Rotondă a Muzeului Naţional de Artă al României (Str. Ştirbei Vodă Nr. 1) – este deschisă expoziţia de pictură **Sandro Sanna. Opere 1990-2004.**

Istituto Italiano di Cultura

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

tivizată, bişniţarii, intelectualitatea tehnică, funcţionarii de tot felul, „tehnocraţii", activiştii mărunţi, turnătorii etc. sînt şi acum – sociologic vorbind – pete albe: o majoritate mută, ale cărei opţiuni electorale provoacă, periodic, nevroze intelectualităţii civice. Care au fost strategiile lor de supravieţuire şi ascensiune socială, de amenajare a unor nişe de (relativă) normalitate – toate aceste „amănunte" continuă să fie lăsate în seama folclorului publicistic: doar „ştim cu toţii cum a fost"... Dar cei care vin după noi, orientaţi de trecutul părinţilor lor? Scrie Dan Lungu: „descrierea vieţii de zi cu zi a muncitorilor, «eroii» ideologiei comuniste, a cărei realitate nu era cunoscută nici în epocă şi riscă să rămînă o nebuloasă în continuare, ne poate spune la fel de mult despre perioada totalitară ca şi mărturiile din închisori ale opozanţilor regimului. [...] Voioşia lor afişată pe ecranul televizorului sau în paginile **Scînteii** era reală? Ei bine, contrar aşteptărilor noastre, în parte sau măcar pentru unii dintre ei, era reală. [...] Întorcînd pe dos ceea ce se afirma oficial în epocă, nu obţinem nicicum starea reală a lucrurilor şi nu facem decît să cădem într-o altă ideologie, imaginea răsturnată în oglindă a celeilalte. De aceea ne-am spus: înapoi la fapte!". Subscriu întru totul. De altfel, în contrapondere la anii '90, tendinţa actuală în studiile postcomuniste merge în sensul unei sociologii/antropologii a cotidianului totalitar, glisînd dinspre experienţa elitelor către *microistoriile* „oamenilor mărunţi".

Nostalgici, nuanţaţi sau „anti-", protagoniştii Florentina Ichim („Era frumos, era bine, erau bani..."), Vasile Ariton („Cred că, dacă spuneai adevărul, nici nu puteai să trăieşti") şi Petre Jurescu („Ne făceam răi în acele opt ore") oferă o imagine mai veridică asupra „socialismului real" decît a multor analişti plini de morgă. În plus, interviurile biografice se citesc cu mai mult interes decît prozele realiste care – deloc întîmplător – încearcă să-şi extragă din ele „substanţa"...

Matriţa identităţii totalitare

Construcţia identităţii într-o societate totalitară... focalizează în schimb investigaţia cu precădere asupra lumii scriitorilor. Este un volum-cadru al întregului proiect, un studiu de standard internaţional şi „de pionierat" la noi. Analiza tipologizantă (între „polul ontologic" al adeziunii sincere sau al rezistenţei pasive şi „polul pragmatic" al acomodării de diverse grade cu puterea) funcţionează cu o precizie entomologică. „Este insuficient să urmărim la un scriitor doar proiectul artistic, adică o singură dimensiune a identităţii sale", notează autorul, combătînd, pe bună dreptate, „ambiguităţile contraproductive" ale termenului „rezistenţă prin cultură".

„Construcţia identităţii, în cele din urmă, are loc în viaţa de fiecare zi a actorilor sociali, în relaţia cu prietenii, vecinii, colegii de muncă, superiorii, părinţii, copiii, instituţiile etc. [...] Practicile cotidiene sînt unul dintre cei mai puternici aliaţi ai puterii politice, căci te conduc pe nesimţite la cunoaşterea şi interiorizarea normelor" – iată un diagnostic ce exclude din start evaluările moralist-globalizante. Documentele de epocă aduc un aport semnificativ în crearea unei imagini „holografice", multistratificate a comunismului autohton, iar dimensiunea comparatistă face din acest demers o sociologie a totalitarismului generic (v. şi titlul lucrării: *într-o societate totalitară*). Pseudo-emanciparea comunistă (ex.: „ridicarea" de la sat la oraş a celor pe care „partidul i-a făcut oameni") nu e privită ca ruptă de realitatea preexistentă, interbelică: vulnerabilitatea societăţii româneşti la proiectul totalitar comunist era departe de a fi un simplu rezultat al sovietizării. Ea fusese pregătită de regimurile autoritare de dreapta, de carenţele modernizării burgheze, de precaritatea unei culturi a legalităţii: „Deposedată de pămînt, rezistenţa ţărănimii se stinge şi, progresiv, recunoaşte în valorile statului multe lucruri familiare. Rezistenţa manifestată faţă de confiscarea proprietăţii nu s-a prelungit în apărarea ideii de proprietate. [...] A lipsit timpul, dar poate mai mult a contat maniera de a face reformă: de sus în jos, fără studiul realităţilor româneşti, fără corectarea efectelor perverse, fără răspîndirea culturii specifice. Adevărate forme fără fond, dar în sens invers, instituţiile/organizaţiile occidentale n-au fost însoţite de o cultură instituţională/organizaţională occidentală [...] ci de o cultură autoritară. Acest lucru generează distanţa faţă de rol [...] ca şi un hiatus între identitatea socială şi personală". Proiectele de emancipare „voluntariste şi elitiste", bovarismul paternalist al intelectualilor, destructurarea modelului tradiţional la sate şi parţiala asumare a valorilor moderne în mediul urban, slăbiciunea societăţii civile au facilitat adaptarea la proiectul stalinist şi, mai tîrziu, naţional-comunist, cu relativa sa „destindere". De aici duplicitatea, lipsa de solidaritate a „rezistenţilor" într-o ţară patriarhală, majoritar rurală...

Ceea ce aş reproşa, totuşi, acestui studiu redutabil e tehnicismul prea apăsat, jargonul scientist care limitează receptarea la cercul specialiştilor. Fascinat de studiul mecanismelor sistemului (pe care le demontează ingénereşte pe toate nivelurile: de la economie, instituţiile cenzurii şi uniunile de creatori pînă la învăţămînt şi practicile cotidiene – şedinţe şi „îndatoriri" partinice, modalităţi de instituire a arbitrariului puterii, colonizarea timpului liber şi a intimităţii, disciplinarea politică a corpurilor prin intermediul „adunărilor" populare, al şedinţelor, cozilor ş.a.), autorul tinde să sacrifice uneori, savant şi aseptic, concreteţea colcăitoare a lumii scriitoriceşti, însă reprimarea implicării subiective face ca duritatea diagnosticelor să fie suportabilă, convingătoare ştiinţific.

Bref: proiectul modular al lui Dan Lungu impune prin anvergură, seriozitate şi un pro-

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!
In Quarto
DESIGN
☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar
Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI
Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.
www.tipar.home.ro
tipar@home.ro
0742.062.908

Zilele Porţilor Deschise la Facultatea de Litere din Bucureşti

În perioada 3-6 mai 2004, în Zilele Porţilor Deschise, Facultatea de Litere din Bucureşti, cu sediul în Str. Edgar Quinet Nr. 14, Sector 1, se prezintă tuturor celor doritori să afle mai mult despre ea: ce şi cum se învaţă aici, cine sînt profesorii şi studenţii, ce perspective au absolvenţii, ce rol joacă facultatea în viaţa culturală şi ştiinţifică românească.

Facultatea de Litere din Bucureşti este cea mai veche instituţie de învăţămînt superior din România şi, totodată, una dintre cele mai dinamice. După 1990, profilului filologic tradiţional i s-au adăugat specializări moderne, foarte solicitate de absolvenţii de liceu, precum Comunicare Socială şi Relaţii Publice, Relaţii Internaţionale şi Studii Europene. În plus, facultatea are o secţie de Bibliologie, un Colegiu Universitar de Administraţie şi Secretariat, cu secţii de Birotică şi de Biblioteconomie, şi inaugurează, începînd din toamna lui 2004, specializarea Literatură Universală şi Comparată. Absolvenţii examenului de licenţă pot urma la Literele din Bucureşti multiple programe de masterat şi de studii aprofundate.

În **Zilele Porţilor Deschise** veţi putea audia cursuri cu acces liber, vă veţi putea întîlni cu profesorii şi conducerea facultăţii, veţi face cunoştinţă cu studenţii acesteia, veţi discuta cu tineri absolvenţi, veţi obţine informaţiile dorite despre admiterea în facultate şi despre oferta de studiu a acesteia, vă veţi bucura de surprizele care vi s-au pregătit.

Evenimentul este susţinut de BRD Groupe Société Générale, editurile Polirom şi Humanitas. Partener media: Societatea română de Radiodifuziune.

Luni 3 mai 2004

- orele 10.00-11.00: Deschiderea manifestării – întîlnire cu membrii conducerii Facultăţii de Litere (Amf. „Bălcescu")
- orele 11.00-12.00: Ziua secţiei Filologie (Amf. „Bălcescu")
- orele 12.00-13.00: Vizitarea facultăţii şi a bibliotecii
- orele 12.00-14.00: **Literatură comparată** – lect. dr. Elena Ionescu (Amf. „Bălcescu", Filologie); **Istoria culturii şi a mentalităţilor** – lect. dr. Carmen Diaconescu (Sala 305, RISE); **Teoria comunicării** – prof. dr. Mihai Dinu (Sala 408, CSRP); **Dezvoltarea colecţiilor** – lect. dr. Ionel Enache (Sala 205, Bibliologie); **Istoria cărţii** – lect. dr. Laurenţiu Avram (Sala 209, Biblioteconomie)
- orele 14.00-16.00: **Limba română contemporană** – conf. dr. Andra Vasilescu (Amf. „Odobescu", Filologie); **Folclor literar românesc** – prof. dr. Nicolae Constantinescu (Amf. „Bălcescu", Filologie); **Istoria editurilor** – lect. dr. Laurenţiu Avram (Sala 205, Bibliologie); **Dezvoltarea colecţiilor** – lect. dr. Ionel Enache (Sala 205, Biblioteconomie)

Marţi 4 mai 2004

- orele 10.00-11.00: Ziua secţiei Relaţii internaţionale. Studii europene – Prezentarea ofertei educaţionale de către conducerea secţiei (Sala de Consiliu)
- orele 11.00-12.00: Ziua secţiei Comunicare socială şi relaţii publice – Prezentarea ofertei educaţionale de către conducerea secţiei (holul Facultăţii de Litere, Sala de Marmură)
- orele 12.00-13.00: Ziua secţiei Bibliologiei – Prezentarea ofertei educaţionale de către conducerea secţiei (Sala de Consiliu)
- orele 10.00-12.00: **Istoria limbii române** – prof. dr. Liliana Ruxăndoiu (Amf. „Odobescu", Filologie); **Literatură română** – lect. dr. Ioana Pîrvulescu (Sala 408, Filologie); **Anchete şi sondaje sociologice** – prof. dr. Nicolae Mihăiţă (Lab. CSRP, CSRP); **Concepte şi practici în regăsirea informaţiei** – lect. dr. Rodica Mandeal (Sala 203, Bibliologie); **Documentaristică** – prof. dr. Adina Berciu (Sala 205, Birotică); **Stenodactilografie** – lect. dr. Nina Vîrgolici (Lab. Birotică, Birotică); **Bibliografie** – lect. dr. Cristina Popescu (Sala 204, Biblioteconomie)
- orele 12.00-14.00; **Limba română contemporană** – prof. dr. Gabriela Pană-Dindelegan (Amf. „Odobescu", Filologie); **Curs opţional** – conf. dr. Andrei Cornea (Sala 305, RISE); **Marketing în biblioteci** – lect. dr. Ionel Enache (Sala 208, Bibliologie); **Curs opţional** – prof. dr. Antoaneta Tănăsescu (Sala 118, Filologie)
- orele 14.00-16.00: **Sociologia culturii** – prof. dr. Ion Vasile Şerban (Amf. „Odobescu", RISE); **Tendinţe contemporane în relaţii publice** – lect. dr. Adela Rogojinaru (Sala 118, CSRP); **Biblioteci pentru copii** – lect. dr. Simona Antonescu (Sala 211, Bibliologie); **Limba română contemporană** – lect. dr. Liviu Groza (Sala 118, Birotică, Biblioteconomie); **Hermeneutica operei literare** – lect. dr. Nicolae Raţă (Sala 307, Filologie); **Introducere în teoria literaturii** – prof. dr. A. Tudorică (Amf. „Haşdeu")
- orele 16.00-18.00: **Literatură română** – prof. dr. Mircea Anghelescu (Amf. „Bălcescu", Filologie); **Metode de studiu al pieţei** – prof. dr. Nicolae Mihăiţă (Lab. CSRP, CSRP)

Miercuri 5 mai 2004

- orele 10.00-11.00: Ziua Colegiului Universitar de Administraţie şi Secretariat-Birotică, Biblioteconomie – Prezentarea ofertei educaţionale de către conducerea Colegiului
- orele 10.00-12.00: **Istoria limbii române** – prof. dr. Liliana Ruxăndoiu (Amf. „Odobescu", Filologie); **Circuitele cunoaşterii** – lect. dr. Simona Antonescu (Sala 208, Bibliologie)
- orele 11.00-12.00: Sesiunea de comunicări ştiinţifice studenţeşti **Informare şi comunicare bibliografică** (Sala 205)
- orele 12.00-14.00: **Psihologia educaţiei** – prof. dr. Ruxandra Răşcanu (Amf. „Bălcescu", Filologie); **Istoria culturii şi a mentalităţilor** – lect. dr. Alexandru Ofrim (Sala 209, Bibliologie); **Tehnici de secretariat** – lect. dr. Nina Vîrgolici (Sala 203, Birotică); **Arhivistică** – prof. dr. Adina Berciu (Sala 208, Biblioteconomie)
- orele 14.00-16.00: **Limba română contemporană** – prof. dr. Gabriela Pană-Dindelegan (Amf. „Odobescu", Filologie); **Introducere în ştiinţa informării** – prof. dr. Ion Stoica (Amf. „Bălcescu", Bibliologie); **Bibliografie. Teorii bibliografice** – conf. dr. Zenovia Niculescu (Sala 205, Bibliologie)
- orele 16.00-18.00: **Literatură română** – conf. dr. Ion Bogdan Lefter (Sala 408, Filologie); **Descrierea şi comunicarea documentelor** – conf. dr. Zenovia Niculescu (Sala 205, Biblioteconomie)

Joi 6 mai 2004

- orele 10.00-12.00: Ziua Absolvenţilor. Discuţie informală cu absolvenţi de succes (Sala de lectură a Bibliotecii Centrale Universitare, Facultatea de Litere)
- orele 10.00-12.00: **Limba română contemporană** – prof. dr. Angela Bidu-Vrănceanu (Amf. „Bălcescu", Filologie); **Curs opţional** – conf. dr. Paul Marinescu (Sala 120, CSRP); **Limbaje de indexare** – conf. dr. Zenovia Niculescu (Sala 205, Bibliologie); **Istoria cărţii** – conf. dr. Eugen Marinescu (Sala 204, Bibliologie); **Drept administrativ** – lect. dr. Oana Iucu (Lab. Birotică, Birotică); **Dezvoltarea colecţiilor** – lect. dr. Cristina Popescu (Sala 211, Biblioteconomie)
- orele 12.00-14.00: **Teoria literaturii** – conf. dr. Antoaneta Tănăsescu (Amf. „Bălcescu", Filologie); **Literatură română** – conf. dr. Liviu Papadima (Sala 408, Filologie); **Teoria literaturii** – prof. dr. Ion Vasile Şerban (Amf. „Odobescu", RISE); **Tehnica cercetării** – conf. dr. Zenovia Niculescu (Sala 204, Bibliologie); **Arhivistică** – prof. dr. Adina Berciu (Sala 211, Biblioteconomie)
- orele 14.00-16.00: **Didactică** – prof. dr. Gheorghe Doca/lect. dr. Liviu Groza (Amf. „Odobescu"/Amf. „Bălcescu", Filologie)

Un alt (fel de) Sollers

FLORINA PÎRJOL

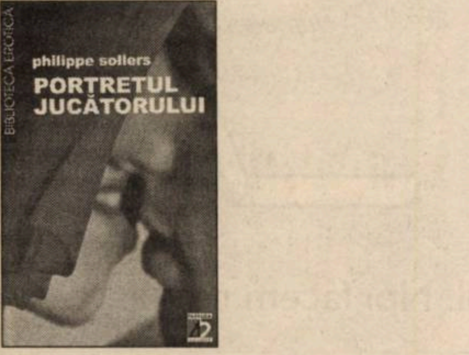

Philippe SOLLERS
Portretul Jucătorului
Traducere, note şi prefaţă
de Raluca Barb, postfaţă de Radu Toma
Editura Paralela 45, Colecţia „Biblioteca
Erotică“, 2003, 290 p.

În ciuda unei toleranţe afişate ostentativ, trăim încă într-o epocă în care temele „serioase“ fac marea literatură. Cînd marile teme scrise cu majuscule dispar, lăsînd locul „periferiei“, scriitorul e suspectat de superficialitate. Şi, dacă se întîmplă să aibă şi succes la public, e declarat, fără milă, comercial şi de prost-gust! Chiar şi în mediile literare occidentale, mai sofisticate şi mai liberale decît la noi, imaginea scriitorului vizibil din punct de vedere social (cu apariţii televizate, interviuri, tiraje măgulitoare etc.) e încă repudiată. Undeva, în inconştientul colectiv, profilul romantic-nebulos al poetului damnat, claustrat în interminabile turnuri de fildeş, încă se asimilează cu ideea de scriitor.

Philippe Sollers îndrăzneşte (!), după o carieră de peste 40 de ani, să fie actual pe o piaţă literară cum e cea franceză: vastă, selectivă, severă chiar, unde cele 15 minute de celebritate despre care vorbesc americanii sînt greu de obţinut. Numele lui e asociat îndeobşte cu revista **Tel Quel**, al cărei fondator a fost, cu Noul Roman Francez, cu Julia Kristeva, cu care a fost căsătorit, pe scurt, cu scena literară franceză a anilor '60-'70. Mai puţin remarcat ca eseist şi teoretician, Sollers s-a impus ca romancier, cu un palmares impresionant (peste 15 romane!) ce reflectă schimbările galopante ale ultimelor decenii ale secolului trecut. Din opera lui trebuie mai puţin să reţinem o carte anume, cît o practică metafizică a scriiturii, marcată istoric de marile curente ale gîndirii moderne (marxismul, structuralismul, semiologia, psihanaliza lacaniană) şi care uneşte ironia, adevărurile şi alunecările de sens într-un singur text, oximoronic şi paradoxal. Detractorii i-au reproşat că şi-a adaptat stilul, structurile narative, discursul la modele literare ale momentului. A pornit de la tradiţia umanistă a romanului iniţiatic (**Une curieuse solitude**, 1957), trecînd prin moda structuralistă a diseminării sensului (**Drame**, **Nombres**, **Lois**, **H**) şi ajungînd la **Paradis** (1981), text experimental, alcătuit dintr-o singură frază enormă, care elimină punctuaţia şi rigorile sintactice pentru a institui ceea ce Barthes numea „fărîme de inteligibilitate, pete de limbaj“. Anii '80 aduc despărţirea de Éditions du Seuil şi publicarea la Gallimard a unui *best-seller*, **Femmes** (1983), roman pornografic care a scandalizat publicul francez mai ales prin faptul că portretizează transparent personaje reale notorii precum Barthes, Lacan, Althusser, Hallier. Clasat ca superficial şi vulgar, romanul marchează revenirea la romanul linear, revenirea la sens (atît cît se poate vorbi în scriitura sollersiană de aceste lucruri) şi intrarea într-o nouă etapă a carierei lui literare, o etapă cu popularitate, vînzări şi scandaluri. Proteismul autorului e valabil şi pentru traseul său personal: eliminat de la Colegiul Iezuit de la Versailles pentru indisciplină şi citirea unor cărţi interzise (Lautréamont, de pildă), Sollers simulează schizofrenia ca să nu fie mobilizat în războiul din Algeria, cochetează cu marxismul, se converteşte la maoism, pentru a ajunge un catolic practicant declarat.

Portretul Jucătorului (**Potrait du Joueur**, 1984) continuă, simetric, strategia din **Femmes**: o ficţiune autobiografică (rădăcinile autoficţiunii de mai tîrziu, poate) în care un ego absolut încearcă să-şi afirme cu insistenţă singularitatea în luptă cu „ceilalţi“, cu „ei“, cu societatea. Misoginismul din **Femmes** şi egotismul din **Portrait du Joueur** sînt dublate de o deriziune cultivată pe teme „liberale“, precum feminismul, militantismul politic, sexualitatea, de o căutare expresă a pastişei, a scenelor pornografice „de mauvais gout“. Cînd „épatons le bourgeois“ se uneşte cu „ebranler le système“ („a zdruncina sistemul“ – misiunea pe care o are romanul, în opinia lui Sollers), ceea ce rezultă e un text narcisiac, tematic şi structural (pentru că se produce straniu, autocomentîndu-se în acelaşi timp), în care aparentul sens al situaţiilor fals(!)-narative şi aparentul mesaj se disipează printre nenumăratele oglinzi în care se reflectă, la nesfîrşit, chipul autorului. Scriitorul Sollers nu e niciodată unul, ci îşi demultiplică imaginile propriului eu. În textul lui coexistă varietatea stilurilor, diversitatea registrelor (de la stilul pur telegrafic la pastişarea lui Céline) şi cultul pentru paradox (scenele pornografice alternează cu apologii ale Papei şi ale dogmei catolice, libertinajul afişat se împacă bine cu virtuţile mariajului).

Portretul Jucătorului nu e un roman pornografic. Cel puţin nu în tradiţia impusă de Miller, Passolini, Bukovski (în care sexualitatea ocupă locul central, „story“-ul nefiind decît o broderie în jurul acesteia). Sollers scrie un roman despre un scriitor (implicit despre condiţia scriitorului de oriunde şi oricînd) şi, nu lipsit de importanţă, despre el însuşi (un fel de autoportret). Rolul sexualului, aici, nu e unul pur descriptiv, ci unul subversiv la adresa convenţionalismului, a normei, a pudorii exagerate, „majorităţile morale, ipocriţii de toate felurile, clanurile feministe de peste tot, care cer interzicerea pornografiei explicite“ (p. 186). „Terapia“ lui Sollers e una simplă: devoalarea subiectelor şi a cuvintelor tabu, promovarea senzualităţii pozitive, care salvează viaţa de la „incredibila plictiseală pe care ne-o impuneţi...“ (p. 189): „Există două rezistenţe sub forma unei repulsii automate din partea muritorului, a cititorului: pornografia şi punctele de suspensie. Fie că deschid o carte, fie că le regăsesc în viaţă, e acelaşi lucru, nu pot să suporte: a) şocul pornografic direct; b) fraza care rămîne în suspensie, aluzivă“ (p. 206). Între şoc şi pudoare, trecuţi prin Laclos şi Sade, ar trebui să ştim ce să alegem: „un pic de prost-gust voit, de pornografic fie întortocheată nu strică [...]“, pentru că „asta-i place epocii noastre“.

Mai interesante decît libertinajul verbal sînt scenele erotice în sine, perversiuni elaborate meticulos de un autor-narator cu clare semnalmente machiste, care persiflează „sexul plîngăreţ“, dar iubeşte, paradoxal, femeile. Parodiile discursurilor feministe sînt savuroase: „Noi, femeile, sîntem imigranţii, evreii, homosexualii, exterminaţii de către Fiara Absolută de la Auschwitz! [...] Vă cunoaştem comportamentul... Monstruoasele torturi morale şi fizice pe care le aplicaţi sexului plîngăreţ! Oribil colonizator! Sclavagist! Fascist!“ (p. 62). Bărbatul Sollers e înconjurat aproape numai de femei care-i potenţează strălucirea, fie că e vorba de Lena şi Odette (mama şi sora acesteia), de surorile lui, de Norma şi Julie (soţia şi fiica) sau de amantele Sophie, Joan, Ingrid, Sabina. Secvenţele-*flash*, retrospecţii dense, sînt scrise à la Joyce, din notaţii scurte, eliptice, adeseori acumulări nominale, dar foarte profunde şi pitoreşti. Poezia se insinuează timid, facîndu-şi loc printre cinisme şi virulenţă: „S-a lăsat noaptea, acum, nici un sunet, tainiţă de catifea. Uitasem cum păleşte aici cerul, uşor, ca o petală, ca un parfum... Adiere blîndă, respirabilă, oblică...“ (p. 15). Partidele de sex sînt mici puneri în scenă, „jocuri“, decoruri şi situaţii create în mod artificial, pentru a oferi partenerilor plăcere şi inedit: „[...] de altfel, nu se excită sexual decît în situaţii rituale şi atunci cînd totul se petrece astfel încît să pară doar un joc de-o clipă. Ar putea sta mult timp fără să facă sex, dacă miza n-ar veni dintr-o torsiune mentală, intelectual [...]. Gustul adevărului prin artificiu? O artă întreagă“ (p. 103). Sophie, medic în Geneva, căsătorită, are o aventură mai puţin obişnuită cu naratorul: înainte de întîlniri, ea îi trimite amantului cîte o scrisoare cu indicaţii regizorale despre cum va trebui să decurgă partida. Scenariile variază de la relaţia medic-pacient la jocul masochist stăpîn-sclav, cu detalii fără perdea, notate aproape visceral, fără vreo urmă de sentiment. Pentru ca totul să fie perfect ideal ar fi ca cei doi să se cunoască cît mai puţin, chiar deloc (Kundera va specula ideea, mai tîrziu, într-una dintre povestirile sale din **Ridicole iubiri**): „Aşadar, nu ne cunoaştem [...]. Şi ceea ce cunoaştem cel mai bine s-a întîmplat pe hol, la uşă, la sonerie, şi de-ndată gura ei, mîna mea pe fundul ei, imediat, fără un cuvînt... Şi apoi, oscilaţia între «dumneavoastră» şi «tu», în penumbră, în şoaptă... Şi apoi, revenirea la un ceremonios «dumneavoastră», o dată ce s-a spălat şi s-a fardat, cînd îşi aprinde o ţigară... «Vă merge bine? – Da. Dumneavoastră?» Paranteză închisă“ (p. 168). O dată abolit jocul, convenţia, actul îşi pierde sensul. Nu mai are farmec. E gratuit şi anonim. Ceea ce-i dă savoare e învelişul „cultural“, scenografia minuţios gîndită, care nu anulează efectul de surpriză, transformînd totul într-un act mecanic, ci plasează scena undeva, în afara realităţii, într-un absurd kafkian care ascute simţurile. E lesne de înţeles că miza nu e plăcerea fizică în sine, ci mai degrabă acel „spasm de plăcere“ al minţii. **Portretul Jucătorului** nu mai e al autorului, cum spuneam, ci al juisorului...

Pe lîngă secvenţele erotice, romanul abundă în discursuri alambicate, ego-centrate, în care întoarcerile proustiene la vîrsta copilăriei (figura mamei, a bunicului, lungile istorii fragmentare ale familiei etc.) alternează cu joculare speculaţii etimologice asupra numelui său real (în carte – Diamant, în realitate Joyaux) şi pseudonimului său literar (Sollers). Pînă la paranoia lingvistică mai e doar un pas: „*Sollus* este acelaşi radical ca şi grecescul *holos*, care înseamnă «în întregime, fără rest». De unde hologramă. Holocaust. Dedicat în mod absolut artei. Arsură! Sacrificiu! Sfinţenie! Dar, în acelaşi timp, *sollers* înseamnă: abil, inteligent, ingenios, îndemînatic, şiret. [...] Mai bine două nume decît unul singur. Un bărbat cu două nume face cît trei“ (p. 65). Detaliile autobiografice se amestecă imperceptibil cu ficţiunea; naratorul vorbeşte despre romanul **Femei**, despre receptarea lui şi chiar despre scrierea celui de faţă, despre Bordeaux – oraşul copilăriei sale şi despre „Editura Celuilalt“- travesti transparent pentru „Éditions du Seuil“. Nu sîntem nici în ficţiune, dar nici în autobiografie, undeva „à mi-chemin“, într-un spaţiu în care totul e permis, în bună tradiţie postmodernă. Fost structuralist, Sollers îşi abandonează ambiţiile tinereţii (acea dorinţă de a rămîne insesizabil, irecuperabil) în favoarea unora adecvate la *trend*-ul postmodern care, în fapt, gravitează înspre aceeaşi oroare de orice înregimentări în structuri fixe (fie că e vorba de familie, şcoală, religie, loc de muncă etc.). Intertextualitatea e un element supralicitat în roman, semn că scriitorul francez a ştiut să se adapteze la actualitate. De la Saint-Simon, Marchizul de Sade şi pînă la **Scripturi**, autorul inserează zeci de nume şi de citate care transformă romanul într-un text cu valenţe enciclopediste. Se fac teorii, se discută autori şi literaturi (problema lui a fi „prea francez“ – „too french“, de pildă), se construiesc ierarhii şi se emit sentinţe despre orice: manipulări genetice, inseminări artificiale, grupuri feministe, bule papale, manevre marinăreşti. Rezultanta e de un eclectism năucitor, o mixtură de subiecte şi scriituri, de tonalităţi şi atitudini care nu fac altceva decît să reconfirme imposibilitatea lui Sollers de a fi unul singur.

Portretul Jucătorului nu e un roman pornografic. De citit în tren, în pat sau în budoar (admiţînd că mai există aşa ceva!). Nu face educaţie sexual-sentimentală, dar poate fi citit şi pentru elementele lui scandalizatoare. Este romanul unui filolog care manevrează cu abilitate culturi şi stiluri, folosind umorul, ironia şi o suficient de mare doză de inteligibil (a se citi „comercial“) ca să-l facă vandabil. Cu o mînă de scriitor îndelung antrenată şi cu o carismă de star de cinema, Sollers ştie să se menţină în atenţia publică. Nu mai devreme de 2002, ultimul său roman, **L'étoile des amants**, i-a adus un nou succes de critică şi de librărie. Aşteptăm traducerile care să-i aducă popularitatea şi la noi...

EDITURA POLIROM
- Saul Bellow
  Herzog
- Kobo Abe
  Femeia nisipurilor
- Paweł Huelle
  Mercedes-Benz
- Irina Culic
  Metode avansate în cercetarea socială

www.polirom.ro

Kobo Abe
Femeia nisipurilor
Paweł Huelle
Mercedes-Benz

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

Pif Gadget: Istoria unei reviste inegalabile

ION MANOLESCU

Ce mai găsim prin cimitirele de cărţi?

Cititorii care vizitează astăzi anticariatele bucureştene au posibilitatea de a zări nişte teancuri de reviste franţuzeşti roase şi colorate, trîntite pe rafturile cele mai de jos şi ştampilate neutru de vînzători cu emblema: 10.000 lei. Aici, în subsolurile prăfuite ale cimitirelor de cărţi, se pot descoperi colecţii complete sau numere disparate din revista copilăriei şi adolescenţei comunismului ceauşist: **Vaillant. Le Journal de Pif**, devenită ulterior **Pif Gadget**. Generaţii întregi ale „epocii de aur", tineri furioşi sau puşti conformişti, rebeli fără cauză sau pramatii în devenire, copii obişnuiţi de profesori, medici, ingineri sau odrasle alese ale activiştilor PCR se delectau cu periodicul de benzi desenate venit din import şi adus de poştaş o dată pe săptămînă. Numai cine nu a ţinut în mînă pistolul cu apă cu turelă mobilă ori sarbacana cu vizor (*gadgeturi* pasionante şi eficiente în lupta împotriva pensionarilor aliniaţi la cozi şi a găştilor de la blocurile vecine), numai cine nu a rîs, cocoţat pe gard, la păţăniile lui Tonton şi Tata sau la onomatopeele lui Pifou şi Léo, numai cine nu a adulmecat, păstrînd pînă azi în memorie, mirosul proaspăt de tipar occidental sau aroma plasticului velin în care venea ambalată revista nu poate înţelege valoarea afectivă şi rolul educativ pe care l-au avut **Pif**-urile în România socialistă a anilor '60-'80.

O carte pentru „tinerii" de 30-40 de ani

La unsprezece ani de la falimentul editurii Vaillant şi întreruperea apariţiei **Pif**-ului, nostalgicii aventurilor lui Hercule, Gai-Luron, Rahan sau Dr. Justice îşi regăsesc povestea revistei preferate, ca şi o bună parte a adolescenţei lor, într-o carte spectaculoasă: **Pif Gadget: La Véritable Histoire. Des origines à 1973** (Vaillant Collector, Paris, 2003). Autorul ei, Richard Medioni, fost redactor-şef la **Pif Gadget** în intervalul iulie 1971-septembrie 1973, reuneşte, în aproape 200 de pagini ilustrate, istoria ieşită din comun a unei publicaţii care a ajuns de la porţile falimentului la tiraje de... 1.000.000 de exemplare şi de la distribuţia pariziană de stradă, din anii '50, efectuată de militanţii şi activiştii Partidului Comunist Francez, la abonamentele pentru 25 de ţări din 4 continente (America de Nord, Africa, Oceania şi Europa), în anii '70. Într-o combinaţie de istorie literară, album BD, jurnal şi dicţionar (volumul conţine cronologia revistei, fişe de autor şi de personaje, amintiri, fotografii, reproduceri de benzi desenate, planşe originale, coperţi etc.), Medioni reînvie, cu talent, umor şi afecţiune, universul desenat al unui săptămînal pe care milioane de cititori din întreaga lume se încăpăţînează să nu îl uite.

După cum observă Philippe Baumet, prefaţatorul cărţii şi creatorul *site*-ului *www.pif-collection.com* (al cărui scop e acela de a inventaria şi recenza toate obiectele şi tipăriturile scoase de Editura Vaillant), ideea alcătuirii „istoriei **Pif**" rămîne strict legată de destinul personalizat al revistei („Un hebdomadar care a marcat memoria oamenilor"; o publicaţie care, „după treizeci şi cinci de ani, e încă prezentă în spiritele lor" – p. 7) şi de dorinţa de solidarizare a foştilor ei cititori cu un obiect al lecturii dispărut, dar încă fascinant. Dacă „strămoşii" **Pif**-ului (**Vaillant. Le Journal le plus captivant**, 1945-1965 şi **Vaillant. Le Journal de Pif**, 1965-1969) exercită şi astăzi o atracţie deosebită asupra publicului trecut de 50 de ani, **Pif Gadget** (1969-1982) rămîne periodicul „tinerilor" de 30-40 de ani, etern pasionaţi de calitatea şi diversitatea noului format. După două ultime variante editoriale (**Le Nouveau Pif**, 1982-1986 şi **Pif**, 1986-1992), încărcate de reclame şi cu un conţinut BD diminuat cantitativ, slab realizat estetic şi puternic ideologizat, revista mai apare, intermitent, la editura Scandéditions, apoi iese complet de pe piaţă.

Povestea lui Medioni readuce în centrul atenţiei anii de glorie 1969-1973, cu anecdotele şi dramele unei redacţii stîngiste puse pe fapte mari şi, mai ales, cu atmosfera unei epoci în care nişte „experţi" de 20 de ani dirijau destinele celui mai popular săptămînal BD din Franţa. Rezultatul? O carte-mărturie care se citeşte cu sufletul la gură, un document personalizat care îi informează pe necunoscători şi face deliciul *fanilor*, recuperînd culoarea trecutului din sertarele cu amintiri şi pivniţele cu gazete.

Cum poate fi răpit un desenator

Pif Gadget: La Véritable Histoire este ceva mai mult decît o antologie de autori şi personaje ale „universului **Pif**". Desigur, aşa cum colecţionarii vor aprecia reproducerea coperţilor originale şi analiza de conţinut a primelor 240 de numere din formula **Pif Gadget**, realizată de Mariano Alda în secţiunea **Les 240 premiers „Pif Gadget". Contenu et commentaires**, necunoscătorii se vor putea bucura de o prezentare eficientă a *CV* -ului eroilor; aceasta le va permite să afle ce dimensiuni avea nasul lui Gros-Nez Pâle (călăreţul lui Horace, din BD –ul comic **Horace, cheval de l'ouest**, de Poirier) sau de ce Joe (tigrul vegetarian din seria **La Jungle en folie**, de Delinx şi Godard) îşi ocupa jumătate din timpul liber cu devorarea merelor ionatan. Dar Medioni, împreună cu prietenii săi reali sau desenaţi care l-au ajutat să-şi (re)compună perioada trăită la Editura Vaillant, pare mai degrabă interesat să dezvăluie anecdotica momentului şi viaţa din interiorul redacţiei **Pif**, decît să ţină un curs de istorie BD.

Chiar la începutul lui 1968, în prima zi de lucru din Rue Lafayette 126 (sediul de tradiţie al Editurii Vaillant), Medioni are privilegiul de a se întîlni cu Marcel Gotlib (creatorul lui Gai-Luron, dar şi al bizar-fascinantelor **Dingodossiers**), care îi lasă o impresie memorabilă: „un tip mai degrabă grăsunel, cu pleoapele moleşite sub ochelarii tip agent de asigurări"; „S-ar zice că e chiar Gai-Luron care intră în redacţie!" (p. 13). Privirea angajatului îl poartă rapid la toate nivelurile clădirii, în căutarea camerelor secrete şi a locatarilor inabordabili: la etaj, biroul „şefului" – pe atunci, Georges Rieu (cu o scară a cărei mochetă, „cărnoasă şi fragilă", nu poate fi atinsă „decît de directori şi de invitaţii de marcă" – p. 15); în pivniţă, întreaga colecţie **Vaillant** (începînd chiar cu anul 1945) şi... cantina.

Treptat, schimbarea politicii editoriale, o necesitate impusă de starea cvasi-falimentară a **Vaillant**-ului, începe să se precizeze, iar înfăţişarea şi noua echipă **Pif** (conducere, desenatori, personal de *marketing*) se constituie cu participarea activă a tînărului Medioni, redactor la o vîrstă la care alţii abia ies de pe băncile facultăţii. Printr-o rememorare dinamică, narată la timpul prezent, istoria oamenilor care, la un moment sau altul, au construit **Pif**-ul devine la fel de accesibilă cititorilor ca un roman poliţist şi, deseori, chiar la fel de palpitantă. De pildă, Eduardo Coehlo (numele real al lui Martin Sièvre, creatorul seriilor **Ragnar le viking** şi **Robin des bois**), un desenator renumit în întreaga lume pentru cunoştinţele sale despre arme şi armuri, îi inspiră lui Medioni destinul şi pseudonimul unui... agent secret, retras provizoriu din afaceri în lumea inofensivă a benzilor desenate (p. 51-52)! Imaginea de „spion la pensie" apare întărită şi de unele activităţi „suspecte" din trecut: după marea inundaţie din 1966, Coehlo e chemat să ajute la reconstrucţia oraşului Florenţa, în calitate de „expert în arhitectură şi artă medievală" *(ibid.).* Jean Tabary (desenatorul lui **Corinne et Jeannot**) apare ca un campion al întîrzierilor de livrare BD, pentru recuperarea căruia o întreagă redacţie foloseşte tehnici de şantaj demne de o secţie de poliţie; la fel, Angelo di Marco (desenatorul lui **Nasdine Hodja**), ale cărui întîrzieri repetate îi obligă finalmente pe membrii echipei **Pif** să-l... răpească, „pentru a-şi termina munca, supravegheat la redacţie de două gărzi de corp" (p. 97).

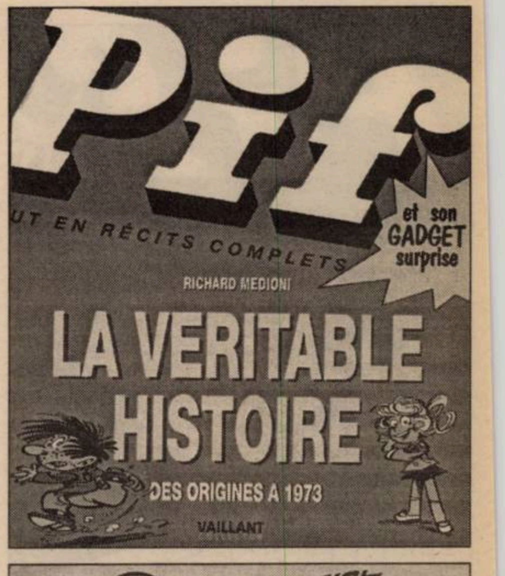

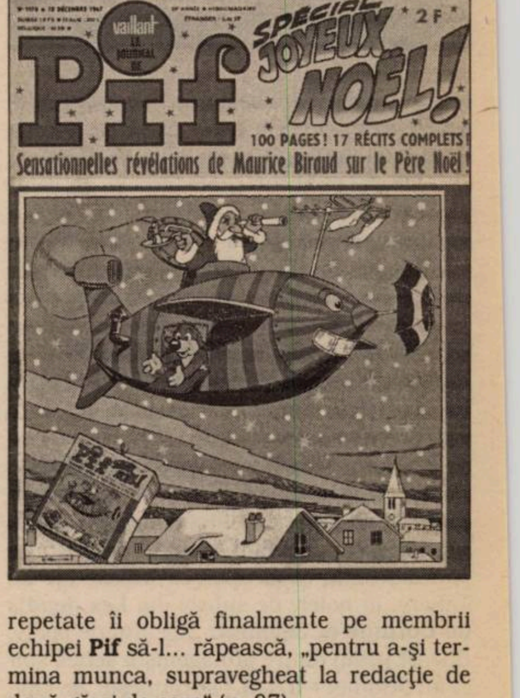
vaillant LE JOURNAL DE
Pif
SPECIAL JOYEUX NOËL!
2F
100 PAGES! 17 RÉCITS COMPLETS!
Sensationnelles révélations de Maurice Biraud sur le Père Noël!

Anecdotica surprinsă de Medioni în capitolele dedicate fiecărui desenator oferă detalii preţioase de istorie literară, care vin să îmbogăţească portretul cîte unui desenator celebru. Despre Jacques Nicolau („regele bricolajului" şi autorul lui **Placid et Muzo**, personaje preluate de la C. Arnal), cititorii află că este posesorul unui garaj fabulos, transformat în atelier de lucru pentru *gadgeturi* şi „jurnalul de jocuri" al **Pif**-ului. Acolo, Nicolau adună şi reciclează conserve, cutii de brînză *camembert*, nasturi, magneţi, sticle de plastic; mai exact, genul de materiale „pe care le găseşti de regulă în pubele!" (p. 101). Jean Tabary e descris povestind la redacţie toate *gag*-urile pe care urma să le suporte Jeannot (băiatul onest, dar cam prostuţ, chinuit săptămînal de draconica sa prietenă Corinne, în **Les Jeudis de Corinne et Jeannot**) pe ultima pagină a **Pif**-ului; odată, desenatorul ar fi inventat chiar o revanşă a lui Jeannot, într-un episod (nepublicabil) în care, drept răzbunare, acesta o violează pe Corinne şi, la scurt timp, rămîne... el „gravid" (p. 92). Cît despre Hugo Pratt (creatorul lui **Corto Maltese**), el apare ca un mare gastronom, degustător de homari şi şampanii alese şi rafinat povesti-

---

La Editura Napoca Star a apărut un volum-monografie al poetului şi criticului literar Ion Cristofor: **Nicholas Catanoy sau avatarii unui peregrin**. „Obiectul" cărţii, scriitorul experimental de origine română Nicholas Catanoy (Nicolae Cătănoiu), este supus unei atente, meticuloase „investigaţii" istorico-literare şi critice. Impresia generală este însă – pe ansamblu – una de supraevaluare: accentele hagiografice nu lipsesc, autorul e pus în relaţie cu zeci de nume din marea literatură a lumii etc. Verva interpretativă a monografului pare uneori fascinată de sine; rezultatele nu sînt însă de ignorat. Demne de tot interesul sînt paginile despre istoria şi literatura exilului, în care Nicholas Catanoy deţine o poziţie atipică. Ion Cristofor relatează în aceste pagini aventura (biografică şi scripturală) a unui „personaj" polivalent: un „Don Juan al meridianelor" şi „anarhist al imaginarului".

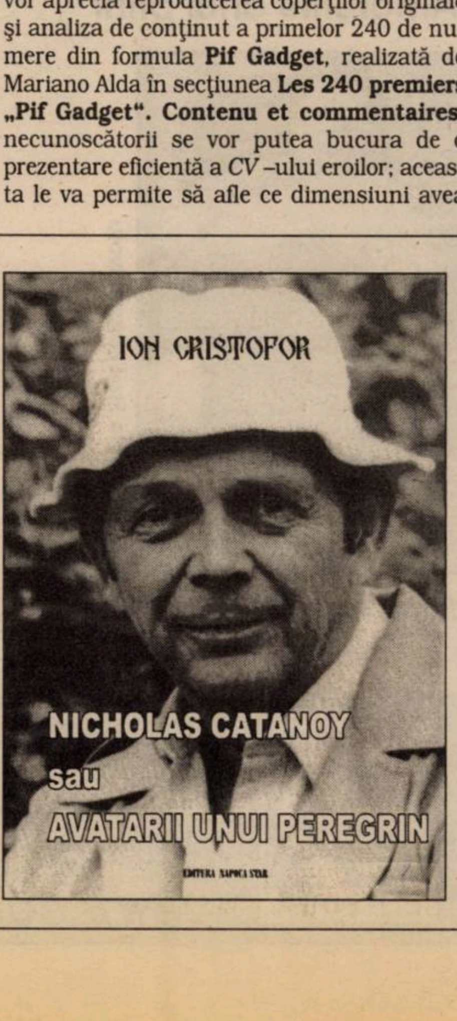

EDITURILE ALL
vă recomandă

BIBLIA. FOARTE SCURTĂ INTRODUCERE
Autor: John RICHES
Preţ: 140.000 lei

HINDUISMUL. FOARTE SCURTĂ INTRODUCERE
Autor: Kim KNOTT
Preţ:130.000 lei

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

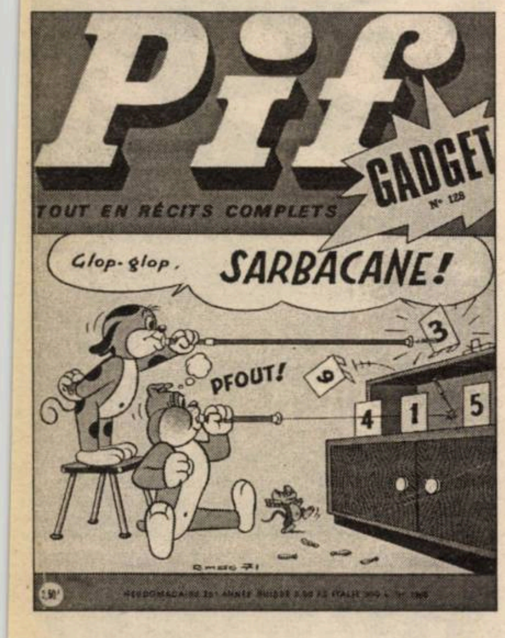
Pif
GADGET
TOUT EN RÉCITS COMPLETS
Clop-glop.
SARBACANE!
PFOUT!

tor de isprăvi fabuloase, pe care, ca şi desenele sale, cititorii îl pot plasa la graniţa dintre vis, fantasmă şi realitate (p. 107).

Uneori, publicul simte nevoia să completeze impresiile lui Medioni cu un amănunt sau o glumă redacţională cărora autorul nu le acordă importanţa cuvenită sau pe care, pur şi simplu, le-a scăpat din vedere, o dată cu trecerea anilor. Aşa stau lucrurile, de exemplu, cu Marcel Gotlib şi introducerea personajului-dictator „redactorul-şef" (Georges Rieu) în aventurile lui Gai-Luron sau cu neobositul Jean Tabary şi ironizarea onomastică a lui Christian Godard (unul dintre creatorii seriei **La Jungle en folie**). În ultimul caz, cititorii se confruntă cu un adevărat bombardament de poante, pornind de la explicaţiile savuroase ale lui Tabary, în notele de subsol din **Les Jeudis de Corinne et Jeannot**: „Agentul de poliţie Bodart [unul dintre protagoniştii seriei, sbir al lui Jeannot – n. I.M.] se numeşte, de fapt, Godard. Numai că dom' Godard (vezi **La Jungle en folie**) m-a ameninţat cu un proces, dacă i-aş folosi numele" (v. **Pif Gadget**, Nr. 40/1969).

Poate însă că cel mai pitoresc episod anecdotic rămîne unul... autobiografic, povestit cu haz şi auto-ironie în capitolul **Blagues à la redac' et courrier des lecteurs**. Într-o bună zi, lui Medioni îi este prezentată o ladă cu biscuiţi frumos ambalaţi, împreună cu o scrisoare în care un cititor devotat anunţă redacţia că e vorba de un binemeritat cadou, trimis special pentru Pif. Fiecare membru al echipei îşi alege cîte un biscuit şi se declară încîntat de gustul acestuia; la fel şi Medioni. Timp de cîteva săptămîni, cu ajutorul biscuiţilor din ladă, Medioni îşi astîmpără sistematic foamea, fără să-şi da seama că a rămas singurul lor consumator. Finalul, relatat chiar de redactor, e demn de o serie comică dintre cele mai reuşite: „Şi, la ultima firimitură, sînt anunţat că am reuşit să mănînc un sac de 10 kile de biscuiţi pentru cîini (transferaţi în pachete atrăgătoare), pe care un cititor îi trimisese într-adevăr cîinelui Pif" (p. 82).

Ideologie şi politică editorială

Pentru cei interesaţi de evoluţia, succesul şi declinul **Pif**-ului, volumul lui Richard Medioni oferă nu numai date utile, dar şi o relatare corectă, fără exagerări, dar şi fără menajamente, a inabilităţilor de politică editorială. Săptămînalul care, în perioada 1969-1970, a avut tiraje, în medie, de 400.000 de exemplare, în 1971, de 470.000 de exemplare, iar în 1972-1973, de 550.000 de exemplare, nu e scutit de o critică lucidă a greşelilor de concepţie şi de difuzare.

Printre erorile de calcul ale diriguitorilor din anii '70, Medioni enumeră lipsa de fler în privinţa impactului albumelor BD (care tocmai se năşteau în acea epocă şi la alcătuirea cărora „şefii" **Pif**-ului nu au subscris decît sporadic şi reticent) şi incapacitatea redacţiei de a angaja o politică de vînzări a acestora, atunci cînd Editura Vaillant beneficia de resurse financiare consistente (p. 140). Probabil că, satisfăcută de succesul lunar al *poche*-urilor (nişte mini-volume BD, pe format de buzunar), apărute în anii '60 şi bucurîndu-se de o excelentă primire pe piaţă (**Pif Poche** e lansat la sfîrşitul lui 1962 în formula „100 jeux – 100 gags" şi, graţie tirajelor maxime de 150.000 de exemplare, permite ştergerea datoriilor acumulate de revista-mamă), conducerea Editurii Vaillant nu a găsit necesară continuarea unor investiţii în domeniul albumelor pe format „mare". Din păcate, pentru responsabilii momentului, istoria benzii desenate a demonstrat că albumele au obţinut încasări superioare periodicelor de gen.

De asemenea, e semnalată şi greşeala strategică a fostului redactor-şef Georges Rieu, care, în numele „modernizării" aventurilor lui Pif şi Hercule (mutaţi într-un cadru citadin şi investiţi cu identitate detectivistică), renunţă în 1969 la popularul univers antropomorf construit de C. Arnal, cu celebrii Tonton, Tata, Doudou şi casa lor de la ţară, fără a pune nimic în loc (p. 142). Deşi Arnal, creatorul lui Pif (ce apare în martie 1948 în gazeta **L'Humanité** şi e transferat în decembrie 1952 în **Vaillant**), donase personajul Partidului Comunist Francez, lăsînd mînă liberă altor desenatori talentaţi (cum ar fi R. Mas), nici el, nici mica familie provincială a lui César Césarin nu puteau fi înlocuiţi în preferinţele publicului fidel. În consecinţă, fără nici un avertisment, seria **Pif** îşi pierde o bună parte din individualitate, devenind o lume desenată ca oricare alta.

Nici opţiunea politică a directorilor Editurii Vaillant (vechi rezistenţi antifascişti şi înalţi responsabili ai Partidului Comunist Francez) nu este scutită de observaţii. Iniţial, Medioni (un stîngist ce poartă, împreună cu tovarăşii săi de redacţie, brasarde cu Pif la mişcarea *soixante-huitardă* şi se alege cu înjurăturile demonstranţilor, pe motiv de „neseriozitate") pare să justifice episoadele cu tentă propagandistică, privind cu mîndrie isprăvile ecologice ale lui Dr. Justice sau discursurile fourieriste ale lui Rahan: „**Vaillant** ştia să-şi aleagă cauzele!" (p. 18). Totuşi, el sfîrşeşte prin a recunoaşte şi a lega, în mod corect, politizarea „valorilor pozitive" (solidaritatea umană, toleranţa, lupta pentru libertate socială, progresismul, lupta împotriva rasismului etc.) de activitatea PCF şi influenţa acestuia asupra revistei (p. 20). În fond, era destul de greu de omis faptul că mare parte dintre eroii realişti ai **Vaillant**-ului şi **Pif**-ului păreau preocupaţi mai degrabă să exprime ideologia rigidă a socialismului, decît să ilustreze mişcarea liberă a aventurii de pretutindeni: de la Rahan, care, în slip din piele de antilopă, civiliza lumea cavernelor cu discursuri egalitariste, pînă la Nasdine Hodja, care îi ajuta cu verbul şi turbanul pe sătenii arabi să se revolte împotriva califilor tiranici, şi de la Teddy Ted, *cow-boy*-ul care lupta împotriva marilor proprietari de terenuri şi *ranch*-uri în *Far-West* (un fel de „moşieri" americani), pînă la Tangha, Maud, Rodion şi Tsin-Lu, echipajul SF franco-sovieto-chinez care distribuia etic şi echitabil armonia şi pacea inter-planetară în viitorul îndepărtat.

În ciuda unor disfuncţii comerciale şi a derapajelor ideologice mai mici sau mai mari, **Pif**-ul s-a bucurat de o bună şi longevivă administrare. De altfel, Patrick Gaumer şi Claude Moliterni, autorii renumitului **Dictionnaire Mondial de la bande dessinée** (Paris: Larousse, 1994), salută, într-o pagină dedicată Editurii Vaillant, echilibrul produselor acesteia între inserţia ideologică şi calitatea estetică: „Deşi se referă la o cultură populară de stînga, **Vaillant** nu a alunecat niciodată în excese ideologice, aşa cum, dimpotrivă, au făcut periodicele presei catolice" (*op. cit.*, p. 645). Printr-o politică editorială adecvată, ce îmbina seriile populare, comerciale (**Placid et Muzo**, de Nicolau sau **Pifou**, de R. Mas) cu cele „înalte", mai greu vandabile (**Jérémie**, de Gillon sau **Corto Maltese**, de Pratt), revista a reuşit să se impună ca un săptămînal pe toate gusturile, unic în peisajul BD. Eforturile redacţionale de a scoate un periodic complet diferit de toate celelalte („Nu s-a mai văzut niciodată un hebdomadar BD de felul acesta, care dă o senzaţie de grosime şi robusteţe şi transmite simpatie atunci cînd îl ţii în mîini", spune Medioni – p. 49) se văd încununate în 1970, cînd **Pif Gadget** primeşte la Lucca, în Italia, premiul *Yellow Kid*, la vremea respectivă cea mai înaltă distincţie mondială în materie de benzi desenate.

O relaţie specială cu cititorii

Dincolo de combinaţia inedită de serii culte şi comice, noutatea absolută pe care **Pif**-ul anilor '70 o aduce pe piaţa internaţională a benzilor desenate şi, implicit, în relaţia cu cititorii ţine, pe de o parte, de adoptarea formulei „tout en récits complets" (o revistă „numai cu poveşti desenate complete", fără „va urma..."), iar, pe de alta, de adoptarea *gadget*-ului. Asumîndu-şi un pariu dificil cu un public în general conservator şi reticent la schimbare (încă dependent de conceptul şi formatul „à suivre..."), echipa redacţională revoluţionează regulile BD şi, în acelaşi timp, transformă o revistă de gen într-o mini-piaţă de desfacere a jucăriilor pentru copii şi... adulţi.

La scurt timp de la introducerea lui, o dată cu primul număr din **Pif Gadget** (24 februarie 1969), *gadget*-ul (a cărui paternitate îi revine lui André Limansky, sosit de la Editura Hachette şi angajat la Vaillant în 1967 pentru a dinamiza vînzările) cucereşte simpatia sutelor de mii de cititori. Desigur, „strămoşi" ai *gadget*-ului existau şi în *comics*-urile americane (sub forma unor abţibilduri sau embleme cartonate cu eroii favoriţi) şi în ediţiile de vară ale mai vechiului **Vaillant** (port-cheiurile anunţate cu ocazia Paştelui din 1966 sau „Paşaportul rîsului" din numărul 1153/iunie 1967), dar nici unul nu avea consistenţa, tridimensionalitatea şi ritmicitatea jucărioarelor săptămînale din **Pif**. Iniţial un simplu obiect decorativ sau funcţional (baloane colorate, săculeţe cu granule de sucuri răcoritoare, cărţi de joc cu figurile eroilor desenaţi), *gadget*-ul devine, treptat, o jucărie din ce în ce mai complexă şi mai sofisticată, spre deliciul publicului juvenil sau adult, care se înghesuie să cumpere revistele cu oferta cea mai spectaculoasă: microscopul, aparatul fotografic, catapulta romană etc. Aşa se întîmplă că numerele 60 (aprilie 1970) sau 137 (septembrie 1971) din **Pif** ating o cifră de vînzări incredibilă pentru un săptămînal BD – 1.000.000 de exemplare! Ambele propuneau cititorilor achiziţionarea unui „*gadget* viu": ouăle de *Artemias Salinas*, un mic crustaceu cu înfăţişare şi descendenţă preistorică, trăind în zona Salt Lake-ului american şi uşor de reprodus acasă, într-un simplu borcan cu apă sărată (în primul caz); larvele vii ale unui fluture din Mexic, a cărui „inimă" putea fi simţită bătînd chiar în palma cititorului, închisă într-un bob lemnos şi „săltăreţ" (în cel de-al doilea). Botezate „Pifises" şi „Pifitos", cele două mostre de „viaţă ambalată" în ţipla unei reviste BD beneficiază de o campanie de promovare publicitară egală doar cu succesul public al ediţiilor respective.

Ideea de pionierat a însoţirii benzilor desenate de cîte un mic obiect-jucărie instructiv sau delectabil, care să „ţină în priză" publicul juvenil, făcîndu-l să aştepte numărul următor cu plăcere şi curiozitate, se leagă nu numai de o bună strategie editorială a echipelor redacţionale din anii '70, dar şi de sentimentul creşterii responsabilităţii faţă de cititor, privit personalizat şi tratat „ca şi cum ar fi unic" (p. 151). În atare condiţii, e de la sine înţeles că interesul fundamental al redacţiei devine acela de a impune şi păstra un permanent contact cu *target*-ul de lectură, format din copiii de vîrstă (pre)şcolară şi părinţii acestora; scop generos, dar, după cum se convinge Medioni, nu tocmai lipsit de peripeţii.

Astfel, cititorilor veniţi în masă la redacţie trebuie să li se răspundă prompt şi exact la întrebările de natură cognitivă pe care le lansează: „Unde e Pif?"/ „E în vacanţă."; sau: „Are nişte probleme cu Hercule şi nu poate veni să te vadă..."/ „Ce probleme?"/ „O să afli în numărul de săptămîna viitoare..." (p. 14). Persistenţa şi curiozitatea „invadatorilor" merge atît de departe, încît, la un moment dat, vizitele la redacţie trebuie reduse în mod drastic, datorită riscului ca planşele proaspăt desenate să fie „atacate în orice clipă de o mînă plină de ciocolată sau dulceaţă" (p. 66). Iar cînd, finalmente, lucrurile scapă de sub control şi micuţii (ca şi părinţii lor), nemulţumiţi de ultimele restricţii de circulaţie şi uz gastronomic, întîrzie să-şi trimită scrisorile la „poşta revistei", redactorii trebuie să improvizeze, orchestrînd o mică escrocherie mediatică şi publicînd epistole palpitante primite de la cititori inexistenţi (p. 83).

Pif în România

Din „adevărata poveste" a **Pif**-ului nu puteau să lipsească detaliile despre difuzarea revistei în ţările socialiste şi, cu precădere, în România anilor '70, partenerul francofon tradiţional al

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIŢII ÎN COLECŢIA *BIBLIOTECA EROTICĂ*

Guillaume Apollinaire
Amorurile unui prinţ
Traducere de Emil Paraschivoiu
format 13 x 21, 122 p., 49.000 lei

Şeicul Nefzaoui
Grădina parfumată
Traducere de Constantin Dumitru-Palcus
format 13 x 21, 192 p., 95.000 lei

PARALELA 45 EDITURA
COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
Pentru detalii vizitaţi:
www.edituraparalela45.ro

Editurii Vaillant şi al Partidului Comunist Francez. De altfel, unul dintre capitolele cărţii lui Medioni se numeşte chiar **La Vente aux pays socialistes**, informaţiile de tiraj fiind extrem de utile cititorului (în 1966, de exemplu, Vaillant vindea în blocul socialist 15.000 de exemplare dintr-un total de 83.000 – p. 27), ca şi cele despre piratarea unor benzi desenate dincolo de Cortina de Fier, cu precădere în URSS (unde Vaillant nu are autorizaţie de difuzare pînă în 1966!) şi... România.

Totuşi, amintirile lui Medioni legate de publicul mioritic şi viaţa sa editorială sînt mai degrabă pozitive. Astfel, România apare citată ca locul unei adevărate „Pifomanii“, în interiorul căreia redacţiei îi sînt semnalate acţiunile energice ale fanilor: „cutare vînzător vinde la suprapreţ un **Pif** special, cutare altul extrage gadgeturile, pentru a le revinde apoi la speculă...“ *(ibid.)*. Astăzi ştim că, tolerat în anii '70 de Nicolae Ceauşescu prin raporturi de afinitate politică între PCR şi PCF, **Pif Gadget** se difuza săptămînal în România socialistă prin abonamente şi, uneori, la chioşcuri; e, de asemenea, de notorietate faptul că divertismentul desenat „occidental“ a fost eliminat de pe piaţa noastră în anii '80, din motive ce ţin deopotrivă de megalomania naţionalist-xenofobă a liderului PCR şi de răcirea graduală a relaţiilor cu PCF. Mai mult decît atît, după cum observă Dodo Niţă în **Istoria benzii desenate româneşti** (Craiova, SFVA, Colecţia „Fergonaut“, 1992), a existat o strînsă colaborare între revista autohtonă **Cutezătorii** şi **Pif Gadget**, prima publicînd „mai multe aventuri ale lui Pif şi ale altor personaje“ şi lansînd „împreună cu creatorul lui Pif, C. Arnal, primul concurs de benzi desenate de către cititori (din istoria mondială a genului!)“ (*op. cit.*, p. 10). Generaţiile mai vîrstnice îşi mai amintesc, probabil, de aventurile lui Pif şi Minitehnicus (personajul-roboţel, desenat, se pare, de Marius Basta din Arad), ca şi de mesajele grafice trimise de Tabary, Cézard sau Gotlib (conţinînd desene ale eroilor Totoche, Arthur sau Gai-Luron) în revista **Cutezătorii** în intervalul 1969-1978 (v. inventarul lui Niţă, *op. cit.*).

În acelaşi timp, deşi vînzarea publicaţiilor Editurii Vaillant în România, inclusiv a *poche*-urilor sau a revistelor cu **Riquiqui et Roudoudou**, aducea sume importante în beneficiul PCF-ului, banii... nu puteau ieşi din ţară, pentru a ajunge în Franţa. „Bizareria“, cum o numeşte Medioni (p. 140), specifică de altfel şi altor ţări socialiste, care interziceau scoaterea peste graniţă a valutei, e compensată amiabil prin tipărirea gratuită a unor albume cu **Rahan** sau **Corinne et Jeannot** în România (mai exact, la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii) şi vînzarea lor în Franţa. De exemplu, primul album **Corinne et Jeannot**, alcătuit de Tabary, a fost realizat în patria „socialismului multilateral dezvoltat“, desigur în condiţii de excepţie care nu aveau cum să scape importatorului/beneficiarului francez: „Cînd am primit exemplarele, totul era splendid... mai puţin un mic detaliu: cartonul coperţii fusese imprimat pe dos de către tipograful român şi se îndoia la cele patru colţuri ale sale, dînd albumului aparenţa unui fluture gata să-şi ia zborul!“ (*ibid.*).

Şi o veste bună...

...Pentru împătimiţii benzii desenate franceze şi nostalgicii „erei Vaillant“, principalii cercetători români ai genului (grupaţi într-o echipă de istorici, desenatori şi graficieni la Craiova şi aflaţi într-un permanent contact epistolar cu omologii lor parizieni) afirmă că, în prezent, există toate indiciile că **Pif**-ul va reapărea în vara lui 2004, într-o formulă editorială ce include *gadget*-ul. După cum ne lasă şi cartea lui Medioni să înţelegem, „adevărata poveste“ **Pif Gadget** nu se încheie atît de uşor.

■

---

ministeriale

Domnişoara Pogany – pierdută de statul român

Săptămîna trecută, pe 20 aprilie, Direcţia Relaţii cu mass-media din Ministerul Culturii şi Cultelor a dat publicităţii un comunicat de presă prin care anunţă pierderea de către statul român a oricăror drepturi asupra lucrării lui Brâncuşi, **Domnişoara Pogany**. Iată textul acestui comunicat:

*„Lucrarea **Domnişoara Pogany** a marelui sculptor român Constantin Brâncuşi a fost revendicată în instanţă de către fraţii Botez Călin Alexandru şi Botez Mircea Alvaro.*

După judecarea procesului, instanţele judecătoreşti au dispus restituirea operei de către Muzeul Naţional de Artă al României către foştii proprietari, fraţii Botez.

În anul 2000, la data de 15 decembrie, Ministerul Culturii a sesizat organele de poliţie, aducîndu-le la cunoştinţă împrejurarea că celebra sculptură a părăsit ilegal teritoriul României, în lipsa avizului de export care ar fi urmat să fie emis de către autorităţile competente pentru scoaterea din ţară a unui bun aparţinînd patrimoniului cultural naţional, categoria tezaur.

Pentru că proprietarii operei au hotărît scoaterea ei din ţară fără obţinerea avizelor legale de export, organele competente ale statului au efectuat cercetări în legătură cu acest aspect.

În urma cercetărilor şi datorită vidului legislativ incriminator al unei asemenea fapte, existent în anul 2000, s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală a fraţilor Botez, apreciindu-se fapta acestora ca fiind contravenţie, potrivit Legii Nr. 11/1994, care era în vigoare la momentul săvîrşirii faptei.

*Aspectul penal al împrejurărilor care privesc scoaterea ilegală din ţară a **Domnişoarei Pogany** nu poate fi însă reţinut, în conexiune cu aspectul civil pe care autorităţile române îl susţin şi îl reclamă în faţa instanţelor judecătoreşti din România şi din Statele Unite ale Americii – New York.*

Statul român, prin Ministerul Culturii şi Cultelor, a iniţiat toate demersurile necesare pentru protejarea statutului operei brâncuşiene, de bun de tezaur al patrimoniului cultural naţional mobil. Altfel spus, calitatea lucrării de bun de tezaur aparţinînd patrimoniului cultural naţional mobil nu are nici o legătură cu conduita fraţilor Botez, care sînt la fel de încredinţaţi de valoarea excepţională a operei marelui sculptor român.“

---

*Rubrică realizată în cadrul proiectului **Transparenţa politicilor şi a cheltuielilor culturale publice. Monitorizarea Ministerului Culturii şi Cultelor**, sprijinit de Programul Cultural Elveţian pentru România/Pro Helvetia/SDC (Agenţia elveţiană pentru dezvoltare şi cooperare).*

Istorii „albalate“

Dumitru UNGUREANU

Nu l-am cunoscut pe Radu Albala. Nimic din felul meu de a fi nu putea să intersecteze sfera intereselor sale în răstimpul cît am bătut Bucureştii, la cele mai diferite ore, prin cele mai neobişnuite cotloane. (Asta am făcut-o mînat de acea dragoste nefericită, care ţîşneşte din pieptul oricărui Rubempre în faţa oricărui Paris. Că am scăpat oarecum din „mrejele fiarei“, asta e altă poveste.) Se poate să-l fi văzut pe undeva, dat fiind că o vreme am flanat, inevitabil, prin locurile pe unde dînsul traversa şi trăia nopţile. Chiar şi la 2 Mai am fost o lungă perioadă, dar nimeni n-a ştiut să-mi atragă atenţia că „domnul acela este Radu Albala“...

Şi totuşi, traseul meu s-a intersectat cu al maestrului cel puţin o dată, măcar la modul ficţional, de nu absolut real şi senzaţional în egală măsură. Voi povesti cîndva, sigur, amănuntele. Aici pot dezvălui numai că eu ştiu cine era personajul care a cumpărat **Propyläen Kunstgeschichte** de la cel numit Vlad, în proza cu titlul împrumutat de tipăritura nemţească.

O altfel de întîlnire poate fi numită lectura pe care am făcut-o la 20 de ani volumului publicat în 1962, **Proză istorică latină**, în traducerea distinsului cărturar. Nici pînă azi n-am reuşit să alung regretul că mie nu mi-a fost dat să învăţ latineşte la timp, cu un profesor exigent, de modă veche, aşa cum a avut norocul un văr al meu, care-şi rîde acum de modul în care „comit“ ablativul – parcă l-aş bea!...

Să nu fac din ce n-a fost ce n-o să fie. Textele lui Caesar, Sallustius, Titus Livius, Curtius, Tacitus ori Suetonius vor fi fost pentru mintea mea model formativ, nu-mi dau seama; eu le-am citit întîi pentru fapte, apoi pentru stil. Nu mai ştiu de unde aflasem că şcoala prozei latine este cea mai bună pentru definirea unei amprente narative singulare. Azi cred că din toată acea şcoală am căpătat doar gustul pentru „istorii“; cît despre „stil“...

Cînd a publicat volumul **Desculţe**, în 1985, n-am reuşit să procur un exemplar din librării. Să insist la prietenii din *dedesubtul* Editurii Cartea Românească mi-a fost peste mînă. Îi agasasem cu tot felul de comisioane. (Pe atunci te lipeai de-o aprobare, de-o avansare dacă livrai funcţionarului sau şefului, fie şi-ntr-un pachet ordinar, cîte un titlu despre care se vorbea pe *unde* şi pe unde nu gîndeai. „Marfa“ cea mai preţuită era, fireşte, **Cel mai iubit dintre pămînteni**. Cîte uşi a deschis acest roman – ar merita un studiu de genul celor făcute de Cernat, Manolescu, Mitchevici şi Stanomir). E drept, prins cu alte angarale, nu-mi ardea de proză artistică şi fineţuri ca din veacul al XVIII-lea. Cartea am găsit-o cînd a fost reeditată în 1994, la **Litera**, şi-am citit-o, şi-am răscitit-o, de arată azi, oricîte precauţiuni am luat, ca un tom BPT editat de Alcalay & Co. pe la începutul secolului trecut. De vină este şi tipăritura, pe hîrtie ordinară, plus broşarea de cea mai slabă calitate. Cînd, e la mintea celui mai novice editor, o astfel de carte merită ediţie de lux, cu hîrtie fină, pentru cunoscători şi iubitori ai obiectelor de artă.

Trec peste mizeria tipografică, scuzabilă poate prin nebunia care bîntuia acum un deceniu populaţia editoare. În fond, important este textul, iar greşelile de tipar nu fac parte din ceea ce interesează pe un iubitor de poveşti multi-etajate, spuse cu farmec desuet, împănate cu frugalităţi balcanice, presărate cu mirodenii orientale şi aromate cu senzualităţi fine, deşi de extracţie – uneori – perfect vulgară. (A se vedea biografiile desculţelor. Tuţa, Tereza şi Tamara sînt femei din popor, iar Tofana, deşi aristocrată, „trage a prost“, cum trage şi Thais, fată de bancher, şi nenumita fată de ofiţer din **Nişte cireşe**...)

Prozele sînt prea bine cunoscute pentru a le repovesti eu aici. Au cîştigat preţuirea multor condeie critice, au admiratori. Că mă socotesc între aceştia, se va fi înţeles de la sine. Că nu mă socotesc în stare să emit judecăţi asupră-le, asta o spun acuşi. De ce, atunci, mai chibiţez pe marginea lor?

De plăcere. Stilul practicat de Radu Albala, în filiaţia lui Mateiu Caragiale, asemănător cu al d-lui Al. George, e ca un vin ce nu mă lasă deloc indiferent. Uneori beau peste măsură, şi-atunci nu mă abţin să aştern, la rîndul meu, pagini peste pagini de istorii fără haine, fără ghete, pe care le păstrez, le prelucrez sau le arunc. Stilul *matein* & strategiile „albalate“ au dat mai mulţi urmaşi. Numesc doar trei: Mircea Cărtărescu, Florin Şlapac şi Horia Gârbea. Fiecare a sorbit, în felul lui, din cupa vrăjită la care au adăstat bătrînii...

Şi totuşi, nu plăcerea m-a făcut să îndrăznesc îndrăzneala de faţă. Ci descoperirea unei *coji de banană*, cum numea figura Marquez. Iat-o:

În povestirea **Tofana**, la p. 49 din ediţia 1994, este un pasaj în care personajul Adrian (al cărui prototip real umblă şi în prozele d-lui Al. George!) face o teorie interesantă despre timp şi ficţiune. Înşirînd fapte reale sau fapte literare, el pomeneşte de „Maestrul, de Margareta şi de tot ghemul acela de întîmplări din strada Sadovskaia“, pe care cititorul avizat le recunoaşte a fi materia romanului **Maestrul şi Margareta** scris de Mihail Bulgakov. Discuţia eroilor lui Radu Albala se petrece însă chiar în perioada cînd Bulgakov îşi scria romanul, puţin înaintea celui de-al doilea război mondial! Publicarea acelei cărţi s-a petrecut un sfert de veac mai tîrziu, în ruseşte şi-n mai multe limbi europene, între care şi româna. Oricît de vizionar va fi fost personajul Adrian (dar nu este!), el nu ştia că Bulgakov scrie un text care va face vîlvă peste trei decenii. Dacă ar fi spus treaba asta Tuţa, personajul fantastic imaginat de Radu Albala, era o simplă, dar verosimilă tuşă de culoare la un portret improbabil. Zic improbabil, pentru că Tuţa, spre deosebire de celelalte desculţe, este o apariţie perfect fantastică, nu realistă. (Recursul la fantastic scade valoarea prozei albaliene? Eu nu ştiu ce să zic. Luînd de martor pe Mateiu Caragiale, aş îndrăzni să spun că e o evaziune convenabilă. Climatul social-cultural în care publică Radu Albala este cel pe care nu-l mai pomenesc. Poate că altfel nu se putea...)

Este greu de crezut că scriitorul, renumit între apropiaţi pentru acribie şi pentru mania amănuntelor exacte, ar fi inserat detaliul din întîmplare, sub presiunea unei tulburate inspiraţii de moment. Mi se pare că a pus o coajă de banană, ştiind că la data cînd concepea, scria sau numai corecta acest text, era în mare vogă – la noi şi aiurea – acel roman al lui Bulgakov, căzut mai apoi în umbră, dacă nu chiar în uitare. O minte ludică nu putea să rateze ocazia de a juca feste snobilor epocii. Este verosimilă şi supoziţia că detaliul va fi fost o nadă întinsă cenzurii. Dacă obiecţiile acesteia se vor fi lăţit peste amănunte importante, autorul putea fi de acord să scoată ceva, anume pasajul citat, dînd astfel satisfacţie cenzorului sau numai dovedind „înţelegere“.

Dar coaja de banană e o figură – să-i zic de compoziţie, nu de stil – pe care mulţi scriitori o practică şi puţini cititori o pricep. Să fiu vreun pui de doctorand în litere, aş face o teză cu asemenea subiect copios...

P.S. Greşelile de tipar nu sînt o „invenţie“ a epocii post-comuniste, cum s-ar crede. Ele existau de mult, e drept, nu atît de stridente ca în zilele astea, cînd există computere. Chiar volumul de **Proză istorică latină** conţine nenumărate greşeli, unele de-a dreptul inadmisibile, cum ar fi *alia* în loc de *alea* – e vorba de celebra zisă a lui Caesar: *alea iacta est!* (Sper că transmiterea de la PC-ul meu, prin *e-mail*, la PC-urile redacţiei va reuşi să evite viruşii stricători de litere...)

Conivenţă şi complicitate

ANDREI CORBEA

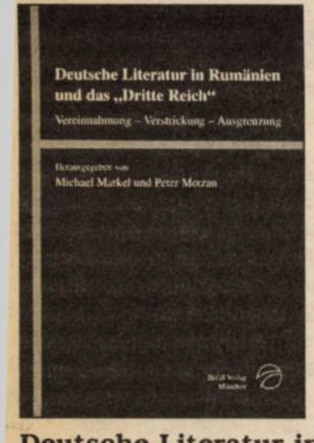

Deutsche Literatur in Rumänien und das „Dritte Reich“
Vereinnahmung – Verstrickung – Ausgrenzung
Herausgegeben von
Michael Markel und Peter Motzan
IKGS Verlag München

Deutsche Literatur in Rumänien und das „Dritte Reich“. Vereinnahmung – Verstrickung – Ausgrenzung
Herausgegeben von
Michael Markel und Peter Motzan,
IKGS Verlag München,
2003, 326 p.

Aşa cum s-a întîmplat nu o dată în cei aproape zece ani de cînd funcţionează în actuala sa componenţă, micul colectiv de istorici şi istorici literari de la Institutul münchenez de cultură şi istorie germană din sud-estul Europei a considerat că a venit momentul pentru examenul critic al încă unui fenomen care a fost multă vreme învăluit într-o tăcere vecină cu tabuul: relaţia complicată pe care elementele ce au constituit „cîmpul“ literaturii germane din România interbelică au întreţinut-o cu ideologia, politica şi realitatea cotidiană ale celui de-al III-lea Reich. Faptul că simpatia deschisă arătată pentru „noua ordine“ hitleristă de către corifei ai literaturii saşilor din Transilvania, precum Adolf Meschendörfer sau Heinrich Zillich, dintre care unii, precum acelaşi Zillich sau Erwin Wittstock, s-au şi strămutat în a doua parte a anilor '30 în Germania, a fost un fel de „secret al lui Polichinelle“, nu i-a tulburat decenii de-a rîndul pe cei mai mulţi dintre (oricum puţinii) exegeţi ai acestora din România ori Germania; un exemplu între altele: în capitolul pe care Georg Scherg i-l consacră lui Meschendörfer în volumul **Die rumäniendeutsche Literatur in den Jahren 1918-1944**, apărut la Kriterion în 1992, lipseşte orice referinţă la marile sale succese literare din Germania (nu întîmplător) de după 1933, succese manipulate de altfel de aparatul propagandistic al lui Goebbels. Tăcerile şi amneziile oportune ori pur şi simplu efortul de a atribui asemenea derapaje „vicleniei“ istoriei şi de a trece, de aceea, în numele „esteticii“, peste ele, aşa cum a făcut-o şi un Alfred Margul-Sperber în anii '50, cînd s-a apropiat, cu aere ocrotitoare, de unii dintre confraţii care, *volens nolens*, s-au bucurat de onoruri la Berlin, cînd el şi poeţii cernăuţeni din cercul său aveau să înfrunte, ca evrei, vicisitudinile prigoanei rasiale, au distorsionat receptarea corectă, cu alte cuvinte critică în adevăratul sens al cuvîntului, a unor texte reeditate, chiar dacă selectiv, în România anilor '60-'70. Pe de altă parte, o carieră precum cea a lui Heinz Kindermann, înainte de 1945 unul dintre teoreticienii cei mai zeloşi ai valorilor „etnice“ conservate cu precădere, chipurile, de literatura germană produsă în afara graniţelor Germaniei şi, după cîţiva ani de penitenţă, reciclat ca profesor la Universitatea din Viena (pînă în 1969) şi membru al Academiei austriece de Ştiinţe, atestă o sensibilizare relativ anevoioasă a mediului academic şi cultural occidental la un complex problematic deloc neglijabil în evaluarea politicii culturale naziste în toate dimensiunile sale. Despre toate acestea şi încă multe altele a fost vorba la un colocviu organizat acum cîţiva ani la Heidelberg de vechiul **Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde**, împreună cu Institutul de la München, întrunire ale cărei acte au fost strînse şi îngrijite într-un op masiv de către (din păcate) „foştii“ universitari clujeni, eminenţi germanişti, Michael Markel şi Peter Motzan.

Două ni se par obiectivele cărora contribuţiile la volumul de faţă se străduie să le vină în întîmpinare. Înainte de toate, o primă şi minuţioasă reconstituire a „faptelor“ propriu-zise, ca şi a împrejurărilor care au concurat la „contaminarea“ mediilor literare reprezentative ale saşilor transilvăneni şi şvabilor bănăţeni, cu ideologeme şi tipare discursive naţional-socialiste şi, într-o firească succesiune a interogaţiilor, demontarea mecanismelor, în România comunistă, altele decît în Germania de vest, ce au amînat, decenii de-a rîndul, abordarea detaşată de diverse *parti pris*-uri a unui întreg capitol de istorie literară şi culturală, moment fără de care însuşi destinul comunităţii germane din România postbelică, inclusiv masiva emigrare de după 1990, nu poate fi pe deplin înţeles. Exemplar din ambele puncte de vedere – exemplar şi pentru cercetări viitoare, inclusiv ca metodologie investigativă şi echilibru critic – poate fi considerat studiul lui Stefan Sienerth, consacrat prezenţei lui Adolf Meschendörfer şi Heinrich Zillich în ansamblul „vieţii literare“, atîta cît a fost, din Germania hitleristă. Ambii au fost, după Sienerth, „fascinaţi de ideile şi de idealurile naţional-socialismului, fără a vedea şi fără să dorească a vedea primejdiile implicate de acestea“. Cazurile celor doi autori care, deşi aparţinînd unor generaţii diferite, au întruchipat în ultimă instanţă tipul de intelectual format în cadrele sociale şi culturale ce conferă un profil inconfundabil burgheziei săseşti din Transilvania deceniilor dinainte şi de după 1900, semnalizează, prin facilitatea cu care aceştia şi-au însuşit poncifele ideologice ale nazismului, dar şi prin graba cu care au fost instrumentalizaţi de către instanţele culturale, la diferite niveluri, ale puterii instaurate în Germania după ianuarie 1933, simptomatica predispoziţie spre o antantă reciprocă, ale cărei rădăcini şi „roade“ pot fi documentate şi reconstituite. Traseul lui Meschendörfer, de pildă, de la ipostaza de scriitor local, cu merite incontestabile în cultivarea valorilor culturale ale comunităţii, dar îndatorat în tematică şi expresie unui evident tradiţionalism epigonic şi, de aceea, refuzat multă vreme de marile edituri din metropolă, pînă la cea de autor dintr-o dată publicat, antologat, comentat şi răsfăţat acolo cu distincţii şi premii, nu s-ar datora aşadar doar fastei întîmplări, ci unei evidente conjuncţii între interesele politice ale naziştilor în răsăritul continentului şi convingerea sa că aceştia, pe lîngă că restaurau „vechea măreţie germană“, ar fi garantat, prin creşterea influenţei Berlinului asupra sud-estului european, dăinuirea comunităţilor germane din regiune.

Alexander Ritter, astăzi specialistul prin excelenţă în complexul literaturilor germane „exterioare“ spaţiului lingvistic german, merge în studiul său şi mai departe decît Sienerth, atunci cînd crede că detectează, în chiar raţiunea de a fi a literaturilor diverselor minorităţi germane, caracterizate, în contextul galopantei modernizări capitaliste, drept „unităţi labile din punct de vedere istoric şi cultural“, o hipertrofiere a factorului etno-naţional, a cantitativului „funcţional“, în dauna calitativului estetic, un soi de „încătuşare ideologică şi artistică într-o viziune imperialistă asupra lumii“. De aici şi disponibilitatea, crede Ritter, de a converti neliniştea şi agitaţia identitară într-un militantism misionar lesne deturnabil, cu concursul deloc inocent al unei filologii aservite la rîndul ei rasismului „de stat“ din metropolă, către rolul de instrument ideologic al expansionismului hitlerist – disponibilitate exploatată de altfel din plin de oficinele de propagandă naziste. Nimic aleatoriu, de aceea, în concluziile analizei stilistice foarte sagace pe care Gudrun Schuster o întreprinde asupra limbajului textelor publicate mai ales după 1933 în revista braşoveană **Klingsor** a lui Heinrich Zillich: *Lingua Tertii Imperii* (după expresia lui Viktor Klemperer) este aici „acasă“, în deplina ei metastază lexicală şi metaforică! Discuţia asupra tendenţionismului programatic în sens etnonaţionalist al literaturilor regionale şi minoritare, aşa cum o iniţiază Alexander Ritter, cîştigă însă în complexitate prin contribuţia lui Peter Motzan asupra „generaţiei ostracizate“ a scriitorilor evrei de limbă germană din Bucovina interbelică, care, mai ales după 1933, s-a văzut tot mai izolată în posibilităţile de afirmare şi de pu-blicare, inclusiv prin ostilitatea sau pur şi simplu distanţa luată faţă de aceştia de autorii germani din Transilvania şi Banat, cu care comunicaseră pînă la un moment dat. Analiza hipererudită întreprinsă de Motzan se întîlneşte, iată, cu propriile noastre observaţii în legătură cu diferenţa specifică a literaturii „regionale“ pe care bucovinenii au constituit-o treptat, după apariţia coagulantă a revistei expresioniste **Der Nerv** în 1919, diferenţă ce se traduce, în raport cu patriarhalismul conservator, cu parfum ruralist-etnicist, al literaturii saşilor şi şvabilor, în caracterul ei „urban“, literalmente burghez şi modern, şi nu mai puţin în asumarea drept criteriu identitar a însăşi limbii germane, marcă a unei opţiuni culturale concomitent cosmopolite şi „estetizante“, fără de care „saltul calitativ“ către o operă precum cea a lui Paul Celan ar fi fost de neimaginat.

Un asemenea exerciţiu al nuanţării, ce face ca punctele de vedere ale dezbaterii să fie complementare fără a coincide cîtuşi de puţin, îl absolvă şi alţi colaboratori ai volumului de faţă, convinşi cu toţii că o reconstituire a epocii în „alb şi negru“ n-o poate decît falsifica. În deja amintitul studiu al lui Stefan Sienerth sînt enunţate ca deziderate ale cercetării viitoare cîteva delimitări care nu numai că nu modifică tabloul, ci îi conferă chiar un plus de adîncime – precum presupunerea că ar merita investigate, în spatele afişatului conformism vizavi de ideologemele naţional-socialiste, inclusiv rezervele, manifeste fie prin „tăceri“, fie prin mărturii private sau disocieri semnificative între culoarea locală a etnonaţionalismului şi direcţia sa radicală profesată în Reich.

Cu atît mai interesant devine din acest punct de vedere studiul lui Joachim Wittstock, intitulat „Erwin Wittstock în Germania“, unde, dincolo de evidenţele inserţiei relativ facile a aceluia în sistemul literar instaurat acolo după 1933, cu alte cuvinte în dialectica adeziunii şi succesului pe care o împărtăşeşte cu Meschendörfer şi Zillich, faptele sînt examinate prin lentila tezei cum că vederile „naţional-germane“ ale autorului romanului **Bruder, nimm die Brüder mit** nu ar fi depăşit marginile unui convenţionalism conceptual al deceniului '20-'30, moderat în comparaţie cu evoluţiile sale ulterioare. Dacă întreprinderi similare consacrate de Horst Schuller lui Erwin Neustädter, şef al „Camerei scriitorilor“ din cadrul aşa-numitei „Camere culturale“ a Grupului Etnic German din România, şi de Eduard Schneider lui Robert Reiter, redactor cultural la **Südostdeutsche Tageszeitung**, gazeta Grupului Etnic, dar şi fost poet avangardist de limbă maghiară şi, sub numele de Franz Liebhard, viitor poet de „convingeri comuniste“ în limba germană, ni se par cumva excesive în insistenţa asupra circumstanţelor atenuante, analiza lui Klaus Werner asupra începuturilor literare ale lui Gregor von Rezzori în Berlinul anilor 1940-1944 relevă cu o admirabilă acuitate tentativele tîrzii de autoinocentare ale unui autor care, de altfel foarte critic cu balastul ideologic naţionalist, a acceptat în tinereţe, în publicaţiile ce i-au tipărit în foileton primele romane, vecinătăţile deloc inocente ale unor texte de cea mai joasă condiţie propagandistică.

Chestiunea resorturilor care au împiedicat, în România de după 1948 – cel puţin pînă spre mijlocul anilor '70, de cînd un Gerhard Csejka nu se mai sfia, de pildă, să „numească“ afinităţile de spirit ale lui Meschendörfer –, un bilanţ serios al tuturor acestor aspecte, la care tot Stefan Sienerth schiţează cîteva sumare răspunsuri: dezinteresul oficialităţii de a stimula cercetări care ar fi pus în lumină ciudate similitudini între comportamentul aparatelor ideologice ale dictaturilor indiferent de culoare, mefienţa istoricilor literari vizavi de reflexele „antifascismului“ de comandă, solidaritatea aceloraşi cu autori care, în ciuda trecutului, se reintegraseră în „cîmpul literar“ de limbă germană, dar şi lipsa acută de informaţie credibilă, politică şi istorică, nu are parte în volumul de faţă de o dezvoltare pe măsura complexităţii sale. În schimb, Edith Konradt şi René Kegelmann recitesc cîteva din romanele lui Dieter Schlesak, Hans Bergel, Eginald Schlattner şi respectiv proza Hertei Müller ca pe o evaluare cel puţin lucidă, dacă nu detabuizantă pînă la intransigenţă (mai ales în cazul celei din urmă) a conivenţelor dintre lumile germanilor transilvăneni şi bănăţeni şi presiunea (sau atracţia) ideologică dinspre Germania hitleristă. Fraza cu care se încheie o povestire a Hertei Müller, citată aici, trimite direct spre deficitul, resimţit ca dureros de generaţia autoarei, din conştiinţa colectivă a germanilor „români“: „Sînt umilită de germanul meu tată şi, o dată mai mult, înjosită şi înşelată de tăcerea istoriei româneşti“.

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 72126, BUCURESTI
E-mail: sales@prior.ro
Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

ENCYCLOPEDIA OF GOVERNMENT AND POLITICS
Editors: Mary Hawkesworth, Maurice Kogan,
2nd Edition
2 volumes set
Routledge, 2003
Hardcover, 1408 pp, ISBN: 0415276225

Într-o nouă ediţie complet revizuită, **Encyclopedia of Government and Politics** oferă o analiză exhaustivă a fenomenului politică şi guvernare la început de mileniu.

Printr-o abordare sistematică, la nivel global, regional şi naţional şi având în vedere toate teoriile tradiţionale şi contemporane, lucrarea îşi propune să deschidă noi orizonturi de cercetare.

Importantă sursă de referinţă de autoritate, **Encyclopedia of Government and Politics** reprezintă o lucrare esenţială pentru studenţi, profesori, analişti politici şi, nu în ultimul rând, pentru toţi cei implicaţi în fenomenul politică.

Dormiţi liniştiţi, MEC lucrează pentru voi

CARMEN MUŞAT

În ultimii trei ani, Ministerul Educaţiei şi Cercetării trăieşte într-o realitate paralelă faţă de cea în care trăim cu toţii. Într-o ţară în care continua devalorizare a leului în raport cu monedele occidentale – euro sau dolar – a avut ca efect scumpirea progresivă a tuturor produselor, singurele preţuri aflate în cădere liberă sînt cele ale manualelor şcolare achiziţionate de MEC. Logica reprezentanţilor ministerului, de la simplii funcţionari la ministru, este una populist-electorală, de vreme ce demersurile iniţiate de MEC vizează perpetuarea actualei puteri politice şi satisfacerea unor clienţi fideli, fără nici o preocupare reală pentru *calitatea* învăţămîntului românesc. Dincolo de zgomotoasele declaraţii de intenţii, dincolo de discursurile poleite despre infinita grijă a social-democraţilor pentru buzunarele părinţilor, se ascund interese meschine şi complicităţi oneroase. Grija pentru banul public este doar un pretext bun pentru a scoate din competiţie editurile profesioniste, care nu-şi permit să editeze un manual contra cronometru, în doar 30 de zile – uneori şi mai puţin – de la data aprobării programelor şcolare şi pînă la cea a depunerii ofertelor, la preţul unui pachet de ţigări „Carpaţi". Singura strategie de care poate fi „suspectat" MEC în aceste condiţii este strategia rasolului – mai repede, mai ieftin, mai prost, licitaţii organizate de ochii lumii, cu cîştigători cunoscuţi dinainte, cu manuale care, deşi s-au calificat cu note maxime la criteriul, calitate au fost eliminate din „competiţie" din motive de preţ.

Calitatea învăţămîntului în viziunea PSD

În această primăvară, ministerul a „organizat acţiuni specifice elaborării de manuale pentru învăţămîntul obligatoriu, astfel încît acesta să corespundă noilor programe şcolare sau noilor planuri de învăţămînt". Astfel, pe lîngă încheierea contractelor de retipăriri, o altă „acţiune specifică" a ministerului este şi achiziţia de manuale prin licitaţii. O precizare necesară: licitaţiile se organizează pentru achiziţionarea unor manuale *noi*, redactate în conformitate cu *programe şcolare noi*. Pentru ca aceste manuale să fie unele de calitate, e de presupus că între momentul aprobării programelor şcolare şi cel al depunerii ofertelor de către edituri există un interval temporal suficient de mare, astfel încît autorii de manuale să aibă timp să gîndească alcătuirea manualului şi să scrie capitolele ce le revin (aceasta fiind, evident, o muncă de creaţie şi nu o simplă transcriere a unor pasaje mai lungi sau mai scurte din alte cărţi, indicate sau nu la bibliografie!), iar editura să aibă timp să redacteze, să tehnoredacteze, să corecteze etc.

Cum a înţeles ministerul să rezolve problema calităţii în acest an (de fapt, în ultimii trei ani?). Într-un stil heirupist demn de ritmul cincinalelor în 4 ani şi jumătate din regimul comunist. Astfel, programele şcolare pentru şcoala de arte şi meserii, clasele a IX-a şi a X-a, au fost aprobate de ministrul Alexandru Athanasiu prin ordinul nr. 3552 în data de *8 aprilie 2004*, cu precizarea că „programele şcolare cuprinse în Anexele 1 şi 2 la prezentul ordin se vor aplica în sistemul de învăţămînt, începînd cu anul şcolar 2004-2005". În anexele amintite, ni se spune că „s-a pus în vînzare documentaţia de licitaţie în data de 11 martie 2004" (deci, înainte ca programele şcolare să fie definitivate!!), iar ca termen de depunere a ofertelor MEC indică data de *14 aprilie 2004*. (Precizez că toate datele sînt preluate din *site*-ul MEC: *www.edu.ro /progsam.htm*.)

Aşadar 6 zile sînt suficiente în viziunea Ministerului social-democrat pentru editarea unui manual, 6 zile pentru concepere, alcătuire, redactare, tehnoredactare, corectare, tipărire ş.a.m.d. Record demn de **Guiness Book**. Trebuie spus că, la presiunea editurilor, MEC a acceptat ca termen limită pentru depunerea ofertelor data de 21 aprilie 2004. Cît priveşte documentaţia privind elaborarea şi prezentarea ofertei, aceasta a fost definitivată şi pusă la dispoziţia celor interesaţi abia pe 5 aprilie 2004, adică exact data pînă la care editorii puteau solicita clarificări Direcţiei Generale pentru Învăţămînt Preuniversitar. Prin Amendamentul nr. 1 la Documentaţia pentru elaborarea şi prezentarea ofertei la achiziţia publică de manuale şcolare M005, Ministerul recunoaşte „întîrzierea cu 3 săptămîni a Documentaţiei de licitaţie" şi reface calendarul achiziţiilor, prelungind termenul de depunere a ofertelor pentru clasa a X-a (şcoala de arte şi meserii) pînă pe data de 12 mai a.c. Parcurgînd diverse documente oficiale emise de MEC, fie pe suport electronic, fie publicate în **Monitorul oficial** sau trimise direct editurilor, o concluzie firească se impune: nu există o strategie limpede a Ministerului în privinţa evaluării şi a achiziţiei de manuale, nu există preocupare pentru respectarea legislaţiei în vigoare şi, cu atît mai puţin, a partenerilor de dialog, nu există politici educaţionale coerente, ci doar o mare degringoladă. Ministerul ia decizii de azi pe mîine, demarează tîrziu procedurile de licitaţie, cu programe incomplete sau inexistente, propune termene imposibile şi revine în repetate rînduri asupra lor, a refuzat şi refuză sistematic o dezbatere naţională, la nivel de specialişti, pe problemele fundamentale ale manualelor – dezbatere solicitată în repetate rînduri de Asociaţia Editurilor cu Profil Pedagogic şi Cultural. Fără să ţină cont de rezultatele reformei învăţămîntului, demarate sub auspiciile Băncii Mondiale, MEC a reuşit să facă paşi uriaşi înapoi, desfiinţînd instituţii precum CNAM (Consiliul Naţional pentru Aprobarea Manualelor) – care funcţiona ca organism independent –, înlocuit cu CNEDM (Consiliul Naţional pentru Evaluarea şi Difuzarea Manualelor), structură subordonată ministerului, obedientă şi lipsită de personal calificat.

Despre grija faţă de fondurile bugetare

În 15 martie a.c., în cadrul unei şedinţe publice menite să clarifice condiţiile licitaţiilor pentru clasele I, a II-a (care a avut loc pe 31 martie) şi clasa a IX-a (desfăşurată în 14 aprilie a.c.), reprezentanţii MEC au solicitat editorilor prezenţi o opinie privitoare la oportunitatea organizării unei licitaţii pentru clasa a X-a. Părerea unanim exprimată de către editorii din AEPC a fost negativă, singurul editor care a fost de acord cu o nouă licitaţie fiind Aramis.

De ce constituie clasa a X-a o excepţie? În fond, manualele şcolare cumpărate de MEC sînt transmisibile şi firesc ar fi ca ele să fie folosite de elevi pentru o perioadă de 4 ani. Generalizarea învăţămîntului la 10 clase, începută din anul şcolar 2003-2004, a determinat modificarea programelor şcolare. Licitaţia organizată pentru clasa a IX-a, pentru anul 2004-2005, este justificată de elaborarea noilor programe şcolare. Pentru clasa a X-a însă, achiziţionarea manualelor redactate după programele vechi este nejustificată deoarece aceste manuale vor fi utilizate doar 1 an, pentru anul şcolar 2005-2006 fiind necesare alte manuale de clasa a X-a, elaborate în conformitate cu noile programe (care nu se ştie cînd vor fi gata). Ce fel de economie face MEC – care se laudă la tot pasul că foloseşte eficient fondurile bugetare – dacă banii cheltuiţi anul acesta sînt, practic, bani aruncaţi fereastră, de vreme ce la anul se va organiza o nouă licitaţie pentru clasa a X-a? O explicaţie ar fi că ne aflăm în an electoral şi partidul aflat la putere ţine morţiş să ofere manuale gratuite elevilor din clasele a IX-a şi a X-a. O altă explicaţie, complementară, ar fi că trustul Aramis – Megapress trebuie să intre neapărat „în cărţi", să pătrundă, adică, şi pe piaţa manualelor pentru liceu, după ce „a invadat" piaţa manualelor de şcoală primară şi de gimnaziu cu oferte de calitate îndoielnică.

În condiţiile în care un manual nu este achiziţionat de MEC decît dacă preţul este cu cel mult 28% mai mare decît preţul minim ofertat, editurile care vin cu preţuri nerealiste pot scoate de pe piaţă orice concurent serios. Cum editarea unui manual – ca a oricărei cărţi, de altfel – presupune cheltuieli tipografice (hîrtie, cerneluri tipografice, manoperă ş.a.), costuri editoriale (drepturi de autor pentru texte şi imagini, tehnoredactare, design, redactare), cheltuieli pentru transportul manualelor în ţară – implicate de contractul cu Ministerul, cheltuieli de regie, la care se adaugă şi o cotă de profit al editurii, să vedem cum se pot justifica preţurile de dumping practicate de unele edituri.

Din exemplele incluse în caseta alăturată, reiese clar că preţurile ofertate de editurile Ana şi Aramis nu acoperă nici măcar costurile tipografice, cît despre celelalte costuri... nici nu intră în discuţie. „Eu, la Abecedarul de 12.000 de lei – declara directorul editurii Ana, cumnatul lui Sorin Peneş, patronul Editurii Aramis –, am un profit de doar o mie de lei (ne-am putea întreba, pe bună dreptate, de unde aşa un profit, dacă nici costurile pentru materiale nu sînt acoperite din preţ?! – *n.m.* C.M.). Preţul este mic pentru că autorul este soacra mea (celebra Marcela Peneş – *n.m.* C.M.) şi nu mai plătim drepturile de autor" – explicaţie ridicolă, dacă nu ar fi dovada unui cinism deşănţat. În viziunea acestui domn, cartea şcolară ar trebui să devină o afacere de familie, în care nimeni nu ar avea nimic de cîştigat, toţi ar lucra benevol întru luminarea neamului şi profitul ar fi o chestiune secundară, care ar veni exclusiv din „obiecte auxiliare, precum caiete şi culegeri".

Gura păcătosului adevăr grăieşte! Căci în această afacere de familie şi de partid, singurii păgubiţi cu adevărat sînt părinţii. Şi spun asta în cunoştinţă de cauză, ca părinte care este obligat în fiecare toamnă să scoată din buzunar bani grei pentru „obiectele auxiliare" care însoţesc în mod obligatoriu darurile otrăvite ale MEC. Şi cum mai elocvente decît cuvintele sînt, la acest capitol, cifrele, iată cum au stat lucrurile în 2002:

- Manualul de limba română pentru clasa a III-a, 128 de pagini, realizate în policromie, a cîştigat licitaţia la preţul de 14.300 lei. A fost *obligată* să cumpăr, tot prin şcoală, u caiet de limba română pentru semestrul I, d 80 de pagini, la preţul de 45.780 lei, un cai de limba română pentru semestrul II, tot d 80 de pagini, pentru care am plătit al 45.780, lei şi un caiet de comunicare, 80 d pagini, în valoare de 30.000 lei – în tota 121.560 lei din bugetul familiei, faţă d 14.300 lei bani plătiţi de MEC.
- Manualul de matematică pentru clasa III-a, 128 de pagini, policromie – cîştigă licitaţia cu preţul de 14.950 lei (curată discriminare, dacă pentru tot atîtea pagini ca şi l manualul de limba română se plătesc nişt sute în plus). Am scos din buzunar alţ 91.560 lei pentru cele două caiete (pentru semestrele I şi II), în vreme ce alte edituri, car au pierdut licitaţia pentru că manualele lo costau (aproximativ) 25.000 lei, vindeau un singur caiet pentru ambele semestre la preţul (aproximativ) de 45.000 lei.

Cu alte cuvinte, mărinimia editurii şi a ministerului este, în fapt, o mare minciună, cîtă vreme „gratuitatea" este doar o aparenţă menită să „dea bine" în discursurile electorale. Parafrazîndu-l pe Laocoon, aş putea spune şi eu că mă tem de partidul aflat la putere, chiar şi atunci – mai ales atunci – cînd face daruri. Cît despre calitate – am analizat anul trecut manualul de limba română pentru clasa a III-a, apărut la Editura Aramis, plin de erori de conţinut şi cu texte demne de o antologie a umorului involuntar.

Doar în ţara lui Caragiale şi Urmuz este posibil să cîştigi în 2002 o licitaţie cu preţul de 14.300 lei pentru un manual, iar în 2004 să intri în competiţie cu un preţ de 12.000 lei, în condiţiile în care inflaţia a crescut, leul s-a devalorizat, au crescut costurile la energie electrică, la carburanţi, la pîine etc., etc.

Rezultatele licitaţiilor de anul acesta nu se cunosc, dar cum obrazul social- crat cu cheltuială se ţine – măcar de lumii –, probabil că vom asista, din n un spectacol al declaraţiilor sforăitoa care vom fi asiguraţi că Ministerul face pentru liniştea şi buzunarele noastre...

Finalul rămîne deschis.

Exemple (curs de referinţă euro: 40.891 lei/euro):

Cunoaşterea mediului, cls. I:
Preţul de licitaţie Editura Ana: 7.000 lei/exemplar, cca 0,17 euro.
Preţul de licitaţie Editura Aramis: 8.180 lei, cca 0,20 euro.

COST TIPOGRAFIC TOTAL	Tipografia Monitorul Oficial	CNI Coresi Bucureşti	Compania Naţională Coresi - Cluj
	0.30 euro	0.35 euro	0.38 euro
Din care materiale	0.20 euro	0.18 euro	–

ABECEDAR, cls. I:
Preţul de licitaţie Editura Ana: 12.000 lei/exemplar, cca 0,29 euro.
Preţul de licitaţie Editura Aramis: 13.400 lei, cca 0,33 euro.

COST TIPOGRAFIC TOTAL	Tipografia Monitorul Oficial	CNI Coresi Bucureşti	Compania Naţional Coresi
	0.39 euro	0.50 euro	
Din care materiale	0.26 euro	0.25 euro	

uro.

LIMBA ROMÂNĂ cls. a II-a:
Preţul de licitaţie Editura Ana: 12.000 lei/exemplar, c
Preţul de licitaţie Editura Aramis: 13.600 lei, cca 0,

COST TIPOGRAFIC TOTAL	Tipografia Monitorul Oficial	CNI Coresi Bucureşti	Compania Naţională Coresi - Cluj
	0.39 euro	0.49 euro	0.53 euro
Din care materiale	[illegible]	0.25 euro	–

„Teatrul clădeşte lumi posibile“ (I)

Interviu cu **David ESRIG**

De personalitatea lui David Esrig sînt legate momente care au făcut istorie în teatrul românesc; în mai 1965, Teatrul de Comedie din Bucureşti, la invitaţia Teatrului Naţiunilor, făcea un turneu la Paris cu spectacolele *Umbra* de Evgheni Schwartz, *Troilus şi Cresida* de Shakespeare, amîndouă în regia lui David Esrig, şi *Rinocerii* de Eugène Ionesco, regia Lucian Giurchescu; atunci, teatrul a fost distins cu Premiul pentru cea mai bună participare naţională, iar *Troilus şi Cresida* obţinea Premiul pentru cel mai bun spectacol; este momentul recunoaşterii internaţionale a lui David Esrig şi începutul unei legende.

Ca orice artist autentic, David Esrig are ştiinţa seducţiei şi o plăcere contagioasă a comunicării; este o prezenţă energică, leonină, care invadează spaţiul şi căreia nu i te poţi sustrage. Aşa l-am cunoscut în noiembrie 2003, cînd a susţinut un atelier de creaţie în cadrul Festivalului Naţional de Teatru. L-am urmărit apoi la lucru, repetînd împreună cu Gheorghe Dinică şi Marin Moraru spectacolul radiofonic *Nepotul lui Rameau*. Decupajul situaţiilor, indicaţiile de interpretare alternează cu sugestiile tehnice şi conduc actorii către accentele logice ale textului, spre nuanţe cizelate cu rafinament de bijutier; David Esrig repetă cu entuziasm, cu o bucurie nealterată.

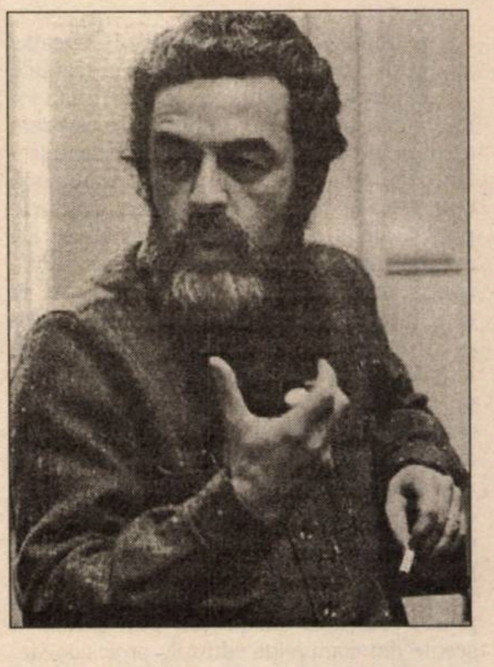

Teatrul ca alchimie

În teatrul românesc, mulţi se legitimează profesional afirmînd că au făcut studii cu dvs.; vă evocă şi vă invocă chiar şi atunci cînd ar avea puţine motive să o facă, şi mă gîndesc la încercări care sînt departe de performanţele dvs. artistice. De fapt, cu fiecare spectacol, cu fiecare trupă, un regizor dezvoltă o anume şcoală; dvs. aţi avut şi aveţi o constantă preocupare pedagogică. Cum a început ea?

Am început la IATC ca asistent la clasa de actorie a lui Ion Şahighian – Şahul, cum îl numeam noi. Un regizor important, serios, un profesionist în înţelesul deplin al cuvîntului, axat în creaţiile lui scenice pe o interpretare realist-psihologică; a făcut şi teatru istoric de o bună calitate declamatorie, a lucrat cu George Vraca la „Nottara“; nişte rezonanţe foarte interesante ale acestei forme teatrale se regăseau în stilul de joc al lui George Constantin. Am avut apoi o clasă de actorie, clasa Irinei Petrescu; mai tîrziu, împreună cu Radu Penciulescu, am preluat două clase de regie; mi-au fost stu-enţi Tocilescu, Dan Micu, Iulian Vişa – un băiat foarte talentat care s-a stins tare de- eme. Eu tot timpul pendulam între teatru şcoală pentru că, atunci cînd începeam crul la un spectacol, îmi luam concediu de institut. Am avut o bună colaborare cu orge Dem Loghin – regizor, decanul şi ectorul IATC-ului, a cărui contribuţie voltarea şcolii de teatru bucureştene a na remarcabilă, chiar decisivă. Mă foarte legat prin toată activitatea mea şcoala românească de teatru.

În noiembrie 2003, la întîlnirea de la onalul bucureştean, în timpul valului Naţional de Teatru, aţi făcut scurt exerciţiu pe o scenă din *Pescăruşul* cu cîţiva studenţi de la clasa lui Florin Zamfirescu. Ce impresii v-au lăsat?

Au fost foarte disponibili. Am făcut un asemenea exerciţiu şi la un mare congres de teatru la Paris, în urmă cu vreo doi ani, pe scena Teatrului Conservatorului Naţional din Paris. Ca şi la Bucureşti, am lucrat cu trei studenţi; întîi, ei mi-au arătat nişte momente, apoi am făcut un exerciţiu, indicînd nişte direcţii, şi am urcat pe scenă, cu participanţii la congres, în sala de vreo şase sute de locuri. Disponibilitatea studenţilor de la UNATC de a încerca, de a primi noi impulsuri pe care să le transmită, a fost mai liberă – cu cei de la Conservatorul din Paris a trebuit să insist mai mult. Dar nivelul profesional al copiilor de aici, meşteşugul, înţelegerea estetică a demersului lor teatral nu mi s-au „dezghiocat“ îndeajuns. În atelierul pe care l-am susţinut la Naţional, pentru că erau mulţi tineri, am îndrăznit să fac un parcurs mai puţin obişnuit, cu elemente estetice, de filozofie a artei. Acum, cînd teatrul este periclitat de comercial – iute, iute, trebuie scoşi banii pe nişte nimicuri nostime, uşoare! –, am vrut să fac o sugestie contrară.

Viaţa noastră întreagă este contaminată de *entertainment*, iar teatrul, pentru a putea fi vîndut, se supune şi el regulii.

Drăguţa mea, să-ţi spun un lucru. La premiera cu **Nepotul lui Rameau**, Beligan mi-a spus: „Dragă, ce faceţi voi e genial, dar nu vă dau mai mult de douăzeci de reprezentaţii“. Şi s-a jucat doisprezece ani, de sute de ori... Cu profeţiile în teatru nu se ştie niciodată! Şi, pînă la urmă, **Nepotul...** s-a vîndut foarte bine; a corespuns criteriului de piaţă. Dacă aş putea încuraja nişte tineri să repete un spectacol în ţară cîteva luni, cum se cuvine, şi să-l ducă apoi acolo unde vor, s-ar putea ca acest lucru teatral bine făcut să aibă şi succes *comercial*. Curios, nu?!

În Bavaria aţi înfiinţat o şcoală de teatru, „Athanor“. Din ce nevoi a apărut acest proiect?

În opinia publică din ţară, sînt legat, pe drept, de doi actori care au fost în toate spectacolele mele româneşti, Dinică şi Moraru. Cu ei am făcut mai multe spectacole: **Umbra** de Evgheni Schwartz, **Capul de răţoi** de George Ciprian, **Troilus şi Cresida** de Shakespeare, **Cei trei gemeni veneţieni** – o *commedia dell'arte* şi altele.

La invitaţia mea, am lucrat împreună şi în Germania. Pentru programul cultural al J.O. de la München, din 1972, am fost invitat să montez **Troilus...** pe scena Teatrului Naţional din oraş, pentru că spectacolul făcut la Comedie, în Bucureşti, avea renume internaţional şi organizatorii voiau să atragă public. Pentru Patrocle n-am găsit interpret; am vorbit cu directorul şi i-am spus că fără Marinuş nu merge, chiar dacă personajul său nu are decît şapte replici. Marinuş a venit, a învăţat textul în germană (mai mult decît cele şapte replici, nu ştie nimic în nemţeşte) şi, după spectacol, toată lumea mi-a dat dreptate, în teatru nu aveam un interpret de talia lui Marin Moraru; după premieră a mai jucat vreo cincizeci de reprezentaţii pe scena Naţionalului din München. Apoi, a venit împreună cu Gheorghe Dinică în Germania şi am făcut un spectacol de *commedia dell'arte* după primul scenariu de acest tip pe care-l cunoaşte istoria teatrului. El nu provine din Italia, aşa cum se admite în mod obişnuit, ci din Bavaria; spectacolul l-am jucat în Landshut, sediul prinţului moştenitor la tronul Bavariei, care-şi avea curtea în cetatea Trausnitz. Noi am preluat scenariul şi am scris un text plecînd de la el; spectacolul s-a jucat de vreo sută cincizeci de ori în toate colţurile Germaniei. Premiera şi primele trei reprezentaţii le-au jucat Moraru şi Dinică; au avut un succes extraordinar şi presa germană i-a elogiat, afirmînd că sînt doi actori cum nu s-au mai văzut pe scenele de aici din anii '20. La începutul anilor '90, am lucrat împreună cel de-al treilea spectacol din Germania, **Golem**, al cărui scenariu l-am rescris împreună cu fiica mea, după mitul evreiesc al păpuşii de lut, creată de rabinul din Praga; a fost, probabil, primul spectacol realizat în Germania cu mijloace multimedia. Marin Moraru a jucat amîndouă rolurile principale, Rabinul şi Golemul, şi iarăşi a avut o presă extraordinară. Gigi şi Marinuş au fost hămesiţi de teatru şi total angajaţi în munca asta.

Eu am căutat un nou tip de actor, nu ca acela plicticos din teatrul lui Brecht, care se distanţează şi mai mult comentează decît joacă; am căutat actori care iau jocul în plin, care preiau toate valenţele spirituale ce zac în text; spectacolele mele solicită puternic actorul şi din punct de vedere al expresiei corporale. Iar tipul acesta de actor cam lipseşte şi în Germania; am pus în scenă peste tot în Germania, am fost directorul unui mare teatru din Essen. Şi am remarcat din interiorul sistemului că nu poţi schimba fundamental lucrurile.

Şi ce voiaţi să schimbaţi?

Voiam un alt tip de actor, actori ca cei din spectacolele mele din Bucureşti! Un actor care să ia spectatorul alături de el într-o experienţă de transă de joc.

Zestrea culturală a actorului german, înainte ca Brecht să formuleze teoria distanţării, acumulase experienţa expresionismului, a teatrului de cabaret berlinez; Berlinul „anilor nebuni“ era un spaţiu teatral excepţional.

Dar după aceea a venit Hitler care, ca dictator, aproape a atins perfecţiunea. Am căutat o bună bucată de vreme urmele teatrului anilor '20, le-am căutat cu lupa! Am lucrat cu unii actori care şi-au început cariera atunci: Max Eckart, Kurt Meisel – directorul Teatrului Naţional al Bavariei, teatru în care am fost angajat o perioadă. Kurt – un artist expresionist important, avea în jur de şaptezeci de ani cînd l-am cunoscut – îmi povestea că, atunci cînd Hitler a venit la putere, a nimicit tot ce nu corespundea ideologiei naziste, sub eticheta de teatru decadent, bolşevic şi iudaic.

Iar la Moscova, în aceeaşi perioadă, era dizolvată avangarda artistică sub acuzaţia de cosmopolitism, Meyerhold era îndepărtat şi orice tendinţă novatoare era controlată, de asemenea, ideologic.

Evident că acţiunile erau riguros paralele. După război, cînd americanii au venit cu jazz-ul, cu spectacolele de music-hall, oamenii de teatru germani care s-au exilat au devenit total izolaţi în noua Germanie, ieşiţi din modă. Această enormă tradiţie a teatrului de avangardă n-a mai găsit un teren fertil. A devenit o amintire glorioasă care şi ea, cu timpul, a pălit.

Aşadar, aţi înfiinţat propria dvs. şcoală de teatru, „Athanor“.

Facem şi teatru şi film, cursuri de actorie şi de regie, iar studenţii noştri – cei serioşi, evident! – fac cariere interesante.

Dar de ce aţi dat şcolii numele acesta cu rezonanţe alchimice?

Pentru că simbolurile alchimice sînt nişte simboluri foarte adînci şi foarte adevărate. Titlul mi-a fost sugerat şi de un volum de poeme al lui Gellu Naum, care se numeşte la fel, **Athanor**; mi s-a părut că, de fapt, cuvîntul este mai potrivit unei experienţe teatrale decît uneia literare, deşi înţeleg foarte bine, cred, şi sensul în care l-a folosit Gellu. Athanor este cuptorul alchimic şi rostul lui este să refacă în mic, într-o formă concentrată, procesele cosmosului fizic, psihic. Şi cred că teatrul asta e, reface în mic lumea. Scena este un cuptor alchimic în care se petrec procese; teatrul nu oglindeşte realitatea, teatrul clădeşte lumi posibile, oameni posibili, întîmplări şi destine posibile.

A căror realitate ficţională, imaginară, este la fel de puternică ca şi cea a realităţii manifeste.

Dacă nu cumva şi mai puternică, dar rămîne între noi! Realitatea asta sensibilă, manifestă, este numai o coajă, iar teatrul existenţial – formă la care eu doresc să ajung şi care este pentru mine o orientare fundamentală – creează realităţi posibile înfricoşătoare. Iar uneori ele devin profetice.

Teatrul care nelinişteşte

De ce aţi vrut să reluaţi la Radio România *Nepotul lui Rameau*?

Iniţiativa nu-i a mea.

Sigur, ea aparţine UNITER-ului care, împreună cu Redacţia Teatru a Societăţii Române de Radiodifuziune, a elaborat un proiect de înregistrări radiofonice după spectacole importante din teatrul românesc contemporan; proiectul v-a interesat şi aţi acceptat colaborarea. De ce?

Aş relua acest text al lui Diderot zi şi noapte; este unul dintre cele mai viguroase

RITONIC Tel./fax: 021.242.54.09; e-mail: tritonic@fx.ro; www.tritonic.ro; www.jurnalism.ro

Cristian Florin Popescu
DICȚIONAR EXPLICATIV
de jurnalism, relații publice
și publicitate
Colecția COMUNICARE MEDIA

Dicționarul, singura lucrare de această complexitate în România, cuprinde: 1694 de intrări aparținând relor jurnalismului, relațiilor publice, publicității și niilor conexe istoriei media; cuvinte cheie din deo l redactării textului jurnalistic, legislației și amplu iei jurnalistului, istoriei presei; un corpus deontolo nexe („principii fundamentale", coduri gi).

Preț librărie: 270.000 lei

editură: 170.000 lei

texte pe care le-am întîlnit. Nu afirm acest lucru numai din perspectiva regizorului; dintre toate lecturile mele, doar cîteva mai fac parte din categoria pe care eu o consider decisivă pentru lumea mea. Dar nu numai pentru universul meu – mă aflu într-o societate foarte bună şi nu vreau să o numesc, ca să nu crezi că sînt arogant!

Ba eu vă rog să faceţi precizarea cuvenită!

Uite, Schiller. În ultimul an şi jumătate din viaţa lui – era deja cuprins de boală – a ţinut legătura între Goethe şi Goschen, editorul neamţ din Leipzig al lucrării lui Diderot; Schiller şi-a consumat întreaga energie pentru a vedea publicat **Nepotul lui Rameau**, scriere a cărei primă ediţie n-a fost în Franţa, ci în Germania. O istorie dementă! Diderot fusese închis pentru **Scrisoare despre orbi pentru uzul celor care văd**, un alt text senzaţional – l-am pus o dată în scenă şi aş mai vrea să o fac! –, şi n-a vrut să publice în timpul vieţii **Nepotul...**, pentru că ştia că-i va deschide drumul direct spre puşcărie.

De ce puterea, autoritatea statului, ar fi putut considera atît de periculos acest text?

În esenţă, în structura asta absolut genială de gînduri din **Nepotul...**, elementul fundamental pentru Diderot e natura umană; nu Dumnezeu, nu Biserica, cea care serveşte un anume Dumnezeu; natura umană e elementul sălbatic, de neforţat, imposibil de împins în nu ştiu ce tipare politice, sociale sau chiar morale.

Condiţia naturală a omului este una care nu poate fi supusă.

Şi ea revelează întotdeauna! De aceea, orice ideologie eşuează la urma urmelor, pentru că această natură răzbeşte mereu. Opiniile lui Diderot despre sistemul social, politic, economic al timpului său şi, în special, despre morala lumii în care trăia sînt foarte critice; iar argumentaţia este făcută cu o forţă, cu o inteligenţă a argumentelor cutremurătoare. Şi cu accesibilitate!

Dvs. aţi început *work-shop*-ul susţinut la Teatrul Naţional din Bucureşti în noiembrie 2003, la invitaţia organizatorilor Festivalului Naţional de Teatru, prin a afirma că actul artistic presupune libertatea artistului care atrage după sine responsabilitatea acestuia. Un început deconcertant pentru cei care se aşteptau la o lecţie practică de teatru.

Eu am început cu o constatare care mi-a permis să ajung la gîndul pe care l-ai citat. Cu o seară înainte, fusesem la Naţional, unde văzusem **Ultima oră** de Mihail Sebastian, în regia Ancăi Ovanez – un spectacol foarte amuzant, într-adevăr, pentru că el confirma toate aşteptările spectatorilor. Văzînd **Ultima oră**, în distribuţie cu Dinică şi cu Marinuş Moraru, mi-a sărit gîndul la **Nepotul lui Rameau** – ce să fac, ei erau acolo, lîngă mine! Deodată am simţit ce puternic şi ce uşor confundăm o linie de teatru care răspunde şi confirmă aşteptările publicului cu una care bulversează aceste aşteptări. Dacă vorbim de conştiinţa liberă a artistului, sigur, conştiinţa liberă poate să însemne să faci şi un teatru care să-l confirme pe spectator – dacă am conştiinţa liberă, fac ce-mi spune conştiinţa! Dar adevărata definiţie a conştiinţei libere este mai curînd relevarea acelor aspecte neliniştitoare, încă nelimpezite, despre care nu pot să vorbesc pe un ton inteligent, la crîşmă, cu cîţiva prieteni. Acele aspecte care mă urmăresc şi mă solicită încă multă vreme după spectacol. La **Nepotul lui Rameau** – şi asta mi-a demonstrat că ne-a reuşit un spectacol care nu a măgulit pur şi simplu aşteptările spectatorului –, foarte mulţi oameni mi-au spus că au văzut mai multe reprezentaţii pentru că i-a şocat, i-au urmărit atîtea lucruri pe care nu le-au înţeles pe loc, dar care sunau a ceva profund şi adevărat. Toate declaraţiile astea m-au bucurat, sigur că a fost şi un lucru pe care, subconştient, ni l-am dorit, împreună cu Dinică şi cu Moraru. Cu ei am avut mereu, la lucru, un dialog foarte cald, deschis, frăţesc.

Afinităţi elective

Nu întîmplător, **Nepotul...** a fost tradus de unul dintre cei mai mari poeţi ai literaturii române, Gellu Naum. Nu numai că a fost un mare poet – şi un minunat artist al limbii; asta se înţelege, dar este numai o jumătate de adevăr! Cealaltă jumătate de adevăr, poate mai importantă, este aceea că el a fost un vizionar, aş spune, un profet... A tradus **Nepotul...** într-o limbă pe care e o bucurie să o vorbeşti, iar faptul că spectacolul a trecut rampa se datorează în mare măsură şi traducerii lui. Pentru mine a fost important că el a sesizat în text tocmai aceste aspecte neliniştitoare – tot ceea ce trebuie să recunoaştem că nu înţelegem încă în existenţa noastră şi în lume. Gellu a însemnat foarte mult în viaţa mea!

Zonele tulburi, căutările... sînt marile teme ale poeziei lui Gellu Naum. Dar vorbeaţi despre latura profetică a poetului! Credeţi că arta poate să ajungă la astfel de dimensiuni?

Sigur! Termenul de profet şi profeţie e uşor problematic, pentru că unii au instituţionalizat casta profeţilor... Şi aici am marile mele îndoieli. Dar capacitatea de a suprima banalitatea raţionalului şi a lăsa intuiţia să galopeze liber – ceea ce nu-i deloc uşor! – a fost una dintre calităţile extraordinare ale lui Gellu. Mulţi, mulţi ani am fost foarte legaţi; pot să spun că apăreau fenomene pe care nu le poţi numi decît profetice! Acuma, dacă n-au fost decît întîmplări sau „hazarduri obiective", cum le numeau suprarealiştii, sau aşa cum le numesc dicţionarele enciclopedice, profeţii, nu pot preciza. Ştiu că a fost un fenomen tulburător, că anume imagini care-i veneau s-au concretizat în nişte realităţi şocante.

Lucrul acesta îl punea în evidenţă şi Simona Popescu, în *Salvarea speciei*; ea afirma că poetul avea capacitatea de a atrage realul, de a chema în realitatea concretă, palpabilă, imaginarul.

Da, pe drept... Cine l-a cunoscut era uluit de acest aspect extraordinar şi nu mă mir că a rămas cu această senzaţie foarte puternică.

Aţi lucrat vreun spectacol pe textele lui Gellu Naum?

Am încercat la Teatrul de Comedie, înainte de a pleca din ţară; am dat spre lectură un text nemaipomenit de nostim, o frumuseţe! – **Insula**, despre Robinson Crusoe. Am vrut să fac şi **Poate Eleonora...**, piesa cea mai complexă, cea mai zguduitoare a lui Gellu Naum, cred eu. Am prezentat amîndouă propunerile în consiliul artistic de atunci al Teatrului de Comedie, dar nimeni nu a înţeles nimic. Au fost nişte reacţii de totală debusolare, pînă la indignare; au fost sufocaţi de nivelul poetic şi de lumea extraordinară a lui Gellu Naum, pe care nu le-au putut reface interior. De aceea şi poezia lui abia acum începe să-şi facă drum în lumea literară şi începe să se impună ca una dintre cele mai importante expresii poetice a secolului XX. Are foarte bune traduceri în germană...

Unele făcute de Oskar Pastior, poet din Transilvania, care a emigrat în Germania; la moartea lui Gellu Naum, în *Observator*... au apărut cîteva gînduri ale lui.

Am volumul de poezii în nemţeşte, e o frumuseţe; traducerea lui Oskar Pastior transmite lumea lui Gellu. Le cunosc foarte bine în româneşte, am unele cu dedicaţie, pe care le păstrez, considerîndu-le teribil de importante pentru mine. Pastior este un traducător foarte stimat în Germania, a tradus şi Urmuz; un adevărat stilist al limbii germane; el încorporează în limba germană expresii literare ale operelor pe care le traduce, iar asta nu pot mulţi. A şi primit cele mai mari premii literare pentru traducerile din Petrarca. Mi-a spus doamna Lyggia Naum că se va publica un volum de piese ale lui Gellu şi, pentru că mă tentează să fac un spectacol în Germania, trebuie să găsesc un traducător. E teatru de cea mai înaltă valoare – profund, puternic şi răscolitor! – şi mă interesează şi ca temă de studiu pentru studenţii mei.

Interviu realizat de
Crenguţa MANEA

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna aprilie 2004

Expoziţii

- din 17 aprilie, în holul Institutului Francez – expoziţia de afişe **Victor Hugo, omul tuturor talentelor**
- pînă în 30 aprilie, la Bibliothèque Jeunesse – expoziţie de pictură pe lemn şi desene realizate de elevii Şcolii Nr. 163 şi ai Liceului „Grigore Moisil"

Filme

- **23-29 aprilie, Cinema „Elvire Popesco" – Totul sau nimic (All or nothing) de Mike Leigh.** Proiecţiile se vor face în zilele de: 23, 24, 25 aprilie, ora 20.00, şi 26, 27, 28, 29 aprilie, orele 18.00 şi 20.45. Film în engleză, subtitrat în română.

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Teatru

- **Farsa Enorma.** Texte de Jarry. Regia: Mihaela Albu. Ultima săptămînă a lunii aprilie; data, ora şi locul vor fi precizate pe *site*-ul Institutului.

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

Alcătuirea instrumentelor de lucru este de multe ori o îndeletnicire ingrată, care încorporează multă muncă şi este rareori apreciată la justa valoare. Ea este însă cu atît mai necesară. Un astfel de instrument ne este oferit de către doamna Melentina Bâzgan, profesoară la Facultatea de Arhivistică din Bucureşti, prin lucrarea **Judeţele Ţării Româneşti pînă la mijlocul secolului al XVIII-lea**, apărută recent la Editura Cartea Universitară. Volumul cuprinde atît informaţii generale despre evoluţia structurilor administrative din Ţara Românească, cît şi date despre fiecare judeţ în parte. Prezentările sintetice dedicate fiecărui judeţ sînt însoţite de repertorii ale localităţilor, incluzînd informaţii referitoare la prima menţiune documentară şi la localizarea actuală a aşezărilor respective – element foarte important, deoarece unele dintre satele menţionate de documentele vechi fie au dispărut, fie au fost încorporate în alte localităţi. 57 de hărţi realizate în foarte bune condiţii grafice ajută la vizualizarea rezultatelor cercetării. Volumul alcătuit de doamna Melentina Bâzgan devine astfel un instrument esenţial pentru toţi cei interesaţi de trecutul Ţării Româneşti.

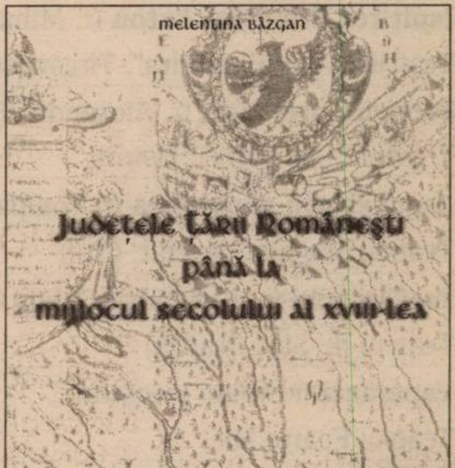

Bogdan MURGESCU

deltarfi
93.5fm
Veştile bune vin cu vântul din vest.
La fel şi cele mai bune ziare...
Ascultă dimineaţa **Revista Presei Europene** !
La **delta**rfi, la 7:45 şi 9:15.

Teatru

Binomul, gnomul şi felinarul

MIHAELA MICHAILOV

Teatrul Naţional Craiova
Cum doriţi sau Noaptea de la spartul tîrgului după William Shakespeare
Cu: Valer Dellakeza, Iulia Lazăr,
Mihai Arsene, Valeriu Dogaru,
Ion Colan, Ilie Gheorghie,
Nicolae Poghirc, Constantin Cicort,
Angel Rababoc, Valentin Mihali,
Cerasela Iosifescu, Romaniţa Ionescu,
Iosefina Stoia, Ion Butnaru
Adaptarea scenică, regia, scenografia:
Silviu Purcărete
Muzica: Vasile Şirli

Spartul tîrgului e insinuarea unei copleşitoare senzaţii de gol. Trecerea însăşi îşi măsoară limitările invariabile şi singurul gest posibil este privirea înapoi, într-o rapidă developare retrospectivă. E ca şi cum totul trebuie recompus din frînturi şi din impresia persistentă a trecutului reversibil doar imaginar. Spartul tîrgului e un fel de suspensie a devenirii, o buclă de final, în care, într-un fel straniu, eşti înghiţit de lucrurile care sînt pe sfîrşite. Această coborîre din exuberanţa contagioasă a oricărei sărbători în zilele ce se succed mecanic este miza cioburilor risipite în „tîrgul" lui Purcărete. Totul se sparge, se disipează de parcă nici n-ar fi fost. Sunetele casante, sirenele de la începutul spectacolului sînt înghiţite de tăceri şi melancolii. Rămîne sentimentul de vid, de nesfîrşită nostalgie, de trăire intensă, pe ultima sută de metri, a ceea ce se află în urmă. La o distanţă suficient de mare încît să fie dorit cu intensitate.

Silviu Purcărete ficţionalizează timpul iniţierii în sfîrşit, al interstiţiului situat pe muchia duratelor. A douăsprezecea noapte e preludiul revenirii la obişnuitul cotidian, resimţit cu atît mai acut cu cît nimic nu-l poate întîrzia sau amîna. E noaptea care încheie ciclul petrecerilor începute de Crăciun. De aici, trăirea aproape paroxistică a neputinţei de a prelungi bucuria şi a iluziei durabilităţii. Nu întîmplător, un sfeşnic cu lumînări aprinse se află pe pian. Sub forma picăturilor de ceară, ia forma unui timp lichid.

Purcărete nu face decît să citească extrem de atent pliurile textului shakespearian şi să decupeze din toată devălmăşia şi veselia ceea le precede şi le dă un sens mult mai puternic: infinita tristeţe că totul, mai devreme sau mai tîrziu, se termină. Aici e miezul seducător al spectacolului, care trebuie receptat ca o figuraţie a terminalelor. Şi dacă în **Pilafuri cu parfum de măgar** sau în **Cumnata lui Pantagruel**, anatomia lumilor era transpusă metonimic într-un fantasmatic condensat în imagini supradimensionate (pîinea imensă, ploaia de linguri etc.), în **Cum doriţi...**, Purcărete stabileşte un raport binomic, de perfectă sinonimie, care e, de fapt, şi esenţa spectacolului. Imaginarul e adîncit în sensurile multiple ale fiecărui cuvînt, de altfel extrem de simplu de decodat. Purcărete traduce şi prelungeşte semantica ambiguă într-un efect imagistic pe care fiecare cuvînt îl conţine. Una dintre cele mai frumoase scene din spectacol, cea în care Olivia glisează pe muchia oglinzii, este cea mai adecvată şi justificată imagine a plutirii cauzate de îndrăgostire. E acea stare de a fi cu capul în nori, proprie momentului înamorării. Dublul reflectat în oglindă e apropierea identităţii celuilalt, reflex al gemelarităţii existente în mai multe ipostaze în spectacol. E un joc al dublurilor şi al ascunderii în spatele a ceea ce, în orice moment, poate ieşi la iveală, un fel de menţinere în *stand-by*. E o temporară despărţire a identităţilor complementare, pentru a se regăsi în final. Atunci cînd Viola ajunge în Iliria noaptea, după naufragiu, sigură că fratele ei a murit, alege să se deghizeze în băiat, ca unică soluţie de a-şi schimba identitatea.

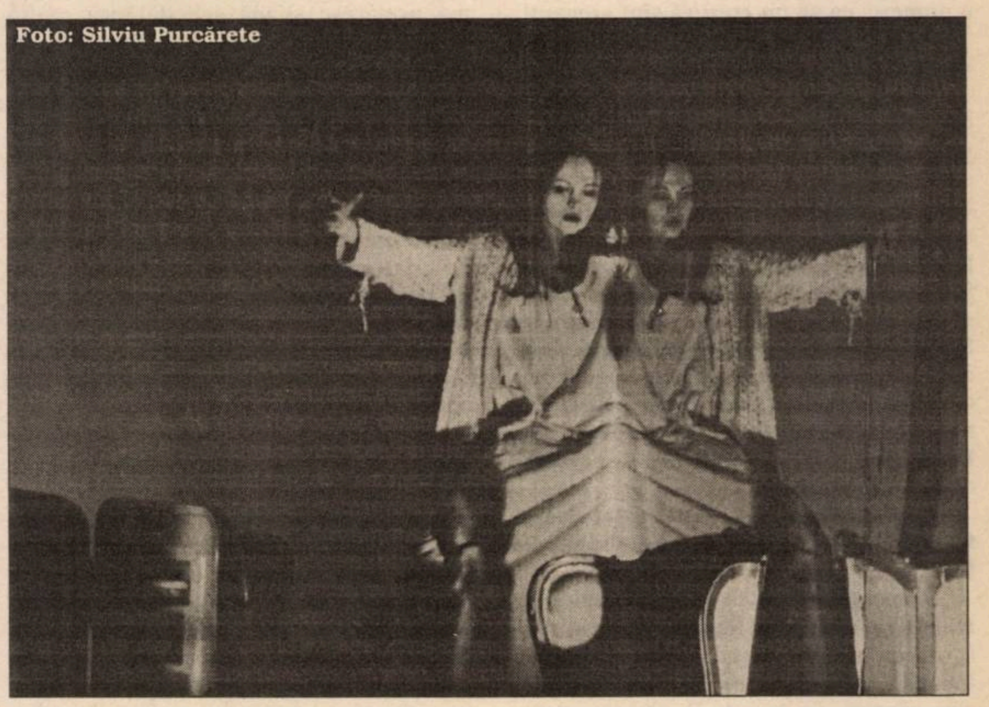
Foto: Silviu Purcărete

Travestiul e catalizatorul ambiguităţii. El întreţine şi potenţează confuzia generală. Cuvintele îşi mistifică sensul propriu (calamburul e privilegiul sintaxei dezghiocate – apanaj al bufonului –, singura investitură de care nimeni nu-l poate deposeda), identităţile devin irecognoscibile, lăsînd mereu o marjă de potenţialitate,

Purcărete propune o stilistică a voalării, obiectivată în ceea ce *pare* că spun, fac şi lasă să se întrevadă personajele. Ea e proprie în special bufonului, care lasă deschise sensurile şi instituie echivocul. Nebunii formează o comunitate a deriziunii stimulante şi a virtualităţilor latente. Ei se continuă, se anticipează şi îşi corespund. Tocmai de aceea spectacolul se termină cu replica – cheie a lui Malvolio (un rol creat de Constantin Cicort cu treceri inventive de la rigiditate la neînfrînare), un viitor nebun, care trebuie să parcurgă şi el toate etapele demistificării şi iniţierii. „Timpul îi răzbună pe nebuni", strigă Malvolio în final, în timp ce bufonul cîntă şi căpitanul de navă plînge. Toate personajele, la un moment dat, mai mult sau mai puţin exteriorizat, plîng şi încremenesc aproape fotografic într-o contaminantă tristeţe. Expresivitatea chipurilor actorilor, transformate şi pătrunse fizic de această melancolie viscerală, are un impact foarte puternic. Valer Dellakeza îşi compune o fizionomie statuară, împietrită de durere, atunci cînd, îndrăgostit de Olivia, priveşte în gol, din spatele vitrinei, cu un buchet de flori în mînă, sau cînd îi curg lacrimile în frişcă în timp ce mănîncă. Nici o clipă durerea purtată de fiecare personaj în parte nu e ostentativă sau jucată.

Rating de teatru

Cronicari / Spectacole	Eugenia Anca ROTESCU	Mihaela MICHAILOV	Iulia POPOVICI	Cristina RUSIECKI	Victor SCORADEŢ
Audiţia (r. Mircea Cornişteanu, Teatrul de Comedie)			▮▮	▮▮	
Stop the Tempo (r. Gianina Cărbunariu, Teatrul LUNI, Green Hours)	▮▮▮		▮▮▮	▮▮	▮▮▮▮
Woyzeck (r. Radu Apostol, Teatrul „Maria Filotti", Brăila)	▮▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮	
Ispitirea Sfîntului Anton (r. Mihai Măniuţiu, Teatrul „Tony Bulandra", Tîrgovişte)	▮▮▮	▮	▮		
Preludiu prelungit (r. Alexandru Berceanu, Teatrul LUNI, Green Hours)			▮▮▮		
Jacques sau supunerea (r. Tompa Gábor, Teatrul Maghiar de Stat, Cluj)		▮▮	▮▮		
Praf în ochi (r. Alexandru Dabija, Teatrul de Stat Oradea)	▮▮			▮▮	
Paparazzi (r. Mihai Lungeanu, Teatrul Foarte Mic)			▬		
Trei surori (r. Anca Bradu, Teatrul „Radu Stanca", Sibiu)		▮▮		▮▮	
Natural Born Fuckers (r. Marcel Ţop, Teatrul ACT)	▮▮		▮▮		

▮▮▮▮ – garantăm noi ▮▮▮ – a se vedea oricînd ▮▮ – nici prea-prea, nici foarte-foarte ▮ – slab ▬ – ceva de speriat

Notă: Rating-ul de teatru are periodicitate lunară.

Spectacolul este o halucinantă interiorizare a tristeţii. Purcărete sabotează veselia debordantă şi sedimentează melancolia într-o montare senzorială, în care totul se simte visceral: nostalgia, agonia, ludicul. Pelerina neagră purtată de Olivia (foarte bine surprinsă de Cerasela Iosifescu la nivelul seducţiei mocnite şi aburite pe care o întreţine) ascunde o senzualitate pulsională ce pare să aştepte momentul potrivit pentru a răbufi. Hohotul de rîs al lui Sir Toby, cu inflexiuni comice prinse excelent de Ilie Gheoghe, pentru că lasă mereu loc inversării situaţiei, nu e niciodată unul plenar, tocmai pentru că cheful e pe sfîrşite. Această lentă, dar în acelaşi timp bulversantă trepidaţie în proximitatea sfîrşitului e ceea ce predomină şi face ca straturile de adîncime ale spectacolului să fie permanent intuite.

Binomul lui Purcărete e unul referenţial erotic-nebunesc. Fiecare personaj îşi pierde într-un fel sau altul raţiunea. Malvolio o ia razna cînd cade în plasa farsei puse la cale de Sir Toby & *company*, Olivia e într-o stare de continuă ameţeală cînd se îndrăgosteşte, Feste, ale cărui bufonerii chiţibuşare sînt ţinute atent în frîu de Valentin Mihali, pune în aceeaşi ecuaţie nebunia şi înţelepciunea.

Iubirea şi nebunia se cuantifică simbiotic, tot aşa cum cum veselia se decantează într-o tristeţe de sfîrşit de lume. În ea rezidă o expansivă forţă gravitaţională, care e atît a timpului parcă încremenit, cît şi a spaţiului, deopotrivă convenţie (costumele prezente permanent în scenă) şi iluzie. Iliria e un fel de *no time land*, iar locuitorii nişte fantomatice clape, care se mişcă lasciv pe sonuri ambientale, sacadate sau fluide. Fiecare sunet, asemeni personajelor care îl ritmează prin gesturi şi mişcări, vine de nicăieri şi se îndreaptă spre necunoscut. E un soi de-a baba oarba cu felinarele pe jumătate aprinse într-un cadru de halucinantă amorţeală şi bruscă trezire. Totul înaintează într-un somnambulism care înceţoşează simţurile. Tot aşa cum vitrina bibliotecii e prăfuită, lăsată parcă de cînd lumea în acest loc uşor decrepit, în care de-abia se mai disting urmele nobiliare, amprente ale unui alt timp dus pe apa Sîmbetei. Fotoliile tapiţate şi masa lungă se află laolaltă cu un frigider din care iese – de unde oare ar fi putut să apară mai bine băutorul de clasă care este Sir Andrew – şi un aragaz unde se prăjesc ochiuri. Decorul e o bibliotecă golită de cărţi, un decor-coajă, un spaţiu al spectrelor. E şi el un cadru în care sfîrşitul erodează cuvintele, sensurile şi raţiunea. Personajele au toate datele unor fantasmatice carapace, care ascund mereu ceva. Dacă, în prima parte a spectacolului, bibliotecile-vitrine încadrează scena, în partea a doua sînt aşezate paralel cu spectatorii, reflectîndu-i şi conţinîndu-i. În spatele lor, la microfon, insularele fantome se incită, se hîrjonesc şi se luptă cu săbiile stînd nemişcaţi. Iar deasupra lor rămîn spiritele locului, cei care iau în stăpînire tristeţea, veselia şi jocul. Piticii cu eternii lor însoţitori: felinarele din oglindă. Şi dacă nu pot să uit ceva din acest spectacol cumplit de trist, cu siguranţă de pitici e vorba. Îţi stau pe creier.

Foto: Silviu Purcărete

O premieră inedită

Žina – povestea unui sat din Mărginimea Sibiului

S-a întîmplat în a doua zi de Paşte, la Jina, un sat urcat în munte, la peste 1000 de metri. Satul are 4.500 de locuitori şi în acea zi părea că toţi se adunaseră în faţa Căminului Cultural, pentru un eveniment aşteptat cu înfrigurare: premiera filmului **Žina** de Dumitru Budrală.

Istoria unui proiect

Proiectul **Žina**, lansat de Fundaţia de Antropologie Vizuală din Sibiu, are două componente: realizarea unei monografii filmice a Jinei şi componenta de „salvage anthropology“, adică documentarea urgentă a unui mod de viaţă profund legat de civilizaţia păstoritului, care va înceta curînd să existe în formele sale tradiţionale, aşa cum s-a întîmplat cu ani în urmă în Grecia, Italia sau Spania.

Filmul aduce în prim-plan trei sute de ani de istorie a acestui sat, cu material inedit din perioada secolului al XVIII-lea, cînd satul era un important sediu grăniceresc în Imperiul Habsburgic. Cultura păstoritului, ritualurile ancestrale, tîrgurile de altădată, nedeile păcurarilor, fluierul şi cîntatul în dungă, legendele despre lumi de demult, dar şi legăturile permanente cu românii de dincolo de munţi, prin practicarea păstoritului transhumant, sînt cîteva dintre reperele acestui film. Este prezentată viaţa de ieri şi de azi a comunităţii unui sat de o extraordinară vitalitate, care a fost vatră şi loc de obîrşie pentru multe aşezări de pe versantul sudic al Munţilor Carpaţi (Corbi, Băbeni, Ciofrîngeni, Ungurenii Căpăţîneni, Oieşti, Vaideeni etc.).

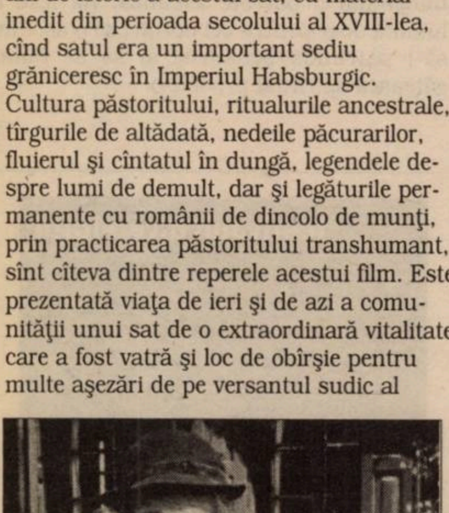
Bătrînul Prodescu din Jina, fotografiat în 1980 de Dumitru Budrala

Fiecare capitol poate fi dezvoltat într-un film în sine, ceea ce Fundaţia de Antropologie Vizuală îşi şi propune să realizeze în viitor.

Revenind la producţia lansată în a doua zi de Paşte, se poate spune că ea se înscrie pe două coordonate: avem, pe de-o parte, o informaţie densă, rezultatul mai multor ani de cercetare, care se înscrie în tradiţia Şcolii Gusti, de documentare complexă asupra locului şi a oamenilor. Pe de altă parte, regizorul a optat pentru o formă atractivă de transmitere a informaţiei către spectator, mergînd pe linia experimentată de antropologii care dau o mai mare importanţă producţiei filmice şi preferă utilizarea unor forme şi structuri diverse, care să le permită comunicarea mesajului către un public dincolo de cercurile strict academice.

Este celebru pentru acest curent exemplul Melissei Llewelyn-Davis din Marea Britanie, antropolog şi autor de filme documentar-antropologice despre populaţia Massai din Africa de est (Llewelyn-Davies a fost prezentă la proiecţia din 1998, pomenită mai sus, în calitate de membru al juriului festivalului). Ea a experimentat o îmbinare a structurii de telenovelă (*soap opera*) cu cerinţele documentarului antropologic într-o serie de filme produse de BBC între 1980-1990, **Diary of a Massai Village** (1984), şi, mai recent, în ciclul **Memories and Dreams**, difuzat în anii '90 pe canalul BBC 2.

Proiectul **Žina** a mai avut o componentă pe care echipa proiectului a numit-o „oglinda“. Lansarea filmului a fost însoţită de o expoziţie de fotografie, intitulată **Ultimii păstori**. Fotografiile, al căror autor este tot Dumitru Budrală, au oferit un tablou vivant al acestei lumi, surprinse cu profundă sensibilitate de fotograf: chipuri şi gesturi expresive, pe care oamenii le priveau cu uimire văzînd cunoscuţi de-ai lor, oameni din sat, atitudini considerate de ei normale şi banale, într-o nouă perspectivă. Expoziţia avea să fie doar începutul unei descoperiri de sine, care a continuat pe tot parcursul proiecţiei filmului.

De ce **Žina**?

Autorul a ales să folosească pentru titlu una dintre variantele grafice ale numelui satului, aşa cum apare în documentele vechi, sugerînd încă de la început că filmul va aduce pe ecran povestea unei civilizaţii aproape dispărute. În plus, numele scris în această formă aminteşte şi de legenda originară, care atribuie întemeierea satului de către o zînă.

Dincolo de farmecul natural al locurilor şi de spectaculozitatea vieţii pastorale, autorul caută răspunsuri posibile la întrebări concrete şi incitante:

Cum a ajuns Jina să aibă munţi mai mulţi decît oricare alt sat din Mărginimea Sibiului şi să se întindă pe 330 km², adică suprafaţa Bucureştiului de azi?

De ce au ajuns atîţia jinari să-şi lase plaiurile, casele şi progadia şi să plece peste munţi, unde au întemeiat sate întregi?

Prin ce jocuri ale istoriei, oameni dintr-un sat izolat din Carpaţi au luat parte la bătăliile decisive din secolul al XVIII-lea şi al XIX-lea din Europa?

Cum au găsit jinarii calea de a trăi ca o comunitate închegată, deşi erau răspîndiţi pe plaiuri, la zeci de ore de mers unii de alţii?

Care e povestea drumurilor păstorilor spre „văile fără iarnă“, în căutarea ierbii?

Avanpremiera

Dacă expoziţia de fotografie s-a dorit o avanpremieră, o modalitate de a-i pregăti pe spectatori pentru ceea ce avea să urmeze, oamenii din sat au devansat intenţiile organizatorilor. Cu o zi înainte de lansare, în zori, la ieşirea din biserică, după slujba Învierii, oamenii nu s-au dus, ca de obicei, acasă, să ciocnească ouă roşii. Prima lor grijă a fost să meargă la Căminul Cultural, ca să vadă fotografiile.

Spectacol pe ecran, spectacol în sală

Luni, la Jina, am asistat la două spectacole simultane. A fost un spectacol pe ecran şi unul, cu totul inedit, în sala Căminului Cultural, asaltat de peste 1000 de oameni, deşi în mod normal nu poate cuprinde mai mult de 5-600. Cei care nu au mai încăput cu nici un chip au rămas afară, în aşteptarea celui de-al doilea spectacol.

Asemenea proiecţii, în faţa unui public implicat, cu o percepţie personală a celor văzute pe ecran, sînt întotdeauna spectaculoase. Reacţia publicului poate surprinde de multe ori, punctînd sau ignorînd anumite momente, într-un mod neaşteptat pentru autor. În al doilea rînd, chiar şi acest tip de public nu este unitar. În sala de la Jina au fost bătrînii satului, au fost şi cei de vîrstă mijlocie, dar şi copii. Au fost oameni care trăiesc şi azi în sat şi oameni care l-au părăsit cu ani în urmă. Au fost oameni care îşi amintesc cu nostalgie de viaţa de altădată, dar şi oameni pentru care tradiţia nu înseamnă mare lucru.

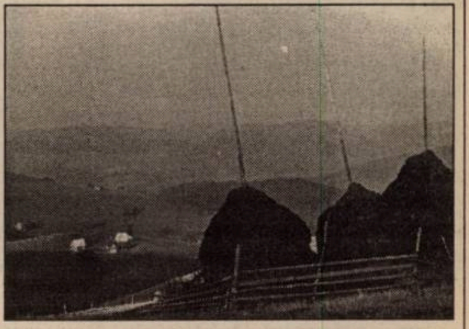

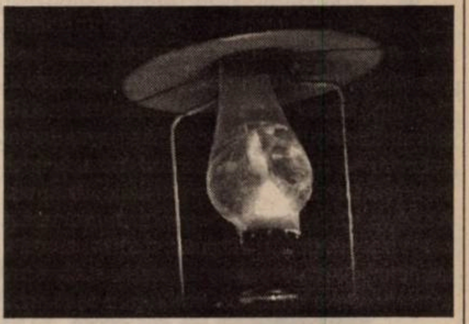

Au avut totuşi ceva în comun. Cu toţii au fost impresionaţi văzînd satul lor, cu locurile, istoria şi oamenii săi, într-o altă lumină.

Proiectul Fundaţiei de Antropologie Vizuală nu se opreşte aici. Filmul şi expoziţia de fotografie vor fi itinerate în ţară şi trimise la festivaluri de film documentar în străinătate. Programul „antropologia de salvare“ va continua cu alte proiecte, care fac deja parte din pachetul de programe propus de Fundaţie pentru evenimentul **Sibiu, Capitală culturală europeană 2007**, apreciat extrem de favorabil de partenerii din Luxemburg ai programului european.

De asemenea, Fundaţia a elaborat un proiect de înfiinţare a unui Centru de Antropologie Vizuală. Proiectul explică necesitatea înfiinţării unui astfel de centru, care ar urma să se orienteze către cercetarea antropologică şi de documentare vizuală, cu implicarea tinerilor specialişti din România şi din străinătate.

Fundaţia de Antropologie Vizuală

Arte vizuale

Chipuri regale

ADRIAN-SILVAN IONESCU

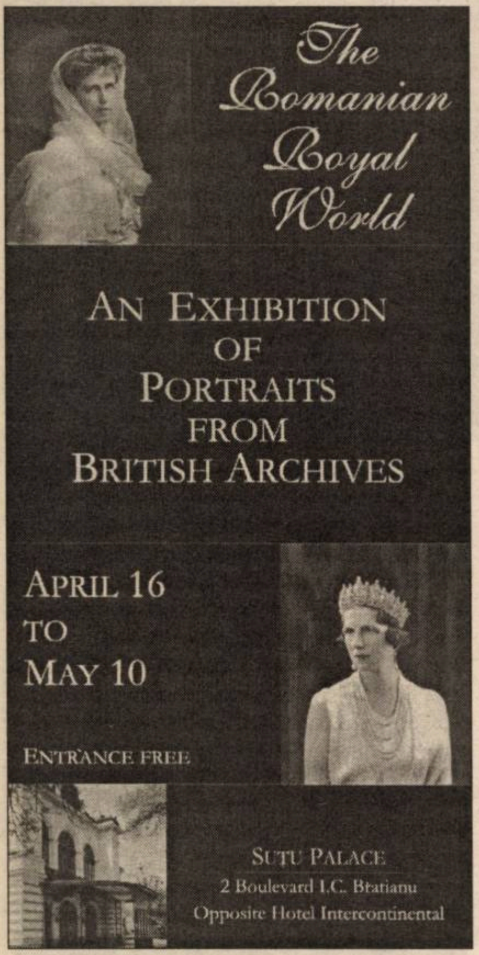

The Romanian Royal World

AN EXHIBITION OF PORTRAITS FROM BRITISH ARCHIVES

APRIL 16 TO MAY 10

ENTRANCE FREE

SUTU PALACE
2 Boulevard I.C. Bratianu
Opposite Hotel Intercontinental

La Muzeul Municipiului Bucureşti s-a deschis o interesantă expoziţie de fotografie, care readuce în atenţia publicului chipurile uitate ale unor suverani europeni de la începutul secolului XX. Intitulată **Universul familiei regale române – portrete din arhivele britanice**, expoziţia prezintă o suită de imagini total necunoscute la noi, care, de acum înainte, vor întregi iconografia naţională, ele fiind donate insituţiei gazdă. Curator al acestei expoziţii este domnul Russell Harris, mare amator de fotografie veche şi pasionat cercetător al colecţiilor din ţara sa. În vreme ce se documenta, pentru o altă temă, la Victoria and Albert Museum din Londra, i-au căzut în mînă mai multe clişee pe sticlă cu chipurile reginei Maria, regelui Ferdinand şi ale copiilor lor. Atunci i-a venit ideea să înceapă o cercetare sistematică a acelor fonduri care conţineau portrete ale membrilor familiei regale a României şi să organizeze o expoziţie la Bucureşti. Alte portrete au fost depistate la National Portrait Gallery din Londra.

Portretele expuse sînt copii de contact după mari clişee pe sticlă, executate la cumpăna dintre veacuri şi pînă prin anii '30 ai secolului XX de cîteva importante şi luxoase studiouri fotografice, precum Lafayette, Vandyk, Bassano şi Barnett. De aici şi calitatea deosebită a imaginilor, tonalităţile calde, umbrele şi luminile purtate – care nu ascundeau trăsăturile ci, dimpotrivă, le evidenţiau – şi valorile picturale ale acestor cadre. Puţine dintre ele sînt străbătute de glacialitatea unei poze oficiale, în care modelul trebuie să apară într-o atitudine maiestuoasă şi impunătoare, caracteristică unui suveran. De obicei, regii şi reginele, prinţii şi prinţesele apar surprinşi în poziţii lejere, neconvenţionale: prinţul de Wales – viitorul rege George V – stă comod pe o balustradă, cu ţigareta în mînă; kaiserul Wilhelm II apare îmbrăcat civil – ceea ce era o raritate pentru el –, cu pelerină gri, haine de tweed şi pălărie moale, pregătit pentru plimbare prin parc sau pentru vînătoare, în timpul uneia din vizitele făcute în Anglia; principesa Maria este imortalizată la diferite vîrste (copilărie, tinereţe şi maturitate, cînd devenise regină), în diverse toalete de zi sau de seară, cu diademe şi bijuterii fabuloase, ori în costumul popular românesc atît de drag ei, sau chiar imaginîndu-se în rolul Margaretei din **Faust**, cu fusul şi caierul de lînă în mînă; fratele ei, prinţul Alfred, merge chiar mai departe şi pozează deghizat în Wilhelm Cuceritorul, îmbrăcat în cămaşă de zale, cu paloş la brîu şi casca de oţel pe cap, al cărei nazal îi ascunde complet trăsăturile.

După cum se vede, expoziţia nu se rezumă exclusiv la familia regală a României ci, prin extindere, prezintă şi rudele apropiate ale acesteia, în special ramura britanică, începînd cu bunica, longeviva regină Victoria, apoi cu fiul ei Edward VII şi regina Alexandra, cu regina Mary şi regele George V (vărul preferat al principesei Maria, faţă de care a nutrit mai mult decît afecţiunea firească între rude de sînge, şi cu care se urziseră chiar planuri maritale pînă să fie ales drept mire timidul prinţ Ferdinand, moştenitorul tronului României); sînt apoi expuse portretele unuia dintre ginerii reginei Maria, regele Alexandru al Serbiei; regele Ferdinand şi prinţul Nicolae, fiul său, apar relaxaţi, destinşi, departe de preocupările cotidiene; reginei Elena i-a fost făcut un portret în profil pentru a-i evidenţia trăsăturile greceşti. Pe simeză nu şi-au găsit locul toţi membri familiei regale ci doar aceia care figurau în arhivele şi colecţiile cercetate de organizator, dar expoziţia nici nu are pretenţia exhaustivităţii. Ea doreşte să pună în circulaţie nişte portrete necunoscute publicului românesc, iar în acest demers reuşeşte pe deplin. Dl Russell Harris a întocmit şi un catalog care conţine informaţii generale despre familia regală a României şi relaţiile ei de rudenie în cadrul celorlalte familii domnitoare ale Europei, un arbore genealogic (pe care sînt specificate personjele ale căror portrete figurează în expoziţie) şi o bibliografie. Imaginile reproduse sînt comentate şi sînt furnizate succinte date biografice despre cei portretizaţi – din care nu lipsesc anecdotele şi bîrfele extrase, de cele mai multe ori, din memorialistica epocii, unele chiar din jurnalele reginei Victoria sau ale nepoatei sale, regina Maria.

Expoziţia **Universul familiei regale române** este una dintre acele manifestări care trebuie neapărat vizitată, în tihnă şi cu atenţie, pentru că portretele înaintaşilor au totdeauna o poveste ascunsă. Ea iese la lumină doar pentru cei dornici să o asculte, să-i pătrundă sensurile şi să se îmbogăţească spiritual privind-o.

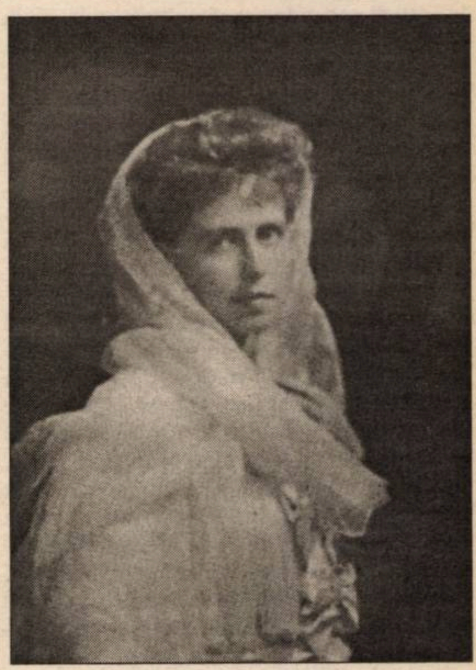

Regina Maria a României

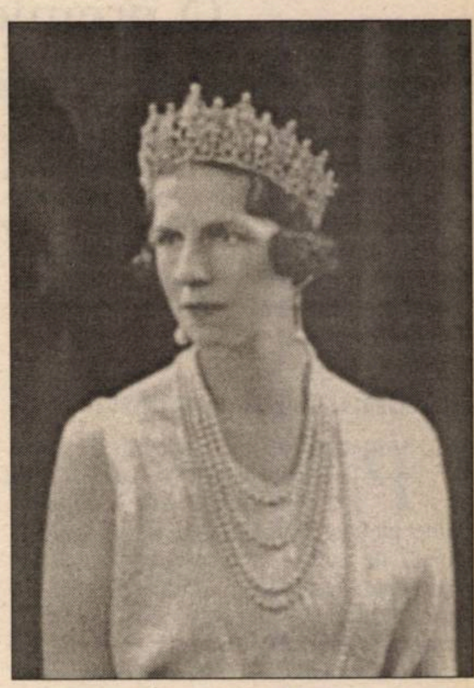

Regina Mamă Elena

Radio Total 96.9 FM

Zilele diversităţii

„Amor nu-i musai între el şi ea"

Filme

Luni 3 mai
▌ora 19.00, Sala „Elvira Popescu" –
Un lucru frumos, Marea Britanie, 1997

Marţi 4 mai
▌ora 19.00, Sala „Elvira Popescu" –
Arată-mi iubire, Suedia, 2000

Miercuri 5 mai
▌ora 18.00, Institutul Goethe –
Este loc pentru noi toţi, Iugoslavia, 2002
▌ora 18.30, Institutul Goethe – **Kiki şi Tiger**, Germania, 2002
▌ora 20.00, Sala „Elvira Popescu" –
Lustru, SUA, 2002

Joi 6 mai
▌ora 18.00, Institutul Goethe –
Goldfish Memory, Irlanda, 2003
▌ora 20.30, Sala „Elvira Popescu" –
Viaţa mea la Rouen, Franţa, 2002

Vineri 7 mai
▌ora 18.00, Sala „Elvira Popescu" –
Hrană de dragoste, Spania, 2002
▌ora 20.30, Sala „Elvira Popescu" –
Lan Yu, Hong Kong, 2001

Sâmbătă 8 mai
▌ora 18.30, Sala „Elvira Popescu" –
Un lucru frumos, Marea Britanie, 1997
▌ora 20.30, Sala „Elvira Popescu" –
Arată-mi iubire, Suedia, 2000

Duminică 9 mai
▌ora 18.30, Sala „Elvira Popescu" –
Viaţa mea la Rouen, Franţa, 2002
▌ora 20.30, Sala „Elvira Popescu" –
Lan Yu, Hong Kong, 2001

Filmele sînt subtitrate în limba română.

Expoziţii

▌3-7 mai, Institutul Goethe –
Să ne vadă!, expoziţie de afişe
▌3-7 mai, Institutul Goethe – **Percepţii**, expoziţie de fotografie

Lansări de carte

▌5 mai, ora 17.00, „La Scena" –
Homofobia de George Bălan
▌5 mai, ora 18.00, Librăria Cărtureşti –
În porumbar de Grzegorz Musial
▌7 mai, ora 17.00, „La Scena" –
Politica sexelor de Liliana Popescu

Dezbateri

▌4 mai, ora 17.15, SNSPA –
dezbaterea **Despre noi, minorităţile sexuale în România**
▌6 mai, ora 14.00, Consiliul Britanic –
dezbaterea **între.vederi**

Party Gay

▌7 mai, ora 22.00, Queen's Club,
Str. Iuliu Barasch Nr. 12-14

http://www.accept-romania.ro/festival.htm

festivalul diversităţii
3-9 mai bucureşti

ai
dreptul
să fii
diferit
Evenimente organizate în cadrul festivalului diversităţii de:
accept
Goethe-Institut
British Council
Institut Français de Bucarest
Institutul Polonez la Bucureşti
Ambasada Suediei

Sînt zile cînd toate pisicile sînt galbene

Viorica BUICĂ

Sînt zile cînd mă trezesc dimineaţa în paradisul basculantelor, după ce am cumpărat ce trebuie. Aud zgomote sub pat. Motocicletele nu se odihnesc. Peste tot e bine unde ajung, dar trebuie să plec. Poate mă repet. Butonează, butonează, că ceva tot o să rămînă.

Sînt şi eu, ca (şi) artistul Nicolae Comănescu, un locuitor prins în circulaţia oamenilor şi a vehiculelor, a bunurilor şi a mărfurilor sau chiar a ideilor din această metropolă în care m-am născut. Admir în fiecare zi strada, spectacolul inepuizabil al feţelor şi faţadelor, al publicităţii, pînă la urmă al suprafeţei semnificante. Iată de ce nimic nu mi s-a părut mai potrivit pentru a face o mărturisire autobiografică decît a realiza un colaj din titlurile lucrărilor lui Nicolae Comănescu.

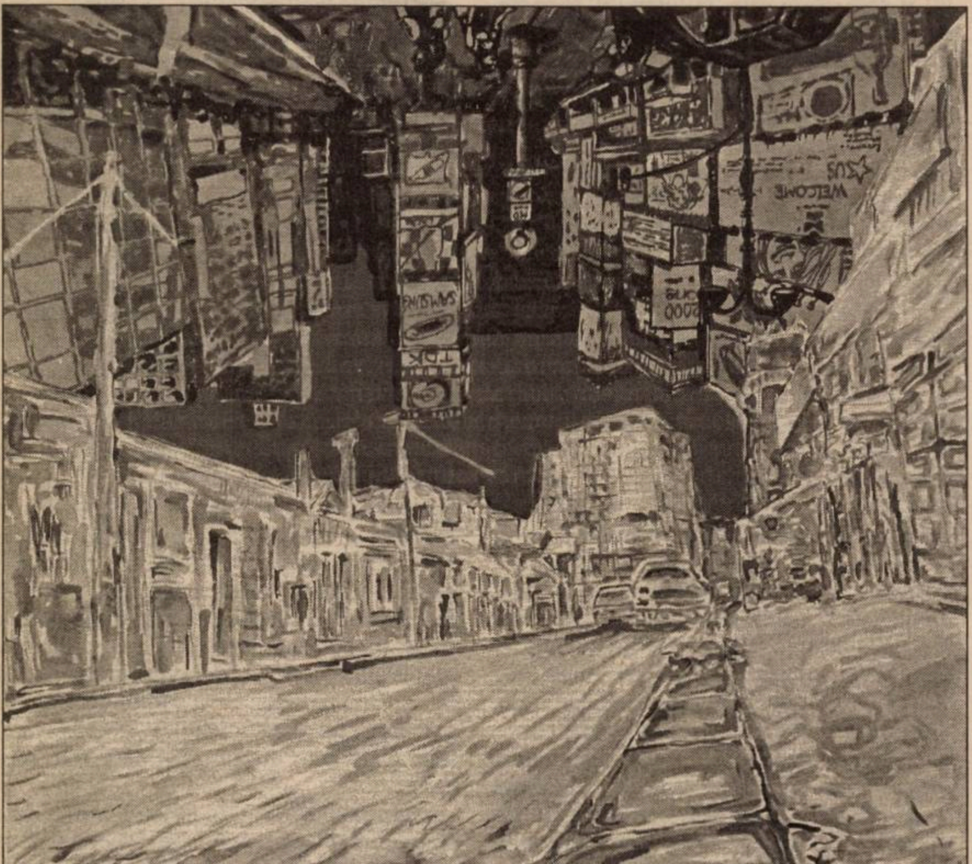

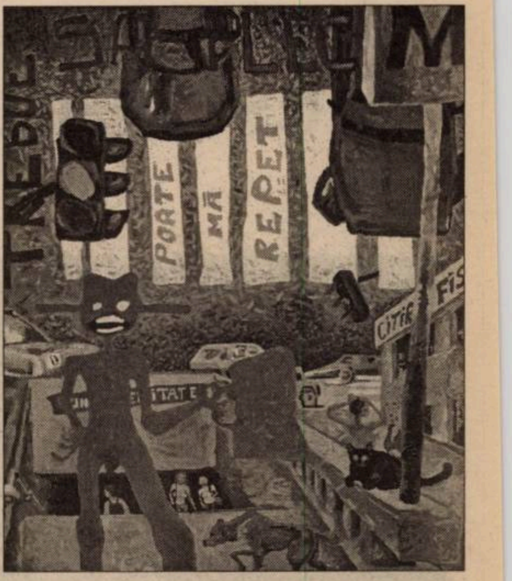

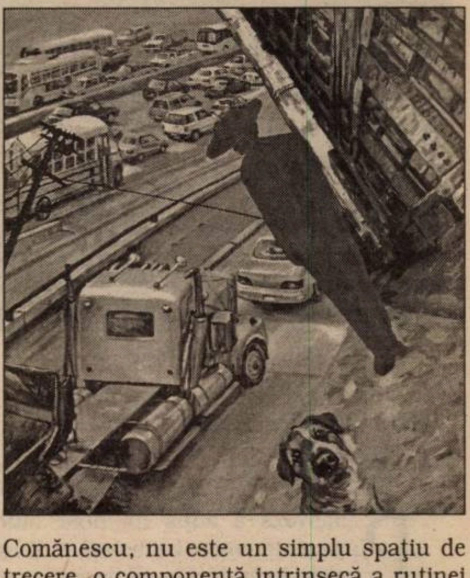

Expoziţia de la Galeriile 3/4, al cărei curator este tînărul Ştefan Tiron, mixează cu dezinvoltură peisaje urbane, în căutarea unei relaţii afective şi de identificare totodată. New York-ul, Bucureştiul, Londra, Berlinul sau orice altă metropolă modernă se supun unui proces de semnificare personală, în linia a ceea ce antropologii numesc „identitate urbană". Nu este însă un demers lucid, rece, ci o cufundare în individualitatea oraşului, în tot ceea ce înseamnă efectul narcotizant al acestuia. Reclame, semafoare, autobuze, firme luminoase, maşini în viteză, panouri publicitare uriaşe şi, înainte de toate, o arhitectură specifică, o „arhitectură ca anestezic" al vieţii cotidiene, se combină şi se re-combină într-o încercare continuă de a pune în scenă spaţiul public aşa cum este el perceput de trecătorul grăbit şi nu numai.

Originalitatea acestui proiect ce pune în evidenţă existenţa urbană, în toate formele ei halucinante, se extinde şi la nivel stilistic, artistul intrînd în dialog cu cele mai variate curente ale secolului XX, de la impresionism şi neo-impresionism la realizările grupării Cobra, de la expresionism la *pop-art* şi de la suprarealism la hiperrealism. O explozie de culoare, aşezată fie în tuşe largi, dinamice, fie pe suprafeţe întinse, vag transparente, însoţeşte întreaga incursiune în „teatrul urban", animată permanent de *icon*-uri specifice. Oraşul devine astfel un loc al stimulării vizuale continue, un loc în care individul poate să se ascundă sau, din contră, să se afirme prin propria atitudine.

Strada, aşa cum o prezintă Nicolae Comănescu, nu este un simplu spaţiu de trecere, o componentă intrinsecă a rutinei cotidiene. În acest proces prin care oamenii observă şi sînt observaţi, strada poate oferi oricînd posibilitatea evaziunii. Imaginile au, astfel, de cele mai multe ori, o notă de realism magic, chiar de onirism, dacă amintim numai răsturnările de perspectivă de 360 de grade sau cadrele dinamice ce induc senzaţia de vîrtej.

Desant european în Dobrogea arheologică

La Constanţa a avut loc, începînd cu 16 pînă la 29 aprilie, Laboratorul Avansat de Restaurare *in-situ*, proiect de anvergură, cu finanţare europeană din cadrul fondurilor „Cultura 2000". Institutul Naţional de Optoelectronică din Bucureşti – Măgurele (INOE) alături de Muzeul de Arheologie din Constanţa au cîştigat acest proiect, în anul 2003, la o competiţie a Comisiei Europene pentru Cultură şi Educaţie. Este o premieră naţională şi un bun exemplu de racordare la finanţările externe. Laboratorul Avansat de Restaurare, constituit acum la Constanţa, a avut drept gazdă Muzeul Naţional de Arheologie din vechiul Tomis. În primele cinci zile ale reuniunii, ca într-o veritabilă renaştere a ecumeniei ştiinţifice europene, s-au întîlnit şi au comunicat circa 150 de specialişti, dintre care o treime invitaţi străini, restauratori, conservatori, fizicieni, care şi-au pus în comun cercetările de vîrf, prin expuneri teoretice. În prima parte a colocviului au fost programate comunicările ample, cu miez teoretic, în domeniul tehnicilor optoelectronice, de pildă echipamentul lidar, senzorii cu fibră optică, analiza multispectrală, interferometria, termoviziunea ş.a.m.d.

S-au prezentat şi dosare de restaurare din patrimoniul european. Ideea de a participa ca specialist restaurator, arheolog, profesor în ştiinţa restaurării, chiar student, la un laborator ad-noc, de nivel avansat, bazat în genere pe efectele laser, a fost dezvoltată în partea aplicativă a proiectului, adică *in-situ*, la cîteva obiective ale Dobrogei arheologice. Este, de fapt, marea şansă pentru patrimoniul românesc să intre astfel în circuitul ştiinţific al restaurării europene. Timp de o săptămînă, laboratoare utilate cu tehnologie de vîrf au lucrat la Histria, Trofeul de la Adamclisi, Mormîntul pictat paleocreştin din Tomis şi bisericile din cretă de la Basarabi.

Invitaţi de prestigiu de la universităţi şi institute de cercetare în fizică italiene şi greceşti, de la laboratoare naţionale de restaurare portugheze, malteze, austriece, olandeze etc. împreună cu specialişti români au participat la un experiment profesional cu sigure rezultate benefice: o echipă internaţională, ultra-profesionistă care a lucrat intens, cu aparatura avansată a fiecărui participant, pusă în comun, în beneficiul unor monumente autohtone excepţionale, dar mai puţin cunoscute pe plan european.

Astfel obiectivele arheologice dobrogene au intrat în conul de lumină al comunicărilor internaţionale, pînă la nivelul structurii lor microfizice. În fiecare zi petrecută în eleganta aulă a Bibliotecii judeţene din Constanţa s-a conturat desenul unei hărţi intelectuale europene cu noi rute de comunicaţie în domeniul restaurării, al arheologiei şi cercetării electronice. Organizarea unui astfel de desant ştiinţific european a avut o lăudabilă eficienţă în grupul de cercetători de la INOE-CERTO Bucureşti-Măgurele. Să fie oare tradiţia românească a cercetării în tehnologia plasmei cea care a dat atîta acurateţe şi precizie proiectului „Cultura 2000 – Laborator Avansat de Restaurare în arheologie"?

Aurelia MOCANU

```
* Connecting to amsterdam2
-
* Cancelled connect
-
* Connecting to amste
-
* Cancelled connect
-
* Connecting to amsterda
-
* Cancelled connect
-
* Connecting to amsterd.
-
* You're not on a channel
-
* You're not on a channel
-
* Unable to resolve server
-
* Connect retry #1 amsterdam.nl.   undernet.org (6667)
-
* Unable to  esolve server
-
* Connect     #2 diemen.nl.eu.undernet
-
* Unable to r solve server
-
* Connect retry #3 haarlem.nl.eu.und
```

am onoarea de a vă invita la vernisajul expoziţiei
mix
simona groosa
[28 aprilie / ora 18] ATELIER 35 / Str. Şelari, nr.13

Muzică

Festivaluri, proiecte, noutăţi

ANCA FLOREA

Helmut Plattner

Creaţii de orgă în recital

Primăvara a adus nu doar mult aşteptata vreme frumoasă, ci şi un val de festivaluri pe cît de variate ca opţiuni repertoriale, pe atît de diverse şi în plan interpretativ, astfel încît melomanii bucureşteni au avut posibilitatea fie să asculte muzica secolului XX sau lucrări de ultimă oră, fie să pătrundă în lumea fascinantă a creaţiei scrise pentru orgă de-a lungul veacurilor, într-un regal de muzică bună.

Entuziasmul juvenil al unui singur om – Tudor Moisin –, îndrăgostit de sunetul acestei „regine a instrumentelor", convins totodată că se cuvine o reverenţă în faţa maeştrilor săi, a determinat iniţierea şi concretizarea primului festival internaţional de orgă organizat la noi, marcînd astfel împlinirea unei jumătăţi de veac de la înfiinţarea clasei de orgă la (actuala) Universitate Naţională de Muzică, dar şi aniversarea creatorului şi conducătorului acesteia, Helmut Plattner, la cei 74 de ani de viaţă (şi, întîmplător, la trei decenii de la plecarea sa din ţară). Deşi momentul ar fi trebuit să prilejuiască reîntîlnirea maestrului (sosit special din Germania) cu foştii săi studenţi, cu profesorii care i-au urmat la catedră şi cu absolvenţii din ultimii ani, dar şi o frumoasă revedere cu colegii de generaţie sau cu cei care şi acum, ca şi atunci, sînt dascăli la Universitatea aflată printre organizatori, în dimineaţa dedicată emoţionantei adunări în sală s-au aflat doar 5-6 persoane, printre care nu s-a „rătăcit" nici măcar un fost coleg sau un cronicar interesat să asiste (şi eventual să menţioneze) la acel eveniment ce se dorea cu totul special. Cu destulă tristeţe, dar cu umor şi înţelepciune, Helmut Plattner a vorbit despre dificultăţile începutului, cînd clasa pe care o înjghebase nu avea, evident, o orgă pe care să lucreze, ci doar un instrument miniatural. Atunci nu erau acceptaţi decît unul sau doi studenţi într-un an pentru că... nu se dorea pregătirea organiştilor pentru biserici. A amintit şi realizările celor pe care i-a format de-a lungul a două decenii de activitate didactică (majoritatea răspîndiţi, de mulţi ani, prin lume), cu care, în parte, mai păstrează legătura şi astăzi.

Excelent structurat, festivalul a debutat sîmbătă 17 aprilie la sala Radio, cu recitalul susţinut de Eckart Schland, reputatul organist de la Biserica Neagră din Braşov, pentru ca, în zilele ce au urmat, publicul să fie invitat să asculte opusuri celebre sau chiar prime audiţii, în atmosfera specială a Catedralei Sf. Iosif, la Biserica Luterană sau la Biserica Italiană, alternînd cu serile de orgă de la Ateneu sau, din nou, de la Radio. Programele au inclus piese de Bach, Handel, Dupre, Muffat, Mendelssohn-Bartholdy, Liszt, Reger, Căianu, Croner, dar şi lucrări de Hans Peter Turk sau Térenyi Ede, prezentate pentru prima oară la Bucureşti, în recitalurile susţinute de Erich Turk (de la Cluj), Tunde Molnar (Tg. Mureş), Ursula Philippi (Sibiu), Felician Roşca (Timişoara) şi Lavinia Roşca-Zamfir (Reghin), precum şi un program de muzică sacră interpretat de Camelia Pavlenco, Valentin Albeşteanu, Grazziella Mateffy şi Cornelia Bronzetti. Arta lui Helmut Plattner ne-a încîntat în recitalul aniversar care, sub cupola Ateneului, a propus, pe lîngă superbe creaţii de Vivaldi şi Franck, şi prima audiţie absolută a lucrării pe care maestrul a compus-o (prin analogie cu celebra formulă B-a-c-h pe tema C-l-a-s-a d-e o-r-g-ă –, o **Fugă** creată cu doar cîteva zile înainte, înlocuind, evident, literele inexistente în notaţia muzicală germană cu elemente apropiate; îndelung aplaudat de publicul destul de numeros şi, oricum, avizat, solistul a oferit ca bis o altă piesă proprie – Coralul **Pe Tine, Doamne, Te iubim din suflet** (cele două partituri fiind reluate ulterior şi în concertul său de la Sf. Iosif, alături de opusuri de Bach şi Franck). În partea a doua a serii, organistul Marcel Costea a interpretat un **Preludiu** bachian, o piesă de Alain, dar şi lucrarea sa **Dealuri şi ceţuri** (din ciclul **Imagini transilvane**).

Duminică dimineaţa, o sală arhiplină l-a aplaudat din nou pe Helmut Plattner la Ateneu, unde în compania Orchestrei Inginerilor, sub bagheta sigură a ing. Andrei Iliescu, a cîntat **Concertul în fa major op. 4 nr.4** de Handel şi, colaborînd (şi) cu inginerul Mircea Cazacu – foarte bun violist – **Concertul** de Michael Haydn (fratele celebrului compozitor vienez, care, după cum se ştie, a fost, pentru cîţiva ani, muzicianul curţii princiare transilvane, unde de altfel a şi scris această partitură). Dacă în deschiderea programului, la pupitru s-a aflat, simbolic, inginerul nonagenar Petru Ghenghea (cel care, cu 50 de ani în urmă, a dirijat acelaşi **Concerto grosso op. 3 nr. 11** de Vivaldi, la inaugurarea ansamblului), mai tînărul său succesor – Andrei Iliescu – a încheiat cu suita **Muzica apelor** de Handel, orchestra dovedindu-se surprinzător de omogenă, cu un sunet dens şi calitativ, răspunzînd cu promptitudine şi eficienţă cerinţelor dirijorale. În cuvîntul său introductiv, Petre Codreanu, secretar muzical la Filarmonica „George Enescu" (de asemenea implicată în realizarea festivalului), a punctat sărbătorirea formaţiei inginerilor, revenirea pe podium a primului său dirijor, omiţînd probabil să menţioneze că acel concert a fost dedicat aniversării lui Helmut Plattner.

Festivalul continuă pînă pe 30 aprilie, astfel încît cei care îndrăgesc sonurile de orgă se pot bucura din plin în această săptămînă, ascultînd recitalurile susţinute de Marcel Costea (marţi 27 aprilie, la Catedrala Sf. Iosif, din nou Helmut Plattner – în 28 aprilie, la Biserica Italiană, Tudor Moisin şi soprana Ştefania Tiron – vineri 30 aprilie, la Biserica Sf. Cruce, şi Jean Jacques Tournebisse din Franţa, în aceeaşi seară, la Sf. Iosif).

Desigur, instituţiile şi lăcaşele de cult menţionate, precum şi Societatea Filarmonică din Cîmpina au sprijinit derularea acestor manifestări. Trebuie spus însă că ideea, organizarea, structurarea programului, relaţia cu mass-media – într-un cuvînt, tot ceea ce a fost necesar pentru ca orga să răsune plenar şi generos (şi) în interpretarea unor artişti pe care, altfel, publicul bucureştean nu ar avea posibilitatea să-i asculte – se datorează entuziasmului şi tenacităţii lui Tudor Moisin. Privit de unii cu scepticism, de alţii cu indiferenţă, Moisin a reuşit totuşi să creeze un festival original, interesant şi echilibrat, care ar fi meritat mai multă atenţie (de susţinere nu mai vorbim...) din partea muzicienilor, care, şi de această dată, au strălucit prin... absenţă. Dar toţi cei care au contribuit în vreun fel la concretizarea festivalului au fost răsplătiţi din plin prin aplauzele şi afluenţa spectatorilor, cărora li se adresează în primul rînd.

Laude, aprecieri superlative şi, de cealaltă parte, aceeaşi amărăciune a absenţei totale a interesului „breslei" faţă de demersul artistic de valoare, care incomodează tocmai pentru că se afirmă doar prin calitate, s-au îndreptat şi spre seara care, la Institutul Francez, sub titlul **Ciudat imobil**, a propus un excelent colaj, gîndit în spiritul poeziei lui Prévert, recitată captivant de către actriţa Cerasela Iosifescu, pe suportul unei muzici rafinate, imaginate şi interpretate de Irinel Anghel şi Andrei Kivu – de fapt, ansamblul ProContemporania. Dacă, la Clubul Prometheus, sala devenise neîncăpătoare, la reluarea acestui foarte special recital chiar şi muzicienii au „uitat" să vină.

În schimb, la concertul tinerei formaţii Profil, studioul „Alfred Alessandrescu" al Radiodifuziunii a fost arhiplin, majoritatea spectatorilor fiind compozitori de marcă, interpreţi de muzică contemporană şi cronicari, aplaudînd, pe bună dreptate, evoluţia impecabilă a instrumentiştilor care, încă de la prima apariţie pe podium, în 2003, au cucerit prin omogenitate, expresivitate şi strălucire, intervenţiile solistice purtînd de asemenea girul profesionalismului fiecărui component în parte (Ion Bogdan Ştefănescu, Emil Vişenescu, Oleg Bălănuţă, Gabriel Sava, Sorin Lupaşcu, Florin Pane, Alexandru Sturzu, Adriana Maier, Diana Moş, Oana Spânu-Vişenescu, Marian Movileanu, Laura Buruiană), sub conducerea dirijorului Tiberiu Soare. Sub genericul sugestiv **Elevi şi profesori**, programul – prefaţat de cuvîntul Valentinei Sandu-Dediu – a propus lucrări de Gabriel Almaşi, Ştefan Niculescu, Diana Rotaru şi Dan Dediu, în care originalitatea, experienţa şi simbolica „ştafetă" a generaţiilor au fost unanim apreciate.

Tineri muzicieni în festival

În paralel, un alt festival aflat la prima sa ediţie, organizat de Fundaţia Shumsky, a atras un public eterogen în sălile Cercului Militar Central, pentru a asculta o gală a tinerilor muzicieni – Raluca Stratulat şi Adriana Toacsen, Bogdan Popa, Alexandru Abrudan şi Livia Tudor, Claudia Iordache, Cristian Fătu, Irina Sandu şi Marilu Bottez-Velciu, precum şi cvintetul de suflători „Primavera". Au fost interpretate opusuri de Mozart, Britten, Enescu, C. Porumbescu, Gh. Zamfir, I. Voicu, Chopin, Saint-Saens – Ysaye). A urmat o seară ce a prilejuit întîlnirea cu cvartetul Amernet care, în colaborare cu violistul Eric Shumsky, a cîntat lucrări de Verdi şi Mozart, pentru ca, în 21 aprilie, Orchestra de Cameră (a Elitelor) din Bucureşti sub bagheta lui Iosif Ion Prunner să beneficieze de interpretarea lui Eric Shumsky (cel care conduce Fundaţia, deopotrivă iniţiatorul festivalului) şi a violonistului Joshua Epstein (de origine română, dar născut la Tel-Aviv), în **Passacaglia** de Handel-Halvorsen. Violistul a revenit apoi pentru a aborda partitura solistică în **Concertino** de Walter Skolnik – o primă audiţie mondială, pe care compozitorul american (şi el pe jumătate român) a scris-o la cererea sa; după miniatura orchestrală de Shulman, **Introducere şi Allegro** de Elgar şi **Adagio** de Barber au căpătat un plus de relief în tălmăcirea cvartetului american, pentru ca, în încheiere, orchestra (alcătuită din instrumentişti cu experienţă selectaţi din formaţii bucureştene de prestigiu) să cînte cu rigoare şi destulă fluenţă celebra **Serenadă** pentru coarde de Ceaikovski. Ultimul moment al festivalului a inclus pagini beethoveniene de mare popularitate. Eric Shumsky a evoluat în ipostază dirijorală la pupitrul aceleiaşi orchestre, solist fiind cunoscutul violonist israelian. L-am întrebat pe iniţiatorul acestui prim Shumsky Musicfest de ce a ales România pentru a crea o fundaţie menită să promoveze tinerele talente şi mi-a răspuns că, pur şi simplu, a fost atras de potenţialul artistic descoperit aici şi de „ceva" care l-a făcut să simtă că este locul ideal pentru a-şi pune în aplicare intenţiile. Cu siguranţă, manifestarea a avut succes, dar să sperăm că la următoarea ediţie se va adresa unui public mai larg, nu doar invitaţilor şi celor care, întîmplător sau nu, au aflat de aceste concerte...

Imposibil de urmărit în totalitate (pentru simplul motiv că... s-au suprapus), reperele muzicale la care ne-am referit au însemnat, săptămîna trecută, puncte de atracţie pentru toate gusturile, aducînd ca noutate unele demersuri adesea temerare, realizate cu dragoste, credinţă, profesionalism (şi, cu două excepţii, fără nici un sprijin financiar...), purtîndu-ne din vremea barocului în plin romantism, de la începutul veacului trecut la... muzica mileniului III, printre partituri a căror diversitate a reprezentat, evident, o „provocare" pentru interpreţi şi spectatori deopotrivă.

Radio România Cultural,

post al Societăţii Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	

	MHz	kHz
Petroşani	89,5	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

reviste străine

Culture Europe International. Revistă-magazin în limba engleză pentru profesioniştii din domeniul artelor şi al media culturale. Publicaţie lunară editată de Culture Europe Asociation (preşedinte: Anne-Marie Autissier) cu sprijinul financiar al Departamentului pentru Afaceri Externe din Ministerul Francez al Culturii şi Comunicării şi al Institutului de Studii Europene din cadrul Universităţii din Paris VIII. Director: Jean-Michel Dijan. Senior editor: François Roche. Pînă la numărul 40 revista s-a intitulat **Culture Europe** (sub această denumire am prezentat-o – de altfel – şi noi, tot în cadrul rubricii „profil"). O relansare şi o schimbare de titulatură, aşadar... Schimbările sînt explicitate în editorialul semnat de Anne-Marie Autissier: e vorba – în primul rînd – de o deschidere către ţări din alte continente, cum ar fi Canada sau Africa de Sud. Sumarul numărul 40 cuprinde numeroase materiale dedicate ţărilor Europei de Sud-Est – inclusiv României – şi situaţiei instituţiilor culturale din zonă. Anne-Marie Autissier scrie despre instituţiile culturale din Timişoara; în pagina 12 sînt prezentate politicile culturale derulate în ţara noastră de Fundaţia Culturală Europeană şi ECUMEST Bucureşti, precum şi întîlnirile culturale europene, desfăşurate anual la Cluj şi iniţiate – în 1999 – de către Centrul Cultural Francez din localitate. Tot în pagina 12, preşedinta ECUMEST Bucureşti, Corina Şuteu, semnează un concis material despre eforturile de integrare culturală a României în Uniunea Europeană, cu o notă critică la adresa politicii centraliste a Ministerului Culturii şi Cultelor (**Romanian's Paradoxes**).

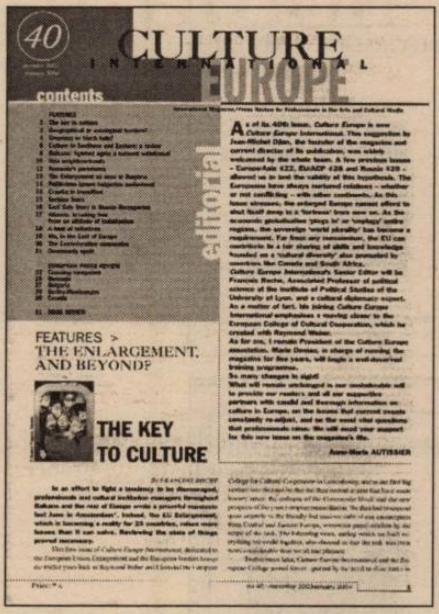

conflict

„Sînt vechi, domnule!" (I.L. Caragiale)
DILEMAVECHE

Sub titlul **Într-o democraţie, fie şi fragilă**, în numărul 13/2004 (9-15 aprilie) al **Dilemei vechi**, Radu Cosaşu îi dă o replică Luminiţei Marcu, care – într-un articol apărut anterior în **Evenimentul zilei** – comenta acid premierea unor scriitori de către preşedintele Ion Iliescu, apreciind pozitiv refuzul excepţiei Ioan Groşan: „Îmi pare rău că un critic literar de ţinuta domnişoarei Luminiţa Marcu nu înţelege ce căutam «pe lista oamenilor de cultură recent decoraţi de Ion Iliescu», entuziasmîndu-se, în schimb, de refuzul domnului Ioan Groşan de a primi ordinul «Meritul Cultural» în grad de ofiţer [...]. Din capul locului, pentru buna ei informare, e necesar să ştie că domnul Ioan Groşan n-a fost singurul scriitor care a spus «nu» acestei decorări, ci şi alţii, printre care domnul Fănuş Neagu, dacă acest nume îi spune ceva.

În ce mă priveşte, nu mă simt deloc inconfortabil primind această distincţie din partea statului român. Mă simt mai degrabă jenat observînd că oameni de cultură ca domnişoara Luminiţa Marcu fac din gestul domnului Ioan Groşan un act de onoare şi rebeliune intelectuală, de parcă am trăi sub Ceauşescu, într-o dictatură în care scriitorul onest nu are de ales decît între a se compromite sau a fi «ridicat». Cu toată liniştea, susţin că trăim într-o democraţie, imperfectă, precară, dar o democraţie, în care poţi spune «da» sau «nu», fără teamă, în care poţi deosebi clar între o administraţie (Iliescu, Constantinescu) şi un stat cît de cît constituţional, garant al libertăţii de expresie şi simţire, de refuz, de ironie sau chiar de indiferenţă. Primind acest «Merit Cultural», presupun că pentru strictele mele merite culturale, nu m-am angajat să votez cu guvernul sau să fac «cultură pesedistă». [...] Domnul Ioan Groşan îi spune domnişoarei Marcu că ar «refuza orice premiu căruia i-aş întrezări o prea evidentă coloratură politică...». [...] Îi dau însă dreptate domnului Groşan – unul dintre prozatorii mei preferaţi –, subscriind la ideea domniei sale: «majoritatea scriitorilor (şi mă includ imediat şi pe mine) moşteneşte încă sechelele laşităţii ei politice de pe vremea dictaturii». Dar nu numai ale laşităţii – ci şi ale logicii sub tiranie, pe vreme de ciumă. Logica aceea – nu numai laşă, ci şi vicleană, subversivă, capabilă să ne dea **Caravana cinematografică**, o bijuterie de proză semnată Ioan Groşan –, logica aceea azi nu mai ţine, iar gesturile de rebeliune în care zvîcneşte dispreţul faţă de «tirani» ca Iliescu sau Constantinescu sînt din altă lume, de un teribilism răscopt şi de un nonconformism dezamorsat. [...] Rămîn la principiul conform căruia a avea azi curaj intelectual înseamnă să te comporţi normal şi inteligent ca într-o democraţie, bucurîndu-ne de dreptul fundamental la acea expresie: «îmi permit să nu fiu de acord cu părerea dumneavoastră»". Argumente sofistice: în fond, oricum am privi lucrurile, contextul politic al acordării premiilor nu era deloc inocent (în plin an electoral...), ci face parte dintr-o «serie». Nu pentru «merite culturale» vor fi fost decoraţi Mircea Micu, Ion Brad sau Alecu Ivan Ghilia.

Fondat 1992
EVENIMENTUL ZILEI
COTIDIAN DE INFORMAȚIE

Răspunsul Luminiţei Marcu pune, reverenţios dar ferm, lucrurile la punct (într-un articol din **Evenimentul zilei** de duminică 18 aprilie: **Nonconformism dezamorsat**), cu o notă – totuşi – inutil reverenţioasă în final. Citām pe larg: „Scriitorul Radu Cosaşu [...] spune că trăim totuşi într-o democraţie, chiar dacă una fragilă ca o floare de cireş. Nici noi nu ne închipuim că trăim în stalinism sau ceauşism, pentru că dacă ne-am închipui, am căuta să plecăm din ţărişoară. Dar de aici şi pînă la a crede că o medalie oferită de preşedinţia Ion Iliescu e la fel ca orice medalie oferită de un oarecare preşedinte dintr-o oarecare democraţie e drum lung. [...] Dar îmi păstrez obstinaţia şi teribilismul răscopt, şi nonconformismul dezamorsat. De ce? Mai ales pentru că mă exasperează lipsa de reacţie, de la cele mai mărunte manifestări, de la apatia şi lipsa de curaj a studentului la seminar, pînă la pasivitatea marilor intelectuali. Nu am aflat încă anumite lucruri legate de decembrie 1989, preşedintele Iliescu este la al treilea mandat, tot el le-a mulţumit minerilor în Piaţa Universităţii, în anul 2004, presa mare din România are imense probleme cu prezentarea adevărului integral, presa culturală trăieşte europeneşte nu la nivel general, ci prin cîteva publicaţii curajoase, printre care şi **Dilema**, cea care s-a desprins de curînd de institutul iliescian. Televiziunile naţionale arată cum arată, ştirile sînt despre orice, în afară de ce e esenţial politic sau economic, radioul public are un *sound* pe care mi-l amintesc din copilărie etc., etç. [...]

Asta nu înseamnă nici că trebuie să refuzăm toţi orice şi să stăm mofluji în aşteptarea unui preşedinte mai constituţional, nici că Ioan Groşan devine un erou naţional prin refuzul său. Dar avem dreptul să-l admirăm. Aşa cum îl admirăm fără rezerve, oricîte decoraţii ar accepta, pe scriitorul şi publicistul Radu Cosaşu pentru tot ce înseamnă el în cultura română contemporană şi vedem în el un exemplu de libertate spirituală, talent, tinereţe. Şi ne bucurăm şi ne simţim onoraţi că ne citeşte pagina culturală, chiar şi fără să fie, sperăm doar ocazional, de acord cu noi".

revista editată de GDS
22
săptămânal independent de analiză politică şi actualitate culturală

Într-un bun interviu acordat Rodicăi Palade în numărul din 8-12 aprilie al revistei **22** (**TVR – un pacient în convalescenţă**), preşedintele director general al SRTV, Valentin Nicolau, se referă la controversatul episod al eliminării emisiunii lui Stelian Tănase, respingînd acuzele de imixtiune a politicului: „L-am auzit invocînd unii miniştri şi politicieni, care l-ar fi sunat. Dar e problema domnului Stelian Tănase dacă a răspuns la solicitările acestora. Nici eu şi nici altcineva din televiziune nu i-am cerut vreodată să aibă un anume invitat. I-am solicitat în scris d-lui Stelian Tănase un răspuns cu privire la presiunile la care a fost supus. Ne-a răspuns că ele nu au venit din televiziune, ci din lumea politică. De altfel, cînd a apărut momentul Agathon, m-am simţit dator să-l apăr pe Stelian Tănase şi să apăr şi instituţia. [...] Iar dacă voiam să opresc emisiunea, aşa cum s-a spus, aveam la îndemînă o soluţie: audienţele nu erau la valoarea contractuală. Am considerat însă că trebuie acordată o şansă acestei emisiuni şi să mergem pînă la sfîrşitul contractului, care însemna sfîrşitul anului. [...] A venit sfîrşitul de an şi sfîrşitul contractului. L-am invitat pe dl Stelian Tănase la negocieri pentru a prelungi contractul sau pentru a încheia un altul. Nu a vrut să vină. În schimb, a trimis în scris că nu discută decît dacă Televiziunea Română îi garantează că emisiunile programate înaintea *talk-show*-ului său vor face o audienţă dublă faţă de audienţa care i se cerea domniei-sale. În nici o televiziune nu se condiţionează audienţa unei emisiuni de audienţa altei emisiuni vecine în grilă. I-am explicat lucrul ăsta, nu l-a interesat şi a plecat. Ce m-a uimit şi la dînsul, şi la alţii, a fost faptul că au încercat să speculeze subiectul şi, în cazul d-lui Stelian Tănase, să-şi creeze o aură de victimă cînd, în fapt, el însuşi generase situaţia. Dl Stelian Tănase a politizat un fapt de televiziune".

În numărul din 20-26 aprilie al **22**, Stelian Tănase publică un „drept la replică" (**Aici nu e vorba de logică**), din care cităm: „s-a cerut oficial interzicerea **Maşinii de tocat**. [...] Faptul a fost sesizat de mai multe agenţii de presă, de Departamentul de Stat în raportul asupra drepturilor omului, în intervenţia ambasadorului SUA la Bucureşti, de raportul privind România la UE. Aceste aspecte sînt trecute sub tăcere de cel intervievat. [...] Dl Valentin Nicolau afirmă că am impus condiţii inacceptabile şi că am părăsit apoi negocierile. Aici este vorba, pur şi simplu, de o minciună. Cînd aveau loc aceste aşa-zise negocieri, deja decorul se demonta, iar colaboratoarea mea principală fusese înştiinţată, cu două săptămîni înainte, că i se prelungeşte contractul. Am stat la Bucureşti pînă în ziua de Crăciun, aşteptînd zadarnic să fiu invitat la discuţii. În ajun de Anul Nou, TVR a expediat un fax prin care eram înştiinţat de decizia de a nu relua emisiunea".

la colţ

ADEVĂRUL
ZIAR NAȚIONAL INDEPENDENT

Presa de săptămîna trecută a comentat foarte critic o propunere hiper-centralistă a preşedintelui Uniunii Scriitorilor din România, Eugen Uricaru, emisă cu ocazia unei recente mese rotunde de la Institutul Cultural Român. În **Adevărul** de sîmbătă-duminică 24-25 aprilie, Cristina Modreanu publică un articol casant despre respectiva intervenţie, pe cît de aberantă, pe atît de îngrijorătoare: **Efectul Ceauşescu asupra intelectualilor**, din care cităm *in extenso*: „efectul asupra actualului preşedinte al Uniunii Scriitorilor, Eugen Uricaru, este acela că nostalgicul din domnia-sa a reînceput să viseze (dacă va fi încetat vreodată) la «era» în care erau posibile tiraje imense la cărţi, se editau clasicii în traduceri de excepţie şi televiziunea nu ne invada mintea şi casele cu mizeria ei (*n.n.*: de parcă propaganda deşănţată a regimului nu era o „mizerie..."). Dacă nu putem interzice aceste programe – cuvinte ca interzicere şi dispariţie chiar au fost folosite de vorbitor –, atunci ar trebui, zice dl Uricaru, să înfiinţăm un, ţine-ţi-vă bine! – «Comitet de urgenţă pentru salvarea culturii române». Pentru că acest popor a ajuns, citez: «o turmă fără păstor». Evident, dacă e să alegem, atunci, un păstor luminat ca dl Uricaru, ar fi tocmai potrivit, măcar în forma diluată de Comitet de urgenţă, care să fie – presupun – şi plătit, din banii «turmei», desigur, aşa cum din bani publici sînt finanţate revistele aşa-zis culturale, de sub umbrela din ce în ce mai găurită a Uniunii Scriitorilor din România. Discuţia, a cărei temă era formulată destul de sec – **Cultură si subcultură in mass-media** – a reuşit să demonstreze un lucru esenţial: există o adevărată prăpastie între generaţii [...]. Cum să dialoghezi cu un om convins că videoclipurile ar trebui scoase din program fiindcă adolescenţii români se îmbracă indecent, luîndu-şi modele de acolo? Sau că televiziunile ar trebui obligate să sprijine cultura, o altă «idee genială» care a trecut prin mintea multora. Sînt oameni care trăiesc în trecut pe deplin, în ei a supravieţuit un mic dictator care îşi cere dreptul de a impune ceva, cuiva, hrănindu-se din senzaţia că binele lui e direct legat de răul altuia. [...] Oare e chiar atît de greu de acceptat că trăim într-o altă lume, cu bune si rele, o lume în care e loc pentru toate, ai libertatea de a alege şi posibilitatea de a demonstra că eşti mai bun decît alţii prin ceea ce construieşti, nu dărîmînd ceva lîngă tine? «Turma» de care vorbea actualul preşedinte al US la adunarea cu pricina are, din fericire, instincte mai bune decît presupun înaltele frunţi care se visează păstorii ei [...]. De altfel, după cum demonstrau datele aduse în aceeaşi discuţie de preşedintele CNA, Ralu Filip, românii se uită mai puţin la **Big Brother** decît alte naţii mai civilizate, iar emisiuni care mizează deliberat pe vulgaritate, gen **Vacanţa Mare**, plus ştirile violente, sînt în cădere de *rating*. Asta, deşi au trecut destul de puţini ani de cînd am început să gustăm din această libertate care are pentru unii un gust de nesuportat."

proză

William Maxwell
LA REVEDERE, PE MÎINE
Humanitas

William MAXWELL
La revedere, pe mîine
Traducere din engleză de Luana Schidu
Editura Humanitas, Colecţia
„Cartea de pe noptieră“,
Bucureşti, 2003, 168 p.

La revedere, pe mîine este în parte un roman al nostalgiei copilăriei şi adolescenţei, în parte roman poliţist. Inocenţa, prietenia şi loialitatea sînt distruse încet-încet de gelozie, infidelitate, nebunie şi pasiune. Eroii poveştii sînt oameni simpli, fermieri, obişnuiţi să trăiască simplu şi să nu se aştepte la surprize prea mari de la ziua de mîine – poate doar vreo furtună, vreo secetă prelungită, vreo boală sau moartea.

Două familii dintr-un orăşel de provincie din Illinois sînt lovite de o crimă violentă, iar unda de şoc ia cu ea şi pe cineva din afară, un băieţel orfan de mamă, prieten cu unul dintre fiii celui care comite crima. Mişcarea este similară cu cea de pe o pistă de bowling: popicele de la capătul pistei văd mingea venind spre ele, din ce în ce mai aproape şi din ce în ce mai repede, dar nu pot face nimic şi sînt lovite în plin. Singurii inocenţi sînt copiii şi ei plătesc păcatele părinţilor cu propria copilărie. Băieţelul orfan de mamă şi băieţelul orfan de tată trebuie să caute drumul înapoi spre casă. O casă care nu mai există decît în amintiri. Locul acela devine o poveste, iar copiii, nişte personaje puţin înduioşătoare, puţin îmbătrînite, puţin patetice. „Dacă ei fac parte din casă ori casa face parte din ei nu e o întrebare la care copiii sînt pregătiţi să răspundă. După ce ai luat cîinele, ia şi bucătăria – mirosul de ceva bun care se coace în cuptor pentru cină. Şi mirosul zilei de spălat rufe, de lînă pusă la uscat pe bîrna de lemn. De cenuşă. De supă fierbînd mocnit pe sobă. [...] Hainele lui de lucru încă mai stau atîrnate într-un cui de lîngă uşa camerei lui, dar nimeni nu le îmbracă sau dezbracă. [...] Ia toate astea, şi ce i-ai făcut? În faţa unei deposedări atît de uriaşe, ce rost are să-i ceri să rămînă băiatul care fusese? Ar putea la fel de bine să ia viaţa de la capăt, în pielea oricărui alt băiat“ (p. 136-137). Altfel spus: sînt mii de alte case care seamănă cu a ta, poate că au aceleaşi obiecte, identice, dar atmosfera *aceea* din casa *aceea* este unică şi nu o mai găseşti în nici o altă casă din lume pentru că privirea care trece peste obiecte şi le înregistrează nu mai este aceeaşi. I-a fost furată candoarea.

Unul dintre deposedaţi vorbeşte şi scrie şi pentru celălalt, pentru că, făcîndu-i dreptate şi salvîndu-l de la uitare, se absolvă şi se salvează pe sine însuşi. Şi merge pînă într-acolo încît, după o anchetă poliţienească, ajunge să se pună în locul prietenului său. „Ceea ce noi, sau în orice caz ceea ce eu spun cu atîta siguranţă că este amintire – înţelegînd prin asta un moment, o scenă, un fapt care a fost fixat cumva şi astfel salvat de uitare – este de fapt o formă de povestire care continuă la nesfîrşit în minte şi adeseori se schimbă în mers. Sînt implicate prea multe interese afective conflictuale ca viaţa să fie pe deplin acceptabilă şi poate că treaba povestitorului este să rearanjeze lucrurile în aşa fel încît ele să se conformeze acestui scop. În orice caz, vorbind despre trecut, minţim cu fiecare gură de aer pe care o inspirăm“ (p. 35). Povestirea mincinoasă are rolul de a vindeca, iar în amintire singura instanţă care poate judeca este cel care conduce procesul rememorării.

Romanul abordează şi cîteva aspecte sociale, cum ar fi statutul femeii, divorţul şi viaţa arendaşilor americani de la începutul anilor '20. Este o „carte de noptieră“, care se pretează foarte bine şi la o lectură în metrou (de exemplu, în cinci zile, cîte două ture pe zi a cîte nouă staţii fiecare). Din păcate, micile stîngăcii de traducere devin importante într-un roman care se bazează pe atmosferă şi pe un discurs narativ întretăiat, cu multe schimbări de planuri.

Crenguţa NĂPRISTOC

critică literară

Adrian Voica
DESCHIDEREA CERCULUI
•
EDITURA UNIVERSITĂŢII „ALEXANDRU IOAN CUZA“ IAŞI

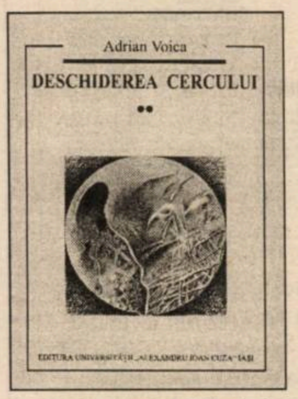

Adrian VOICA
Deschiderea cercului
Vol. 1, cu un Cuvînt înainte de
Zoe Dumitrescu-Buşulenga,
Editura Universităţii „Alexandru Ioan
Cuza“, Iaşi, 2002, 252 p.;
Vol. II, cu o introducere de Al. Husar,
Editura Universităţii „Alexandru Ioan
Cuza“, Iaşi, 2003, 276 p.

Este – de ceva timp – binecunoscut faptul că poezia nu înseamnă (doar) inspiraţie, că prezenţa (sau absenţa) muzei nu clarifică şi nu explică existenţa sau „facerea“ poeziei. Adrian Voica, autor şi al unor volume de versuri, demonstrează cu scheme şi tabele că este foarte importantă prozodia. Ritmul, rima, metrul constituie zona unde „ciocănaşul de inox“ (cum însuşi se exprimă) al „metricianului“ încearcă să provoace „deschiderea cercului“ pentru a face auzite reverberaţiile profunde ale poeziei. Cu o minuţiozitate demnă de invidiat, pe care puţini cercetători o mai au în zilele noastre, Adrian Voica reface traseul sonor, aproape subliminal, al textului poetic. Îi furnizează „material didactic“ poeţi mai vechi sau mai noi, celebri sau „în curs de afirmare“: Ana Blandiana, Ion Barbu, Ion Pillat, Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, Emil Brumaru, Saviana Stănescu, Lucian Blaga, Miron Radu Paraschivescu, George Lesnea (cu traduceri din Esenin) şi mulţi alţii.

Un exemplu de analiză: în poezia **Rada** de T. Arghezi, un singur vers face dovada unor realităţi prozodice diferite, aproape imposibil de detectat la o primă lectură. Astfel, în „Adu-mi-o să joace culcată şi să geamă“ există două emistihuri cu „celule“ identice, dar cu o structură diferită. În emistihul A („Adu-mi-o să joace“) accentul cade pe silabele impare (1, 5) ale unei structuri trohaice, în timp ce în emistihul B („culcată şi să geamă“) accentul cade pe silabele pare (2, 6) într-o structură amfibrahică. Ceea ce, în schema lui Adrian Voica, arată în felul următor:

„A) -v -v
B) v-v v-v“.

Aceste insesizabile – pentru un neiniţiat sau pentru un afon – structuri sonore fac, de fapt, farmecul pe care îl resimte degustătorul de poezie, care nu sesizează, de cele mai multe ori, asemenea mecanisme infinitezimale. În plus, finele mecanisme metrice nu sînt întotdeauna efectul unui demers conştient, al unei „reţete“ de a scrie: Adrian Voica numeşte adesea un anume „subconştient creator“ care poate chiar „concepe o schemă ritmică“. Spre exemplu, comentînd **Balada crinilor care şi-au scris frumos** de Emil Brumaru, autorul observă „grila“ care face ca „subconştientul creator“ să decidă virgula din versul „Celuilalt crin, ce bea pe-ascuns mărar“, virgulă ce introduce o „cenzură mobilă“ pentru a delimita emistihurile de construcţii ritmice diferite.

Aparent o „deconstrucţie“ metrică a poeziei, nu tocmai uşor de urmărit, demersul lui Adrian Voicu este o „ascultare“ atentă şi dinăuntru a fiecărui poem în parte. Fără această atenţie afectuoasă pe care o acordă sunetelor şi cadenţelor aproape subliminale ale fiecărui text, „descompunerea“ metrică a lui Adrian Voica ar fi fost o simplă... dezosare. Cu un probabil uz didactic.

Dorica BOLTAŞU

replică

Cîteva precizări

ANDREI ŞIPERCO

În articolul publicat în **Observator cultural** Nr. 208, m-am referit doar la lucrarea **Transnistria**, ambele versiuni. Dl Ancel a considerat însă, în ciuda evidenţei, că m-am referit la o altă lucrare a domniei sale (vezi **Observator cultural** Nr. 215-216). Este uşor de înţeles de ce a procedat astfel. Poate că domnia sa a acceptat, în 2002, în lucrarea **Contribuţii...**, adresată cititorilor din ţară, faptul că numărul evreilor ucişi în primul val de exterminare a fost mai mic decît crezuse anterior. În 2003, în **Transnistria**, versiunea în engleză, Vol. 1, p. 531-532, dl Ancel a continuat însă să susţină că „cel puţin 100.000 de evrei din Basarabia şi Bucovina de Nord au fost ucişi de autorităţile române [...] în timpul recuceririi acestor teritorii şi imediat după, ca urmare a ordinului de «purificare»“. Parafrazîndu-l, nu ştiu cum să caracterizez comportarea sa.

Dl Ancel a negat şi faptul că a adus în sprijinul afirmaţiei sale, cum că numărul victimelor evreieşti în România s-a cifrat la 270.000, raportul delegatului elveţian. Dovada există: „Raportul iniţial al lui Kolb, din 14 ianuarie 1944, «privitor la vizita în Transnistria» (actualmente în posesia autorului), confirmă cifrele consemnate de reprezentantul Crucii Roşii în 1955“ (**Transnistria** III, nota 45, p. 302-303, şi **Transnistria**, versiunea în engleză, Vol. 1, nota 47, p. 532).

În ceea ce priveşte raportul SSI din decembrie 1941 (**Transnistria** III, p. 333-335), acesta este prezentat în rezumat la p. 292, la modul următor: „SSI include în acest raport şi evreii localnici, deşi aceste cifre sînt incomplete. Conform acestui raport, aproximativ 75.000 de localnici evrei [sic!] se aflau în viaţă în jurul datei de 19 decembrie, împărţiţi după cum urmează: judeţul Moghilev – în jur de 14.000 (dintre aceştia, cam 5.000 din oraşul Moghilev); judeţul Iampol – 6.294 [...]; judeţul Rîbniţa – 987; judeţul Tiraspol – 3.072 de evrei localnici [...]; judeţul Odessa – 44.417 evrei localnici“. Prin adunare, „cu creionul în mînă“, dl Ancel ar fi trebuit să obţină numărul 68.770. În **Transnistria**, versiunea în engleză, Vol. 1, p. 530, domnia sa adună evreii localnici din oraşul Moghilev cu evreii localnici din întreg judeţul Moghilev. În raportul SSI se menţionează clar că în judeţul Moghilev se aflau 13.000-14.000 evrei localnici, dintre care 4.000-5.000 în oraşul Moghilev.

Referitor la numărul evreilor care au supravieţuit „deportărilor pripite“, îl invit pe dl Ancel să citească totuşi culegerea de documente editată de Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România: **Evreii din România între anii 1940-1944**, Vol. III, Partea I şi Partea a II-a, Editura Hasefer, Bucureşti, 1997. Germanii au trecut înapoi 27.000 de evrei: 3.000 la 5 august 1941 (Matatias Carp, **Cartea Neagră**, Vol. III, Nr. 41, p. 96), 10.500 la 7 august 1941 (**Evreii din România...**, Vol. III, Partea I, Doc. 249, p. 356-357, coroborat cu Doc. 254, p. 361; vezi şi M. Carp, *Op. cit.*, menţiunea făcută în Nr. 41, p. 96), aprox. 12.850 la 17 august 1941 (M. Carp, *Op. cit.*, Nr. 55, p. 104, Nr. 56 şi Nr. 57, p. 105 şi Nr. 58, p. 105-106, indică 13.000-13.500, iar Nr. 60, p. 106-107, indică 12.500) şi 650 la 20 august 1941 (**Transnistria** I, p. 304). Raportul de activitate al Einsatzgruppe D pe perioada 15.08.-31.08.1941, raport trecut sub tăcere de dl Ancel, consemnează faptul că au fost duşi înapoi 27.500 de evrei.

Numărul evreilor deportaţi în Transnistria

Am arătat că dl Ancel a adunat evreii din judeţul Hotin de două ori, o dată la Bucovina şi a doua oară la Basarabia, atunci cînd a prezentat faptul că, în septembrie 1941, din Bucovina şi Dorohoi ar fi fost deportaţi 91.845 de evrei, iar din Basarabia, 75.525. Dovada o prezintă chiar dl Ancel. În **Observator cultural** Nr. 215-216, domnia sa nu mai adună evreii din judeţul Hotin şi la Bucovina şi Dorohoi, dar, pentru a compensa scăderea numărului evreilor deportaţi din aceste provincii, este obligat să crească semnificativ numărul evreilor din Basarabia. Conform raportului Comisiei de anchetă pe care îl invocă, în Basarabia se aflau, la sfîrşitul lui august 1941, 70.000-80.000 de evrei: 25.000 (de fapt 23.439) în lagărele Edineţ şi Secureni şi în oraşul Hotin, judeţul Hotin, şi aprox. 55.867 în celelalte judeţe (M. Carp, *Op. cit.*, Nr. 19, p. 61; **Transnistria** III, p. 280; **Transnistria**, versiunea în engleză, Vol. 1, p. 515). Într-o primă fază, dl Ancel adună cei 23.439 evrei din judeţul Hotin cu restul de 55.867 evrei din Basarabia, obţinînd numărul 79.642. Apoi afirmă, denaturînd conţinutul documentului, că în raportul Comisiei de anchetă „se confirmă cifra evreilor număraţi în Basarabia (55.867, fără Judeţul Hotin), dar se adaugă [sic!] un număr de 25.000 de evrei «care au murit de moarte naturală, au evadat sau au fost împuşcaţi», ajungînd la circa 80.000 [sic!]“. Ulterior, dl Ancel adună evreii din judeţul Hotin la Bucovina şi Dorohoi şi obţine numărul 91.845, la care adaugă 55.867 evrei din Basarabia şi 24.000 de evrei care ar fi dispărut (sic!). Prin urmare, în ambele cazuri, potrivit logicii dlui Ancel, numărul total al evreilor din Basarabia, care se ridica la 70.000-80.000 la sfîrşitul lui august 1941 (inclusiv evreii din judeţul Hotin), ar fi

memorialistică

Cioran
Antologia portretului

E.M. CIORAN
Antologia portretului.
De la Saint-Simon la Tocqueville
Editura Humanitas,
2003, 324 p.

Este surprinzătoare, în cazul lui Cioran, o antologie de portrete culese din memoriile francezilor secolului al XVIII-lea? Intenţia autorului a fost iniţial să scrie o carte pentru Statele Unite despre idolul său, Saint-Simon, dar, fiind descurajat de traducătoarea americancă, a renunţat la proiect. Antologia de faţă nu este cît de puţin inocentă, dimpotrivă – în paginile cărţii se descoperă stilul cioranian al gîndirii, selecţia autorului fiind în foarte mare măsură subiectivă.

„Numai popoarele zavistnice, indiscrete, pizmaşe, cîrtitoare au o istorie *interesantă:* cea a Franţei este în cel mai înalt grad. Bogată în evenimente şi, pe deasupra, în scriitori care să le comenteze, ea este norocul providenţial al moralistului. Nici o altă ţară nu a produs atît de mult *Amintiri*", scrie Cioran în **Prefaţă**. Pornind de la moralistul acid Saint-Simon, autorul încearcă să creeze o antologie de portrete negative ale veacului al VIII-lea, timp în care societatea îi apare degradată şi decăzută din punct de vedere uman – realizează, aşadar, o estetică a urîtului proiectată la antipodul idealului umanist.

Este foarte interesant faptul că Cioran urmăreşte *omul* ca element central al societăţii, refuzînd orice introspecţie şi mărturisire interioară ca irelevante pentru *spiritul veacului:* „Nu trebuie totuşi să uităm că obiectul observaţiei [moralistului] nu sînt nişte fiinţe indiferente, ci unele *pasionale*, exemplare de umanitate la care cel mai mic defect capătă un relief deosebit".

Portretele în sine sînt, totuşi, trădătoare: ele poartă nume de persoane circumscrise unei contemporaneităţi, sînt ale unor oameni care scriu unii despre alţii. Diferenţa dintre **Caracterele** lui Teofrast traduse de La Bruyère, care reprezentau o listă nepersonalizată de caractere umane, şi antologia de persoane a lui Cioran este, din acest punct de vedere, foarte mare. Avem – pe de o parte – un tratat caracterologic şi – pe de altă parte – „un roman".

„Romanul" lui Cioran, ascuns sub candidul titlu **Antologia portretului**, este o scriere atent construită. Intrigile se ţes în discursurile personajelor/persoanelor, fiecare are un monolog în faţa cititorului, iar influenţa autorului se simte numai în aranjarea succesiunii lor. Îi avem pe Talleyrand despre Sieyes, pe Doamna de Staël despre Talleyrand, pe Doamna de Rémusat şi Chateaubriand despre acelaşi Talleyrand, pe Joubert despre Chateaubriand şi, din nou, pe Chateaubriand despre Joubert... iar lista continuă.

Scriu unii despre alţii cu o maliţiozitate rar întîlnită în literatură, cu ironie şi perfidie: „Niciodată vreo căsătorie nu s-a bucurat de mai multă publicitate decît aceea, secretă, a Doamnei de Montesson cu Ducele de Orléans; însă cum regele n-a consimţit s-o lase să-şi ia rangul de prinţesă, ea s-a trezit într-o poziţie intermediară, care o expunea totodată ridicolului şi invidiei" sau „Cu cît cineva era mai înrăit, mai vechi şi mai excesiv în impietate şi în desfrîu, cu atît se bucura mai mult de consideraţia lui, şi l-am văzut mereu admirînd pînă la veneraţie pe Marele Prior, pentru că, faţă bisericească fiind, de patruzeci de ani nu se culcase decît beat mort şi pentru că n-a încetat să întreţină în văzul publicului metrese şi să hulească năprasnic cele sfinte".

„Romanul", de o mare originalitate şi subtilitate, înfăţişează, după cum ne spune chiar **Prologul**, o societate în care clevetirea răutăcioasă era de rigoare şi unde oamenii nu dormeau de spaima singurătăţii; singurele lucruri sfinte erau conversaţia, vorbele muşcătoare, înţepăturile cu aer de glumă galantă şi cu intenţie ucigaşă. Într-adevăr, stilul celor mai umilitoare şi perfide mărturisiri este extrem de elegant, dar înfăţişează o cumplită dramă a epocii, recunoscută încă din Evul Mediu: prăpastia dintre aparenţele cerute de societate (excelenţa prin rafinament, gustul cel mai delicat etc.) şi adevăratele intenţii, insidioase, dar dure şi pline de luciditate, tăioase.

„Meditaţia asupra *fiinţei* te face mai puţin amar", scrie Cioran, pentru că, privind lucrurile *sui-generis*, ele nu par atît de grave şi de serioase din punct de vedere uman. Pe cînd virulenţa moraliştilor este întotdeauna ucigătoare şi menită să compromită persoana/personajul aflat în discuţie: „Ai zice că în portretele pe care le zugrăvesc contemporanilor lor se străduiesc să ne arate felul în care se întrupează, se prelungeşte şi se individualizează păcatul originar".

Antologia portretului poate fi privită, din punct de vedere antropologic, drept un document elocvent al secolului al XVIII-lea, fapt care nu minimalizează însă importanţa sa de scriere ficţională experimentală, unul dintre multele romane *mascate* ale lui Emil Cioran.

Raluca CIOCHINĂ

Fundaţia Aquarius prezintă concertul de lied Nopţi Scandinave
Interpretează: Marjut Paavilainen, Juha Koskela, Izumi Kawakatzu
Tarja Turunen
vocea magică a
Nightwish
Rezervări: tel: 021-222 02 07; www.nightwish.ro
Sala Auditorium, 6 mai, ora 19.00 Muzeul Naţional de Artă al României
SENSI blu
Press
SINDAN
SCHERING
TAROM 50
CEL MAI TARE GHID B·24·FUN DIN BUCUREŞTI
OBSERVATOR CULTURAL
ROMÂNIA TINERET
NINE O'CLOCK
LiterNet.ro
nightwish.ro

replică

compus din: 55.867 evrei care vor fi deportaţi, 23.439 evrei aflaţi în oraşul Hotin şi în lagărele Edineţ şi Secureni din acelaşi judeţ, pe care dl Ancel, într-o primă fază, nu îi ia în calcul în citatul prezentat mai sus, dar îi adună cu restul de 55.867 evrei din Basarabia, pentru ca, ulterior, să adune la Bucovina şi 24.000-25.000 de evrei care ar fi dispărut (sic!). Rezultă că 70.000-80.000 = 104.000-105.000 (sic!). Poate dl Ancel va înţelege că există o limită în toate. Important este că autorităţile române au recunoscut faptul că au fost ucişi evrei, de către germani şi români, înainte şi în timpul deportării spre Nistru.

Pentru a susţine că în jur de 190.000 de evrei ar fi fost deportaţi, dl Ancel este obligat să persiste în eroare şi de aceea continuă să adune la cifra evreilor deportaţi din Basarabia numărul de 16.000 de evrei care, în opinia sa, ar reprezenta supravieţuitorii „deportărilor pripite". Domnia sa nu vrea să înţeleagă că evreii returnaţi de germani în cursul lunii august 1941 au fost internaţi în lagăre (M. Carp, *Op. cit.*, Nr. 45, p. 98-99, Nr. 56, p. 105 şi Nr. 58, p. 105-106) şi sînt incluşi în numărul 55.867 (M. Carp, *Op. cit.*, Nr. 19, p. 61).

Numărul total al evreilor deportaţi în Transnistria, în anii 1941 şi 1942, se ridică la 148.571. La acest număr, dl Ancel adună, în mod eronat, 25.000 de evrei care ar fi dispărut din Basarabia şi 16.000 de evrei supravieţuitori ai „deportărilor pripite". Astfel, domnia sa ajunge la numărul de aprox. 190.000 de evrei care ar fi fost deportaţi.

Dl Ancel prezintă, în **Transnistria** III, p. 284, Tabelul 9, şi în **Transnistria**, versiunea în engleză, Vol. 1, p. 520, Tabelul 8, cinci surse care ar confirma faptul că au fost deportaţi 180.000-190.000 de evrei: legaţia germană la Bucureşti, august 1942, 185.000; maior dr. Tătăranu, ianuarie 1943, 200.000 (inclusiv ţigani); Mişcarea sionistă din România, iunie 1943, 180.000; dr. Fildermann, octombrie 1943, 190.000, şi Ion Antonescu, mai 1946, 150.000-170.000. În realitate, nu ni se prezintă cinci surse independente. Domnia sa trece sub tăcere faptul că cifra avansată de legaţia germană la Bucureşti şi publicată în **Bukarester Tageblatt**, la 8 august 1942, a fost preluată de Fildermann, în memoriul din 12 octombrie 1943 (M. Carp, *Op. cit.*, Nr. 247, p. 444-445). Am toate motivele să cred că dr. Tătăranu şi Mişcarea sionistă din România au procedat identic. Dl Ancel ar fi trebuit să cunoască faptul că în unele rapoarte trimise de Fildermann reprezentantului Joint-ului în Elveţia, cît şi în unele materiale transmise delegaţiei CICR în România de conducerea comunităţii evreieşti de la Bucureşti, inclusiv de către fruntaşi sionişti, se menţionează că aprox. 150.000 de evrei au fost deportaţi în Transnistria. Ca istoric, nu îmi permit să ignor evaluarea mareşalului Ion Antonescu doar din motivul că-i aparţine lui Ion Antonescu (vezi întrebarea cu subînţeles pe care mi-o pune dl Ancel în **Observator cultural** Nr. 215-216). Numărul 150.000 este foarte aproape de numărul total al evreilor care au fost deportaţi: 148.571. Dacă scădem din 170.000 numărul 23.439, reprezentînd evreii din oraşul Hotin şi din lagărele din judeţul Hotin care au fost socotiţi ca fiind dispăruţi din Guvernămîntul Basarabia, obţinem numărul 146.561, aproape identic cu numărul evreilor din Guvernămîntul Basarabia şi Guvernămîntul Bucovina care au fost deportaţi în Transnistria în 1941 şi 1942.

În Tabelul 9, **Transnistria**, versiunea în engleză, Vol. 1, p. 521, dl Ancel adună 108.002, reprezentînd numărul evreilor români care ar fi fost deportaţi potrivit raportului din 9 decembrie 1941 al generalului C.Z. Vasiliu, cu 79.507, reprezentînd numărul evreilor români care, în opinia sa, ar fi fost menţionat în raportul SSI, ajungînd la un total de 187.509 evrei români în Transnistria, în decembrie 1941. În raportul SSI se menţionează că în judeţul Moghilev se aflau 56.000 de evrei români. Nu contează. Dl Ancel prezintă în tabel faptul că în acest judeţ se aflau 65.000 de evrei români. Domnia sa consideră că raportul generalului Vasiliu este redactat în timp real şi că în zonele de plasare din judeţele Tulcin (Mitki, Pekara, Rogozna), Balta şi Golta ar fi ajuns evreii români transferaţi prin punctele de trecere Moghilev, Iampol, Rîbniţa şi Tiraspol. Nu îmi permit să ignor, precum dl Ancel, informaţiile din restul documentelor din perioada noiembrie 1941-ianuarie 1942 (vezi **Evreii din România...**, Vol. III, Partea a II-a, Doc. 401, p. 93-94 şi Doc. 495, p. 211-212; **Transnistria** II, p. 381; M. Carp, *Op. cit.*, Nr. 127, p. 214, Nr. 170, p. 332-333 şi Nr. 172, p. 335; Arhiva IRIR, Odessa Oblast Archive Records, 1941-1944, Reel 16). Aceste documente, inclusiv raportul SSI, contrazic cifrele prezentate în raportul generalului Vasiliu cu privire la judeţul Tulcin şi, parţial, judeţul Balta. Menţionez că guvernatorul Transnistriei le-a ordonat, la 13 decembrie 1941, prefecţilor judeţelor Tulcin şi Jugastru să nu mai îndrepte convoaie de evrei spre Mitki, în judeţul Moghilev, şi să le îndrepte spre Bortniki şi Pekara, în judeţul Tulcin. În jur de 56.000 de evrei ajunseseră la Mitki, în loc de 5.000, aşa cum se prevăzuse (**Transnistria**, versiunea în engleză, Vol. 1, Nr. 268, în Rezumatele documentelor, p. 614). Spre regiunea Mitki, judeţul Moghilev, se îndreptaseră atît convoaie de evrei trecuţi prin oraşul Moghilev, cît şi convoaie de evrei care traversaseră judeţele Tulcin şi Jugastru. Documentele arată că zecile de mii de evrei români deportaţi prin Moghilev au rămas în acest judeţ şi nu au fost evacuaţi în judeţul Tulcin. Analiza dlui Ancel este eronată, iar în tabelul său zeci de mii de evrei sînt număraţi de două ori. La fel de eronată este şi teza domniei sale cu privire la numărul evreilor deportaţi în Transnistria. Este foarte adevărat că înţelegerea documentelor cere o anumită răbdare şi capacitate analitică. Mai cere însă ceva: bună-credinţă.

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NOTTARA
(tel: 212.52.89)
SALA „HORIA LOVINESCU":

- 1 mai, ora 19.00 – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ştefan Radoff, Camelia Zorlescu, Ileana Stana Ionescu/Ruxandra Sireteanu, Cristian Şofron, Crenguţa Hariton, Andreea Măcelaru/Raluca Gheorghiu, Sorin Cociş, George Alexandru, Ion Siminie, Viorel Comănici, Anda Caropol, George Buznea, Gabriela Crişu
- 2 mai, ora 19.00 – **Capul de răţoi** de George Ciprian. Regia: Răzvan Dincă. Cu: Emil Hossu, George Alexandru, Cristian Şofron, Ion Haiduc, Lucian Ghimişi, Victoria Cociaş, Gabriel Răuţă, Mircea Teodorescu, Radu Traian

SALA „GEORGE CONSTANTIN":

- 28 aprilie, ora 19.30 – **Soţul păcălit** de Molière. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Ion Haiduc, Cerasela Iosifescu, Ştefan Radoff, Camelia Zorlescu, Rareş Stoica, Irina Cornişteanu, Sorin Cociş, Bogdan Vodă
- 29 aprilie, ora 19.30 – **Iona** de Marin Sorescu. Regia: Monica Gavrilaş. Cu: Virgil Ogăşanu
- 30 aprilie, ora 19.30 – **Uzina de plăceri S.A.** de Valentin Nicolau. Regia: Alexandru Berceanu. Cu: Virgil Ogăşanu, Crenguţa Hariton, Dan Bordeianu
- 1 mai, ora 18.00 – **Doamna nevăzută** de Calderón de la Barca. Regia: Alice Barb. Cu: Catrinel Dumitrescu, Emil Hossu, Valeriu Preda, Daniel Popescu, Ion Grosu, Cristina Stoica Ivanciuc, Daniela Minoiu, Adrian Dumitru/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului „Nottara": Eden** de Eugene O'Brien. Cu: Dani Popescu şi Ada Navrot. Spectacol realizat în colaborare cu ArCuB
- 2 mai, ora 18.00 – **Zodia turnătorului** de Jean-Claude Carrière. Regia: Octavian Greavu. Cu: Ştefan Sileanu, Irina Mazanitis, Petre Panait/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului „Nottara": Cameristele**. Regia: Eusebiu Ştefănescu. Cu: Ruxandra Sireteanu, Daniela Moldovan, Diana Giubernea, Antonel Oprescu

TEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)

- 27 aprilie, ora 18.00 – **Arta Popescu** de Gavriil Pinte, după opera antumă şi postumă a lui Cristian Popescu, spectacol-lectură. Cu: Dorina Lazăr, Rodica Mandache, Oana Ştefănescu, Cătălina Mustaţă, Paula Niculiţă, Florin Zamfirescu, Mugur Arvunescu, Laurenţiu Lazăr, Mircea Constantinescu, Radu Amzulescu, Ionel Mihăilescu
- 28 aprilie, ora 19.00 – **Alchimistul**, dramatizare de Radu Macrinici după romanul omonim al lui Paulo Coelho. Regia: Anca Maria Colţeanu. Cu: Marius Stănescu, Constantin Cojocaru, Carmen Tănase, Elvira Deatcu/Crina Mureşan, Sebastian Papaiani, Laurenţiu Lazăr, Mugur Arvunescu, Mircea Constantinescu, Pavel Bartoş, Ioan Bătinaş, Gabriel Pintilei, Toma Dănilă
- 30 aprilie, ora 19.00 – **Stele în lumina dimineţii** de Alexandr Galin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Dorina Lazăr, Adriana Trandafir, Carmen Tănase, Elvira Deatcu, Crina Mureşan, Ionel Mihăilescu
- 1 mai, ora 19.00 – **Veronika se hotărăşte să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho. Regia: Gelu Colceag. Cu: Cătălina Mustaţă, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureşan, Paula Niculiţă, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu, Ionuţ Kivu
- 2 mai, ora 19.00 – **De ce fierbe copilul în mămăligă** de Aglaja Veteranyi. Regia: Radu Afrim. Cu: Adriana Trandafir, Antoaneta Zaharia, Ada Milea, Ionel Mihăilescu, Oana Ştefănescu, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei, Dan Iosif, Marius Manea, Victor Cociorba

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)

- 29 aprilie, ora 19.00 – **De Pretore** de Eduardo de Filippo. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Clara Vodă, Luminiţa Gheorghiu, Marius Capotă, Doru Ana, Daniela Nane, Mihai Bisericanu, Ion Cocieru, Petre Lupu, Adrian Ciobanu
- 30 aprilie, ora 19.00 – **Colonelul Pasăre** de Hristo Boicev. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Victor Rebengiuc, Dana Dogaru, Răzvan Vasilescu, Mircea Rusu, Costel Caşcaval, Dorin Andone, Silviu Geamănu, Constantin Drăgănescu
- 1 mai, ora 19.00 – **Căsătoria** de Gogol. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Victor Rebengiuc, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Andreea Bibiri, Cornel Scripcaru, Răzvan Vasilescu, Ionel Mihăilescu, Doru Ana, Marius Chivu, Ana Ioana Macaria, Şerban Pavlu
- 2 mai, ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru

SALA „TOMA CARAGIU":
(tel: 212.05.27)

- 29 aprilie, ora 18.30 – **Oblomov**, după I.A. Goncearov. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: Mihai Constantin, Sebastian Papaiani, Mihai Verbiţchi, Luiza Cocora, Virginia Mirea, Şerban Celea, Ion Besoiu, Constantin Ghenescu, Irina Petrescu, Gheorghe Ifrim, Şerban Pavlu
- 30 aprilie, ora 19.00 – **O noapte furtunoasă sau Nr. 9** de I.L. Caragiale. Regia: Teodora Cîmpineanu. Cu: Nicolae Urs, Alexandru Georgescu, Vlad Zamfirescu, Simona Popescu, Silviu Biriş, Luminiţa Erga, Alina Berzunţeanu
- 1 mai, ora 19.00 – **Vreau să fiu actriţă**, după Robert Mauro. Cu: Anca Sigartău
- 2 mai, ora 19.30 – **Scaunele** de Eugène Ionesco. Regia: Felix Alexa. Cu: Oana Pellea, Răzvan Vasilescu, Gabriel Spahiu

TEATRUL MIC
(tel: 312.36.63)

- 29 aprilie, ora 19.00 – **Alex şi Morris** de Michael Elkin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Medeleanu-Dembinski
- 30 aprilie, ora 19.00 – **Viitorul e maculatură** de Vlad Zografi. Regia: Nona Ciobanu. Cu: Mitică Popescu, Gheorghe Visu, Mihai Dinvale, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Mihaela Rădescu, Bogdan Talaşman, Liliana Pană, Radu Zetu, Vitalie Bantaş, Avram Birău, Nicolae Praida, Niculae Ieremciuc
- 1 mai, ora 19.00 – **Spirit** de Margaret Edson. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Valeria Seciu, Gheorghe Visu, Mihaela Rădescu, Ovidiu Niculescu, Monica Mihăescu, Mihaela Măcelaru, Liliana Pană, Radu Zetu, Bogdan Talaşman, Marius Călugăriţa, Ilinca Bantaş
- 2 mai, ora 19.00 – **Spionul balcanic** de Dusan Kovacevic. Regia: Claudiu Goga. Cu: Dan Condurache, Coca Bloos, Cerasela Constantin, Mihai Dinvale, Eugen Cristian Motriuc

TEATRUL FOARTE MIC
(tel: 314.09.05)

- 30 aprilie, ora 19.00 – **Un spectacol de teatru** de Aureliu Manea. Regia: Chris Simion. Cu: Adriana Trandafir, Ştefana Zamfirescu, Claudia Negroiu, Adrian Văncică, Radu Solcanu, Gabriel Fătu. Spectacol prezentat în colaborare cu UNATC
- 2 mai, ora 19.00 – **Love cats** de Arnold Wesker. Regia: Liana Ceterchi. Cu: Ruxandra Enescu-Ciobanu, Mihaela Rădescu, Dana Medeleanu-Dembinski

TEATRUL ACT
(tel: 310.31.03)

- 28 aprilie, ora 20.00 – **Viaţa lui Helge** de Sibylle Berg. Regia: Theo Herghelegiu. Cu: Daniel Popa, Oana Tudor, Dana Voicu, Ionuţ Kenski, Iuliana Mărgărit, Rareş Pârlog, Raluca Botez, Daniel Iancu, Ilinca Athanasiu, Clara Flores, Eduard Jighirgiu, Alexandru Gheorghiu, Andrei Rădulescu
- 30 aprilie, ora 19.00 – **Gunoierul** de Mimi Brănescu. Cu: Alexandra Caraman Manu, Ioana de Hillerin, Leonid Doni, Cătălin Neamţu, Mimi Brănescu
- 1 mai, ora 19.00 – **Bash. O trilogie contemporană** de Neil LaBute. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihai Călin, Ioana Flora, Vlad Zamfirescu, Mihaela Sîrbu. O producţie a Teatrului Fără Frontiere
- 3 mai, ora 19.00 – **Natural born fuckers**, după Eric Bogosian. Regia: Marcel Ţop. Cu: Mădălina Ghiţescu/Marilena Botiş, Toma Dănilă, Radu Iacoban, Gabriel Călinescu, Virgil Aioanei, Răzvan Oprea, Adrian Anghel, Rolando Matsangos, Alexandru Nedelcu, Doru Bem, Mihai Marinescu, Marcel Ţop

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN
(tel. 315.89.80)

- 29 aprilie, ora 19.30 – **Made in România**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dana Cavaleru, Dragoş Huluba, Violeta Totir, Mihai Răzuş, Vlad Oancea, Oxana Moravec, Andrei Vasluianu, Adriana Nicolae, Lucian Maxim, Adelaida Zamfira, Ion Parea, Ioana Visalon, Mihai Barangă, Ramona Cútină, Nicolae Nastasia, Ioana Flora, Silviu Oltean, Cristina Ionda, Eduard Dumitru, Florin Roşu

GREEN HOURS
(tel: 314.57.51)

- 27 aprilie, ora 20.00 – **Totul despre Al**, după Cherie Vogelstein, producţie a Companiei „Teatrul Luni" în cadrul programului „Teatru de Consum" (9 regizori, 9 premiere, 90 reprezentaţii). Regia: Florin Piersic jr. Cu: Dorina Chiriac şi Ana Ioana Macaria

STUDIOUL CASANDRA AL UATC
(tel. 336.43.40)

- 29 aprilie, ora 19.00 – **8 femei** de Robert Thomas, spectacol realizat cu studenţii anului IV actorie, clasa prof. univ. dr. Florin Zamfirescu. Cu: Doina Şandru, Caroline Gombe, Violeta Aldea, Maria Roman, Cristina Briciu, Lorena Lupu, Marcela Roibu, Oana Piecniţa, Anca Constantin
- 30 aprilie, ora 19.00 – **În largul mării** de Sl. Mrozek. Regia: Traian Şoimu, clasa prof. asoc. Cornel Todea. Cu: Adrian Anghel, Mihai Marinescu, Alin Mihalache, Iulian Postelnicu
- 1 mai, ora 19.00 – **Bădăranii** de Carlo Goldoni, spectacol realizat cu studenţii anului IV actorie, clasa prof. univ. dr. Adrian Pintea. Cu: Bogdan Florea, Ileana Gherghina Armăşescu, Bianca Cristea, Monica Dodrişan, Aniela Petreanu, Karina Nagy, Nadiana Severin, Alexander Mustaţă, Andrei Vizitiu, Bogdan Sărătean, Marius Miron, Gabriel Gheorghe, Bogdan Angelescu
- 2 mai, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Cuşca** de Mario Fratti. Regia: Aurel Palade, anul IV, clasa pof. univ. dr. Alexa Visarion. Cu: Andrei Barbu, Relu Poalelungi, Mihai Marinescu, Alina Berzunţeanu, Ecaterina Ţugulea, Adrian Anghel, Gabriel Călinescu, Simona Stoicescu

TEATRUL EVREIESC
(tel: 323.39.70)

- 28 aprilie, ora 18.30 – **Şi miniştrii calcă strimb** de Ray Cooney. Regia: Constantin Dinischiotu. Cu: Mihai Ciucă, Nicolae Călugăriţa, Cornel Ciupercescu, Eugenia Balaure, Monica Pricopi, Arabela Neazi, Luana Stoica, Ion Grosu, George Robu, Nicolae Predică
- 29 aprilie, ora 18.30 – **Povestea unei bănci particulare** de Fr. Dürrenmatt. Regia: Kincses Elemér. Cu: Rudy Rosenfeld, Natalie Ester, Nicolae Călugăriţa, Mihai Ciucă, Boris Petroff, Luana Stoica, Arabela Neazi, Alex Mihai, Cornel Ciupercescu, Mircea Dragoman, Mircea Drîmbeanu, Nicolae Predică, George Robu, Octavian Cercel, Marius Călugăriţa, Geni Brenda, Veaceslav Gros. Lectura textului în limba română: Dorina Păunescu

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR
(tel: 315.25.42)

- 28 aprilie, ora 20.00 – **Ultimul spectacol**. Regia: Cătălin Rotaru. Cu: Ionuţ Ionescu, Cătălin Rotaru, Carmen Lopăzan, Dana Rotaru, Cătălin Stanciu
- 3 mai, ora 20.00 – PREMIERĂ – **Ştefan Vodă**, spectacol al Teatrului studenţesc „Podul". Regia: Cătălin Naum. Cu: Alex Roza, Mihai Munteniţă, Sever Andrei Brânzan, Florentina Năstase, Marius Costache

LA SCENA
(tel: 320.35.67)

- 27 aprilie, ora 21.00 – **Locuind cu vampirul** de Theo Herghelegiu. Regia: Theo Herghelegiu. Cu: Mihai Baranga, Dana Voicu, Raluca Botez, Dragoş Huluba, Ionuţ Kenski, Alexandru Maftei
- 28 aprilie, ora 21.00 – **Improshow**, spectacol de improvizaţie. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihaela Sîrbu, Toni Pavel, Bogdan Dumitrescu, Constantin Lupescu, Ana Maria Opra, Cătălin Neamţu. La pian: Marian Hâncu
- 29 aprilie, ora 21.00 – **Stand-up comedy** cu Radu Gheorghe şi... nu numai. Invitat: Mihai Bisericanu

TEATRUL DE REVISTĂ „CONSTANTIN TĂNASE"
(tel: 315.56.78)

- 30 aprilie, 2 mai, ora 18.00 – **Doi băieţi cu sticleţi**

TEATRUL EXCELSIOR
(tel: 315.97.20)

- 27 aprilie, ora 9.00 – **Aladin şi lampa fermecată** de Alexandru Andy Kessler. Regia: Ion Lucian. Cu: Cosmin Şofron, Vasile Menzel, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu
- 28 aprilie, ora 10.00 – **Mica sirenă**, dramatizare de Alexandru Andy Kessler. Regia: Olimpia Arghir. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu/Veronica Popescu Neagu, Vasile Menzel, Cristian Nicolaie, Robert Radoveneanu, Ştefan Velniciuc
- 29 aprilie, ora 9.00 – **Căpitanul Val-Vîrtej şi vasul fantomă** de Octavian Sava. Regia: Ion Lucian. Cu: Ion Lucian/Ciprian Cojenel, Ilie Georgian Petrică, Bogdan Caragea, Stelian Milu, Mihaela Coveşeanu, Emanuel Ionescu, Robert Emanuel, Paula Sorescu Lucian, Victor Radovici, Marian Rădulescu, Bogdan Niţă
- 30 aprilie, ora 9.00 – **Mica sirenă**
- 2 mai, ora 11.00 – **Căpitanul Val-Vîrtej şi vasul fantomă**

TEATRUL „ION CREANGĂ"
(tel: 211.85.90)

- 27 aprilie, ora 10.00 – **Micul lord**, după Frances Hodgson Burnett. Regia: Constantin Dicu. Cu: Cristian Irimia, Carmen Palcu, Marioara Sterian, Mircea Muşatescu, Ion Arcudeanu, Anca Zamfirescu, Alexandrina Halic, Dumitru Anghel, Ovidia Manon Oprişan
- 28 aprilie, ora 10.00 – **Voi scandal cu orice preţ**, adaptare după I.L. Caragiale de Ioan Gârmacea. Regia: Cornel Todea. Cu: Cristian Irimia, Mihai Verbiţchi, Carmen Palcu, Daniel Tudorică, Marcela Andrei, Mirela Busuioc, Claudia Revnic, Marioara Sterian, Anca Zamfirescu, Marina Procopie
- 29 aprilie, ora 10.00 – **Dănilă Prepeleac**, dramatizare de Eugen Apostol după Ion Creangă. Regia: Boris Petroff. Cu: Lucian Ifrim, Mirela Busuioc, Ion Arcudeanu, Gabriel Coveşeanu, Marius Nănău, Dumitru Anghel
- 30 aprilie, ora 10.00 – **De-aş fi Scufiţa Roşie**, adaptare de Ion Gârmacea după poveştile scrise de Charles Perrault şi Fraţii Grimm. Regia: Sorana Coroamă-Stanca. Cu: Cristian Irimia, Carmen Palcu, Lucian Ifrim, Anca Zamfirescu
- 1 mai, ora 11.00 – **Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici**, dramatizare de Eugen Apostol. Regia: Cornel Todea. Cu: Marina Procopie, Sibylla Oarcea, Alexandrina Halic, Anca Zamfirescu, Dumitru Anghel, Boris Petroff, Romeo Stavăr, Lucian Ifrim
- 2 mai, ora 11.00 – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Cornel Todea. Cu: Ani Creţu, Boris Petroff, Alexandrina Halic, Cornelia Pavlovici, Marina Procopie, Daniel Tudorică, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Florina Luican, Marioara Sterian, Mihaela Beţiu

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ
SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)

- 27 aprilie, ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.Ch. Andersen. Regia: Gavriil Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Victor Bucur, Mariana Zaharia
- 28, 30 aprilie, ora 10.00 – **Harap Alb**, după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristina Roşiianu, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur
- 29 aprilie, ora 10.00 – **Frumoasa şi bestia**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Daniel Stanciu, Cristian Mitescu, Mariana Zaharia, Liliana Gavrilescu, Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Victor Bucur, Ioana Chelaru Popovici
- 2 mai, ora 11.00 – **Frumoasa şi bestia**

SALA LAHOVARI:
(tel.: 211.08.29)

- 27, 28, 30 aprilie, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Roxana Vişan/Ioana Chelaru Popovici,

Costume cu "purici" made în România!...

MADE ÎN ROMÂNIA
Joi 29.04/h:19.30

Două succese, un singur Puric Dan!

COSTUMELE!...
Joi 06.05/h:20.00

... la Centrul Cultural European (Sala Rapsodia, str. Lipscani 53, tel.: 315.89.80)

Parteneri media:
OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN, COTIDIANUL, RADIO BUCUREŞTI, RADIO FUN, e-FLUX, PORT.ro

Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan

- 29 aprilie, ora 10.00 – **Ali-Baba şi cei 40 de hoţi**, adaptare după **1001 de nopţi**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Ioan Brancu, Mihai Dumitrescu, Daria Gănescu, Gabriel Apostol, Paul Ionescu, Rodica Dobre, Bruno Măstan, Florentina Tănase, Angela Filipescu, Alina Petrescu

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA“

- 28 aprilie, ora 18.00 – **Iar te sinucizi, iubito?!** de Pierre Chesnot. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Doina Iacob, Eliza Noemi Judeu
- 30 aprilie, ora 18.00 – AVANPREMIERĂ – **Regele moare** de Eugen Ionescu. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Viorel Baltag, Despina Prisecaru, Luiza Sarivan, Ion Goranda, Eliza Noemi Judeu, Stelian Preda

TEATRUL DE ANIMAŢIE

- 27 aprilie, ora 10.00 – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Liliana Isbîndă, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Sorina Moian, Micky Murafa, Marian Puiu Gheorghiu, Mihaela Popa/ ora 12.00 – **Fata babei şi fata moşului**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Valentin Dobrescu. Cu: Marlene Duduman, Sorina Moian, Liliana Isbîndă, Eugen Ionescu, Mihai Chihaia
- 28 aprilie, orele 10.00 şi 13.00 – la Bîrlad – **Pinocchio**
- 29 aprilie, ora 11.00 – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Mihaela Popa, Adrian Costraş
- 30 aprilie, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**
- 2 mai, ora 11.00 – **Fata babei şi fata moşului**

BRĂILA

TEATRUL „MARIA FILOTTI“

SALA MARE:

- 30 aprilie, ora 19.00 – **Plaja** de Peter Asmussen. Regia: Radu Afrim
- 1 mai, ora 11.00 – **Baltagul** de Mihail Sadoveanu. Regia: Anca Cismaru/ ora 19.00 – **Feriţi-vă de femeile măritate** de Eugène Labiche. Regia: Bujor Macrin
- 2 mai, ora 19.00 – **Jocuri erotice cu mortul din balcon** de Ray Cooney. Regia: Dan Tudor

SALA STUDIO:

- 2 mai, ora 17.00 – **Un scriitor ratat**, după Daniil Harms. Regia: Ciprian Nicolăiasa

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

- 27 aprilie, ora 19.00 – **Îngerul slut** de Alexandru Sever. Regia: Gelu Badea. Cu: Dragoş Pop, Cristian Rigman, Anton Tauf, Petre Băcioiu, Virgil Müller, Paul Basarab, Ion Marian, Cătălin Codreanu, Angelica Nicoară, Maria Seleş, Adrian Drăguşin, Elena Ivanca, Ruslan Bârlea, Sorin Miron

TEATRUL MAGHIAR

- 28 aprilie, ora 22.00 – **Play**, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Szilágyi Enikö, Buza Tímea, Keresztes Sándor. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română
- 29 aprilie, ora 20.00 – Casa Tranzit – **Carol** de Slawomir Mrozek. Regia: Tompa Gábor. Cu: Csíky András, Dimény Áron, Bíró József
- 30 aprilie, ora 19.00 – **Raţa sălbatică** de Henrik Ibsen, spectacol-studio. Regia: Keresztes Attila. Cu: Boér Ferenc, Bogdán Zsolt, Csíky András, Hatházi András, Varga Csilla, Pethö Anikö, Borbáth Júlia, Bíró József, Nagy Dezsö, Laczkó Vass Róbert, Sinkó Ferenc, Molnár Levente, Tyukodi Szabolcs, Fogarasi Alpár, Galló Ernö. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română
- 2 mai, ora 20.00 – **Să îmbrăcăm pe cei goi** de Luigi Pirandello, spectacol-studio. Regia: Bocsárdi László. Cu: M. Kántor Melinda, Molnár Levente, Szábó Tibor, Bogdán Zsolt, Bíró József, Varga Csilla
- 3 mai, ora 19.00 – **Raţa sălbatică**

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

- 29 aprilie, orele 10.00 şi 11.30 – **Povestea zmeuşorului blînd**
- 2 mai, ora 12.00 – **Stan bolovan**, spectacol al secţiei române

CASA ARMATEI

- 28, 29 aprilie, ora 20.00 – Sala de spectacole – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg, spectacol al Teatrului Imposibil. Cu: Ovidiu Crişan, Carmen Culcer, Ionuţ Caras, Ramona Dumitrean şi Adrian Cucu

CONSTANŢA

TEATRUL „OVIDIUS“

- 27 aprilie, ora 19.00 – **Elixirul de dragoste**. Regia: Lucian Iancu. Cu: Mirela Klein, Cosmin Mihale, Anamaria Tramundana, Nucu Stîngaciu, Diana Lupan, Laura Iordan, Radu Niculescu, Daniel Minciună, Florina Bulgaru
- 29 aprilie, ora 19.00 – **Încurcături la Mimoza** de Pierre Chesnot. Regia: Gavril Borodan. Cu: Radu Niculescu, Diana Lupan, Mirela Klein, Cosmin Mihale, Daniela Vitcu, Nucu Stângaciu, Laura Iordan, Marian Bucur, Daniela Trifan, Iulian Lincu, Alexandru Axente, Emanuel Cristoiu, Florentin Roman

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN“

- 27 aprilie, ora 10.00 – Casa de Cultură Curtea de Argeş – **Ileana Sinziana** de Ioan Brancu, după Petre Ispirescu. Regia: Ioan Brancu/ ora 12.00 – Casa de Cultură Cîmpulung – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu. Cu: Alina Mangra, Lidia Stratulat, Haricleea Nicolau, Doru Zamfirescu, Laurenţiu Stratan/Vasile Marinoiu, Remus Vlăsceanu/ ora 18.00 – **Conu Leonida faţă cu reacţiunea** de I.L. Caragiale. Regia: Adrian Roman. Cu: Gabriel Tudorin, Lia Stratulat, Harcileea Nicolau
- 28 aprilie, orele 10.00 şi 12.00 – Căminul Cultural Păuşeşti-Măglaşi – **Prostia omenească**
- 29 aprilie, ora 10.00 – **Zborul – Ce fericire!** de Doru Moţoc. Regia: Adrian Roman/ orele 10.00 şi 12.00 – Tg. Jiu – **Degeţel**, spectacol de păpuşi după basmul lui Charles Perrault. Regia: Ioan Brancu. Cu: Mădălin Ilie Anescu, Viorica Stamate, Georgiana Marin, Mioara Dospina, Dana Dinică/ ora 18.00 – **Conu Leonida faţă cu reacţiunea**
- 30 aprilie, ora 11.00 – Căminul Cultural Şuici, jud. Argeş – **Hoţul de mărgăritare** de Valeriu Anania. Regia: Adrian Roman. Cu: Doru Zamfirescu, Sorin Ionescu, Radu Constantinov, Alina Mangra, Laurenţiu Stratan, Iulia Alexandrescu, Remus Vlăsceanu, Gabriel Banu

POLITICI ŞI PRACTICI VIZUALE. CODURI ŞI IDENTITĂŢI
www.metacult.ro

SIBIU

TEATRUL „RADU STANCA“

- 27 aprilie, ora 19.00 – **Am angajat un ucigaş profesionist** de Aki Kaurismaki. Regia: Radu Alexandru Nica
- 30 aprilie, ora 19.00 – **Experimentul Iov**, adaptare după **Iov** (Vechiul Testament). Regia: Mihai Măniuţiu

TIMIŞOARA

TEATRUL GERMAN

- 2 mai, ora 17.00 – **60 de ani şi cu nimic mai înţelept**. Regia: Bernd von Bömches. Cu: Bernd von Bömches, Dana Borteanu, Daniela Török. Participă: orchestra Teatrului German. Dirijor: Ioan Opra

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

- 27 aprilie, orele 10.30 şi 12.00 – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare/ orele 10.00 şi 12.00 – la Sighişoara – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române
- 28 aprilie, orele 10.00 şi 11.30 – **Prinţesa Majolenka**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare/ orele 10.00 şi 11.30 – la Sărmaşu – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române
- 29 aprilie, orele 9.30, 11.00 şi 12.30 – **Prinţesa Majolenka**/ orele 10.00 şi 11.30 – la Deda – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române
- 30 aprilie, orele 9.30 şi 11.00 – **Elefănţelul curios**, spectacol pentru copii al secţiei române/ ora 19.00 – **Dies Irae**, spectacol pentru adulţi al secţiei române/ ora 10.00 – la Luduş – **Prinţesa Majolenka**/ ora 12.30 – la Iernut – **Prinţesa Majolenka**
- 2 mai, ora 11.00 – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române

FILM

27-29 aprilie

BUCUREŞTI

- **Casa bîntuită**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Rob Minkoff. Cu: Eddie Murphy, Jennifer Tilly, Terence Stamp/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00
- **Contratimp**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Carl Franklin. Cu: Denzel Washington, Eva Mendes, Sanaa Lathan, Alex Carter, Dean Cain, John Billingsley/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **21 de grame**, 2003. Regia: Alejandro Gonzales Inarritu. Cu: Sean Penn, Naomi Watts, Benicio Del Toro, Clea DuVall/ Corso/ orele: 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Patimile lui Christos**, 2004. Regia: Mel Gibson. Cu: Monica Bellucci, Maia Morgenstern, James Caviezel/ Scala/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00
- **Jaf în stil italian**, SUA, 2003. Regia: F. Gary Gray. Cu: Charlize Theron, Edward Norton, Mark Wahlberg, Donald Sutherland, Franky G, Jason Statham, Seth Green/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30
- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ Bucureşti/ orele: 12.00, 14.30, 17.00, 19.30
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe, Seizo Fukumoto, Tony Goldwyn/ Festival/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 19.00
- **Peter Pan**, SUA, 2003. Regia: P.J. Hogan. Cu: Jeremy Sumpter, Olivia Williams, Jason Isaacs, Harry Newell, Ludivine Sagnier, Lynn Redgrave/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004. Regia: Raja Gosnell. Cu: Freddie Prinze Jr., Sarah Michelle Gellar, Matthew Lillard, Alicia Silverstone, Linda Cardellini, Neil Fanning, Seth Green/ Favorit/ orele 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Anna Faris, Charlie Sheen, Anthony Anderson, Denise Richards, Eddie Griffin, Ja Rule, Leslie Nielsen, Macy Gray, Pamela Anderson/ Cultural/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003. Regia: Peter Berg. Cu: Dwayne „The Rock“ Johnson, Seann William Scott, Arnold Schwartzenegger, Christopher Walken, Rosario Dawson/ Lumina/ orele: 11.45, 13.30, 15.15, 17.15, 19.15
- **Invaziile barbare**, Canada, 2003. Regia: Denys Arcand. Cu: Rémy Girard, Stéphane Rousseau/ Europa/ orele: 13.30, 16.30, 19.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/
327.70.21/ 327.70.22)

- **Pisica**, SUA, 2003. Regia: Bo Welch. Cu: Mike Myers, Alec Baldwin, Dakota Fanning, Kelly Preston, Spencer Breslin/ ora 15.45
- **Casa bîntuită**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 13.45, 17.45, 19.45, 21.45
- **Misterele fluviului**, SUA, 2003. Regia: Clint Eastwood. Cu: Sean Penn, Tim Robbins, Kevin Bacon, Laura Linney, Laurence Fishburne, Marcia Gay Harden, Spencer Treat Clark/ orele: 13.00, 18.30, 21.15
- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ ora 16.00
- **Patimile lui Christos**, 2004/ orele: 13.15, 14.30, 16.00, 17.15, 18.45, 20.00, 22.45 (27, 28 aprilie)/ orele: 13.15, 14.30, 16.00, 17.15, 18.45, 20.00, 21.30, 22.45 (29 aprilie)
- **Duplex**, SUA, 2003. Regia: Danny DeVito. Cu: Drew Barrymore, Ben Stiller, Harvey Fuerstein, Justin Theroux, Swossie Kurtz/ orele: 15.15, 21.45
- **Peter Pan**, SUA, 2003/ ora 17.30
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ ora 20.00
- **Contratimp**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 14.00, 16.30, 19.15, 22.00
- **21 de grame**, 2003/ orele: 15.15, 20.15, 22.45
- **Honey**, SUA, 2003. Regia: Billie Woodruff. Cu: Jessica Alba, Mekhi Phifer, Lil' Romeo, David Moscow, Jay-Z/ orele: 13.00, 18.00
- **Juriul**, SUA, 2003. Regia: Gary Fleder. Cu: John Cusack, Gene Hackman, Dustin Hoffman, Rachel Weisz/ ora 22.30
- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003. Regia: Nancy Meyers. Cu: Jack Nicholson, Diane Keaton, Amanda Peet, Frances McDormand, Jon Favreau, Keanu Reeves, Rachel Ticotin/ orele: 14.15, 17.00, 19.45
- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004. AVANPREMIERĂ. Regia: John Hamburg. Cu: Ben Stiller, Jennifer Aniston, Alec Baldwin,

Paşaport cultural pentru Bucureşti

Administraţia Monumentelor şi Patrimoniului Turistic a editat şi a pus în circulaţie „un act de identitate cultural“, care oferă reduceri generoase pentru 43 dintre cele mai interesante obiective culturale din Bucureşti. Paşaportul cultural oferă informaţii despre fiecare instituţie parteneră şi reduceri financiare de minimum 20% din costul biletului. Paşaportul cultural poate fi achiziţionat începînd cu data de 26 aprilie de la toate oficiile poştale din Bucureşti – preţul de vînzare cu amănuntul fiind de 60.000 lei – şi este valabil pînă în data de 31 decembrie 2004.

Administraţia Monumentelor şi Patrimoniului Turistic este o instituţie publică de cultură aflată în subordinea Consiliului General al Municipiului Bucureşti
Paşaport cultural
pentru Bucureşti
Carnet de reduceri
21 radio
"Paşaportul cultural" oferă reduceri generoase (în medie 30%) pentru 43 dintre cele mai interesante obiective culturale din Bucureşti !

Anunț de angajare

Centrul de Cultură „Palatele Brâncoveneşti de la Porțile Bucureştiului"
scoate la concurs postul de contabil-şef.
Cerințe: studii superioare, vechime minim 5 ani.

Relații suplimentare la tel: 225.66.16, 225.66.90, 490.42.37
sau la sediul instituției: Strada Valea Parcului Nr. 1, com. Mogoşoaia, județul Ilfov.

Debra Messing, Hank Azaria, Philip Seymour Hoffman/ ora 21.30 (27, 28 aprilie)

▮ **Cold Mountain**, SUA, 2003. Regia: Anthony Minghella. Cu: Nicole Kidman, Jude Law, Charlie Hunnam, Donald Sutherland, Renée Zellweger, Natalie Portman, Jena Malone/ orele: 14.15, 19.15 (27, 29 aprilie)/ orele: 14.15, 19.15, 22.15 (28 aprilie)

▮ **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ ora 17.15

▮ **Identităţi furate**, SUA, 2004. AVANPREMIERĂ. Regia: D.J. Caruso. Cu: Angelina Jolie, Ethan Hawke, Gena Rowlands, Kiefer Sutherland, Olivier Martinez/ ora 22.15 (27, 29 aprilie)

▮ **Rătăciţi printre cuvinte**, SUA, 2003. Regia: Sofia Coppola. Cu: Bill Murray, Scarlett Johansson, Anna Faris, Giovanni Ribisi/ ora 16.15

▮ **Fereastra secretă**, SUA, 2004. Regia: David Koepp. Cu: Johnny Depp, John Turturro, Maria Bello, Ving Rhames/ orele: 14.00, 18.30, 20.45

AMBASADA REPUBLICII POLONE

▮ 29 aprilie, ora 18.00 – Sala de cinema – **Pan Wolodyjowski**, film prezentat în limba polonă. Regia: Jerzy Hoffman. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER"

▮ 27 aprilie, ora 18.00 – în cadrul ciclului de filme „Cultura şi spaţiul german" cu tema „Arta contemporană în Germania", vor fi prezentate filmele: **Documentaţia I-IX – 40 de ani de existenţă**. Regia: Ines Jacob; **Documenta IX** şi **Documenta X**. Regia: Heinz Peter Schwerfel (filme prezentate în limba germană). Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Republicii Federale Germania

▮ 29 aprilie, ora 18.30 – în cadrul ciclului de filme „Austria – Jurnal de actualităţi": **Retrospectiva anului 1955**. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Austriei, Biblioteca Austriei, Catedra de Germanistică din cadrul Universităţii Bucureşti

INSTITUTUL ITALIAN

▮ 28 aprilie, ora 18.00 – **Tre uomini e una gamba**, 1997. Regia: Aldo Giovanni e Giacomo. Cu: Marina Massironi. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „Il cinema italiano degli anni '90"

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR

▮ 28 aprilie, ora 18.00 – Sala multimedia – **Martha Bibescu – Doamna cu trandafiri**, 2002

ARAD

▮ **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Dacia

▮ **Peter Pan**, SUA, 2003/ Mureşul

▮ **Divorţul**, 2003. Regia: James Ivory. Cu: Kate Hudson, Naomi Watts, Glenn Close, Matthew Modine, Rona Hartner, Stockard Channing/ Arta A

▮ **Sobri**, 2002. Regia: Emil Novak. Cu: Attila Szarvas, Karoly Eperies, Peter Horkay/ Arta B

BACĂU

▮ **Patimile lui Christos**, 2004/ Central/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 19.00

▮ **Dulcea saună a morţii**, România, 2003. Regia: Andrei Blaier. Cu: Gheorghe Dinică, Mitică Popescu, Avram Birău, Costel Constantin, Dana Rogoz, Dumitru Rucăreanu, Emil Slotea, Eugenia Şerban, Florian Ghimpu, Florin Zamfirescu, George Alexandru, Gheorghe Visu, Ion Haiduc, Irina Movilă, Marian Gheorghe, Melania Medeleanu, Nicodim Ungureanu, Nicolae Enache Praida, Nicolae Urs, Ruxandra Sireteanu, Vasile Popa/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

CRAIOVA

▮ **Patimile lui Christos**, 2004/ Patria

▮ **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Modern

▮ **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003. Regia: James Cox. Cu: Val Kilmer, Kate Bosworth/ Jean Negulescu

DROBETA TURNU SEVERIN

▮ **Invaziile barbare**, Canada, 2003/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

▮ **Lipit de tine**, SUA, 2003. Regia: Bobby Farrelly, Peter Farrelly. Cu: Matt Damon, Greg Kinnear, Cher, Eva Mendes, Jay Leno/ Flacăra

LUGOJ

▮ **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Victoria

ONEŞTI

▮ **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Tara Reid, Ashton Kutcher, Andy Richter, Carmen Electra, Jon Abrahams, Michael Madsen, Molly Shannon, Terence Stamp/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

▮ **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A

▮ **Borfaşi din întîmplare**, 2003. Regia: Sam Karmann. Cu: Jacques Gamblin, Ferard Lanvin, Clovis Cornillac/ Libertatea, Sala B

▮ **Circuite de foc**, SUA, 2004. Regia: Joseph Kahn. Cu: Ice Cube, Martin Henderson, Monet Mazur, Christina Milian, Jaime Pressly, Jay Hernandez, Matt Schulze/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

▮ **Prizonierii timpului**, SUA, 2003. Regia: Richard Donner. Cu: Paul Walker, Frances O'Connor, Billy Connolly, Christian Paul, Ethan Embry, Gerard Butler, Neal McDonough/ Dacia/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00

REŞIŢA

▮ **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Dacia

ROMAN

▮ **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 19.00

SLATINA

▮ **Eroul**, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Alutus

TIMIŞOARA

▮ **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Capitol

▮ **Zîmbet de Mona Lisa**, SUA, 2003. Regia: Mike Newell. Cu: Julia Roberts, Kirsten Dunst, Jordan Bridges, Julia Stiles, Maggie Gyllenhaal/ Timiş

▮ **Apocalipsa acum**/ Studio

TÎRGU JIU

▮ **Bal cu scandal**, SUA, 2003. Regia: Walt Becker. Cu: Tara Reid, Ryan Reynolds, Daniel Cosgrove, Darius Miles, Deon Richmond, Erik Estrada/ Victoria

30 aprilie-3 mai

BUCUREŞTI

▮ **Identităţi furate**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24 (30 aprilie, 1 mai)/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (2, 3 mai)

▮ **Numai dragostea**. PREMIERĂ. Regia: Thomas Vinterberg. Cu: Joaquin Phoenix, Claire Danes/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00

▮ **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

▮ **Patimile lui Christos**, 2004/ Corso/ orele: 11.00, 13.15, 15.45, 18.15, 20.45

▮ **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30

▮ **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 11.00, 15.00, 19.00

▮ **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Gloria/ orele: 13.00, 17.00, 19.00 (30 aprilie, 3 mai)/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (1, 2 mai)

▮ **Johnny English**, SUA, 2002. Regia: Peter Howitt. Cu: Rowan Atkinson, Natalie Imbruglia, Ben Miller, Greg Wise, John Malkovich/ Favorit/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Peter Pan**, SUA, 2003/ Cultural

▮ **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Lumina/ orele: 12.15, 14.00, 15.45, 17.30, 19.15

▮ **21 de grame**, 2003/ Europa/ orele: 13.30, 16.30, 19.00

ARAD

▮ **Patimile lui Christos**, 2004/ Dacia

▮ **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003/ Mureşul

▮ **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003/ Arta A

▮ **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003. Regia: Jesse Dylan. Cu: Alyson Hannigan, Jason Biggs, Eddie Kaye Thomas, Eugene Levy, Jennifer Coolidge, Sean William Scott/ Arta B

BACĂU

▮ **Patimile lui Christos**, 2004/ Central/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 19.00

▮ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Orizont/ orele: 12.00, 15.30, 19.00

BEIUŞ

▮ **Şcoala de rock**, SUA, 2003. Regia: Richard Linklater. Cu: Jack Black, Joan Cusack, Aleisha Allen, Mike White, Rebecca Brown/ Bihorul

CRAIOVA

▮ **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Patria

▮ **Zîmbet de Mona Lisa**, SUA, 2003/ Modern

▮ **Fereastra secretă**, SUA, 2004/ Jean Negulescu

DROBETA TURNU SEVERIN

▮ **Peştele cel mare**, SUA, 2003. Regia: Tim Burton. Cu: Ewan McGregor, Albert Finney, Alison Lohman, Billy Crudup, Danny DeVito, Helena Bonham Carter, Jessica Lange, Marion Cotillard, Robert Guillaume, Steve Buscemi/ Porţile de Fier

HUNEDOARA

▮ **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004. Regia: John Woo. Cu: Ben Affleck, Uma Thurman, Aaron Eckhart, Colm Feore, Paul Giamatti/ Flacăra

LUGOJ

▮ **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. Regia: Robert Rodriquez. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke/ Victoria

ONEŞTI

▮ **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

▮ **Peter Pan**, SUA, 2003/ Libertatea, Sala A

▮ **Apocalipsa acum**/ Libertatea, Sala B

▮ **Juriul**, SUA, 2003/ Patria

▮ **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

▮ **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Dacia/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00

REŞIŢA

▮ **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Dacia

ROMAN

▮ **Facerea de bine**, SUA, 2002. Regia: Bob Rafelson. Cu: Samuel L. Jackson, Milla Jovovich, Doug Hutchinson, Stellan Skarsgard/ Unirea/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 19.00

SLATINA

▮ **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

▮ **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Capitol

▮ **Identităţi furate**, SUA, 2004/ Timiş

▮ **Requiem**, 2001. Regia: Hervé Renoh. Cu: Moussa Maaskri, Patrick Dell'Isola/ Studio

TÎRGU JIU

▮ **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Victoria

CINEMATECĂ

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

▮ 29 aprilie, ora 19.00 – **Camera de refugiu**, SUA, 2002. Regia: David Fincher

▮ 30 aprilie, ora 19.00 – **Şarlatanii**, SUA, 2003. Regia: Ridley Scott

▮ 1 mai, ora 19.00 – **A 25-a oră**, SUA, 2003. Regia: Spike Lee

▮ 2 mai, ora 13.00 – **În căutarea lui Nemo**, SUA, 2003. Regia: Andrew Stanton

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

▮ 28 aprilie, ora 18.30 – **Lucia di Lammermoor**

▮ 30 aprilie, ora 18.30 – **Frumoasa din pădurea adormită**

▮ 1 mai, ora 18.30 – **Rigoletto**

▮ 2 mai, ora 18.30 – PREMIERĂ – **Văduva veselă** de Franz Lehar. Regia: Mircea Cornişteanu. Coregrafia: Mihai Babuşka

▮ 3 mai, ora 18.30 – **Cavalleria Rusticana, Paiaţe, Carmina Burana, După-amiaza unui faun, Tristan şi Isolda**

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN"

▮ 28 aprilie, ora 10.00 – **Pac, Poc, Pic – detectivi în Ţara poveştilor**, musical pentru copii de George Popovici şi Lucian Vlădescu. Regia: Constanţa Câmpeanu. Cu: George Niculescu, Valentino Tiron, Cristian Caraman, Cristinel Coman, Cornel Todea, Răzvan Rusu, Iuliana Costiniu, Viorel Ciurdea, Cosette Marinescu, Camelia Mocanu, Ileana Lenghel, Lorendi Rădulescu, Dana Nichifor, Gabriela Tudorache, Jeaninne Bradler, Carmen Buterez, Delia Călina, Lidia Caloianu

▮ 29 aprilie, ora 10.00 – **Frumoasa din pădurea adormită**, musical pentru copii de Silvia Kerim şi Marius Ţeicu. Regia: Nicolae Ciubuc, Daniel Eufrosin. Cu: Eugenia Ilinca, Amelia Antoniu, Paul Lăzărescu, Sorina Micşunescu, Andreea Toma, Elena Siloci, Cosette Marinescu, Cătălin Petrescu

▮ 30 aprilie, ora 18.00 – **Văduva veselă** de F. Lehar. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: Nicolae Simulescu. Cu: Doina Scripcaru, Ştefan Popov, Daniela Vlădescu, Daniel Madia, Anghel Stoian, Paul Lăzărescu, Alexandra Savu, Tiberiu Simionescu, Emil Spătaru, Emil Ţibrin, Matei Nicolescu, Jeaninne Bradler, Adriana Mirea. Soliştii baletului: Monica Ştraţ, Iolanda Petrescu, Marius Grosu

▮ 2 mai, ora 22.00 – PREMIERĂ – **Gala Operetei**. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: Nicolae Ciubuc. Coregrafia: Andreea Constantinescu-Fuciec. Maestru de cor: Gabriel Popescu. Cu: Doina Scripcaru, Crina Zancu, Silvia Şohterus, Gabriela Daha, Alfredo Pascu, Anton Zidaru, Ştefan Popov, Bogdan Caragea, Adrian George Popescu. Soliştii baletului: Monica Ştraţ, Iolanda Petrescu, Marius Grosu, Iulian Rădoi, Mihai Scarlat

TEATRUL NOTTARA

▮ 27 aprilie, ora 21.00 – Sala „George Constantin" – în cadrul programului „Marţi, la ceasul bun: Truverii – muzica şi poezia comedianţilor", **spectacol-concert** inspirat din arta medievală, renascentistă şi tradiţională europeană. Regia: Mihai Serghei Todor. Spectacol al Companiei „Studio 24"

TEATRUL ODEON

▮ 29 aprilie, ora 19.00 – **Dans la Odeon**: 1. **Sarea pămîntului**, folclor vechi românesc. Coregrafia: Liliana Iorgulescu. Solişti: Liliana Iorgulescu, Ioana Macarie, Andreea Duţă, Violeta Dumitraşcu, Ramona Bărbulescu; 2. **Bolero. Regele pierdut** de M. Ravel. Coregrafia: Claudia Martins & Rafael Carriço (Portugalia). Solist: Răzvan Mazilu

CLUJ-NAPOCA

OPERA ROMÂNĂ

▮ 30 aprilie, ora 18.00 – **Rigoletto** de G. Verdi, spectacol în limba italiană. Dirijor: Gheorghe Victor Dumănescu. Regia: Emil Strugaru. Maestru de cor: Tiberiu Popa. Cu: Sorin Lupu, Oleg Ionese, Elvana Mihai, Gal Reka, Simonfi Sandor, Adrian Sâmpetrean, Viorica Daud, Gabriela Molnar, Cipriana Cupşe, Kadelnic Elisabeta, Adrian Zamfir, Emanoil Popescu, Vasile Neamţu, Marius Colţan, Tiberiu Niţu, Crina Hrehorciuc

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI"

▮ 28 aprilie, ora 19.00 – **Bal mascat** de G. Verdi. Dirijor: Leonardo Quadrini. Concert-maestru: Dan Bozgan. Regia: Emil Strugaru. Maestru de cor: Pavel Şopov. Cu: Georgeta Fangli-Dobre, Magda Gruia, Ioan Cherata, Ion Sandu-Filip

▮ 29 aprilie, ora 11.00 – **Frumoasa din pădurea adormită**, musical pentru copii de Marius Ţeicu şi Silvia Kerim. Regia: Migry Avram Nicolau. Coregrafia: Ioan Kelemen. Cu: Ioan Kelemen, Violeta Ţicu, Carmen Roibu, Ionela Truşcă, Eva Ştefănescu, Ioana Ciucă, Stela Teodorescu, Mihaela Popa, Gabriel Marciu, Daniel Cornescu, Alexandru Petre, Teodor Ispas, Nicolae Popa, Mihaela Popa

TIMIŞOARA

OPERA ROMÂNĂ

▮ 28 aprilie, ora 19.00 – **Simpla**

sarabandă, spectacol de balet. Regia şi coregrafia: Olivier Patey (Opera Naţională Paris). Cu: Carmen Cojocaru, Cristina Romândaşu, Mirabela Zonai, Maria Macarie, Agnes Irhazy, Suzana Vulpe, Manuela Ardelean, Andreea Burtea, Alin Radu, Romulus Radu, Francisc Zabik, Darius Agrima, Flavius Sasu, Cosmin Iovuţă; **Şeherezada**, spectacol de balet. Coregrafia: Iuliu Marpozan. Cu: Cristina Romândaşu, Alin Radu, Costantin Gâdea, Sorin Bătică, Ivan Bota, Agnes Irhazy, Mirabela Zonai, Maria Macarie, Romulus Radu, Darius Agrima, Flavius Sasu, Francisc Zabic, Sergiu Anghel. Participă: ansamblul de balet al Operei şi elevi ai Colegiului Naţional de Artă „Ion Vidu"

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

- 27 aprilie, ora 19.00 – **concert** susţinut de Corul Preludiu. Dirijor: Voicu Enăchescu
- 29, 30 aprilie, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Sergiu Comissiona. Solist: Aurelian-Octav Popa. În program lucrări de: **Weber**, **Dvorak**

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

- 28 aprilie, ora 20.00 – **concert** de muzică folk. Participă: Ovidiu Scridon, Costin Emanuel Bunda, Mircea Ungureanu, Ioana Şchiopu, Simona Popescu, Bogdan Ciobotaru, Radu Arseni, Eugen Constantinescu, Răzvan Bineaţă, Ruxandra Stănescu

CLUBUL PROMETHEUS

- 30 aprilie, ora 21.00 – **concert** susţinut de Pavla Milcova şi Peter Binder

PALATUL ŞUŢU

- 28 aprilie, ora 18.00 – **recital** de clarinet şi pian susţinut în cadrul Stagiunii muzicale „Iosif Sava" a Fundaţiei ACCUMM. Solişti: Laurenţiu Tănase şi Verona Maier. În program lucrări de: **Carl Maria von Weber**, **Witold Lutoslawski**, **Marţian Negrea**, **Doina Rotaru**

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU"

- 27 aprilie, ora 19.00 – **Hot night in Ploieşti**, concert susţinut de cvartetul „Cristian Soleanu" din Bucureşti

TIMIŞOARA

FILARMONICA BANATUL

- 27 aprilie, ora 19.00 – Sala Colegiului Naţional de Artă „Ion Vidu" –**concert** de cameră susţinut de formaţia Trio „Katharsis". În program lucrări de: **F. Mendelssohn-Bartholdy**, **M. Glinka**, **M. de Falla**, **G. Gershwin**, **H. Lohse**, **V. Dinescu**, **Ch. Keller**, **A. Heyme**, **A. Copland**, **L.von Knorr**
- 29 aprilie, ora 19.00 – Sala Colegiului Naţional de Artă „Ion Vidu" – **concert**. Dirijor: Wolfgang Diefensbach (Germania). Solist: Sandu Sandrin. În program lucrări de: **Bernstein**, **Mozart**, **Copland**

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

- 29 aprilie, ora 17.00 – **conferinţă** cu tema **Schimbări climatice. Fenomene meteo extreme**. Manifestarea va fi însoţită de proiecţii video

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI

- 27 aprilie, ora 18.30 – **conferinţa** cu tema **Panteonul hinduist**, susţinută de prof. Ivo Ivanovici. Eveniment organizat de Asociaţia culturală „Noua Acropolă"

UZINEXPORT BUSINESS CENTER

- 28 aprilie, orele 10.00-15.00 – Clădirea H3, Sala „Jade" – **masă rotundă** cu tema **Educaţia în comunităţile dezavantajate**. Eveniment organizat de Centrul Educaţia 2000+ şi Fondul Naţiunilor Unite pentru Copii – UNICEF România

IAŞI

CENTRUL CULTURAL GERMAN

- 28 aprilie, ora 18.00 – **conferinţa** cu tema **Hugo Meltzl von Lomnitz und die Anfänge der Komparatistik**, susţinută de Horst Fassel (Universitatea din Tübingen, Germania)

SEMINAR

IAŞI

SALA TVR

- 28-30 aprilie – **seminarul** internaţional cu tema **Cultură şi/sau televiziune?**, care va cuprinde patru mese rotunde: **Cultură, piaţă şi comunicare**, **Jurnalism cultural şi probleme identitare**, **Cultură şi/sau televiziune**, **Cui îi pasă de părerea publicului?**. Eveniment organizat de Centrul Cultural Francez din Iaşi, Goethe Zentrum din Iaşi şi TVR Iaşi

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – *Sculptori români contemporani*, ediţia a IV-a, pînă în 1 mai

GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Parter – Marin Cârstea, **pictură**, pînă în 29 aprilie/ *Transvestirea*, Marian şi Victoria Zidaru, **sculptură**, 30 aprilie-13 mai. Vernisaj: 30 aprilie, ora 18.00

GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Etaj – Cristian Gaşpar, **pictură**, pînă în 6 mai

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Ionel Iştoc, **sculptură**, 27 aprilie-10 mai. Vernisaj: 27 aprilie, ora 18.00

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Mihai Stănescu, **grafică**, pînă în 27 aprilie/ Elena Cerepenicova, **tapiserie**, 28 aprilie-11 mai. Vernisaj: 28 aprilie, ora 17.30

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – expoziţie de **scenografie**, pînă în 4 mai

GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (tel: 260.12.87) – Maria Magdalena Pop, **sculptură**, **obiect**, **desen**, **instalaţii**, pînă în 16 mai

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132, tel: 659.38.14) – Alina Tudor, **artă decorativă**, 22 aprilie-5 mai. Vernisaj: 22 aprilie, ora 18.00

GALERIA POSIBILĂ (Str. Popa Petre Nr. 6, tel: 211.79.33) – *aici-şi-acum*, Roman Tolici, pînă în 2 mai

GALERIA GALERIA (Str. G-ral Budişteanu Nr. 10, tel: 212.88.64) – *Noul Centru*, Regina Schmeken, **fotografie**, pînă în 30 aprilie

GALERIA ARTIS (la parterul Teatrului Naţional) – *Grafiterra*, Ernest Palko, **ceramică**, 24 aprilie-6 mai

GALERIA ASSEMBLAGE (Hotel Marriott, Calea 13 Septembrie Nr. 90, tel: 403.36.04) – *D.R. Gorczyca ArtNATOMY Research Studio – introduction No. 4*, **fotografie** şi *performance*-ul *Re-Animation*, Dariusz Gorczyca, pînă în 16 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez

GALERIA ETAJ 3/4 (Teatrul Naţional, Bd. N. Bălcescu Nr. 2) – *Grand Prix Remix*, Nicolae Comănescu, **pictură**

GALERIILE MUZEULUI NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.58.46) – Lidia Ciolac, Suzana Fântânariu, Ştefan Călărăşanu şi Marcel Breilean, **artă plastică**. Eveniment organizat în colaborare cu Uniunea Artiştilor Plastici – Filiala Timişoara

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – *Zamosc – oraş renascentist*, **fotografie**. Eveniment organizat de Muzeul oraşului Zamosc în colaborare cu Institutul Polonez

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53, tel: 312.43.27) – Galeria de Artă Europeană – *Surse etnografice româneşti în grafica secolului al XIX-lea*, pînă în iunie/ Sala Rondă – *Sando Sanna. Opere 1990-2004*, **pictură**, pînă în 20 mai

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Salonul Cerchez – *Ion Miclea – cărţile şi fotografiile mele*, **fotografie**, pînă la sfîrşitul lunii aprilie/ Spaţiile medievale – *Manuscrise, însemnări şi cărţi cantacuzine în Ţările Române, secolele XVI-XIX*, pînă în 20 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Academia Română, Biblioteca Academiei Române, Colegiul Carol I din Craiova, Biblioteca Naţională a României şi Biblioteca Acad. „Virgil Cândea". Curator: Sorin Sebastian Dulcu/ *În slujba păcii*, Ernst Degasperi (Austria), **grafică ecumenică**, pînă în 30 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Austriei în România şi Ambasada României în Austria

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU" (Calea Victoriei Nr. 141) – Sala Cantacuzină – *In memoriam Paul Constantinescu (1909-1963)*, expoziţie realizată de colectivul muzeografie-conservare: Constantin Drăgoi, Cristina Andrei, Nella Modrea. Coordonator: Ilinca Dumitrescu

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI – PALATUL ŞUŢU (Bd. I.C. Brătianu Nr. 2, tel: 315.68.58) – Holul central – *Universul familiei regale române*, **fotografie**, pînă în 10 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Harris Russell, curator la Victoria & Albert Museum din Londra

MUZEUL ŢĂRANULUI ROMÂN (Şos. Kiseleff Nr. 3, tel: 212.96.60) – *Povestea caselor*, expoziţie temporară a Muzeului Şvabilor Dunăreni din Ulm, Germania. Vernisaj: 29 aprilie, ora 16.30. Prezintă: Martin Rill, Eric Kurtzweill, Ioan Opriş, Dinu C. Giurescu

PALATUL VOIEVODAL CURTEA VECHE – *Religie şi mister*, expoziţie a Muzeului figurilor de ceară din Sankt-Petersburg, pînă în 30 mai

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (Str. Valea Parcului Nr. 1, tel: 225.66.90) – Galeria parter – Vladimir Şetran, **pictură-desen**, 2 mai-15 iunie. Vernisaj: 2 mai, ora 17.00. Prezintă: Pavel Şuşară

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Sala Rondă – *Dvera şi profeţii mesianice*, Marian Manole, **pictură**, pînă în 2 mai

Atelier de Creaţie Publicitară
LEO
GRAPHICS
092359810
Nihil Sine Graficis

ARAD

MUZEUL DE ARTĂ – *Prolog*, **pictură**, 29 aprilie-14 iunie. Vernisaj: 29 aprilie, ora 18.00

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – expoziţie a Centrului Cultural German, pînă în 3 mai

GALERIA UAP – FILIALA INTERJUDEŢEANĂ CLUJ-BISTRIŢA-ZALĂU – *Tîrgul de primăvară*, pînă la sfîrşitul lunii aprilie

DROBETA TURNU SEVERIN

ANGELS GALLERY – Xenia Eraclide Vreme, **grafică**, pînă în 30 aprilie

MUZEUL REGIUNII PORŢILOR DE FIER (Str. Independenţei Nr. 2) – *Costume populare din Boemia, Moravia şi Silezia în fotografie*, Ludvik Baran, pînă în 7 mai

MIERCUREA CIUC

GALERIA HVA (Str. Florilor Nr. 12) – *AC 510*, Dumitru Gorzo, **pictură**, pînă în 7 mai

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Sandu Cuciureanu, **design decorativ**, pînă în 30 aprilie

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – Margareta Popescu şi Mircea Bîrloiu, **grafică** şi **pictură**, pînă în 17 mai

SIBIU

COMPLEXUL NAŢIONAL MUZEAL „ASTRA" (Piaţa Mică Nr. 11) – *Lumina magică a Învierii*, **pictură**, pînă în 10 mai

TIMIŞOARA

GALERIA HELIOS – Nora Demetrescu Blaj, **pictură**, pînă în 29 aprilie

TULCEA

GALERIILE „CASA CĂRŢII" – Ionuţ Cătălin Florea (Austria), **pictură** şi **desen**, pînă în 15 mai. Eveniment organizat de Ministerul Culturii şi Cultelor, Direcţia Judeţeană pentru Cultură, Culte şi Patrimoniu Cultural Naţional Tulcea şi Muzeul Naţional Cotroceni

FESTIVALURI

BUCUREŞTI

5 SPECTACOL CU 5 ATITUDINE

1 aprilie-20 iunie

STUDIOUL TOACA – CIAC:

Din program:

- 29 aprilie, ora 19.30 – **Frankie e OK, Peggy e fată bună şi casa e mişto!** de Martin Cicvak. Traducere şi regie: Robert Bălan
- 30 aprilie, ora 19.30 – **Stop the tempo!** de Gianina Cărbunariu, spectacol inclus în proiectul „Teatru de consum" iniţiat de Teatrul Luni de la Green Hours. Regia: Gianina Cărbunariu
- 1 mai, ora 19.30 – **Balubart, speranţa femeilor** de Dea Loher. Regia: Alexandra Badea. Traducere: Victor Scoradeţ
- 2 mai, ora 19.30 – **Seherezada** de Jonas Gardell. Regia: Adriana Zaharia. Traducere: Carmen Vioreanu

IAŞI

FESTIVALUL INTERNAŢIONAL DE TEATRU „A.P. CEHOV"

26-30 aprilie

TEATRUL NAŢIONAL „VASILE ALECSANDRI":

- 27 aprilie, ora 19.00 – Sala mare – **Trei surori** de A.P. Cehov (Teatrul de Dramă, Moscova)
- 28 aprilie, ora 19.00 – Sala mare – **Patimile**, după **Andrei** de A.P. Cehov (Teatrul „A.P. Cehov", Chişinău)
- 29 aprilie, ora 19.00 – Sala mare – **Pescăruşul** de A.P. Cehov (Teatrul Dramatic „Tony Bulandra", Tîrgovişte)/ ora 17.00 – Sala Studio – **Ursul** de A.P. Cehov (Teatrul Dramatic „Sava Dobroplodni", Bulgaria)
- 30 aprilie, ora 19.00 – Sala mare – **Trei surori** de A.P. Cehov (Teatrul „Andrei Mureşanu", Sfîntu Gheorghe)/ ora 17.00 – Sala Studio – **Poiana boilor** de A.P. Cehov (Teatrul de Comedie, Bucureşti)

LANSĂRI

BUCUREŞTI

FUNDAŢIA NAŢIONALĂ PENTRU ŞTIINŢĂ ŞI ARTĂ

- 27 aprilie, ora 18.00 – **lansarea** volumului **Opere – Mihail Kogălniceanu, Oratorie, III 1878-1891, partea a IV-a, 1886-1889** (volumul V). Eveniment organizat în colaborare cu Academia Română

UNIUNEA SCRIITORILOR

- 27 aprilie, ora 13.00 – Sala oglinzilor – **lansarea** cărţilor **Caltaboşul** şi **Legende** de Torgny Lindgren, Editurile Humanitas şi Polirom. Participă: Torgny Lindgren, E.S. Svante Kilander (ambasadorul Suediei la Bucureşti), Eugen Uricaru, Ioana Pîrvulescu, Elena-Maria Morogan, Denisa Comănescu, Dan C. Mihăilescu, Vlad Zografi

SERI CULTURALE

BUCUREŞTI

CLUBUL PROMETHEUS

- 28 aprilie, ora 19.00 – în cadrul „Întîlnirilor României Literare", dezbaterea **Există astăzi un conflict între generaţiile literare?**

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE

- 28 aprilie, ora 14.00 – Rotondă – **Grădina lui Polemos**. O carte în dezbatere: **Cine eşti dumneata, domnule Moromete?** de Gelu Negrea, Editura MNLR, 2003. Invitaţi: Lucian Chişu, Dan Cristea, Cezar Ivănescu, Constantin Stan

ATELIERE

BUCUREŞTI

TEATRUL ACT

- pînă în 28 aprilie, orele 10.00-16.00 – *workshop* de dramaturgie cu tema **Cum să scrii ceva nou: strategii de dezvoltare creativă în scrisul dramatic contemporan** condus de Roberta Levitow

TV

TVR CULTURAL

- 28 aprilie, ora 22.10 – Film artistic – **Rancho Notorius**, SUA, 1952. Regia: Fritz Lang. Cu: Marlene Dietrich, Arthur Kennedy, Mel Ferrer

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

CERF 2004

O paradă a noilor tehnologii

OVIDIU DRĂGHIA

Tehnologia face parte din cotidian, iar mediile electronice de exprimare sînt de multă vreme un fapt de normalitate. *Observator cultural* are o pagină *web*, fără de care nu ar fi complet, iar pentru a ne contacta, folosiți, între altele, un telefon mobil sau o adresă *e-mail*. Tot prin *e-mail* sînt trimise majoritatea materialelor... Prin urmare, facem parte dintr-un sistem multimedia, iar un eveniment de amploarea CERF-ului trebuia prezentat în paginile revistei noastre. Ediția cu numărul XIII a tîrgului a strîns sub același acoperiș firmele din comunicații, din distribuție de *soft* și *hardware*, publicațiile de profil și... simplii vizitatori pasionați de tehnologie. În această pagină puteți citi la cald impresii de la tîrgul abia încheiat sîmbătă și un interviu cu Sorin Guleag, *E-learning Product Manager Softwin*, pe marginea unor instrumente moderne de învățare/ predare a disciplinelor de învățămînt în liceele românești: CD-urile multimedia!

Manifestarea expozițională CERF (Computer & Electronics Romanian Fair) a intrat deja în tradiție și reprezintă un moment de referință în România pentru cei interesați de IT și de noile tehnologii în general.

Ediția din acest an a cuprins cinci secțiuni: **Software și soluții IT&C pentru afaceri**, **Comunicații**, **Distribuție IT&C**, **Hardware și componente electronice**, **Soluții de prelucrare digitală a imaginii**.

Spațiul expozițional a fost bine împărțit, în funcție de categoria în care se regăseau firmele, astfel că am putut compara mai ușor standurile și întreaga „regie“ folosită de firmele expozante. Cele mai nonconformiste au fost, cum era de așteptat, standurile Orange, Connex și Zapp, *brand*-uri ale comunicării. Connex ne-a invitat să descoperim lumea nouă, construind o arcă-vapor. Orange a contruit un studio de relaxare, cu un *design* futurist, iar Zapp ne invita într-un spațiu exotic, cu nisip și palmieri. De asemenea, mi-a plăcut standul Ultra PRO, unde au fost foarte bine puse în valoare produsele... Puteam chiar „călca“ pe ele – podeaua avea o sticlă transparentă sub care se aflau cîteva componente hardaware, iluminate.

În ceea ce privește prima secțiune, **Software și soluții IT&C pentru afaceri**, am remarcat în oferta Ultra PRO un produs recent realizat pentru supravegherea unui obiectiv. Softwin a avut mai multe standuri, pentru softul antivirus BitDefender și pentru programele școlare, grupate sub umbrela Intuitext, despre care veți afla mai multe în numărul viitor.

Comunicațiile au fost foarte bine reprezentate. Am amintit deja cîteva firme prezente, însă nu au lipsit Romtelecom, dar și noii intrați pe piața telefoniei fixe: Astral, RDS etc. Connex a lansat un serviciu nou, jocurile Java, și a extins programul de loialitate Connex în fiecare zi. Jocurile Java oferite de Connex vor permite utilizatorilor să beneficieze, direct pe telefonul mobil, de peste o sută de jocuri din categorii variate: „Acțiune“, „Aventură“, „Arcade“, „Board“, „Puzzle“, „Software“. Orange a oferit o demonstrație a unor aplicații bazate pe tehnologia EDGE (*Enhanced Data rates for GSM Evolution*), disponibile din toamnă. Prin aceasta, datele se vor transfera la viteze mult mai mari. Zapp a lansat un nou telefon cu ecram color, Z710i, și un nou serviciu, Zapp Me, care reprezintă o colecție de aplicații menite să transforme mobilul într-un instrument complet de lucru, dar și de divertisment.

Nu a fost o departajare clară între **Distribuție IT&C/ *Hardware* și componente electronice.** Acestea au fost reprezentate de „actori“ importanți: Flamingo, Ultra PRO, Depozitul de Calculatoare etc., însă am remarcat și firme mai mici. Una dintre acestea lăsa liberă imaginația clientului, astfel că el își putea configura instant calculatorul dorit, iar componentele erau notate direct pe panourile standului, ca pe o fișă în format mare. Aș mai aminti două produse care mi-au atras atenția, un telefon fix cu CD încorporat, pentru stocarea mesajelor primite, și cu o agendă în care intră 500 de numere, și un televizor *wireless*, portabil, cu o autonomie de 2 ore, dar și cu un preț pe măsură.

Ultima secțiune, **Soluții de prelucrare digitală a imaginii**, nu a fost acoperită de firmele prezente.

La CERF au fost prezente cu standuri multe publicații. Aș aminti revistele **Xtreme PC**, **Chip**, publicațiile editate de Agora Media, **Ziarul financiar** etc. Standurile lor erau cochete și concurau serios, prin amenajare și idei, puternicele firme de comunicații și de distribuție *hardware/software*.

Una peste alta, tîrgul a fost animat provocator și a insuflat un aer de normalitate într-un mediu economic destul de șchiop.

odraghia@observatorcultural.ro

20-24 aprilie 2004
CERF
Pavilioane 14-15-16-17
CERF

© Ovidiu Drăghia

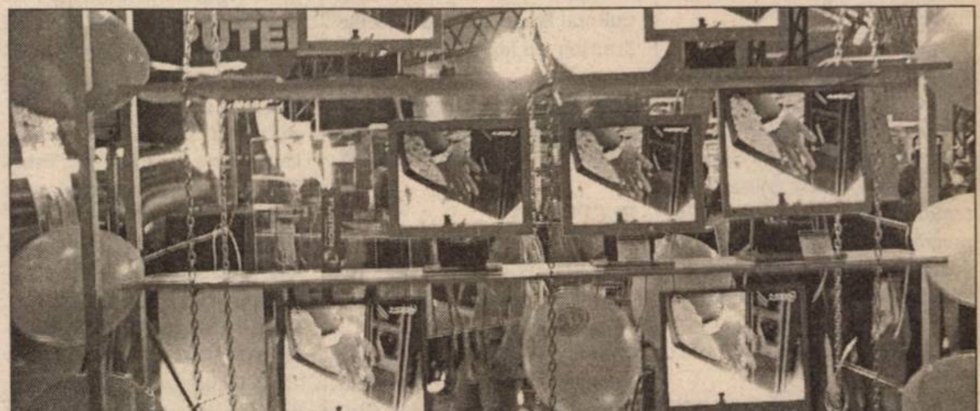

www.esteditura.ro

Paul-Louis Courier
Lettres de France et d'Italie
Scrisori din Franța și Italia
Ediție bilingvă franceză-română
Traducere din franceză
de Irina Mavrodin
320 pagini

preț: ~~240.000~~ lei
-20%: 192.000 lei
TVA inclus

vizitați site-ul nostru și beneficiați de
-20%
reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

OBSERVATOR CULTURAL

NR.219
04.05.-10.05.2004
Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

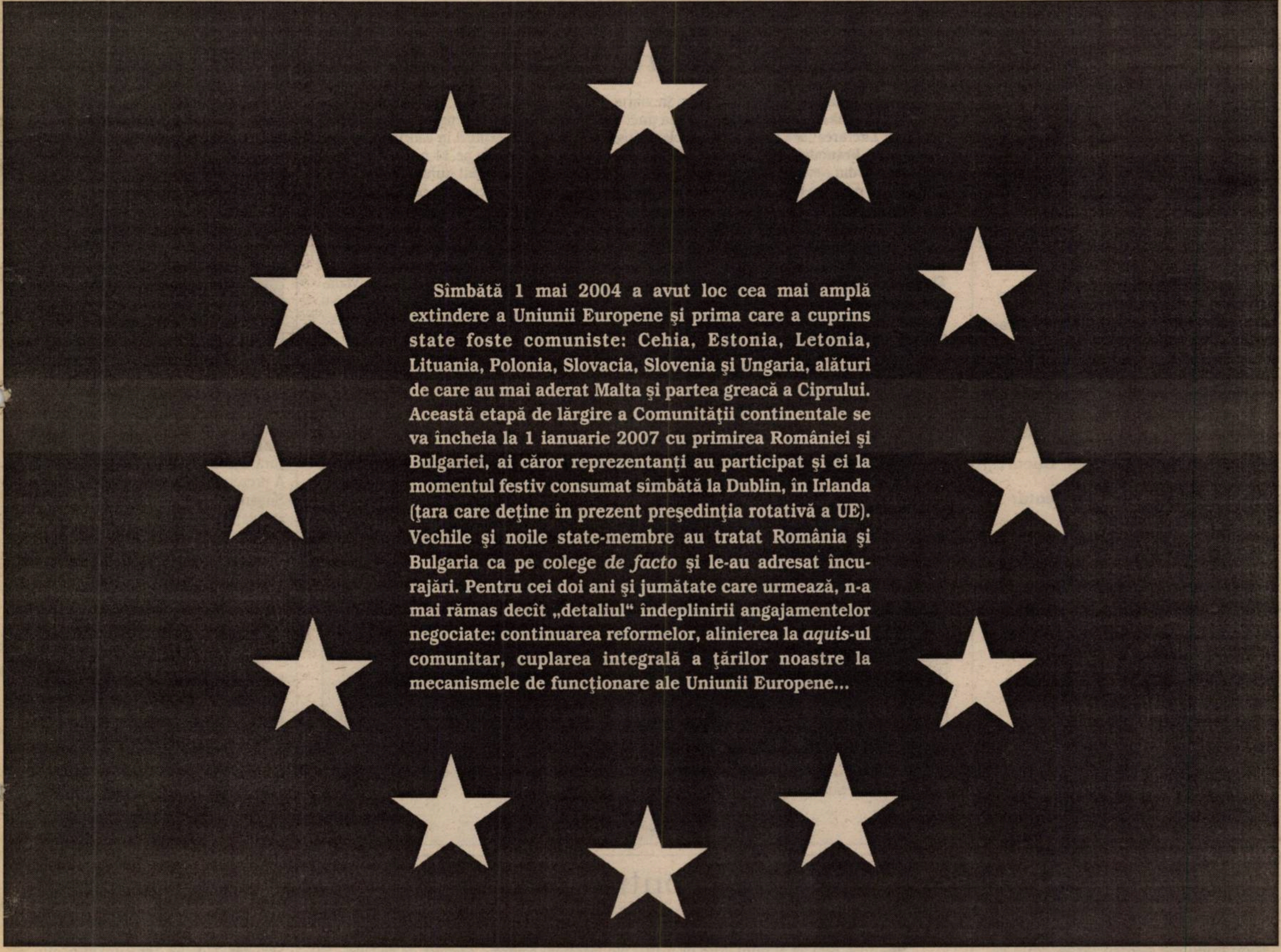

Sîmbătă 1 mai 2004 a avut loc cea mai amplă extindere a Uniunii Europene şi prima care a cuprins state foste comuniste: Cehia, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Slovacia, Slovenia şi Ungaria, alături de care au mai aderat Malta şi partea greacă a Ciprului. Această etapă de lărgire a Comunităţii continentale se va încheia la 1 ianuarie 2007 cu primirea României şi Bulgariei, ai căror reprezentanţi au participat şi ei la momentul festiv consumat sîmbătă la Dublin, în Irlanda (ţara care deţine în prezent preşedinţia rotativă a UE). Vechile şi noile state-membre au tratat România şi Bulgaria ca pe colege *de facto* şi le-au adresat încurajări. Pentru cei doi ani şi jumătate care urmează, n-a mai rămas decît „detaliul" îndeplinirii angajamentelor negociate: continuarea reformelor, alinierea la *aquis*-ul comunitar, cuplarea integrală a ţărilor noastre la mecanismele de funcţionare ale Uniunii Europene...

Desant românesc în Polonia: Mihai Mitu, Ioana Nicolaie, Rodica Palade, Gheorghe Crăciun, Mircea Cărtărescu, Dorian Branea ▮ Campania „Salvaţi Parcul Carol" continuă ▮ Poveste despre două orgasme ▮ Infiltraţii reacţionare în pereţii democraţiei franceze ▮ O călătoare irlandeză în căutarea strigoilor balcanici ▮ Două eseuri premiate de Editura Compania ▮ Trei premiere şi un spectacol la Teatrul Mic ▮ Note vieneze ▮ Virgiliu Parghel – 50 ▮ *Văduva veselă* la Opera din Bucureşti ▮ CD-ul multimedia, prezent în liceele din România ▮ Despre Tîrgul de carte *Librex* de la Iaşi

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 219, 04.05.-10.05.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan Pahonţu sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – un trimestru
308.000 lei – un semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Ziua Internaţională a Dansului

Pe 29 aprilie a avut loc la Bucureşti Ziua Internaţională a Dansului, organizată la iniţiativa Comitetului Internaţional al Dansului din cadrul Institutul Internaţional de Teatru. Reproducem în continuare mesajul directorului artistic şi coregrafului Stephen Page din Australia:

„Dansul este cea mai veche formă originală de expresie umană. Prin mijlocirea corpului şi a limbajului fizic, dansul are o puternică relaţie cu lumile emoţiilor şi ale spiritului.

În cultura tradiţională a aborigenilor, dansul este sîmburele, ca o formă de terapeutică sacră. Dansul îşi are rădăcinile în pămînt, fiind legat de pămîntul care îl generează. Dacă nu te dăruieşti dansului, nu poţi vina în linişte. El este o parte integrantă a existenţei umane.

Cînd creez o piesă nouă de dans, le cer dansatorilor să integreze şi să digere sămînţa tradiţională, să resimtă codul înnăscut care se află acolo, pentru a putea transfera esenţa tradiţională în lumea contemporană.

Dansul este limbajul universal. El reprezintă identitatea umană şi o celebrare a spiritului uman. Dansul este nucleul artistic al înrudirii umane. El este remediul sacru universal“.

Încă o lucrare de Brâncuşi

Citind un articol apărut vineri în ziarul **The New York Times**, presa noastră cotidiană a semnalat descoperirea unei noi sculpturi a lui Brâncuşi în Statele Unite. Lucrarea face parte dintr-o colecţie particulară şi va fi expusă în cadrul expoziţiei **Constantin Brâncuşi: The Essence of Things**, care se va deschide pe 11 iunie la Muzeul Guggenheim din New York. Lucrarea – o sculptură din marmură – a fost numită **Muza adormită III/IV** de către Friedrich Teja Bach, profesor de istorie a artei care s-a ocupat de catalogul evenimentului. Curatorii muzeului au afirmat că ea nu a mai fost expusă niciodată în public. Pînă în prezent, se ştia că Brâncuşi a realizat doar trei lucrări din această serie. Carmen Gimenez, curatorul Muzeului Guggenheim pentru arta secolului XX, a declarat că a aflat de existenţa celei de-a patra versiuni după vernisarea expoziţiei **The Essence of Things** de la Tate Gallery din Londra, la începutul lui 2004. În ultimul lui an de viaţă, Brâncuşi i-a dăruit lucrarea unei femei care frecventa studioul artistului şi care a vîndut-o anul trecut unui colecţionar american. Expoziţia de la Muzeul Guggenheim va fi deschisă pînă pe 19 septembrie.

Festival Cehov la Iaşi

Săptămîna trecută (26-30 aprilie), Teatrul Naţional „Vasile Alecsandri“ din Iaşi a găzduit Festivalul Internaţional de Teatru **Cehov**, organizat cu sprijinul Ministerului Culturii şi Cultelor. Invitat de onoare: Teatrul de Dramă din Moscova, care a prezentat în cadrul festivalului piesa **Trei surori**. Au fost de asemenea prezente Teatrul „Anton Pavlovici Cehov“ din Chişinău, Teatrul Dramatic „Sava Dobroplodini“ din Bulgaria, Teatrul Dramatic din Sfîntu Gheorghe, Teatrul de Comedie din Bucureşti ş.a. Festivalul s-a axat pe reinterpretarea operei cehoviene dintr-o perspectivă modernă. Vom reveni.

Agenda culturală

▌**Premieră la Teatrul Ariel din Tîrgu Mureş.** Astăzi 4 mai are loc la Teatrul Ariel din Tîrgu Mureş premiera spectacolului de teatru-imagine **Amphitrite**, în regia lui Horaţiu Mihaiu.

▌**Sibiu Jazz Festival 2004.** În perioada 5-9 mai va avea loc la Sibiu **Jazz Festival 2004**, care cuprinde Galele Studenţeşti de Jazz, concerte vocal-instrumentale etc.

▌**Tîrgul *Învăţămînt & Carte* la Oradea.** Sîmbătă 8 mai va începe ediţia a II-a a Tîrgului **Învăţămînt & Carte**.

(Agenda completă în paginile 28-31)

Artiştii contra gropilor!

Săptămîna trecută, agenţia de ştiri Mediafax a anunţat desfăşurarea unui ingenios protest al unui grup de artişti din Harghita contra... gropilor de pe şoselele din judeţ! Citâm, la rîndul nostru, din **Cotidianul** de joi 29 aprilie 2004:

„Patru artişti harghiteni au organizat, miercuri seară, un protest inedit pentru a semnala «starea catastrofală» a drumurilor din judeţ, aceştia blocînd temporar un fir al Drumului Judeţean 137, printre acţiunile lor numărîndu-se şi cea de cultivare a unor plante în gropile de pe şosea. Trei dintre artişti sînt din Odorheiu-Secuiesc, iar unul este din Miercurea Ciuc şi sînt sculptori, graficieni, fotografi şi designeri, informează Mediafax. Acţiunea intitulată **Ziua Gropilor** s-a desfăşurat pe o porţiune a Drumului Judeţean 137, care face legătura între localităţile Odorheiu-Secuiesc şi Cristuru-Secuiesc. Cei patru artişti au turnat ghips într-o groapă de pe şosea şi au afirmat că intenţionează să trimită forma rezultată într-un colet premierului Adrian Năstase, cu specificaţia «DJ 137». Totodată, artiştii au plantat o lalea, un trandafir şi un copăcel înflorit în gropile de pe drum, iar în alte trei cavităţi au turnat vopsea de culoare roşie, galbenă şi albastră. Un Trabant condus de unul dintre tineri a intrat în gropile respective şi a împroşcat vopseaua tricoloră pe o pînză albă întinsă la marginea şoselei, în faţa căreia a fost scris cu *spray* «Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie...». De asemenea, artiştii au îngropat la marginea drumului mai multe piese auto defecte şi au pus deasupra gropii o cruce. În alte trei gropi au fost aprinse cîrpe îmbibate în motorină. Acţiunea a durat aproximativ o oră, timp în care şoferii care se opreau pentru a privi acţiunea au primit fluturaşi bilingvi pe care scria «Respectă groapa (ca pe o tradiţie)», «Bucură-te că plăteşti numai taxa de drum, nu şi taxa de groapă (gropile le primeşti ca bonus)» sau «Nu uita: cu toţii ajungem în groapă». Pe parcursul manifestării nu au fost înregistrate incidente, circulaţia fiind dirijată pe un singur fir al drumului de un agent al Poliţiei Rutiere. Unul dintre artişti, Balasz Attila, a declarat că scopul acţiunii a fost acela de a atrage atenţia opiniei publice faţă de starea catastrofală a drumurilor din judeţul Harghita. «Nu credem că se va ajunge astfel la o soluţie, dar am încercat să facem ceva prin mijloacele noastre artistice». La terminarea demersului inedit, artiştii au eliberat porţiunea de drum şi au curăţat carosabilul de toate materialele folosite“ (*sic!*)...

Pe scurt

▌**Dublă lansare Torgny Lindgren**. Marţi 27 aprilie, Editurile Humanitas şi Polirom au organizat la Uniunea Scriitorilor (Sala Oglinzilor) lansarea cărţilor **Caltaboşul** şi **Legende** de scriitorul suedez Torgny Lindgren. Au participat: Torgny Lindgren, Ioana Pârvulescu, Elena-Maria Morogan, Denisa Comănescu, Dan C. Mihăilescu, Vlad Zografi. A fost prezent, de asemenea, Svante Kilander, ambasadorul Suediei la Bucureşti.

▌**Expoziţie la Mogoşoaia**. Duminică 2 mai a avut loc la Centrul Cultural „Palatele Brâncoveneşti“ Mogoşoaia vernisajul expoziţiei de pictură-desen a artistului Vladimir Şetran. A prezentat criticul de artă Pavel Şuşară. Expoziţia va fi deschisă în perioada mai-iunie a.c.

▌**Marcel Chirnoagă la Şcoala 131**. Pe 29 aprilie a avut loc la galeria de artă a Şcolii nr. 131 din Bucureşti vernisajul unei expoziţii personale de grafică a lui Marcel Chirnoagă.

▌**Eroi BD la Institutul Francez**. Ieri a avut loc la sediul Institutului Francez din Bucureşti vernisajul expoziţiei **Blake et Mortimer et Tintin,** organizată de Ambasada Belgiei şi a delegaţiei Wallonie-Bruxelles, cu prilejul împlinirii a 75 de ani de la „naşterea“ eroilor de bandă desenată Blake, Mortimer (creaţi de Edgar P. Jacobs) şi Tintin (creat de Georges Remi).

▌***Televiziune şi/sau Cultură?*** Centrul Cultural Francez din Iaşi a organizat în perioada 28-30 aprilie, în colaborare cu Centrul Cultural Francez, Goethe Zentrum şi postul local al TVR un seminar internaţional de jurnalism cu tema **Televiziune şi/sau Cultură?**. Manifestarea – care a cuprins patru mese rotunde pe teme de media şi comunicare – face parte dintr-un program de pregătire profesională destinat tinerilor jurnalişti din regiune. Au participat numeroşi jurnalişti şi realizatori de televiziune din România, Germania şi Franţa.

▌**Spectacole în aer liber pentru copii**. Centrul de Proiecte Culturale al Municipiului Bucureşti – ArCuB şi Fundaţia ABRACADABRA au organizat la sfîrşitul săptămînii trecute o dublă manifestare pentru copii: pe 1 mai, în Grădina Cişmigiu, un spectacol interactiv cu titlul generic: **Vrei să-ţi spun o poveste? – Peripeţiile lui Harap Alb**, iar pe 2 mai, în Parcul Herăstrău, **Carnavalul de Armindeni**.
Organizator: Primăria Municipiului Bucureşti (Direcţia pentru Cultură a Municipiului Bucureşti şi Direcţia Generală de Protecţie a Mediului şi Educaţie Eco-Civică).

Sumar

ÎN ACTUALITATE / DESANT ROMÂNESC ÎN POLONIA

MIHAI MITU, IOANA NICOLAIE, RODICA PALADE,
GHEORGHE CRĂCIUN, MIRCEA CĂRTĂRESCU, DORIAN BRANEA ▮ 4

ÎN ACTUALITATE / CAMPANIA SALVAŢI PARCUL CAROL

ION BOGDAN LEFTER, Dincolo de păreri şi gusturi... ▮ 7
Proteste ▮ 7
VALERIAN SAVA, „Problema de fond" şi Catedrala Patriarhală ▮ 8
Articolele cititorilor noştrii ▮ 8

LITERATURĂ

CĂTĂLIN STURZA, Poveste despre două orgasme ▮ 10

ISTORIE

VICTOR NEUMANN, Reconsiderări istorice ▮ 12
ANDREI CORBEA, „Şantajiştii" ▮ 12

STUDII CULTURALE

ALEXANDRU MATEI, Infiltraţii reacţionare în pereţii democraţiei franceze ▮ 13
OVIDIU PECICAN, Despre **Transylvanian Review** – injurie sau menţiune cu caracter descriptiv? ▮ 14
CARMEN ANDRAŞ, O călătoare irlandeză în căutarea strigoilor balcanici ▮ 15

SOCIETATE

ALINA ANDREI, Generaţia celor care nu contează ▮ 16
DORICA BOLTAŞU, Ei, europenii ▮ 17

INTERVIU

DAVID ESRIG, „Teatru clădeşte lumi posibile" (II) ▮ 18

ARTE

TEATRU: EUGENIA ANCA ROTESCU, Trei premiere şi un spectacol la Teatrul Mic ▮ 20
RADU ŢUCULESCU, Teatre mici, ambiţii mari ▮ 21
ARTE VIZUALE: ADRIAN-SILVAN IONESCU, Virgiliu Parghel – 50 ▮ 22
MUZICĂ: ANCA FLOREA, **Văduva veselă** la Opera din Bucureşti ▮ 24
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
SORIN GULEAC, CD-ul multimedia, prezent în liceele din România ▮ 27
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28

ULTIMA PAGINĂ

LUCIAN PRICOP, Carte de la Tîrgul Ieşilor ▮ 32

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 26 APRILIE - 2 MAI

▮ **O declaraţie politică „de export" şi consecinţele ei interne**. Săptămîna politică trecută s-a aflat de la început sub impactul unei declaraţii a lui Adrian Năstase apărute în străinătate, în **Neue Zürcher Zeitung**. Într-un interviu acordat influentului cotidian elveţian, premierul român a spus că amînă anunţul oficial al candidaturii sale la preşedinţie pînă după alegerile locale, al căror rezultat i-ar putea influenţa decizia (!), alt motiv pentru care întîrzie să se lanseze în cursa pentru Cotroceni fiind preîntîmpinarea eventualelor agitaţii din interiorul propriului său partid (!). Presat – probabil – în urma unei atît de riscante declaraţii „de export", Năstase a afirmat a doua zi – de astă dată pentru presa din ţară – că, sigur, va candida! Totuşi, anunţul oficial continuă să întîrzie...

▮ **Războiul „baronilor" cu „baronii"**. Între timp, chiar şi fără candidatura lui Năstase, în PSD s-a pornit dihonia, şi anume din cauza celor cîţiva „baroni locali" care nu vor să accepte decizia strategică a „baronilor de la Centru" de a-i elimina de pe listele pentru apropiatele alegeri locale. Susţinătorii lui Mischie de Gorj au venit *in corpore* la Bucureşti pentru a-şi impune „baronul" în ochii „baronilor". N-au reuşit, dar răul etalării adevăratei situaţii din PSD tot l-au făcut!

▮ **Geoană şi Rus – „la sacrificiu"**. Întreaga poveste a culminat nu cu excluderea – previzibilă – de pe liste a celor cîţiva „baroni locali" vizaţi, ci cu desemnarea, „la sacrificiu", a miniştrilor Mircea Geoană şi Ioan Rus drept candidaţi la primăriile din Bucureşti şi Cluj. Hotărîtă în *week end*, mutarea a fost validată şi anunţată public de către conducerea PSD ieri, luni 3 mai. În partidul de guvernămînt pare să se fi declanşat panica pre-electorală...

▮ **Alţi candidaţi, liberali şi democraţi**. Feriţi de asemenea evenimente spectaculoase, PNL şi PD au trecut la anunţarea oficială a principalilor lor candidaţi pentru primării: Băsescu, Chiliman, Boagiu, Negoiţă, Chiriţă, Ghişe, Boc ş.a.m.d. Cu ţintă către generalele din noiembrie, cînd liderii opoziţiei declară că PSD trebuie neapărat înfrînt...

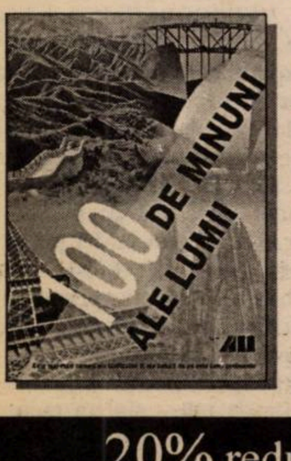

EDITURILE ALL
vă recomandă

100 de minuni ale lumii

Vineri, 7 mai,
ora 13.00
Librăria ALL din
Piața Rosetti
Bd. Carol I,
nr. 23

Prezintă: Ioan Grigorescu şi Augustin Frăţilă

20% reducere numai în ziua lansării
~~790 000 lei~~ 632 000 lei

Cronica politică

Europeană & pre-electorală

OVIDIU S. POPESCU

În întreaga Europă, săptămîna trecută a fost consacrată pregătirilor pentru festivităţile care aveau să marcheze, sîmbătă 1 mai, momentul istoric al extinderii Uniunii Europene către Europa Centrală. „Cei 15" au devenit „cei 25" şi vor fi curînd „cei 27", incluzînd şi România şi Bulgaria.

Opt state foste comuniste, între care trei foste republici sovietice (ţările Baltice), au fost primite acum în instituţia de tip federativ construită de-a lungul cîtorva decenii, în ritm din ce în ce mai rapid în ultimii ani, în Vestul Vechiului Continent. „Reunificarea" celor două jumătăţi ale Europei a devenit posibilă după ce regimurile comuniste s-au prăbuşit, invizibila „Cortină de fier" şi foarte concretul Zid al Berlinului au fost înlăturate – pe scurt, „războiul rece" a luat sfîrşit. A fost apoi nevoie de un deceniu şi aproape jumătate de „tranziţie", de reforme accelerate, de conversii ale unor societăţi întregi către modelul politic şi economic liberal pe care, după cel de-al doilea război mondial, comunismul l-a suprimat brutal în Europa Centrală şi Est. Handicapul de recuperat n-a fost doar acela dintre dictatură şi falimentara economie centralizată, pe de o parte, capitalismul experimentat cîndva, pe de alta. Democraţiile occidentale au progresat enorm în epoca postbelică, traversînd cîteva etape de *boom* economic şi evoluînd către un tip de societate sofisticat, hiper-reglementat, supus mereu şi mereu unor reglaje care să-i amelioreze funcţionarea, crescînd nivelul de prosperitate, protejînd drepturile omului şi ale minorităţilor de toate felurile, oferind asistenţă socială pentru „categoriile defavorizate". Reconstruite, „noile democraţii" din Europa Centrală n-au avut cum să ajungă atît de repede la acest nivel, însă s-au grăbit să-i asimileze principiile, valorile fundamentale, legislaţia. „Integrarea" propriu-zisă de-aici încolo va avea loc, treptat, în anii care vin, pe măsură ce economiile din ţările noastre vor creşte. Vor mai fi şi alte lucruri – nu puţine, nu simple – de rezolvat: consolidarea sistemelor politice din „noile democraţii", a partidelor şi organizaţiilor publice, maturizarea societăţii civile ş.a.m.d. Corupţia, care atinge peste tot cote îngrijorătoare, va trebui diminuată. Va mai dura pînă cînd popoarele noastre vor uita cu totul „moştenirea comunismului"...

Sărbătorile cu care a fost întîmpinată extinderea Uniunii Europene au fost fastuoase. La miezul nopţii de vineri spre sîmbătă, în toate capitalele noilor membre a fost fiestă: mulţimi revărsate pe străzi, cascade de artificii, veselie, optimism, speranţă de mai bine. În cîteva puncte de graniţă au avut loc ceremonii simbolice, cu participarea unor lideri politici din ambele părţi ale fostei „Cortine de fier". A doua zi, la ora prînzului, la Palatul prezidenţial irlandez s-a desfăşurat momentul solemn al primirii „celor 10", alături de care au stat şi liderii României şi Bulgariei. În timp ce preşedintelui Ion Iliescu i se spunea la Dublin că ţara noastră e aşteptată la începutul lui 2007, premierul Adrian Năstase contribuia de la Bucureşti cu un discurs despre semnificaţia extinderii Uniunii Europene şi despre hotărîrea României de a face şi ultimii paşi, decisivi, pentru a se alătura organizaţiei.

Atît despre momentul istoric. În rest, cum era şi de aşteptat, a fost mult mai puţin entuziasm la Bucureşti decît la Varşovia, la Praga, la Budapesta sau la Riga. Populaţia va sărbători peste doi ani şi opt luni. Iar politicienii... politicienii au acum griji mult mai presante decît cele europene. Fiindcă... bat la uşă alegerile locale!

Drept pentru care, în pragul datei-limită de depunere a listelor de candidaţi pentru posturile de primari, pentru consiliile judeţene, orăşeneşti şi comunale, principalele noastre partide politice au desfăşurat intense activităţi specifice, fiecare după situaţie, după perspective, după problemele din ograda proprie.

Liberalii şi democraţii au folosit prilejul lansării candidaturilor la Primăria Generală a Capitalei şi la cele ale celor şase sectoare ale Bucureştiului pentru a-şi etala din nou sub reflectoare Alianţa Dreptate şi Adevăr (D.A.). Şi aici, şi la Braşov, unde a fost lansat candidatul PNL, atitudinea generală a fost ofensivă, necruţătoare cu actualii guvernanţi, din ale căror gheare – s-a spus – România trebuie neapărat smulsă. Temele de atac au fost cele ştiute: corupţia, monopolizarea resurselor ţării pentru exploatare în beneficiul clientelei de partid, întîrzierea integrării europene. Tonul: vehement şi încrezător în imperativul victoriei.

De partea cealaltă, PSD-ul a avut o săptămînă grea, cu enorme presiuni dinspre reţelele de interese judeţene şi cu decizii dureroase de luat. Mica „mineriadă" gorjeană declanşată de clientela „baronului local" Nicolae Mischie, n-a putut fi oprită cu mijloacele obişnuite ale „disciplinei de partid", încît – pînă la urmă – Parchetul Naţional Anticorupţie a trebuit să anunţe oficial că numitul personaj se află în urmărire penală. Mischie, Bebe Ivanovici, Gheorghe Savu, Marian Vanghelie, figuri emblematice ale categoriei lor „nobiliare", au fost sacrificaţi, nemaifiind incluşi pe listele electorale. Restul, cîte o reţea pentru fiecare judeţ, au scăpat, deocamdată. Oricum, operaţiunea de salvare a „imaginii" PSD se desfăşoară sub semnul din ce în ce mai evident al panicii unui partid care simte că ar putea pierde puterea şi se îngrozeşte la gîndul că ar urma investigaţii şi penalizări pentru abuzurile ultimilor ani. Trimiterea unor miniştri „grei", precum Mircea Geoană şi Ioan Rus, în cursele pentru primăriile din Bucureşti şi Cluj indică aceeaşi panică. Liderii PSD au înţeles că nu mai au încotro şi trebuie să facă mişcări decisive pentru a salva corabia de la scufundare. Rămîne de văzut dacă, sub o tensiune atît de mare, membrii echipajului vor mai performa cît de cît onorabil şi dacă nu cumva vor ajunge să se încaiere de-a dreptul între ei, nu numai pentru a-şi împărţi „zonele de influenţă", ci şi cu gîndul la vorba cea înţeleaptă: „Scapă cine poate!"... ▮

Stimați cititori,

Vă informăm că abonamentele
la revista noastră
se fac direct la sediul redacției,
Strada Belgrad Nr. 3, Sector 1, București,
sau trimițînd un mandat poștal
la aceeași adresă, pe numele Răzvan Pahonțu sau Ana-Maria Al-Ghafri,
cu completarea numelui și adresei abonatului
la rubrica „Loc pentru corespondență".

Relații suplimentare,
la numerele de telefon ale redacției.

DESANT ROMÂNESC ÎN POLONIA

A revenit de curînd în ţară micul grup al celui de-al doilea „desant“ literar/editorial/cultural românesc în Polonia. Cel dintîi operase în perioada 2-8 decembrie 2002, după cum s-a putut citi la timpul potrivit în *Observatorul cultural* (cf. Nr. 147-148/17-31.12.2002). Din trupa 2004 au făcut parte Daciana BRANEA, Dorian BRANEA, Mircea CĂRTĂRESCU, Gheorghe CRĂCIUN, Mihai MITU, Ioana NICOLAIE şi Rodica PALADE „cordonaţi“ de Luiza SĂVESCU. Conspiratorul-şef al ambele „desanturi“: Roland CHOJNACKI, directorul Institutului Polonez din Bucureşti, care a văzut în misiunea sa diplomatică nu doar o obligaţie de „propagandă“ culturală poloneză în România, ci şi o şansă de relansare a unui dialog pentru care e obligatorie o mai bună cunoaştere reciprocă. În consecinţă, cu sprijinul Institutului „Adam Mickiewicz“, au fost organizate aceste săptămîni intensive de contact ale unor grupuri de scriitori, editori, intelectuali români cu omologi din Polonia, acolo, la faţa locului.

La fel ca la întoarcerea „la bază“ a primului asemenea „desant“, publicăm în aceste pagini un bilanţ al călătoriei de acum.

NEW BOOKS FROM POLAND
SPRING 2004

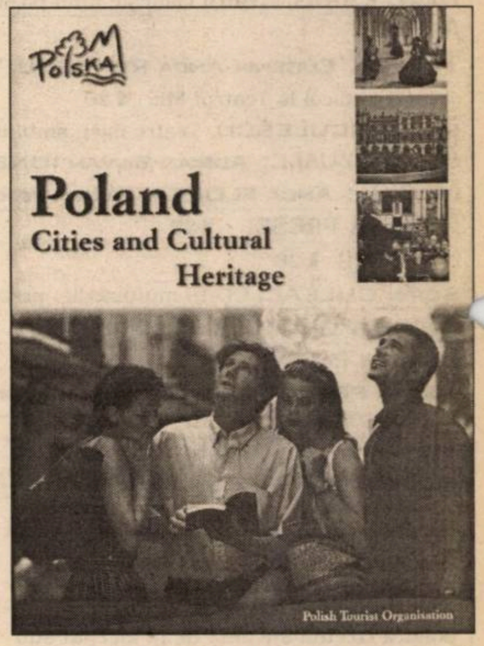

POLSKA
Poland
European Tradition and Modernity
Polish Tourist Organisation

Din nou printre prieteni

MIHAI MITU

Călătoria în Polonia, efectuată recent ca oaspeţi ai Institutului Polonez din Bucureşti de cîţiva oameni de cultură români, a fost pentru mine un prilej de mare bucurie şi satisfacţie. Maratonul de şase zile prin patru importante oraşe poloneze (Varşovia, Poznan, Czestochowa, Cracovia) a lăsat urme adînci în conştiinţa tuturor, mai ales în a celor care nu cunoscuseră deloc sau prea puţin Polonia şi pe polonezi la ei acasă.

Ca universitar şi polonist, contactul cu locuri, oameni şi fapte bine ştiute de multă vreme, despre care am şi scris în cîteva rînduri, a avut darul să-mi întărească încă o dată convingerea (dacă mai era nevoie) că mă aflu în atmosfera unei culturi europene de mare tradiţie şi de incontestabil prestigiu.

Impresia dominantă în urma întîlnirilor avute (şi au fost vreo zece) la redacţiile unor publicaţii, la edituri şi la catedre universitare a fost dorinţa sinceră de apropiere, de cunoaştere, manifestată de prietenii polonezi atît prin relatarea deschisă a propriilor realizări – fie ele în domeniul presei, educaţiei sau editării de carte –, cît şi prin interesul real faţă de noi, cei care, în contextul dat, reprezentam România.

În mai multe rînduri, discuţiile au ajuns la punctul nevralgic al traducerilor. Literatura polonă este bine cunoscută în România, aceasta şi pentru că se poate lăuda cu patru premii Nobel: Sinkiewicz, Reymont, Milosz şi Szymborska. Despre receptarea acestei literaturi la noi, Stan Velea a scris un volum masiv de aproape 500 de pagini. În ceea ce priveşte traducerile din română, la redacţia revistei lunare **Literatura na swiecie** (colegă de breaslă cu **Secolul 20** de la noi), am discutat cu cărţile pe masă. În ultimii ani, această revistă a consacrat literaturii române două numere speciale. La cotidianul **Rzeczpospolita**, care editează şi un supliment literar, am auzit cuvinte de laudă la adresa poeziei româneşti contemporane, selectate în antologia de poezie românească tradusă în poloneză în 1989. Iar la **Gazeta Wyborcza**, unde am fost primiţi de însuşi redactorul-şef, cunoscutul publicist Adam Michnik, s-a vorbit despre cărţile de filozofie a istoriei şi de politologie apărute în ambele ţări (L. Kolakowski, C. Milosz, A. Michnik – la noi, C. Noica şi Lucian Boia – în Polonia), subliniindu-se succesul de librărie al acestui gen de literatură.

În cadrul mai multor întîlniri s-a insistat şi asupra problemelor de natură tehnică în domeniul editării de carte: alegerea judicioasă a titlurilor, drepturi de autor, sponsorizări, rentabilitate, vandabilitate, popularizare prin mass-media etc. S-a acceptat unanim că nici una dintre coordonatele mai sus-amintite nu poate concura cu elementul fundamental: valoarea şi calitatea traducerii. Or, pentru aceasta este necesar să se asigure un corp stabil şi activ de buni cunoscători ai limbii polone în România şi ai limbii române în Polonia. În momentul de faţă, traducătorii consacraţi, recunoscuţi prin calitatea şi numărul traducerilor, ori au dispărut dintre cei vii, ori sînt la o vîrstă înaintată. În această situaţie, calea cea mai bună de formare a traducătorilor rămîne pregătirea universitară în secţiile de română din Polonia şi în cele de polonă din România. Vizitele la catedrele de filologie română de la Universitatea „Adam Mickiewicz“ şi de la Universitatea Jagiellonă din Cracovia s-au desfăşurat sub semnul înţelegerii acestei necesităţi. La Poznan l-am întîlnit pe bunul nostru prieten dr. Zdzislaw Hryhorowicz, urmaş la catedră al profesorului dr. Henryk Misterski (absolvent al Filologiei române bucureştene, acum pensionat), el însuşi remarcabil cunoscător al literaturii române (între altele, autor al unei monografii despre Urmuz), şi am făcut cunoştinţă cu prof. dr. Ilona Czamanska, titulara cursului de istorie a românilor, căreia i se datorează prima versiune integrală în limba polonă a operelor lui Miron Costin (recenzată de noi în **România literară** Nr. 12/2001), o monografie despre Vlad Ţepeş, cu titlul incitant **Dracula: vampir, tiran sau erou?** (Poznan, 2003) şi mare admiratoare a lui Dimitrie Cantemir.

La Cracovia, unde m-am simţit ca acasă – am fost aici lector de limba şi literatura română în perioada 1969-1976 –, am fost fericit să-i întîlnesc pe doi dintre cei mai buni studenţi ai mei, Joanna Porawska şi Kazimierz Jurczak, acum doctori în filologie română şi profesori universitari. Catedra de filologie română de la Cracovia fiinţează din 1921. La Institutul de Filologie romanică ne-au primit directoarea acestuia, prof. dr. Eminowicz, şi şeful secţiei de italiană-română, prof. dr. Stanislaw Widlak, principalul animator al românisticii cracoviene din ultimele decenii şi autor al celei mai bune crestomaţii de literatură veche în Europa, publicată în 1984.

Tot la Cracovia, de cîţiva ani există o Societate Polono-Română – singura de acest fel în Polonia –, fondată de aceiaşi universitari entuziaşti amintiţi mai sus. Într-un cadru aproape intim sînt organizate „întîlniri de suflet“, la care pot participa toţi cei legaţi în vreun fel sau altul de cultura română. Seara petrecută cu membrii acestei societăţi a fost foarte emoţionantă. Cei vîrstnici, ca venerabilul prieten Zdzislaw Szuperski – prin anii '70 traducător din opera lui Lucian Blaga, Nichita Stănescu, Sorin Titel, Ana Blandiana, Al. Ivasiuc –, au putut din nou gîndi şi simţi româneşte, iar cei tineri au ascultat pur şi simplu o limbă pe care au ales s-o înveţe. Avea dreptate Mircea Vulcănescu cînd vorbea, în **Dimensiunea românească a existenţei** (1941), despre complementaritatea psihologiei româno-polone, despre cele două straturi identice – deşi invers dispuse –, de rigoare romanică şi sentimentalism slav, ce formează structura spirituală a celor două popoare.

În încheiere, aş vrea să-mi exprim gratitudinea faţă de Institutul Polonez din Bucureşti, al cărui director este dl Roland Chojnacki, căruia i se datorează în mare măsură genul acesta de contacte culturale. Iar domnişoarei Luiza Săvescu, secretara Institutului, nu pot decît să-i mulţumesc pentru felul în care ne-a ghidat şase zile prin Polonia.

Domnului director al Institutului Polonez din Bucureşti

Dragă domnule Roland Chojnacki,

Călătoria pe care tocmai am făcut-o în Polonia vi se datorează în întregime, fără ca dvs. să fi ştiut vreodată cît de mult mi-o doream şi, în acelaşi timp, cît de tare mă temeam de ea.

Admiraţia mea pentru Polonia şi pentru polonezi, hrănită din cărţi, discuri, filme şi Europa Liberă, la care s-au adăugat frustrările unei tinereţi trăite în comunismul lui Ceauşescu, au creat în capul meu un fel de imagine pe care o suspectam de idealism. A merge la faţa locului şi a „vedea“ cu ochii mei însemna, bineînţeles, o atracţie irezistibilă, dar şi tulburarea că imaginea mea ar fi putut să primească lovituri din partea realităţii.

Tot dvs. vi se datorează şi programul minuţios pus la punct, care ne-a îngăduit să cunoaştem într-un timp scurt oameni importanţi, instituţii, dar şi acea atmosferă tipic europeană din preajma catedralelor şi a pieţelor pline de turişti şi cafenele.

În cele şase zile pline-pline, nu am făcut decît să adaug imaginii mele din cap nenumărate şi, uneori, neaşteptate elemente vrednice de admiraţie.

Pentru toate astea,
Bardzo serdecznie Panu dziêkujê!

Rodica PALADE

P.S. Cum aţi reuşit să alcătuiţi echipa de călători români în Polonia? Dacă noi, românii, am fi fost puşi s-o facem, n-am fi reuşit. Am fi avut probabil prea multe criterii. Dumneavoastră aţi ales cu precizie oameni din trei generaţii care au aflat în Polonia cît de multe lucruri îi leagă şi ce puţine îi despart. Cred că asemenea echipe ne sînt necesare şi pentru călătoria zilnică din România.

Puzzle

IOANA NICOLAIE

Era cît pe ce să-mi pierd valiza în aeroport. Din grupul de opt, doar eu... Un început amuzant. Şase zile, Polonia..., bună ziua, Polonia, cu jacheta-mi maro, cu fusta mea verde! Banda de cauciuc rula şi rula. Femei bleu-cerneală, neoane caline... Calmul lucea pe feţe... Aţi putea suna acolo... şi-acolo! Grupul croia rezolvări, supoziţii... Dar geanta, într-un tîrziu, se ivi dolofană. Dac-ar fi avut ochi, i-ar fi fost desigur cîrpiţi. „Uff!“, am răsuflat în lumina parcă spălată...

Tînărul polonez îşi păzea blond ghereta. I-am întins paşaportul, l-a apucat precaut... Prin atenţia-i încordată aveam să păşim mai departe. Paginile scîrţîiau, un început, destul de uşor. „No..., no, the photo's very nice! You too!...“. Şi-apoi se uită iarăşi spre mine. La vama aceasta nu păream infractoare.

Ţara în care intrăm e cu tunsori şuviţate... Femeile-s înalte, bărbaţii înalţi. Soarele-i pus special pentru noi... Şi poate şi primăvara. Bătrînii au spatele drept. Balonzaide şi genţi asortate. În acest oraş pînă şi mersul e elegant... Nu e poluare în ziua de marţi. Străzile suferinde sînt foarte departe.

Centrul vechi al Varşoviei e un uriaş monument. *UNESCO's Cultural World Heritage Site since 1980.* Într-o piaţă cu caleşti sînt expuse nişte sculpturi-instalaţii. De fapt, piese metalice aducînd a ceva ruinat. Material hărtănit, linii rupte. Un fel de butoi sau de ghindă modificată genetic. Preşcolarii se aventurează înăuntru ca-ntr-un tunel. Poc, poc pe piatră potcoavele cailor. Pe fundalul verde, şi galben, şi-albastru, şi-n fel de fel de culori e un trup sfîşiat de bărbat. Apollo fără cap, apocalipsă coclită. Şcolarii surprinşi în excursie trec pe sub sexu-i metalic.

La **Rzeczpospolita** – un cotidian cu vînzări de sute de mii – sîntem culturali. Vorbim despre ziare, tiraje, *best-sellers*, chestii politice... Suplimentul lor literar face şi top-uri. Iese o dată pe lună şi-nseamnă ceva. Reviste specializat culturale? Nu sînt.

Emisiuni tv literare? Nu sînt. Cînd sponsorii s-au dus, îţi cauţi eficienţa. Şi-o-ncui expert în seif.

Gazeta... lui Michnik e o clădire de sticlă. Oţel şi arbuşti şi tiraje enorme. În cofetăria-parter, în restaurantul-parter e un prînz cu feţe pline de ştiri. Paliere din filme, cerul filtrat... Intrăm în sala lor de şedinţe. „Nous pouvons parler(*eee*) en français(*eee*)...“ Dacă însuşi Michnik te-aşteaptă, te-atinge istoria. El însuşi e o ţară în care au fost dizidenţi. Şi-n unele ţări sînt oameni-legendă.

Arhitectura e blîndă, lucioasă, cu nervii optici scoşi la vedere. Intrăm pe un culoar de seră botanică... Liane, ficuşi-gigant. Fojgăiala de tineri e un obraz nefardat. Fetele-s în şir capse şi buzunare, băieţii duc inscripţii în rucsac. La etaje sînt cărţi, tone şi tone de cărţi. Vegetaţia pare să iasă direct din ecrane. Ne-aşezăm pe trepte să ne pozăm. Sîntem turişti într-o bibliotecă... Vedem litere, hîrtie, gardieni. La etaje ajungi doar cu permise speciale. Noi stăm după *Blitz*, sîntem amatori. Într-o bibliotecă de curînd refăcută.

Respirăm într-un microbuz impecabil, şoferu-i un costum impecabil, doi metri şi faţa arsă de soare. Satele-s pavaj neted, arături, zugrăveli pastelate. Cînd te opreşti să bei o cafea, rondurile de pansele sînt dimineaţă şi aburi. În toalete e curat, deşi nu vezi femei de serviciu. Te speli pe mîini şi nu te simţi mai murdară. Clanţele nu au bandaje de dermă, nici rosături de lipici. Pe drum eşti un drum şi parcă nu-i nici somn, nici trezie.

De ce să-nveţe un polonez româneşte? De ce să auzi româna la Poznan, Cracovia? De ce Hryhorowicz, Czamanska, Jurczak, Porawska? De ce să vrea un tînăr ceva de care n-are habar? De ce să se-nfrupte dintr-o mîncare cu gust destul de exotic? De ce să vină la noi plătind întîmplări, aventuri? De ce Bucovina, Sibiul, satele vechi, drumuri de ţară?

pentru că e altfel, nu Anglia, nu Franţa!

pentru că vrem să aflăm ce e România!

pentru că vrem s-auzim limba voastră!

pentru că vrem să citim cărţile voastre!

pentru că vom face ceva, sîntem entuziaşti, originali într-un fel...

La secţiile de română sînt, din trei în trei ani, cîte douăzeci de locuri. Dintre cei care se înscriu, mulţi renunţă pe parcurs. Dintre cei care termină studiile, se selectează cadre didactice – foarte puţini! –, viitori diplomaţi, poate mici întreprinzători cu interese în zonă. Visătoria nu-i o cursă mai lungă.

Cel mai greu e cu procurarea de cărţi. De la editurile româneşti pur şi simplu nu se poate cumpăra, pentru că nu există posibilitatea de a plăti prin card şi-n valută. Iar donaţiile...

Cracovia-i un tablou uriaş în care intri şi tot decupezi. Pe o stradă-s şarete, sub o volută barocă, concerte de orgă. În sala tronului şi aerul e ceară lichidă. Criptele-n bazilici au moaşte de sfinţi. Ţesătorii vieţuiesc în tapete cu aur, regii în portrete cu guri-inimioară. În miezul acelui palat e un centru de lume. În curţi nu-s turnire, ci camere video...

Păşim pe tăcute, de parcă am fi intrat în muzeu. Plecăm pe tăcute, de parcă am fi amuţit în muzeu.

Avionul ne-aşteaptă ca o pîinică uscată. Susanul şi chimenul se rispesc în aer. Spre România fuselajul rămîne metal şi vopsea. Minţile ne sînt de-acum pliante. Dar şi amorţeala.

Un ziar, un hotel şi piaţa poloneză de carte

GHEORGHE CRĂCIUN

Prima zi în Polonia. Vizită la redacţia ziarului **Rzeczpospolita**. Sîntem întîmpinaţi de o tînără în holul clădirii. Urcăm cu liftul la etaj. Sală de protocol. Primire caldă, prietenească, uşor protocolară, mai mulţi responsabili de departamente care ne stau la dispoziţie. Majoritatea tineri. Pe mese, sticle cu apă minerală, saleuri, fursecuri, pahare cu vin, vase cu ceai şi cafea. Dar nu se fumează (şi grupul nostru numără mulţi fumători!). Prezentări reciproce (cine sîntem noi, cine sînt gazdele noastre), explicaţii, scurtă istorie a ziarului, profil, adresabilitate. Întrebări (venite din partea noastră) şi răspunsuri, unele detaliate.

(Notez ceea ce ne traduce Luiza Săvescu, conducătoarea grupului nostru, pe nişte fişe care poartă antetul „Sofitel Victoria Warsaw“, luate la repezeală din cameră înainte de plecarea spre redacţie. Sînt încă buimăcit de această rapidă schimbare de peisaj. Am plecat din Bucureşti cu avionul, pe o vreme rece, închisă. La Varşovia, soare. Străbatem o parte din oraş în microbuz. Am mai fost în Varşovia în urmă cu patru ani, dar parcă nu mai recunosc nimic. În sfîrşit, un reper, clădirea în care s-a ţinut atunci tîrgul internaţional de carte, foarte asemănătoare cu Casa Scînteii. Cazare la un mare hotel din centrul oraşului. Camere cu cartele magnetice, şi inerenta zăpăceală de la intrare. Geamuri blocate – pentru a preîntîmpina gesturile necugetate ale jucătorilor de la casino, îmi explică Mircea Cărtărescu, care`a mai văzut aşa ceva într-un alt mare oraş din Europa. Mobilier impecabil, supercurăţenie, seif pentru valorile personale, minifrigiderul aglomerat de sticle cu băuturi de toate soiurile, televizor cu coduri de acces şi la unele canale mai deocheate, papuci de casă de unică folosinţă, uscător de păr fixat în peretele băii, peste tot lămpi, întrerupătoare, oglinzi, veioze etc. Dar să nu exagerez cu aprecierile... Probabil că astfel de hoteluri există şi în România, deşi mie, ca scriitor, îmi sînt inaccesibile...)

Iată ce am reţinut: **Rzeczpospolita**, ziar înfiinţat în 1982 ca publicaţie guvernamentală, independent din 1989. Tiraj: 190.000 de exemplare. E unul dintre cele patru ziare importante din Polonia (la concurenţă cu **Gazeta Wyborcza**, ziarul lui Adam Michnik). Conţinut: probleme internaţionale, economice şi juridice. O publicaţie mai mult de informaţie decît de opinie. Pagini culturale în weekend. Supliment literar-cultural lunar, cu recenzii, interviuri, dezbateri de titluri de succes, liste de *best-sellers*. Răsfoim ziarul. E sobru, bine machetat (deci uşor de citit), fără prea multe reclame (cum observă cu încîntare Rodica Palade, amintindu-şi de agresivitatea reclamelor din presa noastră).

Discuţia se focalizează destul de repede pe literatură. Vorbeşte un tînăr blond, vînjos, scund, la curent cu problemele legate de piaţa cărţii poloneze, sociologul Lukasz Golebiewski (la plecare, după o scurtă discuţie pe coridor, la o ţigară, mi-a lăsat cartea de vizită). În Polonia sînt înregistrate 18.000 de edituri, dintre care sînt active 2.500. La începutul anilor '90 s-au făcut investiţii străine consistente pe piaţa cărţii. Mai tîrziu, entuziasmul a cam scăzut. Astăzi există patru mari *holding*-uri editoriale (din păcate, nu le-am reţinut numele, nu găsesc nimic în însemnările mele). Fosta reţea naţională de distribuţie e prăbuşită. Piaţa e dominată de o reţea particulară cu capital străin, MPIK, dacă am înţeles bine. Tirajul mediu al cărţilor: 6.000 de exemplare pe an. O carte de beletristică poloneză poate atinge un tiraj de 4.000 de exemplare pe an (păstrînd proporţiile, în România, acest tiraj ar trebui să fie de 2.500 ex., dar la noi e deja un indicativ de succes de piaţă). Se vînd bine manualele şcolare, auxiliarele şi cărţile pentru copii. Albumele de artă, lucrările ştiinţifice se vînd destul de slab, deşi oferta editorială e bogată. 3.500 de depozite de carte în toată ţara. Apariţii anuale: 22.500 de titluri (însă doar jumătate la prima ediţie). În Polonia, 58% din populaţie citeşte, iar 37% cumpără cărţi (dar care o fi situaţia în România, mă întreb, cine se ocupă la noi de astfel de situaţii?).

Nu mă miră deloc să aflu că piaţa poloneză e dominată de traduceri (scriitori din ţările occidentale şi SUA), pentru că şi la noi e la fel. Dar literatura română e ca şi necunoscută aici. Lukasz îşi aminteşte, totuşi, de o antologie de poezie românească apărută în urmă cu 15 ani (probabil pe vremea vechiului regim comunist, cînd astfel de cărţi făceau parte dintr-un fel de ritual al cunoaşterii culturale reciproce – dar îmi dau seama că n-are nici un rost să împing discuţia în acel trecut). A existat, la începutul anilor '90, o încercare de a promova scriitori din Europa Centrală şi de Est, dar proiectul a eşuat. Cărţile lui Miodrag Bulatovici, de pildă, au produs pierderi.

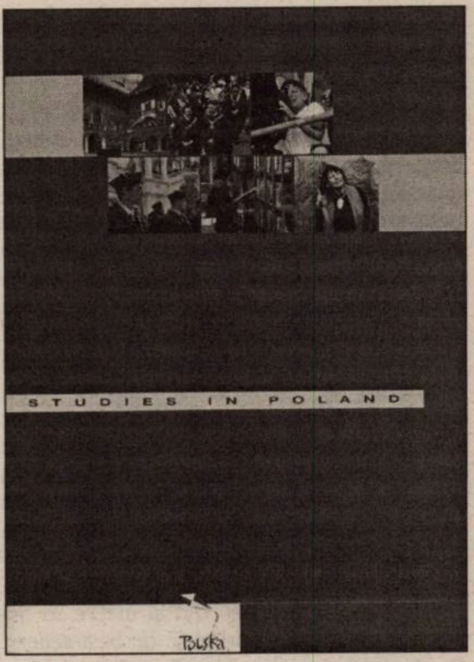

Am fost turist la Auschwitz

MIRCEA CĂRTĂRESCU

Hitler n-a fost doar un monstru criminal care-a pus mîna pe putere în Germania. El a fost monstrul potrivit la locul potrivit. Europa, modelată de ideile naţionaliste şi rasiste ale veacului al XIX-lea, l-a aşteptat şi l-a avut. Contemporanilor, Hitler nu le părea un psihopat, ci mai curînd un fel de profet charismatic. Toţi au ştiut, într-un fel sau altul, despre lagărele germane, dar cui i-a păsat? Erau în alte părţi, în alte culturi, la fel de exotice ca aztecii sau mayaşii, poate pe alte planete. Să ne gîndim că azi tolerăm nepăsători imensul lagăr de exterminare care e Coreea de Nord, uriaşul abator de oameni care e Africa.

Auschwitz-ul nu mi-a provocat oroare în primul rînd – cunoşteam cifrele, văzusem în fotografii mărturiile, n-aveam îndoieli în privinţa ticăloşiei umane care l-a permis –, ci dispreţ, dispreţul cel mai intens pe care l-am simţit vreodată. Ăsta era omul wagnerian? Semizeul ieşit din ceţurile Walhallei?

Mai întîi, faimoasa poartă cu „ARBEIT MACHT FREI“: ce tîmpit a inventat-o? S-a vorbit de cinism. Nu e doar cinism aici. E prostia propagandei din toate timpurile, e rîsul pînă la urechi al chinezilor din tablourile cu Mao, e cultul muncii din lumea comunistă, e secera şi ciocanul. Îmi imaginasem acea poartă ca pe o arhitectură ciclopică, demnă de o intrare în Infern. De fapt, e de necrezut de meschină: scundă, de ţeavă cu diametrul de cîţiva centimetri. Ar fi putut fi o intrare de *ranch* texan, cu o roată spartă deasupra, sau una de gospodărie agricolă colectivă de sub Gheorghiu-Dej.

Dincolo de ea, vreo două duzini de clădiri de cărămidă, cu etaj şi acoperiş de ţigle, care-ar fi putut adăposti o unitate militară. Totul simetric, nemţesc, fără strop de imaginaţie. Aici îi chinuiau pe bieţii oameni, ca şi cînd n-ar fi oricum destulă suferinţă pe pămînt. Am intrat în clădiri: săli goale, răcoroase, cu pereţi vopsiţi în ulei. Mari panouri cu fotografii alb-negru: ţigani, evrei, polonezi, prizonieri ruşi descărcaţi pe rampa de la Birkenau. Sînt vreo două sute de poze, toate făcute de un singur neamţ cu un singur aparat foto, de care era probabil foarte mîndru. Două tehnici, duse pînă la perfecţiune, se îngemănau aici: cea a lentilelor şi-a obturatoarelor de la Carl Zeiss şi cea a omorîrii birocratice a fiinţelor umane. A avut şi omul un *hobby*, de pe urma căruia au fost deconspirate atrocităţi pe care altfel doar le-am fi bănuit. Un idiot, pe care Himmler ar fi trebuit să-l jupoaie de viu.

Şi-apoi, vitrinele. Cele faimoase. Tone de păr uman, acum încărunţit şi degradat, încît arată mai curînd a fuioare de cînepă. Alături, suluri de ţesături făcute din astfel de păr. Ţesături din păr uman? Cîte Dumnezeu se puteau face? La ce bun? Înţeleg că vreun ofiţer SS dement şi-a făcut abajururi din piele umană, dar ţesătoria presupune o industrie. Dar hai să spunem că s-ar fi ţesut cîteva sute de metri pătraţi, pentru prelatele a vreo douăzeci de camioane. OK, spiritul gospodăresc german şi-a spus cuvîntul. Nimic nu se pierde, totul se foloseşte, ca la abatoarele de vite. Dar în altă vitrină sînt expuse mii şi mii de pămătufuri de bărbierit! Cu astea ce se mai poate face? Cum pot fi recondiţionate şi refolosite? Dar zecile de mii de perechi de pantofi, majoritatea peticite şi răspeticite, turtite ca nişte broaşte rîioase? Luau germanii pantofii unui copilaş evreu ca să-i încalţe pe copiii lor? Mă pun în mintea lor şi-nţeleg că îşi gazau şi-şi ardeau victimele, dar de ce le şi jefuiau? De ce nu le ardeau cu tot cu hainele de pe ele? Ar fi fost mai rapid şi mai eficient, şi n-ar fi rămas în urmă atîtea mărturii incriminante. Dar demonul hitlerist a fost un demon meschin, cu mînecuţe negre, obsedat nu de crimă, nu de sînge, nu de oroare, ci de rezolvarea corectă a unor probleme gospodăreşti. Dacă omori pe cineva lipsit de apărare eşti un criminal, dar, dacă-l şi jefuieşti, cobori la dreptul comun mărunt şi te numeşti găinar. Auschwitz-ul a reunit cei mai hidoşi ucigaşi şi cei mai scîrţari maniaci în aceleaşi persoane. Gazezi cu Zyclon B mii de inşi ca să le furi nasturii de la cămăşi? Ochelarii de pe nas? Plombele din gură? Lighenele şi farfuriile de tablă?

Lîngă cuptoare, un grup de puşti evrei, îmbrăcaţi în alb, cu tichiuţe pe cap şi steaguri cu steaua în şase colţuri, cîntau în cerc, cu mici candele-n mîini. Vreo doi mai mici, ascunşi după alţii, rîdeau şi se-mbrînceau ca orice şcolari în pauze. Mi-au fost, deodată, extraordinar de dragi. Viaţa mersese-nainte, slavă Domnului. Acest furuncul inutil pe pielea istoriei era acum doar muzeu.

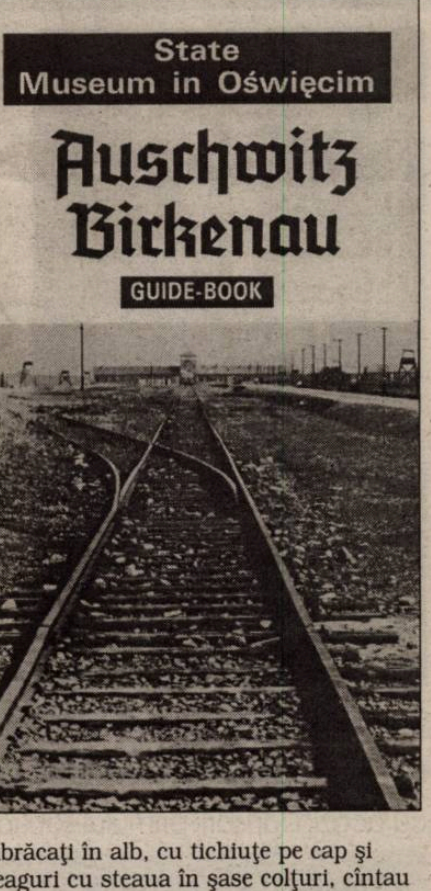

Totuşi, Bohumil Hrabal s-a vîndut bine. Ungurii sînt traduşi intens. Ştiu să-şi facă *lobby*.

Cît despre scriitorul polonez de beletristică, el nu poate trăi din scris. Există, totuşi, două autoare care au spart piaţa şi s-au îmbogăţit peste noapte: una scrie romane poliţiste, cealaltă ficţiune comercială, în maniera telenovelelor. Pînă în urmă cu cîţiva ani, existau animozităţi evidente între scriitorii polonezi din ţară şi cei care trăiesc în exil. Acum, situaţia s-a normalizat. Pînă şi tineri furioşi ca Andrzej Stasiuk (cunoscut în România) au ajuns la un anume calm. Interesele cititorilor merg însă în continuare spre problemele tinerei generaţii. Primul în top e un roman scris la 18 ani de Dorota Maslowska, **Wojna polsko-ruska pod flaga bialoczerwona**, vîndut în 100.000 de exemplare şi tradus deja în franceză.

Am în faţă ultimul supliment literar-cultural al ziarului. Îl deschid şi încerc să mă orientez în pagina cu listele de *best-sellers*. Pe primul loc e Papa Ioan Paul II cu o carte vîndută în peste o jumătate de milion de exemplare. Pe locul doi, tînăra prozatoare amintită mai înainte. În continuare, dintre numele poloneze cunoscute mie, Wislawa Syzmborska şi Stanislaw Lem (cu **Solaris**, vîndut în peste 20.000 de exemplare). La literatură străină, o surpriză previzibilă, Paulo Coelho, cu trei titluri în primele douăzeci de locuri. Urmează, ca nume cunoscute şi cititorului român, J.M. Coetzee, Michael Cunningham, dar şi John Grisham. Aşa că pot răsufla uşurat, ne aflăm într-o cultură globalizată, cu bune şi rele. Nici polonezii nu citesc altceva decît românii.

Pe stradă descoperi însă că ei sînt mai calmi, mai tăcuţi şi mai bine îmbrăcaţi decît noi. În orice caz, polonezii au un aer mai interiorizat şi mai rece (care mie, ca braşovean, îmi place). Seara mîncăm la restaurantul actorilor de pe strada Ujazdowskie 45. Nimic pitoresc, nimic boem. Pe pereţi, fotografii şi desene cu actori. Muzică discretă. Oboseală. Toţi sîntem marcaţi de oboseală. E 11 noaptea. Abia aştept să fac un duş. Ce zi! În camera de la hotel a trebuit mai întîi să-mi dau seama cum funcţionează lumina şi să-mi scot lucrurile din valijoara de voiaj. N-am avut timp decît să mă schimb. Ne-am adunat în hol şi am plecat spre **Rzeczpospolita**, primul nostru contact cu lumea culturală poloneză. Am străbătut din nou cu microbuzul o parte din Varşovia. Era soare în continuare. Aceeaşi senzaţie de depeizare, de film care se derulează prea repede. Ce zi, într-adevăr! La 6.30 după-amiaza, am intrat în redacţia ziarului, deşi doar în urmă cu patru ore încă ne aflam în România. Urmau alte cinci zile de mediu cultural polonez, una mai interesantă şi mai instructivă decît alta...

Ce am înţeles în Cîmpia Mazoviei

DORIAN BRANEA

Institutul Polonez din Bucureşti a organizat de curînd o vizită de documentare în Polonia, unde au fost invitate personalităţi ale lumii literare şi academice româneşti: Mircea Cărtărescu, Gheorghe Crăciun, Mihai Mitu, Ioana Nicolaie şi Rodica Palade. Nu îndrăznesc, fireşte, să mă includ în această serie ilustră. Mai curînd, selecţia făcută de Daciana Branea şi de mine s-a datorat interesului nostru constant pentru cultura central-europeană şi deci şi pentru cea poloneză, şi generozităţii cu care Roland Chojnacki, directorul Institutului Polonez, înţelege să întîmpine cele mai ardente iniţiative filopoloneze.

Nu eram în Polonia pentru prima dată, dar, venind dintr-o organizaţie care facilitează inserţia pe piaţa intelectuală şi literară din România a autorilor din imediata noastră vecinătate, invitaţia mi s-a părut irezistibilă. Sejurul era atractiv pentru că aveam posibilitatea să înţeleg mai bine modul în care sînt promovate în Polonia culturile străine. Am înţeles repede că vizita de documentare, organizată ireproşabil la standarde diplomatice de echipa Institutului şi gestionată cu o graţie contrară unor circumstanţe uneori adverse de dna Luiza Săvescu, oferea deja mai mult. Întîlnirile de la catedrele de românistică de la Poznan şi Cracovia sau cele cu redacţiile culturale ale marilor cotidiene **Gazeta Wyborcza** şi **Rzeczpospolita** au fost extrem de instructive. (Adjectivul descrie totuşi precar întîlnirea cu Adam Michnik, care deşi n-ar fi trebuit să vină a fost totuşi prezent, uimindu-ne prin stilul volubil şi prin naturaleţe.) Prima oară am fost în Polonia tot graţie Institutului Polonez, într-un scurt program iniţiat de directorul Roland Chojnacki. Atunci, influenţat puternic de lecturi din Milosz, Kusniewicz şi Michnik, am asistat la o conferinţă organizată de Fundaţia Po Granicze a legendarului animator cultural Krzysztof Czyzewski. Polonia era pentru mine, nici mai mult nici mai puţin, o carte mustind de citate şi personaje. Impresia de atunci e mai mult minerală şi climaterică. Călătorind singur într-un accelerat care mergea spre nord, la Suwalki, înconjurat de lume amestecată, la fel de nedormită ca şi mine, încercam să înlocuiesc prin impresii concrete conţinuturile livreşti care erau Polonia mea. Evaluam Cîmpia Mazoviană şi ruralitatea ei destul de familiară, mă uimeau superbul ţinut al Lacurilor şi pădurile nesfîrşite care adăpostiseră cîndva Bîrlogul Lupilor şi care erau acum mormîntul victimelor lui Eisatzengruppen şi ale Armatei Roşii.

Krzysztof părăsise Varşovia pe la începutul anilor '90, după ce îşi făcuse un nume în rezistenţa poloneză anticomunistă, şi se instalase la Sejny, un mic ş*tetl* pe graniţa polono-lituaniană, împreună cu cîţiva prieteni. Organizator de geniu şi vizionar, capitalizase atuurile sale de fost actor în operaţiuni de relaţii publice, convingînd mai multe organizaţii şi persoane private, printre care şi Czeslaw Milosz, proaspăt întors din exil, să-l sprijine. În cîţiva ani, ridicase din nimic o organizaţie solidă care îşi propunea să pună cultura mai sus de graniţe, organizînd forumuri şi întîlniri între oameni de cultură din toată Europa de Mijloc.

Cînd am ajuns la Sejny, după ce adulmecasem deja vîntul tare şi sărat dinspre Marea Nordului, acesta primise o medalie din partea preşedintelui Kwasniewski, în prezenţa ambasadorilor SUA, Ucrainei, Lituaniei şi României, sub privirile adoratoare ale tinerilor săi colaboratori. Oricum, ţin minte că, după atîta timp, rămăsese modest şi abordabil, deşi mereu grăbit şi solicitat.

O imagine al cărei simbolism mi-a rămas multă vreme obscur s-a desluşit abia cu vizita de acum în Polonia. Venise să asiste la decorarea lui Krzysztof, care avea loc într-o veche sinagogă transformată în sală de spectacole şi expoziţii, un grup de oameni cunoscuţi în jargon drept *donori*.

A doua oară în Polonia, trecînd prin redacţii şi instituţii de cultură faimoase şi mai ales în siturile care emanau o istorie densă, am înţeles că era vorba de o atitudine care se cîştigase în sute de ani de prezenţă în centrul evenimentelor continentale. Multă vreme, neatent ca mulţi alţii, m-am lăsat şi eu antrenat de iluzia că, în definitiv, doar comparaţia cu marile culturi şi forme de viaţă apusene nu ne aranjează. Am învăţat să explicăm cvasianonimitatea noastră, faptul că sîntem puţin şi rău cunoscuţi, printr-un dispozitiv deja bine articulat de miteme impregnate de motivaţii lingvistice, istorice, geogafice. Invocăm forţe exterioare şi impersonale care ne-ar fi oprit, şi o mai fac încă, să performăm şi să ne impunem. N-are rost să detaliez tot arsenalul de motivaţii, raţionamente sau justificări care explică instalarea noastră tîrzie şi problematică în modernitatea occidentală. Consternant e că şi în cazul unora dintre vecinii noştri lucrurile stau la fel. Vecinătăţile sînt o ţintă convenabilă pentru irezistibilul noastru impuls ironic. Duhul nostru se aprinde cînd e vorba de megieşi, umorul nostru e inflamabil cînd e vorba de cei care ne înconjoară. Cînd nu am rămas de-a dreptul nepăsători, ne exercităm dispreţul nostru sastisit pentru cei despre care credem că sînt aidoma, la marginea Europei politice şi culturale.

Ceea ce trecem adesea sub tăcere e că acest context defavorabil se aplică şi celorlalte culturi ale Europei Centrale şi totuşi circulaţia lor e mult mai mare. Deşi nu introduc aici nici un fel de judecată valorică, e limpede că numele şi operele poloneze, maghiare sau cehe sînt discrepant mai bine valorificate pe piaţa intelectuală internaţională decît cele ale noastre. După marile secole medievale şi pre-moderne, Polonia a suferit, istoric vorbind, catastrofe incomparabile. Timp de o sută cincizeci de ani, după cele trei partiţii succesive de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea, polonezii au dispărut din istorie; mai tîrziu, după ce au scăpat printr-un miracol de ocupaţia sovietică, capitala lor a fost rasă metodic de pe faţa pămîntului în anul 1944, pentru că au îndrăznit să se ridice împotriva trupelor germane, într-un gest disperat şi sublim care i-a costat viaţa a două sute de mii de civili în două luni; după mai multe greve înăbuşite în sînge, au realizat prima breşă în blocul totalitar cu ajutorul unei organizaţii muncitoreşti conduse de un electrician şi sfătuite de cîţiva licenţiaţi marginali. Şi cu toate acestea, Polonia e mult mai cunoscută decît noi, cultura poloneză mult mai inteligent şi temeinic valorificată în plan internaţional, două Nobeluri pentru literatură „locuiesc“ la cîteva străzi distanţă, în vechea Cracovie. Să însemne asta că rezistenţa civilă nu exclude rezistenţa prin cultură, că cele două strategii au succes dacă acţionează complementar? Şi mai departe, chiar dacă folosesc cuvinte mari, să nu însemne asta că sacrificiul, care pare ineficient în vechile noastre teh-nici de acomodare şi supravieţuire, are un sens şi, pînă la urmă, beneficiile lui simbolice şi concrete sînt infinit mai mari?

E vina noastră că nu putem să fim mai mult decît sîntem şi că cei dimprejurul nostru au reuşit să se impună mai mult decît am făcut-o noi? E la îndemînă discursul de filozofie a culturii sau speculaţia istorică. Din păcate, ele cad în gol atîta timp cît, aşa cum a arătat această vizită de documentare, nimic din ceea ce am văzut nu era fără replică la noi.

În Polonia, am fost umiliţi de nepăsarea cu care este tratată cultura română peste hotare, de felul în care cei cîţiva excelenţi studenţi rătăciţi pe la catedra de limba şi literatura română, deşi pasionaţi de tot ceea ce înseamnă România şi cultura română şi coordonaţi de excelenţi cunoscători ai limbii şi culturii române, cum sînt profesorii Kazimierz Jurczak şi Zdzislaw Hryhorowicz de la Cracovia şi, respectiv, Poznan, au la îndemînă biblioteci datate. În acelaşi timp, am văzut cum instituţii fără alura faraonică a celor de la noi sînt imens mai eficiente în promovarea autorilor polonezi, doar printr-un efort concentrat şi temeinic, aşa cum face „Casa Cărţii“, o instituţie publică cu *management* de organizaţie privată, al cărei anuar, publicat în engleză şi germană şi conţinînd descrierea cărţilor reprezentative din punctul de vedere al celor mai buni comentatori de literatură, biografia autorilor antologaţi şi scurte interviuri, apare ca un exemplu de *marketing* modern. Nu mai spun că, prin intermediul acestei instituţii servite de o mînă de oameni şi funcţionînd într-un etaj de vilă, zeci de autori polonezi semnează contracte de traducere şi promovare în Germania, Franţa şi Statele Unite.

Aşa încît, dincolo de tînguirea misticoidă pe care o performăm cu atîta aplomb, am înţeles că, în ultimă instanţă, problema rezidă într-o incapacitate managerială, în refuzul de a duce la bun sfîrşit cu seriozitate nişte formule testate. Soluţiile sînt relativ simple şi de factură instituţională şi tehnică. Doar că aspectele penibile ale politicii culturale autohtone – incompetenţă, gestiune iresponsabilă a resurselor, personal cvasigregar, indiferent sau interesat, birocratism tentacular, lipsă de orizont strategic, opacitate la iniţiativa privată – impregnează şi politica noastră de promovare a culturii române în lume. Le-am regăsit intacte oriunde, în diferite proporţii şi amestecuri, în diferite întrupări, dar la fel de descurajante. Cît va mai fi persistentă nota specifică a prezenţei noastre în circuitul cultural internaţional, cultura română rămîne termenul minor al oricăror comparaţii. Pulsaţia ei anonimă nu va fi înregistrată decît în micile insule academice ale românıştilor, care vor învăţa şi în viitor, ca şi acum, mai mult despre structurile profunde ale obiectului lor de studiu nu din bibliotecile lor parţiale, ci din fiecare nouă interacţiune cu falangele oficiale ale statului, a cărui limbă o ştiu atît de bine.

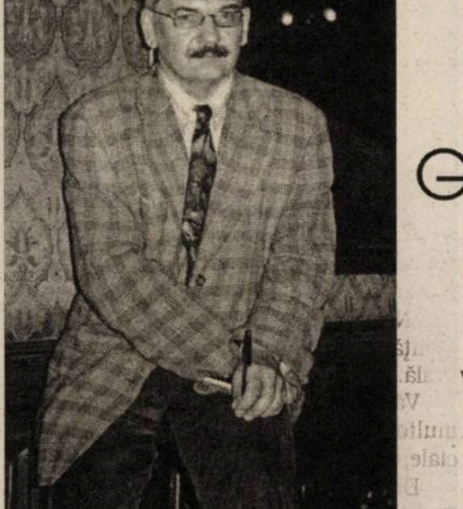

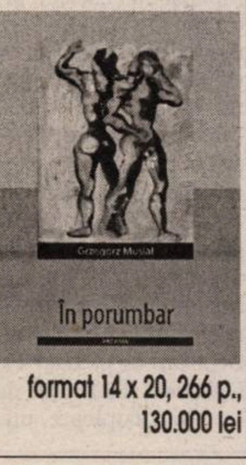

Lansare eveniment la Editura Paralela 45

INSTITUTUL POLONEZ
LA BUCURESTI

PARALELA 45 EDITURA

Grzegorz Musiał

unul dintre cei mai apreciaţi
scriitori polonezi,
vă aşteaptă miercuri **5 mai**, ora 18.00,
la Libräria Cărtureşti
(str. Pictor Verona nr. 13)

şi pe **7 mai**, ora 12.00, la Fundaţia „A Treia Europă"
(Timişoara, Piaţa Sf. Gheorghe nr. 3)
cu ocazia lansării primului său roman în România.

COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
Pentru detalii vizitaţi:
www.edituraparalela45.ro

format 14 x 20, 266 p.,
130.000 lei

Campania Salvaţi Parcul Carol

Dincolo de păreri şi gusturi...

ION BOGDAN LEFTER

Reprezentanţii Patriarhiei şi ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, oficialii guvernamentali şi – în genere – partizanii construirii unei „Catedrale a Mîntuirii Neamului“ în Parcul Carol, pe locul mauzoleului construit sub comunişti ca „Monument al eroilor luptei pentru libertatea poporului şi a patriei, pentru socialism“, cred cu toată convingerea că acela e singurul amplasament potrivit. Au – să recunoaştem – bune motive: dacă vii de jos, dinspre intrarea principală în parc, în timp ce parcurgi lunga alee principală şi urci numeroasele trepte săpate în coasta micului şi mult-rîvnitului deal din fundal, mauzoleul se profilează măreţ pe cer, cum s-ar profila – fireşte! – şi catedrala. Dar şi adversarii proiectului au argumentele lor, căci amplasamente s-ar mai găsi: doar nu vor susţine înalţii ierarhi ai Bisericii noastre că acolo şi doar acolo se poate înălţa Marele Lăcaş, de parcă ar fi la mijloc vreo viziune precum acelea ale soţilor Victoria şi Marian Zidaru, cărora Cel de Sus le-a spus în vise că „Noul Ierusalim“ va fi să fie exact lîngă Pucioasa, unde ei au şi ridicat „mînăstirea“ ştiută, repudiată – de altfel – de către Sfîntul Sinod! Pe scurt, tema e discutabilă: unii zic „da!“, alţii zic „ba!“, fiecare cu argumentele şi cu dreptatea lui.

LUNA
SALVAŢI
PARCUL
CAROL
REVISTELE
DE
CULTURĂ
SE SOLI-
DARIZEAZĂ

Însă nu numai amplasamentul e în discuţie. Altă temă e simbolistica malefică a mauzoleului. Aşa este: monumentul a fost ridicat ca lăcaş de odihnă – nu chiar veşnică, avînd în vedere că beneficiarii nu credeau în aşa ceva! – pentru liderii cei mai înalţi (la figurat!) ai Partidului Muncitoresc Român, devenit apoi, prin rebotezare (vai, laică!), Partid Comunist. Întruchipări ale Răului, ale Antichristului, ei n-ar mai avea de ce să fie omagiaţi după ce regimul represiv pe care l-au instaurat şi l-au slujit s-a dus. Un contra-argument ar fi că atare raţionament nu e tocmai creştinesc. Altul, eminamente raţional, se bazează pe faptul că simbolurile trecutului se cuvin păstrate în spaţiul public, bune ori rele cum vor fi fiind, căci aparţin cu toatele istoriei, aşa cum a fost. În sfîrşit, ar mai fi de adăugat un detaliu: anume că rămăşiţele pămînteşti ale lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, Emil Bodnăraş, Chivu Stoica şi ale celorlalţi tovarăşi au fost evacuate după prăbuşirea comunismului, mauzoleul nemaiservindu-le de ani buni. Ceea ce – va sosi deîndată replica – n-a fost îndeajuns pentru a exorciza Răul, de vreme ce construcţia nu s-a clintit! Iarăşi, temă controversată, cu argumente de ambele părţi.

S-a mai adus în discuţie frumuseţea – respectiv urîţenia – mauzoleului. Specialiştii au explicat că monumentul proiectat de reputatul arhitect Nicolae Cucu ar stiliza „zvelteţea“ cupolelor noastre ortodoxe, ceea ce ar însemna – nu-i aşa? – că autorul le-a jucat o festă comanditarilor, care nu o biserică şi-au dorit, ci, ca atei, ...viceversa! Ba e urît! – sar ceilalţi –, e o oroare care „desfigurează“ parcul! Şi cum să se poată convinge unii pe alţii cînd la mijloc e o chestiune delicată de gust, care, ca şi culorile, ...*non disputandum*!

Şi parcul însuşi e subiect. Mai exact, integritatea restului (asupra mauzoleului purtîndu-se o ceartă – am văzut – separată). Demolarea monumentului actual şi construirea catedralei ar răscoli peluzele! – spun cu disperare apărătorii parcului. Ba nu, nici un fir de iarbă nu s-ar clinti! – explică dreptcredincioşii, înfrăţiţi cu constructorii, care promit o intervenţie chirurgicală. Să se poată aşa ceva?!

Dincolo de toate acestea, de păreri, gusturi şi pledoarii pasionate sau indignate, ceva rămîne – însă – limpede, categoric, de nediscutat şi de nedisputat: într-un stat de drept, nici un argument religios, estetic sau civic nu poate justifica încălcarea legilor! Conform legii, Parcul Carol, *y compris* mauzoleul, se bucură de statutul de monument istoric, statut care nu le poate fi retras decît de către organismul abilitat tot de lege. Or, pentru a face pe plac Bisericii şi a deschide şantierul, autorităţile de stat au ignorat legea şi au încălcat-o flagrant. Drept pentru care atît apărătorii Parcului Carol, cît şi dreptcredincioşii visători la „Catedrala Mîntuirii Neamului“, cetăţeni – totodată – cinstiţi ai statului nostru laic, ar trebui să se alăture în apărarea legii pămînteşti. Căci în zilele noastre, la anul 2004, încălcarea ei – fie şi în numele Domnului – păcat mare este!... ∎

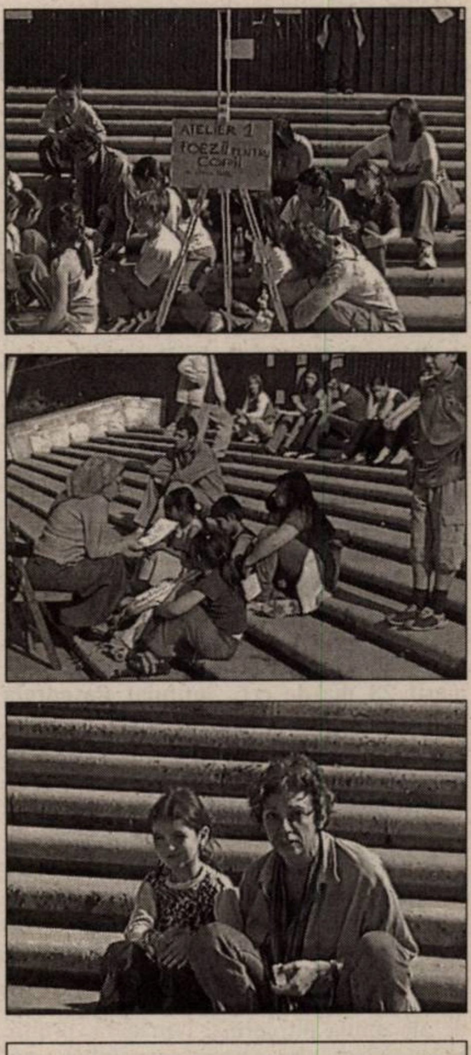

Luna Salvaţi Parcul Carol *şi manifestările din cadrul* ***Maratonului artelor*** *continuă. Săptămîna trecută, vineri 30 aprilie, au performat actriţa Oana Pellea, artiştii plastici Dumitru Gorzo şi Tudor Marinescu, cîntăreţul Florin Chilian şi pantomimul Richard Bosnowski. În această pagină şi în următoarele – imagini de la faţa locului. De asemenea – un articol favorabil proiectului Bisericii Ortodoxe Române, în ideea că toate punctele de vedere trebuie să fie ascultate...*

Proteste

Domnului Remus CERNEA,
director executiv
Solidaritatea pentru libertatea de conştiinţă
În atenţia revistei ***Observator cultural***

Stimate dle Remus Cernea,

Folosesc această cale pentru a-mi exprima încă o dată dezacordul cu iniţiativa demolării monumentului din Parcul Carol şi vă rog să verificaţi dacă numele meu, Berceanu Ştefan (fizician, *Berceanu@Theor1.theory.nipne.ro*), figurează pe lista semnatarilor scrisorii deschise adresate ministrului Culturii şi Cultelor în care i se cere acestuia să anuleze ordinul din 5 aprilie sau să-şi prezinte demisia. Spun asta pentru că, în ziua în care s-a organizat acţiunea lanţului în jurul monumentului, eram prezent şi am semnat printre primii scrisoarea respectivă şi sper ca numele meu să nu se piardă pe drum. Am sunat şi la Primăria Sectorului 4 să-mi exprim dezacordul cu acţiunea ilegală a primarului sectorului 4 de demolare a monumentului şi am fost surprins – o dată în plus – că nu s-au făcut publice rezultatele sondajului de opinie. Personal, am apreciat modul calm în care aţi vorbit şi încercarea dumneavoastră de a nu formula politic problema. Eu nu aş fi putut să fiu atît de calm, pentru că sînt revoltat de ceea ce se întîmplă. Şi, vreţi-nu vreţi, este o acţiune politică, întrucît se cere demisia – de ce numai?! – a ministrului Culturii. Precizez că nu fac parte din nici un partid politic, dar, din cînd în cînd, încerc să-mi exprim îngrijorarea faţă de politica de distrugere sistematică a ştiinţei în România, politică manifestată de toate guvernele postdecembriste.

Revenind la articolul dumneavoastră din Nr. 218 din **Observator cultural** – ce revistă serioasă! –, sînt surprins să văd că numai 4.000 de cetăţeni au semnat petiţia iniţiată de Solidaritatea pentru libertatea de conştiinţă. Asta îmi dovedeşte – o dată în plus, dacă mai era nevoie – gradul de confuzie a conaţionalilor noştri: adică distrugem un monument numai pentru că iniţial avea destinaţia să adăpostească trupurile unor conducători comunişti? Confuzia domneşte şi în rîndul intelectualilor, al oamenilor cu pretenţii gen dl academician Bălăceanu-Stolnici, aşa că ce să ne mai mirăm de reacţia de aprobare tacită de către populaţie a acţiunii concertate a guvernului şi a bisericii de demolare a monumentelor. Păi, nu asta a făcut guvernul taliban cînd a tras cu tunul în statuile lui Budha din Afganistan – şi comunitatea internaţională a zis „pas“? Sigur, pentru a fi pe placul alegătorilor – şi numărul de numai 4.000 de semnatari ai scrisorii asta arată –, guvernul PSD dă mînă liberă bisericii să demoleze unul din puţinele monumente ale Bucureştilor, oraş mutilat de bisericile lui fără un dezacord prea energic al bisericii şi intelectualităţii române de la acea vreme...

Deci, sînt mai multe probleme:

1) Distrugem monumentul? Numai un popor care a pierdut scara valorilor face asta.

2) Construim Catedrala Neamului? Sigur, e un proiect vechi. Personal, cred că problema prioritară este întreţinerea, restaurarea şi refacerea monumentelor seculare, certe valori spirituale ale poporului nostru – gen bisericile-cetate din Ardeal, aflate, în mare parte, în paragină, pentru a nu aminti Biserica Domnească de la Curtea de Argeş... Sigur, de cînd s-a construit Casa Poporului, cu preţul vieţilor omeneşti şi al distrugerii unei părţi importante din vechiul Bucureşti, moda construcţiilor faraonice s-a instalat şi în România. Nu cred că specificul bisericii româneşti este gigantismul. Sînt un mare admirator al goticului şi mai ales al romanicului, dar cred că pentru noi e specifică biserica de lemn din Maramureş, bolniţa de la Cozia...

3) Să admitem că vrem o catedrală şi, de fapt, puţine voci se opun... Dar nu se poate pune în alt loc – Parcul Tineretului, pe amplasamentul Văcăreştilor?...

4) Ce drept am eu, un nespecialist, să mă bag? Vă spun atît: prin anii '90, Universitatea Sorbona din Paris a organizat un concurs de arhitectură pentru construcţia unui institut de matematică pe o stradă liniştită din Cartierul Latin, pe care locuise, printre alţii, şi Descartes. Populaţia şi-a manifestat la Primărie dezacordul cu respectiva construcţie şi nu s-a făcut proiectul. Probabil că la noi legea respectivă nu există. Ştiu istoria asta de la cîştigătorii proiectului, arhitecţi reputaţi din Paris. Bănuiesc că, printre legile care ar trebui aprobate ca să intrăm în UE, ar trebui să fie şi o asemenea lege. În plus, văd că guvernul nu a luat în considerare nici părerile specialiştilor – vezi scrisorile arhitecţilor...

În concluzie, susţin acţiunea organizaţiei Solidaritatea pentru libertatea de conştiinţă şi doresc ca numele meu să figureze pe scrisoarea adresată ministrului Culturii. Sper ca acţiunea aceasta de demolare a unui monument să fie stopată.

Cu stimă,

Ştefan BERCEANU
Institutul Naţional de Fizică şi
Inginerie Nucleară „Horia Hulubei“,
Departamentul de fizică teoretică,
Bucureşti-Măgurele

*

Către ***Observator cultural***

Stimate domnule director,

Aveţi, vă rog, amabilitatea de a înregistra dezaprobarea şi protestul meu faţă de construcţia aşa-zisei Catedrale a Neamului.

„Neamul“ are nevoie de şcoli, spitale, ştiinţă, cultură şi civilizaţie, nu de catedrală.

Vă asigur că aceasta este şi opinia multor cercuri de intelectuali şi medii sociale, aşa cum le cunosc eu.

Din păcate, politica dezastruoasă a României a împins populaţia să-şi găsească refugiul în alcool, droguri, afaceri ilicite şi biserică. Capii bisericii din România doresc să capitalizeze pe această tendinţă, pentru consolidarea dependenţei de biserică a populaţiei. Ei ştiu că politicienii nu se vor opune, din motive electorale, aşa că au înţeles că au un bun an de şantaj politic.

Vă doresc succes în campania domniilor voastre şi vă mulţumesc.

M. APOSTOL
profesor de fizică teoretică,
Institutul de Fizică Atomică,
Bucureşti-Măgurele

„Problema de fond“ şi Catedrala Patriarhală

Drept la replică refuzat, revăzut şi adăugit

VALERIAN SAVA

Domnule Cristian Tudor Popescu,

Ştiu că „dreptul la replică“ se revendică atunci cînd cineva se simte direct ofensat, personal, de un text tipărit în publicaţia respectivă. Cred însă că dacă e vorba de un *editorial* asupra unei teme în care investeşti ca cititor un interes special, editorial semnat de redactorul-şef al unei gazete pe care o cumperi zilnic de la chioşc – cum e cazul relaţiei mele cu ziarul **Adevărul** şi cu editorialul dumneavoastră de marţi 23 martie crt., intitulat **Catedrala Mîntuirii în ţara Mîntuielii** –, pot de asemenea să vă solicit această favoare, pentru care vă mulţumesc cu anticipaţie.

Înaintea dumneavoastră, cel mai mult m-a lezat, în disputa asupra proiectului Catedralei Patriarhale, ideea primarului general Traian Băsescu – pe care l-am votat în anul 2000 şi mă pregăteam să-l votez din nou în 2004 – de a iniţia, el, un sondaj de opinie pe această temă, cu proceduri şi pe un eşantion care nu se diferenţiau cu nimic de ale unuia întreprins, bunăoară, printre riveranii traseului, asupra oportunităţii modernizării liniei de tramvai 41 („metroul uşor“), de care s-a făcut mult caz acum cîţiva ani. Oarecum în aceeaşi ordine de idei, a confuziei dintre planuri, deşi la alt nivel, am fost ultragiat de postura dumneavoastră din editorialul citat mai sus, din care rezultă fără dubii că *nu mergeţi la biserică*, dar ţineţi să vă pronunţaţi ca redactor-şef, în termeni mustrător-doctrinari, asupra unei chestiuni care îi interesează în primul rînd pe *cei care merg la biserică*. „Eu, unul, nu cred că de biserici, mici sau mari, ducem lipsă“, ziceţi, dar nu-mi dau seama cum aţi ajuns la această credinţă, de vreme ce nu păreţi a fi încercat condiţia celor ce vor să-şi găsească un loc la oficierea Sfintei Liturghii, în incinta actualei Biserici Patriarhale sau a uneia din împrejurimi (locuiesc în zonă). „Dar cred – mai ziceţi în editorial – că El trebuie căutat nu în biserici şi în tratate teologice, ci în oameni, în noi înşine, în mine însumi.“ Fără să discut această dihotomie, care vă priveşte personal, constat că operaţi cu una similară asupra întregii „populaţii bipede“ – după exprimarea în cadrul aceleiaşi dispute a unui mare poet, el însă cu legitimitatea iconoclastiei asumate artistic. Ne împărţiţi în două: „cei care cred în Dumnezeul din biserici“ şi „noi, ceilalţi, care nu credem“, atribuindu-vă dreptul de a decide, moral şi nu numai, în numele celor din urmă, dar în contul celor dintîi. Care or fi avînd dreptul lor, atît confesional, cît şi în cadrul mai larg al „statului de drept“, de a decide ei, de pildă, asupra unei construcţii de cult, împreună cu clerul legiuit al Bisericii lor, pentru a-L căuta pe Dumnezeu şi a I se închina Lui *şi în biserică, şi în faţa altarului*, unde – deşi dumneavoastră personal şi „ceilalţi“ nu sînteţi prezenţi – ei ar dori şi chiar cer să poată ajunge, şi anume neumiliţi, măcar cînd merg la Catedrala Patriarhală.

Ca unul care vă citesc textele cu interes şi uneori încîntat – cum a fost recenta tabletă privind soarta breslei: **Frumos e ziaristul mort** –, cred că niciodată n-aţi comis un delict de asemenea proporţii, atît de şubred culturalmente: comparaţia cu pretenţii istoriografice dintre catolicism şi ortodoxie, dintre Occidentul unde „construcţia de catedrale a încetat“ şi „o ţară mizeră“ în care nu înţelegeţi „de ce biserica ar face excepţie“. Poate ăsta e defectul dumneavoastră: nu prea înţelegeţi excepţiile (ca atunci cînd aţi scris ce-aţi scris despre Lucian Pintilie sau încă de două-trei ori). De aici şi ţinuta argumentelor: „întreaga lume de azi stă sub semnul descentralizării, al autonomiei locale, al personalizării“ şi, ca atare, n-am avea nevoie – e jenant, dar poate vă e de folos să vă vedeţi citat – de „o imensă baie comunală“ pentru ca „Neamul românesc“ să fie „spălat de păcatele de care se face vinovat“. Acesta fiind sensul urît tras de păr, pe care îl daţi, în vulgata dumneavoastră comică, denumirii istorice propuse pentru Catedrală de patriarhul Miron Cristea, denumire la care se pare că între timp Patriarhia a şi renunţat.

Nu ştiu dacă vă scuză sau vă acuză faptul că nu faceţi astfel decît să exprimaţi mai pregnant şi mai vulnerabil ceea ce alţii au formulat mai anost, dar uneori mai subtil, în încurcarea şi substituirea planurilor, de cînd mişcarea aceasta a fost reanimată, la începutul lunii martie, în cadrul unei reuniuni de la Muzeul Literaturii Române, sub inducţia unor „intelectuali binecunoscuţi pentru atitudinea lor anticlericală“, astfel numiţi de dl Gabriel Andreescu într-un articol apărut într-unul dintre corespondentele întru stimă printre săptămînale, **Observator cultural** Nr. 213. Deşi a trecut ceva vreme de cînd „atitudinea anticlericală“ era automat un merit axiologic şi un titlu de glorie, de la manualele şcolare la sferele înalte ale propagandei regimului ateu, distinsul analist se raliază automat mişcării, considerînd axiomatică „exprimarea unei atitudini contrare *aventurii din Parcul Carol*“ (*s.m.*). Eticheta este lansată din primul alineat al textului, imediat după lista cu vreo 15 nume de anticlericali şi conecşi, care conecşi – precizează comentatorul – au făcut ca „abordarea“ să fie „mai *soft*“ decît au vrut „bătrînii“, dar mergînd pe aceeaşi linie. Sînt denominaţii şi distincţii iniţiale riguroase şi relevante, pe care însă dl Andreescu le consideră ca elemente de coloratură, nu puncte de plecare într-o analiză autonomă. M-aş fi aşteptat ca d-sa să le dea o mînă de ajutor arhitecţilor – grosul anticlericalilor *hard* sau *soft* angajaţi în discuţie –, să-i ajute pe arhitecţi (concurenţi redutabili ai juriştilor şi cineaştilor în ocuparea primului loc printre tagmele profesionale cele mai malformate în deceniile dictaturii), să-i ajute a recîştiga, pe lîngă eminenţele native obturate în vastul lor trecut recent, capacitatea de a şi-l privi diferenţiat, cu niţică luciditate critică. Adică nu într-un bloc compact şi un front comun *pro domo*, demne de „case“ şi de cauze mult mai

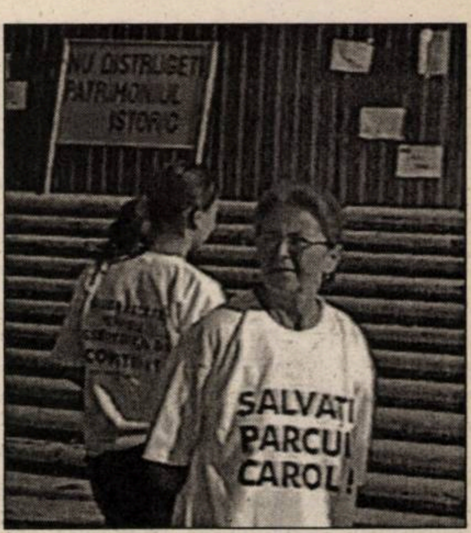

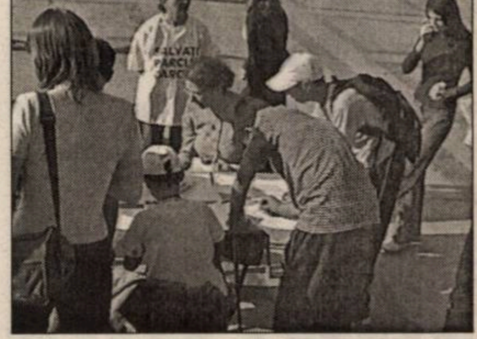

Articolele cititorilor noştri

Fenomenul religios şi mass-media

Conform principiilor laicităţii, există o separare între sfera publică şi sfera privată. Această separare implică, la rîndul ei, existenţa unei separări între cetăţenie, etnie şi apartenenţă confesională, apartenenţa confesională ţinînd în exclusivitate de sfera privată. Punctul de vedere laic recunoaşte faptul că, în principiu, un om are aceeaşi valoare din punct de vedere spiritual fie că este adept al religiei „x“ sau al religiei „y“, fie că este agnostic sau ateu. Menţionez că, din punct de vedere laic, de domeniul spiritualului ţin raţionalul, filozoficul, ideaticul ş.a., acest fapt fiind în opoziţie cu viziunea îngustă conform căreia spiritual = religios.

Pentru ca laicitatea să fie funcţională este nevoie atît de un cadru juridic adecvat, cît şi de o masă critică de oameni cu mentalităţi adecvate.

Din nefericire, în România nu este îndeplinită decît condiţia unui cadru juridic adecvat, mentalul colectiv fiind, în multe privinţe, total opus principiilor laicităţii. Acest din urmă fapt este dovedit de confuzia pe care o fac foarte mulţi români între sfera publică şi sfera privată. Dovezile în acest sens sînt date de existenţa unor obiecte de cult pe pereţii instituţiilor publice şi de invocarea lui Dumnezeu în cadrul diferitelor jurăminte cu caracter public. Alte dovezi sînt date de faptul că, de Paşte, jurnalele multor televiziuni îşi uită menirea de a difuza principalele ştiri politice şi economice, transformîndu-se în adevărate emisiuni cu profil religios, şi de modul de alcătuire a emisiunilor ce abordează fenomenul religios. Referitor la acest ultim aspect, este relevantă comparaţia cu emisiunile de acelaşi gen din mass-media franceze.

Acolo, emisiunile care abordează fenomenul religios au în majoritatea cazurilor forma unor dezbateri, fiind invitaţi atît reprezentanţi ai diverselor culte, cît şi persoane cu vederi atee şi/sau liber-cugetătoare, iar realizatorul emisiunii joacă rolul de moderator echidistant, el rezumîndu-se doar la coordonarea dezbaterilor, fără să emită judecaţi de valoare. Aceste emisiuni sînt făcute în spiritul ideii că nu este un rău în sine nici a crede, nici a nu crede în Dumnezeu, deoarece atitudinea fiecăruia faţă de fenomenul religios nu este o chestiune ce ţine de educaţie, ci o chestiune ce ţine de opţiune. În consecinţă, în mass-media franceze, emisiunile care abordează fenomenul religios caută să-i prezinte ascultătorului sau telespectatorului o diversitate de opţiuni posibile, fără a emite judecăţi de valoare despre o opţiune sau alta. Chiar şi atunci cînd este invitat doar un reprezentant al Bisericii Catolice, acesta îşi expune convingerile cu titlu personal şi pe un ton detaşat, fără nici o referinţă de natură etnică, fără pretenţia de a da lecţii, iar realizatorul emisiunii nu se fereşte să pună întrebări incomode. Ca o consecinţă a celor scrise mai sus, la posturile de radio şi televiziune franceze am putut auzi sintagme ca „o altă interpretare a Bibliei“, „post-creştinism“, „eu sînt ateu“, sintagme cu neputinţă de auzit la posturile de radio şi televiziune româneşti.

Spre deosebire de situaţia din Franţa, în mass-media de la noi are loc o prezentare cvasiunilaterală a fenomenului religios. Emisiunile din mass-media româneşti care abordează fenomenul religios (atît cele difuzate la posturile private, cît şi cele difuzate la posturile publice) se rezumă, în majoritatea cazurilor, la nişte „lecţii“ despre cultul majoritar. Realizatorul unor astfel de emisiuni joacă rolul unui comentator cu o puternică implicare afectivă, nu se fereşte să emită judecăţi de valoare şi face uz excesiv de superlative. Atunci cînd este invitat un reprezentant al Bisericii Ortodoxe, acesta amestecă frecvent etnicul cu religiosul şi are atitudinea unei persoane care dă lecţii naţiei, iar realizatorul emisiunii are o atitudine servilă. Astfel de emisiuni pleacă de la ideea că a crede în existenţa lui Dumnezeu este bine şi a nu crede este rău, făcînd astfel greşeala de a considera o problemă ce ţine de opţiune drept o problemă ce ţine de educaţie. Ca o consecinţă a acestui fapt, în mass-media din România nu există dezbateri asupra fenomenului religios, iar părerea unei persoane atee şi/sau liber-cugetătoare (deşi astfel de opinii nu sînt ilegale) este cu neputinţă de auzit.

Deşi trădează o anumită mentalitate, faptul că există astfel de emisiuni la un post privat nu ridică probleme principiale. În schimb, difuzarea unor astfel de emisiuni la posturile publice constituie o încălcare a principiului laicităţii statului.

O titulatură ce trădează o anumită mentalitate

Conform principiilor laicităţii, există o separare între cetăţenie, etnie şi apartenenţa confesională. În statele cu o anumită tradiţie democratică nu se mai face de mult confuzie între noţiunea de etnie majoritară şi noţiunea de religie majoritară. Marile catedrale au nume de sfinţi, titulatura lor neavînd nici o conotaţie etnică.

În România, catedrala care urmează să fie construită de Biserica Ortodoxă Română va avea o titulatură cu o pronunţată tentă etnicistă, urmînd a se numi Catedrala Mîntuirii Neamului. Această titulatură este dovada unei mentalităţi greşite a BOR, care identifică apartenenţa la neamul românesc cu apartenenţa la religia majoritară.

În altă ordine de idei, această titulatură este în contradicţie chiar şi cu spiritul creştinismului, deoarece, din punct de vedere creştin, mîntuirea este o chestiune individuală, nicidecum una colectivă.

Cu speranţa că locul de construire al viitoarei catedrale şi titulatura ei vor fi schimbate,

Bogdan STĂNOIU
Bucureşti

bune decît „Monumentul eroilor luptei pentru libertatea poporului şi a patriei, pentru socialism", în jurul căruia au compus un gard viu de texte şi apoi de persoane, sau decît „Casa Poporului", care le aparţine de asemenea auctorial şi pe care – culmea! – o socotesc şi azi compatibilă ca vecinătate cu o viitoare Catedrală Patriarhală, pe care ar fi dispuşi s-o ia în arenda aceluiaşi areal, la fel cum li se pare firesc ca Mormîntul Soldatului Necunoscut readus din surghiun în Parcul Carol să stea sub aripa numitului monument, care a ostracizat Mormîntul şi a desfigurat parcul acum aproape o jumătate de secol.

Curios e că rasatul, dar uneori dezamăgitorul intelectual Gabriel Andreescu ştie probabil foarte bine că, în urma raderii de pe faţa pămîntului a dealului (şi a bisericii) Mihai Vodă pentru construirea incompatibilei vecinătăţi – veritabilă catastrofă „geopolitică" ireparabilă –, plus operaţia similară din Dealul Piscului, unde s-a înălţat „Palatul Sporturilor şi Culturii – Sala Polivalentă", nu există alternativă, intravilan, la amplasamentul din Parcul Carol pentru Catedrala Patriarhală. Ca atare, d-sa nu putea gafa precum „edilul-şef" Băsescu, care s-a apucat să înşiruie propuneri alternative, toate de nesusţinut, după cum nu se putea coborî *ex abrupto* la subculturalitatea celor ce susţin sus şi tare că „o catedrală se poate construi oriunde". Dl Andreescu e prea bine dotat cu informaţia *in spe* şi cu principiile, spre a le ultragia făţiş. Ca atare – ca şi dumneavoastră, pentru care problema amplasamentului nu există –, nici nu aduce vorba despre vreo locaţie alternativă, lăsînd eventual deschisă portiţa unei soluţii *în extravilan*: „Ideile ierarhilor BOR sînt libere, *dar nu ca să afecteze interesele Bucureştiului* şi principiile de administrare ale vieţii publice" (*s.m.*). Departe de pripeala sau francheţea dumneavoastră, analistul civic *en titre* nu scrie negru pe alb că nu ne trebuie deloc „biserici, mici sau mari", ci doar lasă să se subînţeleagă asta printre rînduri şi alineate, în articolul intitulat **Logica „mîntuirii neamului" e anacronică**. Abia după ultimul subtitlu din cele şapte cîte conţine, articolul indică **Problema de fond**, după ce ne-am sacrificat timpul cu precedentele şase subcapitole, recte cu antecedente istorice şi conexiuni legislative, cu „Salvaţi Parcul Carol" şi mai ales cu „Monumentul eroilor luptei pentru libertatea poporului şi a patriei, pentru socialism". „Problema de fond" e însă mai mult în subtextul articolului şi multiplă, iar prima faţetă care iese la iveală e o pauperă prezumţie fatalistă: „România a fost întotdeauna prea săracă pentru astfel de proiecte *excesive*" (*s.m.*). Lăsat ca ultim cuvînt în propoziţie, înghiţibil fără demonstraţie, ca şi etichetarea în primul alineat a „aventurii din Parcul Carol", stigmatul *excesivului* e armat prin argumente „cu adevărat «de fond»", în genul dihotomiilor dumneavoastră, domnule redactor-şef, dar prin maniheisme metonimice abstracte, fără plasticitatea celor pe care le-aţi semnat în **Adevărul**: opunînd d-sa proiectul Catedralei Patriarhale „includerii României în proiectele paneuropene" şi „unei epoci a globalizării", opoziţie întemeiată pe denumirea istorică a proiectului Catedralei, ca şi cum finalmente denumirea ar fi „problema de fond". Plus ieftinul tapaj populist, simplu paravan-pretext al *problemei de fond* reale, fără ghilimele, care este a mişcării înseşi, nu a Catedralei, care problemă nu e parcul, nici monumentul, nici denumirea virtualei construcţii. Nu sînt nici „etichetele radicale" la care îndeamnă preopinentul şi cu care bombardează proiectul încă nefinalizat al Catedralei. Sînt definiţiile şi distincţiile iniţiale ale analistului, de dragul cărora dl Andreescu coboară la nivelul primarului general, pe care nu-l voi mai vota în veac, prezentînd Catedrala ca pe un tramvai ce-ar trece halucinant prin Parcul Carol, distrugîndu-l încă mai apocaliptic prin generalizare agitatorică incalificabilă: „distrugerea monumentelor şi parcurilor într-un oraş care duce lipsă şi de unele, şi de altele".

În mai mult de o lună de zile cît a trecut de cînd mi-aţi respins varianta succintă a prezentului „drept la replică", mişcarea conturată pe aceste baze a făcut un mare salt înainte în disimularea vectorilor reali, faţă de admirabila dumneavoastră sinceritate şi faţă de relativa rigoare sintagmatică din primul alineat al dlui Andreescu, ataşat de „binecunoscuţii anticlericali" şi, în subsidiar, de ipoteza evacuării în extravilan a viitoarei Catedrale (cum ar fi în locul Mînăstirii Văcăreşti). Numai în unele interstiţii textuale vectorul mai este astăzi evident, ca în articolul semnat de arh. Peter Derer în **România liberă** din 13 aprilie crt., sub titlul **Bucureştiul, ciuntit şi cu o catedrală nepotrivită**. Înainte de a se adresa, la 15 aprilie, premierului Adrian Năstase, sub semnătura „prof. dr. arh., preşedintele Uniunii Arhitecţilor din România", dl Derer mărturisea în a treia zi de Paşti că atribuie funcţia de *icoană* „Monumentului eroilor luptei pentru libertatea poporului şi a patriei, pentru socialism". Căci nu putem pune în seama vreunei „nepotriviri" sau nefamiliarizări categorial-lingvistice a dlui prof. dr. preş. afirmaţia că diagnosticarea de către Patriarhie (!) a „caracterului comunist al monumentului" reprezintă „un punct de vedere îngust, *iconoclast...*" (*s.m.*). Cred că nimeni n-ar avea ceva împotrivă ca un prof. dr. preş. să se şi închine ca la o icoană la MELLPPS, inclusiv după eventuala lui strămutare, unii dintre noi rămînînd totuşi în acest sens „iconoclaşti", deşi facem parte şi noi din ceea ce d-sa numeşte „mulţimea bucureştenilor care susţine păstrarea situaţiei prezente a parcului" (nu şi a monumentului uzurpator care are ghinion, nu din vina noastră, ci fiindcă ai săi ctitori şi urmaşii lor nu ne-au lăsat liberă vreo alternativă).

Tot într-o ordine *iconică* e situat MELLPPS de alţi arhitecţi practicieni, poate nu obligatoriu calificaţi şi în exegeza, şi în evaluarea produselor colegilor lor, fără a mai vorbi de relativismul unor pronunţări instituţionale în materie. Numai un belfer de provincie emancipat, ca G. Pruteanu, poate pune semnul egalităţii între aceste planuri şi poate agita eticheta otova a „specialiştilor", ca sperietoare împotriva interlocutorilor, în aşa fel încît un dialog cu puncte de vedere diferite şi argumentate să fie imposibil. S-a văzut şi din intransigenţa agasată cu care un domn arh. Sergiu Nistor obstrucţiona simpla lectură a unor opinii diferite transmise telefonic la un „Marius Tucă Show". Pare să fi devenit loc comun indiscutabil al mişcării aprecierea de la 20 martie, în atît de onorabila **România liberă**, a reputatului arhitect Gheorghe Leahu, cum că sus-numita lucrare coordonată de arh. Nicolae Cucu, imediat după recrudescenţa din 1958 a stalinismului autohton, „prelucrează în mod genial silueta simbolică a turlelor bisericilor româneşti". Probabil în această ordine de icoane, inedit intitulata asociaţie de resort *ad-hoc* şi cu rimă „Solidaritatea pentru libertatea de conştiinţă", condusă de arhitectul aripii *soft*, Remus Cernea, şi-a făcut debutul aducînd la faţa locului şcolari din clasele primare, poate şi preşcolari, ca să deseneze mausoleul. Lucrările lor au fost lipite pe panourile ce înconjoară şantierul, spre a vedea şi noi cum ştiu copiii de 6-7 sau 13 ani să-i imite pe înaintaşi în a se prosterna într-o parte şi a fi în cealaltă parte „anticlericali" în variantă *hard*, scriind cu mînuţele lor pe desene sau pe pagini separate panseuri gen „Parcul are suflet, iar sufletul lui e mausoleul" sau titluri militant-sarcastic-contestatare, tip „Paiul din ochiul Patriarhului". Alte afişete frizează în mai mare măsură inducţii ale „tovarăşei învăţătoare" sau „tovarăşului instructor de pionieri" ori contribuţii în arta naivă ale unor creatori populari vîrstnici (trecînd pe-acolo ca vecin de cartier, i-am văzut şi auzit pe cîte unii, care de pe la cabinete ale fostului CC, care de pe la fostele comitete de sector PCR), cooptaţi şi ei în mişcare şi în expoziţie, competitivi cu reflecţii dezarmante: „Să nu dărîmăm ceea ce ne-a construit pe noi = mausoleul!" sau „Mausoleul a fost şi va rămîne reprezentarea poporului român" sau „De ce atîtea biserici, cînd toate sînt goale?" sau „Nu vă ajunge cîte sînt în tot Bucureştiul, tot mai vreţi să construiţi încă una?".

Ca „iconoclast", permiteţi-mi să fiu simetric, la antipozi, spunînd că mie mi se pare că lugubrul şi insolentul mausoleu păgîn, uzurpator şi profanator al Mormîntului Soldatului Necunoscut, pe care ar vrea să-l aibă în continuare în subordine, după ce acesta a fost readus în parc şi aşezat la poalele-i solemne, seamănă mai degrabă cu o uriaşă ştampilă între cerul pe care-l sfidează şi pămîntul pe care-l striveşte, sub greutatea ebluisantelor materiale şi tehnologii încorporate, ca orice lucru diavolesc. În 1965, la îngroparea aici a lui Gheorghiu-Dej, mi-am zis ce groaznic e că asta-i cea mai impozantă construcţie postbelică! Am privit mai atent namila, zilele trecute, ca şi cum nu ne-ar fi zgîriat destul ochii şi sufletul exact 40 de ani, mutilînd, ea, Parcul Carol şi deci neputîndu-i-se revendica statutul piramidelor faraonice din pustiu. Monumentala ştampilă e o efigie perfect adaptată a dictaturii atee, de o hidoşenie ascunsă unică pe mapamond, deşi cu un grad de decantare a „comenzii sociale" incomparabil mai înalt decît, să zicem, al rudimentarului monument comemorativ 1907 de la Obor, edificat proletcultist cam în aceiaşi ani cu mausoleul şi cîştigător al concursului respectiv numai prin mesajul explicit şi manifest antireligios, cu pumnul strîns al ţăranului răsculat ameninţînd cerul muncitoreşte şi internaţionalist.

A doua parte a titlului editorialului dumneavoastră (**Catedrala Mîntuirii în ţara Mîntuielii**) ar trebui însă, într-adevăr, să ne dea de gîndit. Amînarea lucrărilor pregătitoare pentru construirea Catedralei Patriarhale Înălţarea Domnului – Sfîntul Apostol Andrei ar putea fi în cele din urmă utilă, pentru ca „ţara" să nu vă confirme definiţia. Utilă amînare, în sensul avertismentului dlui Andrei Pleşu din **Dilema veche** Nr. 15, că „Ceva mic şi urît se poate tolera, dar ceva mare şi urît ar desfigura oraşul" (în contrasens cu un fundamentalist ortodox care susţinea deunăzi într-un *talk-show* tv că „orice biserică e frumoasă" şi că exigenţele formale ar fi de importanţă secundară). Atîta timp cît proiectul noii construcţii nu se finalizează printr-un nou concurs şi nu reuşeşte să decanteze credinţa cel puţin la nivelul la care monumentul păgîn sublimează vehemenţa dictaturii, lucrările n-ar trebui precipitate. Fiindcă e de necrezut că cele două schiţe de pe Internet, tipărite săptămînile trecute în ziare, prin colaj-suprapunere cu fotografia parcului, ar purta girul definitoriu al Patriarhiei. Una pare o caricatură monstruoasă, iar cealaltă, o improvizaţie ţîrcovnicească – vorba dumneavoastră – de mîntuială. Între timp, Parlamentul ar putea completa în regim de urgenţă mica, dar grava lacună legislativă prin care, întîmplător sau nu, cultele au fost omise, uitate în drepturile ce le revin, alături de „regiile autonome ori instituţiile publice", ca beneficiare ale unor acte de concesionare a bunurilor publice sau pentru alte reglementări. Din lipsa acestora a rezultat incongruenţa unor măsuri ministeriale, de care cineva ar trebui să dea socoteală, în timp ce activiştii *problemei de fond* disimulate şi-au putut face un drapaj legislativ ocazional şi drapelul unui prozelitism care profită de împrejurarea că în societatea noastră civilă dialogul critic nu funcţionează.

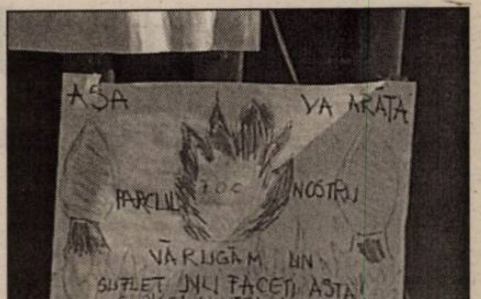

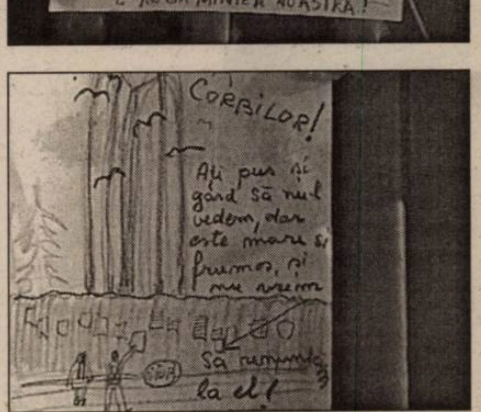
CORBILOR!
Aţi pus şi gând să nu-l vedem, dar este mare şi frumos, şi nu vrem
să renunţăm la el!

SALVAŢI PARCUL CAROL
SALVAŢI PARCUL CAROL

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020549, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro
Tel: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Libraria virtuala: www.ebookshop.ro

Seria "*Cambridge Companion*" >>Cambridge University Press>>

resurse esenţiale în cunoaşterea şi aprofundarea marilor

nume ale istoriei spirituale şi culturale universale >>

monografii complete, bibliografii actualizate

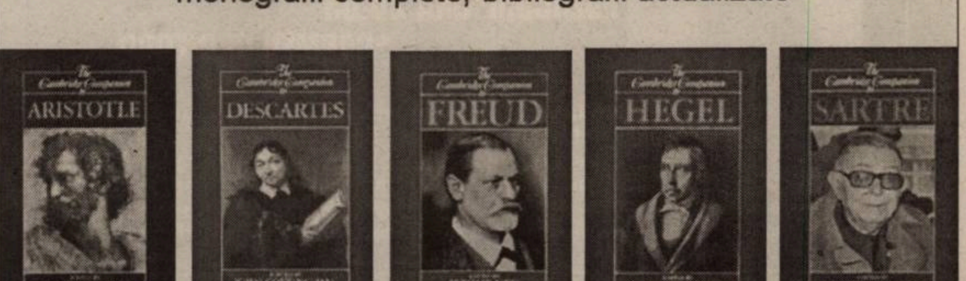

Poveste despre două orgasme

sau Imaginea conservei pe coperta lui Kafka

CĂTĂLIN STURZA

Marie Darrieussecq
Schimbarea la trup
Pandora-M

Marie DARRIEUSSECQ
Schimbarea la trup
Prefaţă de Alexandru Matei,
Editura Pandora-M,
Tîrgovişte, 2003, 224 p.

Din anii '70 încoace, tema autoficţiunii a devenit unul dintre subiectele favorite ale polemicilor dintre „greii“ teoriei literaturii – îi citâm aici pe Phillipe Lejeune şi Gérard Genette, ca iniţiatori ai acestor discuţii. Definiţiile noii descoperiri, asociate imediat cu postmodernismul, cu literatura *punk* şi cu experimente neoavangardiste de tot felul, aruncă o ceaţă teoretică densă, care ascunde evidenţa: ne aflăm, de fapt, în faţa unui fenomen literar vechi încă de la Cervantes şi de la Dante. Nimic nu e nou sub soare, cu atît mai puţin un narator la persoana întîi, care îşi povesteşte viaţa, fie el extra- sau intradiegetic. De aici începe despicarea firului în şaisprezece, intervin Lyotard, Peter Sloterdijk şi toată armata împlătoşată în trimiteri bibliografice năucitoare şi înarmată cu referinţe imposibil de verificat.

Marie Darrieussecq a aderat şi ea la ordinul ocult al teoreticienilor. Îşi pregăteşte teza de doctorat pe tema autoficţiunii în literatura franceză contemporană. A încercat chiar să găsească o ordine şi un sens în gîlceava de ultimă oră din presa literară franceză. Inserţia biograficului în textul literar şi învăluirea lui în ficţiune este, în fapt, o autoficţiune. Romanul gidian, în care jurnalul intim devine material pentru paginile de invenţie pur literară, poate fi numit, după ultima modă, roman autoficţional. Criticii biografişti care caută cu orice preţ în operă elemente biografice şi le flutură triumfător sub nasul publicului, montîndu-le eventual într-o ramă freudiană, se agaţă şi ei, inconştient, în plasa nevăzută a autoficţiunii. Problema actuală nu este nici măcar aceea a legitimării biografismului crud drept literatură, a împăcării între *show*-urile „Big Brother“ & comp. şi dezvăluirile senzaţionale din viaţa unui mare pop-star, vîndute ca *best-seller* în tiraj de sute de mii de exemplare. Problema este, cum arată Darrieussecq şi subliniază Alexandru Matei în prefaţa cărţii, a unei *ficţiuni* care începe *ca o autobiografie* şi se contină *ca un roman la persoana întîi*. Ne aflăm pe terenul lui Toma Pavel, al lumilor ficţionale, şi nicidecum pe cel al vieţii lui David Beckham. Autobiografia este simulată, persoana întîi, o pură convenţie. Elementele din viaţa scriitorului (sau a scriitoarei) pot sau nu să figureze ca atare în text. Prezenţa lor nu afectează pactul ficţional, genul autoficţiunii este o altă convenţie literară şi nimic mai mult.

Atît despre prefaţa romanului. Ea a făcut obiectul unor comentarii mult prea largi ale celor care au scris despre carte, trecînd prea uşor cu vederea substanţa ei. De parcă problema teoretică a autoficţiunii aruncată în joc de textul de 12 pagini al lui Alexandru Matei ar fi fost esenţială în analiza romanului, şi nu povestea în sine a eroinei lui Darrieussecq, trecută prin atîtea şi atîtea peripeţii. Un semnal de alarmă există chiar în textul care a declanşat eroarea: „autoarea nu vorbeşte niciodată ca un teoretician atunci cînd este intervievată pentru literatura scrisă, nici nu scrie ca un romancier atunci cînd publică studii de teorie literară. Reuşeşte să-şi gestioneze foarte bine vocile, într-o polifonie din care cititorul poate auzi numai ce-i place“.

Plictisită de gîlceava înţelepţilor cu literatura, tînăra scriitoare s-a apucat să testeze formula pe propria-i piele. Nu în spiritul lui G. Călinescu, al cărui elan de le a oferi contemporanilor o lecţie despre ce înseamnă grila balzaciană a eşuat lamentabil într-o altă formulă, ce-i drept, mult mai fericită. Scriitoarea franceză dispune de luciditatea şi de experienţa literară ale unei şcoli teoretice care a trecut prin toate bătăliile canonice ale secolului XX. Naivitatea, candoarea şi simplitatea ies din discuţie. Unde sîntem tentaţi să rostim *transparent*, *primitiv*, *superficial*, trebuie să citim de fapt *disimulare*, *trucaj*, *intenţionalitate*; unde ni se pare că recunoaştem o formulă a literaturii de consum, trebuie să adăugăm imediat *în genul...*, *în cheia...* ş.a.m.d. Vocile prozatoarei se ascund imperceptibil în spatele vocii unice a personajului, textul este o babilonie, o prorocire, *în limbi* din care profanii pot alege ce vor, mesajul Sandrei Brown sau al lui Coelho, avertismentul unor Orwell sau Huxley. Romanul are o dublă miză, teoretică şi socială. Povestea banală a frumoasei femei obligată de imposibilitatea de a-şi plăti chiria să presteze servicii de maseuză (cu atribuţii extinse) într-o parfumerie care camuflează un bordel de lux se transformă încet-încet într-un coşmar cu implicaţii politice. Telenovela sărmanei Marie, aruncată în stradă de iubit şi exploatată de bărbaţi misogini şi porci (aici greşesc, specia porcină e de fapt rezervată femeilor), se transformă, via **Pulp Fiction**, în **Brazil**-ul lui Terry Gilliam. În acelaşi timp, Mari Mar (vizualizaţi-o pe nurlia Thalia) ia în greutate, capătă şolduri şi celulită, uită să mai dea pe la sala de *fitness* şi devine purcica Piggy din **Muppets Show**. Sau metresa dictatorului-porc din **Ferma animalelor**?

Cea mai reuşită parte a romanului este cea de-a doua. Aceasta începe din punctul în care lumea pariziană, libertină şi boemă, a prezentului (aşa cum o cunoaştem din ziare şi de la televizor şi aşa cum o ştie, prin experienţă directă, autoarea) este înghiţită de teroarea unei dictaturi de dreapta. Marie Darrieussecq avertizează: asta s-ar întîmpla dacă la putere ar veni, de pildă, Frontul Naţional al lui Jean-Marie Le Pen. Imigranţii (arabii) ar fi alungaţi din ţară, cei care s-ar opune ar fi vînaţi şi ucişi, nebunii (inutili societăţii) ar fi lăsaţi să moară de foame şi arşi cu napalm, apărătorii drepturilor omului şi ai democraţiei – aruncaţi în puşcărie. Deviza dictatorului Edgar este „pentru o lume mai sănătoasă“, emblema electorală – o femeie rotofeie, rumenă în obraji şi prosperă, care, printr-o întorsătură a destinului *à la* Victor Hugo, se întîmplă să fie chiar eroina-Marie-Piggy. Sănătatea echivalează cu traiul bun şi cu hedonismul sau cu epurarea de *boală*, adică de aşa-zisele *tare*, de *paraziţii* societăţii? Capcana clasică pe care le-o întind vulpoi precum Edgar & comp. (a se citi: Le Pen) alegătorilor naivi, gata să creadă că mitraliera e instrumentul cu care se face primăvară. Corupţia nu dispare după

OAMENII CARE AU MULTE DE SPUS
AU ŞI MAI MULTE DE ARĂTAT

LUNI*ORA 20:00
LENTILA DE CONTACT*PAVEL ŞUŞARĂ

LENTILA DE CONTACT propune publicului telespectator contactul cu artiştii plastici de valoare, direcţii de orientare pe piaţa de artă, precum şi tendinţe artistice actuale, avându-l ca moderator pe unul dintre cei mai renumiţi specialişti în domeniu : PAVEL ŞUŞARA. Cu cât arta plastică va deveni mai familiară publicului român, cu atât perspectiva de cultură marginală îşi va diminua sensul.

MARŢI*ORA 20:00
COPERTA A IV-A*VLAD ZOGRAFI

“Coperta a patra” aduce faţă în faţă, la o discuţie despre cărţi, personalităţi din domenii diverse, cu perspective şi experienţe diferite, în încercarea de a descifra ceva din lumea care se ascunde între rânduri şi dincolo de coperţile cărţilor.

MIERCURI*ORA 20:05
PREŢUL CULTURII*CARMEN CROITORU

Zi de zi trecem prin faţa câte unui lăcaş de cultură şi, din când în când mai şi intrăm în acesta, atraşi fiind de expoziţiile ce îşi găsesc acolo un adăpost vremelnic. Dacă de multe ori cel ce intră într-o galerie îşi pune întrebări cu privire la preţul obiectelor de artă, câţi dintre aceştia oare, se vor fi întrebat şi despre costurile necesare existenţei acestor lăcaşe, despre preţul culturii?

JOI*ORA 20:00
IDEI ÎN LIBERTATE*HORIA ROMAN PATAPIEVICI

Fără libertate, ideile se sufocă. Fără discernământ, se atrofiază. În comunism, riscul societăţii noastre era acela de a nu mai avea idei adevărate. Astăzi, riscul nostru este de a nu mai putea distinge între cele adevărate şi cele false. Horia Roman Patapievici, moderatorul emisiunii IDEI ÎN LIBERTATE, vrea să convingă publicul larg că aventurile spiritului nu sunt pentru cei care vorbesc păsăreşte dintr-un turn de fildeş.

VINERI*ORA 20:00
ARTĂ VS ARTĂ*CRISTINA MODREANU

Într-o lume sfâşiată de conflicte, artiştii reflectă în moduri polemice această realitate. Emisiunea moderată de Cristina Modreanu îşi propune să pună faţă în faţă artişti din generaţii diferite cu opinii divergente şi care practică modalităţi estetice complementare.

așa-zisa epurare socială, vechii oameni ai puterii o iau de la început şi fac carieră sub noul regim. Cînd acesta cade şi lumea revine la liberalism (un fel de a spune), îi găsim din nou pe directorul parfumeriei, pe Murabit (un fel de lider spiritual dubios), pe Edgar sau pe Ivan (fostul patron al lanţului de parfumerii „Loup-Y-Est-Tu“ şi iubitul eroinei) adunînd şi risipind averi, dobîndind putere, satisfăcîndu-şi pornirile sadice şi luînd-o apoi iar de la capăt.

Distopiile au fost, în secolul XX, un fel de barometru: atunci cînd în istorie plutesc vaporii catastrofei, ele nu întîrzie să apară. Ororile regimurilor totalitare au fost anticipate de Evgheni Zamiatin pentru prima oară, în 1920, cînd, în Rusia, bolşevismul abia se instala. În următorii 70 de ani, ele au fost descrise în zeci de ficţiuni. Karel Capek, Ray Bradbury sau Antony Burges şi-au imaginat coşmarul din afara sau înaintea extinderii Gulagului sovietic, A.E. Baconsky sau Vasile Voiculescu l-au trăit din plin, pe stradă, în spatele pereţilor cu ochi şi urechi, în mizeria de zi cu zi. În momentul actual, Europa e ameninţată de cîştigul de popularitate al partidelor naţionaliste de extremă dreaptă. Nici un scriitor român nu a avut ideea să-şi imagineze ce s-ar întîmpla dacă ar veni la putere Vadim (cei mai mulţi sînt prea ocupaţi să se certe pe marginea amintirilor de dinainte de '89). Citind cartea tinerei franţuzoaice, ne-am putea face o idee. Sper să nu vorbească nimeni despre ea, cîndva în viitor, ca despre un **1984** al secolului XXI. Talentul literar în sine îi poate aduce autoarei glorie şi celebritate, nu e nevoie să îngroaşe rîndul „prietenilor lui Nostradamus“. Mai ales că atitudinea pe care o are (ea sau, mă rog, personajul-narator) faţă de crimele, violenţele şi violurile care împînzesc povestea ca într-un film al lui Quentin Tarantino este una indiferentă şi detaşată, uneori amuzată sau disimulat-compătimitoare: „Fata aceea foarte drăguţă, pe care o adusese Edgar, chirăia şi se zbătea întruna. N-a rezistat prea mult, era doar o puştoaică. După ce s-au amuzat cu ea în fel şi chip, a început să umble bezmetică prin sală, în patru labe, cu ochii daţi peste cap – din cauza oboselii, fără îndoială. Lipsa de obişnuinţă...“. Sîngele care curge în rîuri din corpurile victimelor dictatorilor sadici şi perverşi sau din cele ale omului-lup Ivan, care serveşte la masa de prînz băiatul de la *pizzerie*, e, de fapt, bulion. Descrierile nu sînt făcute să stîrnească, precum în **Lista lui Schindler**, compasiune şi milă, ele au mai degrabă rolul de a oferi un spectacol de consum, de a face *senzaţie*. Sau de a pastişa senzaţionalul din toate literaturile şi filmele care, într-un fel sau altul, îl cultivă. De la **Minunata lume nouă** pînă la **Terminator 3**.

Vorbesc de imitaţii şi de pastişe pentru că romanul în sine nu e unul comercial. E o îmbinare de genuri, firele poliţiste ţes laolaltă fragmente *horror*, *flash*-uri *cyber-punk* şi *cartoons*, clişee ale literaturii autenticităţii, viziuni care pendulează între SF şi distopia clasică. Cartea este fundamentată pentru o critică a prejudecăţilor şi a obsesiilor care domină gîndirea occidentală, de la *political correctness* la machism şi feminism, de la cultul corpului feminin ideal, promovat de revistele de frumuseţe, pînă la obezitate, protecţia animalelor, mituri urbane, intoxicaţia cu produse cosmetice şi sectarism. Cea mai puternică instituţie (un fel de Gestapo) e SPA-ul (Serviciul Pentru Protecţia Animalelor), care face razii prin tot oraşul, scormoneşte casele, ridică oamenii cu duba. Stilul e extraordinar. La suprafaţă, limbajul rudimentar, înţesat de clişeele verbale ale unei fete fără multă carte (pînă aici, nimic neobişnuit). Dedesubt se contorsionează gîndirea personajului, luciditatea şi alterarea ei urmează meandrele unei minţi care oscilează între două regnuri: cînd se ridică la normalitatea umanităţii, cînd coboară la nivelul biologiei elementare: „Spre norocul meu, am văzut nişte şobolani bine hrăniţi ieşind de sub un capac de canal care fusese pus strîmb, aşa că l-am împins repede cu nasul şi m-am strecurat înăuntru. Nu ştiu cît am stat acolo, sub pămînt, dar n-a fost chiar aşa de rău. Aveai căldură din belşug şi un noroi numai bun să te bălăceşti în el“.

Citez două pasaje care mi-au atras în mod special atenţia. Mai întîi, un orgasm. Protagoniştii: eroina (transformată în scroafă) şi licantropul Ivan, sub razele lunii. „I-am prins capul în mîini şi l-am sărutat în dosul urechilor, erau moi şi calde locurile acelea. Ivan s-a culcat la pămînt, răsucindu-se cu burta în sus, iar eu l-am scărpinat pe piept şi m-am întins deasupra lui, sorbind cu nesaţ mirosul îmbătător. L-am sărutat pe gît, pe bot, i-am lins dinţii, i-am muşcat limba. Ivan rîdea fericit şi mă lingea peste tot, se încorda sub mine, iar eu mă răsuceam, trăgîndu-l deasupra mea, am început să gemem împreună de fericiţi ce eram. Apoi, Ivan s-a aşezat în fund, iar eu m-am întins între labele sale. Am rămas aşa foarte multă vreme, simţind cum pluteam de fericire. Din cînd în cînd zîmbeam, iar el îmi zîmbea la rîndul său. Ivan era argintiu din cap pînă-n picioare, avea o figură prelungită, deopotrivă fermă şi delicată, un bot viril, puternic şi elegant, nişte labe lungi, flocoase şi un piept foarte lat, acoperit cu o blană mătăsoasă. Ivan era *întruchiparea frumuseţii*“. Două animale care urmează ritualul uman: poziţia misionarului, tandreţea *post coitum*, contemplarea iubitului/iubitei care trezeşte dragostea dincolo de actul biologic, sau doi oameni cu formă de animale? Celălalt paragraf o surprinde pe tînără, puţin înainte de deznodămîntul expiator al romanului, într-un alt fel de orgasm: „Pămîntul dintre rădăcinile groase ale arborilor era răscolit, muşuroit, de parcă rădăcinile l-ar fi scormonit dinăuntru, înfigîndu-se tot mai adînc. Mi-am băgat nasul acolo. Pămîntul mirosea frumos – a frunze moarte, din toamna ce trecuse – şi se desfăcea în mici bulgări sfărîmicioşi cu aromă de muşchi, de ghindă şi de ciuperci. Am rîcîit, am scurmat, mirosul acela mă făcea să simt cum intră în mine întreaga planetă, amintindu-mi de fiecare anotimp, de zborul gîştelor sălbatice, de ghiocei, de fructe, de vîntul dinspre miazăzi... În straturile humusului regăseai urmele tuturor anotimpurilor, iar ele coborau spre ceva anume, spre ceva care se contura din ce în ce mai clar“. Panteism organic, sexualitate atavică şi elementară. Acel „ceva“ este umanitatea profundă, arhetipul, matricea originară care, prin reactivare, anulează distopia, totalitarismul, perversiunile sociale, crima, violenţa şi resetează contorul istoriei în punctul zero, într-un nou început. Este viaţa Robinsonului lui Tournier, contopirea cu matca originară şi renaşterea ca fiinţă pură, fiu sau fiică al/a naturii.

Dar mă tem că toate acestea sînt mult mai slabe decît romanul în sine şi mă mai tem că acesta nu va trece drept „eveniment editorial al anului“ (sezonului). În nici un caz nu cred că va fi uitat în sezonul următor. Formula Mariei Darrieussecq e înşelătoare, la prima vedere cartea poate părea „subţire“, facilă, comercială. Faconda, lejeritatea stilistică, limbajul „transparent“ şi fără pretenţii înşală ochiul superficial. Colajul de genuri, clişee şi tehnici care etalează, mimetic, arsenalul literaturii de succes (e însă mimetismul insectelor care îşi copiază prădătorii) alungă cititorii snobi, cu pretenţii elitiste: „atenţie, Coelho!“. Doctoranda în litere, tobă de teorie, e, la rîndul ei, o amatoare de *high literature* cît se poate de... inocentă. Însă, din punct de vedere comercial, atenţie! În spatele fiecărei pagini pulsează referinţele, semnificaţiile contradictorii, substanţa. Iar celor care se vor repezi să devoreze, dintr-o înghiţitură, batalul ca pe un hamburger de la McDonald's s-ar putea să nu le cadă prea bine la stomac.

▮

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ
3-9 mai 2004

Simpozion

▮ 4 mai, ora 18.00, la sediul nstitutului – simpozionul **Leonardo Sciascia.**

Prezentarea volumului **Candide şi Leviatanul. Viaţa şi opera lui Leonardo Sciascia** de Smaranda Bratu Elian.

Proiecţie film: interviu cu Leonardo Sciascia.

Participă: prof. Antonio Di Grado – Universitatea din Catania; prof. Mircea Vasilescu – Universitatea Bucureşti, Facultatea de Litere; prof. Doina Derer – Universitatea Bucureşti, Catedra de Italiană; prof. Smaranda Elian – Universitatea Bucureşti, Catedra de Italiană.

Film

▮ 5 mai, ora 18.00, la sediul Institutului – din seria „Filmul de miercuri“ – va fi proiectat filmul **Ovosodo,** Italia, 1997. Regia: Paolo Virzì. Cu: Edoardo Gabbriellini, Claudia Pandolfi, Nicoletta Braschi.

Festival

▮ 8 mai, ora 20.00, la Cinema Studio – în cadrul Festivalului Filmului European – **Prendimi e portami via**, dramă socială, Italia, 2003. Regia: Tonino Zangardi. Cu: Valeria Golino, Rodolfo Laganà, Noah Lewis Scialom, Romina Hazovic, Anna Longhi, Giovanni Pellegrino.

▮ 9 mai, ora 20.00, la Cinema Studio – în cadrul Festivalului Filmului European – **Amerika**, după romanul omonim de Franz Kafka – spectacol de teatru filmat, tragicomedie, Italia, 2004. Regia: Maurizio Scaparro. Cu: Max Malatesta, Enzo Turrin, Giovanna Di Rauso, Lalla Esposito, Vittorio Attene, Mario Monopoli.

Expoziţie

▮ pînă în 20 mai, la Sala Rotondă a Muzeului Naţional de Artă al României (Str. Ştirbei Vodă Nr. 1) – este deschisă expoziţia de pictură **Sandro Sanna. Opere 1990-2004.**

Istituto
Italiano
di
Cultura

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

Le Sacré aujourd'hui

Într-un context cultural în care, legat de sărbătorile recente ale Paştilor, la Paris, rafturile librăriilor au fost iarăşi pline de titluri dedicate creştinismului (în particular figurii lui Hristos) şi crizei religiosului în societatea contemporană (vezi Giani Vattimo, **Après la chrétienté**, Éd. Calmann-Lévy), ar trebui, poate, să amintim apariţia unei cărţi care nu a fost consemnată încă în România. E vorba despre volumul colectiv **Le Sacré aujourd'hui**, apărut la finele anului trecut la Editura Du Rocher din Paris. Publicat în Colecţia „Transdisciplinarité“ şi Coordonat de Basarab Nicolescu, volumul, de mari dimensiuni, strînge studii şi eseuri dedicate acestei teme atît de controversate şi de sensibile în mediul francez, în care dominanta religiei culturale şi laice a societăţii e constant pusă în discuţie şi problematizată activ, din unghiuri de vedere foarte diverse, care merg de la fizică cuantică şi cosmologie la politologie, de la studii culturale la sociologie şi ştiinţele educaţiei etc. Aşa se întîmplă şi în **Le Sacré aujourd'hui**, unde găsim multe texte semnate de nume cunoscute din domenii foarte disparate, precum studiul **Dialectica dintre sacru şi sens: o provocare pentru democraţii** de Jean-Baptiste de Foucauld, om politic şi fost înalt funcţionar din administraţia franceză, o **Reflecţie creştină despre sacru şi profan** de prelatul catolic Thierry Magnin, studiul **Pentru o ecologie spirituală** de scriitorul Olivier Germain-Thomas, dar şi un scurt text de Lama Denis despre „viaţa sacralizată“ din perspectivă budistă. Teoretician al educaţiei secolului XXI, René Barbier scrie studiul **Educatorul şi sacrul, azi**, iar Roberto Créma scrie **Sacrul şi terapia**, din perspectivă medicală. René Berger, cunoscut exeget al noilor media, semnează un text intitulat **Astăzi înspre ce sacru ne îndreptăm?**, iar Jean Bies, exeget al influenţei gîndirii indiene în literatura franceză (tradus şi în româneşte), semnează textul **Natură, om şi sacru**. Două texte de orientare transdisciplinară scriu José Anes (de la Universitatea din Lisabona) – **Sacrul ca centru organizator: o perspectivă transdisciplinară** şi Américo Sommerman (de la Universitatea din São Paulo) – **Unidimensionalitate *versus* multidimensionalitate**. Tînărul fizician Ludovic Bot scrie şi el despre **Educaţia pentru sacru prin transdisciplinaritate: pentru o laicitate deschisă şi sursă de libertate**, iar Richard Welter, profesor de chimie la Universitatea din Strasbourg, despre **Prezenţa conştientă ca răspuns la fragmentaritatea cotidiană**. Eseuri dense şi inspirate despre sacru semnează François Cheng (membru al Academiei Franceze), Jean-Yves Leloup, Karen Clair-Voss, Horia Bădescu, Jean-Yves Le Fèvre, Michel Random şi alţii.

Volumul se deschide cu o serie de texte-omagiu pentru poetul Michel Camus, recent dispărut, şi se închide cu un **Psalm feminin** de Magda Cârneci. Regrupînd 26 de cercetători din ştiinţele exacte şi personalităţi culturale din Franţa, Canada, România, Italia, Portugalia, Turcia şi Brazilia, **Le Sacré aujourd'hui** se doreşte o contribuţie substanţială, variată şi neconvenţională la dezbaterea care se instaurează actualmente în Franţa şi în lumea întreagă despre rolul sacrului în societatea modernă, planetarizată, multiculturală şi dominată de tehno-ştiinţă. (**M.C.**)

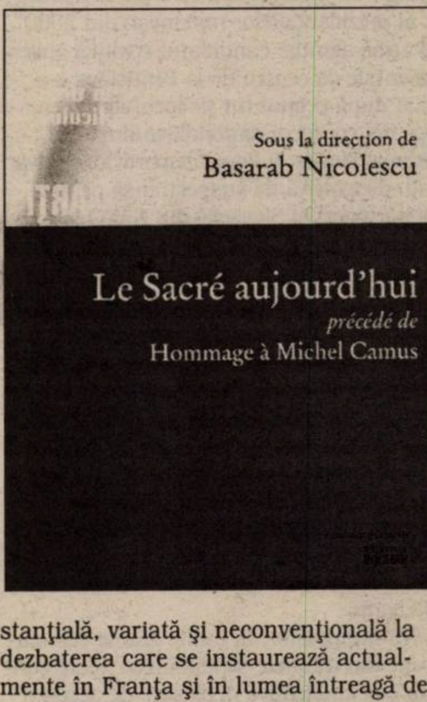
Sous la direction de
Basarab Nicolescu
Le Sacré aujourd'hui
précédé de
Hommage à Michel Camus

Reconsiderări istorice

VICTOR NEUMANN

Zoe Petre
Practica nemuririi
O lectură critică a izvoarelor greceşti referitoare la geţi
HISTORIA

Zoe PETRE
Practica nemuririi.
O lectură critică a izvoarelor greceşti referitoare la geţi
Editura Polirom, Colecţia „Historia“,
Iaşi, 2004, 400 p.

Cum se ştie, principalul neajuns al istoriografiei române în anii regimului Ceauşescu a fost excesiva ideologizare a acestei discipline umaniste, respectiv, transformarea ei într-o sursă de inspiraţie pentru propaganda partidului unic. Nu doar istoria modernă şi contemporană au fost adesea falsificate în beneficiul unui grupuscul în mîinile căruia se afla puterea politică. Istoriile antică şi medievală au servit şi ele acelaşi discurs ideologizant, mai ales atunci cînd obiectivul declarat al nomenclaturii comunist-naţionaliste era demonstrarea cu orice preţ a originilor şi a continuităţii neîntrerupte a istoriei româneşti de la Burebista pînă la Ceauşescu. Au fost numeroşi amatori care să participe la construirea acestui mit. Consecinţele au fost dureroase în sens cultural, educativ şi politic. Ignoranţa multora dintre cetăţenii României în raport cu trecutul a făcut dificilă construirea setului de valori articulat pe argumente raţionale. De aici şi problema nerezolvată încă a comprehensiunii trecutului, a unei istorii mult mai diverse şi mai bogate decît aceea prin intermediul căreia ni s-au format reflexele. Partizanatele politice (indiferent care ar fi ele), dar mai ales regimurile fascist şi comunist-naţionalist au încurajat înclinaţiile speculative în absenţa oricărei discipline a studiului şi a înţelegerii faptelor. Aşa se şi explică o parte dintre problemele de orientare înspre un *sensus communis* necesar articulării societăţii civile. Fiindcă, după 1990, demersul fantasmagoric nu a încetat – şi-a continuat drumul nestingherit la adăpostul ideii de libertate de gîndire şi expresie –, istoricii se văd nevoiţi să reia studiul serios al izvoarelor şi să introducă acele clarificări utile cititorului contemporan. O lectură credibilă a trecutului presupune o reevaluare a datelor, faptelor, evenimentelor, a termenilor vechi sau noi, a multiplelor straturi ce ne apropie ori ne despart de trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat. Mulţumită înnoirii demersului istoriografic în sensul amintit, tagma istoricilor români este din nou constant invitată şi activ participantă la dezbaterile ştiinţifice europene şi mondiale.

Profesor de istorie şi mulţi ani decan al facultăţii de profil a Universităţii din Bucureşti, invitat al unor prestigioase universităţi occidentale precum Harvard din SUA şi École des Hautes Études en Sciences Sociales din Paris, Zoe Petre este unul dintre contributorii de marcă ai istoriografiei româneşti contemporane. În pofida implicării în treburile cetăţii (ale ţării: a fost consilier prezidenţial în anii 1996-2000), Zoe Petre şi-a găsit timpul necesar spre a-şi continua pasiunea de o viaţă, aceea de a traduce, analiza şi interpreta izvoarele indispensabile privind istoria Greciei şi a lumii învecinate ei, lume în care geţii jucaseră un rol de seamă. Cartea recent apărută la Editura Polirom, sub titlul **Practica nemuririi. O lectură critică a izvoarelor referitoare la geţi**, conţine ample analize ale textelor lui Herodot, Strabon, Poseidonios, Pomponius Mela, Helanikos, Pindar, Iordanes, Dion din Prusa alias Crysostomos Gură-de-Aur, Diodor, Cassiodor, Dio Cassius. Este vorba despre cîteva dintre cele mai preţioase izvoare aparţinînd culturii istorice a Antichităţii. Prin mijlocirea lor, istoricul Zoe Petre reconstruieşte părţi ale fascinantei lumi de la graniţele Greciei şi Romei antice.

Profesorul Zoe Petre aduce în prim-plan îndeosebi universul grec şi universul getic, stăruind asupra interferenţelor lor, aşa cum rezultă din istoria culturii greceşti. Ceea ce este admirabil în reluarea traducerii vechilor texte şi în comentariile pe marginea lor este că fiecare capitol aduce corecturi şi o notă de veridic asupra vieţii spirituale a geţilor. Prin examinarea comparativă a informaţiilor, prin mijlocirea ipotezelor şi a deducţiilor, Zoe Petre discută figura simbolică a lui Zalmoxis, văzut ca rege şi zeu. Istoricul scoate în evidenţă lucruri puţin ştiute marelui public şi istoricilor altor epoci despre vechile structuri sociale, obiceiuri faste şi războinice, ocupaţii şi credinţe, ospeţe şi nunţi, poligamie şi asceză. Spaţiile culturale descrise arată o dinamică a mişcării populaţiilor şi o pluralitate identitară. Competiţiile pe tărîm religios, figurile emblematice ale grecilor şi ale tracilor şi geţilor de dincolo de graniţele nordice ale Greciei, migraţiile, împrumuturile culturale şi amestecul de populaţii par trăsături verosimile. În tot cazul, ele conferă o atracţie faţă de această veche civilizaţie a Traciei şi a Geţiei.

Trebuie să subliniez că istoricul Zoe Petre are un interes deosebit pentru semantică, descoperind şi valorificînd ori de cîte ori se iveşte ocazia pluralitatea de sensuri a termenilor din textele fundamentale studiate. De exemplu, aflăm, graţie reluării studiului operei lui Herodot, că celebrul istoric al Antichităţii a formulat cele dintîi explicaţii privitoare la apoziţia *athanatizontes* şi la etnonimul *Getai* din propoziţia „athanatizontes de hoi Getai tonde ton tropon“, adică, „iată în ce fel dobîndesc geţii nemurirea“. Zoe Petre atrage atenţia asupra celor două explicaţii divergente ale lui Herodot: una este pusă în legătură cu sacrificiile ce erau făcute pentru zeul get Salmoxis, narată în stil direct. Cea de-a doua narează povestea despre sclavul get Salmoxis, introdusă prin cuvintele „hos de ego punthanomai“, ceea ce înseamnă „dar iată ce am aflat eu“. Apoi, este povestită indirect condiţia lui Salmoxis ca sclav al lui Pitagora. În aceste condiţii, dar şi în altele asemănătoare, cînd îi prezintă pe geţi ca fiind „cei mai viteji şi mai drepţi dintre traci“, textul lui Herodot lasă o notă de ambiguitate. Nu exclude relaţia cauză-efect, dar sugerează o realitate posibilă. Ceea ce este important de reţinut este că, citind textul lui Herodot şi referinţele sale la traci şi geţi, rămîn multe incertitudini privind riturile de iniţiere, numeroase ambiguităţi privind identitatea, expresii şi fraze care sînt greu de tranşat în favoarea unui discurs real sau a unuia imaginar. Acestea, în pofida argumentelor adesea credibile şi a articulării impecabile a naraţiunii.

Examinarea istoricului este cu atît mai utilă cu cît lectura pasajelor amintite a stîrnit ample controverse, complicînd receptarea vechilor naraţiuni. Observaţia potrivit căreia opera lui Herodot – recunoscută ca fiind fondatoarea istoriografiei greceşti şi europene – se cuvine a fi citită cu mijloacele ştiinţei moderne este pe deplin întemeiată. Chiar şi aşa, noua grilă de lectură nu înseamnă nici că opera lui Herodot trebuie catalogată drept o „operă istorică în sensul modern“, nici că ea „s-ar fi născut, ca Atena din creştetul lui Zeus, dintr-un neant cultural“ (p. 73).

Descendent al unei familii de cărturari de mare valoare – Emil Condurachi a fost o referinţă pentru generaţii succesive de arheologi şi istorici –, istoricul Zoe Petre a avut şansa de a se apleca asupra trecutului antic sub o îndrumare competentă. Cunoscător al limbilor clasice – îşi revendică public apartenenţa la şcoala regretatului mare profesor şi reputat latinist Iancu Fischer –, istoricul Antichităţii beneficiază de o apreciabilă recunoaştere internaţională. Doamna Zoe Petre face parte din segmentul de istorici români care au înţeles repede şi foarte exact de ce anume, după 1990, a fost şi este necesară reluarea tradiţiilor ştiinţifice autentice, respectiv pentru ce istoria trecutului îndepărtat nu poate fi lăsată pe seama neavizaţilor. Este ştiut că opţiunile ideologice ale amintiţilor diletanţi au avut şi au ca suport fantezista teorie prin care s-a construit o relaţie directă între traci, geţi sau daci şi români. Impostura vizibilă în tracomanie – în care bravează şi astăzi un număr impresionant de pseudocercetători (găsindu-şi audienţă pe marile canale de televiziune româneşti) – primeşte o binevenită replică în studiile fundamentate pe izvoare ale istoricului. Cartea **Practica nemuririi** oferă o excelentă ocazie pentru interogaţii şi ipoteze alternative, dar şi explicaţii din gama acelora raţionale şi plauzibile privind lumea antică în spaţiul carpato-dunărean. O recomandăm tuturor cititorilor care doresc să-şi însuşească informaţii sau interpretări credibile asupra istoriei vechi, tuturor acelora care au de gînd să se elibereze de povara arhetipurilor propagate de neoromanticii naţionalişti.

■

„Şantajiştii“

ANDREI CORBEA

În cvasiindiferenţa cu care mediile româneşti urmăresc evoluţiile politice din fostele ţări comuniste, alegerea noului preşedinte al Slovaciei a trecut, la noi, aproape neobservată. Nici măcar vaga analogie cu configuraţia celui de-al doilea tur al prezidenţialelor româneşti din 2000 n-a atras atenţia: candidatul coaliţiei guvernamentale de centru de la Bratislava s-a clasat după primul tur pe locul al treilea, după doi corifei ai naţionalismului local, Vladimir Meciar şi Ivan Gasparovic, cîndva aliaţi, deopotrivă de suspecţi însă pentru noii parteneri ai Slovaciei din NATO şi Uniunea Europeană. Între aceştia, slovacii l-au ales pe ultimul, socotit probabil drept „răul cel mai mic“, ceea ce n-a smuls însă presei occidentale accente mai entuziaste; un ziar german socotea că, după 1 mai, cînd noii veniţi în Uniunea Europeană vor fi definitiv „înăuntru“, o dată cu apariţia pe scena comună a unor populişti de talia lui Gasparovic, Meciar sau Andrzej Leppler, şeful noii mişcări naţionaliste şi anti-europene din Polonia, personaje precum Berlusconi sau Haider vor părea, dintr-o dată, infinit mai frecventabile decît au fost pînă acum.

Nu întîmplător, în multe gazete vest-europene din ultimele săptămîni se poate constata o semnificativă deplasare de accente în comentariile consacrate extinderii Uniunii către estul continentului: temerilor de ordin economic, *à propos* de disproporţia dintre creşterea populaţiei cu 20% şi a „bogăţiei“ cu doar 5%, disproporţie pe care, în perioada următoare, resorturile comunitare vor trebui să o digere, li se adaugă o nelinişte resimţită latent de mai multă vreme încoace. Ocazia de a o resuscita la modul acut a oferit-o arena Tîrgului de carte de la Leipzig, unde doamna Sandra Kalniete, desemnată de Letonia ca viitoare membră a Comisiei Europene de la Bruxelles, a ţinut să moralizeze public Occidentul pentru bunăvoinţa cu care acesta ar fi fost dispus să trateze moştenirea sovietică, în virtutea, chipurile, a alianţei prin care URSS a participat, cu sacrificiile cunoscute, la victoria asupra nazismului. Afirmînd pe sol german, în numele experienţei letone, teza analogiei criminale dintre hitlerism şi stalinism, doamna Kalniete s-a lăsat însă furată de propria-i retorică atunci cînd, imprudent, a dat să se înţeleagă că, pentru lumea din care vine, oroarea celui dintîi contează mai puţin în comparaţie cu amintirea celor cincizeci de ani de dominaţie comunistă în ţările baltice. Reacţiile critice n-au întîrziat: pledoaria diplomatei şi demnitarei europene *in spe* pentru statutul de „victimă colectivă“ al balticilor ar fi derapat, după unii, într-o „competiţie“ deloc inocentă cu Holocaustul, stridentă prin chiar ocultarea evidentă a faptului – istoriceşte dovedit – că pe teritoriul leton destui localnici au dat o generoasă mînă de ajutor unităţilor speciale germane în persecutarea, deportarea şi exterminarea evreilor. Prestidigitaţia de acest soi, ce consacră, din perspectiva îngustă a autovictimizării naţionale, alibiul anticomunismului „integral“ drept dogmă a judecăţii istorice, lăsînd loc, de pildă, celebrării unor criminali de război calificaţi ca eroi ai luptei şi rezistenţei antisovietice, a semnalizat dintotdeauna pentru opinia publică occidentală o alarmantă tentaţie spre revizuirea unui „pact“ socotit drept simbolic în societăţile democratice postbelice: acela al proiecţiei „Auschwitz“-ului ca reprezentare absolută a eşecului civilizaţiei. Nu legitimitatea unui *travail de mémoire* echivalent, consacrat totalitarismului comunist, este în discuţie, ci pretenţia de a impune, concurenţial şi exclusivist, un alt canon istoric al Binelui şi al Răului.

Nimeni altul decît Imre Kertész, laureatul Nobel pentru literatură, a găsit recent cu cale, într-un articol publicat în săptămînalul hamburghez **Die Zeit**, să examineze mai atent rădăcinile ideologice ale acestei programatice „incorectitudini politice“ *made in* „noua Europă“; agitate (de către unii şi la noi) drept reflex al libertăţii de expresie în fine regăsite. Ocazia i-a dat-o o frază a preşedintelui în exerciţiu al Uniunii Scriitorilor din Ungaria, pronunţată în legătură cu apelul ce i s-a adresat de către un număr de scriitori (importanţi) pentru a reacţiona public la vorbele şi faptele unuia dintre membrii prezidiului, aflat în fruntea campaniei şi demonstraţiilor de stradă deschis antisemite de la Budapesta de după nefericita afacere „Tilos Radio“ – cînd, de Crăciun, un moderator beat şi tembel a declarat că, dacă ar putea, i-ar lichida pe toţi creştinii. Uniunea nu este „o poliţie a gîndirii“, le-a replicat semnatarilor scrisorii deschise preşedintele Márton Kálasz, ţinînd să adauge „în numele Uniunii“ că nu va permite ca un anume grup (minoritar, se-nţelege, la propriu şi la figurat) „să şantajeze cultura maghiară“. Cu alte cuvinte, instincte orwelliene ar avea cei ce se indignează la auzul unor lozinci precum „Jos evreii puturoşi!“, scandate în capitala europeană Budapesta, cei care îndrăznesc să le ceară colegilor „întru cultură“ dintr-o ţară democratică delimitarea clară de discursuri în care este vorba despre „Holocaustul creştinătăţii ungare“ şi despre „străinii“ ce „duc un război nemilos împotriva maghiarităţii“! „Şantajişti“ ar fi, aşadar, cei decişi să nu accepte confuzia dintre libertatea şi libertinajul limbajului, dintre reflecţie şi exces, dintre raţiune şi mit! Or, nu cumva, se întreabă Kertész, administratorii unei asemenea confuzii, acerbi critici ai modelului democratic occidental şi ai efortului de a defini, în raport cu valorile aceluia, limitele unei veritabile consensualităţi civice a comunicării, prelungesc, în ciuda afişatei identificări cu o dreaptă naţională „pură şi dură“ (ciudat de rapid renăscută în anii '90), o ambiguitate populist-demagogică proprie, de fapt, „omului nou“ al comunismului tîrziu, îndopat – „cu voie de la poliţie“ – cu toate clişeele vechiului autoritarism, xenofob, antimodernist, alergic la pluralism şi negociere?

Cît despre „şantajiştii“ plutocraţi şi cosmopoliţi, ce s-au autoeliminat, prin demisie, din corpul „sănătos“ al Uniunii Scriitorilor de la Budapesta, ei se numesc Kertész, Nádas, Esterházy, Konrád, Magda Szabó, Lajos Nagy etc.

Infiltraţii reacţionare în pereţii democraţiei franceze

ALEXANDRU MATEI

Chemarea la ordine
Anchetă asupra noilor reacţionari
Daniel Lindenberg
compania

Daniel LINDENBERG
Chemarea la ordine.
Anchetă asupra noilor reacţionari
Traducere de Valentin Protopopescu,
Editura Compania, Bucureşti,
2003, 96 p.

Încă multe pamflete, ca şi manifeste, se tipăresc în Franţa zilelor noastre. Într-unul dintre ele, **La Littérature sans estomac** – titlu preluat cu semn schimbat din opera lui Julien Gracq –, criticul de vîrstă respectabilă Pierre Jourde desfiinţează proliferarea unor mode facile în literatura franceză contemporană, cu concursul unei „anumite părţi“ a presei literare. Scandalul generat în 2002 s-a stins, după ce şi-a consumat însă fără parcimonie arsenalul de diatribe şi înjurături – la propriu (o redactoriţă de la **Le Monde des livres**, vizată, a spus într-un interviu că i-ar trage criticului un picior în coaie, pardon, dacă tot acuză literatura promovată de publicaţie că nu le are). I s-a răspuns apoi civilizat de către susţinători ai literaturii contemporane franceze în **Le Cadavre bouge encore** (titlul are iarăşi istoria lui, preluat din arsenalul vitriolant al tinerilor avangardişti interbelici). Este important ca scandalul să fie asimilat de critică şi nu invers.

În acelaşi an, la Seuil, apare acest **Rappel à l'ordre** al unui profesor de ştiinţe politice de la Paris VIII (din Saint-Denis), consilier al revistei **Ésprit**. Volumul, scurt, a născut un alt scandal şi a făcut să curgă multă cerneală chiar în paginile revistei, din stilourile celor vizaţi de autor, ca şi din cele ale colegilor de redacţie. Olivier Mongin, directorul publicaţiei, scrisese în urmă cu cîţiva ani o carte – reeditată şi adăugită ceva mai tîrziu – cu numele **Face aux scepticismes** (Paris, Seuil, 1994, 1998), unde constată existenţa şi efectele, printre intelectuali, ale unui „malaise democratique“ căruia încearcă să-i circumscrie cauzele. Mai recent, tot în 2002, Alain Finkielkraut constată în **L'Imparfait du présent**, ultimul său volum de eseuri, dispariţia dihotomiilor structurante ale gîndirii politice: „Multă vreme distincţia dintre progresist şi reacţionar a dat sens Istoriei. Dar acum?“.

Ei bine, volumul lui Daniel Lindenberg se subintitulează tocmai **Anchetă asupra noilor reacţionari**. Ce este (a fost?) un reacţionar? Un anti-progresist, scurt spus, şi apofatic – cel puţin aşa-l defineşte **Micul Robert**. De ce acest subtitlu tranşant? Datorită contextului politic al primăverii anului 2002, cînd ideea de democraţie a primit (încă) o lovitură din partea realităţii istorice (cu „i“ mic, de data aceasta): candidatul socialist la alegerile prezidenţiale, Lionel Jospin, fusese scos din cursă, în primul tur, de către reprezentantul cu insignifiant capital electoral pînă atunci al extremei drepte, bătrînul Jean-Marie Le Pen. Deşi acesta a pierdut alegerile fără drept de apel, Daniel Lindenberg a crezut necesar să tragă un semnal de alarmă celor care, insidios, erodează credi-tul public al democraţiei, lăsînd loc ascensiunii unor forţe politice extremiste, retrograde, violente.

Autorul şi-a propus, aşadar, să denunţe o anumită atitudine intelectuală cu efect politic – limitat, ce-i drept – antidemocratic, sceptică şi adesea pesimistă, încărcată cu resentiment numai bun de pus pe ţeava unor texte îndreptate direct spre sensibilitatea marelui public. Pe bună dreptate, pentru că demantelarea unor ierarhii poate fi interpretată de adepţii lor drept o dispariţie a ordinii. Lindenberg se uită în istoria recentă a Franţei şi constată că gîndirea reacţionară are o tradiţie respectabilă, iar noi ne amintim că, de pildă, Cioran este autorul unui **Eseu despre gîndirea reacţionară**, inclus mai tîrziu în volumul **Exerciţii de admiraţie**. Primul dintre ele îl are ca erou pe Joseph de Maistre, un maestru al lui Baudelaire, la rîndu-i bunic al avangardiştilor: iată cum se scrie istoria. Acest atribut – antidemocratic – cere condamnare fără rest, dar, atenţie, fără ca aplicarea lui să fie de la sine-nţeleasă în democraţie. Cum poţi fi astfel, se crede, fără a fi simultan (corolare) pro-totalitarist, închis, anti-individualist, de trei ori păcătos şi deci duşman al valorilor pe care s-au construit, din Secolul Luminilor, societăţile moderne din Occident? Fără îndoială că o asemenea judecată, deşi puţin simplistă, are dreptate. Democraţia, s-a mai spus, este regimul politic cel mai puţin rău dintre toate, iar cel care s-ar gîndi la înlocuirea ei cu vreun alt model luat din lada istoriei şi scuturat poate de praf ar putea fi considerat fără greş un neghiob (şi reacţionar pe deasupra).

Pe de altă parte, a fi democrat înseamnă tocmai a avea libertatea – moştenită de la Kant – de a fi critic. Democraţia este un regim politic imperfect, deci perfectibil. Societăţile democratice sînt deschise schimbărilor şi mobile, astfel încît ceea ce merge prost poate şi trebuie numaidecît schimbat, adică ameliorat. Istoria modernă franceză a cunoscut multe derapaje para-democratice – clamate cel puţin, dacă nu întotdeauna efective –, dar le-a făcut faţă datorită unui spirit critic suficient de lucid pentru a nu se lăsa antrenat de capcana retoricii de dragul artei. Nu-i mai puţin, adevărat că discursul politic francez – politic în mod explicit sau implicit – are o sensibilitate aparte la retorică. Figura de stil încălzeşte sîngele şi dezmorţeşte simţurile, pentru a-l răsplăti pe autor, în final, cu glorie. Intelectualul francez a dovedit însă că se mulţumeşte cu gloria şi nu doreşte neapărat puterea. El se opune şi nu se (prea) vinde, pentru că, spre deosebire de unii intelectuali de-ai noştri, consideră că funcţia de arendaş al Puterii i-ar strica eforturile depuse o viaţă, reputaţia şi, uneori, în cazurile fericite, crezul.

Ce pregătesc eu prin această introducere? Afirmaţia că, deşi vituperată de voci mesianice, răguşite etc., democraţia franceză a rezistat şi, dacă n-ar fi fost ele, nu s-ar fi putut spune astăzi că a rezistat, pentru că n-ar fi avut contra cui s-o facă. Vreau să spun că volumul lui Daniel Lindenberg face parte dintr-un concert imposibil în afara democraţiei – ceea ce e evident, pentru că vine în apărarea ei, ca şi vocile celor chemaţi la ordine. Nu minimalizez prin aceasta importanţa **Anchetei...**, cum încerc să nici n-o supralicitez – o relativizez la context, ceea ce mi se pare cel mai corect. Şi cred că întrebarea lui Alain Finkielkraut citată mai sus reprezintă bine contextul, adică starea republicii franceze a ideilor: dacă Istoria a dispărut, ce sens mai au noţiunile intrinseci „istorice“? Iar dacă au, atunci înseamnă că Istoria n-a dispărut şi democraţia poate fi pusă la îndoială atît regulativ, cît şi constitutiv. Nu negată, pusă la îndoială.

Se pare că cel de-al doilea răspuns este corect, dar el naşte o problemă cu care se confruntă şi intelectualul român: pînă unde îndoiala e benefică şi de unde devine ea periculoasă? Cred că acestei întrebări capitale Daniel Lindenberg, prea îngrijorat cum era în momentul redactării eseului de un rezultat electoral prost, n-a ştiut să-i răspundă.

Autorul aruncă mereu punţi între discursuri politice contemporane şi luări de poziţie originar reacţionare – Joseph de Maistre, Charles Maurras, Renan, Baudelaire, Berdiaev, Bernanos. Paralela aceasta are în primul rînd un rol profilactic, pentru că, deşi, vorba cuiva: „Hitler a murit de-a binelea“, fantoma lui mai bîntuie societăţile noastre. Cu alte cuvinte, dacă un anumit marş al istoriei s-a oprit, autorul nu consideră că asta s-ar fi întîmplat atît datorită vreunui proces de conştiinţă pe care istoria şi l-ar fi făcut sieşi, cît pentru că i-a lipsit suficientă forţă pentru a continua. De aici, printre altele, intervenţiile armate americane din ultimii ani, fidele unei gîndiri politice cu două măsuri: una „postmodernă“ pentru postmoderni, alta „forte“ pentru ceilalţi, după cum scria foarte just Robert Kagan într-un număr al revistei **Commentaire** în

Costache Olăreanu
FALS MANUAL DE PETRECERE A CĂLĂTORIEI
Editura Bibliotheca Târgovişte

În Colecţia „Romanul contemporan“ a Editurii Bibliotheca din Tîrgovişte a apărut recent ediţia definitivă a unei cărţi aparţinînd regretatului Costache Olăreanu: **Fals manual de petrecere a călătoriei**. Membru marcant al Şcolii de la Tîrgovişte, autorul – „miniaturist“ prin vocaţie – îşi „ficţionalizează“ experimental şi ludic propria biografie sub forma – aşa-zicînd „clasicizantă“ – a unui „manual“ sau „tratat“ ce adună, în formule dintre cele mai năstruşnice, amintiri, experienţe, confesiuni, reflecţii, „figurine“, „aforisme“, „definiţii“, „epistole“, amestecînd personaje imaginare/livreşti cu persoane reale (între acestea: Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu...). Cele 150 de pagini propun cititorului „degustător“ un spectacol literar plin de vervă scripturală, de rafinament şi „clasă“. Publicată pentru prima oară în 1982, cartea apare acum cu unele modificări operate de autor pe un exemplar încredinţat Editurii Bibliotheca.

CARTEA LUNII
LA
DIVERTA

diverta

Salman Rushdie
Copiii din miezul nopţii
UNIVERS

La **Editura Univers** a apărut a doua ediţie a romanului *Copiii de la miezul nopţii*, semnat de celebrul autor al *Versetelor Satanice*, SALMAN RUSHDIE.

univers@rnc.ro

BIBLIOTECA DE ISTORIE
Narcis Dorin Ion
GHEORGHE TĂTĂRESCU şi
PARTIDUL NAŢIONAL LIBERAL
1944-1948
TRITONIC

TRITONIC Tel./fax: 021.242.54.09; e-mail: tritonic@fx.ro;
www.tritonic.ro; www.jurnalism.ro

Narcis Dorin Ion
GHEORGHE TĂTĂRESCU şi PARTIDUL NAŢIONAL LIBERAL. 1944-1948
Colecţia BIBLIOTECA DE ISTORIE

Această lucrare clarifică istoria P. N. L. condus de Gheorghe Tătărescu şi demontează imaginea viciată de interese politice şi patimi pe care fostul prim-ministru liberal şi-a creat-o prin pactul cu regimurile dictatoriale ale regelui Carol al II-lea şi Petru Groza. Volumul beneficiază de o bogată iconografie, fotografii inedite ale lumii politice interbelice.
***Lansare**: vineri, 7 mai, 11.00h, „Cărtureşti", Verona.*

Preţ librărie: 190.000 lei ➘ Preţ editură: 150.000 lei

2002 (articol tradus în franceză sub titlul **Puissance et faiblesse**). Aşadar, trebuie multă vigilenţă pentru ca „istoria să nu se repete", de care unii intelectuali francezi de azi n-ar da dovadă, ba dimpotrivă. Să vedem cine.

Ajungem astfel la cuprinsul volumului. Care este aşadar traseul care duce de la punerea în chestiune pe bucăţi a democraţiei la sugestia schimbării regimului politic în vigoare? În primul rînd, discursul cu morgă specific „intelectualilor" care intentează mai mereu procese: al culturii de masă (venind de la Şcoala de la Frankfurt, de la situaţionism, de la mai 1968, de la Leo Strauss), al libertăţii moravurilor (aici sînt vizaţi criticii lui mai 1968, dintre care Alain Renaut şi Luc Ferry, cei mai proeminenţi), al intelectualilor (făcut de alţi intelectuali, se pare – Philippe Muray, de pildă, mai nou poet, după ce se manifestă şi ca romancier), al lui mai 1968 (făcut atît de adversarii de dreapta, cît şi de anumiţi dezamăgiţi de aşa-zisul „eşec" al mişcării), al „campionilor drepturilor omului" (vizaţi sînt Alain Badiou şi Pierre Manent), al societăţii metisate şi al Islamului (sînt atinşi Alain Besançon şi, iar, Pierre Manent), al egalităţii (şi aici lista este lungă, pentru că anti-egalitarismul are tradiţie). Sînt reluate apoi diversele teme cu conţinut reacţionar, printre care: „trădarea cărturarilor" (trădătorul fiind Michel Foucault, care păcăleşte adevărul cu retorica), „post-istoria" la care asistă intelectualii angrenaţi în „operaţiunea de *marketing* intelectual botezată «Noua istorie»" (p. 49), decadenţa (ca temă marxistă ilustrată de Guy Debord în primul rînd, de Finkielkraut sau de Allan Bloom, apoi de adepţii „stilului literar rock", despre care voi vorbi imediat). Există, în fine, reabilitări intelectuale periculoase, printre care cea a lui Carl Schmitt, venită pe filiaţie aroniană (bine măcar că lipseşte Ernst Jünger, prieten de idei cu Schmitt!). Supratema tuturor discursurilor vizate de Lindenberg este critica democraţiei – autorul o spune pe şleau la pagina 67. De aici ar porni o încercare de „depăşire" a democraţiei, spre o extremă stîngă, dar şi o cale-ntoarsă, spre „pierduta vîrstă de aur", aflată la dreapta: se ştie însă că extremele se ating. Iată, de pildă, un citat din Marc-Edouard Nabe, **Une lueur d'éspoir**, 2001 – „Democraţia este slipul statului: în el triumfă industria vidului" –, care îndreptăţeşte îngrijorarea lui Lindenberg.

Numai că mi-ar trebui şi mie o carte pentru a lua în discuţie toate problemele ridicate de ancheta sa. Încerc acum să enumăr cîteva dintre ele: disproporţia dintre text şi referinţe, ceea ce duce la expedierea punctelor spinoase semnalate în discursurile numite neo-reacţionare; dezordinea tematică propusă în structura cărţii, care face ca, de pildă, atît susţinători, cît şi critici ai lui mai 1968 să intre în acelaşi capitol al „proceselor", unele îndreptîndu-se împotriva altora; citarea nerelativizată a unor nume pentru care s-ar fi cuvenit precizări, ca Besançon sau Manent, ambii eseişti cu operă, redactori ai revistei **Commentaire**, întemeiată de Raymond Aron – atins şi el în treacăt –, ceea ce a făcut ca unii comentatori să considere că asistă la un război între **Ésprit** şi **Commentaire**, două publicaţii aflate pe aceeaşi baricadă; lipsa, din rîndul celor criticaţi, a lui Olivier Mongin, directorul lui Lindenberg de la **Ésprit**, el împărtăşind foarte multe dintre întrebările puse şi temerile avute de Besançon sau Pierre Manent în faţa evoluţiei societăţilor democratice occidentale; citarea unor opuri şi nume obscure, ca de pildă acest Marc-Edouard Nabe sau a lui Pierre-André Taguieff, un prolix compilator care vrea în primul rînd să-şi vîndă textele şi care nu are curajul sau forţa unor idei personale, dar care face greşeala de a măcina în eseuri lungi o anume doxă pesimistă la adresa prezentului „post-istoric"; în fine, ar fi de discutat evocarea copioasă a lui Maurice Dantec şi a lui Michel Houellebecq, doi romancieri, primul de SF şi romane negre, emigrat în Canada, fervent şi acid critic al democraţiei, al doilea, autorul unor scandaluri mai mari şi mai importante decît estetica promovată de romanele publicate cu atîta succes.

Ultimele două sînt chiar foarte importante. Pierre Manent este autorul unei biografii a liberalismului european, tradusă şi la noi în 1993, una critică, ce-i drept, şi puţin atentă la numele fondatoare anglo-saxone, dar făcută din perspectiva raportului valorilor teologice cu cele laice (aceeaşi idee a avut-o şi Marcel Gauchet în **Dezvrăjirea lumii**). În fine, de ce atîta monedă bătută pe literatori? O veche fascinaţie franceză pentru literatură nu oboseşte să se manifeste. Ce facem cu literatura ficţională? Este foarte important dacă e reacţionară sau democratică? O citim politic sau estetic? Binele e şi frumos? Deocamdată, cred, nu. S-a văzut apoi că, în urma lui Houellebecq, taxat oricum pentru xenofobia şi misoginismul său, Frédéric Beigbeder aduce repede „revolta" pe tava lucioasă a societăţii spectacolului: vedeta discipolă a lui Houellebecq a lansat de curînd numărul doi al revistei sale **Bordel** într-un club eşanjist parizian.

Eseul lui Daniel Lindenberg poate da mult de gîndit intelectualului român „nostalgic", deşi sînt convins că, în acest moment, în România, el, dacă există, nu mai reprezintă un pericol. Rămîne însă crucială problema permisivităţii democraţiei: de unde şi pe ce criterii un critic al ei devine detractor? ■

Radio Total 96.9 FM

Despre **Transylvanian Review** – injurie sau menţiune cu caracter descriptiv?

OVIDIU PECICAN

De mai bine de doi ani public, în forma unei rubrici permanente, în revista **Steaua**, sub titlul **Poarta leilor**, o succesiune de articole referitoare la istoriografia transilvană tînără din anii de după 1989. Între timp, articolele s-au ordonat într-o structură de carte, alăturîndu-se altora, publicate în volume colective şi prefigurînd un volum de sine stătător. Reacţiile nu au lipsit nici ele şi uneori au fost aprobatoare, alteori critice, sesizînd slăbiciuni în argumentaţie. Era firesc să se întîmple astfel într-o chestiune vizînd istoria foarte recentă, încă aflată în plină desfăşurare. Protagoniştii cărţii mele de analiză sînt vii şi activi, instituţiile luate în discuţie îşi văd pe mai departe de propriile programe de activitate. Socotesc, pentru aceste bune motive, că oricîte clarificări suplimentare ar surveni, ele nu pot fi decît binevenite, atrăgînd atenţia asupra unui efort constructiv al colectivităţii istoricilor mai tineri demn de toată atenţia.

În acest context, cu cîteva zile în urmă am recepţionat nedumerit reacţia de nemulţumire a istoricului Ioan Bolovan, director interimar al Centrului de Studii Transilvane, iscată, se pare, de menţionarea revistei **Transylvanian Review** ca publicaţie de propagandă editată de centrul menţionat. Colegul meu m-a anunţat că şi-a luat libertatea de a mă denunţa într-o şedinţă oficială a centrului drept autor al prezentării în cauză, ceea ce avea, desigur, semnificaţia de a mă echivala cu un denigrator şi deformator tendenţios al realităţii. Dincolo de maniera deloc camaraderească de a-şi exprima un asemenea punct de vedere în absenţa subsemnatului, eludînd, aşadar, orice posibilitate de clarificare după un tipic ce aminteşte vremuri de-acum apuse, rămîn nedumerit cu privire la temeiurile gestului ca atare. Unde voi fi greşit, cîtă vreme pasajul în care mă refeream la publicaţia centrului era o simplă şi fugară enumerare?!

În toamna anului 1992, CST a publicat primul număr din buletinul său informativ redactat în limba engleză (*newsletter*), precizînd, printre altele: „The present Center [...] exists to promote Romanian cultural and scientific values in the world. It is with this goal in mind that the Center has initiated and will continuously develop its projects". Pentru necunoscătorii limbii engleze, acestea înseamnă: „Prezentul centru [...] există pentru a promova valorile culturale şi ştiinţifice româneşti în lume. Cu acest ţel în minte, centrul a iniţiat şi îşi va dezvolta continuu proiectele". Prin urmare, propaganda era scopul deliberat declarat şi liber asumat de către CST încă din prima perioadă a existenţei sale.

S-ar putea, desigur, spune că în decursul deceniului care a trecut de atunci, schimbîndu-şi de mai multe ori conducerea şi, poate, şi linia de evoluţie, CST nu mai aderă la declaraţia de odinioară. Tot ce este posibil, dar pînă astăzi nu am descoperit în colecţia publicaţiilor CST nici un document programatic care să fi modificat din temelii vederile de odinioară. Dimpotrivă, în ultima parte a anului 2003, prozatorul Radu Mareş publica o carte de memorialistică intitulată **Manual de sinucidere** (Timişoara, Editura Augusta, 2003) unde, la p. 82, se referea şi la contextul în care funcţiona pînă mai ieri – cînd Fundaţia a devenit Institutul Cultural Român, dependent de Preşedinţia României – CST, după cum urmează: „Despre Fundaţie [Culturală Română – *n. O.P.*] – la conducerea căreia era numit A[ugustin] B[uzura] – s-a spus că e o structură neguvernamentală şi că subzistă din subvenţii private şi din «acţiuni proprii aducătoare de profit», ceea ce realitatea a contrazis foarte repede. *F[undaţia] C[ulturală] R[omână] era, de fapt, un polimorf departament al Ministerului de Externe, subvenţionat aşadar de la buget, cu un Centru de Studii Transilvane la Cluj* [*subl. O.P.*], editură proprie la Bucureşti, publicaţii săptămînale (săptămînalul **Dilema**, al cărui Nr. 1 apărea în 14 ianuarie 1993, anunţa a fi «editat din donaţii externe, din partea unor români inimoşi»), lunare, trimestriale, bianuale (revista **Arc**, ce se voia a fi o replică la foarte cunoscuta **Secolul 20**) etc." (*op. cit.*, p. 82).

Conform celor de mai sus, se configurează o concordanţă între scopurile declaraţiei din toamna lui 1992 şi instanţa tutelară (Ministerul de Externe). Se prea poate ca transformarea Fundaţiei Culturale Române – dependentă în trecut de Ministerul de Externe – în Institutul Cultural Român (ţinînd acum de Preşedinţia ţării) să conducă la o reevaluare a scopurilor urmărite şi de CST. Rămîne totuşi problematic ca acest lucru să se petreacă atîta timp cît şeful administraţiei prezidenţiale este Rodica Stănoiu, fosta ministră a Justiţiei, care a îngheţat reformarea sistemului judiciar după ce, pînă nu demult, funcţia respectivă a fost ocupată de consilierul Ioan Talpeş, general în rezervă şi fost şef al Serviciului de Informaţii Externe. Cum organizarea Institutului Cultural Român a survenit la puţin timp după înfiinţarea ministerului de „propagandă" coordonat de Vasile Dîncu şi preocupat de ameliorarea imaginii României peste hotare, se poate spune că în ultimii trei ani asistăm la o ofensivă a aparatului de propagandă românesc asupra emigraţiei şi a Occidentului în general, justificată, probabil, de nevoia de succese în procesul integrării euroatlantice a ţării noastre.

Rezultă de aici ori că directorul interimar al CST, colegul Ioan Bolovan, nu este la curent cu scopurile declarate ale instituţiei pe care o patronează, ori că le respinge ca nefiind conforme cu direcţia pe care vrea să o imprime el însuşi instituţiei. În ambele cazuri, eroarea nu-mi aparţine. Dacă ea va fi corectată sau nu, aceasta nu mai este treaba mea. Cît despre informaţia că **Transylvanian Review** este o revistă de propagandă, ea se întemeiază pe izvoare cum sînt cele invocate mai sus, ca şi pe analiza conţinutului revistei înseşi.

O călătoare irlandeză în căutarea strigoilor balcanici

Dervla Murphy şi Transilvania post-comunistă

CARMEN ANDRAŞ

Iniţial, Dervla Murphy – experimentata călătoare şi scriitoare irlandeză, pe nelipsita sa bicicletă – şi-a propus, prin 1990, să urmeze paşii înaintaşilor săi, Patrick Leigh Fermor şi Walter Starkie, în Transilvania antebelică şi să reînvie frumoasele poveşti ale tatălui său despre o Transilvanie legendară, pierdută în negura timpului. Relatarea călătoriei sale (**Transylvania and Beyond**, London, Arrow Books, 1993) demonstrează că autoarea s-a confruntat, în schimb, cu „multe greutăţi, tensiuni, disensiuni, suspiciuni" (XIV) şi că nu întrezărea în nici un fel lumina de la capătul tunelului. În locul peisajelor idilice cu ţărani pitoreşti lucrînd pe cîmpuri mănoase, ea găseşte pretutindeni în Transilvania recent eliberată de sub regimul comunist doar „betonul cenuşiu lipsit de viaţă" (p. 163), o lume populată de oameni sărăciţi, „flămînziţi, la nivelul Lumii a Treia" (34), aliniaţi la cozile pentru pîine, într-o „stare de şoc colectiv" (p. 51), interesaţi numai în „ne-schimbare". Doar în Transilvania rurală crede că descoperă ceea ce ea consideră a fi valorile şi tradiţiile autentice, ca, de pildă, acea „ospitalitate de tip etiopian" (p. 31). În rest, nimic nu ar fi putut supravieţui dictaturii comuniste, care este, în opinia ei, „un fenomen urban", căci oraşul este cel care perverteşte istoria acestor locuri.

Dervla Murphy percepe cultura română doar la nivel popular. Cultura înaltă nu se numără printre preocupările ei. Întîlnirile ocazionale cu românii pe străzi, în mijloace de transport, prin restaurante şi hoteluri, o determină să dea un diagnostic indubitabil pentru o stare de spirit generală: „O trăsătură stînjenitoare pentru multe din discuţiile cu românii este incapacitatea oamenilor inteligenţi să gîndească o problemă pînă la capăt – ori să analizeze un eveniment – logic, consistent. Aşa cum mlădiţele sănătoase plantate în locuri nepotrivite trebuie să se adapteze la această limitare, tot astfel, multe spirite par alarmant de mărginite" (p. 141). Nu doar comunismul era responsabil pentru această situaţie, ci şi moştenirea istorică şi genetică a Balcanilor şi, pentru a dovedi acest lucru, autoarea invocă tot felul de spectre şi stereotipuri balcanice. Comunismul reprezintă nimic altceva decît o istorie re-scrisă „cu cinism" a dictaturilor din Balcani. Totuşi, ca în orice ţară balcanică, „cruzimea" merge mînă în mînă cu „atîta blîndeţe şi generozitate spontană" (p. 109). Astfel, pe cînd călătorea cu trenul prin România, compartimentul ei s-a umplut treptat de „personaje amintind de ilustraţiile din secolul al XIX-lea, cu tîlhari balcanici – nişte bărbaţi cu barbă, în haine brodate, ţesute în casă, cu pumnale lungi la cingători, cu uriaşe mîini noduroase, cu feţe osoase puternice şi ochi adînciţi în orbite". Din fericire, aidoma personajelor balcanice ale lui Bram Stoker, aspectul lor crunt ascunde suflete de copii: „De altfel, se linişteşte Dervla Murphy pe sine însăşi, nu puteai să fi avut tovarăşi de drum mai plăcuţi – blînzi, curtenitori şi inimoşi" (p. 69).

În rest, românii nu au „simţul responsabilităţii", sînt „buni la diagnosticări", „se tem de ideea de a face ceva", „se simt neputincioşi", „nu preţuiesc cu adevărat libertatea cuvîntului şi accesul la informaţia din afară" (p. 187). Dacă necinstea îşi trage seva din istoria balcanică pre-comunistă a României, alte vicii, precum pasivitatea şi resemnarea, ar putea proveni din tradiţia bizantină, conchide, fără nici un drept la apel, Dervla Murphy: „Istoria răsăriteană este influenţată de faptul că a primit Creştinismul de la Bizanţ, care era rigid şi muribund, iar nu de la tînăra şi dinamica civilizaţie apuseană. Aceasta nu a făcut decît să influenţeze profund istoria ulterioară a Răsăritului" (p. 163).

Singurele trăsături pozitive pe care Dervla Murphy este gata să le evidenţieze ar fi: „statornicia", „bunătatea fără margini", „generozitatea dezinteresată" (p. 231), calităţi ce nu sînt avantajoase, totuşi, dintr-o perspectivă pragmatică. Imaginile românilor sînt ambivalente şi în cazul acesta (ca în cel al predecesorilor britanici care au trecut pe aceste meleaguri de-a lungul secolelor): românii sînt vinovaţi de tot felul de vicii, sînt plini de prejudecăţi, incapabili de muncă serioasă, nepotriviţi pentru timpurile moderne, inteligenţa lor este limitată, sînt primitivi, pasivi, leneşi, înapoiaţi, patetici, laşi, pe de o parte; buni la suflet, copilăroşi, pitoreşti, suflete de poeţi, romantici, pe de altă parte. Ambivalenţa acestor trăsături identitare (generalizate şi esenţializate, în buna tradiţie britanică) reflectă de fapt aşa-zisa ambiguitate a acestui spaţiu european de frontieră, perceput ca loc de confruntare a celor mai bizare influenţe şi nu ca o zonă de interferenţă culturală.

Sortiţi să fie bîntuiţi pentru totdeauna de spectrele istoriei lor, de dictatorii care îi vampirizează mereu sub altă înfăţişare, de umbrele fostelor imperii, reale sau ideologice, care şi-au dat mîna ori s-au ciocnit aici, de „genele" lor balcanice sau orientale, europene sau primitive, românii nu pot avea prea mari speranţe pentru viitor. Nici măcar Revoluţia nu putea să le schimbe această soartă absurdă şi imuabilă – iată un clişeu comun, de fapt, în reprezentările britanice despre români şi în autoreprezentările acestora din urmă. Este adevărat că mai toate stereotipurile balcanice enumerate mai sus în variantă britanică se regăsesc şi în lamentările românilor, care apar în carte ca nişte umbre tînguitoare, dar şi în discursurile mai mult sau mai puţin politice, mai mult sau mai puţin oficiale, mai mult sau mai puţin conjuncturale ale românilor reali, în carne şi oase, nu imaginaţi de ştiu eu ce apusean cu intenţii destabilizatoare!

Cine a preluat de la cine aceste stereotipuri: apusenii de la români, ori românii de la apuseni? – este o întrebare care mi s-a pus de curînd. Mi s-au evocat de asemenea preocupările (filozofice, antropologice, etnologice, culturale, începînd cu secolul al XIX-lea) ale românilor în legătură cu misterul identităţii lor, căutarea rădăcinii răului şi binelui (absolut) în sufletul românesc şi identificarea tuturor stereotipurilor negative, balcanice sau orientale, în discursul despre sine. Aş fi răspuns că, atunci ca şi acum, autoreprezentările oscilează conjunctural între extreme pozitive sau negative, rareori urmînd o direcţie constantă sau reflectînd o convingere solidă. Uneori balcanitatea (asumată, deşi nu obligatoriu, o dată ce apartenenţa este parţială, cultural-istorică, şi nu geografică) a fost şi este valorificată pozitiv ca semn al continuităţii unei tradiţii comune acestui spaţiu, alteori, negativ, ca un ţap ispăşitor vinovat de toate neputinţele noastre (dar şi această blamare de sine este atenuată de tonalitatea un pic zeflemisitoare, un pic tandră, iar la nivelul culturii populare, ceva între sentimentalismul dulceag al manelelor şi băşcălia postmodernismului de sorginte românească).

Cred că nu se poate vorbi despre o preluare (inconştientă sau voită) a stereotipurilor balcanice din discursul românesc în cel britanic, ţinînd cont, de pildă, de faptul că britanicii nu erau deloc interesaţi şi nici nu aveau cu cine discuta despre aceste lucruri în secolul al XIX-lea, de-a lungul itinerarului lor prestabilit pe la curţi nobiliare sau domneşti. Nu aveau de unde să afle despre „complexele" lui Dinicu Golescu, exprimate în adăugire la traducerea pe care a realizat-o, prin intermediar francez, după **The Present State of Turkey** de Thomas Thornton (Londra, 1807), şi intitulată de scriitorul român **Starea de acum din oblăduirea gheograficească, orăşenească, şi politicească a prinţipaturilor Valachiei şi a Moldovei, de Thomas Thornton, Englezul...** (Buda, 1826). Totuşi, imaginile pseudo-europenităţii sau ale europenităţii infestate cu elemente orientalo-balcanice apar de la sine şi în reprezentările britanice despre români, chiar dacă mult mai critice. Bazîndu-mă pe observaţii empirice, am ajuns la concluzia existenţei unui fond comun al reprezentărilor despre un popor (în cazul nostru, românii) instalat în memoria colectivă, cuprinzînd auto- şi hetero-reprezentările respective, care pot fi voit invocate, în funcţie de intenţiile, motivaţiile şi scopurile demonstraţiei. Să nu uităm că cele mai inofensive imagini exotice ale Balcanilor pot deveni oricînd imagini ostile menite să ofere justificări pentru orice fel de acţiune militară în numele valorilor civilizaţiei, adică ale Occidentului. La fel, imagini similare pot fi convenabil introduse în discursurile româneşti, constituind substanţa unor scuze şi justificări prea uşor exploatate. Ori, mai adesea, sînt vehement respinse, împreună cu Apusul care le-a generat, de către aceiaşi români conştienţi de absoluta lor superioritate în izolare.

Pentru a contracara obişnuitele reacţii, ca cele legate de faptul că lucrurile sînt mult mai complicate, că reprezentările britanice despre România trebuie să aibă şi valenţe filozofice, imaginative, estetice etc., nu numai politice şi etice, voi preciza, tot din experienţa parcurgerii textelor britanice despre România (secolele XIX-XX), că metafora Balcanilor este foarte complexă, dar, la o analiză mai serioasă, este un voal mult prea transparent pentru scopurile pragmatice. Cît despre rădăcinile filozofice etc. ale stereotipurilor britanice despre români, am analizat procesul constituirii lor de-a lungul secolului al XIX-lea în cartea mea dedicată acestui fenomen şi nu cred că geneza lor mai trebuie detaliată şi pentru secolul XX, cînd stereotipurile sînt deja bine instalate în imaginaţia colectivă, de unde sînt activate şi exploatate la momentul cuvenit, cu retuşurile necesare pentru un public mult mai sofisticat şi sensibil la atîtea „corectitudini politice". Despre balcanism şi orientalism ca discursuri oglindind alteritatea inferiorizată, despre post-colonialism şi imperialismul imaginaţiei s-au scris însă lucrări atît de valoroase încît nu cred că mai este cazul să insistăm aici, deşi Dervla Murphy se încadrează perfect în acest gen de analiză. ∎

Radio Europa Liberă

Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE · RADIO LIBERTY

Corect, responsabil şi la timp!

Alexandra Târziu

cu

Fapte bune cu Lisa

şi alte 12 moralităţi

Alexandra Târziu
Fapte bune cu Lisa
şi alte 12 moralităţi

129 000 lei

A fost odată o lume cu trei dimensiuni clare, cu o istorie și o morală. De cîtăva vreme însă, numărul dimensiunilor ei crește vertiginos prin ceață, istoria și morala se fac tot mai relative. Cine vrea să mai găsească totuși niscaiva puncte fixe – periculoase și ele, cum știm – e îndrumat, culmea, spre Paradis sau spre Infern, adică tocmai către cele mai puțin verificabile creații ale spiritului. Dar n-o fi oare spiritul ăsta lucrul cel mai sigur din Univers ? Ia te uită ce-am ajuns să vorbim ! În fond, vina nu e a noastră, ci a Alexandrei Târziu. Uimirile ei, fermecătoare și treze, umorul ei, vădit dar nedeclarat, un sarcasm ca un *smash* pe care-l cheamă terenul gol din fața jucătorului se aplică asupra noii populații pămîntene formate din strategi, impostori, clovni, transsexuali, agenți umanitari și de alte felurite « orientări » care împing înainte lumea pe un făgaș neliniștitor.

la

com
p.a n
ia

Tel. : 211 59 64, 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

Generaţia celor care nu contează

ALINA ANDREI

Cu o lună înainte de a începe să scriu acest eseu (mai degrabă o înşiruire de păreri, fireşte că subiective), am întrebat mai mulţi prieteni şi vagi cunoştinţe dacă în zilele noastre există tineri intelectuali ce s-ar putea compara cu Cioran, Eliade, Noica sau Vulcănescu. Întrebare mai stupidă nici că se putea! Răspunsuri ironice, nostalgice, sarcastice. Toate negative. „Nu, nu există.“ Şi nu pentru că Mircea Eliade a fost unic, ca orice om în carne şi oase, ce nu are copie la indigo, şi nici pentru că opera lui e aşezată atît de sus pe piedestal. Mai toţi au răspuns: „Erau alţi oameni pe atunci, alte vremuri“. „Oamenii s-au stricat“, a răspuns o învăţătoare pensionară, al cărei nepoţel de 3 ani ştie să se joace pe calculator. Ce înseamnă „s-au stricat“? La aceste cuvinte, imediat mi-au venit în minte imagini dintr-o măcelărie cu hălci uriaşe atîrnate în cîrlige. Carne stricată.

Cei trecuţi de 50 de ani au încercat să-mi demonstreze de ce cei din generaţia tînără nu au cum să-i egaleze pe intelectualii din generaţia lui Vulcănescu. Acum societatea e „altfel“, tinerii sînt „altfel“, se scrie „altfel“. Posibil. Aşa o fi. Nu am trăit în acele vremuri, nu i-am cunoscut pe Emil Cioran şi nici pe Mircea Eliade. Nu am avut norocul acesta. Aşa cum nu am avut norocul (sau ghinionul) să-i cunosc personal pe Andrei Pleşu, Mircea Dinescu sau Horia Patapievici.

Totuşi, cît de diferiţi erau cei de atunci? Ei au trăit **Întoarcerea din Rai** a lui Eliade. Starea aceea de *cafard*, în care nimic nu pare să aibă valoare. Şi, înainte de toate, profesorii lor, maeştrii lor, au pregătit Unirea, Marea Unire. După 1918, tinerii lupi s-au văzut puşi în faţa unei uşi pe care scria Viitor Măreţ. Uşa era acolo, mare de tot, îmbietoare, şi tot ce aveau de făcut era să ciocăne, cu respect sau cu îndrăzneală vecină cu nesimţirea, şi să apese pe clanţă. Pentru unii s-a deschis, pentru alţii nu.

După Revoluţia din 1989, cei mai mulţi tineri au crezut la fel. Că uşa îi aşteaptă. Că îi aşteaptă doar pe ei. De ciocănit, au ciocănit mulţi, iar alţii au bătut cu pumnii. Degeaba. Pensionarii care primeau bilete la mare pe vremea lui Ceauşescu regretă acele vremuri pentru că „se construiau blocuri şi toţi primeau un loc de muncă“. Mda. Amnezici. Deţinătorii unei memorii selective. Fiecare ţine minte ce vrea.

Cunosc un tînăr scriitor ce regretă şi el acele vremuri. Nu regretă ceauşismul pentru blocuri. Nici pentru biletele la mare. Ci pentru că, pe atunci, literatura lui de sertar ar fi însemnat ceva. Şi-ar fi pitit bine de Securitate romanele subversive. Un poem amar, despre femeia lui, ar fi însemnat dinamită. Ar fi visat urît nopţile, de teamă că securiştii ar fi descifrat mesaje ascunse acolo unde nu era nici un mesaj ascuns. Şi dacă tot e să viseze cu ochii deschişi, de ce să nu viseze că sîntem în anii '80 şi că se duce la Păltiniş să cunoască un anumit om? De ce să nu viseze că e într-o zi la vecini, să le repare aspiratorul, şi că, atunci cînd i se întinde ceaşca cu nechezol, o aude pe Monica Lovinescu la Europa Liberă vorbind despre cărţile lui? Pai da, unde merge suta merge şi mia. Poţi să visezi orice, la urma urmei. Cînd se îmbată, de necaz, mormăie că s-a născut prea repede. Literatura lui de sertar nu interesează pe nimeni. Poate să-i bălăcărească pe actualii (foşti) securişti, să-l înjure pe Ion Iliescu, că nimănui nu-i pasă. E condamnat la indiferenţă. La urma urmei, poate că nu are talent şi merită să fie ignorat. Nu ştiu. După moartea lui va rămîne doar o urmă vagă, ca amprenta lipicioasă a unui melc pe zidul unei case.

Am avut ocazia să-l aud pe Mircea Cărtărescu vorbindu-le studenţilor din Braşov. „Dacă un scriitor este băgat în seamă de critică abia la 50 de ani, la 60 de ani, dacă primeşte atunci un premiu, ce să mai facă cu el? Nu-ţi trebuie premiu doar pentru a-ţi cumpăra piatră de mormînt“, spunea acesta. Cărtărescu are 48 de ani, şi totuşi, este printre puţinii intelectuali de marcă care vorbeşte pe limba mea, pe limba generaţiei mele.

Cunosc alţi tineri care au dovedit că sînt talentaţi. Unii sînt profesori, alţii scriitori, dramaturgi. Au primit ceva premii, burse. Burse la Praga, Paris, Berlin. Şi-au dat masteratul în Suedia, Italia şi Olanda, ţări în care viaţa se vede mai în roz decît aici. Cînd s-au întors, la fel, au crezut că societatea îi aşteaptă cu braţele deschise. Nu le dau numele. Nu vreau ca alăturarea acestor tineri de numele unor intelectuali de marcă să-i pună într-o situaţie ridicolă pe primii. Nu vreau să le fac acest deserviciu. E foarte primejdios să spui despre cutare că e un „nou Mircea Eliade“ sau un „nou Mihail Sebastian“.

La sfîrşitul anului trecut, la buletinele de ştiri a fost prezentat cazul unei tinere care s-a sinucis. Ştirea a durat cam trei minute. Nu i-am reţinut numele. Era o nimeni. Am reţinut că-şi dăduse masteratul în Suedia şi că, de cînd se întorsese în ţară, nu putuse să se angajeze. I-au arătat poza de buletin. Avea părul lung, nu-mi amintesc de ce culoare. Îmi amintesc în schimb garsoniera în care locuia. Era goală. Doar cu o saltea într-un colţ, cu două perne, un aparat de făcut cafea, cîteva haine. Era curat. Şi-a înfăşurat mîinile într-un cablu şi a murit electrocutată. Poate că nu a avut bani de somnifere sau de o funie. Aragaz nu avea, aşa că n-ar fi putut să se sinucidă dînd drumul la gaze. Vecinii îi spuneau reporterului că în ultima vreme fata era îngrijorată că nu găsise de lucru. Nu se preciza dacă s-a dus să caute şi pe la chioşcurile cu covrigi sau în piaţă, la vîndut morcovi. S-o fi gîndit că, datorită masteratului, putea obţine o slujbă mai acătării. S-a înşelat. E vina ei, nu a învăţat o lecţie elementară: fiinţele care nu se pot adapta la mediul înconjurător sînt condamnate la dispariţie. Ca dinozaurii.

Mircea Vulcănescu a scris un articol plin de amărăciune despre moartea unui tînăr. Economistul Ion Florin Banciu, un ardelean cuminte, licenţiat în drept, cu studii la Liège şi la Geneva. „Modest pînă la sfiiciune, de acea modestie care e semnul sufletelor alese“, spunea Mircea Vulcănescu despre el. S-a sinucis. Se simţea nefolositor după ce postul lui de la Ministerul Finanţelor fusese restructurat. A rezistat o vreme. Mînca la cantină, pe sume derizorii, lucra benevol la minister. Îşi închipuia că ceea ce face el „contează“, că cineva îi va aprecia devotamentul. N-a contat. Mă rog, a contat doar pentru familie, prieteni. A contat destul şi pentru Mircea Vulcănescu, din moment ce a scris despre el. Dar Mircea Vulcănescu a murit şi el, cîţiva ani mai tîrziu. La puşcărie.

Nu vreau să se înţeleagă că toţi tinerii de acum sînt sfioşi, depresivi, nepricepuţi în ale supravieţuirii. Dimpotrivă. Sînt descurcăreţi. Cei mai mulţi au înţeles că diploma e bună de pus în sertar, de păstrat pentru ştergerea părţii mai moi a trupului. Cei care nu au reuşit să obţină o slujbă potrivită cu studiile lor s-au descurcat cum au putut. Fac traduceri, s-au angajat la gazete obscure, publică eseuri în reviste culturale mai mult sau mai puţin cunoscute. Norocoşii care au reuşit să-şi publice cărţile şi să fie băgaţi în seamă de critici nu sînt mulţi. Bravo lor! Ei au reuşit să se zbată cu folos, nu în van. Fireşte, totuşi, că au rămas cu tinicheaua de coadă: „tînărul“ scriitor cutare, „tînărul“ dramaturg cutare... Din start, cititorii sînt avertizaţi de criticii „bătrîni“ că au de-a face cu creaţia unui mînz promiţător, care mai are însă mult de alergat pînă să ajungă un cal de curse valoros. În luna martie, la Braşov, am fost la venisajul unei expoziţii de pictură a trei studenţi. Am mers în virtutea inerţiei, ca atunci cînd faci un lucru din obişnuinţă deşi ştii că nu merită efortul. Eram suprasaturată de tablouri îmbîcsite, de „operele“ unor artişti locali trecuţi binişor de 50 de ani, cu cariere bine împlinite. Tablouri mereu ridicate în slăvi de critici, directori de muzee, consilieri locali. La vernisajul tinerilor a lipsit corul de lăudători. Nu s-a găsit nimeni să-i compare cu marii maeştri, cum se întîmplă la vernisajele celor „bătrîni“. Mai bine. Nu au căzut în ridicol, iar tablourile tinerilor le voi ţine minte multă vreme de acum înainte.

Fireşte că există şi mari diferenţe între tinerii de acum şi cei din anii '30. De exemplu, prietenii lui Vulcănescu se întîlneau la Capşa sau la bibliotecă şi puneau ţara la cale în linişte. Se „conversau“ prin gazete. Îşi publicau răspunsurile în eseuri despre doctrine politice, probleme sociale. Tinerii intelectuali de acum se întîlnesc în barurile unde cafeaua e ieftină. Îşi pun telefoanele mobile pe masă, discută o vreme despre ultimul model, ultimul *ring* ton, despre calculatorul de la muncă (sau de acasă, dacă sînt norocoşii posesori), apoi despre cît de nenorocită e ţara aceasta, despre cum ar pleca în străinătate, la cules de căpşuni sau pe vasele de croazieră, şi abia apoi despre ce a mai spus Patapievici, despre ce a mai scris Cărtărescu şi despre alegerile din Rusia. Totuşi, sînt sigură că şi Vulcănescu ar fi scris la calculator şi şi-ar fi publicat eseurile pe Internet dacă ar fi existat aşa ceva pe vremea lui. Cei mai mulţi tineri de acum nu sînt naţionalişti. Sînt la polul opus naţionalismului. Fracturiştii s-au făcut cunoscuţi prin poemele „anarhiste“. Sînt la modă versurile despre introducerea organelor sexuale în diferite părţi ale ţării şi, în general, versurile despre şi cu organe. Cu trimiteri spre origini, spre munca ginecologului. Cu cuvinte neaoşe. Mai ales două cuvinte care încep cu „p“, la masculin şi la feminin. Nude, fără hainele respectabilităţii. Aş mai spune: şi sincere. Aşa se vorbeşte pe stradă, în redacţiile gazetelor, în cancelarii, în sălile de curs, în Parlament, în Guvern. Cioran se ducea la bordel şi apoi scria că vrea să se sinucidă. Intelectualii de acum nu-şi permit să-şi cumpere o oră de plăcere ilicită şi nici nu le este necesar. Împerecherea dintre sexul tare şi cel frumos e mult mai facilă. Sinuciderea nu mai e un subiect fierbinte. Totuşi, dacă un scriitor „fără nume“ s-ar sinucide, ar „ajunge“ ştire de coloană în ziarele locale. Un scriitor despre care s-au scris pînă acum cîteva cronici şi care a apărut în emisiunile unor prezentatoare decoltate ar „ajunge“ ştire de pagina a doua sau a treia într-un ziar naţional.

Se practică acum literatura *light*, fără pretenţii. Cărţi autobiografice, cinice, amuzante, uşoare, amare, acre sau pline de vomă, cu înşiruiri de cuvinte prin care autorul se ia peste picior. Îşi povesteşte cu voluptate eşecurile, viaţa măruntă. De ce să nu te iei peste picior dacă, oricum, viaţa asta face cu tine? Eu nu m-aş grăbi să-i acuz de superficialitate. Creaţiile lor s-au mulat pe vremurile pe care le trăim. Blazarea lor, uşurătatea vin din starea de „oricum nu contează“, în ciuda sloganurilor publicitare.

Mediocritatea, violenţa, mitocănia, exhibiţionismul, meschinăria – toate acestea sînt caracteristice societăţii actuale. Aşa cum s-ar potrivi şi pentru societatea de acum o sută de ani (în afară de exhibiţionism), de acum două sute de ani, trei sute, cinci sute, şi de peste o sută de ani. Nimeni nu mai este atît de naiv încît să creadă că ar putea schimba lumea printr-o carte, printr-o poezie. Nimeni nu este atît de patetic. E mult mai uşor să scrii despre propriile patetisme decît despre patetismele României. E mult mai uşor şi benefic pentru cutia craniană să scrii despre viaţa ta sexuală, despre scatologie şi rateurile personale, decît să scrii despre rateurile societăţii în care trăieşti. Aşa măcar îţi faci mai puţini duşmani. Presupun eu.

Un grup mic, atît de mic încît te întrebi dacă chiar există, e format din tinerii credincioşi. Tineri ortodocşi care au părăsit lumea aceasta pentru lumea dintre zidurile mănăstirilor. Foşti elevi ai liceelor de artă, copii debusolaţi, foşti teribilişti care au întors spatele curentului şi au lăsat pe drum vorbele lumeşti pentru vorbele din **Noul Testament**. Nu mă refer la studenţii de la Teologie. Ca şi în alte domenii, puţini dintre

---

S-au împlinit, la 3 martie 2004, o sută de ani de la naşterea lui Mircea Vulcănescu, cel pe care spiritul şi misiunea generaţiei sale l-au preocupat mai mult şi altfel decît pe congeneri. Cu acest prilej, Editura Compania a publicat volumul **Tînăra generaţie** (ediţie îngrijită de Marin Diaconu), alcătuit din studii, conferinţe şi articole ale lui Mircea Vulcănescu, şi a propus, în colaborare cu LiterNet, un concurs de eseuri cu premii pe tema unei posibile comparaţii între generaţia „de aur“ interbelică şi cea tînără de azi.

Un concurs nu e un examen. Examenul l-ar fi luat multe dintre eseurile pe care le-am primit, şi chiar cu brio. Există şi cîteva texte ai căror autori au intuit că mărturia personală, scrisul dezinhibat despre neaşezarea tinerimii de azi ar face să palpite hîrtia. Doar că nici strigătul, nici radiografia ticăită a unei lumi monstruoase nu-l pot marca pe cititor – le lipseşte, unuia, carnea, iar celuilalt, sistemul nervos. S-au exprimat şi optimişti, de regulă, avocaţi ai reuşitelor personale; dar şi lehămisiţi subţiri, dezgustaţi pînă şi de exprimarea propriilor idei, care-şi completau frazele cu trei puncte de suspensie.

Rezultă un tablou general sumbru al zilei de azi – dovadă de realism. Campionii interbelicului moţăie mai departe, netulburaţi, pe socluri – dar singură reverenţa nu-i va repune într-un circuit intelectual fertil. Vă propun să citiţi mai departe cele două texte premiate, care reuşesc performanţe divergente: Dorica Boltaşu, o bucureşteancă de 27 de ani, cu formaţie de filolog, înscrisă la doctorat, oferă o tăietură originală a temei, în care bagajul cultural e subtil metabolizat pentru a pune în discuţie cu naturaleţe destinul unei microcivilizaţii; Alina Andrei, din Braşov, cu o vechime de aproape un deceniu în gazetărie la cei tot 27 de ani ai săi şi cu o mare pasiune pentru fotografie, pune o binevenită dinamită tragică în reportajul ei despre o întreagă societate condamnabilă cu vîrf şi îndesat.

Ar trebui să fim mulţumiţi: atît în registrul academic, cît şi în cel artist, am găsit voci înţelepte şi talentate, capete lucide, insensibile la marea mistificare a istoriei noastre recente. Sigur, aceasta e partea plină a paharului. Dar nu e decît un sondaj liniştitor în vizibil. La subsol se deschide, cum ştiţi, abisul României contemporane.

Adina KENEREŞ
Editura Compania

com
p. a n
i a
Tel. : 211 59 64, 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

aceştia studiază teologia din vocaţie. Şi mai puţini dintre ei vor cinsti cu adevărat hainele preoţeşti. Cîţi au auzit de basarabeanul Savatie Baştovoi? S-a născut în urmă cu 27 de ani într-o familie profund atee. A studiat pictura, iar în ultimul an de liceu, la insistenţa profesorilor, a fost internat la Socola, la spitalul de lunatici. Acolo a scris volumul de versuri **Un diazepam pentru Dumnezeu**. Este călugăr şi scrie în continuare versuri şi eseuri. Trebuie să recunosc, totuşi, că nu a fost cu totul ignorat de critică. Asta nu înseamnă că e „cunoscut". Ba, mai mult, e demodat. E demodat să te rogi (doar dacă nu stai în faţa altarului şi nu eşti plătit pentru asta). **Biblia** este o carte demodată (doar dacă nu eşti politician şi nu o foloseşti în campania electorală). În schimb, e la modă să îţi faci cruce cînd treci pe lîngă o biserică, fie că eşti profesor sau băiat de cartier. E la modă să porţi cruci mari, de aur sau de argint, în decolteuri adînci. O cruce, cu Iisus răstignit pe ea, ce atîrnă graţios între doi sîni ambiţioşi, plini de autoritate, e de efect. E un accesoriu la modă. Versurile călugărului Savatie Baştovoi sînt cunoscute de o mînă de poeţi, de şi mai puţini studenţi. Nu e mare pagubă, sînt sigură că nici nu îşi doreşte faimă. Nu ar avea ce face cu ea.

În final, aş vrea să amintesc nostalgiile unui braşovean de 39 de ani, gazetar. Un om bine înfipt pe picioare, proeuropean din motive pragmatice. În adolescenţă – trăită cu cheia atîrnată de gît, în faţa blocului – a învăţat să deseneze de la un pictor bătrîn. În 1983 au început demolările în Piaţa Kogălniceanu. Casă cu casă a fost demolată pentru a face loc unor blocuri. Într-una dintre case, într-o cămăruţă, trăgea să moară pictorul de 90 de ani. I-a lăsat vorbă adolescentului de atunci să-şi ia ce vrea din pivniţă. A găsit acolo, zăcînd în praf, zeci şi zeci de ziare şi almanahuri din perioada interbelică. Era un teanc de un metru, un teanc cu vorbele celor de atunci, ale fericiţilor dintre cele două războaie mondiale. Citea pe nerăsuflate **Realitatea Ilustrată**, **Universul**, **Curentul** şi **Illustration**. Chiulea de la liceu pentru a avea parte de acele ore de întoarcere în timp, iar seara ducea acasă cîte un teanc de ziare, pînă a umplut tot balconul şi camera sa. „Fiecare rînd îl savuram cu o plăcere pe care nu cred c-o voi mai găsi vreodată. Ştiu tot despre perioada 1915-1946. Am trăit într-o pivniţă. Eram însă un copil prost. Le-am dat aproape pe toate", mi-a mărturisit gazetarul. Trei săptămîni a stat în pivniţa pictorului. În ultima săptămînă începuseră să dărîme zidurile casei. După Revoluţie, şi-a petrecut multe alte săptămîni prin biblioteci, citind almanahuri şi ziare vechi. „Presa e cea mai mincinoasă, şi totuşi, singura din care poţi să afli adevărul. E ca o rusoaică grasă, transpirată, care vrea sa te violeze", e de părere gazetarul. Şi acesta spune că acum nu se mai scrie ca „pe vremuri", însă cunoaşte mulţi tineri intelectuali remarcabili. Mai are puţin şi va împlini 40 de ani. Spune că a ajuns la vîrsta aceasta realizînd că nu trebuie să mai lase mîncarea să-i zboare din farfurie.

În urmă cu mulţi ani înainte ca eu să mă fi născut, Mircea Vulcănescu scria: „M-a impresionat întotdeauna, în acest sens, cuvîntul pe care îl aud atît de des la cei din generaţia trecută: «Ce oameni erau altădată... şi cînd te uiţi acum...»". Într-o zi, răsfoind almanahuri în Biblioteca Facultăţii de Drept din Paris, a dat peste unul românesc din anul 1913. Erau trecute acolo numele multor personaje ilustre. La vederea lor a exclamat: „Ce oameni! Fericite vremuri". „Pentru cei ce se ridică dintre noi, alăturea cu noi, egali cu noi şi de o vîrstă, ne vine greu s-avem respect ca faţă de părinte. Ne împotrivim lor, îi combatem... La fel fac toate generaţiile", scria Mircea Vulcănescu în urmă cu mai bine de 70 de ani.

Mai mult nu am de spus. Doar că m-am săturat de comparaţii între cei de atunci şi cei de acum. E timpul ca „cei de acum" să-şi trăiască viaţa şi apoi să crape în anonimat.

[Semnat: **o Nimeni de 27 de ani**]

Ei, europenii

DORICA BOLTAŞU

Poate că mai importantă uneori decît „generaţia", a lor sau a noastră, este izbînda individuală. E mai uşor – oarecum şi mai firesc – de urmărit evoluţia fiecăruia. Şi, după afinităţi, preferinţe, înclinaţii sau capricii, ne putem „alege" eroul preferat: „misticul" Eliade, „nihilistul" Cioran, „genialul" Vulcănescu, „înţeleptul" Noica, „rafinatul" H.H. Stahl, „subtilul" Sebastian, „revoltatul" Eugen Ionescu... Petru Comarnescu, filo-american şi spirit democrat pînă la sfîrşit, fără „ispitele" prea de dreapta sau prea de stînga ale multora dintre contemporanii săi, N. Steinhardt, cu uluitoarea experienţă creştină despre care depune mărturie jurnalul său de închisoare, controversata şi copleşitoarea personalitate a lui Nae Ionescu şi toţi ceilalţi sînt, întîi de toate, destine personale şi intelectuale atît de diferite, încît e destul de greu să-i privim „global". Dincolo de prietenia care i-a legat, de faptul că au fost colegi – de liceu, la ASCR, la cursurile lui Nae Ionescu, la Fundaţii sau la „Criterion" –, diferenţele dintre ei sînt vizibile, opţiunile s-au conturat destul de devreme. Chiar dacă uneori deciziile au fost influenţate de conjunctura istorică, destinele şi-au urmat, inevitabil, traseul, spectaculos de cele mai multe ori, tragic adesea, cu valoare exemplară aproape întotdeauna.

Chestiunea „generaţiei" lor, dezbătută în epocă, înseamnă, pentru Mircea Vulcănescu, o „adevărată misiune", o „misiune nouă", şi anume aceea de „a închega laolaltă sufletul românesc".

Cît despre chestiunea generaţiei noastre, *si l'on en a une*, aceasta nu se mai referă la o „misiune" colectivă şi nu mai priveşte „sufletul românesc". Nu pentru că am fi, în schimb, excesiv de preocupaţi de un destin european al ţării, ci pentru că sîntem deja sceptici, un pic cam devreme, în ceea ce priveşte orice tip de manifestare de grup cu miză majoră, teoretică, spirituală (la acest din urmă cuvînt, ştiu colegi de generaţie care ar zîmbi dispreţuitor, de pe imbatabile poziţii pragmatice, „analitice"). Şi totuşi...

Nu mai simţim azi „misiunea", datoria de a teoretiza, conferenţia despre „omul românesc", chiar dacă spunem mereu că „românul este..." (spre deosebire de francez, bulgar, ungur...), sau, mai degrabă, „românii sînt...", „în România nu se poate... nu există...". De curînd însă s-au anunţat conferinţe despre – printre alte teme – „ce înseamnă să fii român". Amfitrionii acestor conferinţe şi-au manifestat intenţia de a relua vechea tradiţie a celor susţinute cîndva la Fundaţiile Regale. În acelaşi timp, aceste conferinţe de joi amintesc foarte bine acele „discuţiuni publice contradictorii despre tendinţe" de miercuri seara, pe care le-a inaugurat în anul 1933, la Fundaţia „Carol I", Asociaţia de Arte, Litere şi Filozofie „Criterion".

Nu se mai scriu eseuri sclipitoare, tulburătoare, scandaloase despre „schimbarea la faţă a României", deşi poţi auzi peste tot, la cafea, în pauza de lucru, la serviciu, în metrou, în staţia de autobuz (la Piaţa Gemeni, doi liceeni bine crescuţi, într-o sîmbătă la prînz: „Nu găseşti un coş de gunoi în România asta, mă!"), în cancelarie, la Universitate, că „în România nu s-a schimbat nimic", „lucrurile se vor schimba după douăzeci/treizeci/cincizeci de ani", „ne/le e frică de schimbare", poţi citi pe prima pagină a ziarelor despre „veşnica schimbare la faţă a României". Nu mai căutăm metafizica şi antimetafizica unei „schimbări la faţă", dar e necesar, e urgent, e vital să „ajustăm" permanent „imaginea României", în repetate, puţin reuşite şi extrem de costisitoare operaţii estetice.

Ne mai interesează azi ortodoxia? Doar Biserica Ortodoxă Română şi isprăvile preaînalt prelaţilor. Şi, mai ales, destinul implacabil al Catedralei Neamului. Poate, foarte rar, ecumenismul, dar atunci înseamnă neapărat că eşti... filo-catolic. ASCOR-ul anilor postrevoluţionari n-a avut niciodată „autenticitatea" şi nivelul spiritual, intelectual al ASCR-iştilor, nici avîntul lor umanist; nu i-au lipsit însă fanatismele de extremă dreaptă şi fastul ritualic care friza, la un moment dat, ridicolul. Poate că din anii de cercetăşie şi „activism" ASCR-ist (şi, bineînţeles, din puterea caracterului său) şi-a extras Mircea Vulcănescu tăria gestului etic din ultimele zile petrecute în închisorile comuniste, acela prin care a salvat un altul – un tînăr – prin jertfă.

Nu se mai gîndeşte aproape nimeni la „ispita dacică", „ispită lăuntrică, reziduală". Mă îndoiesc că în faţa grădinilor de la Versailles mi-aş aminti dintr-o dată Valea Mureşului sau dealurile Olteniei, trăind diferenţa majoră dintre „codru-i frate cu românul" şi „sentimentul măreţ al omului care vrea să domine înconjurul". „Ispita dacică", „fondul trac" – care apăreau atît de stabile în „restul", în rezidualitatea lor inexpugnabilă – par să fi lăsat locul unor „ispite" noi, care funcţionează pe un mecanism lăuntric inversat: al plecării, al aclimatizării, iar nu al întoarcerii, al „departelui", şi nu al „aproapelui", al acumulării (chiar de suprafaţă), şi nu al reziduului (fie acesta profund, lăuntric etc.). E important tot ce e nou, ce vine din „afară", ce poate fi „dobîndit", şi nu ceea ce s-a păstrat, ceea ce ne-a „rămas" de la străbunii traci (brînză, varză, viezure – ?!). S-ar părea că în locul „ispitelor reziduale" se manifestă acum anumite ispite... evazioniste, escapiste. Vechilor forţe centripete, trace, li se opun în zilele noastre mult mai promiţătoarele forţe centrifuge... europene şi nord-americane. Nu e mai puţin adevărat că, din mărturiile unora dintre cei care au cedat ispitelor europene, întotdeauna rămîn un „rest", o „urmă", reziduurile care nu vor să se integreze definitiv, care murmură împotrivă, înjură (româneşte), se melancolizează, se întorc la „memoria fericită" a... ispitei dacice. „Ce fac dacă rămîn în ţară?" – se spune din ce în ce mai mult azi, întorcînd întrebarea – retorică, de altminteri – a lui Emil Cioran din scrisorile către cei rămaşi acasă: *„À quoi bon quitter Coasta Boacii?"*.

Bursele... oriunde, dacă nu se poate în India, ca Eliade. Sau dacă nu ai norocul să-ţi petreci copilăria în Franţa, ca Eugen Ionescu. Cei care au prins o bursă studenţească – fie ea şi „Erasmus", de şase luni, cu banii care n-au venit la timp şi au trebuit să facă *baby-sitting* la Paris, Lyon sau Viena – şi s-au întors în România nu visează decît să prindă altă bursă ori una de doctorat, cu bani mai mulţi şi pe o perioadă mai lungă. Şi să nu se mai întoarcă. Nu de teama războiului sau a „rinocerizării", a totalitarismelor, a pogromului, ci de teama ratării, a sărăciei, a umilinţelor, a unei vieţi imposibile. Şi, dincolo de acestea, mirajul unei lumi care încă mai promite... aproape-paradisul (cu teroriştii lui cu tot).

Tinerii de azi nu sînt nici atît de săraci ca generaţia războiului, a celor abia veniţi de pe front şi purtînd încă, asemenea lui Camil Petrescu, tunica de ofiţer cu epoleţii rupţi, dar nici nu obişnuiesc să-şi ofere capricii ca, de exemplu, să ia cu împrumut de la un Aristide Blank bani pentru o vacanţă de schi la Sinaia, ca Mihail Sebastian. Sînt redactori, ca şi unii dintre interbelici, pe la reviste, edituri, fundaţii, profesori în licee, uneori cu două slujbe sau cu un „post" la o firmă particulară destul de serioasă, care plăteşte mai bine. Cu greu s-ar imagina însă, în România de azi, printre tinerii „generaţiei europene", un director al vămilor, un subsecretar de stat lucrînd cu un profesionist de talia lui Virgil Madgearu sau un asistent universitar „autentic", nu doar „legitimat".

Problema se pune însă şi altfel: în ce măsură noi, cei de azi, avem pregătirea ştiinţifică, tăria de caracter, profesionalismul, ambiţia şi, mai ales, capacitatea neobişnuită de muncă şi încrederea în propriul destin a înaintaşilor? Pentru că, pentru a da un prim exemplu, Mircea Vulcănescu, dincolo de disponibilităţile sale filozofice „practicate" într-un mod extrem de sistematizat, în ciuda fragmentarismului care transpare la o repede ochire, a fost un economist de calibru european, iar activitatea sa la Ministerul de Finanţe şi la Direcţia Vămilor este o deplină mărturie în acest sens. Un al doilea exemplu, mai puţin citat, de regulă, ni-l oferă H.H. Stahl, de o excelentă formaţie ştiinţifică, etno-sociologică. (De remarcat poziţia acestuia în anul 1938 „în contra" studiului **Spaţiul mioritic** de Lucian Blaga, ceea ce i-a stîrnit, fireşte, pe toţi „metafizicienii" care susţineau, de doi ani, voga enormă a teoriei „spaţiului ondulat".)

Poate cea mai importantă dimensiune care nouă ne lipseşte (nu, nu este cea „românească a existenţei") este dimensiunea etică, fundamentală pentru gruparea interbelică. Sîntem prea tineri încă? Prea nepăsători? Prea grăbiţi? Pragmatismul nu mai lasă loc moralei? Nu ne mai ţine nimeni seminar de etică şi politică? Cît despre ei: cei care au rămas în ţară au avut fie forţa de a-şi transfigura destinul tragic în faptă exemplară, cutremurătoare prin simplitate şi adîncime, asemenea „desăvîrşirii spirituale" a lui Mircea Vulcănescu, fie superbia şi curajul de a-i „învăţa" pe alţi tineri performanţa culturală, ca Noica, fie smerenia cîştigării libertăţii prin iubire creştină în infernul închisorii comuniste, ca Steinhardt. Cei care au plecat au dat măsura personalităţii lor creatoare, de nivel european şi nu doar: Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu. Liberi, pînă la urmă, au fost, de la început şi pînă la sfîrşit, şi unii, şi alţii. Cu adevărat liberi, au avut o conştiinţă deloc îngrădită de acel deziderat de generaţie şi de tinereţe: al „sufletului românesc".

Ei sînt europenii. Noi vrem să fim măcar locuitori ai Europei. E puţin?

EDITURA POLIROM

■ David Lodge
Răcane, nu ţi-e bine!

■ Nick Hornby
Febra stadioanelor

■ Peter Beagle
Ultima licornă

■ Paul Auster
Cartea iluziilor

www.polirom.ro

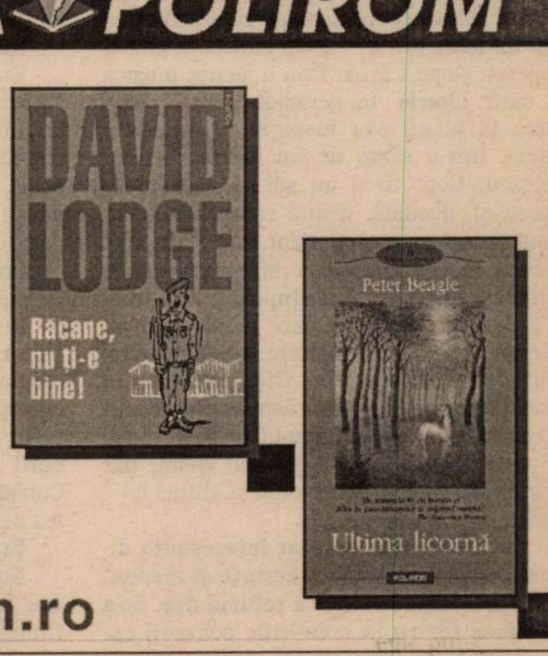

„Teatrul clădeşte lumi posibile“ (II)

Interviu cu **David ESRIG**

Despre libertate şi alte istorii teatrale

Să revenim la spectacolul *Nepotul lui Rameau*, pe care-l realizaţi acum la Teatrul Radiofonic. Cum s-a petrecut reîntîlnirea în trei – dvs., Dinică şi Moraru – cu textul lui Diderot? Acel aproape mitizat spectacol vă mai urmăreşte sau l-aţi epuizat?

Draga mea, nu ne-am gîndit o clipă la acel spectacol! Am citit textul ca şi cum ar fi nou, eu l-am structurat, le-am spus băieţilor ce vreau, ei au venit cu propriile lor intenţii şi cred că ne-am apropiat fără să ţintim, încă! Eu fac acum un spectacol radiofonic, iar la radio nu avem la dispoziţie toată nebunia oglinzilor din scenografia iniţială, nu avem gestul, mimica; mijloacele noastre de a povesti în acest cadru **Nepotul...** sînt cu totul altele. Nu avea nici un rost să încercăm să reconstituim acel spectacol. La înregistrare, voi întrerupe des – actorii m-au rugat –, pentru că nu mai sînt prezente toate nuanţele textului; spectacolul de la Bulandra l-am repetat atunci nouă luni, între zece şi paisprezece ore pe zi, iar, la sfîrşitul perioadei de lucru, actorii erau identificaţi cu textul, cu toate dificultăţile generate de dialogul filozofic pe care acesta era construit.

Iar impresiile depozitate în memoria afectivă a spectatorilor au reuşit să se transmită şi celor care nu au văzut spectacolul. Aşa cum mi s-a întîmplat şi mie; am întîlnit oameni care spuneau poveşti/amintiri legate de *Nepotul*....

Îmi amintesc o seară înaintea spectacolului – urmăream, pe cît posibil, fiecare reprezentaţie; deodată, mă cheamă portarul din cabina de la Bulandra, unde eram cu Marin şi cu Gigi, şi-mi spune că mă aşteaptă vreo nouă băieţi şi fete. Cobor şi tinerii mă-nconjoară şi-mi cer să-i ajut să intre încă o dată la spectacol, pentru că nu mai au bani; văzuseră de şapte ori spectacolul. Am simţit atunci o răspundere uriaşă şi m-a cuprins frica...

De acest aspect se leagă şi partea introductivă a *work-shop*-ului susţinut de dvs. la Teatrul Naţional din Bucureşti – cel al libertăţii artistului faţă în faţă cu responsabilitatea lui.

E o meserie grea; libertatea fără responsabilitate este un stadiu arbitrar, care nu produce decît haos. În plan estetic, lucrurile se nuanţează; opere de artă, care par la o primă vedere greu de ordonat, au înlăuntrul artistului un mare grad de responsabilitate. Poemele vizionare scrise de Gellu Naum, pe care nu toată lumea le înţelege la prima lectură, reprezintă o formă de responsabilitate foarte înaltă faţă de cum trebuie să se articuleze discursul poetic, faţă de ce trebuie să fie poezia. Exact la fel e şi în teatru. Să-ţi povestesc o chestie foarte nostimă. Prin inginerul Dan Ionescu, un bun prieten – a fost una dintre personalităţile filmului românesc, el mi-a făcut sunetul la toate spectacolele; a fost un mare artist –, l-am cunoscut pe Ion Popescu Gopo, căruia Dan îi făcuse muzica la toate filmele. În perioada aceea, Gopo lucra la filmul său inspirat de mitul lui Faust. Într-o seară ne-am întîlnit la Dan Ionescu; Gopo avea un soi de veselie curioasă şi, deodată, îl aud că spune: „Măi, copii, uitaţi ce s-a întîmplat. Astăzi am fost chemat şi mi s-a cerut să refac mai mult de jumătate din film“. Eu, stupefiat, îl întreb: „Vă înveseleşte?“; la care Gopo replică: „Dragă Esrig, de acum dorm liniştit, nu mai am nici o răspundere. Cît timp nu s-a amestecat nimeni, toată răspunderea filmului o aveam eu – mi-au lăsat libertatea să fac ce vreau şi trebuia să ştiu ce vreau; dar acum, ei mi-au spus ce vor ei şi atunci mi-e egal!“.

Cinică observaţie! Dar interesantă dinamica relaţiei dintre libertate şi responsabilitate. Aşa se explică refuzul dvs. de a mai face teatru în condiţiile cenzurii exercitate de ideologia Partidului Comunist şi plecarea din ţară în 1974?

Am plecat după ce mi se interzisese filmul **De ce?**, după Caragiale, **Furtuna** şi **Aşteptîndu-l pe Godot** la Bulandra. La film aveam o echipă excelentă: Toma Caragiu, Vasilica Tastaman, Dinică, Moraru; decoruri – Radu Boruzescu; costume – Miruna Boruzescu; făcusem probele de costum, de ecleraj, de machiaj, şi trebuia să încep să filmez cînd a sosit interdicţia. Pe urmă mi-a fost interzis **Godot**.

Dar *Godot* a ieşit...

A ieşit semnat de Grigore Gonţa.

Lucru ştiut de toată breasla... Despre repetiţiile la *Godot*, Sandu Sticlaru – juca Potzo – mi-a vorbit cu o teribilă bucurie, pe care anii traversaţi nu au reuşit să o şteargă.

Şi mie mi-a plăcut să lucrez cu el, făcea un lucru foarte frumos acolo; sub aspectul lui frust, era un intelectual deosebit şi un artist sensibil, fin, cu o capacitate de a diferenţia cu exactitate. Nu trebuia să îi explici prea multe, doar două-trei vorbe, şi spunea: „Am înţeles, am înţeles“.

A plecat din teatru elegant, cu discreţie, atunci cînd a considerat că viaţa lui era şi în altă parte. Foarte mulţi oameni de teatru afirmă că nu pot trăi decît în teatru!

E un om cu un univers foarte bogat.

Să revenim la responsabilitatea resimţită de artistul David Esrig; atunci cînd libertatea de creaţie v-a fost limitată, aţi ales plecarea. Pentru dvs., altă soluţie nu era?

La Bulandra, am avut senzaţia că nici teatrul nu ţine să mai scoată premiera; Ciulei şi-a declinat răspunderea, era ezitant, nu voia să decidă. Pe urmă, a fost povestea îngrozitoare cu **Furtuna**. Repetiţiile la Teatrul Naţional le începusem cu vreo doi ani în urmă; a fost o muncă foarte frumoasă, adîncă, intensă, cu o distribuţie minunată: George Constantin – de el m-am apropiat mult; avea un simţ al scenei extrem de puternic, de acut, de autentic şi s-a dus către rol cu o prospeţime, o disponibilitate excepţională; l-am iubit mult pe George. Mai făceau parte din echipă Damian Crîşmaru, Ovidiu Iuliu Moldovan, Silvia Popovici, Iura Darie, Marinuş, Dinică, Ovidiu Schumacher şi scenograful Ion Popescu-Udrişte. La un moment dat, Ion Brad, împreună cu un grup de anglişti, a vrut să verifice dacă nu am introdus „şopîrle“ în text; nici nu cred în astfel de soluţii în teatru, cu atît mai mult pe un text uriaş, aşa cum e **Furtuna**. Aceste „şopîrle“ erau nişte supape pentru ca oamenii să suporte mai uşor realităţile româneşti revoltătoare. Cu Florin Nicolau, traducătorul, trebuia să ne supunem unui control al corectitudinii traducerii; i-am spus răspicat lui Ion Brad că nu va găsi „şopîrle“ în textul nostru, că nu fac teatru cu „şopîrle“. Apoi, aceşti cenzori au început să vină la repetiţii; noi repetam la masă, în sală era Brad cu comisia, şi noi trebuia să ne vedem de treabă...

Numai climat de creaţie nu era acela!

Era ca într-un lagăr de concentrare. Excedat de atmosfera asta, am cerut audienţă la Dumitru Popescu; cu Brad de faţă, am fost interogat vreo şase ore şi, pînă la urmă, mi-au dat aprobarea pentru premieră. Dar la Teatrul Naţional s-a făcut o şedinţă şi piesa a fost scoasă de pe afiş.

Solidaritatea nu a funcţionat nici în lumea teatrului.

În acel moment, nu mai vedeam nici o şansă; or, dacă în teatru premiera a fost respinsă, chiar dacă eu aveam aprobare de la Consiliul Culturii, acesta era sfîrşitul tuturor posibilităţilor; ar fi urmat un joc absurd al aprobărilor şi interdicţiilor între Consiliul Culturii şi Naţional, prin care acestea se anulau reciproc.

Era vorba de o anume înţelegere?

Nu ştiu dacă a fost invidie profesională sau o tactică mai subtilă din partea lui Dumitru Popescu, prin care a pasat responsabilitatea; nu pot să acuz şi nu pot să exclud nici una dintre ipoteze. M-am dus la Radu Beligan, era directorul Naţionalului – ne cunoşteam pentru că lucraserăm atîţia ani împreună –, şi l-am întrebat cum e posibilă o aşa decizie; am muncit doi ani cu o distribuţie care nu s-a clintit de lîngă mine, timp în care acei actori au refuzat alte roluri în teatru şi în film. Era pentru mine sfîrşitul colaborării, nu mai vedeam continuarea, eram foarte lovit şi mi-am dat demisia. Am înţeles că următorii mei paşi se apropiau destul de tare de porţile puşcăriei; eu am un temperament destul de liniştit pînă ce consider anumite lucruri insuportabile. Atunci m-am simţit foarte singur pe teren şi neputincios. Avusesem nervi buni, rezistasem tuturor controalelor lui Brad, cenzurii din timpul repetiţiilor, dar nu mai ştiam ce să fac. Şi am plecat profitînd de o invitaţie la Paris, pe care o aveam din partea lui Jack Lang.

De ce aţi ţinut atît de mult să faceţi *Furtuna*?

După mine, e o piesă încă nedecodată; a fost o muncă extraordinară, împreună cu Florin Nicolau şi actorii, pentru a înţelege textul şi a formula mesajul shakespearian. Cred că ne aflam foarte aproape de ţintă, dar ne-a fost interzisă, răpită şansa ca publicul să confirme aventura noastră spirituală, care ne pasionase pe toţi.

De ce nu aţi rămas la Paris?

Jack Lang a fost demis curînd, apoi eu am primit o invitaţie în Germania, am început să lucrez destul de mult şi m-am stabilit acolo. Am făcut unele spectacole care m-au bucurat, am avut multe trasee în care m-am manifestat la fel de rebel ca şi în România. În fond, mi-e complet egal dacă cineva omoară arta în numele democraţiei sau în numele lui Ceauşescu, important este să am libertatea de a mă exprima.

Îmi spuneaţi că v-aţi simţit singur şi vulnerabil; mulţi artişti au mărturisit experienţe similare; unii au scris „literatură de sertar“, alţii au renunţat, alţii au făcut compromisuri, dar lipsa solidarităţii i-a marcat pe cei mai mulţi.

E foarte adevărat...

Actualitatea în teatru este o chestiune de sinceritate. Lumea noastră se schimbă foarte repede; teatrul – care „ţine lumii oglinda în faţă“ – trebuie să fie atent la aceste schimbări, să menţină ritmul ca mijloace de expresie, ca tematică?

Mie mi-e teamă de lozinca „Deveniţi atenţi la lumea în care trăiţi!“, ca de orice altă lozincă. Cred că actualitatea unei opere de artă are legătură cu capacitatea absolut intuitivă, neplanificată, a artistului de a simţi timpul în care trăieşte. Una este să simt timpul meu şi alta să spun: „Domnule, trebuie să fac un spectacol despre timpul meu“; există riscul să se nască un soi de editorial – eu citesc ziarele, dar nu le confund cu operele de artă. Poeziile lui Gellu – care au apărut după '90, pentru că multă vreme nu a avut voie să publice – sînt actuale sau nu? Am vizitat-o pe Lyggia şi mi-a povestit ce multe ecouri are de la cititori; aşadar, poezia lui Gellu, aşa de metafizică, a lovit adînc un nerv al timpului nostru; comparînd repertoriul ziarelor cu temele acestei poezii, nu găsesec nici o asemănare, da' nici una! Şi totuşi, această poezie este perfect actuală, dacă cititorii au fost influenţaţi de ea.

Poate mai mult decît poezia – care poate aştepta un alt prezent decît cel al creaţiei pentru a fi descoperită –, teatrul n-ar trebui să intre imediat în rezonanţă cu sensibilitatea contemporană?

În **Nepotul...** erau cîteva replici care puteau fi un comentariu defavorabil, deschis, la realităţile concrete din România, la naţionalismul instalat de Ceauşescu: „Patria! Eu nu ştiu ce-i patria! Eu nu văd decît tirani şi robi“. Dar nu cred că pentru aceste replici, care eventual făceau rapel la un prezent mutilant, a rezistat, vreme de doisprezece ani, pe afişul Teatrului Bulandra, spectacolul acesta, cu doi bărbaţi şi opt oglinzi care te ameţeau. Ellen Steward, de la Teatrul La Mamma din New York, a avut o criză nervoasă în timpul reprezentaţiei şi a trebuit să fie scoasă din sală!

Spectacolul atingea o realitate mai profundă, cea a sensibilităţii contemporane în zonele ei intime.

Aşa este! Noi nu ne-am propus să facem un spectacol actual; am vrut să simţim, să exprimăm timpul pe care-l trăiam. Cea mai profundă actualitate trece prin sensibilitatea artistului şi se transmite contemporanilor. Dacă artistul îşi trăieşte sincer, cinstit, timpul şi lumea în care există, atunci opera de artă capătă o actualitate extraordinară!

Hai să-ţi mai spun ceva! După un spectacol cu **Troilus şi Cresida** la Comedie, vine dl Beligan la mine şi-mi spune că la reprezentaţia din seara aceea luase parte şi Ion Gheorghe Maurer, care vrea să mă cunoască (nu fusese încă mazilit de Ceauşescu, era prim-ministrul României, un om cu o mare influenţă). Instinctiv, încercam să mă feresc de laudele acelea mondene care se adresează după spectacol.

Totuşi, eraţi prea tînăr să nu fiţi tentat să încercaţi gustul gloriei! Aţi învăţat lecţia asta?

Extrem de dur! Şi am constatat pe pielea mea atunci cînd am cedat tentaţiei. Drăguţa mea, cine nu e orgolios, cine nu vrea să audă lucruri plăcute despre sine?! Dar trebuie să ştii să te aperi pentru că, pe urmă, chiar începi să le crezi şi să ai o percepţie cu totul deformată, falsă.

Înseamnă că un înger păzitor v-a stat aproape!

Se poate, ştiu eu... nu îndrăznesc să comentez lucrurile acestea pentru că nu ştiu ce se ascunde în spatele realului.

Să revenim la seara aceea.

Beligan mă recomandă foarte gentil lui Maurer, care nici nu-mi strînge mîna, mă măsoară din cap pînă-n picioare şi-mi spune: „Ascultă, Domnule, dumneata eşti încă foarte tînăr, de unde ştii că istoria este aşa cum ai înfăţişat-o?“.

Era întrebarea unui om exersat în jocul cu istoria! Ce i-aţi răspuns?

Că istoria e experienţa noastră de viaţă, o simţim, o avem în sînge. Mă gîndesc că fără jeanşi pe scenă, în costume atemporale, într-un decor metaforic, spectacolul a fost pentru Maurer oglinda istoriei aşa cum o înţelegea el din poziţia pe care o avea.

Cei care au văzut *Troilus şi Cresida* montat de dvs. la Teatrul de Comedie spun că surprindea în acel spectacol bufonada tristă a istoriei.

O bufonadă tragică, mai degrabă! Ţi-am povestit întîmplarea cu Maurer – şi nu prea o spun, acolo a mai fost de faţă doar Beligan – pentru a aduce un argument în favoarea faptului că problema actualităţii în teatru este una complexă. Şi cred că este, în primul rînd, una de sinceritate. Eu nu am urmat „ismele“ pentru că mi-e teamă că, atunci cînd o faci, începi să înscenezi regulile acelui „ism“. Iar eu vreau să pun în scenă cazul uman pe care mi-l dă textul, tema aleasă, să-l construiesc în actualitatea pe care, dacă nu o am în sînge, degeaba mi-o propun. Actualitatea în teatru este un dat fundamental, dar teatrul poate fi actual pe teme superficiale sau pe unele profunde.

Tot cu ocazia *work-shop*-ului de la Teatrul Naţional, afirmaţi că un spectacol de teatru este un sistem de semne pe care artistul le elaborează şi cărora le dă semnificaţie, exprimîndu-şi subiectivitatea. Or, atunci cînd acesta preia formulele estetice ale unui anume curent artistic, consideraţi că nu face decît să se înscrie într-o modă?

Asta nu presupune că anumiţi artişti nu se identifică organic cu o tendinţă la modă. Îi respect şi mă uit cu interes la ceea ce fac pentru că aceea este lumea lor. Prudenţa mea se îndreaptă către artiştii care-şi spun, să zicem: „Hai să fac un spectacol hiper-realist pentru că se poartă“.

Evenimente cu ocazia zilei de 9 mai

- 7 mai, ora 11.00, Salonul de Onoare al Institutului Francez – Întîlnire cu Pierre-Alain Hubert, realizatorul spectacolului **À contre nuit**, care va avea loc în 9 mai la Palatul Parlamentului

- 9 mai, ora 21.30, Piața Constituției – **À contre nuit**, cu ocazia Zilei Europei, Franța și Germania va organiza un mare spectacol pirotehnic la Palatul Parlamentului

- 10 mai, ora 9.00, Ambasada Germaniei – Colocviul **Locul de memorie: de la Casa Poporului la Palatul Parlamentului.** Participă: personalități din Franța, Germania și România.

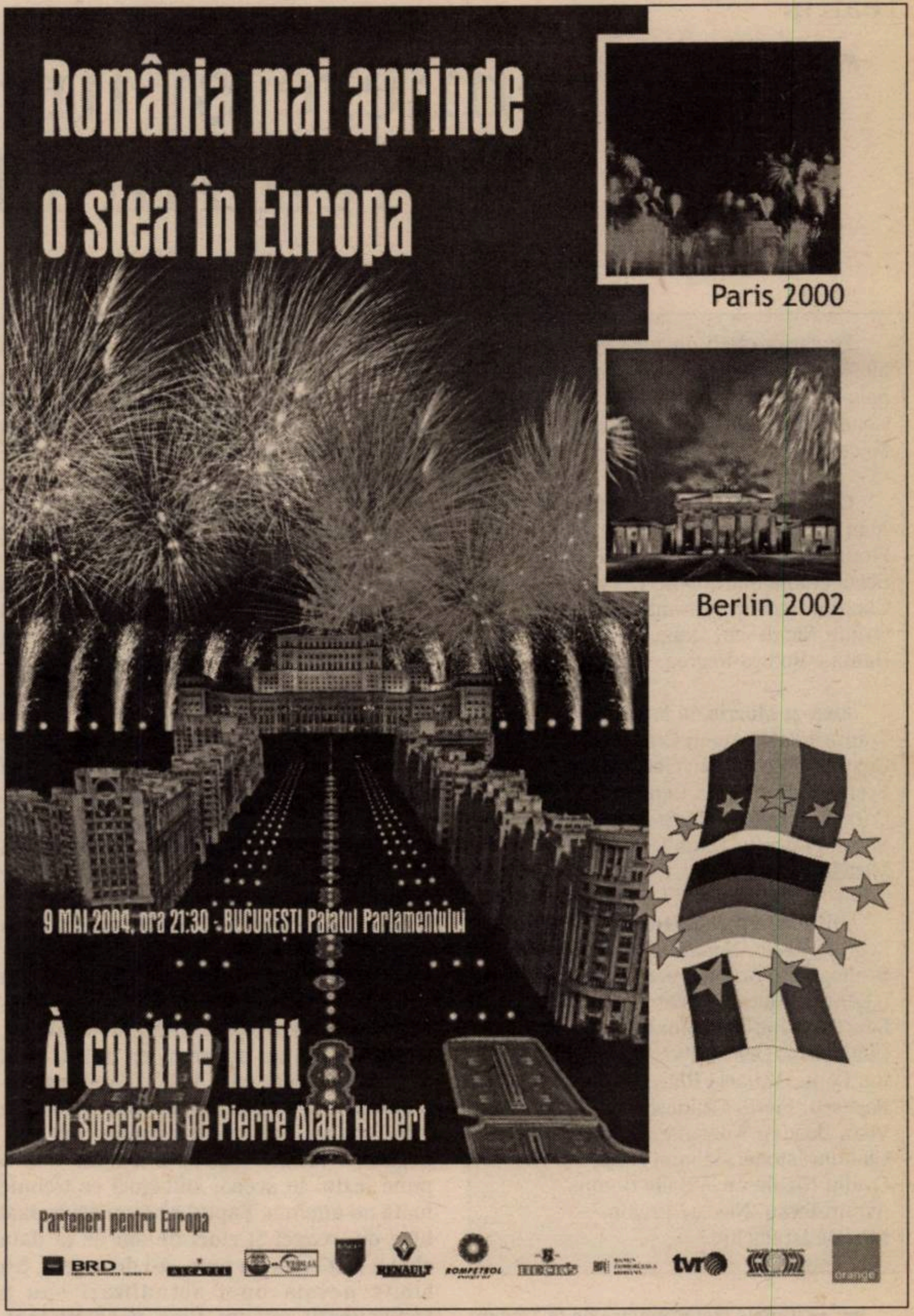
România mai aprinde o stea în Europa
Paris 2000
Berlin 2002
9 MAI 2004, ora 21:30 - BUCUREȘTI Palatul Parlamentului
À contre nuit
Un spectacol de Pierre Alain Hubert
Parteneri pentru Europa
BRD
ALCATEL
RENAULT
ROMPETROL
tvr
orange

Premiile, niște accidente plăcute

La Gala Premiilor UNITER, ediția 2004, ați fost distins de către Senat cu Premiul pentru întreaga activitate. Ce impresie fac în viața dvs. premiile?

Premiile sînt niște accidente, draga mea, am o colecție întreagă! Deși sînt treizeci de ani de cînd am făcut ultimul spectacol în țară, **Cei trei frați gemeni venețieni** – o *commedia dell'arte* lejeră cu care am fost și la BITEF –, sînt mișcat pentru că oamenii au păstrat amintirea acelor spectacole, și asta într-o artă care piere cu fiecare lăsare de cortină. Să-ți spun ceva; imediat după Revoluție am revenit în țară cu doi „granguri" de la Televiziunea Germană, care m-au rugat să fac un film despre România. Filmul mi s-a refuzat la Televiziunea Română, cu toate că difuzarea era gratuită, dar a avut milioane de spectatori în Germania, iar, drept consecință, au fost donații serioase pentru casele de copii orfani din România. Cazat fiind la Hotelul Intercontinental, am făcut o comandă telefonică la München să vorbesc cu soția și cu fiica să le spun că am ajuns cu bine. După ce telefonista mi-a luat comanda, m-a sunat la vreo jumătate de oră, cerîndu-și scuze, dar voia să știe dacă numele meu are ceva comun cu teatrul; am recunoscut că sînt regizor de meserie după care ea m-a întrebat dacă eu am făcut **Nepotul lui Rameau**, spectacol pe care l-a văzut de cîteva ori. Așadar vin în țară după douăzeci și cinci de ani și o doamnă care nu lucrează în domeniu, nu e o intelectuală, își amintește de un spectacol al nostru; ei bine, acest lucru m-a emoționat puternic. Iar premiul amintit completează impresia pe care mi-a lăsat-o telefonista aceea, în 1990.

Interviu realizat de
Crenguța MANEA

București, 9 mai 2004: „Europa luminilor"

Între memorie și istorie, un spectacol pirotehnic pentru Palatul Parlamentului

„Dacă tot ceea ce se schimbă încet se explică prin viață, tot ceea ce se schimbă repede se explică prin foc."
Gaston Bachelard, ***Psychanalyse du feu.***

Cu prilejul „Zilei Europei", pe 9 mai seara, Ambasada Franței și Ambasada Germaniei organizează, cu concursul autorităților române și al mai multor întreprinderi franceze și române, un foarte mare spectacol pirotehnic, a cărui ambiție nu se limitează la mijloacele tehnice și umane excepționale mobilizate în acest scop.

Spectacolul, urmat a doua zi, pe 10 mai, de o dezbatere care vizează evocarea mizelor simbolice și politice ale reflecției referitoare la Palat și la rostul iluminării lui, urmărește mai multe obiective, foarte diverse, dar toate la fel de ambițioase.

Ideea inițială este legată de provocarea și de enigma reprezentate, pentru observatori străini, de ceea ce nu se spune și care apasă asupra Palatului Parlamentului, de istoria și de locul lui în memoria colectivă a românilor. Există desigur un discurs politic sau istoric despre Palat, dar acest discurs pare bizar de „descentrat" față de obiectul său esențial. În această absență se află o forță de atracție analogă, în spațiul imaginarului, cu forța de atracție a găurilor negre în spațiul cosmic.

Ambivalența fundamentală a sentimentelor inspirate românilor de Palatul Parlamentului sporește în mod evident această atracție datorită istoriei sale și pentru că fusese conceput în mod explicit ca simbol al puterii absolute a unui regim totalitar, el reprezintă pentru mulți memorialul suferinței pricinuite de acest regim unui întreg popor. Cu toate acestea, Palatul rămîne o clădire excepțională și o adevărată demonstrație a măiestriei și a talentului celor care l-au construit și l-au împodobit. Datorită dimensiunilor sale, Palatul Parlamentului face parte, în mod obiectiv, dintre cele mai spectaculoase clădiri ale secolului XX și poate inspira românilor o anume mîndrie.

Una din ambițiile spectacolului pe care l-am conceput este să „pună în lumină", în sens literal și simbolic, acest „loc memorial". Acest ultim termen este folosit în sensul pe care i l-a dat istoricul francez Pierre Nora, cu ambiguitatea fundamentală pe care o pune în evidență introducerea sa la lucrarea colectivă **Lieux de mémoire**: ceea ce revelează accelerarea istoriei „este întreaga distanță dintre memoria adevarată, socială, neatinsă ș...ț și istorie, care este ceea ce fac din trecut societățile noastre condamnate la uitare, fiindcă sînt antrenate în schimbare. ș...ț Dacă am mai sălășlui în memorie, n-am mai avea nevoie să-i consacrăm locuri".

Cum trece timpul istoriei și cum face el dintr-o ideologie greșită și din simbolurile sale active obiect de memorie și vestigii, pentru indivizi, pentru o națiune, pentru cărțile de istorie?

Niște focuri de artificii de pe Palatul Parlamentului nu răspund, desigur, prin ele însele, acestei întrebări. Dar ele pot scoate în evidență profunzimea și importanța mizelor, personale sau colective, afective sau politice. Spectacolul lor, efemer prin excelență, poate într-adevăr să ne facă să simțim, cu forța unică a intuiției poetice, că Palatul Parlamentului este la confluența mai multor vremuri care se împletesc cu cursul istoriei lungi, cea a monumentelor făcute să sfideze timpul, fluxul cronicii de „actualitate", politică sau de altă natură, și scurgerea vieților noastre individuale.

O jumătate de oră de spectacol, la cincisprezece ani de la întoarcerea democrației în România, aproape o jumătate de secol de dictatură, cu trei ani înaintea intrării în Uniunea Europeană, un Palat al Parlamentului construit pentru secole, întreaga viață a bărbaților și femeilor care au avut sau vor avea 20 de ani în 1968, în 1989, în 2004 sau 2007... Care este măsura potrivită a timpului pentru a le vorbi românilor și celorlalți cetățeni ai Europei despre Palatul Parlamentului și despre istoria din care acesta pare a fi o zgură încă fierbinte?

Într-un foarte scurt metraj al Ancăi Damian, care va fi proiectat în timpul spectacolului din 9 mai, există o secvență foarte simplă și foarte frapantă: o imagine scurtă, artificial împietrită a lui Nicolae Ceaușescu, cu mîna întinsă, imperios. Acest plan nu durează decît aproximativ o secundă. Secunda aceasta nu este oare o metaforă justă a vanității puterii reflectată de această ipostază arhetipală a dictatorului în toată măreția sa? Secunda aceasta este totuși o eternitate de suferință pentru miile de vieți sfărîmate de asuprirea comunistă.

Nici nu poate fi vorba de uitare. Dar arsura istoriei trebuie să rămînă în urmă, oricît de dureroasă a putut să fie, și să abordăm viitorul care se conturează, cu încrederea pe care o justifică talentul și energia bărbaților și femeilor din România.

Alegînd seara de 9 mai – Ziua Europei –, Franța și Germania au vrut să arate că împărtășesc, alături de România, această încredere într-un viitor a cărui participare la aventura integrării europene nu este decît o etapă.

Amploarea spectacolului și calitatea excepțională a artiștilor mobilizați în jurul lui Pierre-Alain Hubert, unul dintre pirotehnicienii cei mai renumiți din lume, sînt expresia efortului pe care Franța și Germania au vrut să-l facă pentru a celebra, în România, o Zi a Europei cu un relief special în acest an care a văzut aderarea a 10 noi state membre și care va vedea încheierea negocierilor de aderare a României la Uniunea Europeană.

Strălucirea conferită acestei celebrări este pe măsura angajamentelor asumate de Franța și de Germania de a ajuta România să se pregătească pentru a adera la Uniunea Europeană: sprijinul acordat de către autoritățile politice franceze și germane candidaturii României, contribuția întreprinderilor franceze și germane la efortul de modernizare a economiei românești, implicarea activă a ONG-urilor și a colectivităților locale franceze și germane în cooperarea cu România. Reamintirea acestui angajament în dimensiunile lui multiple este un alt obiectiv al spectacolului din 9 mai.

În sfîrșit, firește, acest spectacol poate fi apreciat ca un divertisment de o calitate excepțională. Intitulată **À contre-nuit** de către Pierre-Alain Hubert, creatorul ei, această operă poetică urmărește să împărtășească locuitorilor Bucureștiului și telespectatorilor români magia luminii și a focului, pe muzica Fanfarei Zece Prăjini și a lui Ovidiu Lipan, ancorată în cea mai bună tradiție românească, și pe cea special compusă pentru acest spectacol de către Vlaicu Golcea.

Teatru

Trei premiere şi un spectacol la Teatrul Mic

EUGENIA ANCA ROTESCU

CUM IUBEŞTE CEALALTĂ JUMĂTATE

Cum iubeşte cealaltă jumătate

Pe gaura cheii de Joe Orton. Regia: Moshe Yassur. Scenografia: Irina Solomon. Cu: Mihai Dinvale, Dan Condurache, Simona Mihăescu, Sorin Medeleni.

Cum iubeşte cealaltă jumătate de Alan Ayckbourn. Traducerea: Horia Florin Popescu. Regia: Sanda Manu. Scenografia: Maria Miu. Distribuţia: Claudiu Istodor, Adriana Şchiopu, Ovidiu Niculescu, Oana Ioachim, Vitalie Bantaş, Rodica Negrea.

Alex şi Morris de Michael Elkin. Traducerea: Carmen Croitoru şi Gelu Colceag. Regia: Gelu Colceag. Scenografia: Liliana Cenean şi Ştefan Caragiu. Distribuţia: Ştefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Dembinski-Medeleanu.

Viitorul e maculatură de Vlad Zografi. Regia: Nona Ciobanu. Scenografia: Ana Olteanu. Muzica originală: Ada Milea. Mişcarea scenică: Laurenţia Barbu. Foto: Iulian Bălţătescu. Distribuţia: Mihai Dinvale, Ion Lupu, Mihaela Rădescu, Mitică Popescu, Florin Călinescu, Gheorghe Visu, Bogdan Talaşman, Radu Zetu, Claudiu Istodor, Liliana Pană, Ovidiu Niculescu, Vitalie Bantaş, Avram Birău, Nicolae Praida, Niculae Ieremciuc.

Ultimele trei premiere de la Teatrul Mic se înscriu într-un demers a cărui coerenţă e limpede: ieşirea din conul adînc de umbră. Soluţia îmbrăţişată este spectacolul pentru un public larg. A se înţelege prin asta spectatorul caracterizat prin nevoia/dorinţa de a se amuza, de a se destinde. Vor fi fost alese, prin urmare, spectacole din genul comediei. Întreprindere cu grad mare de risc, ştiut fiind că genul îşi are capcanele sale. Multe şi greu de anticipat. Să luăm însă lucrurile pe rînd.

Mai întîi a fost premiera cu **Pe gaura cheii** de Joe Orton. Înainte de orice, am a face o mărturisire. M-am dus la premieră fără alt gînd decît că voi vedea o comedioară uşoară de moravuri, un spectacolaş relaxant, fără pretenţii, adresat într-adevăr celor care vor să se recreeze vreo două ore într-o foarte cochetă sală de teatru. Cum nu ştiam mare lucru despre autor, am decis să nu citesc caietul de sală, întreprindere la care s-au mai adăugat şi alte precauţii luate cu tainicul gînd că aş putea avea totuşi o surpriză plăcută. Departe de mine ideea că s-ar putea petrece şi invers.

Despre autor am aflat pînă la urmă din caietul-program că a reprezentat un punct de sprijin în lupta de eliberare contra cenzurii oficiale şi a puritanismului impus în dramaturgia britanică pînă pe la sfîrşitul deceniului şase. E el important pentru teatrul englez al acelui moment, dar mai departe? Mă îndoiesc că va fi rămas altceva decît un reper bine datat istoric. Cît despre spaţiul teatral autohton, nu are, realmente şi actualmente, absolut nici o relevanţă. Cel puţin, nu în citirea scenică la care am fost supusă. Nici scriitura, nici registrul comic îndoielnic nu izbutesc să sensibilizeze faţă de povestea de moravuri tare uşurele dintr-o familie de medici care s-au înşelat toată viaţa. Acum sînt pe punctul de a avea relaţii sexuale cu proprii lor copii, abandonaţi încă de la naştere, deoarece au fost concepuţi într-o debara dintr-un hotel sordid, ca urmare a unei aventuri de-o noapte, despre care n-au habar că au trăit-o unul cu celălalt; bla, bla, bla... Total neconvingător. Şi neinspirant, se pare, deoarece nimeni nu dă semne că ar fi avut vreo idee. Regizorul Moshe Yassur s-a limitat la a pune textul în scenă; sintagmă ce trebuie luată *ad litteram*. Faptul că s-au scurs mai bine de treizeci şi cinci de ani de la data cînd a fost scris nu pare să-l deranjeze. Nu simte nevoia unei actualizări sau a transpunerii într-un timp nedeterminat, dar nici nu purcede la o reconstituire cu adevărat istorică a atmosferei sociale marcate încă de „tinerii furioşi“ şi de mişcarea *hippy*. Nici nu aduce vreun elogiu bunei tradiţii multiseculare a comediei de moravuri. Despre a dezvolta o viziune aparte, a construi o structură dramatică ori măcar a impune un ritm alert, viu şi nu o oarecare agitaţie mai mult sau mai puţin gălăgioasă, nici nu poate fi vorba. Scenic, nu se întîmplă chiar nimic. Nu au fost create situaţii comice, drept pentru care nu se rîde. Ceea ce anulează orice şansă de a te întreba de ce şi de cine rîdem. Nimic usturător, nimic reconfortant, doar o mare plictiseală. Urmează decoruri şi costume, care sînt doar funcţionale, adică perdeaua se trage, scaunul se răstoarnă, vaza de flori e concavă ş.a.m.d. Or, a discuta în aceşti termeni despre scenografia Irinei Solomon este absolut nespecific. Dacă va fi urmărit o caracterizare a acelei lumi într-adevăr „fără moral şi fără prinţip“ (asta, că tot se face referire la Caragiale – fără acoperire, după părerea mea – în caietul-program!), printr-o crasă lipsă de stil şi gust, prin anularea oricărui semn, mă tem că n-a fost mesajul plastic cel mai bine ales. Actorii sînt de înţeles. Prestaţia lor nu avea cum să fie mai bună în condiţiile date. Nu văd cum ar fi putut să fie credibili. Nu ştiu cum ar fi putut să fie altfel decît artificiali, lipsiţi de energie şi, lucru pe deplin explicabil, incapabili să-şi asume eroii, să construiască relaţii viabile între personaje.

Mă întreb dacă doamna Sanda Manu a văzut acest spectacol? Posibil, întrucît cea de-a doua premieră – **Cum iubeşte cealaltă jumătate** de Alan Ayckbourn – poartă vădit amprenta regizorului-pedagog care îşi invită colaboratorii să reviziteze instrumentele de lucru, ceea ce nu înseamnă că fac vreo comparaţie cu un spectacol de şcoală. Diferenţele se impun de la sine între a lucra cu proaspeţi sau viitori absolvenţi şi cu actori care au adunat ani de experienţă scenică. Datele se schimbă, căci în şcoală se poate miza mai ales pe prospeţimea şi energia specifică vîrstei sau, mai mult încă, pe însăşi condiţia imperfectă a debutului. Aici, abordarea este de cu totul altă factură, pornind chiar de la motivarea trupei. Să nu uităm că Alan Ayckbourn este şi autorul altei comedii – **Pluralul englezesc**. În montarea doamnei Sanda Manu, piesa a ţinut afişul Teatrului Mic vreme de multe stagiuni ale deceniului opt. Reperul funcţionează nu doar în dimensiunea unui succes punctual, ci şi în contextul mai larg al prestigiului de altădată al teatrului. Astfel, pe de o parte, el este de natură a impulsiona, iar, pe de altă parte, de a reinstaura standarde de valoare în ce priveşte arta comediei. Şi, într-adevăr, argumentele au funcţionat, iar, spectacolul, dintr-o anumită perspectivă, o demonstrează pe deplin. Premiera părea să fie rezultatul unui îndelung *training* aplicat în tehnicile comediei. Prestaţia scenică a tuturor actorilor denota lucrul atent pe fiecare detaliu, de la intonaţie şi accente în frază, ţinută şi aşezare, pînă la amploarea sau, dimpotrivă, discreţia fiecărui gest ori privire. Indicaţiile extrem de precise ale regizoarei erau încă evidente. Faptul în sine este admirabil, spune extrem de multe, atît despre generozitatea doamnei Sanda Manu, cît şi despre seriozitatea şi potenţialul trupei. Totuşi, se pare că această premieră a venit prea devreme, înainte ca lucrurile să se fi aşezat, să fi avut timp să crească şi să se pătrundă de sevă. O dată ce stăpîneşti cum se cuvine instrumentele, e posibil să faci pasul următor. Să te apleci, prin urmare, asupra fondului, să descifrezi personaje, să înţelegi reacţii şi relaţii, să cobori în structuri sociale, să deosebeşti între condiţionări de statut şi carenţe de caracter. Pentru o astfel de piesă, scrisă şi ea în buna tradiţie a comediei de moravuri, acestea sînt mecanismele umorului, cele care declanşează rîsul şi scot spectatorul din pasivitate. Or, aici apar neîmplinirile spectacolului. Personajele rămîn abia creionate în datele lor generale, prea puţin individualizate, lipsite de o personalitate reală, credibilă. În consecinţă, jocul de relaţii – sau, mai bine spus, non-relaţii, întrucît false sau artificale – nu depăşeşte nivelul declarativ, neavînd acoperire în convingerile sau dorinţele lor. Desigur, e vorba despre o lume superficială, instinctuală şi impulsivă, cu tot ce presupune ea ca lacune, negări, eschive şi abateri de la codul moral şi social. Asta aduce un oarecare schematism şi similitudini, de altminteri extrem de bine surprinse în scenografia Mariei Miu, dar nu înseamnă nicidecum indivizi simplificaţi, generici. Dimpotrivă, în egocentrismul lor, ei sînt obligaţi să dezvolte şi să pună la bătaie doze considerabile de inventivitate şi abilitate, spre a acoperi tot ce este oneros şi duplicitar în atitudinea lor faţă de cealaltă jumătate. Singură Rodica Negrea îşi studiază atent, sub lupă, personajul, iar interpretarea sa este rezultatul savuros al tuturor acestor cercetări şi descoperiri pe care le-a făcut despre eroină. Încă o dată se verifică un adevăr bine ştiut: comedia nu e deloc o întreprindere uşoară; nu e suficient să ai o piesă bună, resorturile umorului cer actori extrem de bine antrenaţi şi foarte stăpîni pe mijloacele lor.

Gelu Colceag cunoaşte aceste condiţii strict necesare. Dovadă: **Alex şi Morris**, cea mai recentă premieră de la Teatrul Mic, în montarea sa. Într-adevăr, Gelu Colceag alege un text căruia e greu să-i reproşezi ceva. Umorul e de cea mai bună calitate, replicile se rostogolesc spirituale, într-un amestec aparent paradoxal de cinism ponderat de multă căldură amicală. În asociaţiile mereu surprinzătoare şi inteligente, simţi plăcerea jocului intelectual. E o permanentă investigare a gîndurilor şi sentimentelor celuilalt, e efortul de cunoaştere a celor mai ascunse cotloane ale firii şi sensibilităţii sale. Dar jocul nu e gratuit. Este un test care va arăta măsura în care colegul de cameră îţi poate deveni prieten, poate să fie camaradul care să alunge singurătatea, adînc resimţită, dar, din prea multă mîndrie, niciodată recunoscută. Acestea sînt datele piesei în care Gelu Colceag distribuie doi maeştri, pe Ştefan Iordache şi Mitică Popescu, alături de Dana Dembinski-Medeleanu, într-un delicat rol de suport. Şi totuşi, spectacolul nu a onorat premisele excelente de la care plecase. Există doar scurte momente cînd, ca printr-o uşă vremelnic întredeschisă, ai ocazia să întrezăreşti bijuteria care ar fi putut să fie. Iar secvenţele în cauză sînt meritul exclusiv al celor doi actori. Uneori, talentul şi ştiinţa lor izbutesc să anihileze toate celelalte neajunsuri. Doar atunci poţi să faci abstracţie, spre exemplu, de spaţiul scenografic, de obiectele care-l umplu şi care nasc activităţi în sine. Cineva dă cu mopul, mută patul sau cuierul, aduce şi scoate elemente de mobilier din scena-cameră de azil. Că activităţile enumerate şi altele asemenea sînt reale, că ele se petrec ca atare în viaţa de zi cu zi e de netăgăduit. Realitatea scenică este însă altceva. Drumul de la activităţi diurne la acţiuni teatrale presupune a urmări atent şi permanent logica interioară a acestor mişcări, sensul lor. Tot ce se întîmplă în acel spaţiu e de aşteptat să fie purtător de informaţie, relatînd cum se simt pensionarii acolo, în ce măsură şi-au asumat locul şi lucrurile, dacă sînt stingheri sau au intimitate, dacă mediul e ostil, neutru, prietenos ş.a.m.d. de vreme ce mirajul nu vine din interior, dimensiunea poetică nu are cum să se dezvolte. Şi atunci eforturile sînt vane. Se can-

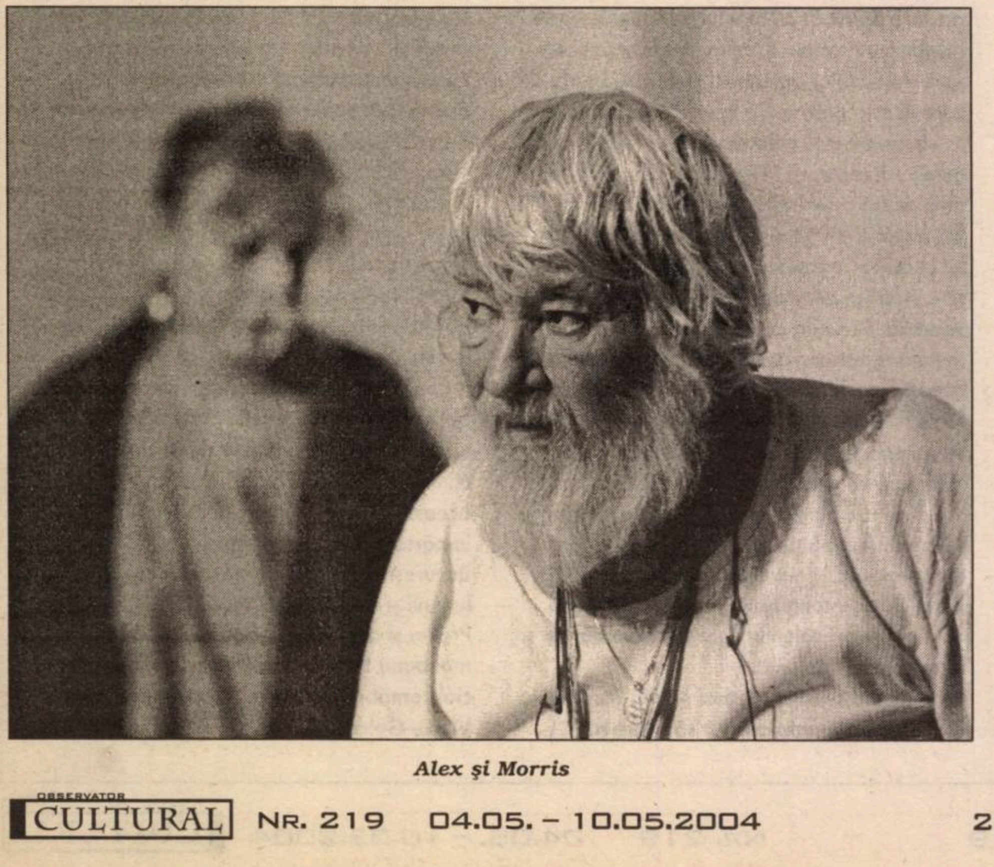

Alex şi Morris

Viitorul e maculatură

tonează în zona operaţiunilor tehnice de tipul: se trage draperia peste un geam; maşiniştii instalează dincolo de plexiglas peisajul romantic; se face heblu; se dă draperia la o parte; se admiră peisajul în tăcere; se urmează întocmai aceleaşi instrucţiuni şi pentru varianta „peisaj nostalgic“ sau „tomnatic“ sau... Înseamnă, cu alte cuvinte, să forţezi nota şi să te îndepărtezi de text, de ceea ce el îşi propune şi oferă cu prisosinţă: minunate partituri pentru actori.

Trei premiere – trei motive pentru care, atunci cînd a fost să recomand o piesă din repertoriul Teatrului Mic, am ales un cu totul alt tip de comedie: **Viitorul e maculatură** de Vlad Zografi, în regia Nonei Ciobanu. Mai mult decît atît, am revăzut recent acest spectacol. Nu fără strîngere de inimă, întrucît a trecut ceva vreme şi de la prima reprezentaţie, şi de la următoarele, în care se zice că spectacolul „se aşază“. Am intrat bine în perioada în care altă regulă nescrisă spune că spectacolele urmează un inexorabil proces de degradare. Mă abţin să comentez diferenţa uriaşă de atribuţiuni ale funcţiei de regizor tehnic din teatrele autohtone şi din cele de pe alte meridiane. Ce înseamnă el pe la noi, ştim cu toţii şi-i înţelegem rostul în a surmonta precaritatea generalizată a echipamentelor scenotehnice. Nu-i mai puţin adevărat că sîntem la curent şi cu faptul că, peste tot prin lume, el este un personaj-cheie, responsabil de menţinerea spectacolului în aceleaşi date şi la aceleaşi standarde la care a avut loc premiera. Mă îndoiesc că nu s-ar găsi loc în schemele de cele mai multe ori supradimensionate ale teatrelor noastre şi pentru o astfel de persoană, a cărei utilitate ţine de respectul real faţă de public şi faţă de artă. Să mă abţin totuşi, aşa cum am promis, mai ales pentru că am avut parte de excepţia care confirmă pomenita regulă. O primă explicaţie, în ordinea celor de mai sus, ar fi aceea că Nona Ciobanu este alături de trupă cam la fiecare reprezentaţie.

Dar asta nu e totul, pentru că trebuie spus că spectacolul a crescut simţitor. A cîştigat în ritm şi s-a limpezit. Structura piesei şi intenţiile regizoarei se citesc acum cu claritate. Accentele se precizează, iar arta comediei parcurge un registru larg. Rîzi, dar rîzi amar, şi rîzi negru şi te-nfiori. E un rîs care trezeşte conştiinţe, care nu vindecă, dimpotrivă, ridică probleme. Excursul prin teatrul absurdului, spre exemplu, capătă miză privit ca realitate palpabilă; răul din noi şi din lumea noastră capătă concreteţe. Spaţiul scenografic acoperă funcţii sociale, determinări de clasă şi statut, stări fizice şi prezenţe din altă lume, mai mult sau mai puţin virtuală. Evident, toate acestea au fost prezente şi identificabile încă de la premieră. Reţinerile mele de la acea vreme veneau din jocul actorilor, care denota un soi de disconfort. Acum, acest sentiment a dispărut cu totul şi chiar aş putea spune că am simţit plăcerea şi pofta actorilor de a fi prezenţi, în dublul sens al cuvîntului, în acest spectacol anume. Concluzia ar fi că a fost nevoie de tot acest timp pentru a asimila realmente genul de scriitură propus de autor. De ce? Cauzele cred că sînt mai profunde şi de altă natură decît cele invocate mai sus. Aici nu e vorba doar despre tehnici şi moduri de abordare a personajului. Ele îşi păstrează valabilitatea, dar intervine ceva în plus. La o primă şi rapidă privire, se poate vorbi despre inadecvarea jocului actoricesc faţă de dramaturgia nouă. Distanţa dintre pregătirea actorului, format la o şcoală care pare să evite orice tangenţe cu lumea contemporană şi dramaturgia nouă a fost ades dezbătută. Cum dezbaterile în cauză nu au condus la nici o schimbare, e de presupus că motivele trebuie căutate în altă parte. Parte pe care aş numi-o asumare. Iar asumarea este ulterioară unui proces de conştientizare, care, la rîndu-i, înseamnă înţelegere, clarificare şi apoi atitudine. Or, asta presupune efortul de a ieşi din starea de confuzie şi incoerenţă, de nesiguranţă şi debusolare pe care o trăim zi de zi, de a ne găsi rostul şi locul, echilibrul şi valorile. Vlad Zografi, asemeni multor dramaturgi (mai ales străini, dar şi români) care astăzi dau măsura nu doar a talentului, ci şi a spiritului lor analitic, vorbeşte despre toate astea, despre noi şi societatea noastră. Şi nu o face în termeni care să ne placă, să ne ajute să ne simţim confortabil cu noi şi cu lumea pe care o construim. Esenţializată, lumea astfel prezentată anulează repere morale, răstoarnă dramatic sisteme de valori, închide orizontul de speranţă, proclamă victoria absolută a răului. Esenţă greu de suportat, de unde şi fracturile care apar pe diverse tronsoane ale lanţului mai sus pomenit. Calea lejeră e să ignorăm sau măcar să amînăm conştientizarea pe mîine. Cu atît mai mult cu cît ea poate să creeze panică, după cum mă atenţiona recent un sociolog. Adevărat, poate, însă negarea de acest tip nu aduce nici veridicitate, nici autenticitate în scenă!

Iar dacă e să extrapolez cazul particular al acestui spectacol la mai tot ce înseamnă text contemporan, dramaturgie nouă pe scenele noastre, ajungem poate la motivul de substanţă al multora dintre neîmplinirile spectacologice ori refuzurile receptării criticii şi/sau ale publicului.

Teatre mici, ambiţii mari

RADU ȚUCULESCU

Cum altfel decît în ritm de vals te poţi învîrti prin Viena – unul interior, mental –, dar nu s-ar mira nimeni nici dacă ai valsa „pe bune“. Ar fi un semn de admiraţie neostoită faţă de fostul imperiu al absolutismului unde azi ai senzaţia că de aici începe „balcanismul“, chiar dacă aproape pe fiecare stradă şi străduţă bine măturate te loveşti de silueta, din carton, a lui Mozart, neruşinat de bine hrănit, dodoloţ şi rubicond, care te îmbie, emanînd parfumuri din hainele-i scumpe şi dantelate, să cumperi bomboanele ce-i poartă numele. Ca şi cum viaţa i-ar fi fost alcătuită dintr-un şir de zile din ciocolată cu un sfîrşit apologetic, înecat în frişcă. (La Bruges, am văzut un „exerciţiu de admiraţie“ mai dihai! La intrarea într-un local drăguţ, pe-o tablă neagră scria, cu litere mari, că se serveşte toată ziua... Biftec Mozart!)

În faţa primăriei, o delicată balerină îmbrăcată în alb baleta pe un vals de Strauss (tatăl, fiul sau nepotul, asta nu mai are importanţă), iar turişti japonezi fotografiau cu înfrigurare. Vis-à-vis e Burgtheater, pe aproape Volkstheater şi chiar Theater in der Josefstadt. Teatre mari, cu repertoriu, în general clasic, jucat într-o manieră amintind de Max Reinhardt, care şi azi mai este predat în institutele de specialitate, chiar dacă fusese depăşit încă în vremea sa. Actori talentaţi, regizori conştiincioşi, spectacole cuminţi, dar care atrag publicul. Biletele sînt vîndute pe cîte o lună întreagă la aproape toate reprezentaţiile, ceea ce, pînă la urmă, e un pretext de bucurie pentru cel îndrăgostit de arta scenică. La Theater an der Wien se joacă cele mai celebre *musichall*-uri din lume, acolo e o explozie de culori, fantezie, ritm şi bună dispoziţie, iar succesul de casă e, evident, net superior.

Mă aflu a doua oară în capitala austriacă, pentru o perioadă ceva mai lungă decît un sejur turistic. Deci mă plimb în „cunoştinţă de cauză“, nu mai am şanse să mă rătăcesc. Ajung pe Praterstr şi mă opresc, ca de obicei, în faţa statuii, de-un comic debordant, al lui Johann Nepomuk Nestroy, marele actor şi om de teatru care a scris peste 80 de comedii, mereu certat cu cenzura (asta se întîmpla înainte de 1849), şi care a fost închis de cîteva ori pentru criticile sale sociale „lansate“ în public de la înălţimile rampei. Nu departe de statuia lui Nestroy e statuia lui Karl Lueger, un primar celebru al Vienei, actor şi el, uneori, cînd rostea discursuri (prin 1908) presărate cu poante şi jocuri de cuvinte gen *slawenvolker-sklawenvolker*. Ceva mai tîrziu, Lueger a fost şi mentor al lui Hitler.

Anul acesta descopăr, aproape din întîmplare, teatrul Pygmalion, condus de un român aflat la Viena de peste douăzeci de ani, care a deschis şi o şcoală de actorie. El se numeşte Geirun Tino, chiar dacă este originar din Brăila, şi are planuri îndrăzneţe. Teatrul său este mic (o capacitate de 40 de locuri), dar ambiţios, iar actorii care absolvă şcoala condusă de el se impun şi pe alte scene vieneze. La această oră, Geirun Tino a purces la realizarea proiectului **Kafka** (el fiind cel care dramatizează şi regizează creaţiile acestui autor aproape „ascenic“), şi rezultatele sînt, adesea, surprinzătoare. Am văzut **Metamorfoza** cu un excelent actor „născut“ la şcoala lui Tino, pe nume Ip Wischin. Un spectacol grotesc, care a încercat să dibuiască latura comico-tragică a textului, plin de mişcare, într-un spaţiu auster în care Ip interpreta toate rolurile, de la cel al Povestitorului pînă la cel al mătuşii lui Gregor Samsa. Un pat spînzurat, o plapumă din care se ieşea cu greu, o oală de noapte, un scaun, cîteva mere roşii îl ajutau pe protagonist să-şi definitiveze actul scenic. A doua zi (deoarece aici se joacă zilnic!) am urmărit **Angajare de clovn**, cunoscuta piesă a lui Vişniec, unde a apărut, din nou, neobositul Ip, eclipsîndu-i, adesea, pe ceilalţi interpreţi care, am aflat ulterior, erau încă studenţi la şcoala lui Tino. Şi, tot ulterior, am aflat de **Castelul** montat de Geirun Tino la Nottara (Bucureşti), spectacol apreciat la mai multe festivaluri internaţionale. Una peste alta, Tino nu se dă bătut, luptă ca un adevărat român îndrăgostit de scenă ca de o... fată frumoasă. Pentru el, teatrul trebuie să fie „pur“, adică să nu apeleze la mijloacele de expresie ale celorlalte arte, că are el resurse destule, doar „trebuie să le readucem la suprafaţă.“

Într-o fabrică de mobilă părăsită, actriţa cehă Nika Brettschneider şi soţul ei Ludvik Kavin au deschis, în urmă cu douăzeci de ani, un studio de teatru, Teatrul Brett. Cei doi au emigrat forţat în Austria în 1978, după ce au semnat celebra Chartă 77. Au ajuns în Viena împreună cu micuţul lor fiu, fără să cunoască o boabă limba germană. Au început cu spectacole de pantomimă, de gestică, de expresie corporală, atrăgînd tocmai din această cauză atenţia. Apoi, tiptil, şi-au făcut apariţia şi... cuvintele. Nika fusese şi în Cehia o actriţă foarte apreciată. O dată cu creşterea băiatului (actor la această oră!), a crescut şi... faima Teatrului Brett. Ieşit din „tiparele“ cunoscute ale mai „bătrînelor“ teatre vieneze, dar ajutat (financiar) de către oficialităţi (bravo lor), spectacolele cehilor (jucate acum în limba germană, fără dificultăţi) au atras un public, în special tînăr, cu un repertoriu extrem de divers (Handke, Picasso, Kandinsky, Mayrocker, Jandl, Duras, Dürrenmatt, Goethe, Saint Exupéry...). Am văzut spectacolul **Crocodilul**, o adaptare a povestirii cu acelaşi titlu de Dostoievski. Superbă scriere, plină de ironie, amintind, într-un fel, de **Nasul** lui Gogol. Despre soţi şi amanţi încornoraţi, despre un crocodil care l-a înghiţit pe unul dintre ei şi despre străinul (stăpînul crocodilului) care face bani buni pe chestia asta, expunîndu-l publicului. O hilară aluzie la „invazia“ capitalului străin în ţările mai puţin dezvoltate... Printre interpreţi, tatăl şi fiul (cel care fusese micuţ cînd părinţii lui erau alungaţi din ţară) şi o interpretă crescută la şcoala lui Tino. Iată cum se ajută aceste teatre, fără ranchiuni ori invidii mai mult ori mai puţin ascunse. În asemenea cazuri, ambiţiile şi planurile lor au şanse de reuşită. Părerea mea.

Viena, aprilie 2004

Teatrul de Consum: o nouă premieră

Astăzi are loc a cincea premieră din programul Teatru de Consum, desfăşurat la Teatrul LUNI de la Green Hours. Spectacolul **Alegerea** – cu Gabriela Crişu, Romulus Chiciuc şi Noa Lupu (copilul) – regizat de Theo Herghelegiu, după textul lui Benjamin Bettenbender, mizează pe interactivitate şi răsturnări antrenante de situaţii, pe un ludic ingenios întreţinut, oferind spectatorilor posibilitatea de a alege finalul. Scenografia este creată de Pollo Vandamme, filmul inserat este realizat de Ovidiu Georgescu, iar coregrafia poartă semnătura Silviei Mihai.

Arte vizuale

Virgiliu Parghel – 50

ADRIAN-SILVAN IONESCU

Vîrsta de 50 de ani reprezintă un prag important al existenţei: este momentul sigur al maturităţii împlinite – parcurs de unii cu greu, conştienţi de propria menire, de alţii cu nepăsare şi voioşie, iar de cei mai mulţi cu inconştienţă –, de la care începe coborîşul. Pentru unii, acest coborîş este mai lung, poate egal ca timp urcuşului; pentru alţii, se poate transforma într-o cădere scurtă şi dureroasă, pe povîrnişul accidentat. Pentru toţi, însă, este important că au reuşit să ajungă în vîrf, fie şi pentru o clipă. De acolo îşi pot contempla urcuşul şi se pot pregăti pentru următoarea etapă. Iar pictorul Virgiliu Parghel se poate mîndri cu drumul pe care l-a parcurs pînă acum. Artistul s-a născut pe 2 mai 1954, la Iaşi. Pasiunea pentru artă i-o insuflă mama sa, care, în timpul liber, picta cu mult har şi dăruire. Datorită ei, Virgil cunoaşte, la 6 ani, atelierul de pictură al Şcolii Populare de Artă, frecventată de mama sa. Un an mai tîrziu merge pentru prima dată la mare şi are prilejul să viziteze Muzeul de Artă din Constanţa. Aceste prime contacte cu plastica aveau să-l marcheze pentru tot restul vieţii şi să-i decidă cariera, după cum mărturiseşte într-o autobiografie întocmită în 2003, oferită prietenilor. Dovedindu-şi înclinaţia artistică încă din şcoala generală, profesorii îl sfătuiesc să urmeze cursurile Liceului de Muzică şi Arte Plastice „Octav Băncilă“ din Iaşi, unde este admis în 1969. Îşi formează aici o solidă cultură muzicală, teatrală şi plastică. Aceasta se reflectă şi în rezultatele pe care le obţine, ocupînd locul I la examenul de bacalaureat susţinut în 1973. Totuşi, la examenul de admitere la Institutul de Arte Plastice „N. Grigorescu“ din acel an şi din următorul, nu are succesul scontat. Abia în 1975 reuşeşte să fie admis, avînd chiar şansa de a fi repartizat la clasa maestrului Corneliu Baba, personalitate de prim ordin a picturii româneşti contemporane care va avea o înrîurire majoră în formarea tînărului student. Între altele, ilustrul pictor îl va folosi ca model, găsindu-i cromatica şi trăsăturile feţei foarte potrivite preceptelor sale estetice. Avîndu-l ca mentor pe Baba, Parghel va rămîne tot restul vieţii – cu o foarte scurtă abatere în zona abstracţiunilor – un artist bine ancorat în realism. Institutul îl absolvă în 1979 şi este repartizat, ca profesor de desen, la şcoala din comuna Dolhasca, judeţul Suceava. Izolarea în acel loc îndepărtat de lumea civilizată şi de focarele de cultură cu care îl obişnuiseră anii de studiu nu îl deprimă: „sindromul provinciei“ nu îl va afecta şi, în consecinţă, nu se va pierde şi nici nu-şi va ogoi disperarea în experienţe bahice, precum alţi colegi mai slabi. Dimpotrivă, Parghel se găsea din nou în mediul natural al copilăriei, ale cărui seve tari a ştiut să le exploreze. De altfel, acest exil nu durează prea mult, aşa că, în 1981, conduce atelierul de pictură al Şcolii Populare de Artă din Suceava, acolo unde, copil, luase contact cu şevaletul şi culorile de ulei. Un prim cerc al vieţii sale se împlinise în chip salutar. Pădurea continuă să rămînă unul dintre motivele sale picturale preferate. Creează cîteva suite de peisaje şi „portrete“ de arbori – pasteluri cu **Pădurea de fagi** (1982), **Fag în pădure** (1983), **Pomi în livadă** (1985). În orice anotimp, el lucra în *plein air*. Iarna îi îngheţa mîna pe pensulă, dar continua să picteze, cu înfrigurare, captivat de această simbolistică şi devenit insensibil la propriile dureri fizice.

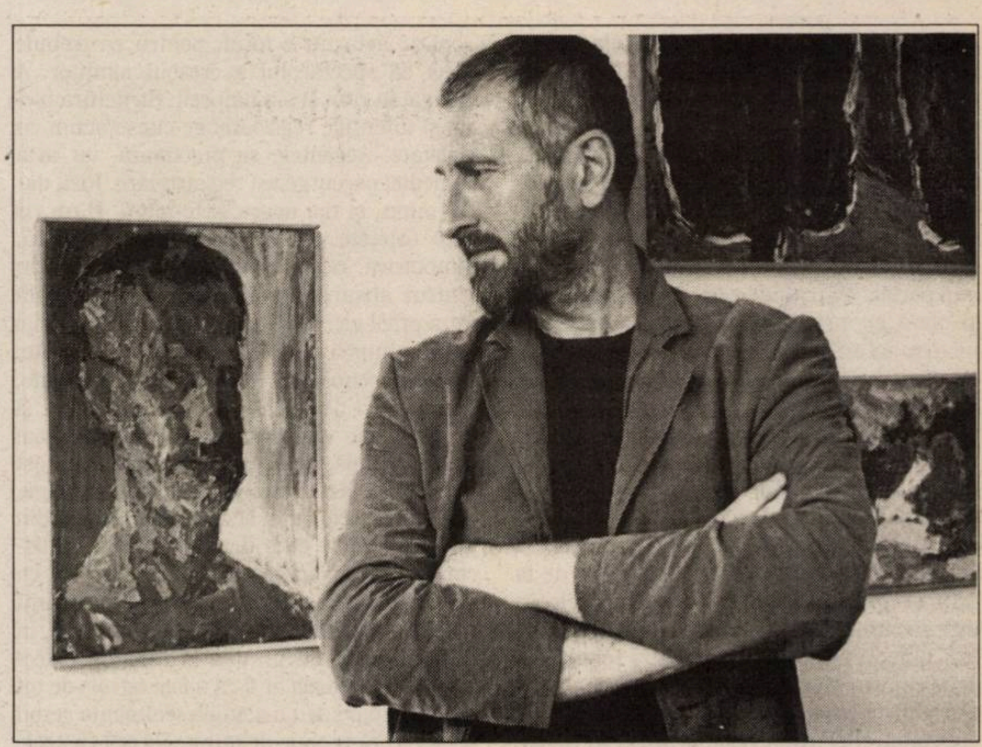

În 1985 începe seria **Şapte portrete într-o săptămînă**, încă de pe atunci vocaţia de remarcabil portretist fiind evidentă.

Robace şi dornic de afirmare, artistul va participa la majoritatea manifestărilor expoziţionale judeţene şi republicane: saloanele naţionale de grafică (1983) şi pictură (1984), concursul „Voroneţiana“ – unde, în 1984, este distins cu premiul I –, salonul de acuarelă de la Galeria Orizont (1987), expoziţia naţionlă „Atelier 35“ de la Baia Mare (1988). Emulaţiei plastice i se adaugă şi cea muzicală pentru că, însurat încă din 1976 cu celebra cîntăreaţă de jazz Anca Parghel, va participa la toate festivalurile de profil şi la concertele soţiei, în majoritatea cazurilor acţionînd ca manager al ei. Astfel, a avut prilejul să cunoască întreaga pleiadă de muzicieni de jazz ai ţării, de la seniorii Mihai Berindei, Johnny Răducanu, Marius Pop, la mai tinerii Titel Popovici, Alin Constanţiu, şi pînă la colegii de generaţie Harry Tavitian, Mircea Tiberian, Garbis Dedeian etc. Florian Lungu i-a fost agreabil interlocutor şi bun sfătuitor în probleme organizatorice.

După marea „cotitură“ din 1989, Virgil Parghel îşi găseşte locul ce i se cuvenea în învăţămîntul superior de specialitate, mai întîi ca asistent la Academia din Iaşi (1990), apoi ca lector la Universitatea Naţională de Arte din Bucureşti (1993), unde funcţionează, cu cinste, şi astăzi. Astfel, încă unul dintre cercurile vieţii sale s-a completat prin revenirea, ca dascăl, la facultatea unde a deprins tainele meseriei.

A avut apoi prilejul să călătorească mult şi în străinătate, să vadă muzee şi expoziţii care, toate, i-au lăsat o puternică impresie şi i-au edificat muzeul imaginar.

Stabilit în Bucureşti, schimbă mai multe locuinţe şi ateliere. Cu o mare disponibilitate de a se iniţia în noi meşteşuguri, a învăţat să-şi clădească şi să-şi amenajeze singur spaţiul de trăire şi visare artistică, deprinzînd zidăria, tîmplăria, dulgheria, tinichigeria. Sensibil şi pasionat de frumosul natural, s-a dedicat, cu acelaşi entuziasm, grădinăritului şi pomiculturii. Iar pentru a-şi trata regeşte prietenii, a devenit un rafinat bucătar care umple mesele cu nenumărate bucate suculente ce i-ar stîrni pofta şi lui Lucullus; căci el tratează arta gastronomiei cu aceeaşi seriozitate ca pe oricare dintre artele de şevalet pe care le practică.

Contactele cu diverşi colecţionari şi anti-

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

Cei 7 care au speriat restul

Cronicari / Filme	Iulia BLAGA	Laurenţiu BRĂTAN	Mihai CHIRILOV	Andrei GORZO	Valerian SAVA	a.l.ş. *featuring* Andrei BANGU
21 de grame	▮▮▮	▮▮▮		▮	▮▮▮	▮▮▮ /
Bun venit în junglă	▬					▮ /
Casa bîntuită		▮			▮	
Ceva, ceva tot o ieşi	▮▮	▮		▮		▮ /
Contratimp		▮▮			▮▮	▮▮ /
Duplex		▬		▮		▮▮ /
Fereastra secretă	▮▮	▮▮	▮		▮▮	▮▮▮ /
Identităţi furate	▮▮	▮			▮▮	▮ /
Juriul		▮▮	▮		▮	▮ /
Misterele fluviului	▮▮▮	▮	▮	▮▮▮▮		▮▮ /
Numai dragostea	▮▮	▮▮▮	▮▮		▮▮▮	▮▮▮ /
Patimile lui Hristos				▬	▬	▮ /
Peter Pan		▮			▮▮	
Prizonierii timpului		▬			▬	
Pur şi simplu dragoste	▮▮	▮▮		▮▮		▮▮ /
Rătăciţi printre cuvinte	▮▮▮▮	▮▮▮		▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮ /
Scary Movie 3		▮▮	▮		▮▮	▮▮ / ▮▮
Stăpînul inelelor. Întoarcerea Regelui		▮	▮▮	▮▮▮	▮	▮▮ / ▮▮
Surpriză: vine Polly					▮▮	▮▮ /
Şcoala de rock	▬	▮			▮▮	

▮▮▮▮ – excepţional ▮▮▮ – foarte bun ▮▮ – bun ▮ – mediocru ▬ – catastrofal

Expoziţie retrospectivă Constantin Petraşchievici

Vineri 7 mai, ora 17.00,
la Galeria Căminul Artei (etaj)
se deschide expoziţia retrospectivă
Constantin Petraşchievici
(1950-2002) –
desen, acuarelă, pictură, mail art, miniaturi
textile, instalaţii,
performance.
Eveniment monden şi boem de marcă.
Nu rataţi!
Curator dr. Adrian-Silvan Ionescu

© A.S. Ionescu 1981

cari l-au transformat şi pe pictor într-un avizat – şi avid – colecţionar de obiecte vechi şi preţioase, cu care şi-a agrementat spaţiul atelierului şi al locuinţei: porţelanuri, sticlărie, vase de aramă, ceramică şi ţesături populare, multe dintre aceste piese slujindu-i şi în compunerea unor naturi statice. Anticariatul şi consignaţia sînt, pentru el, locuri familiare şi dragi. De aceea, prezenţa sa, timp de o lună, în 2001, cu pînze şi pasteluri, pe simeza anticariatului de la Curtea Veche – dar şi *în vitrina* acestuia, lucrînd efectiv sub privirile uimite ale trecătorilor – îşi avea înţeles doar pentru intimii care-i cunoşteau patima de colecţionar. De altfel, acest insolit *performance* a fost intitulat chiar **Într-o vitrină**. Peisaje şi portrete prindeau contur sub mîna exersată a artistului. Căci, mereu cu carnetul de schiţe la îndemînă, Parghel aşterne crochiuri cu o repeziciune uluitoare: chipuri expresive, sugestii de mişcare surprinse la pietonii grăbiţi, fragmente de arhitecturi şi colţuri de natură. Nu este de mirare că, avînd aşa o dexteritate, poate realiza un portret în ulei într-o singură şedinţă, în mai puţin de o oră. În 2002 a început un nou ciclu de lucrări cu modele îmbrăcate în diverse costume de epocă –, veche temă de studiu academic pe care plasticianul a îmbrăţişat-o, cu entuziasm, ca pe o alternativă la cotidianul tern şi mohorît, prin călătoria mentală în alte vremuri, datorită unei bogate colecţii de piese vestimentare, pusă la dispoziţie de un apropiat care-i şi poza. Experienţa s-a dovedit, pentru amîndoi, interesantă şi amuzantă.

Din 1990 pînă în prezent, Parghel a avut mai multe expoziţii personale la Suceava, Iaşi, Tîrgovişte, Rîmnicu Vîlcea, Bruxelles şi Bucureşti (Hanul cu Tei, Simeza, Art Jazz Club, Galeria Val House). O orientare iconoclastă a luat opera sa între 1991-1995, cînd plasticianul s-a dedicat studiului cahlelor medievale, în mono sau bicromii, ajungînd la efecte suprematiste (negru pe alb sau negru pe negru). Dar această „deviaţie" – pe care chiar el a intitulat-o **Experiment**, atunci cînd a prezentat-o publicului la Simeza – nu a durat prea mult şi artistul a revenit la paleta sa generoasă şi bine susţinută tonal. În 2002 experimentează şi pictura murală, executînd împreună cu cinci studenţi un decor de 120 mp pe un calcan al Institutului Francez din Bucureşti. Tema impusă de beneficiar trebuia să se inspire din opera pictorului francez de origine islandeză Erro. Rezultatul a fost un succes. Deschis, vesel şi, de obicei, bine dispus, interlocutor plăcut şi locvace, bun cunoscător al fenomenului cultural-artistic din ţară şi străinătate, Virgil Parghel este o companie agreabilă şi reconfortantă. Nu te poţi plictisi şi nici nu oboseşti dacă-i slujeşti de model. Prieten devotat şi statornic, el duce acest sentiment pînă la cult. Apropiat de studenţii săi, încearcă să le împărtăşească tot ce ştie în materie de tehnică şi sintaxă plastică. Ajuns la plenitudinea maturităţii, Parghel îşi păstrează, totuşi, candoarea juvenilă şi continuă să înveţe, din cărţi, de la natură şi de la semeni. Un artist în constantă căutare a propriei identităţi, care nu se recunoaşte împlinit, indiferent de vîrstă, este un creator demn de apreciere pentru sinceritatea şi curajul de a nu se plafona. Iar Virgiliu Parghel este unul dintre aceşti puţini aleşi. La mulţi ani, prietene!

■

ministeriale

Stagiune de dans independent suspendată

MONITORIZAREA MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR
OBSERVATOR CULTURAL
2004

Stagiunea de dans contemporan **Dans_Apetit**, proiect al dansatorilor şi coregrafilor independenţi, trebuia să înceapă pe 27 aprilie. Deşi Ministerul Culturii şi Cultelor aprobase suma de 710 milioane de lei pentru acest proiect, finanţarea nu a ajuns direct la iniţiatorii lui din sectorul dansului independent, aşa că stagiunea a fost amînată. Într-un comunicat emis de Ministerul Culturii şi Cultelor se arată că Fundaţia Proiect DCM a fost invitată pentru negocierea contractului de finanţare, dar acesta nu a fost încheiat. În vederea depăşirii respectivului blocaj, MCC a propus derularea proiectului prin Teatrul Naţional din Bucureşti, unde ar fi urmat – în viziunea ministerului – să se desfăşoare stagiunea de dans contemporan. Evident, o asemenea condiţie nu putea fi acceptată de către Fundaţia Proiect DCM: o alianţă cu TNB fiind una împotriva naturii. Drept urmare, stagiunea a rămas... blocată.

Reproducem în continuare – integral – comunicatul ministerului:

„În legătură cu solicitarea Fundaţiei Proiect DCM privind finanţarea Proiectului Stagiune de Dans Contemporan – independent **Apetit**, transmisă, potrivit H.G. nr. 49/2003, către Ministerul Culturii şi Cultelor, menţionăm că Proiectul a fost declarat eligibil, la data de 02.04.2004.

Fundaţia Proiect DCM a fost invitată pentru negocierea contractului. Până acum, acesta nu a fost încheiat, deoarece beneficiarul de finanţare (Fundaţia Proiect DCM) nu a fost de acord să constituie garanţia de bună execuţie a contractului în valoare de 10%, conform prevederilor legale.

Aceasta poate fi constituită prin: scrisoare de garanţie bancară, ordin de plată în contul finanţatorului, sau diferite alte lichidităţi.

Pentru ca totuşi Proiectul să nu fie pus în situaţia de a nu fi realizat, Ministerul Culturii şi Cultelor a propus derularea acestuia în parteneriat cu Teatrul Naţional «I.L. Caragiale», unde urma să se desfăşoare Stagiunea de dans contemporan – independent **Apetit**, scop în care suma de 710 mil. lei a fost deja virată în contul instituţiei, cu destinaţia de a fi folosită exclusiv pentru realizarea acestui proiect.

Conducerea Fundaţiei Proiect DCM a refuzat această formulă, motivînd că o astfel de procedură ar încălca principiile de independenţă în realizarea proiectului.

Independent de această nefericită situaţie, faţă de care Ministerul Culturii şi Cultelor nu este în nici un fel responsabil, sub autoritatea ministrului culturii şi cultelor, domnul academician Răzvan Theodorescu, a fost iniţiat un Proiect de Hotărîre de Guvern pentru înfiinţarea unei instituţii de rang naţional în subordinea Ministerului Culturii şi Cultelor, cu denumirea Centrul Naţional al Dansului Bucureşti, care să asigure realizarea programelor şi proiectelor în domeniul dansului contemporan.

Finanţarea instituţiei urmează să fie făcută din bugetul Ministerului Culturii şi Cultelor aprobat pentru anul 2004.

Biroul de Presă
al Ministerului Culturii
şi Cultelor

20 Aprilie 2004"

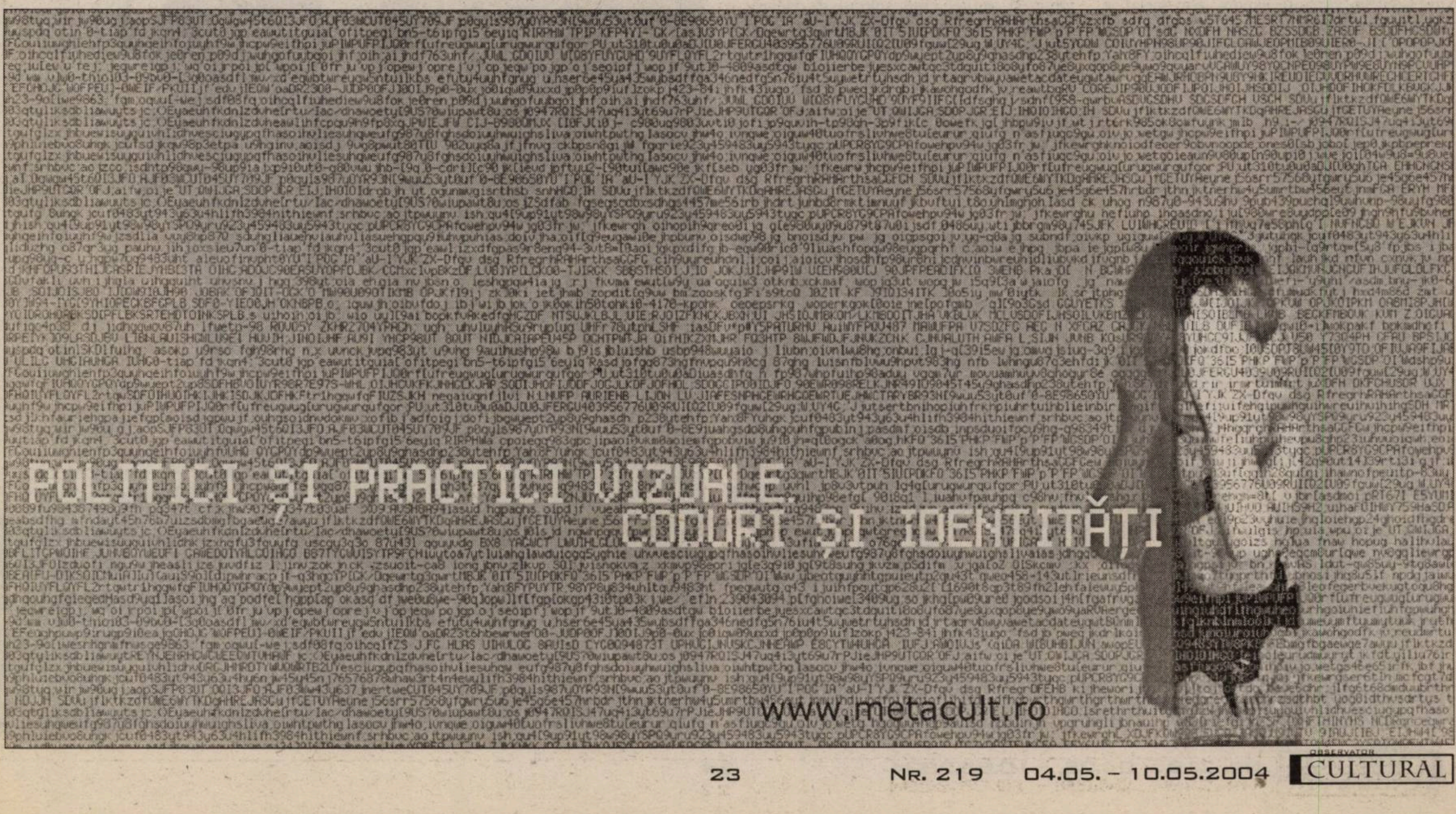

Muzică

Văduva veselă la Opera din Bucureşti

Anca Florea

VĂDUVA VESELĂ

După ce, în prima zi de mai, baritonul Vasile Martinoiu a fost sărbătorit, la împlinirea vîrstei de 70 de ani (pe care, de fapt, i-a aniversat pe 2 aprilie...), printr-un spectacol în care a interpretat rolul titular din opera **Rigoletto** de Verdi rol care, în timp, i-a adus satisfacţii artistice deosebite (poate că acum ar fi fost preferabil să abordeze rolurile din **Tosca** sau **Paiaţe**, unde pot fi utilizate şi „artificii" expresive inteligente) opera Naţională din Bucureşti a invitat publicul la prima premieră a acestei stagiuni – **Văduva veselă** de Lehar –, marcînd totodată şi o noutate absolută, pentru că, în cei peste 80 de ani de existenţă ai teatrului liric, celebra operetă nu a mai fost niciodată inclusă în repertoriul curent. Deşi, prin tradiţie, iubitorii genului se îndreaptă către Teatrul de Operetă pentru a asculta frumoasele pagini ale acestei partituri, ONB a riscat „concurenţa", pentru că, aşa cum declara tenorul Ludovic Spiess încă de la instalarea în funcţia de director, dacă Staatsoper Viena a montat (de asemenea pentru prima oară) acest titlu, ar trebui să figureze şi pe afişul Operei noastre. (Numai că, acolo, producţia regizată de Andrei Şerban nu a rezistat decît două stagiuni...)

Continuînd ideea de a invita regizori de teatru să pună în scenă spectacole de operă, după cîteva variante eşuate, s-a apelat la Mircea Cornişteanu. Regizorul a mizat pe o versiune clasică, lăsînd, în general, muzica în prim-plan, imaginea de ansamblu fiind susţinută în mare parte de decorurile somptuoase, care dau senzaţia masivităţii şi opulenţei, precum şi de costumele multicolore şi elegante (scenografia Viorica Petrovici). Şansa este că acţiunea se petrece la Paris, ceea ce simplifică mult problema situării în timp şi spaţiu a stilului; dificultăţile apar însă în actul II, cînd sînt aduse elemente „specifice" statului Pontevedrin (evident, o ficţiune), costumele şi dansurile „tradiţionale" aducînd (prea) mult cu cele ruseşti – aspect nemotivat nici de muzică, nici de vreo sugestie în acest sens cuprinsă în text. Dacă decorul primului act este dominat de culoarea cenuşie a draperiilor din „ambasada" pontevedriană (după cum scrie în sinopsis), momentul următor se petrece în parcul reşedinţei Hannei Glavari („văduva veselă"), agreabil ca atmosferă, deşi trunchiurile copacilor amintesc de urşii de pluş, iar firele de neon verde-albastru, ce sugerează „frunzişul", ar fi putut să lipsească, fiind suficiente stelele de pe cer; pavilionul situat în fundal, pe trepte, este cochet, funcţional, dar... aduce a construcţie orientală, aşa încît, combinat cu reperele ruseşti amintite, rezultanta este destul de deconcertantă (dar poate chiar asta s-a dorit). Ultimul act aduce strălucirea de la Maxim, drapajul de un roşu intens luînd ochii, ceea ce pentru o montare de operetă este de efect. Spaţiul este complet deschis, fără urmă de separeuri şi de acea intimitate a saloanelor unde oaspeţii se pot retrage cu şampanie şi fete frumoase (aşa cum de altfel spune chiar Danilo – „voi merge la Maxim, într-un salon intim, cu fete drăgălaşe" etc.).

Pentru interpreţii Operei, obişnuiţi cu mişcarea redusă la cîteva gesturi şi... neobişnuiţi cu proza, spectacolul a constituit o provocare şi, în general, corul (pregătit de maestrul Stelian Olariu) a reuşit să fie „la înălţime" şi din acest punct de vedere. Mezzosoprana Adriana Alexandru s-a dovedit, încă o dată, o actriţă plină de umor (aplaudată, de altfel, la scenă deschisă), Horia Sandu a fost neaşteptat de expresiv, iar ceilalţi deţinători ai rolurilor secundare – Ion Dimieru, Gabriel Căţe, Florin Simionică, Cristina Eremia, Paul Basacopol, Lucian Coroianu – au făcut faţă onorabil. Interpretînd cu conştiinciozitate rolul ambasadorului Zetta, basul Mihnea Lamatic a avut mai mult de vorbit decît de cîntat, soprana Simonida Luţescu şi-a pus în valoare, în Valenciene, apariţia fermecătoare şi glasul plăcut (atunci cînd se auzea), tenorul Călin Brătescu a abordat rolul veşnicului amorez Camille de Rosillon cu destulă siguranţă, susţinînd partitura vocală cu acurateţe şi muzicalitate (cei doi reuşind să cînte corect chiar şi atunci cînd solo-ul de vioară – îngrozitor de fals – a încercat parcă să-i încurce...). Tenorul Florin Diaconescu a cucerit prin farmecul şi dezinvoltura sa scenică, prin ştiinţa şi firescul interpretării, rezolvînd şi partitura vocală cu profesionalism, fiind astfel în Danilo un partener ideal pentru soprana Roxana Briban, care, în primul rînd, a pus în evidenţă calităţile glasului său superb, bine condus şi expresiv, dovedind o reală disponibilitate pentru jocul de scenă cerut de rolul Hanna. Partitura îmbină cochetăria cu amărăciunea, voioşia cu nostalgia; rămîne ca în viitoarele spectacole să găsească soluţia pentru ca textul vorbit să capete credibilitate şi mai ales intonaţia necesară. Invitat să susţină rolul Njegus, actorul Dumitru Rucăreanu s-a „achitat" onorabil de obligaţiile personajului, fără a aduce însă ceva deosebit, astfel încît, probabil, în reprezentaţiile ce vor urma, rolul ar putea fi preluat de un solist al Operei cu talent scenic.

Baletul a evoluat cu strălucire şi, în general, omogen (sincronizarea rămînînd un aspect care se cere rezolvat), cu cîteva intervenţii solistice notabile (coregrafia Mihai Babuşka, numele soliştilor nefiind însă specificat în program din motive care... ne scapă), orchestra a încercat să se acomodeze cu specificul muzicii de operetă, fără a avea însă nici strălucirea, nici spumoasa sonoritate cerută de partitură, acoperind adesea glasurile soliştilor şi generînd, sub bagheta dirijorului Cornel Trăilescu, destule decalaje şi o „patinare" care i-a pus la grea încercare pe cei aflaţi în scenă.

Deşi aplauzele au fost rezervate de-a lungul spectacolului, la final au devenit generoase (în special după celebrul „french can-can" datorat lui... Offenbach), astfel încît premiera poate fi considerată o reuşită, în ciuda faptului că spiritul operetei rămîne încă străin majorităţii interpreţilor Operei Naţionale.

Se cuvine menţionat, fie şi în treacăt, faptul că, în timp ce la Bucureşti ne relaxa muzica lui Lehar, la Deutsche Oper Berlin avea loc reluarea operei **Oedip** de Enescu, protagonist fiind acelaşi Essa Ruutunen, solistul finlandez pe care l-am aplaudat, în aceeaşi producţie, atît la Bucureşti, în cadrul Festivalului Enescu – 2001, cît şi la Staatsoper Viena, în 17 ianuarie, cînd a fost prezentată din nou această co-producţie cu DOB; noutatea din seara de 2 mai a fost debutul dirijorului Cristian Mandeal la pupitrul prestigioasei Opere berlineze, emoţiile – şi probabil satisfacţiile artistice – fiind cu atît mai mari cu cît conducea partitura enesciană, cu care, de altfel, a repurtat un deosebit succes şi la Bucureşti, dar şi în Festivalul de la Edinburgh, în urmă cu doi ani.

Roxana Briban

SUB INALTUL PATRONAJ AL GUVERNULUI ROMANIEI
Sibiu JAZZ Festival 2004
5,6,7,8,9
Casa Mai
Sindicatelor
ora:20:00

reviste străine

La maison des écrivains, buletin de informare trimestrială al Casei Scriitorilor din Paris, ajuns la numărul 43. Președinte al asociației cu același nume: Claude Esteban. Director al publicației: Alain Lance. Cele 16 pagini alb-negru, format A4, conțin prezentări și programe ale unor manifestări (festivaluri, colocvii, conferințe, dezbateri) literare organizate de Maison des écrivains și prezintă apariții editoriale recente din diverse domenii, informații culturale privind „viața asociației", colecții editoriale. Sînt publicate – de asemenea – eseuri pe diferite teme (ex.: **Une expérience d'atelier d'écriture dans une école d'architecture** de Hélène Bleskine) și „scrisori" (**Lettre de Hanoi** de Marie-Florence Ehret, **Lettre de Slovénie** de Boris A. Novak).

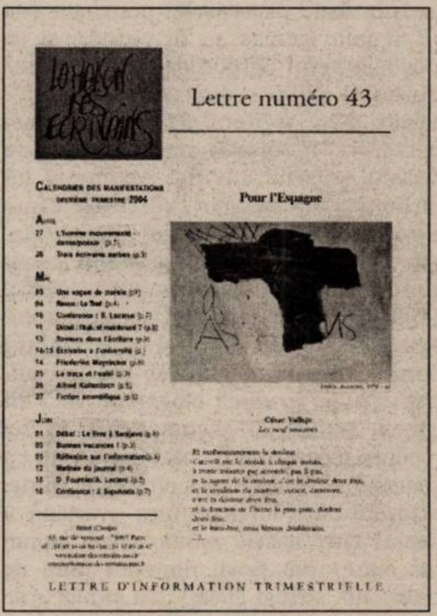
La Maison des écrivains
Lettre numéro 43
Calendrier des manifestations deuxième trimestre 2004
Pour l'Espagne
LETTRE D'INFORMATION TRIMESTRIELLE

de ici, de colo

Viața Românească

Revistă editată de Uniunea Scriitorilor
și Redacția Publicațiilor pentru Străinătate

Numărul 1-2/2004 al revistei **Viața Românească** conține mai multe lucruri demne de menționat decît de obicei (deși – trebuie s-o spunem – nici de această dată „materialele" prăfuite și prolixe nu lipsesc...). În partea a doua a unei dezbateri despre literatura română după comunism, Ștefan Borbély publică un comentariu intitulat, provocator, **Epoca volumelor subțiri**. Uneori excesive, „secvențele de viață literară" propuse ca exemple merită consemnate. Iat-o pe cea dintîi: „l-am văzut recent la televizor, într-un *talk show* foarte nocturn (unde mai încape și cultura...), pe unul dintre cei mai buni critici pe care i-a dat literatura noastră postbelică. Omul elegant, decomplexat de odinioară a devenit în anii din urmă un revendicativ încrîncenat, cu o suspiciune cronică, generalizată, pe care nimic nu o poate mulțumi. [...] În omul pe care îl urmăream la televizor, dinții timpului au mușcat adînc, mutilant, și mă îndoiesc că se va putea redresa, cu toate că are o operă de terminat, lăsată în paragină acum mai bine de un deceniu, pentru himera unei participări publice inadecvate". O altă secvență atinge o problemă gravă a pieței noastre de carte: „este epoca volumelor subțiri. Piața nu le absoarbe pe cele mari: cartea bună, masivă, se află deasupra puterii de cumpărare a omului de rînd, ceea ce nu e foarte departe de adevăr. Ea se află, însă, și deasupra puterii de arhivare a bibliotecilor publice, chiar a celor cu rang de depozit național, ceea ce e deja grav. [...] Din multe biblioteci publice, fondul revuistic și de carte din perioada 1947-65 a fost epurat, fie din considerente de spațiu, fie din rațiuni de vetustețe ideologică. Această carență o întîlnește pe aceea a achizițiilor aleatorii de după 1989: cert este că nici una dintre cele două perioade menționate nu mai poate fi reconstituită azi științific decît cu riscul unei detectivistici compensatorii utopice, obositoare. [...] faptul că multe dintre cercetările noastre doctorale se orientează după aceste criterii de completitudine bibliografică autohtonă îmi dă fiori". Și un „contraexemplu": „un volum de pastiluțe citadine grațioase, subțirel, numai 120 de pagini, al unui critic foarte bun, care însă nu are timp să aprofundeze: în două săptămîni de la apariția sa pe piață, am înregistrat patru cronici uriașe, în cele mai prestigioase reviste literare ale țării. Nu se distorsionează în acest fel adevărata față a literaturii române?". În final, o concluzie aspră: „Majoritatea criticilor prestigioși pe care îi avem nu sînt sincroni cu mersul literaturii române din anul de grație 2004: nu dispun de metodologie adecvată pentru ea, sînt de-a dreptul depășiți de ceea ce se întîmplă. Totuși, continuă să scrie, simpatetic și tematist, ca și cum ar trăi în 1970. E drept, și unii dintre scriitorii noștri prestigioși scriu ca și cum ei ar trăi tot în '70. În acest fel, se leagă între cele două blocuri un consens inerțial, restaurator, dincolo de ecranul căruia nu se vede esența: pentru mulți dintre scriitorii noștri de seamă, revoluția din decembrie nu a avut loc".

La dezbatere mai participă, cu intervenții de calibre diverse (unele dintre ele – discutabile), Vasile Andru, Ion Bălu, Caius Traian Dragomir, Marin Mincu, Nicolae Oprea, Octavian Soviany.

În paginile 198-201, același Ștefan Borbély comentează recent apărutul volum monografic al lui Petru Poantă despre echinoxism. Textul (**Echinox – 35**) cuprinde și un comentariu-cadru de tip bilanțier, cu importante precizări privind istoria „internă" a grupării clujene.

O secțiune semnificativă a revistei este dedicată centenarului Mircea Vulcănescu: peste 80 de pagini cuprinzînd – între altele – „inedite" numeroase: o autobiografie neconvențională, un scurt text confesiv (**L-am văzut pe dracu...**), un amplu și savuros poem „ludico-enciclopedic" din 1922, intitulat **Teoria logică a pantofului. Disertație inaugurală la cursul de logică și enciclopedie**, însemnări din 1925 grupate sub titlul **Gînduri întîrziate de la o adunare de iarnă**, textul unei comunicări din 1927: **Conferința sud-estului european**, cîteva acrostihuri ironice, un (alt) poem „goliardic" pe teme... bisericești: ***Full* de rigă cu valeți. Stihuri incendiare adresate simbriașilor izbăvirii** ș.a. O bogată listă de repere „biografice și spirituale" semnată de editorul Marin Diaconu, texte evocatoare aparținînd unor membre ale familiei (Mărgărita Vulcănescu, Sandra de Hillerin-Vulcănescu, Măriuca Vulcănescu) și un număr de texte exegetice despre „modelul Mircea Vulcănescu", semnate de Marin Diaconu, Cicerone Poghirc, Ion Papuc ș.a. completează acest grupaj comemorativ.

EX PONTO
text imagine metatext

Ex Ponto. text/imagine/metatext este o revistă trimestrială constănțeană de curînd lansată pe piață, publicată de Editura Ex Ponto (director: Ioan Popișteanu) cu sprijinul Consiliilor Județene Constanța și Tulcea, al Filialei „Dobrogea" a USR, al Direcțiilor Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Constanța și Tulcea și al Universității „Ovidius" din Constanța. Redactor-șef – Ovidiu Dunăreanu, redactor-șef adjunct – Ileana Marin, iar redactori asociați – Nicolae Rotund, Cătălin Balica, Angelo Mitchievici, Olimpiu Vladimirov. Publicație tip caiet (cca. 200 de pagini), sobră și elegantă; în centrul revistei – un grupaj de reproduceri color ale lucrărilor unor artiști plastici. Sumarul eclectic al numărului 2 pune în evidență două „registre" distincte. Unul e perfect compatibil cu ideea unei publicații culturale serioase. Pe această linie se înscriu prozele semnate de Tatiana Slama-Cazacu și Florin Șlapac, traduceri din literatura universală, studii/eseuri serioase despre imagine și imaginar de Laura Mesina (**A crede și a guverna sau sensul oikonomic al imaginii puterii**), Angelo Mitchievici (**Corpul mașinilor și nefericirea lor. Către o distopie mașinistă. Cîteva reprezentări ale corpului în avangarda românească: Brauner, Arghezi, Urmuz**) și Cristina Vlaicu (**Reality shows**), o interesantă anchetă în rîndul editorilor, realizată de Carmen Chihaia (**Sărăcia „cenzurează" poezia. Titlurile anului în topurile editorilor**), la care răspund, în ordine, Georgeta Dimisianu, Viola Vancea, Doina Jela, Florin Lăzărescu, Ioan Popișteanu, Alexandru Cebuc, Marin Codreanu și Aurelia Lăpușan, comentarii istorico-literare de un real interes (cu o mențiune specială pentru fragmentul din volumul II – aflat în pregătire – al lui Enache Puiu, **Istoria literaturii din Dobrogea. Epoca modernă. Sfîrșit și început de secol (1878-1918). Publicațiile**), un eseu polemic al lui Ion Bitoleanu pe marginea unor volume istorice de negare sau justificare mai mult sau mai puțin „voalată" a crimelor legionare (**Nicolae Iorga a meritat un glonț în cap!**) ș.a.. Există însă și un alt „registru", cu iz mai degrabă clientelar; un semnal în această direcție pare a-l reprezenta reverențiozitatea bombastică față de președintele USR Eugen Uricaru din editorialul lui Ovidiu Dunăreanu (**Cultură de azi pe mîine**), „prelungită" în reverențele la adresa unor publicații prăfuite (eufemistic vorbind!), precum **Contemporanul**, **Luceafărul**, **Convorbiri literare** ș.a., din cadrul rubricii **Revista revistelor**. Situată undeva între concitadinele **Tomis** și **Amfion** (dar cu o notă mai pronunțat „academică"), inegală, **Ex Ponto** e o revistă de urmărit.

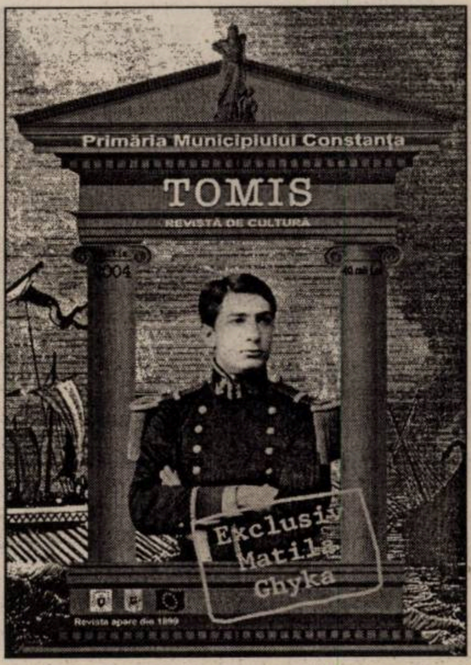

Numărul pe luna martie 2004 al revistei de cultură **Tomis** reține atenția printr-un *remember* Mariana Marin: texte evocatoare emoționante, semnate de Mircea Cărtărescu (**Un film tragic**), Tudor Jebeleanu (**Învingătoarea**) și Doru Mareș (**Clopotul, salamul și utopiile copilului trist**). Reproducem cîteva fragmente. Mircea Cărtărescu: „Pentru Madi, poezia era o chestie de viață și de moarte. Poet nu era cel care scria poezii, ci cel care trăia poezia pînă la ultimele consecințe. Nu dădea doi bani pe nimic altceva. Trăia lantîmplare, avea iubiri și uri puternice în rîndul poeților (ura ei aducea însă mai mult a dispreț pentru prostituția intelectuală de orice fel), și de mai mult ori a demonstrat [...] că nu putea fi îmblînzită. Și chiar nu putea. Trebuia s-o accepți așa cum era: excesivă în toate, dar mai cu seamă în admirație, nesăbuită și autodistructivă. [...] Viața Marianei Marin mi se pare azi un film tragic, pe care am avut șansa (și teroarea) să-l văd de la-nceput pînă la sfîrșit. Mi-a fost foarte dragă. Nu mă pot consola doar cu poezia ei, oricît de eroică și de fermă și de vizionară ar fi". Tudor Jebeleanu: „Madi avea dreptul să aleagă. Madi avea datoria să discearnă. Madi nu judeca fără drept de apel. Madi încerca să ocrotească, expunîndu-se. Madi privea răul în ochi și-i spunea pe nume. Pășîndu-i prea puțin de chestiile lumești, de «chestiile cu sclipici», cum le spunea (asta neîmpiedicînd-o să fie cochetă, uneori chiar elegantă, cînd hotăra ea!) poeta n-a știut să se «chivernisească», să «pună deoparte». În schimb, ne-a lăsat, îmbogățindu-ne, poemele ei, veritabile bijuterii de familie. Obsesiile, temele și temerile ei se numesc: Moarte, Iubire, Adevăr, Neputință, Sinucidere, Libertate. Le-am transcris exact în ordinea în care ea le-a scris". Doru Mareș: „În definitiv, Madi era pur și simplu Anne Frank [...]. Niciunul dintre noi, dintre congenerii deceniului nouă (p. conf. '80) nu știu să fi fost mai dedicat disperării"...

conflict(e)

revista editată de GDS
22
săptămânal independent de analiză politică și actualitate culturală
ANUL XIV

Conflictul Valentin Nicolau – Stelian Tănase continuă în numărul din 27 aprilie-3 mai al revistei **22** cu o replică vehementă a celui dintîi (p. 7). Cităm integral: „Nu aș mai fi răspuns lamentărilor domnului Stelian Tănase dacă acesta nu și-ar fi încheiat discursul bătîndu-și joc, încă o dată, de Televiziunea Română.

Domnul Stelian Tănase va rămîne cu siguranță în istoria televiziunilor pentru faptul că, pe unde a trecut (Antena 1, Realitatea, România 1), la plecare, le-a servit instituțiilor care i-au oferit o emisiune și cîștiguri bănești consistente reproșuri și, cînd eșecul personal a fost mai mare, campanii de denigrare la fel de consistente. Ultima probă este atît de încărcată de neadevăruri și lipsă de logică, încît simt mai degrabă repulsie decît îndemnul de a replica. Mi se pare jenant pentru domnul Stelian Tănase, cel care se pretinde om de televiziune, să se mire acuzator de faptul că, în partea a doua a lunii decembrie, studiourile unei televiziuni, fie ea și cea publică, se golesc de decorurile emisiunilor săptămînale pentru a face loc decorurilor emisiunilor speciale ce se înregistrează sau se transmit în direct în perioada sărbătorilor de iarnă. De altfel, singurul lucru adevărat din tot textul domnului Stelian Tănase rămîne titlul: **Aici nu e vorba de logică**.

Dacă din acest moment nu voi mai răspunde atacurilor domnului Stelian Tănase este doar pentru că prefer dialogul cu eroi ai faptelor decît cu eroi ai gurii". Aceasta este replica – „definitivă" – a lui Valentin Nicolau. Va urma – oare – și o „contrareplică" a lui Stelian Tănase?

Pe aceeași pagină, Ana Blandiana publică o „scrisoare deschisă d-lui Vladimir Tismăneanu" (**Condamnată la împotrivire**), în care, pornind de la volumul **Marele șoc**, combate afirmațiile președintelui Ion Iliescu privind „relațiile de amiciție" care i-ar fi legat înainte de 1989...

poezie

STEFAN MANASIA
AMAZON
ŞI ALTE POEME

Ştefan MANASIA

Amazon şi alte poeme

Editura Tritonic, Bucureşti/Cluj,
2003, 68 p.

Ştefan Manasia s-a născut în 1977 la Piteşti şi a absolvit, în 2000, Facultatea de Litere a Universităţii „Babeş-Bolyai“ din Cluj. În perioada studenţiei a fost unul dintre redactorii revistei **Echinox**, iar după absolvire (în 2002, cu o teză intitulată **Despre jurnal sau metaromanele lui Radu Petrescu**) a devenit (din 2003) redactor al revistei de cultură **Tribuna**. Îl vom numi, totuşi, nu doar din motive inefabile, „echinoxist“. Volumul său de debut, **Amazon şi alte poeme**, apare după o prezenţă destul de susţinută a tînărului autor în paginile mai multor publicaţii culturale. Este volumul unui poet format şi cultivat, care ştie să-şi tempereze cultural agresivităţile juvenile, schimbînd dexter registrele şi dublîndu-şi „opţiunea la real“ printr-un imaginar exuberant. *Motto*-urile din Pasolini şi Ilarie Voronca constituie repere sugestive pentru poetica întregului volum: vizionarismul biografic în cadru neorealist se asociază unui imagism bogat, recuzita culturalistă (dominantă) avînd şi unele ecouri din Ezra Pound. Amprenta retoricii lui Voronca se resimte începînd cu poemul din deschiderea volumului (şi a ciclului **Amazon**), totul se grefează însă pe o infrastructură în acelaşi timp spiritual-simbolică şi acut existenţială: „însă tu speri că buzele nu-ţi vor deveni niciodată nisip/ că ochii nu-ţi vor încremeni într-o suferinţă extatică/.../ ai vrea să gîndeşti ca insectele/ ca ele să zbori în aerul pulsatil/ pentru că totul repetă mişcarea oceanică a sîngelui/ pentru că totul îi aprinde sau îi diluează culoarea/ pentru că numai el ar mai putea inventa o poveste/ auzind cuvîntul pasăre sau cuvîntul araucaria/ cuvîntul ghindă sau cuvîntul chiţcan/ pentru că numai el îşi este victimă şi călău/ gîlgîind pe culoarele oranj/ irigînd muşchiul bleg apărînd inima şi capilarele/ deodată totul să explodeze“ (**iluminarea**). Culturalismul şi o calofilie discretă, aproape manieristă, rafinamentul simbolic, reflexivitatea gravă, lipsa de ostentaţie ţin, pe de altă parte, de spiritul echinoxist. Există numeroase elemente suprarealiste sau de poezie *beat* – dar sursologia şi analogiile nu folosesc prea mult în comentarea poeziei lui Ştefan Manasia. Deşi explorează consecvent teritoriile derizoriului biografic şi cotidian, autorul evită (şi bine face) prozaizarea excesivă a poeziei: el pare a crede încă în funcţia magică, transfiguratoare a acesteia. Nu întîmplător, cultivă masiv repetiţiile, ritmurile obsedante, incantatorii („cîine alb îmbrăcat în lîna memoriei...“, **Amazon**), iar ironia nu face decît să pună un simpatic bemol reveriilor, umanizîndu-le. Una dintre obsesiile recurente ţine de animism, de trăirea „în numele“ fiinţelor mici, aparent insignifiante, dar prin intermediul cărora poţi avea acces la existenţe alternative, poate mai „esenţiale“: „Îi fain frumos să fii muscă/ să desfizi hibernarea/ (cuibărindu-te în troleu)/ să-ţi legeni/ în zbor/ piciorușele/ peste cine vrei tu// îi fain frumos să fii cîrtiţă/ şi să cunoşti secretul corpurilor comunicante/ croindu-ţi potecă din corp în corp“. Celelalte două secţiuni ale cărţii, poemul „de trecere“ **Creierul meu friguros e Nebraska** şi ciclul intitulat **Saxofonul lui Charlie** (Parker, desigur), ilustrează capacitatea improvizatorică a lui Ştefan Manasia, plăcerea „navigării“ pe *site*-ul imaginaţiei în marginea amănuntului biografic. Cele mai reuşite rămîn însă poemele autoscopice, cu rupturi de nivel şi dezlănţuiri vizionare alternînd cu *flash*-uri „pasoliniene“, crude, în ramă biografică. Iată un fragment „industrial“ şi *grunge* dintr-un soi de epopee a cartierului natal Ostroveni, cu un *motto* din trupa de rock alternativ Oasis: „Ostroveni, sub înţelepciunea ovariană a numelui tău/ oasele mi-au pocnit m-am făcut mare/ am privit dintr-un fund de borcan cum strîngi ghem/ teii şi blocurile dreptunghiulare// am privit o scoică uriaşă culeasă de pe dig/ şi cafeniul ei era spinarea ta nocturnă/ cînd înserările ne făceau să ţipăm/ adăposteam căţeii vagabonzi la subsol// Ostroveni, pentru tine vegheam ore în şir pe acoperişuri/ adulmecam săruri şi cadavre/ în numele tău am fi lansat pe orbită sateliţi/ construiţi cu materiale furate de la uzină.// pentru tine am fi colonizat şantiere pustii/ ne-am fi umplut creierele cu vată de sticlă şi ţevi/ cei mai disciplinaţi soldaţi, elevii tăi cutezători/ ţi-am fi apărat femeile frumoase, frontiera“ (**ostroveni. viaţa şi contactele**). Altminteri se simte, pe alocuri, o insuficientă limpezire a discursului, o vegetaţie metaforică uneori parazitară; neajuns minor, de care autorul se va debarasa, probabil, curînd. Resursele sînt însă mari, şi e de dorit ca Ştefan Manasia să „atace“ proiecte poetice şi mai ambiţioase. **Amazon** e volumul unui poet adevărat, cu personalitate, care scrie pentru că are cu adevărat ceva de spus.

istorie

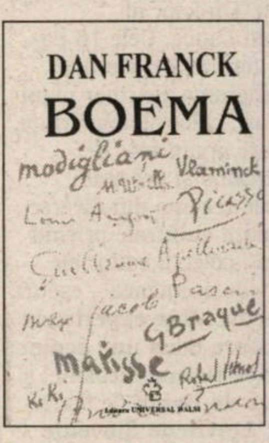

Dan FRANK

Boema

Traducere de Ana Andreescu,
Editura Universal Dalsi,
Bucureşti, 2003,
476 p.

Şerban GHEORGHIU

„Arta modernă s-a născut din mîinile acestor elemente de dezordine. Între 1900 şi 1930, ei nu s-au mulţumit numai să ducă «viaţa de artist» care i-a făcut detestabili pentru unii şi pentru care mulţi alţii i-au invidiat, ci, mai presus de orice, au inventat limbajul secolului. [...] Cartea aceasta, **Bohemes**, s-a născut în atelierele de la Bateau-Lavoir şi a crescut pe trotuarele din

---

Seminar internaţional şi sesiune pentru profesori

Asociaţia IDEE (Initiatives for Democracy in Eastern Europe), Institutul Român de Istorie Recentă – IRIR şi Centrul de Studii Ebraice „Goldstein Goren“ al Universităţii din Bucureşti organizează în perioada 6-12 mai două evenimente: un seminar internaţional cu tema ***Identitate minoritară în Secolul 21*** *şi o sesiune de instruire pentru profesori de şcoală şi liceu privind* ***Predarea problemei Holocaustului****. Parteneri: Consiliul Europei, Muzeul Holocaustului „Yad Vashem“, Ierusalim, Israel, Muzeul Holocaustului din Washington, D.C., SUA. De asemenea, seminarul şi sesiunea se bucură de sprijinul şi recunoaşterea Ministerului Educaţiei şi Cercetării.*

Ambele evenimente se vor desfăşura la Sediul Centrului „Goldstein Goren“ din subsolul Facultăţii de Litere a Universităţii Bucureşti.

Seminarul internaţional
Identitate minoritară în Secolul 21
6-8 mai 2004

Joi 6 mai 2004

Secţiunea 1: Multiculturalism, dialog interetnic şi inter-religios

- orele 9.00-9.30: **O societate multiculturală viabilă – cazul Banatului** – Victor Neumann (Universitatea de Vest, Timişoara)
- orele 9.30-10.00: **Titlu rezervat** – George Voicu (Universitatea Bucureşti)
- orele 10.30-11.00: **Toleranţa românilor faţă de minorităţi – între mit şi realitate** – Andrei Oişteanu (Centrul „Goldstein Goren“)
- orele 11.00-11.30: **Moralitatea elementară – saşi şi români în satele transilvane** – Vasile Morar (Universitatea Bucureşti)
- orele 11.30-12.00: Dezbateri

Secţiunea 2: Identitatea evreiască în secolul 21

- orele 14.00-14.30: **De la evreitatea Europei la europenismul evreilor** – Liviu Rotman (Universitatea Tel Aviv, Israel)
- orele 14.30-15.00: **Contribuţii evreieşti la cultura română – Moses Gaster** – Măriuca Stanciu, Centrul „Goldstein Goren“)
- orele 15.00-15.30: **Aspecte ale identităţii evreieşti** – Andrei Cornea (Universitatea Bucureşti)
- orele 15.30-16.00: **Situaţia evreilor din ţările arabe după al doilea război mondial (1945-1955)** – Cristina Toma (Bucureşti)
- orele 16.00-17.00: Dezbateri

Vineri 7 mai 2004

Secţiunea 3: Holocaustul ca problemă definitorie a identităţii evreieşti

- orele 9.00-9.30: **Theologia gloriae şi antisemitismul modern. Voltaire, Wagner şi Hitler** – Gina Pană (Bucureşti)
- orele 9.30-10.00: **Educaţia privind Holocaustul** – Felicia Waldman (Centrul „Goldstein Goren“)
- orele 10.30-11.00: **Holocaustul în cultura europeană recentă** – Mihai Chioveanu (IRIR/Universitatea Bucureşti)
- orele 11.00-11.30: **Spaţiu public, istorie simbolică şi percepţia Holocaustului în Ungaria postcomunistă** – Michael Shafir (Radio Europa Liberă)
- orele 11.30-12.00: Dezbateri

Secţiunea 4: Secţiune specială pentru studenţi şi absolvenţi

- orele 14.00-14.30: **Imaginea evreului în materialele de propagandă nazistă** – Ioana Surpăţeanu
- orele 14.30-15.00: **Imaginea elitei israelite prin necrologurile din Egalitatea în perioada 1925-1930** – Anca Ciuciu
- orele 15.00-15.30: **Antisemitism, antisionism, antirasism în timpul celei de-a doua intifade (reflectate în presa franceză 2000-2003)** – Alina Pungă
- orele 15.30-16.00: **Geneza negaţionismului în spaţiul european** – Ana Bărbulescu
- orele 16.00-16.30: **Rasism, antisemitism, xenofobie: libertatea comunicării pe Internet** – Ştefania Nalbant
- orele 16.30-17.00: Dezbateri

Sîmbătă 8 mai 2004

Secţiunea 5: Moştenirea culturală a minorităţilor naţionale – studii de caz

- orele 9.30-10.00: Maghiară – Peter Eckstein Kovacs (UDMR)
- orele 10.00-10.30: Armeană – Varujan Vosganian (UAR)
- orele 11.00-11.30: Evreiască – Carol Iancu (Universitatea Montpellier III, Franţa)
- orele 11.30-12.00: Rromă – Vasile Ionescu/Delia Grigore (Aven Amentza)
- orele 12.00-12.30: Dezbateri

*

Sesiunea de instruire
Predarea problemei Holocaustului în România
10-12 mai 2004

Luni 10 mai 2004

- ora 9:00: Deschiderea lucrărilor sesiunii. Reprezentanţi IDEE, Centrul „Goldstein Goren“, IRIR
- ora 9.15: **Identificarea şi combaterea stereotipurilor/prejudecăţilor despre istoria naţională** – Laura Căpiţă (Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei) şi Carol Căpiţă (Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti)
- ora 11.00: **Negarea Holocaustului** – Michael Shafir (Radio Europa Liberă)
- ora 12.00: Dezbateri
- ora 14.00: **Vecini: Relaţiile între români şi minorităţi în trecut** – Mihai Răzvan Ungureanu (Viena)
- ora 15.00: **Forme tradiţionale şi moderne de antisemitism** – Leon Volovici (Universitatea Ebraică din Ierusalim)
- ora 16.00: Dezbateri

Marţi 11 mai 2004

- ora 9.30: **Evoluţia fascismului şi nazismului în Europa şi în România: influenţa asupra minorităţilor** – Mihai Chioveanu (IRIR/Centrul „Goldstein Goren“)
- ora 11.00: **Soarta evreilor în Europa celui de-al doilea război mondial** – Carol Iancu (Universitatea Montpellier III, Franţa)
- ora 12.00: Dezbateri
- ora 14.00: **Cum predăm problema Soluţiei Finale?** – *work-shop* cu Ephraim Kaye (expert Yad Vashem)
- ora 15.00: **Concurenţa martirologiei (Holocaust *vs* Gulag) în Europa de Est postcomunistă** – Dragoş Petrescu (IRIR)
- ora 16.00: Dezbateri

Miercuri 12 mai 2004

- ora 9.00: **Memoriile unui supravieţuitor** – vizită la Muzeul Federaţiei Comunităţilor Evreieşti, care va include discuţii la faţa locului cu cîţiva membri ai Asociaţiei Victimelor Holocaustului
- ora 11.30: **Capitolul românesc al Holocaustului** – Liviu Rotman (Universitatea Tel Aviv)
- ora 12.30: Dezbateri
- ora 14.00: **Atitudini româneşti faţă de Holocaust – trecut şi prezent** – Andrei Oişteanu (Centrul „Goldstein Goren“)
- ora 15.00: **Atitudini ale bisericilor creştine faţă de Holocaust în Europa şi în România** – Gina Pană (Bucureşti)
- ora 16.00: Dezbateri; elaborarea împreună cu participanţii a unor ghiduri pentru predarea Holocaustului în şcoli

Profesorii vor beneficia de cursuri informative şi *work-shop*-uri metodologice, vor primi certificate de atestare şi materiale didactice (cărţi, postere, filme documentare pe casete video) şi vor avea acces la reţeaua internaţională de pregătire pentru predarea Holocaustului.

Centrul de Studii Ebraice
„Goldstein Goren“
Universitatea Bucureşti
Subsolul Facultăţii de Litere
Str. Edgar Quinet Nr. 5-7, Sector 1
Bucureşti

Ruche şi Montparnasse. Se încrucişează cu romanul **Nu couché** (*n.m.* S.P.: Éd. Du Seuil, 1998). Îi completează golurile, misterele nedezvăluite. [...] Am dispus materialul altfel. [...] am scris cele două cărţi în paralel. **Nu couché** vizitează atelierele, cafenelele, bordelurile epocii prin invenţii care nu aparţin martorilor momentului. [...] **Bohèmes** explorează tabloul în toată lumina şi bogăţia lui. Îi prezintă pe artiştii din Montmartre şi din Montparnasse cu vocea povestitorului. Nu sînt istoric de artă. Scriitorul are propriul său limbaj. Limbajul meu se află aici. O manieră de a scrie un alt roman: acela al unor personaje, locuri, opere, pe care secolul, întorcînd pagina, le-ar duce pe o insulă pustie dacă i-ar plăcea să se regăsească, la umbra propriei memorii." Aşa îşi prezintă scriitorul francez Dan Franck volumul **Bohèmes**, apărut în 1998 la Calman-Lévi şi, de curînd, în româneşte la Universal Dalsi, sub titlul **Boema**. O carte picantă, trepidantă şi fermecătoare (necomentată, din păcate, pînă în prezent) vizînd reconstituirea romanescă a *vieţii* unei epoci care nu încetează să intrige şi să fascineze: boema avangardistă a anilor 1900-1930. Nu un studiu pedant, nu un eseu deştept, ci romanţarea non-ficţională a istoriei „scandalagiilor sublimi" ai artei moderne: acea istorie cuprinsă, cu aproximaţie, între Salonul Independenţilor de la Paris, în 1906, şi sinuciderea pictorului franco-bulgar Jules Pascin, în 1930. O monografie neconvenţională realizată cu mijloacele artistului, dar avînd în spate o bibliografie impozantă şi un aparat de note bine articulat. Probabil, cel mai potrivit omagiu adus marilor figuri ale avangardei pariziene din „anii nebuni": transformaţi în personaje (ceea ce, de fapt, au şi fost!), Picasso, Jarry, Max Jacob, Apollinaire, Braque, Matisse, Tzara, Man Ray, Aragon, Breton, Soutine, Chagall, Diaghilev, Delaunay, Pascin, Dali, Modigliani, Cendrars, Satie şi mulţi alţii traversează cele peste 450 de pagini. Cele trei secţiuni mari ale cărţii: **Anartiştii de pe Butte Montmartre**, **Montparnasse pleacă la război**, **Montparnasse, oraş deschis** au ca personaj principal Parisul boemei artistice – „capitala avangardei" dintre Montmartre şi Montparnasse, unde se întîlnesc insurgenţi veniţi din toate colţurile Europei. În prim-plan se află amorurile şi aventurile (erotice, artistice ş.a.m.d.), scandalurile, încurcăturile, petrecerile (şi orgiile), farsele, dramele şi tragediile acestora. Ele recompun fizionomia, ritmul şi atmosfera unei epoci. Un stil eficient, alert, în care informaţia „documentară" alternează firesc cu evocarea pitorească, cu înscenarea dialogată şi anecdotica ironică în fraze precise, nervoase. Complementară oricărei abordări „academice", cartea lui Dan Frank nu te lasă să respiri: ea este cu atît mai atractivă cu cît vorbeşte, simplu şi firesc, despre oameni reali „care au fost", artişti anarho-boemi care au marcat, fiecare în felul său, istoria secolului trecut. „Toate-au fost la timpul lor ceva exagerat" – cunoscutul vers al formaţiei Phoenix acoperă numai în parte conţinutul prezentului volum: (aproape) nimic desuet, „fumat" în stilurile de viaţă ale „eroilor" mai sus-menţionaţi, deşi o aură de nostalgie se insinuează pe nesimţite. S-ar putea glosa mult pe marginea „materialului" care asigură substanţa acestei apariţii editoriale aproape insolite (un posibil corespondent fiind, la noi, monografia lui François Buot despre Tristan Tzara publicată la Compania). Mă mulţumesc deocamdată să decupez un fragment... nostalgic, înainte de a vă invita la lectură:

„Înaintea primului război mondial, dacă Picasso era deja bogat, cea mai mare parte a confraţilor săi trăiau într-o incredibilă sărăcie. După 1918, ei îşi cumpărau Bugatti şi hoteluri particulare. Vremea uceniciei trecuse. Guillaume Apollinaire, mort cu două zile înainte de armistiţiu, lua cu el epoca pionierilor. Modigliani, dispărut în 1920, închide epoca vieţilor în vagabondaj pe care le trăiseră Villon şi Murger. Bulgarul Jules Pascin închide, pentru totdeauna, poarta primilor treizeci de ani ai secolului: timpul boemilor".

Sorin POP

Fundaţia Aquarius prezintă concertul de lied **Nopţi Scandinave**
Interpretează: **Marjut Paavilainen, Juha Koskela, Izumi Kawakatzu**
Tarja Turunen
vocea magică a
Nightwish
Rezervări: tel: 021-222 02 07; www.nightwish.ro
Sala Auditorium, 6 mai, ora 19.00 Muzeul Naţional de Artă al României
SENSI blu
Press
SINDAN
SCHERING
TAROM 50
CEL MAI TARE GHID B·24·FUN DIN BUCUREŞTI
OBSERVATOR CULTURAL
NINE O'CLOCK
LiterNet.ro
nightwish.ro

CD-ul multimedia, prezent în liceele din România

Interviu cu **Sorin GULEAC**

Şcoala românească beneficiază de un suport multimedia care ajută la predarea şi învăţarea a patru discipline: Fizică, Biologie, Geografie şi Chimie. CD-urile se află deja în liceele din România şi reprezintă un suport atractiv pentru elevii tot mai pasionaţi de computere şi, din nefericire, mai reticenţi faţă de cartea pe hîrtie. Sorin Guleac, e-learning product manager Softwin, a explicat că, înainte de a fi lansate pe piaţă, produsele au fost testate în aproape jumătate din judeţele ţării, au fost purtate discuţii cu profesorii care au sugerat îmbunătăţiri, corecţii etc. Astfel, cele 4 CD-uri sînt un rezultat final, fiind testate şi de olimpicii disciplinelor amintite mai sus. Să mai spunem că Ministerul de resort a avizat CD-urile şi că acestea au obţinut Premiul pentru cel mai bun produs educaţional în competiţia Premii IT&C pe anul 2003.

LECŢII INTERACTIVE DE FIZICĂ
LECŢII INTERACTIVE DE BIOLOGIE
LECŢII INTERACTIVE DE GEOGRAFIE
LECŢII INTERACTIVE DE CHIMIE
intuitext
www.intuitext.ro

Care este bilanţul acestui tîrg, în ceea ce priveşte interesul publicului faţă de aceste noi instrumente pentru învăţămînt?

Bilanţul tîrgului este unul extrem de bun. Publicul prezent la CERF 2004 a manifestat un interes deosebit faţă de **Lecţiile Intuitext**, standul nostru fiind vizitat, pe perioada tîrgului, de aproximativ 10.000 de persoane, majoritatea liceeni. Ne-a bucurat faptul că foarte mulţi dintre ei au testat efectiv produsul pe calculatoarele pe care le-am pus la dispoziţie. Pe lîngă liceeni, iniţiativa de a prezenta un produs educaţional la CERF a fost apreciată şi de părinţi şi profesori, care, de asemenea, au profitat de posibilitatea de a testa lecţiile pe loc. Pe lîngă aprecierile pe care le-am primit şi mesajele de încurajare, am obţinut şi un număr de sugestii utile, de care vom ţine seama în dezvoltările ulterioare.

CD-urile, prin modul de construire a informaţiei, sînt destinate studiului individual sau celui colectiv, în cadrul unei ore de curs?

Conştienţi de publicul relativ larg căruia i se adresează produsele de învăţare, am creat o structură flexibilă, care se adaptează atît studiului în clasă, cît şi celui individual. În clasă, produsul poate fi folosit de profesor la un calculator dotat cu videoproiector, la o tablă interactivă sau într-o reţea de calculatoare. Produsul este construit modular, astfel încît se pretează să fie studiat de către elevi şi pe calculatorul propriu, cu scopul de a aprofunda sau înţelege mai bine fenomene şi procese greu de explicat prin mijloace clasice. Gradul ridicat de interactivitate face ca elevul să se implice activ în studiu, putîndu-şi fixa şi evalua într-o manieră transparentă gradul de asimilare a noţiunilor şi fenomenelor prezentate în Lecţiile Intuitext.

Ştiu că majoritatea liceelor din România beneficiază de aceste CD-uri. În ce măsură ele sînt utilizate în timpul orelor şi care este reacţia elevilor?

Elevii sînt încîntaţi la propriu de lecţiile Intuitext. Reacţia lor este explicabilă prin uşurinţa folosirii conţinutului prezentat şi prin faptul că, pentru ei, calculatorul este un mijloc prietenos, la care apelează din ce în ce mai mult şi pentru activităţile de învăţare. Departe de rutina orelor obişnuite, în care efortul de abstractizare pe care trebuie să-l facă este considerabil, elevii descoperă o lume în care teoria şi practica se întîlnesc sub o formă accesibilă. Noţiuni înainte complicate din chimie şi fizică sînt prezentate intuitiv, elevii pot să experimenteze liber şi să vizualizeze în timp real rezultatul experimentelor. O reacţie îmbucurătoare am sesizat-o şi la profesori. Departe de prejudecata conform căreia ei s-ar feri să utilizeze calculatorul în predare, nu numai că au acceptat acest mijloc util şi eficient, dar mulţi dintre ei ne-au şi trimis un *feedback* constructiv, care ne ajută să îmbunătăţim şi pe viitor calitatea acestor lecţii.

Pe scurt, ce tehnologie aţi utilizat şi pe ce platforme pot rula CD-urile?

Am utilizat tehnologii care să permită rularea secvenţelor multimedia şi a experimentelor virtuale în condiţii de performanţă optimă. Am utilizat formate standard *de facto*, *web-based* (mă refer la Macromedia Flash, Cycore Cult 3D, Java şi Java 3D, filme în format avi).

CD-ul oferă toate programele necesare pentru vizualizarea coţinutului multimedia interactiv. Aplicaţia verifică prezenţa pe sistem a programelor sus-amintite, iar dacă acestea nu există, le instalează.

Interviu realizat de
Ovidiu DRĂGHIA

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!
InQuarto DESIGN
☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar
Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.
www.tipar.home.ro | tipar@home.ro | 0742.062.908

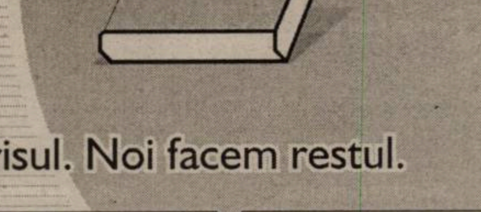

TEATRU

BUCUREȘTI

TEATRUL NOTTARA

(tel: 212.52.89)

SALA „HORIA LOVINESCU":

- 6, 7 mai, ora 19.00 – **Capul de rățoi** de George Ciprian. Regia: Răzvan Dincă. Cu: Emil Hossu, George Alexandru, Cristian Șofron, Ion Haiduc, Lucian Ghimiși, Victoria Cociaș, Gabriel Răuță, Mircea Teodorescu, Radu Traian
- 8 mai, ora 19.00 – **Miresele Căpitanului sau I-auzi ce-ntimplare caraghioasă s-a petrecut pe drumul spre forum!**, adaptare de Burt Shevelove și Larry Gelbart după comediile lui Plaut. Regia: Petre Bokor. Cu: Dan Bordeianu, Constantin Cotimanis, Ion Grosu, Ion Haiduc, Alexandru Jitea, Diana Lupescu, Petrică Popa, Valeriu Preda, Cristina Stoica-Ivanciuc/Clara Vodă, Laura Anghel, Ilinca Atanasiu, Mihaela Bețiu, Dorian Boguță, Irina Cornișteanu, Marcel Bălan, Luminița Erga, Alexandru Gheorghiu, Florian Ghimpu, Andrei Japheț, Daniela Minoiu, Cristian Nicolaie, Cristian Simion
- 9 mai, ora 19.00 – **Sărbători fericite** de Jean Poiret. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ion Dichiseanu, Victoria Cociaș/Diana Lupescu, Crenguța Hariton, Luminița Erga/Daniela Minoiu, Anda Caropol, Viorel Comănici, Alexandru Gheorghiu, Anca Bejenaru

SALA „GEORGE CONSTANTIN":

- 5 mai, ora 19.30 – **Înșir-te Mărgărite** de Victor Eftimiu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Ada Navrot, Emilia Dobrin, Luminița Erga, Ioana Calotă, Constantin Cotimanis, Răzvan Vasilescu, Ion Grosu, Valeriu Preda, Daniel Popescu, Bogdan Vodă
- 7 mai, ora 19.30 – **Uzina de plăceri S.A.** de Valentin Nicolau. Regia: Alexandru Berceanu. Cu: Virgil Ogășanu, Crenguța Hariton, Dan Bordeianu
- 8 mai, ora 18.00 – **Zodia turnătorului** de Jean-Claude Carrière. Regia: Octavian Greavu. Cu: Ștefan Sileanu, Irina Mazanitis, Petre Panait/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului Nottara: A fost odată undeva...** de Eduard Jighirgiu. Regia: Theo Herghelegiu. Cu: Adriana Drăguț, Eduard Jighirgiu
- 9 mai, ora 18.00 – **Iona** de Marin Sorescu. Regia: Monica Gavrilaș. Cu: Virgil Ogășanu/ ora 21.00 – **Nocturnele Teatrului Nottara: Eden** de Eugene O'Brien. Cu: Dani Popescu și Ada Navrot. Spectacol realizat în colaborare cu ArCuB

TEATRUL ODEON

(tel: 313.68.74)

- 5, 6, 7 mai, ora 19.00 – **Leonce și Lena** de Georg Büchner. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Sorin Leoveanu, Luiza Cocora, Gabriel Pintilei, Constantin Cojocaru, Rodica Mandache, Gelu Nițu, Paula Niculiță, Marian Ghenea, Ioan Bătinaș, Pavel Bartoș
- 8 mai, ora 19.00 – **Gaițele** de Alexandru Kirițescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Dorina Lazăr, Constantin Cojocaru, Ionel Mihăilescu, Marius Stănescu, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Paula Niculiță, Antoaneta Zaharia, Petre Nicolae, Ana Maria Moldovan, Pavel Bartoș
- 9 mai, ora 19.00 – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg. Regia: Felix Alexa. Cu: Adriana Trandafir, Marius Manole, Antoaneta Zaharia, Liviu Timuș, Pavel Bartoș

TEATRUL BULANDRA

SALA IZVOR:

(tel: 314.75.46)

- 6 mai, ora 19.00 – **Căsătoria** de Gogol. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Victor Rebengiuc, Irina Petrescu, Mariana Mihuț, Andreea Bibiri, Cornel Scripcaru, Răzvan Vasilescu, Ionel Mihăilescu, Doru Ana, Marius Chivu, Ana Ioana Macaria, Șerban Pavlu
- 7 mai, ora 19.00 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick și Ron Clark. Regia: Horațiu Mălăele. Cu: Horațiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu
- 8 mai, ora 19.00 – **Colonelul Pasăre** de Hristo Boicev. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Victor Rebengiuc, Dana Dogaru, Răzvan Vasilescu, Mircea Rusu, Costel Cașcaval, Dorin Andone, Silviu Geamănu, Constantin Drăgănescu
- 9 mai, ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuț, Ion Caramitru

TEATRUL MIC

(tel: 312.36.63)

- 7 mai, ora 19.00 – **Alex și Morris** de Michael Elkin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ștefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Medeleanu-Dembinski
- 8 mai, ora 19.00 – **Baal** de Bertolt Brecht. Regia: Dragoș Galgoțiu. Cu: Cristian Iacob, Gheorghe Visu, Rodica Negrea, Ioana Abur, Vitalie Bantaș, Liliana Pană, Ilinca Manolache, Ovidiu Niculescu, Radu Zetu, Sorin Tofan, Bogdan Talașman
- 9 mai, ora 19.00 – **Spionul balcanic** de Dusan Kovacevic. Regia: Claudiu Goga. Cu: Dan Condurache, Coca Bloos, Cerasela Constantin, Mihai Dinvale, Eugen Cristian Motriuc

TEATRUL FOARTE MIC

(tel: 314.09.05)

- 4 mai, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Un spectacol de teatru** de Aureliu Manea. Regia: Chris Simion. Cu: Adriana Trandafir, Ștefana Zamfirescu, Claudia Negroiu, Adrian Văncică, Radu Solcanu, Gabriel Fătu. Spectacol prezentat în colaborare cu Teatrul Mic și UNATC
- 7 mai, ora 19.00 – **Paparazzii sau Cronica unui răsărit de soare avortat** de Matei Vișniec. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Bogdan Talașman, Petre Moraru, Eugen Cristian Motriuc, Oana Albu, Mihai Dinvale, Coca Bloos, Avram Birău, Liliana Pană, Marius Ionescu, Radu Zetu
- 8 mai, ora 19.00 – **Love cats** de Arnold Wesker. Regia: Liana Ceterchi. Cu: Ruxandra Enescu-Ciobanu, Mihaela Rădescu, Dana Medeleanu-Dembinski

TEATRUL ACT

(tel: 310.31.03)

- 9 mai, ora 19.00 – **Creatorul de teatru** de Thomas Bernhard. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Marcel Iureș, Valeria Seciu, Constantin Drăgănescu, Afrodita Androne, Vitalie Bantaș

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN

(tel. 315.89.80)

- 6 mai, ora 20.00 – Sala Rapsodia – **Costumele!...** Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeț, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dragoș Huluba, Silviu Biriș, Oxana Moravec, Dana Cavaleru, Andrei Vasluianu, Ion Parea, Violeta Totir, Ioana Visalon, Adriana Nicolae, Adelaida Zamfira, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Vlad Oancea

TEATRUL EVREIESC

(tel: 323.39.70)

- 6 mai, ora 18.30 – **Direct din Amsterdam: Anne Frank**. Regia: Alexander Hausvater. Cu: Rudy Rosenfeld, Leonie Waldman Eliad, Roxana Guttman, Nicolae Călugărița, Luana Stoica, Arabela Neazi, Geni Brenda, Natalie Ester, Nicolae Predică, Marius Călugărița, Bianca Dumitriu, Octavian Cercel, Alex Mihai, Veaceslav Grosu, Cristina Cîrcei, Mircea Dragoman
- 8 mai, ora 11.00 – **Jocul de-a vacanța** de Mihail Sebastian. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Matei Alexandru, Arabela Neazi, Andrei Finți, Mihai Ciucă, Eugenia Balaure, George Robu, Octavian Cercel, Natalie Ester
- 9 mai, ora 11.00 – **Pînza de păianjen** de Sergiu Anghel. Regia: Sergiu Anghel. Cu: Nicolae Călugărița, Theodor Danetti, Natalie Ester, Mircea Drîmbăreanu, Nicolae Predică, Arabela Neazi, Geni Brenda, Bianca Dumitriu, Luana Stoica, Cristina Cîrcei, Veaceslav Grosu, Alex Mihai, Octavian Cercel, Marius Călugărița, Mircea Dragoman, Corina Manolescu
- 10 mai, ora 18.30 – **Cartea lui Ruth** de Mario Diament. Regia: Moshe Yassur (SUA). Cu: Leonie Waldman Eliad, Nicolae Călugărița, Luana Stoica, Natalie Ester, Raluca Iancu, Eugenia Balaure, Marius Călugărița, George Robu, Andrei Finți, Veaceslav Grosu, Bianca Dumitriu, Cornel Ciupercescu, Florentin Petrini, Octavian Cercel, Arabela Neazi

STUDIOUL CASANDRA

(tel. 336.43.40)

- 4, 6 mai, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Cușca** de Mario Fratti. Regia: Aurel Palade, anul IV, clasa pof. univ. dr. Alexa Visarion. Cu: Andrei Barbu, Relu Poalelungi, Mihai Marinescu, Alina Berzunțeanu, Ecaterina Țugulea, Adrian Anghel, Gabriel Călinescu
- 5 mai, ora 19.00 – **Peeling**, spectacol al The Poopik Theater, Israel. Cu: Ori Goldstein, Shirley Pitlik & Asaf Ljevinbook
- 7 mai, ora 19.00 – **Bădăranii** de Carlo Goldoni, spectacol realizat cu studenții anului IV actorie, clasa prof. univ. dr. Adrian Pintea. Cu: Bogdan Florea, Ileana Gherghina Armășescu, Bianca Cristea, Monica Dodrișan, Aniela Petreanu, Karina Nagy, Nadiana Severin, Alexander Mustață, Andrei Vizitiu, Bogdan Sărătean
- 8 mai, ora 19.00 – **8 femei** de Robert Thomas, spectacol realizat cu studenții anului IV actorie, clasa prof. univ. dr. Florin Zamfirescu. Cu: Doina Șandru, Caroline Gombe, Violeta Aldea, Maria Roman, Cristina Briciu, Lorena Lupu, Marcela Roibu, Oana Piecnița
- 9 mai, ora 19.00 – **Pescărușul** de A.P. Cehov. Regia: Corina Oprea, anul IV, clasa prof. asoc. Cornel Todea. Cu: Ana Maria Opra, Alex Mărgineanu, Andrei Barbu, Raluca Gheorghiu, Bogdan Sărătean, Ecaterina Țugulea, Maria Roman, Cătălin Neamțu, Leonid Doni

LA SCENA

(tel: 320.35.67)

- 6 mai, ora 21.00 – **Stand-up comedy** cu Radu Gheorghe și... nu numai. Invitat: Mihai Bisericanu

CASA DE CULTURĂ A STUDENȚILOR

(tel: 315.25.42)

- 4 mai, ora 19.00 – **Angajare de clown** de Matei Vișniec. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Adrian Ciglenean, Adrian Damian, George Rusu
- 5 mai, ora 19.30 – **Conversație în jurul mesei**, după **Diablogues** de Rolland Doubillard, spectacol al Companiei de Artă „Studio 24". Regia: Mihai Serghei Todor. Cu: Carmen Mărunțelu, Marius Drăguș, Șerban Cuciuc, Dragoș Mărcai, Alina Sfabu, Alexandra Ioniță
- 10 mai, ora 21.00 – **Truverii – muzica și poezia comedianților**, spectacol al Companiei de Artă „Studio 24". Cu: Carmen Mărunțelu, Ionela Pistae, Alina Sfabu, Mihai Serghei Todor, Clara Darangă. Invitat: Adi Manolovici

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"

(tel: 336.43.40)

- 7 mai, ora 19.00 – **Femeile lui Goldoni**, după Goldoni. Regia: Magda Frunză-Țancă. Cu: Magda Frunză-Țancă, Mariana Țopa
- 8 mai, ora 19.00 – AVANPREMIERĂ – **Doamna în negru**, după Murray Schisgal. Regia: Alexandru Conovaru. Cu: Alexandru Conovaru, Ștefan Ruxanda, Doina Antohi, Toni Dumitrescu
- 9 mai, ora 17.00 – **O noapte. Furtunoasă**, după I.L. Caragiale. Regia: Dan Vasile. Cu: Ilinca Atanasiu, Gabriela Crișu, Daniel Iancu, Gabriel Răuță, Alexandru Gheorghiu, Alin Teglaș, Ștefan Ruxandra

TEATRUL EXCELSIOR

(tel: 315.97.20)

- 4 mai, ora 10.00 – **Mica sirenă**, dramatizare de Alexandru Andy Kessler. Regia: Olimpia Arghir. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu/Veronica Popescu Neagu, Vasile Menzel, Cristian Nicolaie
- 5 mai, ora 9.30 – **Mica sirenă**
- 6 mai, ora 9.00 – **Nemaipomenitele aventuri ale lui Nils Holgersson** de Selma Lagerlöf. Regia: Mihaela Boboc Manea. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Bogdan Caragea, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu
- 7 mai, ora 9.00 – **Cocoșelul neascultător** de Ion Lucian. Regia: Ion Lucian/Victor Radovici. Cu: Mihaela Coveșeanu, Ciprian Cojenel, Corina Dragomir, Emanuel Ionescu, Veronica Popescu Neagu, Marian Rădulescu
- 9 mai, ora 11.00 – **Cocoșelul neascultător**
- 10 mai, ora 9.00 – **Căpitanul Val-Vîrtej și vasul fantomă** de Octavian Sava. Regia: Ion Lucian. Cu: Ion Lucian/Ciprian Cojenel, Ilie Georgian Petrică, Bogdan Caragea, Stelian Milu, Mihaela Coveșeanu, Emanuel Ionescu, Robert Emanuel, Paula Sorescu Lucian

TEATRUL „ION CREANGĂ"

(tel: 211.85.90)

- 4 mai, ora 10.00 – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Cornel Todea. Cu: Ani Crețu, Boris Petroff, Alexandrina Halic, Cornelia Pavlovici, Marina Procopie, Daniel Tudorică, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Florina Luican
- 5 mai, ora 10.00 – **Inimă rece** de Banu Rădulescu, după Wilhelm Hauff. Regia: Sorana Coroamă-Stanca. Cu: Lucian Ifrim, Alexandrina Halic, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Carmen Palcu

NESCAFÉ
FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE FILM TRANSILVANIA
EDIȚIA 3, 28 MAI - 6 IUNIE, CLUJ-NAPOCA
www.tiff.ro
balkanski project
Organizat de:
ROMANIAN FILM PROMOTION
Cu sprijinul:
PRIMARIA SI CONSILIUL LOCAL CLUJ-NAPOCA
CENTRUL NATIONAL AL CINEMATOGRAFIEI
CONSILIUL JUDETEAN CLUJ
Parteneri media:

- 6 mai, ora 10.00 – **Micul lord**, după Frances Hodgson Burnett. Regia: Constantin Dicu. Cu: Cristian Irimia, Carmen Palcu, Marioara Sterian, Mircea Muşatescu, Ion Arcudeanu, Anca Zamfirescu
- 7 mai, ora 10.00 – Sala Studio – **Cei trei purceluşi**. Regia: Cristian Nencu. Cu: Mihaela Beţiu, Camelia Andriţă, Liliana Donici, Ionuţ Antonie
- 8, 9 mai, ora 11.00 – AVANPREMIERĂ – **Cenuşăreasa**, dramatizarea Virgil Puicea şi Ion Lucian. Regia: Ion Lucian. Cu: Monica Ciută, Eduard Jighirgiu, Anca Zamfirescu, Cerasela Constantin, Cristian Irimia, Mirela Busuioc, Dumitru Anghel, Gabriela Baciu

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ

SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)

- 4 mai, ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.Ch. Andersen. Regia: Gavriil Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Victor Bucur, Mariana Zaharia

SALA LAHOVARI:
(tel.: 211.08.29)

- 4, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Roxana Vişan/Ioana Chelaru Popovici, Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan
- 9 mai, ora 11.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ionuţ Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA"

- 6 mai, ora 18.00 – AVANPREMIERĂ – **Regele moare** de Eugen Ionescu. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Viorel Baltag, Despina Prisecaru, Luiza Sarivan, Ion Goranda, Eliza Noemi Judeu, Stelian Preda
- 7 mai, ora 18.00 – la Moineşti – **Iar te sinucizi, iubito?!** de Pierre Chesnot. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Doina Iacob, Eliza Noemi Judeu
- 9 mai, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Regele moare**

TEATRUL DE ANIMAŢIE

- 4 mai, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Mihaela Popa, Adrian Costraş
- 5 mai, orele 10.00 şi 12.30 – la Tg. Ocna – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Liliana Isbîndă, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Sorina Moian, Micky Murafa, Marian Puiu Gheorghiu, Mihaela Popa
- 7 mai, ora 11.00 – **Fata babei şi fata moşului**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Valentin Dobrescu. Cu: Marlene Duduman, Sorina Moian, Liliana Isbîndă
- 9 mai, ora 11.00 – **Făt-Frumos şi Vrăjitoarea** de Nicolae Roşioru. Regia: Nicolae Roşioru. Cu: Sorina Moian, Rodica Dănciulescu, Daniela Vrînceanu, Mihai Chihaia, Eugen Ionescu, Andreea Sandu, Micky Murafa, Laurenţiu Budău

BUZĂU

TEATRUL „GEORGE CIPRIAN"

- 9 mai, ora 19.00 – **Capul de răţoi** de George Ciprian. Regia: Răzvan Dincă. Cu: Emil Hossu, George Alexandru, Cristian Şofron, Ion Haiduc, Lucian Ghimişi, Victoria Cociaş, Gabriel Răuţă, Mircea Teodorescu, Radu Traian. Spectacol al Teatrului „Nottara" din Bucureşti

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

- 4 mai, ora 19.00 – **Ubucureşti**, scenariu dramatic de Mona Chirilă, după **Conu Leonida faţă cu reacţiunea** de I.L. Caragiale şi **Ubu Rex** de Alfred Jarry. Direcţia de scenă: Mona Chirilă. Cu: Ovidiu Crişan, Adrian Cucu, Dan Chiorean, Emanuel Petran, Cristian Rigman, Cătălin Codreanu, Filip Odangiu, Rareş Stoica
- 6 mai, ora 20.00 – **Bolnavul inchipuit** de Molière. Regia: Sanda Manu. Cu: Anton Tauf, Melania Ursu, Cristina Pardanschi, Cornel Răileanu, Dorin Andone, Irina Wintze, Ovidiu Crişan, Vasilica Stamatin, Adriana Băilescu, Carmen Culcer, Emanuel Petran, Dan Chiorean, Dragoş Pop, Stelian Roşian

STUDIO „EUPHORION":

- 5 mai, ora 19.00 – **Declaraţie** de Tudor Muşatescu. *One-woman show* comic: Elena Ivanca

TEATRUL MAGHIAR

- 5 mai, ora 19.00 – **D-ale carnavalului** de I.L. Caragiale. Regia: Mona Chirilă. Cu: Bogdán Zsolt, Bács Miklós, Nagy Dezsö, Molnár Levente, Gajzágó Zsuzsa, M. Kánt Melinda, Dimény Áron, Ambrus Emese, Fodor Edina, Vindis Andrea, Laczkó Vass Róbert. Spectacol tradus simultan la cască în limba română
- 7 mai, ora 20.00 – **Jacques sau supunerea** de Eugen Ionescu, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Hatházi András, Kézdi Imola, Boér Ferenc, Borbáth Júlia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română
- 8 mai, ora 19.00 – **Raţa sălbatică** de Henrik Ibsen, spectacol-studio. Regia: Keresztes Attila. Cu: Boér Ferenc, Bogdán Zsolt, Csíky András, Hatházi András, Varga Csilla, Pethö Anikö, Borbáth Júlia, Bíró József, Nagy Dezsö, Laczkó Vass Róbert, Sinkó Ferenc, Molnár Levente, Tyukodi Szabolcs, Fogarasi Alpár, Galló Ernö. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română
- 9 mai, ora 11.00 – **Mişu cel nătîng**, spectacol-studio. Regia: Szabó Attila. Cu: Fodor Edina, Vindis Andrea, Laczkó Vass, Tyukodi Szabolcs, Bodea Tibor/Galló Ernō
- 10 mai, ora 20.00 – Casa Tranzit – **Carol** de Slawomir Mrozek. Regia: Tompa Gábor. Cu: Csíky András, Dimény Áron, Bíró József

CONSTANŢA

TEATRUL „OVIDIUS"

- 6 mai, ora 19.00 – **Hotel** de Ray Cooney. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Vasile Cojocaru, Lică Gherghilescu, Diana Lupan, Iulian Enache, Radu Niculescu, Liviu Manolache, Laura Iordan, Mirela Klein, Clara Ghiuvelechian, Cosmin Mihale, Alexandru Mereuţă
- 9 mai, ora 19.00 – **Încurcături la Mimoza** de Pierre Chesnot. Regia: Gavril Borodan. Cu: Radu Niculescu, Diana Lupan, Mirela Klein, Cosmin Mihale, Daniela Vitcu, Nucu Stângaciu, Laura Iordan, Marian Bucur, Daniela Trifan, Iulian Lincu, Alexandru Axente, Emanuel Cristoiu, Florentin Roman

PITEŞTI

TEATRUL „AL. DAVILA"

- 4 mai, ora 9.45 – **Soacra cu trei nurori**
- 5 mai, ora 11.00 – **Chiriţa în teritoriu**/ ora 19.00 – la Cîmpulung Muscel – **Chiriţa în teritoriu**
- 6 mai, ora 8.00 – la Călimăneşti – **Soacra cu trei nurori**
- 8 mai, ora 10.30 – **Chiriţa în teritoriu**/ ora 18.00 – Sala Studio – **Domnişoara Iulia**
- 9 mai, ora 18.00 – Sala Studio – **Casa cu ţoape**, spectacol de Puşi Dinulescu. Regia: Matei Varod

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU"

DRAMĂ:

- 5 mai, ora 18.30 – **Burghezul gentilom** de Molière. Regia: Lucian Sabados. Cu: Mihai Coadă, Ion Radu Burlan, Dragoş Cîmpan, Roxana Ivanciu, Andrei Vasluianu, Ana Bart, Theodora Stanciu, Ada Simionică, Marian Despina, Daniel Iordăchioaie, Alexandru Pandele. Solişti vocali: Lidia Manea, George Capanu, Romeo Zaharia
- 8 mai, ora 18.30 – **Peripeţiile bravului soldat Ivan Turbincă** de Radu Macrinici. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Andrei Vasluianu, Marian Despina, Ilie Gâlea, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Lizica Sterea, Ioana Roşu, Nelu Neagoe, Carmen Bogdan, Mihaela Rus, Cătălina Radu, Mihai Androne, Paul Nicolae, Cătălin Rădulescu, Narcis Stoica, Sebastian Nicolae, Nicolae Nicolaescu

REVISTĂ:

- 4 mai – U.M. Boldeşti – **Parada şlagărelor**
- 6 mai, ora 18.30 – **Ali Baba şi cei 40 (?) de hoţi**
- 7 mai, ora 11.00 – **Bona visurilor mele**
- 9 mai, ora 18.30 – **Oferte de serviciu**

PĂPUŞI:

- 4 mai – la Nehoiu – **Dănilă Prepeleac**
- 5, 6 mai, ora 10.00 – **Dănilă Prepeleac**
- 7 mai, ora 10.30 – **Dănilă Prepeleac**
- 9 mai, ora 11.00 – **Punguţa cu doi bani**

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN"

- 4 mai, ora 11.00 – la Sibiu – **Punguţa cu doi bani**, dramatizare de Ioan Brancu, după Ion Creangă. Regia: Ioan Brancu. Cu: Mădălin Anescu, Viorica Stamate, Georgiana Marin, Dana Dinică, Loredana Marinoiu, Valentin Drăcea. Voci: Gabi Tudorin, Lidia Stratulat, Radu Constantinov, Cristian Alexandrescu, Claudia Cacoveanu
- 5 mai, orele 10.00 şi 11.00 – la Sibiu – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu. Cu: Alina Mangra, Lidia Stratulat, Haricleea Nicolau, Doru Zamfirescu, Laurenţiu Stratan/Vasile Marinoiu, Remus Vlăsceanu
- 6 mai, ora 10.00 – la Sibiu – **Punguţa cu doi bani**/ ora 18.00 – **Conu Leonida faţă cu reacţiunea** de I.L. Caragiale. Regia: Adrian Roman. Cu: Gabriel Tudorin, Lia Stratulat, Harcileea Nicolau
- 7 mai, ora 12.00 – la Sibiu – **Prostia omenească**

TIMIŞOARA

TEATRUL GERMAN

- 5 mai, ora 19.00 – **Escurial** de Michel de Ghelderode. Regia: Stephan Andreas Darida, Enikö Benczö. Cu: Rareş Hontzu şi Ciprian Lungu

Radio România Cultural,

post al Societăţii Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	

	MHz	kHz
Petroşani	89,5	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

- 4 mai, orele 9.30 şi 11.00 – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române/ orele 11.00 şi 12.30 – l a Miercurea Niraj – **Mateiaş gîscarul**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare/ ora 20.00 – PREMIERĂ – **Amphitrite**, spectacol pentru adulţi al secţiei române. Regia: Horaţiu Mihaiu. Cu: Ioana A. Costea, Cristina Ungureanu, Andi Brânduş, Iuliu Pop-Andrieş
- 5 mai, orele 9.30 şi 11.00 – la Reghin – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare
- 6 mai, orele 9.30, 11.00 şi 12.30 – **Prinţesa Majolenka**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare/ orele 10.00 şi 12.00 – la Luduş – **Gulliver în Ţara păpuşilor**/ ora 20.00 – **Amphitrite**
- 7 mai, orele 10.00 şi 12.00 – la Tîrnăveni – **Gulliver în Ţara păpuşilor**
- 9 mai, ora 11.00 – **Mateiaş gîscarul**/ ora 20.00 – **Amphitrite**

FILM

4-6 mai

BUCUREŞTI

- **Identităţi furate**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: D.J. Caruso. Cu: Angelina Jolie, Ethan Hawke, Gena Rowlands, Kiefer Sutherland, Olivier Martinez, Tcheky Karyo/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00
- **Numai dragostea**. PREMIERĂ. Regia: Thomas Vinterberg. Cu: Joaquin Phoenix, Claire Danes/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004. Regia: John Hamburg. Cu: Ben Stiller, Jennifer Aniston/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 (5, 6 mai)
- **Patimile lui Christos**, 2004. Regia: Mel Gibson. Cu: Monica Bellucci, Maia Morgenstern, James Caviezel/ Corso/ orele: 11.00, 13.15, 15.45, 18.15, 20.45
- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003. Regia: Peter Berg. Cu: Dwayne „The Rock" Johnson, Seann William Scott/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30
- **Casa bîntuită**, SUA, 2003. Regia: Rob Minkoff. Cu: Eddie Murphy, Jennifer Tilly/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkist/ Festival/ orele: 11.00, 15.00, 19.00
- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004. Regia: Raja Gosnell. Cu: Freddie Prinze Jr., Sarah Michelle Gellar, Matthew Lillard, Alicia Silverstone/ Gloria/ orele: 13.00, 17.00, 19.00 (5 mai)/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (4 mai)
- **Johnny English**, SUA, 2002. Regia: Peter Howitt. Cu: Rowan Atkinson, Natalie Imbruglia, Ben Miller/ Favorit/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Peter Pan**, SUA, 2003. Regia: P.J. Hogan. Cu: Jeremy Sumpter, Olivia Williams/ Cultural
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Anna Faris, Charlie Sheen, Anthony Anderson, Denise Richards/ Lumina/ orele: 12.15, 14.00, 15.45, 17.30, 19.15
- **21 de grame**, 2003. Regia: Alejandro Gonzales Inarritu. Cu: Sean Penn, Naomi Watts/ Europa/ orele: 13.30, 16.30, 19.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/
327.70.21/ 327.70.22)

- **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ orele: 13.00, 15.15, 17.30, 19.45, 22.00
- **Numai dragostea**. PREMIERĂ/ orele: 13.15, 15.30, 17.45, 20.15
- **Juriul**, SUA, 2003/ ora 22.30
- **Patimile lui Christos**, 2004/ orele: 14.30, 17.15, 20.00, 22.45
- **Peter Pan**, SUA, 2003/ orele: 13.15, 17.45
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ ora 21.45
- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ orele: 15.45, 20.00
- **Identităţi furate**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ orele: 14.00, 16.45, 19.15, 21.45
- **Duplex**, SUA, 2003/ ora 14.15
- **Contratimp**, SUA, 2003/ orele: 16.30, 19.00, 21.30
- **21 de grame**, 2003/ orele: 13.30, 19.30, 22.15
- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ ora 16.30
- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ orele: 14.45, 17.00, 19.15, 21.30
- **Rătăciţi printre cuvinte**, SUA, 2003/ ora 13.45
- **Misterele fluviului**, SUA, 2003/ ora 21.15
- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ orele: 16.00, 18.30
- **Honey**, SUA, 2003/ ora 15.15
- **Doar un sărut**, SUA, 2002. AVANPREMIERĂ. Regia: Fisher Stevens. Cu: Marisa Tomei, Marley Shelton, Ron Eldard, Kyra Sedqwick/ ora 22.00 (4, 6 mai)
- **Fereastra secretă**, SUA, 2004/ orele: 13.00, 17.30, 19.45 (4, 6 mai)/ orele: 13.00, 17.30, 19.45, 22.00 (5 mai)

INSTITUTUL ITALIAN

- 5 mai, ora 18.00 – **Ovosodo**, 1997. Regia: Paolo Virzi. Cu: Edoardo Gabbriellini, Claudia Pandolfi, Nicoletta Braschi. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „Il cinema italiano degli anni '90"

ARAD

- **Patimile lui Christos**, 2004/ Dacia
- **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003/ Mureşul

BACĂU

- **Patimile lui Christos**, 2004/ Central/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 19.00
- **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003/ Orizont/ orele: 12.00, 15.30, 19.00

BEIUŞ

- **Şcoala de rock**, SUA, 2003/ Bihorul

CRAIOVA

- **Casa bintuită**, SUA, 2003/ Patria
- **Zîmbet de Mona Lisa**, SUA, 2003/ Modern
- **Plăcinta americană – Nunta**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

- **Bal cu scandal**, SUA, 2003/

Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Peştele cel mare**, SUA, 2003/ Porţile de Fier
- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003/ Flacăra

HUNEDOARA

- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Flacăra

LUGOJ

- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Victoria

ONEŞTI

- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

- **Divorţul**, 2003/ Patria
- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00

REŞIŢA

- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Dacia

ROMAN

- **Facerea de bine**, SUA, 2002/ Unirea/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 19.00

SLATINA

- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Capitol
- **Identităţi furate**, SUA, 2004/ Timiş
- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003/ Studio

TÎRGU JIU

- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Victoria

7-10 mai

BUCUREŞTI

- **Van Helsing**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Stephen Sommers. Cu: Hugh Jackman, Kate Beckinsale, Richard Rozburgh/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24.00 (7, 8 mai)/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (9, 10 mai)
- **Doar un sărut**, SUA, 2002. PREMIERĂ/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45
- **Patimile lui Christos**, 2004/ Corso/ orele: 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Identităţi furate**, SUA, 2004/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.45
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Luceafărul/ orele: 13.00, 16.00, 19.00
- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 14.00, 16.30, 19.00
- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Cultural/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Lumina/ orele: 11.45, 13.30, 15.15, 17.15, 19.15
- **Numai dragostea**/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

ARAD

- **Patimile lui Christos**, 2004/ Dacia
- **Zîmbet de Mona Lisa**, SUA, 2003/ Mureşul

BEIUŞ

- **Peter Pan**, SUA, 2003/ Bihorul

CRAIOVA

- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Patria
- **Identităţi furate**, SUA, 2004/ Modern
- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Porţile de Fier
- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Flacăra

HUNEDOARA

- **Şcoala de rock**, SUA, 2003/ Flacăra
- **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Victoria

ORADEA

- **Juriul**, SUA, 2003/ Patria
- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003/ Transilvania

REŞIŢA

- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ Dacia

SLATINA

- **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Van Helsing**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ Capitol
- **Fereastra secretă**, SUA, 2004/ Timiş
- **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003/ Studio

TÎRGU JIU

- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004/ Victoria

CINEMATECĂ

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

- 6 mai, ora 19.00 – **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir
- 7 mai, ora 19.00 – **Matrix – reîncărcat**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski
- 8 mai, ora 19.00 – **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003. Regia: James Cox
- 9 mai, ora 13.00 – **Invaziile barbare**, Canada, 2003. Regia: Denys Arcand

VIDEO

BUCUREŞTI

ACADEMIA DE ARTĂ

- 6-7 mai – **Arta video germană 2000-2003**, 21 de filme video cu durată între 18 secunde şi 28 de minute

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

- 6 mai, ora 18.30 – **Carmina Burana, După-amiaza unui faun, Tristan şi Isolda**
- 7 mai, ora 18.30 – **Traviata**
- 8 mai, ora 18.30 – **Văduva veselă** de Franz Lehar. Dirijor: Cornel Trăilescu. Regia: Mircea Cornişteanu. Coregrafia: Mihai Babuşka. Cu: Mihnea Lamatic, Simonida Luţescu, Florin Diaconescu, Roxana Briban, Călin Brătescu, Ion Dimieru, Gabriel Căţe, Florin Simionca, Adriana Alexandru, Horia Sandu, Cristina Eremia, Paul Basacopol, Dumitru Rucăreanu, Daniel Filipescu
- 9 mai, ora 18.30 – **Cenuşăreasa**

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN"

- 5, 6 mai, ora 10.00 – **Pac, Poc, Pic – detectivi în Ţara poveştilor**, musical pentru copii de George Popovici şi Lucian Vlădescu. Regia: Constanţa Câmpeanu. Cu: George Niculescu, Valentino Tiron, Cristian Caraman, Cristinel Coman, Cornel Todea, Răzvan Rusu, Iuliana Costiniu, Viorel Ciurdea, Cosette Marinescu, Camelia Mocanu, Ileana Lenghel, Lorendi Rădulescu, Dana Nichifor, Gabriela Tudorache, Jeaninne Bradler, Carmen Buterez, Delia Călina, Lidia Caloianu, Carmen Grigorescu, Cristina Giurgiu, Monica Marin
- 7 mai, ora 18.00 – **Floarea din Hawaii** de Paul Abraham. Dirijor: George Balint. Regia: Nicolae Ciubuc. Cu: Doina Scripcaru, Florin Georgescu, Anton Zidaru, Ştefan Popov, Gabriela Daha, Bogdan Caragea, Paul Lăzărescu, Claudia Măru-Hanghiuc, Anghel Stoian, Gladiola Niţulescu, Emil Spătaru, Claudia Deleanu, Orest Pîslariu, Cătălin Petrescu, Cristinel Coman. Soliştii baletului: Monica Ştraţ, Iolanda Petrescu, Sorina Micşunescu, Marius Grosu, Iulian Rădoi
- 8 mai, ora 18.00 – **Văduva veselă** de F. Lehar. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: Nicolae Simulescu, Tiberiu Simionescu. Cu: Alexandra Coman, Ştefan Popov, Daniela Vlădescu, Daniel Madia, Nicolae Măgureanu, Paul Lăzărescu, Alexandra Savu, Tiberiu Simionescu, Emil Spătaru, Cătălin Petrescu, Matei Nicolescu, Jeaninne Bradler, Adriana Mirea. Soliştii baletului: Monica Ştraţ, Iolanda Petrescu, Marius Grosu, Marin Traian, Mihai Scarlat
- 9 mai, ora 18.00 – **Sînge vienez** de J. Strauss. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: Carmen Dobrescu. Cu: Alfredo Pascu, Mioara Manea-Arvunescu, Codruţa Oprea, Mihnea Lamatic, Alexandra Savu, Paul Lăzărescu, Amelia Antoniu, Valentino Tiron, Tiberiu Simionescu, Cătălin Petrescu, Cristinel Coman, Camelia Mocanu, Cosette Marinescu, Jeaninne Bradler. Soliştii baletului: Iolanda Petrescu, Andreea Toma, Mihai Scarlat

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"

- 9 mai, ora 11.00 – **Valori lirice**, spectacol de poezie dedicat Zilei Europei

CLUJ-NAPOCA

OPERA ROMÂNĂ

- 5 mai, ora 19.00 – **Bărbierul din Sevilla** de G. Rossini, spectacol în limba italiană. Dirijor: Nicola Giuliani (Italia). Regia: Emil Strugaru. Maestru de cor: Tiberiu Popa. Cu: Cosmin Marcovici, Titus Pauliuc, Iulia Merca, Giani Brad, Mircea Moisa, Vasile Neamţu, Ana Oros, Mircea Istrate, Simion Pop
- 7 mai, ora 19.00 – **Tosca** de G. Puccini. Dirijor: Nicola Giuliani (Italia). Cu: Silvia Sorina Munteanu, Viorel Săplăcan, Gheorghe Mogoşan, Szabó Bálint, Marius Chioreanu, Petre Ghilea, Florin Estefan, Augustin Moldovan, Mihaela Maxim

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI"

- 6 mai, ora 19.00 – **Voievodul ţiganilor** de J. Strauss-fiul. Dirijor: Alexanru Iosub. Regia: Migry Avram Nicolau. Coregrafia: Ioan Kelemen. Maestru de cor: Pavel Şopov. Cu: Francisc Cseterki, Daniel Cornescu, Ioan Kelemen, Magda Gruia, Mihaela Popa, Ion Sandu Filip, Doina Sărsan, Gabriel Marciu, Carmen Roibu, Nicolae Vicol, Ştefan Ciucă, Alexandru Petre, Teodor Ispas. Participă: baletul, corul şi orchestra Teatrului
- 9 mai, ora 11.00 – **Frumoasa din pădurea adormită**, musical pentru copii de Marius Ţeicu şi Silvia Kerim. Regia: Migry Avram Nicolau. Coregrafia: Ioan Kelemen. Cu: Ioan Kelemen, Violeta Ţicu, Carmen Roibu, Ionela Truşcă, Eva Ştefănescu, Ioana Ciucă, Stela Teodorescu, Mihaela Popa, Gabriel Marciu, Daniel Cornescu, Alexandru Petre, Teodor Ispas, Nicolae Popa, Mihaela Popa. Participă: baletului Teatrului
- 10 mai, ora 11.00 – **Frumoasa din pădurea adormită**

BISERICA ROMANO-CATOLICĂ „SF. ANTON"

- 9 mai, ora 19.30 – **Stabat Mater** de Pergolesi. Dirijor: Florian-George Zamfir. Participă: soliştii şi orchestra Teatrului liric „Elea Teodorini"

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ

- 5 mai, ora 18.30 – **Liliacul** de J. Strauss. Dirijor: Corneliu Calistru. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Coregrafia: Bella Balogh. Maeştri de cor: Valeriu Gâdei şi Anton Bişoc. Cu: Florin Diaconescu, Cristina Simionescu Sandu, Constantin Cristea, Lăcrămioara Mustaţă, Aurelian Ionescu, George Cojocaru, Tudor Florenţa, Simona Titieanu, Florentina Onică, Iulian Ioan Sandu, Florin Harbuz. Participă: orchestra, corul şi ansamblul de balet al Operei
- 9 mai, ora 18.30 – **Nabucco** de G. Verdi. Dirijor: Leonard Dumitriu. Regia: Dimitrie Tăbăcaru. Maeştri de cor: Valeriu Gâdei şi Anton Bişoc. Cu: Mihail Frunză, Tudor Florenţa, Cristian Waks, Sorina Munteanu, Elena Roşca, Daniel Groza, Eduard Sveatchevici, Simona Titieanu. Participă: orchestra şi corul Operei

TIMIŞOARA

OPERA ROMÂNĂ

- 9 mai, ora 18.00 – **Aida** de G. Verdi, spectacol în limba italiană şi tradus în limba română. Dirijor: David Crescenzi (Italia). Regia: Ion Cojar. Coregrafia: Ion Tugearu. Maestru de cor: Laura Mare. Cu: Octavian Vlaicu, Aura Twarowska, Carmen Gurban, Gabriel Năstase, Alexandru Moisiuc, Camil Mara, Giorgio Nemeti, Diana Matei. Solista baletului: Carmen Cojocaru. Participă: corul, orchestra şi ansdamblul de balet al Operei

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

- 4 mai, ora 19.00 – **recital** instrumental. Solişti: Ivry Gitlis (vioară) şi Vahan Mardirossian. În program lucrări de: **Bartok, Brahms, Debussy**
- 5 mai, ora 19.00 – **recital** de pian susţinut de Risto Lauriala. În program lucrări de: **Bach, Schumann, Debussy**
- 6, 7 mai, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Cristian Mandeal. Solist: Ivry Gitlis. În program lucrări de: **Smetana, Beethoven, Dvorak**
- 8 mai, ora 19.00 – **recital** instumental. Solişti: Ana Carpintero (chitară) şi Gloria Maria Martinez (harpă). În program lucrări de: **Carulli, Molino, Mertz, Sor, Diabelli, Giuliani, Boccherini**

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"

- 10 mai, ora 21.00 – **Fusion Kontakt**, concert de jazz, world-music, electro. Participă: Nicolas Simion Quartet şi Dug Pro Contemporania

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU"

- 4 mai, ora 17.00 – Aulă – **Tinerii şi marea muzică**, recital susţinut în cadrul Festivalului muzical „Remember Enescu" (ediţia a IV-a). Interpretează: Alexandra Amariei, Delia Diaconescu, Irina Gheorghiu, Nora Hapca, Cristina Mihart, Ciprian Droma. La pian: Krimhilda Cristescu, Verona Maier, Adrian Tomescu. În program: **George Enescu**. Eveniment organizat în colaborare cu Fundaţia Culturală „Remember Enescu"
- 7 mai, ora 19.00 – Aulă – **recital** cameral susţinut cu ocazia aniversării a 10 ani de la semnarea Tratatului de Prietenie, Bună Înţelegere şi Cooperare între Albania şi România. Solişti: Klara Bregu, Ornela Lici, Arlinda Morava, Irina Nanushi, Eljona Sinjari. La pian: Viorica Boerescu. În program: piese de compozitori albanezi şi români. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Republicii Albania şi Asociaţia de Prietenie Româno-Albaneză

IAŞI

CENTRUL CULTURAL FRANCEZ

- 10 mai, ora 19.00 – Sala Fondane – **concert** susţinut de ansamblul FA7

TIMIŞOARA

FILARMONICA BANATUL

- 7 mai, ora 19.00 – Sala Colegiului Naţional de Artă „Ion Vidu" – **concert**. Dirijor: Gheorghe Costin. Solişti: Andrea Bonatta (Italia) şi Valentin Gheorghiu. În program: **Mozart**

DEZBATERI

BUCUREŞTI

GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

- 6 mai, ora 16.00 – **dezbatere** cu tema **Acţiunea Populară în dialog cu societatea civilă**. Moderator: Andrei Oişteanu

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE

- 5 mai, ora 14.00 – **Grădina lui Polemos**. O carte în dezbatere: **Cine eşti dumneata, domnule Moromete?** de Gelu Negrea. Editura MNLR. Invitaţi: Lucian Chişu, Dan Cristea, Cezar Ivănescu, Constantin Stan

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

CERCUL MILITAR NAŢIONAL

- 6 mai, ora 17.15 – Sala de cinema – în cadrul programului cultural „Culturi şi civilizaţii. Cultura în epoca lui Ştefan cel Mare", **conferinţa** cu tema **Ctitorii muşatine: Mănăstirea Suceviţa**. Prezintă: Victor Simion. Eveniment urmat de difuzarea filmului artistic **Ştefan cel Mare – Vaslui 1475**. Regia: Mircea Drăgan. Cu: Gheorghe Cozorici, Gheorghe Dinică, Florin Piersic, Iurie Darie

COLEGIUL NOUA EUROPĂ

- 7 mai, ora 17.00 – **conferinţa** cu tema **Drumul către libertate**, susţinută de Fernando Savater (Universitatea Complutense, Madrid). Conferinţa va fi susţinută în limba spaniolă şi tradusă simultan în limba română. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Cervantes şi Ministerul Culturii din Spania

INSTITUTUL DE CERCETĂRI POLITICE

- 5 mai, ora 17.00 – **conferinţa** cu tema **Politica externă a Statului Israel**, susţinută de Rodica Radian Gordon, ambasador al Statului Israel la Bucureşti

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – Teodor Moraru, **pictură**, 4-17 mai. Vernisaj: 4 mai, ora 18.00

GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Parter – *Transvestirea*, Marian şi Victoria Zidaru, **sculptură**, pînă în 13 mai

GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Etaj – Cristian Gaşpar, **pictură**, pînă în 6 mai/ Retrospectivă Constantin Petraşchievici, **artă decorativă**, 7-24 mai. Vernisaj: 7 mai, ora 17.00. Curator: Adrian Silvan Ionescu

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Ionel Iştoc, **sculptură**, pînă în 10 mai

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Elena Cerepenicova, **tapiserie**, pînă în 11 mai

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Constantin Caluian, **pictură şi desen**, 5-25 mai. Vernisaj: 5 mai, ora 17.30

GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (tel: 260.12.87) – Maria Magdalena Pop, **sculptură, obiect, desen, instalaţii**, pînă în 16 mai

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132, tel: 659.38.14) – Alina Tudor, **artă decorativă**, pînă în 5 mai/ *Desene*, Liana Petruţiu, **grafică publicitară**, 6-19 mai. Vernisaj: 6 mai, ora 18.00. Prezintă: Magda Mihăilescu

GALERIA ARTIS (la parterul Teatrului Naţional) – *Grafiterra*, Ernest Palko, **ceramică**, pînă în 6 mai/ Vlad Ciobanu, Roxana Iordache, Rodica Ioan, **sculptură, metal, pictură**, 7-19 mai. Vernisaj: 10 mai, ora 18.00

GALERIA ASSEMBLAGE (Hotel Marriott, Calea 13 Septembrie Nr. 90, tel: 403.36.04) – *D.R. Gorczyca ArtNATOMY Research Studio – Introduction No. 4*, **fotografie** şi *performance*-ul *Re-Animation*, Dariusz Gorczyca, pînă în 16 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez

GALERIA ETAJ 3/4 (Teatrul Naţional, Bd. N. Bălcescu Nr. 2) – *Grand Prix Remix*, Nicolae Comănescu, **pictură**

GALERIA ATELIER 35 (Str. Şelari Nr. 13) – *Mix*, Simona Groosa, pînă în 7 mai

GALERIA FUNDAŢIEI NAŢIONALE PENTRU ŞTIINŢĂ ŞI ARTĂ A ACADEMIEI ROMÂNE (Str. Dem Dobrescu Nr. 11, tel: 307.29.77) – *Europa*, **pictură**, 5-16 mai. Vernisaj: 5 mai, ora 18.00. Eveniment organizat în colaborare cu Asociaţia Culturală România în lume şi Fundaţia Societa-Club UNESCO

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53, tel: 312.43.27) – Galeria de Artă Europeană – *Surse etnografice româneşti în grafica secolului al XIX-lea*, pînă în iunie/ Sala Rondă – *Sando Sanna. Opere 1990-2004*, **pictură**, pînă în 20 mai

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile medievale – *Manuscrise, însemnări şi cărţi cantacuzine în Ţările Române, secolele XVI-XIX*, pînă în 20 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Academia Română, Biblioteca Academiei Române, Colegiul Carol I din Craiova, Biblioteca Naţională a României şi Biblioteca Acad. „Virgil Cândea". Curator: Sorin Sebastian Dulcu/ *În slujba păcii*, Ernst Degasperi (Austria), **grafică ecumenică**, pînă în 30 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Austriei în România şi Ambasada României în Austria

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.58.46) – Parter – Traian Rocşoreanu, **fotografie**, 6-16 mai. Invitaţi: Mircia Dumitrescu, Marilena Rotaru, Alexandru Condeescu. Vernisaj: 6 mai, ora 17.00

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI – PALATUL ŞUŢU (Bd. I.C. Brătianu Nr. 2, tel: 315.68.58) – Holul central – *Universul familiei regale române*, **fotografie**, pînă în 10 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Harris Russell, curator la Victoria & Albert Museum din Londra/ *Să ne vadă*, Karolina Bregula (Polonia), **fotografie**, pînă în 9 mai. Vernisaj: 4 aprilie, ora 18.00. Eveniment organizat în cadrul Festivalului „Săptămîna diversităţii"

MUZEUL ŢĂRANULUI ROMÂN (Şos. Kiseleff Nr. 3, tel: 212.96.60) – *Povestea caselor*, expoziţie temporară a Muzeului Şvabilor Dunăreni din Ulm, Germania, pînă în 29 mai

PALATUL VOIEVODAL CURTEA VECHE – *Religie şi mister*, expoziţie a Muzeului figurilor de ceară din Sankt-Petersburg, pînă în 30 mai

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (Str. Valea Parcului Nr. 1, tel: 225.66.90) – Galeria parter – Vladimir Şetran, **pictură-desen**, pînă în 15 iunie

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Sala Rondă – Nicolae Ambrozie, **pictură**, pînă în 16 mai/ Sala Foaier – Ionela Bâlbâie, **pictură şi grafică**, pînă în 16 mai/ Galeria Artelor – Augustin Constantinescu, **pictură şi desen**, pînă în 13 mai

COMISIA NAŢIONALĂ A ROMÂNIEI PENTRU UNESCO (Str. Cehov Nr. 8) – Dana Schobel Roman, **grafică**. Participă: Alexandru Mironov, Jana Gheorghiu, Petre Oprea, Mircea Dumitrescu. Vernisaj: 4 mai, ora 18.00

ARAD

MUZEUL DE ARTĂ – *Prolog*, **pictură şi grafică**, pînă în 14 iunie

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Mihai Chioaru, Ioan Lăzureanu, Gheorghe Zărnescu, **pictură şi sculptură**, pînă în 23 mai

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – expoziţie a Centrului Cultural German, pînă în 18 mai

GALERIA CASA MATEI – *Peisaj urban Viena-Paris*, Linde Waber (Austria). Vernisaj: 4 mai, ora 19.00. Eveniment organizat de Universitatea de Artă şi Design din Cluj şi Biblioteca Austriacă

DROBETA TURNU SEVERIN

MUZEUL REGIUNII PORŢILOR DE FIER (Str. Independenţei Nr. 2) – *Costume populare din Boemia, Moravia şi Silezia în fotografie*, Ludvik Baran, pînă în 7 mai

IAŞI

CENTRUL CULTURAL FRANCEZ (Bd. Carol I Nr. 26) – *Nuit de la pleine lune*, Mihaela Pavliuc, **tehnică mixtă**, 4-15 mai. Vernisaj: 4 mai, ora 20.00

MIERCUREA CIUC

GALERIA HVA (Str. Florilor Nr. 12) – *AC 510*, Dumitru Gorzo, **pictură**, pînă în 7 mai

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Sandu Cuciureanu, **design decorativ**, pînă în 6 mai/ Dumitru Bostan, **pictură**, 6-27 mai

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – Margareta Popescu şi Mircea Birloiu, **grafică şi pictură**, pînă în 17 mai

SIBIU

COMPLEXUL NAŢIONAL MUZEAL „ASTRA" (Piaţa Mică Nr. 11) – *Lumina magică a Învierii*, **pictură**, pînă în 10 mai

TIMIŞOARA

GALERIA HELIOS – Alfred Iancu, **pictură**, pînă în 12 mai

TULCEA

GALERIILE „CASA CĂRŢII" – Ionuţ Cătălin Florea (Austria), **pictură şi desen**, pînă în 15 mai. Eveniment organizat de Ministerul Culturii şi Cultelor, Direcţia Judeţeană pentru Cultură, Culte şi Patrimoniu Cultural Naţional Tulcea şi Muzeul Naţional Cotroceni

FESTIVALURI

BUCUREŞTI

5 SPECTACOL CU 5 ATITUDINE
1 aprilie-20 iunie
STUDIOUL TOACA – CIAC:
Din program:

- 6 mai, ora 20.00 – **Blaubart, speranţa femeilor** de Dea Loher. Regia: Alexandra Badea
- 7 mai, ora 20.00 – **Frankie e OK, Peggy e fată bună şi casa e mişto!** de Martin Cicvak. Traducere şi regie: Robert Bălan
- 8 mai, ora 20.00 – **Seherezada** de Jonas Gardell. Regia: Adriana Zaharia
- 9 mai, ora 20.00 – **Stop the tempo!** de Gianina Cărbunariu, spectacol inclus în proiectul „Teatru de consum" iniţiat de Teatrul Luni de la Green Hours. Regia: Gianina Cărbunariu

FESTIVALUL INTERNAŢIONAL AL MUZICII ELECTRONICE ŞI DE COMPUTER „ACOUSMANIA 2004"
ediţia a III-a
3-5 mai
STUDIOUL DE CONCERTE „ALFRED ALESSANDRESCU":

- participă: 60 de compozitori din Franţa, Anglia, Germania, SUA, Japonia, Austria, Suedia, Turcia, Belgia, România
- 4 mai, orele 11.00-14.00 – **atelier** muzical susţinut de Françoise Barrière (Institutul Internaţional de Muzică Electronică din Bourges)/ ora 18.00 – **concert** susţinut de Ansamblul „Noise" (SUA)/ ora 20.00 – **Performances, Installations, Extravagances**
- 5 mai, ora 18.00 – **concert** susţinut de Ansamblul „Hyperion"/ ora 20.00 – Omagiu lui Iannis Xenakis şi studioului UPIC

ZILELE CULTURII BASARABENE
3-6 mai
Din program:

- 4 mai, orele 12.00-13.00 – Institutul Cultural Român – vernisajul expoziţiei colective de pictură, sculptură şi grafică **Acasă**. Expun: artişti plastici din Republica Moldova. Prezintă: Constantin Prut/ orele 18.00-21.00 – Cinema Studio – 18.00-21.00 – **Patul lui Procust**, după romanul omonim al lui Camil Petrescu. Regia Viorica Mesina şi Sergiu Prodan. Prezintă: Magda Mihăilescu. Participă: regizorii şi actorii filmului
- 5 mai, orele 10.00-12.00 – Institutul Cultural Român – simpozionul cu tema: **Unitatea românească medievală. Epoca lui Ştefan cel Mare şi Sfînt** (500 de ani de la moartea marelui Voievod). Moderator: Nicolae Edroiu/ orele 17.00-18.15 – lansarea cărţilor: **Istoria Basarabiei de la inceputuri pînă în 2003** (coordonator Ioan Scurtu). Prezintă: Nicolae Enciu şi Ion Negrei; **O capodoperă a miniaturii din Moldova Medievală. (Tetraevangheliarul lui Atanasie Crimca)** de Emil Dragnev. Prezintă: Tereza Sinigalia; **Micşorarea distanţei** de Leo Butnaru. Prezintă: Adrian Dinu Rachieru/ orele 18.15-18.30 – înmînarea donaţiilor de carte şi publicaţii invitaţilor din Basarabia/ orele 18.30-19.30 – seară muzicală. Interpretează: studenţi de la Academia de Muzică, Teatru şi Arte Plastice din Chişinău. În program: muzică clasică, românească şi universală. Prezintă: Vasile Tomescu
- 6 mai, orele 10.00-12.00 – Institutul Cultural Român – 10.00-12.00 – masă rotundă cu tema: **Identitate naţională şi integrare culturală**. Moderator: Mircea Anghelescu/ orele 13.00-14.30 – masă rotundă cu tema: **Literatura tinerilor scriitori din Basarabia în context românesc** (revistele literare editate cu sprijinul Institutului Cultural Român pentru spaţiul basarabean). Moderator: Vitalie Ciobanu/ orele: 17.30-18.30 – acordarea premiului Institutului Cultural Român pentru întreaga activitate – Vasile Vasilache; acordarea premiului Institutului Cultural Român pentru debut în literatură pe anul 2003 – Aurica Borzin, volumul **Nesomn pentru demenţi** (versuri)

SIBIU

SIBIU JAZZ FESTIVAL 2004
5-9 mai
CASA SINDICATELOR:
Din program:

- 5 mai, ora 19.00 – **Galele Studenţeşti de Jazz**. Participă: Gaio Combo (Cluj-Napoca), Headliner (Cluj-Napoca), Academic Jazz Group (Iaşi), Imre Beatrix (Timişoara), White Bull and A Jazz Band (Galaţi), Harmony (Sibiu)/ **recital** susţinut de grupul „Aladár Pege Quartet" (Ungaria)
- 6 mai, ora 20.00 – **concert** susţinut de octetul „Snaco Band"/ **concert** susţinut de septetul „Non Melting Ice Cream Band"/ **concert** susţinut de Florin Răducanu & Friends
- 7 mai, ora 20.00 – **concert** vocal-instrumental susţinut de cvintetul „Anima Band" (Cehia)/ **recital** susţinut de Eldad Tarmu (Israel)
- 8 mai, ora 20.00 – **concert** susţinut de grupul „(0-58)" (Polonia)/ **concert** vocal-instrumental susţinut de grupul „Sabina Hank Quartet"
- 9 mai, ora 20.00 – **concert** susţinut de cvintetul „Weber/Scholly/Simion" (Germania)/ **recital** susţinut de „Pibo Marquez/Hernan Romero Sextet & Luciano di Natale Dance Company"
- fiecare seară de concert se continuă cu *jam session*, în Clubul Festivalului, amplasat în holul mare al Casei Sindicatelor

COLOCVII

CRAIOVA

PALATUL ADMINISTRATIV

- 5-8 mai – Sala de consiliu – Colocviile Internaţionale de Antropologie **Moartea şi Orientul/ La Mort et l'Orient/ Death and Orient**. Participă: specialişti din Marea Britanie, Franţa, Belgia, Germania, Austria, Bulgaria, Serbia, Croaţia, Macedonia şi România

LANSĂRI

BUCUREŞTI

LA SCENA

- 5 mai, ora 17.00 – lansarea volumului **Homofobia** de George Bălan. Eveniment organizat de Asociaţia ACCEPT
- 7 mai, ora 17.00 – **lansarea** volumului **Politica sexelor** de Liliana Popescu. Participă: Laura Grünberg, Mihaela Miroiu, Mihai Chioveanu, Liliana Popescu. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul de Analize şi Studii Politice şi Asociaţia ACCEPT

LIBRĂRIA CĂRTUREŞTI

- 5 mai, ora 18.00 – dublă **lansare** de carte în prezenţa autorilor: **Mercedes-Benz** de Pawel Huelle, Editura Polirom, traducerea Radoslawa Janowska şi Cornelia Fiscutean, şi **În porumbar** de Grzegorz Musial, Editura Paralela 45, traducerea Carmen Nicolaescu. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez şi Fundaţia „A Treia Europă"
- 7 mai, ora 11.00 – **lansarea** cărţii **Gheorghe Tătărescu şi Partidul Naţional Liberal. 1944-1948** de Narcis Dorin Ion, Editura Tritonic. Participă: Sanda Maria Tătărescu-Negropontes, Dan Berindei, Dinu C. Giurescu, Nicolae Şerban Tanaşoca

LIBRĂRIA HUMANITAS KRETZULESCU

- 8 mai, ora 12.00 – **lansarea** cărţii **Luminişuri** de María Zambrano, traducerea Gabriela Necheş. Participă: Jesús Moreno Sanz (Universitatea Naţională de Educaţie la Distanţă, Madrid), Gabriela Necheş, Vlad Russo, Ioana Zlotescu. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Cervantes

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE

- 4 mai, ora 13.00 – **lansarea** volumului de versuri **Privirea de aur** de Alexandăr Petrov, Editura MNLR, 2004. Prezintă: Miljurco Vukadinovic, Ioan Flora, Valentin F. Mihăescu, Constantin Stan, Horia Gârbea, Alexandru Condeescu
- 6 mai ora 15.00 – în cadrul Clubului Ideea Europeană, **lansarea** volumului **Nicolae Breban – 70**, Editura Fundaţiei Culturale Ideea Europeană. Invitaţi: Ion Ianoşi, Nicolae Breban, Aura Christi

PALATUL FACULTĂŢII DE DREPT

- 7 mai, ora 11.30 – în cadrul Tîrgului Educaţiei (7–9 mai), **lansarea** volumelor **Presa cotidiană** de Maurice Mouillaud, Jean François Tétu, **Management în cinematografie** de Lucian Pricop şi **Comunicarea semiotică** de Jean-Jacques Boutaud, Editura Tritonic, Colecţia „Comunicare/Media". Prezintă: Valentina Marinescu, Bogdan Hrib, Lucian Pricop
- 8 mai, ora 12.30 – în cadrul Tîrgului Educaţiei, **lansarea** volumelor **Sociologie aplicată. Monografia centrată pe problemă** de Carmen Cornelia Bălan şi **Societate şi arhitectură. O perspectivă sociologică** de Trăilă Cernescu, Editura Tritonic, Colecţia „Sociologie". Prezintă: Valentina Marinescu, Trăilă Cernescu

ARAD

JOY'S – CAFENEA LITERARĂ

- 7 mai, ora 19.00 – dublă **lansare** de carte în prezenţa autorilor: **Mercedes-Benz** de Pawel Huelle şi **În porumbar** de Grzegorz Musial. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez şi Fundaţia „A Treia Europă"

TIMIŞOARA

A TREIA EUROPĂ

- 7 mai, ora 12.00 – dublă **lansare** de carte în prezenţa autorilor: **Mercedes-Benz** de Pawel Huelle şi **În porumbar** de Grzegorz Musial. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez

TÎRG

ORADEA

SALA SPORTURILOR

- 8-11 mai – Tîrgul **Învăţămînt & Carte**, ediţia a II-a. În cadrul secţiunii „Învăţămînt" vor fi prezentate cursuri de formare şi perfecţionare profesională, cursuri, programe şi softuri educaţionale, proiecte ale institutelor de cercetare etc., iar în secţiunea „Carte" sînt prezentate volume de beletristică, turism, cărţi electronice etc.

SERI CULTURALE

BUCUREŞTI

INSTITUTUL CULTURAL FRANCEZ

- 6 mai, ora 19.00 – în cadrul Atelierului European de Traduceri/Scène nationale d'Orléans, **întîlnire** cu dramaturgii francezi Valère Novarina şi Olivier Py, cu ocazia prezentării traducerilor în limba română a textelor dramatice **Pentru Louis de Funès**, traducerea Paola Bentz-Faucci, şi **Scrisoare către tinerii actori**, traducerea Mircea Ghiţulescu, urmată de discuţii libere cu autorii. Moderator: Vassilis Papavassiliou (Grecia). Eveniment organizat în colaborare cu Teatrul Naţional din Timişoara şi Uniunea Scriitorilor

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE

- 5 mai, ora 18.00 – Cenaclul Euridice condus de Marin Mincu. Citesc: Claudiu Soare şi Alexandru-Ovidiu Vintilă

UNIUNEA SCRIITORILOR

- 6 mai, ora 17.00 – **întîlnire** a scriitorilor români cu autorii francezi Valère Novarina şi Olivier Py

SFÎNTU GHEORGHE

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ

- 7 mai, ora 18.00 – Sala Albastră – **întîlnire** cu Matei Călinescu şi promovarea cărţii **Portretul lui M**, Editura Polirom. Participă: Silviu Lupescu, Denisa Comănescu, Andrei Bodiu. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul de Cultură al judeţului Covasna

TV

TVR CULTURAL

- 5 mai, ora 23.30 – **Pop Cultura**: portret Adrian Ordean

RADIO

CLUJ-NAPOCA

RADIO ROMÂNIA CLUJ

- 7 mai, ora 18.00 – **masă rotundă** cu tema **Statutul tinerilor sociologi în societatea contemporană românească**. Participă: Mireille Rădoi, Dan Dungaciu, Valentina Pricopie, Irena Chiru

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

Carte de la Tîrgul Ieşilor

LUCIAN PRICOP

Tîrgul naţional de carte **Librex**, Iaşi

Legea privind promovarea culturii scrise consemna, la paragraful referitor la tîrguri, importanţa naţională a Salonului de carte de la Iaşi. Aceasta trebuie că a fost şi raţiunea pentru aşteptările mari ale editorilor, înscrişi în lupta pentru obţinerea de spaţii cît mai uşor accesibile cititorului de carte din Iaşi.

Peste 100 de expozanţi determinaţi de competiţia de alergări într-un singur picior: cel al culturii. Lansări de carte, mese rotunde, dispute regizate şi amabile reglări de conturi între autori, editori şi lectori...

Am remarcat cu acelaşi cumpănit entuziasm cheful de cultură al tinerilor ieşeni. Chiar dacă prin schimbarea locaţiei (ediţiile anterioare s-au ţinut pe Dealul Copoului, la Universitate, iar cea din acest an, la Palatul Culturii), structura publicului a suferit o modificare în sensul eterogenizării, studenţii lăsîndu-se mai greu convinşi să acceseze spaţii mai puţin familiare lor.

Deşi eveniment cu o bună mediatizare în mediile universitare de profil, masa rotundă **175 de ani de presă românească**, organizată de Liga pentru cooperare cultural-ştiinţifică România-Franţa şi Grupul editorial Tritonic – un răspuns ştiinţific la spectacolele guvernamentale (premierile recompensatorii ale gazetarilor partizani) –, nu a trezit publicului o reacţie care să coincidă cu energiile implicate în efortul de delimitare de politicianismul cultural.

Găsim explicaţii similare şi pentru impresia de monolog a altor evenimente de gen. E de remarcat totuşi consecvenţa cu care autori de notorietate s-au contrazis prin declaraţii şi declamaţii. Dacă eşecul unor lansări (ca audienţă) nu este o noutate pe piaţa evenimentelor cărturăreşti din România, dacă miza tirajelor de masă este compromisă, ne-am putea consola cu mitingul prilejuit de vizita lui Şerban Huidu şi a lui Mihai Găinuşă la **Librex**.

Din programul evenimentelor, ar fi meritat o mai substanţială prezenţă a publicului lansările cărţilor: **Franţa – model cultural**, Alexandru Zub şi Dumitru Ivănescu (Junimea); **Istorie şi finalitate. În căutarea identităţii**, Alexandru Zub (Polirom); **Istoria bisericii ortodoxe române**, preot prof. Mircea Păcurari (Trinitas); **Societate şi Arhitectură. O perspectivă sociologică**, Trăilă Cernescu (Tritonic); Revista electronica **www.studiidesecuritate.ro** şi suplimentul tipărit nr. 1 (2)/2004, **Focus: NATO**; **Calendarul Enciclopedic Creştin Ortodox** (pe suport CD-ROM) (Mitropolia Moldovei şi Bucovinei şi Galaxy Media Group); **Diplomaţii români şi devierea de dreapta**, acad. Florin Constantiniu (Tritonic).

De altfel, Iaşul întreg, respirînd de asfaltări preelectorale, s-a concentrat să asimileze într-o singură săptămînă evenimente centrate pe probleme de fel cultural: Zilele **Convorbiri literare**, Zilele modei – toate dispuse într-o concurenţă favorabilă încuscririi între monden şi academic.

Ne-au stimulat interesul premiile, rezonabile de această dată, acordate editurilor cu programe coerente (Polirom, Paralela 45, Institutul european, Humanitas, Rao, Saeculum I.O. etc.), însă ne-am pus aceeaşi problemă: cea a prestigiului pe care diplome conferite la fiecare 3-4 săptămîni îl pot avea pentru editorul sub contract cu piaţa de carte din România. Ce importanţă au premii a căror publicitare nu descinde dincolo de arealul tîrgurilor de carte şi de momentul decernării?...

Madonna, Beckham, Huidu şi Găinuşă

În anul 2003, m-am detestat pentru tentaţia de citi pe de-a-ntregul textul inspirat de propria biografie al divei *pop* Madonna, devenită autorul de carte pentru copii cu cea mai mare căutare. Vînzările au depăşit 500.000 de exemplare pentru prima sa carte, **The English Roses**.

Am dedus că sîntem cu toţii stăpîniţi de acelaşi morb pe care simt că-l încerc şi eu, cel al scrisului, şi, din păcate, din ce în ce mai puţin de cel al profesiei declarate în clasa I, cînd eram întrebat ce vreau să mă fac şi cînd răspunsul a fost: cititor.

Cu cîteva luni în urmă, cînd anul Ştefan cel Mare se instalase deja, Editura Ştefan '94 propunea spre cumpărare cartea vedetelor Prima TV, Huidu şi Găinuşă. Nu-i vorbă că le-o luase înainte David Beckham cu a sa autobiografie, **My Side**.

Moralitatea noastră, a scriitorilor pe/de hîrtie, este într-o vădită eclipsă. Sîntem umbriţi de oralitatea şi vizibilitatea telegenicilor şi ne consolăm frustrările că azi, dacă ar mai fi trăit, Mihai Eminescu ar fi avut drepturi de autor din cărţile sale de numai cîteva milioane anual.

De aceea, am găsit inspirată decizia Primăriei de Iaşi şi a Sedcom Libris de a muta Tîrgul Naţional de Carte din Sala Paşilor Pierduţi a Universităţii ieşene în recent renovatul Palat al Culturii. Nu credeam că spaţiul în care Ştefan întorcea spada căsăpind pe solii neprietenilor va deveni insuficient pentru aglomerarea cîtorva mii de oameni (aprox. 3.500) veniţi să obţină autografe de la ironicele personaje cîrcotaşe. De altfel, îmi pare firesc ca, în absenţa discernămîntului de fel critic, să creem mituri ad-hoc din cronicarii pomeniţi şi din alţi filozofi ai budoarului din hagealîcuri.

Gustul pentru ironie nu l-am descoperit o dată cu Jankelévic şi nici cu lecturile de polemică interbelică, însă am avut surpriza, la Iaşi, să descopăr că metatextul televizibil secretizează succesul.

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna mai 2004

Expoziţii
- pînă în 18 mai, holul Institutului – **Blake şi Mortimer şi Tintin**, expoziţie propusă de Delegaţia Wallonie-Bruxelles.
- 20 mai-1 iunie, holul Institutului – Expoziţia operelor lui Iulian Frăţilă.

Teatru
- 17 mai, ora 19.00, Sala Arcub – **Farsa enormă**, după piesa **Ubu Roi** de Alfred Jarry. Regia: Mihaela Albu.

Concerte
- 25 mai, ora 19.30, Studio „Mihail Jora", Casa Radio – În cadrul Săptămînii Internaţionale a Muzicii Noi, recital de pian cu Ilinca Dumitrescu şi ansamblul Inter-Art. În program: opere ale unor compozitori francezi contemporani.
- 28 mai, ora 19.00, Sala „Elvira Popescu" – Concert de chitară clasică cu Maxim Belciug.

Seminar
- 17 mai, orele 9.30-11.30, Bibliothèque Jeunesse – Seminarul **Istoric Origami**.

Conferinţe/Întîlniri
- 4 mai, ora 18.00, Studiourile de concerte „Mihail Jora" şi „Alfred Alessandrescu" – Conferinţă în prezenţa doamnei Françoise Barrière, secretar general a Confederaţiei Internaţionale a Muzicii Electroacustice, în cadrul Festivalului de Muzică Electronică **Acousmania 2004**, ediţia a 3-a (3-5 mai, ora 18.00, Studiourile de concerte „Mihail Jora" şi „Alfred Alessandrescu")
- 6 mai, ora 19.00, Sala „Elvira Popescu" – Întîlnire cu regizorul Olivier Py şi Valère Novarina.
- 10-15 mai, Sala „Elvira Popescu" – Săptămîna Ştiinţei. În program: conferinţe, animaţii, concerte, expoziţii şi proiecţii de filme documentare şi de animaţie.

Concurs
- 18 mai, orele 10.00-12.30, holul Institutului – Concurs Internaţional de Origami organizat de Asociaţia A.C.T.O.R. şi Bibliothèque Jeunesse.

Film
- pînă în 9 mai, Sala „Elvira Popescu" – **Zilele Filmului Diversităţii.** Institutul Francez va găzdui o serie de filme dedicate libertăţii vieţii sexuale, pentru prima dată în România. Cu sprijinul: Institutului Goethe, Fundaţiei Accept, British Council, Institutului Polonez, Ambasadei Suediei şi Institutului Cervantes.
- 9 mai, ora 18.00, Cinema Studio – În cadrul Festivalului de Film European, va fi difuzat filmul **Nathalie** de Anne Fontaine. Cu: E. Bèart şi F. Ardant.

Dans
- 22 mai, ora 19.00, Teatrul Odeon – Dans contemporan: **Anthère** şi **Cadenza**, compania Michel Kelemenis.

INSTITUT FRANÇAIS DE BUCAREST

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37, 211.38.37; Fax: 210.02.25; web: www.culture-france.ro

www.esteditura.ro

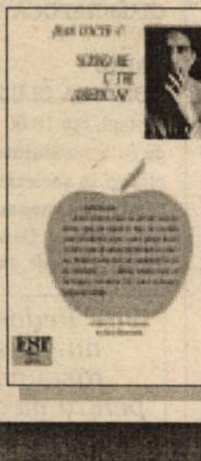

Jean Cocteau
Scrisoare către americani

Traducere din franceză
de Irina Mavrodin
64 pagini

preţ: ~~100.000~~ lei
-20%: 80.000 lei
TVA inclus

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de

-20%

reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

OBSERVATOR
CULTURAL
NR.220
11.05.-17.05.2004
Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

De Ziua Europei, un „exorcism“

Trei festivaluri cît un „Cannes“ românesc

Muzeul Naţional de Artă Contemporană

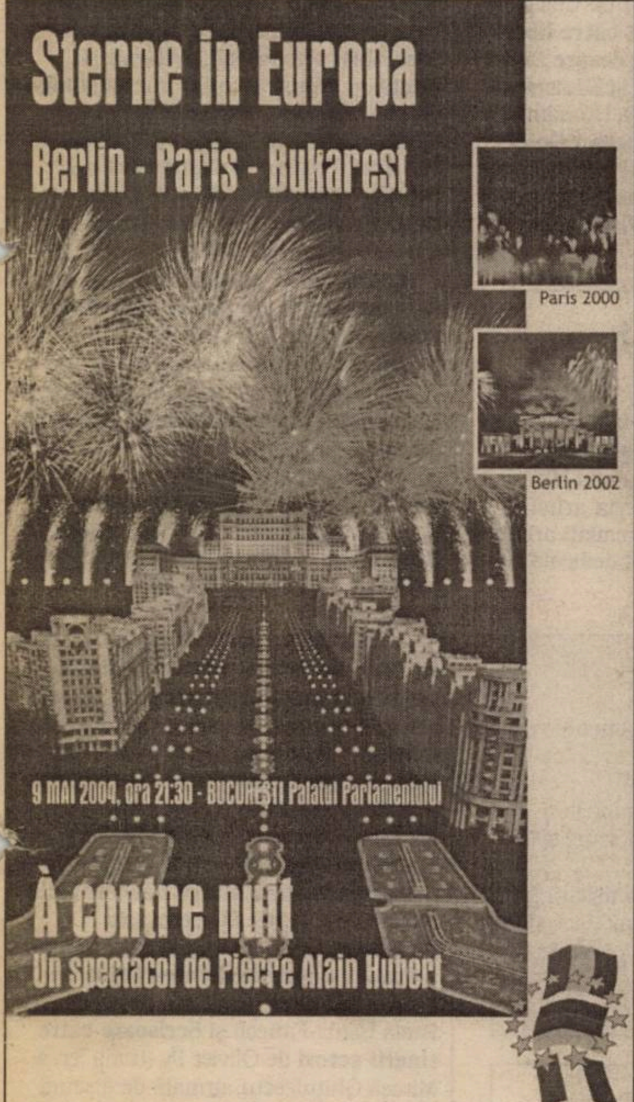
Sterne in Europa
Berlin - Paris - Bukarest
Paris 2000
Berlin 2002
9 MAI 2004, ora 21:30 - BUCUREŞTI Palatul Parlamentului
À contre nuit
Un spectacol de Pierre Alain Hubert

Viktor Jerofejew
Roman
Berlin Verlag
DER GUTE
STALIN

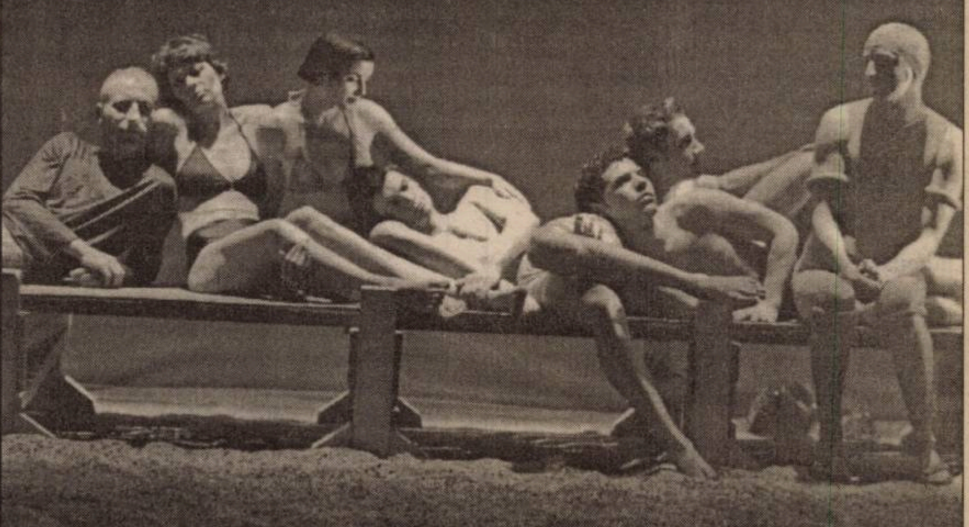

Ziua Cervantes la Cluj ▮ Un tip de diversitate: minorităţile sexuale din România ▮ Romane de Victor Erofeev şi Grzegorz Musial ▮ Volum omagial _In memoriam I. Fischer_ ▮ O carte despre metodologia didactică ▮ _Studia phæmenologica_ ▮ Cugetările sărmanului... profesor evaluator ▮ Festival Cehov la Iaşi ▮ Premieră Radu Afrim la Brăila ▮ Proiectul dramAcum2 ▮ Festival de film experimental la Baia Mare ▮ Concert-spectacol de muzică ţigănească la Muzeul Ţăranului Român ▮ Interviuri cu Ruxandra Balaci, Vladimir Marinov, Zoltan András

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 220, 11.05.-17.05.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan Pahonţu sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – un trimestru
308.000 lei – un semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA
DDC
DSC
SDC
COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Ziua Europei

În perioada 7-10 mai s-au desfăşurat la Bucureşti manifestările dedicate Zilei Europei. Programul a cuprins, între altele, conferinţe pe teme europene desfăşurate la Academia de Studii Economice şi Biblioteca Centrală Universitară, o dezbatere despre **Impactul integrării României asupra mediului socio-cultural**, spectacolul aniversar **54 de ani pentru Europa** (pe 9 mai, chiar de Ziua Europei, în Parcul Tineretului), alături de o expoziţie-concurs de fotografie (**Noi am descoperit Europa**). Pe 6 mai, Sala Palatului a găzduit Gala celei de-a opta ediţii a Festivalului Filmului European (Gala Bucureşti), organizat de către Delegaţia Comisiei Europene în România, în colaborare cu Uniunea Europeană: 29 de filme reprezentînd 21 de ţări. Un spectacol desfăşurat pe platoul din faţa Palatului Parlamentului a completat programul festiv.

Festivalul diversităţii: un prim pas către înlăturarea unor tabuuri

Între 3-9 mai a avut loc la Bucureşti Festivalul Diversităţii, organizat de Fundaţia Accept în colaborare cu Goethe Institut, British Council, Institutul Francez, Institutul Polonez şi Ambasada Suediei. Programul a cuprins vizionări de filme (subtitrate în limba română), lansări de carte (**Homofobia** de George Bălan, **În porumbar** de Grzegorz Musial, **Politica sexelor** de Liliana Popescu), dezbateri (**Despre noi, minorităţile sexuale** – pe 4 mai la SNSPA, **intre.vederi** – pe 6 mai la Consiliul Britanic) şi o *Party Gay* pe 7 mai la Queen's Club. Despre dezbaterea de la SNSPA – un articol în pag. 6.

Alte evenimente culturale spaniole

După Zilele Cervantes, au avut loc la Bucureşti şi alte evenimente culturale spaniole. Vineri 7 mai, organizată de Ministerul Culturii din Spania şi de Colegiul Noua Europă, a avut loc, la sediul NEC, conferinţa cu tema **Drumul către libertate** – susţinută de filozoful spaniol Fernado Savater –, urmată de o **Conversaţie despre Emil Cioran** cu Gabriel Liiceanu. Sîmbătă 8 mai, Institutul Cervantes din Bucureşti şi Ministerul Culturii din Spania, în colaborare cu Editura Humanitas, au organizat la Librăria Humanitas Kretzulescu lansarea de carte **Luminişuri** de Maria Zambrano, discipolă a lui Ortega Y Gasset şi singura femeie care apare în **Exerciţiile de admiraţie** ale lui Emil Cioran. Traducerea aparţine hispanistei Gabriela Necheş, iar traducerea consecutivă – Ilenei Scipione. La lansare au participat poetul şi criticul literar Jesus Moreno Sanz, Gabriela Necheş, Vlad Russo şi Ioana Zlotescu (directoarea Institutului Cervantes).

Premiile oraşului Bucureşti

Ieri, Primăria Municipiului Bucureşti a organizat la Opera Română manifestarea **Stelele din faţa şi din spatele cortinei – Premiile Oraşului Bucureşti** – ediţia I. Invitaţi: Atheneum Symphony Orchestra (dirijor Adrian Morar), mezzosoprana Miruna Gavrilă, Vama Veche, Iris şi Felicia Filip. Regia muzicală: Lucian Moraru. Regia artistică: Alexandru Darie. Organizator: Centrul de Proiecte Culturale ArCuB. Au fost premiaţi artişti şi tehnicieni din instituţiile de spectacol ale municipalităţii. Manifestarea a fost dedicată redeschiderii Teatrului „Scala“ din Milano. Vom reveni.

Agenda culturală

Zilele Vienei la Bucureşti. Mîine 12 mai vor începe manifestări şi evenimente culturale în cadrul **Zilelor Vienei la Bucureşti**. Timp de o lună şi jumătate vor avea loc spectacole de dans, concerte, expoziţii, seminarii etc.

Festivalul filmului australian la Scala. În perioada 12-16 mai va avea loc la Cinematograful Scala **Festivalul filmului australian**, care cuprinde filme de scurt şi lungmetraj.

Festival interetnic de teatru la Timişoara. Vineri 14 mai începe la Timişoara **Festivalul interetnic de teatru**. Vor fi prezentate spectacole ale teatrelor maghiare şi germane din ţară, printre care **Pescăruşul**, **Canalul** etc.

(Agenda completă în paginile 28-31)

Revista **Cuvîntul**, serie nouă

Cuvântul
Editor senior
MIRCEA MARTIN

Săptămîna trecută, revista **Cuvîntul** s-a relansat într-o nouă formulă. Editor senior este Mircea Martin. Redactorul-şef Ioan Buduca marchează „continuitatea“ cu seriile anterioare. Dia Radu (redactor) şi Mariana Dinu (secretar de redacţie) completează caseta tehnică. Printre colaboratorii permanenţi – nume mai „vechi“ precum Al. Cistelecan şi Nicoleta Sălcudeanu, dar şi nume noi: Laura Albulescu, Iulia Blaga, Marius Oprea, Ovidiu Verdeş ş.a. Editorialul-program semnat de Mircea Martin se pronunţă în favoarea deschiderii „interdisciplinare“, refuzînd orice partizanat şi orice „agendă politică“. În centrul revistei se află – ca parte din acelaşi proiect – ciclul de conferinţe **Cuvîntul**, avînd ca temă generală: **Identitate românească, identitate europeană**. În acest prim număr – comunicări de Matei Călinescu, Ioana Pârvulescu, Vlad Zografi, despre „dubla identitate“ a lui Eugen Ionescu. Sumarul mai conţine un grupaj-anchetă despre Catedrala Mîntuirii Neamului (cu texte de Alexandru Beldiman, Mariana Celac, Livius Ciocârlie, Liviu Papadima, Ion Vianu), comentarii de carte, texte despre Matei Vişniec şi Lucian Pintilie, cronici de jazz, un grupaj despre apariţii editoriale ale Fundaţiei „Academia Civică“, un interviu realizat de Ioan Buduca cu Maia Morgenstern (**„Sînt un artist al lumii“**) ş.a. Un element de culoare îl reprezintă pagina **Generaţia Cuvîntul**, în care cîţiva colaboratori liceeni: Ioan Borşan, Miruna Codeanu şi Alexandru Potlog „testează“ (deocamdată) opiniile colegilor lor despre emisiuni de *entertainment* ca **Big Brother**, **Ciao Darwin** sau **Gheorghe**. Pe ansamblu – impresie de „schimbare în continuitate“ şi de seriozitate aulică. O publicaţie de urmărit (şi de „observat“)...

Pe scurt

Identitate minoritară în Secolul 21. În perioada 6-12 mai, Asociaţia IDEE (Initiatives for Democracy in Eastern Europe), Institutul Român de Istorie Recentă – IRIR şi Centrul de Studii Ebraice „Goldstein Goren“ al Universităţii Bucureşti organizează la sediul Centrului de Studii Ebraice seminarul internaţional cu tema **Identitate minoritară în Secolul 21** şi o sesiune de instruire pentru profesorii de şcoală şi liceu, privind **Predarea problemei Holocaustului**. Seminarul s-a încheiat sîmbătă 8 mai, sesiunea de instruire fiind – încă – în plină desfăşurare. Manifestările au cuprins conferinţe şi dezbateri pe tema Holocaustului şi identităţilor minoritare.

Tîrgul educaţiei: ediţia a V-a. Între 7 şi 9 mai s-a desfăşurat în incinta Facultăţii de Drept din cadrul Universităţii Bucureşti cea de-a V-a ediţie a Tîrgului educaţiei. Printre expozanţi – edituri cu profil didactic şi educaţional, centre culturale britanice, franceze, germane şi spaniole.

Zilele culturii basarabene. În perioada 3-6 mai, Institutul Cultural Român a organizat ediţia 2004 a Zilelor culturii basarabene. Au participat invitaţi din Basarabia, personalităţi culturale şi ştiinţifice, reprezentanţi ai unor instituţii de stat, organizaţii culturale neguvernamentale, reprezentanţi ai mass-media din România. Programul manifestărilor a cuprins expoziţii şi lansări de carte, vizionări de filme, dezbateri, donaţii, o seară de muzică clasică etc.

Simpozion „Leonardo Sciascia“. Pe 4 mai, Institutul Italian de Cultură din Bucureşti a găzduit la sediul său un Simpozion „Leonardo Sciascia“, ocazie cu care a fost prezentat volumul **Candide şi Leviatanul. Viaţa şi opera lui Leonardo Sciascia** de Smaranda Bratu Elian. Au participat: Antonio di Grado (Universitatea din Catania), Mircea Vasilescu, Doina Derer şi Smaranda Bratu Elian. La finalul dezbaterilor a fost proiectat un interviu cu Leonardo Sciascia.

Întîlniri cu dramaturgi francezi. În perioada 5-7 mai a avut loc la Sinaia Colocviul Naţional de Dramaturgie, organizat de Uniunea Sciitorilor din România. Adiacent, pe 6 mai, în cadrul Atelierului European de Traduceri/Scène Nationale d'Orléans, Institutul Francez din Bucureşti, Teatrul Naţional din Timişoara şi USR au organizat la Institutul Francez o întîlnire cu dramaturgii francezi Valère Novarina şi Olivier Py, cu ocazia prezentării traducerilor în limba română a textelor dramatice **Pentru Louis de Funes** de Valère Novarina (traducerea: Paola Bentz-Faucci) şi **Scrisoare către tinerii actori** de Olivier Py (traducerea: Mircea Ghiţulescu), urmată de discuţii libere cu autorii. Întîlnirea a fost mediată de regizorul Vassilis Papavassiliou (Grecia).

Expoziţii. Săptămîna trecută au fost vernisate mai multe expoziţii artistice: vineri 7 mai – expoziţia de artă decorativă **Retrospectivă Constantin Petraschievici** şi expoziţia de grafică a regretatei Dana Schoebel Roman. Pe 4 mai – expoziţia de pictură Teodor Moraru; pe 6 mai – expoziţia de grafică publicitară **Desene** a Lilianei Petruţiu, iar pe 10 mai – expoziţiile artiştilor Vlad Ciobanu (sculptură), Roxana Iordache (metal) şi Rodica Ioan (pictură). (Toate – organizate de Uniunea Artiştilor Plastici). Vineri 7 mai a fost vernisată la Galeria Posibilă expoziţia **No Signal** a artistului Florin Ciulache. Marţi 4 mai, Universitatea de Artă şi Design din Cluj şi Biblioteca Austriacă au organizat la Galeria „Casa Matei“ vernisajul expoziţiei **Peisaj urban Viena-Paris**, semnate de artista vieneză Linde Waber. Tot pe 4 mai a avut loc vernisajul unei expoziţii de aplicaţii *software*, cuprinzînd rezultatele unei cercetări estetice asistate de calculator pe un eşantion de 1000 de imagini.

Sumar

EVENIMENT

ION BOGDAN LEFTER, De Ziua Europei, o „exorcizare"... ▮ 4
Replică pe adresa Patriarhiei Române ▮ 4
VALERIAN SAVA, Trei festivaluri cît un „Cannes" românesc ▮ 5
OLIVIA PETRESCU, LIANA MOŢOC, **Ziua Cervantes** la Cluj ▮ 5
DANA BĂLUŢĂ, Un tip de diversitate: minorităţile sexuale din România ▮ 6

INSTITUŢII CULTURALE / MNAC - KML

RUXANDRA BALACI, Muzeul de artă contemporană – un laborator de cercetare deschis ▮ 7
Expoziţii şi evenimente organizate de Muzeul Naţional de Artă Contemporană/Kalinderu MediaLab ▮ 8
MARILENA PREDA SÂNC, Kalinderu MediaLab ▮ 11
ŞTEFAN TIRON, Nicolae Comănescu prezintă: o compilaţie de peisaje urbane ▮ 11

LITERATURĂ

WILLIAM TOTOK, Totalitarismul magic ▮ 12
SIMONA POPESCU, O pată de lumină din Tintoretto şi-o inimă desenată pe-un geam aburit ▮ 13
JULIETA MOLEANU, Volum omagial ***In memoriam*** **I. Fischer** ▮ 14

STUDII CULTURALE

VLADIMIR MARINOV, „Pentru Freud, uciderea tatălui era o fantasmă..." ▮ 15

ÎNVĂŢĂMÎNT

MONA MOLDOVEANU, O nouă carte despre metodologia didactică ▮ 16
ADRIAN NIŢĂ, **Studia phænomenologica** ▮ 16
MIRELA MUREŞAN, Cugetările sărmanului... profesor evaluator ▮ 17

INTERVIU

ZOLTAN ANDRÁS, O muzică pentru maniaci şi oameni de bine ▮ 18
VIORICA BUICĂ, Între spiritual şi decorativ ▮ 19

ARTE

TEATRU: **DORU MAREŞ,** Anul Cehov ▮ 20
MIHAELA MICHAILOV, Tăcerea trupurilor amorţite ▮ 21
IULIA POPOVICI, Să pui în scenă România ▮ 22
FILM: **CARMEN MEZINCESCU,** Cîteva imagini/impresii ▮ 22
CRISTI MĂRCULESCU, Adunate (cele bune cu cele mai puţin bune şi cele rele cu cele şi mai rele) ▮ 23
ARTE VIZUALE: **AURELIA MOCANU,** Margareta şi Mircea, vîlceargeşenii ▮ 24
MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** *La musique vivante* ▮ 24
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
DRAGOŞ ZETU, Exorcizare prin literatură ▮ 26
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28

ULTIMA PAGINĂ

Concert-spectacol de muzică ţigănească ▮ 32
SPERANŢA RĂDULESCU, Confesiuni ▮ 32

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 3 - 9 MAI

▮ **În prim-plan: localele**. Săptămîna trecută, subiectul principal al actualităţii politice româneşti a continuat să fie acela al apropiatelor alegeri locale. Mutarea-surpriză a PSD, care a făcut chiar luni anunţul oficial privitor la desemnarea miniştrilor Mircea Geoană şi Ioan Rus drept candidaţi pentru primăriile din Bucureşti şi Cluj, a stîrnit numeroase comentarii: s-au dat declaraţii peste declaraţii, s-au făcut analize şi pronosticuri. Abia intraţi în noile lor roluri, cei doi au avut de făcut faţă primelor mitinguri electorale şi s-au străduit să pozeze în „gospodari" numai buni pentru gestionarea treburilor curente ale urbelor lor de domiciliu – tocmai ei, „lorzi" stilaţi şi birocratizaţi ai partidului de guvernămînt!...

▮ **Dincolo de alegerile locale – generalele**. Chiar dacă se vorbeşte mult despre apropiatele alegeri locale, toată lumea ştie că marea miză politică a anului rămîne aceea a generalelor. Dislocarea lui Geoană a fost comentată şi în legătură cu complicatele raporturi de putere dintre Palatele Victoria şi Cotroceni, ca şi cu eventualele redistribuiri de roluri de după noiembrie-decembrie, cînd PSD s-ar putea să aibă de luat decizii importante: cine să conducă guvernul, cine să conducă partidul? Fireşte, în ipoteza că social-democraţii vor cîştiga alegerile, ceea ce... încă nu e sigur!

▮ **Noutăţi de pe frontul luptei împotriva corupţiei**. Pînă atunci, PSD mai are de tras pentru a-şi „cosmetiza" imaginea de partid al corupţilor. Deocamdată, au fost sacrificaţi cîţiva „baroni locali", împiedicaţi să mai candideze pentru consiliile judeţene. Ca prin farmec, Poliţia, Ministerul public şi Parchetul Naţional Anticorupţie se arată şi ele foarte active, mai organizînd cîte un flagrant de luare de mită, mai arestînd cîte un corupt. În plus, se vorbeşte din nou despre „scandalul FNI" – o temă cu ceva potenţial electoral, după cum îşi vor fi imaginînd „experţii" PSD. Drept pentru care iarăşi se scrie prin ziare că s-ar putea ca Sorin Ovidiu Vîntu să fie arestat. Dar... deocamdată nu e...

▮ **Austria sprijină România**. Tema mai generală a perioadei, aceea a integrării europene a României, a fost şi ea discutată săptămîna trecută din perspectiva localelor, mai precis a „dezertării" lui Geoană din fruntea Externelor, ceea ce ar „periclita" obiectivul aderării, în condiţiile în care buna funcţionare a diplomaţiei e esenţială în procesul de negociere cu Bruxelles-ul şi de colaborare cu cancelariile occidentale. Vestea bună a săptămînii a fost adusă de cancelarul Austriei, Wolfgang Schüssel, care s-a aflat la Bucureşti luni 3 mai. Printre întîlniri la nivel înalt şi alte momente protocolare, Schüssel a declarat că ţara sa şi guvernul pe care-l conduce sprijină ferm integrarea României în Uniunea Europeană, şi anume în conformitate cu calendarul anunţat: finalizarea negocierilor de aderare în acest an şi intrarea în organizaţie la 1 ianuarie 2007.

▮ **Pentru libertatea de exprimare**. Altă temă: tot luni 3 mai a fost **Ziua libertăţii presei**, celebrată în întreaga lume. Ca „prefaţă" a acestei **Zile...**, în România a fost organizată o întreagă **Săptămînă a libertăţii de exprimare**, la iniţiativa Agenţiei de Monitorizare a Presei – **Academia Caţavencu**, a Centrului pentru Jurnalism Independent şi a Asociaţiei pentru Promovarea şi Protejarea Libertăţii de Exprimare, cărora li s-au raliat numeroase instituţii de presă. Ziarele de luni 3 mai au inclus relatări de la standurile instalate duminică 2 mai în Piaţa Universităţii, în zona Facultăţii de Litere şi a Universităţii de Arhitectură. Redacţiile şi-au trimis la standuri reprezentanţi cu care publicul a putut dialoga direct, profitînd şi pe această cale de „libertatea de exprimare"...

Cronica politică

Noii „filo-semiţi"

OVIDIU S. POPESCU

Miercuri 5 mai, guvernul României a anunţat decretarea zilei de 9 octombrie drept **Zi a Holocaustului**. În căutarea detaliilor, presa a aflat următoarele (cf. **Adevărul**, joi 6 mai 2004): Federaţia Comunităţilor Evreieşti n-a fost consultată; Ministerul Culturii şi Cultelor n-a fost implicat în luarea deciziei; iniţiativa ar fi aparţinut – conform unor surse din MCC – instituţiei prezidenţiale.

A doua zi, joi 4 mai, o delegaţie a Partidului România Mare s-a aflat „în pelerinaj" la Auschwitz, unde cei o sută de membri ai PRM plecaţi în excursie au vizitat lagărul de exterminare şi o sinagogă. În interiorul lagărului transformat în memorial, liderul partidului, Corneliu Vadim Tudor, le-a ţinut celorlalţi un discurs în care – fireşte – a condamnat Holocaustul, ca mare iubitor de evrei ce se află, de la o vreme încoace.

Mediul public românesc – în general, în ansamblul său – e departe de a fi imun la antisemitism. Nu de puţine ori, politicieni altfel stimabili sau personalităţi culturale cu vocaţie „occidentală" au „patinat" regretabil atunci cînd s-au referit la rolul evreilor în istoria noastră, la cel de-al doilea război mondial, la instalarea regimului comunist „neromânesc" sau la asemănările şi deosebirile dintre Holocaust şi Gulag. Însă, dintre principalele partide active la noi de-a lungul celor aproape 15 ani de postcomunism, probleme serioase în materie de antisemitism, cu ample ecouri interne şi internaţionale, au avut mai ales PRM şi PSD (inclusiv predecesoarele). În primul rînd – desigur – partidul lui Tudor, care nu şi-a ascuns naţionalismul, antiminoritarismul, xenofobia. Colecţia revistei **România Mare** oferă un bogat „repertoar" de stereotipuri antisemite, vechi şi noi (şi nu numai antisemite: în urmă cu mai puţin de un deceniu, timp de un an de zile au fost publicate, săptămînal, colontitluri care anunţau **Anul de luptă împotriva maghiarimii**...). Se apropie acum alegerile generale şi prezidenţiale şi Tudor vrea să candideze din nou la şefia statului. Singur sau sfătuit, a ajuns la concluzia că, într-o Românie în curs de integrare euro-atlantică, nu mai poate miza pe discursuri prin care să ameninţe o întreagă etnie cu concentrarea pe stadioane, cum declarase în urmă cu patru ani că va face cu ţiganii. După o piruetă scurtă, de 180 de grade, a început să se arate... filo-semit: consilier personal evreu, statuie memorială a fostului premier Ytzak Rabin dezvelită la Braşov (fără autorizaţie de construire!), firmă de consultanţă electorală israeliană, pelerinaj spăşit – iată! – la Auschwitz. Ce contează că nimeni nu-l crede, că despre „convertirea" lui la filosemitism s-a vorbit şi s-a scris ca despre o simplă „manevră" în perspectiva alegerilor din noiembrie-decembrie? Tudor crede cu tărie că e predestinat să conducă destinele românilor şi e gata să facă pentru asta orice sacrificiu, mergînd chiar şi pînă la a se arăta... iubitor de evrei!

Sub formă de PDSR sau de PSD, actualul partid de guvernămînt a avut şi el – se ştie – probleme, cînd cu declaraţiile cutărui parlamentar, cînd cu bizare intervenţii ministeriale întru minimalizarea responsabilităţii României pentru Holocaust. Toamna trecută, însuşi preşedintele Ion Iliescu, „părintele spiritual" al PSD, a mers pe această linie în dezastruosul interviu acordat ziarului israelian **Ha'aretz**. Despre existenţa în partid a unei „aripi" de tip „peremist", dacă nu cumva e vorba despre şi mai răspîndite înclinaţii naţionaliste, s-a vorbit de mult. În orice caz, în acelaşi context al integrării euro-atlantice a României, PSD-ul a făcut şi el în ultimii ani cîteva gesturi care să-i schimbe imaginea. Mai întîi, după alegerile din 2000, a adoptat legea care interzice expunerea simbolurilor fasciste şi naziste, după care, aplicînd-o, a îndepărtat din spaţiul public un număr de statui ale lui Ion Antonescu şi a schimbat denumirea unor străzi şi bulevarde botezate anterior, după căderea comunismului, cu numele Mareşalului. Episoadele din toamna trecută (comunicatul guvernului de negare a Holocaustului în România şi interviul lui Iliescu din **Ha'aretz**) au resuscitat îngrijorările occidentale într-o perioadă în care se punea sub semnul întrebării capacitatea ţării noastre de aliniere la standardele NATO şi ale Uniunii Europene. Şi mai urma şi un an electoral! Drept pentru care preşedintele a făcut o mişcare promptă de echilibrare, lansînd în octombrie 2003 proiectul unei comisii internaţionale care să examineze, să dezbată şi să sintetizeze contribuţia României la Holocaust, concluziile urmînd să fie prezentate public şi să fie incluse în manualele de istorie pentru şcoli şi licee. Iar acum, cu o jumătate de an înaintea alegerilor generale şi prezidenţiale – **Ziua Holocaustului**.

În legătură cu caracterul pre-electoral – îndeajuns de evident – al acestor stridente „filo-semitisme" de ultimă oră nu e mult de discutat. În schimb, merită insistat asupra conjuncturii mai largi, internaţionale: cea a integrării noastre în instituţiile euro-atlantice. Înainte de alegerile din 1990, 1992, 1996 şi 2000 nu s-au înregistrat asemenea „convertiri" pe scena noastră publică. Ceea ce înseamnă că şi în zonele politice cele mai adînc contaminate de naţionalism, acolo unde „filosemitismul" nu poate fi decît o demagogie, viitorul ţării – şi anume viitorul imediat, iminent – nu mai este conceput în afara standardelor democratice occidentale. Mai mult decît atît, Iliescu şi Tudor trădează prin gesturile lor recente o nouă convingere politică: ei par să creadă că nu vor mai putea participa la împărţirea puterii din România dacă şefii cei mari din Occident nu-i vor privi cu oarece îngăduinţă...

▮

EDITURA POLIROM

▪ Andrei Oişteanu
Ordine şi Haos
Mit şi magie în cultura tradiţională românească

▪ William Ockham
Despre universalii

▪ David Lodge
Răcane, nu ţi-e bine!

▪ Nick Hornby
Febra stadioanelor

www.polirom.ro

De Ziua Europei, o „exorcizare“…

ION BOGDAN LEFTER

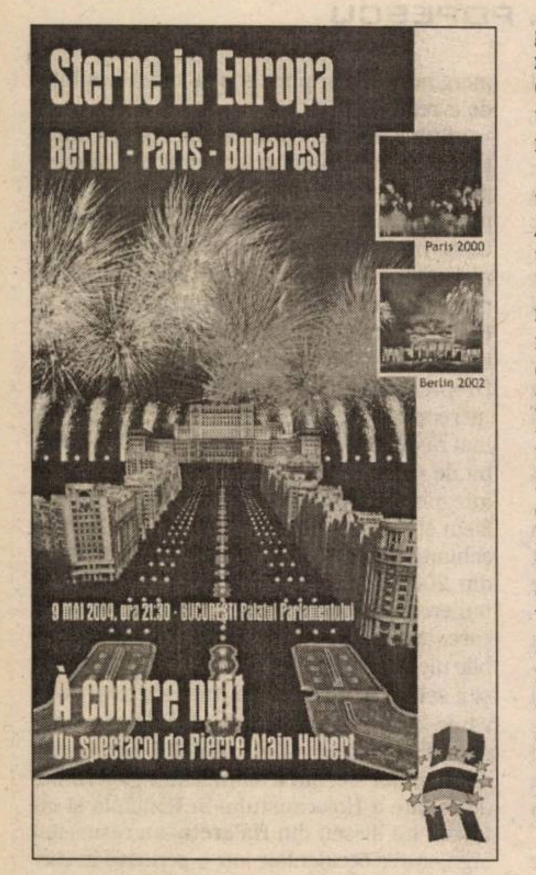
Sterne in Europa
Berlin - Paris - Bukarest
Paris 2000
Berlin 2002
9 MAI 2004, ora 21:30 - BUCUREŞTI Palatul Parlamentului
À contre nuit
Un spectacol de Pierre Alain Hubert

Trecut, prezent, viitor

În noaptea de 9 mai, timp de circa o oră, la finalul **Zilei Europei**, Bucureştiul a fost gazda unui eveniment cu totul ieşit din comun: sub titlul **À contre nuit** (joc de cuvinte care n-a putut fi prins în traducerea pentru publicul românesc: **Lumini în noapte**), artistul-pirotehnist Pierre-Alain Hubert a „pus în scenă“ (dacă expresia e potrivită în context) o colosală desfăşurare de lumină, culoare şi sunet la Palatul Parlamentului, cu muzică, proiecţii pe faţadă şi jocuri parcă nesfîrşite de artificii înconjurînd locul şi proiectîndu-se în înaltul negru al cerului. Un spectacol magnific, un *happening* de mare anvergură, justificînd genericul întregii acţiuni: **L'Europe des lumière**. Organizatori: Ambasadele Franţei şi Germaniei la Bucureşti, cu sprijinul autorităţilor româneşti şi al unor companii franceze şi române.

„Filozofia“ proiectului a fost detaliată în textul de prezentare redactat de către Ambasada franceză (şi publicat în numărul trecut al **Observatorului cultural** – v. p. 19). Înţelegînd sentimentele ostile ale românilor faţă de enorma clădire, colegii noştri occidentali au fost atraşi de procesul de convertire într-un *liex de mémoire* (cu expresia binecunoscută a lui Pierre Nora), un „loc al memoriei“ sau „loc memorial“, un topos depozitar de semnificaţii ale trecutului, succesive, suprapuse pe măsură ce trecerea timpului îi adaugă noi şi noi straturi. În acest an, imediat după cea mai largă extindere a Uniunii Europene, foarte aproape de aderarea şi a României la „familia“ Vechiului Continent, reprezentanţii Franţei şi ai Germaniei au găsit prilejul, chiar de **Ziua Europei**, să lanseze această „provocare“ la reflecţie asupra istoriei recente şi asupra destinului nostru prezent şi viitor, totul concentrat în „hermeneutica“ aplicată respingătorului şi totodată fabulosului Palat…

Un artist pirotehnician

Pierre-Alain Hubert e un nume reputat în materie de „năstruşnicii“ pirotehniste. De-a lungul ultimelor două decenii, el a „regizat“ (verb mai adecvat!) proiecte de acest fel în Europa (Franţa, Olanda, Germania, Italia), în America (Statele Unite şi Canada) şi în Asia (China, Indonezia, Coreea de Sud). Comanditarii au fost, de fiecare dată, organizatori de mari spectacole prilejuite de reuniuni internaţionale (precum o întîlnire a şefilor de state la Versailles în 1982), jocuri sportive (olimpice, mondiale, asiatice), sărbători fastuoase (deschiderea „Anului Van Gogh“ în 1990, împlinirea a 50 de ani de la eliberarea Parisului în 1994, Bicentenarul Republicii Italiene în 2002 etc., dar şi un „4-th of July“ la Denver, Colorado în 2001 sau un… Revelion pe Champs-Elysée în 2000).

Peste tot, maestrul pirotehnician se adaptează la spaţiu şi la situaţie, elaborează scenarii legate de evenimentele respective şi, secondat de echipe numeroase de tehnicieni, muzicieni şi alte soiuri de artişti apţi să-i furnizeze „materia primă“ necesară, construieşte aceste „performanţe“ sincretice, dominate de jerbele de lumină care bucură vastele auditorii, mulţimile de pe stadioane ori de la adunările celebrative. Şi-a explicat elocvent demersul, arătînd cum a ajuns la soluţia pirotehnică: „Eram în căutarea unui mijloc de comunicare, cînd am înţeles că focul de artificii adună toţi parametrii pe care încercam să-i reunesc: este gratuit, democratic şi se adresează unui public larg, care-l poate citi de mai multe ori, la mai multe nivele; face parte într-adevăr din cultura populară. Înţeleg focul de artificii ca pe o artă“ (preiau citatul din mapa de prezentare a proiectului **À contre nuit**).

Casa Poporului – „iluminată“ la propriu şi la figurat

În România, Pierre-Alain Hubert a mai lucrat, la Cluj, în 2002, cu ocazia unei Conferinţe internaţionale a tinerilor. A revenit acum, atras de ideea „iluminării“ Casei Poporului, cum încă i se spune construcţiei faraonice „ctitorite“ de către dictatorul comunist Nicolae Ceauşescu. Construcţie unică în lume prin dimensiuni, simbolistică, destin pre- şi postrevoluţionar, ridicată pentru a centraliza la propriu o putere „centralistă“ şi devenită ulterior – ironie a soartei! – sediu al Parlamentului democratic, în alte tronsoane fiind adăpostite un centru internaţional de conferinţe, săli de expoziţie, spaţii de vizitare turistică şi de închiriat pentru evenimente publice sau personale, sediul Serviciului de Protecţie şi Pază, precum şi cel al Muzeului Naţional de Artă Contemporană, a cărui reamenajare se va încheia în cîteva săptămîni.

Populată – aşadar – astăzi de armate de oameni care forfotesc prin coridoarele sale kilometrice, Casa Poporului nu poate – pe de altă parte – să se debaraseze cu una, cu două de apăsarea trecutului său nefericit, agresiv, funest. Fiindcă, pentru a o construi, dimpreună cu întregul „Centru civic“ pe care l-a dorit implantat în chiar inima Capitalei, Ceauşescu a ordonat distrugerea unei întinse zone istorice a oraşului, provocînd traume multiple: nu doar patrimoniale şi urbanistice, dar şi umane, individuale, mii de familii fiind mutate forţat înaintea demolărilor, ceea ce a provocat numeroase alunecări în disperare sau în pierderea raţiunii, atacuri de cord şi sinucideri.

O clădire – vasăzică – „demonică“, încă „nevindecată“, la mai puţin de un deceniu şi jumătate de la căderea regimului comunist. Era – nu-i aşa?! – momentul unui „exorcism“! Cu lumini, revărsări de muzici şi artificii. Compoziţia specială a lui Vlaicu Golcea, interpretată de un ansamblu dirijat de Ovidiu Lipan-Ţăndărică şi compus din fanfara **Zece prăjini**, din corul Patriarhiei Române şi din alţi instrumentişti, şi proiecţia video realizată de regizoarea Anca Damian au pregătit dezlănţuirea asurzitoare şi mirobolantă a focurilor de artificii de o încîntătoare varietate a formelor şi culorilor. Casa Poporului a fost „arsă“, apoi cufundată în întuneric, apoi acoperită de torentele feerice care se scurgeau din cer, „rebotezată“ astfel, într-o Europă – iată! – într-adevăr „a luminilor“…

Despre semnificaţiile Palatului Parlamentului, ale *happening*-ului lui Pierre-Alain Hubert, ale trecutului, prezentului şi viitorului european al României s-a discutat a doua zi, într-un foarte interesant colocviu internaţional găzduit de Ambasada Germaniei. O selecţie a intervenţiilor – cît de curînd, într-un viitor număr al revistei noastre.

Replică pe adresa Patriarhiei Române

La data de 3 mai, Biroul de presă şi comunicaţii al Patriarhiei Române a dat publicităţii un comunicat în care:

1. Îşi exprimă regretul pentru politizarea intenţiei sale de ridicare a Catedralei Mîntuirii Neamului;

2. Susţine că terenul pe care a fost amenajat Parcul Carol a aparţinut Mitropoliei Ţării Româneşti şi, deci, terenul poate fi considerat o retrocedare a proprietăţilor confiscate;

3. Afirmă că Patriarhia a apelat la membrii Ordinului Arhitecţilor pentru consultare;

4. Îşi exprimă hotărîrea de a continua demersurile de construcţie în Parcul Carol.

Pe marginea acestui comunicat, Solidaritatea pentru Libertatea de Conştiinţă doreşte să aducă la cunoştinţa opiniei publice următoarele:

(1) Politizarea discuţiei din jurul ridicării Catedralei Mîntuirii Neamului a fost făcută chiar de către ierarhia BOR. În mai multe ocazii, preoţii ortodocşi din Bucureşti s-au adresat enoriaşilor prezenţi la slujbă, susţinînd că organizatorii şi participanţii la mitingul dedicat salvării Parcului Carol au simpatii comuniste. Nu este pentru prima dată cînd reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Române discreditează prin falsuri pe cei care se împotrivesc acestui proiect megaloman. Anterior ei au acuzat asociaţia noastră de a fi un instrument manipulat de primarul Bucureştiului.

Indecenţa afirmaţiilor cu privire la nostalgiile comuniste ale criticilor proiectului BOR se vede limpede cînd consultăm lista fondatorilor Solidarităţii: foşti oponenţi ai regimului comunist, intelectuali de conştiinţă care au probat independenţa lor, tineri care au stat pe baricade pe 21 decembrie 1989, în sfîrşit, persoane care erau copii pe vremea regimului defunct. Prin contrast, ierarhii BOR promotori ai proiectului Catedralei sînt cunoscuţi pentru cultul pe care-l făceau lui Nicolae Ceauşescu. Cum să înţelegi insistenţa cu care aceştia văd în mausoleu doar un simbol comunist, după ce anterior îl descriau pe liderul distrugător de biserici drept un „luminat“ şi un „om al păcii“?

(2) Datele existente în Arhiva Primăririi Bucureştiului arată că terenul pe care a fost construit Parcul Carol a avut mai mulţi proprietari, nu doar Mitropolia Ţării Româneşti. Iar *platoul pe care se află acum mausoleul nu a aparţinut Mitropoliei, cel puţin în ultimii 160 de ani*. O arată clar hărţile şi documentele vremii. Chiar dacă afirmaţiile false ale Patriarhiei Române ar fi adevărate, aceasta nu ar avea relevanţă pentru regimul juridic actual al proprietăţii reclamate. Luarea în serios a trimiterilor la realităţi istorice depăşite înseamnă punerea în discuţie a înseşi legitimităţii actualului sistem de state, inclusiv actualele frontiere ale României.

Retrocedarea proprietăţilor se face după reguli precise, definite prin lege, care nu acordă BOR drepturi asupra nici unei porţiuni din Parcul Carol.

(3) Invocarea, de către BOR, a specialiştilor aparţinînd Ordinului Arhitecţilor escamotează poziţia clară, fermă, a comunităţii arhitecţilor – exprimată în mod repetat – faţă de desfigurarea Parcului Carol.

(4) Susţinînd, după valul de contestaţii la adresa proiectului său, că va continua demersurile pentru finalizarea lui, Patriarhia Română sfidează întreaga societate. Pentru a-şi impune voinţa, ierarhia BOR se aliază cu demnitarii care încalcă legile, cu incitatorii trimişi să discrediteze demonstraţiile paşnice, cu clienţii proiectelor megalomane de construcţie. O face împotriva bucureştenilor, împotriva intereselor comunităţii, împotriva grupurilor profesionale, împotriva principiilor care conduc o societate civilizată. În loc să contribuie la mai multă decenţă în societatea românească, ierarhia BOR aduce mai multă confuzie şi frustrare.

Solidaritatea pentru Libertatea de Conştiinţă regretă aceste acţiuni care compromit chiar Biserica Ortodoxă Română. Facem un apel la ierarhia BOR să renunţe la această alianţă cu puterea politică împotriva principiilor şi valorilor democratice.

Solidaritatea pentru Libertatea de Conştiinţă

Bucureşti, 7 mai 2004

LUNA
SALVAŢI PARCUL CAROL
REVISTELE DE CULTURĂ
SE SOLIDARIZEAZĂ

Campanie la care participă revistele **22**, **Arhitectura**, **Cultura**, **Observator cultural**, **România literară**.

Cotidianul **România liberă** a anunţat că se alătură campaniei **Salvaţi Parcul Carol**.

Trei festivaluri cît un „Cannes“ românesc

VALERIAN SAVA

Un veritabil Cannes românesc se desfăşoară pe Dîmboviţa, sincron cu festivalul de pe Coasta de Azur – sincron şi compensatoriu în acest mai..., mai *florar* decît oricînd, nu numai climatic şi vegetal, ci şi prin anvergura numerică şi calitativă a evenimentelor cinematografice concentrate şi suprapuse în programul lunii în curs. E un spor excepţional al ofertei (externe) şi o consistenţă tulburătoare a noutăţilor manageriale (private sau tot externe) de sub fiecare titulatură: Festivalul Filmului European, Festivalul Filmului Australian, lansarea programului ediţiei a treia a Festivalului Internaţional de Film **Transilvania** (**TIFF**), care va începe spre sfîrşitul lunii, la timp pentru a apuca să ajungă la Cluj cei care-şi vor fi încheiat programul de pe Croisette. Şi lista este incompletă.

De ce sincron şi *compensatoriu*? 1. Pentru că nici un film românesc (de lung metraj) nu va fi proiectat la Cannes, nici în concurs, nici în restul selecţiei oficiale sau în secţiunile paralele ori anexe ale festivalului. 2. Pentru că nici un film românesc nu a trecut proba preselecţiei şi nu a reuşit să intre în competiţia de la **TIFF**, profilată, cum se ştie, pe filmele de început (primul şi al doilea opus), iar în secţiunea informativă, intitulată **Zilele filmului românesc**, o singură peliculă era cu certitudine aptă sau se putea încumeta pentru proba unei proiecţii publice, la data conferinţei de presă din 6 mai. 3. Este aceeaşi singură peliculă care reprezintă România în festivalul local al filmului european, totodată... 4. Aceeaşi unică nouă producţie pe care sistemul în funcţie e în stare s-o scoată în premieră în acest an pînă în luna mai inclusiv: **Damen Tango** de Dinu Tănase (după cele trei premiere care fuseseră programate ferm pentru lunile noiembrie-decembrie 2003, în urma proiecţiilor de la „Gala“ din toamnă, dar au fost decalate pentru ianuarie-martie 2004: **Niki Ardelean, colonel în rezervă**, **Dulcea saună a morţii**, **Raport despre starea naţiunii**), lăsînd anul precedent cu doar 5 lansări autohtone.

Întoarse însă cu fundu-n sus, toate paharele goale par pline. La sfîrşitul lunii aprilie, tocmai a fost reegalat (este reegalat frecvent) recordul absolut al prezenţei-absenţei filmelor europene pe ecranele româneşti în genere etatiste. Aşa cum consemna ghidul săptămînal **B-24-FUN**, I, Nr. 52 din 23-29 aprilie 2004, raportul dintre filmele europene şi restul lumii cinematografice (SUA-Canada) era de 0:31 în cinematografele repertoriului curent (exceptînd Cinemateca Română şi sălile centrelor culturale străine), scorul obişnuit în celelalte săptămîni fiind de circa 1:30. Or, a 8-a ediţie a Festivalului Filmului European în curs de desfăşurare (6-20 mai) la Bucureşti, la Cinema Studio (după gala de la Sala Palatului), iar ulterior în cîte o sală din Cluj, Iaşi şi Timişoara, operează cu totul altfel cu cifra 30 şcl.: graţie eforturilor Delegaţiei Comisiei Europene în România şi cooperării cu ataşaţii culturali ai ambasadelor ţărilor comunitare, exact 30 de pelicule, din nu mai puţin de 25 de ţări ale „bătrînului continent“, vor putea fi vizionate de cinefili şi de publicul larg, cu noutatea că pentru prima dată pătrund în programul proiecţiilor cîte o producţie din Bulgaria, Irlanda şi Turcia. În mod deosebit, la înălţime sînt cinematografiile din „ţările vecine şi prietene“, care au intrat între timp sau vor intra mai spornic în UE (dar aproape deloc în cinematografele româneşti). După Polonia, căreia i-a revenit anul trecut privilegiul de a deschide a 7-a ediţie a manifestării, prin prezenţa în persoană a lui Roman Polanski cu al său **Pianistul**, a fost rîndul Ungariei să facă acelaşi lucru la ediţia a VIII-a, graţie participării ca invitat de onoare a nu mai puţin prestigiosului Istvan Szabo, cu **Cazul Furtwängler**, invitat care a rostit, la Sala Palatului, „într-una dintre cele 25 de limbi oficiale ale UE“, cum a ţinut să precizeze de pe podium, „cel mai frumos discurs pe care l-am ascultat vreodată la vreun festival de film din România“, cum am ţinut să-i spun după pronunţarea-i.

Nulă era, la sfîrşitul lunii aprilie (şi nu numai), şi prezenţa pe ecranele autohtone a cinematografiilor din Orientul Apropiat, Mijlociu şi Extrem. Iată însă că, prin bunăvoinţa şi diligenţele d-lui ambasador John Oliver, cu reşedinţa la Belgrad, 11 lungmetraje şi un număr echivalent de scurtmetraje de la antipozi ne vor tenta la Bucureşti, la Cinema Scala, între 12 şi 16 mai, sub titulatura Festivalul Filmului Australian. Fără a mai trebui să argumentăm tentaţiile înfăţişării în localitate a actriţei Susie Porter, interpreta principală în pelicula, proiectată în prealabil pentru presă, **Better than Sex** (titlu care nu are nevoie de traducere, ceea ce va fi indus la CNC – România-film convingerea că nici dialogurile nu au nevoie de traducere, dată fiind familiarizarea noastră cu dialectul extrem-sudic al englezei). La acelaşi capitol al meridianelor exotice, dar intrate în prim-planul interesului cinefil şi filmologic al ultimelor decenii, merită o gratitudine suplimentară anunţatul **TIFF** 3 clujean pentru filmul **Head-On** al turcului Fatih Akin – Ursul de Aur la ultimul Berlin, care va încununa festivitatea de încheiere din 5 iunie de sub Dealul Feleacului, după incredibila bogăţie a secţiunilor informative (bravo Tudor Giurgiu

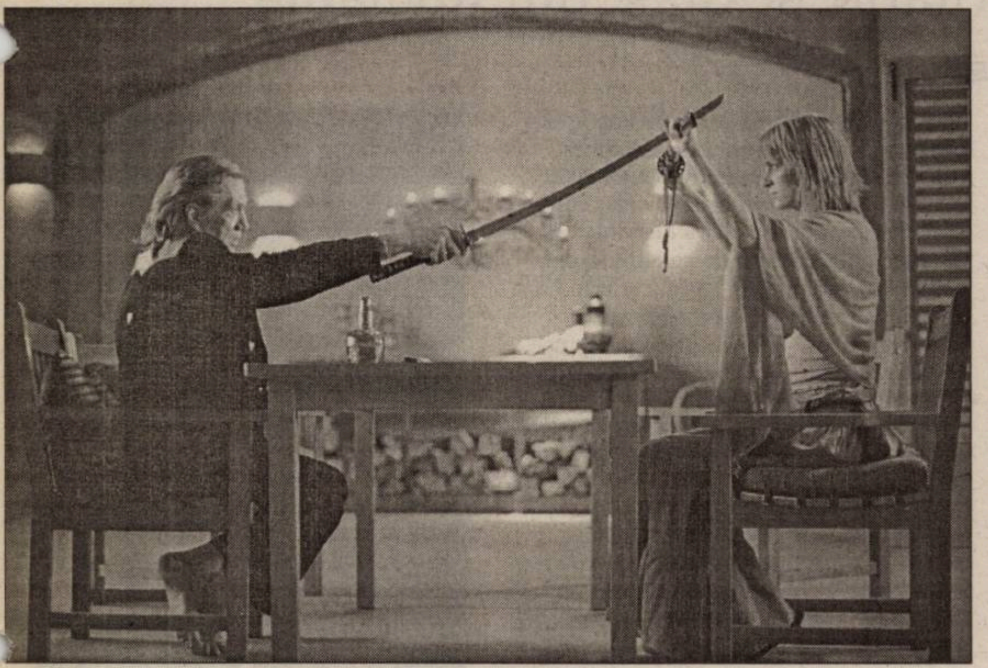

Kill Bill 2

festivalul
filmului
european
2004
9 Mai
Ziua Europei
este şi
Ziua Ta

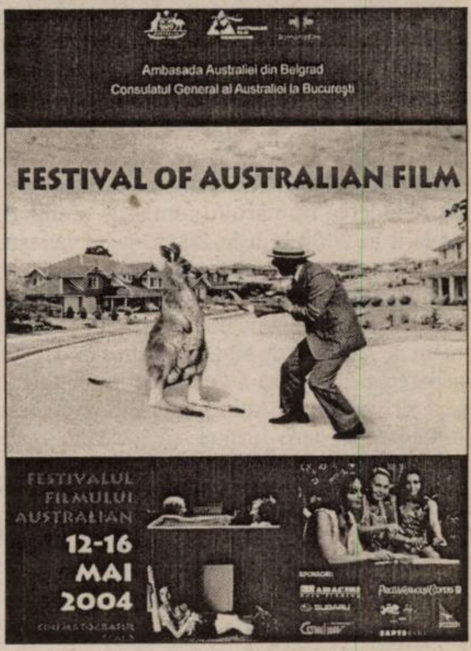
Ambasada Australiei din Belgrad
Consulatul General al Australiei la Bucureşti
FESTIVAL OF AUSTRALIAN FILM
FESTIVALUL
FILMULUI
AUSTRALIAN
12-16
MAI
2004

Ziua Cervantes la Cluj

„*N-are armură. Nici cal. E îmbrăcat în haine obişnuite şi întregul lui aspect e al unui pieton oarecare. Nici nu-l observi, în primul moment, în vînzoleala tulbure a străzii. De abia într-un tîrziu îţi atrage atenţia prin felul său descumpănit şi ezitant de a se strecura prin mulţimea grăbită. Înţelegi, atunci, că bărbatul acesta, de o vîrstă nesigură, fără să fie bătrîn, se simte ca un strigoi printre ceilalţi, şi-l priveşti mai puţin distrat, încercînd să-ţi explici unde l-ai mai văzut. O clipă vrei să te iei după el din curiozitate. Apoi renunţi. Ce rost are? Trebuie să fie unul dintre acei încăpăţînaţi care mai cred în idealuri într-o lume haotică. Un posibil ratat, care n-a priceput că, pentru ceilalţi, «nebunie» înseamnă «ceea ce n-avem curajul să facem». Te mai uiţi o dată spre el, aproape cu duioşie. Dar un singur om poate avea dreptate, vreodată, împotriva majorităţii? La urma urmei, înainte de a muri, Don Quijote însuşi a recunoscut că a fost nebun!*“

(Octavian Paler – ***Don Quijote în Est****, 1994)*

Nu sub semnul nebuniei, ci, dimpotrivă, al plăcerii textului, citindu-l pe Roland Barthes, a stat evenimentul cărţii, intitulat simbolic **Ziua Cervantes**, organizat în ziua de 23 aprilie la Facultatea de Litere a Universităţii „Babeş-Bolyai“ din Cluj-Napoca. Zi simbolică de Sfînt protector al curajoşilor şi luptătorilor cu balaurii, evocare a lui Cervantes şi Shakespeare, stinşi pe 23 aprilie 1616. Catedrele de Filologie Spaniolă şi Limbi Moderne Aplicate, lectorii spanioli şi noi, cei care predăm spaniola şi o transmitem cu pasiune mai departe, ne-am gîndit să organizăm un eveniment marcat de lectura din Cervantes, autorul unor comentarii despre cărţi şi despre modul în care ele sînt citite, concepute şi traduse. Ne înscriam într-o tradiţie mai veche şi iubită la Madrid, Barcelona, Bucureşti.

Aşa cum povestesc legende apocrife – iată, literatura devine viaţă –, ziua întîlnirii în moarte a celor doi autori care au determinat viitorul întregii literaturi universale a fost instituită în 1995 de către UNESCO, la iniţiativa Uniunii Internaţionale a Editorilor şi a Guvernului Spaniei, drept Ziua Mondială a Cărţii şi a Drepturilor de Autor.

Scriem după o săptămînă de la emoţionantul act de cultură şi simfonie lingvistică, poate pentru a lăsa spaţiu decantărilor şi reflecţiilor ulterioare. Cu siguranţa că s-a creat un precedent ce se vrea întreţinut şi iubit. Cel puţin la fel de mult ca în Spania, unde cutuma este de a citi în întregime şi neîntrerupt romanul lui Cervantes. Mulţumind încă o dată iniţiativei, pasiunii şi solicitudinii tuturor participanţilor, analizăm retrospectiv această minunată idee transpusă în realitate. După inaugurarea momentului şi o scurtă trecere în revistă a tradiţiilor de aniversare a Zilei Mondiale a Cărţii, lectorii spanioli au prezentat publiculului cele mai importante momente din viaţa şi opera lui Miguel de Cervantes Saavedra, inaugurînd sărbătoarea limbii spaniole şi a literaturii.

Apoi, conferinţa despre naşterea primului roman modern, susţinută de doamna Gabriela Necheş, invitata noastră de la Bucureşti, ne-a impresionat prin profunzimea intelectuală, lăsînd o urmă de nostalgie în urma pasajelor exemplificate din romanul **Don Quijote**. Vorbim despre pluritate de voci şi autori, despre ferestre deschise spre modernitate şi actualitate. Toate acestea reies din aceeaşi amprentă quijotescă. Ulterior, lectura plină de patos şi vervă a diferitelor fragmente din roman, precum şi vizionarea unor scene alese din filmul cu acelaşi nume ne-au transformat în actori, martori şi colegi de aventuri.

„Surprizele“ s-au ţinut lanţ şi după-amiază. O piesă scurtă de teatru scrisă de Cervantes a fost foarte bine primită. Am fost încîntaţi văzînd cum cîţiva studenţi entuziaşti de la spaniolă, conduşi regizoral de Ana Ciobanu, au putut readuce spiritul de epocă, în toată efervescenţa sa. Umorul, ingeniozitatea costumelor şi talentul acestor tineri au cucerit din plin. Apoi, concertul polifonic în mai toate limbile pămîntului a ilustrat opera pe Don Quijote, în ipostaza de cel mai tradus autor după **Biblie**. Spaniola, româna, maghiara, engleza, catalana, franceza, germana, ebraica, norvegiana, rusa, poloneza şi japoneza au vibrat la unison prin lectura primului capitol din romanul **Don Quijote de la Mancha**, datorită bunăvoinţei colegilor noştri de la celelalte catedre ale Facultăţii de Litere şi a unor invitaţi străini. Amprenta spirituală a operei lui Cervantes incită la o fascinantă însoţire. Fiecare dintre noi se identifică la un moment dat cu Don Quijote, acţionînd în consecinţă. Credem şi iubim, ne aventurăm şi riscăm, dar o facem în numele dragostei, al nebuniei artei sau, după cum spunea Nichita, „a întîmplării că sînt, a minunii că eşti“. Sperăm că a fost doar un început.

Olivia PETRESCU
Diana MOŢOC
Facultatea de Litere, UBB Cluj

şi Mihai Chirilov!), cu cîte trei pelicule ale unor Wong Kar Wai şi Kim Ki-Duk, başca – spre a ne întoarce în Europa – alte trei de Lars von Trier, plus – ca să nu-i nedreptăţim pe americani! – Tarantino-ul de ultimă oră, **Kill Bill, vol. 2**, şi aşijderii Coen, **Ladykillers**, departe rămînînd noi de exhaustiv.

Însă marea noutate de la **TIFF** 3 – deşi am pronosticat-o de cînd discutam **TIFF** 2 – este absenţa din competiţie a oricărui film românesc. Nu ca fapt în sine, care ar putea părea incidental, ci prin curba pe care acest prim festival de resort pe deplin profesionist şi autonom o desenează cinematografului autohton actual: de la Marele Premiu pe care a fost în măsură să-l acorde la prima ediţie lui Cristian Mungiu pentru **Occident**, trecînd prin premiul pentru imagine pe care a fost îndreptăţit să-l includă în Palmaresul ediţiei a doua în contul **Furiei** lui Radu Muntean, spre a ajunge la respingerea la preselecţie a ofertei locale pentru competiţia ediţiei a treia. Ca atare: dacă epuizarea stocului de filme pregătite din anii 1999-2000 s-a soldat în primă instanţă, cantitativ, cu reducerea numărului anual de premiere de la 9 în 2002 la 5 în 2003, ea se vădeşte fatală pentru CNC-ul restauraţiei din 2001 prin reducerea la cota calitativă zero a producţiei direct dependente de numitul organism de partid şi de stat. În primul rînd, prin scoaterea din cursă a debutanţilor de talent şi a virtualilor debutanţi talentaţi, recte atît a talentelor care urmau să acceadă între timp la un al doilea film, cît şi a celor cărora li se cuvenea prima şansă, toate şansele fiind sechestrate la concursurile din 2001 şi 2003, fie de mediocrităţile din „Colegiu" şi din preajmă, fie de cîţiva ţapi ispăşitori ai sistemului subprofesional şi mafiot, prin eşecul sau ratările previzibile ce li s-au repartizat beneficiarilor din diferite generaţii. Nu mai puţin de trei filme raportate de CNC încă din august 2003 a fi în „copie standard", sub semnătura în presă a uitatului la cîrma incompetenţei, Decebal Mitulescu, nu îndrăznesc să-şi anunţe premiera publică pînă la sfîrşitul actualei stagiuni: deja celebrele, prin multitudinea eschivelor în faţa publicului şi a criticii, **Secretul reginei Cleopatra** de Saizescu junior şi **Second hand** de Dan Piţa, plus **Manipularea** de Marius Th. Barna. Iar unicul titlu împins în faţă la sacrificiu, deşi venit din urmă, înainte citatul **Damen tango**, nu ne inspiră după vizionarea în cadrul „Europenelor" bucureştene decît compasiunea. În ajunul premierei pentru marele public, ne reţinem alte rezerve, cu excepţia observaţiei preliminare că ne reîntîlnim cu sistemul semnăturii scenaristului suficient sieşi, recrutat ca în anii '50 şi următorii, dar şi ca în unii ani '90, cu predilecţie, din nomenclatura politică în vigoare (Radu F. Alexandru, alături de regizorul fost operator Dinu Tănase). E un gol de care se pare că va profita sau va fi nevoit să-şi devanseze premiera S. Nicolaescu, cu marota simetrică a autorlîcului total din autofinanţatul din bani publici **Orient Expres**.

În acest sistem filmic, nu funcţionează deloc gluma cu optimistul şi pesimistul care văd jumătatea plină şi respectiv cea goală a paharului: în ograda CNC-UCIN, ceea ce orice persoană normală vede a fi un pahar gol, oficialii în funcţie ne asigură că e unul perfect plin. S-a demonstrat din nou săptămîna trecută, la o transmisie în direct de la TVR Cultural (moderatoare Carmen Croitoru), în care tovarăşul director Decebal Mitulescu a scos inerţial din pălărie cunoscutul porumbel statistic cu „16 filme în lucru" şi celelalte minunăţii verbale ale Legii mai marelui său S. Nicolaescu, în timp ce regizorii Radu Gabrea şi mai ales Tudor Giurgiu încercau inutil să-i spună cîte ceva despre proporţiile şi cauzele noului faliment. Figura directorului de resort adus în platou şi cea a mai-marelui Nicolaescu, filmat în prealabil pe fundalul unui tricolor senatorial şi inserat în emisiune, meritau să fie alăturate, pentru ca responsabilităţile să fie cît mai clare. Este antologabil acest moment în care senatorul aflat în nouă campanie electorală, dar şi în pragul prăpastiei moral-profesionale, e atît de disperat încît a decis pur şi simplu (şi nici un amic nu se găseşte să-l tragă de mînecă) să mute sinucigaş bătălia sa transseculară pe teritoriul care socoate că-i prieşte cu osebire: cel al eminenţei sale intelectuale! De unde deloc fotogenicele stropşeli repetate despre „prostia" celor care-i critică Legea, căci „cine ar putea s-o critice?! – numai proştii", încît „ne-am săturat de cei care se cred mai deştepţi decît noi în cinematografie!". Ş.a.m.d.

Cel mai trist e însă că, la conferinţa de presă pentru lansarea festivalului european, în prezenţa şefului Delegaţiei Comisiei Europene, dl Jonathan Scheele, nici un gazetar n-a pus, după informările de rigoare, nici o întrebare. De pildă, dacă există vreo legătură între respingerea *acquis*-ului comunitar prin menţinerea naţionalizării reţelei de cinematografe din România şi scorul de 0 sau 1 la 30 al filmelor europene în această reţea. Să fi fost tăcerea ziariştilor o inducţie nefastă a Sălii de marmură de la Cinema Sudio, unde se desfăşoară şedinţele Consiliului Uniunii Cineaştilor (fără cineaşti) sau mai degrabă a preşedinţiei conferinţei asumată, ca şi cele ale Consiliului UCIN, de viagerul Mihnea Gheorghiu?! Cert e că s-a pierdut o şansă de care orice alt domeniu profesional ar fi ştiut să profite, atîta timp cît numai semnalele din presă şi numai stimulii lansaţi la faţa locului de ambasadori precum dnii Scheele şi Guest fac să se mai mişte cîte ceva în materie de reforme şi mai ales să ne mai lase cîte un Vanghelie, Bebe Ivanovici sau Mischie de la Gorj. Pentru aceştia dispunem nominal şi tipologic de corespondenţi leiţi, de la un greşit încadrat în altă funcţie decît la sectorul 5 PSD, la un revoluţionar tanchist din decembrie '89, ca să încheiem cu un – vorba magică a protejatului Saizescu senior – „alt oltean", toţi înainte pomeniţi.

Un tip de diversitate: minorităţile sexuale din România

DANA BĂLUŢĂ

Marţi 4 mai 2004 a avut loc dezbaterea **Despre noi, minorităţile sexuale în România**, găzduită de Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative (SNSPA), în cadrul amplului proiect intitulat **Festivalul diversităţii**, organizat de Asociaţia ACCEPT, împreună cu Goethe Institut Bukarest, Ambasada Suediei, Institutul Polonez la Bucureşti, British Council, Institut Français de Bucarest şi Institute Cervantes Bucarest.

Dezbaterea de la SNSPA s-a bucurat de prezenţa unor personalităţi importante ale societăţii civile din România, precum Mihaela Miroiu, profesoară la SNSPA, coordonatoarea Masteratului de Gen şi Politici Publice, studenţi din cadrul instituţiei de învăţămînt, a cărei sală s-a dovedit neîncăpătoare datorită unui public numeros, alcătuit fie din persoane implicate direct în activitatea desfăşurată de ACCEPT, fie, pur şi simplu, simpatizanţi şi susţinători. De asemenea, Biserica Ortodoxă Română a avut un reprezentant în persoana părintelui Aurelian. Alături de membrii Asociaţiei ACCEPT s-a aflat directorul executiv al acesteia, Florin Buhuceanu.

Întîlnirea a debutat cu o scurtă precizare a statutului Asociaţiei ACCEPT, care militează pentru drepturile omului, nu numai pentru cele ale minorităţilor sexuale, ci şi ale persoanelor heterosexuale. În faza premergătoare dezbaterii, s-a accentuat importanţa individului şi a persoanei în raport cu grupul şi tendinţa tot mai mare de a neglija prima categorie. Discuţia, iniţiată de Florin Buhuceanu, s-a îndreptat, apoi, către prezentarea broşurii scoase de ACCEPT în 2003, în cadrul proiectului **Initiating Social Inclusion of LGBT in Romania**, finanţat de Uniunea Europeană prin programul PHARE-ACCESS, **Despre noi, minorităţi sexuale în România**, ca un „ABC care nu are pretenţii de a acoperi exhaustiv această problemă". Materialul în cauză debutează cu un scurt istoric al legislaţiei antihomosexuale, începînd cu Codul Penal din 1864, urmat de o retrospectivă a articolului 200; alte capitole sînt centrate pe tema „ce este un homosexual", „*coming-out*-ul", „homofobul printre noi" etc.

Scurtul *speech* a fost urmat de o incursiune rapidă, realizată de Mihaela Miroiu, „contra cronometru", în „abordările filozofice" ale homosexualităţii, precum şi poziţionarea doctrinelor filozofice faţă de cei care întreţin relaţii sexuale cu persoane de acelaşi sex. Incursiunea a făcut posibilă reliefarea unor năstruşnicii „antice", cum erau, de pildă, acuzele aduse de către greci şi romani homosexualilor pentru producerea cutremurelor de pămînt şi pentru activitatea vulcanilor. Dincolo de acest moment „ludic", Mihaela Miroiu a subliniat perpetuarea repudierii homosexualilor, care decurge din asocierea acestora cu pedofilia, cu încălcarea „legilor naturii", dar şi cu presupuse determinisme biologice ale organelor sexuale. A fost menţionată lipsa de informaţie a marii majorităţi a celor care sînt gata să arunce piatra. Nu în ultimul rînd, a fost punctat şi decalajul dintre problematica din România şi cea occidentală, unde faza acceptării a fost depăşită, atenţia îndreptîndu-se către un subiect care a generat alt set de discuţii aprinse: căsătoriile şi adopţiile.

Primul moment al dezbaterii care a dat naştere unor polemici sau, mai degrabă, unor atacuri unidirecţionate şi lipsite de fundament real a fost declanşat de afirmaţia Mihaelei Miroiu referitor la căsătoria dintre persoane de acelaşi sex: „Nu cred că este dezirabilă; însă ea poate fi permisă". Nevoia unei diferenţieri conceptuale între uniunile consensuale care implică persoane de acelaşi sex sau heterosexuale a dus la angajarea şi mai energică a participanţilor (participantelor). Ideea acestei separări conceptuale a fost formulată şi avansată în vederea „inventării a ceva mult mai partenerial" (Mihaela Miroiu) sau, cum a afirmat Vera Câmpeanu, membră fondatoare ACCEPT, „ar fi trebuit să se găsească o soluţie mai bună decît au găsit heterosexualii". Propunere care ar trebui serios avută în vedere, mai ales dacă ţinem cont de faptul că, în România, un procent de numai 5% dintre căsătorii se bazează pe relaţii parteneriale.

Din afirmaţiile şi chestionările ulterioare a reieşit, încă o dată, că este uneori greu să centralizăm scopurile reale şi să facem o departajare între taberele „pro şi contra", pentru ca, ulterior, să ne putem alătura persoanelor care chiar susţin demersurile anti-discriminare. Tendinţa aceasta de transformare în homofob (homofobă) sau rasist (rasistă) a celor care sînt cu adevărat împotriva discriminării de orice fel şi care au demonstrat-o deja prin implicare în viaţa socială şi prin luări de poziţie publice este cel puţin de neînţeles şi nu are decît urmări negative. Esenţial este să identifici indivizii, grupurile care-ţi sînt alături şi să nu îi îndepărtezi din cauza unei „divergenţe" de opinii, care se poate numi *diversitate*, şi nu homofobie.

Părintele Aurelian, în calitate de reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române, a constituit următoarea „ţintă" a întrebărilor participanţilor la dezbatere. Discursul acestuia a debutat stîngaci prin afirmaţia nefericită că „Dumnezeu a făcut Omul şi femeia", rectificată cu rapiditate şi prin intervenţia promptă a publicului. În urma discuţiilor care au urmat, părintele Aurelian s-a dovedit a fi o persoană deschisă dezbaterilor şi discuţiilor pe tema în cauză, subliniind, însă, poziţia neschimbată a B.O.R.. Demnă de menţionat este afirmaţia domniei sale conform căreia „Biserica nu condamnă homosexualii, ci homosexualitatea", incriminîndu-i astfel pe acei preoţi care refuză să spovedească, să împărtăşească pe motiv de abatere de la sexualitatea acceptată de tradiţia iudeo-creştină.

Dintre invitaţi nu a lipsit nici o reprezentantă a psihologiei, Ştefania Duduman, care ne-a asigurat că „din perspectivă psihologică, homosexualitatea se încadrează în limitele normalităţii".

Pe lîngă variaţia sexuală, era de aşteptat să fie discutată şi cea de gen. De-a lungul discuţiilor, însă, de prea puţine ori – concret, în două intervenţii – s-a ajuns şi la litera „L" din sintagma LGBT (lesbiene, gay, bisexuali şi transsexuali). Prima întrebare i-a fost adresată părintelui Aurelian cu privire la posibila referinţă în **Biblie** la lesbiene. A doua a privit tendinţa evidentă de blamare mai intensă a relaţiilor sexuale dintre bărbaţi, comparativ cu cele dintre femei. Unul dintre participanţii la dezbatere a avansat ideea potrivit căreia „starea" se datorează unei acceptări „mai rapide" a relaţiei dintre două femei. Şi în acest ultim caz, stereotipurile din mass-media, respectiv industria de film accentuează confuzia indivizilor care asociază cu viaţa reală imaginile cosmetizate şi dinamica din lumea regizată.

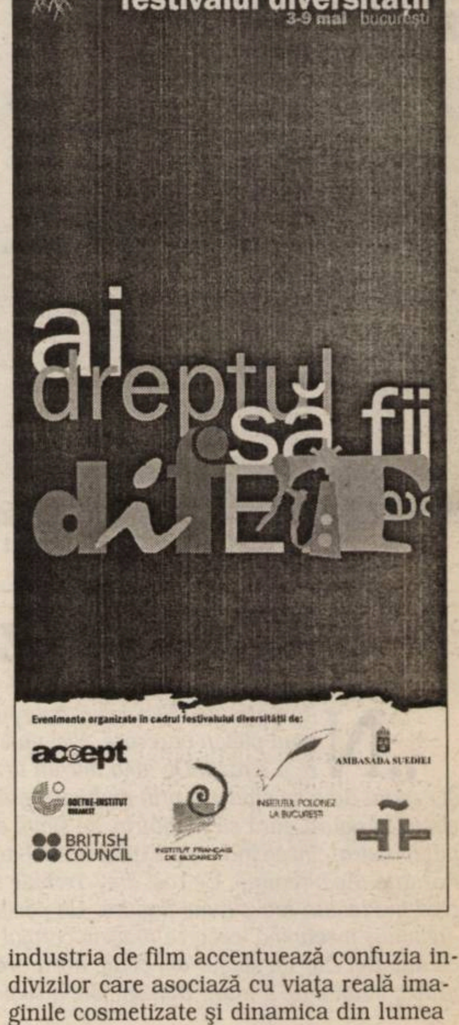
festivalul diversităţii
3-9 mai bucureşti
ai dreptul să fii diferit
Evenimente organizate în cadrul festivalului diversităţii de:
accept
AMBASADA SUEDIEI
GOETHE-INSTITUT BUKAREST
INSTITUTUL POLONEZ LA BUCUREŞTI
BRITISH COUNCIL
INSTITUT FRANÇAIS DE BUCAREST

Plecînd de la motto-ul „Amor nu-i musai între el şi ea", ar trebui să se acorde o pondere egală şi amorului dintre ele. De asemenea, în cadrul discuţiilor au lipsit cu desăvîrşire referirile la transsexuali şi bisexuali. O dezbatere despre minorităţile sexuale din România care mizează pe pluralism şi acceptare a diferenţelor va trebui să aibă în vedere şi categoriile mai puţin vizibile din punct de vedere mediatic.

În rest, Asociaţia ACCEPT nu poate decît să fie felicitată pentru iniţiativa deosebită, într-o ţară care încă învaţă importanţa drepturilor omului (în puţinele medii în care a pătruns sintagma în cauză!).

MNAC-KML

După ce am mai prezentat în anii trecuţi instituţii culturale precum Institutul Francez, Institutul Polonez, British Council sau Centrul Internaţional de Artă Contemporană, toate din Bucureşti, revenim acum cu o prezentare şi totodată o „avanpremieră“ a Muzeului Naţional de Artă Contemporană – MNAC, înfiinţat în urmă cu doi ani şi care îşi va inaugura in curînd sediul într-o aripă a Palatului Parlamentului. În perioada scursă de la înfiinţare, în paralel cu lucrările de amenajare a spaţiului respectiv, MNAC s-a organizat, sub coordonarea directorului său general, Mihai OROVEANU, şi a demarat ample proiecte de cercetare şi de informatizare (o bază de date a artelor vizuale româneşti), a stabilit numeroase contacte internaţionale, integrîndu-se – practic – în reţeaua instituţiilor omoloage de pe Continent şi din lume, şi a desfăşurat proiecte curatoriale şi expoziţionale în spaţiul conex de la Kalinderu MediaLab – KML. Despre toate acestea – în grupajul din aceste paginile următoare, în care publicăm un interviu cu Ruxandra BALACI, directoare ştiinţifică a MNAC, un bilanţ al evenimentelor MNAC-KML 2002-2004, articole despre proiectele KML de Marilena PREDA SÂNC şi Ştefan TIRON, imagini ilustrative. Cu promisiunea de a reveni la apropiata inaugurare a sediului principal MNAC...

Muzeul de artă contemporană – un laborator de cercetare deschis

Interviu cu **Ruxandra BALACI**

Kalinderu MediaLab – „anticameră“ MNAC

Ruxandra Balaci, eşti curatorul român cu cel mai important palmares internaţional şi, de un an şi jumătate, director ştiinţific MNAC. Unde ne aflăm? Locul poate părea şocant pentru cineva nefamiliarizat cu arta contemporană: în acelaşi timp extrem de *trendy*, serios şi „normal“ pentru un familiar al siturilor de artă contemporană din întreaga lume.

Sîntem la Kalinderu MediaLab, primul laborator media din România şi unul dintre primele spaţii dedicate creaţiei şi expunerii multimediale din Europa de Est. (Pentru lămuriri suplimentare se poate accesa *www.mnac.ro*, *site*-ul care tocmai a fost piratat în Anglia.) Propunem aici un fel de „anticameră“ la preocupările MNAC-KML, nucleul multimedia al departamentului curatoriat-cercetare-relaţii internaţionale, pînă la deschiderea spaţiilor din Casa Poporului. Rezervat dialogului şi interactivităţii, experimentului video sau fotografic, instalaţiei şi artei digitale, KML s-a pliat unor proiecte foarte diverse în ultima vreme, de la experienţa intensă propusă de Călin Dan în **Emotional Architecture** şi colocviul românoolandez care a urmat-o, pe tema arhitecturii Bucureştiului şi reflectării ei în mentalul artistic şi în mentalul colectiv, la **Remembering-Repressing-Forgetting**, un proiect conceput de *net-artist*-ul Agricola de Cologne, care invocă tema violenţei şi a memoriei, generînd o reţea de proiecte *on* şi *off line*.

KML este şi locul unde primim vizitele (şi provocăm *workshop*-uri); vizite, în ultima perioadă mai frecvente decît oricînd, ale unor personalităţi ale artei contemporane internaţionale – sosite aici la invitaţia noastră sau pentru că au aflat despre proiectul de anvergură al unui Muzeu de Artă Contemporană la Bucureşti. În ultimele săptămîni le-am prezentat acest proiect lui Nicolas Bourriaud, unul dintre cei mai prestigioşi teoreticieni ai artei contemporane, director la Palais de Tokyo, Paris, lui Colin Ledwith de la British Council, Londra (curatorul pavilionului britanic de la ultima Bienală de la Veneţia), lui Marco Scotini, directorul Departamentului de Artă Contemporană de la Nuova Accademia di Belle Arti din Milano şi curator independent, lui Philip Rylands, director la Guggenheim Veneţia, Martinei Hochmuth de la MuseumQuartier şi lui Georg Schoellhammer de la Springerin Viena. Toţi ne-au promis sprijinul lor şi unele proiecte se concretizează deja.

Aşa am cooptat şi *board*-ul internaţional, realizat pe baza unor prietenii personale, dar şi datorită argumentului supersolid al organizării MNAC în Palatul Parlamentului, prin care să-i convingi să se implice într-un proiect de asemenea anvergură în Europa de Est. O *work in progress* incitantă, dar oricînd susceptibilă (dată fiind situaţia românească) să devină o *work in regress*. Să încercăm însă să ne păstrăm optimismul...

Board-ul este o formulă de a obţine o legitimitate internaţională şi de a pătrunde în reţele de cooperare culturală semnificative. Membrii *board*-ului, personalităţi de primă mărime ale scenei internaţionale, vor fi *supportive* (ei sînt deja, în fapt) şi sper că vor reuşi să creeze un „culoar“ de acces pentru artiştii români sincroni fenomenului contemporan internaţional. De fapt, în această sincronie văd unica noastră şansă de a ieşi finalmente (altfel decît extrem de sporadic şi izolat) pe scena internaţională.

Board-ul MNAC

Cine sînt membrii *board*-ului şi în ce măsură sînt ei cunoscuţi publicului românesc?

Membrii sînt: René Block (director Museum Fredericianum Kassel, figură curatorială internaţională aproape mitică, galeristul care l-a lansat cu 30 de ani în urmă pe Beuys), Enrico Lunghi (director Casino Luxembourg – Forum d'Art Contemporain şi

© Aurora Dediu

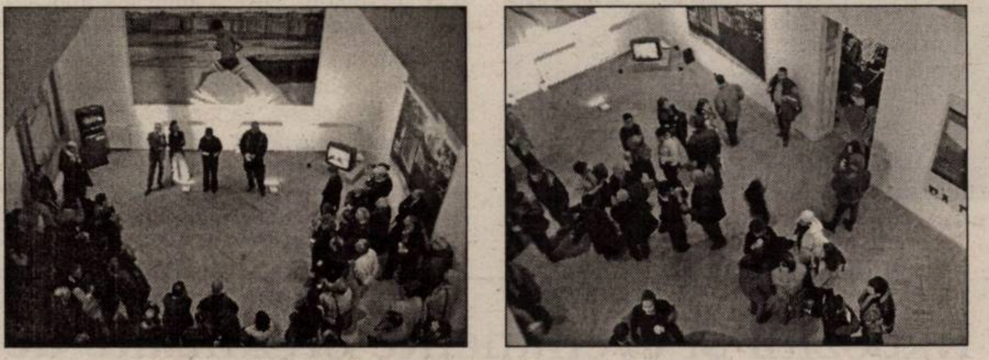
Vrnisaj Călin Dan – *Emotional Arhitecture*

Ruxandra BALACI

Nascută în 1965, este critic de artă şi curator. Directoare ştiinţifică a Muzeului Naţional de Artă Contemporană, Bucureşti, Kalinderu MediaLab – nucleul *new-media* al MNAC (din 2002); coordonatoare fondatoare a Departamentului de Artă Contemporană la Muzeul Naţional de Artă al României (1994-2001); co-directoare a revistei de artă contemporană **Artelier**, editată de CIAC şi MNAC (din 1998); membră în *board*-ul Fundaţiei Artexpo Bucureşti (1992); director Arte Vizuale, Ministerul Culturii (1995-1996); membră fondatoare în *board*-ul editorial **Imago**, Bratislava (din 1995); înfiinţează în 1993 (împreună cu Mihai Oroveanu) fotogaleria GAD la Artexpo (pînă în 2002); consilier la **European Photographic Guide**, Göttingen (din 1996); eseistă la **art press**, Paris (din 1998); corespondentă pentru **Flash Art International**, Milano (2000-2002); directoare ştiinţifică *www.romanian-art.com* (2001-2002); referentă pentru Europa de Est la MoMA, New York (2001-2002); CEI Scientific Comitee Board (din 2002).

Publică articole şi studii de artă contemporană în România (**Arta**, **Artelier**, **Viaţa Românească**, **Contemporanul**, **Contrapunct**, **S.C.I.A.**) şi în străinătate (**art press**, Paris, **Imago. Another European Photography**, Bratislava, **Arte In**, Veneţia, Milano, **90Tal om Literatur och Konst**, Stockholm, **Journal de Genève**, **ARCO**, Madrid, **Tema Celeste** ş.a.).

Curatoare de expoziţii de artă contemporană în străinătate şi în România, printre care: retrospective Horia Bernea, Paul Neagu, Grigorescu Ion, Geta Brătescu; personale: Marilena Preda Sânc, Dan Perjovschi, Gheorghe Rasovszky, Nicolae Comănescu; **Transitionland 2000** etc.; în străinătate: **In Den Schluchten des Balkans**, Museum Fridericianum, Kassel, 2003 (coordonatoare a selecţiei româneşti); **Bound/less Borders** – Belgrad, Bucureşti, Skopje, Sofia, Sarajevo, Ljubljana, Kassel, Singapore 2002-2003; **49 Biennale di Venezia**, 2001 – Pavilionul României (comisar şi curatoare); **Inventer un peuple. L'art contemporain dans les Balkans** (co-curatoare pentru România), Université Paris 8, Muzeul de Artă Străină Sofia, Artexpo Bucureşti, Muzeul de Artă Macedoneană, Tessaloniki, 1998-2000; **Bucharest nach '89. Kunst in Rumänien Heute**, Ludwig Forum für Internationale Kunst, Aachen, 1997; **Le corps humain dans la photographie**, FRAC Alsace, 1996; **The Artistic Ego and the Postcommunist Dilemmas**, Bratislava, Month of Photography, 1995; **Triennale di Milano**, 1995 (coordonarea participării României).

Studii şi articole (selectiv): **Romanian Contemporary Art**, **Manifesta 2**, Luxembourg, catalog, 1998; **Iosif Király Selfscapes in the City**, **artpress**, Paris, 241/1998; **The Little Alienated Men of Dan Perjovschi**, **artpress**, Paris, 250/1999; **Grigorescu Ion, un (proto)punk între erotism şi ortodoxie**, **Artelier**, 2/1998; **Avatarurile curatoriatului în România sau Ce-i lipseşte curatorului român. O viziune pesimist-realistă asupra domeniului în general şi experienţelor personale în special**, **Artelier** 3-4/1999; **Transitionland with Brancusi as special guest star** (cu D. Perjovschi), **Artelier** 3-4/1999; **Iosif Kiraly**, text în catalogul **After the Wall**, Moderna Museet, Stockholm, 1999-2000; **Postfeminism/Neomachism sau revenirea la echilibrul Golden Age în New Age**, **Artelier** 5/2000; **Transitionland 2000 Romania. De la Bernea la Rostopasca/de la jazz la rave – simpatia intelectuală a generaţiilor în tranziţie**, text în catalogul expoziţiei, M.N.A.R.; **Rostopasca,** în **Central European Video Art**, Trieste Contemporanea, 2001; Gheorghe Rasovszky – **Terra Nova**, 49th Biennale di Venezia, 2001; Mircea Cantor – **Nomansland in everybodys holydays in Traversees**, catalog, Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris, 2001; **New Trends in Romanian Contemporary Art**, **ARCO 2002**, Madrid; **Cyberly jumping into the mystics**, în **Anthology of Art**, Universitätt Braunschweig, ZKM Karlsruhe, Université Rennes, 2003; Nicolae Comănescu – **Nofocus/Demo**, Trieste Contemporanea, Istituto Tommaseo, Trieste, 2003; **Emergent Romanian Art**, **MACRO**, Rome 2003; **The Romanian Art Scene**, în **In den Schluchten des Balkans**, Museum Fridericianum, Kassel, 2003; **Feedback project**, Whitechapel, London, 2004; **Balkans & Balkaness. The pros.&cons.**, **Artelier** 8/2003-2004.

Premiul CIAC (Centrul Internaţional pentru Artă Contemporană, Bucureşti) pentru cel mai bun curator (1998).

Burse: C.N.R.S. France – Centre d'études Supérieurs de Civilisation Médiévale, Poitiers, 1992; Oxford Hospitality Scheme for East European Scholars, Senior Fellowship, Linacre College,1996; Borsa di studio del Governo Italiano, Roma, Milano, Venezia – 1997.

Conferinţe în universităţi, muzee şi galerii din Milano, Roma, Paris, Veneţia, Bratislava, Trieste, Belgrad, Torino, Vevey, Atena, Skopelos, Kassel, Thessaloniki.

Ion Grigorescu – *Previews*

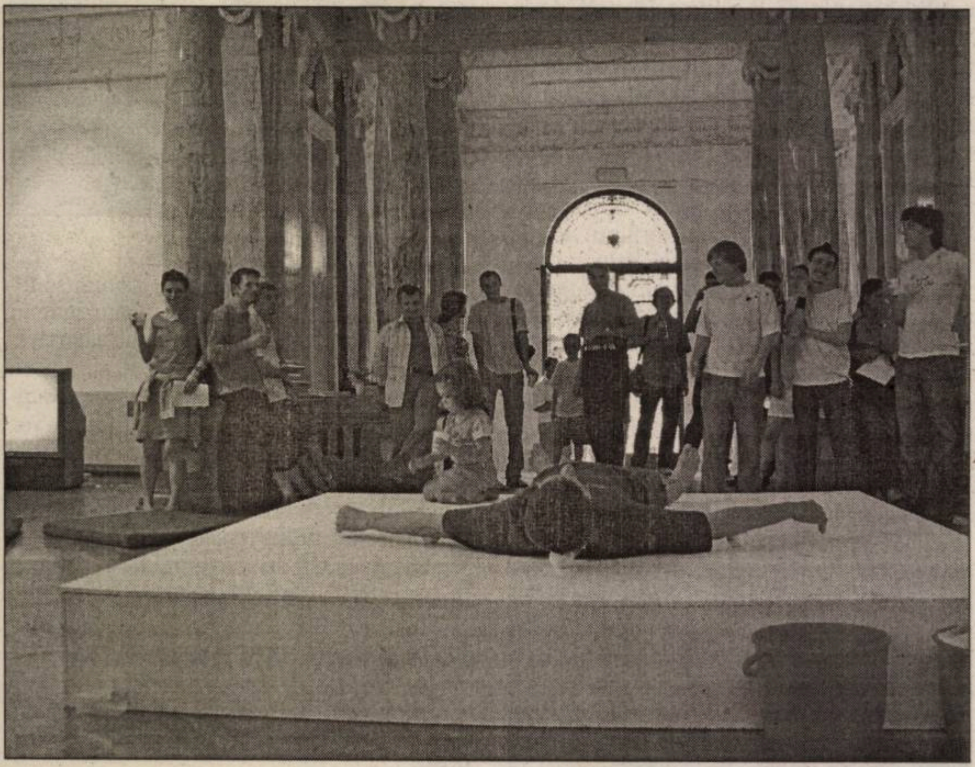

Profetic Remix – Bienala *Periferic*

unul dintre membrii fondatori ai **Manifestei**), Anders Kreuger (ex-director al Nordic Institute for Contemporary Arts – actualmente *free-lance* curator la Stockholm), Catherine Millet (directoarea revistei **art-press**, Paris), Nicolas Bourriaud (teoretician al artei, curator şi director al Palais de Tokyo, Paris), Ami Barak (curator, preşedinte IKT, Paris), Heiner Holtappels (videast şi teoretician media, directorul Institutului Regal Olandez pentru *new-media*)... La capitolul internaţional sîntem, după cîte se pare, „blindaţi". Cu „localul" şi provincialismele lui va fi mai complicat... Publicul românesc nu e prea familiarizat cu ceea ce se întîmplă în lume în domeniul vizual – pentru a răspunde eufemistic la a doua parte a întrebării.

Revenind la *board*, trebuie spus că este pentru prima dată cînd se întîmplă aşa ceva şi reuşita îmi aparţine în mare măsură, după cum în totalitate îi aparţine lui Mihai Oroveanu *eroismul* de a domina în context românesc şantierul celui mai mare Muzeu de Artă Contemporană din Europa de Est, de a face faţă suspiciunilor şi relei-voinţe endemice atunci cînd se întîmplă ceva constructiv la noi. Credeţi-mă, nu puteţi decît să presupuneţi ce înseamnă aşa ceva în *neverendingTransitionlandRomania*.

Aşa cum probabil ştiţi, pentru că au fost în presă destul de multe semne de exclamare, mai mult sau mai puţin tendenţioase, urmează să inaugurăm o nouă locaţie: aripa E4 din Casa Poporului/Palatul Parlamentului. Inaugurarea va avea loc în jurul a două-trei expoziţii internaţionale, aduse de la Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris, Palais de Tokyo şi probabil Reina Sofia din Madrid, o serie de intervenţii *site-specific*, care se adresează direct istoriei atît de complicate a locului, şi o expoziţie de care mă ocup împreună cu Mihai, intitulată provizoriu **Romanian artists, and not only, love Ceausescu's Palace!?**. Tonul dubitativ/exclamativ din titlu vine dintr-o relaţie plurivalentă pe care o avem cu edificiul acesta de infamă memorie, impresionant prin gigantism, bizar şi interesant mai ales prin conotaţiile simbolice pe care le poate suscita şi prin glisarea lor către semnificaţii inimaginabile *ab initio*, în timpul totalitarismului.

Un număr mare dintre colaboratori (surprinzător, în majoritate internaţionali) percep „mutarea" noastră ca pe ceva extrem de provocator şi benefic, atît pentru arta românească, cît şi pentru Casă în sine, izolată mereu, fie în blam, fie în exaltarea geniului constructiv local. E mult spaţiu, cum spuneam, şi vom avea mult de lucru ca el să devină viu. Poate vom reuşi să exorcizăm locul... Să sperăm că nu va fi vorba doar despre dimensiunea fizică, ci şi despre cea intelectuală. Consider o şansă această locaţie... şi o foarte bună idee a primului-ministru Năstase de a situa MNAC aici. Locaţia în sine suscită interesul vizitatorilor străini, aşa cum arta românească contemporană în sine, izolată şi complexată, nu a putut să o facă. Este un atu extrem de interesant şi provocator, dar care se poate transforma într-o experienţă regretabilă şi conformistă dacă specialiştii nu vor fi lăsaţi să-şi spună cuvîntul.

Pentru a exista ca spaţiu deschis şi maleabil, muzeul va avea nevoie de autonomie instituţională şi financiară în conformitate cu sistemul de funcţionare al instituţiilor similare din lume. Sîntem departe de acest deziderat – şi aici ar fi enorm de discutat şi despre legislaţia culturală/muzeală, extrem de carentă la noi. Sîntem contactaţi de specialişti străini în domeniu, consultanţi pentru uniformizarea legislaţiei în Uniunea Europeană, care se iau cu mîinile de cap cînd aud cu ce ne confruntăm...

Echipa MNAC: Mihai Oroveanu şi „creierele curatoriale"

Despre echipa MNAC?

Directorul general al muzeului, Mihai Oroveanu, e, fără îndoială, personajul charismatic în măsură să realizeze acest proiect în România. Tot ce putem să-i reproşăm este un exces de bun-simţ în vremurile acestea.

În birourile de vizavi, cîţiva tineri au două răspunsuri pregătite la întrebarea despre profesia pe care o au: curatori, ceea ce sînt de fapt, şi muzeografi, ceea ce sînt conform nomenclatorului profesiilor ne-*aggiornato* din ţara noastră. Categorii destul de diferite. Şi încă m-ar amuza (dacă n-ar fi atît de trist de fapt) discursul schizoid la care trebuie mereu să recurgem. Oricît ai dori să lucrezi occidental (şi să zicem că 50% o faci), nu-ţi poţi elibera conştiinţa de distorsiunile locale şi nu poţi cosmetiza întotdeauna realitatea pe care o arăţi celor din străinătate, lipsa de noţiuni fundamentale şi profuziunea de forme fără fond.

Sîntem o echipă extrem de unită, fapt ce mă miră în fiecare zi, dat fiind locul în care trăim, şi tot în fiecare zi mă minunez că tinerii mei colegi foarte capabili mai vin la serviciu (că nu pleacă definitiv cu bursele pe

---

Expoziţii şi evenimente organizate de Muzeul Naţional de Artă Contemporană/ Kalinderu MediaLab

2002

▮ **Coop_02 Media Festival – 26 iunie-10 iulie, Kalinderu MediaLab.**
Sunet: DJ Marika, DJ Mike, Electric Brother, Nemos;
Curatori: Nicolae Comănescu, Florin Tudor, Mona Vătămanu, DJ Mike;
Eveniment realizat în colaborare cu British Council şi Trieste Contemporanea Comitee

▮ **Suferinţele luminii – 28 noiembrie-5 decembrie** – fotografii de Codruţa Bucişcanu/program coordonat de Iosif Király.
Proiect susţinut de: Aquarius Foundation şi UE-Phare

2003

▮ **Bound/less Borders/ Outdoor Touring Balkan Project 2002-2004.**
Expoziţie iniţiată şi promovată de Goethe Institut Inter Nationes and Stability Pact for South Eastern Europe, itinerată la Belgrad, Bucureşti, Skopje, Sofia, Sarajevo, Ljubljana, Kassel, Singapore.
Curatori: Biliana TOMIC, Ruxandra BALACI, Edi MUKA, Dunja BLAZEVIC, Iara BOUBNOVA, Darko SIMICIC, Petar CUKOVIC, Zoran PETROVSKI, Jurij KRPAN.
Poject Advisor: René BLOCK
Expoziţia a fost itinerată la Bucureşti în perioada 5-12 martie 2003. Cu această ocazie a avut loc pe 4 martie o conferinţă organizată în colaborare cu Institutul Goethe Inter Nationes, Bucureşti. **Participanţi**: Dobrila Denegri (curator, MACRO Roma, coordonator de relaţii publice al proiectului), Sorin Alexandrescu (prof. univ. dr., director al Centrului de Excelenţă în Studiul Imaginii Universitare Bucureşti); Andrei Bortun (director, Millenium Communications); Iosif Király (artist visual, lector, Departamentul Foto-Video, Universitatea de Arta); Heidegert Hoesch (director, Institutul Goethe Inter Nationes. Moderator: Ruxandra Balaci (Director Stiintific MNAC/curator pentru Romania).

▮ **Preserving the Ephemeral – 3 aprilie, Institutul Cervantes.** Conferinţă susţinută de Kosme de Barañano, directorul Institutului Valencian de Artă Modernă (IVAM).

▮ **Luff on Tour – 16-20 aprilie, Kalinderu MediaLab.** Festivalul de Film Lausanne Underground – scurtmetraj, film documentar, film de animaţie, film experimental.
Selecţie Sigismond de Veajay (curator Vevey-Barcelona).
Proiect susţinut de PRO HELVETIA Zürich.

▮ Ruxandra Balaci, **Emerging Artists on the Romanian Scene – 17 Aprilie, conferinţă şi videoscreening la MACRO Roma**

▮ **Preview februarie-iunie, Kalinderu MediaLab, Galeria Etaj 3/4.** Selecţia unor lucrări realizate în ultimii ani de către artişti români consacraţi şi intervenţii ale unor artişti foarte tineri.
Curatori: Ruxandra Balaci, Mihnea Mircan, Mihai Oroveanu, Florin Tudor, Raluca Velisar.

▮ **CEI Scientific Forum/Accademia di Venezia – 9-10 iunie.** Participarea Ruxandrei Balaci la întrunirea *board*-ului internaţional CEI, sprijinit de Ministerul Afacerilor Externe din Italia.

▮ Pavilionul României la a 50-a ediţie a Bienalei de la Veneţia – iunie-noiembrie.
Comisar/curator: Călin Man.
Curatori: Raluca Velisar, Adela Văetişi.
Titlul proiectului: **alteridem.exe 2** (instalaţie hipermedia).
Autor: Călin Man/Kinema Ikon.
Organizatori: Muzeul Naţional de Artă Contemporană, Bucureşti.
Proiect susţinut de: Guvernul României, Ministerul Culturii şi Cultelor din România, Ministerul Afacerilor Externe din România.

▮ **Prophetic Remix,** selecţie din lucrările prezentate la Ediţia a 6-a a Bienalei de Artă Contemporană Periferic, Iaşi, 30.05-14.06.2003.
Curator: Anders Kreuger.
27.06-20.07.2003, Kalinderu MediaLab.
Prophetic Remix a fost susţinut de: British Council Bucureşti, Institutul Cervantes Bucureşti.

▮ **Wartime project – 29 septembrie – 26 octombrie, Kalinderu MediaLab.**
Curator: Florin Tudor.
Video proiecţii *on-line* – campanie antirăzboi a 150 de artişti iniţiată de către

care le primesc), cu salariile „indecente" pe care le au. Dimensiunea sacrificială (şi de multe ori inutil sacrificială) a curatorului român rămîne pentru noi toţi, în continuare, un mister.

Lăsînd la o parte digresiunile amare, este o echipă capabilă să propună o concepţie curatorială cu diferite niveluri de lectură şi interpretare, dar fără a face în nici un fel concesii populismelor de care sînt infestate rudimentele vizualului autohton.

Deci sîntem vreo 4-5 „creiere curatoriale" aici, fiecare cu un CV deloc neglijabil.

Raluca Velisar, coordonatoarea departamentului New Media va lucra ca specialist detaşat la Zenter fur Kunst und Medientechnologie, Karlshrue, unul dintre cele mai importante centre *new-media* din Europa. Ea a fost şi vicecomisar la recenta Bienală de la Venezia pentru proiectul Călin Man/Kinema Ikon. Un proiect despre care, la noi, răuvoitori ignoranţi au vorbit prost, dar care a marcat o premieră în istoria artei româneşti, fiind achiziţionat şi ulterior prezentat de Centre Georges Pompidou.

Florin Tudor, artist şi curator, cîştigă premii internaţionale de artă digitală (Viper Award, Elveţia) şi pleacă peste puţin timp într-un stagiu austriac. Mihnea Mircan a pregătit recent la Milano o selecţie de video-uri româneşti în ambientul unei galerii prestigioase şi în colaborare cu Nuova Accademia di Belle Arti.

Sînt lucruri care contează pentru imaginea României la un nivel de elită deloc neglijabil. Din păcate, acest lucru nu este pe placul groasei şi implacabilei mediocrităţi autohtone. Şi iarăşi din păcate, sîntem destul de carenţi la PR-ul local. E şi foarte greu să convingi presa să-şi îndrepte atenţia spre altceva decît spre omoruri, mizerii şi escrocherii sonore, iar ca să ţii pasul internaţional nu prea mai ai timp de nimic. În general, nu prea avem timp să ne autoînchinăm imnuri (să nu uităm că aproximativ 90% din ceea ce mass-media românească prezintă ca fenomen cultural este de mult expirat, epigonic şi fără nici o valoare dincolo de graniţe) şi ne este extrem de greu să-i convingem de contrariu. Falsurile ne copleşesc: false valori, false pudibonderii, false probleme, o cultură a mediocrităţii, cînd avem toate potenţialităţile să nu fie aşa; şi lipsa de bani...

Un artist sărac în *the computer era* nu mai funcţionează, clişeul romantic a obosit. Un profesor universitar sărac devine automat corupt, un curator român bun trebuie să acţioneze afară pentru că aici nu poate supravieţui financiar.

„L'Ávenir nous quitte", această sintagmă tristă pe care am găsit-o cu privire la exodul tinerilor români... orizontul tinerilor este în altă parte, iar condiţia tînărului intelectual la noi este de necomentat. Şi prin aceasta, MNAC ar trebui să fie un proiect provocator, asumîndu-şi statutul de instituţie pentru prezent şi viitor, propunînd un alt tip de deschidere, polarizînd zona tînără.

Acum aproape 10 ani, premierul britanic a ridicat *young British art* la rang de politică de stat, generînd investiţii de sume enorme, iar fenomenul pe care l-a antamat îl cunoaştem cu toţii... *Toute proportion gardée*, am putea urma modelul...

Mai ai timp să scrii? În presa românească eşti o prezenţă rarissimă. Nu-ţi plac interviurile?

Am foarte puţin timp pentru scris. Mă ocup în ultima vreme cu texte de prezentare MNAC către partenerii şi presa internaţională şi cu conferinţe în străinătate, de informare asupra artei româneşti „emergente". Scriu aproape exclusiv în străinătate. Publicul de acolo este pregătit pentru tipul de discurs pe care îl susţin şi acesta este şi cazul colegilor mei. Texte *underpress*: **Whitechapel** (despre relaţia hibridă curator-artist-public), un text în **Anthology of Art** editată de 3 universităţi vest-europene, în **Tema Celeste** (Milano) un text despre complexele culturilor balcanice. Ultima experienţă curatorială, toamna trecută, la Fridericianum – o privire *vol d'oiseau* asupra artei contemporane româneşti în expoziţia lui René Block **In den Schluchten des Balkans**, sub egida Kulturstiftung des Bundes.

Trebuie menţionată în context revista **Artelier**: am reuşit să tipărim numărul 8, despre inflaţia de expoziţii balcanice din ultima vreme, despre exotism şi marginalitatea noastră confuză. Revista a fost excelent primită în cercul de specialişti, din păcate destul de strîmt, în care am reuşit să o distribuim (vorbim, bineînţeles, tot de o arie internaţională).

Cît despre interviuri, ultimele de care-mi amintesc au fost în **Journal de Genève** şi **Imago. Another European Photography**.

A apărut, după o îndelungată absenţă, un nou număr (8) al revistei **Artelier**, editată de Muzeul Naţional de Artă Contemporană şi CIAC Bucureşti. Grupajul tematic din numărul de faţă – deosebit de consistent atît prin volum, cît şi prin calitatea contribuţiilor – este dedicat Balcanilor, balcanismului şi artelor din acest spaţiu (**Balkans & Balkaness. Pros & Cons**) şi organizat pe patru mari „module": **Essays** (eseuri culturale privind problemele „mari" ale regiunii), **Questioning the Balkans** (opinii despre Balcani şi balcanisme ale unor artişti din zonă – români, bulgari, sîrbi, croaţi – ilustrate cu lucrări ale acestora), **Balkan Files/Balkan Projects** (materiale despre proiectele culturale regionale), **Charting the Balkans** (opinii, eseuri subiective, comentarii pe diverse teme culturale, artistice ş.a. legate, într-un fel sau altul, de imaginarul „balcanic"). Majoritatea textelor sînt în limba engleză. Menţionăm doar cîteva dintre titlurile care ne-au reţinut atenţia: **The Traums of an Imaginary Geography** de Zarko Paic, **Global Culture, Biotechnology, Imperialism** de Marina Grzinic, **The Making of Balkan Wars. The Game** de Nina Vagic, **Behind The Wall or Stereotypes of Bariers** de Edi Mika. La capitolul „proiecte artistice din Balcani" semnalăm **In Search of Balkania** (texte de Roger Conover şi Magda Cârneci) şi **Balkan Biennial of Contemporary Art** (text de Magda Cârneci). Artiştii care se pronunţă în cadrul secţiunii **Questioning the Balkans** sînt: Marina Abramovic, Matei Bejenaru, Luchezar Boyadjiev, Geta Brătescu, Nicolae Comănescu, Uros Djuric, Daniel Gontz, Teodor Graur, Ion Grigorescu, Pravdoliub Ivanov, Kinema Ikon, Iosif Kirély, Latin Art Express, Dan Mihălţianu, Vukasin Nedeljkovic, Adrian Paci, Elena Panayotova, problemarket.com, Gheorghe Rasovsky.

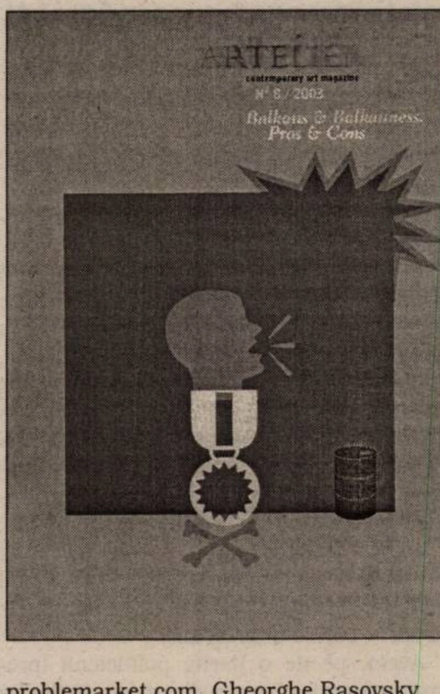

Pe lîngă masivul, consistentul şi incitantul „dosar balcanic" (o „cartografie" critică a temelor şi imaginarului specific), revista înregistrează, comentează şi „decupează" principalele manifestări expoziţionale din arta contemporană românească (texte de Gheorghe Săbău, Călin Dan, Adela Văetişi, Raluca Velisar, Nicolae Comănescu, Dan Popescu, Ştefan Tiron, Iosif Király ş.a.).

În finalul revistei – o publicaţie „tînără", experimentală, inventivă, trăsnită, de numai 10 pagini, cu texte în limba engleză, pagini de culori diferite, corpuri de literă de asemenea diferite şi ilustraţii pop-art: **tura_bar**, apărută cu sprijinul revistelor **Arhitext Design** şi **Octogon** (concept: Nicolae Comănescu). Semnatarul majorităţii textelor este Ştefan Tiron.

Pe scurt: **Artelier** revine „în forţă" şi – în plus – face pui...

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

ATTY & London based OFFLINE group 'open_digi' evenimente, mixări digitale *live* ale unor artişti multimedia, eveniment încheiat cu un *jam session* incluzînd proiecţii video şi mixaje sonore.

http://offline.area3.net/club/

30 septembrie: Conferinţă prezentată de ATTY la British Council, în cadrul programului *Între.Vederi*.

Proiect susţinut de: British Council, Bucureşti.

▮ **Călin Dan – Arhitectura Emoţională 12 decembrie 2003-26 ianuarie 2004. Kalinderu MediaLab.**

Curator: Raluca Velisar.

Eveniment susţinut de: Ministerul Culturii şi Cultelor România, Pro Helvetia, Bucureşti, Mondriaan Foundation, Amsterdam; the Netherlands Foundation for Visual Arts, Design and Architecture; BAK (Basis voor Aktuele Kunst), Utrecht; European Cultural Foundation, Amsterdam; CIAC; Artexpo, Bucureşti, Giotto Advertising, Bucureşti; Philips.

▮ **Eveniment conex: *Sufocarea – Trăind arhitectura în vremuri de restrişte***, Simpozion organizat de CIAC, cu sprijinul Ambasadei Regale a Olandei.

Participanţi: Ruxandra Balaci, Koos Bosma, Ole Bouman, Mariana Celac, Ştefan Ghenciulescu, Cosmin Grădinaru, Iosif Király, Vera Marin, Mihai Oroveanu, Wouter van Stiphout, Florin Tudor, Mona Vătămanu, Vladimir Vinea, Martien de Vletter.

2004

▮ Nicolas Bourriaud (director Palais de Tokyo, Paris) 27-28 Februarie, Centrul Cultural Francez, Kalinderu MediaLab.

27 februarie – conferinţă susţinută la Institutul Cultural Francez: **Contemporary Art and Post-Production**.

28 februarie – *workshop* susţinut la Kalinderu MediaLab cu specialiştii MNAC şi tineri curatori şi critici de artă.

▮ **[R] [R] [F] 2004 XP** 5 martie – 2 mai, Kalinderu MediaLab.

[Remembering-Repressing-Forgetting] – proiect experimental *on-line* iniţiat de Agricola de Cologne.

Curator: Florin Tudor.

www.newmediafest.org/rrf2004

Prezentări: Muzeul Naţional de Artă Contemporană/Kalinderu MediaLab – deschidere 5 martie 2004.

Bergen Electronic Arts Centre Bergen, Norvegia – deschidere 5 martie 2004.

Festivalul de Artă New Media Bangkok, Thailanda – 20-28 martie 2004.

Version>04 Festival Chicago, 16 April – 01 May 2004.

Electronic Art Meeting – PEAM 2004 – Pescara, 19-23 May.

BASICS Festival Salzburg, Austria, 8-16 May 2004 – *www.basics-festival.net.*

Festival of New Film and Media Split, Croatia, 26 June-2 July – *www.splitfilm-festival.hr.*

▮ **Interferenţe în spaţiul Eurasiei** – 6 aprilie, Kalinderu MediaLab

[Arta contemporană din Mongolia, Kazakhstan, Siberia, Uzbekistan, Kyrgyzia].

Prezentare susţinută de Ştefan Rusu, artist vizual şi curator independent: experienţe curatoriale şi colaborări cu artişti vizuali din ţările asiatice, în proiectele **Invasia0** din Republica Moldova şi **Intersection** din Mongolia.

▮ **Revolutions Reloaded. Laboratorio Romania** – 20 aprilie-6 iunie, Galleria Artra, Milano.

Curatori: Marco Scotini, Mihnea Mircan.

Artişti: Dan Acostioaei, Matei Bejenaru, Irina Botea, Călin Dan, Ion Grigorescu, Arnold Estefan, Iosif Király, Szabolcs Kisspal, Aurelia Mihai, Dan Mihălţianu, Duo van der Mixt, Dragoş Platon, subREAL, Kriszta Szabo, Florin Tudor & Mona Vătămanu.

Următoarele proiecte:

▮ **Utopias of Identities 10-22 mai, Kalinderu MediaLab.**

Zilele Vienei la Bucureşti

_Tanzquartier Wien www.tqw.at (program de dans şi performance); în colaborare cu MNAC, Teatrul Naţional, Teatrul Bulandra, Bucureşti

_springerin-hefte für egenwartskunst www.springerin.at (exhibition)

_mica-music information centre austria www.mica.at (music program)

_wespennest www.wespennest.at (literature)

Coordonatori: Martina Hochmuth, Georg Schöllhammer, Wolfgang Kopper

Deschiderea oficială: 14 mai 2004.

▮ **Re: Location 1 -7/ Shake: A European Adventure** – 3 iunie – 25 iulie/Kalinderu MediaLab.

Artişti: Daniel Blaufuks, Pavel Braila, Joao Paulo Feliciano, Angela Fereira, Veli Grano, Teodor Graur, Tellervo Kalleinen, Mihaela Kavdanska, Dominik Lejman, Ciprian Mureşan, Rassim, Miguel Soares, Time'sUp, Roi Vaara (curator Maria Rus Bojan).

9 iulie: Shake Night – transmisiune în direct pe 7 canale de televiziune europene, sub egida Comisarului European pentru Cultură.

Parteneri: Casino Luxembourg – Forum d'Art Contemporain (Luxembourg), Centrul Internaţional pentru Artă Contemporană Bucureşti together, ArtStudio din Cluj (România), Centrul Sztuki Wspolczesnej „Laznia" din Gdansk (Polonia), Galéria Jána Koniarka din Trnava (Slovakia), The Migros Museum für Gegenwartskunst din Zürich, O.K Centrum für Gegenwartskunst din Linz, Villa Arson – Centre National d'art contemporain, Nice.

Curatori: Enrico Lunghi, Maria Rus Bojan, Adam Budak, Laurence Gateau, Viera Jancekova, Heike Munder and Martin Sturm.

Proiect realizat cu sprijinul programului **Cultura 2000** al Uniunii Europene.

Urgenţele artei contemporane româneşti şi artiştii momentului (o listă subiectivă)

Care ar fi urgenţele artei contemporane româneşti?

Sigur, frînturi de răspunsuri sînt conţinute şi în comentariile anterioare.

Probabil cel mai important aspect îl reprezintă normalizarea situaţiei deficitare legate de circulaţia artiştilor şi a curatorilor în alte ţări şi de asigurarea unui public dinamic, adaptat la schimbări, capabil de un dialog constructiv cu fenomenul artistic. Apoi, o altă detentă financiară, care să schimbe radical sistemul de achiziţii şi piaţa de artă, schimbarea mentalităţii artistului român, schimbarea mentălităţii sponsorului român etc. etc. Ar fi prea multe de spus şi prea multe de schimbat! Orice bună intenţie este inevitabil răstălmăcită într-un peisaj în care neputinţele şi iritările sînt la ordinea zilei.

Avem, pe de o parte, politicienii (presupun că majoritatea nici nu fac distincţia dintre arta contemporană şi cea modernă) şi publicul român (în mare parte retrograd în domeniul vizual, mai puţin tînăra generaţie), pe de altă parte, o mînă de specialişti şi artişti recunoscuţi internaţional, nu şi aici (nu au dialog cu presa, cu atît mai puţin cu televiziunea), care continuă să se lupte cu morile de vînt.

Sperăm să ne facem treaba la parametri internaţionali, nu la cei locali, şi în asta a constat cu precădere direcţia strategică a MNAC actualmente: asigurarea unei baze internaţionale pentru debuşeul proiectului.

În ce fel de artă se investeşte în România? Care ar fi artiştii români recunoscuţi internaţional?

Din păcate, se investeşte mai ales în artişti epigonici, complet necunoscuţi dincolo de graniţe. Care dintre „marii profesori doctori pictori“ (sic!) ai Academiei de Artă a fost, personal, ca artist, invitat să expună într-un muzeu important de afară sau se găseşte într-o revistă occidentală de primă mărime? Chiar titulaturile de doctori pictori sînt nişte abstruse invenţii autohtone menite să legitimeze local absenţa unui CV internaţional. Sînt doar cîteva numele de artişti care intră în selecţii internaţionale relevante: subReal, Paul Neagu (Londra), Grigorescu Ion, Mircea Cantor (Paris), Tudor şi Vătămanu, Perjovschi, Geta Brătescu, Călin Man, Kinema Ikon, Daniel Knorr (Berlin) şi doar două, trei nume de curatori. Pe cîţi dintre ei îi întîlniţi în mass-media românească?!

Pictorii momentului pentru mine? Lista e subiectivă: nişte oameni minunaţi care nu mai sînt printre noi, Horia Bernea şi Florin Mitroi. Dintre cei activi şi simpatici: Bătrînu cu interioarele *kitsch*, reprezentanţii neomexicanismului românesc: Gorzo cu Balkanii, Comănescu cu **Grand Prix Remix**, apoi Benera cu pseudomangapictate, Şetran cu cîinii, Suzana Dan tot cu cîinii... (mulţi cîini... e o mai veche idee, de care n-apuc să mă ocup: iconografia cîinelui în arta tranziţiei!... fără să-l mai pomenim pe Király, cu neuitaţii lui cîini foto).

Videaşti : Grigorescu, Tudor şi Vătămanu, Irina Bucan Botea, Aurelia Mihai (Germania), subReal (Király, Călin Dan/ Amsterdam), Mircea Cantor (Franţa), Rasovsky, Marilena Preda, Mihălţianu (Germania), Patatics, Estefan, Alexa (New York).

Fotografi: Király, Oroveanu, Graur, Jacobi (Germania), Cosma (Londra), Vanga (Paris), Knorr (Berlin), Nancă, Stan, Croitoru, Kavdanska, Gontz (Austria). Genurile se întrepătrund, bineînţeles, strict din motive didactice încerc aici o departajare. De fapt, sînt artişti care lucrează cu concepte indiferent de mediul folosit, propunerea lor este ideatic viabilă, interesantă.

New coming clever minds în domeniu: Dediu, Tiron, Mureşan, Costinaş, Ernu, Rusu (Moldova) – sînt nume extrem de valabile, rar vehiculate, cum spuneam, de mass-media.

Cîteva instituţii serioase care promovează arta contemporană: Peripheric – Iaşi, ICCA, META, ARTEXPO, Tura, IDEA – Cluj, Festivalul Zona Est – Timişoara, FAV, Tranzit Cluj.

Arta contemporană şi rolul MNAC: nevoia de structuri flexibile

Care ar fi, în concluzie, rolul MNAC?

Arta contemporană este cercetare, idee, senzor al epocii, este un *process work/network* de idei şi concepte, prospective sau introspective, ale subiectivităţii epocii contemporane, mai puţin un rezultat finit. O procesualitate cognitivă reflectînd dilemele epocii. E nevoie de structuri flexibile, care să absoarbă capacităţi existente pe piaţa de intelect din România. De instituţii tinere, mai puţin dispuse să se împotmolească în conformismele care ne sufocă. Opinia publică românească trebuie să înţeleagă că muzeul de tip contemporan, mai ales cel de artă contemporană, este un laborator de cercetare deschis, este un spaţiu pentru motorul artei, nu un exponent de forme osificate (nici măcar muzeul de tip clasic nu mai e conceput aşa), un sit de dialog ideatic, un loc regizat de curatori şi artişti, în permanentă mutaţie.

Legislaţia este carentă pînă la absurd în domeniul cultural. Problema autofinanţării – bine cunoscută. Kalinderu MediaLab, avînd avantajele unei substructuri mici, s-a autofinanţat 100% în anul trecut. MNAC face eforturi pentru a obţine sponsorizări de anvergură. Beneficiind de o generoasă sponsorizare Hewlett Packard, am aderat de curînd la programul lor de *excellence* în **Art & Science** – primul muzeu de artă contemporană din lume inclus în acest program, care numără parteneri prestigioşi precum Louvre, Prado, Uffizi, Alinari. Prea puţini ştiu că aceste sponsorizări se obţin cu dificultate. Prea puţini ştiu că toată partea de lemnărie, de pildă, din MNAC a fost sponsorizată etc. etc., că mare parte din cheltuielile inaugurării oficiale vor fi sponsorizate – şi aici trebuie menţionat sprijinul deosebit pe care-l oferă Ambasada Franţei, ambasadorul Étienne personal, alte ambasade şi institutele culturale străine la Bucureşti.

Auspiciile internaţionale sînt deci minunate, cu alea locale stăm cam prost. Cred că deja mă repet.

Criticii români care scriu prin ziare (cînd nu sînt de-a dreptul improvizaţi) sînt deobicei în urmă cu 20-30 de ani în ceea ce priveşte informaţia (şi formaţia), promovînd figuri şi structuri depăşite. Ne zbatem între drama unui patriotism pîclos şi complexele unei culturi *second-hand*, nu prin potenţele sale, care ar fi chiar *first hand*, ci din cauza beţelor în roate pe care ni le punem unii altora pînă la epuizare, primitivi şi hulitori cu ceea ce nu înţelegem. Comunitatea asta mică şi săracă e erodată de orgolii şi resentimente. Departe de unitatea monolitică cu care arta slovenă, de pildă, a trecut cu brio graniţa simbolică dintre Est şi Vest (o graniţă încă activă), generînd unul dintre cele mai interesante fenomene din arta contemporană europeană. Noi, în schimb, nu avem cultura coeziunii, a efortului comun, deşi scopurile ar semăna mai des decît ar lăsa să se întrevadă vociferările noastre, gen „Să moară capra vecinului!“.

Tuturor detractorilor autohtoni ai acestui proiect (şi trebuie să menţionez că, cu o singură excepţie, ei sînt în exclusivitate români, dar nici asta n-ar fi foarte rău, că exista *pros & cons*, comentariile sînt binevenite, demonstrează că proiectul e viu şi generator de polemici, atîta timp cît nu sînt exclusiv calomnioase şi răuvoitoare) le-aş opune nimic altceva decît scrisorile de entuziasm şi aderare ale personalităţilor internaţionale cooptate în *board* şi ale celorlalte care subscriu şi încurajează proiectul ca unicul în Europa de Est de această anvergură şi pe care le vom publica în catalogul de deschidere.

MNAC la Palatul Parlamentului: spre inaugurare

Cum va arăta, deci, MNAC la inaugurarea sa, în Palatul Parlamentului?

Vom propune mai multe tipuri de expunere, diferite ca durată şi formulare conceptuală, încercînd să contribuim la însănătoşirea (sau măcar diagnosticarea) climatului şi a felului în care dialogăm, dar şi la clarificarea istoriei artei româneşti din ultimii 20 de ani. Publicul majoritar al MNAC ar fi mai ales cel cu o mentalitate proaspătă. Greşeala României este că, în loc să promoveze valori sincrone cu cele europene, promovează aranjamente, epigoni mediocri, formule perimate. MNAC ar trebui să schimbe asta. Greşeala este că nu se înţelege în continuare că promovînd compromisul nu ajungem niciunde. Cel puţin nu în artă...

E paradoxal, dar din păcate normal la noi ca un proiect care se mişcă cu o viteză europeană să întîmpine resentimente şi frîne locale, deseori servind un complex naţionalist-retrograd.

Ne-am imaginat un teleferic care să poarte... bunici cu copii mici din centru pînă în poarta MNAC... (ca la expoziţia universală de la Hanovra – şi cît de amuzant ar fi aşa ceva în peisajul gris insipid, dar, momentan, e *pure utopia*)... piscine, cafenele cu mediateci şi *videoscreenings* în aer liber... un acces nelimitat pentru un public reticent care, poate, s-a familiarizat treptat cu o astfel de cultură a libertăţii în palatul unui dictator de tristă amintire... dar nu toate sînt actualizabile în restricţiile bugetare şi de mentalitate cu care operăm.

MNAC poate părea o provocare gratuită şi inutilă într-o ţară în derivă sau, dimpotrivă, poate deveni bilanţ şi scenariu constructiv – o disperată tentativă de priză la normalitate. Avînd finalmente rolul de a echilibra, poate, discrepanţa perfidă dintre o imaginaţie generoasă şi o realitate dură...

Interviu realizat de
Cosmina IONESCU

Dan Acostioaei, Matei Bejenaru, Irina Botea, Calin Dan, Ion Grigorescu, Arnold Estefan, Iosif Kiraly, Szabolcs Kiss-Pal, Dan Mihaltianu, Aurelia Mihai, Duo van der Mixt, Dragos Platon, subREAL, Kriszta Szabo, Florin Tudor & Mona Vatamanu.

revolutions reloaded
laboratorio romania

a cura di Marco Scotini e Mihnea Mircan
opening : martedì 20 aprile - ore 18.30

ARTRA via L.Settala 6 - 20124 Milano - tel. 0229402478 - e-mail: artragalleria@tin.it

In collaborazione con il Museo Nazionale di Arte Contemporanea di Bucarest e Naba - Milano

NABA | mnac

design: imhe | imhe.se

Kalinderu MediaLab

MARILENA PREDA SÂNC

Kalinderu MediaLab a apărut în peisajul artelor vizuale româneşti într-un moment în care arta contemporană, cu multiplele sale forme denumite generic arte alternative, impunea, ca pe o necesitate, un discurs coerent, consecvent în spaţii identificabile şi potrivite noilor media pe care îşi propunea să le promoveze. CIAC Galeria SPACE, Galeria GAD, 2META, Galeria Nouă, Galeria HTOO3 reprezintă locaţii dedicate fotografiei, artei electronice, imaginii video/digitale, ambientului virtual, Netart şi diferitelor forme de artă sociologică/relaţionistă. În acest context, nu foarte dens populat cu galerii de artă media, prezenţa spaţiului Kalinderu MediaLab a însemnat o recunoaştere oficială a artei contemporane în dimensiunile sale netradiţionale, o acceptare a suportului electronic, a imaginii efemere video/digitale, alături de suportul concret al obiectului de artă consacrat (pictură, desen, sculptură). Ruxandra Balaci, iniţiatoarea proiectului MediaLab, actualmente director, curator al centrului, împreună cu un grup de tineri artişti, critici de artă buni cunoscători ai teoriilor, ai noilor estetici media, sînt cei care încearcă şi reuşesc, la un nivel profesionist, să deruleze un program amplu în cadrul căruia ne întîlnim cu nume de artişti, teoreticieni media recunoscuţi internaţional. Kalinderu MediaLab reuneşte în jurul său tînăra generaţie deschisă noului în artă, pregătită conceptual, stăpînă pe uneltele tehnologiei electronice şi capabilă să creeze artă media. Mulţi dintre artiştii de experiment, care au activat în a doua parte a secolului XX, sînt implicaţi în evenimente media. Ne bucurăm că lucrurile se mişcă bine şi că arta media, atît de neglijată în trecut, este recunoscută şi promovată în România, căpătînd chiar o umbrelă oficială. În perioada comunistă am fost decuplaţi de la fenomenul artistic internaţional, era agreat un păşunism lipsit de vlagă şi doar arta socialistă s-a dezvoltat nestingherită. La sfîrşitul anilor '80, arta sacră, din raţiuni mai puţin artistice, a fost însă tolerată şi a avut parte şi de o oarecare recunoaştere din partea puterii. În ceea ce priveşte arta de experiment, artele alternative erau marginalizate, ignorate, foarte adesea criticate de către mass-media, cu aceeaşi ignoranţă regăsibilă, din păcate şi astăzi, deşi în alte proporţii, în destul de multe articole şi texte despre noile forme de artă.

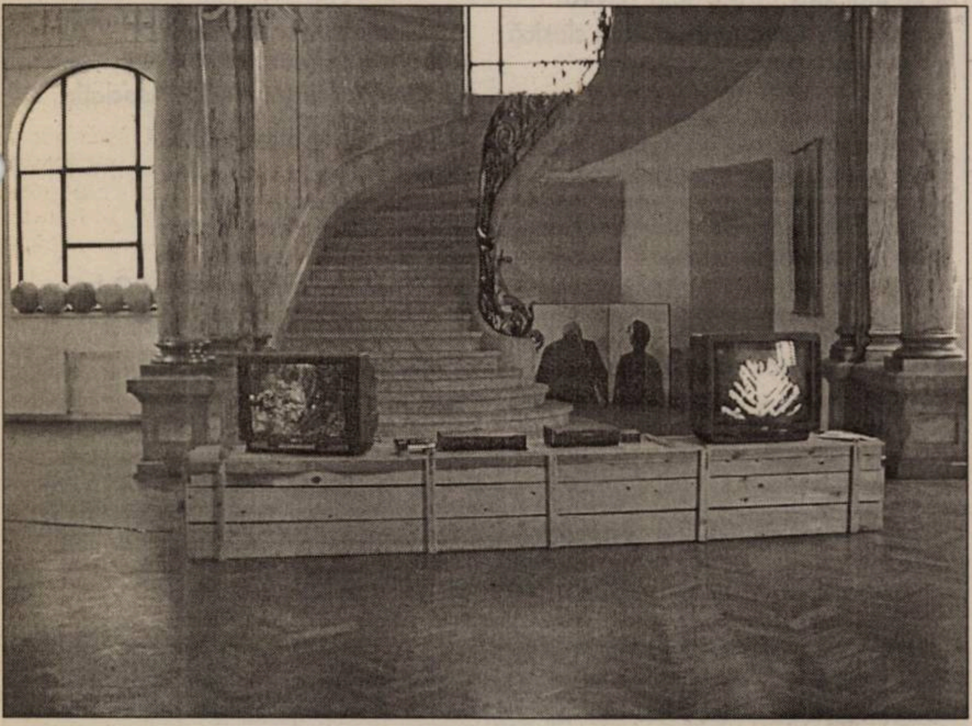

Preview 6

Această izolare, impusă de puterea comunistă şi întreţinută, din păcate, şi de cortina de fier trasă de Occident, i-a făcut, pe bună dreptate, pe mulţi teoreticieni ai artei să considere postmodernismul un discurs „vest-vest". În ultimii 14 ani, scena artelor vizuale româneşti a înregistrat multe evenimente artistice care au avut loc în diferite oraşe ale ţării – Timişoara, Arad, Cluj, Bistriţa, Sf. Gheorghe, Iaşi, Bacău, Bucureşti –, pe care le putem integra artelor media. Astfel s-a creat o reţea de centre, festivaluri, galerii particulare, reviste care promovează noile media.

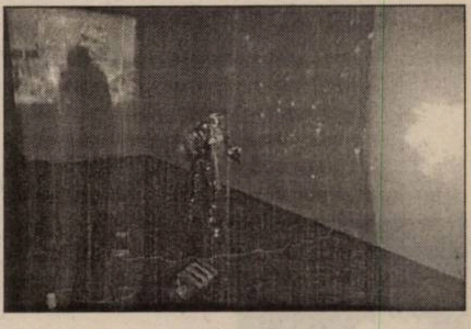

coop_2

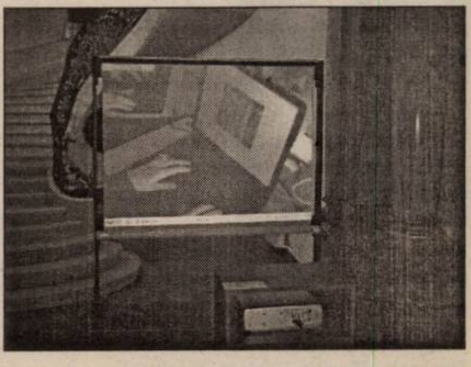

Remembering-Repressing–Forgetting

Kalinderu MadiaLab a devenit un centru al artelor media cu identitate locală, conectat fenomenului media universal, capabil să modeleze peisajul media românesc şi să construiască strategii media pe termen lung. Recunoscut naţional şi internaţional, fiind unul dintre primele centre media din Europa ex-comunistă, Kalinderu MediaLab rămîne în continuare prea puţin mediatizat, ca de altfel o parte însemnată a artei contemporane care se referă la noile media. Se pune firesc întrebarea de ce un lucru bine constituit trebuie ţinut în umbră? Cui foloseşte o politică culturală plină de omisiuni, care denotă lipsă de profesionalism? În mod cert, la baza acestui fenomen negativ există o doză mare de necunoaştere a artei media. Cui foloseşte să ne amputăm mereu trupul cultural, să tăiem aripile tinerei generaţii, celor care încearcă şi altceva în artă decît părinţii lor? Cei tineri vor să trăiască în epoca lor, racordaţi la lume. Arta de *performance*, arta electronică, ambientul media, realitatea virtuală, Netart, spectacolele intermedia/multimedia sînt domenii ale artei contemporane care au deja o istorie bine definită. Ele amprentează contextul artistic actual cu evenimente artistice majore şi concepte estetice noi, care aduc modificări importante în modul de receptare a obiectului/procesului artistic şi a raportului autor/operă/public şi subliniază legătura strînsă între artă, ştiinţă şi tehnologie.

În lumea artistică, şi nu numai, cenzura, autocenzura, interdicţii, restricţii sînt practici vechi/noi deopotrivă. Avem un mod, devenit tradiţional, de a ne impune punctul de vedere şi ţinem mult la zicala „să moară şi capra vecinului". Egoişti, nu ne gîndim la consecinţe şi sîntem mulţumiţi în nimicnicia noastră dacă am rămîne doar noi şi opera noastră artistică. Oare cum pot exista asemenea mentalităţi? Le-am moştenit, continuăm să le utilizăm pentru a ne însemna teritoriul cu propria imagine şi preferinţele personale, fără să ne intereseze dacă distrugem ceva bun. Un fel de terorism intelectual macină prea adesea lumea artei, fragmentînd-o în mod nefericit şi lăsînd pete negre pe cultura românească. Nu înţeleg de ce trebuie să mă limitez numai la un anumit mod de a vedea, de a simţi obiectul artistic. Imaginea artistică în diversitatea formelor tradiţionale/electronice/gestuale reprezintă căi spre educaţie, spre cunoaştere. Arta românească, cultura românească trebuie să ofere cu generozitate loc tuturor noilor forme de artă. Avem nevoie de ele pentru a ne afirma ca o cultură multidimensională, multimedială, transculturală cu identitate locală/globală. ▮

Nicolae Comănescu prezintă: o compilaţie de peisaje urbane

ŞTEFAN TIRON

Aceasta este o expoziţie de peisaje urbane şi de însemne specifice oraşelor.

Este o expoziţie cu picturi care rezultă dintr-un mix de perspective urbane diferite.

E vorba de perspectiva locuitorilor din oraş, ca mine şi ca tine, de perspectiva lui Nicolae Comănescu, artistul din oraş, şi de perspectiva tuturor celor care se bucură de o viaţă activă în mijlocul unei metropole moderne precum Bucureşti, New York, Londra, Berlin sau Paris.

Noi am pictat, am achiziţionat şi expus picturi cu subiecte inspirate de oraş sau cu idei create în oraş; de fapt, e imposibil să nu surprinzi sau să nu reprezinţi prezenţa imediată a mediului arhitectonic urban care ne înconjoară. Dincolo de asta, Nicolae Comănescu creează un mix urban caleidoscopic, unificînd în interiorul aceluiaşi cadru oraşul actual şi oraşul trecut, oraşul cinematic şi oraşul viitor. Expoziţia lui N.C. este parte dintr-o tendinţă mai largă de identificare a oraşului ca influenţă majoră în producţia de imagini. Noi investim viaţa noastră de zi cu zi în oraşul care ne înconjoară, în timp ce participăm la crearea însemnelor sale exterioare – reclame de neon, panouri publicitare uriaşe şi mesaje cu litere imense, care anunţă noi tendinţe, *label*-uri şi *icon*-uri deja populare.

Oraşul este mai mult decît un fundal din spatele rutinei noastre de la serviciu, în clipele cînd muncim şi investim în prosperitatea noastră. Oraşul acesta, plin de forme şi culori, îşi inspiră direct cetăţenii cu energiile sale în expansiune permanentă.

În interiorul oraşului, arta a devenit realitate concretă; planurile arhitecţilor şi ideile constructive sînt transformate în birouri, case, hoteluri şi cinematografe vizibile, tangibile şi locuibile. În oraş, arta şi-a redescoperit valoarea de *entertainment*.

Picturile lui N.C. expun omniprezenţa oraşului şi declară nevoia de facilităţi şi distracţii moderne oferite numai de el.

Cei mai mari producători de *entertainment*, precum industria filmului şi a jocurilor pe calculator, proclamă şi ei prezenţa oraşului, locul unde sînt studiourile de film şi casele actorilor; locul unde sînt situate studiourile de postproducţie şi unde se află universul designerului de jocuri. Este, înainte de toate, o lume familiară pentru noi toţi. Un loc atît de familiar încît simţim că e natural să-l vedem în casele noastre, la serviciu şi pe ecranele care ne înconjoară.

În final, imaginile lui N.C. funcţionează ca nişte ferestre re-combinatorii*.

Oglindind oraşul, aceste picturi oferă privelişti ale oraşului planetar. Oraşul este rezultatul direct al ţelurilor noastre comune, al trăsăturilor noastre comune şi al sutelor de ani de muncă, care au dus la construirea primelor centre sociale şi politice globale.

Luxul şic al interioarelor şi pasiunea noastră pentru *design*-ul de maşini rapide şi inteligente este binecunoscut. *Design*-ul de maşini şi modelele motocicletelor de curse au oferit întotdeauna o viziune a oraşelor viitorului.

Curbele sinuoase, materialele de fibră de sticlă de aici sînt toate nişte locuri de testare a viitoarelor transformări care influenţează arhitectura şi/sau noile facilităţi ale tehnologiei uneltelor casnice. Fordismul şi post-fordismul rămîn încă un index stilistic pentru bunurile noastre de consum cele mai căutate, de aceea aceste picturi afirmă cu tărie preeminenţa vizuală a *design*-ului de maşini în cultura noastră.

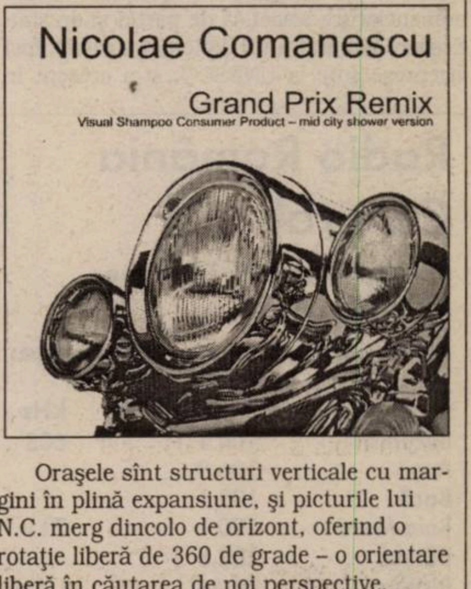
Nicolae Comanescu
Grand Prix Remix
Visual Shampoo Consumer Product – mid city shower version

Oraşele sînt structuri verticale cu margini în plină expansiune, şi picturile lui N.C. merg dincolo de orizont, oferind o rotaţie liberă de 360 de grade – o orientare liberă în căutarea de noi perspective. Aceasta trebuie să fie reprezentarea entreprizei libere în acţiune căutînd pieţe noi, o reprezentare legată intim de grafica în zigzag a indicelui financiar.

---

* Vezi în acest sens textul Ruxandrei Balaci despre proiectul video al NOFOCUS DEMO, prezentat la Studio Tommaseo, 2003 Trieste Contemporanea Young European Artist (cat.).

Text de catalog al expoziţiei Nicolae Comănescu – ***Grand Prix Remix****, MNAC/Etaj 3/4, 2-21 aprilie 2004.*

Totalitarismul magic

Un *Entwicklungsroman* postmodern: Stalin cel bun

William TOTOK

Viktor JEROFEJEW

Der gute Stalin

Roman. Aus dem Russischen von Beate Rausch, Berlin Verlag, Berlin, 2004, 364 p.

Pe data de 25 ianuarie 1979, ziarul parizian **Le Monde** publica ştirea că autorităţile sovietice au intervenit împotriva difuzării unui almanah samizdat, editat de un grup de scriitori contestatari. Printre scriitorii care au colaborat la scoaterea almanahului intitulat **Metropol** s-au aflat cîteva nume celebre, cunoscute atît ca dizidenţi politici, cît şi ca autori de literatură interzisă de cenzură. Iniţiatorii almanahului fuseseră Vasili Axionov, Fasil Iskander, Evgheni Popov, Andrei Bitov şi Victor Erofeev. Bomba literară lansată de către acest grup de nonconformişti a cutremurat Uniunea Sovietică şi a declanşat o adevărată avalanşă a nesupunerii.

25 de ani după această acţiune eretică spectaculoasă, care a stîrnit o amplă rezonanţă în Occident, unul dintre protagonişti, scriitorul Victor Erofeev (născut în anul 1947, autor tradus în 27 de limbi), evocă episodul în ultimul său roman, **Stalin cel bun**. În acest roman semidocumentar, autorul descrie cu lux de amănunte atmosfera apăsătoare din perioada brejnevistă, oferind cititorilor şi o imagine surprinzătoare despre nomenclatura sovietică de partid şi de stat. Erofeev este fiul unui diplomat sovietic, fost vicepreşedinte la UNESCO, şi a crescut în sfera privilegiaţilor regimului.

„Am avut o copilărie stalinistă fericită“, mărturiseşte ironic autorul. Tatăl scriitorului şi-a început cariera pe vremea lui Stalin şi Molotov. Deşi era un credincios al ideologiei comuniste, şederile în Occident şi-au pus amprenta pe stilul de viaţă al familiei Erofeev.

Romancierul încearcă să desluşească mecanismele sistemului stalinist în care a crescut şi care l-au marcat. Urmînd schemele unui *Entwicklungsroman*, Erofeev evocă propriul său proces de emancipare şi desprindere din mecanismul sistemului stalinist, pe care-l percepe ca pe o formă a „caracterului naţional rus“ ancestral şi a unor nostalgii în care se amestecă, deopotrivă, teama şi admiraţia. Prototipul pentru acest caracter ambiguu este propriul său tată: „Stalin cel bun“! „Rusul nu dispune de forţa necesară de a se opune calităţilor staliniste“, scrie Erofeev. „Caracterul naţional rus se aruncă în genunchi în faţa lui Stalin“, „admiră umorul“ şi „cruzimea lui Stalin“. „Caracterul naţional rus aşteaptă să fie pedepsit pentru că este dezordonat. El aşteptă să vină un Stalin ca să-l pedepsească.“

Iar ceva mai încolo, scriitorul surprinde prin aserţiuni şi mai îndrăzneţe: „Stalin este creatorul totalitarismului magic. Ruşii iubesc ghicitorile. Stalin le-a oferit un rebus. Stalin este de un ermetism desăvîrşit [...], el niciodată nu a spus ce gîndeşte cu adevărat. El şi-a bătut joc de toată lumea şi a murit fără să fie demascat“.

Unii comentatori i-au reproşat scriitorului că, în loc să contribuie la demistificarea lui Stalin, el i-ar fi ridicat în acest roman un monument plasat în mijlocul Rusiei iraţionale, de care se tem atît Occidentul cît şi ţările vecine. În pofida unor astfel de critici, romanul lui Erofeev este o radiografie necruţătoare a unui sistem bazat pe represiune şi delaţiune, pe nerespectarea demnităţii umane şi pe cinismul oligarhiei de partid.

Berlin

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna mai 2004

Expoziţii

- pînă în 18 mai, holul Institutului – **Blake şi Mortimer şi Tintin**, expoziţie propusă de Delegaţia Wallonie-Bruxelles.
- 20 mai-1 iunie, holul Institutului – Expoziţia operelor lui Iulian Frăţilă.

Teatru

- 17 mai, ora 19.00, Sala ArCub – **Farsa enormă**, după piesa **Ubu Roi** de Alfred Jarry. Regia: Mihaela Albu.

Concerte

- 25 mai, ora 19.30, Studio „Mihail Jora“, Casa Radio – În cadrul Săptămînii Internaţionale a Muzicii Noi, recital de pian cu Ilinca Dumitrescu şi ansamblul Inter-Art. În program: opere ale unor compozitori francezi contemporani.
- 28 mai, ora 19.00, Sala „Elvira Popescu“ – Concert de chitară clasică cu Maxim Belciug.

Seminar

- 17 mai, orele 9.30-11.30, Bibliothèque Jeunesse – Seminarul **Istoric Origami.**

Conferinţe/Întîlniri

- pînă în 15 mai, Sala „Elvira Popescu“ – Săptămîna Ştiinţei. În program: conferinţe, animaţii, concerte, expoziţii şi proiecţii de filme documentare şi de animaţie.

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Concurs

- 18 mai, orele 10.00-12.30, holul Institutului – Concurs Internaţional de Origami organizat de Asociaţia A.C.T.O.R. şi Bibliothèque Jeunesse.

Dans

- 22 mai, ora 19.00, Teatrul Odeon – Dans contemporan: **Anthère** şi **Cadenza**, compania Michel Kelemenis.

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

Radio România Cultural,

post al Societăţii Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	
Petroşani	89,5	
Piteşti	104,1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

EDITURA PARALELA 45 — LITERATURĂ DE INFORMARE

NOI APARIŢII ÎN COLECŢIA *PRACTIC*

Graham Masterton
Secretele jocurilor sexuale

Barbara Kass-Annese
Hal C. Danzer
Metode contraceptive naturale

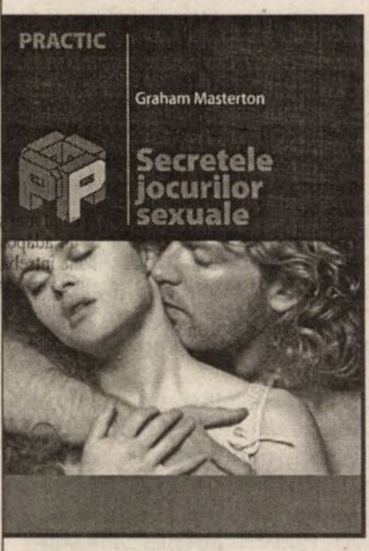

Traducere de Bogdan Chircea şi Mihai-Dan Pavelescu

format 14 x 20, 190 p., 99.000 lei

PRACTIC
Barbara Kass-Annese
Hal C. Danzer
Metode contraceptive naturale

Traducere de Brânduşa Drăguşanu

format 14 x 20, 188 p., 99.000 lei

PARALELA 45 EDITURA

COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
Pentru detalii vizitaţi:
www.edituraparalela45.ro

O pată de lumină din Tintoretto şi-o inimă desenată pe-un geam aburit

SIMONA POPESCU

Detaliul şi Majuscula

Jakub Fledermaus îşi pune pe el rochia gri, de mătase, a mamei sale de pe vremea cînd ea era tînără, care-i vine ca turnată, apoi o *toque* cu pană violetă (acum mirosind a naftalină) şi agaţă de el o poşetă de piele cu care ea mergea la biserică („Mama s-ar mira, ar zice Vai, dacă m-ar vedea acum în faţa oglinzii la ea în cameră aranjîndu-mi Poza."). Aşa începe, printr-o simbolică scenă de travesti, povestea lui Jakub din romanul lui Grzegorz Musial, **În porumbar**, apărut în Polonia în 1989. Fledermaus este un profesor de nici patruzeci de ani, suferind de „personalitate conflictuală", vegetînd într-o indiferentă Provincie, alături de o mamă bătrînă pe care o detestă şi de care se simte încă legat cu un „Teribil Cordon Ombilical", un dandy, poate, din stirpea unui George Brummell, dar unul eşuat într-o lume flagrant non-estetică precum aceea comunistă. Marcat de decrepitudinea şi grotescul post-stalinist şi apoi al epocii în care şi-a trăit copilăria, adolescenţa, tinereţea, dar şi de poveştile unui timp la fel de tulbure, cel al războiului, deportărilor etc., Jakub se simte, la nici patruzeci de ani, „maniac, bătrîn, jumulit", apăsat de intensa impresie că totul a încremenit în jurul lui (active fiind doar „Plictiseala, Tîmpenia şi Bancul Prost"). Singura lui salvare este Frumuseţea, pe care el o găseşte în, de pildă, muzica lui Mozart, în poezie (mai ales cea a lui Gerard Manley Hopkins, Blake, Milton, Kavafis sau Herbert), în gravurile lui Albrecht Durer sau în, cum îi zice el, Filmul de Neuitat, dar şi în mulţimea de Detalii ale lumii obişnuite, detalii pe care le marchează, adeseori, cu majusculă, precum, altădată, Emily Dickinson. Astfel insolitate, lucrurile sînt înconjurate de o puternică intensitate poetică, de care Jakub are atîta nevoie. Altădată, majuscula (la care voi apela şi de acum în colo, preluînd stilul lui Musial), joacă rolul unei tranşanţe clarificatoare, a unei focalizări opuse oricărei Redundanţe.

Singurul lucru care-l scoate pe om din Neant, crede Jakub Fledermaus, este Detaliul (uneori el se vede prin majusculare!). Ce este poezia altceva decît o alchimie a Detaliului? Nu unul oarecare. Detaliul pune semnul lui luminos pe cei aleşi, fie ei aceia doar nişte băieţi, să zicem, coborînd dintr-un tren, într-o gară obscură, cu nişte raniţe verzi „din care – ferindu-se de ploaie – scot sandvişul cu brînză sau cartea şi, stînd pe bancă într-un snop ceţos de lumină, tulburat de frunzele umede, preţ de o secundă sînt o Fărîmă a Eternităţii, ceva firav şi aparent inutil, ca pata de lumină pe care Tintoretto a aşezat-o pe umărul tînărului îngenunchiat, deşi tocmai acea pată ordonează spaţiul, către ea converg nevăzutele iţe divine de-a lungul cărora, fără s-o ştim, se desfăşoară vieţile noastre".

Jakub şi Gombrowicz

Jakub Fledermaus l-a citit atent, pînă la fibra textului, pe Witold Gombrowicz, pe care îl tot citează, şi are, ca şi acesta, două mari obsesii: *Forma* şi *Tinereţea*.

Există o Formă Rea care participă la deformarea individului, şi ea se poate numi: Patrie, Religie, Educaţie, şcoală, „turma Părinţilor enervanţi", Mama, Tata, Bunica, Mătuşa (în al cărei pat doi bărbaţi fac dragoste), Casa Străină, Strada Moartă etc. – toate amestecate în diverse combinaţii. Doar un exemplu: „În – ţara noastră – Mama – Patria – şi Fiul, legaţi cu un cordon ombilical uscat, pe care nici unul nu are putere să-l rupă cu dinţii". Dar există şi o Formă Bună, Forma iluzorie spre care tinde, cu un soi de disperare, Jakub, căci „fără formă Dumnezeu e un cer gol, fără Dumnezeu forma devine un joc deplorabil". El e împărţit între, aşa cum ar spune celebrul scriitor polonez, „foamea lui de formă şi aversiunea lui pentru formă", „compromiterea formei şi creearea formei", e preocupat, ca şi autorul lui **Ferdydurke**, de studiul „formei artificiale, impuse din afară, de oameni şi de împrejurări" şi al versantului ei: „împăunarea într-o formă". Musial vorbeşte despre „lipsa Formei" ca despre un fel de „hidoşenie", căreia îi opune Forma legată de Strălucire.

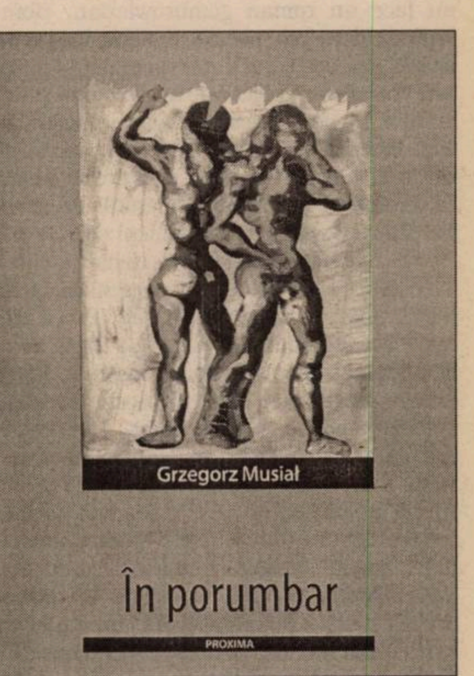

A doua temă gombrowicziană, tinereţea, este aici *background*-ul unuia dintre nivelurile romanului. Un matur se raportează mereu la Băiatul care a fost („nu eram urît pe atunci") şi la acel Albert, sinucigaşul, prietenul lui din adolescenţă, un alter-ego simbolic acum, după moartea lui, mai pur şi mai puternic. Pentru a-şi hrăni propria tinereţe, Jakub caută contactul cu „băieţenia", cum i-ar zice Gombrowicz. Numele „băieţeniei" este, în prezent, Lilek, un Albert înviat – himeră a trecutului recîştigat prin posesie fizică. Tinerii pe care-i frecventează Jakub pentru ca să se poată afla în preajma lui Lilek nu sînt decît prilejul de-al regăsi pe „Eternul Băiat", „Zeul tinereţii", în care Tatăl şi Fiul (tatăl care ar putrea fi Jakub şi fiul care ar putea fi Lilak, fiul Jakub şi tatăl lui, a cărui imagine văzută cîndva în copilărie e purtătoarea Distincţiei) se întîlnesc: „Să le mistui în mine! – al meu, deasupra mea Zeul Tînăr, pe soclu Tatăl – Fiul meu". Jakub vrea să se înconjoare de puritatea şi puterea tinereţii, dispreţuind, altfel, tineretul idiotizat, pe cei care „tîrăsc" prin viaţă un cap plin de furie şi de aburii alcoolului, îmbulzindu-se spre stadioane, urlînd „EDUCAŢIE FIZICĂ ŞI SPORT", şi încearcă să-l salveze pe Lilek, îngerul căzut în provincia tinereţii, printre cei care pălăvrăgesc de-ale lor („Dar au văzut briliantul în platină, de mărimea unui ou de

ARTA
ÎN DISCUŢIE LA TVR CULTURAL

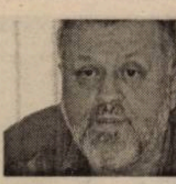

LUNI*ORA 20:00
LENTILA DE CONTACT*
PAVEL ŞUŞARĂ

"Lentila de contact" este o un talk-show în care mari personalităţi ale artei plastice vor supune dezbaterii teme stringente, ce privesc nu numai plasticienii sau consumatorii de artă, ci chiar întreaga societate. "Lentila de contact" propune publicului telespectator contactul cu artiştii plastici de valoare, direcţii de orientare pe piaţa de artă, precum şi tendinţe artistice actuale, avându-l ca moderator pe unul dintre cei mai renumiţi specialişti în domeniu : Pavel Şuşară. "Lentila de contact" va fi structurată printr-o tăietură dinamică, conţinând mai multe rubrici, care vor avea în vedere barometrul pieţei de artă, modul cum putem înţelege pictura, şi un portret de artist. "Lentila de contact" va avea, astfel, un aspect de informare, unul educativ şi altul de promovare a unui mediu cultural mai puţin cunoscut. Cu cât arta plastică va deveni mai familiară publicului român, cu atât perspectiva de cultură marginală îşi va diminua sensul.
Totuşi, "Lentila de contact" nu este deloc ceea ce putem numi un talk-show obişnuit. Într-o emisiune de acest gen, dar îndreptat spre politică, este absolută nevoie de discurs, de multe cuvinte. Ori aici uni versul aparţine artei, iar limbajul artistic este un limbaj în sine ce nu trebuie suplinit de vorbărie. Din acest punct de vedere, nu polemicile sau confruntările directe dintre diverşi artişti sunt interesante, ci imaginea artei.
Pavel Şuşară doreşte să intre în intimitatea artistului, în atelierul său, în galeriile de artă, în casele de licitaţie, în muzee, în târgurile construite mai mult sau mai puţin pe baze manageriale, practic în tot ceea ce ţine de zona de creaţie.
Astfel, emisiunea ajunge să suplinească o deplasare de câteva sute de kilometri până la unul din muzeele sau galeriile din oraşele României.

MARTI*ORA 20:00
COPERTA A IV-A*
VLAD ZOGRAFI

"Coperta a patra" aduce faţă în faţă, la o discuţie despre cărţi, personalităţi din domenii diverse, cu perspective şi experienţe diferite, în încercarea de a descifra ceva din lumea care se ascunde între rânduri şi dincolo de coperţile cărţilor.
Despre cărţi şi literatură se vorbeşte fie în jargon critic, fie în limba de neon a publicităţii. Ca şi cum scrisul s-ar hrăni pur şi simplu din scris sau scriitorul ar trebui să facă publicului cu ochiul, având grijă să se aşeze cuminte în orizontul lui de aşteptare sau să-l dinamiteze, ca să-i epateze pe burghezi. Uităm, sau ne prefacem că nu ştim, că scrisul ţine de altceva, mai vast şi în acelaşi timp mai puţin tehnic şi mai intim. Auzindu-i mereu pe literaţi vorbind despre literatură, ni se creează un fel de reflex condiţionat. Pe de altă parte, doar cărţile de strictă specialitate au un public închis în propriile ezoterisme. Cred că ar fi interesant să-i asculţi vorbind despre cărţi şi pe neliteraţi - cu condiţia ca personajul cu pricina să fie cultivat, inteligent şi rupt de tot felul de idei preconcepute, să evite instinctiv clişeul şi să aibă mobilitatea intelectuală care să facă posibil dialogul. Ideea emisiunii este de a avea doi invitaţi - autori ai unor cărţi recent apărute, dar nu neapărat - ce vor fi convocaţi în jurul unei teme, nu întotdeauna strict literară. Vlad Zografi, fizician şi dramaturg reuşeşte să amorseze, pentru început, dialogul cu fiecare dintre invitaţi, iar apoi să creeze condiţiile (dramatice, dramaturgice) ale unui discuţii în trei, cât mai liber şi mai viu. Se creează în acest fel, mereu, tensiunea şi surpriza, totul bazat pe complementaritatea invitaţilor.

MIERCURI*ORA 20:00
PREŢUL CULTURII*
CARMEN CROITORU

"Preţul culturii" reprezintă nota de plată a adaptării culturii la economia de piaţă. Totuşi, atunci când vine vorba de cultura, lumea se fereşte să aducă în discuţie problema banilor. Categoric, mercantilismul nu trebuie să aibă nici un fel de legătură fenomenul artistic. Cu toate acestea însă, odată cu trecerea la economia de piaţă, dimensiunea materiala şi socială a culturii se face din ce în ce mai mult simţită. Producerea de valori cere sacrificii şi aproape întotdeauna acestea au legătură cu banii, cu felul în care sunt obşinuţi şi cheltuiţi. Zi de zi trecem prin faţa câte unei galerii de artă şi, din când în când mai şi intrăm în acestea, atraşi fiind de expoziţiile ce îşi găsesc acolo un adăpost vremelnic. Dacă de multe ori cel ce intră într-o galerie îşi pune întrebări cu privire la preţul obiectelor de artă, câţi dintre aceştia oare, se vor fi întrebat şi despre costurile necesare existenţei acestor lăcaşe? Sunt diferenţe între galeriile Uniunii Artiştilor Plastici şi cele private? Cum se face selecţia artiştilor şi a lucrărilor? Cum se face promovarea şi cum sunt vândute exponatele? Influenăează chiria spaţiului preţul obiectului expus? Carmen Croitoru va aduce în emisiunea "Preţul culturii" reţetele de succes, dar şi eşecurile manageriale. Pe da altă parte, va încerca pe cât posibil să sprijine proiecte culturale valoroase, dar care, din lipsa de fonduri sau pricepere managerială nu ajung să fie finalizate. Nu va fi uitată nici legislaţia din fiecare dintre domeniile abordate, cu plusurile şi mai ales minusurile ei.

JOI*ORA 20:00
IDEI ÎN LIBERTATE*
HORIA ROMAN PATAPIEVICI

Cei mai mulţi dintre noi îşi imaginează sensul vieţii asemenea unei pietre preţioase pe care poţi s-o apuci, după ce ai descoperit-o. Sensul lumii seamănă mai degrabă cu o mireasmă: poţi s-o simţi, să o adulmeci, dar n-o poţi, nicicum, apuca. şi nu va deveni în nici un chip a ta. La fel sunt şi ideile: asemenea miresmelor! Vedem oamenii şi credem că putem intra direct în contact cu ei. În realitate, până să ajungem la ei, îi îmbrăcăm în ideile pe care ni le facem despre ei. De ce sunt ideile atât de preţioase pentru sănătatea spiritului? Într-un sens deloc neglijabil, datorită etimologiei cuvântului prin care desemnăm ideile. În româneşte, idee vine de la un cuvânt grecesc (eldos) care înseamnă formă, aspect, înfăţişare. Originea de ieri şi înţelesul de azi fac, împreună, un mic miracol de pedagogie a bunei situări în lume, deoarece ne sugerează că lucrul cel mai invizibil (ideea), trebuie să fie şi cel mai vizibil (înfăţişarea). Într-un mod misterios, şi care ar trebui să poată fi imediat evident în ordinea unei bune cunoaşteri, înfăţişarea vizibilă a lucrurilor este totuna cu ideea lor. Dacă am fi oameni întregi, am recunoaşte ideile lucrurilor după "chipul şi asemănarea" lor. Fără libertate, ideile se sufocă. Fără discernământ, se atrofiază. În comunism, riscul societăţii noastre era acela de a nu mai avea idei adevărate. Astăzi, riscul nostru este de a nu mai putea distinge între cele adevărate şi cele false. Şi când nu ai libertate şi când nu ai discernământ, în suferinţă este problema adevărului. Fără libertate, adevărul nu poate fi rostit. Fără discernământ, el nu mai poate fi recunoscut. În fiecare joi, la TVR Cultural, Horia-Roman Patapievici, moderatorul emisiunii "Idei în libertate" vrea sa convingă publicul larg că aventurile spiritului nu sunt pentru cei care vorbesc păsăreşte dintr-un turn de fildeş. Va transforma faptele culturale în idei de dezbatere.

VINERI*ORA 20:00
ARTĂ VS ARTĂ*
CRISTINA MODREANU

Într-o lume sfâşiată de conflicte, artiştii reflectă în moduri polemice această realitate. Emisiunea moderată de Cristina Modreanu îşi propune să pună faţă în faţă artişti din generaţii diferite cu opinii divergente şi care practică modalităţi estetice complementare.
Emisiunea se adresează tuturor celor care au vreo legătură cu arta, artişti şi consumatori de artă, critici, cronicari, amatori - tuturor.
Într-o tânără democraţie, personalităţile care încearcă să-şi impună valorile sunt agresive. Dobândirea unui loc în corul democratic se face prin lupta de idei, cu multă energie şi, nu de puţine ori, prin exagerări. De foarte multe ori tendinţa artistică se vrea atât de hotărâtă încât sacrifică gustul artistic. Poate că niciodată n-a existat la noi o mai mare diversitate de curente şi tendinţe, de credo-uri şi pulsiuni artistice, de energii dezlănţuite spre afirmare, pentru că niciodată n-a existat o luptă atât de acerbă pentru cucerirea unei pieţe artistice avide, a unui public cu cerinţe atât de diverse: academismul se înfruntă cu avangarda, bunul gust coexistă cu kitsch-ul, sărbătorile se înmulţesc prin importuri. Babilonul nu poate fi evocat fără babilonie.
Câştigul real al acestei emisiuni va fi acela că în urma acestei dezbateri artistul din tânăra generaţie va câştiga în popularitate pentru că va avea ocazia să prezinte realizările sale.

Cultural

porumbel? Să zicem Pe rochia de catifea a Madeleinei Reynaud? Daa. Cristalul, şi Negrul. Acea Simplitate – Apogeu al Eleganţei"). Jakub Fledermaus e din altă lume decît a lor, tăifăsuind, altfel, cu junii oarecare, binevoitor sau plictisit, „ca Gombrowicz, la o cafea".

Deşi preia fire din tematica lui Gombrowicz, pe care l-am pomenit pînă aici, Musial nu face un roman gombrowiczian. Gombrowicz dezagrea poezia, a scris împotriva poeziei şi a poeţilor. Or, personajul lui Musial este poet. Percepţia lui este una profund şi tulburător poetică – folosesc cuvîntul „poetic" în felul în care un Artaud înţelegea poezia, să zicem (ca lucrurile să fie cît se poate de clare!): ca pe o formă a cruzimii, a libertăţii. Prietenul lui, Maks, îi spune la un moment dat: „Proză! Proză! [...] executînd cu mîinile dansul şerpilor – încolăciri, legare de aţe, reţele, ochiuri, iarăşi reţele, noduri, cristalizări, etajări. E cea mai magnifică reproducere a naturii, a tragismului ei, a luptei ei pentru o Nouă Existenţă. Nici o poezie, dragul meu, nu citi prostii de-astea. Polonia e poezie, şi încă cum!". Dar nu de „prostii de-astea" se leagă Jakub, ci de poezia vieţii, a lucrurilor mărunte, de poezia structurală a existenţei care înseamnă tocmai „reţele, ochiuri, iarăşi reţele, noduri, cristalizări, etajări", singura formă de reordonare, poate, pentru o Nouă Existenţă. Nu poezia cărţilor şi nici a Suferinţei sau Pitorescului (de care e plină nu doar Polonia), ci poezia pe care Emily Dickinson o vedea aşa: „To see the Summer Sky/ Is Poetry, though never in a Book it lie -/ True Poems flee". Aş mai aduce în atenţia cititorului român încă un nume, din literatura noastră, ca pledoarie pentru ceea ce ar trebui să se înţeleagă, aici, prin poezie: M. Blecher. Nu puţine sînt pasajele „blecheriene", voluptuos deconcertante, în această carte. Ca şi personajul din **Întîmplări în irealitatea imediată**, Jakub este un „Om al senzaţiilor": „nu cumulează în memorie [...], în schimb toate sînt legate în plase, notate".

„Sfîrşitul unui roman de familie"

O mare parte a romanului **În porumbar** este o istorie de familie – „sfîrşitul unui roman de familie", ca să preiau un titlu al scriitorului maghiar Nadas Peter, poate singurul autor european (ca să nu zic Mittel-european) de care l-aş apropia pe Musial. Nu e o rememorare nostalgică, ci o „rătăcire prin ruinele pe care Timpul le lasă în urmă", o hălăiduire prin aceste „Grădini ale Memoriei, în care nu poţi să intri prin Realitate". Memoria lui Jakub păstrează detalii, scene, personaje dintr-o istorie a Poloniei peste care vin nemţii şi-apoi ruşii, instalîndu-se, cum se ştie, liniştit, comunismul. Nimic direct politic aici; o istorie personală, concretă şi, în acelaşi timp, metafizică (dacă se poate spune aşa ceva despre istorie!), mai plauzibilă şi mai coerentă decît orice altă metanaraţiune, „grande-histoire", mai mult sau mai puţin oficială. Casa în care creşte micuţul Jakub, din ce în ce mai părăginită, adună tot soiul de personaje, ca într-o Arcă a lui Noe: pe nebunul dansator Laskowski împreună cu fetiţa lui invalidă, modelînd din lut figurine pe care „nu le va cumpăra nimeni niciodată", pe nemţoaica Anne Latte, al cărei băieţel e omorît de o bombă, pe vreo Gertruda von E. („greu de imaginat o persoană cu un suflet mai meschin decît Gertruda von E., bunica mea"), sinucigaşi (sau împinşi spre sinucidere), turnători, emigranţi întorşi înapoi din Germania, colaboraţionişti, evrei, Eterni Burghezi, aristocraţi sărăciţi, intelectuali (la etajele de sus), slujnice, stalinişti, victime şi călăi la un loc, Băboaie, Bărbăţoi, copii – o întreagă lume, kafkian-beckettiană (într-o variantă *şi* amuzantă) a ţărilor noastre nefericite, ex-comuniste, cu Polonia în frunte, poate... O lume în care pînă şi obiectele se sinucid: „Am văzut cum pe scări nişte bărbaţi cu feţe roşii au scos secreterele micuţe [...]. Am văzut oglinda imensă, care le-a scăpat din mîini şi, rostogolindu-se, a scos un ţipăt înfiorător, pînă cînd s-a făcut cioburi la parter. A fost unicul suicid al unui lucru pe care l-am văzut vreodată; rareori îmi amintesc de moartea Soltanilor, dar cu cel mai mare respect mă gîndesc la gestul eroic al oglinzii, care n-a vrut să slujească acelora care nu pricep farmecul jucăriei create pentru spirite capricioase". Istoria merge mai departe, lasă în urmă dramele, aşa cum se întîmplă cu nişte vechi scrisori de dragoste găsite într-un pod: „În pod multă vreme ne-am jucat cu scrisorile legate cu mare măiestrie în pacheţele. Panglicile bleu şi roz şi le-au împletit fetele în păr, iar băieţii au făcut din hîrtia subţire avioane, care însă nu prea zburau. [...] În soarele de toamnă Irenka arunca în aer un pachet de scrisori, care se împrăştiau sub cer ca o mînă de fluturaşi, şi striga «Fryderyczku, inima mea de aur!», că aşa începeau unele din ele". Cam aşa se leagă Detaliile de Istorie, de oameni, în cartea lui Musial. Singurul care scapă de Provincie (în toate sensurile) este Maks, „Omul Fericit", fiindcă „pe el îl lăsau rece poveştile mincinoase despre viaţă" şi fiindcă „n-a crezut că viaţa trebuie să fie o jertfă", pentru că nu e prizonierul Sacrificiului de Sine sau al Grijii şi al altor Forme prin care omul normal poate fi deformat. E adevărat că Maks mai are şi-o nevastă, datorită căreia pleacă el în... Paraguay. Altfel, în tot acest marasm, o copilărie şi-o adolescenţă pline de viaţă, de, mai bine zis, vitalitate, lumea anilor '50-'60 văzută şi de pe celălalt versant, al percepţiei apolitice, dar poetice, a unui copil, al percepţiei persiflante a adolescentului, lucruri emoţionante (chiar dacă din zona penibilului) trăite şi apoi recuperate prin scris de un Maestru al Detaliului Tulburător. Nimic tezist în cartea lui Musial, chiar dacă e vorba despre comunismul mutilant, nimic resentimentar. Doar notaţii, fără comentarii inutile şi – din cauza asta – cu atît mai revelatoare: „Totul în ruine, numai minţile luminate"; „Şi tu – spunea mama – măcar în partid dacă te-ai înscrie, că uite-te şi tu în ce hal trăim"; „Altă viaţă nu mai există. Cel puţin aici. Viaţa e aşa nicicum, stranietate în ea atîta, cît carmin pe unghiile ieşind din pantofiorul mamei"; „În vagon se ridică duhoarea toamnei: haine ude, perine nespălate, gîşte gîgîind din coşurile de nuiele [...]. Dincolo de fereastră, expoziţia de nasuri şi guri omeneşti lipite de geam, Pasagerii de Afară, agăţaţi de lateralele trenului"; „Cam aşa se petrec lucrurile: mă duc la o cuşcă [...]. Se numeşte Registratură, îţi pun un inel pe deget, îţi atîrnă un clopoţel de coadă, de la prea mult înregistrat sînt doamnele într-un alb nu prea curat, deseori Grase, îşi bălăngănesc picioarele şi se uită Plictisite pe geam" etc. etc.

Un copil desenează o inimă

Multă tristeţe şi multă umanitate în această carte, frumuseţe şi melancolie, disperare stinsă şi multă milă (în afară de mila de sine). Totul este privit nu cu ochiul judecător, ci, folosind o minunată expresie a Hortensiei Papadat-Bengescu, cu „ochiul hermafrodit", de poet.

Este ochiul lui Jakub-Copilul-şi-Tînărul-şi-Maturul, într-unul singur, toţi trei suprapunîndu-se într-o scenă din copilărie, emblematică pentru tot ceea ce înseamnă, pînă la urmă, condiţia unui artist şi a „splendidei" lui relaţii cu lumea: „Ajungem la B. Privesc prin geamul aburit de sudoare – pe partea cealaltă se lipeşte de geam o faţă mustăcioasă de ţăran. Tata doarme, mama priveşte nemişcată într-un punct, undeva deasupra capului lui. Întuneric, siluetele îndepărtate ale copacilor şi luminiţele caselor, ghemuite peste cîmpii. Degetul meu desenează o inimă. O taie în două pe verticală. Face în mijloc o gaură: nasul de pe partea cealaltă se încruntă, buzele mustăcioase scuipă o înjurătură. Palma mamei poc! peste degete. Şi glasul ei plictisit: – Ce tot mîzgăleşti, copilule, ce tot mîzgăleşti!".

***Nota redacţiei.** Prefaţă la ediţia românească a romanului **În porumbar** de Grzegorz MUSIAL (Editura Paralela 45, traducere de Carmen NICOLAESCU), lansată săptămîna trecută, împreună cu traducerea romanului **Mercedes-Benz** de Pawel HUELLE (Editura Polirom, traducere de Radoslawa JANOWSKA-LASCAR şi Mihaela Cornelia FISCUTEAN). Lansarea a avut loc miercuri 5 mai la Libraria Cărtureşti, în prezenţa celor doi autori şi a lui Roland CHOJNACKI, directorul Institutului Polonez din Bucureşti, care a sprijinit publicarea celor două cărţi.*

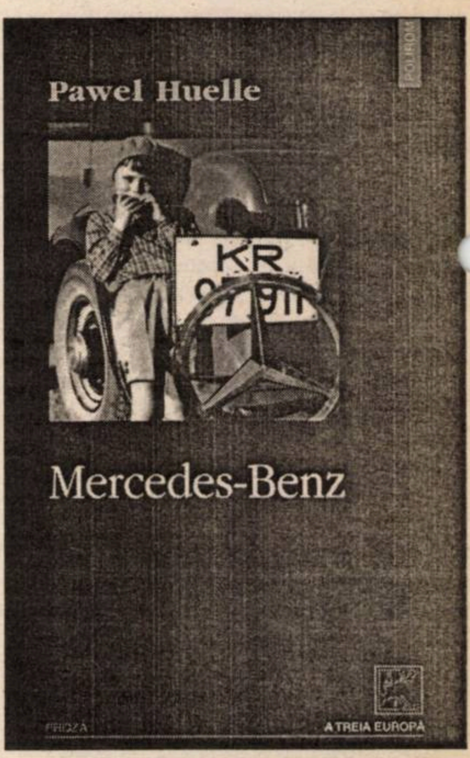

Volum omagial *In memoriam* I. Fischer

Versul horaţian „Nu voi muri întreg, din mine o parte, partea cea mai mare, va înfrînge Moartea" (tr. N.I. Herescu, **Opera Omnia**, Editura Univers, 1980) intră în rezonanţă cu personalitatea regretatului Iancu Fischer, profesor la Catedra de filologie clasică a Universităţii bucureştene. Contribuţiile sale la reviste prestigioase din Helsinki şi New York au continuat să apară şi la un an după tragica sa dispariţie din 2002.

Acest vers a fost ales cu pricepere şi dăruire de către coordonatorii volumului omagial ***In memoriam* I. Fischer**, apărut de curînd la Humanitas. În cea mai mare parte, apariţia volumului se datorează la fel de ilustrei colege a profesorului, dna profesoară Lucia Wald, care, prin girul intelectual al domniei sale, a reuşit să adune între aceleaşi coperţi numele filologilor clasici români din diverse universităţi din ţară şi din străinătate.

Primele 25 de pagini cuprind bibliografia lucrărilor profesorului Fischer, scrise în cei 55 de ani de activitate ştiinţifică şi didactică la Universitatea din Bucureşti, unde a ţinut cursuri de latină, greacă şi micenologie, un domeniu puţin abordat la noi. Pe lîngă lucrările ştiinţifice care l-au impus ca latinist de marcă, îndeosebi, ca filolog clasic, în general, şi ca editor de texte ale unor clasici români, prof. Fischer s-a distins şi prin luările de poziţie în diversele foruri educaţionale faţă de studiul limbii latine în învăţămîntul preuniversitar, indispensabil unui învăţămînt umanist de calitate în România.

Contribuţiile colegilor şi discipolilor la acest volum omagial sînt de multe ori însoţite de relatări succinte, menite să dezvăluie aspectele complexei personalităţi a Profesorului.

Cercetarea întreprinsă de Traian Diaconescu asupra elementelor de limbă română în manuscrisul latinesc **Codex Bandinus**, care cuprinde relatarea vizitei misionarului catolic Marco Bandini la mijlocul veacului al XVII-lea în Moldova, îşi datorează inspiraţia, după mărturisirea autorului, discuţiilor cu Profesorul, colaborator la **Istoria limbii române** a Academiei Române (spre a menţiona doar opera majoră prin care s-a impus ca bun cunoscător al limbii române comune sau proto-românei).

Ana-Cristina Halichias semnalează o cronică a preotului ucrainean greco-catolic Mihailo Luèkai, întocmită la Ujgorod în 1842, în latină şi ucraineană, care a fost descoperită în 1962. Tratarea subiectului originii popoarelor din spaţiul carpato-danubiano-pontic este tributară metodologiei Şcolii de la Göttingen. Recursul la numeroase surse face din argumentaţia cronicarului o mărturie pertinentă despre romanitatea poporului român. Pasajele selectate şi traduse de autoarea articolului vin în sprijinul acestei idei enunţate la începutul prezentării.

Articolul lui Tudor Dinu, asistent la Secţia de greacă medievală şi modernă a Universităţii din Bucureşti, care există din 2001, ca expresie a dorinţei profesorului Fischer de instituţionalizare a acestor studii deosebit de importante pentru România Europei răsăritene, este dedicat unei investigaţii de bizantinologie: **Intervenţia divinităţii în istorie. Nikephoros, Patriarhul Constantinopolului – Istoria succintă**. Pe fondul acutei crize între iconoclaşti şi iconoduli, patriarhul, care se opune deciziei împăratului Leon al V-lea de interzicere a cultului icoanelor, prezintă cu sobrietate şi fără fanatism instanţele prin care divinitatea şi-a săvîrşit lucrarea, prin ajutor sau pedeapsă. Mergînd pe aceste două coordonate ale intervenţiei auxiliare sau punitive, metodologia expunerii este dihotomică: patriarhul expune evenimente percepute direct de el sau recurge la *argumentum auctoritatis*, atribuindu-le unor personalităţi istorice, salvgardîndu-şi astfel o detaşare care îi permite să consimtă sau să respingă liber acele fapte.

Contribuţia profesorului Eugen Cizek ne aduce în faţa unei instanţe din opera lui Tacit, care intră în intertextualitate cu Titus Livius şi Sallustius, cei doi istorici latini cărora cel dintîi le datorează mult, fie şi numai din punct de vedere stilistic. Instanţa citată din Tacitus („leacurile rămîn în urma relelor") are în opera lui Titus Livius o nuanţă peiorativă şi face aluzie la aceeaşi alegaţie în opera lui Sallustius. Un exerciţiu exegetic de fineţe ne dezvăluie cauza acestei intertextualităţi: „Aşadar, Tacit se manifestă în primul rînd ca un salustian parţial, pînă la o anumită limită, şi doar în al doilea rînd ca un livian încă mai parţial, pînă la o limită inferioară celei atribuite salustianismului" (p. 129).

In memoriam I. FISCHER
HUMANITAS

Articolele citate dau o imagine despre complexitatea subiectelor tratate în volumul omagial ***In memoriam* I. Fischer**, între care cîteva se deosebesc prin originalitate, dar toate deopotrivă se caracterizează prin rigoare ştiinţifică.

Julieta MOLEANU

„Pentru Freud, uciderea tatălui era o fantasmă...“

Interviu cu **Vladimir MARINOV**

Vineri 23 aprilie, la sediul Societăţii Psihanalitice din România, graţie demersurilor Asociaţiei Române de Psihanaliză Aplicată, condusă de dl Dorin-Liviu Bîtfoi, a conferenţiat pe teme brâncuşiene reputatul psihanalist şi universitar francez de origine română Vladimir Marinov. Acesta a avut amabilitatea să răspundă întrebărilor pe care i le-am adresat pe marginea cărţii sale *Figuri ale crimei la Dostoievski*, tradusă de Brînduşa Orăşanu, postfaţată de Vasile Dem. Zamfirescu şi publicată recent în eleganta Colecţie „Biblioteca de Psihanaliză“ a Editurii Trei din Bucureşti.

Cum aţi ajuns să vă întîlniţi cu ideea de a face psihanaliza literaturii dostoievskiene sau, altfel spus, de a descoperi adevăruri psihanalitice în opera marelui scriitor rus?

Dostoievski este o figură care m-a pasionat în perioada adolescenţei şi a tinereţii. Opera sa m-a fascinat, căci mi s-a părut că este o operă în care aspectul psihologic, şi aş spune chiar şi cel „psihanalitic“, este prefigurat. Mai tîrziu, am descoperit că Sigmund Freud îi recunoştea lui Dostoievski o pătrundere de tip psihanalitic, precursoarea descoperirii ca atare a psihanalizei, şi acesta este motivul pentru care magistrul vienez îl aşeza pe Dostoievski alături de Sofocle şi de Shakespeare. Pe de altă parte, aş adăuga că tatăl meu este de origine slavă, şi cred că şi acest aspect a jucat un anumit rol în interesul pe care l-am purtat operei lui Dostoievski. A fost, dacă vreţi, acel strop de culoare afectivă personală care ne îndeamnă îndeobşte să săvîrşim unele alegeri...

Este paricidul un moment decisiv pentru evoluţia culturală a omului? Oare doar în acest fel poate fi Legea transgresată, poate fi progresul social pus în operă?

Este o întrebare dificilă. Nu prea ştiu ce să vă răspund, nu prea ştiu cum să vă răspund...

Hai să spunem că aştept de la d-voastră un răspuns spontan, intuitiv...

Cred că din punct de vedere simbolic, dacă nu din punct de vedere real, deoarece ipoteza unui paricid real în preistoria omului este deosebit de controversată, şi pe bună dreptate, dar din punct de vedere simbolic, aşadar, cred că paricidul are o anumită importanţă în crearea relaţiilor interumane şi în stabilirea raporturilor sociale, de ordin cultural...

Atunci, uciderea tatălui, ca demers simbolic, poate fi asimilată unei instituţii civilizatoare? Ne şlefuim cultural, ne „civilizăm“ dacă ne eliminăm simbolic tatăl?

Depinde de gradul de simbolicitate sau de concreteţe pe care-l îmbracă uciderea părintelui... Este sigur că, din cînd în cînd, în anumite religii, au fost realizate unele sacrificii umane, chiar dacă persoana sacrificată nu a coincis întotdeauna propriu-zis cu persoana tatălui, uneori fiind chiar cea a fiului, ca în cazul religiei creştine. Însă chestiunea decisivă, pe care Freud a pus-o în felul lui, este dacă sacrificiile, care apar manifest în religiile monoteiste, nu sînt legate, măcar fantasmatic, şi de uciderea tatălui.

Cum aţi argumenta succint relaţia dintre *Totem şi tabu* de Freud şi *Fraţii Karamazov* de Dostoievski? Este reală această apropiere sau determinare, ori e vorba mai curînd de o fantasmă profitabilă epistemologic?

Eu am scris mai demult o carte despre relaţia lui Sigmund Freud cu un pacient pe care l-a botezat „Omul cu lupi“...

...un aristocrat rus...

Da, un aristocrat rus, care era pe divanul său atunci cînd scria **Totem şi tabu**. Îl chema în realitate Serghei Constantinovici Pankeiev şi îi identifica pe tatăl şi pe unchii lui cu personajele din **Fraţii Karamazov**. Prin urmare, există indubitabil cîteva elemente istorice şi biografice concrete, care arată că, deşi pentru Freud „mitul“ uciderii tatălui are alte surse, e indiscutabil că printre aceste alte surse se numără şi apropierea de romanul lui Dostoievski. Pentru Freud, uciderea tatălui era o fantasmă care, eventual, poate să revină în istorie sau în creaţia artistică sub diferite forme. Nu era numai o întîmplare care s-a petrecut doar o dată, în preistorie, şi care de-atunci a căzut în uitare. Aşadar, bănuiesc că, printre altele, romanul lui Dostoievski, unde, spre deosebire de ceea ce se petrece în **Hamlet**-ul lui Shakespeare şi în **Oedip rege** al lui Sofocle, este vorba de un paricid colectiv, a putut servi drept sursă de inspiraţie pentru conceperea eseului freudian. Iată, pe scurt, ipoteza mea referitoare la influenţa cărţii lui Dostoievski asupra scrierii de către Freud a lucrării **Totem şi tabu**.

Poate fi depăşită limitarea tradiţională a hermeneuticii psihanalitice aplicate asupra operei de artă, respectiv tratarea exclusivă a conţinutului acesteia? Credeţi că e vorba de o limitare reală? Oare psihanaliza chiar nu are nimic de spus referitor la aspectul formal, de ordin estetic, al operei? D-voastră cum aţi procedat în cazul cărţii de faţă?

Deja cuvîntul acesta, hermeneutică, nu-mi convine din punctul de vedere al metodologiei psihanalitice, al psihanalizei aplicate. Aş prefera mai curînd să vorbesc despre psihanaliză exploratorie. Ce vreau să spun prin aceasta? Doar că în confruntarea dintre teoria clinică psihanalitică şi opera de artă există şansa de a descoperi anumite lucruri pe care clinica le poate prezenta într-o formă diferită, riguroasă dar codificată, iar artistul, cu capacitatea lui introspectivă, poate să le dezvăluie într-un mod foarte interesant, plastic şi inteligibil deopotrivă. În legătură cu aspectele estetice propriu-zise, cred că psihanaliza poate să puncteze faptul că un artist oarecare este influenţat în alegerea stilului său de o anumită problematică personală, uneori chiar psihopatologică, dar cred că e departe de a fi singurul aspect care dă seama de importanţa unei evoluţii estetice sau a unui stil personal. Mai sînt şi alte repere, pe care psihanaliza nu le poate descoperi şi analiza, la care ea nu are acces. Prin urmare, mă mulţumesc să pledez pentru o circumscriere modestă a acelor aspecte pe care putem să le punem în evidenţă cu o anumită verosimilitate.

Dacă ar fi să scrieţi din nou *Figuri ale crimei la Dostoievski*, aţi face-o în acelaşi fel? Aţi concepe-o în aceeaşi manieră? Sau, formulînd mai precis, sînteţi identic astăzi cu autorul ei, cel care o lansa la Paris în 1990?

Nu mai sînt deloc asemănător cu autorul care publica în 1990 această carte, **Figuri ale crimei la Dostoievski**, la Editura Gallimard. Este o lucrare de primă tinereţe, pe care am început-o cînd aveam 25 de ani, deci nu aveam experienţa clinică şi umană de astăzi. Este o carte în care se regăseşte în bună măsură teza mea de doctorat, realizată sub foarte competenta îndrumare a profesorului şi psihanalistului Jean Laplanche. Pe-atunci aveam infinit mai puţină experienţă clinică şi e sigur că astăzi aş concepe-o în mare parte diferit, dar nu reneg deloc acele axe pe care mi-am construit analiza. Probabil că, în prezent, aş manifesta tendinţa să mă ocup mai mult de omul decît de autorul Dostoievski sau de opera acestuia. Probabil că astăzi aş pune mai mult accentul pe dimensiunea existenţială, biografică, a teribilului artist rus.

Interviu realizat de
Valentin PROTOPOPESCU

Centrul balcanic de traduceri

Balkan Translation Center este o acțiune a Centrului Național de Carte din Grecia, creat ca urmare a inițiativei luate în Declarația comună a miniștrilor culturii și sportului din țările din Sud-Estul Europei (Salonic, 23 februarie 2002). Acest centru urmărește să dezvolte dialogul cultural și o mai bună cunoaștere și înțelegere mutuală între țările din această regiune.

Țelul acestui centru este să subvenționeze traducerea și publicarea de lucrări de literatură și de științe umaniste din limba greacă în limbile sud-est europene și viceversa. El urmărește să ofere un impuls editorilor și să-i încurajeze să includă asemenea lucrări în proiectele lor editoriale.

Ajutorul financiar este dat pentru traducerea și publicarea de opere semnificative și de înaltă calitate care promovează valorile umaniste menționate mai sus sau care sînt considerate ca surse prețioase de cunoaștere, ca și texte de un interes teoretic mai larg din cîmpul științelor umaniste.

Selecția proiectelor este făcută de un comitet de 10 membri, alcătuit din nume cunoscute de scriitori, critici, universitari din țările sud-est europene. Aceștia sînt Anastasis Vistonidis, Stelios Kouloglou și Stefanos Pesmazoglou (Grecia), Piro Misha (Albania), Petar-Emil Mitev (Bulgaria), Magda Cârneci (România), Bozidar Jaksic (Serbia), Veno Taufer (Slovenia), Ataol Behramoglou și Murat Belge (Turcia).

Pînă acum, acest comitet constituit în mai 2003 a aprobat 14 propuneri venind de la editori greci, albanezi, turci și sîrbi, propuneri dintre care 8 erau cărți de literatură (proză și poezie), 2 biografii, 2 lucrări de istorie și 2 volume de eseuri.

Aplicațiile pentru acest proiect pot veni de la edituri private, de la instituții de educație și de cultură care sînt angajate sistematic în activități editoriale. Nu sînt acceptate aplicații făcute de către instituții publice, universități, centre de cercetare, bănci și alte fundații similare.

Aplicații se depun de 2 ori pe an: *între 1-30 septembrie și 1-30 martie*.

Subvenția poate acoperi 35% din costul total al cărții și nu poate depăși 10.000 de euro pe an pentru o singură editură sau instituție.

Informații la National Book Centre of Greece:
Ms Areti Kontogiorgi, Tel.: (0030) 210 9200343,
E-mail: Akontogiorgi@ekebi.gr, Internet: www.ekebi.gr

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ
10 - 16 mai 2004

Expoziții

- 11 mai, ora 18.30, la sediul Institutului – **Măști** – expoziție de pictură, fotografie și colaj. Vor fi expuse lucrări realizate de membrii Cercului de Arte Plastice „Accent", din cadrul Liceului Teoretic Bilingv „Ion Neculce".
- pînă în 20 mai, la Sala Rotondă a Muzeului Național de Artă al României (Str. Știrbei Vodă Nr. 1) – este deschisă expoziția de pictură **Sandro Sanna. Opere 1990-2004.**

Istituto Italiano di Cultura

Film

- 12 mai, ora 18.00, la sediul Institutului – din seria „Filmul de miercuri", va fi proiectat filmul **Il bagno turco**, Italia 1997. Regia: Ferzan Ozpetek. Cu: Alessandro Gassman, Francesca D'Aloja.

Institutul Italian din București, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

O nouă carte despre metodologia didactică

MONA MOLDOVEANU

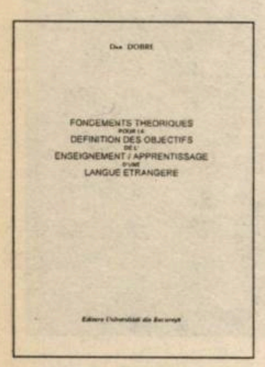
Dan DOBRE
FONDEMENTS THEORIQUES POUR LA DEFINITION DES OBJECTIFS DE L' ENSEIGNEMENT / APPRENTISSAGE D'UNE LANGUE ETRANGERE

Dan DOBRE

Fondements théoriques pour la définition des objectifs de l'enseignement/apprentissage d'une langue étrangère

Editura Universităţii din Bucureşti,
Bucureşti, 2003, 224 p.

Cartea lui Dan Dobre (conferenţiar la catedra de limba franceză a Facultăţii de Litere, Universitatea Bucureşti), **Fondements théoriques pour la définition des objectifs de l'enseignement/apprentissage d'une langue étrangère**, analizează aspectele teoretice şi metodologice ale predării/învăţării unei limbi străine. Considerată de profesor Anca Cosăceanu „o pledoarie convingătoare în favoarea unei sistematici dinamice a construcţiei curriculare, susţinută atît de argumente factuale, cît şi de o tentativă constantă de formalizare", cartea reprezintă un demers util şi bine argumentat pentru cei interesaţi de aspectele teoretice ale activităţii pedagogice.

Cele trei părţi ale lucrării sînt: **Fondements théoriques de l'apprentissage d'une langue seconde en contexte national et européen, Niveaux de définition des objectifs** şi **Problématique de l'opérationnalisation des objectifs – le curriculum.**

Predarea/învăţarea unei limbi străine reprezintă pentru autor un proces care reuneşte în egală măsură obiective formative, comunicaţionale şi culturale. Acestea sînt următoarele: dezvoltarea competenţelor generale individuale ale celui care învaţă, extinderea, diversificarea şi perfecţionarea competenţelor de comunicare, activitatea în domenii cum sînt cel public, profesional, educaţional şi îmbogăţirea sau diversificarea strategiilor de lucru (operaţionalizarea). Modul de prezentare a acestor obiective şi metode de predare/învăţare a unei limbi străine este realizat de Dan Dobre prin raportare la contextul european.

În **Introducere** sînt prezentate pe scurt cîteva principii metodologice cuprinse în cărţi ale lui Comenius (precursorul didacticii), precum şi principii stipulate de proiectul **Langues Vivantes** al Consiliului Europei. Acesta din urmă este un program ce a avut drept obiect de studiu – într-o primă fază – situaţia învăţămîntului primar, secundar şi superior; autorul aminteşte, de asemenea, programul Socrates, care a cuprins iniţial etapele Erasmus (axat pe ideea de mobilitate a studenţilor în spaţiul european) şi Comenius (axat pe parteneriatele şcolare). A doua fază a proiectului **Langues Vivantes** favorizează schimburile de informaţii şi încurajează demersurile şi obiectivele strategice ale celor care predau/învaţă o limbă străină.

Prima parte a lucrării, **Fondements théoriques de l'apprentissage d'une langue seconde en contexte national et européen**, aduce în discuţie aspecte precum: competenţa de comunicare, rolul lingvisticii aplicate, dimensiunea socială a limbii, dimensiunea pragmatică şi însuşirea unei limbi străine, principiile didactice şi modul lor de aplicare în predarea/învăţarea unei limbi, evaluarea, obiectivele strategice ale predării/învăţării unei limbi şi tehnologii ale educaţiei.

În a doua parte a cărţii, **Niveaux de définition des objectifs**, Dan Dobre nuanţează opoziţia netă dintre „didactica de ieri", al cărei obiectiv general era reprezentat de competenţa lingvistică, şi „didactica de azi", care este centrată pe competenţa de comunicare. Aceasta din urmă se axează pe o „cunoaştere practică a codului şi a regulilor psihologice, sociologice şi culturale". Competenţa de comunicare are mai multe componente: lingvistică, sociolingvistică, pragmatică şi strategică. În această parte a lucrării, autorul analizează structurile cognitive, afective şi psihomotrice ale celui care învaţă o limbă străină, considerîndu-le esenţiale în procesul de însuşire a respectivei limbi.

Ultima parte, **Problématique de l'opérationnalisation des objectifs – le curriculum**, reliefează fundamentele teoretice şi practice ale *curriculum*-ului. Acesta trebuie să analizeze aspecte cum sînt selecţia materialelor de predare/învăţare, redactarea documentelor şi utilizarea lor de către cei care învaţă o limbă străină. Noutatea pe care o aduce *curriculum*-ul funcţional (fundamentul „didacticii de azi") este reprezentată de faptul că organizarea secvenţelor didactice se realizează în jurul unui centru de interes sugerat în primul rînd de către elevi, şi nu de către profesori. *Curriculum*-ul funcţional se realizează şi variază în funcţie de contextul cultural al fiecărei ţări.

În definirea *curriculum*-ului şi a obiectivelor pedagogice în general, Dan Dobre recurge la formalizări matematice, logice, cibernetice, cu ajutorul cărora dă definiţii mai exacte ale fenomenelor legate de procesul de predare/învăţare a unei limbi străine. De asemenea, autorul recurge şi la alte perspective de analiză din semiotică, logica clasică, lumile posibile şi teoria acţiunii, care, de asemenea, sînt utilizate pentru formalizarea şi definirea obiectivelor, din perspectiva teoriei sistemelor dinamice.

O carte utilă, deci, pentru orice profesor şi pentru cei interesaţi de predarea/învăţarea unei limbi străine.

TRITONIC Tel./fax: 021.242.54.09; e-mail: tritonic@fx.ro;
www.tritonic.ro; www.jurnalism.ro

Jean-Jacques Boutaud
Comunicare, semiotică și semne publicitare
Teorii, modele și aplicații
media
comunicare
t...
TRITONIC

Jean Jacques Boutaud
COMUNICARE, SEMIOTICĂ
ȘI SEMNE PUBLICITARE
Teorii, modele și aplicații
Colecția COMUNICARE/MEDIA

J. J. Boutaud, profesor la Université de Bourgogne, face o sinteză și o ilustrare a propunerilor teoretice ce încearcă să explice legăturile dintre semiotică și comunicare. Analiza este centrată atât asupra modului în care s-au putut construi și consolida relațiile dintre semn și semnificație de-a lungul modelelor și generațiilor semiotice în comunicare, cât și asupra comunicării publicitare, paradigmă dominantă și tropism al cercetării semiotice din comunicare. (Ed. de **Valentina Pricopie**)

Preț librărie: 140.000 lei ➘ Preț editură: 120.000 lei

Studia phænomenologica

ADRIAN NIŢĂ

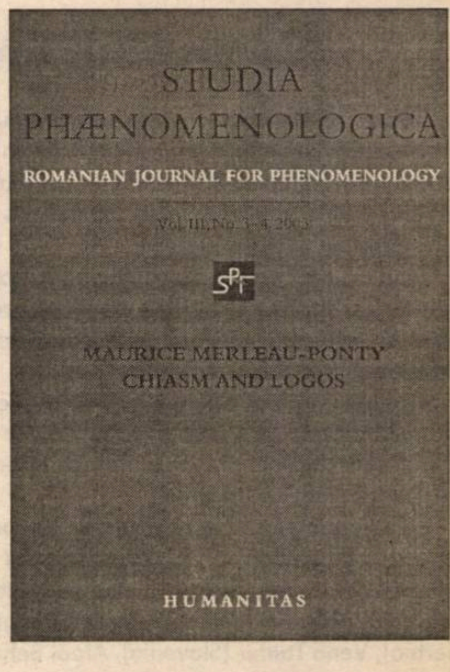

Studia phænomenologica, ajunsă la cel de-al şaselea număr (Vol. III, No. 3-4/2003), este o prezenţă apreciată în spaţiul filozofiei autohtone. Fiind dedicată cercetărilor fenomenologice, revista ocupă o poziţie bine delimitată în spaţiul nostru filozofic, mai ales dacă avem în vedere faptul că în ultimii ani au apărut şi alte reviste de filozofie, fiecare cu un profil bine precizat. Astfel, pe lîngă **Revista de filozofie**, cea mai veche revistă de specialitate de la noi, care a aniversat recent 80 de ani de la apariţie, şi **Revue roumaine de philosophie**, au apărut în ultimii ani **Studia politica**, dedicată filozofiei politice şi ştiinţelor politice, **Archaeus**, revistă de istoria şi filozofia religiilor, revista de studii antice şi medievale.

Dacă, în numerele anterioare, **Studia phænomenologica** a dedicat largi grupaje lui Heidegger, Gadamer şi Brentano, acest număr este dedicat fenomenologului francez Maurice Merleau-Ponty (1908-1961), autor al unor lucrări ce au marcat profund mişcarea fenomenologică (**Fenomenologia percepţiei**, **Primatul percepţiei**, **Vizibilul şi invizibilul** etc.), dar şi al unor lucrări în care a discutat teme de filozofie politică extrem de acute în perioada de avînt a ideilor marxiste (**Umanism şi teroare**, **Aventurile dialecticii** etc.).

Grupajul principal debutează cu un studiu semnat de Renaud Barbaras (Universitatea Paris I), în care se arată că termenul *chiasm* pune în evidenţă o anumită insuficienţă, în sensul că fie spune prea mult, fie prea puţin. Dacă acceptăm polaritatea obiect-subiect, atunci chiasmul merge prea departe, pentru că introduce o relaţie de apartenenţă a celui care percepe în raport cu lumea, observîndu-se cu mare greutate cum este aceasta compatibilă cu activitatea constitutivă de a simţi. Pe de altă parte, dacă se recunoaşte unitatea originară a activităţii şi pasivităţii ca fapt fundamental al experienţei, atunci chiasmul nu adaugă nimic pentru că se mulţumeşte să formalizeze în concepte o situaţie a cărei contestare este chiar această situaţie (p. 19).

Despre influenţa lui Gabriel Marcel asupra lui Merleau-Ponty, cu referire specială la misterul întrupării, scrie Emmanuel de Saint Aubert (CNRS). Dacă Merleau-Ponty radicalizează virtualităţile critice ale ideilor lui Marcel, autorul **Fenomenologiei percepţiei** merge mai departe în ceea ce priveşte virtualităţile lor pozitive: în sensul unei gîndiri asupra trupului (*la chaire*), ca loc de acces la sine şi la celălalt, şi în sensul unei descrieri fenomenologice a infra-obiectivităţii – percepţia ca acces privilegiat la profunzime (p. 102).

Pierre Rodrigo (Universitatea Dijon) arată că trupul nu trebuie identificat pur şi simplu cu corpul biologic. Trupul este un fel de *textură* a experienţei şi în acest sens este simultan alături de subiect şi alături de obiect: trupul este numele cel mai elementar al fiinţei (p. 117).

Dacă Adina Bozga (Universitatea Warwick) discută cîteva consecinţe ale criticii efectuate de Michel Henry, iar Étienne Bimbenet (Universitatea Lyon III) dezvoltă tema imaginarului şi a visului, Éliane Escoubas (Universitatea Paris XII) tratează fenomenologia lui Merleau-Ponty din perspectiva esteticii. Sînt puse în evidenţă trei principii (principiul de percepţie, principiul de expresie şi principiul ritmului sau al trupului), la care se ajunge prin intermediul a două teme fundamentale: estetica artei se raportează la corp şi la modul de a fi al corpului, adică senzaţia, respectiv, opera de artă nu ţine propriu-zis de reprezentare, ci este de ordinul evenimentului, al survenirii. Opera de artă este, după Merleau-Ponty, un eveniment, un mod de a apărea, adică un fenomen în sens fenomenologic (p. 144).

Pascal Dupond (Universitatea Toulouse) pune în evidenţă la Merleau-Ponty trecerea de la o gîndire a fundării (*Fundierung*) dintre natură şi spirit la o concepţie bazată pe imaginea împletirii (*Ineinander*) dintre natură şi logos (p. 120). În fine, Leonard Lawlor (Universitatea Memphis), care prezintă discontinuitatea ultimelor cursuri ale lui Merleau-Ponty în ce priveşte raportul dintre limbaj şi esenţe, şi Malika Temmar (Universitatea Paris XII), care discută despre dependenţa fenomenologiei de discursivitate, încheie grupajul dedicat lui Merleau-Ponty.

Revista mai cuprinde trei studii semnate de Paul Janssen (Universitatea Köln), Mădălina Diaconu (Academia de Arte Plastice Viena) şi Alain Beaulieu (Universitatea McGill), recenzii (semnate de Cristian Ciocan, Attila Szigeti, Delia Popa, Paul Marinescu) şi cîteva semnalări ale unor recente apariţii editoriale din cîmpul fenomenologiei.

Cugetările sărmanului... profesor evaluator

MIRELA MUREŞAN

Text nonficţional – tip informativ

În perioada 18-23 aprilie 2004 s-a desfăşurat la Constanţa acţiunea de evaluare a manualelor de clasa a IX-a, destinate liceului şi şcolilor de arte şi meserii. Aceste manuale vor urma să intre în clase începînd din toamna acestui an.

Acţiunea a fost desfaşurată sub patronajul Ministerului Educaţiei şi a fost organizată şi condusă de Consiliul Naţional de Evaluare a Manualelor.

La această acţiune au participat profesori evaluatori din întreaga ţară, la toate disciplinele prevăzute de *curriculum*-ul clasei a IX a.

Text ficţional – tip basm fantastic. Sfat de taină, la Marea Neagră

A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti. A fost odată, într-o ţară îndepărtată, tocmai la marginea de răsărit a Europei, unde toate lucrurile sînt luate *à la légère*, pe vremea cînd oamenii de rînd erau încă naivi şi credeau în viitor, pe vremea cînd speranţele nu muriseră încă, a existat pe atunci un dascăl obişnuit, care trăia liniştit cu familia lui, într-o urbe de provincie de la marginea împărăţiei.

Mare i-a fost bucuria cînd vremurile de prigoană şi de oprelişte au trecut, cînd libertatea a ajuns să fie iar stăpînă în ţară. Spera că măcar acum îi va putea învăţa pe discipolii săi tot ceea ce ştie, că va avea fericirea de a-i învăţa să gîndească liber şi că măcar ei vor avea privilegiul să trăiască într-o lume altfel orînduită.

Într-o dimineaţă de primăvară, care nu prevestea nimic rău, mare îi este mirarea cînd primeşte înştiinţare de la mai-marii stăpîni ai învăţămîntului că a fost *ales* de stăpînire şi că e chemat la malul Mării Negre, în mare taină, să evalueze manualele după care vor învăţa copiii cetăţii în anul ce urmează.

Onoare? Datorie? Responsabilitate? Încredere? Profesionalism? Oare care dintre toate astea au contat în această alegere? Ce să creadă bietul dascăl? Pentru ce a fost ales? Stă bietul om şi cugetă: „De ce oare atîta taină? Ce să fie asta? Nimeni niciodată nu m-a rugat să evaluez un manual, deşi am absolvit un curs pentru evaluatori în anul 2000. Cum de abia acum am fost ales?".

Se sfătuieşte cu familia sa, îşi orînduieşte lucrurile şi se hotărăşte să plece o săptămînă la Mare. Călătoreşte o zi întreagă, pînă la celălalt capăt al împărăţiei, şi ajunge.

Se întîlneşte acolo cu alţi 100 de dascăli ,şi ei la fel de nedumeriţi şi curioşi de ceea ce se întîmplă. Dar nici unul dintre oamenii stăpînirii nu e acolo să-i întîmpine, nici să îi lămurească... Întreabă încolo şi încoace, dar nimeni nu ştie nimic. În aşteptare, părăsesc hotelul şi investighează zona.

Incredibil. Priveliştea din jur pare desprinsă dintr-un roman SF. Marea se vede de la aproape toate ferestrele hotelului unde au fost găzduiţi, dînd senzaţia că erau înconjuraţi de ape... Strada era dezolantă, semănînd cu un decor apocaliptic: murdărie, copii de ţigani umblînd desculţi, în fundul gol, pe un frig nefiresc, glaciar; clădiri în ruină, nelocuite, din care mai era în picioare doar cîte un zid ce privea spre tine prin ochiul chior al ferestrelor, pereţi inscripţionaţi cu texte deocheate şi, la tot pasul, cîte un local cu specific turcesc ce te îmbia cu chebab sau baclavale. O atmosferă de iarmaroc oriental, degradat, de mahala bîntuită doar de un vînt năprasnic ce sulfa dinspre mare.

Camera de hotel, la fel de rece şi murdară, de parcă n-ar mai fi fost folosită din vara trecută; zile fără apă caldă şi chiar fără apă rece – nici măcar pentru WC-uri. „Ce să fie asta?" se întreabă bietul dascăl de curînd sosit. „Cît de importantă e socotită munca noastră de evaluatori cînd sîntem primiţi într-un asemenea decor?" Noaptea se dovedeşte a fi un coşmar – un frig greu de suportat, vuietul mării şi vîntul năprasnic, care mişcă perdelele chiar prin geamurile termopan, şi doar două pături.

A doua zi, apare marele dregător al stăpînirii. Dascălii, cuminţi, se aşază şi îl aşteaptă într-o sală mare, la fel de friguroasă. Marele dregător se aşază în mijloc – unde totuşi nimeni nu-l vede, căci stîlpii laterali ai sălii împiedică privirea – şi începe să vorbească. Numai unii îl văd, ceilalţi doar îl aud. Discursul e un monolog informativ, căci nimeni nu întreabă nimic şi nu se plînge de nimic. Se distribuie sarcini şi, mai tîrziu, manualele de evaluat. Dascălii, cuminţi şi obedienţi (căci sînt dintre cei „aleşi"), aşteaptă resemnaţi, la rînd, să li se încredinţeze manualele. Pentru ca să primească un manual trebuie să stea la rînd aproximativ 2 ore; şi dascălii stau, căci au o misiune importantă. Imaginea unei cozi de 20-30 de dascăli, pe coridorul unui hotel, aşteptînd, pare desprinsă dintr-un film cu scenariu kafkian. Cînd miracolul se produce şi ajunge să intre, fiecare dascăl descoperă o cameră de hotel plină cu cutii puse una peste alta, dar codificate, o masă cu hîrtii amestecate, unde îţi trebuie cîteva minute să găseşti ceva ce cauţi şi pe marele dregător, împărţind manuale.

În sfîrşit, dascălul nostru îşi primeşte manualul şi se retrage în camera lui de hotel. Mai cere o pătură şi se aşază cuminte în pat, acoperit cu trei pături şi îmbrăcat cu toate puloverele pe care le are, şi începe să „evalueze", cu tot dichisul şi după toate rigorile şi canoanele cerute. Ţine manualul pe genunchi, căci masă de scris nu există în cameră şi, în pauză, tînjeşte după o cafea caldă şi aburindă oferită de stăpînire, pe care n-o va primi însă niciodată pe timpul şederii sale acolo. Sigur, ar mai avea o şansă: să coboare în marea sală de primire unde există mese, dar e mai frig şi, pe deasupra, s-ar putea întîlni şi cu alţi dascăli care evaluează acelaşi manual, şi doar e secret; evaluarea e confidenţială. Aşadar, rămîne în pat, dîrdîind şi tînjind după nişte mănuşi, căci mîinile îi sînt îngheţate.

Calvarul, ca orice calvar, se sfîrşeşte după o săptămînă, cînd se întoarce acasă, străbătînd din nou ţara de la un capăt la altul. Fericit că a supravieţuit acestei încercări. Dacă trupul a biruit şi nu s-a îmbolnăvit, se întoarce doar cu sufletul bolnav şi otrăvit de îndoială. *Ce rost are ceea ce a făcut? Dacă a făcut bine ceea ce a făcut în condiţiile vitrege în care a lucrat. Dacă munca lui va fi recunoscută şi cînd oare...*

Se întoarce din nou în urbea lui din marginea de ţară şi abia aşteaptă să-şi întîlnească discipolii cărora să le spună că la anul vor învăţa după nişte manuale grozave.

Să fie, oare, un naiv, dascălul nostru?

Notă: Orice asemănare cu realitatea *nu* este întîmplătoare.

Registrul lexico-stilistic heteroclit este intenţionat, căci corespunde perfect caracterului heteroclit al acţiunii relatate.

Text nonficţional – discurs retoric. 10 întrebări asupra evaluării

1. De ce la Constanţa? O localitate în mijlocul, centrul ţării ar fi oferit o variantă mai bună tuturor participanţilor.

2. De ce într-un timp atît de scurt? Într-o săptămînă, zece zile sau chiar două săptămîni nu se pot evalua – profesionist – 12-16 manuale, de către o singură persoană, oricît de calificată ar fi.

3. De ce nu s-au asigurat condiţii decente de lucru?

Nu se poate cere (pretinde) o muncă de calitate în condiţii improprii (de spaţiu şi timp), ba chiar ostile şi dăunătoare sănătăţii.

4. De ce MEC nu a asigurat prezenţa acolo a unei echipe de lucru necesară bunei desfăşurări a activităţii?

S-a cerut sprijinul ISJ Constanţa doar după cîteva zile, cînd situaţia devenise de nesuportat.

5. De ce în grila de evaluare, criteriul corectitudinii şi rigorii ştiinţifice nu este şi el un criteriu eliminatoriu?

Conformitatea cu programa nu asigură automat şi corectitudinea ştiinţifică a conţinuturilor manualului (din punct de vedere informaţional şi didactic).

6. Cum au fost „aleşi" evaluatorii? Care au fost criteriile?

Ministerul – în colaborare cu British Council – a organizat cursuri de pregătire a profesorilor evaluatori pentru toate disciplinele, pe care i-a şi abilitat (programul s-a încheiat în 2000). Cîţi dintre aceşti experţi-evaluatori abilitaţi au fost prezenţi la Constanţa?

7. Cum vor fi remuneraţi aceşti profesori şi cînd?

Nici un contract prealabil nu s-a semnat între participanţi şi autoritatea tutelară, aşa cum s-ar fi procedat în orice ţară civilizată.

8. Cît va conta această evaluare în decizia finală a MEC?

Decizia finală asupra manualelor ce vor intra, la toamnă, în clase o va lua desigur MEC.

Cît vor conta oare în această decizie rezultatele evaluării de la Constanţa şi ce pondere va avea ea?

9. Cîte manuale vor fi aprobate pentru fiecare disciplină?

10. Cînd vor ieşi pe piaţă aceste manuale şi cît timp vor avea profesorii să consulte şi să decidă asupra manualului pe care îl vor folosi?

■

ministeriale

■ Ministerul Culturii şi Cultelor a definitivat componenţa a două comisii funcţionînd în temeiul prevederilor art. 11, alin. 4 din H.G. nr. 742/2003, privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Culturii şi Cultelor, cu modificările şi completările ulterioare:

- Comisia naţională de Specialitate pentru Avizarea Programelor Editoriale şi a Publicaţiilor Culturale ce fac obiectul comenzilor de stat;
- Comisia de Achiziţii Carte şi Abonamente la reviste pentru Biblioteci Publice şi Centrele Culturale din străinătate.

Cele două comisii îşi vor relua lucrările pentru anul 2004 în cursul lunii mai – se arată într-un comunicat dat de curînd publicităţii.

■ În calitate de coorganizator, MCC a anunţat că, în perioada 22 aprilie-12 mai 2004, au fost programate să se desfăşoare la Bucureşti, sub înaltul patronaj al premierului Adrian Năstase, Festivalul Internaţional ECOPOP 2004, realizat în parteneriat cu Ministerul Mediului şi Gospodăririi Apelor, Prefectura Municipiului Bucureşti, autoritatea publică locală şi organizaţiile neguvernamentale. Adresat locuitorilor municipiului Bucureşti, programul ECOPOP 2004 „are ca scop îmbunătăţirea calităţii vieţii cetăţenilor prin educaţie social-ecologică, activităţi cultural-artistice, activităţi de recreere şi sănătate prin sportul pentru toţi", se arată într-un comunicat al ministerului. Lista manifestărilor se arată a fi foarte bogată. Spicuim doar cîteva exemple în acest sens: pe 22 aprilie – acţiuni de ecologizare în cadrul Zilei Mondiale a Pămîntului, urmată de Gala mondială a Pămîntului şi de lansarea ziarului festivalului, **ECOPOP 2004**; pe 29 aprilie, la Sala Palatului, Gala Evergreen Folk, spectacolul **Om bun, pămîntul deocamdată** (printre organizatori se numără şi Organizaţia Municipală a P.S.D., ceea ce explică, pe undeva, titlul „păunescian"...); în perioada 1-9 mai – manifestări cultural-educaţive pentru tineri în cadrul Zilelor Porţilor Deschise; pe 1, 2, 8 şi 9 mai – programele **Mişcare pentru sănătate şi recreere** şi **Ziua Inimii**, dedicate Zilei Europei şi desfăşurate în diverse locaţii; alte numeroase programe cultural-educative – Ziua Europei; pe 13 mai, la Hanul lui Manuc – Ziua Primăriilor Bucureştene (mediatizare a rezultatelor social-ecologice ale primăriilor de sector în cadrul Programelor Naţionale). Şi altele, şi altele...

Numai că... nu prea s-a auzit de marele eveniment!

EDITURILE ALL vă recomandă

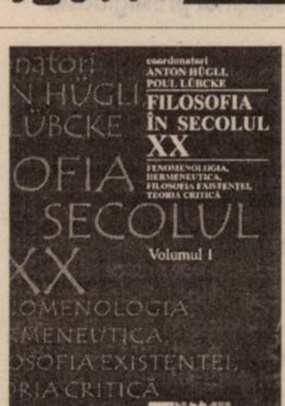

Filosofia în secolul XX, vol. I, II
Coord. Anton Hugli, Poul Lubcke

Preţ 631 110 lei

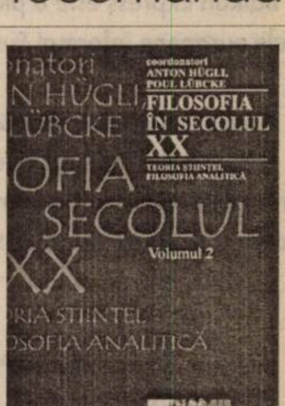

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

O muzică pentru maniaci şi oameni de bine

Interviu cu **Zoltan ANDRÁS**

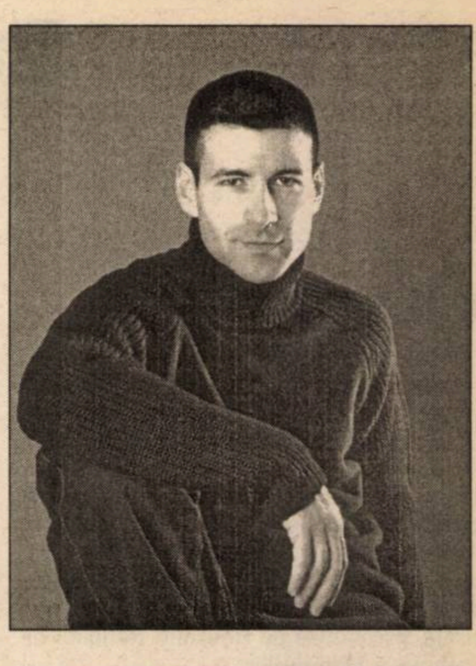

Zoltan András e, de mai bine de 10 ani, solistul unei trupe foarte cunoscute, fără să facă mai niciodată prima pagină a revistelor mondene. Refrene ale celor de la Sarmalele Reci au rămas celebre (Florin Dumitrescu e printre ultimele redute ale autorilor de texte din muzica autohtonă) şi la fel muzica de la *ţara te vrea prost* sau *Maniac*. Zoltan András a-nceput prin a cînta jazz din pasiune (nu a făcut nici Liceul de Artă, nici Conservatorul), iar timbrul special al vocii lui (pe care nu toate posturile de radio îl agreează, totuşi) se identifică aproape cu Sarmalele Reci. Destulă lume ştie, pe de altă parte, că András e absolvent al unei facultăţi de filologie şi traducător de engleză (e un foarte bun interpret de conferinţă, de altfel). E un personaj Zoltan András, un om de o mare bogăţie interioară şi cu inepuizabile subiecte de conversaţie, convergînd toate către unul şi acelaşi – muzica Sarmalelor Reci.

Am reuşit s-avem o coeziune şi-o coerenţă

Multă vreme, înainte de 1992, ai cîntat jazz, iar să fii vocalul unei trupe n-a fost visul tău dintotdeauna. Cum s-a făcut de-ai ajuns să renunţi la ce făceai înainte pentru utopicul proiect Sarmalele Reci?

Florin Dumitrescu, textierul nostru, care e şi părintele spiritual al proiectului Sarmalele Reci, m-a bătut la cap un an de zile, din 1992 pînă-n 1993, toamna, de cîte ori ne-ntîlneam, cu „Hai să facem grupul ăla!". Eu aveam treaba mea, grupul meu, mergeam la repetiţii, cîntam, ne duceam la festivaluri... Nu mă interesa. Dar, la un moment dat, n-am mai putut sta cu fundul în două luntri şi-am făcut o alegere. Pînă la urmă am fost uşor de convins o dată ce proiectul a prins contur şi rădăcini. Pînă atunci, fuseseră baloane de săpun, cînd s-a concretizat, a fost uşor să mă implic.

Iar noi am realizat ceva exemplar: chiar dacă în aceşti 10 ani componenţa Sarmalelor Reci s-a schimbat, am reuşit s-avem o coeziune şi-o coerenţă pe care grupurile de jazz (în România, dar şi-n general) n-o prea au şi care duce la o relaţie de prietenie, de interdependenţă, iar mie, trebuie să recunosc, asta mi-a plăcut mult mai mult decît individualismul mediilor de jazz.

Ce face totuşi diferenţa dintre Sarmalele reci şi un alt grup asemeni lui şi ce v-a ţinut atîta timp împreună?

O să spun un lucru care poate părea înfumurat, dar nu e, şi n-o să-l zic ca şi cum ar fi: diferenţa o face calitatea individuală, şi asta ţine loc de orice altceva. De la-nceput mi-a plăcut foarte mult să cred asta, că noi nu urcăm pe scenă cu pretenţia să fim „cei răi", cum o făceau rockerii cu ţinte. Venim pe scenă cu o atitudine sinceră, onestă şi faţă de noi, şi faţă de public, iar asta lasă s-ajungă la cei care ne-ascultă tot ceea ce vrem noi să spunem.

Publicul habar n-are dacă noi am făcut sau nu repetiţie înainte de concert – pe el îl interesează ce se-ntîmplă în faţa lui. Ni s-a întîmplat să fim proaspăt întorşi din vacanţă şi să n-avem timp să repetăm, iar concertul să iasă de să se rupă scena, dar nu e întotdeauna aşa. Trebuie să fii conştient că te adresezi unor persoane pe care problemele tale personale nu le interesează, asta face parte din calitatea umană. La fel ca răbdarea, politeţea, încrederea, care se capătă în timp.

Noi sîntem nişte artişti căutători

În mod excepţional, fără să facă o muzică pentru o elită, Sarmalele Reci n-au intrat nciodată într-un curent „populist", de melodii pe care să le-auzi la colţul străzilor.

Să ştii c-am fost numiţi de multă lume elitişti – probabil pentru că nu se mai ştie ce e aia o elită. În România, aşa ceva nu prea există, dar hai să zicem, păstrînd proporţiile: elită e un cvartet de coarde care cîntă la nivelul cerut de marile case de discuri. Un om care-a studiat 10 ore pe zi timp de 20 de ani şi poate să-ţi interpreteze ce-i ceri la orice oră. Noi sîntem nişte artişti căutători, care-şi cîntă propria muzică, mai mult sau mai puţin complexă, nu sîntem elită (deşi, în comparaţie cu căzăturile care nici n-ar trebui difuzate pe post...).

Problema e că, la noi, poluarea fonică e atît de masivă, încît unii ajung să creadă că asta e adevărata muzică. Eşti la televizor, deci exişti. Televizorul e o autoritate, tot ce se vede pe ecran e adevărat, dacă se dă la televizor e bun. Or, noi nu ne-am propus asta, ne vedem de treaba asta şi sîntem convinşi că publicul e destul de inteligent şi sensibil ca să ne-ntîlnim cu el undeva la mijlocul drumului.

Şi dintre atîtea publicuri, al vostru care e?

Publicul nostru sînt oamenii care ascultă, începînd de la copiii de cîteva luni. Mi s-au spus poveşti despre bebeluşi care devin foarte veseli cînd ne văd la televizor, ceea ce-nseamnă că există ceva inefabil, ceva mult mai delicat în muzica noastră, mai inocent, ceea ce pe mine nu poate decît să mă bucure. Pentru că noi chiar ne-am propus să facem ceva luminos, ceva pozitiv, chiar dacă uneori calea e satirică, fără să vrem să facem nici zgomot, nici disonanţe.

Dup-aia vin copiii mai mari, care merg la concertele noastre în aer liber, agitînd steguleţele sponsorului, şi ne caută dup-aia în „hoarde" de cîte 30-50 că vor autografe.

Andrei Şerban la Sfîntu Gheorghe

„Balkan Express" opreşte în România

11-14 iunie 2004

Asociaţia ECUMEST, în parteneriat cu Liga pentru Teatru, Teatrul „Andrei Mureşanu" din Sfîntu Gheorghe şi Centrul Cultural Arcuş va organiza **Întîlnirea Balkan Express – reţeaua artelor spectacolului din Balcani,** ce va avea loc în intervalul 11-14 iunie 2004 la Sfîntu Gheorghe, în perioada de desfăşurare a Festivalului Internaţional de Teatru Neconvenţional ATELIER.

Tematica generală a întîlnirii va fi **Dezvoltarea publicului: practici şi experienţe în domeniul artelor spectacolului în Balcani.**

Evenimentul va include un *workshop* pentru tinerii regizori, susţinut de regizorul **Andrei Şerban,** precum şi o sesiune de *training* pentru operatorii culturali din regiune, susţinută de **Corina Şuteu.**

Înscrierile pentru participarea la această întîlnire sînt deschise pînă la data de **25 mai 2004.** Formularul de înregistrare poate fi descărcat din pagina *www.ecumest.ro*, unde se regăsesc mai multe detalii despre această întîlnire şi despre reţeaua Balkan Express.

Balkan Express este o platformă iniţiată în cadrul şi cu sprijinul prestigioasei reţele europene Informal European Theatre Meeting.

Acest eveniment se bucură de sprijinul:

Programului Cultural Elveţian în România (Pro Helvetia & Agenţia Elveţiană pentru Dezvoltare şi Cooperare), al Fundaţiei Raţiu şi al Institutului pentru o Societate Deschisă Budapesta – Programul regional Artă şi Cultură

Pentru mai multe detalii:
Ştefania Ferchedău, coordonator de proiect
Asociaţia ECUMEST
Adresa: Str. Batiştei 14, 701314 Bucureşti
Tel/fax: 021-21 22 100
E-mail: *ecumest@ecumest.ro*
Website: *www.ecumest.ro*

Sorin Adam Matei

cu

Boierii minţii

Intelectualii români
între grupurile de prestigiu
şi piaţa liberă a ideilor

130 000 lei

Spectacolul bătrînicios, mecanic, vlăguit al culturii române de azi nu e o întîmplare. Perpetuată într-o lume închisă, care-şi trece flamura de la o generaţie la alta, această cultură vrea să creadă că se poate lipsi de spiritul critic şi ocoleşte libera confruntare a opiniilor. Sorin Adam Matei ne spune cum se tot petrec lucrurile la noi de la 1848 încoace şi de ce.

Cuprins : Secretul sănătăţii sociale ■ Paşoptismul : liberalismul între colectivism şi elitism ■ Junimismul : un liberalism tehnocratic ■ Intelectualii ca leac pentru boala « formelor fără fond » ■ Constantin Dobrogeanu-Gherea : socialist, conservator, contemporan ■ O poveste românească despre globalizare ■ Pătrăşcanu : un marxist stalinist ■ Sinecură şi individualism : un nou etos românesc ■ Delimitări şi concluzii

la

com
p.an
ia

Tel. : 211 59 64, 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

www.esteditura.ro

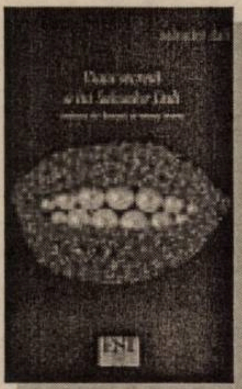

Salvador Dalí
Viața secretă a lui Salvador Dalí
Traducere din franceză de
Mioara Izverna
366 pagini

preț: ~~360.000~~ lei
-20%: 288.000 lei
TVA inclus

vizitați site-ul nostru și beneficiați de
-20%
reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

Sînt apoi elevii de liceu şi, mai departe, mamele elevilor de liceu, pe la 40-50 de ani, care-şi trăiesc visele cerîndu-ne autografe pentru fiicele lor (ba bine că nu!). Şi mai sînt şi cei în vîrstă. Acum cîţiva ani mi-a povestit cineva de o doamnă pensionară care pleca la Paris şi le-a dus prietenilor de acolo un album Sarmalele reci. Mi-am adus atunci aminte cum altădată plecau la Paris discuri cu Gheorghe Zamfir, cu nu ştiu ce taraf românesc, şi m-am bucurat – măcar aşa am devenit articol de export.

Aşa că publicul nostru e format din oameni normali, destul de sensibili să aprecieze ceva de genul muzicii noastre. Şi n-o să folosesc nici un epitet pentru ea.

Într-un fel, pare că muzica voastră – asta pentru care nu ai epitete – încearcă să facă o diferenţă în ce se cîntă la noi acum.

Noi încercăm să facem asta prin faptul că-ndrăznim să cîntăm ceva deosebit, să găsim nişte acorduri mai puţin uzitate de alţii, versuri care să aibă şi sens, să producem videoclipuri care să pună întrebări, cel puţin, dacă nu şi să dea nişte răspunsuri. Există nişte convenţii ale comercialului – astăzi, dacă nu există un videoclip, lumea nici un ştie că ai scos un album, care are cel puţin 12 cîntece interesante şi care-ar merita ascultat. Nu spun c-ar trebui şi daţi bani pe el, deşi aşa e, dar nu asta e important. Nici cînd vrei o sticlă de suc nu se pune problema s-o iei gratis. Videoclipul e ca o ramă în care tabloul e izolat de restul expoziţiei, însă asta nu-nseamnă să nu mai vezi şi restul pînzelor.

Mesajul social poate să fie mult mai subtil

Pare de multe ori că Sarmalele Reci sînt într-un perpetuu răspăr cu modele, pe de o parte, iar, pe de altă parte, că pentru voi dimensiunea socială a muzicii pe care-o cîntaţi e ceea ce vă defineşte cel mai puternic.

Proiectul social există. Dar tocmai Gică Contra nu sîntem, nu sîntem sinucigaşi şi nu vrem să cîntăm numai lucruri marginale, însă, pe de altă parte, e adevărat că ne gîndim mereu la ceva nou, e bine să-ţi schimbi pielea din cînd în cînd.

M-a întrebat odată un amic de ce nu mai cîntăm *punk*, şi m-am mai întîlnit cu oameni care cred asta. În primul rînd, asta arată că nu prea vin la concertele noastre, unde noi cîntăm cam tot ce-am compus pînă acum. Ştiu ce facem doar de la televizor, din videoclipuri, unde nu întotdeauna noi decidem ce melodie va fi lansată. Trebuie însă să baţi drumuri neexplorate încă de alţii.

Cît despre mesajul social, el există şi poate fi foarte uşor identificat. A plecat de la ceva destul de explicit, chiar într-o perioadă în care oamenii se preocupau în mod explicit de viaţa socială. Am trecut de curînd pe lîngă Biblioteca Centrală Universitară şi-am văzut un grup de vreo 50 de oameni de la nu ştiu ce întreprindere care manifestau. M-am uitat la ei de departe, dar am început să mă gîndesc că, acum 12-13 ani, ar fi fost mult mai multă lume în piaţă, şi oameni care nu erau în mod direct interesaţi de revendicările celor de-acolo. Între timp, am devenit mai pasivi, mai indiferenţi în atitudinea noastră faţă de societate. Iar societatea civilă s-a instituţionalizat între timp. Astăzi, dacă le cînţi oamenilor **Ţara te vrea prost**, se uită la tine şi ridică din umeri: „şi ce dacă?". Mai bine să cîntăm **Telefonul nu mai sună**. Fiecare are felia lui, foarte îngustă, aşa că trebuie să găseşti lucruri cu care să se identifice. „Lumea spune că sînt maniac" – şi a doua zi îl vezi pe cîte unul că vine şi spune : „şi eu sînt maniac". E ceva ce-i atinge, nu trebuie să strigi „Sus pancarta, jos nu ştiu cine", mesajul social poate să fie mult mai subtil, ascuns printre rînduri.

Interviu realizat de
Iulia POPOVICI

V.VOICULESCU
opera literară · proza

V.VOICULESCU • Opera literară
Proza. Poezia. Dramaturgia. Documente biografice.
Manuscrise sechestrate - manuscrise regăsite

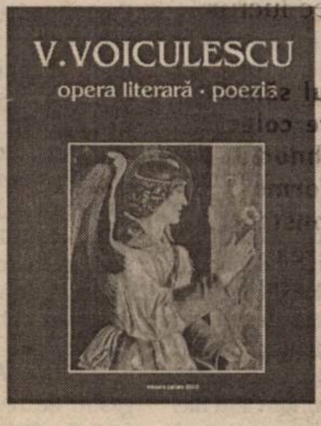

ediție îngrijită
de *Roxana Sorescu*

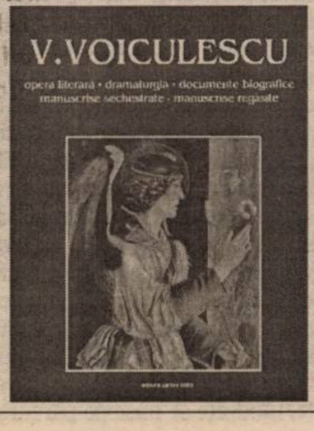
V.VOICULESCU
opera literară · dramaturgia · documente biografice
manuscrise sechestrate · manuscrise regăsite

Preț de vânzare: 2.500.000 lei
Pentru comenzile
adresate direct editurii
beneficiați de 15% reducere

EDITURA CARTEX 2000
tel: 260.12.70

Între spiritual şi decorativ

VIORICA BUICĂ

Semnalam şi în numere anterioare frecvenţa destul de redusă a expoziţiilor de arte decorative. Iată însă că la începutul lunii mai au expus în Bucureşti doi artişti ceramişti: Alina Tudor la Galeria Galateea şi Ernest Palko la Galeria Artis.

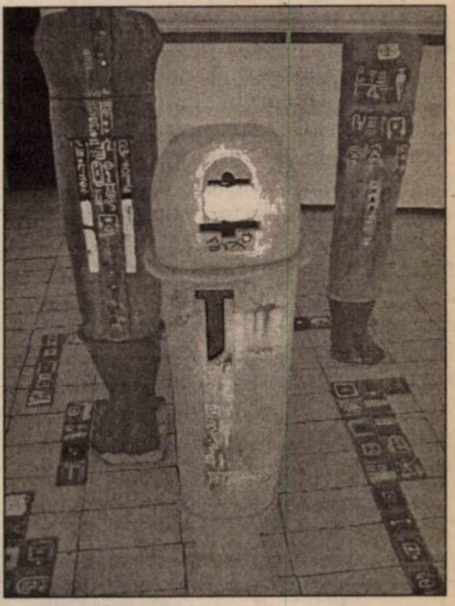

Discursul vizual al tinerei artiste Alina Tudor, articulat sugestiv în spaţiul intim al galeriei, este impregnat de simboluri magice, în căutarea de a transpune în obiect semnificaţia sacră a „marii treceri". Atrasă de universul misterios al Egiptului antic, precum şi de tendinţa de abstractizare a artei egiptene, ce pune în evidenţă un anumit sentiment cosmic, Alina Tudor a încercat să evoce printr-o mini-instalaţie ideea de lăcaş pentru spirit. Siluetele compacte, amintind de sarcofagele egiptene, instaurează în spaţiul expoziţional un traseu de lectură ascendent, linia lor sobră şi simplă exprimînd indirect nevoia eliberării de arbitrarul aparent al existenţei. În gramatica interioară a spaţiului (a expunerii), rolul acestor siluete esenţializate este potenţat prin închiderea lor într-un lanţ de plăcuţe ceramice, inscripţionate cu semne ce trimit către formule magice sau incantaţii.

Tînăra artistă nu se opreşte însă la un „citaţionism" cultural, ci, din contră, preluînd anumite formule vizuale, doreşte să problematizeze în actualitate marea nelinişte a omului în faţa fenomenelor lumii exterioare şi în faţa acelui mister insondabil reprezentat de moarte. Angoasa existenţială se proiectează în formele aproape halucinante ale siluetelor umane, concepute cu membre inferioare puternic subliniate, în timp ce capul dispare cu desăvîrşire într-o linie arcuită ce exprimă o anumită legitate geometrică.

Lucrările Alinei Tudor îşi susţin originalitatea şi prin tehnica de lucru şi alegerea materialelor, artista preferînd să îşi definitiveze obiectele prin ardere pe gaz. Obţine astfel efecte mult mai plastice, neuniforme, un anumit joc al tonalităţilor şi texturilor. Culorii gresiei arse i se adaugă, uneori contrapunctic, albul caolinului sau alte valori cromatice obţinute cu ajutorul oxizilor.

Ernest Palko se îndreaptă către cercetarea formelor, explorînd potenţialul sculptural, dar şi pe cel grafic al ceramicii. Vasele sale dovedesc un contact direct şi controlat cu materia, unitatea lor de ansamblu nefiind afectată de formele contorsionate. Linia curbă, exploatată la maxim de ceramist, le conferă o anumită graţie feminină, inefabilă, sporită printr-un joc cromatic subtil. Dovedind fidelitate faţă de material, Ernest Palko creează obiecte de o puritate decorativă rar întîlnită.

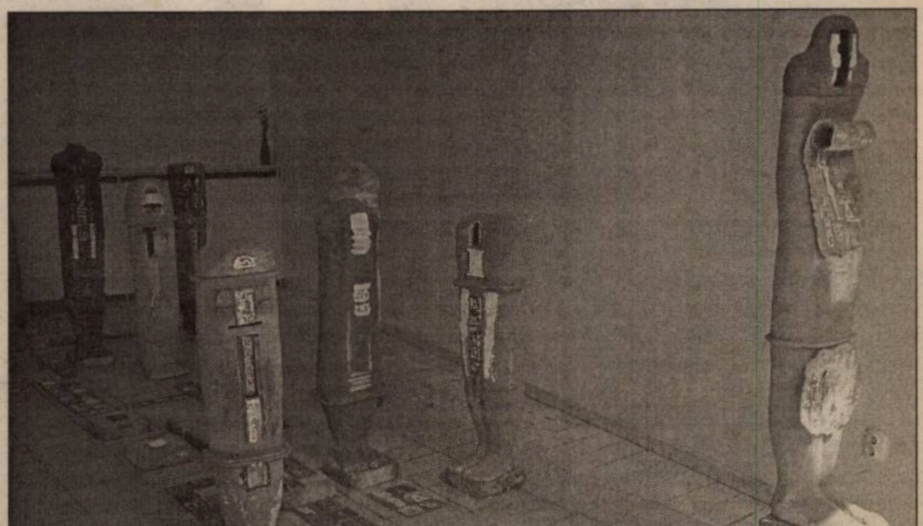

Teatru

Anul Cehov

În Tîrgul Ieşilor

DORU MAREŞ

La distanţă de cîţiva zeci de kilometri şi de aproape o lună de zile, la Iaşi şi la Chişinău se comemorează festivalier centenarul intrării în veşnicie a lui Cehov. În scurta pauză dintre cele două, deocamdată o privire asupra celui de pe malul drept al Prutului – e şi aici ceva cehovian, dar poate că nu tocmai chemarea Moscovei...

Strîns cu uşa de întîrzierea banilor (interesant: anul electoral românesc e crunt resimţit în peisajul cultural, încă o demonstraţie de dispreţ a puterii faţă de lumea spiritului), directorul Teatrului Naţional „Vasile Alecsandri“, Ioan Holban, a reuşit totuşi să propună publicului ieşean cinci zile de montări Cehov de Bucureşti, Sfîntu Gheorghe şi Tîrgovişte, asezonate cu glas rusesc de Moscova şi Chişinău şi cu ceva infuzie bulgărească de Silistra. Retrospectiv, senzaţia evenimentului este de fapt rotund, împlinit şi cuminte (cu minte?), strălucirea asigurînd-o însă doar spectacolele produse de Teatrele „Cehov“ din Chişinău şi „Andrei Mureşanu“ din Sfîntu Gheorghe (asta e, Cristina Modreanu, n-o fi elegant să spui adevărul, dar e mai important decît Platon – ghici cine a zis-o?!). Să recunoaştem: textele dramaturgice cehoviene sînt teribil de frecventate şi îngrozitor de „în acelaşi chip“. Poate şi din cauza presiunii conservatorilor, clamînd un Cehov „cehovian“, deşi doar în mentalitate par născuţi ceva mai de mult decît însuşi scriitorul. Se adaugă senzaţia mea că regizorii nu au mai reuşit să citească, dincolo de dramaturgia lui Cehov, decît **Ursul**, **Nunta** şi **Cererea în căsătorie**, texte pe care le-au obosit cu destoinicie.

Gazdele s-au aruncat primele în foc, pe mîna lui Ion Sapdaru, cu spectacolul **Despre efectul dăunător al nostalgiei**. Din păcate, sîntem tare departe de **Hamlet**, în acest pariu al unui teatru în teatru, pe care regizorul şi-l motivează în linia unei replici din **Pescăruşul**, înlocuind cuburile de la Botoşani cu varii geamantane din care se creează – ingenios, de altfel – geografii scenice. Actori de „cîndva“ – costumele pot trimite foarte bine la deceniile dinaintea sau de după pragul secolelor XIX-XX – se opresc în jurul scenei sugerate de replica de care vorbeam („...goală, urîtă, ca un schelet..., cortina pocneşte în bătaia vîntului. Cînd am trecut aseară pe acolo mi s-a părut că plîngea cineva înăuntru“). Fără explicaţia din caietul-program, e puţin probabil să fi recunoscut „plînsul“ în scenografia Rodicăi Arghir. Mai mult o convenţie/invenţie cam forţată, care să poată motiva înlănţuirea celor trei exerciţii după **Jubileul**, **Cerere în căsătorie** şi **Ursul**. Aşa încît actorii s-au văzut nevoiţi să suplinească, nu-i vorbă, cam dezordonat, lipsa unei mai clare decizii regizorale. Din punctul meu de vedere, Doina Deleanu în Elena Ivanovna şi Teodor Corban în Ciubukov au reuşit să-şi individualizeze cel mai pregnant personajele, realizînd şi momentele de vîrf ale spectacolului, secondaţi seniorial, mai apoi, de Florin Mircea şi Emil Coşeru. Mai multe fragmente de spectacole, nici unul dus pînă la capăt, s-au adunat în spectacolul lui Sapdaru. Unele dintre ele ar fi fost să fie pregnant polemice, dar liantul defectuos utilizat a dus la slăbirea efectului. Nostalgia scenei-gară a rămas fără urmări, dincolo de citatele teoretice.

O lume mai dură,
NU-!
o lume mai bună
O lună de non-violenţă
în mass-media
7 mai - 7 iunie
Campanie iniţiată de Televiziunea
PAX

Patimile după Andrei

Trecătorul înger din sicriul de sticlă şi „poza“ rusească de final, cu personajele hohotind şi privind sala/realul palpabil („Ce se vede acolo, în zare? Nimic!“), mă fac să cred că abia de aici Ion Sapdaru şi trupa Naţionalului ieşean pot începe cu adevărat un spectacol Cehov.

Marea dezamăgire a produs-o, însă – în sensul distanţei dintre orizontul de aşteptare şi produsul scenic –, Teatrul Dramatic din Moscova cu al său **Trei surori**, spectacol semnat de Yuri Klepikov şi Vladimir Yachmenev. Intenţia nici aici nu a fost de neluat în seamă: în primul act, personajele sînt toate teribil de superficiale, cam „duse“ de utopie şi de, vorba lui Macedonski, „oraşul mic“ ce „te-nghite-ncet“. Există o tentaţie a ludicului doar parţial consumat, în special în viziunea regizorală a cuplului Andrei (Duzhnikov Stanislav)-Ferapont (Valery Magdiaş), cuplu ce pare a fi singurul posesor al capacităţii de conştientizare, oprită de lene, de sastiseala unui continent prea mare pentru a putea fi suportat. Actul secund (sosit, din păcate, prea tîrziu) este cel al transformării personajelor (desigur, performanţă) în tipologie tragică, moment al excelenţei cuplului de care vorbeam mai înainte, în relaţia lui cînd violentă, cînd complice cu sala. Aparent, cei doi regizori s-au speriat de propria libertate, descoperită în al doilea act, micile ingeniozităţi asfixiindu-se, de cele mai multe ori, într-un *déjà-vu* fără rost.

Cu regretul de a nu fi putut urmări **Ursul** lui Nikolov Perveli-Vili, de la Teatrul „Sava Dobroplodni“ din Silistra, şi nici **Poiana boilor**, montat de Horaţiu Mălăele la Teatrul de Comedie din Capitală, notez un interesant **Pescăruş**, conceput la Teatrul „Tony Bulandra“ din Tîrgovişte de Laurian Oniga. Decorul ingenios al lui Alin Gavrilă (atenţie la sistemul de producere a „sclipirilor lacului“ – văzut din sală, scade efectul!), costumele logice şi frumoase propuse de M.C. Ranin (directorul teatrului) şi tinereţea trupei fac posibile prestaţii actoriceşti cînd rafinate, cînd explozive, dacă ar fi să mă refer numai la cele trei Zarecinaia (*sic!*) – Adina Stan, Irina Melnic şi Laura Vasiliu –, la Treplev (Ştefan Cepoi – foarte bun tînăr actor, foarte neinspirat nume de scenă..., poate la revistă, cine ştie, sau în Gianni Rodari?), ori la elegant-detaşatul Dorn (George Corneanu). La polul opus, complet neconvingător Vitalie Ursu în Trigorin, şi ca voce, şi ca mişcare scenică. Marea găselniţă a montării lui Oniga, persistentă în memoria de spectator, rămîne, indiscutabil, trinitatea Zarecinaia, încă de la apariţia acesteia în „leagănul de peste ape“. Trinitate fiind, evident povestea trebuia să conducă la martiriu. În acelaşi timp, cele trei actriţe individualizează fiecare limpede o anume zonă psihoemoţională a personajului. Nici Laurian Oniga nu a avut curajul de a-şi duce pariul pînă la capăt, o dată prin nehotărîrea asupra utilizării a numai uneia dintre persoanele a doua singular sau plural de către ceilalţi, cînd i se adresează Ninei Zarecinaia (care este una singură, tocmai fiind formată din trei – şi aici se poate specula liber, mitologic, de o rară vastitate), mai apoi prin metamorfoza fără nici o logică a lui Şamraev din actul secund, încă o dată prin fantasma suicidară din final, construct fără legătură, de dragul filozofării cu orice preţ. Momente de o reală frumuseţe/tandreţe se nasc pe parcursul spectacolului şi aş remarca, în trecere, jocul cîntecului ceaiului din samovar, din al doilea act, susţinerea tezei destinului actoricesc al Ninei Zarecinaia ori pianul lent şi dibuit al uneia dintre interpretele personajului.

În fine (pentru a nu o enerva foarte tare pe C. Modreanu, fără de care mi-ar fi lipsit un motiv serios de a susţine că niciodată Gala UNITER nu s-a „bucurat“ de un juriu final mai jalnic decît în acest an), alături de **Trei surori** al lui Radu Afrim, **Patimile după Andrei**, în viziunea lui Petru Vutcărău, montat la Teatrul Dramatic Rus de Stat „A.P. Cehov“ din Chişinău, s-a constituit în eveniment de vîrf al manifestării. Citire personalizată şi de profunzime a **Salonului nr. 6**, **Patimile după Andrei** (desigur, Andrei Efimîci Raghin, al cîtelea posibil chip al doctorului de toţi văzuţi şi nevăzuţi Anton Pavlovici?!) se dezvoltă într-un spaţiu concentraţionar care nu e doar spitalul ori salonul bolnavilor mintal, ci, în consonanţă, orăşelul de afund de provincie, sensul amiciţiei lui Averianîci, arivismul de brută semidoctă al lui Hobotov, ba chiar realitatea de-a dreptul stalinistă a flexului care împroaşcă înaltul scenei cu scînteile obligativităţii modelării forţate a conştiinţelor întru înregimentare şi anulare a umanităţii şi libertăţii individuale. Exactitatea matematică a Tatianei Popescu de a decide scenografic, în acest sens, sporeşte gradarea încărcării dramatismului, citirea lui Cehov fiind foarte atentă şi din acest punct de vedere. Structura de metal pe care scenografa ne-o propune îşi balansează înţelesul între închisoare şi navă ca spaţiu al recluziunii forţate, plutind pe oceanul gri al cutumelor fără alternativă. Maestru de ceremonii dinlăuntrul sau din afara acestui Gulag în miniatură, mare maestru al naraţiunii şi, aproape, substitut al autorului, Zinaida Cebotari este fenomenul actoricesc al spectacolului, Petru Vutcărău oferindu-i spre asumare ordonată cîteva personaje, unele de-a dreptul antinomice. Apariţia lui Andrei Efimîci (Vsevolod Gavrilov) este, de la început, aşezată sub semnul mesianismului implicit. Răstignit christic pe crucea spitalului, plictisului, bibliotecii, a normalităţii şi profesionalismului, în definitiv, Andrei Efimîci constată solidar: „oamenii nu trebuie împiedicaţi să-şi iasă din minţi, nu e bine...“. Nu de alta, dar boala poate fi chiar destinul, iar spitalul, oricum ai lua-o, contrazicînd karma, devine instituţie imorală... Căci tratamentul, se vede în diacronie, va fi sub semnul flexului şi al filtrelor de lumină roşie, trimitere la o realitate care e abia depăşită (oare?). La antipod, pachetele de cărţi de citit, păhărelul de vodcă şi ceasurile de taifas cu Gromov (Iurii Andriuşcenco), acum pacient, mai apoi aşijderi pensionar batjocorit al Salonului nr. 6. „Viaţa e o capcană“, constată unul dintre personajele supuse malaxorului cutumier, insidios politic, o capcană fără ieşire, căci nici moartea şi îngroparea sub maldăre de haine vechi nu e sigur că mai este o salvare.

Lecţiile Vutcărău şi Afrim au încununat gestul de reverenţă al Naţionalului din Iaşi faţă de Cehov, în aşteptarea celui de la Chişinău, dintre 21 şi 30 mai, propus chiar de Teatrul „E. Ionesco“, al cărui director este regizorul Petru Vutcărău. ▮

Tăcerea trupurilor amorţite

MIHAELA MICHAILOV

Teatrul „Maria Filotti“, Brăila
Plaja de Peter Asmussen
Traducere: Carmen Vioreanu
Un spectacol de Radu Afrim.
Scenografia: Alina Herescu
Consultant mişcare scenică:
Marius Manole
Liedul **Sînt deprimat**: Ada Milea
Cu: Antoaneta Zaharia,
Mihaela Trofimov, Emilian Oprea,
Cornel Cîmpoae, Marius Manole,
Liviu Pintileasa, Adrian Iacov,
Alexandru Marin.

Jerry, mingea şi broscoiul

Spectacolele lui Radu Afrim sînt legate ombilical printr-un imaginar poetic de o tulburătoare naivitate, cu tot ceea ce implică această raportare ca tip de ludic indus. Lectura lor combinatorie sedimentează o stare întreţinută aproape programatic. Vîrsta biologică, în sensul imagisticii jocului persistent, din spectacolele lui Afrim e cea a copilăriei prelungite, la care se revine ciclic. Acest topos e congener imaginarului propus de Afrim, apropiindu-l foarte mult de spaţiul lui Fellini, cu acel tragism grotesc de lume ce pare că moare puţin în fiecare zi.

Personajele sînt nişte copii mari, uneori maturizaţi prin ceea ce le este dat să trăiască, dar păstrînd constant un anumit tip de infantilism, fie ca anomalie (retardarea personajului masculin din **No mom's land** sau autismul Dorei din **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri**), fie ca formă de salvare, de compensare – copila din **De ce fierbe copilul în mămăligă**. Debilitatea lor, evidentă într-o formă sau alta (afectivă, psihică, transpusă într-o frică organică sau într-o percepţie distorsionată), vine dintr-o hipersensibilitate şi, implicit, dintr-o trăire paroxistică a propriilor neputinţe. Personajele sînt, într-un fel, victime ale stagnării în multiple forme ale dependenţei: de prototipul matern transferat iubitei – ca în **No mom's...**, de un spaţiu ideal ce reprezintă de fapt timpul dezmorţirii – **Trei surori**, de o întîmplare, oricît de dureroasă ar fi ea – violul din **Nevrozele...**, de celălalt, oricît de inconsistentă ar fi prezenţa lui – **Plaja**. Din această neputincioasă invaliditate vine nevoia transfigurării şi emergenţa unui imaginar fantasmatic, atît de bine pliat pe cel al inocenţei. Tinerii care închiriază o cameră de hotel pentru a se sinucide, în **Îngerul electric**, se delectează cu desene animate cu Tom şi Jerry, Dora (**Nevrozele...**) după viol, aproape pluteşte printre fructele suspendate şi luminate, rostind mecanic, de nenumărate ori, „E totul OK“, fetiţa ghemuită în labirintul fricii din **De ce fierbe...** se linişteşte atunci cînd ascultă o poveste, Tuzenbach din **Trei surori** performează scurte momente de magie, încercînd să suspende uitarea pîcloasă aşternută peste această lume animată doar de balalaică şi de ghiduşiile Anfisei. Toate aceste personaje subscriu la o terapie a fragilităţii angoasante prin proiecţia în imaginar. Recuzita lui obiectuală ţine de un timp al rememorării, fie că e vorba de broscoiul – simbol al copilăriei fracturate – din **Nevrozele...**, de mingea imensă din **De ce fierbe...**, de cea de volei din **Plaja**, sau de borcanele Anfisei în care sînt puse spre păstrare portrete de epocă îngălbenite. Sînt obiecte care îşi reinventează universul inocenţei, extrem de dens în spectacolele lui Afrim. Umorul e de cele mai multe ori unul copilăresc frust, cu o ingenioasă inflexiune a şarjării, tot aşa cum tragismul alunecă într-o deconcertantă candoare. Bunica din **Alge. Bernarda's House Remix** – o păpuşă mecanică cu mişcări robotice, înfăşurată în dantele, pusă în mişcare de un apetit sexual debordant –, Anfisa din **Trei surori**, un fel de totem al locului, într-o continuă efervescenţă, hilară şi, în acelaşi timp, cumplit de tristă, tatăl Dorei din **Nevrozele...**, ridiculizat la maxim, şi proprietarul din **Plaja** sînt pliuri ale unei deriziuni multiplicate.

Există o atracţie irezistibilă spre zona imagistică a naivităţii copilăreşti, filtrată de emoţie, lirism şi de un tip cu totul special de ironie nevinovată, ce ascunde în subtext cinismul.

Persistenţa unui imaginar al copilăriei – copilul e o prezenţă, efectivă sau doar insinuată, puternic legată de matricea stilistică a spectacolelor lui Afrim – şi, pe de altă parte, deriziunea senectuţii, care nu anulează însă perspectiva dezintegrării, sînt emblematice tocmai pentru că se întrepătrund. Le leagă aceeaşi reflectare, chiar dacă din unghiuri diferite, a psihologiei vîrstelor.

Acordeonul subacvatic

Zgomotele sparte ale valurilor intensifică tăcerile din **Plaja**, poate cea mai rafinată montare a lui Radu Afrim, care condensează perfect barometrul interior al textului. Paradoxal, o rezonanţă de puternic impact, deşi replicile sînt perfect dozate de co-scenaristul lui Lars von Trier la celebrul **Breaking the Waves**, o are inflexiunea tăcerii, pauza dintre silabe, tensiunea care creşte pe final de cuvînt şi lasă întotdeauna suspendat un sens mai mult indus. Ceea ce nu ajunge să fie spus are cea mai mare forţă de sugestie, pentru că ascunde frica unei comunicări directe, cu toate consecinţele ei iminente. Personajele se feresc să se audă cu adevărat şi încep să se asculte atunci cînd e prea tîrziu. Implozia cuvîntului, adîncirea în pusee crispate şi mocnite sînt punctate de răbufniri scurte, care scot la iveală frustrările acumulate, dorinţele cenzurate şi aşteptările, toate foarte bine susţinute de jocul actorilor.

Foto: Radu Afrim

Plaja e un spectacol al trăirii pînă la limită a însingurării în doi, o microscopie a cuplului segmentat în particule elementare. Totul cu o luciditate tăioasă, hiperrealistă, dar şi cu o copleşitoare nostalgie, cu un lirism tulburător. Sanne şi Jan, Benedikte şi Verner revin timp de patru ani în acelaşi loc, la mare, în extra-sezon. Cuplurile se zbat să salveze ceea ce, în realitate, nu mai poate fi recuperat, iar întoarcerea an de an e sinonimă cu amorţirea senzaţiilor, cu imposibilitatea depăşirii handicapului unei legături autentice. Spectacolul reflectă excelent, în relaţiile subtile şi mereu pe muchie dintre personaje, treptata anihilare a relaţiilor. Cel de lîngă rămîne doar o prezenţă fizică, care nu anulează însă dependenţa nevrotică. De aici nevoia ucigătoare de tandreţe şi iubire.

Jan încearcă să se sinucidă atunci cînd Sanne vrea să îl părăsească (deşi legătura dintre ei e moartă) şi rămîne cu un accident în vorbire, pe care, cu ajutorul ei, îl depăşeşte în final. Emilian Oprea nuanţează inspirat trecerea de la siguranţa de sine şi nonşalanţa din prima parte la vulnerabilitatea şi tensiunea din silabele frînte, abia rostite. Benedikte (dramatismul Mihaelei Trofimov e foarte atent potenţat de fragilitate şi de o stranietate aproape halucinantă) se sinucide după ce pierde copilul, resimţind acut senzaţia unui rău care îi invadează întreagă fiinţă. Sanne, excelent interpretată de Antoaneta Zaharia, cu o naturaleţe şi o sensibilitate magnetică, ce punctează acaparanta înstrăinare, este cea care se sacrifică, nemaiavînd forţa de a continua astfel. Este bulversantă scena finală, în care, privindu-l pe Verner (Cornel Cimpoae propune un joc echilibrat, cu un tip de neputinţă interiorizată), rulează mecanic fotografii, ca într-un film developat rapid. În fotografii, timpi îngheţaţi la care personajele recurg pentru a-şi aduce aminte, se amalgamează întreaga lor existenţă trăită haotic. Cuvintele depăşesc amnezic efortul de apropiere, trupurile nu mai au timp să se cunoască. E o repetiţie ameţitoare, din gol în mai gol, o revenire mortificantă, care ascunde, de fapt, cele mai cumplite obişnuinţe. Pe ecranul din fundal apare proiectată o scenă din **Nosferatu**, care reia la nesfîrşit aceeaşi imagine: pe o plajă unde sînt înfipte cruci, o fetiţă, cu o fotografie în mînă, vine spre o femeie aşezată pe bancă. Teatralitatea secvenţelor filmate e la Afrim sursa acutizării stărilor. Erotismul din **Plaja** se consumă într-o exersare continuă a dependenţei de celălalt, pînă la pulverizarea propriei identităţi. Cel mai dureros e că partenerii devin interşanjabili, că ajung să se înlocuiască din disperare şi aproape din reflex.

Răceala pe care îmbrăţişările şi atingerile încearcă să o ascundă le arde dorinţele cele mai intime. Sînt istoviţi, neputincioşi, prinşi într-o clepsidră a disoluţiei. Senzualitatea corpurilor are în spectacol o semnificaţie cu totul specială. Se apropie lasciv, se resping brutal, îşi strigă spart frustrările şi insatisfacţiile. Erotismul e mai degrabă unul pulsional, instinctual, extrem de sugestiv în scena tangoului (merită făcută o analiză a coregrafiilor în spectacolele lui Afrim, în **Plaja**, coregrafia fiind una a scîndării, cu mişcări bruşte sau acrobatice, în cazul cuplului masculin inventat de Afrim pentru a întreţine atmosfera apăsătoare a plajei). Alte două apariţii inexistente în piesă, dar perfect integrate în spectacol sînt proprietarul şi scafandrul cu acordeonul, personaj de o tristeţe fără margini – evidentă în expresia fizionomică –, în descendenţa acordeonistului din **Amarcordul** lui Fellini. Marius Manole, în rolul proprietarului ridicol, decrepit, veşnic înceţoşat de băutură, care merge încovoiat într-un colac de salvare, sondează cu o disponibilitate ludică de excepţie – contrapunct inventiv întreţinut – tot registrul grotescului tragic. Este un rol la antipodul celor contorsionate din **Drept ca o linie** sau **Chip de foc**, o variaţie de care actorul avea nevoie pentru a-şi demonstra abilităţile actoriceşti în multiple ipostaze. Proprietarul are ceva din dezolarea spaţiului marin, de care e într-un fel locuit. Spaţiul acesta (scenografia Alinei Herescu excelează prin simplitate şi forţa sugestiei), de un rafinament plastic ce acoperă cum nu se poate mai bine miza întregului spectacol, lasă loc rupturilor care devin spaţializate. Ele se aud în ritmul agitat al valurilor, se discern în pietrişul plajei, în plasele de pescuit şi în pasarela pe care se întind trupurile. Şi, bineînţeles, în muzicalitatea difuză a scufundărilor şi reflectărilor de pe cele trei ecrane de televizor aşezate în *avant*-scenă. Roşu aprins, sîngeriu, portocaliu, albastru intens, şters.

Foto: Radu Afrim

Numărul pe luna aprilie 2004 al revistei **Arhitectura** (serie nouă) se deschide cu un articol de Constantin Goagea despre Salonul de Mobilă de la Milano (**Lucruri mici**), un material de Chris Blencowe (text) şi Judith Levine (foto) despre „casa unui muzician londonez“, două proiecte ale arhitectei Roxana Enescu „despre libertatea de creaţie la modul fractal“, un eseu al lui Kazmer Kovacs despre **Modernitatea patrimoniului construit** ş.a.

De remarcat – în mod special – modernitatea ambiţioasă a proiectelor şi spectaculozitatea imaginilor cu care noua serie a revistei ne-a obişnuit deja... De altfel, revista a primit de curînd Premiul Ordinului Arhitecţilor din România la secţiunea „Publicaţii“.

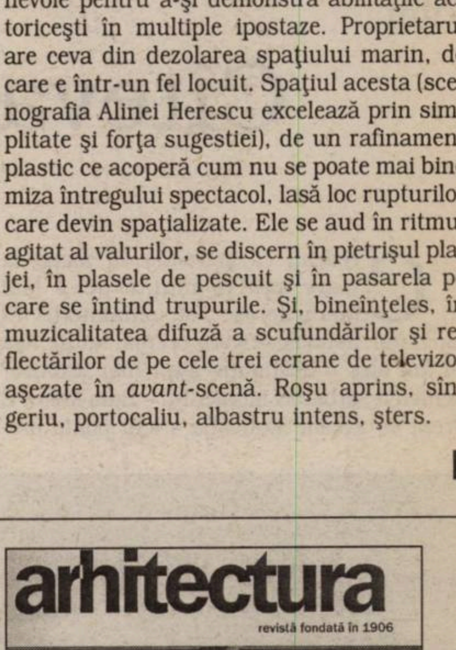

Să pui în scenă România

IULIA POPOVICI

Marţea trecută, pe 4 mai, Teatrul ACT şi dramAcum2 au organizat prima dintr-o serie de întîlniri menite să aducă în faţa tinerilor viitori dramaturgi teme noi şi o nouă modalitate de abordare a lor – altfel spus, o nouă atitudine teatrală. De data aceasta, discuţia a plecat de la cartea lui Paul Cernat, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici şi Ioan Stanomir *O lume dispărută*, pentru a aduce în centru cotidianul Epocii de Aur, cu eugeniile lui, Brifcor-ul, cozile la tacîmuri, Europa Liberă şi formaţia Mondial. A fost doar începutul pentru o iniţiativă care vrea – şi o va face – să schimbe, mai bine mai tîrziu decît niciodată, faţa teatrului românesc.

Patru tineri în jur de 30 de ani s-au decis în urmă cu 3 ani să-ncerce o, cum îi spuneau ei, „exorcizare a experienţei personale" în texte în care-şi povesteau propria istorie de copii, adolescenţi, liceeni ai anilor '70-'80. În prima lor carte, partea memorialistică era de fapt subiectul unui singur capitol (cel care dă numele întîlnirii de la Teatrul ACT, **Comunismul pe înţelesul copiilor**), extins în al doilea volum, **O lume dispărută**, la întreaga carte. Au făcut-o dintr-o sumă de motive pe care le şi explică în prefaţă, dar care s-ar putea rezuma în principiu la două: pentru că subconştientul colectiv al prezentului şi, implicit, identitatea noastră colectivă datorează (şi e normal s-o facă) foarte mult trecutului, şi fiindcă, pentru a ne putea asuma (evalua, spune Ricoeur) acest prezent şi a lua în mîini viitorul, primul pas e o demitizare a memoriei.

O întrebare pertinentă care şi-ar cere un răspuns de la bun început este de ce am ales ca punct de plecare pentru discutarea potenţialului teatral al temei cotidianului comunist această carte şi nu una de istorie orală pură, aşa cum e **Anii '80 şi bucureştenii**, un proiect multimedia precum **Dacia 1300 – generaţia mea** al lui Ştefan Constantinescu sau un roman autoficţional ca **Tinereţile lui Daniel Abagiu** al lui Cezar Paul-Bădescu. Chestiunea e destul de simplă (în complexitatea ei) – e vorba de atitudine; exact ceea ce face din **O lume dispărută** un text lipsit de teatralitate – şi anume faptul că amintirea trecutului e întotdeauna supusă privirii prezentului, că mai importantă decît cufundarea nostalgică într-un timp revolut este reflecţia critică a prezentului care-l continuă, e şi miza abordării istoriei „la firul ierbii" în teatru: punerea în ficţiune a evenimentelor, a faptelor, a trăirilor noastre e, de fapt, singura metodă viabilă de depăşire a acestor experienţe, distanţa luată faţă de trecut e esenţiala garanţie a viitorului. Avînd în centru aceeaşi idee, ceea ce diferă fundamental între textul literar (al lui Cernat, Manolescu, Mitchievici şi Stanomir sau al oricui altcuiva) şi actul teatral este modalitatea de abordare, un vocabular şi o modalitate de articulare diferite, specifice de fapt unor limbaje artistice distincte.

Ca să te poţi despărţi de trecut, condiţia preliminară e să-l cunoşti. Acum cîteva săptămîni, nişte studenţi de la UNATC se întrebau retoric de ce ar trebui ei, care la ai lor 20 de ani nu au amintiri proprii de dinainte de 1990, să se intereseze de chestiuni precum adevărul Revoluţiei sau dictatura comunistă. Trecutul, sub forma Istoriei mari, le-a fost impus acestor (şi mai) tineri ca o datorie mai mult sau mai puţin de onoare; e pentru ei o istorie didacticistă a extraordinarului cu care nu pot şi nu au de ce să se identifice; pentru ei, lumea de dinainte e una de monştri, le vine greu pînă la imposibil să creadă în perenitatea naturii umane sau în repetabilitatea experienţelor. Le vine greu să creadă că participarea inerentă la o colectivitate – societatea românească – atinsă de mutaţiile unei anormalităţi de 50 de ani le determină, parţial cel puţin, structura identitară. Pentru ei, identitatea ţine de o alegere individuală, iar memoria e un exerciţiu solipsistic, nu comunitar.

Am văzut de curînd pe o scenă din România un spectacol pe un text elveţian a cărui temă principală era modul în care experienţele generaţiei '68, generaţia părinţilor noştri, s-au transformat într-o formă de presiune ideologică asupra copiilor. Mi-a venit imediat în minte generaţia românească a deceniului şapte, pentru care revoluţia sexuală a-nsemnat controlul statului asupra propriei reproduceri, şi cea a copiilor lor, pentru care umorul comunist a inventat numele de „decreţei"; am simţit că, inconştient, dincolo de spectacol, aceasta era experienţa comună care-i lega pe cei din sală, mai mult decît împărtăşirea unei emoţii estetice. Era sîmburele solidarităţii identitare bazate pe o memorie comunitară.

Rolul teatrului este sau ar trebui să fie de a pune întrebări, chiar dacă, ori mai ales în situaţia în care nu are un răspuns. Iar întrebarea fundamentală rămîne, de secole, aceeaşi – şi anume *cine sîntem*. Teoretic cel puţin, teatrul e acel loc în care mergi, cum scria cineva, ca să afli „ceva despre propria viaţă, ca să-nţelegi mai bine natura experienţei tale umane, ca să-ţi descoperi apartenenţa la o comunitate". Iar cotidianul Epocii de Aur, acea normalitate a anormalităţii, face parte din ceea ce sîntem, ca experienţă socială, ca o comunitate şi nu colectivitate, care doar în această calitate şi doar în cunoştinţă de cauză poate alege să uite şi să meargă mai departe. Pentru a pune România în picioare şi în scenă.

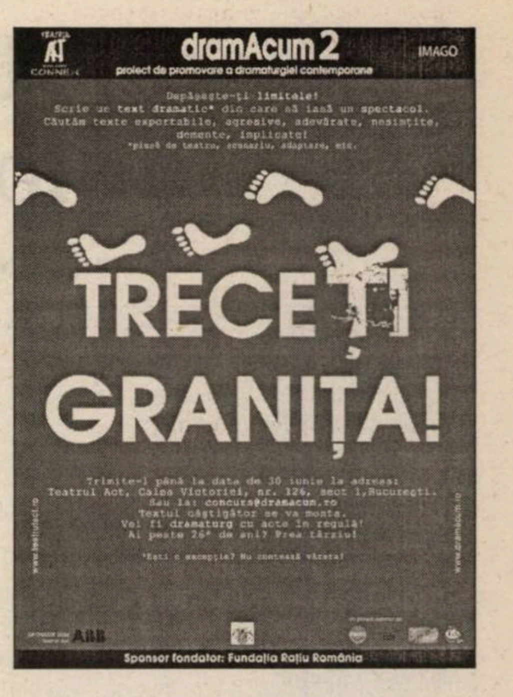
dramAcum 2
proiect de promovare a dramaturgiei contemporane
IMAGO
Depăşeşte-ţi limitele!
Scrie un text dramatic* din care să iasă un spectacol.
Căutăm texte exportabile, agresive, adevărate, nesimţite, demente, implicate!
*piesă de teatru, scenariu, adaptare, etc.
TRECEŢI GRANIŢA!
Trimite-l până la data de 30 iunie la adresa:
Teatrul Act, Calea Victoriei, nr. 124, sect 1, Bucureşti.
Sau la: concurs@dramacum.ro
Textul câştigător se va monta.
Vei fi dramaturg cu acte în regulă!
Ai peste 26* de ani? Prea târziu!
*Eşti o excepţie? Nu contează vârsta!
ABB
Sponsor fondator: Fundaţia Raţiu România

infoTeatral

Pe muchia nebuniei. Salonul nr. 6, unul dintre cele mai montate texte de proză cehoviană, a fost pus în scenă la Clubul Prometheus de Adrian Berinde, premiera fiind pe 29 aprilie. O montare interactivă în care normalitatea dublată de injocţiunile nebuniei este cadrul fluctuant al evoluţiei personajelor. Momentele *live* de coregrafie şi muzică antrenează jocul actorilor Costina Ciuciulică, Daniel Tudor, Marius Chivu, Toma Cuzin, Anca Vasile şi Laura Ionescu copilul.

Après Gherasim. Pe 4 mai, la Teatrul Ariel, Gherasim Luca a fost suportul ideatic al unui inventiv spectacol – premiera **Amphitrite** – în regia lui Horaţiu Mihaiu, printre puţinii creatori autentici de teatru non-verbal din România. La Mihaiu, gestul şi mişcarea stilizează universuri imaginare, pe care regizorul le transpune într-o vizualitate pregnantă. Temele fundamentale sînt investite cu o dinamică proprie şi cu un umor extrem de fin, ca în încîntătorul **Steps**.

Mihaiu experimentează un fel de teatru pictural, fără să fie însă nici o clipă figurativ, în care povestea e decantată în ritmicitatea gesturilor. E un continuu simbolism în mişcare (pentru **Amphitrite**, regizorul a lucrat la partea de mişcare cu András Lorant) subtil articulat. Există în acest spectacol două interesante debuturi Ioana A. Costea şi Cristina Ungureanu de care, cu siguranţă, vom mai auzi. Din distribuţie mai fac parte Andi Brînduş şi Iuliu-Pop Andrieş. Un spectacol în stilul lui Luca şi cu pigmentul vizual al lui Mihaiu. Următoarea reprezentaţie va avea loc pe 14 aprilie. (**M.M.**)

Film

Cîteva imagini/impresii

CARMEN MEZINCESCU

Credeaţi că e *trendy* să mergi la mare sau la munte de 1 Mai (muncitoresc sau altminteri)? Ei bine, nu!, asta fac oricum cei mai mulţi. Aşa că am ales o destinaţie mult mai „exotică" pentru a sărbători momentul – Baia Mare. E drept că aveam motivaţia – sau poate pretextul – unui festival unicat, cel puţin în săracul peisaj de gen de la noi; vreau să zic, unul de film *experimental*. Nu ştiu alţii cum sînt, dar mie sintagma mi-a dat frisoane, mai ales cînd un prieten m-a întrebat ce va să zică. M-am trezit derulînd minute în şir diverse definiţii/explicaţii preponderent negative („nu e un film obişnuit, cu structura clasică a naraţiunii", nu filmare tipică pe un anumit suport, ci „combinaţii" de animaţie cu peliculă/video/DVD etc.) şi am sfîrşit prin a-i da dreptate lui Alex. Leo Şerban (de altfel, cel care mi-a pomenit prima dată de eveniment şi, totodată, preşedinte al juriului), al cărui răspuns a devenit mai tîrziu chiar *motto*-ul festivalului, „Nu ştiu ce este un film experimental, dar, dacă-l văd, îl recunosc imediat".

Alex. Leo Şerban, Bose Pastina şi Victor Florean

Cînd te-ai obişnuit să mergi la festivaluri de film – cele din România, că despre celelalte nu s-a pus problema – de capul tău, să dormi & să mănînci pe unde apuci şi să te laşi teleghidat, energizat doar de dorinţa de a vedea filme, cît mai multe filme!, e oarecum surprinzător să te trezeşti cu toate problemele astea tehnice şi foarte *terre-à-terre* (cazare, masă etc.) rezolvate şi să te poţi concentra doar asupra scopului principal – evident, filmele. Şi la „Cărbunari 2004", 30 aprilie-2 mai (numele oficial al festivalului, organizat de Muzeul Florean din localitate şi prezidat de artistul plastic Mircea Bochiş) chiar au fost multe – peste 200; unele foarte scurte (1-2 minute), altele (insuportabil de) lungi (circa 30 de minute), confirmînd regula că, în general, cu cît are omul mai puţine de spus (şi se pricepe mai puţin s-o facă), cu atît „opera" sa va fi mai *amplă*, pînă cînd îţi iei cîmpii şi ieşi să mai fumezi o ţigară-două..., ceea ce am şi făcut în mai multe rînduri. Dar nu despre *acele* filme vreau să pomenesc, orice selecţie (şi cu atît mai mult una care nu respinge nimic, lăsînd cenzura în seama autorilor şi a publicului) avînd şi bune, şi rele. Pentru o primă ediţie, poate nici suficient mediatizată şi nu tocmai fericit plasată în faimosul *week-end* de 1 mai, au fost ceva participanţi (public, vreau să zic), în special la proiecţiile de după-amiază. Iar filme... cam jumătate româneşti, în majoritate produse ale UNATC-ului bucureştean, dar şi ale Secţiei de Artă Video a Universităţii din Cluj; jumătatea mai bună a fost cea străină, ca de obicei. Nu voi comenta filmele venite de la facultatea de profil din Capitală – majoritatea exerciţii de clasă, trimise în bloc la orice ocazie de expunere publică – pentru a evita acuzaţia de *parti pris* sau de rea-voinţă. O să spun doar că am revăzut cu enormă plăcere amuzanta **Poveste de dragoste interactivă** a lui Gaspar Csongor – 11 minute de trecere în revistă a tuturor variantelor ce pot urma ipotezei că unui băiat îi place o fată căreia îi/nu-i spune, îi oferă o ciocolată pe care ea (n-)o primeşte, o mănîncă singură sau acceptă s-o împartă *u.s.w*. Totul este recitat din *off* egal, monocord, pe imagini minimaliste alb-negru, ce ni-i arată pe cei doi protagonişti performînd sugestii ale acţiunilor amintite de voce, pînă la ipoteza ameţitoare (provocatoare de vertij şi rîsete forţate) dinspre final, cu cei doi protagonişti deja dezbrăcaţi şi foarte aproape unul de celălalt, aşezîndu-şi hainele la loc (fără să fi făcut nimic!), în timp ce vocea insinuează că „poate n-ar fi fost cinstit să irosim 10 minute din timpul spectatorilor"; dar nu acesta este finalul! Mi-a plăcut şi **Sketch**-ul lui Matei Branea, animaţie foarte simplă care, în prima parte (cca 2 minute), era cel mai deştept comentariu la **Clovnii** lui Fellini din cîte am întîlnit, pentru a trece apoi la reversul cel puţin la fel de cinic al medaliei. Şi am rîs cu lacrimi la **Hotart**, polemică despre diversele accepţiuni ale termenului de artă deghizat în promo la *hotline*, de tipul 89.89.89 x, cu sloganul delicios: „Sună-mă ca să vorbim despre artă!“. În rest – foarte multe obsesii. De ce cred oamenii din cinema că ideile lor fixe şi pseudo-fantasmele lor erotico-livreşti sînt interesante/excitante şi pentru alţii n-am să înţeleg niciodată. Confuzia – ca s-o citez pe Reli Mocanu, marea descoperire extra-cinematografică a şederii la Baia Mare – este cea dintre oameni alergînd şi senzaţia de dinamism şi „experimente“ făcute doar de dragul experimentării, fără vreo miză oricît de măruntă. Asta, din punctul nostru de vedere (trebuie să mărturisesc că am ratat din motive foarte ciudate o bună parte din a doua seară, cînd Leo, Reli & co. mi-au spus că au mai descoperit cîteva filme autohtone ok).

Dintre celelalte filme, mi-a rămas în minte **Fast Film** (Virgil Widrich), marele cîştigător de altfel, o demenţă de 15 minute ce amalgamează şi animă mii de imagini din cîteva sute de filme – de la cele clasice la unele mai noi, făcînd posibilă incredibila întîlnire dintre Cary Grant şi Frankenstein, între multe altele. Pe lîngă că te lasă mut de admiraţie din p.d.v. tehnic, bijuteria lui Widrich te face să-ţi imaginezi, ore în şir, tot mai *imposibile* & *improbabile* întîlniri între figuri, situaţii, poveşti... E de-ajuns s-o priveşti atent ca să visezi nenumărate *alte* istorii ale cinematografului.

Au mai fost filme interesante – hilara serie de animaţii minimaliste **Tales of Mere Existence**, pe care le puteţi vedea pe *site*-ul *www.ingredientx.com*, **Happy Peppy Sparky Doggy** (Robert Todd), al cărui titlu suav contrastează violent cu odioasele animale ce latră furioase de-a lungul celor 2 minute şi jumătate ale filmului, întrerupte doar o dată de un insert muzical calin *à la* filmele mute. E genul de film după care îţi vine să te ţii cît mai departe de orice are patru picioare şi colţi; seria de **Cellular Crimes** (Brett Simon & Lily Prilinger), care încerca să exemplifice efectele dezastruoase ale răspunsului la mobil în cinematograf, sau foarte straniul (şi un pic lungitul) **Le Grand Tango**, ce prezenta piesa omonimă a lui Astor Piazzola, performată *live* de un muzician căruia îi vedeam pe întreg parcursul de 11 minute al cîntecului doar chipul, expresiile de bucurie, căutare, nelinişte, nedumerire, broboanele de sudoare. Toate acestea compun un cu totul alt dans decît cel sugerat de ritmul melodiei. De altfel, muzica a fost punctul forte de multe ori – e adevărat, fără vreo legătură precisă cu imaginile în numeroase cazuri. Altfel spus, puteai să închizi liniştit ochii uneori ca să te bucuri de Tom Waits, Radiohead, Mylène Farmer, Björk (mi se pare o crimă impardonabilă să foloseşti „It's Oh So Quiet“ ca *soundtrack* după clipul lui Spike Jonze!), Marilyn Manson şi alţii.

Pînă la urmă am rămas cu o cacofonie sonoră în urechi şi cu ochii strîngîndu-se dureros la vederea soarelui, dar cred că a meritat. Chiar dacă ar fi fost şi numai pentru Widrich. Sau pentru inubliabila Reli... ▮

Cele şase feţe ale festivalului

▮ *Locaţie:* Baia Mare, capitala judeţului Maramureş, loc în care, conform oficialităţilor, oamenii sînt înzestraţi cu „harul grăirii“ (har de care Sadoveanu – Mihail, *of course* – credea că ar beneficia, o noapte pe an, şi dobitoacele).*

▮ *Cazare & Facilităţi:* Hotel Mara** (de la etajul 5 în sus – noi am stat la 6); personal deosebit de ambil, curăţenie (poţi să dormi şi pe jos); camere dotate cu instrucţiuni mirobolante despre „Cum trebuie procedat în cazul în care o persoană ia foc în incinta hotelului“ (să înţelegem că se întîmplă des???) şi procedeul de-a dreptul supranatural de a primi apeluri telefonice de trezire prin centrală – asta în camera care nu avea aparat telefonic în dotare (l-am căutat pînă şi în minibar!!).***

▮ *Masă:* dificil pentru vegetarieni; pentru bucureşteni get-beget, de-a dreptul exotic: palincă „ţeapănă“ la discreţie.****

▮ *Peisaj:* partea arhitecturală nouă a urbei – *disposable*; Mircea Bochiş, directorul festivalului, ne relatează că toate clădirile menţionabile au fost demolate; prelungită vizită în tabăra de sculptură din proximitatea localităţii, prilej de cules intensiv de leurdă (*not me*!) şi vizionarea a numeroase artefacte din marmură (şi calcar, probabil), împrăştiate într-o vale parcă decupată din cartoline; zgîrieturi pe retină provocate de o creaţie falusoformă cu pătrăţele (cca 2 metri înălţime, cu postament cu tot).***

▮ *Selecţie:* nu a existat – au fost incluse toate filmele trimise; s-a spus că s-a dorit ca „singura cenzură să fie cea a autorului“; ca rezultat, peste 200 de filme în competiţie.

▮ *Personaje:* Reli Mocanu, critic de artă şi distinsă membră a juriului, campioană la cules de leurdă pe dealuri; respectele noastre nedisimulate pentru umorul şi (auto)ironia de care a dat dovadă pe parcursul pauzelor (de masă, de ţigară, de palincă etc.) din cursul festivalului. Wanda – în opinia unui prieten *connaisseur* într-ale subtilităţilor coloristice „roz-violent-magenta“ (culoarea părului) & (cică) regizoare, da' mai bine nu zicem nimic de filme(le ei) pentru că n-are rost (iar la ce bine arăta fata, chiar n-are...). (Ovidiu) Bose (Paştina) – regizor de film(e publicitare), membru al juriului; cam cît de aproape se poate de un *look à la* Wim Wenders; am apreciat costumaţia (negru de sus pînă jos) şi sofisticata ironie, cînd flegmatică, cînd cinică (de care n-am beneficiat decît unii dintre noi).***** **(C.M. & C.M.)**

Adunate (cele bune cu cele mai puţin bune şi cele rele cu cele şi mai rele)

CRISTI MĂRCULESCU

Ce rămîne? Ce se sedimentează în creierul privitorului după 200 de filme experimentale? Ce se cîştigă după şi în timpul vizionării experimentelor altora? Stalagmite şi stalactite de replici, imagini, sunete şi senzaţii. Faţa solistului care interpretează „marele tango“ al lui Astor Piazzola şi fascinaţia în faţa implicării sale totale (**Le Grand Tango** – Pieter Jan Smith); pete roşii pe retină după cele patru producţii româneşti intitulate **Pe roşu**, văzute consecutiv; amuzamentul general provocat de **Tales of Mere Existence** (*Lev/www.ingredientx.com*), animaţie minimalistă plină de vînă şi auto-ironie (pseudo-)autobiografică de cea mai bună calitate; tot la capitolul animaţii sînt de menţionat şi **Call of the Wild** (Julia Sarcone/Roach) despre un iepure care îi stresează pe toţi locuitorii pădurii, dînd telefoane anonime şi iritante; **Colordog** (Steve Belfer), în care un cîine fugar trece prin experienţe (mai mult sau mai puţin coloristice) pentru ca în final să se întoarcă la stăpînii săi, o banană sexoasă şi un ananas (morcov, după alte opinii) nevrotic; **Sketch**-ul cu clovni al lui Matei Branea; **Fetiţa cu chibrituri**. Favoritul meu, **La Dernière Voix** (Julien Fonfrede şi Karim Hussain), o poveste fascinantă vizual (şi nu numai) despre un orăşel în care plouă şi tot plouă, pînă cînd ferestrele, hîrtia şi aparatura electronică se dizolvă, devin nefuncţionale, corzile vocale ale oamenilor se atrofiază; „L'insincerité était devenue un luxe du passé“; totul pe un ton sobru şi sumbru de evanghelie apocrifă şi post-apocaliptică. Împreună sau separat, membrii grupului „Ecco“ experimentează cu camera de filmat; rezultatele nu sînt îmbucurătoare, unele nici măcar interesante; obsesia folosirii aceluiaşi apartament ca decor, dar mai ales imaginile (prezente în cel puţin trei filme) ale aceleiaşi căzi m-au dus extrem de aproape emoţional de unul dintre personaje, care urlă: „Nu mai suport!“; asta se întîmplă după ce Carmen Vornicelu face scufundări – îmbrăcată – în cada menţionată şi declară: „Încerc să mă adaptez la nou“... Noutatea nu putea consta, după umila-mi părere, decît în apa din cadă, care să presupunem că fusese schimbată. Interesant a fost **Insomnia** (Dragoş Burlacu), care a arătat că visele pot fi şi... ciudate. Ceva între erotism şi sîngerări într-un ring de lupte (destul de extreme); se prea poate ca aşa să fie visele celor care, mici fiind, doreau să ajungă cosmonauţi (aflăm acest amănunt biografic dintr-un alt film al autorului deja menţionat). **Pekama** (Constantinos Papapanagiotu) arată o altă faţă a Atenei, cartiere mizere şi triste (ceva în genul Uzak în zona portului Pireu), dar, ca şi „minunatul“ film turcesc cîştigător la Cannes, păcătuieşte prin lungime (e şocant cît de lungi pot părea 6 minute); are însă o muzică (tradiţională de jale) care mi-a rămas întipărită pe circumvoluţiuni.

Nu pot încheia fără a-mi exprima regretele pricinuite de locurile comune în care se împiedică majoritatea producţiilor (autohtone, dar nu numai). Majoritatea telefoanelor, fie că sună sau plutesc prin aer, sînt roşii; picturile maeştrilor sînt material brut care trebuie musai animat (*oroarea* provocată de anotimpurile lui Breughel animate pe fondul muzical al anotimpurilor lui Vivaldi); dacă se întîmplă, cumva, ca filmul să aibă şi scene de exterior şi turnarea să aibă loc în Bucureşti, ele se vor filma, de preferinţă, în zona Piaţa Romană-Bulevardul Magheru-Piaţa Universităţii. Personajele, cu predilecţie cele feminine, vor avea măcar un cadru în care să apară îmbrăcate în tricoul sau treningul echipei naţionale de fotbal (aici s-ar pune întrebarea: sîntem o ţară de microbişti sau numai regizorii experimentali au, în marea lor majoritate, un fetiş pentru echipamentul naţionalei?). Filmele care au ca titlu sau conţinute în titlu cuvintele „7 minute“ (**7 Minutes Transaction** – Dan Pierşinaru sau **7 Minute** – Wanda Hutira) trebuie să ţină ceva mai mult. Filmarea, oricît de *crappy*, a unui *happening* experimental nu reprezintă un film experimental. Nici animaţiile colţuroase realizate pe PC. Nici folosirea în abuz a *split screen*-ului pentru a nara poveşti banale şi melodrame adolescentine. Nici *insert*-urile colorate. În orice limbă ar fi. ▮

Aurelia Mocanu şi Mircea Bochiş

„Nu există multe festivaluri specializate pe film experimental în lume. Acesta e considerat o formă de artă de nişă, care are un loc al ei, deloc central – se află undeva între film şi artele vizuale. Locul unde filmul experimental se vede cel mai des e muzeul. El nici nu poate deveni un fenomen de masă; poate interesa un public destul de minoritar, atent la ce înseamnă expresia artistică, dar nu poate aspira la gloria filmului aşa cum îl ştim noi. [...] e o formă de artă care nu se putea naşte decît în a doua jumătate a secolului XX, în momentul în care filmul s-a banalizat. Atunci, artiştii au încercat să se folosească de această formă de exprimare într-un mod mai abstract. [...] Eu cred că orice om înzestrat cu o curiozitate obişnuită poate fi interesat de filmul experimental, ca de orice altă formă de artă. Nu există un public-ţintă şi eu cred că e foarte bine să existe o formă de democraţie în receptarea acestui fenomen, pentru că, dacă prezinţi filmele numai pentru artişti, intri într-un cerc vicios. Practic, publicul se cerne de la sine.“

Alex. Leo ŞERBAN
(interviu în **Graiul Maramureşului**, Baia Mare)

Arte vizuale

Margareta şi Mircea, vîlceargeşenii

AURELIA MOCANU

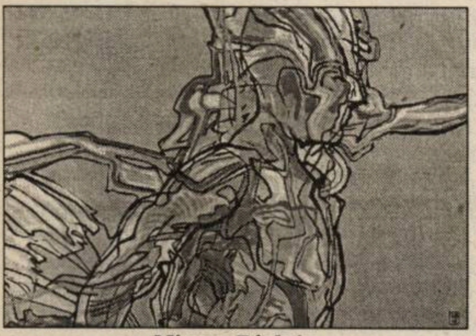

Mircea Bârloiu

Din ce în ce mai multe oraşe îşi asumă destinul „municipal“ în sensul latin, imperial, acela de afirmare a iniţiativelor locale şi a unui profil cultural distinct şi emergent. Rîmnicu Vîlcea este una dintre comunităţile exemplare, în ultimul deceniu, pentru iniţiativele sale în cîmpul artei contemporane, dar şi în valorificarea tradiţiilor rurale şi cultice. Generatoarele unei astfel de vieţi culturale se află în filiala Uniunii Artiştilor Plastici, în proiectele Fundaţiei H.A.R., condusă de sculptorul bucureştean Alexandru Nancu, în entuziasmul şi sinergia cîtorva adevăraţi manageri culturali (pictorii Gh. Dican şi Tina Popa) şi în sprijinul autorităţilor.

Primul oraş vecin atras pe orbita vîlceană este, în mod firesc, Piteştiul, de care nu-l desparte decît o oră de drum şi de peisaj deluros, familiar. Artiştii activi, nu mai mult de douăzeci în fiecare dintre oraşe, se cunosc bine între ei, se sprijină, se informează şi, iată, se invită pe simeze, cu un protocol al evenimentului deosebit de prietenos. La Galeria Artex a UAP din Rîmnicu Vîlcea, într-un nou design interior, s-a deschis, în ultima decadă a lunii aprilie, dubla expoziţie personală a pictoriţei Margareta Popescu şi a graficianului Mircea Bârloiu. Ambii creatori se află la mai mult de un sfert de veac de activitate artistică desfăşurată în Piteşti, dar şi cu participări notabile bucureştene, naţionale şi internaţionale. Margareta Popescu şi Mircea Bârloiu sînt, alături de Gheorghe Dobrică, membrii unui grup sudat, în primul rînd, prin seriozitatea muncii de atelier. Pentru că acest grup se numeşte, puţin livresc, „Anatomia destinului“, am găsit cu uşurinţă vibraţia comună a simezei de la Rîmnicu Vîlcea în verbul „a răscoli“, conjugat vizual. Este vorba despre o anume tensiune conţinută în lucrările celor doi piteşteni. Atît Margareta Popescu, cît şi Mircea Bârloiu au siguranţa unui repertoriu de coduri plastice, pus la punct într-o economie personală a stilului.

Margareta Popescu are, în anii din urmă, o întîlnire productivă cu deşarja abstracţiei libere. Pictoriţa percepe peisajul colinar ca pe o proiecţie de procese afective, restituite cromatic pe o tramă ascensională grafic, de oblice care se învolbură. Artista stăpîneşte un bogat arpegiu al tonurilor în saturări elaborate, mai ales de culori binare, verde-crom-oranj, pe lîngă care ţîşneşte un cobalt sau un ciclam. Libertatea petei, în grafica sa de şevalet, şi a tuşei late şi nervoase în uleiuri îmbibă iradiant suprafeţele. Decupajul „în cascadă“ al impresiilor litice ajută spectacolul cromatic, de mare ţinută şi libertate la Margareta Popescu, să evite edulcorarea şi aleatoriul „frumoaselor vopseluri“.

O tensiune productivă echivalentă demonstrează graficianul Mircea Bârloiu pe simeza vîlceană. Artistul şi-a codificat o anume tensiune sarcastică a comentariului existenţialist într-o reţea grafică cu *pattern* neuronal, filiform, invaziv, propriu grafismului liric-interogator. Punerile sale în pagină au o complexitate crescîndă, pînă la picto-grafica de mari dimensiuni, în alb-negru-gri, cu accente de roşu, din care artistul face trei selecţii pe simeza din Rîmnicu Vîlcea: **Antropocentrism**, **Detaliu dintr-un alt univers** şi **Capriciile** după Goya. Creator interiorizat şi discret, Bârloiu şi-a edificat un sistem propriu de valorizare a dicteului linear în arabesc. Îl afiliem pe artistul piteştean interesantelor laboratoare ale graficienilor seniori: timişoreanca Lidia Ciolac, bucureştenii Nistor Coita sau Victor Ciobanu, care au defrişat cam aceleaşi hăţişuri ale proliferării liniei hipersenzitive.

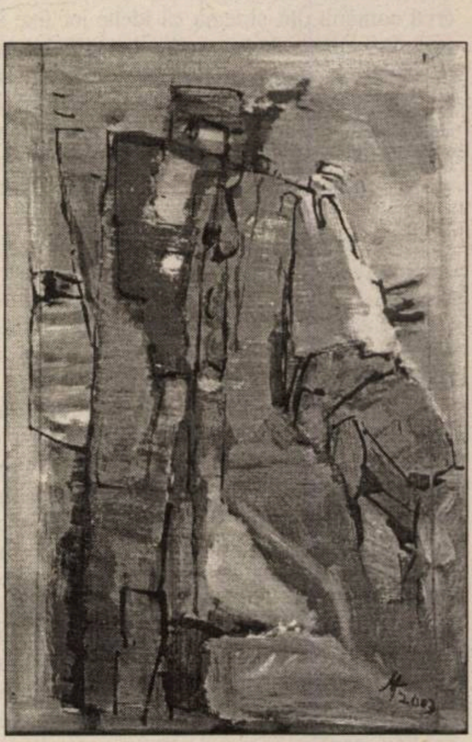

Margareta Popescu

Iată că remarcabila suită de panouri cu *remake*-uri din Goya atinge la Mircea Bârloiu forţa şi decizia aglomerării figurative din muralismul mexican.

Muzică

La musique vivante

ANCA FLOREA

Ziua de 4 mai a marcat un moment cu totul special atît în activitatea Parlamentului Austriei, cît şi pentru soprana Ileana Tonca, solistă la celebra Staatsoper Viena, care, în urma deciziei unui juriu select, din care au făcut parte reprezentanţi ai Universităţii de Muzică şi ai Academiei de Arte, precum şi directorul general al Bibliotecii Naţionale, a primit „Frauen.kunst.preis“ (Premiul pentru femeile artiste) pentru muzică, alături de scriitoarea Monika Wogrolly şi pictoriţa Petra Sterry. Importanţa acestei distincţii este confirmată de faptul că însuşi preşedintele Parlamentului, prof. univ. dr. Andreas Khol, precum şi ministrul Artelor, Ştiinţei şi Culturii, Elisabeth Gehrer, au rostit cuvinte elogioase la adresa laureaţilor, după ce prof. univ. dr. Elena Ostleitner, de la Universitatea de Muzică (totodată purtătorul de cuvînt al juriului), a rostit un „laudatio“ în care aprecierile referitoare la talentul, profesionalismul, sensibilitatea, realizările artistice, dar şi la calitatea umană a Ilenei Tonca au fost superlative, subliniind totodată rolul esenţial al prof. univ. Georgeta Stoleriu în formarea fostei sale studente. Întreaga asistenţă – extrem de numeroasă şi selectă – a aplaudat-o pe binecunoscuta soprană şi profesoară care, firesc, se afla în sală pentru a fi alături de cea care, asemeni altor soliste de renume internaţional, reprezintă cu cinste şcoala sa şi, implicit, arta interpretativă românească.

Dacă panourile cu desene în tonuri estompate şi rochia „de mireasă“ într-un posibil stil de secol al XVIII-lea, realizată din folie de plastic de către Petra Sterry, au fost expuse în superba sală a Parlamentului, iar Monika Wogrolly a citit cîteva pagini dintr-o recentă lucrare, Ileana Tonca a încîntat (în cel mai propriu sens al cuvîntului) prin micro-recitalul său, care a inclus două din cele **Şapte cîntece** compuse de Enescu pe versuri de Clément Marot (**Languir me fais** şi **Aux demoyselles paresseuses d'escrire a leurs amys**). Piesa **Verwandlung** de Dora Pejacevic (colaborînd cu violista Daniela Ivanova – cîştigătoarea Premiului pentru muzică în 2003 – şi cu pianista Donka Angatschewa, care, de altfel, a acompaniat întreg programul) şi aria Adelei din actul II al operetei **Liliacul** de Johann Strauss au entuziasmat prin frumuseţea glasului, siguranţa tehnică, muzicalitatea şi frazarea impecabile. S-au individualizat expresivitatea şi relieful conferit fiecărei partituri, vienezii descoperind cu o plăcere exprimată nu doar prin aplauze îndelungi, ci şi printr-o mimică extaziată, cît de cuceritor poate contura personajul o adevărată interpretă care... nu este vieneză, dar cunoaşte perfect spiritul lui Johann Strauss (şi nu numai). Să obţii un asemenea succes în patria „regelui valsului“ şi la un asemenea nivel parlamentar-ministerial este, cu adevărat, o realizare cu totul aparte, pentru care Ileana Tonca merită toate elogiile noastre, România impunîndu-se astfel, încă o dată, prin calitatea artiştilor săi, adevăraţi ambasadori ai culturii.

În acest sens, ORF – postul naţional de televiziune şi de radio –, care a preluat integral ceremonia conferirii premiilor şi recitalul susţinut de Ileana Tonca, a prezentat apoi emisiuni în care aspectele denigratoare la adresa României au fost înlocuite – măcar pentru cîteva minute – cu imaginea sopranei noastre. Ea a primit un premiu austriac de mare prestigiu, conferit într-un cadru cu totul special, apoi a acordat interviuri şi, bineînţeles, a cîntat cu o emoţie şi o încărcătură interioară poate mai accentuate decît pe scenă, tocmai pentru că, aşa cum a declarat ulterior, s-a simţit extraordinar de mîndră de faptul că a reprezentat România.

De altfel, imediat după încheierea festivităţii de premiere, a evoluat în spectacolul **Scara lui Iacob** de Schönberg la Staatsoper, fiind astfel aplaudată de două ori în... două ore, de această dată pe scena unde, de patru ani, cucereşte fie în **Flautul fermecat** de Mozart, **Cavalerul rozelor** de Strauss, **Elixirul dragostei** de Donizetti, **Guillaume Tell** de Rossini sau **Bal mascat** de Verdi (pregătind în această perioadă premiera operei **Werther** de Massenet, care va fi prezentată în toamnă), fie în operele pentru copii în care micii spectatori au îndrăgit-o încă din prima clipă tocmai pentru sinceritatea, credibilitatea şi farmecul cu care conturează fiecare personaj, comunicînd cu publicul cu un firesc aparte (aspect subliniat şi în „laudatio“).

Ileana Tonca

Cu siguranţă, parte dintre colegii săi români au felicitat-o pentru importantul premiu chiar în culise, iar patru dintre soliştii noştri angajaţi la Opera vieneză – sopranele Ildiko Raimondi, Aarona (Stanca) Bogdan, tenorul Cosmin Ifrim şi basul Dan Dumitrescu – au apărut apoi pe scenă pentru a cînta în **Gianni Schicchi** de Puccini, operă în care rolul principal a fost interpretat de renumitul bariton Leo Nucci.

Iată deci că, în acea seară, pe afişul Staatsoper au figurat cinci nume româneşti, iar la Parlamentul Austriei s-a vorbit în termeni elogioşi despre o artistă din România care, cu discreţie şi credinţă, fără a încerca vreodată „să iasă în faţă“, se defineşte şi se impune atenţiei doar prin personalitatea sa artistică şi umană. Păcat însă că, în ţară, indiferenţa este încă mare, dovadă fiind faptul că, de aproape patru ani, nu a mai fost invitată să evolueze pe scenele „de acasă“, deşi şi-ar dori enorm să reapară, spre exemplu, în spectacolele Operei Naţionale (unde a debutat, în urmă cu cîţiva ani, imediat după absolvenţă, în **Elixirul dragostei**), la Ateneu (unde a cîntat în concert încă din anul I) sau în stagiunea Radio (unde a fost unanim apreciată, în urmă cu mai bine de trei ani, pentru interpretarea unor cantate de Bach). Culmea este că în 12 mai va cînta la Bucureşti, dar... invitată de cei care, în colaborare cu Primăria Vienei, organizează la Hotel Merriott, cu mare fast, balul austriecilor...

deltarfi
93.5fm
Veştile bune vin cu vântul din vest.
La fel şi cele mai bune ziare...
Ascultă dimineaţa Revista Presei Europene !
La deltarfi, la 7:45 şi 9:15.

profil

G**hidul cumpărătorului inteligent**, supliment lunar „valabil în toată România"; se distribuie gratuit împreună cu ziarul **Ziua**. Manager de proiect: Cezar Ioan. Redactor-şef: Andrei Crivăţ. 16 pagini color, format A4, bogat ilustrat, pe hîrtie lucioasă, cu numeroase reclame.

Din sumarul numărului 2 (mai 2004): informaţii utile şi noutăţi de profil, un material despre idei şi tendinţe imobiliare pe piaţa românească (în acest număr: despre construcţiile din lemn), date privind lansarea de către MTS a *leasing*-ului pentru construcţii, informaţii despre evoluţia preţurilor la apartamente şi terenuri, date despre grupul de firme Terplast şi sistemele PVC, despre avantajele şi dezavantajele aparatelor de aer condiţionat, pagini despre oferta de computere pe piaţa românească şi despre piaţa IT, soluţii eficiente de încălzire prin Keston, informaţii referitoare la ofertele de cazare pentru sezonul estival.

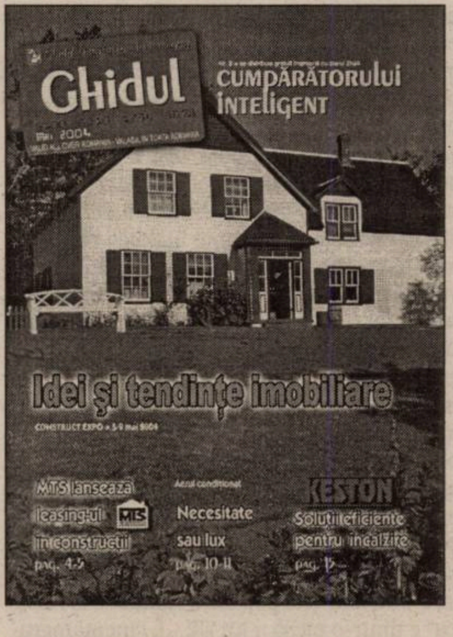
Ghidul
CUMPĂRĂTORULUI INTELIGENT
mai 2004
Idei şi tendinţe imobiliare
CONSTRUCT EXPO • 5-9 mai 2004
MTS lansează leasing-ul în construcţii pag. 4-5
MTS
Aerul condiţionat
Necesitate sau lux pag. 10-11
KESTON
Soluţii eficiente pentru încălzire pag. 15

din presa cotidiană

În ediţia sa de vineri 7 mai, sub titlul **Francmasoneria este infiltrată de securişti, de politruci şi de foşti comunişti**, **Evenimentul zilei** publică un interviu anunţat ca „incendiar" cu Alexandru Tocilescu, reputatul regizor de teatru, cunoscut şi ca intelectual „de atitudine", cu tăioase opinii pe teme morale şi politice. Pornind de la recenta sa premieră de la Teatrul de Comedie, o montare după satira politică **Poker** de Adrian Lustig, Sabina Fati îl provoacă pe Alexandru Tocilescu la o discuţie despre implicarea politicului în cultură, despre perpetuarea foştilor politruci ai regimului comunist în funcţii de conducere şi despre... masonerie, Tocilescu fiind, din 1994, membru al Marii Loji Naţionale din România, în care – însă – a devenit de doi ani inactiv.

Întrebat cum îşi explică „puterea dlui Săraru", care, o dată instalat la direcţia Teatrului Naţional din Bucureşti, a eliminat din repertoriu spectacolul lui Tocilescu, după **O scrisoare pierdută**, montare – de asemenea – foarte acidă la adresa politicienilor de azi, acesta răspunde astfel: „Pentru mine, lucrurile nu sînt clare. Nu înţeleg persistenţa celor care «şi-au trăit traiul, şi-au mîncat mălaiul» – că au avut şi destul mălai – şi care continuă să se amestece în problemele culturale, să-şi dea importanţă şi să se înfoaie. Meritele lor culturale sînt, după părerea mea, nule. Chiar şi acum, din cîte ştiu, Paul Everac montează o piesă la Teatrul Naţional. Eu nu cred că e nevoie de aportul lui Everac în cultură, cum nu cred că e nevoie de conducerea lui Dinu Săraru la TNB şi niciunde în altă parte. E greu de înţeles modul brutal în care mi-a scos de pe scenă **Scrisoarea pierdută**, după ce, pînă la ora respectivă, se jucase cu sălile arhipline. S-a înscenat o zi în care nu s-au distribuit biletele şi m-am trezit că am 300 de oameni într-o sală de 1.000 de locuri, ceea ce a determinat hotărîrea de a scoate spectacolul ca lipsit de interes"; şi: „**O scrisoare pierdută** a fost realizată ca un pamflet la adresa personajelor politice actuale, iar scoaterea spectacolului de pe scenă a fost o lovitură şi o înfrîngere a celor care au vrut să aibă atitudine. Acest lucru probabil că i-a descurajat şi pe regizorii mai tineri, care în acest fel au constatat că există cenzură şi că un vechi comunist încă mai poate să demoleze un spectacol în plină activitate". „La eliminarea **Scrisorii pierdute** a stat, deci, o comandă politică?", întreabă autoarea interviului. Răspunsul: „Da. La ora aceea chiar aveam discuţii cu Dinu Săraru, care îmi spunea că au dat telefon mai mulţi parlamentari şi că lumea era indignată. Lumea lor era indignată, dar publicul se bucura ca înainte de '89, fiindcă se spuneau o grămadă de lucruri".

Apropo de „Frăţie", Tocilescu confirmă că Săraru este şef ierarhic al ministrului Culturii, Răzvan Theodorescu, pe linie masonică: **„Aţi spus la un moment dat că raportul dintre ministrul Culturii, Răzvan Theodorescu, şi directorul Teatrului Naţional, Dinu Săraru, este de subordonare doar la suprafaţă, dar că în structurile Francmasoneriei raportul se inversează. Aveţi această informaţie din interiorul acestei structuri?"** Eu am făcut sau fac încă parte din Francmasonerie, nu ştiu cum să spun, nu mai particip în nici un fel la întîlnirile noastre şi, în mod oficial, s-a scris în presă că Dinu Săraru este pro mare maestru al Marii Loji Naţionale, iar informaţia despre Răzvan Theodorescu o am exact de la dl Dinu Săraru". Întrebat de ce nu mai participă la activitatea lojei din care face parte, Tocilescu răspunde astfel: „Pentru că Francmasoneria este infiltrată de securişti, de politruci şi de foşti comunişti, dincolo de puterile mele de a suporta lucrul acesta. [...] Cu timpul, am aflat că şi cutare, şi cutare au pătruns, că se formează structuri care sînt ale fostei puteri şi care în felul acesta încearcă să acapareze această societate cu o tradiţie multiseculară". Către final, Alexandru Tocilescu mai declară că se aşteaptă la represalii: „Sînt convins că discuţia aceasta va avea urmări neplăcute asupra mea [...]. Pentru că am discutat lucruri despre care e bine să nu vorbeşti. [...] Nu e bine să te atingi de Frăţie, pentru că ea se va răzbuna la un moment dat"...

Fondat
1992
EVENIMENTUL
ZILEI
COTIDIAN DE INFORMATIE

conflict

Scandal: agresiune mediatică la Timişoara

Ca urmare a unui interviu acordat de către Mircea Mihăieş Ediţiei de Vest a **Evenimentului zilei**, pe 24 aprilie (sub titlul **Venirea lui Iliescu la Timişoara este o ruşine pentru oraş**), interviu care cuprindea o serie de consideraţii dure la adresa actualei puteri şi a lui Ion Iliescu, scriitorul şi universitarul timişorean a fost ameninţat cu moartea în ziarul **Prima oră**, oficios al PSD Timiş. În paginile „oficiosului" cu pricina fuseseră deja ameninţaţi mai mulţi politicieni, oameni de cultură şi gazetari care îndrăzniseră să atace partidul de guvernămînt. Articolul de ameninţare (intitulat **Despre ruşinea de a fi pitic cultural...**) purta semnătura – fictivă – a unui „cadru didactic universitar" pe nume Janos Petrescu. Ca urmare a acestui atac publicistic, Mircea Mihăieş a declarat că va sesiza mai multe organizaţii naţionale şi internaţionale de apărare a drepturilor omului, cum ar fi Comitetul Helsinki şi Liga Anti-defăimare. Potrivit ziaristului Ino Ardelean (în **Evenimentul zilei** de miercuri 28 aprilie), stilul semnatarului de la **Prima oră** – personaj necunoscut în mediile universitare locale – „aduce foarte mult cu al unor lachei în slujba PSD-ului local, unii dintre ei angajaţi la instituţii bugetare conduse de membri ai acestui partid". Este oferită în acest sens o mostră revelatoare de discurs tip **România Mare** („Acest fanatic grăsuţ, cu şolduri late, practică acelaşi şi acelaşi tip de discurs din 1990 încoace. Aceeaşi intoleranţă plină de venin, aceleaşi măcăituri considerate elitism"). Finalul articolului îndreptăţeşte toate îngrijorările: „Pe alde Mihăieş să-i lăsăm aşadar în singurătatea şi izolarea lor. Conectaţi la aparatele lipsei de realism şi năucelii politice, poate că vor respira artificial şi vom reuşi să-i păstrăm în viaţă. Pînă după alegeri".

„Este o ameninţare cu moartea, făcută după cel mai cunoscut stil mafioto-pesedist. Este un atac direct, violent şi fără nici un fel de ambiguităţi. În locul argumentelor de natură intelectuală, folosim acum ciomăgarii", a declarat Mircea Mihăieş cotidianului **Evenimentul zilei**, adăugînd: „Voi discuta cu personalităţi politice din România şi din străinătate pentru a atrage atenţia asupra realelor intenţii ale unor oameni aflaţi în slujba puterii, şi anume că, după alegeri, la adresa celor care nu vorbesc limba lui Năstase şi a lui Iliescu se vor lua măsuri violente".

Acelaşi Ino Ardelean, în **Evenimentul zilei** de joi 29 aprilie, consemnează o serie de reacţii faţă de ameninţările din oficiosul PSD, observînd că „incidentul intervine într-un moment în care rapoarte ale Uniunii Europene, ale Departamentului de Stat al SUA sau ale diferitelor organisme internaţionale vorbesc de intimidări făcute la adresa ziariştilor şi reprezentanţilor societăţii civile. Partidul de guvernămînt a reacţionat de fiecare dată la aceste rapoarte negative, afirmînd că vor fi investigate toate cazurile respective. Dacă PSD are o minimă decenţă şi vrea, într-adevăr, să devină cît de cît credibil, are acum o ocazie care-i stă la îndemînă. Este foarte simplu să spună cine este autorul articolului, cum a apărut în oficios, cine a stat în spatele lui. Dacă nu, toate promisiunile, la fel ca şi cele privind combaterea corupţiei, rămîn la stadiul de poveşti". Potrivit lui Marcel Tolcea, „Dacă patronii ziarului au acceptat apariţia acestui lucru, înseamnă că au cîntărit foarte bine lucrurile, dacă au fost în stare să denigreze o personalitate culturală de talia lui Mircea Mihăieş. [...] Autorii nu au găsit persoana potrivită, fiindcă Mircea Mihăieş este foarte cunoscut şi în străinătate, nu numai în România, iar gestul pune în evidenţă o formă de alergie la părerile altora. [...] O gafă ca asta nu s-ar fi întîmplat normal, nici să se fi rugat toată opoziţia 24 de ore din 24. Eu cred că totuşi este vorba de o iniţiativă privată a unuia care a vrut să fie pe placul stăpînilor. Normal, autorul ar trebui să împărtăşească soarta slugilor, şefii lui urmînd să se descotorosească de el". Ipoteză – adăugăm noi – verosimilă...

Sînt consemnate şi cîteva reacţii ale politicienilor. Deputatul Ovidiu Drăgănescu, preşedinte al PNL Timiş, apreciază că „este un atac fără precedent al ziarului **Prima oră** şi al PSD Timiş. În calitate de vicepreşedinte al Comisiei de apărare, voi solicita Parchetului Timiş şi Poliţiei judeţene să se autosesizeze şi să înceapă cercetarea privind persoana care a scris articolul pentru infracţiunea de ameninţare la adresa cunoscutului om de cultură Mircea Mihăieş. De asemenea, cer să fie anchetat redactorul-şef şi patronii acestui ziar, iar poliţia să facă publice numele acestor patroni. PNL a atras de nenumărate ori atenţia asupra instigărilor la ură, iar acum la crimă, făcute prin acest ziar, în spatele căruia se află lideri ai PSD".

Dorel Borza, viceprimar al Timişoarei şi preşedinte al PD Timiş: „Cred că lucrurile au scăpat complet de sub control. Este foarte grav dacă această campanie electorală va continua cu astfel de ameninţări la adresa persoanelor incomode pentru PSD. Este momentul ca organele de drept să se autosesizeze în acest caz şi să facă ordine. Este un lucru foarte serios şi foarte grav. Din păcate, Timişul, care era un model de civilizaţie şi reprezenta Vestul civilizat, a devenit un *Far West*, un Vest Sălbatic al României. Sînt lucruri care se întîmplă aici şi sînt inacceptabile pentru o lume democratică".

Patronii ziarului – membri de vîrf ai PSD Timiş – au afirmat, cu toţii – stupefiant, – că nu ştiu nimic despre modul cum a apărut articolul în ziarul pe care-l conduc. Numai că..., potrivit unui comunicat de presă transmis la redacţia **Evenimentului zilei** sub semnătura lui Dan Poenaru, „PSD Timiş s-a delimitat întotdeauna de declaraţiile violente, de poziţii de intoleranţă intelectuală [...]. Condamnăm public orice fel de ameninţare la adresa unui intelectual timişorean de stînga sau de dreapta, pentru că ştim că violenţa verbală atrage după sine, finalmente, violenţa fizică. Îl asigurăm pe intelectualul timişorean de respectul nostru şi afirmăm încă o dată că nu avem nimic în comun cu replicile din presă ale celor care nu-i împărtăşesc punctele de vedere. Pe de altă parte, cotidianul **Prima oră**, care a găzduit replica pe care o parte a mass-media o incriminează, este un ziar deschis punctelor de vedere diverse, opiniilor de tot felul, fiind liber să găzduiască articole polemice, care nu au nici un fel de legătură cu politica Partidului Social Democrat Timiş". Prin urmare: ştia PSD despre ce e vorba, iar acum – pus într-o situaţie cel puţin incomodă – încearcă să scape basma curată?...

Reproducem mai jos un comunicat de protest al Fundaţiei «A Treia Europă»:

„Conducerea Fundaţiei „A Treia Europă" protestează împotriva modului incalificabil în care colegul nostru Mircea Mihăieş a fost tratat în paginile ziarului ***Prima oră*** *din Timişoara. Şirului de epitete descalificante i se adaugă în final şi o incredibilă ameninţare cu moartea. Scriitor eminent şi jurnalist de prestigiu, cărturar cu iniţiative exemplare şi om al atitudinilor limpezi, Mircea Mihăieş este una dintre cele mai importante prezenţe ale scrisului românesc. A-l pune sub semnul întrebării în felul în care a făcut-o ziarul* ***Prima oră****, a decreta o condamnare la modul cel mai trivial cu putinţă reprezintă o sfidare a valorilor democratice din România de azi.*

Adriana BABEŢI
Cornel UNGUREANU
Dorian BRANEA
Gabriel KOHN
Marius LAZURCA"

poezie

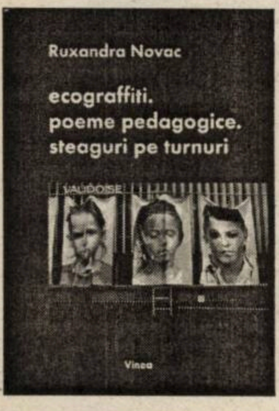

Ruxandra NOVAC
ecograffiti. poeme pedagogice.
steaguri pe turnuri
Editura Vinea, Bucureşti,
2003, 76 p.

Volumul de debut al Ruxandrei Novac (în prezent masterandă la Filologia bucureşteană) vine după o prezenţă poetică destul de activă în presa literară. Faptul că pe pagina de gardă citim „Tehnoredactare, copertă: Marius Ianuş" nu trebuie să ne facă să speculăm prea mult pe seama unor influenţe (deşi ele pot fi, la o adică, lesne identificate). Dincolo de orice posibile „ianuşisme", tînăra poetă are o voce distinctă, de o cruzime tandră, în care strigătul revoltat nu poate anihila scîncetul trist al vulnerabilităţii interioare, iar obsedanta persoană întîi plural, „noi"-ul colectivizant, eventual generaţionist, abia maschează însingurarea amară a persoanei întîi singular. O deprimare autentică şi o sensibilitate contrariată se exprimă în aceste poeme psihedelice, vitale şi morbide, în care litania exasperării *beat*, coşmarul expresionist şi „frumuseţea convulsivă" a suprarealiştilor produc imagini puternice, colcăitoare, suave şi agresive totodată: „de aici nu se poate pleca/ noi sîntem ultimii asta e lumea noastră/ şi aşa a fost mereu/ de la calorifer la fereastră, încet ca într-un film/[...]/ în nebunia nopţii de vară fluturii ies/ şi fac praf tot ce întîlnesc în cale/ cu ochii roşii de fum şi de bucurie". Poezia Ruxandrei Novac se naşte undeva la intersecţia dintre acest imagism compensatoriu, sentimentul angoasant al derivei existenţiale şi criza de identitate a unei generaţii debusolate, confuze: „Sinele meu trist croşetează un pulover/ din părul lung al sinelui anilor şaizeci/ sinele meu trist nu vrea să fie cu gaşca/ Sinele meu trist se scufundă în cîmpul lui cu ciori/ roşii ca steagurile pe care ei nu le-au văzut/ sau le-au văzut şi au zis că sînt căpşuni./ Sinele meu trist pipăie pereţii camerei în care stau/ şi simte ceva ca un curent electric./ Oh, am decăzut în cîţiva ani şi nici asta nu putem spune/ cu exactitate şi fără să ne fie puţin ruşine [...] Bucureştiul se deschide ca o uriaşă floare sifilitică/ şi ştiu că nimic, nimic nu mai poate opri dezastrul/ zdrenţelor minţii mele de douăzeci şi trei de ani" (**ca într-un gărduleţ, ca într-o dantelă mecanică**). Disperarea rimează cu poezia Marianei Marin sau cu aceea a Sylviei Plath. *Motto*-urile din Makarenko, Paul Celan şi Lee Ranaldo îşi au tîlcul lor, iar aluzia din titlu la **Poemul pedagogic** al celui dintîi trtmite la experienţa unui dresaj social post-comunist. Atmosfera *punk* sau *grunge* creşte pe ruinele vechii societăţi: „Cînd nu mai e nimic/ şi tramvaiele se scurg de alcool/ atît de aproape atît de aproape/ atunci voi lăsa/ inima mea adventiştilor mamelor/ şi studentelor sărace/ inima mea pacifiştilor cu ochii cît soarele/ inima mea neagră ca o floare urbană/ celor apropiaţi şi familiilor lor/ generaţiei beat copiilor străzii punkerilor de la trib/ ca să mănînce din ea/ pînă se fac/ ca petru groza". *Frumuseţea* acestei poezii (căci există aici o frumuseţe specială, în pofida urîţeniei cotidiene denunţate la tot pasul) vine dintr-un fel de melancolie decadentă, o cruzime insidios-rafinată, morbid erotizantă, ca în filmele lui David Lynch, ce se străvede ici-colo („ca un cocainoman trist/ le siècle fantastique îşi face numărul"...) şi dintr-o candoare copilăroasă, desigur jucată, amintind pe undeva **Xilofonul...** Simonei Popescu („noi sîntem muncitorii şi mîinile noastre clădesc lumea/[...]/ noi sîntem fericiţii lumii acesteia ne e foame noi ştim/ ştim totul inima noastră le adună pe toate/ adună inimile voastre mari adună trotuarele blocurile/ florile păsările fluturii/ toate merg la culcare/ în inima noastră mare"). Referinţele pop-rock („outside is America" e dintr-o piesă a lui U2...), cinematografice, suprarealiste (Artaud) sînt subordonate unei confesivităţi deopotrivă vitale şi „necrofile" („FERICIRE by nekro" este unul dintre sloganurile poetice preferate ale Ruxandrei Novac). Obsesia captivităţii, a spaţiilor închise, imaginea recurentă a fluturelui (nu tocmai cărtăresciană!), a copilăriei angoasate, a idealurilor amputate şi a morţii traversează volumul: „cearceafurile au putrezit/ în frigul de noiembrie/ oh, visez o casă de culoarea lunii/ ca insomniacii scurgîndu-se prin baruri// apoi cafea după cafea/ tristeţea vine prin apă/ dacă mama ar fi cu mine/ totul s-ar opri aici// steaguri pe turnuri/ ideal aplicat/ sunetul roşu al durerii/ sunetul greu al morţii". Unele stridenţe sînt, ce-i drept, cam forţate, fără să fie supărătoare: mici concesii, peste care se poate trece.

Ruxandra Novac – fără îndoială, o poetă autentică – are şanse bune să se impună în cadrul noului val feminin din poezia noastră. Nu prin „zgomot", ci prin personalitatea convulsiv-rafinată şi prin farmecul „necro" al scrisului său.

Şerban GHEORGHIU

Radio Total 96.9 FM

proză

Vasile Andru
Operaţie
pe creier
Editura Mirabilis

Vasile ANDRU
Operaţie pe creier sau
Eros şi Thanatos
Editura Mirabilis, Bucureşti,
2003, 80 p.

Pagina de titlu a cărţii promite cititorului o „proză". Simplu, modest, destul de „neangajant", adică la adăpostul „pactului ficţional".

Numai că **Operaţie pe creier** se dovedeşte, de la primele pagini, în primul rînd un text unde referentul este puternic implicat în actualitate, cu personaje-persoane care trăiesc în istoria recentă şi a căror poveste este transpusă aici. Nu e vorba de „acest roman s-a inspirat din realitate/din fapte adevărate" etc., ci de o dublă şi surprinzătoare statutare ontologică a figurilor şi a faptelor: reală şi ficţională.

Cum a reuşit autorul acest lucru? Aparent, prin acel artificiu narativ al persoanei întîi care povesteşte şi care este simultan martor (creditabil) al întîmplărilor. Corelativul este cititorul (concret) care a trăit sau ştie despre decembrie 1989, despre mineriade, despre ce înseamnă să stai în spitale şi să fii operat, despre Piaţa Universităţii, despre Securitate. Curiozitatea este trezită de la început: „Voi povesti despre un om care a trecut pe lîngă moarte de patru ori, în patru ani. Numele său este Theo Alban. El a scăpat cu viaţă, sub gloanţe, la 21 decembrie 1989, vînat de

---

Exorcizare prin literatură

DRAGOŞ ZETU

Sylvia Plath
Clopotul de sticlă
POLIROM

Sylvia PLATH
Clopotul de sticlă
Traducere şi note de
Alexandra Coliban-Petre,
Editura Polirom, Iaşi, 2003

Sylvia Plath, poetă şi prozatoare americană de primă mărime, este, din păcate, puţin cunoscută publicului din România. Apariţia la Editura Polirom a singurului ei roman reprezintă un prim pas spre popularizarea prozei scriitoarei americane, cunoscută mai ales pentru volumele sale de poezie, de factură confesională. Versurile sale, de un egocentrism evident, pot fi plasate în prelungirea poeziei lui Robert Lowell sau Anne Sexton. Născută în Boston la 27 octombrie 1932, Plath are o biografie interesantă şi zbuciumată, în care un eveniment important este căsătoria cu poetul englez Ted Hughes, alături de care are doi copii. Relaţia lor se dovedeşte însă instabilă şi, la 11 februarie 1963, Plath se sinucide prin asfixiere (a treia tentativă de sinucidere!!!). În acest moment mitul Plath prinde contur, opera scriitoarei intră în atenţia criticilor, dar are şi un important succes la public, totul culminînd cu acordarea Premiului Pulitzer pentru volumul postum **The Collected Poems**.

Clopotul de sticlă apare în 1963, la Londra, sub pseudonimul Victoria Lucas. Roman autobiografic, cronică tulburătoare a dramelor psihice îndurate la vîrsta de 19 ani, **Clopotul de sticlă** este un roman dens, bizară combinaţie de cinism, ironie şi critică socială, *Bildungsroman* de o factură aparte, comparat din punct de vedere al temei şi impactului asupra tinerilor americani cu **De veghe în lanul de secară** al lui J.D. Salinger, povestea unei căderi psihice a unui adolescent american, provocată de sentimentul alienării, de sordidul şi ipocrizia lumii pe care o descoperă. După apariţia romanului s-a vorbit din ce în ce mai mult despre existenţa unei *persona* a scriitoarei, tendinţele fiind către mitizarea Sylviei Plath ca poetă feministă sau ca eroină tragică. Versiunea feministă susţine faptul că Plath a fost împinsă spre suicid de soţul misogin, sacrificîndu-se astfel pentru idealurile feministe *avant-la-lettre* (să nu uităm că mişcările feministe încep în Statele Unite după moartea scriitoarei). Cealaltă versiune vrea să o plaseze pe Plath în tradiţia acelor „poètes maudits" de la sfîrşitul secolului XIX francez, punînd accent pe presiunile emoţionale, dar şi sociale asupra scriitoarei, care în final o împing la soluţia extremă a suicidului. Înţelegerea textului lui Plath se bazează pe luarea în considerare a ambelor variante, diferite dar complementare, punînd de asemenea accent pe importanţa textului atît pentru cei interesaţi de ceea ce am putea numi *the American mind*, cît şi pentru iubitorii literaturii americane contemporane în general.

Încă de la început trebuie subliniat dublul rol terapeutic al romanului. În jurnalele sale, Plath subliniază în mai multe rînduri ideea scrisului ca terapie, ca sursă cathartică, dubla activitate răsfrîngîndu-se atît asupra cititorului, cît mai ales a autorului. A doua observaţie ce trebuie făcută este poziţionarea autoarei în centrul unui paradox. Aşa cum ne destăinuie chiar Ted Hughes, spiritul literar academic al Sylviei Plath o apropie de poetica sofisticată a lui James Joyce, Virginia Woolf sau Henry James, în timp ce instinctul vital o îndrumă spre direcţia opusă, bunăoară D.H. Lawrence sau Feodor Dostoievski. Aşa cum mărturiseşte în jurnal, gîndul de a scrie un roman obiectiv despre viaţă, sau, cum ar spune Flaubert, un roman despre realitatea dură, „l'âpre vérité", o macină pe scriitoare încă din tinereţe, dar el este alungat parţial de o nevoie personală urgentă: nevoia de sinceritate, de confesiune; întreg romanul devine astfel o mişcare controlată de la obiectiv la subiectiv. Confesiunea îmbracă o haină funcţională, rezultatul fiind un roman sincer, dar minuţios elaborat, cu episoade modelate atent şi cu un scenariu ritualic al morţii şi reînvierii simbolice a eroinei.

Esther Greenwood, protagonistă şi naratoare a romanului, reprezintă proiecţia personalităţii Sylviei Plath la vîrsta de 19 ani. Avem de-a face cu o persoană vulnerabilă, înzestrată însă cu un cinism controlat, care primeşte o propunere de vis din partea unei reviste de modă din New York. Spuneam că scrierea lui Plath este un *Bildungsroman* de o factură aparte, căci eroina are o evoluţie cu totul specială, evoluţie anticipată încă de la începutul romanului.

Incipitul dă tonul întregului ansamblu narativ: „Era o vară stranie, sufocantă, vara în care i-au electrocutat pe soţii Rosenberg, şi eu habar n-aveam ce fac în New York". Pe de altă parte, este vorba de o anticipare a stilului cu care Plath abordează povestea. Avem de-a face cu o proză presărată cu mostre de argou, cu fraze scurte şi la obiect, între care digresiunile nu-şi au locul, un stil direct care este departe de a fi reconfortant pentru cititor. Nu de puţine ori ne aflăm în vecinătatea unui anume tip de existenţialism, nu de puţine ori conexiunea cu stilul lui Camus, dar şi cu personajul său Meursault pare inevitabilă.

Povestea curge într-un ritm alert pe parcursul celor 20 de capitole ale romanului. Slujba pe care Esther o obţine la New York reprezintă pentru Plath o ocazie de a schiţa unele trăsături ale eroinei: alienarea, disconfortul emoţional, dar şi lipsa de experienţă. Plath vrea să evidenţieze contrastul puternic dintre viaţa „ideală" oferită unei fete talentate ca Esther şi propria sa înţelegere a acestei vieţi: întrebată fiind de către redactorul-şef al revistei care îi sînt planurile de viitor, Esther este incapabilă să răspundă, căci acest termen are pentru ea şi pentru societate doi semnificaţi diferiţi.

De acum, publicarea unei cărți devine mai simplă!

InQuarto DESIGN

☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluții eficiente pentru tipar

Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.

www.tipar.home.ro tipar@home.ro 0742.062.908

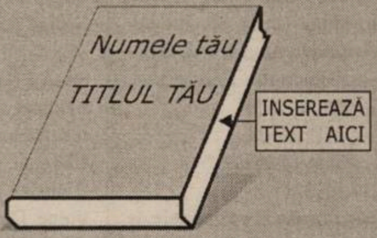

miliția dictatorului, lîngă Sala Dalles. A scăpat cu viață după ciomegele securiștilor deghizați în mineri, în Piața Universității, în iunie 1990. A supraviețuit după o operație dificilă, în 1992, cînd a trebuit să i se scoată plămînul drept. A scăpat cu viață după o operație pe creier, în 1993, la spitalul Avesalom din București. Acest om s-a întîmplat să fie o rudă a mea." Fraza scurtă, esențializată, cu ritm biblic, face ca istoria omului „real" să pară/să fie una exemplară. Există, în plus, o mare implicare afectivă a naratorului, atît față de personaje, cît și față de cititor, care, nemarcat gramatical, stilistic, este totuși mereu în text, este interlocutorul absent-prezent. Ca și cum, scriind, povestind, naratorul ar fi avut mereu alături un cititor, un ascultător (tentația e să scriu că autorul viu îmi povestește mie, cititorul viu, dar e prea de tot, nu, orice elev știe că autorul nu e una cu naratorul și că autorul abstract...). Cititorului nu i se cere părerea, nu i se fac semne, nu este tras de mînecă și dus de colo-colo. „Convertirea" se bazează pe o seducție subtilă, pe siguranța și pe adevărul experienței trăite care vin dinspre autorul discret implicat.

Paradoxal, naratorul păstrează însă, pe tot parcursul romanului, destulă distanță pentru ca povestirea să nu piardă din credibilitate și să își mențină caracterul de exemplaritate. Și, mai ales, să poată interveni, cînd dorește, cu un alt plan, complet diferit, dar în întregime articulat pe istoria operației pe creier: un plan „dominat" de Eros și Thanatos sau energiile mai puțin știute care sălășluiesc în om și care conferă un alt sens (mai adînc sau mai înalt, cum doriți) întîmplărilor, accidentelor, vieții.

Doctorul Vlad, cel mai bun neurochirurg, este un „zeu", un magician care opune morții erosul: obișnuiește să aibă înainte de operație raporturi sexuale cu o femeie din familia bolnavului. Rit? Doar plăcere și relaxare? Superstiție? Transfer ocult de energii? Cititorul sceptic este convins, este persuadat de misterioasa dialectică dintre Eros și Thanatos, ce poate lua uneori forme mai greu de înțeles, de acceptat. Pentru cititorul care știe că sintagma „Eros și Thanatos" nu este un simplu construct cultural devenit loc comun, cartea lui Vasile Andru este un bun prilej de bucurie. Și pentru cei care știu, din adîncă intuiție sau din nemărturisită trăire, că textul, ca și viața, poartă cu sine abisuri care ascund pacea aparentă a contrariilor.

Dorica BOLTAȘU

CARTEA LUNII
LA
DIVERTA

diverta

La **Editura Univers** a apărut a doua ediție a romanului ***Copiii de la miezul nopții***, semnat de celebrul autor al ***Versetelor Satanice***, SALMAN RUSHDIE.

univers@rnc.ro

Salman Rushdie
Copiii din miezul nopții
UNIVERS

În altă ordine de idei, avem de-a face cu o femeie a cărei sexualitate nu are coordonate bine conturate. Încercarea de a-și pierde virginitatea nu se justifică nici ca un gest de revoltă împotriva prietenului ei, Buddy Willard, care avusese o relație sexuală cu o chelneriță, nici ca o încercare de a „ține pasul" cu fetele din jur, ci mai degrabă înseamnă încercarea de a elucida un mister, de a răspunde la o întrebare nerostită. Spre sfîrșitul romanului, cînd Esther va avea o relație de o noapte cu un tînăr profesor de matematică, realizăm faptul că răspunsul rămîne încă obscur, vag conturat, căci schimbarea atît de așteptată de eroină nu mai are loc.

În capitolele următoare, Plath întrebuințează tehnica *flash-back*-ului pentru a prezenta relația lui Esther cu Buddy, relație în care ea nu mai crede. Familia și societatea în general așteaptă ca o fată educată precum Esther să devină o soție iubitoare, expertă în treburi casnice, care, după cum observă și eroina lui Plath, nu are timp pentru desăvîrșirea unei cariere proprii, în cazul de față cariera de scriitoare. Ne aflăm astfel la mică distanță de constatările Virginiei Woolf din bine cunoscuta scriere **A Room of One's Own**, operă capitală pentru poetica feministă.

Starea de neliniște și îndoială se amplifică progresiv, culminînd cu o scenă ce are loc la sediul Organizației Națiunilor Unite din New York, unde, în sala de conferințe, Esther trăiește o experiență epifanică, realizînd faptul că identitatea ei este definită doar prin prisma succesului la școală. Ea nu poate fi percepută de ceilalți decît ca o studentă strălucită care primește nenumărate burse, viziune care exclude astfel componenta pur umană, dar și genul. Plath propune, în cadrul epifaniei, o imagine plastică, exprimată chiar de Esther, care se simte „ca un cal de curse într-o lume fără piste de hipodrom". Metafora subliniază sentimentul acut de nesiguranță care o ajută să-și înțeleagă și, într-o anumită măsură, să-și accepte alteritatea, distanța față de centru și, implicit, marginalitatea.

Ruptura cu societatea și, treptat, cu rațiunea devine evidentă cînd, înainte de a reveni la Boston după luna petrecută la New York, își aruncă toate hainele scumpe, într-un gest de renunțare violentă la amintirile și experiențele neplăcute provocate de sejurul în metropolă. Este primul semn dintr-un proces important de înlocuire a realului cu simbolicul, real care, treptat, sub apăsarea afecțiunii psihice, va fi și el marginalizat.

Revenită la Boston, Esther suferă o cădere nervoasă în urma căreia relația cu sinele devine extrem de instabilă, singura constantă fiind dorința de a se sinucide. Ceea ce este însă interesant în scrierea lui Plath este o anumită detașare auctorială, care îi conferă luxul de a nu fi tentată de o eventuală morală. Plath nu învinuiește explicit societatea pentru problemele lui Esther, ci sugerează că derapajul are o cauză psihică, independentă, cauză exacerbată de atitudinea societății.

Vizita la primul psihiatru, doctorul Gordon, personaj antipatic, care pare a nu lucra cu individualități, ci cu obiecte impersonale, îi dă lui Plath prilejul de a introduce elemente de ironie amară, observînd absurdul unei societăți care tratează singurătatea și sensibilitatea extremă ale unor persoane bănuite de a avea tulburări psihice prin șocuri electrice, societate care tratează deci problemele psihicului la fel ca pe orice altă boală organică.

Plath este foarte atentă în construirea romanului pentru a nu atinge registrul evidentului, permițînd ca o mare parte din acțiune să se petreacă la nivelul implicitului. De aici și felul în care este tratată metafora centrală, din titlul romanului. Clopotul de sticlă este menționat pentru prima dată în capitolul 15, deși prezența sa este resimțită pe întreg parcursul romanului. Este vorba de un obiect care restricționează participarea lui Esther la viața lumii, jucînd rolul unei închisori cu pereți transparenți. Și totuși, Plath nu sugerează că închiderea vine exclusiv din vina societății, ci mai degrabă faptul că acest clopot de sticlă este metafora bolii de care suferă eroina sa. Metafora funcționează însă și la un alt nivel de percepție, căci clopotul de sticlă este obiectul în care sînt ținute exponatele într-un muzeu de științe ale naturii, bunăoară, aluzia fiind la felul cum este percepută Esther, drept un exponat bizar, al cărei caz merită să fie explorat.

Încercările nereușite de sinucidere constituie, într-un mod neașteptat, un moment anticlimactic; este momentul în care cititorul realizează inconsistența generală a gîndirii lui Esther, care meditează mai degrabă la diferitele modalități de a-și lua viața decît la cauza hotărîrii sale. Internată în cîteva spitale care tratează afecțiunile psihice, Esther găsește într-o femeie, Dr. Nolan, ceea ce în termeni psihanalitici am numi o figură maternă. Sîntem martorii unui proces de substituire, de transfer afectiv în care sentimentele ce ar fi trebuit îndreptate spre propria mamă sînt adresate Dr. Nolan. În teoria freudiană, acest tip de relație marchează un prim punct pozitiv în cadrul tratamentului, căci astfel Esther poate explora sentimentele sale în spațiul neutru, dar reconfortant al unei relații surogat.

Spre deosebire de relația cu femeile, care pare a se îndrepta spre normalitate, relația cu bărbații rămîne pentru Esther obscură. Chiar dacă are o primă relație intimă cu un tînăr profesor de matematică, mult așteptata metamorfoză nu are loc. Totuși sentimentul de eliberare există, avînd în vedere faptul că Esther trasase o relație de echivalență între virginitate și o piatră de moară legată de gît.

Finalul romanului nu adună toate piesele *puzzle*-ului, încercînd elucidarea cazului, ci este un final deschis. Starea lui Esther se îmbunătățește datorită tratamentului Dr. Nolan, ultima scenă prezentînd-o înainte de interviul în fața comisiei medicale a spitalului care decide dacă pacienta va fi externată sau nu. Plath nu prezintă rezultatul întrevederii, refuzînd astfel să aleagă soluția facilă a unui *happy-end*. Mai mult decît atît, în ultimele pagini, Plath plasează din nou metafora clopotului de sticlă, văzut încă drept o amenințare posibilă. Esther are și momente de siguranță, simțind libertatea conferită de îndepărtarea amenințării clopotului de sticlă, care însă poate să se prăbușească din nou asupra ei.

Departe de a propune răspunsuri la marile întrebări metafizice, romanul lui Plath este, într-o anumită măsură, un roman despre sensibilitatea artistică, deseori considerată drept o bizarerie și privită cu indiferență din spatele unui clopot de sticlă. Care, în mod paradoxal, este absolut necesar, căci pune ficțiunea la adăpost de atacurile realului.

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL
(tel: 314.71.71)
SALA „I.L. CARAGIALE":

- 12 mai, ora 19.00 – **Apus de soare** de B.Şt. Delavrancea. Regia: Dan Piţa. Cu: Costel Constantin, Ion Andrei-Ionescu, Bogdan Muşatescu, Mihai Niculescu, Liviu Crăciun, Ovidiu Moldovan, Mircea Anca, Alexandru Hasnaş, Şerban Ionescu, Marius Bodochi, Claudiu Bleonţ, Monica Davidescu, Eugen Cristea şi alţii
- 13 mai, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Apus de soare**
- 14 mai, ora 19.00 – **O scrisoare pierdută** de I.L. Caragiale. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: Ştefan Iordache, Ion Lucian, Mircea Albulescu, George Ivaşcu, Florin Zamfirescu, Răzvan Vasilescu, Alexandru Georgescu, Dan Puric
- 15 mai, ora 19.00 – **Hic sunt Leones**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Ileana Olteanu, Dana Cavaleru, Violeta Totir, Oxana Moravec, Ioana Visalon, Adelaida Butoi, Adriana Nicolae, Ramona Cutina, Andreea Păduraru, Lucian Maxim, Cristina Ionda, Adrian Horobeţ, Richard Bovnoczki
- 16 mai, ora 19.00 – **Take, Ianke şi Cadîr** de V.I. Popa. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Marin Moraru, Radu Beligan, Gheorghe Dinică, Valentin Uritescu, Silvia Năstase, Monica Davidescu, Mihai Călin

SALA „L. REBREANU":

- 13 mai, ora 19.00 – **Noiembrie** de Ana Maria Bamberger. Regia: Alice Barb. Cu: Olga Tudorache, George Motoi, Cecilia Bîrbora
- 14 mai, ora 19.00 – **Regina Mamă** de Manlio Santanelli. Regia: Gelu Colceag. Cu: Olga Tudorache, Valeriu Popescu/Marius Bodochi
- 15 mai, ora 19.00 – **Revelion la Terzo Mondo** de Ovidiu Moldovan. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Constantin Dinulescu/Ovidiu Moldovan, Cristina Deleanu, Ovidiu Moldovan/Răzvan Popa, Eugen Cristea, Liliana Hodorogea, Tatiana Constantin, Mihai Niculescu, Carmen Ionescu, Iuliana Moise, Mihai Perşa, Tomi Cristin/Daniel Iordan, Andrei Duban
- 16 mai, ora 19.00 – **Leul în iarnă** de James Goldman. Regia: Petre Bokor. Cu: Carmen Stănescu, Damian Crâşmaru, Medeea Marinescu/Oana Vînătoru, Vlad Ivanov, Dragoş Ionescu, Gavril Pătru, Marius Rizea

SALA „C. PETRESCU":

- 13 mai, ora 19.00 – **Cinci femei de tranziţie** de Rodica Popescu Bitănescu. Cu: Aimée Iacobescu, Magdalena Cernat, Rodica Popescu Bitănescu, Viviana Alivizache, Tania Popa
- 16 mai, ora 11.00 – **Viaţă de actor (Ursul – Cîntecul lebedei)** de A.P. Cehov. Regia: Geo Saizescu. Cu: Damian Crâşmaru, Adela Mărculescu, Victor Moldovan, Alexandru Hasnaş, Tatiana Constantin, Marin Negrea, Aristiţa Diamandi, Erika Băieşu, Adriana Goluţan, Mircea Cojan/ ora 19.00 – **Toujours l'amour**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu şi Dan Puric

SALA „M. SORESCU":

- 16 mai, ora 11.00 – **Vrei să-ţi spun o poveste?**, spectacol al Teatrului Naţional pentru Copii

TEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)

- 12 mai, ora 19.00 – **Veronika se hotărăşte să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho. Regia: Gelu Colceag. Cu: Cătălina Mustaţă, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureşan, Paula Niculiţă, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu, Ionuţ Kivu
- 15, 16 mai, ora 19.00 – **Leonce şi Lena** de Georg Büchner. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Sorin Leoveanu, Luiza Cocora, Gabriel Pintilei, Constantin Cojocaru, Rodica Mandache, Gelu Niţu, Paula Niculiţă, Marian Ghenea, Ioan Bătinaş, Pavel Bartoş, Carmen Coţofană

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)

- 13 mai, ora 19.00 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick şi Ron Clark. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu
- 15 mai, ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru
- 16 mai, ora 19.00 – **Bent** de Martin Sherman. Regia: Elie Malka. Cu: Cristian Iacob, Adrian Ştefan, Mihai Gruia Sandu, Romeo Pop, Radu Amzulescu, Daniel Popa, Constantin Drăgănescu, Marius Chivu

SALA „TOMA CARAGIU":
(tel: 212.05.27)

- 16 mai, ora 19.30 – **Scaunele** de Eugène Ionesco. Regia: Felix Alexa. Cu: Oana Pellea, Răzvan Vasilescu, Gabriel Spahiu

TEATRUL MIC
(tel: 312.36.63)

- 14 mai, ora 19.00 – **Alex şi Morris** de Michael Elkin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Medeleanu-Dembinski
- 15 mai, ora 19.00 – **Viitorul e maculatură** de Vlad Zografi. Regia: Nona Ciobanu. Cu: Mitică Popescu, Gheorghe Visu, Mihai Dinvale, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Mihaela Rădescu, Bogdan Talaşman, Liliana Pană, Radu Zetu, Vitalie Bantaş, Avram Birău, Nicolae Praida, Niculae Ieremciuc
- 16 mai, ora 19.00 – **Spionul balcanic** de Dusan Kovacevic. Regia: Claudiu Goga. Cu: Dan Condurache, Coca Bloos, Cerasela Constantin, Mihai Dinvale, Eugen Cristian Motriuc

TEATRUL FOARTE MIC
(tel: 314.09.05)

- 13 mai, ora 19.00 – **Love cats** de Arnold Wesker. Regia: Liana Ceterchi. Cu: Ruxandra Enescu-Ciobanu, Mihaela Rădescu, Dana Medeleanu-Dembinski
- 14 mai, ora 19.00 – **Paparazzii sau Cronica unui răsărit de soare avortat** de Matei Vişniec. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Bogdan Talaşman, Petre Moraru, Eugen Cristian Motriuc, Oana Albu, Mihai Dinvale, Coca Bloos, Avram Birău, Liliana Pană, Marius Ionescu, Radu Zetu
- 16 mai, ora 19.00 – **Un spectacol de teatru** de Aureliu Manea. Regia: Chris Simion. Cu: Adriana Trandafir, Ştefana Zamfirescu, Claudia Negroiu, Adrian Văncică, Radu Solcanu, Gabriel Fătu. Spectacol prezentat în colaborare cu UNATC

TEATRUL ACT
(tel: 310.31.03)

- 16 mai, ora 19.00 – **Ultima bandă a lui Krapp** de S. Beckett. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Marcel Iureş. Spectacol realizat în colaborare cu ArCuB

TEATRUL DE COMEDIE
(tel: 315.91.37)
SALA MARE:

- 13 mai, ora 19.00 – **Poker** de Adrian Lustig. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: George Mihăiţă, Valentin Teodosiu, Vladimir Găitan, Simona Stoicescu
- 14 mai, ora 19.00 – **Audiţia** de Alexandr Galin. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Aurora Leonte, Luminiţa Gheorghiu, Gabriela Popescu, Mihaela Teleoacă, Delia Nartea, Laura Creţ/Irina Cornişteanu, Florin Anton, Ion Chelaru, Doru Ana, Marius Florea Vizante, Aurelian Bărbieru
- 15 mai, ora 19.00 – **Bani din cer** de Ray Cooney. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: George Mihăiţă, Virginia Mirea, Mihaela Teleoacă, Dan Tudor, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici
- 16 mai, ora 19.00 – **...Escu** de Tudor Muşatescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Vladimir Găitan, Ion Lucian, Gheorghe Şimonca, Gabriela Popescu, Dumitru Chesa, Aurelian Bărbieru, Marius Florea Vizante, Mihaela Teleoacă, Gabriela Popescu, Delia Nartea, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici, George Grigore, Mihaela Măcelaru

SALA STUDIO:

- 12 mai, ora 19.30 – **Sînt un orb**, recital Horaţiu Mălăele
- 13 mai, ora 19.30 – **Lady Di** de Tomislav Zajec. Regia: Andreea Vulpe. Cu: Alexandru Pop, Mihaela Teleoacă, Şerban Georgevici, Mihai Bendeac, Dan Morariu

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN
(tel. 315.89.80)

- 14 mai, ora 20.00 – Sala Rapsodia – **Made în România**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dana Cavaleru, Dragoş Huluba, Violeta Totir, Mihai Răzuş, Vlad Oancea, Oxana Moravec, Andrei Vasluianu, Adriana Nicolae, Lucian Maxim, Adelaida Zamfira, Ion Parea, Ioana Visalon, Mihai Barangă, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Ioana Flora, Silviu Oltean, Cristina Ionda, Eduard Dumitru, Florin Roşu

TEATRUL MASCA
(tel: 222.92.22)

- 12 mai, ora 19.00 – **Intrusa**, spectacol realizat în colaborare cu Teatrul Valah din Giurgiu. Regia: Mihai Mălaimare. Cu: Cosmin Creţu, Valentina Văduva, Valentin Mihalache, Delia Hriscu-Badea, Sanda Mitache
- 15 mai, ora 11.30 – Parcul Bazilescu – **Prostia omenească**, după Ion Creangă. Regia: Mihai Mălaimare. Cu: Ramona Popa, Gabriela Valentin, Nicolae Pungă, Eduard Faviu
- 16 mai, ora 12.00 – Parcul Herăstrău – **Prostia omenească**/ ora 18.00 – Parcul Herăstrău – **Farsele lui Arlecchino**

TEATRUL EVREIESC
(tel: 323.39.70)

- 12 mai, ora 18.30 – **Parchează maşina la Harvard** de Israel Horovitz. Regia: Horea Popescu. Cu: Maia Morgenstern şi Constantin Dinulescu
- 13, 14 mai, ora 18.30 – **Cartea lui Ruth** de Mario Diament. Regia: Moshe Yassur (SUA). Cu: Leonie Waldman Eliad, Nicolae Călugăriţa, Luana Stoica, Natalie Ester, Raluca Iancu, Eugenia Balaure, Marius Călugăriţa, George Robu, Andrei Finţi, Veaceslav Grosu, Bianca Dumitriu, Cornel Ciupercescu, Florentin Petrini, Octavian Cercel, Arabela Neazi, Mihai Ciucă, Alex Mihai, Geni Brenda
- 15 mai, ora 11.00 – **Direct din Amsterdam: Anne Frank**. Regia: Alexander Hausvater. Cu: Rudy Rosenfeld, Leonie Waldman Eliad, Roxana Guttman, Nicolae Călugăriţa, Luana Stoica, Arabela Neazi, Geni Brenda, Natalie Ester, Nicolae Predică, Marius Călugăriţa, Bianca Dumitriu, Octavian Cercel, Alex Mihai, Veaceslav Grosu, Cristina Circei, Mircea Dragoman
- 16 mai, ora 11.00 – **Week-end în Paris** de Franz Arnold şi Ernst Bach. Regia: Matei Alexandru. Cu: Matei Alexandru, Theodor Danetti, Nicolae Călugăriţa, Mihai Ciucă, Eugenia Balaure, Natalie Ester, Cristina Circei, Cornel Ciupercescu, Arabela Neazi, Marius Călugăriţa, Florin Petrini, Mircea Drîmbăreanu, George Robu

STUDIOUL CASANDRA
(tel. 336.43.40)

- 11 mai, ora 19.00 – **8 femei** de Robert Thomas, spectacol realizat cu studenţii anului IV actorie, clasa prof. univ. dr. Florin Zamfirescu. Cu: Doina Şandru, Caroline Gombe, Violeta Aldea, Maria Roman, Cristina Briciu, Lorena Lupu, Marcela Roibu, Oana Piecniţa, Anca Constantin
- 12 mai, ora 19.00 – **Bădăranii** de Carlo Goldoni, spectacol realizat cu studenţii anului IV actorie, clasa prof. univ. dr. Adrian Pintea. Cu: Bogdan Florea, Ileana Gherghina Armăşescu, Bianca Cristea, Monica Dodrişan, Aniela Petreanu, Karina Nagy, Nadiana Severin, Alexander Mustaţă, Andrei Vizitiu, Bogdan Sărătean, Marius Miron, Gabriel Gheorghe, Bogdan Angelescu
- 14, 15 mai, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Cuşca** de Mario Fratti. Regia: Aurel Palade, anul IV, clasa prof. univ. dr. Alexa Visarion. Cu: Andrei Barbu, Relu Poalelungi, Mihai Marinescu, Alina Berzunţeanu, Ecaterina Ţugulea, Adrian Anghel, Gabriel Călinescu, Simona Stoicescu

LA SCENA
(tel: 320.35.67)

- 12 mai, ora 21.00 – **Improshow**, spectacol de improvizaţie. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihaela Sîrbu, Toni Pavel, Bogdan Dumitrescu, Constantin Lupescu, Ana Maria Opra, Cătălin Neamţu. La pian: Marian Hâncu
- 13 mai, ora 21.00 – **Stand-up comedy** cu Radu Gheorghe şi... nu numai

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR
(tel: 315.25.42)

- 17 mai, ora 19.00 – **Ştefan Vodă**, după B.Şt. Delavrancea. Regia: Cătălin Naum. Cu: Alex Roza, Mihai Munteniţă, Sever Andrei Brânzan, Florentina Năstase, Marius Costache. Spectacol al Teatrului studenţesc „Podul"

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"
(tel: 336.43.40)

- 14 mai, ora 19.00 – **Femeile lui Goldoni**, după Goldoni. Regia: Magda Frunză-Ţancă. Cu: Magda Frunză-Ţancă, Mariana Ţopa
- 15 mai, ora 12.00 – **Oanţă şi Boanţă**, spectacol pentru copii. Regia: Claudia Negroiu. Cu: Claudia Negroiu, Dana Porlogea
- 16 mai, ora 19.00 – **Nijinsky**, după **Jurnalul lui Vaslav Nijinsky**. Regia: Ema Nicola. Coregrafia: Mălina Andrei. Cu: Filip Ristovski

TEATRUL DE REVISTĂ „CONSTANTIN TĂNASE"
(tel: 315.56.78)

- 15 mai, ora 18.00 – **Doi băieţi cu sticleţi**
- 16 mai, ora 18.00 – **Te-aştept diseară pe Lipscani**

TEATRUL EXCELSIOR
(tel: 315.97.20)

- 11 mai, ora 9.00 – **Surprize la Excelsior**, spectacol de varietăţi pentru copii şi tineret. Regia: Cristian Nicolaie. Cu: Annemary Ziegler, Mihaela Coveşeanu, Natalia Guberna, Cristian Nicolae, Bogdan Caragea, Ion Lucian, Victor Radovici, Vasile Menzel, Daniela Anencov, Paula Sorescu Lucian, Robert Radoveneanu/ ora 11.00 – **Cartea poveştilor**, aventură muzicală de Daniela Anencov. Regia: Daniela Anencov. Cu: Victor Radovici, Cristian Nicolaie, Bogdan Caragea, Annemary Ziegler, Mihaela Coveşeanu, Corina Dragomir
- 12 mai, ora 9.00 – **Mica sirenă**, dramatizare de Alexandru Andy Kessler. Regia: Olimpia Arghir. Cu:

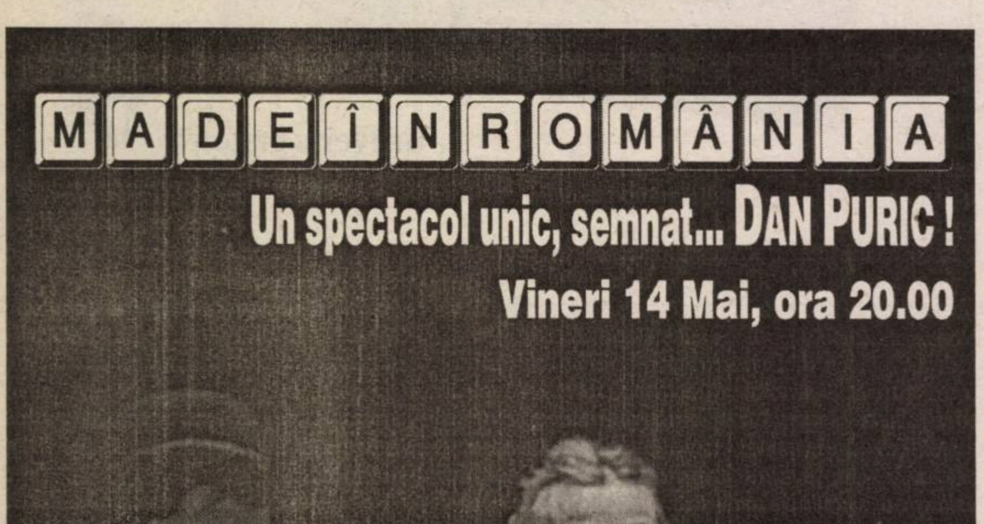

Spectacol realizat în colaborare cu **COMPANIA PASSE-PARTOUT D.P.** şi cu sprijinul: EUROTIN, FUNDAŢIA CORESI, UNITER, APPSR (Fabricat în România), BEST PRINT, MONS MEDIUS, DIM SOFT, PRIMERA COMMUNICATIONS

Casa de bilete: 11.00 - 18.00
Informaţii şi rezervări la tel.: 315.89.80

Transportator unic:
eurolines ROMÂNIA

Parteneri media:
OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN, COTIDIANUL, RADIO BUCUREŞTI - 98.3 FM, eFLUX, PORT.ro

MADEÎNROMÂNIA

O producţie independentă a CENTRULUI CULTURAL EUROPEAN

Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu/Veronica Popescu Neagu, Vasile Menzel, Cristian Nicolaie, Robert Radoveneanu, Ştefan Velniciuc

- 13 mai, ora 9.00 – **Căpitanul Val-Vîrtej şi vasul fantomă** de Octavian Sava. Regia: Ion Lucian. Cu: Ion Lucian/Ciprian Cojenel, Ilie Georgian Petrică, Bogdan Caragea, Stelian Milu, Mihaela Coveşeanu, Emanuel Ionescu, Robert Emanuel, Paula Sorescu Lucian, Victor Radovici, Marian Rădulescu, Bogdan Niţă
- 14, 17 mai, ora 10.00 – **Prislea şi merele de aur** de Mircea Anca, după Petre Ispirescu. Regia: Mircea Anca. Cu: Cosmin Şofron, Paula Sorescu Lucian, Ciprian Cojenel, Cristian Nicolaie, Mihaela Coveşeanu, Liliana Hîrşan, Stelian Milu, Marian Rădulescu, Iuliana Moise
- 16 mai, ora 11.00 – **Frumoasa şi bestia**, adaptare de Marius Nină după Charles Perrault. Regia: Ion Lucian/Marius Nină. Cu: Ion Lucian/Bogdan Caragea, Annemary Ziegler, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu/Cristian Boeriu, Ilie Georgian Petrică

TEATRUL „ION CREANGĂ“
(tel: 211.85.90)

- 14 mai, ora 10.00 – **Peripeţiile vrăjitoarei Meg** de David Wood. Regia: Eliott Swift şi Cornel Todea. Cu: Marioara Sterian, Lucian Ifrim, Marcela Andrei, Gabriel Coveşeanu, Claudia Revnic, Ovidia Manon Oprişan, Florina Luican, Cornelia Pavlovici, Ion Ionuţ Ciocia, Marina Procopie
- 15, 16 mai, ora 11.00 – **Peripeţiile vrăjitoarei Meg**

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ
SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)

- 14 mai, ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.Ch. Andersen. Regia: Gavriil Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Victor Bucur, Mariana Zaharia
- 15 mai, ora 11.00 – **Harap Alb**, după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristina Roşiianu, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur
- 16 mai, ora 11.00 – **Păcală** de Cristian Pepino, după motive populare. Regia: Ioan Brancu. Cu: Mihai Dumitrescu, Gabriel Apostol, Daria Gănescu, Bruno Măstan, Alina Petrescu/Rodica Dobre, Daniela Lungeanu, Monica Madas
- 17 mai, ora 10.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ionuţ Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Alina Petrescu

SALA LAHOVARI:
(tel.: 211.08.29)

- 11 mai, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**. Regia: Daniel Stanciu. Cu: Liliana Gavrilescu/Dora Ortelecan Dumitrescu, Angela Filipescu, Roxana Vişan/Ioana Chelaru Popovici, Mihai Dumitrescu, Bruno Măstan

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA“

- 13 mai, ora 18.00 – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dumitru Lazăr Fulga. Cu: Dana Olariu, Nina Ionescu, Adriana Pârvu, Adrian Găzdaru, Ştefan Ionescu, Firuţa Apetrei, Gabriel Duţu, Valentin Branişte, Corina Goranda, Augustin Mihăilă
- 16 mai, ora 19.00 – **Regele moare** de Eugen Ionescu. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Viorel Baltag, Despina Prisecaru, Luiza Sarivan, Ion Goranda, Eliza Noemi Judeu, Stelian Preda

TEATRUL DE ANIMAŢIE

- 11 mai, ora 11.00 – **Fata babei şi fata moşului**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Valentin Dobrescu. Cu: Marlene Duduman, Sorina Moian, Liliana Isbîndă, Eugen Ionescu, Mihai Chihaia
- 12 mai, orele 10.00 şi 12.00 – la Moineşti – **Fata babei şi fata moşului**
- 13 mai, orele 10.00 şi 13.00 – la Roman – **Fata babei şi fata moşului**
- 16 mai, ora 11.00 – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Mihaela Popa, Adrian Costraş

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL
SALA MARE:

- 11 mai, ora 19.00 – AVANPREMIERĂ – **Bine, mamă, da' ăştia povestesc în actul doi ce se-ntîmplă-n actu-ntîi** de Matei Vişniec. Regia: Bacs Miklos, Irina Wintze. Cu: Anca Opriş, Cătălin Herlo, Camelia Curuţiu, Radu Ciobănaşu, Andrei Elek, Ionuţ Caras, Mihaela Ailincăi, Romul Moruţan, Dorin Ceoarec, Ciprian Scurtea

STUDIO „EUPHORION“:

- 12 mai, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Lacrima tăcerii** de Lucian Blaga. Recital de poezie cu Ileana Negru

TEATRUL MAGHIAR

- 11 mai, ora 19.00 – **Tragica istorie a doctorului Faust** de Christopher Marlowe, spectacol-studio. Regia: Mihai Măniuţiu. Cu: Csíky András, Bogdán Zsolt, Hatházi András, Kézdi Imola, Panek Kati, Bíró József, Salat Lehel, Dimény Áron, Sinkó Ferenc, Csutak Réka, Ambrus Emese, Laczkó Vass Róbert, Molnár Levente, Tyukodi Szabolcs
- 15 mai, ora 20.00 – **Să îmbrăcăm pe cei goi** de Luigi Pirandello, spectacol-studio. Regia: Bocsárdi László. Cu: M. Kántor Melinda, Molnár Levente, Szabó Tibor, Bogdán Zsolt, Bíró József, Varga Csilla, Ambrus Gyurka Zsófia. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română
- 16 mai, ora 17.00 – **Raţa sălbatică** de Henrik Ibsen, spectacol-studio. Regia: Keresztes Attila. Cu: Boér Ferenc, Bogdán Zsolt, Csíky András, Hatházi András, Varga Csilla, Pethö Anikö, Borbáth Júlia, Bíró József, Nagy Dezsö, Laczkó Vass Róbert, Sinkó Ferenc, Molnár Levente, Tyukodi Szabolcs, Fogarasi Alpár, Galló Ernö. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română
- 17 mai, ora 20.00 – **Flacăra albă, flacăra neagră**, spectacol-studio după piesa **Dibuk** de S. Anski. Regia: David Zinder (Israel). Cu: Bács Miklós, Dimény Áron, Kézdi Imola, Orbán Attila, Csutak Réka, Bíró József, Bogdán Zsolt, Molnár Levente, Laczkó Vass Róbert, M. Kántor Melinda, Fodor Edina, Galló Ernö, Tyukodi Szabolcs, Sinkó Ferenc, Salat Lehel, Kali Andrea, Varga Sándor, Bodea Tibor, Fogarasi Alpár

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

- 15 mai, ora 12.00 – **Povestea zmeuşorului blind**, spectacol al secţiei maghiare
- 16 mai, ora 12.00 – **Albă ca Zăpada**, spectacol al secţiei române

CONSTANŢA

TEATRUL „OVIDIUS“

- 13, 16 mai, ora 19.00 – **Încurcături la Mimoza** de Pierre Chesnot. Regia: Gavril Borodan. Cu: Radu Niculescu, Diana Lupan, Mirela Klein, Cosmin Mihale, Daniela Vitcu, Nucu Stângaciu, Laura Iordan, Marian Bucur, Daniela Trifan, Iulian Lincu, Alexandru Axente, Emanuel Cristoiu, Florentin Roman

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU“
DRAMĂ:

- 11 mai, ora 18.30 – **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri** de Lukas Bärfuss. Regia: Radu Afrim. Cu: Elena Popa, Lucia Ştefănescu, Constantin Cojocaru, Karl Baker, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Sebastian şi Narcis
- 13 mai, ora 18.30 – **Bădăranii** de Carlo Goldoni. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Lucia Ştefănescu, Tudor Smoleanu, Nadiana Sălăgean, Florica Dinicu, Marian Despina, Otilia Pătraşcu, Karl Baker, Ilie Gâlea, Ion Radu Burlan
- 14 mai, ora 18.30 – PREMIERĂ – **Peripeţiile bravului soldat Ivan Turbincă** de Radu Macrinici, după Ion Creangă. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Andrei Vasluianu, Marian Despina, Ilie Gâlea, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Lizica Sterea, Ioana Roşu, Nelu Neagoe, Carmen Bogdan, Mihaela Rus, Cătălina Radu, Mihai Androne, Paul Nicolae, Cătălin Rădulescu, Narcis Stoica, Sebastian Nicolae, Nicolae Nicolaescu
- 16 mai, ora 18.30 – **Din viaţa insectelor** de Fraţii Capek. Regia: Victor Ioan Frunză. Cu: Andrei Vasluianu, Ada Simionică, Raluca Zamfirescu, Ioan Radu Burlan, Cristina Moldoveanu, Dragoş Cîmpan, Ioan Coman, Ilie Gâlea, Karl Baker, Otilia Pătraşcu, Liliana Zincă

REVISTĂ:

- 11, 13 mai, ora 11.00 – **Ali Baba şi cei 40 (?) de hoţi**
- 12 mai – la Slănic – **Ali Baba şi cei 40 (?) de hoţi**
- 15 mai, ora 18.30 – **Oferte de serviciu**

PĂPUŞI:

- 13 mai – la Făgăraş – **Dănilă Prepeleac**
- 14, 16 mai, ora 11.00 – **Pecetea fermecată**

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN“

- 11 mai, ora 13.00 – la Casa de Cultură Slătioara – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu. Cu: Alina Mangra, Lidia Stratulat, Haricleea Nicolau, Doru Zamfirescu, Laurenţiu Stratan/Vasile Marinoiu, Remus Vlăsceanu
- 12 mai, orele 12.00 şi 14.00 – la Casa de Cultură Nicolae Bălcescu – **Prostia omenească**
- 13 mai, ora 12.30 – la Căminul Cultural Blidari – **Prostia omenească**
- 14 mai, ora 11.00 – la Grădiniţa Nr. 2 – **Prostia omenească**/ ora 17.00 – la Casa de Cultură Horezu – **Vacanţă în Guadelupa** de Pierre Sauvil şi Eric Assous. Regia: Adrian Roman. Cu: Remus Vlăsceanu, Corneliu Jipa, Ramona Drăgulescu, Laurenţiu Stratan, Lidia Stratulat, Raluca Păun/Corina Nadoş

SIBIU

TEATRUL „RADU STANCA“

- 16 mai, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Perşii**, după Eschil. Regia: Mihai Măniuţiu
- 17 mai, ora 19.00 – **Woyzeck** de Georg Büchner. Regia: Clements Bechte

TIMIŞOARA

TEATRUL GERMAN

- 14 mai, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Flirtul** de Arthur Schnitzler. Regia: Ulf Dückelmann (Austria). Cu: Bernd von Bömches, Daniela Török, Simona Vintilă, Dana Borteanu, Colin Buzoianu, Rareş Hontzu, Harold Schmeltz, Karina Reitsch, Ionuţ Chiriac. Spectacol prezentat în cadrul Festivalului Interetnic de Teatru (ediţia a II-a)

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

- 11 mai, orele 9.30 şi 10.30 – **Elefănţelul curios**, spectacol pentru copii al secţiei române
- 13 mai, orele 9.30 şi 11.00 – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române
- 14 mai, orele 9.30 şi 11.00 – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare/ ora 20.00 – **Amphitrite**, spectacol pentru adulţi al secţiei române. Regia: Horaţiu Mihaiu. Cu: Ioana A. Costea, Cristina Ungureanu, Andi Brânduş, Iuliu Pop-Andrieş/ orele 9.30, 11.00 şi 12.30 – la Reghin – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române
- 16 mai, ora 11.00 – **Tigrişorul Petre**, spectacol pentru copii al secţiei române
- 17 mai, orele 9.30 şi 11.00 – **Prinţesa Majolenka**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare/ orele 10.00 şi 11.30 – la Iernut – **Gulliver în Ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române

FILM

11-13 mai

BUCUREŞTI

- **Van Helsing**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Stephen Sommers. Cu: Hugh Jackman, Kate Beckinsale, Richard Rozburgh, Shuler Hensley, Will Kemp/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00
- **Doar un sărut**, SUA, 2002. PREMIERĂ. Regia: Fisher Stevens. Cu: Marisa Tomei, Marley Shelton, Ron Eldard, Kyra Sedqwick/ Scala/ orele: 9.30, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45
- **Nathalie**, 2003. PREMIERĂ. Regia: Anne Fontaine. Cu: Emmanuelle Béart, Fanny Ardant, Gérard Depardieu/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00
- **Patimile lui Christos**, 2004. Regia: Mel Gibson. Cu: Monica Bellucci, Maia Morgenstern, James Caviezel/ Corso/ orele: 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Identităţi furate**, SUA, 2004. Regia: D.J. Caruso. Cu: Angelina Jolie, Ethan Hawke, Gena Rowlands, Kiefer Sutherland, Olivier Martinez, Tcheky Karyo/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.45
- **Ultimul samurai**, SUA, 2003. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe, Seizo Fukumoto, Tony Goldwyn/ Luceafărul/ orele: 13.00, 16.00, 19.00
- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004. Regia: John Hamburg. Cu: Ben Stiller, Jennifer Aniston, Alec Baldwin, Debra Messing, Hank Azaria, Philip Seymour Hoffman/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Casa bîntuită**, SUA, 2003. Regia: Rob Minkoff. Cu: Eddie Murphy, Jennifer Tilly, Terence Stamp/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Piraţii din Caraibe: Blestemul Perlei Negre**, SUA, 2003. Regia: Gore Verbinski. Cu: Orlando Bloom, Johnny Depp, Keira Knightley, Geoffrey Rush, Jack Davenport, Jonathan Pryce/ Favorit/ orele: 14.00, 16.30, 19.00
- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004. Regia: Raja Gosnell. Cu: Freddie Prinze Jr., Sarah Michelle Gellar, Matthew Lillard, Alicia Silverstone, Linda Cardellini, Neil Fanning, Seth Green/ Cultural/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003. Regia: Robert Rodriquez. Cu: Johnny Depp, Antonio Banderas, Salma Hayek, Enrique Iglesias, Eva Mendes, Mickey Rourke, Willem Dafoe/ Lumina/ orele: 11.45, 13.30, 15.15, 17.15, 19.15
- **Numai dragostea**. Regia: Thomas Vinterberg. Cu: Joaquin Phoenix, Claire Danes/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX
(tel: 327.70.20/
327.70.21/ 327.70.22)

- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ orele: 14.45, 17.00, 19.00, 21.30 (11, 12 mai)/ orele: 14.45, 17.00, 19.00, 21.15 (13 mai)
- **Misterele fluviului**, SUA, 2003. Regia: Clint Eastwood. Cu: Sean Penn, Tim Robbins, Kevin Bacon, Laura Linney, Laurence Fishburne, Marcia Gay Harden, Spencer Treat Clark/ orele: 16.45, 22.45
- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003. Regia: Nancy Meyers. Cu: Jack Nicholson, Diane Keaton, Amanda Peet, Frances McDormand, Jon Favreau, Keanu Reeves, Rachel Ticotin/ orele: 14.15, 20.00
- **Patimile lui Christos**, 2004/ orele: 15.15, 18.00, 20.45
- **Numai dragostea**/ orele: 15.00, 22.00
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Anna Faris, Charlie Sheen, Anthony Anderson, Denise Richards, Eddie Griffin, Ja Rule, Leslie Nielsen, Macy Gray, Pamela Anderson/ ora 17.30
- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ ora 19.45
- **Identităţi furate**, SUA, 2004/ orele: 14.30, 17.00, 19.30, 22.15
- **Doar un sărut**, SUA, 2002. PREMIERĂ/ orele: 13.15, 15.30, 20.15, 22.30
- **Peter Pan**, SUA, 2003. Regia: P.J. Hogan. Cu: Jeremy Sumpter, Olivia Williams, Jason Isaacs, Harry Newell, Ludivine Sagnier, Lynn Redgrave/ ora 17.45
- **Juriul**, SUA, 2003. Regia: Gary Fleder. Cu: John Cusack, Gene Hackman, Dustin Hoffman, Rachel Weisz/ ora 22.45
- **Zatoichi**, 2003. PREMIERĂ. Regia: Takeshi Kitano. Cu: Takeshi Kitano, Tadanobu Asano, Yui Natsukawa/ orele: 14.30, 17.15, 20.00
- **Van Helsing**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ orele: 13.15, 16.15, 19.15, 22.15
- **Fereastra secretă**, SUA, 2004. Regia: David Koepp. Cu: Johnny Depp, John Turturro, Maria Bello, Ving Rhames/ orele: 15.00, 19.30 (11, 12 mai)/ ora 15.00 (13 mai)
- **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ orele: 17.15, 21.45 (11, 12 mai)/ orele: 17.15, 22.30 (13 mai)
- **21 de grame**, 2003. Regia: Alejandro Gonzales Inarritu. Cu: Sean Penn, Naomi Watts, Benicio Del Toro, Clea DuVall/ orele: 16.00, 21.15 (11, 12 mai)/ ora 16.00 (13 mai)
- **Contratimp**, SUA, 2003. Regia: Carl Franklin. Cu: Denzel Washington, Eva Mendes, Sanaa Lathan, Alex Carter, Dean Cain, John Billingsley/ orele: 13.30, 18.45 (11, 12 mai)/ orele: 13.30, 18.45, 21.30 (13 mai)

INSTITUTUL ITALIAN

- 12 mai, ora 18.00 – **Il bagno turco**, 1997. Regia: Ferzan Ozpetek. Cu: Alessandro Gassman, Francesca D'Aloja. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „Il cinema italiano degli anni '90“

ARAD

- **Patimile lui Christos**, 2004/ Dacia
- **Zîmbet de Mona Lisa**, SUA, 2003. Regia: Mike Newell. Cu: Julia Roberts, Kirsten Dunst, Jordan Bridges, Julia Stiles, Maggie Gyllenhaal, Marcia Gay Harden/ Mureşul

BEIUŞ

- **Peter Pan**, SUA, 2003/ Bihorul

CRAIOVA

- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Patria
- **Identităţi furate**, SUA, 2004/ Modern
- **Cold Mountain**, SUA, 2003. Regia: Anthony Minghella. Cu: Nicole Kidman, Jude Law, Charlie Hunnam, Donald Sutherland, Renée Zellweger, Natalie Portman, Jena Malone/ Jean Negulescu

DEVA

- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003. Regia: Shawn Levy. Cu: Steve Martin, Bonnie Hunt, Ashton Kutcher, Hilary Duff, Piper Perabc Tom Welling/ Porţile de Fier
- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003. Regia: Peter Berg. Cu: Dwayne „The Rock“ Johnson, Seann William Scott, Arnold Schwartzenegger, Christopher Walken, Rosario Dawson/ Flacăra

HUNEDOARA

- **Matrix – Revoluţii**, SUA, 2003. Regia: Andy Wachowski, Larry Wachowski. Cu: Keanu Reeves, Carrie-Anne Moss, Laurence Fishburne, Harold Perrineau Jr., Hugo Weaving, Jada Pinkett Smith, Matt McColm, Monica Bellucci/ Flacăra

LUGOJ

- **Circuite de foc**, SUA, 2004. Regia: Joseph Kahn. Cu: Ice Cube, Martin Henderson, Monet Mazur, Christina Milian, Jaime Pressly, Jay Hernandez, Matt Schulze/ Victoria

ORADEA

- **Juriul**, SUA, 2003/ Patria

- **Master & Commander: La capătul Pămîntului**, SUA, 2003. Regia: Peter Weir. Cu: Russell Crowe, Billy Boyd, Paul Bettany/ Transilvania

REŞIŢA

- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ Dacia

SLATINA

- **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Van Helsing**, SUA, 2004/ Capitol
- **Fereastra secretă**, SUA, 2004/ Timiş
- **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Tara Reid, Ashton Kutcher, Andy Richter, Carmen Electra, Jon Abrahams, Michael Madsen, Molly Shannon, Terence Stamp/ Studio

TÎRGU JIU

- **Cecul sau viaţa**, SUA, 2004. Regia: John Woo. Cu: Ben Affleck, Uma Thurman, Aaron Eckhart, Colm Feore, Paul Giamatti/ Victoria

14-17 mai

BUCUREŞTI

- **Troia**, SUA, 2004 de pus distribuţia/ Patria/ orele: 9.00, 12.00, 15.00, 18.15, 21.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24.00 (14, 15 mai)/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (16, 17 mai)
- **Nathalie**, 2003. PREMIERĂ/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Patimile lui Christos**, 2004/ Scala/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00 (17 mai)
- **Identităţi furate**, SUA, 2004/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30
- **Cum să scapi de un tip în 10 zile**, SUA, 2003. Regia: Donald Petrie. Cu: Kate Hudson, Matthew McConaughey, Adam Goldberg, Michael Michel/ Bucureşti/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30
- **Van Helsing**, SUA, 2004/ Corso/ orele: 12.00, 14.30, 17.15, 20.00
- **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Împăratul vrăjit**, SUA, 2001. Regia: Mark Dindal (film de animaţie)/ Favorit/ orele: 13.00, 15.00, 17.00 (14 mai)
- **Doar un sărut**, SUA, 2002. Regia: Fisher Stevens. Cu: Marisa Tomei, Marley Shelton, Ron Eldard, Kyra Sedqwick/ Favorit/ ora: 19.00 (14 mai)/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (15-17 mai)
- **Numai dragostea**/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00
- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Lumina/ orele: 12.15, 14.00, 15.45, 17.30, 19.15

ARAD

- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Dacia
- **Confesiunile unei minţi periculoase**, SUA, 2003. Regia: George Clooney. Cu: George Clooney, Julia Roberts, Drew Barrymore, Sam Rockwell, Brad Pitt, Maggie Gyllenhaal, Matt Damon, Rutger Hauer/ Mureşul

BACĂU

- **Juriul**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Lecţii de iubire**, SUA, 2003. Regia: Clare Kilner. Cu: Mandy Moore, Allison Janney, Alexandra Holden, Peter Gallagher/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

BEIUŞ

- **Pur şi simplu dragoste**, SUA, 2003. Regia: Richard Curtis. Cu: Hugh Grant, Keira Knightley, Colin Firth, Liam Neeson, Alan Rickman, Bill Nighy, Billy Bob Thornton, Denise Richards, Rowan Atkinson, Shannon Elizabeth/ Bihorul

CRAIOVA

- **Van Helsing**, SUA, 2004/ Patria
- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Modern
- **Fereastra secretă**, SUA, 2004/ Jean Negulescu

DEVA

- **Patimile lui Christos**, 2004/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Bal cu scandal**, SUA, 2003. Regia: Walt Becker. Cu: Tara Reid, Ryan Reynolds, Daniel Cosgrove, Darius Miles, Deon Richmond, Erik Estrada/ Porţile de Fier
- **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Flacăra

HUNEDOARA

- **Peter Pan**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

- **Prizonierii timpului**, SUA, 2003. Regia: Richard Donner. Cu: Paul Walker, Frances O'Connor, Billy Connolly, Christian Paul, Ethan Embry, Gerard Butler, Neal McDonough/ Victoria

ONEŞTI

- **Cold Mountain**, SUA, 2003/ Capitol/ orele: 12.00, 15.00, 18.00

ORADEA

- **Zîmbet de Mona Lisa**, SUA, 2003/ Patria
- **Şcoala de rock**, SUA, 2003. Regia: Richard Linklater. Cu: Jack Black, John Cusack, Aleisha Allen, Mike White, Rebecca Brown/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

REŞIŢA

- **Identităţi furate**, SUA, 2004/ Dacia

ROMAN

- **Eroul**, China, 2003. Regia: Yimou Zhang. Cu: Jet Li, Tony Leung Chiu Wai, Maggie Cheung, Zhang Ziyi/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

SLATINA

- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Troia**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ Capitol
- **Duplex**, SUA, 2003. Regia: Danny DeVito. Cu: Drew Barrymore, Ben Stiller, Harvey Fuerstein, Justin Theroux, Swossie Kurtz/ Timiş
- **Hoinărind printre veacuri**, Ungaria, 2004. Regia: Gabór Herendi. Cu: Janós Gyuriska, Karoly Gesztesi, Janós Greifenstein; **Hâc**, Ungaria, 2003. Regia: Pálfi György. Cu: Ferenc Bandi, Jósef Forkas/ Studio

TÎRGU JIU

- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Victoria

CINEMATECĂ

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

- 13 mai, ora 19.00 – **Compania monştrilor**, SUA, 2001. Film de animaţie. Regia: Peter Docter. Cu (voci): Billy Crystal, John Goodman, James Coburn, Jennifer Tilly
- 14 mai, ora 19.00 – **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler
- 15 mai, ora 19.00 – **Camerista**, SUA, 2002. Regia: Wayne Wang. Cu: Jennifer Lopez, Bob Hoskins, Natasha Richardson, Ralph Fiennes, Stanley Tucci
- 16 mai, ora 13.00 – **Ultimul samurai**, SUA, 2003. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe, Seizo Fukumoto, Tony Goldwyn

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

- 12 mai, ora 18.30 – **Lacul lebedelor**
- 13 mai, ora 18.30 – **Carmen**
- 14 mai, ora 18.30 – **Văduva veselă** de Franz Lehar. Dirijor: Cornel Trăilescu. Regia: Mircea Cornişteanu. Coregrafia: Mihai Babuşka. Cu: Mihnea Lamatic, Simonida Luţescu, Florin Diaconescu, Roxana Briban, Călin Brătescu, Ion Dimieru, Gabriel Căţe, Florin Simionca, Adriana Alexandru, Horia Sandu, Cristina Eremia, Paul Basacopol, Dumitru Rucăreanu, Daniel Filipescu
- 15 mai, ora 18.30 – **Frumoasa din Pădurea adormită**
- 16 mai, ora 18.30 – **Falstaff**

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN"

- 12 mai, ora 10.00 – **Frumoasa din pădurea adormită**, musical pentru copii de Silvia Kerim şi Marius Ţeicu. Regia: Nicolae Ciubuc, Daniel Eufrosin. Cu: Eugenia Ilinca, Amelia Antoniu, Paul Lăzărescu, Sorina Micşunescu, Andreea Toma, Elena Siloci, Claudia Hanghiuc, Anton Zidaru, Patricia Seymour, Valentino Tiron
- 13 mai, ora 10.00 – **Pac, Poc, Pic – detectivi în Ţara poveştilor**, musical pentru copii de George Popovici şi Lucian Vlădescu. Regia: Constanţa Câmpeanu. Cu: George Niculescu, Valentino Tiron, Cristian Caraman, Cristinel Coman, Cornel Todea, Răzvan Rusu, Iuliana Costiniu, Viorel Ciurdea, Cosette Marinescu, Camelia Mocanu, Ileana Lenghel, Lorendi Rădulescu, Dana Nichifor, Gabriela Tudorache, Jeaninne Bradler, Carmen Buterez, Delia Călina, Lidia Caloianu, Carmen Grigorescu, Cristina Giurgiu, Monica Marin
- 14 mai, ora 10.00 – **Vînzătorul de păsări** de Karl Zeller. Dirijor: George Balint. Regia: George Zaharescu. Cu: Florin Budnaru, Silvia Şohterus, Gabriela Daha, Orest Pîslariu, Paul Lăzărescu, George Niculescu, Alexandra Savu, Viorel Ciurdea, Cristinel Coman, Elena Siloci, Tiberiu Simionescu, Jeaninne Bradler. Soliştii baletului: Andreea Toma, Iulian Rădoi
- 15 mai, ora 18.00 – **Ţara surîsului** de Franz Lehar. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: George Zaharia. Cu: Alfredo Pascu, Doina Scripcaru, Daniela Vlădescu, Bogdan Caragea, Tiberiu Simionescu, Alexandra Savu, Daniel Eufrosin, Nicolae Măgureanu, Adriana Mirea, Viorel Ciurdea, Adriana Milosav, Jeaninne Bradler, Cristinel Coman
- 16 mai, ora 18.00 – **Fîntîna Blanduziei** de Cornel Trăilescu. Dirijor: George Balint. Regia: Nicolae Ciubuc. Cu: Ştefan Popov, Ligia Dună, Anton Zidaru, Mioara Manea-Arvunescu, Viorel Ciurdea, Orest Pîslariu, Bogdan Caragea, Cristian Caraman, George Niculescu, Tiberiu Simionescu, Emil Spătaru, Amelia Antoniu, Valentino Tiron, Cristinel Coman, Alois Doboş

TEATRUL BULANDRA

- 13 mai, ora 19.00 – Sala „Toma Caragiu" – **spectacol** de dans prezentat cu ocazia **Zilelor Vienei** la Bucureşti

TEATRUL ODEON

- 14 mai, ora 19.00 – **spectacol** de dans prezentat cu ocazia **Zilelor Vienei** la Bucureşti: I. **Well/Come to the club of pleasure a shapeshifterstory** cu şi de Barbara Kraus şi Wolfgang Apfel în colaborare cu Nadja B. Schefzig şi Nadia Lauro. Muzică live: Wolfgang Apfel; II. **Body, History, Image & Tourism**, videoproiecţii Superamas

CLUJ-NAPOCA

OPERA ROMÂNĂ

- 13 mai – la Tîrgu Mureş – **Carmen** de G. Bizet, spectacol interpretat în limba franceză. Dirijor: Alfonso Saura (Spania). Regia: Emil Strugaru. Coregrafia: Livia Tulbure Gună. Maestru de cor: Tiberiu Popa. Cu: Viorel Săplăcan, Fülöp Martin, Marius Chioreanu, Petre Ghilea, David Buzgău, Dan Dumitrana, Cristina Maria Damian, Carmen Gurban, Rodica Balteş, Daniela Tricu. Soliştii baletului: Anca Opriş, Livia Tulbure Gună, Octavian Popa, Lucian Băcoiu. Participă: corul de copii „Junior-VIP". Dirijor: Anca Mona Mariaş
- 14 mai, ora 19.00 – **Tripticul** de Nicolae Bretan. Cu: Alexandru Agache şi Emil Crăsnaru. Participă: corul şi orchestra Filarmonicii de Stat „Transilvania"
- 16 mai, ora 19.00 – **Nabucodonosor** de G. Verdi
- 17 mai, ora 19.00 – **Periplu coregrafic**, seară dedicată coregrafului Adrian Mureşan

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI"

- 13 mai, ora 19.00 – **Carmen** de G. Bizet. Dirijor: Marius Hristescu. Regia: Tamas Ferkay (Austria). Concert-maestru: Dan Bozgan. Maestru de cor: Pavel Şopov. Maestru coregraf: Nina Diatchenko (Teatrul de Stat Minsk). Cu: Nadejda Babintseva (Rusia), Cosmin Marcovici, Diana Ţugui, Ştefan Ignat, Sorin Drăniceanu, Ioan Cherata, Isabelle Radigon, Mihaela Popa, Alexandru Petrescu, Ion Sandu Filip. Participă: baletul, corul şi orchestra Teatrului şi corul de copii al Liceului de Artă „Marin Sorescu"

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ

- 12 mai, ora 18.30 – **Lucia di Lammermoor** de G. Donizetti. Dirijor: Corneliu Calistru. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Maestru de cor: Valeriu Gâdei. Cu: Ciprian Marele, Cristina Simionescu Sandu, Cosmin Marcovici, Tudor Florenţa, Constantin Ţaga. Participă: orchestra şi corul Operei
- 15 mai, ora 18.30 – **Cosi fan tutte** de W.A. Mozart. Dirijor: Tai Wai Li (SUA). Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Maeştri de cor: Valeriu Gâdei, Anton Bişoc. Coregrafia: Gheorghe Stanciu. Cu: Diana Călcîi Bucur, Maria Macsim-Grierosu, Eduard Sveatchevici, Cosmin Marcovici, Mihaela Grăjdeanu, Constantin Cristea. Participă: orchestra, corul şi ansamblul de balet ale Operei

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

- 11 mai, ora 19.00 – Sala mică – **recital** de pian susţinut de Oana Velcovici. În program lucrări de: **Scarlatti, Haydn, Beethoven**
- 12 mai, ora 19.00 – Sala mică – **concert** susţinut de laureaţi ai concursului „Remember Enescu". Solişti: Codruţa Sântea, Delia Diaconescu, Nora Hapca, Mihai Lazăr. În program: **Enescu**
- 13 mai, ora 19.00 – **concert** simfonic. Dirijor: Adrian Sunshine. Dirijorul corului: Iosif Ion Prunner. Solist: Jacques Rouvier. În program lucrări de: **Mozart, Haydn, Brahms**

ArCuB

- 12 mai, ora 19.00 – **concert** susţinut de cvartetul (0-58) în cadrul Festivalului **Jeunesses Musicales**. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR

- 12 mai, ora 20.00 – **concert** de muzică folk. Participă: Ovidiu Scridon, Bogdan Ciobotaru, Radu Arseni, Adelina Guţan, Felicita Popescu, Ionuţ Vultur, Ruxandra Stănescu, Simona Popescu, Costin Emanuel Bunda, grupurile „Acum" şi „Joi Violet"

CENTRUL CULTURAL UNGAR

- 11 mai, ora 19.00 – **concert** de clarinet susţinut de Klenyan Csaba. La pian: Verona Maier

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU"

- 11 mai, ora 18.00 – Aulă – **recital** de sonate. Soliste: Cornelia Bronzetti (vioară) şi Camelia Pavlenco (pian). În program lucrări de: **Veracini, Beethoven, Mendelssohn, Elise Popovici**
- 13 mai, ora 19.00 – Sala Cantacuzină – **recital** de pian susţinut în cadrul ciclului „Tinerii şi marea muzică". Solist: Georgian Ion. În program lucrări de: **Bach, Beethoven, Brahms, Prokofiev**
- 14 mai, ora 17.00 – Sala Cantacuzină – **recital** de pian susţinut în cadrul ciclului „Tinerii şi marea muzică". Solişti: Alexandra Bulibăşescu, Laura Butnariu, Teodora Cotruţă, Alexandra Dobrescu, Florentina Drăghici, Iulia Ladea, Stanca Manoleanu, Alexandra Popescu, Emil Dumitrescu, Giuliano Ghelasă, Alexandru Pădureanu, Andrei Racu. În program lucrări de: **Bach, Haydn, Mozart, Beethoven, Chopin, Schumann, Liszt, Delius, Ravel, Enescu, Drăgoi**
- 15 mai, ora 11.00 – Aulă – **concert-audiţie** de muzică românească. Participă: Cornelia Bronzetti (vioară) şi Adrian Vasile (pian). Prezintă: Loredana Baltazar. În program lucrări de: **Zeno Vancea, Liviu Comes, Adrian Raţiu, Marina Vlad, Călin Ioachimescu, Doina Rotaru, George Balint**

PARCUL CIŞMIGIU

- 12 mai, ora 15.00 – **concert** susţinut de orchestra „Strauss" din Viena. Dirijor: Peter Guth. Concert-maestru: Christian Eisenberger. În program lucrări de: **Johann Strauss fiul, Johann Strauss tatăl, Josef Strauss, Eduard Strauss, Franz Lehar, Imre Kalman**. Eveniment organizat de ArCuB cu ocazia **Zilelor Vienei** la Bucureşti

TERASA „LA MOTOARE"

- 12 mai, ora 21.00 – **concert** de muzică electronică susţinut cu ocazia **Zilelor Vienei**. Participă: DJ austrieci şi români

SEMINARII

TIMIŞOARA

FACULTATEA DE MUZICĂ

- 11-14 mai – **Seminarul Internaţional de Imnologie**, ediţia a VI-a. Temele seminarului: **Cîntecul religios pentru copii şi tineri, Teologia Imnului – Imnul Teologiei**

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – Teodor Moraru, **pictură**, pînă în 17 mai

GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Parter – *Transvestirea*, Marian şi Victoria Zidaru, **sculptură**, pînă în 13 mai/ Marius Barb, **pictură**, 14-27 mai. Vernisaj: 14 mai, ora 19.00

GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Etaj – Retrospectivă Constantin Petraşchievici, **artă decorativă**, pînă în 24 mai

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Simpozionul Belgrad, **grafică**, 11-24 mai. Vernisaj: 12 mai, ora 18.00

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Elena Cerepenicova, **tapiserie**, pînă în 11 mai/ Salonul de grafică publicitară, 12-25 mai. VernisaJ; 13 mai, ora 18.00

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Constantin Caluian, **pictură şi desen**, pînă în 25 mai

GALERIA SABINA & JEAN NE-

GULESCU (tel: 260.12.87) – Maria Magdalena Pop, **sculptură**, **obiect**, **desen**, **instalaţii**, pînă în 16 mai

GALERIA ATELIER 35 (Str. Şelari Nr. 13) – Marius Burhan, **pictură**. Vernisaj: 12 mai, ora 18.00

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132, tel: 659.38.14) – *Desene*, Liana Maria Petruţiu, **grafică şi ilustraţie publicitară**, pînă în 19 mai

GALERIA GALERIA (Str. G-ral Budşteanu Nr. 10, tel: 212.88.64) – *Alfabet arhetipar artistic*, Călin Bălescu, pînă în 15 mai

GALERIA ARTIS (la parterul Teatrului Naţional) – Vlad Ciobanu, Roxana Iordache, Rodica Ioan, **sculptură**, **metal**, **pictură**, pînă în 19 mai

GALERIA ASSEMBLAGE (Hotel Marriott, Calea 13 Septembrie Nr. 90, tel: 403.36.04) – *D.R. Gorczyca ArtNATOMY Research Studio – Introduction No. 4*, **fotografie**, şi *performance*-ul *Re-Animation*, Dariusz Gorczyca, pînă în 16 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez

GALERIA ETAJ 3/4 (Teatrul Naţional, Bd. N. Bălcescu Nr. 2) – *Pictura tînără astăzi*, pînă în 14 mai

GALERIA POSIBILĂ (Str. Popa Petre Nr. 6; tel: 211.79.33) – *No signal*, Florin Ciulache, pînă în 30 mai. Curator: Ştefan Tiron

GALERIA NOUĂ (Str. Academiei Nr. 15, tel: 322.81.59) – *formate. Viena ca. 2004*. Participă: Sabine Bitter/Helmut Weber, Carola Dertnig, Andreas Fogarasi, Ruth Kaaserer. Vernisaj: 14 mai, ora 16.00. Eveniment organizat cu ocazia **Zilelor Vienei** la Bucureşti

GALERIA GALATECA (Str. C.A. Rosetti Nr. 2-6, tel: 313.16.05) – expoziţie de artă a ziarului neconvenţional, 11-21 mai. Vernisaj: 11 mai, ora 18.00

GALERIA FUNDAŢIEI NAŢIONALE PENTRU ŞTIINŢĂ ŞI ARTĂ A ACADEMIEI ROMÂNE (Str. Dem Dobrescu Nr. 11, tel: 307.29.77) – *Europa*, **pictură**, pînă în 16 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Asociaţia Culturală România în lume şi Fundaţia Societa-Club UNESCO

GALERIA „ART ROOM" (Şos. Pipera-Tunari Nr. 2) – *Bucureştii vechi*, pînă la sfîrşitul lunii mai

GALERIA AVANPOST (Str. Regina Elisabeta Nr. 3, tel: 314.39.83) – Al. Pann şi Anatol Danilişin, **pictură**, pînă în 20 mai

2020 HOME GALLERY (Calea Griviţei Nr. 39, ap. 8, tel: 650.44.52) – *Moving patterns .04/formate*, **video-instalaţii**, 12-16 mai. Participă: Werner Moebius. Vernisaj: 12 mai, ora 17.00. Eveniment organizat cu ocazia **Zilelor Vienei** la Bucureşti

HT003 GALLERY (Str. Hanul cu Tei Nr. 22) – *Pluralul singular*, Gheorghe Lasovszky, **pictură**, pînă în 20 mai

FOTOCABINET (Str. G. Enescu Nr. 3, tel: 212.90.71) – *La fiecare patru ani îi călcăm în picioare*, expoziţie de **carte poştală politică**, pînă în 1 iunie

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI (PALATUL ŞUŢU) (Bd. I.C. Brătianu Nr. 2, tel: 315.68.58) – *Afişe vieneze*, expoziţie de **afişe**, pînă în 31 mai

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53, tel: 312.43.27) – Galeria de Artă Europeană – *Surse etnografice româneşti în grafica secolului al XIX-lea*, pînă în iunie/ Sala Rondă – *Sando Sanna. Opere 1990-2004*, **pictură**, pînă în 20 mai

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile medievale – *Manuscrise, însemnări şi cărţi cantacuzine în Ţările Române, secolele XVI-XIX*, pînă în 20 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Academia Română, Biblioteca Academiei Române, Colegiul Carol I din Craiova, Biblioteca Naţională a României şi Biblioteca Acad. „Virgil Cândea". Curator: Sorin Sebastian Dulcu/ *În slujba păcii*, Ernst Degasperi (Austria), **grafică ecumenică**, pînă în 30 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Austriei în România şi Ambasada României în Austria

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU" (Calea Victoriei Nr. 141) – *In memoriam Paul Constantinescu*, pînă în 30 mai

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.58.46) – Parter – Traian Rocşoreanu, **fotografie**, pînă în 16 mai

MUZEUL ŢĂRANULUI ROMÂN (Şos. Kiseleff Nr. 3, tel: 212.96.60) – *Povestea caselor*, expoziţie temporară a Muzeului Şvabilor Dunăreni din Ulm, Germania, pînă în 29 mai

PALATUL VOIEVODAL CURTEA VECHE – *Religie şi mister*, expoziţie a Muzeului figurilor de ceară din Sankt-Petersburg, pînă în 30 mai

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (Str. Valea Parcului Nr. 1, tel: 225.66.90) – Galeria parter – Vladimir Şetran, **pictură-desen**, pînă în 15 iunie

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER" (Str. Batiştei, tel: 211.32.29) – *Icoane pe sticlă*, expoziţie a elevilor claselor V-VIII ai Colegiului German Goethe, pînă în 13 mai. Coordonator: Carmen Croitoru

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80) – Sala Rondă – Nicolae Ambrozie, **pictură**, pînă în 16 mai/ Sala Foaier – Ionela Bâlbâie, **pictură** şi **grafică**, pînă în 16 mai/ Galeria Artelor – Augustin Constantinescu, **pictură** şi **desen**, pînă în 13 mai

COMISIA NAŢIONALĂ A ROMÂNIEI PENTRU UNESCO (Str. Cehov Nr. 8) – Dana Schobel Roman, **grafică**

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ (Aleea Alexandru Nr. 41) – *Măşti*, expoziţie a Cercului de Arte Plastice „Accent", **pictură**, **fotografie**, **colaj**, 11-25 mai. Vernisaj: 11 mai, ora 18.30

STAŢIA DE METROU UNIVERSITATE – *Oraşul de sub oraş*, expoziţie de **tricouri**, 11 mai, orele 10.00-12.00

STAŢIA DE METROU GROZĂVEŞTI – *Oraşul de sub oraş*, 12 mai, orele 11.30-13.30

STAŢIA DE METROU PIAŢA UNIRII – *Oraşul de sub oraş*, 15 mai, orele 19.00-22.00

ARAD

MUZEUL DE ARTĂ – *Prolog*, **pictură** şi **grafică**, pînă în 14 iunie

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Mihai Chioaru, Ioan Lăzureanu, Gheorghe Zărnescu, **pictură** şi **sculptură**, pînă în 23 mai

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – expoziţie a Centrului Cultural German, pînă în 18 mai

IAŞI

CENTRUL CULTURAL FRANCEZ (Bd. Carol I Nr. 26) – *Nuit de la pleine lune*, Mihaela Pavliuc, **tehnică mixtă**, pînă în 15 mai/ *Danube, fleuve européen*, Jean-Pierre Moron, **fotografie**, şi *Tapisserie de Basse Lice*, Paulette Moron, 17-30 mai

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Dumitru Bostan, **pictură**, pînă în 27 mai

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – Margareta Popescu şi Mircea Bârloiu, **grafică** şi **pictură**, pînă în 17 mai

SFÎNTU GHEORGHE

TEATRUL „TAMASI ARON" (Piaţa Libertăţii Nr. 1) – *Motive româneşti în afişul polonez*, **afişe**, 11-28 mai. Vernisaj: 11 mai, ora 17.00. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez şi Cineclubul „Cabiria"

TIMIŞOARA

GALERIA HELIOS – Alfred Iancu, **pictură**, pînă în 12 mai/ *Culori şi forme. Imagini textile şi plastică mică. Expoziţie organizată de Uniunea Artiştilor Plastici şi Artiştilor Decoratori din Ungaria*, **artă plastică** şi **decorativă**, 13-27 mai. Prezintă: Ernyey Gyula (şef de catedră la Institutul de Arte Aplicate din Budapesta, preşedintele Uniunii Artiştilor Plastici şi Artiştilor Decoratori din Ungaria). Vernisaj: 13 mai, ora 18.00

TULCEA

GALERIILE „CASA CĂRŢII" – Ionuţ Cătălin Florea (Austria), **pictură** şi **desen**, pînă în 15 mai. Eveniment organizat de Ministerul Culturii şi Cultelor, Direcţia Judeţeană pentru Cultură, Culte şi Patrimoniu Cultural Naţional Tulcea şi Muzeul Naţional Cotroceni

FESTIVALURI

BUCUREŞTI

FESTIVALUL FILMULUI AUSTRALIAN
12-16 mai

CINEMATOGRAFUL SCALA:

Din program:

- 12 mai, ora 18.00 – deschiderea oficială. Invitat: Excelenţa Sa John Oliver, ambasadorul Australiei/ ora 19.00 – **Hoppin Mad**, film de scurtmetraj; **Two Hands**. Regia: Gregor Jordan
- 13 mai, ora 18.30 – **Tulip**, film de scurtmetraj; **Amy**. Regia: Nadia Tass/ ora 20.30 – **Mohammed's Passion**, film de scurtmetraj; **Better than Sex**. Regia: Jonathan Teplitzky
- 14 mai, ora 18.30 – **Oops**, film de scurtmetraj; **Looking for Alibrandi**. Regia: Kate Woods/ ora 20.30 – **Hoppin Mad**, film de scurtmetraj; **Two Hands**. Regia: Gregor Jordan
- 15 mai, ora 11.30 – **Tulip**, film de scurtmetraj; **The Magic Pudding**, film de animaţie. Regia: Karl Zwicki/ ora 18.30 – **Oops**, film de scurtmetraj; **My Mother Frank**. Regia: Mark Lamprell/ ora 20.30 – **Restoration**, film de scurtmetraj; **Lantana**. Regia: Ray Lawrence
- 16 mai, ora 11.30 – **Hoppin Mad**, film de scurtmetraj; **Yolngu Boy**. Regia: Stephen Johnson/ ora 18.30 – **Restoration**, film de scurtmetraj; **The Sum of Us**. Regia: Kevin Dowling/ ora 20.30 – **Mohammed's Passion**, film de scurtmetraj; **Kiss or Kill**. Regia: Bill Bennett

ZILELE VIENEI LA BUCUREŞTI
12 mai-21 iunie

- evenimentul reuneşte manifestări culturale, economice şi urbanistice
- **Zilele Vienei** aduc la Bucureşti un număr impresionant de artişti care vor evolua în cadrul a 7 evenimente distincte – clasice şi moderne – destinate marelui public
- vor fi organizate concerte, expoziţii, spectacole, seminarii pe teme de arhitectură, urbanistică, management şi construcţii, turism şi tehnologia informaţiei
- manifestările din cadrul **Zilelor Vienei** se vor desfăşura la: Teatrul „Bulandra", Teatrul Odeon, Teatrul Naţional, Muzeul Municipiului Bucureşti, Galeria Nouă, Web Cafe, Terasa „La Motoare"

FESTIVALUL FILMULUI EUROPEAN
ediţia a VIII-a

7-20 mai

CINEMA STUDIO:

Din program:

- 11 mai, ora 18.00 – **Plouă peste sufletele noastre**, Slovacia, 2002/ ora 20.00 – **Mijeşte ochii**, Polonia, 2002
- 12 mai, ora 18.00 – **Poliţista**, Portugalia, 2003/ ora 20.00 – **Solino**, Germania, 2002
- 13 mai, ora 18.00 – **Offside**, Turcia, 2000/ ora 20.00 – **Iubire pentru eternitate**, Danemarca, 2002
- 14 mai, ora 18.00 – **Actorii**, Marea Britanie, 2003/ ora 20.00 – **Fiul**, Belgia, 2002/ ora 22.00 – **Somnambulii**, Ungaria, 2003
- 15 mai, ora 18.00 – **Jocuri infidele**, Cehia, 2003/ ora 20.00 – **Seiful 507**, Spania, 2002
- 16 mai, ora 18.00 – **Zus & Zo**, Olanda, 2001/ ora 20.00 – **Nesaţul**, Polonia, 2003
- 17 mai, ora 18.00 – **Răpusă de dragoste**, Ungaria, 2003/ ora 20.00 – **Picături de lumină – Pasiune în Africa**, Portugalia 2002
- toate filmele sînt subtitrate în limba română

5 SPECTACOL CU 5 ATITUDINE
1 aprilie-20 iunie

STUDIOUL TOACA – CIAC:

Din program:

- 12 mai, ora 20.00 – **Frankie e OK, Peggy e fată bună şi casa e mişto!** de Martin Cicvak. Traducere şi regie: Robert Bălan
- 13 mai, ora 20.00 – **Şeherezada** de Jonas Gardell. Regia: Adriana Zaharia. Traducere: Carmen Vioreanu
- 14 mai, ora 20.00 – **Stop the tempo!** de Gianina Cărbunariu, spectacol inclus în proiectul „Teatru de consum" iniţiat de Teatrul Luni de la Green Hours. Regia: Gianina Cărbunariu
- 15 mai, ora 20.00 – **Blaubart, speranţa femeilor** de Dea Loher. Regia: Alexandra Badea. Traducere: Victor Scoradeţ
- 16 mai, ora 20.00 – **Tectonica norilor** de José Rivera. Regia: Răsvana Cernat

BACĂU

FESTIVALUL INTERNAŢIONAL DE FILM ETNOLOGIC ŞI ETNOGRAFIC *ETHNOS*
ediţia a X-a

12-14 mai

CENTRUL DE CULTURĂ „GEORGE APOSTU":

- participă producători şi realizatori de filme cu tematică etnologică şi etnografică din Macedonia, Republica Moldova şi România
- festivalul mai cuprinde o masă rotundă cu tema **Cercetarea ştiinţifică şi filmul de specialitate**, precum şi proiecţii ale unor filme în afara concursului

BRAŞOV

FESTIVALUL INTERNAŢIONAL AL MUZICII DE CAMERĂ
ediţia a XXXII-a

2 mai-22 iunie

Din program:

- 12 mai, ora 19.30 – Cercul Militar – **recital** de pian susţinut de François Joel Thiollier. În program lucrări de: **Schubert**, **Czerny**, **Liszt**, **Satie**, **Debussy**, **Ravel**
- 17 mai, ora 19.30 – Cercul Militar – **recital** vocal susţinut de Artis Voice Quartet. În program lucrări de: **R. Thomson**, **M. Hronek**, **Bach**, **M. Webb**, **Gh. Danga**, **Al. Paşcanu**, **I.D. Chirescu**, **Gh. Cucu**/ **recital** de sonete susţinut de Laura Buruianu, Alexandru Tomescu şi Horia Mihail. În program: **Prokofiev**

TIMIŞOARA

TIMIŞOARA MUZICALĂ
ediţia a XXIX-a

14-26 mai

COLEGIUL NAŢIONAL DE ARTĂ „ION VIDU":

Din program:

- 14 mai, ora 19.00 – **concert** simfonic. Dirijor: Cristian Mandeal. Solist: Claudio Marcotulli (Italia). În program lucrări de: **Enescu**, **Joaquin Rodrigo**, **Igor Stravinski**
- 15 mai, ora 19.00 – **recital** de pian susţinut de Georgios Konstantinou (Grecia). În program lucrări de: **Chopin**, **Mendelssohn-Bartholdy**, **Liszt**
- 16 mai, ora 19.00 – Dom – **recital** de orgă susţinut de Wiltrud Fuchs (Germania). În program lucrări de: **Bach**, **Haydn**, **Mendelssohn-Bartholdy**, **Messiaen**
- 17 mai, ora 19.00 – **recital** de chitară. Solist: Claudio Marcotulli (Italia). În program lucrări de: **Ponce**, **Domeniconi**, **Villa Lobos**

FESTIVALUL INTERETNIC DE TEATRU
14-23 mai

TEATRUL MAGHIAR:

Din program:

- 14 mai, ora 18.00 – Sala studio – **Café Molnár** de Molnár Ferenc, spectacol în limba maghiară (Teatrul „Csiky Gergely" Timişoara)/ ora 19.00 – Sala mare – **Flirtul/Liebelei** de Arthur Schnitzler, spectacol în limba germană (Teatrul German de Stat Timişoara)/ ora 22.30 – Str. Alba Iulia – **Curbă periculoasă/Curva pericolosa**, spectacol în limba maghiară. Colaj de texte cu Tankó Erika
- 15 mai, ora 18.00 – Hol – **Nebunul sucit/Az elcsavart futár**, spectacol în limba maghiară. Colaj de texte cu Magyari Tekla/ ora 19.00 – Sala mare – **Resner cel trăsnit/A dilis Resner** de Hatházi András, spectacol în limba maghiară (Compania „Tompa Miklós" Tîrgu Mureş)
- 16 mai, ora 17.00 – Sala studio – **Örkény István, despre viaţă/Örkény István, az életről**, după Örkény István, spectacol în limba maghiară. Cu: Molnos András Csaba/ ora 18.00 – Sala mare – **Şcoala femeilor/Nók iskolája** de Molière, spectacol în limba maghiară (Teatrul „Tamási Áron" Sf. Gheorghe)/ ora 21.00 – Foaier – **Procesul**, colaj de texte cu Crimu Cătălin
- 17 mai, ora 18.00 – Sala studio – **Canalul/A csatorna** de Kincses Elemér, spectacol în limba maghiară (Trupa „Szigligeti Ede" Oradea)/ ora 19.00 – Sala mare – **Pescăruşul/Sirály** de Cehov, spectacol în limba maghiară (Teatrul „Tomcsa Sándor" Odorheiu Secuiesc)/ ora 22.00 – Sala studio – **Ce faci dragă musiu?/Micsinyál maga rossz?**, spectacol în limba maghiară

COLOCVIU

BUCUREŞTI

HOTEL CAPITOL

- 17 mai, ora 10.00 – **colocviul** naţional cu tema **Teatrul românesc de revistă: ieri, azi, miine**. Eveniment organizat de Teatrul de Revistă „C. Tănase"

LANSĂRI

BUCUREŞTI

BACKSTAGE CLUB

- 13 mai, ora 20.00 – **lansarea** albumului **Kahani** (Humanitas Multimedia) al formaţiei Domnişoara Pogany. Participă: membrii formaţiei, Oliver Sterian, Gabi Dumitru. Eveniment urmat de un concert susţinut de formaţia Domnişoara Pogany

LIBRĂRIA CĂRTUREŞTI

- 13 mai, ora 17.00 – **lansarea** volumului **Într-o lumină orbitoare** de Tita Chiper, Editura Curtea Veche. Volumul conţine o selecţie din interviurile publicate în revistele **Dilema** şi **Avantaje**

MUZEUL ŢĂRANULUI ROMÂN

- 14 mai, ora 17.30 – **lansarea** volumului **Taifasuri despre muzica ţigănească (Chats about Gypsy Music)** şi a CD-urilor **Muzica ţigănească din Transilvania** şi **Romi şi ţigani din Gratia – Teleorman**. Eveniment urmat de concertul-spectacol **Muzică ţigănească** susţinut de Nadia şi Napoleon din Gratia, Emil Mihaiu şi grupul „Ardealul" din Gherla, Taraful din Naipu. Evenimente organizate în colaborare cu Fundaţia Alexandru Tzigara-Samurcaş

UNITER

- 12 mai, ora 17.00 – **lansarea** volumului **Muzele orfane**, care conţine cinci piese reprezentative din dramaturgia franco-canadiană, Editura Viitorul românesc. Eveniment urmat de spectacolul-lectură cu piesa **Muzele orfane** de Michel Marc Bouchard, în interpretarea unor actori ai Teatrului Naţional Tîrgu Mureş. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul teatral franco-român

TV

TVR 2

- 16 mai, ora 24.00 – **Remix Rock Forum**. În această ediţie: **Sorin Chifiriuc şi Doi Galbini în concert**

TVR CULTURAL

- 12 mai, ora 23.30 – **Pop cultura**. În această ediţie: **Poezia muzicii folk (I)**

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

Concert-spectacol de muzică ţigănească

Romi şi ţigani
din satul Gratia, Teleorman
Roma and Gypsies from the
Village of Gratia, Teleorman
eth
no
pho
nie

Vineri 14 mai 2004, la Muzeul Ţăranului Român din Bucureşti, cu începere de la ora 17.30, un concert-spectacol de muzică ţigănească va încheia sărbătoreşte proiectul **Romani and Oral musics in Romania**, finanţat de Roma Culture Initiative of the Open Society Institute Budapesta (*web site http:/www.osi.hu*).

În preambulul său, realizatorii Speranţa Rădulescu, Costin Moisil, Florin Iordan şi Steliana Mocanu inaugurează volumul **Taifasuri despre muzica ţigănească/ Chats about Gypsy Music** şi discurile **Muzică ţigănească din Transilvania/ Gypsy Music from Transylvania** şi **Romi şi ţigani din satul Gratia, Teleorman/Roma and Gypsies from the Village of Gratia, Teleorman**.

Proiectul **Romii şi muzicile orale din România** s-a materializat în lucrările enumerate mai sus, dar şi în numeroase informaţii scrise şi înregistrate, fotografii, filme şi imprimări muzicale care, într-un viitor apropiat, se vor transforma în noi discuri compacte din seria ETHNOPHONIE, ce se vor numi – aşa cum sperăm – **Dragostea de pe Vlaşca**, **Cîntări bătrîne din Muntenia**, **Lăutarii din Morunglav**, **Gloria tîrzie a lăutarilor din Naipu**, **Muzică lăutărească ţigănească**. Pentru detalii, consultaţi *site*-urile: *http://users.pcnet.ro/romanies.oral.music* şi *http://www.passion-music.co.uk/romanian01/romanian_page_04.htm*.

Concertul-spectacol **Muzică ţigănească** încearcă să spulbere două prejudecăţi curente.

Prima prejudecată – pe care o împărtăşesc românii de un patriotism cam înverşunat – este aceea că muzica ţigănească nu există.

Răspunsul nostru, simplificat şi exprimat în cuvintele cele mai accesibile: A pretinde că „muzica ţigănească nu există" echivalează cu a susţine că ţiganii nu sînt o minoritate în România. Or, evidenţa nu poate fi negată: ţiganii există, iar muzicile cîntate de Napoleon din Gratia şi de grupul „Ardealul" mărturisesc despre faptul că cultura lor muzicală este distinctă, marcată etnic.

A doua prejudecată – pe care o formulează occidentalii comuni sau cei hipercorecţi politic – este aceea că orice muzică patetică şi avîntată interpretată de muzicanţii cu ten măsliniu este ţigănească.

Răspunsul nostru: Cei care fac o astfel de identificare desfid, poate fără voie, opiniile romilor în această privinţă. Iată, în pofida faptului că sînt ţigani, muzicienii din Naipu vor cînta în această seară muzică românească de ţară; atît ei, cît şi sătenii pentru care o execută în mod obişnuit o ştiu şi o spun cu toată limpezimea.

Concertul din 14 mai 2004 de la Muzeul Ţăranului ilustrează sonor ideile care se desprind din publicaţiile care se vor inaugura cu acelaşi prilej.

Concertul este susţinut de:

- Napoleon Constantin şi Nadia Piţigoi din Gratia, Teleorman, cu **Cîntece de ascultare şi dansuri de ursari, de căldărari, de spoitori şi de zlătari**;
- Grupul „Ardealul", alcătuit din Emil Mihaiu, Urszui Kalman şi Pusztai Aladar din Gherla şi Cluj, cu **Cîntece de meséli şi jocuri de cingherit din Transilvania**;
- Taraful din Naipu, Giurgiu, alcătuit din Nicolae şi Marin Duţă, Calistrat şi Mihai Petre, Alexandru Bîrlă şi Gheorghe Stan, cu **Muzică de ţară de pe Vlaşca**.

Partea I

Napoleon şi Nadia

Cei doi soţi trăiesc, alături de alte 15 familii de romi ursari, într-o căsuţă din marginea satului Gratia, judeţul Teleorman. Napoleon este vedeta cartierului: „Io cînt... şi am aşa o dorinţă să cînt... cînd muncesc p-afară, pă cuvînt. În casă, fac mereu programu-ăsta, şi zi, şi noapte". Napoleon îşi acompaniază vocea cu două tobe din ambalaje de lemn, pe care le percutează viguros cu linguri, cu pietre de uliţă şi cu călcîiul desculţ. De îndată ce îl aud, Nadia, soacra, fetele, nora şi vecinele pornesc să danseze extatic, răsucindu-şi şoldurile şi fîlfîindu-şi fustele şi şalurile viu colorate.

De la o vreme, Napoleon şi Nadia s-au pomenit pe drumul unei tardive, dar spectaculoase afirmări. Au cîntat şi jucat împreună la Lăptăria lui Enache, atrăgîndu-şi admiraţia cîtorva intelectuali subţiri din Bucureşti; au devenit protagoniştii unui documentar premiat în străinătate; peste o lună vor susţine un spectacol la Paris; iar astăzi sînt aici, la inaugurarea unui disc la facerea căruia au contribuit: **Romi şi ţigani din satul Gratia, Teleorman**.

Grupul „Ardealul"

Grupul tradiţional „Ardealul" este alcătuit din trei muzicieni de elită, legaţi printr-o prietenie sinceră şi trainică. Primul este român din satul Buza (trăitor în Gherla), iar ceilalţi doi sînt romi de limbă maghiară – sau, cum li se spune în Transilvania, „ţigani ungureşti", din Cluj.

Conducătorul grupului, Emil Mihaiu, este fruntea ceteraşilor ardeleni; iar colegii săi, Urszui Kalman şi Pusztai Aladar, sînt socotiţi cei mai buni acompaniatori din întreaga Transilvanie. La nunţi, cei trei cîntă aproape orice li se cere, pentru a-şi cîştiga existenţa; dar pentru concertele şi discurile prin care speră să rămînă peste vremi, ei cîntă numai muzici tradiţionale – româneşti, maghiare şi ţigăneşti.

În România, muzicienii au concertat aproape numai la Muzeul Ţăranului. (E ştiut că organizatorii de spectacole din ţară n-au ochi şi urechi decît pentru ansamblurile folclorice de tip naţional-comunist!) Doar violonistul american de origine română Sherban Lupu a mai găsit de cuviinţă să-i aleagă drept colaboratori pentru discul său consacrat virtuozilor ţărani din România. „Ardealul" a cîntat în schimb, în repetate rînduri şi cu mare succes de public, în Franţa, Elveţia, Olanda, Germania şi Italia. A repurtat un adevărat triumf în teatrul La Fenice din Veneţia: cum după prima parte a concertului publicul, în delir, refuza să părăsească sala, directorul teatrului, *il dottore Cardone*, s-a văzut nevoit să urce pe scenă pentru a asigura pe toată lumea că artiştii îşi vor relua programul după pauză. Cîţi artişti români se pot lăuda cu o astfel de performanţă, într-un teatru cu asemenea renume?

Emil, Kalman şi Ali se numără printre colaboratorii cei mai devotaţi şi mai dragi ai Muzeului Ţăranului. Ei sînt protagoniştii casetei **Muzică din ţinutul Gherla** şi ai discurilor noastre **Muzică românească şi maghiară din Transilvania centrală** şi **Muzică ţigănească din Transilvania**, pe care îl inaugurăm acum. Tot ei l-au acompaniat pe prietenul lor Vasile Soporan pentru muzica de pe caseta **Cîntările lui Soporan Vasile din satul Frata**.

Emil Mihaiu a muncit fără preget pentru colectarea informaţiilor necesare elaborării ultimului său disc, **Muzică ţigănească din Transilvania**. Acelaşi Emil pregăteşte de zor un repertoriu nou, pe care speră să-l includă pe unul dintre discurile noastre viitoare. Nu-i va fi prea greu să ne convingă să o facem, pentru că nu ştim alt ceteraş pe lume care să-l întreacă.

Speranța Rădulescu
TAIFASURI
despre
MUZICA ȚIGĂNEASCĂ
CHATS ABOUT GYPSY MUSIC
PAIDEIA

Partea a II-a

Taraful din Naipu, Giurgiu

Taraful din Naipu este descoperirea de ultimă oră a energicului şi neastîmpăratului Florin Iordan. Naipu este un sat cu vechi tradiţii muzicale, în care cu 50 de ani în urmă trăiau, ca şi în Clejani, peste o sută de lăutari pricepuţi. Puţinii care mai există încă sînt vîrstnici, iar muzica lor nu mai are căutare: trăim în epoca derutată a *manelelor*, a muzicilor electronice şi a derizoriului apatrid; trăim totodată în epoca în care sătenii nu-şi mai pot permite să tocmească lăutari pentru petreceri. Minunaţii muzicanţi din Naipu îşi trec acum vremea cu gîndul la timpurile cînd aveau un rost pe lume şi cînd cîştigau destul încît să poată trăi cu demnitate. Ei mai cîntă încă – pentru cîtă vreme oare? – cîntări de nuntă, cîntări bătrîneşti şi melodii de joc de toată frumuseţea. Piesele cele mai senzaţionale din repertoriul lor sînt însă *cîntecele de dragoste* – cu melodii meşteşugit improvizate şi cu versuri senzuale, imaginative şi de mare altitudine poetică.

Priviţi-i şi ascultaţi-i cu atenţie: sînt ultimii barzi ai unei lumi rurale de care ne despărţim pentru eternitate; sînt urmaşii acelor trubaduri care au înzestrat cultura română cu **Mioriţa**, **Meşterul Manole**, **Corbea**, **Soarele şi Luna**, **Toma Alimoş**...

Confesiune

Vă veţi fi închipuind că m-am aplecat asupra subiectului pentru că e „la modă" să te ocupi de romi. Pînă la un punct, poate că aveţi dreptate. De la un punct încolo, vă înşelaţi.

Am făcut-o pentru că...

...Cu peste 25 de ani în urmă, atunci cînd pregăteam pentru publicare primul meu studiu etnomuzicologic oarecum vrednic de acest nume, cineva din comitetul redacţional al **Revistei de Etnografie şi Folclor** mi-a tăiat din el – poate fără convingere – cuvîntul „ţigan". M-am simţit frustrată.

...Peste o vreme, cînd am înţeles că acest cuvînt nu poate fi în nici un chip tipărit sub numele meu, mi l-am scos din minte. O dată cu el mi-am extirpat orice reflecţie privitoare la ţiganii muzicieni. M-am simţit, din cînd în cînd, vinovată.

...Ceva mai tîrziu, cînd am avut prilejul să ascult, în arhivele Institutului bucureştean de etnografie şi folclor, cîntările bătrîneşti clasice ale românilor – **Mioriţa**, **Meşterul Manole**, **Soarele şi Luna**, **Şarpele**, **Antofiţa lui Vioară**, **Corbea**, **Radu Anghel**, **Ilincuţa Şandrului**... –, mi-a venit ideea că interpreţii lor sînt ţigani şi că majoritatea concetăţenilor mei ignoră cu desăvîrşire acest fapt. M-am simţit datoare să li-l spun cîndva.

...Încă mai tîrziu, m-am ataşat de cîntările lăutăreşti-ţigăneşti. Puţine muzici sînt mai originale şi distinctive pentru cultura din această ţară, puţine sînt mai sincer admirate pretutindeni în lume ca acestea. Poate că acest fapt nu-i măguleşte pe români, dar este o realitate pe care simt nevoia să o reconfirm.

...Am observat că nu s-a vorbit niciodată îndeajuns de percutant despre funcţia educativă a lăutarilor în societatea românească a ultimelor secole. Ei au fost cei care i-au familiarizat pe români cu cîntările şi armoniile occidentale, într-o vreme în care nu dispuneau încă de instituţii abilitate în acest sens; cu alte cuvinte, ei au fost cei care i-au împins cu binişorul pe mahalagii şi pe ţăranii de rînd către acea Europă către care abia începuseră să ţintească. Poate n-ar strica să ne reamintim.

Lăutarii sînt azi în cea mai dramatică situaţie în care au fost vreodată.

Breasla lor e pe cale de a fi dislocată de o grupare de muzicanţi serbezi – romi sau români –, cu instrumente electronice, staţii de amplificare, dischete şi computere performante – minuni tehnice la care cei mai mulţi lăutari n-au avut nici mobilitatea de spirit, nici puterea economică să acceadă. Zguduiţi de puzderii de evenimente „apocaliptice" care îi înconjoară, românii nu observă această pierdere. Dar, la urma urmei, cetăţile dacice, zimbrii, vlăsiile, haiducii şi domnitorii-eroi au pierit şi ei de veacuri şi nimeni nu s-a oprit în loc să se lamenteze. Evenimentele au exact gravitatea pe care le-o acordăm; iar această gravitate e cîntărită de trebuinţele momentului. Dacă nu ne pasă de pieirea adevăraţilor lăutari, înseamnă că muzica lor nu ne mai e necesară, renunţăm la ea, aşa cum am renunţat în mare pripă la întreaga noastră istorie recentă. Ce nevoie am mai avea de ritmurile subtile şi melodiile rafinat ornamentate ale ţiganilor, azi, cînd doar mesajele muzicale concise, simple pînă la infantilism, mecanice şi violente mai au şanse să ne clintească? Totuşi trecutul – în care cîntările ţiganilor sînt o parte însemnată – ne-a plămădit în adîncuri. Poate n-ar strica să-l păstrăm într-un cotlon al memoriei, ca să avem pe ce ne sprijini atunci cînd simţim că ne rătăcim de noi înşine.

...În fine, m-am ocupat de lăutari pentru că am o admiraţie profundă şi lungă cît întreaga mea viaţă pentru meseria lor.

Speranţa RĂDULESCU

OBSERVATOR
CULTURAL
NR.221
18.05.-24.05.2004
Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

Festivalul de muzică româno-britanic UK_RO

După Sibiu Jazz Festival 2004

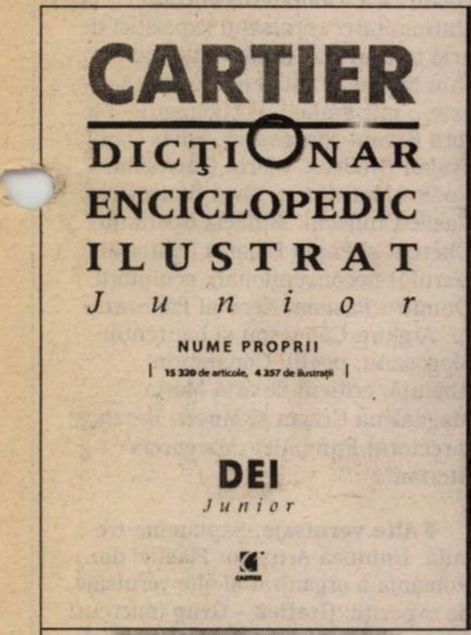
CARTIER
DICŢIONAR
ENCICLOPEDIC
ILUSTRAT
Junior
NUME PROPRII
15 320 de articole, 4 257 de ilustraţii
DEI
Junior

uk romania
UK_RO
festival 2004
Festivalul
UK_RO 2004
www.uk-ro.net

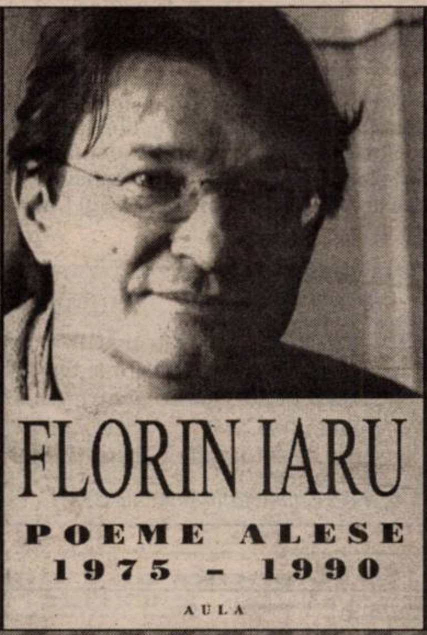
FLORIN IARU
POEME ALESE
1975 - 1990
AULA

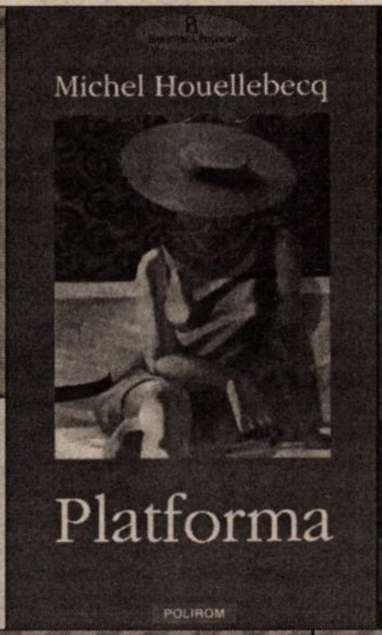
Michel Houellebecq
Platforma
POLIROM

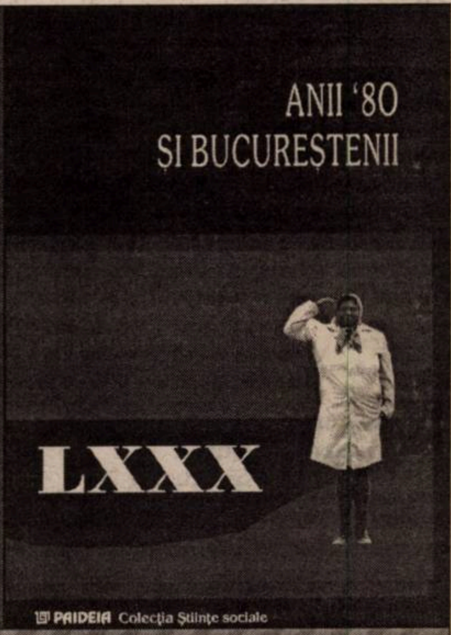
ANII '80
ŞI BUCUREŞTENII
LXXX
PAIDEIA Colecţia Ştiinţe sociale

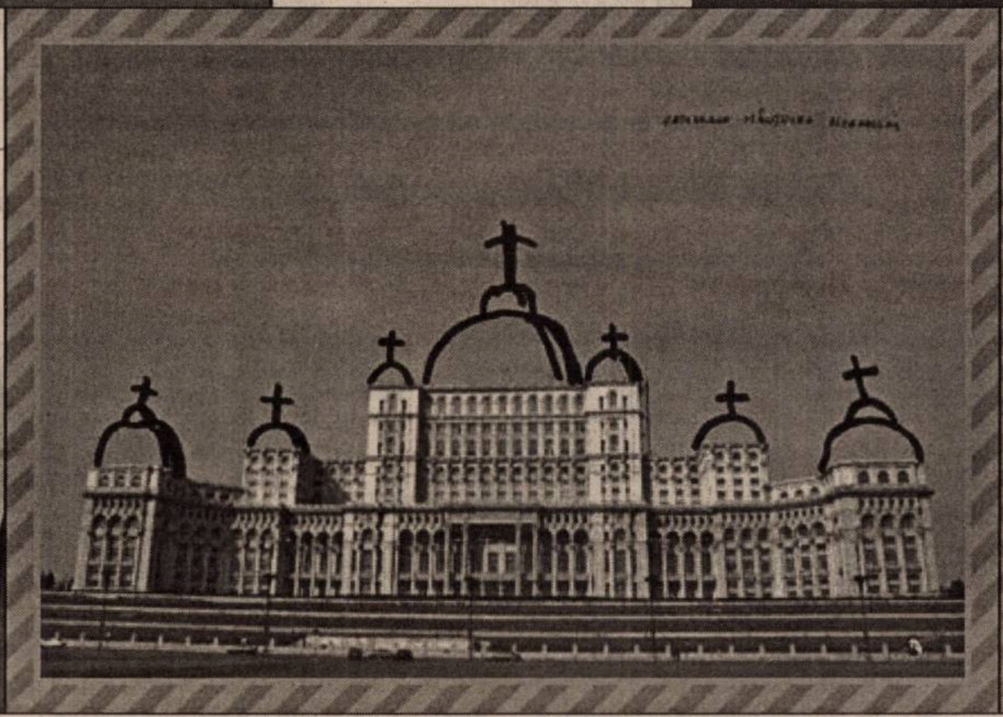

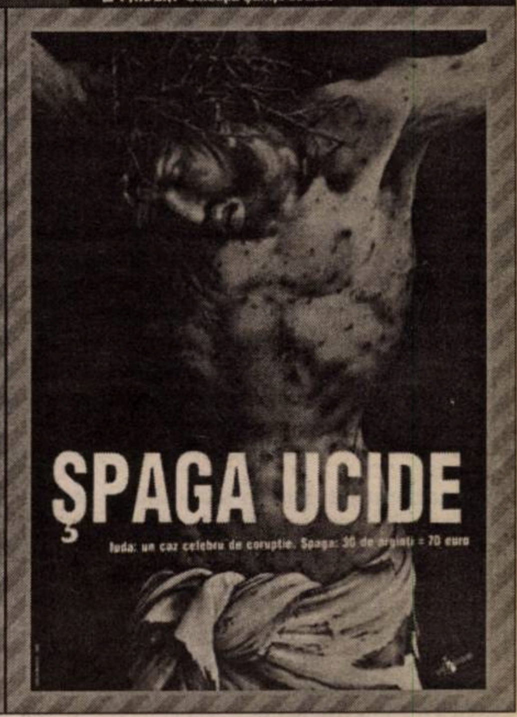
ŞPAGA UCIDE
Ioda: un caz celebru de corupţie. Şpaga: 30 de arginţi = 70 euro

Două opinii despre volumul-interviu cu Ion Iliescu realizat de Vladimir Tismăneanu ▮ Despre Molvania – o imagine a României? ▮ Victor Neumann şi Liviu Andreescu – răspunsuri polemice ▮ Poezia lui Florin Iaru ▮ *Platforma*, un roman de Michel Houellebecq ▮ Măreţe vremi: anii '80 ▮ Un jucător adevărat şi un tip din galerie ▮ Festival de film asiatic la Udine ▮ Expoziţie retrospectivă Constantin Petraşchievici ▮ *MindBomb*: afişul social ▮ Premiile oraşului Bucureşti ▮ Interviu cu Liliana Popescu şi Laura Grünberg

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 221, 18.05.-24.05.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan Pahonţu sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – un trimestru
308.000 lei – un semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Au debutat **Zilele Vienei** la Bucureşti

Pe 12 mai au debutat **Zilele Vienei** la Bucureşti, eveniment organizat de Primăria Oraşului Viena şi Primăria Municipiului Bucureşti, cu sprijinul Centrului de Proiecte Culturale ArCuB. Evenimentul va dura timp de aproape două luni (mai precis: pînă pe 21 iunie) şi va cuprinde, manifestări culturale, economice şi urbanistice (cu intrare liberă). **Zilele Vienei** aduc la Bucureşti un mare număr de artişti care vor evolua în cadrul a 7 evenimente distincte – clasice şi moderne –, destinate marelui public. Pînă acum, au avut deja loc un concert în Cişmigiu al Orchestrei Strauss (pe 12 mai), o expoziţie de arhitectură vieneză (deschisă pe 10 mai la Universitatea „Ion Mincu“), o expoziţie de afişe (deschisă pe 13 mai la Muzeul Municipiului Bucureşti), întîlniri cu scriitori austrieci (în Lăptăria lui Enache), expoziţii şi prezentări de cataloage la Home Gallery, Kalinderu Media Lab, Galeria Nouă şi Universitatea Naţională de Arte (unde, pe 14 mai, a avut loc prezentarea catalogului **formate.Viena ca.2004**, iar pe 15 mai, prezentarea numărului dedicat Vienei al revistei *web* ***e-cart***), dezbateri pe tema migraţiei, periferiei, subculturii şi arhitecturii (post)comuniste, precum Casa Poporului şi Catedrala Mîntuirii Neamului (**De la periferie spre centru**, pe 10 mai, în „avanpremieră“), spectacole de dans şi *performance* la Teatrele „Bulandra“ şi Odeon, la Sala Atelier a Naţionalului bucureştean, precum şi în mediul urban, prelegeri în limba engleză (pe 15 mai), la Galeria Galeria, concerte de muzică electronică vieneză cu DJ şi compozitori de gen ş.a.m.d.

Zilele Vienei la Bucureşti reprezintă un concept original, incluzînd manifestări din diverse domenii culturale: muzică clasică şi contemporană, dans, arte vizuale, literatură, arhitectură, precum şi din sfera afacerilor. Sînt organizate, de asemenea, seminarii pe teme de arhitectură, management, construcţii, turism şi tehnologia informaţiei, cu participarea specialiştilor români şi austrieci. Este avută în vedere şi realizarea – împreună cu Administraţia Domeniului Public (ADP) din Bucureşti – a unui „colţ vienez“ în Cişmigiu. Desfăşurat pînă acum în mai multe capitale europene, evenimentul face parte din politica internaţională a oraşului Viena care, în condiţiile extinderii UE, şi-a propus ca obiectiv stabilirea unor relaţii de parteneriat cu principalele oraşe central- şi est-europene.

Jeunesses musicales 2004

În perioada 9-15 mai a avut loc la Bucureşti o nouă ediţie a Festivalului Internaţional de Muzică **Jeunesses Musicales**. Programul manifestărilor a inclus, între altele, un concert extraordinar de 9 mai (Ziua Europei) la Palatul Copiilor, urmat de concerte pop, blues şi jazz, cu artişti din Polonia, Ungaria, Cehia, România şi Australia (toate – la Sala ArCuB), şi de concerte de muzică clasică desfăşurate la Centrul Cultural Ungar, Universitatea de Muzică Bucureşti şi Centrul Cultural Ceh.

Agenda culturală

Premieră la Teatrul ACT. Vineri 21 mai, la Teatrul ACT, va avea loc premiera spectacolului **Shape of Things/Forma lucrurilor** de Neil LaBute, în regia lui Vlad Massaci.

Fotografica* – Concurs Naţional de fotografie pentru tineret.** În perioada 21-30 mai se desfăşoară la Teatrul Naţional „I.L. Caragiale“, Sala „L. Rebreanu“, cea de-a VIII-a ediţie a **Concursului Naţional de fotografie pentru tineret – *Fotografica.

(Agenda completă în paginile 28-31)

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro
Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

Seria "*Cambridge Companion*" >>Cambridge University Press>>

resurse esenţiale în cunoaşterea şi aprofundarea marilor

nume ale istoriei spirituale şi culturale universale >>

monografii complete, bibliografii actualizate

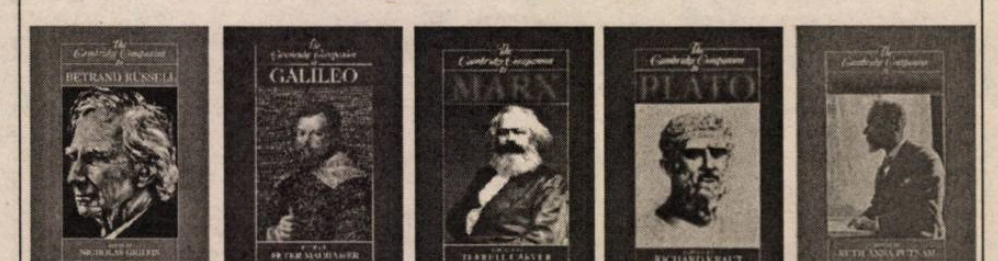

Pe scurt

Festivalul de Film „Ethnos“. Centrul Naţional pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale, în colaborare cu Ministerul Culturii şi Cultelor, Direcţia Judeţeană pentru Cultură, Culte şi Patrimoniul Cultural Naţional Bacău, Centrul de Cultură „George Apostu“ şi Centrul Judeţean de Cultură Bacău au organizat, la Centrul de Cultură „George Apostu“ (în perioada 12-14 mai), cea de-a X-a ediţie a **Festivalului Internaţional de Film Etnologic şi de Etnografie „Ethnos“**. Au participat producători şi realizatori de filme cu tematică de profil din Macedonia, Republica Moldova şi România. Programul a mai cuprins o masă rotundă cu tema **Cercetarea ştiinţifică şi filmul de specialitate**, precum şi proiecţii ale unor filme, în afara concursului.

Expoziţia unui ziar neconvenţional. Marţi 11 mai, Uniunea Artiştilor Plastici din România a organizat, la Galeria Galateca a Bibliotecii Centrale Universitare, vernisajul expoziţiei de artă a unui ziar neconvenţional cu titlu intranscriptibil (pe motiv că este... pur grafic!). Participanţi – pictorii Ervant Nicogosian, Silvia Cambir, Traian Brădean, Marin Gherasim, Rodica Marinescu, Liviu Stoicoviciu, Vasile Chinschi, Mihaela Speranţa Cherciu şi Paula Ribariu (editor al ziarului neconvenţional), sculptorii Dumitru Pasima, Neculai Păduraru, Al. Arghira Călinescu şi Laurenţiu Mogoşanu, poetul Constantin Abăluţă, criticul de artă Maria Magdalena Crişan şi Mircea Barzuca, directorul Fundaţiei „Margareta Sterian“.

Alte vernisaje. Săptămîna trecută, Uniunea Artiştilor Plastici din România a organizat şi alte vernisaje de expoziţii: **Grafică – Grup** (miercuri 12 mai), **Salonul de Grafică publicitară** (12-25 mai), expoziţia de pictură **Marius Burhan** (miercuri 12 mai) şi expoziţia de pictură **Marius Barb/Barbone** (vineri 14 mai).

***Gala Tinerilor Laureaţi* – la Centrul Arcuş**. În perioada 14-16 mai, Centrul de Cultură Arcuş din Judeţul Covasna a organizat cea de-a XIV-a ediţie a **Galei Tinerilor Laureaţi**. Manifestarea s-a desfăşurat în saloanele Castelului Szentkersty de lîngă Sfîntu Gheorghe, unde Centrul Arcuş îşi are reşedinţa. Programul actualei ediţii a Festivalului a fost susţinut de tineri reprezentanţi ai şcolilor muzicale din Bucureşti, Cluj, Chişinău şi Debrecen, însoţiţi de profesorii lor.

Dicţionar enciclopedic şi onomastic

La Editura Cartier din Chişinău a apărut de curînd un impozant dicţionar de nume proprii, tip Larousse: **Dicţionar enciclopedic ilustrat Junior**. Autori: ieşenii Florin Faifer, Gabriela E. Dima, Laura Manea, Lăcrămioara Chihaia, Lucia Cifor, Mircea Ciubotaru, Maria Teodorovici. Au mai colaborat: Anatol Eremia, Em. Galaicu-Păun, Valentin Guţu. Dicţionarul (a cărui alcătuire a durat circa cinci ani) are peste 1700 de pagini. Pe lîngă cele 15 320 de articole, 4357 de ilustraţii din varii domenii: istorie, mitologie, geografie, ştiinţă, artă, literatură, tehnică, economie, culte, sport, actualitate contribuie – spectaculos – la înfăţişarea luxoasă a lucrării. Într-o succintă prefaţă, autorii subliniază faptul că „pentru prima oară după război realităţile socio-geografice, culturale, literare din România, din actuala Republică Moldova şi din Bucovina de Nord sînt tratate într-o perspectivă integratoare [...]. Au fost recuperate, apoi, personalităţi [...], instituţii, fapte istorice [...], idei filozofice şi religioase izgonite din enciclopediile infestate de ideologia comunistă“. Aducerea la zi a materiei a cuprins şi literatura: apar incluşi şi principalii autori români ai generaţiei postmoderne. Articolele sînt succinte, sintetice (concizia fiind menită să sporească numărul de „intrări“), iar ansamblul lor oferă o imagine de diversitate aproape suprarealistă. Există (inevitabil) şi „unele scăpări“. În general, ele privesc omisiunile, iar cîteva sînt de natură să stîrnească zîmbete. Aflăm – bunăoară – că Tereza din Avila ar fi fost o „prozatoare spaniolă“... Ansamblul – însă – impune: un „dicţionar onomastic“ masiv, bogat şi atractiv.

CARTIER
DICŢIONAR
ENCICLOPEDIC
ILUSTRAT
Junior
NUME PROPRII
15 320 de articole, 4 357 de ilustraţii
DEI
Junior
CARTIER

Sumar

EVENIMENT / FESTIVALUL UK_RO 2004
ANCA FLOREA, Exerciţiu multi-sistem româno-britanic ▮ 4
WILLIAM TOTOK, Despre urmările „naţionalismului competitiv" ▮ 4
EVENIMENT / SIBIU JAZZ FESTIVAL 2004
HILARIUS JOHANNES KONSTANTIN SCHIMIDT, O tradiţie de peste treizeci de ani ▮ 5
POLEMICI
TOM GALLAGHER, Bunul ucenic ▮ 6
MARIUS GHILEZAN, Doctorul Spin la curtea lui Iliescu ▮ 6
LORENA ARMULESCU, Aberaţii amare ▮ 7
VICTOR NEUMANN, Despre impresii şi răfuieli interetnice imaginare ▮ 9
LIVIU ANDREESCU, Din nou despre universitatea americană ▮ 11
STRUCTURI ÎN MIŞCARE
ION BOGDAN LEFTER, Iaru ▮ 12
VALENTIN PROTOPOPESCU, Un manifest al speranţei ▮ 12
LITERATURĂ
ALEXANDRU MATEI, Platforma/reduta ▮ 13
STUDII CULTURALE
PAUL CERNAT, Măreţe vremi ▮ 15
SOCIETATE
C. ROGOZANU, Un jucător adevărat şi un tip din galerie ▮ 16
MINISTERIALE
Bani pentru proiecte culturale ▮ 17
INTERVIU
LILIANA POPESCU ŞI LAURA GRÜNBERG, Diversitatea şi **Politica sexelor** ▮ 18
ARTE
TEATRU: **IULIA POPOVICI,** Ursul din container şi filmarea de la revoluţie ▮ 20
FILM: **DAN PETRILA, Far East Film 6** ▮ 20
ARTE VIZUALE: **AURELIA MOCANU,** Petraşchievici ▮ 22
ALEXANDRU RĂDVAN, Dekstop ▮ 22
MindBomb: afişul social ▮ 23
Premiile oraşului Bucureşti ▮ 24
ADRIAN-SILVAN IONESCU, Se dă fasole la Muzeu! ▮ 24
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
MONA MOLDOVEANU, O introducere în achiziţia limbii ▮ 26
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28
ULTIMA PAGINĂ
ANA LUDUŞAN, Spectacolul „transparenţei" din instituţiile publice merită un Oscar ▮ 32

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 10 - 16 MAI

▮ **O nouă strategie pentru administraţia publică**. Marţi 11 mai, într-o şedinţă de guvern prezidată de preşedintele Ion Iliescu, guvernul a adoptat o strategie de accelerare a reformei în administraţia publică: descentralizare, depolitizare a posturilor de prefecţi prin crearea unui corp de funcţionari publici apţi să îndeplinească rolurile respective etc. Interesant e faptul că sinteza strategiei guvernamentale privind accelerarea reformei în administraţie menţionează – adică recunoaşte! – toate păcatele acuzate de criticii actualei puteri, fie ei adversari politici, mass-media sau comentatori independenţi: corupţie, confuzie, improvizaţie.

La şedinţa de guvern au mai participat şeful Delegaţiei Comisiei Europene la Bucureşti, ambasadorii Franţei şi Marii Britanii şi fostul premier francez Michel Rocard, aflat în vizită în România.

▮ **Premierul suedez la Bucureşti**. Săptămîna politică începuse – de fapt – cu o nouă confirmare a integrării europene a României: primul ministru suedez, Goran Persson, aflat în vizită în România, s-a declarat „încrezător" că vom încheia negocierile la timp şi vom adera în 2007.

▮ **Premierul român la Bruxelles**. Primul ministru român, Adrian Năstase, s-a deplasat apoi la Bruxelles, unde a primit din nou asigurări că vom fi primiţi la 1 ianuarie 2007. Comisarul pentru extindere, Günther Verheugen, a declarat foarte ferm că aderarea României şi a Bulgariei face parte din actualul „val" de extindere, început la 1 mai 2004, în cazurile Croaţiei şi Turciei urmînd să se discute primirea în „valuri" ulterioare. Foarte semnificativ, Verheugen a respins explicit speculaţiile conform cărora Uniunea Europeană ar dori să încetinească procesul de negociere şi să amîne aderarea celor două ţări dunărene pentru a permite Croaţiei şi Turciei să ne prindă din urmă.

▮ **Încă un „colac de salvare" pentru întreprinderile de stat falimentare**. Tot la Bruxelles, ministrul de Finanţe, Mihai Tănăsescu, a anunţat că datoriile bugetare acumulate de 72 de societăţi de stat monitorizate împreună cu instituţiile financiare internaţionale vor fi îngheţate pînă la 31 decembrie 2006, dobînzile şi penalităţile lor urmînd să fie anulate, astfel încît să poată deveni atractive pentru privatizare. Condiţia este ca respectivele întreprinderi să nu mai acumuleze alte datorii. În caz contrar, vechile pasive vor fi reactivate şi societăţile comerciale incapabile să se redreseze vor intra în procedură de faliment.

▮ **Secretarul general NATO la Bucureşti**. Noul secretar general al Organizaţiei Pactului Nord-Atlantic, fostul ministru olandez de Externe, Jaap de Hoop Scheffer, s-a aflat joi la Bucureşti. Într-un discurs rostit în faţa Camerelor reunite ale Parlamentului, el a elogiat aderarea României la Alianţă şi a apreciat că rolul jucat de ţara noastră va fi unul major.

▮ **Guvernul are bani: 30 de miliarde pentru o universitate particulară**. Săptămîna trecută a fost publicată în **Monitorul oficial** o Hotărîre de guvern prin care se aprobă alocarea unei sume de 30 de miliarde de lei pentru finalizarea unui cămin al Universităţii particulare „Nicolae Titulescu" din Bucureşti, în condiţiile în care universităţile de stat, faţă de care Parlamentul şi Executivul au obligaţii constituţionale, „beneficiază" de cămine aflate – în multe cazuri – într-o stare deplorabilă, care ar necesita investiţii şi reabilitări. Întrebarea este de ce, dacă are bani, nu-i oferă guvernul universităţilor de stat? Ei bine, un răspuns s-ar putea da ţinînd cont de faptul că rectorul de la „Titulescu" este deputatul PSD Ion Neagu, preşedintele Comisiei juridice din Camera Deputaţilor, printre profesorii universităţii numărîndu-se şi... însuşi premierul Adrian Năstase!...

Cronica politică

Iregularităţi

OVIDIU S. POPESCU

De-a lungul săptămînii trecute, noutăţile pe care le-a adus campania pentru alegerile locale au fost minime: afişe electorale în oraşele mai mari, cîteva „vizite de lucru" prin parcuri şi pieţe agroalimentare şi cam atît. Plus emisiunile electorale de la posturile de radio şi de televiziune: discursuri searbede şi polemici între catindaţi. Dezbateri autentice, proiecte serioase de reorganizare a primăriilor şi a consiliilor locale? Nimic de acest fel. Nota generală a campaniei: placiditatea, mai degrabă.

În schimb, în locul informaţiilor despre o campanie de substanţă, au început să se adune cele despre tot soiul de iregularităţi comise – invariabil – de către reprezentanţii PSD sau de către susţinătorii săi, fie direct în favoarea partidului de guvernămînt, fie spre şicanarea adversarilor. Ca de pildă:

▮ La Cluj, cu ocazia lansării candidatului PSD la primărie, în rîndurile participanţilor la miting, ba chiar foarte activ, scandînd şi agitînd steguleţe electorale, e identificat nici mai mult, nici mai puţin decît procurorul general al Parchetului de pe lîngă Curtea clujeană de Apel. Or, legea interzice nu numai înscrierea magistraţilor în partide, ci şi simpla lor participare la întruniri politice şi electorale. Abaterea a fost atît de flagrantă, încît, la începutul săptămînii trecute, ministrul Justiţiei a fost nevoit să-i ceară procurorului general al României să declanşeze anchetarea incidentului. Pe lîngă încălcarea legii, îngrijorătoare e semnificaţia simbolică a episodului, care confirmă acuzele de subordonare politică a justiţiei.

▮ De-a lungul săptămînii trecute, deşi Legea electorală interzice campania în unităţile de învăţămînt, candidatul PSD la Primăria Capitalei face cîteva vizite electorale în şcoli. Sesizat, Biroul Electoral Central decide că nu!, nu s-a încălcat legea, întrucît directorii respectivelor lăcaşuri de învăţămînt susţin în scris că descinderile candidatului n-au fost electorale (*sic!*).

▮ La Piatra Neamţ, tragerea la sorţi a ordinii în care vor apărea tipărite partidele pe buletinele de vot pare să fi fost dirijată, PSD ieşind – fireşte! – primul. Reprezentanţii opoziţiei au constatat că în urnă s-a aflat o singură foaie împăturită altfel decît celelalte: cea pe care era înscris PSD-ul. Contestaţiei depuse în urma incidentului i s-a dat curs, astfel încît duminică, la „rejucare", PSD a ieşit... al doilea, după PNL!

▮ În Vrancea, aflată sub controlul unuia dintre cei mai cunoscuţi „baroni locali" ai actualei guvernări, iese la iveală cazul unui candidat al PNL strîns cu uşa pentru a renunţa şi a trece la PSD. Există o înregistrare audio a şantajului.

▮ Din multe alte locuri vin veşti similare despre iregularităţi, ameninţări, presiuni de tot felul, exercitate invariabil de către reprezentanţii PSD şi/sau ai autorităţilor locale, care par să joace la intimidare, atît în competiţia cu contracandidaţii din alegeri, cît şi faţă de cetăţeni, care să facă bine să înţeleagă cine are în mînă pîinea şi cuţitul! În plus, unde nu merge cu asemenea metode, se procedează la miluirea oamenilor de rînd cu oarecari cadouri electorale, concerte rock sau folclorice în aer liber, petreceri cîmpeneşti cu mici şi bere gratis ş.a.m.d. Păcat că în toată ţara s-au cam instalat ploile! Ce frumos ar fi fost (sau... va fi!): o sărbătoare lungă de cîteva săptămîni, ca-n basme, la care să fie invitat tot poporul să bea şi să ospăteze cît (s-)o putea, fără să cheltuie o leţcaie!

Ce spun toate aceste informaţii de campanie? Interpretarea *hard* ar fi aceea a unei dezlănţuiri a abuzurilor actualei puteri. Discreţionar, Partidul Social Democrat de guvernămînt ar fi trecut la atac, decis să facă orice pentru a nu pierde alegerile sau – mai exact spus – pentru a cîştiga cît mai multe dintre posturile administrative puse în joc pe 6 iunie. Masca vopsită „democratic" ar fi căzut, lăsînd la iveală figura sumbră a „aparatului", împletire de vechi şi nou: pe de o parte – oameni şi mentalităţi din vechiul regim, pe de alta – ciocoisme post-comuniste. Ar exista un plan bine pus la punct de fraudare a alegerilor, începînd chiar din perioada campaniei, cînd şansele opoziţiei trebuie reduse la minimum. Nici o armă n-ar fi lăsată deoparte, nici o pîrghie, nici o influenţă, nici un dosar util pentru încă un şantaj. Altfel spus, partidul-stat ar fi intrat în acţiune, electorală de astă dată, pe faţă, fără să se mai străduie să disimuleze.

Interpretarea *soft* ar fi aceea că, fie şi dacă nu există un plan anume, „aparatul" se comportă abuziv de la sine, din instinct cultivat nu doar de paisprezece ani încoace, ci de aproape şase decenii, cu pornire de la instalarea regimului comunist, care a impus modelul funcţionarului politic şi administrativ de strictă obedienţă, rotiţă supusă într-un mecanism condus de sus, din vîrful unui sistem hipercentralist. N-are nevoie de ordine pentru a se comporta în singurul fel pe care-l ştie: slugarnic faţă de şefii de la Bucureşti, abuziv faţă de supuşii din judeţ. Democraţia? *O frază de dînşii inventată...*

De-o fi una, de-o fi alta, România, membră în NATO, se pregăteşte – totuşi! – să intre peste doi ani şi jumătate în Uniunea Europeană, adică într-o mare familie democratică. „Tranziţia" într-acolo continuă. Mai e puţin!...

▮

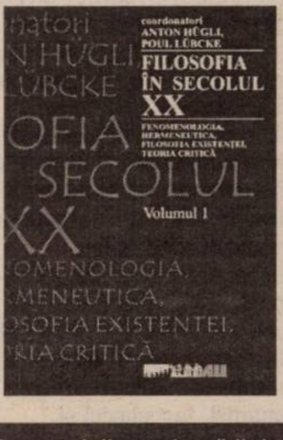

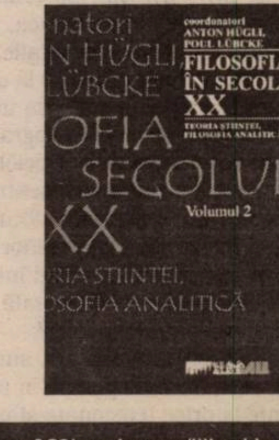

EDITURILE ALL
vă recomandă

Filosofia în secolul XX, vol. I, II
Coord. Anton Hugli, Poul Lubcke

Preţ
631 110 lei

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

FESTIVALUL **UK_RO** 2004

Exerciţiu multi-sistem româno-britanic

ANCA FLOREA

uk-romania
UK-RO
festival 2004
Festivalul
UK_RO 2004
Diversitate culturală prin artă, educaţie şi tehnologie.
www.uk-ro.net

Aniversînd şapte decenii de existenţă, British Council a dorit să marcheze evenimentul prin lansarea Festivalului **UK_RO** 2004, o premieră în relaţiile de colaborare culturală între Anglia şi România, pentru că, de această dată, manifestările se desfăşoară, începînd din aprilie şi pînă în decembrie, simultan în cele două ţări, în dorinţa de cunoaştere reciprocă a spiritualităţii, artei şi preocupărilor celor două naţii prin activităţi extrem de diverse în varii domenii. De altfel, genericul sub care se derulează festivalul – **Diversitate culturală prin artă, educaţie şi tehnologie** – este edificator în acest sens.

Luna trecută a fost iniţiat programul **Tînăr în România** (care, de-a lungul întregului an, va fi focalizat, firesc, pe „nevoile profesionale şi sociale, educaţia şi cunoştinţele de engleză“ ale noii generaţii, întîlnirile urmînd să fie la Bucureşti, Iaşi, Timişoara, Cluj, Braşov, Sibiu şi Constanţa), dar şi cel referitor la „femeile în politică“, prilej pentru lansarea „manualului de campanie al candidatei“, pentru că, nu-i aşa, ne aflăm în plină campanie electorală. Totodată, în cadrul Galei UNITER, British Council a oferit, în parteneriat cu Fundaţia Raţiu, premiul „pentru dezvoltare profesională“ tinerei Gianina Cărbunariu, cîştigătoarea bursei Royal Court Theatre. Şi, paralel, festivalul a debutat în Marea Britanie prin expoziţia de sticlărie Ioan Nemţoi, deschisă la Londra, apoi Sorin Mihăilescu a inaugurat expoziţia sa de fotografie, pianista Anda Anastasescu (stabilită de mulţi ani în Anglia) şi ansamblul London Schubert Players au susţinut partea de „muzică clasică“. Trio Bucureşti (Mihai Creţu, Baz Stănescu, Paula Popa) a interpretat muzică de jazz şi folk la Irish Centre Hammersmith, iar omagiul adus unor poete de marcă precum Nina Cassian, Carol Ann Duffy, Elaine Feinstein sau Liz Lochhead a adus în prim-plan creaţia acestora la South Bank Centre Londra, în timp ce Orchestra Liceului „Enescu“ a efectuat un turneu de trei săptămîni, concertînd în şcoli sau în aer liber în Scoţia şi în capitala britanică, harpista Paula Popa (care a absolvit recent Academia Regală de Muzică din Londra) revenind pe podium pentru a susţine un recital la celebra St. Martin in the Fields.

Luna mai aduce la Bucureşti întîlnirea creatorilor români şi britanici care, în cadrul programului **Creative Networks**, urmăreşte stabilirea unor relaţii parteneriale în plan artistic, dar şi Festivalul Diversităţii, la care British Council participă cu filmul **A Beautiful Thing**, propunînd totodată o sesiune de „între.Vederi“ (ce aduce în discuţie „discriminarea sexuală“. Festivalul este considerat „primul eveniment major în România care promovează atitudini tolerante prin intermediul filmului, muzicii, lansărilor de carte şi dezbaterilor deschise“), dar şi o întîlnire cu cinematografia britanică la Bucureşti, Iaşi, Timişoara, Cluj şi Sibiu, apoi lansarea oficială a BBC Prime, debutul unui vast proiect de conservare a moştenirii arhitecturale româneşti (primul punct fiind restaurarea Casei Golescu din Cîmpulung Muscel). Va fi montată şi piesa **Noul locatar** din trilogia Ionesco (realizată de compania Northern Stage) la Cluj şi Sibiu. În timp ce la Birmingham se va desfăşura tîrgul de creaţie artizanală românească, la Londra se vor prezenta filme româneşti (începînd cu **O tragică iubire** în regia lui Radu Gabrea) şi, la Riverside Studios, timp de trei zile, vor rula pelicule premiate; la Londra se va organiza şi primul nostru stand – „The Production Show“ –, menit să prezinte oportunităţile oferite de ţara noastră realizatorilor de film din lume. Apoi vor avea loc „zilele studiilor româneşti“ la Centrul pentru studii est-europene – University College – Londra, în timp ce la celebra galerie de artă Tate Modern este deschisă (încă din ianuarie şi pînă în 23 mai) expoziţia Brîncuşi.

Repere interesante se regăsesc şi în luna iunie, cînd, la Bucureşti, se va lansa CD-ROM-ul **Theatre Toy**, care îi învaţă pe copii să devină actori, familiarizîndu-i totodată cu limba engleză. Va continua şi emisiunea de pe TVR **Spectacolul lumii**, realizată în 26 de episoade de către Ioan Grigorescu. Se va lansa „fondul pentru patrimoniu cultural“, vor fi decernate premiile „Magic Pencil“, iar la Londra, pe lîngă acţiunile care îşi vor urma cursul pînă în toamnă, va avea loc cea de-a doua conferinţă pentru protecţia copilului în România, dar şi un concert pop susţinut de Narcisa Suciu, Paula Seling şi Victor Socaciu.

În miez de vară, Cvintetul de suflători din Chetham va concerta la Bucureşti, în timp ce la Miercurea Ciuc se vor derula cursurile „şcolii de vară Hornby“, ce se adresează profesorilor din ciclul gimnazial, tema fiind, de această dată, **Educaţie prin exerciţiu dramatic**. Un moment inedit va fi expoziţia de cositoare trase de cai organizată în comuna Buneşti, iar expoziţia itinerantă de serigrafie (Constanţa, Bucureşti, Timişoara, Cluj) va atrage, cu siguranţă, un numeros public, ceea ce sperăm să se întîmple şi la petrecerea „cu muzică şi dansuri tradiţionale româneşti şi britanice“ sau la spectacolul românesc de „folclor tradiţional şi contemporan“, susţinut de Ovidiu Lipan-Ţăndărică, se taraful Zece prăjini şi Nightloosers la Londra. Sperăm că va fi interesantă şi maniera în care Dan Perjovschi va realiza „unul dintre ziarele care cuprind comentarii culturale şi politice“ despre programul renumitului Festival de la Edinburgh.

Cam în aceeaşi structură vor continua manifestările „duplex“ pînă la sfîrşitul anului, organizatorii dorind, după cum a afirmat Stephan Roman, directorul British Council România şi ataşat cultural al Marii Britanii la Bucureşti, la conferinţa de presă, o schimbare a imaginii României în Anglia („mai mult decît invers…“), pentru că „este impresionant cîţi englezi vin aici, dar nu ştiu prea multe despre această ţară, e impresionant cîţi artişti, cîtă cultură există aici. Acesta este viitorul colaborării în Europa – este un model care sperăm că se va extinde“. Subliniind faptul că nu este un festival propriu-zis, Gabriela Massaci, director de comunicare al British Council România, a menţionat că toate proiectele s-au născut în urma colaborării şi discuţiilor cu organizatorii şi cu societatea civilă, totul fiind „în mişcare“, într-o formulă deschisă, la care oricine poate veni cu idei, fiind pus, de altfel, la dispoziţie şi un *site* de promovare – *www.uk-ro.net* –, care include şi un segment de „conversaţie“ şi schimb de idei cu cei interesaţi.

S-a lansat astfel un „exerciţiu multi-sistem“, în care partenerii principali sînt British Council, Ministerul Culturii (directorul Departamentului pentru integrare europeană, Vladimir Simon, subliniind că şi anul trecut s-au derulat 31 de proiecte realizate în comun), cele două ambasade, TVR şi diverse organizaţii independente, dorindu-se, în fond, o relaţie de cunoaştere şi comunicare autentică.

Despre urmările „naţionalismului competitiv“

WILLIAM TOTOK

Oprindu-se asupra unui capitol al istoriei recente, în care erau implicaţi şvabii bănăţeni, cercetătorul Thomas Casagrande a abordat o temă istorică puţin cunoscută publicului larg, românesc şi internaţional. Volumul intitulat **Divizia SS „Eugeniu de Savoya“ a etnicilor germani. Şvabii bănăţeni şi crimele de război naţional-socialiste** poate fi considerat şi un documentar detaliat despre cauzele şi urmărilor privind problema conflictelor etnice. Cartea este, de asemenea, un mixaj fericit între teorie şi istoriografie, fiindcă autorul nu se limitează doar la descrierea unor fapte verificabile pe baza unor materiale de arhivă. Thomas Casagrande foloseşte instrumentele de sociologie, antropologie şi psihanaliză pentru a găsi un răspuns la o întrebare tulburătoare: cum de a fost posibil ca o minoritate etnică să se transforme rapid într-o maşină distrugătoare îndreptată împotriva altor naţiuni şi naţionalităţi?

Conflictele etnice latente, susţine Casagrande, devin explozive în anumite momente istorice tensionate şi pot fi instrumentalizate de către un aparat de propagandă politic sau militar. În acest sens, tezele şi concluziile lui Casagrande oferă indirect şi un răspuns la înţelegerea conflictelor sîngeroase din fosta Iugoslavie, de pildă. Refuzînd descrierile complezente şi mistificatoare ale unor istorici etnici germani bănăţeni, Casagrande trece în revistă istoria colonizării Banatului de către Viena imperială, oprindu-se asupra etnogenezei unei minorităţi naţionale şi asupra tensiunilor ivite în timpul contactelor inevitabile cu populaţia autohtonă, română, sîrbă sau maghiară. Neacceptînd ideea acelui mit al eroismului civilizator atribuit şvabilor bănăţeni, Casagrande propune cercetarea interferenţelor etnoculturale şi a existenţei prejudecăţilor în toate comunităţile naţionale care, practic, se află între-o permanentă competiţie culturală. Autoizolarea într-o colectivitate lingvistică potenţează gîndirea stereotipă despre vecini în care, deseori, membrii unei comunităţi identifică „străinul ostil“.
Casagrande urmăreşte formele de demonizare a străinului în politica şi în publicistica şvabilor bănăţeni – ignorînd, din păcate, rolul literaturii – care, în urma divizării Banatului, în 1918, deveniseră cetăţeni ai României, Iugoslaviei şi Ungariei.

În perioada interbelică, conflictele latente nu s-au diminuat. Apariţia nazismului şi aderarea unor lideri de opinie locali la mişcarea hitleristă au dus la escaladarea tensiunilor. Profitînd de această stare de spirit, după începerea războiului împotriva Uniunii Sovietice, regimul nazist a înfiinţat Divizia „Prinţul Eugeniu de Savoya“. Comandantul diviziei era generalul SS Arthur Phleps, un sas originar din Transilvania, iar militarii erau aproape în exclusivitate şvabi din Banatul iugoslav şi românesc. Animozităţile şvabilor faţă de sîrbi, de pildă, fuseseră exploatate de propagandiştii războiului total împotriva slavilor, consideraţi un popor inferior şi cu tendinţe de simpatie pentru ceea ce naziştii au numit bolşevism-evreiesc.

Titlul cărţii sintetizează, de fapt, întreaga dimensiune a problematicii complicate de care se ocupă Thomas Casagrande. Pentru membrii diviziei, concluzionează istoricul, conflictele etnice din trecut se prelungeau în timpul războiului prin ceea ce s-a numit în limbaj militar „combaterea bandelor“, adică, în primul rînd, a partizanilor lui Tito şi a luptătorilor naţionalişti sîrbi care s-au ridicat împotriva cotropitorilor germani. Etnicii germani considerau lupta lor în cadrul diviziei SS de tristă amintire ca pe o contribuţie la instaurarea viitorului Reich utopic, pangerman. Totodată, erau convinşi de faptul că prin această luptă ce s-a dus pe teritoriul locuit de ei îşi vor asigura conservarea identităţii etnice, ameninţate de presiunile de asimilare exercitate în trecut, în procesul tensionat al relaţiilor interetnice numit de Casagrande „naţionalism competitiv“.

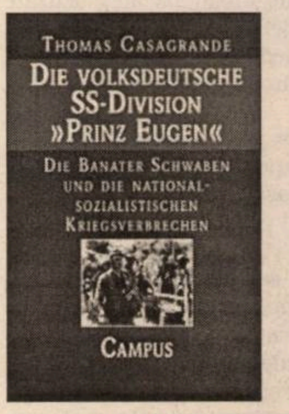
THOMAS CASAGRANDE
DIE VOLKSDEUTSCHE SS-DIVISION »PRINZ EUGEN«
DIE BANATER SCHWABEN UND DIE NATIONALSOZIALISTISCHEN KRIEGSVERBRECHEN
CAMPUS

Thomas CASAGRANDE
Die volksdeutsche SS-Division „Prinz Eugen“. Die Banater Schwaben und die nationalsozialistischen Kriegsverbrechen
Campus Verlag, Frankfurt/Main, 2003, 368 p.

Berlin

SIBIU JAZZ FESTIVAL 2004

O tradiţie de peste treizeci de ani

Interviu cu **Hilarius Johannes Konstantin SCHMIDT**

Din 1974, momentul în care festivalul de jazz s-a mutat de la Ploieşti la Sibiu, numele lui Hilarius Johannes Konstantin SCHMIDT se leagă de acest eveniment. După ce, timp de 30 de ani, a fost implicat în organizare, din 1997 este şi director al festivalului de jazz. În toamna lui 1970, sub îndrumarea profesorului Nicolae Ionescu şi împreună cu alţi fani ai jazzului, Konstantin SCHMIDT pune bazele unui club de jazz la Sibiu, care a ajuns să aibă un număr impresionant de membri. Festivalul din acest an, desfăşurat în perioada 5-9 mai, s-a bucurat de un buget de 3 miliarde de lei, ceea ce înseamnă un mare succes, pentru că în anii trecuţi suma alocată manifestării nu a depăşit 800 de milioane lei.

Ce reprezintă perioada 1974-2004 pentru Festivalul de Jazz de la Sibiu?

Această perioadă reprezintă naşterea, creşterea şi descreşterea, şi iar creşterea celui mai longeviv şi celebru festival de jazz din România.

Scopul **Sibiu Jazz Festival** îl reprezintă menţinerea unei tradiţii de peste treizeci de ani de jazz, la cele mai înalte cote artistice, într-un oraş care în România este sinonim cu jazzul – Sibiu.

Festivalul este considerat unic în România, avînd în vedere longevitatea, consecvenţa şi numărul impresionant de celebrităţi ale genului care l-au onorat cu prezenţa.

Este cel mai vechi festival de acest gen de la noi şi unul dintre cele mai vechi festivaluri de jazz din lume, motiv pentru care Sibiul a fost declarat „Capitala jazzului" din România. Pe plan mondial, sînt rare festivalurile de gen care se pot mîndri cu o istorie de trei decenii, cînd însăşi existenţa acestei muzici abia depăşeşte un secol.

Este o carte de vizită a României (alături de Festivalul „George Enescu" – Bucureşti şi Festivalul „Cerbul de Aur" – Braşov) în drumul dificil spre Europa.

Este un eveniment unic, centrat pe 5 seri muzicale de excepţie, organizate în locaţii cu tradiţie în acest gen muzical, care oferă o interacţionalitate deosebită între muzician şi auditoriul de jazz.

Este o rampă de lansare pentru tinerii muzicieni români, cărora, în afară de prima seară a festivalului, le este dedicată în exclusivitate.

Ce a însemnat şi înseamnă jazzul pentru Sibiu?

Există, cred, în arealul sibian, o aură benefică, nu doar pentru acţiunea culturală în genere, ci şi pentru revelarea sau chiar forjarea acelor disponibilităţi umane care permit savurarea artei muzical-improvizatorice. Sibiul emană un fel de spirit al locului, adecvat veritabilelor sărbători, o graţie a îmbinării tradiţiei cu inovaţia, a solidităţii cu fragilitatea, a lucrului temeinic făcut cu convivialitatea, a rudimentului natural cu rafinamentul estetic, o alchimie de însuşiri ce-i dau un statut insubstituibil printre sediile importantelor festivaluri de jazz ale lumii. În timpurile noastre, tot mai blazate, au rămas destul de puţine locuri unde muzicienii sosiţi de pretutindeni să fie atît de încîntaţi de sensibilitatea, receptivitatea şi discernămîntul auditoriului. Calităţi reperabile în cazul publicului românesc educat, pe care Sibiul a ştiut să le sintetizeze într-un onorant etalon, graţie ospitalităţii faţă de spectatorii veniţi aici din toate provinciile ţării.

Sibiul, alături de Cluj, Timişoara şi Braşov, este de secole una dintre capitalele culturale din Transilvania, România. Avînd şansa să fie situat în centrul geografic al ţării, el a polarizat de-a lungul timpului, în mod benefic, tradiţii şi influenţe culturale diverse, dezvoltînd astfel o viaţă intens multiculturală. Muzica, alături de alte arte, a ocupat şi ocupă un loc de frunte în manifestările artistice ale oraşului. Viaţa muzicală intensă, susţinută prin educaţia în familie şi şcoală, a creat generaţii de melomani (fani), de la folclor la rock, de la simfonic la jazz.

În consecinţă, jazzul înseamnă, pentru Sibiu, continuarea unei tradiţii şi educaţii muzicale de secole.

Ce a însemnat *Sibiu Jazz Festival* pentru România?

A însemnat şi înseamnă transformarea acestui burg transilvan în capitala jazzului din România, o carte de vizită prestigioasă spre cultura umanistă a Europei şi a lumii, un membru cu drepturi depline în „consiliul mondial" al festivalurilor de jazz.

Ce a avut special ediţia din acest an?

Două premiere mondiale:

a. Lansarea pe scenă a muzicii ultimului CD **Music in a Mirror** al reputatei artiste (pianistă, vocalistă, compozitoare, textieră, aranjor muzical) Sabina Hank, laureată a premiului Nestroy 2002.

b. Lansarea la Sibiu, în premieră mondială, a spectacolului **Emociones**.

În legătură cu presupusa competiţie/concurs (juriu, premii), lăsăm această onoare şi cinste capitalei politice a României, unde imensele resurse financiare ale instituţiilor principale ale statului român (Ministerul Educaţiei, Ministerul Culturii, Autoritatea Naţională pentru Tineret, Agenţia pentru Sprijinirea Studenţilor, Uniunea Compozitorilor etc.) ar putea contribui la realizarea unei competiţii, a unui concurs cu juriu-premii pentru formaţiile tinere.

Sibiul, cu loviturile sub centură date în continuare de unii şi de alţii (Ministerul Culturii şi Cultelor, Televiziunea Română), nu-şi poate permite să se aventureze într-o asemenea „expediţie".

De cine a fost reprezentată ţara noastră în acest festival?

România a fost reprezentată în Festivalul propriu-zis (în afara Galelor Studenţeşti de Jazz) de şase formaţii – două din Cluj-Napoca şi cîte una din Iaşi, Galaţi, Timişoara şi Sibiu.

Octetul Snaco Band – Sibiu, cu un program repertorial înnoit 100%, a deschis gala de joi 6 mai.

Florin Răducanu & Guests, în formulă de sextet, au încheiat acea seară. E vorba de un tînăr pianist, compozitor şi orchestrator, care, cu siguranţă, a fost una dintre revelaţiile festivalului, ale jazzului din România.

Trebuie să mai amintesc şi faptul că, în componenţa grupului Florian Weber Quintet (Germania, Croaţia), au mai figurat şi Nicolae Simion (român din diaspora) la saxofoane şi Arthur Balogh la contrabas.

Programul oricărui mare festival care se respectă presupune şi o selecţie; între penultima şi ultima ediţie, nu am primit nici o altă ofertă a unui muzician sau formaţie din ţară. Excepţie face Teodora Enache, care a propus o formulă multietnică, internaţională, fără însă să o fi putut asculta sau care să ofere un material audio al acestui proiect.

Cine organizează şi sprijină acest festival?

Fundaţia Pro Art Hermannstadt este în continuare instituţia, coloana vertebrală a **Sibiu Jazz Festival**, fiind sprijinită financiar de Primăria/Consiliul Local, Consiliul Judeţean, Fundaţia Arta Cibinium, companiile Orange România, SNP Petrom, Zass, HP, Raiffeisen Bank, BCR, BRD Société Générale etc. Logistic şi mediatic, parteneri au fost **Evenimentul zilei**, Kiss FM, **Şapte Seri**, **B-24-FUN**, **Tribuna**. Să nu uităm aportul acordat de ani de zile de Consulatul general al R.F. Germania la Sibiu, Ambasada Austriei/Forumul Cultural Austriac, Ambasada Regatului Ţărilor de Jos, Institutul Polonez, Centrul Ceh, Centrul Cultural Ungar (toate din Bucureşti).

Festivalul nu a putut avea loc, aşa cum ne-am dorit, în Piaţa Mare a oraşului Sibiu, deoarece aceasta este brăzdată de tranşee, canale, gropi, urmînd probabil să devină pe mult timp locaţia turnării unor filme a căror acţiune se petrece în Orientul Apropiat, Mijlociu şi Îndepărtat.

Ce îşi propune festivalul în viitor?

Festivalul îşi propune să supravieţuiască şi să se dezvolte, contrar aşteptărilor şi dorinţelor ascunse ale unor birocraţi din Ministerul Culturii şi din Televiziunea Română.

În ce constă activitatea de jazz din Sibiu între două ediţii ale acestui festival?

În ceea ce priveşte activitatea de jazz din Sibiu, între două ediţii ale **Sibiu Jazz Festival**, ea este, din păcate, inexistentă, cu toate eforturile noastre din ultimii ani, fiindcă bugetul festivalului este subminat, jefuit prin obligaţiile financiare pe care ni le impune Televiziunea Română (suportarea unor cheltuieli de deplasare a echipei SRTV) sau prin incompetenţa şi indolenţa unor angajaţi ai MCC, care pur şi simplu ignoră, pe parcursul a luni de zile, relaţia **Sibiu Jazz Festival**-Ministerul Culturii, dînd răspunsuri laconice, ridicînd din umeri a neştiinţă sau neputinţă, pasîndu-ne de la un birou la altul ale aceluiaşi departament, ca pînă la urmă să se retragă într-o deplină tăcere. Sîntem umiliţi, apostrofaţi, certaţi, dar, în ultimă instanţă, ignoraţi totalmente. Nici nu ştiu ce să mai cred.

Interviu realizat de
Alexandru ŞIPA

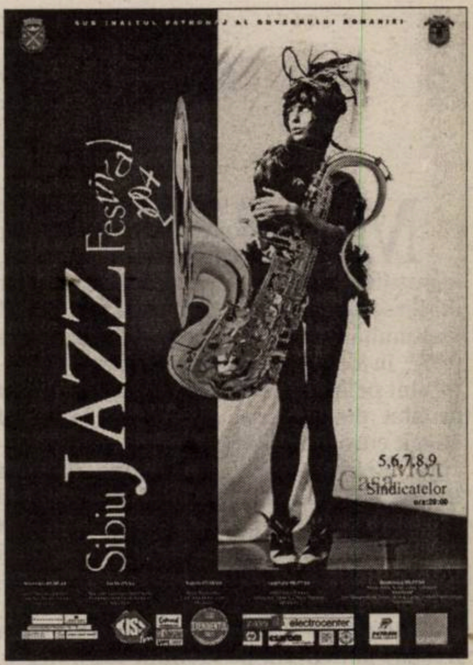

Cehia

Sabina Hank

Pibo, solo

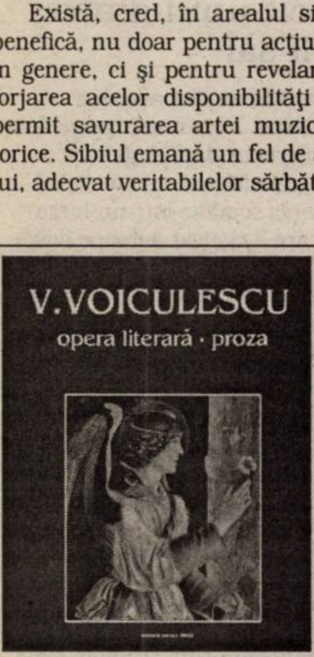

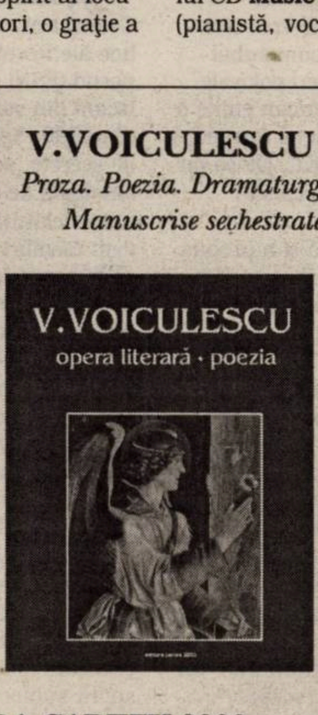

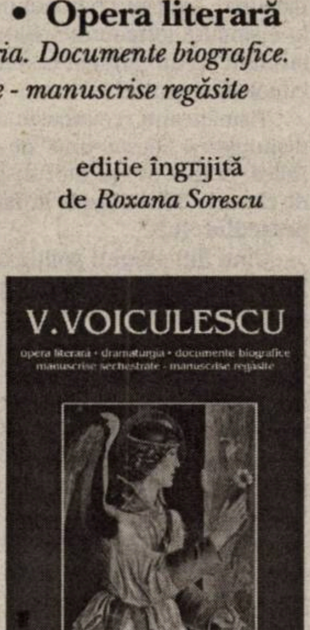
V.VOICULESCU
opera literară · dramaturgia · documente biografice
manuscrise sechestrate · manuscrise regăsite

V.VOICULESCU • Opera literară
Proza. Poezia. Dramaturgia. Documente biografice.
Manuscrise sechestrate - manuscrise regăsite

ediţie îngrijită
de *Roxana Sorescu*

Preţ de vânzare: 2.500.000 lei
Pentru comenzile
adresate direct editurii
beneficiaţi de 15% reducere

EDITURA CARTEX 2000
tel: 260.12.70

Cum am mai făcut şi în alte rînduri, publicăm în paginile care urmează un grupaj de texte polemice, pe teme diverse. Două dintre ele au fost refuzate de revistele cărora le-au fost adresate în primă instanţă. La solicitarea autorilor, le publicăm noi, considerînd că sînt întru totul... publicabile: civilizate în ton, ele pun probleme importante şi care se cer – credem – discutate. Alt articol din grupaj semnalează o apariţie editorială britanică în care România e folosită ca „materie primă“, într-o manieră – iarăşi, dar în alt sens! – discutabilă.

Cele mai „problematice“ sînt primele două texte din aceste pagini, foarte critice la adresa volumului-interviu cu Ion ILIESCU realizat de Vladimir TISMĂNEANU. În *Observatorul cultural* a apărut deja un comentariu moderat pe marginea cărţii (v. Nr. 214/30.03.-05.04.2004). Ni s-a părut firesc ca şi opiniile exprimate acum, oricît ar fi ele de „incomode“, să poată fi auzite.

Bunul ucenic

sau Cum devine un interviu cu preşedintele o candidatură pentru o funcţie publică

TOM GALLAGHER

Marele şoc este un dialog între egali. Numele autorilor apar scrise pe copertă cu litere mari, îngroşate. Dacă opera i-ar fi aparţinut doar lui Iliescu, îmi vine să cred că s-ar fi arătat mai multă modestie. Vladimir Tismăneanu (V.T., în cele ce urmează) îl prezintă cititorului pe Ion Iliescu ca pe cel mai citit şef de stat din Europa, un Vaclav Havel al stîngii europene. Cartea sa cea mai cunoscută, **Reinventarea politicului. Europa Răsăriteană de la Stalin la Havel** (Editura Polirom, Iaşi, 1997), va fi pesemne eclipsată de noul volum, care ar putea foarte bine să fie intitulat **Reinventarea lui Iliescu** (cititorii pot să-şi imagineze singuri subtitlul).

Interviurile s-au derulat pe parcursul a trei zile la Neptun, pe litoralul Mării Negre, în luna august a anului trecut. Ar fi ciudat să nu fi avut loc negocieri preliminare cu privire la temele care vor fi abordate şi la modul în care acestea pot fi abordate. Dacă totuşi nu s-a întîmplat aşa ceva, interlocutorul a citit cu nespusă abilitate gîndurile dlui Iliescu. Nu există nicăieri vreo divergenţă majoră de vederi ori măcar vreo pauză jenantă. Iniţial, însă, Iliescu e precaut în răspunsuri. Nu dă semne de disponibilitate atunci cînd i se furnizează informaţii care nu se potrivesc cu viziunea sa, de pildă atunci cînd V.T. îi atrage atenţia asupra existenţei în 1945 a unui puternic curent de stînga nemarxist în interiorul PNŢCD. Ba chiar are un scurt impuls de nervozitate atunci cînd V.T. arată că presa independentă şi săptămînalele editate de societatea civilă se bucurau de o largă circulaţie în 1990, pretinzînd că marea parte a vînzărilor se duceau spre instituţiile de stat.

Iliescu aminteşte puţine lucruri despre tinereţea sa. Face cîteva trimiteri la prietenii şi asociaţii din interiorul sau din afara Partidului Comunist. Subiectul căsătoriei sale e înlăturat cu repeziciune. Nu există incidente memorabile. Se simte mult mai confortabil atunci cînd discută diviziunile din teoria şi practica socialismului mondial decît atunci cînd comentează biografia sa profesională din primii 35 de ani de viaţă, dinaintea erei Ceauşescu.

Pe alocuri, discuţia sugerează o călătorie aeriană transcontinentală în care două persoane diferite sînt puse să stea una lîngă cealaltă. Un bărbat stăpîn pe sine găseşte că pasagerul de alături e locvace şi curios. E deconcertat de vorbăria acestuia, dar îşi păstrează calmul, gîndind că ar putea avea nevoie de asistenţa mai tînărului şi vorbăreţului său coleg în viitor.

În mod ironic, cititorul află mai multe despre V.T. (deşi numai pînă la un anumit punct). Acesta menţionează relaţiile amicale sau familiaritatea sa cu Nicu şi Zoe Ceauşescu. Insistă să relateze o poveste bizară privitoare la informaţia aflată în circulaţie conform căreia ar fi dorit să se căsătorească cu una dintre fiicele lui Leonte Răutu. Îl lasă pe Iliescu mut atunci cînd observă, fără vreun motiv anume, că, pe cînd avea 25 de ani, teza sa despre „noua stîngă“ şi Şcoala de la Frankfurt era publicată de Editura Politică, controlată atunci de Walter Roman.

În timp ce Iliescu preferă să-şi ofere opiniile cu privire la progresul omenirii de la construirea piramidelor încoace, V.T. încearcă să menţină conversaţia sprinţară, oferind vignete din vremurile comuniste. Nu aflăm însă cum vedea tînărul Vladimir sistemul comunist sau ce loc i-ar fi plăcut să joace în interiorul acestuia.

Încetul cu încetul, Iliescu începe să se dezgheţe. Îşi dă seama că V.T. nu va deveni un inchizitor imprevizibil sau ameninţător. Nu e întrebat dacă există decizii pe care le-a luat în calitatea sa de demnitar în ascendenţă al regimului comunist şi de care se simte astăzi ruşinat sau poate chiar bîntuit. În volumul său din 1998, **Fantasmele salvării**, referinţa cea mai substanţială la Iliescu era că acesta ar fi condus Uniunea Asociaţiilor Studenţilor din România între 1956 şi 1958, într-o perioadă în care sute de studenţi au fost arestaţi şi închişi pentru solidaritatea lor cu revoluţia din Ungaria (p. 135). În 2004, incidentul cu pricina nu este niciunde menţionat, iar Iliescu nu este întrebat cu privire la epurarea iniţiată în 1958 de Gheorghiu-Dej şi îndreptată în special împotriva intelectualilor şi a tinerilor.

În ceea ce-l priveşte pe Dej, Iliescu spune că patriotismul „a fost doar colacul de salvare“. V.T. nu îl întreabă însă dacă manipularea naţionalismului de către Iliescu începînd cu luna martie 1990, luna ciocnirilor de la Tîrgu Mureş, nu a servit aceleiaşi strategii de conservare a puterii ca şi în cazul lui Dej. De fapt, V.T. nu aduce niciodată vorba despre evenimentul pomenit, mulţumindu-se să îl lase pe Iliescu să descrie conflictul româno-maghiar din martie 1990 ca pe o conspiraţie a altora menită să aducă România în pragul unui conflict de tip iugoslav, care ar fi presupus un real risc de secesiune.

Ambii interlocutori se relaxează atunci cînd îşi descoperă fascinaţia comună faţă de marxismul critic. Iliescu se arată familiar cu scrierile unor dizidenţi marxişti ca Rudolf Bahro şi radicalul tiermondist Samir Amin. Conform lui Iliescu, Bahro „a arătat [...] degenerarea unui sistem care proclamă multe principii pe care în practică le contestă“. Cei doi apreciază deopotrivă scrierile fostului comunist spaniol José Semprun, care în cele din urmă s-a reîntors acasă pentru a deveni ministru al Culturii (o schimbare de carieră care, după volumul de faţă, s-ar putea afla şi la îndemîna lui Tismăneanu). Nu mult după aceasta, V.T. îi spune intervievatului: „Cred că nici un alt lider fost comunist – care îşi află originile politice şi spirituale în

---

Doctorul Spin la curtea lui Iliescu

MARIUS GHILEZAN

*S-a întîmplat să citesc cartea de interviu-fluviu a lui Volodea cu preşedintele actual al României: **Marele şoc al unui secol scurt. Ion Iliescu în dialog cu Vladimir Tismăneanu**. Nu mă raliez celor care-l consideră pe renumitul politolog american drept un „spălător de cadavre“, ci mai mult un „spin-doctor“ rafinat, cu ştaif americănesc, un cunoscător al certitudinilor şi un magician al interpretărilor. Profesia asta nu a apărut încă în România. Dicţionarul britanic defineşte „spin-doctor“-ul ca pe un „personaj care încearcă să influenţeze opinia publică prin prezentarea unor informaţii sau păreri părtinitoare despre un anumit lider politic“. El este mai mult decît un propagandist sau publicist. În epoca modernă, acest „învîrtitor al vorbelor“ e considerat o figură-tampon care se interpune între conducător şi conduşi.*

Bara de protecţie a bolidului cu nume de regim

Citind cartea **Marele şoc**, ai impresia că Volodea a ajuns bara de protecţie a bolidului cu nume de regim, Iliescu. Actualul preşedinte şi-a consumat mandatele, dar a lăsat pe şine mutante sistemul. Pentru ca să rămînă în manualul de istorie ca un veritabil om de stat, Iliescu încearcă o cosmetică fină, făcută de stilişti politici cu renume, nu de fiştecine.

E mai credibil să te asociezi cu figuri de prestigiu, decît cu un cîntător în struna sistemului. Vladimir Tismăneanu este considerat unul dintre cei mai veritabili analişti occidentali în studierea comunismului. Nu se poate să nu cunoască revolta studenţilor de la Timişoara, în amănunt, şi faptul că au fost sute de arestări, în timp ce Ion Iliescu era la Uniunea Asociaţiilor Studenţilor din România. În loc să-l întrebe ce a făcut în zilele acelea fierbinţi, în carte, Vladimir Tismăneanu a fentat subiectul, chestionîndu-l pe Iliescu despre cînd s-a înfiinţat UASR. Nu s-a făcut nici măcar o aluzie la îngrozitoarele şedinţe de demascări conduse de junele comunist de atunci.

Iliescu – dialog, Coposu – tensiune

În textul cărţii, Tismăneanu afirmă că „în clipa în care numele lui Iliescu se impune, asta e o realitate şi o ştiţi prea bine, direcţia de dezinformare a Securităţii lansează zvonul că este mîna KGB“. Cunoaşte politologul american ceva ce nu ştim noi? Are dovezi care să susţină teza?

Din conţinutul cărţii reiese că Ion Iliescu a fost mereu un om al dialogului, în timp ce Corneliu Coposu, al stărilor de tensiune. Să-l laşi liber pe Iliescu să insiste cu „propunerea făcută de către PNŢCD să candideze pe listele sale“ e prea mult. E de notorietate gluma lui Coposu făcută în contextul în care Iliescu intenţiona să candideze de pe poziţia de preşedinte al unei structuri de tip partid-stat, cum era CFSN-ul atunci. Cînd Ion Iliescu afirmă că Ion Raţiu a recunoscut că le-a dat bani celor din Piaţa Universităţii, Tismăneanu, în loc să ceară dovada, întăreşte necunoscuta, zicînd ipocrit: „Rar am întîlnit o persoană care să fi dovedit mai multă naivitate în a da bani“. Corneliu Coposu ar fi recunoscut, zice preşedintele, că în subsolurile PNŢCD s-ar fi confecţionat cocteiluri Molotov, pe care cei din piaţă le-au folosit. Cînd, cum, unde a spus asta liderul ţărănist? De ce nu a smuls Tismăneanu nimic despre chemarea minerilor pentru **Marele şoc**?

„Tăcerile care vorbesc“, o scuză filozofică

Vladimir Tismăneanu ştie că „Iliescu este preocupat de corupţie“, o spune de vreo trei ori în carte, fără să-l întrebe cum subalternii emanatului au făcut averi colosale. Ba, mai mult, politologul american emite o maximă: „sistemul baronal nu se rezumă la o singură formaţiune politică“. De ce nu a numit vreun ţărănist baron, ca să-l cunoaştem şi noi?

Tismăneanu recunoaşte că el a propus disjungerea „Iliescu unu“ de „Iliescu doi“. Adică, el este producătorul spectacolului de estradă **Schimbarea la faţă a preşedintelui**?

Cînd fiul omului politic britanic Jack Straw a fost arestat pentru posesie de droguri, *spin-doctor*-ii săi au întors rapid povestea mediatică. Pînă ce presa să fie informată de poliţie despre isprava copilului, lui Straw-tatăl i s-a pregătit în grabă o ieşire spectaculoasă pe televiziuni. Le-a vorbit părinţilor despre viaţa imorală a jurnaliştilor care caută subiecte de senzaţie.

Sigur că Vladimir Tismăneanu nu e un reporter. „Există şi tăceri care vorbesc“, zicea frumos prietenul lui Volodea de la Timişoara, Mircea Mihăieş. Justificarea nu ţine. Care a fost scopul publicării acestei cărţi? Să ne umple cu banalităţi, „osificări structurale“, limbaje de lemn, sau să se mai bifeze o lucrare?

Misiunea cărţii, pentru mine, e mult mai clară: prezentarea lui Ion Iliescu într-o aură providenţială. În schimb, Vladimir a reuşit să ne şocheze pe noi, fidelii săi cititori, cu planul interviului, cu vorbele mieroase şi derapajele spectaculoase de la subiect.

Freedom House, altfel decît unul dintre gînditorii săi

„Lovitura de stat a lui Ion Iliescu, auto-numit preşedinte interimar după fuga lui Ceauşescu, a transformat comitetele ad-hoc ale Revoluţiei române într-un mega-partid (FSN) care a cîştigat aproape două treimi din voturile exprimate în alegerile din 1990. Sprijinit de armată şi de serviciile secrete, acest partid a fost iniţial un amalgam de elemente spontane şi foşti nomenclaturişti. După alegeri, însă, trei foşti membri ai nomenclaturii au reuşit să-şi asume preşedinţia statului şi a celor două camere ale Parlamentului. Deoarece micilor partide anticomuniste le-au trebuit ani pentru a-şi consolida eforturile, România a experimentat cea mai lentă schimbare politică spre democraţie din regiune, cu victorii reale abia în 1996“, scrie raportul anual al Freedom House, nu Vladimir Tismăneanu, care era pînă mai ieri în „Board of trustees“.

John Anthony Maltese spunea în **Spin Control**, o analiză a departamentului de comunicare al preşedinţiei americane, că acţiunile de succes ale *spin-doctor*-ilor sînt cele care fac media să acorde un timp sporit subiectului, prin prezentări spectaculoase, date în plus, astfel încît jurnaliştii să fie seduşi. Cam ceea ce s-a întîmplat la noi cu Guru Bivolaru. Azi subiectul e în *top-news* şi mîine a dispărut subit.

Partidul Comunist sucombat – nu a avut relaţii mai calde cu lumea intelectuală înainte de sfîrşitul comunismului decît Ion Iliescu". V.T. îl descrie pe Ion Iliescu ca pe un „om de dialog". Ar fi supravieţuit însă bunele sale relaţii cu intelectualii, o pretenţie de altfel discutabilă, dacă ar fi obţinut puterea înainte de 1989? Iată o întrebare pe care V.T. nu pare să o fi considerat demnă de a fi pusă.

Iliescu nu are probleme în a se distanţa astăzi de comunism. Spre deosebire de Georges Marchais, fostul lider comunist francez, el crede că „bilanţul [comunismului] este *globalement negatif*". Însă atît V.T., cît şi Iliescu sînt de acord că este greşit să vezi similarităţi profunde între comunism şi fascism. V.T. observă că noii recruţi comunişti din anii '30 nu ştiau nimic despre gulag-uri. Totuşi, dacă aceştia ar fi fost spanioli sau chinezi, ar fi putut cunoaşte faptul să Stalin a trădat cauzele de stînga locale şi s-ar fi putut întreba de ce mulţi dintre tovarăşii lor plecaţi la Moscova nu se mai întorceau vreodată.

Unul dintre obiectivele principale ale volumului este de a promova spiritul reconcilierii naţionale şi pe Iliescu ca întruchipare a acestuia. Tot aşa cum marxiştii nu au ştiut de gulag-uri, V.T. ne aminteşte că Emil Cioran şi Mircea Eliade nu ştiau nimic de Auschwitz. Dar faptul că nu au avut reticenţe atunci cînd şi-au oferit peniţa şi uneori chiar şi vocea forţelor care ameninţau minorităţile locale cu răzbunarea sîngeroasă este trecut cu vederea. Asemenea episoade delicate trebuie scoase afară din contextul istoric dacă Iliescu e să fie prezentat ca unul dintre cei mai abili exponenţi ai reconcilierii naţionale în România.

Poate că punctul de turnură al volumului este acela în care Iliescu e întrebat despre Securitate. El răspunde că nu e nimic rău în sine cu ideea de poliţie secretă; cei care au controlat-o s-ar fi dovedit însă corupţi. Întrebarea lui V.T. se vădeşte iniţial ascuţită, dar confruntarea nu mai continuă după ce Iliescu oferă răspunsul evaziv de mai sus. Mai tîrziu, e întrebat de V.T. dacă îl cunoştea pe Gheorghe Ursu, intelectualul ucis de agenţi ai Securităţii care au avansat în serviciile secrete ce au succedat acestei instituţii după 1989. Răspunsul, sec, este că nu. Ar fi fost un moment prielnic pentru a întreba de ce cazul Ursu a fost tergiversat şi îngropat după 1989. Dar o astfel de întrebare nu mai vine. De fapt, printre multele pagini de text amneziant în care Iliescu îşi expune vederile cu privire la „a treia cale" şi globalizare, lipseşte complet orice întrebare cu privire la intervenţia sa în treburile justiţiei în ultimii 15 ani.

Într-una dintre puţinele referiri la SRI, Iliescu declară că organizaţia ar fi fost fondată în 1990, după studierea legislaţiei în domeniu din statele democratice. V.T. a descris altundeva modul în care apariţia instituţiei a fost precedată de evenimentele de la Tîrgu Mureş, însă în acest volum o asemenea informaţie nu îşi găseşte locul. Iar Iliescu nici nu avea de ce să se teamă că şi l-ar putea găsi. Un român tînăr sau un străin care citeşte pentru prima oară în **Marele şoc** despre epoca 1945-1989 ar pune jos cartea fără să afle prea multe despre nivelul terorii şi al represiunii din România. Cuvinte precum „aparatcik" şi „nomenklatură" nu sînt folosite de V.T. în legătură cu Iliescu.

Atît primul, cît şi cel din urmă cad de acord cu privire la faptul că PCR-ul a fost strivit sau „anexat" de către Ceauşescu, astfel încît nu ar fi putut fi implicat în crimele acestuia (p. 172-173). Dar Iliescu continuă prin a denigra influenţa „Scrisorii celor şase", spunînd că „nici unul dintre ei nu mai avea legături directe, concrete cu oameni din partid sau cu alte structuri" (p. 181). Iată, aşadar, că mai exista totuşi vlagă în vinele bătrînul partid!

Cei doi împărtăşesc şi ideea că în 1989 „a fost o schimbare revoluţionară". Mă macină totuşi gîndul că, dacă partidul era muribund şi dacă a fost vorba de o revoltă împotriva unui cuplu conducător îmbătrînit, se poate cu greu vorbi despre o revoluţie de proporţii. Ce s-a întîmplat, în schimb, cu structurile de partid şi de stat după 1989 şi care a fost rolul jucat de acestea în operaţiunea prin care i s-a permis Frontului Salvării Naţionale să devină rapid forţa dominantă a ţării? Cititorii vor căuta în zadar o discuţie cu privire la asemenea chestiuni arzătoare, despre care V.T. a avut atîtea lucruri de spus în vremuri acum apuse.

Cu privire la procesul şi execuţia soţilor Ceauşescu, V.T. scrie următoarele: „Sînt de acord cu dumneavoastră că era dezirabil un proces politic, dar, cine ştie, din motive foarte complicate, ne-am fi trezit cu nişte chiţibuşării avocăţeşti, astfel că, în final, l-ar fi judecat pentru deturnare de fonduri, în loc să fie judecat pentru ce făcuse. (Cum s-a întîmplat cu Todor Jivkov în Bulgaria)" (p. 195). Ar fi meritat ca V.T. să zăbovească cîteva minute în plus întrebîndu-l pe dl Iliescu cum ar fi arătat un proces al Ceauşeştilor întins pe o perioadă de 3 sau 6 luni. Ce ar fi dezvăluit aceştia despre colaboratori şi executanţi, despre persoanele care au rămas în centrul scenei după 1989?

Modul în care FSN s-a transformat din front al uniunii revoluţionare într-o mişcare care a căutat puterea în condiţii pe care să le dicteze singură beneficiază de un scurt comentariu. În schimb, avid de putere în ianuarie 1990 s-ar fi arătat PNŢCD-ul; şi tot PNŢCD-ul a salutat venirea minerilor la Bucureşti în septembrie 1991, în timp ce o figură de vîrf din PNŢCD a încuviinţat lovitura de stat de la Moscova care avusese loc în luna anterioară. V.T. încurajează ideea că, de la Maniu şi pînă astăzi, PNŢCD-ul a fost o grupare plină de complexităţi şi inconsecvenţe. La pagina 308, el ne spune că dl Coposu a continuat viziunea lui Maniu, modelul său politic, şi anume aceea de a fi înainte de orice un critic al guvernării. Devine clar că Iliescu are un complex înaintea figurii lui Coposu. În cîteva rînduri îşi exprimă chiar regretul că acesta, şi nu Ion Raţiu, a condus Partidul Naţional Ţărănesc.

Din fericire, mişcarea de la Timişoara, cea mai formidabilă provocare la adresa FSN-ului din anul 1990, scapă de o asemenea critică batjocoritoare. Dar asta fiindcă nu e menţionată deloc în cuprinsul interviului de faţă.

Iliescu este lăsat liber să descrie în culori roz evenimentele din ianuarie-martie 1990, pe care V.T. le-a catalogat altundeva ca o operaţiune necruţătoare de acaparare a puterii. Crearea Consiliului Provizoriu de Uniune Naţională (CPUN) este comparată de Iliescu cu Pactul Moncloa din Spania anului 1978. Prin acesta din urmă, sectorul privat, cel profesional, sindicatele şi partidele politice importante şi-au recunoscut unele altora drepturile şi obligaţiile şi au convenit să promoveze pacea socială necesară redactării unei constituţii spaniole de către toate forţele politice, care avea să fie supusă unui referendum popular.

V.T. se poate mîndri cu statutul de expert în tranziţiile democratice. Se află în consiliul redacţional al revistei **The Journal of Democracy**, unul dintre periodicele internaţionale cele mai importante care se ocupă de acest subiect. Ştie probabil că CPUN nu

TRITONIC Tel./fax: 021.242.54.09; e-mail: tritonic@fx.ro;
www.tritonic.ro; www.jurnalism.ro

Dimitrie Todoran
PSIHOLOGIA RECLAMEI
Studiu de psihologie economică
Colecția COMUNICARE/MEDIA

Racordat „curentului recuperator în raport cu științele sociale ale interbelicului românesc", demersul de publicare, într-o nouă ediție a unei cărți apărută în anul 1935, este justificat de circulația ideii conform căreia, nu de puține ori, în știință, noutatea se produce prin întoarcerea la paradigme trecute; ***Psihologia reclamei*** este piesă necesară în instrumentarul oricărui practician, cercetător în domeniul publicității, jurnalismului și comunicării.

Cuvânt înainte: prof. univ. dr. **Septimiu Chelcea**; Ediție îngrijită, studiu introductiv: **Darie Cristea** și **Gabriel Jderu**.

Preț librărie: 140.000 lei ➘ Preț editură: 100.000 lei

Aberaţii amare

LORENA ARMULESCU

Santo CILAURO,
Tom GLEISNER
& Rob STICH
Molvania. A Land untouched by modern Dentistry
Atlantic Books, Londra, 2004

Se pare că ultima invenţie a occidentalului este să... imagineze ghiduri de călătorie în locuri... imaginare şi să se distreze pe seama lor.

În clipa cînd am văzut o Dacie prăpădită pe un panou publicitar, în staţia de metrou Picadilly Circus din Londra, a început tot absurdul în care încă mă aflu. Un ghid turistic despre Molvania? O combinaţie între Moldova şi Transilvania, m-am gîndit. Dar ce e cu „ţara neatinsă încă de stomatologia modernă"? Şi ce e cu „ţara de baştină a polkăi şi a tusei măgăreşti", cum e prezentată pe coperta a patra? (De unde se poate uşor înţelege că şi autorii fac confuzii grave uneori...) Gîndul că ar putea fi un ghid de călătorie batjocoritor la adresa României m-a urmărit de atunci pînă astăzi, cînd am primit cartea prin poştă.

Pentru 8,99 lire, aceşti autori (de a căror identitate oricum mă îndoiesc), în 176 de pagini, *inventează* o ţară întreagă: numele oraşelor, străzilor, universităţilor, numerele de telefon şi adresele hotelurilor, limba oficială, ghiduri de conversaţie (cu propoziţiile cel mai des folosite de turişti în această ţară, ca *Sprufki Doh Craszko? – A ce miroase?* sau *Kyunkasko sbazko byusba? – Unde e hîrtia igienică?*), totul într-un ton chinuit umoristic, unul care mi-a lăsat un gust amar, oricum.

Am văzut chiar şi o hartă politico-turistică a Molvaniei, împărţită în patru regiuni: The Great Central Valley, Molvanian Alps, Western Plateau şi Eastern Plateau. Şi am citit şi istoria locului. Cei care au parcurs vechile manuale de **Istoria Românilor** de prin licee îl pot uşor recunoaşte pe Tudor Vladimirescu înfăţişat ca „Szlonko Busjbusj, făuritorul Molvaniei modere (1891-1948), cunoscut şi ca Bu-Bu, cel care [...] a scurtat alfabetul cu 33 de litere, a reintrodus roata, a redus numărul minim al orelor de muncă în *weekend* de la 18 la 16" etc. (p. 16). Mai departe ni se prezintă o binecunoscută cîntăreaţă de muzică populară, în costum tradiţional românesc, fireşte, cîntînd, ca „cea mai mare senzaţie pop a Molvaniei, Olja, [cea care] combină *sound*-ul *latino* cu retorica războiului rece" (?! – vi se pare amuzant?). Apar, pe rînd, cultura locului, teatrul, ziarele de mare tiraj, industria filmului (singurul multiplex din ţară are, într-adevăr, 8 ecrane mari, dar, din păcate, un singur proiector), programul TV al unei zile obişnuite (nu departe de ceea ce vedeam în timpul comunismului), calendarul sărbătorilor naţionale etc. Umorul molvanienilor e exemplificat printr-un banc. Un vînător găseşte în pădure o comoară şi se gîndeşte: „Asta trebuie să aparţină cuiva foarte bogat". Ia galbenii şi pleacă. În loc să se aşeze şi să aştepte ca omul să vină după comoară şi să se bucure şi de actul criminal, aşa cum e obiceiul locului.

Deşi este evident că aproape toate pozele sînt făcute în România (uneori poţi citi etichete în româneşte, poţi recunoaşte figura românească uşor, flanelul de lînă împletit, căciula de miel, baticul turcesc etc.), în unele, faptul e de necontestat. Într-o poză apar cîteva bancnote vechi de cinci sute de lei, însoţite de textul: „Ca multe alte ţări est-europene, banii molvanieni au propriile metode de a se proteja împotriva fraudei şi vizitatorii ar trebui alertaţi să nu fie păcăliţi cu bancnote false. Uitaţi-vă după hîrtie de proastă calitate, pete de cerneală şi greşeli de scriere; bancnotele care prezintă aceste caracteristici sînt cel mai adesea cele autentice" (p. 37). În alta, apare o bătrînică pictînd ouăle de Paşte, prezentată ca „schimbînd data expirării" (p. 9); în alta, este figurat dansul căluşarilor ca „dansul tacurilor de biliard", care e cel mai bun exemplu de umor flat din cîte am întîlnit (p. 8) ş.a.m.d.

Capitala ţării este Lutenblag (Lutnblaag), unde, în hotelurile ieftine, poţi găsi gîndaci la discreţie, însă, în cele scumpe, fumul cauzat de turiştii fumători i-a extirpat în mare parte (şi, în plus, drumul pînă la hotel e asigurat de camionul hotelului).

Deci, lumea cumpără aberaţia asta pentru a se distra. Un imens efort de ficţiune, doar pentru a-ţi pierde vremea într-un mod la fel de steril ca cele mai multe moduri de a-ţi pierde vremea în Vestul Europei. La *www.molvania.com*, la FAQs, prima este „Unde este Molvania?". Dar nici autorii nu ştiu cu siguranţă. Unii spun că ar fi în nordul Bulgariei, alţii în America Latină (oricum, în realitate sînt atît de mulţi, încît nu se pot pune de acord). Cu toate astea, cineva, la *www.amazon.co.uk*, recomandă cartea ca „extraordinară" şi ca amintindu-i de „extraordinara vacanţă petrecută în Molvania". Aşa cum editura şi-a luat toate măsurile de precauţie pentru a nu fi acuzată de ofensă adusă vreunei ţări, acest ghid care pare uneori atît de verosimil (are pînă şi un index al locurilor) este totuşi o lucrare de ficţiune dintr-o serie întreagă, numită Jetlag Travel Guide, care se pare că se ocupă exclusiv de astfel de bazaconii şi de care, e drept, n-am mai auzit pînă acum.

Gustul amar nu e dat doar de umorul pe alocuri îndoielnic al autorilor, ci mai ales de faptul că ficţiunea aici nu este sută la sută ficţiune şi de amintirile mele din primii nouă ani de viaţă petrecuţi *în realitate*, în acest absurd care se pare că îi amuză teribil pe alţii. M-am gîndit la asta atît de mult, încît mi-a trecut prin cap că aceşti oameni poate chiar regretă că lucrurile s-au mai schimbat în partea noastră de lume, astfel că, vai!, au mai puţine motive de *entertainment* acum.

Manchester, 11 mai 2004

a constituit un pact comparabil în anvergură cu acela care le-a permis unor forţe anterior rivale să ajungă la un compromis istoric în Spania. Ar fi putut să îi semnaleze lui Iliescu faptul că o astfel de comparaţie este nelalocul ei, căci în România cîştigătorii au fost singura forţă care a întocmit Constituţia, document ce nu a fost produsul unei acţiuni consensuale. Constituţia din 1991 nici nu apare însă în lucrarea celor doi domni. Pînă şi Iliescu coboară pînă la urmă pe pămînt atunci cînd descrie „masa rotundă" a CPUN ca pe „un important moment de luciditate [...] care ar fi putut şi ar fi trebuit să ducă la consolidare...".

Cel mai problematic episod al biografiei lui Iliescu este mineriada din 14-15 iunie 1990. Intervievatorul îi oferă acestuia ocazii ample de a descrie scenele „de anarhie şi dezordine" care, pretinde Iliescu, au dus la atacul minerilor. Ceea ce la vremea respectivă a fost numit „o rebeliune legionară" ni se spune acum că „ne aminteşte de rebeliunea legionară [...] şi a fost percepţia multor altora din generaţia mea...". Or, asta este cu totul şi cu totul altceva.

Un intervievator vigilent, nu însă şi unul care încearcă să menţină starea de seninătate a lui Iliescu, ar fi întrebat de ce anume ceea ce în 2004 este descris ca o percepţie sau o asemănare a fost un fapt în 1990, şi încă unul cu consecinţe tragice. Un intervievator preocupat l-ar fi împiedicat pe preşedinte să scape uşor după afirmaţia că minerii din Valea Jiului, din 1977, ar fi fost aceiaşi care au organizat mineriada din 1990. Cuvintele lui Iliescu sînt pline de semnificaţie: „Minerii [...] formează [...] o categorie profesională foarte unită, solidară, care a avut şi un antecedent în 1977, antecedent care le-a dat o anumită autoritate morală; s-au simţit obligaţi să răspundă în virtutea acestei obligaţii şi autorităţi morale".

Minerii care au condus revolta din 1977 împotriva lui Ceauşescu au devenit victimele Securităţii, iar natura forţei de muncă a fost ulterior modificată substanţial. Miron Cozma, un nume care nu prea apare în paginile cărţii, nu se afla printre ei. V.T. nu a pus nici măcar o întrebare cu privire la Cozma şi la extraordinara sa capacitate de a încălca legile în prima perioadă postrevoluţionară. Nici nu i-a amintit lui Iliescu de mesajul său de bun-rămas adresat minerilor care părăseau Bucureştiul în iunie 1990, în care afirma că ţara se poate bizui pe mineri, care, la nevoie, ar putea fi rechemaţi. Acest mesaj teribil i-a lăsat pe Cozma şi pe discipolii săi cu sentimentul că au o putere de veto asupra schimbărilor de politică de la Bucureşti, mai ales ale celor de natură economică, pînă în 1999. Te simţi obligat să te întrebi dacă Iliescu şi-a lepădat ideologia comunistă atunci cînd s-a arătat gata să îi salute pe mineri ca pe nişte gardieni morali al căror „spirit civic" era de apreciat.

V.T. nu-i aduce aminte intervievatului de ce golanii se adunaseră în Piaţa Universităţii în aprilie 1990. Mişcarea de la Timişoara e ignorată – un fapt dureros, desigur, pentru intelectualii acestui oraş, care văd în V.T. un campion al rezistenţei civice împotriva puterii de stat arbitrare. „Intimidarea şi hărţuirea opoziţiei" la alegerile din mai 1990 (sintagma folosită de V.T. în 1994) nu sînt menţionate nicăieri, soartă de care are parte şi manipularea mass-media în favoarea FSN-ului.

V.T. i-a făcut preşedintelui Iliescu o favoare remarcabilă. Se vorbeşte despre o ediţie în limba engleză care ar fi în curs de publicare. Mi-e teamă că dacă Iliescu şi PSD-ul au vreun amestec în această poveste, coperţile şi hîrtia vor fi de cea mai bună calitate şi cartea va fi publicată într-un tiraj mare. Nici unei biblioteci, nici unui institut de cercetare din străinătate nu le va lipsi măcar un exemplar, indiferent dacă îl vor fi comandat sau plătit.

Volumul face referiri minimizatoare şi la Silviu Brucan, figură care aruncă un con de umbră intelectuală asupra ambilor autori. Nu apar însă trimiteri la lupta pentru putere care a convulsionat FSN-ul după ce „golanii" au fost scoşi din joc. În schimb, Petre Roman se vede reabilitat de către fostul său şef, care îl consideră acum „un om cu multe calităţi". Pe de altă parte, în puţinele momente în care economia devine subiect de discuţie, acţiuni dăunătoare precum aceea de a oferi salarii umflate grupurilor de muncitori aliaţi cu FSN-ul sînt puse pe seama unui misterios „ei", care ar putea la fel de bine să fie sau nu guvernul Roman.

Nici unul dintre scandalurile financiare majore pentru care perioada 1990-1996 va rămîne în istorie nu este discutat în carte. În loc să îl roage pe Iliescu să explice jefuirea sistematică a băncilor de stat şi private, V.T. îi permite să mute discuţia la inechitabilul „algoritm" al coaliţiei dintre anii 1996-2000, înaintea căruia orice faptă strîmbă a guvernului Văcăroiu apare minoră (p. 254-255).

V.T. se întoarce curînd după acestea la un subiect promiţător: „În legătură cu fenomenul privatizării, dacă ne uităm la mulţi dintre noii magnaţi economici, ar merita să discutăm de unde sînt recrutaţi". Dar apoi pune punct imediat acestei discuţii propice, comentînd că „ăsta este un subiect de teză de doctorat". „Amin!", îi răspunde în sinea sa Iliescu, pentru a face imediat loc unei discuţii plictisitoare cu privire la adevăratul sens al perestroikăi şi glasnostului lui Gorbaciov (p. 275).

Poate că V.T. a simţit, totuşi, că mai există niscaiva subiecte neîncheiate, aşa încît, 12 pagini mai tîrziu, revine întrebînd: „Vedeţi în corupţie una dintre marile probleme ale postcomunismului?". Răspunsul lui Iliescu putea fi anticipat şi de un ţînc: „Corupţia este un fenomen nu doar românesc, ci [...] un fenomen general...". Un intervievator care nu s-ar fi temut să ştirbească stima de sine a intervievatului ar fi putut să întrebe: „Bine-bine, să ne uităm atunci la afacerea Bancorex. Puteţi pune degetul pe un scandal de proporţii similare din Polonia, Ungaria, Cehia, Slovacia...?". În loc de aşa ceva, intervievatorul se mulţumeşte a fi un ecou al „vocii maestrului": „Pare să fie endemică, nu ştiu dacă este şi eternă, dar endemică pare să fie pretutindeni" (p. 288).

Devine în scurt timp clar că unul dintre scopurile volumului este acela de a-i permite lui Iliescu să se înfăţişeze ca marele reconciliator care i-a urmat dictatorului monstruos. De cealaltă parte, guvernul 1996-2000 nu primeşte mai deloc credit pentru că a îmbunătăţit situaţia internaţională a României. În timp ce Iliescu a semnat, în aprilie 1991, un tratat de prietenie cu Uniunea Sovietică favorabil pentru comisari, preşedintele Constantinescu a refuzat, în 1999, în perioada conflictului din Kosovo, să permită avioanelor ruseşti să traverseze spaţiul aerian românesc. Refuzul a împiedicat Rusia să-i acorde asistenţă lui Miloşevici şi va fi probabil privit de istorie ca un gest care a contribuit la finalizarea rapidă a conflictului de 87 de zile cu NATO.

Atunci, cum o scoate V.T. la capăt cu faptul că Iliescu a criticat pe faţă acţiunea Alianţei Nord-Atlantice din 1999? Răspuns: atrage atenţia la presupusa inconsecvenţă a primului ministru maghiar de la vremea respectivă: „unul dintre oamenii care a sprijinit foarte puternic acţiunea din Kosovo a fost fostul premier maghiar Victor Orban, care acum a condamnat profund războiul din Irak".

V.T. învaţă repede că răspunsurile lui Iliescu în problemele delicate vor fi vagi, aşa că netezeşte interviul cu întrebări la fel de vagi şi de sinuoase. Nu pare însă să aibă un plan pentru a combate strategia des uzitată de Iliescu, care face trimitere la o eroare a lui Constantinescu sau a miniştrilor săi pentru a-şi scuza propriile deficienţe. Astfel, atunci cînd V.T. pune, plin de respect, întrebări privitoare la stilul de administrare al lui Iliescu din primul mandat întreg al acestuia, singurul răspuns pe care îl primeşte se referă la consilierii pe care Constantinescu şi i-a ales.

V.T. pretinde că a identificat un „Iliescu unu [şi] Iliescu doi", anul 2000 fiind data de naştere a celui din urmă. Această descoperire a fost făcută la numai cîteva zile după ce vechiul Iliescu s-a năpustit afară din mausoleul său. În mai 2003, el a declarat că „Nici un ambasador al nici unei ţări nu vine să ne dea nouă lecţii în materie de luptă împotriva corupţiei". În iunie 2003, tot el a criticat Occidentul pentru „poziţia sa paternalistă, arogantă, rigidă" în ceea ce priveşte această zonă din Europa (Mediafax, 2 iunie 2003). Într-o poziţie chiar mai controversată, Iliescu declara, pe 25 iunie 2003, că „Holocaustul nu a afectat numai populaţia evreiască din Europa [...]. În România din perioada nazistă evreii şi comuniştii erau trataţi la fel. Tatăl meu a fost militant comunist şi a fost trimis în lagăr. A murit la 44 de ani, la mai puţin de un an după ce s-a întors".

ARTA
ÎN DISCUŢIE LA TVR CULTURAL

LUNI*ORA 20:00
LENTILA DE CONTACT*
PAVEL ŞUŞARĂ

"Lentila de contact" este o un talk-show în care mari personalităţi ale artei plastice vor supune dezbaterii teme stringente, ce privesc nu numai plasticienii sau consumatorii de artă, ci chiar întreaga societate. "Lentila de contact" propune publicului telespectator contactul cu artiştii plastici de valoare, direcţii de orientare pe piaţa de artă, precum şi tendinţe artistice actuale, avându-l ca moderator pe unul dintre cei mai renumiţi specialişti în domeniu : Pavel Şuşară. "Lentila de contact" va fi structurată printr-o tăietură dinamică, conţinând mai multe rubrici, care vor avea în vedere barometrul pieţei de artă, modul cum putem înţelege pictura, şi un portret de artist. "Lentila de contact" va avea, astfel, un aspect de informare, unul educativ şi altul de promovare a unui mediu cultural mai puţin cunoscut. Cu cât arta plastică va deveni mai familiară publicului român, cu atât perspectiva de cultură marginală îşi va diminua sensul.
Totuşi, "Lentila de contact" nu este deloc ceea ce putem numi un talk-show obişnuit. Într-o emisiune de acest gen, dar îndreptat spre politică, este absolută nevoie de discurs, de multe cuvinte. Ori aici universul aparţine artei, iar limbajul artistic este un limbaj în sine ce nu trebuie suplinit de vorbărie. Din acest punct de vedere, nu polemicile sau confruntările directe dintre diverşi artişti sunt interesante, ci imaginea artei.
Pavel Şuşară doreşte să intre în intimitatea artistului, în atelierul său, în galeriile de artă, în casele de licitaţie, în muzee, în târgurile construite mai mult sau mai puţin pe baze manageriale, practic în tot ceea ce ţine de zona de creaţie.
Astfel, emisiunea ajunge să suplinească o deplasare de câteva sute de kilometri până la unul din muzeele sau galeriile din oraşele României.

MARTI*ORA 20:00
COPERTA A IV-A*
VLAD ZOGRAFI

"Coperta a patra" aduce faţă în faţă, la o discuţie despre cărţi, personalităţi din domenii diverse, cu perspective şi experienţe diferite, în încercarea de a descifra ceva din lumea care se ascunde între rânduri şi dincolo de coperţile cărţilor.
Despre cărţi şi literatură se vorbeşte fie în jargon critic, fie în limba de neon a publicităţii. Ca şi cum scrisul s-ar hrăni pur şi simplu din scris sau scriitorul ar trebui să facă publicului cu ochiul, având grijă să se aşeze cuminte în orizontul lui de aşteptare sau să-l dinamiteze, ca să-i epateze pe burghezi. Uităm, sau ne prefacem că nu ştim, că scrisul ţine de altceva, mai vast şi în acelaşi timp mai puţin tehnic şi mai intim. Auzindu-i mereu pe literaţi vorbind despre literatură, ni se creează un fel de reflex condiţionat. Pe de altă parte, doar cărţile de strictă specialitate au un public închis în propriile ezoterisme. Cred că ar fi interesant să-i asculţi vorbind despre cărţi şi pe neliteraţi - cu condiţia ca personajul cu pricina să fie cultivat, inteligent şi rupt de tot felul de idei preconcepute, să evite instinctiv clişeul şi să aibă mobilitatea intelectuală care să facă posibil dialogul. Ideea emisiunii este de a avea doi invitaţi - autori ai unor cărţi recent apărute, dar nu neapărat - ce vor fi convocaţi în jurul unei teme, nu întotdeauna strict literară. Vlad Zografi, fizician şi dramaturg reuşeşte să amorseze, pentru început, dialogul cu fiecare dintre invitaţi, iar apoi să creeze condiţiile (dramatice, dramaturgice) ale unui discuţii în trei, cât mai liber şi mai viu. Se creează în acest fel, mereu, tensiunea şi surpriza, totul bazat pe complementaritatea invitaţilor.

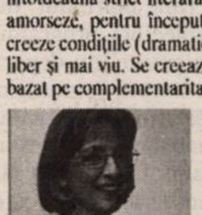

MIERCURI*ORA 20:00
PREŢUL CULTURII*
CARMEN CROITORU

"Preţul culturii" reprezintă nota de plată a adaptării culturii la economia de piaţă. Totuşi, atunci când vine vorba de cultura, lumea se fereşte să aducă în discuţie problema banilor. Categoric, mercantilismul nu trebuie să aibă nici un fel de legătură fenomenul artistic. Cu toate acestea însă, odată cu trecerea la economia de piaţă, dimensiunea materiala şi socială a culturii se face din ce în ce mai mult simţită. Producerea de valori cere sacrificii şi aproape întotdeauna acestea au legătură cu banii, cu felul în care sunt obşinuţi şi cheltuiţi. Zi de zi trecem prin faţa câte unei galerii de artă şi, din când în când mai şi intrăm în acestea, atraşi fiind de expoziţiile ce îşi găsesc acolo un adăpost vremelnic. Dacă de multe ori cel ce intră într-o galerie îşi pune întrebări cu privire la preţul obiectelor de artă, câţi dintre aceştia oare, se vor fi întrebat şi despre costurile necesare existenţei acestor lăcaşe? Sunt diferenţe între galeriile Uniunii Artiştilor Plastici şi cele private? Cum se face selecţia artiştilor şi a lucrărilor? Cum se face promovarea şi cum sunt vândute exponatele? Influenţează chiria spaţiului preţul obiectului expus? Carmen Croitoru va aduce în emisiunea "Preţul culturii" reţetele de succes, dar şi eşecurile manageriale. Pe da altă parte, va încerca pe cât posibil să sprijine proiecte culturale valoroase, dar care, din lipsa de fonduri sau pricepere managerială nu ajung să fie finalizate. Nu va fi uitată nici legislaţia din fiecare dintre domeniile abordate, cu plusurile şi mai ales minusurile ei.

JOI*ORA 20:00
IDEI ÎN LIBERTATE*
HORIA ROMAN PATAPIEVICI

Cei mai mulţi dintre noi îşi imaginează sensul vieţii asemenea unei pietre preţioase pe care poţi s-o apuci, după ce ai descoperit-o. Sensul lumii seamănă mai degrabă cu o mireasmă: poţi s-o simţi, să o adulmeci, dar n-o poţi, nicicum, apuca. şi nu va deveni în nici un chip a ta. La fel sunt şi ideile: asemenea miresmelor! Vedem oamenii şi credem că putem intra direct în contact cu ei. În realitate, până să ajungem la ei, îi îmbrăcăm în ideile pe care ni le facem despre ei. De ce sunt ideile atât de preţioase pentru sănătatea spiritului? Într-un sens deloc neglijabil, datorită etimologiei cuvântului prin care desemnăm ideile. În româneşte, idee vine de la un cuvânt grecesc (eidos) care înseamnă formă, aspect, înfăţişare. Originea de ieri şi înţelesul de azi fac, împreună, un mic miracol de pedagogie a bunei situări în lume, deoarece ne sugerează că lucrul cel mai invizibil (ideea), trebuie să fie şi cel mai vizibil (înfăţişarea). Într-un mod misterios, şi care ar trebui să poată fi imediat evident în ordinea unei bune cunoaşteri, înfăţişarea vizibilă a lucrurilor este totuna cu ideea lor. Dacă am fi oameni întregi, am recunoaşte ideile lucrurilor după "chipul şi asemănarea" lor. Fără libertate, ideile se sufocă. Fără discernământ, se atrofiază. În comunism, riscul societăţii noastre era acela de a nu mai avea idei adevărate. Astăzi, riscul nostru este de a nu mai putea distinge între cele adevărate şi cele false. Şi când nu ai libertate şi când nu ai discernământ, în suferinţă este problema adevărului. Fără libertate, adevărul nu poate fi rostit. Fără discernământ, el nu mai poate fi recunoscut. În fiecare joi, la TVR Cultural, Horia-Roman Patapievici, moderatorul emisiunii "Idei în libertate" vrea sa convingă publicul larg că aventurile spiritului nu sunt pentru cei care vorbesc păsăreşte dintr-un turn de fildeş. Va transforma faptele culturale în idei de dezbatere.

VINERI*ORA 20:00
ARTĂ VS ARTĂ*
CRISTINA MODREANU

Într-o lume sfâşiată de conflicte, artiştii reflectă în moduri polemice această realitate. Emisiunea moderată de Cristina Modreanu îşi propune să pună faţă în faţă artişti din generaţii diferite cu opinii divergente şi care practică modalităţi estetice complementare.
Emisiunea se adresează tuturor celor care au vreo legătură cu arta, artişti şi consumatori de artă, critici, cronicari, amatori - tuturor.
Într-o tânără democraţie, personalităţile care încearcă să-şi impună valorile sunt agresive. Dobândirea unui loc în corul democratic se face prin lupta de idei, cu multă energie şi, nu de puţine ori, prin exagerări. De foarte multe ori tendinţa artistică se vrea atât de hotărâtă încât sacrifică gustul artistic. Poate că niciodată n-a existat la noi o mai mare diversitate de curente şi tendinţe, de credo-uri şi pulsiuni artistice, de energii dezlănţuite spre afirmare, pentru că niciodată n-a existat o luptă atât de acerbă pentru cucerirea unei pieţe artistice avide, a unui public cu cerinţe atât de diverse: academismul se înfruntă cu avangarda, bunul gust coexistă cu kitsch-ul, sărbătorile se înmulţesc prin importuri. Babilonul nu poate fi evocat fără babilonie.
Câştigul real al acestei emisiuni va fi acela că în urma acestei dezbateri artistul din tânăra generaţie va câştiga în popularitate pentru că va avea ocazia să prezinte realizările sale.

Cultural

Acest Iliescu interesant şi deconcertant lipseşte din paginile cărţii. V.T. abia dacă reuşeşte să ridice problema „deficitului democratic“ al PSD. Atunci cînd o face, o face în cel mai oblic mod cu putinţă, arătînd ca într-o parabolă că a existat odată o ţară pe nume Venezuela, în care Partidul Social Democrat s-a bucurat de prestigiu mondial, jefuind şi minţind oameni în acelaşi timp... Acum ţara este condusă de un general.

Dar asemenea imagini morbide dispar repede. La pagina 269, V.T. îl salută pe Iliescu ca pe „simbolul [...] stîngii din România, al stîngii pluraliste“. Simte totuşi nevoia să îl întrebe: „în condiţiile în care reforma economică duce, inevitabil, la dislocări, la concedieri etc., cine mai apără interesele clasei muncitoare?“. Nu primeşte nici un răspuns.

Iliescu pretinde că ar fi avut o relaţie din ce în ce mai apropiată cu François Mitterrand, care, mort fiind de 8 ani, nu mai poate să confirme sau să infirme nimic în acest sens. Între cei doi există anumite afinităţi evidente. Ambii au cîştigat preşedinţia statelor lor după ce se credea că în viaţa politică carierele lor luaseră sfîrşit. Mitterrand i-a făcut un mare serviciu lui Iliescu, fiind primul lider politic occidental care a spart embargoul întîlnirilor internaţionale impus după mineriada din 1990. Vizita sa la Bucureşti din aprilie 1991, atunci cînd le-a reproşat Doinei Cornea şi altora atitudinea lor de opoziţie, a fost urmată de declaraţia din august, în care Mitterrand mai că recunoştea puciul din Uniunea Sovietică împotriva lui Gorbaciov.

Vorbind în ultimele pagini ale volumului despre Iugoslavia învecinată, Iliescu oferă în sfîrşit cîteva informaţii cu privire la activităţile sale de tînăr comunist, dezvăluind că în 1947 a activat ca voluntar internaţional atît în ţara cu pricina, cît şi în Albania. În comparaţie cu Miloşevici, care a condus într-o „manieră brutală“, Croaţia preşedintelui Stipe Mesic îi apare într-o lumină favorabilă. Este vorba aici, totuşi, despre acelaşi Miloşevici pe care Iliescu l-a întîlnit în prima sa vizită oficială în străinătate, în august 1990, într-o vreme în care era *persona non grata* în capitalele Occidentului; acelaşi Miloşevici căruia i-a spus, în decursul vizitei-răspuns a acestuia în România: „Am salutat prezenţa preşedintelui Miloşevici în contextul bunelor relaţii tradiţionale dintre ţările noastre...“.

Secţiunile finale ale interviului, în care cei doi interlocutori sînt relaxaţi unul în prezenţa celuilalt, ar fi putut fi foarte bine acompaniate de ultima parte a operei **Fidelio** a lui Beethoven (o operă ce susţine spiritul democratic). În ciuda faptului că jurnaliştii sînt cotonogiţi, că banii furaţi din vistieriile statului şi ale UE umplu buzunarele oligarhilor, că legislaţia electorală drastică împiedică noile partide să le conteste pe cele mai vechi, subminate de PSD, profesorul Tismăneanu face prin întrebările sale portretul unei „ţări în care democraţia este consolidată“ (p. 296). Are apoi viziunea unui secol în care vor domni „valorile stîngii civilizate“. România va avea în sfîrşit un lider care nu e doar un anacronism, ci un reprezentant demn al acestor valori.

În cîteva rînduri, V.T. încearcă să-l aşeze pe Iliescu pe acelaşi piedestal intelectual cu Vaclav Havel: „Cred că ceea ce spuneţi e foarte aproape de ideile lui Vaclav Havel“ (p. 356). Nu ni se mai spune că Havel a poposit la Bucureşti abia după ce Iliescu a pierdut puterea, ca oaspete al succesorului acestuia din urmă. În 1990, în calitate de preşedinte al, pe-atunci, Cehoslovaciei, Havel i-a scris omologului său pentru a-şi exprima „consternarea la adresa valului de arestări şi violenţe din România“, cerîndu-i lui Iliescu să „respecte pe deplin drepturile fundamentale ale omului“.

Oricît de atent ar căuta cititorul asemenea verdicte neliniştitoare vizîndu-l pe Ion Iliescu, nu va reuşi să le găsească. Acesta se desprinde din paginile cărţii asemenea unui sprinţar Phoenix de 74 de ani, un om de dialog, mare reconciliator al României, un preşedinte intelectual căruia puţini îi pot sta alături, un adevărat reprezentant al stîngii civilizate.

Dacă soarta nu l-ar fi dus în 1981 pe profesorul Tismăneanu, după plecarea sa din România, mai întîi în Venezuela şi apoi în Statele Unite, ar fi scris acesta oare pe acelaşi ton dacă România s-ar fi bucurat de un regim comunist mai „normal“, de tipul celor din Polonia şi Ungaria? Avem de-a face cu o operă propagandistică în slujba lui Iliescu fără de pereche în ultimii 15 ani. Faptul că va avea, probabil, parte de circulaţie mondială în limbi internaţionale nu face decît să sporească loviturile pe care le aplică procesului de democratizare din România. Acest proces se află într-o fază dificilă, în care principalul lider al opoziţiei, Theodor Stolojan, are dubii că alegerile din decembrie vor fi corecte. Nu există însă nimic în volumul de faţă care să te facă să crezi că, sub Ion Iliescu, democraţia supravieţuieşte din nou doar fiindcă e conectată la aparate care o menţin în viaţă.

V.T. i-a făcut numeroase avansuri lui Paul Niculescu-Mizil, sperînd probabil că acesta îi va destăinui multele secrete ale regimului comunist pe care profesorul Universităţii din Maryland crede că le deţine. „Ultimul mohican“ al marxismului ştiinţific din România ar trebui imediat să înceteze să îl ignore şi să-i acorde un interviu – oficial –, căci V.T. s-a dovedit un ucenic neîntrecut. Nici un ministru al Culturii sau şef al Academiei nu i-a făcut preşedintelui României un serviciu comparabil cu cel adus de Vladimir Tismăneanu prin această carte. Se prea poate ca nici unul dintre posturile menţionate anterior să nu fie deocamdată libere, dar profesorul şi-a cîştigat răsplata şi în mod sigur nu va trebui să aştepte posteritatea pentru a se bucura de ea.

5 mai 2004

Traducere de
Liviu ANDREESCU

Despre impresii şi răfuieli interetnice imaginare

VICTOR NEUMANN

Recenzia semnată de Tudorel Urian în **România literară** Nr. 14/2004, p. 5, aduce în discuţie o imaginară răfuială pe considerente etnice a autorului cărţii **Neam, Popor sau Naţiune? Despre identităţile politice europene** (Editura Curtea Veche, 2003). Pentru că este vorba de concepte, respectiv despre decodarea lor în acord cu un demers ştiinţific şi teoretic universal valabil, şi nu de polemici, consider că cititorul are nevoie de lămuriri raţionale şi nu de aprecieri speculative. Avînd în vedere că mai sus-citata carte se ocupă de semnificaţiile conceptelor *peuple, people, Volk, nation, popor, neam, multiculturalism, interculturalitate, identitate multiplă*, şi nu de ideea corectitudinii politice, se cuvin a fi făcute cîteva observaţii care să faciliteze o înţelegere a temei. Chiar titlul cronicii, **Îndreptar de corectitudine politică**, este o etichetare tendenţioasă. El poate să indice cel mult poziţia polemică a cronicarului **României literare** faţă de alte reviste ce rediscută orientările cultural-politice vechi şi noi.

Mai multe paragrafe ale cronicii au concurat la această replică. Iată şi exemplele: „Victor Neumann ilustrează etno-naţionalismul românesc prin citate copioase din autori din perioade diferite, de la reprezentanţii Şcolii ardelene pînă la George Bariţiu, Timotei Cipariu, Damaschin Bojincă, Moise Nicoară, I.G. Duca, Vasile Conta, Aurel C. Popovici, Nae Ionescu sau Nicolae Iorga. Fireşte, aceste citate par scandaloase astăzi, în contextul integrării europene, al multiculturalismului şi al identităţilor multiple. La vremea respectivă însă, asemenea perspective cu substrat rasist nu erau deloc un lucru neobişnuit la scara continentului european şi ceea ce astăzi ne apare clar ca lumina zilei era mult mai greu de observat acum 70, 100 sau 150 de ani“.

Mai întîi, voi spune că de îndată ce termenul de *neam* e preferat şi astăzi în diverse discursuri, mă îndoiesc de faptul că ar fi îndeajuns de cunoscute şi făcute publice adevăratele sale semnificaţii. Faptul că el continuă să fie uzitat pe scară largă înseamnă că avem de-a face cu o problemă nerezolvată. În al doilea rînd, în Franţa şi Marea Britanie au existat adesea replici serioase ale intelectualilor şi grupărilor democratice faţă de teoriile rasiste. Nu este vorba doar de reacţia memorabilă a lui Émile Zola, dar şi de teorii care resping substratul rasist şi belicos al etnicismului încă în prima sa fază de afirmare. În carte am prezentat pentru prima oară şi pe larg teoria lui Ernest Renan, pornind de la textul celebrei sale conferinţe din 1882, **Ce este o naţiune?**. Se vede că T.U. a sărit peste acel capitol.

De îndată ce nu avem nimic asemănător în România şi în multe alte regiuni şi state ale Europei de Est, se cuvine să admitem că o dezbatere pe tema conceptelor de identitate colectivă, respectiv a ideii de naţiune rămîne deschisă şi necesară. În loc să observe de ce este util să discutăm sensul lor, de ce şi în ce măsură se regăseşte termenul de *neam* în limbajul unor politicieni, clerici sau oameni de cultură de astăzi, T.U. expediază problema dintr-un condei, concluzionînd că „asemenea perspective cu substrat rasist nu erau deloc un lucru neobişnuit la scara continentului european“. Nu numai că nu sînt de acord cu asemenea justificări ale tragicelor opţiuni care au condus la ideologia şi tehnologia purificării etnice, dar cred că e util să discutăm substratul intelectual al rasismului-biologismului şi limbajele care au favorizat afirmarea lui. Aceasta cu atît mai mult cu cît trăim într-o zonă a continentului care are reale dificultăţi în descrierea, analizarea şi interpretarea credibilă a propriilor moşteniri culturale şi politice. Mai exact, în pofida trecerii timpului şi a unor semne de reală emancipare de sub servituţile colectivismului, societatea noastră este încă tributară limbajelor şi atitudinilor discriminatoare pe criterii de apartenenţă colectivă. Cît priveşte precizia datelor din carte, exemplele oferite sînt alese din scrierile discipolilor Şcolii ardelene, şi nu din operele membrilor ei. Tot în sensul unei minime rigori, am să spun că I.G. Duca nu a fost citat nicăieri în carte, fostul prim-ministru liberal al României neavînd un discurs din familia acelora exclusiviste.

Dar să urmărim un alt exemplu. Iată cum este comentată de cronicar problema coabitării transilvane. T.U. face următoarea remarcă în legătură cu respingerea căsătoriei mixte de către cărturarii români ai secolelor al XIX-lea şi al XX-lea: „Nu am auzit însă ca vreuna dintre celelalte etnii care trăiesc în Transilvania (maghiară, germană, evreiască) să fie o înfocată adeptă a metisajului“. Oare T.U. identifică triburi şi culturi care au trăit şi mai trăiesc cu spatele unele la celelalte? Transilvania, Banat, Sătmar, Maramureş, Bucovina, Dobrogea, Moldova sînt exemple care arată că lucrurile stau, adesea, invers. Să nu ştie cronicarul că familiile mixte româno-maghiare din Transilvania sînt o realitate? Să nu ştie că Banatul a fost un creuzet încă din secolul al XVIII-lea, probînd, de atunci începînd, însemnele unui *melting pot*? Privite prin prisma ideologiei naţionaliste româneşti ori a exceselor unor lideri culturali şi politici maghiari, a aspiraţiilor fundamentaliste şi izolaţioniste ale unor mici culte, remarcile par uluitoare, periculoase sau intolerabile. Cum cronicarul foloseşte timpul prezent, mă întreb dacă nu a rămas şi el prizonierul unor asemănătoare tendinţe?

A fi ofensat de citarea acelora care s-au împotrivit oricărui amestec de populaţii pe imaginare criterii rasiale e un punct de vedere care nu trebuie să treacă neobservat. Mai ales atunci cînd el este găzduit de o respectabilă revistă de cultură precum **România literară**. Metisajul populaţiilor din Transilvania, Banat, Maramureş, Bucovina, Partium, Basarabia şi Dobrogea este unul istoric şi se datorează moştenirii straturilor succesive de dominaţii, coabitări de populaţii, obiceiuri şi religii. Respectiv, regimurilor politice ce s-au succedat şi influenţelor lor culturale. Deşi a fost ocolită de cercetători, recunoaşterea ambiguităţilor identitare româneşti e doar o chestiune de timp. Ea va apărea la un moment dat ca o preţioasă referinţă. Probabil, abia atunci îi va fi limpede cronicarului că nu avea motive să se sperie de pierderea identităţii naţionale prin metisaje.

Îmbrăţişarea valorilor de provenienţă multiplă într-un spaţiu care prin definiţie a fost şi este unul al multiculturalităţii e un lucru firesc. Nu pentru că Europa unită o cere – luîndu-şi revanşa faţă de teoriile monoculturale şi naţionaliste adoptate în ultimele două secole –, ci în primul rînd pentru că ea ajută la descoperirea unei realităţi a României. O realitate pe care statul nostru a început să o perceapă mai bine şi să o valorifice mai atent după 1990. Volumul **Neam, Popor sau Naţiune?** conţine un capitol despre multiculturalism şi interculturalitate. El arată prin exemple concrete şi cu argumente teoretice ce anume înseamnă identitatea multiplă. Adică în ce fel s-au metisat populaţiile din regiunile transfrontaliere şi nu numai, respectiv, cum se face că nicăieri Europa nu a fost şi nu este dominată de purisme etnice. Tema căsătoriilor mixte, a metisajului – de aici şi a plurilingvismului, a identităţilor multiple şi a culturilor ambigue – este una care va trebui să-şi găsească înţelegerea cuvenită şi în cultura română, cu atît mai mult cu cît falsitatea interpretărilor etno-culturale şi etno-naţionale a comis nenumărate victime nevinovate. Discutarea identităţilor continentului european de astăzi apelînd la termenii de *naţiune* şi *regiune*, de *multicultural* şi *multiconfesional*, de *limbă* şi *set de valori sociale, economice şi civice* are prea puţin în comun cu etnografia.

Sînt situaţii în care T.U. trece la adevărate puneri la punct ale autorului cărţii, demonstrînd o înţelegere trunchiată, alteori manifestînd o nedisimulată suspiciune: „Victor Neumann face un rechizitoriu al comportamentului etnic-naţionalist al românilor [...]. Nu se vorbeşte deloc de etno-naţionalismul maghiar din Transilvania – dacă el o fi existînd –, afirmaţiile scandaloase ale unor gînditori români dinainte de cel de-al doilea război mondial sînt insuficient ancorate în peisajul european al momentului respectiv – ascensiunea fascismului, ideile rasiste ale lui Gobineau etc.“. Pentru o corectă înţelegere a lucrurilor, este important să arăt că acel capitol la care face referire T.U. se intitulează **Despre confuziile conceptuale privind identitatea românească. Neam şi Popor: Expresii ale etno-naţionalismului**, iar unul dintre paragrafele sale se ocupă de **Conotaţiile rasiale ale conceptului de Neam**. În concluzie, nu este în discuţie o analiză comparativă a naţionalismului românesc şi maghiar; după cum atenţia nu este îndreptată spre legionarismul ori fascismul românesc în context european. Evocarea teoriilor rasiste de pe continent este şi ea absentă, pe fondul în care tema capitolului şi mai ales a paragrafului (deja citat) este alta: explicitarea conceptului de *neam*, sensurile ce i s-au atribuit de către cîţiva dintre cărturarii de primă mărime ai României moderne. Cît priveşte izvoarele şi încadrarea lor, atît cît a fost cazul, nu le-am omis. De pildă, acolo unde am comentat reflecţiile lui A.C. Popovici, am specificat cum că „ideologul nu numai exalta vechiul *Etno-naţionalism* autohton, dar îi adăuga elemente noi provenite din teoria clasificării rasiale, propusă în lucrările **Essai sur l'inegalité des races humaines** de Gobineau şi

Radio Total 96.9 FM

Die Grundlagen des Neunzehnten Jahrhundert de Houston Stuart Chamberlain" (vezi **Neam, Popor sau Naţiune?**, p. 117).

Ignorînd analiza şi explicaţiile cărţii, cronicarul se grăbeşte să formuleze o sentinţă cel puţin indecentă: „Focalizarea pe români (care, mult timp, în Transilvania nici măcar nu aveau un statut de etnie recunoscută) este vag necinstită şi rău-intenţionată". Atunci cînd este vorba despre explicarea confuziilor conceptuale româneşti privind tema identitară, T.U. conchide: „totul lasă impresia unei răfuieli cu o singură etnie din conglomeratul transilvano-bănăţean". Formularea este una explicit acuzatoare, doar că e total lipsită de temei! „Răfuiala" imaginată de cronicar ar avea ca obiect „etnia" română. Din citatele de mai sus se desprinde un mod de a gîndi ce conţine o izbitoare asemănare cu acela practicat de redactorii şi colaboratorii revistei şi partidului **România Mare**. E drept, T.U. a încercat să-şi ia o marjă de siguranţă, mimînd o reticenţă sau chiar o dezavuare a teoriilor etno-naţionaliste.

Textul cărţii nu are legătură cu problema statutului românilor din Transilvania, cît cu modul în care se gîndea şi se revendica apartenenţa la o colectivitate. Cît priveşte relaţiile româno-maghiare, româno-germane şi româno-evreieşti, le-am descris şi explicat în altă parte, în conformitate cu obiectivele cercetărilor ştiinţifice. Sînt multe pasaje în cărţile mele (vezi, de exemplu, **Vasile Maniu. Monografie istorică**, Editura Facla, 1984; **Convergenţe spirituale**, Editura Eminescu, 1986; **Tentaţia lui Homo Europaeus**, ediţia a II-a, Editura ALL, 1997; **Identităţi multiple în Europa regiunilor. Interculturalitatea Banatului**, Editura Hestia, 1997) în care am descris suferinţele românilor ardeleni şi bănăţeni, revendicările privind învăţămîntul şi viaţa confesională, pretenţiile justificate la o recunoaştere politică. A le relua doar spre a demonstra buna mea intenţie mi se pare o sugestie de-a dreptul absurdă. T.U. trebuia să fi avut minima curiozitate de a le consulta înainte de a folosi suita de clişee ori de puneri la punct tendenţioase.

Graţie conceptelor prăfuite de *neam* şi *etnie*, respectiv a fanteziilor stîrnite de vechiul *jus sangvinis*, riscăm să conservăm vechile ideologii. Uzitate mai întîi de către romanticii germani în scopul definirii identităţii lor cultural-politice, ele s-au văzut la lucru îndeosebi în anii furibundei propagande a naţional-socialismului, în anii celui de-al doilea război, dar şi în cîteva dintre cele mai perverse regimuri de sorginte stalinistă (între ele, şi al lui Ceauşescu). Mai recent, în propaganda discipolilor sîrbi ai lui Vača Čubrilović, caz în care a excelat regimul Miloşevici. Criteriile folosite în practica diferenţialismului sînt de natură lingvistică, social-culturală, religioasă, sexuală, rasială. Trebuie să remarc faptul că arareori a fost pusă la îndoială buna intenţie a descrierilor, analizelor şi a observaţiilor mele critice. Dovadă stau numeroasele comentarii din presa culturală românească în jurul cărţilor mele, dar mai ales aprecierile colegilor istorici, sociologi, politologi şi filozofi din ţară şi străinătate.

În sfîrşit, un alt pasaj al cronicii probează frustrările autorului. Cum altfel să-mi explic observaţiile pe marginea stilului cărţii? Iată ce scrie T.U. în cronica sa: „Cartea lui Victor Neumann **Neam, Popor sau Naţiune?** nu este uşor de citit. Stilul dens, savant, ornat cu neologisme şi citate, face fraza dificilă şi uneori indigestă. Este o carte mai degrabă pentru uzul specialiştilor decît pentru marele public. Din păcate însă pentru autorul ei, nu cunoscătorii sînt cei care trebuie convinşi de valoarea şi valabilitatea ideilor cuprinse în acest volum. Dimpotrivă, devoratorii de muzică populară, cei care cîntă, invariabil, la petreceri, «Noi sîntem români», iubitorii de băsmăluţe şi bundiţe, cei fascinaţi de băncile pictate în roşu, galben şi albastru. Dar toţi aceştia, chiar dacă ar fi bine intenţionaţi (nu e cazul!), ar avea probleme reale în a duce la bun sfîrşit o asemenea lectură". Este posibil ca stilul să deranjeze prin simplitate şi exactitate, în nici un caz prin ornare cu neologisme, citate sau prin scriere savantă. Stilul riguros vine însă în întîmpinarea cititorului care realmente îşi pune întrebări, dorind să depăşească o parte din confuziile terminologice perpetuate de-a lungul timpului. Recunosc, unor cititori argumentele şi logica demonstraţiei le poate provoca un disconfort!

Deşi în prima şi în penultima parte a cronicii Tudorel Urian pare că a înţeles întrucîtva miza cărţii, el se îndepărtează enorm de sensul conceptelor, aşa cum au fost ele prezentate, prin aceea că readuce în discuţie etnicitatea ca valoare supremă de identificare a colectivităţii. Or, capitolele cărţii **Neam, Popor sau Naţiune?** probează ţocmai îndepărtarea de un asemenea mod de a gîndi. De fapt, cronicarul pare că nu a înţeles esenţialul demersului. Este încă un motiv să consider că a fost mai mult decît util să supun atenţiei cititorilor rezultatele cercetării mele. Mă refer la acel receptor care meditează, vorbeşte, scrie şi mai cu seamă interpretează lumea înconjurătoare avînd ca reper principal o anume apartenenţă culturală, religioasă, naţională. Nu m-am gîndit la acei cetăţeni dezavantajaţi în privinţa instrucţiei la care se referă cronicarul pe un ton de superioritate (dînd impresia împărţirii conaţionalilor în categorii care s-ar război între ele sau ar trăi la poli opuşi). În schimb, m-am gîndit la toţi aceia care au beneficiat de anumite trepte de instrucţie şi cărora – aşa cum se observă şi din pagina în discuţie a revistei **România literară** – prejudecăţile încă le joacă mari feste. Nu compătimirea nevinovaţilor manelişti şi cîntăreţi de cîntece populare era în discuţie, ci limbajul şi ideile unui timp istoric depăşit.

Cum să avem pretenţia unei educaţii acceptabile a mulţimii atîta vreme cît nu ne-am clarificat propriile noastre dileme sau nu acoperim propriile noastre goluri informaţionale? Să fie o întîmplare apariţia culturii manelelor în ultimul deceniu şi jumătate? Cum să ieşim din încurcătură cînd, ca intelectuali, nici măcar nu încercăm să exersăm o reflecţie alternativă la setul de clişee moştenit de la generaţiile precedente? Invocarea de către cronicar a iubitorilor muzicii populare indică un complex de superioritate absolut ridicol, în condiţiile în care segmente sociale largi nu au avut suficient acces la o educaţie estetică în nici unul dintre regimurile ce s-au succedat de la formarea României moderne. Dimpotrivă, ele au fost marginalizate sau umilite în raport cu boierul vechi sau nou, cu ierarhiile pseudo-democratice, cu acelea militariste, autoritariste şi totalitare.

Problematica abordată în volumul **Neam, Popor sau Naţiune?** nu face parte din (nejustificat) incriminatele „îndreptare de corectitudine politică", cum nu are de-a face cu fantezista ruptură dintre cultura română şi culturile minoritare aparţinînd României. La fel ca în cazul altor cronicari, şi în acela al lui T.U. metafora primează în dauna unei lecturi serioase. Este limpede că „recenzia" referitoare la cartea **Neam, Popor sau Naţiune?** nu conţine un comentariu motivat intelectual-academic. Am să spun că – reluînd o idee dragă lui Karl Popper – sîntem liberi să vorbim şi să scriem despre orice, cu o singură condiţie: să purtăm şi povara responsabilităţii! În cazul în care procedăm altfel, înseamnă că nu sîntem liberi. Competenţele nu pot fi înlocuite prin opinii, nici măcar atunci cînd ele se încadrează în suita acelora de bun-simţ! Cu atît mai puţin atunci cînd părerile exprimate probează contrariul!

O temă pe care nu o stăpînim îndeajuns se cuvine să fie discutată cu prudenţă. Eventual, prin compararea mai multor volume din aceeaşi familie de studii. E o regulă de început, dar ea nu trebuie să fie ruşinoasă pentru nici unul dintre aceia aflaţi în faza de exerciţiu în ştiinţele sociale şi politice. Îi recomand lui T.U. să-şi ofere mai mult timp lecturilor în ştiinţele sociale şi să reflecteze înainte de a emite păreri. Un stagiu academic, eventual o cercetare sistematică pentru un doctorat i-ar putea fi de folos spre a conştientiza ignoranţa conţinută în clişeele pe care (voluntar sau involuntar) le-a vehiculat în cronica sa.

Timişoara, 29 aprilie-2 mai 2004

***Nota redacţiei**. Textul de faţă a fost transmis mai întîi **României literare**. Autorul ne-a solicitat publicarea după ce a fost informat că **România literară** nu-l va găzdui.*

Anaïs Nersesian
Armenii în istorie și cultură

Editura Ararat a publicat recent un volum de Anaïs Nersesian: **Armenii în istorie şi cultură**. Autoarea, afirmată în special ca poetă şi prozatoare, este istoric de formaţie: prezenta culegere marchează o întoarcere către „profesia de bază" – în paginile sale sînt adunate articole şi studii despre istoria şi cultura armenilor din România – şi nu numai –, acoperind peste şapte secole. Metoda de investigaţie – preponderent „arheologică" – este una complexă. Un prim capitol (**Armenii în istoria şi civilizaţia universală**) se axează în special pe istoria cetăţii Ani (vechea capitală armeană), precum şi a legăturilor dintre armeni şi Imperiul Bizantin. Urmează un capitol consistent despre **Armenii în Ţările Române**, cu pagini despre domnitori de origine armeană, dar şi despre negustori şi zarafi, despre istoria comunităţilor armeneşti din Transilvania, Dobrogea şi Bucureşti, despre influenţe ale culturii armene în cărţile populare şi pictura murală bisericească etc. Capitolul final (**Personalităţi**) porneşte de la familiile armene consemnate în **Arhondologia Moldovei** de Constantin Sion, se opreşte asupra personalităţii cărturarului Lazăr Asachievici (părintele lui Gheorghe Asachi), speculează asupra eventualilor strămoşi armeni ai lui Eminescu, se ocupă pe larg de armenii junimişti (Iacob Negruzzi, Vasile Conta, Petre Th. Missir ş.a.), apoi de G. Ibrăileanu, pentru a ajunge la artişti plastici contemporani precum Cik Damadian. Deşi „mozaicat", alcătuit din fragmente, decupajul istoric al lui Anaïs Nersesian are coerenţă; cartea se citeşte cu plăcere şi folos, iar dimensiunea sa interculturală depăşeşte interesul strict comunitar.

Dracula
sau
triumful modern
al Vampirului
Rodica
Iulian

Rodica Iulian
cu
Dracula
sau
triumful modern
al Vampirului

105 000 lei

« Vampirul a apărut ca urmare a stricării echilibrului dintre viață și moarte. Apatrid, el rătăcește în no man's land-ul creat artificial între teritoriul viilor și cel al morților. Respins și de unii, și de ceilalți, e un corp în migrație căruia sîngele nu-i restituie o existență umană. Letargia sa diurnă nu ajunge pentru a-i asigura acea odihnă veșnică pe care viii le-o doresc defuncților. Vampirul ridicat azi la rangul de erou mitic de către fabricanții de pseudomituri ar putea fi, totuși, subiect de meditație pentru cititor sau spectator, cu condiția că el să se întrebe despre sensul vieții și al morții. Vampirul este figura simbolică a nerespectării îndatoririlor noastre. »

la com.pan.ia

Tel.: 211 59 64, 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

Din nou despre universitatea americană

LIVIU ANDREESCU

Cetăţenii patriei care mai păstrează o urmă de respect faţă de mediul academic de peste Atlantic, spre care mulţi dintre prietenii sau rudele lor tinere se grăbesc să plece şi de unde rareori se mai grăbesc să se întoarcă, sînt scuturaţi periodic de cîte un articol din presa autohtonă care le aduce aminte că universitatea americană e departe de a fi tărîmul laptelui şi al mierii. Ba exact pe dos. Aşa încît unii dintre cetăţenii în cauză s-or întreba dacă nu cumva rudele sau prietenii sus-pomeniţi rămaşi pe malul vestic al Oceanului nu vor fi fost deja subiecţii unui vast experiment de spălare de creiere sau dacă nu cumva sînt prea timoraţi de atmosfera stalinistă de acolo încît să mai aibă curajul de a se întoarce în universităţile sănătoase de acasă.

Un ultim exemplar al acestei specii de eseistică, hibrid de „declinul Occidentului" şi „trădarea intelectualilor", a apărut de curînd sub titlul **O bătălie pentru libertatea universitară**, sub semnătura lui Mircea Platon şi sub egida suplimentului cultural al ziarului **Cotidianul** (**LA&I**, 29 martie 2004). Textul se înscrie pe coordonatele cu care ne-a obişnuit deja maestrul acestei subspecii literare de la noi, Ovidiu Hurduzeu: aruncă în pagină o seamă de clişee îndelung mestecate despre universitatea americană, le condimentează cu o cazuistică obosită şi le asezonează cu verdicte şi mesaje subliminale menite să trezească indignarea proaspăt ieşiţilor din comunism. Şi, *voila!*, tarta e tocmai bună de aruncat în faţa celor care mai păstrează iluzia unei universităţi americane pline de energie şi care îmbie la reflecţie.

Să luăm pe rînd (şi pe scurt) ingredientele enumerate mai devreme. Mai întîi clişeele: în universitatea americană istoria ar fi o „ficţiune falocratică necesitînd deconstrucţia", „morala devine o unealtă a opresorilor", în timp ce valorile estetice ar fi privite drept „o simplă minciună patriarhală". Fireşte, marii clasici se văd „izgoniţi" din programa universitară, contribuind prin absenţă la crearea unui „spaţiu public sterilizat de corectitudinea politică". Spectrul feministo-deconstructivisto-postcolonialist e invocat, ca de obicei, fără prea multe exemple concludente. E suficient totuşi să aruncăm o privire spre cele mai importante antologii de literatură utilizate în universităţile americane pentru a ne dumiri rapid că sus-pomeniţii clasici îşi ocupă, ca şi pînă acum, locul bine meritat, eventual însoţiţi – însă în nici un caz înlocuiţi – de mai noi candidaţi la titlul de „autor canonic". În departamentele de filozofie, tradiţia analitică a rămas încă un pilon al educaţiei academice, iar dacă rolul său s-a diminuat în ultimii ani, aceasta s-a întîmplat datorită succesului ştiinţelor cognitive şi al filozofiei politice, ambele practicate în buna grilă anglo-saxonă. Pînă şi studiile de gen, unul dintre puţinele curente care au zgîlţîit disciplinele eticii şi filozofiei politice în ultimele decenii, au (re)intrat, din cîte îmi dau seama, mai degrabă pe un făgaş liberal.

Lucrurile nu sînt foarte diferite nici în privinţa istoriei, unde, ca peste tot în universitatea americană, feminismele, deconstructivismele şi postcolonialismele au cam dispărut ca mode intelectuale, lăsînd în urmă doar domenii de interes sau intuiţii conceptuale şi eliberînd discursul academic de eventualele stridenţe ale anilor '80. Orice catalog al unei edituri academice cît de cît semnificative din SUA va demonstra cu prisosinţă caracterul respectabil al studiilor istorice publicate în decursul ultimilor ani. Cît despre ideea că stînga exercită un „control absolut" asupra studiilor istorice americane, agăţată de Mircea Platon din volumul lui Klehr şi Haynes **In Denial**, ea nu face decît să dovedească la ce absurdităţi poate duce preluarea unor teze în deplină necunoştinţă de cauză. Volumul celor doi autori americani e departe de a pune un diagnostic *întregului* domeniu academic al istoriei, mărginindu-se de fapt la o dispută extrem de limitată ca sferă: aceea din jurul aşa-numitului „comunism american", fenomen „de societate" care acoperă o perioadă de cam jumătate de secol (aproximativ 1900-1955). Tot ce am putea pretinde să deducem, dacă ar fi să le dăm crezare lui Klehr şi Haynes, este că stînga controlează *grupusculul* istoricilor fenomenului amintit. Pe de altă parte, cei mai importanţi istorici „de stînga", printre care Ellen Schrecker şi Maurice Isserman, au admis principalele dezvăluiri făcute de Klehr şi Haynes după publicarea volumului lor precedent, **Venona: Decoding Soviet Espionage in America**. (Cititorul interesat de detalii suplimentare poate consulta **Observator cultural** Nr. 86/2001.) Şi atunci, de unde pînă unde „control absolut" asupra „studiilor istorice"?

Articolul lui Mircea Platon nu stă mai bine nici la capitolul cazuistică. Acesta reciclează date vechi, de tipul afacerii Sokal, al cărei singur rezultat cert s-a arătat acela că lucrurile au fost de fapt mult mai complicate. Orice persoană care s-a ostenit să urmărească disputa ce a urmat publicării articolului-farsă al fizicianului american ştie că revista care l-a preluat nu era una *peer reviewed*, că redactorii s-au codit, au amînat publicarea, au solicitat o sumedenie de schimbări pe care autorul le-a refuzat sistematic şi au acceptat textul, în cele din urmă, într-un număr special şi numai după asigurări că autorul său era un nume absolut respectabil. (De altfel, o farsă identică a fost comisă şi de celebrul fizician Hans Bethe pe seama celei mai prestigioase reviste academice de fizică a vremii sale.)

Alte mărturii ale stalinismului universităţilor americane citate de autor includ „grupuri de studenţi fanatizaţi" care, adesea „conduşi în luptă" chiar de către profesori, îi huiduie pe vorbitorii conservatori din campus; retragerea subvenţiilor publicaţiilor studenţeşti de dreapta; sau notarea slabă a studenţilor ale căror lucrări contravin punctelor de vedere exprimate de profesori (de pildă, criticîndu-l pe Saddam şi nu pe Bush). O astfel de înşiruire anecdotică pune însă probleme serioase de reprezentativitate. Se prea poate ca uneori etica profesională să fi fost încălcată de profesori care au picat elevi datorită punctelor de vedere şi nu calităţii argumentelor. Pe de altă parte, se pot cu uşurinţă găsi cazuri în care profesorii au fost penalizaţi sau chiar concediaţi fiindcă ideologia lor anti-republicană nu era pe placul administraţiei universităţii (vezi, recent, cazul lui Elizabeth Ito de la Forsyth Technical Community College). Or, cazul din urmă, ca şi cele înşirate de Mircea Platon, demonstrează doar că în universităţile americane mai au loc şi abuzuri. Atît şi nimic mai mult, cel puţin cîtă vreme exemplele nu sînt însoţite de date statistice mai precise, pe care autorul nostru se sfieşte să ni le ofere.

Mai mult, exemplele furnizate în textul analizat aici arată că, pe teren, lucrurile stau altfel decît ni se sugerează. Autorul articolului din **LA&I** citează cazul unui ziar studenţesc conservator care a pierdut finanţarea din pricina faptului că a publicat un număr „care deplîngea lipsa de diversitate ideologică a conferinţelor organizate de universitate". Numai că nu din acest motiv şi-a pierdut subvenţia **The Hawk's Right Eye**, care, de altfel, avea grijă să „deplîngă lipsa de diversitate ideologică" în fiecare număr. Ci fiindcă a publicat un articol în care calomnia o organizaţie homosexuală, despre care afirma că ar îndoctrina studenţii, împingîndu-i să aibă relaţii cu persoane de acelaşi sex, insulta studenţii liberali şi oferea cititorilor o descriere explicită a unei scene de viol homosexual. Ceea ce, fireşte, nu e acelaşi lucru cu a „deplînge lipsa de diversitate ideologică", în ciuda încercării autorului nostru de a pune semnul egal între cele două tipuri de atitudine.

Am lăsat la urmă chestiunea verdictelor incendiare fiindcă acestea sînt, aşa cum era de aşteptat, greu de contrazis ca atare. La urma urmelor, ce se poate replica afirmaţiei că studenţii americani plătesc 30.000 de dolari anual „pentru a se putea împărtăşi din luminile fumegoase ale Răsăritului sovietizat, maoizat sau kimirsenizat"? Poate doar că părinţii lor trebuie să-şi fi pierdut minţile, ceea ce ar extinde grupul americanilor căzuţi victimă spălăturilor pe creier stalinist-maoist-kimirseniste la o proporţie redutabilă din populaţia Statelor Unite ale Americii. O ipoteză uşor de verificat la alegerile din SUA de anul acesta, în care candidatul Partidului Comunist American s-o fi clasînd deja cu mult înaintea candidaţilor republican şi democrat, a căror bază electorală pare să se fi subţiat pînă la irelevanţă.

Notă: *Textul de mai sus a fost transmis prompt suplimentului ziarului* ***Cotidianul****. Unde nu a apărut.*

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ

NOI APARIŢII ÎN COLECŢIA *CAPODOPERE ALE LITERATURII UNIVERSALE*

Dante
Divina comedie

Dante
Divina comedie
Traducere de Eta Boeriu

format 14 x 20, 850 p., 216.910 lei

Boccaccio
Decameronul

Boccaccio
Decameronul
Traducere de Eta Boeriu

format 14 x 20, 702 p., 272.500 lei

PARALELA 45 EDITURA

COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@editurapralela45.ro
Pentru detalii vizitaţi:
www.editurapralela45.ro

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ
17-23 mai 2004

Film

▮ 19 mai, ora 18.00, la sediul Institutului – din seria „Filmul de miercuri", va fi proiectat filmul **La leggenda del pianista sull'oceano**, Italia, 1998. Regia: Giuseppe Tornatore. Cu: Tim Roth, Gabriele Lavia.

Expoziţii

▮ pînă în 20 mai, la Sala Rotondă a Muzeului Naţional de Artă al României (Str. Ştirbei Vodă Nr. 1) – este deschisă expoziţia de pictură **Sandro Sanna. Opere 1990-2004.**

▮ pînă în 25 mai, la sediul Institutului – este deschisă expoziţia de pictură, fotografie şi colaj **Măşti**. Expoziţia include lucrări realizate de membrii Cercului de Arte Plastice „Accent", din cadrul Liceului Teoretic bilingv „Ion Neculce".

Istituto Italiano di Cultura

Concert

▮ 21 mai, ora 18.30, la Muzeul Naţional de Artă „George Enescu" (Calea Victoriei Nr. 141) – recitalul Cvartetului de coarde „ConTempo" (Bogdan Sofei – vioară; Ingrid Nicola – vioară; Andreea Banciu – violă; Adrian Mantu – violoncel). În program lucrări de: **J. Haydn, G. Puccini, Paul Constantinescu şi L.v. Beethoven.**

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

Iaru

ION BOGDAN LEFTER

FLORIN IARU
POEME ALESE
1975 - 1990
AULA

Florin IARU

Poeme alese (1975-1990)

Editura Aula, Braşov,
2002, 208 p.

Una după alta, au apărut în ultimii ani bune, utile culegeri retrospective ale cîtorva dintre cei mai cunoscuţi poeţi din primul val al postmodernităţii româneşti. Primul exemplu care-mi vine în minte e cel al **Zestrei de aur** (2002) a Marianei Marin, antologie care avea să se dovedească – vai! – testamentară. Dacă nu încurc titlurile şi anii, la acea oră îşi publicaseră deja primele selecţii personale Mircea Cărtărescu, Traian T. Coşovei, Marta Petreu, Ion Stratan, Călin Vlasie (mă folosesc în enumerare de ordinea alfabetică). Mai de curînd au apărut volume similare semnate de Nichita Danilov, Bogdan Ghiu, Alexandru Muşina, Lucian Vasiliu, noi retrospective Mircea Cărtărescu şi Ion Stratan, iar la Tîrgul de carte **Bookarest** de săptămîna viitoare se va lansa o culegere de poezii ale lui Matei Vişniec. Altele îmi vor fi scăpat, mai mult ca sigur. De pildă, mă întreb dacă nu şi-au publicat antologii de autor – şi, dacă nu, de ce nu?! – poeţi precum Ion Mureşan sau Romulus Bucur? (pentru a adăuga aici doar două nume)...

Le-am spus la început „bune, utile culegeri retrospective". Primul calificativ – fiindcă şirul acestor volume de recapitulare a „achiziţiilor" (cum spun lingviştii) noii poezii de acum douăzeci-douăzeci şi cinci de ani oferă o spectaculoasă confirmare a nivelului remarcabil al versurilor publicate atunci şi de-atunci încoace de către o întreagă serie de „juni furioşi". Cu argumentele talentului, cu superbia vîrstei, dar şi cu intuiţia profundă a epuizării unui ciclu cultural, ei au visat să schimbe faţa literaturii române, despărţindu-se de ceea ce am numit la un moment dat „neo-modernism" (versiunea de modernitate „restaurată" după 1960-1965, cu toate redescoperirile şi distorsiunile din epocă, după fractura de evoluţie introdusă de proletcultism). Republicările recente sînt – cred – şi „utile" pentru că repun în circuitul lecturii texte la care accesul devenise dificil, în special pentru noul public literar tînăr, studenţesc şi nu numai, pentru care volumele *princeps* erau intruvabile. Cînd se constituia fenomenul „noii poezii" de la sfîrşitul anilor '70 şi începutul anilor '80, studenţii noştri de azi abia aveau cîţiva ani sau, unii dintre ei, ...nu se născuseră încă!

În urmă cu două decenii şi mai bine, Florin Iaru s-a numărat printre vedetele „valului" cu pricina, iar acum, cu **Poemele lui alese**, se înscrie şi în seria retrospectivelor. Avea 27 de ani cînd îi apăreau, în 1981, **Poemele de trecut strada**, volumul de debut. Imediat după aceea, în 1982, a făcut parte din cvartetul **Aerului cu diamante**, prima dintre cele două culegeri „de grup" cuprinzînd poeţi ai Cenaclului de Luni (titlul era al unui poem al lui Iaru). În 1984 a revenit cu **La cea mai înaltă ficţiune**, iar în 1990, după schimbarea de regim politic, şi-a reunit în **Înnebunesc şi-mi pare rău** versurile scrise în restul deceniului al nouălea, plus cele care nu putuseră să fie incluse în cele două volume anterioare. După care, pînă nu de mult, n-a mai publicat nimic. Rebelul de altădată, „copil teribil" al Cenaclului de Luni, a tăcut. În anii '90 a preferat să dea de înţeles că nu-l mai interesează literatura, deşi – incredibil pentru cine-i ştie temperamentul – a ajuns la un moment dat să ocupe o funcţie... administrativă: aceea de vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor. Participase la revoluţia din 1989, fusese arestat de Securitate pe 21 decembrie, ridicat, laolaltă cu alţi protestatari, de pe stradă, şi eliberat a doua zi, după fuga lui Nicolae Ceauşescu. Văzuse – adică – moartea cu ochii. Cum să te mai intereseze literatura?! Cîţiva ani mai tîrziu, cînd am intrat în „epoca informatică", a devenit un computerist de clasă, administrator de reţele şi salvator în situaţii de criză, cînd programele o iau razna şi *hard-disk*-urile cad. Nu l-am auzit vorbind des despre noi proiecte, însă tot mi-l amintesc spunînd de mai multe ori că are în tolbă nişte poezii... de aventuri! Şi iată că Editura Polirom i-a anunţat de curînd un... roman! L-am auzit spunînd că îl şi scrie!

Toate aceste detalii bio-bibliografice îşi au relevanţa lor. Încă din tinereţea lui de poet năvalnic, năstruşnic, zgomotos, bufoneria din versurile lui Iaru lăsa să răzbată la suprafaţă semnele revoltei tragice a unui rebel metafizic. Pe de altă parte, avea o bucurie a exprimării directe care-i explică foarte bine simpatia pentru genurile literaturii „populare", „de consum". Altfel, versurile sale sînt hipersofisticate, ludice şi livreşti, ironizînd şi parodiind la nesfîrşire. Prin urmare, convieţuiesc în el, într-un dozaj propriu, un ingenuu şi un rafinat, talentul şi cultura. Poemele, mici scenarii epice, cu personaje, descrieri şi situaţii, au un ritm extraordinar, făcîndu-te să-ţi imaginezi un „narator" care le declamă turuind, gîfîind. Oralitatea e natura lor, a poemelor, care includ adeseori replici de dialog, mai degrabă ţipate decît rostite calm. Recitindu-le în culegerea din 2002, le regăsesc la fel de energice, la fel de proaspete, fără nici un rid. Citez unul singur ca mostră, din prima carte: „Mamă, cît gunoi aurifer/ între ventricol şi auricol./ Mamă, cîte declaraţii de dragoste/ între sistolă şi diastolă./ Cît de hîrşîit este trupul meu/ între cărămidă şi cărămidă./ Cît de rîzătoare este litera mea/ care mă îngroapă de viu.../ – Scoate o lacrimă! strig ochiului/ Dar se lasă între mine şi el/ o perdea de nervi./ – Scoate un sînge! strig înfuriat inimii./ Însă vine mama/ de sus/ cu un lighean clipocitor de secunde:/ – Varsă fiule, varsă tot!/ Hai!/ Întîi scalpul şi marşul funebru/ întîi beregata şi duioasele sentimente/ întîi dinţii-ncleştaţi şi discursul de adio/ întîi bandajele şi amintirile/ din clipa-n care ne văzum.../ Iată/ îmi crescură dioptrii pe ochi/ îmi crescură electrozi pe frunte/ rămîn descurajat/ între gură inimă ochi/ şi restul sufletului/ Recitind memorii din vid:/ «Cum! Cînd lumea mi-e deschisă a privi...»" (**Gunoi aurifer**)...

Un manifest al speranţei

VALENTIN PROTOPOPESCU

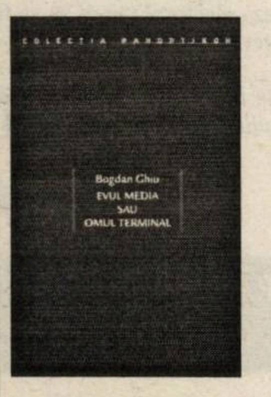

Bogdan GHIU

Evul media sau Omul terminal

Editura Ideea Design & Print, Colecţia „Panoptikon", Cluj, 2002, 152 p.

Televiziunea ca teroare a istoriei

Unul dintre cei mai atenţi supervizori ai fenomenului mediatic contemporan, Ignacio Ramonet, nota nu demult în neliniştitoarea lui carte **Tirania comunicării**: „Preluînd întîietatea în cadrul ierarhiei mijloacelor de informare, televiziunea îşi impune propriile perversiuni celorlalte medii de informare, în primul rînd fascinaţia pentru imagine, precum şi ideea de căpetenie că numai ceea ce este vizibil merită să constituie o informaţie; ceea ce nu este vizibil şi nu este însoţit de imagini nu poate fi televizat, deci nu există din punct de vedere mediatic". Nu departe de o astfel de înţelegere se găseşte şi Bogdan Ghiu, autorul volumului de eseuri **Evul media sau Omul terminal**, carte care nu s-a bucurat pe plaiul mioritic de atenţia pe care ar fi meritat-o din plin. Şi afirm asta pentru că în România postdecembristă, cumva ca o răzbunare *post festum* faţă de alergia lui Ceauşescu la media video, televiziunea reprezintă unul dintre puţinele domenii în care reuşita s-a împămîntenit fără drept de apel. Însă proliferarea şi dezvoltarea televiziunii reclamă, pe bună dreptate, un comentariu avizat, subtil şi obiectiv, o înţelegere *de sus*, teoretizantă, a mecanismelor de profunzime ale funcţionării acesteia.

Un deconstructivist mioritic al fenomenului TV

Bogdan Ghiu, poet, traducător, eseist, jurnalist şi hermeneut al fenomenului televizionistic autohton, nu mai are nevoie de nici o prezentare. Optzecist pur sînge, „preot" al postmodernismului la noi încă de pe vremea cînd această sintagmă suna sibilinic, poet reflexiv, cu mare deschidere către corporalitatea imaginilor concise, tălmăcitor al marilor marginali din cultura franceză (Sade, Baudelaire, Artaud, Bataille) ori al exoticilor ei *maîtres à penser* (Bergson, Deleuze, Derrida, Leiris, Foucault, Veyne), teoretician abisal al actului traducerii, eseist cu vocaţie şi sete de nuanţă, jurnalist cultural cu ştaif, Bogdan Ghiu s-a preocupat cu metodă şi sistem de spectaculosul fenomen al mediei TV. Tabletele sale din **Dilema**, adunate apoi în masivul volum **Ochiul de sticlă. Texte privind televiziunea, 1991-1997**, constituie poate cel mai vigilent şi punctual comentariu care a însoţit desfăşurarea caleidoscopică a fenomenului cu pricina în anii de după '89, la noi. Acid, bine dotat pentru polemică, cîrtitor cît trebuie şi neiertător cu patologia unor aspecte, episoade sau personaje, Bogdan Ghiu s-a remarcat însă prin altceva, printr-un *stil al reflecţiei* asupra televiziunii care celorlalţi comentatori le cam lipsea. Adică: intervenţiile lui, deşi tratau tot despre futilitatea comunicării TV, izbuteau să depăşească superficialitatea simpatică ori arţăgoasă a cronicilor obişnuite, fie ele scrise cu neabătut talent, printr-o năzuinţă de rigoare, definire conceptuală şi constanţă. Se pare că Bogdan Ghiu a făcut un pact cu el însuşi: să păstreze ceea ce îndeobşte se duce, să fixeze ceea ce e condamnat să treacă. Cu alte cuvinte, el a încercat – eu cred că a şi reuşit – să transforme reacţia critică a jurnalistului din presa scrisă de televiziune într-o reflecţie asupra fundamentelor acesteia, într-o hermeneutică a fenomenului ca atare. Din păcate, atitudinea sa nu a făcut prea mulţi purici, rămînînd izolată, condamnată cumva la un soi de nedrept autism auctorial, semn că superficialitatea mediei pe hîrtie şi teroarea indicilor ei de audienţă au fost mai puternice decît un posibil, onorabil model.

Noi şi limbajul mediatic

Cu cartea de faţă, **Evul media sau Omul terminal**, Bogdan Ghiu revine în actualitatea genului de activitate care l-a consacrat. De fapt, volumul cel mai recent al autorului realizează subtil trecerea de la un comentariu cerebral la o schiţă de teorie a comunicării prin media. Pe scurt, practicianul a devenit metafizician, avînd acces la o abordare comparativă de tip conceptual, aptă să înscrie reflecţia asupra mediei TV într-o tipologie riguroasă a ştiinţelor omului. Ea poartă eticheta originală a deconstructivismului derridian (să nu uităm că eseistul este deţinătorul unui D.E.A. realizat la EHESS, sub îndrumarea celui care a semnat **Scriitura şi diferenţa**). Dar pentru că autorul nu vrea (nu vrea? mai curînd nu poate!) să uite că este poet, cartea se deschide cu un poem straniu, intitulat pur şi simplu **Televiziune**. Liric, ni se oferă astfel o definiţie a alienării solidare, pe care o trăim participînd la panorama TV. Cu cît sîntem „mai împreună" în faţa sticlei dreptunghiului magic, cu atît ne însingurăm mai profund, mai ireversibil. Există însă alternativă? Sînt oare mai sănătoase celelalte forme ale mediei, cea scrisă, radiofonică sau „în reţea"? Desigur, nu. Poate mai puţin nocive, mai puţin înşelătoare, poate mai benigne în cele din urmă. Dar a accepta ireversibilul înseamnă şi a ne adapta noilor contexte de realitate. Inclusiv a învăţa să secretăm anticorpi contra dezumanizării prin manipulare şi superficializare. Fireşte că media „a devenit mediu de viaţă. Mediu care ecranează lumea... Prin media, noi devenim mai puţin şi altceva decît nişte spectre: nişte simulacre de spectre. Prin media, noi nu mai sîntem, poate, nici vii, nici morţi, dar nici spectre. Atît informaţional, cît şi biotehnologic, noi am devenit astăzi, cu toţii, fiinţe de limbaj...". Spectre de rang secund, realităţi mai autentice decît modelele media, noi avem şansa de a redescoperi literatura (vezi capitolul **Literatura în epoca limbajului**).

Să fie acesta un semn al nostalgiei scriitorului pentru truda lui de odinioară? Sau convingerea terapeutică a hermeneutului care a priceput unde anume trebuie căutat antidotul reificării prin imagine şi bit? Căci, pe urmele lui Foucault, Bogdan Ghiu a înţeles că *csvd* nu coincide cu adevărata vizibilitate. Imaginea ce ni se vinde nouă este doar prelungirea unui gol ce nu poate fi văzut. În asta constă, de fapt, şi perversitatea sistemului: să vinzi ceea ce nu există – sub aparenţa cea mai sofisticată şi verosimilă cu putinţă. „Noi nu privim ceea ce vedem." Sîntem transformaţi fără să băgăm de seamă în simple relee, în prelungiri distorsionate şi suferinde ale informaţiei cenzurate şi manipulate. Rezonăm la falsuri, luînd drept adevăr ceea ce este simplă construcţie mincinoasă. Natural că acolo unde nu se poate minţi, nici nu se poate comunica. Dar de ce să nu preferăm presei, indiferent de suportul acesteia, literatura? De ce să nu facem o cură de beletristică, de ce să nu ne epurăm lăuntrul prin contactul regenerator cu poezia?

Cum ne mîntuim?

Naiv cu premeditare, optimist din prea multă deziluzie, Bogdan Ghiu îşi aşază riguros premisele unei teorii generale a mediei, îşi desfăşoară sistematic demonstraţia deconstructivistă, dar eşuează într-un idilism absolut sanitar, deloc inocent, dar, cu siguranţă, reconfortant. Mai mult decît o concluzie *ex cathedra*, profeticul său optimism ar trebui să se vădească şi unul molipsitor în evul media în care ne-am trezit aruncaţi. Cartea de faţă poate fi, astfel, primul manifest al unei noi speranţe...

Platforma/reduta

ALEXANDRU MATEI

Michel HOUELLEBECQ
Platforma
Traducere de Emanoil Marcu.
Editura Polirom, Colecţia
„Biblioteca Polirom", Iaşi, 2003

> *„Într-o stare de exaltare puţin utopică, elaboram o platformă programatică de împărţire a lumii [...]; pentru mine era ceva nou, destul de ameţitor."*

Ajuns dincolo de porticul sanctuarului cultic, rătăcit printre bucăţi mari de piatră rămase din sculpturile pedimentale meşterite de Timotei, observator înmărmurit al teatrului din cea mai îndepărtată gradenă, ferecat preţ de cîteva minute în cercul templului doric peripteral al lui Esculap, mîngîindu-i cu degetele şerpuitoarele proeminenţe, pironit asupra vestigiilor criselefantine ale statuii succesorului lui Apollo Maleatas, turistul zilelor noastre face inevitabil imprudenţa de a-şi privi în răstimpuri vecinii de alee, plimbîndu-se cu aparatul digital de fotografiat atîrnat la gît şi cu PET-ul de apă minerală la subsuoară; sau, poate, pe aceea de a înainta pînă la gardul de sîrmă, spart din loc în loc, care decupează situl arheologic într-o plasă ştirbă de drumeaguri pulverulente; pe aceea de a-şi îmbăta privirea cu rusticele împrejurimi. Turistului, oarecum obligat la conduită austeră de autoritatea monumentului, i se poate face totuşi foame şi se vede nevoit să-şi asume gestul decojirii gălbuielor portocale de vară din rucsac în chiar plin teatru de la Epidaur. Antichitatea, despre care a citit sau auzit, îl dezamăgeşte prin ceea ce constată c-a mai rămas din ea: printre frînturi de coloane, arheologii ascultă muzică la radio. Noi, civilizaţiile, ştim acum că sîntem muritoare. Afirmaţia gravă a lui Paul Valéry a fost reluată adesea, altfel costumată, de diverşi teoreticieni purtaţi de nemăsuratul orgoliu de a urmări Istoria. Ea însăşi nu este de fapt decît o senzaţie de beatitudine pe care secolul al XIX-lea nu se mai sătura s-o savureze şi pe care, văzînd că nu se materializează, secolul XX s-a hotărît să şi-o provoace în concentraţii mari – şi a murit. Poate aceasta este cauza pentru care turistul se simte căpătînd importanţă într-un sanctuar antic: el scrutează Istoria, contemporan cu un cadavru şi cu sine însuşi, miraculos aduşi împreună.

Platforma programatică

Trebuie că o motivaţie asemănătoare are şi Michel Houellebecq cînd se apucă să scrie cărţi. Adept al romanului dus la culme acum două secole, acela „realist", în variantă naturalistă, scriitorul francez se instalează pentru a crea în cel mai înalt fotoliu la care nu e sigur că altcineva poate ajunge. În scopul de a-i provoca cititorului o senzaţie masochistă – vertijul asistării la propria lui dispariţie, antropologic vorbind, şi al jubilării în faţa naşterii a ceea ce el tot aşteaptă, cu nerăbdare intensificată, la fiecare sfîrşit de secol, adică a Altui Om. Michel Houellebecq scrie cu înfrigurarea Omului occidental, cu atît mai nervoasă cu cît monopolul imaginarului tern al prudenţei şi bunăstării devine insuportabil. „La moarte!", îşi strigă el exasperat, iar spectatorii se înghesuie să-i vadă agonia şi să-l salute pe noul rege.

Din 1998 încoace, controversatul star parizian şi-a văzut înscris numele pe trei noi volume – **Interventions** (1998), **Renaissance** (1999), **Lanzarote** (2000) – şi pe ediţiile de buzunar ale **Măririi cîmpului de luptă** (1999, prima ediţie, 1994), **Particulelor elementare** (2000; 1998) şi **Platformei** (2003; 2001). Multe apariţii audio, prezenţe la concerte în calitate de star rock, cîteva preconizate filme poartă numele francezului care trăieşte în Irlanda. **Renaissance** este un volum de poezii – romancierul a debutat în volum cu o monografie despre H.P. Lovecraft şi a continuat cu poeme. **Lanzarote** este un *récit*. Ambele volume, cuminţi, aveau darul să-i facă şi mai nerăbdători pe cititorii care aşteptau bomba. În sfîrşit, apărut imediat după **Particule...**, volumul **Interventions** colecţionează luările sale de poziţie în calitate de „intelectual" francez, devenind o referinţă euristică a romanelor sale de succes şi o cale de acces către o personalitate histrionică. Orgoliul scriitorului nostru este acela al recent dispărutului intelectual francez. Iar iconoclasmul aserţiunilor, cinismul abordărilor, tonul flegmatic şi oazele parcimonioase de tandreţe l-au impus ca atare pe un front unde n-a mai rămas decît el. Dar asta cred mulţi, cei pentru care Raţiunea occidentală intră mereu în impas, iar drumul ei se cere oprit prin orice mijloace, fie ele şi retorice. Cioran, în 1957, în **Eseu asupra gîndirii reacţionare**, scrie despre Joseph de Maistre: „Dacă nu ne-ar irita în fiece moment, am mai avea răbdare să-l citim?".

Şi acum romanul: povestea unei utopii eşuate în realitatea distopică. Născută în Thailanda, ucisă tot acolo, utopia s-ar sprijini pe o „platformă": o mai bună organizare a satisfacerii plăcerilor trupeşti, ceea ce ar antrena scoaterea ţărilor-bordel şi statelor-salon de masaj din marasmul economic, coroborată cu fortificarea moleşitei rase albe şi bogate... Iată-l pe Houellebecq declarînd în interviul luat de revista **Lire**, după apariţia **Platformei**: „La prostitution, je trouve ça très bien. Ce n'est pas si mal payé, comme métier...". Francezul nu este însă un continuator al lui Swift, el face lumii o propunere pe cît de provocatoare, pe atît de serioasă. Slăbiciunea sa pentru mase este explicită, împotriva propensiunii majorităţii scriitorilor spre marginalitate: „Une opinion majoritaire me paraît toujours intéressante, quelle qu'elle soit. Des que je vois un sondage avec des pourcentages, je saute dessus! C'est presque une maladie, quoi...". În sfîrşit, în acelaşi interviu, dispreţul său faţă de conaţionali, jucat sau real, nu face altceva decît să fixeze reflectoarele pe imaginea celui mai cîrcotaş scriitor francez al zilelor noastre: „Bof... oui... Les Français m'énervent un peu avec leur volonté d'être à la mode. En fait, je trouve qu'ils sont encore plus soumis aux Américains que les autres pays d'Europe. Les Français se comportent vraiment comme les valets d'une portion de l'Empire".

Viaţa ca o comă

Bărbat la 40 de ani, singur, contabil la Ministerul Culturii – o slujbă pe care o urăşte şi o acceptă doar pentru bani –, Michel este personajul a cărui singură însuşire pozitivă se dovedeşte luciditatea. Apăsat de conştiinţa mediocrităţii sale, fără iluzii, reclus, Michel este avatarul recent al lui Mersault. Houellebecq îşi începe de altfel romanul după modelul **Străinului**: cu primele zile scurse după moartea tatălui (de astă dată) lui Michel. Primele pagini cuprind gînduri cinice sau pe şleau vulgare despre tatăl mort, „un bătrîn tîmpit care şi-a vîrît pula groasă în păsărica mamei" (în traducerea mea; în cea a lui Emanoil Marcu, mai pudic, „i-a pus-o cu temei bătrînei"). Demarat în trombă, branşat la rezervorul trivialităţilor amare şi al imaginilor şocante, cu atît mai mult cu cît sînt relatate impasibil, romanul urmăreşte destinul lui Michel în Thailanda. Omul pleacă într-o excursie de recreere în care are ocazia să remarce la tot pasul figuri umane jalnice, găunoşenia sistemului capitalist şi accentuarea discrepanţei economice între Nord şi Sud la nivel mondial. Numit scriitor marxist, Houellebecq răspunde pozitiv printr-un antiglobalism pugnace, cu toate că în interviuri se declară solidar în spirit cu liberalismul. Occidentalii sînt nişte animale dizgraţioase, grevate de degenerescenţă biologică şi morală. Senzaţia lui Michel în mijlocul lor este aceea de vomă – amintind aici de vîscosul existenţialist al lui Sartre, pe care Houellebecq îl şi parafrazează la un moment dat: „Jandarmeria este un umanism". Discursul occidentalilor a ajuns la stadiul de verbiaj lipsit de noimă. De aceea Houellebecq citează, pentru a le dovedi inanitatea, fragmente de discurs sociologic conformist şi sterp. Nu e departe aici de critica intelectualului recent făcută de Patapievici, numai că limbajul houellebecqian are alt rang şi altă ţintă. Altminteri, e interesant cum cei doi se revendică de la extremităţi opuse ale eşichierului gîndirii politice.

Depozitară a celor mai scabroase imagini, mintea (dar am spune mai degrabă sufletul) protagonistului, apoi trupul său (în)dopat şi psihicul său amorţit de somnifere trăiesc viaţa ca pe o stare iremisibilă de apatie: viaţa ca o comă.

Sexul

Capitolul 13. Cinism, vulgaritate, machism, toate premeditate. Naratorul este dezgustat de omenire. Mizantrop şi misogin. Îl vizitează la locul de muncă o anume Sandra Heksjtovoian, o artistă absolventă a Artelor Frumoase din Caen: voia să-i arate ceva şi să-i propună, desigur, finanţarea unei expoziţii. Ce-i arată? Mulaje după clitorisul personal, transformat în instalaţie. În seara aceleiaşi zile, acasă, Michel „examină cu atenţie clitorisul lui Valérie". Contrariată, amanta este calmată cu explicaţia: „E un demers artistic". Şi finalul capitolului: „În fond, mi-am spus, această Sandra e mai degrabă o artistă bună; experimentul ei te incită să arunci o

deltarfi
93.5fm
Veştile bune vin cu vântul din vest.
La fel şi cele mai bune ziare...
Ascultă dimineata Revista Presei Europene !
La deltarfi, la 7:45 şi 9:15.

CARTEA LUNII
LA
DIVERTA
diverta
La Editura
Univers
a apărut a
doua ediţie
a romanului
Copiii de la miezul nopţii,
semnat de
celebrul
autor al
Versetelor Satanice,
SALMAN
RUSHDIE.
univers@rnc.ro

EDITURA POLIROM

- Nora Iuga
Sexagenara şi tînărul
- Gabriela Melinescu
Acasă printre străini
- Dan C. Mihăilescu
Literatura română în postceauşism
I. Memorialistica sau trecutul ca re-umanizare
- Eiji Yoshikawa
Musashi (2 volume)

www.polirom.ro

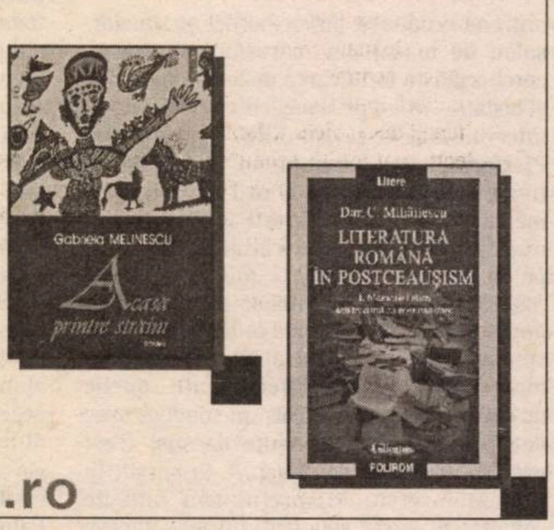

privire nouă asupra lumii".

Apare aşadar Valérie, angel salvator, o tînără de 28 de ani, aflată la rîndu-i în aceeaşi excursie pe tărîmuri extrem-orientale. Fidel unui naturalism dus în pînzele albe, deşi dispreţuitor la adresa psihanalizei, Houellebecq reţine din copilăria lui Valérie mai ales gangurile „sexuale": îşi confirmă renumele de scriitor degrabă vărsător de spermă şi prezintă o femeie cu puternice înclinaţii lesbiene. De aici, romanul dansează în jurul formării noului cuplu care, asemeni celor din **Particulele elementare**, trece prin fel de fel de experienţe sexuale extreme – autorul fantasmează cît pentru cinci **Penthouse**-uri –, ca eşanjismul, sodomia, *blow-job*-ul, ca să nu mai vorbim de felaţie şi *cunnilingus*, pigmenţi răsăriţi adesea brusc la capătul unor paragrafe de nimic prevestitoare, lipsiţi de veşmînt metaforic. Directeţea descrierilor lubrice contribuie în fapt la o fenomenologie a conştiinţei sexuale de care, crede Houellebecq, scriitorii se tem şi-o livrează în diverse ambalaje. El renunţă la ele aproape cu totul. De exemplu: „Seara, venea acasă atît de obosită încît nu mai avea putere să facă dragoste, şi cel mult să mi-o sugă; moţăia cu sexul meu în gură. În general, o penetram dimineaţa, la trezire. Avea orgasme mai potolite, mai stinse, atenuate parcă de o perdea de oboseală; cred că o iubeam din ce în ce mai mult". Slalomul printre felii de viaţă intimă redate în atare registru realist este marcat de multe ancoraje în societatea franceză contemporană: insecuritatea zonei de *banlieue* pariziene (autorul a fost acuzat aici de discurs „securitar"), cursuri de turism internaţional, politică şi religie, panseuri-pusee împinse în interstiţiile naraţiunii, de un sartrianism abia mascat: „Tot n-aveam chef să mănînc cu ceilalţi. În relaţiile cu semenii devii; e ceea ce le face greu de suportat". Uneori însă formulele sînt fericite, ca atunci cînd, vorbind despre viaţa tihnită a miliardarilor cu yacht, Houellebecq o găseşte „în acelaşi timp monotonă şi romanescă".

Femeia

Personajele feminine sînt în romanele lui Houellebecq „ceilalţii" bărbaţilor. Nu greşim dacă spunem că ea este în esenţă *celălalt sex*, asupra căruia scriitorul stăruie cu încăpăţînare. Iubirea masculină, în acest roman, este definită ca egoism. Autorul trebuie că îşi cere în felul acesta iertare pentru misoginismul prostesc din **Mărirea cîmpului de luptă**.

Valérie cîştigă mult mai mult decît Michel, dar munceşte mai mult şi are o funcţie de răspundere în concernul turistic „Aurore". Ea are şi aici un şef, pe Jean-Yves. Nefericit în căsnicie (ca probă irefutabilă, soţia lui apare într-un club sado-maso, împieliţată în negru din cap pînă-n picioare), Jean-Yves apare ca unul dintre mulţii *alter ego* ai lui Michel, care presară romanele houllebecqiene, bărbaţi rataţi din cauza incompatibilităţii cu sexul opus. Trăsătura de caracter dominantă la ei este (tot) luciditatea. Unii (cum se întîmplă în **Mărirea cîmpului de luptă** şi în **Particulele elementare**) sfîrşesc prin sinucidere.

Trebuie adăugat că femeile nu vorbesc prea mult în romanele lui Houellebecq şi, mai mult, nu se împotrivesc niciodată bărbatului. Inteligentă, docilă, fiică bună, familistă, harnică, Valérie este suspect de permisivă la jocurile erotice propuse de partener. Femeia devine în ultimă instanţă un sclav. Asistăm la scene de film porno, cînd cuplul se află în clubul eşanjist „2 + 2", împreună cu un altul, de culoare, iar bărbaţii îşi deapănă viaţa în timpul unei felaţii „prestate" fiecăruia de partenera celuilalt. Houellebecq scîrbeşte cititorul, în mod conştient însă, avînd ca argument ambiţia de a reda nefardat caracterul infect al bărbatului occidental *versus* cel altruist al femeii. Procedeul s-ar putea numi hiperrealism sau „realism imediat". Este ceea ce au încercat două televiziuni franceze de curînd: să descurajeze fumatul difuzînd imagini cu un bolnav de cancer la plămîni, din ultimele lui cinci zile de viaţă. Gestul a stîrnit discuţii aprinse în Hexagon, acuzată fiind brutalitatea unui argument egal, *mutatis mutandis*, cu acela oferit de radicalizarea iconografiei infernale spre sfîrşitul Evului Mediu: nu unul care să se adreseze raţiunii, ci simţurilor, provocînd frică. Nu alta este intenţia lui Houellebecq. Romanul lui provoacă foarte multe senzaţii, se adresează în mare măsură subconştientului. Dezgustul, crede autorul, are o funcţie cathartică. Ne dezgustă protagonistul – să nu-i semănăm! Ne dezgustă obscenele bacanale – să iubim! Ne dezgustă societatea în care trăim – să luptăm, deşi epoca utopiei a trecut; dacă nu, ne retragem şi murim. Mesajul lui Houellebecq este astfel paradoxal: dintr-un ocean pestilenţial, sîntem chemaţi la puritate. Iubirea ne-a rămas, spre deosebire de făţarnica prietenie, pentru a ne smulge din imobilism şi depresie, dar nici ea nu ne poate face fericiţi, pentru că nu sîntem în stare s-o păstrăm.

Fericirea

Omul nu este făcut pentru fericire. Fericirea are nevoie de Altcineva. Omul contemporan are chipul lui Michel: plictisit, fără vlagă, dezrădăcinat, vampirizat de confort, singur. „Pentru a accede într-adevăr la posibilitatea practică a fericirii, omul ar trebui fără îndoială să se transforme – să se transforme fizic. Cu ce să-l compari pe Dumnezeu? Mai întîi, desigur, cu păsărica femeilor [«sexul femeilor», traduce Emanoil Marcu]; apoi, poate, cu aburii dintr-o baie turcească. În orice caz, cu ceva în care spiritul să poată deveni posibil, căci corpul este saturat de mulţumire şi plăcere, în vreme ce orice nelinişte a dispărut. Cred cu tărie acum că spiritul nu s-a născut, că cere să se nască şi că naşterea-i va fi grea, că noi n-am avut pînă acum decît o idee vagă şi dăunătoare despre chestia asta" (trad. mea, *A.M.*). Formula este exagerată, cinismul blasfemiator, Houellebecq cere oprobriul, Michel este un mişel. Dar acest fragment, ca întreg romanul, de altfel, par dictate de disperare. Scriind aşa, Houellebecq o face cu conştiinţa că n-are nimic de pierdut. Miza lui nu este în nici un caz esteticul, ea nu-şi are decît un loc temporar în instituţia literară. Miza lui este istorică, urieşească, misionară. Secolul XXI începe cu Michel Houellebecq – crede autorul că se va spune peste cîtăva vreme.

Omul actual nu poate decît întreţine o bucată de vreme iluzia fericirii, apoi recade în mocirla de unde păruse să iasă. La apogeul vieţii de cuplu cu Valérie, aflat iar în Thailanda, de Revelion, Michel este surprins de islamişti mascaţi care mitraliază turiştii occidentali veniţi în cadrul unui sejur sexual. Dintre ei, Valérie moare, Jean-Yves e rănit grav, iar protagonistul scapă cu cîteva zgîrieturi. El tocmai găsise soluţia îmbunătăţirii activităţii companiei „Aurore", el, şi nu cei doi angajaţi – Valérie şi Jean-Yves –, prin organizarea unor excursii în scopuri libidinale. Utopia se năruie. Organizaţiile islamiste de extremă pun capăt atît unui capitalism de aur – schimbul dintre banii vestici şi arta orientală sau neagră a sexului –, cît mai ales speranţei de schimbare. Occidentalii vor fi siliţi în continuare la nefericire, restul lumii, la sărăcie. Încercarea de detabuizare a discursului despre prostituţie a prins. Un membru al Asociaţiei prietenilor lui Michel Houellebecq îmi scrie că **La vie sexuelle de Catherine M.**, *récit*-ul lui Catherine Millet, n-ar fi existat fără precedentul **Particulelor elementare**. Faptul în sine n-are importanţă, dar răspunsul apare simptomatic pentru efectul indus de literatura houellebecqiană: demontarea unui discurs al corectitudinii politice inconsistent, postiş, cu un preţ incalculabil însă: discreditarea în bloc a „drepturilor omului". Pentru această imprudenţă Houellebecq a fost taxat cu vîrf şi îndesat. Martiriul său îşi vădeşte limitele. Boala nu se poate vindeca prin lichidarea pacientului. În cele din urmă, pericolul care-l pîndeşte pe un *free-lancer* este acela de a-şi pierde controlul, de a „înnebuni". Cancerul nu se vindecă, citostaticele nu constituie decît un tratament paliativ. Dar acţiunea lor nu poate fi limitată la celulele neoplazice. Aşa se întîmplă şi cu autorul nostru. În ciuda unui final reuşit, grav, resemnat – Michel, rămas din nou singur, decide să rămînă în Thailanda pentru a-şi trăi ultimii ani, intră într-o depresie gravă, care nu-l mai conduce nici măcar la sinucidere –, Houellebecq plăteşte tributul unor grave erori: de la ubicuitatea obscenului la sacrificarea construcţiei de dragul polemicilor, a autenticităţii de dragul tezei (Valérie este puţin credibilă), suspendarea pe termene exagerate a naraţiunii de dragul prelungirii scenelor „de lucru" din industria turistică (în scopul denunţării capitalismului sălbatic), dozajul uneori greşit dintre ficţiune şi realitate (tot în scop polemic).

Moartea

În ciuda tuturor defectelor, cel de-al treilea roman al lui Houellebecq rămîne, probabil, în ciuda radierii de pe listele nominalizărilor la premii, cel mai proeminent, măcar din anul apariţiei sale. Autorul îşi confirmă reputaţia, literatura sa rămîne foarte percutantă. Într-un Occident flasc şi tihnit, revolta rămîne calea regală a artistului. Desigur, depinde de formele de manifestare. Atîta vreme însă cît sistemul pe care-l pune brutal în cauză respiră sănătate, Michel Houellebecq rămîne, ca una dintre puţinele lui pete de culoare, punct inepuizabil de atracţie. Într-o societate sănătoasă, vocea nebunului se aude foarte bine, dar fără să-şi piardă identitatea. Tocmai larma pe care o face îi determină pe ascultători să nu o ia foarte în serios, ci să o ia drept ce este: un glas de scriitor, conştient că astăzi nu mai poate trezi pe nimeni din morţi decît anunţînd(u-şi) propria moarte:

„Am înţeles în sfîrşit moartea; nu cred că-mi va face cine ştie ce rău. Am cunoscut ura, dispreţul, decrepitudinea şi alte lucruri; am cunoscut chiar foarte scurte clipe de iubire. Nimic din ceea ce sînt nu-mi va supravieţui, şi nici nu merit ca ceva din mine să-mi supravieţuiască; voi fi fost un individ mediocru, sub toate aspectele. [...] Voi fi uitat. Voi fi repede uitat"[1] (sfîrşit).

În fine, traducerea românească, comandată după un oarecare răgaz de gîndire – să apară o astfel de carte, „reacţionară", în româneşte? –, încearcă să dilueze, fără însă a denatura, vitriolanţa şi vulgaritatea originalului. Pînă acum n-am citit reacţii la roman. Sau poate, dacă autorul nu e român, pe noi nu ne interesează?

---

[1] Ale cui sînt oare vorbele acestea: „Arheologia gîndirii noastre a arătat cu uşurinţă că omul este o invenţie de dată recentă. Şi al cărei sfîrşit este poate aproape"?

■

Conferinţă la Institutul Cervantes

Instituto Cervantes Bucarest

Institutul Cervantes din Bucureşti (Str. Marin Serghiescu Nr. 12) organizează în ziua de 19 mai, la ora 13.00, conferinţa jurnalistului spaniol Miguel Ángel Bastenier, director adjunct pentru Relaţii Internaţionale al ziarului **El País** pe o temă extrem de actuală şi de controversată:

Spania după Irak.

Miguel Ángel Bastenier este unul dintre cei mai importanţi jurnalişti spanioli ai momentului. Este licenţiat în Drept (Universitatea din Barcelona) şi în Limba şi literatura engleză (Universitatea din Cambridge); de asemenea, profesor de Tehnica Reportajului şi Genuri Jurnalistice la Şcoala de Jurnalistică a ziarului **El País**; M.Á. Bastenier predă un curs de masterat în relaţii internaţionale cu titlul **Orientul Apropiat în secolul XX** la Institutul Universitar de Cercetare Ortega y Gasset (Fundaţia Ortega y Gasset) din Madrid. Este invitat permanent de către Fundación Nuevo Periodismo Iberoamericano pentru a susţine prelegeri în cadrul diverselor ateliere de jurnalistică. A publicat numeroase articole în presa europeană şi în cele mai importante ziare din America Latină. În 1999 a publicat **La Guerra de Siempre** şi în 2002, **Israel-Palestina: la casa de la guerra**, ambele dedicate conflictului arabo-israelian. În 2001 a publicat volumul **El Blanco Móvil. Curso de Periodismo**, o polemică stimulatoare despre genurile jurnalistice.

Parteneri media: Observator cultural, Ziua, Radio Bucureşti, Radio România Cultural, Carriere, Online Gallery, *LiterNet.com*

Pentru informaţii suplimentare şi dosare de presă, vă rugăm să contactaţi Biroul de Presă al Institutului Cervantes la tel. 230.13.54 sau vizitaţi pagina noastra web http://bucarest.cervantes.es.

Mărețe vremi

PAUL CERNAT

ANII '80
ȘI BUCUREȘTENII
LXXX
PAIDEIA Colecția Științe sociale

Muzeul Ţăranului Român.
LXXX. Mărturii orale.
Anii '80 şi bucureştenii
Volum îngrijit de Ana Vinea şi conceput
de Şerban Anghelescu, Ioana Hodoiu,
Cosmin Manolache, Anca Manolescu,
Vlad Manoliu, Irina Nicolau,
Ioana Popescu, Petre Popovăţ,
Simina Radu-Bucurenci,
Ana Vinea, Editura Paideia,
Colecţia „Ştiinţe Sociale",
Bucureşti, 2003, 376 p.

Perspectiva dezeroizată

Cu obişnuita întîrziere istorică faţă de alte ţări foste socialiste, au început să apară şi la noi, în ultima vreme, cărţi despre cotidianul comunismului tîrziu. Anii '90 aduseseră în special volume de studii şi mărturii despre universul concentraţionar al Gulagului stalinist, despre liderii politici comunişti sau despre lumea intelectuală (în general eroizată). În prim-planul recuperării memoriei totalitare se aflau anii '50 şi mitul purificator al rezistenţei (fie în munţi, fie „prin cultură"); fenomenul prezintă interesante analogii cu valul romanelor „obsedantului deceniu", şi ele obsedate de „marile teme", de personalităţi „excepţionale", de „putere", „adevăr", mitologii naţionale ş.a. Perspectiva dominantă din anii '90 asupra comunismului era marcată de un maximalism solemn, de maniheism moral, de elitism eroic şi, uneori, de un anticomunism „românist" & spiritualist. Nu întîmplător, în prim-planul vieţii publice din primul deceniu postcomunist s-au aflat destui membri ai inteligheţiei anilor '60-'70.

Această „vîrstă eroică", „romantică", „maximalistă", „idealistă" şi „moralizantă", deja erodată, începe să apună, cel puţin ca interes public. Nu fără a fi lăsat în urmă contribuţii majore, indispensabile. Intrăm de-acum într-o etapă „dezeroizată", „minimalistă", „cotidiană", „demitizată" a studiilor postcomuniste (ceea ce nu presupune abandonarea radicalismului, ci asumare individuală, antene mult mai fine pentru realitatea socială şi o perspectivă „la firul ierbii"). Ea se află deocamdată la început, iar analogiile cele mai vizibile sînt cu literatura generaţiei '80.

Perspectiva „la firul ierbii" vine şi ca o reacţie faţă de cea elitistă care, fascinată de excepţionalisme, rata viaţa concretă a oamenilor obişnuiţi. Drama inteligheţiei anticomuniste de după 1990 aceasta a fost: întorcînd dispreţuitor spatele societăţii sau abordînd-o „de sus" la modul abstract-didactic, s-a trezit că societatea îi răspunde cu indiferenţă, marginalizînd-o.

Aproape simultan cu şi independent de volumul colectiv de istorii personale **O lume dispărută**, a apărut de curînd o fascinantă, neconvenţională „enciclopedie" despre cotidianul deceniului nouă: **Mărturii orale. Anii '80 şi bucureştenii**. Deşi pe copertă scrie „2003", cartea a intrat în librării anul acesta, puţin înainte de Paşti. Proiectul fusese iniţiat de regretata Irina Nicolau (a fost să fie şi ultimul, din nefericire) şi realizat de un colectiv de la Muzeul Ţăranului Român. Oarecum în acelaşi *trend* al recuperării *concretului* de zi cu zi din perioada ceauşistă se înscriu volumele de istorii orale şi „povestiri ale vieţii" realizate de Zoltan Rostas, Dan Lungu şi Sorin Stoica, sau **Dacia 1300. My Generation**, cartea despre Epoca de Aur a antropologului suedez Tom Sandquist şi a arhitectei Ana-Maria Zahariade. Exemplele tind să se înmulţească: la Iaşi, profesorul Adrian Neculau coordonează un volum multidisciplinar colectiv – aflat deocamdată în lucru – despre viaţa cotidiană în comunism.

De ce toate acestea se întîmplă atît de tîrziu? Poate pentru că abia acum avem suficientă distanţă faţă de acea epocă devenită deja istorie, iar pentru cei mai tineri – ficţiune pură. Poate pentru că, o dată cu dezumflarea iluziilor maximaliste ale intelectualităţii civice din anii '90, simţim nevoia să înţelegem cu adevărat *cine am fost, pe ce lume am trăit, ce s-a întîmplat cu noi*, confruntîndu-ne cu o „realitate" pe care mulţi s-au ferit să o privească în faţă, dar care acum se răzbună, indirect, în comportamentele autoritariste şi paternalist-mafiotice ale actualei puteri. Poate de teamă că adolescenţii de azi nu mai ştiu nimic despre lumea *care a fost* (şi care tinde să se autoreproducă), iar mulţi maturi preferă să facă uitat sau să mistifice profitabil un trecut dubios. Rădăcinile (amare) ale lumii de azi se află (şi) *acolo*. În plus – cei născuţi după decretul de interzicere a avorturilor din 1966, „decreţeii", tinerii de „după blocuri", dar şi antieroii lui Monciu-Sudinski, toţi cei care nu se regăsesc în imaginile absolutizante, clişeizate induse de vulgata postcomunistă, îşi cer dreptul la reprezentare. Iar problema cu care ne confruntăm azi la vîrf o constituie „moştenirea" aparatului de stat ceauşist.

A fost odată, în anii '80...

Carte de pionierat în domeniu, **Anii '80...** e o reconstrucţie în *puzzle* a unei lumi nu demult dispărute, realizată cu mijloacele anchetei antropologice de istorie orală. O compoziţie ludică pe sistem „dicţionar", un colaj de mărturii privind experienţele personale de viaţă ale bucureştenilor: un inventar al derizoriului, grotescului şi absurdului cotidian, dar şi un repertoriu al mijloacelor de cucerire a normalităţii zilnice, al eroziunii prin deriziune. Un *hyper-text* autenticist, format din eşantioane semnificative, un experiment antropologic purtînd amprenta Irinei Nicolau. Şi o carte pe care nu o mai laşi din mînă.

Spre deosebire de anii '60 şi de încă „destinşii" ani '70, anii '80 au reprezentat o traumă colectivă majoră: cercul anilor '50, cu anihilarea elitelor „duşmănoase", se închide prin agresiunea continuă, progresivă a sistemului asupra vieţii private şi asupra ambientului precomunist: o degenerare schizofrenică şi obscenă a proiectului „dezvoltării" eşuat în subdezvoltare. Nu Bucureştiul *fin de siècle* XIX, nu Bucureştiul interbelic, ci un „Bucureşti de altădată" lipsit de aură. Bucureştiul anilor '80, capitala demolărilor, a construcţiilor faraonice, a vieţii culturale, politice, economice, administrative a epocii: un bantustan al urîţeniei, subdezvoltării şi terorii psihologice. Peste 250 de „intrări" în subteranele (şi în tomberoanele) memoriei individuale & colective, în intimitatea unui univers alterat, sclerozat, abrutizant; o hartă de repere: 23 august, activităţi şcolare, aprovizionare, armată, antenă parabolică, avort, bişniţă, blugi, Ceauşescu, Cenaclul Flacăra, Cîntarea României, C.A.R., cantină, defilare, demolare, casă de comenzi, Dacia, Lăstun, Europa Liberă, excursii în străinătate, export, faţadă, filme, haz (de necaz), Kent, înlocuitori, învăţămînt politic, *loisir*, lozincă, luptă, maşină de scris, muncă patriotică, muzică, miliţie, meditaţii, nostalgie, notă informativă, Pluguşor, poezii patriotice, preţuri, practică agricolă, P.T.A.P., repartiţie, restaurant, Securitate, Şoimii Patriei, Steaua Bucureşti (campioana europeană din 1986), studenţie, talcioc, teatru, televizor, totuşi, troc, turnător, transcendentalii, vacanţă la mare, vată, vecin, video, week-end, zvon etc., etc. 41 de „culegători" şi 195 de „informatori" au contribuit la realizarea acestui montaj. Uneori, „anchetatorii" devin ei înşişi „informatori": este cazul celor 10 îngrijitori ai volumului. Iar „informatorii" (respondenţii) au ocupaţii şi statute dintre cele mai diverse: studenţi, pensionari, ingineri, economişti, funcţionari, profesori, muncitori, maiştri, contabili, asistente medicale, femei de serviciu, casnice, bibliotecari, arhitecţi, mai mulţi „vecini" şi anonimi, un fost lucrător al Securităţii Statului, un diplomat, un fost lucrător în comerţul exterior ş.a.m.d. Cîteva nume culturale cunoscute: cuplul de actori Traian Stănescu-Ilinca Tomoroveanu, arhitecta Andreea Mihalache, regizorul Hanno Höffer, „caţavencii" Viorel Moţoc şi Ioan T. Morar, etnomuzicologul Speranţa Rădulescu, filozoful Ilie Roşianu, profesorul de literatură franceză Victor Dinu Vlădulescu. Nu e un eşantion reprezentativ după canoanele sociologice; „intrările" sînt inegale ca pondere. La indicativul „intelectual" – de pildă – există doar cîteva rînduri irelevante, iar la „armată" sînt relatate doar experienţele studentelor obligate, pe atunci, să efectueze serviciul militar. Dar volumul e reprezentativ ca *totalitate*: din paginile sale se recompune, în toată concreteţea, un univers.

Unii dintre membrii colectivului de la MŢR erau copii sau adolescenţi în acea vreme. Prozatori în curs de lansare, doi dintre ei – Cosmin Manolache şi Călin Torsan – contribuie şi cu cîte un autoportret de epocă: primul înregistrează deriziunea ceauşismului tîrziu într-o provincie „departe de Centru" şi de „baştanii" lui: un meschin Mizil, ironizat, cîndva, de I.L. Caragiale şi Geo Bogza; celălalt îşi evocă pasiunea infantilă pentru tot ce ţinea de fotbal şi rememorează cu umor invazia suprarealistă a produselor chinezeşti. **Deşteptarea!** (text ce deschide volumul) e „sunată" de Ioana Popescu, legatara *de facto* a proiectului Irinei Nicolau. Urmează **8 Spre-texte** semnate de Şerban Anghelescu, Simina Bucurenci, Gabriela Cristea, Ioana Hodoiu, Cosmin Manolache, Anca Manolescu, Carmen Mihalache şi Petre Popovăţ, care mărturisesc implicarea personală în proiect.

Oameni supt vremi: cotidianul multilateral subdezvoltat

Nu lipseşte din peisaj „nostalgia", cu toate (pseudo)argumentele ei: îţi puteai face concediul ieftin (chiar dacă în condiţii mizere şi cu lături pe post de mîncare), îţi puteai lua apartament şi maşină în rate convenabile (chiar dacă ţi se tăiau mereu curentul, gazele şi căldura, stăteai la cozi la benzină pînă înnebuneai şi circulai duminicile din două-n două săptămîni), magazinele erau goale, dar frigiderele erau pline, televiziune nu era, dar oamenii aveau antene pentru bulgari, sîrbi etc., unii aveau şi video, se oprea curentul, dar pentru tineri era distractiv, te luau la practică agricolă sau la spectacole omagiale, dar te distrai, toată lumea avea de lucru, dar furai şi primeai leafa întreagă, te descurcai dacă aveai relaţii, cultura înaltă însemna ceva, s-a demolat, dar s-a şi construit enorm, pînă şi cozile erau bune, căci oamenii erau împreună, se ajutau între ei... Pe de altă parte, ponderea *răului* e zdrobitoare în autenticitatea lipsită de orice emfază a relatării faptelor. Paginile despre avorturi, despre aprovizionare, despre experienţa terifiantă a cozilor, despre furt, supraveghere ş.a. dezvăluie o virtuozitate halucinantă în arta supravieţuirii: ca să nu îngheţe de frig în apartamente iarna, unii îşi făcuseră cort în casă, oamenii furau din întreprinderi bucată cu bucată, uneori folosind catapulte improvizate, femeile avortau uzînd de cele mai oribile metode, furtul escaladase cota 2000 a inventivităţii. Supravieţuirea decentă şi rezistenţa la uniformizarea colectivizantă erau mici cuceriri împotriva socialismului, realizate cu preţul distorsionării comportamentelor şi al unor cheltuieli epuizante de energie. Umilirea cotidiană, servitutea, militarizarea socială, frica animalică, abrutizarea, reflexele de supraveghetori şi asistaţi, suspiciunea, deresponsabilizarea, invidia generalizată, gregaritatea, trocul, turnătoria, escrocheria şi mita ca reguli de bază la „şcoala vieţii", mecanismele aberante de ascensiune socială, toate au lăsat urme; mentalitatea pe care au încurajat-o e una cinică, oportunistă, evazionistă, gregară, paranoid-mafiotică şi obedient-paternalistă; deloc întîmplător, unii antreprenori occidentali din România nu mai lucrează decît cu tineri sub 30 de ani, restul fiind consideraţi „irecuperabili": diagnostic exagerat, dar care spune ceva. Senzaţia de lectură e de psihodramă colectivă. Deriziunea generalizată, bancurile, inscripţiile de genul afişului de APROZAR „Avem varză", sub care cineva a scris „O nouă victorie asupra capitalismului", compunerile pionereşti, comicul oligofren al parodiilor de folclor suburban care au alimentat şi cultura hip-hop-ului autohton, filmele, spectacolele şi muzicile, fotbalul, Poezia Muzicii Tinere, „Divertis" şi celelalte supape defulatorii (elemente de bază într-o anchetă antropologică) nu umanizează decît în parte „banalitatea răului".

Dincolo de exasperări şi revolte, atitudinea *dominantă* care se desprinde din acest conglomerat de „mărturii orale" e cea a unor oameni sub vremi: a fost îngrozitor, dar a fost viaţa noastră, ne-am bucurat de ea cum am ştiut, am fentat tîmpenia oficială sau am făcut abstracţie de ea, ne-am amenajat propria nişă de normalitate cotidiană, ne-am distrat chiar în cele mai aberante situaţii, am făcut haz de necaz şi am luat partea bună din toate relele, ne-am acomodat/integrat, *am trăit*...

O intrare-cheie se intitulează **Totuşi**: prin vocea artistei plastice Ruxandra Grigorescu (fiica lui Radu Petrescu) sînt evocate refugiile în zone de creativitate liberă (expoziţii, cenacluri, cinemateci), în nişele unui sistem toxic: „Oricum, e important că toate lucrurile astea frumoase au existat, că oricît s-au străduit comuniştii, ne-a ajutat Dumnezeu, şi n-am trăit schimonosiţi pe un maidan". Mai presus de orice, autenticitatea umană a mărturiilor recuperează atmosfera unor lumi scufundate (cea antebelică, dar şi cea comunistă): un exemplu emoţionant e confesiunea făcută etnologului Vlad Manoliu de pensionara Angela Cherchelegiu (83 de ani), desprinsă parcă din romanul **Dimineaţa pierdută** al Gabrielei Adameşteanu: „Din cercul de cucoane din anii '80 am mai rămas numai eu, maică-ta s-a dus, la fel Leana şi Mary. Îmi vine să şi rîd acuma, cînd îmi aduc aminte cum ne adunam, ba la una, ba la alta, la cîte un poker. De frig-frig, urît-urît. Dar omul trebuie să se bucure de ceva, aşa că noi ne adunam o dată pe săptămînă la un joc de poker. Pe un raft aproape de masă stătea pregătită o lampă cu gaz, pentru eventualitatea că tîmpiţii opreau curentul. Mai ţii minte de cîte ori ne-ai găsit jucînd cărţi la lumina lămpii de gaz? [...] Mă gîndesc acuma că trebuie să fi arătat ca de pe altă lume cu hainele pe spate, luminate de lampă şi jucînd cărţi la 25 de bani miza. Eu puneam pe un ochi de aragaz deschis ghiveciul cel mare de lut (că filodendronul îngheţase-n '83 şi-mi rămăsese ghiveciul) să se dezgheţe aerul. Ne cam usturau ochii de la gazele de la aragaz, dar ce să-i faci? Nu renunţam şi săptămînă de săptămînă aveam ziua noastră de joc". ▮

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

Un jucător adevărat şi un tip din galerie

C. ROGOZANU

arena
TRAIAN UNGUREANU
manifestul fotbalist

Traian UNGUREANU
Manifestul fotbalist
Editura Humanitas, Bucureşti, 2004

CRISTIAN TUDOR POPESCU
sportul minţii

Cristian Tudor POPESCU
Sportul minţii
Editura Humanitas, Bucureşti, 2004

Sport. Glorie, vinclu, dopaj, blat, securitate, mită, corupţie, dribling, foarfecă, un'-doi, fault, mit, naţie, isterie, bătăi, extaz, violenţă. Nu sînt un microbist înrăit, sînt unul obişnuit. Una dintre cele mai puternice amintiri din copilărie se leagă, ironie, de Steaua lui Ceauşescu (Valentin), victorioasă la Barcelona. La fel de puternice sînt şi amintirile de la un blat Dinamo-Oţelul, care s-a jucat undeva în provincie şi la care am asistat uluit – hoţia în sport poate traumatiza un copil. Mai sînt apoi cîteva bătăi incredibile între galerii, tramvaie devastate, oameni bătuţi şi tăiaţi la întîmplare. Se spune că sportul rămîne prin medalii, victorii etc. (un fel de paradis plictisitor al statisticii). În **Manifestul fotbalist** am găsit însă exact acel sport al scandalurilor şi al măreţiei fără lauri, sportul în varianta sa „hard", pe care, de obicei, o dăm la o parte ca să lustruim diplomele şi medaliile.

Ei bine, tot acest tărîm ciudat de istorie, mit, compromis, măreţie, minciună, decădere este cartografiat de Traian Ungureanu într-o carte de eseuri cu temă sportivă. Minunata poveste a lui Ungureanu începe cu manifestul al cărui slogan este „Mitocani din toate ţările, mîndriţi-vă!". Ideea este simplă: fotbalul este al celor mulţi, fotbalul este un vehicul incredibil către extaz şi, în acelaşi timp, este riposta plebee la tot ce înseamnă înalte ordini sociale, politice, culturale. Nu întîmplător, multe dintre poveştile lui Ungureanu încep prin diverse periferii latino-americane, englezeşti sau româneşti. Marii eroi pleacă de la zero, perfecţiunea lor constă tocmai în diverse efecte pozitive neaşteptate ale foamei, sărăciei sau lipsei de educaţie (aşa aflăm, de exemplu, din istoria lui Rivaldo).

Pe Ungureanu am început să-l citesc regulat după un articol despre atleţii corupţi şi dopaţi, mari campioni ai ultimelor Olimpiade (apărut cu cîţiva ani în urmă în **22**). Era şocantă agresivitatea acelor rînduri, susţinută de argumente „tari", adunate cu grijă din presa occidentală. Acel Traian Ungureanu & T.R.U. acuza cu nonşalanţă mari preşedinţi ai unor foruri internaţionale, scotea la iveală acea latură urîtă, complicată a atletismului care fascinează şi inhibă în acelaşi timp.

De obicei, sportul este pentru presă un motiv de „bilă albă", de ode şi lacrimi de bucurie. Paradoxal, scandalul de zi cu zi, privind corupţia, dopajul etc., se pierde în istorie. Rămîne doar marea victorie – medalia. Orice succes, cît de mic, şterge cu buretele toate problemele grave care macină creierii jurnaliştilor de sport. Unul dintre marile merite ale lui Ungureanu este acela că aduce scandalul, controversa la rang de „informaţie esenţială". Cînd evocă figura unui mare fotbalist, nu uită să vorbească despre momentele de cumpănă, de decădere (a se vedea uriaşul Nike-Ronaldo). Jurnalismul sportiv joacă de obicei numai pe extreme, de la agonie la extaz, o stare anulînd-o complet pe cealaltă. Traian Ungureanu nu uită niciodată nimic, nu are căderi de memorie, nu cunoaşte leşinul fericirii complete. Este un om mult prea informat şi cu lecţiile prea bine făcute pentru astfel de arderi complete în fericiri şi tristeţi sportive.

Cursuri de sport comparat

Ungureanu demarează ceea ce s-ar putea numi ştiinţa sportului comparat. Orice gest fotbalistic este contextualizat, se încarcă instantaneu de istorie şi de un sens superior. Fiecare accident este scos de sub religia hazardului şi introdus în sistem. Apoi, fotbalul suferă o transformare vitală: este discutat politic, literar, sociologic. Este adus la rangul de cultură adevărată. Mai întîi, actul fotbalistic este scos de sub tomurile de statistică, de sub cadenţa sigură şi plictisitoare a imperfectului: „Tomurile statistice aşteptau nerăbdătoare pe tuşă, fluturîndu-şi filele frumos liniate, gata să înghită dintr-o îmbucătură rezultatul şi să plece apoi, mai departe, spre următoarea partidă". Urmează, bineînţeles, un fenomen de necontabilizat (marcat prin perfectul compus sau prin prezent) şi care lasă pînă şi cel mai fin hermeneut sportiv fără glas. Di Canio, într-o întîlnire Everton-West Ham United, face un gest radical de *fair-play*, refuzînd să înscrie în ultimul minut de joc dintr-o poziţie ideală, pentru că un adversar se afla întins pe gazon. Tribunele aplaudă uluite, extaziate de ceva mult mai puternic decît un simplu gol, o simplă victorie care ar fi fost înghiţită cu uşurinţă şi nesaţ de statistică.

Comparatistica se manifestă şi interdisciplinar... Literatura, filozofia, istoria imperiilor se amestecă surprinzător cu sportul. Cea mai reuşită demonstraţie de teorie literară cu suport fotbalistic se petrece pe cîteva pagini despre **Două loturi** de Caragiale şi inegalabilii Hagi, Dobrin, Cruyff sau Beckham. Demonstraţia trece lin de la analiza pe text la analiza pe gazon... Ungureanu găseşte similitudini între traiectorii ciudate ale balonului, între driblinguri sau centrări şi debutul textului lui I.L. Caragiale.

Găsim şi o luptă prelungită corp la corp între gimnastele românce campioane şi... Gabriel Liiceanu (acela din jurnalul **Uşa interzisă**). Liiceanu este, în prima parte a biografiei sale, o „gimnastă" care s-a antrenat la Păltiniş. Pînă cînd are revelaţia „uitării". Pînă cînd se rupe de maestrul dogmatic Noica şi îl descoperă pe Cioran, un antrenor mult mai „dezordonat", dar cu sclipiri de geniu. Aşa are loc tranziţia de la un sport insipid – gimnastica – la haoticul Ilie Năstase, pe care lumea nu-l uită tocmai pentru felul în care şi-a călcat în picioare propriul talent. Ingeniozitatea demonstraţiei lui Ungureanu se opreşte în pragul culturii mari, se loveşte de locurile comune culturale (are o anumită idee fixă, de sorginte romantică, despre geniul care este definit prin haos, despre talent ca o emanaţie a hazardului): e un tărîm în care nu intră decît cu capul plecat. Necruţătorul T.R.U. jonglează perfect cu locurile comune din gazetăria sportivă sau politică, dar tratează clişeul cultural cu aceeaşi unitate de măsură...

E momentul să încercăm o definiţie pentru gazetăria sportivă. Este, pe de o parte, unul dintre cele mai laxe şi mai avangardiste teritorii jurnalistice. Poţi da titluri îndrăzneţe, poţi face jocuri de cuvinte curajoase, sportul pare domeniul libertăţii lingvistice depline. Pe de altă parte, retorica jurnalismului sportiv, cum spuneam la început, oscilează ameţitor (de clişeistic) între agonie şi extaz. Nici măcar în publicaţiile de specialitate nu este loc pentru nuanţe. Un jurnalist sportiv este cu atît mai bun cu cît manevrează mai bine un set destul de sărac de emoţii şi de reacţii ale iubitorilor de fotbal. Meritul lui Ungureanu este acela de a inventa emoţii noi. Nu poţi decît să exclami uluit la citirea unui articol în care mari „capi" precum Blatter sau Samaranch sînt făcuţi praf şi pulbere – catharsisul vine din amestecul de indignare pe care o resimţi în faţa unui articol de investigaţie şi acele emoţii primare pe care sportul le cultivă. Problema „etică" din fotbalul românesc este tulburător de asemănătoare cu problema de etică în literatura noastră. Exemple: am avut echipe mari prin rezultate (Steaua şi Dinamo), dar construite prin abuzuri securistice, miliţieneşti sau ceauşiste de-a dreptul. Contează o Cupă a campionilor obţinută de o astfel de echipă? Ungureanu înclină să dea răspunsul negativ. Eticul distruge relaţia autorului cu „mitocanul" multiubit şi deschide drumul unei frumoase utopii...

Traian Ungureanu trădează de fapt acel spirit al „mitocanului" cu acces la zei – extazul sportiv este grav diminuat de problematizarea actului în sine. Sportul suferă foarte greu comentariul nuanţat. Nu sînt de înţeles scriitorii care detestă critica – au circumstanţe atenuante însă fotbaliştii care se pîng de criticile jurnalistice: ei trăiesc într-o lume albnegru a lui a da sau a nu da gol, a avea sau a nu avea ultimul tip de Mercedes. Nici spectatorii lor obişnuiţi nu suferă prea mult nuanţa. Nu ştiu ce succes are argumentaţia lui Ungureanu, cu ura sa pentru gimnastică (perfect întemeiată – slavă cerului că cineva a avut curajul, în România, să privească rece valul de copii campioni la bîrnă sau sol...), în faţa unui public complet isterizat de „reuşita alor noştri". Ungureanu scrie pentru un spectator rafinat al sportului – nu pentru spectatorul pe care îl idealiza la început. Într-adevăr, nu se poate să nu te copleşească o meditaţie cultural-fotbalistică atunci cînd simţi vuietul unor cartiere precum Ghencea sau Giuleşti în apropierea marilor meciuri. În acelaşi timp, nu prea ai avea chef să dai nas în nas cu galeria... Ungureanu vrea să transforme energia pură a bucuriei sportului (fotbalului mai ales) în atitudine, în stil de viaţă. El face politică sau cultură tot la firul ierbii – este un pariu pe care îl cîştigă, adică reuşeşte să dea un contur clar utopiei.

Un ultim motiv (deşi aş putea s-o duc aşa încă mult timp) pentru care cartea lui Ungureanu, într-o ţară cu o piaţă normală de carte, ar trebuie să fie un *best-seller* ar fi „cheltuiala" enormă pe care o implică acest volum. **Manifestul fotbalist** este însă o carte „rotundă": stilul este unitar, dar irepetabil. Ungureanu nu păstrează nici un atu stilistic sau tematic în mînecă. Joacă deschis, se lasă „citit" din prima. Un mare merit şi un risc la fel de mare: acel risc al cărţilor accesibile publicului larg, care consumă o enormă materie inaccesibilă aceluiaşi public.

Vine galeria!

Sportul minţii de Cristian Tudor Popescu este cumva opusă **Manifestului fotbalist**. Ungureanu nu vorbea în numele celor mulţi, aşa cum sînt tentaţi cei mai mulţi jurnalişti sportivi să o facă. Din această cauză merită amintit şi un jurnalist precum Cătălin Tolontan: are o atitudine asemănătoare cu a lui Ungureanu – evită să se ascundă în spatele vocii „poporului". Aceştia doi îşi asumă opinia, singularizîndu-se. Pentru ei este un grav eşec atunci cînd vocea li se pierde în mulţimea din galerie. Ei răspund personal pentru o opinie. Individualizarea stilului ajunge o obsesie – acesta este atuul scriitorului (jurnalistului, cum doriţi!) de tip Ungureanu.

Cristian Tudor Popescu face ce face şi se situează mereu în galerie. Chiar atunci cînd are o opinie diferită de a majorităţii, el face „corectura" în numele ei. Să luăm un exemplu clasic: veşnicul Gică Hagi. Se pot face studii serioase de hermeneutică pe marginea articolelor pe care le-a generat cariera acestui jucător. Şi Ungureanu, şi Popescu îl critică dur. Fiecare în mod fundamental diferit.

Ungureanu e deranjat de mitul Hagi. Se revoltă împotriva supermediatizării fotbalului: nu e drept, spune el, ca un Dobrin să fie dat uitării pentru simplul fapt că a fost mai puţin „vizionat" decît Hagi. Ungureanu îşi trece însă în cont personal fiecare rînd, oricît de capricios, despre jucătorul cu pricina.

Popescu nu critică în nume propriu, ci în numele „adevărului": „Un ziarist adevărat trebuie să-şi asume în astfel de momente singura opţiune cu adevărat patriotică: adevărul. Chiar dacă în primele momente de fierbinţeală riscă să fie luat cu pietre". Or, cum era de aşteptat, adevărul e al celor mulţi. Cristian Tudor Popescu vorbeşte întotdeauna în numele lor, aşa e „patriotic". Cînd îl critică pe Hagi (sau cine ştie ce alt sportiv), o face în numele unui bine ideal pentru un popor care nu şi-a dat încă seama cum stau lucrurile... Deşi abuzează de persoana întîi singular, Popescu vorbeşte la persoana întîi plural. Lui Ungureanu nu-i pasă de rolul lui Hagi în consolidarea naţiei. Popescu se închină la „adevăr". E simplu de ghicit cine riscă mai rău să „fie luat cu pietre": cineva care are o opinie individuală formulată ca atare, sau acela care vorbeşte pentru o majoritate? În **Sportul minţii** apare şi o odă adusă lui Hagi, în care lozinca „Hagi – preşedinte!" nu i se pare deloc absurdă editorialistului. Urmează apoi un adevărat război între C.T.P. şi fotbalist. Toate par atît de comice acum... Şi asta tocmai pentru că Popescu, deşi pare a-şi însuşi opinii care se bat cap în cap, de fapt merge cu valul, de fapt caută întotdeauna sprijinul celor mulţi. Popescu nu e decît un jurnalist înţepenit în acel angrenaj infernal agonie-extaz, maşină stricată de produs efemeride.

Cele două cărţi cu temă sportivă vorbesc uneori despre aceleaşi lucruri, împărtăşesc chiar aceleaşi opinii, dar sînt scrise din două perspective complet diferite. Una a jucătorului solitar şi cealaltă a unui ţipăt isteric de la peluză.

Radio Europa Liberă

Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE RADIO LIBERTY

Corect, responsabil şi la timp!

Bani pentru proiecte culturale

Publicăm în această pagină o selecţie din datele cuprinse în Ordinul ministrului Culturii şi cultelor Nr. 2075/3 martie 2004, prin care se repartizează diverse sume pentru programe şi proiecte ale Ministerului (în selecţia noastră – pentru proiecte din domeniile *Muzee, colecţii, arte vizuale, Teatru, Muzică* (inclusiv dans) şi *Tradiţii*. Atrage atenţia – în primul rînd – suma enormă alocată Festivalului Artelor de la începutul toamnei, proaspătă invenţie a PSD, acuzată deja în presă de coloratură preelectorală, pentru care s-au găsit 60 de miliarde, adică aproape 2 milioane de dolari!!! La fel – suma şi mai enormă disponibilizată pentru Monumentul Marii Uniri de la 1 decembrie 1918, care urmează să fie construit la Arad şi care va costa, din bani publici... 100 de miliarde, adică circa 3 milioane de dolari!!! Altfel, cultura română profesionistă rămîne săracă, subvenţionată cu ţîrîita de la buget...

Muzee, colecţii, arte vizuale

▌ Conferinţa naţională a specialiştilor din domeniul ocrotirii patrimonului cultural naţional (naţional, 27-28 februarie)	300.000.000
▌ Expoziţia de artă contemporană de la Tokyo (internaţional, 2004)	500.000.000
▌ Ghidul caselor memoriale din România (naţional, noiembrie)	200.000.000
▌ Monumente de For Public – concursuri pentru realizarea de monumente la: Alba Iulia, Bucureşti, Ploieşti, Teheran, Siliştea Gumeşti, com. Auşeu, Constanţa, Ploieşti, Sărmaş (jud. Mureş) (naţional, 2004)	2.000.000.000
▌ Monumentul Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918 – ridicarea unui monument reprezentativ în municipiul Arad (naţional, 2004)	100.000.000.000
▌ Salonul naţional de conservare-restaurare şi Sesiunea naţională de conservare-restaurare (naţional, 1-30 septembrie)	150.000.000
▌ Sesiunile naţionale de muzeologie: istorie, artă, memorialistică, etnografie, ştiinţele naturii, istoria ştiinţei şi tehnicii (naţional, 1 septembrie-31 decembrie)	500.000.000
▌ Solicitări de sprijin financiar pentru taberele de creaţie centralizate prin Uniunea Artiştilor Plastici din România – proiecte selectate (naţional, 2004)	500.000.000
▌ Ziua internaţională a muzeelor (internaţional, 2004)	500.000.000
▌ Participări la reuniuni ICOM, Consiliul Europei, UNESCO	500.000.000
▌ Susţinerea **Revistei Muzeelor**	100.000.000
▌ Susţinerea Programelor naţionale de evidenţă, cercetare şi restaurare	500.000.000

Teatru

▌ Programul Anul Culturii Româneşti în Marea Britanie (internaţional, 2004)	5.000.000
▌ Festivalul Internaţional „Festivalul Artelor" (internaţional, 2004)	60.000.000.000
▌ Concursul de Dramaturgie Originală „Camil Petrescu" (naţional, 2004)	200.000.000
▌ Programul Face-à-Face, Teatrul Naţional Tg. Mureş (internaţional, 2004)	1.000.000.000
▌ Invitaţiile Thaliei în anul 2004, Societatea Română de Radiodifuziune, Redacţia Teatru şi emisiuni scenarizate (naţional, 2004)	300.000.000
▌ Programul Zilele Culturii Româneşti în Bavaria (internaţional, 2004)	700.000.000
▌ Continuarea colaborării cu Centrul de Informare şi Memorie Culturală CIMEC, în vederea dezvoltării bazei de date pentru domeniul teatru (naţional, 2004)	580.000.000
▌ Programul OPUS: Sprijinirea şi promovarea creaţiei teatrale, muzicale şi coregrafice româneşti de astăzi, sub toate ipostazele (naţional, internaţional, 2004)	500.000.000
▌ Programul IMAGO: Dezvoltarea artelor spectacolului în spaţiul teatral, muzical şi coregrafic (naţional, internaţional, 2004)	500.000.000
▌ Programul ARTIS MUNDI: Promovarea imaginii artei româneşti în lume (naţional, internaţional, 2004)	500.000.000
▌ Programul JUVENTUTE: Încurajarea tinerelor talente apărute în spaţiul artistic românesc (naţional, internaţional, 2004)	500.000.000
▌ Programul ProCult – Europa: Susţinerea tuturor acţiunilor lansate de Guvernul României şi/sau Preşedinţia României în vederea îndeplinirii obiectivului propus a fi atins pînă în 2007: Aderarea României la Comunitatea Europeană (internaţional, 2004)	500.000.000
▌ Programul „Primăvara Românească" la Marsilia (Asociaţia Româno-Franceză „Mnémosyne") (internaţional, 2004)	400.000.000
▌ Festivalul Comediei Româneşti, Teatrul de Comedie Bucureşti (naţional, 19-25 aprilie)	500.000.000
▌ Gala Noilor Generaţii, „Capul de... Regizor", Buzău (internaţional, aprilie)	350.000.000
▌ Festivalul Internaţional de Teatru, Sibiu (internaţional, mai-iunie)	1.000.000.000
▌ Bursa de spectacole, Sibiu (internaţional, mai-iunie)	1.000.000.000
▌ Gala Tînărului Actor, Mangalia (naţional, august-septembrie)	300.000.000
▌ Festivalul Naţional de Teatru „I.L. Caragiale", Bucureşti (naţional, octombrie)	3.000.000.000
▌ Premiile Naţionale ale Ministerului Culturii şi Cultelor în domeniul teatrului (naţional, noiembrie-decembrie)	1.200.000.000
▌ Programul Naţional „Teatru-Imagine-Public" (naţional, 2004)	1.000.000.000

Muzică

▌ Susţinerea creaţiei muzicale româneşti prin continuarea programului de achiziţii în colaborare cu U.C.M.R. (naţional, semestrul I)	300.000.000
▌ Festivalul Naţional al Cîntecului de Dragoste (naţional, februarie)	40.000.000
▌ Festivalul Internaţional de jazz de la Sibiu (internaţional, 10-20 aprilie)	100.000.000
▌ Proiectul „Nicolae Bretan", Cluj (naţional, 9-15 mai)	350.000.000
▌ Festivalul „Săptămîna Internaţională a Muzicii Noi" Bucureşti (internaţional, 23-30 mai)	600.000.000
▌ Festivalul Internaţional „Timişoara muzicală" (internaţional, 25 mai-10 iunie)	200.000.000
▌ „Zilele Muzicale Tîrgmureşene" (internaţional, 28 mai-12 iunie)	200.000.000
▌ Festivalul Internaţional al Muzicii de Cameră, Braşov (internaţional, 1-15 iunie)	180.000.000
▌ „Luna Operei şi Baletului", Constanţa (internaţional, 1-30 iunie)	150.000.000
▌ Festivalul Internaţional „Muzica Nouă", Bacău (internaţional, 1-10 iunie)	150.000.000
▌ Centenarul Filarmonicii „Oltenia", Craiova (internaţional, 11-21 iunie)	100.000.000
▌ Festivalul şi Concursul de Canto „Hariclea Darclée" (internaţional, 14-28 iulie	250.000.000
▌ „Nimfa Europa", proiect al Teatrului de Stat Clasic şi Contemporan „Oleg Danovski" (internaţional, 20-31 august)	250.000.000
▌ Întîlnirile Muzicii Contemporane, Brăila (internaţional, 26-30 august)	20.000.000
▌ Zilele Muzicale „George Enescu", Timişoara (internaţional, 5-10 septembrie)	150.000.000
▌ Proiectul ACUSMANIA – muzică asistată de calculator (internaţional, 16-20 octombrie)	80.000.000
▌ Festivalul Muzical „Constantin Silvestri" (internaţional, 14-30 octombrie)	180.000.000
▌ Festivalul Internaţional al Cîntecului pentru Copii „Steaua de Aur" (internaţional, 21-30 octombrie)	150.000.000
▌ Zilele Muzicale Sătmărene (internaţional, 10 octombrie-10 noiembrie)	350.000.000
▌ Concursul Naţional „Paul Constantinescu", Ploieşti (naţional, 20-28 noiembrie)	80.000.000
▌ Festivalul „Om Bun" – muzică folk (naţional, decembrie)	150.000.000
▌ Concursul Internaţional de Canto „Eugenia Moldoveanu" Ploieşti (internaţional, 6-10 noiembrie	250.000.000
▌ Concursul Naţional de Interpretare „Mihail Jora", Bucureşti (naţional, 10-20 noiembrie)	60.000.000
▌ Programul naţional DOMINO de consolidare a bazei de date din domeniul muzical (naţional, 2004)	580.000.000
▌ Festival şi Concurs Naţional al Liceului Românesc (naţional, 2004)	250.000.000
▌ Premiile naţionale ale Ministerului Culturii şi Cultelor în domeniul creaţiei muzicale româneşti contemporane (naţional, 2004)	500.000.000
▌ Redescoperirea sacralităţii în arta dansului, Compania Orion Balet şi Teatrul de Balet „Oleg Danovski", Constanţa (naţional, 2004)	30.000.000
▌ Microstagiunea Ministerului Culturii şi Cultelor dedicată muzicii contemporane (naţional, 2004)	120.000.000
▌ Microstagiune de dans contemporan (naţional, 2004)	1.300.000.000
▌ Proiectul „Symphonia – Nicu Alifantis" (internaţional, 2004)	500.000.000
▌ In memoriam Oleg Danovski (internaţional, 2004)	300.000.000

Tradiţii

▌ „Tîrgul de fete" de pe Muntele Găina (naţional, iulie)	50.000.000
▌ Tîrgul olarilor, ediţia a XXII-a (naţional, 5-8 iunie)	25.000.000
▌ Festivalul internaţional de folclor „Carpaţi", ediţia a X-a (internaţional, 9-15 august)	25.000.000
▌ Expoziţia de arte plastice a şcolilor de artă (naţional, mai)	30.000.000
▌ Festivalul de umor ţărănesc (naţional, august)	15.000.000
▌ Tabăra Internaţională de pictură, Centrul de Cultură Bacău (internaţional, august)	16.000.000
▌ Festivalul naţional de folclor „Ion Drăgoi", ediţia a IV-a (naţional, 27-29 iunie)	32.000.000
▌ Festivalul-concurs de creaţie ţărănească (poezie, proză) „Miron Pompiliu", Ştei (naţional, august)	20.000.000
▌ Festivalul-concurs pentru tinerii interpreţi de muzică populară „Mîndru-i cîntecu-n Bihor" (judeţean, mai)	30.000.000
▌ „Rapsodia Trişcaşilor din Leşu" (interjudeţean, iulie)	10.000.000
▌ Festivalul internaţional de folclor „Nunta Zamfirei" (internaţional, iulie)	40.000.000
▌ Festivalul internaţional de folclor „Vatra" (internaţional, 2004)	10.000.000
▌ Festivalul de colinde şi poezie religioasă „Naşterea lui Hristos să ne fie de folos" (judeţean, 16 decembrie)	5.000.000
▌ Festivalul fanfarelor ţărăneşti (naţional, august)	30.000.000
▌ Festivalul datinilor şi obiceiurilor de iarnă (naţional, 16-18 decembrie)	10.000.000
▌ Festivalul obiceiurilor de iarnă (naţional, decembrie)	30.000.000
▌ Festivalul de folclor „Mioriţa" (internaţional, decembrie)	30.000.000
▌ Expoziţii de pictură naivă cu ocazia sărbătorilor de Paşti (internaţional, aprilie)	40.000.000
▌ Festivalul obiceiurilor de iarnă – Ianca, ediţia a III-a (judeţean, decembrie)	5.000.000
▌ Tîrgul de vară „Drăgaica" (naţional, iunie)	20.000.000
▌ „Toamna buzoiană" – festival-concurs de muzică populară (naţional, octombrie)	30.000.000
▌ Patrimoniu etnofolcloric – tradiţii ale măştilor de primăvară (local, 7-9 martie)	20.000.000

Pagină realizată în cadrul proiectului ***Transparenţa politicilor şi a cheltuielilor culturale publice. Monitorizarea Ministerului Culturii şi Cultelor****, sprijinit de Programul Cultural Elveţian pentru România/Pro Helvetia/SDC (Agenţia elveţiană pentru dezvoltare şi cooperare).*

▌

Diversitatea şi **Politica sexelor**

Convorbire cu **Liliana POPESCU** şi **Laura GRÜNBERG**

În cadrul *Festivalului diversităţii*, o componentă importantă, pe lîngă sectorul vizual – cinematecă, expoziţii de fotografii –, dezbateri şi conferinţe, au fost lansările de carte: *Homofobia* de George Bălan şi *În porumbar* de Grzegorz Musial.

Ziua de vineri 9 mai a fost dedicată cărţii Lilianei Popescu, *Politica sexelor*, apărută la Editura Maiko. Lansarea a avut loc la clubul La Scena, locaţie interesantă, care îţi captează atenţia şi datorită amestecului pitoresc de nou şi vechi, inedit şi conservator. Contrastul dintre mobilierul preţios şi totodată pretenţios de secol XIX-XX, încăperile spaţioase şi imaginea clădirii vechi care mai poartă pecetea anilor trecuţi creează o atmosferă caldă şi îţi oferă un sentiment de plăcută complicitate.

Au luat cuvîntul Laura Grünberg, care a realizat „postfaţa devenită prefaţă“, Mihaela Miroiu, Mihai Chioveanu şi, bineînţeles, autoarea *Politicii sexelor*, Liliana Popescu.

Discursurile au fost elogioase şi au punctat, rînd pe rînd, elaborarea cărţii şi necesitatea acestei apariţii editoriale – în peisajul actual – centrate pe diferenţe, pe diversitatea diferenţelor dintre bărbaţi şi femei, în general, între femei şi între bărbaţi, în particular. De asemenea, a fost subliniat şi ineditul abordării, neînchistate în academism, şi al tematicii desprinse din zona tabuurilor societăţii româneşti, a subiectelor încărcate cu prejudecăţi şi stereotipuri, cum sînt homosexualitatea, prostituţia, pornografia. Problematici mai puţin abordate şi studiate chiar de către „feminiştii şi feministele care se ocupă de zona aceasta“ (Laura Grünberg), cum este masculinitatea, sînt tratate în *Politica sexelor*.

Al doilea discurs i-a aparţinut Mihaelei Miroiu şi a accentuat aceeaşi stare care solicită imperios dezbaterea anumitor probleme considerate *underground* sau netipice pentru spaţiul nostru („în multe comunităţi româneşti, nici măcar valul I al feminismului – un feminism al egalităţii în drepturi, *n.n.* – nu a fost posibil“, încercări repetate ale diverselor organizaţii care cer „respectarea orientărilor sexuale, a diferenţelor etnice, a dreptului la diferenţă, precum făceau occidentalii în anii '70“). Problematica expusă este parte a discursului contemporan, mai degrabă occidental, mai puţin autohton, însă din ce în ce mai prezent fie pe agenda publică, fie pe cea politică, datorită unor motive care variază de la educarea societăţii civile în spiritul drepturilor omului, pînă la presiunea exercitată, direct sau indirect, de Uniunea Europeană, Organizaţia Naţiunilor Unite etc.

Sfatul adresat de Mihai Chioveanu – istoric în cadrul Institutului Român de Istorie recentă – mai ales bărbaţilor, celor care nu sînt preocupaţi de feminism, celor care cred că ştiu cîte ceva despre şi care cred că au un comportament normal acasă, în public şi înţeleg despre ce e vorba, a fost: citiţi cartea. Merită!

Prezentarea Lilianei Popescu a fost centrată pe o incursiune rapidă în „substanţa cărţii“ şi a pornit de la una dintre problemele dezbătute, şi anume: dacă există sau nu discriminare de gen în România. A urmat apoi o enunţare a principalelor teme şi controverse (genizarea cetăţeniei, locul femeii comparativ cu lipsa unui loc *definit* al bărbatului ş.a), inclusiv furnizarea unor amănunte privind activitatea de cercetare.

Ce aduce nou *Festivalul diversităţii* în peisajul românesc, în 2004?

Liliana POPESCU: **Festivalul diversităţii** este nou în peisajul românesc, în sensul că încearcă să conştientizeze, să aducă în atenţia opiniei publice faptul că şi persoanele de o altă orientare sexuală decît majoritatea nu sînt cu nimic mai prejos, lucru care, în genere, este trecut cu vederea, ignorat. Uneori se acţionează chiar împotriva acestei noţiuni. În fond, nu orientarea sexuală ar trebui să fie prioritară.

Laura GRÜNBERG: Eu cred că aduce o doză de normalitate, fiind un lucru pe care societatea românească este coaptă să îl perceapă adecvat. De asemenea, cred că este o expunere din perspective multidisciplinare, la intersecţia artelor. Au fost organizate lansări, expoziţii şi conferinţe, festivalul propunîndu-şi un discurs modern nu despre toleranţa faţă de diversitate, ci referitor la respectul, înţelegerea profundă şi autentică a diversităţii dintre noi, dincolo de genul nostru, de preferinţele sexuale, de vîrsta şi educaţia noastră, de locul de unde provenim şi aşa mai departe. Eu sper să aibă impactul pe care organizatorii şi l-au dorit. Sper să fie – deşi, din cîte am înţeles, este mai cantonat pe zona diversităţii sexuale – un mesaj şi un laitmotiv care să pătrundă în minţile noastre, legat de nevoia de a ne accepta, înţelege şi respecta diferenţele în sensul mult mai larg, nu numai diferenţele sexuale, care este foarte bine că sînt scoase din zona de tabu, de nediscutat şi de încărcare cu stereotipuri şi prejudecăţi.

Este societatea civilă pregătită să accepte diversitatea?

L.P.: Nu pot să răspund la această întrebare pentru că nu ştiu dacă este pregătită. Probabil că o parte este, însă nu ştiu dacă aceasta este suficientă pentru a surprinde plenar ce s-a întîmplat în **Festivalul diversităţii**. Important este că am realizat acest lucru, în condiţiile în care, în alte ţări, chiar învecinate, s-au încercat aşa-numitele *gay-parades*, care sînt demonstraţii publice ale persoanelor de altă orientare sexuală decît cea majoritară. Din păcate, la noi nu s-a putut, nu s-a întreprins acest lucru. Sigur că există şi antecedente foarte serioase. E suficient să ne gîndim la campania care a dus la trenarea şi la amînarea abrogării articolului 200 din Codul Penal, referitor la care Biserica Ortodoxă Română, prin unii dintre prelaţii săi, care sînt extrem de agresivi, s-a opus vehement. Avînd acest „istoric“, mulţi dintre membrii comunităţii gay din România se tem să se afişeze, ceea ce face imposibilă organizarea unei asemenea demonstraţii. Eu cred că acest **Festival al diversităţii**, care a contribuit la construirea unei linii de comunicare chiar în interiorul comunităţii, între membrii ACCEPT, o să ducă la întărirea siguranţei de sine a acestora.

Credeţi că acest mesaj va ajunge şi la alte grupuri, în afara celor care sînt deja implicate în ceea ce înseamnă diversitate, pluralism, acceptare...?

L.G.: Cred că toţi cei care fac cîte ceva în zona aceasta, în domeniile noastre de competenţă, îşi doresc ca toate acestea să aibă efecte cumulative. Acest festival probabil că nu va ajunge să deblocheze conştiinţele şi nu va schimba mentalităţile grupurilor de care vorbeai tu, dar, împreună cu alte activităţi, iniţiative şi discursuri ale celor implicaţi în cadrul festivalului, împreună cu alte organizaţii şi alte instituţii care, colateral sau implicit, se ocupă de aceste lucruri, va putea face ca tema diversităţii să fie mult mai prezentă decît pînă acum în discursul public românesc.

De ce oare sintagma „drepturile omului“ este încă puţin cunoscută în societatea românească şi cine ar trebui să promoveze, să sensibilizeze sectorul civic privind semnificaţia şi importanţa acestui concept, alături de cel al drepturilor minorităţilor?

L.P.: Eu cred că sintagma aceasta a devenit un fel de limbă de lemn în ultimii ani, iar faptul că, în România, respectarea legilor este destul de precară o face şi mai demonetizată.

L.G.: Este un paradox, pentru că după 10-12 ani de existenţă, societatea civilă ar fi trebuit să fie cea care să promoveze, să explice şi să educe, în sensul drepturilor omului. Ce spui tu este adevărat. Noi, acum, la **AnA** (Societatea de Analize Feministe **AnA** – *n.n.*), chiar avem o cercetare în această direcţie, în care am descoperit că ONG-urile, nu doar cele de femei, ci în general, sînt foarte puţin informate în ceea ce priveşte o problematică extrem de importantă: care sînt acele drepturi, ce organizaţii se ocupă de ele etc. Prin urmare, este într-adevăr o hibă la nivelul societăţii civile. Cred că ea trebuie să se maturizeze în primul rînd şi să-şi sporească fundamental competenţa, să lucreze cu specialişti şi cu oameni care deja să vorbească profesionist despre domeniul lor. Aş spune că domeniul drepturilor omului are tangenţe cu toate celelalte, pentru că nu poţi să te ocupi de mediu, de femei, de tineri dacă nu ai un minim de competenţă în ceea ce priveşte înţelesul, în sens modern, al drepturilor omului în România secolului XXI.

Ce aduce nou cartea *Politica sexelor*?

L.P.: În primul rînd o prezentare coerentă a argumentelor în favoarea ideii că există discriminare de gen în România, şi cred că am reuşit în mare măsură acest lucru. Pe de altă parte, am deschis o serie de teme care nu sînt abordate deloc în literatura noastră de studii de gen, cum ar fi mişcarea de bărbaţi, prezentarea acesteia, nu numai a celei de femei, discutarea cu argumente a chestiunii decriminalizării prostituţiei, a problemei pornografiei. Tuturor acestor teme de discuţie le-am găsit o aplicare şi le discut şi în contextul românesc, deci nu numai teoretic sau aşa cum apare problema la nivel internaţional. O noutate o reprezintă şi argumentarea multidimensională în ceea ce priveşte creşterea reprezentării femeilor în politică. Cred că acest lucru este binevenit, avînd în vedere că anul 2004 este unul electoral. În final, arăt că România este o ţară mult mai democratică pentru bărbaţi decît pentru femei, mai precis pentru bărbaţii heterosexuali decît pentru toţi ceilalţi locuitori ai României.

Interviu realizat de
Oana BĂLUŢĂ

Mihaela MIROIU:

„În primul rînd, este prima carte despre mişcarea feministă internaţională şi românească, în sens cuprinzător. În România se mai scot cărţi, fie despre mişcarea feministă românească – respectiv cea a Ştefaniei Mihăilescu –, fie referitoare la situaţia contemporană în mişcarea feministă. Cartea Lilianei Popescu sintetizează cele două mişcări şi este prima în care prostituţia, pornografia, homosexualitatea, în genere, sînt abordate din perspectiva teoriilor politice şi a celor ale genului, în particular. **Politica sexelor** este o carte care, în peisajul cultural românesc, este foarte curajoasă, în special în privinţa abordării homosexualităţii şi a prostituţiei, de la dezincriminare la destigmatizare.“

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna mai 2004

Expoziții
■ pînă în 18 mai, holul Institutului – **Blake și Mortimer și Tintin**, expoziție propusă de Delegația Wallonie-Bruxelles.
■ 20 mai-1 iunie, holul Institutului – Expoziția operelor lui Iulian Frățilă.

Concerte
■ 25 mai, ora 19.30, Studio „Mihail Jora", Casa Radio – În cadrul Săptămînii Internaționale a Muzicii Noi, recital de pian cu Ilinca Dumitrescu și ansamblul Inter-Art. În program: opere ale unor compozitori francezi contemporani.
■ 28 mai, ora 19.00, Sala „Elvira Popescu" – Concert de chitară clasică cu Maxim Belciug.

Concurs
■ 18 mai, orele 10.00-12.30, holul Institutului – Concurs Internațional de Origami organizat de Asociația A.C.T.O.R. și Bibliothèque Jeunesse.

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Dans
■ 22 mai, ora 19.00, Teatrul Odeon – Dans contemporan: **Anthère și Cadenza**, compania Michel Kelemenis.

Institutul Francez din București, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

CITITUL NU DĂUNEAZĂ SĂNĂTĂŢII!

TRITONIC

WWW.TRITONIC.RO / WWW.JURNALISM.RO

Dimitrie Todoran

Psihologia reclamei

Racordat „curentului recuperator în raport cu ştiinţele sociale ale interbelicului românesc", demersul de publicare, într-o nouă ediţie, a unei cărţi apărută în anul 1935, este justificat de circulaţia ideii conform căreia, nu de puţine ori, în ştiinţă, noutatea se produce prin întoarcerea la paradigme trecute. ***Psihologia reclamei*** este piesă necesară în instrumentarul oricărui practician, cercetător în domeniul publicităţii, jurnalismului şi comunicării.
Cuvânt înainte de prof. univ. dr. Septimiu Chelcea;
Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Darie Cristea şi Gabriel Jderu.

140.000 lei

Valentina Marinescu

Mass media şi schimbarea politică din România

În mod direct, studiul de faţă răspunde la două provocări explicative dominante în dezbaterile (chiar academice) româneşti actuale:
accentuarea excesivă a importanţei comunicării de masă în plan politic ca resursă de legitimare a acestui tip de putere;
apariţia a ceea ce poate fi numit dezbaterea publică a procesului în afara temporalităţii.

180.000 lei

Maurice Mouillaud, Jean François Tétu

Presa cotidiană

Volumul, publicat în Franţa în 1989, a fost atât rezultatul cercetărilor personale ale celor doi autori, cât şi al colaborării acestora în cadrul unui seminar organizat la Institutul de Studii Politice din Lyon timp de 5 ani. Focalizată asupra producerii de sens, cartea favorizează, pornind de la studiul asupra celor mai importante elemente ale «dispozitivului» ziarului, accesul la principalele moduri de semnificaţie ale acestuia, fără a se referi la un anumit ziar, ci chiar la forma ziarului în general.

265.000 lei

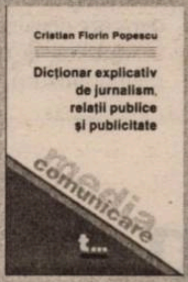

Cristian Florin Popescu

Dicţionar explicativ de jurnalism, relaţii publice şi publicitate

Dicţionarul, singura lucrare de această complexitate în România, cuprinde: 1694 de intrări aparţinând sferelor jurnalismului, relaţiilor publice, publicităţii şi domeniilor conexe istoriei media; cuvinte cheie din domeniul redactării textului jurnalistic, legislaţiei şi deontologiei jurnalistului, istoriei presei; un corpus amplu de Anexe („principii fundamentale", coduri deontologice, legi etc).

270.000 lei

Marian Petcu

Istoria presei române (Antologie)

Volumul de faţă este alcătuit spre a suplini absenţa: culegerilor de texte reprezentative pentru istoria presei române, necesare atât studenţilor în jurnalism, comunicare, litere, istorie şi alte ştiinţe socio-umane, cât şi tuturor celor care au un sentiment de preţuire pentru trecutul culturii noastre scrise.

180.000 lei

Trăilă Cernescu

Societate şi arhitectură. O perspectivă sociologică

O analiză a interdependenţei dintre sociologie şi arhitectură.
Din cuprins: ***Aspecte generale referitoare la relaţia spaţiu social – spaţiu construit; Arhitectura şi comunităţile rural-urbane; Aspiraţii în domeniul locuirii; Opinii despre semnificaţia socială a arhitecturii.***

160.000 lei

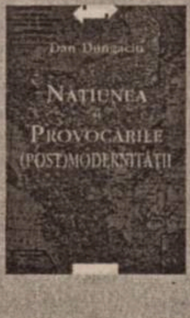

Dan Dungaciu

Naţiunea şi provocările (post)modernităţii

Lucrarea se deschide cu o amplă introducere – ***Naţiunea şi naţionalismul: instituţii, teorii, paradigme. Prolegomene la o teorie a naţiunii şi naţionalismului –***, în care autorul propune, după o trecere în revistă a principalelor teorii ale domeniului, un cadru de cercetare inedit a naţiunii şi naţionalismului. Urmează secţiunile principale ale cărţii: ***Modernitate şi naţiune, Teoria naţiunii şi naţionalismului în perioada interbelică, Geopolitica naţiunii şi geopolitica Ortodoxiei, Sfârşitul modernităţii?, Naţiunea şi provocările post-modernităţii.***

330.000 lei

Paul Henri Stahl, Marin Constantin

Meşterii ţărani români

Lucrarea de faţă este o contribuţie la cunoaşterea unui aspect însemnat din viaţa trecută şi actuală a satelor româneşti, acela al vieţii şi creaţiei meşterilor ţărani. Aşa cum limba păstrează în compoziţia ei cuvinte ce mărturisesc etapele istoriei noastre, tradiţiile ţărăneşti o fac şi ele. Spre oricare din capitolele civilizaţiei şi culturii ţărăneşti ne îndreptăm privirea, folclorul literar, obiceiurile, arta, toate ne spun cu cine ne înrudim, care este locul nostru în ansamblul popoarelor europene.

175.000 lei

Ana-Maria Bărbulescu

Ingroup vs outgroup în imaginarul biblic

Analiza textulor veterotestamentare, din perspectiva reconstituirii imaginilor asociate ingrupului, respectiv outgrupului, pe care o propune A. M. Bărbulescu are, în cultura română, un onorant antecedent, recent şi paradoxal în acelaşi timp, şi vorbim despre ediţia ***Bibliei*** îngrijită de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscop al Clujului. Este mai mult decât spectaculoasă coincidenţa unor răspunsuri pe care A. M. Bărbulescu, cu instrumentele sociologului, şi Bartolomeu Valeriu Anania, cu destoinicia teologului luminat, le obţin prin analiza sistemică a textului biblic.

140.000 lei

Petre Dogaru

Casa Regală, femeile fatale, masoneria şi dictatorii secolului XX

Autorul volumului „Casa regală…", profesorul Petre Dogaru, este un pasionat istoric, cercetător asiduu al tuturor surselor: arhive, documente, memorii şi articole din presă. Aproape toate problemele abordate în această carte sunt controversate şi au un puternic impact actual: viaţa intimă a lui Carol al II-lea, a regelui Mihai, a reginelor Maria şi Elena, a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej şi a Anei Pauker; rolul masoneriei în viaţa politică a României, cazuri şi situaţii încă neelucidate, Ceauşescu şi Masoneria etc.

350.000 lei

Gheorghe I. Brătianu

Basarabia. Drepturi naţionale şi istorice

Cartea istoricului Gheorghe I. Brătianu, ***Basarabia. Dreturi naţionale şi istorice,*** scrisă „în interesul restabilirii adevărului", face o analiză a documentelor ce vorbesc despre starea de lucruri din provincia atât de disputată a Basarabiei. Întreprinderea editorială pe care ne-am asumat-o publicând acest studiu, într-o nouă traducere, este subsumată unei intenţii programatice de decriptare a textelor tratatelor, congreselor, conferinţelor şi discursurilor, lăsând istoriei grija de a se exprima şi de a se orândui, într-o construcţie a cărei finalitate este mereu imprevizibilă.

150.000 lei

Gheorghe G. Bezviconi

Boierimea Moldovei dintre Prut şi Nistru

Cu structura unui dicţionar genealogic, cartea istoricului Gheorghe G. Bezviconi face sinteza tuturor surselor privind destinul ***Boierimii Moldovei dintre Prut şi Nistru***. Contribuţia boierilor din Basarabia în epoca de formare a identităţii naţionale româneşti capătă, astăzi, la moment de reevaluare istorică, semnificaţie de document identitar.
Veţi regăsi, în paginile acestui dicţionar, sinteza tuturor datelor referitoare la creşterea şi descreşterea boierilor Basarabiei.

160.000 lei

BOOKAREST 2004, ET. 4, STAND 4.4.02

Teatru

Ursul din container şi filmarea de la revoluţie

IULIA POPOVICI

„Unde vă duceţi ca să vă descoperiţi apartenenţa la o comunitate, ca să vă depăşiţi propria existenţă individuală şi să vă împărtăşiţi din ceva mai puternic decît dvs.? La un eveniment sportiv? La un restaurant? La biserică? Unde vă duceţi ca să simţiţi vitalitatea, forţa vieţii? La un concert de rock? La mall? La aerobic?

Vedeţi, nici dvs. nu vă duceţi la teatru."

Roberta Levitow, regizor

„S-a dat drumul" la tineri, spune Dan C. Mihăilescu. Cu îngăduinţă, vîrsta a doua face un pic de loc celor mici, să se-mpărtăşească şi ei din aceeaşi ştafetă dusă mai departe, care schimbă generaţiile fără să-şi schimbe în mod obligatoriu şi substanţa. Pentru că, nu-i aşa?, totul a fost deja inventat. Şi asta pînă şi-n teatru.

E uşor să spui că tinerii regizori sau tinerii dramaturgi au impresia că reinventează apa caldă, roata sau mersul pe jos, trăim într-un „postmodernism" care pe toate le ştie şi de toate s-a săturat. Dar asta înseamnă să nu-nţelegi că ceea ce inventează aceşti oameni nu e apa caldă în sine, ci moduri alternative de utilizare a ei – pentru că ce facem cu şi la ce ne serveşte apa caldă e o întrebare pe care ar trebui să ne-o punem la fel de des ca şi la ce (ne) foloseşte teatrul.

Sînt în jurul nostru oameni culţi, inteligenţi, inventivi în domeniul lor, dar care continuă să vibreze doar la teatrul clasic, la trăirisme, naturalisme şi simboluri. Oameni pentru care teatrul e o sumă de conserve, de exponate bine împăiate pentru a fi transmise de la o generaţie la alta. Şi e normal să-l vadă aşa. Teatrul, ca şi fotbalul, se joacă după nişte reguli pe care trebuie să le cunoşti ca să poţi privi partida, iar dacă acele reguli sînt de acum 50 de ani, vîrsta asta o are şi privirea spectatorului. Cum poţi aştepta de la un public să-şi caute pe scenă propriile experienţe conservîndu-l în formolul rostirii înalte de filozofii din alte lumi şi alte secole?

Deceniile în care arta era privită ca singura oază de parţială libertate de exprimare, în care lipsa divertismentului lejer împingea lumea buluc în librării, teatre şi cinemateci, iar o „şopîrlă" dintr-un spectacol era transmisă din gură-n gură la interminabilele cozi, ca astăzi bîrfele despre vedete, au dat culturii o aură de spaţiu privilegiat pe care cu greu o mai poţi regăsi într-o societate democratică. Iar desprinderea mentală a artistului de ideologia stării privilegiate e un proces îngrozitor de dificil, într-un fel ca vindecarea dependenţilor de droguri, în care cel mai îngrozitor e sevrajul.

De aceea, ideea românească despre teatru e în continuare tributară culturii înalte, de al cărei miraj simbolic nu ne putem elibera; avem în continuare actriţe de mîna a doua capabile de orice mîrlănie pentru un rol principal, la care ţin mai mult decît la dublajele de reclame pentru care au realmente vocaţie, fiindcă le dă impresia de a fi cu ceva mai presus de restul muritorilor. Avem actori năruiţi în ei înşişi care insistă să joace cu nădejdea nemărturisită că se vor prăbuşi pe scenă – iar acest lucru va fi privit ca un act eroic, şi avem regizori pentru care a vorbi în teatru despre omul de pe stradă e o blasfemie, cîtă vreme nu e vorba despre străzile Veronei. Modelele teatrului românesc, aceleaşi de cel puţin două decenii, sînt ale trecutului, iar orice analiză asupra peisajului contemporan sfîrşeşte în eterne „zăpezi de altădată": *où sont* spectacolele lui Ciulei-Penciulescu-Pintilie-Alexa Visarion, unde sînt George Constantin, Ileana Predescu, Eliza Petrăchescu, unde e Valentin Silvestru? Nici o mirare deci că singurele cărţi de teatru care se publică la noi sînt istorie, de preferinţă memorialistică – de ce să ne căutăm viitorul cînd avem aşa un trecut glorios de cultivat?!

Stop the tempo

Acasă

Singurul spectacol de teatru social făcut pe o scenă profesionistă de un regizor român (**Acasă**, la Teatrul Ion Creangă) s-a sfîrşit cu triluri de compasiune, prin ziare, pentru copiii străzii deveniţi actori, şampoane, săpunuri, portocale (cum spunea cineva, „dai doi lei şi spui că-ţi pasă") şi cedarea pe trei ani a utilizării unui apartament. I-a trecut cuiva prin cap că, fără s-o strige la colţ de ţară, Radu Apostol le-a redat spectatorilor o raţiune de a veni la teatru, aceea de a se simţi parte a unei comunităţi responsabile?

Singurul spectacol de teatru politic direct pe un text românesc contemporan (**Stop the Tempo**, de Gianina Cărbunariu) era cît pe ce să fie scos din program de teamă că îngînarea imnului naţional ar putea aduce poliţia în Green Hours. Ca şi **Acasă**, a devenit un succes de critică. Dar, ca şi la **Acasă**, pe undeva pe drum s-a rătăcit ideea cea mai importantă – că-n aceste spectacole nu e vorba despre o transcendere estetică a limitelor convenţiei teatrale, ci de o modalitate tranşantă de exprimare a unei atitudini etice şi civice, o atitudine declarată faţă de lumea în care trăim *noi, acum, aici*. Pînă aici merge reinventarea funcţiei teatrului.

Există generaţii de spectatori care nu se pot duce la teatru pentru o întîlnire cu propriul trecut, pentru că nu au încă unul. Se duc la întîlnirea cu prezentul lor, cu un alt concept al utilizării apei calde – dar se duc ei la teatru?

„Sînt ursul din container şi filmarea de la revoluţie" e, de fapt, un vers dintr-o poezie de Marius Ianuş reluată de Gianina Cărbunariu în **Stop the Tempo**. Pentru mine, ar putea la fel de bine să fie manifestul de campanie al unui nou teatru şi al noului lui spectator.

Film

Far East Film 6

DAN PETRILA

Succese de casă

A VI-a ediţie a Festivalului Filmului din Orientul Îndepărtat, desfăşurată la Udine în perioada 23-30 aprilie, a demonstrat încă o dată vitalitatea cinematografiilor din această parte a lumii, în special a celor din Coreea de Sud, Hong Kong şi China, care nu se sfiesc să intre în competiţie deschisă cu Hollywoodul, în lupta pentru spectatori, şi să realizeze filme populare şi de gen – acţiune, melodramă, *horror*, comedie etc. – la un nivel calitativ ridicat; în Coreea de Sud, care a reuşit anul trecut să aibă o pondere a filmului autohton de peste 50% în *box-office*, s-a impus chiar ca noul cuvînt de ordine printre producători termenul de *well-made*, iar filmele văzute în această săptămînă confirmă pe deplin această tendinţă.

Cell Phone

Cel mai ambiţios şi costisitor film (12 mil. $) făcut pînă acum în Coreea este **Tae Guk Gi**, povestea a doi fraţi prinşi în războiul dintre Nord şi Sud din anii '50, film care a readus în sălile de cinema spectatorii maturi şi de vîrsta a treia, astfel că recordul de încasări – de peste 100 mil. $ – nu a mai constituit o surpriză. Cu o durată de 147 de minute şi excelînd în scene de război care pot rivaliza cu **Plutoon** sau **Saving Private Ryan**, filmul te face martorul tragediei trăite de poporul coreean şi nesoluţionate nici astăzi; din mici detalii, înţelegi dramatismul situaţiilor cărora a trebuit să le facă faţă, complet nepregătit, un întreg popor, care, cel mai adesea, nu a avut altă vină decît că s-a aflat prins între China Populară şi SUA şi între două ideologii ireductibile, chiar dacă foametea şi supravieţuirea erau mai importante pentru omul simplu, adevăratul erou al filmului, decît orice ideologie.

După atacul prin surprindere nord-coreean şi dificila stabilizare a frontului, a urmat debarcarea americană de la Incheon, contraofensivă soldată cu cucerirea Phenianului şi, cînd se părea că războiul se încheie, covîrşitoarea ofensivă chineză... Toate aceste evenimente sînt redate cu emoţie şi profesionalism de realizatorii filmului, care va rămîne, cu siguranţă, în istoria cinematografiei sud-coreene.

Dezinhibarea cineaştilor sud-coreeni în faţa unor teme considerate pînă nu demult tabu este foarte vizibilă în **The Road Taken**, ecranizarea vieţii lui Kim Sun-myung, arestat în 1951 pentru convingerile sale comuniste şi eliberat abia în 1996, ceea ce l-a făcut să deţină recordul mondial de închisoare politică, record recunoscut ca atare de Amnesty International. Sînt aspecte similare „fenomenului Piteşti", cum ar fi cruzimea directorului închisorii, membru al rău-famatei KCIA. Nimic nu este edulcorat în film, totul fiind subsumat înţelesului alegerii unei ideologii şi a felului în care convingerile îţi pot determina viaţa. Că eroul filmului va consimţi în anul 2000 să fie schimbat cu deţinuţi politici nord-coreeni şi că de atunci nu se mai ştie nimic de el aflăm dintr-un insert la sfîrşitul filmului...

Tot din domeniul politic este **Silmido**, care a precedat succesul de casă al lui **Tae Guk Gi**, avînd peste 10 milioane de spectatori, şi care tratează, inspirat din fapte reale pentru care KCIA a trebuit să dea ulterior explicaţii, modul în care 31 de condamnaţi la moarte au fost duşi pe o insulă izolată şi antrenaţi să-l ucidă pe dictatorul nord-coreean Kim Jong-il.

Hero

Politicul este prezent şi într-un film aparent despre viaţa liceenilor – **Spirit of Jeet Kune Do**, plasat în anul 1978, printre ultimii ani ai dictaturii brutale a generalului Park, care avea să fie asasinat doi ani mai tîrziu; într-o lume dominată de violenţă, o lume care parcă îşi presimte sfîrşitul şi e-

Nuan

Tae Guk Gi

xacerbează totul, singurul model autentic pentru un adolescent pare a fi Bruce Lee, ca mijloc de autoapărare în faţa profesorilor şi colegilor de clasă. Iar finalul filmului, cînd Bruce Lee este înlocuit în preferinţele colegilor de Jackie Chan, este, de asemenea, emblematic pentru acel timp.

Să nu se creadă însă că cinematografia sud-coreană oferă doar filme aşa-zis „serioase": gala de deschidere a festivalului a prezentat **Dance with the Wind**, o comedie romantică, film care prilejuieşte debutul ca regizor al scenaristului delirantelor comedii **Attack the Gas Station** sau **Jailbreakers**, prezentate la precedentele ediţii ale FEF, care, de această dată, îşi atenuează tonul sarcastic în favoarea unei tonalităţi „soft", prin care dansul este văzut ca un mijloc de a găsi şi dărui fericirea.

Nici filmul erotic nu a fost neglijat, **Sweet Sex and Love** beneficiind chiar de prezentarea făcută de nimeni altul decît de faimosul specialist al genului – Tinto Brass!

O selecţie cu adevărat impresionantă!

Şi China a reuşit anul trecut să aibă încasări de peste 50% cu filme autohtone, dintre care s-a detaşat **Hero**, dar în condiţiile în care piaţa internă a fost încă protejată printr-o cotă de 20 de filme străine; pentru a fi admisă în Organizaţia Mondială a Comerţului, autorităţile au trebuit să accepte majorarea progresivă a acestei cote la 40 de filme străine anual, iar un alt factor cu impact asupra producţiei şi distribuţiei de film a fost semnarea în iulie 2003 a unui acord de intensificare a cooperării cu Regiunea Administrativă Specială Hong Kong, potrivit căruia filmele realizate în coproducţie – minimum o treime din contribuţie trebuie să fie din China continentală – nu mai sînt considerate „străine" (paradoxal, dar **Infernal Affairs** a rulat în China ca film străin!). Iar dacă amintim şi faptul că monopolul distribuţiei filmelor a fost înlăturat, o nouă lege permiţînd companiilor străine să deţină 75% din capitalul investit în săli de cinema, dotate cu cea mai modernă aparatură, inclusiv sisteme de proiecţie digitală, că marile companii americane Columbia şi Warner sînt deja prezente prin filiale proprii în China, înţelegem că momentul valorificării intensive a imensului potenţial al acestei pieţe se apropie vertiginos.

Parcă pentru a marca aceste transformări razante, a fost programat imediat în continuarea galei de deschidere **Cell Phone**, al doilea film la *box-office*-ul chinez, după **Hero**, în regia lui Feng Xiaogang, autorul lui **Big Shot's Funeral**, cu Donald Sutherland în rolul principal, şi despre care am scris de la Berlinala din 2002; trecerea de la societatea agrară la societatea de consum de astăzi – măcar pentru „vîrfurile" favorizate de noua deschidere a Chinei! – este redată foarte amuzant prin intermediul acestui simbol al civilizaţiei moderne – telefonul mobil.

Prologul filmului ne introduce în lumea satului chinez al anului 1969, cînd în viaţa puberă a eroului se petrec patru evenimente: i se schimbă vocea, tatăl lui vinde un porc şi îi cumpără o bicicletă, în sat se instalează stîlpi de telefon şi la primărie apare telefonul cu manivelă, iar vărul lui, miner, se căsătoreşte cu o frumoasă din alt sat, prilej ca eroul nostru să vorbească prima oară la telefon... Sărim în timp 30 de ani, pe un generic foarte ingenios, realizat exclusiv după ultimele tipuri de telefoane mobile, ca să îl regăsim pe adolescentul de ieri ca prezentator de succes al unui *reality show* TV, cu BMW şi un buclucaş de mobil, care-l dă de gol în faţa soţiei cînd îi e lumea mai dragă... De, cînd ai şi soţie, şi amantă – o Monica Bellucci în variantă chineză! –, ba mai vrei chiar şi o a treia parteneră, nu trebuie să laşi nimic la voia întîmplării, iar dacă se întîmplă să-ţi uiţi mobilul – eşti terminat!

Un rol aparte este rezervat celui care-l salvează cîteodată din situaţiile penibile în care se vîră singur, producătorul său TV, totodată rezoneur al filmului, pînă cînd şi acesta cade în acelaşi păcat, după care pleacă în... Estonia să predea limba chineză şi să i se piardă urma!

Dar, vorba lui, cînd era mai bine – cînd erai student şi veneai în sat şi toţi credeau ce le spuneai că făcuseşi prin capitală, sau astăzi, cînd toată lumea îţi ştie şi cea mai neînsemnată mişcare?!

Nostalgii şi rememorări

De o cu totul altă factură este **Nuan**, distins cu Premiul pentru cel mai bun film la a 12-a ediţie a Festivalului naţional „Cocoşul de Aur"; nostalgic după tinereţea şi inocenţa pierdute, filmat în tonuri calde, catifelate, în peisajele superbe ale sudului Chinei, filmul este povestea unei reîntoarceri după 10 ani în satul natal a unui absolvent de facultate, care promisese iubitei sale că va reveni să o ia cu el... Într-o lume pe care o regăseşte aproape neschimbată, fosta sa iubită se măritase cu surdo-mutul satului, cu care are o fetiţă de 5 ani, iar trăsăturile sale, marcate de munca fizică susţinută, cu greu mai reamintesc de frumoasa adolescentă de odinioară. O dată cu plecarea la facultate, convenţia fusese că, dacă nu-i va răspunde la trei scrisori, să o uite, el fiind de fapt a doua ei alegere. Prima dragoste era un artist de circ, care nu se va mai întoarce niciodată în acel sat. Singurul moment luminos al dragostei lor – scena scrînciobului – îţi rămîne însă dureros în memorie, ca un simbol al propriilor trădări şi inconsecvenţe.

Era normal ca, după succesul fenomenal înregistrat de **Infernal Affairs**, producătorii din Hong Kong să reacţioneze pe măsură şi să exploateze la maximum acel filon aurifer, aducînd pe ecrane, la interval de doar două luni – pe 1 octombrie şi, respectiv, 12 decem-

Cei 7 care au speriat restul

Cronicari **Filme**	Iulia BLAGA	Laurenţiu BRĂTAN	Mihai CHIRILOV	Andrei GORZO	Valerian SAVA	a.l.ş. *featuring* Andrei BANGU
21 de grame	▮▮▮	▮▮▮		▮	▮▮▮	▮▮▮ /
Actorii		▮▮			▮▮	
Casa bîntuită		▮			▮	
Ceva, ceva tot o ieşi	▮▮	▮		▮		▮ / ▮▮▮
Contratimp		▮▮			▮▮	▮▮ /
Damen Tango				▬	▬	
Fereastra secretă	▮▮	▮▮	▮		▮▮	▮▮▮ /
Identităţi furate	▮▮	▮			▮▮	▮ /
Juriul		▮▮	▮		▮	▮ /
Nathalie		▮▮▮				
Numai dragostea	▮▮	▮▮▮	▮▮	▬	▮▮▮	▮▮▮ /
Patimile lui Hristos		▬		▬	▬	▮ /
Peter Pan		▮			▮▮	
Pur şi simplu dragoste	▮▮	▮▮		▮▮		▮▮ /
Scary Movie 3		▮▮	▮		▮▮	▮▮ / ▮▮
Stăpînul inelelor. Întoarcerea Regelui		▮	▮▮	▮▮▮	▮	▮▮ / ▮▮
Surpriză: vine Polly		▮		▮▮	▮▮	▮▮ /
Şcoala de rock	▬	▮			▮▮	
Troia				▮▮▮	▮▮▮	
Van Helsing					▬	

▮▮▮▮ – excepţional ▮▮▮ – foarte bun ▮▮ – bun ▮ – mediocru ▬ – catastrofal

brie 2003 –, atît *prequel*-ul, cît şi *sequel*-ul originalului! Surpriza a fost ca *prequel*-ul să fie mai bun decît originalul, chiar dacă *sequel*-ul, lansat în preajma sărbătorilor de iarnă şi avîndu-l din nou pe Andy Lau în rolul principal, a avut un succes de *box-office* mai mare.

Acest **Naşul** chinez – **Infernal Affairs II** – este cu adevărat remarcabil prin scenariu şi subtilitatea construcţiei psihologice a fiecărui personaj, iar performanţa actoricească a interpreţilor te face să reţii nume care, pentru un european, sună aproape imposibil de memorat.

Sequel-ul **Infernal Affairs III** face o incursiune în psihologia gangsterului infiltrat în poliţie, marcat de dispariţia adversarului său – Andy Lau *versus* Tony Leung – şi înfruntîndu-l acum pe mai tînărul şi impenetrabilul şef al unei Echipe Speciale a Poliţiei, dar este şi cel mai slab realizat din această trilogie; de notat totuşi că acest film se numără printre primele filme realizate cu participarea chineză, conform noii legi a coproducţiilor de care aminteam mai înainte, astfel ca măcar interesele financiare ale producătorilor să fie salvate.

Genul filmului de comedie are norocul să beneficieze de imaginaţia lui Pang Ho-cheung, pe care îl ştiam drept Edmond Pang în **You Shoot, I Shoot** în 2002 şi care acum, în **Men suddenly in black**, tratează încercarea a patru bărbaţi de a-şi înşela nevestele ca pe un film cu gangsteri, de la pregătirea „loviturii“ şi pînă la toate etapele desfăşurării ei. Adăugînd imaginilor din prezent amintirea mitică a precedentei escapade, din 1997, cînd un unchi se „sacrifică“ şi ia asupra sa toată vina, permiţînd celorlalţi soţi să se „retragă strategic“, fără să fie surprinşi de neveste, rezultă un sănătos comic de situaţii, fericit augmentat de privirea originală a regizorului, care, prin simpla schimbare a unor registre de gen, reuşeşte un film memorabil, chiar dacă într-un domeniu considerat facil.

Japonia nu a fost reprezentată nici în acest an de producţii satisfăcătoare; probabil, responsabilii cu distribuţia europeană a filmelor japoneze nu sînt foarte mulţumiţi de rolul pe care festivalul de la Udine l-ar putea avea în promovarea produselor lor şi atunci, pur şi simplu, îl ignoră la modul politicos. Doar astfel îmi explic prezenţa unor producţii minore, departe de a putea reprezenta complexitatea acestei cinematografii, sau trimiterea unui film bun, cum a fost **The Twilight Samurai**, doar la Berlinala din 2003. În aceste condiţii, singurul film japonez care m-a impresionat a fost **Tadon and Chikuwa**, realizat în 1998 de Ichikawa Jun, mult timp considerat drept un discipol al lui Ozu, dar care, cel puţin în acest film, contrazice vehement această aserţiune. Inspirat de starea psihologică predominantă în acel timp, cînd aveau loc atentate cu gaz în metroul tokiot, şi pornind de la două povestiri ale lui Shiina Makoto, Jun redă crizele existenţiale a două personaje, un şofer de taxi înnebunit de monotonia străzilor pe care le parcurge la infinit şi imposibilitatea comunicării reale cu pasagerii săi ocazionali, şi un poet, al cărui delir nu mai ştii dacă este real sau imaginat.

Folosind adecvat unghiurile de filmare şi culoarea, Jun reuşeşte să te transpună în pielea personajelor aflate în criză, simţind fizic stările lor şi inducîndu-ţi un sentiment de nesiguranţă şi inadecvare, similar probabil celui simţit de conaţionalii săi în acel an al confruntării cu o oglindă mai puţin măgulitoare pentru Japonia contemporană.

Despre Filipine şi Thailanda – nimic de semnalat, poate doar surpriza neplăcută de a descoperi într-un film filipinez un *show* TV gen Badea şi Oreste, care mi-a reamintit cu frisoane de starea cinematografiei şi a televiziunilor noastre. În rest – numai de bine.

Arte vizuale

Petraşchievici

AURELIA MOCANU

Prietenia şi generozitatea au fost bugetul producţiei artistice înduioşătoare de desene, acuarele şi artă obiectuală textilă a lui Constantin Petraşchievici (1950-2002). Din prietenie şi generozitate s-a putut face o expoziţie cu intenţie retrospectivă şi cu efect emoţional sfîşietor, din ceea ce Costică a risipit voit, cu frenezie, cunoscuţilor săi. Într-o boemă greu de imaginat în ultimul deceniu de ceauşism, cît şi în „noul regim“ de capitalism concurenţial sălbatic, Costică Petraşchievici a „performat“ artistic cu propria existenţă, exclusiv sub ochii prietenilor, a lumii de vernisaje marginalizate. Ofrandele nesfîrşite ale lui Costică, din mici producţii grafice sau textile, au constituit o expoziţie *in progress*, răsfirată în locuinţe bucureştene, la prietenul doctor de la Focşani şi, spre final, în Iaşi. Costică a fost, fără dubiu, o enzimă de libertate năstruşnică, total gratuită, care a marcat cîmpul comunicării artistice, cel puţin în generaţia '80 a artiştilor plastici din Capitală. În ultimii ani de viaţă, Costică s-a întors la Iaşi, unde a fost secondat, cu multă înţelegere, de artista Mariana Stratulat.

Prin generozitatea unui prieten „colecţionar“ de Petraşchievici, domnul Dan Bărbulescu, s-au putut aşeza, nesperat de bine „muzeografic“, vestigiile unui mare talent plastic, ludic şi imaginativ. Autorul moral al expoziţiei de la galeria Căminul Artei – etaj este criticul şi istoricul de artă, Adrian Silvan Ionescu. Academic şi acribic, ca un fel de arheolog al straturilor din duhul lui Costică, dr. Silvan, prietenul cel mai îndepărtat de stilul de risipire boemă al artistului, a fost sprijinit, cu un devotament exemplar al colegialităţii, de către familia de artişti decoratori Rodica, Sorin şi Dragoş Alessandriu. Ei au adunat urmele trecerii prin „viaţa-ca-bucurie-de-a-comunica“, întrupată de Petraşchievici.

Acest bulgăre de păpădie al prieteniei arăta ca un Falstaff mujic, cu chitară şi pamblici multicolore, cu espadrile-botoşei confecţionate de el din pîslă vopsită, fireşte, roz sau frez. Cu rîsul său gîlgîitor, Petraşchievici a dat viaţă unor catehisme dadaiste şi magrittiene în mici obiecte impecabil finisate, în vigniete şi desene în tuşuri colorate. Expoziţia ne oferă şi multă grafică peisagistică neaşteptată pentru noptatecul boem. Iubirea de arbori şi de vegetal se documentează apoi în mixajele sale umoristice. Petraşchievici s-a constituit drept un scamator tandru al regnului domestic, el care n-a avut decît în ultimii ani de viaţă o locuinţă cuviincioasă. Costică manufactura din aţe, sfori şi stambe altoiuri stupefiante şi încrucişări de regnuri, de predilecţie botanic cu domestic. El a îmblînzit poetic destrămarea materiei textile. Îşi asuma entropia firelor, înainte de a ajunge deşeuri. Orice capăt de pînză sau sfîrşit de papiotă se mîntuiau în mîinile lui meticuloase şi sub ochiul lui de vopsitor rasat. Era suficient ca Petraşchievici să bobineze atent o rămurică, un băţ de tîrn sau o sîrmă înălţată ca un monociclu, şi apărea un personaj sau o glumă vizuală de un perfect dozaj. Prin condiţia sa boem-nomadă, prefera miniaturizarea, dar atunci cînd a avut tihnă a migălit cîţiva metri de vrejuri cu bostani grei şi păstăi din doc vopsit preţios, care s-au plimbat, prin garări temporare, între cunoscuţii artistului. Costică a fost, în desenele şi colajele sale erotice, licenţios cu perdeluţe liliachii, ironic fără vreo anxietate, anapoda cu candoare, *frondeur* fără resentimente.

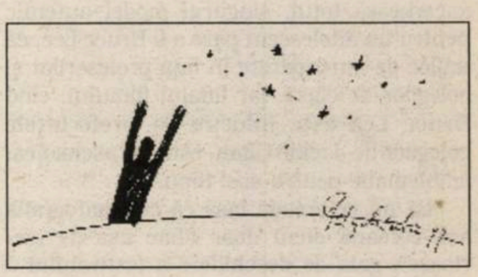

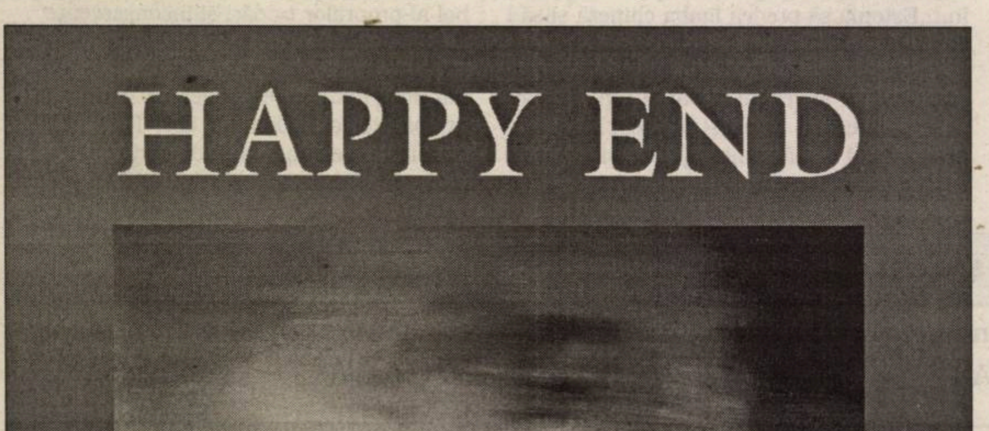

HAPPY END

E L I A N

Pictură şi instalaţie

21 mai - 1 iunie, Galeria U.A.P.
Str. Iuliu Maniu 2-4, Cluj

În deschidere: vineri 21 mai, ora 13, prof. dr. Aurel Codoban
vă invita la o discuţie liberă despre "happy end",
ca atitudine feminină.

Eveniment susţinut de Galeria HAG / e-mail: hag@k.ro

Dekstop

În data de 22 aprilie, la sediul firmei Oracle România, aflat în Piaţa Victoriei, s-a petrecut o mică minune, mai precis acel act de mecenat în aşteptarea căruia toţi artiştii suspină. Domnul Ştefan Cojanu, *managing director* al firmei pomenite mai sus, a avut mai mult decît lăudabila iniţiativă de a sponsoriza un grup de artişti tineri, studenţi ai Universităţii Naţionale de Arte din Bucureşti, la clasa pictorului Sorin Ilfoveanu. Deşi pare atît de neobişnuit, acest gest este unul cît se poate de firesc în alte locuri, în care sistemul de circulaţie a valorilor este bine pus la punct. În afară de rolul strict determinat pe care cea mai mare parte a „publicului iubitor de artă“ îl atribuie unui tablou, acela de a surprinde plăcut retina şi mai ales de a nu pune mari probleme de gîndire şi înţelegere, există şi unul mai serios: opera de artă reprezintă o investiţie pe termen lung. Să ne amintim doar de marile colecţii sau muzee particulare create de către bănci puternice, industriaşi renumiţi, petrolişti etc. etc. Arta poate fi vitrina în care puterea şi siguranţa pot fi admirate.

Dekstop este un titlu care face legătura atît între Oracle Romania şi grupul de artişti, cît şi între membrii grupului. În 99% dintre cazuri, pe *desktop* se înghesuie şi se alătură cele mai diverse şi mai diferite chestii: documente, poze de la *chef*, *shortcut* către **Age of Empires II**, un CV şi aşa mai departe. Cum spunea titlul unei emisiuni din copilăria mea, **Un univers într-un ghiozdan**. Nu există vreo legătura tematico-ideologică între cei care expun la sediul firmei: Aurelian Ardelean, Nora Dumitrescu, Smaranda Dumitrescu, Anca Leoca, Mihaela Mustaţă, Alexandru Niculescu, Nazen Peligrad, Gabriel Pop, Alexandru Rădvan, Simona Vilău şi Teodora Vişineanu. Tematică „de voie“, expresii şi personalităţi diferite. Aşadar ***Dekstop*** ni s-a părut cel mai potrivit titlu, amintind totodată şi de sfera de preocupări a firmei Oracle, una dintre cele mai importante companii creatoare de soft din lume.

Credem, încă, în puterea exemplului. Gestul generos, curajos de a întinde o mînă artei tinere ar fi de dorit să intre pe un drum drept, fără hopuri şi hurducăieli, acesta fiind un semn adevărat de civilizaţie.

Alexandru RĂDVAN

MindBomb: afişul social

M*indBomb* e un grup de tineri artişti care şi-au propus să promoveze „afişul social": o formă de intervenţie publică deopotrivă creativă şi „populară, accesibilă". Temele sînt – fireşte – foarte „la zi": integrarea europeană, alegerile locale, corupţia, polemica privitoare la construirea Catedralei Mîntuirii Neamului. În această pagină – un mic text programatic al grupului (în continuare în acest şapou, cu italice), cîteva „mostre" de „afişe sociale" şi protestul faţă de reacţia Primăriei Clujului la una dintre intervenţiile publice ale grupului.

*„**MindBomb** este o acţiune artistică organizată de ExtraArtGroup (Firma 9) şi San Francisco Print Collective, care are ca scop sensibilizarea opiniei publice la cîteva dintre cele mai acute probleme ale societăţii în care trăim.*

*Folosind afişul social pentru a vorbi despre implicarea activă în comunitate, educaţie, siguranţă şi protecţie socială, precum şi despre clişeele culturii consumiste, naţionalism, piaţa neagră, sărăcie şi corupţie, **MindBomb** îşi propune să promoveze arta ca vehicol al schimbării sociale.*

*Oricine se poate implica în acţiune participînd la forumul deschis la adresa www.mindbomb.ro. Aşteptăm idei, comentarii, schiţe de afiş pe forum şi pe adresa de mail contact@mindbomb.ro. Suportul direct pentru acţiunea **MindBomb** venit din afara cercurilor artistice este dovada că dezbaterea propusă interesează o largă categorie de populaţie, căreia îi pasă unde şi cum trăieşte.*

Mai multe detalii la adresa www.mindbomb.ro."

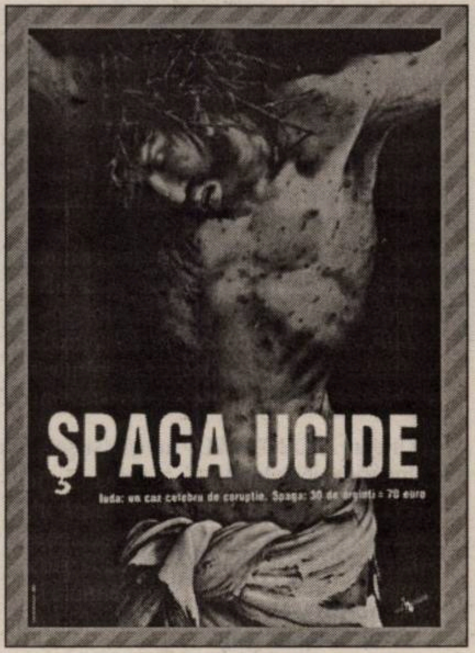
ŞPAGA UCIDE
Iuda: un caz celebru de corupţie. Şpaga: 30 de arginţi = 70 euro

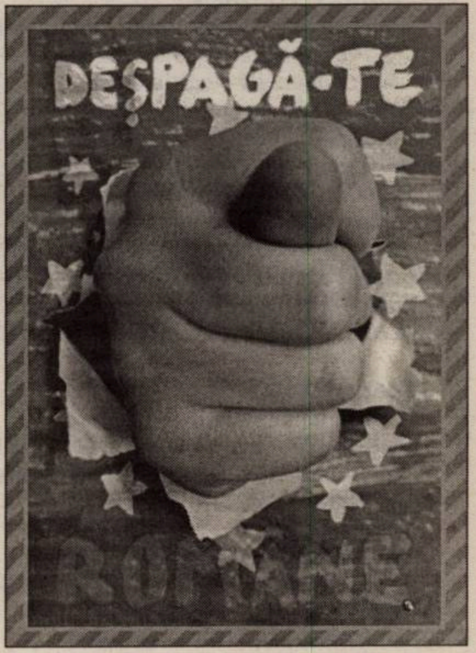

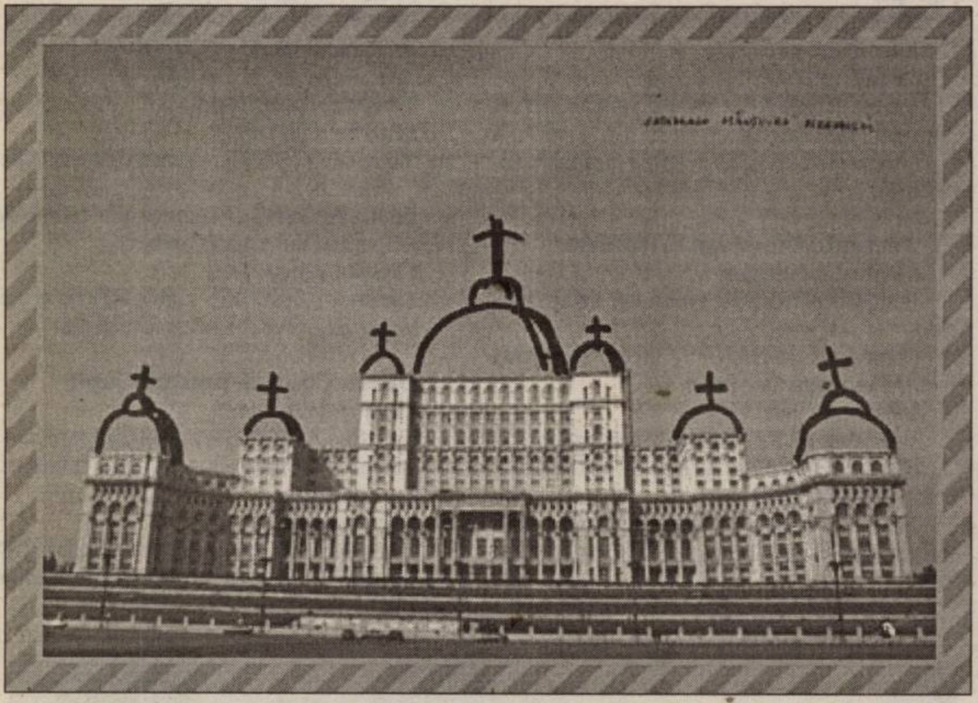

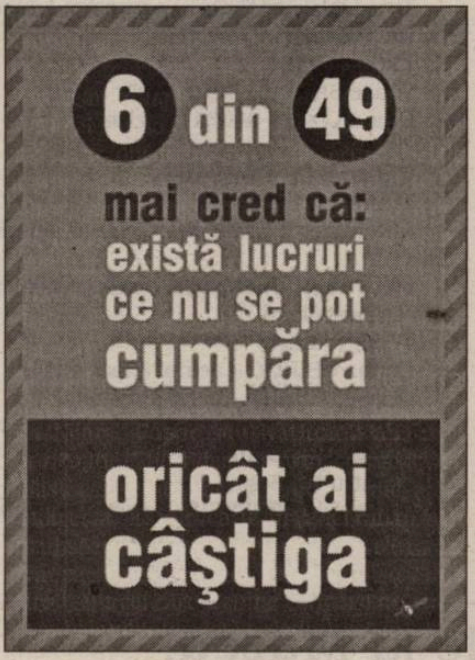

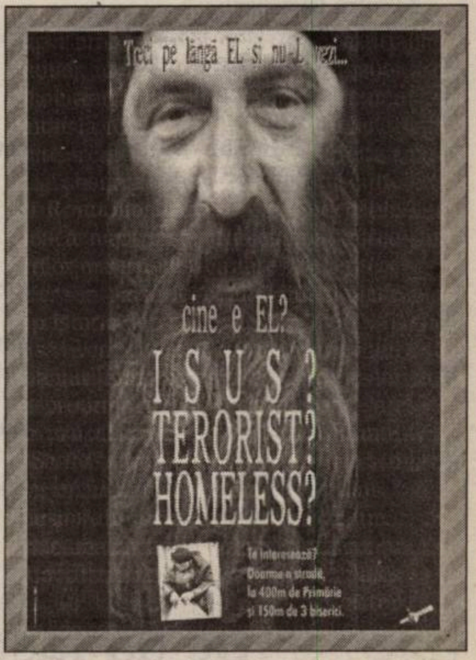
Treci pe lângă EL şi nu-L vezi...
cine e EL?
ISUS?
TERORIST?
HOMELESS?
Te interesează?
Doarme în stradă,
la 400m de Primărie
şi 150m de 3 biserici.

Protest împotriva Primăriei din Cluj

***MindBomb** protestează împotriva faptului că angajaţii Primăriei Cluj-Napoca au dezlipit în mod sistematic afişele şi au amendat organizatorii proiectului sub pretextul „lipirii de afişe în locuri neautorizate".*

Cluj-Napoca este un oraş încarcerat. În care nu ai dreptul să vorbeşti, să gîndeşti şi să visezi decît cu ştampilă de la Primărie. În curînd, clujenii vor fi obligaţi să plătească taxe pe gînduri şi pe vise. Vor fi amendaţi dacă nu visează, nu mănîncă ori nu trag vînturi tricolore.

Ce l-a deranjat pe primar şi pe angajaţii săi, care i-au pus în practică hotărîrile, fie la comandă, fie din obedienţă?

Faptul că există clujeni care gîndesc liber. Că există riscul, după vizionarea afişelor, să fie şi alţi clujeni care vor gîndi liber. Clujeni care îşi vor dori un primar care să construiască blocuri şi case, nu statui. Un primar care nu va batjocori drapelul şi simbolurile naţionale. Care nu se va înscrie într-un alt partid pentru a rămîne la putere. Care se va supune justiţiei. Şi care, la final de mandat, nu va avea nevoie de imunitate parlamentară pentru faptele sale. Mai exact, un primar care nu face promisiuni fabuloase şi imposibil de realizat doar pentru a fi ales. Singura sa promisiune e că nu va fi corupt şi că va munci pentru clujeni.

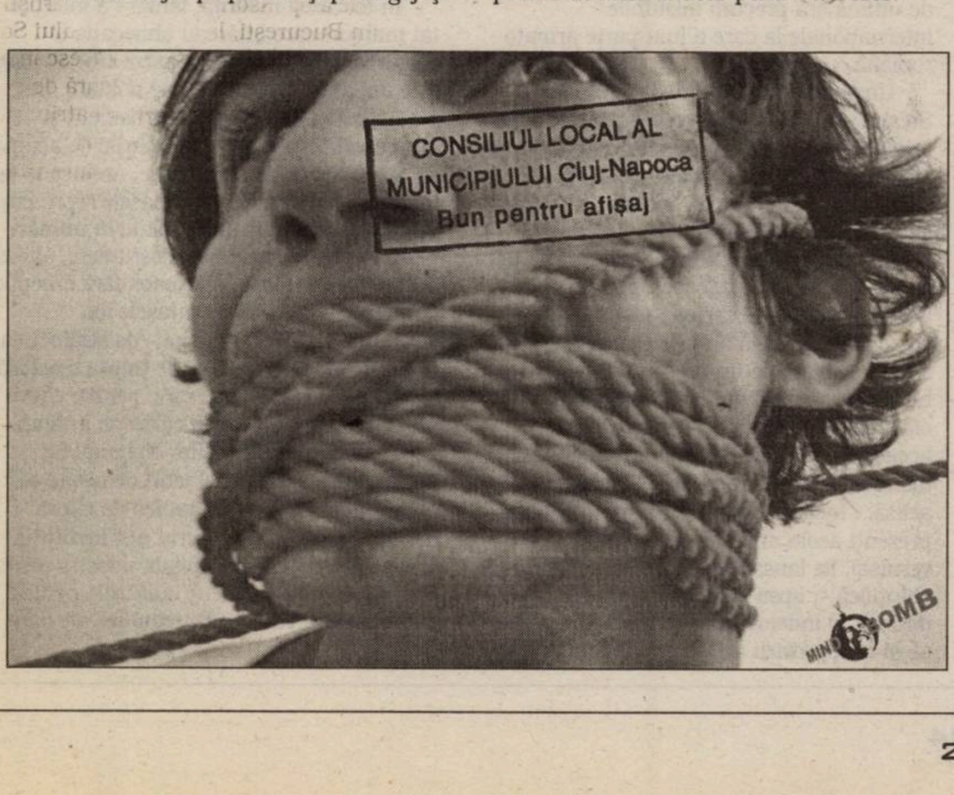

De ce afişele care susţin un candidat fictiv la Primărie l-au deranjat pe actualul primar este o întrebare la care numai clujenii au dreptul să răspundă.

Explicaţiile oferite de primar şi de angajaţii săi pentru distrugerea afişelor **MindBomb** şi amendarea participanţilor la proiect sînt penibile, derizorii şi puţin credibile. Clujul este plin de afişe amplasate în locuri neautorizate, iar cei care le-au lipit n-au fost amendaţi. Ultimul exemplu sînt afişele cu **Jobshop**, lipite marţi peste cele cu **MindBomb**, pentru o manifestare la care Consiliul Local este partener. Angajaţii Primăriei susţin că nu ştiau de ele şi că vor lua măsuri, dar tot angajaţii Primăriei sînt cei care au întocmit procese-verbale de amendă pentru afişele **MindBomb** lipite în acele locuri!

Primarul şi angajaţii săi invocă o anume curăţenie a oraşului. A unui oraş în care dai în gropi, în care tricolorul e transformat în coşuri de gunoi, iar statuile hidoase ridicate în ultimii ani sperie turiştii. În care banii sînt aruncaţi pe focuri de artificii şi defilări cu fascii, în timp ce bătrînii fără adăpost dorm la poarta Primăriei.

Mesajele afişate în stradă exprimă esenţa democraţiei. Ele îndeamnă la o participare activă la procesul democratic. Pedepsirea libertăţii de exprimare este un gest dictatorial, profund nedemocratic.

Printr-o simplă coincidenţă, afişele **MindBomb** au fost lipite în ultima zi a Săptămînii Libertăţii de Exprimare. O săptămînă care i-a dat frisoane primarului Clujului şi împotriva căreia s-a răzbunat, amendîndu-i pe organizatorii **MindBomb**.

Un lucru trebuie să-l ştie însă primarul Clujului: libertatea de exprimare nu se obţine cu chitanţă de la Primărie.

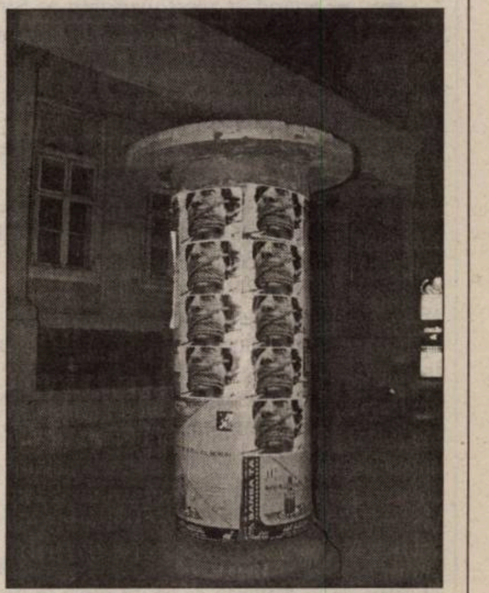

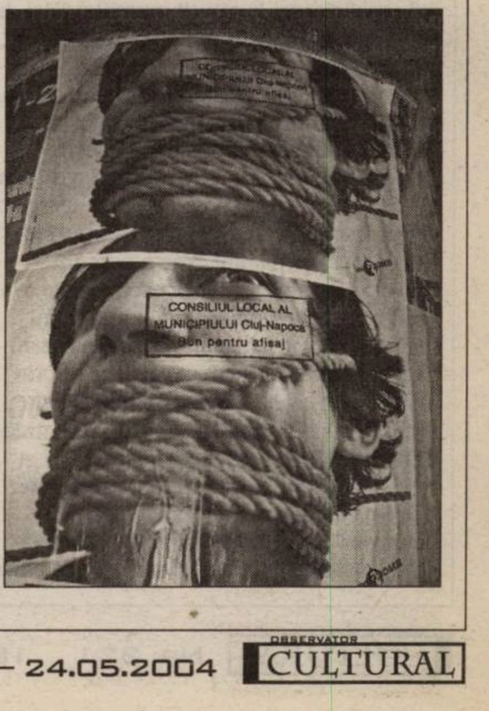

Premiile oraşului Bucureşti

Primăria Municipiului Bucureşti a decernat *Premiile Oraşului Bucureşti* – ediţia I, luni 10 mai, ora 20, la Opera Naţională din Bucureşti, în cadrul spectacolului-eveniment *Stelele din faţa şi din spatele cortinei*. Au fost premiaţi artişti şi tehnicieni din instituţiile de spectacol ale municipalităţii, nominalizaţi de către acestea. Premiile au fost: Premiul de excelenţă şi Premiul Tînăr artist, pentru artiştii nominalizaţi, iar pentru tehnicieni, Premiul pentru întreaga activitate Tehnică de scenă şi Premiul special Tehnică de scenă (vezi lista ataşată).

Invitaţii speciali în spectacol au fost: Athenaeum Symphony Orchestra, dirijor Adrian Morar, mezzosoprana Miruna Gavrilă, soprana Felicia Filip, tenorul Alfredo Pascu, Marius Mihalache (ţambal), Alin Constanţiu (saxofon), maestrul percuţionist Maxim şi trupele Iris şi Vama Veche. Regia muzicală: Lucian Moraru. Regia artistică: Alexandru Darie. Prezentator: Virgil Ianţu.

Această ediţie a fost dedicată redeschiderii Teatrului „Scala“ din Milano.

Parteneri media: Radio Starr, *B 24 FUN*

Centrul de Proiecte Culturale – ArCuB

Teatrul Bulandra
▮ Pentru tehnicieni:
Ion NICOLAE – maestru de lumini (special)
Ioan LAZĂR – maestru de lumini (pentru întreaga activitate)
▮ Pentru artişti:
Anca ANDRONE – actriţă (Tînăr artist)
Alexandru TOCILESCU – regizor artistic (excelenţă)

Teatrul Odeon
▮ Pentru tehnicieni:
Dan IOSIF – regizor tehnic (special)
Guip VICTOR – maestru lumini (pentru întreaga activitate)
▮ Pentru artişti:
Antoaneta ZAHARIA – actriţă (Tînăr artist)
Sebastian PAPAIANI – actor (excelenţă)

Teatrul Nottara
▮ Pentru tehnicieni:
Dan IORDĂNESCU – maestru lumini (special)
Dumitru MOTOACĂ – maestru lumini (pentru întreaga activitate)
▮ Pentru artişti:
Raluca GHEORGHIU – actriţă (Tînăr artist)
Margareta POGONAT – actriţă (excelenţă)

Teatrul Evreiesc de Stat
▮ Pentru tehnicieni:
Florea CÂRSTEA – maestru de sunet (special)
Grigore CIOBOTARIU – maşinist şef (pentru întreaga activitate)
▮ Pentru artişti:
Eugenia BRENDA – actriţă (Tînăr artist)
Leonie ELIAD – actriţă (excelenţă)

Teatrul Mic
▮ Pentru tehnicieni:
Mariana GĂMAN – cabinieră (special)
Titi CONSTANTINESCU – maestru lumini (pentru întreaga activitate)
▮ Pentru artişti:
Vitalie BANTAŞ – actor (Tînăr artist)
Coca BLOOS – actriţă (excelenţă)

Teatrul de Comedie
▮ Pentru tehnicieni:
Alexandru SOLOMON – regizor tehnic (special)
Mihai DRĂGULĂNESCU – sufleur (pentru întreaga activitate)
▮ Pentru artişti:
Dorina CHIRIAC – actriţă (Tînăr artist)
George MIHĂIŢĂ – actor (excelenţă)

Teatrul Creangă
▮ Pentru tehnicieni:
Robert DUMITRESCU – maestru de sunet (special)
Ioana IONIŢĂ – machieuză (pentru întreaga activitate)
▮ Pentru artişti:
Ani CREŢU – actriţă (Tînăr artist)
Lucian IFRIM – actor (excelenţă)

Teatrul Ţăndărică
▮ Pentru tehnicieni:
Andrei GHEORGHIU – maestru de sunet (special)
Gheorghe VASILE – maestru lumini (pentru întreaga activitate)
▮ Pentru artişti:
Ioana CHELARU POPOVICI – artist păpuşar (Tînăr artist)
Liliana GAVRILESCU – artist păpuşar (excelenţă)

Teatrul „Constantin Tănase“
▮ Pentru tehnicieni:
Petre DUMITRESCU – mînuitor decor (special)
Constantin PARAPUF – pictor scenograf (pentru întreaga activitate)
▮ Pentru artişti:
Valentina FĂTU – actriţă (Tînăr artist)
Stela POPESCU şi Alexandru ARŞINEL – actori (excelenţă)
Nae LĂZĂRESCU şi Vasile MURARU – actori (premiul special acordat de Primarul general)

Circul Globus
▮ Pentru tehnicieni:
Răzvan Teodor RĂDUCANU – maestru sunet şi lumini (special)
Stelian Simion MUREŞEANU – recuziter şef (pentru întreaga activitate)
▮ Pentru artişti:
Maria LAZĂR–AUGUSTIN şi Ioan LAZĂR – artişti acrobaţi (Tînăr artist)
Trupa Cârneanu-Platinium – artişti acrobaţi (excelenţă)

Teatrul Masca
▮ Pentru tehnicieni:
Robert VĂMANU – regizor tehnic (special)
George CRISTACHE – conducător auto (pentru întreaga activitate)
▮ Pentru artişti:
Eduard SAVIN – actor (Tînăr artist)
Anca FLOREA – regizor artistic (excelenţă)

Theatrum Mundi
▮ Pentru tehnicieni:
Maria BARBU – regizor tehnic (special)
Aurelia TRANDAFIR – machieuză (pentru întreaga activitate)
▮ Pentru artişti:
Gabriela BUTUC – actriţă (Tînăr artist)
Tudorel FILIMON – actor (excelenţă)

Teatrul Excelsior
▮ Pentru tehnicieni:
Mihai GEORGESCU – maestru sunet (special)
Frantz APOSTOL – coordonator tehnic de scenă (pentru întreaga activitate)
▮ Pentru artişti:
Annemary ZIEGLER – actriţă (Tînăr artist)
Victor RADOVICI – actor (excelenţă)

Opera Comică pentru Copii
▮ Pentru tehnicieni:
Krisztine AMBRUŞ – machieuză (special)
Levente AMBRUŞ – maestru sunet (pentru întreaga activitate)
▮ Pentru artişti:
Valentino TIRON – artist liric (Tînăr artist)
Viorica PETROVICI – scenograf (excelenţă)

Se dă fasole la Muzeu!

ADRIAN-SILVAN IONESCU

Mergînd în acest *weekend* pe Str. Mircea Vulcănescu (fostă Ştefan Furtună), puteai vedea, prin faţa porţilor, grupuri de locatari tuciurii care, în maieuri şi şlapi, păreau că aşteaptă, cu nerăbdare, să se întîmple ceva. Deodată, o ţigăncuşă strigă, cu glas subţirel: „Haideţi, fă, că se dă fasole la Muzeu!“. Atunci, toate pîlcurile se unesc şi, ca un şuvoi întunecat, se îndreaptă, în grabă, spre porţile Muzeului Militar Naţional. Dar acolo asaltul lor este brusc oprit de o salvă – poc! poc! poc! – „Bă, ăştia trage în noi...“, se aud vocile răguşite ale cîtorva bărbaţi burtoşi şi tatuaţi, care ştiau, din propria experienţă de delincvenţi, să deosebească un foc de armă de o banală pocnitoare. Ca la un semn, atacatorii flămînzi şi puşi pe ciordeală se răspîndesc, ca potîrnichiile. Postaţi pe celălalt trotuar sau pe la colţuri de gard, se mulţumesc să observe de la distanţă ce se întîmplă în parcul prestigioasei instituţii muzeale. Căci, în zilele de 14, 15 şi 16 mai, s-au desfăşurat, ca totdeauna în ultimii doi-trei ani, Zilele Muzeului Militar Naţional, care au atras un public entuziast şi distins, colecţionari şi prieteni ai istoriei militare româneşti.

În pofida timpului nefavorabil, vizitatorii s-au bucurat din plin de atracţiile oferite de organizatori. Iar acestea nu erau puţine. Într-o zonă cu pămînt gras a parcului, arheologul dr. Sergiu Iosipescu făcuse o săpătură şi, înveşmîntat ca ilustrul său înaintaş şi mentor Heinrich Schliemann, dădea explicaţii privind stratele şi suprapunerile de civilizaţii pe care le prezenta secţiunea sa. Istoria antică era prezentată puţin mai încolo prin armament dacic şi roman, făcîndu-se chiar demonstraţii de tragere cu balista. Dar majoritatea exponatelor puse la dispoziţia vizitatorilor erau legate de istoria modernă şi contemporană a ţării noastre. Sub un cort de campanie, Horia Vladimir Şerbănescu, reputat cecetător şi autor de studii dedicate uniformelor şi echipamentului militar, dădea explicaţii cu privire la ţinutele, armamentul şi dotarea armatei române în timpul Războiului de Independenţă. Îmbrăcat într-o elegantă uniformă de locotenent de dorobanţi – impecabilă replică executată de talentatul şi pasionatul restaurator şi colecţionar Dragoş Diaconu, el însuşi purtînd, cu demnitate şi mîndrie, ţinuta bravilor *căciulari* şi *curcani* de la 1877 –, dl Şerbănescu era foarte convingător şi elocvent pentru auditoriul curios. La un moment dat, de cort se apropie un locotenent colonel, comandant de regiment de dorobanţi. Acesta poartă uniforma de mare ţinută. Trupa din preajmă dă onorul, iar locotenentul dă raportul. Observînd în apropiere un turc cu priviri viclene şi bănuind că poziţiile le sînt periclitate, colonelul ordonă deschiderea focului şi apoi atacul la baionetă. Trupa ia poziţie şi trage o salvă cu gloanţe oarbe. (Aceasta avusese darul de a împrăştia vizitatorii nepoftiţi...) Dar lucrurile se liniştesc, iar turcul se dovedeşte a fi un prieten al muzeului, care acceptase, cu bărbăţie, să îmbrace uniforma inamicului, asumîndu-şi astfel toate riscurile ce decurgeau din aceasta – precum fugărirea prin parcul muzeului sau capturarea şi aducerea, cu baioneta în coaste, în faţa comandantului român. La scurt timp, ofiţerii noştri şi turcul au fost văzuţi fumînd şi discutînd amical, la fel cum se întîmplase şi în urmă cu 127 de ani, în faţa Griviţei, în timpul armistiţiilor.

Imitînd militarii în uniforme istorice, tinerii doritori se puteau exersa, într-un spaţiu special amenajat, la tragerea la ţintă cu arme cu aer comprimat. Cei interesaţi de armament greu şi de vehicule blindate

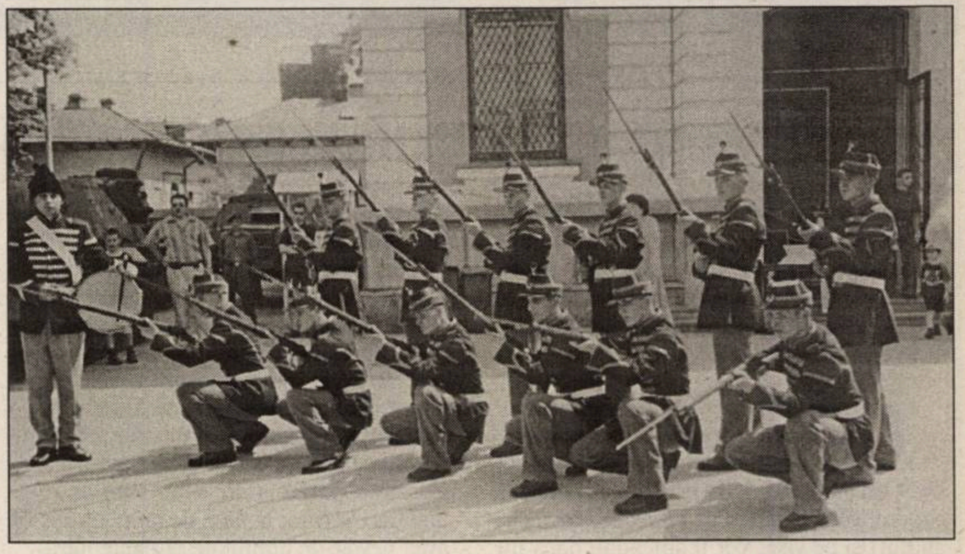

puteau cerceta, în voie, tancuri şi TAB-uri. Alţii erau informaţi asupra unor subiecte de ultimă oră precum misiunile internaţionale la care a luat parte armata română.

Un grup de călăreţi de la Clubul Steaua, îmbrăcaţi după toate regulile echitaţiei britanice – redingote negre, pantaloni albi, mănuşi crem, cravaşă, ţilindru – şi călări pe cai superbi, au încîntat publicul cu demonstraţiile lor hipice.

La ora prînzului, toată lumea a fost invitată la o masă ostăşească, compusă din pesmeţi, ciorbă de cartofi şi iahnie de fasole, gătite la bucătăria de campanie, atent supravegheată de un ofiţer şi de maiştri bucătari. Această gustare a augmentat deliciul zilei. (Ferice de cei care, ştiind de această rubrică suculentă din programul manifestării, îşi aduseseră gamelele de acasă... Însă, pentru fripturiştii totdeauna prezenţi acolo unde *se dă ceva* – fie vernisaj, fie lansare de carte sau conferinţă ştiinţifică –, lipsa gamelei nu era un impediment. O îndelungă experienţă i-a învăţat să-şi facă provizii oriunde, în buzunare, în ziare sau pungi de plastic, indiferent de starea solidă ori lichidă a trataţiei...)

În tot acest răstimp, fanfara a interpretat marşuri care întăreau abnegaţia şi dăruirea, fie la chemarea patriei, fie din proprie iniţiativă, purtînd haine militare. Dar s-au auzit şi melodii de divertisment şi promenadă, specifice în parcurile de acum un veac, în zile de sărbătoare. Acestea le-au încîntat pe delicatele şi luxoasele reprezentante ale sexului frumos, aflate în număr mare la eveniment, unele costumate, altele în rochiile cotidiene, dar toate, fără excepţie, fermecate – la fel ca înaintaşele lor, străbunici, bunici şi mame – de strălucirea uniformelor de paradă şi de ţinuta marţială a purtătorilor acestora, care, pentru cîteva ore, au făcut o agreabilă călătorie în timp.

Zilele Muzeului Militar Naţional fac parte dintre acele spectacole de *istorie vie*, atît de gustate în toată lumea de cîteva decenii încoace. Ele înscriu atît instituţia organizatoare, cît şi Capitala noastră între locurile de mare atracţie culturală pentru admirabilele reînscenări tematice ale istoriei naţionale.

profil

spin guide 3
centre de afaceri
restaurante
centre medicale
hoteluri
primăvară / spring 2004

Spin Guide: publicaţie de *advertising* editată de Horus Service SRL. Numărul 3 (primăvara 2004) prezintă peste o sută de locaţii bucureştene – centre de afaceri, restaurante de lux, cazinouri, baruri şi cafenele, clinici medicale, saloane de înfrumuseţare, hoteluri, agenţii de turism şi *ticketing* cu oferte diversificate: un „ghid" al Capitalei. Se distribuie gratuit în locaţiile mai sus-menţionate. Revista are 48 de pagini color format mic, pe hîrtie velină, aspect atractiv. Cuprinde anunţuri, informaţii, reclame grupate pe trei „module": **Business Opportunities, Pleasure in Business, Health & Beauty**. Ca un „preludiu" pentru sezonul estival şi concediu, **Spin Guide** propune cîteva destinaţii de relaxare în afara Bucureştiului. Un succint editorial semnat **Spin Media** prefaţează conţinutul acestui număr de primăvară.

de ici, de colo

Primăria Municipiului Constanţa
TOMIS
REVISTĂ DE CULTURĂ
4/2004
Exclusiv Prinţesa Ileana
Revista apare din 1999

În numărul pe luna aprilie al revistei de cultură constănţene **Tomis** citim – cu reală delectare – o neconvenţională (falsă) „poştă a redacţiei": e vorba de cîteva texte şi un „şapou" semnate de prozatorul Constantin Stan sub titlul **Şi asta se poate!**, în care acesta răspunde unor „adrisanţi" – desigur – închipuiţi. Printre ei – nume de rezonanţă precum Nicolae Breban, Marin Mincu şi Ştefan Agopian, „strigate" – însă – ca la catalog... Răspunzînd unor prezumtive scrisori imaginare, autorul infuzează parodia de o ironie aparent benignă, în fond usturătoare, punînd astfel degetul pe punctele vulnerabile ale scrierilor aşa-zişilor corespondenţi, cum ar fi prolixitatea uneori cam filozofardă a lui Breban, obsesia „precursoratului" propriu a lui Marin Mincu sau redactarea „expediată" a romanului **Fric** de Ştefan Agopian. Iată şi mostrele: Breban, Nicolae: „Cele 700 de pagini trimise – despre care ne spuneţi că înseamnă începutul unui roman condensat, pentru că, afirmaţi, «nimeni nu mai are azi timp şi răbdare să scrie scurt» – ne-au relevat un spirit analitic promiţător. Din păcate, fraza se încheie brusc şi nu ne-am putut da seama spre ce se îndrepta personajul dumneavoastră, Brebei, spre biserică sau spre logodnica sa din Ţăndărei. În general, rezumatele primului raft, de sus, din biblioteca de filozofie, sînt de un real folos cititorului, personajului şi tuturor celor care vor să se instruiască. Nu vă grăbiţi, lucraţi în linişte şi după cîteva zile trimiteţi-ne şi următoarele 1200 de pagini".

Mincu, Marin: „Reperele istorico-literare sînt extrem de binevenite pentru că rezolvaţi şi disputa veche de cînd lumea: ce-a fost mai întîi – oul sau găina? Vă revendicaţi paternitatea afirmaţiei care a revoluţionat întreaga literatură opt şi post-optzecistă: «Literatura este text». Luînd însă legătura cu Gheorghe Iova, un alt teoretician de marcă al curentului, domnia sa ne-a precizat: «Literatura e pre-textul textului meu, am zis –, datează cu două ore mai devreme decît ale domnului Mincu, aşa că nu mai încape nici o discuţie, să mai înveţe». Faptul că dl Iova nu poate aduce martori, în schimb dvs. aveţi o pleiadă impresionantă de juni care depun mărturie, atestînd astfel data de naştere a textualismului o dată cu afirmaţia ce v-o revendicaţi, rămîne cum aţi stabilit. Poeziile sînt aşa şi-aşa, sînteţi prea pudic, de parcă aţi fi fost crescut într-un pension de fete. Mai mult curaj, ce Dumnezeu!".

Agopian, Ştefan: „Romanul **Frec** este, fără îndoială, o capodoperă. Este prima dată cînd timpul scrisului este egal cu cel al cititului. Ceea ce a însemnat o viaţă de om dedicată scrisului înseamnă o viaţă de om dedicată citirii şi, deci, înţelegerii bogate, multitudinii de fapte, personaje, simboluri, cuprinse în scrierea dumneavoastră. Îl reproducem integral:

Agopian Ştefan
Frec
(roman)
O. Pe ea.
Sfîrşitul acestui volum".

Rămîne – prin urmare – valabilă interogaţia retorică din şapou: „Oh, dacă ar exista programe de scris capodopere sau, mă rog, măcar poezii, nuvele, romane de valoare, atunci desigur că fiecare dintre noi ne-am scrie exact poeziile, nuvelele, romanele pe care am vrea să le citim. Cu toţii am fi scriitori şi cititori şi nu ar mai exista nici un fel de dispută literară. Dar mai e mult pînă la a trăi într-o lume ideală".

Rămînînd, alături de Constantin Stan, la capitolul proză şi prozatori „optzecişti", mai menţionăm din sumarul acestui număr al **Tomisului** amplele comentarii de carte semnate de Alina Spînu: **Un trio de succes: Radu Petrescu, Gheorghe Crăciun şi Mircea Nedelciu** despre volumul **Doi într-o carte (fără a-l mai socoti şi pe autorul ei). Fragmente cu Radu Petrescu şi Mircea Nedelciu** de Gheorghe Crăciun şi, respectiv, **O trilogie teoretică a prozei optzeciste** despre **Ochiul bifurcat, limba saşie** de Adrian Oţoiu.

Arche Nr. 1/2003
Revistă de Etnologie şi Antropologie editată de Centrul Creaţiei Populare Dolj

Numărul 1-2/2004 al revistei craiovene de etnologie şi antropologie **Arche** are ca „osatură" o serie de eseuri despre antropologia urbanului – o disciplină mai puţin conturată (deocamdată) la noi. Ca „editorial" teoretic – un eseu-cadru semnat de Nicolae Panea: **Scurt istoric al unei ştiinţe a contemporaneităţii: antropologia urbanului**. În aceeaşi serie se înscriu texte precum: **Politeţea lingvistică şi identitatea urbană** de Cristiana Nicola Teodorescu, **Pledoarie pentru etnologia urbană medievală: o aplicaţie asupra Braşovului** de Ligia Fulga sau amplul şi foarte incitantul eseu de antropologie a muzicii pop americane de azi ***Nebun după tine* – reflecţii despre semnificaţiile muzicii *teen pop* contemporane** de Phillip Vaninni şi Scott M. Meyers de la Universitatea de Stat Washington (text preluat, prin amabilitatea autorilor, din **Electronic Journal of Sociology**, 2002).

Un comentariu pe marginea proiectului artistic **Oraşul de sub oraş** iniţiat de Teatrul Masca, Primăria Capitalei şi Metrorex, dar mai ales a expoziţiilor de artă contemporană **În-chip-uiri subterane** şi **Blocul de sub noi**, autor: Lila Passima, colaborator: Cosmin Manolache, semnează Magda Predescu, sub titlul **Locuri publice şi spaţii personale**. În continuare, Lila Passima îşi prezintă proiectul despre „locuri neconvenţionale" într-un text amplu, asezonat cu ilustraţii jucate (**Oralitatea oraşului. Forme de identitate urbană. Pasajul. Spaţiul subteran. Pasagerul *şi* timpul *său***. Tot legate de „oraş" sînt şi eseurile semnate de Carmen Banţa (**Panorama Tîrgului Moşilor într-o „tablă de materii"**), Cristina Gafu & Mihaela Nubert Cheţan (**Colindatul în urban. Preliminarii pentru o posibilă cercetare**) şi Ioana-Ruxandra Fruntelată (**Imagini suprapuse ale identităţii urbane**). Fără a fi singurele texte menţionabile din sumarul prezentului număr, ele se constituie într-un ansamblu „alternativ" în raport cu dominanta ruralizantă a etno-antropologiei noastre.

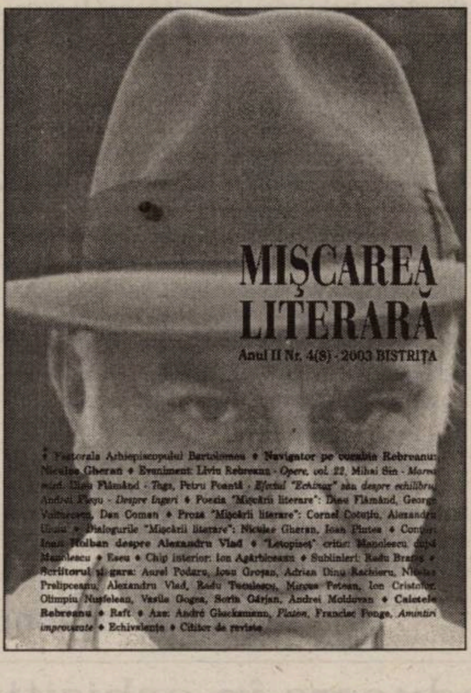

Sumarele numerelor 2-3 şi 4/2003 ale revistei **Mişcarea literară** din Bistriţa reţin atenţia prin destule materiale semnificative, cum ar fi: în numărul 2-3 – un nou capitol din studiul monografic al lui George Ardelean despre N. Steinhardt (**Problema libertăţii la N. Steinhardt şi F.M. Dostoievski**), ancheta despre condiţia literaturii (**Este literatura o vorbă în vînt?**), la care răspund Liviu Antonesei, Adrian Dinu Rachieru, Paul Vinicius, Adriana Barna, Gavril Moldovan şi Virgil Raţiu, sau cronica lui Olimpiu Nuşfelean despre volumului **Pururi tînăr, înfăşurat în pixeli** de Mircea Cărtărescu. În prim-planul numărului 4 se află textele despre „patronul spiritual" al revistei, Liviu Rebreanu. Într-un amplu dialog cu Olimpiu Nuşfelean, editorul operei rebreniene, Niculae Gheran, afirmă că „Surprize vor mai apărea, după cercetarea întregii arhive, dar de natură să întregească biografia scriitorului, nicidecum creaţia propriu-zisă". Interviul este prilejuit de un eveniment în materie: începută în urmă cu aproape patru decenii, ediţia critică de **Opere** Rebreanu a ajuns la final, o dată cu apariţia celui de-al 22-lea volum. Despre eforturile lui Niculae Gheran scriu articole de preţuire Nicolae Creţu, Corneliu Lupeş, Ion Moise şi Virgil Raţiu, plus – pe post de editorial – un **Elogiu editorului** de Olimpiu Nuşfelean, din care cităm o mărturisire aparţinînd lui... Niculae Gheran: „Din 1968, anul în care apărea primul volum cuprinzînd nuvelele lui Liviu Rebreanu, adică timp de exact 36 de ani, nu cred că a fost vreo zi în care să uit că trebuie dusă la capăt dificila trudă de editare a întregii creaţii rebreniene. Mărturisesc că n-am anticipat efortul benedictin şi nici îndelungatul timp care îmi vor marca viaţa, procurîndu-mi momente de fericire şi disperare. Dacă aş fi ştiut ce va urma, probabil că aş fi dat un alt sens vieţii mele. Care, iată, continuă în aceeaşi cadenţă".

TIMPUL
REVISTĂ DE CULTURĂ

Numărul 4/2004 al revistei de cultură ieşene **Timpul** propune cititorilor un sumar bogat, cu multe lucruri interesante. Reţinem doar două materiale, ambele „epistolare" şi ambele foarte acide, incomode, ridicînd chestiuni grave şi la ordinea zilei. Unul dintre ele îi are ca protagonişti pe Gabriel Andreescu şi Smaranda Enache, sub titlul **Un roman politic epistolar**. Stimulat de simpatia pe care **Timpul** o arată genului (de-ar fi numai „scrisorile" lui Dan Petrescu către Liviu Antonesei), primul reia textul unui articol publicat în **Ziua** din 19 februarie 2004 (**Acţiunea Populară şi Emil Constantinescu îşi subminează şi şansele şi onoarea**) şi îi adaugă o replică pro-Acţiunea Populară a Smarandei Enache. Urmează – în final – o contra-replică a lui Gabriel Andreescu, o pledoarie pentru rezonabilitatea acţiunii politice şi împotriva „maximalismelor morale" contraproductive. Cităm cîteva fragmente relevante: „E nevoie şi de preoţi, şi de oameni de conştiinţă, şi de politicieni. Ca politician trebuie să ai grijă – după opinia mea – ca acţiunea proprie să amelioreze viaţa politică. Or, acest atac continuu al AP la adresa opoziţiei duce la un efect contrar"; „Este o tristeţe ca Stolojan, Meleşcanu, Napoleon Pop, «acelaşi trunchi comun cu PSD», cum spui tu, să rămînă singura ofertă pentru alternanţa la guvernare. Dar [...] din punct de vedere politic, aceasta rămîne, din păcate, unica soluţie realistă astăzi. [...] Voi susţine, dacă voi putea, creşterea scorului DA, deşi nu văd de ce Meleşcanu este mai bun, «omeneşte vorbind», decît Năstase. Motivul: importanţa «alternanţei», a «mecanismului»"; „Constantinescu, care a venit la putere pe tema luptei împotriva securiştilor ne-a tratat exact aşa cum ne-au tratat Iliescu şi Virgil Măgureanu. Ne-a împiedicat să ne uităm la dosare, bătîndu-şi joc de întregul simbol pe care acest fapt l-ar fi avut pentru societatea românească".

În paginile 14-15 – o nouă „scrisoare" (cu numărul 29) a lui Dan Petrescu către Liviu Antonesei, în care autorul îşi concentrează tirul – de astă dată – asupra celui mai recent volum din **Jurnalul** Monicăi Lovinescu, „atingînd" – în trecere – şi alte figuri ale lumii noastre intelectuale. Foarte dur şi amar în fond, în ciuda tonului pe alocuri relaxat-ironic, textul atinge probleme la care se cuvine să medităm: „Va să zică, după 1990, descoperim cu surprindere o Monica Lovinescu complet deformată, [...] autoritară [...], intolerantă faţă de alte opinii decît ale sale [...] şi, de fapt, cu totul în afara realităţilor româneşti: în primăvara lui 1990, la Bucureşti, se credea tot timpul, spre exemplu, în 1946-'47. [...] Mă întreb totuşi dacă surpriza de a o descoperi astfel nu provine şi din iluziile noastre anterioare: căci oricît i-am execra (acum!) pe scriitorii români în bloc, în fond ea şi Virgil Ierunca aparţin acestei specii, în tot ce are ea mai bun, dar mai cu seamă rău. Mai mult, amîndoi n-au făcut decît să perpetueze (de) la Paris, alimentînd-o, o politică bucureşteană a unei facţiuni scriitoriceşti care, alături de cealaltă (celelalte?) şi în aceeaşi măsură, a otrăvit viaţa literară cu comploturi, aranjamente de culise, nepotisme, turnătorii (atenţie – revelaţiile dosarelor încă nu s-au terminat!), bîrfe şi o bălăcăreală «balcanică» despre care am scris deja, în marginea cazului Labiş, că poate fi de-a dreptul ucigătoare".

poezie

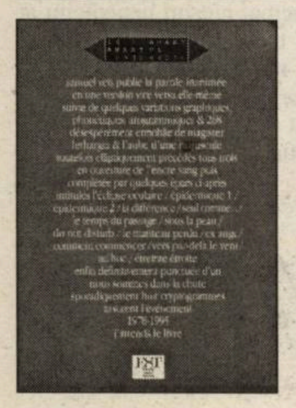

Samuel VEIS

La parole inanimé, rehaussé de huit cryptogrammes de l'auteur

Editura EST. Samuel Tastet Editeur,
Colecţia „Le diamant noir
/Diamantul negru",
Bucureşti, 2002, 96 p.

Cunoscut în special ca editor, director al Editurii EST, Samuel Tastet este în acelaşi timp un artist. Sub numele Samuel Veis, s-a afirmat în ultimul deceniu şi jumătate ca fotograf de artă. A publicat în 1992 o carte-album despre Serge Gainsbourg: **Le mur de Gainsbourg - 56 photographies**. Iar în 2002 acelaşi Samuel Veis a tipărit, tot la Editura EST, şi un surprinzător volum de poezie: **La parole inanimé**. Este o carte avangardistă şi compozită, în care eleganţei ambalajului îi corespunde o eleganţă similară a concepţiei grafice; opt desene stranii (opt „criptograme") ale autorului ritmează şi, într-un fel, comentează poemele componente, ele însele „criptografice", ingenios jucate tipografic, puse în pagină la modul experimental: variaţiile corpurilor de literă, întotdeauna semnificative (dar toate aceste jocuri criptografice şi tipografice au o arhitectură semnificativă!) trimit la poezia concretă şi la lettristul Isidore Isou, unul dintre posibilii maeştri ai autorului. Un alt reper care îţi vine automat în minte la lectură este Gherasim Luca: poetica deconstrucţiei lingvistice, jocurile de cuvinte cu alunecarea programatică pe semnificant, sfîşierea interioară împinsă pînă la cruzime par mai degrabă înrudite cu poetica suprarealistului franco-român decît cu textualiştii francezi sau cu membrii grupului L.A.N.G.A.G.E.: „j'ai d'or/l'ère et l'eau/ l'eau dans l'ère/l'air dans l'os/érigé// toute fêlée/ la cassure/ a filé (**l'aube d'une majuscule**). Asupra dialogului text-imagine în poezia avangardistă şi/sau experimentalistă este inutil să mai insistăm. Majoritatea textelor sînt în limba franceză, dar finalul volumului oferă ca *bonus* un grupaj de şapte poeme traduse în româneşte de Bogdan Ghiu (poet şi teoretician bine familiarizat cu deconstructivismul) şi un alt grupaj, tot de şapte poeme, traduse în sîrbo-croată de Natacha Puslojic. Dimensiunea internaţională, cosmopolită este, prin urmare, inclusă în oferta de lectură.

Întreaga structură (sau antistructură) a cărţii trimite la o poetică a discontinuităţii şi a cruzimii, centrată pe exploatarea virtualităţilor de sens ale limbajului, pe productivitatea sa combinatorică şi permutaţională duplicitară. Variaţiunile fonetice şi cele anagramice, punerea alternantă în pagină ca poezie şi proză, datarea diaristică a majorităţii poemelor, jocurile lettriste se asociază unei muzicalităţi stranii, situate undeva între muzica postserială şi jazz. Aparent, Samuel Veis s-ar înscrie în tipologia „poeziei lingvistice" stabilite de Gheorghe Crăciun în **Aisbergul poeziei moderne**. În realitate, lucrurile sînt mai complicate. Avem de-a face cu o ontologie a limbajului, cu o corporalizare/erotizare şi o *trăire* a acestuia, dar şi cu o poetică (modernistă) a tăcerii, a crizei sensului: „écrire dedans le hors/ hors du dedans/ communion secrète du cri mélé/ entre le corps du verbe/ le verbe du corps/ la verve vulve ouverte/écrire/ l'empreinte empan/ passage du temps/ brassage du sang/ écrire/ ne plus parler/ sentence du sens/ enfin se taire/ écrire/ allaiter le silence (**magister lethargia**). Sau: „le sang/ le sang/ assaut/ la cime/ a cent/ s'entend/ lasso/ du sens/ pur sang/ c'est lent/ s'élance/ s'exangue/ la langue/ cessant..." (**épidermique 2**). Există la Samuel Veis un autentic dramatism al scriiturii. Permanenta dislocare şi testare a limbajului indică o sensibilitate anarhică, dar şi o căutare frenetică a cărei miză nu este deloc mică. Sfîşierea, alienarea, lipsa de sens, moartea, spaima, disperarea, impasul, căutarea exaspera(n)tă a originii, interioritatea/exterioritatea sînt doar cîteva dintre obsesiile ce traversează poemele. Sînt texte dificile, adeseori obscure, programatic haotizate, în care nonspusul are o partitură cel puţin la fel de importantă ca şi ceea ce se spune. Indiferent de reacţiile pe care le putem avea în faţa acestui tip de literatură experimentală, provocarea pe care volumul lui Samuel Veis o propune merită asumată.

Lucian DRĂGOI

antropologie

Ruxandra IVĂNCESCU

Paradisul povestirii – memorie şi realitate trăită în povestirea tradiţională

Editura Paralela 45,
Colecţia „Deschideri",
seria „Comentarii critice",
Piteşti, 2004, 150 p.

De dimensiuni relativ reduse, concisă dar densă, cartea Ruxandrei Ivăncescu are aspectul unui curs universitar. Autoarea braşoveană propune o utilă şi acurată introducere în labirintul imaginarului mitic al povestirii. Retrăirea Paradisului prin mit şi ritual în lumea de tip arhaic şi tradiţional, preluarea nucleelor narative ale mitului de către alte naraţiuni precum legenda, basmul şi epopeea, pînă la romanţurile cavalereşti, romanele moderne, arta cinematografică şi universul mass-media, metamorfozele moderne ale instituţiilor arhaice fundamentale, toate trimit la un acelaşi tipar fundamental: Paradisul pierdut. Dimensiunea simbolică nu lipseşte nici din arhitectura volumului: numărul 12 al capitolelor trimite, între altele, la numărul de cînturi al unei epopei. **Ritualul povestirii**, **Teme epopeice în povestirea tradiţională: căutarea nemuririi**, **Povestirea tradiţională – repere bibliografice**, **Ele-mente ritualice şi magice în povestirea tradiţională**, **Carnavalul şi Postul Mare**, **Mit, legendă, roman cavaleresc**, **Zei şi eroi în societatea indo-europeană**, **Mit şi istorie**, **Avatarurile povestirii în contemporaneitate**, **O lume în căutarea paradisului pierdut** sînt tot atîtea repere care jalonează, pe firul istoriei, metamorfozele povestirii. Progresivul proces de secularizare al acesteia nu a făcut în fond decît să mascheze, să oculteze sau, în termenii lui Mircea Eliade, să „camufleze" la nivelul structurilor de adîncime nevoia de sacru: undeva, în adînc, ea subzistă, iar nevoia de poveste actualizează, în forme specifice, imaginea/imaginile Paradisului, *pattern*-ul iniţiatic. Ce sînt oare **În căutarea timpului pierdut** sau **Ullyses** decît nişte *questa* moderne? Şi oare voga actuală a *heroic fantasy*-ului şi a romanelor lui Tolkien, succesul de romancier al lui Umberto Eco, dar şi cel al basmelor de tip **Harry Potter** sau al popularelor naraţiuni

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!

InQuarto DESIGN

Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI

☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar

Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.

www.tipar.home.ro | tipar@home.ro | 0742.062.908

O introducere în achiziţia limbii

MONA MOLDOVEANU

Cartea Larisei Avram (conferenţiar la catedra de limba engleză a Facultăţii de Limbi şi Literaturi Străine, Universitatea Bucureşti), **An Introduction to Language Acquisition from a Generative Perspective**, analizează numeroase aspecte interesante legate de procesul de achiziţie a limbii. Cadrul teoretic în care se încadrează cercetarea este cel al gramaticii generative, care, aşa cum afirmă autoarea, acordă o atenţie specială problemelor legate de acest subiect.

Cartea este structurată în cinci capitole (**On the nature of language acquisition**, **Generative linguistics and language acquisition**, **Morphological development**, **The acquisition of syntax** şi **The acquisition of syntax/semantics interface**), iar conţinutul acestora este, pe scurt, următorul:

În **On the nature of language acquisition** este prezentat cadrul general pentru studiul achiziţiei limbii. Întrebarea (numită în literatura de specialitate „problema logică a achiziţiei limbii") de la care pleacă acest demers este cum reuşesc copiii să achiziţioneze limba maternă, în ciuda *input*-ului foarte sărac pe care îl au la naştere. Testele la care au fost supuşi copiii mici au demonstrat faptul că aceştia, încă de la o vîrstă fragedă, deosebesc structurile gramaticale corecte de cele incorecte şi recunosc constrîngerile semantice şi morfo-fonologice. Concluzia este că anumite aspecte ale cunoaşterii limbii sînt înnăscute, ipoteză ce-şi are punctul de plecare în teoria ineistă, asumată de Noam Chomsky.

Larisa Avram argumentează în favoarea ideii că există o „perioadă critică" în achiziţia limbii, pentru copiii care nu sînt expuşi la limbaj, care nu aud cuvinte ce aparţin limbii lor materne la cîteva zile după naştere. Există riscul ca aceşti copii să nu-şi însuşească niciodată limba la fel de bine ca aceia care au fost expuşi la limbaj imediat după naştere.

O altă idee importantă este aceea că achiziţia sintaxei este diferită de cea a cuvintelor. Prima reprezintă un proces distinct de principiile generale de învăţare, în timp ce a doua se află în relaţie cu limbajul specific, cu mecanismele generale de învăţare şi cu factorii sociali.

Capitolul **Generative linguistics and language acquisition** analizează modul în care demersul generativ al studiului limbii îşi are punctul de plecare în demersul behaviorist; el cuprinde, de asemenea, o scurtă prezentare a modului în care a fost reflectat procesul de achiziţie a limbii de Teoria Standard, de modelul Principii şi Parametri şi de Programul Minimalist.

Capitolul al treilea, **Morphological development**, cuprinde explicaţii ale achiziţiei formelor morfologice regulate şi neregulate (pe care copiii le disting foarte bine) şi ale faptului că nou-născuţii sînt capabili să utilizeze reguli de derivare şi să creeze astfel noi cuvinte.

Capitolul **The acquisition of syntax** cuprinde trei părţi: **Models of syntactic development**, **Accounts of the optional infinitive stage** şi **How subjects emerge**. Ideile fundamentale din acest capitol reprezintă explicaţii pentru modul în care specialiştii generativişti în achiziţie reflectă diferenţele dintre vorbirea copiilor şi cea a adulţilor, pentru preferinţa copiilor pentru formele non-finite (infinitivul), omiterea subiectului sau pentru utilizarea greşită a diferitelor forme cazuale drept subiecte.

În ultimul capitol, **The acquisition of syntax/semantics interface**, care cuprinde părţile **The acquisition of vocabulary** şi **The acquisition of tense and aspect**, Larisa Avram reliefează rapiditatea cu care îşi însuşesc copiii cuvintele din limba maternă şi studiază raportul dintre timp şi aspect în achiziţia limbii.

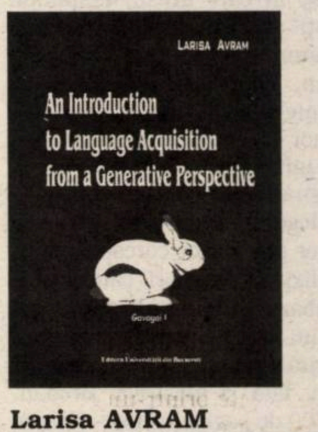

Larisa AVRAM

An Introduction to Language Acquisition from a Generative Perspective

Editura Universităţii din Bucureşti,
Bucureşti, 2002, 264 p.

Faptele descrise se bazează pe experimente efectuate pe copii, despre care s-a demonstrat că pînă la vîrsta de şase ani deţin un vocabular de aproximativ 9.000-14.000 de cuvinte. De asemenea, sînt descrise şi cazurile speciale ale unor copii care prezintă deficienţe în procesul de achiziţie a limbii sau care au un coeficient de inteligenţă scăzut.

Cartea Larisei Avram este importantă prin faptul că aduce o nouă contribuţie în domeniul psiholingvisticii, reprezentat la noi prin opera de pionierat a profesoarei Tatiana Slama-Cazacu.

„inițiatice“ ale lui Paulo Coelho nu țin oare (și) de această etern-umană nevoie de mit, de imaginar, de mister și ritual, de poveste și, în ultimă instanță, de sens? Dar mult-disprețuitele (de către unii) și atît de gustatele (de către mulți alții) narațiuni de consum și „de serie“ care-și dezvăluie cu impudică naivitate schemele arhetipale, tradiționale? Întrebările sînt, firește, retorice.

Didactic, demersul Ruxandrei Ivăncescu nu este și unul arid-impersonal. Nervul polemic nu lipsește, nici nevoia de „confruntare“ cu actualitatea. Fără a fi impozantă, bibliografia străină și autohtonă este una „bazală“, bine valorificată. Mitologia, antropologia, folcloristica, studiul imaginarului, istoria religiilor sînt convocate în analize succinte și precise. Fără digresiuni inutile, autoarea urmărește metamorfozele mitului și ritualului povestirii pe toate nivelurile jocului. Plăcerea lecturii provine, în bună măsură, din claritatea eficientă a „demantelării“ structurilor arhaice în imaginarul modern și din evidențierea corespondențelor (comunicărilor) subterane dintre cele două mentalități aparent opuse, antinomice, dintre imaginarul „trăit“ ca realitate sacrală și cel în care imaginea Paradisului e reactivată prin „memoria“ ficțională.

Paradisul povestirii... nu este nici mai mult, dar nici mai puțin decît o bună, onestă introducere în materie.

Sorin POP

O lume mai dură.
NU-!
o lume mai bună
O lună de non-violență
în mass-media
7 mai - 7 iunie
Campanie inițiată de Televiziunea PAX

Radio România Cultural,
post al Societății Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvențe:

	MHz	kHz
București	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistrița	72,44	
Brașov	105	
Brăila	104,1	
Călărași	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanța		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focșani	102,8	
Galați	69,65	
Iași	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamț	103,1	

	MHz	kHz
Petroșani	89,5	
Pitești	104.1	
Ploiești	104.1	603
Reșița	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

O „integrală“ a ineditelor lui Nichita Stănescu, în revista **Manuscriptum**

Revista trimestrială **Manuscriptum**, editată de Muzeul Literaturii Române, a comemorat împlinirea a douăzeci de ani de la moartea lui Nichita Stănescu printr-o apariție specială, cvadruplă. Numărul 130-131 cuprinde versuri inedite, iar numărul 132-133 – proză, publicistică și scrisori de asemenea inedite. Textele sînt însoțite de numeroase fotografii realizate de Vasile Blendea, Ion Cucu, Aurel Mihailopol, Tudor Jebeleanu, Florin Iaru, Ion Predoșanu, Dan Popovici ș.a.: o întreagă „arhivă sentimentală foto“. Se adaugă un mare număr de desene și manuscrise reproduse anastatic.
Volumele sînt prefațate printr-un cunoscut text de autodefinire al lui Nichita Stănescu – **Artele poetice posibile** – și prin cuvîntul profesorului Matei Călinescu, rostit în iunie 2003 în Rotonda MLR: **Nichita era poetul** (ambele – transcrise de pe bandă magnetică). Un studiu introductiv al editorului Alexandru Condeescu (**Antum, postum, inedit**) își propune să ofere o privire de ansamblu asupra „lăzii cu manuscrise“ rămase pînă acum nepublicate în volum. O notă editorială prezintă în amănunt structura volumului: „Textele inedite, postume, ordonate cronologic, aflate în arhiva muzeului, respectă în sumarul numărului structura operei stănesciene antume [...]: poezie, proză poematică și publicistică literară ori «conjuncturală». Lor li se adaugă o seamă de **Texte vorbite**, rostite de poet la radio și televiziune sau la întîlniri cu cititorii, și transcrise de pe bandă magnetică (ortografia lor ne aparține). Un capitol aparte, intitulat **Convorbiri**, conține interviuri și răspunsuri la anchete consemnate de colegi publiciști, fie inedite, fie apărute în condiții precare (bibliografic) în publicații cu o circulație extrem de redusă, astăzi demult dispărute. [...] Alt capitol insolit, **Corrigenda**, cuprinde texte revizuite și adnotate de scriitor după publicarea lor [...] sau redau forma integrală a manuscriselor, acolo unde ele au fost «croșetate» sau transcrise greșit de editorii vremii [...]. **Varia** adună sub acest titlu intervențiile publice și la «mese rotunde» pe diverse teme, de la sociale, la umoristice ori politice, apărute în publicații fie extraliterare, fie de circulație restrînsă. Cele mai multe dintre articole, ca și interviurile și alte texte stănesciene tipărite ocazional în efemere buletine de festivaluri artistice, cataloage de expoziții plastice, programe teatrale, de negăsit astăzi în biblioteci sau arhive, au fost încredințate de Nichita Stănescu – decupate adesea și datate de mîna sa – criticului Alexandru Condeescu în vederea realizării ediției selective din opera poetului“. În aceeași categorie intră un dosar cu 66 de poeme „refuzate de autor“ din arhiva personală a poetului. Se adaugă peste 200 de poeme obținute prin achiziții și donații din arhive personale aparținînd fie familiei, fie prietenilor; ele au fost grupate în șase secțiuni tematice.

Volumul al doilea (proză, publicistică și corespondență, dedicații, acte, recomandări) are un *côté* preponderent biografic, încercînd „să arunce o lumină asupra «vieții personale» a autorului“.

MANUSCRIPTUM
1-2 2003
(130-131) ANUL XXXIII
M
NUMĂR SPECIAL
NICHITA STĂNESCU
(1933-1983)
VERSURI

MANUSCRIPTUM
3-4 2003
(132-133) ANUL XXXIII
M
NUMĂR SPECIAL
NICHITA STĂNESCU
(1933-1983)
PROZĂ • PUBLICISTICĂ • SCRISORI

Riguroasă pînă la acribie, întreprinderea editorială a MLR este una notabilă. Există însă și cel puțin un exemplu de perfecționism inutil, care privește reproducerea integrală a numărului șase din „revista de avantgardă“ **Urmuz** (în 1928, tînărul Geo Bogza scosese doar cinci exemplare). Continuatorii din 1983 sînt Nichita Stănescu („Nestănescu“) și cîțiva prieteni ai săi, iar exemplarul parodic cu pricina marchează cea de-a doua colaborare a poetului la revista **Manuscriptum**. Editorialul stănescian (**Dumitru Demetrescu Buzău în toate culorile lacrimei**) transcria greșit, în varianta originală, două versuri ale lui Bacovia, reproduse din memorie. În prezenta variantă, editorii au simțit nevoia să corecteze, pios, greșeala... Exagerată este – apoi – aprecierea lui Alexandru Condeescu referitoare la „genialitatea“ parodiilor după Urmuz: chiar la data apariției lor, ele fuseseră taxate – pe drept cuvînt – de către unii comentatori ca fiind de un gust îndoielnic. Paranteză: prezentarea revistei, realizată de Al. Oprea în respectivul număr al **Manuscriptumului**, avea un dubios iz protocronist, consonant cu „patriotismul socialist“ al editorialului pro-urmuzian semnat de Nichita Stănescu. Dar acestea sînt detalii de epocă. Pe ansamblu, demersul MLR rămîne o contribuție editorială consistentă și impozantă: un efort care merită apreciat.

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL
(tel: 314.71.71)
SALA „I.L. CARAGIALE":
▮ 19 mai, ora 19.00 – **Ultima oră** de Mihail Sebastian. Regia: Anca Ovanez-Doroşenco
▮ 20 mai, ora 19.00 – **Take, Ianke şi Cadîr** de V.I. Popa. Regia: Grigore Gonţa
▮ 21 mai, ora 19.00 – **Crimă pentru pămînt** de Grigore Gonţa, după romanul cu acelaşi titlu de Dinu Săraru. Regia: Grigore Gonţa
▮ 22, 23 mai, ora 19.00 – **Apus de soare** de B.Şt. Delavrancea. Regia: Dan Piţa

SALA „L. REBREANU":
▮ 19 mai, ora 19.00 – **Visul unei nopţi de vară** de W. Shakespeare. Regia: Felix Alexa
▮ 20 mai, ora 19.00 – **Regina Mamă** de Manlio Santanelli. Regia: Gelu Colceag
▮ 21 mai, ora 18.30 – **Aşteptînd la arlechin** de Noel Coward. Regia: Ion Cojar
▮ 22 mai, ora 11.00 – **Leul în iarnă** de James Goldman. Regia: Petre Bokor
▮ 23 mai, ora 11.00 – **Cotletele** de Bertrand Blier. Regia: Gelu Colceag/ ora 19.00 – **Noiembrie** de Ana Maria Bamberger. Regia: Alice Barb

SALA „C. PETRESCU":
▮ 20 mai, ora 19.00 – **Anna Karenina** de Helen Edmundson, după Lev Tolstoi. Regia: Alice Barb
▮ 21 mai, ora 18.30 – **Viaţă de actor (Ursul – Cîntecul lebedei)** de A.P. Cehov. Regia: Geo Saizescu
▮ 22, 23 mai, ora 19.00 – **Cinci femei de tranziţie** de Rodica Popescu Bitănescu
▮ 23 mai, ora 11.00 – **D'ale carnavalului** de I.L. Caragiale. Regia: Gelu Colceag

SALA „M. SORESCU":
▮ 22 mai, ora 19.00 – **Shirley Valentine** de Willy Russel. Regia: Liliana Cîmpeanu
▮ 23 mai, ora 11.00 – **Vrei să-ţi spun o poveste?**, spectacol al Teatrului Naţional pentru Copii

LIVE
THE GERMAN CULTURAL CENTER OF IASI
ASOCIATIA CULTURALA CLUB 8
JAZZ ROCK
ACTION PAINTING
POETRY PERFORMANCE
CHRIS TANASESCU
SPIRE OF FIRE, ORE OF AIR
GRIGORE NEGRESCU
GRIEFLESS WIND, WINDING GRIFFIN
MARIA RĂDUCANU
AIRY FAIRY, FAIR AIR
VALI BAICU
WATER TROVE, BURIED UNDER A ROVER
VALENTIN Q
FINDLING IN THE FOUNDATION, AN OCEAN
Wednesday, May 19th 6.00 PM
The German Cultural Center
Bd. Carol I nr.21, Iaşi

TEATRUL NOTTARA
(tel: 212.52.89)
SALA „HORIA LOVINESCU":
▮ 21 mai, ora 19.00 – **Lazaritza** de Iordan Radichkov. Regia: Alexandîr Berovski. Spectacol al Teatrului dramatic „Sava Ognyanov", Ruse
▮ 22 mai, ora 19.00 – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ştefan Radoff, Camelia Zorlescu, Ileana Stana Ionescu/Ruxandra Sireteanu, Cristian Şofron, Crenguţa Hariton, Andreea Măcelaru/Raluca Gheorghiu, Sorin Cociş

SALA „GEORGE CONSTANTIN":
▮ 18 mai, ora 19.30 – **Domnişoara Iulia** de August Strindberg. Regia: Bogdan Cioabă. Cu: Luminiţa Borta, Gabriel Gheorghe, Mirela Popescu. Spectacol al Teatrului „Al. Davila" din Piteşti
▮ 19 mai, ora 19.30 – **A fost odată undeva...** de Eduard Jighirgiu. Regia: Theo Herghelegiu. Cu: Adriana Drăguţ, Eduard Jighirgiu
▮ 20 mai, ora 19.30 – **Uzina de plăceri S.A.** de Valentin Nicolau. Regia: Alexandru Berceanu. Cu: Virgil Ogăşanu, Crenguţa Hariton, Dan Bordeianu
▮ 21 mai, ora 19.30 – **O noapte taifunoasă**, după I.L. Caragiale, spectacol prezentat de Compania Mică în parteneriat cu Casa de Cultură „Nicolae Bălcescu". Regia: Dan Vasile. Cu: Ilinca Atanasiu, Gabriela Crişu, Daniel Iancu, Alexandru Gheorghiu, Gabriel Răuţă, Alin Teglas, Ştefan Ruxandra
▮ 22 mai, ora 19.30 – **Iona** de Marin Sorescu. Regia: Monica Gavrilaş. Cu: Virgil Ogăşanu
▮ 23 mai, ora 19.30 – **Cameristele**. Regia: Eusebiu Ştefănescu. Cu: Ruxandra Sireteanu, Daniela Moldovan, Diana Giubernea, Antonel Oprescu

TEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)
▮ 18 mai, ora 19.00 – **Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintal** de Matei Vişniec, spectacol-lectură. Regia: Răzvan Popa. Cu: Ionel Mihăilescu, Gelu Niţu, Mircea Constantinescu, Oana Ştefănescu, Marius Stănescu, Dan Bădărau, Nicolae Urs, Gabriel Pintilei, Laurenţiu Lazăr, Mugur Arvunescu
▮ 19 mai, ora 19.00 – **Gaiţele** de Alexandru Kiriţescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Dorina Lazăr, Constantin Cojocaru, Ionel Mihăilescu, Marius Stănescu, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Paula Niculiţă, Antoaneta Zaharia, Petre Nicolae
▮ 20 mai, ora 19.00 – **De ce fierbe copilul în mămăligă** de Aglaja Veteranyi. Regia: Radu Afrim. Cu: Adriana Trandafir, Antoaneta Zaharia, Ada Milea, Ionel Mihăilescu, Oana Ştefănescu, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei, Dan Iosif, Marius Manea, Victor Cociorba
▮ 21 mai, ora 19.00 – **Alchimistul**, dramatizare de Radu Macrinici după romanul omonim al lui Paulo Coelho. Regia: Anca Maria Colţeanu. Cu: Marius Stănescu, Constantin Cojocaru, Carmen Tănase, Elvira Deatcu/Crina Mureşan, Sebastian Papaiani
▮ 23 mai, ora 19.00 – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg. Regia: Felix Alexa. Cu: Adriana Trandafir, Marius Manole, Antoaneta Zaharia, Liviu Timuş, Pavel Bartoş

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)
▮ 20 mai, ora 19.00 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick şi Ron Clark. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu
▮ 21 mai, ora 19.00 – **De Pretore** de Eduardo de Filippo. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Clara Vodă, Luminiţa Gheorghiu, Marius Capotă, Doru Ana, Daniela Nane, Mihai Bisericanu, Ion Cocieru, Petre Lupu, Adrian Ciobanu
▮ 22 mai, ora 19.00 – **Colonelul Pasăre** de Hristo Boicev. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Victor Rebengiuc, Dana Dogaru, Răzvan Vasilescu, Mircea Rusu, Costel Caşcaval, Dorin Andone, Silviu Geamănu, Constantin Drăgănescu
▮ 23 mai, ora 19.00 – **Căsătoria** de Gogol. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Victor Rebengiuc, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Andreea Bibiri, Cornel Scripcaru, Răzvan Vasilescu, Ionel Mihăilescu, Doru Ana, Marius Chivu, Ana Ioana Macaria, Şerban Pavlu

SALA „TOMA CARAGIU":
(tel: 212.05.27)
▮ 19 mai, ora 18.30 – **Oblomov**, după I.A. Goncearov. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: Mihai Constantin, Sebastian Papaiani, Mihai Verbiţchi, Luiza Cocora, Virginia Mirea, Şerban Celea, Ion Besoiu, Constantin Ghenescu, Irina Petrescu, Gheorghe Ifrim, Şerban Pavlu
▮ 20 mai, ora 19.00 – **Repetiţie cu Barrymore** de William Luce. Regia: Adrian Pintea. Cu: Adrian Pintea şi Marius Chivu
▮ 21 mai, ora 19.30 – **Scaunele** de Eugène Ionesco. Regia: Felix Alexa. Cu: Oana Pellea, Răzvan Vasilescu, Gabriel Spahiu
▮ 22 mai, ora 19.00 – **Anatomie. Titus. Fall of Rome** de Heiner Müller. Regia: Alexandru Darie. Cu: Cornel Scripcaru, Dan Aştilean/Radu Amzulescu, Camelia Maxim, Claudiu Stănescu, Marian Râlea, Romeo Pop, Daniel Popa, Marius Capotă, Adrian Ciobanu

TEATRUL MIC
(tel: 312.36.63)
▮ 22 mai, ora 19.00 – **Alex şi Morris** de Michael Elkin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Medeleanu-Dembinski
▮ 23 mai, ora 19.00 – **Baal** de Bertolt Brecht. Regia: Dragoş Galgoţiu. Cu: Cristian Iacob, Gheorghe Visu, Rodica Negrea, Ioana Abur, Vitalie Bantaş, Liliana Pană, Ilinca Manolache, Ovidiu Niculescu, Radu Zetu, Sorin Tofan, Bogdan Talaşman

TEATRUL FOARTE MIC
(tel: 314.09.05)
▮ 22 mai, ora 19.00 – **Paparazzii sau Cronica unui răsărit de soare avortat** de Matei Vişniec. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Bogdan Talaşman, Petre Moraru, Eugen Cristian Motriuc, Oana Albu, Mihai Dinvale, Coca Bloos, Avram Birău, Liliana Pană, Marius Ionescu, Radu Zetu
▮ 23 mai, ora 19.00 – **Love cats** de Arnold Wesker. Regia: Liana Ceterchi. Cu: Ruxandra Enescu-Ciobanu, Mihaela Rădescu, Dana Medeleanu-Dembinski

TEATRUL ACT
(tel: 310.31.03)
▮ 20 mai, ora 19.00 – **Viaţa lui Helge** de Sibylle Berg. Regia: Theo Herghelegiu. Cu: Daniel Popa, Oana Tudor, Dana Voicu, Ionuţ Kenski, Iuliana Mărgărit, Rareş Pârlog, Raluca Botez, Daniel Iancu, Ilinca Athanasiu, Clara Flores, Eduard Jighirgiu
▮ 21 mai, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Shape of Things/Forma lucrurilor** de Neil LaBute. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihaela Sîrbu, Vlad Zamfirescu, Andreea Bibiri, Şerban Pavlu
▮ 22 mai, ora 19.00 – **Bash. O trilogie contemporană** de Neil LaBute. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihai Călin, Ioana Flora, Vlad Zamfirescu, Mihaela Sîrbu. O producţie a Teatrului Fără Frontiere
▮ 23 mai, ora 19.00 – **Creatorul de teatru** de Thomas Bernhard. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Marcel Iureş, Valeria Seciu, Constantin Drăgănescu, Afrodita Androne, Vitalie Bantaş

GREEN HOURS
(tel: 314.57.51)
▮ 18 mai, ora 20.00 – **Oase pentru Otto** de Lia Bugnar, producţie a Companiei „Teatrul Luni". Cu: Dorina Chiriac şi Crina Mureşan
▮ 24 mai, ora 20.00 – **Totul despre Al**, după Cherie Vogelstein, producţie a Companiei „Teatrul Luni" în cadrul programului „Teatru de Consum" (9 regizori, 9 premiere, 90 reprezentaţii). Regia: Florin Piersic jr. Cu: Dorina Chiriac şi Ana Ioana Macaria

STUDIOUL CASANDRA
(tel. 336.43.40)
▮ 18 mai, ora 19.00 – **Blues pentru un mort** de Caridad Svich. Regia: Radu Grigore, anul IV, clasa prof. asoc. Cornel Todea
▮ 22 mai, ora 19.00 – **8 femei** de Robert Thomas, spectacol realizat cu studenţii anului IV actorie, clasa prof. univ. dr. Florin Zamfirescu
▮ 23 mai, ora 16.00 – **Îngrijitorul** de Harold Pinter. Regia: Crenguţa Ţolea, anul IV, cls. prof. univ. dr. Alexa Visarion
▮ 24 mai, ora 19.00 – **Bădăranii** de Carlo Goldoni, spectacol realizat cu studenţii anului IV actorie, clasa prof. univ. dr. Adrian Pintea

TEATRUL DE COMEDIE
(tel: 315.91.37)
SALA MARE:
▮ 18 mai, ora 19.00 – **A douăsprezecea noapte** de W. Shakespeare. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Bănică jr, Tudor Chirilă, Emilia Popescu, Valentin Teodosiu, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Dorina Chiriac, Mirela Oprişor, Gheorghe Şimonca, Marian Popescu, Bogdan Florea, Virgil Gătăianţu
▮ 20 mai, ora 19.00 – **Audiţia** de Alexandr Galin. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Aurora Leonte, Luminiţa Gheorghiu, Gabriela Popescu, Mihaela Teleoacă
▮ 21 mai, ora 19.00 – **Marlene** de Pam Gems. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Emilia Popescu, Aurora Leonte
▮ 22 mai, ora 19.00 – **Poker** de Adrian Lustig. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: George Mihăiţă, Valentin Teodosiu, Vladimir Găitan, Simona Stoicescu
▮ 23 mai, ora 19.00 – **Ţara lui Abuliu** de Dumitru Solomon. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Marian Râlea, Valentin Teodosiu, Şerban Georgevici, Alexandru Pop, Dorina Chiriac, Laura Creţ/Mirela Oprişor, Dragoş Huluba

SALA STUDIO:
▮ 21 mai, ora 19.30 – **Lady Di** de Tomislav Zajec. Regia: Andreea Vulpe. Cu: Alexandru Pop, Mihaela Teleoacă, Şerban Georgevici, Mihai Bendeac, Dan Morariu

TEATRUL EVREIESC
(tel: 323.39.70)
▮ 23 mai, ora 11.00 – **Fericirea furată** de Iacob Gordin. Regia: Moshe Yassur (SUA). Cu: Leonie Waldman Eliad, Theodor Danetti, Rudy Rosenfeld, Roxana Guttmann, Monica Pricopi. Lectura textului în limba română: Dorina Păunescu
▮ 24 mai, ora 18.30 – **Jocul de-a vacanţa** de Mihail Sebastian. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Matei Alexandru, Arabela Neazi, Andrei Finţi, Mihai Ciucă, Eugenia Balaure, George Robu, Octavian Cercel, Natalie Ester, Marius Călugăriţa, Bianca Dumitriu

LA SCENA
(tel: 320.35.67)
▮ 18 mai, ora 21.00 – **Cea mai proastă piesă din lume** de John von Dueffel. Regia: Monica Teodorescu. Cu: Bogdan Dumitrescu, Leonid Doni, Cătălin Neamţu, Toni Pavel, Gabriel Spahiu, Mihai Marinescu
▮ 19 mai, ora 21.00 – **Improshow**, spectacol de improvizaţie. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihaela Sîrbu, Toni Pavel, Bogdan Dumitrescu, Constantin Lupescu, Ana Maria Opra, Cătălin Neamţu. La pian: Marian Hâncu
▮ 20 mai, ora 21.00 – **Stand-up comedy** cu Radu Gheorghe şi... nu numai

CASA DE CULTURĂ A STUDENŢILOR
(tel: 315.25.42)
▮ 19 mai, ora 20.00 – **Ultimul spectacol** de Cătălin Rotaru. Regia: Cătălin Rotaru. Cu: Ionuţ Ionescu, Cătălin Rotaru, Carmen Lopăzan, Dana Rotaru, Cătălin Stanciu

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"
(tel: 336.43.40)
▮ 22 mai, ora 18.30 – **Doamna în negru**, după Murray Schisgal. Regia: Alexandru Conovaru. Cu: Alexandru Conovaru, Ştefan Ruxanda, Doina Antohi, Toni Dumitrescu
▮ 23 mai, ora 19.00 – **Femeile lui Goldoni**, după Goldoni. Regia: Magda Frunză-Ţancă. Cu: Magda Frunză-Ţancă, Mariana Ţopa

TEATRUL EXCELSIOR
(tel: 315.97.20)
▮ 18 mai, ora 9.00 – **Frumoasa şi bestia**, adaptare de Marius Nină după Charles Perrault. Regia: Ion Lucian/Marius Nină
▮ 19 mai, ora 9.00 – **Mica sirenă**, dramatizare de Alexandru Andy Kessler. Regia: Olimpia Arghir
▮ 20 mai, ora 10.00 – **Prislea şi merele de aur** de Mircea Anca, după Petre Ispirescu. Regia: Mircea Anca
▮ 21 mai, ora 10.00 – **Nemaipomenitele aventuri ale lui Nils Holgersson** de Selma Lagerlöf. Regia: Mihaela Boboc Manea
▮ 23 mai, ora 11.00 – **Cartea poveştilor**, aventură muzicală de Daniela Anencov. Regia: Daniela Anencov
▮ 24 mai, orele 9.00 şi 11.00 – **Aladin şi lampa fermecată** de Alexandru Andy Kessler. Regia: Ion Lucian

TEATRUL „ION CREANGĂ"
(tel: 211.85.90)
▮ 18 mai, ora 10.00 – **Inimă rece** de Banu Rădulescu, după Wilhelm Hauff. Regia: Sorana Coroamă-Stanca
▮ 19 mai, ora 10.00 – **Cenuşăreasa**, dramatizare de Virgil Puicea şi Ion Lucian. Regia: Ion Lucian
▮ 20 mai, ora 18.00 – PREMIERĂ – **Cenuşăreasa**, dramatizarea Virgil Puicea şi Ion Lucian. Regia: Ion Lucian. Cu: Monica Ciută, Eduard Jighirgiu, Anca Zamfirescu, Cerasela Constantin, Cristian Irimia, Mirela Busuioc, Dumitru Anghel, Gabriela Baciu
▮ 21 mai, ora 10.00 – **De-aş fi Scufiţa Roşie**, adaptare de Ion Gârmacea după poveştile scrise de Charles Perrault şi Fraţii Grimm. Regia: Sorana Coroamă-Stanca
▮ 22 mai, ora 11.00 – **Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici**, dramatizare de Eugen Apostol. Regia: Cornel Todea
▮ 23 mai, ora 11.00 – **Motanul încălţat**, dramatizare de Ion Gârmacea, după Charles Perrault. Regia: Boris Petroff

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ
SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)
▮ 18 mai, ora 10.00 – **Păcală** de Cristian Pepino, după motive populare. Regia: Ioan Brancu
▮ 19 mai, ora 10.00 – **Harap Alb**, după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino
▮ 20 mai, ora 10.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino
▮ 22 mai, ora 11.00 – **Motanul încălţat**
▮ 23 mai, ora 11.00 – **Capra cu trei iezi**, după Ion Creangă. Regia: Gabriel Apostol
▮ 24 mai, ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.Ch. Andersen. Regia: Gavriil Pinte

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA"
▮ 18 mai, ora 18.00 – la Roman – **Iar te sinucizi, iubito?!** de Pierre Chesnot. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Doina Iacob, Eliza Noemi Judeu
▮ 21 mai, ora 18.00 – AVANPREMIERĂ – **D'ale carnavalului** de I.L. Caragiale. Regia: Dumitru Lazăr Fulga. Cu: Gabriel Duţu, Ion Goranda, Florin Zănceanu, Adrian Găzdaru, Valentin Branişte, Ştefan Ionescu, Florina Găzdaru, Firuţa Apetrei, Augustin Mihăilă, Daniela Vrânceanu
▮ 23 mai, ora 19.00 – PREMIERĂ – **D'ale carnavalului**

TEATRUL DE ANIMAŢIE
▮ 18 mai, ora 10.00 – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău
▮ 19 mai, orele 10.00 şi 12.30 – la Zăneşti şi Săvineşti – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Laurenţiu Budău
▮ 21 mai, ora 10.00 – **Pinocchio**
▮ 23 mai, ora 11.00 – **Pinocchio**

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL
SALA MARE:
▮ 18 mai, ora 19.00 – **Hamlet** de W. Shakespeare. Regia: Vlad Mugur. Cu: Sorin Leoveanu, Bogdán Zsolt, Vlad Zamfirescu, Anton Tauf, Emanuel Petran, Dorin Andone, Radu Bînzaru, Stelian Roşian, Dan Chiorean, Petre Băcioiu, Maria Seleş, Melania Ursu, Miriam Cuibus, Ion Marianşi studenţi de la Catedra de Teatru, secţia actorie
▮ 20 mai, ora 19.00 – **Scaunele** de Eugène Ionesco. Regia: Andrei Mihalache. Cu: Cornel Răileanu, Cristina Pardanschi. Spectacol prezentat în cadrul Colocviului Internaţional „Eugène Ionesco"
▮ 22 mai, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Strada care urcă la cer**, spectacol în amintirea actorului şi poetului Dominic Stanca. Regia: Florin Piersic. Cu: Maria Munteanu, Angelica Nicoară, Ovidiu Crişan, Maria Seleş, Vasilica Stamatin, Lucia Wanda Toma, Florin Piersic, Anton Tauf

STUDIO „EUPHORION":
▮ 23 mai, ora 19.00 – **Lacrima tăcerii** de Lucian Blaga. Recital de poezie cu Ileana Negru

Agenda culturală

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

- 18 mai, ora 11.15 – **Turnuleţul**, spectacol al secţiei maghiare
- 20 mai, ora 10.30 – **Povestea zmeuşorului blînd**, spectacol al secţiei maghiare
- 22 mai, ora 12.00 – **Hänsel şi Gretel**, spectacol al secţiei maghiare
- 23 mai, ora 12.00 – **Scufiţa roşie**, spectacol al secţiei române

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU“

DRAMĂ:

- 18 mai, ora 18.30 – **Cafeaua domnului ministru** de Horia Gârbea. Regia: Lucian Sabados. Cu: Ioan Coman, Nadiana Sălăgean, Theodora Stanciu
- 19 mai, ora 18.30 – **Bădăranii** de Carlo Goldoni. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Lucia Ştefănescu, Tudor Smoleanu, Nadiana Sălăgean, Florica Dinicu, Marian Despina, Otilia Pătraşcu, Karl Baker, Ilie Gâlea, Ion Radu Burlan
- 22 mai, ora 18.30 – **Audiţia** de Alexandr Galin. Regia: Alice Barb. Cu: Raluca Zamfirescu, Constantin Cojocaru, Niculae Urs, Oxana Moravec, Cristina Moldoveanu, Dragoş Cîmpan, Tudor Smoleanu, Nadiana Sălăgean, Ana Bart, Otilia Pătraşcu, Ada Simionică, Karl Baker
- 23 mai, ora 18.30 – **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri** de Lukas Bärfuss. Regia: Radu Afrim. Cu: Elena Popa, Lucia Ştefănescu, Constantin Cojocaru, Karl Baker, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Sebastian şi Narcis.

REVISTĂ:

- 20 mai, ora 18.30 – **Ali Baba şi cei 40 (?) de hoţi**
- 21 mai, ora 11.00 – **Bona visurilor mele**
- 22 mai, ora 19.00 – la Urziceni – **Parada şlagărelor**

PĂPUŞI:

- 18 mai, ora 11.00 – **Pecetea fermecată**
- 19 mai, ora 10.30 – **Pecetea fermecată**
- 20 mai, ora 10.00 – **Pecetea fermecată**
- 21 mai, ora 10.30 – **O fetiţă cautâ un cîntec**
- 23 mai, ora 11.00 – **O fetiţă cautâ un cîntec**

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN“

- 18 mai, ora 11.00 – **Hoţul de mărgăritare** de Valeriu Anania. Regia: Adrian Roman. Cu: Doru Zamfirescu, Sorin Ionescu, Radu Constantinov, Alina Mangra, Laurenţiu Stratan, Iulia Alexandrescu
- 19 mai, orele 10.00 şi 12.00 – Caracal – **Degeţel**, spectacol de păpuşi după basmul lui Charles Perrault. Regia: Ioan Brancu. Cu: Mădălin Ilie Anescu, Viorica Stamate, Georgiana Marin, Mioara Dospina, Dana Dinică
- 20 mai, ora 12.00 – **Conul Leonida faţă cu reacţiunea** de I.L. Caragiale. Regia: Adrian Roman. Cu: Gabriel Tudorin, Lia Stratulat, Haricleea Nicolau
- 21 mai, ora 12.00 - Casa de Cultură Drăgăşani – **Hoţul de mărgăritare**

SIBIU

TEATRUL „RADU STANCA“

- 18 mai, ora 15.00 – **Vizita bătrînei doamne** de Friedrich Dürrenmatt. Regia: Andreas Kloos

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL ARIEL

- 18 mai, ora 11.00 – la Zau de Cîmpie – **Elefănţelul curios**, pectacol pentru copii al secţiei române/ ora 13.30 – la Valea Largă – **Elefănţelul curios**
- 19 mai, ora 12.30 – la Ibăneşti – **Elefănţelul curios**/ ora 16.00 – la Gurghiu – **Elefănţelul curios**
- 20 mai, ora 20.00 – **La cules de vîsc**, spectacol pentru adulţi al secţiei maghiare
- 23 mai, ora 11.00 – **Elefănţelul curios**
- 24 mai, orele 10.30 şi 12.00 – **Elefănţelul curios**/ orele 9.30, 11.00 şi 12.30 – la Sovata – **Prinţesa Majolenka**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

FILM

18-20 mai

BUCUREŞTI

- **Troia**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger/ Patria/ orele: 9.00, 12.00, 15.00, 18.15, 21.15/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00
- **Nathalie**, 2003. PREMIERĂ. Regia: Anne Fontaine. Cu: Emmanuelle Béart, Fanny Ardant, Gérard Depardieu/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Patimile lui Christos**, 2004/ Scala/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00
- **Actorii**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Conor McPherson. Cu: Michael Caine, Dylan Moran/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00
- **Identităţi furate**, SUA, 2004/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30
- **Cum să scapi de un tip în 10 zile**, SUA, 2003/ Bucureşti/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30
- **Van Helsing**, SUA, 2004/ Corso/ orele: 12.00, 14.30, 17.15, 20.00
- **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Doar un sărut**, SUA, 2002/ Favorit/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Numai dragostea**/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00
- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Lumina/ orele: 12.15, 14.00, 15.45, 17.30, 19.15

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/
327.70.21/ 327.70.22)

- **Van Helsing**, SUA, 2004/ orele: 13.00, 16.00, 19.00, 21.45
- **Numai dragostea**/ ora 15.45
- **Contratimp**, SUA, 2003/ orele: 18.15, 20.30
- **Peter Pan**, SUA, 2003/ ora 13.30
- **Troia**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ orele: 12.45, 14.30, 16.15, 18.00, 19.45, 21.30
- **Fereastra secretă**, SUA, 2004/ ora 19.30
- **Casa bintuită**, SUA, 2003/ orele: 14.30, 21.45
- **Zatoichi**, 2003/ ora 16.45
- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ orele: 13.15, 15.30, 17.45, 20.00 (18, 19 mai)/ orele: 13.15, 15.30, 17.45, 20.00, 22.15 (20 mai)
- **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Joe Johnston. Cu: Viggo Mortensen, Omar Sharif, Adam Alexi-Malle, Malcolm McDowell/ ora 22.15 (18, 19 mai)
- **Antract**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: John Crowley. Cu: Colin Farrell, Cillian Murphy, Colm Meaney/ orele: 17.00, 22.00
- **Nathalie**, 2003. PREMIERĂ/ orele: 14.45, 19.30
- **21 de grame**, 2003/ ora 17.30
- **Identităţi furate**, SUA, 2004/ orele: 15.00, 20.30, 22.45
- **Juriul**, SUA, 2003/ ora 21.15
- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ ora 16.45
- **Patimile lui Christos**, 2004/ orele: 14.15, 18.30
- **Damen tango**, România, 2004. AVANPREMIERĂ. Regia: Dinu Tănase. Cu: Maia Morgenstern, Mihai Călin, Andreea Bibiri/ ora 21.30 (18, 20 mai)
- **Doar un sărut**, SUA, 2002/ orele: 14.00, 16.30
- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ ora 18.45 (18, 20 mai)/ orele: 18.45, 22.00 (19 mai)

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“

- 19 mai, ora 18.30 – în cadrul ciclului „Austria – Jurnal de actualităţi“, **Retrospectiva anului 1963**. Film prezentat în limba ger-

---

18 mai, Ziua Internaţională a Muzeelor

Muzeele şi patrimoniul imaterial

La 18 mai 2004, în lumea întreagă, se va sărbători Ziua Internaţională a Muzeelor, avînd drept temă ***Muzeele şi patrimoniul imaterial****. Pentru profesiunea muzeală, problema patrimoniului imaterial constituie unul dintre cele mai importante cîmpuri de dezbatere pentru ziua de mîine. Muzeul este, în mod tradiţional, un spaţiu pentru colecţionarea, conservarea şi difuzarea mărturiilor materiale ale trecutului. Dar care sînt practicile, expresiile, cunoştinţele şi meşteşugurile asociate cu aceste obiecte? Reprezentările imateriale sînt, şi ele, componente esenţiale ale oricărei civilizaţii.*

Referindu-se la această problemă, preşedintele Consiliului Internaţional al Muzeelor (ICOM), Jacques Perot, declara: „Tema acestei a 26-a ediţii a Zilei Internaţionale a Muzeelor este una de o importanţă capitală pentru muzeele care trebuie să participe la conservarea şi la protejarea formelor imateriale ale patrimoniului nostru, ameninţate de uniformizare culturală şi de globalizare“.

În acest an, Ziua Internaţională a Muzeelor se înscrie în pregătirile celei de a XX-a Conferinţe generale a ICOM, care va avea loc la Seul, în octombrie 2004, tratînd tema patrimoniului imaterial. Ideea care animă această zi este aceea că diferitele activităţi inovatoare, care vor fi organizate, peste tot în lume, cu ocazia Zilei Internaţionale a Muzeelor vor constitui punctul de plecare pentru reflecţie şi pentru schimbul de idei, de întrunirea internaţională a profesioniştilor din domeniul muzeelor ce se va desfăşura la Seul.

Instituită de ICOM în 1977, Ziua Internaţională a Muzeelor este un eveniment anual, destinat sensibilizării publicului cu privire la rolul important pe care îl joacă muzeele în societate. La 18 mai 2004, prin zile ale porţilor deschise, expoziţii temporare, vizite cu ghidaj special şi întîlniri cu publicul, muzeele din lumea întreagă vor sărbători acest eveniment.

Membrii Comitetului Naţional Român ICOM se alătură colegilor din întreaga lume, organizînd expoziţii, dezbateri şi spectacole, cu ocazia Zilei Internaţionale a Muzeelor.

Publicul este invitat la sărbătoarea muzeelor!

Virgil Ştefan NIŢULESCU
preşedintele Comitetului
Naţional Român ICOM

INTERNATIONAL COUNCIL OF MUSEUMS
CONSEIL INTERNATIONAL DES MUSEES

Manifestări organizate de Comitetul Naţional Român ICOM cu prilejul Zilei Internaţionale a Muzeelor (18 mai 2004)

La Ministerul Culturii şi Cultelor:

- Acordarea unor distincţii pentru specialişti din domeniul muzeelor
- Anunţarea cîştigătorului Premiului Comitetului Naţional Român ICOM

La Muzeul Ţăranului Român, Muzeul Naţional de Istorie Naturală „Grigore Antipa“ şi Muzeul Naţional Geologic:

- Suita de manifestări **Ţinuturile României – Ţara Haţegului**, în parteneriat cu Universitatea Bucureşti şi cu Asociaţia Geoparcul Dinozaurilor Haţeg

La Complexul Naţional Muzeal „ASTRA“

- Vizitarea şantierelor de reconstrucţie-restaurare a Gospodăriei de ţesut straie, Tilişca, judeţul Sibiu şi a Complexului de industrii textile cu piuă şi dîrstă, Gura Rîului, judeţul Sibiu
- Vernisarea expoziţiei de fotografii **In situ – in museo. Livada, Sîrbi, Deseşti**
- Proiecţia filmului **Sîrbi**
- Prezentări de carte (**Civilizaţia Mărginimii Sibiului. Istorie, patrimoniu şi valorizare muzeală**, prof. dr. Corneliu Bucur; Agenda **Olimpiada Naţională „Meşteşuguri artistice tradiţionale"**, ed. I-VIII)
- Vernisarea expoziţiei **Proiectele tematice ale Muzeului „Asociaţiunii" (1904), Muzeului Tehnicii Populare (1962) şi Complexului Naţional Muzeal „ASTRA“ (1990)**
- Vernisarea monumentelor reconstituite în anii 2003-2004 şi avînd interioarele organizate în anul 2004: Gospodărie de oloieri cu piuă cu săgeţi, manuală şi „călcată cu piciorul“, Livada, judeţul Hunedoara; Gospodărie de agricultori cu batoză tractată de animale, Deseşti, judeţul Maramureş; Complex de industrii populare cu batoză hidraulică, Sîrbi, judeţul Maramureş; Monoxila, judeţul Bacău
- **Ropotinul ţestelor** – demonstraţii practice pentru confecţionarea ţestelor de copt pîine
- Proiecţia filmelor **Festivalul Naţional al Tradiţiilor Populare (ed. II şi III)**, **Olimpiada**, **Tîrgul**

La Muzeul Naţional al Satului „Dimitrie Gusti“

- Vernisaj expoziţie de icoane semnate de Mihaela Bădescu şi Ileana Ometiţă **Dincolo de noi**
- Spectacol folcloric cu ansamblul Junii Valahi din Tîrgovişte
- Program de dans prezentat de Liceul „Miguel Cervantes“
- Concurs **Recunoaşteţi obiectele!**
- Concert de nai Dumitru Zamfira
- Demonstraţii ale meşterilor populari

La Muzeul Ţării Crişurilor (Oradea)

- Vernisajul expoziţiilor **Mărturii arheologice egiptene din colecţia Muzeului din Vröac** (Muzeul orăşenesc din Vröac) şi **Tezaure din Crişana. Argintărie dacică şi celtică în secolele II-I î. Hr.** (Muzeul Ţării Crişurilor)
- Spectacol extraordinar susţinut de Oana Lianu (nai) şi Ioan Lianu (instrumente populare de suflat)

La Institutul de Cercetări Eco-Muzeale (Tulcea):

- Lansarea proiectelor **Parteneriatul educaţional – factor al dezvoltării culturale durabile**, **Publicul – consumator şi generator de cultură** şi **Muzeul tulcean şi expoziţiile sale**

La Centrul Naţional de Studii „Mihai Eminescu“ (Ipoteşti):

- Vernisajul expoziţiei temporare **Satul românesc în opera eminesciană**
- Prezentarea CD-ului realizat de Memorialul Ipoteşti, în colaborare cu dna Mihaela Ioan
- Prelegerea poetului Ilie Constantin: **Tendinţe actuale în poezia românească**

La Complexul Naţional Muzeal „Moldova“ (Iaşi)

- Manifestări muzeale în cadrul Zilelor Culturii Japoneze

La Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova (Ploieşti):

- Vernisajul expoziţiei temporare **Prahova de odinioară, Prahova de astăzi. Viaţa urbană în secolele al XIX-lea şi al XX-lea**
- Vernisajul expoziţiei permanente de filatelie şi cartofilie

La Muzeul „I.L. Caragiale“ (Ploieşti):

- Vernisajul expoziţiei de grafică **Eroii lui Caragiale**
- Spectacol de teatru susţinut de laureaţii concursului de interpretare **Caragiale, contemporanul nostru**, ediţia a VII-a

La Muzeul Ceasului „Nicolae Simache“ (Ploieşti):

- Prelegere: **Istoria pendulului**

La Muzeul Memorial „Nichita Stănescu“ (Ploieşti):

- Matineu muzeal: **Poezia mahalalelor** – participă actori ai Teatrului „Toma Caragiu“ din Ploieşti şi elevi ai Şcolii generale din Corlăteşti

La Muzeul „Cezar Petrescu“ (din Buşteni):

- Matineu muzeal: **Popasuri literare la Buşteni** – participă elevii şcolilor generale din Buşteni

La Muzeul de Artă Vizuală (din Galaţi):

- Colocviul **De la maeştrii artei contemporane la tinerii creatori – tehnici şi experiment în vizual**

Expoziție la Galeria Apollo

În perioada 19 mai-1 iunie va avea loc la Galeria Apollo din București expoziția artistului Ciprian Paleologu. Expoziția este una dintre etapele mai amplului proiect **Uman** și face parte din premisa acestuia – **Omagiu neputinței.** Construit din șapte subansamble, acest sistem expozițional conține desene, decupaje pictate, cutii din lemn și metal, lucrări din ceară și ciment. Imagini ale lucrărilor expuse, conceptul expoziției, precum și alte lucrări ale artistului pot fi văzute pe *site*-ul *www.comm.pub.ro/paleologu-art.*

mană. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Austriei, Biblioteca Austriei și Catedra de Germanistică din cadrul Universității București

INSTITUTUL FRANCEZ
- 18, 19, 20 mai, orele 18.00 și 20.00 – **Apa întunecată**, 2002. Regia: Hideo Nakata. Cu: Mirei Oquchi, Hitomi Kuroki. Înaintea filmului va fi proiectat scurtmetrajul **Dă-ți drumul la minte,** România, 2003. Regia: Mandil Goce

INSTITUTUL ITALIAN
- 19 mai, ora 18.00 – **La leggenda del pianista sull'oceano**, 1998. Regia: Giuseppe Tornatore. Cu: Tim Roth, Gabriele Lavia. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „Il cinema italiano degli anni '90"

ARAD

- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Dacia
- **Confesiunile unei minți periculoase**, SUA, 2003/ Mureșul

BACĂU

- **Juriul**, SUA, 2003/ Central/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Lecții de iubire**, SUA, 2003/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

CRAIOVA

- **Van Helsing**, SUA, 2004/ Patria
- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Modern
- **Fereastra secretă**, SUA, 2004/ Jean Negulescu

DEVA

- **Patimile lui Christos**, 2004/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Porțile de Fier
- **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Flacăra

HUNEDOARA

- **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003/ Flacăra

ORADEA

- **Zîmbet de Mona Lisa**, SUA, 2003/ Patria
- **Școala de rock**, SUA, 2003/ Transilvania

PIATRA NEAMȚ

- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

REȘIȚA

- **Identități furate**, SUA, 2004/ Dacia

SLATINA

- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003/ Alutus

TIMIȘOARA

- **Troia**, SUA, 2004/ Capitol
- **Duplex**, SUA, 2003/ Timiș
- **Hâc**, Ungaria, 2003; **Sobri**, 2002/ Studio

TÎRGU JIU

- **Scooby-Doo 2: Monștrii dezlănțuiți**, SUA, 2004/ Victoria

21-24 mai

BUCUREȘTI

- **Hidalgo și Oceanul de foc**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00/ Cotroceni/ orele: 10.30, 13.15, 16.00, 18.45, 21.30 (21-23 mai)/ orele: 12.00, 15.00, 21.00 (24 mai)
- **Spartanul**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: David Mamet/ Scala/ orele: 9.00, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
- **Damen tango**, România, 2004. PREMIERĂ/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Troia**, SUA, 2004/ Corso
- **Identități furate**, SUA, 2004/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (22, 23 mai)/ orele: 15.00, 17.00, 19.00 (21, 24 mai)
- **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00
- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Lumina/ orele: 11.15, 12.45, 14.15, 16.00, 17.45, 19.30
- **Nathalie**, 2003/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

ARAD

- **Van Helsing**, SUA, 2004/ Dacia
- **Fereastra secretă**, SUA, 2004/ Mureșul

BACĂU

- **Troia**, SUA, 2004/ Central/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00
- **Duplex**, SUA, 2003/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

CRAIOVA

- **Troia**, SUA, 2004/ Patria
- **Duplex**, SUA, 2003/ Modern
- **Doar un sărut**, SUA, 2002/ Jean Negulescu

DEVA

- **Juriul**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Identități furate**, SUA, 2004/ Porțile de Fier
- **Zîmbet de Mona Lisa**, SUA, 2003/ Flacăra

HUNEDOARA

- **Gothika**, SUA, 2003/ Flacăra

ORADEA

- **Confesiunile unei minți periculoase**, SUA, 2003/ Patria
- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Transilvania

PIATRA NEAMȚ

- **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

REȘIȚA

- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003/ Dacia

SLATINA

- **Scooby-Doo 2: Monștrii dezlănțuiți**, SUA, 2004/ Alutus

TIMIȘOARA

- **Hidalgo și Oceanul de foc**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ Capitol
- **Patimile lui Christos**, 2004/ Timiș
- **Damen tango**, România, 2004. PREMIERĂ/ Studio

TÎRGU JIU

- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Victoria

CINEMATECĂ

BUCUREȘTI

CASA DE CULTURĂ A STUDENȚILOR
- 20 mai, ora 19.00 – **X-Men 2**, SUA, 2003
- 21 mai, ora 19.00 – **Casă, dulce casă**, SUA, 2002
- 22 mai, ora 19.00 – **Bal cu scandal**, SUA, 2003
- 23 mai, ora 13.00 – **Minority Report – Raport special**, SUA, 2002

SPECTACOLE

BUCUREȘTI

OPERA NAȚIONALĂ
- 19 mai, ora 18.30 – **Tosca**
- 20 mai, ora 18.30 – **Giselle**
- 21 mai, ora 18.30 – **Aida**
- 22 mai, ora 18.30 – **Văduva veselă** de Franz Lehar. Dirijor: Cornel Trăilescu. Regia: Mircea Cornișteanu. Coregrafia: Mihai Babușka. Cu: Mihnea Lamatic, Simonida Luțescu, Florin Diaconescu, Roxana Briban, Călin Brătescu, Ion Dimieru, Gabriel Cățe, Florin Simionca, Adriana Alexandru, Horia Sandu, Cristina Eremia, Paul Basacopol, Dumitru Rucăreanu
- 23 mai, ora 11.00 – **Coppelia**/ ora 18.30 – **Nunta lui Figaro**

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN"
- 19 mai, ora 10.00 – **Ștrengarii operetei**, musical pentru copii de George Mihalache. Regia: Nicolae Ciubuc. Cu: Mădălina Formescu, George Niculescu, Cristian Caraman, Iuliana Costiniu, Valentino Tiron, Geraldina Rusu
- 20 mai, ora 10.00 – **Frumoasa din pădurea adormită**, musical pentru copii de Silvia Kerim și Marius Țeicu. Regia: Nicolae Ciubuc, Daniel Eufrosin. Cu: Eugenia Ilinca, Amelia Antoniu, Paul Lăzărescu, Sorina Micșunescu
- 21 mai, ora 18.00 – **Hello, Dolly!** de Jerry Herman și Michael Stewart. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: George Zaharescu. Cu: Mioara Manea Arvunescu, Daniel Eufrosin, Bogdan Caragea
- 22 mai, ora 18.00 – **Văduva veselă** de F. Lehar. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: Nicolae Simulescu, Tiberiu Simionescu. Cu: Alexandra Coman, Ștefan Popov, Daniela Vlădescu, Daniel Madia, Nicolae Măgureanu, Paul Lăzărescu, Alexandra Savu
- 23 mai, ora 19.30 – PREMIERĂ – **Treceri (Șapte episoade muzicale pentru un spectacol coregrafic)**. Muzica: George Balint. Regia și coregrafia: Adina Cezar. Participă: Ansamblul de dans „Contemp", Ligia Dună, Orest Pîslariu. Eveniment în cadrul Festivalului „Săptămîna muzicală a muzicii noi", ediția a XIV-a

TEATRUL MIC
- 23 mai, ora 11.00 – **Concert în... cor minor!**, spectacol susținut de Corul Ministars

TEATRUL ODEON
- 22 mai, ora 19.00 – **Anthère**. Coregrafia: Michel Kelemenis. Muzica: Derek Lee Ragin, Queen, André Serre. Interpreți: Severine Bauvais, Rachel Benitah, Olivier Clarge, Christian Ubl, Jose Valls/ **Cadenza**. Coregrafia și interpretarea: Michel Kelemenis. Muzica: Philippe Fenelon. Spectacol de dans contemporan prezentat de Compania Kelemenis (Franța)

CLUJ-NAPOCA

OPERA ROMÂNĂ
- 19 mai, ora 19.00 – **Aida** de G. Verdi, spectacol în limba italiană. Dirijor: Adrian Morar. Regia: Anghel I. Arbore. Coregrafia: Gabriela Taub Darvaș. Cu: Marius Chioreanu, Jelena Vlahovic, Carmen Gurban, Viorel Săplăcan, Mircea Moisa, Gheorghe Mogoșan
- 21 mai, ora 18.00 – **Traviata** de G. Verdi, spectacol în limba italiană. Dirijor: Vladimir Lungu. Regizor: Emil Strugaru. Coregrafia: Adrian Mureșan. Cu: Ramona Eremia, Alfredo Pascu, Fülöp Martin, Cristina Maria Damian, Daniela Tricu, Petre Ghilea, Marius Chioreanu, Florin Estefaan, Mircea Moisa, Ioan David
- 24 mai, ora 19.00 – **Turandot** de G. Puccini, spectacol în limba italiană. Dirijor: Hary Béla. Regia: Rareș Trifan. Cu: Rodica Toma, Radu Pintea, Sorin Dragoș Drăniceanu

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI"
- 20 mai, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Cavalleria Rusticana** de P. Mascagni. Dirijor: Vadim Münster (Germania). Regia: Tamas Ferkay (Austria). Concert-maestru: Dan Bozgan. Maestru de cor: Pavel Șopov. Cu: Nadejda Babintseva (Rusia), Stelian Negoescu, Ștefan Ignat, Georgeta Fangli-Dobre, Mihaela Popa. Participă: corul și orchestra Teatrului/ PREMIRĂ – **Paiațe** de R. Leoncavallo. Dirijor: Vadim Münster (Germania). Regia: Tamas Ferkay (Austria). Concert-maestru: Dan Bozgan. Maestru de cor: Pavel Șopov. Cu: Francisc Cseterki, Dorina Cheșei, Gheorghe Mogoșan, Ștefan Ignat. Participă: corul și orchestra Teatrului

CONCERTE

BUCUREȘTI

ATENEUL ROMÂN
- 18 mai, ora 19.00 – **recital** de pian susținut de Viniciu Moroianu. În program lucrări de: **Händel**, **Mozart**, **Skriabin**, **Lipatti**, **Prokofiev**
- 19 mai, ora 19.00 – Sala mică – **recital** de pian susținut de Sebastian Schwan, laureat al concursului „Remeber Enescu". În program: **Schubert**
- 20, 21 mai, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Alessio Vlad. Solistă: Laura Buruiană. În program lucrări de: **Verdi**, **Șostakovici**, **Schumann**
- 22 mai, ora 19.00 – **recital** de violă Marian Movileanu. La pian: Adriana Maier. În program lucrări de: **Fuchs**, **Trantow**, **Șostakovici**, **Hindemith**
- 23 mai, ora 11.00 – Închiderea stagiunii educative pentru elevi. Participă: Orchestra simfonică și corul Liceului de muzică „Dinu Lipatti". Dirijor și comentator: Nicolae Racu. Dirijor cor: Lăcrămioara Pauliuc. Soliști: Rodica Dobrotă, Andra Bivol, Octavian Dobrotă, Ciprian Drima. În program: **Mozart**

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE
- 23 mai, ora 19.00 – Studioul de concerte „Mihail Jora" – **concert** de jazz susținut de Big-Band-ul Radio, dirijor Rick Condit (SUA), și Rick Condit Combo: Rick Condit (SUA) – flaut și saxofon alto, Ion Baciu jr (Suedia) – pian, Teodora Enache – voce, Vlaicu Golcea – contrabas, Pierre Söderberg (Suedia) – baterie. Prezintă: Florian Lungu și Alexandru Șipa

CERCUL MILITAR NAȚIONAL
- 20 mai, ora 18.00 – Sala de marmură – **Florile recunoștinței**, concert susținut de Muzica Reprezentativă a M.Ap.N. Conducerea muzicală: Ionel Croitoru. Dirijori: Aurel Gheorghiță, Liviu Voicu. Solistă: Carla Mușat. În program lucrări de: **Bizet**, **Verdi**, **I. Ivanovici**, **Strauss**, **Ionel Croitoru**

GREEN HOURS
- 19 mai, ora 21.00 – **Alămuri & Lemne**, concert susținut de Ansamblul de suflători ai UNMB. Dirijori: Adrian Buciu și Ramiro Arista. În program lucrări de: **Astor Piazzola**, **Zequinha de Abreu**, **Charlie Chaplin**, **Henry Mancini**, **Nino Rota**, **Bela Bartok**
- 20 mai, ora 21.00 – **concert** de jazz susținut de All Strings Trio
- 21 mai, ora 21.00 – **Great jazz in the green garden!**, concert de jazz susținut de BombaEnergy (Austria) și Rick Condit Combo
- 23 mai, ora 21.00 – **concert** de jazz suținut de Florin Răducanu și Sorin Romanescu

MUZEUL NAȚIONAL „GEORGE ENESCU"
- 20 mai, ora 17.00 – Sala Cantacuzină – în ciclul „Tinerii și marea muzică", **recital** de pian susținut de Marta Băceanu, Ioana Mândrescu, Oana Zamfir, Bogdan Claudiu Dulu. În program lucrări de: **Haydn**, **Mozart**, **Chopin**, **Debussy**, **Ravel**, **Enescu**, **Silvestri**

BOTOȘANI

FILARMONICĂ
- 24 mai, ora 19.00 – **recital** susținut de Amy Flammer (vioară) și Jean-Claude Pennetier (pian). Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Cultural Francez din Iași

IAȘI

FILARMONICĂ
- 18 mai, ora 19.00 – **recital** de pian susținut de Désiré N'Kaoua. În program lucrări de: **Mozart**, **Brahms**, **Debussy**, **Chopin**. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Cultural Francez
- 23 mai, ora 19.00 – **recital** susținut de Amy Flammer (vioară) și Jean-Claude Pennetier (pian). În program lucrări de: **Karol Szymanowsky**, **César Franck**, **Enescu**. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Cultural Francez

CONFERINȚE

BUCUREȘTI

CASA DE CULTURĂ „FRIEDRICH SCHILLER"
- 18 mai, ora 17.30 – în cadrul clubului turistic „Impresii de călătorie din întreaga lume", **conferința** cu diapozitive **De la Paris la capătul lumii**. Prezintă: Aurelia Leicand (Germania)

CERCUL MILITAR NAȚIONAL
- 20 mai, ora 17.15 – Sala de cinema – în cadrul programului cultural „Ștefan cel Mare și Sfînt – Comemorare 500 de ani", **conferința** cu tema **Ștefan cel Mare în conștiința posterității**. Prezintă: Petre Otu. Eveniment urmat de difuzarea filmului artistic **Liga**, SUA, 2003

EXPOZIȚII

BUCUREȘTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – *Nil Medium Est*, Ciprian Paleologu, **pictură**, **obiect**, 19 mai-1 iunie. Vernisaj: 19 mai, ora 18.00
GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Parter – Marius Barb, **pictură**, pînă în 27 mai
GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Etaj – Retrospectivă Constantin Petrașchievici, **artă decorativă**, pînă în 24 mai
GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Simpozionul Belgrad, *65+*, **grafică**, pînă în 24 mai
GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Salonul de grafică publicitară, pînă în 25 mai
GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Constantin Caluian, **pictură** și **desen**, pînă în 25 mai
GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (tel: 260.12.87) – Maria Magdalena Pop, **sculptură**, **obiect**, **desen**, **instalații**, pînă în 31 mai
GALERIA ATELIER 35 (Str. Șelari Nr. 13) – Marius Burhan, **pictură**
GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132, tel: 659.38.14) – *Desene*, Liana Maria Petruțiu, **grafică** și **ilustrație publicitară**, pînă în 19 mai/ *Dulce-Amar*, Carmen Nistorescu, **pictură**, 20 mai-2 iunie. Vernisaj: 20 mai, ora 19.00
GALERIA ARTIS (la parterul Teatrului Național) – Vlad Ciobanu, Roxana Iordache, Rodica Ioan, **sculptură**, **metal**, **pictură**, pînă în 19 mai/ *Arhiva Casasola – Începuturile Mexicului contemporan*, **fotografie**, 20 mai-1 iunie. Vernisaj: 20 mai, ora 18.00
GALERIA POSIBILĂ (Str. Popa Petre Nr. 6; tel: 211.79.33) – *No signal*, Florin Ciulache, pînă în 30

mai. Curator: Ştefan Tiron

GALERIA NOUĂ (Str. Academiei Nr. 15, tel: 322.81.59) – *formate – (re)constructing the city*, Sabine Bitter/Helmut Weber, Carola Dertnig, Andreas Fogarasi, Ruth Kaaserer, Klub Zwei, pînă în 6 iunie. Eveniment organizat cu ocazia **Zilelor Vienei** la Bucureşti

GALERIA GALATECA (Str. C.A. Rosetti Nr. 2-6, tel: 313.16.05) – expoziţie de artă a ziarului **neconvenţional**, pînă în 21 mai.

GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC ASIGURĂRI (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84) – *Lemn şi Aur*, Ovidiu şi Sultana Maitec, **sculptură** şi **pictură**. Vernisaj: 19 mai, ora 18.30

GALERIA „ART ROOM“ (Şos. Pipera-Tunari Nr. 2) – *Bucureştii vechi*, pînă la sfîrşitul lunii mai

GALERIA AVANPOST (Str. Regina Elisabeta Nr. 3, tel: 314.39.83) – Al. Pann şi Anatol Danilişin, **pictură**, pînă în 20 mai

GALERIILE M.N.L.R. (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.58.46) – *Nud în doi...*, Relu Biţulescu şi Răzvan Voiculescu, **pictură** şi **fotografie**, 20-30 mai. Prezintă: Corneliu Antim. Vernisaj: 20 mai, ora 19.00

HT003 GALLERY (Str. Hanul cu Tei Nr. 22) – *Pluralul singular*, Gheorghe Lasovszky, **pictură**, pînă în 20 mai

FOTOCABINET (Str. G. Enescu Nr. 3, tel: 212.90.71) – *La fiecare patru ani îi călcăm în picioare*, expoziţie de **carte poştală politică**, pînă în 1 iunie

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI (PALATUL ŞUŢU) (Bd. I.C. Brătianu Nr. 2, tel: 315.68.58) – *Afişe vieneze*, expoziţie de **afişe**, pînă în 21 mai

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53, tel: 312.43.27) – Galeria de Artă Europeană – *Surse etnografice româneşti în grafica secolului al XIX-lea*, pînă în iunie/ Sala Rondă – *Sando Sanna. Opere 1990-2004*, **pictură**, pînă în 20 mai

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile medievale – *Manuscrise, însemnări şi cărţi cantacuzine în Ţările Române, secolele XVI-XIX*, pînă în 20 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Academia Română, Biblioteca Academiei Române, Colegiul Carol I din Craiova, Biblioteca Naţională a României şi Biblioteca Acad. „Virgil Cândea“. Curator: Sorin Sebastian Dulcu/ *În slujba păcii*, Ernst Degasperi (Austria), **grafică ecumenică**, pînă în 30 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Austriei în România şi Ambasada României în Austria

MUZEUL NAŢIONAL DE GEOLOGIE – *Dinozaurii pitici din Ţara Haţegului*, 18 mai-18 iulie

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU“ (Calea Victoriei Nr. 141) – *In memoriam Paul Constantinescu*, pînă în 30 mai

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE NATURALĂ „GRIGORE ANTIPA“ – *Chipuri ale naturii*, 18 mai-18 iulie

MUZEUL ŢĂRANULUI ROMÂN (Şos. Kiseleff Nr. 3, tel: 212.96.60) – *Povestea caselor*, expoziţie temporară a Muzeului Şvabilor Dunăreni din Ulm, Germania, pînă în 29 mai/ *Ţara Haţegului*, 18 mai-18 iulie

PALATUL VOIEVODAL CURTEA VECHE – *Religie şi mister*, expoziţie a Muzeului figurilor de ceară din Sankt-Petersburg, pînă în 30 mai

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (Str. Valea Parcului Nr. 1, tel: 225.66.90) – Galeria parter – Vladimir Şetran, **pictură-desen**, pînă în 15 iunie

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“ (Str. Batiştei, tel: 211.32.29) – *America de Sud*, Aurelia Leicand (Germania), **fotografie**. Vernisaj: 20 mai, ora 17.30/ *Icoane pe sticlă*, expoziţie a elevilor claselor V-VIII ai Colegiului German Goethe, pînă în 20 mai. Coordonator: Carmen Croitoru

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80/ 136) – Sala Foaier – Gabriela Ciubotaru, **pictură**, pînă în 31 mai/ Sala Rondă – *Monumente şi ctitori*, expoziţie de final de an şcolar a clasei de pictură, pînă în 31 mai. Profesor: Veronica Emanoil. Eveniment organizat în cadrul programului cultural „Ştefan cel Mare şi Sfînt – Comemorare 500 de ani“

CLUBUL PROMETHEUS (Piaţa Naţiunile Unite Nr. 3-5) – *Camera3*, Marius Roşu şi Cătălin Oancea, 18-31 mai. Curator: Oana Tănase. Vernisaj: 18 mai, ora 18.00/ *Lumina şi trupul. Primul şi ultimul veşmînt*, Radu D. Stănese, **fotografie**. Vernisaj: 19 mai, ora 15.00. Invitaţi: Adrian Berinde şi Florin Piersic jr.

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ (Aleea Alexandru Nr. 41) – *Măşti*, expoziţie a Cercului de Arte Plastice „Accent“, **pictură**, **fotografie**, **colaj**, pînă în 25 mai

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Mihai Chioaru, Ioan Lăzureanu, Gheorghe Zărnescu, **pictură** şi **sculptură**, pînă în 23 mai

BRAŞOV

GALERIILE FONDULUI PLASTIC – Florin Balaban, **caricatură**, pînă în 18 mai/ expoziţie a elevilor Liceului de Artă, 20 mai-7 iunie

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – expoziţie a Centrului Cultural German, pînă în 18 mai

IAŞI

CENTRUL CULTURAL FRANCEZ (Bd. Carol I Nr. 26) – *Danube, fleuve européen*, Jean-Pierre Moron, **fotografie**, şi *Tapisserie de Basse Lice*, Paulette Moron, pînă în 30 mai

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Dumitru Bostan, **acuarelă**, pînă în 27 mai

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – expoziţie a absolvenţilor Liceului de Artă, 27 mai-10 iunie

SFÎNTU GHEORGHE

TEATRUL „TAMASI ARON“ (Piaţa Libertăţii Nr. 1) – *Motive româneşti în afişul polonez*, **afişe**, pînă în 28 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez şi Cineclubul „Cabiria“

TIMIŞOARA

GALERIA HELIOS – *Culori şi forme. Imagini textile şi plastică mică*. Expoziţie organizată de Uniunea Artiştilor Plastici şi Artiştilor Decoratori din Ungaria, **artă plastică** şi **decorativă**, pînă în 27 mai

CENTRUL CULTURAL GERMAN – *Clişee şi realitate*, **fotografie**. Vernisaj: 19 mai, ora 19.00

FESTIVALURI

BUCUREŞTI

5 SPECTACOL CU
5 ATITUDINE
1 aprilie-20 iunie
STUDIOUL TOACA – CIAC:
Din program:

- 19, 21 mai, ora 20.00 – **Tectonica norilor** de Jose Rivera. Regia: Răsvana Cernat
- 20 mai, ora 20.00 – **Blaubart, speranţa femeilor** de Dea Loher. Regia: Alexandra Badea
- 22 mai, ora 20.00 – **Stop the tempo!** de Gianina Cărbunariu, spectacol inclus în proiectul „Teatru de consum“ iniţiat de Teatrul Luni. Regia: Gianina Cărbunariu
- 23 mai, ora 20.00 – **Şeherezada** de Jonas Gardell. Regia: Adriana Zaharia

ZILELE VIENEI
LA BUCUREŞTI
12 mai-21 iunie

- evenimentul reuneşte manifestări culturale, economice şi urbanistice
- **Zilele Vienei** aduc la Bucureşti un număr impresionant de artişti care vor evolua în cadrul a 7 evenimente distincte – clasice şi moderne – destinate marelui public
- vor fi organizate concerte, expoziţii, spectacole, seminarii pe teme de arhitectură, urbanistică, management şi construcţii, turism şi tehnologia informaţiei
- manifestările din cadrul **Zilelor Vienei** se vor desfăşura la: Teatrul Bulandra, Teatrul Odeon, Teatrul Naţional, Muzeul Municipiului Bucureşti, Galeria Nouă, Web Cafe, Terasa „La Motoare“

FESTIVALUL
FILMULUI EUROPEAN
ediţia a 8-a
7-20 mai
CINEMA STUDIO:
Din program:

- 18 mai, ora 18.00 – **Fratele lui**, Franţa, 2004/ ora 20.00 – **Secrete de familie**, Suedia, 2001
- 19 mai, ora 18.00 – **La celălalt capăt al podului**, Austria, 2002/ ora 20.00 – **Călătorie la Ierusalim**, Bulgaria, 2003
- 20 mai, ora 18.00 – **Eila**, Finlanda, 2003/ ora 20.00 – **Rosenstrasse**, Germania, 2003
- toate filmele sînt subtitrate în limba română

BRAŞOV

FESTIVALUL
INTERNAŢIONAL AL
MUZICII DE CAMERĂ
ediţia a XXXII-a
2 mai-22 iunie
Din program:

- 19 mai, ora 18.00 – Bastionul Ţesătorilor – **concert** susţinut de formaţia Studioul de muzică veche. În program lucrări de: **Robert Dumitrescu**, **Alfonso El Sabio**/ **concert** susţinut de cvartetul „ConTempo“. În program lucrări de: **L. Janacek**, **Haydn**

TIMIŞOARA

TIMIŞOARA MUZICALĂ
ediţia a XXIX-a
14-26 mai
COLEGIUL NAŢIONAL
DE ARTĂ „ION VIDU“:
Din program:

- 18 mai, ora 19.00 – **recital** de harpă susţinut de Ion Ivan Roncea. În program lucrări de: **Ion Caianua**, **William Croft**, **Henry Purcell**, **Händel**, **Rameau**, **Glinka**, **Enescu**, **Dussek**, **Isaac Albeniz**, **Smetana-Tmecek**
- 19 mai, ora 19.00 – **concert** susţinut de studenţii Facultăţii de Muzică a Universităţii de Vest. Participă: corul mixt al studenţilor. Dirijori: Diodor Nicoară şi Iosif Todea. În program lucrări de: **Vecchi**, **Pres**, **L. de Victoria**, **Gastoldi**, **Morley**, **Constantinescu**, **Jarda**, **Spătărelu**, **P. Stoianov**, **Ursu**, **Pautza**; Orchestra simfonică a studenţilor. Dirijor: Dorin Frandes. Solistă: Georgiana Teoharii. În program lucrări de: **Liszt**, **Mozart**
- 20 mai, ora 17.00 – **concert** susţinut de corul de copii al Colegiului „Ion Vidu“. Dirijor: Maria Gyuris. La pian: Maria Sânmărtinean. Prezintă: Rodica Rafai. În program lucrări de: **Banchieri**, **Hassler**, **da Palestrina**, **Mendelssohn-Bartholdy**, **Schubert**, **Rahmaninov**, **Arvine**, **Toduţă**, **Kodaly**, **Stravinski**, **Schaffer**, **Kostov**, **Kostov**, **Capoianu**, **Georgescu**/ ora 19.00 – **concert** de muzică de cameră susţinut de Trio „Triade“. În program lucrări de: **Brahms**, **Dvorak**, **Piazzolla**
- 22 mai, ora 19.00 – **concert** simfonic susţinut de cvartetul de violoncele „Cellissimo“. Dirijor: Horia Andreescu. În program lucrări de: **Händel**, **Ş. Nichifor**, **Ceaikovski**
- 23 mai, ora 19.00 – **concert** de muzică de cameră susţinut de cvartetul de coarde „ConTempo“ (Irlanda). În program lucrări de: **L. Janecek**, **J. Haydn**, **Beethoven**

FESTIVALUL
INTERETNIC DE TEATRU
14-23 mai
TEATRUL MAGHIAR:
Din program:

- 18 mai, ora 18.00 – Sala mare – **Liliomfi** de Szigligeti Ede, spectacol în limba maghiară (Trupa „Harag György“ Satu Mare)/ ora 19.00 – Teatrul Naţional – **Sinucigaşul** de Nikolai Erdmann (Teatrul Naţional Timişoara)/ ora 20.00 – Sala studio – **Norocul îi ajută pe cei îndrăzneţi** de Franz Xaver (Teatrul Act Bucureşti)
- 19 mai, ora 18.00 – Sala mare – **Fierarii/Kovaci** de Miloö Nikolic, spectacol în limba sîrbă (Teatrul Naţional Belgrad)/ ora 20.00 – Teatrul Naţional – **Am angajat un ucigaş profesionist/Wie feuere ich meinen mörder** de Aki Kaurismäki, spectacol în limba germană (Teatrul „Radu Stanca“ Sibiu)/ ora 21.00 – Sala mare – **Siberia/Szibéria** de Felix Mitterer, spectacol în limba maghiară (Teatrul „Csiky Gergely“ Timişoara)
- 20 mai, ora 18.00 – Teatrul Naţional – **Cartea lui Ruth/Dus bich fin Ruth** de Mario Diament, spectacol în limba idiş (Teatrul Evreiesc de Stat Bucureşti)/ ora 20.00 – Sala mare – **Moara/A malom** de Péter Uray, teatru-dans (Teatrul Figura Studio Gheorghieni)/ ora 21.30 – Sala studio – **CV sau Curriculum Vitae** de Ram-Bam-Tym şi Cărtărescu. Cu: Natalie Ester
- 21 mai, ora 17.00 – Sala mare – **Direct din Amsterdam: Anne Frank!** de Alexander Hausvater (Teatrul Evreiesc de Stat Bucureşti)/ ora 19.30 – Sala studio – **Croncăneli/Csókacsevetelö** de Tersánszky Józsi Jenö, spectacol în limba maghiară. Cu: Éder Enikö/ ora 21.00 – Sala mare – **Siberia/Sibirien** de Felix Mitterer, spectacol în limba germană (Teatrul German de Stat Timişoara)
- 22 mai, ora 18.00 – Sala mare – **Recolta de vîsc/Fagyöngyszüret** de Barabás Olga, spectacol în limba maghiară (Teatrul Ariel Tîrgu Mureş)/ ora 19.30 – Sala studio – **Culori/Szinek** de Szilágyi Domokos, spectacol în limba maghiară. Cu: Tar Mónika/ ora 21.00 – Sala studio – **Medeea/Médeia** de Jean Anouilh, spectacol în limba maghiară. Cu: Fekete Bernadetta
- 23 mai, ora 17.00 – Sala mare – **Îndrăgostiţii din Ancona/Anconai szerelmesek** de Vajda Katalin, spectacol în limba maghiară (Teatrul „Csiki Játékszín“ Miercurea-Ciuc)/ ora 19.00 – Sala studio – **O femeie/Egy nö** de Eszterházy Péter, spectacol în limba maghiară. Cu: Varga Sándor/ ora 20.00 – Teatrul Naţional – **Tragica poveste a Doctorului Faust/Doktor Faustus tragikus históriája** de Cristopher Marlowe, spectacol în limba maghiară (Teatrul Maghiar de Stat Cluj)
- spectacolele se traduc simultan la cască în limba română

Uniunea Artiştilor Plastici

organizează la Bucureşti

Concursul naţional de creaţie plastică.
Competiţia este adresată tinerilor creatori de artă, cu vîrsta de pînă la 35 de ani, artişti plastici profesionişti, membri ai UAP din România, absolvenţi şi studenţi în anii terminali ai universităţilor cu profil artistic din ţară. La concurs pot participa lucrări de pictură, grafică, sculptură, artă decorativă, foto-video-instalaţie. Se va acorda cîte un premiu pentru fiecare secţiune, plus marele premiu.

Înscrierile se fac pînă pe data de 21 mai 2004,
la Serviciul de Expoziţii al UAP din România,
Str. Nicolae Iorga Nr. 21, 71117, Sector 1, Bucureşti,
Tel.: 021-212.79.57 sau 021-212.79.54/int. 203

COLOCVIU

TIMIŞOARA

CENTRUL
CULTURAL GERMAN

- 19-23 mai, ora 19.00 – **colocviul** cu tema **Educaţia jurnalistică în România**. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Cultural Francez, Universitatea de Vest Timişoara şi Universitatea „Tibiscus“

LANSĂRI

BUCUREŞTI

BIBLIOTECA
CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

- 18 mai, ora 14.00 – **lansarea** cărţii **Sărac lipit, caut altă viaţă!**, Editura Nemira. Coordonatori: Manuela Sofia Stănculescu şi Ionica Berevoescu

CONCURS

BUCUREŞTI

FOTOGEOGRAFICA –
CONCURS NAŢIONAL
DE FOTOGRAFIE
PENTRU TINERET
ediţia a VIII-a
21-30 mai
Din program:

- 21-30 mai, orele 8.00-18.00 – Teatrul Naţional „I.L. Caragiale“, Sala „L. Rebreanu“ – expoziţia concursului de fotografie „Fotogeografica“; expoziţia National Geographic Romania; expoziţia Parcurilor Naţionale şi Rezervaţiilor Biosferei din România
- 24 mai, ora 19.00 – Casa de Cultură a Studenţilor – serile „Fotogeografica“: **Celebrarea Zilei Europene a Parcurilor Naturale şi Naţionale – „EUROPARK“. Delta Dunării – De la rezervaţie a biosferei la ecoturism**. Prezintă: Virgil Munteanu
- organizatori: Clubul Ecologic UNESCO Pronatura şi Casa de Cultură a Studenţilor Bucureşti

ANIVERSARE

BUCUREŞTI

MUZEUL NAŢIONAL
AL LITERATURII ROMÂNE

- 22, 23 mai, ora 11.00 – manifestări prilejuite de aniversarea naşterii poetului Tudor Arghezi (21 mai 1880) şi de împlinirea a 30 de ani de la inaugurarea Casei memoriale „Tudor Arghezi“ – Mărţişor. Participă: reprezentanţi ai Ministerului Culturii şi Cultelor, Academiei Române, Uniunii Scriitorilor din România, Primăriei Capitalei, Inspectoratului Şcolar al Municipiului Bucureşti. Moderator: Mitzura Arghezi

SERI CULTURALE

BUCUREŞTI

LĂPTĂRIA ENACHE

- 17, 18 mai, ora 19.00 – **„Alte Schmiede/Vechea Fierărie“ în vizită la Bucureşti**, întîlnire cu scriitori austrieci. Participă: Arno Geiger, Robert Schindel, Olga Flor, Sabine Gruber, Bodo Hell, Friedrich Achleitner. Moderator: Jan Koneffke

MUZEUL NAŢIONAL
AL LITERATURII ROMÂNE

- 19 mai, ora 18.00 – **seară culturală** în cadrul clubului literar „Euridice“ condus de Marin Mincu. Vor citi: Ionel Ciupureanu, Miruna Vlada, Cornel Mihai Ungureanu

TV

TVR 2

- 23 mai, ora 23.45 – **Remix Rock Forum: Arad Rock Revolution**

TVR CULTURAL

- 19 mai, ora 23.30 – **Pop cultura: Poezia muzicii folk** (II)

Redacţia
nu-şi asumă
răspunderea
pentru modificările
de program
survenite
după
închiderea ediţiei.

Spectacolul „transparenţei“ din instituţiile publice merită un Oscar

ANA LUDUŞAN

Conflictul de interese, un banc bun pentru unii funcţionari publici

La nivelul judeţului Cluj se derulează două programe de monitorizare a corupţiei în instituţiile publice. În amîndouă este implicată direct şi Liga Apărării Drepturilor Omului Cluj. Pe baza Legii 544/2001 privind accesul la informaţiile de interes public, cei care lucrează în acest program nu ar trebui să aibă dificultăţi privind strîngerea informaţiilor. Dar nu e deloc aşa. Tot ceea ce ţine de spaţiul public este învăluit în mister, există un monopol al informaţiei deţinut de o reţea a instituţiilor publice, mai bine zis de o reţea de funcţionari formaţi în regimul comunist, care nu permit reforma instituţională dincolo de o cosmetizare menită să le asigure supravieţuirea. Reacţiile acestor instituţii la cererea de informaţii de interes public arată cît de serioasă este manipularea pentru a nu ajunge la informaţiile necesare unei analize profunde şi eficiente a ceea ce se întîmplă în acest sector. Mai mult de jumătate din instituţiile publice către care s-au făcut cereri de informaţie nu au răspuns în termenul stabilit de lege, adică cel mult 10 zile de la primirea solicitării, iar altele nu s-au sinchisit să răspundă în nici un fel. Instituţiile mai serioase răspund, dar răspunsurile lor sînt atît de superficiale şi de în răspăr încît ar trebui pedepsite pentru batjocorirea solicitantului. Primăria Cluj-Napoca răspunde, de exemplu, că nu are funcţionari publici. Unul dintre cele mai importante municipii din România nu are funcţionari publici, ci angajaţi cu „statut de personal contractual“. Mergînd pe firul cercetării, aflăm de la subprefectul judeţului Cluj că, într-adevăr, Primăria Cluj-Napoca nu are funcţionari publici, fiindcă această instituţie, sub conducerea „înţeleaptă“, dar mai ales „patriotică“ a primarului ei, nu a făcut nici o diligenţă pentru a îndeplini formalităţile de acreditare a funcţionarilor din aparatul propriu la nivelul Agenţiei Naţionale a Funcţionarilor Publici. Din lene, prin neglijarea procedurilor la care trebuie să se supună instituţiile pe care le plătim din buzunarul nostru, din interes pentru a putea mai uşor eluda legea? Ne întrebăm ce face secretarul de stat pentru administraţia publică? Doarme şi el în post sau face jocul unui primar care, sistematic, îşi permite să interpreteze legea după bunul lui plac? Ne trezim astfel la Primăria Cluj-Napoca cu un gen de funcţionari care nu sînt nici struţi, nici cămile. Atunci cînd ar trebui să aibă statut de angajaţi ai intereselor cetăţeanului, adică funcţionari publici, se comportă ca nişte personaje din Evul Mediu care cer peşcheş pentru orice interes pe care îl are cetăţeanul „la curte, la suveran“, iar cînd trebuie să dea socoteală pentru ceea ce fac, pentru ceea ce sînt – nu pot fi în acelaşi timp şi funcţionari publici, şi acţionari la societăţi comerciale spre care canalizează banii şi averea publică –, atunci ei nu mai sînt funcţionari publici, ci „personal contractual“. Doar această stare de fapt ar fi suficientă ca, într-un stat de drept autentic, instituţia în cauză să fie dizolvată şi să urmeze alegeri anticipate, iar candidaţii la primărie şi la Consiliul local să fie expertizaţi psihic. Dar nici Prefectura Cluj şi Consiliul Judeţean nu sînt instituţii mai coerente. Deşi au o deschidere incomparabil mai mare decît Primăria Cluj-Napoca sau alte instituţii ale statului care promovează interesele cetăţeanului, cînd sînt prinşi cu mîţa în sac, funcţionarii acestor instituţii fac pe supăraţii şi procedează şi ei la interpretarea „exhaustivă“ a legii pe care au încălcat-o. 11 funcţionari ai Consiliului Judeţean Cluj sînt numiţi în noiembrie-decembrie 2003 în Consilii de Administraţie sau în cele ale Adunării Generale a Acţionarilor unor societăţi comerciale aflate în subordinea sau administrarea Consiliului Judeţean, administraţie preponderent PSD-istă, după ce, în luna aprilie a aceluiaşi an, maşina de vot a PSD a votat Legea 161/2003, privind conflictul de interese al demnitarilor şi funcţionarilor publici. Funcţionarii Consiliului Judeţean sînt trimişi să decidă în Consilii de Administraţie sau în Adunări Generale ale unor societăţi comerciale din subordinea Consiliului Judeţean sau unde Consiliul Judeţean este acţionar majoritar ca şi cînd nu ar fi aflat că există o lege care interzice asemenea delegări. Chiar dacă există excepţii prin care un funcţionar public poate fi în Consiliul de Administraţie al unei societăţi comerciale – e vorba de apărarea interesului naţional –, acest lucru nu poate căpăta amploarea unui fenomen de masă, cum s-a procedat în Consiliul Judeţean Cluj. E vorba de neglijenţă, de ignorarea legii? Cum să răspunzi la această întrebare, cînd secretarul general al Prefecturii, obligat să vegheze la aplicarea legii conflictului de interese al funcţionarilor publici din judeţ, ne transmite două răspunsuri din care nu e nimic de înţeles, cu excepţia faptului că incompatibilii ar trebui căutaţi în comuna Rîşca şi nu în Consiliul Judeţean Cluj. Acolo, la Rîşca, ne spune secretarul general al Prefecturii Cluj, există un consilier local care este şi gardian public şi preşedintele filialei de partid. Adică aruncă pisica moartă în ograda Primărie de aici, capul gardianului public din Rîşca fiind mai puţin important decît capetele funcţionarilor publici din Consiliul Judeţean.

Dezbatere publică sau şedinţă de partid comunist?

După o lună de la această confruntare cu „transparenţa“ din instituţiile publice, bine cotate în România pentru profesionalism în administraţie – în alte judeţe ale ţării nu calcă pragul primăriilor şi prefecturilor decît oamenii baronilor locali, iar aceştia nu au nici un interes să-i controleze –, Ministerul Justiţiei organizează o dezbatere publică, la Cluj, pe tema corupţiei în instituţiile publice, moderată de specialiştii din Bucureşti ai Ligii Apărării Drepturilor Omului. Aceştia trimit cu cel puţin o lună înainte un chestionar cu întrebări precise la care instituţiile publice sînt rugate să răspundă. Prefectura pune la dispoziţia moderatorilor de program sala de şedinţe, chiar mobilizează instituţiile, dar nu vin cele mai importante, vin pompierii, apărarea civilă şi alte instituţii care iau mită doar pentru autorizaţii de funcţionare. Reprezentanţii acestor instituţii nu se sfiesc să recunoască această „dificultate“ în plină dezbatere. Pentru aşa o suferinţă te apucă mila, dar ei sînt „curajoşi şi transparenţi“, fiindcă nu sînt dintre cei care gestionează resurse şi patrimoniu. Pentru ca demonstraţia de „transparenţă“ să fie totală, o tînără din Prefectură citeşte un raport care seamănă uimitor cu dările de seamă din şedinţele de partid comunist, adică totul e roz, aplicarea legilor este impecabilă, nu există cazuri de corupţie, nici măcar incompatibili, deşi aceştia au ţinut capul de afiş al presei locale timp de o lună, pachetul de legi pentru restituirea proprietăţii a fost aplicat cu sfinţenie după spusele raportului, toată lumea este proprietar, funcţionarii şi-au dat duhul punînd în aplicare legile postrevoluţionare de retrocedare. Bieţii proprietari sînt în sală, se uită cu uluire cum minte tînăra funcţionară, în plină dezbatere publică, cu toată candoarea, comandată, probabil, de şeful direct, în care crede ca în steaua polară.

Dar există şi o excepţie. Directoarea Casei de Asigurări de Sănătate Cluj este prezentă, are un raport cu răspunsuri corecte şi concrete, este dispusă să dialogheze, să suporte săpunelile fără să se supere, să includă în exerciţiul instituţiei pe care o conduce orice propunere de administrare mai eficientă a fondurilor şi orice măsură care ar da peste mînă celor tentaţi să se înfrupte din banul public. A venit împreună cu echipa, care ascultă, răspunde, notează. Un şef de instituţie care nu pretinde că ştie tot, poate tot. Este singura instituţie, la această dezbatere, care stabileşte un dialog real cu societatea civilă, singura care face pasul acela decisiv pentru ca nevoile să fie analizate de toate părţile implicate, iar soluţiile să se ia în cunoştinţă de cauză.

Probabil mai sînt instituţii ai căror funcţionari publici îşi doresc să fie transparenţi şi eficienţi, dar nu au un şef care să-şi asume acest exerciţiu pînă la capăt. Unele instituţii preferă să acopere porcăriile, chiar dacă ştiu că acestea miros după o vreme. Dar se amăgesc crezînd că vor găsi timp pentru corecturi sau pentru îngroparea lor definitivă. Să ne gîndim doar la respectarea moratoriului privind adopţiile internaţionale pentru încălcarea căruia România a riscat în iarna aceasta întreruperea negocierilor de aderare la Uniunea Europeană şi amînarea datei aderării pentru un termen nedefinit.

Chiar dacă în instituţiile publice s-a instaurat o cultură a eficienţei şi a deschiderii către interesele cetăţeanului, nu există curajul asumării greşelilor. Instituţiile publice, încă, se percep ca nişte fortăreţe înăuntrul cărora personaje cu mentalitate feudală se plimbă nestingherite chiar şi atunci cînd comit ilegalităţi sau se poartă iresponsabil. Există în instituţiile publice un fel de lene a responsabilităţii, întotdeauna pentru subalternul vinovat va „răspunde“ voalat şi fără consecinţe şeful instituţiei, întotdeauna vinovăţia şefului se datorează greşelilor subalternilor. Ce-ar fi ca fiecare om, mai ales ca fiecare funcţionar public să răspundă pentru propriile greşeli? Ar însemna că ne aflăm într-un stat de drept şi nu în unul al găştilor cu interese precise. E an electoral. Alegerile locale sînt foarte importante pentru felul în care sînt administrate comunităţile. Oare vom şti să votăm pe cine ne reprezintă interesele? Vom avea informaţii pentru a ne feri de cei care cosmetizează realitatea şi adevărul?

■

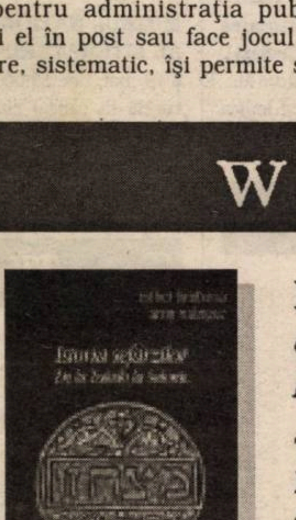

www.esteditura.ro

Esther Benbassa
& Aron Rodrigue
Istoria sefarzilor

Traducere din franceză de
Mariana Arnold
496 pagini

preţ: ~~360.000~~ lei
-20%: 288.000 lei
TVA inclus

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de

-20%

reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

OBSERVATOR
CULTURAL
NR.222
25.05.-31.05.2004
Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

Tîrgul Internaţional de carte Bookarest 2004

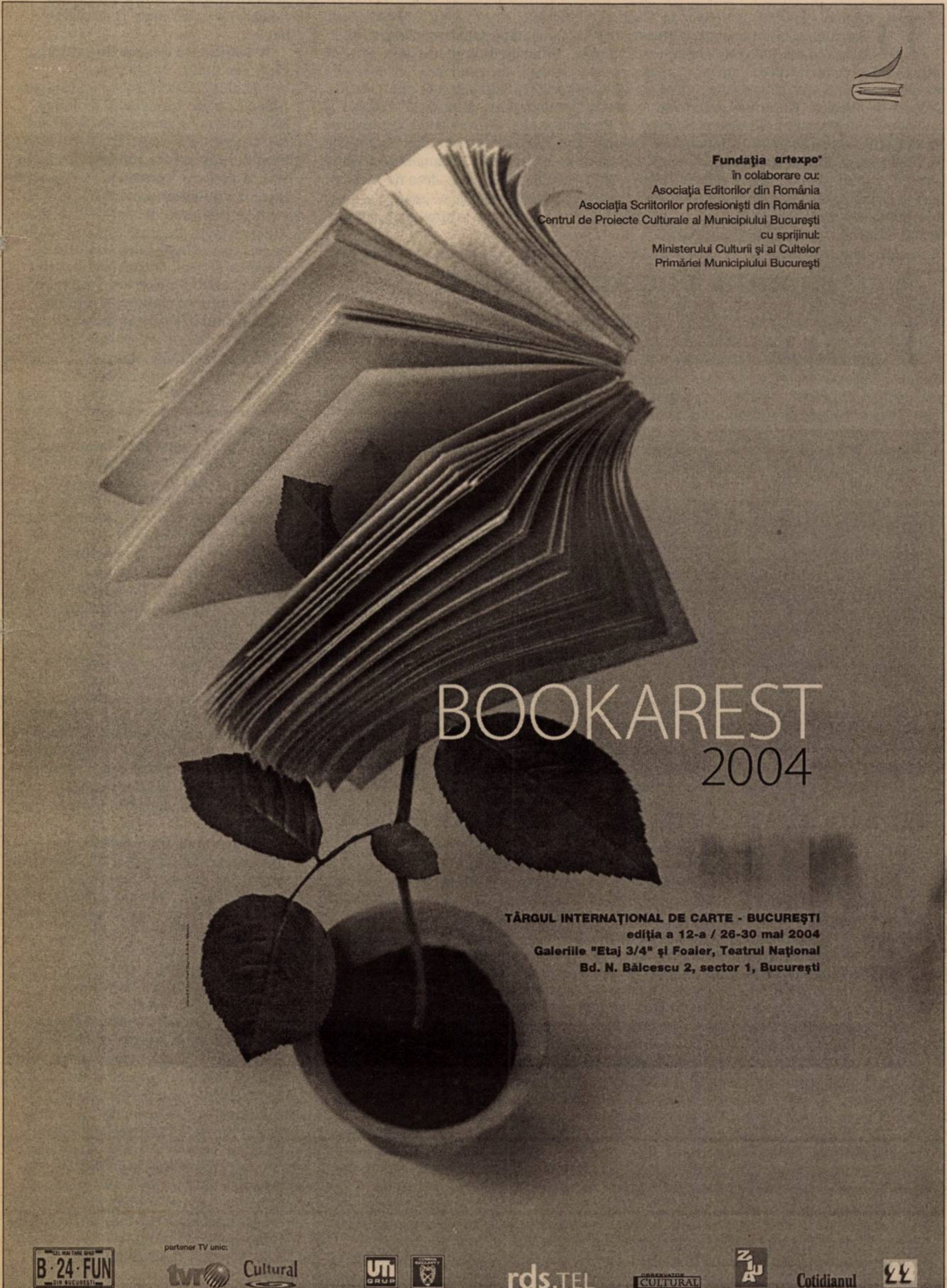

Fundaţia artexpo
în colaborare cu:
Asociaţia Editorilor din România
Asociaţia Scriitorilor profesionişti din România
Centrul de Proiecte Culturale al Municipiului Bucureşti
cu sprijinul:
Ministerului Culturii şi al Cultelor
Primăriei Municipiului Bucureşti

BOOKAREST
2004

TÂRGUL INTERNAŢIONAL DE CARTE - BUCUREŞTI
ediţia a 12-a / 26-30 mai 2004
Galeriile "Etaj 3/4" şi Foaier, Teatrul Naţional
Bd. N. Bălcescu 2, sector 1, Bucureşti

partener TV unic:

Premii româneşti la Festivalul de film de la Cannes

Scaunele de Eugen Ionescu în regia lui Felix Alexa

Colecţia Zambaccian

Expoziţie Constantin Artachino la Muzeul Naţional de Artă

Festivalul muzical „Tinere talente“

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 222, 25.05.-31.05.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan Pahonţu sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – un trimestru
308.000 lei – un semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi.
Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Premii româneşti la Cannes

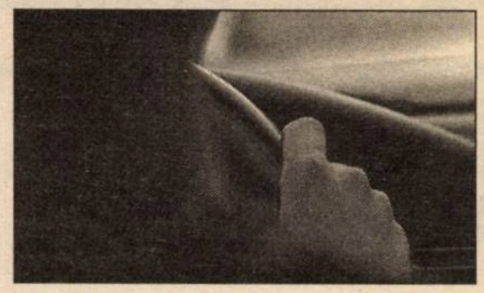

Regizorul Cătălin Mitulescu a cîştigat trofeul „Palme d'Or“ pentru scurtmetrajul **Trafic**, după ce în competiţie s-au mai aflat alte 9 filme. Din distribuţie fac parte actorii Bogdan Dumitrache, Maria Dinulescu, Ana Bart, Andi Vasluianu, Ioana Siminie şi Eva Dan.

Juriul secţiunii de scurtmetraje de la Cannes a fost prezidat anul acesta de cineastul rus Nikita Mihalkov şi i-a avut ca membrii pe regizorii Nuri Bilge Ceylan, Pablo Trapero şi pe actriţele Nicole Garcia şi Marisa Parades.

În cadrul secţiunii „Cinefondation“, dedicată şcolilor de film, un alt regizor român, Corneliu Porumboiu, a fost desemnat cîştigătorul premiului al doilea pentru scurtmetrajul **Călătorie la oraş**, premiul întîi fiindu-i decernat americanului Frederikke Aspock pentru **Happy now**.

Cele două scurtmetraje premiate la Cannes vor fi proiectate în premieră la Festivalul Internaţional de Film **Transilvania** (**TIFF**) în cadrul „Zilelor Filmului Românesc“ (3-6 iunie), alături de **Un cartuş de kent şi un pachet de cafea**, cîştigător al „Ursului de aur“ la Berlin şi de alte 10 scurtmetraje româneşti.

Săptămîna Internaţională a Muzicii Noi

Duminică 23 mai a început la Bucureşti cea de-a XIV-a ediţie a Festivalului „Săptămîna Internaţională a Muzicii Noi“, cea mai importantă manifestare internaţională din România şi sud-estul Europei, avînd ca scop promovarea artei de ultimă oră a compozitorilor români şi realizarea de contacte internaţionale în domeniul muzicii contemporane. Organizatori: Uniunea Compozitorilor şi Muzicologilor din România, Centrul de Proiecte Culturale ArCuB al Primăriei Bucureştiului, Ministerul Culturii şi Cultelor. Co-organizatori: Societatea Română de Radiodifuziune, Universitatea Naţională de Muzică din Bucureşti, Teatrul Naţional de Operetă „Ion Dacian“. Într-un interviu acordat săptămînalului **Radio România**, directorul artistic al manifestării, compozitorul Sorin Lerescu, a ţinut să sublinieze particularitatea prezentei ediţii: „Nouă este ideea de ancorare în ceea ce înseamnă expresia muzicală contemporană, în experienţele de ultimă oră şi ideea de eveniment în fiecare zi de festival şi – în acelaşi timp – de reunire a tuturor genurilor muzicale“. Festivalul se va încheia pe 30 mai.

Donaţii Theodor Pallady

Pe 19 mai s-a deschis la Galeria de Artă Românească Modernă din cadrul Muzeului Naţional de Artă al României expoziţia **Theodor Pallady şi colecţionarii săi**, cuprinzînd grafică şi pictură din donaţiile dr. Aurel şi Elena Olaru, Ligia şi Pompiliu Macovei, Ilie Mirea, Jacques Bourcier. Cea de-a patra expoziţie tematică organizată de cabinetul de Desene şi Gravuri al muzeului şi-a propus să ilustreze bogăţia creaţiei grafice a lui Theodor Pallady prin intermediul celor mai importante donaţii din ultimii ani (anii '90); lucrările expuse acoperă – practic – toate etapele de creaţie ale artistului. Expoziţia va fi deschisă pînă în luna octombrie a.c., în fiecare săptămînă de miercuri pînă duminică, accesul fiind gratuit în prima miercuri a fiecărei luni.

Agenda culturală

Tîrgul Internaţional de Carte *Bookarest* 2004. În perioada 26-30 mai se va desfăşura la Teatrul Naţional din Bucureşti cea de-a XII-a ediţie a Tîrgului **Bookarest**.

Festivalul Internaţional de Teatru de la Sibiu. Vineri 28 mai va începe la Sibiu cea de-a XI-a ediţie a Festivalului Internaţional de Teatru, care va cuprinde spectacole, conferinţe, dezbateri, lansări de carte, expoziţii, concerte.

(Agenda completă în paginile 28-31)

Festivalul şi Concursul Naţional al Liedului Românesc, ediţia a II-a

În perioada 13-16 mai s-a desfăşurat la Braşov cea de-a doua ediţie a Festivalului şi Concursului Naţional al Liedului Românesc. Manifestarea – creată de soprana şi inimoasa organizatoare Mariana Nicolesco – a cuprins un recital de muzică românească (în deschidere), avîndu-i ca protagonişti pe Eugen Ţichindelean (vioară), Matei Varga, Laur Hrenciuc, Ina Oncescu şi Ştefan Ronai (pian), Maria Petcu (soprană) şi Iulia Merca (mezzosoprană). Apoi – pe 14 mai – un recital de lieduri susţinut de Mihaela Maxim (soprană) şi de Florin Estefan (bariton), laureaţi (alături de Maria Petcu) ai ediţii 2003. Un deosebit succes a înregistrat recitalul Mihaelei Maxim. Duminică 16 mai a avut loc un **Simpozion dedicat muzicii româneşti**, la care au participat compozitorii autori de lieduri Carmen Petra Basacopol, Pascal Bentoiu, Dumitru Capoianu, Octavian Lazăr Cosma, Dan Dediu, Felicia Donceanu, Adrian Iorgulescu, Cornel Ţăranu, Mihai Cosma şi Stela Drăgulin. Au urmat Festivitatea de premiere şi Gala laureaţilor, prezentate de Mariana Nicolesco. Premiul I al Concursului a revenit – din 72 de concurenţi – sopranelor Maria Sandu şi Oana Severin, precum şi baritonului Cătălin Petrescu. (Cu acest prilej, cei trei au cîntat în premieră mondială o creaţie a compozitorului Dan Dediu.) Premiul pentru cel mai tînăr interpret a revenit sopranelor Cristina Păsăroiu, Iolanda Covacinschi, Maria Marilena Mocanu, tenorului Oliver Popa şi basului Călin Cozma. Premiul Special al Juriului a fost atribuit sopranelor Ana-Maria Comşa, Cristina Eremia, Monica Pâslariu-Ranghilof, Elvira Tina Munteanu, Laura Nicorescu şi mezzosopranei Andreea Buia. Premiul Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor a fost decernat baritonului Cozmin Sime, sopranei Magdalena Brumaru şi basului Adrian Sâmpetrean. Premiul de Excelenţă a fost acordat mezzosopranei Gianina Munteanu şi baritonului Florin Estefan. Pe ansamblu – un succes deosebit.

Pe scurt

Seminar despre istoria recentă. În perioada 21-23 mai a avut loc la Bucureşti o conferinţă internaţională în cadrul Seminarului Regional de Istorie Recentă – **Recent Pasts: Looking Backward, 2003-1933**. Organizatori: Central European University din Budapesta în colaborare cu Institutul Român pentru Istorie Recentă, Colegiul „Noua Europă“ şi Institutul de Cercetări Politice al Universităţii Bucureşti. Programul a cuprins numeroase comunicări ştiinţifice şi dezbateri pe teme de istorie recentă, susţinute de personalităţi intelectuale din România şi străinătate.

Conferinţă la Institutul Cervantes. Miercuri 19 mai, Salonul Principal al Institutului Cervantes a găzduit conferinţa **Spania după Irak**, susţinută de Miguel Angel Bastenier (director adjunct pentru Relaţii Internaţionale **El Pais**), cu participarea extraordinară a ambasadorului Spaniei la Bucureşti, Jesus Atienza Serna. Conferinţa a fost urmată de o dezbatere.

Conferinţe despre literatură la Cluj. Facultatea de Litere a Universităţii „Babeş-Bolyai“ şi Colegiul „Noua Europă“ (programul de burse NEC-Link) au organizat pe 18, 20 şi 21 mai o serie de prelegeri în cadrul masteratului **Literatura română, modernitate şi context european. Perspectivă interdisciplinară**: conferinţele au fost susţinute de prof. dr. Roger Francillon (Universitatea din Zurich), prof. as. dr. Angela Tarantino (Universitatea din Florenţa) şi prof. dr. Adriana Babeţi (Universitatea de Vest din Timişoara).

Premiu belgian pentru profesorul Dumitru Constantin. Pe 18 mai, Ministerul Culturii şi Cultelor din România, Fundaţia „Maurice Carême“ şi Delegaţia Wallonie-Bruxelles (Ambasada Belgiei) au acordat premiul pentru studii literare „Maurice Carême“ profesorului Dumitru Constantin.

Artişti vienezi la Galeria Nouă. În perioada **Zilelor Vienei** în Bucureşti (14 mai - 6 iunie) are loc la Galeria Nouă expoziţia **formate - (re)constructing the city** a artiştilor vienezi Sabine Bitter, Helmut Weber, Carola Dertnig, Andreas Fogarasi, Ruth Kaaserer, Klub Zwei. Curator: Georg Schollhammer. Lucrările tratează economicul şi arhitectura, politicul şi socialul, istoricul şi particularul „(re)construcţiilor“ spaţiului urban.

Expoziţie şi *performance* la Prometheus. Miercuri 19 mai, Clubul Prometheus a găzduit expoziţia de fotografie **Lumina şi trupul. Primul şi ultimul veşmînt**, semnată de Radu D. Stănescu: un „exerciţiu de gimnastică vizuală“, urmat de un *performance*. Invitaţi speciali: muzicianul rock Adrian Berinde şi actorul Florin Piersic jr.

Spectacol după Arthur Schnitzler. Sîmbătă 22 mai, Ambasada Austriei şi Forumul Cultural Austriac au organizat la Teatrul Evreiesc de Stat spectacolul-lectură **Aerul este precum şampania** de Arthur Schnitzler, interpretat de actorii austrieci Irène Colin şi Klaus Habert. Muzica a aparţinut muzicianului austriac Richard Graf.

Jazz internaţional la Ploieşti. Ieri a avut loc la sala de concerte a Filarmonicii „Paul Constantinescu“ din Ploieşti concertul aniversar **Hot Night in Ploieşti**, organizat de Asociaţia Culturală „Jazz Forum 03“. Sub titulatura generică **International Jazz Quintet**, concertul a adus la rampă cîteva personalităţi semnificative ale jazz-ului din Statele Unite, Suedia şi România, cum ar fi pianistul suedez de origine română Ion Baciu jr., saxofonistul şi dirijorul american Rick Condit şi solista vocală Teodora Enache.

Sumar

BOOKAREST 2004
MIHAELA IONESCU, Mergem înainte, dar poate altfel... ▮ 4
Ediţia a 12-a în date ▮ 4
ION BOGDAN LEFTER, Secretul vieţii şi al literaturii ▮ 5
PAUL CERNAT, Un mizilean care „face diferenţa" ▮ 8
Premiile Asociaţiei Editorilor din România – AER 2004. Nominalizări ▮ 13
Premiile Asociaţiei Scriitorilor Profesionişti din România – ASPRO 2004. Nominalizări ▮ 14
SOCIETATE
Ultimele evoluţii legate de Parcul Carol ▮ 18
Apel pentru construirea Catedralei Patriarhale ▮ 18
DOMNICA MACRI, Aplaudacii contraatacă ▮ 19
GINA PANĂ, A fi minoritar în secolul XXI ▮ 20
ARTE
TEATRU: **MIHAELA MICHAILOV,** Tensiuni scrîşnite ▮ 22
ARTE VIZUALE: **MIHAI PELIN,** Colecţia Zambaccian ▮ 23
FILM: **VALERIAN SAVA,** Pentru a constata împreună ▮ 24
ADRIAN-SILVAN IONESCU, Artachino ▮ 26
MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** Talent, frumuseţe, dăruire ▮ 27
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 17 - 23 MAI

▮ **2007, 2010 sau niciodată?** Acesta a fost subiectul dezbătut intens la mijlocul săptămînii trecute, provocat de ştirea, dată publicităţii pe 19 mai, conform căreia Comisia Europeană elaborează un plan de monitorizare strictă a României şi Bulgariei, care să fie înscris şi în Tratatul de aderare prevăzut a fi semnat în 2005 şi care ar putea antrena amînarea integrării efective a ţării noastre. Într-un comunicat de presă emis miercuri 19 mai, negociatorul-şef cu Uniunea Europeană, ministrul Vasile Puşcaş, a arătat că „monitorizarea permanentă a ceea ce întreprinde România în pregătirea pentru aderare nu face decît să ne ajute să implementăm mai bine *acquis*-ul comunitar". Pe de altă parte, omul de afaceri Ion Ţiriac a arătat că, din punct de vedere economic, amînarea integrării pentru 2010 ar fi un fapt mai degrabă pozitiv, declaraţie imediat contestată de alţi reprezentanţi ai mediului de afaceri românesc. Preşedintele Ion Iliescu a calificat afirmaţiile lui Ion Ţiriac drept „imprudente" şi „neavenite", adăugînd că „noi avem un obiectiv foarte clar şi politic, şi nu numai politic, ca să facem toate eforturile să realizăm integrarea în 2007".

▮ **Vanghelie, în PSD sau nu?** Octav Cozmâncă, preşedintele executiv al PSD, a afirmat duminică 23 mai că Marian Vanghelie trebuie să-şi dea demisia din partid. În caz contrar, filiala Bucureşti trebuie să-l excludă pe actualul primar al Sectorului 5. Liderul pesedist susţine că, deşi Vanghelie s-a autosuspendat din partid, această sancţiune nu este prevăzută în statutul PSD. „Autosuspendarea nu exista ca noţiune în statut, dar, în fapt, înseamnă acelaşi lucru: că nu mai este membru al partidului. Nu ştiu de ce nu a pronunţat cuvintele: «Îmi dau demisia din partid»", a adăugat Cozmâncă, precizînd că Marian Vanghelie ar putea reveni în partid după un an, ca orice altă persoană care a demisionat din PSD. Între timp, Vanghelie se prezintă drept candidat independent la Primărie, iar PSD agită în acest rol un personaj aproape invizibil, Cătălin Stoichiţă, conform precizărilor făcute luni 17 mai de purtătorul de cuvînt al PSD, Titus Corlăţean.

▮ **Alianţa, prima în buletinele de vot.** Luni 17 mai, Biroul Electoral Municipal Bucureşti a stabilit, prin tragere la sorţi, ordinea formaţiunilor politice înscrise pe buletinul de vot la alegerile din 6 iunie. Traian Băsescu şi candidaţii Alianţei PNL-PD vor fi primii în partea consacrată partidelor parlamentare.

▮ **Miting pentru 14 ani.** Sîmbătă 22 mai, Iniţiativa 2003, asociaţie condusă de pedistul Cozmin Guşă, a organizat în Piaţa Revoluţiei un miting pentru marcarea a 14 ani de la evenimentele din primăvara lui 1990: fenomenul Piaţa Universităţii, 13-15 iunie şi alegerile din 20 mai.

▮ **Apolitism prezidenţial.** Marţi 18 mai, Alianţa PNL-PD a avertizat că nu va ezita să ceară declanşarea procedurilor de suspendare din funcţie a preşedintelui Iliescu pe motiv că încalcă principiile constituţionale privind echidistanţa politică. Reacţia opoziţiei vine după vizita făcută de şeful statului în Ilfov, pe 17 mai, în care a fost însoţit de doi primari PSD, candidaţi petru un nou mandat.

(Raluca ALEXANDRESCU)

Conferinţă-eveniment

Janelle Reinelt va susţine în cadrul Festivalului Internaţional de Teatru de la Sibiu o conferinţă cu titlul
Teatralitate şi performativitate în discursul contemporan american.

Janelle Reinelt se află pentru prima dată în România şi este Associate Dean şi Professor of Drama la Claire Trevor School of the Arts, University of California Irvine. Este preşedinta International Federation for Theatre Research, şi vice-preşedinta pentru cercetare şi publicaţii a Association for Theatre in Higher Education. A fost editoarea revistei **Theatre Journal**, şi este în board-ul editorial al cîtorva reviste teatrale din Canada şi Marea Britanie.
Între cărţile a căror autoare sau editoare este se numară **After Brecht: British Epic Theatre, Crucibles of Crisis: Performance and Social Change, Critical Theory and Performance** (coeditată cu Joseph Roach), **The Performance of Power** (co-autor împreună cu Sue-Ellen Case), şi **The Cambridge Companion to Modern British Women Playwrights** (coeditată cu Elaine Aston). În prezent finalizează volumul **Public Performances: Race and Nation in the Theatre of Our Time.**

Conferinţa va avea loc luni, 31 mai ora 11.00, la Maison d'Ille-et-Vilaine, Strada Konrad Haas nr. 14, Sibiu.

Cronica politică

Înapoi la PSD, cu „prietenie şi respect"

RALUCA ALEXANDRESCU

S-au împlinit 14 ani de experienţă electorală „democratică" în România post-decembristă. Pentru partidele angajate în campania electorală, faptul a rămas oarecum neobservat. În vreme ce preşedintele tuturor românilor este un martor teribil de parţial al pregătirii alegerilor locale şi generale din anul de graţie 2004, rememorarea momentului 20 mai 1990 a fost încă un delicios prilej de etalare, pe ecranele televizoarelor, la Starea Naţiunii, într-un monolog vag întrerupt de clătinările din cap ale moderatorului şi ale ziaristului invitat în platou şi de aprobări respectuoase ale unui şir de stereotipuri – mereu aceleaşi –, brasate de Ion Iliescu în toată perioada tranziţiei.

Ion Iliescu a făcut însă mai mult decît să reconstruiască, senin şi abil, trecutul recent al scurtei şi tristei istorii a multipartidismului postdecembrist românesc. Îndelung exersată, practica reconstruirii permanente a unui trecut pe măsura unui prezent din ce în ce mai greu de descurcat e o monedă atît de curentă pentru partidul care a deţinut, sub diverse denumiri, puterea politică în ultimii ani, încît a devenit o strategie fără de care PSD-ul în sine nu poate fi în întregime definit.

Şeful statului a mers însă mai departe. El a dorit cu orice preţ să ţină partidelor de opoziţie o lecţie de istorie şi de inteligenţă politică. Nu oricum, ci cu o condescendenţă copleşitoare, izvorîtă direct din rezervele nesecate de viclenie politică tezaurizate de Ion Iliescu şi transmise generaţiei de schimb, care iese astăzi la atac, mai nou şi prin candidatul PSD la Primăria Bucureştiului. Ion Iliescu a atras atenţia partidelor de opoziţie – mai ales celor care, într-o formulă sau alta, au fost implicate în momentul electoral 1990 – că, dacă este să găsească un responsabil pentru eşecul teribil înregistrat în 1990, el trebuie căutat în fenomenul Piaţa Universităţii, şi nu în campania electorală, „foarte corectă şi deschisă", gestionată atunci de FSN. Pietonul care traversa pe la zebră e vinovat că a ajuns cu capul spart la urgenţă, şi nu şoferul care nu a catadicsit să oprească. Pentru a încununa acest luminos diagnostic al începuturilor democraţiei româneşti, ziua de 20 mai 1990 a fost declarată de către partidul de guvernămînt ca o dată-reper pentru organizarea primelor alegeri libere şi democratice în România.

Surprinzătoare nu este, fireşte, atitudinea lui Ion Iliescu. În urmă cu aproximativ două luni, cînd se împlineau 14 ani de la lansarea Proclamaţiei de la Timişoara, preşedintele nu emitea comentarii esenţialmente diferite. Diferenţele stau mai degrabă în detalii de ton sau context, aşa cum, de altfel, profilul general al personajului nu face decît să o confirme, de 14 ani încoace. Ceea ce merită, în schimb, remarcat este modul cum au primit aceste remarci şi multe altele, împreună cu atitudinea general triumfalistă arborată de guvernanţi, reprezentanţii principalelor partide păgubite în jocul crud de-a alegerile din Duminica Orbului. Radu Cîmpeanu, candidatul PNL la preşedinţie în 1990, şi Mircea Ionescu-Quintus au găsit numai cuvinte de laudă pentru parlamentarismul revoluţionar glorios al începutului de an 1990. Au fost uitate sediile devastate în numele FSN-ului, precum şi scenele de un grotesc rar întîlnit ale şedinţelor CPUN transmise de televiziunea română, noaptea tîrziu, pentru antrenarea simţului democratic al românilor. Au fost uitate, de asemenea, diversiunile, acuzaţiile, bătăile, minciunile care au distrus, definitiv, de fapt, orice şansă pentru un debut corect al adevăratului exerciţiu democratic în România. Singurul care şi-a mai adus aminte de aceste lucruri, PNŢCD – astăzi partid neparlamentar şi fără şanse credibile de a-şi schimba acest statut – a protestat împotriva iniţiativei partidului de guvernămînt de a spăla o dată pentru totdeauna imaginea foarte pătată a alegerilor din 20 mai 1990. Pînă la urmă, încercarea PSD de a reabilita un moment atît de controversat al istoriei post-decembriste şi, mai mult decăt atît, de a-l valorifica drept emblemă pentru meritele de părinte fondator al democraţiei româneşti, pe care le revendică, mereu, cu atîta insistenţă, nu reprezintă decît un indiciu suplimentar pentru „temeliile" reale care stau la baza actualului PSD...

Astfel că, în vreme ce Mircea Geoană aleargă în dreapta şi-n stînga prin şcolile bucureştene ca să-i convingă pe tinerii aflaţi la vîrsta primului vot că un zîmbet forţat bonom şi o atitudine plină de falsă destindere, de tip americănesc, fac ele singure un primar, şeful statului evocă, detaşat şi calm, greşelile Opoziţiei de-a lungul celor 14 ani de tranziţie. Iar preşedintele executiv al PSD-ului, Octav Cozmâncă, trîmbiţează deja închiderea cercului tranziţiei şi revenirea în forţă a etern tînărului Iliescu în funcţia de lider al partidului: „Aşteptăm cu prietenie şi cu respect reîntoarcerea lui Ion Iliescu în partid. El a fost fondatorul acestui partid. Aici îi este locul, şi nu retras din activitatea politică sau în altă parte. Acest lucru se va produce în momentul în care va preda ştafeta. Am convingerea că mandatul de preşedinte va fi preluat de Adrian Năstase. N-am nici cea mai mică îndoială în acest sens. Acestea sînt previziunile mele". ▮

EDITURA POLIROM
■ Nora Iuga
Sexagenara şi tînărul
■ Gabriela Melinescu
Acasă printre străini
■ Dan C. Mihăilescu
Literatura română în postceauşism
I. Memorialistica sau trecutul ca re-umanizare
■ Eiji Yoshikawa
Musashi (2 volume)
www.polirom.ro

Gabriela MELINESCU
Acasă printre străini

Litere
Dan C. Mihăilescu
LITERATURA ROMÂNĂ ÎN POSTCEAUŞISM
POLIROM

Tîrgul Internaţional de Carte de la Bucureşti, ediţia a 12-a

Mîine se deschide ediţia a 12-a a celui mai important tîrg de carte din România: Tîrgul Internaţional de Carte de la Bucureşti, pe scurt – *Bookarest*. Loc de desfăşurare: ca în fiecare an, în clădirea Teatrului Naţional din Bucureşti, în principal în Galeria Etaj 3/4, dar şi în alte spaţiile disponibile, pe culoarul lateral de la etajul 1, în Galeria GAD, în Lăptăria Enache de la etajul 4 şi pe Terasa „La motor". Şi tot ca de obicei, ediţia a 12-a va dura cinci zile, pînă duminică. În numărul de faţă al *Observatorului cultural* – un interviu cu Mihaela IONESCU, directoare adjunctă a tîrgului, şi alte informaţii diverse legate de *Bookarest* 2004. Numărul viitor – impresii de după...

Mergem înainte, dar poate altfel...

Interviu cu **Mihaela IONESCU**

Cum se vede *Bookarest*-ul, ajuns la ediţia a 12-a, din interior, din perspectiva organizatorilor?

Se vede ca printr-un geam murdar! Trecînd peste această imagine strict vizuală, tîrgul este un exerciţiu de răbdare, efort, stres continuu şi lucru în echipă pe care ne încăpăţînăm să-l facem an de an. Totuşi, simţim la fiecare ediţie că e din ce în ce mai greu! Probabil că energia noastră scade şi răbdarea se toceşte. E adevărat că între timp am cîştigat experinţă, am văzut multe tîrguri internaţionale, aşa încît şi pretenţiile noastre au crescut: vrem tot mai mult de la noi înşine şi de la ceilalţi, de la partenerii cu care lucrăm. Pe un talger stau proiectele, ideile, ambiţiile, iar pe talgerul celălalt – uzura şi zădărnicia lucrurilor neizbutite, neimputabile nouă. Una peste alta, tîrgul merge spre bine: ediţia de anul acesta înseamnă mai mulţi expozanţi, mai mulţi expozanţi străini, mai ales, ceea ce înseamnă că tîrgul se vede bine din afară. Asta ne dă curaj şi speranţe.

Toţi cei care am lucrat la punerea în scenă a tîrgului visăm să-l facem într-un spaţiu generos, cu dotări moderne.

Ce evenimente speciale aţi pregătit pentru acest an?

Mi-ar plăcea să spun că am pregătit evenimente speciale, însă, în afara expoziţiilor pe care ne-am simţit obligaţi să le deschidem, în afara de Gala Premiilor ASPRO şi a prezenţei în premieră a organizatorilor Tîrgului internaţional de carte de la Praga – **Prague Bookworld**, care vin cu patru expoziţii de carte şi de fotografie, ştim că în acest an editorii români vor lansa titluri mai puţine. E un subiect de meditaţie... O noutate absolută a ediţiei va fi **Grădina cu cărţi** de pe Terasa „La motor", un proiect de promovare a unor iniţiative, pentru noi un debut în prezentarea unei zone dedicate obiectelor de anticariat, carte veche, cărţi poştale, timbre, grafică – zona aceea de la Tîrgul de carte de la Frankfurt care ne atrage la fel de mult ca tîrgul propriu-zis. Toate aceste obiecte vor sta alături şi împreună cu flori.

Vă aşteptaţi la o agitaţie mai mare sau la mai mult calm faţă de anii trecuţi? S-au ivit „sîmburi de conflict"? Există nemulţumiri în rîndurile editorilor participanţi? Scontaţi pe o prezenţă şi mai masivă a publicului (dat fiind că intrarea va fi pentru prima oară liberă, fără bilete)?

Tensiunile care au apărut pînă acum sînt cele din fiecare an, provocate de problemele tehnice de organizare cu care ne confruntăm, cum ar fi cele legate de spaţiul neadecvat unui astfel de eveniment. Nu în ultimul rînd, constatăm posibilităţile financiare din ce în ce mai reduse ale editorilor. Se simte foarte clar efectul cotei de impozitare impuse de noul Cod fiscal. În ce priveşte publicul, sigur va fi lume mai multă. Renunţarea la bilete înseamnă pentru noi un efort suplimentar, pe care-l facem în cadrul campaniei de promovare a lecturii lansate cu cîtva timp în urmă de către Asociaţia Editorilor din România – AER.

Aveţi deja proiecte pentru ediţia de anul viitor?

Despre proiecte, după închiderea ediţiei a 12-a!

Veţi evita anul viitor cifra 13?!

Sfidăm orice fel de superstiţie! Mergem înainte, dar poate altfel...

Interviu realizat de
Ovidiu S. POPESCU

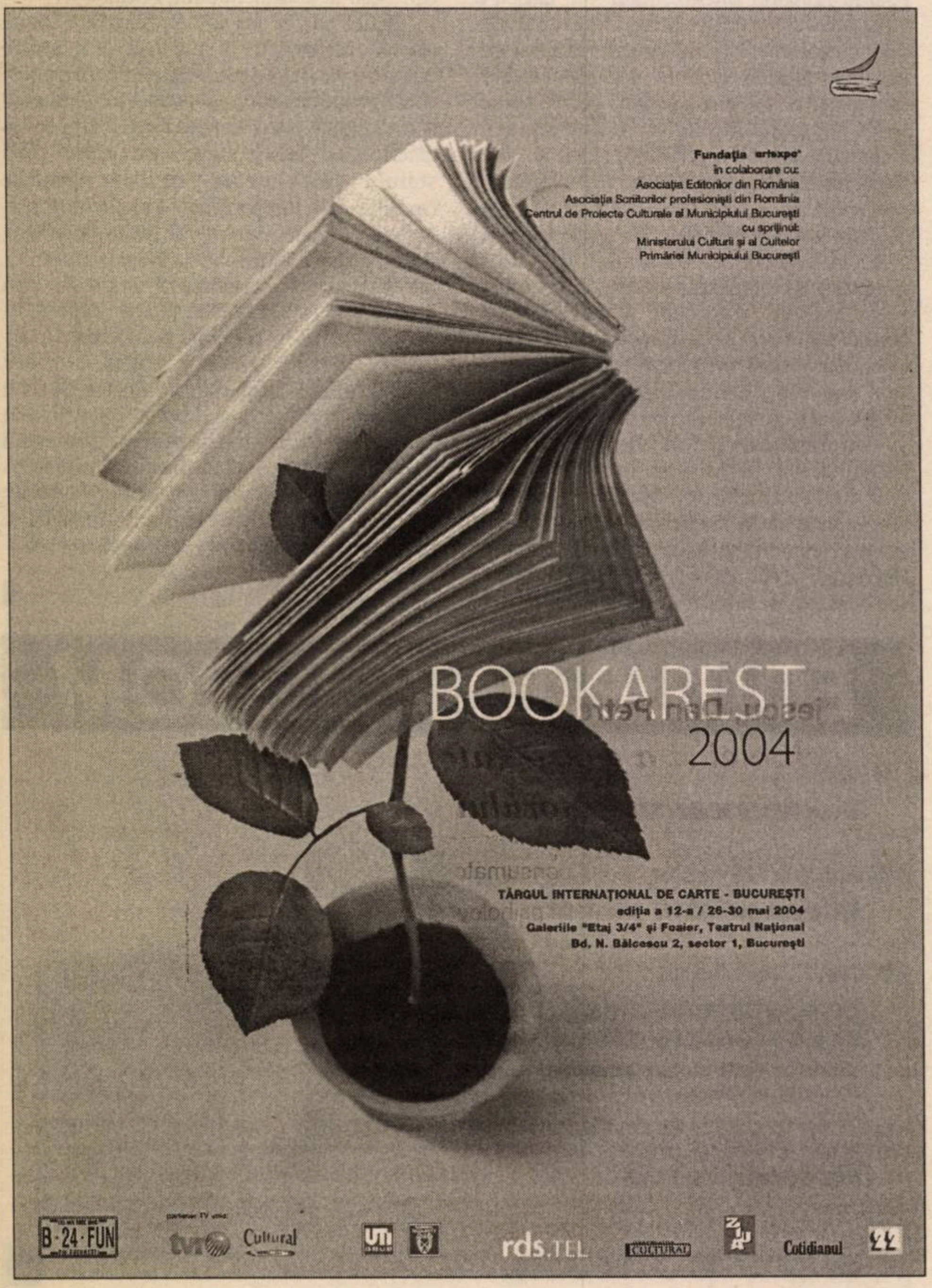
Fundaţia artexpo
în colaborare cu:
Asociaţia Editorilor din România
Asociaţia Scriitorilor profesionişti din România
Centrul de Proiecte Culturale al Municipiului Bucureşti
cu sprijinul:
Ministerului Culturii şi al Cultelor
Primăriei Municipiului Bucureşti
BOOKAREST
2004
TÂRGUL INTERNAŢIONAL DE CARTE - BUCUREŞTI
ediţia a 12-a / 26-30 mai 2004
Galeriile "Etaj 3/4" şi Foaier, Teatrul Naţional
Bd. N. Bălcescu 2, sector 1, Bucureşti
B-24-FUN
tvr Cultural
rds.TEL
CULTURAL
ZIUA
Cotidianul
22

Ediţia a 12-a în date

Organizator: Fundaţia Artexpo

În colaborare cu: Asociaţia Editorilor din România – AER, Asociaţia Scriitorilor Profesionişti din România – ASPRO, Centrul de Proiecte Culturale al Oraşului Bucureşti – ArCuB

Cu sprijinul: Ministerului Culturii şi Cultelor, Primăriei Municipiului Bucureşti

Perioada: 26-30 mai 2004

Locaţie: Galeriile „Etaj 3/4" şi holul de la etaj 1, Teatrul Naţional,
B-dul Nicolae Bălcescu Nr. 2, Sector 1, Bucureşti

Zi de tîrg rezervată presei şi publicului specializat:
26 mai 2004 – ora 11.00 deschidere oficială;
12.00-18.30 – program tîrg

Ore de vizitare: 27 – 29 mai: 10.00-19.00 (acces vizitatori pînă la 18.30),
30 mai: 10.00-17.00 (acces public: pînă la 16.30).

*Accesul la **BOOKAREST** 2004 este gratuit.*

Parteneri Media: B-24-FUN, Observator cultural, 22, Ziua, Cotidianul.

Partener media TV unic: TVR Cultural

Parteneri: RDS – provider Internet şi telefonie, UTI Grup/Cobra Security – pază

Sprijin financiar: Primăria Municipiului Bucureşti

Locaţii pentru evenimente

- Spaţiu de conferinţe – Etajul 1
- Punct de lansare – Etajul 3, Sala 2
- Punct de lansare – Etajul 4, Sala 3
- Fotogaleria GAD
- Lăptăria Enache
- Terasa „La motor"

*Nu rataţi **Grădina cu cărţi** de pe Terasa „La Motor", pentru anticariat, cartofilie, filatelie, grafică, brocantă!*

Programul evenimentelor se distribuie gratuit la punctele de informare.

Alte evenimente

- Programul TVR Cultural în cadrul parteneriatului cu **Bookarest** 2004; studioul TVRC la Tîrg
- 26-29 mai – după ora 22.00: Agenda Tîrgului
- Moderatori ai emisiunilor Canalului TVR Cultural se vor întîlni cu invitaţii lor. Discuţiile vor avea teme legate de problematica editorială.

Autori invitaţi de expozanţi la Bookarest 2004

Vasile Andru, Vartan Arachelian, Albert Ayguesparse (Belgia), Adina Baran Pescaru, Gellu Barbu, Ion Barbu, caricaturist, Mitja Èander (Slovenia), Ionuţ Chiva, Barbu Cioculescu, Andrei Cornea, Emil Creangă, Dumitru Crudu, André Doms (Belgia), Şerban Foarţă, Nicolae Dan Fruntelată, Victor Ghilas, Ecaterina Giurgiu, Adela Greceanu, Ignatie Grecu, Galia Maria Gruder, Dan Bogdan Hanu, Marius Ianuş, Gheorghe Iorga, Viorel Iosifescu, Ruxandra Ivăncescu, Silvia Kerim, Florin Kevorkian, Simona Nicoleta Lazăr, Bogdan Logofătu, Răzvan Ţupa, Alec Macri, Valentina Marinescu, Mircea Martin, Irina Mavrodin, Dan Horia Mazilu, Mitoş Micleuşanu, Margriet de Moor (Olanda), Mircea Moţ, Bujor Nedelcovici, Ioana Nicolae, Sanda Niţescu, Ruxandra Novac, Nicolae Oprea, Elena Pasima, Horia Roman Patapievici, Cosmin Perţa, Andrei Pleşu, Grigore Traian Pop, Simona Popescu, Lucian Pricop, Mireille Rădoi, Ionuţ Simuţ, Dan Sociu, Emil Stan, Alex. Ştefănescu, Stelian Tănase, Nicolae Ţone, Mircea Ţuglea, Traian Ulmeanu, Tudorel Urian, Miruna Vlada, Elena Vlădăreanu.

Bookarest 2004 în cifre

- **Nr. expozanţi inscrişi**: total 238, din care 49 străini
- **Ţări reprezentate** (11): Republica Cehă, Franţa, Germania, Israel, Marea Britanie, Republica Moldova, Olanda, Polonia, Spania şi ţările latino – americane cu reprezentanţe diplomatice în România, SUA, Ungaria.
- **Suprafaţă construită**: 1850 mp
- **Total evenimente**: 190

www.artexpo.ro

Secretul vieţii şi al literaturii

ION BOGDAN LEFTER

Nonconformistul Victor Erofeev (astăzi în vîrstă de 57 de ani) e unul dintre cei mai de succes prozatori ruşi ai perioadei pe care o traversăm. Popular în ţara sa, unde a stîrnit reacţii de toate felurile, mergînd de la admiraţie la contestaţia energică, el a fost tradus masiv în Occident în ultimul deceniu şi jumătate, devenind un nume de prim-plan, „reprezentativ" pentru noua literatură rusă – deşi trebuie deîndată să spunem că maniera sa „scandaloasă" de a deconstrui mitologia naţională şi naţionalistă, gîndirea etnicistă în genere, e opusă ideii înseşi de „reprezentativitate".

Publicul românesc abia îl descoperă pe Erofeev. Nu de mult, a putut fi citită în româneşte **Enciclopedia sufletului rus** (Editura Paralela 45, 2003), iar acum – **Cinci fluvii ale vieţii**.

Ordinea scrierii celor două cărţi a fost – de fapt – inversă: romanul **Fluviilor...** a apărut în ruseşte în anul 2000, **Enciclopedia...** – în 2002. Cea din urmă e anticipată în multe privinţe de cel dintîi, de la viziune la scriitura fragmentară. Lipseşte „găselniţa" structurii tip lexicon, dar cele **Cinci fluvii...** „curg" tot în secvenţe narative scurte, ieşite din decupajul alert, nerăbdător al poveştilor din carte, încît aspectul de ansamblu e de succesiune de crochiuri nervoase, reunite într-un mozaic. Ca şi în **Enciclopedie...**, tonul e confesiv, de parcă autorul n-ar face decît să-şi relateze experienţele de viaţă. Alunecările fanteziste, uneori fantastice de-a dreptul, corectează iluzia „autenticităţii". Erofeev face echilibristică pe această muchie incertă dintre trăit şi închipuit, dintre realitate şi ficţiune, construind un fel de romane parodice, parcă scrise uşor, în joacă, din inerţia vervei satirice şi sarcastice, pentru ca de la un punct încolo să simţi că nu e deloc vorba despre notaţiile rapide ale unui profesionist al sfidării, aşa, cam superficial-provocator, ci despre încercarea foarte serioasă de a aproxima sensurile profunde ale existenţei, ale istoriei, ale destinului uman.

Cinci fluvii ale vieţii vine cu o subversiune ironică de la început, de la subtitlu: dacă despre respectivele cursuri de apă e vorba, atunci de bună seamă că ne aflăm în faţa unui... „roman-fluviu"! Altfel... foarte scurt, sub 200 de pagini, deci – dimpotrivă – un „microroman", la celălalt capăt al scalei. Formula preluată şi parodiată în carte e aceea a poveştilor de călătorie. În cele cinci secţiuni, protagonistul îşi consemnează escapadele pe Volga, Rin, Gange, Mississippi şi Niger. Enumerarea deconspiră deja intenţia autorului: sînt luate la rînd un fluviu rusesc, unul european, unul indian, unul american şi unul african, într-un soi de tur de orizont pe harta mare a lumii. Pornit la drum, vilegiaturistul participă sau asistă la tot felul de întîmplări rizibile, angrenînd personaje caricaturale. Multă prostie în jur, mulţi nebuni, mult sex (cu sau fără perversiuni). Vechile cărţi de călătorie, cu pitorescul lor cuminte, cu aerul lor de inaugurare solemnă a unor locuri îndepărtate, neumblate, exotice, au rămas mult în urmă. Exploratorul de şcoală nouă nu mai e interesat de marile „experienţe de viaţă", de „descoperirile" pe care ţi le pot oferi tărîmurile neştiute. Ochiul său necruţător identifică şi exacerbează toate precarităţile, în timp ce limba ascuţită formulează cele mai ireverenţioase constatări. „Văd enorm şi simţ monstruos", ar putea spune şi personajul narator al celor **Cinci fluvii...** Nu însă – fireşte – în sensul grandiosului şi al grandilocvenţei: ca şi Caragiale, dilatate şi malformate sînt micile obiecte, micile gesturi, micile caractere, mărunţişurile, detaliile, în care (în acestea din urmă, vreau să zic) ştim că se ascunde – nu-i aşa?! – diavolul însuşi.

Dincolo de toate acestea, dincolo de subminarea viziunilor înaripate ale romanticilor şi ale modernilor, cărora li se dă cu tifla, ceea ce-l obsedează pe postmodernul nostru autor şi pe *alter ego*-ul său din carte e – totuşi! – „specificul": cum e Rusia?; cum e Europa? ş.a.m.d. Fireşte, la Erofeev clişeele identitare tradiţionale vor fi peste tot dinamitate şi înlocuite cu constatări minimalizante, de pe urma cărora nu mai rămîne nimic din „grandoarea" Rusiei, a Europei ş.a.m.d. Dar ceva se adună pînă la urmă: intuiţia diversităţii autentice a lumii şi percepţia vitalităţii funciare a existenţei umane, mai impresionante – la urma urmei –, dacă îndepărtăm în prealabil zgura grea, obositoare a marilor imagini celebrative atribuite naţiunilor, popoarelor, continentelor. Un anumit *crescendo* discret al cărţii conduce către atare concluzie (în ciuda faptului că, la final, protagonistul şarjează încă o dată, împingînd autoderiziunea pînă la a se include de bună voie şi nesilit de nimeni în categoria „cretinilor delicioşi"!): căci traseul celor cinci escapade, pornit din Rusia schiţată în tuşe pamfletare, ajunsese la o surprinzătoare revelaţie africană. *Motto*-ul fusese – de altfel – surprinzător de „filozofic" pentru Erofeev, sugerînd că, transpusă în text, tema călătoriei ne-ar permite iniţierea în... nemurire: „Călătoriile scurtează viaţa... Lecturile despre ele o fac practic fără sfîrşit" (după o zicală – pare-se – nemţească).

Mai întîi Volga, aşadar. Băşcălia la adresa „sufletului rus" e totală (**Enciclopedia...** nefăcînd ulterior decît să dezvolte formula). Punctul de pornire e elocvent: protagonistul deplînge faptul că fluviul nu se varsă într-o mare adevărată, ci în Caspica, un lac, de fapt.

Victor Erofeev
Cinci fluvii ale vieții
FICȚIUNE FĂRĂ FRONTIERE
PARALELA 45

Neajungînd în „oceanul planetar", Volga „s-a închis în sine şi s-a suprimat, ca-n Kant", ilustrînd „o altă formă a trădării"! Într-adevăr, „Volga adună apa altor rîuri ruseşti (veniţi la mine! scurgeţi-vă în mine!), ălea vin la ea, intră cu încredere, iar ea se pierde aiurea"! Metaforă – vezi bine! – a Rusiei înseşi, din destinul nefericitului fluviu izvorînd „suferinţele fără sfîrşit ale ruşilor".

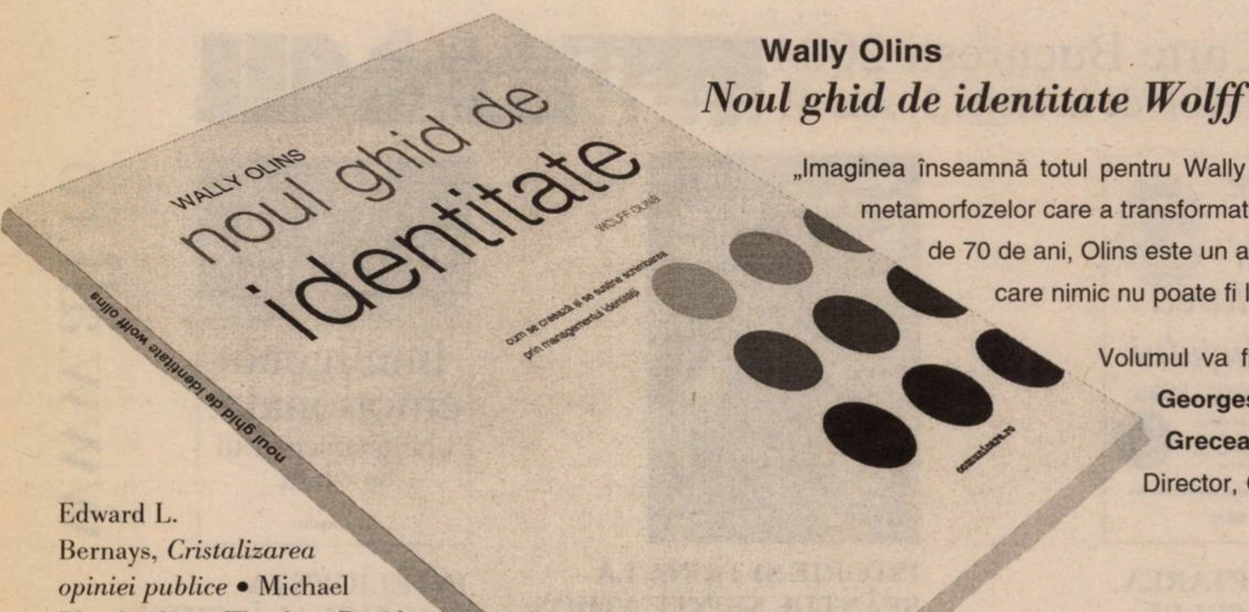

cultura **comunicării** la
Bookarest 2004
26-30 mai
standul 4.R.08, et. 4

Wally Olins
Noul ghid de identitate Wolff Olins

„Imaginea înseamnă totul pentru Wally Olins, acest maestru al metamorfozelor care a transformat British Telecom în BT și Guinness în Diageo... La vîrsta de 70 de ani, Olins este un adevărat guru în lumea atît de dinamică a brandingului, în care nimic nu poate fi lăsat la voia întîmplării." — *Daily Telegraph*

Volumul va fi lansat vineri, 28 mai, la ora 14.30. Participă **Lucian Georgescu**, Chief Creative Officer, Generic Audiovizual, **Mihai Grecea**, Creative Director, Adviser, și **Ștefan Liuțe**, Strategy Director, Grapefruit Design, traducătorul cărții.

Edward L. Bernays, *Cristalizarea opiniei publice* • Michael Bland, Alison Theaker, David Wragg, *Relațiile eficiente cu mass media* • Michael Regester, Judy Larkin, *Managementul crizelor și al situațiilor de risc* • Erving Goffman, *Viața cotidiană ca spectacol* • George Ritzer, *Mcdonaldizarea societății* • Jean-Noël Kapferer, *Căile persuasiunii* • Grigore Georgiu, *Filosofia culturii* • Constantin Schifirneț, *Sociologie*

Dragoș Iliescu, Dan Petre
Psihologia reclamei și a consumatorului
Volumul I: ***Psihologia consumatorului***

Dragoș Iliescu și Dan Petre conturează portretul complex al consumatorului – consumatorul ascuns în fiecare dintre noi –, pornind de la actul de cumpărare, cu mecanismele psihologice pe care acesta le implică, și sfîrșind cu actul de consum propriu-zis, care vine să-l confirme sau, dimpotrivă, să-l infirme pe primul. *Psihologia consumatorului* este cel dintîi volum al unei lucrări de pionierat în spațiul autohton, care îmbină acumulările teoretice, minuțios documentate, cu deschiderile spre aplicațiile practice, izvorîte dintr-o experiență directă a autorilor.

Volumul va fi lansat sîmbătă, 29 mai, la ora 12.30. Participă **Bogdan Naumovici**, Creative Director, Leo Burnett & Target, **Dragoș Iliescu**, Executive Director, D&D Research, și **Dan Petre**, Managing Partner, D&D Research.

comunicare.ro
Facultatea de Comunicare și Relații Publice „David Ogilvy"
Strada Povernei 6-8, Sector 1, București
tel./fax: 021 313 5895, difuzare@comunicare.ro
www.editura.comunicare.ro

Călătoria propriu-zisă va prilejui un şir de episoade burleşti, deviate uneori spre reţetele literaturii de aventuri (amintind – merită semnalat în paranteză – anumite pagini ale prozatorilor români din „Şcoala de la Tîrgovişte“, precum **Sinuciderea din Grădina Botanică** şi **O singură vîrstă** de Radu Petrescu sau mai multe nuvele de Mircea Horia Simionescu; pe de altă parte, „biografismul“ deturnat spre fantastic aminteşte **Toxicologia** ultimului). Peste tot – deriziune, deriziune şi iarăşi deriziune. Ipostaziată în personajele întîlnite pe drum, marea naţiune euro-asiatică se prăbuşeşte sub rafalele sarcastice ale autorului. Absolut savuroasă e scena care parodiază dezbaterea religioasă dostoievskiană. În casa bietului Golubinov şi a soaţei sale, Saşenka, la o masă cu friptură de raţă, peste oaspetele călător se prăbuşesc „tomurile grele, dinainte de revoluţie, ale lui Dostoievski“, stimulîndu-i apetitul pentru persiflarea temei **Karamazovilor**. „Ştiaţi că Dumnezeu a murit?“, îl provoacă el pe Golubinov. „E greu să te închini unui dumnezeu care nu e viu“, răspunde acesta oftînd, iar Saşenka, „fostă studentă“, îşi dezvăluie erudiţia intercontinentală: „Doar budismul se mai ţine bine, datorită paradoxurilor sale“! Mai departe, soţul vine spre era informatică, opinînd că „Naşterea unui dumnezeu unic e la fel de imanentă ca şi unirea tuturor programelor de computer la un loc“. În ultima parte a cărţii, în Africa, eroul va lua cu el pentru citit... **Demonii**!

Nu doar ruşii fuseseră persiflaţi în secvenţa consacrată călătoriei pe Volga, ci şi restul naţiilor europene: înainte de a porni la drum în compania unei nemţoaice, personajul narator face un inventar nu atît misogin, cît mizantrop, de trăsături caracteristice femeilor dintr-o sumedenie de ţări (partenerele sale de călătorie fiind – la rîndul lor – făcute harcea-parcea în toată cartea). Însă culmea culmilor e atinsă în partea a doua, în croaziera pe Rin, apocalipsă a gloriosului „europeism“, atît de mult discutat şi elogiat astăzi, cînd Vechiul Continent se „integrează“. Etapa va fi numită – de altfel – „anticălătorie“ (de unde şi verbul „a anticălători“!), întrucît Vestul traversat de fluviu nu oferă decît un plictisitor, placid desfrîu al confortului. Definiţii: „Europa este o căsătorie reuşită făcută la înţelegere“, un mariaj – deci – de conivenţă; mai e şi „o scrîşneală din dinţi“ şi un spaţiu în care „piaţa“ (consumismul, adică) „a pătruns sub piele şi s-a instalat acolo ca şi ceva normal“; „Europa constă în verbul *a avea*, cu toate conjugările şi formele lui“; etc. etc. etc. Pe ţări: „Elveţia este verbul *a avea* în stare naturală. Elveţia e *eu am*. Şi ea, într-adevăr, are tot; are amănunţit, solid, supersocialist“; „Germania e *eu trebuie să am*. Istorico-isteric, dar cu nuanţă motivată: ca şi cum, aşa s-a întîmplat, destinul – sînt nevoită, dar eu trebuie *să am*. Greul *trebuie* să faciliteze trecerea complexului de vinovăţie, dacă cineva mai avea îndoieli de asta“; „Franţa – *am oare* eu, *dacă am*? O formulă europeană ceva mai subtilă, mai evazivă, dar răspunsul tinde să fie cît mai pozitiv: ai! ai! Subtilitatea formulei e cam omorîtă de graba practicii. În schimb: ce frumos ai!“; „Olanda – *ai ruşine să ai*“ ş.a.m.d. Iar Uniunea Europeană e „seacă“. Cu un final de secvenţă autoironic, în care căpitanul vasului de croazieră îi spune protagonistului: „Nu vi se pare că verbul *a avea* din deliberările dumitale este un rîgîit de la marxism?!“. (Dar şi răspunsul merită citat: „Nu, căpitane, mai degrabă marxismul e un rîgîit al verbului *a avea*“!)

Dacă ne reamintim că personajul narator vorbeşte la fel de muşcător şi despre Rusia sa de acasă, atunci vom înţelege că la mijloc nu e nici un antioccidentalism, ci un atac total asupra vechii şi încă actualei mode a definiţiilor etnice, de „psihologie a popoarelor“. „Ei, scuză-mă, Spengler“, îl ironizează la un moment dat căpitanul pe ajutorul său, care tocmai debitase ceva de acest fel, atacînd spenglerianismul nu numai pe cont propriu, ci şi în numele autorului. Amuzant, ba chiar frumos e faptul că Irlanda scapă ca ţară a lui James Joyce, menţionat expres, cu următorul comentariu: „Irlanda e o ţară ideală pentru a continua literatura“... (Nu scăpăm – în schimb – noi: „N-am văzut nicăieri mai mulţi cîini vagabonzi decît în România! Fugeau chiar şi pe pista de decolare a aeroportului internaţional din Bucureşti şi lătrau la avionul meu, cînd îmi luam zborul spre Moscova. I-am mai văzut şi la cimitirul militar. Mi s-a părut că sînt sufletul geniului militar românesc. M-a entuziasmat clădirea interminabilă a parlamentului, construită de Ceauşescu. [...] România e o ţară terminată“.)

Atmosfera se schimbă pe nesimţite în secţiunea a treia, cea a călătoriei pe Gange. Stilul rămîne colorat sarcastic, crudităţile de limbaj nu dispar, dar din mizeria – la propriu – a Indiei răsar miracolele. Precum această descoperire aproape filozofică, formulată aproape poetic: „M-am dus pe Gange pentru a înţelege sensul morţii, dar am găsit acolo dezlegarea rostului creaţiei. Gangeul e gîndit ca un fluviu ceresc, o mîntuire curgătoare. În Himalaya, forţa şi limpezimea şuvoiului lui sînt asemenea imaginaţiei despre începuturi. Gangeul în Himalaya e metafora creativităţii. Apa lui e de culoarea talentului“. O cheie pentru întreaga carte e aceasta: „Ca să înţelegi Rusia, trebuie să te duci în India“ – ceea ce arată că răzvrătitul împotriva mitologiei „substanţialiste“ a ţării sale nu pe ea o repudiază, ci exaltările care-i îndepărtează pe cei doritori să-şi înţeleagă destinul cu propriul lor cap, nu prin intermediul stereotipurilor naţionaliste.

În partea a patra, pe Mississippi, vine rîndul Americii, despre care se spun – cum altfel?! – unele lucruri sarcastice: „Să călătoreşti prin America e inutil. Cu mici excepţii, oraşele Americii sînt adunate din cuburi identice“; „Cînd mor, americanii se transformă în automobile, mi-a spus ajutorul căpitanului. În clipa morţii, ei ies de pe circuit. Maşinile, ca nişte globule roşii, stîrnesc şi asigură starea de funcţiune a Americii“ etc. Însă per total, după India, exploratorul fluvial pare să se mai fi îmblînzit un pic, încît Lumea Nouă scapă destul de uşor faţă de ce ar fi putut încasa. Un procedeu narativ subtil e multiplicarea numărului de personaje, în conformitate cu colosala diversitate a populaţiei „multiculturale“ americane. În forfota de acolo, călătorul consemnează şi o conversaţie cu... Susan Sontag, într-un bar newyorkez!

În fine – Africa neagră. Sărăcie şi mai mare decît în India, înapoiere, căldură mare. Din nou ironie şi parodie, din nou scriitură nervoasă, sacadată, pătată de stridenţe, dar apoi destinsă în descrieri ceva mai ample, iarăşi poematice: în aer se simte „narcoticul puternic“ al deşertului, femeile tuaregilor sînt „de o frumuseţe nepămîntească“, viaţa din Mali sau Nigeria se scurge în alt ritm şi cu alte mize. În mod misterios, sarcasmul cu care sînt tratate obiceiurile locale nu mai are acelaşi tăiş ca înainte.

De aici va veni dezlegarea misterului din titlul cărţii: la Dogon, ghidul povesteşte că lumea a apărut din cuvîntul „AMMA“ şi, mergînd pe firul unei legende africane, explică apariţia celor cinci fluvii titulare ca semn al începutului absolut: „În sistemul ştiinţei dogoneze, cinci fluvii înseamnă începutul tuturor începuturilor“. E cu unul mai mult decît cele patru din **Biblie**, bunăoară. Autorul-personaj narator are în acel moment revelaţia „cheii *acestei* cărţi“: „Patru fluvii nu formează o cunoaştere deplină, un capitol e pierdut“; „Fiecare are al cincilea său fluviu. Nu dormi, adună-te, nu pierde vremea, caută, respiră, dezlănţuie-te, nimeni n-o să te ajute, găseşte tu însuţi şi nu vei regreta. Găseşte-l şi rupe lanţul: somn-viaţă-cuvînt-moarte-iubire. Nu există un lanţ mai sacru (şi mai banal)“. Secretul vieţii. Şi al literaturii...

Aşadar, Volga – Rin – Gange – Mississippi – Niger: un traseu fluvial extraordinar pentru un scriitor care, în spatele virulenţei sfidătoare, ascunde – cu splendide efecte literare, trebuie neapărat spus şi repetat – o autentică, profundă voinţă de cunoaştere.

---

*Prefaţă la Victor EROFEEV, **Cinci fluvii ale vieţii**, volum pe care Editura Paralela 45 îl va lansa la Bookarest 2004.*

Târgul Internaţional de Carte Bucureşti 2004
Vă aşteptăm la standul Editurilor ALL de la etajul 3, sala 4!

www.all.ro

MANAGER CONTRA CURENTULUI
CE FAC MARII MANAGERI ALTFEL DECÂT CEILALŢI
MARCUS BUCKINGHAM & CURT COFFMAN

MANAGER CONTRA CURENTULUI
Marcus Buckingham, Curt Coffman

În aşteptarea bebeluşului
Ghidul viitoarei mame
GEORGE E. VERRILLI & ANNE MARIE MUESER

ÎN AŞTEPTAREA BEBELUŞULUI
George E. Verrili, Anne-Marie Mueser

Vasile Andru
istorie şi taină la Sfântul Munte Athos

ISTORIE ŞI TAINĂ LA SFÂNTUL MUNTE ATHOS
Vasile Andru
Lansare: 28 mai, ora 14.00

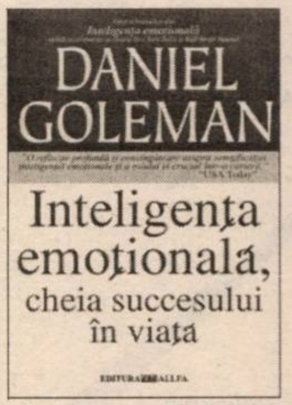

INTELIGENŢA EMOŢIONALĂ, CHEIA SUCCESULUI ÎN VIAŢĂ
Daniel Goleman

100 DE MINUNI ALE LUMII

100 DE MINUNI ALE LUMII

OAMENII VESELI
ECATERINA GIURGIU

OAMENII VESELI
Ecaterina Giurgiu
Lansare: 27 mai, ora 12.00

Dr. Armen VICTORIAN
MANIPULAREA CREIERELOR

MANIPULAREA CREIERELOR
Dr. Armen Victorian

BUJOR NEDELCOVICI
JURNAL INFIDEL
CALEA ŞI SEMNUL 1997-2001

JURNAL INFIDEL
Bujor Nedelcovici
Lansare: 26 mai, ora 15.00

CITITUL NU DĂUNEAZĂ SĂNĂTĂȚII!

TRITONIC

WWW.TRITONIC.RO / WWW.JURNALISM.RO

Lucian Pricop

Management în cinematografie

Lucian Pricop definește prin lucrarea „Management în cinematografie" o adevărată operă demnă de a fi studiată atât de regizori, de producători, cât și de un simplu iubitor al filmului care va înțelege mecanismul complicat al realizării unei opere cinematografice, artă și industrie în același timp. Dacă ar trebui să citez o observație reper, aceea este a lui David O. Selznick, producătorul filmului „Pe aripile vântului" care spunea: „funcția mea înseamnă să am răspundere pentru tot". Această răspundere pentru tot revine autorului Lucian Pricop care dă prin această operă valoarea și considerația pe care managementul o merită în cinematografia națională și mondială.

289.000 lei

Jean Jacques Boutaud

Comunicare, semiotică și semne publicitare. Teorii, modele și aplicații

Lucrarea reprezintă atât o sinteză, cât și o ilustrare a propunerilor teoretice care încearcă să explice legăturile dintre semiotică și comunicare. Prima parte dezbate modul în care s-au putut construi și consolida relațiile dintre semn și semnificație de-a lungul modelelor și generațiilor semiotice în comunicare. Partea a doua a lucrării este centrată asupra comunicării publicitare, ce constituie, începând cu actul inaugural al lui Barthes, o paradigmă dominantă și un tropism al cercetării semiotice din comunicare. Ultimele două părți reprezintă o ilustrare a acestei perspective teoretice, în cadrul noilor direcții, mai ales privind comunicarea senzorială (spațiul figurativ al gustului și imaginea olfactivă a parfumurilor).

140.000 lei

Mircea Popa, Valentin Tașcu

Istoria presei românești din Transilvania

„Istoria presei românești din Transilvania" înfățișează întreaga plajă a presei românești de pe teritoriul Transilvaniei și din principalele orașe din afara granițelor în care s-au înregistrat încercări de a dura o presă națională, de a oferi un cadru prielnic manifestărilor cultural-literare și de a susține, într-un fel sau altul, cauza națională. Cartea înregistrează și comentează fenomenul jurnalistic în funcție de obiectivele și programele gazetelor, în raportare permanentă la dinamica presei de dincolo de Carpați".

175.000 lei

Irena Chiru

Comunicarea interpersonală

„Comunicarea interpersonală este un proces global care integrează cuvântul, mimica, privirea, gestul și raporturile spațiale. Nu numai că interlocutorii schimbă informații, ei se angajează în relații de cooperare verbală și nonverbală și devin inseparabili. În consecință, enunțurile cuiva se construiesc prin raportarea la enunțurile altcuiva, iar Eu-l nu se poate descoperi decât prin intermediul unui Tu dialogal." (Irena Chiru)

120.000 lei

Marian Petcu

O istorie ilustrată a publicității românești

Istoria publicității românești suplinește o absență din bibliografiile culturii românești postmoderne, oferind o imagine de ansamblu asupra evoluției domeniului comunicării publicitare de la primele forme negustorești din secolul al XV-lea și până în perioada modernă și contemporană. Problematica publicității este abordată împreună cu elementele de istorie socială, de istoria mass media și cu toate celelalte referințe contextuale, pentru o mai adecvată situare a actelor de publicizare. Este de remarcat și importantul segment ilustrativ: șabloane și formate inedite din punct de vedere grafic și de informație.

299.000 lei

Valentina Marinescu

Introducere în teoria comunicării

Scopul acestui curs este de propune un alt mod de abordare a disciplinei universitare „Introducere în Teoria Comunicării". El caută să ofere o problematizare a materiei, prin care să se ia în considerare nevoile unui „receptor" specific – studentul interesat de comunicare – și să facă apel la modalitatea sa de înțelegere, plus creativitatea sa, în raport cu realitatea socială. În fapt, miza centrală a cursului de față este cea a regândirii modalității de predare a unor materii (în cazul de față „comunicarea"), situație în care adaptabilitatea, modalitatea, capacitatea de a descoperi elemente noi trebuie să aparțină în egală măsură profesorului și studentului.

215.000 lei

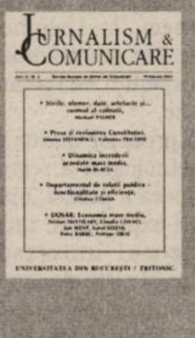

Jurnalism și Comunicare, nr. 2/2004

Revistă trimestrială ce răspunde interesului în creștere pentru domeniile jurnalismului, comunicării și publicității. Din numărul de primăvară vă recomandăm: ***Știrile: efemer, date, artefacte și... control al calității*** (M. Palmer); ***Presa și revizuirea Constituției*** (S. Ștefănescu, V. Pricopie); ***Dinamica încrederii, acordate mass media*** (M. Burcea); ***Departamentul de relații publice – funcționalitate și eficiență*** (C. Coman); ***Investițiile private în mass media din România*** (C. Covaci); ***Mediatizarea referendumului privind modificarea Constituției*** (S. Ștefănescu); ***Europa Centrală și Orientală: noua frontieră a „conchistadorilor presei"*** (T. Matellart) etc.

70.000 lei

Carmen Cornelia Balan

Sociologie aplicată. Monografia centrată pe problemă

Cartea conf. univ. Carmen Cornelia Balan reface demersul gustian de analiză în teren, prin observare directă a realităților sociale, aplicând metoda pe un spațiu românesc dens în informație și tradiție, Naidăș, județul Caraș Severin. Cercetătoarea continuă efortul de analiză sociologică propus de Institutul Social Banat - Crișana care avea în statut următorul deziderat: problemele fierbinți ale Banatului interbelic angrenat în ample procese sociale sunt studiate pe cazuri semnificative constituite din comunități restrânse, bine definite spațial și abordate monografic.

175.000 lei

Narcis Dorin Ion

București. În căutarea Micului Paris

„Autorul cărții ne propune o trecere în revistă a unei bogate serii de clădiri bucureștene, care ilustrează programul său: «În căutarea Micului Paris». După ce ne prezintă câteva edificii majore, autorul ne plimbă printre palate, case boierești, hanuri, hoteluri și cafenele, muzee, statui și busturi, fără să uite de grădinile bucureștene". (Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici)

460.000 lei

Narcis Dorin Ion

Ghorghe Tătărescu și Partidul Național Liberal (1944-1948)

Această lucrare clarifică istoria Partidului Național Liberal condus de Gheorghe Tătărescu și demontează imaginea viciată de interese politice și patimi pe care fostul prim-ministru liberal și-a creat-o prin pactul cu regimurile dictatoriale ale regelui Carol al II-lea și Petru Groza. Volumul beneficiază de o bogată iconografie, fotografii inedite ale lumii politice interbelice.

240.000 lei

Denis Tillinac

Măștile efemerului

Volumul de eseuri al lui Denis Tillinac propune o certitudine puțin liniștitoare: lumea pe care am moștenit-o nu mai are viitor. Credințele, sentimentele, izvorul însuși al dorințelor noastre sunt atinse de desuetudine. „Umanitatea părăsește era civilizațiilor și acest fenomen nu este reversibil. Gânditorul, artistul, omul politic nu sunt decât paznicii mai mult sau mai puțin amorțiți ai muzeului culturilor. O fatalitate înfiorătoare ne târăște Dumnezeu știe unde. Dumnezeu sau diavolul. Sau nimeni. Ea ne condamnă la o rătăcire în efemer, împopoțonând cu măști variabile supunerea care a pătruns spiritele". (Denis Tillinac)

150.000 lei

Galia Maria Gruder

O istorie fascinantă a pietrelor prețioase

Cu gândul că pietrele prețioase au destinele lor, mi-am dorit de multă vreme să scriu o carte despre ele. Dar după primele pagini așternute pe hârtie, mi-am dat seama că pietrele mă amăgesc, mă ademenesc pe cărări laterale, mă atrag pe urmele celor pe care i-au împodobit, martore impasibile ale bucuriilor și durerilor lor. Am înțeles că nu pot scrie despre destinele pietrelor scumpe despărțindu-le de cele omenești, într-atâta ele s-au îngemănat și s-au întrepătruns. [...] Întreaga istorie a omenirii poate fi privită prin sclipirea pietrelor scumpe. (Galia Maria Gruder)

250.000 lei

BOOKAREST 2004, ET. 4, STAND 4.4.02

Un mizilean care „face diferenţa“

PAUL CERNAT

Cosmin Manolache
Ce faţă cumplită am
POLIROM

„Începuse lectura din cărticica plină cu bijuterii nord-americane, proze scurte, unele realiste, altele deraind spre visuri şi închipuire. Joseph Mitchell“, citim în penultima proză a volumului. Iar ceea ce se spune aici despre cărticica nord-americanului Joseph Mitchell este în egală măsură valabil şi pentru cărticica mizileanului Cosmin Manolache...

La 31 de ani, autorul, muzeograf la Muzeul Ţăranului Român, implicat în proiecte artistice sau antropologice, cum ar fi excelentul volum-dicţionar de mărturii orale **Anii '80 şi bucureştenii**), s-a hotărît în sfîrşit să atace şi teritoriile prozei. Ale prozei scurte deocamdată, deşi textele pot fi privite şi ca nişte „game“ ale unui viitor romancier aflat în căutarea propriei „ordini interioare“. Personajul lor central este de fapt Mizilul, ironizat de Caragiale şi „imortalizat“ de Geo Bogza în cunoscutul (şi extraordinarul) reportaj experimental interbelic despre aventura banalului, **175 de minute la Mizil**. Un spaţiu al derizoriului provincial, un „loc unde nu s-a întîmplat nimic“, unde timpul bălteşte şi de unde doreşti să evadezi (fie într-un Bucureşti cacofonic, mizer şi vag boem, în Legiunea Străină sau la mînăstire). Dar şi o trambulină pentru tot felul de expediţii imaginare şi de *megaviziuni* distopice.

„Debutantul“ este un prozator matur şi subtil, ucenic la şcoala etnologică a regretatei Irina Nicolau şi la aceea a prozei „optzeciste“. Un prozator care explorează, incizează pînă la infinitezimal universul derizoriu, banalul ucigător al vieţii de familie şi de provincie, al existenţei zilnice într-o lume măruntă, fără viitor. Dar care ştie şi să „orchestreze“ ingenios jocuri ficţionale ample şi antiutopii parodice, atent la regia de ansamblu. Cosmin Manolache practică o scriitură a cărei fineţe „fluidă“ surprinde jocul de irizări al nuanţelor şi detaliilor anodine. Minimalismul afişat camuflează reflexivitatea *observatorului*, iar argotismele, kitsch-ul consumist şi cotidian sînt ecranele de protecţie ale unui tip *inaderent*, care priveşte viaţa „semenilor“ săi în acelaşi timp dinăuntru şi din afară, ca un „străin“.

Există două registre distincte în această carte. Unul este cel al prozei (auto)biografice – „istoria“ unui solitar retractil şi lucid, în răspăr cu o lume în a cărei agresivitate nu se regăseşte, dar pe care o contemplă cu detaşare amuzată şi cu un strop de resemnare autoironică. Relatarea experienţei recrutării pentru serviciul militar (cu *striptease*-ul aferent) deschide, brutal, volumul: este prima experienţă a înstrăinării de lume. Urmează, pe aceeaşi linie, un text relatînd internarea pentru o prematură afecţiune de prostată (**Bilanţ contabil**). O schiţă intitulată (auto)ironic **Jurnal erotic** înregistrează... banalul deloc erotic al vieţii de mînăstire, unde autorul însuşi şi-a găsit un vremelnic adăpost cu ani în urmă. „Poate că-ntr-o zi voi reuşi să încep şi un jurnal erotic“, notează el în final. Tehnica antifrazei, a semnalelor derutante şi a aşteptării frustrate sînt „armele“ predilecte ale lui Cosmin Manolache. Probabil cea mai bună proză din seria realist-biografică e **Răcoarea dimineţii**, în care un grup de tineri îşi închipuie că transgresează realitatea meschină întemeind o confrerie cu nume inspirate cînd din Heidegger (**Fiinţă şi timp**), cînd din Eliade (**Sacru şi profan**). *Nota bene*, în romanul **Dincolo de frontiere** al lui Sorin Stoica, o gaşcă de rockeri dintr-un alt orăşel prahovean „de tranziţie“ întemeia o formaţie numită **Sacru**... O ironie înţelegătoare învăluie amestecul de sublim şi ridicol juvenil, transfigurînd pe nesimţite prozaismul orăşelului de provincie postcomunistă. În prozele acestea, „oamenii de prisos“ îşi acceptă, pînă la un punct, firesc existenţa, încearcă să o amenajeze cum pot, dar încearcă – pe diferite căi – să i se sustragă.

EDITURA CASA RADIO
Comedii Româneşti
Mihail Sebastian
ULTIMA ORA
Comedii româneşti
Octavian Cotescu
în
OMUL CU MÂRTOAGA
de G. Ciprian
Nineta Gusti
în
Hangita
de
Carlo Goldoni

EDITURA „CASA RADIO“
vă prezintă
noi apariţii în colecţiile de teatru radiofonic pe CD

„COMEDII ROMÂNEŞTI“

„CAPODOPERE ALE TEATRULUI UNIVERSAL“

Lansare: Târgul internaţional de carte BOOKAREST; stand 4R.27; vineri 28 mai 2004, ora 13,00

Comenzi: tel.: 303.17.72; 303.17.31; on line: www.srr.ro; e-mail: marketing@srr.ro
Vânzare directă: Librăria „Casa Radio“, str. Gen. Berthelot, 60-64, sect. 1, Bucureşti

TVR CULTURAL LA BOOKAREST 2004

Să fii la Bookarest, la începutul fiecărei veri, înseamnă să iubeşti competiţia şi să fii între performeri, să îţi placă să arăţi ce ai făcut mai bun, iar ***TVR Cultural*** e un astfel de partener pentru publicul cel mai exigent din Romania.
Dacă nu ne cunoaşteţi încă, acum aveţi ocazia, venind în fiecare zi la studioul **TVR Cultural** din cadrul Târgului de carte Bookarest 2004, unde vă veţi putea întâlni faţă în faţă cu vedetele postului nostru.

Cultural

Miercuri 26 mai

Ora 14.00
Talk-show din studioul TVR Cultural la Bookarest.
Emisiunea de anchetă culturală „Preţul Culturii" cu tema „Editori şi distribuitori despre noua lege a cărţii"
Moderator: **Carmen Croitoru**
Ora 17.00
Întâlnire cu **Horia Roman Patapievici**, moderatorul emisiunii „Idei în libertate" la TVR Cultural

Joi 27 mai

Ora 14.00
Întâlnire cu **Bogdan Ghiu**, moderatorul emisiunii „Cap limpede" la TVR Cultural
Ora 17.00
Întâlnire cu **Pavel Şuşară**, moderatorul emisiunii „Lentila de contact" la TVR Cultural

Vineri 28 mai

Ora 17.00
Întâlnire cu **Ion Bogdan Lefter**, moderatorul emisiunii „Cartea" la TVR Cultural
Ora 20.00
Transmisiune în direct
Talk-show „Artă vs. Artă" cu tema „Şapte prozatori tineri la Bookarest 2004"
Moderator: **Cristina Modreanu**

Sâmbătă 29 mai

Ora 17.00
Întâlnire cu **Daniela Zeca Buzura** – Director TVR Cultural; **Mihai Oroveanu** – Director Bookarest; **Ion Bogdan Lefter** şi **Simona Kessler** pe tema „Rolul TVR Cultural în promovarea culturii româneşti. În loc de concluzii."

„Eroul“ textelor de faţă e un antierou – nimic nou, trăim, doar, în plină mitologie a antieroului... Însă personajul lui Cosmin Manolache îmbogăţeşte avenit tipologia. E un introvertit contemplativ, flegmatic cu pusee melancolice, un tip stîngaci căruia îi dau clasă copiii şi care realizează deşertăciunea micilor ambiţii tinereşti. Un fals picaro, un hipersensibil care, traversînd medii *uncool*, se caută pe sine simţindu-se pretutindeni străin. Ca opţiune fotbalistică – stelist (un fost satelit al Stelei Bucureşti fiind şi echipa din Mizil). Erosul „asumat“ e foarte discret, aproape absent în aceste pagini – personal, văd în această atitudine anti-macho, non-exhibiţionistă (fără a fi pudibondă – dimpotrivă) o distanţă salutară luată faţă de sexualismul snob şi strident cu care unii juni scriitori încearcă „să se afirme“. Cosmin Manolache face astfel „diferenţa“.

Deşi... dacă autorul s-ar fi oprit la acest nivel „minimalist“, cotidian, biografic, moderat-experimentalist (şi „experienţialist“), ar fi fost totuşi cam puţin şi irelevant. Ultimele trei naraţiuni ale volumului, adevărate nuvele, ne arată însă un Cosmin Manolache pus pe fapte mari, adept al devizei americane *save the best for last*. Este cel de-al doilea registru al cărţii, cel fabulatoriu, (meta)ficţional şi (anti)utopic, ilustrat prin trei piese de rezistenţă. Ampla, savuroasa proză **gua** – un joc în patru „pe dezbrăcatelea“ – porneşte de la un fapt autobiografic; experimentul uman devine însă treptat un „joc secund“, o ficţiune experimentală şi ludică, în care sînt ironizate complice meditaţiile Zen, eliadismul simbolic din **Noaptea de Sînziene** (undeva apare un personaj numit Ştefan Viziru...), stereotipurile „yoghinilor“ şi ale sectelor *new age*. Nu e doar un joc „de societate“, ci un ritual de confrerie mistico-parodică. O posibilă alternativă la *reality show*-urile de tip Big Brother... **Salutul** imaginează, cu umor sec şi vervă cinică, un megaexperiment, o distopie SF, în care o echipă de est-europeni (coordonaţi de sovietici, supuşi ai unui dictator bîntuit de fantasma unui şobolan uriaş) lucrează la proiectul celei mai mari statui din lume, o zeiţă a muncii care să depăşească prin dimensiuni înălţimea Marelui Zid Chinezesc şi în alcătuirea căreia românilor le revine – deloc întîmplător – misiunea realizării mîinilor... Implicaţiile „politice“ şi metafizice (luciferice), viziunile paranoice, monumentale, sînt însă denunţate ca fantasme bovarice ale unei „confrerii“ de tineri mizileni. Printre ei – un *alter-ego* al autorului însuşi. Prin intermediul cărţii lui Joseph Mitchell, citite de el într-un moment de plictiseală, antiutopia totalitară devine o metaficţiune autobiografică despre Mizilul natal, deopotrivă mitologizat şi demitizat. Încă o expresie a căutării de sine ca „rătăcire“ prin lumea real-imaginară, în speranţa (utopică?) a „întoarcerii acasă“: „Nu, nu mai pot scrie aşa, ca despre un străin. Ştiu că nu voi putea scrie niciodată povestea oraşului în care m-am născut. [...]. Mai bine mi-aş povesti viaţa, istoria mea, asta m-ar mulţumi, într-adevăr. [...] Mă simt atît de străin aici şi nu-nţeleg de ce nu am puterea să mă-ntorc acasă definitiv“. Ultima proză – **Santinelele muzicale**, o **Fuchsiadă** urmuziană în decor mizilean – încheie în forţă volumul. Subiecţi – un primar obsedat de guvernarea „armonică“, „muzicală“ a Mizilului şi un orb („vizionarul“ Iulică, profet al Adevărului Vieţii şi al unei Republici a Armoniei Muzicale). Parodia mistică loveşte acum sub forma unei antiutopii antiplatonice, iar primarul – replică actuală a lui Leonida Condeescu din schiţa lui Caragiale – se dovedeşte a fi un politician escroc, dublat de un compozitor ratat şi bovaric. Victimă a unei „dizarmonii“ induse, el îşi va găsi sfîrşitul într-un accident „banal“, la fel ca şi orbul eretic, pretins trimis al Domnului. Destinul Miziliului apare astfel ca o „conjuncţie“ între destinul unui compozitor ratat şi cel al unui orb... Privit din această perspectivă (anti)cosmică, volumul îşi dezvăluie complexitatea supraetajată, arhitectura ambiţioasă de sub vălul modestiei. O conjuncţie între iluzie/meditaţie/contemplaţie şi ironia lucidă „hiper-realistă“, o deconstrucţie a mentalităţii provinciale, dar şi o paradoxală răscumpărare ficţională a acesteia.

Ce faţă cumplită am face diferenţa, îmbogăţind cu un ingredient de preţ proza „noului val“. Avem în Cosmin Manolache un prozator de „primă linie“. Textele sale sînt de fapt piesele aceleiaşi aventuri – *aventura căutării de sine*, singura care contează cu adevărat.

---

*Prefaţă la Cosmin MANOLACHE, **Ce faţă cumplită am**, volum pe care Editura Polirom îl va lansa la Bookarest 2004.*

---

ministeriale

1.200.000 de euro lipsă?

MONITORIZAREA MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR
OBSERVATOR CULTURAL
2004

Miercuri 19 mai, Parchetul Naţional Anticorupţie a dat publicităţii un comunicat privind „cazul“ banilor publici pentru restaurarea şi consolidarea unor monumente istorice şi de cult din judeţul Suceava. Au fost puşi sub urmărire penală patru reprezentanţi ai Ministerului Culturii şi Cultelor, pe motiv de abuz în serviciu contra intereselor publice în formă calificată. Cei patru urmăriţi sînt arhitecţii Dumitru Aurelian Senculeţ, Virgil Polizu, Gheorghe Sion şi Cristian Ranja. Procurorii PNA au constatat că peste 57% din sumele virate de la buget pentru lucrările respective au fost deturnate, spre folosul necuvenit al mai multor persoane. O parte din materialele destinate restaurărilor au fost folosite la construirea unei case de vacanţă a şefului de proiect al lucrărilor, Virgil Polizu, reprezentant al MCC. Prejudiciul estimat este de aproximativ 1.200.000 de euro!

În legătură cu comunicatul emis de P.N.A., Ministerul Culturii şi Cultelor a făcut următoarele precizări, într-un comunicat de presă din 19 mai: „Ministerul Culturii şi Cultelor, potrivit competenţelor sale, s-a implicat în cercetarea activităţilor societăţilor RESTACO S.R.L. şi RESTACO GROUP SUCEAVA S.R.L., dispunînd efectuarea unor controale de verificare a acestor activităţi şi colaborînd în acelaşi timp cu Inspectoratul Judeţean de Poliţie Suceava, care efectua cercetări, în acest sens.

Este de reţinut că începînd cu anul 2001, Ministerul Culturii şi Cultelor, prin toate demersurile sale, a reorganizat modul de atribuire a lucrărilor de restaurare a monumentelor istorice, după organizarea licitaţiilor publice, în condiţiile legii.

De asemenea, trebuie menţionat faptul că nici una dintre persoanele nominalizate în comunicatul Parchetului Naţional Anticorupţie nu face parte din personalul Ministerului Culturii şi Cultelor; numai două dintre aceste persoane fac parte din personalul unor instituţii subordonate Ministerului Culturii şi Cultelor, respectiv Oficiul Naţional al Monumentelor Istorice şi Institutul Naţional al Monumentelor Istorice.

Apreciem că orice comunicare legată de activitatea persoanelor cercetate penal se poate realiza plecînd de la faptele reale, dovedite ca fiind săvîrşite de acestea, împrejurări pe care Parchetul Naţional Anticorupţie le va determina în concret, potrivit competenţelor sale, respectîndu-se principiul prezumţiei de nevinovăţie“.

---

*Rubrică realizată în cadrul proiectului **Transparenţa politicilor şi a cheltuielilor culturale publice. Monitorizarea Ministerului Culturii şi Cultelor**, sprijinit de Programul Cultural Elveţian pentru România/Pro Helvetia/SDC (Agenţia elveţiană pentru dezvoltare şi cooperare).*

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIŢII ÎN COLECŢIA *BILBIOTECA ROMÂNEASCĂ*

Matei Vişniec
Oraşul cu un singur locuitor

Simona Popescu
Juventus şi alte poeme

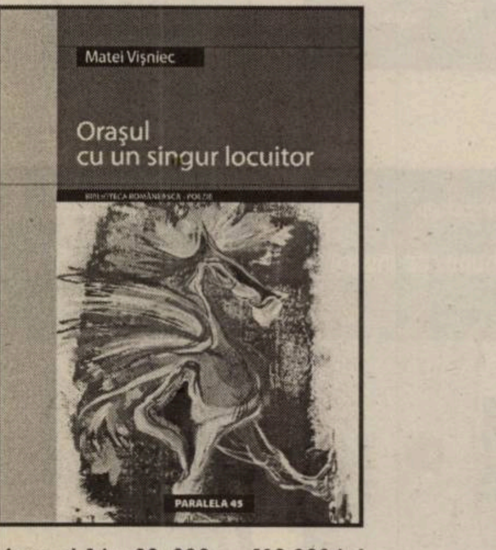

format 14 x 20, 220 p., 110.000 lei

Simona Popescu
Juventus şi alte poeme
PARALELA 45

format 14 x 20, 254 p., 110.000 lei

PARALELA 45 EDITURA

COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
Pentru detalii vizitaţi:
www.edituraparalela45.ro

Ultimele apariţii la
EDITURA UNIVERS

JOSTEIN GAARDER,
Lumea Sofiei
250 000 lei

Jostein Gaarder
Lumea Sofiei
UNIVERS

O fetiţă, aflată la limita tulburătoare dintre copilărie şi adolescenţă, primeşte într-o zi un mesaj de la un necunoscut, conţinând o singură frază: *Cine eşti tu?* Este începutul unei serii de scrisori care conţin un adevărat curs de filosofie, începând cu presocraticii şi ajungând până la Freud, Darwin, Heidegger sau Sartre, şi totodată începutul aventurii Sofiei, care devine aventura cititorului însuşi. Suntem oare, ca şi Sofie, personaje într-o carte sub ochii unui cititor care este şi el personaj într-o carte? Suntem oare, prinşi în jocul textualist al unei repetiţii infinite?

Lumea Sofiei, un „roman al istoriei filosofiei“, vândut în toată lumea în peste 10 milioane de exemplare, acum la Editura UNIVERS în traducerea lui Mircea Ivănescu.

CEES NOOTEBOOM,
Următoarea poveste
180 000 lei

XXXI
CEES NOOTEBOOM
Următoarea poveste
UNIVERS

O carte fascinantă, care l-a consacrat pe Cees Nooteboom ca fiind unul dintre cei mai citiţi şi mai populari autori olandezi.

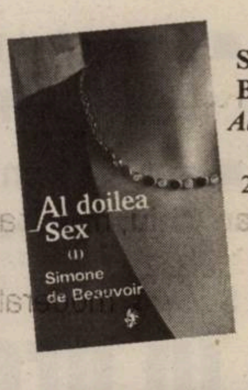

SIMONE DE BEAUVOIR,
Al doilea sex
vol. I-II
250 000 lei

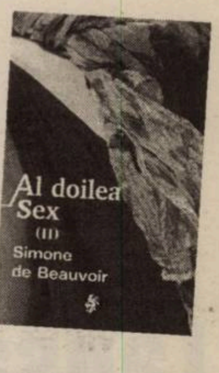

NINA BERBEROVA
Lacheul şi tarfa
NINA BERBEROVA
Romanul de capă şi lacrimi
NINA BERBEROVA
Astaşev la Paris

NINA BERBEROVA
99.000 lei/ volum

Lacheul şi târfa
Astaşev la Paris
Romanul de capă şi lacrimi

Cărţile se pot comanda la telefon 311.02.01 sau e-mail: univers@rnc.ro cu o reducere de 20%.

EDITURA POLIROM

www.polirom.ro

Votează literatura tînără!

Ioana Baetica

T.O. Bobe

Radu Pavel Gheo

Dan Lungu

Cosmin Manolache

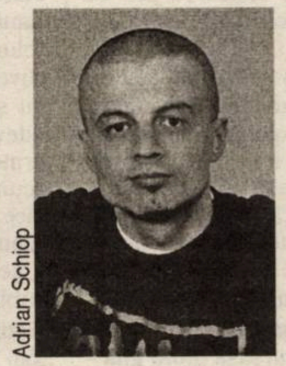
Adrian Schiop

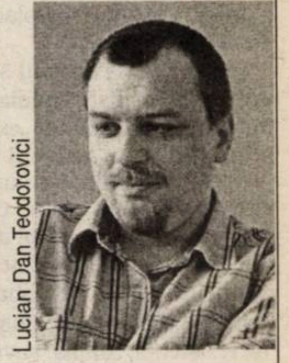
Lucian Dan Teodorovici

7 prozatori tineri la Bookarest 2004

- Ioana Baetica
  Fişă de înregistrare (povestiri, debut)
- T.O. Bobe
  Cum mi-am petrecut vacanţa de vară (roman)
- Radu Pavel Gheo
  Fairia – o lume îndepărtată (roman)
- Dan Lungu
  Raiul găinilor
  Fals roman de zvonuri şi mistere (roman)
- Cosmin Manolache
  Ce faţă cumplită am (povestiri, debut)
- Adrian Schiop
  pe bune/pe invers (roman, debut)
- Lucian Dan Teodorovici
  Atunci i-am ars două palme (povestiri)

Ioana Baetica
Fişă de înregistrare

T.O. Bobe
Cum mi-am petrecut vacanţa de vară

Radu Pavel Gheo
Fairia – o lume îndepărtată

Dan Lungu
Raiul găinilor
fals roman de zvonuri şi mistere

Cosmin Manolache
Ce faţă cumplită am

Adrian Schiop
pe bune/pe invers

Lucian Dan Teodorovici
Atunci i-am ars două palme

Lansare în prezenţa autorilor

vineri, 28 mai 2004, ora 16^{00}, la Lăptăria lui ENACHE

Au votat literatura tînără următorii noştri parteneri media:

Adevărul · Evenimentul zilei · România liberă · Cultural · Europa FM · Academia Caţavencu · Adevărul literar şi artistic · Dilema veche · 22 · România literară · Cultura · Observator Cultural · A&I · ziarul de duminică · Banii Noştri · Cuvântul · Orizont · Timpul · Mediafax · Rompres · a-e-r · TVR Iaşi · Analog TV · Mix 100,6 · Radio Total 96,1 FM · Hit · Radio Bucureşti 98,3 · Magazin · Playboy · B 24 FUN · Şapte Seri · Opinia studenţească · Jurnalul de Est · LiterNet.ro

Lansări Polirom la BOOKAREST 2004

Vă așteptăm la etajul 3, sala 2, standul 09

Joi 27 mai, ora 17.00
(punct de lansare 3.2)
- Mariana Codruţ – **Ul Baboi și alte povestiri**
Prezintă: Vitalie Ciobanu, Ovidiu Şimonca

Vineri 28 mai, ora 16.00
(Lăptăria lui Enache)
Votează literatura tînără!
7 tineri prozatori la BOOKAREST 2004
Prezintă: Luminița Marcu, C. Rogozanu

Vineri 28 mai, ora 17.30
(GAD)
- Adriana Babeţi – **Dandysmul. O istorie**
Prezintă: Mircea Mihăieş, Dan C. Mihăilescu

Sîmbătă 29 mai, ora 12.30
(foaier)
- Andrei Oişteanu – **Ordine şi Haos. Mit și magie în cultura tradiţională românească**
Prezintă: Anca Manolescu, Zoe Petre

Sîmbătă 29 mai, ora 14.00
(foaier)
Colecția „Biblioteca Polirom”:
- Martin Amis – **Născuţi morţi**
- Alfredo Bryce Echenique – **Grădina iubitei mele**
- Nick Hornby – **Febra stadioanelor**
- Arturo Pérez-Reverte – **Regina Sudului**
- Philip Roth – **M-am măritat cu un comunist**
Prezintă: Irina Horea, Andrei Ionescu, Andrei Gorzo, Elisabeta Lasconi, Florin Iaru, Denisa Comănescu

Sîmbătă 29 mai, ora 15.00
(foaier)
- Dan C. Mihăilescu – **Literatura română în postceaușism**
Prezintă: H.-R. Patapievici

Mariana Codruţ
Ul Baboi
și alte povestiri

Adriana Babeţi
Dandysmul
O istorie

Andrei Oişteanu
Ordine şi Haos

Martin Amis
Născuţi morţi

Alfredo Bryce Echenique
Grădina iubitei mele

Nick Hornby
Febra stadioanelor

Arturo Pérez-Reverte
Regina Sudului

Philip Roth
M-am măritat cu un comunist

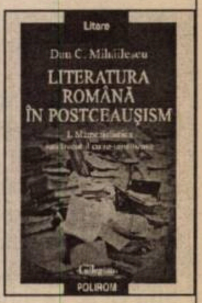
Litere
Dan C. Mihăilescu
LITERATURA ROMÂNĂ ÎN POSTCEAUŞISM
POLIROM

20% reducere pentru orice titlu din ofertă, pe întreaga perioadă de desfășurare a tîrgului

Noutăți la BOOKAREST 2004

Toma PAVEL
A șasea lumină

Nora IUGA
Sexagenara și tînărul

Mihai ZAMFIR
Poveste de iarnă
Acasă

Toma Pavel – **A șasea lumină**
Gabriela Melinescu – **Acasă printre străini**
Nora Iuga – **Sexagenara și tînărul**
Mihai Zamfir – **Poveste de iarnă • Acasă**
Matei Călinescu – **Tu: elegii și invenții**
Radu Pavel Gheo – **Românii e deștepți**
Alexandru Zub – **Istorie și finalitate**
Plinius – **Naturalis historia** (volumul al V-lea)
Jean-Jacques Wunenburger – **Filozofia imaginilor**
Paul Auster – **Cartea iluziilor**
Amélie Nothomb – **Metafizica tuburilor**
David Lodge – **Răcane, nu ți-e bine!**
Arturo Pérez-Reverte – **Clubul Dumas**
Charles Bukowski – **Poșta**
Eiji Yoshikawa – **Musashi** (2 vol.)
Peter Beagle – **Ultima licornă**
Georges Simenon – **Maigret și școala crimei**
Georges Simenon – **Prima anchetă a lui Maigret**
Georges Simenon – **Inspectorul Cadavre**
William Ockham – **Despre universalii**
Mielu Zlate – **Leadership și management**
Doug Newsom, Bob Carrell – **Redactarea materialelor de relații publice**
Mihai Coman – **Introducere în sistemul mass media** (ediţia a II-a)
Peter Gross – **Mass media și democrația în țările Europei de Est**
David Silverman – **Interpretarea datelor calitative**
Irina Culic – **Metode avansate în cercetarea socială**
Dorina Sălăvăstru – **Psihologia educaţiei**
Radu Vrânceanu, Marc Guyot – **Bazele microeconomiei întreprinderii**
David Held, Anthony McGrew,
David Goldblatt, Jonathan Perraton – **Transformări globale**
Dragoş Acostăchioaie, Sabin Buraga – **Utilizare Linux. Noțiuni de bază și practică**

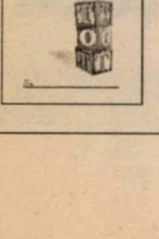
Radu Pavel Gheo
Românii e deștepți

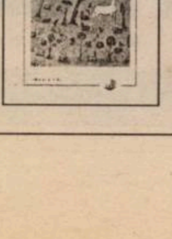
NATVRALIS HISTORIA

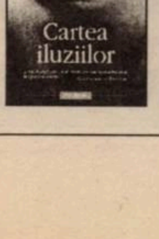
Paul Auster
Cartea iluziilor

DAVID LODGE
Răcane, nu ţi-e bine!

Charles Bukowski
Poşta

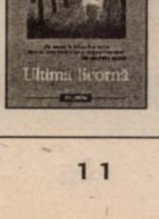
Peter Beagle
Ultima licornă

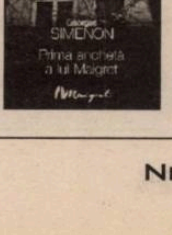
Georges SIMENON
Prima anchetă a lui Maigret

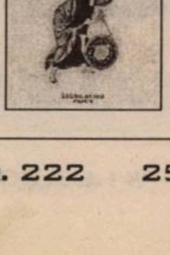
William Ockham
DESPRE UNIVERSALII

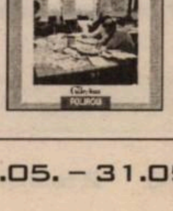
Doug Newsom
Bob Carrell
Redactarea materialelor de
RELAŢII PUBLICE
POLIROM

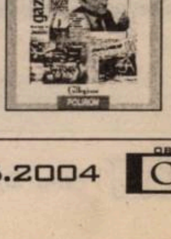
Media
Peter Gross
MASS MEDIA
ŞI DEMOCRAŢIA
ÎN ŢĂRILE EUROPEI DE EST
POLIROM

Sociologie
Antropologie
Irina Culic
Metode avansate în
CERCETAREA SOCIALĂ
POLIROM

infoLiterar

Înainte de *Bookarest* 2004. Cînd toată suflarea literară şi editorială românească se pregăteşte de tîrg, cînd se fac ultimele pregătiri, se fixează *rendez-vous*-uri la standuri sau la „Motor", se citesc în fugă exemplarele de semnal şi se pregătesc *speech*-uri pentru lansări, cînd se află din om în om cine ce va scoate nou la tîrg, **Bookarest**-ul fiind, încă dinainte de a se deschide, în centrul atenţiei generale, iată că în rubrica de faţă... recuperăm cîteva dintre noutăţile literare pe care le-am ratat săptămînile trecute. După cum urmează:

Alain Lance la Bucureşti. Printre literaţii şi artiştii care ne-au vizitat în ultima vreme s-a aflat şi poetul Alain Lance, figură foarte cunoscută a vieţii culturale franceze din ultimele decenii. Autorul mai multor volume de versuri, eseist, om de opinie, Alain Lance e totodată – şi de multă vreme – directorul Maison des écrivains din Paris. Pe malurile Senei, „Casa scriitorilor" e o instituţie de tip asociativ, organizatoare de lecturi, dezbateri şi alte evenimente literare. Invitat de Instititul Francez din Bucureşti, Alain Lance a avut o întîlnire cu publicul la noul Centru metropolitan pentru tineret din spatele Casei Scînteii, în sală aflîndu-se mai ales auditori foarte tineri, cărora – de asemenea – poetul le-a citit din versurile sale. În programul său s-a mai aflat o întîlnire cu cîţiva scriitori români. Total general: un poet de fină calitate, un om discret de felul său, dar o figură notorie a lumii culturale franceze şi europene, parcă prea puţin vizibilă cu ocazia primei sale vizite în România...

Premii ieşene. Doi autori cunoscuţi, Gabriela Adameşteanu şi Ovidiu Nimigean, au fost premiaţi recent de către **Ziarul de Iaşi** (fostul **Monitor de Iaşi**) pentru romanele lor **Întîlnirea**, respectiv **Mortido**. Juriul, condus de criticul Alexandru Călinescu, a ales cele două cărţi din cinci „finaliste", perdantele fiind **Fric** de Ştefan Agopian, **& Comp.** de Livius Ciocârlie şi **Îngerul de la benzinărie** de Cristian Teodorescu. De asemenea, au fost acordate două premii pentru debut, Gabrielei Gavril şi lui Antonio Patraş, pentru două studii consacrate Cercului literar de la Sibiu, respectiv lui Ion D. Sîrbu. Interesant e faptul că, la ceremonia de înmînare a premiilor, directorul **Ziarului de Iaşi**, Dan Radu, a spus că redacţia a considerat că „este o chestiune de onoare ca Iaşul să aibă un premiu literar", şi anume intitulat „Premiul Naţional pentru proză". De reflectat în ce măsură iniţiativa constituie şi un verdict implicit la adresa vechiului *establishment* scriitoricesc din Dulcele Tîrg...

Renunţă Mircea Daneliuc la scris?! Cu cîteva săptămîni în urmă, revista **Radio România**, editată de Societatea Română de Radiodifuziune, a preluat fragmente dintr-un interviu acordat de către cunoscutul cineast şi prozator Mircea Daneliuc canalului Radio România Internaţional, mai exact Arinei Petrovici. Dezamăgit de precarităţile pieţei autohtone de carte de azi, de îndepărtarea publicului şi a criticii de literatură contemporană, Mircea Daneliuc spune în interviu: „am făcut deja prea mult şi ar cam fi timpul să mă opresc aici. De fapt, cu scrisul chiar m-am hotărît pe jumătate să mă opresc aici. Nu ştiu ce se va întîmpla cu mine, dar, în momentul de faţă, scriind aşa, pentru un număr iluzoriu de cititori, care nu sînt interesaţi de nimic, nici măcar de ziare, nu cred că merită să perseverezi". O decizie pe jumătate, deci. Dar jumătatea cealaltă?!

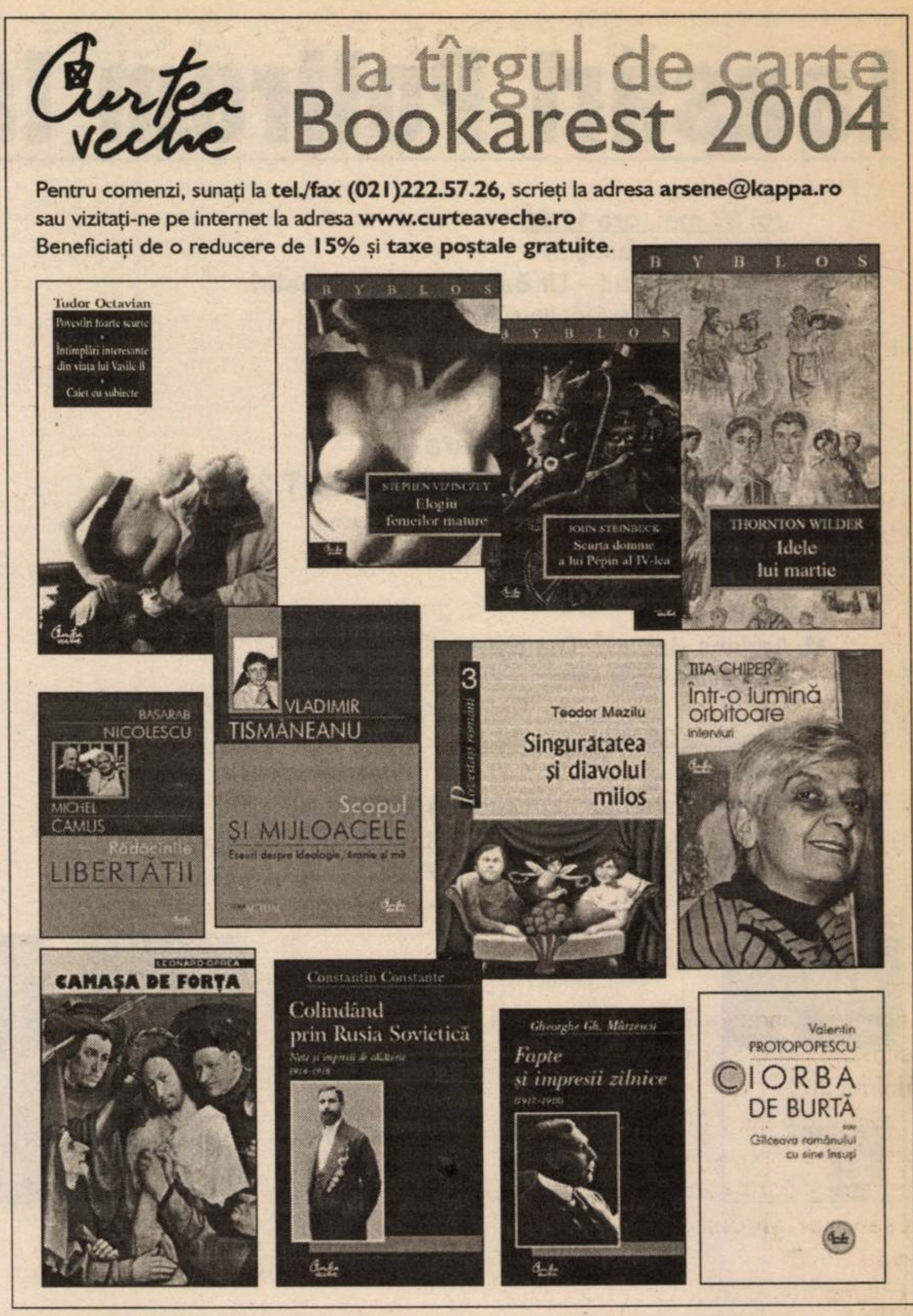
Curtea Veche la tîrgul de carte Bookarest 2004

Pentru comenzi, sunați la **tel./fax (021)222.57.26,** scrieți la adresa **arsene@kappa.ro** sau vizitați-ne pe internet la adresa **www.curteaveche.ro**
Beneficiați de o reducere de 15% și taxe poștale gratuite.
Tudor Octavian
Povestiri foarte scurte
Întîmplări interesante din viața lui Vasile B.
Caiet cu subiecte
BYBLOS
STEPHEN VIZINCZEY
Elogiu femeilor mature
JOHN STEINBECK
Scurta domnie a lui Pépin al IV-lea
THORNTON WILDER
Idele lui martie
BASARAB NICOLESCU
MICHEL CAMUS
Rădăcinile libertății
VLADIMIR TISMĂNEANU
Scopul și mijloacele
Eseuri despre ideologie, tiranie și mit
Teodor Mazilu
Singurătatea și diavolul milos
TITA CHIPER
Într-o lumină orbitoare
interviuri
LEONARD OPREA
CAMAȘA DE FORȚA
Constantin Constante
Colindând prin Rusia Sovietică
Gheorghe Gh. Mârzescu
Fapte și impresii zilnice
Valentin PROTOPOPESCU
CIORBA DE BURTĂ
sau Gîlceava românului cu sine însuși

NOU Primul meu ATLAS GEOGRAFIC
64 p., 435 000 lei

Literatura română- subiecte rezolvate pentru proba orală/ Subiecte de tipul I
48 p., 54 000 lei

Teste pentru bacalaureat și admiterea în facultățile de chimie, medicină, farmacie
244 p., 116 000 lei

Teste de biologie pentru bacalaureat și admiterea în facultate
136 p., 89 000 lei

Subiecte de psihologie
84 p.. 65 000 lei

Subiecte de economie
132 p., 76 000 lei

Special pentru vizitatorii târgului acordăm o reducere de preț de **20%** pentru orice titlu cumpărat.

Literatura română- subiecte rezolvate pentru proba orală/ Subiecte de tipul II
68 p., 75 000 lei

Alternative pop-dance
168 p., 119 000 lei

Dicționar rock, pop, folk… remix
704 p., 327 000 lei

Elemente de gramatică. Dificultăți, controverse, noi interpretări
266 p.. 119 000 lei

Evaluarea progresului școlar –de la teorie la practică
160 p., 98 000 lei

MATEMATICA DISTRACTIVĂ
53 p., 188 000 lei

PRIMII PAȘI ÎMPREUNĂ
47 p., 185 000 lei

Vă așteptăm sa ne vizitați la Târgul Internațional de Carte Bookarest
26-30 mai 2004 • Teatrul Național • Sălile Artexpo • etajul III • sala II

HUMANITAS EDUCAȚIONAL

GELLU NAUM CARTEA CU APOLODOR
88 p., 185 000 lei

GELLU NAUM A DOUA CARTE CU APOLODOR
88 p., 185 000 lei

Humanitas Educațional • Piața Presei Libere 1 • Sector 1 • 013701 • București • Telefon: 021/222 51 10 • Fax: 021/224 54 38 • e-mail: educ@humanitas.ro • www.hed.ro

Premiile Asociaţiei Editorilor din România 2004

Nominalizări

1. Succesul anului

- Editura Humanitas, Andrei Pleşu, **Despre îngeri**, 2003

2. Cartea pentru copii a anului

- Editura Litera Internaţional, Maria Onofraş, Tamara Pahomi, Claudia Rusu, Lidia Vrabie, Ana Vulpe, Ion Zaporojan, **Dicţionar explicativ ilustrat**, 2003
- Editura Humanitas, Charles Perrault, **Poveşti cu vrăjitori şi zîne**, 2004
- Editura Humanitas, T.O. Bobe, **Darul lui Moş Crăciun**, 2003

3. Cea mai frumoasă carte

- Editura EST, Henry Miller, **Tropicul Cancerului**, 2003
- Editura IDEA, Alexandru Vakulovski, **Letopizdeţ. Cactuşi albi pentru iubita mea**, 2004
- Editura Humanitas, Poeţi francezi din Renaştere, **Blazoanele anatomiei feminine**, 2004
- Editura Brumar, Mircea Cărtărescu, Tudor Jebeleanu, **Cincizeci de sonete de Mircea Cărtărescu cu cincizeci de desene originale de Tudor Jebeleanu**, 2003
- Editura Trei, C.G. Jung, **Opere complete, vol. I – Arhetipurile şi inconştientul colectiv**, 2003

4. Cea mai bună colecţie

- Editura EST, „Biblioteca Internaţională”:

1. Paul-Louis Courier, **Lettres de France et d'Italie/Scrisori din Franţa şi din Italia**, 2004
2. Imre Kertész, **În afara destinului**, 2003
3. Gabrielle Wittkop, **Serenisim asasinat**, 2003
4. Salvador Dali, **Viaţa secretă a lui Salvador Dali**, 2002
5. Albert Cohen, **Cartea mamei**, 2002
6. Charles Baudelaire, **Inima mea dezvăluită**, 2002
7. Claude Lanzmann, **Shoah**, 2002
8. Henry Miller, **Plexus**, 2002
9. Alexandru Vona, **Ferestrele zidite**, 2001
10. Jean Cocteau, **Scrisoare către americani**, 2001
11. Antonin Artaud, **Van Gogh sinucisul societăţii**, 2004

- Editura Polirom, „Fiction LTD”:

1. Ion Vianu, **Caietele lui Ozias**, 2004
2. Mihai Zamfir, **Poveste de iarnă. Acasă**, 2004
3. Dumitru Radu Popa, **Sabrina şi alte suspiciuni**, 2004
4. Matei Călinescu, **Viaţa şi opiniile lui Zacharias Lichter**, 2004
5. Nicolae Breban, **Animale bolnave**, 2004
6. Ştefan Agopian, **Tache de catifea**, 2004
7. Mircea Nedelciu, Adriana Babeţi, Mircea Mihăieş, **Femeia în roşu**, 2003
8. Mihai Zamfir, **Fetiţa**, 2003
9. Gabriela Adameşteanu, **Dimineaţa pierdută**, 2003
10. Gabriela Adameşteanu, **Întîlnirea**, 2003
11. Norman Manea, **Întoarcerea huliganului**, 2003
12. Ştefan Agopian, **Fric**, 2003
13. Alexandru George, **Oameni şi umbre, glasuri, tăceri**, 2003
14. Nora Iuga, **Sexagenara şi tînărul**, 2004
15. Gabriela Melinescu, **Acasă printre străini**, 2004

- Editura Polirom, „Ego-grafii”:

1. Paul Cernat, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici, Ioan Stanomir, **O lume dispărută**, 2004
2. Gabriela Melinescu, **Jurnal suedez I (1976-1983)**, 2003
3. Gabriela Melinescu, **Jurnal suedez II (1984-1989)**, 2003
4. Gabriela Melinescu, **Jurnal suedez III (1990-1996)**, 2003
5. Gelu Ionescu, **Copacul din cîmpie**, 2003
6. Leonid Dimov, **Scrisori de dragoste (1943-1945)**, 2003
7. Ileana Mălăncioiu, **Recursul la memorie. Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache**, 2003
8. Livius Ciocârlie, **& comp.**, 2003
9. Matei Călinescu, **Portretul lui M**, 2003
10. Nicolae Breban, **Sensul vieţii (Memorii I)**, 2003
11. Nicolae Manolescu, **Cititul şi scrisul**, 2002

- Editura Litera Internaţional, „Biblioteca şcolarului”:

1. Barbu Marian, **Dicţionar de citate şi locuţiuni străine**, 2004
2. Anton Pann, **Povestea vorbii**, 2003
3. Tatiana Cărtăleanu, Olga Coşovan, **Româna pentru toţi**, 2003
4. XXX, **Legende populare româneşti**, 2003
5. Maria Onofraş, Claudia Rusu, Ana Vulpe, **Dicţionar explicativ pentru elevi**, 2003
6. Ion Agârbiceanu, **Arhanghelii**, 2003
7. Neagoe Basarab, **Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie**, 2003
8. Ion Neculce, **Letopiseţul Ţării Moldovei**, 2003
9. Paul Anghel, **Teatru**, 2003
10. Ion Creangă, **Amintiri din copilărie**, 2003
11. George Coşbuc, **Cîntece de vitejie**, 2002
12. Nicolae Labiş, **Moartea căprioarei**, 2001
13. Mihai Eminescu, **Luceafărul**, 2001
14. Ion Budai-Deleanu, **Ţiganiada**, 2001
15. George Bacovia, **Plumb**, 2004

- Editura Humanitas, „Proza Eliade”:

1. Mircea Eliade, **La ţigănci/ Pe strada Mîntuleasa**, 2004
2. Mircea Eliade, **În curte la Dionis**, 2004
3. Mircea Eliade, **Şarpele/Întîlnire/ Aventura**, 2004
4. Mircea Eliade, **Domnişoara Christina**, 2004
5. Mircea Eliade, **India/ Biblioteca maharajahului/ Şantier**, 2003
6. Mircea Eliade, **Lumina ce se stinge...**, 2003
7. Mircea Eliade, **Huliganii**, 2003
8. Mircea Eliade, **Nuntă în cer**, 2003
9. Mircea Eliade, **Întoarcerea din rai**, 2003
10. Mircea Eliade, **Secretul doctorului Honigberger/Nopţi la Serampore**, 2003
11. Mircea Eliade, **Isabel şi apele diavolului**, 2003
12. Mircea Eliade, **Maitrey**, 2003

- Editura Humanitas, „Cartea de pe noptieră”:

1. Robert Musil, **Rătăcirile elevului Torless**, 2004
2. Torgny Lindgren, **Legende**, 2004
3. William Golding, **Zeul scorpion**, 2004
4. Martin Page, **M-am hotărît să devin prost**, 2004
5. Martin Walser, **Cal în fugă**, 2004
6. Carson McCullers, **Răsfrîngeri într-un ochi de aur**, 2003
7. Apostolos Doxiadis, **Unchiul Petros şi conjectura lui Goldbach**, 2003
8. William Maxwell, **La revedere, pe mîine**, 2003
9. Carlo Frabetti, **Cartea iad**, 2003
10. Mario Vargas Llosa, **Elogiu mamei vitrege**, 2003
11. Tennessee Williams, **Primăvara la Roma a doamnei Stone**, 2003
12. Patrick Modiano, **Micuţa Bijou**, 2003
13. Alain de Botton, **Eseuri de îndrăgostit**, 2003
14. Carlos Fuentes, **Diana**, 2003
15. Adolfo Bioy Casares, **O păpuşă rusească**, 2003
16. Mario Vargas Llosa, **Cine l-a ucis pe Palomino Molero?**, 2003
17. Adolfo Bioy Casares, **Invenţia lui Morel**, 2003
18. Friedrich Dürrenmatt, **Făgăduiala**, 2003
19. Marguerite Yourcenar, **Obolul visului**, 2003
20. Heinrich Boll, **Onoarea pierdută a Katharinei Blum**, 2003
21. Richard Bach, **Pescăruşul Jonathan Livingston**, 2003
22. Nina Berberova, **Cartea fericirii**, 2003
23. Marguerite Yourcenar, **Alexis sau tratat despre lupta zadarnică**, 2003
24. Giovanni Arpino, **Parfum de femeie**, 2003
25. Marguerite Duras, **Amantul**, 2002
26. Andrei Makine, **Muzica unei vieţi**, 2002
27. Mihail Bulgakov, **Maestrul şi Margareta**, 2001
28. Nina Berberova, **Învierea lui Mozart**, 2001
29. Patrick Suskind, **Porumbelul**, 2001
30. Patrick Suskind, **Parfumul**, 2000

5. Cea mai frumoasă carte ilustrată

- Editura Ad Libri, Florin Andreescu, **România. Delta Dunării**, 2003
- Editura Universal Dalsi, George Ciorănescu, **Mai aproape de îngeri**, 2003
- Editura Tritonic, Narcis Dorin Ion, **Bucureşti. În căutarea Micului Paris**, 2003

6. Cea mai bună editare în limba română a unei cărţi străine

- Editura Polirom, XXX, **SEPTUAGINTA. Geneza. Exodul. Leviticul. Numerii. Deuteronomul**, 2004, traducere din *greacă*
- Editura All Educational, XXX, Instituto Geografico de Agostini, **Enciclopedie de istorie universală**, 2003, traducere din *italiană*, © Instituto Geografico de Agostini S.p.A., Novara
- Editura Enciclopedia RAO, Mary Hollingsworth, **Arta în istoria umanităţii**, 2004, traducere din *italiană*, © Giunti Gruppo Editoriale
- Editura RAO International Publishing Company, Hermann Hesse, **Cele mai frumoase povestiri**, 2004, traducere din *germană*, © Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main
- Editura Brumar, Joshua Muravchik, **Raiul pe pămînt. Mărirea şi decăderea socialismului**, 2004, traducere din *engleză*, © Joshua Muravchik

Premiile Asociaţiei Scriitorilor Profesionişti din România – ASPRO 2004

Nominalizări

Volumele nominalizate pentru Premiile Asociației Scriitorilor Profesioniști din România – ASPRO pentru anul editorial 2003, în urma primului tur de scrutin, cu participarea membrilor Asociației, sînt următoarele (în ordine alfabetică):

I. Poezie

Mircea BÂRSILĂ – **Anotimpurile unui cătun** (Editura Paralela 45, Pitești)

Mircea CĂRTĂRESCU – **Cincizeci de sonete** (cu cincizeci de desene originale de Tudor Jebeleanu) (Editura Brumar, Timișoara)

Alexandru MUȘINA – **Hinterland** (Editura Aula, Brașov)

Ioan Es. POP – **Petrecere de pietoni** (Editura Paralela 45, Pitești)

Liviu Ioan STOICIU – **La plecare** (Editura Vinea, București)

II. Proză scurtă

Liviu ANTONESEI – **Check Point Charlie (7 povestiri fără a mai socoti și prefața)** (Editura T, Iași)

Gheorghe CRĂCIUN – **Mecanica fluidului** (Editura Cartier, Chișinău)

Pavel ȘUȘARĂ, **Sinuciderea se amînă. Povestiri din vechiul regim** (Editura TopArt, București)

Cristian TEODORESCU – **Îngerul de la benzinărie** (Editura Paralela 45, Pitești)

Alexandru VONA – **Esmeralda** (Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca)

III. Roman, memorii, jurnal, corespondență

Gabriela ADAMEȘTEANU – **Întîlnirea** (Editura Polirom, Iași)

Ștefan AGOPIAN – **Fric** (Editura Polirom, Iași)

Matei CĂLINESCU – **Portretul lui M** (Editura Polirom, Iași)

Livius CIOCÂRLIE – **& comp.** (Editura Polirom, Iași)

Leonid DIMOV – **Scrisori de dragoste (1943-1954)** (Editura Polirom, Iași)

IV. Critică, eseu

Mircea CĂRTĂRESCU – **Pururi tînăr, înfășurat în pixeli** (Editura Humanitas, București)

Gheorghe CRĂCIUN – **Doi într-o carte (fără a-l mai socoti pe autorul ei). Fragmente cu Radu Petrescu și Mircea Nedelciu** (Editura Grinta, Cluj-Napoca)

Ruxandra CESEREANU – **Imaginarul violent al românilor** (Editura Humanitas, București)

Florin MANOLESCU – **Enciclopedia exilului literar românesc** (Editura Compania, București)

Ion MANOLESCU – **Videologia. O teorie tehno-culturală a imaginii globale** (Editura Polirom, Iași)

Andrei PLEȘU – **Despre îngeri** (Editura Humanitas, București)

Notă: *La această categorie, în urma primului tur de scrutin, pe locurile 4 și 5 s-au clasat trei titluri* ex aequo, *astfel încît nominalizările pentru turul al doilea sînt în număr de șase.*

V. Debut

Claudiu KOMARTIN – **Păpușarul și alte insomnii** (Editura Vinea, București)

Adrian MAJURU – **Bucureștii mahalalelor sau periferia ca mod de existență** (Editura Compania, București)

Ruxandra NOVAC – **Ecograffiti** (Editura Vinea, București)

Ciprian ȘIULEA – **Retori, simulacre, imposturi** (Editura Compania)

Grafitti Files (volum colectiv; text: Razna, Mess, Yoz, Jadda, Florin17; imagini: Sage, Ratpoison (LDJ), Crown, Philip Armonica, Razna, Yoz) (Editura Paralela 45, Pitești)

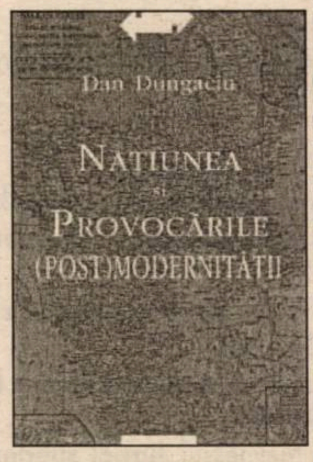

TRITONIC Tel./fax: 021.242.54.09; e-mail: tritonic@fx.ro; www.tritonic.ro; www.jurnalism.ro

Dan Dungaciu

NAȚIUNEA și PROVOCĂRILE (POST)MODERNITĂȚII

Colecția SENS

Din 1990 încoace, la întrebarea legată de auto-identificare națională/europeană, procentul identificării „numai european" nu a depășit niciodată 7 %, stabilizându-se undeva la 4 %. Procentul celor care se declară „numai europeni" și „europeni și naționali" nu a depășit niciodată 17 % stabilizându-se la 11-12 %, iar procentul celor care se declară „numai naționali" și „naționali și europeni" s-a apropiat constant de 80 %. Identitatea europeană rămâne, conform da-telor Eurobarometrului, ...națională. Cartea descifrează mutațiile de pe palierul identitar propunând răspunsuri din realitatea de azi și de ieri.

Preț librărie: 330.000 lei ➘ Preț editură: 280.000 lei

Editura Universității din București

Cartea care te scoate la liman!

EDITURA UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI

Șoseaua Panduri 90-92,Telefon/Fax: 4102384

La examene, totuşi aveți nevoie de cărțile noastre. Vizitați-ne pe www.editura.unibuc.ro sau la *Târgul de carte Bookarest 2004*, în perioada 26 - 30 mai 2004 la Teatrul Național în foaier, standul F 1.06

CARTEA CARE VĂ ÎNVAȚĂ MINTE, CARTEA CARE VĂ SCOATE LA LIMAN.

Librăria noastră în holul Facultății de Istorie
B-dul Regina Elisabeta, Nr. 4-12
Tel. 3143508/125

Editura Universității din București

Cartea care te scoate la liman!

Editura Paralela 45

PARALELA 45 EDITURA

Bookarest 2004

Teatrul Național
Et. III, stand 301

Matei Vişniec
Oraşul cu un singur locuitor
PARALELA 45

Stelian Tănase
Playback
PARALELA 45

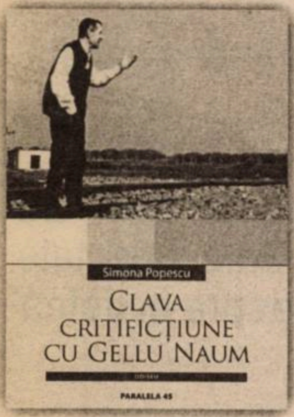

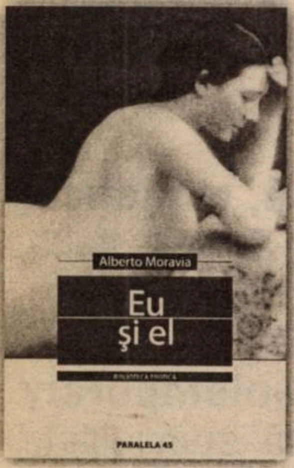

Raymond Queneau
Exerciţii de stil
FICŢIUNE FĂRĂ FRONTIERE
PARALELA 45

Miercuri, 26 mai

■**ora 13.00 stand** – noi apariţii în colecţia de critică şi teorie literară DESCHIDERI

Mircea Moţ, *Ion Creangă sau pactul cu cititorul*
Ruxandra Ivăncescu, *Paradisul povestirii – Memorie şi realitate trăită în povestirea tradiţională.*
Emilia Drogoreanu, *Influenţe ale futurismului italian asupra avangardei româneşti. Sincronie şi specificitate*

Invitaţi – Mircea Moţ, Ruxandra Ivăncescu, Ion Bogdan Lefter, Andrei Bodiu, Florin Şindrilaru

■**ora 15.30 stand** – noi apariţii în colecţiile BIBLIOTECA ROMÂNEASCĂ şi AVANPOST, seria de poezie

Matei Vişniec, *Oraşul cu un singur locuitor (antologie de poezie 1980-2004)*
Simona Popescu, *Juventus şi alte poeme (antologie)*
Adela Greceanu, *Înţelegerea drept în inimă*

Invitaţi – Simona Popescu, Adela Greceanu, Mircea Cărtărescu, Paul Cernat, Simona Sora

Joi, 27 mai

■**ora 13.00 stand** – Stelian Tănase, *Playback,* colecţia BIBLIOTECA ROMÂNEASCĂ, seria proză

Invitaţi – Stelian Tănase, Ion Bogdan Lefter, Gheorghe Crăciun

■**ora 15.00 stand** – Constantin Virgil Negoiţă, *Împotriva lui Mango,* colecţia BIBLIOTECA ROMÂNEASCĂ, seria proză

Invitaţi – Dan Cristea, Gheorghe Crăciun

■**ora 16.30 stand** – noi apariţii în colecţia bilingvă de poezie GEMINI

Paul Verlaine, *Poèmes érotiques / Poeme erotice*
Fernando Pessoa (Ricardo Reis), *Odes e outros poemas / Ode şi alte poeme*
Georg Trakl, *Verklärung / Transfigurare*
Ioan Flora, *Trădarea metaforei / La Métaphore trahie*

Invitaţi – Mircea Cărtărescu, Călin Vlasie, Paul Miclău

Vineri, 28 mai

■**Ora 13.00 stand** – noi apariţii în colecţia BIBLIOTECA EROTICĂ

Alberto Moravia, *Eu şi el*
Şeicul Nefzaoui, *Grădina parfumată*
Dominique Simonnet, Jean Courtin, Paul Veyne, Jacques Le Goff, Jacques Solé, Mona Ozouf, Alain Corbin, Anne-Marie Sohn, Pascal Bruckner, Alice Ferney – *Cea mai frumoasă istorie a iubirii*
Denis Diderot, *Bijuteriile indiscrete*
Guillaume Apollinaire, *Amorurile unui prinţ*

Invitaţi – Al. Th. Ionescu, Dan-Silviu Boerescu, Luca Piţu, Emil Paraschivoiu, Costi Rogozanu

■**Ora 15.00 – Lăptăria lui Enache** – lansarea colecţiei PERECHI CELEBRE

Walter van Rossum, *Simone de Beauvoir & Jean-Paul Sartre*
Carola Stern, *Isadora Duncan & Serghei Esenin*
Joachim Köhler, *Friedrich Nietzsche & Cosima Wagner*
Christa Maerker, *Marilyn Monroe & Arthur Miller*
Herbert Genzmer, *Dali & Gala*
James Woodall, *John Lennon & Yoko Ono*
Jean-Marie Gustave Le Clézio, *Diego & Frida*
Justus Noll, *Ludwig Wittgenstein & David Pinsent*

Prezentarea colajului teatral *All you need is love.*
Text şi regie - Eva Pervolovici

Prezentarea volumelor:
Invitaţi – Paul Cernat, Florin Buhuceanu, Laura Albulescu

■**Ora 15.00 stand** – lansarea cărţii *Introducere în jurnalismul sportiv* de Traian Ulmeanu

Invitaţi – Traian Ulmeanu, Ovidiu Ioaniţoaia, Marian Petcu

■**Ora 17.00 stand** – noi apariţii în colecţia ODISEU (jurnale, memorii, mărturii)

Catherine Durandin, *Bucureşti. Amintiri şi plimbări*
Jorge Semprun, *Scrisul sau viaţa*

Invitaţi – Ion Bogdan Lefter, Ioana Pârvulescu

Sâmbătă, 29 mai

■**Ora 13.00 stand** – Literatură est-europeană

Grzegorz Musiał, *În porumbar*
Mitja Čander, *Martori suverani. Tânără proză slovenă a anilor nouăzeci*
Jaroslav Hašek, *Efectul muzicii asupra animalelor*
Bohumil Hrabal, *L-am servit pe regele Angliei*
Bohumil Hrabal, *Minunea noastră cea de toate zilele*

Invitaţi – Gheorghe Crăciun, Mariana Ştefănescu, Mitja Čander, Dušan Čater, Mohor Hudej, Andrej Morovič, Aleš Mustar, Luminiţa Marcu, Costi Rogozanu, Simona Popescu, Jean Grosu, Roland Chojnacki, Vilma Anižova, Milena Petrova

■**Ora 15.000 stand** – noi apariţii în colecţia FICŢIUNE FĂRĂ FRONTIERE

Raymond Queneau, *Exerciţii de stil*
Victor Erofeev, *Cinci fluvii ale vieţii*
Arkadi Strugaţki, Boris Strugaţki, *Picnic la marginea drumului*
Georges Perec, *Un om care doarme*

Invitaţi – Luca Piţu, Ioana Nicolaie, Gheorghe Crăciun, Ion Bogdan Lefter

■**Ora 17.00 Lăptăria lui Enache**
Simona Popescu, *Clava.Critificţiune cu Gellu Naum*

Invitaţi – Lygia Naum, Simona Popescu, Simona Sora

Duminică, 30 mai

■**Ora 12.30 stand** – lansarea colecţiei PRACTIC

Barbara Kass-Annese & Hal Danzer, *Metode contraceptive naturale*
Lalitha Thomas, *Zece alimente esenţiale*
Graham Masterton, *Secretele jocurilor sexuale*
Wallace D. Wattles, *Cum faci să ai bani*
Dylan Morgan, *Hipnoza pentru începători*

Invitaţi – Florin Piersic, Constantin Dumitru

■**Ora 15.00 stand** - noi titluri în colecţia de povestiri bilingve BUFNIŢA

Kingsley, Charles – *The Water-Babies / Copiii apelor*
Twain, Mark – *How to Tell a Story / Cum să spui o poveste; Luck / Noroc*
James, Henry – *The Friends of the Friends / Prietenii prietenilor*
Téophile Gautier – *La Cafetière/ Cafetiera; Le Pied de la Momie/ Piciorul mumiei*
Prosper Mérimée – *Mateo Falcone; Tamango*
Oscar Wilde – *The Canterville Ghost/Fantoma din Canterville*

Invitaţi – Călin Vlasie, Bogdan Vâlceanu

PROSPER MÉRIMÉE
Mateo Falcone
Tamango
PARALELA 45

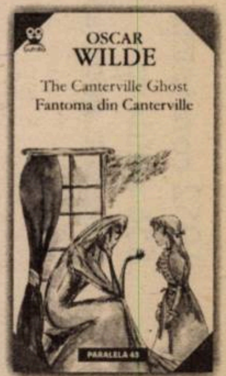

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL

Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro

Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

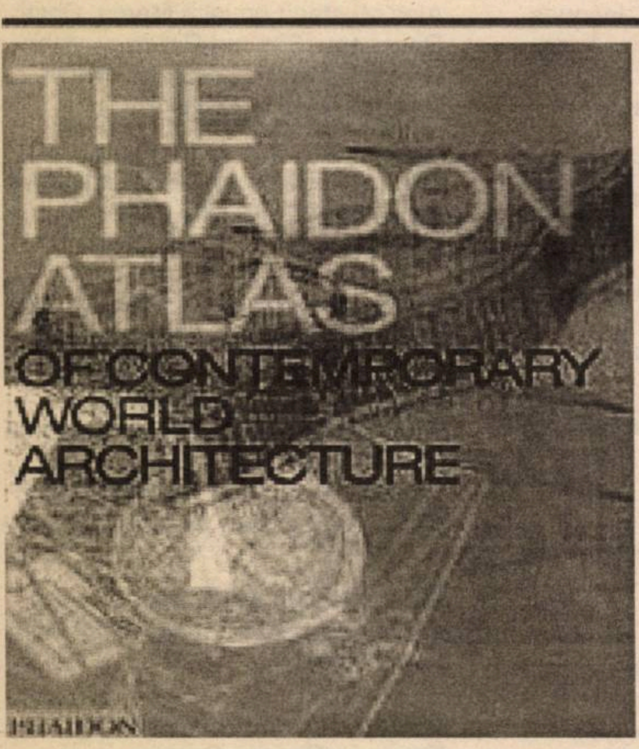

THE PHAIDON ATLAS

OF CONTEMPORARY WORLD ARCHITECTURE

Phaidon, may 2004
450 X 310 mm, hardback
824 p., 5000 col. il., 2500 dr.
ISBN: 0714843121

1052 construcții complete
656 arhitecți
6 regiuni geografice
75 țări
236 case individuale
91 birouri
69 muzee
59 universități
45 apartamente
39 galerii de artă
26 complexuri de clădiri
20 turnuri
16 stații
15 biserici
4 aeroporturi

Singurul atlas de acest tip din lume, **The Phaidon Atlas of Contemporary World Architecture**, prezintă, într-un singur volum, **1052 de lucrari** reprezentative pentru arhitectura contemporană mondială.

Reuneşte lucrările a peste **656 de arhitecți**, de la cei renumiți până la cei din noua generație.

Realizat cu un imens efort de colaborare de către o echipă de peste **150 de experți** şi organizații prestigioase în domeniu, **Atlasul** prezintă lucrările selectate asociind numeroaselor fotografii, planuri şi secțiuni, date esențiale despre acestea (mărime, costuri, context demografic etc).

Constituie o incomparabilă **bază de date a lumii arhitecturale**, prezentând într-o manieră accesibilă informații despre arhitectura mondială(**şcoli, curente, proiecte, concursuri, organizații** etc).

Acest tur arhitectural ilustrează **diversitatea culturală, geografică, climatică, economică**, reprezentată în această formă de artă, în țări ca Egipt, Spania, Italia, China, Israel, România, U.S.A. etc).

Importantă sursă de referință, The Phaidon Atlas of Contemporary World Architecture, este o **lucrare esențială** în orice bibliotecă de specialitate şi, nu în ultimul rând, în biblioteca tuturor celor care apreciază trecutul, prezentul şi viitorul arhitecturii universale.

PRIOR BOOKS vă invită la lansarea *Atlasului*, ce va avea loc în cadrul Târgului Internațional de Carte BOOKAREST 2004, joi 27 mai, ora 12, etaj 4, sala 3.

Reducere 20% pe toată perioada târgului!

Oceania	*Asia*	*Europa*	*Africa*	*America de Nord*	*Africa de Sud*
65 proiecte	*183 proiecte*	*599 proiecte*	*27 proiecte*	*150 proiecte*	*49 proiecte*

ARS DOCENDI

Editură cu profil științific și cultural
- **membră a Asociației Editorilor din România**
- **recunoscută de CNCSIS**

Editura ARS DOCENDI a Universității din București
Șos. Panduri 90, sector 5, RO-762351 București
Tel./Fax: + 4 021 410 25 75
E-mail: ars.docendi@chem.unibuc.ro
Http://www.arsdocendi.ro

Editura este echipată cu tehnologie modernă pentru tiraje mici și execuție rapidă. Serviciile sunt deschise autorilor din universități și instituții culturale

PREMIUL SPECIAL AL *A.E.R.*
la Bookarest 2003 pentru volumul
Arca lui Noe. De la Neolitic la Coca-cola
coordonat de Irina Nicolau

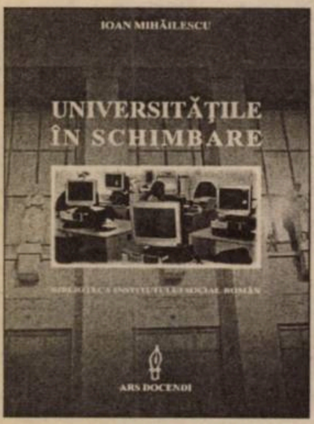
IOAN MIHĂILESCU
UNIVERSITĂȚILE ÎN SCHIMBARE
ARS DOCENDI

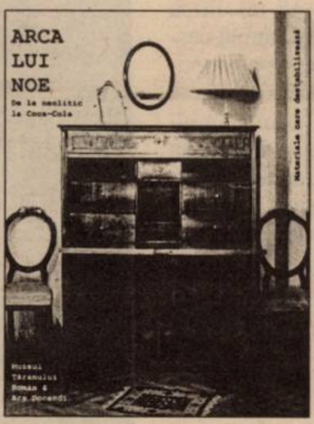
ARCA LUI NOE
De la neolitic la Coca-Cola
Muzeul Țăranului Român & Ars Docendi

IOAN MIHĂILESCU
ROMÂNIA ȘI INTEGRAREA EUROPEANĂ
BIBLIOTECA INSTITUTULUI SOCIAL ROMÂN
ARS DOCENDI

Ofertă specială!

EDITURA DACIA

Calea Dorobanților nr.3 et. IV ap.13,
Cluj-Napoca, jud. Cluj
Distribuție: tel/fax: 021/3458984 (București)
sau tel/fax: 0264/452178 (Cluj-Napoca),
0264/415997 (Depozit, Cluj-Napoca)
E-mail: daciaeditura@yahoo.com
Web: www.edituradacia.ro

IMPORTANTE REDUCERI DE PREȚ!

50 % PENTRU CĂRȚILE DE COLORAT
50 % PENTRU APARIȚIILE EDITORIALE DIN 2002
35 % REDUCERE PENTRU APARIȚIILE EDITORIALE DIN 2003 ȘI 2004

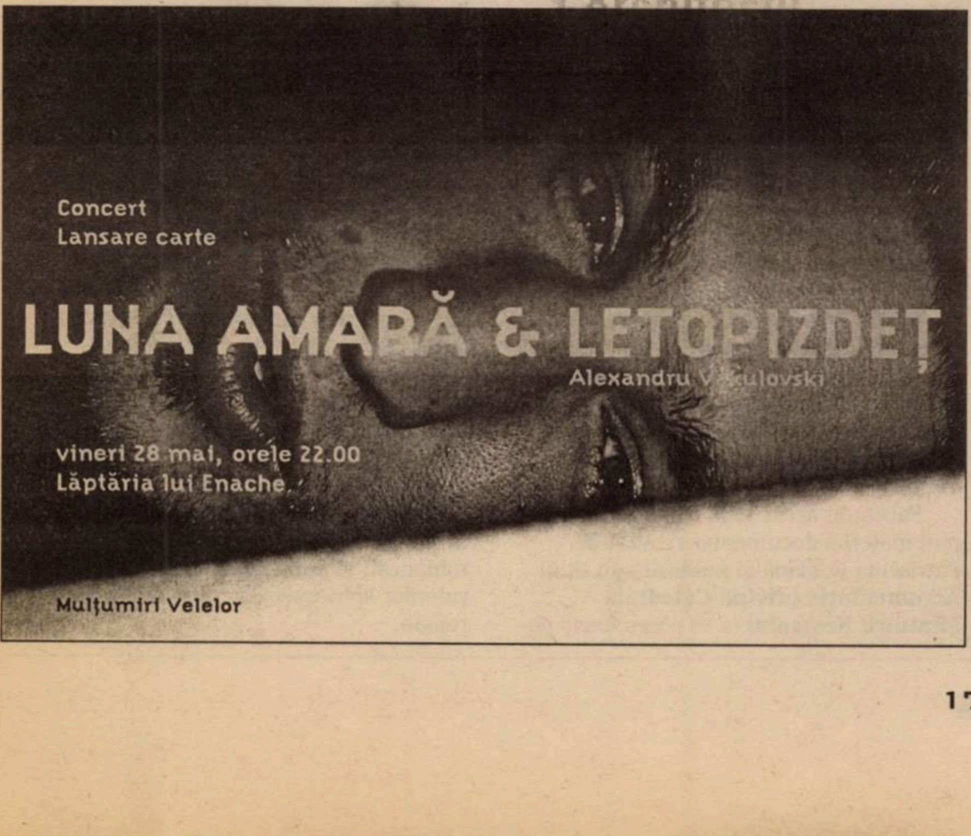
Concert
Lansare carte
LUNA AMARĂ & LETOPIZDEȚ
Alexandru Vakulovski
vineri 28 mai, orele 22.00
Lăptăria lui Enache
Mulțumiri Velelor

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna mai 2004

Expoziții

- pînă în 1 iunie, holul Institutului – Expoziția operelor lui Iulian Frățilă.

Concerte

- 25 mai, ora 19.30, Studio „Mihail Jora", Casa Radio – În cadrul Săptămînii Internaționale a Muzicii Noi, recital de pian cu Ilinca Dumitrescu și ansamblul Inter-Art. În program: opere ale unor compozitori francezi contemporani.
- 28 mai, ora 19.00, Sala „Elvira Popescu" – Concert de chitară clasică cu Maxim Belciug.

INSTITUT FRANÇAIS DE BUCAREST

Institutul Francez din București, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ
24-30 mai 2004

Film

- 25 mai, la Timișoara – în cadrul Festivalului Filmului European, va fi proiectat filmul **Il Miracolo/Miracolul**, Italia, 2003 (dramă). Regia: Edoardo Winspeare. Cu: Claudio D'Agostino, Carlo Bruni, Stefania Casciaro, Anna Ferruzzo, Angelo Gamarro.
- 26 mai, ora 18.00, la sediul Institutului – din seria „Filmul de miercuri", va fi proiectat filmul **La vita è bella/Viața e frumoasă**, Italia 1998. Regia: Roberto Benigni. Cu: Roberto Benigni, Nicoletta Braschi și Giorgio Cantarini.

Expoziții

- 27 mai, ora 18.30, la sediul Institutului – vernisajul expoziției de pictură și grafică **Portretul renascentist** a artistei Floarea Țuțuianu. Expoziția va fi deschisă publicului în perioada 27 mai-17 iunie 2004.
- pînă în 25 mai, la sediul Institutului – este deschisă expoziția de pictură, fotografie și colaj **Măști**. Expoziția include lucrări realizate de membrii Cercului de Arte Plastice „Accent", din cadrul Liceului Teoretic Bilingv „Ion Neculce".

Istituto Italiano di Cultura

Institutul Italian din București, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

EDITURILE ALL
vă recomandă

Dr. Armen
VICTORIAN
MANIPULAREA CREIERELOR
EDITURA ALLFA

Manipularea creierelor

Dr. Armen Victorian

179 000 lei

Comandați aceste cărți și alte apariții ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu și taxe poștale gratuite. Comenzi - bd. Timișoara nr.58, sector 6, cod 061317, București sau C.P. 12 107, București; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

Săptămîna trecută a fost dat publicităţii un apel public în favoarea construirii Catedralei Mîntuirii Neamului în Parcul Carol (textul integral poate fi citit în chenarul din partea de jos a acestor pagini, preluat după ediţia de vineri 21 mai a cotidianului *Ziua*). Un „contraapel“, aşadar, prin care se încearcă contracararea fermelor reacţii ale societăţii civile faţă de multiplele abuzuri care au însoţit declanşarea asaltului asupra unui parc şi a unui monument protejate prin lege. Comentariul Domnicăi MACRI se referă la acest document. De asemenea, Asociaţia Solidaritatea pentru libertatea de conştiinţă reacţionează la cele mai recente evoluţii ale „cazului“.

Ultimele evoluţii legate de Parcul Carol

1. Răspunsul Ministrului Culturii şi Cultelor, Răzvan Theodorescu, la Contestaţia înaintată de Solidaritatea pentru libertatea de conştiinţă împotriva ordinului Nr. 2214/05.04.2004, emis la data de 5 aprilie a.c., prin care sînt radiate de pe lista monumentelor istorice 5,27 ha din Parcul Carol

În contestaţie am atras atenţia Ministrului Culturii şi Cultelor, Răzvan Theodorescu, că nu a respectat condiţiile procedurale privind declasarea, întrucît forul abilitat prin lege să claseze/declaseze monumente este Comisia Naţională a Monumentelor Istorice. Mai mult, titularul dreptului de sesizare pentru declanşarea unei eventuale proceduri de declasare este proprietarul bunului imobil, în acest caz statul român. Ordinul ministrului se bazează însă pe o cerere în acest sens făcută de către Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române, care a primit în administrare terenul – în mod ilegal –, nefiind însă proprietara lui.

Ministrul Culturii şi Cultelor, Răzvan Theodorescu, susţine că, pentru a înainta contestaţia, trebuie să probăm vătămarea unui drept ca urmare a ordinului emis în 5 aprilie a.c. şi solicită un înscris prin care să arătăm că Solidaritatea pentru libertatea de conştiinţă activează în zona protejării monumentelor istorice. Reclamaţia administrativă a fost respinsă ca fiind „informă şi inadmisibilă“, fără însă a se răspunde obiecţiilor faţă de ridicarea Catedralei Patriarhale în Parcul Carol.

În locul revocării respectivului ordin şi/sau al prezentării demisiei, aşa cum ar fi normal într-un stat democratic administrat de politicieni responsabili, ministrul Răzvan Theodorescu alege să se menţină în afara legii şi să sprijine o agresiune asupra monumentelor istorice, în contradicţie cu gîndirea şi legislaţia europene.

În aceste condiţii, asociaţia noastră va continua demersurile legale, inclusiv printr-o acţiune în justiţie împotriva deciziilor ilegale de distrugere a patrimoniului cultural şi istoric din Parcul Carol.

2. Distrugerea prin implozie a monumentului din Parcul Carol

Ne exprimăm îngrijorarea faţă de informaţiile apărute în presă privind distrugerea prin implozie a arcadelor mausoleului construit de arhitectul Nicolae Cucu. Specialiştii în domeniu au ridicat încă de la început obiecţii de fond cu privire la minciuna vehiculată cum că monumentul va fi demontat, mutat şi remontat ulterior în altă parte. După desfacerea plăcilor de granit (din care nu se poate salva mai mult de 40%) ar urma ca miezul arcadelor, care este din beton armat monolit, să fie distrus pur şi simplu. El nu poate fi nici translatat, nici „demontat“. Proiectul firmei Aedificia Carpaţi urmăreşte distrugerea unei opere de artă modernă de o valoare inestimabilă, unicat în Europa şi preţuită ca atare de către arhitecţi şi bucureşteni.

O implozie urmată de prăbuşirea arcadelor înspre Institutul Astronomic al Academiei Române, aflat la cca 150 m (monumentul avînd înălţimea de 48 m), după cum atrag atenţia astronomii, înseamnă desfiinţarea observaţiilor profesioniste ale institutului. Praful produs de explozie ar afecta transparenţa cerului în zonă pentru mult timp, şocul imploziei ar duce la spargerea oglinzilor şi lentilelor şi la afectarea altor instrumente mecanice şi electronice, compromiţînd definitiv activitatea Institutului.

3. Consultarea arhitecţilor organizată de Ordinul Arhitecţilor, filiala din Bucureşti, cu privire la amplasarea Catedralei Patriarhale în Parcul Carol

Un alt motiv de consternare a fost oferit zilele trecute de informaţia apărută în presa privind o aşa-zisă consultare, la cererea Patriarhiei, a membrilor Ordinului Arhitecţilor, filiala Bucureşti. Preşedintele filialei, dl arh. Viorel Hurduc, a trimis arhitecţilor invitaţia de a vota în privinţa amplasării în Parcul Carol a Catedralei Patriarhale, cu precizarea că, dacă aceştia nu se pronunţă pînă joi 20 mai, se va considera că votul lor este favorabil ridicării bisericii în parc. Sîntem convinşi că arhitecţii bucureşteni vor reacţiona faţă de acţiunea domnului Viorel Hurduc, condamnînd caracterul său nedemocratic şi manipulator.

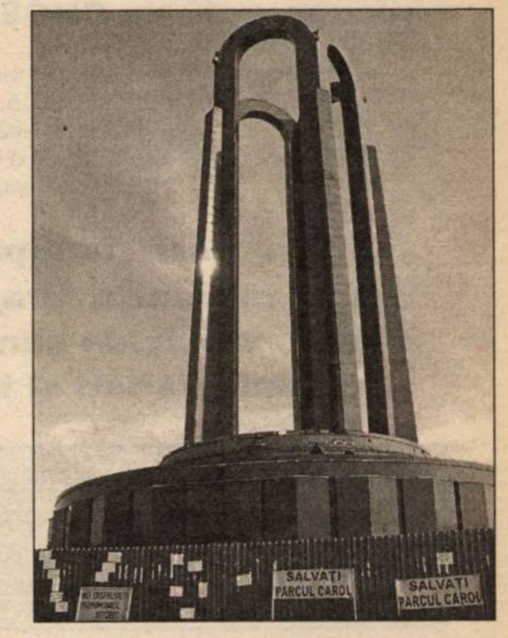

SALVAȚI PARCUL CAROL

Sprijinim conducerea Ordinului Arhitecţilor din România în orice măsură va lua pentru reintrarea în normal şi pentru recunoaşterea demnităţii profesionale a arhitecţilor.

Solidaritatea pentru
libertatea de conştiinţă
Tel. 021/326.78.65, 0723.399.138
www.humanism.ro
remuscernea@humanism.ro

23 mai 2004

V.VOICULESCU
opera literară · proza
V.VOICULESCU
opera literară · poezia
V.VOICULESCU
opera literară · dramaturgia · documente biografice
manuscrise sechestrate · manuscrise regăsite

V.VOICULESCU • Opera literară
Proza. Poezia. Dramaturgia. Documente biografice.
Manuscrise sechestrate - manuscrise regăsite

ediţie îngrijită
de *Roxana Sorescu*

Preţ de vânzare: 2.500.000 lei
Pentru comenzile
adresate direct editurii
beneficiaţi de 15% reducere

EDITURA CARTEX 2000
tel: 260.12.70

Apel pentru construirea Catedralei Patriarhale

Noi, semnatarii prezentului manifest, membri ai societăţii civile româneşti,

lăsînd deoparte orice deosebiri politice, ideologice, culturale sau religioase,

fiind solidari prin ataşamentul faţă de principiile constituţionale, naţionale şi europene asumate de Statul român şi prin respectul faţă de tradiţiile culturale şi spirituale ale poporului român,

adresîndu-ne cu deosebit respect conducătorilor Statului, autorităţilor legislative, executive şi judecătoreşti, administraţiei locale, instituţiilor de cultură, asociaţiilor civice, profesionale, sindicale şi patronale, cultelor religioase, reprezentanţilor mass-media,

cerem tuturor forţelor responsabile să acţioneze neîntîrziat, potrivit competenţelor lor, pentru realizarea următoarelor deziderate legate de proiectul Catedralei Patriarhale cu hramul Înălţarea Domnului şi Sf. Ap. Andrei, Ocrotitorul României – Catedrala Mîntuirii Neamului:

1. Încetarea dezinformărilor, minciunilor şi învrăjbirii

Cerem încetarea imediată a campaniei de dezinformare cu privire la proiectul Catedralei Patriarhale care urmează a fi ridicată pe colina ce străjuieşte Mormîntul Eroului Necunoscut (Dealul Filaret, în Parcul Carol din Bucureşti).

Cerem oprirea oricăror acţiuni de politizare a acestui subiect şi păstrarea eventualelor dezbateri publice în afara intereselor electorale sau politice de orice fel. Este regretabil şi ruşinos faptul că, în mod sistematic, opinia publică este grav dezinformată cu privire la semnificaţiile reale ale acestui proiect cultural-spiritual, iar cetăţenii sînt atraşi într-o dezbatere cu caracter politico-propagandistic de joasă factură, prin care se urmăreşte învrăjbirea şi manipularea electorală.

Relevant pentru dimensiunea dezinformării este faptul că pe chiar *site*-ul oficial al Primăriei Capitalei se află scris, cităm: „Construirea Catedralei Mîntuirii Neamului în Parcul Carol implică dezafectarea monumentului Soldatului Necunoscut (sic!)“. Acest neadevăr este cu atît mai revoltător cu cît unul din principalele motive pentru care Catedrala trebuie construită pe Dealul Filaret este tocmai străjuirea liturgică a Mormîntului Eroului Necunoscut! Căci una din principalele meniri ale Catedralei este cinstirea eroilor căzuţi pentru libertatea românilor, fapt dovedit de însuşi hramul Înălţarea Domnului (Ziua Eroilor).

2. Respectarea adevărului istoric şi informarea corectă a opiniei publice

Cerem ca opinia publică să fie corect informată cu privire la Mormîntul Eroului Necunoscut, amplasat în 1923 la poalele Dealului Filaret, apoi profanat şi strămutat samavolnic de conducerea comunistă în 1958 şi, în fine, readus la locul său în 1991, cu cinstirea cuvenită, în prezenţa conducătorilor Statului şi ai Armatei şi sub autoritatea spirituală a PF Părinte Teoctist, Patriarhul României.

Cerem ca cetăţenii României să fie corect informaţi cu privire la legitimitatea construirii Catedralei Patriarhale pe amplasamentul ocupat în mod abuziv şi profanator de aşa-zisul „monument al eroilor comunişti“ (monument dezafectat în 1990).

Facem în acest sens trimitere la amplul material documentar realizat de Patriarhia Română şi publicat sub titlul **Argumentaţie privind Catedrala Mîntuirii Neamului** (a se vedea *www.patriarhia.ro*), document la care subscriem şi care, pentru orice om de bună credinţă, oferă argumente istorice, juridice, urbanistice, culturale şi religioase incontestabile cu privire la legitimitatea proiectului de construcţie a Catedralei, firesc îngemănată cu Mormîntul Eroului Necunoscut.

3. Oprirea profanării Mormântului Eroului Necunoscut

Cerem înlăturarea imediată a aşa-zisului „monument al eroilor comunişti“, construcţie care, discreţionar amplasată în 1960-1963 în proximitatea Mormîntului Eroului Necunoscut, reprezintă o pîngărire a memoriei celor ce au luptat şi au murit pentru libertatea poporului nostru.

Un pseudo-monument care glorifică o ideologie nefastă, atee, condamnată de istorie şi abandonată de lumea civilizată, nu are ce căuta în capitala unei ţări care a optat pentru libertate şi democraţie.

Observăm cu tristeţe că cele cîteva iniţiative civice care militează pentru conservarea monstruosului simbol comunist fac, conştient sau nu, jocul unor forţe de sorginte rezidual-comunistă care, prin dezinformare, demagogie şi agresivitate urmăresc învrăjbirea comunităţii româneşti şi profanarea simbolurilor şi valorilor spirituale autentice ale poporului român.

Aplaudacii contraatacă

DOMNICA MACRI

Ziarul **Ziua** din 20 mai a publicat un „apel-manifest“ *în favoarea* construirii catedralei patriarhale în Parcul Carol.

Mulţi au fost amuzaţi de acest demers ca de un semn al neputinţei. El nu este însă deloc inofensiv, pentru că face apel la demagogie într-un mod agresiv, dar din ce în ce mai eficient în societatea noastră.

Semnatarii, 76 de nume, unele marcante, din diverse zone socio-profesionale, se exprimă în calitate de reprezentanţi ai societăţii civile şi invocă o imparţialitate „politică, ideologică, culturală şi religioasă“ care în multe dintre cazuri este flagrant contrazisă de apartenenţa lor (politică, religioasă...).

Scrisoarea creează în mod voit confuzie cu privire la definiţia şi rolul societăţii civile. Ea nu este în nici un caz chemată să decidă unde se construieşte o catedrală. În schimb poate – şi trebuie! – să protesteze faţă de încălcarea legilor şi a regulamentelor care, în mod normal, i-ar acredita pe specialişti să ia o decizie. O intervenţie în sens invers este absurdă şi inutilă. *Această* „societate civilă“, cea care aplaudă în texte publice şi servile deciziile deja adoptate ale guvernului, aminteşte suspect de „tradiţia“ scrisorilor de adeziune. În plus, semnatarii se erijează în „orice om de bună credinţă“, uitînd, pe de o parte, că nesocotirea dreptului la opinie al celorlalţi îi descalifică din postura de membri imparţiali ai societăţii civile şi, pe de altă parte, că supra-generalizarea („orice om“) este o eroare de logică.

Şi nu e singura din această scrisoare deschisă care, chiar şi ca tip de demers, pare o biată copie în oglindă a eforturilor făcute de societatea civilă pentru a stopa abuzurile puterii în legătură cu Parcul Carol.

De exemplu, o frază afirmă că „BOR reprezintă de două milenii opţiunea de credinţă a românilor“, făcînd o uriaşă confuzie (probabil din nou voită) între BOR şi creştinism. O altă sintagmă, altminteri foarte rimată, numeşte proiectata catedrală un „aşezămînt esenţial pentru întreg sistemul instituţional, cultural şi spiritual naţional“. Reiese că numai şi numai construind pe platforma din Parcul Carol se mai poate salva sistemul instituţional românesc.

Semnatarii mai invocă şi aderarea la principiile „constituţionale, naţionale şi europene“ care (lăsînd la o parte imaterialitatea unui termen ca „principii naţionale“) ar trimite spre respectarea legilor, adică a constituţiei, cu toate că apelul apără un proiect total neconstituţional, multiplu ilegal şi care încalcă flagrant convenţii internaţionale semnate de România.

Fraza „nici o instituţie sau organizaţie din afara Bisericii nu are dreptul moral sau legal de a interveni în intimitatea vieţii noastre spiritual-religioase“ – care ignoră realitatea simplă că soarta unui parc-monument istoric, protejat de legile în vigoare, nu este, în nici un fel, intimitatea spirituală a cuiva – nu este decît pură demagogie.

Apelul se adresează, printre alţii, „conducătorilor Statului, autorităţilor legislative, executive şi... judecătoreşti“. Nu cunoaştem pînă acum apeluri, manifeste, proteste sau acţiuni de *lobby* care să poată viza puterea judecătorească, teoretic independentă şi ferită de influenţe de orice fel. Singura scuză pentru această scăpare la limita legalităţii ar fi că pe autor l-a luat valul enumerărilor, precum pe Caţavencu, în celebrul lui discurs: „Caţavencu – ...pe calea politică.../ Popescu – Bravo!/ Caţavencu – Socială.../ Ionescu – Bravo!/ Caţavencu – Economică.../ Popescu – Bravo!/ Caţavencu – Administrativă.../ Ionescu – Bravo!/ Caţavencu – Şi... şi.../ Ionescu, Popescu, grupul – Bravo! Bravo!“.

Trimiterile nu sînt însă doar caragialeşti (parodice), ci şi ceauşiste (tragice). Limbajul de lemn revine („cerem forţelor responsabile să acţioneze neîntîrziat“), ca şi gustul de sorginte NKVD-istă pentru epitete grele şi grav acuzatoare („monstruosul simbol comunist“, „dezbaterile cu caracter politico-propagandistic de joasă factură“, „amplasamentul ocupat în mod abuziv şi profanator“).

Cui i se poate adresa un astfel de apel demagogic, un amestec de neadevăruri, confuzii şi lipsă de logică? Numai unui public nepregătit şi dezinformat, gata oricînd să asimileze exprimarea sforăitoare, patriotardă, plină de locurile comune ale discursului comunist. În fond, discursul public oficial şi televiziunea – dar mai ales radioul – de stat au avut grijă să cultive şi în ultimii 14 ani aceiaşi paraziţi de formă şi conţinut care, în deceniile de ceauşism, ţineau loc de ştiri.

Iar publicul neinformat şi „adăpat“ la limba de lemn a organelor de partid şi de stat este – dacă e să ne luăm după studiile sociologice – electoratul preferat al unei anumite sigle politice. ▮

Master în Management şi politici culturale în Balcani

Programul de studii postuniversitare în Management şi politici culturale în Balcani este organizat de Universitatea de Artă din Belgrad (UAB) în colaborare cu Universităţile franceze Lyon II şi Institutul de Studii Politice din Grenoble şi este susţinut de Ministerul Francez al Afacerilor Externe, cu participarea UNESCO şi a Iniţiativei Central Europene. Ambasada Franţei la Bucureşti, Institutul Francez din Bucureşti şi Asociaţia Culturală ECUMEST sînt partenerii locali ai acestui proiect.

Acest program de formare se adresează absolvenţilor care posedă deja o diplomă universitară sau tinerilor profesionişti din domeniul cultural din întreaga regiune balcanică ce posedă cunoştinţe solide de limbă franceză şi/sau engleză. Programul post-universitar are ca scop formarea viitorilor manageri ai organizaţiilor culturale publice sau private din regiune, furnizîndu-le instrumente de analiză teoretică şi operaţională, necesare pentru dezvoltarea şi punerea în practică a politicilor şi a proiectelor culturale.

Programul se derulează pe parcursul a doi ani de studiu. Primul an (1 noiembrie 2005-31 mai 2006) este consacrat cursurilor, dezvoltării de proiecte, studiilor de caz, precum şi unei vizite de studiu. Cel de-al doilea an este destinat unui stagiu practic de 3-6 luni într-o instituţie culturală din Balcani sau din Franţa, precum şi redactării tezei de absolvire, a cărei susţinere va avea loc în iunie 2006.

Studenţii nefrancofoni pot urma, în cadrul universităţii, cursuri de limbă franceză, 6 ore/săptămînă). Cursurile vor avea loc în limba franceză (cu traducere consecutivă în engleză) sau în limba engleză.

Acest program oferă şansa de perfecţionare şi de obţinere a unui certificat în management cultural şi candidaţilor care nu posedă o diplomă universitară. Absolvenţilor francofoni li se va acorda Diplomă franceză pentru ciclul 3 – Master, eliberată de către Universităţile Pierre-Mendès France din Grenoble şi Lyon 2 Lumière. Studenţii anglofoni vor primi diplomă de Master în Management Cultural, eliberată de Universitatea de Artă din Belgrad.

Condiţii de înscriere:

- fluenţă în franceză sau engleză
- titular al unei diplome universitare (minimum 4 ani de studii) sau experienţă relevantă în domeniul cultural.

Procedura de înscriere:

Dosarul de înscriere (în limba engleză sau franceză) trebuie să includă:

1) formularul de înscriere completat, însoţit de o scrisoare de motivaţie în care candidatul va explica relevanţa cursului pentru cariera sa profesională, precum şi un Curriculum Vitae (de trimis în variantă electronică pe adresa *medjunar@arts.bg.ac.yu* pînă la data de 31 mai 2004);

2) traducerea legalizată a diplomei universitare (ce trebuie trimisă prin poştă, în atenţia drei Marijana Cvetkovic, pînă la data de 15 septembrie 2004).

Procedura de selecţie

Selecţia candidaţilor va fi realizată pe baza dosarelor de către o Comisie de selecţie în cadrul Universităţii de Artă din Belgrad.

Candidaţii selecţionaţi care solicită o bursă de studiu din partea Ambasadei Franţei la Bucureşti vor fi supuşi unui interviu ce va avea loc la Bucureşti în a doua parte a lunii septembrie.

Taxele de şcolarizare sînt de 1.000 euro pe an. Costurile şederii în Belgrad sînt suportate de către studenţi. Studenţii francofoni sînt invitaţi să solicite sprijin financiar Ambasadei Franţei.

Mai multe detalii şi formularele de înscriere sînt disponibile la *www.ecumest.ro* sau *www.culture-france.ro*.

---

4. Începerea neîntîrziată a construcţiei Catedralei Patriarhale

Cerem înlăturarea imediată a piedicilor ridicate în mod nedrept în calea construirii Catedralei Patriarhale, aşezămînt esenţial pentru întreg sistemul instituţional, cultural şi spiritual naţional, menit să reprezinte suprem-liturgic comuniunea românilor de peste timp şi loc.

Reamintind că nici o instituţie sau organizaţie din afara Bisericii nu are dreptul moral sau legal de a interveni în intimitatea vieţii noastre spiritual-religioase, cerem să fie respectat dreptul sacru şi constituţional al românilor de a-şi cinsti creştineşte eroii şi strămoşii.

Cerem încetarea atacurilor la adresa Bisericii Ortodoxe Române, instituţie care reprezintă, de aproape două milenii, opţiunea de credinţă a majorităţii zdrobitoare a românilor.

Cerem să fie începute neîntîrziat lucrările de construcţie a Catedralei Patriarhale cu hramul Înălţarea Domnului şi Sf. Ap. Andrei, Ocrotitorul României, potrivit proiectului aprobat de Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Dat în Bucureşti, la Înălţarea Domnului – Ziua Eroilor
joi 20 mai 2004

Semnatari:

conf. univ. dr. ing. **Ioan ABRUDAN** (silvicultor), prof. univ. dr. **Silviu ANGELESCU** (filolog), **Vartan ARACHELIAN** (ziarist), acad. **Constantin BĂLĂCEANU-STOLNICI**, conf. univ. dr. **Radu BĂLTAŞIU** (sociolog), prof. univ. dr. **Ilie BĂDESCU** (sociolog), **Florian BICHIR** (jurnalist), lect. univ. dr. **Corina BISTRICEANU** (sociolog), conf. univ. dr. **Răzvan C. BOBULESCU** (lider sindical), prof. univ. dr. ing. **Willy BOLD SZABO** (specialist în electrotehnică), ing. **Matei BRĂTIANU** (lider sindical), prof. dr. **Adrian BOERU** (filozof), **Tamara BUCIUCEANU-BOTEZ** (actriţă), **Răzvan BUCUROIU** (publicist), **Nicu BUTNARU** (Asociaţia ROMFEST 21), prof. univ. dr. **Gheorghe BUZATU** (istoric), prof. univ. dr. **Ioan CAPROŞU** (istoric), academician **Virgil CÂNDEA**, **Ion CĂRMĂZAN** (regizor), **Cornel Constantin CIOMÂZGĂ** (scriitor), **Bucur CHIRIAC** (scriitor), acad. **Mihai CIMPOI** (istoric literar), prof. univ. dr. **Gheorghe CLIVETI** (istoric), **Răzvan CODRESCU** (publicist), prof. univ. dr. **Ion COJA** (filolog), **Bogdan COMARONI** (jurnalist), **Mihai CONSTANTINESCU** (regizor), dr. **Florin CONSTANTINIU** (membru corespondent al Academiei Române), prof. univ. dr. **Margareta COSTEA** (economist), prof. univ. dr. **Marcel DUHĂNEANU** (economist), **Sorin DUMITRESCU** (pictor, preşedintele Fundaţiei Anastasia), ing. **Dumitru COSTIN** (lider sindical), **Gabriel COTABIŢĂ** (artist), dr. **Victor CRĂCIUN** (istoric al culturii), prof. univ. dr. **Iulian CREŢU**, **Mihaela CUTUŞ** (ziarist), conf. univ. dr. **Mihail DIACONESCU** (istoric literar), dr. **Corneliu DIDA** (jurnalist), dr. **Alexandru DIŢĂ** (istoric), av. **Toma DRAGOMIR** (jurist), arhitect **Ion DRĂGULINESCU**, asist. univ. **George ENACHE** (Universitatea Dunărea de Jos, Galaţi), **Constantin FLONDOR** (pictor), conf. univ. dr. **Nae GEORGESCU** (eminescolog), acad. **Eugen GREBENICOV** (specialist în tehnică aerospaţială), **Dan Cristian ICHIMESCU** (redactor-şef revista **Scara**), prof. univ. dr. ing. **Dan Ioan IONESCU-SISEŞTI** (agronom), **Claudiu IORDACHE** (scriitor), **Dumitru IUGA** (jurnalist), **Lazăr LĂDARIU** (jurnalist), prof. univ. dr. **Dumitru MARIN** (economist), **Dumitru MANOLACHE** (jurnalist), **Ion MIRCEA** (scriitor), **Dan MOCĂNESCU** (lider sindical), **Răsvan MOLDOVEANU** (jurnalist), **Radu MORARU** (jurnalist), **Bogdan MUNTEANU** (jurnalist), lect. univ. **Marian MUNTEANU** (filolog), acad. prof. dr. **Theodor NEAGU**, prof. univ. dr. **Dumitru OTOVESCU** (antropolog), lect. univ. **Cristian PANTELIMON** (Universitatea Spiru Haret), **Ion PAPUC** (scriitor), **Adrian PĂTRUŞCĂ** (jurnalist), **Adrian Nicolae PETCU** (istoric), g-ral (r) **Constantin POPESCU** (veteran de război), **Traian POPESCU** (Asociaţia Română a Foştilor Deţinuţi Politici şi Luptători Anticomunişti), **Dan PURIC** (regizor, actor), prof. univ. dr. **Aurel PREDA** (diplomat), lect. dr. **Miron ROMAN** (sociolog), **George RONCEA** (Centrul pentru Studii şi Dezvoltare Comunitară), **Victor RONCEA** (jurnalist, Asociaţia Civic Media), conf. univ. dr. **Gheorghe RUXANDA** (economist), prof. univ. dr. **Dan SACHELARIE** (specialist în microelectronică), acad. **Petru SOLTAN** (matematician), prof. univ. dr. **Octavian STĂNĂŞILĂ** (matematician), dr. ing. **Ion STĂNCIULESCU** (lider patronal), prof. univ. dr. **Gheorghe SISEŞTEAN** (antropolog), ing. **Răzvan ŞTIRBU** (lider patronal), **Mihai TATULICI** (jurnalist), **Claudiu TÂRZIU** (jurnalist), dr. **Ioan TELEIANU** (preşedintele Societăţii Române de Homeopatie), prof. univ. dr. **Eugeniu ŢURLEA** (economist), **Rafael UDRIŞTE** (jurnalist), arhitect prof. univ. dr. **Sorin VASILESCU**, **Mugur VASILIU** (preşedintele Asociaţiei Române pentru Cultură şi Ortodoxie), ing. **Ştefan VARFALVI** (lider patronal), acad. **Grigore VIERU** (scriitor), prof. univ. dr. **Marian VOICULESCU** (filozof), ing. **Eugen ZAINEA** (jurnalist)

A fi minoritar în secolul XXI

GINA PANĂ

În perioada 6-12 mai, sediul Centrului de Studii Ebraice „Goldstein Goren“ al Facultăţii de Litere din Universitatea Bucureşti a găzduit două manifestări internaţionale importante atît prin tematica aleasă de organizatori, cît şi prin calitatea şi densitatea informaţiilor prezentate de participanţi.

Evenimentele au fost organizate de Asociaţia IDEE în cooperare cu Centrul de Studii Ebraice „Goldstein Goren“ şi Institutul Român de Istorie Recentă. Ambele fac parte dintr-un proiect mai amplu, intitulat **Identitate Minoritară în Secolul XXI**, derulat de către organizatori cu finanţarea Consiliului Europei şi sprijinul logistic al Muzeului Yad-Vashem din Ierusalim şi al Muzeului Memorial al Holocaustului din Washington. Ca şi în ceilalţi ani – pentru că aceste evenimente culturale sînt deja la a patra ediţie –, seminariile s-au bucurat de prezenţa unor oaspeţi de seamă din ţară şi din străinătate.

Primul seminar s-a desfăşurat în perioada 6-8 mai şi a avut o temă extrem de actuală, mai ales în perspectiva viitoarei integrări a României în Uniunea Europeană, preluînd chiar titlul proiectului, şi anume **Identitate minoritară în secolul XXI**. Seminarul a fost împărţit pe cinci secţiuni. Prima zi a fost dedicată multiculturalismului şi dialogului interetnic şi inter-religios (secţiune moderată de Liviu Papadima, Decanul Facultăţii de Litere a Universităţii Bucureşti) şi problemei identităţii evreieşti în secolul XXI (secţiune moderată de Liviu Rotman, cercetător la Diaspora Research Institute, Universitatea Tel Aviv). Comunicările primei zile a seminarului au inclus subiecte incitante. Secţiunea întîi a oferit o gamă largă de abordări: **De la evreitatea Europei la europenismul evreilor** (Liviu Rotman, Universitatea Tel Aviv), **O societate multiculturală viabilă – cazul Banatului** (Victor Neumann, Universitatea de Vest, Timişoara), **Toleranţa românilor faţă de minorităţi între mit şi realitate** (Andrei Oişteanu, Centrul „Goldstein Goren“), **Moralitatea elementară – saşi şi români în satele transilvane** (Vasile Morar, Universitatea Bucureşti). Mai specializată – aşa cum indică şi titlul –, a doua secţiune s-a oprit la aspecte mai concrete, dar nu mai puţin interesante: **Contribuţii evreieşti la cultura română – Moses Gaster** (Măriuca Stanciu, Centrul „Goldstein Goren“), **Imaginea elitei prin necrologurile din „Egalitatea“ în perioada 1925-1930** (Anca Ciuciu, Centrul de studiere a istoriei evreilor din România), **Utilizarea tezei „iudeo-bolşevismului“ de către presa românească în perioada celui de-al doilea război mondial** (George Voicu, Universitatea Bucureşti), **Situaţia evreilor din ţările arabe după al doilea război mondial, 1945-1955** (Cristina Toma, Universitatea Bucureşti).

Cea de a doua zi a seminarului a fost şi ea împărţită în două secţiuni: **Holocaustul ca problemă definitorie a identitaţii evreieşti** (moderator Andrei Oişteanu) şi o secţiune specială, destinată studenţilor Centrului „Goldstein Goren“. Temele prezentate la a treia secţiune au fost: **Theologia gloriae şi antisemitismul modern. Voltaire, Wagner şi Hitler** (Gina Pană, Universitatea Bucureşti), **Educaţia privind Holocaustul** (Felicia Waldman, Centrul „Goldstein Goren“), **Holocaustul în cultura istorică a Europei postbelice** (Mihai Chioveanu, IRIR/Centrul „Goldstein Goren“), **Spaţiu public, istorie simbolică şi percepţia Holocaustului în Ungaria postcomunistă** (Michael Shafir, Radio Europa Liberă). Secţiunea a patra, destinată studenţilor, s-a remarcat prin totala lipsă de inhibiţii în tratarea unor subiecte deloc comode, dar necesar de discutat, precum şi prin maturitatea abordării acestora: **Imaginea evreului în materialele de propagandă nazistă** (Ioana Surpăţeanu), **Imaginea evreului în Triod** (Anca Harnagea), **Antisemitism, antisionism, antirasism în timpul celei de-a doua intifade – reflectate în presa franceză 2000-2003** (Alina Pungă), **Geneza negaţionismului în spaţiul european** (Ana Bărbulescu), **Rasism, antisemitism, xenofobie: libertatea comunicării pe Internet** (Ştefania Nalbant).

A treia zi a seminarului a avut o singură secţiune, cu titlul **Moştenirea culturală a minorităţilor naţionale – studii de caz**, coordonată de generalul Mihail Ionescu, directorul Institutului pentru Studii Politice de Apărare şi Istorie Militară. Temele prezentate aici au acoperit la rîndul lor o paletă largă: **Participarea maghiarilor la viaţa politică din România postdecembristă** (Anton Niculescu, UDMR), **Armenii** (Varujan Vosganian, UAR), **Despre Comisia internaţională pentru studierea Holocaustului în România** (Mihai Ionescu), **Titulatura comunităţii evreieşti din Alba Iulia – punct de reper al evoluţiei sale** (Ana Maria Caloianu, Universitatea Cluj), **Rromii în Samudaripen – Holocaust** (Petre Petcuţ, Bucureşti), **Proiectul „Romanian Jewish Heritage“** (Alexandru Florian, AMCER).

Cel de-al doilea seminar a avut loc între 10-12 mai şi a constat într-o sesiune de comunicări privind predarea problemei Holocaustului în România. Ministerul Educaţiei şi Cercetării s-a implicat în acest an mai activ decît pînă acum în organizarea seminarului, fiind reprezentat de inspectorul general pentru istorie, Doru Dumitrescu, şi invitînd în mod direct profesori de istorie şi inspectori din Bucureşti şi din ţară să participe la comunicările şi dezbaterile organizate de Asociaţia IDEE, împreună cu Centrul „Goldstein Goren“ si IRIR. Îmbucurător a fost faptul că la acest seminar au participat şi elevi din clasele de liceu, demonstrînd astfel interesul faţă de acest subiect, pe care unii profesori preferă încă să îl ignore, dat fiind că pentru predarea Holocaustului este alocată o singură oră pe an, şi aceea opţională. S-au făcut totuşi progrese, datorate mai ales acelor profesori care au derulat din proprie iniţiativă diverse proiecte avînd Holocaustul drept temă centrală.

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro
Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

Seria "*Cambridge Companion*" >>Cambridge University Press>>

resurse esenţiale în cunoaşterea şi aprofundarea marilor

nume ale istoriei spirituale şi culturale universale >>

monografii complete, bibliografii actualizate

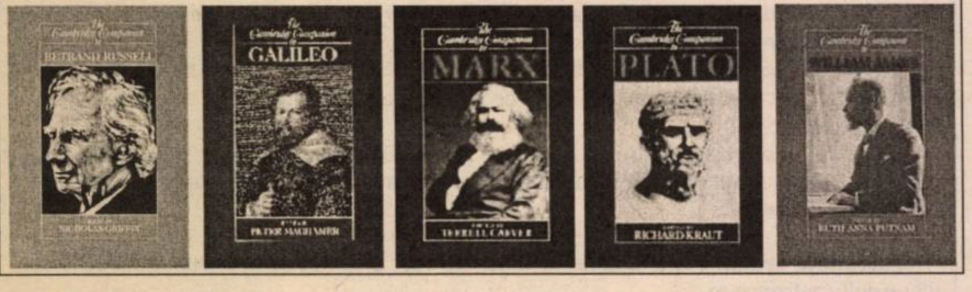
The Cambridge Companion to BETRAND RUSSELL
NICHOLAS GRIFFIN
The Cambridge Companion to GALILEO
PETER MACHAMER
The Cambridge Companion to MARX
TERRELL CARVER
The Cambridge Companion to PLATO
RICHARD KRAUT
RUTH ANNA PUTNAM

Radio Total 96.9 FM

POLITICI ŞI PRACTICI VIZUALE.
CODURI ŞI IDENTITĂŢI
www.metacult.ro

Prima zi a seminarului a fost deschisă de Răzvan Pîrîianu (Central European University, Budapesta), care a abordat interactiv **Identificarea şi combaterea stereotipurilor/prejudecăţilor despre istoria naţională**, urmat de comunicarea lui Mihai Răzvan Ungureanu – SECI, Viena – cu tema **Vecini: Relaţiile între români şi minorităţi în trecut**. Au fost apoi aduse în discuţie două subiecte mereu actuale, şi anume: **Forme tradiţionale şi moderne de antisemitism** (Leon Volovici, Universitatea Ebraică din Ierusalim) şi **Negarea Holocaustului** (Michael Shafir, Radio Europa Liberă).

În cea de-a doua zi a seminarului au fost prezentate comunicări cu temele: **Evoluţia fascismului şi nazismului în Europa şi în România: influenţa asupra minorităţilor** (Mihai Chioveanu IRIR/Centrul „Goldstein Goren“), **Atitudini româneşti faţă de Holocaust** (Andrei Oişteanu, Centrul „Goldstein Goren“), **Capitolul românesc al Holocaustului** (Liviu Rotman, Universitatea Tel Aviv). Tot aici a avut loc şi un *workshop* despre **Modalitatea de predare a Soluţiei Finale**, susţinut de Ephraim Kaye, director al International School for Holocaust Studies de la Yad Vashem. Profesorul Kaye şi-a structurat informaţiile astfel încît să pună punctul pe i, arătînd că toţi participanţii la punerea în practică a Soluţiei Finale au avut posibilitatea să aleagă dacă doresc sau nu să ia parte la uciderea evreilor.

Ultima zi a fost rezervată vizitelor la Muzeul de istorie al comunităţii evreilor din Bucureşti şi la Muzeul Holocaustului, unde au avut loc discuţii cu doi membri ai Asociaţiei victimelor Holocaustului: Liviu Beriş, supravieţuitor din Transnistria şi Oliver Lustig, supravieţuitor al lagărului de la Auschwitz. Întrebările, multe şi variate, puse de către profesorii de istorie şi de către elevi demonstrează că asemenea întîlniri cu supravieţuitorii sînt necesare pentru a coborî uneori discuţia dintr-un plan teoretic într-un plan real, concret, al experienţelor la limită, pe care aceşti oameni le-au trăit.

Comunicările care au încheiat cele trei zile de seminar privind predarea Holocaustului au fost: **Concurenţa martirologiei. Holocaust *vs.* Gulag în Europa de est postcomunistă** (Mihai Chioveanu, IRIR/Centrul Goldstein Goren), **Atitudini ale bisericilor creştine faţă de Holocaust în Europa şi în România** (Gina Pană, Universitatea Bucureşti), **Soarta evreilor în Europa celui de-al doilea război mondial** (Carol Iancu, Universitatea Montpellier III, Franţa). Tot în cadrul acestei secţiuni, Hary Kuller – cercetător în cadrul Centrului pentru studierea istoriei evreilor din România – a prezentat un CD intitulat **The Jews of Romania. History, Culture and Civilization**, fiecare participant primind din partea organizatorilor şi a fundaţiei Romanian Jewish Heritage acest material cu informaţii importante privind comunitatea evreiască din România, precum şi volumul **The Holocaust and Romania. History and Contemporary Significance**, editat de Institutul pentru Studii Politice de Apărare şi Istorie Militară, Centrul „Goldstein Goren“ şi Diaspora Research Center al Universităţii Tel Aviv în 2003.

Seminarul s-a încheiat cu dezbaterea pe tema posibilităţii editării pe plan local a unor materiale destinate predării problemei Holocaustului, care să trateze în mod adecvat capitolul românesc al acestuia.

Reuşita acestor seminarii a constat în faptul că toate comunicările au suscitat întrebări, discuţii şi comentarii interesante, iar această interactivitate a lăsat să se întrezărească posibilitatea de-tabuizării unor subiecte care au fost prea mult timp ocultate.

▪

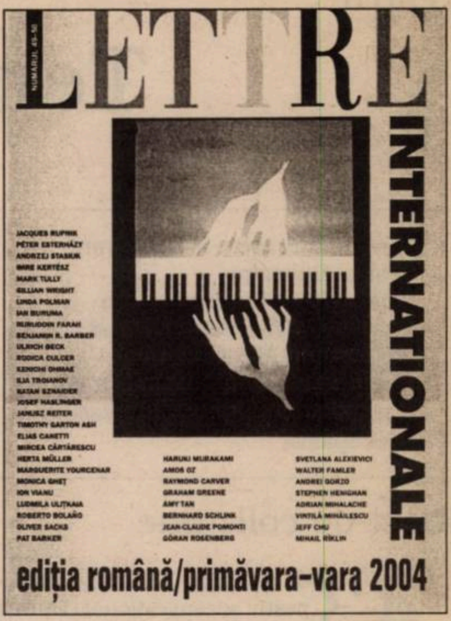

A apărut un nou număr din ediţia română a revistei **Lettre Internationale** (primăvara-vara 2004). Din sumar, reţinem în primul rînd grupajul tematic **Descoperirea Europei**, cu texte de atitudine despre problemele Europei Centrale şi de Sud-Est semnate de scriitorii Jacques Rupnik (**Extindere lină?**), Péter Esterházy (**Noi, cei care tulburăm liniştea**), Andrzej Stasiuk (**Sălbatici, vicleni, exotici**) şi Imre Kertesz (**Europa privită dinspre Răsărit**). Oarecum pe aceeaşi linie, e de semnalat şi ancheta despre dilemele globalizării, **Priviri asupra zilei de mîine**, cu intervenţii şi comentarii „la temă“ de Benjamin Barber (**„Pînă acum am globalizat poveştile şi viciile acestei lumi“**), Ulrich Beck („**O multitudine de probleme locale care au o cauză globală“**), Rodica Culcer (**Statul naţional şi democraţia în epoca globalizării**), Keichi Ohame (**„Guvernele se ocupă de interesele unor grupuri de interese care-i sprijină la rîndul lor pe politicieni“**), Ilia Troianov (**„O tensiune schizofrenică între oportunismul de ieri şi cel de azi“**), Natan Sznaider (**„Avem nevoie de alte soluţii decît cele naţionaliste“**), Josef Haslinger (**„Polonia, Cehia, Ungaria aveau dreptul să ştie dacă vecinii lor le doresc în Europa sau nu“**), Janusz Reiter (**„O revoluţie mentală“**) şi Timothy Garton Ash (**„Lumea cea nouă nu va fi atît de nouă“**). „Comentariile şi scrisorile“ – eseuri pe varii teme de actualitate intelectuală – ca şi prozele din **Biblioteca „Lettre Internationale“** (autori: Pat Barker, Haruki Murakami, Amos Oz, Raymond Carver, Graham Greene, Amy Tan, Bernhard Schlink), grupajul „exotic“ **De la un continent la altul** sînt tot atîtea invitaţii la lectură. O menţiune specială merită paginile confesive din cadrul secţiunii **Cultura – cardiograme**: **La noi în Germania** de Herta Müller, **Colecţionarul de vinuri. Din amintirile unui om în vîrstă ce a petrecut treizeci de ani în exil** de Ion Vianu şi **Nabokov la Braşov** de Mircea Cărtărescu. Pe scurt: un sumar „de vară“ bogat şi ofertant, ca de obicei...

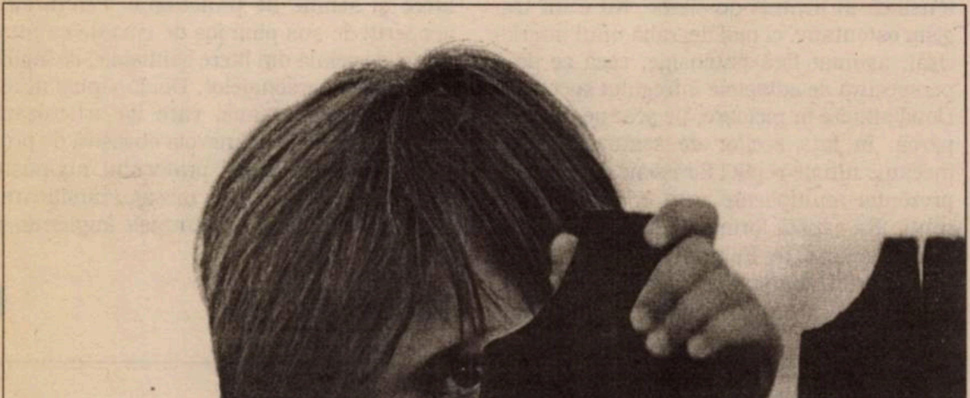

Premii pentru expoziţii

Comitetul Naţional Român ICOM a organizat, în anul 2004, cea de a cincea ediţie a concursului pentru Premiul Comitetului Naţional Român ICOM, premiu care este acordat autorului concepţiei tematice a unei expoziţii.

În acest an, juriul a fost alcătuit din: Romeo Avram, Rodica Chiriţă, Marian Constantin, Lia Maria Dulgheru, Ligia Fulga, Alexandru Marinescu, Virgil Ştefan Niţulescu, Irina Oberländer-Târnoveanu şi Doina Păuleanu.

Au fost înscrise în concurs 11 expoziţii (în ordinea înscrierii):

1. **Casa-n casă** de Georgeta Roşu, Magdalena Andreescu, Bianca Ciobanu, Cristina Constantinescu, Sorin Ioniţă, Ion Blăjan, Mirela Cristea şi Elena Topală, organizată la Muzeul Ţăranului Român.
2. **R. Schweitzer-Cumpăna** de Zoe Apostolache-Stoicescu şi Doina Rotaru, organizată la Muzeul Judeţean „Ştefan cel Mare“.
3. **Comerţ ambulant şi meserii pe străzile bucureştene de odinioară** de Lelioara Zamani, organizată la Muzeul Municipiului Bucureşti.
4. **Zodia Cumpenei** de Doina Pungă, Gabriela Iov şi Mihai Prepeliţă, organizată la Muzeul Naţional de Istorie a României.
5. **Aveyron-Tulcea. Rădăcini comune** de Florin Topoleanu, organizată la Aveyron, Franţa.
6. **Lapidariu** de Rodica Matei şi Anca Lăzărescu, organizată la Muzeul Naţional de Artă al României.
7. **Acvariul Complexului Muzeal de Ştiinţele Naturii Galaţi** de Aurora Marcu şi Gabriela Grigoraş, organizată la Complexul Muzeal de Ştiinţele Naturii Galaţi.
8. **Barocke Sammellust** de Alexandru C. Lungu, Maria Tudoran, Valentin Mureşan, Maria Ordeanu şi Sanda Marta, organizată la München, Germania.
9. **Chihlimbarul – ştiinţă, artă, legendă** de Rodica Tiţă, Mihaela Stănescu, Dumitru Murariu şi Barbara Kosmowska-Cernowicz, organizată la Muzeul Naţional de Istorie Naturală „Grigore Antipa“.
10. **Apa vie leac să-ţi fie** de Paula Popoiu, Doina Işfănoni şi Sanda Larionescu, organizată la Muzeul Naţional al Satului „Dimitrie Gusti“.
11. **Preziosi în România** de Adrian-Silvan Ionescu, organizată la Muzeul Municipiului Bucureşti.

Juriul a constatat că toate cele 11 expoziţii îndeplinesc condiţiile de înscriere la concurs, între care: să fi fost deschise în anul 2003 şi să fi avut drept autori ai concepţiilor tematice sau drept organizatori membri ai Comitetului Naţional Român ICOM.

După încheierea dezbaterilor privind fiecare expoziţie în parte, juriul a constatat că actuala ediţie a concursului a reunit mai multe expoziţii extrem de valoroase, fapt care a făcut ca luarea deciziei finale să fie foarte dificilă.

Juriul a hotărît să acorde o menţiune pentru valoarea culturală deosebită a expoziţiei **Barocke Sammellust** colectivului format din dl dr. Alexandru C. Lungu, dna dr. Maria Tudoran, dl dr. Valentin Mureşan, dna dr. Maria Ordeanu şi dna Sanda Marta, de la Muzeul Naţional Brukenthal.

Premiul Comitetului Naţional Român ICOM a fost acordat, *ex-aequo*, dl dr. Florin Topoleanu pentru expoziţia **Aveyron-Tulcea. Rădăcini comune** şi doamnelor Rodica Matei şi Anca Lăzărescu pentru expoziţia **Lapidariu**, inaugurată la 23 decembrie 2003, la Muzeul Colecţiilor de Artă.

Comitetul Naţional Român ICOM mulţumeşte, încă o dată, Asociaţiei Producătorilor şi Distribuitorilor de Echipamente de Tehnologia Informaţiei şi Comunicaţiilor (APDETIC) – sponsorul acestei ediţii a concursului.

Dr. Virgil Ştefan NIŢULESCU
preşedinte al Comitetului Naţional Român
ICOM

Teatru

Tensiuni scrîşnite

MIHAELA MICHAILOV

Institutul Francez în colaborare cu Teatrul Bulandra
Scaunele de Eugène Ionesco
Traducere: Vlad Russo şi Vlad Zografi
Regia: Felix Alexa
Scenografia: Diana Ruxandra Ion
Cu: Oana Pellea, Răzvan Vasilescu, Gabriel Spahiu

Efect de coliziune

43 de secunde. Un declic intempestiv şi congestionat. Durata în care naşterea este rememorată şi devine obsesie generatoare de angoase puternice. Inutilitate, frustrare, neputinţă. Naşterea ca o ieşire brutală la suprafaţă, ca un puseu eruptiv care predispune la arderi succesive. Spectacolul **Chip de foc** induce o tensiune explozivă, un şoc care te ţine permanent în priză. Nu e vorba doar de neputinţa comunicării între părinţi şi copii, ci, mai ales, de lipsa unei afecţiuni care să salveze înstrăinarea, să-i diminueze persistenţa. E tonul didactic, abrupt, pe care cei doi copii – Olga şi Kurt – îl percep ca pe o insurmontabilă barieră. Incestul dintre ei e tocmai proba cea mai evidentă a nevoii de a fi iubiţi într-un fel sau altul. Nimic nu-i poate aduce pe aceeaşi lungime de undă cu cei doi părinţi care îşi consumă derizoriu şi grotesc existenţa banală, disperaţi după certitudini, fără să ştie ce se întîmplă cu adevărat. Tatăl e un fel de *news-coholic*, afundat în ştiri bombă în timp ce proprii lui copii dau foc bisericii, iar mama – o femeie plată, prinsă de propriile ei îndeletniciri zilnice. Kurt îşi arde faţa şi mama îl întreabă dacă îl doare. Olga este părăsită de iubitul ei şi tatăl vrea să ştie dacă îi e bine. E de fapt un OK repetat mecanic, care ascunde cele mai îngrozitoare fapte, venite dintr-o psihologie a însingurării totale, din anularea oricărei punţi de legătură. Ruptura şi violenţa se produc pe fondul cezurii iubirii, al fracturii interioare. Corpurile se transformă în blocuri etanşe şi se închid ermetic. Liantul cu exteriorul rămîne doar cel al distrugerii progresive. Arderea începe lent, mocneşte şi devine cu atît mai cumplită cu cît e singura modalitate de a se elibera. Spectacolul este o concentrare de tensiuni acumulate în cascadă, fără nici un moment de scădere al acestui tempo ameţitor, întreţinut la turaţie maximă de Antoaneta Zaharia şi Marius Manole. E o revoltă conţinută în fiecare gest şi mai ales în fiecare privire. Stranie, halucinantă, în cazul lui Kurt, pierdută în gol, opacă, la Olga. Chipul ars al lui Kurt este esenţa, matricea incendiului unei lumi întregi, modalitatea lui de a supravieţui, tot aşa cum omorîrea părinţilor e forma unei suprimări totale, pînă la anularea propriei naşteri.

Muzica creată de Ada Milea este una de stare şi intensitate, o muzică apăsătoare pînă la limita insuportabilului: scrîşnită, tensionată, cu sonorităţi din ce în ce mai acute, sunete ascuţite ca un fel de trepidaţii care scrijelesc fiecare celulă nervoasă. E, dincolo de alternarea cinematică a monologurilor şi replicilor care îşi corespund în oglindă, elementul cel mai puternic din spectacol, pentru că individualizează pregnant impactul coliziunii personajelor. Cu exteriorul, cu ei înşişi, cu un incendiu universal, resimţit ca unică soluţie.

… şi doi „orfeloni“

Dacă în **Chip de foc** se indentifică o tensiune de tip exploziv, magnetică prin percutanţa indusă, în **Scaunele** totul se sedimentează sub forma unei tensiuni implozive, în primul rînd la nivelul replierii cuvintelor. E un fel de anulare a funcţiei referenţiale a limbajului, pînă ajunge să nu mai desemneze nimic sau să se auto-reprezinte. Personajele, experienţele lor, cuvintele parcurg un traseu al retragerii în sine. Cei doi bătrîni izolaţi pe insulă nu pot decît să reia totul de la început. Se salvează astfel de amorţirea în uitare, chiar dacă ceea ce retrăiesc e un timp dislocat şi fragmentat. Îşi amintesc întîmplări pe care şi le povestesc la nesfîrşit pentru simpla plăcere de a le reauzi. Supravieţuiesc din rămăşiţele trecutului, din ceea ce ar fi putut să fie. Lucrul poate cel mai greu de realizat în spectacolele pe texte absurde este ritmarea flexiunilor fiecărui cuvînt, timbrarea rostirii care suplineşte acţiunea, fără să pară jucată sau prelucrată. Absurdul trebuie să fie atît de bine întreţinut ambiental şi dramatic, încît să devină un concentrat al lumii pe care o desemnează, să fie, cu alte cuvinte, extrem de firesc, ceea ce se întîmplă în spectacolul regizat de Felix Alexa. Totul este dozat cu minuţie şi rigoare. Oana Pellea şi Răzvan Vasilescu sînt butoanele perfecte ale acestui mecanism absurd, care porneşte greu, dar devine de nestăpînit. Au fragilitate şi forţă, sînt copilăroşi şi joviali, înscenează ludic pentru a provoca întîmplarea să survină, se tachinează, se ascultă, se contrazic, se privesc minute în şir. Îşi compensează izolarea printr-un joc imaginativ care le accentuează anxietatea. Dialoghează fantasmatic, din ce în ce mai nervos, cu invitaţii iluzorii pe care îi aşază pe scaune. Răzvan Vasilescu face un rol excelent, de o spontaneitate şi o naturaleţe care decantează tot absurdul dialogului. Comicul debordant din **Căsătoria** e aici încărcat de dramatism şi tensiune. E un clovn trist, izolat şi pierdut, uneori infantil şi neputincios, alteori copleşit de gravitatea lucrurilor pe care le spune. Există o ruptură puternică între pauzele dintre cuvinte, tăcerile care segmentează replicile şi zgomotele la început difuze, apoi din ce în ce mai acute, care însoţesc dispunerea scaunelor pe scenă, anticipate de sunetul soneriilor. E un colaj de sunete care se completează şi care intensifică agitaţia personajelor. Ceilalţi – figuri invizibile – devin proiecţia nevoii de a fi auzit, de a găsi pe cineva care să poată auzi mesajul bătrînului.

Personajele trăiesc agonic o singurătate care *se aude* în ecouri prelungite şi se intensifică în frînturi de silabe. Nu e un tragism ostentativ, ci mai degrabă unul interiorizat, asumat fără patetisme, ceea ce dă o perspectivă de adîncime întregului spectacol. Două siluete în picioare, pe scaune, agăţate parcă, în faţa zecilor de scaune, rostind mecanic ultime replici fără sens. Un delir al prezenţei multiplicate care e, de fapt, absenţă. Ea capătă formă şi conţinut în spectacolul regizat de Felix Alexa. E o absenţă dramatizată, foarte bine întreţinută în dialogul cu cei care sînt fără să fie. E un nimeni expandat în nimicul din jur. În **Scaunele** asistăm la o hemoragie de cuvinte în cele mai ingenioase combinaţii: finaluri de silabe reluate, jocuri de vocale, intonaţii puse pe anumite litere. Scenografia creată de Diana Ruxandra Ion ipostaziază această invazie de litere şi semne de punctuaţie. Pereţii sînt acoperiţi de sus pînă jos de cuvinte ca într-un fel de celulă din litere gonflabile, ce înghit intimitatea personajelor. Două păpuşi automate cu voci umane, care îşi articulează neputinţele şi fricile, nevoia obsesivă de protecţie. Şi dacă glasul oratorului nu poate rosti decît silabe sparte, mesajul rămîne undeva, suspendat, între scaunele împietrite şi mare. ∎

Oana Pellea şi Răzvan Vasilescu în *Scaunele*

infoTeatral

∎ Plutonul lui Turbincă la Ploieşti. Pe 14 mai, la Teatrul „Toma Caragiu“ din Ploieşti, a avut loc premiera spectacolului **Peripeţiile bravului soldat Ivan Turbincă**, în regia lui Lucian Sabados. Intertextualul scenariu după Creangă, creat de Radu Macrinici, cu rafinate şi ludice aluzii la fabulosul de basm, arhetipurile poveştii – Sfîntul Petru, Moartea, Scaraoţchi, Aghiuţă –, inserţiile filozofice, vorbele de duh şi umorul suculent, oniricul implementat în real sînt ingredientele unei montări antrenante. Scenografia este realizată de Ovidiu Pascal, iar muzica de Nicu Alifantis. În distribuţie: Adrian Ancuţa, Andrei Vasluianu, Marian Despina, Ilie Gîlea, Mihai Calotă şi Alexandru Pandele.

∎ *Moşteniri* – Festivalul Internaţional de Teatru de la Sibiu. Pe 28 mai începe cea de-a XI-a ediţie a Festivalului Internaţional de Teatru de la Sibiu – anul acesta sub titlul **Moşteniri** –, cel mai amplu eveniment teatral din România. Şi dacă acest festival a reuşit să se impună substanţial e, în primul rînd, datorită diversităţii manifestărilor cuprinse (expoziţii, conferinţe, spectacole-lectură, ateliere, lansări de carte etc.) şi, în al doilea rînd, graţie unei echipe profesioniste conduse de Constantin Chiriac. Trupe importante din întreaga lume vor fi prezente la Sibiu pe parcursul a 10 zile de maraton cultural. Anul acesta există o secţiune specială dedicată fenomenului atît de prolific al *underground*-ului, în care au fost invitate spectacole de la Green Hours. Pe 3 iunie se va juca rafinata montare în regia lui Silviu Purcărete, un spectacol care ţi se lipeşte de minte, ca şi felinarele piticilor – **Noaptea de la spartul tîrgului sau Cum doriţi**. Tot pe 3 iunie este programat **Omul cel bun din Sîcuian**, în regia lui Bocsárdi László, de la Teatrul „Tamasi Aron“ din Sfîntu Gheorghe. Pe 4 iunie este programată cea mai recentă montare a lui Mihai Măniuţiu – **Perşii** – şi, tot în regia lui Mihai Măniuţiu, **Electra,** pe 30 mai, şi **Eu, Rodin**, pe 3 iunie. De asemenea, se vor juca două texte de Sarah Kane, **Blasted**, pe 4 iunie, şi **4.48 Psychosis**, produse de Compania GATO şi regizate de Christian Benedetti. Pe 5 mai, în premieră, inventiva descompunere a mecanismului rîsului, în spectacolul lui Andryi Zholdak, **Venice. Goldoni**.

George Banu va ţine o conferinţă cu tema **Vîrstele actorului**, legată de multiplele ipostaze ale asumării unui rol. Bryan Reynolds va vorbi despre **Puterea transversală: despre modul în care teatrul schimbă lumi**, analizînd modalităţile în care impactul expresiei teatrale se instituie în raport cu societatea în care evoluează. Prelegerea susţinută de Janelle Reinelt are în centru două noţiuni fundamentale ale spectacologiei contemporane: teatralitatea şi performativitatea. Vor fi lansate mult aşteptata carte a Ludmilei Patlanjoglu **Regele scamator – Ştefan Iordache**, **Attention aux vielles dammes rongées par la solitude** etc. Nu rataţi Sibiul anul acesta! Cu siguranţă, nu vă va dezamăgi.

∎ Mattias Anderson în româneşte. Probabil că cea mai adecvată lansare a unei cărţi de dramaturgie este cea în cadrul căreia este imaginat un spectacol-lectură. De o astfel de lansare a beneficiat volumul **3 piese de teatru** de Mattias Anderson, tradus la Editura Vremea de Carmen Vioreanu, extrem de prezentă în spaţiul teatral românesc prin importante traduceri din sudeză şi daneză. Carmen Vioreanu a adus în prim-plan dramaturgi contemporani reprezentativi, precum Jon Fosse, Jonas Gardell, Peter Asmussen etc. Personajele recent lansatului Mattias Anderson îşi asumă ratarea ca pe un dat firesc al existenţei, trăiesc la limita mizeriei şi a derizoriului şi aşteaptă cu disperare să li se întîmple ceva. Piesa **K+M+R+L**, prima din volum, a fost montată anul trecut de Adriana Zaharia la Casandra. Din **3 piese de teatru** au citit la lansare Carmen Florescu, Simona Popescu, Ionuţ Adăscăliţei, Dan Chiriac. Au fost proiectate fragmente din **K+M+R+L**, **Mă chiamă Isbjörg...** şi un montaj foto din **Plaja**.

∎ Vedere din bloc în *Noaptea arabă*. La începutul lunii iunie va avea loc la Oradea premiera spectacolului **Noaptea arabă**, în regia lui Cristi Juncu şi scenografia lui Cosmin Ardeleanu. Piesa lui Schimmelpfennig, tradusă de Victor Scoradeţ, e un melanj foarte fin dozat între substratul liric, cadrul epic şi registrul dramatic. Realitatea plată şi ternă a vieţii de zi cu zi, trăită aparent fără nici o perspectivă în spaţiul amorf al blocului, este transgresată de reverii care au un rol terapeutic. Betonul devine mai uşor suportabil cînd între fisurile pereţilor se ascund vise şi fantezii nebănuite. **Noaptea arabă** e un text cu virtualităţi stilistice pe care regizorul Cristi Juncu le consideră esenţiale în spectacol: „Provocarea, atît pentru mine, cît şi pentru actori, constă în a obţine scenic dinamica dramatică a textului, aşa cum e ea generată de jocul de planuri“. Motivaţiile alegerii textului sînt pentru regizor deopotrivă estetice şi pragmatice. Prin urmare, de ce **Noaptea arabă**? „Pentru că spune tot ceea ce spune cu *umor*. [...] Pentru că glisează cu graţie de la metafizică la telenovelă. [...] Pentru că n-am bani să călătoresc decît aşa“. Scenograful Cosmin Ardeleanu a conceput un spaţiu abstract al visului, în care obiectele şi cadrele sînt potenţate de lumini în variate tonuri, lăsînd loc imaginaţiei spectatorilor: „Atît «maşina de locuit», cît şi dunele de nisip ale celor o mie şi una de nopţi trebuie să apară doar în mintea noastră, nu şi real, pe scenă“. (**M.M.**)

Arte vizuale

Colecţia Zambaccian

Cea mai importantă colecţie particulară de artă din România

Mihai Pelin

Dintre marile colecţii de artă particulare ale anilor '40, colecţia lui Krikor H. Zambaccian se arăta a fi cu adevărat reprezentativă, nu numai prin conţinut, nu numai prin modul cum i-a fost sau nu respectat conţinutul, ci şi prin destinul ei, dintr-o perspectivă proiectată pînă în zilele noastre. Un destin fericit, cel puţin pînă în 1977, împlinit în ciuda unor mari şi obtuze primejdii. Pentru salvarea ei, colecţionarul a investit întreaga sa abilitate de om de afaceri, versat în mobilizarea relaţiilor de tot felul, în contracararea unor influenţe prin altele, în concentrarea întregului său capital de resurse spre atingerea unui ţel, neezitînd să fie viclean cînd trebuia să fie viclean sau umil cînd trebuia să fie umil. Şi asta pînă la moartea sa. Asupra a ceea ce s-a întîmplat ulterior, ne declinăm competenţa. Noi reconstituim aici numai primele vicisitudini trăite de un om generos şi cu o ţinută morală ireproşabilă în confruntarea cu un stat abuziv, statul comunist, caracterizat prin lipsă acută de caracter, prin ipocrizie şi falsă demnitate.

Ideea donaţiei era mult mai veche

Decizia lui Krikor H. Zambaccian de a-şi supune celebra colecţie unui regim de utilitate publică era mult mai veche. „Ideea muzeului şi a donaţiei acestui muzeu – scria Oscar Han – a fost pentru el o idee fixă, o idee pe care n-a putut să i-o zdruncine nimeni; nici chiar el însuşi nu şi-ar fi putut-o zdruncina, în anumite momente de depresiune sufletească." Prima sa tentativă în această direcţie s-a consumat în anii '30, cînd primar al Capitalei era Dem. Dobrescu. Dar dispariţia unor Grigoreşti din patrimoniul artistic al Primăriei bucureştene, ca şi manevrele Ortansei Szatmary, membră a Consiliului comunal, care s-a opus construirii unui edificiu ce urma să-i adăpostească lucrările din colecţie, au atenuat prima criză de generozitate a lui Krikor H. Zambaccian. Apoi, începînd războiul, teama colecţionarului că bunurile sale artistice vor împărtăşi soarta tristă a colecţiei lui Alexandru Bogdan-Piteşti s-a accentuat de la zi la zi. În sfîrşit, răscrucea politică şi socială în care a fost antrenată ţara, în vara anului 1944, a schimbat radical datele problemei. Cînd Krikor H. Zambaccian, la Sinaia, le-a mărturisit lui Jean Al. Steriadi şi Aurel D. Broşteanu că s-a decis, în sfîrşit, să doneze colecţia sa statului, acest ciudat şi pitoresc om de afaceri nu putea fi acuzat de oportunism. Dimpotrivă, mărturisirea lui era o dovadă de generozitate şi caracter.

Oricum, poate mai mult decît o generozitate trădată, pe Krikor H. Zambaccian l-au decis să se angajeze pe drumul preconizat şi vicisitudini mărunte. De pildă, pe 29 martie 1945, Poliţia Capitalei a emis Ordinul Nr. 575, prin care două camere, o baie, o bucătărie şi încă o cameră pentru ordonanţă, din imobilul de pe Str. Ing. Davidescu Nr. 21 bis, proprietate a lui Krikor H. Zambaccian şi sediu al colecţiei sale, erau rechiziţionate în beneficiul locotenentului Constantin Mihăescu. A doua zi, colecţionarul a contracarat tentativa de imixtiune în intimitatea căminului său, printr-o plîngere, primită cu înţelegere. Dar ulciorul nu mergea de prea multe ori la apă şi, încolţit şi de alte primejdii potenţiale, Krikor H. Zambaccian a săvîrşit primul pas spre aşezarea colecţiei sale sub scutul unei protecţii legale. Şi rezultatul nu s-a lăsat aşteptat: în **Monitorul Oficial** Nr. 164 din 23 iulie 1945 a apărut decizia lui Mihai Ralea, ministrul Artelor, în virtutea căreia colecţia lui Krikor H. Zambaccian devenea de utilitate publică. Încurajat de acest act de bunăvoinţă, la 5 septembrie 1945, colecţionarul a cerut instalarea unui post fix de gardian public în vecinătatea imediată a reşedinţei sale. Deşi Ministerul Artelor i-a susţinut petiţia, ea nu a fost luată în seamă de Prefectura Poliţiei Capitalei. Erau vremuri tulburi şi apărătorii ordinii publice abia se puteau achita de misiunile lor obişnuite.

O vreme, colecţionarul a fost ferm convins că va izbuti să determine beneficiarul nominal al viitoarei sale donaţii să construiască un sediu adecvat, destinat expunerii decente a operelor sale de artă. Uneori a avansat şi în presă această idee, prin interpuşi. Astfel, considerînd că ansamblul colecţiei lui Krikor H. Zambaccian „trebuie să devină un bun public", Felix Aderca s-a referit nemijlocit şi la problema delicată a sediului. Însă vremurile nu au îngăduit împlinirea acestui deziderat. Războiul sărăcise ţara şi succesivele guverne postbelice – preocupate de plata datoriilor de război stipulate în Convenţia de Armistiţiu cu puterile aliate şi în Tratatul de Pace – drămuiau cu stricteţe finanţele publice. În aceste condiţii, Zambaccian a decis să-şi doneze colecţia, împreună cu construcţia care o adăpostea în acel moment, proiectată şi construită de arhitectul G.D. Gallin. Actul de donaţiune privea „205 picturi, 38 sculpturi şi 8 piese de mobilier, precum şi dreptul de proprietate a imobilului". Motivaţia gestului era de o simplitate emoţionantă: „Fac această danie drept omagiu către poporul român şi în amintirea tatălui meu decedat, Agop K. Zambaccian, născut în Cezareea Capadociei, în anul 1860, şi stabilit la Constanţa încă de pe vremea stăpînirii Dobrogei de către turci, care m-a crescut şi instruit în limba şi spiritul culturii româneşti şi în dragoste pentru ţara unde m-am născut". Condiţiile donaţiei nu erau excesive: colecţia urma să poarte în continuare numele lui Krikor H. Zambaccian, care trebuia s-o administreze pînă la moarte. „După decesul sau retragerea mea, făcută în forma prevăzută – mai menţiona actul de donaţiune –, muzeul va fi administrat de o comisiune alcătuită dintr-un reprezentant de specialitate al Ministerului Artelor, un reprezentant al Academiei Române şi un reprezentant al Fundaţiei Culturale Regale, un pictor desemnat de Sindicatul Artelor Frumoase, un critic de artă desemnat de Asociaţia Generală a Criticilor din România, precum şi doi reprezentanţi ai familiei mele, în ordinea rudeniei." La data aceea, adică la începutul anului 1947, actul de donaţiune îşi asuma şi cîteva riscuri, în parte previzibile, în parte imprevizibile. Asociaţia Generală a Criticilor din România exista numai în proiect şi nu s-a constituit niciodată. Curînd, şi Fundaţia Culturală Regală, şi Sindicatul Artelor Frumoase vor dispărea din peisajul instituţional românesc.

Donaţia devine fapt împlinit

Solemnitatea în cadrul căreia Krikor H. Zambaccian a semnat actul de donaţiune a avut loc la 23 februarie 1947, la sediul Ministerului Artelor din Str. Ştirbei Vodă Nr. 39. Prin Jurnalul nr. 434 al şedinţei din 9 aprilie 1947 a Consiliului de Miniştri, donaţia a fost acceptată. Într-o duminică, pe 18 mai 1947, în prezenţa primului ministru al ţării, dr. Petru Groza,

Gala Tînărului Actor „Hop"
Mangalia 2004

Ministerul Culturii și Cultelor și Uniunea Teatrală din România – UNITER organizează la Mangalia (sfîrșit de august-început de septembrie 2004) **Gala Tînărului Actor.**

Gala Tînărului Actor are ca scop promovarea și lansarea tinerilor absolvenți din învățămîntul superior artistic de stat și particular.

Și în acest an, tema Galei este subordonată ideii de **Alteritate.** În acest spirit, concurenților li se propune să prezinte în programul lor o pledoarie, demonstrînd că șansa conviețuirii o dau dialogul, toleranța, acceptarea celuilalt.

Se pot înscrie actori care au absolvit facultatea, *începînd cu promoția 2000.* Cei care întrunesc aceste condiții se pot înscrie ca *interpreți cu recitaluri individuale* de pînă la *15 minute* sau ca *interpreți în cadrul unor spectacole cu piese scurte – maximum 45 de minute* – care să nu depășească 10 personaje.

La proba individuală, cei rămași în concursul final vor prezenta, în afara recitalului propus de către fiecare, o probă obligatorie, care se va anunța ulterior.

Data-limită de înscriere este 17 iunie 2004. Înscrierile se vor face la UNITER, Str. George Enescu Nr. 2-4, București, Tel.: 315.36.36/ 313.42.78/ 311.32.14; Fax: 312.09.13; *e-mail: doina@uniter.ro.*

Preselecția va avea loc la București, în zilele de 28 și 29 iunie. Candidații trebuie să se prezinte cu un curriculum vitae, o fotografie reprezentativă și titlul momentului prezentat în concurs, introduse într-o mapă de protecție (plastic).

Uniunea Teatrală din România – UNITER

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE TEATRU DE LA SIBIU
28 MAI - 6 IUNIE 2004

moşteniri
heritage

Eveniment aflat sub înaltul patronaj al Primului Ministru

Producător
Fundaţia "Democraţie prin cultură"
în asociere cu

Organizatori
Teatrul "Radu Stanca" din Sibiu
Primăria Municipiului Sibiu
Ministerul Culturii şi Cultelor
Consiliul Local Sibiu
Consiliul Judeţean Sibiu
UNITER
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Eveniment realizat cu sprijinul
Delegaţia Comisiei Europene la Bucureşti
Autoritatea naţională pentru persoanele cu handicap
ANSIT
Centrul Cultural Ceh
Centrul Cultural Francez - Cluj
Ambasada Israelului
Consulatul general al Germaniei

Sponsori principali

Partener oficial

Sponsor principal eveniment

Sponsori

Parteneri media

Un apel colegial

Pentru a constata împreună

Provocare **TIFF** 3

Dragi şi stimaţi

Nae Caranfil, Tudor Giurgiu, Cătălin Mitulescu, Cristian Mungiu, Radu Muntean, Titus Muntean, Corneliu Porumboiu, Cristi Puiu,

Iulia Blaga, Laurenţiu Brătan, Mihai Chirilov, Andrei Gorzo, Anca Grădinariu, Cdrmen Mezincescu, Alex. Leo Şerban,

Scuzîndu-mă pentru impoliteţea ordinii alfabetice, drept care mai scriu o dată numele ultime din cele două şiruri, non-exhaustive, cu tineri regizori şi critici de film: Cristi Puiu şi Alex. Leo Şerban,

în calitatea mea de decan de vîrstă autoproclamat al unei aripi fictive a participanţilor totuşi efectivi la ediţia a treia a Festivalului Internaţional de Film **Transilvania** de la Cluj (28 mai-5 iunie crt.), vă propun să vă întîlniţi cu acest prilej, în plen sau în grupuri, toţi sau o parte dintre, aducînd eventual la întîlniri sau acceptînd ad-hoc şi alţi colegi, potrivit unor criterii schiţate statutar mai jos,

pentru:

I. a constata împreună:

1. absenţa filmelor româneşti din competiţia din acest an a feştivalului, rezervată primului şi celui de-al doilea opus al debutanţilor;

2. prezenţa anunţată cu certitudine a numai două lungmetraje, extrem de slabe, la secţiunea **Zilele filmului românesc**;

II. a institui un dialog asupra:

1. cauzelor stării de fapt reale a cinematografiei româneşti;

2. şanselor unei comunicări periodice între cei interesaţi să caute soluţii reformatoare, să formuleze propuneri şi proiecte de lucru, inclusiv asupra unei noi Legi a Cinematografiei;

III. a lua act de ipoteza constituirii unui Club/Cenaclu/Grup (de dialog cinematografic)/Atelier (de scenaristică şi critică de film)/Asociaţie (Uniune):

deschis(ă) tinerilor cineaşti, regizori, critici şi asociaţilor lor cu profesiuni conexe sau de alte vîrste, cu condiţia de a fi antimafia, antimediocraţie, pro-viceversele, nondaltonişti, egoişti, dar nu egocentrici, ci mai degrabă excentrici, fie introvertiţi, fie extravertiţi, dar nu paranoici, decît cu reţinere.

Al dumneavoastră,

Valerian SAVA

Bucureşti, 21 mai 2004

NESCAFÉ
www.tiff.ro
FESTIVALUL
INTERNAŢIONAL DE FILM
TRANSILVANIA
EDIŢIA 3
28 MAI - 6 IUNIE, CLUJ-NAPOCA
MINISTERUL
CULTURII ŞI
CULTELOR
PRIMĂRIA ŞI CONSILIUL
LOCAL CLUJ-NAPOCA
CENTRUL NAŢIONAL
AL CINEMATOGRAFIEI
RADEF ROMÂNIA FILM
CONSILIUL JUDEŢEAN CLUJ
PREFECTURA CLUJ
tvr
Europa FM
CONNEX
DURACELL
URSUS
BRITISH COUNCIL
AIR FRANCE
Kodak Cinelabs
Romania
SINDAN
Parteneri Media:
TV5
MTV
ELLE
VIVA!
OBSERVATOR CULTURAL
SAPTESERI
Biz
BUSINESS REVIEW
Class
Media & Advertising
www.cinemagia.ro
igloo
PORT.ro
LiterNet.ro
ROMANIAN
FILM
PROMOTION

colecţia de artă Krikor H. Zambaccian a intrat oficial în circuitul public. Evenimentul a avut loc sub acoperişul edificiului din Str. Al. Davidescu Nr. 21 bis, încadrîndu-se în Luna Artelor decretată de autorităţi, şi a fost întîmpinat cu elogii deosebite în presă. „Numai un rege putea pune la dispoziţia publicului atîtea capodopere ale artei româneşti, de o valoare artistică şi materială enormă" – aprecia George Oprescu, considerînd colecţia lui Zambaccian drept „cea mai frumoasă, mai completă şi mai reprezentativă dintre colecţiile particulare de la noi". La fel, tînărul critic de artă Radu Bogdan a clasat hotărîrea lui Krikor H. Zambaccian de a dărui statului peste 200 de pînze drept „un gest de înaltă ţinută morală". Tot atunci au văzut lumina tiparului şi elogiile adresate colecţionarului de Francis Jourdain, un membru marcant al comunităţii franceze din Bucureşti. Alt străin, Jacques Lassaigne, remarcase cîndva privilegiul lui Zambaccian „să posede în aceeaşi colecţie elemente de comparaţie în raport cu istoria picturii româneşti". „Entuziast, impulsiv, generos – scria Ionel Jianu –, acest om a izbutit să-şi înfăptuiască un vis, slujind nu numai pasiunea sa pentru artă, ci şi interesul obştesc."

Exceptînd frumoasa clădire din Parcul Filipescu, donaţia lui Krikor H. Zambaccian cuprindea exact 240 de lucrări de artă. Însăşi festivitatea oficializării ei reţinea atenţia prin sursele, calitatea şi mulţimea omagiilor adresate colecţionarului. Dar, înaintea tuturor, s-a destăinuit cu acest prilej donatorul însuşi: „Fie ca această danie – a spus colecţionarul – să adie ca o briză reconfortantă în aceste clipe grele pentru ţara noastră şi să rămînă o modestă mărturie a solidarităţii ce trebuie să ne călăuzească pe toţi, indiferent de origine, religie şi ideologie politică". Şi emoţia lui Zambaccian, în cele din urmă, s-a exprimat plenar: „Mă simt uşurat, ca acela care s-a spovedit şi s-a împărtăşit". În cuvîntul său, pictorul Jean Al. Steriadi i-a asigurat pe participanţii la festivitate că donaţia lui Zambaccian „umple un gol însemnat în sărmana noastră zestre muzeală". Isac Levy l-a apreciat pe colecţionar drept „unul dintre cei mai dezinteresaţi şi mai buni fii ai acestei ţări". A elogiat „comoara lui de mistice odoare" şi Tudor Arghezi, precizînd cu aplombul unui ins versat în vicleniile administraţiei, dar şi cu o premoniţie de cobe: „Zambaccian dă totul şi nu cere statului în schimb nimic. Cheltuielile de întreţinere a localului îl privesc". În căutare de efecte, poetul preconiza jupuirea oii de încă o piele. Apoi, după omagiile lui Mihail Sadoveanu, George Oprescu, Gala Galaction, Ion Jalea, Victor Eftimiu şi Constantin Basiliade, ministrul Artelor, Ion Pas, şi-a exprimat convingerea că însuşi gestul lui Zambaccian „copleşeşte toate omagiile". Tăcînd ca un sfinx, dr. Petru Groza privea amuzat asistenţa.

Confruntarea lui Zambaccian cu primele vicisitudini

Donaţia a devenit accesibilă publicului abia după două luni de la momentul inaugural. Şi chiar în toamna lui 1947 au survenit în administrarea ei dificultăţi jenante. Împotriva afirmaţiei tendenţioase a lui Tudor Arghezi, cheltuielile de întreţinere a imobilului din Str. Al. Davidescu Nr. 21 bis reveneau Ministerului Artelor. Cuantumul lor s-a înscris în cheltuielile bugetare la nivelul sumelor achitate lunar de colecţionar pînă în momentul donaţiei. Imobilul devenind proprietate de stat, taxele datorate pentru electricitate, apă şi telefon au sporit. Dar Ministerul Artelor nu putea efectua legal viramente mai mari decît cele angajate la capitolul bugetar respectiv. O vreme, Krikor H. Zambaccian a achitat diferenţele din propriul său buzunar. Situaţia nu putea dura. Din momentul cînd donatorul, prin evoluţia evenimentelor şi în consecinţa naţionalizării proprietăţilor industriale private, a fost nevoit să renunţe la afaceri şi întreprinderi, buzunarul lui era tot mai gol. Şi atunci s-a recurs la artificiul reînscrierii fictive a imobilului ca proprietate particulară. Abia după ce s-a săvîrşit gafa, s-a constatat că Ministerul Artelor nu putea finanţa fundaţii private. Din clipa aceea, Zambaccian s-a aflat în ipostaza nenorocită de a plăti mult mai mult decît diferenţele amintite, adică suma integrală a cheltuielilor de întreţinere. Fiscul şi celelalte instituţii menite să stoarcă cetăţenii de bani îl somau ca pe un datornic de rînd. Nu am mai urmărit pînă în pînzele albe cum a evoluat acest diferend meschin şi ingrat, fiind totuşi minor în raport cu alte primejdii care l-au ameninţat pe colecţionar în epocă.

Adevărata cursă cu obstacole, prin furtuna căreia a fost nevoit Krikor H. Zambaccian să-şi conducă generoasa donaţie spre un liman salvator, s-a declanşat abia în momentul cînd s-au perfectat proiectele de reorganizare a muzeelor ţării. În **Monitorul Oficial** Nr. 228 din 1 octombrie 1948 a fost publicată decizia prin care Ministerul Artelor şi Informaţiilor instituia o cuprinzătoare comisie „în vederea elaborării şi stabilirii principiilor ştiinţifice pe baza cărora se vor reorganiza muzeele din Capitală şi întreg cuprinsul ţării". Între membrii ei, la loc de cinste, figura şi Krikor H. Zambaccian – martor al propriului său supliciu. Prima întrunire a acestei comisii s-a consumat peste trei zile, la 4 octombrie 1948. Şi, după primele încrucişări de replici, colecţionarul a înţeles prompt că, în proiectul supus dezbaterii, donaţiei sale nu i se rezerva nici un loc, ea urmînd a fi dezmembrată şi risipită. Fireşte, Zambaccian a cerut cuvîntul: „Dl preşedinte Lucian Grigorescu – menţionează procesul-verbal al memorabilei întruniri – dă cuvîntul dlui Krikor H. Zambaccian, care arată că aşezămîntul donat de d-sa statului nu este mai prejos de celelalte muzee ce vor continua să existe, în timp ce muzeul d-sale nu figurează în planul de sistematizare. Dl Zambaccian precizează că [*sic!*] colecţia de artă plastică românească a fost donată împreună cu imobilul, ca să funcţioneze ca un muzeu separat, şi, după cum este prevăzut în actul de donaţie, ministerul nu va putea îngădui nici o dislocare a lucrărilor de artă şi nici nu va avea dreptul să schimbe destinaţia de muzeu a imobilului dăruit". Incredibil, Lucian Grigorescu a exprimat o altă opinie, aproape jignitoare pentru reputatul colecţionar: „Dl preşedinte Lucian Grigorescu evidenţiază că această comisie, la care a fost chemat să ia parte şi dl Krikor H. Zambaccian, are sarcina de a organiza muzeele pe baze ştiinţifice. În calitate de membru al acestei comisii, dl Zambaccian trebuie să arate că este un om de cultură, după cum a arătat că este un om de gust, şi să nu se opună unei organizări fericite a muzeelor din cauza unor sentimente pur personale". În conflict a intervenit şi George Oprescu, destul de ambiguu şi neloial: „Dl prof. George Oprescu arată că în această comisie se poate veni cu propuneri şi că, pînă în momentul de faţă, nu e nimic hotărît. D-sa arată că nu numai Muzeul Zambaccian este în situaţia de a-şi da operele, ci şi Muzeul Toma Stelian şi Muzeul Simu, din care urmează să se ia tot ce este artă românească [*sic!*] consacrată şi să se expună în pinacoteca din Muzeul Naţional, precum şi tot ce este artă străină bună, pentru a se expune în muzeul din Palatul RPR. Aceasta în scopul de a se face din muzeele Capitalei institute de cercetări artistice pentru popor".

Pîinea şi cuţitul ajung în mîinile unui tîmplar

La data aceea, şi avocatul Toma Stelian, şi moşierul Anastase Simu fiind decedaţi, nu-şi mai puteau apăra interesele şi agoniseala artistică. În schimb, Krikor H. Zambaccian era un om viu şi profund consternat. Spre a i se risipi cît de cît dezolarea, încăpăţînarea sa întru totul justificată trebuia contracarată prin exemplul altui colecţionar. Acesta se afla la îndemîna asistenţei şi singur se amestecase în ciorbă, atrăgînd asupra sa atenţia comisiei. În consecinţă, „dl director M. Teodor Vlad cere dlui prof George Oprescu să expună ce propune d-sa în legătură cu propria-i colecţie". Asta ca să priceapă şi Krikor H. Zambaccian că înota împotriva curentului. „Dl prof. George Oprescu – mai menţiona amintitul proces-verbal – arată că d-sa pune cu plăcere la dispoziţia ministerului, sub formă de împrumut, cele mai bune din lucrările pe care le posedă." Pe Zambaccian, evident, exemplul nu l-a convins. El negociase tot ce avusese de negociat pînă în clipa cînd semnase un act de donaţie. Colecţia lui George Oprescu nu intrase în patrimoniul public. Şi lui George Oprescu îi convenea să arunce cîteva lemne într-un foc ce l-ar fi menţinut din punct de vedere social într-o poziţie avantajoasă, intrus, în continuare, în plutonul fruntaş al privilegiaţilor regimului comunist, care ţineau în mîinile lor cuţitul şi pîinea artiştilor plastici.

Din nefericire, fostul tîmplar M.T. Vlad nu realiza distincţia între situaţia colecţiei lui Krikor H. Zambaccian şi situaţia colecţiei lui George Oprescu. Nici distincţia între cum îşi apăra viitorul Krikor H. Zambaccian şi cum îşi aranja viitorul George Oprescu. Pasiunea lui M.T. Vlad era peroraţia incontinentă. Şi a perorat şi de data aceasta, prudent, însă mereu jignitor şi mereu agresiv în substanţă: „Dl director M. Teodor Vlad, luînd cuvîntul, arată că discuţiile din şedinţa de astăzi nu sînt decît sugestii, discuţii colective, pentru a se putea ajunge la obiectul principal ce constituie sarcina acestei comisii, organizarea pe baze ştiinţifice a muzeelor – un act revoluţionar în viaţa acestora. În acest scop, operele de artă trebuie scoase din muzeele mici, nevizitate de masele largi, şi puse la dispoziţia acestora, precum şi a artiştilor plastici. Faţă de artiştii plastici – care nu au avut ocazia pînă în prezent să vadă opere de mari maeştri, ca de pildă Rembrandt şi El Greco, şi care din această cauză luptă cu greutăţile profesionale –, avem datoria de a le pune la dispoziţie condiţiuni de formare cît mai formidabile. Ţara noastră trece printr-o transformare serioasă, prin democraţia populară, prin socialism. În structura noastră socială s-au produs transformări adînci. Peste 80 la sută din mijloacele industriale de producţie sînt etatizate şi puse în slujba poporului, act prin care se asigură ridicarea standardului de trai al oamenilor muncii. Asupra operelor de artă proprietate privată noi trebuie să ne punem pe poziţia de a transforma aceste lucruri individuale în bunuri publice, prin asigurarea accesului maselor largi înspre aceste valori artistice. În lumina celor expuse mai sus, eu sînt convins că munca depusă de dl Krikor H. Zambaccian timp de 40 de ani va avea un rezultat mai bun dacă operele adăpostite astăzi în căsuţa cu numele Muzeul Zambaccian vor fi expuse la Muzeul Naţional de la şosea, dînd posibilitatea, alături de altele, artiştilor noştri să urmărească evoluţia picturii consacrate române, sau în muzeul din Palatul RPR, întregind şcolile străine...".

Înţelegînd cu cine stătea de vorbă, colecţionarul a întrerupt peroraţia lui M.T. Vlad scurt şi cu un sentiment de certă durere: „Dl Krikor H. Zambaccian mulţumeşte dlui director M. Teodor Vlad şi arată că, apărînd existenţa acestui modest aşezămînt, îşi apără munca şi cinstea şi roagă comisiunea ca să găsească o modalitate ca, totuşi, muzeul să funcţioneze mai departe într-un mod oarecare". Fostul tîmplar, probabil impresionat de rezistenţa colecţionarului, s-a decis şi el să pună punct discuţiei pe această temă: „Dl director M. Teodor Vlad subliniază că, în clipa de faţă, nu se ştie ce se va întîmpla cu colecţia dlui Zambaccian, deoarece acum comisia discută în principiu, urmînd ca proiectele să fie înaintate ministerului spre a decide". Ulterior, în aceeaşi şedinţă, George Oprescu a enumerat iar colecţia Zambaccian printre fondurile de artă menite să alimenteze cu lucrările lor un viitor muzeu naţional. Dar Krikor H. Zambaccian n-a mai deschis gura. Ar fi fost inutil.

Cel puţin deocamdată colecţia a fost salvată

La cîteva zile după această dramatică întrunire, ceva s-a întîmplat, totuşi. Între Krikor H. Zambaccian şi cei care preconizau dispersarea colecţiei sale s-a instalat un precar armistiţiu. Pînă la 20 octombrie 1948, împreună cu George Oprescu, Jean Al. Steriadi şi Radu Bogdan, reputatul colecţionar a vizitat „toate colecţiile publice din Capitală", în vederea selecţionării unor opere destinate Muzeului de Artă al RPR. În procesul-verbal rezultat, cuvîntul „toate" ar fi trebuit să fie înlocuit cu cuvintele „aproape toate". Doar colecţia lui Krikor H. Zambaccian nu a fost cercetată. Şi, prin abilitatea întemeietorului ei, şi prin complicitatea tacită a lui Jean Al. Steriadi şi Radu Bogdan, colecţia faimosului armean a supravieţuit intactă deceniului cinci. Fiind posibil ca demersurile colecţionarului să se fi bucurat de audienţă nu numai pe lîngă cei doi specialişti, ci şi la persoane importante din ierarhia politică a momentului, înaintea cărora ideile unui M.T. Vlad nu au mai avut trecere.

Aparent, retoricii fostului tîmplar nu i se putea imputa nimic. Invocarea unor probleme mari ale timpului descuraja orice replică. Într-adevăr, o pinacotecă naţională reprezentativă, organizată pe baze ştiinţifice, era un vis vechi şi ar fi contribuit la fortificarea spirituală a unei întregi naţiuni. Dar trebuia ea să fie înfiinţată prin dezmembrarea tuturor colecţiilor particulare?

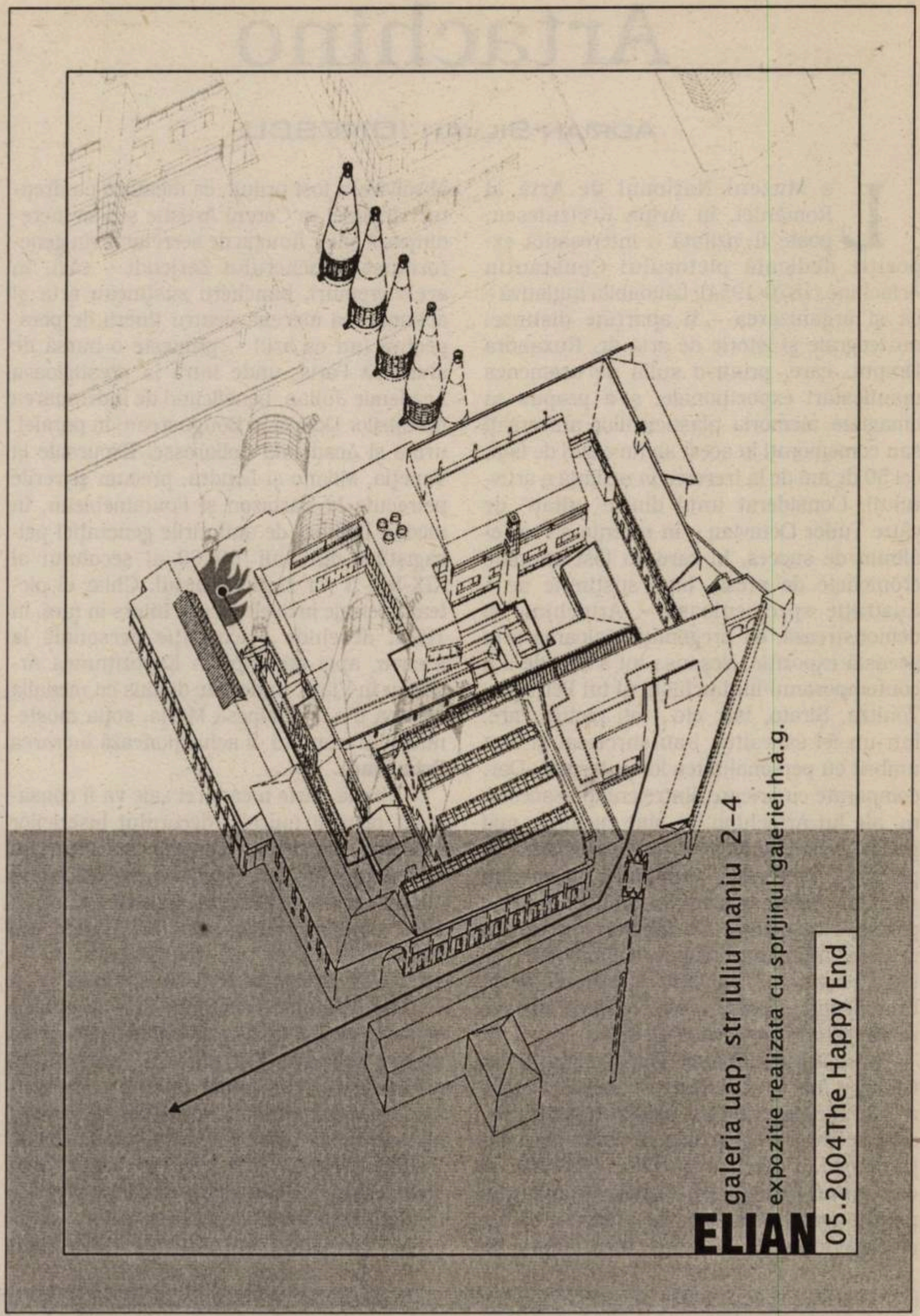
ELIAN
galeria uap, str iuliu maniu 2–4
expozitie realizata cu sprijinul galeriei h.a.g.
05.2004The Happy End

În primul rînd, între Krikor H. Zambaccian şi statul român exista un contract ferm şi sub nici un regim politic nu e recomandabilă încurajarea autorităţii de stat în a-şi încălca obligaţiile contractuale acceptate prin bună învoială. În al doilea rînd, retorica găunoasă a lui M.T. Vlad lovea direct în instituţia colecţionarilor, ceea ce echivala cu un act de vandalism intelectual. Decenii în şir, această instituţie se constituise într-un ferment şi într-un factor de progres al artelor plastice. Cel puţin „cea mai frumoasă, mai completă şi mai reprezentativă dintre colecţiile particulare de la noi" trebuia menţinută în viaţă, ca model şi ca sursă de emulaţie pentru toţi cei tentaţi să-şi asume un destin de colecţionari. În sfîrşit, M.T. Vlad aşeza un semn periculos de egalitate între proprietatea asupra unor mijloace de producţie şi posesia de bunuri artistice. Această simplă şi grosolană confuzie, ea singură, era în măsură să ne încredinţeze, mai mult decît orice alt argument, că soarta artiştilor plastici căzuse pe mîinile unor ignoranţi troglodiţi.

Semnalul de alarmă era tras. Ani şi ani de zile, numeroase tablouri aflate în proprietate particulară au devenit practic inaccesibile. Teama de delaţiune le-a impus o existenţă cvasisecretă. Bucuria firească a omului de a-şi înnobila ambianţa cotidiană a vieţii şi-a anexat o nuanţă de o clandestinitate sufocantă în cel mai deplin înţeles al cuvîntului.

▮

MindBomb pentru salvarea Roşiei Montane

Proiectul de salvare a Roşiei Montane se bucură de o largă susţinere internaţională. Dar nimeni din afară nu poate veni „să facă ordine la noi în ogradă". Roşia Montana are nevoie de solidaritatea şi susţinerea cetăţenilor din România. De 4 ani, viaţa la Roşia Montana, stagnează în aşteptarea „verdictului". În această zonă sînt blocate orice fel de investiţii, construcţiile sînt interzise, pînă şi doctorul a plecat... Oamenii suferă, au insomnii, coşmaruri, mor de „inimă rea". Şi asta nu e o metaforă! Guvernul României trebuie să decidă *acum* rezilierea definitivă a contractului cu Roşia Montana Gold Corporation S.A.

MindBomb se solidarizează cu cei care luptă pentru salvarea zonei Roşia Montana, utilizînd propriile arme. Oricine se poate implica în acţiune participînd la forumul deschis la adresa *www.mindbomb.ro*. Aşteptăm idei, comentarii, schiţe de afiş pînă la data de 31.05.2004. Suportul direct pentru acţiunea „Salvaţi Roşia Montana" venit din afara cercurilor artistice este dovada că dezbaterea propusă interesează o largă categorie de populaţie, căreia îi pasă unde şi cum trăieşte.

Mai multe detalii la adresa: *www.mindbomb.ro*.

Primăria Sectorului 2, Bucureşti,
Biserica Popa Soare
şi Fundaţia Anastasia

anunţă

dezvelirea primei imagini sculptate a lui Petre ŢUŢEA,
operă în bronz a artistului Vasile GORDUZ.

Lucrarea va fi comentată de Dan HĂULICĂ,
preşedinte de onoare al Asociaţiei Internaţionale a Criticilor de Artă.
Ceremonia se va desfăşura marţi 25 mai 2004, cu începere
de la orele 12.00, pe Strada Dr. Burghelea Nr. 7, Sector 2, Bucureşti
(la intersecţia străzilor Dr. Burghelea, Popa Soare şi Ştefan Mihăileanu).

Artachino

ADRIAN-SILVAN IONESCU

La Muzeul Naţional de Artă al României, în Aripa Kretzulescu, poate fi vizitată o interesantă expoziţie dedicată pictorului Constantin Artachino (1870-1954). Lăudabila iniţiativă – ca şi organizarea – îi aparţine distinsei muzeografe şi istoric de artă dr. Ruxandra Dreptu, care, printr-o suită de asemenea manifestări expoziţionale, şi-a propus să omagieze memoria plasticienilor aniversaţi sau comemoraţi în acest an (în cazul de faţă, cei 50 de ani de la trecerea în nefiinţă a artistului). Considerat unul dintre „uitaţi“ de către Tudor Octavian – în recenta sa carte-album de succes, în care au fost adunate cronichete de presă, bine susţinute de o ilustraţie spectaculoasă –, Artachino îşi demonstrează, cu pregnanţă, valoarea prin această expoziţie. Neşansa lui a fost de a fi contemporanul lui Luchian, al lui Petraşcu, Tonitza, Şirato, Iser etc., toţi pictori care, într-un fel sau altul, l-au surclasat şi l-au umbrit cu personalitatea lor puternică. Dar, comparate cu oricare dintre creaţiile acestora, ale lui Artachino nu sînt cu nimic mai prejos. Portretist de forţă – şi foarte căutat în perioada interbelică, urmîndu-i maestrului său G.D. Mirea ca pictor al protipendadei –, peisagist şi creator de tablouri cu natură moartă, autor de compoziţii simboliste de largă respiraţie, Artachino a reprezentat cu brio idealurile estetice ale societăţii urbane româneşti din vremea vieţii sale.

Născut într-o familie de comercianţi din Giurgiu, fusese şi el destinat aceleiaşi cariere. Dar, descoperindu-şi pasiunea pentru desen, se înscrie la Şcoala de Belle-Arte din Bucureşti, unde are succese deosebite şi este anual răsplătit cu medalii şi menţiuni pentru rezultatele sale. Se prezenta ca un elev merituos şi, de aceea, încă înainte de absolvire, a fost primit, ca membru cu drepturi depline, în Cercul Artistic şi i se încredinţează chiar funcţia de secretar. Prin generozitatea bancherului Zerlendi – căci, în acele vremuri, bancherii susţineau arta şi acţionau ca mecena pentru tinerii de perspectivă (nu ca azi!) –, primeşte o bursă de studii la Paris, unde intră la prestigioasa Academie Julian, beneficiind de îndrumarea maeştrilor Doucet şi Bouguereau; în paralel, urma şi Academia Collarosse. Excursiile la Veneţia, Milano şi Londra, precum şi verile petrecute la Barbizon şi Fontainebleau, în mediul îmbibat de amintirile generaţiei peisagiştilor din anii '50-'60 ai secolului al XIX-lea, îi vor lărgi orizontul. Chiar el pictează peisaje în acele locuri. Întors în ţară, în 1894, deschide o expoziţie personală la Ateneu, apoi participă la Expoziţiunea Artiştilor în Viaţă, unde este distins cu medalia clasa a II-a. Principesa Maria, soţia moştenitorului tronului, îi achiziţionează lucrarea **Primăvara**.

O bună parte a carierei sale va fi consacrată picturii murale, decorului bisericilor ortodoxe: în 1894 pictează biserica din Alexandria, în 1897 catedrala din Tulcea, în 1901 biserica din Tăcuta, judeţul Vaslui, în 1907 biserica românească Sf. Treime din Sofia, în 1908 pe cea din Otopeni, iar în 1913 – Sf. Gheorghe Nou din Craiova.

Dar îi rămînea suficient timp şi pentru arta de şevalet, iar la expoziţiile de grup era mereu prezent. S-a alăturat chiar unei dizidenţe a plasticienilor tineri care se considerau dezavantajaţi de juriile saloanelor oficiale şi, în 1896, împreună cu Luchian, Vermont şi alţii – şi la sugestia şi instigarea colecţionarului Alexandru Bogdan-Piteşti –, fondează Salonul Independenţilor. În aceeaşi companie, doi ani mai tîrziu, înfiinţează Societatea Ileana, al cărei organ de presă va avea pe copertă o ilustraţie de Luchian. Artachino era principalul animator al acestei societăţi. La prima expoziţie a acesteia vor fi invitaţi şi artişti străini. O nouă societate ia fiinţă în 1901, „Tinerimea Artistică“, iar artistul se află printre membrii fondatori.

Pentru o vreme, în 1908, este custode al Muzeului Theodor Aman. Anul următor ocupă, prin concurs, catedra de desen a Şcolii de Belle-Arte din Iaşi, unde va activa, făcînd naveta, pînă în 1922, cînd se transferă, pe o poziţie similară, la instituţia de profil din Capitală. Bun pedagog, va elabora un **Curs de logică**, al cărui manuscris este astăzi păstrat într-o mapă cu acte, note personale, scrisori, fotografii, brevete de decoraţii, tăieturi din ziare cu articole şi cronici plastice, oraţii funebre etc., la Secţia Documentară a Muzeului Naţional de Artă. Pensionarea de la catedră, fără acordul său, în 1936, îl supără foarte tare şi, drept protest, publică o scrisoare vitriolantă în ziarul **Dimineaţa** şi nu mai frecventează cafenelele Nestor şi Café de la Paix, unde se adunau plasticienii. Restul vieţii a trăit retras, dar a continuat să lucreze (încercînd chiar şi compoziţia angajată politic, pe gustul bolşevicilor, în 1951, cînd pictează **Tînăr citind ziarul *Scînteia***). Totuşi, artistul care fusese distins cu medalia Bene Merenti clasa I (1909), Răsplata muncii pentru învăţămînt (1915), ordinul Coroana României în grad de ofiţer (1922) şi Meritul Cultural clasa a II-a nu avea cum deveni, în amurgul vieţii, un plastician militant. Dimpotrivă, el a fost unul dintre acei mulţi martiri ai perioadei comuniste care au murit în mizerie, îngheţat de frig în propria locuinţă, în memorabila iarnă cu troiene imense din 1954.

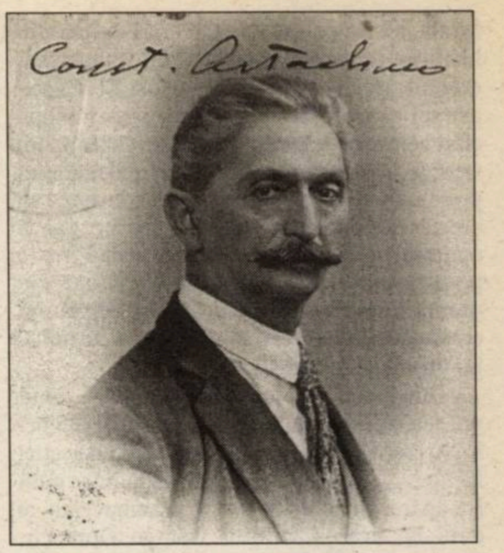

Expoziţia de faţă prezintă exclusiv lucrări aflate în patrimoniul muzeului organizator, în număr de 31, majoritatea uleiuri, dar şi cîteva desene în sanguină (o specialitate a artistului), cărbune şi *conté*. Impresionant prin delicateţea liniilor şi prin alura concentrată şi nobilă este portretul în profil al **Principesei Elisabeta**, datat 1910. Alte trei chipuri de femei dau măsura talentului lui Artachino de a prezenta, expresiv şi flatant, trăsăturile distinselor doamne din înalta societate. **Portretul de ţigancă**, din 1906, este departe de acela, mult mai celebru, al **Saftei florăreasa** a confratelui şi, o vreme, prietenului Luchian: aceasta este o lucrare academistă, mai apropiată de viziunea generaţiei anterioare, a profesorilor lor, decît de cea a contemporaneităţii. Foarte interesantă şi stranie este compoziţia intitulată **În grădină. La taifas**, unde, la o masă, profilîndu-se pe frunziş, stă o femeie cu părul alb, cu umerii acoperiţi de un fastuos şal de caşmir; ea este văzută ca în oglindă, atît din profil cît şi frontal, într-un total imobilism ce exclude dialogul. Pare mai degrabă un joc periculos între real şi virtual, între viaţă şi moarte. De altfel, aplecarea spre viziuni spectrale nu este anormală la Artachino: **Zîna lacurilor** are o mare doză de livresc, pare o parafrază feminină a **Luceafărului** eminescian, a imaginii acelui „mort frumos cu ochii vii“ care răsare, de un verde cadaveric, din undele şi trestiile la fel de verzi, avînd părul legat cu tulpina cărnoasă şi moale a unui nufăr.

EUROVISION YOUNG MUSICIANS

Fii martorul unui spectacol muzical impresionant, Eurovision Young Musicians! Pe 27 Mai, la ora 21:10, susţine-l pe Octavian Alin Lup, reprezentantul României la festivalul Euroviziunii pentru tinerii instrumentişti.

Un eveniment prezentat în direct şi în exclusivitate de TVR Cultural.

EBU•UER

EUROVISION YOUNG MUSICIANS

Cultural

Joi, 27 Mai
ora 21:10

OCTAVIAN ALIN LUP

Alăturată, de inspirata organizatoare – pentru a putea fi atent comparată –, unei pînze cu acelaşi titlu de Kimon Loghi, se poate constata dramatismul cu care Artachino şi-a investit zîna, sortită să domnească peste smîrcuri. Cea a colegului său, blondă şi surîzătoare, este o întrupare a beatitudinii. Abil meşter al redării materialităţii, Artachino s-a arătat atras şi de mediul mai modest, al oamenilor simpli, a căror costumaţie poate incita un ochi de colorist înnăscut, aşa cum este al său. **Tătăroaica** sa, aşezată pe o piatră, face corp comun cu aceasta şi ia ceva din concreteţea liticului; feregeaua vărgată, alb cu violet, ce o învăltuie complet, dă o vibraţie deosebită cadrului. Peisajele dobrogene – mai totdeauna privite dintr-un unghi montant, cu garduri şi case scofilcite – sînt triste şi singuratice, pline de praf şi aride. Aceleaşi singurătate şi disperare cauzate de claustrare transpar şi din compoziţiile **Călugăr la vatră** şi **Călugăr citind**. Rasa şi camilafca neagră se decupează pe peretele văruit ori pe geamul luminat de soare ca un strigăt de ajutor căruia nu i se poate răspunde. Monahii sînt întorşi cu spatele spre privitor, ca şi cînd ar evita dialogul cu exteriorul. Baia de lumină diurnă este dureroasă pentru ei, sortiţi să-şi ducă traiul în chilii, la lumînărici tremurătoare. Florile pictate de Artachino sînt, în schimb, explozii cromatice de o rară exuberanţă: crizanteme ori floarea-soarelui dau strălucire şi centrează compoziţia precum un foc de artificii.

Într-una dintre săli a fost reconstituit un colţ oriental din atelierul pictorului, cu piese originale care i-au aparţinut şi s-au păstrat: un paravan, un taburet, o canapea, o masă cu intarsii de fildeş şi sidef şi două covoare de Bukhara completează acest cadru ce îndeamnă la visare.

Organizatoarea a trudit şi la întocmirea unui mic catalog, bine ilustrat, cu reproduceri color de calitate. Un studiu introductiv, scris cu talent eseistic, şi o cronologie dau informaţii utile pentru aceia care încă îl mai consideră pe Constantin Artachino un „uitat“. Această lăudabilă expoziţie, precum şi materialul documentar însoţitor evidenţiază calităţile de portretist monden, peisagist atent la identitatea mediului natural, autor de subtile compoziţii simboliste şi experimentat muralist, la care se adaugă acelea de bun organizator al vieţii artistice şi excelent pedagog pentru noile generaţii de plasticieni români, calităţi pe care le-a avut Constantin Artachino.

▮

Muzică

Talent, frumuseţe, dăruire

ANCA FLOREA

LUNA MAI · LUNA MUZICII
Festivalul muzical
"TINERE TALENTE"
Ediţia a XXV-a
Râmnicu Vâlcea, 15–17 mai 2004
CAIET - PROGRAM
Director artistic al festivalului
RODICA SAVA

Luna mai a adus, în viaţa muzicală, o multitudine de manifestări care au captat atenţia nu doar prin calitatea programelor, ci mai ales prin tinereţea interpreţilor care, în festivaluri, concursuri sau concerte, au stîrnit adesea entuziasmul publicului şi al specialiştilor, impresionînd, în general, prin talent, maturitate artistică şi dăruire faţă de universul dificil, dar fascinant al muzicii de calitate.

Spre exemplu, în perioada 15-17 mai, la Rîmnicu Vîlcea s-a desfăşurat cea de-a 25-a ediţie a Festivalului „Tinere talente“ care, la moment aniversar, a dorit şi a reuşit să ofere concerte de un deosebit interes, gîndite, cel puţin în prima seară, ca un arc peste timp, pentru că directorul artistic al festivalului, Rodica Sava, redactor-şef adjunct la Radiodifuziunea Română (co-organizator alături de Primăria oraşului, Direcţia Judeţeană pentru cultură, culte şi patrimoniu cultural, Filarmonica „Ion Dumitrescu“, Muzeul Judeţean, Liceul de Artă din Rîmnicu Vîlcea şi Fundaţia Prietenia), a propus, sub genericul **Maeştri şi discipoli**, două secvenţe încărcate de semnificaţii: prima – recitalul clasei de canto conduse de prof. univ. Georgeta Stoleriu de la Universitatea Naţională de Muzică din Bucureşti – a reeditat, sub titlul **Voci de primăvară**, succesul unui program pe care, în urmă cu exact două decenii, pe scena aceluiaşi festival, l-au susţinut studentele. Ele s-au impus, în cea mai mare parte, pe marile scene ale lumii – Felicia Filip, Ruxandra Donose, Liliana Nichiteanu, alături de Irina Săndulescu-Bălan, Ruxandra Vodă, Roxana Gherman; de această dată, alte şase tinere cu glasuri frumoase, ţinută scenică elegantă şi multă expresivitate – Monica Bancoş, Silvia Nagy, Anna Mirescu, Yalda Aghabagheri, Antonela Bîrnat, Maria Jinga – au încîntat (acompaniate excelent la pian de către lect. univ. Gonul Abdulah) într-un adevărat spectacol în care ariile din opere şi operete au alternat cu lieduri româneşti, multe dintre acestea fiind susţinute şi printr-un joc de scenă sugestiv şi de mare efect. Am admirat din nou glasul plin, vibrant, condus cu rafinament, al mezzosopranei Antonela Bîrnat, vocea cu o coloratură perlată acut, sigură şi *pianissime* bine susţinute a sopranei Anna Mirescu, calitatea vocală a mezzosopranei Maria Jinga, al cărei spirit ludic îşi pune amprenta asupra interpretării şi atitudinii cochete şi zîmbitoare, timbrul generos şi amplu al sopranei Monica Bancoş care, aflată abia în anul I, are toate datele pentru o evoluţie spectaculoasă, temperamentul şi inteligenţa expresivă a mezzosopranei Yalda Aghabagheri şi strădania sopranei Silvia Nagy (de asemenea „boboc“) de a fi la înălţimea colegelor sale care, în parte, s-au afirmat deja pe scene importante sau în competiţii din ţară şi chiar din străinătate. Concepţia unitară şi plină de umor, sensibilitate, imaginaţie şi culoare a întregului spectacol (incluzînd partituri de Offenbach, Paisiello, Massenet, Enescu, Mendelssohn-Bartholdy, Donceanu, Dima, Stoia, Friml, Musorgski, Saint-Saëns, Thomas, Rossini, Schubert) a entuziasmat publicul, care ar fi dorit ca momentul să se prelungească sau măcar să fie „augmentat“ cu cîteva bisuri. Astfel, profesoara Georgeta Stoleriu a demonstrat că recunoscuta sa şcoală produce noi şi valoroase nume care continuă tradiţia fostelor sale studente, în timp ce tinerele soliste, extrem de emoţionate tocmai pentru că aveau responsabilitatea acestei „ştafete“, au trăit, la rîndul lor, bucuria reuşitei depline.

Sub acelaşi generic, clasa de vioară condusă de prof. univ. asoc. Gabriel Croitoru, din cadrul aceleiaşi Universităţi, a prezentat un program în care virtuozitatea a fost „cuvîntul de ordine“, remarcîndu-se în mod special Cristina Chiselev care, deşi abia în anul II, a etalat un sunet amplu, profund şi strălucitor deopotrivă, dublat de o tehnică deja performantă, o frazare logică şi o pregnanţă ritmică deosebită în **Recitativ şi Scherzo** de Sarasate, alături de mai cunoscutul său coleg Cristian Fătu care, în **Fantezia Carmen** de Waxmann, a convins din nou că are dezinvoltură şi siguranţă în interpretare, în timp ce una dintre invitate – Simona Gîtlan, elevă în clasa a XII-a la Liceul „Enescu“ (prof. Carmen Runceanu) – a demonstrat, în **Dansul nr. 8** de Sarasate, aplomb, anvergură solistică şi nerv, pentru ca, în încheiere, profesorul Gabriel Croitoru – cîndva debutant pe scena Festivalului de la Vîlcea – să evolueze ca solist alături de fiica sa, Simina, elevă în clasa a VII-a a aceluiaşi liceu bucureştean (pregătită de mama sa, Ioana Croitoru), în spumoasa **Jota Navarra** de Sarasate. Sunetul, percutanţa, precizia impecabilă, atacurile şi conducerea frazei au fost atît de bine armonizate, încît ar fi fost greu să diferenţiem maestrul de discipol, semn că Simina, care a apărut adesea, în ultimii ani, pe podiumul de concerte din ţară şi din străinătate, merge cu mult succes pe urmele tatălui său, violonist cu o „colecţie“ impresionantă (probabil unică la noi) de premii la mai toate competiţiile de prestigiu din lume, frecvent invitat să concerteze în Europa şi America, interpret al integralei Sarasate editate pe CD în Spania la centenarul celebrului compozitor, dar şi un profesor care ştie să modeleze talente de certă valoare, dăruindu-le cu generozitate din „secretele“ artei sale. Violoniştii au evoluat acompaniaţi la pian de conf. univ. Viorica Boerescu.

Prin tradiţie, dimineaţa de duminică este rezervată, în festival, recitalului susţinut în ambianţa primitoare a Muzeului de Artă de la Casa Simian; de această dată, am ascultat o excelentă violistă – Diana Alexandru – care, după absolvirea Liceului de Artă din Constanţa (prof. Cezar Scarlat), va pleca să studieze la Londra, unde a cîştigat o bursă la renumita Royal Academy of Music, pentru că, într-adevăr, în **Konzertstuck** de Enescu a uimit prin sunetul cald, pătrunzător, dar şi prin prestanţa scenică; a acompaniat la pian prof. Olga Babagian, care a revenit pentru a colabora cu mezzosoprana Maria Simion, elevă în clasa a X-a la Liceul „Lipatti“ din Bucureşti (prof. Cristina Măgureanu), cîntînd, cu un glas pătrunzător, **Somnoroase păsărele** de Dima, apoi cu violoncelistul Pavel Lupan care, student în anul I la Facultatea de Muzică din Braşov (prof. univ. Aurel Niculescu), a adus profunzime, căldură şi nobleţe în interpretarea unor piese extrem de cunoscute şi, deci, cu atît mai pretenţioase – **Lebăda** de Saint-Saëns, **Marş** de Prokofiev şi **Pezzo capricioso** de Ceaikovski. Am apreciat, de asemenea, eforturile sextetului alcătuit din elevi ai Liceului de Artă din Rîmnicu Vîlcea (care, pregătit de prof. Nelu Vasile, a propus **Şase dansuri populare româneşti** de Bartok) şi ale cvartetului elevilor de la Liceul bucureştean „Enescu“ (prof. Mihai Alecu Dante) în **Mica serenadă** de Mozart. Aici, vioara I a cîntat cu o agresivitate de neînţeles, secondată cu o discreţie de asemenea surprinzătoare de celelalte instrumente, echilibrul formaţiei fiind, astfel, inexistent.

Seara, Filarmonica „Ion Dumitrescu“, dirijată de directorul Mihai Ştefănescu, s-a străduit să acompanieze alţi tineri în concertul care a debutat cu **Simfonia concertantă** de Cimarosa, soliste fiind două excepţionale flautiste – Aurelia Mihai, studentă în primul an la Universitatea din Bucureşti (prof. univ. Virgil Frîncu), şi Cezara Comşa, care va absolvi în curînd Liceul „Lipatti“ (prof. Virgil Opriţoiu) –, mult aplaudate pentru acurateţea sonoră, fluenţa şi precizia spumosului dialog realizat la nivel performant; apoi, mezzosoprana Maria Simion a cîntat o arie din **Orfeu** de Gluck, care ne-a convins din nou că are un material vocal excelent, o apariţie agreabilă, dar… nu înţelege sensul textului şi specificul personajului, zîmbind graţios în timp ce cînta „J'ai perdu mon Euridice“. Soprana Larisa Ciulei – studentă în anul I la clasa prof. univ. Sanda Şandru la Universitatea din Bucureşti – a parcurs corect, cu un glas plăcut, o arie mozartiană (dar nimic din maniera sa de cînt nu a „trădat“ ceva din stilul, emisia sau tehnica ce au caracterizat evoluţia interpretativă a profesoarei sale, binecunoscuta soprană Sanda Şandru), abordînd un alt moment mozartian – duetul din **Don Giovanni** – alături de baritonul Horia Vasilescu, încă elev în clasa a XII-a la Liceul „Lipatti“ (prof. Cristina Măgureanu), care apoi a optat pentru **Serenada** din aceeaşi operă. Timbrul său cald a avut însă nevoie de o amploare şi de o consistenţă pe care rămîne să le cîştige, eventual, în timp. În final, micul pianist de doar 12 ani Mihai Boitan, elev la Liceul „Enescu“ (prof. Olga Szell), a etalat o „mecanică“ performantă, un tuşeu rotund, o construcţie clară în **Concertul nr. 21** de Mozart, dar… atît. De ce oare tinerii aflaţi la primii paşi pe scenă se hazardează să cînte Mozart, compozitor care, deşi aparent facil, este recunoscut ca fiind unul dintre cei mai „pretenţioşi“ şi dificil de interpretat?…

Printr-un efort ce merită toată lauda, orchestra a revenit pe podium şi în seara următoare, pentru a acompania, sub conducerea dirijorului Florin Totan, ultima seară din festival. Au fost interpretate **Concertul nr. 2** de Mendelssohn-Bartholdy – solist fiind pianistul Bogdan Claudiu Dulu, student în primul an la Universitatea din Bucureşti (prof. univ. Sandu Sandrin), a cărui velocitate, dublată de sobrietate şi sensibilitate, a încîntat publicul, incandescenţa sălii crescînd apoi progresiv, pînă la explozii de entuziasm, ovaţii şi scandări, pentru că a urmat superba tălmăcire a **Variaţiunilor rococo** de Ceaikovski, în versiunea violoncelistei Olga Mănescu, studentă în anul II la aceeaşi Universitate (prof. univ. Marin Cazacu), încărcată de lirism şi virtuozitate, de linie şi strălucire, proprii doar adevăraţilor interpreţi. **Melodii lăutăreşti** de Sarasate a beneficiat de performanţa solistică a violonistului Sebastian Tegzeşiu, student în anul I la acelaşi Gabriel Croitoru, cu un ton învăluitor şi tehnică riguros adaptată partiturii extrem de solicitante, pentru ca, în încheiere, să aplaudăm o „mască“ plină de farmec, pentru că soprana Patricia Seymour, solistă a Teatrului Naţional de Operetă, a abordat „cum scrie la carte“ aria din **Liliacul** de J. Strauss, silueta sa fină, îmbrăcată într-o superbă rochie neagră, completată de acel accesoriu obligatoriu la un bal mascat, a şi dansat ceardaşul. Seara a reprezentat, în ansamblul ei, o reuşită de anvergură, apreciată ca atare nu doar de spectatori, ci şi de către cei care au ascultat transmisiunea în direct la Radio România Cultural, convingîndu-ne astfel că Festivalul de la Rîmnicu Vîlcea este, într-adevăr, o „rampă de lansare“ a unor tineri de mare talent, cu un potenţial care, în general, este pus în valoare de către profesori care ştiu cum să-i formeze pentru a deveni, peste ani, solişti apreciaţi pe orice scenă importantă.

Cele trei zile „muzicale“ s-au transformat într-o adevărată sărbătoare a tinerelor talente, fapt pentru care toţi cei care s-au implicat în realizarea festivalului merită mulţumiri şi, evident, aprecieri.

Vorbind despre tinereţe, se cuvine să ne oprim şi asupra concertului organizat de Fundaţia Aquarius sub genericul **Nopţi scandinave**, în cadrul căruia trei solişti finlandezi au prezentat miniaturi vocale compuse cu sensibilitate de creatori nordici pe versuri în care dragostea, visarea, frumuseţea, păsările au fost laitmotive. Interesant este faptul că toţi interpreţii studiază sau au absolvit deja Universitatea de Muzică din Karlsruhe, baritonul Juha Koskela impresionînd prin glasul cald, cu un timbru cuceritor, amplu şi expresiv, condus cu tehnică sigură, fiind, cu siguranţă, (şi) un excelent solist de operă. Soprana Marjut Paavilainen a punctat cu rafinament partitura, iar mezzosoprana Tarja Turunen – recomandată ca vedeta serii – a dorit să convingă publicul nostru că nu este doar una dintre cele mai cunoscute soprane (!), mai ales datorită succesului mondial înregistrat alături de formaţia de gotic simfonic „Nightwish“. În Sala Auditorium a Muzeului Naţional de Artă, acompaniaţi la pian de Izumi Kawakatzu, oaspeţii au fost aplaudaţi de un public numeros şi eterogen, în majoritate tînăr, poate şi pentru că acea seară a prefaţat turneul pe care formaţia amintită îl va efectua la Bucureşti, urmînd să susţină un concert la Sala Palatului, în 19 noiembrie.

▮

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL
(tel: 314.71.71)
SALA „I.L. CARAGIALE":
▮ 26 mai, ora 19.00 – **Take, Ianke şi Cadîr** de V.I. Popa. Regia: Grigore Gonţa
▮ 27 mai, ora 19.00 – **O scrisoare pierdută** de I.L. Caragiale. Regia: Grigore Gonţa
▮ 28 mai, ora 19.00 – **Ultima oră** de Mihail Sebastian. Regia: Anca Ovanez-Doroşenco
▮ 29 mai, ora 19.00 – **Maşinăria Cehov** de Matei Vişniec. Regia: Cristian Ioan
▮ 30 mai, ora 19.00 – **Apus de soare** de B.Şt. Delavrancea. Regia: Dan Piţa

SALA „L. REBREANU":
▮ 25 mai, ora 19.00 – **Visul unei nopţi de vară** de W. Shakespeare. Regia: Felix Alexa
▮ 26 mai, ora 19.00 – **Leul în iarnă** de James Goldman. Regia: Petre Bokor
▮ 27 mai, ora 18.30 – **Aşteptînd la arlechin** de Noel Coward. Regia: Ion Cojar
▮ 28 mai, ora 18.30 – **Nunta lui Krecinski** de A.V. Suhovo-Kobâlin. Regia: Felix Alexa
▮ 29 mai, ora 19.00 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Felix Alexa
▮ 30 mai, ora 11.00 – **Cotletele** de Bertrand Blier. Regia: Gelu Colceag/ ora 19.00 – **Noiembrie** de Ana Maria Bamberger. Regia: Alice Barb

SALA „C. PETRESCU":
▮ 26 mai, ora 19.00 – **Legenda ultimului împărat** de Valentin Nicolau. Regia: Alice Barb
▮ 27 mai, ora 19.00 – **Viaţă de actor (Ursul – Cîntecul lebedei)** de A.P. Cehov. Regia: Geo Saizescu
▮ 29 mai, ora 19.00 – **Cinci femei de tranziţie** de Rodica Popescu Bitănescu

SALA „M. SORESCU":
▮ 29 mai, ora 19.00 – **Shirley Valentine** de Willy Russel. Regia: Liliana Cîmpeanu
▮ 30 mai, ora 11.00 – **Vrei să-ţi spun o poveste?**, spectacol al Teatrului Naţional pentru Copii

TEATRUL NOTTARA
(tel: 212.52.89)
SALA „GEORGE CONSTANTIN":
▮ 26 mai, ora 19.30 – **Doamna nevăzută** de Calderón de la Barca. Regia: Alice Barb. Cu: Catrinel Dumitrescu, Emil Hossu, Valeriu Preda, Daniel Popescu, Ion Grosu, Cristina Stoica Ivanciuc, Daniela Minoiu, Adrian Dumitru
▮ 27 mai, ora 19.30 – **Variaţiuni enigmatice** de Eric-Emmanuel Schmitt. Regia: Claudiu Goga. Cu: Alexandru Repan şi Mircea Diaconu
▮ 28 mai, ora 19.30 – **Patru pe o canapea & valetul** de Marc Camoletti, spectacol al Fundaţiei Maxim – Teatrul Incomod, în colaborare cu Teatrul de Comedie. Regia: Radu Nichifor. Cu: Candid Stoica, Anca Pandrea, Iuliana Marciuc Posea, Victor Yila, Iurie Darie
▮ 29 mai, ora 19.30 – **Jocul dragostei şi-al morţii** de Romain Rolland. Regia: Lucian Giurchescu. Cu: Alexandru Repan, Diana Lupescu, George Alexandru, Cristian Şofron, Ion Siminie, Ruxandra Sireteanu, Ada Navrot, Gabriela Crişu, Rareş Stoica
▮ 30 mai, ora 19.30 – **Flash sau Cai verzi... întîmplări breze!** Regia: Claudia Negroiu. Cu: Claudia Negroiu, Cornel Şerban, Dana Porlogea, Daniela Marinache, Iulia Asproiu. Spectacol al Fundaţiei Club UNESCO, al Companiei Gest Art şi al Casei de Cultură „Nicolae Bălcescu"

TEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)
▮ 27 mai, ora 19.00 – **Leonce şi Lena** de Georg Büchner. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Sorin Leoveanu, Luiza Cocora, Gabriel Pintilei, Constantin Cojocaru, Rodica Mandache, Gelu Niţu, Paula Niculiţă, Marian Ghenea, Ioan Bătinaş, Pavel Bartoş, Carmen Coţofană
▮ 28 mai, ora 19.00 – **Gaiţele** de Alexandru Kiriţescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Dorina Lazăr, Constantin Cojocaru, Ionel Mihăilescu, Marius Stănescu, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Paula Niculiţă, Antoaneta Zaharia, Petre Nicolae, Ana Maria Moldovan, Pavel Bartoş
▮ 29 mai, ora 19.00 – **Chip de foc** de Marius von Mayenburg. Regia: Felix Alexa. Cu: Adriana Trandafir, Marius Manole, Antoaneta Zaharia, Liviu Timuş, Pavel Bartoş
▮ 30 mai, ora 19.00 – **A douăsprezece noapte** de W. Shakespeare. Regia: Dan Tudor. Cu: Dan Tudor, Vlad Vasiliu, Grig Dristaru, Stelian Stancu, Lucian Pînzaru, Gabriel Mircea Velicu, Ioan Creţescu, Cristian Gheorghe, Ioan Pene, Aureliu Batca, Cătălin Cucu, Petrică Păpuşă. Spectacol al Teatrului dramatic „Fani Tardini" din Galaţi

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)
▮ 26 mai, ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru
▮ 29 mai, ora 19.00 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick şi Ron Clark. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu
▮ 30 mai, ora 19.00 – **Unchiul Vanea** de Anton Pavlovici Cehov. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Horaţiu Mălăele, Victor Rebengiuc, Cornel Scripcaru, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Anca Sigartău/Andreea Bibiri, Ana Ioana Macaria, Ionel Mihăilescu

SALA „TOMA CARAGIU":
(tel: 212.05.27)
▮ 29 mai, ora 20.00 – **Odyssea**, spectacol al Teatrului Neslyöím. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Ceh

TEATRUL MIC
(tel: 312.36.63)
▮ 27, 28 mai, ora 19.00 – AVANPREMIERĂ – **Povestiri din Canterbury**, după Geoffrey Chaucer. Regia: Nona Ciobanu. Cu: Claudiu Istodor, Vitalie Bantaş, Radu Zetu, Bogdan Talaşman, Mihaela Rădescu, Liliana Pană, Ada Simionică
▮ 29 mai, ora 19.00 – **Cimitirul păsărilor** de Antonio Gala. Regia: Nicolov Perveli Vili. Cu: Olga Tudorache, Adriana Şchiopu, Mitică Popescu, Dan Condurache, Mihai Bica, Angela Munteanu
▮ 30 mai, ora 19.00 – **Spirit** de Margaret Edson. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Valeria Seciu, Gheorghe Visu, Mihaela Rădescu, Ovidiu Niculescu, Monica Mihăescu, Mihaela Măcelaru, Liliana Pană, Radu Zetu, Bogdan Talaşman, Marius Călugăriţa, Ilinca Bantaş
Deplasări:
▮ 27 mai, ora 19.00 – la Calafat – **Alex şi Morris** de Michael Elkin. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Iordache, Mitică Popescu, Dana Medeleanu-Dembinski
▮ 30 mai, ora 19.00 – la Craiova – **Alex şi Morris**

TEATRUL FOARTE MIC
(tel: 314.09.05)
▮ 28 mai, ora 19.00 – **Un spectacol de teatru** de Aureliu Manea. Regia: Chris Simion. Cu: Adriana Trandafir, Ştefana Zamfirescu, Claudia Negroiu, Adrian Văncică, Radu Solcanu, Gabriel Fătu. Spectacol prezentat în colaborare cu UNATC
▮ 29 mai, ora 19.00 – **Love cats** de Arnold Wesker. Regia: Liana Ceterchi. Cu: Ruxandra Enescu-Ciobanu, Mihaela Rădescu, Dana Medeleanu-Dembinski

TEATRUL ACT
(tel: 310.31.03)
▮ 29 mai, ora 19.00 – **Şefele de** Werner Schwab. Regia: Sorin Militaru. Cu: Dorina Lazăr, Coca Bloos, Emilia Dobrin

TEATRUL DE COMEDIE
(tel: 315.91.37)
SALA MARE:
▮ 28 mai, ora 19.00 – **Poker** de Adrian Lustig. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: George Mihăiţă, Valentin Teodosiu, Vladimir Găitan, Simona Stoicescu
▮ 29 mai, ora 19.00 – **Audiţia** de Alexandr Galin. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Aurora Leonte, Luminiţa Gheorghiu, Gabriela Popescu, Mihaela Teleoacă, Delia Nartea, Laura Creţ/Irina Cornişteanu, Florin Anton, Ion Chelaru, Doru Ana, Marius Florea Vizante, Aurelian Bărbieru
▮ 30 mai, ora 19.00 – **Marlene** de Pam Gems. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Emilia Popescu, Aurora Leonte

SALA STUDIO:
▮ 30 mai, ora 19.30 – **Lady Di** de Tomislav Zajec. Regia: Andreea Vulpe. Cu: Alexandru Pop, Mihaela Teleoacă, Şerban Georgevici, Mihai Bendeac, Dan Morariu

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN
(tel. 315.89.80)
▮ 27 mai, ora 20.00 – Sala Rapsodia – **Made în România**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dana Cavaleru, Dragoş Huluba, Violeta Totir, Mihai Răzuş, Vlad Oancea, Oxana Moravec, Andrei Vasluianu, Adriana Nicolae, Lucian Maxim, Adelaida Zamfira, Ion Parea, Ioana Visalon, Mihai Barangă, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Ioana Flora, Silviu Oltean, Cristina Ionda, Eduard Dumitru, Florin Roşu

STUDIOUL CASANDRA
(tel. 336.43.40)
▮ 25 mai, ora 19.00 – **Cuşca** de Mario Fratti. Regia: Aurel Palade, anul IV, clasa prof. univ. dr. Alexa Visarion. Cu: Andrei Barbu, Relu Poalelungi, Mihai Marinescu, Alina Berzunţeanu, Ecaterina Ţugulea, Adrian Anghel, Gabriel Călinescu, Simona Stoicescu

TEATRUL EVREIESC
(tel: 323.39.70)
▮ 27 mai, ora 18.30 – **Direct din Amsterdam: Anne Frank**. Regia: Alexander Hausvater. Cu: Rudy Rosenfeld, Leonie Waldman Eliad, Roxana Guttman, Nicolae Călugăriţa, Luana Stoica, Arabela Neazi, Geni Brenda, Natalie Ester, Nicolae Predică, Marius Călugăriţa, Bianca Dumitriu, Octavian Cercel, Alex Mihai, Veaceslav Grosu, Cristina Circei, Mircea Dragoman
▮ 29 mai, ora 11.00 – **O farmacie cu nebuni**, adaptare de Harry Eliad, după Eugène Labiche. Regia: Harry Eliad. Cu: Ileana Stana Ionescu, Mihai Fotino/Mihai Ciucă, Nicolae Călugăriţa, Cristina Dogaru
▮ 30 mai, ora 11.00 – **Povestea unei bănci particulare** de Fr. Dürrenmatt. Regia: Kincses Elemér. Cu: Rudy Rosenfeld, Natalie Ester, Nicolae Călugăriţa, Mihai Ciucă, Boris Petroff, Luana Stoica, Arabela Neazi, Alex Mihai, Cornel Ciupercescu, Mircea Dragoman, Mircea Drîmbăreanu, Nicolae Predică, George Robu, Octavian Cercel, Marius Călugăriţa, Geni Brenda, Veaceslav Grosu. Lectura textului în limba română: Dorina Păunescu
▮ 31 mai, ora 18.30 – **Şi miniştrii calcă strîmb** de Ray Cooney. Regia: Constantin Dinischiotu. Cu: Mihai Ciucă, Nicolae Călugăriţa, Cornel Ciupercescu, Eugenia Balaure, Monica Pricopi, Arabela Neazi, Luana Stoica, Ion Grosu, George Robu, Nicolae Predică

GREEN HOURS
(tel: 314.57.51)
▮ 25 mai, ora 20.00 – **Kinky ZoOne**, teatru serial (episodul I), producţie a Companiei „Teatrul Luni". Regia: Radu Afrim. Cu: Antoaneta Zaharia, Alin Teglaş, David Kozma

CASA DE CULTURĂ „NICOLAE BĂLCESCU"
(tel: 336.43.40)
▮ 29 mai, ora 19.00 – **Doamna în negru**, după Murray Schisgal. Regia: Alexandru Conovaru. Cu: Alexandru Conovaru, Ştefan Ruxanda, Doina Antohi, Toni Dumitrescu

CERCUL MILITAR NAŢIONAL
▮ 29 mai, ora 11.00 – Sala de spectacole – **Motanul încălţat**, spectacol de teatru muzical susţinut de Ansamblul artistic de copii „Andantino" al Cercului Militar. Regia: Ştefan Iordache

TEATRUL DE REVISTĂ „CONSTANTIN TĂNASE"
(tel: 315.56.78)
▮ 28, 30 mai, ora 18.00 – **Doi băieţi cu sticleţi**

TEATRUL EXCELSIOR
(tel: 315.97.20)
▮ 25 mai, orele 10.30 şi 12.00 – **Nemaipomenitele aventuri ale lui Nils Holgersson** de Selma Lagerlöf. Regia: Mihaela Boboc Manea. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Bogdan Caragea, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu, Stelian Milu, Cosmin Şofron, Corina Dragomir
▮ 26 mai, ora 10.30 – **Nemaipomenitele aventuri ale lui Nils Holgersson**
▮ 27 mai, ora 12.00 – **Prislea şi merele de aur** de Mircea Anca, după Petre Ispirescu. Regia: Mircea Anca. Cu: Cosmin Şofron, Paula Sorescu Lucian, Ciprian Cojenel, Cristian Nicolaie, Mihaela Coveşeanu, Liliana Hîrşan, Stelian Milu, Marian Rădulescu, Iuliana Moise
▮ 28 mai, orele 9.00 şi 11.00 – **Mica sirenă**, dramatizare de Alexandru Andy Kessler. Regia: Olimpia Arghir. Cu: Annemary Ziegler, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu/Veronica Popescu Neagu, Vasile Menzel, Cristian Nicolaie, Robert Radoveneanu, Ştefan Velniciuc
▮ 30 mai, ora 11.00 – **Prislea şi merele de aur**

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ
SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)
▮ 25 mai, ora 10.00 – **Răţuşca cea urîtă**, adaptare de Elena Drăguşin-Popescu după H.Ch. Andersen. Regia: Anca Puşcaş. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Dora Ortelecan Dumitrescu, Liliana Gavrilescu, Eugenia Barbu, Graţiela Ştefan Ene, Daniel Stanciu, Mariana Zaharia
▮ 26 mai, ora 12.00 – **Frumoasa şi bestia**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Daniel Stanciu, Cristian Mitescu, Mariana Zaharia, Liliana Gavrilescu, Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Victor Bucur, Ioana Chelaru Popovici
▮ 27 mai, ora 10.00 – **Motanul în-**

MADEÎNROMÂNIA
Un spectacol unic, semnat... DAN PURIC!
Joi 27 Mai, ora 20.00
Sala
Rapsodia
str. Lipscani 53

Spectacol realizat în colaborare cu COMPANIA PASSE-PARTOUT D.P. şi cu sprijinul: EUROTIN, FUNDATIA CORESI, UNITER, APPSR (Fabricat în România), BEST PRINT, MONS MEDIUS, DIM SOFT, PRIMERA COMMUNICATIONS

Casa de bilete: 11.00 - 18.00
Informaţii şi rezervări la tel.: 315.89.80
Transportator unic: eurolines ROMANIA

Parteneri media:
OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN, COTIDIANUL, RADIO BUCUREŞTI - 98.3 FM, eFLUX, PORT.ro

MADEÎNROMÂNIA
O producţie independentă a CENTRULUI CULTURAL EUROPEAN

călţat, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ionuţ Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Alina Petrescu

▮ 28 mai, ora 10.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.Ch. Andersen. Regia: Gavriil Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Victor Bucur, Mariana Zaharia

▮ 29 mai, ora 11.00 – **Păcală** de Cristian Pepino, după motive populare. Regia: Ioan Brancu. Cu: Mihai Dumitrescu, Gabriel Apostol, Daria Gănescu, Bruno Măstan, Alina Petrescu/Rodica Dobre, Daniela Lungeanu, Monica Madas

▮ 30 mai, ora 11.00 – **Răţuşca cea urită**

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA"

▮ 25 mai, ora 20.00 – la Tîrgu Mureş – **D'ale carnavalului** de I.L. Caragiale. Regia: Dumitru Lazăr Fulga. Cu: Gabriel Duţu, Ion Goranda, Florin Zănceanu, Adrian Găzdaru, Valentin Branişte, Ştefan Ionescu, Florina Găzdaru, Firuţa Apetrei, Augustin Mihăilă, Daniela Vrânceanu. Spectacol prezentat în cadrul Festivalului „Topfest"

▮ 27 mai, ora 18.00 – **Regele moare** de Eugen Ionescu. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Viorel Baltag, Despina Prisecaru, Luiza Sarivan, Ion Goranda, Eliza Noemi Judeu, Stelian Preda

▮ 28 mai, ora 18.00 – la Tg. Ocna – **Iar te sinucizi, iubito?!** de Pierre Chesnot. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Doina Iacob, Eliza Noemi Judeu

▮ 30 mai, ora 19.00 – **D'ale carnavalului**

TEATRUL DE ANIMAŢIE

▮ 25 mai, orele 10.00 şi 12.30 – la Botoşani – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Liliana Isbîndă, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Sorina Moian, Micky Murafa, Marian Puiu Gheorghiu, Mihaela Popa

▮ 26 mai, ora 10.00 – **Pinocchio**

▮ 27 mai, ora 11.00 – la Traian – **Jack şi vrejul de fasole**, dramatizare după o poveste engleză. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Mihaela Popa, Adrian Costraş

▮ 30 mai, ora 11.00 – **Punguţa cu doi bani** de Ion Creangă. Regia: Petru Valter. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Micky Murafa, Liliana Isbîndă, Eugen Ionescu, Sorina Moian

BRAŞOV

TEATRUL ARLECHINO

▮ 30 mai, orele 10.30 şi 12.00 – **Dănilă Prepeleac**, după Ion Creangă. Regia: Liviu Steciuc. Cu: Adrian Farca, Miriana Brânduş, Petronela Bogdan, Marius Stroe

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA MARE:

▮ 25 mai, ora 19.00 – **Îngerul slut** de Alexandru Sever. Regia: Gelu Badea. Cu: Dragoş Pop, Cristian Rigman, Anton Tauf, Petre Băcioiu, Virgil Müller, Paul Basarab, Ion Marian, Cătălin Codreanu, Angelica Nicoară, Maria Seleş, Adrian Drăguşin, Elena Ivanca, Ruslan Bârlea, Sorin Miron

▮ 29 mai, ora 19.00 – **Război şi pace**, după Lev Tolstoi. Regia: Petre Bokor. Cu: Emil Hossu, Alexandru Jitea, Dorian Boguţă, Ştefan Sileanu, Cristina Stoica-Ivanciuc, Daniela Minoiu, Alexandru Gheorghiu, Claudiu Romilă, Raluca Gheorghiu, Catrinel Dumitrescu, Dan Bordeianu, Sorin Cociş, Petre Panait, Constantin Cotimanis, Adrian Văncică, Ion Grosu, Ion Haiduc, Mircea Teodorescu. Spectacol al Teatrului Nottara din Bucureşti

▮ 30 mai, ora 19.00 – **Slugă la doi stăpîni** de Carlo Goldoni. Regia: Mona Chirilă. Cu: Anton Tauf, Eva Crişan, Cornel Răileanu, Adrian Cucu, Ramona Dumitrean, Dragoş Pop, Dan Chiorean, Elena Ivanca, Ovidiu Crişan, Angelica Nicoară, Irina Wintze, Carmen Culcer, Ruslan Bârlea, Cătălin Codreanu, Cristian Rigman

TEATRUL MAGHIAR

▮ 26 mai, orele 17.00 şi 20.00 – **Resner cel aiurit** de Hatházi András. Regia: Parászka Miklós. Cu: Kárp György, B. Fülöp Erzsébet, Kilyén László, Zayzon Zsolt, Tatai Sándor, Berekméri Katus, Kárp Andrea Krisztina, Sebestyén Aba, Ördög Miklós Levente. Spectacol al Teatrului „Tompa Miklós" din Tîrgu Mureş

▮ 29, 30, 31 mai, ora 20.00 – **Noul locatar (The New Tenant)** de Eugène Ionesco, producţie a Companiei Northern Stage Ensemble din Newcastle. Regia: Tompa Gábor. Cu: Francisco Alfonsin, Joanna Holden, Jim Kitson, Mark Calvert. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română şi limba maghiară

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

▮ 29 mai, ora 12.00 – **Mateiaş gîscarul**, spectacol al secţiei maghiare

▮ 30 mai, ora 12.00 – **Cenuşăreasa**, spectacol al secţiei române

CONSTANŢA

TEATRUL „OVIDIUS"

▮ 25, 30 mai, ora 19.00 – **Bîrfele femeilor** de Carlo Goldoni. Regia: Gavril Borodan. Cu: Laura Crăciun, Marian Bucur, Iulian Lincu, Nucu Stângaciu, Dana Trifan, Clara Ghiuvelechian, Alexandru Axente, Maria Nestor, Gabriela Belu, Laura Iordan, Eugen Mazilu, Cosmin Mihale, Daniela Vitcu, Cristina Oprean, Emanuel Cristoiu, Florentin Roman, Gelu Ciobanu

▮ 27 mai, ora 19.00 – **Transplant** de Cristina Tamaş. Regia: Ovidiu Lazăr. Cu: Ileana Ploscaru, Vasile Cojocaru, Liviu Manolache, Diana Chergi, Lică Gherghilescu, Cristina Oprean, Nina Udrescu, Laura Crăciun, Cristiana Smărandache, Răzvan Mihăescu, Andra Dumitru

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU"

DRAMĂ:

▮ 25 mai, ora 18.30 – la Sfintu Gheorghe – **Peripeţiile bravului soldat Ivan Turbincă** de Radu Macrinici, după Ion Creangă. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Andrei Vasluianu, Marian Despina, Ilie Gâlea, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Lizica Sterea, Ioana Roşu, Nelu Neagoe, Carmen Bogdan, Mihaela Rus, Cătălina Radu, Mihai Androne, Paul Nicolae, Cătălin Rădulescu, Narcis Stoica, Sebastian Nicolae, Nicolae Nicolaescu

▮ 27 mai, ora 18.30 – **Bădăranii** de Carlo Goldoni. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Lucia Ştefănescu, Tudor Smoleanu, Nadiana Sălăgean, Florica Dinicu, Marian Despina, Otilia Pătraşcu, Karl Baker, Ilie Gâlea, Ion Radu Burlan

▮ 29 mai, ora 18.30 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Lucian Sabados. Cu: Niculae Urs, Mihai Coadă, Ioan Coman, Ion Radu Burlan, Dragoş Cîmpan, Oxana Moravec, Ada Simionică

REVISTĂ:

▮ 25 mai, ora 18.30 – **Oferte de serviciu**

▮ 26 mai, ora 18.30 – **Bona visurilor mele**

▮ 27 mai, ora 17.00 – la Vălenii de Munte – **Bona visurilor mele**

▮ 28 mai, ora 11.00 – **Ali Baba şi cei 40 (?) de hoţi**

▮ 29 mai, ora 11.30 – la Moreni – **Ali Baba şi cei 40 (?) de hoţi**

▮ 30 mai, ora 18.30 – **Broadway via Ploieşti**

PĂPUŞI:

▮ 25 mai, ora 10.30 – **Scufiţa roşie**

▮ 26 mai, ora 11.00 – **Scufiţa roşie**

▮ 27 mai, orele 10.00 şi 12.00 – la Pucioasa – **Gulliver**

▮ 28 mai, ora 10.00 – **Leopardul de argint**

▮ 30 mai, ora 11.00 – **Leopardul de argint**

REŞIŢA

TEATRUL „G.A. PETCULESCU"

▮ 27 mai, ora 18.00 – **60 de ani şi cu nimic mai înţelept**. Regia: Bernd von Bömches. Cu: Bernd von Bömches, Dana Borteanu, Daniela Török. Participă: orchestra Teatrului German. Dirijor: Ioan Opra

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN"

▮ 25 mai, ora 11.00 – Colegiul Naţional „Mircea cel Bătrîn" – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu. Cu: Alina Mangra, Lidia Stratulat, Haricleea Nicolau, Doru Zamfirescu, Laurenţiu Stratan/Vasile Marinoiu, Remus Vlăsceanu

▮ 26 mai, orele 10.00 şi 11.00 – la Tg. Jiu – **Punguţa cu doi bani**, dramatizare de Ioan Brancu, după Ion Creangă. Regia: Ioan Brancu. Cu: Mădălin Anescu, Viorica Stamate, Georgiana Marin, Dana Dinică, Loredana Marinoiu, Valentin Drăcea. Voci: Gabi Tudorin, Lidia Stratulat, Radu Constantinov, Cristian Alexandrescu, Claudia Cacoveanu

▮ 27 mai, orele 10.00 şi 12.00 – Casa de Cultură Călimăneşti – **Prostia omenească**

▮ 28 mai, ora 12.00 – Căminul Cultural Măldărăşti – **Prostia omenească**

▮ 30 mai, ora 11.30 – Muzeul Satului – **Punguţa cu doi bani**

SIBIU

TEATRUL „RADU STANCA"

▮ 26 mai, ora 19.00 – **„C'est l'amour" – in memoriam Edith Piaf**. Spectacol conceput, realizat şi interpretat de: Gabriela Neagu, Dana Taloş, Cătălin Neghină

TIMIŞOARA

TEATRUL GERMAN

▮ 26 mai, ora 10.00 – **Croitoraşul cel viteaz** de Raimund Binder după Fraţii Grimm. Regia: Christian Bormann. Cu: Rareş Hontzu, Ioana Iacob, Simona Vintilă, Ionuţ Chiriac, Colin Buzoianu, Daniela Török, Bernd von Bömches, Tatiana Sessler, Dana Borteanu şi Isolde Cobeţ

▮ 28 mai, ora 19.00 – **Flirtul** de Arthur Schnitzler. Regia: Ulf Dückelmann (Austria). Cu: Bernd von Bömches, Daniela Török, Simona Vintilă, Dana Borteanu, Colin Buzoianu, Rareş Hontzu, Harold Schmeltz, Karina Reitsch, Ionuţ Chiriac

TÎRGU MUREŞ

TEATRUL NAŢIONAL

▮ 28 mai, ora 19.00 – **Război şi pace**, după Lev Tolstoi. Regia: Petre Bokor. Cu: Emil Hossu, Alexandru Jitea, Dorian Boguţă, Ştefan Sileanu, Cristina Stoica-Ivanciuc, Daniela Minoiu, Alexandru Gheorghiu, Claudiu Romilă, Raluca Gheorghiu, Catrinel Dumitrescu, Dan Bordeianu, Sorin Cociş, Petre Panait, Constantin Cotimanis, Adrian Văncică, Ion Grosu, Ion Haiduc, Mircea Teodorescu. Spectacol al Teatrului Nottara din Bucureşti

TEATRUL ARIEL

▮ 25 mai, orele 9.30 şi 11.00 – **Gulliver în ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei române/ orele 10.00 şi 11.00 – la Odorheiu Secuiesc – **Prinţesa Majolenka**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

▮ 26 mai, orele 9.30 şi 11.00 – **Elefănţelul curios**, spectacol pentru copii al secţiei române/ orele 10.00 şi 11.00 – la Odorheiu Secuiesc – **Prinţesa Majolenka**

▮ 27 mai, orele 10.00 şi 11.30 – la Miercurea Ciuc – **Prinţesa Majolenka**

▮ 28 mai, orele 9.30 şi 10.30 – **Gulliver în ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

▮ 30 mai, ora 11.00 – **Gulliver în ţara păpuşilor**, spectacol pentru copii al secţiei maghiare

deltarfi
93.5fm
Veştile bune vin cu vântul din vest.
La fel şi cele mai bune ziare...
Ascultă dimineaţa **Revista Presei Europene** !
La **delta**rfi, la 7:45 şi 9:15.

FILM

25-27 mai

BUCUREŞTI

▮ **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Joe Johnston. Cu: Viggo Mortensen, Omar Sharif, Adam Alexi-Malle, Malcolm McDowell/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00

▮ **Spartanul**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: David Mamet. Cu: Val Kilmer, Ed O'Neill, Derek Luke, William H. Macy/ Scala/ orele: 9.00, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00

▮ **Damen tango**, România, 2004. PREMIERĂ. Regia: Dinu Tănase. Cu: Maia Morgenstern, Mihai Călin, Andreea Bibiri, Adriana Trifan, Ana Ularu, Bogdan Petrişor, Carmen Ciorcilă, Cici Caraman, Horaţiu Mălăele/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

▮ **Troia**, SUA, 2004/ Corso/ orele: 10.30, 13.30, 17.00, 20.15/ Bucureşti/ orele: 9.00, 12.30, 15.00, 18.30, 22.00

▮ **Doar un sărut**, SUA, 2002/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30

▮ **Van Helsing**, SUA, 2004/ Festival/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 19.00

▮ **Identităţi furate**, SUA, 2004/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (25 mai)/ orele: 15.00, 17.00, 19.00 (26, 27 mai)

▮ **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Favorit/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▮ **Lipit de tine**, SUA, 2003/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

▮ **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Lumina/ orele: 11.15, 12.45, 14.15, 16.00, 17.45, 19.30

▮ **Nathalie**, 2003/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)

▮ **Spartanul**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ ora 16.15 (25, 26 mai)/ orele: 16.15, 21.30 (27 mai)

▮ **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003. PREMIERĂ/ orele: 15.30, 18.30, 21.15 (25, 26 mai)/ orele: 15.30, 18.45, 21.45 (27 mai)

▮ **Damen tango**, România, 2004. PREMIERĂ/ orele: 14.00, 18.45 (25, 26 mai)/ ora 14.00 (27 mai)

▮ **Troia**, SUA, 2004/ orele: 14.30, 15.45, 18.00, 19.15, 21.30, 22.45 (25, 26 mai)/ orele: 15.15, 15.45, 18.30, 19.15, 22.00, 22.45 (27 mai)

▮ **Van Helsing**, SUA, 2004/ orele: 13.30, 16.30, 19.30, 22.30

▮ **Numai dragostea**/ ora 16.00

▮ **Nathalie**, 2003/ ora 18.15

▮ **Contratimp**, SUA, 2003/ orele: 13.45, 20.45

▮ **Doar un sărut**, SUA, 2002/ ora 14.15

▮ **Fereastra secretă**, SUA, 2004/ orele: 17.00, 22.00

▮ **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ ora 19.15

▮ **Antract**, SUA, 2003/ orele: 15.00, 20.00

▮ **Identităţi furate**, SUA, 2004/ orele: 17.30, 22.30

▮ **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ orele: 15.30, 19.45

▮ **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ orele: 17.45, 22.15

▮ **Juriul**, SUA, 2003/ ora 21.00 (25, 26 mai)

▮ **21 de grame**, 2003/ ora 20.15

▮ **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ ora 15.15

▮ **Patimile lui Christos**, 2004/ orele: 17.15, 22.45

AMBASADA REPUBLICII POLONE

▮ 27 mai, ora 18.00 – Sala de cinema – **Fără iubire/Bez milosci**. Regia: Barbara Sass. Film prezentat în limba polonă. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez

INSTITUTUL ITALIAN

▮ 26 mai, ora 18.00 – **La vita è bella**, 1998. Regia: Roberto Benigni. Cu: Roberto Benigni, Nicoletta Braschi, Giorgio Cantarini. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „Il cinema italiano degli anni '90"

ARAD

▮ **Van Helsing**, SUA, 2004/ Dacia

▮ **Fereastra secretă**, SUA, 2004/ Mureşul

BACĂU

▮ **Troia**, SUA, 2004/ Central/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00

▮ **Duplex**, SUA, 2003/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

CRAIOVA

▮ **Troia**, SUA, 2004/ Patria

▮ **Duplex**, SUA, 2003/ Modern

▮ **Doar un sărut**, SUA, 2002/ Jean Negulescu

DEVA

▮ **Juriul**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

▮ **Identităţi furate**, SUA, 2004/ Porţile de Fier

▮ **Zimbet de Mona Lisa**, SUA, 2003/ Flacăra

HUNEDOARA

▮ **Bal cu scandal**, SUA, 2003/ Flacăra

ORADEA

▮ **Confesiunile unei minţi periculoase**, SUA, 2003/ Patria

▮ **Surpriză: vine Polly!**, SUA,

Radio România Cultural,

post al Societăţii Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	
Petroşani	89,5	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

2004/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

- **Casa bintuită**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

REŞIŢA

- **Vinerea trăsnită**, SUA, 2003/ Dacia

SLATINA

- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003/ Capitol
- **Patimile lui Christos**, 2004/ Timiş
- **Damen tango**, România, 2004/ Studio

TÎRGU JIU

- **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Victoria

28-31 mai

BUCUREŞTI

- **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Roland Emmerich. Cu: Dennis Quaid, Jake Gyllenhaal, Emmy Rossum, Sela Ward/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00/ Cotroceni/ orele: 10.30, 13.00, 16.00, 18.30, 21.15, 24. (28-30 mai)/ orele: 11.00, 13.00, 16.00, 18.30, 21.15 (31 mai)
- **Bătălia de la Alamo**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: John Lee Hancock. Cu: Billy Bob Thornton, Jason Patric, Dennis Quaid, Emilio Echevarria/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003/ Scala/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00
- **Troia**, SUA, 2004/ Corso/ orele: 10.30, 13.30, 17.00, 20.15
- **Van Helsing**, SUA, 2004/ Festival/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 19.00
- **Spartanul**, SUA, 2004/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Identităţi furate**, SUA, 2004/ Favorit/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Doar un sărut**, SUA, 2002/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00
- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ Lumina/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.45 (28-30 mai)/ **Epoca de gheaţă**, SUA, 2001/ ora 11.00 (31 mai)
- **Damen tango**, România, 2004/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30

ARAD

- **Troia**, SUA, 2004/ Dacia
- **Duplex**, SUA, 2003/ Mureşul

BACĂU

- **Van Helsing**, SUA, 2004/ Central/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Divorţul**, 2003/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

CRAIOVA

- **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003/ Patria
- **Damen tango**, România, 2004/ Modern
- **Pisica**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

- **Peter Pan**, SUA, 2003; **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Porţile de Fier
- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Flacăra

HUNEDOARA

- **Gothika**, SUA, 2003/ Flacăra

ORADEA

- **Fereastra secretă**, SUA, 2004/ Patria
- **Van Helsing**, SUA, 2004/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

- **Juriul**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

REŞIŢA

- **Patimile lui Christos**, 2004/ Dacia

SLATINA

- **Identităţi furate**, SUA, 2004/ Alutus

TIMIŞOARA

- **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ Capitol
- **Doar un sărut**, SUA, 2002/ Timiş
- **Juriul**, SUA, 2003/ Studio

TÎRGU JIU

- **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003/ Victoria

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

- 26 mai, ora 18.30 – **Don Quijote**
- 27 mai, ora 18.30 – **Madama Butterfly**
- 29 mai, ora 18.30 – **Mefistofele**
- 30 mai, ora 18.30 – **Văduva veselă** de Franz Lehar. Dirijor: Cornel Trăilescu. Regia: Mircea Cornişteanu. Coregrafia: Mihai Babuşka. Cu: Mihnea Lamatic, Simonida Luţescu, Florin Diaconescu, Roxana Briban, Călin Brătescu, Ion Dimieru, Gabriel Căţe, Florin Simionca, Adriana Alexandru, Horia Sandu, Cristina Eremia, Paul Basacopol, Dumitru Rucăreanu, Daniel Filipescu

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN“

- 29 mai, ora 18.00 – **Contesa Maritza** de Emmerich Kalman. Dirijor: Mircea Luculescu. Regia: Nicuşor Constantinescu. Cu: Mioara Manea-Arvunescu, Florin Diaconescu, Daniela Vlădescu, George Niculescu, Daniel Eufrosin, Adriana Mirea, Cristinel Coman, Tiberiu Simionescu, Jeaninne Bradler, Valentino Tiron, Constantin Albu
- 30 mai, ora 19.00 – **Gala Operetei**, spectacol-concert. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: Nicolae Ciubuc. Cu: Doina Scripcaru, Crina Zancu, Silvia Şohterus, Gabriela Daha, Alfredo Pascu, Anton Zidaru, Ştefan Popov, Bogdan Caragea, Adrian George Popescu. Soliştii baletului: Monica Ştraţ, Iolanda Petrescu, Marius Grosu, Iulian Rădoi, Mihai Scarlat

CLUJ-NAPOCA

OPERA ROMÂNĂ

- 26 mai, ora 19.00 – **Boema** de G. Puccini, spectacol în limba italiană. Dirijor: Adrian Morar. Regia: Emil Strugaru. Cu: Ion Pojar (SUA), Florin Estefan, Marius Chioreanu, Petre Burcă, Mihaela Maxim, Doina Neculce Sâmpetrean, Petre Burcă, Ştefan Zelei, Dan Dumitrana, Mircea Istrate
- 28 mai, ora 19.00 – **Faust** de C.F. Gounod, spectacol în limba franceză. Regia: Rodica Popescu Moisa. Coregrafia: Adrian Mureşan. Maestru de cor: Tiberiu Popa. Cu: Mircea Moisa, Geani Brad, David Buzgău, Irina Săndulescu Bălan, Henrietta Almaşi, Ana Oros. Soliştii baletului: Anca Opriş, Livia Tulbure Gună, Codruţa Oancea, Dan Orădan, Lucian Bacoiu
- 31 mai, ora 19.00 – **Lacul lebedelor** de P.I. Ceaikovski, spectacol de balet. Dirijor: Gheorghe Dumănescu. Coregrafia: Oleg Danovski. Solişti: Corina Dumitrescu, Ovidiu Iancu-Matei, Claudia Popescu, Dan Orădan, Vlad Toader, David Istvan, Codruţa Oancea, Silvia Pop, Lucian Bacoiu, Monica Pintea Martin, Cristian Barbu, Marius Toda, Cristina Toda, Silvia Pop. Solişti instrumentişti: Adrian Kiş (vioară), Ciprian Câmpean (violoncel), Andrea Türk (harpă)

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI“

- 27 mai, ora 19.00 – **Paiaţe** de R. Leoncavallo. Regia: Tamas Ferkay (Austria). Concert-maestru: Dan Bozgan. Maestru de cor: Pavel Şopov. Cu: Stelian Negoescu, Mihaela Pleşa, Ion Sandu Filip. Participă: corul şi orchestra Teatrului

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ

- 26 mai, ora 18.30 – PREMIERĂ – **Buddha** de O. Kazuhiro. Dirijor: Hideki Saijo (Japonia). Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Maestru de cor: Valeriu Gâdei. Coregrafia: Gheorghe Stanciu. Cu: Tsutomu Tanaka, Toshio Matsumoto, Yukie Sumikawa, Kazuo Yoshioka, Hiromi Kashima, Madoka Namiki, Tatsuya Takehisa, Shinjiro Sato, Syunsuke Imai, Yoshiko Oki, Syoko Takahashi. Orchestra: Yuko Fukuda, Kumi Nakamura, Miho Ida, Simona Tănasă, Claudiu Manea, Iaţâc Alighieri, Cristina Lupu. Participă: corul şi ansamblul de balet ale Operei
- 29 mai, ora 18.30 – **Nunta lui Figaro** de Mozart. Dirijor: Ciprian Ion. Regia: Dimitrie Tăbăcaru. Maeştri de cor: Valeriu Gâdei şi Anton Bişoc. Coregrafia: Mihaela Atanasiu. Cu: Ciprian Marele, Diana Călcâi Bucur, Simona Titieanu, Octavian Dumitru, Octav Ambrozie, Iulian Ioan Sandu, Evredica Filipovici, Lăcrămioara Mustaţă, Ştefan David, Lăcrămioara Maria Hrubaru Roată, Liviu Muntean. Participă: orchestra, corul şi ansamblul de balet ale Operei

TIMIŞOARA

OPERA ROMÂNĂ

- 28 mai, ora 18.00 – PREMIERĂ – **Carmen** de G. Bizet. Dirijor: David Crescenzi (Italia). Regia: Marina Emandi-Tiron. Maestru de cor: Maura Mare. Coregrafia: Constantin Gâdea. Cu: Iurie Cârhan, Cosmin Marcovici, Cristian Rudic, Camil Mara, Marius Iuliu Mare, Adrian Boba, Giorgio Nemeti, Alexandru Moisiuc, Octavian Vlaicu, Florin Belean, Aura Twarowska, Narcisa Brumar, Mariana Şarba, Crina Vezentan, Ninia Zaharescu, Diana Pap, Lucia Papa, Gabriela Toader, Sidonia Nica. Participă: corul, orchestra şi ansamblul de balet ale Operei. Eveniment organizat cu ocazia Festivalului Internaţional „Timişoara Muzicală“
- 30 mai, ora 19.00 – **Rigoletto** de G. Verdi. Dirijor: David Crescenzi (Italia). Regia: Mariana Emandi-Tiron. Maestru de cor: Laura Mare. Cu: Alexei Srebnitki, Camil Mara, Diana Pap, Octavian Vlaicu, Aura Twarowska, Marilena Mihăilescu, Florin Belean, Adrian Boba, Mihai Prelipcean, Narcisa Brumar, Mugurel Chirilă, Diana Chirilă. Participă: corul şi orchestra Operei. Eveniment organizat cu ocazia Festivalului Internaţional „Timişoara Muzicală“

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

- 27, 28 mai, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Valentin Doni. Solist: Daniel Podlovschi. În program lucrări de: **Schubert**, **Brahms**, **Şostakovici**
- 29 mai, ora 19.00 – **recital** de pian susţinut de Luminiţa Berariu. În program lucrări de: **Debussy**, **Ravel**, **De Falla**, **Skriabin**, **Rahmaninov**
- 30 mai, ora 19.00 – **recital** de harpă susţinut de Ion Ivan-Roncea. În program lucrări de: **I. Căianu**, **Croft**, **Purcell**, **Rameau**, **Händel**, **Dussek**, **Enescu**, **Glinka**, **Isaac Albeniz**, **Smetana-Trncek**

CERCUL MILITAR NAŢIONAL

- 25 mai, ora 18.00 – Galeria Artelor – **recital** vocal-instrumental susţinut de elevi ai Liceului de Muzică „George Enescu“. Coordonator: Mihaela Tomescu. În program lucrări de: **Beethoven**, **Schumann**, **Schubert**, **Chopin**, **Liszt**, **Donizetti**, **Borodin**, **Popper**, **Ravel**, **Thomas**, **S. Niculescu**, **A. Eliade**, **Enescu**. Eveniment organizat în colaborare cu Fundaţia culturală „Remember Enescu“

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU“

- 25 mai, ora 17.45 – Aulă – **concert** susţinut de Leipziger Streichquartett. În program lucrări de: **W. Rihm**, **Th.W. Adorno**, **A. Webern**, **G. Scelsi**, **A. Berg**. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Goethe

MUZEUL ŢĂRANULUI ROMÂN

- 28 mai, ora 17.30 – **Sherban Lupu şi virtuozii ţărani din România**. În program: melodii de joc *de învîrtit* din Maramureş, *danţuri* din Oaş, melodii de joc din Botoşani, melodii de joc şi cîntece lirice din Transilvania centrală, melodii de joc din Muntenia şi Oltenia

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI“

- 25 mai, ora 11.00 – **concert-lecţie**. Dirijor: Florian-George Zamfir. Participă: orchestra Teatrului

TEATRUL NAŢIONAL

- 28 mai, ora 17.30 – **concert** de arii. Dirijor: Florian-George Zamfir. Solişti: Magda Gruia, Stelian Negoescu, Sorin Drăniceanu. Participă: orchestra şi corul Teatrului liric „Elena Teodorini“

IAŞI

FILARMONICA DE STAT

- 27 mai, ora 19.00 – **concert** susţinut de cvartetul de coarde Leipziger Streichquartett. În program lucrări de: **Mozart**, **Mendelssohn-Bartholdy**, **Brahms**. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Goethe
- 28 mai, ora 19.00 – **concert** simfonic. Dirijor: Misha Katz. În program: **Mozart**. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Cultural Francez

SIBIU

FORUMUL DEMOCRAT AL GERMANILOR DIN ROMÂNIA

- 25 mai, ora 20.00 – **recital** de jazz susţinut de Mircea Tiberian

DEZBATERI

BUCUREŞTI

LIBRĂRIA CĂRTUREŞTI

- 25 mai, ora 17.00 – **dezbatere** pornind de la temele: **Literatura şi sexul/pornografia**, **literatura sexuală – o modă, unde se termină arta şi începe pornografia, cine stabileşte asta?**, **literatura fără perdea – o tehnică de marketing**, **literatura sexuală – salvarea literaturii româneşti contemporane?**, dezbatere prilejuită de lansarea volumului **Băgău** de Ioana Bradea, Editura EST. Participă: Ioana Bradea, Samuel Tastet, Andrei Gheorghe, Ioan T. Morar, Sorin Gherguţ

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

- 27 mai, ora 18.00 – Sala de expoziţii – a treia întîlnire din ciclul conferinţelor „Cuvîntul“. Coordonator: Mircea Martin. Tema: **Există o identitate culturală europeană?**. Participă: Mircea Martin, Mihai Sora, H.-R. Patapievici

CENTRUL MILITAR NAŢIONAL

- 27 mai, ora 17.15 – Sala de cinema – în cadrul programului cultural „Cuvînt de zidire creştinească. Nevoia de credinţă a omului contemporan“, **conferinţa** cu tema **Nevoia de iubire şi pace a fiinţei umane**. Prezintă: Constantin Niculae. Eveniment urmat de difuzarea filmului artistic **Piraţii din Caraibe**, SUA, 2003

MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI

- 25 mai, ora 18.30 – **conferinţa** cu titlul **Aztecii. Geografia Sacră**, susţinută de Adrian Tudose. Eveniment organizat în colaborare cu Asociaţia culturala „Noua Acropolă“

MASĂ ROTUNDĂ

CLUJ-NAPOCA

OPERA ROMÂNĂ
▮ 26 mai, ora 10.00 – Foaier rang II – **masă rotundă** cu tema **Opera, un gen desuet?**. Eveniment organizat în colaborare cu Consorţiul Organizaţiilor Studenţeşti Cluj

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – *Nil Medium Est*, Ciprian Paleologu, **pictură**, **obiect**, pînă în 1 iunie

GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Parter – Marius Barb, **pictură**, pînă în 27 mai

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Salonul de grafică publicitară, pînă în 25 mai

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Constantin Caluian, **pictură** şi **desen**, pînă în 25 mai

GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (tel: 260.12.87) – Maria Magdalena Pop, **sculptură**, **obiect**, **desen**, **instalaţii**, pînă în 31 mai

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132, tel: 659.38.14) – *Dulce-Amar*, Carmen Nistorescu, **pictură**, pînă în 2 iunie

GALERIA ARTIS (la parterul Teatrului Naţional) – *Arhiva Casasola – Începuturile Mexicului contemporan*, **fotografie**, pînă în 1 iunie

GALERIA POSIBILĂ (Str. Popa Petre Nr. 6, tel: 211.79.33) – *No signal*, Florin Ciulache, pînă în 30 mai. Curator: Ştefan Tiron

GALERIA NOUĂ (Str. Academiei Nr. 15, tel: 322.81.59) – *formate – (re)constructing the city*, Sabine Bitter/Helmut Weber, Carola Dertnig, Andreas Fogarasi, Ruth Kaaserer, Klub Zwei, pînă în 6 iunie. Eveniment organizat cu ocazia **Zilelor Vienei** la Bucureşti

GALERIA „ART ROOM“ (Şos. Pipera-Tunari Nr. 2) – *Bucureştii vechi*, pînă la sfîrşitul lunii mai

GALERIILE M.N.L.R. (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.58.46) – *Nud în doi...*, Relu Biţulescu şi Răzvan Voiculescu, **pictură** şi **fotografie**, pînă în 30 mai

GALERIA GAD (ARTEXPO) – Bogdan Iorga, 26 mai-9 iunie. Vernisaj: 26 mai, ora 12.00

GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC ASIGURĂRI (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84) – *Lemn şi Aur*, Ovidiu şi Sultana Maitec, **sculptură** şi **pictură**

FOTOCABINET (Str. G. Enescu Nr. 3, tel: 212.90.71) – *La fiecare patru ani îi călcăm în picioare*, expoziţie de **carte poştală politică**, pînă în 1 iunie

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53, tel: 312.43.27) – Galeria de Artă Modernă, Corp Ştirbei – *Theodor Pallady şi colecţionarii săi. Grafică şi pictură din donaţiile dr. Aurel şi Elena Olaru, Ligia şi Pompiliu Macovei, Ilie Mirea, Jacques Bourcier*, pînă în octombrie/ *Balcic – Culoare şi sentiment*, **pictură** şi **fotografie**, 26 mai-luna august. Vernisaj: 26 mai, ora 18.00

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile medievale – *În slujba păcii*, Ernst Degasperi (Austria), **grafică ecumenică**, pînă în 30 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Austriei în România şi Ambasada României în Austria/ *Manuscrise, însemnări şi cărţi cantacuzine în Ţările Române, secolele XVI-XIX*, pînă în 12 octombrie

MUZEUL NAŢIONAL DE GEOLOGIE – *Dinozaurii pitici din Ţara Haţegului*, pînă în 18 iulie

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU“ (Calea Victoriei Nr. 141) – *In memoriam Paul Constantinescu*, pînă în 30 mai

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE NATURALĂ „GRIGORE ANTIPA“ – *Chipuri ale naturii*, pînă în 18 iulie

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.58.46) – *Altare, Luceferi, Epitafe*, expoziţie aniversară Petre Achiţenie – 75 de ani. Vernisaj: 27 mai, ora 13.00

MUZEUL ŢĂRANULUI ROMÂN (Şos. Kiseleff Nr. 3, tel: 212.96.60) – *Povestea caselor*, expoziţie temporară a Muzeului Şvabilor Dunăreni din Ulm, Germania, pînă în 29 mai/ *Ţara Haţegului*, pînă în 18 iulie

PALATUL VOIEVODAL CURTEA VECHE – *Religie şi mister*, expoziţie a Muzeului figurilor de ceară din Sankt-Petersburg, pînă în 30 mai

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (Str. Valea Parcului Nr. 1, tel: 225.66.90) – Galeria parter – Vladimir Şetran, **pictură-desen**, pînă în 15 iunie

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE (Calea Victoriei Nr. 125) – Sala de expoziţie – *Cultură şi civilizaţie persană în România*. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Republicii Islamice Iran

CASA DE CULTURĂ „FR. SCHILLER“ (Str. Batiştei, tel: 211.32.29) – *America de Sud*, Aurelia Leicand (Germania), **fotografie**

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80/ 136) – Sala Foaier – Gabriela Ciubotaru, **pictură**, pînă în 31 mai/ Sala Rondă – *Monumente şi ctitori*, expoziţie de final de an şcolar a clasei de pictură, pînă în 31 mai. Profesor: Veronica Emanoil. Eveniment organizat în cadrul programului cultural „Ştefan cel Mare şi Sfînt – Comemorare 500 de ani“

CLUBUL PROMETHEUS (Piaţa Naţiunile Unite Nr. 3-5) – *Camera3*, Marius Roşu şi Cătălin Oancea, pînă în 31 mai. Curator: Oana Tănase/ *Lumina şi trupul. Primul şi ultimul veşmînt*, Radu D. Stănese, **fotografie**

INSTITUTUL FRANCEZ (Bd. Dacia Nr. 77) – Iulian Frăţilă, pînă în 1 iunie

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ (Aleea Alexandru Nr. 41) – *Măşti*, expoziţie a Cercului de Arte Plastice „Accent“, **pictură**, **fotografie**, **colaj**, pînă în 25 mai/ *Portretul renascentist*, Floarea Ţuţuianu, **pictură** şi **grafică**, 27 mai-17 iunie. Vernisaj: 27 mai, ora 18.30

TEATRUL NAŢIONAL BUCUREŞTI – *Altare, Luceferi, Epitafe*, expoziţie aniversară Petre Achiţenie – 75 de ani. Vernisaj: 26 mai, ora 13.00

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – expoziţie a Filialei UAP Bistriţa, pînă în 21 iunie

BRAŞOV

GALERIILE FONDULUI PLASTIC – expoziţie a elevilor Liceului de Artă, pînă în 7 iunie

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Elian, **pictură** şi **instalaţie**, pînă în 10 iunie

IAŞI

CENTRUL CULTURAL FRANCEZ (Bd. Carol I Nr. 26) – *Danube, fleuve européen*, Jean-Pierre Moron, **fotografie**, şi *Tapisserie de Basse Lice*, Paulette Moron, pînă în 30 mai

CENTRUL CULTURAL GERMAN (Bd Carol I Nr. 21) – Nicu I. Zeleznicov, **tapiserie**. Vernisaj: 26 mai, ora 18.00

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Dumitru Bostan, **acuarelă**, pînă în 27 mai

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – expoziţie a absolvenţilor Liceului de Artă, pînă în 10 iunie

SFÎNTU GHEORGHE

TEATRUL „TAMASI ARON“ (Piaţa Libertăţii Nr. 1) – *Motive româneşti în afişul polonez*, **afişe**, pînă în 28 mai. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez şi Cineclubul „Cabiria“

TIMIŞOARA

GALERIA HELIOS – *Culori şi forme. Imagini textile şi plastică mică. Expoziţie organizată de Uniunea Artiştilor Plastici şi Artiştilor Decoratori din Ungaria*, **artă plastică** şi **decorativă**, pînă în 27 mai/ Slavenca Petre, **sculptură**, 27 mai-7 iunie. Vernisaj: 27 mai, ora 18.00. Prezintă: Corneliu Antim

CENTRUL CULTURAL GERMAN – *Clişee şi realitate*, **fotografie**

FESTIVALURI

BUCUREŞTI

5 SPECTACOL
CU 5 ATITUDINE
1 aprilie-20 iunie
STUDIOUL TOACA – CIAC:
Din program:
▮ 26, 30 mai, ora 20.00 – **Tectonica norilor** de José Rivera. Regia: Răsvana Cernat
▮ 27 mai, ora 20.00 – **Stop the tempo!** de Gianina Cărbunariu, spectacol inclus în proiectul „Teatru de consum“ iniţiat de Teatrul Luni de la Green Hours. Regia: Gianina Cărbunariu
▮ 28 mai, ora 20.00 – **Şeherezada** de Jonas Gardell. Regia: Adriana Zaharia. Traducere: Carmen Vioreanu
▮ 29 mai, ora 20.00 – **Frankie e OK, Peggy e fată bună şi casa e mişto!** de Martin Cicvak. Traducere şi regie: Robert Bălan

ZILELE
VIENEI LA BUCUREŞTI
12 mai-21 iunie
▮ evenimentul reuneşte manifestări culturale, economice şi urbanistice
▮ **Zilele Vienei** aduc la Bucureşti un număr impresionant de artişti care vor evolua în cadrul a 7 evenimente distincte – clasice şi moderne – destinate marelui public
▮ vor fi organizate concerte, expoziţii, spectacole, seminarii pe teme de arhitectură, urbanistică, management şi construcţii, turism şi tehnologia informaţiei
▮ manifestările din cadrul **Zilelor Vienei** se vor desfăşura la: Teatrul Bulandra, Teatrul Odeon, Teatrul Naţional, Muzeul Municipiului Bucureşti, Galeria Nouă, Web Café, Terasa „La Motoare“

BRAŞOV

FESTIVALUL
INTERNAŢIONAL AL
MUZICII DE CAMERĂ
ediţia a XXXII-a
2 mai-22 iunie
Din program:
▮ 25 mai, ora 19.00 – Teatrul „Sică Alexandrescu“ – **recital** de jazz susţinut de Teodora Enache & Ion Baciu Trio. Invitat: Rick Condit. Prezintă: Alexandru Şipa

SIBIU

FESTIVALUL
INTERNAŢIONAL DE
TEATRU
ediţia a XI-a
28 mai-6 iunie
Din program:
▮ 28 mai, ora 16.30 – Muzeul Brukenthal – deschiderea oficială/ ora 17.00 – Muzeul Brukenthal – vernisaj expoziţie. Artist: Moni Bodor/ ora 17.00 – Teatrul Gong – **Despre efectul dăunător al tutunului**, *one-man-show* cu Akira Emoto (Japonia)/ ora 19.00 – Teatrul „Radu Stanca“ – **Odiseea**, I Cannot Hear Theatre (Cehia)/ ora 19.30 – Venezia Club – **Zi că-i bine/ Preludiu prelungit** – spectacol coupé, Teatrul Luni de la Green Hours/ ora 21.00 – Muzeul de istorie – **Cadenza şi Anthère**, Kelemenis (Franţa)/ ora 22.00 – Cotton Club – **Safari**, Congoba (Mali)/ ora 22.15 – Piaţa Mare – **Black Roots**, concert susţinut de Black Roots (Camerun)/ ora 23.30 – concert susţinut de formaţia Class
▮ 29 mai, ora 10.00 – Piaţa Mare – **Ritmuri africane**, atelier (percuţie) susţinut de Luc Yatchokeu (Camerun)/ ora 11.00 – Allianz Ţiriac – **Transformări**, atelier pentru copiii cu nevoi speciale susţinut de Claire Hind (UK)/ ora 16.00 – DJCCPCN – vernisajul expoziţiei **Anamorfoze ale figurii**, Adina & Mircea Mocanu/ ora 16.00 – Str. N. Bălcescu – spectacol susţinut de Art & Shock Theatre (Kazakstan)/ ora 17.00 – Biserica Evanghelică – **Mexico a capella. Vocile Americii**, Voz en Punto (Mexic)/ ora 17.00 – Teatrul Gong – filmul **Din Yorkshire în Creta: o călătorie artistică printre castele, sculpturi şi biserici**, Clio Fanouraki (Grecia)/ ora 19.00 – Teatrul „Radu Stanca“ – **Unchiul Vanea**, Brest Drama and Music Theatre (Bielorusia)/ ora 19.30 – Venezia Club – **Zi că-i bine/ Preludiu prelungit** – spectacol coupé, Teatrul Luni de la Green Hours/ ora 21.00 – Piaţa Mare – **Sciana**, Concert (Bielorusia)/ ora 21.00 – CCS – **Zeii pămîntului**, Ashtar for Theatre Training and Productions (Palestina)/ ora 21.00 – Muzeul de Istorie – **Corpuri de expoziţie**, Dans.Kias & Saskia Hölbling (Austria)/ ora 22.00 – Piaţa Mare – **Satiricon**, Teatrul „Radu Stanca“
▮ 30 mai, ora 10.00 – Piaţa Mare – **Ritmuri africane**, atelier (percuţie) susţinut de Luc Yatchokeu (Camerun)/ ora 11.00 – Thalia – **Copilul din spatele ochilor** de Nava Semel (Israel), spectacol-lectură/ ora 11.00 – Allianz Ţiriac – **Transformări**, atelier pentru copiii cu nevoi speciale susţinut de Claire Hind (UK)/ ora 12.00 – Muzeul Brukenthal – lansarea antologiilor festivalului şi a cărţii **Aşteptînd-o pe Godette** de Alexandru Uiuiu/ ora 17.00 – Teatrul Gong – **Înapoi în URSS**, Art & Shock Theatre (Kazakstan)/ ora 19.00 – Teatrul „Radu Stanca“ – **Recviem**, The Cameri Theatre of Tel-Aviv (Israel)/ ora 19.30 – Venezia Club – **Aici nu se simte**, Teatrul Luni de la Green Hours/ ora 20.30 – CCS – **Electra**, Teatrul de Stat Oradea/ ora 21.00 – Cisnădioara – **Vis de nebun**, Green Theatre (Camerun)/ ora 21.00 – Muzeul de Istorie – **Vocile naturii**, concert susţinut de Colin Offord (Australia)/ ora 22.00 – Piaţa Mare – concert susţinut de Geoff Berner & Associates (Canada)/ ora 22.30 – Ocna Sibiului – **Banchetul**, fragment din **Satiricon**, Teatrul „Radu Stanca“/ ora 23.00 – Piaţa Mare – concert susţinut de Blackbeers
▮ 31 mai, ora 10.00 – Piaţa Mare – **Ritmuri africane**, atelier (percuţie) susţinut de Luc Yatchokeu (Camerun)/ ora 11.00 – Thalia – **Viaţa fără lecţii** de Sally Clark (Canada), spectacol-lectură/ ora 11.00 – Îlle-et-Vilaine – **Teatralitatea şi performativitatea în discursul contemporan american**, prelegere susţinută de Janelle Reinelt (SUA)/ ora 11.00 – Allianz Ţiriac – **Transformări**, atelier pentru copiii cu nevoi speciale susţinut de Claire Hind (UK)/ ora 16.00 – Allianz Ţiriac – vernisajul expoziţiei de fotografie **10 ani de festival**, Doru Tolciu/ ora 17.00 – Cazarma 90 – **Dacă nu vă place, nu ascultaţi!**, concert susţinut de Arkhangelsk Youth Theatre (Rusia)/ ora 18.00 – Casa Armatei – **Opt femei**, UNATC Bucureşti/ ora 18.00 – Muzeul de Istorie – **Oktavijo şi Nikoleta**, Istrian National Theatre (Croaţia)/ ora 19.00 – Teatrul „Radu Stanca“ – **Am angajat un ucigaş profesionist**, Teatrul „Radu Stanca“/ ora 19.00 – Piaţa Mare – concert susţinut de Grupul folcloric Iza din Maramureş/ ora 19.30 – Venezia Club – **Oase pentru Otto**, Teatrul Luni de la Green Hours/ ora 20.00 – Teatrul Gong – **Odiseea 2001**, Workshop Theatre Gusti (Croaţia)/ ora 20.00 – Piaţa Mare – **Afro-Equato Sahelienne de la Cemac**, concert susţinut de Emmanuelle Kombau (Camerun)/ ora 21.00 – CCS – **Mascarada**, Teatrul Republican Luceafărul (Moldova)/ ora 23.00 – Stage Club – **Eu sînt Ofelia**, Club Prometheus Bucureşti

TIMIŞOARA MUZICALĂ
ediţia a XXIX-a
14-28 mai
Din program:
▮ 25 mai, ora 19.00 – Colegiul Naţional de Artă „Ion Vidu“ – **recital** de vioară şi pian susţinut de Florin Paul (Germania) şi Andrei Deleanu. În program lucrări de: **G. Tartini**, **Beethoven**, **Brahms**
▮ 28 mai, ora 19.00 – Biserica Dom din Piaţa Unirii – **concert** simfonic de închidere a Festivalului. Dirijor: Sabin Pautza (SUA). Solist: Florin Paul (Germania). Participă: Corul „Ion Românu“ al Filarmonicii „Banatul“. Dirijorul corului: Diodor Nicoară. În program lucrări de: **Bach-Pautza**, **M. Bruch**, **Pauzta**

TÎRG

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL
▮ 26-30 mai – Tîrgul Internaţional de Carte **Bookarest 2004**, ediţia a XII-a

SERI CULTURALE

BUCUREŞTI

CENTRUL CEH
▮ 27 mai, ora 15.00 – **Literatura cehă**, întîlnire cu prietenii literaturii române şi cehe. Participă: Dana Kalinová, Jirí Nasinec, Bohumil Fiöer
▮ 28 mai, orele 7.00-15.00 – **Lectură nonstop 2004**, a VII-a ediţie a proiectului Centrelor cehe din lume şi a societăţii cehe Artfórum – secţia de jazz. Tema: **relaţiile cu vecinătatea**

MUZEUL NAŢIONAL
AL LITERATURII ROMÂNE
▮ 26 mai, ora 14.00 – Rotondă – **Întîlnirile Teatrului naţional radiofonic**. Tema întîlnirii: **Ars Acutica sau Sunete-Comunicare-Creaţie**

SEMINAR

ARCUŞ (JUDEŢUL COVASNA)

CENTRUL
DE CULTURĂ ARCUŞ
▮ 27-30 mai – **serminar** cu tema **Centrele de rezidenţă artistică. Posibilităţi şi raportări româneşti la modelele şi realitatea europeană**

CONCURS

BUCUREŞTI

FOTOGEOGRAFICA –
CONCURS NAŢIONAL DE
FOTOGRAFIE PENTRU
TINERET
ediţia a VIII-a
21-30 mai
CASA DE CULTURĂ
A STUDENŢILOR:
Din program:
▮ 25 mai, ora 19.00 – în cadrul serilor „Fotogeografica“: **Munţii Apuseni: natură-etnografie-ecoturism**. Prezintă: Viorel Lascu
▮ 26 mai, ora 19.00 – în cadrul serilor „Fotogeografica“: **Himalaya – 2003, prima expediţie integral românească**. Prezintă: David Neacşu şi Şerban Georgescu
▮ 27 mai, ora 19.00 – în cadrul serilor „Fotogeografica“: **Biodiversitate – Arii şi monumente ale naturii în România**. Prezintă: Peter Lengyel
▮ 28 mai, ora 19.00 – festivitatea de premiere/ în cadrul serilor „Fotogeografica“: **Aventura celor 7 continente**. Prezintă: Ticu Lăcătuşu. Moderator: Cristian Lascu
▮ organizatori: Clubul Ecologic UNESCO Pronatura şi Casa de Cultură a Studenţilor Bucureşti

INAUGURARE

BUCUREŞTI

MUZEUL
„VASILE GRIGORE“
▮ 25 mai, ora 17.00 – inaugurarea Muzeului „Vasile Grigore“ (Str. Maria Rosetti Nr. 29, sector 2). Muzeul posedă mai mult de 600 de obiecte de artă grupate în cinci secţiuni majore: pictură, grafică, sculptură, artă decorativă, artă orientală şi extrem orientală. Muzeul mai cuprinde o bibliotecă de artă cu peste 1500 de volume şi o colecţie de peste 700 de discuri de vinil cu muzică clasică

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

„sînt o doamnă, ce pula mea
deci îmi aleg din dulap o fustă neagră și scurtă și trag pe mine un tricou strîmt ca să se vadă talia îngustă, îmi înmoi apoi un deget arătător în cutiuța de fard gri și mi-l frec de pleoape, dau și cu rimel pe gene că doar nu mă doare mîna și încerc acuma să-mi aranjez cumva părul din oglindă. L-am tuns scurt zilele trecute și din cînd în cînd se mai zburlește – ia te uită, uneori pot să arăt chiar bine da' de cele mai multe ori îmi fac fetele observații că mă îmbrac aiurea sau nu am grijă de mine «Cine-o să se uite la tine, fată? încearcă să fii și tu mai sexy!»…"

ioana bradea
Băgău
EST

MARE EVENIMENT EDITORIAL

Ioana Bradea
s-a născut în 1975
la Bistrița.
Băgău este primul său roman.

S-A NĂSCUT UN AUTOR

Lansare marți 25 mai 2004, ora 17⁰⁰

La Librăria Cărturești

(Casa de lîngă cinematograful Patria)

Lansare la
CARREFOUR ORHIDEEA
Vineri 28 mai, ora 16⁰⁰

www.esteditura.ro

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

Lansare la
CORA
Sîmbătă, 29 mai, ora 15⁰⁰

fiecare carte să fie un eveniment

fiecare carte să fie un eveniment

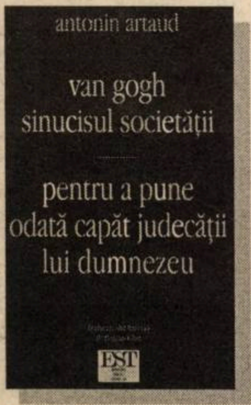
antonin artaud
van gogh
sinucisul societății
pentru a pune
odată capăt judecății
lui dumnezeu
EST

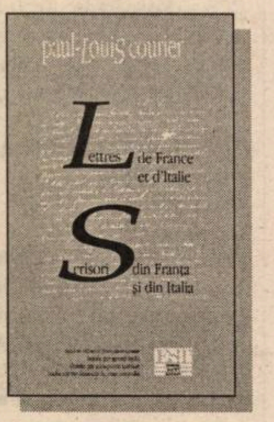
paul-Louis courier
Lettres de France et d'Italie
Scrisori din Franța și din Italia
EST

MULȚUMIRI TRADUCĂTORILOR
Doamnele MARIANA ARNOLD, SANDA ARONESCU, CRISTINA FELEA, MICAELA GHIȚESCU, GEORGETA HAJDU, MIOARA IZVERNA, IRINA MAVRODIN, IOANA PÂRVULESCU, ANTOANETA RALIAN, ANDREEA VLĂDESCU
Domnii ȘERBAN FOARȚĂ, BOGDAN GHIU, DORU MAREȘ, CIPRIAN MIHALI, LIVIU ORNEA, RADU STOENESCU, ALEXANDRU VLAD

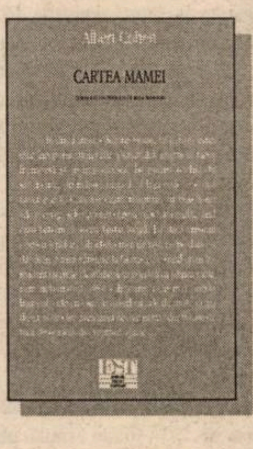
Albert Cohen
CARTEA MAMEI
EST

Léon Poliakov
MITUL
ARIAN
EST

ÎN AFARA DESTINULUI
PREMIUL NOBEL PENTRU LITERATURĂ 2002
EST

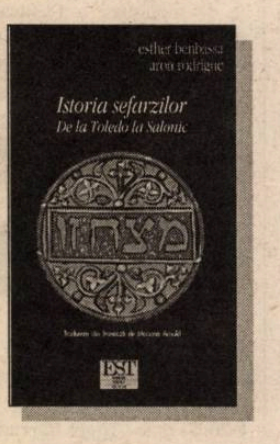
esther benbassa
aron rodrigue
Istoria sefarzilor
De la Toledo la Salonic
EST

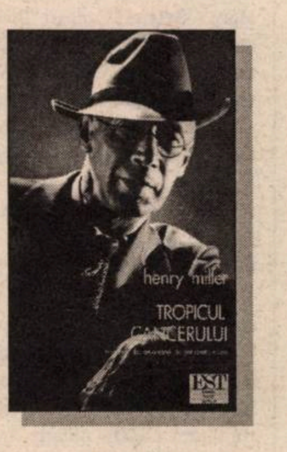
henry miller
TROPICUL
CANCERULUI
EST

henry miller
TROPICUL
CAPRICORNULUI
EST

salvador dalí
Viața secretă
a lui Salvador Dalí
EST

Catherine Millet
VIAȚA SEXUALĂ A CATHERINEI M.
EST

concepția grafică agenția MTM - tel: (021) 326.57.03

BOOKAREST 26-30 MAI 2004

Iubiți cititori veniți la standul nostru 3.3.02 etaj 3

VĂ AȘTEAPTĂ O MARE SURPRIZĂ

OBSERVATOR CULTURAL

NR.223

01.06.-07.06.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei

www.observatorcultural.ro

Festivalul de film de la Cannes, ediţia a 57-a

După *Bookarest* 2004

Cărţi/perne pe rafturi. Alternativa:
OBSERVATOR CULTURAL
Întinde-te, dar citeşte
OBSERVATOR CULTURAL
În loc să te culci cu o carte, culcă-te cu
OBSERVATOR CULTURAL

Neomodernismul poetic românesc ▮ Memoriile lui Nicolae Breban ▮ Lectură de poezie Mircea Cărtărescu-Fernando Bandini la Torino ▮ Dezbatere Phantasma la Cluj ▮ Un eseu de Ismail Kadare ▮ Cu Bernard-Henri Levy despre oroare, amintire şi solidaritate ▮ Drumul nou spre servitute ▮ Spectacol de Alexandru Berceanu la Galaţi ▮ Dansînd cu falimentul: *Damen Tango* ▮ Muzică: printre octave şi sculpturi ▮ Întoarcerea lui Billy the Kid ▮ Interviu cu Roberta Levitow

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 223, 01.06.-07.06.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan Pahonţu sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – un trimestru
308.000 lei – un semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Bookarest s-a încheiat. Au început **TIFF**-ul şi Sibiul

Duminică 30 mai s-a încheiat cea de-a 12-a ediţie a Tîrgului Internaţional de Carte **Bookarest**, cea mai importantă manifestare editorială a anului din România. Organizator principal: ARTEXPO, în colaborare cu Asociaţia Editorilor din România – AER, Asociaţia Scriitorilor Profesionişti din România – ASPRO şi Centrul de Proiecte Culturale al Oraşului Bucureşti – ArCuB. Pentru detalii – vezi grupajul din paginile 6-9 ale revistei noastre. Se află în plină desfăşurare Festivalul Internaţional de Teatru de la Sibiu (28 mai-6 iunie) şi Festivalul Internaţional de Film Transilvania – **TIFF** (la Cluj, în acelaşi interval). Vom reveni cu amănunte în numerele viitoare.

Uniunile apără Parcul Carol

Vineri 28 mai 2004, Alianţa Naţională a Uniunilor de Creatori din România – ANUC a dat publicităţii un comunicat de solidarizare cu protestele împotriva atacurilor asupra Parcului Carol din Capitală. Iată textul:

„Comunitatea artiştilor reuniţi în Alianţa Naţională a Uniunilor de creatori din România (ANUC) urmăreşte cu atenţie dezbaterea publică privind construirea terasei superioare a Parcului Carol din Capitală. Uniunile de creatori membre ale ANUC consideră că selectarea oricărui amplasament pentru construirea Catedarlei Patriarhale, obiectiv important pentru ţară dar şi pentru Bucureşti, trebuie să se sprijine pe studii adecvate de specialitate. Drept care, ANUC, prin Consiliul său de conducere, îşi însuşeşte poziţia Uniunii Arhitecţilor din România privind valoarea peisageră a întregului Parc Carol şi calitatea arhitecturală a monumentului – în mod eronat denumit al Eroilor Comunişti –, element de încheiere a frumoasei esplanade centrale cu care consonează reuşit. Refuncţionalizarea acestuia şi readucerea pe terasa superioară a Monumentului Soldatului Necunoscut oferă şansa realizării unui Panteon Naţional, care-i lipseşte încă României.

Comunitatea artiştilor din ANUC subscrie la propunerile privind conservarea Parcului Carol în forma actuală, ţinînd cont de valoarea sa, fapt pentru care a şi fost introdus în lista monumentelor istorice. Concomitent, ANUC consideră că amplasarea ansamblului arhitectural al Catedralei Patriarhale poate fi înscrisă într-un plan de refacere, cu sprijinul activ la Statului, a marilor lăcaşuri de cult dispărute sau afectate în perioada comunistă, precum mănăstirile Văcăreşti şi Mihai Vodă.

Peter DERER, preşedinte al Uniunii Arhitecţilor din România
Nicolae Aurel ALEXI, vicepreşedinte al Uniunii Artiştilor Plastici din România
Mihnea GHEORGHIU, preşedinte al Uniunii Cineaştilor din România
Adrian IORGULESCU, preşedinte al Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor
Eugen URICARU, preşedinte al Uniunii Scriitorilor din România
Ion CARAMITRU, preşedinte al Uniunii Teatrale din România – UNITER“

Inaugurări, vernisaje

▮ Pe 25 mai, Ministerul Culturii şi Cultelor a inaugurat în Strada Maria Rosetti Nr. 29 Muzeul „Vasile Grigore“, realizat integral în urma donaţiei pictorului şi colecţionarului: sînt expuse peste 600 de obiecte de artă grupate în cinci secţiuni: Pictură, Sculptură, Artă Decorativă, Artă Orientală şi Extrem Orientală, plus o bibliotecă de artă de peste 1500 de volume şi o colecţie cu peste 700 de discuri de vinil cu muzică clasică.

▮ Miercuri 26 mai, Muzeul Naţional de Artă al României a organizat vernisajul expoziţiei **Balcic – culoare şi sentiment**. Expoziţia şi-a propus să evoce – prin intermediul picturilor, al fotografiilor documentare şi al unui film – un spaţiu şi o şcoală artistică în care s-au încadrat majoritatea artiştilor români interbelici.

▮ Pe 26 mai (în Foaierul TNB) şi 27 mai (la Muzeul Literaturii Române) a avut loc vernisajul expoziţiei **Altare, Luceferi, Epitafe**, organizate cu prilejul celei de-a 75-a aniversări a artistului plastic Petre Achiţenie.

▮ Tot pe 27 mai, Institutul Italian de Cultură a găzduit expoziţia de pictură şi grafică **Portretul renascentist** a artistei Floarea Ţuţuianu. A prezentat Mircea Vasilescu.

▮ În scuarul de la intersecţia străzilor Andrei Mureşanu şi Ermil Pangratti, lîngă Spitalul Parhon, a fost amplasată o lucrare de sculptură de Gheorghe Anghel, înfăţişîndu-l pe Monseniorul Vladimir Ghika. Lucrarea s-a aflat pînă acum în depozitele Muzeului Naţional de Artă al României, nefiind expusă public în perioada comunistă. Luni 31 mai a avut loc o ceremonie de inaugurare, în cadrul căreia criticul de artă Dan Hăulică a vorbit despre opera lui Gheorghe Anghel. A fost astfel marcată împlinirea a 50 de ani de la moartea Monseniorului Ghika şi a 100 de ani de la naşterea lui Gheorghe Anghel.

Agenda culturală

▮ **Festivalul Internaţional de Film *Transilvania* (*TIFF*).** În perioada 28 mai-6 iunie se desfăşoară la Cluj cea de-a III-a ediţie a Festivalul Internaţional de Film **Transilvania** (**TIFF**). Vor avea loc în acest interval numeroase proiecţii de lung- şi scurtmetraj, dezbateri, seminarii etc.

▮ **Festivalul Internaţional de Teatru de la Sibiu.** Pînă pe 6 iunie, Sibiul va găzdui cea de-a XI-a ediţie a Festivalul Internaţional de Teatru. Se vor desfăşura spectacole ale unor importante trupe româneşti şi străine.

(Agenda completă în paginile 28-31)

Un tînăr violoncelist român la Eurovision

TVR Cultural a organizat – în exclusivitate – selecţia naţională pentru Concursul internaţional pentru tinerii instrumentişti **Eurovision Young Musicians** 2004, care a avut loc în perioada 20-27 mai la Lucerna (Elveţia). Juriul format din violonista Mihaela Tomescu, compozitorul Dan Voiculescu, clarinetistul Aurelian Octav Popa, trompetistul Iancu Văduva, criticul muzical Veronica Zbârcea, directorul ansamblurilor muzicale Radio Nicolae Costin, pianistul Valentin Gheorghiu, violonistul Ştefan Gheorghiu, harpistul Ion Ivan Roncea, profesorul Dan Joiţoiu (cello), muzicologii Viorel Cosma şi Adriana Rogovschi (producător de programe muzicale la Televiziunea Română) au selectat – din 20 de candidaţi – 7 tineri muzicieni finalişti: Vladimir Octavian Toma, Diana Elena Jipa, Mădălina Tudose, Anca Săftulescu, Oana Cristina Popescu, Dragoş Mihail Mînza şi Octavian Alin Lup. Cîştigător a fost desemnat Octavian Alin Lup (instrumentist cello în vîrstă de 17 ani). Reprezentantul României n-a depăşit faza semifinalei concursului de la Lucerna, unde ne-a reprezentat – oricum – cu cinste.

Pe scurt

▮ **Conferinţă spaniolă şi dezbatere**. Institutul Cervantes din Bucureşti, cu sprijinul Ministerului Culturii din Spania, a organizat ieri la Ceainăria Cărtureşti conferinţa **Teatrul spaniol contemporan** (cu documentaţie audio-vizuală), susţinută de Julio Huelamo Kosma, director al Centrului de Documentare Teatrală din Madrid. Ulterior a avut loc o dezbatere cu tema **Teatrul şi dansul pe scena contemporană** la care, alături de invitatul spaniol, au participat Gelu Barbu, Magdalena Boiangiu, Alexandru Darie, Andreea Dumitru, Victor Scoradeţ, Liana Tugearu.

▮ **Conferinţă *Cuvîntul***. Joi 27 mai, la Sala Galateca de la Biblioteca Centrală Universitară din Bucureşti a avut loc cea de-a treia întîlnire din ciclul Conferinţelor **Cuvîntul**, reunite sub titulatura **Identitate europeană, identitate românească**. Proiectul, coordonat de Mircea Martin, editor senior al revistei **Cuvîntul**, este gîndit pe durata a trei ani. Tema conferinţei de joia trecută, susţinută de Mircea Martin, a fost **Există o identitate culturală europeană?**, iar replicile au fost date de Mihai Şora şi H.-R. Patapievici. Atît textul conferinţei principale, cît şi intervenţiile celor doi coreferenţi au generat o interesantă dezbatere, la care au participat: Gelu Ionescu, Mihaela Irimia, Mircea Mihăieş, Radu Surdulescu, Romaniţa Constantinescu ş.a.

▮ **Sherban Lupu şi virtuozii ţărani din România**. Pe 28 mai, celebrul violonist american de origine română Sherban Lupu a susţinut la Muzeul Ţăranului Român un concert-experiment inedit: muzicianul a cîntat muzică ţărănească împreună cu lăutari de elită din Maramureş, Oaş, Bihor, Moldova de nord, Transilvania, Muntenia şi Oltenia. Concertul reprezintă viziunea *live* a unui disc Electrecord care a fost pus în vînzare cu acelaşi prilej.

▮ ***Odyseea* cu actori surzi**. Sîmbătă 29 mai, Teatrul „Neslysim“ („Nu aud“) din Republica Cehă a prezentat la Sala „Toma Caragiu“ a Teatrului Bulandra spectacolul **Odyseea**: o interpretare mimică a operei homerice susţinută de tinerii actori ai singurului teatru ceh profesionist de surzi, din Brno.

▮ **Donaţie americană pentru UNATC**. Universitatea Naţională de Artă Teatrală şi Cinematografică „I.L. Caragiale“ şi Comisia Fulbright din România organizează astăzi la sediul UNATC o conferinţă de presă prin care este făcută publică primirea unui set de echipamente pentru lumini în valoare totală de 50.000 de dolari SUA. Donaţia a fost făcută de compania ETC – Electronic Theatre Controls din Statele Unite. Echipamentul este deosebit de util pentru susţinerea procesului de învăţămînt teatral la disciplina *lighting design* şi pentru producţiile teatrale ale studenţilor.

▮ **Seminar despre istorie şi toleranţă**. În perioada 28-29 mai s-a desfăşurat la Tulcea cel de-al treilea **Seminar de formare a profesorilor de istorie** din cadrul proiectului **Predarea istoriei şi educaţia pentru cetăţenie democratică în România**. Organizator: Centrul Educaţia 2000+. Printre invitaţi s-au numărat 44 de profesori de istorie, experţi internaţionali din Marea Britanie, Macedonia, Olanda, precum şi experţi români din partea Institutului de Ştiinţe ale Educaţiei şi a Facultăţilor de Istorie din Bucureşti şi Cluj.

▮ **Lansări la Galeria Apollo**. Vineri 28 mai, Editura Dominor a lansat la Galeria Apollo de la parterul Teatrului Naţional volumele **Istoria din ghiozdan. Memorie şi manuale şcolare în România anilor 1990** de Mirela-Luminiţa Murgescu şi **Tehnici şi tehnologii în comunităţile de ieri şi de azi. Tinerii cercetează istoria. Concursul „Istoria mea – Eustory“**, ediţia a II-a, 2001-2002, îngrijit de Mirela-Luminiţa Murgescu şi Bogdan Popa.

Sumar

EVENIMENT / FESTIVALUL DE FILM DE LA CANNES, EDIŢIA A 57-A

COSTIN COMĂNESCU, 2004: **2046** ▮ 4

EVENIMENT / BOOKAREST 2004

LUCIAN DRĂGOI, Bookarest 12: impresii de la Tîrg ▮ 6
Premiile Asociaţiei Editorilor din România – AER ▮ 6
SORIN POP, Însemnări bookarestene ▮ 7
Premiile Asociaţiei Scriitorilor Profesionişti din România – ASPRO
pentru anul editorial 2003 ▮ 7
PAUL CERNAT, Un pariu editorial: Colecţia „Ego. Proză“ ▮ 8
ION BOGDAN LEFTER, Mică istorie cu o revistă studenţească bucureşteană,
o cronicărească teatrală, o corespondentă culturală torineză
şi o specialistă europeană în futurism ▮ 8
Observator cultural la **Bookarest** 2004 ▮ 9

LITERATURĂ

IULIAN BOLDEA, Neomodernismul poetic românesc ▮ 10
BIANCA BURŢA, Sensul unei biografii romanţate ▮ 11
EMILIA DROGOREANU, Poezia italiană întîlneşte poezia românească ▮ 12
NICOLAE TURCAN, Tranziţia culturală românească – o tranziţie continuă ▮ 13

SOCIETATE

ISMAIL KADARE, Să păstrăm nealterată preţioasa armonie interconfesională ▮ 14
VALENTIN PROTOPOPESCU, Despre oroare, amintire şi solidaritate ▮ 16
CARMEN MUŞAT, Drumul nou spre servitute ▮ 17

INTERVIU

ROBERTA LEVITOW, 5 săptămîni la Bucureşti:
texte americane, spectacole româneşti ▮ 18

ARTE

TEATRU: **MIHAELA MICHAILOV,** Teatrul implicării ▮ 20
IULIA POPOVICI, Feminităţi în derivă ▮ 20
FILM: **VALERIAN SAVA,** Dansînd cu falimentul: **Damen Tango** ▮ 21
MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** Printre octave şi sculpturi ▮ 24
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
ADRIAN-SILVAN IONESCU, Întoarcerea lui Billy the Kid ▮ 26
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28

ULTIMA PAGINĂ

Dialog ▮ 32

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 24 - 30 MAI

▮ **Ion Iliescu – candidat PSD independent.** Comisia parlamentară electorală a decis marţi 25 mai că şeful statului are dreptul să candideze ca independent pe listele unui partid politic pentru un mandat de deputat sau senator şi să participe la campania electorală a partidului respectiv. Opoziţia a protestat împotriva acestei hotărîri, declarînd miercuri 26 mai că o va contesta la Curtea Constituţională. Deputatul PD Emil Boc a declarat că „soluţia inventată de PSD este o struţocămilă care compromite ideea de imparţialitate şi neutralitate a şefului statului, consfinţită prin Constituţie“. În plus, a adăugat reprezentantul Alianţei, faptul că această excepţie se aplică numai în cazul şefului statului este dovada că în România, „sub guvernarea PSD, legile se fac pentru unele persoane şi nu pentru toţi cetăţenii, indiferent de apartenenţa lor politică“. În replică, vicepreşedintele PSD Viorel Hrebenciuc a declarat joi 27 mai că ultimele 30 de zile ale mandatului, în care i s-a permis şefului statului să defileze în campanie alături de PSD, nu vor constitui un impediment în conservarea echidistanţei prezidenţiale.

▮ **Protocoale anti-baroni.** Alianţa PNL-PD a decis luni 24 mai să semneze, la nivel local, protocoale „anti-baroni“. Potrivit declaraţiilor lui Cozmin Guşă, membru PD, cele două partide invită toate celelalte formaţiuni de opoziţie să se alăture acestei iniţiative, angajîndu-se că, după locale, nu vor susţine PSD-ul în Consiliile nou alese.

▮ **Procente înainte de alegeri.** Marţi 25 mai a fost dat publicităţii un nou sondaj CURS, comandat de postul de televiziune Antena 1. Traian Băsescu a fost cotat cu 44% din opţiunile exprimate, iar Mircea Geoană, cu 37%. Potrivit aceluiaşi sondaj, Alianţa PNL-PD ar obţine 43% din voturile pentru Consiliul General, iar PSD, 36%.

▮ **Ciuvică atacă din nou.** Contracandidatul lui Traian Băsescu la Primăria Capitalei din partea Acţiunii Populare, Mugur Ciuvică, a prezentat marţi 25 mai noi documente care îl plasează pe actualul primar general într-o listă de colaboratori ai Securităţii. Documentul invocat, intitulat **Registru jurnal pentru evidenţa reţelei informative din judeţul Constanţa**, menţionează că dosarul de colaborator al lui Traian Băsescu a fost distrus în baza unui proces-verbal întocmit la data de 15 august 1979. În replică, Băsescu declară cu nu ştia de existenţa acestui document şi că singurele lui legături cu Securitatea au fost de natură tehnică, în calitate de comandant de navă, deci de expert.

▮ **Fără „Ziua NATO“.** Senatorii au respins miercuri 26 mai propunerea legislativă anterior votată de Camera Deputaţilor privind organizarea „Zilei NATO“. Proiectul, depus de deputaţii PSD Minodora Cliveti, Iosif Armaş şi de deputatul UDMR Sandor Tamaş, instituia sărbătorirea „Zilei NATO“ în fiecare primă duminică a lunii aprilie, în regim de sărbătoare publică, organizată de guvern.

▮ **Moţiune simplă PRM.** Parlamentarii PRM au depus miercuri 26 mai la Senat moţiunea simplă pe tema „fraudării alegerilor de către reprezentanţii guvernului PSD“. Semnatarii documentului, 38 la număr, cer executivului demiterea imediată a prefecţilor şi a funcţionarilor publici superiori care au participat direct la campania electorală, demiterea ofiţerilor de poliţie care „s-au dedat la acte de violenţă faţă de reprezentanţii partidelor politice din opoziţie“, precum şi a celor care nu au luat măsurile legale ce se impuneau în astfel de situaţii.

▮ **Deputaţii au mai mult timp pentru campanie.** Conducerea Camerei inferioare a Parlamentului a hotărît miercuri 26 mai scurtarea programului deputaţilor în săptămîna care precede alegerile locale, a anunţat secretarul Biroului Permanent al Camerei, Tudor Mohora. **(Raluca ALEXANDRESCU)**

Cronica politică

Despre dialog civilizat şi „dragoste“ în politică

RALUCA ALEXANDRESCU

17,5 milioane de votanţi înscrişi pe liste, cifră aproximativă, care, conform unor cercetări recente, fluctuează inexplicabil de la un moment electoral la altul – în 16.670 de secţii de votare, pentru alegerea primarilor şi consilierilor locali, dintre cei 400.000 de candidaţi înscrişi. Acestea sînt datele furnizate vineri 28 mai de executiv privind alegerile locale, a căror corectitudine este deja pusă sub semnul îndoielii de nenumăratele sesizări ale partidelor de opoziţie, rămase, majoritatea, fără răspuns.

Pentru multe dintre aceste 16.670 de secţii de votare, PSD-ul pare a fi făcut tot ce-i stă în putinţă pentru garantarea unor rezultate favorabile. În plus, partidul de guvernămînt şi-a luat şi anumite precauţii pe termen mediu, privind chiar şi strategiile post-electorale din 2005, de vreme ce vicepreşedintele PSD Nicolae Văcăroiu declara, la jumătatea săptămînii trecute, că nu exclude, în funcţie de rezultatele din toamnă, o alianţă cu PNL, PUR sau UDMR – posibilitate respinsă de purtătorul de cuvînt al PNL, Eugen Nicolaescu.

O voce mai puţin tranşantă – cum putea fi altfel? – a venit din direcţia UDMR. Preşedintele Marko Bela declara vineri 28 mai la Sfîntu Gheorghe că între formaţiunea pe care o conduce şi partidul de guvernămînt relaţia este una izvorîtă mai degrabă din calcul, decît dintr-o „dragoste“ reciprocă de nestăvilit, pentru că, conform aprecierilor aceluiaşi personaj, în PSD există şi „o puternică aripă naţionalistă“. Cu toate acestea, colaborarea cu partidul aflat la putere trei ani şi jumătate pare a fi mers mai bine decît cea din vremea mandatului Convenţiei. Acesta ar fi, de altfel, rezumatul strategiilor de alianţă aplicate de UDMR de opt ani încoace, dacă nu şi de mai mult.

Ce relevanţă poate avea declaraţia liderului UDMR în contextul electoral? Pentru alegerile locale, poate constitui un puternic indiciu, de pildă, despre cum vor fi orientate voturile în alegerile pentru Primăria Clujului, oraş funarizat prin excelenţă. Cum va fi sfătuit electoratul UDMR, îndeobşte stabil, să se orienteze în alegerile din această duminică şi din turul doi? Şi, chiar în eventualitatea opţiunii, destul de limpezi, pentru candidatul PSD, va constitui acesta sfîrşitul domniei funariote într-un oraş cu comportamente electorale locale unice şi, de ce să nu o recunoaştem, cu totul originale?

De altfel, pentru o evaluare a situaţiei de dinaintea alegerilor la Cluj, două sondaje de opinie furnizează indicii. Unul îl dă ca favorit pe candidatul Alianţei PNL-PD, Emil Boc, cu 37,7%, urmat de Ioan Rus cu 30,8% şi de Gheorghe Funar cu 22,6%. În al doilea sondaj, Ioan Rus este cotat cu 48% dintre opţiunile clujenilor, urmat de Emil Boc cu 28% şi de Gheorghe Funar cu 19%. Discrepanţele enorme dintre cele două sondaje lasă loc unui număr cel puţin la fel de mare de speculaţii. UDMR-ul rămîne însă, în mod indiscutabil, o carte pe care liderii săi o vor juca, de altfel ca de fiecare dată, atent.

Pentru Bucureşti, ecuaţia se constituie, în mod evident, diferit. Mircea Geoană, candidatul-surpriză al PSD, pare a fi, potrivit ultimelor sondaje, într-o oarecare scădere în opţiunile de vot ale bucureştenilor, fapt explicat, printre altele, prin absenţa constantă în confruntările directe cu ceilalţi candidaţi, precum şi prin apariţiile sale dublate de cele confortabile ale unuia sau altuia dintre colegii de partid şi de guvern pe şantierele sau şcolile Bucureştiului. (Vocaţia de constructor al PSD-ului pare a fi, de altfel, una din temele predilecte de campanie, nu numai la nivel local, pentru că apariţiile liderului Adrian Năstase inaugurînd cîte o sală de sport sau cîte o construcţie ANL recent finalizată pot fi în sine un subiect extrem de consistent pentru oricine ar fi interesat de inventarierea recuzitei de campanie utilizate de candidatul probabil al PSD la Preşedinţie.)

Pe lîngă prezenţele prea şterse din prima parte a campaniei sale, Mircea Geoană a venit, mai apoi, cu o invenţie care nu pare menită să-i aducă voturi ministrului de Externe convertit în candidat la Primărie. Tema „politicii curate şi civilizate“, exhibată la prima sa apariţie în direct cu adversarii electorali, i-a făcut să zîmbească sardonic pe contracandidaţii săi, unii dintre ei inventatori ai stilului de politică pe care Geoană încearcă, cel puţin la nivel retoric, să-l scoată de pe scena dezbaterii electorale. Evident strivit sub „elanurile“ greu de stăvilit ale lui Traian Băsescu, dar şi ale altor candidaţi, mai mult decît vocali, ca Mitică Dragomir, Mircea Geoană a lansat un apel la „dialog civilizat“. Rămîne de văzut în ce măsură va putea să-l pună în practică în ultima săptămînă de campanie, de vreme ce el însuşi a fost mai degrabă avocatul implicit – ascuns sub pulpana protectoare a colegilor mai rodaţi în confruntările directe – al monologului politic electoral... ▮

EDITURILE ALL
vă recomandă

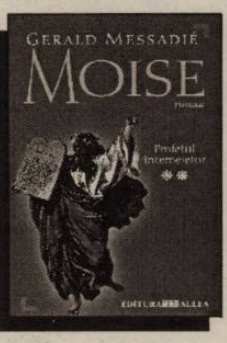

Moise vol. II
Profetul întemeietor
Gerald Messadie
Preţ: 189.000 lei

Ramses vol. II
Un templu pentru veşnicie
Christian Jacq
Preţ: 199.000 lei

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

FESTIVALUL DE FILM DE 2004: **2046**

COSTIN COMĂNESCU

Filme documentare la Cannes

Două filme importante luau premii la Cannes în 1956 şi 1958: **Lumea tăcerii** al lui J.Y. Cousteau şi **La Malle** şi **Sena a întîlnit Parisul** de J. Ivens. Erau etichetate ca documentare artistice şi erau adevărate poeme cinematografice, primul despre lumea din adîncurile mărilor şi oceanelor, cu filmări subacvatice realizate în premieră, iar celălalt film, cu un echilibru perfect între imagine, text (poem de J. Prévert) şi muzică, era considerat aproape un film de dragoste.

Cîştigător în 2004 la „Palme d'Or" a fost tot un documentar artistic, **Fahrenheit 9/11** de M. Moore, din păcate fără nici o legătură cu cele două filme de referinţă prezentate mai sus şi nici măcar cu vreo pseudo-trimitere la celebrul film al lui F. Truffaut **Fahrenheit 451** (temperatura la care arde hîrtia – cărţile – într-o lume unde totul pare să fi fost deja trăit). De fapt, acest film este o satiră politică vehementă la adresa guvernării lui G.W. Bush din ultimii 4 ani. Tuşa este groasă, iar acuzaţiile nu par întotdeauna acoperite de probe. Clanul Bush este ba familia Ewing din **Dallas**, ba echipa texană din **Bonanza**. Compania producătoare Disney a refuzat să difuzeze filmul înaintea alegerilor, dar probabil că acum va fi forţată de împrejurări (premiul luat) să o facă. Casa Albă a declarat că America actuală este o democraţie adevărată, în care fiecare îşi poate exprima liber opiniile, vezi Michael Moore.

Competiţia

Dar cum s-a ajuns aici? Ce s-a întîmplat la Festivalul de Film Cannes 2004? De ce un juriu dominat de patru americani şi condus de Quentin Tarantino a luat această decizie controversată (chiar antiamericană), spre satisfacţia publicului şi a criticii franceze (declarate fătiş antiamericane)?

Pe croazetă, totul a început în stil obişnuit: cu o grevă, de această dată a intermitenţilor (personalul auxiliar de pe platouri); iniţial bine moderată de primarul Cannes-ului, greva a fost apoi stopată în forţă de poliţie, în urma unor incidente la Marché (întreruperea proiecţiilor).

Filmul de deschidere a fost peste media ultimilor ani. Pelicula **La Mala Educación**, fără a fi cel mai bun Almodovar, este o melodramă ce se doreşte „film *noir*" şi care abundă în clişee şi trimiteri la anterioarele **Todo sobre mia madre** şi **Carne tremula**. Publicul şi critica de specialitate l-au aplaudat la scenă deschisă pe Almodovar care, deşi a făcut un film în totalitate despre *gay*, a apărut pe covorul roşu însoţit de toate divele sale, de la Victoria Abril şi Carmen Maura la Leonor Watting (**Hable con ella**). Tot în acest film s-a lansat şi noul star masculin al festivalului – Gael Garcia Bernal, care a avut la fel de mare succes şi în rolul tînărului Ernesto Guevara din **Diarios de motocicleta** de W. Salles, film difuzat în competiţia oficială. Mare mirare că tînărul actor nu a primit şi un premiu, pentru că ar fi fost un fel de „surpriză" aşteptată.

Competiţia propriu-zisă a început cu sensibilul film **Nobody knows** al japonezului Kore-Eda Hirokazu, cel care promitea în 2001 prin **Distance** (film văzut şi la Bucureşti în cadrul Zilelor filmului asiatic de anul acesta). Premiul de interpretare masculină i-a revenit tînărului actor Yagira Yuuya, care joacă în acest film rolul unui puşti de 13-14 ani, părăsit de mama sa, într-un Tokyo agresiv, reuşind în final să-şi ajute cei patru fraţi mai mici să supravieţuiască. Atribuind acest premiu, juriul a rezolvat impasul de a alege între două roluri de compoziţie create de doi mari artişti foarte titraţi: Tom Hanks în **The Ladykillers** (film al fraţilor Coen) şi Geoffrey Rush pentru rolul din **The Life and Death of Peter Sellers** (de S. Hopkins) – două comedii americane care, probabil, vor intra şi pe ecranele noastre, cu mare succes la public.

Pentru competiţia festivalului, peliculele au fost însă sub aşteptări.

O plăcută surpriză a oferit filmul italianului P. Sorrentino, **Le conseguenze dell'amore** – portretul unui om aparent obişnuit, ceva între un personaj din Kafka sau Buzatti, un anonim care se dovedeşte a fi omul Mafiei, „spală banii" şi descoperă puţin prea tîrziu prietenia şi dragostea. Depăşindu-şi condiţia, acceptă sacrificiul şi îşi păstrează încrederea în veridicitatea sentimentelor umane.

Poate cel mai premiat regizor al momentului, E. Kusturica revine în competiţia festivalului cu ultima sa creaţie, **La vie est un miracle**. Aşteptat cu foarte mare interes, fiind din nou un potenţial cîştigător, filmul a divizat critica. Mulţi au apărat povestea de dragoste dintre un inginer sîrb şi o tînără bosniacă dintr-un sătuc uitat, pe fundalul războiului. Lumea nebună a lui Kusturica, cu toate personajele pe care aproape le cunoaştem din filmele anterioare, nu ne mai transmite acelaşi fior pe care l-am simţit vizionînd **Underground** sau **Pisica albă, pisica neagră**. Cu toate că filmul are multe lungimi, iar muzica (tot a lui Kusturica) devine pe alocuri prea agresivă, sînt momente magice în care atmosfera balcanică este excelent întreţinută. A fost pentru prima oară cînd regizorul sîrb a părăsit competiţia fără nici un premiu.

Prezenţa unui film ca **Mondovino** al lui J. Nossiter în competiţie, nu are nici o justificare. Introducerea lui pe listă arată din nou că selecţia din acest an a întîmpinat mari dificultăţi în găsirea unor filme bune.

Alte filme care au dezamăgit, mai ales la un anumit nivel pe care îl pretinde festivalul francez, sînt pelicula germană **The Edukators** şi cea coreeană **La femme est l'avenir de l'homme**. De cînd nu a mai intrat un film german în competiţie? **The Edukators** povesteşte despre generaţia rebelă din 2004 care încearcă să „educe" generaţia '68 (devenită burghezie respectabilă). Un trio care trimite la **Jules et Jim**, dar cam atît, din păcate.

În filmul coreean **La femme est l'avenir de l'homme**, doar titlul rămîne incitant, chiar dacă abundă în scene erotice.

Premiul pentru regie a revenit anul acesta lui Tony Gatlif, francez de origine algeriană, pentru filmul **Exils** – o călătorie iniţiatică a unui tînăr cuplu din Franţa de adopţie către Algeria natală. Filmul are nerv şi mult umor, dar parcă tot „românescul" **Gadjo Dilo** a reuşit să se impună mai bine. Francezii au venit în competiţia oficială cu două filme. **Comme une image** al regizoarei Agnes Jaoni este o poveste intimistă despre o fată grăsuţă, uşor inadaptată într-o lume a intereselor şi orgoliilor, unde principalul personaj este un scriitor deja notoriu – chiar tatăl ei. Cu mult umor, tînăra actriţă Marilon Berry creează un personaj poate nu chiar aşa de cuminte cum arată titlul filmului.

Al doilea film francez este al mult mai cunoscutului regizor Olivier Assayas, **Clean**, avînd-o ca protagonistă pe nu mai puţin celebra Maggie Cheung, care a primit şi Premiul pentru cea mai bună interpretare feminină, probabil şi pentru creaţia din **In the Mood for Love** de acum doi ani. Franţuzoaica de origine asiatică din film încearcă să-şi reia o existenţă pierdută în lumea drogurilor şi a muzicii şi să-şi recîştige băieţelul. Povestea nu e nouă şi nici creaţia actoricească nu este chiar deosebită.

Produs de Almodovar, filmul argentiniencei Lucrecia Martel – **La Niña Santa** – convinge prin stilul concis, scenariul bun şi mai ales prin finalul bine ales. Problemele unor fete dintr-un colegiu catolic, care se confruntă cu primele experienţe sexuale, şi reacţia societăţii la încercarea de a trece peste barierele religioase constituie tema unui film incitant, lăsat special cu un final deschis.

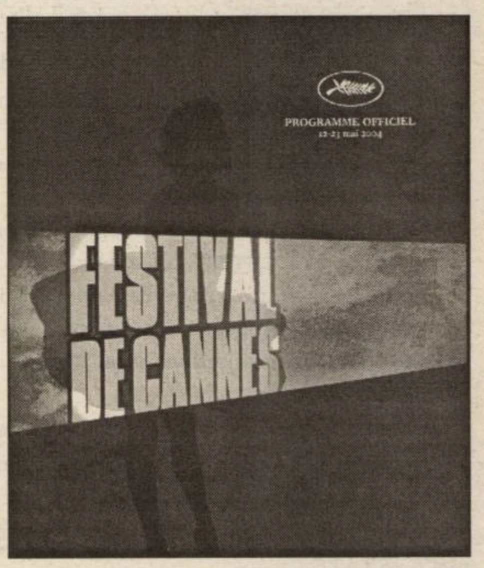

La femme est l'avenir de l'homme

Tropical Malady, filmul thailandezului A. Weerasethakul (dacă aş scrie şi prenumele, ar fi chiar imposibil de pronunţat), a fost etichetat drept ciudat. Este povestea de dragoste dintre doi băieţi, care trece, treptat, din zgomotoasa şi agitata lume reală într-o legendă care se petrece în întunericul junglei. Ca realizare cinematografică nu i se poate reproşa nimic, dar filmul păcătuieşte printr-un simbolism eclectic, de multe ori neacoperit.

Trec repede peste **Shrek 2** şi **Innocence**, două filme de animaţie care nu au făcut istorie, ca să ajung la alte două filme despre care sigur se va mai vorbi şi după terminarea festivalului.

L-am cunoscut pe regizorul sud-coreean Park Chan-Wook la Bucureşti, cu ocazia prezentării la Festivalul „Asia-Film" a peliculei **Joint Security Area**. A fost o surpriză foarte plăcută, un scenariu excelent, o tăietură cinematografică modernă şi un final surprinzător. Aceleaşi atribute le-am regăsit şi în filmul proiectat în competiţie – **Old Boy**, cu un *story* incitant: un bărbat

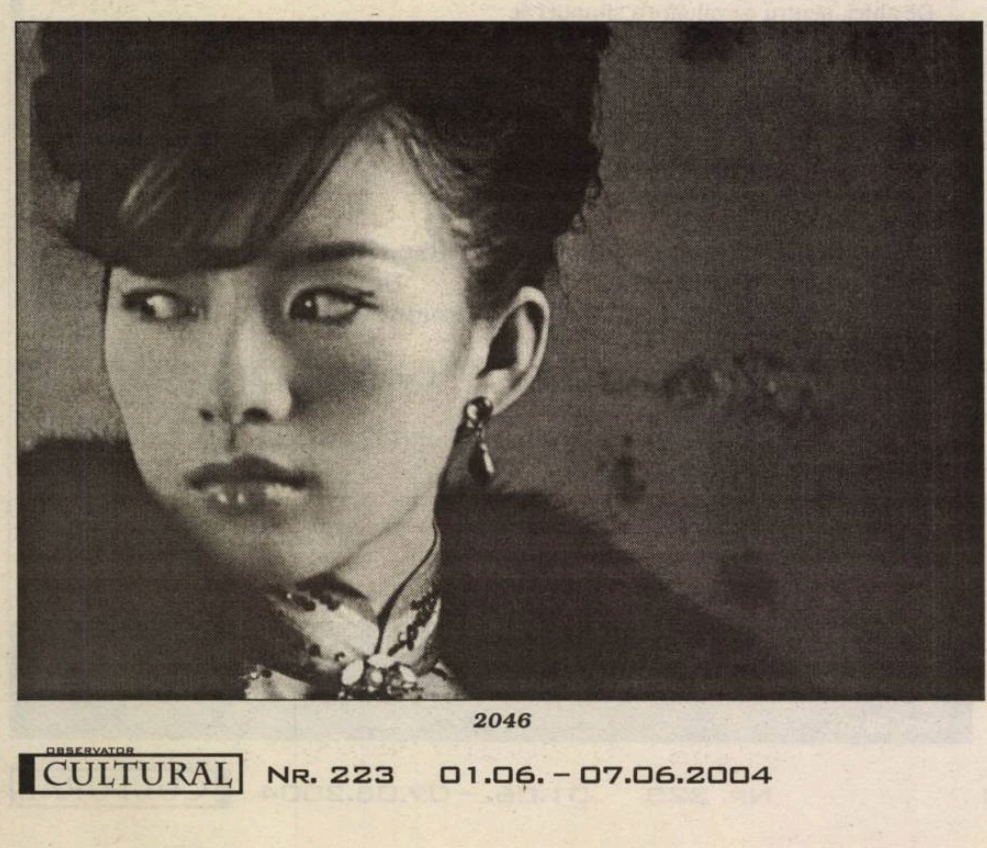

2046

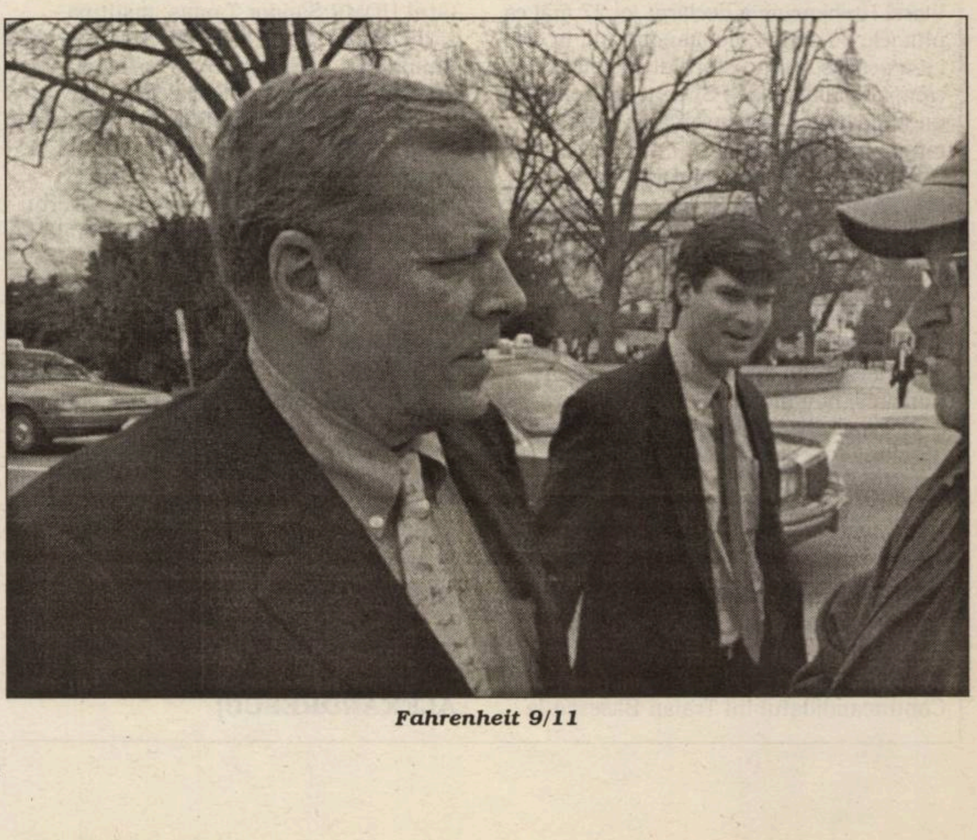

Fahrenheit 9/11

LA CANNES, EDIŢIA A 57-A

La Mala Educación

este răpit şi sechestrat timp de 15 ani, apoi este eliberat şi lăsat (forţat) să afle de ce i s-a întîmplat acest lucru. Cu un joc de excepţie al actorului Choi Min-sik, într-o peliculă unde violenţa este explorată la maximum în cadre cinematografice atent prelucrate, filmul nu a fost poate suficient apreciat, chiar dacă a primit Premiul special al juriului.

Filmul cu „F“ (nepremiat)

Cel mai aşteptat film al ultimelor festivaluri, pe care era gata să nu-l vedem nici în 2004, la Cannes, a fost celebrul **2046** al lui Wong Kar-Wai. Fără discuţie, hong-konghezul este unul dintre cei mai mari regizori ai momentului şi, chiar dacă filmul său nu este la fel de emoţionant ca **In the Mood for Love**, din punct de vedere vizual, **2046** este o mare reuşită, un *melange* minunat de imagine, culoare şi muzică. Pe alocuri, filmul pare neterminat – poate că aşa şi este –, pentru că unele secvenţe au fost montate cu o zi înainte de vizionare. Ce îi lipseşte acestei poveşti de dragoste, de fapt aceeaşi poveste ca **In the Mood for Love**, dar spusă altfel, este probabil senzualitatea care a dispărut datorită sexualităţii prea explicite şi, desigur, ploaia, cea atît de bine legată de celebra frază muzicală a lui Nat King Cole.

2046 rămîne filmul cu „F“ de la Festivalul de la Cannes, chiar dacă nu a luat nici un premiu. Este o inovaţie în cinematografia actuală, lucru deloc facil cînd doar cîţiva regizori excelează în această direcţie: David Lynch, Lars Von Trier şi, desigur, Wong Kar-Wai.

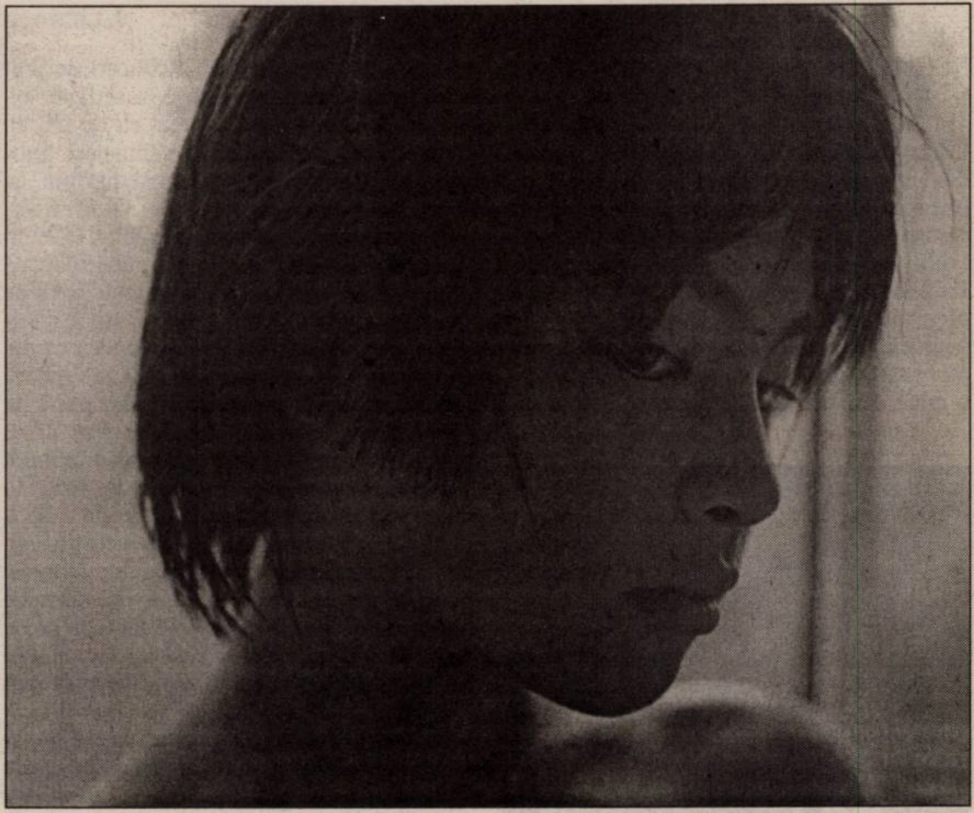

Nobody knows

Cannes, România, **TIFF**

Această ediţie a însemnat şi o infuzie de oxigen pentru şcoala românească de film, deoarece tinerii regizori Cătălin Mitulescu şi Corneliu Porumboiu au primit „Palme d'Or“, respectiv premiul doi la selecţia CinéFondation pentru scurtmetrajul **Trafic** şi pentru filmul **Călătorie la oraş**. Sper ca aceste premii să nu rămînă doar nişte promisiuni şi să fie onorate prin apariţia unor lungmetraje. Din păcate, s-a mai întîmplat ca alţi tineri regizori titraţi cu premii la festivaluri să îmbătrînească fără să mai auzim de ei.

S-a terminat Festivalul de la Cannes, a început **TIFF**-ul, **Transilvania** Film Festival. Selecţia de la Cluj pare chiar mai tentantă decît cea franceză, iar afişul festivalului, în replică la cel de pe croazetă, ne arată o Marilyn neaoşă, cu fota în vînt.

Identitatea maghiară în România interbelică

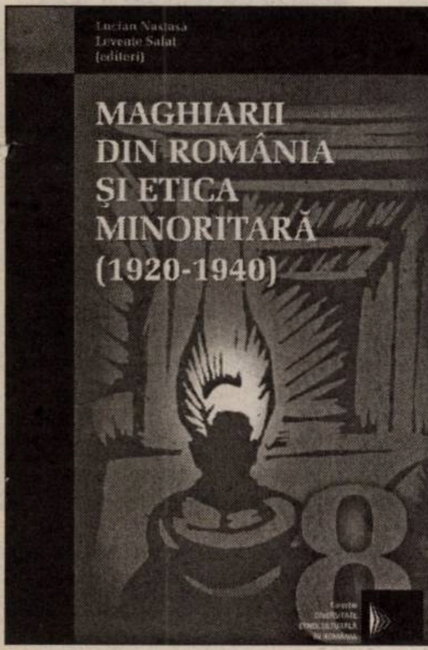

În Colecţia „Diversitate Etnoculturală în România“ a apărut de curînd un nou volum documentar despre minoritarii etnici din România editat de Lucian Nastasă şi Levente Salat: **Maghiarii din România şi etica minoritară (1920-1940)**. Deschis prin două texte panoramic-explicative, cu caracter istorico-politic (**Etica minoritară maghiară interbelică din perspectiva provocărilor contemporane ale diversităţii** de Levente Salat şi **Maghiarii din România şi etica minoritară. Repere istorice, 1920-1940** de Lucian Nastasă), urmate de o notă asupra ediţiei, demersul de faţă vine să ofere cititorului român o parte „din tot ce a însemnat discursul identitar maghiar în perioada interbelică“ prin intermediul unei antologii de texte (elaborate iniţial în limba maghiară). Autorii maghiari antologaţi sînt: Károly Kós, István Sulyok, Miklós Krenner, Jozsef Horváth, Gyórgy Bernády, Ármin Kabos, Artúr Balogh, Miklós Krenner, Sándor Tavaszy, Dezsó László, Sandor Makkai, Dezso László, Árpad Paál, Jozsef Venczel, Áron Tamasi, Lajos Imre, Károly Molter. Fiecare text e însoţit de un minuţios aparat de note explicative. Eseurile introductive contextualizează atent şi complex problemele interetnice româno-maghiare existente în România interbelică şi în cele două „faze“ ale regimului comunist. În ultimă instanţă, miza proiectului este cea enunţată de Levente Salat la finalul textului său: „Nutrim speranţa că o lectură atentă a acestor texte, şi eventualele dezbateri ce vor urma pe marginea lor, vor risipi multe din neînţelegerile şi disputele sterile care există încă la ora actuală. [...] Considerăm că prin modesta tentativă de restituiri, prezentul volum va contribui şi la eliminarea treptată a consecinţelor cenzurii pe care perioada comunistă a inserat-o în istoria relaţiilor româno-maghiare şi că va ajuta la aşezarea bazelor spirituale ale unui dialog veritabil. Sîntem convinşi că plasat pe o astfel de bază spirituală mai solidă, dialogul atît de necesar nu va mai fi nevoit să recurgă la adevăruri unilaterale, expropriate şi modelate conform intereselor de moment, şi îşi va putea permite să ţină cont, de ambele părţi, inclusiv de cele mai incomode fapte pentru propriul discurs“. Un volum solid, provocator şi – nu în ultimul rînd – necesar cunoaşterii reciproce.

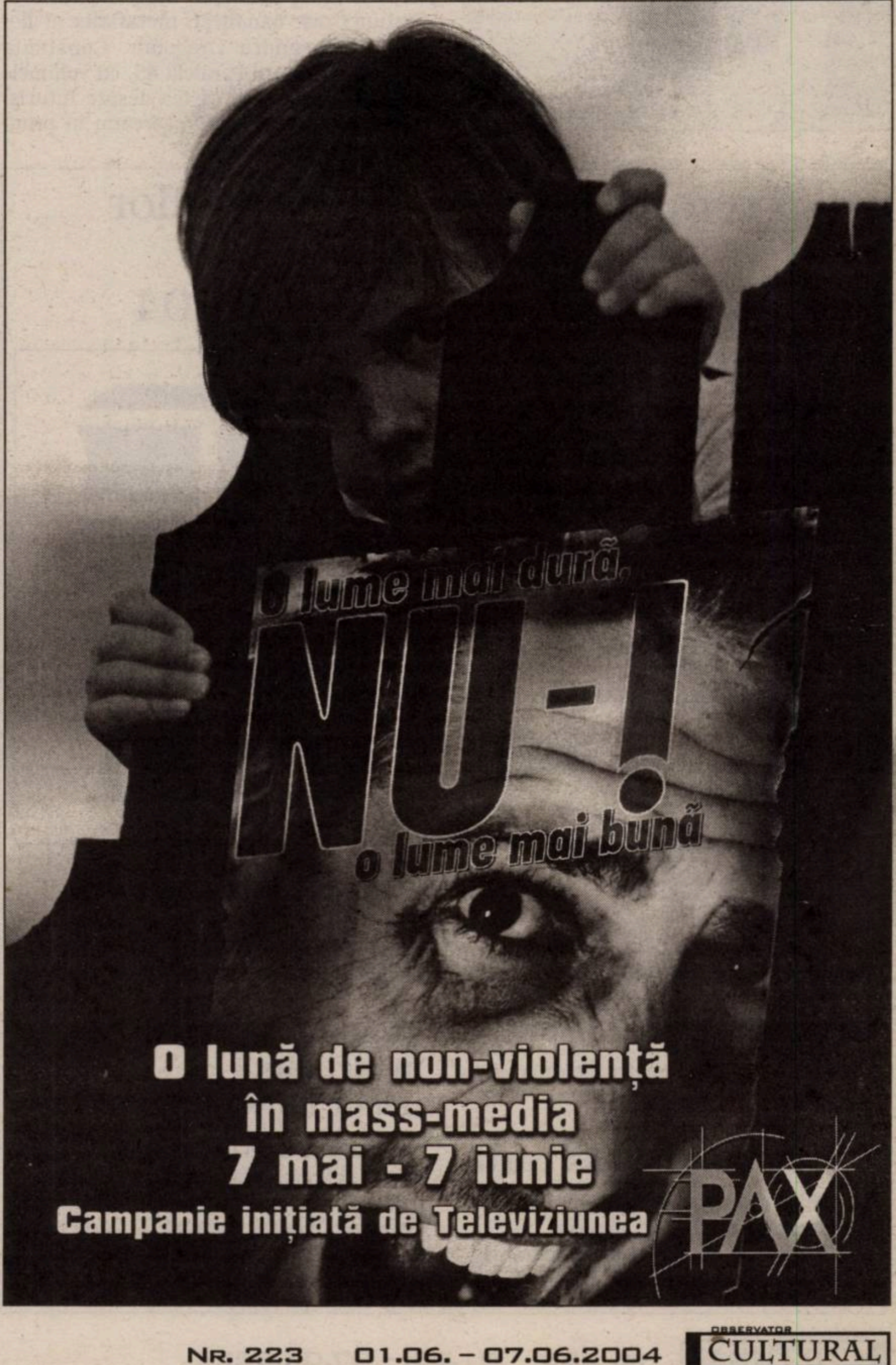

O lună de non-violenţă
în mass-media
7 mai - 7 iunie
Campanie iniţiată de Televiziunea PAX

Bookarest 12: impresii de la Tîrg

LUCIAN DRĂGOI

Contrazicînd pesimismul de anul trecut al lui Mihai Oroveanu, cea de-a 12-a ediţie a Tîrgului Internaţional de Carte **Bookarest** a fost, sub destule aspecte, un progres. Chiar şi vremea (răcoroasă) a ţinut *necondiţionat* cu organizatorii şi vizitatorii, suplinind fericit instalaţiile de aerisire condiţionată. O premieră: intrarea a fost gratuită. Lume multă (mai ales în week-end) pe culoarele celor trei niveluri ale TNB-ului şi pe terasa „La Motoare", unde s-a înregistrat, ca de obicei, o mare concentraţie de scriitori, oameni de cultură, pe metru pătrat. Reduceri de preţ insuficiente, tot ca de obicei. În schimb, expozanţi străini mai numeroşi ca de obicei. Expoziţii de antichităţi bouqinistice: anticariate cu rarităţi bibliofile şi parfum de varii epoci. Trecătorii pe la standul **Observatorului cultural**, întrebînd „Cu cît daţi pernele?", au primit invariabil răspunsul: „Nu sînt de vînzare, sînt cu vată de sticlă, dau mîncărimi; ştiţi, e un experiment..." Candidaţi la locale pozînd cu cărţile la standuri în faţa camerei de luat vederi. „*Mais ou sont* cozile *d'antan*?" Răspuns: la dedicaţii pe volumul (colajul) confesiv al lui Octavian Paler, **Autoportret într-o oglindă spartă**. Record absolut în materie, vineri la ora 19.00, coada a fost departe de a se fi epuizat: drept urmare, autorul a fost nevoit să dea autografe şi sîmbătă (la standul **Cotidianului**), şi duminică (la standul Editurii Albatros)! O victorie fără drept de apel în competiţia cu coada de la volumul publicistic al lui Andrei Pleşu, **Obscenitatea publică**.

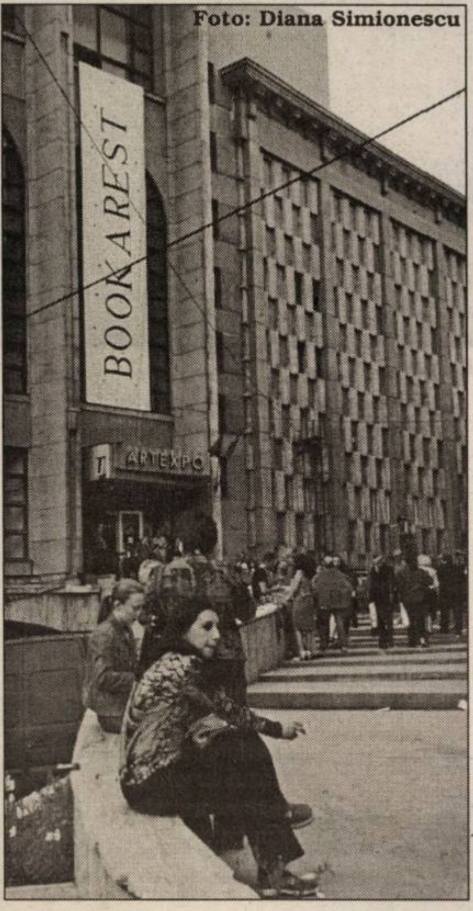
Foto: Diana Simionescu

Editura Polirom a ţinut capul de afiş al actualei ediţii prin lansări precum **Dandysmul** de Adriana Babeţi, **Literatura română în postceauşism...** de Dan C. Mihăilescu şi **Ordine şi Haos** de Andrei Oişteanu, dar mai ales prin prezentarea în forţă din Lăptăria lui Enache a Colecţiei „Ego. Proză", sub sloganul electoral: „Votaţi proza tînără!". *Promo* puternic, aşa cum se cuvine, susţinut de Ovidiu Şimonca, Luminiţa Marcu şi C. Rogozanu; ceva mai puţin relevante, parcă, mostrele de text alese de cei şapte autori spre performare. Prezenţă mai discretă decît în alţi ani a Editurii Humanitas, ale cărei piese grele au fost (pe lîngă amintitul volum al lui Andrei Pleşu) **De la Şcoala de la Atena la Şcoala de la Păltiniş** de Andrei Cornea şi debutul postum **Crase banalităţi metafizice** al filozofului Alexandru Dragomir. Constanţa pozitivă a Editurii Paralela 45, cu volumele Simonei Popescu şi cartea despre futurismul italian a Emiliei Drogoreanu în prim-plan, dar şi cu cîteva colecţii „exotice" de calitate. **Jurnalul intim** (şi, zice-se, nu tocmai complet) al lui Marin Preda, proaspăt apărut la Editura Ziua. Eleganţa experimentală a cărţilor de la Editura Idea. Editura Vinea lansînd cinci poeţi debutanţi şi oarecum „fracturişti" pe terasă, „La Motoare". Integrala Sf. Augustin şi impresionantul **Jurnal...** de Auschwitz al Anei Novac, lîngă opul protocronist al lui Ilie Bădescu la Editura Dacia. Lansarea-dezbatere a monografiei **Eminescu** de Caius Dobrescu, apărută la Editura Aula. *Performance*-ul din Lăptărie al Evei Pervolovici. Tot în Lăptărie, lume multă la lansarea volumului **Clava. Critificţiune cu Gellu Naum** de Simona Popescu, în prezenţa stenică a doamnei Lyggia Naum.

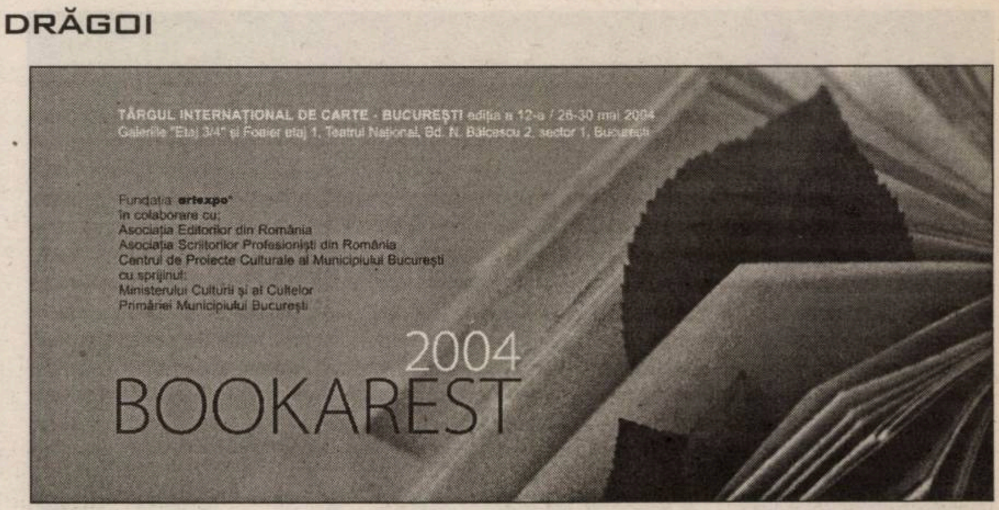
TÂRGUL INTERNAŢIONAL DE CARTE - BUCUREŞTI ediţia a 12-a / 26-30 mai 2004
Galeriile "Etaj 3/4" şi Foaier etaj 1, Teatrul Naţional, Bd. N. Bălcescu 2, sector 1, Bucureşti

Fundaţia **artexpo**
în colaborare cu:
Asociaţia Editorilor din România
Asociaţia Scriitorilor Profesionişti din România
Centrul de Proiecte Culturale al Municipiului Bucureşti
cu sprijinul:
Ministerului Culturii şi al Cultelor
Primăriei Municipiului Bucureşti

2004
BOOKAREST

Am lăsat la urmă premiile: cele AER-iste (unde „cea mai frumoasă carte" desemnată a fost **50 de sonete** de Mircea Cărtărescu & Tudor Jebeleanu) şi, mai ales, Premiile ASPRO de sîmbătă. În acordurile piesei „clasice" a lui Frank Sinatra **New York, New York**, publicul care a umplut ochi spaţiul Lăptăriei a avut parte de cîteva surprize. Premianţii au fost **Petrecere de pietoni** de Ioan es. Pop (la „poezie"), **Îngerul de la benzinărie** de Cristian Teodorescu (la „proză scurtă"), **Portretul lui M** de Matei Călinescu (la „roman/memorii/jurnal"), **Despre îngeri** de Andrei Pleşu (la critică/eseu), **Retori, simulacre, imposturi** de Ciprian Şiulea (la debut), **Fric** de Ştefan Agopian (trofeul „Cornul de berbec" pentru „experiment"), Marele Premiu revenind *ex-aequo*, lui Gelu Ionescu (pentru **Copacul din cîmpie**) şi, din nou, Andrei Pleşu (**Despre îngeri** – cîştigător şi la AER pentru „cea mai vîndută carte", prilej cu care autorul a declarat: „Înainte de '89 scriam fără a fi citit, acum sînt cumpărat fără a fi citit"). Ridicîndu-şi trofeele, cel din urmă a intrat într-un duel amuza(n)t „diplomatic" – pe teme păltinişano-aspriste şi pro-americane – cu prezidentul ASPRO, Ion Bogdan Lefter, iar Gelu Ionescu a ţinut să precizeze următoarele: „Eu sînt îngerul păzitor al lui Andrei Pleşu". Lui Ştefan Agopian nu i-a mai rămas mare lucru de obiectat, iar premiul lui Matei Călinescu a fost ridicat de vechiul său prieten Ion Vianu.

Au mai fost şi altele, multe: lansări, întîlniri, dezbateri, muzici şi faze, Paul Daian cu trompeta şi un cocoş pe creştet, stînd mai mult pe la „Motoare"... A 12-a ediţie s-a încheiat cu bine. Urmează cea de-a 13-a: sperăm, cu noroc.

Foto: Diana Simionescu

HUMANITAS
ALBATROS

Foto: Diana Simionescu

Premiile Asociaţiei Editorilor din România – AER
1 iunie 2003-14 mai 2004

Cartea pentru copii a anului

Editura Litera International, pentru **Dicţionar explicativ ilustrat** de Maria ONOFRAŞ, Tamara PAHOMI, Claudia RUSU, Lidia VRABIE, Ana VULPE, Ion ZAPOROJAN, 2003.

Cea mai bună editare în limba română a unei cărţi străine

Editura Polirom, pentru **Septuaginta. Geneza. Exodul, Leviticul. Numerii, Deuteronomul**, 2004.

Cea mai frumoasă carte ilustrată

Editura Ad Libri, pentru volumul **România. Delta Dunării**.

Cea mai bună colecţie

Editura Polirom, pentru Colecţia „Ego-Grafii".

Cea mai frumoasă carte

Editura Brumar, pentru volumul **Cincizeci de sonete de Mircea Cărtărescu cu cincizeci de desene originale de Tudor Jebeleanu**, 2003.

Succesul anului

Editura Humanitas, pentru volumul **Despre îngeri** de Andrei PLEŞU.

Premiul pentru încurajarea noilor editori

În cadrul Galei Premiilor AER s-a decernat şi Premiul pentru încurajarea noilor editori (acordat de Centrul de Carte Germană, birou al Tîrgului de Carte de la Frankfurt). Premiul se acordă Editurii Pandora-M.

Însemnări bookarestene

SORIN POP

Parteneriatul TV exclusiv al **Bookarest** 2004 cu TVR Cultural a funcţionat excelent: emisiuni realizate la Tîrg şi difuzate pe post, întîlniri cu invitaţii ale realizatorilor de emisiuni culturale, studio TVR Cultural în Tîrg... O iniţiativă lăudabilă care merită continuată. Au fost la mare cinste colecţiile: tînăra, neliniştita şi poliromica „Ego Proză" (colecţia-eveniment a Tîrgului), colecţia de proză universală „Biblioteca Polirom", „Ficţiune fără frontiere", „Perechi celebre", „Biblioteca românească", „Biblioteca erotică" şi „Deschideri" – ultimele cinci, de la Paralela 45, care a avut un adevărat val de lansări. La Humanitas – cărţi ale autorilor din „cercul casei", plus o neconvenţională carte de(spre) bucate: **Steack de ton roşu sau fasole bătută? Ghid insolit cu 33 de restaurante bucureştene** de Sanda Niţescu şi un regal poetic tradus de Şerban Foarţă: **Blazoanele anatomiei feminine. Poeţi francezi ai Renaşterii**.

Printre cărţile-eveniment s-a numărat, indiscutabil, **Jurnalul intim** al lui Marin Preda, apărut la Editura Ziua. Manuscris inedit, recuperat după mulţi ani... cunoaşteţi povestea. Umblă însă vorba că ar lipsi multe pagini din manuscrisul original... O fi, n-o fi?

Alte apariţii care au reţinut atenţia: **Dandysmul. O istorie** de Adriana Babeţi, **Clava. Critificţiune cu Gellu Naum** de Simona Popescu, monografia **Eminescu** de Caius Dobrescu, **De la Şcoala de la Atena la Şcoala de la Păltiniş. Despre utopii, realităţi şi nedeosebirea dintre ele** de Andrei Cornea, **Crase banalităţi metafizice** de Alexandru Dragomir, cartea de interviuri **Într-o lumină orbitoare** de Tita Chiper, **Bucureşti. Amintiri şi plimbări** de Catherine Durandin, **Influenţe ale futurismului italian asupra avangardei româneşti. Sincronie şi specificitate** de Emilia Drogoreanu, **Ordine şi Haos** de Andrei Oişteanu, **Obscenitatea publică** de Andrei Pleşu, primele patru volume din **Literatura din Basarabia în sec. XX** de Nicolae Leahu, **Infernul terestru** de Petru Creţia, **Autoportret într-o oglindă spartă** de Octavian Paler. Şi n-am spus nimic despre cărţile din literatura universală.

La mare cinste au fost expoziţiile. Iubitori de lucruri vechi sau exotice au avut la dispoziţie „Grădina cu cărţi" de la „Motor" – anticariat, cartofilie, filatelie, grafică brocantă, apoi expoziţia **Praga fotografică** (o colecţie de fotografii făcute de vizitatori străini în Praga), expoziţii de carte cehă pentru copii şi adulţi, traduceri ş.a., expoziţia foto a lui Bogdan Iorga de la Fotogaleria GAD: **Les vacances de Mona Lisa (Mona Reloaded)**... Recontextualizarea Giocondei, cu sau fără mustăţi, continuă neabătut.

Dacă Editura Polirom a mizat pe „proza tînără" (votată în plină campanie electorală pentru alegerile locale), Editura Vinea a lansat cinci volume de „poezie tînără". Sub genericul **Cinci debutanţi în poezie**, în faţa scenei de la „Motor" s-au prezentat Domnica Drumea, Ruxandra Novac, Denisa Pişcu, Bogdan Perdivară, Dan Coman.

Nu au lipsit, nici la actuala ediţie, simpozioanele, mesele rotunde şi conferinţele. Amintim doar cîteva: **Carte virtuală *vs.* carte tipărită**, **Universitatea din Bucureşti – 140 de ani – tradiţie şi modernitate** (organizate de Universitatea Bucureşti – Departamentul CREDIS), **Cultură şi comunicare** (organizator: Institutul pentru Tehnică de Calcul), conferinţa **Biblioteca virtuală Miguel de Cervantes – o bibliotecă a culturilor hispanice** (organizator: Institutul Cervantes), un maraton de „lectură non-stop" din literatura cehă şi slovacă (organizator: Centru Ceh din Bucureşti).

Standuri cu amenajări speciale au avut, în acest an, edituri puternice şi cu bun-gust (Humanitas, ALL, RAO, Paralela 45, Univers Enciclopedic), dar şi edituri fără bun-gust (Aramis). O editură care face eforturi să arate bine a fost Editura Anastasia.

Pentru prima dată, premiile Asociaţiei Editorilor din România au fost acordate în afara Tîrgului – e drept, foarte aproape...

În seara de 28 mai, volumul **Letopizdeţ** al tînărului basarabean Alexandru Vakulovski a fost lansat „la pachet" cu un concert al formaţiei **Luna amară**. Păcat că au lipsit **Paraziţii**...

Editurile Polirom, Paralela 45, RAO, Anastasia ş.a. au editat cataloage speciale şi alte tipărituri pentru Tîrg. Catalogul dedicat sculptorului Paul Neagu, apărut la Editura Anastasia, a impresionat plăcut prin calitatea grafică. În interior – imagini cu colecţiile de carte religioasă, fotografii ale regretatului părinte André Scrima ş.a. Toate bune, frumoase şi creştineşti. Către final însă... leopardul: două pagini de publicitate electorală, făcute actualului primar PSD Neculai Onţanu... Cum s-ar zice, curat bizantinism!

Dezbaterea despre „Generaţia 2000", animată, a reunit cam aceiaşi participanţi, foarte diferiţi. N-am văzut însă pe nicăieri generaţia... Găsitorului recompensă.

Gala Premiilor ASPRO din acest an a adus cu sine concordia: „generaţia '80" şi „şcoala de la Păltiniş" şi-au dat mîna sub privirile „îngerului păzitor" Gelu Ionescu. Asta nu-i eveniment?!

Aşteptăm impacienţi ediţia următoare, cea cu numărul 13.

Foto: Diana Simionescu

Premiile Asociaţiei Scriitorilor Profesionişti din România – ASPRO pentru anul editorial 2003

ASPRO

Marele premiu

Marele premiu, decis de juriul format din Adrian MARINO (preşedinte), Ştefan BORBÉLY, Al. CISTELECAN, Cornel MORARU, Ioana PÂRVULESCU, Monica SPIRIDON, a fost atribuit *ex-aequo* volumelor:

- Gelu IONESCU – **Copacul din cîmpie** (Editura Polirom, Iaşi)
- Andrei PLEŞU – **Despre îngeri** (Editura Humanitas, Bucureşti)

Premiul pentru cea mai bună carte a anului

În urma a două tururi de scrutin cu participarea membrilor ASPRO, au fost premiate următoarele volume:

- **Poezie**: Ioan es. POP – **Petrecere de pietoni** (Editura Paralela 45, Piteşti)
- **Proză scurtă**: Cristian TEODORESCU – **Îngerul de la benzinărie** (Editura Paralela 45, Piteşti)
- **Roman, memorii, jurnal, corespondenţă**: Matei CĂLINESCU – **Portretul lui M** (Editura Polirom, Iaşi)
- **Critică literară, eseu**: Andrei PLEŞU – **Despre îngeri** (Editura Humanitas, Bucureşti)
- **Debut**: Ciprian ŞIULEA – **Retori, simulacre, imposturi** (Editura Compania, Bucureşti)

Premiul pentru experiment

Juriul pentru experiment, format din Gheorghe IOVA (preşedinte), Gheorghe CRĂCIUN, Caius DOBRESCU, Gheorghe ENE şi Alexandru MUŞINA, a premiat volumul:

- Ştefan AGOPIAN – **Fric** (Editura Polirom, Iaşi)

Trofeele ASPRO au fost realizate de sculptorul Lucian ŢĂRAN. Trofeul transmisibil „Cornul de berbec", acordat pentru experiment, este realizat de Ion DUMITRIU. Diplomele Premiilor ASPRO sînt realizate de Dan STANCIU.

*

Poate că, în Occident, dualităţile şi polarizările de orice categorie să-şi fi pierdut din relevanţă. Dar în cultura română de după 1989, deci într-o situaţie istorică specifică, ele îşi păstrează utilitatea funcţională. Introduc un criteriu de clarificare şi ordonare după o lungă perioadă de obscurantism, urmată de confuzie. În această perspectivă, observăm o confruntare evidentă între două tendinţe fundamentale: supravieţuirea spiritului absolutist, potenţial sau explicit totalitar, mistic, metafizic, etnicist, obsedat de „fiinţa românească", sub influenţa „şcolii Noica". I se opune, am spune din instinct, o viziune raţionalistă şi criticistă, liberală, democratică, pro-europeană, evident şi salutar pluralistă, tolerantă şi inevitabil laică. Două tipologii şi structuri spirituale opuse şi, în esenţă, ireductibile. În situaţii-limită, compromisul şi concilierea produc ambiguitate prin pseudo-sinteză şi nu pot genera decît confuzie.

În mod inevitabil, juriul Marelui Premiu ASPRO a fost pus, încă o dată, în faţa acestei dileme. Orientarea ideologică de bază rămîne, indiscutabil, liberală. Dar calitatea intelectuală a unor cărţi scrise dintr-o perspectivă opusă ne obligă să nu le ignorăm nici pe acestea.

În cazul de faţă, se confruntă două lucrări cu trăsături specifice într-un fel sau altul. Evident, primele noastre preferinţe s-au îndreptat spre Gelu Ionescu, **Copacul din cîmpie** *(Editura Polirom, Iaşi, 2003). Este un model de memorialistică românească a exilului. Calmă, neresentimentară, echilibrată şi obiectivă. O luciditate deosebită privitoare la defectele naţiunii şi, implicit, ale exilului o defineşte. Puţine, foarte puţine sînt paginile anterioare comparabile cu ale lui Gelu Ionescu în care se vorbeşte despre autocenzură, „fricile, laşităţile, compromisurile şi cedările" intelectualilor români în perioada comunistă, asumate deschis, onest şi fără ipocrizie. Este o lecţie binevenită de sinceritate, curaj al confesiunii şi autoculpabilizării. Atitudine cu atît mai remarcabilă cu cît Gelu Ionescu n-a fost, de fapt, un personaj de prim-plan al rezistenţei româneşti şi al Europei Libere. Dar cît de frumoasă este această poziţie a demnităţii discrete şi modeste! O lecţie binevenită, servită eroismelor de paradă!*

De un cu totul alt conţinut şi scrisă într-un stil total diferit este **Despre îngeri** *de Andrei Pleşu (Editura Humanitas, Bucureşti, 2003). Autorul are onestitatea intelectuală să recunoască faptul că poziţia sa nu este raţionalistă, nici criticistă, ci teologală şi mistică. Afirmă Andrei Pleşu: „rezonabil şi matur e şi Descartes cînd nu acceptă angelologia decît ca expresie a unui scuzabil conformism religios". Şi, în acelaşi sens: „evident, o anumită utilizare a raţiunii şi bunului-simţ poate decide că a vorbi, azi, despre îngeri e o extravaganţă, o încercare de a reînvia legende".*

Autorul este mult prea cultivat şi lucid să nu recunoască evidenţele. Dar spiritul său rămîne în esenţă – cum să ne exprimăm? – „autoritar". Căci el are nu numai noţiunea „interdicţiei" poziţiei ostile, pe care o critică, dar şi tendinţa punerii sale în practică: „dacă «lumea spiritului» ar semăna cît de cît cu fantasmele acestor inşi, frecventarea ei ar trebui interzisă" (p. 177). Doar că spiritul liberal şi tolerant este de altă opinie: Il est interdit d'interdire. *În rest, apreciem erudiţia şi bunul nivel intelectual al acestei cărţi de bibliotecă. În timp ce Gelu Ionescu se adresează unui public larg, de bun nivel mediu, Andrei Pleşu este elitist şi restrictiv. O reminiscenţă involuntară şi inocentă a „şcolii Noica"?*

Adrian MARINO
preşedintele juriului pentru Marele premiu ASPRO

Cluj-Napoca, 24 mai 2004

Un pariu editorial: Colecţia „Ego. Proză“

PAUL CERNAT

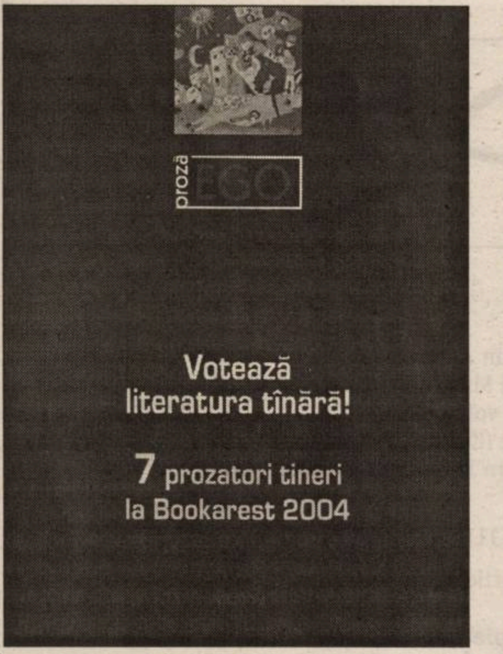

Acum doi ani, Colecţia „Ego“ a Editurii Polirom făcea un prim pui: „Ego-grafii“. Între timp, „puiul“ nonficţional (confesiuni, autobiografii mai mult sau mai puţin ficţionalizate ale unor personalităţi literare în viaţă, istorii personale ş.a.) a crescut şi s-a impus pe o linie memorialistică alternativă. Colecţia-mamă fusese una compozită, eteroclită, cuprinzînd volume de proză, eseu, publicistică, jurnal, în vreme ce „Ego-grafii“ este una mai „specializată“. Probabil (şi) ca urmare a succesului celei din urmă, la începutul lui 2004 s-a născut o altă nouă colecţie: „Ego. Proză“. Spre deosebire de „Fiction Ltd“, profilată pe „clasici alternativi“ ai prozei postbelice, avem de-a face aici cu un pariu curajos pe „proza tînără“. Tentative asemănătoare au mai existat în ultimii ani – bunăoară, proiectul Editurii Paralela 45, Colecţia „80“. Spre deosebire de ele, noua colecţie evită orice încadrări generaţionist-decenale.

Pînă acum au ieşit pe piaţă nouă titluri; autori: Cezar Paul-Bădescu (deschizătorul de pluton, cu **Tinereţile lui Daniel Abagiu**), Mariana Codruţ (singura „optzecistă“, cu **Ul Baboi şi alte povestiri**), Dan Lungu (**Raiul găinilor. Fals roman de zvonuri şi mistere**), Lucian Dan Teodorovici (**Atunci i-am ars două palme**), Radu Pavel Gheo (**Fairia. O lume îndepărtată**), Ioana Baetica (**Fişă de înregistrare**), Adrian Schiop (**Pe bune/pe invers**), Cosmin Manolache (**Ce faţă cumplită am**) şi T.O. Bobe (**Cum mi-am petrecut vacanţa de vară**). Ultimele şapte cărţi – despre care va fi vorba în continuare – au apărut aproape simultan în cursul lunii mai; după o campanie promoţională fără precedent în materie (la care s-au asociat majoritatea marilor cotidiane, mai multe posturi de radio şi TV din ţară, precum şi reviste culturale semnificative, inclusiv **Observator cultural**), ele au fost lansate vinerea trecută în cadrul ediţiei 2004 a Tîrgului **Bookarest**, în Lăptăria Enache, sub sigla electorală „Votaţi literatura tînără“. Că tot sîntem în campanie pentru locale... În dimineaţa aceleiaşi zile a avut loc şi o conferinţă de presă la Hotel Hilton. În tot cazul, Polirom a făcut tot ce se putea face în materie de promovare. Impactul şi calitatea acestui nou *brand* tînăr, colectiv şi alternativ rămîn însă de evaluat abia de-acum înainte, prin intermediul voturilor publicului şi ale criticii.

Cei şapte prozatori au vîrste cuprinse între 24 şi 36 de ani. Judecînd după grupurile de provenienţă/promovare, cei mai mulţi (Dan Lungu, Lucian Dan Teodorovici, Radu Pavel Gheo) vin dinspre ieşeanul Club 8, alţii (T.O. Bobe, ca şi Cezar Paul-Bădescu) dinspre Cenaclul „Litere“ condus de Mircea Cărtărescu, Cosmin Manolache – dinspre Muzeul Ţăranului Român (în jurul căruia mai gravitează Sorin Stoica şi alţi cîţiva tineri încă nedebutaţi), iar Adrian Schiop şi Ioana Baetica – dinspre tînărul grup „Fracturi“. Unii s-au afirmat mai întîi ca poeţi (T.O. Bobe), alţii în eseu (Radu Pavel Gheo), iar cîţiva debutează acum: Cosmin Manolache, Adrian Schiop şi Ioana Baetica. Se află în pregătire pentru la toamnă noi volume de Daniel Vighi, Cecilia Ştefănescu, Veronica A. Cara, Florin Lăzărescu, Sorin Stoica şi Bogdan Suceavă. Toate manuscrisele depuse au fost selectate pe bază de „fler“ editorial.

În afara relativei tinereţi şi a unui aer de familie post-optzecist (purtînd marca relaxată, dezinhibată a postmodernităţii noastre postdecembriste), e dificil să identifici un principiu „supraindividual“ de coerenţă: poate doar faptul că toţi autorii colecţiei – temperamente experimentale – manifestă o afinitate specială pentru personajele „dezeroizate“ şi deviante. Impresia de ansamblu e una de diversitate, chiar eterogenitate. Diferenţele (tipologice şi valorice) sînt mult

---

Mică istorie cu o revistă studenţească bucureşteană, o cronicăreasă teatrală, o corespondentă culturală torineză şi o specialistă europeană în futurism

ION BOGDAN LEFTER

DESCHIDERI
Influenţe ale futurismului italian asupra avangardei româneşti.
Sincronie şi specificitate
Emilia Drogoreanu
PICTOPOEZIE
PICTOP
PARALELA 45
PICTURA
PICTOPOEZIA NU E POEZIE

Din primăvara lui 1994 şi pînă la începutul lui 2000, la Facultatea de Litere a Universităţii bucureştene, unde sînt profesor, s-a-ntîmplat să „veghez“ facerea şi publicarea unei mici dar glorioase reviste culturale: **Litere nouă**. Cu o medie de două apariţii pe an şcolar (uneori trei, dar şi cu pauze mai lungi la schimbarea „gărzilor“ în redacţie, pe măsură ce studenţii absolveau şi-şi luau zborul din cuibul facultăţii!), am scos în total unsprezece numere. Format: mic, A4 (de fapt, puţintel mai îngust). Hîrtia: albă (A3 pliată în două). Tiraj: 5-600 de exemplare. Difuzarea: printre colegii şi prietenii junilor realizatori, ca şi printre cei ai maicoptului lor „cap limpede“ (titulatura pe care mi-o alesesem pentru caseta tehnică), amici literari şi cunoştinţe din presa „adultă“ a perioadei. Drept urmare, cîteva semnalări elogioase, de tip „revistă a revistelor“, au atras un strop de atenţie asupra gazetei. De la un punct încolo, începusem să „exportăm“ sistematic tineri recenzenţi şi chiar personal redacţional pentru ziare şi pentru periodice culturale precum **Cotidianul**, **Dilema** (plus suplimentul său, **Vineri**), **România literară**, **22** ş.a.m.d. Fireşte, „trupa“ formată la **Litere Nouă** (minus pierderile inevitabile de pe parcurs) avea să se mute de la finele lui februarie 2000, cu arme şi bagaje, la **Observatorul cultural**, revista „adultă“ pe care am lansat-o atunci.

Printre tinerii mei colaboratori de la ambele gazete s-a numărat şi Emilia David, de la un moment dat Drogoreanu. Din promoţia lor de filologi şi „lettrenovişti“ (dacă le pot spune aşa!), a fost singura care a vrut de la bun început să se ocupe de un singur domeniu: teatrul. Primele ei articole din **Litere nouă** au fost cronici de spectacole. La fel şi cele de mai tîrziu, din **Observator cultural**, unde a recenzat şi o serie de volume de dramaturgie, gen cam ignorat de critica literară. Pe scurt, se contura o nouă cronicăreasă teatrală. Aş fi pariat oricînd pe succesul ei în domeniu, căci, pe lîngă dragostea pentru lumea scenei, pe lîngă calitatea intelectuală şi vocaţia pentru scris, avea o seriozitate cum rar se-ntîlneşte la prima tinereţe. Nu se putea să nu reuşească!

Şi totuşi, dacă ar fi fost să-i ghicesc viitorul, ar fi trebuit să dau mai mare importanţă lucrării de licenţă a Emiliei David, **Ecouri ale futurismului italian în literatura română**, pe care am îndrumat-o. N-am intuit că, peste scurt timp, va avansa spectaculos în această direcţie, devenind o specialistă – româncă, italiancă şi europeană – în materie. Între altele, se ocupa în teză şi de „teatralitatea“ futurismului, de „spectacularul“ cultivat de Marinetti şi de adepţii săi, ceea ce-i confirma predilecţia pentru lumea scenei. Avea să continue şi cu cronicile de teatru şi de dramaturgie, pînă cînd, căsătorindu-se, s-a stabilit în Peninsulă, la Torino, devenind Emilia Drogoreanu, adică... altă autoare! Exagerez pentru a marca mai bine reorientarea, de fapt o mutare de accent de la prima ei opţiune tematică la cea de-a doua, tratată în lucrarea de absolvire a facultăţii: de la teatru la futurism. Hotărîtă să urmeze în Italia o carieră universitară, şi-a obţinut rapid, la Universitatea din Torino, în 2002, o a doua licenţă pe acelaşi subiect, cu o teză extinsă. Cartea de faţă face bilanţul acestor etape de cercetare. Tot de futurism se ocupă, într-o perspectivă mai largă, în doctoratul la care lucrează deja. În paralel, prin forţa împrejurărilor, a schimbat şi temele colaborărilor la **Observator...**: nu mai scrie decît ocazional despre teatru, face – în schimb – de la distanţă publicistică de informaţie, în corespondenţe culturale diverse, comentînd evenimente italieneşti, tîrguri de carte, dezbateri intelectuale, volume literare sau de ştiinţe sociale. Mai de curînd, a început să scrie pe subiecte româneşti pentru agenţia Migra. În anii şi deceniile care vin, va deveni o autoritate intelectuală mereu consultată în Italia cînd va fi vorba despre ţara ei natală, iar cercetările asupra futurismului o vor afirma ca specialistă europeană de calibru.

Punctul de pornire al demersului Emiliei Drogoreanu se dovedeşte – aşadar – foarte inspirat, cele două licenţe şi cartea de acum procedînd la o foarte utilă focalizare: fiindcă, dacă despre avangardă în general s-a scris enorm, ca şi despre suprarealism, dadaism sau expresionism, futurismul a rămas o temă secundară şi – în consecinţă – încă „neepuizată“. Fiind vorba despre o mişcare patentată în Italia, ea a fost mai intens comentată acolo şi e de presupus că eventualele elemente de noutate exegetică au toate şansele să fie bine primite în „patria futurismului“. Cercetătorii europeni ai fenomenului larg al avangardei aşteaptă veşti legate de Marinetti & comp. tot din Peninsulă.

Or, Emilia Drogoreanu are ce oferi. „Patronul“ mişcării a fost contactat de admiratorii şi emulii săi români, pe care i-a vizitat la Bucureşti în mai 1930, încît există ecouri de presă şi mărturii asupra episodului, precum şi – conform titlului reformulat al lucrării – „influenţe ale futurismului asupra avangardei româneşti“, deci un cîmp de explorare documentară şi comparatistică puţin frecventat în context italian. Detaliu picant: Marinetti a fost plimbat şi în zona Ploieştiului, la Moreni, unde ardea o sondă, stinsă abia după cîţiva ani. Prin Geo Bogza şi alţii, respectiva zonă de exploatări petroliere era deja conotată „avangardist“. Impresionat de spectaculosul flăcării parcă perpetue, oaspetele avea să scrie un reportaj, **Incendiul sondei din Moreni** (apărut în traducere în **Contimporanul**) şi chiar un poem, **L'incendio della sonda**. Ceea ce Emilia Drogoreanu nu spune cînd recapitulează episodul este că ea însăşi a crescut – culmea culmilor! – în... Moreni!

Deşi ne oferă – cum am văzut – doar rezultate provizorii ale studiului său asupra futurismului, cercetarea e încă de pe acum fundamentală şi va fi de neocolit ca sinteză tematică. Sistematizarea materiei impresionează, iar interpretarea discerne cu o remarcabilă competenţă „ecourile“ din Marinetti, integrîndu-le – pe de altă parte – fără exagerări, cu mult discernămînt, în policromia de trăsături avangardiste din scrierile româneşti ale primei jumătăţi de secol XX. Documentar vorbind, cartea e o valoroasă „bază de date“, iar în capitolele de analiză se spun lucruri cu aer „definitiv“ despre „componenta futuristă“ a proiectului „pictopoeziei“ lui Voronca şi Brauner, ca şi – mai ales – despre influenţele formulei lansate de Marinetti asupra poeziei lui Vinea, din nou Voronca şi Stephan Roll, precum şi asupra prozei lui Urmuz. Aş mai constata că, obligată să se conformeze la standardele cercetării academice, Emilia Drogoreanu şi-a ordonat scrisul: cartea sa e riguros organizată în capitole şi subcapitole, cu obligatoriile explicitări şi rezumări la fiecare pas, iar stilistica e sobră, „ştiinţifică“. În articolele pe care le scrie pentru **Observatorul cultural** exersează şi alte registre, mai relaxate, mai „narative“, mai „eseistice“. Gama pe care autoarea se poate mişca e amplă. Sînt sigur că realizările vor fi pe măsură.

Despre Emilia Drogoreanu – cum se spune cînd e vorba despre promisiunile intelectuale autentice – vom mai auzi...

Postfaţă la Emilia DROGOREANU, ***Influenţe ale futurismului italian asupra avangardei româneşti. Sincronie şi specificitate****, volum lansat la Editura Paralela 45 la* ***Bookarest*** *2004.*

- Ioana BAETICA, **Fişă de înregistrare**
- T.O. BOBE, **Cum mi-am petrecut vacanţa de vară**
- Radu Pavel GHEO, **Fairia – o lume îndepărtată**
- Dan LUNGU, **Raiul găinilor. Fals roman de zvonuri şi mistere**
- Cosmin MANOLACHE, **Ce faţă cumplită am**
- Adrian SCHIOP, **Pe bune/pe invers**
- Lucian Dan TEODOROVICI, **Atunci i-am ars două palme**

mai vizibile decît eventualele asemănări: extravaganţe erotice cu preţiozităţi de „femme fatale" şi metaficţiuni poetizate, snob-adolescentine la Ioana Baetica, eşantioane groteşti şi absurde de mentalitate (post)comunistă la Lucian Dan Teodorovici, ficţiune „exotică" şi parabolă SF (destul de ternă) la Radu Pavel Gheo, „micro-monografii" abisale, „localiste" şi ironice ale vieţii mărunte de tranziţie la Dan Lungu, proză argotică, jucat paranoică şi *underground* la Adrian Schiop, distopii mizilene, biografism şi experimente umane mistico-parodice la Cosmin Manolache, perspectivă „infantilă" şi discurs de compunere şcolară asumat cu rafinament, candoare jucată în romanul insolit şi „salingerian" al poetului T.O. Bobe.

Un merit al noii colecţii poliromice e acela de a fi reunit sub aceeaşi umbrelă grupări şi individualităţi care, în general, nu prea comunică între ele. Eclectismul oferă o imagine de ansamblu asupra *tendinţelor* „prozei tinere" autohtone. Va reuşi noul proiect editorial să o scoată din semi-anonimatul în care se zbate? Să sperăm că da: noua proză trăieşte, e vie, chiar dacă se află încă în criză de creştere, chiar dacă oferta lasă loc de mai mult şi mai bine. De remarcat faptul că miza colecţiei nu e una pe „excepţionalitate", ci pe impunerea unui *standard* competitiv, pe crearea unei emulaţii.

Pentru că individualităţile sînt, totuşi, cele care contează (în fond, avem de-a face cu o colecţie intitulată „Ego", nu-i aşa?!), cred că orice evaluări „în bloc" ar trebui pe cît posibil evitate. *Brand*-urile tind, prin natura lor, să aplatizeze diferenţele valorice. Tinereţea nu oferă un certificat de valoare literară, nici „minimalismul", „dezinhibarea", „cultura alternativă" sau moda zilei, iar imaginea şi reclama sînt condiţii necesare, dar nu suficiente...

tează literatura tînără!
Radu Pavel
tori t
Bucurest 20
Foto: Diana Simionescu

O asemenea investiţie cu bătaie pe termen lung trebuia făcută, mai ales de către o editură de vîrf, dinamică, bine consolidată precum Polirom: un eveniment de salutat. De acum, e treaba criticii să evalueze, cu atenţie şi exigenţă. Să vedem ce rezistă

Observatorul cultural la **Bookarest** 2004

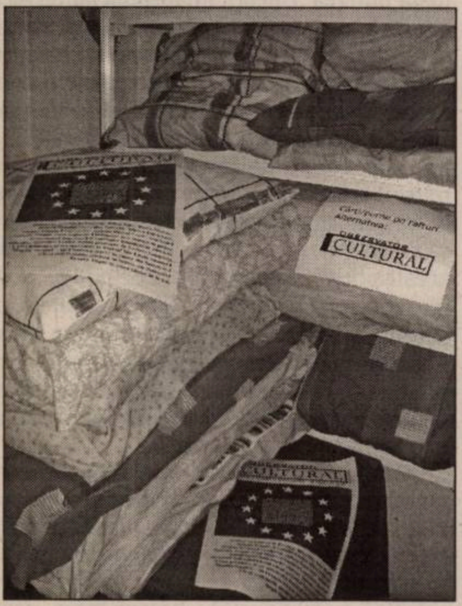

Ca şi în anii trecuţi, **Observatorul cultural** a fost prezent cu un stand propriu la ediţia a 12-a a **Bookarest**-ului. Şi tot ca de obicei, de imaginea noastră s-a ocupat minunatul, năstruşnicul, experimentalul artist Romelo Pervolovici, din a cărui idee iniţială grupul 2META, din care mai face parte Maria Manolescu, a născocit... ce s-a putut vedea în tîrg!

Mai întîi – însă – o scurtă recapitulare. La ediţia a 9-a, în 2001, **Observatorul...** s-a înfăţişat... mincreşte! Două păpuşi preluate din **Impoziţia** celor 2META (una dintre *performanţele* grupului), purtînd pe cap caschete cu lămpaşe, ocupau spaţiul standului, „pavoazat" şi cu afişe publicitare rulate, spînzurate de undeva, de sus. Imagine de impact, dar nu chiar atît de şocantă cît cea de la ediţia a 10-a, din 2002, cînd în prim-plan s-au aflat alte manechine, de astă dată un bărbat şi o femeie, în mărime naturală, stînd cu spatele spre culoarul de acces al tîrgului, aplecaţi deasupra unui monitor pe care era rulat titlul **Observatorului cultural**. Intrigaţi, vizitatorii se înghesuiau lîngă manechine, încercînd să vadă şi ei ce se întîmplă acolo, pentru ca, descoperind farsa, să se sperie sau să se amuze, după caz! Iar la a 11-a, anul trecut, au fost posterele imense care parodiau reclama făcută pe posturile de televiziune de o companie producătoare de detergenţi, în locul cutiei cu praf de spălat fiind expus – fireşte – **Observatorul cultural**! După cum se vede, a fost mereu vorba despre nişte „instalaţii" artistice, despre forme ingenioase de a atrage atenţia, în ton cu dinamica revistei noastre, dacă putem pentru ca să spunem aşa...

La ediţia a 12-a, punctul de pornire a fost – de fapt – o constatare simplă. Aceea că din punct de vedere vizual, strict vizual, cărţile aliniate cuminţi pe pereţi, în biblioteci, în librării şi – fireşte – în tîrgurile de profil, nu sînt doar şiruri de volume de citit, ci şi volume la propriu, forme paralelipipedice aşezate regulat, unele după celelalte. Ca nişte... perne pe rafturi! Atunci perne să fie! Şi, lîngă ele, revista noastră, ca un complement şi o alternativă! Aşa se face că standul **Observatorului...** la **Bookarest** a arătat acum ca un mic magazin cu perne multicolore, realizate de comandă, special pentru „instalaţia" de la tîrg, din pînză felurit colorată. Dimensiuni diferite, compoziţie rafinată, distribuită pe mai multe suporturi, inclusiv pe masa standului, trasă în lateral stînga. Iar pe unul dintre rafturi şi repetate sus, pe panoul din fundal – „sloganurile" pe care *copyrighter*-ul voluntar (sic!) le-a compus explicativ şi (auto)ironic (şi care se pot citi şi alăturat): „Cărţi/perne pe rafturi. Alternativa: **Observator cultural**"; „Întinde-te, dar cu **Observator cultural**"; „În loc să te culci cu o carte, culcă-te cu **Observator cultural**"!

Standul a avut mare succes, puzderia de vizitatori ai **Bookarest**-ului întrebînd cu tenacitate dacă vindem pernele. Refuzaţi, au cumpărat multe **Observatoare...** Va fi contribuit şi puterea de seducţie a prea-amabilelor noastre studente, care au vegheat standul cu îngerească răbdare: Ana, Cristina, Elena, Mădălina, Simona, Sonia. Recalcitranţii care au ţinut să pipăie visători pernele s-au ales cu furnicături persistente în degete, fiindcă umplutura era din... vată de sticlă! (**I.B. LEFTER**)

Cărţi/perne pe rafturi.
Alternativa:
OBSERVATOR CULTURAL

Întinde-te, dar citeşte
OBSERVATOR CULTURAL

În loc să te culci cu o
carte, culcă-te cu
OBSERVATOR CULTURAL

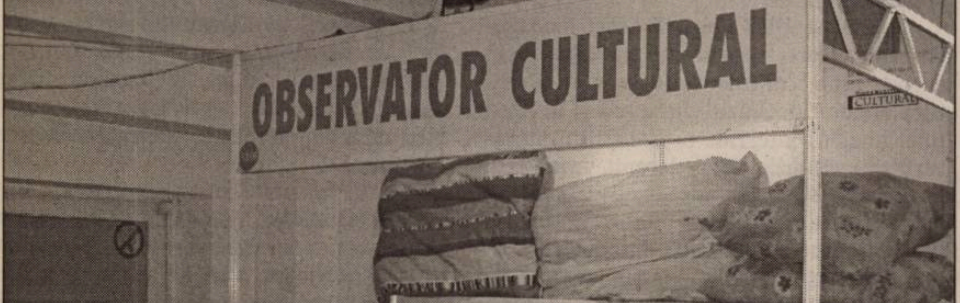

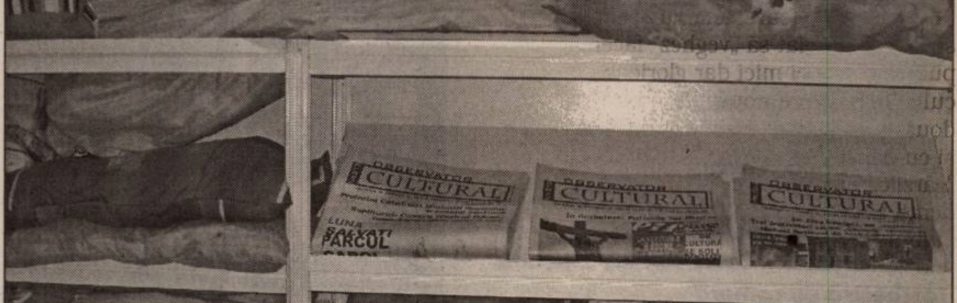
Cărţi/perne pe rafturi. Alternativa:
Întinde-te, dar citeşte
În loc să te culci cu o carte, culcă-te cu
OBSERVATOR CULTURAL

Neomodernismul poetic românesc

IULIAN BOLDEA

Anii '60 sînt marcaţi, fără îndoială, de o revigorare a lirismului „pur", după o perioadă aridă, în care dogmatismul lozincard impusese o poezie didacticistă, materializată în simple reportaje lipsite de fior afectiv ori de profunzime ideatică. Reprezentanţii proletcultismului îşi axează discursul – declarativ, epicizant – pe o relaţie „placentară" cu realitatea, creaţia lor constituindu-se în reprezentări tautologice ale unor aspecte ale „lumii noi", festiviste, din care afectele, universul interior, trăirile autentice lipseau cu desăvîrşire. **Minerii din Maramureş**, **Lazăr de la Rusca** de Dan Deşliu şi multe altele sînt opere dictate de o ideologie constrîngătoare, dogmatică, o ideologie ce impunea literarului anumite modele şi tipare prestabilite, înguste şi deformatoare. Valoarea estetică devine, aşadar, una cu totul secundă, în prim-planul creaţiei trecînd funcţia reprezentativă, referenţială, aceea de imitaţie servilă şi artificială a unei realităţi cosmetizate ideologic, o realitate, în fond, agresivă şi demonizată.

În acest context, în care marii poeţi interbelici sînt marginalizaţi ori interzişi, iar Eminescu însuşi e cenzurat în virtutea noii ideologii, poezia proletcultistă are un aspect rudimentar, cu semnificaţii paupere, epicul fiind în structura ei dominant, în timp ce prozodia, ritmul, rima – purtînd ecouri şi influenţe folclorizante – sînt cu totul convenţionale, lipsite de efect estetic şi de interes în ordinea cunoaşterii artistice. Poezia îşi pierde valoarea pur estetică, de decantare a unor sentimente şi trăiri autentice, căpătînd, în schimb, aspectul unor simple „reportaje lirice", în care *mesajul* era insuficient prelucrat artistic, prezentat în mod excesiv declarativ, iar tonul – moralizator, cu o etică expusă cu supărătoare evidenţă. Se produce, cu alte cuvinte, un clar dezechilibru între estetic şi etic, între formă şi fond, în favoarea eticului şi a fondului, evident, care devin elemente precumpănitoare. Teme precum iubirea, moartea, timpul, istoria etc. sînt fie absente cu totul din peisajul liric proletcultist, tabuizate, fie cosmetizate, ideologizate, prefăcute, sub presiunea convenţiilor dogmatice comuniste ale epocii, în ingrediente şi accesorii ale unui discurs epicizant şi didacticist.

O primă încercare de redefinire a liricului o reprezintă mişcarea din jurul revistei **Steaua**. Poeţi precum A.E. Baconsky, Victor Felea, Aurel Rău, Aurel Gurghianu îşi propun şi, în bună măsură, izbutesc să regăsească esenţa lirismului, refăcînd legăturile – brutal suspendate de dogmatismul proletcultist – cu marea tradiţie a literaturii interbelice. Regăsirea „din interior" a lirismului (Petru Poantă) se produce mai întîi în spaţiul pastelului, în care are loc o mutaţie semnificativă; peisajul nu mai e un mediu artificializat, un cadru exterior, el e absorbit în ţesătura poemului de către o gîndire poetică ce participă la avatarurile cosmosului. De altfel, şi spaţiul poetic se diversifică, producîndu-se o alternanţă dihotomică a deschiderii spre ilimitat şi a claustrării. E regăsit, de asemenea, sentimentul grav al trecerii timpului, ca şi melancolia sau angoasa fiinţei umane, confruntate cu absurdul existenţial, cu un univers ce nu răspunde la interogaţiile sale. De la imaginile cosmosului, transcrise în manieră uşor hiperbolizantă, la retranşarea din peisajul exterior în interioritate, poeţii grupaţi în jurul revistei **Steaua** au reuşit să dea dimensiuni şi modulaţii noi lirismului, căci, după cum observa Petru Poantă, „construit din sugestii şi notaţii fine, peisajul devine o stare mentală. Semnele vitalităţii lirice apar. Poetul se confesează prin peisaj şi participă la ritmurile elementare ale naturii, avînd un real sentiment al geografiei şi al istoriei, simţite ca spaţii vaste şi timpuri imemoriale, ca la A.E. Baconsky, ori autohtonizate, la Aurel Rău şi Aurel Gurghianu".

Autentica resurecţie a lirismului se produce însă o dată cu generaţia '60, anticipată de Labiş şi reprezentată, mai ales, de Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ioan Alexandru, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ion Gheorghe etc. Poezia acestei generaţii propune valoarea estetică, aşadar frumosul ca element primordial al operei literare, întorcîndu-se către temele dintotdeauna ale lirismului, tratate în tonalitate intens subiectivă, în care ritmurile biografice ale eului se configurează ca replică interioară a ritmurilor existenţiale sau cosmice. Se produce astfel o mutaţie extrem de importantă şi fecundă sub raport valoric; mutaţia de la epicul festivist şi exterior la un lirism interiorizat şi de la elanurile patriotard-dogmatice la notaţia confesivă care caută să pună în acord – de nu în armonie – fiinţa intimă a creatorului cu stihiile. Două ar fi liniile de forţă esenţiale ale poeziei anilor '60. Mai întîi, e vorba de un vitalism exuberant, de sorginte blagiană, dar şi orfică, prin care eul liric aspiră la integrarea în fluxul elementelor, căutînd rădăcinile cosmice ale propriei fiinţe şi aducînd în spaţiul dens al poemului un senzualism extrem de elocvent, fapt remarcat, între alţii, şi de Mircea Martin: „E de meditat cum poezia angrenajelor cosmice colosale găseşte la atîţia tineri poeţi ai noştri de origine rurală o structură deschisă, aptă de perspective noi. Înainte de orice, împrejurările unei copilării petrecute în cadru rustic nu pot fi ignorate. Contactul nemijlocit cu stihiile şi, mai ales, reprezentarea lor timpurie după credinţe naive, dar vaste şi tulburătoare şi, ca atare, fecunde în plan artistic, au marcat definitiv biografia lor de artişti".

O a doua dominantă a generaţiei '60 este cea a descoperirii trăirii şi rostirii cu subtext etic (dar deloc moralizator, ca înainte!). Poeţii generaţiei percep fondul grav, tragic al existenţei, al universului şi caută să se insereze în dinamica acestuia, reflectînd o problematică de extremă acuitate. Acest subtext etic provine, e limpede, dintr-o stare de criză, dintr-un dezacord între fiinţa raţională şi interogativă şi iraţionalitatea universului, între bine şi rău, între puritate şi maculare. Eul liric încearcă, în creaţiile sale, dacă nu să-şi asume o opţiune fermă între aceste forme categoriale opuse, atunci să propună o soluţie a delimitării lor, prin diferite ipostaze (ori ipoteze) morale, figurate în subtextualitatea poemelor. Viziunile artistice au, de aceea, o alură meditativă, pentru că revelarea esenţelor e considerată din perspectiva unei rostiri ce se caută neîncetat pe sine, încearcă să-şi găsească rosturile şi resorturile, să se situeze pe sine într-un univers în perpetuă metamorfoză, în care punctul central e absent. Poezia generaţiei '60 este una axată pe problematica eului, e o lirică antropocentrică, în care universul gravitează în jurul fiinţei creatoare, dîndu-i acesteia iluzia situării într-un spaţiu privilegiat. De altfel, nu întîmplător un volum al lui Nichita Stănescu, liderul generaţiei, se intitulează, aproape programatic, **Laus Ptolomaei**, elogiu adus celui care dădea universului o structură geocentrică.

O viziune aparte, extrasă din experienţa generaţiei '60, aduce literatura şi, în special, lirica anilor '70, care stă sub semnul tutelar a două imperative ontopoetice: acela al ficţiunii, al revalorizării referenţialităţii din perspectiva ficţionalităţii şi a literarităţii şi, pe o altă direcţie de orientare, acela al exigenţei morale, poate mult mai acut resimţită şi asumată decît înainte.

În cărţile de poezie ale unor autori precum Mircea Dinescu, Dinu Flămînd sau Ileana Mălăncioiu se produce un fel de radicalizare a discursului, a tonului şi a timbrului liric, radicalizare provocată, fără îndoială, de contextul social-istoric, mult mai sumbru, mai apăsat de dogmatismul comunist. Manierismul liric, exerciţiul livresc, detaşarea vocii poetice, toate acestea sînt înlocuite de un timbru moral mai apăsat, de o „lectură" a universului mai intransigentă şi mai „implicată".

Laurenţiu Ulici observă acest fenomen de radicalizare, constatînd analogia şi, în acelaşi timp, contrastul de sens cu literatura anilor '50: „Văzut din afară şi în lipsa unei imagini integrale a procesului literaturii din ultimele două decenii, transferul cu pricina se arată paradoxal şi poate fi suspectat de uzurpare a literarităţii înseşi, în accepţiunea ei estetică. Într-adevăr, refuzul ficţiunii, în speţă al imaginarului epic autoreferenţial şi al manierismului poetic, e paradoxal la o promoţie de scriitori care s-a format, s-a maturizat şi s-a definit tocmai în perimetrul ficţiunii astăzi refuzate. Mai mult, el seamănă cu o întoarcere la o idee proprie anilor '50, bazată pe heteronomia fără autonomie a esteticului, pe critica estetismului şi a evaziunii literare. În fapt, avem a face cu o adaptare a instrumentului literar la context; aparenta întoarcere este, în fond, o evoluţie în spirală, cum era şi aceea descoperită de conştiinţa morală a scriitorilor, la nivelul realităţii politice de după 1970, de net aspect totalitarist. Diferenţa care anulează practic asemănarea este că ideea de literatură a anilor '50 s-a instaurat ca dogmă favorizantă a oportunismului şi ipocriziei, pe cînd ideea de literatură rezultată din transferul amintit reprezintă, la promoţia '70, o opţiune menită să învingă deopotrivă dogmatismul şi ipocrizia".

Tocmai din cauza acestei radicalizări de tonalitate şi de sens a discursului liric se produce şi o mutaţie în raporturile ambivalente dintre literatură şi putere. Ca urmare a constrîngerilor de exprimare impuse de cenzura comunistă, se dezvoltă acum o adevărată „vocaţie esopică" (L. Ulici), prin care opera literară era structurată pe două paliere de semnificaţii, unul de suprafaţă, de aparent conformism, şi celălalt de adîncime, coroziv, de alură critică mai marcată, în care intenţiile contestatare ori disidente sînt mai uşor de descifrat.

Laurenţiu Ulici explică şi detaliază resorturile acestei semnificaţii esopice, duale ale operelor literare create de reprezentanţii generaţiei (promoţiei) '70: „A rosti adevăruri interzise cu aerul că rosteşti ceea ce este permis devine în scurt timp ţinta dicţiunii scriitoriceşti, în slujba căreia vor fi puse inteligenţa, imaginaţia, subtilitatea şi expresivitatea, într-un cuvînt, talentul literar în toată puterea. Uneori, înfăţişarea fabulistică a textului n-a trecut neobservată de cenzură care, decodificînd înţelesul secund, a oprit apariţia cărţilor sau (cînd, totuşi, ele erau tipărite) difuzarea şi comentariul critic. De cele mai multe ori însă, vocaţia esopică a putut fi actualizată fără prea mari seisme în relieful operelor, cu toate că, prinşi ei înşişi în mrejele gîndirii duble, cenzorii obişnuiau să vadă sensuri ascunse chiar şi acolo unde acestea lipseau cu desăvîrşire. Inducerea în eroare a controlorilor ideologici căpătase un aspect de competiţie, cu performanţe răsunătoare uneori, cu contraperformanţe alteori, într-un climat din ce în ce mai enervant pentru scriitor, din ce în ce mai derutant şi buimăcitor pentru cenzură".

Desigur, o astfel de reactivare a laturii moral-esopice a literaturii nu putea să nu aibă repercusiuni asupra mecanismelor textuale ale operei literare, asupra structurii sale; astfel, nu de puţine ori realizarea estetică propriu-zisă, literaritatea erau lăsate în umbră, în beneficiul exigenţelor morale, al alurii etice a demersului literar.

Cei mai importanţi poeţi ai „generaţiei" '70 (Mircea Ciobanu, Mircea Dinescu, Emil Brumaru, Şerban Foarţă, Ileana Mălăncioiu, Cezar Ivănescu, Dan Laurenţiu, Virgil Mazilescu, Ion Mircea, Adrian Popescu, Dorin Tudoran, Daniel Turcea, Mihai Ursachi etc.) au resimţit acut impactul cu un real din ce în ce mai agresiv şi mai alienant, versurile lor înregistrînd, cu fidelitate de seismograf, orice abatere de la normalitate, de la firescul ontic sau etic. Livrescul şi apelul la moralitatea dicţiunii, artificiul verbal şi urgenţa metaforei cu nuanţă eticistă, manierismul şi inserţia esopică, toate aceste ambivalenţe şi ambiguităţi structurale au marcat fizionomia acestei „promoţii" ce adună laolaltă, altfel, scriitori destul de diferiţi ca formulă estetică şi expresivă, ca mod de a asuma datele realului în vers, ca dinamism al viziunii.

Harta neomodernismului poetic românesc este, aşadar, una de o extrem de mare diversitate, fiind alcătuită dintr-o pluralitate de voci lirice care, însă, au aderat la o viziune ontopoetică similară, cu fireşti nuanţări şi diferenţieri.

Apelul la tradiţia lirică autentică, recursul la imperativul autonomiei esteticului, întoarcerea la poeticitate, cu alte cuvinte, dar, în acelaşi timp, şi apelul la o motivaţie etică a discursului liric, toate aceste trăsături ale neomodernismului poetic românesc se regăsesc la aceşti poeţi care au valorificat şi valorizat, deopotrivă, candoarea şi luciditatea, patosul trăirii autentice şi interogaţia morală de acut ecou expresiv.

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ
31 mai-6 iunie 2004

Concert
▮ 1 iunie, ora 19.00, la Biserica Italiană
(Bd. Nicolae Bălcescu Nr. 28)
– cu ocazia Zilei Naţionale a Italiei
(celebrată în data de 2 iunie),
concert extraordinar susţinut
de Orchestra de cameră
„Philharmonia".
Dirijor: Nicolae Iliescu.
În program:
T. Albinoni – **Adagio**
G.B. Pergolesi – **Concertul nr. 2 pentru orchestră de cameră**
A. Vivaldi – **Gloria pentru solişti, cor şi orchestră**
Soliste: Anna Mirescu şi Antonela Bârnat.

Expoziţie
▮ pînă în 18 iunie, la sediul Institutului – este deschisă expoziţia de pictură şi grafică **Portretul renascentist** a artistei Floarea Ţuţuianu.
Program de vizitare:
de luni
pînă vineri între orele 10.00-14.00
şi 16.00-20.00.

Istituto Italiano di Cultura

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

Sensul unei biografii romanţate

BIANCA BURŢA

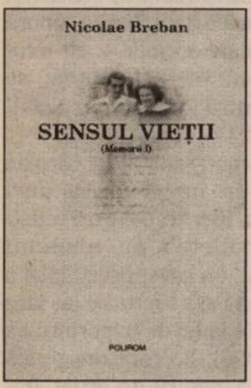

Nicolae BREBAN
Sensul vieţii. Memorii I
Editura Polirom,
Colecţia „Ego-grafii",
Iaşi, 2003, 360 p.

O carte de memorii semnată de Nicolae Breban ar putea fi, în principiu, incitantă. Pentru că, nu încape îndoială, am avea multe de aflat despre omul ascuns în spatele romancierului Breban, despre lumea (literară şi nu numai) prin care acesta a trecut. Dar asta doar dacă Nicolae Breban şi-ar învinge reticenţele (pe care i le cunoaştem mai de mult) faţă de textul confesiv. Şi dacă autorul în cauză ar dori să ne comunice realmente ceva în afară de generalităţi, bruiaje autoelogioase ori fapte de mult cunoscute.

Primul volum memorialistic al lui Nicolae Breban, **Sensul vieţii**, scris *à bout du soufle* anul trecut şi grabnic publicat – spre finele aceluiaşi an – la Editura Polirom, în Colecţia „Ego-grafii", arată însă contrariul. După ce parcurgi cele mai bine de 350 de pagini (în treacăt fie spus, se observă şi cu această ocazie că autorul nu se simte în largul său decît pe spaţii textuale ample), ştii despre memorialist exact ceea ce ştiai înainte de a deschide volumul: aceleaşi lucruri pe care Nicolae Breban le tot repetă prin interviuri şi pe care, de altfel, le găseşti chiar şi într-un modest tabel bio-bibliografic.

Ca document al unei subiectivităţi şi totodată al unei epoci, al unei lumi, **Sensul vieţii** nu este prea ofertant. Memorialistul nu-şi scrutează propria interioritate, ci şi-o inventează, nu scrie atît despre sine, cît despre un personaj excepţional, cvasi-aristocratic (fireşte, e vorba de o aristocraţie a spiritului), cu care se identifică. Un personaj despre care nu se spune suficient de clar în ce fel a reuşit să se integreze lumii comuniste... Mai mult chiar, ne izbim şi în memoriile brebaniene de acel erou care însufleţeşte „mărturiile" mai multora dintre condeiele pleiadei şaizeciste: scriitorul victimă, scriitorul „persecutat", angrenat în lupte cu cenzura comunistă, purtătorul unui mesaj mesianic.

Un asemenea erou este, bineînţeles, romancierul Nicolae Breban, aşa cum ni se înfăţişează în **Sensul vieţii**, carte al cărei discurs capătă pe alocuri accente hagiografice sau auto-hagiografice, bine temperate/disimulate de aparenţa unei modestii aproape (ne)verosimile. **Sensul vieţii** este, (doar) pe anumite porţiuni, o carte derutantă şi destul de bine scrisă. Derutantă pentru că Nicolae Breban, neîndoielnic un prozator experimentat, uzează pînă la un punct de o retorică ingenioasă, construită pe contradicţii, pe confirmări şi infirmări succesive, pe ambiguizarea (deloc inocentă a) intenţiei auctoriale.

În primele douăzeci de pagini (poate cele mai izbutite din întregul volum), „confesiunea" decurge conform unei retorici a spectacolului. Începe (*aparent*) ca o autobiografie susceptibilă de a fi confundată cu legenda. Memorialistul îşi etalează cu o eleganţă stilistică impecabilă genealogia: „un lung şir de preoţi de ţară, maramureşeni" (ramura Breban) şi „un clan de comercianţi" (ramura Böhmler) îl „anunţă" pe romancierul care se vrea un fel de „preot-comerciant", aflat în posesia unui „mesaj de transmis omului şi umanităţii" şi totodată posedat de o „oarbă credinţă în literatură", un „colportor de senzaţii, veşti şi false istorii" (p. 6). Un bunic – preot – a zidit o biserică; celălalt – soldat – a murit pe front în armata austriacă. Tatăl e un tînăr preot greco-catolic, iar mama, nemţoaică din Banatul sîrbesc, s-a născut, precizează memorialistul, într-un castel din Ungaria (p. 5). Într-adevăr, ascendenţii săi sînt cu totul remarcabili.

Brusc, mărturisirea alunecă pe panta autoironiei („Rîndurile de mai sus par, nu-i aşa, a inaugura, chiar şi pe un ton semi-burlesc – unde se poate ascunde sinceritatea decît în autoironie?! –, o reală autobiografie. Trebuie însă să adaug imediat că e o falsă aparenţă!"), lăsînd apoi locul unei lungi paranteze (auto)analitice pe tema imposibilităţii de principiu a sincerităţii – mai cu seamă a „sincerităţii" notaţiilor intime. Paranteza interesează ca verigă din înlănţuirea discursivă, ca procedeu în cadrul unei anumite strategii diversioniste. În nici un caz prin conţinutul său speculativ. Că eul este instabil/mobil, imposibil de prins într-o definiţie, că timpul îl desparte definitiv pe cel care îşi scrie jurnalul/confesiunea/memoriile de eul său trecut pe care, în încercarea de a-l regăsi/reconstitui, îl falsifică (fie şi involuntar), că orice mărturie despre sine devine, de la un punct încolo, autoficţiune ş.a.m.d. – sînt locuri comune ale gîndirii ultimului veac. Nicolae Breban nu are încredere în autobiografii. O spune (poate prea) tranşant: „Nu te poţi apăra pe tine însuţi" sau: „Cel ce-şi poate deversa biograficul în opera ficţională nu mai are nevoie de un jurnal".

Memorialistul e tot timpul în gardă, precaut, gata să preîntîmpine obiecţiile unui cititor în căutare de puncte nevralgice. Nu ar vrea să fie acuzat de autofalsificare şi atunci face demonstraţia imposibilităţii de principiu a sincerităţii. Nu doreşte să pară egolatru vorbind despre sine şi atunci are ideea de a-i propune cititorului o biografie „exemplară", în care acesta să se recunoască. Romancierul-memorialist pare să ne spună: Nu scriu pentru şi despre mine decît aparent; în realitate – *hypocrite lecteur* – scriu numai pentru şi despre tine. O atare găselniţă serveşte ca alibi pentru eludarea anumitor amănunte pe care autorul cărţii preferă, pudic, să le trateze ca pe un balast, ca vulgar-nesemnificative. Un „detaliu" de acest tip este şi contradicţia dintre statutul de „marginal", de scriitor persecutat al lui Nicolae Breban şi – totuşi – adaptarea sa la mediul literar. Sau micile compromisuri ale debutului – exorcizarea demonului burghez şi pactul cu diavolul comunist –, compromisuri care fac ca primul roman brebanian, **Francisca**, să nu reziste nici estetic, nici etic.

Pînă la urmă, din cîte înţelegem, **Sensul vieţii** nu e tocmai un volum de memorii, ci un hibrid textual destul de neobişnuit, în cadrul căruia sărăcia „mărturisirilor" (deloc inedite) este compensată – crede autorul – prin nesfîrşitele degresiuni, prin parantezele eseistice pe care Nicolae Breban pare că uită să le mai închidă. „Nu, nu o biografie vreau să vă propun, ci un «pretext biografic» pentru atacarea unei teme care interesează şi a interesat întotdeauna pe mulţi şi căreia nu întotdeauna Biserica – sau bisericile! – i-a dat un răspuns ultim, satisfăcător: *sensul existenţei!*" (p. 8 şi urm., *s.m.*). Curios că un scriitor de incontestabilă subtilitate cum este Nicolae Breban nu a reflectat îndeajuns asupra semantismului incert al unei sintagme ca „sensul vieţii" (sau „sensul existenţei"), de o maximă generalitate, asociată cu o sugestivitate minimă.

Romanţată, viaţa lui Nicolae Breban – înfăţişată de scriitorul însuşi într-o versiune *ad usum Delphini* – pare un soi de roman-eseu. „Construcţie de *flash*-uri" (p. 285), **Sensul vieţii** selectează din biografia brebaniană doar momente semnificative. Din „mediocritatea perfectă a copilăriei, a pubertăţii şi chiar a adolescenţei", memorialistul reţine numai aşteptarea excepţionalului de la maturitate. Printre altele, istoriseşte din nou episodul în care învăţătoarea Mia Pop de la şcoala din Lugoj îl caracterizează astfel pe micul Nicolae Breban, proaspăt absolvent al studiilor primare: „fire instabilă, calităţi literare excepţionale, şi în paranteză e pus cuvîntul «geniu»" (p. 135). Cu modestia-i firească, autorul adaugă însă imediat: „Cer scuze pentru această ultimă frază, ea va stîrni cu siguranţă rictusuri sarcastice...".

Aşa „mediocră" cum pretinde memorialistul că a fost vîrsta ingrată a adolescenţei şi a tinereţii, ea anunţa totuşi un caracter puternic şi, de altfel, toate trăsăturile ce-l definesc pe omul şi pe scriitorul Breban: voinţa, refuzul adaptării cu orice chip, o sensibilitate remarcabilă, înţelepciunea de a se resemna să rămînă toată viaţa o victimă şi un *outsider*... Nostalgic, Nicolae Breban se regăseşte în acel „adolescent întîrziat, post-romantic, nu rareori ridicol prin frazele sale inflamate, de a cărui naivitate socială întîrziată nu puţini rîdeau", în tînărul timid şi vulnerabil exclus din liceu, la Lugoj, pe motiv că aparţine clasei „chiaburilor", nevoit să lucreze ca strungar, şofer, gestionar auto la un minister, în tînărul şarmant, iubit de femei şi înţeles de ele (fireşte, în măsura în care acestea îl puteau înţelege: „Sigur, adesea era o «înţelegere» mimată, era şi dificil să-mi urmărească cineva «din afară» şirul abrupt şi uneori excesiv de complicat al ideaţiei mele" – p. 266).

Nicolae Breban îşi mărturiseşte „un anumit, fin «autism social»". Chiar dacă unii – printre ei şi Eugen Ionescu (care, împre-

Salvador Dalí
CHIPURI ASCUNSE
Humanitas

După ce a editat o parte a scrierilor confesive ale lui Salvador Dali, Editura Humanitas a publicat de curînd singurul roman al marelui pictor: **Chipuri ascunse**. Într-un Cuvînt înainte redactat în cunoscutu-i stil histrionic, autorul îşi „explicitează" scrierea în termeni numai aparent contradictorii: „Paginile romanului meu nu constituie decît o parte din ultimul meu vis"; „istoria contemporană oferă un eşafodaj excepţional pentru un roman privind evoluţia şi conflictele marilor pasiuni umane şi pentru că istoria războiului, în special istoria sfîşietoarei perioade de după război, trebuia fatalmente să fie scrisă", propunînd totodată un termen de „sinteză şi sublimare" a sadismului şi masochismului: cledalismul („după numele eroinei romanului meu, Solange de Cleda", „o Sfînta Tereza profană"). Un roman dalinian „de atmosferă, de introspecţie, de revoluţie şi de arhitecturalizare a pasiunilor", adică „exact contrariul unui Mickey Mouse de cinci minute sau al senzaţiei de vertij a unui salt cu paraşuta".

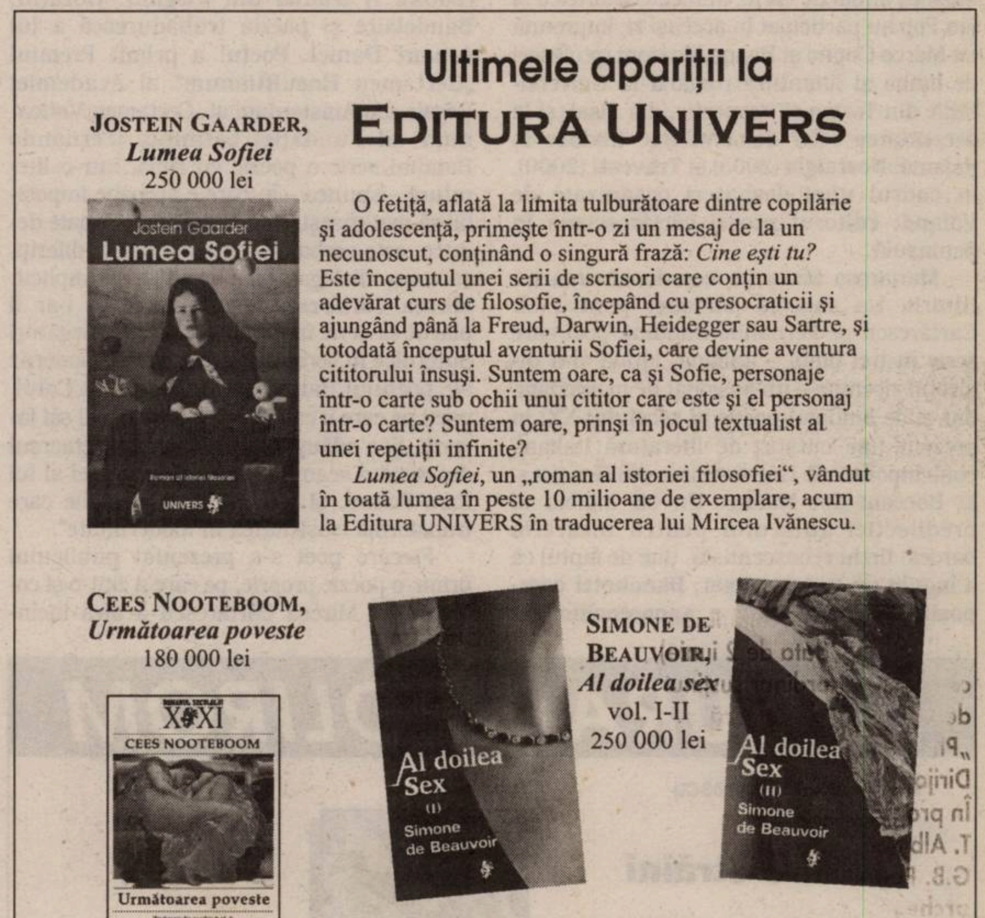
Ultimele apariţii la
EDITURA UNIVERS

JOSTEIN GAARDER,
Lumea Sofiei
250 000 lei

O fetiţă, aflată la limita tulburătoare dintre copilărie şi adolescenţă, primeşte într-o zi un mesaj de la un necunoscut, conţinând o singură frază: *Cine eşti tu?* Este începutul unei serii de scrisori care conţin un adevărat curs de filosofie, începând cu presocraticii şi ajungând până la Freud, Darwin, Heidegger sau Sartre, şi totodată începutul aventurii Sofiei, care devine aventura cititorului însuşi. Suntem oare, ca şi Sofie, personaje într-o carte sub ochii unui cititor care este şi el personaj într-o carte? Suntem oare, prinşi în jocul textualist al unei repetiţii infinite?

Lumea Sofiei, un „roman al istoriei filosofiei", vândut în toată lumea în peste 10 milioane de exemplare, acum la Editura UNIVERS în traducerea lui Mircea Ivănescu.

CEES NOOTEBOOM,
Următoarea poveste
180 000 lei

O carte fascinantă, care l-a consacrat pe Cees Nooteboom ca fiind unul dintre cei mai citiţi şi mai populari autori olandezi.

SIMONE DE BEAUVOIR,
Al doilea sex
vol. I-II
250 000 lei

NINA BERBEROVA
99.000 lei/ volum

Lacheul şi târfa
Astaşev la Paris
Romanul de capă şi lacrimi

Cărţile se pot comanda la telefon 311.02.01 sau e-mail: univers@rnc.ro cu o reducere de 20%.

ună cu soţii Ierunca, i-ar fi creat dificultăţi în 1985, la apariţia „voluminosului roman **Buna vestire**" la Flammarion) – l-au caracterizat ca „şmecher, descurcăreţ, abil social în extrem". Autorul **Francescăi** se vede, dimpotrivă, ca „un exilat intern în România" comunistă şi nu uită să amintească detaliul disidenţei sale din 1971: „ieşisem din sistem la modul public, criticînd, primul, începutul dictaturii personale ceauşiste, «Tezele din iulie», şi plătind aspru acest «gest»" (p. 23).

Mai presus de orice însă, destinul omului Breban se identifică cu acela al Romancierului. Iar **Sensul vieţii** îşi află tîlcul, cum am văzut, în caracterul său de pseudo-roman şi de meditaţie asupra unor teme „grave". E o altfel de întoarcere în trecut, oarecum bizară, pentru că nu e vorba doar de o rememorare a anilor adolescenţei şi ai tinereţii autorului, ci şi de o revenire parcă la o manieră de a scrie proprie acelor ani. Căci nu ne vine a crede că scriitorul matur, de acum, ar putea aduna cu atîta dezinvoltă emfază în paginile cărţii sale o serie de reflecţii grav-adolescentine prilejuite de lecturi din Dostoievski, Hegel, Nietzsche ori Thomas Mann. Despre abisalitate sau despre zvîrcolirile între credinţă şi necredinţă, despre autoritate, ierarhie, despre genialitate şi mediocritate, despre voinţă, putere, vinovăţie, despre adaptare şi frondă, despre sfinţenie şi donjuanism ori despre sensul vieţii şi spaima în faţa morţii discută – încă o dată, după atîtea tomuri construite pe aceleaşi obsesii – romancierul „temelor majore" – teme de care, observă cu întristare, filozofia europeană şi literatura actuale se dezinteresează. Ceea ce incomodează, plictiseşte şi, în cele din urmă, enervează nu este o atare problematică în sine, cum ar putea crede Nicolae Breban, ci maniera în care aceasta este atacată. O manieră, am mai spus-o, evocînd tatonările şi inabilităţile unui scris mai puţin exersat decît acela al lui Nicolae Breban. Adesea, condeiul alunecă penibil într-o retorică fără consistenţă. Cităm la întîmplare: „Ca şi Nietzsche, cred că există zone în care «binele» şi «răul» îşi pierd orice semnificaţie, ba, uneori, semnele lor se inversează cu putere: «binele», în timp, se arată a fi fost dăunător, iar «răul» – apt de vigoare, de creaţie, de rezistenţă" (p. 53). Sau: „[...] viaţa noastră, sau ceea ce numim astfel, aflaţi într-un moment al ei (pubertate, maturitate, bătrîneţe, boală-sănătate, bogat-sărac, puternic-slab social etc. etc.), e ca un fel de ceapă uriaşă cu foi ce se exfoliază fără încetare şi... fără un miez cît de cît vizibil, pipăibil!" (p. 85).

Fraza amplă, aluvionară şi totodată inteligentă, care l-a consacrat pe Breban, se dezintegrează, se desubstanţializează. La fel şi discursul metaliterar, redus la autocontemplarea narcisiacă, la pledoaria în favoarea romanului-eseu, a romanului masiv, ţesut din căutări ale sensului vieţii (pledoarie care nu păcătuieşte nici ea prin originalitate), ori la stabilirea unor înrudiri – de astă dată surprinzătoare – cu romanele unor „precursori" brebanieni precum Dostoievski sau Thomas Mann. Pe acesta din urmă, Nicolae Breban îl socoteşte – poate în mod just... – „marele meu înaintaş" (p. 164). Iar în altă parte notează: „[...] Acest «defect social», «defect de adaptare», m-a ajutat, apoi, în creaţia mea şi, mai ales, în tipologia complexă şi uneori novatoare a romanelor mele. Am găsit, în această «ştiinţă grea» a tipologiei moderne, evident, modelul mare în opera lui Dostoievski şi, recunosc, citind însemnările din jurnalele care pregăteau marile sale cărţi sau mărturiile despre el, recunosc că, uneori, oarecum paranoid, mă identific în «gafele mele existenţiale», în aproape continua mea deficienţă de adaptare – care, încă o dată, ha-ha, unora le pare o supra-adaptare socială! –, cu «erorile» maestrului meu literar! Minus, se înţelege, pasiunea pentru joc, pentru ruletă!" (p. 25).

Cel dintîi volum „ego-grafii" al lui Nicolae Breban se încheie cu înregistrarea unei prime izbînzi pe tărîm literar: debutul reuşit (e convins memorialistul) cu romanul **Francisca**. De reţinut, cu acest prilej, încă o frază cu tîlc: „Pentru a forţa lucrurile, aş zice că debutul artistului e la fel de important ca şi moartea sa!" (p. 326). La care am putea adăuga banalitatea că, pentru un artist, importantă este şi acea capacitate – pe care sportivii de performanţă o au în mod sigur – de a intui momentul unei retrageri decente, în plină „glorie"...

∎

Poezia italiană întîlneşte poezia românească

EMILIA DROGOREANU

Continuînd o iniţiativă care se desfăşoară de mai mulţi ani, gîndită ca ocazie de întîlnire între poeţi de limbi diferite, Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine a Universităţii din Torino i-a invitat la **Festa della Poesia** din acest an, dedicată literaturii române (7 mai 2004), pe poetul Mircea Cărtărescu şi pe criticul Ion Pop, două personalităţi emblematice ale literaturii noastre actuale, care nu au nevoie de nici o altă prezentare. Cum sosirea lor la Torino a coincis cu perioada în care are loc Salonul anual de carte, Mircea Cărtărescu şi Ion Pop au participat în aceeaşi zi, împreună cu Marco Cugno şi Bruno Mazzoni (profesori de limba şi literatura română la Universităţile din Torino şi, respectiv, din Pisa), şi la prezentarea celor două volume traduse în italiană, **Nostalgia** (2003) şi **Travesti** (2000), în cadrul unei dezbateri organizate de Voland, editorul prozei cărtăresciene în peninsulă.

Mariarosa Masoero, coordonatoarea întîlnirii, l-a ales ca partener pentru M. Cartărescu pe Fernando Bandini, poet care scrie în trei limbi – italiană, latină şi-n dialectul vicentin –, un pasionat de manierism, dar şi de limbajul poetic al secolului XX; în prezent ţine cursuri de literatură italiană contemporană la Universitatea din Geneva şi la Bocconi din Milano. Un alt indiciu al predilecţiei autorului pentru bizareria barocă, tîrziu renascentistă, ţine de faptul că a îngrijit un tratat culinar, **Banchetti composizioni di vivande e apparecchio generale** de Cristoforo da Messisburgo. E autorul unei ediţii comentate a celebrelor **Canti** de Leopardi şi a îngrijit o antologie a poeziilor lui Giovanni Giudici, **Poesie scelte 1957-1974** (Milano, Mondadori, 1975). A colaborat la ediţia de **Poesie e prose scelte** de A. Zanzotto şi la **Tutte le poesie** de Pasolini. Dintre volumele sale de poezie, cele mai cunoscute şi apreciate sînt **La mantide e la città** (1979), **Santi di Dicembre** (1994), **Meridiano di Greenwich** (1998) şi **Mense Decembri dum exit secundum millenium** (2002). A tradus din Virgiliu, Horaţiu, Baudelaire şi poezia trubadurescă a lui Arnaut Daniel. Poetul a primit Premiul „Certamen Hoeufftianum" al Academiei Regale din Amsterdam şi „Certamen Vaticanum" al Fundaţiei Latinitas. Fernando Bandini scrie o poezie cu rimă, într-o literatură – spunea – în care e aproape imposibil să mai găseşti rime noi. Cum se poate deduce, este vorba de doi poeţi foarte diferiţi, care au dialogat însă explicit şi implicit. Mircea Cărtărescu a mărturisit că i-ar fi plăcut să scrie în latină şi că a găsit legături puternice în versurile totuşi atît de moderne ale poetului Bandini cu Properţiu şi Catul, poeţi pe care îi consideră printre marii săi favoriţi. Şi a adăugat: „Mi se pare că demersul dumnealui seamănă într-un fel cu cel al lui Ezra Pound, şi anume cu o alchimie care transformă clasicitatea în modernitate".

Fiecare poet s-a prezentat publicului printr-o poezie proprie, pe care a citit-o şi comentat-o. Mircea Cărtărescu a ales încîntătoarea **Odată, vreodată**, inclusă în volumul **Quando hai bisogno d'amore – CD doppio** (Editura Pagine, Roma, 2003), tradus admirabil de Bruno Mazzoni, care a făcut traducerea simultană a intervenţiilor şi a răspunsurilor la întrebările date de Mircea Cărtărescu la această întîlnire. Iată prezentarea poemului propusă de autorul însuşi: „Această poezie este scrisă în stilul care a făcut generaţia mea cunoscută, şi anume într-o manieră care îmbină un suprarealism de fond cu îndrăzneli tip *beet*. Era vital să se aducă poezia la nivelul omului obişnuit, la nivelul omului la scara 1/1. Sloganul cel mai important al generaţiei mele a fost coborîrea literaturii în stradă. Începînd din 1980, poeţii au început să scrie mult mai realist şi mai fotografic decît cei dinainte. Poezia a devenit mult mai orală şi mult mai aspră, aş spune. Cu toate acestea, anumite instincte ale mele au mers împotriva acestei direcţii. Aşa încît, în poeziile mele din anii '80, de fapt, era sintetizată o manieră mai veche – cea a modernităţii şi a avangardei româneşti. Şi în acelaşi timp eram foarte îndrăgostit şi nu vroiam să sacrific sentimentele mele reale unei forme poetice oarecare. Eu am refuzat ceea ce Umberto Eco scria la un moment dat, şi anume că pentru că nu se mai poate spune direct «Te iubesc», trebuie să spui «Te iubesc aşa cum scria...». Generaţia mea a redescoperit şi sentimentele în stare pură; în sensul acesta, ea este un fel de echivalent al muzicii formaţiei Beatles, care în anii '60 a descoperit că se poate spune *I need you, I want you*. Poezia de astăzi a ajuns mult mai departe şi, aş zice eu, mult prea departe. Prin urmare, am încercat să îmbin o imagistică intens colorată şi, în intenţia mea, sclipitoare, şi pe de altă parte un sentiment adevărat. Eu sper că în astfel de poeme, poeţii generaţiei anilor '80, ca şi toţi ceilalţi poeţi autentici din toate generaţiile, reuşesc ceea ce cavalerul Marino a reuşit în poezia italiană din Seicento". Şi Mircea Cărtărescu a citat la perfecţiune, spre deliciul şi surpriza asistenţei, un pasaj nu foarte scurt din cavalerul Marino, în limba timpului său, pe care, evident, traducătorul nu l-a putut relua – şi, din păcate, nici eu!

Mai tîrziu, răspunzînd la o întrebare, a precizat că poezia pe care cei prezenţi o vor asculta nu reprezintă unicul filon tematic din poetica sa: „Este vorba despre continuarea unei mari tradiţii a avangardei româneşti şi, de altfel, eu personal urmez multe alte linii; aceasta nu este linia mea principală. Eu mă identific cu o anumită zonă a suprarealismului, pe care aş putea-o numi onirism, şi care a reprezentat o resurecţie a suprarealismului la sfîrşitul anilor '60 şi începutul anilor '70, la noi. Dar onirismul poetic e important pentru mine mai ales în proza de ficţiune pe care o scriu. Sînt din ce în ce mai angajat în onirism în proza mea şi marea mea ambiţie, în trilogia pe care o scriu acum, este să realizez o epopee fantastică şi onirică a lumii care se află între oasele craniului meu".

La rîndul său, F. Bandini, mai în glumă mai în serios, a spus că îl invidiază pe colegul său, dar cum e o persoană educată, nu îşi muşcă degetele în public! A insistat asupra poeziei ca efort creator conştient, ca artificiu, demers al unui *poeta faber*, accepţiune a poeziei mult teoretizate de modernitate. Dar el scrie în latină, fiind convins că poezia nu e deloc un gen modern. Latina este cunoscută de foarte puţini cititori, iar el nu este optimist în privinţa apetitului pentru poezie al publicului. Mai mult, declară că dacă ar fi ştiut sanscrita, ar fi scris în acea limbă. Aşadar, scrie o poezie pentru puţinii iniţiaţi, am putea spune, în care însă reia şi reciclează sintagme danteşti. Un post-modern, *che lo voglia o no*... O poezie populată uneori de viziuni şi ambiente rembrandtiene.

Prezentarea poeţilor a fost încredinţată apoi criticilor Ion Pop şi Mario Chiesa. În spaţiul de zece minute, cît au avut fiecare la dispoziţie, Ion Pop a propus un portret de autor, sintetizînd din cîteva linii esenţiale direcţiile şi elementele care indică în poezia lui Mircea Cărtărescu unul dintre cele mai interesante discursuri poetice contemporane. Sintetizăm, în traducere (Ion Pop a vorbit în italiană), pasaje din intervenţia sa: „Poezia lui Mircea Cărtărescu instituie o democratizare a discursului. [...] Este vorba de poetul care are cel mai bogat limbaj din generaţia sa şi – probabil – din literatura română *tout court*. Limbajul său este deschis spre toate posibilităţile de expresie. Actele cele mai prozaice ale vieţii cotidiene capătă o dimensiune spectaculară. Pornind de la elemente minore ale realităţii, discursul se deschide spre o viziune cosmică. Încărcătura intertextuală stabileşte un dialog neîntrerupt cu alte cărţi, printr-un flux continuu de trimiteri livreşti. Totul este proiectat într-o dimensiune parodică şi ludică. Din acest punct de vedere, capodopera sa, **Levantul** (1990), e o comedie a literaturii. [...] Şi în acest caz, sînt exploatate miile de posibilităţi oferite de intertextualitate, printr-un dialog între trecut şi prezent care rezumă toate stilurile poeziei româneşti. Există şi aluzii la dictatura din perioada comunistă. Poetul este un actor care intră în dialog cu personajele sale, organizează, pune în scenă la

EDITURA POLIROM

- Gabriela Melinescu
  Acasă printre străini
- Toma Pavel
  A şasea lumină
- Amélie Nothomb
  Metafizica tuburilor
- Charles Bukowski
  Poşta

www.polirom.ro

Gabriela MELINESCU
Acasă printre străini

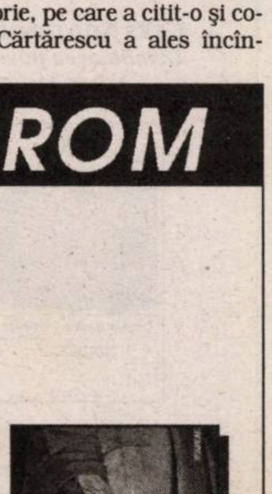

vedere «spectacolul». Prozatorul Cărtărescu este şi el un poet. Culegerea sa de proze, **Nostalgia**, romanul **Travesti** – cărţi deja apărute în Italia –, ca şi **Orbitor** merg spre aceeaşi căutare a totului". Criticul tocmai amintise de cartea **Totul** (1985) şi despre obsesia totului şi a Cărţii, omniprezentă în scriitura autorului, ca şi de cele două cenacluri bucureştene (Cenaclul de Luni şi Junimea), frecventate de scriitorii generaţiei '80. În fine, şi-a încheiat intervenţia vorbind despre traducerile în principalele limbi europene ale operei cărtăresciene şi – desigur – despre cele în italiană, realizate de Marco Cugno şi mai ales de Bruno Mazzoni, excelent traducător al volumului de poezii citat anterior, al **Nostalgiei** şi al romanului **Travesti**.

Mario Chiesa (profesor de literatură italiană – Universitatea din Torino) l-a prezentat pe F. Bandini, oprindu-se la o poezie a sa din volumul **Meridiano di Greenwich**, **Le temibili cose**, considerînd-o un eşantion care oferă în filigran imaginea cuprinzătoare a operei. Tema centrală este frica de rezistenţa cuvintelor, fragilitatea raportului dintre poet şi poezie, care pe alţi poeţi i-a constrîns la tăcere. Obligatorie, trimiterea la Rimbaud. Tăcerii, Bandini îi opune o viziune carnavalescă. Bufonul devine unul dintre personajele privilegiate, *alter ego* al poetului, ţinînd în mînă o morişcă de vînt, o jucărie. Poetul este un copil, iar poezia „singurul lucru care făcea să-mi bată inima", cum declarase într-un eseu citat de M. Chiesa. Ponderea lucrurilor, a obiectelor este substanţială în această poezie. Prin urmare, avem de-a face cu un poet aparţinînd modernismului tîrziu, complicat şi rafinat.

Li s-a cerut poeţilor să indice o poezie care le-a marcat parcursul poetic sau care pur şi simplu le-a plăcut în mod deosebit. Alegerea şi motivaţia lui Mircea Cărtărescu au fost următoarele: „Este aproape imposibil să mă gîndesc la un singur autor, şi cu atît mai mult la o singură poezie. Un foarte important critic român, G. Călinescu, spunea că el nu citeşte autori, ci citeşte literaturi. Nici eu nu am citit poeţi, ci poezii. Iubesc toate tipurile de poezie, de la cele străvechi pînă la cele de azi, de la sanscriţii de care vorbea onorabilul meu coleg pînă la ultimii poeţi; de la încercările cele mai manieriste, cele mai încifrate şi mai sofisticate formal, pînă la poezia cea mai deschisă şi cea mai orală. Cu toate acestea, mă pot opri la un poet şi cred că este cu adevărat poetul pe care-l iubesc cel mai mult şi cu care cred că semăn cel mai mult. Este vorba despre cel mai mare poet al secolului XX din cultura românească, un poet care a traversat, ca şi Picasso, toate epocile şi toate curentele, rămînînd el însuşi, absolut inconfundabil. E un poet total intraductibil după părerea mea, deşi dl Marco Cugno mă va contrazice, pentru că dumnealui a făcut cîteva frumoase traduceri din poezia lui; a mers cît de departe s-a putut merge, şi totuşi ceva tot a mai rămas netradus. Era vorba de Tudor Arghezi, care nu s-a exprimat niciodată despre poezie, aşa cum Dumnezeu niciodată n-a vorbit despre lume, ci doar a făcut-o. Arghezi este Dumnezeul operei sale, cel care este în acelaşi timp cel mai tradiţionalist şi cel mai modern poet român, şi care uneori s-a desfăşurat în extraordinare peisaje baroce. E un poem fundamental al lui Arghezi, în ale cărui versuri cred că se găsesc unele dintre cele mai puternice versuri ale poeziei româneşti. Este un psalm, un tablou al crucificării, care descrie pe faţa nevăzută, interioară a covorului o imensă cruce a spaţiului şi a timpului. E cea mai vastă panoramă din poezia românească". Poetul a citat apoi din memorie psalmul **Am fost să-l văd pe Domnul bătut de viu pe cruce**, tradus, într-adevăr, de Marco Cugno în **Accordi di parole** (Einaudi, Torino, 1972).

Pe parcursul dialogului cu publicul, M. Cărtărescu a răspuns, printre altele, cu fină ironie retrospectivă, relaxată de trecerea timpului, la o întrebare referitoare la constrîngerile impuse de cenzură scriitorului român în perioada comunistă: „Cenzura nu funcţiona perfect. Nu era ceva de genul STASI din Germania democratică, pentru că poliţia politică germană era germană şi funcţiona; poliţia noastră era balcanică. Cei mai mulţi cenzori erau scriitori ei înşişi şi erau foarte atenţi la imaginea lor. Aşa încît totul se negocia. De multe ori, scriitorul, editorul şi cenzorul se întîlneau la o cafea să discute despre carte. Fireşte, nici o operă nu trecea necenzurată. Dar se puteau face următoarele lucruri: scriitorul, de exemplu, putea fi rugat să introducă în manuscris cîteva pagini care de fapt nu dorea să fie publicate. Aşa, şi cenzorul putea să-şi facă norma, scoţînd aceste pagini din carte. Alte poezii care erau critice la adresa sistemului au apărut cu menţiunea la sfîrşit, de exemplu, «Roma, 1972». Roma putea fi oricînd criticată, mai rău era cu Bucureştiul. Acest joc a mers cîţiva ani, cu vîrful în 1970, pentru ca încetul cu încetul porţile să se închidă spre 1985. Pentru că nimic nu funcţiona cum trebuie şi nimic nu era sistematic în acest domeniu al poliţiei politice, au apărut cărţi uimitor de curate ca literatură şi foarte îndrăzneţe ca atitudine politică, chiar pînă în 1989. În nici un caz eu nu cred că România a fost un pustiu cultural, aşa cum au susţinut mulţi. Sigur, şi cărţile mele au fost cenzurate, dar pot să spun că nici mie, nici, probabil, tuturor acelor scriitori adevăraţi din România nu ne este ruşine de nici un vers şi de nici un rînd publicate în acei ani".

În partea a doua a întîlnirii, studenţi români ai Universităţii torineze au citit versuri din poezia românească a secolului XX, lecturi precedate de prezentări succinte ale scriitorilor G. Bacovia, Ion Minulescu, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, Dimitrie Stelaru, Ion Caraion, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ileana Mălăncioiu, Mariana Marin, Ştefan Augustin Doinaş. Pentru a oferi o imagine şi asupra literaturii secolului anterior, s-au prezentat alte două repere fundamentale, cu care poezia modernă a stabilit apoi un dialog continuu: poezia populară (cu referire la **Mioriţa**) şi Eminescu (prezentarea **Luceafărului** fiindu-mi încredinţată mie). Această „mică antologie" a fost propusă şi coordonată de prof. Marco Cugno, care a ales textele din antologia bilingvă tradusă de domnia-sa, **La poesia romena del Novecento** (Edizioni dell'Orso, Alessandria, 1996). S-au mai citit **A, la luna, la luna...**, **Pompei** şi **Ciocnirea** de Mircea Cărtărescu.

Impresia lăsată a fost una dintre cele mai bune. Am avut ocazia să ascult opinii a doua zi, în Departamentul de Ştiinţe Filologice şi Literare, care a colaborat la pregătirea întîlnirii şi a participat masiv la ea. Intervenţiile celor doi invitaţi s-au remarcat atît prin subtilitatea şi substanţa ideilor, cît şi prin modul sclipitor, vivace al formulărilor, foarte gustate de public.

Torino

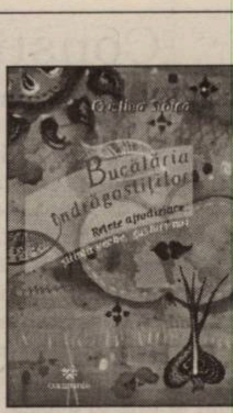

Cristina Stoica
cu
Bucătăria îndrăgostiţilor
Reţete afrodiziace :
ştiinţă veche, gusturi noi

două culori, 198 000 lei

Există o gastronomie a amorului ! Compusă, fireşte, din alimente care « înflăcărează » simţurile, dar şi din rafinament, un vîrf de cuţit de exotism la îndemînă şi citate culturale. E o altfel de bucătărie decît cea familială sau tradiţională – cînd prea superficiale, cînd prea vîrtoase. Aduce mai degrabă cu o colecţie de cărţi poştale din momentele de vis parfumat ale vieţii sau din locurile fermecătoare care s-au transformat de mult în repere ale civilizaţiei : ţărmul Mediteranei, India, cafenelele Vienei, Franţa ca un mozaic *gourmet*...
Dacă simte imboldul
şi vrea să ţeasă vraja
timpului petrecut în doi,
oricine poate fura plăceri
din uriaşul repertoriu al
savorilor amoroase. Îi trebuie
doar o mînă uşoară, ochi
de artist şi o inimă generoasă.

la

com
p.a n
ia

Tel. : 211 59 64, 211 59 48
compania@fx.ro
www.compania.ro

Tranziţia culturală românească – o tranziţie continuă

NICOLAE TURCAN

De curînd a avut loc la Cluj o nouă masă rotundă la care au participat membrii Centrului de Cercetare a Imaginarului (Phantasma). Dezbaterile au avut ca punct de plecare un text al lui Marius Jucan, cu titlul **Trăsături ale tranziţiei culturale româneşti. Reconstrucţia societăţii civile după 1990**, text extrem de dens şi, în acelaşi timp, nu lipsit de provocări. Definiţia modernităţii ca „o tranziţie de forme culturale", prezenţa sau absenţa unei „conştiinţe a crizei", „descoperirea vulnerabilităţii culturii naţionale, mitizate ca depozitară a unei esenţe culturale distincte şi transcendente" au constituit tot atîtea motive de investigare a tranziţiei culturale româneşti, pe care autorul le-a articulat într-un discurs cu o trenă uşor sceptic-amară. Temele dezvoltate – „credinţa religioasă şi încrederea socială", „românul generic", „absenţa unei societăţi civile" sau ideea extrem de incitantă a „tranziţiei româneşti *continue*" – au constituit liniile de forţă ale dialogului.

Întrebării lui Corin Braga despre o posibilă simetrie între două momente de criză, cel al intrării în comunism şi cel al ieşirii, i s-a răspuns cu o definiţie care situează termenul de criză dincolo de ocurenţele lui momentane, într-o anumită curgere: criza este de fapt o „criză a reprezentării despre noi înşine", aşadar, o absenţă a conştiinţei crizei care s-a manifestat în perioada comunistă şi nu a încetat pe deplin nici pînă azi. „Procesul de dezîncîntare" a intelectualilor, „trezirea" de după 1996, care a urmat încrederii lor naive că ştiu încotro trebuie să se îndrepte România, ar constitui adevăratul act de naştere al „conştiinţei crizei", atitudine absentă din entuziasmul imediat postdecembrist (Horea Poenar).

Sanda Cordoş a ţinut să remarce şi aserţiunea interesantă a dependenţei dintre credinţa religioasă şi proprietate, ambele participînd la constituirea unui model cultural autohton: simţul proprietăţii ar decurge astfel, după textul propus, din capacitatea „eu-lui" care încearcă să se diferenţieze de „noi" şi să ajungă la conştiinţa particularităţii sale.

De ce a fost preferat termenului de „postcomunism" acela al „tranziţiei"? Întrebarea Ruxandrei Cesereanu (care, de altfel, a pus mai multe probleme, fie privitoare la raporturile dintre modernitate/modernizare şi urban/rural, fie în legătură cu situarea ideii de revoluţie mai degrabă în perioada pre-tranziţiei decît în tranziţie etc.) a condus discuţiile către „tranziţia continuă" – un adevărat „punct nodal al lucrării", cum l-a considerat Mihaela Ursa. După opinia lui Marius Jucan, termenul „postcomunism" e impropriu din pricina faptului că „nu există o schimbare radicală în această lume nouă" faţă de cea de dinainte, ci un fel de continuitate care la nivelul tranziţiei apare ca reversibilitate. „Sîntem o societate în care se repetă acest sistem de comandă prezent în socialism, există un tipar mental care se raportează la o comandă centralizată", a spus el. Înlocuirea conceptului de „reversibilitate" cu cel de „repetabilitate" (Sanda Cordoş) a fost considerată inoperantă datorită faptului că situaţiile noi cu care se confruntă intelectualul român sînt diferite, iar repetabilitatea presupune tocmai „neieşirea dintr-o anumită formă". Cît despre posibilitatea ca

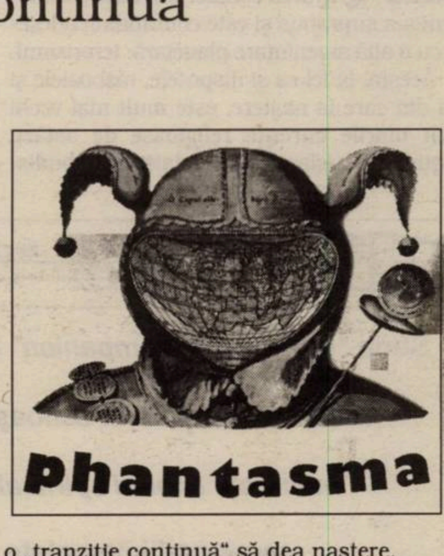

o „tranziţie continuă" să dea naştere, asemenea oricărei continuităţi, unui tipar ce ţine de firesc, de normalitate (obiecţia i-a aparţinut Dianei Adamek), autorul a răspuns că atîta timp cît societatea românească e „atentă la criză", sesizînd extremul, şocantul, violentul, nu se poate vorbi de normalitate.

Discuţiile s-au încheiat în această notă de scepticism lucid, fără ca problemele pe care textul complex propus de Marius Jucan să fie epuizate.

Conştiinţa implicării

Ismail Kadare s-a născut la Gjirokastër, în sudul Albaniei, în ianuarie 1936. Şi-a început studiile de literatură la Tirana, apoi a continuat la Institutul „Maxim Gorki“ din capitala URSS. Primul său roman, *Generalul armatei moarte* (1963), a însemnat şi primul mare succes ca scriitor. A urmat o serie de alte romane, volume de proză, de poeme şi, în ultimii ani, de memorialistică, încununate toate cu premii internaţionale şi traduse în peste 40 de limbi. Din octombrie 1990 trăieşte la Paris. Gestul său de a cere azil politic în Franţa într-o perioadă în care comunismul albanez nu-şi dăduse încă obştescul sfîrşit a grăbit căderea regimului şi intrarea Albaniei pe calea democratizării. Opiniile despre el sînt destul de contradictorii: considerat de unii drept unul dintre marii disidenţi din fostul lagăr socialist, blamat de alţii pentru un pretins colaboraţionism cu regimul. Adulat şi urît în acelaşi timp. Întrebarea „care a fost cheia succesului european al acestui scriitor albanez?“, rostită pe un ton superior, nu-i lasă nici acum pe mulţi să doarmă. A fost comparat adesea cu Vaclav Havel. I s-a propus în cîteva rînduri să candideze la preşedinţia Albaniei, onoare pe care a refuzat-o în numele libertăţii personale şi de creaţie. Are cîteva nominalizări la Premiul Nobel pentru literatură. Editura Fayard îi publică seria de opere complete. În România, unde i-au apărut în ultimii 30 de ani 12 cărţi, este editat de Polirom, care deţine şi exclusivitatea asupra traducerilor în limba română. Conform unor statistici editoriale, în lume apare o carte semnată Kadare la fiecare 8-9 zile. Continuă, chiar şi la Paris, să scrie în limba albaneză. Este căsătorit cu Elena Kadare şi are două fiice.

În ciuda unui curent de opinie ostil, susţinut cu obstinaţie chiar şi la noi, Ismail Kadare apare de fiecare dată în public cu un discurs ponderat şi conciliant, mai modern decît multe alte luări de poziţie fals-europene, discurs care-i descumpăneşte şi-i lasă fără replică pe detractorii săi.

În toamna anului trecut, la Neptun, în România, referindu-se la relaţia dintre „Eu şi celălalt“ – care a fost şi sloganul întîlnirii –, scriitorul albanez a avut aceeaşi poziţie echilibrată, cuvîntul său fiind de fapt un apel la raţiune şi bună vecinătate. Şi aceasta, după ce zile întregi, în subsolul evenimentului, regizorii (citeşte „sforarii“) festivalului i-au adus grave acuze de rasism, intoleranţă etnică şi religioasă ş.a.

La două luni după festivalul *Zile şi nopţi de literatură*, în noiembrie 2003, la Tirana de data aceasta, a avut loc o conferinţă internaţională cu tema *Religia şi civilizaţia în noul mileniu*. Invitat de onoare: Ismail Kadare, aflat la ora aceea în Albania. Discursul său, preluat din periodicul albanez *Koha Jonë*, prezintă o viziune modernă asupra coabitării bisericilor actuale. Scriitorul albanez vede pericolul revigorării fundamentalismului islamic, pe fondul unui nedeclarat război al civilizaţiilor, şi se întreabă cum va reacţiona opinia publică în faţa acestei noi provocări a istoriei. Întrebare pe care ne-o punem, de altfel, şi noi.
(Marius DOBRESCU)

Să păstrăm nealterată preţioasa armonie interconfesională

ISMAIL KADARE

Această întîlnire internaţională are loc într-o perioadă în care o nouă provocare sau, mai bine spus, o provocare veche, revenită cu forţe proaspete, şi-a făcut apariţia în lume: relaţia dintre confesiuni.

Datorită acestui fapt, teza lui Samuel Huntington, conform căreia, în urma căderii utopiei totalitare, secolul XXI va fi secolul confruntării civilizaţiilor, a trezit şi continuă să trezească mult interes în susţinerea sau împotriva sa.

Acceptată integral sau numai în parte, glorificată sau contestată, această teorie nu poate fi nicidecum ignorată. De un timp încoace, în lumea noastră se petrece ceva important, ceva ce ne scapă de multă vreme din vedere. Indiferent cum o numim – confruntare a civilizaţiilor sau altfel –, indiferent cum o considerăm – o catastrofă inevitabilă sau uşor de evitat –, fenomenul este greu de evaluat. Ceea ce se ştie cu certitudine este că majoritatea popoarelor lumii sînt angrenate direct sau indirect în acest mecanism. Ca urmare, milioane şi milioane de indivizi ai planetei şi-au unit inteligenţa, pasiunea şi voinţa pentru a rezolva acest rău care ne ameninţă pe toţi.

Am convingerea că întîlnirea de la Tirana este o părticică din această preocupare generală a omenirii.

Printr-o nefericită coincidenţă a evenimentelor, agravarea conflictului dintre confesiuni s-a suprapus şi este confundată adeseori cu o altă ameninţare planetară: terorismul.

Acesta, la fel ca şi disputele, războaiele şi ura din care ia naştere, este mult mai vechi decît marile curente religioase de astăzi: creştinismul, islamismul, iudaismul şi budismul. Teroarea, sub toate formele ei, cu recuzita şi măştile sub care se ascunde, a însoţit istoria umanităţii în toate etapele ei.

1. Terorismul nu aparţine nici unei credinţe. Terorismul nu se sprijină pe un sistem de valori. Terorismul nu are patrie. Ca şi cucul, care nu are un cuib al său şi uzurpă cuibul altuia, terorismul caută popoare, ţări, ideologii, credinţe religioase, crezuri politice, conflicte rasiale şi etnice, crize sociale şi aşa mai departe, pentru a-şi prăsi acolo propria odraslă: teroarea.

Identificarea terorismului cu un popor sau cu un grup de popoare, cu o idee generală, cu un cult religios etc. este o confuzie tragică. Din păcate, această confuzie stăruie şi devine frecvent un factor prioritar, oferindu-i terorismului ceea ce acesta nu are: o bază, un teritoriu, o credinţă.

Terorismul şi, o dată cu el, conflictele dintre popoare cu credinţe religioase diferite s-au transformat, după cum spuneam adineauri, într-o problemă planetară dramatică. Continentul nostru, Europa, cunoaşte din plin această provocare. Şi cînd spunem Europa, ne gîndim că peninsula balcanică este de două ori mai expusă. Iar Albania, una dintre puţinele ţări europene cu trei culte religioase, constituie într-adevăr un caz rarissim, după cum s-a apreciat deja în acest forum.

Noi, albanezii, deşi acest adevăr ne deranjează, sîntem conştienţi că imaginea ţării şi a poporului nostru în lume nu este de invidiat. Sîntem de asemenea conştienţi că această imagine nu se poate schimba nici cu ranchiună, nici cu oftaturi revanşiste, ci prin muncă şi emancipare pe toate planurile. Nu voi insista la acest punct, pentru că el nu intră în tematica forumului. Am amintit de imaginea „şifonată“ a Albaniei pentru a ajunge la un alt adevăr, anume că şi în aceste condiţii dificile, cînd sîntem priviţi destul de critic, chiar şi acum, cînd metehnele ne sînt expuse în prim-plan, există ceva recunoscut unanim ca un mare merit. Şi acest ceva, din fericire, nu este un lucru neînsemnat. Din contră, este ceva important, apreciat mai cu seamă în zilele noastre. Acest ceva este toleranţa, armonia interconfesională.

Ismail Kadare (dreapta) şi Marius Dobrescu

Toleranţă care nu de azi, de ieri este considerată la noi drept o realitate incontestabilă.

Şi aceasta pe drept cuvînt. Un popor mic din Balcani, un popor cu trei confesiuni şi patru comunităţi religioase, aşezat într-o zonă recunoscută drept una explozivă. Un popor destul de agitat, ba chiar predispus, aş spune, asemeni celei mai mari părţi a balcanicilor, spre confruntare. Şi totuşi, deşi atît de divizaţi ca religie, condiţie ideală pentru confruntare, albanezii, de-a lungul istoriei lor, nu au cunoscut conflictele religioase.

Explicaţia acestei armonii religioase, cu o lungă existenţă în Albania, nu trebuie căutată în vreun paradox, în vreun sistem educaţional sau de emancipare adus la un nivel exemplar şi cu atît mai puţin în calităţile moral-etnice excepţionale ale acestui popor. Albanezii sînt la fel ca toţi ceilalţi. Armonia lor religioasă este produsul vieţii înseşi, urmarea naturală a condiţiilor şi a parcursului lor istoric.

Convertirea, trecerea unei părţi a albanezilor de la prima lor credinţă, catolicismul, la ortodoxie, iar mai apoi, a altei părţi la islamism a fost, după cum se pare, şi prima lor şcoală de toleranţă. În timpul acestui proces a devenit un fapt curent pentru albanezi ca o parte a familiei să-şi păstreze prima religie, cea catolică, iar cealaltă parte să fie ortodoxă sau musulmană. Au fost destule cazuri în care doi fraţi, unul catolic şi celălalt musulman, au trăit împreună sub acelaşi acoperiş, lucru care se întîmpla şi la scară mai mare, în clanuri şi ţinuturi întregi.

Este evident că atunci cînd omul se obişnuieşte să trăiască cu credinţe diferite în aceeaşi familie, ba chiar sub acelaşi acoperiş, el se deprinde fără să vrea cu toleranţa şi cu armonia. Unui asemenea om, ura dintre credinţe şi credincioşi i se pare stranie şi absurdă.

Cînd, în secolul al XIX-lea, în peninsula noastră bîntuită de vîntul schimbărilor, albanezii îşi făureau propria lor strategie de desprindere de Imperiul otoman, revoluţionarii albanezi, filozofii, poeţii, politicienii au înţeles că armonia religioasă este un tezaur nepreţuit. Ei au realizat că dezbinarea religioasă ar fi putut periclita însăşi existenţa Albaniei. Iată de ce au fost atît de ataşaţi ideii de armonie interconfesională, de care s-au agăţat cu ghearele şi cu dinţii, pentru a o transforma într-un antidot, într-un drapel salvator, alături de cel al libertăţii.

Din fericire, viziunea liberală asupra credinţei, asupra libertăţii confesionale a celuilalt avea să se răsfrîngă într-o toleranţă dacă nu la fel, cel puţin asemănătoare în ceea ce priveşte o altă naţionalitate sau rasă.

Toleranţa faţă de „celălalt“, faţă de cel de o altă religie, dar şi de o altă etnie a fost demonstrată printr-un exemplu formidabil, care nu s-a repetat de prea multe ori în istoria omenirii: poziţia albanezilor faţă de evrei. Albanezii şi-au arătat sentimentele filosemite nu doar în viaţa de zi cu zi. Filosemitismul lor a înfruntat proba cea mai dură: Holocaustul. Este un adevăr cunoscut

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro
Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

Seria "*Cambridge Companion*" >>Cambridge University Press>>

resurse esenţiale în cunoaşterea şi aprofundarea marilor

nume ale istoriei spirituale şi culturale universale >>

monografii complete, bibliografii actualizate

şi totuşi permiteţi-mi să repet că, la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial, numărul evreilor, deşi peste tot se împuţinase, în Albania a crescut aproape de zece ori. Mi-am permis să reiau acest exemplu pentru că popoarele au nevoie de modele, iar noi sîntem astăzi aici pentru a promova aceste modele.

Publicarea, în ultima vreme, a unor documente (datate 1944, *n. trad.*) aparţinînd guvernului de la Tirana şi puterilor aliate în care li se cerea ocupanţilor germani să renunţe la maltratarea evreilor albanezi deoarece vor apărea probleme cu populaţia locală arată cît de unanim era îmbrăţişată cauza evreilor în Albania.

2. Pentru a înţelege mai bine cum a fost posibil ca această armonie interconfesională dintr-o ţară atît de mică precum Albania să se confrunte cu aspra realitate istorică şi din această confruntare să rămînă nealterată pînă astăzi, permiteţi-mi să vă amintesc foarte pe scurt cele întîmplate în această ţară apropo de religie.

Prima confesiune îmbrăţişată de albanezi, catolicismul, aproape concomitent cu vecinii noştri italieni, a fost şi singura preţ de aproape o mie de ani. Desprinderea bisericii romane de cea bizantină, cu o linie de demarcaţie străbătînd teritoriul Albaniei, avea să aducă prima convertire a unei părţi a catolicilor albanezi la ortodoxie. Cîteva secole mai tîrziu, cucerirea întregii peninsule de către Imperiul otoman a adus, împreună cu armata şi administraţia, şi o religie nouă: islamul.

La islamism nu s-a convertit doar o parte a albanezilor. Fenomenul a fost general în peninsulă. Au devenit musulmani o parte a slavilor şi a grecilor. Catolicii albanezi au fost prima mare populaţie catolică supusă stăpînirii otomane. Ei au încercat să-şi păstreze relaţiile cu lumea creştină europeană. Ne putem imagina doar prin ce calvar îngrozitor au trecut şi ce martiraj nesfîrşit a fost viaţa catolicilor albanezi, cumplit şi tragic izolaţi într-un imperiu complet străin pentru ei.

Ortodocşii albanezi, desprinşi deja de catolici, au încercat, la fel ca şi aceştia, să păstreze nestinsă flacăra libertăţii şi a albanismului. O nouă complicaţie a apărut în viaţa ortodocşilor albanezi în secolul al XIX-lea şi în secolul XX, după eliberarea Greciei de sub puterea otomană. O idee grotescă, clocită în cercurile pan-elene, şi anume că ortodocşii balcanici ar fi greci şi nu ar avea altă etnie, a otrăvit relaţiile dintre credincioşii greci şi cei albanezi. Aceştia din urmă au demonstrat, prin opera lor, prin acţiunile şi, uneori, prin jertfa lor, că sînt ortodocşi de altă naţionalitate. A trecut atîta vreme şi, din nenorocire, o asemenea idee absurdă continuă să supravieţuiască în Grecia de astăzi, membră a Uniunii Europene.

Musulmanii albanezi, adepţii celui mai nou cult religios, au fost obligaţi să reziste uneia dintre cele mai dure probe istorice. Aderînd la islamism, religia oficială a imperiului, musulmanii albanezi, favorizaţi de administraţia otomană, ar fi putut să-i considere inferiori şi să se distanţeze de fraţii lor creştini. Acesta ar fi fost sfîrşitul armoniei interconfesionale în Albania şi, poate, sfîrşitul Albaniei înseşi.

Dar musulmanii albanezi nu au reacţionat aşa. Şi nu numai atît. Pentru a arăta clar că şi-au schimbat numai credinţa, nu şi naţionalitatea, ei, la fel ca şi înainte, au luat parte la toate marile evenimente naţionale alături de creştini. Au făcut parte din toate organizaţiile oficiale sau secrete, din comitetele naţionale şi au luptat în cadrul răscoalelor împotriva statului otoman. Asemeni creştinilor, s-au jertfit şi ei, trecînd chiar prin suplicii mai grele, deoarece, cînd era în joc soarta Albaniei, ei au trebuit să aleagă între religie şi naţiune.

Independenţa ne-a găsit într-un haos teribil. Şi totuşi, chiar şi în această anarhie balcanică de pomină, într-un context în care principatele albaneze erau profund divizate, cu programe, steaguri, episcopi, imami, feudali, poeţi şi bandiţi proprii, pe scurt, chiar şi atunci cînd albanezii păreau a nu dori altceva decît să se încaiere unii cu alţii, conflicte religioase, cu rare excepţii, nu au existat.

Una dintre explicaţii, să spunem chiar unul dintre secretele prin care haosul a fost depăşit şi regimul regelui Zogu a reuşit în scurt timp să facă ordine în Albania a fost legiferarea reglementărilor referitoare la relaţiile dintre cele trei culte religioase cu statul albanez. Deşi elaborate cu trei sferturi de secol în urmă, aceste reglementări s-au dovedit a fi printre cele mai bune legi în domeniu nu numai din Albania, dar şi din Europa. Şi lucrurile au stat aşa pentru că legea respectivă s-a sprijinit pe tradiţiile despre care am vorbit mai sus. Profit de ocazie pentru a le sugera autorităţilor albaneze ca, în procesul legislativ actual, să consulte şi vechea legislaţie.

3. Istoria armoniei interconfesionale din Albania nu este o istorie idilică. În fond, ea a fost şi a rămas dramatică. Nu mă refer acum la asemenea momente, cum ar fi farsa tragicomică a interzicerii cultelor religioase de către regimul comunist. Nici la blestemul care, în numele bisericii, a lovit limba albaneză şi pe ortodocşii albanezi. Şi nici la răscoala pro-turcă a lui Hadji Qamil. Istoria a fost dramatică, pentru că a fost mai mereu înţesată de mari pericole.

Astăzi, în Albania democratică, toate primejdiile la care mă refer sînt iar la ordinea zilei. Aşa cum sînt, de altfel, în Europa şi în lumea întreagă. La urma-urmei, datorită acestor riscuri ne-am adunat noi astăzi aici, pentru a vorbi despre ele.

Armonia religioasă, pe cît este de uluitoare ca şi construcţie, pe atît este de fragilă. Ajunge să apară o fisură mai serioasă, e suficientă radicalizarea unuia dintre culte pentru ca întregul edificiu să se prăbuşească.

În cazul Albaniei, cele trei religii sînt, după cum am mai spus, legate strîns de naţiune, de însăşi existenţa ei. Drept pentru care nu ne sînt permise nici un fel de acte iresponsabile, de ignorare sau de neglijare a stării acestei construcţii. Şi ne sînt cu atît mai puţin permise pasiunile meschine şi părtinitoare, ca să nu mai amintesc de provocări şi de provocatori.

Trebuie să avem clare, în primul rînd, chestiunile esenţiale, cele pe care viaţa şi istoria le-au stabilit o dată pentru totdeauna şi care nu mai trebuie repuse în discuţie. Toate popoarele civilizate procedează aşa. Nici o ţară care se consideră ca atare nu-şi face şi reface la nesfîrşit fundamentele naţionale, precum nomazii.

La baza chestiunii confesionale în Albania stă faptul că toate cele trei credinţe principale sînt la fel de importante şi la fel de legale. Catolicii, chiar dacă sînt mai puţin numeroşi, reprezintă primul cult religios al albanezilor. Astfel fiind, ei au o tradiţie exemplară în istoria şi cultura noastră. Astfel fiind, ei au dăruit poporului albanez simboluri şi însemne esenţiale, începînd cu Gheorghe Kastrioti Skanderbeg şi terminînd cu Maica Tereza. Pe scurt, ei au fost puntea cea mai veche, nicicînd surpată, care a legat Albania de Europa. Musulmanii albanezi, deşi sînt adepţii celei mai tinere religii din Albania, nu sînt mai puţin legitimi. Această legitimitate este dată nu numai de faptul că sînt cei mai numeroşi, dar şi de contribuţia lor la fel de importantă la eliberarea şi emanciparea poporului nostru.

Ortodocşii albanezi, la fel ca şi catolicii şi musulmanii, au fost o componentă permanentă a corpus-ului naţional de-a lungul tuturor furtunilor pe care acesta le-a avut de înfruntat. Confuziei de neiertat legate de naţionalitate, ei i-au opus contribuţia lor enormă la Renaşterea Naţională Albaneză, alături de fraţii catolici şi musulmani.

Această armonie între cele trei culte religioase, fără a uita cea de-a patra comunitate, cea a bectaşiilor, nu este dictată de un pragmatism disperat. Şi nici de o retorică poetică sau de o psihoză pacifistă, revendicînd pace şi echilibru acolo unde acestea nu există.

Această armonie şi această legitimitate sînt o realitate, o realitate organică. Albania este o ţară cu trei confesiuni. Dar ea nu poate să se identifice cu nici una dintre ele. Dacă nu sîntem convinşi de acest adevăr, atunci nu credem nici în raţiunea noastră de a exista, în raţiunea Albaniei de a exista. În consecinţă, trebuie să fim convinşi că respectul reciproc dintre cele trei confesiuni este ceva nepreţuit în această ţară. Nu trebuie permis nimic care să ducă la învrăjbirea lor. Nici o provocare a laicilor împotriva credincioşilor. Sau a credincioşilor împotriva laicilor. În fine, nici un conflict în care cele trei culte să fie atrase împotriva statului.

Din păcate, în ultimii ani, în anii de democraţie, au fost înregistrate unele tentative de a aduce vrajbă printre noi. Cele mai grave divergenţe sînt acelea care privesc raportul religiei cu naţiunea. Împotriva tradiţiei, au existat încercări de a opune religia naţiunii. Apropo de intrigile cercurilor clericale din Grecia de a le nega ortodocşilor albanezi naţionalitatea, trebuie spus că aceasta este o chestiune gravă, care nu ajută deloc la edificarea unei bune vecinătăţi în Balcani. Sperăm că guvernul grec îşi va exercita, pe cît posibil, influenţa asupra respectivelor cercuri pentru a corecta această confuzie.

Apariţia unui curent radical în comunitatea musulmană din Albania a neliniştit în ultima vreme nu numai opinia publică, dar, cum s-a văzut în mass-media, chiar şi pe reprezentanţii acestei comunităţi. Cred că acest conflict iese din cadrul religios chiar din clipa în care atinge raporturile cu naţiunea. În scrieri şi declaraţii, rare, ce-i drept, dar foarte explicite, în presă şi pe Internet, sînt lansate idei care neagă pe faţă naţiunea albaneză, în numele unei alte naţiuni, cea islamică. Sîntem siguri că o asemenea afirmaţie nu poate avea susţinerea majorităţii tinerilor islamişti albanezi, unii dintre ei cu studii în ţările arabe.

Ca şi în chestiunea pan-elenismului, adesea însoţită de prozelitism în cazul emigranţilor albanezi, şi în cea a pan-arabismului avem de-a face cu o încercare de reducere a naţiunii albaneze. Altfel spus, avem de-a face cu o versiune *soft* de dezmembrare a ţării. O altă tentativă periculoasă, întîlnită mai cu seamă în propaganda antialbaneză, este denaturarea noţiunii de drepturi ale omului, care sînt identificate doar cu cele religioase. Ani şi ani la rînd propaganda lui Miloşevici s-a străduit să convingă lumea că lupta albanezilor din Kosovo pentru drepturi civile nu este altceva decît o izbucnire religioasă a musulmanilor albanezi împotriva creştinismului sîrbesc.

Nu este greu de imaginat astăzi cît de tragic ar fi fost pentru Kosovo dacă s-ar fi căzut în această capcană şi, în locul libertăţii propriu-zise, kosovarii ar fi revendicat libertate religioasă, iar în loc să se opună criminalilor sîrbi, ar fi declarat război creştinismului balcanic. Un popor îndepărtat, din Munţii Caucazului, cel cecen, plăteşte acum scump o asemenea confuzie.

O altă problemă legată de presiunea radicală religioasă este tentativa de a utiliza în interes propriu istoria ţării. Neînţelegerile dintre fundamentalişti pot duce la falsificarea istoriei Albaniei într-o asemenea măsură încît să se nege rădăcinile, autohtonia poporului albanez pe teritoriul naţional, numai şi numai pentru a-i combate pe creştini. Noi ştim ce se poate întîmpla în Balcani cînd asemenea teze ies din paginile istoriei şi se transformă la iuţeală în tragedii umane. Pe baza unor asemenea teorii populaţia *ceamă* (albanezi din nordul Greciei, *n. trad.*) a fost strămutată, cu şaizeci de ani în urmă, din căminele ei. Sau cînd, din Iugoslavia lui Rancovici, au fost alungaţi în Turcia 300.000 de albanezi din Kosovo. În fine, în pragul secolului XXI, am văzut cu ochii noştri cum au fost izgoniţi aproape un milion de albanezi din Kosovo.

Întorcîndu-ne la ideea armoniei interconfesionale din Albania, cred că este vremea ca statul albanez să asigure o bază constituţională legală acestei armonii. Instituţiile religioase, lăcaşele de cult, şcolile, fundaţiile, clericii albanezi sau străini care slujesc în ele, finanţarea internă sau externă, toate acestea nu pot fi lăsate la voia întîmplării, ci trebuie reglementate prin lege.

Prin urmare, statul trebuie să ia măsuri pentru ca autocefalia bisericii ortodoxe albaneze să devină fapt împlinit.

Şi tot în acest context, ca rezultat al faptului că poporul albanez are trei confesiuni şi patru comunităţi religioase, statul albanez trebuie să interzică, prin măsuri constituţionale, participarea Albaniei la alianţe sau ligi confesionale, deoarece fiecare asemenea alianţă neagă ideea de bază a laicităţii Republicii şi pune pe poziţii de inferioritate, discriminatorii, celelalte confesiuni.

Statul albanez trebuie să reafirme principiul laicităţii Republicii, subliniind ideea că religia trebuie exclusă din stat şi din politică.

Ţara noastră şi-a ales propriul drum şi propria orientare către familia sa naturală, familia popoarelor europene. Astăzi ea face parte din frontul antiterorist şi combate terorismul, acest flagel care vizează întreaga lume şi toate religiile.

Ţara noastră se află acum într-o zonă care s-ar putea numi „curtea exterioară" a Europei. Ţările care, asemeni nouă, aşteaptă integrarea îşi oferă propria contribuţie casei comune europene. Contribuţia noastră, armonia interconfesională, este cel mai clar mesaj al prieteniei şi înţelegerii pe care Albania îl trimite astăzi familiei europene.

Prezentare şi traducere
Marius DOBRESCU

DEBUT EDITORIAL

F
editura
fabulator

MICI INFAMII
de
CARMEN POSADAS

traducere
Radu Niciporuc

fabulator2003@yahoo.com
tel-fax 3301385

F
PREMIUL PLANETA 1998
Carmen Posadas
Mici infamii

Radio Total 96.9 FM

Despre oroare, amintire şi solidaritate

VALENTIN PROTOPOPESCU

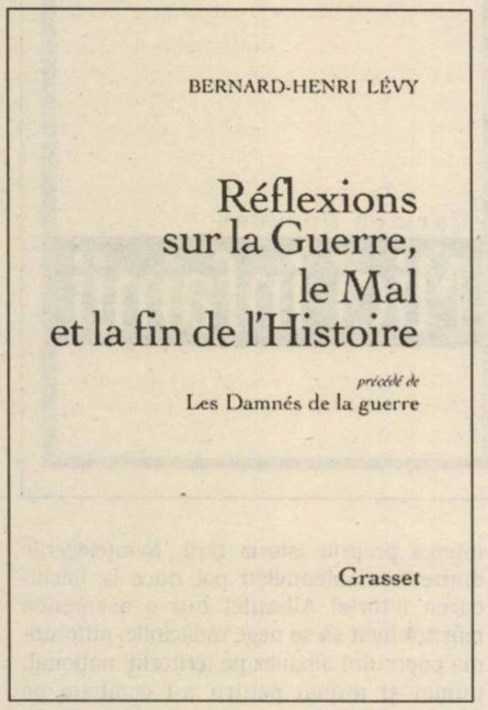

BERNARD-HENRI LÉVY

Réflexions
sur la Guerre,
le Mal
et la fin de l'Histoire

précédé de
Les Damnés de la guerre

Grasset

Jurnalistul şi abominabilul

Cum poţi să scrii despre oroare? Cum poţi să fixezi în memorie ceea ce aducerea aminte refuză să păstreze? Răul, durerea, moartea, pe scurt inumanul – cum poate fi el păstrat în proximitate fără să te contaminezi ireversibil? Şi totuşi, sînt oameni pentru care acest gen de exerciţiu al memoriei înseamnă foarte mult. Uneori, chiar totul...

Aceste gînduri îmi vin în minte şi se transformă în scriitură pe măsură ce meditez la cartea lui Bernard-Henri Lévy **Reflecţii asupra războiului, răului şi sfîrşitului istoriei** precedate de **Blestemaţii războiului***. M-am înhămat la tălmăcirea ei în româneşte fără să ştiu că ea îmi va prilejui o experienţă unică, dezastruoasă şi regeneratoare deopotrivă. Este o carte plină de orori, în care răul s-a concentrat cu tot potenţialul său de distrugere, dezagregare şi uitare. Dar este şi o carte în care autorul elogiază ideea de mărturisire, atît de proprie jurnalismului militant: să călătoreşti, să ajungi în cele mai fierbinţi zone de conflict ale globului, mai toate localizabile în Lumea a Treia, să monitorizezi războiul şi să consemnezi tot ceea ce vezi, auzi şi afli. Jurnalistul ca ferment şi garant al memoriei. Oroare şi amintire, năprăsnicia răului şi, ca antidot, recursul la aducerea aminte. Jurnalistul ca ultim aventurier, ca martor necesar, dedicat cauzei umanului şi luptînd efectiv pentru ca numele omului diminuat existenţial, batjocorit şi ucis să nu fie uitat, să nu se piardă. Bangladesh, Sudanul de Sud, Burundi, Angola, Columbia, Rwanda, Bosnia, Kosovo, Afganistan – iată traseele parcurse fără răgaz, timp de treizeci de ani, de freneticul jurnalist care este Bernard-Henri Lévy.

Pricina aventurii

De ce a făcut asta? De ce nu i-au fost îndeajuns gloria, bogăţia şi confortul? De ce nu s-a mulţumit cu farmecul Parisului, cu reflectoarele platourilor de televiziune, cu birourile elegante ale marilor editori? El, un apreciat filozof, un scriitor de succes, un om de atitudine şi de teorie. De ce şi-a riscat viaţa, trecînd din tranşee în tranşee, în Kosovo, la Saraievo, părăsind ascunzătoare după ascunzătoare, împreună cu comandantul Massud în Panchirul afgan? De ce l-a căutat pe cel mai invizibil om din Columbia, pe Carlos Castano, spre a-l intervieva, de ce l-a contrazis sinucigaş, după cum l-a contrazis aproape iresponsabil şi pe John Garang, unul dintre cruzii seniori ai războiului din Sudanul de Sud, riscînd efectiv o puniţie radicală? *De ce?*

Pentru că – şi fără nici o metafizică absconsă ori fals abisală – problema răului, a războiului şi a injustiţiei l-a obligat să mărturisească. Răul, cu toată zestrea de orori şi hîde chipuri ale sale, nu este o temă rezervată speculaţiei. Nu este un subiect al dezbaterii obiective, o entitate epistemică avînd statut neutru, tocmai propice evaluării, tocmai bună să fie interpretată cu răceala şi detaşarea specifice ştiinţei. Cînd aproape trei sferturi din omenire trăieşte la limita subzistenţei sau în proximitatea acută a morţii, experienţa acestei realităţi nu te poate lăsa indiferent. În plus, dacă nu eşti un monstru moral, contactul cu ea te şi modifică lăuntric. Şi nu este vorba, desigur, despre complezenta ori chiar sincera solidaritate cu victimele, despre faptul că, om fiind, măcar în gînd, măcar în suflet, nu ai cum să nu te simţi alături de nefericiţii tutsi care sînt măcelăriţi de îngrozitorii hutu; desigur, om fiind, nu poţi să ignori că sudanezii din sud sînt transformaţi în sclavi de către miliţiile paramilitare spre a fi vînduţi familiilor arabe bogate din nord; fireşte, om fiind, nu ai cum să nu vibrezi în faţa faptului că micuţii rwandezi sau sri-lankezi sînt înrolaţi, instruiţi şi transformaţi în ostaşi de nădejde, gata să fie aruncaţi în focul primei linii a frontului, ei putînd deveni ucigaşi mai neînduratori decît adulţii; bineînţeles, om fiind, nu poţi să nu fii alături de sărmanii ţărani-indieni din Quebrada Nain, cei care şi-au văzut rudele torturate, asasinate, batjocorite...

Numai că toate bunele noastre sentimente nu fac doi bani în faţa realităţii pure şi dure. Manifestăm exclusiv o solidaritate abstractă, de principiu. Regretăm şi atît. Chiar şi umanitarii, combatanţii de teren ai marilor ONG-uri internaţionale şi naţionale, fireşte, toate provenind din statele nord-atlantice, pînă şi ei, în ciuda contactului efectiv cu realitatea mizeriei, a morţii şi a suferinţei, nu înţeleg decît prea puţin din ceea ce se întîmplă cu-adevărat. *Reflexivitatea lor e una abstractă*. Îşi fac cu durere datoria, uneori riscîndu-şi viaţa, dar nu mai mult. Oricum, e un risc calculat şi asumat. Victimele nu asumă, nu calculează niciodată nimic. Nu sînt niciodată întrebate dacă doresc să aleagă. Chiar şi jurnaliştii frenetici, cei care nu pot trăi fără descărcarea adrenalinei, cei dependenţi ca de drog de spectrul propriei morţi, pînă şi ei rămîn exteriori faptelor ca atare. Şi asta pentru că războiul, crima şi moartea sînt conaturale condiţiei omeneşti. Aventura tuturor acestora, deşi reală, deşi demnă de laudă, este una teoretică, deoarece ei se pot retrage oricînd doresc. Cînd gluma se îngroaşă, umanitarii şi presa părăsesc zona de conflict. Doar nebunii şi posedaţii rămîn, în contul propriului risc. Dar şi ei sînt liberi, la o adică, să se retragă. Ceea ce victimele, în speţă localnicii, nu pot face niciodată. Ca la Saraievo, o imensă închisoare sub cerul liber. Ca la Khartum. Şi aici intră în joc diferenţa, inegalitatea, prăpastia dintre două lumi: una civilizată, bogată, apărată şi liberă, cealaltă mizeră, sălbatică, nesigură şi subjugată. *Lumea noastră, lumea lor*. A blestemaţilor războiului, a găurilor negre.

Cînd istoria nu se grăbeşte să moară

Istoria nu s-a sfîrşit, după cum profeţea Hegel, istoria e departe de-a fi intrat pe o linie moartă, după cum interpreta Kojeve textul hegelian, istoria nu şi-a atins punctul de maximum o dată cu prăbuşirea Zidului Berlinului, aşa cum ne garanta Fukuyama. Hegelienii s-au înşelat. Istoria merge înainte, sprijindu-şi energia pe relativitatea condiţiei omului, pe pornirea irepresibilă a acestuia de a ucide şi de a pîngări prin distrugere. Istoria este aici şi-şi rîde de noi, dar o face cu chipul hîd al morţii – întotdeauna al morţii altora. Sau, dimpotrivă, poate că istoria a murit, iar ceea ce se întîmplă în Burundi şi Rwanda, războaie uitate, fără pricină actuală şi fără consemnări oficiale, nu sînt altceva decît indicii ale postistoriei în care lumea a intrat. Doar că acele conflicte anonime şi fără miză reprezintă apogeul ideii de război, căci oamenii mor şi nimănui nu îi mai pasă. Ei mor fără identitate, fără groapă, fără slujbă. Rudele nu îi mai găsesc pe cei dispăruţi, iar povestirea morţii lor nu mai este spusă de nimeni – pentru că nimeni nu o mai ştie. („Prin... memorial, li se restituie dispăruţilor demnitatea umană. Viaţa a pierdut în faţa morţii, dar memoria cîştigă în lupta ei împotriva neantului" – Tzvetan Todorov, **Memoria răului, ispita binelui**.) Iar uitarea aceasta poate că este chiar sfîrşitul istoriei – o istorie din care umanul a fost abolit şi a cărei substanţă e reprezentată exclusiv de moartea anonimă a omului. Poate exista ceva mai îngrozitor?

Iată de ce Bernard-Henri Lévy a călătorit în toate aceste zone gri sau negre ale globului unde se moare cinic sau indiferent şi unde nu e nimeni care să consemneze. Şi-a asumat acest risc cu inconştienţă, atunci cînd era foarte tînăr, aproape maoist, şi cînd credea că sarcina jurnalistului nu constă în a informa obiectiv, ci în a influenţa subiectiv evenimentul. A făcut-o din ce în ce mai conştient, maturizîndu-se pe măsură ce descoperea că există realităţi umane extrem de îndepărtate de imaginea noastră, a occidentalilor, cu privire la moarte, război, durere şi memorie. A învăţat să evite falsa măreţie şi bravură a războiului, să citească printre rîndurile unei literaturi care, glorificînd conflictul şi eroismul, celebrează de fapt o minciună cumplită – iar adevărul este că în război nu există nici curaj, nici inteligenţă şi nici virtute morală, ci doar pura şi instinctiva frică.

A polemizat cu filozofii şi scriitorii războiului, indiferent că aceştia se numesc Hegel, Clausewitz, Hemingway ori Malraux. A respins vehement orice cosmetizare, fie şi estetică, a imaginii reale a războiului. A ştiut să fie autocritic, să se demitizeze pe sine, să se analizeze fără cruţare, atunci cînd s-a surprins că minte prin declaraţiile fals modeste şi fals solidare cu victimele zonelor de conflict: „Da, am fost ACOLO, am riscat, dar am facut-o pentru ca întreaga omenire să ştie că pe lume există şi durere, şi bestialitate, şi atrocităţi anonime. Eu doar le-am numit şi am semnat în locul celor care nu ajung să povestească supliciul". „De fapt, spune Lévy, nu m-am dus în bătaia puştii sau nu am înfruntat bombardamentul pentru localnici, pentru bieţii blestemaţi ai războiului, ci am făcut-o pentru mine însumi, pentru gloria şi notorietatea mea, pentru toate aceste *flash*-uri şi interviuri şi premii cu care sînt onorat astăzi, la Paris."

Iată adevărul, cumplita realitate – dar e o realitate indirect lipsită de egoism, cîtă vreme imaginea egolatră a reporterului de război nu este una reductivă, autofagă, reflexivă, ci dimpotrivă, una cu-adevărat tranzitivă, deschisă, dialogală. Prin riscul personal, jurnalistul încetează să mai fie el, biată entitate indiferentă, bună să fie consumată de foamea de senzaţional a presei mondene, transformîndu-se astfel într-un releu de comunicare a inumanului în eterul omenirii civilizate. Iar comunicarea slăbeşte, diluează, dezleagă trăinicia ororii, lipsind răul de veşnicia pe care năzuia să o întroneze. Munca jurnalistului stă în formularea narativă a speranţei că nu este totul pierdut – chiar dacă realitatea imediată îl contrazice. În fond, a informa, a da de ştire coincide cu a împiedica definitivul morţii să se transforme în realitate generalizată.

Reporterul şi omenescul

Aceasta a fost miza urmărită de Bernard-Henri Lévy prin strîngerea laolaltă a reportajelor sale de război. Analizîndu-şi slăbiciunile, detaşîndu-se de ele pe cît este omeneşte posibil, francezul a izbutit să contureze o hartă a ororii credibilă, realistă şi reperabilă în concret, evitînd astfel să semneze o banală şi strălucită egografie. Cel care va citi această carte nu va mai putea fi ca înainte. O schimbare în alt sens decît acela în care te metamorfozează o carte despre, să zicem, îngeri. Aici nu e vorba despre o investigaţie speculativă, lipsită de risc personal. Aici nu întîlneşti un balet sofisticat în marginea unor entităţi teoretizabile. Dimpotrivă, lectura acestor pagini te obligă la reflecţie şi la transformare de sine, căci pedagogia atrocităţii nu coabitează automat cu nevroticul confort al lui „nu ştiu, nu mă interesează, nu e treaba mea". Ba e treaba tuturor, mai cu seamă a statelor şi naţiunilor aşa-zis istorice, tehnologice, civilizate. Umanul este o afacere comunitară, e o chestiune de interes planetar. Dacă se moare la Bujumbura, dacă femeile musulmane sînt violate în Bosnia, dacă o şcoală e bombardată la Khartum, dacă se prăbuşeşte WTC-ul – lucrul acesta mă priveşte direct, fără rest. Umanismul, ca să înceteze a mai fi o formulă abstractă, trebuie să primească adeziunea vie a majorităţii inşilor adulţi şi responsabili de pretutindeni. Altfel, totul e inutil. Dacă un om este ucis la Quebrada Nain, Marx nu-mi mai spune nimic. Dacă un sîrb este linşat în Kosovo, Platon mă lasă rece. Nu prin conferinţe internaţionale şi întîlniri la nivel înalt se poate lupta eficient contra războiului. Ci prin acţiune decisă, prin presiuni constante şi dure asupra propriilor guverne, astfel încît războiul să înceteze a mai fi o afacere mai profitabilă decît pacea. De ce să nu investim în propria noastră linişte, dacă una dintre consecinţele directe ale acestei optici ar fi tocmai ajutorarea unor semeni de-ai noştri aflaţi în suferinţă?

Există soluţie?

Înainte vreme, în tinereţea lui ultrastîngistă, autorul **Reflecţiilor asupra războiului, răului şi sfîrşitului istoriei** precedate de **Blestemaţii războiului** era convins că soluţia mîntuirii ţărilor sărace de sub exploatarea marelui capital consta în lupta împotriva mondializării. Internaţionalizarea economiei, aceasta era ţinta, acolo se afla sursa răului. Statele Lumii a Treia să se scuture o dată de sub asuprirea imperialismului de trust. Astăzi, ajuns la deplina maturitate, B.-H. Lévy a înţeles că singura şansă ca proliferarea războiului să fie domolită şi pusă sub control constă tocmai în extinderea procesului de mondializare. Devenite feude ale economismului occidental planetarizat, *găurile negre* vor înceta să mai secrete conflicte şi genociduri, căci securitatea Vestului prosper va fi mai importantă decît ignorarea urii şi a resentimentului ce domnesc astăzi în acele spaţii blestemate. Banal adevăr: cei bogaţi nu se vor sfîşia niciodată, prosperitatea leagă mai abitir decît sărăcia (vezi cazul american, o naţiune coagulată în jurul ideii de bogăţie a tuturor). Religia ca opium al naţiunilor: da, al naţiunilor sărace. Nu e de imaginat un kamikaze care să fie mulţumit cu viaţa de aici. Eternitatea nu este promisă decît disperaţilor. Ben Laden nu are nici o şansă de a-i fanatiza pe suedezi. Dacă mizerie nu (mai) este, războiul, răul şi sfîrşitul istoriei se anulează reciproc la nivelul unei conştiinţe planetare apte a secreta permanent acţiune: prevenire, eradicare, control.

Utopie sau uchronie? Un alt autor evreu, de astă dată de naţionalitate română, Henri Wald, ar fi spus: mai bine utopie. Cred că nici Bernard-Henri Lévy nu a gîndit diferit în excepţionala carte de faţă. Mai bine undeva (cîndva) decît nicicînd (oriunde)... De aceea vă invit să reflectaţi la mesajul acestor pagini ca şi cum de voi ar depinde încetarea imediată a ororilor din întreaga lume, oriunde s-ar petrece. Să încercăm. Să ne amintim, în caz că am uitat, că viaţa omenească este cel mai important lucru cu putinţă, în ciuda scepticismului acelui Cioran din anii '30, care nu dădea doi bani pe „prejudecata" aceasta...

■

---

* *Lucrare apărută în 2001 la Grasset, Paris; traducerea românească este în curs de apariţie la Editura Trei din Bucureşti.*

Drumul nou spre servitute

CARMEN MUŞAT

Un spectru bîntuie prin România zilelor noastre: spectrul partidului unic, uşor recognoscibil de către cei care l-au cunoscut în „floarea vîrstei", cînd seducător, cînd, în egală măsură, respingător pentru mai tinerii care au aflat despre el, indirect, din povestirile celor mai în vîrstă, sau, incomplet, din manualele de istorie.

Două sînt formele sub care acesta se insinuează treptat în existenţa noastră cotidiană: în primul rînd, în jurnalele de ştiri ale televiziunilor controlate de oamenii puterii, ca şi în publicaţiile aservite aceloraşi, ni se sugerează ideea că partidul unic este o necesitate (sub)înţeleasă, singura formulă politică aptă să instaureze ordinea (?!) într-o societate „ameninţată" de proliferarea necontrolată a libertăţilor de tot felul (necontrolată de partidul aflat încă la putere, desigur). În al doilea rînd, mentalitatea conform căreia înregimentarea politică este o condiţie *sine qua non* a reuşitei în diverse domenii recîştigă terenul pierdut o dată cu prăbuşirea regimului comunist.

Înainte de decembrie 1989, apartenenţa la partidul comunist era aproape obligatorie pentru promovarea profesională, pentru ocuparea unui post mai bun, pentru obţinerea unei locuinţe, chiar şi pentru petrecerea concediului în condiţii mai bune (existau hoteluri ale sindicatelor şi hoteluri ale partidului, acestea din urmă cu circuit închis, unde doar membrii de partid din eşaloanele superioare ale conducerii aveau acces). Înregimentarea se făcea pe bandă rulantă, etapele parcurse – de la şoimii patriei la pionieri, utecişti şi, în final, membri de partid – avînd drept unic scop convertirea unei copleşitoare majorităţi a populaţiei la „religia" comunistă. Chiar dacă cei mai mulţi dintre membrii de partid erau doar masă de manevră (ca şi restul populaţiei), se sugera astfel unanimitatea „în cuget şi simţiri" a „poporului", care legitima, prin adeziunea sa masivă la ideologia comunistă, politica partidului şi a secretarului său general. Cei care refuzau să îngroaşe rîndurile partidului erau priviţi cu suspiciune, iar şansele lor de promovare erau aproape inexistente. De voie, de nevoie, din oportunism sau din dorinţa de a trăi mai bine, cei mai mulţi au cedat şi s-au înscris în partidul comunist. Prea puţini au fost cei care – mai ales după 1970 – au devenit membri de partid din convingere sau din raţiuni doctrinare.

Ce se întîmplă acum, după 14 ani de regim democratic, şi de unde apetitul nestăvilit al unora dintre contemporanii noştri de a se înscrie în rîndurile unui partid care-şi spune social-democrat, dar care nu are, în fapt, nimic de-a face cu doctrina democraţiei sociale?

Dacă înainte de 1989 nu exista alternativă politică, astăzi, deşi pe scena publică evoluează partide diverse, oamenii se lasă prea uşor păcăliţi de un partid care şi-a perfecţionat tehnicile de manipulare pentru a rămîne la putere cît mai mult. Şi, dacă vrem să aflăm răspunsul la întrebarea „cum a fost cu putinţă menţinerea la putere a partidului comunist şi a agramatului său secretar general?", este suficient să privim în jurul nostru la graba şi entuziasmul cu care unii dintre concetăţenii noştri se înghesuie să semneze adeziuni pentru partidul aflat astăzi la putere, la resemnarea cu care alţii dau din umeri a neputinţă, cauţionînd astfel un regim profund corupt, sau la indiferenţa aproape iresponsabilă cu care alţii trec nepăsători pe lîngă scandaluri de corupţie ori pe lîngă acuze de fraude (electorale şi nu numai).

Ne comportăm din ce în ce mai puţin ca o societate preocupată de interesul comunitar şi părem din ce în ce mai evident absorbiţi de mărunte interese personale. Reacţionăm doar atunci cînd cineva ne afectează în mod direct şi tăcem cînd altcineva, în imediata noastră apropiere, este lovit sau nedreptăţit. Acceptăm prea uşor şi prea des minciunile şi aroganţa celor care au impresia că puterea lor e absolută şi eternă, rîdem superior, în cerc restrîns, de prostia crasă a multora dintre cei care ne conduc, dar ne ferim să protestăm public şi ne mulţumim doar să ironizăm, zîmbind subţire. Şi iată-ne angajaţi, pe nesimţite, pe drumul spre servitute, angajaţi într-o competiţie a salvării pe cont propriu. Sistemul şcolar preuniversitar e la pămînt, profesorii sînt nepregătiţi şi manualele oferite de minister sînt proaste? Nu-i nimic, angajez meditatori pentru copilul meu sau îl duc la o şcoală străina! Televiziunea publică este aservită partidului aflat la guvernare? Nu-i nimic, aleg un alt post (eventual Discovery sau BBC)! Condiţiile din spitalele româneşti sînt umilitoare deopotrivă pentru medici şi pacienţi? Nu-i nimic, mă duc la o policlinică particulară sau, şi mai bine, în străinătate! Condiţiile de cazare din hotelurile româneşti sînt proaste? Ei şi îmi petrec vacanţa afară! Oraşul e plin de afişele candidaţilor partidului de guvernămînt, ca şi cum nu ar exista contracandidaţi? Ce dacă, oricum nu votez!

Există întotdeauna o alternativă, desigur, şi e îmbucurător că unii pot recurge la soluţii alternative. Mai trist este însă că, dincolo de opţiuni personale şi de posibilităţi individuale, mai mari sau mai mici, nimic altceva nu pare să ne mai intereseze, nici o cauză în care nu sîntem direct implicaţi nu ne priveşte. Am devenit apatici, indiferenţi şi pragmatici şi nici nu ne dăm seama că, profitînd de apatia noastră, Partidul se insinuează în toate, „în cele ce sînt şi-n cele ce mîine vor rîde la soare, în firul de iarbă şi-n bobul mărunt", revărsîndu-se omniprezent şi atotputernic de pe ecranele televizoarelor, din aparatele de radio, rînjind cinic din paginile ziarelor şi făcîndu-ne cu ochiul de pe panourile electorale.

Noi trecem pe străzi cuminţi şi resemnaţi şi acceptăm.

Să ne mai întrebăm aşadar cum a fost cu putinţă dictatura partidului unic?

TRITONIC Tel./fax: 021.242.54.09; e-mail: tritonic@fx.ro; www.tritonic.ro; www.jurnalism.ro

sociologie
PAUL HENRI STAHL
MARIN CONSTANTIN
MEŞTERII ŢĂRANI ROMÂNI

Paul Henri Stahl, Marin Constantin
MEȘTERII ȚĂRANI ROMÂNI
Colecția SOCIOLOGIE

Lucrarea de față este o contribuție la cunoașterea unui aspect însemnat din viața trecută și actuală a satelor românești, acela al vieții și creației meșterilor țărani. Așa cum limba păstrează în compoziția ei cuvinte ce mărturisesc etapele istoriei noastre, tradițiile țărănești o fac și ele. Spre oricare din capitolele civilizației și culturii țărănești ne îndreptăm privirea, folclorul literar, obiceiurile, arta, toate ne spun cu cine ne înrudim, care este locul nostru în ansamblul popoarelor europene. Din Cuprins: *Meșterii țărani români și creațiile lor de artă; Meșteșugarii țărani din România, între tradiție și economia de piață; Discuții privind studiul culturii țărănești.*

Preț librărie: 175.000 lei ➘ Preț editură: 150.000 lei

ministeriale

MCC continuă să se disculpe

În numărul trecut al revistei noastre informam cu privire la acuzaţiile Parchetului Naţional Anticorupţie aduse unor înalţi funcţionari guvernamentali din Ministerul Culturii şi Cultelor; acuzele – deosebit de grave – priveau deturnarea unei importante sume (cca. 1.200.000 de euro!) din fondurile virate către bugetul de stat pentru restaurarea şi consolidarea unor monumente istorice şi de cult din judeţul Suceava. După comunicatul de presă difuzat în replică, în primă instanţă, MCC a revenit pe 27 mai cu noi explicaţii:

„Pentru clarificarea unor aspecte cuprinse în Comunicatul Biroului pentru relaţii cu presa al Parchetului Naţional Anticorupţie din 19.05.2004, facem următoarele precizări:

1. Unele cotidiene centrale ignoră în mod răuvoitor un aspect esenţial în interpretarea datelor furnizate de PNA, şi anume, faptul că în perioada la care se referă ancheta – 1998-2001 – gestiunea publică a fondurilor şi a problematicii restaurării şi conservării monumentelor a revenit, în mod covîrşitor, fostului Minister al Culturii condus de domnul Ion Caramitru. La preluarea mandatului ne-au surprins în mod deosebit abuzurile flagrante pe care le-am constatat în ceea ce priveşte elaborarea Programului Naţional de Restaurare a monumentelor istorice, în special faptul că atribuirea contractelor de proiectare şi execuţie se făceau, în cea mai mare parte, prin încredinţare directă, modalitate care, chiar dacă era reglementată prin acte normative, nu se justifica decît în puţine cazuri.

2. Ministerul Culturii şi Cultelor a adoptat cu prioritate o nouă strategie în materie începînd cu anul 2001, vizînd, în mod special, respectarea legalităţii, eliminarea procedurilor de încredinţare directă, restructurarea Programului Naţional de Restaurare în vederea accentuării finanţării obiectivelor la care se lucra de mai mulţi ani, creşterii ponderii monumentelor aflate pe lista UNESCO, precum şi în scopul întăririi controlului din partea Ministerului Culturii şi Cultelor privind modul în care sînt respectate normele legale şi contractele încheiate pentru fiecare obiectiv. Au fost elaborate noi reglementări şi instrucţiuni specifice în acest sens, în timp ce ministrul Culturii şi Cultelor, domnul acad. Răzvan Theodorescu, a inspectat personal cel puţin 60-70% din şantierele de restaurare în fiecare an.

Procesul nu s-a dovedit a fi simplu, mentalităţile deja consacrate, la care face referire Comunicatul PNA, lipsa specialiştilor pe întreaga ierarhie a structurilor care operează în zona monumentelor istorice datorată mai ales unui sistem de salarizare nemotivant, dar şi unui management defectuos la fostul Oficiu Naţional pentru Protejarea Patrimoniului (actualmente Oficiul Naţional al Monumentelor Istorice), au determinat abaterile şi abuzurile menţionate. Fără a face abstracţie de răspunderile ce ne revin potrivit legii, facem precizarea că persoanele citate de PNA nu sînt şi nu au fost „reprezentanţii" Ministerului Culturii şi Cultelor avînd următorul statut profesional:

- Senculeţ Aurelian, inspector de şantier – Oficiul Naţional al Monumentelor Istorice;
- Sion Gheorghe, arhitect – Institutul Naţional al Monumentelor Istorice;
- Rânjă Cristian, arhitect – LUDOCRIS SRL;
- Polizu Virgil, arhitect – POLARH SRL.

3. Este, de asemenea, important de cunoscut faptul că nici unul dintre obiectivele cuprinse în Programul Naţional de Restaurare nu depăşeşte pragul valoric de 50 miliarde lei, pentru a necesita avizul prealabil al Ministerului Finanţelor Publice sau al fostului Minister al Lucrărilor Publice, Transporturilor şi Locuinţei, astfel că introducerea acestor aspecte în comentariile pe care le fac unele cotidiene sînt de natură a distorsiona realitatea pe care o relevă cadrul juridic în materie.

4. Ministerul Culturii şi Cultelor a cooperat de la început cu autorităţile din judeţul Suceava, pe tot parcursul cercetărilor declanşate pentru elucidarea problemelor legate de restaurarea unor monumente istorice contractate de fostul Oficiu Naţional pentru Protejarea Patrimoniului, prin firma RESTACO. Rezultatele celor trei controale realizate de Ministerul Culturii şi Cultelor au fost puse la dispoziţia organelor de anchetă la cererea acestora sau din proprie iniţiativă, inclusiv Parchetului Naţional Anticorupţie. Acelaşi lucru îl vom face şi în continuare, cu convingerea că fără măsuri radicale faţă de încălcarea legii şi fără un management performant în materie – de la Ministerul Culturii şi Cultelor pînă la executant – procesul restaurării şi punerii în valoare a monumentelor istorice nu poate fi consolidat în termeni performanţi.

Biroul de presă al Ministerului Culturii şi Cultelor"

După cum se vede, problema e pasată în zona Oficiului Naţional al Monumentelor Istorice, aflat – totuşi – sub autoritatea... Ministerului Culturii!...

MONITORIZAREA MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR 2004
OBSERVATOR CULTURAL

Rubrică realizată în cadrul proiectului ***Transparenţa politicilor şi a cheltuielilor culturale publice. Monitorizarea Ministerului Culturii şi Cultelor****, sprijinit de Programul Cultural Elveţian pentru România/Pro Helvetia/SDC (Agenţia elveţiană pentru dezvoltare şi cooperare).*

5 săptămîni la Bucureşti: texte americane, spectacole româneşti

Interviu cu **Roberta LEVITOW**

Roberta LEVITOW e regizor şi dramaturg în sensul american al cuvîntului (american şi al teatrelor minorităţii maghiare din România, singurele care mai au o asemenea instituţie). A absolvit Universitatea Stanford şi a predat mulţi ani la UCLA, în California, tehnica scrisului dramatic şi cursuri de analiză de text. A lucrat cu Tony Kushner la prima parte din *Îngeri în America*, a montat piese ale lui José Rivera şi ale multora dintre colegii lor de generaţie. Promotoare a noii dramaturgii, orientate către social şi implicare comunitară, născută din ruinele şaizecioptiste, Roberta LEVITOW (profesoară acum la un colegiu privat de renume, Bennington) e una dintre cele mai tenace figuri ale teatrului generaţiei sale.

În aprilie, Roberta LEVITOW – venită în România cu o bursă Fulbright – a ţinut un atelier de dramaturgie, organizat la Teatrul ACT, în parteneriat cu *dramAcum*, la care participanţi au fost fragezi viitori (şi actuali) autori de teatru, în număr de 9.

Cît aţi stat în Bucureşti, aţi avut de-a face aproape numai cu tineri, şi numai tineri au venit la *workshop*-ul dvs.

Nu sînt Tony Kushner, vreau să spun că nu sînt dramaturg şi cu atît mai puţin unul cunoscut, nu am o operă care să mă preceadă. Cred că există cîţiva dramaturgi americani care, dac-ar putea veni aici, i-ar putea atrage pe membrii comunităţii teatrale locale. Mi se pare că lipsa de participare a dramaturgilor consacraţi la întîlnirile cu mine nu e un semn de dezinteres faţă de teatrul american. Artiştii profesionişti, inclusiv eu, urăsc să se ducă la *workshop*-uri. Într-un fel devenim mai leneşi sau, oricum, sîntem mai puţin dornici să-nvăţăm, cel puţin pînă cînd cineva ne convinge că avem ceva de-nvăţat de la el. Mi s-a întîmplat ca oamenii să mă-ntrebe dacă pot veni după ce-am stat de vorbă cu ei – pînă atunci nu mă ştiau, nu ştiau modul în care gîndesc, de unde vin şi nici operă care să mă preceadă n-am. Cu totul altceva e să te-ntîlneşti cu Eric Emmanuel Schmidt sau Jean Claude Carrière.

Ar trebui atunci ca dramaturgii să ţină astfel de cursuri?

E de-nţeles că actorii vor s-asculte alţi actori, regizorii – alţi regizori şi dramaturgii – alţi dramaturgi, e perfect natural. Dar nu cred că Eric Emmanuel Schmidt ar petrece 5 săptămîni la Bucureşti ţinînd cursuri o dată pe săptămînă – şi asta e marea diferenţă. Personalităţile atît de împlinite artistic, care-au atins un nivel în profesia lor, apar pentru o zi sau două, dar o lună nu rămîn. Eu, ca regizor, înţeleg că trebuie să negociez un punct de pornire pînă a convinge pe cineva că am ceva important de spus în ce priveşte scrisul dramatic. Cred că la fel e şi cu actorii, nu văd un mare actor venind la un *workshop* decît dacă ar fi vorba de o discuţie cu cineva la acelaşi nivel. Ştiu că pot să-mi învăţ studenţii cîteva lucruri, plecînd de la ceea ce am citit şi de la ceea ce am lucrat, dar nu mă deranjează reticenţa unora. Deşi uneori e greu de depăşit.

Oamenii de teatru nu pot lucra decît împreună

Aţi spus de mai multe ori că generaţia dvs., generaţia '68, e cea care-a plecat la luptă să schimbe faţa teatrului american. Ce încercaţi atunci să aduceţi nou şi ce-aţi reuşit?

Voiam să facem teatrul mai actual, doream ca el să reflecte lumea din jurul nostru, ca publicul să se implice, voiam piese care să vorbească despre propriile noastre experienţe. Voiam să facem din teatru o experienţă vie. E ceva ce recunosc acum aici – un pic anarhist, un pic haotic, cu mari revărsări de energie în încercarea de a repune în cuvinte lumea. Au trecut mai mult de 30 de ani de atunci – şi-am reuşit să-mbătrînim. Generaţia mea e cea a lui Sam Shepard, David Mamet şi Tony Kushner – îi cunosc pentru că au vîrsta mea şi pentru că la un moment dat am intrat în legătură cu ei sau ei făceau parte din grupuri asemănătoare din alte părţi ale ţării (care e atît de mare). Iar dacă te uiţi la opera celor care au acum 50-60 de ani, te uiţi de fapt la teatrul american. Asta am devenit, de fapt. Ne-am cîştigat locul şi vocea şi-am reuşit să redefinim ceea ce e teatrul american. Nu mai e Tennessee Williams, sîntem noi.

În schimb, n-am reuşit să schimbăm ţara, politic vreau să spun. Am putut avea o voce din punct de vedere artistic, dar nu social şi politic. Uitaţi-vă cine conduce America acum – e exact opusul a ceea ce oricare dintre noi şi-ar fi putut dori.

Pe de altă parte, teatrul e foarte conservator, e cel mai conservator dintre mediile artistice, şi asta pentru că un James Joyce poate sta în camera lui imaginîndu-şi un roman şi făcînd să se nască toate acele ex-

Omul
fără trecut
"Un film destul de trist ca să te facă să râzi
şi destul de amuzant ca să te facă să plângi"
regia: Aki Kaurismäki
Cultural
Marţi, 1 iunie, ora 22:10

plorări lingvistice care-au dat peste cap orice clişeu despre cum trebuie să fie un roman. La fel şi un compozitor, la fel un pictor – Picasso putea să rămînă închis în casă punînd pe pînză măşti africane. Oamenii de teatru nu pot lucra decît împreună, sînt legaţi unii de ceilalţi, iar lumea, în general, e foarte ataşată de felul cum mergeau lucrurile altădată. Ăsta e modul de funcţionare a teatrului, avem actori, regizori, scenografi care vor să facă în continuare ceea ce se face parcă dintotdeauna, iar dacă vrei să schimbi „ceea ce se face" de atît de mult timp, trebuie să-i tragi pe toţi după tine, inclusiv publicul.

Unde s-a produs ruptura noii generaţii de cea a dvs.?

Acum, publicul s-a săturat de Sam Shepard şi David Mamet, vrea să vadă lumea *lui* pe scenă. Ceea ce se vede acum în teatru ţine mai mult de mişcare, pune mai mult accentul pe stil, de fapt e o încercare de desprindere de textul dramatic. Sînt unii care prevăd deja moartea dramaturgiei în America, ceea ce nu se va întîmpla niciodată (dar cine ştie!). Tinerii vor să-şi vadă reprezentate propriile experienţe, propriile trăiri – care includ multe elemente străine generaţiei mele. Mult mai mult vizual, multimedia, un sentiment al apartenenţei la o cultură globală care nouă ne lipsea; noi scriam despre micile noastre universuri personale, cu tentă politică uneori, însă acum chiar poţi vedea montări cu distribuţie internaţională şi multietnică. Tinerii călătoresc mult şi pun pe picioare colaborări – există la New York o companie, se numeşte **WOW**, care lucrează pe baza unor schimburi americano-indoneziene. Cunosc o autoare dramatică ale cărei piese sînt o combinaţie de teatru cu operă, karate, arte marţiale, tot ce-ţi poţi imagina. Sînt lucruri care merg dincolo de postmodernism, intră în post-post. Teatrul nostru era unul al sensului – răspunsul postmodern era un teatru al dezintegrării, respingerea sensului, uzul excesiv al juxtapunerii, o juxtapunere intenţionat alienantă, care să blocheze pur şi simplu toată acea realitate a cauzei şi efectului. Iar publicul era obligat – aici era rolul lui – să pună ordine în acest haos.

Dar răspunsul post-postmodern la toate aceste lucruri nu ştiu cum l-aş putea numi.

Ce înseamnă acest teatru al sensului despre care vorbeaţi?

Artistul american încearcă să comunice sensul într-o economie de limbaj, iar acest tip de vocabular teatral are mai puţin de-a face cu transpunerea scenică şi mult mai mult cu stabilirea unui tip de comportament care revelează sensul *prin cuvînt*. În montările pe care le-am văzut aici, cu texte ale unor astfel de autori, mi s-a părut că aveam mai mult de-a face cu o coregrafie regizorală a sensului. E un alt tip de abordare teatrală. În America, la repetiţii se foloseşte curent o expresie: „Ai încredere în text!", iar uneori trebuie ca regizorul să-şi restrîngă viziunea, să renunţe la a adăuga mai multe niveluri de semnificaţie decît are textul, fiindcă noi credem că, mai mult decît a fi purtătoarele de sens, cuvintele au puterea de a stîrni singure reacţii interioare. Sînt modalităţi diferite de a structura semnificaţia în teatru.

Am văzut la Teatrul ACT o montare, **Natural Born Fuckers**, a unui text de Eric Bogosian, şi m-a lovit faptul că, aparent, era cea mai „americană" dintre producţiile de piese americane de aici: era ireverenţioasă, plină de energie, agresivă, era o celebrare a ratării. Pînă cînd mi-am dat seama că de fapt era o poveste cît se poate de românească: personajele erau simţite ca de aici, erau româneşti, dintr-asta le venea în realitate diferenţa specifică, natura lor era românească. Iar asta vine din felul în care cineva se mişcă, vorbeşte, reacţionează. O piesă americană jucată în România e scoasă din contextul ei, şi orice scoatere din context îi dă artistului posibilitatea de a se exprima pe sine şi lumea lui.

Impresia mea este că textele americane sînt un pretext, spectacolele nu vorbesc de fapt despre America, nici n-ar putea s-o facă, de vreme ce artiştilor le lipseşte experienţa directă cu acea cultură. Pentru cine nu are această experienţă, textul foloseşte pentru a exprima fie stereotipii generale despre societatea americană, fie subtilităţi despre societatea românească. Şi asta cred că e ceea ce-am văzut. Altădată, artiştii foloseau texte clasice ca să vorbească despre România şi viaţa de aici; generaţia tînără caută în continuare mijloace de a pune în scenă experienţe româneşti, dar nu mai vor clasici şi caută piese americane contemporane.

Ceea ce e în realitate un strigăt de ajutor.

Exact. Numai că asta nu rezolvă problema. Bun, am văzut **Natural Born Fuckers**. Dar de ce nu există un dramaturg român care să scrie aşa ceva despre oamenii de pe străzile Bucureştiului?

Dramaturgul e un observator angajat al lumii

De ce?

Nu cred că pot aspira să bănuiesc decît o parte din motive – unul ar fi lipsa de încredere în percepţia şi exprimarea dramatică individuală, pe care se insistă atît de mult în formarea actorilor şi a regizorilor. Dramaturgul e un observator angajat al lumii, cu o percepţie singulară, şi trebuie să aibă încredere în ochiul cu care priveşte universul din jurul lui. Trebuie să aibă încredere în felul în care reprezintă ceea ce vede: încredere faţă de presiunea socială, de sistemul de valori artistice, încredere în valabilitatea permanentei chestionări a sensului artei şi a noţiunii de valoare înseşi. E un antrenament al modului de a privi şi evalua lumea, iar dramaturgul trebuie să-şi formeze singur o grilă de sens. O poate face expunîndu-se lumii ca experienţă directă, şi expunîndu-se la o serie întreagă de estetici alternative care să-l ajute să-şi formeze stilul, scriitura.

Mi-aş dori ca dramaturgii să aibă încredere în faptul că pot avea o percepţie viabilă asupra lumii şi pur şi simplu s-o pună pe hîrtie, pentru ca-ntr-un final să poată lucra cu forma estetică cea mai potrivită fiecăruia dintre ei. Asta însă presupune o lungă expunere la formule artistice alternative; nu vor putea naşte structuri eliberate de tradiţie pînă cînd nu-şi vor găsi un punct de referinţă în marele necunoscut din afara spaţiului lor familiar. Cred că aici e problema: lectura a tone de piese contemporane poate avea efecte majore pe termen lung, la fel cunoaşterea a cît mai multor spectacole contemporane, a muzicii actuale, a artelor vizuale, a literaturii de ficţiune – e singurul mod de a avea acces la alternativă. Pentru că acum fie scriu aşa cum ştiu, dar nu-mi place şi nu vreau, fie nu fac nimic din cauză că nu ştiu altceva.

Dramaturgii noştri nu lucrează aşa, nu trăiesc în mijlocul unui mare deşert al necunoscutului, au milioane de puncte de referinţă şi simt că pot jongla cu forma, că orice structură e în sine maleabilă; e vorba, de fapt, de a-ţi cunoaşte opţiunile. Iar a începe prin a lucra cu modele nu e nimic rău, îţi poţi foarte bine forma mîna scriind, nu ştiu, un text de 10 minute în stilul lui Becket, al formalismului rus, al absurdului est-european, al realismului american, la fel cum pictorii învaţă să picteze copiind tablouri ale marilor maeştri. În timp ce încerci să descoperi mecanismele de funcţionare ale acelui artist, care îi e estetica interioară, poţi să-nţelegi felul în care manipulează conţinutul. Sigur, nimeni nu-ţi cere să copiezi tablouri toată viaţa, dar asta îţi formează dexterităţi, iar la un moment dat te face să-ţi dai seama că poţi construi tu însuţi altceva, că poţi la rîndu-ţi jongla cu elementele realităţii şi ale dramaticului într-un mod personal şi liber. În esenţă, că poţi căpăta o voce individuală şi unică, adică tocmai ceea ce le recunoaştem lui Shakespeare, Cehov, O'Neill. Cîteodată, cum e cazul Gianinei Cărbunariu, vine din naştere, dintr-o perspectivă personală absolut subiectivă; ca mulţi alţi artişti pe care-i cunosc, ea are un simţ foarte precis a ceea ce e adevărat sau fals, iar asta vine dinăuntru, din felul cum vede realitatea şi o reordonează artistic. Asta înseamnă a avea o voce; cum o obţii, nu ştiu. Am fost la o retrospectivă Mondriani şi-am văzut zeci de tablouri ale lui; ei bine, Mondriani a pictat, timp de 10-15 ani, la fel ca toţi ceilalţi. Copia, de fapt, stiluri. Pînă cînd, într-o bună zi, a început să fie el însuşi, şi-a găsit motivaţia de a crea. Pentru unii artişti, o astfel de perioadă de formare, de încercări şi imitări, e inevitabilă, pînă la a se regăsi, alţii se nasc cu această viziune personală unică şi trebuie doar să-nveţe s-o stăpînească. Dar o vor face. Şi la fel se va-ntîmpla şi cu artiştii români, vor învăţa – să fie ei înşişi şi să aibă curajul propriei viziuni asupra lumii.

Interviu realizat de
Iulia POPOVICI

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna iunie 2004

Concurs

- 1 iunie, ora 14.00, Salonul de Onoare – Etapa finală a concursului „Être enfant en Europe au XXIe siècle". Afişe, poezii etc.

Expoziţii

- 3, 4, 5 iunie, Holul Institutului – Picturi realizate de membrii Accueil Francophone de Bucarest pe tema „Rythme et Equilibre". Vînzare în beneficiul Fundaţiei de Îngrijiri Comunitare.
- 8-19 iunie, Holul Institutului – **Un C.E.A.S. cu Eugen Ionesco**, desene de Dan Cioca.
- 22-30 iunie, Holul Institutului – expoziţie Arthur Rimbaud.

Teatru

- 6 iunie, ora 19.00, la Sala „Elvira Popescu" – **Paroles de Femmes**, patru actriţe interpretează texte şi cîntece pe tema vieţii şi luptelor femeii.
- 8 iunie, ora 19.00, la Teatrul Nottara – **Ionesco, Pot pourri**, spectacol al Trupei din Moncton. Regia: Andrei Zaharia. Prezentat de Michel Buruiană, Institutul Francez şi Ambasada Canadei.
- 11 iunie, ora 19.00, la Teatrul Bulandra, Sala Izvor – **Moi Rodin**, spectacol de balet-teatru. Monolog scris de Patrick Roegiers. Interpreţi: Corina Dumitrescu şi Constantin Chiriac. Regia: Mihai Măniuţiu.
- 14 iunie, ora 19.00, la Sala ArCuB – **Farsa Enorma**, după piesa **Ubu Roi** de Alfred Jarry. Regia: Mihaela Albu.
- 15 iunie, ora 19.00, la Teatrul Bulandra, Sala Izvor – **4.48 Psychosis** şi **Blasted**, două piese de Sarah Kane. Regia: Christian Benedetti.
- 16, 23 şi 24 iunie, ora 20.00, la Teatrul Nottara – **Du pain plein les poches** de Matei Vişniec. Cu: Oana Pellea şi Mihai Gruia Sandu.
- 18, 19 iunie, ora 19.00, la Teatrul Foarte Mic – **Cele trei versiuni ale vieţii**, o comedie de Yazmina Reza. Regia: Monica Teodorescu.
- 18 iunie, ora 19.30, la Teatrul Bulandra, Sala Icoanei – **Scaunele** de Eugen Ionesco. Regia: Felix Alexa. Cu: Oana Pellea şi Răzvan Vasilescu.

Film

- 8-20 iunie, la Sala „Elvira Popescu" – Institutul propune o selecţie de 30 de filme proiectate la Festivalul Internaţional de Film **Transilvania.**
- 25 iunie, ora 19.00 – **Le Golem**, film german mut de Boese şi Wegener cu acompaniament la pian de Olivier Gillet.
- Începînd cu 26 iunie, la Sala „Elvira Popescu" – Omagiu adus lui Pierre Henri Deleau. Deschiderea în prezenţa domnului Deleau, fondator şi animator al secţiei „Quinzaine des réalisateurs".

INSTITUT FRANÇAIS
DE BUCAREST

Concerte

- 19, 20, 21 iunie – Sărbătoarea Muzicii. Zeci de concerte gratuite în aer liber în toată ţara. Invitată specială: Patricia Kaas.

Programul complet va fi disponibil la Institut şi pe *site*.

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

Teatru

Teatrul implicării

MIHAELA MICHAILOV

Teatrul „Fani Tardini“ din Galaţi
A şaptea kafana de Dumitru Crudu, Mihai Fusu, Nicoleta Esinencu
Regia: Alexandru Berceanu
Scenografia: Ina Isbăşescu
Coregrafia: Marius Manole
Cu: Ioana Citta Baciu, Crina Stoica, Carmen Albu, Oana Preda Gheorghe, Cristina Uja, Ana Maria Ciucanu, Corina Constantinide, Svetlana Friptu, Cristian Gheorghe, Aureliu Bâtcă, Gheorghe V. Gheorghe, Cristian Gheorghe

> *„Teatrul este o formă de cunoaştere; ar trebui şi ar putea să fie şi un mijloc de a transforma societatea.“*
> Augusto BOAL

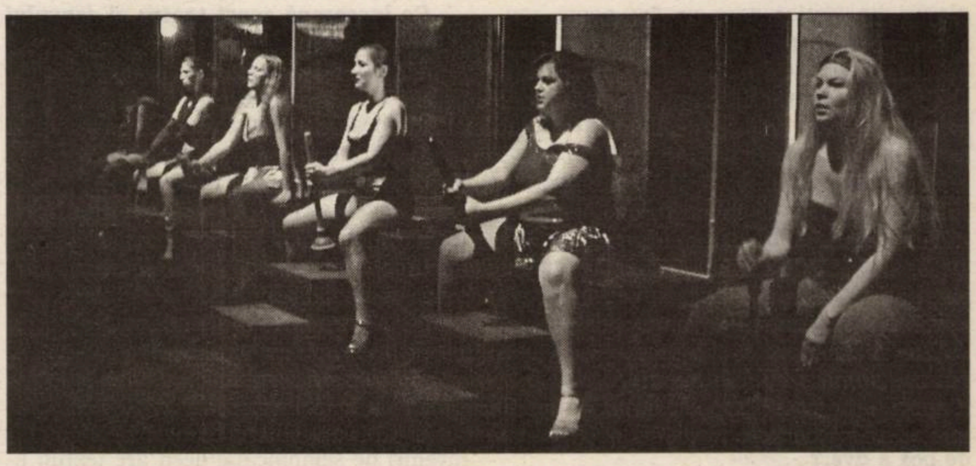

Cînd, în 1974, Augusto Boal scria **Theatre of the Oppressed**, accentua modalitatea esenţială de a folosi teatrul, instituind un activism cultural. Rolul teatrului era în viziunea sa unul fundamental social şi necesar conştient de cele mai stringente mutaţii, o radicală luare de poziţie, care se confunda cu responsabilizarea civică. Deşi sînt puţine spectacolele româneşti cu un impact social puternic articulat, deşi sîntem încă tributari culturii înalte şi miturilor de orice tip, se poate totuşi sesiza o direcţie a plierii pe subiecte care sondează realitatea din multiple perspective. Se conturează pregnant un teatru al cotidianului ca tematică, stilistică şi mod de asumare, un teatru puternic ancorat în imediat, care recurge la reactivitatea nemediată. E simptomatică tendinţa unui număr din ce în ce mai mare de regizori de a recurge la o astfel de abordare tranşantă, prin alegerea unor texte – şi nu numai, cum greşit s-a spus – radicale ca tip de implicare. Teatrul nu este în viziunea lor (Radu Afrim – **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri**, Radu Apostol – **Acasă**, **Drept ca o linie**, Gianina Cărbunariu – **Stop the Tempo**, Florin Piersic jr.– **Sex, Drugs, Rock & Roll**) un ambalaj al estetismului formal, ci chestionarul apdatat al celor mai acute determinări şi implicaţii care ne privesc direct, într-un limbaj contemporan. Aceşti regizori propun un teatru al urgenţei problematicii actuale, iar opţiunea lor nu e deloc întîmplătoare, tocmai pentru că ea însăşi repune în discuţie rolul şi semnificaţiile teatrului contemporan. Teatrul devine reactiv, performativ social – ca desemnare a lumii la care se raportează şi interogativ în sensul activării unei tematici de maxim impact. Toate aceste trei trăsături individualizante pentru discursul dramaturgiei actuale sînt foarte bine sintetizate în spectacolul **A şaptea kafana** (în moldoveneşte cafenea, bordel), care porneşte de la o formulă puţin folosită la noi – extrem de extinsă în America –, cea a teatrului testimonial. Textul compus de Dumitru Crudu, Mihai Fusu şi Nicoleta Esinencu se bazează pe mărturii-document ale victimelor traficului de carne vie. Spectacolul **A şaptea kafana** este extrem de important în primul rînd prin ceea ce propune ca problematică incisiv reflectată, fără stilizări sau edulcorări, şi prin demersul regizoral total asumat. Agresivitatea cazuisticii transgresează determinările individuale şi stigmatizarea unei întregi naţii. Experienţele traumatizante ale acestor fete care trăiesc într-o continuă agonie, pe muchia dintre viaţă şi moarte, sînt concentrate într-un spectacol plin de tensiune şi dramatism. Poveştile lor mizează pe condensarea organică a emoţiei – punctul forte al spectacolului – în tonalitatea vocii, în articularea anumitor verbe – în special cele de mişcare –, în bruscheţea cu care sînt lovite scaunele de podea la începutul spectacolului. Sînt monologuri tulburătoare, rostite în forţă – aşa cum e de fapt întregul spectacol –, echilibrat interpretate de cele şase actriţe, chiar dacă unele momente sînt poate uşor supralicitate. Debutul Cristinei Uja (personajele poartă numele actriţelor, asumare extrem de sugestivă) – studentă în anul II la Actorie – merită toată atenţia. Ceea ce reuşeşte cu multă fineţe Alexandru Berceanu – de altfel o constantă şi a spectacolelor sale anterioare (**Noaptea asasinilor**, **Blestemul muritorilor de foame**) – este melanjul dintre concretul frust şi un poetic de stare şi atmosferă, care decurge ca plan secund tocmai din acest prim nivel al experienţialului brut. Ambii termeni ai ecuaţiei se completează şi îşi corespund ca intensitate a reacţiilor generate. Fiecare moment al rememorării aproape delirante din **A şaptea kafana** e contrapunctat de iluzia că totul, într-o zi, se va sfîrşi. Chipurile acestor fete sînt descompuse de durere şi în acelaşi timp îndîrjite, asprite de o luptă care pare să nu se termine niciodată.

Berceanu este preocupat în spectacolele sale de o tipologie a conflictelor cu implicaţii sociale extinse. În **Noaptea asasinilor** şi **Blestemul...**, ruptura părinţi-copii era emblematică pentru impasul comunicării generalizate, pentru o anumită formă de sacrificiu, altă dominantă a montărilor sale, fie că e vorba de un sacrificiu simbolic ca în **Blestemul...** sau de sacrificiul de sine ca în **A şaptea kafana**, cel mai bun spectacol al său de pînă acum. În centrul lui se află situaţii şi întrebări-limită, ceea ce îl şi fac atît de percutant. Cercul se închide cu întrebarea cu care spectacolul începe şi se termină, pusă pe un ton glacial de către medici: „Rămîi sau te întorci înapoi?“. Unde să rămînă şi la ce să se întoarcă aceste fete încarcerate în propria lor neputinţă? A pleca şi a munci în străinătate – aparent fără nici un fel de obligaţie – se transformă pentru ele într-un calvar. Şansa de a scăpa de mizerie, de a face rost de bani pentru a-şi salva familiile devine un chin. E de fapt paradoxul unei eliberări din start anulate, zguduitor punctat într-o replică-cheie: „În Albania am văzut prima dată marea“. Preţul acestei bucurii este neputinţa de a se mai putea apropia de ceilalţi şi de a merge mai departe. Toate aceste fete rămîn blocate într-o memorie a traumelor care se succed halucinant. Este un coşmar ce le modifică structural evoluţia, transformîndu-le în produse de consum, în obiecte cu o unică funcţionalitate: aceea de simplu divertisment cu scopul de a produce bani. Cinismul cu care sînt angrenate în ceea ce urmează să li se întîmple e bulversant. Sînt vîndute de cele mai bune prietene, bătute pînă cînd pierd sarcina, violate pînă cînd înnebunesc. Ne există limite în brutalizarea lor. Totul e tăiat în carne vie, cu o indiferenţă apăsătoare. Condescendenţa primarului (surprins precis şi natural de Gheorghe V. Gheorghe, cu toate clişeele discursului) care relatează felul în care le-a vîndut pe fetele din sat pentru a-i trimite banii fiicei sale în străinătate este dezarmantă. La fel şi inocenţa tuturor personajelor feminine, contrapunctată de încrîncenarea de a nu renunţa.

Singurele ipostaze rămase intacte sînt fotografiile cu chipurilor lor zîmbitoare, senine, la diferite vîrste, proiectate în fundal, alături de reportajul CNN care atestă numărul moldovencelor vîndute anual. E un fel de film compozit cu *flash*-uri care surprinde existenţe în mişcare, pînă la momentul înstrăinării lor, şi documentarea unor cazuri reale.

Scenografia creată de Ina Isbăşescu este extrem de precisă ca dispunere a spaţiilor de joc şi a sugestiei detaliilor. Este o scenografie care integrează perfect realitatea brută a experienţelor şi nuanţele poetice, visele şi neputinţele obsesive. Fiecare element de decor, ca şi costumele simple, este bine individualizat. Scara în spirală, imagine a contorsionării interioare, pe care e aprins butonul roşu – în aer –, emisie a celor mai intime şi dureroase experienţe, e un fel de trambulină, liant între realitatea dură şi speranţele acestor fete. În spatele uşilor transparente din fundal, tiraspoleanca proxenetă (interpretată de Svetlana Friptu exact în nota de grotesc necesar) le învaţă pe fete lecţiile de supravieţuire prin prostituţie. Tot aici, cele şase duşuri spală minute în şir trupurile obosite, într-o terapie a expierii, care le mai poate încă salva.

Microfoanele suspendate sînt obiecte care închid şi deschid poveştile cutremurătoare, acumulări de tensiuni, cu răbufniri scurte, punctate de gesturi şi mişcări sacadate, de zgomote care cresc în intensitate, pînă cînd ajung să acopere complet cuvintele. E ca şi cum totul e înghiţit de sunete sparte, scrîşnite: frustrare, vinovăţie, frică – sentimentul cel mai puternic care le leagă pe aceste victime ale propriei lor naivităţi sau dorinţe de a ieşi din mizerie. Zgomotele ritmate (uşa lovită din ce în ce mai repede, tropăitul pantofilor, tabla balansată cu intermitenţe) întreţin spasmele viscerale.

Pe măsură ce se declanşează mecanismul retrospecţiei, ca un declic provocat tot de întrebări – de astă dată ale jurnalistei (jucată la început cu detaşare de Ioana Citta Baciu, apoi cu o implicare aproape empatică bine susţinută) –, personajele îşi reiau la nesfîrşit istoriile – mărturii, confesiuni, forme de exorcizare. Ce le rămîne de făcut cînd, odată întoarse acasă din Bosnia, Macedonia, Kosovo etc., sînt repudiate şi marginalizate, iar dacă revin de unde au plecat sînt nevoite să reintre în acelaşi decelant malaxor? Înainte sau înapoi înseamnă pentru ele practic acelaş lucru. Existenţele lor vandabile, negociabile se desfăşoară între un trecut stigmatizat şi un viitor în derivă.

A şaptea kafana e un teatru al loviturii sub centura formalismelor amorţite, de care e din ce în ce mai mult nevoie.

∎

Feminităţi în derivă

IULIA POPOVICI

„Ce-ai de gînd? Rămîi sau te întorci?“ „Ce-ai de gînd? Rămîi sau te întorci?“ „Ce-ai de gînd? Rămîi sau te întorci?“ E un refren obsedant care ritmează, cu efectul halucinogen al scaunelor izbite de scîndura scenei, momentul liminar din existenţa unor femei întoarse de pe lumea cealaltă, ale căror nevoi se reduc pentru bărbaţii de lîngă ele la psihiatru şi medicul ginecolog.

Un alt leitmotiv, în ruseşte (al proxenetei tiraspolence), se transformă în stigmat naţional, dincolo de gen şi sex, în blestem al naşterii şi geo-strategiei: „Voi, moldovenii, sînteţi toţi la fel“, „Voi, moldovenii, nu sînteţi în stare de nimic“. E un prag al decăderii umane mai greu de trecut decît sclavia sexuală semiconsfinţită pentru un popor care nu poate pune pe piedestalul patriei lunga istorie şi pe eroii de altădată, ci doar propria demnitate.

Ceasul de pe scenă măsoară scurgerea timpului real, personajele iau numele actriţelor care le joacă, iar fotografiile dintr-o copilărie – tinereţe fericită curgînd pe ecran sînt ale interpretelor (doar jurnalul CNN, produs ad hoc, iese din această retorică a autenticităţii).

E o chestiune foarte delicată ce este acum teatrul documentar sau cel testimonial ori dacă există vreo diferenţă între ele, în ce măsură – aşa cum e el perceput de scena americană şi nu neapărat în versiunea documentarelor noastre radiofonice, de exemplu – e supus principiilor teatralităţii sau doar celor ale militantismului social. Dar e infim probabil ca Dumitru Crudu, Nicoleta Esinencu şi Mihai Fusu să-şi fi pus asemenea întrebări atunci cînd au pornit proiectul **A şaptea kafana**, text dramatic construit din fragmente de interviuri luate unor femei din Basarabia, victime ale afacerii naţionale care e traficul de carne vie. Ceea ce au intenţionat şi reuşit ei este o infuzie de real în spaţiul scenic, o investire a teatrului cu valori sociale care să dea sens existenţei lui publice. Structurat după principiile dramaturgiei moderne, pe un material de reportaj jurnalistic, **A şaptea kafana** ţine de un teatru al „pumnului în faţă“, de problematică civică şi responsabilizare a spectatorului.

Era însă inevitabil ca, montat într-o altă ţară, fie ea şi România, a cărei situaţie e asemănătoare (cu diferenţa că, pe lîngă piaţă de achiziţie pentru traficul prostituţiei est-europene, noi sîntem şi piaţă de desfacere – pentru copiii basarabeni vînduţi la munci agricole), directeţea unui astfel de text, în care drama colectivă a identităţii naţionale e o dimensiune la fel de importantă ca şi trauma vînzării propriului trup (de către alţii), să sufere o oarecare deviere, dinspre receptarea etică imediată către una intermediată estetic. În montarea lui Alexandru Berceanu (întotdeauna de o mare precizie în compoziţia scenică), agresivitatea teatrului direct, care zguduie conştiinţe prin şocul receptării, se întîlneşte cu o teatralitate poetică ce forţează limitele emoţiei pînă la asumare viscerală, făcînd din spectacol o experienţă etic-iniţiatică.

A şaptea kafana e în sine o povestire în ramă, un spaţiu al confesiunii-rememorării-exorcizării experienţelor cu zeci de microfoane reverberînde dinaintea cărora se întrupează umanitatea descompusă a kafanalei/cafenea, bordel – închisoare a fiecăreia dintre cele şase femei. E o spovedanie pe mai multe voci care, rămînînd în acelaşi timp unice („În Albania am văzut prima dată marea“), ajung să spună una şi aceeaşi istorie, cea a unei feminităţi în derivă: „Cine sîntem noi, femeile?“, ce le mînă departe de matcă, în căutarea a ce pleacă şi la ce se întorc? A cui e vina, a locului unde s-au născut (şi unde, pentru binele propriilor fiice, primarii pun la vînzare copiii altora), a celor care le cumpără pentru a le-nchiria băieţilor de 10 ani, a lor, fiindcă-şi caută o altă viaţă, precum peştii duşi de curent?

Pentru Crina, Carmen, Oana, Cristina, Ana Maria şi Corina, întoarcerea nu înseamnă refacerea spaţiului protector de *acasă*; la fel ca scara torsionată care domină scena, drumul lor nu duce nicăieri sau, oricum, nu înapoi, ci într-o lume a lor proprie, purificată de trecut şi viitor, cu reguli proprii, un univers gineceal al unei realităţi a post-umanităţii.

„Rămîi sau te întorci?“ Nici – nici, şi – şi. Întrebarea şi răspunsul ei transcend în **A şaptea kafana** un al patrulea perete de mult în ruine într-un spirit al solidarităţii transnaţionale şi transumane.

∎

Film

Dansînd cu falimentul: **Damen Tango**

sau Legenda celor două cruci – bis

VALERIAN SAVA

Dansînd cu lupii, **Dansînd cu noaptea** – titlurile celebrelor filme ale lui Kevin Costner şi, respectiv, Lars von Trier – ne vin mecanic în minte, la antipozii acelor valori, ca racorduri formale, dar nu gratuite (numai pentru „lupi“ şi pentru „noapte“), cînd scriem titlul ultimei premiere româneşti, care se pare că va rămîne şi ultima din stagiunea în curs, dacă nu pînă la viitoarea Gală de prin octombrie-noiembrie 2004: **Damen Tango** de Dinu Tănase, cu senatorul liberal Radu F. Alexandru ca scenarist. Deocamdată, la sfîrşit de mai, e singura nouă peliculă autohtonă divulgată în acest an, după cele lansate la precedenta Gală, din octombrie-noiembrie 2003. Şi nu este exclus să se repete figura de anul trecut, cînd, după două eşecuri răsunătoare din primele luni (**Ce lume veselă...** şi **Tancul**), premierele au fost oprite, trebuind să aşteptăm continuarea pînă în noiembrie, cînd ne-am şi oprit la cifra de 5 filme româneşti într-un an. De data asta sînt trei eşecuri consecutive, cel de faţă fiind precedat de **Dulcea saună a morţii** de Andrei Blaier, cu alt politician partinic drept scenarist, recte pedeseristul Petre Sălcudeanu, şi **Raport despre starea naţiunii** al autorului total, din aceeaşi clientelă politică, Ioan Cărmăzan, cu premiera anunţată şi amînată din trimestru în trimestru un an şi jumătate.

Ciudat e însă că, *dansînd cu falimentul*, antecedentele nu funcţionează ca o circumstanţă agravantă în judecarea noii contraperformanţe, ci, pe ici, pe colo, ca nişte disculpări. E un vechi reflex condiţionat al breslei şi al instituţiilor de resort nereformate, care şi-au forjat timp de decenii un scut de apărare în faţa frecventelor abisuri, autosugestionîndu-se uneori, la fiecare a doua catastrofă, că lucrurile nu stau totuşi chiar atît de rău pe cît par. Ba din contră: o fi scenariul acestui film cam defectuos, chiar prost dacă vreţi, spuneţi orice, dar regia a făcut tot ce depindea de ea ca să-l scoată cu bine la liman şi, oricum, actorii sînt buni, chiar foarte buni, şi imaginea – nu v-a plăcut?! E la mijloc mai mult decît fofilarea cronicărească în folosul bilanţurilor sistemului pe termen mediu şi lung, e un mod de a evacua din discuţie judecăţile axiologice, în virtutea celebrei teze a „artei colective“, moştenite de la filmologia sovietică, cu contribuţia suplimentară a diversiunilor tematiste. Acestea totdeauna speculate de cei care nu pot conta prea mult pe talent şi pe o viziune proprie: ne săturasem – pretind speculanţii tematişti de tip nou –, nu mai vrem filme despre Revoluţie, despre securişti şi terorişti, „să terminăm odată“ cu închisorile trecutului sau ale prezentului, *basta* cu mizeria actuală şi mafioţii ei, vă arătăm noi ceva apetisant la taraba filmică, încă de la titlul dansant care s-ar putea să-i intereseze, mai mult, şi pe unii străini!

Cel ce dansează pe acest val cu „lupii“ (bătrîni ai profesiei) şi cu „noaptea“ (lor culturală) în **Damen Tango** este fostul operator eminent devenit regizor deasupra mediei, înainte de a fi 20 de ani producător în sistemul rotativei politizate CNC-ONC-CNC, din care se recuperează acum din nou ca regizor, Dinu Tănase. „Dansul“ a început însă o dată cu debuturile sale în fostul sistem malformant al cinematografiei socialiste. Totul a contribuit atunci la înstrăinarea cineastului de propria vocaţie: de la imparităţile tutelelor regizorale sub care a fost nevoit să lucreze ca operator de imagine la începutul anilor '70, în cascada unei producţii supradimensionate propagandistic (slalomînd cu nouă lungmetraje în şapte ani, între incompatibilităţi regizorale precum Radu Gabrea şi Cristiana Nicolae, Mircea Mureşan şi Andrei Blaier), pînă la tematica şi colaborările scenaristice ce i s-au impus în momentul instalării în fotoliul de regizor. Aşa a procedat un întreg contingent de operatori cu şi mai vagi vocaţii regizorale (excepţia de la regulă, Iosif Demian, s-a expatriat), chemaţi sau îndesîndu-se, ei, operatorii, să completeze urgent necesarul de „cadre“, către sfîrşitul aceluiaşi deceniu al dimensionării elefantiazice a „producţiei“ comandate de „epopeea naţională“. „Epopee“ în care nou promovatul regizor s-a înscris prompt, cu oarece variaţii, prin filmele de epocă „revoluţionare“ şi războinice **Trei zile şi trei nopţi** (1976) şi **Doctorul Poenaru** (1978).

Este *matricea* care n-ar funcţiona azi ca un stigmat, dacă ar funcţiona o minimă detaşare de ea, dacă autorecuperatul din pauza de 20 de ani nu s-ar fi simţit ultragiat cînd l-am întrebat la conferinţa de presă despre regizorii cu care a lucrat ca director de imagine şi care i-au marcat poate formaţia, lăsîndu-i deschisă în întrebare şi portiţa confesării unor afinităţi cu regizori străini. La nici o ipoteză de dialog n-a convenit rafinatul artist al luminii de platou şi al celorlalte tehnologii, căruia i-am admirat imaginea la debutul lui Radu Gabrea cu **Prea mic pentru un război atît de mare** (1970) şi i-am elogiat primul exerciţiu regizoral, întreprins ce-i drept la televiziune şi în registrul unei plasticităţi calofile, în adaptarea prozei moderne **Concert din muzică de Bach** (1976). *Istoria* sus-zisă, ajutată binişor de actant, a făcut să nu mai rămînă nimic în vigoare din aceste culturalităţi, de la care **Damen Tango** nu se poate deloc revendica, răzbunîndu-se în schimb copios celelalte determinante. Este imposibil de crezut că faima literară a dlui senator Radu F. Alexandru ar fi fost motivul opţiunii pentru un text pseudoscenaristic în care nu-ţi trebuia nici o şcolarizare în materie ca să vezi biata maculatură acum transparentă pe ecran. Că membrii conducerii politice şi ai comisiei CNC pentru faimosul concurs de proiecte din 2003 (S. Nicolaescu, D. Mitulescu, A. Blaier, C. Nichituş ş.a.m.d.), că aceştia nu au acea şcolarizare primară sau ascultă de raţiuni cu totul extraprofesionale (de regulă şi una, şi alta), ştiam. Dar că un Dinu Tănase e la nivelul lor şi că nu s-a vădit mai valid în acest plan nici prolificul producător Vlad Păunescu – alt fost director de imagine emerit, patron al studiourilor „Castel Film“ –, asta pare să însemne că am terminat definitiv cu orice speranţă de a mai reabilita ceva din vechea gardă sistemică a filmului românesc (nu vorbesc de cei doi-trei dizidenţi de mare talent, dinainte sau/şi de după '89, prea notorii spre a-i mai pomeni în acest context atît de străin lor).

E un deliciu (haz de necaz) să citeşti substitutul de *sinopsis* din textele promoţionale, în care se întrevede pana personală a senatorului (ipoteză neinfirmată la conferinţa de presă), fiindcă impresarii şi-au declinat probabil orice putinţă de a rezuma cumva vreun rudiment de subiect al filmului. În locul textului utilitar pentru gazetari, e o profesiune de credinţă – carte de vizită-autoevaluare, cu panseuri fataliste, pe cît de banale, pe atît de peremptoriu abisale, o peltea provincială deconspirînd golul absolut al partiturii (facem

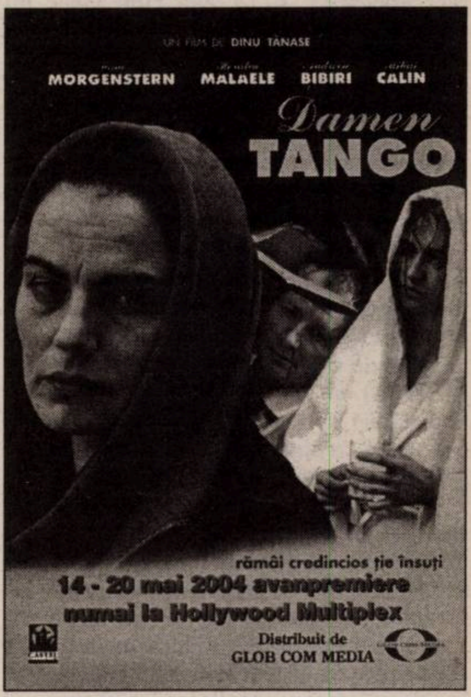

Cei 7 care au speriat restul

Cronicari / Filme	Iulia BLAGA	Laurenţiu BRĂTAN	Mihai CHIRILOV	Andrei GORZO	Valerian SAVA	a.l.ş. *featuring* Andrei BANGU
21 de grame	▮▮▮	▮▮▮		▮	▮▮▮	▮▮▮ /
Actorii	▮▮	▮▮			▮▮	
Casa bîntuită		▮			▮	
Cazul Furtwangler		▮▮▮		▮▮▮	▮▮▮	
Ceva, ceva tot o ieşi	▮▮	▮		▮		▮ / ▮▮▮
Contratimp		▮▮			▮▮	▮▮ /
Damen Tango	▮	▬		▬	▬	
Doar un sărut		▮▮			▮▮	
Identităţi furate	▮▮	▮			▮▮	▮ /
Nathalie	▮▮▮	▮▮▮			▮▮▮	
Numai dragostea	▮▮	▮▮▮	▮▮	▬	▮▮▮	▮▮▮ /
Patimile lui Hristos	▮▮	▬		▬	▬	▮ /
Pur şi simplu dragoste	▮▮	▮▮		▮▮	▮▮	▮▮ /
Spartanul		▮		▮▮	▮▮	
Surpriză: vine Polly		▮		▮▮	▮▮	▮▮ /
Şcoala de rock	▬	▮			▮▮	
Troia		▮		▮▮▮	▮▮▮	
Unde vei fi poimîine					▮▮	
Van Helsing		▬			▬	/ ▬

▮▮▮▮ – excepţional ▮▮▮ – foarte bun ▮▮ – bun ▮ – mediocru ▬ – catastrofal

abstracţie de punctuaţia şi chiar de gramatica senatorială): „Patru personaje: Alexandra, Corina, Mircea, Bogdan prinse într-un tulburător joc al vieţii şi al morţii, care ne reamintesc (?!), mereu şi mereu, că viaţa *nu-i decît* o scenă şi că noi, oamenii, *nu sîntem decît* actorii distribuiţi într-un spectacol ce se joacă, de cînd lumea! sub bagheta Destinului. / *Nimic* nu părea să ajungă să tulbure vreodată liniştea şi bucuria vieţii, aşa cum se consuma ea în casa universitarilor Popescu... [...]./ Aşa cum *nimic* nu părea să poată modifica vreodată relaţia *cu totul specială* care a legat o reputată profesoară... [...]./ Pînă în ziua în care [...], *dintr-odată...*"(*s.m.*).

Prima dintre nenorociri e că, pînă la „dintr-odată", *nimic*-ul e în filmul însuşi, *nimic* nu e de „tulburat" sau de „modificat": nici preţ de un sfert de minut nu se încheagă în partitura scenaristic-regizorală ceva care să ateste „tulburătorul joc" sau „relaţia cu totul specială" din „casa universitarilor" sau de aiurea. După genericul în care stridenţele muzicii de fond simfonizate facil (Ştefan Elefteriu) ne transmit primul frison al mişculaţiei la care vom asista, cel dintîi cadru, cu „reputata profesoară" Maia Morgenstern aplaudată adulatoriu şi cu rumoare ferice de un grup de studenţi exuberanţi de care ea tocmai se desparte, ne-a lovit cu duşul rece al senzaţiei că asistăm la o secvenţă filmată de un Jean Mihail în anii '50 (**Brigada lui Ionuţ**) sau de un Gheorghe Vitanidis prin anii '60 (**Băieţii noştri**). Este şcoala prea uzată a demonstrativului factice, în care arătarea cu degetul, afişajul sumar şi expeditiv al „sensului" gata mestecat, în cîte o replică retorică sau explicativă, îl scutesc pe realizator de elaborarea coerent-fluentă a unor cadre şi secvenţe cu stări, subtexte şi sugestii inefabile, adică îl absolvă de raţiunea de a fi a cinema-ului. Asta e însă numai prima treaptă a reculului filmografic la care sîntem supuşi, deocamdată cu jumătate de secol. Nu apucăm să ne dumirim cîtuşi de puţin cum e cu „liniştea şi bucuria vieţii" sau ce-i cu „un cuplu de admirat şi, nu pentru puţini, de invidiat" ori cu „două femei" care „împărtăşesc aceleaşi preocupări, aceleaşi idealuri" – toate astea există numai în *sinopsis*-ul pentru presă. „Şi dintr-odată", după cîteva cadre de carte poştală ilustrată, sîntem plonjaţi din filmul anilor 1950 tocmai în cel din 1913. Cînd **Răzbunarea** (alt titlu anunţat: **Pacostea**) era prima adaptare filmică a dramei caragialiene **Năpasta**, în care ştim că e vorba de *răzbunarea după nouă ani* a unei crime. Un provincial minor, Haralamb Lecca („o tristă trivialitate, de un realism hîd", îl diagnostica în altă ordine de idei G. Călinescu) inaugura atunci, tematic şi manieristic, blestemul neosămănătorist al filmului românesc artizanal din toate timpurile, escamotat apoi prin „drame de senzaţie" pline de incesturi şi crime pasionale obscure, reluate în perioadele interbelice cu o nouă adaptare primitivă a dramatizatului clasic, **Păcat** (1924), şi altele cu surse nu atît de înalte, printre care **Legenda celor două cruci**, turnat în 1925 la casa de producţie a „operatorului factotum" Eftimie Vasilescu (era prima dintre pacostele ontologice ale filmului românesc, înaintea „scenariştilor omnipotenţi" din a doua jumătate a secolului, sinteza lor producîndu-se în aceşti primi ani 2000 chiar prin filmul de faţă). Scriitorul neosămănătorist pe drept uitat I.C. Visarion, furnizor al legendei cu crucea dedublată, ţinuse să apară personal ca Povestitor în cadrul introductiv al filmului mut plin cu crime în familie, văzut fiind scriitorul în chiar cimitirul satului, lîngă crucile titulare. R.F. Alexandru în persoană apare şi el în **Damen Tango**, alături de tot atît de lesne recognoscibilul Dinu Tănase, care se autofilmează prin intermediul fiului său Mihai, căruia i-a încredinţat *en famille* „imaginea şi camera". Autofilmarea e plasată însă spre sfîrşitul filmului şi nu lîngă cele două cruci masive, turnate în beton sau tăiate în piatră, pe marginea şoselei unde le-au murit personajele, ci pe pontonul vilei de vacanţă lacustre, aruncate în aer de „reputata profesoară", care a vrut şi ea să se răzbune „după nouă ani", ca Anca din **Năpasta**, tot pe un ucigaş al soţului, care e însă juna ce i-a răpit „liniştea şi bucuria vieţii", o dată cu soţul (Horaţiu Mălăele), acesta, titular de nouă ani al uneia dintre cele două cruci masive, alături de cea a tatălui iubitului ulterior al junei (fac şi eu ca Andrei Gorzo în excelenta cronică din **Dilema veche** Nr.18: mă puteţi urmări?!), care tată-socru, cum ar veni, i-a ucis iubitul care-i putea fi tată, într-un accident de circulaţie din urmă cu aceiaşi fatidici nouă ani.

Descurcaţi-vă singuri cu subiectul, că noi mai mult nu vă putem ajuta, nici după a doua vizionare a filmului, decît spunîndu-vă ce-am aflat la conferinţa de presă, spre consternarea întregii asistenţe: scena de amor cu trupurile lucioase, unse probabil pervers cu ulei, nu se produce sub cerul liber, noaptea, lîngă cele două cruci de pe marginea şoselei, cum toată lumea înţelesese, ci undeva în altă parte, cu nouă ani în urmă, şi anume nu, cum crezusem, între juna corupătoare (Andreea Bibiri) şi fiul ucigaşului (Mihai Călin), ci între juna corupătoare şi cel care-i putuse fi tată dintre actualii subterani (Horaţiu Mălăele), ea însăşi supravieţuind acelui accident. Căci altfel, pe marginea şoselei ar fi fost trei cruci, iar Maia Morgenstern n-ar mai fi avut pe cine să se răzbune sau ar fi trebuit să ducă mai multe lumînări la biserică (fiind ea foarte ortodoxă şi intim legată, poate lesbian, de corupătoare), în timp ce la mormîntul (din cimitirul propriu-zis) al fostului ei soţ (a treia cruce, totuşi) n-ar mai fi avut cine să ducă lumînări şi nici să-l evoce ad-hoc în *lamento*-uri pe dispărut, cum face mireasa (vă explic mai încolo), înainte de a se duce la nunta-i care încununează filmul, film străbătut atît de evocarea morţilor, cît şi de pregătirile mirilor (înainte pomeniţii Andreea şi Mihai), care vor muri şi ei în ultimul cadru, de fapt în ultimele fotograme ale filmului, tot pe şosea, ceea ce într-o reluare a *story*-ului ar dubla numărul crucilor. Eventual într-o a doua parte a filmului (creditată de CNC la viitorul concurs de proiecte mereu amînat), cînd am avea şansa să ne clarificăm retrospectiv asupra punctelor absconse, a lapsusurilor şi licenţelor numeroase din prima parte, printre altele cu privire la o soră a miresei plecate în Spania (Ana Ularu), care reapare intempestiv la incendiul final şi la nunta apoteotică, fără a înţelege noi de ce a apărut în primele secvenţe ş.a.m.d.

În ordinea filiaţiilor fără de care un critic nu-şi poate face meseria şi în tatonarea unor continuităţi, eventual contestate, fără de care un artist nu există, i-am întrebat la conferinţa de presă pe R.F. Alexandru şi Dinu Tănase dacă ne pot spune ceva în acest sens, pomenind ipotetic şi **Legenda celor două cruci** din 1925. Ne-a răspuns numai senatorul-coscenarist care a precizat cu superioritate ironică (să lăsăm cacofonia în funcţie) că nici n-a văzut şi n-a auzit de filmul interbelic, încît mi-ar fi recunoscător dacă l-aş ajuta să-l vadă, surprins fiind la vestea că pelicula în cauză a dispărut de mult. Dar cea mai mare tristeţe e că o actriţă de talia şi prestigiul Maiei Morgenstern a intrat pe acest tobogan, pînă la a nu o mai putea recunoaşte pe ecran decît pe cetăţeanca şi mama de copii omonimă, nu pentru că s-ar fi identificat prea mult cu rolul, ci pentru că acesta nu există în partitură, încît comitem involuntar indiscreţia de a o surprinde civic în ieşiri casnice regretabile, cu gestici şi expresii, rictusuri, ticuri şi alinturi afectate pe care am fi preferat să nu le contemplăm.

„Se scoate" din context, dar numai cît timp se află singur în faţa unei camere video la care-şi improvizează un bizar testament, în rolul beneficiarului uneia dintre crucile masive din marginea şanţului, başca mormîntul monumental din cimitir, Horaţiu Mălăele. Mergeţi să-l vedeţi! ∎

Bryan Reynolds: conferinţă & Unbuckled

Pentru prima dată în România, Bryan Reynolds, Associate Professor la University of California, Irvine, autorul controversatei şi extrem de proaspetei „teorii a transversalităţii", va susţine în cadrul Festivalului Internaţional de Teatru de la Sibiu o conferinţă cu titlul Putere transversală, sau Despre modul cum teatrul schimbă lumi.

În această prelegere, Bryan Reynolds caută o explicaţie pentru rezonanţa, forţa, miracolul şi misterul teatrului. El speră să arate cum pasiunea pentru teatru reflectă exuberanţa vieţii în măsura în care conştiinţa face posibilă procesarea pozitivă de experienţe şi ocazii de *devenire* şi *transversalitate*. Pentru Reynolds, conştiinţa este teatru manifestat fenomenologic şi artistic şi, în egală măsură, expresia teatrală este la rîndul ei simptomatică pentru conştiinţa conceptual-emoţională. Mai mult, inteligenţa este, astfel, echivalentul capabilităţii teatrale în măsura în care imaginaţia – şi în special abilitatea de a crea şi a împărtăşi convingător ficţiuni – contribuie la punerea în valoare a evoluţiei artistice. Pentru a ilustra acest aspect, Reynolds dezbate din punct de vedere teoretic modul în care oamenii sînt transformaţi în *subiecţi*; de ce experimentăm diferite *lumi* în felul în care o facem; care sînt relaţiile dintre *a părea, a fi* şi *spectacol*; cum putem să canalizăm prin teatru *puterile* din jurul nostru şi afinităţile noastre lăuntrice care permit subiectivitatea mişcării, a transformării şi a iniţiativei; cum se înrudesc *ingenuitatea* şi *decepţia*, ca principii ale dezvoltării cu potenţial pozitiv; şi, una peste alta, *cum teatrul schimbă lumi*.

Prelegerea va avea loc la Sibiu, miercuri 2 iunie, orele 11.00, la Maison d'Ille-et-Vilaine (Strada Konrad Haas nr. 14), şi va fi reluată la Universităţile din Bucureşti (4 iunie, ora 12.00, British Cultural Studies), Cluj (8 iunie, ora 11.00) şi Tîrgu Mureş (10 iunie, ora 11.00, Universitatea de Artă Teatrală).

Bryan Reynolds se va afla în România într-un *dublu turneu*: ca *profesor*, cu „turneul" prelegerii **Putere transversală, sau Despre modul cum teatrul schimbă lumi**, şi, totodată, în calitate de *scriitor*, ca autor al piesei **Unbuckled**, producţie UCI, prezentată în cadrul Festivalului Internaţional de Teatru de la Sibiu (3 iunie, la miezul nopţii, la Clubul Veneţia, spectacol în limba engleză), la Cluj (8 iunie, ora 19.00, Teatrul Naţional Cluj), Tîrgu Mureş (10 iunie, ora 19.00, Universitatea de Artă Teatrală, la invitaţia Teatrului „Ariel") şi Sfîntu Gheorghe (12 iunie, ora 17.00, Teatrul „Andrei Mureşanu", în cadrul Festivalului de Teatru „Atelier"). Piesa **Unbuckled (Descheiat la cataramă)** este publicată bilingv (engleză şi română) în **Antologia anuală de texte dramatice contemporane** a Festivalului de la Sibiu şi va fi produsă ca spectacol-lectură în 4 iunie, ora 11.00, la Sala Thalia, de către studenţii Facultăţii de Teatru din Sibiu.

Unbuckled (Descheiat la cataramă), piesa teoreticianului cultural Bryan Reynolds, este o comedie traumatică psihosexuală din Los Angeles despre amor, dorinţă sexuală & prejudecăţi sociale referitoare la sex şi sexualitate, infuzată de controversata „teorie transversală" a lui Reynolds – care explică maşinăriile organizaţionale pe care societatea le creează pentru a-i face pe oameni conştienţi de mijloacele ideologice şi materiale prin care se dezvoltă subiectivităţile lor, ceea ce are ca rezultat încurajarea experienţelor în afara parametrilor stabilimentelor de orice tip. Producerea unor astfel de tipuri de gîndire, sensibilitate şi spectacol alternativ, care îşi propun să creeze indivizi mai cognitivi, cu iniţiativă mai pronunţată, este unul dintre principalele scopuri vizate de combinaţia de epic şi spectacular care caracterizează *teatrul transversal* în genere, şi piesa **Unbuckled** în particular. Teatrul transversal motivează spectatorii să se aventureze investigativ şi expansiv în dimensiuni spaţiale şi temporale care constituie provocări la adresa determinărilor, a structurilor, a dispoziţiilor convenţionale şi a sistemelor şi care, totodată, inspiră aventura, învăţarea, compasiunea şi evoluţia.

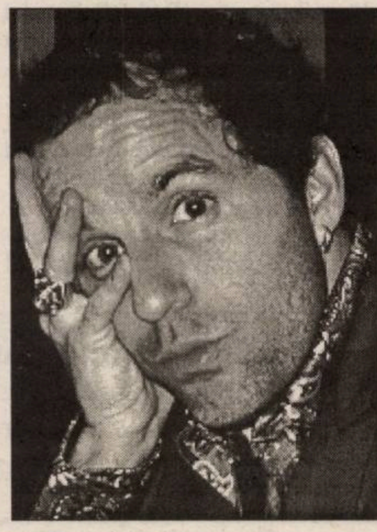

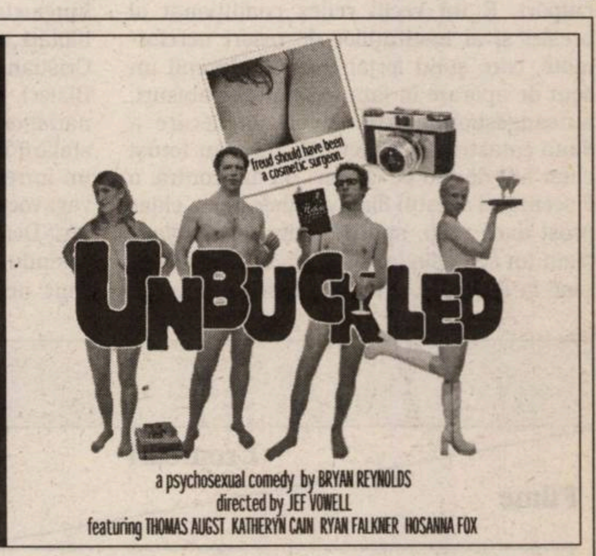
UNBUCKLED
a psychosexual comedy by BRYAN REYNOLDS
directed by JEF VOWELL
featuring THOMAS AUGST KATHERYN CAIN RYAN FALKNER HOSANNA FOX

Bryan Reynolds, Associate Professor şi Head of Doctoral Studies in Theatre and Drama la University of California, Irvine, specialist în teorie critică şi literatură dramatică (cu accent pe literatură renascentistă engleză), explorează teatrul şi spectacolul din perspective interdisciplinare infuzate de semiotică socială, antropologie culturală, feminism, stiinţe politice şi filozofie. Studiile lui pun accentul pe expresia şi spectacolul diferenţelor socioculturale, mai ales pe ideologiile şi pasiunile care le definesc, atît pe scenă, cît şi în afara scenei. Este autorul volumelor **Performing Transversally: Reimagining Shakespeare and the Critical Future** (New York: Palgrave MacMillan, 2003), **Becoming Criminal: Transversal Performance and Cultural Dissidence in Early Modern England** (Baltimore: John Hopkins University Press: 2002) şi co-editor (împreună cu Donald Hedrick) al volumului **Shakespeare Without Class: Misappropriations of Cultural Capital** (2000), precum şi autorul a numeroase articole despre Shakespeare, Deleuze, Guattari, de Certeau, Brecht, Rousseau, Cixous, Polanski şi Robert Wilson. În prezent scrie o carte despre articularea emoţiilor. Două dintre cărţile lui Reynolds, **Performing Transversally: Reimagining Shakespeare and the Critical Future** şi **Becoming Criminal: Transversal Performance and Cultural Dissidence in Early Modern England**, sînt în curs de traducere şi vor apărea pînă la sfîrşitul acestui an şi în România.

NESCAFÉ®
www.tiff.ro
ROMANIAN FILM PROMOTION

FESTIVALUL
INTERNAŢIONAL DE FILM
TRANSILVANIA
EDIŢIA 3
28 MAI - 6 IUNIE, CLUJ-NAPOCA

MINISTERUL
CULTURII ŞI
CULTELOR

PRIMĂRIA ŞI CONSILIUL
LOCAL CLUJ-NAPOCA

CENTRUL NAŢIONAL
AL CINEMATOGRAFIEI
RADEF ROMÂNIA FILM
CONSILIUL JUDEŢEAN CLUJ
PREFECTURA CLUJ

tvr EVENIMENTUL ZILEI Europa FM

Institut Français de Bucarest · Independenţa Film · CONNEX

DURACELL · Banca Transilvania · URSUS

BRITISH COUNCIL · United States of America Embassy · AIR FRANCE

Kodak Cinelabs Romania · HBO

MOL · Asociaţia de comunicaţii prin cablu · 4 ani

Fundaţia Culturală SINDAN · PRO HELVETIA Arts Council of Switzerland · Vinul Cavalerului

Parteneri Media:

TV5 · MTV · ELLE · VIVA!

OBSERVATOR CULTURAL · ŞAPTE SERI

Biz · BUSINESS REVIEW · Class

Media & Advertising · www.cinemagia.ro

igloo · PORT.ro · LiterNet.ro

Muzică

Printre octave şi sculpturi

ANCA FLOREA

Intrat deja în tradiţia vieţii noastre muzicale, Concursul Internaţional „Traian Grozăvescu", rezervat tenorilor, s-a desfăşurat la Lugoj în perioada 20-23 mai. Au participat 23 de candidaţi, ceea ce, într-un moment în care ne confruntăm cu o lipsă acută a acestor voci, reprezintă cu adevărat o performanţă. Aflată sub preşedinţia onorifică a dirijorului Mihai Brediceanu, director de onoare fiind Ioan Holender, director al Staatsoper Viena, cea de a cincea ediţie a competiţiei a beneficiat de un juriu care, prezidat de tenorul Corneliu Murgu, director al Operei din Timişoara, a fost alcătuit din personalităţi precum baritonul Nicolae Herlea, basul Ionel Pantea, prof. Toma Popescu, dirijorul italian David Crescenzi, alături de prof. univ. dr. Grigore Constantinescu, Luminiţa Constantinescu – realizator TVR, Ligia Ardelean – realizator Radio România Muzical, criticii muzicali Costin Popa, Mihai Cosma şi subsemnata, secretari fiind prof. Nicolae Blidaru şi prof. dr. Dorin Păcurar.

După cele două probe cu acompaniament la pian (în cadrul cărora am ascultat arii celebre şi canzonete), în finala cu orchestră au evoluat doar opt tenori din Serbia&Muntenegru, Georgia şi România, pentru ca seara, la Gala luareaţilor, într-o atmosferă de adevărată sărbătoare, aşteptată de lugojeni de... doi ani, suspansul să fie prelungit pînă în ultima clipă. După ce orchestra Operei timişorene, sub bagheta lui David Crescenzi, a interpretat uvertura la opera **Nabucco** de Verdi, a urmat un program de canzonete, Menyhert Gergely Nemeti primind premiul special acordat de către Ionel Pantea. Tiberius Simu a obţinut premiul revistei **Melos**, al Uniunii Criticilor Muzicali, Operelor din Timişoara şi Braşov, dar şi Premiul „Dorin Teodorescu" pentru cea mai bună interpretare a unei canzonete, Călin Brătescu a cîştigat premiile revistelor **Melos** şi **Actualitatea muzicală**, precum şi premiul Operei timişorene, cei doi laureaţi primind, de asemenea, premiul acordat de TVR, constînd în emisiuni-portret ce le vor fi dedicate. „Intermezzo"-ul orchestral şi **Habanera** din opera **Carmen** de Bizet, interpretată de mezzosoprana Aura au prefaţat decernarea premiilor concursului. Marele Premiu „Traian Grozăvescu" a revenit lui George Oniani din Georgia (care a primit şi premiul oferit de prof. Toma Popescu), un glas *spinto* generos, metalic, cu acut strălucitor şi sigur, cucerind asistenţa în dificila arie din **Turandot** de Puccini. Premiul I – Călin Brătescu, solist al Operei Naţionale din Bucureşti, sensibil, expresiv, impresionînd tocmai prin calitatea interpretativă în aria din **Evgheni Oneghin** de Ceaikovski. Premiul II a revenit lui Tiberius Simu, al cărui glas liric şi cald, condus, de asemenea, cu eleganţă şi inteligenţă, a fost apreciat într-o arie din **Rigoletto** de Verdi, iar Premiul III – lui Menyhert Gergely Nemeti, solist al Operei timişorene, care, de la ediţia precedentă a competiţiei, a făcut progrese spectaculoase, cîştigînd în siguranţă, calitate timbrală, frazare şi accente expresive, ceea ce s-a vădit şi în maniera în care a abordat celebra şi atît de dificila arie **La donna e mobile** din aceeaşi operă verdiană.

Şi pentru ca atmosfera entuziastă să fie împlinită, la final, cei patru laureaţi au cîntat canzoneta **O sole mio**, surpriza serii fiind apariţia pe podium a tenorului Corneliu Murgu, care, într-o formă vocală „de zile mari", i-a scos din încurcătură, preluînd o strofă, lăsîndu-i apoi să-şi primească meritatele aplauze după tradiţionala acută care, amplificată de patru ori, a avut un efect electrizant.

Derularea concursului a fost completată, în ambianţa Universităţii Europene Drăgan, prin recitalul prezentat de violonistul Florin Paul, lugojean care, de mulţi ani, este concert-maestru al Filarmonicii din Hamburg, etalînd, în opusuri de Bach şi Paganini, o tehnică virtuoză. A urmat apoi concertul de înaltă ţinută susţinut de Corul „Ion Vidu" dirijat de Remus Taşcău, propunînd piese renascentiste, romantice, bizantine sau creaţii româneşti clasice şi contemporane, culminînd cu **Tatăl Nostru** compus de Felicia Donceanu, în care glasul basului Ionel Pantea a adus profunzimi impresionante, susţinute de clopote şi toacă. Incredibil a fost însă faptul că ploaia torenţială, tunetele şi fulgerele care au însoţit concertul au încetat brusc în momentul în care s-a cîntat acea rugă... A doua zi, la Teatrul Municipal „Traian Grozăvescu" a fost dezvelită o placă memorială menită să marcheze prezenţa lui George Enescu la Lugoj, începînd încă din 1912; apoi, în foyer, s-a deschis expoziţia de documente referitoare la marele maestru – cronici locale, semnături etc., moment urmat de lansarea volumelor **Dorin Teodorescu – imaginea unui destin** de Grigore Constantinescu, **Vă (mai) place opera?** de Luminiţa Constantinescu şi **Opera *live*** de Costin Popa.

Într-o organizare impecabilă, datorată nu doar oficialităţilor care s-au implicat realmente în realizarea manifestărilor, ci şi entuziaştilor Dorin Păcurar şi Simona Avram, Concursul „Traian Grozăvescu" a reprezentat, cu siguranţă, o reuşită, ceea ce ne îndreptăţeşte să sperăm că, la viitoarea ediţie din 2006, vor fi şi mai mulţi participanţi, nu doar cu glasuri frumoase, ci mai ales cu o capacitate de a reliefa sensurile expresive ale partiturilor abordate, pentru că, din păcate, după cum s-a constatat şi de această dată, majoritatea tinerilor sînt preocupaţi doar de emiterea unor sunete corecte, bine „plasate", lăsînd deoparte interpretarea care, în fond, conferă adevărata valoare unui solist de cotă.

Rămînînd în lumea artistică a Banatului, se cuvine menţionat faptul că, în acele zile, la Staatsoper Viena era deschisă expoziţia de sculptură mică în metal, incluzînd lucrări realizate de către Peter Jecza, creator care, deşi născut la Sf. Gheorghe, absolvent al Institutului de Artă Plastică din Cluj, a devenit, de decenii, un timişorean autentic, a cărui casă extrem de originală îmbină marmura cu bronzul sculpturilor sale, ce conferă căldură şi farmec unui spaţiu intim, dar deschis oricînd vizitatorilor. Rotunjimea formelor, originalitatea sugestiilor şi a compoziţiilor au fost apreciate de miile de spectatori care, în pauzele spectacolelor de la Opera din Viena, au urcat, ca de obicei, în superba Sală „Mahler", unde erau expuse cele 39 de sculpturi ale căror titluri spun mult despre creatorul lor, despre universul său ideatic – **Acustic**, **Nike**, **Inspiraţie**, **Floare**, **Armonie**, **Meditaţie**, **Sferă şi cub**, **Cub şi sferă**, **Mamă cu copil**, **Embryo** etc. După cum îmi mărturisea cu ceva timp în urmă, „îmi place să «cînt» pe o claviatură cît mai largă (poate tocmai de aceea, instinctiv, în copilărie o ascultam mereu pe Yma Sumak) – de ce să mă rezum doar la o «octavă»? Nu sînt de acord cu cei care se fixează «cu forţa» într-o anume modalitate de gîndire şi de soluţii plastice, răspunzînd astfel poate unor mode sau unei personalităţi prost înţelese; cînd ai cu adevărat personalitate, aceasta se simte şi dacă faci un portret şi dacă modelezi o formă abstractă. De asemenea, nu-mi plac cei care îmbătrînesc... căutînd. În şcoală am studiat arta figurativă,

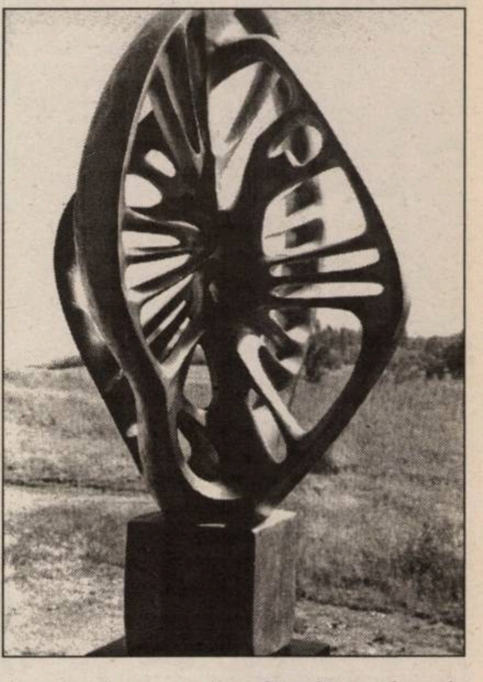

dar abordez cu mai multă plăcere formele abstracte. Chiar şi cînd sculptez figuri, prefer să fie mai geometrizate, cu forme primare, mai curînd o întoarcere la esenţă. Cubismul a rupt oarecum forma – eu nu m-am axat pe disecarea cubului, ci pe umanizarea acestuia, şi de aceea am început să-l combin cu elementul biomorf, ca într-o îmbrăţişare ce conferă un plus de căldură lucrării. Referitor la titluri... cine le mai ţine minte?... Tocmai de aceea le-am «botezat», într-un fel, la întîmplare, doar ca să ştiu la care mă refer... Poate că titlul sugerează o potecă spre ceea ce am gîndit cînd am modelat, ideea din care s-a născut, fără a se identifica neapărat cu ceea ce se vede. O formă sculpturală este ca o noţiune care trebuie să conţină elemente general valabile – spre exemplu, «un fruct» (nu măr, nu pară) conţine toate fructele. Iniţial schiţez «în mare» un gînd, dar nu vreau să devin executantul propriilor mele idei, aşa că s-a întîmplat ca la mijlocul drumului să alunec spre altceva, continuînd în acea nouă direcţie. Sînt îndrăgostit de bronz, considerîndu-l un metal preţios – are o anume căldură, se lasă lucrat, modelat, fiind deopotrivă rezistent. Uneori am mai intervenit asupra celor din tinereţe, dar nu am aruncat nici una". Deschisă pînă în 6 iunie, expoziţia se bucură de un real succes, Peter Jecza fiind, de altfel, binecunoscut în lumea artistică internaţională atît prin expoziţiile prezentate, în timp, în Italia, ex-Iugoslavia, Germania, Spania, Austria, Finlanda, Elveţia, Franţa, Siria, Iordania, SUA etc., cît şi prin lucrările sale aflate în muzee din Germania sau Rio de Janeiro. De altfel, se pare că este mult mai apreciat în străinătate decît în ţară. „Este adevărat – acolo se şi vînd lucrările mele, pe cînd la expoziţia de la Bucureşti nu am vîndut nimic. Dar se formează şi aici un cerc de admiratori şi, spre exemplu, un profesor de fizică are deja 40 de lucrări sculptate de mine, deşi stă la etajul X, iar în cele patru camere nu mai e nici un loc liber."

Şi pentru a completa imaginea multiplelor faţete ale creaţiei sale, să amintim că Peter Jecza este autorul bustului dirijorului Sergiu Celibidache expus în foyer-ul Ateneului român, al bustului sopranei Aca de Barbu, fondator şi primul director al Operei timişorene, dar şi al... coroanei de bronz a reginei Olandei, ea însăşi o mare iubitoare de artă, care, cu ocazia vizitei efectuate la Timişoara, a primit acea coroană stilizată, mult apreciată pentru eleganţa rafinată a liniilor cu unduiri calme, rotunde, echilibrate şi suple.

Şi pentru că nimic nu este întîmplător, cel care a avut ideea organizării acestei expoziţii este Ioan Hollender, directorul Operei din Viena, timişoreanul care a fost, după cum menţionam, şi directorul de onoare al concursului de la Lugoj.

FESTIVALUL INTERNAŢIONAL DE TEATRU DE LA SIBIU
28 MAI - 6 IUNIE 2004
moşteniri heritage

Eveniment aflat sub înaltul patronaj al Primului Ministru

Producător
Fundaţia "Democraţie prin cultură"
în asociere cu tvr

Organizatori
Teatrul "Radu Stanca" din Sibiu
Primăria Municipiului Sibiu
Ministerul Culturii şi Cultelor
Consiliul Local Sibiu
Consiliul Judeţean Sibiu
UNITER
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Eveniment realizat cu sprijinul
Delegaţia Comisiei Europene la Bucureşti
Autoritatea naţională pentru persoanele cu handicap
ANSIT
British Council
Canada
Centrul Cultural Ceh
Centrul Cultural Francez - Cluj
Ambasada Israelului
Consulatul general al Germaniei

Sponsori principali
Poliflex
JIDVEI
TUBORG

Partener oficial
Banca Comercială CARPATICA

Sponsor principal eveniment
HVB Bank

Sponsori
METRO
Nestlé
ABB
Holcim
CEC
LaDORNA
SEBIS
BRD

Parteneri media
Ziua
România liberă
Gardianul
Cotidianul
Observator Cultural
Zile şi nopţi
Şapte seri
INVEST Romania

profil

Le Mensuel littéraire et poétique

N° 321 15 avril 2004

La Nuit de Cassandre

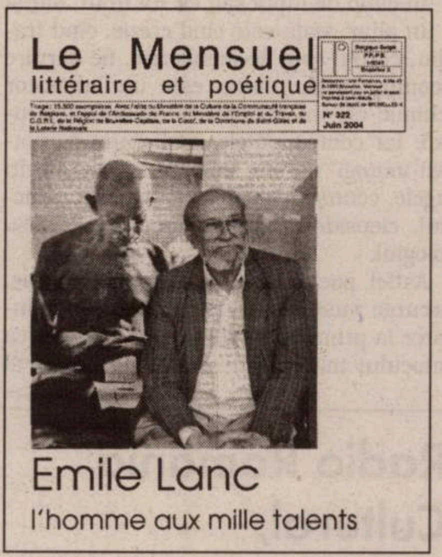
Le Mensuel littéraire et poétique

N° 322 Juin 2004

Emile Lanc

l'homme aux mille talents

Numărul 322 (iunie 2004) al revistei **Le Mensuel littéraire et poétique**, revista belgiană de poezie editată de Théatre-Poème, este unul îndoliat: pe 8 mai, Emile Lanc, lider şi fondator, alături de soţia sa Monique Dorsel, al instituţiei sus-menţionate (în urmă cu mai bine de patru decenii), a încetat din viaţă. Paginile 2, 3 şi 4 ale respectivului număr îi sînt dedicate regretatului om de teatru şi televiziune: extrase de presă, comunicate, articole evocatoare semnate de Monique Dorsel, Pierre Mertens, Jacques Sojcher, Jacques de Decker ş.a. „Ce 322 **Mensuel** est le premier qu'il n'aura pas réalisé. Mais attentif, vigilant – comme il le fut en toute circonstance – il avait transmis toutes les donées pour la fabrication de cet objet qui lui était si cher. Ainsi à travers nous tous, il continue a étre présent“, scrie Monique Dorsel.

Sumarul precedentului număr (321, din 15 aprilie) conţine, printre altele, recenzii la două volume semnate de autori români şi apărute în limba franceză: e vorba de **Les Chambres les parois** de Constantin Abăluţă (despre care poetul francez de origine armeană Vahe Godel scrie un articol intitulat **Constantin Abăluţă ou la blancheur de la parole**) şi **Fauve en liberté** de Rodica Draghincescu (despre care scrie Emmanuel Hiriart). Textul despre C. Abăluţă conţine şi referiri la alţi poeţi români – Gellu Naum îndeosebi. În rest – „panoramări“ la zi ale apariţiilor editoriale din domeniul poeziei şi artelor, texte despre spectacole, expoziţii şi alte manifestări din cadrul Théatre Poème.

din presa cotidiană

Fondat 1992

EVENIMENTUL ZILEI

COTIDIAN DE INFORMAŢIE

Cotidianul **Evenimentul zilei** a demarat din 24 mai un serial „fierbinte“, anunţat cu mai multe zile în urmă. În obiectiv – Securitatea şi, în particular, informatorii din Televiziunea Română ai Securităţii ceauşiste. Un „demers solitar“ al ziarului (după cum precizează în editorialul său Cornel Nistorescu). Ampla anchetă realizată de Andreea Pora (**Televiziunea ceauşistă, citadela turnătoriei**) se deschide cu o prezentare a funcţionării aparatului de Securitate. Autoarea estimează că, la scara întregii ţări, numărul informatorilor ar fi fost „undeva în jurul raportului de 1 la 10 din populaţia activă. Deci de aproximativ 2,3 milioane de persoane. Alte estimări sînt şi mai dure“. Materialul oferă destule date precise şi – pe ansamblu – merită toată atenţia. El ajunge destul de repede în miezul cestiunii: „dosarul de «obiectiv» Radioteleviziunea“. Citâm, pentru început, următorul fragment avînd în vizor „responsabilii“ la nivel superior: „De-a lungul timpului, Radioteleviziunea s-a aflat în atenţia mai multor ofiţeri de Securitate: Gheorghe Vărzaru, Alexandru Florea, Tănase Costică, Vasile Şalapa, Nicola Nicolae, Alexandru Ionescu, semnăturile acestora găsindu-se pe majoritatea documentelor. La nivelul Departamentului Securităţii Statului, răspundeau generalii Ilie Merce, locţiitor-şef Dir. a III-a, Virgil Raţiu, Adrian Mortoiu, şef Dir. 1, Alexie Ştefan, Aristotel Stamatoiu, şef Dir. a III-a, Virgil Raţiu, Adrian Mortoiu, şef Dir. 1, Emil Macri, şef Dir. a II-a, Florea Lucian şi Măerean Vasile, şef şi locţiitor al Dir. a III-a, ale căror semnături se află, de asemenea, pe cele mai multe ordine. Au existat destule situaţii în care s-a implicat direct Iulian Vlad, şeful Securităţii, şi Tudor Postelnicu, ministrul de interne“.

În privinţa informatorilor, pe baza datelor oferite de dosarele disponibile, Andreea Pora afirmă că „ei sînt de ordinul zecilor, majoritatea fiind din cadrul redacţiilor şi al regiei de emisie, dar în special al Oficiului pentru relaţii cu străinătatea, şeful acestuia, Fănică Orzan, fiind maior de Securitate. Informatorii sînt conspiraţi cu nume codificate, dar, cu toate acestea, uneori au putut fi decriptaţi. Numele reale sînt unele sonore, altele mai puţin, dar evoluţia lor postrevoluţionară explică multe. Din dosar reiese că Televiziunea de pînă în 1989 a fost o citadelă a turnătoriei. [...] Cele mai multe documente sînt turnătorii ordinare, altele, note date în urma unor întîlniri cu străinii, dar şi rapoarte, sinteze şi tot felul de tabele făcute de ofiţeri“. Aşa cum era de aşteptat într-un asemenea caz de mare „importanţă strategică“, „dosarul care provine din arhivele CNSAS a fost bine periat înainte de a ajunge acolo, lucru care se vede la un studiu atent. Lipsesc multe pagini, unele note informative sau rapoarte se întrerup în «momentele-cheie», lipsesc personaje a căror colaborare cu Securitatea este de notorietate. Altele apar doar menţionate de securişti drept «surse», lipsind notele lor informative. De ce? O întrebare la care numai SRI ştie răspunsul. Dar o logică elementară, coroborată cu practicile Securităţii, duce la concluzia că persoanele respective sînt încă active. Acesta este şi motivul pentru care, în momentul în care vom vorbi despre anumiţi informatori ascunşi sau nu sub nume codificate, vom cere CNSAS deconspirarea lor“. Nemulţumită de „puţinătatea“ recrutărilor, la 1 noiembrie 1977, Securitatea a elaborat un ambiţios plan de racolări al cărui scop principal era „completarea reţelei informative pentru acoperirea tuturor locurilor şi mediilor“. Într-un raport întocmit pe 9 mai 1978 şi semnat de şeful serviciului din Direcţia I, Nicolae Mihai, şi de şeful Direcţiei I, general-maior Tăbăcaru Dumitru, se arată că „Din cele 48 de recrutări prevăzute în această perioadă s-au realizat 45 şi au fost create condiţiile ca întregul plan de recrutări prevăzut pînă la sfîrşitul lunii mai a.c. – 61 de recrutări în studiourile centrale – să fie realizat în întregime“. În 1988, planul de recrutări avea în vedere 18 surse: „Radioteleviziunea devenise o amplă reţea informativă. La o medie de 15 noi informatori pe an, în zece ani reţeaua ar fi cuprins peste 150 de surse. Majoritatea provenind din rîndul redactorilor, care, nu-i aşa, lucrau în locurile vulnerabile. Acestora li se adăugau «persoanele de încredere» şi «relaţiile personale» ale ofiţerilor de securitate, provenite în general din rîndul celor cu funcţii de conducere – de la redactori-şefi şi directori pînă la cei de la Oficiul pentru relaţii cu străinătatea, o adevărată pepinieră de informatori“. Erau supravegheate şi verificate „metodic“ peste 180 de persoane care întreţineau „legături telefonice sau de corespondenţă cu postul de radio Europa Liberă“.

Primul nume de informator dat publicităţii este acela al lui Viorel Grecu, fost editor la Redacţia culturală, devenit după 2002 director, apoi director adjunct al Direcţiei culturale din Ministerul Afacerilor Externe (unde lucra încă din 1990): „Sub numele conspirativ «George», există mai multe note informative, semnate Viorel Grecu. O semnătură şi un scris inconfundabile, pe care le-au recunoscut cîţiva dintre foştii lui colegi de la Redacţia culturală a Televiziunii. Le-au recunoscut în primul rînd cei turnaţi de el. Însuşi Viorel Grecu admite că scrisul şi semnătura sînt ale lui şi că notele informative îi aparţin. Mulţi îl bănuiau că este informator al Securităţii. Pe el şi pe alţii. Şi pe bună dreptate, pentru că spre sfîrşitul anilor '80 în Redacţia culturală erau cinci informatori. Mulţi, puţini, Securitatea ştia cel mai bine. Două dintre aceste note o vizează pe Ruxandra Garofeanu, pe care o cunoştea încă din 1966, cînd fuseseră colegi la Radio, iar ulterior în Televiziune. În perioada din ajunul Revoluţiei, Viorel Grecu era editor principal în Redacţia culturală, şef de sindicat şi făcea parte din diferite comitete şi comiţii. Printre acestea intră la socoteală şi unul mai puţin vizibil, dar omniprezent: Securitatea“. Sînt oferite cîteva mostre din „meticuloasele“ note informative ale acestuia despre Ruxandra Garofeanu. În continuare, este publicat un interviu cu Viorel Grecu (**„Nu ştiu dacă am făcut bine sau rău“**), în care acesta îşi recunoaşte „încadrarea“, încercînd – totodată – să realativizeze „responsabilităţile“. Întrebat dacă fusese unul dintre cei care selectau versurile pentru spectacolele dedicate lui Ceauşescu, acesta răspunde: „Toată lumea alegea versuri. Acum, după război, sînt mulţi viteji. În tot cazul, eu nu am făcut versuri, cum s-a întîmplat cu alţii“. Urmează un interviu cu Ruxandra Garofeanu (**„Nu mă aşteptam să fie atît de mîrşav“**), care apreciază că Viorel Grecu nu era „un simplu informator din ăsta naiv, cred că era unul dintre cei instruiţi şi plătiţi pentru ce făcea“. În urma consultării dosarului Radiotelevizunii, aceeaşi realizatoare („obiectivul Roxi“) afirmă următoarele: „Cred că erau mai mulţi informatori decît noi, ceilalţi. Mă întreb acum cine nu era, dar nu mi-am închipuit niciodată că sînt chiar atît de mulţi. [...] Am trăit într-o societate în care fiecare urmărea pe fiecare, era o urmărire generală. De ce? Nu ştiu“. Pe lîngă numele lui Viorel Grecu mai sînt menţionate – pe lista informatorilor din Televiziune – cele ale lui Stoica Meteleanu, Tudor Vornicu şi Nicolae Melinescu.

În numărul din 25 mai al aceluiaşi cotidian, serialul continuă cu două interviuri avîndu-le ca protagoniste pe Lucia Hossu-Longin şi Carmen Dumitrescu, care aduc noi mărturisiri în prelungirea celor ale Ruxandrei Garofeanu. Potrivit afirmaţiilor Luciei Hossu-Longin, „Şeful unui întreg compartiment fusese luptător cu arma în mînă împotriva partizanilor din munţi. Era mare şef în Televiziune. Toţi ştiau asta“. Carmen Dumitrescu adaugă: „Cînd a fost aniversarea căsătoriei mele, colegii m-au sărbătorit, au venit în redacţie cu pîine şi măsline. Persoana care a adus pîinea şi măslinele, bună prietenă cu mine, nu-i dau numele pentru că o să se recunoască singură, m-a turnat că vreau să fug în străinătate cu soţul meu“.

În finalul materialului, este dat publicităţii un comunicat al preşedinelui-director general Valentin Nicolau, din care cităm: „Este şi interesul nostru să ştim ce s-a întîmplat în Televiziunea Română înainte de anul 1989 şi dacă persoane care au fost implicate sau au avut activităţi de poliţie politică sînt în continuare printre noi. Certitudinea asupra acestor informaţii nu poate veni decît din partea organismelor abilitate să ancheteze şi să verifice astfel de aspecte. Tocmai de aceea, în dimineaţa acestei zile, am adresat o solicitare scrisă CNSAS, prin care rugăm să ni se încredinţeze informaţii cu privire la numele pe care **Evenimentul zilei** le-a invocat ca lucrînd în TVR. Procesul de reconstrucţie a Televiziunii Române şi de redefinire a ei în sensul modelului european al televiziunii publice nu poate să nu ia în considerare şi o astfel de situaţie, ca cea prezentată de ziarul dumneavoastră“. De asemenea, într-un comunicat, biroul de presă al MAE a precizat că „Domnul Grecu este posesorul unei autorizaţii care-i permite accesul numai la informaţiile naţionale clasificate“. Reacţiile cititorilor au fost deosebit de numeroase şi de aprinse. Numărul din 26 mai revine asupra cazului informatorilor din TVR cu un interviu realizat de aceeaşi Andreea Pora cu Liviu Tudor Samuilă, fost realizator de emisiuni la redacţia Varietăţi a TVR (**„Cei din conducerea TVR erau informatori“**). Despre atmosfera care domnea în Televiziune la sfîrşitul anilor '80, acesta afirmă că „În primul rînd, au fost aduşi pe posturi de redactori-şefi oameni care nu aveau nimic cu presa, erau activişti sau foşti securişti. Care îşi aduseseră obolul serios. De pildă, la redacţia Cultural şi, mai apoi, la Varietăţi era un fost activist de la sectorul 8 al Capitalei, Florea Nedelcu. Care era ceva abominabil, de neimaginat, era tipul care evolua între excroc, jigodie, idiot... îngrozitor personaj“. Tot Liviu Tudor Samuilă despre Viorel Grecu: „El trimitea în nume personal, la 26 ianuarie, un buchet mare de flori. Adică era din echipă“. Şi despre Nicolae Melinescu: „Opinia mea e că Melinescu a fost unul dintre cei mai teribili oameni de Securitate şi care şi-a jucat rolul perfect, discret, sînt convins că a lovit şi în stînga şi în dreapta, fără să se ştie că săgeata a pornit din arcul lui“.

Ieri, luni 31 mai, **Evenimentul zilei** a „dedicat“ nu mai puţin de patru pagini unui alt turnător din Televiziune: Stoica Meteleanu, *alias* „sursa“ Stoicescu (**Mete cel „cumsecade“ a turnat tot ce mişca în TVR**). Iată un fragment din „portretul“ acestuia, semnat de Andreea Pora: „Nu era un mister pentru nimeni din Televiziune că Stoica Meteleanu avea niscaiva legături cu Securitatea. [...] Unii îl credeau chiar ofiţer. De aceea şi apelau la el. În mod evident, avea putere şi conexiuni în zonele oculte. Era important să te ai bine cu el. Pentru că, fără recomandarea lui, fără avizul lui pozitiv, nu plecai în străinătate. [...] Stoica Meteleanu era, deci, turnătorul bun. Cu faţă umană. Nea Mete însă turna cu zel“. Sînt reproduse facsimile de note informative despre realizatorii Doru Lepădatu, Ovidiu Dumitru, Costin Buzdugan Activ „pînă în ultimul moment“, Meteleanu „dă seama“ despre ziaristul Vrînceanu de la **România liberă** în legătură cu „Scrisoarea celor 6“ ş.a. S. M. împreună cu un alt turnător, operatorul Pascu Sorel au dat pe mîna Securităţii nu mai puţin de şapte oameni care s-au manifestat împotriva regimului: Dumitru Iuga, Grigore Mîndrilă, Viorel Vicovan, Cornel Tomescu, Gheorghe Tihenea, Emil Gavriş şi studentul Marin Ungureanu, condamnaţi la ani grei de închisoare. Meteleanu neagă acest lucru, dînd întrega vină pe „colegul“ său operator şi afirmînd că, în general, „a făcut numai bine oamenilor“. Neimplicarea este – însă – infirmată de un raport al generalului Ilie Merce, întocmit pe 8 iunie 1983. În ultima pagină a grupajului este publicat un interviu cu Dumitru Iuga (**„Stoica Meteleanu m-a trimis 12 ani la puşcărie“**), care nu lasă loc de dubii. Cităm un pasaj: „Reţeaua a rămas pe loc, cu toate atribuţiile pe care le-a avut în timpul lui Ceauşescu, şi a fost preluată bine mersi de noile structuri. Aşa că nu e de mirare că Meteleanu a rămas pe loc. [...] Problema lustraţiei ar fi fost foarte necesară. Ce modele oferim noi generaţiilor care vin? Modelul Stoica Meteleanu, care aruncă un om în închisoare, dar în rest a făcut numai fapte bune“.

poezie

Lucian VASILIU

Atelier de potcovit inorogi

Editura Junimea,
Colecţia „Dictatură şi scriitură",
Iaşi, 2003,
248 p.

Antologia poetului Lucian Vasiliu, **Atelier de potcovit inorogi** (2003), începe cu **Mona-Monada** (1981), trece prin **Despre felul cum înaintez** (1983), ajunge la **Fiul Omului** (1986), poposeşte la **Verile după Conachi** (1990) şi culminează cu **Lucianograme** (1999). Cartografiind evoluţia poeziei autorului, volumul antologic conţine şi o prefaţă a lui Ioan Holban, o serie de referinţe critice şi note bio-bibliografice. Prin urmare, o editare cuprinzătoare şi ajutătoare, o culegere de poezie şi despre poezie (respectiv poet).

De la „mona-monade" la „lucianograme" drumul nu se dovedeşte atît de lung, şi în nici un caz definitiv, poate doar cu excepţia poemelor din **Verile după Conachi,** o cotitură sau o abatere mai mult decît reuşită a poetului. Dacă celelalte volume par a creşte firesc unul din celălalt, continuîndu-se întru desăvîrşirea unui proiect mai degrabă monocord (monadic sau... lucianogramatic), fără a surprinde prin schimbări majore sau rupturi, **Verile după Conachi** aduce o mutaţie şi o nuanţă binevenite. Vom reveni spre final asupra acestui corpuscul.

Mai întîi însă intrăm în „plină" metafizică: metaforă şi lirism vizionar, suflu mistic şi parabole ontologice. **Mona-Monada**, **Despre felul cum înaintez**, **Fiul Omului** mărturisesc despre un spaţiu şi un timp aflate în procesul sacralizării: sentimentul de veneraţie pentru divinitate, iubită, lume este deplin şi... plin de prezenţă (aproape mistică). Exemplaritatea destinului ales şi asumarea condiţiei umane pînă la stadiul suprauman se arată a fi temele majore. Adoptînd diverse măşti poetice, Lucian Vasiliu se identifică cu fiecare, crede în fiecare şi le trăieşte cu intensitate pe fiecare în parte: poetul-orb, poetul-arlechin, poetul-alchimist. Creionînd o poetică a relaţiei dintre corp şi spirit (un ciclu, **Poem final**, e subintitulat chiar **Epistole ale trupului către spirit** şi conţine unele poeme ce se încheie cu emblematicul vers-refren: „Acum, eliberat, pot să mor liniştit, în fiecare seară"), viziunea poeziilor în discuţie îşi subsumează o serie de alte mărci esenţiale.

De exemplu, în unele locuri găsim poeme ale elementelor simbolice (cifre, evenimente arhetipale, ritualuri şi sacrilegii), în alte locuri întîlnim poeme ale credinţei, ale mîntuirii (deopotrivă prin suferinţă existenţială şi prin confesiune scripturală) şi ale ispăşirii. Uneori asistăm la martirizarea trupului, alteori la demiurgie şi repetarea actului creaţiei lumii şi al creaţiei verbale: fie renaştere spirituală ce păstrează amintirea victimizării corporale (de pildă în **Proprii ipostaze ale propriei geneze**), fie apologie a metaforei şi a Verbului în poeme creaţioniste: „De foarte departe se vede: poezia mea/ poartă aceeaşi cămaşă de şapte ani./ Sîngele străpuns prin ţesătură/ a reuşit să o înroşească" (**De foarte departe**). Peste tot însă poetul caută salvarea, parcurge toate stadiile iniţierii fiinţei, de la puritate la degradare, de la neant la extaz, şi aduce imnuri conceptelor cu majusculă precum: Marele Întuneric, Totul, Nimicul, Fiul, Răsăritul, Apusul, Logosul, Mama, Marea; consemnează trecerea fiinţei, de la copil la veteran, de la prenatal la moarte, şi reţine evenimentele cruciale, semnificatoare precum: însîngerare şi întunecare, plîngere şi rugăciune, înviere şi luminare.

De asemenea, în aceste poeme, universul este populat de şerpi, corbi, orbi, cîrtiţe, mierle şi bufniţe, heruvimi, vestale, şobolani şi păianjeni, viermi. Existenţa este echivalată cu un cîmp de luptă sau cu un front, dar şi cu un altar, viaţa este cînd erezie, cînd travaliu, corpul este fie închisoare, fie dăruire necondiţionată, poezia este un laborator alchimic ori un rezultat al sacrificiului uman. Iar componentele „atelierului de potcovit inorogi" nu sînt de data aceasta decît: sîngele, cenuşa, clopotele, cătuşele, întunericul, clepsidra, lacrima, lumina, vederea, orologiul.

Astfel, poetul caută desăvîrşirea de sine, parcurge pustiul exterior şi interior, se întoarce la primordialitate şi riscă măsurarea pîntecului matern cu sentimentul acut al presimţirii morţii. Starea generală este de incertitudine existenţială (implicit scriptică) şi de impuritate ontologică, de nostalgie a perfecţiunii şi de „eşec" în androginie (sau împlinire?), astfel că volumul adună contradicţiile şi ambiguităţile (de la închiderea în ou pînă la deschiderea în lume), conturîndu-le ca o arhitectură a complementarităţii necesare în vederea echilibrării fiinţei: „ador sintaxa confuză, incongruenţa –/ scriu pînă la epuizare/ în numele unei acute lipse de/ Prudenţă,/ practic yoga între literele L şi V/ saturat de convenţii şi certitudini" (**Yoga**).

Revenind la o idee sugerată la început, se cuvine precizat faptul că **Verile după Conachi** instaurează un alt spaţiu şi o altă

Radio România Cultural,

post al Societăţii Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	

	MHz	kHz
Petroşani	89,5	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

Întoarcerea lui Billy the Kid

ADRIAN-SILVAN IONESCU

Helen Airy

Billy the Kid, un criminal veşnic îndrăgostit, copilul tuturor americanilor

Traducere de Ion Creţu
Editura Eminescu, Bucureşti, 2003

Povestirile Vestului Sălbatic au stîrnit totdeauna interesul publicului şi au dat aripi imginaţiei tineretului şi maturilor deopotrivă. Apariţia unei traduceri despre Billy the Kid, celebrul criminal din New Mexico, are darul să incite, dar şi să intrige cititorii. Din cel de-al şaptelea deceniu al veacului XX, atitudinea scriitorilor şi cineaştilor faţă de banditii Vestului american s-a schimbat radical: ei nu mai erau înfieraţi ca nişte brute dezumanizate şi decăzute, avide de cîştiguri uşoare şi de vărsare de sînge nevinovat, ci, printr-o translare în sfera idealurilor morale ale cavalerismului medieval, deveneau nişte haiduci de tip Robin Hood, împinşi pe căi greşite de o societate hain şi mercantilă, care-i marginaliza şi le acapara, în mod abuziv, agoniseala cinstită. William Quantrill, Jesse James, Billy the Kid, Butch Cassidy, discutabilul judecător Roy Bean au devenit personaje pozitive, companii agreabile şi glumeţe, atît în cărţi, cît şi pe ecran, iar chipul lor şi-a recăpătat aura de legendă pe care o avuseseră încă din timpul vieţii pentru anumite cercuri de simpatizanţi. Mulţi dintre aceşti „eroi" fuseseră învestiţi, în concepţia oamenilor simpli şi necultivaţi, cu puteri miraculoase, dăruiţi cu harul invincibilităţii, al invizibilităţii şi al ubicuităţii (atunci cînd voiau ei şi cînd necesităţile o cereau). Iar dacă acestea dădeau greş şi, pînă la urmă, „eroul" era răpus, el avea puterea de a renaşte şi de a-şi duce viaţa liniştit pînă la adînci bătrîneţi, bucurîndu-se de bogăţiile strînse din jafuri.

Acest lucru vrea să evidenţieze şi cartea **Billy the Kid, un criminal veşnic îndrăgostit, copilul tuturor americanilor**, semnată de Helen Airy. Din caseta editorială nu reiese în ce an a apărut versiunea originală a acestei lucrări. Din datele la care au fost luate interviurile la care se face referire în interior – cel mai vechi din 1976, cel mai recent din 1990 – s-ar părea că lucrarea a fost publicată prin 1990 sau în unul din anii imediat următori. Cum, la fel, nici titlul nu pare a fi cel sub care s-a publicat la noi: atunci cînd autoarea aduce mulţumiri celor care au ajutat-o, reiese că titlul original este **Whatever Happened to Billy the Kid**.

După ce prezintă succint viaţa aventuroasă şi faptele sîngeroase ale tînărului de 21 de ani poreclit Billy the Kid – pe numele adevărat Henry McCarty, schimbat mai apoi în Antrim, după cel al tatălui vitreg şi, ulterior, în William H. Bonney –, Helen Airy afirmă că acesta nu ar fi murit, în noaptea de 14 iulie 1881, de glonţul fostului său prieten, şeriful Pat Garrett, ci ar fi scăpat cu viaţă şi, mutîndu-se într-un ţinut arid şi neprimitor din Munţii Ramah, din vestul statului New Mexico, în apropierea rezervaţiei indienilor Zuni, a trăit sub numele de John Miller, alături de soţia sa mexicancă, Isadora. Această aserţiune nu este nouă şi, neposedînd anul apariţiei cărţii, nu ştim cu certitudine dacă îi aparţine în totalitate autoarei sau a preluat-o după alţii şi a dezvoltat-o într-o lucrare originală, în care a căutat să aducă argumente irecuzabile în favorea ei. Într-adevăr, Dale L. Walker, în cartea sa din 1997 **Legends and Lies. Great Mysteries of the American West** (Tom Doherty Associates Book, New York), acordă o jumătate de pagină acestui John Miller ca posibil Billy the Kid (p. 125), pentru a-şi dezvolta teza că au existat mai mulţi pretendenţi la „onoarea" de a fi consideraţi drept celebrul personaj, dintre care cel mai plauzibil ar fi fost un anume William Henry Roberts, care, în noiembrie 1950, i-a solicitat guvernatorului statului New Mexico să-i acorde iertarea pentru crimele comise în tinereţe, pe cînd era... the Kid. Aceluiaşi Roberts îi fusese consacrată, în 1955, o carte intitulată **Alias Billy the Kid** (University of New Mexico Press, Albuquerque), de către cunoscutul istoric al Vestului Charles Leland Sonnichsen şi de colaboratorul său, William V. Morrison; ei puneau, însă, sub semnul întrebării sinceritatea şi dezinteresul pretendentului. Este ciudat totuşi că unul dintre cei mai scrupuloşi biografi ai pistolarilor celebri, James D. Horan, care-i acordă lui Billy the Kid un capitol substanţial (p. 9-80) în cartea sa **The Authentic Wild West – The Gunfighters** (Crown Publishers, New York, 1976), nu menţionează nimic despre eventuala lui supravieţuire.

Helen Airy, bazîndu-se pe anumite neclarităţi ale morţii „eroului" – precum refuzul lui Pat Garrett de a recunoaşte cadavrul celui ucis în timpul nopţii, înaintea înhumării precipitate a acestuia, sub cuvînt că „ştie pe cine a împuşcat", ca şi renunţarea inexplicabilă la generoasa primă pusă pe capul acestuia –, conchide că el a fost lăsat să fugă, iar în locul său a fost înmormîntat un tînăr mexican mort din cauze naturale. Fugarul pocăit şi-a luat numele de John Miller şi a trăit retras şi cinstit, crescînd şi dresînd cai. Era un călăreţ redutabil şi foarte priceput la îmblînzirea mustangilor. De aceea, toţi vecinii îl apreciau şi apelau la serviciile sale. Dar John Miller avea şi ciudăţenii: se deplasa în oraş *numai* noaptea, purta *întotdeauna* un revolver la şold, iar într-un scrin din casă – piesa cea mai valoroasă din întregul mobilier – mai avea ascunse şi alte pistoale, dar şi un glonte scos de el însuşi, cu briceagul, dintr-o rană veche, precum şi un vas de lut plin cu monede de aur şi argint, o adevărată avere de care nu se atingea, preferînd să-şi ducă viaţa modest, spre a nu atrage atenţia nimănui asupra sa. Excelent ţintaş, se fălea cu dexteritatea de a mînui revolverul. Şi, mai presus de orice, stare, ambele poetice: medievalitatea şi implicaţiile ei (imagistice, atmosferice, obiectuale şi subiective), tratate ironic şi anecdotic, uşor melancolic şi ludic. Iată un autoportret, şi o autoironie, din cadrul acestui corpuscul: „Lucian Vasiliu/ este inventatorul/ unei monadologii desuete/ aşadar,/ bun de răstignit/ pe un perete/ el e un fel/ de/ n-ar mai fi –/ cînd bezmetic/ şi cînd gri" (p. 191), un fel de continuare a sarcasticului (ideologicului) poem autobiografic, intitulat **8 ianuarie 1954**, din primul volum. Balcanismul („sud-estica durere") şi demitizarea, moldovenismul şi desacralizarea sînt noile teme poetice, combinate cu un stil muzical, cu o simplitate a expunerii şi cu o suavitate jucăuşă: „Vino/ cît mai pot/ să rup/ din trup/ aşchii de Krupp/ vino/ cît timp/ sîngele meu/ tînăr/ disperă,/ o, baiaderă!" (**Aşchii**). Cîtă deosebire între aceste versuri „deochiate" şi versurile-postulat (ultralucide şi conceptualizate) din primele volume, de felul: „peste multă viaţă vine multă moarte/ peste multă moarte vine iarba" (**Androgina stare a lumii**) sau „Sunt deţinutul/ plămînului ficatului inimii creierului" (**Deţinut 001954**) ori „Vieţile mele inexistente acuză viaţa existentă/ mîinile inexistente acuză mîinile existente/ ochii inexistenţi acuză ochii existenţi/ femeile inexistente acuză femeile existente" (**Orologiu**)!

În **Lucianograme** (inspirat titlu, ca şi titlul însuşi al antologiei, titlu ce poartă însemnul imaginaţiei coborîte în artizanal sau în terestru, sau ca şi jocul de cuvinte „Mona-Monada"), Lucian Vasiliu, confesiv pînă la scrierea cu/de sine (o scriere cu lat. „lux" – lumină?), revine parţial la poetica vizionară, gravă şi teribilistă anterioară, dar continuă şi spiritul ironic-ludic, derizoriu şi aburos din **Verile după Conachi.** O menţiune suplimentară trebuie adusă: în acest corpuscul de poeme se adînceşte meditaţia asupra trecerii timpului şi a propriului timp: planurile temporale se alternează, eternitatea (posteritatea) îşi dă mîna cu perisabilitatea, vremurile se suprapun peste spaţii, ironia şi sarcasmul se regăsesc cu nostalgia începuturilor, solemnitatea hieratică se interferează cu stranietatea profană, supliciul se proiectează în artificiu plastic, ezotericul în senzualitate şi sentimentalism. Iată ultimele versuri, descriptive şi retorice, ale antologiei (ultima „lucianogramă" a volumului – a douăsprezecea), spre o bună edificare: „În faţa oglinzilor./ Mereu în faţa lor cicatrizată./ Fără să ştii cu adevărat/ cum arăţi,/ cum arătai într-o viaţă/ anterioară:/ ochi de păun pe noptiera/ prinţesei afgane?" (p. 226).

Lucia Simona DINESCU

proză

Cezar PAUL-BĂDESCU

Tinereţile lui Daniel Abagiu

Prefaţă de Mircea Cărtărescu

Editura Polirom,

Colecţia „Ego. Proză",

Iaşi, 2004, 208 p.

Cine (n-)a avut un prieten imaginar cînd era mai mic (sau mai mare) să ridice două degete. Cum poate fi prietenul imaginar? Păi, poate, un personaj dintr-o carte care ţi-a plăcut la nebunie şi pe care o reciteşti din cînd în cînd ca şi cum ai avea o întîlnire cu un vechi prieten, un cangur şchiop, cum am văzut într-un film – cred că era **Chocolat** cu Juliette Binoche (sau, mai bine zis, n-am văzut, dar îl vedea fetiţa cu care se împrietenise şi atunci sigur era adevărat) –, o fiinţă care trăieşte în imaginaţia ta, dar care din trei dorinţe – sau cinci, maximum – îţi poate rezolva probleme cît se poate de reale. Şi lista cred că poate continua cu exemple cît se poate de personale şi în acelaşi timp cît se poate de banale.

În **Tinereţile lui Daniel Abagiu**, Daniel Abagiu poate fi prietenul imaginar al lui Cezar Paul-Bădescu. Dar, la fel de bine, Cezar Paul-Bădescu poate fi prietenul imaginar al lui Daniel Abagiu. În universul cărţii sînt amîndoi personaje. În plus, stau amîndoi pe copertă. Raportul se poate inversa foarte uşor. Mă îndoiesc că, după ce am citit cartea şi cineva mi-ar face cunoştinţă cu Cezar Paul-Bădescu, aş simţi că îl cunosc, că ştiu ceva despre cum este viaţa lui, că îl pot întreba mai în glumă, mai în serios: Ce mai scrii Dănuţ (pentru că acum ştiu că nu i-a plăcut niciodată numele de Cezar, mai ales după ce a aflat că este un nume care se dă în mod obişnuit cîinilor), ce mai fac Svetlana şi ăla mic? Pot în schimb să emit judecăţi despre Daniel Abagiu, despre lumea ficţională în care trăieşte, mă pot apropia de el şi pot spune că am ajuns să ştiu cîte ceva despre el, că mi-e familiar. Cu Daniel Abagiu chiar am făcut cunoştinţă. Dar Daniel Abagiu nu e doar un alt nume al lui Cezar Paul-Bădescu? Adevărul e că m-aş putea juca aşa o grămadă, m-a prins bine jocul de-a persoanele. E un joc complicat, în ciuda aparentei simplităţi a povestirii şi a poveştii sau cu atît mai subtil tocmai datorită ei, servit de minune de stil şi de vocile care narează. „...jocul pe care-l fac eu aici e mai degrabă unul riscant, decît aducător de fericire. Sînt riscurile sincerităţii. Căci despre sinceritate e vorba – e o sinceritate care se mişcă însă în limitele minciunii necesare oricărui produs artistic. Ce să mai vorbim? – discuţia e veche: produsul artistic nu poate fi niciodată realitatea însăşi, fiindcă, printre altele, artistul modifică realitatea în funcţie de preconcepţiile sale, de limbaj, de convingerile lui ideologice şi morale etc. şi, în ultimă instanţă, oferă o selecţie din realitate. [...] Dar să închei această divagaţie (aridă şi cu pretenţii de profunzime) cu lucruri de mult fumate şi să observăm doar că sinceritatea e întotdeauna minciună. De-abia plecînd de la acest fapt putem să ne propunem să fim sinceri" (p. 70).

Cezar Paul-Bădescu şi Daniel Abagiu se cunosc de mult şi mult prea bine. Au fost dintotdeauna împreună şi îşi acoperă în permanenţă unul altuia urmele. Ceea ce un Cezar, zis şi Dănuţ, expune pe un ton care seamănă cu cel al oracolelor şcolare („Stop! Pagina mea!... asta-i o formulă din oracolele şcolare, precum, probabil, ştiaţi. Literatura pe care o scriu eu nu se deosebeşte prea mult de textele de acolo."), celălalt Cezar, care semnează această poveste, confirmă, clarifică, suplimentează în comentarii oarecum mai „lucrate", ce ating chestiuni teoretice care apoi sînt luate în băşcălie. Totul este la vedere. Şi de aceea cu atît mai alunecos. Cum prinzi pe picior greşit un asemenea autor? Ei bine, nu-l prinzi. Cum îl citeşti? Cum vrei. „Am vrut să intitulez acest volum **Deloc literatură** – chestie la care am renunţat pînă la urmă. În primul rînd, nu era deloc un titlu comercial. Ce-i aia «deloc literatură»? Pe de altă parte, era o fandoseală inutilă: orice, o dată pus pe hîrtie – devine literatură. Na, c-am spus-o!" (p. 203). Cu ce rămîi? Cu o datorie: de a-l (re)citi. Na, c-am spus-o!

Crenguţa NĂPRISTOC

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

---

cunoştea o mulţime de poveşti despre banditi şi, în special, despre Billy the Kid, pe care le relata cu plăcere intimilor. În unele cazuri chiar a afirmat că el este neînfricatul Kid de altădată.

Autoarea şi-a construit cartea ca o anchetă asupra morţii şi eventualei supravieţuiri a lui Billy the Kid, folosind ziare şi alte mărturii din epocă. Dar grosul materialului îl constituie interviurile cu supravieţuitorii epocii frontierei, venerabili locuitori din Ramah şi din alte locuri care, copii fiind, s-au aflat în preajma lui John Miller, i-au observat obiceiurile şi i-au ascultat poveştile: Eugene Lambson (intervievat în 1976, în etate de 88 de ani), Max Miller (fiul adoptiv al soţilor Miller şi cel mai în măsură să ştie adevărul, intervievat în 1976 şi 1978), Atheling Bond (tot în 1978), Rena Crockett, Ethel Conley (înregistrată la vîrsta de 99 de ani), Blanche Lewis (91 de ani în 1989), Carl Baxter (68 de ani în 1990), Feliz şi Herman Bustamante ş.a. Toţi, fără excepţie, simţeau o mare afecţiune pentru Miller, care era un om blînd, vesel, săritor şi îndatoritor, glumeţ şi mare amator de dans (la fel ca Billy the Kid). Şi, tot ca acesta, avea o constituţie firavă, umerii căzuţi, mîinile mici – care-l ajutaseră pe delincventul juvenil să se elibereze de cătuşe atunci cînd fusese arestat –, un păr blond cînepiu, ochi albaştri spălăciţi şi o proeminenţă a maxilarului superior cu incisivii mereu descoperiţi de buza de sus. Pentru comparaţie sînt date chiar nişte ilustraţii: singura fotografie cunoscută a lui Billy the Kid, o ferotipie luată la un bîlci (care, din cauza sistemului folosit, dădea o imagine inversată a modelului, astfel că revolverul apărea prins pe stînga, fapt ce a indus în eroare pe mulţi, crezîndu-l pe Billy stîngaci – din acest motiv, regizorul Arthur Penn şi-a intitulat filmul făcut în 1958 şi dedicat lui Kid **The Left Handed Gun**), este pusă alături de mai multe portrete de maturitate ale lui Miller şi, la fel, chipurile de ceară ale celor doi, modelate de sculptoriţa Deborah Robinson. Iar asemănarea este izbitoare!

Şi totuşi, cît ar fi povestea de frumoasă şi argumentele de imbatabile, este greu de crezut. Ea face parte din acel tip de istorie bazată mai mult pe documente orale decît pe documente scrise, contemporane – ele, de altfel, au fost de mult epuizate şi publicate de eminentul James D. Horan (ce-şi avea propria colecţie de fotografii şi arhivă de epocă) –, dar nu îi poate fi acordat credit deplin din cauza timpului îndelungat şi a memoriei discutabile a bătrînilor intervievaţi, cărora, de multe ori, li se şi transmitea ce dorea să afle reporterul de la ei... Din punctul nostru de vedere, preferăm versiunea oficială a morţii tînărului *desperado*, ieşit din casă, desculţ, şi, cu pistolul în mînă, pregătit să riposteze, întrebînd în spaniolă „Quién es? Quién es?", în bezna profundă străfulgerată de arma ce l-a doborît. Prieten fidel şi angajat devotat pînă la sacrificiu stăpînului său, Billy the Kid a fost victima intereselor baronilor locali şi a luat calea crimei din cauză că era cinstit şi nu accepta compromisul. Liniştea ţinutului Lincoln, unde izbucnise un război pe viaţă şi pe moarte între marii proprietari de vite – în care se implicase, trup şi suflet, Billy –, era atît de importantă încît însuşi guvernatorul statului New Mexico, generalul Lew Wallace, erou al Războiului Civil şi, mai tîrziu, autor al celebrului roman **Ben Hur**, acceptase să se întîlnească personal cu micul şi, aparent, insignifiantul, dar atît de periculosul Kid. Ce putuse vorbi, la acea întrevedere din 17 martie 1879, un ofiţer superior şi intelectual de rasă cu băieţandrul de 19 ani, înarmat pînă în dinţi, nu se ştie. Dar Billy nu s-a putut reabilita, ci, dimpotrivă, s-a afundat în viaţa de criminal fugar veşnic urmărit, pe care şi-a sfîrşit-o peste doar doi ani, în condiţiile cunoscute. John Miller a murit şi el, dar de moarte bună, pe 7 noiembrie 1937, în Azilul Pionierilor din Prescott, Arizona, fără a-şi divulga secretul vieţii.

Pe tema supravieţuirii eroului şi a reapariţiei sale în alte locuri şi sub altă identitate se poate specula la infinit. Billy the Kid nu are dimensiunea necesară pentru a suscita o resurecţie precum Frederic I Barbarossa, cel adormit într-o peşteră, sau Delfinul, fiul lui Ludovic XVI, despre care mulţi au afirmat că a scăpat din detenţie şi că ar fi emigrat în America. El rămîne un personaj local despre care pînă acuma au fost date publicităţii, după spusele lui Dale L. Walker, 473 de cărţi, studii şi articole, poveşti şi poezii, inclusiv piese de teatru şi filme. Cartea semnată de Helen Airy poate fi citită ca o curiozitate, dar ar fi o greşeală să fie luată drept o certitudine. Cititorul va trebui să se înarmeze, însă, cu multă răbdare şi înţelegere, căci traducerea lasă mult de dorit. O asemenea carte era necesar să fie tradusă – ori verificată după traducere – de un cunoscător al istoriei Vestului american, familiarizat cu termenii de specialitate. Or, traducătorul ei comite nişte erori inadmisibile, care au darul cel puţin de a-l nedumeri, dacă nu chiar de a-l năuci, pe lectorul neavizat. Astfel, animalele pe care traducătorul le numeşte *cîini de cîmpie* (p. 41) sînt binecunoscute sub numele de *cîini de preerie*; referindu-se la templul mormon, apare evidentă neînţelegerea sau necunoaşterea de către traducător a numelui complet al confesiunii respective – nu este vorba despre *Biserica lui Isus Cristos din Latter Day Saints* (aceasta nefiind o localitate) (p. 29, 50), ci de *Biserica lui Isus Cristos a Sfinţilor din Ziua din Urmă*; *Great Plains* (şi nu Planes, cum apare la p. 108) sînt *Marile Cîmpii* din Vestul Mijlociu american. Atunci cînd nu cunoaşte echivalentul românesc, traducătorul nu se mai osteneşte să-l caute: de aceea, la p. 85 apare *ham, bacon* şi *tortillas*, care puteau fi traduse foarte corect prin *şuncă*, *slănină* şi *turte* (sau, dacă voia să fie mai exact, turte de mălai); *senior inspector* (p. 82) este *inspector principal*; *Bond Trading Post* (p. 50) putea fi tradus prin *prăvălia lui Bond* sau *punctul comercial al lui Bond*; 145 de livre ar fi trebuit transpuse în kilograme pentru cititorul român. Ca să nu mai spunem nimic despre *fugar*, care în text apare drept *fugitiv* (p. 124), *suprapus*, care apare drept *superimpus* (p. 140), sau *interpretarea* unui truc care apare drept *performare* (p. 125)... Se întîlnesc apoi repetiţii penibile precum *vîrful munţilor White Mountains* (p. 99). Sau inadvertenţe rizibile precum aceea că, în expediţia din 1536 a lui Coronado în căutarea fabuloaselor oraşe ale Cibolei, exploratorii spanioli luaseră cu ei şi *şase puşti mitralieră* (p. 94)!!! Ori traducerea a fost făcută în grabă şi neatent, ori traducătorul este neexperimentat. Ori amîndouă. O parte de vină îi revine şi redactorului, care nu a verificat cartea înainte de a o trimite la tipar. Prin aceste erori, neclarităţi şi dezacorduri (care se întîlnesc la tot pasul şi la care nici nu ne-am mai ostenit a ne referi pentru a nu ne osteni propriii cititori) nu se face decît un mare deserviciu autoarei şi tezei supravieţuirii lui Billy the Kid, pe care ea o susţine cu atîta entuziasm.

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL
(tel: 314.71.71)
SALA „I.L. CARAGIALE":

- 1 iunie, ora 19.00 – **Recquiem**, spectacol al Teatrului „Cameri" din Tel Aviv. Regia: Hanoch Levin
- 2 iunie, ora 19.00 – **Ultima oră** de Mihail Sebastian. Regia: Anca Ovanez-Doroşenco. Cu: Claudiu Bleonţ, Mircea Albulescu, Gheorghe Dinică, Marin Moraru, Ioan Andrei Ionescu, Marcelo Sebastian Cobzariu, Constantin Dinulescu/Mihai Niculescu, Mihai Fotino, Liviu Crăciun, Alexandru Hasnaş, Ilinca Goia, Raluca Petra, Silvia Năstase, Carmen Ionescu
- 3 iunie, ora 19.00 – **O scrisoare pierdută** de I.L. Caragiale. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Mihai Călin, Dan Puric, Claudiu Bleonţ, Eugen Cristea, George Ivaşcu, Şerban Ionescu, Vlad Ivanov, Marius Rizea, Andrei Duban, Gavril Pătru, Ion Ionuţ Ciocia, Tania Popa
- 4 iunie, ora 19.00 – **Take, Ianke şi Cadîr** de V.I. Popa. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Marin Moraru, Radu Beligan, Gheorghe Dinică, Valentin Uritescu, Silvia Năstase, Monica Davidescu, Mihai Călin
- 5 iunie, ora 19.00 – **Apus de soare** de B.Şt. Delavrancea. Regia: Dan Piţa. Cu: Costel Constantin, Ion Andrei-Ionescu, Bogdan Muşatescu, Mihai Niculescu, Liviu Crăciun, Ovidiu Moldovan, Mircea Anca, Alexandru Hasnaş, Şerban Ionescu, Marius Bodochi, Claudiu Bleonţ, Monica Davidescu, Eugen Cristea
- 6 iunie, ora 19.00 – **Crimă pentru pămînt** de Grigore Gonţa, după romanul cu acelaşi titlu de Dinu Săraru. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Costel Constantin, Draga Olteanu Matei, Monica Davidescu, Marin Moraru, Olimpia Olari, Ilinca Goia, Ilinca Tomoroveanu, Mihaela Mitrache, Irina Movilă, Tania Popa, Traian Stănescu, Şerban Ionescu, Valentin Uritescu

SALA „L. REBREANU":

- 2 iunie, ora 19.00 – **Visul unei nopţi de vară** de W. Shakespeare. Regia: Felix Alexa. Cu: Irina Movilă, Marius Bodochi, Monica Davidescu, Ileana Olteanu, Marius Rizea, Liviu Lucaci, Răzvan Oprea, Marius Manole, Silviu Biriş, Dan Tudor, Ovidiu Cuncea, Orodel Olaru, Rodica Ionescu, Tomi Cristin, Anemona Niculescu
- 3, 5 iunie, ora 19.00 – **Coada**
- 4 iunie, ora 19.00 – **Regina Mamă** de Manlio Santanelli. Regia: Gelu Colceag. Cu: Olga Tudorache, Valeriu Popescu/Marius Bodochi
- 6 iunie, ora 18.30 – **Aşteptînd la arlechin** de Noel Coward. Regia: Ion Cojar. Cu: Simona Bondoc, Tamara Buciuceanu-Botez, Ioana Bulcă, Alice Caracostea, Amalia Ciolan, Liviu Crăciun, Mihai Fotino, Aimée Iacobescu, Ileana Iordache, Catiţa Ispas, Liviu Lucaci, Olga Delia Mateescu

SALA „C. PETRESCU":

- 4 iunie, ora 19.00 – **Iubire**
- 5 iunie, ora 19.00 – **Cinci femei de tranziţie** de Rodica Popescu Bitănescu. Cu: Aimée Iacobescu, Magdalena Cernat, Rodica Popescu Bitănescu, Viviana Alivizache, Tania Popa
- 6 iunie, ora 19.00 – **Sonată pentru saxofon şi Eva** de Eugen Şerbănescu. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Marius Bodochi şi Teodora Mareş

SALA „M. SORESCU":

- 5 iunie, ora 19.00 – **Shirley Valentine** de Willy Russel. Regia: Liliana Cîmpeanu. Cu: Tamara Creţulescu
- 6 iunie, ora 11.00 – **Vrei să-ţi spun o poveste?**, spectacol al Teatrului Naţional pentru Copii

TEATRUL NOTTARA
(tel: 212.52.89)
SALA „HORIA LOVINESCU":

- 5 iunie, ora 19.00 – **Sărbători fericite** de Jean Poiret. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ion Dichiseanu, Victoria Cociaş/Diana Lupescu, Crenguţa Hariton, Luminiţa Erga/Daniela Minoiu, Anda Caropol, Viorel Comănici, Alexandru Gheorghiu, Anca Bejenaru
- 6 iunie, ora 19.00 – **Capul de răţoi** de George Ciprian. Regia: Răzvan Dincă. Cu: Emil Hossu, George Alexandru, Cristian Şofron, Ion Haiduc, Lucian Ghimişi, Victoria Cociaş, Gabriel Răuţă, Mircea Teodorescu, Radu Traian

SALA „GEORGE CONSTANTIN":

- 3 iunie, ora 19.30 – **Iona** de Marin Sorescu. Regia: Monica Gavrilaş. Cu: Virgil Ogăşanu
- 4 iunie, ora 19.30 – **Operele complete ale lui Wlm Şxpr** de J. Borgeson, A. Long, D. Singer. Regia: Petre Bokor. Cu: Mircea Diaconu, Emil Hossu, Constantin Cotimanis
- 5 iunie, ora 19.30 – **Înşir-te Mărgărite** de Victor Eftimiu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Ada Navrot, Emilia Dobrin, Luminiţa Erga, Ioana Calotă, Constantin Cotimanis, Răzvan Vasilescu, Ion Grosu, Valeriu Preda, Daniel Popescu, Bogdan Vodă
- 6 iunie, ora 19.30 – **Uzina de plăceri S.A.** de Valentin Nicolau. Regia: Alexandru Berceanu. Cu: Virgil Ogăşanu, Crenguţa Hariton, Dan Bordeianu

TEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)

- 4 iunie, ora 19.00 – **Cartofi prăjiţi cu orice** de Arnold Wesker. Regia: Alice Barb. Cu: Gelu Niţu, Marius Stănescu, Geo Costiniu, Şerban Ionescu, Mircea Constantinescu, Marian Lepădatu, Petre Nicolae, Ioan Bătinaş, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei, Laurenţiu Lazăr, Florin Dobrovici, Aurelian Bărbieru, Iuliana Costiniu
- 5 iunie, ora 19.00 – **Gaiţele** de Alexandru Kiriţescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Dorina Lazăr, Constantin Cojocaru, Ionel Mihăilescu, Marius Stănescu, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Paula Niculiţă, Antoaneta Zaharia, Petre Nicolae, Ana Maria Moldovan, Pavel Bartoş

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)

- 6 iunie, ora 19.00 – **Căsătoria** de Gogol. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Victor Rebengiuc, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Andreea Bibiri, Cornel Scripcaru, Răzvan Vasilescu, Ionel Mihăilescu, Doru Ana, Marius Chivu, Ana Ioana Macaria, Şerban Pavlu
- 7, 8 iunie, ora 19.00 – **Hamlet. Intolerable** de W. Shakespeare. Adaptare: Sebastian-Vlad Popa şi Anca Bradu. Spectacol în colaborare cu Primăria Municipiului Bucureşti

TEATRUL MIC
(tel: 312.36.63)

- 3 iunie, ora 19.00 – **Povestiri din Canterbury**, după Geoffrey Chaucer. Regia: Nona Ciobanu. Cu: Claudiu Istodor, Vitalie Bantaş, Radu Zetu, Bogdan Talaşman, Mihaela Rădescu, Liliana Pană, Ada Simionică
- 4 iunie, ora 19.00 – **Spirit** de Margaret Edson. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Valeria Seciu, Gheorghe Visu, Mihaela Rădescu, Ovidiu Niculescu, Monica Mihăescu, Mihaela Măcelaru, Liliana Pană, Radu Zetu, Bogdan Talaşman, Marius Călugăriţa, Ilinca Bantaş
- 5 iunie, ora 19.00 – **Spionul balcanic** de Dusan Kovacevic. Regia: Claudiu Goga. Cu: Dan Condurache, Coca Bloos, Cerasela Constantin, Mihai Dinvale, Eugen Cristian Motriuc
- 6 iunie, ora 19.00 – **Viitorul e maculatură** de Vlad Zografi. Regia: Nona Ciobanu. Cu: Mitică Popescu, Gheorghe Visu, Mihai Dinvale, Claudiu Istodor, Ovidiu Niculescu, Mihaela Rădescu, Bogdan Talaşman, Liliana Pană, Radu Zetu, Vitalie Bantaş, Avram Birău, Nicolae Praida, Niculae Ieremciuc

TEATRUL FOARTE MIC
(tel: 314.09.05)

- 6 iunie, ora 19.00 – **Un spectacol de teatru** de Aureliu Manea. Regia: Chris Simion. Cu: Adriana Trandafir, Ştefana Zamfirescu, Claudia Negroiu, Adrian Văncică, Radu Solcanu, Gabriel Fătu. Spectacol prezentat în colaborare cu UNATC

TEATRUL DE COMEDIE
(tel: 315.91.37)
SALA MARE:

- 3 iunie, ora 19.00 – **Poker** de Adrian Lustig. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: George Mihăiţă, Valentin Teodosiu, Vladimir Găitan, Simona Stoicescu
- 4 iunie, ora 19.00 – **Marlene** de Pam Gems. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Emilia Popescu, Aurora Leonte
- 5 iunie, ora 19.00 – **Audiţia** de Alexandr Galin. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Aurora Leonte, Luminiţa Gheorghiu, Gabriela Popescu, Mihaela Teleoacă, Delia Nartea, Laura Creţ/Irina Cornişteanu, Florin Anton, Ion Chelaru, Doru Ana, Marius Florea Vizante, Aurelian Bărbieru
- 6 iunie, ora 19.00 – **Pălăria**, după **Un Chapeau de paille** de Eugène Labiche. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: George Mihăiţă, Ion Chelaru, Gheorghe Dănilă, Virginia Mirea, Dan Tudor, Tudor Chirilă, Mihaela Teleoacă, Delia Nartea, Doina Antohi, Laura Creţ, Adina Cristescu, Mihaela Măcelaru, George Grigore, Şerban Georgevici

TEATRUL ACT
(tel: 310.31.03)

- 1 iunie, ora 19.00 – **Jazz drama**, după texte de Raymond Queneau (**Străinii**), Franz Kafka (**Metamorfoza**) şi Alexandr Soljeniţîn (**Arhipelagul Gulag**). Regia: Mona Chirilă. Cu: Haricleea Bădescu şi Alin Teglaş
- 2 iunie, ora 19.00 – **Inimă de cîine**, după Mihail Bulgakov. Regia: Diana Aldea (spectacol de licenţă). Cu: Dragoş Ionescu, Cosmin Maxim, Marian Adochiţei, Ioan Ghinea, Raluca Iani, Andreea Vizitiu. Co-producţie Universitatea Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, şi Universitatea „George Enescu", Iaşi
- 3 iunie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Shape of Things/Forma lucrurilor** de Neil LaBute. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihaela Sîrbu, Vlad Zamfirescu, Andreea Bibiri, Şerban Pavlu
- 4 iunie, ora 19.00 – **Gunoierul** de Mimi Brănescu. Cu: Alexandra Caraman Manu, Ioana de Hillerin, Leonid Doni, Cătălin Neamţu, Mimi Brănescu

STUDIOUL CASANDRA
(tel. 336.43.40)

- 2 iunie, ora 19.00 – **Cuşca** de Mario Fratti. Regia: Aurel Palade, anul IV, clasa prof. univ. dr. Alexa Visarion. Cu: Andrei Barbu, Relu Poalelungi, Mihai Marinescu, Alina Berzunţeanu, Ecaterina Ţugulea, Adrian Anghel, Gabriel Călinescu, Simona Stoicescu
- 3 iunie, ora 19.00 – **Don Juan se intoarce de la război** de Ödön von Horváth. Regia: Peter Kerek (anul IV, clasa prof. univ. dr. Alexa Visarion). Cu: Peter Kerek, Costina Ciuciulică, Irina Velcescu, Ileana Gherghina Armăşescu, Simona Popescu, Alina Berzunţeanu, Maria Roman, Oana Piecniţa, Gilda Stan, Ecaterina Ţugulea
- 4 iunie, ora 19.00 – **În largul mării** de Sl. Mrozek. Regia: Traian Şoimu, clasa prof. asoc. Cornel Todea. Cu: Adrian Anghel, Mihai Marinescu, Alin Mihalache, Iulian Postelnicu
- 5 iunie, ora 19.00 – **Îngrijitorul** de Harold Pinter. Regia: Crenguţa Ţolea (anul IV, clś. prof. univ. dr. Alexa Visarion). Cu: Alin Olteanu, Bogdan Sărătean, Relu Poalelungi
- 6 iunie, ora 19.00 – **Blues pentru un mort** de Caridad Svich. Regia: Radu Grigore, anul IV, clasa prof. asoc. Cornel Todea. Cu: Simona Ghiţă, Irina Velcescu, Bianca Cristea, Costina Ciciulică, Adina Andrei, Gabriel Călinescu, Andrei Barbu, Bogdan Cotleţ, Ştefan Ruxanda
- 7 iunie, ora 19.00 – **Pescăruşul** de A.P. Cehov. Regia: Corina Oprea, anul IV, clasa prof. asoc. Cornel Todea. Cu: Ana Maria Opra, Alex Mărgineanu, Andrei Barbu, Raluca Gheorghiu, Bogdan Sărătean, Ecaterina Ţugulea, Maria Roman, Cătălin Neamţu, Leonid Doni, Pavel Bârsan

TEATRUL MASCA
(tel: 222.92.22)

- 1 iunie, ora 18.00 – Carrefour Colentina – **Clovnii**
- 4 iunie, ora 18.00 – Parcul Plumbuita – **Farsele lui Arlecchino**
- 5 iunie, ora 11.30 – Parcul Fundeni – **Prostia omenească**, după Ion Creangă. Regia: Mihai Mălaimare. Cu: Ramona Popa, Gabriela Valentin, Nicolae Pungă, Eduard Faviu

TEATRUL „ION CREANGĂ"
(tel: 211.85.90)

- 1, 4 iunie, ora 10.00 – **Cenuşăreasa**, dramatizare de Virgil Puicea şi Ion Lucian. Regia: Ion Lucian. Cu: Monica Ciută, Eduard Jighirgiu, Anca Zamfirescu, Cerasela Constantin, Cristian Irimia, Mirela Busuioc, Dumitru Anghel, Gabriela Baciu
- 2, 3 iunie, ora 10.00 – **De-aş fi Scufiţa Roşie**, adaptare de Ion Gârmacea după poveştile scrise de Charles Perrault şi Fraţii Grimm. Regia: Sorana Coroamă-Stanca. Cu: Cristian Irimia, Carmen Palcu, Lucian Ifrim, Anca Zamfirescu
- 5 iunie, ora 11.00 – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Cornel Todea. Cu: Ani Creţu, Boris Petroff, Alexandrina Halic, Cornelia Pavlovici, Marina Procopie, Daniel Tudorică, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Florina Luican, Marioara Sterian, Mihaela Beţiu
- 6 iunie, ora 11.00 – **Motanul încălţat**, dramatizare de Ion Gârmacea, după Charles Perrault. Regia: Boris Petroff. Cu: Ani Creţu/Carmen Palcu, Ionuţ Ciocia, Cristian Boeriu, Gabriel Coveşeanu, Mircea Muşatescu, Liliana Donici, Daniel Tudorică

TEATRUL EXCELSIOR
(tel: 315.97.20)

- 1 iunie, ora 10.00 – **Cocoşelul neascultător** de Ion Lucian. Regia: Ion Lucian/Victor Radovici. Cu: Mihaela Coveşeanu, Ciprian Cojenel, Corina Dragomir, Emanuel Ionescu, Veronica Popescu Neagu, Marian Rădulescu
- 2, 3 iunie, ora 10.00 – **Inimă de piatră** de Ion Lucian, după Wilhelm Hauff. Regia: Vasile Manta. Cu: Cosmin Şofron, Paula Sorescu-Lucian, Annemary Ziegler, Robert Radoveneanu, Ciprian Cojenel, Ilie Georgian Petrică, Bogdan Caragea
- 4 iunie, orele 9.00 şi 10.30 – **Fetiţa cu chibrituri**, după H.Ch. Andersen. Regia: Victor Radovici. Cu: Corina Dragomir, Silvana Ionescu, Mihaela Coveşeanu, Ciprian Cojenel, Stelian Milu, Emanuel Ionescu, Marian Rădulescu, Daniela Anencov, Victor Radovici
- 6 iunie, ora 11.00 – **Degeţica**, adaptare de Aurel Mitran după H.Ch. Andersen. Regia: Victor Radovici. Cu: Corina Dragomir, Ciprian Cojenel, Annemary Ziegler, Veronica Popescu-Neagu, Stelian Milu, Mihaela Coveşeanu, Marian Rădulescu, Emanuel Ionescu, Bogdan Niţă
- 7 iunie, ora 10.00 – **Aladin şi lampa fermecată** de Alexandru Andy Kessler. Regia: Ion Lucian. Cu: Cosmin Şofron, Vasile Menzel, Paula Sorescu Lucian, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ
SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)

- 1 iunie, ora 10.00 – **Harap Alb**, după Ion Creangă. Regia: Cristian Pepino. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Cristina Roşiianu, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur
- 2 iunie, ora 10.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ionuţ Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Alina Petrescu
- 4 iunie, ora 10.00 – **Răţuşca cea urîtă**, adaptare de Elena Drăguşin-Popescu după H.Ch. Andersen. Regia: Anca Puşcaş. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Dora Ortelecan Dumitrescu, Liliana Gavrilescu, Eugenia Barbu, Graţiela Ştefan Ene, Daniel Stanciu, Mariana Zaharia
- 5 iunie, ora 11.00 – **Frumoasa şi bestia**. Regia: Cristian Pepino. Cu: Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Daniel Stanciu, Cristian Mitescu, Mariana Zaharia, Liliana Gavrilescu, Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Victor Bucur, Ioana Chelaru Popovici
- 6 iunie, ora 11.00 – **Lebedele**, dramatizare de Monica Patriciu după H.Ch. Andersen. Regia: Gavriil Pinte. Cu: Dora Ortelecan Dumitrescu, Eugenia Barbu, Cristina Roşiianu, Claudiu Iordan, Graţiela Ştefan Ene, Cristian Mitescu, Victor Bucur, Mariana Zaharia

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA"

- 1 iunie, orele 11.00 şi 19.00 – **D'ale carnavalului** de I.L. Caragiale. Regia: Dumitru Lazăr Fulga. Cu: Gabriel Duţu, Ion Goranda, Florin Zănceanu, Adrian Găzdaru, Valentin Branişte, Ştefan Ionescu, Florina Găzdaru, Firuţa Apetrei, Augustin Mihăilă, Daniela Vrânceanu
- 2 iunie, ora 18.00 – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dumitru Lazăr Fulga. Cu: Dana Olariu, Nina Ionescu, Adriana Pârvu, Adrian Găzdaru, Ştefan Ionescu, Firuţa Apetrei, Gabriel Duţu, Valentin Branişte, Corina Goranda, Augustin Mihăilă
- 3 iunie, ora 18.00 – la Vaslui – **Titanic vals**

TEATRUL DE ANIMAŢIE

- 1 iunie, ora 11.00 – cartierul Aviatorilor – **Ivan Turbincă**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Laurenţiu Budău, Mihai Chihaia, Mihaela

Costume cu "purici" made în România!...

MADE ÎN ROMÂNIA
Joi 10.06/h:20.00

Două succese, un singur Puric Dan!

COSTUMELE!...
Joi 17.06/h:20.00

... la Centrul Cultural European (Sala Rapsodia, str. Lipscani 53, tel.: 315.89.80)

Parteneri media:
OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN, COTIDIANUL, RADIO BUCUREŞTI, RADIO FUN, e-FLUX, PORT.ro

Popa. Eveniment organizat cu ocazia Zilei copilului/ ora 18.00 – cartierul Nord – **Ivan Turbincă**

- 6 iunie, ora 11.00 – **Scufiţa roşie** de Alecu Popovici. Regia: Radu Popovici. Cu: Sorina Moian, Liliana Isbândă, Marlene Duduman, Marian Puiu Gheorghiu

BRAŞOV

TEATRUL ARLECHINO

- 6 iunie, orele 10.30 şi 12.00 – PREMIERĂ – **Poveşti trăsnite pe scări sucite** de Liviu Steciuc. Regia: Liviu Steciuc. Cu: Teodor Gomboş, Adrian Dobrescu, Manuela Jutaru, Maria Suciu, Marius Stroe, Mihail Milea

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA „EUPHORION":

- 4 iunie, ora 19.00 – **Lacrima tăcerii** de Lucian Blaga. Recital de poezie cu Ileana Negru

TEATRUL MAGHIAR

- 2 iunie, ora 19.00 – Casa Tranzit – **Hamlet intolerable**, adaptare de Sebastian-Vlad Popa şi Anca Bradu după **Hamlet** de Shakespeare. Spectacol realizat de compania independentă „Spleen d'Or" a Fundaţiei „Societatea de Concerte" în coproducţie cu Teatrul de Stat „Petőfi Sándor" din Veszprém (Ungaria) şi Asociaţia „Esperanza Enfants Planète" (Franţa). Regia: Anca Bradu. Cu: Máté P. Gábor, Olivier Comte, Ioana Crăciunescu, Jean-Marc Herouin, Keresztes Sándor, Nyirkó István, Cedric Orain, Adriana Butoi, Vincent Priou, César Meric, Körösi Csaba, Codrina Pricopoaia
- 4 iunie, ora 20.00 – **Jacques sau supunerea** de Eugen Ionescu, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Hatházi András, Kézdi Imola, Boér Ferenc, Borbáth Júlia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română
- 6 iunie, ora 11.00 – **Mişu cel nătîng**, spectacol-studio. Regia: Szabó Attila. Cu: Fodor Edina, Vindis Andrea, Laczkó Vass, Tyukodi Szabolcs, Bodea Tibor/Galló Ernö
- 7 iunie, ora 19.00 – **Eu, Rodin** de Patrick Roegiers, spectacol al Teatrului „Radu Stanca" din Sibiu. Regia: Mihai Măniuţiu. Cu: Constantin Chiriac, Esther Cloet

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

- 5 iunie, ora 12.00 – **Mateiaş gîscarul**, spectacol al secţiei maghiare
- 6 iunie, ora 12.00 – **Alina şi gîscănelul**, spectacol al secţiei române

CONSTANŢA

TEATRUL „OVIDIUS"

- 3 iunie, ora 19.00 – **Încurcături la Mimoza** de Pierre Chesnot. Regia: Gavril Borodan. Cu: Radu Niculescu, Diana Lupan, Mirela Klein, Cosmin Mihale, Daniela Vitcu, Nucu Stângaciu, Laura Iordan, Marian Bucur, Daniela Trifan, Iulian Lincu, Alexandru Axente, Emanuel Cristoiu, Florentin Roman

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU"

DRAMĂ:

- 2 iunie, ora 19.00 – **Un spectacol de teatru**, după Aureliu Manea, spectacol al Companiei de teatru „Daya"
- 3 iunie, ora 18.30 – **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri** de Lukas Bärfuss. Regia: Radu Afrim. Cu: Elena Popa, Lucia Ştefănescu, Constantin Cojocaru, Karl Baker, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Sebastian şi Narcis
- 4 iunie, ora 18.30 – **Peripeţiile bravului soldat Ivan Turbincă** de Radu Macrinici, după Ion Creangă. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Andrei Vasluianu, Marian Despina, Ilie Gâlea, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Lizica Sterea, Ioana Roşu, Nelu Neagoe, Carmen Bogdan, Mihaela Rus, Cătălina Radu, Mihai Androne, Paul Nicolae, Cătălin Rădulescu, Narcis Stoica, Sebastian Nicolae, Nicolae Nicolaescu
- 5 iunie, ora 18.30 – **Vassa Jeleznova (Mama)**, după Maxim Gorki. Regia: Alice Barb. Cu: Raluca Zamfirescu, Oxana Moravec, Tudor Smoleanu, Ioan Coman, Nadiana Sălăgean, Ana Bart, Mihai Coadă, Niculae Urs, Otilia Pătraşcu, Cristina Moldoveanu

REVISTĂ:

- 3 iunie, ora 16.00 – Vălenii de Munte – **Parada şlagărelor**
- 4 iunie, ora 18.00 – Buşteni – **Parada şlagărelor**
- 6 iunie, ora 18.30 – **Broadway via Ploieşti**

PĂPUŞI:

- 1 iunie, ora 10.00 – Vălenii de Munte – **Dănilă Prepeleac**
- 2, 4 iunie, ora 10.00 – **Amnarul fermecat**
- 3 iunie, ora 11.00 – **Scufiţa roşie**
- 6 iunie, ora 11.00 – **Amnarul fermecat**

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN"

- 1 iunie, ora 10.00 – Grădiniţa Nr. 3 – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu. Cu: Alina Mangra, Lidia Stratulat, Haricleea Nicolau, Doru Zamfirescu, Laurenţiu Stratan/Vasile Marinoiu, Remus Vlăsceanu/ ora 12.00 – Parcul „Mircea cel Bătrîn" – **Punguţa cu doi bani**, dramatizare de Ioan Brancu, după Ion Creangă. Regia: Ioan Brancu. Cu: Mădălin Anescu, Viorica Stamate, Georgiana Marin, Dana Dinică, Loredana Marinoiu, Valentin Drăcea. Voci: Gabi Tudorin, Lidia Stratulat, Radu Constantinov, Cristian Alexandrescu, Claudia Cacoveanu
- 4 iunie, ora 12.00 – Căminul Cultural Păuşeşti – Măglaşi – **Hoţul de mărgăritare** de Valeriu Anania. Regia: Adrian Roman. Cu: Doru Zamfirescu, Sorin Ionescu, Radu Constantinov, Alina Mangra, Laurenţiu Stratan, Iulia Alexandrescu, Remus Vlăsceanu, Gabriel Banu

FILM

1-3 iunie

BUCUREŞTI

- **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Roland Emmerich. Cu: Dennis Quaid, Jake Gyllenhaal, Emmy Rossum, Sela Ward/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00/ Cotroceni/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 18.30, 21.15
- **Bătălia de la Alamo**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: John Lee Hancock. Cu: Billy Bob Thornton, Jason Patric, Dennis Quaid, Emilio Echevarria/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003/ Scala/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00
- **Troia**, SUA, 2004/ Corso/ orele: 11.00, 14.00, 17.00, 20.00
- **Van Helsing**, SUA, 2004/ Festival/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 19.00
- **Spartanul**, SUA, 2004/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Identităţi furate**, SUA, 2004/ Favorit/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Doar un sărut**, SUA, 2002/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00
- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ Lumina/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.45 (2-3 iunie)/ **Epoca de gheaţă**, SUA, 2001/ ora 11.15 (1 iunie)
- **Damen tango**, România, 2004/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **A fost odată în Mexic – Desperado 2**, SUA, 2003/ Luceafărul/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30
- **Cît rezişti fără sex?**, SUA, 2002/ Bucureşti/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/
327.70.21/ 327.70.22)

- **Van Helsing**, SUA, 2004/ orele: 13.00, 15.45, 18.45, 21.45
- **Antract**, SUA, 2003/ orele: 15.15, 20.30
- **Patimile lui Christos**, 2004/ orele: 17.45, 22.45
- **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ orele: 14.30, 17.15, 20.00, 22.45
- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ orele: 15.15, 20.45
- **Identităţi furate**, SUA, 2004/ orele: 12.45, 18.15
- **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003/ orele: 13.45, 16.30, 19.30, 22.30
- **Nathalie**, 2003/ orele: 14.30, 19.15
- **Cazul Furtwangler**, SUA, 2001. PREMIERĂ. Regia: Istvan Szabo. Cu: Harvey Keitel, Stellan Skarsgard, Moritz Bleibtreu, Ulrich Tukur/ orele: 17.00, 21.30
- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ orele: 16.45, 21.15
- **Damen tango**, România, 2004/ orele: 14.15, 19.00
- **Troia**, SUA, 2004/ orele: 15.00, 18.30, 22.00
- **21 de grame**, 2003/ orele: 14.45, 19.45
- **Mereu la prima întîlnire**, SUA, 2004. AVANPREMIERĂ. Regia: Peter Segal. Cu: Adam Sandler, Drew Barrymore, Rob Schneider, Sean Astin/ ora 22.15 (1, 2 iunie)
- **Contratimp**, SUA, 2003/ ora 17.30 (1-2 iunie)/ orele: 17.30, 22.15 (3 iunie)
- **Fereastra secretă**, SUA, 2004/ ora 18.00
- **Spartanul**, SUA, 2004/ orele: 15.30, 20.15, 22.30
- **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ ora 13.30

CENTRUL CEH

- 1 iunie, ora 17.00 – proiecţia filmelor documentare **Oraşele frumoase** (filme traduse în limba română)

ARAD

- **Troia**, SUA, 2004/ Dacia
- **Duplex**, SUA, 2003/ Mureşul

BACĂU

- **Van Helsing**, SUA, 2004/ Central/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
- **Divorţul**, 2003/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

CRAIOVA

- **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003/ Patria
- **Damen tango**, România, 2004/ Modern
- **Pisica**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Rătăciţi printre cuvinte**, SUA, 2003/ Flacăra

HUNEDOARA

- **Cu duzina e mai ieftin**, SUA, 2003; **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

- **Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Victoria

ONEŞTI

- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

- **Van Helsing**, SUA, 2004/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

- **Juriul**, SUA, 2003/ Dacia/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

REŞIŢA

- **Patimile lui Christos**, 2004/ Dacia

ROMAN

- **Duplex**, SUA, 2003/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

TIMIŞOARA

- **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ Capitol
- **Circuite de foc**, SUA, 2004/ Timiş

TÎRGU JIU

- **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003/ Victoria

4-7 iunie

BUCUREŞTI

- **Spy Kids 3 D – Sfîrşitul jocului**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Robert Rodriguez. Cu: Antonio Banderas, Salma Hayek, Sylvester Stallone/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15
- **Sylvia**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Christine Jeffs. Cu: Gwyneth Paltrow, Daniel Craig/ Scala/ orele: 9.00, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
- **Bătălia de la Alamo**, SUA, 2004/ Corso/ orele: 12.00, 14.30, 17.00, 20.00
- **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004/ Bucureşti/ orele: orele: 10.30, 13.00, 15.00, 17.15, 19.30, 21.30 (4-6 iunie)/ orele: 10.30, 13.00, 15.00, 17.15, 19.30 (7 iunie)/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 24.00 (4, 5 iunie)/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 (6, 7 iunie)
- **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 19.00
- **Van Helsing**, SUA, 2004/ Gloria/ orele: 12.00, 14.15, 16.30, 19.00
- **Damen tango**, România, 2004/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00 (4-6 iunie)
- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ Lumina/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 16.00, 17.30, 19.45
- **Fratele lui**/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

ARAD

- **Troia**, SUA, 2004/ Dacia
- **Rătăciţi printre cuvinte**, SUA, 2003/ Mureşul

CRAIOVA

- **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004/ Patria
- **Spartanul**, SUA, 2004/ Modern
- **Doar un sărut**, SUA, 2002/ Jean Negulescu

DEVA

- **Van Helsing**, SUA, 2004; **Duplex**, SUA, 2003/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003/ Flacăra

HUNEDOARA

- **Casa bîntuită**, SUA, 2003; **Van Helsing**, SUA, 2004/ Flacăra

LUGOJ

- **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004/ Victoria

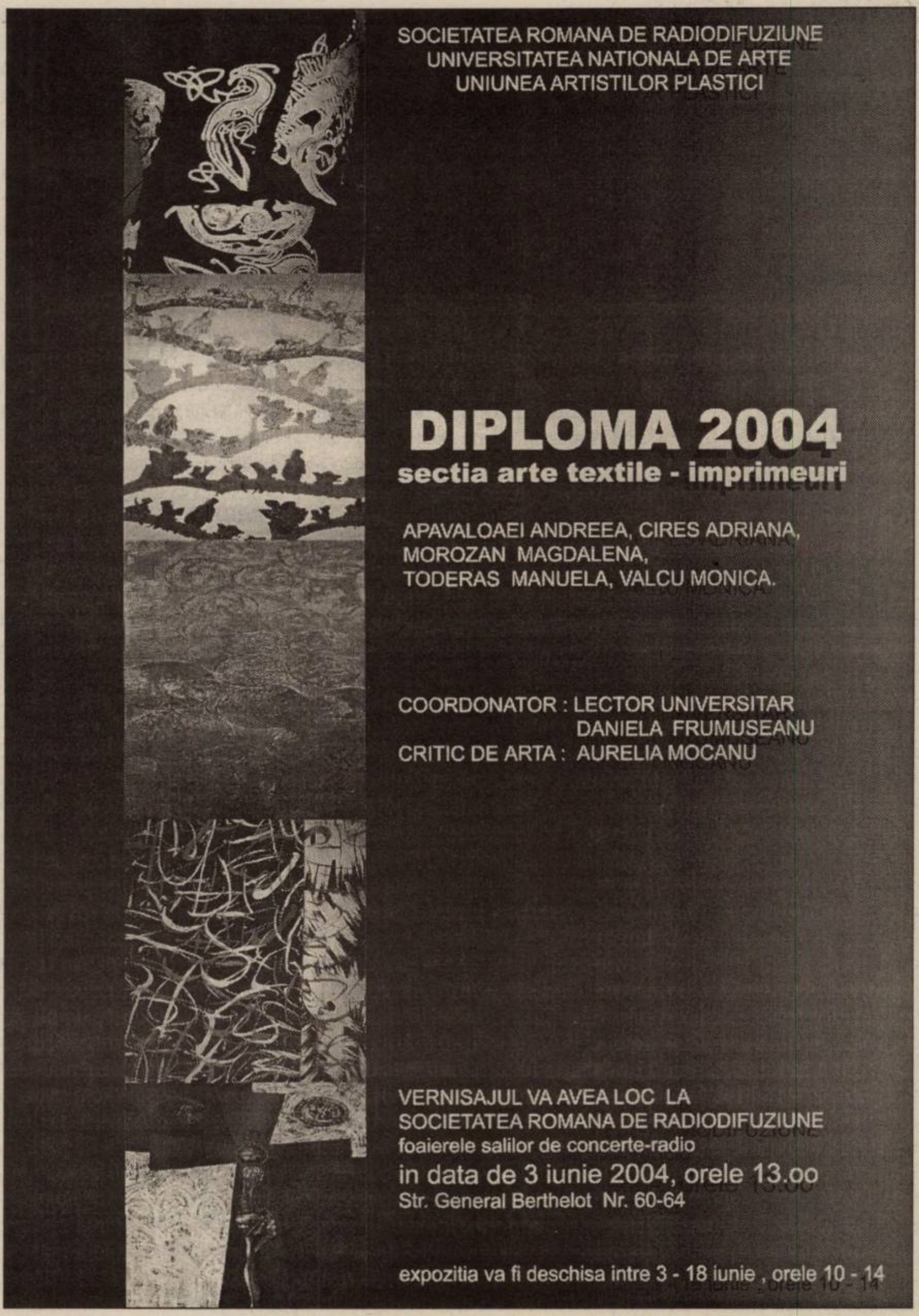

SOCIETATEA ROMANA DE RADIODIFUZIUNE
UNIVERSITATEA NATIONALA DE ARTE
UNIUNEA ARTISTILOR PLASTICI

DIPLOMA 2004
sectia arte textile - imprimeuri

APAVALOAEI ANDREEA, CIRES ADRIANA,
MOROZAN MAGDALENA,
TODERAS MANUELA, VALCU MONICA.

COORDONATOR : LECTOR UNIVERSITAR
DANIELA FRUMUSEANU
CRITIC DE ARTA : AURELIA MOCANU

VERNISAJUL VA AVEA LOC LA
SOCIETATEA ROMANA DE RADIODIFUZIUNE
foaierele salilor de concerte-radio
in data de 3 iunie 2004, orele 13.oo
Str. General Berthelot Nr. 60-64

expozitia va fi deschisa intre 3 - 18 iunie , orele 10 - 14

ORADEA

▌ **Ultimul samurai**, SUA, 2003/ Transilvania

REȘIȚA

▌ **Fereastra secretă**, SUA, 2004/ Dacia

TIMIȘOARA

▌ **Mereu la prima întîlnire**, SUA, 2004/ Capitol
▌ **21 de grame**, 2003/ Timiș

TÎRGU JIU

▌ **Crimele din Wonderland**, SUA, 2003/ Victoria

SPECTACOLE

BUCUREȘTI

OPERA NAȚIONALĂ
▌ 2 iunie, ora 18.30 – **Rigoletto**
▌ 3 iunie, ora 18.30 – **Bărbierul din Sevilla**
▌ 4 iunie, ora 18.30 – **Trubadurul**
▌ 5 iunie, ora 18.30 – **Lucia di Lammermoor**
▌ 6 iunie, ora 18.30 – PREMIERĂ – **Francesca da Rimini** de Ceaikovski, spectacol de balet

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN"
▌ 4 iunie, ora 18.00 – **Sînge vienez** de J. Strauss. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: Carmen Dobrescu. Cu: Florin Diaconescu, Nathalia Buciuman, Bianca Ionescu, Emil Spătaru, Claudia Măru-Hanghiu, Anghel Stoian, Amelia Antoniu, Matei Nicolescu, Tiberiu Simionescu, Cătălin Petrescu, Cristinel Coman, Corneliu Crăciun, Carmen Grigorescu. Soliștii baletului: Iolanda Petrescu, Andreea Toma
▌ 5 iunie, ora 18.00 – **Silvia** de Emmerich Kalman. Dirijor: Mircea Luculescu. Regia: George Zaharescu. Cu: Crina Zancu, Marius Olteanu, Eugenia Ilinca, Gladiola Nițulescu, Cătălin Petrescu, Nicolae Măgureanu, Stefan Popov, Orest Pîslariu, Tiberiu Simionescu, Viorel Ciurdea, Arnold Mack, Emil Țibrin, Eugen Voicu, Iuliana Costiniu, Lorendi Rădulescu, Adriana Milosav. Soliștii baletului: Iolanda Petrescu, Marius Grosu
▌ 6 iunie, ora 18.00 – **Țara surîsului** de Franz Lehar. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: Carmen Dobrescu. Cu: Alfredo Pascu, Doina Scripcaru, Gabriela Daha, Bogdan Caragea, Tiberiu Simionescu, Alexandra Savu, Daniel Eufrosin, Orest Pîslariu, Adriana Mirea, Viorel Ciurdea, Adriana Milosav, Jeaninne Bradler. Soliștii baletului: Monica Ștraț, Iulian Rădoi

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI
▌ 1 iunie, ora 11.00 – spectacol de muzică și poezie cu ocazia Zilei Internaționale a Copilului. Participă: Ansamblul Miorița al Casei de Copii din sectorul 5. Eveniment organizat în colaborare cu Direcția pentru Protecția Copilului Aflat în Dificultate

TEATRUL ODEON
▌ 6 iunie, ora 19.00 – **Dans la Odeon**: 1. **Sarea pămîntului**. Muzica: folclor vechi românesc, cu participarea extraordinară a lui Grigore Leșe. Coregrafia: Liliana Iorgulescu. Soliști: Liliana Iorgulescu, Ioana Macarie, Andreea Duță, Violeta Dumitrașcu, Ramona Bărbulescu; 2. **Bolero. Regele pierdut**. Muzica: Maurice Ravel. Coregrafia: Claudia Martins & Rafael Carriço (Portugalia). Solist: Răzvan Mazilu

CLUJ-NAPOCA

OPERA ROMÂNĂ
▌ 2 iunie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Zaïde** de W.A. Mozart, spectacol cîntat în limba germană, textul vorbit în limba română. Dirijor: Flórian Gergely. Regia: Szabó Emese. Cu: Ramona Bizon, Pataki Adorján, David Buzgău, Florin Pop, Emanuel Popescu
▌ 6 iunie, ora 19.30 – **Ion Buzea și invitații săi**. Participă: Nicolae Herlea, Ludovic Spiess, David Ohanesian, Jean Hvorov, Corneliu Fânățeanu, Livia Liseanu, Elena Vătafu, Niculina Mirea, Paramon Maftei, Petre Sbârcea, Ion Iecoșan, Vasile Bărbieru, Lya Hubic, Ana Manciulea, Niculina Mirea, Ella Urmă, Ion Piso, Ion Lazăr, Ion Trifa, Titus Pauliuc. Amfitrion: Nicolae Miu

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI"
▌ 1 iunie, ora 11.00 – **Drumu-i lung, povestea-i scurtă**, poveste muzicală inspirată din folclor. Regia și coregrafia: Ioan Kelemen. Cu: Eva Ștefănescu, Carmen Roibu, Nicolae Vicol, Daniel Cornescu, Edith Mag, Teodor Ispas, Mihaela Popa, Alexandru Petre, Gabriel Marciu, Ioana Ciucă, Violeta Țicu, Erna Marin, Laura Iancu, Adina Anghel, Anița Nicolae, Nicolae Popa, Bogdan Zidaru, Gabriel Radu Mic, Dragoș Teodorescu
▌ 3, 5 iunie, ora 19.00 – **Văduva vesele** de F. Lehar. Dirijor: Florian-George Zamfir. Regia: Giuseppe Visciglia (Italia). Coregrafia: Ioan Kelemen. Maestru de cor: Pavel Șopov. Cu: Mihaela Pleșa, Daniela Cornescu, Diana Țugui, Peter Szabo, Ion Sandu Filip, Gabriel Marciu, Cosmin Vasilescu, Ioan Kelemen, Cristina Barbu, Alexandru Petre. Participă: baletul, corul și orchestra Teatrului

TIMIȘOARA

OPERA ROMÂNĂ
▌ 2 iunie, ora 18.00 – **Carmen** de G. Bizet. Dirijor: David Crescenzi (Italia). Regia: Marina Emandi-Tiron. Maestru de cor: Maura Mare. Coregrafia: Constantin Gâdea. Cu: Iurie Cârhan, Cosmin Marcovici, Cristian Rudic, Camil Mara, Marius Iuliu Mare, Adrian Boba, Giorgio Nemeti, Alexandru Moisiuc, Octavian Vlaicu, Florin Belean, Aura Twarowska, Narcisa Brumar, Mariana Șarba, Crina Vezentan, Ninia Zaharescu, Diana Pap, Lucia Popa, Gabriela Toader, Sidonia Nica. Participă: corul, orchestra și ansamblul de balet al Operei. Eveniment organizat cu ocazia Festivalului Internațional „Timișoara Muzicală"
▌ 4 iunie, ora 19.00 – **spectacol** de diplomă susținut de elevii Secției de Coragrafie de la Colegiul Național de Artă „Ion Vidu" – Promoția 2004

CONCERTE

BUCUREȘTI

ATENEUL ROMÂN
▌ 1 iunie, ora 19.00 – **concert** aniversar susținut cu ocazia împlinirii a 25 de ani de existență a Institutului Goethe la București. Participă: Duo Stenzl: Jans Peter Stenzl și Volker Stenzl (pian) și Alexandru Matei și Adrian Tăbăcaru (percuție). În program lucrări de: **J.Chr. Bach**, **Bartok**, **Reger**
▌ 2 iunie, ora 19.00 – **seară** de lieduri. Solistă: Mihaela Agachi. La pian: Dan Voiculescu. În program lucrări de: **Al. Scarlatti**, **Schumann**, **Dan Voiculescu**, **Poulenc**, **Brahms**
▌ 3, 4 iunie, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Emil Simon. Solist: Konstantin Lifschitz. În program lucrări de: **Musorgski**, **Ravel**, **Bizet**
▌ 6 iunie, ora 19.00 – Omagiu pionierilor americani. Soliști: Susan McClellan (flaut), Șerban Nichifor (violoncel), Liana Alexandra (pian). În program lucrări de: **S. Ward**, **W. Walker**, **T. Castleton**, **Cl. Fox**, **J. McClellan**, **Ch. Call**, **L. Layon**, **Gw. Cundick**, **L. Alexandra**, **Ș. Nichifor**

BISERICA ITALIANĂ
▌ 1 iunie, ora 19.00 – **concert** cu prilejul Zilei Naționale a Italiei (2 iunie). Participă: Orchestra Philharmonia. Dirijor: Nicolae Iliescu. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Italian de Cultură

CERCUL MILITAR NAȚIONAL
▌ 5 iunie, ora 11.00 – Galeria Artelor – **concert** de final de an școlar al clasei de pian copii, prof. Irina Năstase

MUZEUL NAȚIONAL „GEORGE ENESCU"
▌ 1 iunie, ora 17.00 – Sala Cantacuzină – în cadrul ciclului „Tinerii și marea muzică", **recital** de pian susținut de Ioana Raluca Avramescu. În program lucrări de: **Bach**, **Beethoven**, **Chopin**, **Liszt**, **Dvorák**, **S. Toduță**
▌ 4 iunie, ora 18.00 – Aulă – în cadrul ciclului „Tinerii și marea muzică", **recital** de pian susținut de Mihnea Anton Drăgoi. În program lucrări de: **Bach**, **Beethoven**, **Debussy**, **Rahmaninov**, **S. Drăgoi**

TEATRUL MIC
▌ 5 iunie, ora 11.00 – **Concert în... cor minor!**, concert-spectacol susținut de Corul Ministars

TIMIȘOARA

FILARMONICA BANATUL
▌ 4 iunie, ora 19.00 – Colegiul Național de Artă „Ion Vidu" – **concert**. Dirijor: Nicolae Moldoveanu (Elveția). Solistă: Naoko Anzai (Japonia). În program lucrări de: **E. Elgar**, **M. de Falla**, **Dvorák**
▌ 6 iunie, ora 19.00 – Colegiul Național de Artă „Ion Vidu" – **concert** susținut de absolvenții Colegiului Național de Artă „Ion Vidu". Dirijor: Gheorghe Costin. În program lucrări de: **Haydn**, **W. Wieniawski**, **F. David**, **Paganini**, **Ceaikovski**, **Lalo**

CONFERINȚE

BUCUREȘTI

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR
▌ 1 iunie, ora 13.00 – Sala Multimedia – **conferința** cu tema **Analiza științifică a tablourilor vechi prin mijloace optice, chimice și fizice. Expertiză și cunoaștere**, susținută de Jan de Maere

CLUJ-NAPOCA

CASA MATEI CORVIN
▌ 1 iunie, ora 18.00 – **conferința** cu tema **Moda și cinematograful**, susținută de Nicole Foucher (Universitatea Lumière, Lyon). Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Cultural Francez

IAȘI

CENTRUL CULTURAL GERMAN
▌ 1 iunie, ora 18.00 – **conferința** cu tema **Evoluții recente în structura învățămîntului superior din Republica Federală Germania**, susținută de Horst Sund (Universitatea din Konstanz, Germania)

EXPOZIȚII

BUCUREȘTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – *Nil Medium Est*, Ciprian Paleologu, **pictură**, **obiect**, pînă în 1 iunie/ Concursul Național de Creație pentru Tineret (**pictură**, **grafică**, **sculptură**, **artă decorativă**, **multimedia**), 3-16 iunie

Festivalul Internațional de Film **Transilvania (TIFF)**

Ediția a III-a (28 mai-6 iunie)

Cinema Republica:
▌ 1 iunie, ora 11.00 – **Fratele lui/Son frère**, Franța/ ora 13.00 – **Nu mi-e frică/Io non ho paura**, Italia/ ora 15.30 – **În numele fiului/Jesus you know**, Austria/ ora 18.00 – **Și ei sînt ai noștri**, România și **Florile răului/La fleur du mal**, Franța/ ora 20.30 – **Amice!/Buddy**, Norvegia/ ora 23.00 – **De cînd a plecat Otar/Depuis qu'Otar est parti**, Franța
▌ 2 iunie, ora 11.00 – **Păcatul părintelui Amaro/El crimen del padre Amaro**, Mexic/ ora 13.00 – **Ultima urmă de viață din Univers/Last life in the Universe**, Thailanda/ ora 15.30 – **Povestiri din bucătărie/Kitchen stories**, Norvegia/ ora 18.00 – **Paraiso/Heaven**, Germania/ ora 20.30 – **Niki Ardelean, colonel în rezervă/Niki and Flo**, România/ ora 23.00 – **Întoarcerea/The Return**, Rusia
▌ 3 iunie, ora 11.00 – **Destinatar necunoscut/Address unknown**, Coreea/ ora 13.00 – **Îngeri căzuți/Fallen angels**, Hong Kong/ ora 15.30 – **De cînd a plecat Otar**, Franța/ ora 18.30 – **Thalassa**, România-Germania/ ora 20.30 – **Răul/Evil**, Suedia/ ora 23.00 – **Chungking Express**, Hong Kong
▌ 4 iunie, ora 11.00 – **Foc!/Gori vatra**, Bosnia-Austria/ ora 13.00 – **Fericiți împreună/Happy together**, Hong Kong/ ora 15.30 – **Insula/The Isle**, Coreea/ ora 18.30 – **Marele jaf comunist/The Great communist bank robbery**, România/ ora 20.15 – **Înainte de Apus/ Before sunset**, SUA
▌ 5 iunie, 11.00 – **Fear X**, Danemarca/ ora 15.30 – **Aaltra**, Belgia-Franța/ ora 18.00 – **Control**, Ungaria/ ora 21.15 – **Înainte de Apus**, SUA
▌ 6 iunie, ora 11.00 – **Povestiri din bucătărie**, Norvegia/ ora 13.00 – **Paza de coastă/The Coast guard**, Coreea/ ora 15.30 – **Cu capu-n zid/Gegen die wand**, Germania/ ora 18.00 – **Păcatul părintelui Amaro**, Mexic/ ora 20.30 – **Carandiru**, Brazilia

Cinema Victoria:
▌ 1 iunie, ora 10.00 – **Control/Kontroll**, Ungaria/ ora 12.30 – **Aaltra**, Belgia-Franța/ ora 16.00 – **Cremaster 3**, SUA/ ora 19.45 – **Îngeri căzuți**, Hong Kong/ ora 22.00 – **Destinatar necunoscut**, Coreea
▌ 2 iunie, ora 10.00 – **Orele zilei/Las horas del dia**, Spania/ ora 12.30 – **Koktebel**, Rusia/ ora 16.00 – **Foc!**, Bosnia-Austria/ ora 19.00 – **Cînd alesu-ți iese în cale/Wenn der Richtige kommt**, Elveția-Germania/ ora 22.00 – **La juma' de preț/Demi-tarif**, Franța
▌ 3 iunie, ora 10.00 – **Lotus**, România/ ora 12.00 – **Fotografii de familie**, România/ ora 16.00 – **Camera ascunsă**, România/ ora 19.00 – **Zilele lui Santiago/Dias de Santiago**, Peru/ ora 22.00 – **Schultze o dă pe blues/Schultze gets the blues**, Germania
▌ 4 iunie, ora 10.00 – **Călătorie la oraș**, **Advertising**, **Boborul**, **Corp la corp**, **Un cartuș de kent și un pachet de cafea**, filme românești de scurtmetraj/ ora 12.30 – **Niki Ardelean, colonel in rezervă**, România/ ora 16.00 – **La juma' de preț**, Franța/ ora 18.00 – **Play**, Norvegia/ ora 22.00 – **Aaltra**, Franța
▌ 5 iunie, ora 10.00 – **Poveste de la scara C**, **Trafic**, **Apartamentul**, **Visul lui Liviu**, filme românești de scurtmetraj/ ora 12.00 – **Milionari de week-end**, România/ ora 16.00 – **Damen Tango**, România/ ora 19.00 – **Schultze o dă pe blues**, Germania/ ora 23.00 – **Un cartuș de kent și un pachet de cafea**, România și **Cu capu-n zid**, Germania
▌ 6 iunie, ora 12.30 – **Amice!**, Norvegia/ ora 16.00 – **Kurt & Courtney**, Marea Britanie/ ora 18.30 – **Marele jaf comunist**, România/ ora 19.00 – **Zeii tineri/Young goda**, Finlanda/ ora 22.00 – film surpriză

Cinema Arta:
▌ 1 iunie, ora 10.00 – **Epidemia/Epidermic**, Danemarca/ ora 12.00 – **Dorința/Desire**, Coreea/ ora 14.30 – **Living dead ham**, Islanda/ ora 17.00 – **Oaza/Oasis**, Coreea/ ora 19.30 – **Plymptoniada/Mondo plympton**, SUA/ ora 22.00 – **Dulce răzbunare/Sympathy for Mr. Vengeance**, Coreea
▌ 2 iunie, ora 10.00 – **Secretara/Secretary**, SUA/ ora 12.00 – **Atît de aproape/So close**, Hong Kong/ ora 14.30 – **Nevasta avocatului/A good lawyer's wife**, Coreea/ ora 17.00 – **Hitul/The Tune**, SUA/ ora 19.30 – **Fear X**, Danemarca/ ora 22.00 – **În carne vie/In the cut**, SUA
▌ 3 iunie, ora 10.00 – **Florile răului**, Franța/ ora 12.00 – **Europa**, Danemarca/ ora 14.30 – **Madame Sata**, Brazilia/ ora 17.00 – **Sare/Salt**, Islanda/ ora 19.30 – **Dorința/Desire**, Coreea/ ora 22.00 – **Teroare la cabană/Cabin fever**, SUA
▌ 4 iunie, ora 10.00 – **Umbre 2/Shadows shorts 2**/ ora 12.00 – **Persona non grata**, SUA și **Home of the brave – land of the free**, Norvegia/ ora 14.30 – **Umbre 1/Shadows shorts 1**/ ora 17.00 – **Cabinetul doctorului Caligari**, Germania/ ora 19.30 – **Investigarea lumii invizibile/Enquête sur le monde invisible**, Islanda/ ora 22.00 – **Proiectul Alexandra/Alexandra's project**, Australia
▌ 5 iunie, ora 10.00 – **Bowling for Columbine**, SUA/ ora 12.00 – **Madame Sata**, Brazilia/ ora 14.30 – **Ultima stație/Hlemmur**, Islanda/ ora 17.00 – **Koktebel**, Rusia/ ora 19.30 – **Insula**, Coreea/ ora 22.00 – **Povestea celor două surori/Tale of two sisters**, Coreea
▌ 6 iunie, ora 10.00 – **Dulce răzbunare**, Coreea/ ora 12.00 – **Elefant/Elephant**, SUA/ ora 14.30 – **Paraiso**, Germania/ ora 17.00 – film surpriză/ ora 19.30 – **Căzut în hău/Touching the void**, Marea Britanie/ ora 22.00 – **Eterna strălucire a minții neprihănite/Eternal sunshine of the spotless mind**, SUA

Universitatea „Babeș-Bolyai"
(proiecții în aer liber):
▌ 4 iunie, ora 21.30 – **Elephant**, SUA/ ora 23.30 – **Kill Bill 2**, SUA
▌ 5 iunie, ora 21.30 – **Kurt & Courtney**, Marea Britanie/ ora 23.30 – **Eterna strălucire a minții neprihănite**, SUA
▌ 6 iunie, ora 21.30 – film premiat la **TIFF** 2004/ ora 21.30 – film premiat la **TIFF** 2004

GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Parter – Andreea Palade Flondor, **grafică**, pînă în 10 iunie

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132, tel: 659.38.14) – *Dulce-Amar*, Carmen Nistorescu, **pictură**, pînă în 2 iunie/ Sanda Buţiu, **pictură**, 3-16 iunie. Vernisaj: 3 iunie, ora 18.00

GALERIA ARTIS (la parterul Teatrului Naţional) – *Arhiva Casasola – Începuturile Mexicului contemporan*, **fotografie**, pînă în 1 iunie/ Concursul Naţional de Creaţie pentru Tineret (**pictură**, **grafică**, **sculptură**, **artă decorativă**, **multimedia**), 3-16 iunie

GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (tel: 260.12.87) – Dacian Andoni, **pictură**, 2-31 iunie. Vernisaj: 2 iunie, ora 18.00. Prezintă: Dan Hăulică

GALERIA ATELIER 35 (Str. Şelari Nr. 13) – Oana Coşug, **pictură**, 1-13 iunie. Vernisaj: 1 iunie, ora 18.00

GALERIA NOUĂ (Str. Academiei Nr. 15, tel: 322.81.59) – *formate – (re)constructing the city*, Sabine Bitter/Helmut Weber, Carola Dertnig, Andreas Fogarasi, Ruth Kaaserer, Klub Zwei, pînă în 6 iunie. Eveniment organizat cu ocazia **Zilelor Vienei** la Bucureşti

GALERIA GAD (ARTEXPO) – Bogdan Iorga, pînă în 9 iunie

GALERIA GalAteCa (Str. C.A. Rosetti Nr. 2-6) – Constantin Niţescu, **pictură**, pînă în 7 iunie

GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC ASIGURĂRI (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84) – *Lemn şi Aur*, Ovidiu şi Sultana Maitec, **sculptură** şi **pictură**, pînă la sfîrşitul lunii iulie

FOTOCABINET (Str. G. Enescu Nr. 3, tel: 212.90.71) – *La fiecare patru ani îi călcăm în picioare*, expoziţie de **carte poştală politică**, pînă în 1 iunie

H'ART GALLERY (Str. Mihai Eminescu Nr. 105-107) – *Power/Play*, Alexandra Croitoru, **fotografie**, 2-17 iunie. Vernisaj: 2 iunie, ora 19.00

KALINDERU MEDIA LAB (Str. Vasile Sion Nr. 2-4) – *Shake the Limits*, expoziţie de grup, 5 iunie-25 iulie. Curator: Maria Rus Bojan. Vernisaj: 4 iunie, ora 18.00

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53, tel: 312.43.27) – Galeria de Artă Modernă, Corp Ştirbei – *Theodor Pallady şi colecţionarii săi. Grafică şi pictură din donaţiile dr. Aurel şi Elena Olaru, Ligia şi Pompiliu Macovei, Ilie Mirea, Jacques Bourcier*, pînă în octombrie/ *Balcic – Culoare şi sentiment*, **pictură** şi **fotografie**, pînă în luna august

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile medievale – *Manuscrise, însemnări şi cărţi cantacuzine în Ţările Române, secolele XVI-XIX*, pînă în 12 octombrie

MUZEUL NAŢIONAL DE GEOLOGIE – *Dinozaurii pitici din Ţara Haţegului*, pînă în 18 iulie

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE NATURALĂ „GRIGORE ANTIPA“ – *Chipuri ale naturii*, pînă în 18 iulie

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.58.46) – *Altare, Luceferi, Epitafe*, expoziţie aniversală Petre Achiţenie – 75 de ani/ *Code-Zone/ Digital Works*, Andreas Müller-Pohle, **artă media** (fotografie digitală şi proiecţii), 4-14 iunie. Vernisaj: 4 iunie, ora 19.00

MUZEUL NAŢIONAL AL SATULUI „DIMITRIE GUSTI“ – *Muzeul Satului şi mediul înconjurător*, **desen** şi **pictură**, expoziţie realizată de copiii din Bucureşti şi dedicată Zilei Internaţionale a Copilului. Vernisaj: 1 iunie, ora 11.00

MUZEUL ŢĂRANULUI ROMÂN (Şos. Kiseleff Nr. 3, tel: 212.96.60) – *Ţara Haţegului*, pînă în 18 iulie/ Sala Acvarium – expoziţie a copiilor Cercului de modelaj al Palatului Naţional al Copiilor, **obiecte din ceramică**, pînă în 2 iunie. Coordonator: Georgiana Iacob

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (Str. Valea Pareului Nr. 1, tel: 225.66.90) – Galeria parter – Vladimir Şetran, **pictură-desen**, pînă în 15 iunie

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80/ 136) – Galeria artelor – Horea Cucerzan, **pictură** şi **desen**, pînă în 17 iunie/ Sala Rondă – *Ziua copilului. Exerciţii de artă*, expoziţie a cercului de pictură de la Biserica „Pogorîrea Sf. Duh“ (coordonator: Tatiana Nechita) şi a Liceului „Ştefan Odobeja“ (coordonator: Mirela Ion), **icoane pe sticlă** şi **obiecte decorative**, pînă în 13 iunie/ Sala Foaier – Constantin Caluian, **pictură**, pînă în 13 iunie

CLUBUL PROMETHEUS (Piaţa Naţiunile Unite Nr. 3-5) – *Lumina şi trupul. Primul şi ultimul veşmînt*, Radu D. Stănese, **fotografie**

INSTITUTUL FRANCEZ (Bd. Dacia Nr. 77) – Iulian Frăţilă, pînă în 1 iunie/ *Ritm şi Echilibru*, **pictură**, expoziţie cu vînzare, 3-5 iunie. Vernisaj: 3 iunie, ora 19.30

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ (Aleea Alexandru Nr. 41) – *Portretul renascentist*, Floarea Ţuţuianu, **pictură** şi **grafică**, pînă în 18 iunie

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30) – Sala de expoziţii – *Rubens şi gravura flamandă din secolul XVII*. Vernisaj: 1 iunie, ora 12.00

TEATRUL NAŢIONAL BUCUREŞTI – *Altare, Luceferi, Epitafe*, expoziţie aniversală Petre Achiţenie – 75 de ani

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – expoziţie a Filialei UAP Bistriţa, pînă în 21 iunie

BRAŞOV

GALERIILE FONDULUI PLASTIC – expoziţie a elevilor Liceului de Artă, pînă în 7 iunie

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Elian, **pictură** şi **instalaţie**, pînă în 10 iunie

IAŞI

BAIA TURCEASCĂ – expoziţie de **artă contemporană**. Vernisaj: 3 iunie, ora 20.00. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Cultural Francez, Fundaţia Vector şi Centrul Goethe din Iaşi

CENTRUL CULTURAL GERMAN (Bd Carol I Nr. 21) – Nicu I. Zeleznicov, **tapiserie**

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – Dumitru Bostan, **acuarelă**, pînă în 4 iunie/ expoziţie de grup, **pictură**, 5-19 iunie

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – expoziţie a absolvenţilor Liceului de Artă, pînă în 10 iunie

TIMIŞOARA

GALERIA HELIOS – Slavenca Petre, **sculptură**, pînă în 7 iunie

CENTRUL CULTURAL GERMAN – *Clişee şi realitate*, **fotografie**

Iubeşti limba română, îţi place să citeşti? Facultatea de Litere te poate pregăti pentru orice profesie legată de obiectul pasiunii tale. Important în viaţă este să lucrezi în domeniul care ţi se potriveşte.

Dr. Mioara Avram
absolventă promoţia 1953, cercetător onorific la Institutul de Lingvistică al Academiei Române

Universitatea Bucureşti
Facultatea de Litere
NUMELE MARI SE SCRIU CU LITERE

FESTIVALURI

BUCUREŞTI

5 SPECTACOL CU 5 ATITUDINE
1 aprilie-20 iunie
STUDIOUL TOACA – CIAC:
Din program:

▮ 2, 4, 6 iunie, ora 20.30 – **Tectonica norilor** de Jose Rivera. Regia: Răsvana Cernat

▮ 3 iunie, ora 20.30 – **Frankie e OK, Peggy e fată bună şi casa e mişto** de Martin Cicvak. Regia: Robert Bălan

▮ 5 iunie, ora 20.30 – **Şeherezada** de Jonas Gardell. Regia: Adriana Zaharia

BRAŞOV

FESTIVALUL INTERNAŢIONAL AL MUZICII DE CAMERĂ
ediţia a XXXII-a
2 mai-22 iunie
Din program:

▮ 4 iunie, ora 19. 30 – **concerte** susţinute de „Zero Hour“ Quartet şi Romanian Piano Trio. În program lucrări de: **Piazzolla**, **Mendelssohn**, **Şostakovici**

SIBIU

FESTIVALUL INTERNAŢIONAL DE TEATRU
ediţia a XI-a
28 mai-6 iunie
Din program:

▮ 1 iunie, ora 10.00 – Parc Sub Arini – **Duhuri bune, duhuri rele**, Teatrul Naţional pentru Copii/ ora 11.00 – Thalia – **Ultimul bufon** de Samvel Khalatyan (Armenia), spectacol-lectură/ ora 11.00 – Allianz Ţiriac – **Transformări**, atelier pentru copiii cu nevoi speciale susţinut de Claire Hind (UK)/ ora 15.30 – Ille-et-Vilaine – **War Stories**, atelier susţinut de Jonathan Chadwick (UK)/ ora 17.00 – Teatrul Gong – **Rom şi stafide**, Noggin Theatre (Irlanda)/ ora 17.00 – Biserica Evanghelică – **Mexico a capella. Vocile Americii**, concert susţinut de Voz en Punto (Mexic)/ ora 18.00 – Muzeul de Istorie – **Oktavijo şi Nikoleta**, Istrian National Theatre (Croaţia)/ ora 19.00 – Teatrul Gong – **Rom şi stafide**, Noggin Theatre (Irlanda)/ ora 19.00 – Teatrul „Radu Stanca“ – **Jacques sau supunerea**, Teatrul Maghiar de Stat Cluj-Napoca/ ora 19.00 – Piaţa Mare – concert susţinut de Grupul folcloric Iza din Maramureş/ ora 19.30 – Venezia Club – **Stop the Tempo**, Teatrul Luni de la Green Hours/ ora 21.00 – CCS – **Makhaz**, Abkhasian State Drama Theatre (Abkhazia)/ ora 21.00 – Cisnădioara – **Oberosterreich**, Akademie für Darstellende Kunst ADK-Ulm (Germania)/ ora 21.30 – Muzeul de Istorie – **Bolero**, Arkhangelsk Youth Theatre (Rusia)/ ora 22.00 – Stage Club – lansare de carte **Sărbători fericite...** şi **Din culise totul se vede altfel**, Emil Cătălin Neghină/ ora 22.00 – Piaţa Mare – concert susţinut de Geoff Berner & Associates (Canada)/ orele 22.00 şi 23.30 – Cotton Club – **PamElla**, Noggin Theatre (Irlanda)/ ora 23.00 – Stage Club – **Monologues**, Deborah Brunt (SUA), Secţiunea „Fringe“

▮ 2 iunie, ora 10.00 – Parc Sub Arini – **Duhuri bune, duhuri rele**, Teatrul Naţional pentru Copii/ ora 11.00 – Ille-et-Vilaine – **Puterea transversală: despre modul în care teatrul schimbă lumi**, prelegere susţinută de Bryan Reynolds (SUA)/ ora 11.00 – Thalia – **Meduza** de Gavin Kostick (Irlanda), spectacol-lectură/ ora 11.00 – Allianz Ţiriac – **Transformări**, atelier pentru copiii cu nevoi speciale susţinut de Claire Hind (UK)/ ora 12.00 – Muzeul Brukenthal – **Vîrstele actorului**, atelier-lectură susţinut de George Banu/ ora 15.30 – Ille-et-Vilaine – **War Stories**, atelier susţinut de Jonathan Chadwick (UK)/ ora 17.00 – Facultatea de Litere – **De la text la imagine**, atelier susţinut de Nic Ularu (SUA)/ ora 19.00 – Teatrul „Radu Stanca“ – **Noul locatar**, Northernstage Theatre Company (UK)/ ora 19.30 – Piaţa Mare – concert susţinut de Grupul folcloric Iza din Maramureş/ ora 20.00 – Venezia Club – **Kinky Zoone**, Teatrul Luni de la Green Hours/ ora 21.00 – Teatrul Gong – **Ionesco – pot pourri**, Université de Moncton (Canada)/ ora 21.00 – CCS – **Intrusa**, Teatrul Masca Bucureşti & Teatrul Giurgiu/ ora 21.30 – Muzeul de Istorie – **Santa Liberata**, Adela's Lifus Box. Central Saint Martins (UK)/ ora 22.00 – Cotton Club – **Eden**, ArCuB şi Teatrul Nottara Bucureşti/ ora 22.30 – Sala Sport – **Anatomie. Titus. Căderea Romei**, Teatrul Bulandra Bucureşti

▮ 3 iunie, ora 11.00 – Thalia – **Irealităţi din estul sălbatic imediat** de Gianina Cărbunariu, spectacol-lectură/ ora 11.00 – Ille-et-Vilaine – **Shakespeare dincolo de bariera limbii**, atelier susţinut de Robert Cohen (SUA)/ ora 11.00 – Allianz Ţiriac – **Transformări**, atelier pentru copiii cu nevoi speciale susţinut de Claire Hind (UK)/ ora 11.00 – DJCCPCN – deschiderea Bursei de spectacole, ediţia a 7-a/ ora 12.00 – Muzeul Brukenthal – lansare de carte: **Regele scamator – Ştefan Iordache** de Ludmila Patlanjoglu. Prezintă: George Banu/ ora 15.30 – Ille-et-Vilaine – **War Stories**, atelier susţinut de Jonathan Chadwick (UK)/ ora 16.00 – Str. N. Bălcescu – spectacol de stradă/ ora 17.00 – Teatrul Gong – **Poveşti**, Henrik Malyan Theatre (Armenia)/ ora 17.00 – Facultatea de Litere – **De la text la imagine**, atelier susţinut de Nic Ularu (SUA)/ ora 19.00 – Teatrul „Radu Stanca“ – **Eu, Rodin**, Teatrul „Radu Stanca“/ ora 19.30 – Venezia Club – **No Mom's Land**, Teatrul Luni de la Green Hours/ ora 21.00 – CCS – **Omul cel bun din Sâciuan**, Teatrul „Tamasi Aron“ Sf. Gheorghe/ ora 21.00 – Muzeul de Istorie – **Anna Fierling şi copiii ei**, Teatrul German de Stat Timişoara/ ora 21.00 – Cisnădioara – **Pădurea nebună**, Virginia Commonwealth University (SUA)/ ora 22.00 – Sala Sport – **Cum doriţi**, Teatrul Naţional Craiova/ ora 22.00 – Cazarma 90 – spectacol de stradă/ ora 22.00 – Piaţa Mare – concert susţinut de Geoff Berner & Associates (Canada)/ ora 24.00 – Venezia Club – **Descheiat la cataramă**, University of California, Irvine (SUA)

▮ 4 iunie, ora 11.00 – Thalia – **Descheiat la cataramă** de Bryan Reynolds (SUA), spectacol-lectură/ ora 11.00 – Ille-et-Vilaine – **Shakespeare dincolo de bariera limbii**, atelier susţinut de Robert Cohen (SUA)/ ora 11.00 – Allianz Ţiriac – **Transformări**, atelier pentru copiii cu nevoi speciale susţinut de Claire Hind (UK)/ ora 12.00 – Muzeul Brukenthal – lansare de carte: **Attention aux vieilles dames rongées par la solitude** de Matei Vişniec/ ora 16.00 – Str. N. Bălcescu – spectacol de stradă/ ora 17.00 – Teatrul Gong – **Teatru descompus**, Papierthéâtre (Franţa)/ ora 19.00 – Teatrul „Radu Stanca“ – **Perşii**, Teatrul „Radu Stanca“/ ora 19.00 – Muzeul de Istorie – **Vocile naturii**, concert susţinut de Colin Offord (Australia)/ / ora 19.00 – Venezia Club – **Născut vinovat**, Teatrul Luni de la Green Hours/ ora 20.00 – Casa Luxemburg – spectacol susţinut de Teatrul Metropolitan München (Germania)/ ora 21.00 – Muzeul Astra – **Rusalka**, FITS, Filarmonica de Stat Sibiu, Teatrul „Radu Stanca“/ ora 21.00 – Catacombe – **Victor Brauner, mare maestru al exilului permanent**, Atelier de l'Ateneu/ ora 22.00 – Sala Sport – **Blasted**, Compania GATO 05/ ora 22.00 – Cazarma 90 – **Proiectul Gotham**, Cogitatur Theatre & Polish Dance Theatre (Polonia)/ ora 22.00 – Piaţa Mare – **Darna**, Ballet National de Tchad (Ciad)/ ora 22.30 – Stage Club – **Eu sînt Ofelia**, Coca Bloos

▮ 5 iunie, ora 11.00 – Ille-et-Vilaine – **Shakespeare dincolo de bariera limbii**, atelier susţinut de Robert Cohen (SUA)/ ora 12.00 – Muzeul Brukenthal – lansare de carte **Ludic, lubric şi liturgic** de Grid Modorcea. Prezintă: Dan Cristea/ ora 17.00 – Teatrul Gong – **Un şarpe vopsit pe un scaun vopsit**, The Talking Band (SUA)/ ora 18.00 – Muzeul de Istorie – **Nijinski**, Fundaţia „Sound of Progress“ & Casa de Cultură „Nicolae Bălcescu“/ ora 19.00 – Teatrul „Radu Stanca“ – **Scaunele**, Teatrul Bulandra Bucureşti/ ora 19.30 – Venezia Club – **Alcool... Amar... Amor**, Teatrul Luni de la Green Hours/ ora 20.30 – CCS – **Venice. Goldoni**, Charity Producer's Fund. (Ucraina)/ ora 20.00 – Piaţa Mare – **Darna**, concert susţinut de Tekad System (Ciad)/ ora 20.00 – Stage Club – **Cuvîntul femeilor**, Théâtre Le Café (Franţa)/ ora 21.00 – Cisnădioara – **Trei inele**, Proto-type Theatre, Inc. (SUA)/ ora 21.00 – Muzeul Astra – **Rusalka**, FITS, Filarmonica de Stat Sibiu, Teatrul „Radu Stanca“/ ora 22.00 – Sala Sport – **4.48 Psychosis**, Compania GATO 05/ ora 23.00 – Catacombe – **Hamlet. Intolerable**, Compania Spleen d'Or/ ora 23.00 – Cazarma 90 – **Time Out**, Antagon Theater (Germania)

▮ 6 iunie, ora 17.00 – Teatrul Gong – **Mici tragedii**, Puppet Theatre (Rusia)/ ora 19.00 – Teatrul „Radu Stanca“ – **Trei surori**, Teatrul „Radu Stanca“/ ora 19.30 – Venezia Club – **Arăt bine azi**, Teatrul Luni de la Green Hours/ ora 21.00 – CCS – **Hotel Aztec**, Cogitatur Theatre (Polonia)/ ora 23.00 – Catacombe – **Hamlet. Intolerable**, Compania Spleen d'Or/ ora 23.00 – Cazarma 90 – **Time Out**, Antagon Theater (Germania)/ ora 23.00 – Piaţa Mare – concert susţinut de formaţia Iris

SERI CULTURALE

BUCUREŞTI

MUZEUL NAŢIONAL LITERATURII ROMÂNE

▮ 2 iunie, ora 18.00 – Rotondă – întîlnirile Clubului literar „Euridice“ condus de Marin Mincu. Vor citi: Ioana Baietica, Bogdan Perdivară

LANSĂRI

BUCUREŞTI

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE

▮ 1 iunie, ora 13.00 – **lansarea** revistei **Lumi virtuale** (literatură fantastică şi S.F.), publicaţie editată de Braşov Visitor S.R.L. Prezintă: Caius Dobrescu

▮ 3 iunie, ora 14.00 – **lansarea** romanului **Asediul Cetăţii Licoar** de Liviu Lungu, Editura Muzeul Literaturii Române, 2004. Prezintă: Octavian Soviany, Florentin Popescu

TV

TVR 2

▮ 6 iunie, ora 23.15 – **Remix – Rock Forum**

TVR CULTURAL

▮ 2 iunie, ora 23.30 – **Pop cultura**

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

Dialog

Pantomimă „românească“ la Liverpool

Săptămîna trecută am avut surpriza să aflu despre apropiatul eveniment de teatru internaţional găzduit de Teatrul „Astor“ din Liverpool, Nova Scoţia, la care România va participa pentru prima dată cu trei şedinţe demonstrative.

Gîndul că voi avea şansa să retrăiesc momente de tensiune artistică, cum au fost cele cînd Leopoldina Bălănuţă venea cu teatrul de pantomimă la Braşov, alături de alţi actori, m-a însufleţit. Teatrul românesc poate reînvia oriunde în lume datorită calităţilor sale incontestabile.

Şi m-am pregătit sufleteşte să merg să asist la unul dintre aceste seminarii. Am ajuns cu cîteva minute înainte de începerea demonstraţiei, încercînd cumva să le abordez în grabă pe tinerele Claudia Negroiu şi Dana Porlogea [...]. Plăcut surprinse, mi-au promis că vom avea răgazul să discutăm după spectacol.

Cînd m-am întors acasă, după ce îmi trecuseră emoţiile unei întîlniri de neuitat, am încercat să aştern pe hîrtie crîmpeie din discuţia noastră, ca un omagiu adus acestor artiste.

Claudia Negroiu şi Dana Anne-Marie Porlogea sînt amîndouă actriţe profesioniste la Gestual Art Company. Claudia este manager şi coregraf, de asemenea asistent universitar la Universitatea Hyperion, Dana este şi „make-up“ artist. Au avut multe participări pe scenele din România şi din străinătate: Costineşti, Galaţi, Bistriţa, Bucureşti, Piatra-Neamţ, şi la festivaluri internaţionale de la Lille (Franţa), Macedonia, Cairo (Egipt) ş.a.

Demonstraţiile lor scenice sînt adaptări după scriitori clasici români şi străini, subconducerea unor prestigioşi regizori: **Cine se teme de Virginia Woolf** a lui Edward Albee, **Ghetoul** de Yoshuna Sobol, **Trilogia Antică**, **Steaua fără nume**. Seminariile ţinute de Claudia şi Dana în Liverpool au fost sinteze de patomimă şi step, cu elemente de balet şi folclor românesc.

Primul seminar s-a bazat pe elemente de patomimă, al doilea pe elemente tehnice de step, iar al treilea, la cererea publicului, a fost o combinaţie armonioasă de improvizaţii, pantomimă, step şi exerciţii de relaxare fizică şi spirituală.

Artistele românce au demonstrat un înalt nivel de profesionalism şi tehnică de predare, fiind şi foarte dotate în stăpînirea conversaţiei în limba engleză. Au demonstrat de asemenea calităţi deosebite, antrenînd fiecare participant în învăţarea elementelor cerute de program.

La finalul ultimului seminar, au reuşit, într-o atmosferă de destindere şi sărbătoare, să suscite interesul şi admiraţia tuturor celor prezenţi, să îmbine vibraţiile dansurilor folclorice româneşti cu elemente de lirică ţigănească şi folclor nord-american şi românesc. [...]

Cînd le-am cerut impresii despre festival, mi-au spus că au fost bucuroase că au avut ocazia să fie prezente cu demonstraţiile lor aici, în Nova Scoţia, că au întîlnit şi schimbat impresii cu ceilalţi participanţi din Germania, Croaţia, Venezuela, Belgia, Statele Unite, dar cele mai emoţionante clipe au fost la deschiderea festivalului, cînd steagul românesc a fost ridicat şi s-au auzit imnurile naţionale.

S-au simţit bine în Nova Scoţia datorită gazdelor care le-au întîmpinat cu căldură şi sprijinului voluntarilor şi au fost recunoscătoare pentru toate aceste eforturi din partea oficialităţilor locale.

Artistele noastre ar dori să revină în Nova Scoţia la un viitor festival şi ar fi bucuroase să poată fi admise în competiţia propriu-zisă de teatru, unde se cer obligatoriu opt participanţi. [...] M-aş bucura să le revăd aici, peste doi ani, şi apoi să ajungă cu sprijinul românilor din Canada şi în alte provincii.

Laura MASON

23 mai, Lockeport, N.S.

*

Între **Apus de soare** şi **Perşii**

Săracul Delavrancea, dacă ar vedea cum a ajuns montat pe scena TNB, instituţia încremenită în propria grandoare, după spusele cuiva, s-ar răsuci în mormînt. Zmeura de aur pentru spectacol e puţin, başca în faţa preşedintelui ţării, a cărui prezenţă ne-a făcut să ne ţiuie urechile şi toate cele, în timpul controlului... armei secrete de la intrare. Nu revin cu nici un comentariu, nu dau nume, mă refer doar... la lipsa de imaginaţie pentru prima scenă a ţării, a celor care au creat producţia. Păcat de scenografia cu vitralii, singurul lucru interesant, ortodoxia şi istoria ţării sînt profund jignite de lipsa ideii unui regizor, de altfel, bun,... de film, de interpreţi care recurg la acelaşi stil de joc (deja prea) plictisitor. Salvarea a venit la două zile după ce [...], la Sibiu (au evoluat Actorii cu A mare, cea mai mare parte proveniţi din şcoala tîrgumureşeană), a avut loc (avan)premiera, în familie şi cu prietenii, spectacolului regizat de Mihai Măniuţiu. **Perşii** lui au desţelenit din nou, cu aceeaşi echipă a **Experimentului Iov**, rădăcinile teatrului antic, într-o formă şocant de modernă, care aparţine şi teatrului-imagine, şi teatrului-dans, dar mai ales teatrului... TEATRU, dînd o nouă palmă celor care refuză să recunoască reuşitele succesive ale genialului creator şi o nouă baie de plăcere celor care îl iubesc. Bravo Dianei Văcaru, lui Marian Râlea, scenografului Cristian Rusu, care a lucrat cu creatorul noului succes la importante montări, inclusiv la ultimele spectacole premiate de Gala UNITER pentru cea mai bună regie. Pe lîngă aceasta, costumele, scenografia, mişcarea scenică şi originalitatea viziunii sînt deja asigurate pentru (noi) nominalizări. Felicitări Teatrului „Radu Stanca“ (şi) pentru că a spălat păcatele TNB, după ce unii îşi pierduseră speranţa că se mai numeşte teatru ceea ce se întîmplă pe alocuri...

Ioana FLOREA

ioana_flavia@yahoo.com

deltarfi
93.5fm

Veştile bune vin cu vântul din vest.

La fel și cele mai bune ziare...
Ascultă dimineața **Revista Presei Europene** !
La **delta**rfi, la 7:45 și 9:15.

Un proiect pentru poezia italiană

La Torino a fost organizat un interesant eveniment dedicat operei lui Guido Gozzano (1883-1916), în cadrul unui proiect de promovare a poeziei italiene recente. Este vorba despre proiectul **Atlante della poesia italiana del Novecento** (**Atlas al poeziei italiene a secolului XX**), iniţiat de Ministerul pentru Bunuri şi Activităţi culturale, avînd ca parteneri principali Direcţia pentru cultură a Regiunii Piemonte şi Centrul de studii „Guido Gozzano-Cesare Pavese“ (Universitatea din Torino), condus de prof. Mariarosa Masoero. Proiectul îşi propune să contribuie la difuzarea operelor celor mai importanţi scriitori italieni, care au marcat cei o sută de ani de istorie cuprinşi între 1870 şi 1970.

Întîlnirea la care mă refer a avut loc în cadrul Tîrgului de Carte de la Torino (10 mai), cu participarea experţilor operei gozzaniene Antonio Debenedetti, Marziano Guglielminetti, Giuseppe Zaccaria, cărora li s-au alăturat a doua zi, la Aglié – locul de naştere al părinţilor scriitorului, unde Gozzano a trăit o mare parte din viaţa sa –, alţi cercetători de acelaşi calibru, printre care Edoardo Sanguineti, Giorgio Barberi Squarotti, Arnaldo Colasanti, Franco Contorbia, Lorenzo Mondo. Pentru Salonul de carte s-a pregătit o expoziţie impecabil realizată din punct de vedere iconografic, în care apar pentru prima oară reproduceri ale unor documente rare sau inedite, care refac întreaga aventură, inepuizabilă, a vieţii şi a creaţiei multiforme a autorului: copilăria, studiile, Torino, Aglié (cu vila, „Il Meleto“, şi lacul), dragostea pentru fascinanta poetă Amalia Guglielminetti, tuberculoza care îl desparte de lume şi de Amalia, călătoria în scopuri curative în India, participarea sa la cultura torineză, activitatea editorială, pasiunea pentru cinema, concretizată în scrierea unor scenografii, biblioteca personală şi lecturile critice documentate de notele lăsate pe cărţi, **I colloqui** (1911) – opera fundamentală, fluturii despre care a scris superbe poezii (dintre care **Le farfalle. Epistole entomologiche** rămasă inedită), îi desena, îi colecţiona, întrucît imaginea lor corespundea tot mai mult dorinţei lui de eliberare de trupul bolnav şi fragilităţii structurale a fiinţei. În fine, legat de această temă, scurtmetrajul **Viaţa fluturilor** (**La vita delle farfalle**), premiat la concursul internaţional în timpul Expoziţiei Internaţionale de la Torino (1911).

Din comunicările prezentate s-au desprins filoanele de studiu aflate în atenţia criticii pînă în prezent: respingerea dannunzianismului, afinitatea cu ironia pirandelliană, lucidă şi distantă, ironie care apărea ca element nou în poezia italiană la răscruce de secol (aproape absentă la triada Carducci, Pascoli, D'Annunzio), conexiunile între Gozzano şi Montale; descoperirea entuziastă a hinduismului şi a religiilor orientale; revizitarea temelor unor opere de extremă modernitate precum **La signorina Felicita ovvero la felicità** (1909), care îi adusese aprecierea lui Salvatore Di Giacomo şi a lui Croce. Îi scria Amaliei G: „Amalia, dragă, draga mea, nu există cu adevărat în lume lucru mai frumos decît arta aceasta a noastră făcută din cuvinte“ (20 iunie 1909).

Emilia DROGOREANU

Torino

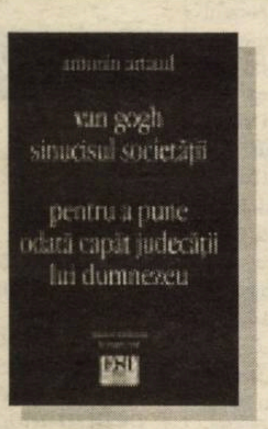

www.esteditura.ro

Antonin Artaud
van gogb sinucisul societăţii
pentru a pune odată capăt judecăţii lui dumnezeu
Traducere din franceză de
Bogdan Ghiu - 160 pagini
preţ: ~~175.000~~ lei
-20%: 140.000 lei
TVA inclus

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de
-20%
reducere pentru orice carte comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

NR.224

OBSERVATOR CULTURAL

08.06.-14.06.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei

www.observatorcultural.ro

Expoziţie Constantin Brâncuşi la Galeria Tate Modern

După alegerile locale

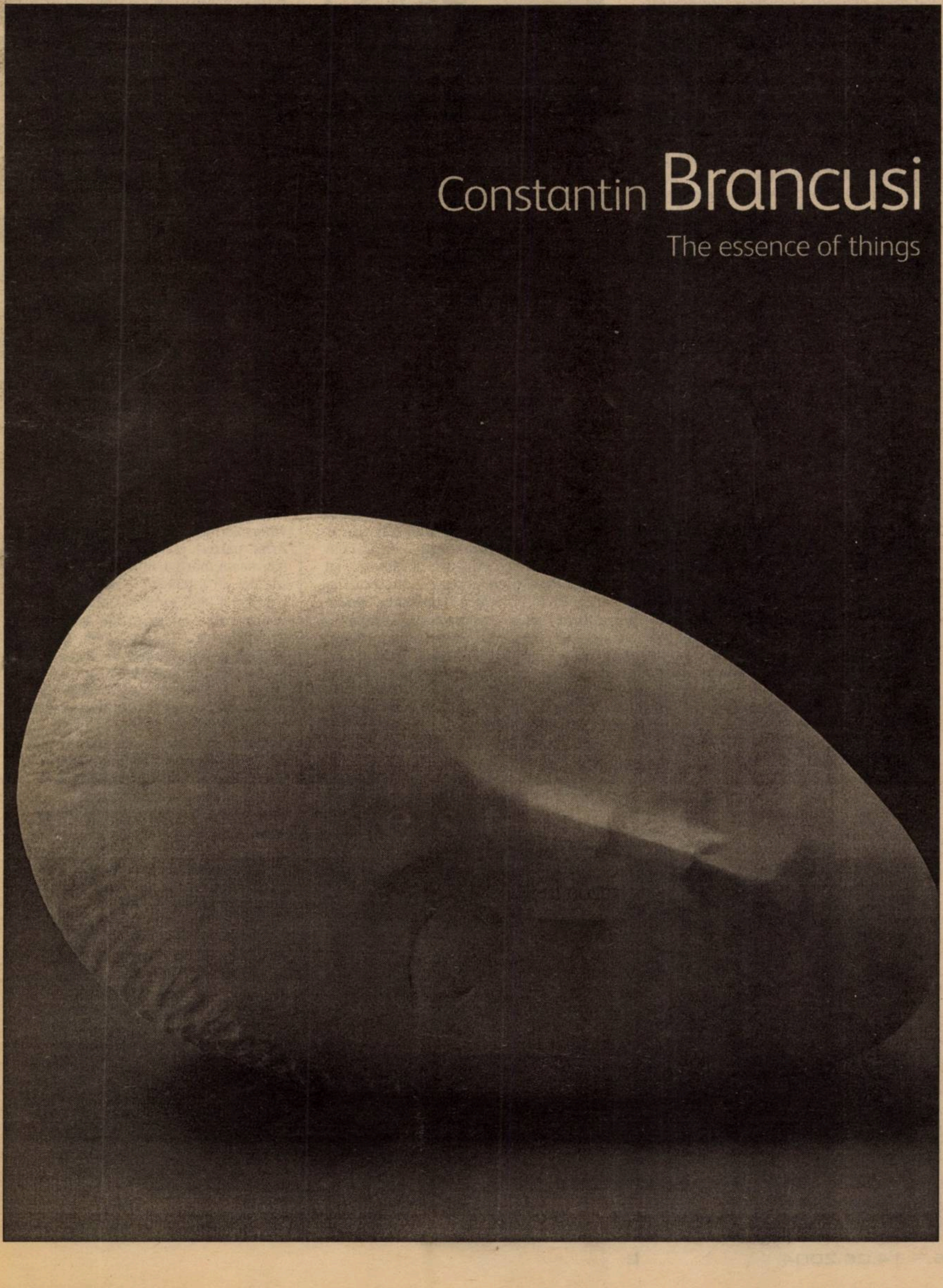

Heidegger/Celan: între filologie şi hermeneutică

Perspective asupra precarităţii

Forma catedralei şi reforma din biserică

Bîrna din ochii românului

Spectacole de teatru la Cluj

Festivalul filmului central-european de la Praga

Seară de balet Ceaikovski la Opera Naţională din Bucureşti

Istoria Mexicului în imagini

Interviu cu Friedgard Schulte-Thoma

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 224, 08.06.-14.06.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan Pahonţu sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – un trimestru
308.000 lei – un semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Festivalul de la Sibiu, la final

Duminică 6 iunie s-a încheiat cea de-a XI-a ediţie a Festivalului Internaţional de Teatru de la Sibiu, la care au participat producţii teatrale din toată lumea. Printre spectacolele care au incitat cel mai mult publicul şi critica de specialitate s-au numărat **Noaptea de la spartul tîrgului sau Cum doriţi**, regia Siviu Purcărete, **Venice. Goldoni**, regia Andriy Zholdak, **Electra**, regia Mihai Măniuţiu, **Noul locatar**, regia Tompa Gábor. Secţiunea *underground* s-a bucurat, de asemenea, de audienţă maximă. Au avut loc lansări de carte, conferinţe, expoziţii, spectacole în aer liber. Vom reveni.

S-a încheiat **TIFF** 2004

După zece zile (28-6 iunie) în care Clujul a fost un oraş al filmului, cea de-a treia ediţie a Festivalului **Transilvania** a ajuns la final. Multe proiecţii, seminarii despre scenarii, producţie şi distribuţie de film, competiţii, premii, invitaţi români şi străini, săli de cinematograf pline, jurnalişti, celebrităţi, atmosferă de sărbătoare au făcut din **TIFF**-ul de anul acesta un eveniment important şi plin de strălucire.

Organizatorii festivalului s-au gîndit însă şi la cei care n-au ajuns la Cluj, aşa că multe dintre filmele proiectate la **TIFF** vor putea fi văzute şi la Bucureşti. Pe larg despre **TIFF** în numărul viitor.

Shake the Limits

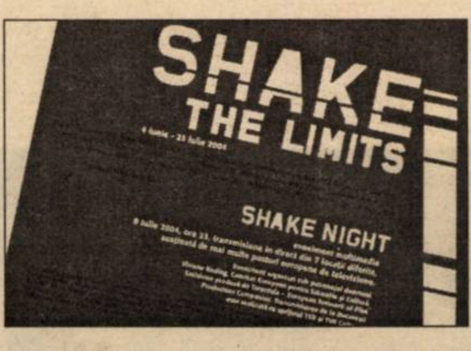

Vineri 4 iunie, Centrul Internaţional pentru Artă Contemporană şi Muzeul Naţional de Artă Contemporană din Bucureşti au organizat la sediul MNAC/Kalinderu MediaLab vernisajul expoziţiei **Shake the Limits**. Curator: Maria Rus Bojan. Au participat: Daniel Blaufuks, Pavel Brăila, Alexandra Croitoru, Joao Paulo Feliciano, Angela Ferreira, Teodor Graur, Tellervo Kalleinen, Mihaela Kavdanska, Dominik Lejman, Ciprian Mureşan, Cristian Pogăcean, Miguel Soares, Roi Vaara, RASSIM, Time's Up. Expoziţia face parte din proiectul european **Re: Location & Shake**, creat în cadrul programului Cultura 2000 al Uniunii Europene (cu sprijinul guvernului României) şi constituie un proiect de colaborare între 8 centre europene de artă din cadrul reţelei **Art Centers of Europe**: Centrul de Artă Contemporană Casino Luxembourg, Centrul International pentru Artă Contemporană Bucureşti, Centrul de Artă Contemporană Laznia, Gdansk, Galeria „Jana Koniarka“, Trnava, Migros Museum Zürich, Halle fur Kunst Luneburg, OK Centrum Linz şi Centrul Internaţional de Artă Contemporană Villa Arson Nisa. Avînd în prim-plan demersuri artistice specifice pentru spaţiile de frontieră, în ideea analizării relaţiilor centru-periferie, proiectul a luat naştere din dorinţa de a reconsidera schimburile artistice într-o Europă în plin proces de transformare. Cu acest prilej a fost editat şi un catalog-pliant al manifestării. Expoziţia va fi deschisă pînă pe 25 iulie.

Premii APTR

Luni 31 mai, într-o ceremonie desfăşurată în Sala Rondă a Hotelului Intercontinental din Bucureşti, Asociaţia Profesioniştilor de Televiziune din România a acordat premiile anuale pentru cele mai bune producţii de televiziune din 2003. În cadrul celei de-a IV-a ediţii a Galei APTR, Premiul „Jean Louis Calderon“ a fost acordat post-mortem jurnaliştilor Elena Popescu şi Ionuţ Barbu de la Antena 1, dispăruţi în tragicul accident de la Mihăileşti, Premiul pentru *talk-show* i-a revenit lui Robert Turcescu (Realitatea TV) pentru emisiunea **100%**, iar Marele Premiu al APTR – regizorului Dan Necşulea, pentru filmul artistic **Tandreţea lăcustelor**. Premiul „Condiţia umană“ a revenit *ex-aequo* Danei Deac (Antena 1) şi Jeanei Gheorghiu (TVR 2), în vreme ce Cristina Ţopescu a primit premiul „Charisma“ pentru interviul realizat cu Paolo Coelho, iar emisiunea **Garantat 100%** de Cătălin Ştefănescu şi Silvia Ciurescu (România 1) a primit premiul pentru „Magazin de cultură“. La categoria „emisiuni de divertisment“ a cîştigat **Divertis Parc**, premiul pentru „Emisiune în cooperare europeană“ revenind Brînduşei Armanca (TVR 2) pentru **Timişoara, fetele oraşului** şi lui Virgil Vochină (România 1), pentru **Euro Police**. Serialul **Adio, Europa!** în regia lui Tudor Mărăscu a primit premiul pentru serial de televiziune, iar emisiunea **Afaceri de clan**, realizată de Manuela Preoteasa (Antena 1) – un premiu pentru anchetă. Premiul pentru documentar de artă i-a revenit lui Ion Cristodulo (România 1) cu **Un artist şi secolul său: Corneliu Baba**, în timp ce premiul „Opera Prima“ a fost cîştigat *ex-aequo* de Mihai Gîdea (ex-Realitatea TV) pentru emisiunea **În centrul atenţiei** şi de Iulian Capsali de la B1 TV pentru documentarul **Carol al II-lea, trei iubiri imposibile**. Au mai fost premiaţi Sebastin Chelu şi Constantin Marciuc de la TVR (montaj), Vasile Alecu şi Roxana Chiriţă de la România 1 (documentar social), Adriana Rogovschi de la România 1 (emisiune muzicală).

Agenda culturală

- **Festivalul Internaţional de Teatru „Atelier“.** În perioada 10-14 iunie se va desfăşura la Sfîntu Gheorghe cea de-a XII-a ediţie a Festivalului Internaţional de Teatru „Atelier“.
- **TIFF se mută la Bucureşti.** În perioada 8-20 iunie, la Cinema „Elvira Popescu“, vor fi prezentate filme selectate în cadrul TIFF: **Schultze o dă pe blues**, **Trafic**, **La juma' de preţ** etc.

(Agenda completă în paginile 28-31)

Dramaturgie românească în premieră

Vineri, 11, şi duminică, 13 iunie, la Teatrul Foarte Mic au loc avanpremierele – şi singurele reprezentaţii din această stagiune – ale spectacolului **89. 89. fierbinte după '89**, în regia Anei Mărgineanu, avîndu-i în distribuţie pe Coca Bloos, Gheorghe Visu, Maria Ploae, Cristian Iacob şi Isabela Neamţu. Scenariul este un colaj de texte din cinci autori dramatici „noi-nouţi“ – Călin Blaga, Peca Ştefan, Ştefan Caraman, Petre Barbu şi Paul Cilianu, muzica e realizată de Petre Mărgineanu, iar coregrafia, de Florin Fieroiu.

Premiera de la **89. 89. fierbinte după '89** e programată în toamnă, la începutul stagiunii viitoare.

In memoriam
Ion Bănulescu

Uniunea Artiştilor Plastici din România anunţă cu profund regret încetarea din viaţă la data de 28 mai 2004 a pictorul Ion Bănulescu, născut la 2 februarie 1935 la Pucioasa, judeţul Prahova. În 1963 a absolvit Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu“ la clasa profesor Corneliu Baba. Debutează în 1965 la expoziţia de tineret. Participă la anualele de stat, saloanele de grafică, de artă decorativă, expoziţii de grup şi internaţionale.

Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Uniunea Artiştilor Plastici din România

Pe scurt

- **Expoziţie flamandă şi conferinţă ştiinţifică**. Pe 1 iunie a avut loc la Sala de expoziţii a Ministerului Culturii şi Cultelor vernisajul expoziţiei **Rubens şi gravura flamandă din secolul XVII**. Gravurile constituie o donaţie făcută Muzeului Naţional Bruckenthal de către preşedintele Camerei Regale a Anticarilor din Belgia, Jan de Maere. Acesta a prezentat în Sala Multimedia a MCC o conferinţă cu tema **Analiza ştiinţifică a tablourilor vechi prin mijloace optice, chimice şi fizice. Expertiză şi cunoaştere**.

- **Expoziţie Dacian Andoni**. Miercuri 2 iunie a avut loc la Galeria de artă Sabina & Jean Negulescu vernisajul expoziţiei de pictură a artistului Dacian Andoni,**...prin cele ce se văd**. A prezentat Dan Hăulică, preşedinte de onoare al Asociaţiei Internaţionale a Criticilor de Artă.

- **Expoziţii UAP**. Săptămîna trecută, Uniunea Artiştilor Plastici din România a organizat mai multe expoziţii artistice: expoziţia de grafică Andreea Palade Flondor (vernisată vineri 28 mai, la Galeria „Căminul Artei“ parter), pictură – Oana Coşug (vernisată marţi 1 iunie la Galeria „Atelier 35“), pictură – Sanda Buţiu (vernisată joi 3 iunie la Galeria „Galateea“), Concursul Naţional de Creaţie pentru Tineret – pictură, grafică, sculptură, artă decorativă, multimedia (joi 3 iunie la Galeria „Apollo“ şi Galeria „Artis“), expoziţia de pictură/obiect **Nil Medium Est** a artistului Ciprian Paleologu (s-a încheiat pe 1 iunie), expoziţia de pictură **Dulce-Amar** a artistei Carmen Nistorescu (s-a închis pe 2 iunie) şi expoziţia de fotografie **Arhiva Casasola – Începuturile Mexicului contemporan** (s-a închis pe 1 iunie).

- **40 de ani de teatru la UNATC**. Ieri 7 iunie a avut loc la Studioul Casandra aniversarea a 40 de ani de teatru a promoţiei IATC 1964, în cadrul Galei Absolvenţilor 2004. Evenimentul a fost organizat de Universitatea Naţională de Artă Teatrală şi Cinematografică „I.L. Caragiale“ (UNATC) din Bucureşti, în colaborare cu Uniunea Teatrală din România (UNITER). Printre absolvenţii de acum patru decenii s-au numărat Valeria Seciu, Mariana Mihuţ, Ilinca Tomoroveanu, Ion Caramitru, Ştefan Radoff, Boris Petrof, Hamdi Cerchez, Vistrian Roman, Costel Constantin, Bogdan Muşatescu, Rodica Mandache, Monica Ghiuţă şi alţii.

Sumar

EVENIMENT / BRÂNCUŞI LA TATE MODERN ▮ 4
MATTHEW GALE, Brâncuşi – „Un egal printre pietre, arbori, oameni, fiare şi plante“ ▮ 4
MATTHEW GALE, „O expoziţie de o frumuseţe pe măsura operei“ ▮ 5
STRUCTURI ÎN MIŞCARE
ION BOGDAN LEFTER, După alegerile locale: trei perspective ▮ 9
LITERATURĂ
ANDREI CORBEA, Heidegger/Celan: între filologie şi hermeneutică ▮ 10
FILOZOFIE
BOGDAN GHIU, Perspective asupra precarităţii ▮ 11
POLEMICI
VALERIAN SAVA, Forma Catedralei şi reforma din Biserică ▮ 14
FLORIN LOBONŢ, Bîrna din ochiul românului ▮ 16
DAN PETRESCU, Scrisoare deschisă Domnului Nicolae Manolescu ▮ 17
INTERVIU
FRIEDGARD SCHULTE-THOMA, „Cred că dezvăluirile mele au fost discrete...“ ▮ 18
ARTE
TEATRU: **MIRUNA RUNCAN,** Bine, mamă, toţi deodată, pe ploaie? ▮ 20
FILM: **MIRCEA DAN DUŢĂ,** Film şi politică ▮ 21
MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** Experiment pe muzică de Ceaikovski ▮ 22
ARTE VIZUALE: **VIORICA BUICĂ,** Fragmente din Arhiva Casasola ▮ 24
LEANDRO ARELLANO, Istoria Mexicului în imagini ▮ 24
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
ALEXANDRU BOGDAN DUCA, O încercare de teologie politică *à la roumaine* ▮ 26
AGENDA CULTURALĂ ▮ 28
ULTIMA PAGINĂ
CARMEN POPESCU, „Mai-ahuuu, mai-ahaaa. Prezenţe româneşti peste hotare“ ▮ 32

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 31 MAI - 6 IUNIE

▮ **Rezultate parţiale.** Biroul Electoral Central a anunţat luni 7 iunie primele rezultate parţiale la nivel naţional în alegerile locale. PSD a obţinut cele mai multe mandate de primar (41,17%), consilier judeţean (32,17%) şi consilier local (35,96%). Pe locurile următoare se situează PNL şi PD, cu procente situate între 12 % şi 16 %. Au mai depăşit pragul de cinci procente UDMR, PRM şi PUR – acesta din urmă numai la consilieri locali şi primari.

▮ **Nereguli la alegeri.** Asociaţia Pro-Democraţia (APD) şi Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului (LADO) au reclamat luni 7 iunie carenţe în organizarea alegerilor locale din 6 iunie, ambele organizaţii bazîndu-se pe semnalele primite de la observatorii pe care i-au avut în peste 3.500 de secţii de votare din Bucureşti şi din ţară. Potrivit declaraţiilor preşedintelui Pro-Democraţia, Cristian Pârvulescu, alegerile locale de duminică au fost mai prost organizate decît cele din anul 2000. Reprezentanţii APD au semnalat atît încălcări ale legii alegerilor locale, cît şi nereguli de natură organizatorică.

▮ **Clark la Bucureşti.** Fostul comandant al trupelor NATO în Europa, generalul Wesley Clark, s-a aflat joi 3 iunie într-o vizită la Bucureşti. Cu această ocazie, generalul american a apreciat că integrarea României în NATO reprezintă nu numai o umbrelă de securitate fără precedent pentru ţara noastră, ci şi o modalitate de atragere a investiţiilor. Clark a comentat, pe de altă parte, fenomenul corupţiei din ţările Europei de Est, apreciind că ea „reprezintă o ameninţare în multe locuri“. El a pledat, în acest sens, pentru publicarea averilor demnitarilor şi pentru elaborarea unui demers legislativ care să susţină acest sistem, în tandem cu o presă liberă: „trebuie să aveţi legi care, în numele dreptului la informare, să permită să fie făcute publice informaţii despre acele subiecte şi subiecţi implicaţi în actele de corupţie“.

▮ **„Pentru un parlament curat“.** Joi 3 iunie, 11 asociaţii reprezentînd societatea civilă au făcut publice rezultatele unui studiu care reuneşte date privind candidaţii la primăriile din şapte oraşe: Bacău, Brăila, Cluj, Constanţa, Iaşi, Oradea, Timişoara. Asociaţiile, reunite sub titulatura **Coaliţia pentru un Parlament curat**, au iniţiat un proiect gîndit în perspectiva alegerilor generale din noiembrie, dar care a răspuns şi particularităţilor alegerilor locale. Modelul „biografiilor negre“ folosit în raport va fi aplicat, conform reprezentanţilor asociaţiilor, şi candidaţilor înscrişi pe listele pentru Senat şi Camera Deputaţilor.

▮ **Mischie: a fi sau a nu fi în PSD.** Aflat vineri 4 iunie într-o vizită la Tîrgu Jiu, vicepreşedintele PSD Victor Ponta a declarat că Nicolae Mischie, suspendat în urmă cu o lună din PSD, ar putea reveni în partid după alegerile locale, pentru că suspendarea sa este temporară. Vicepreşedintele PSD a mai declarat că după alegerile locale vor fi făcute analize, iar unde vor fi eşecuri s-ar putea ajunge la schimbarea conducerilor filialelor. La rîndul său, Nicolae Mischie a afirmat: „Eu am o demisie temporară, nu am vrut să se zică acel aspect – că influenţez eu derularea anchetei PNA. Conferinţa judeţeană e forumul care m-a pus preşedinte şi care, eventual, avea posibilitatea să ia nişte măsuri de natură organizatorică foarte dure!“.

▮ **Abţinere în acordul CPI.** Luni 31 mai, ambasadorul român la ONU, Mihnea Motoc, a declarat postului de radio BBC că România se va abţine la votul din Consiliul de Securitate asupra rezoluţiei privind acordarea de imunitate pentru militarii americani în faţa Curţii Penale Internaţionale, dacă votul său nu va fi decisiv pentru respingerea documentului. România semnase, în august 2002, un acord prin care se angaja să nu extrădeze cetăţeni americani Curţii Penale, decizie intens criticată la vremea respectivă de oficialii Uniunii Europene. Statele Unite au nevoie, pentru adoptarea documentului, de cel puţin nouă voturi pentru. **(Raluca ALEXANDRESCU)**

Cronica politică

Dublul eşec al PSD

RALUCA ALEXANDRESCU

Bilanţul celor două sondaje efectuate la ieşirea de la urne – unul realizat de CURS şi comandat de postul de televiziune Antena 1, celălalt de INSOMAR, comandat de TVR – anunţau, la ora 21.00, duminică 6 iunie, rezultate similare în alegerile locale pentru Bucureşti. Amîndouă indicau, cu diferenţe minime, victoria lui Traian Băsescu încă din primul tur, cu aproximativ 59%, urmat de Mircea Geoană, cu 29%. Urmau Dumitru Dragomir, Monica Tatoiu şi Victor Ciorbea. Şi mai surprinzătoare sînt procentele obţinute la primăriile de sector sau la Consilii. Pentru Consiliul General, Alianţa D.A. este cîştigătoare cu aproximativ 54% din voturile exprimate, la o diferenţă de peste 20% de PSD. Toate aceste estimări, trebuie spus, în condiţiile în care participarea la vot, pentru Bucureşti, nu a depăşit cu mult o treime din numărul total al alegătorilor înscrişi pe liste.

Cîteva puncte din procesul electoral de duminică şi din urmările sale merită semnalate. Primul, cel mai semnificativ, este fără îndoială rezultatul estimat al votului. Înfrîngerea lui Mircea Geoană, anticipată, ce-i drept, de sondajele de opinie publicate mai ales în ultima săptămînă de dinaintea alegerilor, nu se anunţa totuşi atît de clară şi de radicală. Proporţiile pe care le-a luat, astfel, pierderea Bucureştiului, nu numai la Primărie, ci şi la Consiliul General şi la sectoare, devin cu atît mai dramatice pentru actualul partid de guvernămînt. Pe de o parte, PSD-ul a pierdut prin Mircea Geoană, iar pe de altă parte, în Bucureşti, cel puţin – situaţia nu este la fel de clară la Cluj, un alt oraş-reper – s-a produs, a doua oară în istoria scurtă a democraţiei locale de tranziţie, alternanţa – cu alte cuvinte, imaginea unui PSD care, în ciuda campaniei de pînă acum, nu mai este invincibil. Două breşe la fel de importante în armura atît de minuţios construită a partidului lui Adrian Năstase (sau, să spunem încă de pe acum, al lui Ion Iliescu?).

În primul caz, pare a fi vorba, după cum s-a spus deja, de o victorie a aripii dure a Partidului Social Democrat. Reintrarea anunţată a preşedintelui Iliescu, după patru ani de absenţă, în linia întîi a partidului pe care l-a creat indica deja orientarea net conservatoare a PSD. Schimbarea bruscă de strategie privind alegerile locale a constat în renunţarea la un candidat evident perdant – e vorba de Bogdan Niculescu-Duvăz –, dar a cărui înfrîngere nu ar fi fost, în plan simbolic, una atît de semnificativă, şi în promovarea altuia, nu mai puţin perdant, dar care a antrenat, în paralel, „şifonarea“ imaginii unei întregi categorii de cadre (tehnocratul de succes, competent, tînăr, şcolit). Mircea Geoană – împreună cu întreaga tendinţă pe care partidul de guvernămînt încerca să o promoveze, oricum fără mare succes – nu a pierdut numai alegerile la Primăria Capitalei, ci şi fragilul capital de respectabilitate conservat graţie adăpostului oferit de ministeriatul său. Concluzia firească desprinsă din eşecul lui Mircea Geoană, combinat cu cel al primarilor de sector şi al garniturii de la Consiliul General, trimite inevitabil la ideea unui eşec mai general al politicilor promovate de actualul şef al partidului, al cărui destin politic a fost atît de limpede sintetizat de declaraţiile preşedintelui executiv Octav Cozmîncă. Aşteptăm cu prietenie şi respect reîntoarcerea lui Ion Iliescu în fruntea partidului.

Pe de altă parte, păstrînd, fireşte, proporţiile, eşecul lui Mircea Geoană la Primăria Capitalei poate fi o anticipare a eşecului lui Adrian Năstase la alegerile din toamnă. Adrian Năstase are multe motive de îngrijorare: nu numai că pierde, după toate probabilităţile, şefia partidului, dar riscă să nu se aleagă nici cu preşedinţia. De altfel, declaraţia lui Adrian Năstase, un sfert de oră după anunţarea estimărilor realizate la ieşirea de la urne, poate servi ca indicator măcar pentru amploarea eşecului din Bucureşti. Fără să-şi numească contracandidaţii cîştigători, liderul pesedist i-a felicitat sec, condimentîndu-şi, uşor penibil, alocuţiunea cu promisiuni privind mărirea pensiilor în 2005 (cine ştie, poate din nou cu o sută de lei, dacă socotim în lei-forte...).

O a doua consecinţă, poate la fel de importantă, este cea de ordin simbolic. În ciuda imaginii construite cu grijă, de patru ani încoace, PSD nu s-a dovedit a fi invincibil, măcar în cazul Bucureştiului, deşi primele rezultate parţiale date publicităţii indică, la nivel naţional, tot PSD-ul drept cîştigător. O asemenea constatare, oricît de elementară ar părea, poate avea, în sine, urmări notabile asupra comportamentelor electorale viitoare. Deja s-a vorbit, în cazul electoratului bucureştean, de o omogenizare crescută a opţiunilor de vot şi, prin consecinţă, de o maturizare a acestora. Nu trebuie neglijată însă nici componenta inerţială a majorităţii electoratului românesc, care alege de cele mai multe ori partidul deja aflat la putere, pentru că este la putere, deci aparent invincibil. Această regulă, proprie fragilei democraţii româneşti încă din perioada interbelică, ar putea să cunoască excepţii tocmai graţie confruntării votantului obişnuit cu imaginea uşor dizgraţioasă a unui PSD învins şi care nu ştie să se recunoască învins, pierzîndu-se în bîlbîieli neconvingătoare şi promisiuni electorale prea cusute cu aţă albă pentru a mai fi şi credibile. ▮

EDITURA POLIROM

■ Toma Pavel
A şasea lumină

■ Caudio Moreschini, Enrico Norelli
Istoria literaturii creştine vechi greceşti şi latine
De la Conciliul de la Niceea pînă la începutul Evului Mediu
(vol. II/tom. 1)

■ Amin Maalouf
Stînca lui Tanios

■ John Steinbeck
Iarna vrajbei noastre

www.polirom.ro

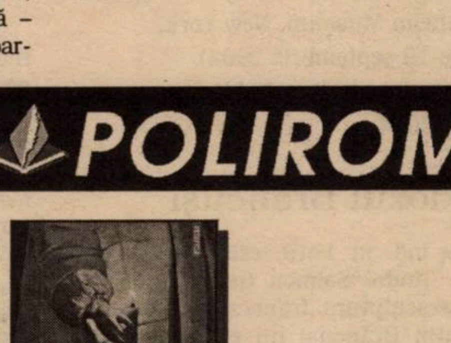

BRÂNCUŞI LA TATE MODERN

Expoziţia Constantin Brâncuşi, recent încheiată la Londra şi itinerată în aceste zile la Muzeul Guggenheim din New York, se menţine în atenţia iubitorilor artei moderne ca un eveniment major al anului 2004. Deschisă în ianuarie, cu mare ecou de presă, şi aşteptată cu nerăbdare de publicul londonez, ca prima retrospectivă de asemenea amploare din Marea Britanie, aceasta a polarizat atenţia specialiştilor şi exegeţilor artei brâncuşiene de pretutindeni. Cu un număr considerabil de lucrări prezentate (aproape 35), riguros selectate de curatorii Carmen Giménez şi Matthew Gale, expoziţia intitulată *Esenţa lucrurilor* s-a dovedit a fi nu doar o realizare expoziţională de excepţie, ci şi un bun prilej pentru evocarea operei şi vieţii sculptorului, la aproape cincizeci de ani de la moartea sa. Alegerea numelui expoziţiei a avut în vedere, polemic, un aforism celebru al lui Brâncuşi, care anticipa controversele pe marginea artei sale: „Nebuni sînt toţi aceia care consideră sculpturile mele drept abstracte. Ceea ce cred ei că este abstract este tot ce poate fi mai realist, căci realul nu înseamnă forma exterioară a lucrurilor, ci ideea – esenţa lucrurilor“.

Desfăşurată simultan cu expoziţiile Dali şi Donald Judd, retrospectiva Brâncuşi a ţinut afişul evenimentelor. Aceasta s-a datorat şi ciclului de conferinţe şi dezbateri organizate de Tate Modern, cu participarea unor reputaţi brâncuşologi englezi şi străini, între care Sanda Miller, Eric Shanes, Alexandra Parigoris şi alţii, care s-au aplecat încă o dată asupra unei opere de pionierat în arta modernă, fără egal. Structurată pe parcursul a zece săli, ordonată tematic şi cronologic în acelaşi timp, expoziţia a fost întregită de o serie de imagini ale atelierului de la Paris şi ale ansamblului de la Tîrgu Jiu, fotografiate de Brâncuşi însuşi. Astfel, lucrări ca *Domnişoara Pogany*, *Pasăre în spaţiu* sau chiar *Coloana Infinitului* apar în multiple ipostaze, revelatoare – prin întreg şi detaliu – pentru modul de lucru al artistului.

Ar mai fi de menţionat prezenţa catalogului, cu contribuţiile semnificative ale curatorilor Carmen Giménez (*Endless Brancusi*) şi Matthew Gale (al cărui text îl publicăm integral aici), ca şi ale exegeţilor Sanda Miller (*Hobiţ-Craiova-Bucureşti*), Alexandra Parigoris (*Drumul spre Damasc*) şi Jon Wood (*Sculptura în lemn a lui Brâncuşi*). Urmărind cronologia operelor sau trecînd în revistă fie doar temele şi motivele abordate, sorgintea simbolismului lor, orientările prime şi cele ulterioare, definitorii pentru evoluţia creaţiei brâncuşiene pe parcursul a peste patru decenii de activitate, cercetările nu produc răsturnări de percepţie, dar nici nu scapă prilejul de a face sublinierile şi retuşurile de rigoare, nuanţînd interpretările şi punînd accentele în general corect. Matricial, Brâncuşi aparţine mediului natal, al copilăriei şi adolescenţei într-un peisaj impregnat cu datini şi obiecte al căror filon originar va fi explorat şi exploatat mai tîrziu. De aceea, curatorii expoziţiei de la Tate Gallery nu s-au mărginit la esenţele mitice, la conceptele platonice şi realizările tîrzii, care îl consacră şi aproape că îl scot pe Brâncuşi din contextul românesc, ci l-au proiectat irecuzabil în modernitatea lumii căreia i-a aparţinut, integrînd reperele fundamentale ale originilor şi formaţiei lui. Ar fi aproape un truism să repetăm că părintele sculpturii moderne e asimilat în universalitate prin lucrări devenite referinţe majore ale artei secolului XX, fie că acestea au fost realizate în ţară, fie la Paris, nucleul sculpturii brâncuşiene rămînînd modernitatea formelor, stilizate şi reduse la esenţă prin ciopliri, tăieri şi polizări expresive. Cu o selecţie şi o documentare riguroase, expoziţia de la Tate Modern a reuşit să arate aceasta încă o dată, glosînd – se pare – în marginea unui alt aforism al lui Brâncuşi: „Nu căutaţi formule obscure, nici mister; vă dăruiesc numai curata bucurie“.

Despre toate acestea a avut amabilitatea să ne spună mai multe curatorul expoziţiei din partea Galeriei Tate Modern, Matthew Gale, într-un interviu acordat la Londra în luna aprilie. (Simona NASTAC)

Brâncuşi – „Un egal printre pietre, arbori, oameni, fiare şi plante“

MATTHEW GALE

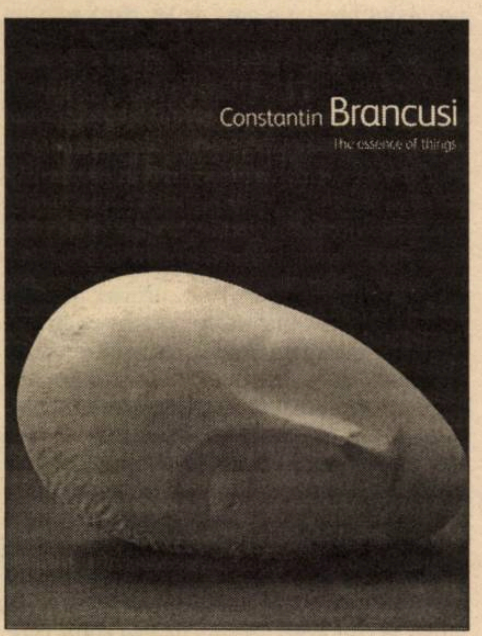

Constantin BRANCUSI

The essence of things

Expoziţie la Tate Modern, Londra,
29 ianuarie-23 mai 2004
(va fi itinerată la Solomon R.
Guggenheim Museum, New York,
10 iunie-19 septembrie 2004).
Catalog apărut la Tate Publishing,
London, 2004

Paradoxul Brâncuşi

Cînd, în 1919, criticul şi poetul André Salmon trecea în revistă sculptura franceză, numele lui Constantin Brâncuşi nu era nici măcar menţionat[1]. Cu toate acestea, în 1937, Carola Giedion-Welcker îl considera „cel mai mare sculptor în viaţă“[2]. Aceste extreme reflectă uimitoarea schimbare din viaţa lui Brâncuşi în perioada interbelică şi dezvăluie, totodată, cîteva aspecte interesante ale momentului. Printr-o combinaţie de voinţă şi hazard, el a devenit unul dintre sculptorii moderni de vîrf din prima parte a secolului XX. Curînd după ce a ajuns la Paris, în 1904, artistul s-a transformat dintr-un potenţial sculptor academic (cum părea să devină), într-un artist radical, hotărît să depăşească dominaţia lui Auguste Rodin. Spre deosebire de generaţia de tranziţie a sculptorilor „independenţi“, din care făceau parte Antoine Bourdelle şi Aristide Maillol, care s-au afirmat lucrînd în maniera şi umbra lui Rodin, Brâncuşi a reuşit să modifice esenţial mijloacele, metodele şi idealurile sculpturii tradiţionale, depăşite[3]. Mai întîi, a înlocuit preferinţa academică pentru monumentalitatea antropomorfă cu intimitatea şi calmul, cultivînd şi dezvoltînd o artă proprie, aflată – paradoxal – în continuă cerere şi apreciere publică. Apoi, treptat, a avut capacitatea de a adapta şi folosi elementele modernităţii în sensul unei noi înţelegeri a monumentalului, în creaţia ansamblului memorial de la Tîrgu Jiu (1937-1938), una dintre cele mai surprinzătoare realizări ale formei sculpturale din secolul trecut. Ceea ce interesează aici e poziţia publică pe care Brâncuşi a dobîndit-o în perioada interbelică şi modul în care aceasta este recognoscibilă în relaţiile sculptorului cu contemporanii săi.

Brâncuşi – „unul dintre cei mai iubiţi artişti români“

S-a scris mult despre rădăcinile ţărăneşti ale lui Brâncuşi, chiar şi de către sculptor, în anii de maturitate ai acestuia. S-a născut la Hobiţa, la poalele Carpaţilor, în 1876, tatăl său fiind administrator al terenurilor mănăstirii din localitate. Totodată, era şi proprietarul unui mic lot de pămînt, lăsîndu-i la moartea sa o modestă moştenire, suficientă lui Brâncuşi pentru ca, vînzînd-o, să-şi poată plăti studiile[4]. Faptul face ca artistul să fi fost, într-un fel, mai privilegiat decît se crede sau se ştie. Mai tîrziu, îmbrăţişarea unui stil de viaţă simplu la Paris s-a împletit cu rememorarea originii sale şi cu dorinţa puternică de a reveni la valorile esenţiale ale pămîntului natal, într-o lume din ce în ce mai instabilă. Bineînţeles că aceasta cerea cîteva artificii teatrale, de la calmul rural întreţinut în atelierul din Impasse Ronsin, în mijlocul larmei din Montparnasse, la îmbrăcămintea albă, sandalele din lemn şi barba-i binecunoscută. Unele dintre acestea par să fi fost întreţinute de nostalgia locurilor natale, astfel încît, în pofida faptului că aproape toată viaţa a trăit într-o comunitate internaţională, arta sa a fost construită în jurul unui sens al identităţii româneşti, accentuat de exil. Brâncuşi a crescut în graniţele unei noi Românii. Apropierea Hobiţei natale de Imperiul Austro-Ungar, de dincolo de munţi, i-a indus şi insuflat ideea de *realpolitik*, care i-a marcat preocupările legate de locurile natale. Conceptele de identitate şi limbă, cultură şi naţionalitate, ca şi ideea de naţiune nu au coincis în conştiinţa sa cu înţelesurile contemporane. Totuşi, dacă tinereţea lui Brâncuşi ar fi caracterizată printr-o singură trăsătură, aceasta ar fi revolta împotriva originilor sale. Încă din copilărie era atît de nerăbdător să plece din Hobiţa natală (sau cel puţin aşa se spune), încît a fugit de acasă de mai multe ori. Evident, „evadările“ i-au purtat paşii tot mai departe: la Tîrgu Jiu, apoi la Craiova şi Bucureşti[5]. Prin aceste mutări succesive spre capitală, Brâncuşi a întors spatele mediului rural din care provenea, respirînd cu voluptate atmosfera modernă a oraşului. Încă elev la şcoala de Meserii din Craiova, şi-a asigurat sponsorizări şi burse de la demnitarii locali şi de la cîteva fundaţii. În Bucureşti, la Şcoala Naţională de Arte Frumoase, a fost remarcat ca un sculptor cu potenţial, continuator al liniei burgheze şi naţionale în sculptura monumentală. A avut, aşadar, acest avantaj, dar şi povara aşteptărilor înalte[6].

Aceeaşi ambiţie a stat şi la baza presupusei vizite la Viena (probabil în 1896 sau 1897), a înscrierii sale pentru studii în Italia (în 1902) şi a virtualei călătorii la Paris, în 1904[7]. Indiferent că a traversat sau nu Europa pe jos, aceasta reflectă o uimitoare combinaţie de disponibilitate, autodeterminare şi cunoaştere de sine. Odată stabilit în Place Dauphine nr. 16, în 1905, Brâncuşi s-a trezit în mijlocul unui mediu artistic familiar[8]. Printre vecinii săi români se număra Otilia Cosmutza, recunoscută pentru legăturile ei cu Rodin şi Anatole France, figuri marcante ale sculpturii şi literaturii franceze[9]. Tînărul artist a obţinut recomandarea lui Louis Herbette, consilier de stat, care i-a scris lui Antonin Mercié, sculptor şi profesor la École des Beaux-Arts. Deşi elogioşi, termenii scrisorii confirmă preeminenţa culturii franceze asupra altor culturi, ca şi uşoara condescendenţă binevoitoare cu care erau privite eforturile unui artist din Balcani de a se afirma în acest context. „Oare nu e firesc, scria Herbette în 1905, ca românii să acorde toată atenţia autorului monumentului extraordinar care onorează ţara lor?“[10] În cîteva zile, scrisoarea i-a asigurat lui Brâncuşi un loc în atelierul lui Mercié, cu suportul financiar al Ministerului român al Educaţiei. Deşi a rămas la École des Beaux-Arts pentru o perioadă relativ scurtă, el a primit o diplomă care i-a permis să participe la concursurile organizate de guvernul francez şi să primească unele comenzi. Aceste oportunităţi erau privilegii dorite de mulţi, iar Brâncuşi părea să păşească pe calea succesului academic[11]. Faptul că i s-a comandat un bust al lui Anatole France şi că a fost acceptat în atelierul lui Rodin (ambele intermediate de Cosmutza) confirmă creşterea notorietăţii sale la Paris. Totuşi, Brâncuşi a declinat ambele oportunităţi, lucrînd cu Rodin doar o lună, ceea ce sugerează, fără îndoială, că succesul său nu se datora în primul rînd acestora.[12]

Stabilirea la Paris a consolidat contribuţia artistului la trezirea culturală a României, Brâncuşi continuînd să trimită lucrări l[illegible] poziţiile din Bucureşti. Schimburile culturale româno-franceze sînt reflectate şi de faptul că, în 1907, contractul pentru prima comandă majoră, **Monumentul Stănescu**, a fost semnat la Paris, deşi statuia trebuia ridicată în cimitirul din Buzău[13]. Brâncuşi nu a terminat monumentul decît în 1914, folosind cîştigul pentru a se muta într-un atelier mai mare, pe Rue du Montparnasse 54, unde a locuit între 1908 şi 1916. A avut expoziţii în Bucureşti şi la saloanele de artă din Paris, extinzîndu-şi relaţiile cu artiştii străini pe măsură ce reputaţia sa creştea. În 1910, un critic de artă din Bucureşti îl vedea ca pe „unul dintre cei mai iubiţi artişti români“[14]. În 1913, pe lîngă faptul că expunea la Armory Show în New York, sculptorul se număra printre cei şase artişti care reprezentau oficial România la Kunstausstellung din München[15].

Fără a rupe legăturile cu ţara, Brâncuşi s-a implicat în diferite mişcări artistice din Paris. Nu numai că s-a asociat simboliştilor din jurul revistei **Vers et Prose** a lui Paul Fort, dar a expus, în 1907, şi alături de grupul de artişti şi poeţi de la Abbaye de Créteil. Printre aceştia se număra pictorul Albert Gleizes şi scriitorul Alexandre Mercereau, ambii alăturînd-se ulterior cercurilor cubiste[16]. Pe de o parte, grupul era profund influenţat de estetica şi metafizica lui Henri Bergson, care susţinea că realitatea e percepută ca un flux. Această atitudine, explicit anti-pozitivistă, se înscria în linia esteticii post-simboliste, aflată în expansiune[17]. Pe de altă parte, membrii grupului Abbaye au aderat la ideile Ligii Celtice, care punea accentul pe întîietatea rădăcinilor celtice ale culturii franceze în raport cu intruziunile de sorginte germanică şi latină[18]. Originile germanice erau respinse pe fondul unei animozităţi crescînde faţă de ameninţarea tot mai agresivă din partea Germaniei, iar cele latine, din cauza apropierii culturii romanice şi a raţionalismului cartezian de către **Action français** şi partidele monarhiste de extremă dreapta. Celtismul, reprezentînd întoarcerea la „adevăratele“ origini ale Franţei, sugera ideea că munca manuală şi armonizarea cu anotimpurile şi pămîntul galic constituiau esenţa identităţii franceze, stînd la baza unei posibile renaşteri politice şi filozofice. În artă, punctul de reper era Goticul.

Brâncuşi s-a regăsit în surse culturale diferite de cele ale prietenilor săi, retorica identităţii naţionale româneşti (centrată în jurul limbii) fiind strîns legată de latinitate[19]. Artistul a respins totodată procedeele stilistice ale Clasicismului (aşa cum erau formulate de academiile în care s-a format), abordînd încă din anii 1907-1908 formele brute, cioplite direct în piatră sau lemn, în lumina interesului larg răspîndit pentru arta gotică franceză. Inevitabil, din această perspectivă, arta sa a fost comparată cu cea a cioplitorilor în lemn din perioada medievală[20]. Combinaţia ideală între spiritualitate şi devoţiune a insuflat ideea apropierii de cultura medievală. Pentru sculptor, o artă născută din contactul direct cu piatra – în starea ei brută, desprinsă din pămînt, dar modelată de spirit – era comparabilă cu arta populară. Natura frustă, înrădăcinată în tradiţie, era tocmai cea care distingea arta sa de cultura oficială, o separare evidentă mai ales în perioada recentei modernizări culturale a României[21]. Brâncuşi pare să fi re-descoperit acest vechi liant. Mai mult, identificarea sculptorului cu cei care lucrau pămîntul era considerată cu atît mai relevantă cu cît, la momentul respectiv, în România izbucniseră tulburările care au dus la răscoala din 1907[22]. Indiferent dacă aceste supoziţii sînt fundamentate sau nu, în acest tărîm – al lemnului cioplit şi al onestităţii, al meşteşugului şi al tradiţei – preocupările lui Brâncuşi coincid cu cele susţinute de grupul de la Abbaye de Créteil. În acest sens, se observă o reconsiderare a mijloacelor sale sculpturale, potrivit retoricii apartenenţei la comunitate şi semnificaţiilor ei. **Cariatida** (de la Muzeul de Artă Modernă din New York, c.1908), lucrare care formează soclul primei sale **Măiestre**, poate fi înţeleasă în lumina sculpturii portalurilor gotice; chiar şi lucrările din seria **Sărutul** reflectă această întoarcere la confruntarea directă cu materialul şi cioplirea directă, în stilul constructorilor marilor catedrale.

Adevărata cale spre sculptură

Arta „cioplirii directe“ sau a tăierii blocului de material, astfel încît acesta să corespundă intenţiilor creaţiei, a fost mult timp tema centrală a discuţiilor despre Brâncuşi[23]. A devenit un subiect important mai ales în perspectiva noţiunii moderne de „onestitate“ în sculptură, prin respingerea modelajului sau a turnării şi prin instituirea bronzului ca mediu pentru sculptură. Sensibilitatea specifică artizanilor şi increderea în sine care îl caracteriza păreau să-l fi predestinat pe Brâncuşi sculpturii directe în blocul de piatră sau marmură, pentru că numai el putea găsi imaginea ascunsă în materia brută. De fapt, situaţia e mult mai complexă. Ca în cazul majorităţii sculptorilor, ideea lui Brâncuşi era precumpănitor legată de alegerea pietrei, de selectarea acesteia dintre cele pe care le păstra în atelierul său. Capacitatea de a vizualiza forma în blocul de piatră a venit cu timpul, prin exerciţiu, deşi nu e foarte clar momentul în care a reuşit să ajungă la această intuiţie. Cînd a intrat în atelierul lui Rodin, la începutul anului 1907, Brâncuşi utiliza tehnica unui *metteuer à pointe*, a unui sculptor care transfera imaginea lucrată în lut pe un bloc de marmură, utilizînd un pantograf[24]. Iniţiat sau nu în acest procedeu, este posibil ca Brâncuşi să-şi fi schimbat tehnica tocmai prin contactul, de scurtă durată, cu ceilalţi sculptori care lucrau pentru Rodin. Cronologia lucrărilor ulterioare e oarecum imprecisă, iar inconsecvenţa stilistică a acestora oferă exegeţilor puţine indicii de datare. Fără să dateze anul realizării unui cap de expresie (**Capul unei tinere fete**, lucrare în prezent pierdută), sculptorul n-a consemnat decît „prima piatră directă, 190“, lăsînd data incompletă[25]. Lucrarea datată aproximativ în 1907, pe baza fotografiilor, sugerează că – în acel interval – Brâncuşi asimilase deja influenţele primitivismului. Dintre primele lucrări executate în această manieră şi care există şi astăzi, fac parte **Sărutul** (în prezent aflată la Craiova, dar expusă prima dată la Bucureşti, în 1910), precum şi versiunea integrală a lucrării, ridicată la începutul anului 1911 pe mormîntul Tatianei Rachewsky, din cimitirul Montparnasse (aflată încă acolo). Acestora li se adaugă o variantă cu inciziile mai adînci, sculptată în jurul anului 1908. Toate arată opţiunea sculptorului pentru piatra aspră, mai curînd poroasă decît nervurată, tăiată în faţete acuzate, ceea ce conferă expresivitate îmbrăţişării celor două corpuri din **Sărutul** (unul înclinat uşor peste celălalt), dar în care asemănarea joacă un rol mai puţin important[26]. Împreună, variantele **Sărutului** reflectă interesul crescînd al artistului pentru explorarea tehnicilor din ce în ce mai expresive. Mai mult, prin incizia semnăturii de pe singura latură nefinisată a monolitului care susţine versiunea din Montparnasse, Brâncuşi pare să-şi fi confirmat poziţia faţă de tehnica cioplirii directe[27].

De vreme ce sculptura nu se preda în atelierul lui Mercié din cadrul şcolii de Arte Frumoase din Paris[28], pare uimitor că Maurice Drouard, prietenul şi colegul lui Brâncuşi din anii de studenţie, ucis mai tîrziu în Primul Război Mondial, a început să sculpteze aproximativ în aceeaşi perioadă. Paul Alexandre, susţinătorul lor, afirma că amîndoi „modelau în lut şi sculptau în lemn“, iar o fotografie a operei lui Drouard dovedeşte că amîndoi sculptau capetele în mod similar[29]. Din cercul lor făcea parte şi Amedeo Modigliani, ale cărui sculpturi care au supravieţuit pînă în prezent datează din anii 1911-1912. Se spune că Drouard şi Brâncuşi i-au dat lui Modigliani sfaturi cu privire la sculptură, lucrările celor trei reflectînd aceeaşi deschidere spre influenţele artei medievale occidentale şi din afara Europei, din zonele cu o tradiţie puternică în sculptură. Acest fapt sugerează că practica cioplirii directe era mai răspîndită în perioada antebelică decît se credea în general; iar supoziţia că această tehnică s-a dezvoltat mai curînd în cercul de prieteni decît prin intermediul educaţiei oficiale ar putea explica evoluţia stilistică neuniformă a lui Brâncuşi, în perioada timpurie a creaţiei sale.

***Pasăre în văzduh*, 1932-1940**
(credit: Peggy Guggenheim Collection, Venice;
© ADAGP, Paris and DACS London 2004)

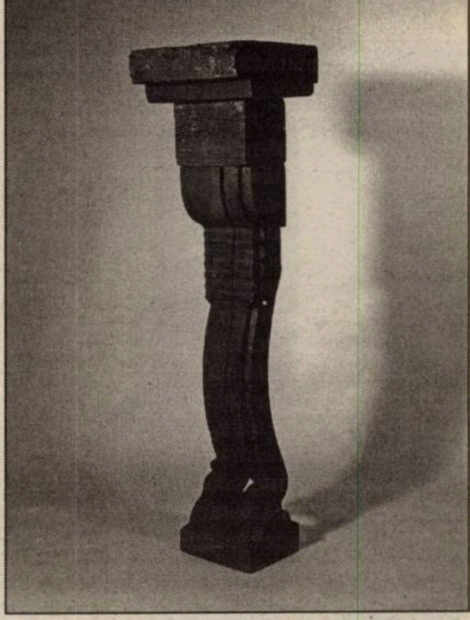

***Cariatidă* II, 1914**
(credit: Fogg Art Museum, Cambridge, USA;
© ADAGP, Paris and DACS London 2004)

„O expoziţie de o frumuseţe pe măsura operei“

Interviu cu **Matthew GALE**

***Esenţa lucrurilor* este prima expoziţie Brâncuşi din Marea Britanie, organizată la aproape cincizeci de ani de la moartea artistului. Cui a aparţinut iniţiativa proiectului: Galeriei Tate Modern sau Muzeului Guggenheim din New York? Care sînt scopul şi semnificaţia acestei retrospective pentru dvs., pentru publicul britanic şi cel american?**

Expoziţia a fost, într-adevăr, organizată de Tate Modern în colaborare cu Muzeul Solomon R. Guggenheim din New York. Noi doream de mult timp să avem o expoziţie Brâncuşi, iar Muzeul Guggenheim a organizat pînă acum cîteva dintre cele mai importante expoziţii ale sale, astfel încît colaborarea a venit de la sine. Atît eu, cît şi Carmen Giménez, în calitate de curatori, ne-am aplecat asupra lucrărilor lui Brâncuşi cu pasiune, am cercetat şi selectat cîteva dintre cele mai reprezentative, reuşind, în final, să realizăm o expoziţie de o armonie şi o frumuseţe pe măsura operei sale.

Aşa cum spuneaţi, aţi reuşit să aduceţi pentru această expoziţie un număr important de lucrări, din diferite muzee sau colecţii. Cît de dificil a fost? Ce puteţi spune, în acest sens, despre colaborarea cu Ministerul Culturii din România?

A fost dificil să strîngem lucrări pentru o expoziţie Brâncuşi, din două motive: multe dintre acestea sînt extrem de fragile, iar Brâncuşi nu a fost foarte productiv, astfel încît fiecare piesă constituie o valoare imensă pentru muzeele sau colecţiile din care provine. Curatorul uneia dintre colecţii mi-a spus că, imediat după scoaterea lucrărilor din sălile lor şi expedierea spre Tate Gallery, publicul l-a asaltat cu numeroase întrebări, neliniştit de dispariţia lucrărilor. Este nevoie de o foarte bună organizare pentru siguranţa transportului unor opere atît de valoroase. Expoziţia noastră se distinge prin faptul că este singura care se concentrează, aproape exclusiv, asupra lucrărilor cioplite şi sîntem recunoscători că atît de multe muzee şi colecţii au înţeles importanţa acestei idei. Cît priveşte colaborarea cu instituţiile româneşti, am lucrat cu Muzeul din Craiova, cu Ministerul Culturii şi cu Ambasada României la Londra, apreciind implicarea şi sprijinul lor. Faptul că cele două lucrări care trebuiau să vină de la Craiova nu au ajuns în expoziţie – deşi Muzeul Naţional de Artă din Bucureşti le-a dat acordul pentru împrumut – nu constituie vină nimănui. Neînţelegerea s-a produs din cauza diferenţelor dintre sistemele judiciare şi normele de asigurare din cele două ţări. Pentru împrumut s-a cerut o asigurare împotriva oricăror revendicări ale potenţialilor proprietari (deşi, din cîte ştiu, nu s-a formulat nici o cerere în acest sens), dar legislaţia britanică nu permite acordarea imunităţii faţă de intenţia de confiscare (*immunity from seizure*) pentru lucrări de artă. Şi, cu toate că ar fi fost minunat să avem aceste lucrări în expoziţie, înţelegem poziţia instituţiilor culturale româneşti.

Criteriile de expunere a lucrărilor au fost, în acelaşi timp, tematice şi cronologice. Aţi avut în vedere un traseu ascensional, de la primele încercări ale lui Brâncuşi de a ajunge la „esenţa lucrurilor“ pînă la cele mai complexe lucrări în acest sens?

Expunerea a decurs direct din modul de a lucra al lui Brâncuşi. Interesul nostru a fost să atragem atenţia asupra importanţei procedeului cioplirii în opera lui Brâncuşi, ca mijloc esenţial de rafinare treptată a formei. Brâncuşi a transformat radical sculptura de pînă la el tocmai prin acest procedeu (evident în lucrările sale din 1908-1909) pe care l-a folosit şi combinat apoi într-o varietate impresionantă de materiale şi tehnici.

S-a scris foarte mult despre Brâncuşi, Sidney Geist sau Friedrich Teja Bach fiind doar cîţiva dintre cei mai cunoscuţi exegeţi. Se mai poate spune ceva nou, astăzi, despre opera lui Brâncuşi?

E adevărat, nu se poate scrie despre Brâncuşi fără recurs la studiile lui Geist, Bach, Tabard şi alţii la fel de cunoscuţi, pe care nu-i mai amintesc acum. Textele din catalogul expoziţiei au la bază aceste studii, dar încearcă sa-l prezinte mai mult în context decît izolat, cum s-a scris pînă acum.

Cum a fost primită expoziţia de către public şi presa de specialitate? Există opinii potrivit cărora, în comparaţie cu atelierul lui Brâncuşi din Paris, expoziţia de aici este prea „rece“, iar dispunerea lucrărilor prea cuminte şi supusă canoanelor muzeistice. (Personal, cred că lucrările mari ar fi stat mai bine fără suporturile circulare, care alterează oarecum integritatea operelor, aşa cum le-a gîndit Brâncuşi.)

Reacţia publicului şi a criticii a fost extrem de pozitivă. Numărul vizitatorilor depăşeşte o sută de mii, iar principala preocupare a noastră a fost de a oferi şansa întîlnirii directe cu fiecare lucrare. Încă de la început am fost conştienţi că atelierul din Paris nu poate fi reconstruit aici, cu aceeaşi semnificaţie (şi cel mai bine e chiar aşa cum e, la Centrul Pompidou). În plus, noi am vrut să dăm posibilitatea receptării vizuale a lucrărilor de jur împrejurul lor, aşa cum în atelier nu se poate întîmpla; de aceea am ales varianta suporturilor circulare, care păstrează distanţa necesară faţă de public, lăsîndu-l în acelaşi timp liber să meargă în jurul lucrării, să o privească din orice unghi, şi cred că asta este esenţial pentru vizitatori, aflaţi într-o continuă mişcare de la o lucrare la alta.

De-a lungul timpului, pînă acum, doar doi artişti români au avut expoziţii la Tate Gallery, Modern sau Britain: Brâncuşi şi Paul Neagu. Vor mai fi şi alţii?

Programul expoziţiilor de la Tate Modern nu este conceput în funcţie de naţionalitate. Calitatea şi importanţa lucrărilor lui Brâncuşi ne-au determinat să organizăm această expoziţie. Brâncuşi este unul dintre cei mai semnificativi sculptori din prima jumătate a secolului XX şi este un privilegiu că am reuşit să prezentăm publicului britanic o parte atît de importantă a operei sale.

Interviu realizat de
Simona NASTAC

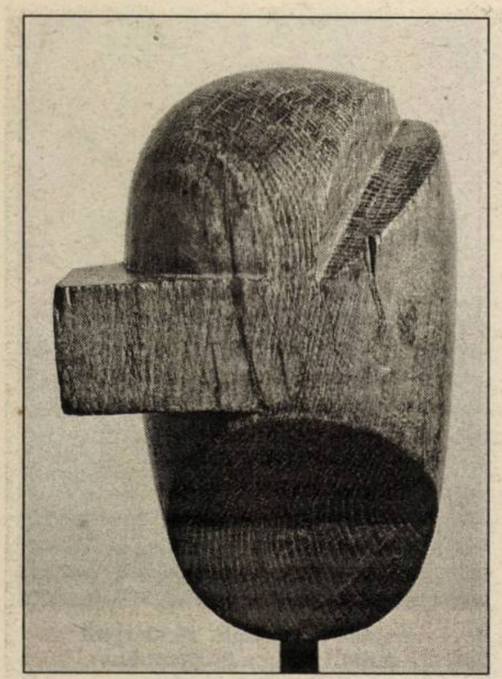

Cap, 1923
(credit: Tate. Purchased 1980;
© ADAGP, Paris and DACS
London 2004)

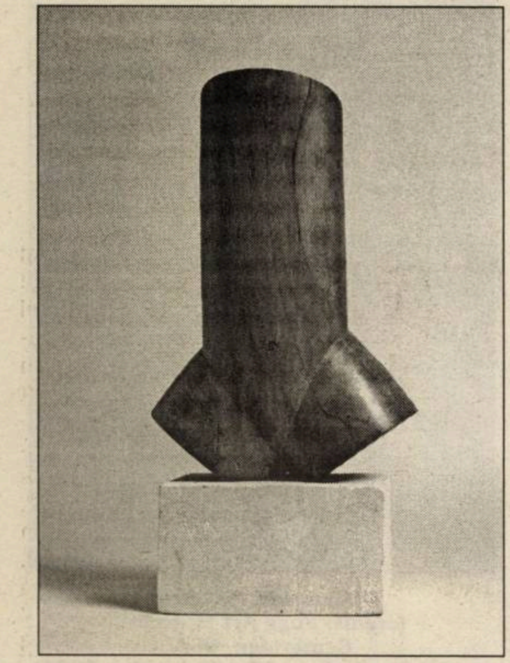

Tors de bărbat tînăr II, 1923
(credit: Musée National d'Art
Moderne, Paris;
© ADAGP, Paris and DACS London 2004)

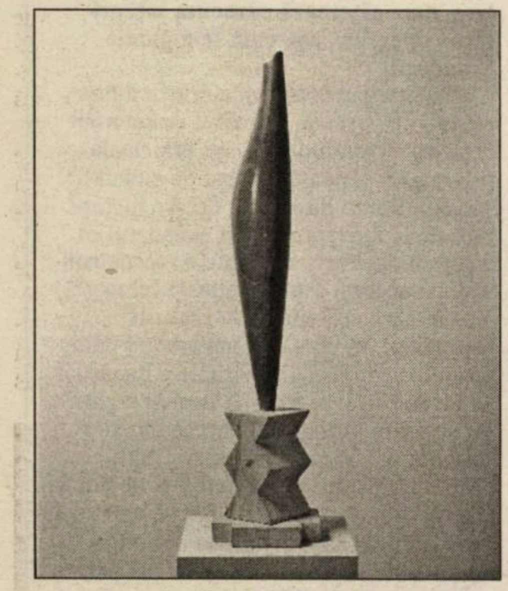

Pasăre, 1923-1947
(credit: Foundation Beyeler,
Riehen/Basel;
Photocredit: Robert Bayer;
© ADAGP, Paris and DACS
London 2004)

Discuţiile despre tehnica cioplirii directe se centrează, totuşi, nu în jurul perioadei antebelice, ci în jurul celei imediat următoare morţii lui Rodin, după 1917. În acel moment, tehnica lui Rodin de a modela în lut şi de a comanda copii (uneori multiple), care să fie apoi tăiate în marmură de meşteşugari, ajunsese în atenţia publicului datorită procesului intentat unuia dintre tehnicieni[30]. O dată cu explozia pieţei de artă, publicul devenise destul de susceptibil în privinţa unicităţii operei de artă. Controversele au dezvăluit faptul că sculptorii nu erau instruiţi şi nici nu aspirau să lucreze ca cioplitori, toate operele academice din marmură fiind executate de meşteşugari. Acesta e contextul în care ideologia sculptării directe s-a impus ca replică modernă la tehnicile depăşite ale Academiei şi Salonului oficial. Tot în acest context poate fi interpretat şi aforismul lui Brâncuşi din 1925: „Tăierea directă este adevărata cale spre sculptură"[31]. Sintetizînd o poziţie obţinută după aproape două decenii, aforismul pare să fi fost o adevărată declaraţie-manifest pentru arta modernă, în care tehnica sculptorului român devine simbolul individualismului în artă şi al luptei avangardiste care îl însoţea.

În artă nu există străini

În timpul Primului Război Mondial, liberalismul cultural şi internaţionalismul din Montparnasse au fost brusc înlocuite de xenofobie şi de cultura franceză oficială, astfel încît patriotismul a devenit o „acoperire" pentru anti-modernism. Potrivit relatărilor scriitorului italian Alberto Savinio, la începutul lui 1916, în unul dintre ziarele vremii, însuşi Antonin Mercié identifica mişcarea cubistă cu cultura germană : „Nu înţeleg de ce nu am luat aceleaşi măsuri de precauţie împotriva cubiştilor pe care le-am luat împotriva spionilor şi trădătorilor, spunea Mercié. Au fost înfiinţate comitete anti-germane, poate că ar trebui să înfiinţăm şi comitete anti-cubiste"[32]. Într-un astfel de context, chiar şi atitudinea neutră devenea riscantă în Paris. Se spune că atunci cînd România a intrat în conflict alături de aliaţi, în 1916, Brâncuşi a declarat: „Am fost considerat inapt pentru serviciul militar, dar sînt bucuros că ţara mea a intrat în război"[33]. Poate că această evoluţie a evenimentelor l-a eliberat. În septembrie 1917 susţinea înfiinţarea grupului **Art et Liberté**, întemeiat cu scopul de a răspunde unei campanii de presă xenofobe, susţinute de ziarul **La Renaissance** împotriva designerului Paul Poiret, acuzat că promovează un stil nepatriotic şi germanic – *style munichois* (stilul München)[34]. Era perioada în care sculptorul lucra în lemn, îmbinînd elemente din arta africană şi cea populară românească[35]. Semnînd actul de naştere al grupului **Art et Liberté**, Brâncuşi îşi afirma public atitudinea tolerantă, de susţinere a pluralismului cultural, în dezacord total cu poziţia lui Mercié, clamată cu un an în urmă. Dar, în pofida faptului că astfel de declaraţii sugerau o situaţie încurajatoare, lucrurile au devenit mai complexe după război. Cartea lui Salmon **La Jeune sculpture française** (**Sculptura franceză tînără**), apărută în anul 1919, s-a axat – aşa cum reiese din titlu – pe şcoala naţională de sculptură, cu toate că autorul era un susţinător recunoscut al modernismului, care anticipase că: „În viitorul apropiat, cea mai revoluţionară artă va fi acceptată pînă şi de cei mai notorii burghezi"[36]. După cum se ştie, Brâncuşi nu apare în acest tratat, dar, un an mai tîrziu, sculptorul devine centrul unei atenţii nedorite, cînd **Prinţesa X** (lucrare în bronz, din 1919) face subiectul unui scandal la Salonul Independenţilor din 1920. Din perspectiva lui Brâncuşi, controversa s-a datorat neînţelegerii tehnicii sale de simplificare şi esenţializare a formei. Lucrarea din marmură **Prinţesa X** îşi avea originea într-o sculptură cunoscută sub numele **Femeie privindu-se în oglindă**, procesul de rafinare conducînd, însă, la o incontestabilă formă falică. Sculptura a fost ridicată de poliţie, fiind considerată o ofensă la adresa decenţei publice, dar se presupune că relaţiile artistului au făcut, de fapt, autorităţile Salonului să devină suspicioase. Francis Picabia era un prieten apropiat în acel moment, implicat în acţiuni contestatare acide împotriva cenzurii impuse de saloanele Avangardei. În scrisoarea de protest adresată preşedintelui Salonului, Brâncuşi a menţionat susţinerea din partea lui Picabia[37], gest care a creat probabil impresia că sculptorul intrase într-un soi de joc dadaist, de contestare a convenţiilor. Ipoteză întărită şi de ecourile scandalului creat la New York în 1917, în jurul lucrării lui Duchamp **Fîntîna**[38]. Deloc surprinzător, reportajul lui Picabia, din propriul său ziar, avea un ton sfidător[39]. Cîteva personalităţi ale timpului au semnat o declaraţie publică în sprijinul lui Brâncuşi, **Pour l'Indépendance de l'art** (**Pentru Independenţa artei**), recunoscînd tranşant caracterul sexual al lucrării şi deplîngînd încătuşarea artei prin cenzură[40]. La rîndul său, sculptorul ar fi afirmat că nu va mai expune vreodată în Paris (deşi asta nu s-a întîmplat).

Doi ani mai tîrziu, pe 17 februarie 1922, o importantă parte a artiştilor parizieni s-a întrunit la cafeneaua Closerie des Lilas din Montparnasse, pentru a lua apărarea poetului dadaist Tristan Tzara, Brâncuşi numărîndu-se printre ei[41]. De data aceasta, protestele artiştilor nu vizau autorităţile, ci pe poetul André Breton, care îl numise pe Tzara „veneticul de la Zürich", expresie cu evidente conotaţii xenofobe. Această acuzaţie a rămas un subiect sensibil. Brâncuşi, care semnase declaraţia în apărarea lui Tzara, şi-a precizat poziţia adăugînd: „În artă nu există străini"[42]. Brâncuşi era vulnerabil oricînd la atacuri de acest fel, deoarece era străin. Singura sa apărare era chiar idealismul acestei fraze, pline de rezonanţă.

Printre atîtea controverse, sculptorul a ajuns în altă situaţie dificilă, cu atît mai gravă cu cît se referea la estetica sculpturii. În ciuda sprijinului acordat pentru a expune **Prinţesa X**, în articolul despre Salonul din 1920, Salmon l-a criticat pe sculptor pentru „stilizare": „Brâncuşi e prea dominat şi devastat de pasiunea pentru formele pure. Este condamnat, exaltat de o matematică ce reduce perfecţiunea matematică la puritatea lui zero. Ce tip de perfecţiune... Doamne fereşte!"[43]. Deşi Salmon îl critica în mod special pe Brâncuşi, făuritorul de forme pure, critica îl viza şi pe sculptorul cubist Jacques Lipchitz (care pînă în 1916 a fost vecinul lui Brâncuşi, pe rue du Montparnasse 54). Mai tîrziu, în 1920, Paul Dermée a preluat critica asupra lui Lipchitz şi i-a dat o formă programatică în articolul din ziarul **L'Esprit nouveau**[44]. Comparaţiei pe care o făcuse Salmon între stilizare şi simplificarea matematică i-a adăugat pericolul că stilizarea excesivă va duce la superficialitate. Susţinînd cubismul lui Lipchitz ca o dovadă a rigorii intelectuale, Dermée caracteriza metoda „deductivă" a acestuia, în care volumele iniţiale evoluau în forme recognoscibile: „În prima etapă a creaţiei artistice, spunea el, artistul are numai intenţii pur plastice... apoi urmează descoperirea motivului"[45]. Deşi Dermée nu-l menţionează aici şi pe Brâncuşi, el a reacţionat în mod cert la critica implicită adusă tehnicii sale[46].

Nutrind un anumit dispreţ pentru teorie, Brâncuşi era probabil obişnuit cu astfel de critici, iar o notă din documentele sale reflectă sentimentul de eliberare încercat după recenzia lui Salmon la controversatul Salon: „5 martie 1920. Astăzi retez parîma şi mă las purtat de valuri pe necuprinsul ocean, spre necunoscut, şi doar bucuria să-mi fie cîrmaci"[47]. Indiferent dacă această notă avea sau nu legătură cu Salonul ori cu dezbaterile despre puritatea formală, critica lui Salmon impunea adoptarea unei poziţii teoretice. Trei ani mai tîrziu, opiniile lui Brâncuşi, relatate de „M.M" (încă neidentificat), se deschid cu următoarea afirmaţie: „Opera lui Constantin Brâncuşi este expresia unei concepţii cosmogonice"[48]. În contrast cu puritatea pe care Dermée i-a atribuit-o lui „Lipchitz-Constructorul", aici, a aspira către modernitate înseamnă „a crea un obiect care să ofere în întregul său ceea ce natura oferă prin eterna sa organizare... Iar pentru a reuşi, trebuie să pătrunzi spiritul universal al lucrurilor".

Poate că cel mai elocvent contra-exemplu la criticile lui Salmon se regăseşte chiar în lucrările lui Brâncuşi. În 1920 sculptează **Începutul Lumii**, în multe privinţe o reluare a lucrării mai timpurii **Sculptură pentru orbi**, cu implicaţii micro- şi macrocosmice. Ambele reprezintă forme pure, dar nu simplificate. În termeni cubişti, se poate afirma că la Brâncuşi „forma plastică" devine un motiv în sine. Acelaşi lucru se poate spune şi despre **Coloana infinitului**, versiunea de doi metri înălţime pe care a încheiat-o în 1918. (Va mai sculpta o versiune cu înălţimea de cinci metri şi jumătate pentru Edward Steichen, în 1926, şi o alta de treizeci de metri pentru ansamblul de la Tîrgu Jiu, în 1938). În acest caz, referinţa la cosmic este explicită, cu multiple rezonanţe culturale, din diverse arii geografice[49]. Brâncuşi s-a asigurat că armonia proporţiilor, care guvernează repetiţia elementelor, este mediată de variabilitatea derivată din faptul că a sculptat manual fiecare modul. Mai mult, noţiunea de infinit (titlul **Colonne sans fin** înglobînd atît noţiunea de „infinit", cît şi pe cea de „neterminat") dă substanţă şi relief aspiraţiilor cosmice ale sculptorului.

„Propria mea creaţie"

Se ştie că tema **Păsării** deţine un loc aparte în creaţia lui Brâncuşi[50]. A început să capteze o formă care să sugereze zborul în 1910 şi a continuat să dezvolte tema de-a lungul anilor '40. În **Măiastra** din 1910, din marmură albă, şi în bronzurile care i-au urmat, mişcarea este sugerată sinestezic prin evocarea sunetului. Oricare a fost sursa de inspiraţie (subiect dezbătut mult timp fără a se ajunge la o concluzie clară), cea mai frecventă accepţie este asocierea „motivului" cu o pasăre mitică, iar aluzia indică întoarcerea sculptorului la moştenirea rurală, deşi forma netedă este semnificativ diferită de sculpturile anterioare cu aceeaşi temă. Într-adevăr, singurul element comun între **Păsările** şi sculpturile anterioare este plasarea **Măiastrelor** timpurii pe socluri sculptate, în care contrastul între tehnici accentuează diferenţa între aerian şi terestru[51].

O dată cu **Măiastrele** din bronz, Brâncuşi începuse deja să se orienteze spre dominanta verticală, dar saltul către o altă scară are loc abia cu seria de **Păsări** propriu-zise. Uimitoarea **Pasăre galbenă** din 1919 condensează caracteristicile celor anterioare, într-o mişcare accentuat elansată, aspirînd spre verticalitate. Opţiunea pentru marmura colorată conferă lucrării un aer exotic, în vreme ce o minusculă crestătură din vîrf comprimă capul şi ciocul într-o întruchipare a sunetului. Îndreptată spre cer, întreaga formă este extrem de suplă, dar nu fără substanţă. Marmurei i-a urmat bronzul, transfer care a contribuit şi mai mult la rafinarea formei, în parte datorită durităţii metalului, dar şi datorită capacităţii de reflexie a luminii. Poate că realizarea bronzurilor l-a determinat pe Brâncuşi să îndrăznească şi mai mult în seria **Pasăre în spaţiu**. Din 1924 pînă în 1940, a forţat marmura şi bronzul pînă la noi extreme ale calităţilor cromatice, iar raportul dintre înălţime şi circumferinţă a ajuns la limita rezistenţei fizice a materialelor. Brâncuşi a dramatizat acest efect prin plasarea sculpturilor într-o parte a atelierului unde erau scăldate de o rază de lumină, oferind astfel un moment de revelaţie vizitatorilor copleşiţi de uimire, precum şi prin imortalizarea acestora în fotografii.

Pasărea în spaţiu, aparţinînd lui Edward Steichen, a devenit subiectul uneia dintre cele mai celebre controverse create în jurul lui Brâncuşi. În 1926, anul aniversării a cinci decenii de viaţă, Brâncuşi a avut două expoziţii la New York, traversînd Atlanticul de fiecare dată. A doua expoziţie, desfăşurată la Brummer Gallery, este cea care a dus la faimosul proces al **Păsării în spaţiu**, în urma intervenţiei autorităţilor vamale. Poziţia legală era destul de clară: nu se plătea nici o taxă vamală dacă obiectul era clasat drept artă, dar dacă era considerat funcţional sau, şi mai important, decorativ, autorităţile vamale din New York impuneau o taxă de 40% din valoarea obiectului. Incapabile să înţeleagă natura **Păsării în spaţiu**, autorităţile au considerat că taxa trebuie plătită. Împreună cu Duchamp, care călătorea cu lucrările şi acţiona ca agent al lui Brâncuşi în America, Steichen a decis să conteste hotărîrea, declanşînd astfel un proces pentru definirea artei moderne abstracte, desfăşurat între anii 1927-1928[52]. Toată povestea, încheiată cu decizia în favoarea lui Brâncuşi, a fost invocată de nenumărate ori, iar atitudinea încurajatoare a lui Duchamp poate fi privită, în acest context, ca o elaborată acţiune subversivă împotriva autorităţilor, vinovate de a fi provocat o dezbatere legală absurdă. Printre alte întîmplări care au avut loc înainte de cîştigarea procesului, depoziţia lui Brâncuşi la Consulatul Statelor Unite ale Americii de la Paris, din 22 noiembrie 1927, clarifică în mod elocvent metoda sa de lucru:

„Am avut pentru prima dată ideea acestei forme din bronz în 1910, iar de atunci am reflectat pe marginea ei şi am studiat-o îndelung. Am conceput-o ca o creaţie în bronz şi am făcut un model în ipsos. L-am dat apoi la turnat, împreună cu formula pentru aliajul de bronz şi alte indicaţii necesare. Cînd am primit forma turnată brut, a trebuit să astup găurile de aer şi gaura miezului, să corectez diferite defecte şi să şlefuiesc bronzul cu pila şi cu un şmirghel foarte fin. Toate acestea le-am făcut singur, manual; finisajul artistic presupune foarte mult timp şi este similar cu a lua totul de la început. Nu am permis nimănui să facă finisajul, deoarece acest bronz era propria mea creaţie, specială, şi nimeni în afară de mine nu ar fi putut să-l facă suficient de bine încît să mă mulţumească“[53].

Tonul este evident defensiv, ca şi cum Brâncuşi nu era dispus să divulge detaliile, dar se simţea obligat să accentueze importanţa fiecărei etape. În contextul procesului, declaraţia se baza pe ideea de unicitate şi originalitate, deşi referinţa la prima concepţie a lucrării, încă din 1910, duce cu gîndul la noţiunea de serie. În orice caz, trebuie să fi fost conştient că păşea pe un teren minat. Răspunzînd la o altă întrebare, a afirmat destul de confuz că bronzul era „produsul original, unicul cu acest subiect, prima sa replică nefiind gata încă“[54]. Mai mult, afirmaţiile legate de controlul total asupra lucrării au omis prezenţa asistenţilor săi, printre care se număra Isamu Noguchi, din aprilie 1927[55]. Se remarcă aici linia clară trasată de Brâncuşi între o secvenţă de opere unice şi turnările finisate manual ale unei ediţii. Prin astfel de afirmaţii, sculptorul a reuşit să formuleze o estetică a unicităţii seriei pe cît de admirabilă, pe atît de ambiguă.

Retras fără motiv

Tenacitatea cu care Brâncuşi şi-a continuat experimentele se regăseşte în insistenţa cu care a folosit piatra pentru multe dintre **Păsările în spaţiu**. Structura ar fi fost realizată mult mai uşor în lemn. Poate că ideea că materialul conţine forma explică de ce, atunci cînd a sculptat două păsări în lemn, **Cocoşul** (din 1922, acum pierdut) şi versiunea din lemn de cireş din 1924, acestea aveau calităţi formale individuale. **Cocoşul** este crestat, forma sa corespunzînd ritmului cîntecului păsării. Este un simbol al domesticirii, al puterii umane de a stăpîni natura şi al armonizării cu ruralismul diurn şi sezonier. Această interpretare se potriveşte cu considerarea păsării ca simbol străvechi al clasei muncitoare franceze republicane printre care, aşa cum am văzut, Brâncuşi părea să fi avut deja simpatii. Faptul că făcea aluzie la acest simbolism, resuscitat în cheie patriotică în timpul războiului, este confirmat de primul titlu al versiunii din 1922: **Le Coq Gaulois** (**Cocoşul Galic**)[56].

Au existat mai multe proiecte pentru variante la scară mare ale acestor sculpturi, dar toate s-au lovit de problemele tehnice impuse de standardele lui Brâncuşi. A început să lucreze el însuşi variante monumentale ale **Cocoşului**, într-o serie cu dimensiuni din ce în ce mai mari, începînd cu cele două din 1930 şi pînă la o altă versiune realizată de-a lungul anilor '40. Mărimea acestora a făcut necesară revenirea la ipsos. Rezultatele se văd în fotografiile de mai tîrziu ale atelierului său, dominînd spaţiul printr-o prezenţă uneori uşor ameninţătoare. Creşterea dimensiunilor a dus la lucrări cu proporţii total diferite, iar schimbarea materialului dovedeşte că acestea au suprafeţe cu o textură pe care nu a mai încercat-o din tinereţe.

Seria poate fi comparată cu ipsosul imens **Prometeu sugrumînd vulturul**, pe care Lipchitz l-a realizat pentru Expoziţia Internaţională de la Paris, din 1937. Sculptura lui Lipchitz era explicit anti-fascistă, cu miticul Titan, apărător al umanităţii, ridicîndu-se împotriva opresiunii tiranice reprezentate de vulturul lui Zeus. El însuşi s-a plasat în tradiţia artei politice a secolului XIX, chiar dacă, din punct de vedere formal, rezultatul a fost considerat modernist[57]. Sculptura a fost distrusă cu răceală în primăvara anului 1938, ca urmare a campaniei duse de presa de extremă dreapta, una dintre recenzii considerînd că „nu se înscrie în linia sculpturii franceze contemporane şi a tradiţiei acesteia“, iar alta proclamînd-o pur şi simplu împotriva „influenţei bolşevice“[58]. Brâncuşi a fost şi el invitat să expună la Expoziţia Internaţională, în cadrul evenimentului numit **Origines et développement de l'art international indépendant**[59]. Se spune că ar fi onorat invitaţia, în ciuda faptului că un articol din **Cahiers d'Art** sugerează altceva: „Printre artiştii care nu aparţin nici unei tendinţe în particular, citām pe românul Brâncuşi, care, după ce a promis dlui Dezarois că va aduce o contribuţie majoră expoziţiei sale, s-a retras fără nici un motiv, aşa cum ne-a obişnuit“[60]. Brâncuşi trebuie să fi aflat, totuşi, de publicitatea din jurul lucrării lui Lipchitz şi de controversele provocate de distrugerea acesteia. Este posibil chiar să fi fost interesat de subiectul lucrării, ţinînd cont că era preocupat el însuşi de tema suferinţelor lui Prometeu. Fără să fi fost supus judecăţii publice, **Cocoşul** său, cu trimiteri evidente la clasa muncitoare, a avut ecouri similare acelora ale monumentului lui Lipchitz. Ca artişti străini, rezidenţi în Paris de mult timp, ei şi-au exprimat credinţa în mesajul civilizator al culturii (franceze), ca mijloc de expresie internaţional reprezentînd libertatea în contextul polarizării politice din anii '30.

Brâncuşi lucra, în acelaşi timp, pentru ansamblul din Tîrgu Jiu. Era perioada de glorie a sculptorului, în care se simţea capabil să ducă la capăt o lucrare de mare anvergură. Ansamblul monumental, alcătuit din trei piese, pare să fi fost conceput în sens tradiţional, ca o constantă neclintită în faţa trecerii timpului. Situaţia politică incertă din momentul respectiv conferă poziţiei lui publice o profundă relevanţă. Monumentul fusese comandat în 1935 de către Liga Naţională a Femeilor Gorjene, în memoria celor căzuţi pe cîmpul de bătălie din Valea Jiului, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

De factură ortodoxă, monumentul îi fusese încredinţat Miliţei Petraşcu, care, la un moment dat, s-a retras în favoarea lui Brâncuşi. Ca fundament al mitului naţional al rezistenţei, lucrările trebuiau să evoce şi să amintească mereu celor vii jertfa martirilor.

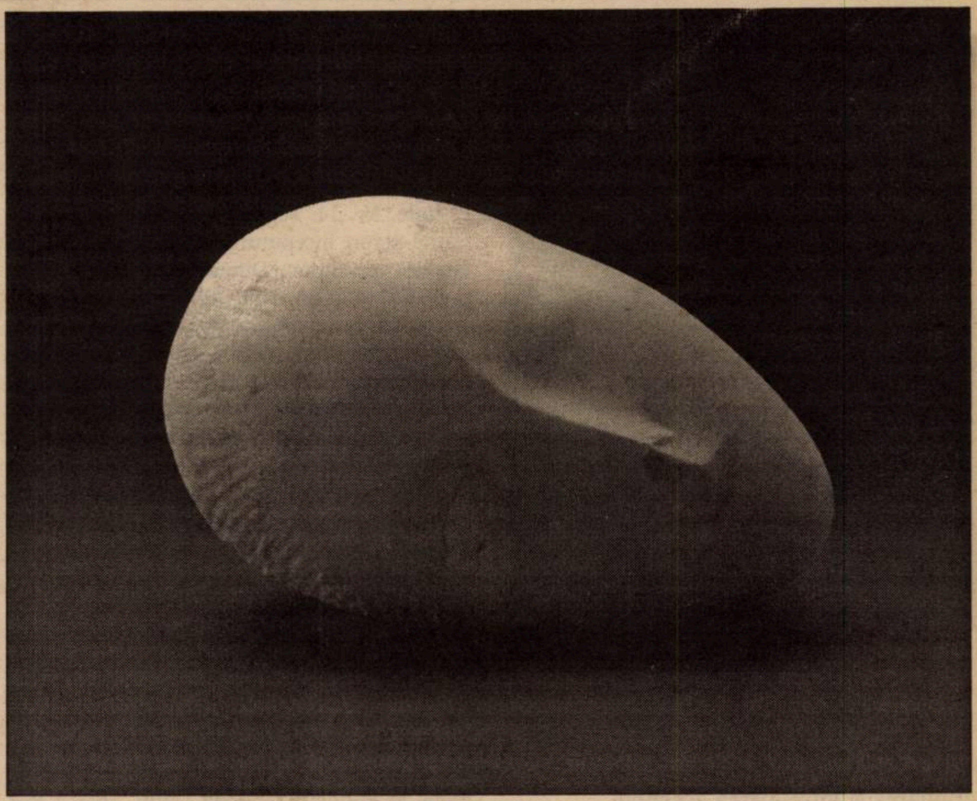

Muza adormită, 1912
(credit: Solomon R. Guggenheim Museum of Art;
© ADAGP, Paris and DACS London 2004)

Masa Tăcerii şi **Poarta Sărutului** sînt situate pe malul rîului, în apropiere de locul bătăliei, în timp ce **Coloana Infinitului**, înaltă de treizeci de metri, este amplasată pe o colină deasupra oraşului. Ansamblul este astfel conceput încît să implice subtil şi gradat localnicii, de la prezenţa **Porţii** şi a **Mesei** în inima oraşului, la simbolismul complex al **Coloanei**, a cărei vedere de-a lungul străzii este protejată de o biserică[61].

Pe lîngă semnificaţia locală a monumentului, există şi o semnificaţie mai profundă, legată de rolul artei, aşa cum era dezbătut la Paris. Tradiţia gesturilor mari cîştigase un nou imbold atunci cînd artiştii au încercat să folosească arta ca bastion împotriva fascismului, fapt ce a condus în 1936-1937 la controversa cunoscută sub numele de „Querelle du réalisme“, aşa cum era dezbătut la Paris. Ca şi **Guernica** lui Picasso sau **Reaper** lui Miró din Pavilionul Spaniol de la Expoziţia Internaţională din 1937, lucrarea lui Brâncuşi reprezintă un protest. Fără a avea vehemenţa spaniolilor împotriva suferinţei îndurate în timpul Războiului Civil, ansamblul trădează melancolia rememorării sacrificiului oamenilor de rînd. Poate că Brâncuşi a văzut în acest proiect şi o modalitate de vindecare într-o epocă a intoleranţei. E puţin probabil să nu fi ştiut de extremismul lui Corneliu Codreanu şi al Gărzii de Fier, gruparea sa naţionalistă, ca şi de orientarea României spre fascism din acea perioadă[62]. **Poarta** sugerează nu numai rememorare, ci şi înţelegere, iar **Masa**, camaraderie. **Coloana**, însă, în acord cu universalitatea formei sale plastice, se distanţează de contextul politic, atît din punct de vedere fizic, cît şi conceptual.

Un „egal printre pietre, arbori, oameni, fiare şi plante“

Activitatea cotidiană a lui Brâncuşi de-a lungul celor patruzeci de ani după 1916 se restrînge în atelierul său din Impasse Ronsin. Chiar şi adresa sugerează că se contopise cu natura, într-un colţ al acesteia, iar descrierea care i s-a făcut în 1927 – „un om care a pătruns esenţa lucrurilor, un egal printre pietre, arbori, oameni, fiare şi plante, niciodată mai presus sau departe de ele“ – pare perfect justificată[63]. Cu toate acestea, trebuie să fi fost un vecin zgomotos, care tăia încontinuu cu ferăstrăul, bătea cu ciocanul, aşchia şi poliza. După eforturi extenuante, bucăţi enorme de lemn şi blocuri de piatră apăreau în curtea îngustă şi abruptă, iar livrările de la turnătorie, modele de ipsos sau materiale pentru armături, nu conteneau niciodată. Aici, în acest loc destul de curios, pe care l-a preferat unui atelier proiectat (dar niciodată construit), şi-a conceput sculptorul lucrările, la proporţiile dorite de el[64]. Aici le-a sculptat şi montat, fotografiindu-le apoi cu atenţie, pentru public, prieteni şi colecţionarii interesaţi să-i cunoască opera, să pătrundă în intimitatea sa.

După o perioadă interbelică extrem de productivă, Brâncuşi pare să se fi retras. În 1946 avea şaptezeci de ani şi era departe de dinamismul lui Picasso la aceeaşi vîrstă. Izolarea sa începuse ca răspuns la anii de război petrecuţi în Paris, dar cu timpul a devenit ceva obişnuit. Atelierul, vizitat constant de admiratori, a obţinut o adevărată aură, iar singura sa preocupare a rămas

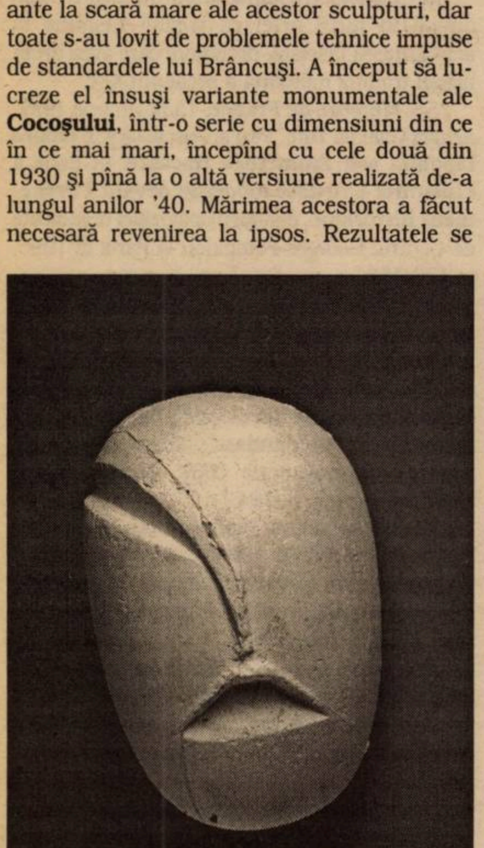

Cap de copil (primul pas), 1917
(credit: Musée National
d'Art Moderne, Paris;
© ADAGP, Paris and DACS London 2004)

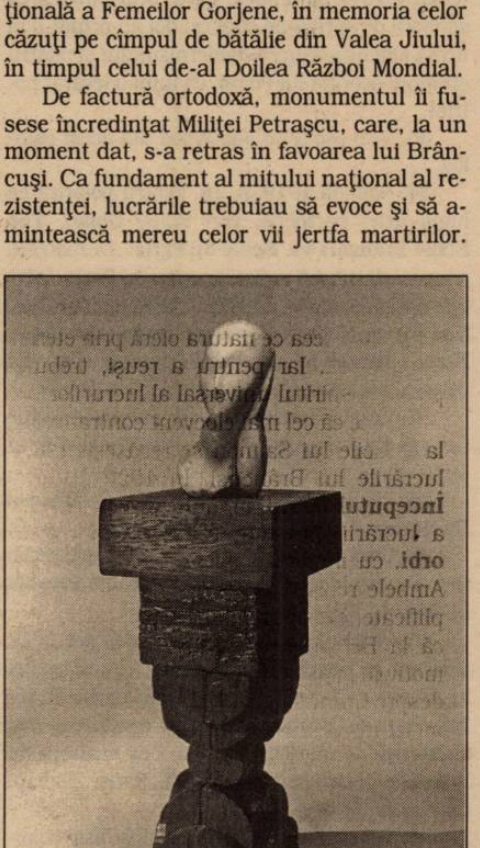

Muză, 1912
(credit: Solomon R. Guggenheim
Museum of Art;
© ADAGP, Paris and DACS London 2004)

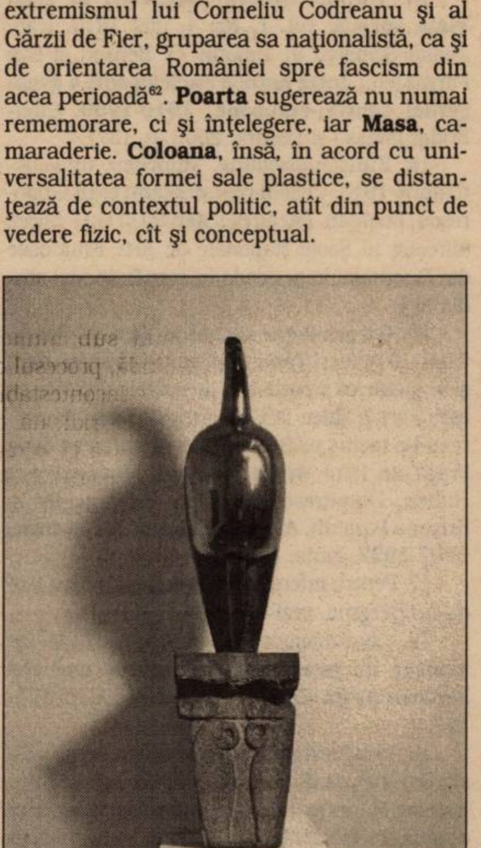

Măiastra, 1912
(credit: Tate. Purchased 1973;
© DACS, London 2004/ADAGP,
Paris)

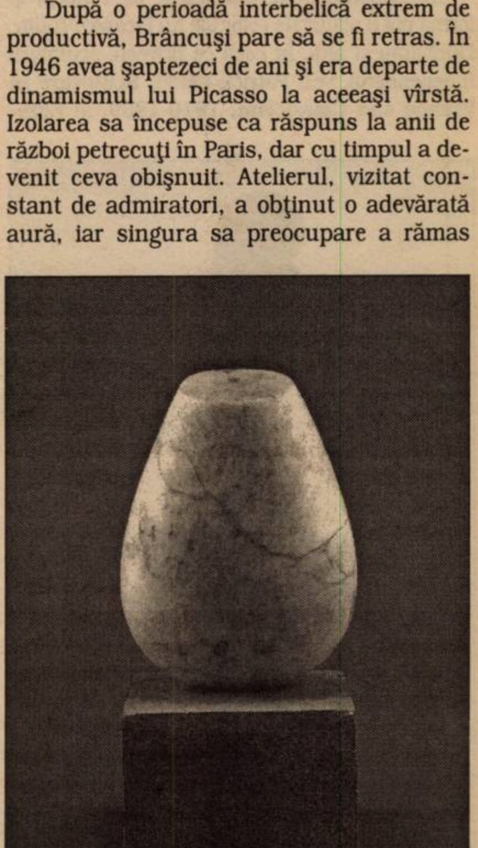

Tors de tînără fată II, 1923
(credit: Philadelphia Museum of Art;
© ADAGP, Paris and DACS
London 2004)

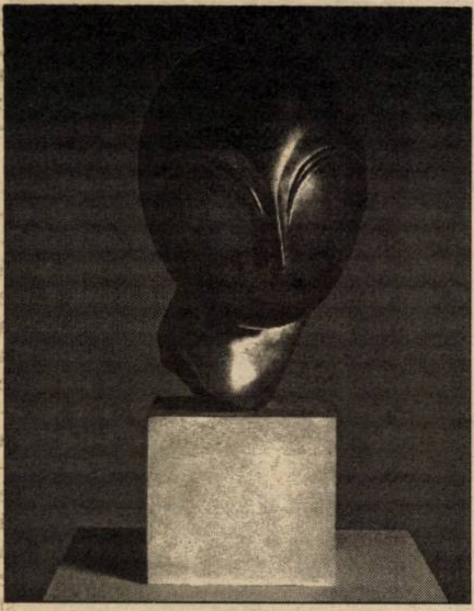

Danaidă, 1913
(credit: Tate. Presented by
Sir Charles Clore 1959;
© DACS, London 2004/ADAGP, Paris)

aranjarea şi întreţinerea acestuia.

Impactul operei lui Brâncuşi asupra contemporanilor – de la Modigliani la Hepworth – a fost depăşit de influenţa asupra generaţiei ajunsă la maturitate la scurt timp după moartea sa, în 1957: Carl Andre, Donald Judd, Robert Morris şi alţi sculptori minimalişti. În acelaşi timp, erau destui cei pentru care puritatea şi misticismul atelierului său alb erau mult prea izolate de lumea contemporană. Pe 12 februarie 1961, la patru ani după moartea artistului, curtea atelierului din Impasse Ronsin a devenit locul unui alt fel de a face artă, cu totul opus activităţii lui Brâncuşi[65]. Cu o violenţă specifică epocii, Niki de Saint-Phalle crea aici primele sale **Shooting Paintings**. Trăgînd cu arma în compoziţii turnate în ipsos, Saint-Phalle perfora rezervoare de vopsea ascunse, care acopereau cu pete de culoare aprinsă suprafaţa de un alb imaculat. Un asemenea gest poate fi interpretat ca o „asasinare" a esteticii brâncuşiene şi a structurii modernismului, pe care lucrările sale o reprezintă. Totodată, scufundarea violentă a lui Saint-Phalle în haos potenţează, prin contrast, forţa fascinantă a formelor universale create de Brâncuşi.

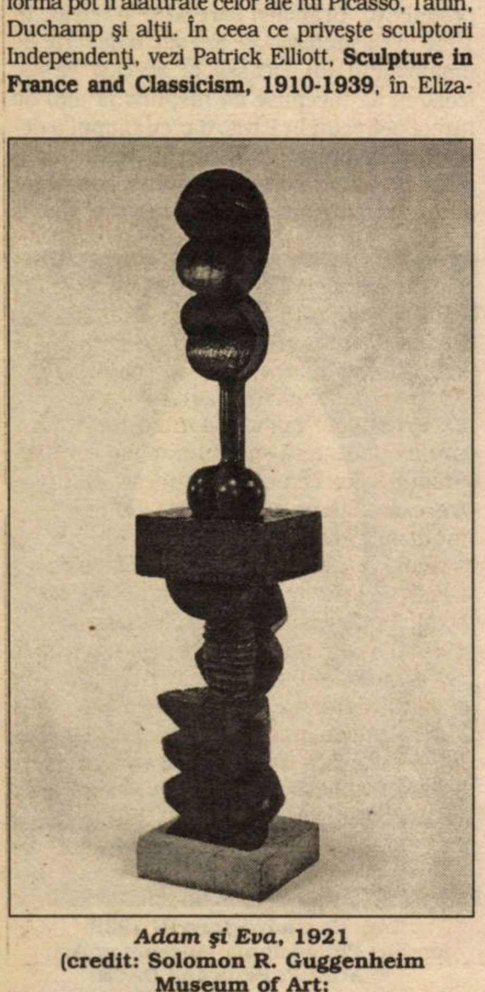

Adam şi Eva, 1921
(credit: Solomon R. Guggenheim
Museum of Art;
© ADAGP, Paris and DACS London 2004)

---

1. André Salmon, **La jeune sculpture française**, Paris, 1919.

2. Carola Giedion-Welcker, **Moderne Plastik: Elemente der Wirklichkeit, Masse und Auflockerung**, Zürich, 1937.

3. Experimentele sale legate de concept şi formă pot fi alăturate celor ale lui Picasso, Tatlin, Duchamp şi alţii. În ceea ce priveşte sculptorii Independenţi, vezi Patrick Elliott, **Sculpture in France and Classicism, 1910-1939**, în Elizabeth Cowling şi Jennifer Mundy (editori), **On Classic Ground: Picasso, Léger, de Chirico and the New Classicism, 1910-1930**, catalogul expoziţiei, Tate Gallery, London, 1990, p. 284.

4. Benjamin Fondane l-a numit „acest ţăran de pe malurile Dunării" în **Brancusi, Cahiers de l'Étoile**, Nr. 11, sept.-oct. 1929. Pentru amănunte despre începuturile vieţii sale în mijlocul familiei, vezi Hulten, Dumitresco şi Istrati 1988, p. 56-57, ca şi Brezianu 1998, p. 17.

5. Pentru amănunte legate de tinereţea sa, vezi Hulten, Dumitresco şi Istrati 1988, p. 57-63; Brezianu 1998, p. 16-19; Paul Rezeanu, **Brâncuşi la Craiova**, Bucureşti, 2002, p. 51-53. Vezi şi eseul semnat Sanda Miller, ca şi cronologia din acest catalog.

6. Sculptorul ungar Joseph Csáky asigura burse locale în termeni similari; vezi Edith Balas, **Joseph Csáky: A Pioneer of Modern Sculpture**, Philadelphia, 1998, p. 4.

7. Hulten, Dumitresco şi Istrati 1988 (p. 58) plasează călătoria la Viena în vara lui 1896, însă Brezianu 1998 (p. 17) o plasează în anul următor. Cronologia din catalogul Tabart şi Lemny 1997 (p. 264) o plasează în 1897 şi menţionează ucenicia în atelierul lui Thonet. Brâncuşi şi-a depus candidatura pentru o bursă de studii în Italia, la Fundaţia Madona Dudu, dar a fost respins (Brezianu 1988, p. 1-8). Se presupune că a sosit la Paris pe 14 iulie 1904.

8. Hulten, Dumitresco şi Istrati 1988, p. 65-66.

9. Cosmutza studiase sculptura şi era secretara lui Anatole France; vezi Tabart şi Lemny 2003, p. 207 – n. 4, p. 220 – n. 3.

10. Louis Herbette către Antonin Mercié, 19 iunie 1905, scrisoare păstrată de Brâncuşi şi reprodusă de Hulten, Dumitresco şi Istrati 1988, p. 65. Pentru amănunte despre legătura cu Herbette, vezi Brezianu 1998, p. 287.

11. Potrivit lui Tabart şi Lemny 1997 (p. 266), Brâncuşi a intrat în atelierul lui Mercié pe 23 iunie 1905 şi a rămas pînă pe 19 ianuarie 1906; certificatul este reprodus în Hulten, Dumitresco şi Istrati 1988, p. 66. Pentru evoluţia de la École des Beaux-Arts la comenzile oficiale, vezi Elliott 1990, p. 284-285; pentru dificultatea cu care cei din afara sistemului găseau comenzi, vezi Cristopher Green, **Arta în Franţa 1900-1940**, New Haven and London, 2000, p. 45.

12. Bustul lui Anatole France, care i s-a propus în 1909, este citat de Brezianu 1998, p. 24, şi Marielle Tabart, **L'Atelier comme lieu de mémoire**, în Tabart şi Lemny 1997, p. 102. Brâncuşi a lucrat cu Rodin la Meudon între 24 martie şi 27 aprilie 1907 (Tabart şi Lemny 1997, p. 267).

13. Pe 18 aprilie 1907, vezi Hulten, Dumitresco şi Istrati 1988, p. 69, pentru întregul text. Pentru **Rugăciunea** vezi Bach 1987, p. 420 nr. 72.

14. Theodor Cornel, **Îndrumări în artă, Viaţa socială**, vol. 1, Nr. 4, mai 1910, trad. Julian Semilian în Timothy O. Benson şi Eva Forgas (ed.), **Între lumi: o enciclopedie a avangardei central-europene, 1910-1930**, Cambridge (Mass.) şi Londra, 2002, p. 137.,

15. Kunstausstellung, München, iunie-octombrie 1913. Ceilalţi reprezentanţi erau Grigorescu, Luchian, Paciurea, Steriadi şi G.D. Mirea (director al Şcolii Naţionale de Arte Frumoase din Bucureşti în perioada în care Brâncuşi studia aici).

16. Brâncuşi era abonat la **Vers et Prose**, 1905-1914 (vezi Tabart şi Lemny 1997, p. 249) şi se spune că a participat la seratele regulate pe care Fort le ţinea la Cloiseries de Lilas. Mercereau l-a inclus pe Brâncuşi în expoziţia sa de la Praga din 1914, **Artişti Francezi Moderni**; vezi Hulten, Dumitresco şi Istrati 1988, p. 94 şi Kristina Passuth, **Avangarda Europei Centrale, 1907-1927**, Paris, 1988, p. 14.

17. Pentru interesul lui Brâncuşi pentru teoria lui Bergson, vezi Geist 1968, p. 147.

18. Cum demonstrează Mark Antliff în **Inventing Bergson: Cultural Politics and the Parisian Avant-Garde**, Princeton, 1993, p. 125-127.

19. Vezi Alexandra Parigoris, **Brancusi: „En art il n'y a pas d' étrangers"**, în André Kaspi şi Antoine Marès (editori), **Le Paris des étrangers depuis un siècle**, Paris, 1989, p. 214, şi Miller în acest catalog.

20. Vezi Bach, **Constantin Brancusi. A Summary of many Conversations**, 1987, p. 316-319.

21. Vezi Parigoris 1989, p. 215.

22. *Ibid.*, p. 216, nota 24. Vezi şi John Buchan (editor), **The Nations of Today: Bulgaria and Romania**, London, 1924, p. 300, şi în mare măsură Misha Glenny, **The Balkans 1804-1999: Nationalism, War and the Great Powers**, Londra, 1999, p. 57-69, 444-445.

23. Vezi eseul Alexandrei Parigoris din acest catalog şi Margit Rowell, **Brancusi: Timelessnes in a Modern Mode**, în Bach, Rowell şi Temkin 1995, p. 38-48.

24. Rowel, *ibid.*, p. 39, citat din Remus Niculescu, **Bourdelle et Anastase Simu, Revue Roumaine d'Historie de l'Art**, vol. 3, 1966.

25. Însemnare din **This Quarter**, 1925, p. 42, vezi Bach 1987, p. 422, nr. 78.

26. Geist 1978, p. 9-16.

27. Pentru istoria mormîntului, vezi Barbu Brezianu, **Le secret du Baiser de Montparnasse**, republicat în Sidney Geist, Barbu Brezianu şi S.L.F., **Les carnets de l'Atelier Brancusi: Le Baiser**, Paris, 1999, p. 50-55.

28. Se presupune că Brâncuşi a studiat sculptura elementelor de arhitectură la Craiova, dar această specializare nu se numără printre cele enumerate de Brezianu în 1998 (p. 16-17), care notează că acesta s-a specializat în sculptura în lemn încă din anul 1895; Sanda Miller 1995, p. 14, dă o descriere mai detaliată a unor piese de mobilier lucrate de sculptor, care există încă. Vezi, de asemenea, Parigoris în acest catalog.

29. Vezi Noël Alexandre, **The Unkown Modigliani, Drawings from the Collection of Paul Alexandre**, în catalogul expoziţiei de la Royal Academy, Londra, 1994, p. 59. Pentru Modigliani vezi Kenneth Wayne, **Modigliani and the Artists of Montparnasse**, în catalogul expoziţiei de la Albright-Knox Art Gallery, Buffalo, 2002, şi Marc Restellini, **Amedeo Modigliani**, în catalogul expoziţiei de la Musée du Luxembourg, Paris, 2002.

30. Aşa cum sublinia Patrick Elliott în eseul **La sculpture en taille directe en France durant le vingtième siècle: practique et théorie**, în **La Sculpture en taille directe en France de 1900 à 1950**, catalogul expoziţiei de la Fondation de Coubertin, Saint-Rémy-les-Chevreuse, 1988.

31. Vezi selecţia de **Aforisme** din acest catalog.

32. Citat (în italiană, în traducerea mea), din **Liberté**, Alberto Savinio, **La Realtà dorata: Arte e Storia moderna – Guerra – conseguenze**, **La Voce**, VIII, nota 2, 29 februarie 1916, p. 79. Mercié a murit în acelaşi an.

33. Brâncuşi către Walter Pach, 4 octombrie 1916, John Quinn Memorial Collection, New York Public Library, transcris de Ina Klein în **Brancusi: Natur, Struktur, Skulptur, Architektur**, Cologne, 1994, vol. 2, p. 403.

34. Vezi Kenneth Silver în **Esprit de Corps: The Art of the Parisian Avant-garde and the First World War, 1914-1925**, London, 1989, p. 167-185. Problema a fost rezolvată pe 15 septembrie 1917 de ambele părţi, prin publicarea scrisorii de sprijin pe care cei doi au primit-o în urma atacului asupra modernismului şi pentru sprijinul acordat lui Poiret, ca unui adevărat patriot.

35. Vezi eseul lui Jon Wood din acest catalog.

36. Salmon 1919, p. 16. Pentru polarizarea lumii artei pariziene, vezi Romy Golan, **The Ecole Français vs. Ecole de Paris**: „Dezbaterea asupra statutului artiştilor evrei în Paris, între cele două Războaie Mondiale"; în Kenneth Silver, **The Circle of Montparnasse: Jewish Artists in Paris 1905-1945**, catalogul expoziţiei editat de Jewish Museum, New York, 1985, p. 81-87.

37. Vezi Chave 1993, p. 93. Picabia a inclus numele lui Brâncuşi în periodicul **Dada 4-5**, în 1919.

38. Vezi William A. Camfield, **Marcel Duchamp: Fountain**, Houston, 1989, p. 54-56.

39. **Cannibale I**, 25 aprilie 1920, retipărit în lucrarea lui Michel Sanouillet, **Francis Picabia et 391**, II, Paris, 1966, p. 187.

40. Vezi **Pour l'Indépendance de l'art**, în **Le Journal du peuple**, 25 februarie 1920, reprodus în Anna C. Chave, **Prinţesa X/Prinţesa Sexului: diomorfismul sexual în sculptura lui Brâncuşi**, în Marielle Tabard, **Les carnets de l'Atelier Brancusi: Princesse X**, Paris, 1999, p. 34, fig. 1.

41. Rezoluţia acestei întîlniri şi lista semnatarilor apare în lucrarea lui Michel Sanouillet, **Dada à Paris**, Paris, 1965, p. 334-335.

42. „En art, il n'y a pas d'étrangers". O versiune revăzută a „Rezoluţiei" a fost publicată de Tzara în aceeaşi seară, împreună cu această notă şi altele din „Dossier du Congrès de Paris"; vezi fondul 144 al Bibliotecii Naţionale (Mss N.A.F. 14316).

43. André Salmon, **Aux Indépendants (II) – Le Bonnat du Cercle Volnay**, în **L'Europe Nouvelle** din 7 februarie 1920, p. 232-233; traducere din Cristopher Green, **Lipchitz and Gris: the Cubism of a Sculptor and a painter**, în J.B. Yvars (editor), **Lipchitz: Un mundo sorprendido en el espacio**, catalogul expoziţiei editat de Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia, Madrid şi IVAM, Valencia, 1997, p. 206.

44. Paul Dermée, **Lipchitz**, în **L'Esprit nouveau**, nr. 2, noiembrie 1920, p. 171, aşa cum apare comentat în lucrarea lui Christopher Green, **Cubism and its Enemies: Modern Mouvements and Reaction in French Art, 1916-1928**, New Haven şi Londra, 1987, p. 81.

45. Dermée, *ibid.*, traducerea mea; vezi şi Green 1997, p. 205.

46. Brâncuşi era abonat la **L'Esprit nouveau**; catalogul Tabart şi Lemny 1997, p. 248.

47. Hulten, Dumitresco şi Istrati 1988, p. 128.

48. M.M., **Constantin Brancusi. A Summary of Many Conversations**, în **The Arts**, vol. 4, nr. 1, iulie 1923, retipărit în Bach 1987, p. 316. Pentru misterul lui M.M. şi manuscrisul francez, vezi Tabart şi Lemny 2003, p. 95-98.

49. Vezi Mircea Eliade, **Brâncuşi şi mitologiile sale**, în **Témoignages sur Brancusi** de Petru Comarnescu, Mircea Eliade şi Ionel Jianu, Paris, 1967, p. 9-19.

50. Vezi, mai ales, lucrarea **Brancusi's Birds**, de Anthea T. Spear, New York, 1969, şi **Les carnets de l'Atelier Brancusi: L'Oiseau dans l'espace**, de Marielle Tabart (editor), Paris, 2001.

51. Aceasta marchează începutul alegerii de către Brâncuşi a unor materiale complexe pentru soclurile lucrărilor, calitatea şi semnificaţia lor fiind mult dezbătută. Vezi mai ales în Chave (1993, p. 225-247) şi Friedrich Teja Bach, **Brancusi: The Reality of Sculpture**, de Bach, Rowell şi Temkin, 1995, p. 22-37.

52. Vezi Margit Rowell, prefaţa lucrării **Brancusi vs. United States: The Historic Trial, 1928**, Paris, 1999, p. 7-11, şi Doina Lemny, **Maurice et Morice: chronique d'une amitié**, în Marielle Tabart (editor), **Les carnets de l'Atelier Brancusi: Brancusi & Duchamp**, Paris, 2000, p. 21-62.

53. Publicat în **Brâncuşi vs. Statele Unite: un proces istoric**, 1928, Paris, 1999, p. 48.

54. *Ibid.*, p. 49.

55. Vezi **Noguchi despre Brâncuşi**, 1976, în Diane Apostolos-Cappadona şi Bruce Altshuler (editori), **Isamu Noguchi: Essays and Conversations**, New York, 1994; idem, Bach 1987, p. 284; vezi şi interviul din 1975 cu Friedrich Teja Bach în Bach 1987, p. 278-293.

56. Bach, Rowell şi Temkin 1995, p. 220-221; vezi şi Antliff 1993 (p. 118) pentru răspîndirea simbolismului cocoşului galic.

57. Lipchitz era implicat într-o dezbatere mai amplă în jurul artei ca posibil răspuns la ameninţarea fascistă, dezbatere care avea drept model tradiţia militantă a secolului XIX.

58. **Mercure de France**, 15 noiembrie 1937, Arhiva Galeriei Tate. Vezi şi Pascal Ory, **L'affaire Lipchitz sau Prométhée fracassé**, în **Face à l'histoire: L'Artiste moderne devant l'événement historique**, catalogul expoziţiei organizate de Centrul Georges Pompidou la Paris în 1996, p. 152-153.

59. **Origines et développement de l'art international indépendant**, Jeu de Paume, iulie-noiembrie 1937.

60. Anon (Christian Zervos?) – **Les expositions: Origines et développement de l'art international indépendant**, Musée du jeu de paume, iulie-noiembrie 1937, **Cahiers d'Art**, 1937, notele 4-5, p. 164.

61. Un document din octombrie 1937 consemnează că strada a fost construită prin exproprierea unor terenuri, finanţate de Ligă. Vezi Barbu Brezianu, **Brâncuşi în România**, Editura ALL, 1998, p. 252-253.

62. Pentru Garda de Fier, vezi Glenny 1999, p. 455-460, şi cronologia din acest catalog.

63. Dorothy Dudley, vezi articolul **Brancusi**, din **Dial**, februarie 1927, retipărit în Bach 1987, p. 322.

64. Vezi Tabart şi Lemny 2003, p. 74-77.

65. Pierre Restany, **An Immense Oeuvre to Challenge the New Century**, în **Niki de Saint Phalle: Monographie/Monograph; Peintures, Tirs, Assemblages, Reliefs,1949-2000**, Laussane, 2001, p. 117-118.

Traducere de
Simona NASTAC

După alegerile locale: trei perspective

ION BOGDAN LEFTER

Se confirmă: democraţia funcţionează!

În ultimele luni, către final de ciclu electoral, principala temă de dezbatere publică, deopotrivă în mass-media şi la nivelul „folclorului" politic curent, a fost aceea a extinderii insuportabile a corupţiei, care ar fi „endemică". Alte formulări ale aceluiaşi fenomen: PSD – partid-stat, reţea naţională de interese politico-mafiote ş.a.m.d. Cu – mereu prezentă, explicită sau în subtext – temerea că în organizarea alegerilor din acest an va fi pus la bătaie întregul aparat administrativ şi toată „reţeaua", că vor fi abuzuri şi malversaţiuni, graţie cărora PSD va cîştiga din nou, „eternizîndu-se" la putere.

Furt masiv la urne, aşadar?! Susţinută de vizibila, probabil irepresibila tendinţă autoritaristă a PSD, atare ipoteză ignora – totuşi – logica mai simplă şi mai directă a democraţiei. Aşa e jocul: cine face lucrui bune primeşte şi data următoare voturi; cine nu – nu! Iar cine îşi imaginează fraude electorale majore în România anului 2004 are o fantezie puţintel prea bogată.

Previziunile sumbre – nu puţine – privitoare la alegerile din acest an s-au mai bazat şi pe altă idee obsesivă: slăbiciunea opoziţiei. Or, toate datele indicau deja de multă vreme o schimbare majoră de situaţie: după ce, cu aproape un an în urmă, PNL şi PD a format Alianţa electorală Dreptate şi Adevăr – D.A., cele două partide şi proiectul lor politic au crescut încet-încet în sondaje, ajungînd să contureze efectiv o alternativă la guvernarea PSD. Esenţiale fiind tendinţele (cum le numesc sociologii): constant crescătoare în cazul liberalilor şi al democraţilor, de curînd începînd şi inevitabila descreştere a guvernanţilor percepuţi ca fiind corupţi.

Logice, rezultatele scrutinului de pe 6 iunie au confirmat analizele realiste, nu pe cele exagerat de negative: într-adevăr, cu toate iregularităţile înregistrate în multe locuri din ţară, nimeni n-a acuzat vreo fraudă de anvergură; iar tendinţele s-au tradus în opţiuni la urne, astfel încît procentele înregistrate de PNL şi PD în contul listelor lor de candidaţi pentru consiliile judeţene, care dau imaginea raporturilor de forţe politice, aproape că le-au egalat pe cele ale PSD-ului.

Concluzia depăşeşte semnificaţia strictă a localelor, devenind semnificativă pentru sistemul nostru politic în ansamblu. Democraţia a funcţionat, penalizîndu-i pe cei percepuţi negativ şi bonificînd alternativa. Dacă tendinţele despre care vorbeam se menţin, continuarea la fel de logică ar fi o nouă rotaţie la guvernare, în urma alegerilor parlamentare şi prezidenţiale din noiembrie-decembrie. Cu atît mai mult cu cît cîştigarea Bucureştiului de către Alianţa PNL-PD constituie un semnal foarte puternic de creştere.

Sistemul politic

Localele au mai confirmat un lucru: coagularea scenei politice româneşti. Ca şi în actualul Parlament, doar şase partide au obţinut punctaje consistente. La stînga, cu alunecări populiste spre extremă în discurs, dar „artistocratizat" în apucături – Partidul Social Democrat. De o parte şi de alta a centrului – Partidul Democrat şi Partidul Naţional Liberal. La extrema dreaptă, dar contaminată şi cu diverse reziduuri de populism comunizant – Partidul România Mare. Îşi menţine electoratul fidel Uniunea Democrată a Maghiarilor din România. Iar Partidul Umanist Român, nesemnificativ în 2000, cînd a obţinut cîteva fotolii în legislativ doar datorită alianţei electorale cu PSD, a reuşit să crească pînă către 6 procente, fără să-şi precizeze identitatea ideologică, deschisă şi către mediul de afaceri, dar şi – în manieră... „umanistă"! – către temele civice.

Urmare a consolidării formaţiunilor parlamentare, toate au obţinut în alegerile locale din 6 iunie rezultate mai bune decît acum patru ani! Paradoxal, asta înseamnă doar pentru unii succes, punctele în plus ale altora mascîndu-le prost tendinţele descrescătoare. Pentru a contura mai exact harta scenei politice, scorurile trebuie evaluate prin raportare la ceilalţi. Cînd PNL şi PD avea fiecare în jur de 7%, PSD îi depăşea de departe, fără să treacă de 30. Acum are (conform numărătorii parţiale a voturilor de luni 7 iunie, la ora 18.00) 33,5%, dar numai 2 procente şi jumătate peste ce au adunat PNL (17,19) şi PD (13, 87%).

Din punctul de vedere al structurii cîmpului politic autohton, se poate – deci – vorbi despre două blocuri comparabile, PSD, respectiv PNL-PD, între care gravitează doi actori mai modeşti, UDMR şi PUR, dar care le-ar putea asigura şi unora, şi celorlalţi majoritatea. Iar PRM, cu toate eforturile recente întru „filo-semitism" ale liderului său, rămîne izolat şi în descreştere. Ieşirea din scenă a lui Gheorghe Funar la Cluj e simbolică.

Un sistem politic destul de stabil, s-ar putea spune.

Alegerile şi integrarea

O temă mai generală ar fi următoarea: o dată ajunşi la acest final de ciclu electoral, în ce fază a istoriei noastre postcomuniste ne aflăm?

Cîteva răspunsuri posibile: parcurgem o etapă de creştere economică (6,1% în primele trei luni ale lui 2004); dar corupţia roade pe dinăuntru construcţia instituţională a societăţii româneşti, altfel stabilizată, consolidată în urma a două rotaţii la guvernare (în 1996 şi 2000); cu toate lipsurile care se ştiu, România se (post)modernizează în ritm din ce în ce mai rapid (în mediul urban, peisajul străzii s-a „occidentalizat", ne-am umplut de *supermarket*-uri, s-a lansat Dacia-Renault Logan, încep curînd lucrările la autostrada Bucureşti-Oradea); dar au apărut enorme decalaje între *les nouveau riches* şi masa amploaiaţilor, ca să nu mai vorbim despre veniturile bieţilor noştri agricultori; totuşi, nivelul de trai creşte vizibil, oamenii s-au obişnuit cu anumite facilităţi, consumurile depăşesc toate previziunile, *rating*-urile de ţară şi cele sectoriale se îmbunătăţesc.

Jocul evaluărilor ar putea continua. Trăsătura definitorie ţine – însă – de „globalizare", în versiunea ei europeană: integrarea în comunitatea continentală. După primirea în NATO, organizaţia de securitate occidentală, intrarea noastră în Uniunea Europeană e programată – se ştie – pentru 1 ianuarie 2007. Toate lucrurile bune care se petrec în societatea românească a perioadei participă la efortul de adaptare la standardele comunitare, în timp ce fenomenele negative sînt obstacole care trebuie depăşite, diminuate, eradicate. Faptul că democraţia funcţionează dovedeşte că evaluările preponderent negative – făcute din străinătate, dar de prea multe ori şi din interior – sînt eronate. De fapt, nici unul dintre partidele care contează astăzi – adică nici PSD! – nu-şi mai poate permite să încalce flagrant regulile, ceea ce ar îndepărta România de la traseul integrării europene...

---

45 de ani de comunism. Ce facem cu ei?

Să-i gîndim. Să nu-i? Să-i dăm tinerilor ce vin după noi. Să-i dăm în fapt, să-i decojim foiţă cu foiţă, să-i vedem, să-i auzim, să-i citim. Să-i uităm? Să nu-i. Să-i scoatem un ochi celui care-i va dezgropa, să i-i scoatem pe amîndoi celui care va îndrăzni să uite. Să-i spunem? Să nu-i tăcem. Toate aceste provocări s-au întîlnit într-un *site* creat de cîţiva studenţi pasionaţi de istoria recentă a României şi în egală măsură de sănătatea unei comunităţi care-şi recuperează memoria.

comun
ism.ro

Cluj-Napoca, Facultatea de Ştiinţe politice şi administrative. 1 iunie 2004. Lansarea în premieră naţională şi universitară a *site*-ului *www.comunism.ro*. Printre invitaţi, Lucreţia Jurj-Costescu, fostă luptătoare în munţi, singura supravieţuitoare a grupului de partizani Şuşman, membri ai Asociaţiei Foştilor Deţinuţi Politici, doamna Dana Ţăranu, prin bunăvoinţa căreia studenţii cursului de Gulag vizitează în fiecare an închisoarea Gherla şi Memorialul Sighet, reprezentanţi ai presei clujene, precum şi studenţi şi cadre didactice ale secţiei de Jurnalism. În fine, Asociaţia DMedia, autorii *site*-ului, o mînă de studenţi emoţionaţi, mulţumiţi că ideile dau roade: Mihai Pedestru, Andrei Costina şi Daniel Iftene, studenţi ai secţiei de Jurnalism, şi Liviu Pop, student la filozofie. Absentează Octavian Coman, omul care a avut ideea creării acestui *site*, şi Paula Beudean, colaboratoare la adunarea materialelor publicate pe spaţiul virtual dedicat comunismului, ambii plecaţi cu burse de studii în Franţa. Prezentă şi Ruxandra Cesereanu, sub coordonarea căreia s-a finalizat proiectul. Şi *site*-ul se lansează.

„Noi nu am vrut decît să punem cîţiva oameni să gîndească", afirmă Andrei Costina, în timp ce prezintă publicului conţinutul proiectului. *Site*-ul reuneşte o vastă bibliotecă a detenţiei *on-line*, o bază de date a torţionarilor epocii comuniste, o colecţie multimedia ce conţine filmuleţe şi fotografii, imagini ale dictatorului Ceauşescu, documente scanate, toate acestea în încercarea de a oferi o imagine cît mai complexă a celor 45 de ani de comunism pe care i-a experimentat România. Motivaţia? „*Site*-ul are ca public ţintă generaţia tînără, care nu prea ştie ce a fost comunismul..., adică are o vagă idee că a fost rău, dar nu ştie exact ce...", afirmă autorii *www.comunism.ro*, subliniind că menirea acestei colecţii de informaţii este în primul rînd sprijinirea tinerilor interesaţi de istoria recentă şi care, prin intermediul acestui *site*, se vor putea documenta, putîndu-şi forma astfel o opinie despre fostul regim. Spaţiul virtual mai deţine un forum care poate fi accesat şi pe care navigatorii pot posta mesaje, adresele de contact la care pot fi găsiţi iniţiatorii proiectului, precum şi *link*-uri la instituţiile şi organizaţiile care au contribuit cu informaţii la realizarea *site*-ului, printre care Institututul Romîn de Istorie Recentă şi Fundaţia Academia Civică, revista **Memoria**, Colegiul Naţional de Studiere a Arhivelor Securităţii şi Fundaţia Astra. Autorii ţin să menţioneze că spaţiul rămîne deschis propunerilor de noi secţiuni care să întregească fresca celor „45 de ani de comunism". Poate o cartelă de pîine scanată lîngă fotografia cu tradiţionala coadă imensă de la alimentara. Poate o secţiune dedicată Pieţei Universităţii 1990. Poate chiar un întreg capitol dedicat comunismului de după comunism.

Lansarea a fost urmată de o dezbatere antrenantă, la care au participat toţi cei invitaţi, dezbatere ce a oferit primul *feed-back* al publicului, dovedind că „procesul comunismului, obiectiv, fără patetism şi fără clişee", are şanse să seducă inteligenţa generaţiei tinere.

Codruţa SIMINA

EDITURILE ALL
vă recomandă

DANIEL GOLEMAN
Inteligenţa emoţională, cheia succesului în viaţă
Preţ: 239.000 lei

INTELIGENŢA EMOŢIONALĂ, CHEIA SUCCESULUI ÎN VIAŢĂ
Daniel Goleman

"O reflecţie profundă şi convingătoare asupra semnificaţiei inteligenţei emoţionale şi a rolului ei crucial într-o carieră."
"USA Today"

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

Heidegger/Celan: între filologie şi hermeneutică

ANDREI CORBEA

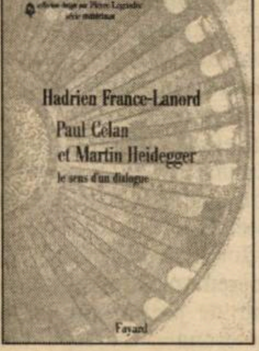

Hadrien FRANCE-LANORD

Paul Celan et Martin Heidegger. Le sens d'un dialogue
Éditions Fayard, Paris,
2004, 314 p.

Hadrien France-Lanord, tînăr (născut în 1976) agregat în filozofie şi unul dintre cei implicaţi în laborioasa traducere a textelor lui Heidegger pentru ediţia integrală a scrierilor acestuia în limba franceză, ţine să debuteze cu un titlu care, la prima vedere, se înscrie într-o lungă serie de explorări – mai ales germane – ale liricii lui Paul Celan, unde preocuparea centrală a autorilor constă în încercarea de a defini natura şi anvergura relaţiei dintre aceasta şi opera gînditorului de la Freiburg. O relaţie care, la nivelul „faptelor“ de istorie literară, este de domeniul evidenţei: cele trei întîlniri dintre poet şi filozof, de care se leagă unul dintre poemele celaniene cele mai „interpretate“, **Todtnauberg**, „fructul“ celei dintîi, dar şi mărturiile curiozităţii şi recunoaşterii reciproce, fixate în însemnările şi dedicaţiile din volumele ce şi le-au dăruit unul celuilalt, au alimentat nu doar o întreagă mitologie, ci şi un curent exegetic ce pare a nu fi epuizat încă resursele unei lecturi prin lentilă heideggeriană atît a poeziei, cît şi a poeticii lui Celan. Chestiunea cea mai dificilă constă în a explica paradoxala apropiere dintre cel care, din cauza temporarei sale complicităţi cu naţional-socialismul, şi-a pierdut după 1945 dreptul de a mai preda în universitate, şi fosta victimă a persecuţiilor rasiale din anii războiului, cînd Paul Antschel a trăit nu doar „lichidarea“ propriilor părinţi, deportaţi în Transnistria, ci şi a „lumii“ care l-a format, cea a simbiozei culturale germano-evreieşti concentrate în Cernăuţiul posthabsburgic; este cunoscută sensibilitatea poetului, transformată uneori în suspiciune bolnăvicioasă, la orice indiciu de resurecţie nazistă şi, implicit, judecata sa necruţătoare faţă de ambiguitatea multor biografii contemporane, precum cea a profesorului Fritz Martini, în tinereţe voluntar în „batalioanele de asalt“ hitleriste (SA), delegat în 1960 de Academia din Darmstadt să cerceteze acuzaţiile de plagiat la adresa sa. Lucrurile se complică şi mai mult dacă admitem premisa formulată de Jean Bollack – nu doar ca filolog şi cunoscător în profunzime al operei lui Celan, ci şi ca prieten apropiat al acestuia – cum că referinţa fundamentală a creaţiei celaniene ar fi memoria vie a Holocaustului şi că, în travaliul său de conversie a limbii germane într-un idiom poetic „negativ“, eliberat de orice valenţă comunicativă, el ar fi ilustrat astfel unica posibilitate a „poeziei după Auschwitz“, considerată de altfel de un Theodor W. Adorno ca imposibilă. Or, din această perspectivă, Bollack citea poemul **Todtnauberg**, şi prin el vizita lui Celan la coliba lui Heidegger de pe colina aşa-numită din Pădurea Neagră (într-o interpretare devenită celebră: **Le mont de la mort**, apărută în 1996 în **Lignes**), ca pe o coborîre în infernul în care fiecare element evocă genocidul, „ein Meister aus Deutschland“*: însuşi toponimul „Toten-au“, unde „au“ sună ca un ecou al lui „Auschwitz“, se traduce în româneşte prin „vale a morţilor“. Se-nţelege că, în asemenea coordonate, „dialogul“ dintre Celan şi Heidegger nu poate fi imaginat decît, cel mult, precum o confruntare între experienţe şi memorii aflate la antipod una faţă de cealaltă.

Hadrien France-Lanord şi-a propus, înainte de toate, să ordoneze pentru întîia oară documentele scrise, în marea lor majoritate cunoscute, ce înregistrează toate aspectele legăturii dintre poet şi filozof. Rezultatul acestui bilanţ al arhivelor este, dacă nu spectaculos, unul remarcabil, căci, pe lîngă punerea laolaltă a tuturor scrisorilor dintre cei doi, inclusiv a ciornelor unor misive netrimise, a scrisorilor către terţi relatînd întîlnirile de la Freiburg şi contextul elaborării poemului **Todtnauberg**, cu variantele sale şi poemul-„prefaţă“ al lui Heidegger, autorul alcătuieşte lista completă a tuturor volumelor semnate de Heidegger, ca şi a celor despre Heidegger aflate în posesia lui Celan. Dimensiunea cantitativă, evaluabilă pe această cale mult mai exact decît s-a putut face pînă acum, a interesului foarte timpuriu al poetului pentru scrierile autorului lui **Sein und Zeit** este din capul locului impresionantă. Dar dacă în dreptul fiecărui titlu se reproduc datele precise, consemnate de poet, ale lecturilor din Heidegger, informaţiile asupra pasajelor adnotate şi subliniate în volume sînt, vai!, doar selective. Faptul că, de cele mai multe ori, France-Lanord se mărgineşte să anunţe că exemplarul prezentat conţine „multe“ sau „cîteva“ sublinieri, fără alte precizări, trădează o ciudată inconsecvenţă metodologică, pe care nici cele cîteva pagini facsimilate n-o compensează; şansa de a face din această carte sursa documentară completă pentru inspiraţia heideggeriană a lui Celan a fost finalmente ratată, de vreme ce, pentru cei interesaţi de textele lui Heidegger examinate de Celan cu creionul în mînă, pelerinajul la Arhivele de la Marbach rămîne mai departe inconturnabil! Pe de altă parte, năzuinţa de „simetrie“ a autorului (mergînd pînă la punerea semnului egalităţii între calomnia dovedită a lui Claire Goll cu privire la aşa-zisul „plagiat“ al lui Celan şi revelaţiile asupra episodului nazist al lui Heidegger) a fost evident descurajată de sensibil mai puţinele „urme“ celaniene din arhiva lui Heidegger, unde o bună parte din plachetele pe care poetul i le-a trimis şi pe care, se presupune, filozoful le cunoştea ar fi fost dăruite mai departe, fie de către acesta, fie de către soţia sa. Doar o copie a exemplarului adnotat de Heidegger al discursului ţinut de Celan la decernarea Premiului Büchner a putut fi recuperată, dar laconicele notaţii ale filozofului pe marginea poeticii dezvoltate în **Der Meridian** – cu sublinierile şi semnele lor de întrebare, ce lasă în urmă un aer uşor excedat de îndrăznelile metafizice ale neofitului (sau diletantului?) – sînt mai degrabă dezamăgitoare: par să-l preocupe doar cîteva corespondenţe terminologice cu propriile scrieri, corespondenţe pe care însuşi France-Lanord, la capătul unui comentariu disproporţionat şi stufos (pînă la prolix), le socoteşte improbabile. Nimic din piesele dosarului documentar nu indică dinspre Heidegger către Celan mai mult decît curiozitate şi, poate, bunăvoinţă.

Miza cărţii de faţă depăşeşte însă ţeluri reductibile la o întreprindere de pură istoriografie literară. Familiar al textelor heideggeriene şi, mai mult, dispus, în virtutea lor, să apere memoria filozofului german de „nesfîrşita calomnie“ care, pe urma erorii sale politice de scurtă durată, i-ar fi urmărit, în chip „falsificator“, „neonest şi răuvoitor“, viaţa şi opera, Hadrien France-Lanord crede nestrămutat în evidenţa unui „dialog“ pe care Heidegger l-ar fi purtat cu Celan pe înălţimile „vecinătăţii dintre poezie şi gîndire“. Afinităţile probate şi hrănite de reciprocitatea lecturii s-ar regăsi în simptomatice similitudini tematice şi atitudini concordante, ca de pildă aspiraţia către transparenţa şi limpezimea limbajului, din care s-ar întrupa acea poetică a gîndirii numind lucrul „aşa cum este el“, în aşa fel încît verbul capătă consistenţă ontologică, dar şi conştiinţa unui „adevăr“ existenţial, uman, opus funciarmente presiunii nihilismului tehnologic generator de dezastre (inclusiv cel pe care Heidegger l-a caracterizat, într-o conferinţă din 1949 – necunoscută lui Celan –, drept proces industrial de „fabricare a cadavrelor“), căruia atît filozoful, cît şi poetul ar fi încercat să i se sustragă prin refuzul lui *techne*. În această cheie încearcă France-Lanord să plaseze întîlnirea de pe Todtnauberg şi poemul cu acelaşi nume, declarîndu-şi adeziunea programatică pentru „imanentismul“ interpretativ recomandat de heideggerianul Beda Allemann şi respingînd ca „înverşunată“ şi „inchizitorială“ ceea ce el numeşte „pseudo-rigoarea filologică“ a lui Bollack, învinuit, şi nu numai el, a practica un tip de critică biografică „trivială“ şi „simplificatoare“. Altfel spus, supoziţia că Celan ar fi aşteptat din partea lui Heidegger un „cuvînt“ despre Auschwitz şi vinovăţiile aferente ale unei culturi căreia şi filozoful i-a aparţinut i se pare autorului nostru derizorie în raport cu măsura în care, după dînsul, conversaţia celor doi ar fi putut fi, cu expresia lui Celan, una „epocală“: doar dacă, scrie France-Lanord, „a fost vorba acolo de epoca noastră, de epoca Timpurilor moderne, pe care Heidegger o numeşte şi «epocă a concepţiilor lumii», [...] în care însingurarea Fiinţei ajunge la apogeu şi pe care Heidegger o vede manifestîndu-se îndeosebi în cinci feluri, printre care amurgul zeilor, ca şi explozia tehnicii moderne sub privirea dominatoare a ştiinţei matematizate“. Proiecţie care, dacă luăm în considerare şi numai speranţa exprimată de Celan, că Heidegger „va pune mîna pe condei şi va scrie, ca ecou [al discuţiei – *n.n.*] cîteva pagini, avertizînd şi asupra pericolului nazismului ce se ridică iar“, nu numai că sună bombastic şi afectat, ci frizează (pentru chiar destinul cărţii de faţă) imprudenţa...

Cine pretinde a cunoaşte cît de puţin meandrele existenţei poetului Celan nu poate ignora perplexitatea sa în faţa comentariilor care îi citesc poezia ca pe un simplu exerciţiu textual, combinatorică a metaforelor desprinsă de suferinţa din care s-a născut şi, o dată cu aceasta, de însăşi identitatea creatorului ei. Hadrien France-Lanord pare, la rîndul său, să ignore cu desăvîrşire acest legat interpretativ atunci cînd, pe urmele lui Heidegger şi Gadamer, proclamă „libertatea abisală a poemului“, situînd comprehensiunea acestuia exclusiv în *ad libitum*-ul orizontului receptiv, dincolo de încărcătura de sens investită o dată cu geneza sa; nu-l tulbură nici citatul din **Der Meridian** cu privire la „datarea“ poemului („Akut des Heutigen“), şi nici observaţia judicioasă a lui Bertrand Badiou, cum că „poeziile lui Celan sînt strict autobiografice, voind concomitent să mascheze biograficul“, trimiteri pe care crede a le putea asocia (abuziv, spunem noi) propriului punct de vedere. Tezismul acestei cărţi iese astfel la iveală în toată splendoarea sa: pentru ca nu cumva efigia (ideală pentru discipolul Hadrien France-Lanord) a lui Martin Heidegger să fie cît de cît prejudiciată de inconvenientul istoriceşte datat al acelui „cuvînt“ aşteptat de Celan şi care n-a mai venit niciodată din partea filozofului, este investită – cu tot cu idiosincraziile curente ale heideggerienilor, ca de exemplu cea faţă de Adorno, situat cu orice preţ într-o (falsă!) contradicţie cu Celan – o întreagă maşinărie hermeneutică, menită a demonstra că pentru **Todtnauberg** se potriveşte numai şi numai lectura „riguros imanentă“ a „poemului ca poem“.

O operaţiune (de altfel superfluă) de deconstrucţie a *parti-pris*-ului ar trebui să se aplece cu deosebire asupra manierei în care Hadrien France-Lanord înţelege să se servească de diversele citate, al căror montaj nu ţine cîtuşi de puţin seama de contextele iniţiale ori de nuanţările ulterioare. Philippe Lacou-Labarthe, de exemplu, este invocat doar atunci cînd declară că, „în întregul ei, poezia lui Celan este un dialog cu cugetarea lui Heidegger“, dar cu desăvîrşire ocultat cînd, examinînd poemul **Todtnauberg**, criticul se gîndeşte la Auschwitz. O adevărată acrobaţie speculativă, ameţitoare prin detaşarea cu care interpretarea se transformă în hiperinterpretare, este pusă la bătaie în folosul „cauzei“: un pasaj din **Der Meridian**, unde Lévinas – taxat altundeva ca „facil“ – sesizează o opoziţie între Celan şi Heidegger, este citit pur şi simplu „pe dos“, ca mărturie a congruenţei. De altfel, prea încărcată cu citate (în cazul lui Heidegger şi Celan inconsecvent reproduse ba în germană, ba în franceză), ce revin în text într-un du-te-vino mai curînd derutant, cu viraje ce convoacă pe doar cîteva pagini trimiteri de o diversitate deconcertantă (ca, de exemplu, între paginile 173 şi 175, unde sînt trecuţi în revistă Poussin, Celibidache, Sviatoslav Richter şi Heraclit), arhitectura eseului are un aer diform din cauza multiplelor excursuri şi devieri de la firul principal al argumentaţiei – vezi, între altele, repetatele referinţe la etica celaniană a strîngerii de mînă. Excesul devine însă aproape insuportabil în limbajul ultrapreţios şi tonul neguros-oracular, calchiind stilul Heidegger-Derrida, într-un perfect şi de aceea foarte obositor „jargon al autenticităţii“, cum l-a numit Adorno, ce sufocă inclusiv acele sugestii ale cărţii, totuşi nu puţine, utile înţelegerii liricii celaniene. Dacă mai adăugăm inadvertenţele de informaţie – este inexact, de pildă, că imediat după 1945 Celan s-ar fi reîntors cu faţa către spiritualitatea iudaică şi de-a dreptul fals că sovieticii ar fi promulgat în 1940, la ocuparea Bucovinei de nord, legi antisemite –, nu putem conchide decît că debutul editorial al tînărului agregat în filozofie de la Paris rămîne (încă şi doar) neconvingător.

---

* Titlul pe care Rüdiger Safranski l-a dat monografiei sale despre Heidegger, **Ein Meister aus Deutschland** (tradusă şi în româneşte la Editura Humanitas), trimite fără doar şi poate la celebrul vers al lui Celan din **Todesfuge**: „Der Tod ist ein Meister aus Deutschland“.

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

Recent (21-22 mai) s-a desfăşurat la Cluj, în cadrul Departamentului de filozofie al Universităţii „Babeş-Bolyai" şi al programului NEC-Link al Colegiului Noua Europă, simpozionul transdisciplinar *Politicile vieţii. Abordări transversale ale precarităţii*. Au prezentat comunicări Ciprian MIHALI (*Premise pentru o teorie filozofică a precarităţii*), Alexandru NICULESCU (*Precaritatea identităţilor*), Radu TEODORESCU (*Timpurile noi ale psihiatriei*), Paul-Antoine MIQUEL, Universitatea din Nice Sophia Antipolis (*Democratizarea democraţiei: precaritate, responsabilitate şi precauţie*), Virgil CIOMOŞ (*Despre precaritatea post-tradiţională*), Ciprian SOCACIU, Rice University, Texas (*Precaritatea păcii: cauze şi semnificaţii. Neorealism şi post-modern în filozofia relaţiilor internaţionale*) şi Bogdan GHIU, al cărui text îl prezentăm mai jos.

Perspective asupra precarităţii

BOGDAN GHIU

Cîteva întrebări

Cu tema precarităţii riscăm să ne învîrtim în cerc. Din punct de vedere istoric şi din punct de vedere funcţional-social, precaritatea circulă (rareori este compactă), se metamorfozează şi se metaforizează. Trăim, de fapt, *pe fond* de precaritate, chiar dacă, diacronic/sincronic privind lucrurile, ea ne apare strict *insular*. În unele puncte, ea poate fi paliată, contrabalansată, înfruntată şi, deci, mascată şi ocultată temporar, nemairămînîndu-i atunci decît să „izbucnească" în mod aparent *accidental*: să survină cu titlu de „fenomen natural", de „revenire a refulatului", de „memento". Umanitatea poate afirma despre ea însăşi că luptă eficient împotriva precarităţii structurale atunci cînd lucrurile se petrec tocmai în felul acesta, ca survenire „accidentală" a restului ineliminabil de precaritate. Precaritatea omului (ca individ, grup, specie, comunitate, societate, clasă, categorie, lume etc.) poate fi cel mult *marginalizată*, *întîrziată* şi *fragmentată* (altfel spus, insularizată, transformată în „obiecte" şi „situaţii" *abordabile*, pe măsura omului, la scara lui; să spunem: *miniaturizată*).

Cu precaritatea se întîmplă, însă, la fel ca şi în cazul manipulării a ceea ce ne-am obişnuit să numim, luminist-academic, „opinia publică" (cînd de fapt este vorba de afecte şi cadre/scheme de percepţie şi gîndire colectivă) prin (alt termen-valiză) mass-media. Ca dispozitiv şi mecanism, mass-media „manipulează" în mod automat şi inerent „opinia publică". Media *sînt* manipulare. Problema (deontologică şi politică) apare însă abia în momentul cînd agenţii şi instituţiile media aleg, deliberat sau nu, să lupte cu acest efect structural de manipulare, pentru a încerca să-l neutralizeze sau măcar să-l diminueze şi atenueze – nelăsîndu-se, astfel, ei înşişi manipulaţi, altfel spus transformaţi în simple relee şi amplificatoare de semnal – sau, dimpotrivă, preferă să profite de el, de structura-fond de „manipulare", intensificîndu-i cu bună-ştiinţă efectele nocive.

La fel, spuneam, mi se pare că stau lucrurile şi în cazul precarităţii. Situaţiile pot fi analizate şi judecate ca etic şi politic *critice* atunci cînd politicile, să zicem, nu caută să atenueze fondul de precaritate al omului, ci încearcă să profite de el, îl amplifică instrumentalizîndu-l sau, pur şi simplu, se prefac că-l ignoră, lăsîndu-l, „liberal", să fie, să acţioneze „natural" şi nestingherit: compact, ne-insular. Politica este vinovată şi trebuie denunţată atunci cînd *alege* – deliberat sau nu, nu contează – să *nu lupte* cu precaritatea sau chiar, dimpotrivă, să *profite* de ea, s-o *speculeze* ca oportunitate.

Precaritatea, nu mai e nevoie să insist, nu poate fi eliminată, neutralizată *total* (deşi tocmai în urmărirea acestui fals ideal este ea, uneori, folosită şi intensificată). Ea poate fi, însă, adusă la scara omului, „punctualizată", redusă tendenţial, transformată în „obiecte" şi „situaţii" sociale abordabile: poate fi *fragmentată*, „accesibilizată" practic, adică politic şi tehno-ştiinţific. Poate fi transformată, din stihie, în rezervaţie: parcelată, circumscrisă.

Întrebarea pe care consider necesar să ne-o punem este, atunci: ce se întîmplă cu precaritatea dată, inevitabilă, în „postmodernitate", adică *acum* (şi chiar şi *aici*, nu neapărat la antipozi, departe, în invizibil)? Care sînt nivelurile la care ea trebuie reperată ca *acută* şi, mai ales: 1) unde (şi dacă) este ea *combătută*; 2) unde (şi dacă) este ea *amplificată*, „sprijinită", speculată; 3) unde (şi dacă; şi cum) este ea „uitată" în mod vinovat, trecută cu vederea, lăsată să acţioneze nestingherit, „natural" (prin reducere la „natură") – cu alte cuvinte: care sînt „parcurile naturale" şi „rezervaţiile", „insulele" (care pot fi continente şi straturi sociale întregi) de precaritate ale lumii actuale?

Scurtă privire istorică

Dacă vom consulta dicţionarele (eu o fac întotdeauna, măcar ca survol), vom afla cu surprindere că *precaritatea* – sau mai degrabă *precarul* – reprezintă o situaţie pozitivă care, într-un trecut destul de îndepărtat (Evul Mediu), era formalizată, codificată şi conceptualizată *juridic*: *legalizată* aşadar. Aflăm astfel, strict indicial, că *précaire* apare, se pare, atestat pentru prima dată – în forma *précoire* – în 1336, ca termen de drept, fiind preluat din latina juridică, unde exista ca *precarius*, adică ceva – cel mai probabil un drept, o licenţă, o activitate, mai puţin un bun – care urmează a fi „obţinut prin rugăminte", prin suplicaţie, care, adică, explicăm noi astăzi, „nu se poate exercita decît prin acordarea unei autorizaţii revocabile", reprezentînd, altfel spus, o situaţie incertă, nesigură, instabilă, efemeră, trecătoare, pasageră, temporară: precaritatea, iată, face istorie, se afirmă ca un „contract pe durată determinată", apare ca răstimp iminent-finit de istoricitate personală, individuală, *pe fondul* şi *prin graţia* dreptului divin, anistoric (sau chiar contraistoric).

Precaritatea, substantivat-conceptualizată, apare atestată – altă surpriză – foarte tîrziu, peste secole, epoci şi regimuri politice, abia în 1823, cînd – remarcabil „arc peste timp" – dintr-o situaţie socială codificată, circumscrisă şi legalizată strict, ea pare a se fi generalizat şi, deopotrivă, a se fi de-specificat şi negativizat social, difuzînd în întregul corp al societăţii modern-burghez-industrializate: precaritatea devine, pe parcursul istoriei, mobilă, circulă, tinde să se extindă şi să se intensifice, dacă nu chiar să se generalizeze compact. În loc, aşa cum ne-am putea aştepta, să *scadă*, precaritatea îşi schimbă radical semnul, trece, dimpotrivă, de la localizare la stadiul de semnificant social liber, planînd sau, mai exact, bîntuind societăţile modernizate. În plus, dacă, în cadrul sistemului ontoteocratic medieval, *precarul* definea o situaţie precisă, *literală*, care era formalizată legal („literă de lege"), o dată cu trecerea spre modernitate, *precaritatea* iese din cadrele stricte ale dreptului, dreptul n-o mai conceptualizează, ea încetează să mai fie *formală* şi, eventual, propulsivă, devenind, social, *ontologică* şi regresivă.

Schematizînd, am putea descrie această evoluţie istorică aproximativ astfel: 1) (Evul Mediu) *precar* (situaţie legalizată, identificabilă, circumscrisă ierarhic); 2) („modernitate") *precaritate* (constatare critică *para-* şi *extra-juridică*: „decădere din drept"); 3) *precarizare*, altfel spus acţiunea conştientă şi concertată *politic* de a consolida precaritatea „naturală" sau, acolo unde ea este slabă sau ameninţă să fie redusă drastic, de a o *crea*.

Să ne mai întoarcem însă, o clipă, la dicţionare. Pentru a afla un alt amănunt, uşor de trecut cu vederea, dar deopotrivă structural şi, mai ales, stimulator.

Precaritatea, am văzut, este „ceva", o licenţă, un drept acordat, o permisiune de a desfăşura, de a exercita o anumită activitate (care, pe parcursul istoriei, va deveni tot mai *vitală* – *viaţa* însăşi; şi acesta este alt amănunt decisiv, pe care-l voi dezvolta însă ceva mai tîrziu) care nu e originar dată, e, mai întîi, sustrasă, interzisă, refuzată, transformată din drept (natural sau nu) într-un privilegiu la care nu se poate avea în mod unanim şi automat acces şi care, deci, nu poate fi obţinut decît cu titlu excepţional – prin decretarea unei punctuale şi individualizante „stări de excepţie" – în urma exercitării şi desfăşurării unei *precaţii*, de către un *precator*, care poate fi petentul însuşi, dar care trebuie, atunci, să adopte un *rol* specializat, sau un profesionist anume delegat al suplicaţiei, un *mediator* legal, un *intercesor* (*precator* sau *precor*): acesta *se roagă* de deţinătorul/„încarnatorul" puterii, îl imploră, intervine, folosindu-se eventual de o influenţă, punînd în joc un capital simbolic de care dispune deja, uzînd de *limbaj*, în favoarea altcuiva (care poate fi, cum spuneam, una şi aceeaşi persoană). Acesta, deci, pledează apărînd, este un *avocat al apărării* unor drepturi retrase sau care, de fapt, nu fuseseră nicicînd deţinute, dar care urmează a fi acordate. Precaritatea presupune, aşadar, *precatori* – şi poate naşte *imprecatori*. La limită, implorăm întotdeauna, de fapt, să (ni) se lase *viaţa*, exercitarea *dreptului la viaţă*, căci *rugămintea* este, în Evul Mediu, totuna cu *rugăciunea*; iar azi mai mult ca oricînd. Iar puterea absolutist-divină nu poate fi „accesată" direct, cînd te afli exclus, la baza piramidei sociale, în starea – creată, artificială – de precaritate, ai nevoie, *depinzi* de altcineva care să ducă mesajul spre transcendenţă – „pînă la Dumnezeu, te mănîncă sfinţii" şi îngerii –, de un *intercesor*, de un *avocat*, de un *profesionist*, de un „autor"-interpret specializat într-un anumit „gen" oratorico-juridic. Cînd eşti precar – mai bine spus, *precarizat* – eşti (ca şi) *mut*, privat – în plus – şi de limbaj, altcineva trebuie să intervină pentru tine, treptele dependenţei nu încetează, astfel, să se multiplice deasupra ta, peste tine. Şi atunci pot apărea *imprecatorii*: artişti ai *parrhesiei* sau *intelectuali*, avocaţi din oficiu, autoproclamaţi, care dezindividualizează şi universalizează precaţia, răsturnînd-o, care nu mai *cer*, nu mai *solicită*, nu se mai *roagă*, ci pretind şi, mai ales, *reclamă*.

Cine sînt azi *precarii*, ce *precarităţi* trăiesc ei, pînă unde şi cu ce urmări s-a inversat starea de precaritate, devenind, din solicitarea unui drept suplimentar, „pozitiv", nevoie-zero, adică implorarea (mută) a dreptului la viaţă, cine sînt *precatorii* şi *imprecatorii*, mai există şi ce mai pot face ei, altfel spus, care sînt, pe de o parte, *politicile* reglate antiprecaritate, şi, pe de altă parte, *artele* imprecaţiei în contemporaneitate? Şi, mai presus de orice: mai funcţionează acest *sistem*? Ne mai preocupă, într-un fel sau altul, precarii şi precarităţile lor, *tăcerea* lor? Sau domină definitiv termenul ultim, activ: *precarizarea*?

Neoprecaritatea şi noua economie a puterii

Am văzut că precaritatea este o stare *naturalizată*, în vreme ce ieşirea din precaritate reprezintă o „stare excepţională" acordată individual şi provizoriu, funcţionînd ca un *dar* şi chiar ca un *sacrificiu* din partea puterii. Iar această descriere factuală desemnează o matrice de *acţiune politică*: obţinerea dependenţei, a „atîrnării" şi a supunerii prin acordarea „independenţei" şi „autonomiei", prin *generozitate*. Dependenţă, atîrnare şi supunere obţinute, paradoxal, prin acordarea graţiei, ca *graţiere*, sub forma unei încălcări legalizate,

Ce rost are
să mai citim literatură ?
de Sanda Cordoș

Ce rost are
să vorbim despre Holocaust ?
de Oliver Lustig

Ce rost are
să trăiești în România tranziției ?
de Adrian Alui Gheorghe

55 000 lei / exemplar

O COLECȚIE NOUĂ : Ce rost are...?

O întrebare îndreptățită, un autor pasionat, un răspuns posibil :
un breviar pentru tineri, dar și pentru părinții și dascălii lor.
De ce ? Pentru că tabuurile n-au căzut la un semn,
așa cum a căzut Zidul Berlinului. Pentru că jena de a întreba
și aceea de a mărturisi sînt mai tari decît nevoia de a ști.
Vorbim încă mult mai ușor despre necesitatea
de a ne informa decît despre aceea de a ne forma.
Colecția « Ce rost are... ? » răspunde
bîlbîielilor neformulate
ale tinerilor de azi, mai ales
ale celor între 14 și 24 de ani.
Textele le vorbesc lor – direct,
dar și prin intermediul
profesorilor și părinților
care îi pot îndemna să accepte
provocarea unor teme incomode.

la

com
p.an
ia

Tel. : 211 59 64, 211 59 48
compania@rdslink.ro
www.compania.ro

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ
7-13 iunie 2004

Film
▮ 9 iunie, ora 18.00, la sediul Institutului – din seria „Filmul de miercuri", va fi proiectat filmul **Un tè con Mussolini/Un ceai cu Mussolini**, Italia, 1999. Regia: Franco Zeffirelli. Cu: Cher, Massimo Ghini, Maggie Smith, Joan Plowright, Baird Wallace.

Concerte
▮ 10 iunie, ora 18.30, la sediul Institutului, şi vineri, 11 iunie, ora 18.00, la Universitatea de Vest din Timişoara, Sala Orfeo (Str. Vasile Pârvan Nr. 4, Timişoara) – **Recital de pian** susţinut de Dario Forturello.
În program: L. v. Beethoven – **Sonata op. 57**; F. Chopin – **Poloneza op. 53**; F. Chopin – **Nocturna op. 55 n. 2**
* M.P. Mussorgski – **Tablouri dintr-o expoziţie.**

Istituto Italiano di Cultura

Expoziţie
▮ pînă în 18 iunie, la sediul Institutului – este deschisă expoziţia de pictură şi grafică **Portretul renascentist** a artistei Floarea Ţuţuianu. Program de vizitare: de luni pînă vineri între orele 10.00-14.00 şi 16.00-20.00.

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

suverane, a legii. Căci semnificatul ultim este permanent, aici, *viaţa*, mai precis privarea ei originară de propriul *drept*, acela de a dispune de mijloacele de a se autoîntreţine, punerea ei în imposibilitatea de susţinere şi reacordarea ei graţioasă, dar cu titlu pur temporar, iminent-revocabil: acutizare şi marcare a finitudinii printr-o mărinimie menită a atrage *recunoştinţa*. Fundamentul ontoteologic al acţiunii politice *dezinteresate* nu s-a pierdut deloc pînă azi, dimpotrivă – capilarizîndu-se, metamorfozîndu-se, instituţionalizîndu-se secular şi „civil" şi proliferînd ca instanţe diverse – este mai eficient ca oricînd. La toate nivelurile: individual, social, „planetar". Viaţa, viul uman trebuie să se *apere*, să *pledeze nevinovat* sau să se recunoască vinovat pentru faptul de a fi, tocmai pentru a obţine să fie *lăsat*, pentru a i se *permite* să fie. Originar, el nu are nici un drept „pozitiv": drepturile – şi în primul rînd cel la el însuşi – trebuie să-i fie *acordate* „graţios".

Toată această structură „narativă" pare a fi însă, astăzi, dacă nu eliminată, cel puţin *contrasă*. Viaţa este lăsată, uitată „liber" să fie, şi indivizi, categorii, seminţii, naţiuni, societăţi, straturi sociale întregi se văd, atunci, puse în situaţia de a solicita *recrearea* stării anterioare, „originare", de suplicaţie şi dependenţă în care mai exista, teoretic măcar, o şansă de a se face, *legal*, auzite şi de a-şi *primi*, eventual, fie şi doar „cu titlu excepţional", drepturile. Precarii lumii de azi *solicită*, *reclamă* refacerea şi re-legalizarea stării de precaritate: vechea umilinţă şi servitudine, arhaica structură şi tradiţionalul joc de putere, azi pe cale de a fi părăsite, abandonate chiar de către puternicii lumii şi ai societăţilor. Puterea nu mai pare interesată să se întărească şi să se reproducă/intensifice pe sine prin paradoxul „filantropic" al darului şi generozităţii. Au apărut (au fost delegate) instanţe speciale în acest sens, „independente" şi „nepolitice", deopotrivă nonguvernamentale şi nonprofit (invenţie absolută, cuadratură a cercului politicului!). Guvernele şi corporaţiile, reunite în cea mai recentă „nouă (şi sfîntă) alianţă", se pare că au reuşit să mai revoluţioneze încă o dată economia politică a puterii. Puterea nu mai are nevoie de supuşi, le dă concediu istoric, îi „eliberează", se aboleşte pe sine ca dependenţă. S-a emancipat de robii pe care trebuia să-i întreţină cumva şi, obligatoriu, să-i folosească în propriu-i beneficiu. Asistăm la „virtualizarea" deplină a puterii, la apariţia puterii „în sine", „în stare pură": imaterială şi automatizată. Şi puterea funcţionează, se pare, cu atît mai bine, s-a detaşat complet de materie. Neoprecaritatea nu mai are, atunci, de ce să fie *legalizată*, formulată *juridic*: încetează să mai existe, nemaifiind recunoscută. Puterea şi-a atins luxul de a nu mai fi obligată să se „murdărească", să se compromită relaţional, tranzacţional, contractual. Şi-a atins, altfel spus, stadiul automatizat-„(tele)tehnologic". Cratosfera este o noosferă. „Ideile" acţionează „direct", automat, fără *mediatori*. Se revocă, astfel, inerent, însuşi *tribunalul* şi însuşi statutul *intercesorilor*. Unitatea funcţională a limbajului lumii a devenit, deloc metaforic, 0/1. 1 e Lumea. Dar cine e 0? „Restul lumii". Fără conflict virtual, simbolic, n-ar exista logosul actual(ităţii). Pînă de curînd, precaritatea încă mai era relevantă, pertinentă, „spunea ceva", deci mai putea fi încă jucată, renegociată. Azi, ea părăseşte relaţia („parteneriatul" social) de putere, 0 a devenit, azi, funcţional, vorbitor, partener în producţia de informaţie relevantă. Pertinent, azi, în economia puterii, e 0. Am decăzut (am fost decăzuţi) pînă şi din precaritate! Mai exact: din precaritatea, să-i spunem, „clasică".

Dispariţia exploatării: inutilul

Sînt cunoscute conceptualizarea şi analizele foucauldiene ale *biopoliticii* „clasice" şi „moderne". Consider, însă, că, în punctul cel mai de vîrf, întrebarea care se impune a fi pusă *azi* ar fi următoarea: există o biopolitică, mai există cu adevărat biopolitici în momentul de faţă? Cum putem defini, minimal-invariant, biopolitica? Ca o politică, de fapt ca un mod de a structura politica în ansamblul ei în vederea *întreţinerii* şi *cultivării* economice a vieţii concepute, însă, ca mijloc, ca instrument pentru realizarea unui scop *altul decît viaţa însăşi*, viaţă care urmează, aşadar, să beneficieze doar de ceea ce am putea să numim avantaje colaterale, derivate. O ţinere a vieţii în şah, o conflictualizare a ei cu ea însăşi, transformarea, pentru „beneficiar", a propriei sale vieţi într-o alternativă: şantaj cu viaţa. Închiderea „vieţii" într-un proiect, într-un plan aparent circular (care promite şi oferă efectiv „îmbunătăţirea calităţii vieţii"), şi manipularea ei după voie, orientat.

Părerea mea – observaţie, să zicem, strict intuitivă –, oricît de paradoxal ar putea să pară, este că însăşi ideea de biopolitică începe, încet, încet, să fie abandonată ca „nelucrativă". Sau că, pentru a-l parafraza pe G. Bataille cel din **Partea blestemată**, asistăm la trecerea de la o biopolitică *restrînsă* la una (sau la includerea strict regionalizată a celei dintîi într-o biopolitică) *generală*, în care vechea („clasică" şi „modernă") biopolitică nu mai poate fi reperată ca proiect şi acţiune particulară, ci se automatizează şi se impersonalizează sub formă de macromecanism „obiectiv".

Viul uman începe să fie tot mai mult scos din planuri şi din calcule. *Exploatarea* modernă (şi modernizatoare) începe, şi ea, să nu mai fie absolut rentabilă, să fie, punctual şi tendenţial deocamdată, abandonată. Tot mai mult, azi, *viul* este detaşat de *uman*, fiind conceptualizat, decupat, analizat şi (mai ales) resintetizat fără localizare strictă, în mod transversal, mobil, circulant, „metaforic" (putînd fi, deci, surprins mai curînd printr-o gîndire de tip metaforic, singura adaptată, poate, „globalizării": revanşă a poeţilor, în sens larg?). Politic şi economic interesantă a devenit, astăzi, „viaţa" fără sau indiferent de uman (ca suport-mediu-ţintă de bază, privilegiată).

Care ar fi, azi, antonimul, opusul conflictual al precarităţii? Suveranitatea? Autonomia? Nondependenţa? „Neatîrnarea"? Mă îndoiesc. Lucrurile, azi, funcţionează tot mai *dezlegat*, tind spre disociere/reintegrare. Puterea nu-şi mai obţine consistenţa aplicativă şi eficacitatea acţională în mod *relaţional*, făcînd societate cu subiecţii ei.

Precaritatea merge tot mai mult mînă în mînă – ca umbră însă – cu libertăţile şi cu liberalismul (*neo-* sau nu). Precari/precare nu mai sînt în primul rînd indivizii/societăţile *dependente*, dialectica aceasta este pe cale de a se rupe sau, cel puţin, de a cădea în desuetudine, ci mai degrabă tocmai cele „independente", „autonome" şi „suverane". În modernitate, modul relaţional-sociopoietic al puterii face ca dependenţa şi chiar servitudinea să *lege* şi să *asigure*. „Independentul", însă, iese acum din lume, devine *inutil*, e *neeconomic*. Tinde spre zero. E *neoprecar*: variabilă liberă.

Precaritatea este expunere şi nesiguranţă. Puterea şantajează viul cu el însuşi, asigură, leagă pentru a putea să utilizeze, obţinînd, politic, supunerea şi, economic, beneficiile. Azi însă, precaritatea se confundă tot mai mult cu *inutilitatea*.

Devine *pe zi ce trece* mai limpede că pentru a face lume nu e nevoie de toată lumea. Dacă nu ai, prin locul de baştină, resurse (care deci sînt doar întîmplător „ale tale") sau dacă nu eşti tu însuţi o posibilă (conform planului strategic) resursă rămîi, astăzi, „liber" şi „neatîrnat": eşti neinteresant, nerelevant, nestrategic, şi rămîi neinclus în sistemul mondialităţii, pe „agenda de lucru" şi în „planul de acţiune" al puterii.

Se impune, însă, să privim punctual şi să individualizăm (pluralizăm) nivelurile, punctele de precaritate, deşi există, fireşte, tendinţe de polarizare şi de masificare a precarităţii/lipsei de precaritate. Aceasta se măsoară după negativitatea gradului de funcţionalizare şi de includere în sistem. Poţi, de pildă, să fii perfect inutil – deci precar – într-o societate utilă, totuşi, din anumite puncte de vedere, în cadrul „global". Precaritatea, cum spuneam, nu e uniformă, circulă între niveluri, devenind mult mai greu reperabilă ca în trecut. Există dependenţe multimediate şi, deci, precarităţi mai greu evidente, dar consistente. După cum precaritatea poate fi definită şi ca *unidependenţă*, ca imposibilitate de *pluridependenţă* sau de „atîrnare" alternativă. Etc.

În căutarea exploatării

Să ne oprim însă o clipă asupra relaţiei actuale dintre precaritate şi libertate.

Modernitatea a fost (este, acolo unde continuă să acţioneze) cinică. Postmodernitatea, în schimb, e ironică. Ironic vorbind, precaritatea poate fi definită ca *libertate-sub* sau, mai exact, ca *extra-libertate*: cădere *sub* şi *în afara* intereselor şi a nivelului strategic de acţiune al puterii.

Ar trebui, poate, să *pozitivăm* descrierile (implicit negative, critice) ale lui Foucault şi să privim ca *bună* – căci pentru atîţia, azi, dezirabilă – puterea care, cel puţin, *exploatează*, adică foloseşte şi, pentru asta, include şi „protejează", ţinînd laolaltă fie şi pentru a segrega.

Omul mai este *exploatat* astăzi, dar exploatarea lui *economică* – asupra căreia continuă să se concentreze discursurile, fie şi „imanentiste", fie şi „multitudinare", de stînga – nu mai este cea *economic* decisivă, operaţională, revoluţionară pentru regimul puterii. Omul continuă, desigur, să fie *exploatat*, dar într-un mod, cum spuneam, *dezlegat*, neinclusiv, a-social, împingîndu-i-se, dacă ţinem cu tot dinadinsul să folosim acest termen, *alienarea*, adică detaşarea şi „analizarea" de sine a omului, spre o nouă limită. El nu mai este interesant pentru putere *în sine* şi *ca atare*, primordial ca *forţă de muncă*, ci, tot mai mult, doar ca *resursă naturală*, la fel ca bogăţiile subsolului, în stare brută, pre-sintetică (muncă simplu, imediat, rapid, minimal calificabilă, de exemplu), şi mai curînd pentru viaţa „din el", din perspectiva, extrem de pragmatică, a unei ştiinţe tot mai tehnologizate (ca mijloace şi ca ţel). Din acest punct de vedere,

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIŢII ÎN COLECŢIA *ODISEU*

Simona Popescu
Clava. Critificţiune cu Gellu Naum

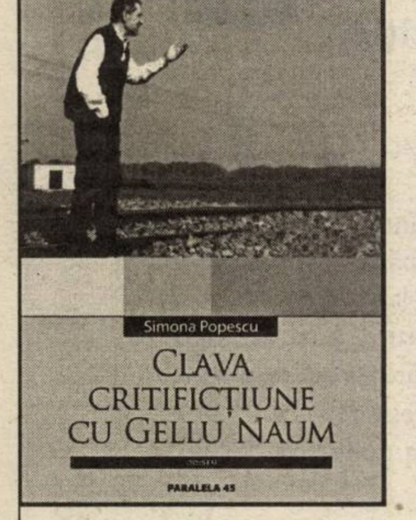

format 14 x 20, 232 p., 130.000 lei

Jorge Semprun
Scrisul sau viaţa

Traducere de Nicoale Baltă

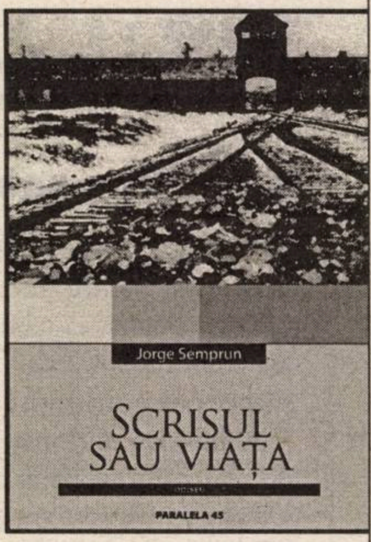

format 14 x 20, 270 p., 175.000 lei

PARALELA 45 EDITURA

COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
Pentru detalii vizitaţi:
www.edituraparalela45.ro

prognoza „antiumanistă" a lui Foucault (de la sfîrşitul cărţii **Cuvintele şi lucrurile**) ar trebui luată pe deplin în serios, căci pare a se fi împlinit: omul nu mai este interesant şi important strategic ca formaţiune conceptuală. Sîntem pe de-o parte hidrocarburi (eventual gene), situîndu-ne în zona de „rest al lumii", în afara ei, în neoprecaritate, şi, pe de altă parte, relee în „aparat" (V. Flusser), în mecanismul lumii mondializate. 0/1, 0/1, 0/1, 00000 etc./1.

Exploatarea se „pozitivează" azi muzeal, patrimonial, retrospectiv, prin deplasarea precarităţii în altă formă: *inutilitatea* omului la toate nivelurile (pertinente, importante). Aceasta e neo-„dependenţa", adică precaritatea actuală *avansată*: indivizii, categoriile sociale şi populaţiile „de prisos" (ar fi instructivă, din acest punct de vedere, o reîntoarcere la marele roman „imperial" rus, cu condiţia de a răsturna metafizica eroizantă de acolo) au devenit rezervaţii, parcuri naturale de umanitate neinteresante din nici un punct de vedere, nici măcar ca „resurse umane" – sînt *inexploatabile*.

Se vorbeşte azi, de asemenea, tot mai insistent – şi cu speranţe profetice –, despre noua rezistenţă la „imperiu" a „mulţimilor", caracterizată nu atît, ca în trecut, prin înfruntare, ciocnire, conflict, cît mai ales prin diferend, „linii de fugă" şi de divergenţă postdeleuziene, dezerţie şi nomadism „alter-mondializat". Eu, unul, nu m-aş grăbi însă să citesc aceste fenomene – certe, reale, masive chiar, din moment ce au reuşit să atragă inclusiv atenţia mediilor „mainstream", cum le numeşte Chomsky – neapărat într-un sens pozitiv, dădător de speranţă. Căci copiii aceştia liberi, rămaşi ai nimănui (puterea a dezertat prima!), chiar dacă se „deteritorializează" cînd umil, cînd carnavalesc, se deplasează şi migrează periculos, expunîndu-se la maximum, tocmai pentru a intra, cerşind, în relaţii „clasice" de putere (citeşte: de dependenţă şi exploatare). În mod „suveran", adică deliberat, nomazii vremurilor actuale *caută exploatarea*, intrarea în fiinţă, evadează din neantul social şi „geostrategic", vor să intre în raza „ochiului puterii" şi să fie întrupaţi măcar ca „forţă de muncă". Tocmai aceasta mi se pare a fi neoprecaritatea.

Din punct de vedere demografic şi teritorial, lumea, „mondializîndu-se", devine mult mai mică: strict funcţională. Cum spuneam, nu e nevoie chiar de toţi. Şi tocmai inutilii, rămaşi suveran neexploataţi, „parte blestemată" ce trebuie sacrificată, se înmulţesc cel mai mult, „dau viaţă" cel mai frenetic, sperînd să cîntărească ceva tocmai prin cantitatea de „viaţă nudă", neintegrată. Pentru putere în stadiul ei detaşat-mondializat, factorul demografic nu mai e, însă, operant. Viaţa, în sfîrşit, poate prolifera biblic, dar *în afara lumii*, nu ea face, azi, lumea: lumea e în altă parte, s-a concentrat. Chiar şi „delocalizat" şi „virtualizat", sistemul economico-politic mondial e *restrîns*, tinde, electronico-nucleic, spre 1. „Globalizîndu-se", economia mondială devine cu atît mai funcţional-restrictivă. Ea nu trece însă, Doamne fereşte, spre o economie „generală" a abundenţei (din punctul de vedere al aceluiaşi Bataille), ci produce şi mai avansat penurie (fie şi „doar" – mai ales – la nivelul imaginarului), trebuind, deci, să *precarizeze* cu atît mai intensificat, generalizînd tocmai economismul „îngust" şi „restrîns". Pe lîngă morţi şi nenăscuţi, se cuvine să luăm astăzi în calculele noastre, mai mult de imprecatori decît de suplicanţi, şi milioanele – poate chiar miliardele – de *inutili*. „Principiul de responsabilitate" ar trebui să-i aibă şi pe ei în vedere. Neoprecarii sînt *nenăscuţii-vii*, care nu mai constituie, azi, ţinte, medii de cultură şi suporturi ale puterii, indiferent de magnitudinea şi de nivelul fenomenului.

Suplicaţia de aservire

Dintr-un punct de vedere (iarăşi) foucauldian, ar trebui, poate, să ne bucurăm: există, în sfîrşit, indivizi, categorii, populaţii şi chiar părţi ale lumii lăsate în „infamia" lor nemediatică, neinteresante pentru putere şi necapitalizabile ca putere. Şi care – ironie a postmodernităţii – aleg singuri să îşi părăsească neantul paradisiac, teritoriile care nu mai interesează, uneori nici măcar din punct de vedere turistic, „lumea", pentru a porni în căutarea sănătoasei exploatări şi a unei puteri care să-i închidă la loc, din nou, fie şi cu titlu de marginali, periferici, excluşi. Neoprecarii, inutilii lumii mondializate actuale, reclamă mut şi cer reinstaurarea vechii precarităţi recunoscute, eventual, legal şi, mai ales, făcătoare de societate. Semnează în alb contractul-petiţie de aservire. Dar „lumea" nu-i vrea, nu mai are nevoie de ei.

Putem vorbi aici de existenţa unei situaţii obiective, dar neritualizate, de sacrificiu: *sacrificiu fără sacrificare*, genocid „rece" adăugîndu-se celor interesate, „fierbinţi". Neoprecarii – pentru care, dat fiind că situaţia lor s-a delegalizat, a fost decăzută din drept, nu mai există nici *precatori* (dreptul internaţional, pus actualmente în defensivă, este foarte departe de a-i inventa ca subiecţi de drept) şi nici, cu infime excepţii, *imprecatori* – neoprecarii, aşadar, sînt un fel de *ante-zombi*, dat fiind că s-au născut doar *pe* lume, nu şi *la* lume, fapt indiferent şi perfect irelevant. Etnii („naţionalizate" teritorial) pe care doar aviditatea modern-imperială le-a colonizat prosteşte, dar pe care înţelepciunea postmodernă, „raţiunea de stat" mondial le ignoră suveran, lăsîndu-le pradă propriei libertăţi, dezlegîndu-le. Acestea sînt cele care, azi, forţează „fundamentalist" intrarea în lume, care nu le prea reuşeşte.

„Suveranitatea" ironic concedată şi neaservirea – pe care am putea-o numi *postexploatare* – reprezintă blestemul ironic al lumii postmoderne actuale.

Precarităţii fundamentale, de bază, a omului, declinată istoric, i se *adaugă* – nu-i ia locul –, azi, *precarizarea* ca (non)politică. Dacă în Evul Mediu existau drepturi acordate *precar*, dar în sens *pozitiv*, achizitiv, de către puterea suverană, astăzi precarizarea ca scoatere, ca neparticipare la sistemul lumii coboară ştacheta spre *dreptul la viaţă*, conform noului dualism care detaşează fiinţa umană de viaţa „pur şi simplu", ca instanţă analizabilă şi utilizabilă separat.

Sfîrşit al omului, triumf al vieţii!

∎

Cornel Galben îşi continuă seria **Personalităţi băcăuane** cu un al doilea volum (Editura Corgal Press din Bacău). Peste 80 de personalităţi, personaje şi persoane cu o mai mare sau mai mică relevanţă (scriitori, pictori, actori, compozitori, ziarişti, cîntăreţi, oameni politici – ba chiar şi un prinţ: Nicolae Ghika Comăneşti –, dar şi preoţi, ingineri, operatori, economişti, monteuri...) născute pe sau adoptate de meleagurile băcăuane sînt inventariate meticulos, pe sistem dicţionar. Menţionăm doar cîteva nume cunoscute (din diverse „domenii"): Costel Caşcaval, Loredana Groza, Gheorghe Izbăşescu, Ioana Postelnicu, Isaia Răcăciuni, Viorel Savin, Valerian Stan, C.D. Zeletin.

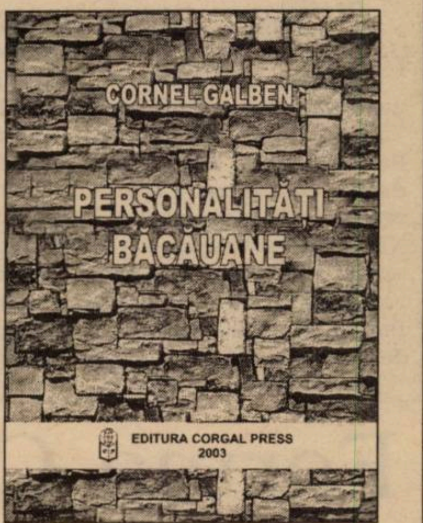

ARTĂ VS ARTĂ

Generații în critica și literatura română

În urmă cu mai mulți ani se vorbea despre criza criticii literare românești. Presa culturală, mediul predilect al exegezei literaturii, trăia ea însăși ca un domeniu marginal, cu tiraje infime. Încet, dar sigur, lucrurile au început să se schimbe. Revistele culturale mai vechi își măresc numărul de pagini și își diversifică formatul. În același timp apar și publicații noi. Mai mult spațiu, înseamnă mai multă literatură, mai mulți autori. Indiscutabil, climatul de după '89, schimbările produse atunci, au adus cu sine noi generații în toate domeniile artistice, iar în ultima vreme s-au făcut auzite tot mai multe voci critice tinere, revistele de specialitate își împrospătează redacțiile prin colaborările cu noii cronicari. Cei tineri încep să scrie alături de mentorii lor, urmându-le stilul sau dezicându-se de el și încercând ceva nou. Se poate vorbi în acest caz de un conflict între generații? Nicolae Manolescu spunea că există cu siguranță un astfel de conflict, dar deocamdată diferențele nu sunt foarte clare.

Totuși, divergențe există, și acestea pot fi cel mai ușor de găsit în literatură. Atât în felul cum este ea scrisă, dar și în modul cum este comentată. După 1989 literatura a devenit mult mai receptivă la realitățile imediate, limbajul a devenit mult mai frust, ca reacție la rigiditatea limbii de lemn. Problema care se pune este dacă toate aceste modificări au dus la cristalizarea unei generații literare unitare, cu un program estetic comun, însoțite de critici nou formați. Despre toate acestea și despre promovarea tinerei generații vor vorbi invitații Cristinei Modreanu de la "Artă versus artă", de vineri 11 iunie, de la ora 20.05, pe TVR Cultural, Luminița Marcu și Mircea Anghelescu.

În paginile care urmează – din nou un grupaj de opinii polemice. Despre prelungita dispută din jurul proiectului Catedralei Mîntuirii Neamului, mai întîi. Apoi, un comentariu pe care ni l-a trimis istoricul Florin LOBONŢ pe marginea disputei dintre Victor NEUMANN şi cronicarul său de la *România literară*, Tudorel URIAN (vezi *Observator cultural* Nr. 221). În sfîrşit, o replică adresată de Dan PETRESCU lui Nicolae MANOLESCU, directorul aceleiaşi *Românii literare*, după o notă agresivă apărută recent în paginile publicaţiei, sub semnătura redacţională „Cronicar“. Alături de Dan PETRESCU, era luat acolo la refec şi Victor NEUMANN, acuzat că s-ar lăuda singur „cu o gură pînă la propriile urechi“ (formularea nu poate – totuşi! – să-i aparţină lui N. MANOLESCU, autor cu gust literar probat). Vinovat ar fi şi *Observatorul cultural*, în ambele cazuri. În ce-l priveşte pe Dan PETRESCU, am fi comis o crimă citîndu-i incomodele opinii în pagina noastră de *Revistă a presei*, şi anume pentru a ne exprima părerile „indirect“, prin intermediul lui. Obiecţia ni se pare pe de o parte ridicolă, întrucît tocmai faptul că *Observatorul cultural* îşi exprimă tranşant opiniile ne este reproşat de obicei, pe de altă parte tot ridicolă din principiu, pentru că asta se face în rubricile de tip *Revista presei*: se citează ce au scris alţii prin gazete! Oricum, fie că-l cităm noi, fie că nu-l cităm, vocea lui Dan PETRESCU se aude foarte bine în cultura şi în societatea românească, încă de pe cînd critica public dictatura lui Nicolae CEAUŞESCU. În ce-l priveşte pe Victor NEUMANN, ni se reproşează că am găzduit reacţia sa polemică la o cronică nefericită a lui Tudorel URIAN. Am făcut-o pentru că autorul, reputat istoric şi comentator cultural, a fost refuzat în prealabil de către *România literară*. Nici vocea sa nu trebuie să se audă?! În rest, ne bucură aprecierea colegilor de la *România literară*, care ne consideră „experimentaţi“. Oare cine dintre tinerii şi neexperimentaţii colaboratori ai revistei – altfel mai vîrstnice decît a noastră – va fi redactat nota cu pricina?...

Forma Catedralei şi reforma din Biserică

Scrisoare deschisă către Preafericitul Părinte Patriarh Teoctist

VALERIAN SAVA

Preafericirea Voastră,

Sînt un credincios nespovedit şi neîmpărtăşit din copilăria-mi destul de îndepărtată, încît nu ştiu dacă mă pot socoti un *binecredincios*, la aceste păcate adăugîndu-se o prea mare neştiinţă teologică şi în ce priveşte cucernicia evlavioasă. Mă tem că însuşi faptul că Vă scriu, cu intenţia de a publica această scrisoare, poate fi un păcat în plus, mai ales prin ceea ce aş vrea să Vă transmit. Totuşi, în afara unor circumstanţe faptice, la care m-aş referi ulterior, am găsit o încurajare indirectă pentru gestul pe care-l fac în acea rugăciune foarte scurtă pe care ierarhii Bisericii – nu şi preoţii obişnuiţi – o rostesc de trei ori în suită la începutul Sfintei Liturghii: „Doamne, Doamne, caută din cer şi vezi şi cercetează via aceasta, pe care a sădit-o dreapta Ta, şi o desăvîrşeşte pe ea“ (cu varianta sau alternanţa: „*lumea* aceasta, pe care a *făcut-o* dreapta Ta“). M-a emoţionat această rugăciune ritualică rezervată ierarhilor, văzînd în însăşi „rezervare“ recunoaşterea unei cutezanţe pe care şi-o asumă faţă de Dumnezeu oficianţii slujbei mai apropiaţi de El, în faţa mulţimii credincioşilor, „în public“, cum ar veni, nu în spatele uşilor Sfîntului Altar. În această adresare succintă, dar repetată, care am descoperit că este adaptarea mult prescurtată, creativă, a unui Psalm al lui Asaf (80, 14-19), aş vedea un fel de *grilă metodologică* pe care ierarhul I-o propune lui Dumnezeu, cu îndrăzneaţa axiomă că ceea ce a sădit sau a făcut „dreapta Sa“ s-ar cere, poate eufemistic spus, „desăvîrşit“ – ce-i drept, după o degradare de care Cerul nu e neapărat responsabil. Dumnezeu e rugat cumva să urmeze proceduri gîndite la scară umană, care ar coincide cu o legiferare a actului critic profesionist: mai întîi *să caute*, apoi *să vadă* şi, mai departe, *să cerceteze* obiectul în cauză, indiferent cine este autorul lui, chiar dacă este El Însuşi, după care, finalmente, să şi întreprindă ceva anume, într-un sens bine precizat.

În ce priveşte circumstanţele faptice în care am găsit îndemnul, dacă nu obligaţia şi în cele din urmă dispensa pentru neînsemnătatea mea personală şi păcatele mele, spre a mă adresa pe această cale Preafericirii Voastre, e vorba de implicarea în „disputa“ asupra proiectului şi amplasamentului viitoarei Catedrale Patriarhale. Am ajuns la această implicare în virtutea unei solidarităţi, dar şi a unor disocieri interdisciplinare. Mi s-a părut că, alături de jurişti şi cineaşti (în categoria cărora m-aş include, fiind critic şi istoric de film), arhitecţii ar concura la un titlu poate cu răutate, dar şi cu umilinţă închipuit de sussemnatul: „tagma profesională cea mai grav malformată în deceniile dictaturii“. Aşa mi-aş explica campania inerţială în care altminteri prea nobila categorie vecină de profesionişti pare să se fi angajat, dacă ne luăm după frecvenţa unor semnături şi invocarea unor „uniuni“ sau „asociaţii“, campanie desfăşurată inextricabil, atît în principiu, împotriva oricărui proiect al unei viitoare Catedrale Patriarhale, socotit de unii aprioric neavenit, cît şi, mai ales, practic, împotriva amplasamentului preconizat de Patriarhie, de regulă fără ca adversarii să propună şi să susţină alternative plauzibile, ceea ce ne întoarce, respectiv îi reduce la opoziţia „principială“. O motivaţie mai aplicată pentru care risc păcatul de a mă adresa astfel Preafericirii Voastre este însă un pasaj din finalul unui articol critic şi polemic – „drept la replică“ totodată – **„Problema de fond“ şi Catedrala Patriarhală** (**Observator cultural** Nr. 219), în care făceam trimitere la două schiţe de proiect ale Catedralei apărute recent în presă, schiţe despre care opinam că este de necrezut că „ar purta girul definitoriu al Patriarhiei“. Între timp, am aflat că una dintre imagini, taxată în finalul acelui text dr[illegible] „o caricatură monstruoasă“, nu are într-adevăr nici o legătură cu iniţiativele Sfintei Patriarhii şi e, din contră, unul dintre actele de agitaţie caricaturală din cadrul campaniei

Proiectul Catedralei Mîntuirii Neamului
(după broşura cuprinzînd *Pastorala la Sărbătoarea Învierii Domnului*, 2004)

Articolele cititorilor noştri

De ce s-a ajuns aici?

Înainte de 1989 eram învăţaţi că a fi ateu este bine şi a crede în Dumnezeu este rău. După revoluţie situaţia s-a schimbat. Acum sîntem învăţaţi că a fi ateu este rău şi a crede în Dumnezeu este bine. Deşi cele două moduri de abordare ale fenomenului religios nu au în aparenţă nimic în comun, ambele fac greşeala de a considera o problemă ce ţine de opţiunea fiecăruia drept o problemă de educaţie. O alternativă la cele două variante invocate mai sus o constituie educarea populaţiei în spiritul laicităţii.

Conform principiilor laicităţii, există o separare între sfera publică şi sfera privată. Această separare implică la rîndul ei existenţa unei separări între cetăţenie, etnie şi apartenenţă confesională. Apartenenţa confesională ţine în exclusivitate de sfera privată şi deci este o problemă legată de opţiune. Punctul de vedere laic recunoaşte faptul că (în principiu) un om are aceeaşi valoare din punct de vedere spiritual fie că este adept al religiei „x“ sau al religiei „y“, fie că este agnostic sau ateu. Menţionez că, din punct de vedere laic, de domeniul spiritualului ţin raţionalul, filozoficul, ideaticul ş.a., acest fapt fiind în opoziţie cu viziunea îngustă conform căreia spiritual = religios.

Pe de altă parte, o caracteristică a spiritului laic este dorinţa de a obţine un grad de exclusivism cît mai mic posibil. Conform mentalităţilor laice nu există cetăţean de mîna a doua pe criterii etnice sau de apartenenţă confesională, şi nici interdicţii în ceea ce priveşte drepturile civice şi politice ale unei persoane pornind de la aceste criterii. Altfel spus, laicitatea se caracterizează prin neutralitatea confesională a tot ce ţine de sfera publică şi libertatea deplină a fiecărui cetăţean în ceea ce priveşte sfera privată.

O consecinţă a celor afirmate mai sus este faptul că într-un stat laic instituţiile publice şi spaţiul public sînt neutre din punct de vedere confesional.

Voi analiza în continuare abaterile de la principiile laicităţii comise în perioada 1990-2004 de către mass-media, clasa politică, Biserica Ortodoxă Română şi şcoală, abateri care au dus la crearea unui cadru propice pentru demersul de construcţie a Catedralei Mîntuirii Neamului în Parcul Carol.

În baza principiilor laicităţii, emisiunile care abordează fenomenul religios ar fi trebuit să aibă în majoritatea cazurilor forma unor dezbateri la care să fie invitaţi atît reprezentanţi ai diverselor culte, cît şi persoane cu vederi atee şi/sau liber-cugetătoare, iar realizatorul emisiunii să joace rolul de moderator echidistant, el rezumîndu-se doar la coordonarea dezbaterilor, fără a emite judecăţi de valoare. Aceste emisiuni ar fi trebuit făcute în spiritul ideii că nu este rău în sine nici a crede, nici a nu crede în Dumnezeu deoarece atitudinea fiecăruia faţă de fenomenul religios nu este o chestiune ce ţine de educaţie, ci o chestiune ce ţine de opţiune. Aceste emisiuni ar fi trebuit să prezinte ascultătorului sau telespectatorului o diversitate de opţiuni posibile, fără a emite judecăţi de valoare despre o opţiune sau alta. Astfel de emisiuni ar fi indus în rîndul telespectatorilor ideea că în spaţiul public singurele argumente care contează sînt argumentele raţionale, iar argumentele teologice ale unui cult (fie el şi majoritar) nu au valoare absolută decît pentru adepţii acelui cult şi doar în spaţiul privat.

Contrar celor afirmate mai sus, mass-media românească (cu precădere posturile TV) a prezentat în mod cvasiunilateral fenomenul religios. Emisiunile care au abordat acest fenomen (atît cele difuzate la posturile private, cît şi cele difuzate la posturile publice) s-au rezumat în majoritatea cazurilor la nişte „lecţii“ despre cultul majoritar. Realizatorii unor astfel de emisiuni au jucat rolurile unor comentatori cu o puternică implicare afectivă, nu s-au ferit să emită judecăţi de valoare şi au făcut uz excesiv de superlative. Astfel de emisiuni au plecat de la ideea că a crede în existenţa lui Dumnezeu este bine şi a nu crede este rău, făcînd astfel greşeala de a considera o problemă ce ţine de opţiune drept o problemă ce ţine de educaţie. De multe ori, astfel de emisiuni au indus în rîndul telespectatorilor (sau al ascultătorilor) ideea greşită că argumentele de factură teologică au valoare absolută chiar în spaţiul public. Deşi trădează o anumită mentalitate, faptul că există astfel de emisiuni la un post privat nu ridică probleme principiale. În schimb, difuzarea lor pe posturile publice constituie o încălcare a principiului laicităţii statului.

În ceea ce priveşte clasa politică, aceasta ar fi trebuit să creeze atît un cadru juridic adecvat laicităţii, cît şi o masă critică cu mentalităţi laice în rînadverse (cu complicitatea greu explicabilă a onorabilului ziar **România liberă**, care tocmai în numărul din ajunul Sfintei Învieri a reprodus manufactura infamantă sub titlul în aceeaşi manieră: **Noua construcţie ar distruge Parcul Carol**). Din păcate, însă, deduc că a doua schiţă de proiect reprodusă în presă poartă totuşi girul Preafericirii Voastre, nu doar, să zicem, instituţional, ci şi personal, de vreme ce aţi tipărit-o ca ilustraţie şi încheiere a **Pastoralei la sărbătorirea Învierii Domnului 2004**, Pastorală finalizată cu referire expresă la viitoarea Catedrală. Or, dacă textul Pastoralei mi se pare în cel mai înalt grad impresionant („Cu lacrimi de bucurie vă rog, iubiţii mei fraţi şi surori în Domnul Hristos, să rugăm pe Dumnezeu, Cel în Treime lăudat, să ne ajute să ducem la îndeplinire această năzuinţă sfîntă"), nu cred deloc că acelaşi lucru se poate spune despre „ilustraţie".

Privind acum imaginea mult mai bine reprodusă în tipăritura Sfintei Patriarhii decît în presă, constat că nu trebuie să retractez ori să atenuez, ci să întăresc ceea ce am riscat să scriu în ultimul alineat din **Observator cultural**: „o improvizaţie ţîrcovnicească de mîntuială". Ca să merg pînă la capăt, sînt cu atît mai îngrijorat cu cît V-am ascultat la Radio România Cultural, *în direct*, Binecuvîntarea rostită la sfinţirea, cu vreo două-trei luni în urmă, a noii catedrale de la Slobozia. M-aţi îngrijorat, fiindcă ne dădeaţi atunci asigurări că, aşa cum Biserica a dispus de *arhitecţii Săi* ca să înalţe cu succes catedrala de la Slobozia, va putea face acelaşi lucru pentru Catedrala Patriarhală din Bucureşti! Adică, prea laic vorbind eu, mă sperie perspectiva unei lucrări de serviciu, cum se concretizează în ilustraţia la Pastorală, care ilustraţie nu poartă nici o semnătură. Iar la Slobozia n-aţi pomenit nici un nume de arhitect, ca şi cum s-ar fi lucrat cu anonimi. Dincolo de acest aspect, pe care îmi îngădui a nu-l socoti neglijabil, nici de însemnătate secundară, chiar ca simplă imagine virtuală sau schiţă preliminară a unui proiect, care n-a rezultat dintr-un concurs deschis, „ilustraţia" mi se pare inacceptabilă, inadecvată şi greşită încă din punctul de plecare şi prin termenii de referinţă. Mi s-a spus din surse autorizate că modelul improvizaţiei impuse fără concurs public ar fi Biserica Domnească din Tîrgovişte. Dar, ţinînd cont de ambientul Parcului Carol şi mai ales de dubla perspectivă vizuală aparte din care va fi abordată catedrala de pe colină, atît din planul mult coborît al Mormîntului Soldatului Necunoscut, cît şi invers, din unghiul strîns al celor care o vor accesa dinspre Calea Şerban Vodă, eventualul model s-ar cere să fie complet diferit. Ca ipoteze minimale de discuţie pentru cei mai dotaţi, mai competenţi şi abilitaţi în materie, avansez de pildă părerea că ar fi de preferat, ca soluţie vizuală funcţională în context, situarea turlelor Catedralei în acelaşi plan, indiferent de variaţia dimensionalităţilor, modelul putînd fi bisericile din Maramureş şi unele din nordul Moldovei, care valorifică şi „concurează" eminent condiţiile impuse de relief şi de natura înconjurătoare.

Unul dintre factorii care cred că descalifică nefericita schiţă este aglomerarea a nu mai puţin de cinci turle pe acoperămîntul edificiului, dintre care una centrală, sever tutelară, iar celelalte patru net dominate în planuri diferite, inutil repetitive. Sînt apoi deprimante disparităţile şi banalitatea tratării corpurilor componente ale construcţiei, înstrăinarea turlelor faţă de trupul înfăţişat la rîndu-i greoi, planturos şi haotic al sfîntului lăcaş, mult sub nivelul unui reper apropiat şi recent, cum este silueta zveltă şi unitară a bisericii de la Cimitirul Eroilor Revoluţiei, construite în ultimii ani. Nici o clipă nu par să se fi gîndit arhitecţii anonimi sau oarecare – cer iertare! – lăudaţi anticipativ la Slobozia, nu par să se fi gîndit sau să fi simţit ceva din partea contextului vegetal provocator, dar şi inspirator, ca să iasă din categoria prestaţiilor provinciale, altfel decît printr-un surplus de solemnitate anostă şi vetustă (dar de unde „inspiraţie", dacă or fi nişte artizani de serviciu, protejaţi de orgolii *pro domo*, care nu s-ar cuveni să funcţioneze într-o Casă a Domnului atît de înaltă?!). Unde sînt formele sublimate, inedite, surprinzătoare, revelatorii, care dau bunăoară dumnezeieştilor ziduri ale bisericilor bucovinene sfinţenia catapetesmelor?! Desigur, nu prin preluări sau prin simple echivalenţe ale picturilor exterioare, ci prin alte mijloace, alte materiale şi alte tehnici, dar obligatorii unei biserici naţionale care urmează să strălucească performant într-un vast parc, prin volumetrii expresive, în aşa fel încît, privind noua ctitorie, să poţi spune ce scria în cărţile şcolarizării mele primare despre biserica mitică de la Curtea de Argeş şi despre „Trei Ierarhi" din Iaşi: „La soare te poţi uita, dar la Dînsa ba!".

Îmi stau la îndemînă şi alte, la rîndu-mi, poate, de neiertat *improvizaţii*, privind coperta a treia a Pastoralei Pascale. Dar, dacă mi-aţi îngădui să revin la textul acesteia, aş mai avea şi alte observaţii laice, însă nu profane. Fiindcă v-am „citit" şi din interiorul „templului", la unele predici duminicale şi la alte sfinte prilejuri, încîntat fiind de atenţia pe care o acordaţi virtuţilor literare ale unor texte sacre şi bucuros să vă văd împuternicit de Domnul să insuflaţi binecredincioşilor capacitatea de a sesiza „jocul secund" uneori paradoxal al Sfintelor Scripturi şi al ceremonialelor aferente, cum aţi izbutit memorabil la ultimul Prohod. Aş observa astfel,

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro
Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

Seria "*Cambridge Companion*" >>Cambridge University Press>>

resurse esenţiale în cunoaşterea şi aprofundarea marilor

nume ale istoriei spirituale şi culturale universale >>

monografii complete, bibliografii actualizate

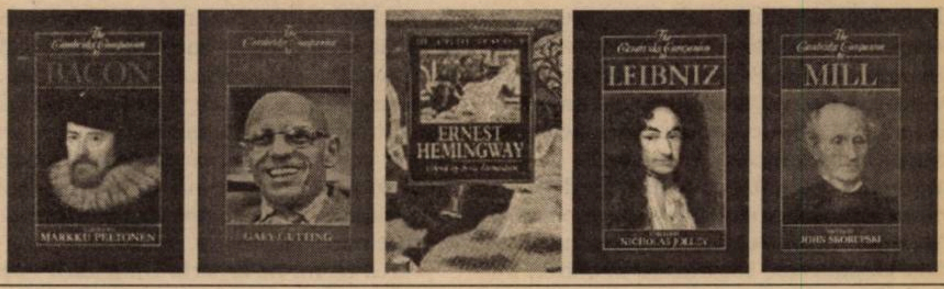
The Cambridge Companion to
BACON
MARKKU PELTONEN
The Cambridge Companion to
GARY GUTTING
ERNEST HEMINGWAY
The Cambridge Companion to
LEIBNIZ
NICHOLAS JOLLEY
The Cambridge Companion to
MILL
JOHN SKORUPSKI

Radio România Cultural,

post al Societăţii Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	

	MHz	kHz
P. Neamţ	103,1	
Petroşani	89,5	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

dul populaţiei. Avînd în vedere neutralitatea confesională a sferei publice specifică laicităţii, nu ar fi trebuit să aibă loc nici un ritual al nici unui cult religios în jurul obiectivelor cu caracter public, iar credinţa în Dumnezeu nu ar trebui invocată în nici o campanie electorală de nici un candidat.

Din nefericire, foarte mulţi politicieni (de toate orientările) au invocat credinţa lor în Dumnezeu în scop electoral, au tolerat dacă nu chiar au contribuit la aducerea soborului de preoţi în jurul obiectivelor cu caracter public, iar în 1998 Parlamentul a votat predarea religiei în spirit confesional în instituţiile publice de învăţămînt neteologige, ceea ce este o abatere de la neutralitatea învăţămîntului public specifică laicităţii.

În altă ordine de idei, într-un stat laic, o biserică (fie ea şi majoritară) este o instituţie privată, are aceeaşi obligaţie de a respecta legile ca orice altă instituţie şi nu este „mai egală" decît alţii. În ciuda acestor aspecte, Biserica Ortodoxă Română a obţinut privilegiul nepublicării listelor cu preoţii care au colaborat cu Securitatea.

De asemenea, în loc să-şi facă curat în propria ogradă, Biserica Ortodoxă Română a dat vina pentru diminuarea numărului de credincioşi pe alte culte. Să ne amintim în acest sens de demonstraţia din 1996 împotriva ţinerii congresului Martorilor lui Iehova la Bucureşti şi de tonul alarmist şi psihotic al afişelor care îndemnau credincioşii să participe la această manifestaţie.

Nu de puţine ori preoţii din mediul rural au tratat satul unde aveau parohia ca pe o proprietate a lor, chemînd lumea la manifestaţii agresive împotriva construirii în localitate de lăcaşuri ale altor culte. De multe ori neoprotestanţii au fost bătuţi (vezi episodul de la Ruginoasa din 1997). La fel de grav ca evenimentele menţionate mai sus este faptul că nu au existat la nivelul ierarhic superior al Bisericii Ortodoxe Române luări de poziţie (făcute publice) care să dezaprobe astfel de comportamente. (Şi tăcerea este un răspuns?)

După 1989, învăţămîntul ar fi trebuit să fie unul laic. Un astfel de învăţămînt consideră problema credinţei sau a non-credinţei în existenţa lui Dumnezeu, ca şi problema apartenenţei confesioanale, ca ţinînd de opţiunea fiecăruia. În consecinţă, un astfel de învăţămînt pleacă de la premisa că nu este ceva rău în sine nici a crede şi nici a nu crede în Dumnezeu. Învăţămîntul laic nu are ca obiectiv a-l educa pe elev să creadă sau să fie ateu, ci doar să-l informeze (folosind numai judecăţi, de fapt lăsînd, spre deosebire de învăţămîntul ateist sau de învăţămîntul practicat în România după decembrie 1989, libertatea fiecărui elev să emită propriile lui judecăţi de valoare) în privinţa fenomenului religios, asupra mentalităţilor care sînt induse de către diverse religii, asupra ateismului, agnosticismului sau a deismului.

Pentru a fi atinse obiectivele amintite mai sus este necesară predarea unor cursuri cum ar fi „istoria religiilor" şi „filozofia religiilor", care tratează fenomenul religios ca obiect de investigaţie teoretică (existenţa acestor cursuri constituie diferenţa dintre un învăţămînt laic şi unul ateist). Aceste cursuri pot fi predate de către profesori din catedra de ştiinţe socio-umane, nefiind nicidecum necesară înfiinţarea unei catedre de religie, înfiinţare ce este incompatibilă cu neutralitatea confesională a spaţiului public. O altă încălcare a acestei neutralităţi o constituie predarea religiei în spirit confesional.

Din nefericire, s-a trecut de la învăţămîntul ateist de dinainte de 1989 la o formă de învăţămînt ce include predarea religiei în spirit confesional. Înainte de 1989, educaţia ateistă era unul din scopurile acestui învăţămînt. Nici nu se punea pe atunci problema existenţei unor cursuri de „istoria religiilor" şi de „filozofie a religiilor". Elevul era învăţat că a fi ateu este bine, iar a crede în existenţa lui Dumnezeu este rău.

După 1989 lucrurile s-au schimbat, educaţia religioasă devenind unul din obiectivele învăţămîntului. Elevul este acum învăţat că este bine să creadă în Dumnezeu şi în dogmele cultului din care „face" parte (fie prin arborele genealogic, fie prin convertire) şi că este rău să fie ateu. S-au înfiinţat catedre de religie, care au uneori în componenţa lor clerici, iar religia este predată în spirit confesional, orele de religie incluzînd practicarea unor ritualuri.

În aparenţă cele două tipuri de învăţămînt nu au nimic în comun. Totuşi, la o analiză mai atentă se poate observa că atît învăţămîntul de dinainte de1989 cît şi învăţămîntul actual fac greşeala de a considera unele probleme ce ţin de opţiune (cum este problema credinţei sau non-credinţei în existenţa lui Dumnezeu sau problema apartenenţei confesionale) drept nişte probleme de educaţie.

Avînd în vedere problemele invocate mai sus, cred că va mai curge multă apă pe Dîmboviţa pînă la integrarea noastră (nu doar formală, ci şi în ceea ce priveşte mentalităţile) în U.E.

Bogdan STĂNOIU
Bucureşti

în textul Preafericirii Voastre, unele deschideri poate salvatoare în stările de criză pe care le traversăm, împreună cu Biserica, privind Biserica şi credinţa. Nu-mi dau seama dacă am „citit“ corect, încă în varianta prescurtată din presă, textul Pastoralei, dar am avut impresia că aţi nuanţat binefăcător pledoaria pentru Catedrala Patriarhală, făcînd o discretă distincţie între denumirea istorică (a „Mîntuirii Neamului“) şi o denumire ce s-ar restrînge la cea a hramului dublu: Înălţarea Domnului – Sfîntul Apostol Andrei. În aceeaşi ordine de idei, am fost fericit din nou să văd cît de binecuvîntat alese Vă sînt opţiunile, avînd de-a dreapta şi de-a stînga, la slujba Învierii din acest an, ca şi în alte dăţi, pe Preasfinţii Episcopi Vicari Patriarhali Sebastian Ilfoveanul şi Ambrozie Sinaitul, pe care, cu deformaţiile mele profesionale în materie de diagnoză şi ierarhizări, l-aş plasa, poate chiar de departe, în fruntea celor cinci Preasfinţi din preajma Preafericirii Voastre. Prin harul lor autentic, vădit cu smerenie cuceritoare în oficieri individuale, ei sînt străini de ticurile mecanice, de sintagmele, accentele şi gesturile redundante, repetate de un altul, privilegiat prin funcţie. Oare nu s-ar putea ca primii să fie cei ce Vă reprezintă în unele comunicări dificile cu „laicatul“, cu presa, cu elitele intelectuale şi artistice, consacrate sau în formare, de mare preţ valoric, dar întrucîtva tributare ateismului rezidual şi înregimentării în cîte o „uniune“ sau „asociaţie“ ale căror grupuscule conducătoare sau activiste le fac uneori greu permeabile la credinţă? E comunicarea atît de deficientă, ca să nu zic inexistentă, la care se referea nu demult un Andrei Pleşu în **Dilema veche**, cu referire la „disputa confuză“ asupra Catedralei, „confuzie“ de care mi se pare că sînt responsabili atît unii adepţi, cît şi adversarii. Şi n-ar fi în discuţie doar acele „comunicate“ stereotipe, formulate funcţionăreşte în numele Patriarhiei, ci şi prezumţia că din partea acesteia nu se cuvin transmise decît mesaje impersonale, fără implicarea individuală a unor înalţi ierarhi sau a unor preoţi apţi să pună în lucru alt limbaj şi arguţii inedite, cu adresă precisă şi contraargumente la obiect, flexibile şi imaginative, într-un dialog fluent, singurul care cred că poate sparge izolarea şi învinge zidul despărţitor.

Cred că nu ne-ar ierta Dumnezeu dacă nu am lua act de această stare de fapt şi dacă ne-am lăsa în seama unei suficienţe pe care numai Preafericirea Voastră ar putea găsi cuvintele cele mai potrivite spre a o repudia cum se cuvine, în numele „năzuinţei sfinte“. În acest sens, recentul „manifest“ de sprijin pentru Catedrală şi pentru amplasamentul ei legitim, cu multe semnături în coadă, dar cu prea puţine demne de „năzuinţa sfîntă“, l-aş socoti mai degrabă un miraj înşelător, tarat tocmai de sus-zisa suficienţă. Dovadă că semnatarii şi, înaintea lor, autorii textului nu par să-şi fi pus în nici un fel problema calităţii proiectului Catedralei şi a modalităţilor de a o asigura la nivelul cuvenit, ceea ce-i subclasează în raport cu adversarii care mizează în ultimă instanţă exact pe deficienţe şi erori în acest plan, în care cred că Patriarhia are partea sa de vină. Faptul să susţinătorii de ocazie, cu „puţini chemaţi“ printre ei, şi-au ilustrat textul tipărit în presă cu schiţa de proiect pe care nici n-o iau în discuţie îi discreditează suplimentar ca virtuali parteneri într-un dialog la care ei nici nu se gîndesc, dincolo de un gest demonstrativ, pe care n-ar fi cazul să se conteze prea mult. Este un partizanat săritor în contra-partidă servilă, neproductiv şi de jalnică filiaţie prin tonalitate. Nu sînt de mirare, faţă de această ţinută a textului şi faţă de profilul transparent al colectorului, puţinătatea semnăturilor prestigioase şi frecvenţa celor compromiţătoare, pe care le simt alarmante, jignindu-mi credinţa şi propria-mi implicare în această „dispută“.

În fine, Vă spun toate acestea fiindcă mi-a fost dat să trăiesc personal şi momente grele în unele „confruntări“ directe sau indirecte cu cîte un reprezentant al clerului ortodox şi cu – iarăşi: iertare! – lungile bărbi ale unora dintre ei, bărbi din care mireni de altfel bineintenţionaţi fac „un cal de bătaie“, în timp ce sussemnatul mă gîndesc, ca şi ei, la eventualitatea unei reforme şi în cadrul Bisericii Ortodoxe, simetrică unui „Vatican 2“, care nu ştiu dacă ar putea viza însuşi textul şi ceremonialul liturgic. Mi s-a întîmplat în particular, dar nu „între patru ochi“, ci „între opt“, să nu pot distinge între un discurs de aiurea, antiamerican şi antioccidental, taliban sau fundamentalist, şi imprecaţiile absolut locale ale unui paroh ortodox în funcţie, încît nu prea m-am mirat cînd unicul partid de la care se revendicau unii preoţi afectaţi de hotărîrea Sfîntului Sinod privind incompatibilitatea cu aspiraţiile electorale politice era un partid care uzurpă demonic denumirea cea mai scumpă „binecredinciosului popor român de pretutindeni“.

Nu ştiu – iată cît de mult mă repet, dar nu vreau să mă autocenzurez – cum aş putea încheia altfel decît răspunzînd încă o dată preafericitelor Voastre vestiri: – *Adevărat a înviat!* şi – *Adevărat s-a-nălţat!*

Bîrna din ochiul românului

FLORIN LOBONŢ

În sfîrşit, redacţia **României literare** a pus numerele 14 şi 15 ale revistei *online* şi am avut privilegiul întristător de a citi cronica lui Tudorel Urian, publicată în numărul 14, **Îndreptar de corectitudine politică** la **Neam, Popor sau Naţiune? Despre identităţile politice europene** (Editura Curtea Veche, 2003). Să spun că poate a scris-o în pripă, după o lectură tot atît de grăbită şi de superficială a cărţii, ar însemna să-i caut scuze pe care poziţia lui la o revistă culturală atît de prestigioasă nu i le îngăduie. Mai degrabă aş spune lucrurilor pe nume: cronica e rizibilă. Penibilul ei nu face decît să-mi confirme constatarea privind perpetuarea *sine die* a nivelului lăutăresc la care prea mulţi aparţinători la intelighenţia noastră „mainstream“ continuă să se pricepă la toate şi să le judece sentenţios fără a spune, adesea, în fond, nimic. Ba nu, în fapt, asemenea comentarii spun multe, însă neintenţionat, despre înclinaţiile „patriotic-revoltate“ ale influenţilor „împărţitori de dreptate“ din lumea literelor, pe care, voit sau nu, au amestecat-o în nedesluşita (lor) măsură cu lumea politică reală.

Mă feresc să intru în detalii – care, oricum, n-ar putea aduce nimic în plus faţă de replica la obiect dată de Victor Neumann cronicii mai sus-amintite şi publicate în numărul 221 al **Observatorului cultural** – dat fiind că vreau să rămîn la nivelul – ingrat – al unor observaţii generale, aplicabile, din nefericire, multor manifestări anacronice (discutate şi în cartea **Neam, Popor sau Naţiune?**) din perimetrul culturii politice româneşti, ce se încăpăţînează să persiste printre literele de la noi.

Tot voit sau nu, cronicarul de la **România literară** ignoră faptul că tocmai unul din mesajele care transpar în lucrarea abia „analizată“ (dacă nu „cenzurată“) deplînge amalgamarea vulgarizatoare a istoriei şi politicii; asta îl şi face să-i ceară autorului, imperativ aproape, soluţii concrete de aplicare a inter- şi transculturalităţii la viaţa socio-politică reală. În umila-mi opinie, rolul filozofului (ori al filozofului-istoric, singurul complet, dacă ar fi să-i urmăm, printre alţii, pe Croce, Collingwood ori Toynbee) în cetate nu este acesta; domnul Urian nu înţelege că nici mari gînditori precum Platon, Augustin, Morus, Campanella sau Rousseau ori atîtea alte spirite mai puţin utopice – printre care se numără şi cel al prietenului meu Victor Neumann – preocupate de optimizarea existenţei omului ca *zoon politikon* nu şi-au asumat (în ciuda unor superficiale aparenţe) ingineria social-politică (nemijlocită). Mi-e şi jenă să enunţ truismul elementar că aceasta e o „techne“ ce ţine de alte profesii, mult mai aplicate, ca orice meşteşug. Una e să discuţi lucrurile la modul teoretic, la nivelul principiilor care constituie modelele ideale (pur raţionale, ori ideal-tipice, în limbaj max-weberian), şi alta e aplicarea lor, asimptotică, la realităţi relativizante cum e lumea socioumanului. Confuzii primitive, şi ele deplînse, măcar în subtext, în **Neam, Popor sau Naţiune?**.

Cît despre „durerea cea mare“ a cronicarului, şi anume insistenţa critică şi „unilaterală“ doar asupra culturii politice a românilor, nu pot să spun decît că, grăbit, fie nu a înţeles cărei entităţi (colective) lingvistice i se adresează cartea, fie nu a citit şi alte studii ale lui Victor Neumann, printre care cele din **Ideologie şi fantasmagorie** (unde se găsesc din plin analize critice şi la adresa altor universuri de discurs politico-etnico-lingvistic), fie şi una, şi alta. Cantitativ, da, cartea critică cu precădere discursul identitar românesc (dar se referă pe acelaşi ton şi la altele, în care spaţiul est- şi central-european abundă, însă a căror importanţă este evident secundă, contextuală, în economia lucrării), şi pe bună dreptate, avînd în vedere restanţele noastre serioase în problema confruntării cu trecutul – lucru care îl ingrijorează pe autor mai mult (şi cît de legitim!) decît neajunsurile similare din alte părţi, oricît de principial ar discuta (ca istoric, consecvent, al ideilor) asemenea probleme. Mi-e teamă că domnul Urian crede că invocarea (neapărat egală cantitativ) a altor exclusivisme etnocentriste, pe care o „legitimează“ drept „corectitudine politică“ (concept-instrument devenit de mult un abuz), aduce cu sine o salutară disipare a vinei, capabilă a ne face, ca „neam“, mai frumoşi...

Iar cînd îl numeşte pe Victor Neumann „istoric timişorean“ – pe fondul ironiei transparente total neinspirate cu care şi-a încărcat titlul cronicii – recenzorul îmi pare de-a dreptul arogant (e posibil şi sper să mă înşel) prin deriziunea superioară a „patronării“ centraliste (cît de des ne e dat să întîlnim sintagme de genul „istoric bucureştean“?) în raport cu „periferia“, ca „argument“ în favoarea unei atitudini pe care anglofonii o numesc *dismissive*. O asemenea proiecţie geografică în care depărtarea de „epicentru“ pare a fi direct proporţională cu o suspectă diluare a românităţii şi a loialităţii faţă de statul condus de la Bucureşti îmi deşteaptă amintiri negre despre un 1990 în care Banatul (cu impuritatea lui etnică) era acuzat, grotesc, de la centru, de tentative anti-româneşti, secesioniste; prin „purismul“ clişeelor ei, această „trimitere“ la „locul său“ – îndepărtat, desigur – pare a multiplica la nesfîrşit una dintre numeroasele faţete ale stagnării noastre.

În fine, exegetul impută „limbajul savant“, pe care îl socoteşte greoi pentru un anumit public, căruia cartea ar trebui, pesemne, să i se adreseze. Nimic mai de neînţeles şi mai hilar, mai cu seamă cînd vine din partea unui critic îndeobşte inspirat atunci cînd se limtează la cadrul competenţelor sale. În primul rînd, intelighenţia română – la care se adaugă metamorfica şi totodată conservatoarea noastră clasă politică –, căreia, evident, i se adresează cartea, nu e nici pe departe avizată, cum insinuează domnul Urian; în al doilea rînd, publicul pe care domnia sa îl are în vedere, cel care cîntă „noi sîntem români“, admiră băncile vopsite tricolor ş.a.m.d., oricum nu citeşte şi nu va citi asemenea literatură.

În aceste condiţii, nu văd unde un text îngrijit precum cel din **Neam, Popor sau Naţiune?** – care nu face decît să respecte rigorile unui limbaj şi aparat conceptual adecvate istoriei intelectuale şi conceptuale şi filozofiei politice – e greu inteligibil. Poate că impresia asta e doar rezultatul coliziunii dintre o asemenea scriitură şi lăutarismul nivelului la care alţii „dezbat“ şi „rezolvă“ atare probleme. Fiindcă la acest nivel (caracterizat printr-un amestec indigest de diletantism şi nemărginită vanitate) toate „se rezolvă“, în vreme ce Victor Neumann doar deschide (semnalează) probleme şi ridică, critic, semne de întrebare (raportîndu-se la principii si modele teoretice, desigur); întreprindere lăudabilă, cu multe idei bune, zice, cunoscător (căci lasă să se înţeleagă că este deja la curent cu ele) de la înălţimea corectitudinii (sale) politice cronicarul de la **România literară**, dar nici pe departe suficientă. Ba mai rău, ea e părtinitoare, antiromânească chiar – cînd de fapt patriotismul şi critica (aproape multilaterală, fiindcă i-ar lăsa pe mult-încercaţii români în pace) ar trebui să răsune chemător la urechile celor care, aşezaţi pe băncile tricolore, ar fi receptat şi „înţeles“ **Neam, Popor sau Naţiune?** ca pe un nou panegiric naţional de citit cu plăcere, încă o carte-şlagăr croită exact pe gustul lor. În loc de aşa ceva, cititorul întîlneşte în carte probleme actuale arzătoare din sfera culturii politice abordate concis prin intermediul istoriei intelectual-conceptuale. Aceasta din urmă este angrenată convingător în examinarea devenirii şi avatarurilor semantice ale ideilor alese spre discuţie şi a rolului mesajelor şi conceptelor subiacente şi contribuie nu doar la descifrarea trecutului, dar şi la clarificarea sensurilor prezente ale rezultantelor lor în planul vieţii şi ideologiilor social-politice. Însă pentru o analiză şi remarci de detaliu privind lucrarea îmi rezerv privilegiul unei recenzii propriu-zise.

Cît despre receptivitatea distinsului formator de opinii culturale (şi, posibil, a unor coechipieri ai domniei sale) la sugestiile corective (contra neglijenţei şi superficialităţii) pe care i le adresează autorul cărţii în replica **Despre impresii şi răfuieli interetnice imaginare**, simplul refuz al **României literare** de a o publica spune, cred, totul.

Sper din tot sufetul că Victor Neumann va reuşi să transforme sentenţiozitatea şi mesajele involuntare ale unor astfel de atitudini într-un un motiv suplimentar de a continua, cu neschimbat aplomb, studiile atît de necesare consacrate unor asemenea teme.

Edinburgh, 21 mai 2004

TRITONIC Tel./fax: 021.242.54.09; e-mail: tritonic@fx.ro; www.tritonic.ro; www.jurnalism.ro

Ana-Maria Bărbulescu

INGROUP vs OUTGROUP în IMAGINARUL BIBLIC

Colecția SOCIOLOGIE

Analiza Vechiului și Noului Testament, din perspectiva reconstituirii imaginilor asociate ingrupului, respectiv outgrupului, pe care o propune Ana-Maria Bărbulescu are, în cultura română, un onorant antecedent recent și paradoxal, în același timp, și vorbim despre ediția Bibliei îngrijită de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscop al Clujului. Este mai mult decât spectaculoasă coincidența unor răspunsuri pe care Ana-Maria Bărbulescu, cu instrumentele sociologului, și Bartolomeu Valeriu Anania, cu destoinicia teologului luminat, le obțin prin analiza sistemică a textului biblic.

Preț librărie: 140.000 lei ➘ Preț editură: 120.000 lei

Scrisoare deschisă Domnului Nicolae Manolescu

Dragă Domnule Nicolae Manolescu,

Vă mulţumesc pentru cele cîteva rînduri pe care cu generozitate mi le-aţi consacrat în **România literară** Nr. 19 a.c., p. 32; deşi spuneţi că de mult nu mai daţi nici o atenţie celor scrise de mine, iată că totuşi v-aţi ostenit cu lectura **Scrisorii 29** din **Timpul** ieşean! Fireşte, nici eu nu vă mai citesc de mult, ceea ce nu înseamnă că n-am comunica în felul acesta între noi, ba chiar o facem foarte bine; este exact ceea ce numesc *arta necitirii avizate*, în care, desigur, rămîneţi un maestru; ea explică de asemenea, fără doar şi poate, cum, fără să acordaţi vreo atenţie scrisorilor mele din **Timpul**, aţi remarcat cu toate astea „bila neagră ca smoala fierbinte“ pe care aş pune-o în ele; trebuie să vă mărturisesc, dragă Domnule Manolescu, că modelul meu în această privinţă, de nedepăşit ca atare, nu este altul decît colaboratorul Dvs., Mircea Mihăieş – bănuiesc că bilei lui negre îi acordaţi oarecare atenţie însă, din moment ce-i găzduiţi de cîţiva ani buni discursul monocord în pagina 2 a periodicului condus de Dvs., semn şi că opiniile sale nu intră în contradicţie cu ale Dvs. (dar, din motive care acum nu contează, Dvs. preferaţi să vă exprimaţi opiniile mai clare *indirect...*).

În ce priveşte eroarea pe care mi-o imputaţi, de a vă fi crezut prezidenţiabil în 1992 şi nu în 1996, o datorez **Jurnalului** Monicăi Lovinescu pe 1990-1993 (Editura Humanitas, 2003), care nota *în martie 1992*: „Sîmbătă seara, la noi, Manolescu cu Mihnea, care l-a adus pe trei-patru zile pentru lansare (sau re-lansare) la Paris. [...] Prezidenţiabil desigur – şi cel mai bun candidat pe care l-ar putea prezenta opoziţia...“ etc. (p. 227). Să înţeleg aşadar că-i aplicaţi o corecţie *indirectă* Monicăi Lovinescu în acest punct? Oricum ar fi, este evident că, menţionînd anul 1992, nu mă gîndeam la Llosa şi cu atît mai puţin la a vă compara cu el, pentru că, dacă vă amintiţi, vorbeam de pretenţiile *criticilor literari* de a accede la preşedinţia unei ţări, nu de ale *romancierilor*, la care datele problemei se schimbă; aşa de pildă, un Breban care ar candida la postul suprem din stat mi s-ar părea mult mai firesc în acest rol, nu credeţi?

Dar nu cu aceste detalii îmi permit să vă deranjez; ceea ce mă nedumereşte în rîndurile semnate imperial cu iniţiale de Dvs. este observaţia că „elucubraţiile“ mele epistolare îmi ţin loc de „operă literară“; desluşesc aici un soi de reproş, sub o judecată ce se voieşte strivitoare şi care nu e prima dată cînd îmi este trimisă dinspre revista Dvs. V-aş fi recunoscător prin urmare dacă mi-aţi preciza cînd v-am promis eu vreo „operă literară“, Dvs. sau oricui altcuiva de la **România literară** ori de aiurea, fiindcă se pare că mă socotiţi dator cu aşa ceva şi-mi sancţionaţi „abaterile“ de la calea care duce la achitarea prezumtivei mele datorii. Şi-apoi, ce înţelegeţi prin „operă“? Un anumit număr de cărţi? Cam cîte? Urmuz, bunăoară, are „operă“? Şi dacă nu cantitatea contează aici, poate o anumită calitate a scrisului? Pe care cine o stabileşte şi cum? Iar cei care o stabilesc, cumva, trebuie să aibă şi ei „operă“? E dincolo de orice dubiu, de exemplu, că Dvs. vă socotiţi a avea „operă“, nu? Deşi poate că ar fi mai bine să aşteptăm să vă încheiaţi activitatea didactică spre a fi siguri că nu vă vor uita cititorii... Atunci oare persistenţa în timp decide „opera“? Dar n-ar însemna asta că numai „clasicii“ au propriu-zis una? Iar pe clasici cine-i selectează ca atare? Manualele şcolare de genul acelora scoase şi de Dvs.? Nu vi se pare cam apăsătoare această sarcină multiplă, de a-i departaja pe cei cu „operă“ de cei fără şi de a-i clasiciza pe unii în detrimentul altora, mai ales că, în tot acest timp, vă îndeletniciţi şi cu politica, învăţămîntul, gazetăria etc.?

În fine, nu vreau să vă plictisesc prea mult; v-aş rămîne îndatorat dacă mi-aţi lămuri măcar o parte din întrebările de mai sus; alte discuţii este inutil să purtăm, cîtă vreme nu vă decideţi să treceţi cu adevărat la subiectul scrisorilor mele, încetînd să-mi replicaţi sistematic alături – că, bunăoară, aş refuza să mă... mut (cf. **România literară** Nr. 4/2003, p. 32; oare aveţi o vocaţie neştiută de funcţionar la Spaţiul locativ?) etc.

Cu cele mai alese simţăminte,

„...un oarecare
Dan Petrescu,
veleitar întru ale prozei
(epistolare)“
(cf. **România literară**
Nr. 20 a.c., p. 32)

P.S. Înţeleg că mă ameninţaţi cu tribunalul pentru finalul **Scrisorii 29**, unde cred că spun destul de limpede că „ne lipsesc probe mai solide“ pentru povestirea pe care o narez despre Dvs. şi pe care, tocmai de aceea, o las explicit „sub beneficiu de inventar“; dar Dvs. reclamaţi „sumele şi datele“ la care PDSR v-ar fi vărsat fonduri. Aici nu-mi dau seama cine pe cine crede naiv: oare asemenea sume se dau şi se încasează cu chitanţă? Mă rog... Totuşi, dacă voiţi să obţineţi de la mine „echivalentul actualizat al mitei electorale pedeseriste“, cred că va trebui să precizaţi Dvs. o sumă, ca să ştim ce actualizăm. Dar ca să nu vă faceţi astfel de probleme, daţi-mi voie să vă spun că nu veţi obţine de la mine nici un ban, niciodată: apreciez că sursele Dvs. de venituri vă sînt arhisuficiente. Va trebui atunci să vă gîndiţi să solicitaţi, eventual, o pedeapsă cu închisoarea pentru subsemnatul, ţinînd seama în acelaşi timp că e foarte posibil şi să scap într-o bună zi din închisoare, după o perioadă de odihnă la care m-aş deda bucuros de dragul de a vă „repera“ onoarea...

Acelaşi

Radio Total 96.9 FM

Polemici cu petrol, **Academia Caţavencu** şi Fundaţia „Anonimul“

În ultimele două săptămîni, în presa cotidiană s-a declanşat o polemică dură în jurul grupului de firme Rompetrol, condus de Dinu Patriciu. Ziarul **Adevărul** a dezvăluit faptul că Parchetul Naţional Anticorupţie a fost sesizat de către Comitetul Naţional de Prevenire şi Combatere a Spălării Banilor (ONPCSB), care a anchetat cazul, ajungînd la concluzia că e vorba despre ample operaţiuni de spălare de bani realizate prin firmele grupului Rompetrol. Conform anchetei ONPCSB, persoanele care s-ar face vinovate de atari fraude ar fi Dan Costache (Dinu) Patriciu, Sorin Marin şi Mihaela Rodica Marin. Sumele rulate ar fi de multe zeci de milioane de dolari. Au urmat reacţiile celor incriminaţi şi explicaţii oferite de cotidianul **Ziua**, care a susţinut că la mijloc sînt interese legate de privatizarea Petrom, că raportul ONPCSB ar fi fost realizat la... Palatul Cotroceni ş.a.m.d. Cazul a luat deja – aşadar – o turnură rocambolescă.

De ce reţinem ştirea într-o revistă culturală? Pentru că printre persoanele juridice implicate în transferurile de bani suspectate de către ONPCSB este implicată şi Fundaţia „Anonimul“, patronată de Sorin Marin, devenită foarte cunoscută, de mai bine de un an şi jumătate, ca principal sponsor autohton al... artelor! Fundaţia patronează Clubul Prometheus, finanţînd şi găzduind numeroase evenimente culturale, spectacole, festivaluri, concursuri creative, premii, acestora din urmă alocîndu-li-se cuantumuri foarte mari, mult peste ceea ce se acordă în mod obişnuit la noi în materie. Citînd din dosarul înaintat de ONPCSB către PNA, cotidianul **Adevărul** a dezvăluit că printre transferurile de bani operate de către Fundaţia „Anonimul“ s-au aflat sume între 1,3 şi 2,1 miliarde de lei virate în conturile personale a cinci membri fondatori şi acţionari ai **Academiei Caţavencu**, şi anume Doru Buşcu, Cornel Ivanciuc, Liviu Mihaiu, Ioan T. Morar şi Mircea Toma. În replică, întregul „Senat“ al **Academiei Caţavencu** a explicat într-un comunicat de presă că în cauză a fost o tranzacţie legală, o vînzare de acţiuni către Fundaţia Anonimul.

Dincolo de aceste detalii şi în aşteptarea clarificărilor pe care le va putea aduce ancheta PNA, ar fi de sesizat asemănările dintre – pe de o parte – acest „caz“ Rompetrol, grupul de firme condus de Dinu Patriciu fiind cel mai mare datornic la bugetul de stat, cu impozite neplătite de sute de miliarde de lei, pentru care guvernul Adrian Năstase a acordat facilităţi spectaculoase, şi – pe de altă parte – „cazul“ Sorin Ovidiu Vîntu, implicat în prăbuşirea Fondului Naţional de Investiţii şi a unei Bănci. Cînd criza FNI a izbucnit, s-a aflat că Premiul de excelenţă în cultura română, decernat în cîteva ediţii, în cuantum de nici mai mult, nici mai puţin decît 25.000 de dolari, era finanţat de către S.O. Vîntu. În general, s-a vorbit destul de frecvent în ultimii ani despre diverse tentative ale actualei puteri de a-i „mitui“ pe intelectuali pe diverse căi, direct sau prin interpuşi...

Perspective: dosar tematic despre întrebare

Un sumar foarte dens şi deosebit de interesant propune cititorilor numărul 1/2004 al revistei clujene de didactică a limbii şi literaturii române **Perspective**. Dosarul tematic are în centru *întrebarea* şi funcţiile sale multiple. Eseurile teoretice **„Întrebările“ în metalimbajul analizei gramaticale** de G. G. Neamţu, **Întrebarea – obiect de studiu al logicii sau al lingvisticii?** de Alexandru-V. Mureşan, **Întrebarea şi cîteva răspunsuri** de Rodica Zane şi **Întrebări critice: cine întreabă** de Anne Simpson sînt urmate de o bogată secţiune de „experienţe“ didactice, din care am reţinut – oarecum la întîmplare – cîteva texte percutante şi sistematice: **Întrebarea – o cale importantă de acces spre textul literar** de Lenuţa Sfîrlea, **Întrebarea între interpretare şi dezbatere** de Cristina Chiprian, **Modalităţi de utilizare a întrebării în cadrul lecţiilor de literatură** de Corina Dindelegan, **Didactica in potentia (iniţierea). Întrebarea problematizantă** de Mariana Sâsâna sau **Înlocuieşte calculatorul cartea de pe noptieră?** de Ileana Ioanovici. Altfel incitante sînt textele din cadrul secţiunii **Puncte de vedere: Întrebarea în manualele şcolare** de Delia Gomboş, **Copiii spun/întreabă lucruri trăznite?** de Luminiţa Medeşan, **Eu şi Carl Rogers: reflecţii asupra predării** de Li-Te-Li, **Modelul problematologic în didactica lecturii** de Eva Szekely ş.a. Ampla anchetă iniţiată de ANPRO şi realizată de Monica Onojescu (**Ce se întîmplă cu formarea profesorilor de limba şi literatura română?**) „atacă“ teme „fierbinţi“ ale reformei curriculare (ex.: „Cum, cînd şi de ce citiţi o carte de didactică?“, „Cum aţi caracteriza domeniul actual al didacticii limbii şi literaturii române?“). Participă 25 de cadre didactice din toată ţara. Un bun interviu cu Ion Pop realizat de Simona Dordea (**O idee**) şi un **Dialog închipuit între profesor şi elev despre rolul manualului, în traducere imaginară de Dorina Kudor**, o dezbatere animată despre **ANPRO la trei ani de la înfiinţare**, informaţii şi corespondenţe „din teritoriu“ plus un grupaj de recenzii despre ultimele apariţii editoriale în domeniu completează sumarul celei mai bune reviste cu profil didactic de la noi.

dlr
didactica limbii şi literaturii române
întrebarea
PERSPECTIVE

„Cred că dezvăluirile mele au fost discrete...“

Interviu cu **Friedgard SCHULTE-THOMA**

Se ştie că există pe rol un proces intentat de administratorul moştenirii operei lui Emil Cioran, Yannik Guillou, împuternicit de Simone Boué, împotriva dvs. şi a editorului Weidle din Bonn, care a publicat romanul epistolar *Um Nichts in der Welt. Eine Liebe von Cioran* (*Pentru nimic în lume. O iubire a lui Cioran*). Care este situaţia la zi a procesului?

Procesul l-am pierdut, eu şi editorul Weidle. Dar, formal, nu editura pariziană Gallimard este cea care a intentat această acţiune juridică, ci iniţiativa i-a aparţinut lui Yannik Guillou. Fireşte, bănuiesc că Gallimard se află în spatele acestui domn Guillou. În urma deciziei judecătoreşti, opt scrisori din cartea mea au primit interdicţie să figureze în ediţia germană, aşa că tirajul a fost retras cu forţa de pe piaţă. Eu am primit dreptul să mă pot referi doar indirect la acele opt epistole, în măsura în care aş dori reeditarea romanului sau aş negocia o traducere a acestuia, indiferent de ţara în care ar urma să apară ea.

Există un editor român care va îndrăzni să rişte?

Ah, lucrurile încă nu sînt definitivate şi, oricum, casa de editură respectivă a ţinut să nu dezvălui prea multe asupra acestui proiect.

Fie, aveţi dreptate. Confidenţialitatea, mai ales în această tristă împrejurare, trebuie păstrată. Spuneţi-mi acum, vă rog..., prin publicarea acestui roman, *Pentru nimic în lume. O iubire a lui Cioran*, aţi dezvăluit anumite aspecte intime, amoroase, dar şi de ordin spiritual pe care le-aţi trăit alături de Emil Cioran în urmă cu aproape 24 de ani. Toate aceste detalii sînt în măsură să arunce o altă lumină asupra personajului real, asupra omului Cioran. Sînt aspecte în cartea dvs. care indică un ins viril, un temperament într-adevăr deosebit. Păstraţi astăzi aceeaşi imagine a moralistului, ca în urmă cu două decenii?

În mare parte, da. Dar cred că dezvăluirile mele au fost discrete şi, oricum, ele au îmbrăcat un caracter indirect, din păcate foarte mult din înţelesul lor fiind interpretat de terţi nu neapărat în direcţia păstrării adevărului. Eu m-am mulţumit să sugerez, nu să indic. Însă ceea ce contează cu adevărat în cartea mea este felul în care pot fi interpretate acele amintiri intime...

...da, aceasta e şi provocarea romanului, privitul pe gaura cheii, într-o discreţie hermeneutică...

...da, aşa este. Altfel, de ce am mai citi o carte? Cumva ca să aflăm nişte lucruri pe care le cunoaştem deja? Desigur că nu. Aspectele intime trebuie – şi asta e opinia mea cea mai adîncă – descrise sau, mai curînd, sugerate cu multă atenţie, cu mult gust, astfel încît să nu conducă la acel dezgust pe care ni-l provoacă textele de scandal, curiozitatea patologică a celebrilor *paparazzi*. Aici, în această sensibilă discreţie dezvăluitoare constau provocarea şi caracterul interesant ale scrierii mele. E tot ceea ce am urmărit.

În România există voci, printre care unele extrem de autoritare, precum e cea a domnului Gabriel Liiceanu, care au judecat foarte aspru publicarea romanului *Um Nichts in der Welt*. Criticile se refereau mai cu seamă la faptul că aţi fi urmărit să vă puneţi mai cu seamă pe dvs. în valoare, să vă sporiţi cota de notorietate dezvăluind lucruri scandaloase despre marele moralist pentru a vă împărtăşi, în acest fel, şi dvs. puţin din celebritatea cioraniană. De ce credeţi că unii critici au putut gîndi aşa, mai ales că fiecare are dreptul să aducă la cunoştinţa publicului acele detalii biografice care îl pot face mai inteligibil pe scriitor?

Da, ştiu prea bine despre ce anume este vorba. Expresia „capră metafizică“, cu care am fost „gratulată“ în România, a fost formulată de domnul Liiceanu. Dar este foarte ciudat că această întîmpinare vine taman din partea directorului Editurii Humanitas, deoarece în urmă cu ceva timp acesta a luat legătura telefonică cu editorul Weidle pentru a negocia traducerea cărţii în româneşte, fiind absolut încîntat de roman. Entuziasmul iniţial manifestat de domnul Gabriel Liiceanu este confirmat şi de altă conversaţie telefonică, pe care a avut-o cu doamna Rodica Binder pe marginea volumului **Um Nichts in der Welt**. Ulterior, după o călătorie la Paris a domnului Liiceanu, acesta şi-a schimbat radical opinia.

Dar cum vă explicaţi această modificare totală de optică: saltul de la entuziasm la dezinteres?

Nu ştiu ce să spun, pot doar să formulez o ipoteză. Este vorba despre ceea ce se vede cu ochiul liber, în urma procesului pe care l-am pierdut în Germania contra domnului Guillou, adică a Editurii Gallimard. Probabil că directorul de la Humanitas doreşte să-şi conserve bunele relaţii cu casa pariziană...

Care a fost reacţia dvs. cînd aţi aflat de expresia „capră metafizică“, destul de puţin elogioasă în ceea ce vă priveşte? Oricum, nu e tocmai cel mai gentil exerciţiu pe care un domn îl poate practica în raport cu o doamnă...

Oh, m-a amuzat nespus. Şi spun asta pentru că pînă acum nimeni nu s-a gîndit să mă caracterizeze astfel. Am rîs mult, este o formulă cu totul inedită.

Nu există oare în spatele ei o încordare machistă?

Ba da, fireşte, este evident că aşa stau lucrurile...

Şi nu v-a întristat o asemenea poziţie adoptată de un om inteligent şi civilizat?

Sînt absolut convinsă că domnul Liiceanu este un ins inteligent şi rafinat. Dar, vedeţi, există inteligenţe şi inteligenţe, unele de ordin afectiv, iar altele de ordin intelectiv. Vă las plăcerea să apreciaţi singur unde am putea încadra o reacţie de acest tip.

Vă mulţumesc.

Interviu realizat de
Valentin PROTOPOPESCU

Răşinari, 6-9 mai 2004

Xenopoliana –
4 numere pe 2003

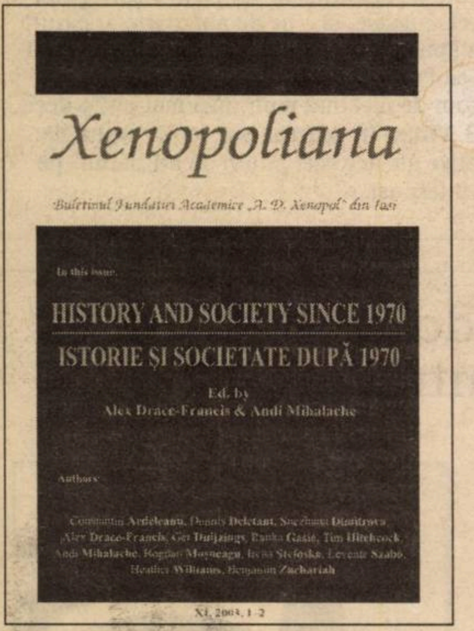

Xenopoliana

Buletinul Fundației Academice „A. D. Xenopol” din Iași

In this issue:

HISTORY AND SOCIETY SINCE 1970

ISTORIE ŞI SOCIETATE DUPĂ 1970

Ed. by
Alex Drace-Francis & Andi Mihalache

Authors:

XI, 2003, 1-2

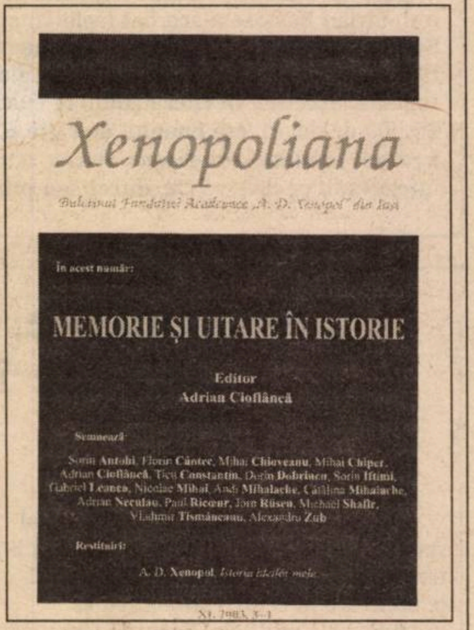

Xenopoliana

Buletinul Fundației Academice „A. D. Xenopol” din Iași

În acest număr:

MEMORIE ŞI UITARE ÎN ISTORIE

Editor
Adrian Cioflâncă

Semnează:

Sorin Antohi, Florin Cântec, Mihai Chioveanu, Mihai Chiper, Adrian Cioflâncă, Ticu Constantin, Dorin Dobrincu, Sorin Iftimi, Gabriel Leanca, Nicolae Mihai, Andi Mihalache, Cătălina Mihalache, Adrian Neculau, Paul Ricœur, Jorn Rüsen, Michael Shafir, Vladimir Tismăneanu, Alexandru Zub

Restituiri:

A. D. Xenopol, *Istoria ideilor mele*

XI, 2003, 3-4

Revista ieşeană de istorie **Xenopoliana** (Buletin al Fundaţiei Academice „A.D. Xenopol“ din Iaşi) a editat anul acesta două numere dedicate unor teme legate de istoria recentă. Ambele – caracterizate prin aceeaşi înaltă ţinută academică şi seriozitate disciplinară cu care publicaţia ne-a obişnuit încă de la apariţie. Sub titlul **History and Society since 1970** (**Istorie şi Societate după 1970**), numărul 1-2/2004 – număr special în limba engleză, editat de Alex. Drake-Francis & Andi Mihalache, cu o prefaţă a lui Denis Delletant – reuneşte comunicările prezentate în cadrul unei conferinţe internaţionale organizate anul trecut de Colegiul Noua Europă în colaborare cu Centrul de Studii Est-Europene, University College din Londra şi Consiliul Britanic din Bucureşti: studii de istorie socială şi antropologie politică sud-est europeană semnate de Ger Duijings, Bogdan Moşneagu, Constantin Ardeleanu, Snezhana Dimitrova, Ranka Gasic, Irena Stefoska, Levente Szábó, Tim Hitchcock, Benjamin Zachariach, Andi Mihalache.

Numărul 3-4/2004 (editor: Adrian Cioflîncă) are o temă amintind titlul unei lucrări de Paul Ricoeur: **Memorie şi uitare în istorie**. Filozoful francez este protagonistul unui dialog cu Sorin Antohi (**Istorie, memorie, iertare**) care, împreună cu textul introductiv al lui Alexandru Zub (**Disciplina memoriei**), deschide acest „dosar“. Eseuri şi studii substanţiale – unele chiar redutabile – cu caracter pluridisciplinar circumscriu problematica gravă a memoriei totalitarismelor: **Universul paranoic al stalinismului** de Vladimir Tismăneanu, **Manipularea cognitivă în totalitarism şi efectele sale tîrzii** de Adrian Neculau, **Memorii concurente ale fascismului în Europa postbelică** de Mihai Chioveanu, **Desfacerea ordinii istoriei – modernitate, postmodernitate, memorie** de Jorn Rusen, **Memorie şi uitare în istorie. Repere din istoriografia franceză** de Florin Cântec, **Istorie şi memorie. O abordare psihologică** de Ticu Constantin, **Negation at the top: deconstructing the Holocaust denial salad in the Romanian cucumber season** de Michael Shafir, **Communism in post-communism history textbooks. What to be remembered** de Cătălina Mihalache, **O catastrofă uitată: campania armatei române din 1916** de Dorin Dobrincu. O menţiune specială merită capitolul dedicat „strategiilor patrimoniale şi comemorative“ (cu o binevenită pledoarie a lui Andi Mihalache – **Pentru o istorie culturală a ideii de patrimoniu**). Secţiunea „Reflexe critice“ reuneşte noi comentarii atente şi competente pe marginea unor volume recent apărute de istorie politică. În cadrul secţiunii „Restitutio“ – un text confesiv aparţinîndu-i „patronului spiritual“ al revistei ieşene: **Istoria ideilor mele** de A.D. Xenopol.

O importantă donaţie

Acum cîteva luni a apărut la Milano, în Colecţia „Antipodi“ a Editurii 5 Continents, poate cel mai interesant studiu despre Medardo Rosso, precursorul sculpturii moderne, semnat de reputatul critic şi istoric de artă italian Giovanni Lista, cercetător la CNRS şi autor, între altele, al compendiului **La Scene Moderne** (care poate fi consultat şi la Institutul Francez din Bucureşti).

Medardo Rosso, Scultura e Fotografia repune în justa perspectivă contribuţia majoră a lui Medardo Rosso la dezvoltarea sculpturii secolului XX şi, de săptămîna trecută, se regăseşte la Biblioteca Universităţii Naţionale de Arte din Bucureşti, fiind o donaţie a autorului.

Fascinant, pe lîngă privilegiul de a urmări îndeaproape viaţa artistică europeană a sfîrşitului de secol XIX şi naşterea, sub elaborarea inspirată a lui Rosso, a unor lucrări-cheie pentru arta modernă (**La Ruffiana** este prima lucrare care combină o sculptură cu *ready-made*, bustul femeii surmontînd o uşă frustă de lemn), care i-au inspirat direct, între alţii, pe Dégas (faimoasa **Petite danseuse de 14 ans** cu costum real), este privilegiul de a intra în culisele raporturilor dintre artă şi putere, raporturi al căror reprezentant a fost, fără îndoială, Rodin. Deşi fără Rosso „Rodin nu ar fi realizat niciodată al său **Balzac**“, relaţia lui cu sculptorul italian este departe de a fi fost magnanimă.

Scrisă cu o deosebită pasiune, cartea pune în adevărata lor lumină rivalităţile dintre artişti, expoziţiile determinante ale epocii, scrierile criticilor obiectivi sau rodinieni, dar mai ales relevă pentru profesioniştii artelor originalitatea operei lui Medardo Rosso. „O operă în mod radical nouă, în fine emancipată de simbioza cu arhitectura... plasîndu-se în punctul de convergenţă dintre arta formei inserate în spaţiu şi artele imaginii, ca pictura şi fotografia.“

Luminiţa BATALI

NESCAFÉ
www.tiff.ro
ROMANIAN FILM PROMOTION

FESTIVALUL
INTERNAŢIONAL DE FILM
TRANSILVANIA
EDIŢIA 3, 28 MAI - 6 IUNIE, CLUJ-NAPOCA

Cu sprijinul:
MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR
CENTRUL NAŢIONAL AL CINEMATOGRAFIEI
RADEF ROMÂNIA FILM
CONSILIUL JUDEŢEAN CLUJ
PREFECTURA CLUJ
PRIMĂRIA ŞI CONSILIUL LOCAL CLUJ-NAPOCA

tvr
EVENIMENTUL ZILEI
Europa FM
CONNEX
DURACELL
HBO
Kodak Cinelabs Romania
MOL
AIR FRANCE
BRITISH COUNCIL
Asociaţia de comunicaţii prin cablu
URSUS
PRO HELVETIA
Fundaţia Culturală SINDAN

Parteneri Media:

TV5
MTV
ELLE
VIVA!
CULTURAL
Biz
BUSINESS REVIEW
SAPTE SERI
Media & Advertising
www.cinemagia.ro
Class
igloo
PORT.ro
LiterNet.ro

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna iunie 2004

Expoziţii

- 8-19 iunie, Holul Institutului – **Un C.E.A.S. cu Eugen Ionesco**, desene de Dan Cioca.
- 22-30 iunie, Holul Institutului – expoziţie Arthur Rimbaud.

Teatru

- 8 iunie, ora 19.00, la Teatrul „Nottara" – **Ionesco, Pot pourri**, spectacol al Trupei din Moncton. Regia: Andrei Zaharia. Prezentat de Michel Buruiană, Institutul Francez şi Ambasada Canadei.
- 11 iunie, ora 19.00, la Teatrul „Bulandra", Sala Izvor – **Moi Rodin**, spectacol de balet-teatru. Monolog scris de Patrick Roegiers. Interpreţi: Corina Dumitrescu şi Constantin Chiriac. Regia: Mihai Măniuţiu.
- 14 iunie, ora 19.00, la Sala ArCuB – **Farsa Enorma**, după piesa **Ubu Roi** de Alfred Jarry. Regia: Mihaela Albu.
- 15 iunie, ora 19.00, la Teatrul „Bulandra", Sala Izvor – **4.48 Psychosis** şi **Blasted**, două piese de Sarah Kane. Regia: Christian Benedetti.
- 16, 23 şi 24 iunie, ora 20.00, la Teatrul „Nottara" – **Du pain plein les poches** de Matei Vişniec. Cu: Oana Pellea şi Mihai Gruia Sandu.
- 18, 19 iunie, ora 19.00, la Teatrul Foarte Mic – **Cele trei versiuni ale vieţii**, o comedie de Yazmina Reza. Regia: Monica Teodorescu.
- 18 iunie, ora 19.30, la Teatrul „Bulandra", Sala Icoanei – **Scaunele** de Eugen Ionesco. Regia: Felix Alexa. Cu: Oana Pellea şi Răzvan Vasilescu.

Film

- 8-20 iunie, la Sala „Elvira Popescu" – Institutul propune o selecţie de 30 de filme proiectate la Festivalul Internaţional de Film **Transilvania.**
- 25 iunie, ora 19.00 – **Le Golem,** film german mut de Boese şi Wegener cu acompaniament la pian de Olivier Gillet.
- Începînd cu 26 iunie, la Sala „Elvira Popescu" – Omagiu adus lui Pierre Henri Deleau. Deschiderea va avea loc în prezenţa domnului Deleau, fondator şi animator al secţiei „Quinzaine des réalisateurs".

INSTITUT FRANÇAIS DE BUCAREST

Concerte

- 19, 20, 21 iunie – Sărbătoarea Muzicii. Zeci de concerte gratuite în aer liber în toată ţara. Invitată specială: Patricia Kaas.

Programul complet va fi disponibil la Institut şi pe *site*.

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

Teatru

Bine, mamă, toţi deodată, pe ploaie?

MIRUNA RUNCAN

Amorţeală prelungită

În Cluj, parcă de la începutul anului, toate se amînă. Şi teatrul se amînă. Un soi de ritm lînced, prevestind atmosfera electorală apatică, de zădărnicie asumată, s-a instaurat încă de prin februarie, luna alegerilor universitare în acest an... (Căci aici, cînd e vacanţă, şi traficul e mort, şi parcurile sînt goale, şi crîşmele pustii.) Cîteva festivaluri, unul de amatori, prost mediatizate, ceva muzică (Ada Milea lansîndu-şi cu audienţă în valuri nesfîrşite ediţia a doua, cu actori, a **Apolodorului** pe CD) şi alte mici evenimente, nu foarte consistente. Noroc cu filmele. Şi deodată, pe la sfîrşitul lui aprilie şi începutul lui mai, parcă în raport direct cu încălzirea vremelnică, robinetul cu producţii s-a pornit, urmat sau în simultană cu lungul sezon al nesuferitelor ploi. Selecţia de mai jos e – fireşte – profund şi voit personală, dacă nu cumva uşor demonstrativă.

Imposibilul, cu noi producţii

Lunga aşteptare a unor sponsori, care promit strepezit şi găsesc că e burghez să se şi ţină de cuvînt, şi a unor subvenţii amînate, precum şi nişte accidente ghinioniste de sănătate în echipa de actori au pus piedici ritmicităţii producţiilor Teatrului Imposibil. Astfel că, pentru jumătatea 2004 a stagiunii, Bucureştiul şi nu Clujul a beneficiat de cea dintîi premieră, **Valsul Hazardului** de Victor Heym, produs în cadrul amplei manifestări **Coup de Théâtre** a Institutului Francez. Abia începutul verii va programa şi reprezentarea în oraşul de reşedinţă. În schimb, după cîteva luni de nedorită amînare, în sfîrşit cîştigătorul programului de lecturi de anul trecut de la Diesel, **Chip de foc** de Marius von Mayenburg, a văzut lumina rampei la începutul lui mai, secondat, la abia o săptămînă, de **Duelul** lui Dumitru Crudu (menit să antreneze neobişnuita lansare, într-o curte interioară din buricul tîrgului, a nu mai puţin de trei cărţi de dramaturgie aparţinînd lui Radu Ţuculescu, Radu Macrinici şi, fireşte, Dumitru Crudu). După doar cîteva zile, Imposibilul ne bombardează cu încă un experiment spectacologic: **Eu sînt Venus**, spectacol realizat de Aristiţa Albăcan la Sala UAP de pe Strada Iuliu Maniu (cu faţa către calul lui Matei, asta vine imediat în dreapta buricului sus-menţionat). Trei premiere în două săptămîni, şi pe ploaie, iată un ritm de recuperare care merită salutat.

Chip de foc, care ar fi trebuit la origini să aibă premiera simultan cu cea de la Odeon, sprijinit pentru producţie de Centrul Cultural German din Cluj, este pus în scenă de m.chris. nedeea şi a avut primele două reprezentaţii la Sala Casei Armatei. Un spaţiu mai degrabă nefericit pentru montare, dar criza de scene de tip italian din oraş, ca şi greutăţile economice care au un cuvînt decisiv de spus cînd e vorba de închiriere au obligat la această alegere. Ca s-o luăm de la neîmpliniri la calităţi, cam în zona asta e şi necazul. Decupajul regizoral al textului operat de nedeea utilizează un soi de mişcare pulsionară între fragmentele de monolog ale Olgăi, sora/iubită a protagonistului, într-un montaj video cu sugestie de interviu poliţienesc ori psihiatric, şi scenele dinamice aparţinînd planului intrigii propriu-zise. Ideea e în sine şi fertilă (fiindcă induce în spectator un soi de recitire memorială, din perspectiva Olgăi, asupra cumplitei poveşti), şi funcţională, atît în ceea ce priveşte ritmul de joc şi acumularea accelerată de tensiuni, cît şi în ce priveşte strategiile spaţio-temporale ale regiei. Însă oglinda scenei e prea scurtă, sistemul de iluminat al sălii meschin, sufita insuficientă pentru a permite proiecţiile, care se desenează nefericit jumătate pe ea, jumătate pe stucatura ridicolă de deasupra. Abia o mutare a celorlalte reprezentaţii pe o scenă (alte scene) mai generoasă i-ar oferi spectacolului şi spectatorului degajarea necesară.

În rest, montarea e alertă şi parcimonioasă cu metodă în ceea ce priveşte artificiile scenografice. Decorul Laviniei Ban mizează pe o voită sărăcie, aducînd povestea în prosceniu şi limitînd adîncimea printr-un mare panou-perete cu graffiti, în care se amestecă fragmente din **Eclesiast** şi **Apocalipsă**, replici, figuraţii iconice din universul nostru standardizat, unicul obiect funcţional fiind o masă mare, pe rotile, în jurul căreia se adună, ciclic, viaţa mecanică a familiei condamnate la incomunicare şi imbecilizare. Fireşte, aşa cum nedeea deja ne-a obişnuit, greutatea absolută cade pe felul în care actorul îşi lucrează fizic şi psihic, prin cuvînt şi gest, identitatea, relaţiile şi devenirea. Or, aici avem un grup – matematic constituit – de „Imposibili" consecvenţi şi bine antrenaţi. Ovidiu Crişan, în rolul tatălui, şlefuieşte cu minuţie trecerile de la orbirea controlată la prostia autentică, de la refuzul de a ieşi din rutina „salvatoare" – şi psihanalizabilă – la panica difuză, asupritoare. I se alătură în cuplu Carmen Culcer, o mamă aflată pe muchea dintre indiferenţa posesivă şi grotesc, gesturile ei mici şi catastrofice fiind repede contrabalansate de ample efuziuni care cad sistematic în zădărnicie. În relaţia cu Ovidiu Crişan, actriţa controlează personajul mai strict decît în relaţiile cu ceilalţi parteneri, unde accentele demonstrativ-comice zgîrie oarecum, din vreme în vreme.

Triunghiul tinerilor este la rîndul său compus cu mare fineţe, Ionuţ Caras reuşind să stăpînească cu forţă compoziţia personajului central, Kurt, adolescentul obsesional care pune lumea pe foc. În pofida faptului că, fizic, actorul are o apariţie dominatoare şi deloc adolescentină, el construieşte nu doar verosimil, ci şi cu vibraţie, într-un vizibil crescendo, fragilitatea vulnerabilă, detaşarea scîrbită, acumulările de furie revendicativă, interiorizată, pulsiunile erotice sublimate ori abia exhibate, într-un carusel de stări care sînt încadrate, cu disciplină şi inteligenţă, de un soi de amorţeală fixă, treptată, a gestului şi a privirii incandescente.

Ramona Dumitrean, venind către rolul Olgăi după o stagiune încărcată la refuz de roluri excelente, ne oferă un soi de scindare programatică între eroina de pe scenă (copilăroasă, insinuantă, luptînd cu furie ca să-şi cîştige feminitatea şi independenţa, aţîţătoare şi disperată, solidară şi apatică) şi plonjeurile grave, în memoria toropită de vinovăţii, ale montajului video dinspre care pare a se naşte acţiunea scenică. Fiindcă regia ţine în mînă cu hotărîre echilibrele şi dezechilibrele relaţiilor, Ramona Dumitrean pare a controla ca un ac de barometru raporturile dintre Kurt şi Paul (temporarul ei amant), ca şi pe cele stilistic expresive dintre Ionuţ Caras şi Adrian Cucu, interpretul lui Paul. O dată în plus, el propune cu pregnanţă un seducător amestec de naivitate, brutalitate trucată, tembelism exemplar şi emoţie autentică: unul dintre cele mai dificile şi mai profund rezolvate roluri ale sale din ultima perioadă.

În fine, rigoarea şi fineţea de analiză a montării, atît de respectuoasă în raport cu construcţia dramaturgică, derapează, cu o fracţiune de secundă înainte de final, într-o sincopă simbolică deloc necesară: aflînd despre crima dublă înfăptuită de fraţi, Paul introduce în scenă patru panouri de celuloid, cu iconi meniţi să reprezinte familia destrămată, şi-i aliniază lîngă peretele cu graffiti. Tensiunea se dizolvă tocmai pe climaxul care ar trebui să ne conducă la sinuciderea lui Kurt. Păcat, eu n-aş fi cedat tentaţiei, care alunecă în ilustrativ.

Experiment spaţial

Eu sînt Venus e cu totul alt tip de spectacol, regizoarea Aristiţa Albăcan, aflată de cîtăva vreme la o bursă în Germania, propunîndu-ne o experienţă de receptare marcat simbolică – în plan tematic – şi voit neconvenţională în plan spectacologic. Publicul e aşezat înlăuntrul sălii de expoziţie a UAP, cu faţa spre o fereastră-vitrină, iar actorii performează în stradă, după lăsarea întunericului, utilizînd geamul ca pe un ecran. În prolog şi în cîteva momente anume alese, ca şi la final, pe jaluzelele lăsate e proiectat un montaj video cu imagini reunind figuri mitologice ale starurilor feminine în secolul XX: Marlene Dietrich, Marilyn Monroe, Maria Callas, Madonna. Înăuntru, sunetul e obţinut prin mixarea replicilor rostite afară (cu lavaliere) şi a fondului muzical, parte compus special pentru spectacol de Ciprian Pop, parte colaj de hituri din diverse genuri şi cîmpuri. Cea dintîi miză experimentală e cea spaţială, inversînd care va să zică raporturile înăuntru/în afară prin utilizarea ca spaţiu de joc a cochetei străzi cu aer central-european. Inevitabil, la toate reprezentaţiile s-a alcătuit un public spontan, concurenţial, pe trotuarul de vizavi de galerie, asta fără să oprească circulaţia liberă a trecătorilor care n-aveau timp de pierdut...

Producţia îşi fixează, deci, ca temă (cu variaţiuni) condiţia deşirantă a femeii-star, amestecînd succesiv *song*-uri şi mărturii colate din interviuri, fragmente de jurnal, arii din opere, pantomimă, toate unite printr-un soi de secvenţă-refren în care un maestru de ceremonii (devenit uneori partener mut, iar, la final, o comic-grotescă Madame Butterfly) introduce stereotipic eroinele din neidentificabil în identitatea de rol.

Chestiunea discutabilă aici e cea legată de scenariu, care optează pentru formula „momentelor" înşiruite asemenea mărgelelor pe aţă. O asemenea segmentare pare să dilueze într-o oarecare măsură tensiunea, fiecare moment-personaj avînd propriile sale independenţă, intrigă şi climax, fireşte, foarte condensate. Senzaţia, la final, e de agreabil (fiindcă spectacolul joacă cu îndrăzneală o permanentă contrapondere a dramaticului cu parodia, ba chiar cu sarcasmul în secţiunea Madonna, ca şi în cea finală, în care bărbatul – maestrul de ceremonii – e pedepsit să-şi asume sinuciderea micuţei Cio Cio San), dar şi de oarecare subţirime în raport cu propunerea.

Altfel, actorii oferă, şi în această montare deloc obişnuită, suma calităţilor lor dintre cele mai preţioase. Din nou Ramona Dumitrean, în cea dintîi secţiune, cu Marlene Dietrich (cîntînd, ca într-un *karaoke show*, arii binecunoscute şi chiar clişeizate, dansînd, cochetînd cu publicul pe muchea erotic-politic), apoi Anca Opriş, într-o Callas a cărei fragilitate dramatică e mereu subminată de o predispoziţie autoironică, explodînd într-o mutaţie tragediană a divei pe monologul Medeei; în fine, Romina Merei, într-o spumoasă apariţie de dans-interviu în postura Madonnei, smulgînd adeziunea hotitoare a audienţei de pe ambele maluri (galerie şi stradă). Solitar şi aparent omnipotent tocmai prin detaşare, Ionuţ Caras se lasă exploatat cu gingăşie şi generozitate de finalul spumos şi în acelaşi timp meditativ, aspirat de turbionul feminităţii şi luîndu-se în serios ca rol în rol, dincolo de rol: cu evantai, clipiri de gene şi căderi somptuoase în tragic, pe acordurile patetice ale operei pucciniene. (De ce Butterfly, de ce tocmai asta?, se întreabă spectatorii care nu iau totul de-a gata... Uite-aşa, fiindcă, pare a ne spune regizoarea, avem de-a face cu o eroină

Imagini din spectacolul *Bine, mamă, ăştia povestesc în actul doi ce se întîmplă în actul întîi*

de melodramă care deschide un secol de revoltă şi de miraje în viitură asupra condiţiei „de marfă" a zeiţelor imaginii. Or, Pinkertonul american e silit astfel să se întoarcă de unde-a plecat şi să îmbrace chimonoul ispăşirii. În fine, e destul de complicat şi de „intelectual", dar ţine).

Naţionalul şi ultima promoţie de actori

Miklós Bács şi Irina Wintze, profesorii care tutelează promoţia 2004 de actori clujeni, au pregătit ca spectacol de absolvenţă **Bine, mamă, ăştia povestesc în actul doi ce se întîmplă în actul întîi** de Matei Vişniec. Naţionalul, aflat într-o lungă amorţeală el însuşi (după Revelion a ieşit doar **Îngerul slut** de Alexandru Sever, în regia lui Gelu Badea, un fiasco pur şi simplu), preia examenul spre cinstea sa (dar nu prea mai are cînd să-l joace, din cauză că scena e împărţită cu Opera, care are festival, iar producţiile proprii sînt în plină coacere). Or, ceea ce primeşte publicul e mult mai mult şi mult mai coerent decît un simplu examen studenţesc. E o montare judicioasă, elegantă, plină de fantezie şi aplomb a acestui Vişniec care, într-o lectură scenică pe cît de simplă pe atît de adîncă, urcă multe trepte deasupra montării semnate de Nicolae Scarlat, în 1991, la Piatra Neamţ.

Luat în sine, spectacolul se construieşte desfăşurînd treptat ambiguitatea textului în cîteva paliere ale convenţiei, mereu anulîndu-se unele pe cealalte. O parte dominantă a actului întîi e concepută în prosceniu, cu celebra groapă în centru, în faţa cortinei de fier. Apoi, ieşind din visul eroilor Grubi şi Bruno (Anca Opriş şi Cătălin Herlo, doi tineri deja cu ceva experienţă scenică, excelenţi atît în registrul dramatic, cît şi în cel comic, plecînd aici de la o tuşă beckettiană pentru a evolua treptat către o zbatere dramatic-interogativă; vă asigur că veţi mai auzi adesea de ei), planul se adînceşte prin ridicarea cortinei de fier şi prin popularea, printr-un set de trape, de către angelici arlechini dansatori. Interludiul oniric aduce după sine şi o reorientare a raporturilor spaţio-temporale şi psihologice: de acum, jocul dintre scenă şi sală va prinde o dinamică aparte, bine marcată de spaţiul sonor, raportul teatru-spectatori devenind treptat tema întregului spectacol; o temă bine dezvoltată (adică sugerată, nu expusă didactic) în titularul act doi. Aş îndrăzni chiar să afirm că, în afara exerciţiului de actorie şi stilistică victorios al întregii echipe, spectacolul de absolvenţă după Vişniec reprezintă şi un exerciţiu convingător de hermeneutică în raport cu textul propus.

O promoţie cu adevărat strălucitoare (cum am mai avut norocul să vedem una, acum doi ani, în spectacolul după **D'ale carnavalului**). Sînt aici în cap de listă cuplul de mai sus, dar şi Ionuţ Caras (Orbul/Marat, o compoziţie fulgurantă, dar de o forţă seducătoare... realizez scriind că actorul e în centru în toate cele trei spectacole despre care am scris aici); Romul Moruţan (Majordomul, onctuos frenotic, urmărind iţele cu o atenţie milimetrică şi alunecînd în confuzie cu o stranie inocenţă), Camelia Curuţiu (Pendefunda, adică fata cu găleata de lături, degajîndu-se contrastant şi prinzînd consistenţă în postura actriţei insurgente), Dorin Ceoarec (Vizitatorul, cu disponibilităţi comice vădite, dar şi cu vibraţie introspectivă). Altminteri, fiecare dintre interpreţii propriu-zişi (Andrei Elek, Mihaela Ailincăi, Radu Ciobănaşu, Ciprian Scurtea, Cristina Flutur), ca şi colegii lor, profesori ori studenţi de pe la lectoratele străine ori din anii mai mici, care fac o figuraţie generoasă şi bine ipostaziată, vădesc o dedicaţie şi o plăcere a jocului care dinamizează sala pînă la entuziasm. Ceea ce, să recunoaştem, nu e puţin lucru. Mai ales într-o stagiune atît de puţin ofertantă, pe ploaie... Dar e numai mijloc de mai, cine ştie ce ne mai aşteaptă...

∎

Film

Film şi politică

sau Între pretextele financiare şi obsesia statuetei

MIRCEA DAN DUŢĂ

Praga 2003

Am fi vrut ca desfăşurarea evenimentelor să ne contrazică, dar am putut constata şi cu ocazia ediţiei 2003 a Festivalului Filmului Central-European de la Praga că penibilele consecinţe ale „crizei de salon" apărute în 2002 în relaţiile ceho-slovaco-polono-maghiare se manifestă şi astăzi din plin. Şi, ca de obicei, domeniile cele mai afectate au prea puţin de a face cu politicul. În cabinetele ministeriale şi în birourile diplomatice totul merge strună, începînd cu zîmbetele de circumstanţă printre dinţi şi terminînd cu reciprocele asigurări gratuite de OK, formulate în inconfundabila engleză cu iz central-european: „Vi ar za best frents evar" sau „Auar rileisans ar pozitivli gud". De suferit au – desigur, în mod neoficial – turismul, într-o oarecare măsură relaţiile economice şi, în primul rînd, cultura.

Prezenţa poloneză

Aşa cum era de aşteptat, printre „victime" se numără şi tomnaticul (la sfîrşitul lui 2003, iernaticul) Festival al Filmului Central-European de la Praga. Dacă la ediţia precedentă constatam o reducere masivă a participării ceheşti (slovacii neavînd oricum ce şi din ce să mai reducă), la ultima ediţie s-a semnalat o reacţie de aceeaşi natură (deşi „regizată" într-un mod mult mai subtil) din partea polonezilor. Varşovia a promis iniţial nouă titluri, dintre care un film de televiziune (**De sufletul morţilor** – ce-i drept, o reuşită de excepţie a lui Andrzej Baranski) şi două documentare cu un pronunţat caracter didactico-politic: **Ţara în care te-ai născut** şi **Din tainele poliţiei secrete**. Singur, aspectul cantitativ este suficient de grăitor – la ediţiile anterioare, Polonia trimitea cel puţin cincisprezece titluri. Dar lucrurile nu au luat sfîrşit aici. Arhiva Cinematecii din Lodz a anulat în ultima clipă expedierea a două pelicule de mare succes ale anului trecut, **Angelus** (frescă istorică neconvenţională, susţinută în plan stilistic de „realismul magic polonez" şi de poetica grotesc-naivă a lui Lech J. Majewski) şi comedia **Îngerul din Cracovia**, adevărată şarjă pe care incurabilul „rebel de meserie" Artur Wiecek „Baron" o lansează la adresa „catolicismului convenţional, ritual banal de fiecare zi" al polonezului de rînd, dar în acelaşi timp corozivă parodie la tema demult banalizată a „îngerului pedepsit" (vezi **A Wonderful Life** şi toate pastişele lacrimogene care au invadat nu numai ecranele americane de vreo jumătate de secol încoace). Cum am avut şansa de a fi vizionat aceste filme la Festivalul anual al Filmului Polonez de Ficţiune de la Gdansk, ne-am permis, cu titlu informativ, succintele comentarii de mai sus. Motivele invocate în mod oficial pentru refuzul de a le permite celor doi „îngeri" să viziteze Praga au fost de natură financiară! Totuşi, la o privire mai atentă, motivul cam seamănă a motivaţie: s-au găsit bani pentru a fi fost „transportat" în şi plimbat prin bătrîna capitală imperială venerabilul Pan Baranski cu tot cu traducător, dar cînd a fost vorba despre două biete copii de film, au dat de fundul sacului! Nu este nevoie să fim analişti politici pentru a înţelege că această subită criză financiară pe linia porţii are sprîncene artificiale şi picioare de ceară.

Unul dintre cele mai interesante titluri poloneze rămase în festival a fost tocmai amintitul *teleplay* al lui Baranski. **De sufletul morţilor** este nu numai un studiu sensibil, penetrant asupra mentalităţii polonezului de rînd şi a importanţei – mai degrabă ritual-convenţionale – a religiei în societatea contemporană, dar şi o dezbatere realistă şi lipsită de complezenţă cu privire la rolul şi locul compromisului la nivel individual şi istoric. Jocul sensibil şi nuanţat al Teresei Smigielowna şi al lui Wienczyslaw Glinski au determinat în bună măsură decizia juriului Festivalului de la Gdansk de a acorda acestui titlu Premiul pentru cel mai bun film polonez de televiziune al anului 2002.

De altfel, filmul lui Baranski face parte dintr-un proiect mai amplu al Televiziunii Publice Polone, intitulat **Sărbătorile religioase ale polonezilor** sau **Sfinţii noştri**. Celor mai importante dintre aceste evenimente (Paştele, Crăciunul, Învierea, Ziua Pomenirii Morţilor etc.) le este dedicat cîte un *teleplay* al cărui subiect are o legătură mai mult sau mai puţin directă cu respectiva ocazie. Iniţiativa se bucură de un real succes în rîndurile publicului polonez de televiziune, ceea ce a determinat programarea „serialului" în ziua de sîmbătă, la o oră de maximă audienţă, între principala emisiune de ştiri a săptămînii şi nelipsitul film de acţiune american. Un alt foarte interesant ciclu de filme de televiziune se intitulează **Generaţia 2000** şi este dedicat „contingentelor de sub cerul fără orizont", cum îi numeşte Robert Glinski, în **Te salut Tereza**, pe tinerii care au depăşit pragul majoratului „oficial".

De altfel, aşa cum a informat sfătosul Baranski în cadrul unei simpatice conferinţe de presă ad-hoc ce a urmat proiecţiei filmului său, acesta nu este singurul mod în care cea mai importantă dintre instituţiile mass-media poloneze se implică în producţia cinematografică naţională. Aşa cum se întîmplă şi în Cehia (şi, într-o anumită măsură, şi în Ungaria), televiziunea publică este coproducător al majorităţii filmelor produse în ţara respectivă. Contribuţia este, desigur, în primul rînd de natură logistică (aparatură, tehnică de montaj şi spaţii de filmare închiriate la preţuri rezonabile etc.), dar, în cazuri deosebite, se poate materializa şi în investiţii efective de capital, pe care televiziunile respective şi le recuperează cu vîrf şi îndesat din exploatarea drepturilor de autor asupra peliculelor produse. De altfel, în asemenea cazuri „fericite", nici capitalul bancar polonez nu stă deoparte. Dacă vreun „zaraf" care nu are în dotare tradiţionalii ochelari de cal adulmecă valoarea potenţială a vreunui scenariu pasibil de succes la public, baierele finanţelor publice sau private se deschid cu o dărnicie rar întîlnită. De un atare tratament preferenţial s-a bucurat în 1999 superproducţia **Prin foc şi sabie**, regizată de veteranul Jerzy Hoffman (pe care, la vremea ei, am prezentat-o în detaliu cititorilor noştri). Bogăţia decorurilor, grandoarea reconstituirii istorice şi opulenţa figuraţiei dovedesc din plin generozitatea băncilor care au investit masiv în (pe atunci) cea mai nouă ecranizare după Sienkiewicz, ştiind precis că-şi vor scoate milioanele în timp record. Ceea ce s-a şi întîmplat, încasările filmului atingînd cote ameţitoare chiar şi în comparaţie cu standardele vest-europene. Există, desigur, şi reversul medaliei: să nu uităm destinul crud al unei alte trîmbiţate ecranizări, **Quo Vadis?**, care însă – se spune – şi-a depăşit bugetul încă înainte de a fi intrat în faza de producţie propriu-zisă, sfîrşind lamentabil în atelierele hollywoodiene. Neobservată n-a trecut nici

---

Revistă pentru pasionaţi
Antichităţi România
CONVORBIRE cu Vasile Parizescu
GLOSAR Ab-Ad
Rom-Antique
PARFUMURILE - un laitmotiv al reclamelor interbelice
IN MEMORIAM Dana Schöbel-Roman
Potire de Batiz Sticlă de Veneţia
Alfons Mucha Un Pygmalion al Sarei Bernhardt?

Antichităţi România: o revistă pentru „pasionaţii de antichităţi". (Director: Marina Tudor. Manager general: Carmen Monica Cercelescu. Grafică computerizată: Matei Lucian.) 112 pagini color, format A4, pe hîrtie velină, design aerisit (textele au – în schimb – un corp de literă puţin prea mare...). Sumarul numărului 2 (februarie-martie 2004) e bogat şi interesant: convorbiri realizate de Andreea Berecleanu (prezentatoarea de la Antena 1?) cu pictorul şi colecţionarul de artă Vasile Parizescu (**A fi colecţionar înseamnă să visezi şi să poţi face sacrificii**) şi cu Sanda Tătărăscu-Negroponte (**Portretul străpuns de baionete**), comentarii pe marginea noii ediţii a Tîrgului anticarilor (World Trade Center Bucureşti), pagini despre galerii şi magazine de antichităţi, un material de Marina Tudor şi Denisa Toma despre artistul ceh Alfons Mucha, actriţa Sarah Bernhardt, La Belle Epoque şi stilul Art Nouveau (**Alfons Mucha – un Pygmalion al Sarei Bernhardt?**), un grupaj „de epocă" în ilustraţii: **Parfumurile – un laitmotiv al reclamelor interbelice**, „rememorări" despre talciocurile de altădată (**Cu George Călinescu prin „scrinurile" Talciocului**), un „glosar al iubitorului de antichităţi", „poveşti ale obiectelor" de antichitate, o prezentare a venerabilei reviste franceze **La Gazette de l'Hôtel Drouot**, „hebdomadar al vînzărilor publice", avertismente privind „trucurile falsificatorilor de mobilă veche" ş.a.m.d. În paginile 70-77, Marina Tudor publică un text *in memoriam* de curînd – şi prematur – dispărutei artiste plastice Dana Schoebel-Roman (**Mărţişoarele Danei**).

povestea emigranţilor polonezi reîntorşi acasă, numită, cu un sarcasm demn de vremurile în care a fost turnat filmul, **Puişorul meu prăjit**. Intenţia principală a regizoarei a fost portretizarea deziluziei şi a adevărului incomod că mai amară decît înfrîngerea poate fi numai necesitatea de a o recunoaşte în faţa celor din jur.

Parodia **Eucaliptul** seamănă prea mult cu un *western* comercial pentru a nu trimite cu gîndul la pastişă. Marcin Krzysztalowicz nu a reuşit să zugrăvească un Rio Bravo (atît de asemănător cu originalul, încît să nu mai poate fi confundat cu acesta nici măcar din întîmplare), aşa cum, nu fără emfază, anunţase în urmă cu doi ani, la începutul filmărilor. Totuşi, filmului nu i se poate nega o anumită inventivitate în limitele umorului burlesc de tip polonez (vă mai amintiţi de **Unde-i generalul** sau **Spectacol la Miraj**?), ceea ce compensează într-o oarecare măsură senzaţia pe alocuri penibilă de *déjà-vu*.

În sfîrşit, documentarul **Cu ciocul şi cu ghearele** a impresionat prin performanţele aproape incredibile ale montajului, dar a păcătuit prin infantilismul comentariilor şi lipsa unei linii narative adecvate subiectului: regizorul Krystian Matysek şi-a propus să „vorbească" despre vulturul pleşuv şi mediul său de viaţă, dar nu a reuşit decît să-l „arate", mizînd prea mult pe spectaculosul imaginilor.

Filme slovace

Am fi vrut să putem fi atît de optimişti şi în cazul Cehiei sau al Slovaciei. Dincolo de aspectul „cantitativ" al lucrurilor (deşi în mod drastic redusă faţă de anii anteriori, secţiunea poloneză a festivalului a fost mai numeroasă decît ceea ce au trimis „fraţii slavi din sud" la un loc), producţia cinematografică de la Praga şi de la Bratislava trece printr-o criză a cărei profunzime depăşeşte net orizonturile limitate ale unor răzbunări politice de salon.

La ediţia din acest an a Festivalului Filmului Central-European, slovacii ne-au delectat cu un titlu nou şi două vechi. Cum documentarelor **Ultimul strigăt al modei** (Zuzana Kovacsova, 1994) şi **Regele este dezbrăcat** (Yvonne Vavrova, 2001) le-am consacrat, la vremea lor, comentarii amănunţite, vom încerca o scurtă referire la melodrama **Bucurii crude**, pe care regizorul Juraj Nvota a denumit-o cu emfază „poveste despre căutarea şi descoperirea propriei identităţi, fie şi cu preţul sacrificării primei iubiri şi a viselor adolescenţei". În traducere directă, un pretext lung de 104 minute pentru a dezveli, în toate ipostazele posibile, corpul tinerei şi frumoasei Tana Pauhofova.

O intrigă de telenovelă („ea" se îndrăgosteşte de un „el" mult mai matur şi, desigur, foarte înţelegător, dar exagerat de pudic şi de timid, lucrurile nu se leagă, „ea" pleacă tristă şi neîmplinită, spre a se întoarce veselă şi mulţumită, nu se ştie exact de ce şi de cine), un ritm narativ exasperant de lent, un montaj banal, liniar, repetitiv, complet neinspirat, însă cu arogante pretenţii metaforice; în schimb, o cameră de excepţie, punînd în valoare valenţele pitoreşti ale peisajului (un sătuc uitat de lume din Slovacia orientală) şi, mai ales, o campanie publicitară agresivă – iată „ingredientele" celui mai însemnat succes de casă produs în ultimii cinci ani la Bratislava. Filmul a fost vizionat de nu mai puţin de 450.000 de spectatori, un veritabil record pentru o populaţie de cinci milioane de locuitori.

Noutatea constă, desigur, în aplicarea unei reţete care, în alte sisteme, a dat rezultate. Cehii storc lacrimi cu asemenea melodrame ieftine de vreo zece ani bătuţi pe muchie (să nu uităm că zaharisitul **Kolja** a cîştigat Oscarul în 1993, iar **Lumea albastru-închis** a aceluiaşi Sverak a depăşit un milion de spectatori). Este rîndul confraţilor din răsăritul fostei federaţii să-şi încerce norocul. Nu trebuie înţeles că Praga ar fi schimbat direcţia în mod radical. Dimpotrivă: în acest an, Ondrej Trojan a dat (o afirmăm cu tot regretul) cea mai penibilă peliculă produsă vreodată pe aceste meleaguri: **Zelary**. Şi nu trebuie să ne mire că răsuflata, diabetica şi prin nimic argumentata poveste de dragoste dintre o „domnişoară de oraş" (Ana Geislerova într-un rol mai sec şi mai inexpresiv decît oricînd) şi un fermier din Moravia (talentatul actor maghiar Cserhalmi György, în situaţia ingrată de a încerca să salveze ce se mai putea salva dintr-un personaj de o exasperantă platitudine) candidează în acest an la Oscar din partea Republicii Cehe. Trojan a trimis peste ocean exact ceea ce se cere astăzi şi are şanse reale să nu se întoarcă cu mîna goală. Ar mai fi multe de spus cu privire la acest film pe care un Gedeon, un Hrebejk sau o Nellisova nu şi-ar fi pus semnătura nici sub ameninţarea scaunului electric, dar timpul nu ne-o permite. Pe de altă parte (din fericire), secţiunea cehă a conţinut în acest an şi un titlu de reală valoare; situat undeva la intersecţia (altfel, greu de imaginat) a documentarului de ficţiune şi a eseului autobiografic, experimentul intitulat simplu **Movie** reprezintă pentru excentricul Ivo Trajkov ceva mai mult decît mărturia unui profund crez artistic şi uman. Sub pretextul unei interminabile şi în aparenţă absurde călătorii cu automobilul, şi prin intermediul unor personaje (Şoferul, Autostopistul, Prostituata, Mafiotul etc.) şi situaţii (divorţ, act sexual, jaf, fugă, rătăcire, alienare) stilizate „pînă la ascuţimea însîngerată a caricaturii" (după cum se exprima criticul Ivan Klimes în ultimul număr al revistei de specialitate **Film a doba**), regizorul propune o superbă metaforă „lizibilă" la trei niveluri: drumul chinuitor al artistului către propria sa operă şi actul creaţiei în sine, calea plină de ocolişuri şi capcane către o ipotetică regăsire şi cunoaştere de sine, respectiv mersul haotic al unei lumi absurde şi dezorientate într-o realitate unde este tot mai greu de deosebit coşmarul de simpla ficţiune.

Starea cinematografiei cehe

Deşi tot mai absentă din mereu mai urgisitul Festival al Filmului Central-European de la Praga, cinematografia cehă nu urmează, totuşi, drumul de neinvidiat al aceleia slovace, nu duce lipsă de titluri noi. În ultimele luni, au atras atenţia într-un fel sau altul mai ales comedia burlescă **Plictiseală la Brno** (încercare notabilă a lui Vladimir Moravek de a redescoperi absurdul convenţiilor sociale ca sursă a umorului cinematografic), **Pupendo** (poveste „dulce-amăruie" din anii „normalizării", varianta diluată a mult mai convingătoarelor **Culcuşuri** de acum trei ani ale, pe atunci, subtilului Jan Hrebejk), povestea **Dracu' ştie de ce** (impresionantă etalare de trucaje şi efecte pirotehnice), **Rătăcitori prin pădure** (tentativă pe alocuri hilară a „documentaristului poet" Ivan Vojnar de a prezenta destinele unor *outsider*-i din perspectiva zaharisită a unei ipotetice „înfrăţiri cu natura") sau **Poanta dură** (agreabilă şi nepretenţioasă înşiruire de „glumiţe" cu succes garantat, care i-ar putea determina pe „amatorii iniţiaţi" să se întrebe dacă realizatorul Zdenek Troska este cu adevărat una şi aceeaşi persoană cu autorul subtilelor metafore din seria **Soarelui** şi a **Fanului** de acum vreo cincisprezece ani...).

Problema filmului ceh nu este cantitatea, media producţiei anuale se menţine de destulă vreme la cincisprezece titluri pe an, ceea ce, pentru o fostă ţară socialistă cu o populaţie de zece milioane de locuitori, nu arată catastrofal. Numai că din acest „flux de producţie" stabil din punct de vedere numeric lipseşte – vorba lui Josef Skvorecky – „ceva greu de definit, ceva ce se numeşte viaţă". Cinematografia acestei ţări îşi propune să epateze, să „şocheze" şi, în general, reuşeşte doar să exaspereze: prin nonconformismul gratuit şi inexpresiv (Chytilova), prin aroganţă (Ondricek), prin calchierea obsesivă a unor *déjà-vu*-uri pe care pînă şi autorii lor le consideră ruginite (Michalek), prin eterna, inutila şi repetata redescoperire a de mult fumatului motor cu aburi în junglele Amazoniei locale. Să fie oare nevoie la Praga de o „injecţie" de subtilitate şi inovaţie de import? „Balcanicul" Trajkov (macedonean după tată) atinge în al său metaforic *road-movie* şi acest delicat aspect al crizei – „nu de producţie, ci de creaţie" – a cinematografiei cehe din ultimul deceniu. Aşa cum am mai menţionat cu alte ocazii, revirimentul de titluri de reală valoare anunţat în anii 1999-2001, precum **Ene bene**, **Culcuşuri**, **Trebuie să rămînem aproape**, **Hanele**, **Întoarcerea idiotului**, **Excursia** sau **Albine sălbatice**, a rămas doar un deziderat.

Şi, ca şi cum toate acestea n-ar fi fost de ajuns, cinematografia cehă este în prezent ameninţată şi de o posibilă criză financiară. Motivele sînt în esenţă două: în primul rînd, Televiziunea Publică Cehă, coproducător al majorităţii filmelor şi sprijin important al cinematografiei naţionale, a anunţat că, presată de problemele materiale, încetează să susţină producţia de filme. Pe de altă parte, nou adoptata Lege a Cinematografiei nu menţionează explicit posibilitatea producătorilor de a apela la aşa-numitele surse „externe" sau „independente" de finanţare. Referitor la această problemă, Baranski a făcut unele precizări: „Legea polonă a Cinematografiei suferă de aceeaşi imprecizie. Numai că noi, polonezii, interpretăm ca fiind legal tot ceea ce nu este interzis în mod concret. În timp ce «alţii», pentru a întreprinde ceva, trebuie să audă de undeva de sus cuvintele: «Da, este permis, este corect în acest mod». Complexul doamnei profesoare nu face casă bună cu dezvoltarea producţiei de film".

Prezenţa maghiară

Centrul de greutate (altădată „bicefal") al proaspăt încheiatei ediţii a Festivalului Filmului Central-European l-a constituit, în mod aproape inevitabil, cinematografia maghiară. Boicotaţi în mod mai mult sau mai puţin subtil şi declarat de către toţi ceilalţi participanţi, ungurii aveau o singură şansă: să compenseze „golurile" din resurse proprii. Mai mult decît atît, ei au ştiut să întoarcă situaţia în favoarea lor, şi încă într-un mod destul de rafinat: exprimîn-

---

Muzică

Experiment pe muzică de Ceaikovski

ANCA FLOREA

Dansator de marcă, prim-solist al Operei din Paris pînă în 1997, cînd s-a retras, Olivier Patey, căsătorit multă vreme cu celebra balerină Elisabeth Platel, a semnat apoi numeroase coregrafii în Europa, dar şi în Cuba, montînd, în vara anului 2000, şi două balete originale la Opera din Timişoara.

În urmă cu cîteva zile, a debutat pe scena Operei Naţionale din Bucureşti, prezentînd o seară de balet Ceaikovski, intitulată simbolic **Francesca da Rimini**, pornind de la titlul fanteziei simfonice inspirată de scrierile lui Dante, care stă la baza primei secvenţe coregrafice, **Călătorie în Infern**, în care o pereche de (potenţiali) homosexuali (Tiberiu Almosnino, Cristian Crăciun) evoluează în paralel cu perechea legendarilor îndrăgostiţi, Francesca şi Paolo (Oana Popescu, Ovidiu Matei Iancu), dorind să reliefeze imposibilitatea împlinirii legăturii lor. Personaje episodice (printre care Beatrice – Flavia Mihasan) apar şi dispar pe fondul „flăcărilor" proiectate pe fundalul scenei, în care jocul de lumini compensează lipsa decorului, costumele eclectice (scenografia Adriana Urmuzescu), încercînd să susţină simbolurile din coregrafie.

„Mihai Babuşka a intenţionat să prezinte la Bucureşti un balet de Balanchine, pe muzică de Ceaikovski, dar în ultimul moment au intervenit mari probleme legate de coregraf şi, în jur de 15 aprilie, pe cînd lucram la Compania din Kiev, m-a rugat să creez ceva pe muzică de Ceaikovski şi am acceptat, deşi nu eram sigur că pot realiza proiectul într-un timp atît de scurt – era însă o provocare pentru mine... Nu abordasem niciodată subiectul Francesca da Rimini, dar am folosit acea muzică a fanteziei, în urmă cu zece ani, într-un spectacol despre viaţa lui Ceaikovski. Nici de această dată nu este chiar povestea binecunoscută, nu este nici viaţă reală, ci este o reflectare a sentimentelor compozitorului, care a vrut să fie fericit în viaţa personală – ceea ce i-a fost interzis pentru că era homosexual –, într-o societate atît de intolerantă; cred că, în muzica lui, Ceaikovski caută un alt drum, exprimă dorinţa sa de a merge în Rai, evadînd astfel din realitate, din lumea reală. Asta am şi vrut să redau. Nu am folosit povestea din **Francesca da Rimini** în sens narativ, ci doar elemente din aceasta şi, bineînţeles, personajele. De aceea am intitulat baletul **Călătorie în Infern**. Publicul va recunoaşte ceva din «istorie», dar puţin mai abstractizată. Baletul exprimă, după cum menţionam, istoria personală a lui Ceaikovski, pentru că el a folosit acest subiect tocmai pentru a exprima propriile sale probleme din viaţa fizică, sexuală; iubirea celor doi tineri este interzisă, ca şi a lui. Este deci o poveste a dragostei interzise, a sexului interzis, este în fond viaţa în care nu facem ceea ce dorim. Finalul nu duce eroii nici în Iad, nici în Rai sau pe Pămînt – e doar o acceptare a singurătăţii în viaţă –, e povestea lui şi mi-e teamă că... şi a mea. Chiar dacă trăim printre oameni, chiar cînd avem o familie, în interior sîntem singuri. Este o acceptare cu serenitate a ideii de a fi singur în sine, dar totodată de a te bucura de aspectele frumoase ale lumii, aşa cum este ea. Nu poţi avea totul. Am ajuns în punctul în care mă bucur de multe lucruri, dar accept să fiu singur..."

Cea de a doua lucrare – **Patetica** –, bazată pe muzica Simfoniei a VI-a, se derulează în acelaşi spaţiu orizontal, fără decor, doar cu cîteva pînze pe care, către final, se profilează umbre, personajul central fiind întruchipat de Corina Dumitrescu, a cărei evoluţie este notabilă în măsura în care partitura a fost mai mult sau mai puţin ofertantă. Ceilalţi solişti – Ovidiu Matei Iancu, Eugen Dobrescu, Laura Blica-Toader, Gabriela Popovici, Virgil Ciocoiu, Narcis Niculae –, îmbrăcaţi în costume cu o linie neutră, predominant în violet, albastru şi roz, au doar cîteva intervenţii, reduse însă la „formule" destul de simple, care se repetă obositor, în timp ce ansamblul intră şi iese din scenă, figurînd salturi stereotipe sau, pur şi simplu, traversînd cu graţie de la dreapta la stînga...

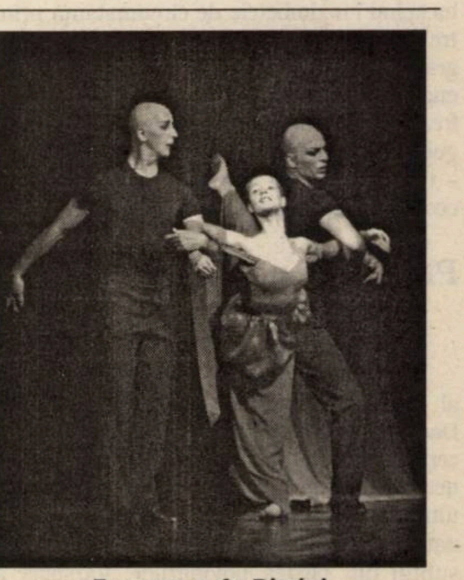

Francesca da Rimini

„Sînt extrem de mulţumit de solişti, care sînt buni artişti, cu experienţă. Corina Dumitrescu este minunată, Ovidiu Matei este excelent, talentat, tînăr, frumos, Oana Popescu este absolut adorabilă, dulce, delicată, iar Eugen Dobrescu este foarte bun, poate mai timid decît Ovidiu, dar îmi place tocmai această diferenţă între ei, pentru că astfel devin personaje diferit conturate – unul du-şi regretul pentru „neaşteptatele şi neplăcutele probleme financiare" ale părţilor polonă şi cehă, organizatorii „s-au văzut nevoiţi" să proiecteze mai multe filme ungureşti, asigurînd astfel o şi mai eficientă propagandă cinematografiei naţionale. Şi, ca să rămînem obiectivi pînă la capăt, nu s-a făcut rabat nici de la calitate: cele douăzeci şi două de titluri prezente în festival au fost, într-adevăr, alese pe sprînceană. Iar dacă publicul praghez a deplorat absenţa **Îngerului din Cracovia**, nu a avut în nici un caz motive de a regreta apariţia în ultima clipă a melodramei **Iubire în afara legii** (destinul unei adolescente corupte de către tatăl său vitreg, scenariu în aparenţă banal, pe care experimentatul Tamas Szasz l-a transformat într-un răsunător succes de public) sau a pastişei **Rinaldo** (remarcabil de convingătoare „variantă maghiară" a poveştii celor şapte samurai, adaptată în mod inspirat şi subtil realităţilor Budapestei contemporane de către Tamas Toth).

Nu puteau lipsi, desigur, filmele „de cartier", gloria „comercială" a cinematografiei maghiare începînd de prin anii '70. Un titlu „exemplar" este **Fratele** lui Zsombor Dyga, pretext narativ încîlcit, cu pretenţii de dezbatere intelectuală, oscilînd între pasiunea pentru muzica rock, obsesia literaturii pornografice şi farmecele Annei Bognar.

O altă „tradiţie" o reprezintă melodrama cu subiect istoric (domeniu în care, cum am încercat să arătăm mai devreme, cehii şi slovacii gafează cu o obstinaţie demnă de o cauză mai bună). Să menţionăm măcar cîteva dintre succesele răsunătoare ale anilor trecuţi: **Sunshine**, **Gloomy Sunday**, **Ţigara care se stinge**, **Glamour**, **Iubirea noastră**. Titlul de gen prezent la ultima ediţie a Festivalului Filmului Central-European a fost **Cîntecele lui Rozsa**, sensibilă mistificare avînd drept punct de pornire destinul unui celebru tenor de origine evreiască, mort în circumstanţe misterioase la Budapesta, în toamna anului 1944. Dincolo de viaţă şi indiferent de realitatea coşmarescă a terorii dezlănţuite de regimul fascist împotriva purtătorilor stelei galbene, glasul divin al lui Imre Rozsa întruchipează motivul străvechi al pîinii rabinului: speranţa care, indiferent de gravitatea situaţiei, se menţine în viaţă, cu unica şi simpla condiţie de a crede în ea, fără să-i verificăm autenticitatea.

După o destul de comentată şi controversată tăcere, Kroly Makk revine în acest an la una dintre temele sale preferate: necesitatea confruntării lucide a individului cu trecutul său, asumarea responsabilităţii pentru deciziile luate şi pentru consecinţele acestora. **O săptămînă în Budapesta** este nu numai povestea întoarcerii acasă dintr-o emigraţie îndelungată, „călduţă" şi comodă, ci şi o tulburătoare dezbatere cu privire la dreptul de a ne eschiva şi pe plan moral unei realităţi din care, cîndva, am avut şansa de a evada – în sensul fizic, concret al cuvîntului.

Din „vechea gardă" a fost prezent în festival şi Miklos Jancso: o dată în calitate de realizator al fanteziei burlesc-absurde **Trezeşte-te, prietene, nu dormi!**, care continuă seria grotescă a „nemuritorilor" Kappa şi Pepe. Iniţial, proiectul ar fi trebuit să aibă forma unei trilogii, dar neaşteptatul succes de critică şi de public al primelor titluri (**Lumina Fecioarei în Pesta**, **Lua-i-ar dracu' de ţînţari!** şi **Ultima cină lîngă bidiviul arăbesc**) l-a determinat pe bătrînul maestru să încerce marea cu degetul încă o dată... Ca element de picanterie, şi în această „a patra serie a trilogiei" apar „în propriile lor roluri" însuşi regizorul şi scenaristul Gyula Hernadi. În plus, Jancso a fost mentorul spiritual, autorul ideii şi producătorul unui foarte interesant film alcătuit din cinci scurtmetraje independente, al căror unic element comun este prezenţa pe ecran a binecunoscutelor autobuze Ikarus. Familiarul element mobil al decorului citadin budapestan apare în respectivele „filmuleţe" ca laitmotiv, ca fundal al desfăşurării acţiunii, ca pretext pentru definirea şi construcţia unor neaşteptat de complexe metafore ale alienării şi chiar ca „personaj activ", identificabil cu miticul Icar. Autorii celor cinci mini-pelicule sînt tinerii şi talentaţii regizori Árpad Schilling, Ferenc Török, Viktor Bodo, György Palfi şi Kornel Mundruczo, discipoli ai venerabilului Miklós Bacsi, de la care au deprins nu numai „ştiinţa" de a filma, ci şi o oarecare înclinaţie către farsa grotescă şi plăcerea de a se exprima, ca artişti, prin intermediul unor simboluri şi parabole originale şi meşteşugit alcătuite.

Dar titlul-vedetă al actualei ediţii a festivalului a fost, fără doar şi poate, **Desişul** lui Benedek Flieghauf, filmul care va candida la Oscar din partea cinematografiei maghiare. Metaforă a însingurării şi a alienării, **Desişul** întruchipează, în fond, o societate bolnavă, în care „copacii nu se mai văd din cauza pădurii", o colectivitate redusă dintr-o dată la o sumă de individualităţi abstracte. Ce au în comun: un tată care găseşte că fiica sa este „respingător de atrăgătoare", un vagabond care îşi lasă cîinele într-o casă străină, fiinţele nevăzute care ne vorbesc numai în timpul nopţii şi un bătrîn viu care merge la o întîlnire cu un tînăr mort? Personajele **Desişului** sînt emblematice, la un prim nivel, pentru apatica şi inerta societate budapestană contemporană, dar avertismentul lui Flieghauf este mult mai abstract. Ceaţa în care, în final, dispar eroii, oraşul lor şi o geantă cu un conţinut misterios (singurul element comun al tuturor acestor destine stranii) reprezintă mai mult decît un simplu motiv escatologic. Metafora (de o genială simplitate) este aproape „desenată", lizibilă „cu ochiul liber": **Desişul** a cărui densitate creşte în mod absurd şi necontrolat va ajunge într-o zi să-şi sufoce lăstarii. În momentul cînd fiecare copac devine o pădure, în interiorul codrului de codri, pînă şi întunericul se va albi şi se va transforma în ceaţă. O ceaţă în care nimic nu se va mai distinge de nimic şi totul va fi de nerecunoscut. O uriaşă supernovă a alienării, un malaxor de o forţă irezistibilă, care va reduce la stadiul de nematerie şi inexistenţă tot ce s-ar putea găsi în fatala-i rază de acţiune.

Desigur, nimeni nu-şi face iluzii că filmul lui Flieghauf ar putea avea succes peste ocean. Respectabilii *cowboys* în frac, care girează destinele celui mai „preţios" dintre trofeele cinematografiei mondiale, nu au nici timp, nici chef de metafore. Un alt aspect este important aici: Budapesta a trimis la Oscar cel mai complex şi mai abstract film unguresc produs în acest început de mileniu, pentru a arăta lumii întregi adevărata clasă a cinematografiei maghiare. Indiferent de faptul că, în mod aproape sigur, **Desişul** nu va primi rîvnita statuetă.

În schimb, pe cehi îi va reprezenta **Zelary**, un film penibil, dar cu şanse reale, turnat, în fond, după reţeta internaţională recomandată în astfel de situaţii, la fel ca şi **Kolja**, **O lume albastru-închis** sau **Andel exit**. A devenit cinematografia cehă mai cunoscută în lume după Oscarul primit de diabeticul **Kolja**? În nici un caz. Celebritatea mondială a tandemului Sverak (tatăl scenarist şi fiul regizor) nu a ajutat în nici un fel la evoluţia filmului ceh. Pelicule de reală valoare turnate de Gedeon, Nellisova, Slama sau Trajkov rămîn nişte simple curiozităţi agreabile, mai degrabă ignorate. **Movie** nu ar putea în nici un caz reprezenta Cehia la Oscar. Să comparăm starea în care se află în prezent cele două cinematografii şi vom înţelege de ce. Este o lecţie pe care ungurii au învăţat-o demult, dar pe care „alţii" refuză în continuare să o recunoască.

Deşi, din nou, foarte întîrziată, ediţia din anul 2003 a Festivalului Filmului Central-European a reuşit, de bine, de rău, să-şi închidă porţile înaintea Revelionului. Felul în care desfăşurarea sa reflectă relaţiile politice dintre statele participante poate constitui un subiect interesant pentru un studiu politico-sociologic. Dar scopurile în care a fost iniţiată, în urmă cu zece ani, această manifestare erau cu totul altele. Nu putem să nu regretăm îndepărtarea evidentă de generoasele intenţii de atunci, înlesnirea schimburilor culturale în cadrul Grupului de la Vişegrad, schimburile culturale etc. Motivele politice şi pretextele financiare (reale sau nu) prevalează, o dată în plus, asupra culturii. Pur şi simplu, este păcat.

Praga

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!

InQuarto
DESIGN

Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI

☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar

Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.

www.tipar.home.ro
tipar@home.ro
0742.062.908

---

foarte puternic, generos, altul mai delicat, luminos; se creează astfel un anume contrast, regăsit în sufletul lui Ceaikovski (reprezentat de Corina), care ar vrea să fie pe Pămînt dar şi în Rai, asemeni compozitorului. Nu am vrut să abordez nici una dintre partiturile pe care a creat Balanchine şi, cum el nu a montat nimic pe Simfoniile V şi VI, m-am gîndit iniţial la a V-a, dar apoi am ales **Patetica**, am reascultat muzica şi... am realizat cît e de dificilă, de bogată pentru a fi pregătită într-un timp atît de scurt. De fapt, nu pot spune că am pregătit ceva, ci doar am ascultat şi am creat împreună cu dansatorii – aparent nu arată prea rău... Am avut cîteva idei, apoi le-am mai schimbat (din nefericire pentru interpreţi, pentru că memorau ceva, apoi o luau de la capăt dar... nu am avut de ales). Este conceput în stil neoclasic, inspirat de personaje foarte importate pentru mine – B. Nureev, apoi unul dintre minunaţii mei profesori din Paris, un excelent coregraf... necunoscut, pentru că în clasă făcea cele mai incredibile combinaţii pe care le-am văzut, dar niciodată pe scenă. Deci am «furat» de la el o mulţime de idei, ca să fac astfel cunoscut publicului ceva din ceea ce a creat el – le-am folosit în felul meu, nu exact, ci în fraze, în anumite momente. Baza lucrului meu e muzica. Bejart spunea că pentru el există doar trei variante pentru a începe un balet – muzica, povestea sau muzica bazată pe un subiect –, dar eu iau în calcul muzica, povestea şi dansatorii, pentru că poţi fi obsedat de o balerină sau de un dansator pentru care să vrei să creezi ceva. Acum, de la început am vrut să lucrez cu Corina Dumitrescu, pe care o văzusem în urmă cu patru ani în **Roşu şi negru**, şi mi-am spus că are ceva special; personajul din **Simfonie** a fost conceput pentru ea. Iubesc deopotrivă coregrafia clasică şi modernă, iubesc marele repertoriu clasic. Cei care îl consideră depăşit înseamnă că nu ascultă nici muzică de Mozart sau Beethoven – oare şi aceştia sînt *old-fashion*? Evident, iubesc şi creaţia modernă, ceea ce realizează Killian, Forsythe, Compania naţională spaniolă – eu vreau tot!... Cine spune că trebuie să alegem între ele? Coregrafia mea nu e nici tipic clasică, nici tipic modernă, ci... ceva între ele; am încercat să exprim ceea ce conţine muzica în detaliile ei – îmi place să reliefez toate nuanţele cuprinse în partitură. Cred că, într-un fel, am o manieră modernă de a mă apropia de baletul clasic. Cred că de cînd Balanchine a început astfel, nu ne mai putem întoarce... Iubesc orice fel de muzică – clasică, tango, rock, orice. Aş vrea să montez **Hamlet** pe muzica lui Ceaikovski în combinaţie cu Queen, să creez astfel o opoziţie cu violenţa muzicii rock. În această viziune, Hamlet este rocker, vrea să omoare pe oricine, este împotriva societăţii, este... ca în **Hamlet**. Asta este însă o altă poveste."

O sală nu prea plină a aplaudat conştiincios încercarea coregrafului francez de a „citi" superba muzică scrisă de Ceaikovski (interpretată cu destulă corectitudine de orchestra Operei, care, sub bagheta dirijorului Vlad Conta, a sunat omogen, reuşind şi o anume paletă de nuanţe expresive), dar mai ales efortul balerinilor de a ridica un spectacol într-un timp extrem de scurt. Nu ştim dacă noua producţie a ONB va fi „de cursă lungă", dar teatrul a bifat cea de a treia premieră a stagiunii (şi prima a departamentului coregrafic), iar ansamblul merită toate laudele pentru dorinţa de a pune în valoare ideile destul de generale ale lui Olivier Patey, care a plecat imediat după premieră pentru a-şi onora contractele prin lume.

„Lucrez mult în Germania, nu şi în Franţa. Voi dansa în Grecia în cadrul unui festival într-un spaţiu antic, la Knossos. Sînt antrenor de dans la Opera din Paris, impresar artistic, organizator, încerc să le fac pe toate deodată. După premieră plec în Franţa, apoi în iulie voi fi din nou la Kiev, pentru că acolo, anual, se organizează un festival de balet, iar, o dată la doi ani, o competiţie pentru tinerii dansatori. Mă voi implica efectiv în acest proiect, pentru că ucrainenii doresc o colaborare cu francezii, pornind de la ideea că cele două manifestări poartă numele celebrului Serrge Lifar, balerin ucrainean care şi-a desfăşurat întreaga activitate în Franţa, în compania ce i-a urmat lui Diaghilev. Pe de altă parte, Mihai Babuşka m-a invitat să mai lucrez aici. În septembrie-octombrie voi lucra în Germania, urmează Coreea (unde în ianuarie am fost invitat pentru un curs de măiestrie la Universitatea Naţională de Artă – nu vă puteţi imagina ce generaţie superbă de balerini se formează acolo!), anul viitor voi preda la Universal Ballet. Plănuim un nou centru francez-coreean doar pentru perfecţionarea în dans. Elisabeth Platel, care în septembrie va deveni directorul şcolii de balet din Paris, a fost de asemenea în Coreea, a predat acolo şi se va implica în această direcţie. Vorbind despre balerini, trebuie să spun că în septembrie am văzut-o pe Simona Noja dansînd la Paris – îmi place foarte mult; şi Alina Cojocaru a fost invitată de curînd la Opera din Paris. Am văzut-o în **Giselle** şi a fost într-adevăr minunată. Din păcate, la Londra nu prea apar solişti principali, situaţie oarecum similară şi la Paris – nu suntem siguri că vom avea prim-balerini în viitorii ani. Este de fapt o criză, pentru că nu mai reprezintă o vocaţie modernă, nu aduce mulţi bani, iar tinerii, dacă vor să devină staruri, preferă filmul sau varietăţile. Societatea se schimbă şi nu sînt prea optimist. Cred că marele timp al baletului a cam trecut. În operă este un nou val de snobi şi de aceea a înflorit în ultima vreme. Avem o bună generaţie de balerini adulţi, tineri nu prea mulţi, dar în şcoli..."

Pe Alina Cojocaru o vom aplauda din nou la Bucureşti, de această dată în **Lacul lebedelor**, în cadrul Festivalului Artelor, care se va desfăşura în luna septembrie. Cît despre o nouă colaborare a coregrafului francez cu ansamblul Operei Naţionale, ideea este interesantă, dar sperăm să fie mai eficientă şi oricum mai atractivă pentru public...

Arte vizuale

Fragmente din Arhiva Casasola

VIORICA BUICĂ

Poziţia privilegiată a vizualului în formarea identităţii culturale a Mexicului nu poate fi contestată, iar acest lucru apare cu atît mai evident cu cît epoca războaielor şi revoluţiilor ce au impus faţa modernă a acestui stat a coincis cu apariţia şi dezvoltarea tehnicii fotografice. Între contribuţiile la patrimoniul fotografic al modernităţii, Arhiva Casasola ocupă un loc fundamental, reprezentînd o veritabilă cronică vizuală a vieţii mexicane.

Galeria Artis (Teatrul Naţional Bucureşti) a găzduit o selecţie din celebra Arhivă Casasola, expoziţia fiind prezentată pentru prima dată la Muzeul „Franz Mayer" din Ciudad de México, avîndu-l drept curator pe David Maawad. Imaginile alese de acesta par a ilustra, dacă ţinem cont de varietatea tematică, sloganul agenţiei lui Casasola: „Tengo o hago la foto que usted necesite" („Pot să vă fac fotografia de care aveţi nevoie").

Figura lui Agustín Víctor Casasola, născut în 1874 la Ciudad de México, este una emblematică pentru cultura mexicană. De tînăr, lucrează la diverse ziare, printre care **El Tiempo**, şi devine repede fotograful personal al preşedintelui Porfirio Diáz. Momentul decisiv din viaţa sa este reprezentat de înfiinţarea, în jurul anului 1912, împreună cu fratele Miguel, a „Agenţiei Fotografice Mexicane", avînd ca prim scop furnizarea de imagini privitoare la Revoluţia din Mexic reporterilor din întreaga lume. Casasola a fost în acelaşi timp un excelent fotojurnalist, apropiat prin tehnica impecabilă de alte mari nume precum Henri Cartier-Bresson sau Robert Capa, şi un antreprenor în spiritul realizărilor lui Mathew Brady din timpul Războiului Civil american. La puţin timp după înfiinţarea agenţiei, fotografi importanţi, dintre care îi amintim pe Hugo Brehme, William Kahlo, tatăl Fridei Kahlo, şi Jimmy Hare, au îmbogăţit arhiva de imagini, acestora adăugîndu-li-se mulţi alţi fotografi mai puţin cunoscuţi şi membrii mai tineri ai familiei Casasola: Gustavo, Ismael, Piedad, Mario etc. Într-o epocă în care Mexicul cunoştea nenumărate transformări în sensul modernizării şi urbanizării rapide, Casasola a încercat să surprindă în opera sa toate aspectele pe care le implicau aceste procese, îndreptîndu-se cu predilecţie către investigaţia socială. În timpul Revoluţiei, i-a organizat pe fotografii care lucrau pentru agenţia sa astfel încît să acopere cît mai multe aspecte ale evenimentului, el rămînînd în Ciudad de México, în timp ce fratele său a luptat în diverse locaţii. Chiar şi după moartea sa, în 1938, cei care i-au urmat la conducere au continuat să îmbogăţească arhiva cu imagini de o calitate excelentă, astfel încît, în 1976, cînd Guvernul mexican a cumpărat întreaga Arhivă Casasola, aceasta număra aproximativ 760.000 de printuri şi negative.

Imaginile prezente la Bucureşti surprind cu pregnanţă importanţa arhivei pentru cercetarea istorică, socială şi estetică a culturii mexicane, constituind totodată o mărturie pentru începuturile modernităţii. Fotografiile ne dezvăluie, într-o certă notă artistică, viaţa muncitorilor din diferite industrii, manifestări sociale de protest, aspecte ale vieţii cotidiene, plăcerile vieţii de noapte, fragmente din diverse spectacole, iar printre imagini descoperim şi portrete inedite ale unor personalităţi precum Diego Rivera sau David Alfaro Siqueiros, ba chiar un portret de grup în care apare şi Agustín Casasola. (În legătură cu aspectele modernităţii, unul dintre vizitatori remarca asemănarea destul de puternică între unele peisaje urbane ale capitalei Mexicului şi cele ale Bucureştiului începutului de secol.)

Casasola
4
4

Dat fiind statutul aproape mitic pe care îl deţine Casasola în cultura mexicană, ca fotograf al Revoluţiei, unele aspecte mai controversate ale arhivei sale nu au fost discutate pînă de curînd, cînd cercetătorii de la „Fototeca de Pachuca" au încercat să catalogheze lucrările după autor. S-a dovedit astfel că Agustín Casasola a şters de pe majoritatea negativelor numele autorilor, astfel încît, deşi se ştie că pentru arhivă au lucrat aproximativ 483 de fotografi, lucrările lor nu pot fi identificate. Casasola rămîne însă, fără îndoială, un fotograf excepţional, chiar dacă este foarte greu de stabilit care dintre fotografiile arhivei îi aparţin propriu-zis.

---

*Expoziţia de fotografie **Arhiva Casasola – Începuturile Mexicului contemporan**, Galeria Artis (la parterul Teatrului Naţional), Bucureşti, 23 mai-2 iunie.*

Istoria Mexicului în imagini

Interviu cu Excelenţa Sa **Leandro ARELLANO**, ambasadorul Mexicului în România

„Pot să vă fac fotografia de care aveţi nevoie!" Aşa suna sloganul fraţilor Casasola, la început de secol XX, cînd Mexicul, încercat de o tumultuoasă istorie, îşi căuta propria identitate.

Agustín Víctor şi Miguel Casasola, pionierii agenţiilor de presă de mai tîrziu, creează în 1912 agenţia de informaţii grafice Casasola, printre primele de acest tip din lume. Visul lor, însă, capătă dimensiunea unui proiect transformat în vocaţie. Astfel se naşte o impresionantă arhivă de fotografie ce poartă cu sine amprenta viitorului patrimoniu cultural al Mexicului. Fraţii Casasola au învins timpul. Ei vorbesc astăzi lumii prin discursul rafinat al fotografiei alb-negru, într-o colecţie ce cuprinde 483.993 de imagini despre începuturile Mexicului contemporan.

Domnule ambasador Leandro Arellano, dumneavoastră sînteţi autorul şi iniţiatorul acestui proiect al Ambasadei Mexicului la Bucureşti, cel care a făcut posibilă prezentarea expoziţiei de fotografie *Arhiva Casasola – Începuturile Mexicului contemporan*. Cu această ocazie, publicul românesc are şansa de a explora, prin intermediul imaginii, o filă din istoria ţării dumneavoastră. Care este relevanţa acestui demers cultural pentru instituţia pe care o reprezentaţi şi în ce măsură această arhivă de fotografie are valoare de patrimoniu? De asemenea, cît de important a fost actul de recuperare a acestei arhive?

Ambasada Mexicului a întreprins, în 1997, un program de activităţi culturale, avînd menirea de a face cunoscute în România aspectele cele mai însemnate ale artei şi istoriei mexicane. De atunci s-au prezentat cu mare succes, în colaborare cu instituţii educative şi culturale din ţara dumneavoastră, 75 de expoziţii de fotografie, artă plastică contemporană, artă populară, artă prehispanică şi 23 de proiecţii de filme mexicane, printre alte manifestări culturale.

Ambasada Mexicului, conştientă de importanţa operei fotografice a lui Agustín Víctor Casasola pentru istoria Mexicului, a organizat, împreună cu Uniunea Artiştilor Plastici din România, expoziţia **Arhiva Casasola – Începuturile Mexicului contemporan** la Bucureşti. Înainte de a parăsi România, aceste fotografii vor putea fi văzute la Muzeul Literaturii Române din Iaşi, Galeriile „Pod-Pogor", şi la Muzeul Judeţean de Istorie din Braşov.

Această expoziţie a fost prezentată pentru prima dată în octombrie 1997, la Muzeul „Franz Mayer" din Ciudad de México, cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la crearea Fototecii Naţionale. Cu acea ocazie, s-a editat albumul cu acelaşi titlu, în coediţie cu Casa Imaginilor şi Direcţia de Publicaţii a Consiliului Naţional pentru Cultură şi Arte – CNCA. Albumul cuprinde peste 200 de imagini, precum şi texte de Carlos Martinez Assad, Alfonso Morales şi Francisco Reyes Palma.

Expoziţia de faţă este alcătuită din 68 de imagini care redau Mexicul de la începutul secolului XX, cu fotografii originale aparţinînd fraţilor Agustín Víctor şi Miguel Casasola, fondatorii acestei arhive. Tema centrală este Mexicul post-revoluţionar, din perioada anilor 1920-1940, cu viaţa nocturnă a oraşului, cu străzile sale, magazinele, birourile, pieţele, băcăniile, puşcăriile, cîrciumile, precum şi cu personajele vieţii culturale şi politice din prima jumătate a secolului trecut. Imaginile surprinse de fraţii Casasola constituie o mărturie a istoriei Mexicului de la 1895 pînă la 1972, în care, alături de fotografiile reprezentînd acţiunile revoluţionare din 1910, apar şi portrete ale exponenţilor vieţii politice şi cotidiene, puşcăriaşi, indigeni, persoane publice, femei muncitoare, precum şi aspecte ale dezvoltării ţării prin asimilarea noilor tehnologii.

Arhiva Casasola a fost cumpărată de guvernul mexican de la familia Casasola în 1976 şi se află în păstrare la Fototeca Naţională a Institutului Naţional de Antropologie şi Istorie – INAH. Arhiva este alcătuită din 483.993 de piese, în marea lor majoritate plăci de sticlă şi nitrat de celuloză, din care 43% sînt digitalizate şi pot fi găsite în catalogul de pe pagina de Internet a Sistemului Naţional al Fototecilor a INAH.

Aţi demarat acest proiect împreună cu Uniunea Artiştilor Plastici din Bucureşti. Ce a însemnat această colaborare? Îmi aduc aminte că, de-a lungul timpului, Ambasada Mexicului la Bucureşti a prezentat opera unor importanţi artişti plastici aparţinînd spaţiului cultural mexican.

În februarie 2002, Ambasada Mexicului a prezentat la Galeria Apollo din Capitală expoziţia artistei Leticia Tarrago. Lucrările sale, care se adresează în mare parte copiilor, au putut fi văzute de un numeros public. Ambasada Mexicului a sprijinit prezenţa a trei artişti români în Mexic, în 2002 şi 2003, la a V-a ediţie a Bienalei Internaţionale Acuarela 2002. Au fost expuse lucrări ale artiştilor Constantin Tofan, Teodora Florescu şi Florin Ferendino.

Aţi fost prezent şi la Tîrgul de carte *Bookarest*. Pentru luna iunie ştiu că pregătiţi „Zilele Filmului Tînăr Mexican". Ce ne puteţi spune despre aceste acţiuni?

Ambasadele hispano-americane au participat la cea de-a 12-a ediţie a Tîrgului Internaţional de Carte **Bookarest** 2004. La ediţia din acest an, Cuba, Chile, Mexic, Perú şi Venezuela au expus titluri şi opere ale celor mai renumiţi autori de limbă spaniolă din America, printre care G. Rojas, González León, Echiringue, O. Paz, A. Carpentier, N. Gillén, Lezama Lima, Gallegos, C. Fuentes, Vargas Llosa, Neruda, Brito García, Edilio Peña, J. Edwards şi alţii.

De asemenea, pot să vă spun că, începînd cu luna iunie, în fiecare joi, cu începere de la ora 18.00, vor putea fi vizionate, în cadrul Cineclubului Casei Americii Latine din Bdul Primăverii Nr. 17, filme mexicane contemporane. Printre cele mai importante titluri amintesc: **Y tu mama tambien** (**Şi cu mama**), 2001, regia: Alfonso Cuarón; **Por si no te vuelvo a ver** (**Dacă nu te mai văd**), 1997, regia: Juan Pablo Villaseñor; **Cronos**, 1992, regia: Guillermo del Toro; **Cilantro y perejil** (**Coriandru şi pătrunjel**), 1996, regia: Rafael Montero. Pot să vă spun că accesul în acest cineclub este gratuit şi îi aşteptăm pe cinefili în număr cît mai mare.

Interviu realizat de
Raluca MOISAN

profil

Lumi Virtuale – revistă de literatură fantastică şi SF; o publicaţie lunară nou apărută (numărul 1, aprilie-mai 2004), editată de Braşov Visitor SRL. Director: Cătălin Badea-Gheracostea. Editor: Michael Haulică. Concepţie grafică: Ona Frantz. Colaboratori permanenţi: Mihai Chirilov, Eduard Pandele, Florin Pîtea, Horia Nicola Ursu. Cele 52 de pagini color (format A4 pe hîrtie velină) cuprind recenzii ale unor cărţi despre SF (ex.: Dan Doboş despre Mircea Naidin, Liviu Radu despre Mircea Opriţă ş.a.), eseuri pe teme literare de actualitate (ex.: **O vedere asupra fantasticii româneşti A.D. 2004** de Cătălin Badea-Gheracostea, unde „fantastica" e un concept ambiguu preluat, între alţii, de la Gilbert Durand), un interesant interviu realizat de Florin Pîtea cu scriitorul american de *cyberpunk* Walter Jon Williams despre „sociologia" respectivului fenomen şi nu numai (**Adolescenţi pasionaţi îndrăgostiţi de propria lor imagine**), o cronică a lui Mihai Chirilov despre cineastul japonez *underground* Takashi Miike... „Grosul" îl asigură însă proza – fie ea SF/*cyberpunk*, fantastico-parodică, „ezoterică" sau *fantasy*. Printre autorii de ficţiune: Sebastian A. Corn, Dănuţ Ivănescu, Michael Swanwick, Florin Pîtea, Cătălin Sandu. O spirituală cronică a jocurilor video „afectate de sindromul Tolkien" semnează Eduard Pandele. Un „ghid al colaboratorului" şi scanări ale „lumilor virtuale" completează sumarul. În acest context, oarecum stranie ni s-a părut o notiţă la rubrica de „revistă a revistelor", unde Michael Haulică, printre *looping*-uri acide, se declară repede-plictisit de lungimea articolelor lui Valerian Sava şi Alex. Leo Şerban din **Observator cultural** şi de faptul că primul ar vorbi „frustrat ca de obicei despre premiile UCIN"... Poate că M.H. e un „fan" al premianţilor criticaţi (chestie de gust!) sau al lui Sergiu Nicolaescu, al Malvinei Urşianu & Co. Deşi... prea ar fi de tot „fantastic"!

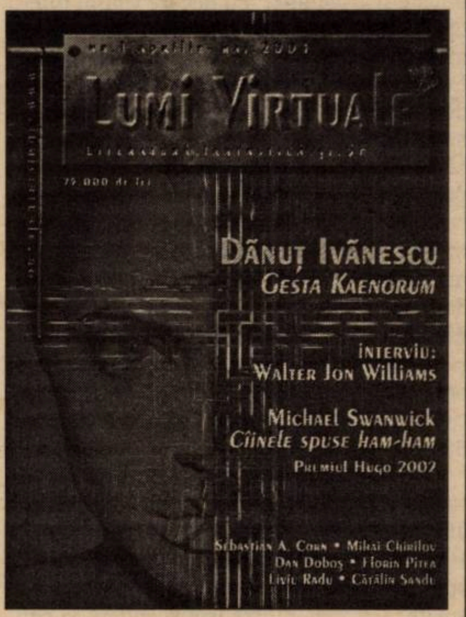

de ici, de colo

TIMPUL

REVISTĂ DE CULTURĂ

Din sumarul deloc lipsit de lucruri demne de semnalat al revistei ieşene **Timpul** – numărul 5/2004 (ex.: paginile promoţionale despre „desantul" tinerilor prozatori de la Polirom, eseul **Aruncă-te, nu te arunca** al Ruxandrei Cesereanu, poeme de Daniil Harms ş.a.) reţinem în mod special editorialul Gabrielei Gavril (partea a II-a a unui articol polemic intitulat **Biciul & zăhărelul. De ce mor la noi polemicile?**). Pornind de la ideea – uşor exagerată, de dragul demonstraţiei – că nu am fi avut, în ultimul deceniu, polemici veritabile, autoarea taxează dur şi precis cîteva maladii „specifice" cîmpului nostru cultural: conservatorismul apocaliptic şi rezistenţa la nou, comportamentul „feudal", mentalitatea de „gardieni ai valorilor", intoleranţa arogantă (şi, adeseori, ignorantă) faţă de opiniile adverse, teribilismul inconsistent şi gregar, slugărnicia, duplicitatea oportunistă etc. Sînt menţionate, acid, exemple de false polemici, alături de cîteva „profiluri mentale". Iată cîteva dintre ele:

„După o seamă de intervenţii care vedeau în Internet baubaul ce va aduce dispariţia cărţilor, moartea editurilor şi generalizarea analfabetismului, lucrurile s-au mai potolit de la sine. Editurile mari şi-au văzut liniştite de treabă, propunînd nume şi colecţii noi. Bineînţeles, personalităţile care au denunţat patetic pericolele Internetului au fost contrazise de evoluţia societăţii. [...] Peste cîtva timp, textele acestea vor putea fi citite ca documente de epocă şi, fără îndoială, ne vor înduioşa precum paginile în care înaintaşii noştri se războiau cu hainele nemţeşti şi cu drumul de fier".

„*Corectitudinea politică* a rămas pentru unii asociată cu excesele comportamentale, ce vin în contradicţie cu tradiţia noastră latină şi, cu siguranţă, patriarhală. Mai nou, am avut ocazia să ascult indignările unor universitari umanişti în faţa imperialismului cultural american şi a *studiilor culturale* care ar însemna, în opinia lor, o ameninţare la adresa învăţămîntului nostru. Dacă vreun curios i-ar fi întrebat pe revoltaţi ce înţeleg oare prin *studii culturale*, ce materiale au consultat, ce teorii îmbrăţişează, ar fi primit, în cel mai bun caz, nişte priviri indignate şi superioare. E oarecum surprinzător faptul că intelectuali de vază nu şi-au pus problema că e niţel imoral să combaţi ce nu cunoşti, să te erijezi în formator de opinie cînd nu stăpîneşti informaţia necesară".

„E adevărat că Internetul suportă multe, că poate cuprinde şi destulă maculatură, dar cel puţin – spre deosebire de multe publicaţii pe hîrtie, mai ales cele ale Uniunii Scriitorilor – nu consumă subvenţiile pentru producţii inepte, iar versificatorii care-şi postează textele pe *site*-uri nu sînt clienţi fideli ai premiilor literare".

„De dezbateri – vreau să spun dialoguri adevărate, nu schimburi de mingi la fileu – n-am prea avut parte: somităţilor le repugnă relativizările, iar aducerea în discuţie a opiniilor lor li se pare şi o blasfemie, şi un nonsens. Pentru că se consideră păzitori ai tradiţiei, ai marilor valori, nu acceptă nici o problematizare. [...] Să ne gîndim ce reacţii au provocat încercările de a rediscuta opera lui Mircea Eliade sau filozofia lui Constantin Noica şi ce indignări au trezit rezervele la adresa clasicilor. Conservatorii nu s-au întrebat însă nici o secundă dacă asemenea abordări au o anumită legitimitate, ci s-au grăbit să proclame intangibilitatea unor autori şi subiecte. «Jos mîna de pe modele!» a fost de fapt mesajul lansat".

„Pornirile paranoice ale somităţilor sînt întreţinute cu bună ştiinţă de cei care au tot interesul ca «feudalismul» nostru cultural să dureze cît mai mult; lăudătorii de profesie au nevoie de «seniori» pentru a ajunge în posturi importante, pentru a-şi păstra privilegiile şi a căpăta altele. Ei vor avea grijă să cultive narcisismul şefilor şi să bruieze discursul public, să minimalizeze criticile. Şi asta nu din prea marea fidelitate faţă de binefăcători (vor fi primii care îi vor lovi atunci cînd poziţia lor se şubrezeşte sau vor sări în altă barcă) sau din devotament fără de margini pentru ideile promovate de aceştia, ci pentru că normalitatea culturală i-ar arăta cît sînt de găunoşi. Bineînţeles, viaţa publică a acestor figuranţi este de scurtă durată: ieşirea din scenă a stăpînilor îi readuce şi pe măscăricii de serviciu în firescul anonimat".

S-ar putea replica – şi pe bună dreptate! – că o parte din subiectele mai sus-enunţate **fac obiectul unor polemici reale în alte părţi. Faptul că la noi ele sînt mai inconsistente nu înseamnă că avem de-a face cu nişte false polemici.** Altfel, autoarea are dreptate: adevăratele polemici de idei presupun urbanitate, dialog şi efort de disponibilitate faţă de ideile adverse. La noi predomină încă – din păcate – sindromul conspiraţionist, atacurile la persoană, complexele autoritarist-narcisiace, exclusivismul spiritului de castă, servitutea şi alte pasiuni „feudale" sau – doar – provinciale...

MOZAICUL

Grupajul tematic **Mişcarea ideilor** din numărul 4/2004 al revistei craiovene de cultură **Mozaicul** se ocupă de „temele false" din cultură (şi, în general, din viaţa publică). Semnează eseuri „la temă" Gabriel Coşoveanu (**Postistoria: de aşteptat**), Ion Militaru (**Paradigme ale falsităţii**), Horia Dulvac (**Teme false. Utopia paradisului terestru. Materialismul hedonist**) şi Laviniu Aurelian Bădulescu, care încheie grupajul pe un ton „ecleziastic" (**Deşertăciunea deşertăciunilor... toate sînt o temă falsă**). Iată un fragment din eseul lui Gabriel Coşoveanu, cel mai interesant dintre cele menţionate: „Generaţia mea s-a dezvoltat într-un climat care solicita din plin ochii, de-asta vor fi fiind şi numeroşi miopi printre noi: priveam simultan spre Răsăritul triumfalist, ideologizat maximal, din cauza căruia părinţii noştri *vorbeau acasă în şoaptă*, şi spre Occidentul dătător de speranţe, furnizor de elanuri utopice, cu atît mai mult cu cît nu îi recunoşteam mecanismele autoreglante decît după ureche. Nimic mai obositor decît atare activitate stagnantă, generatoare, în cele din urmă, de indolenţă şi neurastenie. Dificultatea *orientării* – aceasta a fost arhitema stratagemelor supravieţuirii în totalitarism, delta tuturor gîndurilor ieşite din minţi ce refuzau, principial, servitutea". Altminteri, participanţii la acest grupaj se limitează – pe ansamblu – să gloseze pretenţios în marginea unor subiecte grave: mai mult nerv şi mai multă priză la realitate n-ar fi stricat; dar, întrucît publicaţia ne-a obişnuit cu alt standard, să sperăm că e vorba doar de o oboseală de moment. Merită consemnat şi interviul acordat lui Nicolae Marinescu de către regizorul Silviu Purcărete (**„Teatrul piere în fiecare seară!"**) şi paginile despre „poeţi olteni traduşi în Irlanda". Tema viitorului număr va fi – aflăm – **Discursul elogiator**.

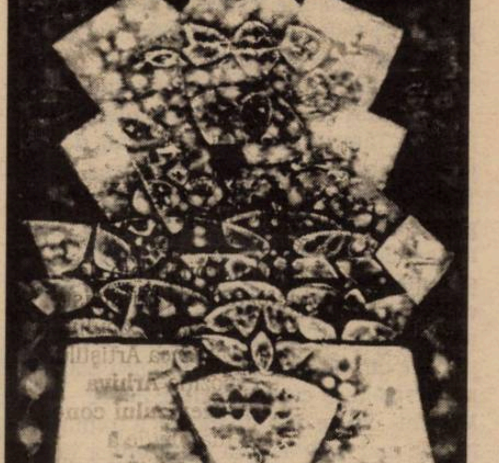

În centrul numărului 4-5/2004 al revistei clujene de literatură, artă şi cultură **Steaua** se află o dezbatere teoretică mai puţin obişnuită pe meleagurile noastre: **Între criti-ficţiune şi eseu autobiografic**, desfăşurată în cadrul celei de-a şasea şedinţe a Centrului de Cercetare a Imaginarului „Phantasma". Participă: Diana Adamek (care a **prilejuit – de fapt – această reuniune prin intermediul unui capitol din romanul Pata-Tata. Şah**, carte cu o formulă insolită), Corin Braga, Ruxandra Cesereanu, Sanda Cordoş, Anca Haţiegan, Marius Jucan, Ovidiu Mircean, Horea Poenar, Vlad Roman, Nicolae Turcan, Mihaela Ursa şi Cornel Vâlcu. E vorba de o tentativă de conceptualizare pornită de la deja teoretizatele „arhetip", „anarhetip", „escatip". Reproducem cîteva fragmente din intervenţiile participanţilor. Diana Adamek: „Este vorba despre o carte despre şah, care are în vedere în acest prim volum doar figurile pe care le cuprinde jocul plus două table: tabla de la începutul jocului, în care piesele sînt ordonate şi care este o tablă senină, şi tabla excesivă, pe care eu am numit-o tabla însîngerată de la sfîrşitul jocului, plină de cadavre şi trupuri în dezordine. [...] Capitolele nu seamănă deloc ca tonalitate şi probabil că asta se întîmplă în bună parte datorită muzicii pe care am ascultat-o. De data asta e o muzică de pian şi valsuri, alte piese sau alte ritmuri". Corin Braga: „cu textul acesta începem o aventură, deoarece, din cîte înţeleg, Diana modifică discursul critic clasic prin cel puţin două lucruri. În primul rînd e vorba de vehiculul prin care ne va transmite mesajul său, o lectură pe fondul muzical pe care a scris ea însăşi textul, şi în al doilea rînd de o mutaţie în ceea ce priveşte atît conţinutul ideatic, cît şi forma de organizare a acestui material".

Pornind de la respectiva proză a Dianei Adamek, discuţiile au „atacat" numeroase probleme ale ficţiunii şi receptării autohtone. Dincolo de asta, trebuie să recunoaştem că nu se întîmplă prea des ca un centru de studii de la noi să dedice o dezbatere amplă pe marginea formulei compoziţionale a unui roman autohton!

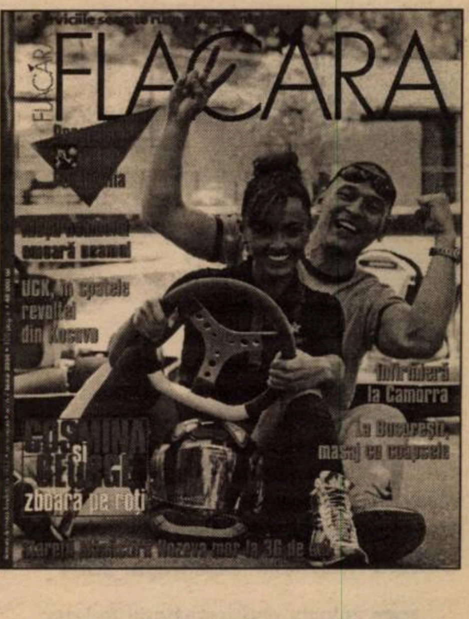

Numărul 6/2004 al revistei **Flacăra** „punctează" – ca de obicei – la categoria anchetă/reportaj social: un domeniu, altminteri, tot mai neglijat al gazetăriei autohtone, în pofida cîtorva excepţii notabile... Din sumarul bogat şi variat al publicaţiei, menţionăm doar cîteva titluri: **Stareţii Hozevei mor la 36 de ani** de Liliana Petruş (despre straniul „blestem" care îi urmăreşte pe sihaştrii mînăstirii ortodoxe Hozeva din Israel), **Cimitirul marin** de Mihail Gălăţanu (cu un subiect *horror* – cimitirul înecaţilor din Sulina), ancheta **Aleşii neamului omoară neamul** realizată de Vasile Comănescu (despre parlamentarii/potentaţii români care au omorît oameni în accidente de circulaţie şi au scăpat basma curată), **La Bucureşti masajul se face cu coapsele** de Anca Motoianu (despre saloanele de masaj bucureştene, majoritatea – bordeluri deghizate), **Vrăjitorii lemnului** de Tudor Călin Zarojanu (despre o „poveste de succes": firma Mark Prod Holz din Tîrgu Mureş, specializată în construirea de locuinţe din lemn avantajoase), un documentar în exclusivitate realizat de Călin Hentea despre organizaţia teroristă albaneză UCK şi recenta revoltă din Kosovo (**Rana deschisă din inima Europei**) ş.a. „Materialele" dezvăluie, în priză directă, faţete multiple – atroce sau luminoase – ale lumii în care trăim. N-ar fi rău ca „şcoala de reportaj" de la **Flacăra** să stimuleze renaşterea acestui gen publicistic cultivat de oameni curajoşi, pasionaţi şi implicaţi în „datele realităţii imediate"...

poezie

ION STRATAN
ŢARA DISPĂRUTĂ
ORFEU XXI

Ion STRATAN

Ţara dispărută (poeme)
Editura Orfeu XXI, Colecţia „Noul Orfeu", Bucureşti, 2003, 126 p.

Cu **Ţara dispărută** a lui Ion Stratan asistăm (încă o dată!) la învierea şi epuizarea poeziei metafizice şi metaforice. Neputinţa cuvîntului de a exprima şi de a se exprima pare a fi o supratemă de care poezia nu poate scăpa chiar dacă trecută prin subteranele desuetudinii (sau tocmai din această cauză). Deşi apelează la stridenţele colorate ale cuvintelor, poetul (avînd la activ cîte unul sau chiar mai multe volume publicate pe an) aspiră la perfecţiunea tăcerii şi a increatului; deşi percepe şi simte abundent, accede la imperceptibil şi intangibil; deşi este ironic, sarcastic sau fantasmatic, fondul său este tragic şi tonul său este grav. Dezvăluirea misterului nevăzutului, neauzitului şi al altor ne-uri continuă să tenteze demersul poetului pînă la limita căderii în ermetism. Ion Stratan vrea să-şi „deschidă" metafora spre neo-suprarealism, însă rezultatul sforţărilor este o criptare în retorică.

Epuizînd tematicile apei, luminii şi morţii în volumele anterioare, autorul doreşte de data aceasta să abordeze tema... metaforei. Doar în aparenţă tema volumului de faţă este cea a unui spaţiu exterior exotic, survolat de un spirit vizionar (Roma cea primordială şi maternă). Astfel, religiozitatea cultă (de tipul „catehismul lui a fi şi, poate, a nu fi" – p. 10), călătoria (echivalată adesea cu starea pe loc) într-o spaţialitate imaginată, voiaj avînd finalitatea iniţierii în „dispariţie" şi în starea de post-dispariţie, naşterea şi trecerea (care îşi conţin, ambele, apocalipsa) sau, altfel spus, cosmogonia şi erodarea temporală, toate acestea constituie structura şi viziunea primelor poeme (de genul **Mamma Roma**; **Pisicile Romei**; **Roma, caput mundi**). Totuşi, în adîncime, miza poeziei pare a fi alta: surprinderea stadiului metaforic al cuvîntului. Aventurările fiinţei nu sînt cele ale eului în lume, ci sînt aventurile spiritului în esenţele verbului. Volumul devine astfel o „cercetare" a poeziei (a metaforei), iar dacă poemele par a fi doldora de intenţie şi de concretizări ludice, acest fapt se relevă nu din jocul cu materia sau cu eul, ci din jocul cu retorica (**Aventurile lui Neiubim**; **Roma, locul comun**).

Conturîndu-şi doar parţial viziunea asupra poeziei în manifestul optzecist intitulat **Aer cu diamante**, Ion Stratan îşi defineşte „clasicitatea" cu fiecare volum ulterior, iar volumul prezent nu este decît un pisc al îndeplinirii „operei". Dezminţindu-şi neo-expresionismul (o emblemă care i s-a aplicat de către critică) şi revendicîndu-se de la suprarealism (mărturisind într-un interviu că acesta din urmă este cel mai aproape de postmodernism), poetul este, în substanţă, la începutul mileniului al treilea, un continuator al modernismului (deşi, bineînţeles, încadrările critice sînt şi ar trebui întotdeauna să fie mult mai nuanţate). Se pot găsi în versurile volumului diverse orientări şi influenţe, paradoxuri şi întrepătrunderi, şi poate tocmai acest mixaj de direcţii constituie o posibilă marcă a poeziei lui Ion Stratan.

Amestecul contrastant dintre metafizicul vizionar şi depoetizarea sau desolemnizarea discursului liric („Casierul de la magazinul sentimentelor/ noastre a fost împuşcat şi apoi a fugit,/ iar la frizerie se dă restul de şuviţe" – p. 69), dintre transcendent şi contingent (deşi adesea prozaismul şi concreteţea sînt propuse drept trepte ale depăşirii de sine şi a lumii), dintre onirism şi hiperrealism („De mult am fost mîncaţi şi cinăm/ sub cerul cu dungi al burţii de tigru" – p. 86) este, prin urmare, definitoriu. Alături de imagini ale consumismului societăţii contemporane întîlnim elemente ale nostalgiei mitologice, alături de tonul zeflemitor şi chiar satiric aflăm aforisme şi postulate ale marilor teme literar-culturale (poezia avînd un rol cognitiv, autocognitiv şi metacognitiv). **Ei** şi **Nu am timp** sînt poeme retorice, ale ironiei incisive cu ţintă socială, **Linişte dintre culori** este un poem al (pseudo)legăturii dintre obiect, culoare şi sens (în descendenţă parţial simbolistă, parţial suprarealistă), **Nu se mai poate spune**, **Cînd mă voi afla**, **Prins**, **Luat de valul** sînt poeme ale damnării, ale imposibilităţii salvării şi inutilităţii revoltei, ale resemnării mature şi seninătăţii ontologice, ale existenţei la limită şi ale tîrziului fiinţei. **Avionul „Dumnezeu"** şi **Petrecerea** sînt poeme ale demitizării şi desacralizării, ale carnavalescului şi ale teatralizării gravităţii.

De la orfism la hermetism, de la hamletism la heideggerianism, de la barbism la nichitastănescianism, volumul este o mixtură de meditaţii asupra fiinţei şi lumii, asupra trecerii timpului şi întrevederii morţii, asupra regăsirii spaţiului originar şi perindării civilizaţiilor. Nostalgia unei lumi revolute şi dramatismul încercării de resuscitare a „dispărutului", intelectualizarea şi livrescul, mai ales în primele poeme şi în ultimul opuscul de versuri, **Noi elegii la Notre Dame (După încă zece ani)**, toate acestea marchează ansamblul volumului. Printre efectele stilistice se remarcă trecerea bruscă de la un registru imagistic sau conceptual la altul, retorismul şi metafora ermetică, forţa sugestivă a simbolului, concentrarea lirismului şi hibridizarea, abstractizarea şi reversul acesteia pînă la căderea în derizoriu a

---

O încercare de teologie politică *à la roumaine*

ALEXANDRU BOGDAN DUCA

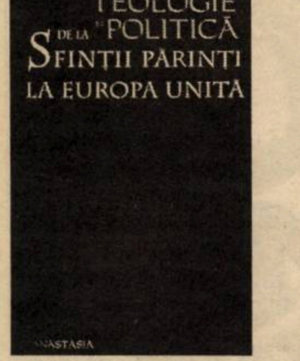

Teologie şi politică. De la Sfinţii Părinţi la Europa unită
Miruna Tătaru-Cazaban (coordonator),
Editura Anastasia, Bucureşti, 2004

Teologia politică există! Relaţia dintre religie şi putere, dintre doctrina creştină şi ideologiile politice este cercetată ştiinţific de către specialişti din domeniile teologiei şi ştiinţelor politice. Trebuie să stabilim, totuşi, de la bun început că teologia politică este cu totul altceva decît discuţia în jurul implicării active a preoţilor în viaţa cetăţii. Şi aceasta pentru că teologia nu este totuna cu Biserica (privită ca instituţie), aşa cum nici ştiinţele politice nu sînt acelaşi lucru cu politica.

Una din primele încercări de prezentare a teologiei politice în spaţiul cultural românesc este volumul colectiv apărut recent la Editura Anastasia. **Teologie şi politică. De la Sfinţii Părinţi la Europa unită** cuprinde mai multe comunicări pe tema relaţiei dintre Biserică şi politică (apropiindu-se, timid, şi de domeniul teologiei politice). Autorii provin din toate marile confesiuni creştine prezente în România, precum şi din domenii de specialitate variate (teologie, [illegible]nţă politică, filozofie şi istorie). Voi [illegible]a cîteva texte care mi-au atras [illegible] în mod special, fără a ţine cont de [illegible]rea lor în volum.

Lucrarea beneficiază de patru introduceri, prima a coordonatoarei (şi co-au[illegible]oarei), Miruna Tătaru-Cazaban, în care aceasta vorbeşte despre necesitatea teologiei politice. Cea de-a doua îi aparţine sponsorului acestui proiect, Sabine Habersack (de la Fundaţia K. Adenauer, Bucureşti). În cea de-a treia, părintele Iustin Marchiş atinge problema chipului creştin al omului politic. Discursul său nu e lipsit de şarmul artei predicatoriale (autorul este, totuşi, un preot!). În sfîrşit, cel de-al patrulea articol, al lui Mihai Şora (din 1992, publicat şi în alte cărţi), este intitulat **Teologia politică**.

Perioada patristică este reprezentată de două studii (semnate de un teolog ortodox, Daniel Benga, şi de unul greco-catolic, Alin Tat) în care sînt pomeniţi doar doi precursori ai teologiei politice, Meliton de Sardes şi Sfîntul (Fericitul) Augustin. Desigur, rolul lui Augustin în istoria ideilor politice este mare. Dar ignorarea altor Părinţi ai Bisericii, care au avut un cuvînt greu de spus în spaţiul teologiei politice (Sfinţii Ioan Hrisostom, Ambrozie de Milano, Chiril al Alexandriei, Grigore cel Mare şi alţii), arată, pe de o parte, falsitatea prezentării teologiei ortodoxe drept teologie patristică şi, pe de altă parte, dependenţa intelectualilor din zilele noastre de izvoarele occidentale ale creştinismului (aparent, mai erudite).

Urmează studiile soţilor Miruna şi Bogdan Tătaru-Cazaban, care ating două teme interesante. Primul, al Mirunei Tătaru-Cazaban, **Drept canonic şi teologie în Evul Mediu tîrziu**, tratează problema conflictului medieval dintre teologia sistematică şi dreptul canonic. Momentul este plin de semnificaţii în înţelegerea naşterii gîndirii politice moderne care provine din problematica teologico-politică medievală (aşa cum o înţelege Pierre Manent). Poate că autoarea ar fi trebuit să insiste mai mult asupra implicaţiilor în timp şi în concret ale acestui conflict, altfel neiniţiaţii ar putea avea probleme în înţelegerea textului.

Studiul lui Bogdan Tătaru-Cazaban, **Îngerii neamurilor sau dimensiunea teologico-politică a angeologiei**, dedicat, aşa cum arată titlul, problemei îngerilor neamurilor, ar putea avea, privit din perspectiva unei posibile teologii politice ortodoxe, implicaţii importante. Problema îngerilor neamurilor este indisolubil legată de cea a mîntuirii ca neam (altfel ar fi de neînţeles prezenţa unei astfel de categorii de îngeri). Iar problema mîntuirii ca neam este prezentă şi în societatea românească contemporană. Amintesc numai proclamarea Bisericii Ortodoxe Române ca „naţională" şi scandalul Catedralei „Mîntuirii Neamului".

Nu mă pot abţine să nu comentez într-un sens ironic studiul teologului (?) catolic Robert Lazu, care, dacă nu reuşeşte să fie un teolog serios al politicii, reuşeşte cel puţin să fie simpatic. Textul semnat de el, **Maria. Lecţii de teologie politică**, este dedicat relaţiei dintre Fecioara Maria şi teologia politică, subiect care, promite autorul, va fi dezvoltat într-o viitoare carte. Deşi începe bine, delimitînd (de altfel, este singurul care o face) teologia politică ca domeniu aparte, sub influenţa recunoscută a unuia dintre fondatorii acestei noi discipline, Johann Baptist Metz, Robert Lazu sfîrşeşte prin a ne demonstra care sînt legăturile dintre Fecioara Maria şi politică.

Ce treabă o avea Fecioara Maria cu politica? Desigur, nici una, dar Robert Lazu încearcă să ne demonstreze contrariul pe baza revelaţiilor Fecioarei de la Fatima. În legătură cu aceste revelaţii, ca şi despre altele asemănătoare, nu puţini teologi (şi nu numai necatolici) au reţineri serioase. Aceasta în ciuda faptului că Vaticanul, mai ales prin ultimul Papă, a dat un gir oficial fenomenului. Dar, trecînd peste dubiile mele şi ale altora, lectura celebrelor secrete de la Fatima nu poate să impresioneze cu nimic un *political scientist* şi nici măcar un teolog (mai ales unul aplecat asupra doctrinei sociale a Bisericii).

Fie din naivitate, fie dintr-o devoţiune mariană prea mare, Robert Lazu scoate din presupusele mesaje ale Mariei o teologie politică. De altfel, drama comunistă din Rusia secolului XX a fost rezolvată, spun apărătorii „fenomenului Fatima", numai în urma îndeplinirii dorinţei Fecioarei de a se face nişte rugăciuni speciale. Astfel stînd lucrurile, catolicul Robert Lazu devine un mic eretic faţă de Vatican, deoarece Roma a dat gir cerinţelor Fecioarei abia în 1986. În acel an, Solidaritatea poloneză arătase că regimul comunist poate să fie contestat, iar Gorbaciov anunţa începuturile reformării comunismului sovietic. Ce bine ar fi fost dacă Fecioara ar fi fost ascultată de Papi, măcar după al doilea război mondial!

Ultimul secret de la Fatima, revelat de Vatican de curînd, este prezentat de Robert Lazu *in extenso*, deoarece reprezintă centrul de greutate al studiului său. Marele Inchizitor al Vaticanului, Cardinalul Joseph Ratzinger (un fel de Dumitru Popescu-Dumnezeu al teologilor catolici), îl pune în legătură cu tentativa de asasinare a Papei din 1981. Ioan Paul al II-lea a rămas însă în viaţă şi cursul politic al lumii nu s-a schimbat după aceea. Care ar fi implicaţiile politico-teologice ale acestui eveniment?

Ar mai trebui semnalate trei lucrări din această carte. Prima, aparţinînd lui Dan Lazea, **Etica non-violenţei între gîndirea slabă şi moştenirea creştină**, este interesantă nu pentru că ar analiza teologia politică sau pentru că ar aduce ceva nou în problema relaţiilor Biserică-Stat, ci pentru că aşază problematica teologică în contextul gîndirii postmoderne. Acest lucru este, cu siguranţă, nou. Lecturarea studiului ar fi utilă (deşi, cred eu, dificilă) pentru mulţi teologi ortodocşi contemporani, care cred (din comoditate?) că anchilozarea în forme şi formule (fără fond) patristice este teologie.

Un alt articol, semnat de Alexandra Ionescu, **Chipuri ale binelui comun. Două încercări etico-politice creştine**, prezintă o experienţă de teologie politică *à la roumaine* de la începutul secolului XX, „creştinismul social". Fenomenul a fost inedit: teologii sociali ai epocii propuneau o lectură creştină a socialismului!

În sfîrşit, un alt studiu interesant este cel al lui Radu Carp, **Controverse teologico-politice în cadrul Uniunii Europene**, care ia în discuţie relaţia dificilă dintre creştinism şi Uniunea Europeană. Radu Carp este foarte bine documentat şi lipsit de subiectivism şi părtinire. Deşi nu face teologie politică, el tratează pertinent un subiect cu adevărat complex. Studiul său este, după părerea mea, cel mai bun din întreaga lucrare.

Concluzionînd, această carte arată că este încă prea devreme pentru a vorbi despre o teologie politică ortodoxă specific românească. Totuşi, faptul că persoane din afara teologiei s-au decis să se intereseze şi de Biserică, văzută ca spaţiu al ideilor, este promiţător în primul rînd pentru viitorul instituţiei bisericeşti, care, se vede, nu va mai rămîne pentru mult timp doar apanajul purtătorilor de sutană.

ideilor „înalte", relativismul şi pătrunderea realităţii în oniric şi invers. Ludicul pare a fi din ce în ce mai rar utilizat sau mai greu de receptat (datorită, în primul rînd, cerebralizării comicului), vizionarismul şi tragismul luîndu-şi revanşa faţă de deconstrucţiile jocului. Raportul poetului cu lumea ia aspectul unei cosmogonii (insuflarea spiritului şi simbolicului în lucruri, concepte şi materii), poetul fiind „zeul" care survolează bonom sau capricios frînturile lumeşti ale realităţii sau clarvăzătorul clovn care are acces la miracolul existenţei.

Rareori aflăm poezii degajate, „eliberate" de metafizic, dezinhibate şi descriptive, prozaice şi fluente, în ritmul unui sentiment simplu şi „nelucrat", al unei notaţii nefalsificate (**Nu există îngeri**, **Binoclul**, **Cuiul**, **O fată frumoasă...**): „cu cîtă vioiciune scriam despre/ tine acum zece ani/ nici viaţa ta poate n-a fost uşoară/ – frumuseţea e o eşarfă ce pluteşte un timp în splendoare –/ nisipele şi nisipii de anul trecut/ ne-au adus la mare mai greu/ privirea nu mai distinge exact/ orizontul/ altădată, într-o/ cu totul/ altă viaţă" (p. 116). În rest, metafora şi metafizica „sufocă" poezia, în sensul în care unul dintre iubiţi îl sufocă pe celălalt: într-un poem, poetul este un „măr alb" „îndrăgostit de viermele de briliant al cuvîntului" (**Aventurile unui măr alb**). Revenind, în încheiere, asupra menirii demiurgice şi a clasicităţii arhetipale, asupra transfigurării cosmice a gestului şi asupra misticismului ritualurilor poeziei, propunem, spre edificare, una dintre multele posibile arte poetice ale volumului: „Deseori mă visez lunecînd spre lumină/ ca un copil de indian ieşind din ocean/ Mai am doar trei alge pînă la suprafaţă/ Mai am de evitat trei rechini/ – Şi atunci explodez de lumină" (**Obsesie**).

Lucia Simona DINESCU

critică literară

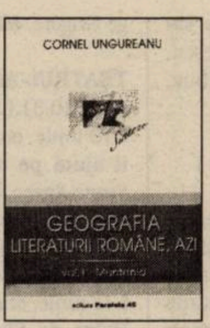

Cornel UNGUREANU

Geografia literaturii române, azi (vol. I, Muntenia)

Editura Paralela 45, Colecţia „Sinteze",
Piteşti, 2003

Perspectiva pe care o anunţă Cornel Ungureanu asupra literaturii române este deosebit de fertilă; planul din **Argument** schiţează volume despre Moldova, Basarabia, Transilvania, Banat şi Bucovina, încheiate cu un proxim op de bibliografie comentată. „Cele şase volume în pregătire încearcă o redeschidere a graniţelor, dar şi o cartografiere firească a spaţiilor culturale româneşti", în funcţie de conceptele de globalizare, deteritorializare sau identitate. Criteriul istoric nu este astfel suspendat, teritorii precum **Arhipelagul Caragiale** fiind cercetate de la origini pînă la Paul Georgescu, Teodor Mazilu şi Mircea Nedelciu.

„Deschiderea graniţelor" este o preocupare constantă a lui Cornel Ungureanu. Cercetător al literaturii române în comparaţie cu literaturile Estului european, profesorul timişorean cunoaşte subversivitatea şi preţul ei; în capitolul **Dumitru Radu Popescu** din **Proza românească de azi** (1985) îl citează pe *poetul* Czeslaw Milosz, judecînd opera lui D.R. Popescu în comparaţie cu personalităţi estice ale anilor '50-'60 precum Ivo Andrici sau Meşa Selimovici. Acest comparatism este de altfel anunţat încă din **Prefaţa** cărţii din '85.

Lipsa unui centru de referinţă ocupă apoi cartea **La Vest de Eden. O introducere în literatura exilului** (1995), documentîndu-se şi despre contextul operelor autorilor analizaţi (Istrati, Vintilă Horia sau Mircea Eliade). Jumătatea anilor '90 înseamnă pentru Cornel Ungureanu conturarea proiectului **A Treia Europă**, alături de Adriana Babeţi sau Mircea Mihăieş. Astfel, în 2002 va discuta despre **Mitteleuropa periferiilor**, unde Slavici, Blaga sau Petre Stoica sînt vaganţii unui teritoriu fără centru, ctitori ai periferiilor în spaţiul românesc.

În volumul de faţă, criteriul spaţial de judecare a literaturii, în abordare diacronică pe teren românesc, nu are un capitol separat; deşi este menţionat *spaţiul mioritic* ca punct de plecare emulativ pentru constructul de *spaţiu al Bărăganului* al filozofului Vasile Băncilă, o discuţie diacronică despre *matrice stilistică* (numită în treacăt în acelaşi capitol despre D.R. Popescu, 1985, p. 360) sau despre *balcanismui literar* (dezvoltat într-o trilogie de Mircea Muthu în anii '80) lipseşte.

Muntenia este, în fond, o hartă a operei lui Cornel Ungureanu. El îşi rescrie într-o viziune sintetică principalele sale studii şi observaţii, dovadă stînd şi autoreferinţele la **Proza românească de azi** (1985), dar şi trimiteri de felul, *e.g.*: „Am arătat altădată cum Ion Pillat îl influenţează pe V. Voiculescu şi cum Pillat e dependent, într-un fel, de înţeleptul V. Voiculescu". *Altădată* înseamnă **Contextul operei** (1978, p. 85 ş.u.), continuat de studii însoţitoare ale ediţiilor de poeme din Ion Pillat şi Vasile Voiculescu din anii '80.

În capitolul (amplu, în raport cu celelalte) despre **Ştefan Bănulescu – istoriile şi protoistoriile locului**, judecăţile de valoare din **Proza...** sînt menţinute, dar îşi au şi o completare în rîndurile despre ediţia din 1997 a **Iernii bărbaţilor**. Cornel Ungureanu se dovedeşte astfel un critic al revizuirilor, al aducerii „la zi".

De foarte multe ori însă, se opreşte la transcriere, *integrală sau parţială*. Astfel, consideraţiile despre Vintilă Horia, Panait Istrati, Mircea Eliade, Eugen Ionescu sînt reeditate, mai mult sau mai puţin fidel, în această **Geografie**, din **La Vest de Eden**. Ion Pillat, Vasile Voiculescu, Zaharia Stancu, Marin Preda „traversează" **Proza românească de azi**, venind dinspre **Contextul operei** spre volumul de faţă. În plus, cartea din 1985 mai duce în prezentele pagini fragmente din evaluările despre G. Călinescu, Constantin Ţoiu, Eugen Barbu.

Materialul studiat se poate împărţi astfel: autori deja analizaţi (G. Călinescu, Marin Preda, Zaharia Stancu, Mircea Eliade), cuprinşi acum într-un nou concept (geografia literară), după ce înainte vreme au fost trataţi în mod clasic, simili-monografic; autori din care au apărut noi texte în anii '90 (Ştefan Bănulescu), apoi autori consacraţi în anii '90 (Nedelciu, Cărtărescu) şi, în fine, autori cenzuraţi înainte de 1989: Pandrea, Gyr.

Pe de altă parte, prezentificarea din titlu evidenţiază atenţia mult mai mare acordată scriitorilor moderni, deşi fiecare topos are cîteva pagini despre strămoşi precum Anton Pann, Heliade-Rădulescu, Filimon, Ion Ghica ş.a.

Este posibil ca, uneori, dorinţa de cartografiere să aducă balast. *Pădurea Deliormanului* din **Desculţ** de Zaharia Stancu, prezentată deja în **Proza...**, ar putea interesa doar ca topos; pronunţîndu-se asupra valorii romanului, Cornel Ungureanu este foarte clar: „cartea vine din epoca în care tezele lui Stalin [...] făceau ravagii. Nimic nu trebuia să fie mai infernal [sic!] decît lumea ţăranilor din care se trăgea prozatorul justiţiar, nimic nu trebuia să fie mai abject decît clasa exploatatoare".

Unele inexactităţi dau o impresie defavorabilă: **Proza românească de azi** este citată cu titlul **Literatura românească de azi** (p. 134); data monstruoasei coaliţii apare în locul republicii lui Candiano-Popescu (20 august 1870), astfel personajele de la mahala ale lui I.L. Caragiale „vin de la Ploieşti, oraşul revuluţiunii de la 11 fevruarie [1966]" (p. 93)

Această carte se dovedeşte a fi un curs de literatură cu trimiteri la volumul **Geografia literară** (2002); în prefaţa acestui volum, **Istoria...** lui G. Călinescu este văzută drept o „geografie a literaturii", cu ample „excursii de documentare în locurile naşterii şi ale creaţiei, în spaţiul originar al scriitorului". Ipostaza de „generalist" pe care şi-o asumă Cornel Ungureanu este, fără îndoială, solicitantă. În tot cazul, ea vesteşte începutul unei sinteze care se bazează pe studii clasice de „topografie": Bachelard, Jung, René Girard, referinţe constante în cărţile profesorului timişorean, redirecţionate acum spre o nouă ştiinţă sociologică, geografia culturală.

Dan GULEA

Radio Europa Liberă
Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE RADIO LIBERTY

Corect, responsabil şi la timp!

POLITICI ŞI PRACTICI VIZUALE.
CODURI ŞI IDENTITĂŢI
www.metacult.ro

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL
(tel: 314.71.71)
SALA
„I.L. CARAGIALE":

- 10 iunie, ora 19.00 – **O scrisoare pierdută** de I.L. Caragiale. Regia: Grigore Gonţa. Cu: Mihai Călin, Dan Puric, Claudiu Bleonţ, Eugen Cristea, George Ivaşcu, Şerban Ionescu, Vlad Ivanov, Marius Rizea, Andrei Duban, Gavril Pătru, Ion Ionuţ Ciocia, Tania Popa
- 11, 12 iunie, ora 19.00 – **Apus de soare** de B.Şt. Delavrancea. Regia: Dan Piţa. Cu: Costel Constantin, Ioan Andrei Ionescu, Bogdan Muşatescu, Mihai Niculescu, Liviu Crăciun, Ovidiu Moldovan, Mircea Anca, Alexandru Hasnaş, Şerban Ionescu, Marius Bodochi, Claudiu Bleonţ, Monica Davidescu, Eugen Cristea
- 13 iunie, ora 19.00 – **Ultima oră** de Mihail Sebastian. Regia: Anca Ovanez-Doroşenco. Cu: Claudiu Bleonţ, Mircea Albulescu, Gheorghe Dinică, Marin Moraru, Ioan Andrei Ionescu, Marcelo Sebastian Cobzariu, Constantin Dinulescu/Mihai Niculescu, Mihai Fotino, Liviu Crăciun, Alexandru Hasnaş, Ilinca Goia, Raluca Petra, Silvia Năstase, Carmen Ionescu

SALA „L. REBREANU":

- 10 iunie, ora 18.30 – **Aşteptînd la arlechin** de Noel Coward. Regia: Ion Cojar. Cu: Simona Bondoc, Tamara Buciuceanu-Botez, Ioana Bulcă, Alice Caracostea, Amalia Ciolan, Liviu Crăciun, Mihai Fotino, Aimée Iacobescu, Ileana Iordache, Catiţa Ispas, Liviu Lucaci, Olga Delia Mateescu
- 11 iunie, ora 19.00 – **Coada**
- 12 iunie, ora 19.00 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Felix Alexa. Cu: Mircea Rusu, Dan Puric, Irina Movilă, Mihai Călin, Ileana Olteanu, Medeea Marinescu, Orodel Olaru, Rodica Ionescu

SALA „C. PETRESCU":

- 10 iunie, ora 19.00 – **Viaţă de actor (Ursul – Cîntecul lebedei)** de A.P. Cehov. Regia: Geo Saizescu. Cu: Damian Crâşmaru, Adela Mărculescu, Victor Moldovan, Alexandru Hasnaş, Tatiana Constantin, Marin Negrea, Aristiţa Diamandi, Erika Băieşu, Adriana Goluţan, Mircea Cojan
- 12 iunie, ora 19.00 – **Cinci femei de tranziţie** de Rodica Popescu Bitănescu. Cu: Aimée Iacobescu, Magdalena Cernat, Rodica Popescu Bitănescu, Viviana Alivizache, Tania Popa
- 13 iunie, ora 19.00 – **Sonată pentru saxofon şi Eva** de Eugen Şerbănescu. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Marius Bodochi şi Teodora Mareş

SALA „M. SORESCU":

- 13 iunie, ora 11.00 – **Vrei să-ţi spun o poveste?**, spectacol al Teatrului Naţional pentru Copii/ ora 19.00 – **Shirley Valentine** de Willy Russel. Regia: Liliana Cîmpeanu. Cu: Tamara Creţulescu

TEATRUL NOTTARA
(tel: 212.52.89)
SALA „HORIA LOVINESCU":

- 8 iunie, ora 19.00 – **Pot Pourri**, după texte de Eugen Ionescu. Regia: Andrei Zaharia. Cu: Sonya Doucet, Pierre Boudreau, André Roy, Valérie Dubreuil, Lisa Blanchard, Mélanie Léger, Janie Mallet, Marie-Thérèse François. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Francez
- 11, 13 iunie, ora 19.00 – **Capul de răţoi** de George Ciprian. Regia: Răzvan Dincă. Cu: Emil Hossu, George Alexandru, Cristian Şofron, Ion Haiduc, Lucian Ghimişi, Victoria Cociaş, Gabriel Răuţă, Mircea Teodorescu, Radu Traian
- 12 iunie, ora 19.00 – **Titanic vals** de Tudor Muşatescu. Regia: Dinu Cernescu. Cu: Ştefan Radoff, Camelia Zorlescu, Ileana Stana Ionescu/Ruxandra Sireteanu, Cristian Şofron, Crenguţa Hariton, Andreea Măcelaru/Raluca Gheorghiu, Sorin Cociş, George Alexandru, Ion Siminie, Viorel Comănici, Anda Caropol, George Buznea, Gabriela Crişu

SALA
„GEORGE CONSTANTIN":

- 9 iunie, ora 19.30 – **Soţul păcălit** de Molière. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Ion Haiduc, Cerasela Iosifescu, Ştefan Radoff, Camelia Zorlescu, Rareş Stoica, Irina Cornişteanu, Sorin Cociş, Bogdan Vodă
- 10 iunie, ora 19.30 – **Patru pe o canapea & valetul** de Marc Camoletti, spectacol al Fundaţiei Maxim – Teatrul Incomod, în colaborare cu Teatrul de Comedie. Regia: Radu Nichifor. Cu: Candid Stoica, Anca Pandrea, Iuliana Marciuc Posea, Victor Yila, Iurie Darie
- 11 iunie, ora 19.30 – **Iona** de Marin Sorescu. Regia: Monica Gavrilaş. Cu: Virgil Ogăşanu
- 12, 13 iunie, ora 19.30 – **Texterritory**, proiect A.D.E., finanţat de Comisia Europeană, prin programul „Cultura 2000"

TEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)

- 11 iunie, ora 19.00 – **De ce fierbe copilul în mămăligă** de Aglaja Veteranyi. Regia: Radu Afrim. Cu: Adriana Trandafir, Antoaneta Zaharia, Ada Milea, Ionel Mihăilescu, Oana Ştefănescu, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei, Dan Iosif, Marius Manea, Victor Cociorba
- 12 iunie, ora 19.00 – **Veronika se hotărăşte să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho. Regia: Gelu Colceag. Cu: Cătălina Mustaţă, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureşan, Paula Niculiţă, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu, Ionuţ Kivu
- 13 iunie, ora 19.00 – **Cumetrele** de Michel Tremblay. Regia: Petre Bokor. Cu: Tamara Buciuceanu, Dorina Lazăr, Adriana Trandafir, Valeria Sitaru, Iuliana Ciugulea, Virginia Rogin, Angela Ioan/Ileana Cernat, Diana Gheorghian, Jeanine Stavarache, Brînduşa Mircea, Anca Neculce, Liana Mărgineanu, Carmen Tănase, Crina Mureşan

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)

- 8 iunie, ora 19.00 – **Hamlet. Intolerable** de W. Shakespeare. Adaptare: Sebastian-Vlad Popa şi Anca Bradu. Spectacol în colaborare cu Primăria Municipiului Bucureşti
- 10 iunie, ora 19.00 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick şi Ron Clark. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu
- 11 iunie, ora 19.00 – **K-Amille**, spectacol de teatru-balet. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Francez
- 12 iunie, ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru
- 13 iunie, ora 19.00 – **De Pretore** de Eduardo de Filippo. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Clara Vodă, Luminiţa Gheorghiu, Marius Capotă, Doru Ana, Daniela Nane, Mihai Bisericanu, Ion Cocieru, Petre Lupu, Adrian Ciobanu

SALA „TOMA CARAGIU":
(tel: 212.05.27)

- 13 iunie, ora 18.30 – **Oblomov**, după I.A. Goncearov. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: Mihai Constantin, Sebastian Papaiani, Mihai Verbiţchi, Luiza Cocora, Virginia Mirea, Şerban Celea, Ion Besoiu, Constantin Ghenescu, Irina Petrescu, Gheorghe Ifrim, Şerban Pavlu

TEATRUL MIC
(tel: 312.36.63)

- 11 iunie, ora 19.00 – **Povestiri din Canterbury**, după Geoffrey Chaucer. Regia: Nona Ciobanu. Cu: Claudiu Istodor, Vitalie Bantaş, Radu Zetu, Bogdan Talaşman, Mihaela Rădescu, Liliana Pană, Ada Simionică
- 12 iunie, ora 19.00 – **Spionul balcanic** de Dusan Kovacevic. Regia: Claudiu Goga. Cu: Dan Condurache, Coca Bloos, Cerasela Constantin, Mihai Dinvale, Eugen Cristian Motriuc

TEATRUL FOARTE MIC
(tel: 314.09.05)

- 11, 13 iunie, ora 19.00 – AVANPREMIERĂ – **8.9 8.9... Fierbinte după 89**, texte de Ştefan Caraman, Ştefan Peca, Petre Barbu, Paul Cilianu, Călin Blaga. Regia: Ana Mărgineanu. Cu: Coca Bloos, Gheorghe Visu, Maria Ploae, Cristian Iacob, Isabela Neamţu
- 12 iunie, ora 19.00 – **Un spectacol de teatru** de Aureliu Manea. Regia: Chris Simion. Cu: Adriana Trandafir, Ştefana Zamfirescu, Claudia Negroiu, Adrian Văncică, Radu Solcanu, Gabriel Fătu. Spectacol prezentat în colaborare cu UNATC

TEATRUL DE COMEDIE
(tel: 315.91.37)
SALA MARE:

- 10 iunie, ora 19.00 – **Bani din cer** de Ray Cooney. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: George Mihăiţă, Virginia Mirea, Mihaela Teleoacă, Dan Tudor, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici
- 11 iunie, ora 19.00 – **Poker** de Adrian Lustig. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: George Mihăiţă, Valentin Teodosiu, Vladimir Găitan, Simona Stoicescu
- 12 iunie, ora 19.00 – **Ţara lui Abuliu** de Dumitru Solomon. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Marian Râlea, Valentin Teodosiu, Şerban Georgevici, Alexandru Pop, Dorina Chiriac, Laura Creţ/Mirela Oprişor, Dragoş Huluba, Lorette Enache, Victor Yila, George Grigore, Mihaela Măcelaru, Adina Cristescu
- 13 iunie, ora 19.00 – **...Escu** de Tudor Muşatescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Vladimir Găitan, Ion Lucian, Gheorghe Şimonca, Gabriela Popescu, Dumitru Chesa, Aurelian Bărbieru, Marius Florea Vizante, Mihaela Teleoacă, Gabriela Popescu, Delia Nartea, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici, George Grigore, Mihaela Măcelaru

Costume cu "purici" made în România!...

MADE ÎN ROMÂNIA
Joi 10.06/h:20.00

Două succese, un singur Puric Dan!

COSTUMELE!...
Joi 17.06/h:20.00

... la Centrul Cultural European (Sala Rapsodia, str. Lipscani 53, tel.: 315.89.80)

Parteneri media:
OBSERVATOR CULTURAL, B-24-FUN, COTIDIANUL, RADIO BUCUREŞTI, RADIO FUN, e-FLUX, PORT.ro

TEATRUL ACT
(tel: 310.31.03)

- 10 iunie, ora 19.00 – **Norocul îi ajută pe cei îndrăzneţi** de Franz Xaver Kroetz. Regia: Gianina Cărbunariu. Cu: Coca Bloos, Luminiţa Gheorghiu, Maria Obretin, Rolando Matzangos
- 11 iunie, ora 19.00 – **Viaţa lui Helge** de Sibylle Berg. Regia: Theo Herghelegiu. Cu: Daniel Popa, Oana Tudor, Dana Voicu, Iuliana Mărgărit, Rareş Pârlog, Raluca Botez, Daniel Iancu, Ilinca Athanasiu, Clara Flores, Eduard Jighirgiu, Alexandru Gheorghiu, Andrei Rădulescu, Alin Teglaş

GREEN HOURS
(tel: 314.57.51)

- 8 iunie, ora 20.00 – **Alcool... Amar... Amor**, producţie a Companiei „Teatrul Luni". Regia: Florin Fieroiu. Muzica: Dorina Crişan-Rusu. Cu: Mihaela Rădescu şi Dorina Crişan-Rusu
- 14 iunie, ora 20.00 – **Zi că-i bine** de Wil Calhoun, producţie a Companiei „Teatrul Luni". Regia: Florin Piersic jr. Cu: Andreea Bibiri, Şerban Pavlu, Gigi Ifrim/ **Preludiu prelungit**, producţie a Companiei „Teatrul Luni" în cadrul programului „Teatru de Consum" (9 regizori, 9 premiere, 90 reprezentaţii). Regia: Alexandru Berceanu. Cu: Andreea Bibiri, Şerban Pavlu, Gigi Ifrim

**CENTRUL
CULTURAL EUROPEAN**
(tel. 315.89.80)

- 10 iunie, ora 20.00 – **Made în România**. Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dana Cavaleru, Dragoş Huluba, Violeta Totir, Mihai Răzuş, Vlad Oancea, Oxana Moravec, Andrei Vasluianu, Adriana Nicolae, Lucian Maxim, Adelaida Zamfira, Ion Parea, Ioana Visalon, Mihai Barangă, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Ioana Flora, Silviu Oltean, Cristina Ionda, Eduard Dumitru, Florin Roşu

LA SCENA
(tel: 320.35.67)

- 9 iunie, ora 21.00 – **Improshow**, spectacol de improvizaţie. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihaela Sîrbu, Toni Pavel, Bogdan Dumitrescu, Constantin Lupescu, Ana Maria Opra, Cătălin Neamţu. La pian: Marian Hâncu
- 10 iunie, ora 21.00 – **Stand-up comedy** cu Radu Gheorghe şi... nu numai

**CASA DE CULTURĂ
„NICOLAE BĂLCESCU"**
(tel: 336.43.40)

- 13 iunie, ora 19.00 – **Doamna în negru**, după Murray Schisgal. Regia: Alexandru Conovaru. Cu: Alexandru Conovaru, Ştefan Ruxanda, Doina Antohi, Toni Dumitrescu

TEATRUL MASCA
(tel: 222.92.22)

- 8 iunie, ora 18.00 – Parcul Titan – **Farsele lui Arlechino**
- 9 iunie, ora 18.00 – Parcul Titan – **Prostia omenească**, după Ion Creangă. Regia: Mihai Mălaimare. Cu: Ramona Popa, Gabriela Valentin, Nicolae Pungă, Eduard Faviu
- 11 iunie, ora 18.00 – Parcul Plumbuita – **Actorii**. Regia: Mihai Mălaimare. Cu: Sorin Dinculescu, Ana Maria Pîslaru, Mioara Ifrim, Nicolae Pungă, Dora Iftode, Katy Bîlca, Ramona Popa, Gabriela Valentin, Eduard Savin, Adrian Ungureanu, Ionela Hanganu, Antonina Ciuceanu

TEATRUL EXCELSIOR
(tel: 315.97.20)

- 8, 10 iunie, ora 10.00 – **Prîslea şi merele de aur** de Mircea Anca, după Petre Ispirescu. Regia: Mircea Anca. Cu: Cosmin Şofron, Paula Sorescu-Lucian, Ciprian Cojenel, Cristian Nicolaie, Mihaela Coveşeanu, Liliana Hîrşan, Stelian Milu, Marian Rădulescu, Iuliana Moise
- 9 iunie, ora 9.00 – **Inimă de piatră** de Ion Lucian, după Wilhelm Hauff. Regia: Vasile Manta. Cu: Cosmin Şofron, Paula Sorescu-Lucian, Annemary Ziegler, Robert Radoveneanu, Ciprian Cojenel, Ilie Georgian Petrică, Bogdan Caragea/ ora 17.30 – **Prîslea şi merele de aur**
- 11, 14 iunie, ora 10.00 – **Inimă de piatră**
- 13 iunie, ora 11.00 – **Aladin şi lampa fermecată** de Alexandru Andy Kessler. Regia: Ion Lucian. Cu: Cosmin Şofron, Vasile Menzel, Paula Sorescu-Lucian, Silvana Ionescu, Robert Radoveneanu

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ
SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)

- 9 iunie, ora 10.00 – **Răţuşca cea urîtă**, adaptare de Elena Drăguşin-Popescu după H.Ch. Andersen. Regia: Anca Puşcaş. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Dora Ortelecan Dumitrescu, Liliana Gavrilescu, Eugenia Barbu, Graţiela Ştefan Ene, Daniel Stanciu, Mariana Zaharia
- 10 iunie, ora 10.00 – **Dragostea celor trei portocale**, după Carlo Gozzi şi Giambattista Basile. Regia: Cristian Pepino. Cu: Cristian Mitescu, Mariana Zaharia, Ioana Chelaru Popovici, Liliana Gavrilescu, Claudiu Iordan, Victor Bucur
- 12 iunie, ora 11.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ionuţ Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Alina Petrescu

BACĂU

**TEATRUL
„BACOVIA"**

- 8 iunie, ora 18.00 – **D'ale carnavalului** de I.L. Caragiale. Regia: Dumitru Lazăr Fulga. Cu: Gabriel Duţu, Ion Goranda, Florin Zănceanu, Adrian Găzdaru, Valentin Branişte, Ştefan Ionescu, Florina Găzdaru, Firuţa Apetrei, Augustin Mihăilă, Daniela Vrânceanu
- 9 iunie, ora 18.00 – la Tg. Ocna – **Iar te sinucizi, iubito?!** de Pierre Chesnot. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Doina Iacob, Eliza Noemi Judeu
- 10 iunie, ora 19.00 – **Iar te sinucizi, iubito?!**
- 11 iunie, ora 17.00 – **D'ale carnavalului**
- 13 iunie, ora 19.00 – **Regele moare** de Eugen Ionescu. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Viorel Baltag, Despina Prisecaru, Luiza Sarivan, Ion Goranda, Eliza Noemi Judeu, Stelian Preda

TEATRUL DE ANIMAŢIE

- 13 iunie, ora 11.00 – **Capra cu trei iezi**, după Ion Creangă. Regia: Petru Valter. Cu: Sorina Moian, Marlene Duduman, Liliana Isbîndă, Mihai Chihaia, Puiu Gheorghiu

BRAŞOV

TEATRUL ARLECHINO

- 13 iunie, orele 10.30 şi 12.00 – **Sperietoarea de piţigoi** de Alexandru Popescu. Regia: Liviu Steciuc. Cu: Teodor Gomboş, Manuela Jutaru, Mihaela Steciuc, Miruna Vâju, Marius Stroe, Eliza Vizitiu

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL

SALA „EUPHORION":

- 11 iunie, ora 19.00 – **Să spunem cuvinte lungi**, 20 de ani de la nemurirea lui Nichita Stănescu. Cu: Eva Crişan, Carmen Culcer, Anton Tauf

TEATRUL MAGHIAR DE STAT

- 11 iunie, ora 18.00 – **Blasted (Anéantis) şi 4.48 Psychosis** de Sarah Kane, spectacol-studio. Regia: Christian Benedetti. Cu: Olimpia Mălai, Doru Mircea Cătănescu, Constantin Lupescu, Anamaria Marinca. Spectacol al Companiei Gat 05
- 12 iunie, ora 20.00 – **Tragica istorie a doctorului Faust** de Christopher Marlowe, spectacol-studio. Regia: Mihai Măniuţiu. Cu: Csíky András, Bogdán Zsolt, Hatházi András, Kézdi Imola, Panek Kati, Bíró József, Salat Lehel, Dimény Áron, Sinkó Ferenc, Csutak Réka, Ambrus Emese, Laczkó Vass Róbert, Molnár Levente, Tyukodi Szabolcs
- 13 iunie, ora 15.30 – **Astă seară se improvizează** de Luigi Pirandello, spectacol-studio. Regia: Doktor Hinfuss (Keresztes Attila). Cu: Varga Sándor, Fekete Bernadett, Fogarasi Alpár, Fekete Mária, Galló Ernöő, Csoltkó Kinga, Ferenc Amália, Bodea Tibor, Laczkó Vass Róbert, Albert Csilla, Molnár Levente, Sinkó Ferenc. Spectacol al studenţilor anuluiIV/ ora 20.00 – **Julieta**, spectacol-studio de Visky András. Regia: Tompa Gábor. Cu: Szilágyi Enikö
- 14 iunie, ora 20.00 – **Flacăra albă, flacăra neagră**, spectacol-studio după piesa **Dibuk** de S. Anski. Regia: David Zinder (Israel). Cu: Bács Miklós, Dimény Áron, Kézdi Imola, Orbán Attila, Csutak Réka, Bíró József, Bogdán Zsolt, Molnár Levente, Laczkó Vass Róbert, M. Kántor Melinda, Fodor Edina, Galló Ernö, Tyukodi Szabolcs, Sinkó Ferenc, Salat Lehel, Kali Andrea, Varga Sándor, Bodea Tibor, Fogarasi Alpár

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

- 12 iunie, ora 12.00 – **Elefănţelul curios**, spectacol al secţiei maghiare
- 13 iunie, ora 10.00 – **Turnuleţul**, spectacol al secţiei maghiare/ ora 12.00 – **Motanul vrăjitoarei**, spectacol al secţiei române

CONSTANŢA

TEATRUL „OVIDIUS"

- 10, 13 iunie, ora 19.00 – **Bîrfele femeilor** de Carlo Goldoni. Regia: Gavril Borodan. Cu: Laura Crăciun, Marian Bucur, Iulian Lincu, Nucu Stângaciu, Dana Trifan, Clara Ghiuvelechian, Alexandru Axente, Maria Nestor, Gabriela Belu, Laura Iordan, Eugen Mazilu, Cosmin Mihale, Daniela Vitcu, Cristina Oprean, Emanuel Cristoiu, Florentin Roman, Gelu Ciobanu

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU"

DRAMĂ:

- 8 iunie, ora 18.30 – **Burghezul gentilom** de Molière. Regia: Lucian Sabados. Cu: Mihai Coadă, Ion Radu Burlan, Dragoş Cîmpan, Roxana Ivanciu, Andrei Vasluianu, Ana Bart, Theodora Stanciu, Ada Simionică, Marian Despina, Daniel Iordăchioaie, Alexandru Pandele. Solişti vocali: Lidia Manea, George Capanu, Romeo Zaharia
- 9 iunie, ora 18.30 – **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale. Regia: Lucian Sabados. Cu: Niculae Urs, Mihai Coadă, Ioan Coman, Ion Radu Burlan, Dragoş Cîmpan, Oxana Moravec, Ada Simionică
- 13 iunie, ora 18.30 – **Audiţia** de Alexandr Galin. Regia: Alice Barb. Cu: Raluca Zamfirescu, Constantin Cojocaru, Niculae Urs, Oxana Moravec, Cristina Moldoveanu, Dragoş Cîmpan, Tudor Smoleanu, Nadiana Sălăgean, Ana Bart, Otilia Pătraşcu, Ada Simionică, Karl Baker

REVISTĂ:

- 10 iunie, ora 11.00 – **Ali Baba şi cei 40 (?) de hoţi**
- 11 iunie, ora 11.00 – **Bona visurilor mele**
- 12 iunie, ora 18.30 – **Oferte de serviciu**

PĂPUŞI:

- 8, 9 iunie, ora 10.30 – **Gulliver**
- 10, 11, 13 iunie, ora 11.00 – **Gulliver**

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN"

- 9 iunie, ora 10.00 – Şcoala Generală Budeşti – **Ileana Sînziana** de Ioan Brancu, după Petre Ispirescu. Regia: Ioan Brancu/ ora 15.00 – Biblioteca Judeţeană Vîlcea – **Ileana Sînziana**/ ora 18.00 – **Vacanţă în Guadelupa** de Pierre Sauvil şi Eric Assous. Regia: Adrian Roman. Cu: Remus Vlăsceanu, Corneliu Jipa, Ramona Drăgulescu, Laurenţiu Stratan, Lidia Stratulat, Raluca Păun/Corina Nadoş
- 10 iunie, orele 10.00 şi 11.00 – Caracal – **Punguţa cu doi bani**, dramatizare de Ioan Brancu după Ion Creangă. Regia: Ioan Brancu. Cu: Mădălin Anescu, Viorica Stamate, Georgiana Marin, Dana Dinică, Loredana Marinoiu, Valentin Drăcea. Voci: Gabi Tudorin, Lidia Stratulat, Radu Constantinov, Cristian Alexandrescu, Claudia Cacoveanu
- 11 iunie, ora 12.00 – Casa de Cultură Băbeni – **Prostia omenească** de Bogdan Ulmu, după Ion Creangă. Regia: Alexandru Boureanu. Cu: Alina Mangra, Lidia Stratulat, Haricleea Nicolau, Doru Zamfirescu, Laurenţiu Stratan/Vasile Marinoiu, Remus Vlăsceanu/ ora 17.00 – Casa de Cultură Drăgăşani – **Vacanţă în Guadelupa**

TIMIŞOARA

TEATRUL GERMAN DE STAT

- 11 iunie, ora 17.00 – **60 de ani şi cu nimic mai înţelept.** Regia: Bernd von Bömches. Cu: Bernd von Bömches, Dana Borteanu, Daniela Török. Participă: orchestra Teatrului German. Dirijor: Ioan Opra
- 13 iunie, ora 19.00 – **Flirtul** de Arthur Schnitzler. Regia: Ulf Dückelmann (Austria). Cu: Bernd von Bömches, Daniela Török, Simona Vintilă, Dana Borteanu, Colin Buzoianu, Rareş Hontzu, Harold Schmeltz, Karina Reitsch, Ionuţ Chiriac. Spectacol tradus la cască în limba română

FILM

8-10 iunie

BUCUREŞTI

- **Spy Kids 3D – Sfîrşitul jocului**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Robert Rodriguez. Cu: Antonio Banderas, Salma Hayek, Sylvester Stallone/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15
- **Sylvia**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Christine Jeffs. Cu: Gwyneth Paltrow, Daniel Craig/ Scala/ orele: 9.00, 11.15, 13.15, 15.30, 17.45, 20.00
- **Mereu la prima întîlnire**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Peter Segal. Cu: Adam Sandler, Drew Barrymore, Rob Schneider/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Bătălia de la Alamo**, SUA, 2004. Regia: John Lee Hancock. Cu: Billy Bob Thornton, Jason Patric, Dennis Quaid, Emilio Echevarria/ Corso/ orele: 12.00, 14.30, 17.00, 20.00
- **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004. Regia: Roland Emmerich. Cu: Dennis Quaid, Jake Gyllenhaal, Emmy Rossum, Sela Ward/ Bucureşti/ orele: 10.30, 13.00, 15.00, 17.15, 19.30/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00
- **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003. Regia: Joe Johnston. Cu: Viggo Mortensen, Omar Sharif, Adam Alexi-Malle, Malcolm McDowell/ Festival/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 19.00
- **Van Helsing**, SUA, 2004. Regia: Stephen Sommers. Cu: Hugh Jackman, Kate Beckinsale, Richard Rozburgh, Shuler Hensley, Will Kemp/ Gloria/ orele: 12.00, 14.15, 16.30, 19.00
- **Damen tango**, România, 2004. Regia: Dinu Tănase. Cu: Maia Morgenstern, Mihai Călin, Andreea Bibiri, Adriana Trifan, Ana Ularu, Bogdan Petrişor, Carmen Ciorcilă, Cici Caraman, Horaţiu Mălăele/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00 (9, 10 iunie)
- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003. Regia: Nancy Meyers. Cu: Jack Nicholson, Diane Keaton, Amanda Peet, Frances McDormand, Jon Favreau, Keanu Reeves, Rachel Ticotin/ Lumina/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.45
- **Fratele lui**, 2003. Regia: Patrice Chereau. Cu: Bruno Todeschini, Eric Caravaca, Maurice Garrel, Nathalie Boutefeu/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)

- **Dimineaţa morţii**, SUA, 2004. AVANPREMIERĂ. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ ora 22.00 (8, 9 iunie)
- **Van Helsing**, SUA, 2004/ orele: 15.45, 18.45 (8, 9 iunie)/ orele: 15.45, 18.45, 21.45 (10 iunie)
- **Fereastra secretă**, SUA, 2004. Regia: David Koepp. Cu: Johnny Depp, John Turturro, Maria Bello, Ving Rhames/ ora 22.30
- **Spartanul**, SUA, 2004. Regia: David Mamet. Cu: Val Kilmer, Ed O'Neill, Derek Luke, William H. Macy/ orele: 17.45, 20.15
- **Identităţi furate**, SUA, 2004. Regia: D.J. Caruso. Cu: Angelina Jolie, Ethan Hawke, Gena Rowlands, Kiefer Sutherland, Olivier Martinez, Tcheky Karyo/ ora 15.15
- **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004/ orele: 14.30, 17.15, 20.00, 22.45
- **Damen tango**, România, 2004/ ora 17.30
- **Cazul Furtwängler**, SUA, 2001. Regia: Istvan Szábó. Cu: Harvey Keitel, Stellan Skarsgard, Moritz Bleibtreu, Ulrich Tukur/ ora 19.45
- **Patimile lui Christos**, 2004. Regia: Mel Gibson. Cu: Monica Bellucci, Maia Morgenstern, James Caviezel/ orele: 14.45, 22.15
- **Mereu la prima întîlnire**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ orele: 14.15, 16.30, 19.00, 21.15
- **Spy Kids 3D – Sfîrşitul jocului**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ orele: 14.00, 16.15, 18.30, 20.30, 22.30
- **Sylvia**, SUA, 2004. PREMIERĂ/ orele: 17.15, 21.45
- **Actorii**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Conor McPherson. Cu: Michael Caine, Dylan Moran, Lena Headey, Michael Gambon, Miranda Richardson/ orele: 15.00, 19.30
- **Troia**, SUA, 2004. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ orele: 15.00, 18.30, 22.00
- **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004. Regia: John Hamburg. Cu: Ben Stiller, Jennifer Aniston, Alec Baldwin, Debra Messing, Hank Azaria, Philip Seymour Hoffman/ orele: 16.00, 20.45
- **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003/ orele: 13.15, 18.00, 22.45
- **Nathalie**, 2003. Regia: Anne Fontaine. Cu: Emmanuelle Béart, Fanny Ardant, Gérard Depardieu/ ora 16.45
- **Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ orele: 13.45, 19.00, 21.30

CERCUL MILITAR NAŢIONAL

- 10 iunie, ora 17.15 – Sala de cinema – în cadrul programului cultural „Ştefan cel Mare – Comemorare 500 de ani", proiecţia filmului artistic **Fraţii Jderi**, 1974. Regia: Mircea Drăgan

CINEMA „ELVIRA POPESCU"

- 8 iunie, ora 22.00 – **Suta de lei**
- 9 iunie, ora 17.30 – **Investigarea lumii invizibile (Enquête sur le monde invisible)**/ ora 19.30 – **Schultze o dă pe blues (Schultze Gets the Blues)**/ ora 21.45 – **Fear X**
- 10 iunie, ora 17.30 – **De cînd a plecat Otar (Depuis qu'Otar est parti)**/ ora 19.45 – **Trafic**/ ora 20.30 – **Foc! (Gori Vatra)**/ ora 22.30 – **Zeii tineri (Young Gods)**

INSTITUTUL ITALIAN

- 9 iunie, ora 18.00 – **Un tè con Mussolini**, 1999. Regia: Franco Zeffirelli. Cu: Cher, Massimo Ghini, Maggie Smith, Joan Plowright, Baird Wallace. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „Il cinema italiano degli anni '90"

ARAD

- **Troia**, SUA, 2004/ Dacia
- **Rătăciţi printre cuvinte**, SUA, 2003. Regia: Sofia Coppola. Cu: Bill Murray, Scarlett Johansson, Anna Faris, Giovanni Ribisi/ Mureşul

CRAIOVA

- **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004/ Patria
- **Spartanul**, SUA, 2004/ Modern
- **Doar un sărut**, SUA, 2002. Regia: Fisher Stevens. Cu: Marisa Tomei, Marley Shelton, Ron Eldard, Kyra Sedqwick/ Jean Negulescu

DEVA

- **Van Helsing**, SUA, 2004; **Duplex**, SUA, 2003. Regia: Danny DeVito. Cu: Drew Barrymore, Ben Stiller, Harvey Fuerstein, Justin Theroux, Swossie Kurtz/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Hidalgo şi Oceanul de foc**,

---

galeria nouă
Str. Academiei 15, Bucureşti
curator@galerianoua.ro
www.galerianoua.ro
Program: miercuri – duminică, între orele: 11:00 - 19:00

vă invită să vizitaţi expoziţia
deschisă până pe **30 iunie 2004**

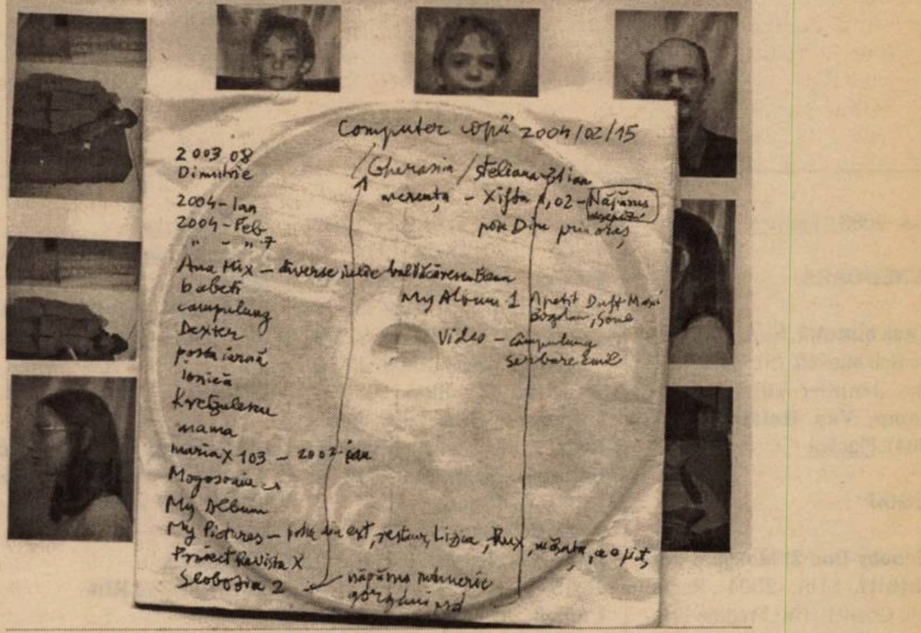

Ion Grigorescu

FOTOGRAFII RECENTE

Vernisaj: 9 iunie 2004, ora 18:00

Sponsor: Connex
Parteneri media: Observator Cultural, IDEA artă+societate, Biz, Business Review, Ziarul Financiar, Campus, Delta RFI, bumerang.ro
Partener: RDS
Marketing Communication: add-asociaţie de tineret

Galeria Nouă este un spaţiu de artă contemporană sub patronajul Primăriei Municipiului Bucureşti, sprijinit de Programul Cultural Elveţian în România şi Centrul Internaţional pentru Artă Contemporană

Încă din clasa a zecea mi-am dorit să fiu student la Facultatea de Litere din București. Nu m-am putut gîndi la nici o altă facultate. N-am regretat nici o clipă opțiunea mea de atunci. Am avut o studenție pe care-o consider și-acum perioada cea mai fericită a vieții mele. După cîțiva ani m-am întors ca profesor în aceeași facultate, pe care, de fapt, n-am părăsit-o niciodată. La douăzeci și patru de ani de la absolvire, privesc în urmă și-mi spun: n-aș fi fost nimic fără Facultatea de Litere.

Mircea Cărtărescu
absolvent promoția 1980, scriitor

Universitatea București
Facultatea de Litere
NUMELE
MARI
SE SCRIU
CU LITERE

SUA, 2003/ Flacăra

HUNEDOARA

▌**Casa bîntuită**, SUA, 2003. Regia: Rob Minkoff. Cu: Eddie Murphy, Jennifer Tilly, Terence Stamp; **Van Helsing**, SUA, 2004/ Flacăra

LUGOJ

▌**Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004. Regia: Raja Gosnell. Cu: Freddie Prinze Jr., Sarah Michelle Gellar, Matthew Lillard, Alicia Silverstone, Linda Cardellini, Neil Fanning, Seth Green/ Victoria

ORADEA

▌**Ultimul samurai**, SUA, 2003. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe, Seizo Fukumoto, Tony Goldwyn/ Transilvania

REŞIŢA

▌**Fereastra secretă**, SUA, 2004/ Dacia

TIMIŞOARA

▌**Mereu la prima întîlnire**, SUA, 2004/ Capitol
▌**21 de grame**, 2003. Regia: Alejandro Gonzales Inarritu. Cu: Sean Penn, Naomi Watts, Benicio Del Toro, Clea DuVall/ Timiş

TÎRGU JIU

▌**Patimile lui Christos**, 2004/ Victoria

11-14 iunie

BUCUREŞTI

▌**Dimineaţa morţii**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15
▌**Kill Bill: Volumul 2**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Quentin Tarantino. Cu: David Carradine, Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00
▌**Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004/ Scala/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00
▌**Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Tara Reid, Ashton Kutcher, Andy Richter, Carmen Electra, Jon Abrahams, Michael Madsen, Molly Shannon, Terence Stamp/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.45
▌**Spy Kids 3D – Sfîrşitul jocului**, SUA, 2004/ Corso/ orele: 13.00, 15.30, 17.45, 20.00
▌**Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003/ Festival/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 19.00
▌**Ceva, ceva tot o să iasă**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30 (12, 13 iunie)/ orele: 15.00, 17.15, 19.30 (11, 14 iunie)
▌**Dinosaur**, SUA, 2000. Regia: Ralph Zondag & Erig Leighton/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00 (11-13 iunie)
▌**Van Helsing**, SUA, 2004/ Lumina/ orele: 10.45, 13.00, 15.15, 17.30, 19.45
▌**Sylvia**, SUA, 2004/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

CINEMA
„ELVIRA POPESCU"
▌11 iunie, ora 18.30 – **Oaza (Oasis)**/ ora 21.30 – **Povestea celor două surori (A Tale of Two Sisters)**
▌12 iunie, ora 13.00 – **La juma' de preţ (Demi-tarif)**/ ora 14.30 – **Carandiru**/ ora 17.30 – **Destinatar necunoscut (Address Unknown)**/ ora 19.45 – **Paza de coastă (The Coast Guard)**/ ora 21.45 – **Insula (The Isle)**
▌13 iunie, ora 13.00 – **Thalassa, Thalassa: Acolo unde ochii dor**/ ora 15.00 – **Proiectul Alexandra (Alexandra's Project)**/ ora 17.30 – **Îngeri căzuţi (Fallen Angels)**/ ora 19.30 – **Chungking Express**/ ora 21.30 – **Fericiţi împreună (Happy Together)**
▌14 iunie, ora 17.30 – **Nu mi-e frică (Io non ho paura)**/ ora 19.45 – **Atît de aproape (So Close)**/ ora 22.00 – **Madame Sata**

ARAD

▌**Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004/ Dacia
▌**Mereu la prima întîlnire**, SUA, 2004/ Mureşul

BACĂU

▌**Mereu la prima întîlnire**, SUA, 2004/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00/ Central
▌**Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ orele: 14.00, 16.00, 18.00/ Orizont

CLUJ-NAPOCA

▌**Tanguy**, Franţa, 2001. Regia: Étienne Chatiliez. Cu: André Dussollier, Eric Berger, Sabine Azema/ Cinema Arta/ ora 17.30 (14 iunie)

CRAIOVA

▌**Kill Bill: Volumul 2**, SUA, 2004/ Patria
▌**Patimile lui Christos**, 2004/ Modern
▌**Rătăciţi printre cuvinte**, SUA, 2003/ Jean Negulescu

DEVA

▌**Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003; **Fereastra secretă**, SUA, 2004/ Patria

DROBETA
TURNU SEVERIN

▌**Doar un sărut**, SUA, 2002/ Flacăra

HUNEDOARA

▌**Duplex**, SUA, 2003/ Flacăra

LUGOJ

▌**21 de grame**, 2003/ Victoria

ONEŞTI

▌**Bun venit în junglă!**, SUA, 2003. Regia: Peter Berg. Cu: Dwayne „The Rock" Johnson, Seann William Scott, Arnold Schwartzenegger, Christopher Walken, Rosario Dawson/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00/ Transilvania

ORADEA

▌**Casa bîntuită**, SUA, 2003/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

▌**Troia**, SUA, 2004/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00/ Dacia

REŞIŢA

▌**Troia**, SUA, 2004/ Dacia

TIMIŞOARA

▌**Dimineaţa morţii**, SUA, 2004/ Capitol
▌**Spartanul**, SUA, 2004/ Timiş

TÎRGU JIU

▌**Identităţi furate**, SUA, 2004/ Victoria

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ
▌9 iunie, ora 18.30 – **Carmen** de Bizet. Dirijor: Adrian Morar. Cu: Oana Andra, Gabriel Năstase, Sever Barnea, Mariana Colpoş
▌10 iunie, ora 18.30 – **Giselle** de Adolphe Adam, spectacol de balet. Dirijor: Inoue Koichi. Solişti: Cristina Opincaru, Eugen Dobrescu, Laura Blică-Toader, Tiberiu Almosnino, Liliana Nică, Virgil Ciocoiu
▌11 iunie, ora 18.30 – **Văduva veselă** de Franz Lehar. Dirijor: Cornel Trăilescu. Regia: Mircea Cornişteanu. Coregrafia: Mihai Babuşka. Cu: Mihnea Lamatic, Simonida Luţescu, Florin Diaconescu, Roxana Briban, Călin Brătescu, Ion Dimieru, Gabriel Căţe, Florin Simionca, Adriana Alexandru, Horia Sandu, Cristina Eremia, Paul Basacopol, Dumitru Rucăreanu, Daniel Filipescu
▌12 iunie, ora 18.30 – **Francesca da Rimini** de Ceaikovski, spectacol de balet. Dirijor: Vlad Conta. Solişti: Tiberiu Almosnino, Cristian Crăciun, Oana Popescu, Ovidiu Matei Iancu, Corina Dumitrescu, Eugen Dobrescu
▌13 iunie, ora 18.30 – **Tosca** de Puccini. Dirijor: Cornel Trăilescu. Cu: Ana Maria Bogza (Cehia), Virgil Profeanu, Ştefan Ignat

TEATRUL DE OPERETĂ
„ION DACIAN"
▌11 iunie, ora 18.00 – **Hello, Dolly!** de Jerry Herman şi Michael Stewart. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: George Zaharescu. Cu: Mioara Manea-Arvunescu, Anghel Stoian, Bogdan Caragea, Valentino Tiron-Micşunescu, Gladiola Niţulescu, Anna Mirescu, Orest Pislariu, Cristinel Coman, Alexandra Savu, Viorel Ciurdea. Soliştii baletului: Monica Ştraţ, Iolanda Petrescu, Marin Traian, Mihai Scarlat
▌12 iunie, ora 18.00 – **Voievodul ţiganilor** de J. Strauss. Dirijor: Mircea Luculescu. Regia: Nicolae Ciubuc. Cu: Alfredo Pascu, Doina Scripcaru, Bianca Ionescu, Matei Nicolescu, Alexandra Savu, Mihnea Lamatic, Eugenia Ilinca, Nicolae Măgureanu, Daniel Eufrosin, Iuliana Costiniu. Soliştii baletului: Monica Ştraţ, Iolanda Petrescu, Sorina Micşunescu, Iulian Rădoi, Marius Grosu, Mihai Scarlat
▌13 iunie, ora 18.00 – **Suzana** de Jean Gilbert. Dirijor: Lucian Vlădescu. Regia: Constanţa Câmpeanu. Cu: Mioara Manea-Arvunescu, Mihnea Lamatic, Eugenia Ilinca, Gladiola Niţulescu, Valentino Tiron, Ştefan Popov, George Niculescu, Viorel Ciurdea, Alexandra Savu, Emil Spătaru, Gabriela Popescu, Elisabeta Petrache, Theodor Grigoraş, Cristinel Coman. Soliştii baletului: Monica Ştraţ, Iolanda Petrescu, Marin Traian, Mihai Scarlat

CLUJ-NAPOCA

OPERA ROMÂNĂ
▌9 iunie, ora 19.00 – **Tosca** de G. Puccini, spectacol în limba italiană. Dirijor: Corneliu Calistru. Regia: Rodica Popescu Moisa. Cu: Serena, Mihai Zamfir (Germania), Gheorghe Mogoşan, Mircea Moisa, Marius Chioreanu, Petre Ghilea, Florin Estefan, Dan Dumitrana, Augustin Moldovan, Mihaela Maxim
▌12 iunie – **Balul Operei**. Dirijor: Gheorghe Victor Dumănescu. Regia: Emil Strugaru. Coregrafia: Adrian Mureşan

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC
„ELENA TEODORINI"
▌8 iunie, ora 11.00 – **Drumu-i lung, povestea-i scurtă**, poveste muzicală inspirată din folclor. Regia şi coregrafia: Ioan Kelemen. Cu: Eva Ştefănescu, Carmen Roibu, Nicolae Vicol, Daniel Cornescu, Edith Mag, Teodor Ispas, Mihaela Popa, Alexandru Petre, Gabriel Marciu, Ioana Ciucă, Violeta Ţicu, Erna Marin, Laura Iancu, Adina Anghel, Aniţa Nicolae, Nicolae Popa, Bogdan Zidaru, Gabriel Radu Mic, Dragoş Teodorescu
▌10 iunie, ora 19.00 – **Paiaţe** de R. Leoncavallo. Regia: Tamas Ferkay (Austria). Concert-maestru: Dan Bozgan. Maestru de cor: Pavel Şopov. Cu: Stelian Negoescu, Mihaela Pleşa, Ion Sandu Filip. Participă: corul şi orchestra Teatrului

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ
▌12 iunie, ora 18.30 – PREMIERĂ – **Bal mascat** de G. Verdi. Dirijor: Leonard Dumitriu. Regia: Cristina Cotescu. Maestru de cor: Valeriu Gâdei. Cu: Valeriu Turcu, Mihail Frunză, George Cojocaru, Mioara Cortez, Brînduşa Moţoc, Evredica Filipovici, Elena Roşca, Iulian Sandu, Octavian Dumitru, Cristian Waks, Daniel Groza, Constantin Cristea, Mihaela Grăjdeanu, Lăcrămioara Maria Hrubaru Roată, Gabriel Gheorghiţă, Eduard Sveatchevici, Filimon Siminic. Participă: orchestra şi corul Operei

TIMIŞOARA

OPERA ROMÂNĂ
▌11 iunie, ora 19.00 – **Bellida** de G.F. de Pauw. Dirijor: Ladislau Rooth. Regia: Frans Meewis (Olanda). Maestru de cor: Laura Mare. Coregrafia: Hellen Ganser. Cu: Nicoleta Colceair, Florin Belean, Aura Twarowska, Giorgio Nemeti, Dan Patacă, Suzana Vulpe, Mircea Dan Petcu, Mugurel Chirilă. Participă: corul, orchestra şi ansamblul de balet ale Operei. Spectacol în limba franceză şi tradus în limba română
▌13 iunie, ora 11.00 – **Gala micilor balerini**. Participă: elevii Studioului de dans „Ana Valkay"/ ora 18.00 – **Carmen** de G. Bizet. Dirijor: David Crescenzi (Italia). Regia: Marina Emandi-Tiron. Maestru de cor: Laura Mare. Coregrafia: Constantin Gâdea. Cu: Cosmin Marcovici, Camil Mara, Marius Iuliu Mare, Giorgio Nemeti, Octavian Vlaicu, Dan Patacă, Sidonia Nica, Mariana Şarba, Nicoleta Colceair, Lucia Papa. Solista baletului: Cristina Romândaşu. Participă: corul, orchestra şi ansamblul de balet ale Operei. Spectacol în limba franceză şi tradus în limba română

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN
▌8 iunie, ora 19.00 – **Cele mai frumoase lieduri** (IV). Solistă: Bianca Luigia Manoleanu. La pian: Remus Manoleanu. Comentariul: Grigore Constantinescu. În program lucrări de: **Massenet**, **Debussy**, **Obradors**, **Villa-Lobos**
▌9 iunie, ora 19.00 – Sala mică – **Nordic harmony**. Solistă: Helene Lux Dryselius. La pian: Marinela Mitria. În program lucrări de: **Peterson-Berger**, **Grieg**, **Stenhammar**, **Crusell**, **Lindblad**, **Sibelius**
▌10, 11 iunie, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Jin Wang. Solist: Dominique Merlet. În program lucrări de: **Brahms**, **Strauss**

GREEN HOURS
▌10 iunie, ora 21.00 – **concert** susţinut de quartetul Mircea Tiberian

IAŞI

FILARMONICA
DE STAT
▌9 iunie, ora 19.00 – **concert** de muzică tradiţională corsicană susţinut de grupul „Caramusa"

OPERA ROMÂNĂ
▌14 iunie, ora 18.30 – Foyer – **recital** susţinut de Cătălina Chelaru, Ramona Zaharia, Adrian Ionescu. La pian: Vasilica Stoiciu-Frunză, Gabriela Lipceanu. În program lucrări de: **Donizetti**, **Schumann**, **Mendelsohn-Bartholdy**, **Brahms**, **Frank**, **Chausson**, **Saint-Saëns**

TIMIŞOARA

FILARMONICA
BANATUL
▌11 iunie, ora 19.00 – Colegiul Naţional de Artă „Ion Vidu" – **concert**. Dirijor: Victor Dumănescu. Solişti: Florin Croitoru, Roxana Oberşterescu-Hărşian, Camelia Docea, Marius Budoiu. Participă: corul „Ion Românu" al Filarmonicii. În program lucrări de: **Rossini**, **Paganini**, **C. Râpă**

DEZBATERI

BUCUREŞTI

BIBLIOTECA
ACADEMIEI ROMÂNE
▌10 iunie, ora 10.00 – Amfiteatrul „Heliade Rădulescu" – **sesiunea** omagială **100 de ani de la naşterea acad. Dan Giuşcă şi Ştefan Ghika-Budeşti**. Participă: Dan Rădulescu, Nicolae Anastasiu, Radu Dumitrescu, Mircea Florea

UZINEXPORT
BUSINESS CENTER
▌8 iunie, ora 10.00 – Clădirea H3, Sala „Jade" – **dezbaterea** cu tema **Ce fel de istorie trebuie să învăţăm?! – predarea istoriei în România: provocări şi perspective**. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Educaţia 2000+, Asociaţia Europeană a Profesorilor de Istorie, Facultatea de Istorie (Universitatea Bucureşti) şi Asociaţia Profesorilor de Istorie din România

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

CENTRUL CEH
▌14 iunie, ora 17.00 – **conferinţa** cu diapozitive cu tema

Parcul Naţional Krkonse (istoria, natura şi posibilităţile turistice ale acestor munţi)

SEMINARII

BUCUREŞTI

ŞCOALA NAŢIONALĂ DE STUDII POLITICE ŞI ADMINISTRATIVE
- 10 iunie, ora 14.00 – Sala 111 – **seminarul** comemorativ **Stînga culturală astăzi. In Memoriam Radu Florian**. Participă: Liliana Popescu, Paul Dobrescu, Dumitru Borţun, Lya Benjamin, Vasile Morar, Alexandru Florian, Dionisie Petcu, Nicolae Frigioiu. Eveniment organizat în colaborare cu Civic Education Project şi Clubul UNESCO „Societate şi Cultură"

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – Concursul Naţional de Creaţie pentru Tineret (**pictură**, **grafică**, **sculptură**, **artă decorativă**, **multimedia**), pînă în 16 iunie

GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Parter – Andreea Palade Flondor, **grafică**, pînă în 10 iunie/ expoziţie de grup, **sculptură**, 11-24 iunie. Vernisaj: 11 iunie, ora 16.30

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – Miriam Georgette Mihail, **grafică**, 11-28 iunie. Vernisaj: 11 iunie, ora 18.00. Invitat: Radu Ioan

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – *„Bucharest". Tineri designeri*, expoziţie de grup, **design**, 9-22 iunie. Vernisaj: 9 iunie, ora 18.30

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Florin Ciubotaru, **desen**, 8-21 iunie. Vernisa: 14 iunie, ora 19.00

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132, tel: 659.38.14) Sanda Buţiu, **pictură**, pînă în 16 iunie

GALERIA ARTIS (la parterul Teatrului Naţional) – Concursul Naţional de Creaţie pentru Tineret (**pictură**, **grafică**, **sculptură**, **artă decorativă**, **multimedia**), pînă în 16 iunie

GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (tel: 260.12.87) – Dacian Andoni, **pictură**, pînă în 30 iunie

GALERIA ATELIER 35 (Str. Şelari Nr. 13) – Oana Coşug, **pictură**, pînă în 13 iunie

GALERIA GAD (ARTEXPO) – Bogdan Iorga, pînă în 9 iunie

GALERIA GalAteCa (Str. C.A. Rosetti Nr. 2-6) – *România Plus*, **fotografie**, 10-14 iunie. Vernisaj: 9 iunie, ora 18.00

GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC ASIGURĂRI (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84) – *Lemn şi Aur*, Ovidiu şi Sultana Maitec, **sculptură** şi **pictură**, pînă la sfîrşitul lunii iulie

H'ART GALLERY (Str. Mihai Eminescu Nr. 105-107) – *Power/Play*, Alexandra Croitoru, **fotografie**, pînă în 17 iunie

KALINDERU MEDIA LAB (Str. Vasile Sion Nr. 2-4) – *Shake the Limits*, expoziţie de grup, pînă în 25 iulie. Curator: Maria Rus Bojan.

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53, tel: 312.43.27) – Galeria de Artă Modernă, Corp Ştirbei – *Theodor Pallady şi colecţionarii săi. Grafică şi pictură din donaţiile dr. Aurel şi Elena Olaru, Ligia şi Pompiliu Macovei, Ilie Mirea, Jacques Bourcier*, pînă în octombrie/ *Balcic – Culoare şi sentiment*, **pictură** şi **fotografie**, pînă în luna august

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile medievale – *Manuscrise, însemnări şi cărţi cantacuzine în Ţările Române, secolele XVI-XIX*, pînă în 12 octombrie/ *Tehnică muzeală*, ediţia a II-a, 8 iunie-8 iulie. Vernisaj: 8 iunie, ora 13.00

MUZEUL NAŢIONAL DE GEOLOGIE – *Dinozaurii pitici din Ţara Haţegului*, pînă în 18 iulie

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE NATURALĂ „GRIGORE ANTIPA" – *Chipuri ale naturii*, pînă în 18 iulie

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE (Bd. Dacia Nr. 12, tel: 212.58.46) – *Code-Zone/Digital Works*, Andreas Müller-Pohle, **artă media** (fotografie digitală şi proiecţii), pînă în 14 iunie/ Rotondă – *Buon giorno, Jumbolino!*, Andreea Cornel, **pictură/instalaţie/fotografie** (lucrare de diplomă), 14-19 iunie. Vernisaj: 14 iunie, ora 18.00. Prezintă: Marin Gherasim

MUZEUL ŢĂRANULUI ROMÂN (Şos. Kiseleff Nr. 3, tel: 212.96.60) – *Ţara Haţegului*, pînă în 18 iulie

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (Str. Valea Parcului Nr. 1, tel: 225.66.90) – Galeria parter – Vladimir Şetran, **pictură-desen**, pînă în 15 iunie

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80/136) – Galeria artelor – Horea Cucerzan, **pictură** şi **desen**, pînă în 17 iunie/ Sala Rondă – *Ziua copilului. Exerciţii de artă*, expoziţie a cercului de pictură de la Biserica „Pogorîrea Sf. Duh" (coordonator: Tatiana Nechita) şi a Liceului „Ştefan Odobeja" (coordonator: Mirela Ion), **icoane pe sticlă** şi **obiecte decorative**, pînă în 13 iunie/ Sala Foaier – Constantin Caluian, **pictură**, pînă în 13 iunie/ Foaierul sălii de spectacole – *Dor de Eminescu*, expoziţie de **numismatică**, 12-20 iunie

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – expoziţie a Filialei UAP Bistriţa, pînă în 21 iunie

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Elian, **pictură** şi **instalaţie**, pînă în 10 iunie

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – expoziţie de grup, **pictură**, pînă în 19 iunie

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – expoziţie a absolvenţilor Liceului de Artă, pînă în 10 iunie

SUCEAVA

UNIUNEA POLONEZILOR DIN ROMÂNIA (Str. Ion Vodă Viteazul Nr. 5) – *Copilul şi cîinele*, pînă în 16 iunie. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez şi Consulatul Republicii Polone

Atelier de Creaţie Publicitară
LEO GRAPHICS
092359810
Nihil Sine Graficis

FESTIVALURI

BUCUREŞTI

5 SPECTACOL CU 5 ATITUDINE
1 aprilie-20 iunie
STUDIOUL TOACA – CIAC:
Din program:
- 9, 13 iunie, ora 20.30 – **Tectonica norilor** de José Rivera. Regia: Răsvana Cernat
- 10 iunie, ora 20.30 – **Stop the tempo!** de Gianina Cărbunariu, spectacol inclus în proiectul „Teatru de consum" iniţiat de Teatrul Luni de la Green Hours. Regia: Gianina Cărbunariu
- 11 iunie, ora 20.30 – **Blaubart, speranţa femeilor** de Dea Loher. Regia: Alexandra Badea
- 12 iunie, ora 20.30 – **Şeherezada** de Jonas Gardell. Regia: Adriana Zaharia

ZILELE VIENEI LA BUCUREŞTI
12 mai-21 iunie
- evenimentul reuneşte manifestări culturale, economice şi urbanistice
- **Zilele Vienei** aduc la Bucureşti un număr impresionant de artişti care vor evolua în cadrul a 7 evenimente distincte – clasice şi moderne – destinate marelui public
- vor fi organizate concerte, expoziţii, spectacole, seminarii pe teme de arhitectură, urbanistică, management şi construcţii, turism şi tehnologia informaţiei
- manifestările din cadrul **Zilelor Vienei** se vor desfăşura la: Teatrul „Bulandra", Teatrul Odeon, Teatrul Naţional, Muzeul Municipiului Bucureşti, Galeria Nouă, Web Café, Terasa „La Motoare"

BRAŞOV

FESTIVALUL INTERNAŢIONAL AL MUZICII DE CAMERĂ
ediţia a XXXII-a
2 mai-22 iunie
Din program:
- 8 iunie, ora 20.00 – Biserica Romano-Catolică – **recital** de trompetă şi orgă. Solişti: Zoltan Molnar, Zsolt Simon, Eckard Schlandt. În program lucrări de: **M. Reger**, **Ch.M. Widor**, **P.J. Vejvanovski**, **J.B. Loillet**, **P. Francescini**, **R. Valentino**, **A. Vivaldi**
- 9 iunie, ora 19.30 – Cercul Militar – **concerte** susţinute de Cvartetul „Gaudeamus" şi Trio „Pro Arte". În program lucrări de: **Haydn**, **Şostakovici**, **Beethoven**
- 14 iunie, ora 19.30 – Poiana Braşov – **recital** de sonate susţinut de Anton Niculescu şi Nicolae Licareţ. În program lucrări de: **Bach**, **Pauzta-Bach**

SFÎNTU GHEORGHE

FESTIVALUL INTERNAŢIONAL DE TEATRU „ATELIER"
ediţia a XII-a
10-14 iunie
Din program:
- 10 iunie, ora 16.30 – Foaier – deschiderea oficială a festivalului/ ora 17.00 – **Mult zgomot pentru nimic**, după Shakespeare. Spectacol al Teatro degli Alchimisti & Lunaria, Catania (Italia)/ ora 22.00 – **Talk Show** de Ştefan Caraman. Spectacol al Teatrului Naţional Sterija din Vîrşeţ (Serbia)
- 11 iunie, ora 17.00 – **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri** de Lukas Bärfuss. Spectacol al Teatrului „Toma Caragiu" din Ploieşti/ ora 22.00 – **Nijinski**, spectacol de teatru-dans. Spectacol al Teatrului Naţional din Bitola (Macedonia)
- 12 iunie, ora 17.00 – **Descheiat la cataramă** de Bryan Reynolds. Spectacol al University of California, Irvine (SUA)/ ora 21.30 – **Trei surori** de A.P. Cehov. Spectacol al Teatrului „Andrei Mureşanu" din Sfîntu Gheorghe
- 13 iunie, ora 17.00 – **Mamalou**, spectacol de teatru-dans. Spectacol al Companiei Mamalou din Berna (Elveţia)/ ora 20.00 – Kamara – **Antigona** de Sofocle. Spectacol al Teatrului „Tamási Áron" din Sfîntu Gheorghe/ ora 22.00 – **Medeea** de Euripide. Spectacol al Teatrului Naţional din Timişoara
- 14 iunie, ora 17.00 – **Amphitrite**, după Gherasim Luca. Spectacol al Teatrului Ariel/Underground din Tîrgu Mureş/ ora 18.30 – Kamara – **Cu uşile închise** de Jean-Paul Sartre. Spectacol al Teatrului de Stat Oradea (Trupa Szigligeti)/ ora 22.00 – Foaier – decernarea premiilor

Alte evenimente:
- 10-14 iunie – Foaier – expoziţie **foto/instalaţie**. Tabăra internaţională de fotografie Bistriţa 2002. Autor: Francisc Mraz/ *Fotografică-Fotografie*. Autori: Abel Szalontai şi Francisc Mraz
- 11 iunie, ora 11.00 – **Nunta**, după A.P. Cehov (Trupa Ecou a Colegiului Naţional „Mihai Viteazul" şi Teatrul „Andrei Mureşanu", Sfîntu Gheorghe)
- 11-13 iunie – Centrul de Cultură Arcuş – **Dezvoltarea publicului: practici şi experienţe în domeniul artelor spectacolului în Balcani** – colocvii şi dezbateri în cadrul Reţelei Balkan Express
- 11-14 iunie, ora 11.00 – Sala Studio – Workshop de Commedia dell'arte, susţinut de Eleonora Fuser şi Andreea Collavino (Italia)
- 12 iunie, ora 21.00 – Foaier – lansarea cărţii **Regele scamator Ştefan Iordache** de Ludmila Patlanjoglu, Editura Nemira, 2004. Prezintă: Ion Parhon, Alice Georgescu şi Ludmila Patlanjoglu
- 13-14 iunie – Centrul de Cultură Arcuş – Workshop pentru tinerii regizori din Balcani, susţinut de regizorul Andrei Şerban
- 14 iunie, ora 21.30 – Parcul din faţa teatrului – **Soarele şi Luna**, spectacol după o baladă populară, susţinut de Teatrul „Traian Grozăvescu" din Lugoj
- zilnic, după ultimul spectacol din concurs, vor avea loc în foaierul teatrului întîlniri şi discuţii între protagonişti şi critici, public, ziarişti

SERI CULTURALE

BUCUREŞTI

LĂPTĂRIA LUI ENACHE
- 9 iunie, ora 19.00 – **seară** de proză, comentarii şi jazz cu ocazia apariţiei romanului **Pupa Russa** de Gheorghe Crăciun. Invitaţi: Gheorghe Crăciun, Carmen Muşat, Mircea Horia Simionescu, Mircea Tiberian, Doina Jela, Vlad Russo

LANSĂRI

BUCUREŞTI

GREEN HOURS
- 10 iunie, ora 14.00 – **lansarea** CD-ului **Tiberian Quintet/Palindrome** produs de casa de discuri JAM Records

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR
- 8 iunie, ora 13.00 – Sala de expoziţii – **lansarea** primului volum al memoriilor lui Gabriel Garcia Marquez, **A trăi pentru a-ţi povesti viaţa**, Editura RAO. Traducerea: Tudora Şandru-Mehedinţi. Participă: Răzvan Theodorescu, Excelenţa Sa Leandro Arellano (ambasador al Mexicului), Eugen Uricaru, Ioana Zlotescu, Tudora Şandru-Mehedinţi, Ovidiu Enculescu. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Cervantes, Casa Americii Latine şi Uniunea Scriitorilor din România
- 9 iunie, ora 11.00 – Sala Multimedia – **lansarea** monografiei **Maya Badian. Her life and her music. A privilege to soar** de Fred Popovici, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor din România

PREMII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO
- 11 iunie, ora 12.00 – **festivitatea** de decernare a premiilor Concursului Naţional de Creaţie Plastică Contemporană pentru Tineret

LICITAŢII

BUCUREŞTI

CASA ALIS
- 13 iunie, ora 11.00 – licitaţie de opere de artă. Printre lucrări:
- sculptură: **Corneliu Medrea**, „Îmbrăţişare", bronz (510 euro); **Dumitru Măţăoanu**, „Bust de copil", bronz cu soclu ceramică (450 euro); **Louis Ernest Barrias**, „Spinul", bronz (1.010 euro); **Ferdinand Lugerth**, „Alegorie", bronz cu soclu marmură (1.010 euro)
- pictură-grafică: **Jean Pierre Orleanu**, „Bărci cu pînze", tuş şi guaşă (100 euro); **Raul Lebel**, „Masa din terasă", ulei pe carton (500 euro); **Gheorghe Apostu**, „Nud", tehnică mixtă (200 euro); **Pericle Capidan**, „Ţărăncuţă", ulei pe pînză (600 euro); **K. Bogdanov**, „În budoar", ulei pe pînză (580 euro); **Gheorghe Sîrbu**, „Lotci în Deltă", ulei pe carton (225 euro); **Ion (Alin) Gheorghiu**, „Ştiuci", ulei pe pînză (1.110 euro); **Theodor Pallady**, „Femeie şezînd", creion (250 euro); **Lucian Grigorescu**, „Profil de femeie", creion şi cărbune (200 euro); **Alexandru Ciucurencu**, „Natură statică cu flori", ulei pe carton (3.000 euro); **Leon Al. Biju**, „Vas cu flori", ulei pe carton (500 euro); **Ion Pacea**, „Stînci la mare", acrilic (445 euro); **Gheorghe Petraşcu**, „Curte veneţiană", ulei pe pînză (22.600 euro); **Ignat Bednarik**, „Bătrîn la troiţă", acuarelă (445 euro); **H.H. Catargi**, „Vas cu flori", ulei pe pînză (500 euro); **Rudolf Schweitzer-Cumpăna**, „Piaţă din Sibiu", ulei pe carton (1.900 euro); **Lucia Dem Bălăcescu**, „Case", creioane colorate (200 euro); **George Lowendal**, „Portret de femeie", ulei pe carton (495 euro); **Constantin Jiquidi**, „Dovleacul", ulei pe carton (375 euro); **Sava Henţia**, „Copil în leagăn", ulei pe pînză (1.010 euro);
- operele vor fi expuse în zilele de 11, 12 iunie, orele 10.00-18.00

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

„Mai-ahuuu, mai-ahaaa“. Prezenţe româneşti peste hotare

Cronică lejeră de (aproape) vară

CARMEN POPESCU

De la vecin se aude, prin perete: „Vrei să pleci, dar nu mă nu mă iei“ etc. Vecinul e francez (de fapt evreu marocan), iar copiii cei mari, ambii puberi, se dau în vînt după hiturile momentului. Or, O-Zone este la ora actuală cel mai mare hit (comercial) care face să salte, în pas vioi de horă de pe la noi, Franţa întreagă.

Prima oară cînd am auzit (fără să ascult cu adevărat) **Dragostea din tei** pe un post de radio francez, mi s-a părut că îmi joacă feste dorul de patrie. Cu atît mai mult cu cît emisiunea respectivă difuza o parodie a melodiei. Cine spune parodie spune succes al piesei originale – de unde şi mirarea mea adîncă. În plus, cuvintele erau semnate de Christine Bravo, vedetă a micului ecran francez – tot respectul pentru băieţii de la O-Zone!

La rîndul meu, am copii trecuţi de pubertate. Ambii, patrioţi şi amatori de muzici româneşti proaspete cînd vin vara „acasă“. Pentru noi, **Dragostea din tei** e un soi de bandă sonoră a verii trecute (asta trebuie înţeles la un *second degré*); ne-am întors în Franţa fredonînd-o, iar băieţii şi-au instalat refrenul ca sonerie de celular. Înainte, era un act ermetic – pentru că nimeni nu cunoştea melodia şi, prin urmare, nu reacţiona. Acum, în schimb, nu mai e *chic* – pentru că toată lumea o cunoaşte şi, probabil, va deveni una dintre soneriile cele mai agasante ale verii 2004. De abia am scăpat de **Chihuaua**.

Ţiganii noştri care cîntă în metrourile pariziene au, în fine, o legitimitate. Vin dintr-o ţară muzicală, care produce hituri. Acordeonul sună mai zglobiu, vioara vibrează mai cu foc. Mă mir că nici unul dintre ei nu a atacat încă acordurile vioaie ale băieţilor de la O-Zone (în schimb, au un repertoriu bogat, care include **Drumurile noastre toate** şi piese de B.U.G. Mafia, totul în original, spre stupoarea parizianului).

La *supermarché*, pe stradă, în ascensor, toată lumea fredonează „mai-ahuuuu, mai-ahaaa“, refren simplu şi antrenant care nu pune mari probleme, nici de dicţie, nici de conţinut. Căci, imaginaţi-vă ce dă traducerea în franceză a cuvintelor de la respectiva melodie. Solicitaţi de către prieteni să producă o versiune franceză, băieţii mei au fost bănuiţi că şi-au uitat cu desăvîrşire limba maternă (aflu că pe *site*-ul oficial al fan-clubului O-Zone există traduceri în mai multe limbi, ceea ce îmi calmează temerile comunicaţionale). Cu sau fără traducere, România a căpătat dintr-o dată cotă la tinerii francezi. Canalul M6 a transformat în *jingle* publicitar melodia O-Zonilor şi vorbeşte cu tandreţe despre „les petits Roumains“.

Vremea parcmetrelor jefuite de braţele subţiri şi abile ale progeniturilor româneşti pare uitată. Pentru francezul mediu, România îşi pierde conotaţia de ţară de orfelinate infestate cu SIDA, pentru a-şi face o reputaţie de popor muzical şi dezinhibat: Rona Hartner, care interpretează banda sonoră a ultimului film al lui Tony Gatlif, pozează în divă survoltată; Sanda Ladoşi (perenă, pentru a nu spune altfel) îşi expune nurii la Eurovision („Barbie pouf“, au comentat francezii). Şi, deasupra tuturor, ne zîmbesc O-Zonii de pe coperta *single*-ului lor, care este, după cum ne anunţă publicitatea franceză, numărul unu în România şi în Spania (trăiască culegătorii de căpşuni!).

Iar acum sînt numărul unu şi în Franţa. Vine vara, şi nu cred că voi putea să îmi iau vacanţă ca să vin în România înainte de septembrie. În schimb, voi fredona cu tînărul francez, pentru a-mi alina dorul de patrie.

De 1 Mai, polonezul de la care îmi fac cumpărăturile „balcanice“ m-a întîmpinat cu un zîmbet larg şi cu urarea „bine aţi intrat în Europa“ (credea că sînt unguroaică). M-am întristat încă o dată aducîndu-mi aminte că noi mai avem ceva de aşteptat – dar, ieşind în stradă, am auzit alinătorul refren „mai-ahuuu, mai-ahaaa“.

Paris, mai 2004

deltarfi
93.5fm
Veștile bune vin cu vântul din vest.

La fel și cele mai bune ziare...
Ascultă dimineața **Revista Presei Europene** !
La **delta**rfi, la 7:45 și 9:15.

Editura Hasefer a publicat de curînd, în condiţii grafice de excepţie, un volum intitulat **Memorialul martirilor evrei din România „Dr. Moses Rosen“**. Fotografiile şi facsimilele de documente sînt reproduse din expoziţia **Martiriul evreilor din România**, „o istorie în exponate fotodocumentare“. Textul şi selecţia imaginilor aparţin Lyei Benjamin. În circa 70 de pagini pe hîrtie lucioasă e prinsă – într-adevăr – o întreagă istorie atroce. Un set de „repere tematice“ şi de „date statistice“ despre societatea evreiască din anii '30-'40, precum şi despre evreii în războaiele României moderne (1877-1878, 1916-1919) prefaţează documentarul martiriului evreiesc din România anilor 1940-1944. Pogromul de la Dorohoi din 1940, pogromul de la Bucureşti din perioada statului naţional-legionar (ianuarie 1941), politica antonesciană în problema evreiască după reprimarea rebeliunii legionare, pogromul/crima organizată de la Iaşi (29 iunie-6 iulie 1941), evacuările, ostaticii, taberele de muncă forţată, semnul distinctiv (steaua galbenă) şi alte măsuri discriminatorii, spolierea populaţiei evreieşti prin contribuţiile silite, politica de exterminare dusă în Basarabia şi Bucovina ca variantă locală a „soluţiei finale“ naziste, iadul transnistrean, barbaria deportărilor din Transilvania de Nord (avînd ca destinaţie camerele de gazare), pogromul de la Sărmaş din septembrie 1944, „acţiuni de omenie în timpuri de neomenie“, o listă a cetăţenilor români-drepţi ai popoarelor – sînt tot atîtea „capitole“ ale unei reconstituiri *verité* impresionante. Fotografiile, imaginile atrocităţilor, facsimilele de documente oficiale ş.cl. conferă o autenticitate suplimentară acestui memorial al ororii. Cartea a apărut cu sprijinul Departamentului pentru Relaţii Interetnice.

MEMORIALUL MARTIRILOR EVREI DIN ROMÂNIA
EDITURA HASEFER

Numărul morţilor şi răniţilor căzuţi in 21-23 Ianuarie 1941
frizeria Bernard
Jertfele noastre in timpul
Asasinate şi jafuri săvârşite sub guvernarea legionara

www.esteditura.ro

Ioana Bradea
Băgău
roman
277 pagini
NOUTĂŢI

preţ: ~~218.000~~ lei
-20%: 174.400 lei
TVA inclus

vizitaţi site-ul nostru şi beneficiaţi de
-20%
reducere pentru orice carte
comandată pe Internet

EST
SAMUEL
TASTET
EDITEUR

fiecare carte să fie un eveniment

OBSERVATOR CULTURAL

NR. 225

15.06.-21.06.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei

www.observatorcultural.ro

NESCAFÉ
Festivalul Internațional de Film Transilvania
ediția a 3-a Cluj Napoca, 28 mai - 6 iunie 2004
www.tiff.ro

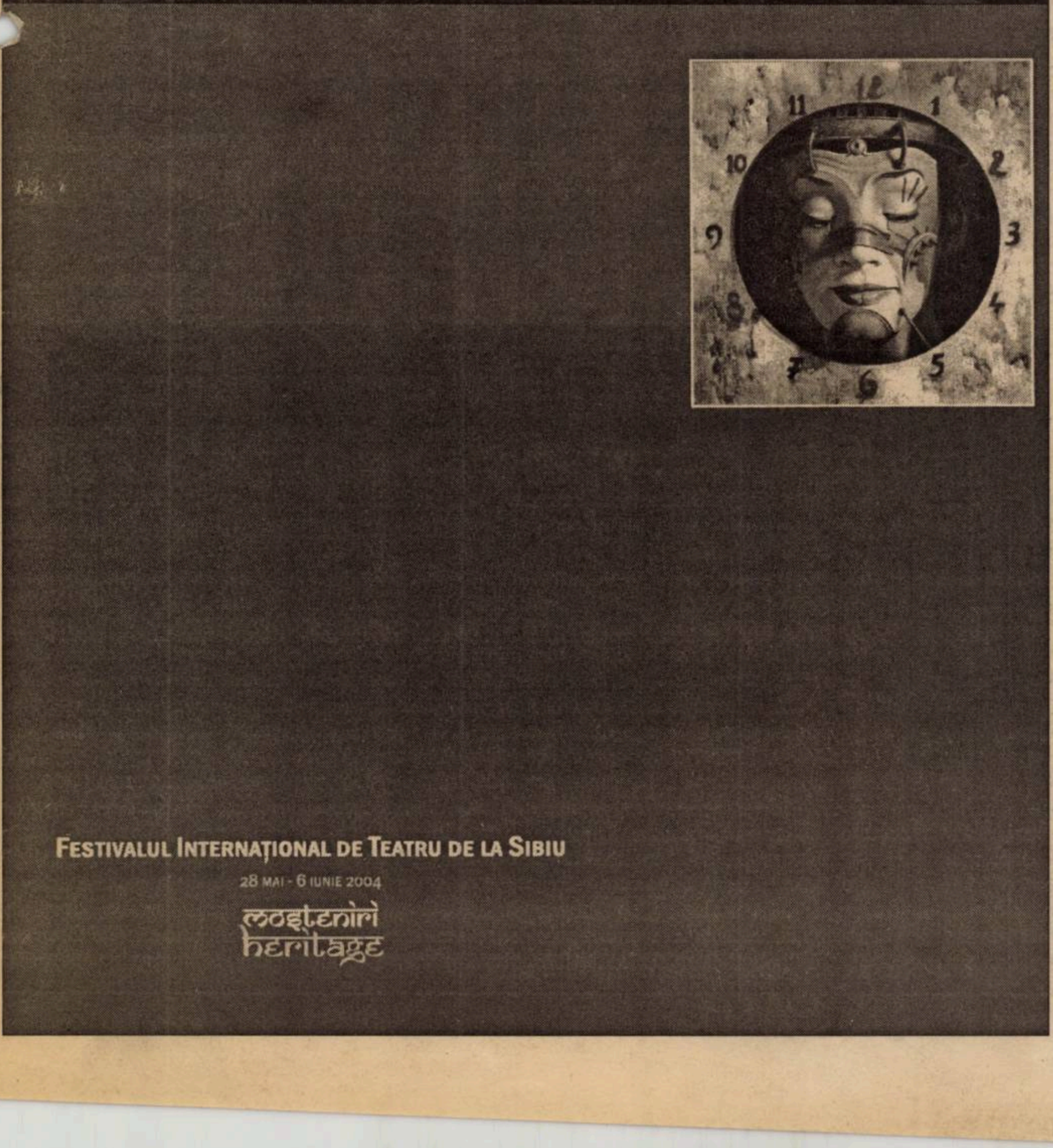
Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu
28 mai - 6 iunie 2004
moştenirî
heritage

TIFF 2004

Festivalul de teatru de la Sibiu

Alegeri locale 2004

Un nou roman de Gheorghe Crăciun: lansare de carte & experiment literaro-jazzistic

Proza femeilor

Români în „Republica literelor“

Monumentele de la Arad

Anul editorial 2003

Ohrid, My Love

Patimile după Mel Gibson

Copii şi copilăria în fotografia secolului al XIX-lea

Eveniment în lumea sticlei

In memoriam Ion Bănulescu

Despre cinematografia contemporană în revista *Idea*

OBSERVATOR
CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 225, 15.06.-21.06.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat, Cristina Ionică, Victoria Luţă, Mihaela Michailov
Secretar de redacţie: Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu, Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc, Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu, Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan Pahonţu sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – un trimestru
308.000 lei – un semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

Simbolism la Pallady

Pe 10 iunie a avut loc la Muzeul Theodor Pallady din fosta casă Melik (cea mai veche casă de locuit din Bucureşti) vernisajul expoziţiei temporare **Influenţe ale simbolismului francez şi sensuri simbolice în creaţia lui Theodor Pallady**. Expoziţia de faţă – care va fi deschisă pînă pe 10 octombrie a.c. – este una tematică şi îşi propune să prezinte o dimensiune mai puţin cunoscută a creaţiei artistului – anume, creaţia grafică. Colecţia Serafina şi Gheorghe Răut, adăpostită în muzeul Theodor Pallady, include lucrări din anii studiilor în Franţa (cînd pictorul a fost puternic influenţat de şcoala franceză de emulaţie simbolistă din jurul lui Puvis de Chavannes) precum şi din primele decenii ale secolului al XX-lea: în total, peste 800 de lucrări de grafică.

Festivalul **Atelier** la Sfîntu Gheorghe

În perioada 10-14 iunie, Teatrul „Andrei Mureşanu“ din Sfîntu Gheorghe şi Liga Internaţională pentru Teatru, în colaborare cu Ministerul Culturii şi Cultelor, Consiliul Local Sfîntu Gheorghe, Consiliul Judeţean Covasna, UNITER, Programul Cultural Elveţian în România şi Centrul de Cultură „Arcuş“, au organizat cea de-a XII-a ediţie a Festivalului Internaţional de Teatru **Atelier**. Structurat pe formule tematice (teatru-dans, teatru gestual, pantomimă, teatru poetic, meta-teatru, teatru instrumental, teatru în spaţii neconvenţionale) festivalul are în vedere experimentarea unor noi forme de expresie teatrală. Au participat trupe din Elveţia, Italia, Serbia, SUA, Macerdonia şi România. În cadrul manifestării, Asociaţia ECUMEST a organizat **Întîlnirea Balkan Express – reţeaua artelor spectacolului din Balcani**, avînd ca tematică generală **Dezvoltarea publicului: practici şi experienţe în domeniul artelor spectacolului în Balcani**. Evenimentul a inclus un *work shop* pentru tinerii regizori susţinut de Andrei Şerban, precum şi o secţiune de *training* pentru operatorii culturali din regiune, susţinută de Corina Şuteu.

Arta în era digitală

Între 10 şi 13 iunie a avut loc la Bucureşti evenimentul **A_D_E 2004 Art Digital Era**. Organizator: Centrul de Proiecte Culturale ArCuB, în calitate de partener al Asociaţiei Femeilor Române în artă (ARFA). Proiectul a fost finanţat de către Comisia Europeană – Cultura 2000. Atelierele multimedia au avut loc la Casa de Cultură „Nicolae Bălcescu“ (joi, 10 şi vineri, 11 iunie, prezentate de Teatro di Prato – Italia) şi la Teatrul Nottara (duminică, 13 iunie, la Sala Studio, prezentate de trupa „Future Physical“ din Marea Britanie). Organizatori: ARFA, Provincia di Ancona (Italia) şi Theater Verein (Germania).

Ion Grigorescu & Florin Ciubotaru

Doi dintre cei mai importanţi artişti români de azi, Ion Grigorescu şi Florin Ciubotaru, au deschis de curînd expoziţii. Primul – pe 9 iunie la Galeria nouă (expoziţia foto intitulată **Fotografii recente**), iar cel de-al doilea – ieri, la Galeria „Simeza“, cu o expoziţie de desen. Iată textul prezentării de catalog a expoziţiei lui Ion Grigorescu: „Cu preocupări artistice din cele mai diverse dar care se completează într-un mod surprinzător, fotografia reprezintă doar o mică parte din creaţia lui Ion Grigorescu. Lucrarile sale cele mai recente utilizează ca mediu fotografia digitală pentru a face o serie de notaţii vizuale cotidiene, Jurnalul devine un mod de a exprima, a relua critic şi conceptual trecutul, iar imaginea, întunecată, saturată, „vernisată“, combină puterea de fascinaţie a picturii cu cea a fotografiei“. Expoziţiile vor fi deschise pînă pe data de 30 iunie, de miercuri pînă duminică (Ion Grigorescu) şi, respectiv, pînă pe 21 iunie (Florin Ciubotaru).

Agenda culturală

- **Colocviile Teatrului „Ion Creangă“.** În perioada 15-18 iunie vor avea loc la Bucureşti Colocviile Teatrului „Ion Creangă“. Manifestarea cuprinde spectacole de teatru în premieră, prezentări de proiecte, teatru-lectură, spectacole în aer liber etc.
- **Premieră la Opera Română din Cluj.** Vineri 18 iunie la Opera Română din Cluj va avea loc premiera spectacolului **Don Giovanni** de W.A. Mozart. Dirijor: Gheorghe Victor Dumănescu. Regia: Anca Daniela Mihuţ.

(Agenda completă în paginile 28-31)

Noul ghid al *branding*-ului, în traducere românească

La Editura comunicare.ro a apărut de curînd prima traducere în româneşte a **Noului ghid de identitate Wolff Olins** de Wally Olins, cu un cuvînt înainte al autorului la ediţia română. Olins este co-fondatorul uneia dintre cele mai importante agenţii de consultanţă în domeniul identităţii corporatiste şi al *branding*-ului, impunîndu-se în ultimii ani ca unul dintre cei mai căutaţi consilieri în domeniul *branding*-ului regiunilor şi ţărilor. Traducerea şi prefaţa sînt semnate de Ştefan Liuţe (director de strategie la Grapefruit Design). Concisă şi sintetică, sistematică şi pragmatică, realizată în condiţii grafice excepţionale, lucrarea – un instrument de referinţă în domeniu – arată „cum se creează şi se susţine schimbarea prin managementul identităţii“. Ea se adresează deopotrivă managerilor şi specialiştilor din companii şi din agenţii, universitarilor, studenţilor, jurnaliştilor, oamenilor politici, membrilor societăţii civile, tuturor celor interesaţi de comunicare în marketing. De menţionat faptul că, pînă la prezenta traducere, specialiştii se ghidau după ediţia în limba engleză a lucrării lui Olins...

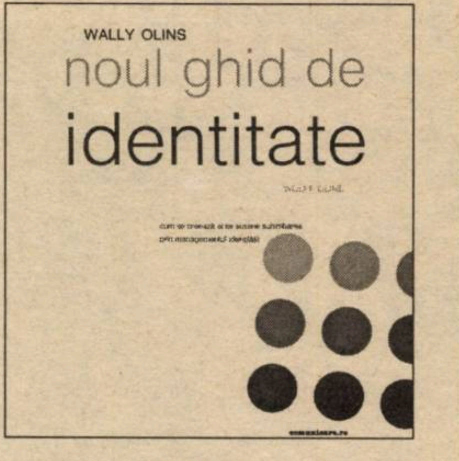

Pe scurt

- **Ziua Mondială a Mediului**. Primăria Municipiului Bucureşti, prin Centrul de Proiecte Culturale ArCuB şi Direcţia Generală de Protecţie a Mediului şi Educaţie Eco-Civică, în calitate de parteneri ai Teatrului Masca, cu sprijinul JTI – România, a organizat duminică 13 iunie în parcul Herăstrău sărbătorirea din acest an a Zilei Mondiale a Mediului (eveniment iniţiat de Adunarea Generală a ONU din 1972).
- **Dezbatere despre predarea istoriei**. Marţi 8 iunie sediul Uzinexport Business Center din Bucureşti a găzduit o dezbatere cu tema **Ce fel de istorie trebuie să învăţăm? – predarea istoriei în România: provocări şi perspective**, organizată de Centrul Educaţia 2000+ şi partenerii săi. Au participat aproximativ 50 de cadre didactice din învăţămîntul preuniversitar şi universitar, reprezentanţi ai Ministerului Educaţiei şi Cercetării, ai Asociaţiei Profesorilor de Istorie din România (APIR – Clio) şi reprezentanţi ai Facultăţii de Istorie din Cadrul Universităţii Bucureşti şi din cadrul Universităţilor din ţară.
- **Voci şi spectacole memorabile la UNITER**. Ieri a avut loc, în sala de protocol a UNITER, prezentarea şi lansarea colecţiei **Voci şi spectacole memorabile** (deschisă cu **Nepotul lui Rameau** de Denis Diderot, **Celălalt Cioran**, scenariu după **Caietele** lui Cioran, şi **Craii de Curtea-Veche** după Mateiu I. Caragiale), în prezenţa artiştilor, realizatorilor şi organizatorilor. Programul a fost iniţiat de UNITER şi realizat împreună cu Societatea română de Radiodifuziune, Ministerul Culturii şi Cultelor prin Fondul Cultural Naţional şi compania McCann Erikson.
- **Monografie despre Maya Badian**. Miercuri 9 iunie a avut loc la Sala Multimedia a Ministerului Culturii şi Cultelor lansarea monografiei **Maya Badian. Her Life and her Music. A Privilege to Soar** a compozitorului şi muzicologului Fred Popovici. Lucrarea, apărută la Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor din România, este consacrată compozitoarei canadiene de origine română Maya Badian.
- **Expoziţie colectivă**. Tot pe 9 iunie a avut loc la Galeria „Orizont“, în organizarea Uniunii Artiştilor Plastici din România, vernisajul expoziţiei de grup al departamentelor Design, Arte textile şi Studii postuniversitare ale Universităţii Naţionale de Artă Bucureşti: **Bucharest. Tineri designeri**. Expozanţi: Alina Cornea, Andreea Apăvăloaiei, Iosif Oprescu, Arpad Fekete, Eugen Erhan, Iulian Bumbu, Roland Vasilescu, Iulian Iancu. Profesori coordonatori: Daniela Frumuşeanu şi Cezar Şuteu. Expoziţia va fi deschisă pînă pe 22 iunie.
- **Expoziţie de tehnică muzeală**. Marţi 8 iunie Muzeul Naţional Cotroceni în colaborare cu Temus Obrigheim (Germania) şi Brune Aglasterhausen (Germania) a organizat vernisajul celei de-a doua ediţii a expoziţiei **Tehnică Muzeală**. Expoziţia va fi deschisă pînă pe 8 iulie şi se adresează în special specialiştilor din muzee, care au obligaţia de a combate efectele negative ale factorilor de mediu ce acţionează asupra obiectelor de artă expuse şi asupra aparaturii electronice existente.
- **UAP – noul preşedinte al ANUC**. Luni 7 iunie Consiliul de conducere al Alianţei Naţionale a Uniunilor de Creatori din România – ANUC s-a întrunit în şedinţă pentru a desemna preşedintele în exerciţiu al organizaţiei. În conformitate cu statutul ANUC, Consiliul de conducere a desemnat Uniunea Artiştilor Plastici din România (preşedinte – Zamfir Dumitrescu, vicepreşedinte – Nicolae Aurel Alexi) pentru preluarea mandatului de preşedinte al Asociaţiei pe o perioadă de 12 luni.

Sumar

ÎN ACTUALITATE/ALEGERI LOCALE 2004

ANA LUDUŞAN, Democraţia ▮ 4

ION BOGDAN LEFTER, Aritmetică electorală ▮ 4

Lansare de carte & experiment literaro-jazzistic ▮ 4

EVENIMENT/**TIFF**, EDIŢIA A 3-A

VALERIAN SAVA, Coma vechii gărzi, resurecţia noului val... ▮ 5

CRISTIAN MUNGIU, TIFF, Cluj ▮ 5

ALEX. LEO ŞERBAN, Coeficientul de *cool* al Clujului în comparaţie cu Capitala ▮ 6

MIHAI CHIRILOV, *Assume the position!* ▮ 7

ANA MARIA SANDU, Un festival, mai multe posibilităţi ▮ 8

DANA ENULESCU, *TIFFoglio bene*, Cluj! ▮ 9

EVENIMENT/FESTIVALUL DE TEATRU DE LA SIBIU

MIHAELA MICHAILOV, 3P: Piticii, peştii şi picioroangele ▮ 10

CONSTANTIN CHIRIAC, „A fi Capitală culturală europeană înseamnă un enorm cîştig de imagine“ ▮ 10

CRENGUŢA MANEA, ...suită de vorbe şi imagini... ▮ 11

IULIA POPOVICI, Pe culmile Sibiului ▮ 12

LITERATURĂ

FLORINA PÎRJOL, Proza femeilor ▮ 13

STUDII CULTURALE

ADRIAN MARINO, Români în „Republica literelor“ ▮ 14

SOCIETATE

ADRIAN NICULESCU, Monumentele de la Arad ▮ 15

BIBLIOGRAFIE

Anul editorial 2003 ▮ 18

ARTE

TEATRU: **EUGENIA ANCA ROTESCU,** *Ohrid, My Love* ▮ 20

FILM: **VLAD A. ARGHIR,** Patimile după Mel Gibson ▮ 21

ARTE VIZUALE: **ADRIAN-SILVAN IONESCU,** O istorie vie ▮ 22

In memoriam Ion Bănulescu ▮ 23

EMA MĂRCULESCU, Eveniment în lumea sticlei ▮ 23

MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** Întrebări existenţiale şi drame romantice ▮ 24

REVISTA PRESEI ▮ 25

RECENZII ▮ 26

DRAGOŞ ZETU, Magia ficţiunii ▮ 26

AGENDA CULTURALĂ ▮ 28

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 7 - 13 IUNIE

▮ **Rezultatele la Consilii**. Miercuri 9 iunie, Biroul Electoral Central a dat publicităţii rezultatele numărării voturilor pentru Consiliile Judeţene, în urma centralizării a 99,2% din voturi. PSD a obţinut 32,68% din totalul voturilor valabil exprimate, iar Alianţa a cumulat un total de 33,85%. PRM a obţinut 8,08%, iar PUR, 6,03%. În ceea ce priveşte partidele care nu au reuşit să treacă pragul de 5%, PNŢCD a obţinut 1,97%, PNG 1,91%, Partidul Ecologist 1,28% şi PUNR 1,25%.

▮ **Protocoale de colaborare: Suceava**. Tot miercuri 9 iunie, PSD şi PUR Suceava au semnat un protocol de colaborare în vederea susţinerii partidului de guvernămînt pentru cîştigarea preşedinţiei Consiliului Judeţean şi a candidatului PSD la Primărie, Marian Ionescu. Semnarea protocolului a fost confirmată atît de preşedintele PSD Suceava, Gavril Mîrza, cît şi de cel al filialei PUR, Constantin Gheorghe. În schimbul voturilor primite în Consiliul Judeţean, Constantin Gheorghe va fi propus, potrivit declaraţiilor lui Gavril Mîrza, pentru funcţia de vicepreşedinte al Consiliului.

▮ **Iaşi**. PSD Iaşi a semnat, în aceeaşi zi de miercuri 9 iunie, un protocol de colaborare cu PUR şi PRM, în vederea obţinerii majorităţii în Consiliul Judeţean şi pentru sprijinirea candidatului PSD ajuns în al doilea tur, Gheorghe Nechita. PRM a primit în schimb un post de viceprimar, iar PUR, pe cel de preşedinte al Comisiei de urbanism.

▮ **Vrancea**. Vineri 11 iunie, PSD Vrancea a încheiat un protocol de colaborare cu PRM, căruia i-a cedat un post de vicepreşedinte al Consiliului Judeţean şi un post de viceprimar la Focşani, a declarat şeful filialei PSD Vrancea, Marian Oprişan.

▮ **Emil Boc nu vrea protocoale**. Candidatul Alianţei D.A. pentru Primăria Clujului, Emil Boc, a declarat că nu va semna nici o înţelegere pentru obţinerea voturilor electoratului, singura alianţă posibilă fiind, potrivit propriilor afirmaţii, „cea cu cetăţenii, care ştiu foarte bine în mîinile cui doresc să îşi pună destinele pentru următorii patru ani“. Emil Boc a adăugat că „orice troc politic pe seama voturilor alegătorilor reprezintă o jignire la adresa electoratului“. Candidatul PNL-PD a obţinut, conform rezultatelor anunţate luni 7 iunie de Biroul Electoral Municipal Cluj, 33,12% din voturile valabil exprimate, faţă de 40,17% cît a obţinut contracandidatul său, Ioan Rus, PSD.

▮ **Oferta Alianţei**. Liderii Alianţei PNL-PD, Theodor Stolojan şi Traian Băsescu, au făcut o ofertă publică „deschisă şi corectă“ reprezentanţilor PRM şi PUR de a colabora pe plan local pentru formarea majorităţilor în Consiliile Judeţene şi în cele locale. Potrivit declaraţiilor preşedintelui PD, Traian Băsescu, „Alianţa a obţinut 506 consilieri judeţeni, iar PUR 75. Asta înseamnă că raportul e de 15%. 15% din funcţiile de administraţie le vom pune la dispoziţia PUR“. În ceea ce priveşte cazul Clujului, Băsescu a declarat că „Boc trebuie să fie liber de angajamente subterane“ şi că „la Cluj nu e nimic de negociat“.

▮ **„Nu“ lui Vanghelie?** Vicepreşedintele PSD Viorel Hrebenciuc a declarat pe 9 iunie că se opune categoric unei reveniri a lui Marian Vanghelie în PSD. Singurul primar ales din primul tur de scrutin, Marian Vanghelie a părăsit recent PSD-ul, alegînd să candideze ca independent la sectorul 5. **(Raluca ALEXANDRESCU)**

Cronica politică

Se refac alianţele „tradiţionale“?

RALUCA ALEXANDRESCU

Între cele două tururi de scrutin pentru alegerile locale, PSD îşi încearcă norocul pe două fronturi: negocierea electorală directă, pe teren, pentru cîştigarea controlului în Consilii sau a Primăriilor unde candidaţii săi au intrat în al doilea tur, iar pe de altă parte, propaganda guvernamentală, demarată emoţional de Adrian Năstase în chiar clipele imediat următoare anunţării rezultatelor probabile pentru Bucureşti, dar transformată în strategie electorală pe termen mediu, după cum se vede, de vreme ce miniştrii trimişi în linia întîi, Ovidiu Brînzan şi Marian Sîrbu, fac deja calcule savante, în procente şi sume exacte, pentru creşterea pensiilor şi salariilor bugetarilor, precum şi pentru îmbunătăţirea asistenţei medicale.

În plus, ca posibilă dovadă, probabil, a „bunei-credinţe“ a partidului şi a candidaţilor săi, Ioan Rus, fost, pînă pe 12 iunie, ministru de Interne, şi-a anunţat demisia din această funcţie cu numai o săptămînă înainte de al doilea tur al alegerilor pentru Primăria Clujului, unde a intrat în competiţie strînsă cu Emil Boc. Într-o scrisoare adresată premierului Năstase, Ioan Rus anunţă că şi-a dat demisia nu numai din funcţia de ministru de interne, ci şi din cea de ministru de stat responsabil cu „coordonarea serviciilor publice“. Confruntat cu spectrul înfrîngerii – care părea cu totul exclusă din înălţimile de partid invincibil pe care se cocoţase, cu de la sine putere, PSD-ul –, Ioan Rus are brusc revelaţia incompatibilităţii dintre cele două posturi, asumate, însă, destulă vreme, fără mari mustrări de conştiinţă.

Cele două direcţii strategice merg, fireşte, împreună, cazul cel mai relevant fiind chiar cel al urbei aflate, pînă acum o săptămînă, sub o mult prea îndelungată zodie funarescă. Zodie care, de altfel, nu s-a încheiat, pentru că rezultatul final atîrnă, ironic, de acelaşi personaj şi de destinatarul voturilor recoltate de el în primul tur de scrutin.

Negocierile pentru cedarea unor procente sau a unor voturi în schimbul unor funcţii în cadrul Consiliilor locale au însufleţit, mai mult decît în campania electorală dinaintea primului tur, partidele rămase în cursă. Liderii Alianţei PNL-PD au decis, în urma succesului electoral al formulei respective – în oraşele unde ea a funcţionat –, să o transfere şi în oraşele unde candidaţii uneia dintre cele două formaţiuni sînt angajaţi încă în competiţie. Traian Băsescu şi Theodor Stolojan au pornit la atac, spre sfîrşitul săptămînii, în Moldova, fief tradiţional al PSD, cu intenţia declarată de a transmite mesajul respectiv la Piatra Neamţ sau la Bacău (situaţia de acolo reprezintă, însă, încă un semn de întrebare, pentru că, deşi candidatul PUR la Primărie, Romeo Stavarache, a apărut alături de Theodor Stolojan şi Traian Băsescu, se vorbeşte tot mai insistent de o înţelegere care l-ar plasa pe candidatul PSD, Dumitru Sechelariu, în fruntea Consiliului Judeţean, pentru a-i lăsa locul în fruntea urbei reprezentantului PUR). Un punct delicat, atît în tratativele pentru susţinerea primarilor, cît şi în cele privind controlul consiliilor, este negocierea procentelor cu PRM şi PUR, cele două partide mici (pentru a folosi formula politologului Adrian Năstase, care a început, mai nou, să „comită“ şi analize ale sistemului de partide rezultat în urma primului tur) care constituie, împreună cu Alianţa, PSD-ul şi UDMR-ul, grupul de partide care au reuşit să treacă pragul electoral de 5%. Deocamdată, Alianţa, stăpînă pe Bucureşti şi sigură de alte cîteva consilii (Alba, Braşov şi Hunedoara), a format majoritatea în Bihor, Satu-Mare şi Maramureş cu UDMR-ul, în vreme ce la Timiş PNL şi PD s-au asociat cu PNŢCD. Pentru Consiliile Judeţene din Olt, Prahova, Buzău, Galaţi, Călăraşi, Giurgiu şi Brăila, cele două partide membre ale Alianţei au încheiat protocoale cu PUR.

Atît PRM-ul, cît şi PUR-ul doresc a da de înţeles că au optat mai degrabă pentru soluţia negocierilor pe teren decît pentru cea a unui protocol de colaborare global, într-o abordare mai curînd pragmatică şi care ţine cont de posibilităţile reale de a cîştiga poziţii semnificative în Consilii. În plus, în cazul formaţiunii lui Vadim Tudor, există un motiv suplimentar pentru care partidul de guvernămînt evită asocierea explicită, deşi o caută acolo unde-i poate servi interesele electorale, motiv enunţat chiar de PSD înainte de alegeri: „Nu avem voie să uităm că PRM este un partid extremist, acest fapt fiind spus în mod clar chiar de către Departamentul de Stat al SUA. În consecinţă, orice alianţă cu PRM va fi sancţionată cu fermitate de comunitatea politică internaţională“.

Rezultă, în aceste condiţii, o situaţie deloc clară şi extrem de diferită de la un judeţ la altul, chiar de la o localitate la alta. În acelaşi timp, liderii celor două formaţiuni curtate acum atît de PSD, cît şi de Alianţă se străduiesc să evite asocierea, la nivel naţional, cu PSD-ul. Adoptînd o atitudine precaută, utilizată şi de UDMR în momentele incerte ale unei posibile alternanţe, PRM şi PUR aşteaptă, în mod vizibil, cîştigătorul, pentru a se putea declara, în toată liniştea, de partea sa, ceea ce nu împiedică, „la nivel local“, asocierea pe criteriile exclusive ale caracterului productiv al alianţei respective. Astfel că, deşi PUR şi PRM semnează de zor protocoale de colaborare cu PSD-ul, cele două partide au pretenţia să declare, în continuare, război corupţiei din judeţe. ▮

ANDREI BEŞUŢIU
CE
2004
CAMPIONATUL EUROPEAN DE FOTBAL
PORTUGALIA
t...
TRITONIC

TRITONIC Tel./fax: 021.242.54.09; e-mail: tritonic@fx.ro;
www.tritonic.ro; www.jurnalism.ro

Andrei Beşuţiu
CAMPIONATUL EUROPEAN DE FOTBAL.
PORTUGALIA 2004
Prefaţă de DAN DUMITRESCU

Dacă gazetele de sport şi suplimentele ziarelor fac propagandă Campionatului European de Fotbal 2004 punând în circulaţie informaţii referitoare la programul meciurilor sau la echipele combatante, cartea lui Andrei Beşuţiu este o radiografie a acestui fenomen sportiv. Veţi regăsi în acest ghid date statistice, interpretări, programul meciurilor, echipe, vedete şi, implicit, sprijin în pronosticurile voastre. Pentru că este o carte, poate fi cumpărată din toate librăriile importante din ţară şi din Bucureşti.

Preţ librărie: 69.000 lei ➘ Preţ editură: 49.000 lei

ALEGERI LOCALE 2004

Democrația

ANA LUDUȘAN

Alegerile locale din 6 iunie 2004 au fost unice. Niciodată nu am avut un sentiment mai puternic al democrației ca în primăvara acestui an. Fiecare om pe care îl întîlneam era preocupat de soarta României. Pentru prima oară, oamenii voiau să fie raționali, să-și dea votul acelor politicieni care vor munci mai bine pentru binele comunității în care trăiesc. Fiecare era conștient că politica e dependentă de comunitate, de nevoile acesteia, și că e foarte important ca cei aleși să fie capabili să le reprezinte interesele. Pentru prima oară am simțit că miturile politice trag să moară. Există și acum tineri și bătrîni, femei și bărbați care cred că principiile pot căpăta carne în absența acțiunii raționale, că doar emoțiile și sentimentele puternice sînt îndeajuns pentru a ne transforma în învingători. Dar cei mai mulți știu că, fără a gestiona bine o comunitate cu toate resursele ei, naturale, umane, financiare etc., orice politică este doar vorbă în vînt. De aceea, pentru prima oară, alegătorii încearcă să transmită un mesaj politicienilor. Și acel mesaj spune: „Omul politic trebuie să fie un inginer al intereselor noastre. Proiectul lui trebuie să arate ca proiectul unui pod peste ape. Să înțelegem din ce material va fi construit acel pod, de unde vom avea bani pentru el, ce meseriaș va construi podul și în cît timp". Și pentru prima oară s-au îndreptat spre acei candidați care păreau cei mai raționali.

Analiștii politici au spus că politicienii au venit cu două mesaje. PSD, reprezentînd stînga politică, a spus: „Votați-ne și vă asigurăm protecție socială". Alianța PNL-PD, reprezentînd centru-dreapta, a spus: „Jos corupția, bunăstare pentru cetățeni!". Mesajul PSD-ului a prins la sate, în orașele mici, la oamenii bătrîni și la cei cu puțină școală. Sînt cei care văd doar Televiziunea națională și acolo nu există alți zei decît cei de la guvernare. Mesajul Alianței PNL-PD a prins în marile orașe, la intelectuali, la tineri și la întreprinzătorii cinstiți, care au făcut avere pe inventivitate și hărnicie.

Știm că marile orașe sînt și reședințe de județ, orașe universitare, bancare, de afaceri, centre de sănătate, de cultură. Cîștigînd marile orașe, decizi politica României. Politica României va fi făcută de București prin Transilvania, de către cei care au cîștigat alegerile locale în iunie 2004. Democrația s-a scurs dinspre Europa prin Transilvania și Banat cum se scurge cerneala peste hîrtia de turnesol. Așa ne trezim că, în Rîmnicu-Vîlcea, în turul doi, se confruntă un PNL-ist cu un PD-ist, că în Moldova, fieful PSD-ului se clatină serios, că în Bacău un candidat PUR îl întrece pe Sechelariu, baronul instaurat pentru veșnicie în fruntea județului, că în Iași se anunță o confruntare serioasă între PSD și Alianță, că la Cluj, candidatul PSD poate pierde pe mîna lui Gheorghe Funar. Acum se vede că este rațional să votezi covîrșitor cu un sas la Sibiu, ca să aduci resurse europene în comunitate, că nu e nimic scandalos să ai un Consiliu local format în majoritate din sași, chiar dacă ei reprezintă doar 0,5% din populația orașului. Sibienii au înțeles că interesele lor pot fi mai bine reprezentate și gestionate de către sași.

Cine credea acum patru ani, cînd se dezbătea furibund „problema transilvană" – ca o situație care ar fi putut rupe România în bucăți – de către intelectuali români și maghiari, că Transilvania va deveni locomotiva României, așa cum „prezicea" Gabriel Andreescu într-o analiză bine fundamentată logic și bine argumentată din perspectiva culturii instituționale?

Acum se vede limpede că Transilvania poate fi un model de guvernare locală pentru toată România, că principiul solidarității poate funcționa foarte bine pe axa București-Oradea, că România abia se unește atunci cînd există o guvernare pertinentă la nivel local. Acum e limpede că o politică sănătoasă și de viitor nu poate fi hotărîtă decît pornind de la comunitățile locale, ale căror nevoi se gestionează printr-o politică națională eficientă.

■

Aritmetică electorală

Despre victoria PNL-PD și despre înfrîngerea PSD

Cum au fost date publicității rezultatele alegerilor locale de duminică 6 iunie? Cine și cum a făcut adunarea cifrelor? Cine – se știe: mai întîi, seara, după încheierea votului, trei institute de sondare a opiniei publice au oferit date colectate de-a lungul zilei, la ieșirea de la urne. Apoi, în zilele următoare, Biroul Electoral Central a furnizat treptat date oficiale, pe măsură ce procesele verbale de circumscripție erau centralizate.

Despre cum s-a făcut adunarea ar fi ceva de spus. Așa cum arătau rezultatele estimate, două lucruri păreau clare: venind puternic din urmă, PNL și PD au reușit să echilibreze scena noastră politică; dar PSD rămînea în frunte, cu un mic avans. Drept care și scriam, în numărul de marțea trecută al **Observatorului cultural**, că, în scrutinul pentru consiliile județene (așa-numitul “vot politic”), partidul de guvernămînt are 2 procente și jumătate pentru alianța liberal-democrată (33,5% față de 17,19 + 13,87%).

Doar că... din calcule lipsea un competitor, trecut cu vederea de cei care ofereau datele, adică și de către institutele respective, și de către Biroul Electoral: lipsea chiar Alianța PNL-PD. Într-adevăr, pe ansamblul țării, cele două partide componente, participante aproape peste tot independent, cumulaseră procentaje care le plasau sus în clasament, pe pozițiile a doua și a treia, dar se știe că în București și Cluj s-au prezentat cu candidați unici, adunînd – conform estimărilor existente, dar puse discret în paranteză – peste 4% din voturile exprimate la nivel național, ceea ce ar fi plasat Alianța sub pragul de 5%, deci la “alte partide”, care nu mai e necesar să fie menționate ca atare, deși scorul lor în cele două importante orașe fusese foarte bun, asigurînd majoritatea în Consiliul general al Capitalei și prima poziție la Cluj, cu circa o treime din opțiunile locuitorilor care au votat.

Așadar, dacă datele ar fi fost prezentate corect de la bun început, în integralitatea lor, s-ar fi putut face adunarea 31 + 4 = 35% și s-ar fi văzut din primul moment că PNL și PD au obținut nu mai puțin, ci cu un procent și jumătate mai mult decît PSD. Rectificat după centralizarea a 99,2% din procesele verbale ale circumscripțiilor de votare (cf. BEC, miercuri 9 iunie), rezultatul scrutinului este următorul: PNL + PD + Alianța PNL-PD = 15,93 + 12,79 + 5,13 = 33,85%, în timp ce PSD a obținut 32,68%, cu 1,17% mai puțin.

O mică eroare de aritmetică electorală, suficientă pentru ca, măcar pentru o vreme, drept cîștigători ai localelor să treacă... alții! Rectificarea fiind făcută, se cuvin corectate și analizele, care trebuie să consemneze victoria PNL-PD și înfrîngerea PSD. Limpede, fără echivoc.

Ion Bogdan LEFTER

Lansare de carte & experiment literaro-jazzistic

Gheorghe
Crăciun
PUPA
RUSSA
ROMAN
Humanitas

Miercuri 9 iunie a avut loc în București o lansare de carte mai „specială".

Locul de desfășurare: Lăptăria Enache, café-barul din clădirea Teatrului Național (local inaugurat – cine mai ține minte?! – cu ocazia marii expoziții din prima parte a deceniului trecut care a „recuperat" fenomenul avangardei românești din anii '20-'40; grupul Stephan Roll-Geo Bogza se întîlnise cîndva la lăptăria unchiului celui dintîi, un oarecare Enache, unde se putea bea gratis un pahar cu... lapte bătut!).

Cartea lansată: noul roman al lui Gheorghe Crăciun **Pupa russa** (apărut la Editura Humanitas). Teribilă frescă de patru sute de pagini a regimului comunist, dusă pînă după revoluția din decembrie 1989. Portret – totodată – al unui personaj feminin cum literatura română n-a mai cunoscut pînă astăzi. De asemenea, vast expriment retoric, sinteză a preocupărilor lui Crăciun de explorare a trupului prin literă, a existenței umane prin limbaj.

La lansare au vorbit: Mircea Horia Simionescu, autorul unei pagini-manuscris care însoțește ca o prefață *sui generis* romanul (și care poate fi citită alături, în acest chenar), Doina Jela, redactorița cărții, și Vlad Russo din partea editurii, Carmen Mușat „moderînd" întîlnirea și asigurînd partea de exegeză critică propriu-zisă.

Neobișnuită a fost lansarea pentru că autorul a dorit-o completată cu lectura unor fragmente din roman în tandem literaro-jazzistic cu improvizațiile la pian ale reputatului Mircea Tiberian. De unde subtitlul întîlnirii: **Seară de proză, comentarii și jazz** (titlul – provocator – fiind acesta: **Despre copilărie, sex și comunism**). Gheorghe Crăciun a ales cîteva secvențe enumerative, acumulative, aproape poematice (nu fără crudități – mari! – de limbaj), care se cereau citite ritmat, în *crescendo*, și care i-au permis lui Mircea Tiberian un „acompaniament" extraordinar de interesant, cu secvențe cînd discrete, cînd agresive, întrerupte uneori de „scormoniri" în viscerele pianului, direct pe corzi, de unde ieșeau sunete metalice, parcă guturale, după care degetele reveneau pe claviatură, continuînd să aproximeze fraze mai mult ori mai puțin melodioase, la rîndul lor ritmate *in crescendo*. O muzică experimentală pentru o proză așijderea, text literar și jazz ambele „progresive", într-o desfășurare sincretică fără echivalent la noi, unde – se știe – doar poezia „se cîntă"...

Experimentul va continua într-un turneu cu escale la Timișoara (în această săptămînă), Brașov, Cluj, Iași. (**I.B. LEFTER**)

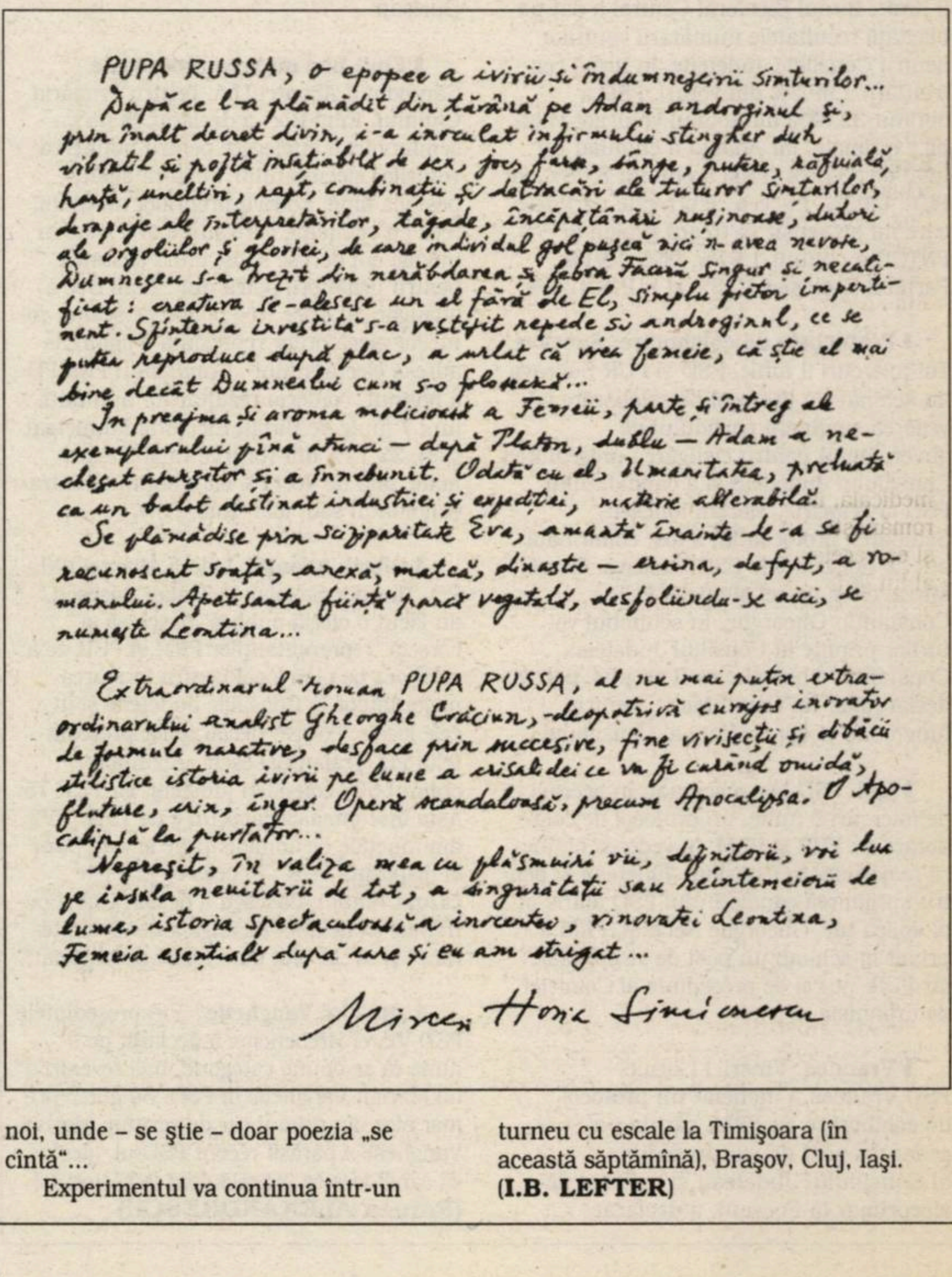

PUPA RUSSA, o epopee a ivirii și îndumnezeirii simțurilor...

După ce l-a plămădit din țărînă pe Adam androginul și, prin înalt decret divin, i-a inoculat infirmului stingher duh vibratil și poftă insațiabilă de sex, joc, farse, sînge, putere, răfuială, harță, uneltiri, rapt, combinații și detracări ale tuturor simțurilor, derapaje ale interpretărilor, tăgade, încăpățînări rușinoase, datorii ale orgoliilor și gloriei, de care individul gol pușcă nici n-avea nevoie, Dumnezeu s-a trezit din nerăbdarea și febra Facerii singur și necalificat: creatura se-alesese un el fără de El, simplu fictor impertinent. Sfințenia investită s-a veștejit repede și androginul, ce se putea reproduce după plac, a urlat că vrea femeie, că știe el mai bine decît Dumnealui cum s-o folosească...

În preajma și aroma molicioasă a Femeii, parte și întreg ale exemplarului pînă atunci – după Platon, dublu – Adam a nechezat asurzitor și a înnebunit. Odată cu el, Umanitatea, preluată ca un balot destinat industriei și expediției, materie alterabilă.

Se plămădise prin sciziparitate Eva, amantă înainte de-a se fi recunoscut soață, anexă, matcă, dinastie – eroina, de fapt, a romanului. Apetisanta ființă parcă vegetală, desfoliindu-se aici, se numește Leontina...

Extraordinarul roman PUPA RUSSA, al nu mai puțin extraordinarului analist Gheorghe Crăciun, – deopotrivă curajos inovator de formule narative, desface prin succesive, fine vivisecții și dibăcii stilistice istoria ivirii pe lume a crisalidei ce va fi curînd omidă, fluture, crin, înger. Operă scandaloasă, precum Apocalipsa. O Apocalipsă la purtător...

Negreșit, în valiza mea cu plăsmuiri vii, definitorii, voi lua pe insula neuitării de tot, a singurătății sau reîntemeierii de lume, istoria spectaculoasă a inocentei, vinovatei Leontina, Femeia esențială după care și eu am strigat...

Mircea Horia Simionescu

TIFF, EDIŢIA A 3-A

Coma vechii gărzi, resurecţia noului val...

VALERIAN SAVA

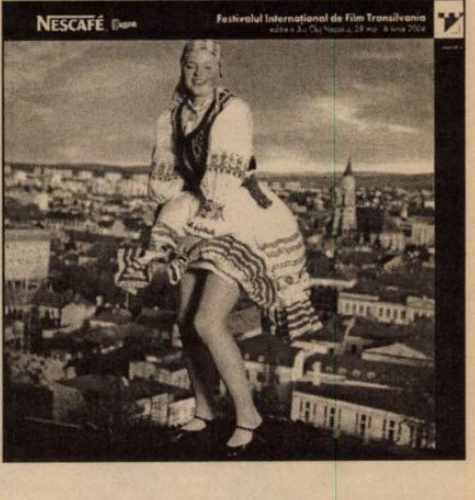
NESCAFÉ
Festivalul Internaţional de Film Transilvania

...Sau: *un mare festival de film*, într-o „cinematografie inexistentă"?! Ar fi patru repere cardinale – numărul minim necesar în orice paradigmă care se respectă – înregistrate la recenta ediţie a Festivalului Internaţional de Film **Transilvania** (deşi mă întreb care paradigmă ar putea cuprinde şi *glamour*-ul festivalului, şi pe Julie Delpy cîntînd şi acompaniindu-se la chitară, şi reîntîlnirea după 25 de ani cu Dan Nuţu, şi savoarea lecturării zilnice a publicaţiei **AperiTIFF**, fără a mai vorbi de „petrecerile dansante" de la „Diesel" şi alte localuri trăsnet). Speculativ extrapolate mai sus, cele patru repere cardinale pot fi înşiruite ceva mai sobru, în ordinea meritelor faţă de propria ogradă: 1. o performanţă managerială, aproape neverosimilă în context, a tinerilor iniţiatori ai festivalului (profesionişti şi privaţi); 2. reafirmarea aceleiaşi tinere generaţii pe ecranele festivalului, sub forma unei a doua părţi a noului val regizoral, de data asta prin cîteva scurtmetraje, cărora li s-a repartizat o anexă *ad-hoc* în Palmares, după ce sistemul mediocraţiei revanşarde a barat accesul noilor talente la producţiile de lungmetraj; 3-4. contraperformanţa istorică a cinematografiei publice, care „a reuşit" pentru prima dată la un festival organizat în ţară să plaseze producţia naţională *sub ştacheta calitativă a preselecţiei*: nici un film românesc n-a fost proiectat în secţiunea competitivă pentru primul şi secundul lungmetraj al debutanţilor; iar în plan cantitativ, bilanţul e cam la fel: doar două lungmetraje ale veteranilor autohtoni, ambele sub orice critică, la secţiunea informativă „Zilele filmului românesc" (numărul total al peliculelor programate la această ediţie a **TIFF**: 80 din 30 de ţări).

Am recurs la această renumerotare şi redenumire, cu evidenţe statistice limpezi, pentru că oficinele filmice în funcţie au dezlănţuit în ultimele zile un veritabil război mediatic-festivist, pentru dezinformarea opiniei publice şi a breslei înseşi (cu destui naivi incorigibili şi în continuă proliferare în rîndurile sale, fără a mai vorbi de cei prea lesne coruptibili), pentru a ascunde dezvăluirile prilejuite de festivalul de la Cluj, mai sus rezumate, la care se adaugă noua scădere a numărului anual de filme, cu numai patru premiere în primul semestru şi cu nici un lungmetraj românesc la nici una dintre multele secţiuni sau anexe ale festivalului şi tîrgului de filme de la Cannes. Aşa că, în haosul informativ excelent întreţinut şi exacerbat între cele două tururi de scrutin electoral alarmante pentru oficialităţi, trebuie s-o luăm a treia oară de la capăt, cu ce e şi, mai ales, cu ce nu prea e. Uneori deloc.

Deci, ceea ce realizatorii din noua generaţie n-au izbutit deocamdată în filmografiile lor individuale – recte parvenirea în flux firesc la al doilea şi al treilea lungmetraj –, ei dobîndesc printr-o operă instituţională privată: un *festival al debutanţilor şi al culturii cinefile*, întrunit a treia oară în curs de trei ani la Cluj (28 mai-6 iunie crt.). Fie şi numai instituţional, ar fi *primul debut consacrat al noului val*. O demonstraţie implicită a mijloacelor prin care debutanţii individuali care contează din anii 2001-2003 (Cristi Puiu, Cristian Mungiu, Radu Muntean, Titus Muntean) şi cei care le urmează ar putea la rîndul lor să nu rămînă simple incidente filmografice (cum au rămas mai toţi debutanţii anilor '90, trecuţi deja în uitare, aproape toţi după primul lungmetraj). Ajuns la a treia ediţie, **TIFF** este însă mai mult decît un precedent preţios, prin fluxul neîntrerupt al unei evoluţii. Este excepţia de la regulile şi blestemele prea neaoşe, ca un prim festival local profesionist şi autonom, cu statut internaţional recunoscut şi onorat ca atare, totodată cea dintîi structură instituţională validă în complexitatea sa, pe acest meridian al efemeridelor artizanale şi al conjuncturilor mafiote ale profesiei. O provocare, dacă nu şi o alternativă deja constituită la Puterea filmică în funcţie.

Spre deosebire de „Gala Filmului Românesc" a Bucureştiului oficios din toamna trecută, **Transilvania International Film Festival** s-a dispensat de o Madam Encomion care să ne mintă languros de pe podium înaintea fiecărei proiecţii şi să-i linguşească pe arhitecţii falimentului. Mai mult, **TIFF** 2004 ne-a surprins cu o strategie la antipozi. Lipsind la prima ediţie, am fost de-a dreptul intrigat la a doua, cînd am constatat extraordinara energie consumată de organizatori pentru asigurarea succesului de public al secţiunilor paralele cu competiţia, pentru multitudinea proiecţiilor din afara concursului. Şi abia acum am înţeles bine motivele pentru care, chiar în *speech*-ul concluziv de la festivitatea de premiere, directorul festivalului şi al firmei organizatoare („Asociaţia de promovare a filmului românesc"), regizorul Tudor Giurgiu, a afişat aceleaşi priorităţi, uitînd parcă *nu să sublinieze, ci pur şi simplu să menţioneze* profilul concursului rezervat filmelor de debut. În ce mă priveşte, acesta mi se părea întîia raţiune de a fi a festivalului. Ei bine, nu! După mai bine

TIFF, Cluj

CRISTIAN MUNGIU

Nu prea ştiu ce să spun despre Cluj. Am tot lăudat festivalul cît eram acolo de parcă eram angajat, nu alta: cît e de grozav, ce atmosferă are, ce de-a invitaţi au venit, ce selecţie beton a făcut *Chiri*, ce de-a secţiuni au scornit, cîtă mai public s-a adunat etc. etc. Aşa că o să vă povestesc mai degrabă despre micile secrete din culise, *ză darc said av ză muun*, ca să zic aşa.

Accomodation: Dana, hostessa juraţilor, m-a aşteptat la aeroport cu maşina să mă ducă la hotel. Să cad jos cînd am văzut atîta ospitalitate, nu alta. Plus că pe drum mi-a dat vestea cea bună: eram cazat la Transilvania, ăl mai tare hotel din oraş, taman în buricul tîrgului, să tot vii acasă seara după băută. Am ajuns acolo, am completat fişa de cazare şi după aia tanti de acolo de la recepţie zice: *păi îmi pare rău' da' domnu' nu e pe lista noastră*. Deci se sună la centrul festivalului, deci se verifică, deci nu stăteam la Transilvania, ci la Topaz. Pe drum către Topaz am fost cu toţii dintr-o dată foarte tăcuţi, nu'ş de ce. Tot cazul, era clar că Topaz era hotelul cel mai bun, clasă, stil şi eleganţă. Eleganţă în construcţie, e adevărat: camera de lîngă mine ori făcuse implozie, ori se schimba tapetul, nu ştiu, în tot cazul, se lucra cu flexul de la opt dimineaţa. Slavă Domnului că la ora aia eram demult în picioare studiind variata ofertă de filme din program. (Că la televizor aveam cea mai ciudată telecomandă din lume, selecta numai la canalele impare. Noroc chior că ăla dinaintea mea setase un canal porno drept la 37, că altfel habar n-aş fi avut că există.) O dată acomodaţi, festivalul putea să înceapă.

Juraţii: în prima seară am cunoscut-o pe Shaila Rubin, directoarea de casting care a distribuit-o pe Maia Morgenstern pentru rolul *mama lui Iisus* în filmul lui Gibson. O doamnă foarte de treabă care m-a simpatizat imediat ce i-am fost prezentat încă o dată, a doua zi. A mai fost nevoie doar să port *badge*-ul o jumătate de zi ca să-şi amintească cum mă cheamă şi apoi am devenit cei mai buni prieteni. E exemplul viu (sper) al succesului Festivalului **Transilvania**: cînd a sosit în Cluj era sub observaţie medicală, iar cînd a plecat fuma, dansa, ciocnea şi ştia deja două cuvinte pe româneşte: *ţuică* şi *ungur*. Margaret von Schiller, programatoare în **Panorama** la Berlin, şi ea vegetariană, printre altele descoperitoarea lui **Cigarettes and Coffee**, Ursul de aur al lui Puiu, o doamnă îndrăgostită de cinema şi de soţul ei cu zece ani mai tînăr care-i şi găteşte. Şi, cu voia dvs., penultimul pe listă, Dorel Vişan, care-i şi întrece, înţelept, talentat, galant, poliglot în cea mai mare măsură şi ospitalier cît se poate. A invitat juriul la el la stupină în vinerea de închidere a festivalului (deşi cu o zi înainte, o infamă de albină îl înţepase drept în limbă, iar el, stoic, nu zisese nici *cîrc* la nimeni), iar după ce şi-a relevat în prezenţa albinelor şi a doamnelor caracterul blînd, mămos şi gospodar (a gătit *balmos*), le-a cucerit pe colegele jurate aşa de tare că aveau lacrimi în ochi la plecare. Al cincilea jurat n-a mai apărut, dîndu-ne ocazia să votăm în patru şi să luăm decizii cu majoritatea absolută de trei la unu.

Mesele: prea dese. M-am îngrăşat un kil peste cota *regulară* de festival. Şi nici o masă la *Roland Garros*, raiul vegetarienilor. Cea mai nostimă masă a fost în ziua a treia, cînd organizatorii s-au temut că n-or să fie zece inşi la masa pre-comandată, căci era ziua de excursie a oaspeţilor la Sighişoara şi m-au îndemnat să invit după pofta inimii meseni la prînz, că era păcat de bucate. Am invitat şi eu, şi ei şi aşa ne-am adunat 18 la prînz, că nu mai avea chelnerul loc să ne toarne vinul de cîte mese unisem laolaltă.

Petrecerile: zilnice, ceea ce face deja faima Clujului. Deja însă semi-manierizate după 12 noaptea cu îmbrînceli, scuipături, *băi, boule, ăla-i film ce-ai făcut tu?/ alo, băi, aia-i gagica mea* şi dintr-astea. Noroc că la ora aia mă furişasem deja departe şi n-am fost parte la dezbateri.

Filmele: multe bune. Mergeţi şi le vedeţi dacă mai aveţi pe unde.

Festivalul în cifre

- La **TIFF** 2004 au fost peste 80 de filme – scurt- şi lungmetraje – din 30 de ţări, premiere absolute în România;
- mai mult de 300 de invitaţi, peste 30.000 de spectatori şi 30 de petreceri, plus seminarii, evenimente, *workshop*-uri, conferinţe, proiecţii în aer liber şi expoziţii de fotografie şi pictură;
- 100 de voluntari şi 50 de oameni în *staff*;
- în competiţie au fost 12 filme din 11 ţări.

Premii TIFF 2004

- „Premiul pentru cel mai bun film" şi Trofeul **Transilvania** (în valoare de 4.000 USD) a fost cîştigat de filmul **Dias de Santiago** (**Zilele lui Santiago**, Peru, 2004), în regia lui Josue Mendez.
- „Premiul pentru cea mai bună regie" (în valoare de 1500 USD şi oferit de HBO) i-a revenit danezului Christoffer Boe pentru filmul **Reconstruction** (**Reconstrucţie**, 2003).
- „Premiul pentru cea mai bună imagine", premiu oferit de Kodak Cinelabs Romania, i-a revenit lui Shandar Berkeshi pentru filmul rusesc **Koktebel**.
- Actorilor Gleb Puskepalis şi Igor Chernevich din **Koktebel** le-a revenit şi Premiul pentru cea mai bună interpretare" (în valoare de 1000 USD, oferit de Vitrina Advertising).
- „Menţiune specială" (premiu oferit de TV5) a luat actriţa Isolde Fischer pentru prestaţia sa din **Cînd alesu-ţi iese în cale** (Elveţia-Germania, 2003, regia Oliver Paulus şi Stefan Hillebrand).

Pe lîngă premiile oferite de juriul festivalului (format din Cristi Mungiu, Dorel Vişan, Margaret von Schiller şi Shaila Rubin), **TIFF** a mai acordat şi alte distincţii:

- „Premiul de excelenţă" pentru întreaga carieră i-a revenit maestrului Victor Rebengiuc, distincţia fiind acordată de Festival împreună cu Asociaţia de Comunicaţii prin Cablu.
- „Premiul criticii", oferit de Asociaţia Criticilor de Film, i-a revenit filmului **Buddy** (**Amice**, Norvegia, 2003, regia Morten Tyldum).
- Premiul pentru „cel mai bun film românesc" prezentat în cadrul „Zilelor Filmului Românesc" este **Visul lui Liviu** (Corneliu Porumboiu, 2004) – premiu acordat de Asociaţia Cineaştilor din România.
- Premiul pentru „debut în filmul românesc" i-a revenit lui Constantin Popescu pentru scurtmetrajul **Apartamentul**.

Juriul Cinemagia a acordat la **TIFF** 2004 propriile sale premii:

- „Premiul Cinemagia", pentru unul dintre filmele din competiţie, a fost cîştigat de **Aaltra** (Franţa, Belgia, 2004, regia Benoît Delépine, Gustave Kervern).
- Premiul pentru „cel mai bun scurtmetraj" a ajuns la producţia **Dummy** (Marea Britanie, 2003, regia Paul Fuller).
- „Cel mai iubit film din competiţie", alesul spectatorilor, filmul care a primit şi premiul publicului, a fost **Aaltra**.

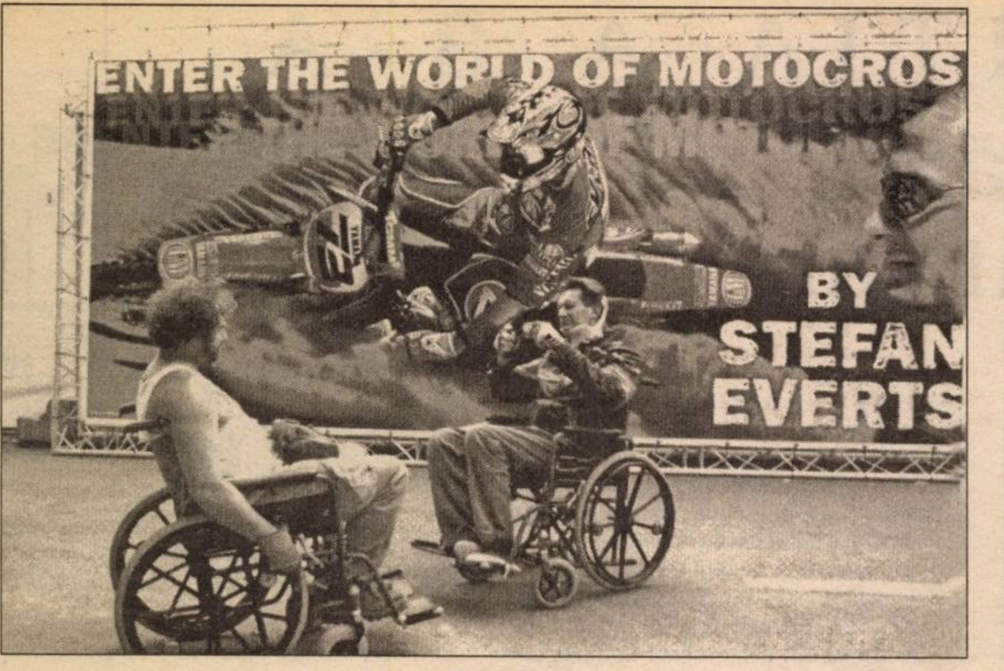
ENTER THE WORLD OF MOTOCROS
BY STEFAN EVERTS

Aaltra

Dias de Santiago

de patru decenii cu tot felul de manifestări de gen pe sol naţional, Tudor Giurgiu şi colaboratorii săi congeneri – criticul Mihai Chirilov, director artistic al festivalului, şi specialistul olandez Rik Vermeulen, coordonator de program – vin şi nici măcar nu ne spun, ci consideră de la sine înţeles că într-un festival de film sînt lucruri mai importante decît premiile, mai importante decît competiţia însăşi şi decît pledoariile sau exhibiţiile *pro domo*.

TIFF *adaptează* de fapt pentru actualitatea noastră cinematografică („după o idee de") dramatica discuţie inaugurală a culturii româneşti moderne despre *formele fără fond*, în accepţia pozitivă atribuită sintagmei maioresciene de Eugen Lovinescu, repusă nu demult în lumină şi revigorată, în noua perioadă de *tranziţie* şi *refondare*, de Nicolae Manolescu în editorialele din **România literară.** Cu alte cuvinte, din unghiul filmului românesc, Giurgiu şi Chirilov au avut cutezanţa exuberantă de a crea un cadru pentru care sîntem nepregătiţi ca producţie naţională şi climat de lucru, din ce în ce mai încurcaţi în neputinţa de a face faţă concurenţei producţiilor străine de vîrf aduse într-o veritabilă cascadă în toate secţiunile festivalului. Inclusiv în competiţia filmelor de debut, în care inaptitudinile noastre funciare nu se pot prevala, cum ne place mult, de decalaje tehnico-financiare sau de fatale diferenţe de vîrstă culturală. E-adevărat că jumătate din cele 12 lungmetraje acceptate anul acesta în concurs (unele, coproducţii) au venit din ţări privilegiate cinematografic şi nu numai ale Europei Occidentale (Franţa-Belgia, Norvegia, Elveţia-Germania, Spania, Danemarca – în ordinea citărilor din Catalogul tipărit de organizatori), dar alte şase pelicule de debut provin din zone eterogene ca destin, apropiate ca moment de start al producţiei naţionale (Ungaria, Austria, Rusia, Finlanda) sau în urma noastră (Bosnia, Peru). Şi, parcă pentru a ne spulbera suplimentar circumstanţele atenuante, juriul (Cristian Mungiu, Shaila Rubin – directoare de *casting* din Italia, Margaret von Schiller – coordonatoare de programe la **Berlinală**, Dorel Vişan; un al cincilea membru absentînd) a acordat Trofeul „Transilvania" pentru cel mai bun film nu, să zicem, danezului **Reconstruction** de Christoffer Boe – cîştigător al „Camera d'Or" şi al Premiului FIPRESCI anul trecut la Cannes –, nici vreunui alt performer european, ci filmului venit din Peru, destul de modest ca mijloace tehnice (şi chiar valoric – personal l-aş fi trecut cu vederea), meritoriu totuşi prin candoarea, dar şi prin acuitatea privirii asupra unei tipologii de tineri socialmente în dificultate şi în conflict cu lumea: **Zilele lui Santiago** de Josue Mendez.

Funcţia pozitivă a „formelor fără fond"

Ca să revin la dramatica discuţie inaugurală, filmic, sîntem într-o ipostază mult mai ingrată decît cea a culturii şi civilizaţiei româneşti de acum un secol şi jumătate: **TIFF** e o „formă" instituţională de import ultraevoluată, în al cărei „fond" aşijderea nu prea sîntem în măsură a investi propria contribuţie. A o investi într-o continuitate, la un nivel şi în specii fără de care reuşitele izolate, ocazionale sau marginale îşi pierd relevanţa. În superba „formă" **TIFF**, numai „fondul" nostru cam lipseşte. Mai exact: s-a diminuat galopant pe parcursul celor trei ediţii: de la Marele Premiu adjudecat în 2002 cu **Occident** de Cristian Mungiu, la Premiul pentru imagine în 2003 cu **Furia** de Radu Muntean (respectiv, Vivi Drăgan Vasile), pînă la dispariţia în 2004 nu numai din Palmaresul lungmetrajelor, ci şi de pe lista celor admise în competiţie. Este curba exact inversă statisticilor trucate ale oficialităţii, exact ceea ce am prevăzut încă din timpul desfăşurării ediţiei de anul trecut a festivalului, şi ceea ce era evident pentru oricine citise cu minimă aplicaţie numele cîştigătorilor concursurilor de proiecte de la cea mai draconică oficină de resort din toate timpurile: CNC-ul lui Nicolaescu, Mitulescu & Comp. instalat după alegerile din anul 2000. Atîta timp şi în măsura în care s-a mai putut alege sau culege ceva din roadele (întîrziate) ale ONC-ului din anii 1997-2000 – care n-a avut alt merit decît acela de a desprinde puţin chingile postceauşiste implementate în 1990 de monstruoasa coaliţie dominată de foştii secretari PCR –, **TIFF** a putut proba şi promova începutul unei *refondări* a şcolii naţionale de film, pe care-l marcase în 2001, cu un an înainte de lansarea festivalului, primul dintre proiectele *noului val*, cîştigătoare a concursurilor anterioare catastrofei (filmice) din 2000: **Marfa şi banii** de Cristi Puiu.

Potrivit zicalei chinezeşti „Cerul nu se prăbuşeşte niciodată, fiindcă totdeauna se găseşte cineva să-l proptească", le-a revenit lui Tudor Giurgiu şi asociaţilor săi misia de a salvgarda această articulaţie nodală a destinului ne-norocit al filmului românesc. *Ei* – Tudor şi ai lui – nu puteau să nu se ivească în acest moment, cum nu putuseră să nu apară cu proiectele lor, încă din 1998-1999, Cristi Puiu, dublat de coscenaristul Răzvan Rădulescu, Cristian Mungiu şi ceilalţi. Cu premoniţia acestei predestinări – pe care n-o

---

Coeficientul de *cool* al Clujului în comparaţie cu Capitala

ALEX. LEO ŞERBAN

*De la **TIFF** 3 am rămas cu multe filme adorate şi mult mai multe petreceri ratate.*

▮ Cel mai *cool* film din competiţie*: **Aaltra** (francez), *road-movie* cu 2 handicapaţi, în alb-negru, cu un umor *à la* Tati & Kaurismäki (care apare, de altfel, în ultimele 5 minute în chip de patron de mini-micro-antrepriză-şandrama – „Aaltra" din titlu); film-kamikaze, oarecum în descendenţa **Idioţilor** lui von Trier, conceput ca o succesiune de gaguri inenarabile şi de „cine-verité-uri" dărîmătoare (monologul bătrînului în maşină, cu peripeţiile din Africa, „bwana-bwana!", este un moment de absurd delirant, care te-ntrebi cît a fost scris şi cît improvizat...); „prezentarea" **Aaltrei** la Cinema Victoria, cu cei doi regizori/actori căţărîndu-se pe scenă beţi mangă, a fost – de asemenea – cel mai *cool* moment al festivalului! Faptul că filmul a luat 2 premii – cel al publicului & cel acordat de juriul Cinemagia – a fost, iarăşi, o chestie *cool*. Cel mai *uncool* lucru a fost că n-a primit nici un premiu din partea juriului „mare". Şi asta, pentru că a fost – poate – cel mai *uncool* juriu (*sorry*, Cristi Mungiu!) de cînd există **TIFF**-ul... Faptul că s-a văzut mai întîi la Cluj, şi încă de 3 ori – faţă de o dată, la Bucureşti – îi conferă un coeficient de 10 la 7.

▮ Cel mai *cool* film din afara competiţiei: cu siguranţă, **Cremaster 3** al lui Matthew Barney (prietenii ştiu de ce). Undeva foarte aproape, **Chungking Express** al lui WK-w, **Insula** lui KK-d, „triErologia" lui LvT & „Plymptoniada" lui Bill P. Faptul că s-au văzut mai întîi la Cluj şi că „Plymptoniada" nu se vede la Bucureşti: 10 la 5.

▮ Cel mai *cool* film pe care nu l-am văzut pînă la capăt: **Eternal Sunshine of the Spotless Mind** al lui Michel Gondry; am văzut 45 de minute din el, într-o sală (Cinema Arta) arhiplină, după care a trebuit să plec: îmi pleca trenul... Faptul că s-a văzut numai la Cluj: 10 la 1.

▮ Cea mai *cool* descoperire a **TIFF**-ului 3: **Last Life in the Universe** al thailandezului Pen-ek Ratanaruang; după „chifla" canneză cu thailandezul **Tropical Malady** (de Apichatpong Weerasethakul – i-am învăţat şi numele de cînd i-l tot scriu!), eram tentat să suflu în orice iaurt plătibil în „baht"... Un înger bun mi-a furat iaurtul şi m-a îndrumat către acest film – care este o minune: filmat de Chris Doyle (DP-ul lui WK-w), povestit *à la* Kitano (**Sonatina**), *meets* Sabu *meets* Sofia Coppola şi pus pe ecran cu o eleganţă & o economie care sînt semnul marelui Cinema. Faptul că s-a văzut numai la Cluj: 10 la 1.

▮ Cel mai *cool* documentar: uitaţi de **Bowling for Columbine** – lupta pentru cel mai *cool* documentar văzut la **TIFF** 3 se dă între britanicul **Touching the Void** (Kevin Macdonald) şi austriacul **Jesus Du Weisst** (Ulrich Seidl)! Şi probabil că o cîştigă la egalitate: e greu de găsit ceva mai diferit decît docu-drama despre un cuplu de alpinişti care se confruntă cu „moartea albă" & Boney M pe-o culme cumplită din Peru şi „investigarea lumii invizibile" făcută de autorul genialului **Hundstage** (văzut la **TIFF** 1) cu un minimalism rece-eficace, „pacienţii" investigaţiei fiind cîţiva enoriaşi cu evlavii declarate & „agende" ascunse, iar bisturiul, aparatul de filmat, plasat în faţa altarului din biserici... Faptul că s-au văzut numai la Cluj: 10 la 1.

▮ Cea mai *cool* avanpremieră: evident, **Kill Bill. Vol. 2**... (Dar urmat îndeaproape de **American Splendor** al tandemului Shari Springer Berman & Robert Pulcini şi de **Elephant** al lui Gus Van Sant!) Faptul că s-au văzut mai întîi la Cluj: 10 la 7.

▮ Cea mai *cool* petrecere**: cea de la Club 30 +, din seara în care a fost omagiat Victor Rebengiuc; cînd am ajuns – după ora 0 –, primul pe care l-am văzut a fost Tom Wilson, căţărat pe fereastra de deasupra intrării, c-o bere în mînă & contemplînd sinuciderea de la etajul 1... Înăuntru – *full*. Cine n-a fost (dar aproape tot Clujul, Bucureştiul & restul lumii a fost!) nu ştie ce-a pierdut. Faptul că petrecerile au fost numai la Cluj: 10 la 1.

KILL BILL
Le 4ème film de
Quentin Tarantino

Coeficient de *cool*: 70 (Clujul) la 23 (Bucureştiul).

---

* Nemaifiind în juriu, nu am văzut decît 4 (patru) din cele 12 filme ale competiţiei; auto-coeficient de *cool*: 3 la 10.

** Nemaifiind în juriu, dar comportîndu-mă ca şi cum aş fi fost, am ratat majoritatea celorlalte petreceri; auto-coeficient de *cool*: 2 la 10.

Total: 5 (a.l.ş.) la 20 (restul lumii).

Reconstruction

afişează deloc, dimpotrivă, o contrazice cu zîmbetul cel mai inofensiv-autoironic din parcare –, Tudor Giurgiu a construit discret, dar ferm, o punte trainică peste abisul pregătit de secretarii şi băieţii de comitet mediocri, reînvestiţi în funcţii, sinecure şi liste de cîştigători ai concursurilor din 2001 şi 2003, sub acoperirea Legii definitiv stricate de baronul-senator, cu complicitatea fetelor de comitet de la UCIN-ul akademikului de partid Mihnea Gheorghiu, cu cîte o fripturistă de la o rubrică de ziar arondată ş.a.m.d., cu alţii şi altele de pe la catedrele malformante ale UNATC, Universitatea Media, „Geo Saizescu University" – *toţi unul şi unul*. Or, pilonii de susţinere ai unei punţi peste un atît de sofisticat abis nu puteau şi nu pot fi decît temeinicile programe paralele cu competiţia, secţiunile informative ale festivalului, cu filme de mare audienţă publică şi în acelaşi timp de maximă autoritate valorică sau/şi cu bulversante puteri de seducţie. Este, nedeclarat, *o nouă şcoală*, cu manuale alternative şi cu *visting professors*, instituită pe malurile Someşului Mic, departe de marea Capitală înlănţuită.

În cadrul creat de secţiuni precum „3x3" (alfabetic, după acelaşi Catalog: Kim Kiduk, Lars von Trier, Wong Kar-wai) sau de capodopera lui Tarantino în avanpremieră devansată (**Kill Bill, vol. 2**), de la filmul festivităţii de deschidere, al controversatului prea răsfăţat în serie la Cannes, Michael Moore (**Bowling for Columbine**), la filmul festivităţii de închidere, al junelui turc naturalizat în Germania şi cîştigător pe drept al ultimei **Berlinale**, Fatih Akin (**Cu capu-n zid**), între tentaţiile a zeci de alte filme grupate sub titluri ca **SuperNova**, **Fără limite**, **100%** (integrala de animaţie Bill Plympton), despre care ar trebui scris separat, *funcţia pozitivă* a „formelor fără fond" s-a vădit *şi la* ediţia a treia *şi prin* ceea ce a ştiut totuşi **TIFF** să selecteze ca *prezenţă românească* performantă în context. Fiindcă s-a ţinut seama de formula prin care ne-a definit foarte bine acum cîţiva ani publicista franceză Anne Jackel: „un cinéma qui n'existe que grâce à des exceptions". De aici, prezenţa în *unul dintre* ciclurile de proiecţii informative, la *unul dintre workshop-uri* şi prin *una dintre* lansările de carte. În speţă, în ciclul „Evenimente speciale" – reproiectarea filmului **Niki Ardelean, colonel în rezervă** de Lucian Pintilie, de faţă fiind interpretul rolului titular, Victor Rebengiuc, distins cu Premiul de excelenţă şi cu *standing ovations* ale întregii asistenţe de la Teatrul Naţional din Cluj, cum nu-mi amintesc să fi văzut vreodată sau prea des la festivităţile din branşă locale. Apoi, prestaţiile vîrfurilor ultimelor două generaţii, Nae Caranfil şi tandemul Cristi Puiu-Răzvan Rădulescu, la colocviul – lecţie de scenaristică şi de management în materie – patronat de firma germană Script House, prin experţii Jürgen Seidler şi Franz Rodenkirchen. În fine, dar nu mai puţin elocvent, momentul editorial al lansării volumului compus de Mihai Chirilov şi Alex. Leo Şerban, împreună cu eseistul şi profesorul Ştefan Bălan, **Lars von Trier: filmele, femeile, fantomele**, apărut anul acesta la Editura clujeană Idea Design & Print, care solicită de asemenea o cronică aparte.

Faptul că la *workshop*-ul scenaristic, în afara pomenitelor vîrfuri pe post de referenţi, nu s-a aflat în sală nici un alt regizor, scenarist sau producător român, adică, practic, nimeni din cei efectiv şi direct interesaţi de tema în discuţie şi virtuali beneficiari ai iniţiativei (căci nu pentru vîrfurile exceptate de la reguli, nu pentru cei care ştiu să-şi scrie singuri scenariile sau în tandem fix au rost asemenea lecţii-colocvii!) a ilustrat reversul „formelor fără fond", nu din vina „formelor", ci în virtutea numitului abis care se cască la noi între puţinele vîrfuri şi *rest*. Mai grav a fost însă cînd au absentat şi vîrfurile, ca la simpozionul despre managementul producţiei, finanţării şi distribuirii filmelor, cu vreo nouă referenţi de elită pe podium, printre care dna Renate Roginas de la providenţialul „Euroimages", dar cu un Tudor Giurgiu care, oricît de diligent, n-a avut pe cine să „modereze" dintre români, nici măcar la întrebarea arzător-retorică: „Avem nevoie de o nouă Lege a Cinematografiei?". Căci n-au putut fi răspunsuri la această întrebare banalităţile perorate de pe podium de împricinata juristă de culise de la CNC, Delia Mucică (cu panseuri gen „legea noastră nu-i nici cea mai bună, nici cea mai rea"), nici vagile impulsuri din sală ale lui Radu Gabrea, prea *pro domo* la rîndu-i, ca autor al primei variante a nefericitei legi, din capul locului lacunară şi decapitată, încît nu i-au trebuit decît cîteva bobîrnace în Parlament din partea lui Sergiu Nicolaescu spre a deveni, nu doar complet inutilă în reforma de fond şi sistemică de care e nevoie, dar şi perfect adecvată malversaţiilor mediocraţiei mafiote şi asfixiantei suficienţe artizanale, care au dus împreună la prăbuşirile previzibile ale ultimilor ani şi la scăderea abruptă a numărului de premiere în 2003 şi 2004.

O strategie de succes

Admirabil barometru al stărilor de fapt şi de spirit a fost şi strategia **TIFF** 3 la secţiunea „Zilele Filmului Românesc". Anul trecut, discutînd în **Dilema** despre „Zilele" respective, Mihai Chirilov, Andrei Gorzo şi Alex. Leo Şerban şi-au intitulat colocviul prin corecţia **Orele filmului românesc.** Acum cred că titlul ar trebui să fie **Seara filmului românesc**. Fiindcă, exceptînd cazul aparte al scurtmetrajelor proiectate la primele ore ale dimineţilor, pe care le las la urmă, unica infirmare a golului la această secţiune a reprezentat-o seara proiecţiei de gală cu documentarul de lungmetraj inedit **Marele jaf comunist** de Alexandru Solomon, al cărui proiect – aţi ghicit! – a fost respins de comisia CNC din 2003 şi a fost scos la liman prin iniţiative private şi finanţări externe obţinute de firma lui Tudor Giurgiu (Libra Film), la care, se înţelege, ca să dreagă busuiocul şi să tragă spuza pe turta proprie, s-a raliat finalmente şi draconicul CNC 2. Documentarul realizat împotriva voinţei sistemului încă în vigoare este efectiv *un eveniment*. Vom avea multe de spus, cînd se va produce premiera publică în stagiunea următoare, despre acest *film în film* al încă tînărului Alexandru Solomon – reconstituirea veritabilă a unei false reconstituiri propagandistice, turnate în 1960 la fostul (şi în continuare numitul) „Studio Alexandru Sahia", după misterioasa (sau pretinsa) atacare, în 1959, a unei dube cu banii Băncii Naţionale de către o „bandă de duşmani ai poporului", condamnaţi în consecinţă la moarte.

Dar iată că succesul contra-curentului al documentarului de lungmetraj mă obligă, de dragul racordului, să schimb ordinea alineatelor finale ale cronicii de faţă. Pentru că el se leagă într-un fel de succesul scurtmetrajelor invocate la început, ale căror merite CNC 2 vrea de asemenea să şi le adjudece pe sub mînecă, precum cu **Marele jaf comunist** şi cu fondurile la concursurile din 2001 şi 2003. Nu mai las scurtmetrajele la urmă, cum voiam – la urmă rămînînd cei ce-şi au locul lor de drept acolo şi chiar dincolo, împreună cu cei care i-au promovat. Sînt foarte expresive şi simptomatice procedurile diametral opuse, de pe Someşul Mic şi Dîmboviţa Inferioară, faţă de setul filmelor scurte. La **TIFF** 3, ele au demonstrat că *noul val* ieşit la lumină în 2001 poate fi stopat, dar nu şi anihilat. Lui îi poate fi momentan barată calea spre producţia lungmetrajelor, dar nu mai poate fi spulberat, cum s-a întîmplat în timpul dictaturii cu antecedentele sale. Unul dintre cele

---

Assume the position!

MIHAI CHIRILOV

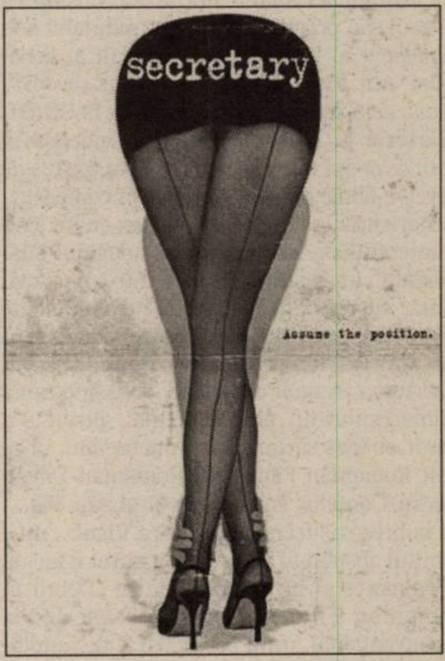

Titlul de mai sus este sloganul publicitar al filmului **Secretara**, inclus în cadrul secţiunii „Fără limite" a celei de-a treia ediţii a Festivalului **Transilvania**. Cine l-a văzut ştie la ce fel de poziţie se referă. Cine nu l-a văzut ar trebui să-şi imagineze că-n orice film în care joacă James Spader – şi cu atît mai mult în acesta, în care actorul e un avocat în căutare de secretară bună la toate – sexul e la el acasă. Cine e predispus la interpretări extravagante ar putea lesne vedea în relaţia din film însăşi relaţia dintre publicul unui festival şi directorul lui artistic. Cu publicul situat, cum e şi normal, pe poziţia avocatului capricios şi cu subsemnatul pe poziţia, aparent mai ingrată, a secretarei care-şi oferă serviciile, uneori nu foarte ortodoxe. Acum: problema nu e ce se întîmplă în film şi cît de mult au fost sau nu satisfăcuţi cei ademeniţi să-l vadă graţie unui *synopsis* care, pentru a-şi vinde marfa, pomenea ceva de sado-masochism. În paranteză fie spus, unii s-au plîns chiar că scenele de sex din **Secretara** au fost prea puţine, iar această poziţie – pînă la urmă cinstită – o înţeleg şi nu pot decît să-mi cer scuze în numele regizorului că n-au fost mai multe şi mai sado-maso. Ce nu-nţeleg e însă poziţia celor care, ştiind din start ce-i paşte, nu-şi aleg alt imaş, dau iama pe teren minat şi se declară apoi oripilaţi. Aceşti oameni ar trebui să intre la cinema pe propria răspundere şi în perfectă înţelegere cu demonii interiori, numai că ei ies trăgîndu-l la răspundere pe cel care nu i-a forţat defel să facă acea alegere. Aceşti oameni au de unde alege, slavă Domnului, dar mai magnetică le pare ideea unui film coreean în care protagoniştii folosesc cîrlige de pescuit în orice alt fel de scopuri, mai puţin ca să prindă peşte (**Insula**), decît un film rusesc seren în care doi băieţi folosesc cîrligele chiar pentru a prinde peşte (**Întoarcerea**). La nici trei zile după începerea festivalului, mi-a ajuns la ureche un verdict asupra selecţiei din acest an: execrabilă. În opinia unui spectator, aşa cum i-a fost ea transmisă directorului **TIFF**, Tudor Giurgiu, şi retransmisă mie, „vinovatului", se făcea că la **TIFF** 2004 nu se puteau vedea decît filme cu sex, violenţă şi homosexuali. Dincolo de ineditul inenarabil al combinaţiei, în opinia mea, nu înseamnă decît că respectivul nu era interesat decît în aceste subiecte, pe care le-a vînat cu încrîncenare (şi la cît de puţine filme cu astfel de subiecte au fost anul acesta la **TIFF**, cred că i-a fost cam greu), le-a bifat cu conştiinciozitate şi le-a pus la zid cu hotărîre, în cunoştinţă de cauză, crezînd că astfel anulează interesul lui satisfăcut pentru ele. Şi cum şi eu sînt o persoană predispusă uneori la interpretări extravagante, pot presupune că persoana ultragiată ori n-a avut parte de sex de ceva vreme – şi a vrut să vadă cum este ducîndu-se la **Mama**, **Secretara**, **Proiectul Alexandrei**, **În carne vie** sau la toate filmele coreene. Ori n-a spart nimănui capul cu o bîtă de baseball – şi a vrut să vadă cum este ducîndu-se la **Bowling for Columbine**, **Răul**, **Kill Bill. Vol. 2**, integrala Bill Plympton sau la toate filmele coreene. Ori nu s-a culcat niciodată cu o persoană de acelaşi sex – şi, evident, a vrut să vadă cum este ducîndu-se la **Happy Together**, **Elefant**, **Zeii tineri**, **Fratele lui**, **Carandiru** şi cîteva dintre filmele coreene. Altfel nu-mi explic de ce nu a preferat să vadă **Aaltra**, **Amice!**, **Cînd alesu-ţi iese în cale**, **Control**, **Foc!**, **La juma' de preţ**, **Koktebel**, **Reconstrucţie**, **Schultze o dă pe blues**, **Ciocu' mic**, **Cum scăpăm de coana mare**, **De cînd a plecat Otar**, **În numele fiului**, **Întîmplări din bucătărie**, **Întoarcerea**, **Nu mi-e frică**, **Splendoare americană**, **Investigarea lumii invizibile**, **Sare**, **Marea**, **Ultima staţie**, **Eterna strălucire a minţii neprihănite**, **Europa**, **Chungking Express**, **Căzut în hău**, **Atît de aproape**, **Florile răului**, **Kurt & Courtney**, **Înainte de apus**, **Marele jaf comunist**, **Paraiso**, **Thalassa, Thalassa**, forţîndu-mă, încă o dată, să-mi cer scuze în faţa celor care poate şi-ar fi dorit şi în aceste filme puţin sex, puţină violenţă şi măcar un homosexual într-un rol secundar... Ceea ce mă conduce rapid la o concluzie care nu vreau să sune a predică: fiecare public are filmele pe care le merită, cu condiţia să-şi dorească cu adevărat lucrul ăsta.

P.S.: Tot despre o poziţie neasumată este vorba şi în cazul reluărilor bucureştene de la „Elvira Popesco", mult mai puţin frecventate în comparaţie cu Clujul – faţă de care, jos pălăria! Probabil că cei din Capitală nu se pot consola, într-adevăr, că sînt *second best* şi că doar o selecţie – obiectivă – din filmele arătate la **TIFF**-ul clujean ajung la Bucureşti. Drept care decid că snobarea e cea mai bună soluţie, fără să-şi dea seama că, de fapt, dau dovadă de-un hilar provincialism. Atunci cînd încerci să le găseşti circumstanţe atenuante şi să regreţi că, poate, n-ai investit mai mult în promovarea bucureşteană, te trezeşti că umplu la refuz sala Institutului Francez la **Chungking Express**-ul lui Wong Kar-wai doar pentru că ştiu că merg la sigur cu cel care a făcut **In the Mood for Love**. Chiar dacă **Secretara** n-a mai ajuns la Bucureşti, sloganul lui rămîne valabil şi aici: *Assume the position!*

opt *short*-uri proiectate compensatoriu la „Zilele Filmului Românesc“, **Visul lui Liviu** de Corneliu Porumboiu, forţează vădit bariera interpusă, avînd durata de 39 de minute. Iar juriul inştituit la Cluj n-a întîrziat să constate că autorul său promite a fi cel mai redutabil nou *challenger* al liderilor deja afirmaţi ai generaţiei. Atît **Visul lui Liviu**, produs de MDV Films, cît şi lucrarea de diplomă de la UNATC **Călătorie la oraş**, inclusă de asemenea în setul celor opt filme scurte, atestă o vocaţie de nuvelist filmic deopotrivă dotat în compoziţia scenaristică, în scriitura replicilor, cu un simţ al interstiţiilor, al timpului şi sensului suspendat în imagistica aferentă, într-o pastă vivantă, cu gravităţi conţinute şi rafinamente umoristice, cum atît de precoce n-am văzut parcă nicicînd la predecesori. Se vede că, nu în virtutea vreunor conivenţe, depăşind rama Palmaresului-tip al competiţiei, juriul s-a simţit obligat să inventeze un premiu, „The Best Romanian Film from Romanian Days“, pentru Corneliu Porumboiu şi al său **Vis...**. Iar în breşa astfel creată, fiindcă **Visul...** nu e debutul absolut al autorului, a putut fi inclus în Palmares şi un premiu pentru „Debut in Romanian Film“, atribuit, de asemenea neconvenţional, unui scurtmetraj de autodidact, **Apartamentul** de Constantin Popescu jr., care are marea calitate de a exersa un tip de cinema al suspansului şi subtilităţilor postmoderne, cu totul diferit de mărcile UNATC – Universitatea Media – „Saizescu University“.

Tăietură de montaj. Sîntem în Sala Union a Cinematecii Române din Bucureşti pe data de 10 iunie crt.. Aşa cum fusesem anunţaţi încă din sala cinematografului Victoria din Cluj, de către un purtător de cuvînt al ministrului Culturii, care a ţinut să-i felicite pe realizatorii de scurtmetraje pentru „surprizele“ oferite, urîndu-le să ne ofere „noi surprize“ (dublă recuzare de la orice competenţă managerială), asistăm la decernarea a două categorii de premii: premii... simple şi „premii de excelenţă“. Premii pentru... premiile deja obţinute de unele scurtmetraje la Berlin, Cannes şi Veneţia, ca la Cotroceni cînd se întorc în ţară de la Olimpiade gimnastele sau fotbaliştii sau liceenii supradotaţi. **Visul lui Liviu** lipseşte de pe listă şi din proiecţie, Corneliu Porumboiu fiind distins al doilea din coada a şase premianţi doar pentru **Călătorie la oraş**, iar **Apartamentul** lui Constantin Popescu jr. e şi el în categoria distincţiilor de mîna a doua, în timp ce la Veneţia s-a situat în fruntea selecţiei de gen. Dar, sub ideea tutelară că scurtmetrajele pot încununa cu „glorie deplină“ o cinematografie naţională astfel fericită, atmosfera e în cel mai înalt grad festivă, cum ne-a anunţat din prima clipă panoul recondiţionat al „Galei Filmului Românesc“ din trista toamnă trecută, expus în fundalul podiumului. Vorbitorii sînt şi ei aceiaşi (directorul general încă nedemis, Decebal Mitulescu, şi dizeuza din oficiu Manuela Cernat), iar encomioanele curg rîu: „o enormă emoţie“, „o cinste extraordinară“, „intensă bucurie“, „reafirmarea cinematografiei româneşti pe plan internaţional“, „am ţinut afişul marilor festivaluri“, „înalta exigenţă a şcolii noastre de film“. Luîndu-l gura pe dinainte, directorul general încă nedemis al restauraţiei mediocrate de partid şi de stat, care a contrasemnat toate matrapazlîcurile mafiote şi falsurile în acte publice ale ultimilor ani (cum e lista antologică a celor 41 de titluri de filme dată publicităţii în august 2003, unele raportate a fi în „copie standard“ încă de pe atunci, dar ascunse în continuare publicului), tovarăşul Decebal M. a deconspirat de pe podiumul Sălii Union (ceea ce nu văd cum îi vor ierta mai-marii săi de la guvernare) tot eşafodajul etatist ce-i inspiră pe ai săi, proclamînd CNC-ul drept „unicul şi marele producător de film din România“. Care CNC s-a decis în fine să adauge concursurilor de proiecte fraudate în 2001 şi 2003 un concurs care nu va mai fi fraudat, fiindcă „cel puţin 30% din proiectele cîştigătoare vor fi ale debutanţilor“. Întrebările ar fi cel puţin două: 1. Ale cui vor fi 70% dintre proiectele cîştigătoare?; 2. Care sînt garanţiile că cei „30% debutanţi“ nu vor împărtăşi soarta debutanţilor de la concursurile din 2001 şi 2003, care n-au fost în măsură să prezinte nici un film valid la preselecţia de la **TIFF** 3?

Un semn bun de la *challenger*

Singurul semn bun de la Cinema Union, ca şansă nouă de coagulare a părţii a doua a *noului val*, a fost spusa de pe podium a lui Cătălin Mitulescu (mica „Palme d'Or“ pentru **Trafic** la Cannes), care marchează un progres faţă de pronunţările reprezentanţilor primei părţi: „Sînt convins că sîntem o generaţie!“. În timp ce pionierul refondator Cristi Puiu a fost în cel mai bun caz sibilinic: „Cinematografia română e pe mîini bune!“, dacă unii n-or fi înţeles că nu e vorba de conducere, ci de ipoteza, deocamdată iluzorie, că realizatorii celor 2-3 scurtmetraje efectiv promiţătoare („Micul urs de aur“ de la Berlin n-avea ce să mai „promită“) vor ajunge în timp util la primul lungmetraj şi, împreună cu cei 3-4 înaintaşi demni de acelaşi *val*, vor face măcar în medie un lungmetraj la doi ani odată, dovedind fie că au adăstat în echipă cu folos la *workshop*-ul scenaristic, fie că n-au nevoie de el, nici de echipă (situaţie rarissimă, dacă nu improbabilă).

Despre „coma vechii gărzi“ anunţată în titlu, citiţi:

Post scriptum cu pasta de dinţi „Mircea Geoană“

În afară de panoul recondiţionat al „Galei Filmului Românesc“ din penibila toamnă trecută, reuniunea festivă de la Cinema Union din 10 iunie crt. a stat sub semnul panourilor cu fotografia ultrazîmbitoare, ca o reclamă pentru o pastă de dinţi optimă, propusă bucureştenilor cu o uluitor-sfidătoare inconştienţă sinucigaşă de Mircea Geoană, în alegerile care l-au scos din cursă după primul tur, numai fiindcă gustul consilierilor săi a fost malformat de cineaştii vechii gărzi cultivaţi de CNC. În aşteptarea „filmului frumos“ în acelaşi stil, **Orient Expres**, promis pentru viitorul apropiat de baronul-senator din branşă, care şi-a autorepartizat în acest scop banii din Fondul Cinematografic Naţional, acelaşi sclipici de mahala ţopesc-diplomatic l-am întîlnit în unicul lungmetraj de ficţiune inedit, văzut la „Zilele Filmului Românesc“ de la Cluj: **Fotografii de familie** al fostului membru al Comitetului Politic monocolor de la CNC, trecut în culise după hoţiile binecunoscute (Comitetul), dar încă omnipotent, Şerban Marinescu. A doua „comă“ de la **TIFF** 3 n-a fost inedită, am scris deja despre ea, încît îmi cer scuze că trebuie totuşi să-i transcriu titlul: **Damen Tango** (pe realizator să-l iertăm).

Un festival, mai multe posibilităţi

ANA MARIA SANDU

TIFF *à la* Cluj

A trecut mai bine de o săptămînă de cînd m-am întors de la Cluj, aşa că am avut timp să recitesc articolele scrise anul trecut despre **TIFF**, să vorbesc cu oameni care au fost acolo acum dar au lipsit la ediţia trecută şi să aflu de la Tudor Giurgiu şi de la alţi oameni din *staff*-ul festivalului cam cît îţi ia să te refaci după un asemenea tur de forţă.

Văzut din sala de cinema, de pe scaunul de la „Crossings“ sau din „Club 30 plus“, ce se întîmplă la Cluj timp de 10 zile pare prilejul ideal pentru o mică vacanţă. În realitate, **TIFF**-ul reprezintă pentru lumea cinematografică românească singurul eveniment important, cosmopolit şi specializat. Complexitatea organizării acestui festival de film constă în performanţa de a produce cîte un foc de artificii pentru fiecare segment de participanţi: pentru tinerii cinefili – din Cluj şi nu numai –, să ai în program multe filme în premieră, pelicule de debut sau exotice (din cinematografia coreeană, anul acesta); pentru regizorii, scenariştii şi producătorii români, să organizezi prezentări, întîlniri, dezbateri (invitaţi speciali au fost acum cei de la agenţia Script House din Berlin); pentru presă, să ai totul pus la punct; pentru fiecare invitat – puţină atenţie; în sfîrşit, petrecerile să-ţi iasă în aşa fel încît să nu rămînă nimeni indiferent sau dezabuzat.

NESCAFÉ.
FESTIVALUL INTERNAŢIONAL DE FILM TRANSILVANIA
CONNEX
I'M NOT SCARED
A FILM BY GABRIELE SALVATORES

După un an

Descindere la ceas de seară. Alt hotel, aceleaşi locuri în care se mănîncă bine, chiar dacă durează înfiorător de mult pînă ţi se aduce ceva. Cerşetori insistenţi. Campanie electorală cu muzici, fluturaşi şi panouri. O operă de artă cu multe beţe crescută parcă direct din asfalt. Cînd am ajuns la Casa de cultură, unde se făceau şi acreditările pentru **TIFF**, agitaţie mare: microbuze, oameni disciplinaţi care îşi treceau numele pe tabele şi un *banner* cu „Dumnezeu vindecă între 4-6 iunie la orele 18.30“. Pentru că holul era împărţit între cele două evenimente, un amic a povestit că a încurcat taberele, dar organizatorii erau foarte drăguţi şi voiau să-l cazeze chiar dacă nu era trecut pe lista de „vindecare“. Pînă la urmă a rămas cu noi la **TIFF**.

Oameni îmbrăcaţi frumos ies în fiecare seară la promenadă pe corso, se cunosc între ei, par liniştiţi şi sînt mari amatori de pizza – de altfel, e singurul fel de mîncare pe care-l găseşti fără probleme în orice meniu din localurile publice clujene. Rupere de ritm: participanţii la festival bîntuie pe străzi cu „beciurile“ (*badge*-urile) agăţate de gît, vorbesc destul de tare, răsfoiesc programe, se uită la ceas, discută. Cînd îi zăreşti, ţi se activează un plăcut sentiment de apartenenţă la această comunitate pestriţă. Nici nu mai trebuie să mă obosesc să caut Universitatea Sapienţia, de care oricum n-a auzit nimeni, e suficient să mă iau după un grup de festivalieri care pare hotărît să ajungă undeva la ora x şi sigur voi prinde seminarul despre procesul de dezvoltare a scenariului.

Cel mai greu lucru rămîne totuşi să stabilesc „programul“ de văzut filme – în fond, de asta am bătut atîta drum de la Bucureşti. Mai întîi citesc prezentările, apoi întreb în stînga şi-n dreapta ce nu trebuie să pierd sau, dimpotrivă, de ce să mă feresc. Planurile de bătaie îmi mănîncă o grămadă de timp şi dacă mai pun la socoteală şi orele pe care trebuie să le sacrific pe terasă „la memorandişti“, ca să mănînc la prînz, nu-mi mai rămîne mare lucru. Detalierea programului de la Cluj e mai ales pentru cei care cred că la **TIFF** poţi să înghiţi, în cîteva zile, un număr record de filme şi care se miră că te întîlnesc în săptămîna de după, în Sala „Elvira Popescu“ din Bucureşti, încercînd să recuperezi peliculele pierdute...

Bilanţ personal de festival: la Cluj, două filme (**Insula** şi **Înainte de apus**), un documentar despre Afganistan şi un film de animaţie (un montaj cuprinzînd **Hitul** – de văzut, inspirat, suprarealist – şi alte cîteva scurtmetraje animate, în genul bancurilor cu Alinuţa, ale lui Bill Plympton), iar la Bucureşti, pînă acum, **După ce-a plecat Otar** şi **Zeii tineri** (unul sensibil, *emouvant*, cu un personaj feminin debutant la 90 de ani, iar cel de-al doilea, finlandez, despre demenţă, adolescenţă, experienţe sexuale şi jocuri extreme care ajung să te controleze ele pe tine).

Filmul coreean **Insula**, despre care auzisem că ar fi marele *boom* sado-maso, s-a dovedit un *bluff* amuzant, dar suficient de deranjant pentru ONG-urile care militează pentru protecţia animalelor – practicile de torturare a peştilor în film au provocat proteste.

Înainte de apus

Insula – o peliculă acvatică, thanatică şi căutat picturală –, chiar dacă nu e filmul pe care să-l recomanzi prietenilor, merită văzut pentru scenele absolut mortale cu mănunchiul de cîrlige de pescuit cu care cei doi protagonişti se autoflagelează şi pentru momentele de după (construite în oglindă), de linişte tandră în cuplu (întîi ea, apoi el flutură evantaiul pentru a dezamorsa zonele traumatizate: gît şi respectiv vagin). Finalul simbolic al filmului a mai făcut puţină lumină şi am presupus că ideea regizorului Kim Ki-duk era, de fapt, exhibarea sexualităţii personajului feminin şi de aici toate revărsările de ape, scenele de violenţă, intriga vag poliţistă şi imaginile puternice în care trupurile inerte de femei se tot scufundă.

În sfîrşit, cunoscuta actriţă Julie Delpy a venit la Cluj să-şi lanseze ultimul film, **Înainte de apus**, în regia lui Richard Linklater, în care joacă alături de Ethan Hawke. Povestea e extrem de simplă: el îşi lansează o carte la Paris, chiar în librăria ei preferată, ea apare la lansare pentru că îi citise cartea şi i se păruse un *story* extrem de familiar – doar se cunoscuseră în urmă cu 10 ani şi bîntuiseră o noapte întreagă prin Viena –, iar apoi tot filmul se construieşte din dialogurile dintre ei. La final, cînd în sfîrşit între cei doi se putea întîmpla ceva concret, s-a înnegrit ecranul, s-a stins lumina şi sfîrşitul a rămas deschis şi suspendat precum întreaga poveste.

Ca şi articolul despre **TIFF**-ul de anul acesta...

TIFFoglio bene, Cluj!

DANA ENULESCU

De la Roma/Veneţia la Cluj

Primele două ediţii ale **TIFF**-ului (Festivalul Internaţional de Film Transilvania) le-am trăit citind cataloagele, programele şi vorbind cu Mihai Chirilov, directorul artistic, care mi-a povestit Ce şi Cum. La cea de-a treia ediţie mi-am zis că nu mai pot lipsi. Şi am plecat la Cluj.

Trăiesc în Italia de 22 de ani şi, în plus, nu mai venisem în România de cinci ani. Mi-era teamă că mă voi simţi străină în ţara mea. Dar n-a fost aşa. M-am îndrăgostit imediat de Cluj, oraş splendid, civilizat, curat. Şi m-am îndrăgostit rapid şi în mod necondiţionat de festivalul lui Tudor Giurgiu. Comparîndu-l cu Festivalul de la Veneţia, pe care îl frecventez din anul 2000, pot să spun cu mîna pe inimă că la Cluj e mai bine. Filmele încep la ora 10 dimineaţa, în timp ce la Veneţia încep la 8, mult prea devreme, chiar şi pentru o cinefilă înrăită ca mine. La Cluj, ultima proiecţie începe la ora 22, ceea ce-ţi permite să te mai duci şi pe la petreceri, care anul acesta au fost multe, vesele, intense. Iar la Cluj există spaţiul „open air“, care anul acesta a fost o mare noutate şi un adevărat succes. N-am să uit uşor publicul care a rămas la filmul francez **Tais-toi**, sub umbrele sau sub pungi de plastic, pînă noaptea tîrziu, în ciuda unei ploi torenţiale. Şi n-am să uit competenţa cinematografică a tînărului public clujean. Fără a mai vorbi despre filmuleţul de prezentare a festivalului, cu acea încîntătoare Marilyn clujeancă, cu fusta în vînt. E savuros. Îl vezi de zeci de ori şi tot mai vrei să-l revezi...

Dar punctul de forţă al acestei ediţii a fost selecţia, mult mai tentantă decît la Cannes sau la Veneţia. Regret numai că a fost prezentat un singur film italian, **Io non ho paura**, de Gabriele Salvatores, după un roman al lui Niccolo Ammaniti, pe care îl recomand. În acest caz, mai bună cartea. Pentru filmele pe care le-am văzut îi mulţumesc lui Mihai „Kirix“ Chirilov, director artistic super-alternativ, un adorabil *workoholic* care cu o mînă ţinea telefonul la ureche, cu cealaltă fuma în timp ce scria şi cu a treia... îşi rodea unghiile.

Am văzut la Cluj 38 de filme în 10 zile. Dacă le pun la socoteală şi pe cele 25 (din program) pe care le văzusem deja la Roma sau la Veneţia, nu e rău deloc. Am reuşit însă anti-performanţa de a pierde **Zilele lui Santiago**, cîştigător al Trofeului Transilvania, şi norvegianul **Buddy**, premiul criticii.

Islanda, *mon amour*

Unul dintre motivele care m-au determinat să merg la **TIFF** a fost dorinţa de a vedea toate filmele islandeze, o cinematografie ignorată în Italia, despre care nu ştiam aproape nimic. Am văzut deci tot ce era islandez. Am apreciat mult **The Sea**, un **Festen** în familie disfuncţională, şi **Investigarea lumii invizibile**, despre lumea supranaturală a Islandei, care m-a fascinat (dacă nu mă înşel, Beowulf are origini islandeze, iar Tolkien s-a inspirat şi din legendele islandeze pentru **Stăpînul Inelelor**). Dar tot islandez a fost şi singurul film, **Salt**, la care am ieşit din sală, copleşită de dorinţa de a bea o bere şi complet indiferentă la suferinţele existenţiale ale celor trei personaje. Şi am descoperit grupul rock islandez Ham (**Living Dead Ham**), despre care nu auzisem şi care m-a încîntat, cu muzica lor oribilă, *heavy metal* catolic, insuportabil, dar cu o convingere şi o autenticitate de muzică sacră care m-a emoţionat. Din păcate, a trebuit să ies din sală înainte de final, pentru a alerga la un alt film. În concluzie, n-am să aflu probabil niciodată de ce au murit toţi în 1994.

Documentare

Pentru mine, evenimentele speciale au fost documentarele pe care le-am văzut. În primul rînd, **Touching the Void**, o *docu-drama* de Kevin Macdonald, despre doi alpinişti britanici care au escaladat în 1985 vîrful Siula Grande din Anzii peruvieni. Mi-a plăcut pentru că nu mai văzusem niciodată aşa ceva, pentru că te prinde ca un film de groază, iar peisajele sînt mirifice. La fel de mult am apreciat filmul lui Alexandru Solomon, **Marele jaf comunist**. Pentru că-ţi deschide mintea, pentru că povesteşte o Românie necunoscută, iar montajul este la superlativ.

Îl pierdusem la Veneţia, l-am recuperat la Cluj: **Persona non grata** al lui Oliver Stone, care însă m-a dezamăgit; redă bine complexitatea conflictului israelo-palestinian, dar sentimentul de aşteptare care se creează este umbrit de un anti-climax, acela al interviului ratat cu liderul palestinian Yasser Arafat.

The Trouble with Being Born (Again)

Filmul care m-a impresionat cel mai mult, care mă bîntuie ca o fantasmă, este **Cu capu-n zid** (**Gegen die Wand**) al lui Fatih Akin, Ursul de Aur de la Berlin 2004. Şi m-a uimit cu atît mai mult cu cît văzusem al doilea film al lui Akin, **Im Juli**, care nu-mi dezvăluise un regizor cu un talent deosebit. **Gegen die Wand** este un film despre renaşterea fizică şi spirituală a protagoniştilor, care se îndrăgostesc în ciuda eforturilor lor de a se autodistruge (vezi şi thailandezul **Last Life in the Universe**). O poveste de dragoste extremă, terminală chiar, care tînjeşte însă după normalitate şi izbăvire. Nu e nevoie să te sinucizi pentru a pune capăt unei existenţe care nu mai are nici o semnificaţie, spune psihologul la începutul filmului. E suficient să o iei de la capăt într-o altă parte a lumii. În acest caz, în Turcia. Şi tot în Turcia începe o nouă viaţă protagonista filmului elveţian **Cînd alesu-ţi iese în cale**. Iar **Koktebel**, oraş din îndepărtata şi misterioasa Crimee, e ţinta celor doi eroi ai filmului rusesc prezentat în competiţie, oraş-simbol al speranţei de a putea renaşte, de a o lua de la început. În surprinzătorul film maghiar **Kontroll**, tot dragostea este izvorul de energie care îi permite protagonistului să iasă la liman, să părăsească Infernul Underground în care forţe misterioase pun în pericol Lumea de la Suprafaţă. Dragostea, cuvînt banal, **Eternal Sunshine of the Spotless Mind**. Şi dacă prima tentativă eşuează, trebuie încercat a doua oară, ca protagoniştii filmului lui Michel Gondry. „Eterna strălucire a minţii neprihănite“ este un vers din poemul **Eloisa to Abelard** de Alexander Pope, adevărată obsesie a scenaristului Charlie Kaufman (era citat şi în **Being John Malkovich**).

Lost in Translation

Apreciez munca titanică a traducătorilor care au pregătit subtitrările în limba română. Dar m-am şi distrat la nebunie cu cîteva traduceri (greşeli?). Numai trei exemple, printre cele mai amuzante: „Give me your dough“ (Dă-mi banii) a devenit „Dă-mi gogoaşa ta“... „You always want to fuck“, în mod inexplicabil a fost tradus cu „Fir-ar al naibii să fie“ (!!), iar „Here's your buddy“ (Uite-l pe prietenul tău) a fost tradus cu „Uite floarea ta“...

The Sound of Music

De neuitat muzica din cîteva filme: corurile de muzică religioasă din **Jesus You Know**, episodul „Sunny“ din **Aaltra**, obsesia Boney M. (**On the Rivers of Babylon**) din **Touching the Void**, întreaga coloană sonoră a filmului maghiar **Kontroll** şi mix-ul fascinant de muzică turcească şi punk din **Cu capu-n zid** (**Punk is not dead!**). De asemenea, coloana sonoră *blues* a filmului german ignorat de juriu, **Schultze Gets the Blues**, care mie mi-a plăcut. N-am văzut de multă vreme o asemenea afecţiune a unui regizor pentru protagonistul filmului său, un grăsan fermecător, care-ţi topeşte sufletul.

The Hidden Camera

O temă recurentă în multe filme văzute la Cluj este aceea a aparatului ascuns de luat vederi, care proiectează cele mai tainice gînduri şi pulsiuni ale protagoniştilor. O deformare a personalităţii prin dublă lentilă: obiectivul aparatului de filmat sau de fotografiat şi ecranul sălii de proiecţie. În **Jesus You Know**, aparatul de filmat al genialului regizor austriac Ulrich Seidl îl înlocuieşte pe Iisus şi primeşte confesiunile celor şase extraordinari protagonişti (e epocală bătrînica geloasă). Inviolabilitatea credinţei... În finlandezul **Young Gods**, obiectivul pătrunde în intimitatea încăperilor, iar viaţa protagoniştilor devine o cursă dramatică pentru a realiza cel mai şocant scurtmetraj erotic. În norvegianul **Play**, cele mai tăinuite secrete pot fi povestite numai în faţa aparatului digital. În **Fear X**, cu un excepţional John Turturro, casetele video ale camerelor de supraveghere dintr-un *mall* devin obsesie şi unică mărturie a unei crime, ca în **Blow-up**-ul lui Antonioni. Iar în **Alexandra's Project**, film australian, caseta pe care scrie „Uită-te!“ devine singura posibilitate, extremă, de a comunica gîndurile cele mai intime ale unei soţii disperate. O temă interesantă, actuală, asupra căreia va trebui să meditām.

Love Makes the World Go Round

La Cluj m-am şi îndrăgostit, în repetate rînduri (bovarism cinefil: sîntem mereu în căutarea actorului şi a filmului perfect). De Gael Garcia Bernal (Padre Amaro), pentru ochii şi zîmbetul care „pătrund“ dincolo de marele ecran şi pentru talentul cu-ceva-în-plus care îl proiectează în lume ca star indubitabil al anilor viitori, de Julie Delpy, o blondă cu picioare lungi care are şi o minte ascuţită, de marele Victor Rebengiuc, inimitabil în **Niki Ardelean**, de Birol Unel, protagonistul filmului **Cu capu-n zid**, pentru suferinţa existenţială pe care o exprimă fără eforturi interpretative *à la Actor's Studio*, de Paul Giamatti din **American Splendor**, pentru că este un mare actor aproape necunoscut, de Jim Carrey, un geniu comic care ascunde un suflet dramatic, şi de Isolde Fischer, protagonista filmului **Cînd alesu-ţi iese în cale**, pentru că *ea* este tot filmul şi nu mai e loc pentru altcineva. Şi m-am îndrăgostit de un film: belgianul **Aaltra**, care a meritat premiul publicului, un original *road-movie* pe scaune cu rotile, cinic, *politically incorrect*. Cei doi regizori belgieni, hiper-alcoolici, au învăţat şi româneşte: umblau prin Cluj spunînd: „Votaţi **Aaltra**, votaţi Excelent!“.

Mulţumiri

Ştiu că nu e profesional, dar nu pot să mă abţin. Îi mulţumesc lui Cristian Mungiu pentru că m-a ajutat să aduc **Occident** în Italia şi pentru **Mîna lui Paulişta**, pe care l-am văzut la Roma şi care mi-a provocat o criză isterică de rîs şi veselie care a durat trei zile. Şi pe care nu am reuşit să-l traduc în italiană.

Lui Alex. Leo Şerban pentru că nu întotdeauna sînt de acord cu filmele care nu-i plac, dar sînt mereu de acord cu cele care-i plac, pentru modul în care scrie (*standing ovation* sau, pe româneşte, „jos pălăria!“) şi pentru prietenia care ne leagă de 25 de ani. Gazdei mele de la Cluj, profesorul Nicolae Mocanu, pentru generozitate şi pentru conversaţia agreabilă de la Casa Ardeleană.

Nu le mulţumesc în schimb taximetriştilor din Bucureşti, care vor să te ducă din Piaţa Romană în Piaţa Unirii trecînd pe la Aeroportul Otopeni pentru a-ţi lua mai mult. Şi nu-i mulţumesc nici studentului clujean care, la **Povestea celor două surori**, film coreean scorţos, mi-a mîncat alături (în cap) două pungi de *popcorn*, lucru care mi-a trezit gînduri de răzbunare care ar fi pus în umbră dulcea răzbunare violentă din excelentul **Sympathy for Mr. Vengeance** (Park Chan-wook).

Pe scurt, mă gîndesc deja la viitoarea ediţie! *In Italia TIFFiamo per voi!*

Roma, iunie 2004

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ

NOI APARIŢII ÎN COLECŢIA *FICŢIUNE FĂRĂ FRONTIERE*

Georges Perec
Un om care doarme

Raymond Queneau
Exerciţii de stil

Georges Perec
Un om care doarme
FICŢIUNE FĂRĂ FRONTIERE
PARALELA 45

Traducere de Nicolae Baltă

format 10.3 x 19, 126 p., 70.000 lei

Raymond Queneau
Exerciţii de stil
FICŢIUNE FĂRĂ FRONTIERE
PARALELA 45

Traducere de Romulus Bucur (coord.)

format 10.3 x 19, 164 p., 89.000 lei

PARALELA 45 EDITURA

COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
Pentru detalii vizitaţi:
www.edituraparalela45.ro

FESTIVALUL DE TEATRU DE LA SIBIU

3P: Piticii, peştii şi picioroangele

MIHAELA MICHAILOV

Prin ocheanul lui 66

66 e nu numai un joc de cărţi, ci şi numărul ţărilor participante la Festivalul Internaţional de Teatru de la Sibiu, repetat obsesiv în toate materialele publicitare, pînă cînd ni se lipeşte de creieri asemeni piticilor fotogenici din spectacolul lui Purcărete. De îndată ce această cifră se decantează în minţile noastre, o dată cu una şi mai rubicondă – 300 de spectacole –, nimc nu mai pare să ameninţe şirul aluvional de succesive reprezentări, anunţate sub pălăria diversităţii (greu de conceptualizat un asemenea metamorfic termen, în acelaşi timp salvator în orice situaţie): producţii teatrale internaţionale de amploare (sau, cel puţin, cotate ca atare), zeci de spectacole în aer liber, conferinţe, expoziţii, lansări de carte în prezenţa autorilor (Vişniec nu s-a dezminţit nici de data asta cu sfîrîitorul său titlu **Attention aux vieilles dammes rongées par la solitude**) şi multe alte evenimente. Şi dacă mai punem la socoteală şi Clubul Festivalului, unde toată lumea e contaminată de o bucurie peste poate, iar ochii iau înspre dimineaţă forma mijită a zorilor, atunci chiar că la capitolul proporţii stăm bine. Iar dacă uneori întîrzierile s-au ridicat la trei ore şi jumătate, cu o pauză între acte care, de la o jumătate de oră, a ajuns la o oră şi jumătate (cazul spectacolului lui Zholdak), dacă nu am putut vedea montări importante pentru că ubicuitatea rămîne încă o problemă abstractă şi dacă unele spectacole au fost amînate din considerente tehnice sau logistice, sîntem dispuşi să acordăm circumstanţe atenuante, pe motiv că decalaje şi amînări pot avea loc într-un festival de anvergură, desfăşurat în multiple locaţii, şi care concentrează un număr impresionant de creatori. Cert este că, în momentul în care vor mai exista cel puţin două festivaluri de calibrul celui de la Sibiu (provocare deloc uşor de asumat), vom putea studia comparatist lucrurile. Deocamdată, Festivalul de la Sibiu rămîne un spaţiu singular prin ceea ce propune, cu spectacole mai mult sau mai puţin reuşite. Pînă la urmă, ratări sau producţii care nu stîrnesc nici o reacţie se întîlnesc în orice festival. Ceea ce ar trebui să primeze este calitatea spectacolelor şi nu cantitatea, tot aşa cum diversitatea ar trebui să nu se oprească doar la cîteva nume care să gireze prin consacrare. Pe de altă parte, Festivalul de la Sibiu rămîne cel mai important centru de interes teatral internaţional de la noi şi pentru că este singurul de acest gen din România, ceea ce automat îi conferă un statut privilegiat şi îi asigură o reputaţie pe măsură. Iar faptul că, în 2007, Sibiul va fi capitală europeană, implică deja o cu totul altă perspectivă şi dimensiune acordată fiecărui detaliu, antrenînd o investiţie de imagine care trebuie onorată la un nivel cît mai profesionist cu putinţă, tocmai pentru că aşteptările vor fi mult mai mari şi pariul mult mai consistent. Pînă atunci e timp însă pentru funcţionale strategii coerente, estimări lucide şi producţii cu un real impact. Şi tot pînă atunci, o analiză pe cît posibil obiectivă a cîtorva dintre evenimentele şi spectacolele din această ediţie a festivalului.

It's show time

Cum se poate merge pe picioroange 30 de minute cu torţe în mînă, imaginînd imprevizibile ruperi de ritm, în aşa fel încît totul este calculat cu minuţie şi spontaneitate, pe o ploaie care ducea spre un anume *time out*, a fost proba de virtuozitate a trupei de la Antogon Theater Aktion. Probabil că nici tunetele cele mai

---

„A fi Capitală culturală europeană înseamnă un enorm cîştig de imagine“

Interviu cu **Constantin CHIRIAC**

Care au fost principalele realizări ale ediţiei din acest a Festivalului Internaţional de Teatru de la Sibiu?

Ceea ce m-a preocupat în mod deosebit anul acesta a fost o strategie managerială pe care am pus-o în practică. Am putut să fac testul unei Capitale europene comprimate, încercînd să mobilizez cît mai multe forţe. Am testat în special capacitatea logistică, cu care ne confruntăm în fiecare an şi pe care trebuie să o aducem la un nivel de performanţă maximă. Proba de foc pe care a trebuit să o trecem cînd Sibiul a cîştigat candidatura pentru Capitală europeană în 2007 a fost să demonstrăm că putem pune la dispoziţie cît mai multe spaţii funcţionale, în aşa fel încît să existe o diversitate a formulelor de joc, adecvate unor spaţii care să integreze noţiunea de neconvenţional. Sibiul are o reţea foarte puternic dezvoltată de locaţii de acest gen, care va fi personalizată cît mai bine prin marcarea specificităţii fiecărui loc, nu doar artistic, ci şi culinar, de exemplu. În acest sens, secţiunea *underground* de anul acesta a avut un succes deosebit. Spectacolele de la Green Hours au fost foarte bine primite şi au demonstrat că acest tip de provocări teatrale, deja bine implementate, este absolut necesar şi prin faptul că reuşeşte să-şi formeze un public fidel şi să cîştige teren. De asemenea, se va inaugura în mod oficial Sala Thalia, unde vor fi produse spectacole de operă, operetă, teatru-dans, iar Sala Mare de Sport va fi reutilată, în aşa fel încît să poată intra 4000 de spectatori. Cum spuneam şi înainte, a trebuit să demonstrăm Comisiei Europene că putem folosi cît mai multe locaţii care să acopere zone diferite de spectacol. Trebuie să fim foarte conştienţi că a fi Capitală europeană înseamnă un enorm cîştig de imagine şi, de-abia din 2010, ţările intrate în Uniune vor putea să aplice pentru acest statut. E deci un noroc uriaş care trebuie exploatat la maxim. O Capitală europeană trebuie să conceapă o politică managerială, culturală şi logistică care să funcţioneze perfect. Se vor construi încă trei săli care vor avea dimensiunea 16/16, exact ca sala principală, tocmai pentru a specializa teatrul de repertoriu şi a crea pe lîngă el o structură de *acqueil* şi una axată pe proiecte, unde şi vrem să angajăm un număr de colaboratori care să funcţioneze pe durata unui proiect. De asemenea, zona spectacolelor de stradă va lua o amploare mult mai mare, pentru că, peste tot în lume, festivalurile acordă un rol special acestei zone. Ceea ce ne dorim şi încercăm în fiecare an la Sibiu este o creştere a calităţii spectacolelor. În 2007 nu vom mai înghesui atît de multe evenimente şi vom angrena şi Mediaşul, Alba-Iulia, Făgăraşul, pentru a crea o veritabilă reţea locaţională, cu extensii şi dincolo de Sibiu. O altă reuşită ţine de faptul că am izbutit să păstrăm o anumită independenţă a festivalului, tocmai pentru a nu fi circumscris jocurilor sau implicaţiilor politice.

Ce aţi trece la capitolul nereuşite?

În primul rînd, zona logistică: partea de sunet şi lumină nu este încă profesionist acoperită în România. Pe de altă parte, nu e posibil ca într-un festival de o asemenea anvergură să existe întîrzieri mari de spectacol sau inexactităţi. Sînt conştient de toate lucrurile astea şi tocmai de aceea am spus că ediţia din acest an a reprezentat şi un test. M-am convins, de exemplu, că Sala Sindicatelor nu se poate folosi decît dacă e complet refăcută şi regîndită, pentru ca să poată fi un spaţiu propice. Important e să demonstrăm că putem face faţă la toate nivelurile, nu doar la cel creativ. În altă ordine de idei, anul acesta am avut mulţi oameni nou angajaţi, pe care trebuie să-i formăm şi să-i învăţăm ce înseamnă să fii responsabil în orice situaţie şi cît mai prompt cu putinţă. Încă mai sînt probleme aici şi, la un moment dat, lucrurile se cam încrucişau. Trebuie avută o viziune de ansamblu totalizantă şi funcţională în orice condiţii, pentru că orice decalaj poate afecta cursul festivalului. Îţi dau un exemplu care pentru mine a fost o lecţie. O trupă de japonezi venită în '99 mi-a accentuat convingerea că un festival e asemeni unui cronometru. Artiştii din trupă au intrat la mine în birou şi mi-au spus că vor să ştie programul pe zile, ore (şi, eventual, minute, dacă se putea). M-au uluit şi mi-am dat seama că doar aşa se poate ajunge la performanţă. E adevărat că mai avem pînă acolo şi asta ţine în primul rînd de o mentalitate care merge pe ideea lui „se poate şi aşa“. Ei bine, tocmai asta trebuie să înlăturăm noi şi, într-un astfel de festival, e necesar să ai soluţii optime pentru orice încurcătură şi o gîndire cît mai flexibilă. Detaliile devin importante şi lumea se leagă de ele, aşa că trebuie să fii pregătit. De asemenea, zona promovării trebuie să fie brici. Încă nu avem manageri de turneu, maeştri de lumini şi de sunet care să fie adevăraţi artişti, coordonatori de scenă care să ţină în mînă un spectacol. Asta se învaţă, şi e nevoie de o iniţiere care cere ani şi rigurozitate. E de asemenea nevoie de profesionişti care să facă proiecte teatrale vandabile. Secţiile de teatrologie ar trebui să fie concentrate pe această direcţie care aduce capitolul la care stăm cel mai prost, şi anume banii. Studenţii de la Sibiu fac practică la marile festivaluri din lume şi se duc acolo pe funcţii clar stabilite. Marea problemă rămîne la noi cea a administrării inteligente şi cît mai performante. Nu întîmplător există în toată lumea un master de management cultural, care oferă în primul rînd oportunitatea unor întîlniri cu oameni importanţi, aflaţi în mijlocul evenimentelor, capabili să ţină în mînă festivaluri cu sute de evenimente pe zi.

Pe ce s-a bazat selecţia festivalului?

Tot ce ţine de selecţie implică o reţea de relaţii pe care le-am format şi cultivat şi, bineînţeles, de ceea ce cred eu că poate surprinde şi interesa în mod deosebit. Mă preocupă să explorez zone teatrale cît mai diverse, să aduc artişti din Est, care au la ora actuală un potenţial creator de excepţie. Încerc ca în fiecare zonă a lumii să-mi creez legături care să se poată dezvolta şi să implice la rîndul lor un angrenaj de structuri cît mai diverse. Nu întîmplător, trupa din Abkhazia pe care am adus-o anul acesta a demonstrat – şi asta e şi ceea ce m-a motivat să o aduc – o forţă energetică şi o implicare pe care rar le întîlneşti. E o situaţie dramatică acolo – un spaţiu în plin război –, unde se pot face totuşi lucruri importante. Occidentul e deja o zonă obosită şi tehnicizată, în care implicaţia comercialului, fără nici o notă peiorativă, e ceea ce a ajuns să primeze. Cred că Estul, la ora actuală, poate fi perfect valorizat, iar zona de dialog trebuie lărgită.

Pentru că vorbeaţi de o lărgire, vă gîndiţi să extindeţi cercul regizorilor permanent invitaţi (Mihai Măniuţiu, Tompa Gábor, Silviu Purcărete etc.) şi prin susţinerea altor regizori?

În mod cert. Mă interesează tot ceea ce poate avea un impact puternic şi de durată, pentru că orice investiţie într-un spectacol aduce la rîndul ei investiţii culturale. Pe mine mă interesează felul în care un regizor lucrează cu actorii, funcţiile pe care le dă spaţiului, opţiunile muzicale şi culturale. Vreau să văd propuneri diferite şi incitante, care să mă surprindă prin îndrăzneală. În pofida faptului că sînt multe şcoli de teatru, există puţini regizori capabili să lucreze şi pe o scenă mare, dar şi într-o pivniţă. Vreau să văd regizori formatori care-şi creează propriile echipe cu care evoluează. De altfel, întotdeauna cînd am invitat regizori mai tineri m-am sfătuit cu oameni importanţi de teatru şi am ţinut cont de sugestiile lor. Vreau ca festivalul să fie şi o şcoală de teatru, o pistă pentru creatori tineri care se pot lansa aici şi pot deveni în cîţiva ani nume importante, aşa cum s-a întîmplat cu Zholdak. În orice condiţii, ştacheta trebuie ţinută sus, ca să ne putem impune.

Ce proiecte importante pregătiţi pentru 2007?

Silviu Purcărete va face un **Faust** integral – şapte spectacole în şapte cetăţi –, ceea ce va implica o strategie culturală extinsă. E un proiect pe care noi ni-l dorim foarte mult. Zholdak va face şi el **Maestrul şi Margareta**, **Fraţii Karamazov** şi un spectacol de operă. Sînt proiecte de anvergură, care vor necesita un efort logistic consistent. Toate proiectele şi spectacolele vor pregăti evenimentul major, şi anume Capitala europeană din 2007.

Interviu realizat de
Mihaela MICHAILOV

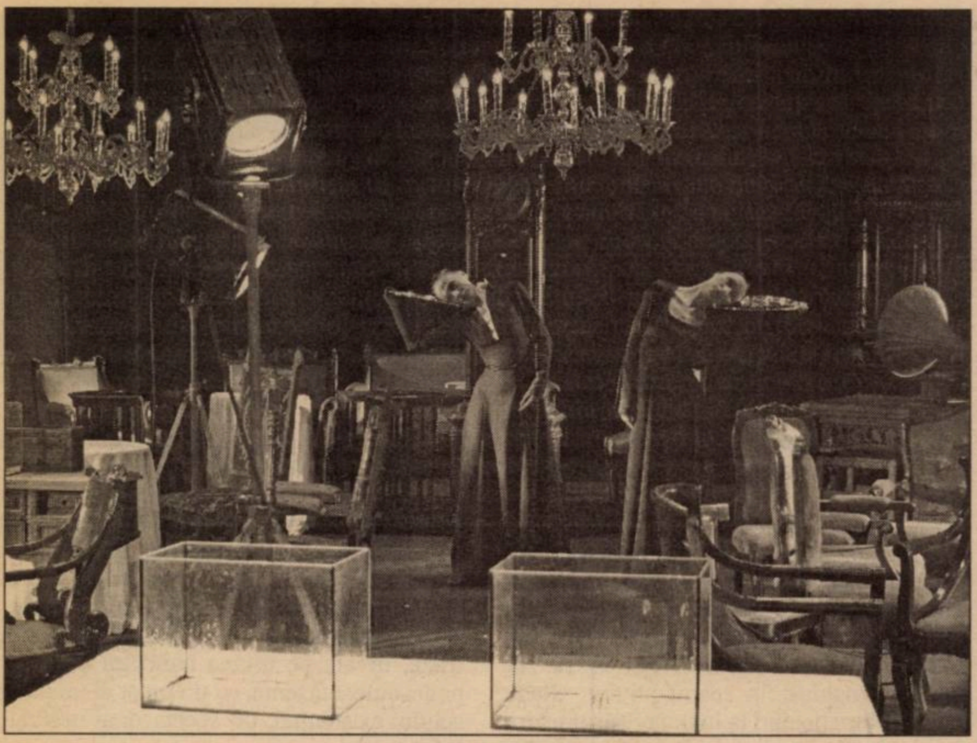

Venice. Goldoni

înverşunate nu i-ar fi oprit pe nemţi (deformare profesională), ba, dimpotrivă, s-ar fi integrat perfect mecanismului climaterico-temporal din spectacol. **Time out** este conceput ca o fluctuantă busolă cu un conţinut de imagini ce se pulverizează unele în altele ameţitor. E un antrenament al locuirii timpului, al alienării de/în timp şi în acelaşi timp al suspendării lui. Spectacolul de stradă, zonă atît de puţin explorată la noi, excelează în acrobaţia interpreţilor perfect sincronizaţi şi în mixajul rapid şi antrenant al planurilor temporale şi spaţiale. Limbile unui ceas care se învîrtesc mecanic (proiectat supradimensionat în fundal, astfel încît înghite tot spaţiul de joc), cronometrează scurgerea succesivă a unui timp în altul, ca şi cum totul s-ar juca în interiorul unui cadran imens, unde muzica electronică şi ritmurile de tobe pun în aceeaşi ecuaţie ritualul invocaţiei divine sau al alungării spiritelor, conversaţia la telefonul mobil şi proiecţia pe ecran a unui extraterestru. Sînt embleme ale unor capsule temporale cărora montarea le găseşte linatul şi unitatea.

Moi, Rodin – regia Mihai Măniuţiu este un bun spectacol de coregrafie, axat pe două tipuri de raportare la iubire şi la creaţie: unul egocentric şi distructiv – Rodin (Constantin Chiriac), celălalt dus pînă la sacrificiul de sine – Camille. Este o relaţie ilustrată textual (monologul creat de Patrick Roegiers are o încărcătură poetică voit elitistă şi mai puţin dramatică, cum ar fi fost poate mult mai potrivit) şi sintetizată coregrafic în cele mai fine detalii. Centrul de greutate al spectacolului stă în evoluţia personajului feminin (conceput din perspectiva de iubită şi aproape deloc de creatoare) şi în magnetismul dansatoarei Esther Cloet, o prezenţă de o forţă şi o energie care înseamnă în primul rînd asumare interiorizată a fiecărui gest şi un echilibru perfect între putere şi fragilitate.

Blasted, spectacol al companiei GAT 05, nu reuşeşte să transmită tensiunea şi violenţa textului lui Sarah Kane decît la un nivel de suprafaţă, plat, cu treceri forţate de la o stare la alta, punctînd o naturaleţe care supralicitată ajunge artificiu. Regizorului Christian Benedetti îi lipseşte tocmai viziunea asupra unui astfel de text, în care dominarea celuilalt pînă la anularea identităţii (erotică, socială etc.) atinge limitele insuportabilului.

Hîrtii care vorbesc şi pe deasupra mai şi joacă, s-ar putea numi spectacolul de o minuţie caligrafică, regizat şi interpretat de Alain Lequec, după textul lui Vişniec – **Teatru descompus**. Tehnica „théatre de papier“, folosită în secolul al XIX-lea ca un joc de societate ce le permitea spectatorilor să ia acasă, după fiecare reprezentaţie, personajele de hîrtie, imaginînd pentru un cerc restrîns de prieteni un spectacol, este revalorizată de Alain Lequec dintr-o perspectivă care mizează pe o simplitate uluitoare. Textul modular al lui Vişniec se integrează stratificărilor – timbrul vocii şi mişcările se schimbă o dată cu fiecare secvenţă – pe care regizorul le gîndeşte în funcţie de succesiunea acestor hîrtii mobile, mulaje ale unei lumi minuscule, identificate perfect cu absurdul situaţiilor limită.

Fotogramele lui Purcărete şi blitzul lui Zholdak

Stop cadru: Shakespeare (William) şi Goldoni (Carlo) sau frînturi casante în noaptea unei halucinante tristeţi (a douăsprezecea) şi clipuri freatice dintr-o gondolă – condensare a Veneţiei – în lentă scufundare.

Ceea ce apropie spectacolul **Cum doriţi sau Noaptea de la spartul tîrgului**, regia Silviu Purcărete, de **Venice. Goldoni** (din care am putut urmări doar primele două părţi, cea de-a treia fiind prezentată printr-o proiecţie de fotografii, deoarece ar fi fost necesară o sală cu loji, decupajul cinematic al lui Zholdak constînd de altfel într-o serialitate de instantanee) ţine de o vizualitate circulară. Fiecare scenă e sedimentată concentric în celelalte, în aşa fel încît nu se pot citi decît prin juxtapunere şi, în acelaşi timp, printr-o perspectivă integrantă. Şi dacă Purcărete alege încadramentul reflectant al vitrinelor unei foste biblioteci golite, un fel de carcasă geometrizantă a unei Ilirii suspendate într-un *fairy tale land*, cu pitici şi duci care mănîncă plîngînd din îngheţată, Zholdak optează pentru o Veneţie crepusculară, din care nu mai rămîne decît scheletul unei peşte şi locuitori care se mişcă amnezic, reduşi la cifre sau măşti. Şi Purcărete şi Zholdak surprind toposuri amorţite, în care confuzia şi tempo-ul sacadat rup brusc ritmul, cu mobile vechi, reminiscenţe ale unor obiecte-memorie a unui timp concentrat în rămăşiţe ale nobleţei şi rangului (fotolii tapiţate la Purcărte, dulapuri masive, canapea şi din nou fotolii la Zholdak).

Ambii folosesc un tip de spaţialitate care închide şi deschide mecanismul oglindirii. La Purcărete, dulapurile devin paralele cu spectatorii, în partea a doua, delimitînd printr-o aşezare în oglindă, care înseamnă de fapt conţinere a celor ce privesc, în timp ce la Zholdak, în Prolog, acvariile cu melci sînt imaginea unei Veneţii adîncite în ea însăşi. Ambii au apetenţă pentru un lacustru metamorfozant.

Ambii jonglează cu un clar-obscur (reflectoarele sînt centre de luminozitate difuză) nu doar de ambient, ci, mai ales, de stare. Teatralitatea este şi la unul, şi la celălalt, una a detaliilor infinitizimale. Ambii regizori induc o hipnoză puternică, sugerată printr-un imobilism de care chipurile personajelor e contaminat. În spatele vitrinelor, ducele de Orsino pare o figurină de ceară, un exponat fragil, înţepenit într-o copleşitoare melancolie, tot aşa cum ochii personajelor din laguna lui Zholdak sînt parcă înghiţiţi de apa din acvariu. Retorica chipurilor are, paradoxal, o forţă dinamică.

Am lăsat la sfîrşit conferinţa ţinută de George Banu, **Vîrstele actorului**, o superbă introspecţie a unei arte fundamentate pe paradox. Între vîrsta ipotetică (textuală) a personajului şi vîrsta biografică a actorului, liantul ţine de o virtuozitate care arde orice decalaj şi integrează cele mai nebănuite ipostaze. Actorul este poate cea mai puternică memorie fluidă a teatrului.

■

Noul locatar

Venice. Goldoni

...suită de vorbe şi imagini...

CRENGUȚA MANEA

La cea de-a unsprezecea ediţie, Festivalul Internaţional de Teatru de la Sibiu, produs de Fundaţia „Democraţie prin cultură“, este manifestarea teatrală cu cea mai pregnantă imagine din spaţiul românesc, aceasta graţie şi faptului că organizatorii au înţeles cît de importantă este mediatizarea unui asemenea eveniment. Interesant de aflat ar fi cît anume din seducătoarele suite de vorbe şi imagini corespund structurii de adîncime a festivalului.

Tema ediţiei 2004 a fost „Moşteniri“; cu mijloacele limbajului teatral, FITS activează importante linii de forţă din mediul cultural sibian – instituţii, fundaţii, reviste –, articulîndu-se coerent în viaţa comunităţii, dînd un plus de farmec oraşului care topeşte fragmente de burg medieval în tendinţele şi pretenţiile de contemporaneitate europeană. De aceea, instituţii europene, oameni politici şi funcţionari culturali au încurajat şi au promis sprijinul lor privind candidatura oraşului Sibiu la statutul de Capitală culturală europeană 2007.

Structura FITS cuprinde cîteva secţiuni importante: Spectacole; Evenimente – întîlnirea reţelei culturale EUNESTAR, întîlnirea ataşaţilor culturali din România, lansări de carte, conferinţe, spectacole-lectură; Underground – teatru în spaţii neconvenţionale; Concerte; Ateliere internaţionale.

Printre bucuriile teatrale pe care le-a oferit această ediţie a FITS se numără spectacole ca: **Noul locatar** de Eugen Ionescu, regia Tompa Gabor (Northern Stage Ensemble, Marea Britanie); **Goldoni. Veneţia**, spectacol de Andriy Zholdak (Charity Producer's Fund Harkov State Academic Drama Theatre BEREZILL, Ucraina); **Cum doriţi sau Noaptea de la spartului tîrgului**, după Shakespeare, spectacol de Silviu Purcărete (Teatrul Naţional Craiova); **Electra**, după Sofocle şi Euripide, spectacol de Mihai Măniuţiu (Teatrul de Stat Oradea, Compania „Iosif Vulcan“); **Requiem** de Honoch Levin în regia autorului (The Cameri Theatre of Tel-Aviv, Israel). Aceste montări s-au impus prin rigoarea construcţiei reunite cu graţia fulgurantă a clipelor de artă autentică, analiza lor din perspectiva spectacologică urmînd a fi făcută în alte spaţii; numai că acestor momente teatrale fericite li se adaugă frustrarea de a nu putea fi prezent la spectacole programate în acelaşi timp – recordul îl deţine seara de festival în care bietul cronicar s-a văzut nevoit să renunţe la **Omul cel bun din Seciuan**, un spectacol al lui Bocsardi László, la concertul Adei Milea şi la montarea lui Victor Ioan Frunză, **Mutter Courage**. Situaţiile de acest fel puteau fi evitate!

Revenind la corelaţia imagine/substanţă, e regretabil ca în programul unui festival de portanţa şi aspiraţiile celui de la Sibiu să apară desincronizări de proporţii – încurcături privind spaţiile de joc, absenţa unor spectacole anunţate, tipărituri în care informaţia teatrală este truncheată sau eronată, săli echipate tehnic sub solicitările transmise de trupe, bursa de spectacole care s-a remarcat prin aerul improvizat. După o experienţă de zece ani, astfel de gafe nu mai sînt scuzabile!

Pe culmile Sibiului

IULIA POPOVICI

Definiţie preliminară de circulaţie locală: Festivalul Internaţional de Teatru de la Sibiu (FITS) este un obiectiv de siguranţă naţională, care, prin forţe proprii, a adus oraşului un viitor de Capitală culturală europeană în 2007 şi, fiind singurul eveniment teatral internaţional românesc de amploare, „la soare te poţi uita, dar la dînsul ba“.

Definiţie extinsă, în atenţia vizitatorilor străini: Festivalul Internaţional de Teatru de la Sibiu (FITS) este o mega-întîlnire de spectacole, care creşte într-un an cît altele în şapte, invitaţii de onoare rămînînd aceiaşi, la care e recomandat să stai toată perioada, fiindcă, programul anunţîndu-se cu două zile înainte, s-ar putea să pierzi lucruri importante – şi pentru care sînt indispensabile încălţări cît mai comode, prielnice alergării între jumătăţi de spectacole care se suprapun.

Dar (revenind): Festivalul Internaţional de Teatru de la Sibiu (FITS) este unicul mare festival internaţional de teatru din România şi, ca oricărui prunc singur la părinţi şi răsfăţat peste poate (4 miliarde suplimentare din fondurile Guvernului pentru situaţii de calamitate), i se iartă toate, ajungînd astfel, între timp, pe culmi nebănuite.

Ca de pildă:

Culmea inovaţiei artistice: La secţiunea de spectacole-lectură, singurul text românesc a fost prezentat într-o versiune tradusă în româneşte după versiunea tradusă în engleză după originalul scris în româneşte (nuncercaţi să-nţelegeţi). Autorul a protestat (cam vehement) şi a fost urgent trimis în banca lui, pentru că e tînăr şi i s-a urcat succesul la cap.

Culmea rezistenţei teatrale: Cîteva zeci de oameni bine aleşi (la Prolog erau numai 52 de locuri) au aşteptat trei ore şi jumătate începerea spectacolului lui Andriy Zholdak **Venice. Goldoni** (legături vagi şi mai curînd retorice cu pomenitul Carlo), a cărui parte a doua s-a întins pînă la 4 dimineaţa (cu o mînă de supravieţuitori ieşind din sală pe trei cărări de oboseală) şi despre care nu pot spune nimic de vreme ce-i lipsea ultimul act.

Culmea afluenţei de public: La Clubul Veneţia, unde se jucau spectacolele de la Green Hours, se-nghesuia lumea ca la urs; voiau şi oamenii să vadă teatru şi numai acolo puteai să fii sibian civil şi să intri la festival (fără aşa-numitul *badge*). A fost singura oază de normalitate festivalieră: făcea şi patronul un ban (50.000 consumaţia), vedea şi spectatorul ceva frumos...

Culmile regretului: N-am văzut **Mutter Courage** al lui Frunză, **Mad Forrest** scris de Caryl Churchill, **Time Out** al nemţilor de la Antagon, **Ionesco, pot-pourri** etc., etc., etc...

Gluma-i glumă, hai să mai vorbim şi serios.

Realitatea este că Sibiului îi lipseşte infrastructura necesară amplitudinii pe care a căpătat-o, iar foarte multe dintre reprezentaţii sînt ţinute la limita lui „merge şi-aşa“. E adevărat că o dotare tehnică aşa cum trebuie ar însemna să investeşti în 10 zile dintr-o stagiune (în restul anului, „Radu Stanca“ funcţionînd la limita oricărui teatru românesc de provincie), dar altminteri trebuie să-ţi vezi măsura şi lungul scării (pe care deja FITS le-a atins). O altă realitate este că, în privinţa scenei autohtone, festivalul sibian nu este unul care să investigheze şi să promoveze noi estetici, dimpotrivă, a pornit prin a-şi construi reputaţia pe aportul unor regizori consacraţi, deveniţi mărci ale FITS. Şi strategia asta e însă pe cale să-şi epuizeze capitalul, dovadă că numai două dintre spectacolele invitaţilor permanenţi ai Sibiului au fost de indeniabilă calitate (din pricini de veşnice suprapuneri, am văzut numai un sfert de oră din **Omul cel bun din Seciuan** al lui Bocsárdi, deci nu mă pot pronunţa) – **Noul locatar** făcut de Tompa Gábor la Northernstage Ensemble şi **Cum doriţi sau Noaptea de la spartul tîrgului** (**A douăsprezecea noapte**) al lui Silviu Purcărete, amîndouă extrem de subtile explorări în esteticile personale ale creatorilor lor (ar mai fi de adăugat **Scaunele** lui Felix Alexa, pe care însă nu l-am revăzut la Sibiu).

Aşadar, *le début*: Ionesco al lui Tompa e un studiu de un estetism delicat asupra măsurii timpului într-un spaţiu geometrizant, devenit el însuşi o extensie a acestui timp, o cameră-cutie dintru început claustrofobică datorită plafonului, obloanelor unicei ferestre, uşilor care nu se deschid. Răbufnirea de energie şi vitalitate verbală a administratorei şi pica oţărît-mundană făcînd pereche cu înţelegerea fără reacţie a cuplului de hamali de mobilă din vechi comedii mute, se topesc în platitudinea gestică a noului locatar – apariţie coborîtă din **Omul fără chip** al lui Magritte, rezervor al memoriei orelor şi al resturilor vremii. Resturi care, acumulate precum tensiunea statică a primei părţi a spectacolului, se adună pentru a copleşi spaţiul scenei şi spaţiul interior al privitorului deopotrivă cu personajul, în agonia unui timp ce nu trăieşte, dar nu poate muri.

Scaunele

La fin: **Cum doriţi** e un spectacol de o tristeţe delirantă, o zburdare urbană a fanteziei într-un spaţiu vegheat de spiritele pădurii din **A douăsprezecea noapte**, piticii de grădină cocoţaţi improbabil pe vitrinele-geam ale unei foste biblioteci. Un spectacol bine jucat, în cheia aceasta a unui postdiluviu (deşi ploaia abia acum vine) al umanităţii triste, urcate pe ultima banchiză a imaginaţiei autosuficiente, cu un umor al umplerii golului existenţial, un spectacol al nesfîrşitului spleen.

Pe lîngă această tristă sărăcie a montărilor româneşti, o a treia chestiune extrem de serioasă în ce priveşte actuala ediţie a FITS e cea a spectacolelor străine invitate. Rolul festivalului, cel mai estic din Europa şi Asia Centrală în genul lui, ar fi cel de a media alchimic întîlnirea dintre culturile teatrale ale acestor zone puţin cunoscute şi mesagerii lumii occidentale a spectacolului (directori de festivaluri, regizori, manageri artistici prezenţi la Sibiu). Numai că marea majoritate a producţiilor venite în România din Est au fost, anul acesta cel puţin, foarte proaste şi fără a da impresia că sînt la FITS pentru un motiv clar. Altfel spus, pentru eterna întrebare *de ce sîntem noi aici?*, răspunsul e încă departe, dacă totuşi respectiva întrebare se va fi pus vreodată. Iar problemele rămase c-un picior în aer ar putea continua: ce schimbare de criterii în selecţia spectacolelor antrenează variaţia de la an la an a temelor (în 2004 a fost **Moşteniri**), de ce se fac spectacole-lectură (informarea nu e un scop în sine în dramaturgie, cîtă vreme textele nu ajung să se monteze, şi nici un text n-a fost montat după ce-a fost citit la Sibiu), creşte cu ceva (cum?) prezenţa la Sibiu cota producţiilor invitate etc., etc., etc.?

S-ar prea putea ca părerile mele să fie în contra curentului (ditirambic) de receptare a Festivalului Internaţional de la Sibiu, dar, la urma urmei, unanimitatea de opinie n-a făcut niciodată bine nimănui. Iar rolul criticului nu e de a aplauda sau de a da la cap, ci de a oferi o reflecţie, obiectivă în limitele subiectivităţii ei, asupra a ceea ce vede, chiar cînd i se pare că împăratul nu e aşa de bine îmbrăcat pe cît s-ar zice. Asta în speranţa că, urmare a criticii constructive, îşi va mai pune şi el o haină, să-i ţină de cald la anul. ▮

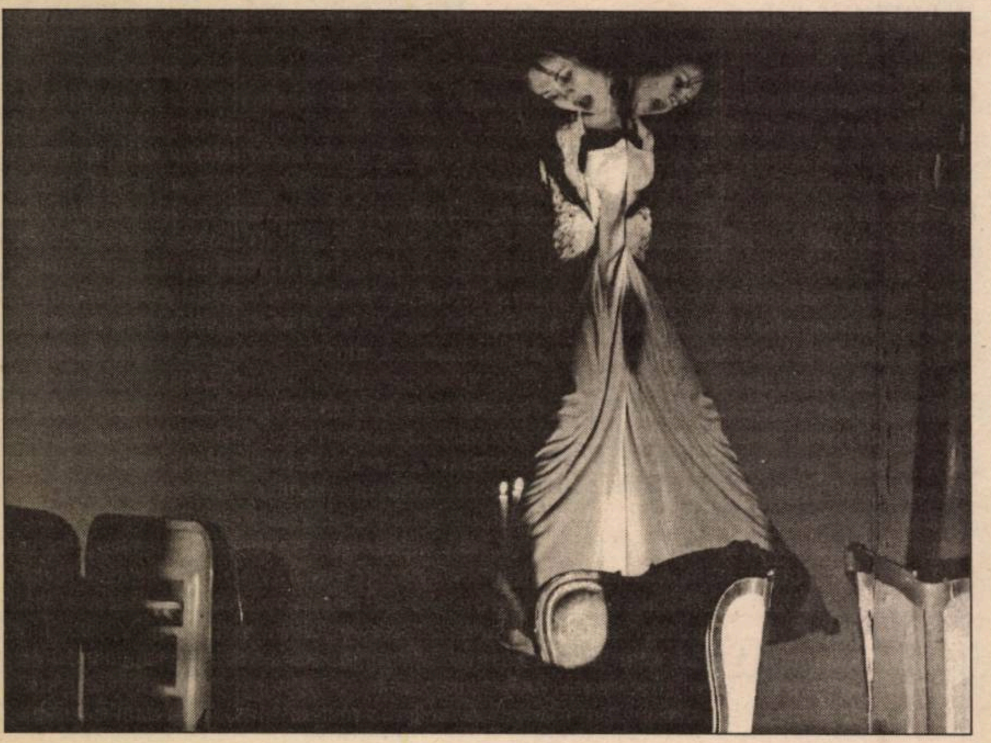

Cum doriţi sau Noaptea de la spartul tîrgului

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ
14-20 iunie 2004

Filme
▮ 16 iunie, ora 18.00, la sediul Institutului – din seria „Filmul de miercuri", va fi proiectat filmul **I cento passi/Cei o sută de paşi**, Italia, 2000. Regia: Marco Tullio Giordana. Cu: Luigi Lo Cascio, Luigi Maria Burruano, Lucia Sardo.

Concerte
▮ 18 iunie, ora 18.30, la sediul Institutului – cu ocazia Centenarului Luigi Dallapiccola (1904-1975), recital de pian susţinut de Roberto Melini.
În program:
J.S. Bach – **Klavierbuchlein für Anna Magdalena Bach**
L. Dallapiccola – **Quaderno musicale di Annalibera**
Tre episodi del balletto **Marsia**
Sonatina canonica su **Capricci** di Niccolò Paganini
J. Brahms – **Variationen uber ein Thema von Paganini**, op. 35.

Istituto Italiano di Cultura

Expoziţii
▮ pînă în 18 iunie, la sediul Institutului – este deschisă expoziţia de pictură şi grafică **Portretul renascentist** a artistei Floarea Ţuţuianu. Program de vizitare: de luni pînă vineri între orele 10.00 – 14.00 şi 16.00 – 20.00.

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

În Colecţia „Media/comunicare“ a Editurii Tritonic a apărut recent un masiv **Dicţionar explicativ de Jurnalism, relaţii publice şi publicitate** realizat de Cristian Florin Popescu. Dicţionarul (cca 400 de pagini cuprinzînd sute de „intrări“ cu explicaţii minuţioase) este urmat de o bogată anexă organizată pe trei secţiuni: **Principii fondatoare**, **Coduri deontologice ale jurnaliştilor români** şi **Legislaţie românească**. Alături de documente internaţionale (începînd cu Declaraţia engleză a Drepturilor Omului şi Cetăţeanului din 1689 pînă la actualele principii ale Curţii Europene a Drepturilor Omului referitoare la libertatea presei sînt reproduse coduri deontologice ale ziariştilor de radio şi presă scrisă precum şi numeroase texte de lege din România (ex.: Legea Audiovizualului, Legea privind Publicitatea şi cea privind Sponsorizarea, hotărîri şi decizii guvernamentale ş.a.m.d.) privitoare la domeniile examinate. Un instrument de lucru deosebit de util tuturor celor interesaţi.

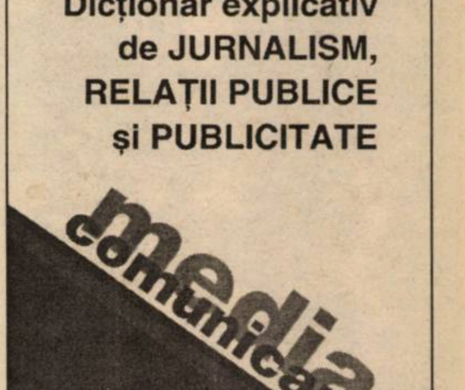

Cristian Florin Popescu

Dicţionar explicativ
de JURNALISM,
RELAŢII PUBLICE
şi PUBLICITATE

media
comunicare

t...
TRITONIC

Proza femeilor

FLORINA PÎRJOL

Cecilia ŞTEFĂNESCU

Legături bolnăvicioase

Editura Paralela 45,
Colecţia „Debut“, Seria „Proză“,
Piteşti-Bucureşti-Braşov-Cluj-Napoca,
2002, 126 p.

Prezentul postmodern speculează conflictul dintre fiinţa speciei şi fiinţa individuală a femeii şi-l transformă în suprema ei preocupare. Femeile încep să aibă dileme, să trăiască metafizic, de fapt, să recunoască public că o făceau şi înainte, subversiv, în catacombele budoarelor lor. Se spune că ficţiunea face posibilă, azi, decelarea unor „invariante“ feminine în scriitură, dar a face din vînarea opoziţiilor „masculin/feminin“ la nivelul scriiturii un scop în sine înseamnă a aluneca în mlăştinoase capcane feministe. „Problema limbii – scrie Irigaray – este strîns legată de sexualitatea feminină. Căci nu consider că limba este universală sau neutră cu privire la diferenţa dintre sexe. În faţa limbajului, interpretat şi susţinut doar de către bărbaţi, ridic problema specificităţii limbajului feminin: a unui limbaj potrivit corpului, sexului şi imaginarului femeii“. „Scriitura feminină“ (acea „écriture feminine“, feminină sau femeiască?) e un concept la modă astăzi. Ce înseamnă el nu e, însă, foarte clar. A scrie „feminin“ nu înseamnă, valoric, sub nivelul canonului „masculin“. Şi bărbaţii pot scrie feminin. Dar dacă bărbaţii se folosesc de travesti pentru a-şi efemina condeiul, femeile nu fac altceva decît să-şi exhibe natura, inclusiv (sau mai ales) pe cea sexuală. Să fie vorba de sentimentalisme, de poezie excesivă, de un (absurd!) set de cuvinte feminine cu care se scrie literatura femeilor? Este obligatoriu să te gîndeşti, ca scriitor, la propriul tău sex doar pentru că asumarea diferenţei a devenit ingredientul de bază într-o literatură „democratizată“ care promovează, cu ipocrită generozitate, orice formă de „minoritarism“?

Cu o minimă aderenţă la nisipurile mişcătoare ale teoriei anterioare, putem spune că romanul Ceciliei Ştefănescu ar putea reprezenta, la rigoare, o mostră de ceea ce se numeşte îndeobşte scriitură feminină. Tînăra prozatoare, care a debutat în antologia **Ferestre '98**, îşi afirmă individualitatea feminină, în descendenţa unei Simona Popescu, de pildă, scriind o carte care aluzionează încă din titlu la capodopera lui Laclos. **Legături bolnăvicioase** e un roman contradictoriu şi inegal, scris parcă la vîrste succesive de Cecilii aflate în diferite stadii de dezvoltare. Prea scurt pentru a face paradă de construcţii alambicate şi a creiona personaje memorabile, el stă în picioare prin scriitura în sine, relevînd astfel o prozatoare dotată mai degrabă pentru genul scurt decît pentru roman. Poate fi considerat o parodie de *Bildungsroman*, povestea e-feminării unei tinere fete, desprinderea din nebuloasă a naturii feminine şi coagularea ei. Unele pagini sînt năucitoare, altele naive, dar fără asumare ludic-postmodernă. Totuşi, Cecilia Ştefănescu nu e o ingenuă, stăpîneşte tehnici şi artificii, se strecoară cameleonic pe lîngă convenţii prăfuite, le fentează conştient, uneori poate excesiv. Cu o temă încă netratată la noi şi cu un arsenal de *back-up*-uri tehniciste (alternări de ventriloce voci narative, glisarea permanentă între poem şi proză, emfatica negare permanentă a cronologiei realiste etc.) care să o ferească de acuze de lipsă de profesionalism, romanul ei e receptat ca violent într-o cultură a pudorii cum este a noastră. Pentru un public obişnuit să citească „pe sub mînă“, avid de senzaţional, după ce zeci de ani a trăit cenuşiu şi anonim, povestea unei juvenile iubiri lesbiene e certă sămînţă de scandal. Dar, dacă depăşim prejudecata temei şi a construcţiei, despre care se poate spune maliţios că sînt făcute ca să ia ochii, descoperim pasaje excelent scrise şi, luat cu totul, un roman promiţător.

„Legăturile bolnăvicioase“ sînt cele dintre naratoare (boema studentă la Litere care, într-o autoficţiune ce respiră un ireal aer de artificialitate, îşi spune povestea) şi lumea pe care o cîntăreşte grav sau amar, ironic sau amuzat, cu ochi de femeie în devenire. Sînt, de asemenea, legăturile dintre ea şi Alex (iubita), dintre ea şi Renato, dintre ea şi lucruri. Textul e mozaicat, alambicat, ambiguu şi fără *story*, dar cu delicateţi lingvistice care-l fac destul de pasionant şi de viu. Visceralitatea notaţiei (feminină?), amestecul emoţionant de argotic şi poezie, lipsa pudorii încrîncenate se întîlnesc în acest roman despre „dragostea amestecată cu sex şi ruşine“. Identitatea sexuală (căutarea ei, mai bine spus) este tema-pretext care devoalează femeia din roman, în spatele multiplelor ecorşeuri: pubera Kiki (schizoidia, dublul etc.), tînăra „cecilie“ şi scriitoarea-cititoare din final. Chestionarea identităţii sexuale echivalează cu un soi de iniţiere, în trepte mărunte, cu convertirea fetei la femeie. „Cecilia“ o iubeşte pe Alex, o colegă de facultate, „cu disperarea unui cotoi flămînd şi jigărit“, îi iubeşte „parfumul greu de mosc“, „gustul înecăcios de gutuie seacă“. Relaţia lor se defineşte din micile detalii de intimitate cvasi-conjugală, din gesturi şi scenarii preţios croite pentru a alunga plictisul cotidian (îşi dau, de pildă, întîlniri în locuri neobişnuite, judecă teribilist lumea din baruri dubioase, bravează şi sînt ex-centrice). Trădările (cu bărbaţi) sînt derizorii, geloziile sînt patetice (asta e şi ideea, de fapt!), povestea în sine, judecată cu instrumente tradiţionale, e inconsistentă, dar poezia iubirii e voit spectaculoasă: „Nu, între noi nu erau sex sau fantezii terminate în masturbare sau orgasm, pentru că firele care ne legau nu duceau decît spre săruturile inocente şi spre spaima de trupuri răsfirate pe cearceaf şi spre oribila lumină a dimineţii. Dar erau mirosuri de vin fiert cu scorţişoară, ceai cu lămîie, parfum de mosc, bomboane cu nucă de cocos, prăjituri glazurate, zorzoane peste zorzoane, teancuri de cărţi, vorbe-n vînt, haine aruncate care-ncotro, nopţi albe, agitaţie, nelinişte, tăcere, somn, vis, uitare, acum, cînd Alex e departe de toate acestea, în micul ei orăşel, cu secretul fericirii pus bine, în şifonier, printre puloverele de mohair“ (p. 20).

Elanurile safice sînt la mare cinste, dar nu vor să pară simple explorări juvenile (personajele se iau în serios!), ci iubiri „nebune“, mărturisite cu patosul vîrstei de simpatice voci nabokoviene. Mîngîierile sînt regăsiri ale propriului trup pentru că – zice Simone de Beauvoir – „între femei, dragostea este contemplare; atingerile sînt destinate mai puţin să şi-o apropie pe cealaltă decît să se recreeze lent prin ea [...], fiecare este, în acelaşi timp, subiect şi obiect, suverană şi sclavă, dualitatea este complicitate“. Autoarea ştie ce scrie, marşează unde trebuie şi nu transformă povestea într-un inutil scenariu porno, ci într-o delicată interiorizare a unei atracţii ce e mai degrabă tentaţia fructului oprit. Iubirea e, aici, mai curînd narcisiacul „amour de soi“ decît altruista iubire de celălalt. O poveste de dragoste cu un singur personaj. Portretul naratoarei reflectă imaginea amantei, dar hedonismul nu sufocă notaţia aproape brutală, textul nu cade prea des în lirisme desuete, ci e relaxat şi are un oarecare umor: „Nu sînt o femeie frumoasă, dar ca în zilele acelea şi în cele care le-au urmat nu am fost şi nu voi mai fi niciodată: mai schimonosită, mai roasă de invidii şi îndoieli, mai colţuros decupată, cu nările arcuite în unghi ascuţit, cu ochii scobiţi şi lăcrimoşi, cu mîinile ca nişte scobitori, sprînceana dreaptă zvîcnind din vreme în vreme nervos, în fine, nu ştiu de ce mai înşir toate bazaconiile astea“ (p. 108).

Observaţia hiper-realistă a nouăzeciştilor, farmecul spectacolului cotidian, al banalului din proza şi poezia optzeciştilor, alintarea dimoviană a limbajului, joyce-ianismul acumulărilor nominale care fragmentează periodic textul, toate acestea se regăsesc în cartea şi în scriitura Ceciliei Ştefănescu. Viziunile care o au în centru pe Kiki, nimfeta copilăriei naratoarei, păpuşa „vie“ care o seduce în destrăbălate desfăşurări fanteziste, aduc foarte bine cu destule pasaje din **Exuviile** Simonei Popescu: „Te-am văzut pe tine, Kiki, venind în spatele fratelui tău, cu o cutie enormă pe care urma s-o deschidem împreună. Dar cînd am deschis-o, nu am găsit decît o grămadă de nasturi, i-am răsturnat pe covor şi ne-am jucat cu ei. A fost haios“ (p. 79). Copilăria şi adolescenţa se suprapun peste experienţele studenţiei, semn că naratoarea poartă în ea „cecilii“ mai mici, din alte epoci, încapsulate una în cealaltă ca păpuşile ruseşti. Ceea ce le uneşte, nelăsîndu-le să fie doar colaje întîmplătoare de imagini, sînt poveştile, nesfîrşitele pălăvrăgeli care clădesc şi surpă lumi: „La petrecerile noastre, cu care mă tot laud, nu eram decît noi şi poveştile. Povesteam de ni se făcea greaţă. Poate şi de-aia am ajuns să ne săturăm una de alta, pentru că poveştile începuseră să ia locul gesturilor, dorinţei de sex, curiozităţii de a vedea cum mai e“ (p. 104).

S-a spus că pornografia (alături de viol, prostituţie, munci domestice etc.) este o experienţă preponderent feminină. Cu toate acestea, autorii „canonici“ de texte pornografice sînt bărbaţi. Diferenţele de perspectivă vin din lentila diferită. Dar nu e, oare, o prejudecată cea care spune că bărbaţii sînt zgomotoşi, expliciţi, agresivi, iar femeile senzualiste, delicate, ambigue? Nu se poate şi invers? Cecilia Ştefănescu face risipă de imagini erotice aproape nabokoviene, fără îndrăzneli, notate cu o pudoare cumva neverosimilă: „ne-am îmbrăţişat, s-a aplecat peste mine, cu ochii puţin umeziţi (Cristoase, ce-o mai iubeam!), mi-a mîngîiat fruntea, pentru prima oară mi-era frică de sex (care-mi bătea ca o inimă între picioare), părul ei, în cădere, a făcut un zid opac în jur, puteam să cred că am adormit (însă ştiam perfect ce se întîmplă, eram jumătate din buricul pămîntului); i-am simţit mai întîi răsuflarea pe obraji; apoi buzele şi limba făcîndu-şi loc, saliva puţin sărată, pentru ca treptat să nu mai simt nimic...“ (p. 74). Excelenta verbalizare a emoţiilor într-o scriitură intenţionat disipată în registre eterogene, frumuseţile neliricoide (în orice caz, nu feminine în sens negativ), tonul dulce-amărui, împănat cu ne-inocente patetisme, toate acestea fac din **Legături bolnăvicioase** o promiţătoare dovadă a talentului Ceciliei Ştefănescu. ▌

Transdisciplinaritatea în dialog

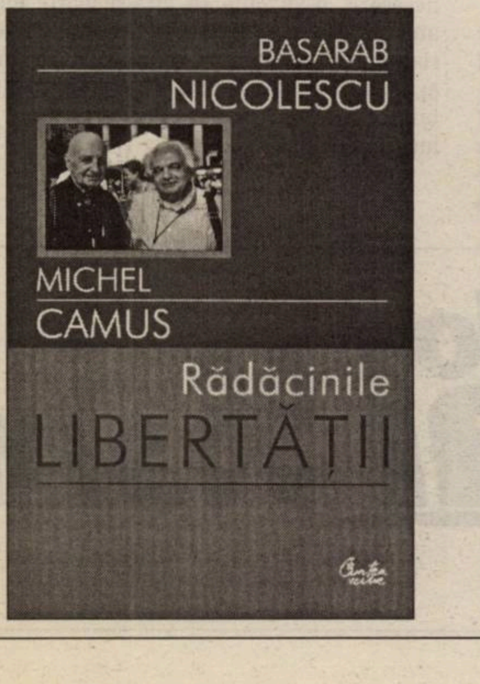

La Editura Curtea veche a apărut recent un incitant volum-dialog: **Rădăcinile libertăţii**, ai cărui protagonişti sînt Basarab Nicolescu şi Michel Camus. Primul – fizician, eseist şi filozof de origine română, preocupat de relaţia dintre artă, ştiinţă şi tradiţiile spirituale, teoretician al transdisciplinarităţii şi specializat în teoria particulelor elementare. Al doilea – cunoscut poet şi eseist francez contemporan. Convorbirea dintre cei doi – liberă, plină de asociaţii spectaculoase, presărată cu numeroase referinţe la cultura română – abordează diverse teme privind relaţia dintre diversele discipline ale spiritului în lumea actuală pornind de la ideea că „transdisciplinaritatea tinde către unitatea cunoaşterii, trecînd prin etapa obligatorie a autocunoaşterii“. Traducerea din limba franceză este semnată de Carmen Lucaci.

EDITURILE ALL vă recomandă

Jurnal infidel. Calea şi semnul 1997 – 2001
Bujor Nedelcovici

17 iulie 1998

Protestatar! Nonconformist! Rebel! Tentat mereu să spună **Nu**, decât **Da**! Permanent în revoltă cu mine şi cu ceilalţi.

La capătul opus se află „fiinţa-sinteză”, mai sensibilă la asemănările fundamentale decât la diferende şi conflicte; deschis către „coincidenţa contrariilor” … **UNUL** fondator şi nu **MULTIPLU** dizolvant şi destructor. Armonia dintre sinele interior şi cel exterior …

Cum să conciliez aceste două direcţii opuse când tentaţia mea se îndreaptă mai mult către indignare şi strigăt?

Caut înţelepciunea şi seninătatea şi găsesc doar tragicul şi grotescul! Când priveşti „cu capul”, totul ţi se pare o comedie umană. Când analizezi „cu sentimentele”, nu depăşeşti pesimismul şi nihilismul. Perfecta ilustrare pascaliană: „acolo unde păcatul abundă, graţia este superioară”.

Aceeaşi concluzie: **calea, iniţierea, drumul spre …**

Preţ: 229 000 lei

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

Români în „Republica literelor“

ADRIAN MARINO

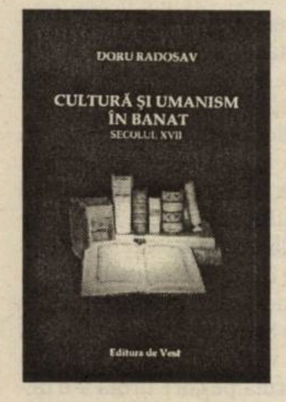

Doru RADOSAV
Cultură şi umanism în Banat. Secolul XVII
Editura de Vest, Timişoara,
2003

Influenţe occidentale

Problema integrării europene – de mare actualitate politică – ridică serioase semne de întrebare, inclusiv în domeniul istoriei culturale, atît continentale, cît şi româneşti. În ce măsură şi mai ales unde şi cum poate fi localizată, definită şi evaluată cu obiectivitate contribuţia noastră culturală? O formulă – în fond, profund dispreţuitoare – gen „la porţile Orientului“ este acceptabilă? Poate fi integrată cultura românească în întregime unei astfel de definiţii? O recentă sinteză istorică, realizată cu competenţă şi acribie, **Cultură şi umanism în Banat. Secolul XVII** de Doru Radosav, readuce indirect şi oportun în discuţie întreaga problemă a începuturilor „europenizării“ culturii noastre.

„Lumina vine de la Răsărit“ sau de la „Apus“? De la Apus, bineînţeles, cum credem cu toată convingerea. Investigaţiile lui Doru Radosav nu-şi propun însă rezolvarea în totalitate a acestei probleme. Studiile sale se referă doar la o singură regiune românească şi la o perioadă de timp bine delimitată. Dar rezultatele sînt concludente şi semnificative pentru cultura română în ansamblul său. Mai mult decît atît: avem în faţă o imagine clară şi sistematică despre începuturile occidentalizării culturii noastre. Imaginea este într-adevăr simbolică. A o privi mai îndeaproape devine o obligaţie intelectuală.

Ieşirea în spaţiul apusean a culturii române este semnificativă începînd din secolul al XVII-lea. Abia atunci, influenţa occidentală devine cu adevărat fecundă, efect al Reformei, Contrareformei şi Umanismului dominant. Reflexe umaniste au existat, în epocă, foarte sporadic şi în Moldova (Miron Costin, care a studiat în Polonia) şi Ţara Românească (stolnicul Constantin Cantacuzino a fost „student“ al Universităţii din Padova). Dar numai în Banat, îndeosebi în două centre: Caransebeş şi Lugoj, se poate vorbi de un climat cultural organizat, cu exponenţi notabili, pe care istoria culturală îi reţine. La drept vorbind, nu sînt nume total necunoscute specialiştilor. Ele au rămas însă îngropate în texte de mult uitate, în reviste vechi, în publicaţii rare, greu accesibile.

Doar evocarea şi reconstituirea climatului şi contextului cultural general pot să precizeze noua stare de spirit. Ea este produsul prozelitismului religios, catolic şi reformat, al intensificării traducerilor în limbile naţionale, „vernaculare“, al masivului import de cărţi străine, al extinderii lecturilor şi constituirii primelor biblioteci particulare româneşti. De mari urmări este, mai ales, îndemnul plecării la studii la colegiile şi universităţile europene al principilor reformei din Ardeal, integrare în ceea ce epoca defineşte prin *Republica literară*, comunitatea intelectuală a tuturor „oamenilor de litere“. Conceptul, care va ajunge la o extensiune maximă în secolul următor, include participanţi dincolo de frontiere, bariere naţionale şi lingvistice. De unde solidaritatea morală, intelectuală şi afectivă a membrilor săi, *solidalitas litteraria*, confraternitatea şi camaraderia, comunitatea de interese, a idealurilor spirituale şi morale specifice acestui mediu cultural.

Este o experienţă nouă, profundă şi fertilă a conştiinţelor româneşti, a căror „europenizare“ progresivă cunoaşte – în esenţă – două aspecte. Lărgirea orizontului geografic, cu toate implicaţiile sale, este de semnalat în primul rînd. Prozelitismul epocii stimula studiile la tot mai multe colegii şi universităţi apusene. Misionarii catolici se orientau spre Roma, unde îi întîlnim pe G. Buitul din Caransebeş, între 1619-1633. (Prima predică în limba română s-a ţinut tot la Roma, în 1608.) În 1623, tînărul preot G. Buitul este admis în ordinul iezuiţilor, fiind primul român care devine membru al S.J. Reformaţii luterani şi calvini aveau alte centre universitare de atracţie: Belgia, Olanda (Leyden), Elveţia (Geneva), Austria (Graz şi Viena). Numărul de studenţi transilvani sporeşte din an în an, înscrişi la facultăţile de teologie, dar şi de drept, filozofie sau medicină. *Republica litteraria* este, în primul rînd, o realitate universitară, cu extindere continuă a orizontului intelectual în zone pînă atunci nefrecventate de români. Astfel, Mihail Halici-fiul – un nume de reţinut – este semnalat la Londra, în 1694, dar şi ulterior, în 1712. Trebuie să ne transpunem în noua stare de spirit a acestor pionieri, pentru care plecarea la studii reprezenta un moment solemn, grav şi decisiv al existenţei lor. Au conştiinţa unor mari satisfacţii, dar şi riscuri şi primejdii, „dacă mi s-ar întîmpla cumva şi mi s-ar adeveri moartea umblînd prin ţări străine“. Drept urmare, acelaşi Mihail Halici-fiul (despre care va mai veni vorba) îşi face un foarte solemn şi minuţios testament, acum, că „mă pregătesc să merg în Ţările-de-sus, vrînd să-mi las lucrurile de acasă în bună rînduială“ (31 octombrie 1674).

Plecarea la studii – care se intensifică – deschide o nouă epocă în istoria culturii transilvane şi implicit române, în ansamblul său. Ea se integrează în cultura Europei Centrale prin contacte tot mai evidente în domeniul didactic, academic, al studiilor filozofice, teologice, filologice. Exemplul cel mai concludent este oferit de Gabriel Ivu (1619-1678), care atinge „nivelul celei mai înalte cariere academice la care a ajuns un român în secolul al XVII-lea“ (p. 164): doctor în filozofie al Universităţii din Tîrnova, doctor în teologie al Universităţii din Viena. Predă filozofia la Universitatea din Cracovia timp de 6 ani, apoi teologia 20 de ani la Viena, unde devine şi cancelar al Universităţii timp de 12 ani. Între 1669-1672, Gabriel Ivu este decan al Facultăţii de teologie din Tîrnova, în care conduce teze de doctorat, de unde deducem şi orientările sale filozofice. Motiv pentru care este socotit, în istoria filozofiei româneşti, „cel dintîi român autor de lucrări de filozofie“ (p. 165). Orientarea sa fundamentală este neoaristotelică, încadrabilă în „a doua scolastică“, lansată de Contrareforma secolelor XVI-XVII. O sistematizare elocventă poate fi întîlnită într-o teză a unui student al său, **Filosofia novella** (1661), dar şi în lucrări polemice şi mai ales într-un curs de teologie scris în colaborare şi rămas în manuscris (1663). O contribuţie românească la biblioteca teologică iezuită din secolul al XVII-lea.

Intensificarea traducerilor de catehisme catolice şi calvine în limba română reprezintă încă o formă de participare la *Republica literară*. Traducerile neagă monopolul unei singure limbi, un obiectiv central al Reformei. Seria este deschisă de cunoscuta versiune română a **Paliei de la Orăştie** (1582), continuată de traduceri „misionare“, începînd cu **Catehismul catolic** al lui P. Canisius, traducere realizată de G. Buitul (1636). Acţiunea consacră definitiv folosirea limbii române scrise cu caractere latine. Catehismul lui Ştefan Fogaraşi (1648) urmează aceeaşi tendinţă. În acelaşi climat cultural şi confesional apare (ca o curiozitate) şi o traducere din limba engleză în maghiară (de Francisc Fogaraşi, 1648, cu studii la Leyden) a unui mic catehism (1654). Traducerea **Psalmilor** de Mihai Halici-tatăl lărgeşte şi mai mult orizontul. Este pusă la contribuţii şi parafraza latină a **Psalmilor**, operă a genevezului Th. de Bèze. În *Republica literelor*, limba română începe să fie recunoscută ca partener tot mai legitim de dialog. Cu drepturi fireşti de comunicare şi cu tot mai puţine complexe.

Începutul barocului

Istoria literară, fie şi de tip „vechi“, documentar, pozitivist, n-a acordat atenţie nici altor fenomene care aparţin aceleiaşi „republici“ spirituale. Conştiinţa literară devine mai variată, mai amplă, mai deschisă unor experienţe inedite în spaţiul cultural românesc. Dacă poeziilor religioase ale lui Mihail Halici-tatăl li se pot găsi (cu o oarecare bunăvoinţă) corespondenţe moldoveneşti (Dosoftei), retorica religiilor şi emblemelor trădează, precum la Gabriel Ivu (**Poesis lyrica**, 1655), o evidentă influenţă barocă. Dacă se poate vorbi de începuturile unui „baroc românesc“, abia acum şi la acest nivel este posibil. Este vorba de o antologie de poezii omagiale inspirate de distincţiile pe care autorul le acordă unor 50 de nobili „bacalaureaţi în arte şi licenţiaţi în filozofie“.

Exemplul cel mai tipic al noii mentalităţi este participarea lui Mihail Halici-fiul la culegerea care include **Oda către Páriz Pápai**, 1674, scrisă în „Lingua Romano-Rumanae“, în alfabet latin, după unii doar o simplă „curiozitate“ (G. Călinescu). Este prima colaborare românească la o culegere străină, la o antologie. În manuscrisele sale se mai păstrează o **Invocaţie poetică**, în ton confesional-liric, încă o odă în latineşte închinată lui Frank v. Frankenstein şi un joc poetic, tipic baroc, un acrostih – la fel, în latineşte. Nimic echivalent nu întîlnim în epocă, în cele două Ţări Româneşti. Iar istoria literară tradiţională nu adoptase încă, în perioada descoperirii documentare a lui Mihail Halici-fiul, cea mai reprezentativă personalitate românească a noilor tendinţe, categoria cultural-estetică a „barocului“.

Extinderea orizontului intelectual nu este posibilă fără o experienţă poliglotă tot mai bogată. Lecturile, în mai multe limbi, încep să devină şi la învăţaţii români o practică a *Republicii literelor*. Un document concludent este oferit de catalogul bibliotecii aceluiaşi Mihail Halici-fiul (1674), una dintre cele mai bogate în epocă: 413 titluri, clasificate pe genuri (de la ştiinţă la teologie, trecînd prin literatură şi filozofie). Toate titlurile sînt traduse în limba latină, dar este evident că unele texte originale erau în franceză, engleză sau germană. Egalitatea lingvistică este exemplară, cel mai bine documentată la un învăţat român din secolul al XVII-lea.

În acelaşi mod sînt concepute şi primele dicţionare poliglote, în spiritul concepţiei **Janus linguarum** (lucrare maghiară), apărută în 1664 la Oradea. Toate limbile se pot raporta la limba latină. În felul acesta „se deschide poarta“ spre studierea celorlalte limbi. Primul dicţionar poliglot realizat în Banat, în secolul al XVII-lea, este **Dictionarium Valachio-Latinum**, operă care se presupune a-i fi aparţinut lui Mihail Halici-tatăl. I se alătură aşa-numitul **Lexicon Marsilianum**, un dicţionar latin-român-maghiar cu 2394 de cuvinte; la sfîrşit, numeralele de la 1 la 100. Partea românească a dicţionarului este redactată cu litere latine şi ortografie maghiară. Indiferent care a fost „inspiraţia“ acestui dicţionar (oficial-politic sau misionar), progresul este considerabil. I se recunosc limbii române, în mod implicit, drepturi egale cu celelalte limbi de cultură ale *Republicii literelor*.

Aceasta ar fi substanţa strict documentară a cărţii. Dar ea oferă – parţial şi imperceptibil, este adevărat – ceva mai mult. Se sugerează, şi pe alocuri chiar se reuşeşte, trecerea de la istoria literară documentară la istoria culturală. A demonstra pas cu pas evoluţia spre *Republica literelor* echivalează cu descoperirea, în spaţiul românesc, a unui nou teritoriu cultural. Este pentru prima dată cînd începe să se demonstreze integrarea şi alinierea unor învăţaţi români la o zonă culturală europeană şi, deci, la o epocă distinctă a istoriei culturale europene. „Europenizarea“ culturii noastre (care nu trebuie supralicitată) acum începe. O etapă net superioară etnicismului, balcanismului, panslavismului şi celorlalte influenţe străine ale epocii.

Tendinţe după 1989

O pistă nouă de cercetare este deschisă, cu jaloane bine înfipte. De unde o a doua concluzie, ideologică, şi de o mare actualitate: cultura română după 1989, evident polarizată, intră într-o fază de clarificare. Ea va trebui să aleagă între orientarea spiritualistă, metafizică, etnicistă, grefată pe „fiinţa românească“, avînd ca vîrf de lance „şcoala Noica“ (generic vorbind, „de dreapta“) şi o alta, care abia acum se regrupează şi se reafirmă, de tip „liberal“, democratic, partizană deschisă a drepturilor omului: raţionalistă şi criticistă. Deşi procesul este abia la început, este evident că punerea în valoare a tradiţiei unei culturi de tip liberal, precum cea trecută în revistă, nu face decît să stimuleze şi să consolideze o astfel de direcţie.

De unde – repetăm – şi actualitatea cărţii, în aparenţă doar erudită, a lui Doru Radosav. El însuşi este – schimbînd ce este de schimbat – un discipol modern al *Republicii literelor*, în versiune actuală. Istoric bine documentat în zona sa de studii, inclusiv în curentele de idei ale epocii. El este, în acelaşi timp, şi un bun organizator şi administrator. Ca director al BCU Cluj, a făcut din această instituţie cea mai funcţională bibliotecă universitară din ţară şi una din bunele biblioteci ale Europei Centrale. A stimulat donaţii, unele importante, a sporit numărul colecţiilor speciale, a invitat în acest scop personalităţi ale exilului şi din ţară, a regenerat personalul bibliotecii, introducînd un suflu nou, modern.

În această ambianţă de real progres se înscrie şi **Cultură şi umanism în Banat**. Într-o cultură „liliputană“ (Ion Vartic avea dreptate), publicistică şi mediatică, precum este, din nefericire, cea actuală, astfel de cărţi sobre, pe alocuri chiar aride, dar strict necesare, n-au cum să atragă foarte mult atenţia. Din care cauză am socotit de datoria noastră să-i semnalăm şi să-i discutăm apariţia. Cultura română, încă serios deficitară la acest capitol, nu poate renunţa la lucrările de referinţă.

Radio Total 96.9 FM

Monumentele de la Arad

ADRIAN NICULESCU

Recenta hotărîre de a se păstra în întregime şi a se reaşeza pe acelaşi amplasament pentru care a fost conceput monumentul celor 13 generali de la Arad este o măsură înţeleaptă, benefică şi justă, ce vine în directă continuitate cu eforturile constante din ultimii ani făcuţi atît de către statul român, cît şi de către societatea civilă românească, de depăşire a divergenţelor şi de înaintare hotărîtă pe linia reconcilierii istorice româno-maghiare, chezăşie, în ultimă instanţă, a racordării ambelor părţi la standardele Uniunii Europene, inclusiv a integrării noastre corecte, a Ungariei şi a României, în Europa, garanţia cea mai sigură şi mai stabilă a viitorului nostru comun în prosperitate, civilizaţie, democraţie şi libertate.

Personal, păstrarea, restaurarea şi reamplasarea pe locul original, în integralitatea sa, a monumentului de la Arad ne-a apărut drept singura opţiune posibilă încă de la începutul redeschiderii problemei, în anii 1998-1999, cu ocazia aniversării celor 150 de ani de la comuna Revoluţie paşoptistă (bază, pînă astăzi, a statelor noastre şi rădăcina din care îşi trag direct seva democraţia şi libertatea noastră de acum, regăsite, tot împreună, în acel *annus mirabilis* 1989, noul 1848). În repetate rînduri, ne-am exprimat şi public în acest sens. Este o chestiune de bun-simţ, ce vine doar să repare, tardiv, o regretabilă greşeală, comisă în 1925 de către guvernul Ionel Brătianu şi care – chiar dacă mai de înţeles, ţinînd cont de climatul vetero-naţionalist al epocii – ar fi fost, şi pe atunci, de evitat (statuia a fost scoasă şi dusă într-o cazarmă în care a rămas „arestată" pînă de curînd, deşi, în anii comunişti, se pare că erau tolerate, chiar acolo, în cazarmă, ceremonii discrete de 6 octombrie, comemorarea execuţiei generalilor, la care participau „tovarăşi buni", aleşi „pe sprînceană", din RPR/RSR şi RPU...). Preconizata reparaţie n-ar fi trebuit să incendieze în aşa măsură spiritele şi nici să dea naştere la atîtea polemici. Dimpotrivă, ideea reamplasării integrale ni s-a părut o firească revenire la mult dorita şi mult căutata, după Revoluţia din decembrie, normalitate.

Dincolo de toate considerentele de natură estetico-artistică, de altfel, perfect valabile (unicitatea şi respectul datorat unui monument – nu e corect să scindezi sau să amputezi un monument, nu e normal să-l scoţi de pe locul – *situl* – pentru care a fost gîndit etc.), dincolo de toate interpretările conjuncturale ce se pot da reamplasării, temeiul pe care facem noi această afirmaţie este *exclusiv de ordin istoric*. La 1848, poziţia lui Avram Iancu, maximalistă, dar, în mod cert, şi cea mai avansată, prevedea soluţia însăşi a chestiunilor naţionale, adică *drepturile colective*. Este o revendicare ce depăşea net teoria liberală clasică a drepturilor individuale sau, cu vorbele lui Bălcescu: „Libertatea individuală nu e destul, naţiunile vor libertate naţională"[1]. În fapt, Avram Iancu cerea, atunci, exact ceea ce, astăzi, cer maghiarii din România şi, în general, oriunde, orice minoritate – v. cazurile nemţilor din Tirolul de Sud italian, al kurzilor din Turcia, al germanilor din Belgia, al bascilor din Spania etc. Totuşi, ideile lui Avram Iancu, oricît de straniu ne-ar putea părea aceasta nouă, astăzi, nu făceau unanimitate printre români. Existau şi români – să le spunem *minimalişti* – care se mulţumeau cu drepturile şi garanţiile individuale pe care le asigura statul maghiar revoluţionar democratic, dar miop în chestiunea minorităţilor, al lui Kossuth. Numai aşa a putut exista, în Parlamentul liber ales al Ungariei de la 1848, un număr apreciabil (probabil între 20 şi 30) de deputaţi români, ce reprezentau tocmai o astfel de populaţie.[2] E posibil ca, în sînul comunităţii româneşti din Transilvania, cei situaţi pe linia Avram Iancu să fi fost majoritari, iar cei ce se lăsaseră convinşi (sau seduşi!) doar de drepturile şi de libertăţile *individuale* oferite de către statul democratic maghiar să fi fost minoritari. Totuşi, şi aceştia erau români, *nu mai puţin români* decît ceilalţi, *chiar dacă gîndeau altfel*, sau putem considera că aveau doar un grad de conştiinţă – ori de autoconştiinţă, în mod obiectiv, sau doar în ochii unora – mai scăzut, ori chiar şi dacă socotim că aveau un nivel de cunoştinţe social-politice mai limitat. Fapt este că aceşti oameni credeau în statul democratic maghiar revoluţionar, că participau la viaţa publică a acestuia. De aceea, de altfel, şi votau şi au trimis în acel dramatic Parlament revoluţionar maghiar (care se retrăgea tot mai mult către interior, atacat de la vest de austrieci şi de la est de ruşi: aşa a ajuns în zona Szeged-Arad, ultima „redută") atîţia deputaţi... Cel mai trist şi celebru caz este acela al deputatului Ioan Dragoş, ales al poporului din circumscripţia Beiuş. Încercînd, în mai 1849, să medieze între Avram Iancu şi guvernul Kossuth (adică exact ceea ce aveau să facă, în iulie, cu mai mult succes, Nicolae Bălcescu şi Cezar Bolliac!), el este, în mod tragic, ucis chiar de către conaţionalii săi, românii „Crăişorului Munţilor"... O dramă imensă, o greşeală fatală...

Ca români, trebuie, deci, să admitem că poziţia tip Avram Iancu, oricît de justă şi de anticipatoare ar fi fost, nu făcea, totuşi, unanimitatea, chiar dacă, probabil, era majoritară. Că mai erau şi români care, din diferite considerente, gîndeau altfel. Şi pentru aceşti români, care se recunoşteau în statul democratic revoluţionar ungar, au murit cei 13 generali, nu numai, strict, pentru etnicii maghiari. De altfel, mulţi dintre cei executaţi (de către austrieci) la Arad nu erau de etnie maghiară, ci erau străini (polonezi, bulgari etc.), dar care împărtăşeau idealurile democratice (dar, repetăm, mioape la chestiunea naţională) ale revoluţiei maghiare. Se petrecuse în Ungaria un fenomen care l-a anticipat pe cel al „brigăzilor internaţionale" din Războiul civil din Spania. Alergau spre armatele lui Kossuth (ultimul focar al revoluţiei, ce trebuia salvat cu orice preţ, fie şi pe o fărîmă de pămînt, cît de mică) toţi însetaţii de libertate din Europa... Prin urmare, generalii aceia au apărat statul recunoscut şi de o parte – chiar dacă nu neapărat şi cea mai avansată – a românilor transilvăneni... Iată de ce statuia poartă numele, mult contestat de unii români, de Statuia Libertăţii. Generalii înfăţişaţi acolo apărau, în sensul cel mai larg, Libertatea, şi nu doar pe cea a Ungariei. Iată de ce, credem noi, e corect ca monumentul, după ce a fost scos din cazarma în care a zăcut timp de opt decenii, să fie reamplasat, în integralitatea sa, pe locul pe care fusese ridicat.

Apărînd statul democratic revoluţionar ungar, ultimul, cel mai eroic, cel mai rezistent şi cel mai longeviv bastion al revoluţiilor paşoptiste, se apăra însăşi ideea de stat democratic, care, în viziunea tuturor paşoptiştilor, exilaţi, rînd pe rînd, din ţările lor, pe măsură ce experienţele acestora eşuau – ultimele căzute fuseseră Roma mazziniană, în iulie, şi Venezia lui Daniele Manin, în august, după 15 luni –, trebuia salvat, cum am arătat, măcar şi pe un petic de pămînt. Cele mai mari şanse de a constitui acel petic le avea statul ungar revoluţionar, cel din urmă rămas în luptă, timp de peste 18 luni, dar tot mai împins, „comprimat", de asaltul concentric ruso-austriac spre chiar mijlocul dispozitivului său (şi înspre care se îndrepta dramatic, dar mereu, ca o profesiune de credinţă, cu vajnicul său Parlament după sine, precum, altă dată, unii se retrăgeau cu turmele...), adică exact în perimetrul de vreo 50 de kilometri pătraţi Szeged-Arad. Iată de ce capitularea a avut loc la Şiria, lîngă Arad, şi iată de ce reinstalarea monumentului în Arad (şi nu „la ei acasă", cum se aud voci...), unde generalii – capturaţi de ruşi şi predaţi austriecilor – au fost executaţi, nu e nicidecum o provocare anti-românească, ci un hazard al istoriei care trebuie respectat, după cum nici monumentul n-are vreo legătură cu „mileniul ungar" (sărbătorit în 1896, la 6 ani după edificare!), cum cred unii, şi nici cu vreo simbolică reprezentare alegorică a Ungariei (în genul Mariannei franţuzeşti), cum cred alţii, cu atît mai puţin a „Ungariei Mari", cum vrea, cu tot dinadinsul, o anumită parte, abuziv şi speculator, să insinueze. Pentru statul democratic revoluţionar maghiar şi pentru salvarea acestuia trebuiau mobilizate toate energiile, toate forţele. Vorbind despre tragicele confruntări dintre români şi unguri, care îndoliau inima oricărui democrat, C.A. Rosetti scria într-o scrisoare către Ion Ghica: „Ah, Ungurii! Ungurii! Spune-mi, cînd auzi acest nume, nu-ţi vine să-ţi pui în cap sacul cu cenuşă? Nu-ţi vine să iei un pistol şi, începînd de la Eliad, să sfîrşeşti la tine? Ruşine şi de o mie de ori ruşine! [...]; uniţi cu ungurii am fi fost siguri să luăm Viena şi să proclamăm Republica"[3]. La fel, şi Bălcescu se adresa unuia dintre Goleşti: „Mi se rupe inima cînd văz pe bravii unguri şi entuziasmul lor şi cînd gîndesc în ce opunere şi ce proastă rolă jucăm noi românii pîn-acum"[4]. Fără îndoială, ei se gîndeau la împrejurarea că, din păcate, în contextul acela, în faţa revoluţiei maghiare, ceea ce făceau românii lui Avram Iancu, sprijinind făţiş pe Habsburgi şi Austria (fie şi o Austrie devenită, după Revoluţia din 13 martie 1848, constituţională, dar ulterior tot mai puţin...), semăna mai degrabă a contra-revoluţie decît a revoluţie. De altfel, în epocă, nici un document românesc din Transilvania nu pronunţă cuvîntul „Revoluţie" (cum, în schimb, se spunea la tot pasul în Muntenia), ci se amintea numai de „evenimente", de „contra-revoluţie" sau chiar de „război civil".

Iată în ce context trebuie plasat demersul lui Bălcescu (şi al celorlalţi fraţi căuzaşi cu care se deplasează: Bolliac, Ioan Deivos, Alecu Manu[5] etc., toţi munteni, unii întorşi de la Paris, de unde se refugiaseră după 13 septembrie – Bălcescu venea, însă, de la Constantinopol[6] – şi avînd cu toţii o cultură politică limpede, formată, spre deosebire de transilvăneni, la şcoala franceză, cea mai pură şi mai înaintată sursă a gîndirii occidentale, cel mai ades deprinsă la instituţia-far, Collège

Săptămîna Buñuel-Dalí

Cu prilejul centenarului Dalí şi al publicării volumelor **Ultimul meu suspin** de Luis Buñuel (traducere Luminiţa Voina-Răuţ) şi **Chipuri ascunse** de Salvador Dalí (traducere Ileana Cantuniari), Institutul Cervantes şi Editura Humanitas, în colaborare cu Ambasada Mexicului la Bucureşti, organizează în perioada 14-18 iunie, la sediul Institutului Cervantes (Str. Marin Serghiescu Nr. 12), un ciclu de conferinţe şi proiecţii de filme sub genericul **Săptămîna Buñuel-Dalí.**

Instituto Cervantes Bucarest

Săptămîna va debuta luni 14 iunie, ora 20.00, în Grădina Institutului Cervantes, cu două conferinţe grupate sub titlul **Ecuaţia Buñuel-Dalí.** Intervin: prof. dr. Román Gubern – **Buñuel şi Dalí: convergenţe şi divergenţe** şi Alex. Leo Şerban – **Memorie şi vis la Buñuel şi Dalí.** Conferinţele vor fi urmate de proiecţia filmelor: **Un chien andalou** (1928, 25 de minute), **Muerte, fé y sexo** (2000, 30 de minute), documentar realizat de Diputación de Zaragoza cu ocazia Centenarului Buñuel.

Ciclul de conferinţe va continua miercuri 16 iunie în Sala de proiecţii a Institutului Cervantes, la ora 18.30, cu prezentarea filmului **Dansul imaginilor: Dalí şi cinematograful** (producţie RTVE, 30 de minute), film documentar care face parte din seria **El ojo y la palabra: el cine y la Generación del 27**, regia şi scenariul Román Gubern. Prezentarea va fi precedată, la ora 16.30, de proiecţia filmului **16:30 Él** (1953, 92 de minute) şi urmată, la ora 20.30, de proiecţia filmului **L´Âge d´or** (1930, 61 de minute), versiune originală în franceză.

În **Săptămîna Buñuel-Dalí** se vor proiecta, de asemenea, la Institutul Cervantes, următoarele filme:
- 15 iunie, ora 16.30 – **Ensayo de un crimen** (1955, 95 de minute)/ ora 18.30 – **Los Olvidados** (1950, 79 de minute), subtitrat în limba engleză. Ambele filme vor fi prezentate de Miguel Ángel Orozco, consilier al Ambasadei Mexicului.
- 17 iunie, ora 16.30 – **Simón del desierto** (1965, 45 de minute)/ ora 22.00 – **Belle de jour** (1967, 105 minute), versiunea originală în franceză.
- 18 iunie, ora 16.30 – **Vía láctea** (1968, 100 de minute)/ ora 18.30 – **El fantasma de la libertad** (1974, 103 minute).

Román Gubern este profesor la Catedra de Comunicare Audiovizuală de la Facultatea de Ştiinţele Comunicării, Universitatea Autonomă din Barcelona, al cărei decan a fost între 1987 şi 1988. Între 1975 şi 1977 a fost profesor de Istoria Filmului la University of Southern California (Los Angeles) şi la California Institute of Technology (Pasadena), iar în 1998, la Venice International University (Italia). Román Gubern a fost, de asemenea, preşedintele Asociaţiei Spaniole a Istoricilor de Film (1990-1995), este membru al Asociaţiei Franceze pentru Cercetarea Istoriei Filmului, al Academiei regale de Arte Frumoase San Fernando, al Academiei de Arte şi Ştiinţe Cinematografice din Spania, al New York Academy of Sciences şi al Comitetului onorific al Asociaţiei Internaţionale pentru semiotica vizuală. A primit diferite distincţii prestigioase, printre care Ordinul Palmes Académiques (1994) şi medalia Asociaţiei Spaniole a Istoricilor de Film (2004). Este profesor *honoris causa* al Universităţii din Lima (1995). Este autorul a peste 50 de cărţi fundamentale în domeniul filmului şi artelor vizuale.

Parteneri media: **Dilema veche, Observator cultural, 22, Ziua**, Radio Bucureşti, Radio România Cultural, Carriere, Online Gallery.

Pentru informaţii suplimentare şi dosare de presă, vă rugăm să contactaţi Biroul de Presă al Institutului Cervantes la tel. 230.13.54 sau să vizitaţi pagina noastră *web http://bucarest.cervantes.es.*

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro
Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.29
Fax: +4021 212.35.81
www.prior.ro ; Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

Sèria "*Cambridge Companion*" >>Cambridge University Press>>

resurse esenţiale în cunoaşterea şi aprofundarea marilor

nume ale istoriei spirituale şi culturale universale >>

monografii complete, bibliografii actualizate

Grand Opera
HOBBES
THE CAMBRIDGE COMPANION TO
Masaccio
WITTGENSTEIN

de France) din iulie '49. Ideea sa era că, dacă înceta ostilitatea cu românii lui Avram Iancu şi dacă acesta, întorcînd armele, ar fi venit în sprijinul lui Kossuth, statul revoluţionar ungar ar mai fi avut o şansă de supravieţuire. Cu orice preţ trebuia încercată şi aceasta, extremă, carte. În ochii revoluţionarilor de pretutindeni, Libertatea viitoare a întregii Europe depindea de această nu imposibilă inversare de situaţie. Demn de amintit este şi faptul că atît Bălcescu, cît şi Bolliac editau pe teritoriul Ungariei revoluţionare cîte o publicaţie, **Amicul poporului** şi **Expatriatul**, ambele militînd activ pentru cauza reconcilierii şi a înfrăţirii româno-maghiare, în interesul Revoluţiei şi al celor două naţiuni.

În cadrul convorbirilor de la Szeged, din 12-14 iulie 1849, Bălcescu, lipsit însă de orice mandat din partea lui Avram Iancu, ci contînd doar pe propriul său, de netăgăduit prestigiu, a trebuit să depună tezaure de inteligenţă şi de clarviziune politică şi să facă o echilibristică de performanţă. Avantajul lui Bălcescu era ceea ce am putea denumi, în sens figurat, un „bilingvism" funciar: el putea realmente spera să medieze, întrucît cu românii vorbea limba maternă, limba naţională, iar cu ungurii, limba politică a liberal-democraţiei, pe care o învăţaseră împreună de la şcolile Parisului. Nu se îngrozise oare maestrul lor comun, Jules Michelet, că discipolii săi de diferite naţionalităţi ajunseseră să se ia la trîntă chiar în numele învăţăturii sale[7]?

De fapt, soluţia prevăzută în „Proiectul de pacificare" semnat cu acea ocazie era simplă: statul liberal al lui Kossuth, plus drepturile colective! Această formulă, găsită de Bălcescu şi acceptată de Kossuth, dacă ar fi fost aplicată din vreme, s-ar fi putut evita multe dispute şi vărsări de sînge şi poate că ar fi adus chiar mult dorita victorie, deci supravieţuire, a statului ungar revoluţionar, fie şi grav diminuat teritorial. Bălcescu şi Kossuth mai doreau şi înfiinţarea unei legiuni comune româno-maghiare care, visau ei, eventual sub comanda lui Avram Iancu, în loc să se bată cu ungurii, să treacă în Muntenia şi să reaprindă flacăra revoluţiei acolo. Istoricul maghiar Ambrus Miskolczy, membru al Academiei Ungare de Ştiinţe, a comunicat, în cadrul unui colocviu ţinut la Centrul cultural maghiar din Bucureşti, în martie 2002, că a descoperit că textul celebrei Legi Nr. VIII asupra naţionalităţilor, adoptată în *articulo mortis* de către Parlamentul revoluţionar maghiar la 28 iulie 1849 – cel mai tangibil rezultat al convorbirilor de la Szeged (ca şi decretul lui Kossuth, din 10 august, de încetare oficială a ostilităţilor cu românii) –, fusese redactat de mîna însăşi a lui Bălcescu şi dat pe o foiţă lui Kossuth să-l ducă deputaţilor spre votare. Această lege consacră, în sfîrşit, îndelung aşteptatele drepturi colective, ale românilor dar şi ale celorlalte popoare din Ungaria, inclusiv, de exemplu, ale evreilor, la a căror emancipare Revoluţia maghiară nu se gîndise, dar care fusese, în schimb, chiar şi aplicată în cadrul experienţei revoluţionare de la Bucureşti. O dovadă în plus a mîinii lui Bălcescu, care fusese deja autorul (v. Ion Ghica, **Scrisori către V. Alecsandri**, scrisoarea intitulată **Nicu Bălcescu**) celor 22 de puncte, nucleul radical al Proclamaţiei de la Islaz, esenţă a principiilor Constituţiei din 1866 şi baza, astfel, încă şi astăzi, a democraţiei româneşti.

Din păcate, timpul nu a mai avut răbdare. Prins ca într-o menghină, dinspre apus de către austrieci şi dinspre răsărit de către ruşi, statul revoluţionar maghiar capitulează la Şiria, lîngă Arad, la 13 august 1849. Epopeea democratică maghiară a luat sfîrşit. N-aveau să rămînă, după acea dată, decît insuliţe de rezistenţă vitejească, pînă cînd focul celei mai îndelungate revoluţii paşoptiste europene nu va fi fost cu desăvîrşire sugrumat, la Komarom (Komarno), pe Dunăre, la 2 octombrie. N-a mai fost timp ca generoasele principii ale Legii Nr. VIII să mai fie puse în practică. Totul, reconcilierea *in extremis*, a venit prea tîrziu. Avram Iancu nu a acceptat să dea mîna cu Kossuth. El nu a întors armele împotriva ruşilor. Tot ceea ce a consimţit să facă a fost să nu tragă şi el în unguri, împreună cu ruşii. A rămas neutru. În acele condiţii, neutralitatea lui Iancu a însemnat însăşi moartea Revoluţiei maghiare şi, prin aceasta, a întregului ciclu revoluţionar paşoptist.

Bălcescu şi ai săi s-au întors la Paris, de unde, puţin timp mai tîrziu, aveau să ia a doua oară calea pribegiei, spre Bruxelles, de astă dată împreună cu mulţi patrioţi şi democraţi francezi (printre care Edgar Quinet şi cea de-a doua sa soţie, moldoveanca Hermiona Asaki!), ce se fereau din calea restauraţiei *soft* patronate de către „prinţul preşedinte" Louis Bonaparte, viitorul (din 1852) Napoleon al III-lea. S-a petrecut atunci un fenomen pe care l-am putea numi „exil în exil": băjenirea din Parisul restauraţiei lui Napoleon al III-lea, ce anihilase aproape toate cuceririle revoluţiei din februarie 1848, în principal către Belgia Constituţiei democratice de la 1831, cea mai avansată, pe atunci, în Europa. Ca efect secundar, în acel moment istoric precis, în democratica Belgie, fac cunoştinţă paşoptiştii români cu Constituţia pe care, mai tîrziu, la 1866, aveau să o aclimatizeze pe pămînt românesc şi sub pavăza căreia urmau să trăiască şi să experimenteze, acolo, „pe viu", ca exilaţi, libertatea, un număr de ani. Tot atunci se va fi petrecut, după toate probabilităţile, şi reconcilierea mentală a revoluţionarilor români – cu toţii fervenţi republicani – cu ideea de monarhie, tocmai văzînd personal binefacerile unui regim constituţional, fie el şi regal. La urma urmei, în Belgia monarhică, dar la adăpostul unei Constituţii cu adevărat democratice, ce proteja libertatea de expresie, au putut imprima ei, în 1853, al doilea şi ultimul număr din publicaţia lor cu un nume atît de subversiv în epocă – **Republica Romànà** (primul apăruse la Paris, în 1851, într-o Franţă încă pentru puţină vreme republicană...). Într-adevăr, România de după 1866 avea să fie o monarhie, cu o Constituţie democratică precum cea belgiană, ba chiar amendată în sens şi mai radical, introdusă de către aceiaşi republicani ferventi – şi care au rămas ca atare în inima lor –, dar care au ştiut să se şi adapteze, din pragmatism, la realitate („Republica este un lux pe care numai ţările mari, Franţa, America şi Svitera şi-l pot permite" sau: „Dacă am proclama Republica, în această parte a Europei, cu Rusia în spinare, n-ar supravieţui nici 24 de ore. Atîta ar aştepta Rusia!", spunea, cu vizibil regret, în Cameră, Ion C. Brătianu, în timpul dezbaterilor ce au precedat Războiul de Independenţă...). E ceea ce am numit originile republicane ale monarhiei româneşti...

Anul acesta se împlinesc 155 de ani atît de la dialogul Bălcescu-Kossuth, cît şi de la tragica execuţie a celor 13 generali, luptători pentru Libertate.

În urmă cu aproape cinci ani, cînd se aniversau 150 de ani de la ambele evenimente, am propus[8] instituirea, în amintirea convorbirilor de la Szeged, a unei zile a reconcilierii istorice româno-maghiare, la 12 iulie, data începutului întrevederilor Bălcescu-Kossuth (pe atunci nu se vorbea încă, cel puţin public, şi despre statuie; dacă mi-aduc bine aminte, problema a izbucnit abia în octombrie, la comemorarea execuţiilor). Propunerea mea a căzut în neant. La fel ca şi o altă idee, făcută publică în aceeaşi ocazie, ca nou înfiinţata, la vremea aceea, unitate militară mixtă româno-maghiară cu sediul la Szeged şi Arad, pe aceleaşi considerente, să poarte denumirea glorioasă şi puternic, pozitiv evocativă de „Bălcescu-Kossuth", în locul unui banal, orwellian, număr „U.M.-zero-nu-ştiu-cît", aşa cum poartă, se pare, şi astăzi. Numit fiind, în februarie 2000, în calitate de consilier al ministrului Apărării, dl Victor Babiuc, şi de director adjunct al Direcţiei NATO, am şi început unele demersuri în acest sens, nefinalizate, însă, nici acestea. Ulterior îndepărtării mele din minister, în iunie 2000 (pentru „delictul" de dublă cetăţenie, a doua fiind chiar a unei ţări NATO fondatoare, Franţa!), am primit asigurări, chiar de la ministrul care m-a dat afară (sau „care mi-a aplicat legea de atunci", depinde de punctul de vedere), dl Frunzăverde, că propunerea mea era „excelentă" şi, textual, că „aşa o să se şi denumească"! Nimic nu s-a întîmplat, nici cu acea ocazie. Auzisem, în schimb, doar vag, că americanii sau NATO (era prima unitate românească deja integrată în NATO) ar dori mai degrabă ca aceasta să poarte numele – socotit, vezi Doamne, mai „aseptic" şi „ne-evocator" (dar ce rău poate fi într-o evocare pozitivă?) – al unui american căzut prin Bosnia, în anii '90, ceea ce consider, tocmai, că ar fi o gravă eroare. Avem atît de puţine referinţe comune pozitive, noi şi ungurii, că ar fi păcat să o nesocotim pe una de o asemenea importanţă.

Acum, în pragul aniversării a 155 de ani, în mod firesc, mă bucur de noua orientare şi de faptul că a prevalat, pînă la urmă, bunul simţ. Profit, totodată, de prilej pentru a reitera ambele mele propuneri. Poate se va găsi cineva la guvern (pentru instituirea Zilei reconcilierii istorice româno-maghiare) şi la Ministerul Apărării (pentru atribuirea denumirii Bălcescu-Kossuth unităţii militare amintite) să ia în seamă şi, mai ales, să pună în aplicare aceste propuneri!

Ocazia cea mai bună de punere în aplicare a înţeleptelor măsuri la care s-a ajuns cred că rămîne iulie 2004, aniversarea întrevederilor de la Szeged, şi poate mai puţin octombrie, comemorarea sinistrelor execuţii. Nu pot, deci, decît să împărtăşesc total şi să mă raliez din toată inima ideii inaugurării Parcului Reconcilierii, la Arad. Poate, deci, cu prilejul deschiderii parcului, va fi instituită şi Ziua Reconcilierii, sugerată de noi. Ce frumos ar suna: Parcul Reconcilierii inaugurat în Ziua Reconcilierii.

Cît priveşte monumentul românesc, propun ca acesta să fie cît mai sobru şi mai simplu, dar, în acelaşi timp, şi sugestiv. Acest monument s-ar putea constitui nu numai într-o replică obligată şi de circumstanţă la Statuia maghiară a Libertăţii, ci şi în monumentul însuşi al întregului '48 românesc (nu doar al celui transilvan, care, de altfel, e şi cel mai controversat), ce încă lipseşte. Ideea de Arc de triumf mi se pare bună şi convenabilă, prezentînd avantajul a doi pilaştri.

Probabil că figura celor doi, Kossuth şi Bălcescu, dîndu-şi mîna, în prim-plan, în relief, mare, centrală, ar putea constitui chiar cheia de boltă, pe ambele părţi ale Arcului de triumf preconizat. Am putea avea astfel un pilastru românesc (Bălcescu) şi unul maghiar (Kossuth) al Arcului. Pe partea lui Bălcescu ar mai putea figura, în spate sau/şi progresiv, mai jos, mai mici, către baza pilastrului românesc al Arcului, însoţitorii săi, Cezar Bolliac, Ioan Deivos, Manu, Vernescu şi, evident, Avram Iancu şi tribunii săi, plus Bariţiu, Bărnuţiu, Papiu Ilarian, Lemeny, Şaguna, Andrei Mureşanu (creatorul Imnului nostru), Buteanu. Poate şi figurile unor Rosetti, ale celor patru fraţi Goleşti şi a vărului lor Arăpilă (Al.C. Golescu-Negru, marele prieten al lui Bălcescu), a lui Ion Brătianu, deci, cum am văzut, revoluţionarii munteni mai luminaţi la minte şi mai clarvăzători, ar fi bine venite... De asemenea ar putea să figureze şi revoluţionari moldoveni – gen Kogălniceanu, Negri, Cuza.

Nelipsită ar trebui să fie (eventual deasupra strîngerii de mînă centrale a celor doi, în capul Arcului) o lespede cu textul Legii Nr. VIII asupra naţionalităţilor (tradus şi în română), dar şi (în acord cu partea maghiară şi după consultarea acad. Ambrus Miskolczy) o imagine cu Bălcescu scriind textul legii şi înmînîndu-i-o lui Kossuth. Cred că o astfel de imagine ar fi extrem de sugestivă şi de inedită. Ar putea fi chiar partea de noutate adusă de monumentul românesc, în acord cu ultimele cercetări!

Indispensabilă ni s-ar părea, în schimb, sculptarea în piatră a celui mai important program al Revoluţiei române, Proclamaţia de la Islaz, paradoxal, atît de puţin cunoscută. Textul integral al celor 22 de puncte ar putea figura deasupra (sau undeva unde să fie vizibil), pe o lespede tip fronton, de cealaltă parte a Arcului, pandant al frontonului reprezentînd Legea VIII. Textul proclamaţiei va fi tradus şi în maghiară, precum textul Legii VIII, în română (ideal ar fi, dacă permite spaţiul, ca ambele texte să fie traduse şi într-o limbă de circulaţie, preferabil franceza, chiar şi pe un tablou sau panou explicativ adăugat).

Pentru partea „maghiară" a monumentului, aş sugera, în schimb, să fie lăsaţi ungurii să-şi exprime preferinţele pentru personaje. Poate generalii, poate alţi lideri.

În sfîrşit, într-unul sau mai multe colţuri, propun reprezentarea şi a sigiliului guvernului revoluţionar provizoriu al Ţării Româneşti: două fascii republicane încrucişate, avînd deasupra mica acvilă cruciată valahă. Deviza atît de specifică Revoluţiei române, „Dreptate şi Frăţie!", ar fi, de asemenea, indicat să figureze la loc de cinste, eventual chiar deasupra strîngerii de mînă. La fel, chipurile maeştrilor comuni ai ambelor tabere: Michelet, Quinet, Mickiewicz, Mazzini, ca şi o reprezentare a celebrului Collège de France, nu ar fi de prisos. Inoportune mi s-ar părea, în schimb, imagini idilice – „images d'Epinal" ar zice francezii – gen România ca o mamă, cu naţionalităţile sale sub formă de copii în braţe, sau, mai grav, Kossuth dînd mîna cu Avram Iancu, eveniment ce nu a avut loc niciodată...

---

1. N. BĂLCESCU, **Opere. Corespondenţă**, Ediţie de Gh. Zane, Vol. IV, Bucureşti, 1964, p. 221.

2. Liviu MAIOR, **1848-49, Români şi Unguri**, Editura enciclopedică, Bucureşti, 1998.

3. C.A. ROSETTI, **Corespondenţă**, Ediţie de Marin Bucur, Bucureşti, Editura Minerva, 1980, p. 237.

4. N. BĂLCESCU, *Op. cit.*, p. 169.

5. Neagu DJUVARA, într-o conversaţie particulară, ne-a împărtăşit că şi un înaintaş al Domniei Sale, identificat ca „Tr." (Trandafir? Traian?) Djuvara, ar fi participat la negocieri. În Liviu Maior, *Op. cit.*, p. 376, apar menţionate şapte nume. În afara celor menţionaţi, se adaugă: Marcu Duiliu, Petrache Nenişor, Gheorghe Vernescu, plus (v. *Ibid.*, p. 373), contele polonez Ilinski (medierea fusese pusă la cale de emigraţia poloneză pariziană din jurul contelui Czartorycki, contactată de László Teleki, trimisul guvernului Kossuth la Paris) şi căpitanul garibaldin italian Monti. Ei s-au aflat în zonă încă din luna mai.

6. V. Liviu MAIOR, *Op. cit.*, p 373.

7. Jules MICHELET, **Legendele democratice ale Nordului, Principatele Dunărene – Doamna Rosetti**, în **Istoria Revoluţiei, Scrieri alese**, Col. „Biblioteca pentru toţi", Nr. 766, Editura Minerva, Bucureşti, 1973, p. 362.

8. Revista **22**, Nr. 29, 20-26 iulie 1999.

Continuă să plouă cu Ordinul „Meritul cultural"…

La propunerile avansate, conform legii, de către ministrul Culturii şi Cultelor, Răzvan Theodorescu, preşedintele României, Ion Iliescu, a mai decernat două tranşe de Ordine „Meritul cultural", în diverse grade, după – s-ar zice – …merite! De astă dată, a venit rîndul unor „personalităţi din lumea muzicală" şi unor „reprezentanţi ai teatrului şi filmului românesc (actori, regizori, scenografi)".

Iată comunicatele de presă prin care instituţia prezidenţială a anunţat desfăşurarea celor două ceremonii (texte integrale, preluate după *website*-ul oficial; am operat doar mici finisaje, eliminînd virgule dintre subiecte şi predicatele lor etc.; opţiunea pentru numele de buletin ale laureaţilor şi nu pentru numele lor de artişti aparţine preşedinţiei):

Luni 31 mai 2004, în cadrul unei ceremonii desfăşurate la Palatul Cotroceni, preşedintele României, domnul Ion Iliescu, a acordat decoraţii unor personalităţi din lumea muzicală

Luni 31 mai 2004, în cadrul unei ceremonii desfăşurate la Palatul Cotroceni, preşedintele României, domnul Ion Iliescu, a acordat Ordinul „Meritul Cultural", în grad de Mare Ofiţer, domnului Cosma Eugen Viorel şi domnului Creţu Răducanu Costică, în semn de apreciere a talentului muzical deosebit care a dus la realizarea unor lucrări componistice de certă valoare, pentru promovarea muzicii româneşti pe plan internaţional, pentru contribuţii remarcabile la critica muzicală de specialitate.

De asemenea, preşedintele Ion Iliescu a acordat Ordinul „Meritul Cultural", în grad de Mare Comandor, domnului Coşma Lazăr Octavian, domnului Enăchescu Voicu, domnului Licareţ Nicolae, domnului Miyrahy Dan, doamnei Petrovici Anda-Marina, domnului Popovici Ionel-Doru şi domnului Tomescu Vasile, precum şi Ordinul „Meritul Cultural", în grad de Ofiţer, doamnei Ostafi Dancu Ioana şi domnilor: Brânduş Nicolae Gabriel Dan, Dumănescu Victor, Ghenghea Petru, Gugu Ady, Ionescu Galaţi Ilarion, Maxim Emil Siegbert, Nemescu Octavian, Strugaru Emil Marius şi Vlad Ulpiu.

Totodată, preşedintele Ion Iliescu a acordat Ordinul „Meritul Cultural", în grad de Cavaler, doamnelor: Basacopol Petra Carmen, Brumaru Ada Tenzi, Caraman Fotea Daniela şi Dăscălescu Camelia, Dumitrescu Camelia Ilinca, Odăgescu Irina, Oţeanu Bunea Smaranda, Toboşaru Ana, Voitinovici Felicia şi domnilor Constantinescu Mihai, Dragomir Marcel, Eremia Sergiu, Firca Gheorghe Bujor, Leahu Alexandru, Moculescu Horia, Popa Costin , Prunner Iosef Ion, Ivan Roncea Ion, Terenz Eduard, Timaru Valentin, Timiş Vasile, ţeicu Marius.

Departamentul comunicării publice

31 mai 2004

*

Luni 7 iunie 2004, în cadrul unei ceremonii desfăşurate la Palatul Cotroceni, Preşedintele României, domnul Ion Iliescu, a acordat decoraţii reprezentanţilor teatrului şi filmului românesc (actori, regizori, scenografi)

Luni 7 iunie 2004, în cadrul unei ceremonii desfăşurate la Palatul Cotroceni, preşedintele României, domnul Ion Iliescu, a acordat Ordinul „Meritul Cultural", în grad de Mare Ofiţer, domnului Ernest Maftei, în semn de apreciere a întregii activităţi şi pentru dăruirea şi talentul interpretativ pus în slujba artei scenice şi a spectacolului.

De asemenea, preşedintele Ion Iliescu a acordat Ordinul „Meritul Cultural", în grad de Comandor, următorilor: domnului Alexandru Arşinel, doamnei Manuela Cernat, domnului Ilarion Ciobanu, domnului Mişu Matei Fotino, doamnei Valeria Gagealov, domnului Florian Pitiş, doamnei Stela Popescu, domnului Traian Stănescu şi doamnei Ilinca Maria Tomoroveanu.

Departamentul comunicării publice

7 iunie 2004

Ar mai fi de adăugat că, după cum relatează **Cotidianul** de miercuri 9 iunie, şeful statului a acordat – de fapt – mai multe „Merite culturale", coborînd în grade spre Clasa I, Clasa II-a şi Clasa III-a, şi anume „unui număr impresionant de 65 de actori şi regizori", dintre care ziarul îi mai menţionează pe Adrian Pintea, Jean Constantin, Valentin Uritescu, Claudiu Bleonţ, Ioana Bulcă, Ştefan Bănică (probabil jr.), Mihai Călin, Monica Davidescu, Dana Dembinski, Medeea Marinescu, Marius Bodochi, Lamia Beligan (unii dintre ei – după cum se vede – încă tineri…).

De menţionat şi faptul că şeful statului a intervenit în conflictul dintre actorii sindicalişti şi actorul-parlamentar Mihai Mălaimare, care încearcă să impună o lege modernă a instituţiilor de spectacol. Conform **Cotodianului**, „Ilinca Tomoroveanu l-a rugat pe preşedintele Iliescu, «în calitate de actriţă şi lider sindical», în cadrul ceremoniei organizate la Palatul Cotroceni, să aibă grijă de artişti şi să nu promulge noua lege a teatrelor în forma sa actuală. Iliescu a promis că nu va promulga legea dacă nu va fi modificată, deşi speră că, fiind iniţiată de un actor, Mihai Mălaimare, aceasta va răspunde dorinţei oamenilor de teatru. «N-avem nevoie de o lege care să nu fie agreată. Decît aşa, mai bine deloc», a spus Iliescu". E vorba – de fapt – despre o lege care ar introduce în lumea scenei competiţia, scoţînd majoritatea angajaţilor din instituţiile de spectacole din starea de *dolce far niente* în care unii se complac de ani buni, de decenii…

Pagină realizată în cadrul proiectului ***Transparenţa politicilor şi a cheltuielilor culturale publice. Monitorizarea Ministerului Culturii şi Cultelor****, sprijinit de Programul Cultural Elveţian pentru România/Pro Helvetia/SDC (Agenţia elveţiană pentru dezvoltare şi cooperare).*

ministeriale

Cu începere de la 1 ianuarie 2005, preşedinţia rotativă a Uniunii Europene va fi preluată de Marele Ducat al Luxemburgului. În perspectiva acestei noi coordonări, ministrul român al Culturii şi Cultelor a întreprins – în perioada 26-28 mai – o vizită în Belgia şi Marele Ducat. Oaspetele s-a întîlnit cu Erna Hennicot Schoepges, ministrul culturii, învăţămîntului superior şi cercetării al Luxemburgului şi cu Francois Biltgen, ministrul cultelor din Luxemburg. A fost stabilit un program de manifestări culturale pentru prima parte a lui 2005; pentru manifestările prevăzute în 2007 s-a hotărît crearea unei comisii româno-luxemburgheze. Răzvan Theodorescu a mulţumit oficialilor ţării gazdă pentru sprijinul constant acordat României în acţiunile culturale iniţiate la nivel european. În timpul vizitei, miniştrii român şi luxemburghez au organizat o conferinţă de presă prilejuită de recentul vot al Consiliului Miniştrilor Culturii, Educaţiei şi Tineretului din Uniunea Europeană prin care Sibiului i-a fost acordat statutul de „Capitală Europeană a Culturii" alături de Luxemburg.

Colocviu Eugène Ionesco

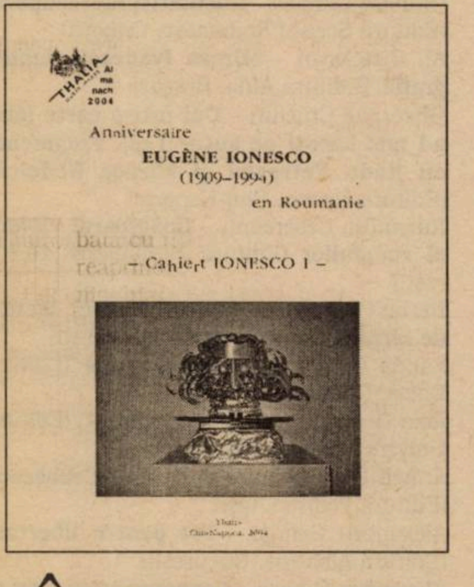
Anniversaire
EUGÈNE IONESCO
(1909–1994)
en Roumanie
– Cahier IONESCO I –
Thalia
Cluj-Napoca 2004

În perioada 20-30 mai a avut loc la Cluj un colocviu internaţional despre Eugène Ionesco (**Eugène Ionesco – cetăţean al lumii**), prilejuit de împlinirea a 95 de ani de la naşterea şi, respectiv, 10 ani de la moartea scriitorului. Organizatoare: Maria Vodă Căpuşan. În primele două zile (20-21 mai) au ţinut conferinţe şi prelegeri universitari de la institute de învăţămînt superior din Franţa, Spania, SUA, Turcia, Ungaria, Republica Moldova şi România. Pe 21 mai s-a desfăşurat la Centrul Francofoniei din cadrul Universităţii Babeş-Blyai o masă rotundă despre „teatrul simbolic" moderată de organizatoarea colocviului. În zilele următoare, manifestarea s-a deplasat în alte oraşe transilvane: pe 24 mai la Universitatea din Oradea, pe 26 mai – la Universitatea de Artă Teatrală din Tîrgu Mureş, pe 27 mai – Universitatea Lucian Blaga din Sibiu. Tot pe 27 mai Soren Olsen a prezentat *site*-ul internet Ionesco. Pe 28 mai a avut loc un „traiect cultural" Tîrgu Jiu-Drobeta Turnu Severin-Slatina-Sibiu.

Cu prilejul colocviului a fost editat, sub egida Asociaţiei Culturale „Thalia" şi a Centrului Cultural Francez din Cluj, un prim **Cahier Ionesco. Anniversaire Eugène Ionesco (1909-1994) en Roumanie** cuprinzînd – în deschidere – fotocopia unui text manuscris al lui Marie France Ionesco, urmat – în ordine – de texte semnate de Ion Bogdan Lefter, Michel Lioure, Manuele Debrinay-Rizos, Caroline de Sallabery, Iulian Boldea, Anca Haţieganu, Tompa Gábor, Alexandru fărcaş, Ina Hudea, Maria Vodă Căpuşan, Cristina Dumitrescu, Mircea Morariu, Horia Căpuşan, Laura Pavel, Horea Lazăr şi Soren Olsen, majoritatea – prezentate în cadrul colocviului. 34 de pagini elegante.

În avanpremiera manifestării, revista clujeană **Tribuna** (din săptămîna 1-15 mai) a publicat un grupaj consistent despre Eugen Ionescu/Ionesco (**Eugen Ionescu, scriitor român de limbă franceză sau academician francez de origine română?**), „prefaţat" de un text al Claudiei Groza (**Fărîme despre Eugène Ionesco**). În cuprins – o parte a comunicărilor care, la acea oră, abia urmau a fi prezentate în cadrul amintitului colocviu (autori – Manuele Debrinay-Rizos, Caroline de Sallabery, Soren Olsen, Maria Vodă Căpuşan, Horia Lazăr, Iulian Boldea, Alexandru Jurcan, Adina Curta, Horia Căpuşan, Raluca Vida). Traducerea în româneşte este semnată de Simona Furdui. Textele abordează multiplele faţete ale personalităţii ionesciene, din perioadele română şi franceză. O manifestare – pe ansamblu – impozantă.

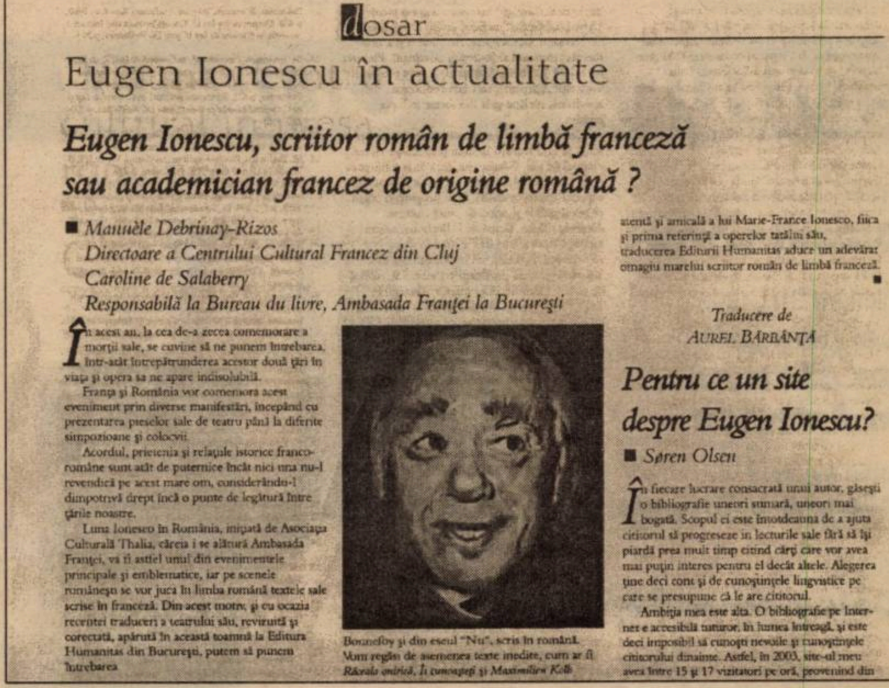
dosar

Eugen Ionescu în actualitate

Eugen Ionescu, scriitor român de limbă franceză sau academician francez de origine română ?

■ *Manuèle Debrinay-Rizos*
Directoare a Centrului Cultural Francez din Cluj
Caroline de Salaberry
Responsabilă la Bureau du livre, Ambasada Franţei la Bucureşti

În acest an, la cea de-a zecea comemorare a morţii sale, se cuvine să ne punem întrebarea. Într-atît întrepătrunderea acestor două ţări în viaţa şi opera sa ne apare indisolubilă.

Franţa şi România vor comemora acest eveniment prin diverse manifestări, începînd cu prezentarea pieselor sale de teatru pînă la diferite simpozioane şi colocvii.

Acordul, prietenia şi relaţiile istorice franco-române sunt atît de puternice încît nici una nu-l revendică pe acest mare om, considerîndu-l dimpotrivă drept încă o punte de legătură între ţările noastre.

Luna Ionesco în România, iniţiată de Asociaţia Culturală Thalia, căreia i se alătură Ambasada Franţei, va fi astfel unul din evenimentele principale şi emblematice, iar pe scenele româneşti se vor juca în limba română textele sale scrise în franceză. Din acest motiv, şi cu ocazia recentei traduceri a teatrului său, revizuită şi corectată, apărută în această toamnă la Editura Humanitas din Bucureşti, putem să punem întrebarea

Bonnefoy şi din eseul "Nu", scris în română. Vom regăsi de asemenea texte inedite, cum ar fi *Răcala onirică*, *Îl cunoaşteţi* şi *Maximilien Kolb*

atentă şi amicală a lui Marie-France Ionesco, fiica şi prima referinţă a operelor tatălui său, traducerea Editurii Humanitas aduce un adevărat omagiu marelui scriitor român de limbă franceză. ■

Traducere de
AUREL BĂRBÂNŢA

Pentru ce un site despre Eugen Ionescu?

■ *Søren Olsen*

În fiecare lucrare consacrată unui autor, găseşti o bibliografie uneori sumară, uneori mai bogată. Scopul ei este întotdeauna de a ajuta cititorul să progreseze în lecturile sale fără să îşi piardă prea mult timp citind cărţi care vor avea mai puţin interes pentru el decât altele. Alegerea ţine deci cont şi de cunoştinţele lingvistice pe care se presupune că le are cititorul.

Ambiţia mea este alta. O bibliografie pe Internet e accesibilă tuturor, în lumea întreagă, şi este deci imposibil să cunoşti nevoile şi cunoştinţele cititorului dinainte. Astfel, în 2003, site-ul meu avea între 15 şi 17 vizitatori pe oră, provenind din

Anul editorial 2003

Un inventar de titluri

După cum se ştie, la ediţia 2004 a Tîrgului internaţional de carte *Bookarest* s-au decernat, în cadrul unei gale speciale, Premiile Asociaţiei Scriitorilor Profesionişti din România - ASPRO pentru anul editorial 2003. Ca de obicei, pe lîngă titlurile nominalizate pentru al doilea tur de votare, dintre care s-au ales, pe categorii, cîştigătoarele, scrutinul la care au participat membrii ASPRO pentru desemnarea „Celei mai bune cărţi a anului" (a anului 2003, aşadar) a produs o amplă listă de titluri, realizată în urma consultării colecţiilor de periodice culturale şi adăugită cu propunerile celor care au sesizat lacune. Intenţia nu a fost aceea de a face un inventar exhaustiv, ci - pe cît posibil - unul reprezentativ; altfel spus, să nu fie omise cărţi importante, valoroase. În penuria de instrumente de informare despre piaţa noastră editorială, publicăm această listă de apariţii editoriale 2003 ca mică „bază de date", credem că utilă. Nu sînt cuprinse decît titluri de cărţi originale (nu reeditări, nu antologii, nu traduceri). (I.B.L.)

I. Poezie

Constantin Abăluţă - **Poeme primitive/Poèmes primitifs** (ediţie bilingvă, Editura Vinea, Bucureşti)
Mircea Bârsilă - **Anotimpurile unui cătun** (Editura Paralela 45, Piteşti)
Teodor Borz - **Balada închisorii de sînge** (Editura Ecco, Cluj-Napoca)
Romulus Bucur - **Cărticică pentru pisică** (Editura Aula, Braşov)
Mircea Cărtărescu - **Cincizeci de sonete** (cu cincizeci de desene originale de Tudor Jebeleanu) (Editura Brumar, Timişoara)
Gabriel Chifu - **Bastonul de orb** (Editura Cartea Românească, Bucureşti)
Dan Mircea Cipariu, Robert Şerban, Mihai Zgondoiu - **Timişoara în trei prieteni** (Editura Brumar, Timişoara)
Margareta Curtescu - **Simple bluesuri** (Editura Cartier, Chişinău)
Vasile Dan - **Carte vie** (Editura Mirador, Arad)
Simona-Grazia Dima - **Dreptul rănii de a rămîne deschisă** (Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti şi Editura Muzeului Literaturii Române, Bucureşti)
Ioana Dinulescu - **Oraşul lui Heidegger** (Editura Ramuri, Craiova)
Mihail Gălăţanu - **Mormîntul meu se sapă singur** (Editura Vinea, Bucureşti)
Liviu Georgescu - **Ochiul miriapod** (Editura Cartea Românească, Bucureşti)
Horia Gîrbea - **Creşterea iguanelor de casă** (Editura Vinea, Bucureşti)
Gheorghe Grigurcu, **De unde pînă unde** (Editura Axa,Botoşani)
Gheorghe Grigurcu, **Natură moartă şi vie** (Editura Limes, Cluj-Napoca)
Mihai Ignat - **Poeme în doi** (Editura Vinea)
Doina Ioanid - **Cartea burţilor şi singurătăţii** (Editura Pontica, Constanţa)
Mircea Ivănescu, Rodica Braga - **Commentarius perpetuus 2** (Editura Imago, Sibiu)
Angela Marinescu - **Îmi mănînc versurile** (Editura Vinea, Bucureşti)
Viorel Mureşan - **Ceremonia ruinelor** (Editura Dacia, Cluj-Napoca)
Alexandru Muşina - **Hinterland** (Editura Aula, Braşov)
Irina Nechit - **Gheara** (Editura Vinea, Bucureşti)
Ioana Nicolaie - **Credinţa** (Editura Paralela 45, Piteşti)
Ghenadie Nicu - **Deşertul consoanelor** (Editura Ştiinţa, Chişinău)
Ioan Es. Pop - **Petrecere de pietoni** (Editura Paralela 45, Piteşti)
Ion Pop - **Elegii în ofensivă** (Editura Vinea)
Nicolae Popa - **Careul cu raci** (Editura Cartier, Chişinău)
George Popescu - **Scrisori către Lady Di** (Editura Aius, Craiova)
Graţiela Popescu - **Cronograful Popescu** (Editura Muzeul Literaturii Române, Bucureşti)
Radu Sergiu Ruba - **Graţia dizgraţia** (Editura Vinea, Bucureşti)
Peter Sragher - **Să facem un copil** (Editura Paralela 45, Piteşti)
Liviu Ioan Stoiciu - **La plecare** (Editura Vinea, Bucureşti)
Ion Stratan - **ţara dispărută** (Editura Noul Orfeu, Bucureşti)
Ara Alexandr Şişmanian - **Migrene**, I (Editura Cartea Românească, Bucureşti)
Grigore Şoitu - **Addenda** (Editura Dacia, Cluj-Napoca)
Iulian Tănase - **Sora exactă** (Editura ICARE, Bucureşti)
Doina Tudorovici - **Tata nu evoluează** (Editura Cartea Românească, Bucureşti)
Adrian Urmanov - **Poeme utilitare** (Editura Pontica, Constanţa)
Mihai Vakulovski - **Tatuaje** (Editura Vinea, Bucureşti)

II. Proză scurtă

Gabriel Diradurian - **Un om cu demnitate** (Editura Ararat, Bucureşti)
Leonard Oprea - **Radiografia clipei** (Editura Curtea Veche, Bucureşti)
Liviu Antonesei - **Check Point Charlie (7 povestiri fără a mai socoti şi prefaţa)** (Editura T, Iaşi)
Anamaria Beligan - **Dragostea e un Trabant** (Editura Curtea Veche, Bucureşti)
Gheorghe Crăciun - **Mecanica fluidului** (Editura Cartier, Chişinău)
Hortensia Masichievici-Mişu - **Microbul şi alte povestiri adevărate** (Editura Anima, Bucureşti)
Cătălin Mihuleac - **Noapte bună, tîmpitule!** (Editura Cronica, Iaşi)
Dorin Mureşan - **De vorbă cu tine printre frunze uscate** (Editura Limes, Cluj-Napoca)
Bogdan Suceavă - **Bunicul s-a întors la franceză** (Editura T, Iaşi)
Pavel Şuşară, **Sinuciderea se amînă. Povestiri din vechiul regim** (Editura TopArt, Bucureşti)
Cristian Teodorescu - **Îngerul de la benzinărie** (Editura Paralela 45, Piteşti)
Cornel Mihai Ungureanu - **Un fluture albastru** (Editura Ramuri, Craiova)
Ioan Radu Văcărescu - **Un sat numit România** (Editura Axa, Botoşani)
Alexandru Vona - **Esmeralda** (Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca)

III. Roman, memorii, jurnal, corespondenţă

Gabriela Adameşteanu - **Întîlnirea** (Editura Polirom, Iaşi)
Ştefan Agopian - **Fric** (Editura Polirom, Iaşi)
Şerban Alexandru - **Benedict şi Maledict** (Editura Versus, Iaşi)
Vasile Andru - **Operaţie pe creier sau Eros şi Thanatos** (Editura Mirabilis, Bucureşti)
Mariana Bojan - **Dansul cîinilor** (Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca)
Mirel Brateş - **Israel fără horoscop** (Editura Viitorul românesc, Bucureşti)
Nicolae Breban - **Sensul vieţii. Memorii**, vol. I (Editura Polirom, Iaşi)
Nina Cassian - **Memoria ca zestre** (Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti)
Matei Călinescu - **Portretul lui M** (Editura Polirom, Iaşi)
Livius Ciocârlie - **& comp.** (Editura Polirom, Iaşi)
Livius Ciocârlie - **„...pe mine să nu contaţi". Convorbiri cu Mircea Benţea** (Editura Paralela 45, Piteşti)
Tatiana Covor - **ţara care nu există** (Editura Albatros, Bucureşti)
Mircea Daneliuc - **Petru şi Pavel** (Editura Paralela 45, Piteşti)
Gabriel Dimisianu - **Amintiri şi portrete literare** (Editura Eminescu, Bucureşti)
Leonid Dimov - **Scrisori de dragoste (1943-1954)** (Editura Polirom, Iaşi)
Gellu Dorian - **Cartea fabuloasă** (Editura Cartea Românească, Bucureşti)
Constantin Eretescu, **Periscop. Mărturisirile unui venetic** (Editura Eminescu, Bucureşti)
Radu Pavel Gheo - **Adio, adio, patria mea, cu î din i, cu â din a** (Editura Polirom, Iaşi)
Gelu Ionescu - **Copacul din cîmpie** (Editura Polirom, Iaşi)
Nora Iuga - **Lebăda cu două intrări** (Editura Vinea, Bucureşti)
Gheorghe Izbăşescu - **Salonul de vară. Dubla înfăţişare** (Editura Limes, Cluj-Napoca)
Florin Lăzărescu - **Ce se ştie despre ursul panda** (Editura Polirom, Iaşi)
Monica Lovinescu - **Jurnal**, vol. III (1990-1993) (Editura Humanitas, Bucureşti)
Norman Manea - **Întoarcerea huliganului** (Editura Polirom, Iaşi)
Radu Mareş - **Manual de sinucidere** (Editura Augusta, Timişoara)
Angela Marinescu - **Jurnal scris în a treia parte a zilei** (Editura Muzeul Literaturii Române, Bucureşti)
Ileana Mălăncioiu - **Recursul la memorie** (convorbiri cu Daniel Cristea-Enache, Editura Polirom, Iaşi)
Mitoş Micleuşanu - **Tuba mirum** (Editura Pontica, Constanţa)
Gellu Naum - **Despre interior-exterior** (dialog cu Sanda Roşescu) (Editura Paralela 45, Piteşti)
Bujor Nedelcovici - **Un tigru de hîrtie** (Editura Allfa, Bucureşti)
Constantin Virgil Negoiţă - **Vizitator** (Editura Dacia, Cluj-Napoca)
O. Nimigean - **Mortido** (Editura Versus, Iaşi)
Ioan Paler - **Viaţă de sertar** (Editura Ecran magazin, Braşov)
Dora Pavel - **Agata murind** (Editura Dacia, Cluj-Napoca)
Elena Pasima - **Curtea-de-ape** (Editura Vinea, Bucureşti)
Lucian Pintilie - **bricabrac** (Editura Humanitas, Bucureşti)
Gina Sebastian-Alcalay, **Singurătatea alergătorului de cursă scurtă** (Editura Albatros, Bucureşti)
Constantin Stan - **Deadline** (Editura Floare Albastră, Bucureşti)
Nicolae Stan - **Evelyn** (Editura Global Lex, Bucureşti)
Dan Stanca - **A doua zi după moarte** (Editura Dacia, Cluj-Napoca)
Eugen Şerbănescu - **După-amiază cu o nimfomană** (Editura Maşina de scris, Bucureşti)
Constantin Ţoiu - **Memorii din cînd în cînd** (Editura Cartea Românească, Bucureşti)
Mariana Vartic - **Prăpastia de hîrtie** (Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca)
Mihai Zamfir - **Fetiţa** (Editura Polirom, Iaşi)

IV. Critică, eseu

Cătălin Avramescu - **Filosoful crud. O istorie a canibalismului** (Editura Humanitas, Bucureşti)
Nicolae Balotă - **Literatura germană de la Sturm und Drang la zilele noastre** (Editura Dacia, Cluj-Napoca)
Lucian Boia, **Mitul democraţiei** (Editura Humanitas, Bucureşti)
Ştefan Borbély - **Matei Călinescu** (Editura Aula, Braşov)
Ştefan Borbély - **Proza fantastică a lui Mircea Eliade. Complexul gnostic** (Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca)
Ştefan Borbély - **Cercul de graţie** (Editura Paralela 45, Piteşti)
Augustin Buzura - **Tentaţia risipirii** (Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti)
Ştefan Cazimir, **Potcoave de purici** (Editura Albatros, Bucureşti)
Matei Călinescu - **Mateiu I. Caragiale. Recitiri** (Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca)
Tamara Cărăuş - **Efectul Menard. Rescrierea postmodernă: perspective etice** (Editura Paralela 45, Piteşti)
Mircea Cărtărescu - **Pururi tînăr, înfăşurat în pixeli** (Editura Humanitas, Bucureşti)
Cornelia Cârstea - **Romantismul recuperat** (Editura Scrisul Românesc, Craiova)
Al. Cistelecan - **Mircea Ivănescu (monografie)** (Editura Aula, Braşov)
Gheorghe Crăciun - **Doi într-o carte (fără a-l mai socoti pe autorul ei). Fragmente cu Radu Petrescu şi Mircea Nedelciu** (Editura Grinta, Cluj-Napoca)
Ruxandra Cesereanu - **Imaginarul violent al românilor** (Editura Humanitas, Bucureşti)
Barbu Cioculescu - **Lecturi de vară, lecturi de iarnă** (Editura Vremea, Bucureşti)
Sanda Cordoş - **În lumea nouă** (Editura Dacia, Cluj-Napoca)
Ioan Derşidan - Nordul caragialian (Editura Univers enciclopedic, Bucureşti)
Anneli Ute Gabanyi, **Cultul lui Ceauşescu** (Editura Polirom, Iaşi)
Alexandru George - **Tot pentru libertate** (Editura Albatros, Bucureşti)
Alexandru George - **Consemnări în curs şi la fine** (Editura Bibliotheca & Pandora-M, Tîrgovişte)
Gheorghe Grigurcu - **Pădurea de metafore** (Editura Paralela 45, Piteşti)
Andrei Grigor - **Romanele lui Marin Preda** (Editura Aula, Braşov)
Ioan Holban - **Istoria literaturii române. Portrete contemporane** (Princeps Edit, Iaşi)
Ion Ianoşi - **Eu - şi el. Însemnări subiective despre Ceauşescu** (Editura Dacia, Cluj-Napoca)
Sergiu Ioanicescu - **Carte de bucăţi** (Editura MJM, Craiova)

EDITURA POLIROM
Tracy Chevalier
Albastru pur
Richard Brautigan
La pescuit de păstrăvi în America
Amin Maalouf
Stînca lui Tanios
Xun Zi
Calea guvernării ideale
www.polirom.ro

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna iunie 2004

Expoziții
- 8-19 iunie, Holul Institutului – **Un C.E.A.S. cu Eugen Ionesco,** desene de Dan Cioca.
- 22-30 iunie, Holul Institutului – expoziție Arthur Rimbaud.

Teatru
- 15 iunie, ora 19.00, la Teatrul „Bulandra", Sala Izvor – **4.48 Psychosis** și **Blasted,** două piese de Sarah Kane. Regia: Christian Benedetti.
- 16, 23 și 24 iunie, ora 20.00, la Teatrul „Nottara" – **Du pain plein les poches** de Matei Vişniec. Cu: Oana Pellea și Mihai Gruia Sandu.
- 18, 19 iunie, ora 19.00, la Teatrul Foarte Mic – **Cele trei versiuni ale vieții,** o comedie de Yazmina Reza. Regia: Monica Teodorescu.
- 18 iunie, ora 19.30, la Teatrul „Bulandra", Sala Icoanei – **Scaunele** de Eugen Ionesco. Regia: Felix Alexa. Cu: Oana Pellea și Răzvan Vasilescu.

Film
- 8-20 iunie, la Sala „Elvira Popescu" – Institutul propune o selecție de 30 de filme proiectate la Festivalul Internațional de Film **Transilvania.**
- 25 iunie, ora 19.00 – **Le Golem,** film german mut de Boese și Wegener cu acompaniament la pian de Olivier Gillet.
- Începînd cu 26 iunie, la Sala „Elvira Popescu" – Omagiu adus lui Pierre Henri Deleau. Deschiderea va avea loc în prezența domnului Deleau, fondator și animator al secției „Quinzaine des réalisateurs".

Concerte
- 19, 20, 21 iunie – Sărbătoarea Muzicii. Zeci de concerte gratuite în aer liber în toată țara. Invitată specială: Patricia Kaas.

INSTITUT FRANÇAIS DE BUCAREST

Programul complet va fi disponibil la Institut și pe *site.*

Institutul Francez din București, Bd. Dacia Nr. 77, 70256
Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37; Fax: 210.02.25;
web: www.culture-france.ro

Marie-France Ionesco – **Portretul scriitorului în secol. Eugène Ionesco 1909-1994** (traducere din franceză, Editura Humanitas, București)

Laszlo Alexandru – **Criticul literar Nicolae Manolescu** (Editura Dacia, Cluj-Napoca)

Ion Bogdan Lefter, **Primii postmoderni: „Școala de la Tîrgoviște"** (Editura Paralela 45, Pitești)*

Ion Bogdan Lefter, **5 poeți: Naum, Dimov, Ivănescu, Mugur, Foarță** (Editura Paralela 45, Pitești)**

Elena Loghinovski – **Dostoievski și romanul românesc** (Editura Fundației Culturale Est-Vest, București)

Dan Lungu – **Construcția identității într-o societate totalitară. O cercetare sociologică asupra scriitorilor** (Editura Junimea, Iași)

Dan Lungu – **Povestirile vieții. Teorie și documente** (Editura Universității „Al.I. Cuza", Iași)

Florin Manolescu – **Enciclopedia exilului literar românesc** (Editura Compania, București)

Ion Manolescu – **Videologia. O teorie tehno-culturală a imaginii globale** (Editura Polirom, Iași)

Nicolae Manolescu – **Inutile silogisme de morală practică** (Editura Albatros, București)

Nicolae Manolescu – **Poeți moderni** (Editura Aula, Brașov)

Cornel Moraru – **Titu Maiorescu (monografie)** (Editura Aula, Brașov)

Solomon Marcus – **Jocul ca libertate** (Editura Scripta, București)

Dan Horia Mazilu – **Voievodul dincolo de sala tronului** (Editura Polirom, Iași)

Anca Mănuțiu – **Carnavalul și ciuma. Poetici teatrale în oglindă** (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca)

Adrian N. Mihalache – **Demonul dimineții. Exerciții la computer solo** (Editura Vinea, București)

Mircea Mihalevschi – **Tragic vs deriziune. Devenirea categoriilor teatrului** (Editura Ex Ponto, Constanța)

Mircea Mihăieș – **Scutul lui Perseu. Nicolae Manolescu între oglinzi paralele** (Editura Curtea Veche, București)

Dan C. Mihăilescu – **București. Carte de bucăți** (Editura Fundației Pro, București)

Ion Militaru – **Europa faustică?** (Editura Scrisul românesc, Craiova)

Ștefania Mincu – **Despre starea poeziei** (Editura Pontica, Constanța)

Ovidiu Moceanu – **Literă și duh** (Editura Paralela 45, Pitești)

Mircea Naidin – **Literatura science fiction** (Editura Fundației Pro, București)

I. Necula – **Cioran. De la identitatea popoarelor la neantul valah** (Editura Saeculum I.O., București)

Gelu Negrea – **Cine ești dumneata, domnule Moromete?** (Editura Muzeul Literaturii Române, București)

Eugen Negrici – **Literatura română sub comunism. Poezia**, vol. I (Editura Fundației Pro, București)

Nicolae Oprea – **Magicul în proza lui Vasile Voiculescu** (Editura Paralela 45, Pitești)

Nicolae Oprea – **Literatura *Echinoxului*** (Editura Dacia, Cluj-Napoca)

Adrian Oțoiu – **Ochiul bifurcat, limba sașie** (Editura Paralela 45, Pitești)

Vladimir Pasti – **Ultima inegalitate** (Editura Polirom, Iași)

Laura Pavel – **Ficțiuni și teatralitate** (Editura Limes, Cluj-Napoca)

Aurel Pantea – **Poeți ai transcendenței pline** (Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca)

Ioana Pârvulescu – **Întoarcere în Bucureștiul interbelic** (Editura Humanitas, București)

Gheorghe Perian – **A doua tradiție** (Editura Dacia, Cluj-Napoca)

Irina Petraș: **Camil Petrescu. Schițe pentru un portret** (Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca)

Irina Petraș – **Cărțile deceniului 10** (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca)

Marta Petreu – **Filozofia lui Caragiale** (Editura Albatros, București)

Andrei Pleșu – **Despre îngeri** (Editura Humanitas, București)

Petru Poantă – **Efectul „Echinox"** (Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca)

Virgil Podoabă – **Anatomia frigului (o analiză monstruoasă)** (Editura ECCO, Cluj-Napoca, și Editura Marineasa, Timișoara)

Horea Poenar – **O plimbare pe strada Servandoni** (Editura Limes, Cluj-Napoca)

Constantin M. Popa – **Brațul de la Lepanto** (Editura Scrisul românesc, Craiova)

Sebastian-Vlad Popa – **Utopiile române cu Apocalipsa sub pernă** (Multipress International, București)

Valentin Protopopescu – **Cioran în oglindă. Încercare de psihanaliză** (Editura Trei, București)

Petre Răileanu – **Europa mon amour** (Editura Fundației Culturale Române, București)

Edgar Reichmann – **O fereastră către lume** (Editura Paralela 45, Pitești)

Miruna Runcan – **Teatralizarea și reteatralizarea în România (1920-1960)** (Editura Eikon, Cluj-Napoca)

Aurel Sasu – **Breviter** (Editura Limes, Cluj-Napoca)

Nicoleta Sălcudeanu – **Patria de hârtie** (Editura Aula, Brașov)

Al. Săndulescu – **Memorialiști români** (Editura Universal Dalsi, București)

Radu Săplăcan – **Exerciții de balistică** (Editura Eikon, Cluj-Napoca)

Mircea Stâncel – **Omul gândirist** (Casa de editură Fundația Paem, București)

Vasile Spiridon – **Nichita Stănescu** (Editura Aula, Brașov)

Alex. Ștefănescu – **Ceva care seamănă cu literatura** (Editura Știința, Chișinău)

Antoaneta Tănăsescu – **Strategii ale comportamentului european** (Editura Paideia, București)

Cornel Ungureanu – **Geografia literaturii române, azi**, vol. 1. **Muntenia** (Editura Paralela 45, Pitești)

Călin Vlasie – **Poezie și psihic** (Editura Paralela 45, Pitești)

Daniel Vighi – **Lumea la 1848** (Editura Dacia, Cluj-Napoca)

Radu Voinescu – **Spectacolul literaturii** (Editura Muzeul Literaturii Române, București)

Dicționarul analitic al operelor literare românești, vol. 4 (ultimul), coord. Ion Pop (Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca)

V. Debut

Carmen Andraș – **România și imaginile ei în literatura de călătorie britanică. Un spațiu de frontieră culturală** (Editura Dacia, Cluj-Napoca)

Sorin Catarig – **Unele considerații asupra tehnicii salvării aparențelor** (Editura Versus, Iași)

Patrick Călinescu – **Textul dintre texte** (Editura Aula, Brașov)

Liliana Corobca – **Negrissimo** (Editura Arc, Chișinău)

Dan Coman – **Anul cîrtiței galbene** (Editura Timpul, Iași)

Domnica Drumea – **Crize** (Editura Vinea, București)

Oleg Garaz – **Contraideologii muzicale** (Editura Limes, Cluj-Napoca)

Gabriela Gavril – **Cercul Literar de la Sibiu, între „Manifest" și „Adio, Europa!"** (Editura Universității „Al.I. Cuza", Iași)

Bogdan Iancu – **Fata din lift** (Editura Vinea, București)

Rodica Ilie – **Emil Brumaru** (Editura Aula, Brașov)

Claudiu Komartin – **Păpușarul și alte insomnii** (Editura Vinea, București)

Adrian Majuru – **Bucureștii mahalalelor sau periferia ca mod de existență** (Editura Compania, București)

Ștefan Manasia – **Amazon și alte poeme**, (Editura Tritonic, București)

Alex Moldovan – **Frica de sferă** (Editura Eikon, Cluj-Napoca)

Ovidiu Morar – **Avatarurile suprarealismului românesc** (Editura Univers)

Ruxandra Novac – **Ecograffiti** (Editura Vinea, București)

Antonio Patraș – **Ion D. Sârbu – de veghe în noaptea totalitară** (Editura Universității „Al.I. Cuza", Iași)

Radu I. Petrescu – **Privirea Medusei. Poezia lui B. Fundoianu/Benjamin Fondane** (Editura Universității „Al.I. Cuza", Iași)

Denisa Mirena Pișcu – **Pufos și mecanic** (Editura Vinea, București)

Mihaela Pușcaș – **O candelă în vară** (Editura Limes, Cluj-Napoca)

Constantina Raveca Buleu – **Reflexul cultural grec în literatură** (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca)

Alin Rus – **Valea Jiului, o capcană istorică** (Editura Realitatea românească)

Ana Maria Sandu – **Din amintirile unui Chelbasan** (Editura Paralela 45, Pitești)

Ciprian Șiulea – **Retori, simulacre, imposturi** (Editura Compania)

Cornel Mihai Ungureanu – **Pașii șarpelui** (Editura T, Iași)

Grafitti Files (volum colectiv) (Editura Paralela 45, Pitești)

Al doilea desant (volum colectiv) (Editura Calea Moșilor, București)

Junii '03. Antologia tinerilor prozatori brașoveni (revista Interval, Brașov)

---

*, ** Titluri excluse din scrutinul ASPRO.

Teatru

Ohrid, *My Love*

EUGENIA ANCA ROTESCU

Ohrid, micul oraş macedonean, pare o destinaţie inabordabilă pentru călătorul român. Ca într-o poveste, eşti supus la încercări grele, trebuie să treci praguri ca să ajungi acolo. Mai întîi, proba de anduranţă constă în depăşirea ideilor preconcepute că a circula prin zonă pe cale aeriană sau feroviară e o întreprindere uşoară, ieftină şi rapidă, sau că operaţiunile de obţinere a vizei ar fi similare cu cele de la Ambasada britanică. Urmează apoi testul de orientare în teren, alegerea traseului optim în funcţie de anotimp, starea drumurilor, evoluţia conflictelor mai mult sau mai puţin mocnite din zonă. Mai e nevoie şi de noroc să ajungi în Macedonia înainte să rămîi falit, după ce te vei fi înscris la cursa cu obstacole de genul: taxe de traversare a podului de la Giurgiu, impozit pe salubritate în acelaşi judeţ, conversii de monede care sfidează aritmetica elementară, taxa pe euro-autocar. Tentativa de a o impune pe cea din urmă amendează comportamentul de bun samaritean, care te-a împins să-ţi recuperezi colegii de breaslă teatrală de pe alte meleaguri ale bătrînului continent, rătăciţi prin aeroportul din Sofia sau rămaşi în pană cu autobuzul care face naveta între Belgrad şi Skopje. Iar odată ajuns la destinaţie, nici măcar nu eşti răsplătit pe loc. Descinzi într-un hotel modern, nici mai bun, nici mai rău decît altele asemenea. Realizezi însă repede că te afli în zona nouă, departe de inima oraşului care te aşteaptă, de cealaltă parte a lacului, să-i descoperi farmecul.

Într-adevăr, Ohrid te cucereşte mai întîi prin aspectul elveţian: un lac întins şi vechi de vreo trei milioane de ani, cu valuri şi furtuni demne de o mare, înconjurat de lanţuri de munţi foarte înalţi, care se deschid spre Adriatica, dar se închid spre partea continentală ca o barieră, lăsînd să ajungă şi oprind acolo aerul plăcut mediteranean. Aşa se face că, jos, iarna nu e mai niciodată zăpadă, în vreme ce pe creste e din belşug şi se topeşte abia primăvara tîrziu. Şi totuşi, oraşul în sine, cu arhitectura lui din secolul al XIX-lea, cu străduţe înguste şi cochete, cu case îngrijite, dar îngrămădite şi nu foarte aliniate, seamănă mai degrabă cu micile localităţi italiene. Fiecare petic de pămînt a fost exploatat la maximum. Mai mult încă, fiecare pantă a fost valorificată, şi peste ele au fost construite/improvizate tot soiul de esplanade, podeţe şi pasarele. Este un fel de supraetajare, singura variantă posibilă care îi ajută pe locuitori să nu-şi parcheze maşinile direct în sufragerie sau să depoziteze tot acolo stiva de lemne pentru centralele cu combustibil solid, caracteristice mai peste tot în Balcanii pe care i-am vizitat. Revin la maşini pentru că ele reprezintă o adevărată istorie pe patru roţi. Datează de pe vremea fostei federaţii iugoslave. Spre deosebire de noi, ei aveau voie să meargă la muncă prin Germania şi Italia, de unde se întorceau cu automobile micuţe, capabile să se strecoare pe stradelele cu pricina. Acum, cînd peste oameni a trecut mai bine de un deceniu de schimbări, tranziţie, războaie, lunetişti, revendicări teritoriale sau de nume, nu pare să le meargă prea grozav. Starea aceasta se reflectă de altfel în faptul că nu şi-au mai schimbat cam de multişor mijloacele de locomoţie. Abundă „broscuţele" nemţeşti, Fiat-urile Topolino sau chiar mai mici ori alte miniaturi cu mărci neidentificabile. Toate astea dau un aer foarte special locului, care altminteri e 100% turistic.

Turul începe printre situri arheologice care coboară în timp pînă în neolitic şi face popasuri scurte prin mănăstiri şi sumedenie de bisericuţe care traversează secolele, de la perioada paleocreştină pînă în zilele noastre. Se spune că, în orăşelul cu 50.000 de locuitori şi o suprafaţă de vreo 200 de km², ar fi 365 de biserici, cîte una pentru fiecare zi a anului, plus cetatea medievală a ţarului Samuel. Covîrşit de istorie, intri repede într-o cafenea, una dintre numeroasele în care constaţi rapid că europenismul e la el acasă în Ohrid. Moneda naţională circulă în paralel cu euro şi nimeni nu-şi face probleme din asta. Poţi plăti cafeaua excelentă în euro şi primeşti restul în denari, la un curs de schimb destul de stabil şi extrem de apropiat de cel oficial.

Despre cultura contemporană e greu să-ţi faci repede o idee. În extrasezon, nu ai parte decît de o sărbătoare populară, marcată prin serbări de stradă. Orchestre de tot felul interpretează lucrări folclorice, iar populaţia răspunde spontan; cîntă şi dansează cu ei. Cum toată lumea pare să ştie paşii şi versurile, nu te poţi împiedica să nu te raportezi la istoria recentă şi să o interpretezi drept o manifestare de afirmare a identităţii naţionale. În rest, ţi se confirmă informaţiile anterioare; seriozitatea şi importanţa cu care privesc artele participative ca mijloc de a reduce efectele violenţei psihice şi fizice sau de a preveni riscul izolării şi marginalizării sociale a tinerilor, de a dezvolta o atitudine de toleranţă care să ajute la integrarea multietnică şi religioasă. Au programe, instituţii şi fundaţii care se ocupă consecvent de toate acestea în combinaţii naţionale sau internaţionale, precum cea la care am participat*.

Întîlnire între oameni de artă, ea a adus şi avantajul cîtorva reprezentaţii neconvenţionale şi interactive, întrucît mulţi dintre cei prezenţi au dorit să fie cunoscuţi nu doar ca promotori şi practicieni ai acestor forme de teatru social sau comunitar, ci şi ca artişti. Rezultatul a fost un program ad-hoc demn de un mini-festival, care a excelat prin varietate. Deşi veniseră pregătiţi, după cum aveam să constat ulterior, gheaţa s-a spart destul de greu. Contribuţia decisivă a avut-o muzica; un concert de blues al conaţionalului nostru Vali Răcilă, urmat de un *performance* portughezo-sîrb cu *fado*-uri, expresivitate corporală şi improvizaţii libere. Seara următoare a fost rîndul teatrului de animaţie, o actriţă bulgară, asistată de un coleg sîrb, realizînd cu degetele de la o singură mînă un delicat număr de cabaret şi *streaptease*. Actriţa Andreea Szelyes, păpuşar român, a mers în cu totul altă direcţie, orchestrînd o paradă de modă cu colegii din celelalte ţări. Propriile sale creaţii vestimentare au fost prezentate în cheie parodică la adresa defilărilor de pe marile podiumuri europene. Am avut parte şi de un *one-man-show* franţuzesc, foarte atent elaborat, care se reclama din teatrul de bîlci de odinioară, cu pantomimă, teatru de umbre şi performanţe vocale remarcabile în interpretarea diferitelor personaje. Întîlnirea noastră a luat sfîrşit cu strădaniile muzicianului danez care a încercat să ne înveţe un vechi cîntec din ţara sa. În pofida încurajărilor sale, am căzut de acord că eforturile noastre conjugate au fost încununate de un succes îndoielnic. Ne-am lăsat convinşi însă că am avea datele unui cor şi am decis să mai repetăm în autocar. Dar drumul de întoarcere, cu escala la Skopje şi tot itinerarul prin Macedonia împărţită între bisericile ortodoxe şi moscheile albanezilor musulmani, e altă poveste.

P.S. Filmele voalate şi fotografiile pierdute să fie încă o dovadă că Ohrid are ceva magic în el!

---

* Călătoria la Ohrid a fost ultima etapă a programului internaţional ECU-Net, iniţiat de fundaţia Arttrain din Danemarca, finanţat prin programul *Youth* al Comisiei Europene şi coordonat în România de Fundaţia CONCEPT. Acesta a constat în şase module de *training* în metoda teatru-forum, dintre care unul de evaluare intermediară, intitulat AGORA, s-a desfăşurat la Tîrgu Mureş în octombrie 2003.

▮

Rating de teatru

Cronicari / **Spectacole**	Eugenia Anca ROTESCU	Mihaela MICHAILOV	Iulia POPOVICI	Cristina RUSIECKI	Doina PAPP
Plaja (r. Radu Afrim, Teatrul „Maria Filotti", Brăila)	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮▮
Poker (r. Alexandru Tocilescu, Teatrul de Comedie)					
Scaunele (r. Felix Alexa, Teatrul Bulandra)		▮▮▮	▮▮▮		
Shape of Things (r. Vlad Massaci, Teatrul ACT)	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	
Perşii (r. Mihai Mănăuţiu, Teatrul „Radu Stanca", Sibiu)		▮	▮▮		▮▮
Leonce şi Lena (r. Alexandru Dabija, Teatrul Odeon)		▮▮▮			
Cum doriţi sau Noaptea de la spartul tîrgului (r. Silviu Purcărete, Teatrul Naţional Craiova)		▮▮▮▮	▮▮▮▮		▮▮▮▮
Sherezada (r. Adriana Zaharia, Studioul Toaca)			▮▮	▮▮	
Apus de soare (r. Dan Piţa, Teatrul Naţional din Bucureşti)			▬		▮▮
A şaptea kafana (r. Alexandru Berceanu, Teatrul dramatic „Fani Tardini", Galaţi)		▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	

▮▮▮▮ – garantăm noi ▮▮▮ – a se vedea oricînd ▮▮ – nici prea-prea, nici foarte-foarte ▮ – slab ▬ – ceva de speriat

Notă: Rating-ul de teatru are periodicitate lunară.

Film

Patimile după Mel Gibson

VLAD A. ARGHIR

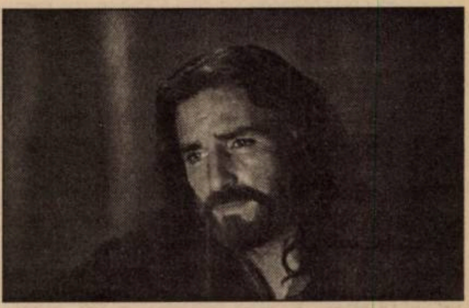

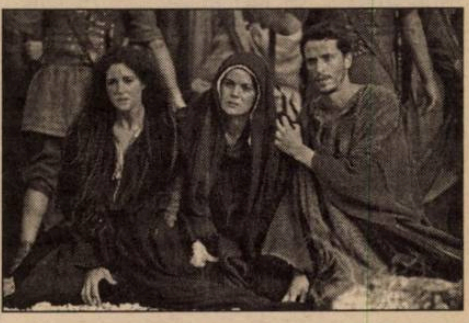

„A început, Doamne. Amin“

Vorbind aramaica şi mai tîrziu latina cu vădit accent *elin*, am spune, Iisus se roagă cu ochii la cer. Scena următoare, vînzarea lui Iuda, e jucată la fel de demonstrativ, ca pentru un public profan. „Rezumatul episoadelor precedente“, un artificiu narativ. Banda sonoră, care ni se pare cînd *muzzak*, cînd *crossover* între rock şi muzică liturgică, e un alt semnal: muzica de fond, inextricabil legată de experienţa cinematografică. Subtitrarea fragmentară, prin similitudine cu orice alt „film străin“, e, şi ea, tot procedeu artistic. „Ce se întîmplă aici“, ni se spune, „e ce ştiţi deja, din alte filme şi din Carte“.

Poate nu eram în dispoziţia necesară, dar secvenţele de la început ezită, ni se pare, între penibil şi enervant. Filmul, însă, construieşte curînd echilibrul între patetism şi forţa autentică, se strecoară cu încetul spre restul de curiozitate pe care duzina de comentarii citite dinainte ne-a menajat-o totuşi. Ne pierdem în clarobscur, în lumina schimbătoare a peliculei, printre măşti de oameni şi îngeri, între cerul albastru şi pămîntul pietros.

Flash-back: Iisus a meşterit o masă; inovaţie: e mai înaltă decît mesele obişnuite, Maria îl admiră matern şi Îl trimite să se spele pe mîini înainte de cină. *Yidische mamme* – singura scenă veselă din film e această anticipare a gestului lui Pilat.

Recapitulăm, în continuare, doar detalii secundare în jurul *firului*... – literalmente – *roşu*. Cu un gest de cioban mirat care-şi îndreaptă cuşma, un soldat îşi îndreaptă casca. Felul în care Iisus îşi culcă tîmpla pe cruce. Scenele, repetate, în care personajele îşi întorc ochii către cer, rapel vizual prea limpede la credinţă. Dar în scena unde Simion Îl ajută să-Şi poarte crucea, privirea pe care o schimbă cei doi ar putea veni dintr-un film de Bergman. Gesturile mîinilor (ale celor care nu lovesc) par că lasă să zboare păsări sau să cadă o mînă de pămînt. E plin de gesturi obişnuite împletite cu referinţe la cîteva milenii de religie, cîteva secole de pictură şi un secol de cinematografie.

Măşti din figuraţia foarte numeroasă: cîteva exprimă compasiune, groază, înţelegere, unele jubilează, altele sînt imobile, cele mai multe groteşti. Caracterizări sumare şi clare, nu identităţi de „personaje“. Expresivitatea minimalistă e dată şi actorilor principali, care joacă neputinţa, consternarea, oroarea. Pilat în dilemă între opţiunea politică şi cea personală. Caiafa şi Sanhedrinul, înfăţişaţi ca o şleahtă de fanatici. Centurionul, dezgustat de brutalitatea propriilor legionari şi a celorlalţi „oameni din popor“.

Sursele vizuale (Mel Gibson le menţionează pe unele în interviuri) merg de la iconografia altarului german de secol XV-XVI la machiajul de film de groază. De la scene biblice din Evul Mediu pînă în Baroc... – *tableaux vivants* după Michelangelo, Bosch, Grünewald, Caravaggio, Rembrandt. Cu interpretări obişnuite în vizualizarea Evagheliilor, dar cu mijloacele filmului, Mel Gibson nu e mai provocator decît oricare dintre aceşti artişti: reaminteşte azi pregnanţa Patimilor unui public cu afectul tocit, tot aşa cum pictura unui Giotto sau Grünewald făcea Scriptura accesibilă unui public analfabet. Apoi, Mel Gibson a văzut cele cîteva zeci de filme pe teme apropiate (al lui Scorsese, filmat cu 15 ani înainte, în acelaşi loc). Şi, în plus, inspiraţia unui stufos text vizionar german de pe la 1800. Cine a văzut alte filme ale lui Mel Gibson recunoaşte fascinaţia pentru abundenţa detaliilor. Omagiile vizuale aduse precursorilor, mai mult decît (deloc) simple efecte, sînt repere culturale şi marcaj vizual al „punerii în scenă“: *artă*, nu reconstituire voyeuristă sau ideologie şi cu atît mai puţin divertisment pe fond real.

Respectul pentru sursele canonice alese cere, în opinia regizorului, imagini dure. Filmul e sîngeros, dar nu e naturalist. Convenţia cinematografică e de la bun început explicită şi constant marcată, un marcaj care ni se pare chiar prea evident din clipa în care ne-am decis că filmul nu pariază pe reconstituire, ci pe vălul Veronicăi.

„We're almost there! It's almost over!“

Cît de înaltă este arta acestui film e altă întrebare. La cinematograf, cu başi seismici şi cu ecran abisal, ansamblul este copleşitor şi, la claritatea cărnii sfîrtecate, tindem să reacţionăm visceral. Un simţ precis al ritmului ţine însă trează facultatea de reflectare a spectatorului, fără să îl sufoce. *Flash-backs*, alternanţa punctelor de vedere, trecerile cu artificii de studiou dintre scene, regia de lumină atenuează această violenţă picturală şi ne readuc în codul cinematografic. Laitmotivul gradat ascendent al sîngelui nu atinge limita excesului, violenţa nu ajunge să anestezieze, nu e „palpitantă“ şi, tehnic vorbind, trucajul nu merge nici pe departe pînă unde ar putea.

Nu brutalitatea e tema filmului; crucificarea este un procedeu brutal, dar sîngele e aici vădit culoare (cum a afirmat laconic Maia Morgenstern într-o conferinţă de presă) şi fiecare imagine e un tablou. De altminteri, în aceste vremuri în care televiziunile documentează bestialitatea cu atît mai amănunţit cu cît sînt mai provinciale, ştim bine că reportajul violenţei e mai puţin spectaculos şi mult mai inexact decît un film bine dozat.

Cineva observa, ieşind de la film, că suferinţa nu îşi poate găsi expresia în sînge: intenţia nici nu e asta. Multdiscutata cruzime a filmului refuză de fapt să descrie pînă la capăt. Scene lungi în care, cu cîteva excepţii, imaginea se opreşte cu naturaleţe (mai mult decît naturalism) la urme şi nu profită cît ar putea de facultatea mediului de a descompune timpul: se vede mai degrabă plaga decît biciul care o deschide. Şi mai ales mimica Mariei. Scena în care Ma(r)ia, acoperindu-l într-o mîngîiere, sărută (cu un sunet imposibil de clar) piciorul sfîrtecat al Fiului mărturiseşte paradoxal despre discreţia filmului, care exagerează detalii, dar se opreşte la punctul dincolo de care vizualizarea nici n-ar mai fi posibilă, căci altfel acumularea ar trebui să explodeze în lumină.

De fapt, singurul rol de caracter e al Maiei Morgenstern. Filmul e mai degrabă marianic decît cristic (lucru nu tocmai specific catolicismului conservator al lui Mel Gibson, acela care îi explică în parte verismul). Figura mamei însoţeşte Calvarul şi poartă toată suferinţa pe care nici sîngele, nici tortura, nici măştile groteşti ale figuranţilor nu le pot „reda“ îndeajuns. Cruzimea maximă a filmului şi adevărul său major aici se regăsesc: în momente culminante, camera se mută de la carnea din ce în ce mai însîngerată a lui Iisus la reflexia durerii necruţătoare şi fără margine: expresi(vitate)a Ma(r)iei.

„That's not what the film's about. It's about tolerance“*

„Obişnuiţi să-i pedepsiţi pe prizonieri înainte de a-i condamna?“, replica lui Pilat (unul dintre puţinele, se pare, detalii care nu se sprijină pe litera evanghelică) ar putea fi un comentariu la discuţia despre ideologia regizorului şi a scenariului, iscată cu mult înainte de ieşirea filmului pe piaţă.

E curioasă fixaţia criticilor pe violenţă în loc de dramatism. Şi sînt stranii obiecţiile ideologic-religioase care i s-au adus, substituite setului de criterii cu care ne raportăm de regulă la arta cinematografică. Mai onestă este întrebarea candidă: „Ce ne spune acest film?“.

Fundamentalist? Între timp, nu mai e o

Cei 7 care au speriat restul

Filme \ Cronicari	Iulia BLAGA	Laurenţiu BRĂTAN	Mihai CHIRILOV	Andrei GORZO	Valerian SAVA	a.l.ş. *featuring* Andrei BANGU
Actorii	▮▮	▮▮			▮▮	▮▮ /
Casa bîntuită		▮			▮	/ ▬
Cazul Furtwängler	▮▮	▮▮▮		▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮ /
Ceva, ceva tot o ieşi	▮▮	▮		▮		▮ / ▮▮▮
Damen Tango	▮	▬		▬	▬	
Dimineaţa morţii	▮					
Kill Bill Vol. 2	▮▮				▮▮▮▮	▮▮▮▮ /
Monstrul	▮▮		▮▮▮▮			▮▮▮ /
Patimile lui Hristos	▮▮	▬		▬	▬	/ ▮
Pur şi simplu dragoste	▮▮	▮▮		▮▮		▮▮ / ▮▮
Spartanul		▮		▮▮	▮▮	
Surpriză: vine Polly		▮		▮▮	▮▮	▮▮ /
Sylvia	▮					▮▮ /
Şcoala de rock	▬	▮			▮▮	/ ▮▮
Troia		▮		▮▮▮	▮▮▮	▮ /
Unde vei fi poimîine				▮	▮▮	
Van Helsing		▬			▬	/ ▬

▮▮▮▮ – excepţional ▮▮▮ – foarte bun ▮▮ – bun ▮ – mediocru ▬ – catastrofal

surpriză constatarea că Mel Gibson nu recuperează stereotipuri religioase, rasiale sau de orice alt fel. Filmul nu e nici antiprotestant şi, de fapt, nu ni se pare nici măcar religios, nu e o reeditare a „pasiunilor" medievale. Mai mult, s-a văzut că nu e nici pro-catolic. Teologii au remarcat (notîndu-l ca pe o scădere) nu numai faptul că scenariului îi lipseşte un concept teologic, ci şi că recurge la destule licenţe artistice ne-canonice.

Antisemit? Nu pentru cine cunoaşte doctrina catolică. Şi nici măcar pentru cineva care ar prefera să confunde religiozitatea cu fundamentalismul şi cinematograful (sau Scriptura) cu istoriografia. Apoi, noţiunea de responsabilitate şi aceea... – inadmisibilă moral şi juridic şi, de fapt, iresponsabilă... – de „vină colectivă" nu mai sînt de mult confundabile. În fine, groteştile măşti de care vorbeam sînt împărţite uniform, nu după rasă, clasă sau credinţă. Singurul „personaj pozitiv" (şi singurul „personaj", de altfel) e Maria.

Sîngeros? Ne luăm ochii de la ecran din cînd în cînd? E un gest la fel de semnificativ ca felul în care (nu) privim fragmentele de filme sau de ştiri violente „obişnuite" care, nici ele, nu prezintă realitatea în dimensiunea ei incomensurabilă; nici acest film nu încearcă să o facă, dar îndreaptă atenţia asupra unui deficit curent al percepţiei.

Prea brutal? După „revoluţia" din România, după Somalia, Iugoslavia sau Los Angeles? După 11 septembrie, Afganistan, Irak, Madrid, Gaza, Abu Ghraib şi, acum cîteva săptămîni, decapitarea lui Nicholas Berg? După atîtea reportaje din ultimii cincisprezece ani în care violenţa culminează în jubilaţie? *Snuff-movie* sau *reality-snuff*? Filmul acesta rezumă în tuşe apăsate, de culoare roşie, „normalitatea" în criză pe care o ştim cu toţii. Argumentele care s-au adus în discuţiile pe care le-a iscat sînt binevenite... – dar bigotismul unora e (cu nota că, fireşte, nu toţi bigoţii sînt la fel) greu tolerabil.

„Bizareria", „scenele de o violenţă drastică", „exagerarea" care i s-au reproşat filmului ţin de natura subiectului; celui căruia i se face rău la jumătate îi scapă ceva, iar celui care vede pericole sociale i-a scăpat tot restul.

Oricum, filmul e un succes: o dovedesc atît succesul de casă, cît şi dezbaterile de care a beneficiat... – susţinute de altminteri şi de producător, şi de cei care îl critică. Mel Gibson: „it is a movie about faith, hope, love and forgiveness... – something sorely needed in these turbulent times about what God did through Jesus". E violent, dar „e făcut să dea de gîndit spectatorilor, indiferent de convingerile lor religioase".

Ieşim din lumea acestui film cu sentimentul că toţi oamenii de pe stradă se întorc de la un spectacol cu gladiatori şi au mici pete roşii pe veşminte. Dar acesta e un film. Urmează ştirile.

Düsseldorf

---

* Mel Gibson, în **Jay Leno's Tonight Show**, februarie, 2004.

Arte vizuale

O istorie vie

Copii în rame şi vitrine

ADRIAN-SILVAN IONESCU

La Muzeul Militar Naţional s-a deschis o adorabilă expoziţie închinată de cei mari celor mici şi celor care, indiferent de etate, ştiu să-şi păstreze nealterată disponibilitatea ludică.

Copiii şi copilăria în fotografia secolului al XIX-lea este o expoziţie pe toate gusturile şi pentru toate vîrstele. Iniţiată şi elaborată de Cornelia König şi Viorica Neagu – două reputate muzeografe care au deja la activ ampla retrospectivă Szathmari din perioada septembrie 2002-martie 2003 (distinsă cu unul dintre premiile Ministerului Culturii şi Cultelor) –, manifestarea reuneşte exponate din majoritatea bibliotecilor şi instituţiilor muzeale importante ale Capitalei şi ale ţării: Muzeul Naţional de Istorie a României, Muzeul Municipiului Bucureşti, Biblioteca Academiei Române, Biblioteca Naţională a României, Muzeul Satului, Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei – Cluj, Muzeul Banatului – Timişoara, Muzeul Ţării Crişurilor – Oradea, Muzeul Judeţean Botoşani, Muzeul Judeţean Buzău, Muzeul de Istorie Galaţi, Muzeul Judeţean „Ştefan cel Mare" – Vaslui, Casa Mureşenilor – Braşov şi din cîteva colecţii particulare.

Copilăria apare reprezentată în toată splendoarea ei, de la înduioşătoarele imagini ale bebeluşilor în dantele şi mătăsuri, protejaţi de braţele mamelor sau ale doicilor, la chipurile cu priviri speriate ale celor care abia învaţă să meargă, de la cele cu expresii mirate, specifice vîrstei întrebărilor, la cele încărcate de demnitatea şi conştiinţa propriei valori cînd, la serbarea de sfîrşit de an şcolar, au fost distinşi cu un premiu. Toate aspectele copilăriei au fost surprinse sensibil, de fotografi inventivi şi dedicaţi artei lor. Este ştiut că era destul de greu să captezi atenţia unui copil pentru a-l ţine nemişcat cele cîteva secunde necesare expunerii şi, de aceea, în studiourile fotografice se aflau, pe lîngă mobilele standard care sugerau un interior luxos, pentru solicitările cotidiene ale clientelei mature, şi cîte un căluţ de lemn ori o jucărie oarecare, menită să atragă atenţia copilului. (În atelierul Szöllösy din Bucureşti, de pildă, era un mînz împăiat, pe care încălecau toţi copiii care urmau să fie fotografiaţi.) Mulţi maeştri ai camerei obscure precizau pe spatele cartoanelor de fotografii că sînt specializaţi în imagini cu copii, fapt care le asigura o creştere a deverului.

La fel ca şi părinţii lor, copiii erau duşi la fotograf în anumite circumstanţe clar definite de împlinirea unei vîrste, de intrarea la şcoală, de obţinerea unui premiu pentru studii, de participarea la un bal sau la o petrecere la care îmbrăcaseră un anumit costum sau de un alt eveniment esenţial în existenţa lor. Şi, asemeni părinţilor lor, erau aşezaţi în cadru după anumite canoane prestabilite, în care trebuia să se evidenţieze eleganţa îmbrăcămintii, alura distinsă sau nostimă a trăsăturilor, pasiunea precoce pentru un instrument muzical sau pentru un obiect care le-ar fi definit cariera viitoare.

Un valoros studiu sociologic s-ar putea face în privinţa vestimentaţiei care definea statutul social al familiei. Copiii veacului al XIX-lea erau un fel de păpuşi vii în concepţia părinţilor lor, în special a mamelor care, fără altă ocupaţie decît aceea a propriei găteli şi a educării progeniturilor, îşi exersau fantezia în felul de îmbrăcare a celor mici. Măritate foarte devreme, unele încă din perioada jocului cu păpuşi, tinerele mame continuau să se joce şi cu propriii copii, pe care-i împopoţonau aşa cum şi-ar fi dorit ele însele să fie gătite. De altfel, nu exista nici o deosebire între moda copiilor şi a celor maturi, în afara dimensiunii şi, eventual, a texturilor mai fine. În rest, aceleaşi crinoline şi turnuri le aveau şi fetiţele, la fel ca mamele, aceleaşi sacouri şi pălării ca ale taţilor îmbrăcau băieţii. Doar că aceştia din urmă purtau pantaloni scurţi pînă la vîrstă şcolară. Dar, în situaţia în care primeau uniforme militare – iar aceasta se întîmpla foarte des –, pantalonii lungi erau indispensabili. Roşiori, călăraşi, cuirasieri, zuavi şi marinari populau albumele de poze ce erau ţinute, la loc de cinste, pe masa din salonul de primire al oricărei case respectabile. După Războiul de Independenţă, o modă introdusă de cîţiva părinţi patrioţi – aceea de a-şi îmbrăca băieţaşii în „căciulari" sau „curcani" – a devenit baza primei organizaţii de tineret din România, Micii Dorobanţi, care purtau exact aceleaşi uniforme ca soldaţii din infanteria neregulată, cu cămăşi albe cu marginea, gulerul, manşetele şi epoleţii bleu, iţari şi opincuţe ţărăneşti, iar pe cap aveau renumita căciulă de miel cu pene de curcan (de unde le venise şi porecla, transformată în renume). În zilele decernării premiilor sau la sărbători naţionale, ei defilau, în ordine perfectă, pe străzile oraşelor, în aclamaţiile entuziaste ale spectatorilor.

Balurile costumate ale copiilor făceau deliciul celor maturi, care se străduiau să găsească pentru odrasle cele mai originale travestiuri: generali romani, cavaleri medievali, muschetari, conţi şi marchizi cu peruci pudrate, bufoni, colombine sau zîne, regine sau prinţese din basme evoluau în petreceri care le mimau pe ale celor mari. Apoi, părinţii îi duceau la fotograf să imortalizeze amintirea acelui moment de distracţie.

Un alt costum adesea folosit la petreceri şi sărbători era cel popular, imitîndu-se exemplul Casei Regale. Regina Elisabeta – mare admiratoare a acestuia – îl îmbrăca frecvent şi-şi înveşmînta la fel şi unicul vlăstar, pe Principesa Mărioara, dispărută la vîrsta fragedă de 4 ani, în 1874. Apoi, nepoata ei, Principesa Maria, îşi îmbrăca băieţii, pe Carol (viitorul Rege Carol II) şi pe Nicolae, în ciobănei, iar pe fete, Elisabeta, Marioara (Mignon) şi Ileana, în ţărăncuţe cu fusul la brîu, atunci cînd se plimbau pe peluzele din preajma Castelului Pelişor.

Toate aceste chipuri, neştiute sau uitate, ne privesc, de peste timp, din ramele sau din vitrinele expoziţiei **Copiii şi copilăria în fotografia secolului al XIX-lea**. Pentru agrementarea spaţiului şi necesara concreteţe a exponatului tridimensional, între panourile cu imagini au fost intercalate costume istorice de dimensiuni miniaturale, unele aparţinînd chiar familiei regale: rochiţe de dantelă, de botez, tunici, pantaloni şi mantale militare, o şa cu harnaşament minuscul, cîteva jucării de altădată.

Dar expoziţia de faţă nu este doar o incursiune în lumea copilăriei, ci şi în istoria fotografiei româneşti. În consecinţă, vizitatorul avizat, ca şi necunoscătorul, va putea admira imagini de Szathmari, Franz Duschek, Franz Mandy, F.X. Zeitheim, Berta Engels, I. Spirescu şi alţii din Bucureşti, Nestor Heck, Andreas Schievert şi Bernhard Brand din Iaşi, Julius Udvardy, C. Diel, Carl Hahn, D. Heitler din Craiova, Louis Medl din Turnu Severin, Anatole Magrin şi Christian Nielsen din Constanţa, Emil Carrez şi Otto Bielig din Galaţi, R. Rigopulo şi Alois Kolpy din Brăila, Jean Bielig din Botoşani, Urlaky şi Carl Boemches din Ploieşti ş.a. Un catalog bine ilustrat, editat bilingv (română-engleză), însoţeşte acest eveniment expoziţional de care ne vom putea bucura pînă în luna decembrie a acestui an.

Radio
Europa Liberă

Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE • RADIO LIBERTY •

Corect,
responsabil
şi la timp!

Evenimentul în lumea sticlei

EMA MĂRCULESCU

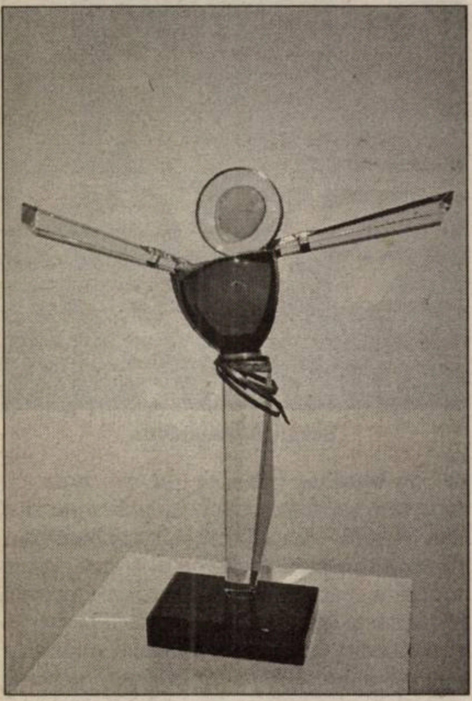

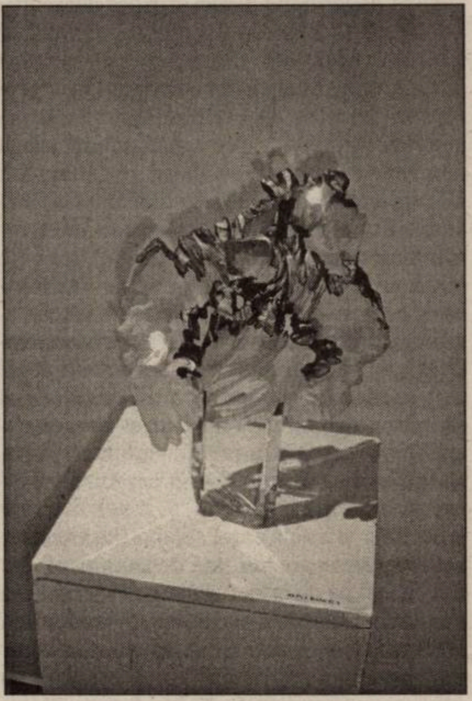

Cu o tradiţie de aproape 30 de ani, Salonul sticlei a fost găzduit în acest an de Galeria Simeza. Între 25 mai-7 iunie au putut fi admirate cele mai de seamă creaţii recente din acest domeniu.

Artişti din mai multe generaţii s-au reunit spre a-şi demonstra virtuozităţile tehnice şi capacităţile creatoare, sub semnul transparenţelor sticlei şi ale luminii. Printre expozanţii cu nume consacrate: Laurenţiu Anghelache, Lucian Butucariu, Dan Băncilă, Iza Uncov Dancea şi Silviu Dancea, Vladimir Cioroiu, Valer Neag, Ioan Nemţoi, Dan şi Radu Popovici, Victor Săraru, cărora li s-au alăturat mai mulţi tineri artişti: Alina Băncilă, Ioana Budeş, Marian Mihalache, Elena Păduraru şi Laura Prohniţchi.

Sticla este un material care permite o gamă mai restrînsă de intervenţii decît culoarea în pictură sau linia în grafică, fiindu-i specifică o anume serie de procedee tehnice la care se poate supune. Ea permite, în principiu, variaţii pe tema transparenţelor sau a raporturilor dintre suprafeţele matizate şi cele transparente. Dar această artă evoluează permanent, astfel încît în acest moment îşi găseşte loc într-un cîmp mult mai larg al artelor. Calităţile sticlei sînt subliniate tot mai mult prin îmbinarea ei cu diverse materiale, precum metalul sau lemnul. Lumina este cea care dă viaţă oricărei forme în artă, iar în domeniul sticlei rolul ei este decisiv. Aşadar, percepem potenţialul expresiv deosebit al acestui material, artefactele de sticlă situîndu-se la interferenţa celor două mari ramuri ale artei: arta plastică şi arta decorativă. Dacă vitraliile intră în domeniul artei ambientale, alte creaţii cochetează cu forma sculpturală. Astfel, în prezentul Salon au fost expuse de la lucrări de mici dimensiuni, din sticlă optică sau suflată, la vitralii, instalaţii de sticlă şi lucrări monumentale.

S-ar putea glosa îndelung pe marginea fiecărei lucrări în parte. Mă voi opri aici doar asupra cîtorva. Laurenţiu Anghelache a prezentat şi în acest an cu o instalaţie de sticlă (cea de anul trecut a fost prezentată în **New Glass Rewiew 25**, revistă publicată de The Corning Museum of Glass – New York). Cuprul şi sticla creează în îmbinarea lor un efect vizual foarte rafinat, dar, dincolo de stăpînirea unei tehnici foarte bune, privitorul poate urmări şi „povestea" elementelor constitutive ale instalaţiei. Acesta trebuie să observe primul cuib, ce are chiar forma unei păsări, piciorul său de susţinere avînd pe traseul lui un ou „împletit" din sticlă; al doilea cuib, pe care mici păsări de sticlă îl împletesc, ia forma unei viori. Ansamblul este completat de încă o componentă, un arcuş fragil, din sticlă. Instalaţia se distinge şi prin calitatea expunerii, lucrarea avînd spaţiul necesar pentru a „respira".

Radu Popovici porneşte de la o formă preexistentă spre a-i continua povestea; materialul dictează asociaţiile posibile. O arcadă semicirculară creează, prin deschiderea ei, spaţiul în care artistul se joacă cu îmbinări de sticlă gravată şi cupru. Inserţiile de sticlă optică, rafinat gravată, şi cupru sînt de o preţiozitate deosebită, păstrînd acordul potrivit în cadrul lucrării între forţă şi graţie.

Silviu Dancea expune un fel de sertar cu antichităţi în care distingem o siluetă ce se aseamănă cu Venus din Milo, dar care se termină cu o coadă de peşte (sirenă). Micile fragmente „arheologice" sînt patinate astfel încît sticla capătă aparenţa pietrei.

O ultimă oprire, într-un traseu vizual destul de încărcat pentru vizitatorul expoziţiei, o facem în faţa lucrării lui Victor Săraru. Aceasta ne poate duce cu gîndul la o frumoasă pagină de manuscris lucrată minuţios, cu fragile structuri zoomorfe. Diversitatea tehnicilor folosite: fuziunea, îmbinarea în plumb, matizarea, accentele de aur coloidal şi apoi rafinata intervenţie prin gravare creează raporturi foarte interesante, care dau compoziţiei un puternic efect plastic. ▮

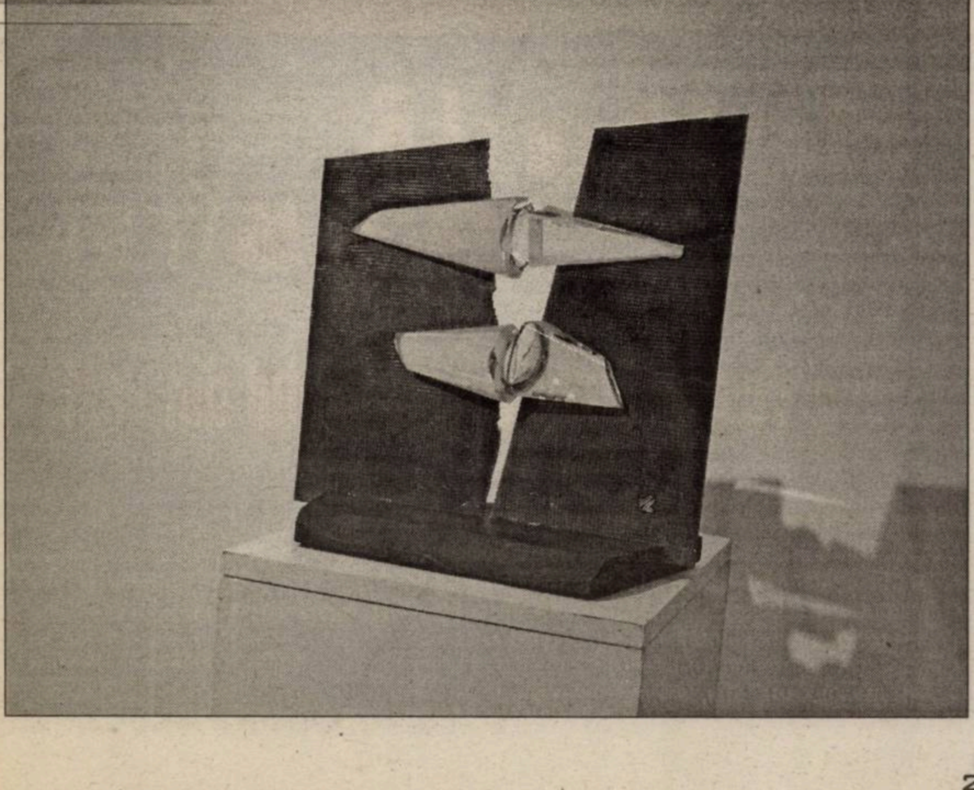

In memoriam

Ion Bănulescu

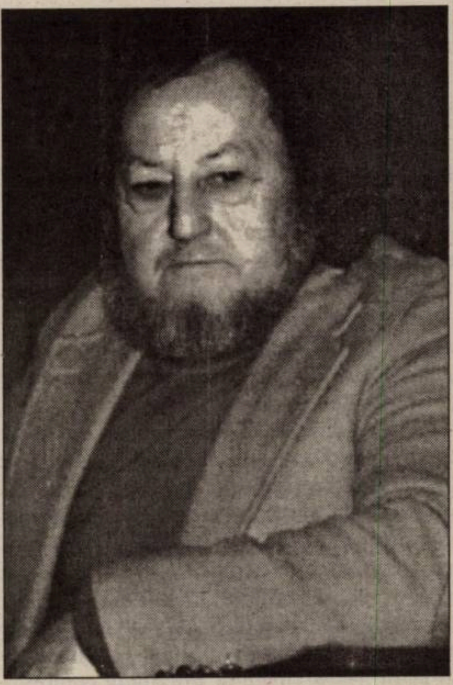

Faptul că nu devii pictor, ci te naşti, mi-a apărut pentru prima oară clar privind lucrul unui adolescent mărunţel, bonom şi plin de vise, aflat în faţa şevaletului. Se numea Ion Bănulescu, eram colegi de atelier în clasa profesor Corneliu Baba şi ni se părea că *viitorul* chiar pe noi ne aşteaptă. Dar în lumea artei – ca şi în celelalte *lumi* – rar se întîmplă să-ţi spună cineva *tu eşti cel mai bun, intră tu în faţă.*

Aşa stînd lucrurile, fiind el doar un *pictor*, nu şi un luptător, Ion Bănulescu a rămas, peste ani, ceea ce fusese dintotdeauna.

Liviu LĂZĂRESCU

Beţe prietene drag,

La cutremurul cel mare, ne strîngeam în braţe ca să plecăm deodată.

Acum ai plecat singur împreună cu ruga mea către Domnul să te aibă în paza Lui, om bun ce ai fost pentru noi toţi şi prieten cum nu a fost altul.

Vladimir ZAMFIRESCU

Te aştept să vii, să continuăm să vorbim tăcînd.

ŞETRAN

Pentru un dialog fericit cu lumea, trebuie să ai curajul să te laşi cunoscut. Alături de Ion Bănulescu, nu am avut tentaţia să ascund ceva. Lîngă el am fost ferit de impurităţi, de tentaţii ambiţioase, de supreme exigenţe. Am cunoscut disponibilităţile sale spre lucrurile care nu se arată; o ofertă de întîmpinare prin firesc spontan, destins, şi deseori cu mult umor. Vocaţia prieteniei l-a îndemnat cu generozitate să se îngrijească de aproapele său. Cînd am evadat i-am simţit lipsa.

Florin CIUBOTARU

Zilele trecute am acoperit cu pămînt unul dintre cele mai delicate spirite ale generaţiei noastre, pe alocuri nedusă în ispită şi încă în picioare.

De fiecare dată, la zgomotul pămîntului ce acoperă sicriul, cel puţin pînă reintrăm în ficţiunea zilnică, ne redimensionăm orgoliile, bucuriile şi timpul.

Ion Bănulescu n-a vrut să ne mijlocească asemenea prilej; voia să treacă uşor, dacă s-ar fi putut pe vîrfuri, dar nu putem face tot ce vrem, chiar şi promiţînd că, *apoi,* nu vom mai cere nimic. Ar fi fost şi o chestiune de coerenţă; nu făcuse zgomot nici în viaţă, n-ar fi găsit nici rostul acestor cîteva cuvinte lipsite de umor.

Dintre noi, unii l-au iubit, altora le-a trecut printre degete, iar cîţiva, mai atenţi, au învăţat de la el despre viaţă.

Henry MAVRODIN

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!

InQuarto DESIGN

Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI

☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar

Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.

www.tipar.home.ro tipar@home.ro 0742.062.908

Muzică

Întrebări existenţiale şi drame romantice

ANCA FLOREA

Săptămîna trecută a oferit melomanilor o imagine caleidoscopică atît în ce priveşte opţiunea repertorială, cît şi raportat la interpreţii care au evoluat fie pe podiumul de concert, fie în spectacole de operă. Muzică contemporană alături de marea creaţie preclasică sau de la începutul veacului XX, artişti români din generaţii foarte diferite care îşi desfăşoară activitatea în ţară sau în străinătate s-au regăsit în programele propuse pe diverse scene, urmărite de un public numeros.

Spre exemplu, Orchestra de Cameră Radio a evoluat sub bagheta dirijorului Ludovic Bacs, cunoscut pentru atracţia sa către muzica veche, dar şi către investigarea noilor teritorii componistice, oferind o seară aparte, aflată sub semnul marilor întrebări existenţiale, „formulate“ în varii feluri de către creatori de ieri şi de azi, dovadă a căutării perpetue a adevărului, a înţelegerii misterului vieţii. Dacă **Ofranda muzicală** compusă de Bach şi orchestrată ulterior de Webern a adus rigoare, echilibru, perfecţiune a scriiturii într-un exerciţiu polifonic genial, marcat însă de acea serenitate celestă ce caracterizează întreaga creaţie bachiană, **Întrebare fără răspuns** de Ives a „transportat“ auditorii într-o lume atemporală, cosmică, în care pe canavaua texturii difuze ţesute de corzi se înalţă discursul nostalgic al trompetei (din păcate nesigur şi aproximativ în acea seară), sugerînd eterna întrebare a celui singur care încearcă în van să afle „de ce?“...

Probabil nu întîmplător, lucrarea **Ollencello**, compusă de Cătălin Creţu în 2001 şi prezentată acum în primă audiţie absolută, s-a înscris pe aceleaşi coordonate ale sondării „tragediei unei lumi alienate“ în care unii ajung să se creadă Dumnezeu, alţii încearcă „să se opună la tot ce este absurd în această lume“, sfîrşind prin „rezolvarea transcendentală a tuturor conflictelor“. Aproape nefiresc pentru un tînăr autor, conţinutul ideatic atît de profund a fost rezolvat printr-o alternanţă a suprafeţelor calme, cu o anume linie melodică interesantă, cu liniile frînte, contrastele zbuciumate (subliniate şi de grotescul citării unor secvenţe dansante de altă dată într-un vîrtej poate decadent, poate chiar dement) finalizîndu-se însă într-o împăcare cu sine, cu universul. Inclus iniţial în scriitura de ansamblu, violoncelul solist se detaşează pentru a comenta prin intervenţii pregnant ritmate, devenind apoi „personaj principal“ în această pledoarie pentru logică, concordie şi triumf al spiritului. Tînăra violoncelistă Laura Buruiană (căreia îi este dedicată lucrarea) a entuziasmat, şi de această dată, prin inteligenţa cu care a ştiut să reliefeze întreaga gamă de trăiri, de sensuri şi simboluri cuprinse într-o partitură care îl recomandă pe Cătălin Creţu printre cei mai interesanţi creatori din generaţia tînără. Răspunzînd aplauzelor insistente, Laura Buruiană a interpretat un superb lamento, prelungind astfel atmosfera cu totul specială printr-un suspin de o sensibilitate şi o frumuseţe sonoră impresionantă.

O altă primă audiţie absolută – oratoriul **Apocalipsa** de Cristian Bence-Muk, bazat pe texte din **Apocalipsa lui Ioan** – a confirmat atracţia tinerilor către aceste zone de contrast, de frămîntări şi nelinişti, însăşi succesiunea părţilor – **Războiul din Cer**, **Fiara** (**Anticristul**), **Ultimele urgii**, **Victoria lui Hristos** (**Judecata Babilonului şi a Satanei. Noul Ierusalim**) – fiind elocventă în acest sens. Interpretarea conferită de Orchestra de Cameră, Corul Radio (condus de Dan Mihai Goia), soliştii Marian Someşan şi Stefan Popov, alături de recitatorul Miklos Bacs, a reuşit să ofere publicului întreaga tensiune dramatică a partiturii, concepută în formule complexe, a căror modernitate nu se doreşte şocantă cu orice preţ, ci încearcă să susţină şi să transpună sonor conţinutul atît de bogat al textului biblic.

Două seri mai tîrziu, în aceeaşi sală Radio, Orchestra Naţională s-a aflat sub bagheta maestrului Sergiu Comissiona care, în anul centenar Dvorak, a dirijat opusuri din creaţia celebrului compozitor ceh, **Scherzo capricioso** (o piesă în care reperele dansului folcloric sînt pregnante) fiind urmat de Concertul pentru violoncel şi orchestră, al cărui solist a fost Mihail Jojatu, membru al Orchestrei din Boston, recomandat de o „carte de vizită“ care, firesc, a trezit curiozitatea melomanilor şi specialiştilor dornici să asculte un instrumentist performant. Din păcate însă, încă de la primele măsuri a surprins prin sunetul lipsit de calitate şi strălucire, momentele lirice şi tehnica sigură nereuşind apoi decît să se înscrie într-un discurs „ca pentru sine“, miniatural, fără acea anvergură şi vibraţie interioară atît de necesară unui adevărat solist. Şi, fără voie, s-a născut comparaţia cu Laura Buruiană, pentru că hazardul a făcut ca în acea săpătămînă stagiunea Radio să alăture doi violoncelişti, ceea ce nu a fost în favoarea lui Mihail Jojatu...

După acompaniamentul bine susţinut în Concertul amintit, Orchestra Naţională a dovedit, în **Simfonia a VIII-a,** că poate suna omogen, dens, cu o paletă coloristică bogată, atunci cînd la pupitru se află un maestru care place instrumentiştilor; cu gesturi rezervate, precise şi eficiente, Sergiu Comissiona a ştiut „cum“ şi „ce“ să ceară ansamblului, realizînd astfel (dacă încercăm să facem abstracţie de greşelile şi „chix“-urile suflătorilor) o versiune de calitate a acestei simfonii poate mai rar incluse în repertoriul curent al orchestrelor noastre. Dar se prea poate ca un argument decisiv în „mobilizarea“ formaţiei să fi fost faptul că, în 16 iunie, maestrul îşi va aniversa ziua de naştere, moment anticipat, în aplauzele spectatorilor, de un „Mulţi ani trăiască“ orchestral intonat cu o vizibilă plăcere, dirijorul atît de îndrăgit primind, totodată, Diploma şi Medalia Fundaţiei Internaţionale „Ion Voicu“ pentru performanţele sale artistice deosebite.

Vorbind despre solişti instrumentişti, se cuvine subliniată iniţiativa Universităţii Naţionale de Muzică din Bucureşti de a programa periodic concerte susţinute de orchestra studenţilor, protagonişti fiind colegii lor care se încumetă să abordeze opusuri de anvergură. Spre exemplu, pianista Simona Strugaru (studentă la clasa prof. univ. Viniciu Moroianu) a interpretat dificilul **Concert nr. 2** de Prokofiev, etalînd nu doar o tehnică sigură şi o acurateţe dublată de un tuşeu rotund, de logică a construcţiei şi frazare elegantă, ci şi capacitatea de a contura stilul atît de specific compozitorului, cu structuri ritmice pregnante, cu accente şi planuri expresive ce trec de la monumentalitate la visare sau ironie, totul într-o scriitură solicitantă pe care pianista a rezolvat-o cu velocitate şi inteligenţă, colaborînd excelent cu orchestra care, dirijată de Dumitru Goia, s-a „pliat“ pe discursul solistic. Programul a cuprins, de asemenea, Uvertura **Academica** de Brahms şi o simfonie mozartiană, a căror interpretare a reprezentat, în primul rînd, o binevenită experienţă pentru fiecare dintre instrumentişti, oferind, totodată, o seară plăcută spectatorilor care, cu siguranţă, ar fi încîntaţi ca Universitatea să susţină o ministagiune simfonică.

Sîmbătă seara, Opera din Iaşi a invitat publicul să urmărească **Bal mascat** de Verdi într-o nouă montare semnată de regizoarea Cristina Cottescu de la Opera Naţională din Bucureşti, în scenografia imaginată de arh. Nicolae Vericeanu şi Nicolae Mihăilă. Cu bani puţini şi mult suflet, ansamblul a reuşit să realizeze un spectacol unitar, în care orchestra a sunat bine, cu un dozaj echilibrat în raport cu scena, dirijorul Leonard Dumitriu coordonînd permanent această relaţie, evitînd decalajele sau eventualele dezechilibre inerente oricărei premiere. În ce priveşte distribuţia, l-am ascultat pe Valeriu Turcu (de la Opera română din Cluj) în Riccardo, cu gîndul că lipsa acută de tenori aduce „în faţă“ voci comprimare care se străduiesc să parcurgă onest partitura, am reîntîlnit, în Amelia, glasul generos, amplu şi temperamentul ardent al sopranei Mioara Cortez, care rămîne aceeaşi profesionistă care captează, în ciuda unei respiraţii sonore (în special în actul I), a uşoarelor impurităţi depăşite cu discreţie şi a faptului că, surprinzător, a cîntat mai tot timpul cu privirea la dirijor (ceea ce nu îi este caracteristic), apoi am apreciat din nou glasul calitativ şi muzicalitatea sopranei Mihaela Grăjdean – un Oscar simpatic şi credibil –, precum şi demersurile baritonului Mihai Frunză pentru a realiza un Renato impozant, căruia îi mai lipseşte însă un plus de expresivitate, uneori de duritate (ceea ce nu concordă cu structura sa calmă), apoi cuplul Samuel (Iulian Sandu) – Tom (Daniel Groza) bine conturat atît în plan vocal, cît şi scenic, vocea sonoră a mezzosopranei Evredica Filipovici în Ulrica şi intervenţiile episodice ale tenorilor Gabriel Gheorghiţă (Silvano) şi Filimon Siminic (Judecătorul, Servitorul), cu nimic mai prejos decît interpretul rolului Riccardo, precum şi prestaţia corului (pregătit de Valeriu Gîdei), care a sunat bine şi a rezolvat cu dezinvoltură solicitările scenice.

Sergiu Comissiona

În decorul simplu şi sugestiv şi costumele în general frumoase (în special în tabloul final), regia a urmat linia tradiţională, cu personaje creionate simplu şi clar, într-o relaţie firească, fără intenţia unor originalităţi cu orice preţ. Poate că în peşteră nu-şi au locul nici poarta de lemn cu draperie, nici lumînările (mai ales cînd vrăjitoarea vorbeşte cu... Satan), poate că, în tabloul „spînzurătorii“, mişcarea Ameliei ar trebui să fie în direcţia opusă fulgerului şi trupurilor sinistre care o înspăimîntă, nicidecum... către ele, iar în final Renato (conform jurămîntului făcut) ar trebui să o conducă pentru a o apăra de duşmani, nu să o lase să plece alături de ei, dar acestea sînt amănunte care pot fi remediate uşor şi care, oricum, nu afectează imaginea de ansamblu a spectacolului, care readuce pe afiş un titlu verdian mult îndrăgit de melomani şi care, din păcate, nu prea mai figurează în repertoriul curent al teatrelor lirice din ţară.

A fost, aşadar, o săptămînă plină, diversă, susţinută de interpreţi consacraţi sau la început de drum, abordînd lucrări celebre sau audiate acum pentru prima oară, semn că, deşi stagiunea se apropie de sfîrşit, evenimentele continuă să atragă iubitorii muzicii în sălile de spectacol, răsplătindu-le fidelitatea prin producţii în general de bună calitate.

Bal mascat

deltarfi
93.5fm
Veştile bune vin cu vântul din vest.
La fel şi cele mai bune ziare…
Ascultă dimineaţa Revista Presei Europene !
La deltarfi, la 7:45 şi 9:15.

reviste străine

Eine Welt
Un solo mondo
Un seul monde
Élargissement de l'Union européenne à l'Est: multiples défis
La Roumanie et ses chantiers: corruption, démocratie et adhésion à l'UE
L'aide humanitaire peut-elle nuire? Un entretien avec Mary Anderson

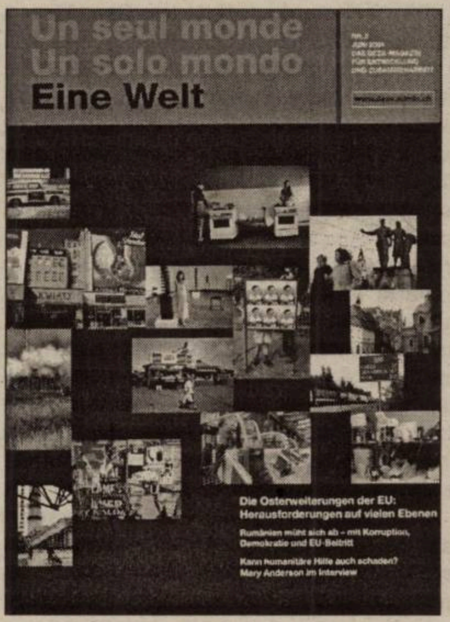
Un seul monde
Un solo mondo
Eine Welt
Die Osterweiterungen der EU: Herausforderungen auf vielen Ebenen
Rumänien müht sich ab – mit Korruption, Demokratie und EU-Beitritt
Kann humanitäre Hilfe auch schaden? Mary Anderson im Interview

Un seul monde
Eine Welt
Un solo mondo
Allargamenti ad Est dell'Unione europea: una sfida tutta da vincere
Tra corruzione e democrazia, la Romania si prepara all'ingresso nell'UE
Mary Anderson: evitare che gli aiuti umanitari arrechino danni

Un seule monde/Eine Welt/Un solo mondo, revistă-magazin editată de Direcţia dezvoltării şi cooperării din Elveţia (DDC), agenţie de cooperare internaţională din cadrul Departamentului federal pentru afaceri externe (DFAE). Comitetul de redacţie: Harry Sivec (redactor responsabil), Catherine Vuffray, Barbara Affolter, Joachim Ahrens, Thomas Jenatsch, Jean-Philippe Jutzi, Antonella Simonetti, Beat Felber. Tiraj: 54.000 de exemplare. Apare în toate cele trei limbi oficiale elveţiene de circulaţie: franceză, germană şi italiană (cea de-a patra limbă oficială – romanşa – fiind vorbită de foarte puţini locuitori). În fiecare versiune, revista are 36 de pagini color, pe format A4. Design sobru şi elegant. Numărul 2 (iunie 2004) este dedicat lărgirii spre Est a Uniunii Europene şi „multiplelor provocări" generate de procesul extinderii. Pe lîngă paginile despre Polonia, Cehia şi Ungaria, primite în Uniune – după cum se ştie – la 1 mai a.c., revista acordă o atenţie specială şi ţării noastre: „România nu aparţine încă UE, dar şi ea se află în plină tranziţie către acest obiectiv" – notează în editorialul său (**Peur, courage et Woodstock à la roumaine**) Harry Sivec. Paginile 16-19 conţin un grupaj special – tip „profil" – despre România. Un articol panoramic publică Mirel Bran (corespondent la Bucureşti al mai multor cotidiene străine) şi intitulat **Dans l'attente des investisseurs étrangers**: aspectele „sumbre" stau aici alături de cele dătătoare de optimism (sînt citaţi o serie de investitori francezi care prognozează că România va deveni o „a doua Portugalie"). Un material succint despre relaţiile de cooperare helveto-române şi o listă de „repere istorice" româneşti completează grupajul. Ca *bonus* şi pată de culoare – un articol semnat de Liviu Papadima despre mişcarea „Salvaţi Vama Veche" (**Woodstock au bord de la mer Noire**).

de ici, de colo

În Nr. 744 din 8-14 iunie al revistei **22**, Gabriela Adameşteanu îi ia un bun interviu Magdei Cârneci sub titlul **Există o lipsă de intelectuali români pe piaţa internaţională**. Cunoscuta poetă şi eseistă, care predă de cîţiva ani cursuri de cultură românească la INALCO, este „intervievată" mai ales în calitate de „ambasadoare" a poeziei româneşti la Paris şi ca editor al revistei **Poésie 2003** (unde a realizat, pentru publicul francez, „o imagine sintetică pe generaţii, provincii şi tradiţii a poeziei române"). Reproducem – pentru început – unele „date" deja cunoscute despre acest remarcabil proiect realizat în cursul anului trecut: „a trebuit să lucrez cu mai mulţi traducători şi cu o selecţie mai largă: Gellu Naum, Nichita Stănescu, Leonid Dimov, Angela Marinescu, Virgil Mazilescu, Ana Blandiana, Daniel Turcea, Nora Iuga, Constantin Abăluţă, Ileana Mălăncioiu, Şerban Foarţă, Mircea Dinescu, Liviu Ioan Stoiciu, Marta Petreu, Ioan Flora, Mircea Cărtărescu, Traian T. Coşovei, Mariana Marin, Nichita Danilov, Călin Vlasie, Ion Mureşan, Florin Iaru, Ioan es. Pop, Radu Andriescu, Rodica Draghincescu, Andrei Bodiu, Ruxandra Cesereanu, Caius Dobrescu, Simona Popescu şi Ioana Nicolaie. Au mai fost invitaţi să participe poeţi români care scriu la Paris, adică Sebastian Reichmann, Dinu Flămând, Horia Bădescu şi Maria Mailat. Pe mine m-am exclus din selecţie. Finalmente sînt destul de mulţumită de rezultat. [...] Din poemele trimise de autori, în selecţia finală a contat mult şi opinia redactorului-şef Pierre Dubrunquez. [...] Numărul începe cu un mic eseu al meu despre poezia română, apoi există două texte teoretice ample, unul de Gheorghe Crăciun şi altul de Mircea A. Diaconu, mai există o versiune în franceză a poemelor în proză scrise în româneşte de Paul Celan, apoi o selecţie de «teoreme poetice» de Basarab Nicolescu şi o serie de fotografii etnografice de la începutul secolului. Numărul e elegant şi, în general, a fost bine primit. Presa care i s-a făcut a fost bună". În continuare, Magda Cârneci face o serie de observaţii cu privire la dinamica (dar şi la inerţiile) comunicării interculturale de la noi: „Românii sînt încă destul de autocentraţi şi de «zăcători» în propria lume [...]. Uită-te de pildă la revistele culturale, în afara cîtorva excepţii, să zicem **Observator cultural**, **22**, **Secolul 21**, tot ce transpiră dinspre înafară înăuntru e doar informaţie succintă şi traduceri aleatorii. Asta spre deosebire de alte medii est-europene – precum cel polonez sau maghiar, care sînt mai dinamice, mai «agresive», nu doar în lumea franceză, ci şi în cea anglofonă. Totuşi, trebuie să spun că în ultima vreme sînt semne bune din partea intelectualilor şi literaţilor români, din ce în ce mai prezenţi în diferite publicaţii universitare, academice, culturale francofone. Mai ales cei mai tineri, care sînt mai dezinhibaţi, se simt «normal» în străinătate şi încep să acumuleze o cultură a dialogului intelectual «intercontinental», ca să zic aşa. Am impresia că pe viitor vom funcţiona tot atît pe reţele globalizate, pe cît în cîmpul cultural local, asemenea companiilor «transnaţionale», e nevoie să ne antrenăm pentru asta de pe acum. Din acest punct de vedere, *site*-urile culturale româneşti de pe Internet sînt încurajatoare". Merită de asemenea reţinute observaţiile şi sugestiile referitoare la combaterea „carenţelor" promovării literaturii române în străinătate: „O sugestie ar fi ca instituţiile româneşti cu bătaie în străinătate să folosească intelectualii români care chiar sînt bine integraţi în mediile respective şi care chiar ştiu cum funcţionează aceste medii, să nu se limiteze la propriile cunoştinţe, la prieteni sau la oamenii din Bucureşti, însărcinaţi cu spaţiile culturale respective, pentru că una este mediul cultural francez de la Bucureşti şi alta este să trăieşti în supa de aici. O altă sugestie ar fi ca, în general, literaţii români să fie mai generoşi. Să nu se promoveze doar pe ei înşişi, ci să ofere întotdeauna contacte utile, informaţii viabile şi lipsite de subiectivitate, şi liste de nume în locurile în care merg, persoanelor cu care vin în contact, în aşa fel încît să introducă în memoria aceasta colectivă care se vehiculează la festivaluri, la întîlniri de toate felurile, o serie de nume care, prin repetiţie, să rămînă cumva în conştiinţa culturală internaţională, ca să poată să ajungă la suprafaţă, să poată să aibă o rezonanţă şi o persistenţă mai lungă"...

Numărul 3-4/2004 al revistei sibiene de cultură **Euphorion** are în prim-plan un grupaj despre „geografia literară" – o problemă destul de discutată în postmodernitatea noastră preocupată de identităţi plurale, diferenţe specifice şi relativizări ale relaţiei centru-periferie. Eseuri semnate de Mircea Muthu (**„De la gliptic la major"**), Ştefan Borbély (**„Ţara de peste pădure"** – un text pătrunzător despre un „fenomen de geografie identitară sensibilă" legat de Transilvania), Cornel Ungureanu (**Bacăul lui Bacovia şi al celorlalţi**), opinii „la temă" semnate de Cornel Moraru (**Descentralizarea culturii**), Lucian Vasiliu (**Capitală-provincie, centru-periferie...**), Gheorghe Izbăşescu (**„Geografia imaginară", capăt de drum al analizelor**), Ilie Guţan (**Slavici şi fantasma integrării europene**), Vasile Chifor (**Balcanitate şi balcanism**), un amplu interviu redacţional cu Cornel Ungureanu (**„...orice bună istorie a literaturii începe cu o geografie a literaturii sau se sprijină pe ea"**) şi o cronică a lui Andrei Terian (**Cartografi munteni**) despre volumul aceluiaşi, **Geografia literaturii române, azi.** vol. I, **Muntenia**, compun acest dosar tematic bogat şi dens. Reţinem – ca „sinteză" a prezentului grupaj – observaţiile lucide din textul concis al lui Cornel Moraru; după ce subliniază productivitatea culturală a „conştiinţei diferenţierii" regionale, materializată în apariţia de dicţionare, volume, antologii ş.a., criticul ţine să atragă atenţia asupra unor potenţiale exagerări şi confuzii „localiste" de valori: „O zonă se ridică numai dacă devine ea însăşi un centru cultural demn de luat în seamă. [...] O descentralizare a culturii (o descentralizare reală) se poate înfăptui numai prin deplasarea către alte centre autentice de cultură, nu către periferie, adică de la metropola unică spre alte metropole axiologic echivalente. [...] O cercetare critică de amploare în direcţia *geografiei literare* e necesară. Fenomenul există şi chiar se poate degrada în sensul unei reprovincializări (parţiale) a literaturii române. Ar trebui să ştim exact unde ne aflăm. Un asemenea studiu întreprins cu mijloace moderne, la graniţa dintre analiza critică şi sociologia literaturii, ar putea oferi date precise, dar şi un diagnostic normativ, util în elaborarea de politici culturale de perspectivă".

din presa cotidiană

În **Evenimentul zilei** de ieri, ancheta-serial realizată de Andreea Pora despre securiştii din Televiziunea Română a epocii Ceauşescu continuă cu trei „cazuri" semnificative: Tudor Vornicu, Florin Mitu şi Paul Şoloc, primii doi – prezentaţi deopotrivă în ipostazele de „urmărit" şi „urmăritor". Ancheta ziarului scoate în evidenţă – pe de o parte – faptul că departamentul de ştiri al TVR era, practic, o oficină a Securităţii şi – pe de altă parte – caracterul „circular" al urmăririlor practicat în interiorul instituţiei. În cazul lui Tudor Vornicu, relaţia a fost una mai... complicată, „cu năbădăi", după cum notează autoarea investigaţiei: colaborator încă din anii '50, trecut – apoi – în rezervă (se pare) cu gradul de maior şi devenit colaborator al Direcţiei influenţare şi dezinformare din DSS, cunoscutul om de televiziune intră – totodată – în atenţia poliţiei politice pentru „devierile" de la linia oficială şi remarcile ireverenţioase la adresa conducerii, fiind urmărit pînă la sfîrşitul vieţii (în 1988). **Florin Mitu, erou de telenovelă securistică** se intitulează „materialul" din paginile 10-12, în care F.M. – „propus să plece în interes de serviciu în străinătate" – apare atras în combinaţii erotice de către Securitate şi turnat – pe un ton de „macho frustrat" – de un prieten identificat, după scris, chiar de către urmărit în persoana colegului Paul Şoloc. Într-un interviu pentru **Evenimentul zilei**, Florin Mitu însuşi recunoaşte că a fost colaborator al Securităţii şi că dădea rapoarte în primul rînd „şefilor direcţi": „Tică Brateş, Ion Lavric, cel care a fost înaintea lui". În schimb, Paul Şoloc neagă toate acuzele fostului său coleg de la Ştiri, întrebînd cu candoare: „Par eu un om nesincer?".

Om al Securităţii a fost şi Andrei Magheru, actualmente secretar de Stat în Ministerul Culturii, consilier personal al lui Răzvan Theodorescu şi ambasador-reprezentant al preşedintelui Ion Iliescu la Consiliul permanent al francofoniei. Aflat în legătură cu „străinii" pînă în 1989, cînd a lucrat la redacţiile emisiunilor pentru străinătate de la Radio şi Televiziune, acesta a fost – sub numele conspirativ Radu Manoliu – „sursă" a poliţiei politice. Printre cei urmăriţi de el se numără actorul Alexandru Repan, Paul şi Rodica Grigoriu, dar şi Branco Adelino, la rîndul său „sursă" la Direcţia a III-a... Reţinem un fragment din raportul lui „Manoliu" despre un dineu din 7 iulie 1986 de la Ambasada Franceză: „Au mai fost de faţă soţia mea, Valeria Gagialov, Alexandru Repan, artistul plastic Sorin Dumitrescu cu soţia sa Doina, Ileana Vîrtoşu, Mihaela Slăvescu şi Bazil Zincenco, toţi trei de la Catedra de limba franceză a Universităţii Bucureşti, Modest Morariu, directorul Editurii Minerva...".

poezie

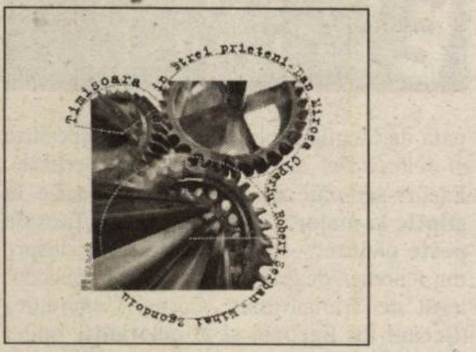

Dan Mircea CIPARIU,
Robert ŞERBAN,
Mihai ZGONDOIU

Timişoara în trei prieteni

Cu două desene de Suzana Fîntînariu,
cu o pre/postfaţă de Şerban Foarţă &
„trei cavaleri şi o frumoasă zi de poezie
bună“ de Florin Iaru
Editura Brumar, Timişoara, 2003, 82 p.

Iată încă o frumoasă editare purtînd marca Brumar-ului: un volum al întîlnirii dintre poezie şi arta vizuală, o concretizare a prieteniei dintre autori, pre/postfaţatori şi comentatori şi un rezultat al experimentului. Prezentîndu-se ca un album multimedia sau, mai bine zis, hypermedia, pe un suport de hîrtie sau ca unul de bandă desenată experimentală, volumul este o delectare pentru ochi, minte şi imaginaţie. Carte virtuală, deschisă ca un evantai cu multiple pliuri de conectări şi de posibilităţi de actualizare şi de alegere a traseului lectural, ca o reţea rizomatică fără început şi fără sfîrşit (sau cu începutul terminat la... sfîrşit) şi accesabilă din orice punct (scriptural sau iconic), **Timişoara în trei prieteni** este mai mult decît un volum de poezie. Este *design* şi artă, document fictiv şi autobiografie, viaţă şi puls uman.

Poemele lui Dan Mircea Cipariu şi ale lui Robert Şerban, dar şi desenele lui Mihai Zgondoiu (presărate printre poeme, legîndu-le pe acestea şi legîndu-se între ele printr-o modalitate care mimează *hyperlink*-ul) sînt prinse în interiorul (în mijlocul) sprijinit la cele două capete ale sale de trei bucle. În primul rînd o pre/postfaţă semnată de poetul Şerban Foarţă: un poem savuros despre trio-ul aventurat în oraşul bănăţean şi un poem despre sine, „al patrulea din trio“, un poem a cărei primă parte constituie „prefaţa“ şi următoarea parte se generează ca o „postfaţă“.

O altă buclă este formată dintr-un fel de „cuvînt înainte“ al poetului optzecist Florin Iaru – o poveste metatextuală despre volum („o frumoasă zi de poezie bună“ şi de „vervă grafică“) şi despre autori (cei „trei cavaleri“) redactată în acelaşi mod: începe la „începutul“ volumului şi se termină de-abia la „sfîrşitul“ acestuia, dorind a înfăşura ca o spirală „miezul“ liric şi iconic al cărţii.

În fine, cele două desene ale Suzanei Fîntînariu sînt poziţionate unul spre început, celălalt spre sfîrşit, punînd în abis trei chipuri oglindite într-unul singur şi propriul chip, multiplicat/redus la o înşiruire a ochilor.

Situate mereu la mijloc, poeziile lui Dan Mircea Cipariu şi ale lui Robert Şerban se completează (şi se complimentează) cu desenele lui Robert Zgondoiu. De pildă, poemul **timişoara în trei prieteni** (care dă şi titlul cărţii) al celui dintîi poet este văzut în oglindă prin intermediul desenului intitulat **rătăcit în parc**, o reprezentare haotică a mişcării tridimensionale pe hîrtie în jurul unui text – un extras din cronica unei expoziţii. Se delimitează astfel atmosfera, viziunea şi principiul de la care pleacă ideea volumului: „lungul drum al căutării sinelui“ în „singurătatea viselor“ din viaţă şi din ficţiune. Aşadar, o aventură a călătoriilor prin spaţiul timişorean (fizic şi imaginativ) al re-găsirilor, depăşirea solitudinii prin solidaritatea în creaţie: „singuri şi trecători printre singurătăţi şi file/ [...] căutînd unghiul sfărîmat/ ieşit din minţi şi şabloane / al singurătăţii noastre de trei“ – p. 8. O poezie şi o grafică a fragmentului şi a colajului, a suprapunerilor de stări, existenţe şi ritualuri zilnice, a exorcizărilor „relelor“ începutului de mileniu trei prin experienţele ontologice şi estetice ale celor trei autori. „Personajele“ cărţii sînt autorii înşişi alături de alte personaje livreşti, încărcate de fantasme onirice, de fantezii urmuziene, dar nelipsite de trăire autentică: **ce vise a mai descîntat don Şerban Foarţă**, **jazz pentru Suzana Fîntînariu** (Dan Mircea Cipariu), **de trei ori**, poem dedicat lui Dan Mircea Cipariu, sau **ziua de mîine** – lui Mihai Zgondoiu (Robert Şerban), **concert de jazz** (Mihai Zgondoiu) etc.

Cei doi poeţi sînt cunoscuţi prin volume mai mult sau mai puţin experimentale: Dan Mircea Cipariu prin **Virusul romantic. Acum cu 20% mai multă poezie** (2001), **De azi pe mîine. Poeme trăite** (2000), volum în colaborare cu Traian T. Coşovei, şi **sînt pur din ce în ce mai pur**, carte cu 33 de povestiri şi 33 de pictopoeme ale aceluiaşi Mihai Zgondoiu; Robert Şerban prin **Fireşte că exagerez** (1994), **Odyssex** (1996), **Piper pe limbă** (1999), volum de interviuri. Dan Mircea Cipariu şi Mihai Zgondoiu sînt experimentali şi în ceea ce priveşte prezenţa lor în proiecte *online*: ambii în *www.hai.ro*, *www.calendarnichita.ro*, cel dintîi în *www.mihaieminescu.ro*, *www.dumitrustaniloaie.ro*. În volumul de faţă colaborarea celor trei ţine seama atît de experienţa individuală anterioară a fiecăruia, în proiecte *offline* sau/şi *online*, cît şi de valoarea artistică a inter-comunicării. Ancorarea în cotidian şi transfigurarea realului prin mass-media, raportarea directă la realitate sau insinuarea simulacrului prin transmisiunea „în timp real“ şi prin simularea unei realităţi virtuale, practicarea decupajului – a feliei de viaţă şi a colajului, mixajul de *high-tech* şi nostalgie sînt cîteva trăsături care individualizează cartea în ansamblul ei.

Poemele narative, cu aspect de conversaţie (uneori în dialog cu ceilalţi coautori, alteori cu cititorul) ale lui Dan Mircea Cipariu, poemele cvasi-existenţialiste ale lui Robert Şerban şi grafica obiectuală a lui Mihai Zgondoiu, grafică desprinsă din dadaism şi concretizînd pe hîrtie postmodernismul artei digitale, se împacă bine. Poemele şi desenele au o unitate de viziune şi de stil, echilibrîndu-şi ritmul experimentalist prin simplitatea expunerii şi a sugerării şi generînd o atmosferă de melancolie suavă şi ironie fină.

Chiar dacă în straturile multiple ale realului se infiltrează nuanţe metafizice (mai ales în poemele „parabolice“ ale lui Mihai Zgondoiu), acestea sînt simple urme, lipsite de substanţă: pur si simplu un sentiment, o anecdotă sau o transfigurare leneşă a banalităţii. Cu toate că experimentează, autorii nu exagerează şi nu vor să şocheze, dimpotrivă, volumul pare o măsură a temperanţei ingenioase şi a discreţiei, a stăvilirii impulsurilor expansive.

Subiectivi pînă la autobiografie şi confesiune jurnalieră, anecdotici şi autoironici, zglobii dar şi serioşi şi gravi, Dan Mircea Cipariu, Robert Şerban şi Mihai Zgondoiu adună în acelaşi conglomerat artistic trăirile autentice şi artificiul livresc, intertextualitatea şi autoreferenţialitatea, propunînd o lectură activ-participativă şi nonliniară. Amestecul de comic şi de tragic, personalizarea stilului şi coerenţa vocilor unifică diferenţele. În aşteptarea altor co-elaborări, reţinem deocamdată punctul comun al poeziilor şi grafiilor din prezentul volum: tonalitatea pe jumătate serioasă, pe jumătate glumeaţă, modelarea derizoriului în melancolie şi întrepătrunderea reuşită dintre textual şi vizual.

Lucia Simona DINESCU

filozofie

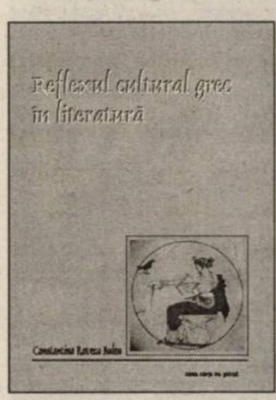

Constantina Raveca BULEU

Reflexul cultural grec în literatură

Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca,
2003, 140 p.

Cu un titlu promiţător, volumul semnat de Constantina Raveca Buleu este un studiu destul de documentat, cu „aspect“ de (bună) teză de licenţă, asupra influenţelor pe care miturile, filozofia şi literatura din Grecia antică le-au exercitat, de-a lungul timpului, asupra culturii europene. Începe cu un capitol denumit **Grecia ca model cultural**, în care sînt discutate cele două dimensiuni ale spiritului grec, pornind, fireşte – şi inevitabil –, de la Nietzsche: **Grecia seninătăţii. Modelul apolinic** şi **Grecia orgiastică. Modelul dionisiac**. Cele două laturi, antonimice şi complementare, se reunesc sub semnul tragicului. Pe aceeaşi dialectică a feţei şi reversului se desfăşoară şi consideraţiile care urmează, referitoare la „gînditorul grec“ văzut în două ipostaze: Socrate şi Anti-Socrate.

Vastitatea temei face, de la început, ca studiul să fie departe de a-şi epuiza subiectul. Autoarea şi-a propus totuşi un demers ambiţios, care presupune „scanarea“ *reflexului cultural grec* în toată istoria culturii europene. Într-un fel simptomatic, se trece peste Evul Mediu – prea întunecat? – pentru

---

Magia ficţiunii

DRAGOŞ ZETU

Tim O'Brien
Vrăjitorul

Tim O'BRIEN

Vrăjitorul

Traducere de Florin Şlapac
Editura Polirom, Iaşi, 2004

Experienţa Vietnamului

În America, sfîrşitul anilor '60 a fost marcat de profunde tulburări sociale, începînd cu mişcarea *hippy*, continuînd cu importantele mişcări feministe şi culminînd cu protestele împotriva războiului din Vietnam. Din punct de vedere social şi politic, disputa din jurul acestui război a polarizat America poate în aceeaşi măsură în care o făcuse, cu un secol mai devreme, războiul civil. În această perioadă tulbure, un tînăr din Minnesota se înrolează în trupele americane care vor pleca în Vietnam, mai mult din obligaţie decît în urma unei hotărîri personale. Astfel, între februarie 1968 şi martie 1970, tînărul activează ca infanterist în Vietnam, intrînd în contact direct cu atrocităţile războiului (printre altele ajunge la My Lai la un an de la producerea masacrului reţinut în istorie cu acelaşi nume, în care au fost omorîţi în jur de 500 de femei, copii şi bătrîni vietnamezi). Totuşi, luciditatea tînărului nu este alterată în mod decisiv de război, nefiind victima problemelor psihologice grave care i-au afectat pe majoritatea veteranilor. Revenit în America, devine absolvent de Harvard şi începe să scrie despre experienţa trăită în Vietnam.

Numele tînărului infanterist este Tim O'Brien, nume devenit între timp celebru în lumea literelor din America şi nu numai. Prima lui scriere, **If I Die in a Combat Zone**, apărută în 1973, reprezintă memoriile unui tînăr soldat participant la războiul din Vietnam, fiind o operă cu implicaţii de natură morală ambigue şi cu descrieri de un realism cutremurător. Imediat, O'Brien a fost aşezat într-o descendenţă spectaculoasă: Crane, Whitman, Hemingway, pe de o parte, care au scris şi ei memorii de război; pe de altă parte, caracterul autobiografic al scrierii l-a plasat aproape de marile autobiografii ale culturii americane, precum cele ale lui Franklin, Thoreau şi Henry Adams. Cu fiecare roman pe care îl va scrie din acest moment, el se îndepărtează de titulatura de autor care scrie numai despre Vietnam (titulatură pe care de altfel o detestă), afirmîndu-se ca unul dintre cei mai talentaţi autori de ficţiune din America.

Cu toate acestea, putem spune că, într-un fel sau altul, toate romanele lui O'Brien ating problematica Vietnamului, aşa cum arată şi romanul **In the Lake of the Woods – Vrăjitorul**. Acţiunea romanului se desfăşoară în America anilor '80, pe malul unui lac din nordul Minnesotei. Personajul principal, John Wade, este un tînăr politician care tocmai a pierdut alegerile pentru postul de senator de Minnesota din cauza dezvăluirilor şocante care îl prezentau ca pe un participant la masacrul My Lai din 1968, unde soldaţii americani au omorît între 200 şi 500 de civili. Wade, poreclit Vrăjitorul de către camarazi datorită pasiunii sale pentru trucuri şi elemente de magie (mai ales trucul clasic cu dispariţia unor obiecte), petrece ani de zile încercînd să-şi şteargă din memorie evenimentele de la My Lai. Strădania sa include falsificarea unor documente militare pentru a-şi acoperi urmele, dar şi faptul că nu împărtăşeşte nimănui teribilul său secret, nici măcar soţiei.

După pierderea alegerilor, Wade şi Kathy se retrag din viaţa publică pe malul unui lac, unde încearcă să-şi refacă vieţile. Totuşi, la puţin timp după sosirea lor în cabana de pe malul lacului, Kathy Wade dispare inexplicabil, trecutul tulbure al lui John stîrnind în ochii celorlalţi suspiciuni în ceea ce priveşte dispariţia soţiei. Din acest punct al naraţiunii, O'Brien foloseşte un număr impresionant de strategii narative dintre cele mai diverse. Cititorul parcurge astfel unele pagini care amintesc de Faulkner, dar şi altele care se apropie de realismul magic al unui Marquez. Nemulţumit însă de posibilităţile de a capta realitatea, oferite de timpul linear, O'Brien îşi creează propria reţetă ficţională. Din punct de vedere temporal, foloseşte cu mare tact ceea ce Gerard Genette ar numi procedeul analepsei, alegînd cu maximă atenţie momentele cînd aceste salturi regresive în timp nu afectează firul logic al acţiunii. În altă ordine de idei, trebuie spus că unele capitole descriu evenimentele prin ochii unui narator non-omniscient, care îşi permite luxul de a compătimi personajele: **Cît de nefericiţi erau**, **Ce a făcut după aceea**, **Cum a plecat**. Între aceste capitole se află altele, numite **Ipoteză**, în care naratorul concentrează povestea dispariţiei lui Kathy, propunînd de fiecare dată o desfăşurare cît mai plauzibilă.

Totuşi, partea cea mai intrigantă din roman este reprezentată de capitolele denumite **Evidence**, care adună într-un mod aparent aleatoriu diferite documente şi obiecte pe care ne-am aştepta să le găsim într-o operă *non-fiction* şi nicidecum într-un roman: citate din cărţi de psihologie, liste cu obiecte aparţinînd lui Wade, inclusiv descrieri ale cutiilor o primă analiză asupra Renaşterii (cu „recuperarea Greciei" (p. 49-63), continuîndu-se cu „Grecia şi clasicismul" (p. 64-74) şi cu „perspectiva romantică" (p. 75-91).

Mai detaliat, cu analiză pe text, cu mai puţine generalizări pe tonalitate de adevăr absolut, ultimul capitol se intitulează **Secolul XX – decadenţa**. Dintre autorii secolului care tocmai s-a încheiat, Constantina Raveca Buleu s-a oprit asupra următorilor: Albert Camus, André Gide, Lawrence Durrell, John Fowles şi Nikos Kazantzakis. Atentă la nuanţe, la „reflexele" mai puţin obişnuite ale ideilor, autoarea excelează în interpretarea operelor din punctul de vedere pe care şi l-a fixat. Astfel, despre romanul lui Nikos Kazantzakis afirmă: „În **Alexis Zorba** se pleacă de la o criză: prăbuşirea sistemului propriu de valori". Şi, ceva mai departe: „În cazul lui Zorba, bucuria, ca şi tristeţea, nu se poate exprima prin cuvînt, descărcarea n-are loc astfel, ci printr-un dans sălbatic, şi dansul, ca şi muzica, fiind un limbaj cu o forţă de expresie copleşitoare. Comportamentul lui se apropie şi mai mult de manifestările orgiastice dionisiace cînd se aruncă în mare, «sufletul lui, în această noapte pustie, îşi întoarce faţa spre animale». Zorba atrage atenţia asupra condiţiei ciclice a vieţii şi a femeii, cînd descrie starea de amnezie, de *tabula rasa*, care permite să-şi recupereze de fiecare dată inocenţa".

Scrisă într-un stil concis, riguros, cartea conţine totuşi, pe alocuri, scăpări – nu prea grave – de exprimare („La acestea îşi aduc aportul şi interferenţele...") şi fraze a căror valoare de adevăr tinde spre manifestarea ca truisme („Arta dionisiacă are rol de catharsis."; „Dar omul *este*.") sau „radicalisme" de genul: „Sculptura este cea mai radical închisă în sine dintre arte". Poate că mult mai cîştigat ar fi fost cititorul dacă autoarea s-ar fi oprit la o singură epocă sau la un singur autor – de ce nu?! – sau dacă nu s-ar fi grăbit atît de tare să debuteze cu o carte a cărei temă necesită ani (mulţi) de cercetare.

Dorica BOLTAŞU

Radio România Cultural,

post al Societăţii Române de Radiodifuziune, emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	

	MHz	kHz
Petroşani	89,5	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

Studii culturale britanice (British Cultural Studies)

Centrul de Studii Culturale Britanice (The British Cultural Studies Centre – BCSC), inaugurat de Consiliul Britanic şi funcţionînd sub auspiciile Universităţii din Bucureşti, oferă un program masteral de interes mereu crescînd în rîndurile absolvenţilor de studii universitare umaniste (filologie, filozofie, istorie, sociologie, geografie, arte plastice, teologie, muzicologie etc.).

Cu un caracter net interdisciplinar şi omologat internaţional, programul este găzduit de un centru de cercetare excelent dotat şi cuprinde următoarele module: **Istoria ideilor – identitate culturală** (filiaţia principalelor concepte în cultura occidentală, identitatea modernităţii clasice şi tîrzii, principalele şcoli de gîndire postmodernă), **Mentalităţi** (instituţiile culturale ale hărţii mentale britanice), **Antropologie culturală** (valori, practici şi ritualuri de identificare şi apartenenţă), **Muzică şi arte vizuale** (ilustrări estetice ale specificului britanic, din perspectivă diacronică), **Identitate naţională şi discurs istoric** (teorii clasice şi recente despre naţiune, statul naţional, naţionalism, istorie recentă şi postcomunism), **Identitate (post)colonială** (mozaicul identitar scoţian, irlandez, australian şi canadian), **Cultură vizuală şi globalizare** (semiotica spaţiului public postmodern între local, regional şi global), **Gîndire morală britanică** (evoluţia ideilor, atitudinilor şi a instituţiilor cu întemeiere morală în perimetrul identitar britanic), **Spaţiul public, discursul public şi modelarea identităţii** (practici de validare civică, socio-profesională, emoţională individuală şi de grup).

Centrul organizează dezbateri periodice, avînd invitaţi de talie internaţională din instituţii de învăţămînt superior occidentale (Marea Britanie, Franţa, SUA, Canada). În raport de colaborare constantă cu New Europe College (rector: prof. dr. Andrei Pleşu), BCSC are proiecte de colaborare cu University of East Anglia, Nottingham Trent University, Université Val de Marne, Paris XII, Boğazici Univeritesi, Istanbul, Università Gabriele d'Annunzio, Pescara şi Universidade Nova de Lisboa.

Ca în fiecare an, după un deceniu de existenţă de vădit succes academic, se organizează ceremonia de înmînare a diplomelor de absolvire în prezenţa Excelenţei Sale, Ambasadorul Majestăţii Sale Britanice la Bucureşti, a reprezentanţilor British Council, a colegilor din mediul academic şi cultural.

Cei interesaţi de condiţiile de admitere pot afla informaţiile necesare de la:
Tel. 211-1820 (interior 26)
www.123start.ro/bcsc; bcsc@k.ro
sau pot vizita centrul la adresa
Str. Pitar Moş Nr. 7-13, Et. I, Sala „Leviţchi",
în intervalul luni-vineri, orele 9.00-16.00. De aici se vor putea procura, contra cost, broşura programului şi culegerea de texte pentru admitere. Biblioteca dotată cu studii de identitate culturală şi gîndire postmodernă la zi vă stă la dispoziţie.

de magie şi ale trucurilor pe care le putea face, fragmente din procesul „My Lai" de la Curtea Marţială, biografii politice, declaraţii ale camarazilor de arme şi ale prietenilor lui Wade. Astfel, O'Brien face ca cititorul să se îmbarce într-o călătorie mai mult sau mai puţin familiară cu naratorul, aceea de a da sens unor experienţe misterioase şi dureroase prin asamblarea pieselor incomplete din memoria fiecăruia, a obiectelor semnificative, a articolelor sau cărţilor care, într-un mod subtil, vorbesc de acea experienţă. Acelaşi narator misterios comunică cu cititorul prin intermediul unor note de subsol în care îşi exprimă opiniile şi concluziile personale. Una dintre notele cele mai importante este cea survenită în urma unei declaraţii a unui fost combatant din Vietnam, care spune că, din moment ce a fost în Vietnam, Wade omoară în continuare muştele aşezate pe cadavrele civililor omorîţi de el la My Lai. În acest punct îl percepem în spatele naratorului pe O'Brien, care, lăsînd la o parte detaşarea auctorială afişată pînă în acest moment, arată importanţa uitării pentru veteranii din Vietnam şi se declară total împotriva gîndirii maniheiste în ceea ce priveşte războiul, încheind patetic nota: „Poate că ăsta e scopul acestei cărţi. Să îmi amintească. Să îmi înapoieze viaţa dispărută". Tim O'Brien explorează astfel zonele necunoscute ale subconştientului, unde oniricul se confundă cu realitatea, unde spaima devine plăcere, iar magia, deriziune.

Traumele copilăriei

O'Brien a declarat în multe interviuri că nu a avut nicicînd obsesia războiului, nici nu a suferit grave tulburări psihice în urma teribilelor luni trăite în Vietnam. La peste 25 de ani de la război, O'Brien atinge acest subiect delicat, în mod raţional, cu o detaşare necesară, fără patima orbitoare a unui naţionalism ieftin. În cazul lui Wade însă, urmările războiului se fac simţite şi acum.

Celebra teorie psihanalitică a lui Freud stipula că o mare parte a materialului mental inconştient este reprimată de către conştiinţă, care lucrează ca un cenzor, Freud plasînd o mare parte a materialului reprimat la nivelul traumelor infantile. Teoria freudiană corespunde evoluţiei eroului lui O'Brien, John Wade. O parte dintre problemele care îi provoacă unele coşmaruri vin din copilărie, fiind cauzate de relaţia cu tatăl său, relaţie aflată sub semnul lui „the name of the Father", concept teoretizat de Lacan, care stabileşte legătura dintre sistemul educativ al tatălui şi problemele psihice ale fiului, insistînd asupra funcţiei simbolice exercitată de tată: aceea de a da numele său copilului, prin acest act „întrupînd legea". Relaţia dintre Wade şi tatăl său poate fi văzută deci printr-o nouă optică: el primeşte de la acesta nu numai numele, ci şi un bagaj genetic şi lingvistic. Pe de o parte, alcoolismul tatălui i se transmite parţial, predispunîndu-l la dependenţă, pe de altă parte, primeşte diverse porecle batjocoritoare de la acesta, de tipul „poponar grăsuţ", fapt ce îi va marca evoluţia psihică.

În acest context, atracţia băiatului pentru magie poate fi văzută ca o activitate de defulare. Treptat însă, nevoia de magie capătă o componentă patologică, o nevoie de a minţi şi de a-i manipula pe ceilalţi, dar şi pe sine, pentru a-şi suporta mai bine vina. La maturitate, după alegerile pierdute din cauza dezvăluirilor din presă, care aminteau faptul că Wade a luat parte la masacrul de la My Lai, cînd practic îşi pierde şi poziţia de vrăjitor, nevoia de a blama pe cineva pentru eşecurile sale îl conduce spre acuzarea divinităţii prin repetarea şocantei sintagme: „ucide-l pe Iisus". Este vorba de o deresponsabilizare evidentă, care duce la o fugă de consecinţele actelor sale (fuga trebuie înţeleasă la modul propriu, căci, în ultimul capitol, văzînd că este din ce în ce mai hărţuit de cei din jur, care pun vina pentru dispariţia soţiei sale pe umerii lui, Wade dispare cu barca pe acelaşi lac pe care se pare că plecase şi aceasta).

Însă ceea ce dă vigoare şi consistenţă romanului lui Tim O'Brien este însăşi scritura. Proza neconvenţională este suprapusă poveştii neconvenţionale. Ambiguitatea naratorului şi a legăturii lui cu John Wade sporeşte misterul romanului. Totul merge spre ceea ce Poe numeşte în poetica lui „the unity of effect". Stilul lui O'Brien nu are consistenţa stilului lui Faulkner, însă surprinde prin simplitatea şi verticalitatea lui. La unul dintre cursurile de *Creative Writing* la care a fost invitat, O'Brien a explicat regulile după care scrie, reguli folosite şi în **In the Lake of the Woods**: foloseşte verbe active, evitînd comparaţii sau metafore ridicole, evită clişeele lingvistice, jocurile de cuvinte şi aliteraţia, foloseşte fraze cît mai simple şi mai percutante. Ar mai fi de adăugat doar talentul lui O'Brien şi o anumită gradare a misterului care aminteşte de Stephen King. Finalul, situat tot în spiritul poeticii lui Poe, nu propune nici un răspuns la întrebarea ce s-a întîmplat cu soţia lui Wade. Misteriosul narator notează în final diverse supoziţii şi ipoteze care nu fac altceva decît să suspende răspunsurile concrete. În fond, aşa cum O'Brien însuşi afirmă, important nu e adevărul absolut, ci adevărul ficţiunii. Astfel, cititorul este pus în situaţia de a alege ipoteza cea mai credibilă şi de a închide cercul ficţional.

În termeni generali, romanul lui O'Brien reprezintă încercarea de a înţelege răul potenţial care se află în fiecare dintre noi şi întîmplările nedorite ce pot avea loc dacă acest rău este şi acceptat de bunăvoie, mergînd de la a-şi minţi soţia şi prietenii pînă la a ucide cu sînge rece civili nevinovaţi, ca în cazul personajului lui O'Brien. Scriitorul recunoaşte de altfel că evenimentele de la My Lai nu sînt decît o nouă metaforă pentru relele de fiecare zi, pentru păcatele comise pe parcursul unei vieţi, fie ele în suburbiile marilor oraşe sau în Vietnam. Şi totuşi, în ciuda elementelor *non-fiction*, a depoziţiilor, dovezilor şi teoriilor psihologice prezentate, O'Brien nu permite ca înţelegerea complexităţii minţii umane să fie făcută de pe poziţii empirice sau ştiinţifice, ci propune rămînerea la un nivel poetic.

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NAŢIONAL
(tel: 314.71.71)
SALA „I.L. CARAGIALE“:

▮ 20 iunie, ora 19.00 – **Apus de soare** de B.Şt. Delavrancea. Regia: Dan Piţa. Cu: Costel Constantin, Ioan Andrei Ionescu, Bogdan Muşatescu, Mihai Niculescu, Liviu Crăciun, Ovidiu Moldovan, Mircea Anca, Alexandru Hasnaş, Şerban Ionescu, Marius Bodochi, Claudiu Bleonţ, Monica Davidescu, Eugen Cristea

SALA „C. PETRESCU“:

▮ 18 iunie, ora 19.00 – **Legenda ultimului împărat** de Valentin Nicolau. Regia: Alice Barb. Cu: Claudiu Bleonţ, George Ivaşcu, Mircea Albulescu, Ion Lucian, Constantin Dinulescu, Rodica Popescu-Bitănescu, Ilinca Goia, Carmen Ionescu, Mihai Perşa, Ioan Andrei Ionescu, Georgian Ilie, Sorin Sandu

▮ 19 iunie, ora 19.00 – **Sonată pentru saxofon şi Eva** de Eugen Şerbănescu. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Marius Bodochi şi Teodora Mareş

▮ 20 iunie, ora 19.00 – **Cinci femei de tranziţie** de Rodica Popescu Bitănescu. Cu: Aimée Iacobescu, Magdalena Cernat, Rodica Popescu Bitănescu, Viviana Alivizache, Tania Popa

SALA „M. SORESCU“:

▮ 18 iunie, ora 19.00 – **Shirley Valentine** de Willy Russel. Regia: Liliana Cîmpeanu. Cu: Tamara Creţulescu

▮ 20 iunie, ora 11.00 – **Vrei să-ţi spun o poveste?**, spectacol al Teatrului Naţional pentru Copii

TEATRUL NOTTARA
(tel: 212.52.89)
SALA „GEORGE CONSTANTIN“:

▮ 16 iunie, ora 20.00 – **Buzunarul cu pîine** de Matei Vişniec. Cu: Oana Pellea, Mihai Gruia Sandu

▮ 17 iunie, ora 20.00 – **Ultimul spectacol** de Cătălin Rotaru. Regia: Cătălin Rotaru. Cu: Cătălin Rotaru, Ionuţ Ionescu, Carmen Lopăzan, Dana Rotaru, Cătălin Stanciu

▮ 18 iunie, ora 20.00 – **CV pentru angajare**, spectacol pe texte de Matei Vişniec, Mircea Cărtărescu şi Natalie Ester. Cu: Natalie Ester şi Adrian Văncică

▮ 19 iunie, ora 20.00 – **Înşir-te Mărgărite!...** de Victor Eftimiu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Ada Navrot, Emilia Dobrin, Luminiţa Erga, Ioana Calotă, Constantin Cotimanis, Răzvan Vasilescu, Ion Grosu, Valeriu Preda, Daniel Popescu, Bogdan Vodă

TEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)

▮ 19 iunie, ora 19.00 – **Alchimistul**, dramatizare de Radu Macrinici după romanul omonim al lui Paulo Coelho. Regia: Anca Maria Colţeanu. Cu: Marius Stănescu, Constantin Cojocaru, Carmen Tănase, Elvira Deatcu/Crina Mureşan, Sebastian Papaiani, Laurenţiu Lazăr, Mugur Arvunescu, Mircea Constantinescu, Pavel Bartoş, Ioan Bătinaş, Gabriel Pintilei, Toma Dănilă

▮ 20 iunie, ora 19.00 – **De ce fierbe copilul în mămăligă** de Aglaja Veteranyi. Regia: Radu Afrim. Cu: Adriana Trandafir, Antoaneta Zaharia, Ada Milea, Ionel Mihăilescu, Oana Ştefănescu, Pavel Bartoş, Gabriel Pintilei, Dan Iosif, Marius Manea, Victor Cociorba

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)

▮ 15 iunie, ora 19.00 – **Blasted/4.48 Psychosis** de Sarah Kane. Regia: Christian Benedetti. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Francez

▮ 18 iunie, ora 19.00 – **Pentru Nichita**, spectacol organizat în colaborare cu Institutul Francez

▮ 19 iunie, ora 19.00 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick şi Ron Clark. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu

▮ 20 iunie, ora 19.00 – **De Pretore** de Eduardo de Filippo. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Clara Vodă, Luminiţa Gheorghiu, Marius Capotă, Doru Ana, Daniela Nane, Mihai Bisericanu, Ion Cocieru, Petre Lupu, Adrian Ciobanu

SALA „TOMA CARAGIU“:
(tel: 212.05.27)

▮ 20 iunie, ora 18.30 – **Oblomov**, după I.A. Goncearov. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: Mihai Constantin, Sebastian Papaiani, Mihai Verbiţchi, Luiza Cocora, Virginia Mirea, Şerban Celea, Ion Besoiu, Constantin Ghenescu, Irina Petrescu, Gheorghe Ifrim, Şerban Pavlu

TEATRUL DE COMEDIE
(tel: 315.91.37)
SALA MARE:

▮ 17 iunie, ora 19.00 – **A douăsprezecea noapte** de W. Shakespeare. Regia: Gelu Colceag. Cu: Ştefan Bănică jr, Tudor Chirilă, Emilia Popescu, Valentin Teodosiu, Gheorghe Dănilă, Eugen Racoţi, Dorina Chiriac, Mirela Oprişor, Gheorghe Şimonca, Marian Popescu, Bogdan Florea, Virgil Gătăianţu, Bogdan Tudor, Răzvan Vasilache, Mihnea Stănescu, Doina Antohi, Beatrice Peter, Mirela Zeţa, Iulia Lumînare, Raluca Tudorache

▮ 18 iunie, ora 19.00 – **Poker** de Adrian Lustig. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: George Mihăiţă, Valentin Teodosiu, Vladimir Găitan, Simona Stoicescu

▮ 19 iunie, ora 19.00 – **Audiţia** de Alexandr Galin. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Aurora Leonte, Luminiţa Gheorghiu, Gabriela Popescu, Mihaela Teleoacă, Delia Nartea, Laura Creţ/Irina Cornişteanu, Florin Anton, Ion Chelaru, Doru Ana, Marius Florea Vizante, Aurelian Bărbieru

▮ 20 iunie, ora 19.00 – **Marlene** de Pam Gems. Regia: Cătălina Buzoianu. Cu: Emilia Popescu, Aurora Leonte

TEATRUL ACT
(tel: 310.31.03)

▮ 19 iunie, ora 19.00 – **Gunoierul** de Mimi Brănescu. Cu: Alexandra Caraman Manu, Ioana de Hillerin, Leonid Doni, Cătălin Neamţu, Mimi Brănescu

▮ 20 iunie, ora 19.00 – **Creatorul de teatru** de Thomas Bernhard. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Marcel Iureş, Valeria Seciu, Constantin Drăgănescu, Afrodita Androne, Vitalie Bantaş

CENTRUL CULTURAL EUROPEAN
(tel. 315.89.80)

▮ 17 iunie, ora 20.00 – Sala Rapsodia – **Costumele!...** Regia: Dan Puric. Cu: Carmen Ungureanu, Adrian Horobeţ, Ileana Olteanu, Richard Bovnoczki, Dragoş Huluba, Silviu Biriş, Oxana Moravec, Dana Cavaleru, Andrei Vasluianu, Ion Parea, Violeta Totir, Ioana Visalon, Adriana Nicolae, Adelaida Zamfira, Ramona Cutină, Nicolae Nastasia, Vlad Oancea

GREEN HOURS
(tel: 314.57.51)

▮ 16 iunie, ora 18.00 – **Stop the Tempo** de Gianina Cărbunariu, spectacol al Companiei „Teatrul Luni“. Regia: Gianina Cărbunariu. Cu: Rolando Matzangos, Maria Obretin, Paula Gherghe

▮ 21 iunie, ora 19.00 – **Alegerea** de Benjamin Bettenbender, producţie a Companiei „Teatrul Luni“ în cadrul programului „Teatru de Consum“ (9 regizori, 9 premiere, 90 reprezentaţii). Regia: Theo Herghelegiu. Cu: Gabriela Crişu, Romulus Chiciuc şi Ada Balaban

LA SCENA
(tel: 320.35.67)

▮ 16 iunie, ora 21.00 – **Improshow**, spectacol de improvizaţie. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihaela Sîrbu, Toni Pavel, Bogdan Dumitrescu, Constantin Lupescu, Ana Maria Opra, Cătălin Neamţu. La pian: Marian Hâncu

▮ 17 iunie, ora 21.00 – **Stand-up comedy** cu Radu Gheorghe şi... nu numai

TEATRUL MASCA
(tel: 222.92.22)

▮ 17 iunie, ora 19.00 – **Intrusa**, după J.L. Borges. Regia: Mihai Mălaimare. Cu: Cosmin Creţu, Valentina Văduva, Valentin Mihalache, Delia Hriscu-Badea, Daniel Făt, Călin Alexandru Matei, Vlad Cristian Dumitru

TEATRUL DE REVISTĂ „CONSTANTIN TĂNASE“
(tel: 315.56.78)

▮ 18 iunie, ora 18.00 – **Hohote de rîs**

▮ 19 iunie, ora 18.00 – **Hohote de rîs**

▮ 20 iunie, ora 18.00 – **Hohote de rîs**

TEATRUL EXCELSIOR
(tel: 315.97.20)

▮ 15 iunie, ora 10.00 – **Inimă de piatră** de Ion Lucian, după Wilhelm Hauff. Regia: Vasile Manta. Cu: Cosmin Şofron, Paula Sorescu-Lucian, Annemary Ziegler, Robert Radoveneanu, Ciprian Cojenel, Ilie Georgian Petrică, Bogdan Caragea

▮ 17 iunie, ora 10.00 – **Fetiţa cu chibrituri**, după H.Ch. Andersen. Regia: Victor Radovici. Cu: Corina Dragomir, Silvana Ionescu, Mihaela Coveşeanu, Ciprian Cojenel, Stelian Milu, Emanuel Ionescu, Marian Rădulescu, Daniela Anencov, Victor Radovici

▮ 20 iunie, ora 11.00 – **Prîslea şi merele de aur** de Mircea Anca, după Petre Ispirescu. Regia: Mircea Anca. Cu: Cosmin Şofron, Paula Sorescu-Lucian, Ciprian Cojenel, Cristian Nicolaie, Mihaela Coveşeanu, Liliana Hîrşan, Stelian Milu, Marian Rădulescu, Iuliana Moise

▮ 20 iunie, ora 11.00 – **Inimă de piatră** de Ion Lucian, după Wilhelm Hauff. Regia: Vasile Manta. Cu: Cosmin Şofron, Paula Sorescu-Lucian, Annemary Ziegler, Robert Radoveneanu, Ciprian Cojenel, Ilie Georgian Petrică, Bogdan Caragea

TEATRUL „ION CREANGĂ“
(tel: 211.85.90)

▮ 17 iunie, ora 18.00 – AVANPREMIERĂ – **Poveste din cartierul Drumul Taberei** de Ioan Gârmacea. Regia: Constantin Dicu. Cu: Camelia Andriţă, Ionuţ Antonie, Florina Luican, Voicu Hetel Dumitru, Alexandrina Halic, Mircea Muşatescu, Marcela Andrei, Ion Arcudeanu, Marius Nănău, Vera Linguraru, Cornelia Pavlovici, Romeo Stavăr, Ionuţ Ciocia

▮ 19 iunie, ora 10.00 – **Cenuşăreasa**, dramatizare de Virgil Puicea şi Ion Lucian. Regia: Ion Lucian. Cu: Monica Ciută, Eduard Jighirgiu, Anca Zamfirescu, Mirela Busuioc, Cerasela Constantin, Cristian Irimia, Dumitru Anghel

▮ 20 iunie, ora 11.00 – **Motanul încălţat**, dramatizare de Ion Gârmacea, după Charles Perrault. Regia: Boris Petroff. Cu: Carmen Palcu, Gabriel Coveşeanu, Daniel Tudorică, Ionuţ Ciocia, Cristian Boeriu, Mircea Muşatescu, Camelia Andriţă, Ioana Ginghină

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ
SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)

▮ 19 iunie, ora 11.00 – **Răţuşca cea urîtă**, adaptare de Elena Drăguşin-Popescu după H.Ch. Andersen. Regia: Anca Puşcaş. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Dora Ortelecan Dumitrescu, Liliana Gavrilescu, Eugenia Barbu, Graţiela Ştefan Ene, Daniel Stanciu, Mariana Zaharia

▮ 20 iunie, ora 10.00 – **Capra cu trei iezi**, după Ion Creangă. Regia: Gabriel Apostol. Cu: Ioana Chelaru Popovici, Cristian Mitescu, Liliana Gavrilescu, Mariana Zaharia, Claudiu Iordan

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA“

▮ 16 iunie, ora 18.00 – **D'ale carnavalului** de I.L. Caragiale. Regia: Dumitru Lazăr Fulga. Cu: Gabriel Duţu, Ion Goranda, Florin Zănceanu, Adrian Găzdaru, Valentin Branişte, Ştefan Ionescu, Florina Găzdaru, Firuţa Apetrei, Augustin Mihăilă, Daniela Vrânceanu

▮ 17 iunie, ora 19.00 – **Iar te sinucizi, iubito?!** de Pierre Chesnot. Regia: Gheorghe Balint. Cu: Florin Crăciunescu, Doina Iacob, Eliza Noemi Judeu

TEATRUL DE ANIMAŢIE

▮ 16 iunie, ora 10.00 – **Pinocchio**, după Carlo Collodi. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Liliana Isbîndă, Mihai Chihaia, Andreea Sandu, Laurenţiu Budău, Sorina Moian, Micky Murafa, Marian Puiu Gheorghiu, Mihaela Popa/ ora 14.00 – **Ivan Turbincă**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Laurenţiu Budău. Cu: Marian Puiu Gheorghiu, Laurenţiu Budău, Mihai Chihaia, Mihaela Popa

▮ 20 iunie, ora 11.00 – **Fata babei şi fata moşului**, dramatizare după Ion Creangă. Regia: Valentin Dobrescu. Cu: Marlene Duduman, Sorina Moian, Liliana Isbîndă, Eugen Ionescu, Mihai Chihaia

BRAŞOV

TEATRUL ARLECHINO

▮ 20 iunie, orele 10.30 şi 12.00 – **Mica vrăjitoare** de Liviu Steciuc. Regia: Liviu Steciuc. Cu: Mihaela Steciuc, Silvian Duică, Manuela Jutaru, Teodor Gomboş, Adrian Dobrescu

BRĂILA

TEATRUL „MARIA FILOTTI“
SALA MARE:

▮ 15 iunie, orele 11.00 şi 17.00 – **Micuţa Dorothy** de Silvia Kerim şi Marius Ţeicu. Regia: Migry Avram-Nicolau

▮ 16 iunie, ora 11.00 – **Dănilă Prepeleac**, după Ion Creangă. Regia: Attila Szabo

SALA STUDIO:

▮ 17 iunie, ora 19.00 – **Lady Di** de Tomislav Zajec. Regia: Dan Tudor

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL
SALA MARE:

▮ 19 iunie, ora 19.00 – AVANPREMIERĂ – **Mansardă cu vedere spre moarte** de Matei Vişniec. Regia: Radu Afrim. Cu: Ovidiu Crişan, Elena Ivanca, Adrian Cucu, Cristian Rigman, Angelica Nicoară, Ramona Dumitrean, Eva Crişan, Cătălin Codreanu, Ionuţ Caras

Literele sunt, pentru mine, prima pasiune, dramul de înţelepciune, picătura de statornicie şi reperul constant, fără de care m-aş simţi în derivă. Păcătuiesc, zilnic, în jurnalism şi economie, dar şi vina poate deveni virtute, dacă e străbătută de un scop fundamental, care să ne scuze mijloacele. Rămân, aşadar, fidelă Literelor, fără de care n-ar fi fost cuvântul. Al meu sau al oricui, de oriunde.

Gabriela Vrânceanu Firea
absolventă promoţia 1997, Realizator la ANTENA 1

Universitatea Bucureşti
Facultatea de Litere

NUMELE MARI
SE SCRIU
CU LITERE

TEATRUL MAGHIAR DE STAT

I 16 iunie, ora 20.00 – **Jacques sau supunerea** de Eugen Ionescu, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Hatházi András, Kézdi Imola, Boér Ferenc, Borbáth Júlia, Senkálszky Endre, Mende Gaby, Albert Csilla, Csíky András, Panek Kati. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

I 17 iunie, ora 20.00 – **Să îmbrăcăm pe cei goi** de Luigi Pirandello, spectacol-studio. Regia: Bocsárdi László. Cu: M. Kántor Melinda, Molnár Levente, Szabó Tibor, Bogdán Zsolt, Bíró József, Varga Csilla, Ambrus Gyurka Zsófia. Spectacol cu traducere simultană la cască în limba română

I 18 iunie, ora 19.00 – **Raţa sălbatică** de Henrik Ibsen, spectacol-studio. Regia: Keresztes Attila. Cu: Boér Ferenc, Bogdán Zsolt, Csíky András, Hatházi András, Varga Csilla, Pethö Anikö, Borbáth Júlia, Bíró József, Nagy Dezsö, Laczkó Vass Róbert, Sinkó Ferenc, Molnár Levente, Tyukodi Szabolcs, Fogarasi Alpár

I 20 iunie, ora 17.00 – **Pietre în buzunar** de Marie Jones, spectacol-studio. Regia: Keresztes Attila. Cu: Bíró József, Hatházi András/ ora 21.00 – **Play**, spectacol-studio. Regia: Tompa Gábor. Cu: Szilágyi Enikö, Buza Tímea, Keresztes Sándor

TEATRUL DE PĂPUŞI PUCK

I 19 iunie, ora 12.00 – **Mateiaş gîscarul**, spectacol al secţiei maghiare

I 20 iunie, ora 12.00 – **Scufiţa roşie**, spectacol al secţiei române

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU“

DRAMĂ:

I 16 iunie, ora 18.30 – **Peripeţiile bravului soldat Ivan Turbincă** de Radu Macrinici, după Ion Creangă. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Andrei Vasluianu, Marian Despina, Ilie Gâlea, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Lizica Sterea, Ioana Roşu, Nelu Neagoe, Carmen Bogdan, Mihaela Rus, Cătălina Radu, Mihai Androne, Paul Nicolae, Cătălin Rădulescu, Narcis Stoica, Sebastian Nicolae, Nicolae Nicolaescu

I 17 iunie, ora 18.30 – **Bădăranii** de Carlo Goldoni. Regia: Lucian Sabados. Cu: Adrian Ancuţa, Lucia Ştefănescu, Tudor Smoleanu, Nadiana Sălăgean, Florica Dinicu, Marian Despina, Otilia Pătraşcu, Karl Baker, Ilie Gâlea, Ion Radu Burlan

I 18 iunie, ora 18.30 – **Cafeaua domnului ministru** de Horia Gârbea. Regia: Lucian Sabados. Cu: Ioan Coman, Nadiana Sălăgean, Theodora Stanciu

I 20 iunie, ora 18.30 – **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri** de Lukas Bärfuss. Regia: Radu Afrim. Cu: Elena Popa, Lucia Ştefănescu, Constantin Cojocaru, Karl Baker, Mihai Calotă, Alexandru Pandele, Sebastian şi Narcis

PĂPUŞI:

I 18 iunie, ora 10.00 – **Elefănţelul curios**

I 20 iunie, ora 11.00 – **Elefănţelul curios**

RÎMNICU VÎLCEA

TEATRUL „ANTON PANN“

I 15 iunie, orele 10.00 şi 11.30 – Olanu – **Ileana Sînziana** de Ioan Brancu, după Petre Ispirescu. Regia: Ioan Brancu

I 16 iunie, ora 11.00 – Şcoala Generală Goranu – **Ileana Sînziana**

TIMIŞOARA

TEATRUL GERMAN DE STAT

I 18 iunie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **De la cină la micul dejun** de Sebastian Ungureanu. Regia: Ioan Ieremia. Cu: Boris Gaza, Colin Buzoianu. Spectacol tradus la cască în limba română

FILM

15-17 iunie

BUCUREŞTI

I Dimineaţa morţii, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ Patria/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15

I Kill Bill: Volumul 2, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Quentin Tarantino. Cu: David Carradine, Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00/ Cotroceni/ orele: 10.30, 13.00, 15.45, 18.30, 21.45

I Unde vei fi poimiîne?, SUA, 2004. Regia: Roland Emmerich. Cu: Dennis Quaid, Jake Gyllenhaal, Emmy Rossum, Sela Ward/ Scala/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00

I Amor cu fiica şefului meu, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Tara Reid, Ashton Kutcher, Andy Richter, Carmen Electra, Jon Abrahams, Michael Madsen, Molly Shannon, Terence Stamp/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.15, 17.30, 19.45

I Spy Kids 3D – Sfirşitul jocului, SUA, 2004. Regia: Robert Rodriguez. Cu: Antonio Banderas, Salma Hayek, Sylvester Stallone/ Corso/ orele: 13.00, 15.30, 17.45/ **Misterele fluviului**, SUA, 2003. Regia: Clint Eastwood. Cu: Sean Penn, Tim Robbins, Kevin Bacon, Laura Linney, Laurence Fishburne, Marcia Gay Harden, Spencer Treat Clark/ Corso/ ora 20.00

I Hidalgo şi Oceanul de foc, SUA, 2003. Regia: Joe Johnston. Cu: Viggo Mortensen, Omar Sharif, Adam Alexi-Malle, Malcolm McDowell/ Festival/ orele: 11.00, 13.30, 16.00, 19.00

I Ceva, ceva tot o să iasă, SUA, 2003. Regia: Nancy Meyers. Cu: Jack Nicholson, Diane Keaton, Amanda Peet, Frances McDormand, Jon Favreau, Keanu Reeves, Rachel Ticotin/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30 (15 iunie)/ orele: 15.00, 17.15, 19.30 (16, 17 iunie)

I Dinosaur, SUA, 2000. Regia: Ralph Zondag & Erig Leighton/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00 (16, 17 iunie)

I Van Helsing, SUA, 2004. Regia: Stephen Sommers. Cu: Hugh Jackman, Kate Beckinsale, Richard Rozburgh, Shuler Hensley, Will Kemp/ Lumina/ orele: 10.45, 13.00, 15.15, 17.30, 19.45

I Sylvia, SUA, 2004. Regia: Christine Jeffs. Cu: Gwyneth Paltrow, Daniel Craig/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.15, 19.30

HOLLYWOOD MULTIPLEX

(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)

I Dimineaţa morţii, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ orele: 14.00, 16.30, 18.45, 21.15

I Fereastra secretă, SUA, 2004. Regia: David Koepp. Cu: Johnny Depp, John Turturro, Maria Bello, Ving Rhames/ orele: 13.15, 17.30

I Spartanul, SUA, 2004. Regia: David Mamet. Cu: Val Kilmer, Ed O'Neill, Derek Luke, William H. Macy/ orele: 15.15, 19.45, 22.00

I Unde vei fi poimiîne?, SUA, 2004. Regia: Roland Emmerich. Cu: Dennis Quaid, Jake Gyllenhaal, Emmy Rossum, Sela Ward/ orele: 14.30, 17.15, 20.00, 22.45

I Damen tango, România, 2004. Regia: Dinu Tănase. Cu: Maia Morgenstern, Mihai Călin, Andreea Bibiri, Adriana Trifan, Ana Ularu, Bogdan Petrişor, Carmen Ciorcilă, Cici Caraman, Horaţiu Mălăele/ ora 18.15

I Actorii, SUA, 2003. Regia: Conor McPherson. Cu: Michael Caine, Dylan Moran, Lena Headey, Michael Gambon, Miranda Richardson/ orele: 13.30, 20.15

I Patimile lui Christos, 2004. Regia: Mel Gibson. Cu: Monica Bellucci, Maia Morgenstern, James Caviezel/ orele: 15.45, 22.30

I Kill Bill: Volumul 2, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Quentin Tarantino. Cu: David Carradine, Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ orele: 13.00, 16.00, 19.00, 21.45

I Mereu la prima întîlnire, SUA, 2004. Regia: Peter Segal. Cu: Adam Sandler, Drew Barrymore, Rob Schneider/ orele: 14.45, 17.00, 19.15, 21.30

I Hidalgo şi Oceanul de foc, SUA, 2003. Regia: Joe Johnston. Cu: Viggo Mortensen, Omar Sharif, Adam Alexi-Malle, Malcolm McDowell/ orele: 14.15, 21.00

I Spy Kids 3D – Sfîrşitul jocului, SUA, 2004. Regia: Robert Rodriguez. Cu: Antonio Banderas, Salma Hayek, Sylvester Stallone/ orele: 17.00, 19.00

I Troia, SUA, 2004. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ orele: 15.00, 18.30, 22.00

I Surpriză: vine Polly!, SUA, 2004. Regia: John Hamburg. Cu: Ben Stiller, Jennifer Aniston, Alec Baldwin, Debra Messing, Hank Azaria, Philip Seymour Hoffman/ orele: 18.15, 22.30

I Sylvia, SUA, 2004. Regia: Christine Jeffs. Cu: Gwyneth Paltrow, Daniel Craig/ orele: 15.45, 20.15

I Cazul Furtwängler, SUA, 2001. Regia: Istvan Szábó. Cu: Harvey Keitel, Stellan Skarsgard, Moritz Bleibtreu, Ulrich Tukur/ ora 13.00

I Ceva, ceva tot o să iasă, SUA, 2003. Regia: Nancy Meyers. Cu: Jack Nicholson, Diane Keaton, Amanda Peet, Frances McDormand, Jon Favreau, Keanu Reeves, Rachel Ticotin/ ora 16.45

I Van Helsing, SUA, 2004. Regia: Stephen Sommers. Cu: Hugh Jackman, Kate Beckinsale, Richard Rozburgh, Shuler Hensley, Will Kemp/ orele: 13.45, 19.30, 22.15

CASA AMERICII LATINE

I 15 iunie, ora 18.00 – filmul artistic **Coraje**, 1998. Regia: Alberto Durant. Eveniment organizat în colaborare cu Ambasada Peru

CINEMA „ELVIRA POPESCU“

I 15 iunie, ora 17.30 – **Koktebel**/ ora 20.00 – **Cremaster 3**

I 16 iunie, ora 17.30 – **Aaltra**/ ora 19.30 – **Marea (The Sea)**/ ora 22.00 – **Florile răului (La Fleur du mal)**

I 17 iunie, ora 17.30 – **Reconstrucţie (Reconstruction)**/ ora 19.30 – **Marele jaf comunist**/ ora 21.30 – **Povestiri din bucătărie (Kitchen Stories)**

INSTITUTUL ITALIAN

I 16 iunie, ora 18.00 – **I cento passi**, 2000. Regia: Marco Tullio Giordana. Cu: Luigi Lo Cascio, Luigi Maria Burruano, Lucia Sardo. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „Il cinema italiano degli anni '90“

ARAD

I Unde vei fi poimiîne?, SUA, 2004. Regia: Roland Emmerich. Cu: Dennis Quaid, Jake Gyllenhaal, Emmy Rossum, Sela Ward/ Dacia

I Mereu la prima întîlnire, SUA, 2004. Regia: Peter Segal. Cu: Adam Sandler, Drew Barrymore, Rob Schneider/ Mureşul

BACĂU

I Mereu la prima întîlnire, SUA, 2004. Regia: Peter Segal. Cu: Adam Sandler, Drew Barrymore, Rob Schneider/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

I Kill Bill: Volumul 1, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

CRAIOVA

I Kill Bill: Volumul 2, SUA, 2004. Regia: Quentin Tarantino. Cu: David Carradine, Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Patria

I Patimile lui Christos, 2004. Regia: Mel Gibson. Cu: Monica Bellucci, Maia Morgenstern, James Caviezel/ Modern

I Rătăciţi printre cuvinte, SUA, 2003. Regia: Sofia Coppola. Cu: Bill Murray, Scarlett Johansson, Anna Faris, Giovanni Ribisi/ Jean Negulescu

DEVA

I Hidalgo şi Oceanul de foc, SUA, 2003. Regia: Joe Johnston. Cu: Viggo Mortensen, Omar Sharif, Adam Alexi-Malle, Malcolm McDowell; **Fereastra secretă**, SUA, 2004. Regia: David Koepp. Cu: Johnny Depp, John Turturro, Maria Bello, Ving Rhames/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

I Doar un sărut, SUA, 2002. Regia: Fisher Stevens. Cu: Marisa Tomei, Marley Shelton, Ron Eldard, Kyra Sedqwick/ Flacăra

HUNEDOARA

I Duplex, SUA, 2003. Regia: Danny DeVito. Cu: Drew Barrymore, Ben Stiller, Harvey Fuerstein, Justin Theroux, Swossie Kurtz/ Flacăra

LUGOJ

I 21 de grame, 2003. Regia: Alejandro Gonzales Inarritu. Cu: Sean Penn, Naomi Watts, Benicio Del Toro, Clea DuVall/ Victoria

ONEŞTI

I Bun venit în junglă!, SUA, 2003. Regia: Peter Berg. Cu: Dwayne „The Rock“ Johnson, Seann William Scott, Arnold Schwartzenegger, Christopher Walken/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

cu susţinerea:
Fundaţia Culturală Europeană/Pactul de Stabilitate în Europa de Sud Est/Programul Cultural Elveţian în România

STABILITY PACT FOR SOUTH EASTERN EUROPE
EUROPEAN CULTURAL FOUNDATION
PRO HELVETIA

în parteneriat cu:

galeria nouă / new gallery
GALERIA POSIBILĂ
H'art gallery
galeria galeria
HT003 gallery
CENTRUL INTERNAŢIONAL PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ BUCUREŞTI
BRITISH COUNCIL Romania
UNA
INSTITUT FRANÇAIS DE BUCAREST
ROYAL NETHERLANDS EMBASSY BUCHAREST
UNITER UNIUNEA TEATRALĂ DIN ROMÂNIA

parteneri media:

TVR CULTURAL
OBSERVATOR CULTURAL
Banii Noştri
REMONT ART-ZINE
artcontext
artphoto
ART-hoc
România liberă
InvestRomania
CMYK
B-24-FUN
funradio
Cotidianul
artcontext

GOETHE INSTITUT BUKAREST
Centrul Cultural META
organizează:

Bucureşti, octombrie 2004
Bienală de tineret, ediţia I
informaţii/propuneri/înscrieri la: http://www.metacult.ro/visual

violenţa imaginii/
imaginea violenţei
identităţi şi coduri vizuale

ORADEA

- **Casa bîntuită**, SUA, 2003. Regia: Rob Minkoff. Cu: Eddie Murphy, Jennifer Tilly, Terence Stamp/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

- **Troia**, SUA, 2004. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ Dacia/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00

REŞIŢA

- **Troia**, SUA, 2004. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ Dacia

ROMAN

- **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Anna Faris, Charlie Sheen, Anthony Anderson, Denise Richards, Eddie Griffin, Ja Rule, Leslie Nielsen, Macy Gray, Pamela Anderson/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

TIMIŞOARA

- **Dimineaţa morţii**, SUA, 2004. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ Capitol
- **Spartanul**, SUA, 2004. Regia: David Mamet. Cu: Val Kilmer, Ed O'Neill, Derek Luke, William H. Macy/ Timiş

TÎRGU JIU

- **Identităţi furate**, SUA, 2004. Regia: D.J. Caruso. Cu: Angelina Jolie, Ethan Hawke, Gena Rowlands, Kiefer Sutherland, Olivier Martinez, Tcheky Karyo/ Victoria

18-21 iunie

BUCUREŞTI

- **Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Alfonso Cuaron. Cu: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Alan Rickman, Bonnie Wright, David Bradley, David Thewlis, Fiona Shaw, Gary Oldman, Harry Melling, John Cleese/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.30, 20.30
- **Monstru**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Patty Jenkins. Cu: Charlize Theron, Christina Ricci, Bruce Dern/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004/ Scala/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15
- **Băieţi răi 2**, SUA, 2003. Regia: Michael Bay. Cu: Martin Lawrence, Will Smith, Gabrielle Union, Joe Pantoliano, Jordi Molla, Michael Bay, Peter Stormare/ Bucureşti
- **Dimineaţa morţii**, SUA, 2004/ Corso
- **Puicuţe bune**, SUA, 2002. Regia: Roger Kumble. Cu: Cameron Diaz, Christina Applegate, Jason Bateman, Selma Blair, Thomas Jane/ Festival/ orele: 11.00, 12.30, 14.00, 15.30, 17.00, 19.00
- **Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (18, 19 iunie)/ orele: 15.00, 17.00, 19.00 (20, 21 iunie)
- **Spy Kids 3D – Sfîrşitul jocului**, SUA, 2004/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00 (18, 19, 20 iunie)
- **Van Helsing**, SUA, 2004/ Lumina/ orele: 10.45, 13.00, 15.15, 17.30, 19.45
- **Actorii**, SUA, 2003/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00
- **Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004/ Cotroceni

CINEMA „ELVIRA POPESCU“

- 18 iunie, ora 17.30 – **Dorinţa (Desire)**/ ora 19.30 – **Nevasta avocatului (A Good Lawyer's Wife)**/ ora 21.45 – **Dulce răzbunare (Sympathy for Mr. Vengeance)**
- 20 iunie, ora 13.00 – **Europa**/ ora 15.30 – **Epidemia (Epidemic)**/ ora 17.45 – **Elementul crimei (The Element of Crime)**/ ora 20.00 – **Kurt & Courtney**/ ora 22.00 – **Păcatul părintelui Amaro (El crimen del padre Amaro)**

ARAD

- **Kill Bill: Volumul 2**, SUA, 2004. Regia: Quentin Tarantino. Cu: David Carradine, Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Dacia
- **Spartanul**, SUA, 2004. Regia: David Mamet. Cu: Val Kilmer, Ed O'Neill, Derek Luke, William H. Macy/ Mureşul

BACĂU

- **Kill Bill: Volumul 2**, SUA, 2004. Regia: Quentin Tarantino. Cu: David Carradine, Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00
- **Peter Pan**, SUA, 2003. Regia: P.J. Hogan. Cu: Jeremy Sumpter, Olivia Williams, Jason Isaacs, Harry Newell, Ludivine Sagnier, Lynn Redgrave/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

CRAIOVA

- **Dimineaţa morţii**, SUA, 2004. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ Patria
- **Fratele lui**, 2003. Regia: Patrice Chereau. Cu: Bruno Todeschini, Eric Caravaca, Maurice Garrel, Nathalie Boutefeu/ Modern
- **21 de grame**, 2003. Regia: Alejandro Gonzales Inarritu. Cu: Sean Penn, Naomi Watts, Benicio Del Toro, Clea DuVall/ Jean Negulescu

DEVA

- **Troia**, SUA, 2004. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

- **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004. Regia: Roland Emmerich. Cu: Dennis Quaid, Jake Gyllenhaal/ Flacăra

HUNEDOARA

- **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003. Regia: Joe Johnston. Cu: Viggo Mortensen, Omar Sharif, Adam Alexi-Malle/ Flacăra

LUGOJ

- **Pisica**, SUA, 2003. Regia: Bo Welch. Cu: Mike Myers, Alec Baldwin, Dakota Fanning, Kelly Preston, Spencer Breslin/ Victoria

ONEŞTI

- **Casa bîntuită**, SUA, 2003. Regia: Rob Minkoff. Cu: Eddie Murphy, Jennifer Tilly, Terence Stamp/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

- **Duplex**, SUA, 2003. Regia: Danny DeVito. Cu: Drew Barrymore, Ben Stiller, Harvey Fuerstein, Justin Theroux, Swossie Kurtz/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

- **Van Helsing**, SUA, 2004. Regia: Stephen Sommers. Cu: Hugh Jackman, Kate Beckinsale, Richard Rozburgh/ Dacia/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

REŞIŢA

- **Mereu la prima întîlnire**, SUA, 2004. Regia: Peter Segal. Cu: Adam Sandler, Drew Barrymore/ Dacia

ROMAN

- **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

TIMIŞOARA

- **Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Alfonso Cuaron. Cu: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Alan Rickman, Bonnie Wright, David Bradley, David Thewlis, Fiona Shaw, Gary Oldman, Harry Melling/ Capitol
- **Contratimp**, SUA, 2003. Regia: Carl Franklin. Cu: Denzel Washington, Eva Mendes, Sanaa Lathan, Alex Carter, Dean Cain/ Timiş

TÎRGU JIU

- **Van Helsing**, SUA, 2004. Regia: Stephen Sommers. Cu: Hugh Jackman, Kate Beckinsale, Richard Rozburgh, Shuler Hensley, Will Kemp/ Victoria

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ

- 16 iunie, ora 18.30 – **Don Quijote** de L. Minkus, spectacol de balet. Dirijor: Ciprian Teodoraşcu. Solişti: Silvia Rotaru, Eugen Dobrescu, Laura Blică-Toader, Ovidiu Matei Iancu, Antonel Oprescu, Răzvan Marinescu, Oana Popescu, Cătălin Caracaş
- 17 iunie, ora 18.30 – **Traviata** de G. Verdi. Dirijor: Inoue Koichi. Cu: Mihaela Stanciu, Călin Brătescu, Iordache Basalic
- 18 iunie, ora 18.30 – **Nabucco** de G. Verdi. Dirijor: Inoue Koichi. Cu: Camil Mara, Virgil Profeanu, Mihnea Lamatic, Larisa Malici (Ucraina), Ecaterina Ţuţu
- 19 iunie, ora 18.30 – **Francesca da Rimini** de Ceaikovski, spectacol de balet. Dirijor: Vlad Conta. Solişti: Tiberiu Almosnino, Cristian Crăciun, Oana Popescu, Ovidiu Matei Iancu, Corina Dumitrescu, Eugen Dobrescu
- 20 iunie, ora 11.00 – **Magazinul de păpuşi**, spectacol de sfîrşit de an al Cercului de balet pentru copii al Operei/ ora 18.30 – **Văduva veselă** de Franz Lehar. Dirijor: Cornel Trăilescu. Regia: Mircea Cornişteanu. Coregrafia: Mihai Babuşka. Cu: Mihnea Lamatic, Simonida Luţescu, Florin Diaconescu, Roxana Briban, Călin Brătescu, Ion Dimieru, Gabriel Căţe, Florin Simionca, Adriana Alexandru, Horia Sandu, Cristina Eremia, Paul Basacopol, Dumitru Rucăreanu, Daniel Filipescu

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN“

- 18 iunie, ora 18.00 – **Secretul lui Marco Polo** de Francis Lopez. Dirijor: Mircea Luculescu. Regia: Ştefan Neagrău. Cu: Florin Diaconescu, Bianca Ionescu, Silvia Şohterus, Bogdan Caragea, Alexandra Savu, Anghel Stoian, Nicolae Măgureanu, Paul Lăzărescu, Tiberiu Simionescu, Valentino Tiron, Viorel Ciurdea. Soliştii baletului: Monica Ştraţ, Iolanda Petrescu, Marian Traian, Mihai Scarlat
- 19 iunie, ora 18.00 – **Silvia** de Emmerich Kalman. Dirijor: Mircea Luculescu. Regia: George Zaharescu. Cu: Crina Zancu, Marius Olteanu, Eugenia Ilinca, Gladiola Nişulescu, Cătălin Petrescu, Nicolae Măgureanu, Stefan Popov, Orest Pîslariu, Tiberiu Simionescu, Viorel Ciurdea, Arnold Mack, Emil Ţibrin, Eugen Voicu, Iuliana Costiniu, Lorendi Rădulescu, Adriana Milosav, Carmen Tudorache, Claudia Deleanu. Soliştii baletului: Sorina Micşunescu, Marius Grosu
- 20 iunie, ora 18.00 – **Paganini** de Franz Lehar. Dirijor: George Balint. Regia: Constanţa Câmpeanu. Cu: Alfredo Pascu, Doina Scripcaru, Paul Lăzărescu, Orest Pîslariu, Silvia Şohterus, Alexandra Savu, Cristian Caraman, Gladiola Niţulescu, Adrian George Popescu, Alois Doboş, Arnold Mack, Carmen Grigorescu, Jeaninne Bradler, Delia Călina. Soliştii baletului: Andreea Toma, Iulian Rădoi

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE

- 15 iunie, ora 17.00 – Studioul de concerte „Alfred Alessandrescu“ – **spectacolul** literar-muzical **Închinare lui Ştefan Vodă**, dedicat împlinirii a 500 de ani de la moartea lui Ştefan cel Mare şi Sfînt. Regia: Dan Puican. Recită actorii: Olga Delia Mateescu, Traian Stănescu, Constantin Codrescu, Eusebiu Ştefănescu. Participă: Corul Academic Radio. Dirijor: Dan Mihai Goia. Solişti: Eugenia Neagu şi Aurel Frangulea. La pian: Carmen Săndulescu

BRAŞOV

TEATRUL DRAMATIC

- 19 iunie, ora 19.00 – **Carmen** de G. Bizet. Regia: Cristian Mihăilescu. Dirijor: Dorel Munteanu. Cu: Gabriela Hazarian, Suap Arikan (Turcia), Cristina Radu, Cosmin Marcovici, Nicoleta Chirilă, Cristina Roşu, Alexandru Petrescu, Adrian Mărcan, Cristian Fieraru, Gabriel Oană. Participă: orchestra, corul şi baletul Operei

CLUJ-NAPOCA

OPERA ROMÂNĂ

- 18 iunie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Don Giovanni** de W.A. Mozart, spectacol în limba italiană. Dirijor: Gheorghe Victor Dumănescu. Regia: Anca Daniela Mihuţ. Coregrafia: Livia Tulbure Gună. Cu: Marian Pop, Daniel Prunaru, Mircea Radu Sâmpetrean, Taisia Tordai (Luxembourg), Tiberius Simu, Andrada Ioana Naş, Adrian Sâmpetrean, Daniela Păcurar. Spectacol în colaborare cu Academia de Muzică „Gheorghe Dima“, Clasa de Operă, examen de masterat

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ

- 16 iunie, ora 18.30 – **Tosca** de G. Puccini, spectacol în limba italiană şi tradus în limba română. Dirijor: Corneliu Calistru. Regia: Hero Lupescu. Maeştri de cor: Valeriu Gâdei, Anton Bişoc. Cu: Adina Walletin-Weisenberg, Daniel Mucedu, Cristian Waks, George Cojocaru, Mihail Frunză, Octav Ambrozie, Ciprian Marele, Constantin Cristea, Maria Macsim-Grierosu, Traian Hudumeac. Participă: orchestra şi corul Operei

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN

- 16 iunie, ora 19.00 – **concert** susţinut de Orchestra medicilor „Dr. Ermil Nichifor“. Dirijor: Iosif Ion Prunner. Solist: Florin Croitoru. În program lucrări de: **Mozart**, **Bach**, **Franck**, **Schubert**
- 17 iunie, ora 19.00 – **concert** susţinut de Corul Filarmonicii „George Enescu“. Dirijor: Iosif Ion Prunner. În program lucrări de: **Haydn**, **Mozart**, **Schubert**, **Brahms**, **Strauss**
- 18 iunie, ora 19.00 – seară de triouri cu pian. Solişti: Natalia Colotelo (vioară), Eugen Bogdan Popa (violoncel), Taeko Ishinabe (pian). În program lucrări de: **Brahms**, **Mendelssohn**
- 19 iunie, ora 19.00 – seară de sonate. Solişti: Florin Ionescu-Galaţi (vioară), Valentin Gheorghiu (pian). În program: **Beethoven**
- 20 iunie, ora 19.00 – Sala mică – **recital** instrumental. Soliste: Lucia Rămueanu (oboi), Andreea Buzatu (pian). În program lucrări de: **Bach**, **Mozart**, **Saint-Saëns**, **Poulenc**

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE

- 18 iunie, ora 19.15 – Studioul „Mihail Jora“ – **concert** susţinut de Orchestra Naţională Radio. Dirijor: Jin Wang. Solist: Alexandru Tomescu (vioară). În program: **Dvorák**/ **Misa Glagolitică** de Janácek. Dirijor: Dan Mihai Goia. Solişti: Anda Louise Bogza, Geanina Munteanu, Iurie Ciobanu, Ştefan Ignat. Participă: Orchestra Naţională Radio şi Corul Radio. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Ceh şi Ministerul Culturii din Republica Cehă

GREEN HOURS

- 16 iunie, ora 21.00 – *special jazz live in underground* cu East Village feat. Jurg Solo Thurman
- 17 iunie, ora 21.00 – *jazz live... in the garden* cu Marius Vernescu Group
- 18 iunie, ora 21.00 – *blues live* cu George Baicea Band

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU“

- 15 iunie, ora 18.00 – Aulă – **recital** de pian susţinut de Ilinca Dumitrescu. Invitat: Vasile Macovei (fagot). În program lucrări de: **Chopin**, **Alexandre Tansman**, **Grazyna Bacewicz**, **Kazimierz Serocki**. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez
- 17 iunie, ora 17.00 – Aulă – în ciclul „Tinerii şi marea muzică“, **recital** de pian susţinut de Sînziana Alexandru. În program lucrări de: **Haydn**, **Schumann**, **Chopin**, **Ravel**, **Debussy**, **Enescu**
- 18 iunie, ora 12.00 – Aulă – **concert**. Participă: Corul „Preludiu“, dirijor Voicu Enăchescu, şi Cvartetul „Insieme“ al Liceului de muzică „George Enescu“, profesor Ana Maria Creţan. Soliste: Camelia Pavlenco, Elena Postelnicu, Laura Chera. La pian: Liliana Cătuneanu, Andreea Buzatu
- 19 iunie, ora 11.00 – Aulă – **concert-audiţie**: muzică şi poezie românească. La pian: Marta Băceanu. Prezintă: Loredana Baltazar. Versuri de: Mihai Eminescu, Nichita Stănescu. În program lucrări de: **Sabin Drăgoi**, **C-tin Silvestri**, **Cornelia Tăuţu**, **Nicolae Brînduş**, **Irinel Anghel**, **Nicolae Teodoreanu**

CRAIOVA

TEATRUL LIRIC „ELENA TEODORINI“

- 17 iunie, ora 19.00 – **concert** de arii. Dirijor: Massino Gualtieri (Italia). Concertmaestru: Dan Bozgan. Participă: soliştii, corul şi orchestra Teatrului
- 19 iunie, ora 18.00 – **concert** de arii. Dirijor: Florian-George Zamfir. Participă: soliştii, corul şi orchestra Teatrului

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU“

- 19 iunie, ora 19.00 – **Hot Night in Ploieşti**, concert de blues. Participă: Nightlosers

TIMIŞOARA

FILARMONICA BANATUL

- 15 iunie, ora 19.00 – Colegiul Naţional de Artă „Ion Vidu" – **recital** de trompetă şi corn susţinut de Corneliu Meici şi Radu Petrean. La pian: Valentina Kohonicz. În program lucrări de: **Arutiunian**, **Mozart**, **Enescu**, **Dukas**, **Honegger**, **Francaix**, **Fasch**
- 18 iunie, ora 19.00 – Colegiul Naţional de Artă „Ion Vidu" – **concert** susţinut de absolvenţii Facultăţii de Muzică a Universităţii de Vest Timişoara. Dirijor: Radu Ciorei. În program lucrări de: **Gershwin**, **Boieldieu**, **Copland**, **Dvorák**, **Prokofiev**

OPERA ROMÂNĂ

- 16 iunie, ora 19.00 – **concert** de arii susţinut de absolvenţii Secţiei Canto ai Facultăţii de Muzică din cadrul Universităţii de Vest Timişoara

COLOCVII

BUCUREŞTI

COLOCVIILE TEATRULUI „ION CREANGĂ"

15-18 iunie

Din program:

- 15 iunie, ora 10.00 – Sala Studio – **Cei trei purceluşi**. PREMIERĂ
- 16 iunie, ora 12.00 – Sala Studio – Teatrul forum (metoda de teatru interactiv cu subiect social care îşi propune oferirea de soluţii pentru rezolvarea unor conflicte ce apar frecvent în societatea modernă). Proiect realizat în colaborare cu Fundaţia „Chance for life", Fundaţia Estuar, Fundaţia Parada şi Fundaţia „Prietenii Copiilor". Eveniment urmat de o reprezentaţie de teatru social, cu tema **Conflictul între generaţii**, din cadrul proiectului „Învăţarea toleranţei"
- 17 iunie, ora 10.00 – Sala Studio – în cadrul proiectului „Teatrul Creangă îţi aduce o poveste", spectacolul de teatru în aer liber **Foamea de struguri**. Cu: Mirela Busuioc şi Carmen Palcu/ ora 12.00 – Sala Studio – focus grup „Teatrul şi şcoala". Participă: 10 învăţători din Municipiul Bucureşti
- 18 iunie, ora 11.00 – Foaierul Sălii din Piaţa Amzei – „Teatrul Ion Creangă în Epicentru", reţea de teatru de proiecte pentru copii şi tineret pentru profesionişti din regiunea Europei Centrale şi de Sud-Est: obiective, program de lucru, proiecte, prezentarea primului proiect – Forumul de Teatru din Opatija (martie 2004) –, teatru-lectură cu fragmente din piesele **Ochi albaştri** de Jeton Neziraj, şi **Groapa de nisip** de Michal Walzak, prezentat de către actori ai Teatrului „Ion Creangă"

MASĂ ROTUNDĂ

BUCUREŞTI

UNIUNEA SCRIITORILOR

- 17 iunie, ora 17.00 – Sala Oglinzi – în cadrul proiectului „Instruire pentru formarea *in advocacy* a ONG-urilor pentru persoane cu dizabilităţi" finanţat prin PHARE de Uniunea Europeană, **masa rotundă** cu tema **Şanse egale în luminile rampei!**. Eveniment organizat în colaborare cu Fundaţia pentru Educaţie şi Cultură „Optimiştii"

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – Concursul Naţional de Creaţie pentru Tineret (**pictură**, **grafică**, **sculptură**, **artă decorativă**, **multimedia**), pînă în 16 iunie/ Ion Anghel, **pictură**, 18 iunie-1 iulie. Vernisaj: 18 iunie, ora 19.00

GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Parter – expoziţie de grup, **sculptură**, pînă în 24 iunie

GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – Miriam Georgette Mihail, **grafică**, pînă în 28 iunie

GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – *„Bucharest". Tineri designeri*, expoziţie de grup, **design**, pînă în 22 iunie

GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Florin Ciubotaru, **desen**, pînă în 21 iunie

GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132, tel: 659.38.14) – Sanda Buţiu, **pictură**, pînă în 16 iunie/ Mihai Rusen, **sculptură**, 17-30 iunie. Vernisaj: 17 iunie, ora 18.00

GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Claudiu Victor Gheorghiu, expoziţie de **icoane**, 16 iunie-6 iulie. Vernisaj: 16 iunie, ora 17.00

GALERIA ARTIS (la parterul Teatrului Naţional) – Concursul Naţional de Creaţie pentru Tineret (**pictură**, **grafică**, **sculptură**, **artă decorativă**, **multimedia**), pînă în 16 iunie/ Alina Aldea, **grafică** şi **sculptură**, 18 iunie-1 iulie. Vernisaj: 18 iunie, ora 18.00

GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (tel: 260.12.87) – Dacian Andoni, **pictură**, pînă în 30 iunie

GALERIA NOUĂ (Str. Academiei Nr. 15, tel: 313.51.11) – *Fotografii recente*, Ion Grigorescu, pînă în 30 iunie

GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC ASIGURĂRI (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84) – *Lemn şi Aur*, Ovidiu şi Sultana Maitec, **sculptură** şi **pictură**, pînă la sfîrşitul lunii iulie

H'ART GALLERY (Str. Mihai Eminescu Nr. 105-107) – *Power/Play*, Alexandra Croitoru, **fotografie**, pînă în 17 iunie

KALINDERU MEDIA LAB (Str. Vasile Sion Nr. 2-4) – *Shake the Limits*, expoziţie de grup, pînă în 25 iulie. Curator: Maria Rus Bojan.

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53, tel: 312.43.27) – Galeria de Artă Modernă, Corp Ştirbei – *Theodor Pallady şi colecţionarii săi. Grafică şi pictură din donaţiile dr. Aurel şi Elena Olaru, Ligia şi Pompiliu Macovei, Ilie Mirea, Jacques Bourcier*, pînă în octombrie/ *Balcic – Culoare şi sentiment*, **pictură** şi **fotografie**, pînă în luna august

MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile medievale – *Manuscrise, însemnări şi cărţi cantacuzine în Ţările Române, secolele XVI-XIX*, pînă în 12 octombrie/ *Tehnică muzeală*, ediţia a II-a, pînă în 8 iulie

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU" (Calea Victoriei Nr. 141) – Sala Cantacuzină – *Sabin V. Drăgoi – 110 ani de la naştere (1894-1968)*, expoziţie realizată de colectivul muzeografie-conservare: Constantin V. Drăgoi, Nella Modrea, Rodica Danteş. Coordonator: Ilinca Dumitrescu. Vernisaj: 18 iunie, ora 12.00. Prezintă: Octavian Lazăr Cosma, Vasile Tomescu, Ilinca Dumitrescu

MUZEUL NAŢIONAL DE GEOLOGIE – *Dinozaurii pitici din Ţara Haţegului*, pînă în 18 iulie

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE NATURALĂ „GRIGORE ANTIPA" – *Chipuri ale naturii*, pînă în 18 iulie

MUZEUL „THEODOR PALLADY" (Str. Spătarului Nr. 22) – *Influenţe ale simbolismului francez şi sensuri simbolice în creaţia lui Theodor Pallady*, pînă în 10 octombrie

MUZEUL ŢĂRANULUI ROMÂN (Şos. Kiseleff Nr. 3, tel: 212.96.60) – *Ţara Haţegului*, pînă în 18 iulie

PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (Str. Valea Parcului Nr. 1, tel: 225.66.90) – Galeria parter – Vladimir Şetran, **pictură-desen**, pînă în 15 iunie

CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80/136) – Galeria artelor – Horea Cucerzan, **pictură** şi **desen**, pînă în 17 iunie/ Foaierul sălii de spectacole – *Dor de Eminescu*, expoziţie de **numismatică**, pînă în 20 iunie

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – expoziţie a Filialei UAP Bistriţa, pînă în 21 iunie

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – FILIALA INTERJUDEŢEANĂ CLUJ-BISTRIŢA-ZALĂU – Angela Semenescu, **tapiserie**, pînă în 18 iunie

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – expoziţie de grup, **pictură**, pînă în 19 iunie

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – expoziţie a absolvenţilor Liceului de Artă, pînă în 3 iulie

SUCEAVA

UNIUNEA POLONEZILOR DIN ROMÂNIA (Str. Ion Vodă Viteazul Nr. 5) – *Copilul şi cîinele*, pînă în 16 iunie. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez şi Consulatul Republicii Polone

ROAD MAP
PRIMĂRIA MUNICIPIULUI BUCUREŞTI
ArCuB CENTRUL DE PROIECTE CULTURALE
TEATRUL ODEON
CASA DE CULTURĂ NICOLAE BĂLCESCU
proiect realizat cu sprijinul Ambasadei SUA la Bucureşti
23-25 iunie atelier de improvizaţie şi compoziţie în aer liber
| Pasajul Delacroix, zona Lipscani, Curtea Veche |
participă: dansatori, coregrafi, muzicieni & public
înscrieri la telefon: 212 5467, mobil 0722322366; e-mail: fest@dnt.ro
26 iunie SOUNDING GROUND dance music concert
Teatrul Odeon ora 19.00
invitaţi: Leah Stein, Anastacia Wilde, Michele Tantoco, Darla Stanley, Toshi Makihara
B 24 FUN
Parteneri Media
CULTURAL
FUNDAŢIA CULTURALĂ PROIECT DCM

FESTIVALURI

BUCUREŞTI

5 SPECTACOL CU 5 ATITUDINE

1 aprilie-20 iunie

STUDIOUL TOACA – CIAC:

Din program:

- 16 iunie, ora 20.30 – **Blaubart, speranţa femeilor** de Dea Loher. Regia: Alexandra Badea
- 17 iunie, ora 20.30 – **Frankie e OK, Peggy e fată bună şi casa e mişto** de Martin Cicvak. Regia: Robert Bălan
- 18 iunie, ora 20.30 – **Tectonica norilor** de José Rivera. Regia: Răsvana Cernat
- 19 iunie, ora 20.30 – **Şeherezada** de Jonas Gardell. Regia: Adriana Zaharia
- 20 iunie, ora 20.30 – **Stop the tempo!** de Gianina Cărbunariu, spectacol inclus în proiectul „Teatru de consum" iniţiat de Teatrul Luni de la Green Hours. Regia: Gianina Cărbunariu

GALA ABSOLVENŢILOR

9-16 iunie

STUDIOUL CASANDRA:

Din program:

- 15 iunie, ora 11.00 – Studioul Casandra – **Roman teatral**, după Mihail Bulgakov. Regia: Irina Gâdiuţă (anul IV, cls. prof. univ. dr. Alexa Visarion). Cu: Alex Mărgineanu, Gabriel Gheorghe, Andrei Vizitiu, Aniela Petreanu, Andreea Samson, Alexandru Unguru, Irina Gâdiuţă/ ora 17.00 – Studioul Casandra – **Cuşca** de Mario Fratti. Regia: Aurel Palade (anul IV, clasa prof. univ. dr. Alexa Visarion). Cu: Andrei Barbu, Simona Stoicescu, Gabriel Călinescu, Ecaterina Ţugulea, Adrian Anghel, Alina Berzunţeanu, Relu Poalelungi, Mihai Marinescu/ ora 20.00 – Green Hours – **Stop the Tempo** de Gianina Cărbunariu, spectacol al Companiei „Teatrul Luni". Regia: Gianina Cărbunariu (anul V, cls. prof. asoc. Valeriu Moisescu). Cu: Rolando Matzangos, Maria Obretin, Paula Gherghe/ ora 21.30 – La Scena – **Iubiri inaccesibile** de Paul Emond. Regia: Răzvan Popa (anul V, cls. prof. asoc. Valeriu Moisescu). Cu: Eugen Cristea, Carmen Ionescu, Orodel Olaru
- 16 iunie, ora 18.00 – Studioul Casandra – lansări de carte, spectacole de gală, premiile Galei absolvenţilor

ZILELE FILMULUI DIN KAZAHSTAN

14-18 iunie

CINEMATECA ROMÂNĂ, SALA EFORIE:

Din program:

- 15 iunie, ora 14.00 – **Ai nevoie de un căţeluş?**, 2003/ ora 18.30 –0 **Zamanai**, 1997
- 16 iunie, ora 16.00 – **Insula Dragonului**, 1998/ ora 19.30 – **Rugăciunea Leilei**, 2003
- 17 iunie, ora 19.30 – **Oameni mărunţi**, 2003
- 18 iunie, ora 19.45 – **Imaginea sufletului**, 2000/ **Insula renaşterii**, 2004
- organizatori: Centrul Naţional al Cinematografiei, Arhiva Naţională de Filme – Cinemateca Română, „Kazakhfilm", Misiunea Diplomatică a Republicii Kazahstan în România

ZILELE VIENEI LA BUCUREŞTI

12 mai-21 iunie

- evenimentul reuneşte manifestări culturale, economice şi urbanistice
- **Zilele Vienei** aduc la Bucureşti un număr impresionant de artişti care vor evolua în cadrul a 7 evenimente distincte – clasice şi moderne – destinate marelui public
- vor fi organizate concerte, expoziţii, spectacole, seminarii pe teme de arhitectură, urbanistică, management şi construcţii, turism şi tehnologia informaţiei
- manifestările din cadrul **Zilelor Vienei** se vor desfăşura la: Teatrul „Bulandra", Teatrul Odeon, Teatrul Naţional, Muzeul Municipiului Bucureşti, Galeria Nouă, Web Café, Terasa „La Motoare"

BRAŞOV

FESTIVALUL INTERNAŢIONAL AL MUZICII DE CAMERĂ

ediţia a XXXII-a

2 mai-22 iunie

Din program:

- 20 iunie, ora 19.30 – Cercul Militar – **recital** de chitară susţinut de Maxim Belciug. În program lucrări de: **Mauro Giuliani**, **Ernesto Nazareth**, **G. Venegas Lloveras**, **Gerardo Tamez**, **Leo Bouwer**, **Carlos Farinas**, **Andres Chazarreta**, **Francisco Tarrega**, **R. Sainz de la Maza**/ **recital** la două piane susţinut de Alina-Elena Bercu, Alexandra Fit. În program lucrări de: **S. Rachmaninov**, **W. Lutoslawski**
- 21 iunie, ora 19.30 – Teatrul „Sică Alexandrescu" – **spectacol** de balet. Participă: Ansamblul de balet „Oleg Danovski". Regia şi coregrafia: Sergiu Anghel. Muzica: Ariel Ramirez. Solişti: Aliss Tarcea, Cristian Tarcea, Simona Costea, Violeta Vlas, Nicoleta Markus, Florica Turcu, Eliza Popa, Anca Strand, Cecilia Ursul, Irina Ganea, Nicoleta Moroianu

SERI CULTURALE

BUCUREŞTI

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE

- 16 iunie, ora 18.00 – Rotondă – Cenaclul „Euridice" condus de Marin Mincu

TEATRUL ACT

- 18 iunie, ora 19.00 – **Între teatru şi operă**, întîlnire cu Andrei Şerban. Regizorul va comenta secvenţe filmate din spectacolele sale de operă şi teatru. Prezentarea va fi urmată de o discuţie cu publicul

LANSĂRI

BUCUREŞTI

INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN

- 17 iunie, ora 13.00 – **lansarea** romanului **Israel fără horoscop** de Mirel Brateş, Editura Viitorul românesc. Prezintă: Tudorel Urian şi Horia Gârbea

LIBRĂRIA CĂRTUREŞTI

- 16 iunie, ora 17.00 – **lansarea** volumului **Zei şi semizei. La început de secol** de Stelian Tănase, Editura Curtea Veche. Prezintă: Adrian Cioroianu, H.-R. Patapievici, Stelian Tănase

TV

TVR 2

- 20 iunie, ora 23.25 – **Remix Rock Forum**: EQM la Club A. Gala Delta RFI Electro

TVR CULTURAL

- 16 iunie, ora 23.30 – **Pop cultura**: Samrock VIII (partea a doua)

Redacţia
nu-şi asumă
răspunderea
pentru modificările
de program
survenite
după
închiderea ediţiei.

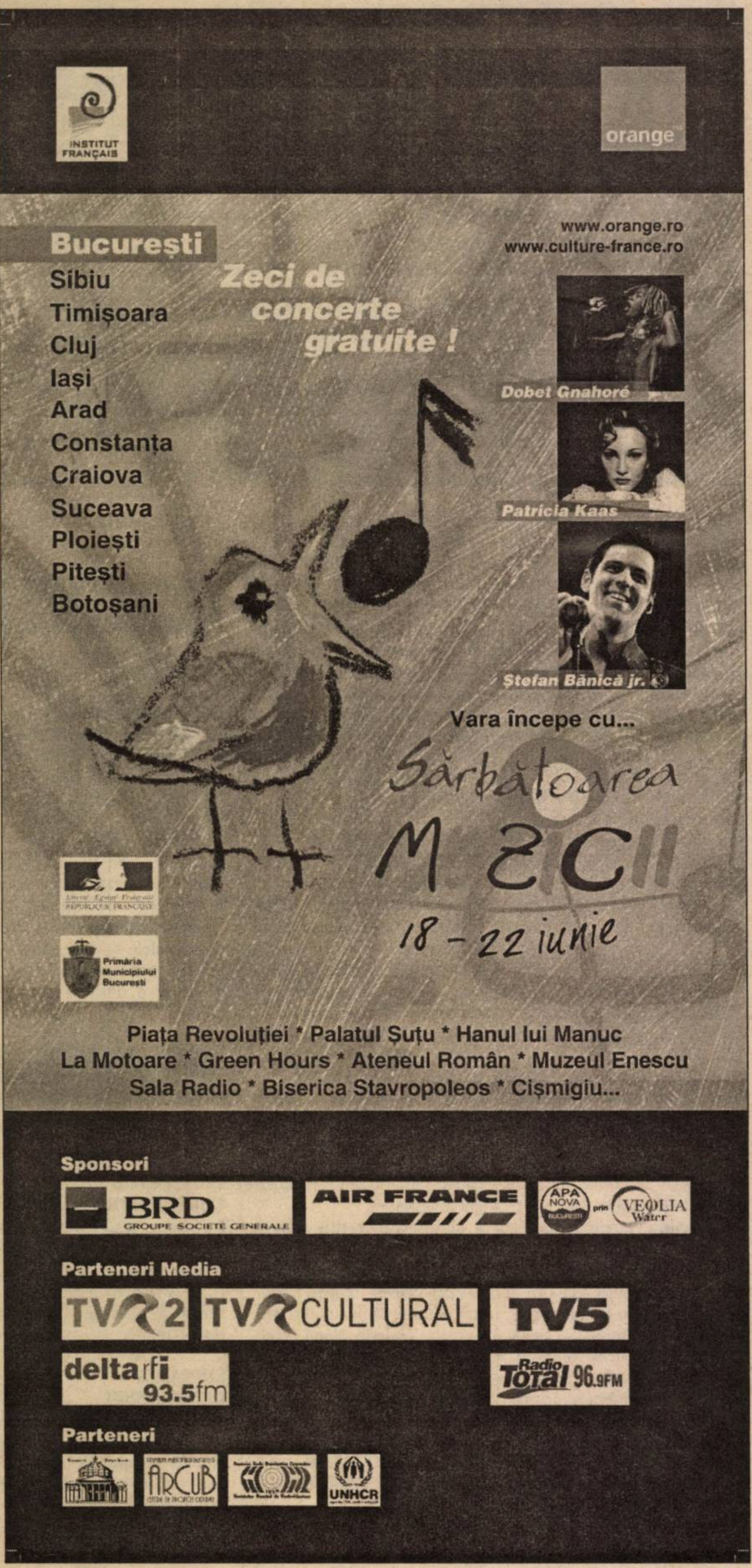

INSTITUT FRANÇAIS

orange

București
Sibiu
Timișoara
Cluj
Iași
Arad
Constanța
Craiova
Suceava
Ploiești
Pitești
Botoșani

www.orange.ro
www.culture-france.ro

Piața Revoluției * Palatul Șuțu * Hanul lui Manuc
La Motoare * Green Hours * Ateneul Român * Muzeul Enescu
Sala Radio * Biserica Stavropoleos * Cișmigiu...

Sponsori

BRD GROUPE SOCIETE GENERALE
AIR FRANCE
APA NOVA BUCUREȘTI prin VEOLIA Water

Parteneri Media

TVR2
TVR CULTURAL
TV5
delta rfi 93.5fm
Radio Total 96.9FM

Parteneri

ArCuB
UNHCR

Programamul în București

18 iunie

La Motoare - 20H30 **Dobet Gnahoré** - Muzică africană ● Green Hours - **George Baicea Band** - Jazz ● Sala Radio - 19H15 **Orchestra Radio** Messe Glagolithique - Clasică ● Bulandra Icoanei - 19H00 **Vlaicu Golcea, Marta Hristea, Oana Pellea** - Electro ● Ateneul Român - 19H00 **Concert Cameral Trio** - Clasică ● Muzeul Enescu - 12H00 **Concert de Muzică Corală** - compozitor Sabin Drăgoi ● Institutul Francez - 20H00 - **Simona Barcan și String Quartet** - Jazz

19 iunie

Piața Revoluției-20H00 **Rutabaga** - Ska, world music, **Savale** -Muzică traditională, **Erik Marchand și Taraful din Caransebeș**- Muzică traditională ● Esplanada TNB - 19h00 **Ouiche Lorène** - Fanfară ● Hanul lui Manuc - 20h30 **Ouiche Lorène** - Fanfară ● La Motoare - 20H30 **Ricochets** - Rock ● Piața Amzei - 11H00 **Rutabaga** - Ska, world music ● Green Hours - 21H00 **Arnaud Cuisinier, Edward Perraud, Liviu Butoi, Mircea Tiberian** - Jazz ● Stavropoleos - 19H00 **The Harmonious Blacksmiths** - Baroc ● Ateneul Român 19H00 - **Corul Sound** - Gospel, spirituals ● Herăstrău - 14H45 **Cric Crac** - Muzică tradițională; 17H00 **Ouiche Lorène** - Fanfară ● Muzeul Satului - 16H00 **Cric Crac** - Muzică tradițională ● Muzeul Enescu - 19H00 **Roxana Briban, Luminita Berariu** - Recital ● Palatul Șuțu - 18H00 **Ansamblul Cameral Credo** - Clasică ● Cișmigiu -10H30 Fanfara Jandarmeriei ● Liceul George Enescu - 11H00 **Tineri muzicieni performeri**; 17H00 **Tineri muzicieni performeri** ● Institutul Francez - 9H00 - 21H00 - **Concursul ProPiano**

20 iunie

Sala Mare a Palatului - 20h 00 **Taraful Haiducilor** - Muzică de taraf, **Boukakes** - Rai, **Bratsch** ● La Motoare - 20H30 **Han Bi Rom** - Jazz Piața Amzei - 11H00 **Ouiche Lorène** - Fanfară ● Green Hours - 21H00 **Taxi** - Rock, **Gloria** - Muzică africană ● Ateneul Român - 11H00 **Alberta Alexandrescu** - Clasică ● Palatul Șuțu - 18H00 **Trio Praetendo** - Clasică ● Club La Scena -19H30 **Quatuor Renaissance** Muzeul Enescu - 18H00 **Ilinca Dumitrescu** - Recital de pian ● Cișmigiu - 15H30 **Ouiche Lorène** - Fanfară; 19H00 **Orchestra Inginerilor** - Fanfară ● Stavropoleos - 19H00 **Imago Mundi** ● Liceul George Enescu - 11H00 **Tineri muzicieni performeri**; 17H00 **Tineri muzicieni performeri** ● Parcul Kiseleff - 10H30 **Fanfara Gardă și Protocol**

21 iunie

Piața Revoluției - 20h00 **Ștefan Bănică jr.**- Rock&roll; **Patricia Kaas** - Pop-rock ● La Motoare - 20H30 **Ahmad Mahlad** - World music, kletzmer ● Biserica Italiană - 19H00 **Ansamblul Teodorescu** - Muzică barocă ● Ateneul Român - 19H00 **Risto Lauriala** - Recital pian ● Institutul Francez - 13H00 **Ouiche Lorène** - Fanfară

22 iunie

Hanul lui Manuc - 20h30 Cabaret Boem **Taraful Haiducilor, Bratsch, Parada și Prietenii** - Concerte, proiecții video, circ

Despre cinematografia contemporană în revista **Idea**

Numărul 17 al revistei clujene **IDEA. artă+societate** se prezintă, cu cele 168 de pagini ale sale, la aceeaşi cotă calitativă înaltă cu care ne-a obişnuit. Texte în limbile română şi engleză, eseuri filozofice şi teoretice de calibru despre faţetele lumii postmoderne, proiecte artistice îndrăzneţe, dialoguri, experimente, atitudini. Dintr-un sumar bogat, chiar „stufos", selectăm – oarecum la întîmplare – cîteva titluri care ne-au reţinut atenţia: **„Mobilitatea este deocamdată singurul mod care mă defineşte"** (un interesant interviu cu Călin Dan realizat de Judit Angel), o conferinţă din 1995 despre viitorul cinematografiei a lui Jean-François Lyotard (**Ideea unui film suveran**), **Docu-fiction** de Mihnea Mircan, **Supernova – magazin de prezentare şi desfacere** de Cosmin Costinaş... – de altfel, grosul acestui număr este dedicat filmului contemporan, începînd cu „dosarul" intitulat **Filmul, astăzi**. Eseuri ca **Sîntem în căutarea unui alfabet al filmului** de Ovidiu Ţichindeleanu, **Locurile filmului. Catedrale călătoare şi viruşi efemeri** de Beja Margithazi, **„Singura artă vizuală în întregime vie"** de Anca Oroveanu, **În ce fel e postmodern *Matrix*** de Aurel Codoban, **Privind un film** de Alex. Leo Şerban, **Filmul mondial, tragicomic FM** de Bogdan Ghiu sau **Iconoclasmul ca procedeu: strategii iconoclaste în film** de Boris Groys „dau măsura" interesului şi substanţei acestor pagini. Iată şi un fragment ilustrativ din **Argument**-ul grupajului: „Nu ne vorbeşte oare filmul despre ce şi cum sîntem împreună? Şi nu face asta într-un mod chiar mai... orginar decît ar lăsa să se întrevadă orice demers de tip estetic sau «socio», fie el şi unul transdisciplinar de tipul *cultural studies*? Mai mult încă: avînd în vedere posibilităţile încastrate în el (vizualitate şi caracter de masă), nu se constituie oare filmul ca *amprentă vizuală* [...] a ceva esenţial din modul în care sîntem daţi împreună unii altora? [...] ce raporturi mai întreţine [...] filmul cu arta şi ce rupturi ori mutaţii aduce filmul în raport cu ansamblul artelor şi istoria lor? Abia sub aceste auspicii chestiunile uzuale despre filmul ca «realitate socială» se pot redeschide cu întrebări cu adevărat vii". Trebuie neapărat consemnate şi spectaculoasele ilustraţii *pop-art* (plus un steag cu secera şi ciocanul galbene pe fond albastru, lipit pe un băţ de Marocco şi înfipt – la propriu – în pagina 39). Secţiunile **insert** (cu titluri precum **Pistoane şi valve steampunk: noua ordine mondială a lumilor vechi** de Ştefan Tiron sau **Muzica poate zgudui, e drept că nu lumea** de Frederick Luis Aldama) şi **verso Europa** (cu texte filozofice implicate ca **Europa lui Husserl** de Gerard Granel, **Europa: pledoarie pentru o politică externă comună** de Jurgen Habermas şi Jacques Derrida sau **Suveranitatea popoarelor şi „măgarii troieni"** de Bruno Drweski şi Claude Karnoouh) completează sumarul.

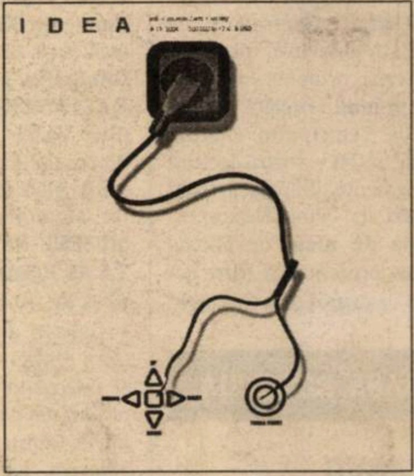

NR.226

OBSERVATOR CULTURAL

22.06.-28.06.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei

www.observatorcultural.ro

Ioan Nemţoi: succes britanic

Festivalul de teatru *Atelier* 2004

the.gallery@oxo

Revizuindu-l pe Nicolae Manolescu ▮ Radu Florian – o imagine controversată, un destin asumat ▮ Polemici: Andrei Pleşu *versus* Adrian Marino ▮ Grupurile intelectuale de presiune ▮ Politica la feminin ▮ Lars von Trier şi noul val în critică ▮ Expoziţii: Bucureşti, Paris ▮ Final de stagiune muzicală ▮ Interviuri cu Monique Schnyder, Horaţiu Mihaiu, Sylvia Greenberg

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 226, 22.06.-28.06.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
Str. Maior Gh. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan Pahonţu sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – un trimestru
308.000 lei – un semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la **BRD – GSG** Sucursala Dorobanţi. Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:

Ministerul Culturii şi Cultelor

Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

O nouă expoziţie Brauner la Piatra Neamţ

Se află în plină desfăşurare la Muzeul de Artă din Piatra Neamţ o expoziţie de anvergură: **Victor Brauner şi avangarda românească**. Organizatori: Prefectura Neamţ, Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, Complexul muzeal judeţean Neamţ şi Comunitatea evreilor din Piatra Neamţ. Sînt expuse lucrări ale marelui pictor suprarealist din colecţiile Federaţiei Cominităţilor Evreieşti din România, ale Muzeului de Artă din Piatra Neamţ şi ale lui Ion Buză, Mihai Gavrilă, Vladimir Pană şi Ghiţă Sebastian. Curator: Emil Nicolae. Pe lîngă lucrările lui Victor Brauner sînt expuse şi numeroase picturi ale altor artişti membri ai avangardei româneşti interbelice: Marcel Iancu, M.H. Maxy, J. Perahim, Jacques Herold, Margareta Sterian, Lascăr Viorel şi M. W. Arnold. Manifestarea şi-a propus reconstituirea unei părţi din etapa românească în care Brauner a aderat la aşa-numita „avangardă istorică“, precum şi evidenţierea motivelor/tehnicilor picturale care au determinat asocierea sa cu avangarda.

Andreas Müller-Pohle: fotografii digitale

În perioada 4-15 iunie a avut loc la Muzeul Literaturii Române din Bucureşti o expoziţie de fotografii digitale **codeZone_digital_works** a artistului german Andreas Müller-Pohle. Organizatori au fost Goethe Institut, revista **artphoto. contemporary art magazine** şi **gav/balkanski.proiect**.

Gala Absolvenţilor de teatru 2004

Între 9 şi 16 iunie, Universitatea Naţională de Artă Teatrală şi Cinematografică „I.L. Caragiale“ Bucureşti (Facultatea de Teatru) a organizat la Studioul de Teatru „Casandra“ din Strada Franceză **Gala Absolvenţilor 2004**. Co-organizatori: Ministerul Educaţiei şi Cercetării şi Ministerul Culturii şi Cultelor. Juriul alcătuit din Mihai Dinvale, Victor Ioan Frunză, Dorina Lazăr, Lia Manţoc, Tudor Mărăscu, Ion Parhon şi Miriam Răducanu a acordat premii la categoriile: cel mai bun spectacol, regie, actorie, scenografie şi coregrafie. Premiul pentru cea mai bună regie a fost acordat Crenguţei Ţolea (pentru **Îngrijitorul** lui Harold Pinter), pentru cea mai bună scenografie – Elenei Cozlovschi, pentru cea mai bună coregrafie – Andreei Căpitănescu, premiul de interpretare feminină a revenit *ex-aequo* Elenei Monica Dobrişan şi Simonei Stoicescu, premiul pentru interpretare masculină – lui Relu Poalelungi, iar cea mai bună montare a fost considerată **Cuşca** de Mario Fratti, în regia lui Aurel Palade. Premiul special al juriului a fost cîştigat de Gianina Cărbunariu pentru spectacolul **Stop the Tempo**. Premiul de teatrologie a revenit Mirelei Năstăsache, Cătălinei Panaitescu şi Cristinei Nicu Tudor, pentru calităţile manageriale demonstrate în organizarea ediţiilor 2002 şi 2003 ale Festivalului Naţional de Teatru şi Congresului Mondial A.I.C.T. Un premiu intitulat „Bun augur“ al rectorului UNATC a fost acordat Crenguţei Ţolea şi regizorului Peter Kerek. Spectacolul **Bash. O trilogie contemporană** de Neil LaBute (regia: Vlad Massaci) al Companiei „Teatrul fără frontiere“ a primit premiul „Ars ludens“ (trofeu acordat de Gelu Colceag, decanul Facultăţii de Teatru).

Agenda culturală

❚ Premieră la Teatrul Bulandra. Sîmbătă 26 iunie va avea loc la Teatrul Bulandra premiera spectacolului **Nebunia regelui George** de Alan Bennet, în regia lui Petre Bokor.

❚ Leah Stein la Bucureşti. Sîmbătă 26 iunie va avea loc la Teatrul Odeon spectacolul **Sounding Ground**, un concert de dans şi muzică, incluzînd patru creaţii coregrafice.

(Agenda completă în paginile 28-31)

Pe scurt

❚ Zilele filmului din Kazahstan. Centrul Naţional al Cinematografiei, Arhiva Naţională de Filme – Cinemateca Română în colaborare cu compania „Kazakhfilm“ şi Misiunea Diplomatică a Republicii Kazahstan în România au organizat în perioada 14-18 iunie la Bucureşti **Zilele filmului din Kazahstan**. Dintre filmele prezentate amintim următoarele titluri: **Rugăciunea Leilei**, **Insula Dragonului**, **Oameni mărunţi**, **Imaginea sufletului**.

❚ Expoziţie Sabin Drăgoi. Vineri 18 iunie, Muzeul Naţional „George Enescu“, în colaborare cu Centrul Naţional de Cultură „Tinerimea Română“, a organizat în Aula şi Sala Cantacuzină vernisajul expoziţiei **Sabin V. Drăgoi – 110 ani de la naştere (1894-1968)**. Coordonatoare: Ilinca Dumitrescu, directoare a Muzeului Naţional „George Enescu“. Au prezentat Octavian Lazăr Cosma, Vasile Tomescu (muzicologi) şi Ilinca Dumitrescu. Expoziţia a fost realizată de colectivul muzeografie-conservare al respectivei instituţii şi a fost urmată de un concert avîndu-i ca protagonişti p[illegible] sopranele Camelia Pavlenko, Elena Postelnicu şi Laura Chera, Corul „Preludiu“ şi Cvartetul „Insieme“ al Liceului de Muzică „George Enescu“.

❚ Expoziţie de obiect-instalaţie la Mogoşoaia. Pe 19 iunie a avut loc la Galeria Cuhnia din cadrul Centrului Cultural Mogoşoaia vernisajul expoziţiei de obiect-instalaţie **Sensul dialogului** a artistului timişorean Tajo (pe numele adevărat: Tasi Iosif Ştefan). Curator al expoziţiei: Camelia Dana Darie.

❚ Dezbatere despre disidenţă şi exil la INMER. Ieri a avut loc la Institutul Naţional pentru Memoria Exilului Românesc – în ciclul „Întîlnirile INMER“ – o dezbatere cu tema **Disidenţa şi exilul românesc**, cu p[illegible]ticiparea foştilor disidenţi Mariana Celac şi Victor Frunză. Au fost prezenţi şi reprezentanţi ai exilului românesc.

❚ Lansare la Cărtureşti. Editura Curtea Veche şi Librăria Cărtureşti au organizat miercuri 16 iunie la sediul Librăriei Cărtureşti din strada Artur Verona lansarea volumului-antologie de texte publicistice **Zei şi semizei. La început de secol** de Stelian Tănase. Cartea a fost prezentată de Adrian Cioroianu, H.-R. Patapievici şi Stelian Tănase.

In memoriam Paul Neagu

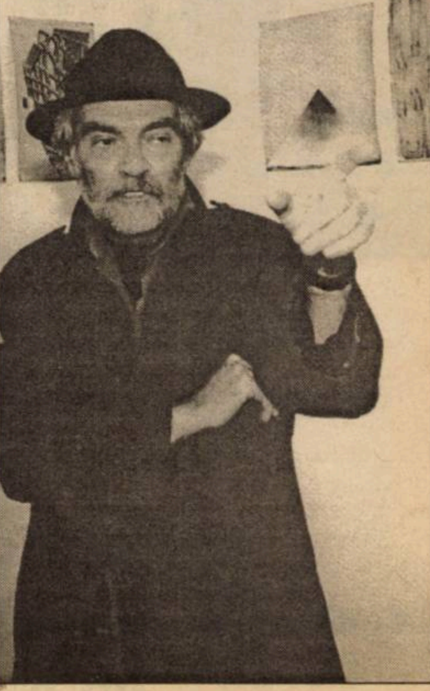

În zorii zilei de miercuri 16 iunie 2004 s-a stins din viaţă, la Londra, Paul Neagu.

Unul dintre cei mai importanţi artişti români postbelici şi dintotdeauna, considerat în egală măsură unul dintre cei mai valoroşi artişti britanici ai ultimelor decenii, Paul Neagu se stabilise în Anglia în 1970, după absolvirea Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu“ din Bucureşti în 1965. În ţară se afirmase deja ca unul dintre cele mai promiţătoare talente ale noii generaţii din epocă. Fusese invitat să expună în Anglia alături de Joseph Beuys şi Tadeusz Kantor. Sculptor, dar şi pictor şi – mai ales – autor de *performance*-uri, mereu reluate, în spaţii diverse, cu implicarea sa corporală directă, Paul Neagu a rămas de-a lungul întregii sale cariere un artist experimental, mereu în căutare de forme noi, nonconformiste de expresie. Un „conceptualist“, pe de altă parte, „cratimele“ sale – modelate, sculptate, desenate, pictate, suprapuse peste fotografii şi peisaje ş.a.m.d. – furnizînd universului său un soi de „ax“ atipic, intens simbolic. A expus în multe locuri din lume, în muzee şi galerii prestigioase. În ultimele decenii, a contribuit esenţial la formarea unei serii de artişti britanici de vîrf. Este autorul monumentului amplasat în Piaţa Charles de Gaulle din Bucureşti, lucrare realizată la invitaţia ministrului Culturii Ion Caramitru. De curînd, Editura Anastasia a publicat o monografie-album consacrată artistului de către Matei Stîrcea-Crăciun (în versiuni paralele, legate separat, în română, respectiv în engleză).

Născut în Bucureşti, în 1938, Paul Neagu avea 66 de ani...

Sumar

EVENIMENT/IOAN NEMŢOI: SUCCES BRITANIC
SIMONA NASTAC, De la Londra la Londra: *relocating* **My Extravaganza** ▮ 4
EVENIMENT/FESTIVAL DE TEATRU LA SFÎNTU GHEORGHE ▮ 6
EUGENIA ANCA ROTESCU, Reportaj de la **Atelier** 2004 ▮ 6
GABRIELA RIEGLER, Cînd provocarea este specificitate... ▮ 7
MONIQUE SCHYNDER, Spectacolul – între cuvînt şi mişcare ▮ 8
MIHAELA MICHAILOV, Memoria de pe fundul borcănaşelor ▮ 9
HORAŢIU MIHAIU, Pipa, Guernica şi Amphitrita ▮ 9
STRUCTURI ÎN MIŞCARE
ION BOGDAN LEFTER, Note cu un „Cronicar“, Andrei Pleşu, Tudorel Urian şi un „I.M.“ ▮ 10
LITERATURĂ
PAUL CERNAT, Revizuindu-l pe Nicolae Manolescu ▮ 11
SOCIETATE
ALEXANDRU FLORIAN, Radu Florian – o imagine controversată, un destin asumat ▮ 12
ANDREI PLEŞU, Replică ▮ 12
STUDII CULTURALE
OVIDIU PECICAN, Grupurile intelectuale de presiune: înzestrare creatoare şi răspundere civică ▮ 16
ÎNVĂŢĂMÎNT
CIPRIAN CIUCU, Cum privesc românii educaţia (I) ▮ 17
INTERVIU
SYLVIA GREENBERG, O româncă printre monştrii sacri ▮ 18
DANA BĂLUŢĂ, Politica la feminin ▮ 18
LAURA GRÜNBERG, În Intercity cu Ioana Bradea ▮ 19
ARTE
FILM: **VALERIAN SAVA,** Lars von Trier şi noul val în critică (I) ▮ 20
ARTE VIZUALE: **COSMIN MOLDOVAN,** *La maîtresse* şi *rom-cagula* în *power(dis)play* ▮ 21
Atterrissage à Paris ▮ 22
ADRIAN-SILVAN IONESCU, Marinarul pictor de marine ▮ 23
MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** Final de stagiune ▮ 23
REVISTA PRESEI ▮ 25
RECENZII ▮ 26
MONA MOLDOVEANU, Limba şi actele de vorbire ▮ 26
ULTIMA PAGINĂ
BOGDAN GHIU, Pentru o televiziune suverană ▮ 32

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 14 - 20 IUNIE

▮ **Clauza de siguranţă şi pentru România.** Purtătorul de cuvînt al Comisiei Europene, Jean Christophe Filori, a declarat miercuri 16 iunie că aşa-numita „clauză de siguranţă“ impusă Bulgariei în tratatul de aderare cu Uniunea Europeană urmează să fie propusă şi României şi nu reprezintă o „ameninţare“. Ministrul de externe român, Mircea Geoană, îşi exprimase marţi 15 iunie rezerva faţă de o asemenea clauză, prin care UE şi-ar rezerva dreptul de a amîna aderarea ţării cu un an, dacă va fi considerată insuficient de bine pregătită pentru a fi admisă în Uniune. Ministrul român adăugase că România nu va accepta o clauză similară la fel de grăbită precum vecinii bulgari. Filori a subliniat însă că România va trebui şi ea să o accepte, dacă doreşte cu adevărat aderarea la Uniune.

▮ **Economistul Săniuţă la Interne.** Marţi 15 iunie, prim-ministrul Adrian Năstase a anunţat succesorul lui Ioan Rus în postul de ministru de interne. Noul numit este Marian Săniuţă, fost prefect de Prahova şi director al Agenţiei Române pentru Investiţii Străine. Noul ministru este licenţiat în managementul întreprinderilor şi are specializări în dezvoltare economică şi marketing.

▮ **CNSAS, solicitat pentru verificări.** Asociaţia „Iniţiativa 2003“ a cerut Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii (CNSAS) să verifice dacă Octavian Opriş, preşedintele Autorităţii Electorale Permanente, a făcut poliţie politică, dacă a fost informator al Securităţii şi dacă a fost ofiţer activ sub acoperire în cadrul aceloraşi servicii. Conform declaraţiei vicepreşedintelui asociaţiei, Aurelian Pavelescu, „o eventuală colaborare a sa cu Securitatea aruncă suspiciuni asupra organizării Autorităţii Electorale Permanente şi afectează în mod grav funcţionarea acesteia“.

▮ **Excluşi pentru colaborare cu PSD.** Conducerea judeţeană a PD Constanţa a exclus marţi 15 iunie din partid cinci consilieri aleşi (la Poarta Albă, Nicolae Bălcescu, Techirghiol şi Costineşti) şi trei Birouri Permanente ale unor filiale locale (Costineşti, Poarta Albă şi Nicolae Bălcescu), după ce s-a dovedit că cei 40 de membri de partid au susţinut în campania electorală pentru al doilea tur partidul de guvernămînt.

▮ **PNŢCD intră în schimbări.** Luni 14 iunie, preşedintele PNŢCD Victor Ciorbea a declarat că intenţionează să rămînă membru al partidului chiar şi după o eventuală plecare a sa din funcţia de preşedinte, adăugînd că urmează să convoace, după turul doi al alegerilor locale, Biroul Naţional de Conducere, care va alege un nou preşedinte şi o nouă echipă de conducere. Victor Ciorbea a declarat de asemenea că-şi asumă integral, deplin şi exclusiv răspunderea pentru insuccesul PNŢCD în alegerile locale, acesta obţinînd 1,9% în Consilii. PNŢCD a reuşit să cîştige cinci primari din primul tur. În discuţie ar putea fi luată şi o eventuală formulă de fuziune cu Acţiunea Populară.

▮ **Înţelegeri, protocoale, dezertări...** La Sibiu, Consiliul Judeţean este condus, începînd cu 17 iunie, de Forumul Democrat al Germanilor, care a obţinut şefia în colaborare cu PSD şi PUR, deşi cei trei consilieri PUR avuseseră o înţelegere anterioară cu Alianţa. În Hunedoara, PRM a semnat un proces-verbal de susţinere a coaliţiei PNL-PD-PUR, PSD-ul rămînînd astfel izolat. În Argeş însă, filiala PRM a semnat un protocol de colaborare cu PSD, deşi înainte de alegeri semnase o înţelegere cu organizaţiile judeţene ale PNL şi PD. La fel în Mehedinţi, unde PRM, PUR şi PSD au parafat înţelegerea. (**Raluca ALEXANDRESCU**)

Cronica politică

Necunoscutele victoriei

RALUCA ALEXANDRESCU

Alianţa D.A. a cîştigat, conform sondajelor efectuate la ieşirea de la urne, patru dintre cele şase primării de sector. Una a fost adjudecată de independentul Vanghelie, încă din primul tur, iar pentru Sectorul 2, Anca Boagiu s-a clasat, conform sondajelor INSOMAR, la trei procente după cadidatul PSD Neculai Onţanu, în vreme ce, potrivit datelor sondajului CURS, comandat de Antena 1, cei doi se aflau la egalitate de voturi. După cum se prezintă situaţia, Sectorul 2 va fi mica insulă pesedistă dintr-un Bucureşti altfel în întregime recuperat de opoziţie. Situaţia se prezintă în aceleaşi coordonate şi la Cluj, unde, conform sondajelor, Emil Boc s-a clasat la o distanţă destul de confortabilă de contracandidatul său de la PSD, Ioan Rus.

Saga alegerilor locale 2004 s-a încheiat cu un bilanţ mai bun pentru opoziţie decît se anunţa acum două-trei luni de zile. Alianţa D.A. a cîştigat mai toate oraşele mari, după o reţetă de succes pe care a generalizat-o în al doilea tur. Se poate vorbi, însă, de începerea campaniei de depesedizare, mai ales în acea Românie profundă care a votat, din nou, consecvent, cu partidul de guvernămînt? Deşi rezultatele ar indica un răspuns afirmativ, există anumite variabile care împiedică formularea unei direcţii clare şi posibil de generalizat la nivelul întregii ţări.

Una dintre cele mai importante s-a putut de altfel observa pe viu în procesul de constituire a Consiliilor locale şi al alegerii preşedinţilor şi vicepreşedinţilor Consiliilor Judeţene, funcţii mult rîvnite, pentru că reprezintă, de fapt, cheia către deţinerea unor pîrghii financiare extrem de profitabile. În faţa unor asemenea tentaţii, fidelităţile faţă de partid, faţă de cuvîntul dat sau faţă de semnătura pusă pe un protocol de colaborare pălesc fără ezitare. Cel mai proaspăt caz de acest fel este cel al Ilfovului, unde conducerea Consiliului Judeţean a fost adjudecată, la jumătatea săptămînii trecute, tot de PSD, după ce consilierii PRM şi PUR s-au coalizat cu partidul de guvernămînt şi au votat împotriva Alianţei PNL-PD. Liberalii i-au acuzat de trădare pe reprezentanţii PUR şi PRM, care semnaseră înainte de alegeri înţelegerea anti-baroni cu Alianţa PNL-PD pentru formarea majorităţii în Consiliu. Dezertările de la protocoale sînt numai un capitol din aventura Consiliilor, şi încă unul mai puţin surprinzător (partidele mici şi-au tranzacţionat întotdeauna avantajele într-un soi de mercenariat care n-ar trebui să mai stîrnească de mult mirarea!). Un altul, mult mai serios, este cel al dezertorilor din cele două partide ale Alianţei, care au provocat deja un val de excluderi atît la liberali, cît şi la democraţi.

O a doua variabilă este modul cum va funcţiona mariajul realizat de PNL şi PD, care s-a dovedit extrem de viabil pentru alegerile locale – s-ar putea dovedi la fel de convingător şi pentru alegerile generale –, dar a cărei funcţionare efectivă, pe termen lung, este departe de a ţine de domeniul evidenţei. Un mariaj în care, în plus, lipsa de oameni la nivelul ambelor partide se va pune în mod extrem de acut în toamnă, la constituirea listelor şi în campania electorală. Aceasta mai cu seamă în cazul partidului lui Traian Băsescu, partid care a optat pentru scoaterea în faţă a pieselor cu vizibilitate electorală (Boc, Negoiţă etc.) în cursa pentru primării. O opţiune pe care noul – şi vechiul – primar general a asumat-o în virtutea propriei experienţe la administrarea Capitalei. O primărie gestionată conştiincios poate fi, de ce nu, o trambulină pentru o carieră politică viitoare substanţială. Exemplele care confirmă ipoteza sînt destul de multe şi sonore. Acest – ipotetic – calcul al lui Traian Băsescu – el însuşi într-o creştere remarcabilă de popularitate în ultimii doi ani, accentuată pe măsură ce s-a adîncit conflictul în cadrul Consiliului General al Bucureştiului – a determinat, cel puţin deocamdată, „imobilizarea“ unor personaje cu o bună reputaţie mediatică – cum este cazul lui Emil Boc – în misiuni pe care, dacă vor să-şi menţină cota de popularitate (şi, de ce nu, să şi-o crească) trebuie să le ducă la bun sfîrşit. Cazul lui Victor Ciorbea din 1996, ales primar în iunie şi numit prim-ministru în toamnă, în virtutea unui capital substanţial de popularitate, acumulat graţie campaniei pentru alegerile locale – erodat rapid odată abandonată postura legitimă, consolidată prin votul bucureştenilor – este extrem de grăitor. Trecerea unui primar ales în virtutea unui „contract cu bucureştenii“ niciodată onorat în fotoliul de şef al Executivului a fost mai degrabă percepută ca un abandon. Alianţa trebuie să tragă învăţăminte din această istorie extrem de pilduitoare.

PNL şi PD sînt astfel în situaţia de a-şi asuma, conştiincios, victoria la locale, de a o pregăti, de ce nu, pe cea de la generale, găsind, în acelaşi timp, o formulă satisfăcătoare de convieţuire. Şi, nu în ultimul rînd, oameni cu care să defileze. Pentru că, deşi este limpede că primăriile de sector au fost cîştigate cu şi de Traian Băsescu (publicităţile electorale pentru al doilea tur îl înfăţişau pe primarul general aşezat, ca un tată de familie, în jurul celor cinci „progenituri“, toţi costumaţi în straie Belle Époque), rămîne de văzut dacă acelaşi lider al Alianţei va avea forţa – observaţie valabilă poate mai puţin în cazul componentei liberale – să propulseze alte garnituri în alegerile generale. ▮

EDITURA POLIROM

- Adrian Marino
  Prezenţe româneşti şi realităţi europene
  Jurnal intelectual
- Erri De Luca
  Tu – al meu
- Seneca
  Dialoguri I
- Michael Ondaatje
  În pielea unui leu

www.polirom.ro

Adrian Marino
Prezenţe româneşti şi realităţi europene
Jurnal intelectual

Erri De Luca
Tu – al meu

IOAN NEMŢOI: SUCCES BRITANIC

De la Londra la Londra: *relocating* My Extravaganza

SIMONA NASTAC

© Laurenţiu Garofeanu

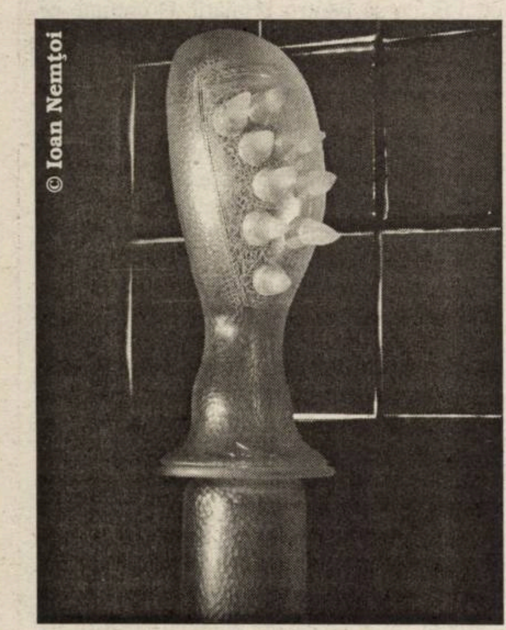
© Ioan Nemţoi

Epiphany, 2004

Sînt artişti al căror discurs plastic/vizual este potenţat de realitatea locului căruia îi aparţin, alţii pentru care, dimpotrivă, contextul corupe, şi alţii lizibili oriunde, prin recursul la un limbaj universal, recognoscibil. Ioan Nemţoi face parte din ultima categorie, ceea ce explică – în bună măsură – succesul său, fie în America, fie în Asia ori Europa, continentală şi insulară deopotrivă. Ultima sa expoziţie, **My Extravaganza**, desfăşurată în luna aprilie la Londra, în deschiderea festivalului **UK_RO** 2004, nu face excepţie. Dacă expoziţia **Apă şi foc** (de anul trecut, de la Muzeul Naţional Cotroceni) a surprins prin insolitul şi proporţiile formelor suflate în sticlă, cea de acum confirmă că straniul şi monumentalul nu sînt un accident, ci un program.

Provocat de instalaţionismul ultimilor ani, dar şi de lipsa de reacţie a publicului la forme cuminţi, Ioan Nemţoi pare decis să cucerească, forţînd limitele substanţei incandescente şi ale imaginarului comun. Dimensiunile evenimentului, spaţiul ales şi modul de expunere, conceptul propus – totul reflectă o deplasare de registru şi accent, de la reflexiv la ofensiv, de la *ex*poziţie la *im*poziţie, de la întîmplare la sistem. Nu e simplu să fii autorul unui proiect cu 23 de lucrări (în greutate de aproximativ 50t), instalate în două spaţii de 1200m^2 (Oxo Tower Wharf & Bargehouse, pe cheiul Tamisei), în vecinătatea retrospectivei Brâncuşi de la Tate Gallery, reprezentînd România pentru un public care nu ştie întotdeauna că Bucharest nu e Budapest şi viceversa! Toate acestea cer forţă creativă şi responsabilitate, spirit de echipă şi organizare, dar mai ales acel dram de nebunie specific spiritelor libere, capabile să rişte oricînd pentru o idee şi împlinirea ei. „Extravaganza“ apare, din această perspectivă, definitorie nu doar ca resort intim al creaţiei ori ca expresie a unui temperament excentric, ci – în egală măsură – ca strategie incisivă de afirmare a unui nou statut al artei sticlei, susceptibilă de a deveni instalaţie şi sculptură. Dincolo de nuanţa uşor teribilă a enunţului rămîne, însă, dificultatea reală de concepţie şi execuţie a lucrărilor; iar dincolo de frumuseţea calmă a materialului stă tensiunea orientării sale înspre altceva. Polarităţi relevante, de altfel, pentru percepţia asupra artei contemporane, dacă ne gîndim la imperativele sugerate, „în numele artei“, de Thierry de Duve: „Fă ce-ţi trece prin cap, numai să şocheze, să fie înşelător, numai să nu aibă sens, să fie dificil sau ermetic, numai să fie nou. Fă ce-ţi trece prin cap, cu condiţia să fie artă“...

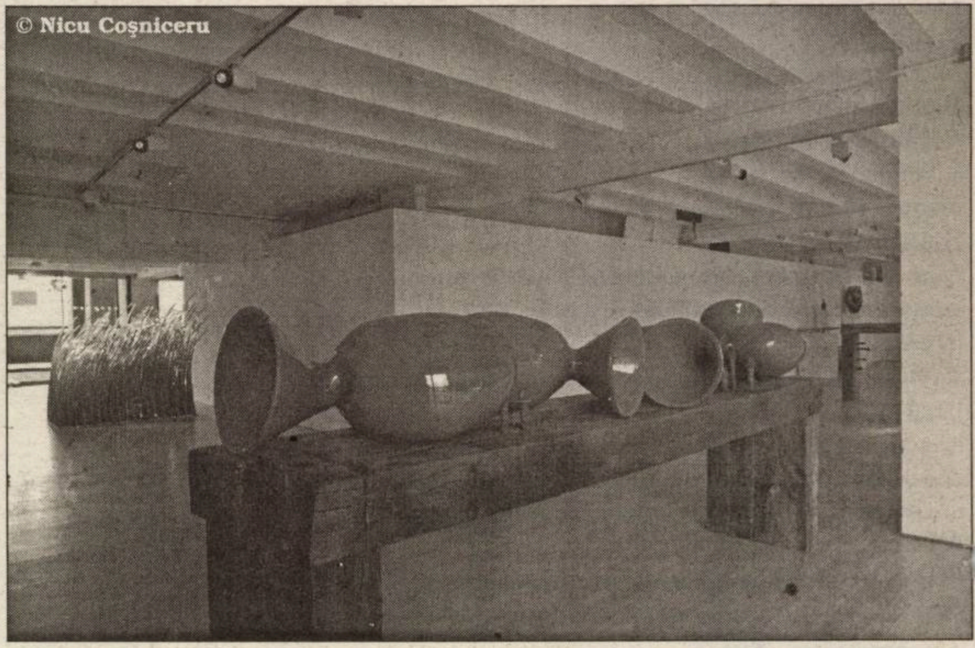
© Nicu Coşniceru

Back to Essentials, 2004

Fără a se revendica explicit de aici, Ioan Nemţoi a reuşit să surprindă. Peste zece mii de vizitatori în trei săptămîni, consemnări succinte în cotidiane de mare tiraj (**The Times**, **The Independent**, **Time Out**, **Evening Standard**) ori reviste de specialitate (**Crafts**, **Victoria & Albert Magazine**, **Bridge 4 Design**) şi prezenţa postului de televiziune BBC 1 la vernisaj sînt argumente elocvente în acest sens. Expoziţia a reunit o bună parte din lucrările ciclului **Apă şi foc**, **Eden** şi **Betrayal** expuse la Paris şi, respectiv, West Palm Beach, dar şi o serie de lucrări noi, necunoscute publicului românesc. În ordine ideatică, nu se poate vorbi de un discurs omogen, ci, mai curînd, de o pluralitate semantică, pendulînd între reflecţii existenţialiste, provocări ludice şi sentimentul religios. Este, în fapt, rezultatul acumulărilor de pînă acum ale unui artist receptiv la dinamica lumii (contemporane?), deşi puţin prea aplecat spre nostalgii edenice şi teorii fundamentale, cînd „banalul“ cotidian e cel puţin la fel de ofertant. Formal, însă, Ioan Nemţoi e într-o perpetuă căutare. Structura heteromorfă a lucrărilor sale, de esenţă figurativă, se îmbogăţeşte acum prin recursul la alte materiale, lemn sau structuri metalice, potenţînd transparenţele şi polizările ca de filigran cu discul diamantat. Ovoidul sau capetele în maniera lui Brâncuşi sînt multiplicate şi „înnobilate“ cu ţepi, incizii expresive sau urme de culoare; flăcările din ciclul fundamentalelor **Apă şi foc** se esenţializează pînă la sugestia lor, iar cilindrii suprapuşi în balans (din aceeaşi serie) devin coloanele unor temple în ruină, verticale, din ce în ce mai elansate, sau fragmente mîncate de timp. Într-un fel sau altul, o bună parte din lucrări sînt despre timp: **Multiple meanings/The backdrop of ephemeral fictions**, **After Stonehenge**, **Human Condition**. Toate glosează pe marginea ruinei, eroziunii, absorbţiei în neant. Însuşi spaţiul de expunere – Bargehouse –, fost depozit industrial cu patru etaje, deschis astăzi experimentelor şi limbajelor neconvenţionale, stă sub aceeaşi instanţă a uzurii inevitabile. Astfel încît, chiar dacă nu se poate vorbi de *site-specific installations*, lucrările lui Nemţoi rezonează aici mai bine decît oriunde. Un templu alb, cu capiteluri dorice, altul roşu, de sugestie cretană şi noul templu al druizilor, construit din sticlă şi buşteni, pe fundalul zidurilor cu tencuiala căzută, ajunse la cărămidă, vorbesc despre timp, despre certitudinea şi constanţa trecerii lui, măsurabile şi indefinibile totodată. Ele sînt, în egală măsură, imagini ale relaţiei omului cu timpul şi cu sine însuşi în timp, ale iluziei şi efemerităţii puterii, ale sensului acesteia de la un ciclu istoric la altul.

Într-un alt registru semantic se regăsesc lucrările **Back to Essentials**, **Empathy** şi **On the Edge**. Este pusă în discuţie însăşi condiţia artei sticlei în raport cu un gen „major“, sculptura. **Back to Essentials** seamănă puţin cu **Muzele** lui Brâncuşi, dar şi cu **Marsyas** al lui Anish Kapoor, la scară redusă. Citatul imagistic este folosit aici tocmai pentru a releva calităţile sculpturale ale sticlei suflate, atunci cînd devine formă în mîinile unui artist care ştie să exploateze toate virtuţile materialului. Tentaţia de a privi prin limpezimile sticlei este substituită aici de invitaţia de a-i explora rotunjimile şi cavităţile, de a pătrunde cu imaginaţia impenetrabilul care îi dă suflu şi viaţă; în plus,

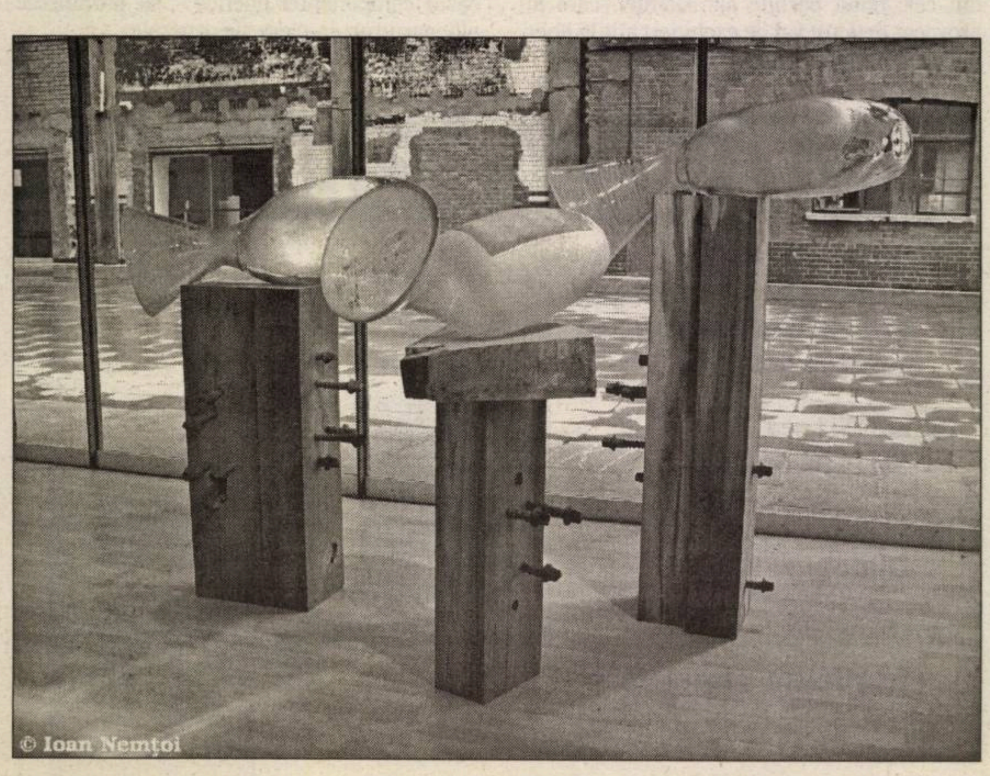
© Ioan Nemţoi

Emphaty, 2004

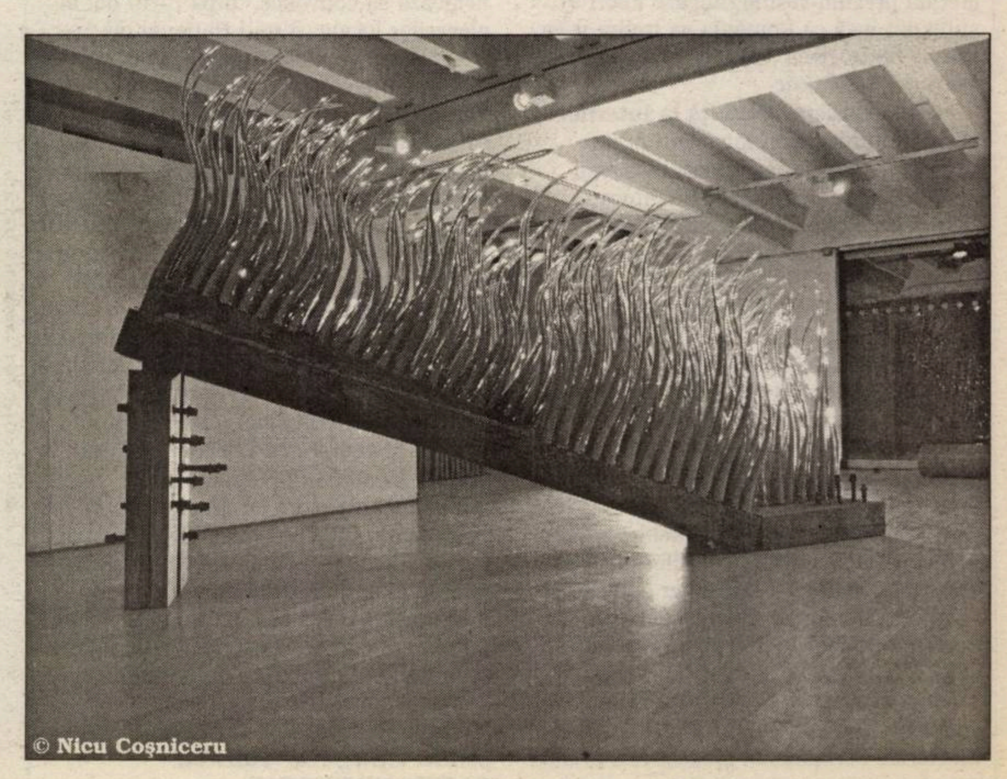
© Nicu Coşniceru

Extravaganza I, 2004

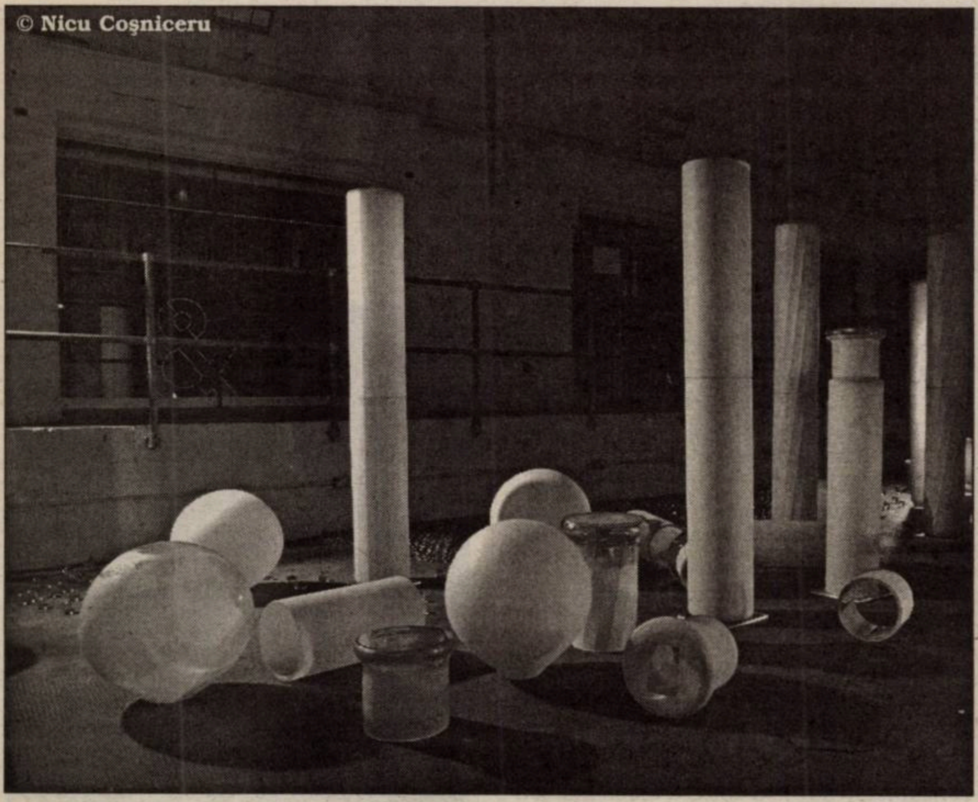
© Nicu Coşniceru

Multiple meanings, 2004

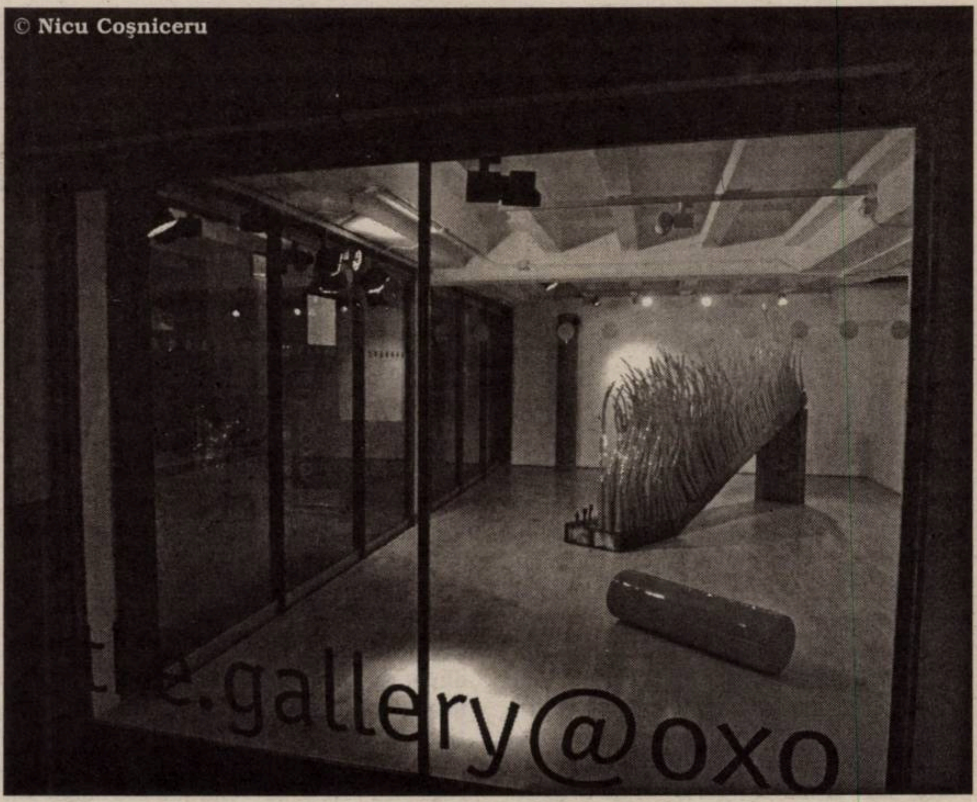
© Nicu Coşniceru

Oxo Front View

tensiunea dintre „cuminţenia" formelor şi roşul violent, aproape pur (marca Nemţoi), care le îmbracă trimite – polemic şi postmodern – la subtilul joc între împrumut şi original. În aceeaşi manieră poate fi definită şi **Empathy**, iar discursul se acutizează în **On the Edge**, unde un vas decorativ (sau funcţional) stă pe muchia unei pseudo-sculpturi: o traversă de cale ferată şlefuită. Mixajul între sticlă şi lemn nu e nou, nouă este însă opţiunea pentru acest element, care implică şi un alt nivel al lecturii. Să fie vorba despre o poetică a călătoriei, despre condiţia itinerantă a artistului sau sugestia unui anume ritm al creaţiei, măsurat de trenurile ce trec prin imediata vecinătate a atelierului din Dorohoi? Probabil toate la un loc, fie deliberat sau nu. Oricum, conjuncţia între materiale nu este aleatorie. Lemnul aspru, patinat, înnegrit şi mirosind a păcură potenţează straniu preţiozitatea şi strălucirea atemporală, de gheaţă, a sticlei. Poate fi un joc al complementarelor, dar poate fi şi semnul unei crize: sticla nu mai e de ajuns.

Deşi abordează şi alte tipuri de discurs, Ioan Nemţoi n-a renunţat la dimensiunea religioasă. Alături de lucrările menţionate deja, stau două creaţii noi: **Temptation** şi **Epiphany**. De sugestie antropomorfă, ele se înscriu în linia formală deschisă de personajele din jurul lui Iisus în **Cina cea de Taină** (2002) sau de **Adam şi Eva** (2003), ambele expuse la Cotroceni. Doar că, în 2004 la Londra, acestea au devenit mai înalte, mai elaborate tehnic şi compoziţional, mai atipice. Prin supradimensionare şi prin alternanţa între suprafeţele netede, cele polizate şi ţepi, efectul este mai percutant, mai neliniştitor. Totuşi, se simte aici o oarecare epuizare ori eroziune a formei. Capetele umane ovoide, regăsibile în tradiţia sculpturii figurative europene de la clasicismul antic încoace, nu pot fi reiterate la nesfîrşit. Ar fi utile, în acest sens, explorarea şi investigarea altor civilizaţii, arhaice sau nu, care au ajuns la esenţializarea formei printr-un tip diferit de geometrism, mai tranşant, mai sculptural. Rămîne de văzut, bineînţeles, dacă şi posibil în tehnica sticlei suflate.

În sfîrşit, lucrările care dau titlul expoziţiei şi îi definesc spiritul: **Extravaganza I** şi **II** şi **Afrodizzya**. Într-o ordine combinatorie, acestea sînt construite prin juxtapuneri şi montaje ale diverselor elemente regăsibile în celelalte lucrări, flăcări, spirale şi traverse de lemn. Nu seamănă cu nimic, dar spun mult despre căutările artistului şi libertatea fanteziei sale, despre bucuria jocului şi a creaţiei, în general. Iar dacă „extravaganza" e spiritul, sfîrşitul nu poate fi comun. De la Londra la... Londra, „extravaganza" Nemţoi a fost, pe rînd, determinare, efort financiar, muncă intensă, pregătiri, succes, surpriză. După trei săptămîni de expoziţie la Oxo Tower Wharf, lucrările nu se întorc în ţară, ci rămîn la Londra pentru un an, în noul sediu McLaren Tehnology Center, proiectat de binecunoscutul arhitect Sir Norman Foster. Spaţiul a fost inaugurat deja, în prezenţa MS Reginei Elisabeta a II-a, iar vernisajul expoziţiei va avea loc pe 7 iulie. Este, cu siguranţă, una dintre cele mai spectaculoase reuşite ale unui artist român, invitat să participe, prin arta sa, la conturarea identităţii unui spaţiu, alături de celebrul arhitect britanic şi de prestigiul tehnologiei McLaren. Experienţa londoneză a dovedit încă o dată, dacă mai era nevoie, că Ioan Nemţoi are ceva de spus în lumea artei, că lucrările sale sînt la fel de valide oriunde, în spaţii neconvenţionale sau *hi-tech*, fiind destinate deplinei bucurii a ochiului şi a spiritului. O experienţă greu imaginabilă, poate irepetabilă, dar exemplară pentru orice artist care crede, cu forţă, în chemarea sa. ▮

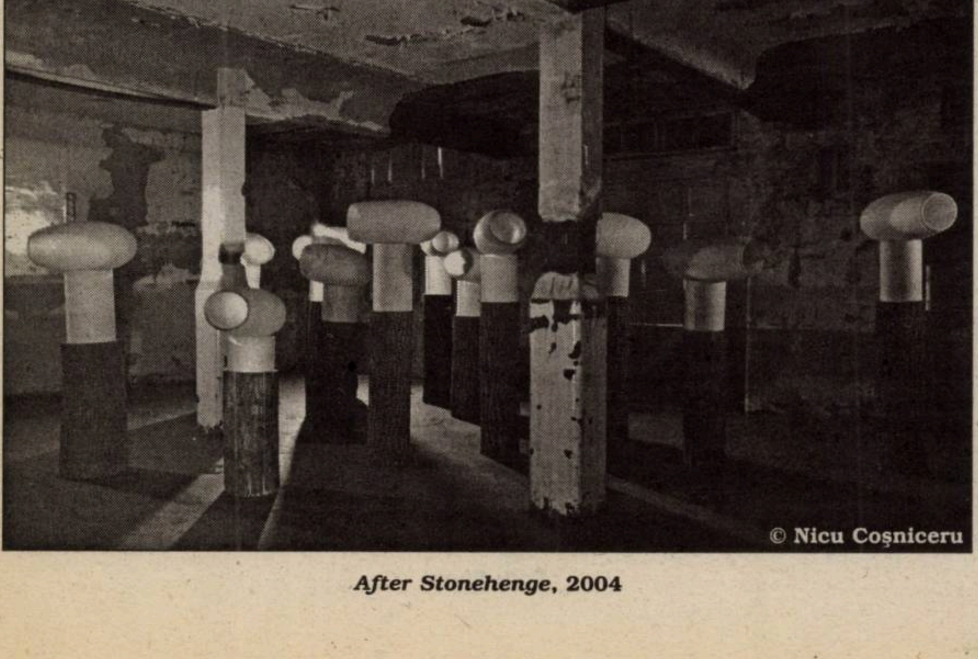
© Nicu Coşniceru

After Stonehenge, 2004

Ecouri de presă

Pentru publicul londonez, expoziţia **My Extravaganza** a fost prima incursiune în lumea de sticlă suflată a lui Ioan Nemţoi; iar pentru Festivalul **UK_RO** 2004, expoziţia a reprezentat o lansare spectaculoasă la Londra.

«**InfoBrit:** Aţi prezentat expoziţia cu următoarele cuvinte: «Extravaganţa mea este să lucrez cu un material fragil, pentru a crea forme durabile, într-o vecinătate care mă inspiră». Despre ce vecinătate este vorba?

Ioan Nemţoi: Sigur că m-am referit mai întîi la proximitatea spirituală cu Brâncuşi, dar şi la cea reală cu lucrările sale prezentate în acelaşi timp la Tate Modern, care se află la nici cinci minute de Oxo Tower Wharf. Brâncuşi m-a inspirat întotdeauna şi am învăţat mult de la el, dar expoziţia **My Extravaganza** îşi propune să arate publicului londonez că arta românească nu se opreşte aici. Să expun în acest context a fost o onoare pentru mine, ca artist, dar şi o provocare teribilă.

InfoBrit: Ce reacţii ale publicului londonez v-au emoţionat sau v-au surprins, ce comentarii v-au rămas în memorie?

Ioan Nemţoi: Am fost extrem de impresionat de receptivitatea publicului londonez. Cei mai mulţi vizitatori au plecat schimbaţi cu ceva, expoziţia nu a lăsat pe nimeni «rece». Am avut cărţi de impresii care sînt pline acum de cele mai diverse comentarii. Cel mai mult m-a impresionat însă o doamnă fără vedere, care a vizionat expoziţia prin atingere. M-a izbit atunci importanţa contactului direct, tactil, cu sticla.

InfoBrit: Aţi fost eroul lansării Festivalului **UK_RO** 2004. Ce speraţi în continuare de la acest festival?

Ioan Nemţoi: Ca artist român, ştiu foarte bine că este greu să răzbaţi de unul singur. Iar un asemenea efort, de a aduce arta românească pe scena mondială a culturii, merită urmat şi de alţii."

InfoBrit, Revista British Council România,
Anul 3, Nr. 2 (11)/aprilie-iunie 2004

•

„Mulţi îşi închipuie că arta şi Formula 1 nu pot sta alături. «Nu e deloc aşa – spune Ron Dennis, preşedintele concernului McLaren Group. O maşină de curse este, în fapt, o frumoasă formă de artă, rezultatul excelenţei inginereşti care creează forma în acord cu funcţia. Arta, deşi nu are o funcţie anume, are întotdeauna un mesaj puternic. Lucrările lui Ioan Nemţoi au produs aici uimire şi dezbateri aprinse, dar au stimulat mai ales creativitatea celor care intră zilnic în spaţiul nostru.» Complementaritatea între tehnologia McLaren şi sculpturile în sticlă ale artistului român este ilustrată în modul cel mai elocvent de lucrarea numită **Extravaganza I**. «Am vrut să surprind aici ideea de mişcare – spune Nemţoi – cu ajutorul unor forme dinamice, viu colorate. Nu este vorba însă de deplasare în sens fizic, ci spiritual şi intelectual, adevăratul motor al cunoaşterii. În ceea ce fac eu, deciziile şi reacţiile rapide sînt esenţiale, la fel ca în Formula 1. Trebuie să sufli şi să dai formă substanţei fluide, incandescente, în cîteva clipe. Este o cursă contra cronometru, o luptă permanentă cu timpul.»

De la prima fibră de carbon folosită în 1981 în Formula 1 pînă la aparatele de telemetrie introduse în sezonul trecut, şi de la F1, cea mai rapidă maşină din lume, pînă la uimitoarea marcă Mercedes-Benz, McLaren Group a forţat mereu limitele tehnologiei. Într-un mod similar, Ioan Nemţoi afirmă: «Aspiraţia mea este să depăşesc limitele materiei cu care lucrez. Cînd spui sticlă, te gîndeşti imediat la ceva fragil, dar eu vreau să creez forme mari, sculpturale. Am ambiţia să aduc sticla la o nouă dimensiune, să o fac monumentală». Şi, într-adevăr, creaţiile sale modifică perspectiva asupra acestui meşteşug vechi de milenii. Cei familiarizaţi cu sticla de Murano îşi dau seama că Nemţoi a reuşit să transforme meşteşugul în artă, investind sticla cu noi valenţe, formale şi simbolice."

Mark SKEWIS, **Art meets Formula 1**,
Racing Line Magazine, iunie 2004

FESTIVAL DE TEATRU LA SFÎNTU GHEORGHE

Reportaj de la **Atelier** 2004

EUGENIA ANCA ROTESCU

Festivalul **Atelier** de la Sfîntu Gheorghe a ajuns la cea de-a XII-a ediţie, desfăşurată într-o variantă prescurtată, în perioada 9-14 iunie. Totuşi, manifestările din program – spectacole în concurs şi în afara lui, ateliere de lucru, conferinţe, lansări de carte, expoziţii de fotografie – au tins să acopere o arie largă de preocupări în domeniu. Din acest motiv aspectul eterogen, destul de departe uneori de ceea ce ne obişnuiserăm a fi un spaţiu de întîlnire a noilor tendinţe şi direcţii de experimentare în arta scenică. Dacă unele dintre manifestările cuprinse în program s-au adresat în mod explicit oamenilor de teatru, altele şi-au relevat acest destinatar doar după vizionare, cu prilejul discuţiilor de seară. Din prima categorie au făcut parte *workshop*-ul pe tehnici din Commedia dell'Arte, întîlnirea **Balkan Express**, care şi-a propus să trateze despre dezvoltarea publicului, sau atelierul de lucru susţinut de Andrei Şerban cu tineri regizori din regiune. Ele au plătit tribut concentrării la maxim a timpului alocat, impresia generală fiind aceea că ar fi fost mult mai profitabile dacă s-ar fi desfăşurat pe durata mai multor zile. Cea de-a doua categorie a inclus, surprinzător, cîteva spectacole în concurs.

Mult zgomot pentru nimic, în viziunea lui Giuseppe di Pasquale, de la Teatro degli Alchimisti & Lunaria din Catania, Italia, a devenit demn de reţinut abia după ce i-am aflat premisele. El are la bază un studiu lingvistic, pornit, la rîndu-i, din dorinţa de găsi soluţii unei probleme pe care, de altminteri, o împărtăşim, anume depersonalizarea şi sărăcirea limbii în societatea modernă, dominată de media, *talk-show*-uri, reclame, enunţuri laconice şi fade. Răspunsul italian a fost un experiment teatral de revenire şi reinventare a vechiului dialect sicilian. Interesant din această perspectivă a fost, mai ales, pentru profesioniştii prezenţi – din păcate, în număr foarte mic – în chiar prima zi a festivalului. Altminteri, spectacolul a fost conceput într-o manieră stilistică deja consumată prin anii '70. Rămîn în memorie doar explozia de culoare a costumelor şi muzica, ambele de inspiraţie persană; o caldă ironie la adresa aproximărilor shakespeariene în materie de geografie a Italiei.

În aceeaşi notă s-a înscris şi **Unbuckled** (**Descheiat la cataramă**), producţie a University of California, Irvine, SUA. Cred că este un spectacol pe care l-aş fi apreciat foarte tare, dar nu într-o sală de teatru, ci în cadrul unei conferinţe academice. Ce altă modalitate neconvenţională mai bună ar fi putut găsi autorul, teoreticianul-regizor Bryan Reynolds, pentru a-şi susţine tezele din a sa *teorie transversală*? Ea „explică maşinăriile organizaţionale pe care le creează societatea pentru a-i face pe oameni conştienţi de mijloacele ideologice şi materiale prin care se dezvoltă subiectivităţile lor, încurajînd, drept urmare, experienţe în afara parametrilor stabilimentelor de orice fel". Cît despre iubire, transsexuali, prejudecăţi sociale, am văzut piese cu adevărat izbutite şi care au reuşit în măsură mult mai mare şi mai directă să provoace reflecţii la temă.

Racordarea la obiectivele festivalului s-a datorat, în special, regizorilor consacraţi, Bocsárdi László, Horaţiu Mihaiu şi Radu Afrim. Spectacole precum **Antigona** (Teatrul „Tamasi Aron" din Sf. Gheorghe), **Amfitrite** (Teatrul Ariel din Tîrgu Mureş), **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri** (Teatrul „Toma Caragiu" din Ploieşti) & **Trei surori** (Teatrul „Andrei Mureşanu" din Sf. Gheorghe) au confirmat încă o dată că putem vorbi despre stiluri şi abordări de mare rafinament, despre citiri scenice inedite şi concepţii regizorale, scenografice sau coregrafice aparte. De altminteri, premiile festivalului au şi răsplătit aceste producţii de certă valoare, iar consideraţiile pe maginea lor ies din cadrul unei prea rapide treceri în revistă, ele necesitînd un spaţiu de analiză mai amplu. În plus, am avut parte de o plăcută surpriză şi de o reîntîlnire de excepţie. Surpriza cea mare a constituit-o Sebastian Bărbălan, care, la Teatrul Naţional Sterija din Vîrşeţ, localitate din Voivodina, în Banatul sîrbesc, a montat piesa **Talk-show** de Ştefan Caraman. Dincolo de principiul repetiţiei în repetiţie, abordarea multimedia, imaginile prelucrate care transformă ochiul şi urechea în organe interne, suprapuse şi incluse unul în celălalt, dau dimensiunea de profunzime a infernului conjugal în care trăiesc protagoniştii, maşinării stricate în pofida mişcărilor de metronom. Precizia actorilor, relaţionarea cu proiecţiile life şi/sau înregistrate sînt probe de indiscutabil profesionalism şi adecvare la imaginarul contemporan.

A fost, apoi, spectacolul de teatru nonverbal **Mamalou** al companiei omonime din Berna, Elveţia. Cunoştinţă mai veche, artista Monique Schnyder a susţinut în fapt un excepţional *one-woman-show* în care coregrafia, teatrul cu obiecte, acrobaţia, fondul sonor au creat un invers interior plin de fantezie şi energie vitală, în contrast cu existenţa cenuşie şi făptura placidă a protagonistei.

Progamul festivalului a creionat şi un soi de secţiune a producţiilor de importanţă locală, menite să contribuie la emanciparea teatrală a publicului pe care îl servesc. Ar fi de menţionat aici montarea **Cu uşile închise** a trupei de limbă maghiară Szigligeti de la Teatrul de Stat din Oradea sau **Soarele şi Luna**, un spectacol de teatru popular cu măşti autentice, susţinut de Teatrul „Traian Grozăvescu" din Lugoj în afara concursului. În spiritul aceleiaşi generozităţi, şanse de afirmare au fost oferite unor tineri creatori, care au avut ocazia să-şi prezinte lucrările în sala Studio – **Anonimus**, realizat de studenţii Catedrei de Teatru a Universităţii din Cluj în parteneriat cu Centrul de Cercetări Teatrale al sus-numitei instituţii – sau chiar pe scenă – **Nunta**, creaţie a trupei Ecou a Colegiului Naţional „Mihai Viteazul" din Sfîntu Gheorghe, cu sprijinul Teatrului „Andrei Mureşanu".

Dacă astfel de gesturi pot fi înţelese şi apreciate ca atare, ce n-am priceput a fost prezenţa în festival a altor două producţii. Prima e **Medeea**, un spectacol cu aer vetust şi prestaţii actoriceşti de o calitate mai mult decît îndoielnică, semnat de Ion Ardeal Ieremia şi venit de la Teatrul Naţional din Timişoara. Cealaltă a fost tentativa de a-l aduce în scenă pe **Nijinski**, aparţinînd Teatrului Naţional din Bitola, Macedonia, de fapt, trio-ului autohton Filip Ristovski (protagonist), Ema Nicola (regie) şi Mălina Andrei (regie şi coregrafie). Chiar dacă actorul a dat dovada unor surprinzătoare calităţi de dansator, asta nu-l face realmente credibil în rol. Pornit de la această premisă greşită, spectacolul nu a reuşit să acopere nici cealaltă dimensiune – frămîntările marelui dansator, relaţia dintre creator şi divinitate.

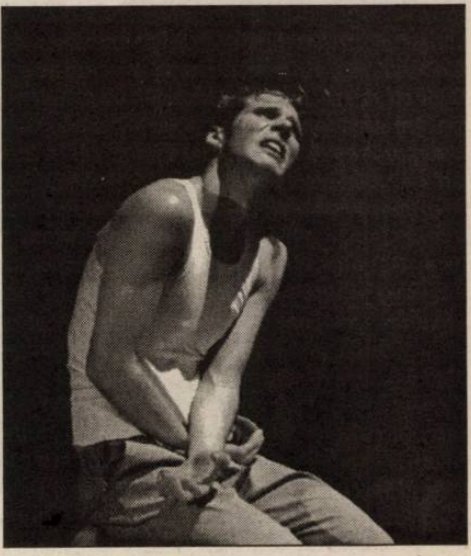

Nijinski

Compensatoriu, ne-au delectat însă în permanenţă fotografiile alb-negru, prezentate în două expoziţii găzduite în foaierul teatrului. Prima, al cărei autor este regizorul-artist plastic şi multimedia Francisc Mraz, înfăţişa imagini din Tabăra Internaţională de Fotografie de la Bistriţa din anul 2002. Cea de-a doua, o foto/instalaţie semnată de Abel Szalontai şi Francisc Mraz, scotea în evidenţă, prin mărirea şi izolarea detaliilor, ca şi prin prelucrări ulterioare de laborator, dramatismul şi poezia ascunse în patru imagini aparent convenţionale, chiar la limita banalului. Şi a mai fost, în ultima seară, o prezentare susţinută de Andrei Şerban a ultimelor sale producţii de operă realizate pe marile scene ale lumii.

Totuşi, parcă nu a fost atît de bine ca în ceilalţi ani. Să sperăm că ediţia viitoare va readuce la normal durata festivalului şi se va concentra asupra zonei de autentică alternativă din teatrul autohton şi european.

▮

Palmaresul Festivalului **Atelier**

Juriul Festivalului Internaţional de Teatru **Atelier**, alcătuit din: Ludmila Patlanjoglu (preşedinte), Miruna Runcan, Liviu Dospinescu, Claudiu Groza şi Francisc Mraz, a decis acordarea următoarelor premii:

- Marele Premiu „Atelier" pentru cel mai bun spectacol: **Trei surori**, regia Radu Afrim, Teatrul „Andrei Mureşanu" din Sfîntu Gheorghe.
- Premiul pentru cel mai bun regizor: Radu Afrim pentru spectacolele **Trei surori**, Teatrul „Andrei Mureşanu" din Sfîntu Gheorghe, şi **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri**, Teatrul „Toma Caragiu" din Ploieşti.
- Premiul pentru cea mai bună actriţă: Elena Popa pentru rolurile Anfisa din spectacolul **Trei surori**, Teatrul „Andrei Mureşanu" din Sfîntu Gheorghe, şi Dora din spectacolul **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri**, Teatrul „Toma Caragiu" din Ploieşti.
- Premiul pentru cel mai bun actor: Biro Jozsef pentru rolul Creon din spectacolul **Antigona**, Teatrul „Tamasi Aron" din Sfîntu Gheorghe.
- Premiul pentru cea mai bună coregrafie: Fatma Mohamed pentru coregrafia spectacolelor **Trei surori**, Teatrul „Andrei Mureşanu" din Sfîntu Gheorghe, şi **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri**, Teatrul „Toma Caragiu" din Ploieşti.
- Premiul pentru cea mai bună scenografie: Ştefan Caragiu pentru scenografia spectacolului **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri**, Teatrul „Toma Caragiu" din Ploieşti.

Premii speciale:

- Premiul „Dan Turbatu", acordat de Multicultural Center – Sfîntu Gheorghe: Gajai Agnes pentru rolul Estelle din spectacolul **Cu uşile închise**, Teatrul de Stat din Oradea, Trupa Szigligeti.
- Premiul Companiei de teatru „A & A" – Sfîntu Gheorghe: Sergiu Aliuş pentru debut în regie cu spectacolul **Anonimus** de la Catedra de Teatru şi Centrul de Cercetări Teatrale UBB Cluj.
- Premiul Direcţiei pentru Cultură, Culte şi Patrimoniu Naţional Covasna: Teatrului „Traian Grozăvescu" din Lugoj pentru spectacolul **Soarele şi Luna**.
- Premiul Ligii Cultural Creştine „Andrei Şaguna": Teatrului Naţional Sterija din Vîrşeţ (Serbia) pentru spectacolul **Talk-show** de Ştefan Caraman.
- Premiul Fundaţiei ACCUMM – Bucureşti: Romulus Chiciuc pentru rolul Tuzenbah din spectacolul **Trei surori**, regia Radu Afrim, Teatrul „Andrei Mureşanu" din Sfîntu Gheorghe.

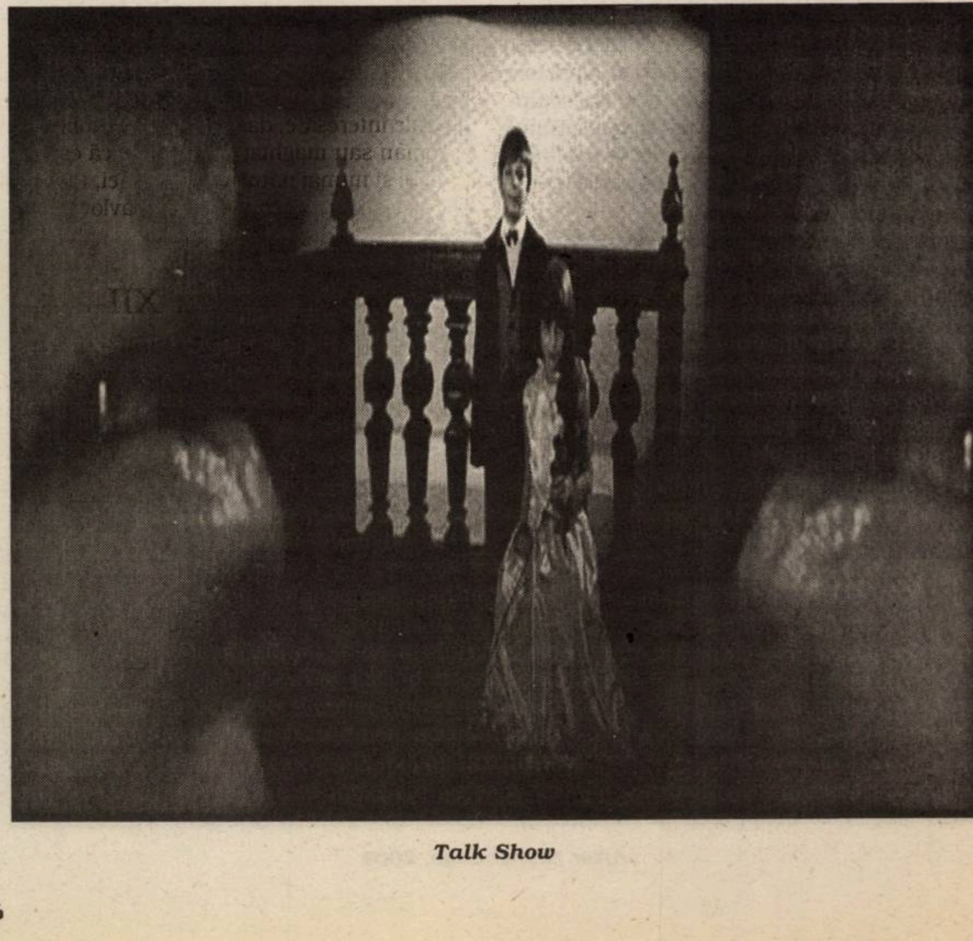

Talk Show

Cînd provocarea este specificitate...

GABRIELA RIEGLER

Timp de cinci zile, la Sfîntu Gheorghe s-a desfăşurat cea de-a XII-a ediţie a Festivalului Internaţional de Teatru **Atelier**, manifestare teatrală neconvenţională avînd ca principali organizatori Teatrul „Andrei Mureşanu“, Liga pentru Teatru, Consiliul Local Sfîntu Gheorghe, Consiliul Judeţean Covasna, alături de Ministerul Culturii şi Cultelor, UNITER, dar şi Centrul de Cultură Arcuş şi Programul Cultural Elveţian din România. Ne obişnuiserăm, pe parcursul celor unsprezece ediţii anterioare, ca **Atelier**-ul să însemne o condensare a celor mai bune producţii de gen din ţară, dar şi să ofere un amplu program colateral constînd în lansări de carte şi de reviste de teatru, vernisaje de expoziţii, colocvii, întîlniri cu publicul, *workshop*-uri. Uneori, aşa cum s-a dovedit a fi ediţia trecută, de exemplu, cele opt zile şi nopţi sfîntgheorghiene au reunit poate prea multe evenimente festivaliere, mai ales că, tot în cadrul ediţiei anterioare, de pildă, unele nu au fost tocmai de top. Dacă pînă acum erau totuşi opt zile de festival, iată că de această dată bugetul alocat acestei manifestări, şi aşa destul de firav, a devenit silfid de-a dreptul, obligînd organizatorii la o drastică restrîngere de program şi la renunţarea de a mai invita trupe ale căror producţii păreau cel puţin interesante. Dar asta se întîmplă, aşa cum ne povestea dramaturgul Radu Macrinici, directorul manifestării, la fiecare patru ani (sic!), fondurile alocate părînd a suferi de nanism... Iar 2004 este an electoral...

Aşadar, în perioada 10-14 iunie, la Teatrul „Andrei Mureşanu“ au evoluat 11 trupe din România, dar şi din Italia, Serbia, Macedonia, Elveţia şi chiar din Statele Unite ale Americii. În plus, patru spectacole în afara competiţiei, o lansare de revistă, vernisajul unei excelente expoziţii de foto/instalaţie a artistului Francisc Mraz, colocviile de după miez de noapte şi nu în ultimul rînd întîlnirea cu regizorul Andrei Şerban au întregit „panoul“ unui eveniment care, deşi în formă ceva mai restrînsă de această dată, se încăpăţînează să existe. Altfel, săptămîna de teatru **Atelier** a însemnat chiar desfăşurarea în paralel a manifestărilor festivalului, lucru unic în istoria sa, prin asocierea acestuia cu proiectul **Balkan Express**, o întîlnire centrată pe tema **Dezvoltarea publicului: practici şi experienţe în domeniul artelor spectacolului în Balcani**, organizată de Asociaţia Culturală ECUMEST.

Scurtă istorie a unei Cenuşărese...

Urmărind, încă de la primele sale ediţii, să creeze un cadru instituţionalizat pentru afirmarea noilor forme de expresie teatrală, propunîndu-şi în acelaşi timp să ofere un cadru binevenit în care provocarea este cuvîntul de ordine, astfel încît directorii de teatre sau de companii particulare să îşi îndrepte atenţia către un anume tip de înnoire a limbajului teatral sau chiar să producă special spectacole de factură experimentală, Festivalul Internaţional de Teatru **Atelier** se individualizează prin specificitate, într-o perioadă şi într-un spaţiu geografic şi teatral a căror caracteristică o reprezintă ambiguitatea. Criteriile constante de selecţie – nonconformismul, modernitatea, deschiderea către diverse forme spectacologice – înlătură riscul instaurării eterogenităţii, conferind însă înalt grad de unitate în diversitate.

Dacă, la începuturile sale, montările de reunit pe o aceeaşi scenă erau puţine şi adesea considerate – uneori chiar de către producătorul lor – ca fiind nişte Cenuşărese, bune de aruncat într-un colţ sau de satisfăcut nebuniile unui artist, pariul programatic al **Atelierul**-ului a schimbat chiar mentalităţi, reuşind, pe de-o parte, să creeze o rampă de lansare pentru tinerii artişti interesaţi de experienţe novatoare şi, pe de alta, să convingă directori de teatre, de stat sau particulare, să încurajeze realizarea de spectacole special pentru acest festival. În timp, de aici au plecat şi alte influenţe în ceea ce priveşte reprezentarea necanonică a textelor dramatice, adecvarea actului de creaţie scenică la condiţia omului contemporan, reconsiderarea gestului cultural din perspectiva unei lumi în reconstrucţie.

S-a dovedit mai mult decît binevenită ideea novatoare a lui Radu Macrinici, de acum mai bine de un deceniu, cînd, proaspăt şi tînăr director al Teatrului „Andrei Mureşanu“, a găsit că mica instituţie de odinioară – înfiinţată de dragul discursurilor din vremuri trecute, ce nu-şi găseau spaţiul de desfăşurare a românismului naţionalist – ar putea căpăta personalitate prin diferenţă. Era nevoie nu doar de teatru în limba română la Sfîntu Gheorghe, dar şi de o marcă ce avea să sublinieze, încetul cu încetul, multiculturalitatea şi europenismul, într-o zonă multiculturală şi tinzînd prea de tot *lentamente* spre europenism. Spectacolele, mai bune sau mai rele, cu actori şi regizori mai mult sau mai puţin talentaţi, realizate în primii ani ai deceniului zece, nu aveau (căci, iată, n-au făcut-o) cum să aducă consacrarea pe scena teatrului românesc. Motorul a tot ceea ce a devenit astăzi Teatrul „Andrei Mureşanu“ a fost conceperea acestui festival, iniţiat pentru a fi mai... altfel. Cu siguranţă cei ieşiţi de pe băncile şcolilor cu profil artistic în ultimii ani nu au cum să ştie povestea (pe unii neinteresîndu-i, poate, dar asta ţine de o altă istorie, cea a interesului pentru profesie şi profesionalism) şi poate tocmai de aici vine invitaţia lui Radu Macrinici adresată mai tinerilor membri ai trupei din Sfîntu Gheorghe de a le istorisi cîndva, la o bere, dar numai celor interesaţi, importanţa pe care acest festival a avut-o pentru teatrul de limbă română din localitate. Probabil că la acea masă nu se va aşeza nimeni niciodată... Şi-apoi, a şti să asculţi e o artă.

Dacă acest festival mai există este numai datorită încăpăţînării iniţiatorului său, sprijinit (de voie, de nevoie) în nebunia sa frumoasă doar de cîţiva oameni din jur, dar şi de o mică (la început) mînă de comentatori ai mişcării teatrale din România, care au crezut că starea iniţială de fapt va putea fi schimbată. Iată că nu au crezut în himere. S-a adăugat, în ultimii patru ani, şi sprijinul managerial, de această dată, al celui care, încă de la începuturi, a fost un susţinător al proiectului macrinician – criticul Doru Mareş, timp de trei ani şi jumătate director al Teatrului „Andrei Mureşanu“. Dacă alte festivaluri cu un profil oarecum asemănător, precum cel de la Piatra Neamţ ori **AltFest**-ul de la Iaşi/Bistriţa/Bucureşti, nu mai există astăzi (din motive cunoscute celor care au avut urechi de auzit), Festivalul **Atelier** se chinuie să existe, dar reuşeşte, fiind aşteptat an de an nu numai de către companiile teatrale interesate, dar şi de către public – fie el român sau maghiar. Şi chiar dacă este de vină fie şi numai natura obişnuinţei, tot e un lucru cîştigat, căci şi teoria pavloviană a însemnat progres...

Şi a fost ediţia a XII-a...

Concurenţial fiind – deşi formula a devenit deja desuetă sau, oricum, tot mai nepracticată, ieşind din modă –, festivalul face, inevitabil, pare-se, ca atmosfera să devină ceva mai încărcată (deşi aer de munte, ai zice, bun altfel pentru odihnă şi tratament). Numai că de această dată şi alte tipuri de tensiuni au ieşit la iveală, accentuate însă doar de către una dintre părţi (deşi tensiunea presupune cel puţin două), pînă la zero atenuate de către cealaltă, pentru buna desfăşurare a întîlnirii teatrale internaţionale de la Sfîntu Gheorghe. Atîtea cîte au existat şi s-au manifestat, tensiunile (deloc derivate din plan artistic ori estetic) nu au făcut rău decît celor care au încercat cu obstinaţie să le propage, iar efectele, nicidecum pozitive, nu vor întîrzia să apară.

Amphitrite

Altfel, nu ştiu ce tipuri de discuţii, dialoguri, contraziceri, manipulări, încercări de impunere a punctelor de vedere să fi fost la „şedinţa“ de jurizare, dar rezultatele arată o prea exagerată dorinţă de reparare a unei nedreptăţi făcute spectacolului **Trei surori** al lui Radu Afrim la Gala UNITER din această primăvară, cînd una dintre cele mai comentate (altfel) producţii teatrale, atît în România, cît şi în presa internaţională, a rămas în mod impardonabil în afara ariei de interes a celor cîţiva selecţioneri, pe semne intangibili în păreri ori mai aproape de vîrsta şi preocupările lui Michael Billington decît de cele ale lui Ian Herbert. Cum, la vremea apariţiei sale, spectacolul a fost îndelung comentat în paginile **Observatorului cultural**, mă voi rezuma la a puncta cîteva diferenţe sesizate, emblematice pentru întreg spaţiul teatral românesc. Dorinţă exagerată, spun, mai ales pentru că nu mai e ce-a fost. Va să zică nu mai este acel spectacol cu care Radu Afrim ne uluia la premieră. Nu ştiu ce soi de magie, ori poate altceva, face ca spectacolele teatrelor de limbă maghiară (şi dau acest exemplu pentru că este cel mai pregnant şi poate singurul) să se păstreze nealterate pe parcursul multor reprezentaţii. De fapt ştiu, dar... cu altă ocazie. Puternic construit regizoral, spectacolul Teatrului „Andrei Mureşanu“ continuă să funcţioneze, dovadă că a încîntat publicul (căruia nu-i era la îndemînă comparaţia) la festivalurile de la Iaşi şi

Radu MACRINICI:

„Am să-ncep cu o poveste. În ultima zi de festival, de fapt undeva mult după miezul nopţii, pe cînd domnul Andrei Şerban – de această dată în ipostază de regizor de operă – prezenta fabulosului public din Sfîntu Gheorghe imagini filmate din ultimele sale montări, aparatul de proiecţie s-a defectat pentru cîteva minute. Era într-un fel de aşteptat, avînd în vedere că Teatrul «Andrei Mureşanu» lucrează cu o aparatură din 1988, casată şi răscasată... Dar asta e o altă poveste. Aşa s-a făcut că, pentru cîteva clipe, pe ecran au apărut imagini bizare, halucinante, siluete groteşti şi dezarticulate, pe fondul unei muzici distorsionate, care i-ar fi stîrnit invidia pînă şi lui Stockhausen. Publicul s-a amuzat, dar în acelaşi timp a privit, cu interes şi curiozitate de spectator educat de cele douăsprezece ediţii de Festival **Atelier**, spectacolul suprarealist de pe ecran. Iar Andrei Şerban a spus: «Priviţi aceste imagini. Ele ar putea fi premiate la un festival al avangardelor».

Acele cîteva momente de delir vizual şi acustic au reprezentat pentru mine cel mai bun spectacol al **Atelier**-ului 2004. Şi revelaţia că, începînd cu ediţia următoare, acest festival va trebui să-şi radicalizeze discursul. Sper să mă ajute şi oferta de spectacole a stagiunii viitoare. Dacă nu, e foarte posibil ca şi acest Festival Internaţional de Teatru să se desfăşoare fără vreun spectacol din România. N-ar fi singurul.

Mulţumesc bătrînei aparaturi a Teatrului din Sfîntu Gheorghe.

Mulţumesc, Andrei Şerban!“

Doru MAREŞ:

„Sînt, ca spectator – şi asta o e meserie importantă în teatru –, la a unsprezecea ediţie a **Atelier**-ului. Nebunie frumoasă a lui Macrinici şi a celor ce-l iau în serios. Sînt – şi asta e o meserie – la a patra ediţie în staff-ul **Atelier**-ului. Redevin spectator aşteptînd, vorba junglei lui Mowgli, «anotimpul vorbelor noi» din ediţiile viitoare. Căci, şi pentru simpaticii Baloo, Baghera ori Kaa, şi pentru teribilul Shere Khan, şi pentru maimuţele bananiere mişunînd prin palatul dărăpănat din fundul provincial al junglei, legea «vorbelor noi», lista lui Treplev, ca să zic aşa, funcţionează inexorabil, iscînd «frumuseţi şi preţuri noi». Şi iubitori ai acestora. Căci, în teatru, mama, copilul şi moaşa se nasc în acelaşi timp. Pentru a renaşte, în serie, poate cît efemera viaţă a unui spectacol, poate cît efemerele baiere ale memoriei unei cîtimi de generaţie.

Cine vrea cu tot dinadinsul lingou de aur trezorier într-un festival minier porneşte de la o premisă eronată. Muncitorul din mină (de adîncime, de suprafaţă, puţin importă) trăsneşte a sudoare şi e înnoroiat din cap pînă-n picioare, ba chiar pînă-n albul ochilor. Iar pînă la aur... mai mult steril! În orice caz, nici balet de domnişoare (veşnice: cîtă tristeţe...), nici conclav de-ncrăvătaţi (înrădăcinaţi în şmechereşti *hic et nunc*). Pepita, dacă e să fie, e altă poveste, pentru celelalte trei anotimpuri din junglă. Iar, pentru ca valurile să aibă ce sparge, rămîne gestul magnific al meşterului de corăbii, călăfătuind imponderabilul sutelor de catarge. E preferabil un singur catarg, unul singur, şi acela indestructibil căci bine înfipt în stînca de lîngă far şi, fir-ar să fie, lipsit de corabie, la urma urmelor?!“

Mamalou

Sfîntu Gheorghe. Structura pe care Radu Afrim a utilizat-o pentru a reda de-o manieră inovatoare universul cehovian, revelîndu-ne contemporaneitatea-i şi umorul unor drame pe care autorul însuşi le-a considerat întotdeauna comedii, reprezintă singura salvare a unei capodopere căzute în desuetudine. Fineţea detaliilor de altădată s-a disipat acum, grotescul de tip monumental luînd locul filigranului. De altfel, după ce spectacolul finit a văzut luminile rampei, *responsabilitatea* integrităţii sale artistice ori a nealterării sale devine, sau ar trebui să devină, *responsabilitate* prioritară a celor care, hotărînd a sluji intereselor artistice ale „dirijorului“, au menirea de a asigura şi susţine „melodicitatea“ unei opere, respingînd alunecarea de sorginte „cacofonică“. Pînă şi cei mai interesaţi de un parcurs cît mai lung al acestui spectacol se zbenguie liberi pe tărîm mlăştinos. Performanţa se menţine însă numai cu ajutorul ingredientelor profesionalismului.

Altfel stau lucrurile în ceea ce priveşte un alt spectacol al ingeniosului regizor, cel de la Teatrul „Toma Caragiu“ din Ploieşti, **Nevrozele sexuale ale părinţilor noştri** de Lukas Barfuss, montare care, alături de **Trei surori**, i-a adus lui Radu Afrim „Premiul pentru cea mai bună regie“, iar Fatmei Mohamed „Premiul pentru cea mai bună coregrafie“. Pentru aceste **Nevroze...**, lui Ştefan Caragiu i-a fost atribuit „Premiul pentru scenografie“. O lume aparte, oarecum veselă, o regăsim în această montare în care personajul principal, Dora – rol pentru care Elena Popa a primit „Premiul pentru cea mai bună interpretare feminină“, distincţia revenindu-i deopotrivă şi pentru rolul Anfisa din **Trei surori** –, dezvăluie cu violenţă, sinceritate şi emoţie societatea în care este obligată să trăiască. Adevărurile asimetrice „prezentate“ de ea sînt groteşti, şocante şi caricaturale, dar bine ancorate într-un univers artificial, deloc servind visurilor frumoase. Foarte plastic şi acest spectacol marca Afrim, în care delicata scenografie joacă, şi ea, un rol important.

Montarea cu **Antigona** a lui Bocsárdi László de la Teatrul „Tamasi Aron“ din Sfîntu Gheorghe, spectacol pe care Andrei Şerban se pare că l-a considerat a fi unul dintre cele mai bune văzute de el vreodată, i-a adus lui Biro Jozsef „Premiul pentru cea mai bună interpretare masculină“. Avem de-a face cu un Creon nemaivăzut care, deşi dictator, îţi devine simpatic din prima clipă. Aparent ceva mai uman decît cel pe care îl descoperim în scrierile lui Sofocle, el este cu atît mai atroce prin dinamică, într-un spectacol reprezentînd mai degrabă un inedit sinopsis cu semnificaţii contemporane, dar foarte aproape de miezul textului. Maestru deopotrivă al monumentalului şi al miniaturalului, Bocsárdi László (nominalizat la „Premiul pentru cel mai bun regizor“) lucrează de această dată, din nou, în filigran, propunînd o variantă de interpretare prin care se apropie de spectator prin umor, prin surîsul din spatele tragediei, într-o montare de mare vizualitate, deşi lucrată pe spaţiu mic, cu o extraordinară ştiinţă a folosirii elementelor de construcţie scenografică. Bocsárdi László găseşte de fiecare dată resurse pentru a surprinde, iar spectacolele sale nu seamănă nicidecum unul cu celălalt, deşi au întotdeauna în comun „metoda“. Marca este uşor recognoscibilă, deşi propunerile, de-o manieră întotdeauna extrem de originală, au, fiecare, o atmosferă specială şi o mare doză de autenticitate. Pentru rolul Antigona, Szorcsik Kriszta a primit o nominalizare la „Premiul pentru cea mai bună actriţă“, Vata Lorand una la „Premiul pentru interpretare masculină“ pentru rolul Crainicul, iar Liviu Matei una la categoria Cea mai bună coregrafie“.

De asemenea, nominalizat la această ultimă distincţie s-a aflat şi Christian Mattis, autorul, de altfel, şi al regiei şi scenografiei montării cu **Mamalou**, un *one-woman-show* al elveţiencei Monique Schnyder, ea însăşi nominalizată la „Premiul pentru interpretare feminină“. Prin arta dansului şi a acrobaţiei, protagonista spune o poveste vizuală ce se doreşte o fină cercetare a singurătăţii umane. Trupul se joacă cu obiecte, altfel extrem de obişnuite, existente în uitare în orice casă, reinvestite cu sensuri surprinzătoare, iar acestea, parcă însufleţite, devin entităţi vorbind despre gînduri, imagini, emoţii. O înlănţuire de schech-uri prezentînd crîmpeie de viaţă obişnuită şi nu prea compun o micro-istorie ce pleacă de la banal pentru a ajunge la imagini plastice fermecătoare, ca aceea a efemeridei dansînde din final.

Cu menţiunea că nu am putut vedea două spectacole – **Cu uşile închise** de J. P. Sartre, Teatrul de Stat Oradea (trupa Szigligeti), şi **Descheiat la cataramă** de Bryan Reynolds, University of California, Irvine (S.U.A.) –, trebuie amintite două spectacole interesante prin pariul propus. Unul este **Talk-show** de Ştefan Caraman, de la Teatrul Naţional Sterija din Vîrşet (Serbia), localitate unde minoritatea românească înseamnă 38 de mii de locuitori. Un aer ionescian traversează această poveste a rutinei cuplului, în care actanţii, aidoma păpuşilor mecanicizate, se străduie prea puţin a reface o viaţă ajunsă ca un joc de *puzzle*. Interesante suprapunerile de imagini scenă-ecran, dar şi efectele plastice create ad-hoc (dar pe schemă fixă, conform variaţiunilor pe temă dată) de către operatorul-actant Slobodan Zivkovic – redate publicului instantaneu prin conectarea camerei de luat vederi la un video-proiector –, în deplină concordanţă cu imaginile de pe ecranul din fundal. De remarcat prestaţia Norei Chiriac, ale cărei „modulaţii“ vocale şi gestuale le întrec în expresivitate pe cele ale partenerului său, Traian Gătăianţu. Realizat, cum s-ar spune, în trei părţi, montarea reia, de fapt, o aceeaşi secvenţă spectaculară de două ori şi un pic. N-aţi înţeles? Ei bine, dincolo de „exploatarea“ ideilor textuale ale lui Caraman, regizorul Sebastian Bărbălan şi-a propus să cerceteze, prin această producţie, efectele repetiţiei şi ale repetitivităţii. Stupidă idee să încerci să surprinzi reacţia publicului atunci cînd vede, într-o primă jumătate de oră, un spectacol bine construit, scurt dar incisiv, expresiv, ca mai apoi acesta să se reia conform jocului acela infantil cu „Descoperiţi 5 diferenţe între două desene“. Pentru un astfel de pariu cheia constă tocmai în găsirea acelei idei spectaculare care să schimbe conţinutul primei secvenţe şi nu redarea ei la infinit (cum ne-a asigurat regizorul c-ar fi posibil, dacă e cazul).

Cel de-al doilea spectacol despre care voiam să vă vorbesc este cel al italienilor de la Teatro degli Alchimisti & Lunaria din Catania, Sicilia, **Troppu trafficu ppi nenti**, o coproducţie a două companii teatrale deci, interesant prin pariul pe care şi l-a propus, şi anume cel la nivel lingvistic. Textul, scris în siciliana veche, este atribuit lui Michele Angelo Florio Crollalanza şi pare să fie arhetipul celebrei piese **Mult zgomot pentru nimic**, în spatele căreia se ascunde figura lui William Shakespeare. Giuseppe di Pasquale, regizorul montării şi scriitor de altfel, împreună cu Andrea Camilleri, şi-a pus în operă propriul interes literar de reinventare a limbii siciliene, şi acest spectacol nu reprezintă pentru ei primul experiment de gen. Acelaşi tip de experiment, dar în sens invers, îl făcea acum cîţiva ani la Festivalul **Atelier** Monique Dorsel, cu a sa trupă de la Théâtre Poème, atunci cînd „desfăcea“ cuvîntul în sunete aparent cacofonice. Italienii fac un exerciţiu de recompunere pe structura unei montări de tip clasic, evident concepută pentru spaţiu deschis (aşa cum şi regizorul sublinia), în care actanţii, intrînd în vorbă cu spectatorii, pot reînvia tradiţia de bîlci medieval. Astfel, se poate crea mult mai uşor tensiunea şi recrea acel aer mediteranean pe care costumele solare, dar şi muzica de o factură specială reuşesc să o respire, nu îndeajuns, pe semne, închistat fiind totul de vajnicele graniţe impuse de cutia italiană. Un amestec babilonic de sunet şi miesme animă o Messină de dincolo de timp şi parcă de nicăieri, în care culturi şi mixturi lingvistice se întrepătrund precum firavul fir de mătase galben-albăstrui al soarelui căzînd în mare. O glumă cu întorsături complicate, în care farsa e la loc de cinste, în note exotice şi deopotrivă arhaice, printre valuri de perne din mătase şi catifea. Exponenţiali pentru atmosfera comică de întreţinut sînt actorii Alessandra Costanzo, Mimmo Mignemi şi Sergio Seminara.

La capitolul ratări, însă, sînt de semnalat două spectacole. **Nijinski**, pe un scenariu de Ema Nicola (semnatara deopotrivă a regiei, alături de Mălina Andrei, altfel ocupîndu-se de coregrafie) după jurnalul marelui coregraf şi dansator, o poveste ce ne apare deloc lină, ci de-a dreptul înnodată, plină de clişee spectaculare deranjante. Sub titulatura de „teatru-dans“ am asistat la o un *suivi* de momente recitative, muzicale şi coregrafice, doar însăilate şi nicidecum care să se întrepătrundă lin într-un discurs coerent. Coregrafie săracă şi o execuţie baletică modestă a actorului Filip Ristovski, altfel posesor al unei voci excelente. Spectacolul, realizat la Bucureşti, a fost preluat de către Teatrul Naţional din Bitola (Macedonia). Desigur că spectacolul poate fi analizat folosind toate instrumentele criticii de teatru, dar spaţiul tipografic este, de această dată, mult prea preţios. Este şi cazul unei alte producţii, **Medeea** de Euripide, de la Teatrul Naţional din Timişoara, în regia lui Ion Ardeal Ieremia.

Dacă scriam în rîndurile de început de capitol că membrii juriului au încercat un exerciţiu reparatoriu, atunci afirm acum că tot ei au mai comis, din puctul meu de vedere, şi o nedreptate ce nu are nicidecum vreo legătură cu spectacolul **Trei surori**... Independent de tot şi de toate, a nu lua în seamă sau a exclude din calcul o montare precum **Amphitrite**, de la Teatrul Ariel Tîrgu Mureş/Underground, mi se pare cel puţin ciudat. Căci Horaţiu Mihaiu construieşte plastic un foarte coerent discurs despre universuri pre-existenţiale, ilustrînd aproape pictural un joc între mitologia greacă şi cea creştină. Scenariului de teatru-dans *avant-la-lettre*, scris în 1947 de către Gherasim Luca, Horaţiu Mihaiu îi dă împlinire imagistică, excepţional sprijinit de „vrăjitorul-căutător-cercetător întru-ale sunetelor“ Virgil Mihaiu, căruia îi aparţine concepţia muzicală, dar şi de coregraful Andras Lorand. O adevărată demonstraţie de coerenţă, inventivitate, inovaţie şi plasticitate care merită o descriere aplicată cu o altă ocazie.

Spectacolul – între cuvînt şi mişcare

Interviu cu **Monique SCHNYDER**

Monique Schnyder, e a doua oară cînd participaţi la Festivalul *Atelier*. Spectacolele dumneavoastră fascinante sînt totuşi greu de încadrat într-un gen anume. Cu un termen generic, ele se reclamă din teatrul non-verbal. Cum le-aţi defini însă dumneavoastră şi cum sînt ele percepute în Elveţia?

Cooperez cu Christian Mattis, coregraful meu, şi pe amîndoi ne interesează să facem *teatru vizual*. Cred că termenul ne defineşte cel mai bine. Într-adevăr, în spectacolele noastre nu sînt cuvinte; sînt, în schimb, mişcări, obiecte – scaune, mai ales –, acrobaţie, dans. Lucrez mult cu obiectele din scenă care prind viaţă în relaţie cu sentimentele mele, cele pe care doresc să le exprim. În Elveţia, cineva îmi spunea că genul nostru de spectacole s-ar putea încadra în ceea ce se cheamă *noul circ*. Nu mi se pare că ne reprezintă, după cum nici eticheta care ni se lipeşte în mod obişnuit, aceea de *teatru-mişcare*, nu cred că e cea mai potrivită. Acum îmi vine în minte şi o altă definiţie – *cinema viu* – pe care nu pot spune că o resping. Cred că *teatru vizual* e un termen corect, pentru că deschide mai multe posibilităţi, în vreme ce toate celelalte sînt cumva limitative.

Aveţi teme predilecte, se poate vorbi despre o preocupare specială pentru universul interior al personajelor pe care le aduceţi în scenă?

Accentele se schimbă de la un spectacol la altul şi chiar de la o scenă la alta. E o tehnică pe care am studiat-o în şcoală, dar caut să mă dezvolt, să nu fac mereu acelaşi lucru. Spre exemplu, spectacolul meu anterior, **Pagliaccia**, pe care l-am jucat şi aici, era – vă mai amintiţi – un spectacol foarte abstract. **Mamalou** e o apariţie mult mai concretă şi, din acest punct de vedere, o mare provocare. Trebuie jucată într-o manieră foarte clară şi foarte profundă totodată.

Cum a luat naştere spectacolul *Mamalou*?

Mamalou a pornit de la expresia eroinei. Am creat acest personaj gri; e uşor tristă, timidă, dar am vrut să dăm relief şi dimensiunii contrare. Dacă, scenic, ai o figură extrovertită, este greu să intri într-o lume a fanteziei, cum face Mamalou. De aceea ne-am sprijinit pe obiectele care intră în scenă, care o înconjoară. Ele nu alcătuiesc şi nu trebuie să fie un decor pur şi simplu, ci ceva ce va prinde viaţă. Totul contribuie la asta, un aport deosebit au muzica originală, prelucrările, efectele sonore. Odată create scenele disparate, a intervenit, ca întotdeauna, colaboratorul meu apropiat, scriitorul Christian Haller, care ţese toate aceste elemente într-un discurs scenic coerent.

Colaborarea dumneavoastră cu Christian Haller este strict legată de teatru?

În mare măsură, dar nu neapărat. Am mai făcut împreună, spre exemplu, un spectacol între cuvînt şi mişcare. Se numeşte **Turbulenţe statice**, un paradox, în care Christian Haller recită din poemele sale, iar eu anim cuvintele, mişcarea fiind totodată şi puntea de legătură între poeme. De altminteri, viitorul nostru proiect comun se va derula în România. În luna octombrie, vom reveni pentru un turneu de lansare a ultimului său volum, intitulat **Muzica înghiţită**, care urmează să apară la Editura Trei. Vor fi o serie de lecturi în mai multe oraşe. El va citi în germană, iar Nora Iuga, în calitatea sa de traducătoare, va oferi lecturi în limba română. În ce mă priveşte, voi face un reportaj vizual al acestor întîlniri cu cititorii români.

Aşteptăm, prin urmare, o expoziţie fotografică semnată Monique Schnyder, iar cititorilor noştri le amintim că scriitorul Christian Haller a fost prezent şi în cadrul seriei de lecturi din proza elveţiană de limbă germană, organizate cu prilejul Tîrgului de Carte ***Bookarest*** *2002, cînd Ţara Cantoanelor a fost invitatul special al manifestării.*

Interviu realizat de
Eugenia Anca ROTESCU

Memoria de pe fundul borcănaşelor

MIHAELA MICHAILOV

Lipsa unei specificităţi individualizante caracterizează majoritatea festivalurilor de teatru din România, care la capitolul selecţie stau sub semnul unei eterogenităţi destul de precare la nivel stilistic şi ambiguu justificate. Apetenţa pentru experimental, neconvenţional, mult uzitata alternativă estetică, de cele mai multe ori doar formală, nu este încă structural asumată, în aşa fel încît un festival cum este **Atelierul** să aibă de unde alege. Poate tocmai de aceea direcţia propusă – parţial coerentă în această ediţie – ar trebui să fie foarte bine delimitată şi configurată, în contextul în care subproducţiile megalomanice şi pretenţiile de gravitate cu iz mitic devin din ce în ce mai găunoase. În acest context, ceea ce m-a interesat la festivalul **Atelier** a fost sesizarea unei legături între tipurile de teatralitate performate diferit faţă de tiparul clasic şi narativitatea predilect vizuală, cu o poveste care antrenează alt tip de formule discursive, în aşa fel încît *ceea ce se spune* declaşează o receptare spaţială.

În zona interioară a decantării obiectelor în clipuri succesive, coregrafa Monique Schnyder – Compania Mamalou din Berna – reutilizează haios tot ce înseamnă accesorii casnice cu un scop clar definit, inventînd un cadru de joc pentru fiecare obiect în parte. E, de fapt, o de-banalizare a cîtorva dintre ustensilele de zi cu zi, în aşa fel încît să fie investite cu o funcţie ludică. Obiectele deznoadă arahnidic poveşti inventive. Pămătuful, peria, bătătorul de covoare fac parte din teatralitatea cotidiană, compunînd un spaţiu care, tocmai pentru că este atît de obişnuit, devine interesant. Ceea ce Monique Schnyder reuşeşte perfect este marcarea şi individualizarea obiectelor într-un spaţiu care are ceva din ingenuitatea lumii lui Fellini, cu un soi de clovnerie seducătoare şi o tristeţe nu mai puţin densă. Obiectele sînt resemantizate tonic, carismatic, sînt puse să-şi descopere potenţialul de joc şi legăturile cu noile reprezentări cu care sînt investite. Abajururile suprapuse dau naştere unui ingenios costum marca Schnyder, tot aşa cum andrelele din nas, din degetele de la picioare şi de la mîini croşetează un liant între funcţia declişeizată, sugestie şi spaţiu, scenariul lui Christian Haller descifrînd în cele mai mici amănunte relaţia cu ceea ce, aparent, este cum nu se poate mai anodin.

Spectacolul **Antigona**, în regia lui Bocsárdi László, mizează pe o respaţializare a legăturilor dintre personaje şi lumi, într-un cerc la limita dintre ce este încă în viaţă, supravieţuind, de fapt, prin raportarea la moarte şi la vitalitatea ei persistentă. Morţii nu sînt doar o prezenţă tangibilă (extrem de expresiv Liviu Matei în rolul mortului prezent aproape permanent în scenă), insinuată pînă la absorbirea celor care trăiesc doar prin conservarea amintirii şi datoriei faţă de ei, ci singura modalitate de a da un sens existenţei. În **Antigona**, moartea are consistenţa unei plasme solide, iar cei care o întrupează gravitează, pe rînd, în jurul forţei ei de dispersie. Cei vii sînt contaminaţi de spiritul unei morţi-memorie, activată continuu. Spectacolul regizat de Bocsárdi László este de o precizie şi de o rigurozitate perfectă în jocul actorilor, fără nici o nuanţă de patetism sau de artificiu, contrapunctînd grotescul lumii din afara morţii cu tragismul celor care o resimt visceral. Centrul de greutate stă în deposedarea lui Creon (foarte fin interpretat de Biró Jozsef) de puterea absolută şi investirea lui cu un soi de infantilism şi de neputinţă organică, prin sugestia scaunului cu rotile.

O memorie de astă dată a naşterii, cu toată retorica lichidului originar şi a sîngelui care se revarsă peste tot ce ia formă şi se încheagă propune Horaţiu Mihaiu într-un spectacol de un pregnant vizualism al obiectualităţii fluide. Din personajul acvatic, Amphitrite, curg, la sfîrşitul spectacolului, într-o naştere simulacru, păpuşi de diferite dimensiuni. Supra/realismul devine la Mihaiu un imaginar intra-uterin, deopotrivă al inspiraţiei şi absorbţiei (pînza albastră strînsă de Amphitrite şi transformată în burtă) şi bruştei respiraţii. Apa din borcănaşele aşezate paralel cu spectatorii e inhalată prin beţe-paie de o Memorie generică, îmbrăcată într-un corset cu lăcăţele, care îşi cheamă prin telefon întruparea lichidă, Amphitrite.

Tot o memorie conservată *under* formol, vizualizată în fotografiile vechi din borcănaşe, cu ecou în samovarul în care e îmbuteliat Ferapont tătucul, regăsim în **Trei surori**, spectacol premiat la aproape toate categoriile pentru jongleriile unei lecturi comic cronometrate de balalaica *sound* (*special for* Maşa) şi trombon *fire*, în incendiul încremenit pe feţele personajelor. Afrim citeşte ludic-intertextual timpii cehovieni: haosul şi uitarea cuvintelor, a sensurilor, a scamatoriilor, a ticăitului unui ceas care se sparge în frînturi de amintiri legate cu o funie ce duce amnezic spre Moscova topită în iluzie. E ca şi cum ai uitat că ai uitat sau ca şi cum memoria se depune pe fundul unor borcănaşe care lasă să se evapore timpul. Excelentă Elena Popa în rolul sprinţarei Anfisa şi al fragilei Dora din **Nevroze...** şi tot la fel de inspirată coregrafia Fatmei Mohamed pentru ambele spectacole.

Workshop-ul susţinut de Andrei Şerban la Arcuş cu studenţi la actorie şi regie, desfăşurat în cadrul întîlnirii **Balkan Express**, s-a concentrat pe două teme: **Narcissism** şi **Come and Dance with Me**, perfect adecvate spaţiului, fostă reşedinţă a cuplului Ceauşescu. Fiecare încăpere a devenit cadrul predilect autoadulării, egocentrismului şi megalomaniei. Pe 16 iunie, Andrei Şerban a ţinut o conferinţă la NEC, unde a prezentat fragmente din spectacolele de operă realizate, prezentare continuată pe 18 iunie, la Teatrul ACT.

Giuseppe DI PASQUALE, regizorul spectacolului **Troppu trafficu ppi nenti** (Catania, Sicilia):

„Prezenţa noastră la acest festival a fost una stimulantă şi interesantă pentru că, evident, căutarea de noi limbaje nu mai este o enclavă. Teatrul a însemnat întotdeauna căutare. Din acest punct de vedere cred că spectacolul nostru nu a surprins. Sigur că acest festival a propus diversitatea pe care noi am remarcat-o imediat. Am notat diversitatea noastră, respectînd-o pe a celorlalţi. Am observat desigur un punct comun la nivelul intenţiilor: dorinţa de a căuta, de a experimenta. Noi am ales o cale, celelalte companii prezente, alte căi.

În ce priveşte percepţia noastră despre teatrul românesc şi despre tendinţele sale aşa cum le-am putut observa prin prisma spectacolelor văzute la Sfîntu Gheorghe timp de cinci zile, pot spune că am remarcat buna pregătire a actorilor despre care noi mai avem ce învăţa. Munca de pregătire a interpreţilor are o tradiţie solidă în toată zona Europei Centrale şi de Est. Pe de altă parte, însă, mi se pare că, la nivel spectacular, al regiei, al planului estetic, al ideilor, probabil că teatrul românesc trăieşte încă, în ochii noştri, o obsesie maniacală, care este aceea de a vrea, de a viza cu orice preţ modernitatea, în sensul de a fi modern cu orice preţ. De vreo 20 de ani încoace, în Italia, Franţa, căutarea modernităţii s-a îndreptat cu precădere la nivel de text. Totuşi, asta nu înseamnă că nu am văzut cîteva spectacole de o calitate excelentă, iar două-trei dintre ele dau liniştit girul pentru Europa".

Sergio SEMINARA, directorul Teatrului Lunaria, Catania, Sicilia:

„Confruntarea noastră cu acest alt mod de a face teatru pe care l-am descoperit aici a fost foarte stimulativă şi incitantă. Mi-am imaginat acum cîteva zile că poate întîlnirea cu spectacolul nostru a însemnat un cvasi-şoc pentru spectatorii de aici. Dar, vorbind cu actorii şi regizorii prezenţi la festival, am descoperit că aceştia au găsit foarte interesant şi insolit modul nostru de a învecina acelui text o cercetare amănunţită ce a avut loc la nivel lingvistic, cît şi în ceea ce priveşte muzica ori concepţia costumelor. Sîntem convinşi că a fost apreciat, chiar dacă la primul impact apare foarte diferit ca mod de a face teatru de toate celelalte producţii din festival. Mi s-a părut a fi ceva venind din afara rigorilor specifice ale manifestării teatrale de la Sfîntu Gheorghe.

Altfel, am văzut actori foarte talentaţi şi cîteva spectacole de o factură cu totul specială, care m-au interesat în mod deosebit".

Pipa, Guernica şi Amphitrita

Interviu cu **Horaţiu MIHAIU**

Ştiu că *Amphitrite* este un proiect mai vechi de-al tău şi aş vrea să te întreb cum l-ai defini în contextul preocupărilor tale pentru avangardă şi pentru un tip de picto-teatralitate?

Am fost întotdeauna fascinat de perioada literară pe care a pierdut-o România, de toată avangarda din anii '20 şi pînă la începutul celui de-al doilea război mondial. M-a preocupat zona scriiturii onirice, care, vizual, este foarte ofertantă şi care a fost foarte puţin explorată, în sensul găsirii unor resorturi de adîncime. A fost o avangardă de mare forţă în Europa, obturată la noi de sistemul politic, deşi ar fi putut să se impună la fel de puternic ca teatrul absurdului.

Mi se pare că, mai nou, foarte mulţi regizori lucrează în zona teatrului de imagine, de mişcare, însă nu totdeauna justificat sau asumat. Eu am lucrat aşa de la început şi, din păcate, am văzut multe lucruri făcute în sine, pur decorative, doar urmînd o modă, nimic altceva. Problema e că trebuie să rezonezi cu acest tip cu totul special de teatralitate, cum spuneai. Eu, venind din aria arhitecturii şi a scenografiei, probabil că am un atu în acest registru şi n-aş vrea să ajung în situaţia în care s-ar putea spune că spectacolele mele le imită pe cele ale altor regizori, care acum abordează acest gen. **Amphitrite** coboară în zona cea mai densă a teatrului de imagine, cea mai profund interioară, îmbinînd elementele de dans cu o atmosferă specială, cu o poveste care iese la suprafaţă din succesiunea imaginilor.

Pînă la urmă, imaginea care doar ilustrează textul ţine de un comentariu adiacent şi nu de un limbaj cu propria lui entitate.

Absolut. Drumul nu se face de la imagine la text. Cred că un spectacol de imagine puternic porneşte de la un suport textual foarte bun, pe care nu îl redă literal, ci îl concentrează. E de fapt vorba de o decantare a structurii mentale pe care mi-o dă textul, în imagine. Mai ales că totul trebuie gîndit complementar: mişcarea scenică, scenografia, muzica.

Crezi că teatrul de imagine este adecvat receptat la noi?

Mi se pare că este din ce în ce mai bine receptat şi adoptat la noi de un public interesat de noi formule teatrale. Această formă de spectacol încearcă să caute un limbaj adecvat, care să depăşească bariera textului, a unei semantici limitative. E o lărgire a adresabilităţii, în aşa fel încît să nu mai fie nevoie de o traducere textuală, cum se întîmplă de obicei cînd un spectacol merge în străinătate. Pentru acest tip de teatru, singura traducere necesară rămîne cea a codului. Imaginea este de fapt textul, iar actorii pot să nu joace neapărat personaje, ci semne, metafore, ceea ce este foarte complicat, pentru că trebuie să se sprijine pe mişcare, pe prezenţă scenică, pe o gîndire matematică în decupajul mişcării. Spectacolul pare în general foarte tehnic, iar actorul, deşi se spune că este ignorat, umple cu atmosfera pe care o induce tot cadrul de joc. De aceea actorii care joacă în astfel de spectacole trebuie să fie foarte bine pregătiţi, antrenaţi fizic şi extrem de concentraţi, atenţi la fiecare mişcare şi gest.

Practic, trebuie pregătiţi special pentru această *verbalizare* în imagini, deoarece în şcoală nu prea există o iniţiere de acest tip.

Într-adevăr, sistemul lacunar în această direcţie vine din şcoli, unde nu există o tradiţie axată pe coordonatele teatrului-imagine. Cei care îi pregătesc pe studenţi la partea de mişcare nu sînt întotdeauna cei mai potriviţi pentru specializarea asta, iar mişcarea scenică înseamnă de fapt o interpretare dansantă a viziunii asupra spectacolului, nu un accesoriu.

Vei continua explorarea avangardei şi cu alte spectacole?

În mod cert. E zona care mă interesează, îmi place enorm şi vreau ca fiecare spectacol să fie ceva nou. Dacă m-ar fi preocupat teatrul de text sau montările clasice, probabil că aş fi căutat originalitatea în tipul acesta de exprimare.

Care sînt proiectele tale viitoare?

În ultima vreme nu prea m-am preocupat de proiectele mele, pentru că am colaborat cu diverşi regizori la partea de scenografie. Aş vrea să revin acum la temele care s-au aflat în centrul spectacolelor mele, cum ar fi cele care pornesc de la lucrări de artă plastică. De exemplu, un spectacol pe care nu l-am făcut în întregime era trilogia mult anunţată – Mondrian, Picasso, Miró, din care nu am terminat partea cu Miró. Apoi ar mai fi un spectacol despre Magritte, zona predilectă fiind cea a picturalităţii, pornind de la opere clasice sau clişee, depinde de ce mă interesează. La Mondrian m-am axat pe tematica picturilor lui, la Picasso pe inspiraţia creaţiilor, iar la Miró pe dominanta ludică. La Magritte mă fascinează magia şi misterul din lucrările lui, şi poate o să mă mai îndrept spre Kandinsky şi Chirico. Voi lucra de asemenea cu Silviu Purcărete în Franţa, la **Faust**.

Care sînt regizorii mai tineri preocupaţi de zona aceasta vizuală?

Din păcate, singurul conectat la pulsul teatrului de imagine este Radu Afrim. Mai este şi András Lorand, care dezvoltă un limbaj foarte interesant în registrul expresivităţii mişcării scenice. Aştept de foarte multă vreme să apară regizori cu apetenţă reală pentru aşa ceva.

Interviu realizat de
Mihaela MICHAILOV

Note cu un „Cronicar“, Andrei Pleşu, Tudorel Urian şi un „I.M.“

ION BOGDAN LEFTER

Mal entendu la **România literară**

Pe ultima pagină a **României literare** de săptămîna trecută, semnatarul rubricii de revistă a presei, „Cronicar“, se arată foarte inflamat de apariţia în **Observatorul cultural** a textului prin care Adrian Marino, preşedintele juriului pentru Marele premiu al Asociaţiei Scriitorilor Profesionişti din România – ASPRO (organizaţie pe care cu onor o prezidez), a comentat cele două cărţi laureate *ex aequo* în cadrul recentei Gale a Premiilor ASPRO, una aparţinîndu-i lui Gelu Ionescu, cealaltă lui Andrei Pleşu. Foarte cultivat, cititorul de gazete face trimitere la Caragiale, dar încurcă datele reale ale evenimentului (susţine că aş fi citit în Gală cîteva fraze din Adrian Marino, cînd – de fapt – mesajul domniei-sale a fost citat fragmentar de către Monica Spiridon, membră a aceluiaşi juriu, calitate în care a şi adăugat propriile sale opinii despre cele două cărţi) şi – în genere – extinde abuziv reprezentativitatea textului lui Adrian Marino asupra întregului juriu. *Mal entendu*! De fapt, de cîţiva ani încoace, de cînd starea sănătăţii nu i-a mai permis să se deplaseze la Bucureşti pentru Gală, distinsul cărturar clujean trimite de fiecare dată cîte un text de comentariu asupra cărţii/cărţilor cîştigătoare, pe care-l dăm publicităţii ca pe o opinie personală, sigur că prestigioasă, însă în nici un caz ca pe o „motivaţie a juriului“, „oficială“. De altfel, juriul nu se întruneşte şi nu discută asupra titlurilor aflate în competiţie, ci – pur şi simplu – votează democratic, de la distanţă, rezultatul ieşind din însumarea simplă a opţiunilor. Dacă un membru ori altul al juriului, fie el şi preşedintele însuşi (funcţie pur onorifică, fără o influenţă specială asupra rezultatului votării), formulează o părere despre cartea/cărţile cîştigătoare, n-o poate face decît în nume propriu.

Ce să mai spun despre tonul pe care „Cronicarul“, probabil unul dintre junii colaboratori ai **României literare**, îşi permite să comenteze un text semnat de unul dintre cei mai prestigioşi teoreticieni literari pe care cultura română i-a avut vreodată?

Andrei Pleşu între două Premii ASPRO

Pradă aceluiaşi *mal entendu*, Andrei Pleşu îi dă lui Adrian Marino o replică în numărul de faţă al **Observatorului...** (v. p. 12-13) şi anunţă că renunţă la premiul respectiv. Întrucît mi-a adresat rugămintea de a reproduce şi mesajul său către mine, găsesc firesc să fac public şi comentariul meu de răspuns. Aflînd că s-a decis să returneze Marele premiu şi să-l păstreze pe cel pentru critică literară şi eseu, şi anume „din respect pentru votul celor 150 de membri ai organizaţiei [ASPRO]“, i-am transmis lui Andrei Pleşu un mesaj în care am arătat că acelaşi raţionament ar trebui să funcţioneze şi cînd e vorba despre membrii juriului pentru Marele premiu, stabilit tot prin vot democratic, nu printr-o decizie discreţionară a preşedintelui juriului. Nu merită şi membrii acestui juriu să fie, la rîndul lor, respectaţi?

În fond şi la urma urmei, volumul lui Andrei Pleşu a cîştigat Premiul pentru „Cea mai bună carte a anului“ la categoria „Critică literară, eseu“ cu un procent de voturi evident mai mic (opţiunile s-au împărţit între cele şase titluri nominalizate după primul tur de scrutin) decît al celor exprimate de cei şase membri ai juriului pentru Marele premiu. Care e – atunci – diferenţa?! Să fie vorba doar despre orgoliul auctorial, ultragiat de dezacordul ideologic al lui Adrian Marino, care – totuşi – a recunoscut calităţile cărţii premiate?

Transformarea cumintelui, blîndului critic

Revenind la **România literară** de săptămîna trecută, descopăr la sfîrşitul unei cronici semnate de cumintele, blîndul critic Tudorel Urian un **P.S.** fioros, în care se războieşte cu istoricii Victor Neumann şi Florin Lobonţ. În loc să admită că a putut greşi, în cauză fiind o carte a lui Victor Neumann, despre care a scris o cronică – eufemistic spus – neinspirată, Urian îi invită pe cei doi specialişti „să bea cîte un pahar cu apă rece“ ş.a.m.d. Supărarea vine din faptul că, după ce **România literară** a refuzat să găzduiască o replică a lui Neumann la cronica lui Urian, **Observatorul cultural**, solicitat să facă public textul, l-a tipărit. Cum am scris şi atunci în şapoul redacţional, am considerat că Victor Neumann, reputat istoric şi istoric al mentalităţilor, cu publicaţii numeroase în ţară şi în străinătate, unde participă frecvent la reuniuni ştiinţifice de anvergură, nu e un autor ale cărui opinii nu trebuie să se facă auzite. Nici Urian, nici altcineva dintre colegii săi de redacţie nu pare să se fi gîndit cît de cîştigată ieşea revista dacă, în loc să respingă replica lui Neumann, o publica, arătîndu-se deschisă polemicii.

În fine, nu ţin să intru aici şi acum în disputa cu pricina. Doar că... la finalul răfuielii sale cu Neumann şi Lobonţ, Urian adaugă, din senin, fără nici o legătură cu ce spusese pînă atunci, următoarea elegantă frază: „Pasiunea domnului IBL de a rîcîi în idei pînă ce totul devine urît mirositor, prefer să o las necomentată“. Simplul fapt că **Observatorul cultural** a publicat textele celor doi istorici înseamnă ceea ce Urian spune?! De ce o cădere atît de tristă în invectivă, într-un limbaj atît de trivial? Ce-l va fi făcut pe cumintele, blîndul critic să-şi arate acum, dintr-o dată, un chip atît de agresiv, atît de lipsit de urbanitate?

Mi se inventează o biografie...

Tot săptămîna trecută, un autor care semnează „I.M.“ mă atacă în **Academia Caţavencu**. Supărat foarte pe faptul că **Observatorul cultural** a publicat o notă care nu făcea decît să rezume un „scandal“ din presa recentă, scandal în care apăruseră şi numele cîtorva acţionari ai **Academiei Caţavencu**, „I.M.“ nu vine cu lămuriri asupra cazului, ci, drept... pedeapsă (?!), mă înjură, inventîndu-mi o biografie urîtă. Poate că, după gazetărie, se gîndeşte să treacă la ficţiune şi se pregăteşte schiţînd – iată! – portrete „pamfletare“. Îi doresc mai mult succes în proză. Pentru calomnia pe care mi-o serveşte, să-l ierte Cel de Sus... ▮

Pentru dubla specializare în învăţămîntul filologic

În cadrul actualelor discuţii privitoare la compatibilizarea sistemelor de învăţămînt universitar din întreaga Europă, în conformitate cu Convenţia de la Bologna, s-a vorbit – între altele – despre trecerea de la dubla specializare la monospecializare în facultăţile de filologie. Atare perspectivă, care ar reduce dramatic şansele de angajare ale absolvenţilor, ar afecta grav atractivitatea Literelor. În consecinţă, în intenţia de a oferi contraargumente coerente în favoarea menţinerii dublei specializări, decanii principalelor facultăţi filologice din România s-au întîlnit, s-au pus de acord şi au redactat următorul text:

Convenţie

Întruniţi astăzi, 8 iunie 2004, decanii facultăţilor cu profil filologic din principalele centre universitare din România au discutat problemele majore ale învăţămîntului filologic românesc în perspectiva integrării în Uniunea Europeană şi a aplicării Convenţiei de la Bologna şi au decis următoarele:

1. Dubla specializare

Dubla specializare (A + B, cu pondere egală în certificare) constituie principiul fundamental de organizare a învăţămîntului universitar filologic. Aplicarea acestui principiu oferă numeroase avantaje:

- corespunde tradiţiilor învăţămîntului superior european şi românesc;
- corespunde tendinţelor actuale în învăţămîntul superior european;
- asigură studenţilor un set de competenţe şi cunoştinţe indispensabile unei pregătiri filologice temeinice;
- asigură flexibilitate sporită în pregătirea profesională a studenţilor;
- asigură absolvenţilor posibilităţi sporite de încadrare pe piaţa muncii, inclusiv pe piaţa muncii din Europa;
- permite absolvenţilor mobilitate pe piaţa muncii;
- asigură o dublă calificare la costuri scăzute.

În condiţiile actuale, în care compatibilizarea sistemelor de învăţămînt la nivel european se orientează către flexibilizarea ofertei curriculare, avînd în vedere formarea de competenţe transversale şi achiziţii inter-, pluri-, transdisciplinare şi interculturale, pentru a da absolvenţilor şansa unei mobilităţi profesionale sporite, *dubla specializare reprezintă punctul de pornire în reformarea învăţămîntului filologic românesc în perspectiva integrării României în UE.*

2. Structura curriculară

- **Licenţă** (180 credite/3 ani de studiu):
  - – discipline de specialitate A + B
  - – discipline transversale (lingvistică generală, teoria literaturii, literatură comparată, estetică/filozofie ş.a.)
  - – discipline opţionale (de aprofundare)
  - – pregătire psiho-pedagogică şi didactică facultativă, putînd fi efectuată atît în timpul celor trei ani de studiu cît şi după certificare
- **Masterat** (120 credite/ 2 ani de studiu)
  - – masterat de cercetare
  - – masterat profesional
- **Studii doctorale** (180 credite/ 3 ani de studiu)

3. Finanţarea învăţămîntului filologic

Sistemul actual de finanţare în raport cu numărul de studenţi prevede diferenţieri în funcţie de profilul disciplinelor de învăţămînt, ţinîndu-se cont de costurile specifice fiecărui profil. Aceste diferenţieri se concretizează în *coeficientul tehnic* de calculare a sumei alocate pe student. Învăţămîntul filologic este cotat, ca indice de referinţă, cu nivelul cel mai scăzut de finanţare:

1. *Credem că această cotaţie ignoră necesităţile reale ale învăţămîntului filologic modern, atît pe cele de ordin didactic, cît şi pe cele de infrastructură, în contextul mutaţiilor majore survenite în domeniu pe plan internaţional.*

De şase ani, de cînd s-a introdus actualul sistem de finanţare pe baza criteriilor CNFIS, se constată o discrepanţă majoră între diversele specializări universitare, învăţămîntul filologic fiind în permanenţă subfinanţat şi în deficit cronic. Această situaţie se datorează faptului că sumele alocate per student nu reflectă costurile reale ale învăţămîntului filologic cu dublă specializare.

Considerăm de aceea absolut necesară *modificarea coeficientului tehnic, de la indicele de referinţă 1 la indicele de referinţă*

2. Această schimbare va avea efecte pozitive imediate, vizibile atît în dotarea tehnico-materială a instituţiilor cu profil filologic, cît şi în calitatea actului didactic, permiţînd alinierea la standardele internaţionale în domeniu.

Conf. dr. **Andrei BODIU**
Decan
Facultatea de Litere
Universitatea „Transilvania“,
Braşov

Prof. dr. **Alexandra CORNILESCU**
Decan
Facultatea de Limbi Străine
Universitatea din Bucureşti

Conf. dr. **Liviu PAPADIMA**
Decan
Facultatea de Litere
Universitatea din Bucureşti

Prof. dr. **Mircea MUTHU**
Decan
Facultatea de Litere
Universitatea „Babeş-Bolyai“,
Cluj

Conf. dr. **Adina CIUGUREANU**
Decan
Facultatea de Litere
Universitatea „Ovidius“, Constanţa

Conf. dr. **Cristiana TEODORESCU**
Decan
Facultatea de Litere
Universitatea din Craiova

Prof. dr. **Nicolae IOANA**
Decan
Facultatea de Litere şi Teologie
Universitatea „Dunărea de Jos“, Galaţi

Prof. dr. **Iulian POPESCU**
Decan
Facultatea de Litere
Universitatea „A.I. Cuza“, Iaşi

Prof. dr. **Maria ŢENCHEA**
Decan
Facultatea de Litere, Filozofie şi Istorie
Universitatea de Vest, Timişoara

08.06.2004

Revizuindu-l pe Nicolae Manolescu

PAUL CERNAT

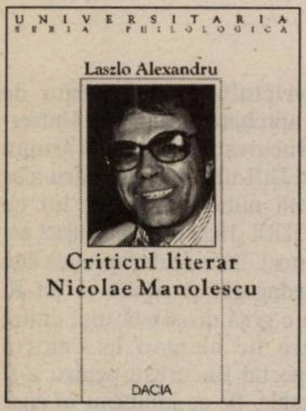

LASZLO Alexandru
Criticul literar
Nicolae Manolescu
Editura Dacia, Colecţia „Universitaria",
Seria Philologica, Cluj,
2003, 398 p.12

A rămas, din păcate, aproape necomentată o lucrare pe cît de serioasă, pe atît de „combativă" şi atipică a lui Laszlo Alexandru despre *criticul literar* Nicolae Manolescu, la origine – o teză de doctorat, suţinută în urmă cu cîţiva ani. Doi dintre referenţi, coordonatorul Mircea Zaciu şi Liviu Petrescu, au dispărut între timp dintre noi; opiniile lor figurează într-o secţiune finală de **Referinţe critice**, alături de evaluări semnate de Paul Cornea, Gh. Grigurcu, Mircea Martin, Luca Piţu, Monica Spiridon şi de... Nicolae Manolescu însuşi, din a cărui dare de seamă (**Un fel de referat**) citez un pasaj elocvent: „Sînt de părerea lui Ibrăileanu că o pagină critică despre un autor are valoare numai în măsura în care autorul însuşi ar putea învăţa ceva despre sine, dacă ar citi-o. Nu mă pasionează deloc să mi se pună înaintea ochilor o oglindă în care să mă văd aşa cum mă văd eu însumi cînd mă bărbieresc. [...] În critică, avem avantajul de a nu distinge între surprize plăcute şi neplăcute. Toate sînt plăcute. Chiar şi contestaţia. [...] Am făcut eu însumi, sper, destule surprize autorilor pe care i-am comentat, ca să am, acum, toată simpatia pentru surprizele care mi se fac mie". Una peste alta, o carte de vizită care impune şi care ar fi trebuit să o impună atenţiei comentatorilor...

...cu atît mai mult cu cît, după trei volume de polemici & eseuri (**Între Icar şi Anteu**, 1996, **Orient Expres**, 1999, **Grîul şi neghina**, 2002) şi mai multe contribuţii „dicţionariale" italo-române, avem de-a face cu o probă de foc: primul studiu critic de anvergură al lui Laszlo Alexandru şi prima lucrare serioasă despre Nicolae Manolescu. Bătăios şi „dificil", cultivînd un purism eticist adesea reducţionist şi nedrept (dar întotdeauna onest) în publicistica sa vehementă, admirator al radicalismului unor M. Niţescu, Monica Lovinescu, Gh. Grigurcu sau Al. George, încă tînărul autor clujean reuşeşte să surprindă *pozitiv* în multe privinţe. *Polemistul* devine acum *critic* în toată puterea cuvîntului, nuanţîndu-şi judecăţile şi rafinîndu-şi instrumentele: o probă de maturitate.

Adevăratul debut exegetic al lui Laszlo Alexandru are, aşadar, loc cu o lucrare despre cel mai influent critic literar din România postbelică. Potrivit lui Mircea Martin, este prima teză de doctorat despre un critic al generaţiei '60, iar o monografie despre un „clasic în viaţă" poate stîrni legitime suspiciuni (în referatul său, Mircea Zaciu nu uită să atragă atenţia asupra acestui fapt). Însă autorul reuşeşte să îmbine fericit „reacţiile mai totdeauna elogioase" ale unor Mircea Mihăieş sau Alex. Ştefănescu şi cele „constant contestatare" ale lui Adrian Marino şi Paul Goma, ceea ce reprezintă un merit esenţial: „nu demersul encomiastic ne-a stat în intenţii, ci critica pe cît posibil obiectivă, care să pună în evidenţă atît luminile, cît şi umbrele subiectului nostru de analiză".

Nicolae Manolescu are motive reale de satisfacţie: în definitiv, forma cea mai credibilă de validare din partea comentatorilor (mai) noi este cea *critică* şi *neconcesivă*. Elogiul global e suspect de ipocrizie, în vreme ce autenticitatea „tinerilor" (produs al unei alte sensibilităţi şi atitudini) ţine de francheţea distanţărilor şi de relevanţa obiecţiilor. Iar cine trece – cu oricîte amendamente – acest test cu acizi primeşte bile albe la examenul timpului...

Recunoscînd tot ce e de recunoscut, Laszlo Alexandru nu se sfieşte să amendeze tot ce e de amendat. Rezervele sînt exprimate fie direct, ca opinii personale, fie indirect, prin intermediul unor citate din M. Niţescu, A. Marino, M. Iorgulescu, Cristian Livescu, O. Paler sau – atunci cînd e cazul – chiar din adversari adepţi ai protocronismului. Multe ar putea oricînd genera discuţii pasiona(n)te – nu intru însă acum în detalii. Observ doar că, asumîndu-şi un *parti-pris* etic, Laszlo Alexandru caută să rămînă, pe cît posibil, „echidistant" faţă de diversele metodologii (ca şi N. Manolescu însuşi...), subordonîndu-le, întotdeauna, *personalităţii şi eficienţei*. Semnificativ este cu deosebire modul în care autorul îşi direcţionează/disciplinează apetitul polemic, îndeosebi în secţiunile de „critică a criticii" lui N. Manolescu, unde elogiul/aprecierile pozitive la adresa uneia din „părţi" e dublat de critici acide la adresa celeilalte. Cînd îl susţine/apără pe N. Manolescu, combate argumentele contraopinenţilor; cînd îl amendează, foloseşte obiecţiile importante ale celor din urmă. Ce dă cu o mînă ia cu cealaltă. Iar perspectiva post-comunistă, „extrateritorială" a atitudinii este asumată franc, din capul locului: „Am profitat din plin de ipostaza tînărului scriitor care a debutat în presă doar după 1989 şi care nu s-a implicat direct, biografic, în tensiunile de idei ale literaturii sub Ceauşescu" (p. 8). Impetuozitatea decomplexată ar fi însă o calitate neglijabilă în absenţa rigorii, acribiei şi seriozităţii demersului. Laszlo Alexandru are o formaţie universitară temeinică, dublată de o structură de moralist clasic vizibilă atît în arhitectura, cît şi în ingredientele cărţii: fermitate, claritate, dicţiune a ideilor, discernămînt, fineţe argumentativă, maliţie subtextuală, plus reale calităţi de portretist intelectual.

Cele şapte capitole ale lucrării urmăresc – pe genuri – principalele direcţii manolesciene de activitate critică: **Eseistul** se ocupă de autorul **Temelor**, **Monografistul** – de lucrările despre Maiorescu, Odobescu şi Sadoveanu, **Polemistul** – de arta, „strategia şi tactica"... polemistului Manolescu întru delimitarea/afirmarea propriei poziţii/autorităţi şi contracararea adepţilor protocronismului, **Istoricul literar** – de **Istoria critică** şi de opiniile critice nu o dată provocatoare, neconvenţionale, asupra istoriei literare, **Teoreticianul** – de **Arca lui Noe** şi **Despre poezie**, ultimul capitol fiind – „cu voia dumneavoastră" – **Cronicarul literar**. Negativ, pe ansamblu, ies **Contradicţia...** (taxată ca autoportret subiectiv în oglinda Criticului-întemeietor), cartea despre Odobescu („Scriind o carte bazată pe două-trei intuiţii aplicate unui scriitor de raftul doi, Nicolae Manolescu n-a reuşit din păcate să-şi umple cu un conţinut real investigaţia" – p. 70) şi volumul II din **Arca lui Noe** („Cincizeci de pagini, în cadrul unui studiu care are ca obiect ionicul, despre autorul unui singur roman ionic numai pe jumătate! (*n.n.*: **Fecioarele despletite**)" (p. 134). **Contradicţia lui Maiorescu** este amendată prin îmbrăţişarea referatului negativ al lui Liviu Rusu, în primele volume din **Arca lui Noe** determinismul sociologizant, uneori prea apăsat „neo-marxist", e sancţionat (şi) prin intermediul lui Cristian Livescu, iar „frivolitatea" eclectică a prolificului comentator literar – prin intermediul unui citat din Adrian Marino. La categoria „bile albe" intră **Istoria critică a literaturii române** (cu obiecţii importante privind, în special, riscurile aplicării anacronismului deliberat), surprinzător-inovativa monografie despre Sadoveanu (cu obiecţii privind limitele grilei citadinist-moderniste a criticului), brilianţa/pertinenţa capitolelor despre Sadoveanu, Călinescu şi Rebreanu din **Arca lui Noe**, dimensiunea comparatistă a acesteia şi... întreg volumul III. Atentă, analiza trilogiei şi a volumului teoretic **Despre poezie** îi oferă prilejul lui Laszlo Alexandru să-l ironizeze pe fostul autor al **Lecturilor infidele** (a cărui *qualité maîtresse* rămîne „virtuozitatea analitică"): „Pe cît de interesante pot apărea, ideatic vorbind, scrierile teoreticianului literar, întrucît reflectă pulsaţia frenetică a unui spirit neliniştit, nesupus dogmelor stabilite de alţii, pe atît de descurajante se prezintă ele la suprafaţa textului, cînd oferă un limbaj de multe ori datat, arid, «neprietenos». Deşi îşi numeşte studiile, cu modestie, eseuri, Nicolae Manolescu [...] sfîrşeşte uneori prin a impune respect, fără a cîştiga şi admiraţie" (p. 164). Sufragiile se îndreaptă însă – cu adevărat – asupra eseistului (spirit liber, fermecător şi nonconformist), a polemistului abil (cu remarci percutante despre *tăcerile* acestuia) şi, mai ales, a cronicarului literar; aici, tonul exigent şi reţinut devine admirativ-elogios. Iată doar una dintre numeroasele observaţii fine: „Talentul lecturii printre rînduri, pentru a percepe nu doar sensurile ascunse ale textului, dar pînă şi starea sufletească a celui care l-a elaborat, este uimitor" (p. 183).

În schimb, intransigenţa etică se află în largul ei atunci cînd constată, fără menajamente, „atitudinea duplicitară" a lui Nicolae Manolescu „faţă de autorităţile comuniste de pînă la 1989", cît şi „faţă de puţinii disidenţi care au apărut şi s-au manifestat în epocă" (p. 14). La fel şi cînd taxează cam fugitiv – pe urmele lui M. Niţescu – servituţile debutului manolescian „sub zodia proletcultismului". Nu e pierdut însă niciodată din vedere ansamblul: „Lipsa zgomotoasei înfruntări sau a protestului răsunător pe scena literară [...] reprezintă rezultatul unei opţiuni deliberate, al unei poziţii teoretice (cu toate semnele de întrebare pe care aceasta le ridică [...]). *Astfel* a reuşit criticul, pas cu pas, să-şi consolideze propria reputaţie şi ipostaza de «instanţă supremă» în cîmpul literaturii. [...] Nicolae Manolescu şi-a păstrat poziţia strategică *«au dessus de la mêlée»*. A permis, cu alte cuvinte, proiectarea unui model paternalist în cîmpul criticii literare, model care, revendicîndu-se de la profesionalismul şi funciara onestitate intelectuală a «vîrfului piramidei», se opunea – implicit şi explicit – otrăvitorului paternalism dictatorial impus de Ceauşescu" (p. 87). Un „joc politic" practicat exclusiv în interiorul breslei/comunităţii scriitoriceşti, pe teren strict literar şi fără a depăşi limitele permise de sistem, dar speculînd la maximum marja de libertate a „nişei"...

Unele insuficienţe ale tezei au fost deja sesizate. Regretatul Liviu Petrescu constata – pe bună dreptate – că „Nicolae Manolescu nu poate fi înţeles pe deplin dacă nu îl discutăm în strînsă legătură cu direcţiile principale din critica românească postbelică" – recte, alături de Matei Călinescu, Adrian Marino sau Eugen Simion –, iar Paul Cornea observa că „diviziunea pe genuri sacrifică perspectiva diacronică, ne împiedică să urmărim [...] modul în care evoluţia regimului [...] ricoşează asupra criticului, îngrădindu-i spaţiul de manevră". (*Nota Bene*, neglijarea istoricităţii îi fusese reproşată de Laszlo Alexandru lui... N. Manolescu însuşi!) În rest, lăsînd la o parte unele exagerări punctuale, aş adăuga faptul că, deşi spune esenţialul, autorul păcătuieşte, uneori, tocmai prin concizie, altfel o calitate a scrisului său.

Lucrarea este alcătuită din două părţi egale ca pondere: o primă parte – circa 180 de pagini – este monografia „exegetică" propriu-zisă. Cealaltă are caracter documentar şi cuprinde **Bibliografia completă a scriitorilor români comentaţi de cronicarul literar Nicolae Manolescu**. Contribuţie remarcabilă, realizată înaintea adunării în volume a cronicilor. Utilitatea istorică şi „operaţională" a acestui instrument de lucru (rezultat al unui travaliu laborios) e incontestabilă. Cazurile de scriitori considerate semnificative sînt ilustrate cu extrase critice manolesciene: în felul acesta, Laszlo Alexandru îşi exprimă indirect, „în oglindă", opiniile despre un scriitor sau altul, fie el clasic, modern sau postmodern. Un punct forte al cărţii de faţă îl constituie, fără îndoială, arta citatului, dramatizarea ideilor, decupajul critic ilustrativ. Pe ansamblu, autorul dovedeşte a fi înţeles *dinăuntru* resorturile gîndirii lui Nicolae Manolescu, iar vocaţia sa pare a fi aceea de *critic al criticii româneşti din perioada comunistă*. Aşteptăm confirmările – şi completările, căci avem de-a face cu o operă deschisă...

„Contradicţia lui Maiorescu" în viziune manolesciană (*polemismul constructiv*) e – aş spune – dusă mai departe şi recondiţionată de Laszlo Alexandru. Adept al revizuirilor estetice (cărora le adaugă revizuirile etice post-comuniste), autorul joacă la miză mare. Căci, rediscutînd demersul autorităţii critice nr. 1 din România postbelică, el tinde să se plaseze în *pole position*-ul unei întreprinderi de anvergură, avînd drept ţintă reevaluarea întregii noastre literaturi de sub comunism. Cartea de faţă este doar prin ricoşeu o operă de (re)canonizare. În mod esenţial, ea constituie o exigentă operă de revizuire critică.

deltarfi
93.5fm
Veștile bune vin cu vântul din vest.
La fel și cele mai bune ziare...
Ascultă dimineața Revista Presei Europene !
La deltarfi, la 7:45 și 9:15.

Radu Florian – o imagine controversată, un destin asumat

ALEXANDRU FLORIAN

M-am hotărît cu greu să scriu aceste rînduri despre tatăl meu. Mai întîi, nu aş fi făcut-o niciodată întrucît sînt conştient că orice discurs despre un om apropiat este încărcat cu mult prea multă subiectivitate şi, prin aceasta, mult prea puţin interesant sau relevant pentru ceilalţi, fie ei prieteni, foşti colegi, rivali, oameni indiferenţi sau pur şi simplu clevetitori pe seama lui. Apoi, cînd, cu diverse prilejuri, am văzut că unele persoane îl denigrau numai pentru că a fost şi a rămas de stînga, mi-am spus că nu ar fi lipsit de interes să readuc în actualitate cîteva dintre ideile sau valorile care i-au conturat identitatea. În urmă cu un an am obţinut „DUI"-urile lui (DUI = dosar de urmărire informativă). Este vorba de patru dosare de urmărire informativă care, cu întreruperi, acoperă perioada 1971-1984. Mi-am spus atunci că dincolo de profesorul sau politologul Radu Florian se află şi cel care a fost „obiectivul" Securităţii lui Ceauşescu. Aş fi putut să fac o schiţă sociologică a carierei profesionale şi sociale. Din nou am amînat. Îmi vine greu şi nu mi-am propus să adopt statutul fiului care se dedică memoriei tatălui. Mărturisesc că, de cîte ori aflam de vreuna dintre manifestările detractorilor săi, speram că, în numele solidarităţii de breaslă, al sincerităţii sau corectitudinii, se va găsi un fost student sau coleg care să dea o replică normală. Nu a fost să fie.

După 1990, Radu Florian ajunge una din ţintele celor interesaţi să pună surdină discursului intelectual al unei stîngi democrate. În 1996, pentru a îndepărta atenţia de la comuniştii naţionalişti nostalgici, Mihai Ungheanu încerca să convingă că adevăraţii comunişti s-ar afla la Institutul de Teorie Socială. În **Vremea** lui Adrian Păunescu, M. Ungheanu, pe atunci secretar de stat la Ministerul Culturii, semna articolul **Partidul comunist există!**. Puternic marcat de faptul că revista institutului, pe care el o credea subvenţionată din bani publici, publica studii critice despre Eliade, Noica sau Ţuţea, ar fi vrut să o interzică. Dacă asociem această punere în gardă cu mitul „evreii au adus comunismul sau comunismul este străin de sufletul românului", vehiculat de publicaţiile naţionaliste extremiste, avertismentul proferat de criticul protocronist îşi dezvăluie completa semnificaţie.

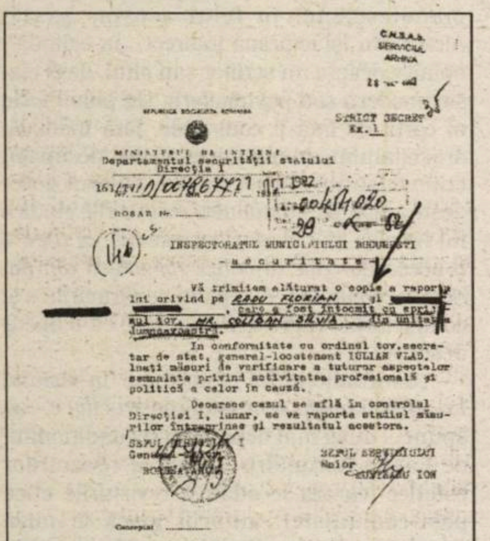

C.N.S.A.S.
SERVICIUL
ARHIVA

REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

STRICT SECRET
Ex. 1

MINISTERUL DE INTERNE
Departamentul securităţii statului
Direcţia I

DOSAR Nr. ______

INSPECTORATUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI
- securitate -

[redacted] Vă trimitem alăturat o copie a raportului privind pe RADU FLORIAN şi [redacted] [redacted], care a fost întocmit cu sprijinul tov. MR. COLTEAN SAVA din unitatea dumneavoastră.

In conformitate cu ordinul tov. secretar de stat, general-locotenent IULIAN VLAD, luaţi măsuri de verificare a tuturor aspectelor semnalate privind activitatea profesională şi politică a celor în cauză.

Deoarece cazul se află în controlul Direcţiei I, lunar, se va raporta stadiul măsurilor întreprinse şi rezultatul acestora.

ŞEFUL DIRECŢIEI I
General-maior
BORDEIANU

ŞEFUL SERVICIULUI
Maior
[illegible] ION

Conceput ______
Dactilo ______
Nr. exemplare ______

DUI – Henrik
20.03.1982 – 15.11.1984

Invitat la **Serata muzicală** a lui Iosif Sava, Gabriel Liiceanu, nemulţumit de faptul că sub îndrumarea lui Radu Florian se editase **Ideea care ucide**, o antologie de articole legionaroide din presa interbelică semnate Mircea Eliade, Constantin Noica, Emil Cioran, Radu Gyr, Petre Ţuţea ş.a., punea sentinţa: „La Facultatea de filozofie, prin anii '60, era un profesor de socialism ştiinţific, Radu Florian, care acum conduce un institut de politologie... [care] scoate o revistă sau o colecţie [!] care se numeşte **Idei care ucid**... Cine face asta? Radu Florian era cel care ne învăţa pe noi despre «etapa violentă» şi «etapa paşnică» a luptei de clasă. Prin minţile noastre de copii de 18-19 ani el făcea să treacă «idei care ucid» şi care efectiv ucideau. E chemat un asemenea om să publice textele care au ucis de partea cealaltă? Nu cred. Pe acestea pot să le public eu"[1]. Numai că Gabriel Liiceanu nu a vrut.

În articolul **Prieteniile, medalie cu două feţe**, Dorli Blaga citează dintr-un raport DUI întocmit soţului ei, Tudor Bugnariu, despre atitudinea profesorului Florian în anii '60. În anul 1965, profesorul Tudor Bugnariu, decan la Facultatea de filozofie, i s-a înscenat o şedinţă de partid pentru a fi sancţionat politic. În urma votului, „merită să fie în atenţie Radu Florian, care printre altele, a fost singurul care s-a abţinut la votul sancţiunii"[2]. „Sînt de părere să lucrăm organizat, separat şi cu agentură direct pe Florian Radu", este rezoluţia pusă pe document. Nu ştiu însă efectul acestui îndemn printre ofiţerii Securităţii, întrucît primul DUI deschis pe numele lui Radu Florian pe care aveam să îl primesc de la CNSAS a fost deschis în 30 ianuarie 1973.

Într-o emisiune TV, la începutul anului 1997, Vladimir Tismăneanu se arăta şi el sincer îngrijorat de faptul că statul cheltuieşte bani de la buget pentru a ţine în funcţie, la un institut academic, un director ce editează o revistă deschisă valorilor stîngii democrate. El propunea mesianic, probabil în numele libertăţii de exprimare, ca astfel de oameni să facă institute private pentru a-şi mediatiza ideile sau concepţiile.

În noiembrie 2003, **România literară** publică un articol semnat Mircea Mihăieş, în care autorul spune, de o manieră categorică, fără să mă cunoască, că sînt „fiul unuia dintre cele mai sinistre personaje din aparatul filozofiei de partid bolşevic... Şi Vadim şi tatăl respectivului personaj provin din aceeaşi lume, a slugoilor lui Ceauşescu"[3].

Tot în noiembrie, dar în anul 1982, aveam să aflu cu ajutorul mijloacelor TO (= tehnică operativă) puse în funcţiune de Securitate în DUI „Henrik", R. Florian ruga pe cineva la telefon „să i se transmită felicitări lui [Nicolae] Manolescu pentru articolul din **România literară**, dedicat, probabil, criticii atitudinilor protocroniste şi naţionaliste din cultură.

În martie anul acesta a avut loc audierea de către CNSAS a fostului şef al SIPA, Marian Ureche, care a recunoscut că a fost ofiţer de Securitate şi a cărui semnătură se află pe dosarele unor persoane urmărite de fosta Securitate. Cu toate acestea, la sfîrşitul discuţiilor, Mircea Dinescu declara presei: „el consideră că a făcut doar lucruri bune, că s-a ocupat mai mult de Învăţămînt şi Sănătate şi, în opinia lui, Securitatea nu a făcut ceva rău după 1965"[4].

În perioada martie 1975-noiembrie 1977, căpitanul Marian Ureche a fost unul dintre principalii responsabili ai DUI „Rădescu", deschis „pentru aprecieri tendenţioase şi interpretare denaturată a tezelor marxist-leniniste". La data de 2.XI.1977 DUI-ul a fost închis, întrucît cel urmărit şi-a schimbat poziţia. S-au făcut informări la conducerea superioară de partid şi a MI. În perioada iulie 1980-noiembrie 1980 a fost informat de mai multe ori Centrul Universitar de partid de faptul că acesta făcea unele aprecieri tendenţioase la adresa politicii partidului şi interpretează uneori denaturat teze ale clasicilor marxism-leninismului, afirmînd că filozofia marxistă este încheiată şi ar trebui reconsiderată. Din ordinul Direcţiei I şi al conducerii serviciului 140, la data de 20.III.1982, cu aprobarea Centrului Universitar de partid Bucureşti, s-a deschis asupra lui Radu Florian DUI-ul Henric, „pentru a se verifica şi stabili natura relaţiilor lui cu cetăţeni străini" (DUI „Henrik", Fişă, strict secret, exemplar unic). Dincolo de faptul că faţă de discursul pedagogic şi politic al lui R. Florian au avut o grijă deosebită unii dintre colegii lui (care fie alergau la Centrul Universitar de partid Bucureşti pentru a-şi disemina impresiile, fie se întîlneau în case conspirative cu ofiţeri de Securitate), oare cît bine o fi făcut Marian Ureche, care în DUI „Rădescu" a dispus de toate mijloacele informative posibile pentru a afla ce gîndeşte, vorbeşte sau cu cine se întîlneşte R. Florian? El a apelat la „surse", „informatori", interceptarea telefoanelor, filaj. Astfel, între 15.04-15.05.1975, căpitanul Ureche a răspuns de „măsuri de filaj pentru a-i stabili legăturile mai apropiate, natura acestora, dacă întreţine relaţii cu cetăţeni străini". Fapt pentru care R. Florian a fost urmărit, fotografiat şi filmat în peregrinările lui prin Bucureşti. De asemenea, în Planul de măsuri (completare) din 14.06.1975, la punctul 3 se menţiona „încadrarea informativă a lui Alexandru Florian, anul III sociologie, stabilirea preocupărilor anturajului şi relaţiilor acestuia. Dirijarea informatorului «Rotaru» şi recrutarea unui colaborator, din rîndul persoanelor cu care întreţine relaţii apropiate. Termen 05.07.1975". Ce s-o fi ales de încadrarea mea informativă e greu de spus. Dosarul nu mai menţionează, iar cînd am solicitat la CNSAS accesul la propriul dosar, mi s-a spus că SRI a comunicat că nu am avut DUI.

De asemenea, de data asta maior, Marian Ureche coordonează operativ DUI „Farcaş", în perioada 23.09.1978-probabil vara 1980. L-am găsit prezent şi în DUI „Henrik", dar pare să nu mai deţină rolul de responsabil de dosar.

Nu am să dau alte nume de ofiţeri, profesori sau studenţi, deşi unele apar în clar în cele peste o mie de pagini, întrucît, paradoxal, la solicitarea mea de a deconspira informatorii, SRI-ul nu a oferit nici măcar un nume. Deşi unele posibile deconspirări le furnizează înseşi dosarele respective. Unii informatori sînt omniprezenţi, alţii ocazional. În orice caz, după ce parcurgi dosarele, rămîi cu impresia că la Facultatea de filozofie şi în Universitatea Bucureşti era o suprasarcină de informatori, cadre didactice şi studenţi.

replică

Dragă Domnule Ion Bogdan Lefter,

Vă rog să aveţi bunăvoinţa de a publica în revista Dvs. scrisoarea deschisă adresată Dlui Marino (v. attachment-ul*), ca replică la textul D-Sale din Nr. 223. Vă rog, de asemenea, să luaţi notă de faptul că renunţ la Marele Premiu acordat de juriul ASPRO, pentru motivele expuse în scrisoarea anexată. Voi face să vă parvină diploma şi trofeul. Înţeleg să păstrez premiul pentru critică literară şi eseu, din respect pentru votul celor 150 de membri ai organizaţiei Dvs. V-aş fi recunoscător dacă aţi aduce decizia mea şi la cunoştinţa cititorilor Dvs.*

Cu mulţumiri şi salutări colegiale,

Andrei PLEŞU
16 iunie 2004

Stimate Domnule Marino,

După ceremonia premiilor ASPRO, a trebuit să lipsesc pentru scurt timp din ţară, aşa încît am citit cu oarecare întîrziere textul prin care, în calitate de preşedinte al juriului, înţelegeţi să vă argumentaţi opţiunile. Trec peste ceea ce e simplă neregulă procedurală. Nu e normal să aflu, din presă şi *după* ce mi s-a decernat Marele Premiu, de existenţa acestui text, unic în felul lui. Căci el e construit în aşa fel încît să justifice mai curînd *anularea* distincţiei oferite, decît confirmarea ei. Pe scurt, premiul mi se dă ca şi cum mi s-ar lua. Din **Evenimentul zilei**, aflasem deja, a doua zi după ceremonie, că primisem nu un premiu, ci „o lecţie de *fair play*". Dar îmi spusesem, atunci, că nu e vorba decît de un mic acces de proastă creştere, curent în lumea românească de azi. Constat însă, citindu-vă, că lucrurile merg ceva mai adînc. E vorba de un mod de gîndire şi de comportament căruia autoritatea Dvs. îi conferă un credit nemeritat şi, după părerea mea, pernicios.

Porniţi, în textul cu pricina, de la o aparentă distincţie tipologică, pe care însă o manevraţi ca pe un verdict judecătoresc. Căci nu de o polaritate benign clasificatoare e vorba (de tipul Dostoievski-Tolstoi, Brâncuşi-Paciurea, Caragiale-Eminescu, sau măcar tradiţionalism-modernism), ci de separarea grîului de neghină: de o parte cei buni, raţionalişti, criticişti, liberali, democratici, pro-europeni, pluralişti, toleranţi şi laici, de partea cealaltă cei răi, absolutişti, totalitari, mistici metafizici, etnicişti. De o parte cristal pur, de cealaltă puroi. În acest dramatic binom, eu sînt, fireşte, prost plasat: autoritar, restrictiv, elitist, teologal, mistic. Admiteţi, generos, că „nu puteţi ignora" „calitatea intelectuală" a unor cărţi, chiar dacă ele au o „orientare ideologică" deviată. E bine că nu ignoraţi asemenea cărţi. Dar nu se înţelege de ce ţineţi cu tot dinadinsul să le daţi premii. E ca şi cum aţi pune coroniţa, în faţa clasei, pe creştetul şefului de promoţie, numai ca să aveţi ocazia de a-l urechea.

Calităţile pe care sînteţi dispus să mi le acordaţi (erudiţie, „bun nivel intelectual", luciditate) nu mă pot inocenta pînă într-atît, încît să mă scutiţi de suspiciuni infamante, ca de pildă tendinţa de a practica interdicţia, intoleranţa, anti-raţionalismul etc. Pentru a mă scuza, îmi falsificaţi citatele. Eu nu-l laud pe Descartes pentru că e „rezonabil şi matur", ci remarc tocmai *limitele* unui anumit mod de a fi „rezonabil şi matur", în contrast, de pildă, cu intuiţiile infinit mai nuanţate ale lui Leibniz (v. p. 278-280). În acelaşi loc, eu *resping* (şi nu semnalez cu adeziune, cum lăsaţi să se creadă) tendinţa de a utiliza „raţiunea şi bunul simţ" pentru a amenda ca „extravagantă" angelologia. În sfîrşit, ceea ce condamn la p. 177 e *exact* tipul de „spiritualism" care vă indispune şi pe Dvs. „Interdicţia" pe care o sugerez (o metaforă, domnule Marino!) se adresează misticismului nebulos şi exaltat, foarte la modă în anumite cercuri. Dacă vreţi să ilustraţi apetitul şi vocaţia

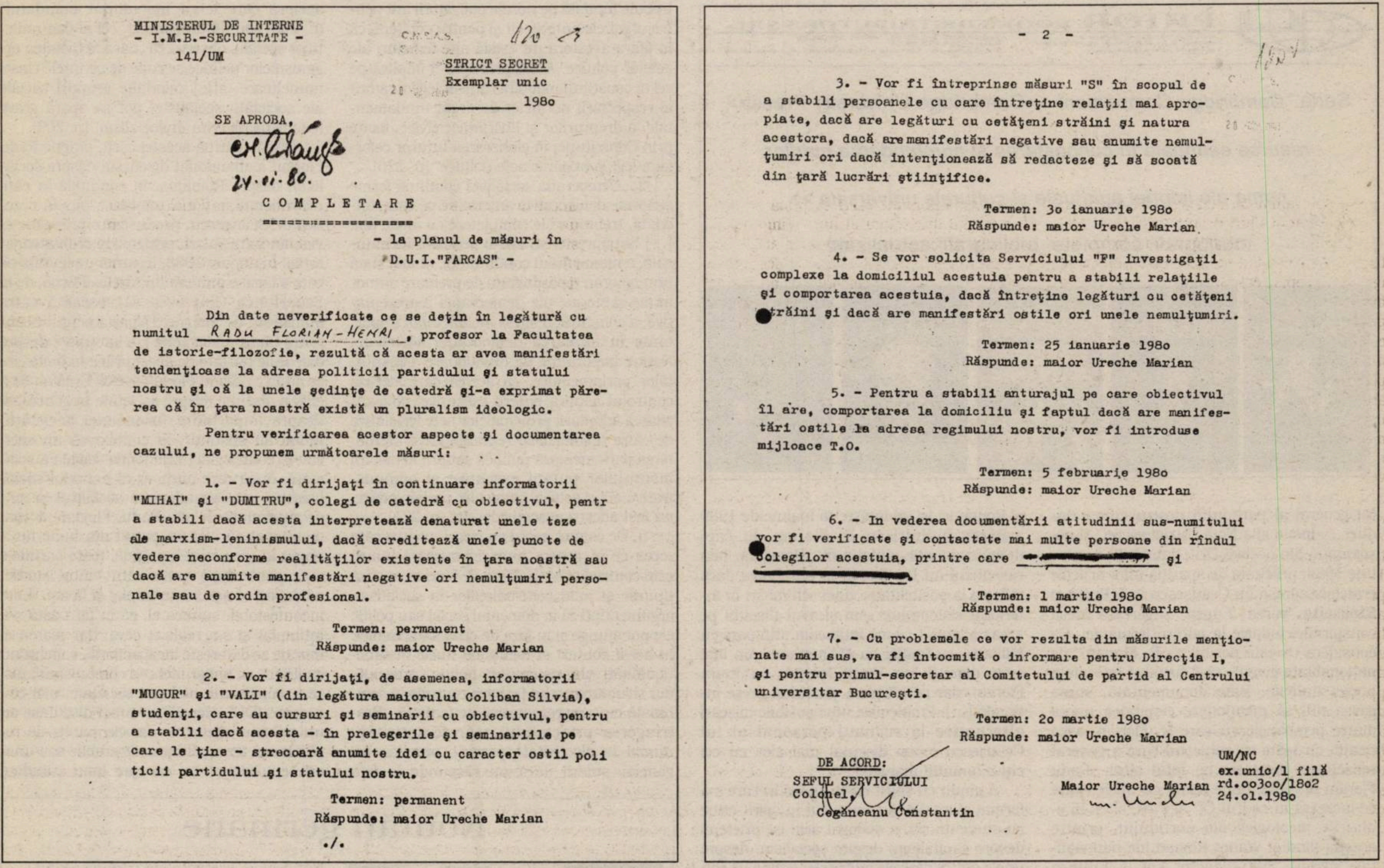

MINISTERUL DE INTERNE
- I.M.B.-SECURITATE -
141/UM

C.N.S.A.S. 120

STRICT SECRET
Exemplar unic
________ 1980

SE APROBA,
24.01.80.

C O M P L E T A R E

- la planul de măsuri în
D.U.I."FARCAS" -

Din date neverificate ce se deţin în legătură cu numitul RADU FLORIAN-HENRI, profesor la Facultatea de istorie-filozofie, rezultă că acesta ar avea manifestări tendenţioase la adresa politicii partidului şi statului nostru şi că la unele şedinţe de catedră şi-a exprimat părerea că în ţara noastră există un pluralism ideologic.

Pentru verificarea acestor aspecte şi documentarea cazului, ne propunem următoarele măsuri:

1. - Vor fi dirijaţi în continuare informatorii "MIHAI" şi "DUMITRU", colegi de catedră cu obiectivul, pentr a stabili dacă acesta interpretează denaturat unele teze ale marxism-leninismului, dacă acreditează unele puncte de vedere neconforme realităţilor existente în ţara noastră sau dacă are anumite manifestări negative ori nemulţumiri personale sau de ordin profesional.

Termen: permanent
Răspunde: maior Ureche Marian

2. - Vor fi dirijaţi, de asemenea, informatorii "MUGUR" şi "VALI" (din legătura maiorului Coliban Silvia), studenţi, care au cursuri şi seminarii cu obiectivul, pentru a stabili dacă acesta - în prelegerile şi seminariile pe care le ţine - strecoară anumite idei cu caracter ostil politicii partidului şi statului nostru.

Termen: permanent
Răspunde: maior Ureche Marian

./.

- 2 -

3. - Vor fi întreprinse măsuri "S" în scopul de a stabili persoanele cu care întreţine relaţii mai apropiate, dacă are legături cu cetăţeni străini şi natura acestora, dacă are manifestări negative sau anumite nemulţumiri ori dacă intenţionează să redacteze şi să scoată din ţară lucrări ştiinţifice.

Termen: 3o ianuarie 198o
Răspunde: maior Ureche Marian

4. - Se vor solicita Serviciului "F" investigaţii complexe la domiciliul acestuia pentru a stabili relaţiile şi comportarea acestuia, dacă întreţine legături cu cetăţeni străini şi dacă are manifestări ostile ori unele nemulţumiri.

Termen: 25 ianuarie 198o
Răspunde: maior Ureche Marian

5. - Pentru a stabili anturajul pe care obiectivul îl are, comportarea la domiciliu şi faptul dacă are manifestări ostile la adresa regimului nostru, vor fi introduse mijloace T.O.

Termen: 5 februarie 198o
Răspunde: maior Ureche Marian

6. - In vederea documentării atitudinii sus-numitului vor fi verificate şi contactate mai multe persoane din rîndul colegilor acestuia, printre care [redacted] şi [redacted]

Termen: 1 martie 198o
Răspunde: maior Ureche Marian

7. - Cu problemele ce vor rezulta din măsurile menţionate mai sus, va fi întocmită o informare pentru Direcţia I, şi pentru primul-secretar al Comitetului de partid al Centrului universitar Bucureşti.

Termen: 2o martie 198o
Răspunde: maior Ureche Marian

DE ACORD:
SEFUL SERVICIULUI
Colonel,
Ceganeanu Constantin

Maior Ureche Marian

UM/NC
ex.unic/1 filă
rd.oo3oo/18o2
24.o1.198o

DUI – Farkaş, 23.09.1978 – vara, 1980

Din februarie 1949 pînă în septembrie 1989, cînd a cerut să fie pensionat (împlinise 62 de ani), Radu Florian a fost cadru didactic la Universitatea Bucureşti. A fost profesor de socialism ştiinţific, disciplină teoretică pe care a conceput-o ca sociologie marxistă, aşa cum arăta în **Reflecţii asupra filozofiei marxiste**[5]. Într-o Notă din 5 mai 1975 (DUI „Rădescu"), referitor la această carte se menţiona că „unii profesori din cadrul facultăţii [...] consideră că lucrarea profesorului Radu Florian reprezintă de fapt o cochetărie cu filozofia nemarxistă şi că atitudinea declarat antidogmatică a autorului este în realitate o atitudine liberală, în manual neamintindu-se absolut nimic de poziţia şi contribuţia PCR în aplicarea şi dezvoltarea marxismului".

Cultural şi-a asumat valorile şi ideile marxismului originar, ale stîngii democrate, pentru care istoria umanităţii nu se încheie o dată cu societatea capitalistă, de sorginte liberală. După revoluţia din decembrie 1989, a înfiinţat şi a coordonat Institutul de Teorie Socială al Academiei Române. În anul 1996 publică **De ce nu sînt de dreapta?**, eseu care în 1997 avea să devină testamentul său spiritual, în care recunoaşte că, deşi „am fost umilit şi marginalizat de instanţele politice ale dictaturii şi de numeroşii lor activişti grobieni şi semidocţi, ce se considerau predestinaţi să dirijeze viaţa culturală şi ştiinţifică [...] considerat de timpuriu ca prea deosebit în planul ideilor, de mulţi alţii ca un «străin», intratabil faţă de manifestările cultului la adresa dictatorilor, am fost mereu ameninţat pînă departe în anii '80 de a fi îndepărtat din universitate, iar cărţile mele înconjurate de o deasă tăcere", a fost şi a rămas de stînga[6].

Cînd am citit DUI, mi-am dat seama cît adevăr se ascunde în spatele acestor fraze. Iată, de pildă, la încheierea DUI „Henrik", mr. C.S. propunea „a se aproba închiderea D.U.I. Henric, cu informarea Comitetului de partid al Centrului universitar Bucureşti, în vederea atenţionării şi îndepărtării sale din învăţămîntul superior şi menţinerea în evidenţa cartotecii general-documentare". În iulie 1983, acelaşi mr. C.S. întocmea o Notă-Raport în urma discuţiei cu zelosul informator „Stanciu", care, aflat în concediu, a găsit timp pentru a comunica „telefonic că recent a apărut în librării o nouă carte a lui Radu Florian **Eppur, si muove!**, dedicată tatălui şi fratelui său, victime ale lagărului de la Auschwitz [în realitate victime ale trenului morţii din pogromul de la Iaşi, iunie 1941, tatăl meu fiind supravieţuitor, *n.m.*, AF]. Informatorul şi-a exprimat nedumerirea că a fost posibilă apariţia acestei cărţi, pe care o consideră o «minciună şi sfidare» a bunului simţ. [...] S-a stabilit ca după întoarcerea informatorului din concediu, să se reia problema semnalată". Din Nota, „exemplar unic şi strict secret", nesemnată, din 2 august 1983, aflăm că „în rîndul cadrelor didactice şi cercetătorilor din domeniul filozofiei se fac aprecieri negative" despre cărţile lui R. Florian. Reacţia colegilor a fost prilejuită de apariţia cărţilor **Antonio Gramsci, un marxist contemporan**, Editura Politică, 1982, şi **Eppur, si muove!**, Editura Cartea Românească, 1983. Documentul consemnează opiniile care apreciau că R. Florian „tratînd problemele dezvoltării şi evoluţiei filozofiei marxiste, omite în mod premeditat contribuţia PCR, a secretarului general al partidului nostru la dezvoltarea creatoare a filozofiei materialiste. Aprecierea se întemeiază şi pe faptul că, în cele aproape 600 pagini cît au ultimele două lucrări, autorul a găsit de cuviinţă să se refere numai o singură dată la experienţa construcţiei socialismului în ţara noastră, citînd dintr-o cuvîntare a secretaru-

---

replică

mea de cenzor, trebuie să căutaţi în alte direcţii. Să vă întrebaţi, de pildă, sau să-i întrebaţi pe alţii, în ce fel mi-am exercitat pasiunea interdicţiei pe vremea cînd eram ministru al Culturii şi aveam la îndemînă toate mijloacele necesare pentru a teroriza frageda cultură autohtonă. La fel, pentru a argumenta anti-europenismul, anti-liberalismul, etnicismul meu de (impură) sorginte nicasiană, ar trebui să cercetaţi perioada ministeriatului meu de la Externe şi să dovediţi că politica pe care am adoptat-o faţă de Bruxelles şi Washington a fost pură ipocrizie. Dar Dvs. ştiţi, de fapt, cum stau lucrurile. Sau cel puţin aşa sper. Ştiţi că Noica însuşi nu poate fi redus la **Rostirea românească**, ştiţi că l-a tradus şi comentat pe Descartes (tocmai pe el!), că a scris o ontologie fără nici o componentă idiomatică şi o logică fără legătură cu spaţiul mioritic, că ultima lui carte se cheamă **De dignitate Europae** şi că printre reperele lui esenţiale figurau Hegel şi Goethe. Ştiţi, poate, şi că a stat zece ani în domiciliu obligatoriu şi şase în puşcărie, înainte de a deveni ideologul lui Ceauşescu, de dragul vilei confort 3 de la Păltiniş. Ştiţi, sînt sigur, şi că Liiceanu nu e un simplu îngrijitor al templului Noica, că e autorul cîtorva lucrări solide de specialitate şi că strategia Editurii Humanitas nu e salvgardarea naţionalismului valah. Ştiţi, de asemenea, că „Şcoala de la Păltiniş" nu înseamnă strict Liiceanu. Că printre obscurantiştii ei neaoşi se află şi Victor Stoichiţă (actualmente profesor în Elveţia), Andrei Cornea, Sorin Vieru, Thomas Kleininger, Radu Bercea şi mulţi alţii, diverşi şi destul de „criticişti". Dar dacă ştiţi toate astea, cum să-mi explic „liberala" Dvs. vigilenţă ideologică, „toleranta" Dvs. intransigenţă? Cum să-mi explic vocabularul Dvs., în care termenii „mistic", „metafizic", „teologal" sînt folosiţi în stilul celor mai triviale prelegeri de ateism militant de pe vremea materialismului dialectic, cînd însă vi se părea cochet să vă ocupaţi de Mircea Eliade (fără prejudecăţi, s-ar zice, în legătură cu preocupările lui religioase sau cu trecutul lui „etnicist"...). Cum să-mi explic, în sfîrşit, modul rudimentar, provincial, în care evacuaţi tematica religioasă din spaţiul „legitim" al Europei „pluraliste", „liberale", „raţionaliste" şi „criticiste". Aveţi aerul să credeţi că studiile religioase au dispărut din universităţile europene, că teologii catolici şomează, că „Divinity School" de la Chicago e sediul unei secte şi că Toma d'Aquino, Meister Eckhart, Pascal, Teilhard de Chardin, Simone Weil şi cei din aceeaşi speţă (nu mai vorbim de Eliade, Dumézil etc.) sînt o armată sumbră, dezlănţuită împotriva raţiunii. Dacă asta înseamnă, după Dvs., a fi european, sînt încîntat să mă las clasat în tabăra opusă.

Un ultim cuvînt înainte de a încheia, perplex şi melancolic. Textul Dvs. nu e numai stingheritor intelectualmente. Este de o tristă ineleganţă. Şi nu numai faţă de mine, ci şi faţă de colegul meu de premiu, dl Gelu Ionescu. Cartea lui nu pare să aibă – în viziunea Dvs. – decît valoarea pe care i-o dă contrastul ideologic cu a mea. Spre deosebire de mine (autor al unei „cărţi de bibliotecă"), el se adresează „unui public larg, de bun nivel mediu". E fals de la cap la coadă. Opul meu „elitist", „de bibliotecă" a atins deocamdată un tiraj de 30.000 de exemplare, iar lucrarea lui Gelu Ionescu e departe de a fi o performanţă căliie, cuminte, „populară", adaptată unor exigenţe modeste. E cartea unui fin intelectual, a unui scriitor rafinat şi a unui analist subtil. În aceste condiţii, faptul că spre el au mers „primele Dvs. preferinţe" (formulă ciudată în condiţiile unui premiu *„ex aequo"*) se bazează – s-ar zice – mai curînd pe un *malentendu*, decît pe valoarea intrinsecă a cărţii sale.

Veţi înţelege, domnule Marino, că nu pot lua textul Dvs. decît ca pe o invitaţie de a-mi face „autocritica". Mă conformez şi depun diploma şi trofeul Marelui Premiu ASPRO în braţele Dvs. competente şi în patrimoniul organizaţiei conduse de dl Ion Bogdan Lefter. M-aţi convins. Am intrat, datorită unui gest de generoasă pedagogie, în posesia unui titlu pe care nu-l merit.

Andrei PLEŞU

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Raspantiilor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCURESTI
E-mail: office@prior.ro
Tel.: +4021 210.89.06 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.61
www.prior.ro : Librarie virtuala: www.ebookshop.ro

Seria "*Cambridge Companion*" >>Cambridge University Press>>

resurse esenţiale în cunoaşterea şi aprofundarea marilor

nume ale istoriei spirituale şi culturale universale >>

monografii complete, bibliografii actualizate

The Cambridge Companion to HEIDEGGER
CHARLES GUIGNON
The Cambridge Companion to HUME
DAVID FATE NORTON
THE CAMBRIDGE COMPANION TO Piero della Francesca
Edited by Jeryldene M. Wood
The Cambridge Companion to PLOTINUS
LLOYD P. GERSON
THE CAMBRIDGE COMPANION TO Vermeer
Edited by Wayne E. Franits

lui general al partidului nostru cîteva rînduri...". Într-o altă Notă, „strict secret" şi nesemnată, din acelaşi DUI, datată 23 decembrie 1982, prilejuită de apariţia unor articole critice la adresa lui Ceauşescu în **L'Unita** şi **Rinascita**, sursa „Lupşa" sugerează ideea conspiraţiei iudaice la adresa României. Ea considera că este posibil ca R. Florian, „de naţionalitate evreu", să fi furnizat informaţii presei italiene. Bine documentată, sursa găsea util să menţioneze evreitatea unora dintre persoanele cu care R. Florian, avea relaţii, cu toate că subiectul care a generat redactarea Notei era cu totul altul. „Radu Florian întreţine bune relaţii cu unele cadre ce lucrează în cadrul CC al PCR, cît şi în editurile ideologice ale partidului, printre aceştia fiind şi Walter Roman (de naţionalitate evreu), fost redactor şef la Editura Politică (!), Ştefan Voicu, fost redactor şef la **Era socialistă** (!) (de asemenea, de naţionalitate evreu), cu care întreţine conversaţii pe teme politice şi ideologice."

În Nota „strict secret" din 18 martie 1975, aflată în DUI „Rădescu", cpt. Marian Ureche aşterne pe hîrtie o serie de informaţii nereale relatate de sursa „Ion", care urmărea să acrediteze ideea complotului evreiesc în Facultatea de filozofie din Universitatea Bucureşti: „Mai multe cadre didactice de naţionalitate evrei de la Facultatea de filozofie, printre care prof. Radu Florian [...] se întîlnesc la anumite sinagoge şi la cimitirul evreiesc". Şi exemplele ar putea continua.

Dar Radu Florian nu a fost un disident. În **Marele şoc**, dialogul dintre Ion Iliescu şi Vladimir Tismăneanu, preşedintele de astăzi al României îşi aminteşte că înainte de 1989 avusese întîlniri cu R. Florian, în care dezbăteau critic situaţia din România. Iată răspunsul lui Ion Iliescu la întrebarea dacă reflecta la posibilitatea unei schimbări în interiorul sistemului: „Am şi avut discuţii pe această temă [...] mă întîlneam prin parc cu Militaru, cu Ioniţă, cu Măgureanu. Am mai avut discuţii cu Virgil Ioanid, cu Radu Florian, dar pe alt plan, analizînd ce se întîmplă [...]. Problemele unei posibile mişcări alternative la regimul personal al lui Ceauşescu le-am discutat mai ales cu cei cîţiva amintiţi mai sus"[7].

A gîndit cu spirit critic lumea în care s-a format şi a trăit. A comunicat în spirit critic cu studenţii săi, a dialogat acid cu prietenii despre capitalism, despre socialism, despre unele dintre derivele culturale, naţionale sau politice din România ceauşistă. Iată cîteva citate din ultima carte pe care a consacrat-o teoriei socialismului şi realităţilor din România[8]:

1. „Fenomenele de birocratism sînt alimentate de faptul că activitatea politică continuă să fie o ramură a diviziunii muncii, ca şi de centralismul excesiv. [...] Nocivitatea practicilor birocratice provine din considerarea deciziei politice ca un act de autoritate administrativă, dominată de pragmatism, din neluarea în considerare a nevoilor şi a opiniilor oamenilor muncii, din nerespectarea normelor democraţiei socialiste [...]. Principiul legii are o însemnătate primordială în funcţionarea democratică a relaţiilor politice şi în combaterea practicilor birocratice. El statuează ideea că întreaga activitate socială trebuie fundată pe norme obligatorii atît pentru organele puterii, cît şi pentru cetăţeni, că în afara acestora nu există alte temeiuri ale actelor politice. Acest principiu îl implică pe cel al constituţionalităţii tuturor legilor, adică al respectării normelor de drept fundamentale, a drepturilor şi libertăţilor civice, fixate prin Constituţie, în elaborarea tuturor celorlalte legi, a oricăror acte politice" (p. 226).

2. „Democraţia socialistă continuă forme şi norme democratice anterioare pe care, totodată, trebuie să le completeze cu altele noi. [...] Subaprecierea, într-o perioadă îndelungată, a momentului continuităţii, manifestată prin ignorarea posibilităţii de preluare a unor forme şi norme ale democraţiei reprezentative, a constituit o sursă de dificultăţi importante în formarea democraţiei socialiste. Norme importante de funcţionare a instituţiilor parlamentare, ca acelea care vizează controlul asupra puterii executive, obligativitatea adoptării principalelor acte legislative de către organismele reprezentative, dezbaterea parlamentară publică asupra activităţii instituţiilor puterii executive şi administrative, rolul activ al comisiilor parlamentare, au fost adesea desconsiderate" (p. 221).

3. De comun acord cu Hegel, pentru care „ceea ce în genere pune în mişcare lumea este contradicţia" (p. 198), R. Florian analiza tipurile şi rolul contradicţiilor în socialism, argumentînd că în domeniul social sau politic ele pot ajunge şi în faze de criză sau conflict. În acest context el menţiona unele disfuncţionalităţi ale sistemului politic, provenite din structurarea lui pe bază centralistă combinată cu o reprezentativitate formală. „Restrîngerea principiului reprezentativităţii numai la electivitate permite practica organelor puterii de a nu răspunde în faţa acelora care le-au încredinţat mandatul" (p. 208) sau, în alt context, cel al contradicţiilor sociale, observa că „dacă activitatea organismelor politice se rupe de cerinţele clasei muncitoare, a[le] celorlalte grupuri sociale ale societăţii socialiste, pot să apară grave fenomene de criză în socialism" (p. 202).

După apariţia acestei cărţi, practic Radu Florian a abandonat discursul despre socialism, despre România, în condiţiile în care „socialismul naţional totalitar", pus în practică de Ceauşescu, produsese o prăpastie evidentă între valori, principii şi realitatea istoriei. În august 1983, în urma unei vizite pe care o făcuse prietenului său Gall Ernö, de la Securitatea Cluj avea să sosească către Ministerul de Interne, Departamentul Securităţii Statului, Direcţia I, o informare despre discuţiile purtate cu acest prilej. În încheiere se arată că „Radu Florian şi Gall Ernö au deschis o discuţie despre societate în general şi despre importanţa fizionomiei societăţii. Ambii au susţinut, în context că nu societatea contează, ci fizionomia socială a societăţii, după care afirmau că actualul socialism nu este un adevărat socialism şi sînt deziluzionaţi de el. Radu Florian a mai menţionat că nici un partid din lume nu a reuşit în ceea ce şi-a propus, toate partidele au acţionat după cum a bătut vîntul istoriei, adăugînd că aşa s-a întîmplat şi la noi. «Este incontestabil, spunea el, că în ţara asta s-a întîmplat şi s-a realizat ceva, dar marea ei mizerie se datoreşte incapacităţii», conchizînd că «Ei nu au habar nici ce-i comunismul, nici ce-i socialismul, nici ce-i societate, nici ce-i utopie»" (DUI „Henrik"). Atunci discutase cu un prieten, alteori se disocia public de realităţi sau teze politice nedigerabile sau uneori se solidariza cu cei care luau atitudine

Noutăţi germane

Péter Esterházy. Scriitorul Péter Esterházy din Ungaria va fi distins cu cel mai important premiu literar german, Premiul pentru Pace al Librarilor. Festivitatea decernării va avea loc în octombrie, cu prilejul Tîrgului Internaţional de Carte de la Frankfurt pe Main.

În romanul său monumental **Harmonia Cælestis** (2001), Péter Esterházy evocă istoria familiei sale. Într-o ediţie adăugită a romanului, scriitorul tematizează rolul tatălui său ca fost colaborator al securităţii ungare. Traducătoarea în limba română a lui Péter Esterházy este Anamaria Pop.

Festivităţile dedicate comemorării zilei de 17 iunie. Parlamentul federal german, Bundestagul, a comemorat (joi 17 iunie 2004) victimele revoltei populare din fosta Republică Democrată Germană. Revendicările sociale ale muncitorilor constructori din Berlinul răsăritean au declanşat pe data de 17 iunie 1953 o amplă acţiune de protest care s-a extins asupra întregii ţări. Protestatarii au cerut alegeri libere şi unificarea Germaniei. La demonstraţiile şi grevele din 1953 au participat zeci de mii de cetăţeni est-germani. La reprimarea participanţilor la această primă mare acţiune de protest din blocul comunist au colaborat trupele sovietice alături de aparatul represiv est-german. În timpul revoltei de acum 51 de ani s-au înregistrat 70 de participanţi ucişi şi mii de răniţi. Cel puţin 1.600 de persoane au fost condamnate la diferite pedepse pentru instigare, huliganism şi perturbarea liniştii publice. Într-o cuvîntare ţinută în Bundestag, preşedintele parlamentului federal, fostul contestatar est-german, social-democratul Wolfgang Thierse, a reliefat faptul că participanţii la revolta populară din 17 iunie au dat dovadă de curaj civic. Ei pot fi consideraţi drept exemple pentru revoluţia paşnică din anul 1989, an ce marchează prăbuşirea comunismului în ţările răsăritene.

Cu prilejul aniversării revoltei est-germane, deputatul creştin-democrat Günter Nooke a înaintat parlamentului federal controversatul proiect al legii privind administrarea memorialelor de importanţă naţională dedicate victimelor dictaturilor din Germania nazistă şi comunistă. Potrivit proiectului, memorialele de importanţă naţională urmează să fie administrate de către autorităţile federale centrale. În prezent, aceste memoriale sînt administrate de către administraţiile comunale, respectiv de către autorităţile locale ale diferitelor landuri federale. Criticii proiectului creştin-democrat susţin că prin acest demers se încearcă o nivelare a diferenţelor existente între comunism şi nazism. În acest sens s-a pronunţat vicepreşedintele Consiliului central al evreilor din Germania, Uniunea persecutaţilor regimului nazist şi şeful centrului Wiesenthal din Ierusalim. Iniţiatorul proiectului a respins aceste critici, susţinînd că doreşte doar ca victimelor represiunii comuniste să li se acorde importanţa cuvenită.

Tocmai prin acest demers se creează impresia stabilirii unui paralelism între dictatura comunistă şi cea nazistă, ceea ce duce la o bagatelizare a unicităţii Holocaustului. Kristina Weiß, secretar federal de stat pentru cultură, a criticat proiectul Uniunii Creştin-Democrate, calificîndu-l într-un interviu – acordat ziarului **Die Welt** – drept o încercare de spargere radicală a consensului existent privind neutralitatea administraţiei federale. Stabilirea unor relaţii între crimele naziste şi fărădelegile din RDG, a spus Kristina Weiß, sugerează o echivalenţă a victimelor celor două sisteme, ceea ce duce la minimalizarea singularităţii genocidului practicat sistematic de către regimul naţional-socialist. (**William TOTOK**, *Berlin*)

INSTITUTUL ITALIAN DE CULTURĂ
21-30 iunie 2004

Expoziţii
22 iunie, ora 17.00, la Muzeul Naţional de Artă al Moldovei din Chişinău (Str. 31 August 1989 Nr. 115, Chişinău, Republica Moldova) – vernisajul expoziţiei de pictură **Sandro Sanna. Opere 1990-2004.**
Evenimentul se va desfăşura în prezenţa Ambasadorului Italiei în România şi în Republica Moldova, E.S. Stefano Ronca, iar expoziţia va fi deschisă în perioada 22 iunie-18 iulie 2004.

Istituto Italiano di Cultura

Filme
23 iunie, ora 18.00, la sediul Institutului – din seria „Filmul de miercuri", va fi proiectat filmul **L'ultimo bacio/Ultimul sărut**, Italia, 2000. Regia: Gabriele Muccino. Cu: Stefano Accorsi, Giovanna Mezzogiorno, Stefania Sandrelli.

30 iunie, ora 18.00, la sediul Institutului – din seria „Filmul de miercuri", va fi proiectat filmul **Le fate ignoranti/Zînele neştiutoare**, Italia, 2000. Regia: Ferzan Ozpetek.
Cu: Margherita Buy, Stefano Accorsi.

Institutul Italian din Bucureşti, Aleea Alexandru Nr. 41, 011822
Tel.: 231.08.80, 231.08.85, 231.08.87, 231.08.91; Fax: 231.08.94;
web: www.itcult.ro

critică faţă de presiunile naţionaliste care se exercitau în cultură.

De exemplu, în Nota Securităţii municipiului Bucureşti din noiembrie 1976, citesc un amestec de realitate şi ficţiune, menit să acrediteze despre obiectiv imaginea „străinului“ care defăimează realităţile din România. „Cu ocazia unei şedinţe de catedră (ţinută în aprilie 1975), prof. Radu Florian a afirmat că naţiunea nu este bine definită de marxism, iar factorii fundamentali ai constituirii naţiunii şi ai definirii ei sînt doar legăturile de sînge şi factura spirituală comună. Această teză aparţine lui Otto Bauer şi este un punct ideologic forte al mişcării naţionale evreieşti internaţionale“, conchidea autorul Notei, preluînd argumentul unui coleg-informator de-al obiectivului, probabil deosebit de specializat în cultura politică a minorităţilor. Mai departe, Nota consemna că „şi în prezent prof. Radu Florian continuă să facă unele aprecieri ostile regimului nostru. Astfel, în luna martie 1976, la o dezbatere în cadrul catedrei de socialism ştiinţific pe tema democraţiei socialiste, acesta a arătat că realitatea istorică în care au avut loc revoluţiile socialiste pînă în prezent nu a fost de natură să creeze condiţiile unei manifestări autentice a esenţei democraţiei socialiste. De asemenea, referindu-se la la dictatura proletariatului, cel în cauză şi-a expus părerea că aceasta în toate revoluţiile socialiste de pînă acum a prevalat asupra democraţiei, iar această dictatură nu ar avea alt rol decît negativ, distructiv“ (DUI „Farcaş“).

Tot în acelaşi dosar citim, în Nota Inspectoratului judeţean Cluj al Ministerului de Interne din 22.XII.1979, că „Radu Florian i-a mai vorbit lui Gall Ernö despre academicianul Iorgu Iordan. Arăta că după ce i-a apărut acestuia un articol, i-a scris o scrisoare în care i-a spus că-l apreciază pentru atitudinea sa, pentru modul cum dezvăluie misticismul camuflat şi naţionalismul necamuflat. În urma acestei scrisori, Iorgu Iordan i-a dat un telefon şi i-a spus că el a apucat timpul legionarilor şi-a dus-o foarte greu, dar era mai uşor decît acum, deoarece atunci a putut spune ce crede. Acum e un naţional-socialism, mai mult naţional decît socialism. Radu Florian arăta că la spusele lui Iorgu Iordan a tăcut, dar în sinea lui i-a dat dreptate. Arăta, de asemenea, că Iorgu Iordan i-a propus să facă o ligă a luptei pentru raţiune şi el a fost de acord cu propunerea“ (DUI „Farcaş“).

Nu renunţă la opţiunea sa teoretică şi politică pentru o societate postcapitalistă, însă îşi reorientează discursul spre teme de mai largă deschidere din filozofia istoriei şi cea politică. Practic, preocupările sale teoretice au gravitat în jurul obsesiei de a descifra mecanismele sociale, politice şi culturale care au făcut ca secolul XX, născut pe un fundal ideologic al raţionalismului, umanismului şi eliberării, să fi degenerat într-o criză a civilizaţiilor şi a democraţiei, să fi cunoscut două conflagraţii mondiale. În 1984 publică la Editura Politică **Dialog cu secolul nostru**, iar în 1997, Editura Diogene, la scurt timp după ce moare, tipăreşte **Controversele secolului XX**. În acest interval de timp mai publică şi alte cărţi dedicate condiţiei şi alienării umane, marilor crize politice sau culturale ale veacului trecut. Dar nici această retragere tematică nu i-a fost confortabilă, întrucît colegi bienvoitori aveau să toarne pagini întregi despre lucrări în care nici socialismul, nici România nu mai constituiau subiecte. Despre cartea **Eppur, si muove!** am arătat cîte ceva mai sus. Interesant este că publicarea unui articol critic la adresa lui Constantin Noica a trezit interesul Securităţii.

În DUI „Farcaş“ există trei Note, provenind de la tot atîtea „surse“, în care sînt relatate reacţiile unor cadre didactice şi studenţi prilejuite de **O controversă filozofică** publicată de **Era socialistă** din 20 aprilie 1979. Nu aprecierile în sine le-aş aminti aici, deşi mai toate sînt defavorabile „obiectivului“, întrucît informatorii nu au făcut decît să redea opiniile altora şi nu pe cele personale. Însă două aspecte mi se par semnificative. Pe de o parte, un eseu critic despre filozofia lui Noica (articolul face referiri la cărţile **Cele şase maladii ale spiritului** şi **Sentimentul românesc al fiinţei**) a trezit atitudini de respingere, fiind interpretat ca un posibil atac la valorile culturii române. Pe de altă parte, maiorul Ureche era interesat de asemenea reacţii, fiind preocupat de „starea de spirit existentă [...] referitoare la unele frămîntări sau nemulţumiri“; sau, la o altă Notă semnată de informator, menţiona că „a fost furnizată de colaborator ca urmare a sarcinilor ce i s-au trasat anterior de a ne semnala comentariile ce se fac de către studenţi pe marginea unor materiale cu conţinut filozofic sau legate de aspecte ce apar la cursuri în tratarea unor probleme“. Cu alte cuvinte, o parte a tineretului studios se metamorfozase în sursă de încredere a Securităţii şi furniza Note ori de cîte ori simţea că ceva e putred prin capul profesorilor. Iar Securitatea, dacă tot le-a dat sarcină, le primea şi le îndosaria.

Pentru a nu lăsa impresia că studenţii erau oamenii răi, am să prezint cîteva extrase din unele Note care se referă la opiniile acestora. De exemplu, din Nota-raport întocmită la 01.04.1975 aflăm că, într-o discuţie cu sursa „Ion“, o studentă din anul III Filozofie a relatat că „studenţii din anul respectiv sînt nemulţumiţi de unele afirmaţii pe care profesorul le face la prelegeri. Astfel sînt mult discutate aprecierile prof. Radu Florian în legătură cu faptul că «centrul dezvoltării marxismului se află în apus» [...] precum şi dezacordul profesorului menţionat în legătură cu definiţia leninistă a noţiunii de ideologie“. În toamna anului 1976, „sursa [Cătălin, *n.n.*] vă informează că profesorul Radu Florian susţine cursul şi seminariile de socialism ştiinţific cu studenţii anului III al Facultăţii de limba şi literatura română. Încă de la prima întîlnire cu studenţii, cel în cauză a lăsat o impresie foarte bună, în sensul că denotă o foarte bună pregătire profesională. Se poate constata aceasta din modul de expunere a cursului, într-un stil sobru şi la obiect. Studenţii participă aproape în majoritate la curs [...]. Cel în cauză, pe lîngă o cunoaştere exactă a problemelor, face dese referiri la literatură, încercînd astfel să stimuleze şi mai mult gîndirea studenţilor. Din discuţiile purtate de sursă cu colegi precum şi din constatările acesteia, făcute pe marginea expunerilor celui în cauză, este foarte dificil de apreciat dacă profesorul Radu Florian strecoară sau încearcă să strecoare unele «idei interpretabile» cu privire la aspectele tratate sau la realizările din ţara noastră“ (DUI „Rădescu“).

Pe parcursul cercetării informative, dosarul „Rădescu“ a ajuns în biroul generalului-maior Pleşiţă Nicolae, prim-adjunct al ministrului de interne, iar pe Nota primită a pus rezoluţia „Cu măsuri de neutralizare la mine“ (30.XI.1976). În cazul ultimului DUI „Henrik“, Direcţia I a Departamentului Securităţii Statului din Ministerul de Interne transmite, în 27 octombrie 1982, către Inspectoratul Municipiului Bucureşti: „Vă trimitem alăturat o copie a raportului privind pe Radu Florian [...], care a fost întocmit cu sprijinul tov. mr. Coliban Silvia din unitatea dumneavoastră. În conformitate cu ordinul tov. secretar de stat, general-locotenent Iulian Vlad, luaţi măsuri de verificare a tuturor aspectelor semnalate privind activitatea profesională şi politică a celor în cauză. Deoarece cazul se află în controlul Direcţiei I, lunar, se va raporta stadiul măsurilor întreprinse şi rezultatul acestora“.

Iată şi motivele pentru care Radu Florian a fost în atenţia Securităţii: 23.XII.1971-17.XI.1972, DUI „Rădulescu“, pentru „suspiciuni cum că acesta ar avea relaţii de natură informativă cu cetăţeni americani“; 04.03.1975-02.11.1977, DUI „Rădescu“, „semnalat cu unele manifestări tendenţioase la adresa politicii partidului nostru şi că interpretează denaturat unele teze ale clasicilor marxism-leninismului“, fapt pentru care fusese mutat de la Facultatea de filozofie la cea de română; 23.09.1978-posibil vara 1980, DUI „Farcaş“, pentru aceleaşi motive, şi 20.03.1982-15.11.1984, DUI „Henrik“, pentru că „deţinem materiale din care rezultă că întreţine relaţii suspecte cu cetăţenii străini“.

Există desigur în toate aceste dosare şi ziceri mult îngroşate, altele care sînt mincinoase, ca urmare a „dragostei personale“ a informatorului pentru obiectiv. Ele însă au fost luate ca atare de către ofiţerii de Securitate responsabili cu urmărirea informativă. Dar şi fără „grija“ deosebită a surselor, dacă în ambasada SUA sau la Europa Liberă apăreau analize critice din România despre România, se întîmpla ca Securitatea să-i mai pună cîteva file la dosare. A fost considerat un potenţial analist politic ce ar putea furniza informaţii dincolo de Cortina de fier. A trecut rînd pe rînd drept evreu complotist, marxist liberal şi tendenţios, gata de un complot antiromânesc pus la cale cu sprijinul Occidentului. Şi asta numai pentru că a vrut să gîndească singur.

---

1. Iosif Sava, **Simfonia destinului**, Vol.1, Editura Integral, 1996, p. 235.
2. Dorli Blaga, **Prieteniile, medalie cu două feţe**, în **Apostrof** Nr.3/2002.
3. Mircea Mihăieş, **Triumful resentimentului**, în **România literară** Nr.46/2003.
4. **Independent**, vineri 5 martie 2004.
5. R. Florian, **Reflecţii asupra filozofiei marxiste**, Editura Politică, 1974, p. 185.
6. R. Florian, **Controverse ale secolului XX**, Editura Diogene, 1997, p. 327-328.
7. **Marele şoc**, Ion Iliescu în dialog cu Vladimir Tismăneanu, Editura Enciclopedică, 2004, p. 176.
8. R. Florian, **Procese sociale contemporane**, Editura Politică, 1980.

acces la istorie
RĂZBOIUL CIVIL AMERICAN 1861–1865
Alan Farmer
ALL

acces la istorie
REPUBLICA POPULARĂ CHINEZĂ după 1949
Michael Lynch
ALL

EDITURILE ALL vă recomandă

Războiul civil american 1861-1865
Alan Farmer
Preţ: 219.000 lei

Republica Populară Chineză după 1949
Michael Lynch
Preţ: 219.000 lei

Comandaţi aceste cărţi şi alte apariţii ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

Comunicat

Redacţia periodicului **Archaeus. Études d'histoire des religions** şi Asociaţia Română de Istorie a Religiilor, membră a European Association for the Study of Religions (EASR) şi a International Association for the History of Religions (IAHR), descoperă cu surprindere şi se vede obligată să denunţe publicarea frauduloasă – din punct de vedere juridic şi moral – de către Mircea Handoca a scrisorilor lui Mircea Eliade către savantul suedez Stig Wikander, aşa cum apare ea în volumul recent apărut **Europa, Asia, America...**, Bucureşti, Humanitas, 2004, Vol. III (p. 249-394, aproape o treime din corpul de text al volumului).

Nici redacţia revistei unde au fost publicate prima oară aceste scrisori, nici Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin, în calitate de editori ai ediţiei originale a acestei corespondenţe, nici Mihaela Timuş, în particular, ca autoare a ediţiei româneşti a acestei corespondenţe, în curs de apariţie la Editura Polirom (**Împotriva destinului. Corespondenţă Mircea Eliade-Stig Wikander (1948-1977)**) nu au fost înştiinţaţi sau consultaţi în vederea acestei preluări, dovedită astfel abuzivă, în pofida unor aparenţe pe care ediţia lui Mircea Handoca le cultivă. Conform normelor internaţionale şi autohtone privind legea *copyright*-ului, drepturile de editare ale acestui material, autorizate de doamnele Marita şi Ulla Wikander, pe de o parte, de dl Sorin Alexandrescu, pe de alta, nu au fost şi nu sînt cedate (în scris) decît pentru ediţiile **Archaeus** şi Polirom.

Constatăm, o dată în plus, neprofesionalismul tipic al lui Mircea Handoca, dovedit cu consecvenţă prin publicarea unor materiale cu conţinut ştiinţific asupra căruia nu dovedeşte discernămînt, prin difuzarea deficitară a informaţiei privind provenienţa lor. Protestăm împotriva acestui fals monopol critic asupra operei lui Eliade, pe care dl Handoca şi-l arogă de multă vreme, ignorînd atît normele juridice în vigoare privind drepturile de autor, cît şi exigenţele filologico-istorice ale unei întreprinderi editoriale.

Avem aşadar neplăcuta ocazie de a propune opiniei culturale continuarea dezbaterii publice despre gestionarea autohtonă a posterităţii lui Mircea Eliade, privit nu doar ca scriitor sau actor politic, ci ca istoric al religiilor.

Eugen CIURTIN, Gabriela CURSARU,
Daniela DUMBRAVĂ,
Mihail NEAMŢU, Andrei OIŞTEANU,
Mihaela TIMUŞ

*

Dragă Mihaela Timuş,

Nefiind în ţară, am aflat cu întîrziere de raptul intelectual a cărui victimă este ediţia de corespondenţă Mircea Eliade – Stig Wikander pe care o pregăteaţi pentru Editura Polirom.

În jurul persoanei, al operei şi al memoriei lui Mircea Eliade, meschinăriile nu au lipsit niciodată. Maniera în care aţi publicat în **Archaeus**, împreună cu dl Eugen Ciurtin, corespondenţa lui Eliade cu Wikander participă, însă, în România, la o înnoire profundă a modului de restituire a surselor care interesează biografia lui Eliade. La această înnoire nu participă însă şi Mircea Handoca. Eforturile sale de ani de zile, deja umbrite de calitatea comentariilor pe care le-a făcut în marginea textelor şi a biografiei lui Eliade, se încheie cu ceea ce este, în cel mai bun caz, un act de imprudenţă stupefiantă, în cel mai rău, de apropriere cinică a muncii altora. Care este mentalitatea din spatele acestei atitudini e uşor de ghicit.

Închei încurajîndu-vă să nu renunţaţi la ediţia pe care aţi plănuit-o şi care vă reprezintă în cel mai înalt grad.

Cu cele mai bune gînduri,

Florin ŢURCANU

Grupurile intelectuale de presiune: înzestrare creatoare şi răspundere civică

OVIDIU PECICAN

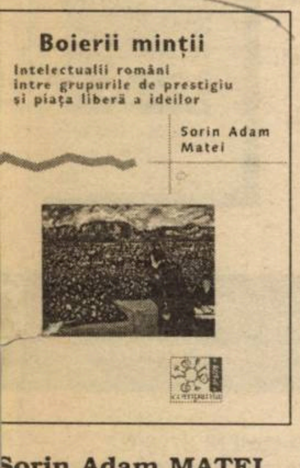
Boierii minţii
Intelectualii români între grupurile de prestigiu şi piaţa liberă a ideilor
Sorin Adam Matei

Sorin Adam MATEI

Boierii minţii.
Intelectualii români între
grupurile de prestigiu
şi piaţa liberă a ideilor
Editura Compania, Bucureşti,
2004, xxx p.

Cercetarea despre **Boierii minţii. Intelectualii români între grupurile de prestigiu şi piaţa liberă a ideilor** a lui Sorin Adam Matei – coleg storic şi poet optzecist braşovean pe care -am întîlnit prin Clujul şi Bucureştii începutului anilor '90 cu bucuria pe care ţi-o prilejuieşte întotdeauna un spirit afin – este, cred, o binevenită suită de eseuri ezultate dintr-o experienţă formativă de-opotrivă istorică, literară şi sociologică. Autorul încearcă, nici mai mult nici mai puţin, decît să explice afirmarea meteorică a unor personalităţi apreciate (H.-R. Pataievici), funcţionarea politicilor de grup a telor intelectuale recente, postcomuniste „echipa“ lui Gabriel Liiceanu, cea – braoveană – din jurul lui Al. Muşina), formulînd teoria existenţei unor aşa-numite *rupuri de prestigiu*. Seducătoare şi inspiatoare în partea lor aplicativă, eseurile lui S.A. Matei rămîn însă, din punct de vedere eoretic, tributare sugestiilor provenite din lte arealuri culturale, după cum, cu probitate, însuşi autorul o mărturiseşte.

În acest plan al conceptualului, recursul la o noţiune confecţionată cum este cea de *paramodernism* lasă gustul amar al sărăciei imaginaţiei ştiinţifice pe care, ce e drept, îl provoacă şi alte concepte, mult mai la modă, rezultat al adiţionării unor prefixe („para“, „trans“, „pre“, „post“, „re“, „cvasi“ ca în *post-modernism*, *Re-naştere*) ori al generalizării unor designări descalificante şi peiorative (*gotic*, *baroc*). Asemenea similiconcepte ar trebui, cred, pe cît e cu putinţă, evitate, depăşindu-se formularea lor printr-o invenţiune subordonată grijii adecvării. Cu aceasta semnalez, cum se vede, nu numai o carenţă a tentativei lui S.A. Matei, ci, mai ales, una moştenită din gîndirea occidentală. Şi totuşi, stăruind încă o clipă asupra a ceea ce autorul numeşte *paramodernism* – nume care se străduie să acopere ceea ce francezii desemnează uneori drept *modernité inachevée*, iar pentru englezi este *unaccomplished modernity* –, mă întreb dacă aici este vorba doar de o creaţie conceptuală neizbutită sau de o neînţelegere mai profundă. Pentru că, în timp ce modernitatea timpurie occidentală a însemnat ameliorare a administraţiei şi progres al tehnologiei, la noi ea a fost, tocmai pe dos, o decuplare de la asemenea tendinţe, o orientalizare progresivă, o reelaborare a cadrului de viaţă sub influenţa modelului turcesc, răsăritean. În mod clar, conţinuturile acestor evoluţii au fost profund divergente, iar recuplarea la tipul de civilizaţie occidental, dincolo de straturile superficiale, s-a făcut – se face! – cu o anume dificultate. Iată de ce cred că realitatea respectivă ar trebui desemnată printr-o noţiune total diferită.

Practic, conceptul de „grup intelectual de prestigiu“ (numit şi *grup de putere şi de influenţă intelectuală*) este un decalc, o adaptare după un concept weberian (p. 14), după cum şi definirea „intelectualilor publici“ urmează conceptul american de *public intellectuals* (p. 7). În acest fel, alte merite decît o pronunţată originalitate trebuie căutate în paginile incitantei cărţi a analistului, mai grăbit – aidoma altor congeneri – să adapteze aserţiuni, teze şi metodologii occidentale la experienţa românească decît (lucru mult mai greu, de care nici eu nu m-am învrednicit încă!) să forjeze teorii izvorîte din însăşi această experienţă. Prin această conduită, S.A. Matei se afirmă ca unul dintre autorii generaţiei lui – a noastre! –, condamnată, în primii paisprezece ani postcomunişti, la recuperări în marş forţat şi la o cît mai grabnică sincronizare.

La drept vorbind însă, cîtă vreme mintea românului nu pare din cale, afară de dedată la teoretizări, chiar şi acest pas – strategic – este unul înainte şi merită apreciat. Aidoma altor, nu multe, strădanii, şi S.A. Matei este, din start, demn de preţuire pentru curajul lui intelectual, fiindcă nu este deloc la îndemînă să cîrteşti împotriva unora dintre cei mai preţuiţi intelectuali români contemporani. Este tocmai ceea ce, cu inteligenţă, printr-un discurs fluent şi decantat, autorul intreprinde, provocînd la reevaluarea nu doar a scenei publice actuale ori mai vechi, nici numai a elitelor intelectuale, ci şi la absolut necesare reconceptualizări.

Acestea fiind zise, în cele ce urmează îmi propun să trec în revistă numai cîteva dintre vulnerabilităţile lucrării, ori poate nici atît, mai degrabă punctele în care demersul autorului s-ar cuveni continuat. Astfel de întîmpinări pot lansa o discuţie critică nu numai pe seama volumului, ci şi cu privire la realităţile istorice evocate.

Cu acest proiect în minte, remarc, pentru început, că nu ştim deocamdată dacă într-adevăr paşoptismul şi junimismul stau, după cum se afirmă în carte, la originea apariţiei grupurilor de prestigiu, pentru că nimeni nu a cercetat deocamdată viaţa intelectuală din modernitatea noastră timpurie. Într-o cercetare mai veche (**Lumea lui Simion Dascălul**, Cluj, 1998) m-am ocupat de situaţia din Moldova mijlocului de secol al XVII-lea, izbutind să decelez cel puţin două grupări: cea importantă, dominantă, era cea reprezentată de cărturarii aparţinînd elitei politice (Gr. Ureche, iar în generaţia următoare Miron Costin). O cercetare viitoare ar trebui să investigheze însă şi curentele încropite în jurul dascălilor de rang academic aduşi de Vasile Lupu la Trei Ierarhi, precum şi al celor din Ţara Românească, unde se afirmau ca lideri de opinie şi mentori spirituali Paisie Ligaridis, Teophil Corydaleu şi alţii asemenea. Oricît ar părea de neaşteptat, modernitatea românească a debutat şi în Principate anterior generaţiei paşoptiste, iar analiza grupurilor de prestigiu şi a genealogiei acestora s-ar cuveni extinsă şi asupra intervalului anterior.

Este succesul cultural şi mediatic autohton doar rezultatul acţiunii unor grupuri de prestigiu? Ar fi prea simplu să fie astfel. Chiar dacă, neîndoielnic, astfel de coagulări au un rol important în propulsarea unor personalităţi ale vieţii publice în avanscena socială nu ca simple individualităţi creatoare, ci şi în asociere cu puţini alţii, totuşi, nu aş risca să afirm că grupurile de prestigiu sînt singurele structuri care propulsează oameni şi opere în conştiinţa publică. Dimpotrivă, a interpreta astfel lucrurile înseamnă, mi se pare, să simplifici o scenă care, oricît de superficial ar fi privită, numai lipsită de complexitate nu este. Spre a mă face mai bine înţeles, voi spune doar că, spre exemplu, într-o lume ca a noastră, cu o modernitate incomplet consumată, autoritatea, investitura charismatică, loialităţile spirituale, ritualurile de solidaritate şi celelalte mecanisme descifrate de Sorin Adam Matei pe seama grupurilor de prestigiu se profilează – chiar mai puternic, mai pregnant – în cazul dictatului politic în cultură. Liderii spirituali „cu voie de la poliţie“, falşii inspiraţi care beneficiază de autorizaţie şi sprijin logistic – azi ca şi ieri – din partea autorităţii publice ori a „părintelui patriei“ se vor impune chiar şi în afara unor asemenea grupuri. La noi par să fi beneficiat de asemenea investiri Dimitrie Cantemir, Gheorghe Asachi, Ion Heliade-Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, Nicolae Iorga, Nae Ionescu; dar şi Zaharia Stancu, Mihai Beniuc, Petru Dumitriu, Adrian Păunescu ş.a.

Adeseori puterea politică nu s-a mulţumit să sprijine un ins, ci a pus la bătaie mijloace suficiente pentru a propulsa un întreg grup, devenit curînd prestigios. Ce ar fi însemnat oare „Junimea“ dacă P.P. Carp şi Titu Maiorescu n-ar fi ajuns niciodată miniştri? Ce ar fi fost „Haşdeenii“(de care m-am ocupat în volumul **Haşdeenii**, Cluj, 2003) fără sprijinul unor Gh. Chiţu şi ai liberalilor C.A. Rosetti şi I.C. Brătianu? Cum s-ar fi conturat grupul cultural prestigios de la Revista Fundaţiilor dacă Fundaţiile „Regele Carol al II-lea“ nu ar fi existat? Ce ar fi devenit grupul protocroniştilor fără sprijinul regimului autohtonist al lui Ceauşescu?

Nu cred că lucrurile sînt simple nici atunci cînd vine vorba despre absenţa totală a unei pieţe libere de negociere a valorilor intelectuale. Cîtă vreme există în acelaşi timp mai multe grupuri de prestigiu, purtătoare ale unui mesaj propriu, şi ele acţionează concurent pentru a-şi adjudeca prioritatea calitativă a scenei publice, între ele are loc o confruntare simbolică ce nu poate ignora sistemul cerere – ofertă, chiar dacă răspunsurile (oferta) vor depinde în bună măsură de „ticurile“ şi „ritualurile“ cărtureşti ale membrilor fiecăruia dintre grupuri. Este limpede, astfel, că, oricît de important ar părea astăzi – dintr-o carenţă de lectură rezultată datorită unei focalizări exclusiviste asupra unor segmente anume ale vieţii intelectuale interbelice – contingentul generaţionist al lui Cioran, Eliade, Vulcănescu, Ionescu, Ţuţea –, nu se poate ignora că în epocă tonul îl dădeau alte grupuri (ca, de pildă, şcoala sociologic-antropologică a lui D. Gusti, N. Iorga şi cărturarii afiliaţi-dominaţi de el, gruparea lui Nichifor Crainic de la **Gîndirea** etc.). La fel, în anii '70-'80, important pe piaţa de idei nonconformistă nu a fost, cum ar putea părea acum, doar grupul de la Păltiniş, ci şi cel de antropologi şi folclorişti din jurul lui Mihai Pop ori, iarăşi, echipa – obedientă regimului – de la **Săptămîna-Luceafărul**. Dacă între primele două şi acesta din urmă raporturile erau de adversitate şi confruntare, păltinişenii şi grupul lui Mihai Pop nu erau neapărat în relaţii tensionale, chiar dacă nici despre o colaborare între cele două „agregări“ nu trebuie vorbit neapărat. Ele erau deopotrivă competitoare la adresa segmentului de populaţie atent la promisiunile seducătoare, oricît de vagi, ale acestor grupări. Desigur, însă, dinamica relaţiilor complexe dintre toţi aceşti actori şi putere rămîne de reconstituit atent, într-o cercetare – sau o suită de cercetări – serioasă, cu caracter monografic.

Desigur, ar mai fi multe întîmpinări de făcut. Ca, de pildă, aceea că un concept – şi o valoare morală – precum *onoarea* nu rămîne un apanaj al medievalităţii ori feudalismului, ci îşi schimbă conţinutul şi semnificaţia în funcţie de mutaţiile înregistrate la nivelul fiecărei epoci în raport cu sensibilitatea şi gîndirea dominantă a momentului. Prin urmare, nu este suficient să trimiţi la prezenţa onoarei în cîmpul activităţii şi concepţiei membrilor grupurilor de prestigiu pentru a îndreptăţi calificarea acestora drept premoderne. Altminteri, s-ar putea naşte confuzii periculoase, fiind indusă ideea că modernitatea – fie ea şi tîrzie – este incompatibilă cu onoarea.

Mă opresc aici, rezervîndu-mi dreptul de a reveni şi reiterînd afirmaţia că volumul semnat de S.A. Matei, plin de sugestii şi incitant, recomandă atenţiei publicului românesc un analist cu un mare potenţial.

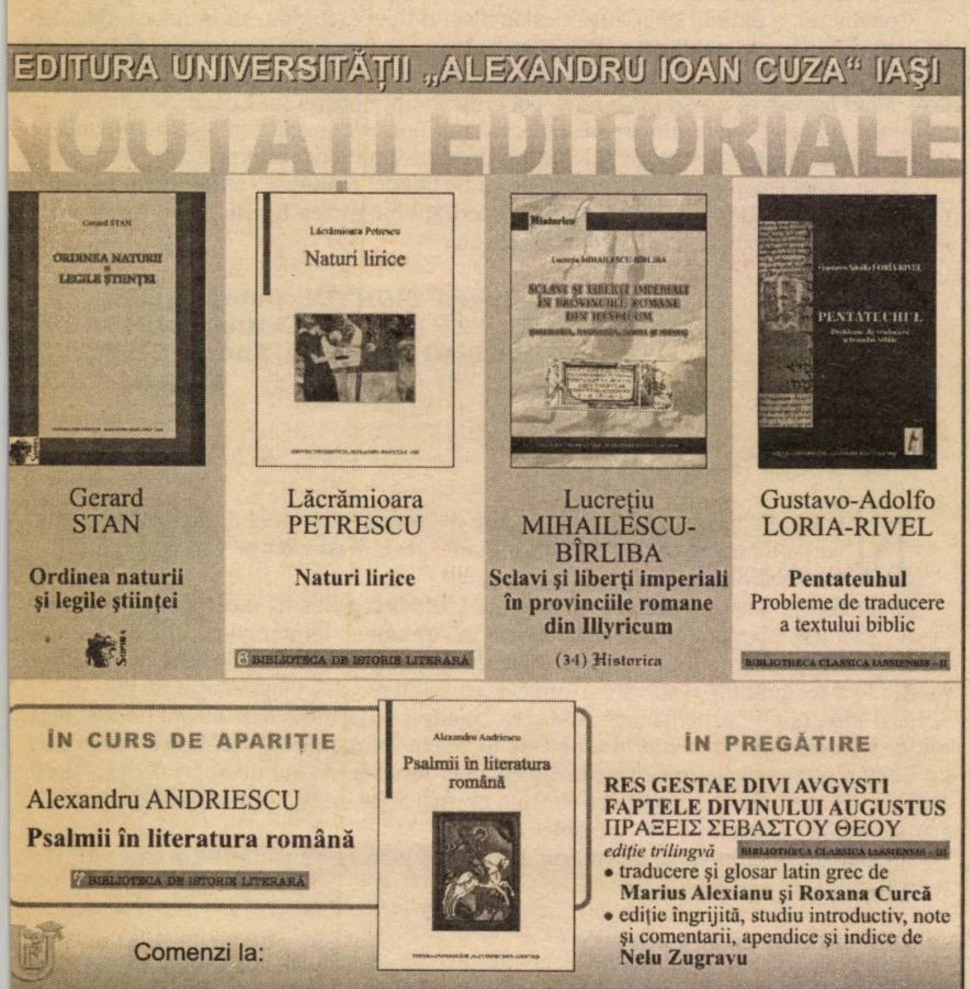
EDITURA UNIVERSITĂŢII „ALEXANDRU IOAN CUZA“ IAŞI

NOUTĂŢI EDITORIALE

Gerard STAN
Ordinea naturii şi legile ştiinţei

Lăcrămioara PETRESCU
Naturi lirice
BIBLIOTECA DE ISTORIE LITERARĂ

Lucreţiu MIHAILESCU-BÎRLIBA
Sclavi şi liberţi imperiali în provinciile romane din Illyricum
(34) Historica

Gustavo-Adolfo LORIA-RIVEL
Pentateuhul
Probleme de traducere a textului biblic
BIBLIOTHECA CLASSICA IASSIENSIS – II

ÎN CURS DE APARIŢIE
Alexandru ANDRIESCU
Psalmii în literatura română
BIBLIOTECA DE ISTORIE LITERARĂ

ÎN PREGĂTIRE
RES GESTAE DIVI AVGVSTI
FAPTELE DIVINULUI AUGUSTUS
ΠΡΑΞΕΙΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΘΕΟΥ
ediţie trilingvă BIBLIOTHECA CLASSICA IASSIENSIS – III
- traducere şi glosar latin grec de **Marius Alexianu şi Roxana Curcă**
- ediţie îngrijită, studiu introductiv, note şi comentarii, apendice şi indice de **Nelu Zugravu**

Comenzi la:
Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza“, 700511 Iaşi, Păcurari nr. 9, tel./fax 0232-314947

Cum privesc românii educaţia (I)

CIPRIAN CIUCU

De curînd am asistat la o premieră în peisajul educaţional românesc: primul sondaj de opinie realizat la nivel naţional care şi-a propus să identifice care sînt reprezentările generale ale românilor cu privire la educaţie. Iniţiativa de a comanda un astfel de sondaj i-a aparţinut Centrului Educaţia 2000+, care a stabilit şi topicile care au fost cercetate. Sondajul a fost realizat în luna mai 2004, pe un eşantion reprezentativ la nivel naţional de 2209 persoane, de către The Gallup Organization România şi Metro Media Transilvania. Specialiştii Centrului Educaţia 2000+ au dorit să identifice:

- relevanţa educaţiei asupra succesului în viaţă (bunăstare);
- gradul de cunoştere a sistemului de învăţămînt şi a ofertei şcolare de către populaţie;
- gradul de acceptare la care s-a ajuns astăzi în ceea ce priveşte existenţa învăţămîntului privat;
- ce înseamnă o şcoală bună în ochii românilor;
- gradul de încredere în sistemul de educaţie, şcoală şi profesori;
- măsura în care românii doresc să se implice în educaţia copiilor lor;
- cum a primit populaţia schimbările care au avut loc în sistem din 1990 şi pînă astăzi;
- dacă în accepţiunea românilor şcoala este un loc care asigură şanse egale tuturor copiilor;
- dacă românii sînt dispuşi să investească în educaţia lor şi după terminarea şcolii;
- cum îşi reprezintă cetăţenii noştri învăţămîntul de astăzi din punctul de vedere al calităţii şi în comparaţie cu învăţămîntul din Occident şi cu cel din perioada comunistă.

În materialul de faţă ne propunem să parcurgem mai toate problemele cercetate, cu intenţia de a creiona cît mai fidel portretul învăţămîntului românesc, aşa cu este el văzut de majoritatea dintre noi, dar şi cu dorinţa de a puncta, acolo unde este cazul, tendinţele de modernizare a acestuia, care, din nefericire, de multe ori nu îşi găsesc ecoul în răspunsurile oamenilor, cîteodată prea conservatori şi refractari la schimbare.

Românii nu văd neapărat o legătură directă între a avea şcoală şi a avea bani

Una dintre cele mai cinice opinii ale românilor este aceea că, pentru a avea succes în viaţă (cel puţin din punct de vedere material), nu este nevoie să ai prea multă şcoală: 51% dintre respondenţi au opinat în acest sens. În mod aparent paradoxal, cu toate că educaţia nu este percepută ca factor de succes, 84% dintre concetăţeni şi-ar îndemna copiii să îşi continue studiile după absolvirea învăţămîntului obligatoriu şi nu să înceapă să muncească. Şi mai interesant este că, dintre aceştia, 87% optează, în îndrumarea pe care ar acorda-o copiilor, către o formă teoretică de studiu – liceu sau facultate (peste jumătate şi-ar sfătui copilul să meargă la facultate). Pentru şcolile de artă şi meserii ar opta doar 7% dintre potenţialii părinţi. Explicaţia aparentului paradox ar putea consta în faptul că educaţia este valorizată de imaginarul colectiv românesc *(ai carte, ai parte)*, imaginar contrazis însă de opulenţa afişată pe canalele mediatice de către o serie de personaje îmbogăţite în mod controversat în ultimii ani (vezi fig. 1).

Nu este prea clar ce se întîmplă în sistem

Încercînd să afle gradul de cunoaştere al populaţiei cu privire la sistemul de învăţămînt, iniţiatorii sondajului au propus cîteva întrebări cu privire la structura acestuia. Subiecţii au fost întrebaţi *care este numărul de clase obligatorii în învăţămîntul de stat în momentul de faţă*. Din întreg eşantionul, doar 34% au răspuns corect, şi anume 10 clase, restul imaginînd diferite situaţii, dintre care cele mai frecvent menţionate au fost 8 clase (38%), 9 clase (5%) şi 12 clase (14%). Slaba cunoaştere asupra acestui aspect este explicabilă prin numărul relativ mare de schimbări din sistem ce au avut loc în ultimii 8-9 ani, insuficient promovate şi mediatizate (şi mai ales explicate) în rîndul populaţiei. Trecerea la învăţămîntul de 10 clase, impusă anul trecut de către Minister în scopul de a compatibiliza sistemul nostru de educaţie cu cel din U.E., nu a fost îndeajuns adusă la cunoştinţa populaţiei.

Mai mult decît intenţia de a afla dacă oamenii cunosc ce se întîmplă în educaţie, realizatorii sondajului au dorit să identifice şi care este numărul de clase care cred românii *că ar trebui* să fie obligatorii şi gratuite. Răspunsurile au confirmat tendinţa noastră de a ne ţine cît mai mult odraslele în şcoală: 48 % au opinat că învăţămîntul obligatoriu ar trebui să fie de 12 clase, şi doar 18% au optat pentru 8 clase. Observăm aici că măsura Ministerului Educaţiei de a creşte numărul de clase obligatorii îşi găseşte susţinere populară.

Învăţămîntul privat este din ce în ce mai acceptat de societate

În ceea ce priveşte învăţămîntul privat, el pare să fie acceptat de cea mai mare parte a populaţiei, mai mult de jumătate dintre respondenţi (55%) indicînd că sînt de acord cu existenţa acestuia, o parte din ei menţionînd faptul că ar trebui să existe organizaţii de învăţămînt private în anumite condiţii: taxe rezonabile, calitate şi seriozitate, să fie acreditate şi recunoscute, să predea discipline standard după norme asemănătoare cu instituţiile de învăţămînt de stat sau să acorde locuri de muncă la terminarea studiilor. Totuşi, un segment important, 39 % din populaţie, nu este de acord cu învăţămîntul privat sub nici o condiţie.

Subiecţii au fost de acord cu existenţa acestui tip de învăţămînt mai degrabă la nivel universitar, şi mai puţin la celelalte niveluri, dar diferenţa nu este flagrant semnificativă.

O şcoală bună: mai întîi profesorul, şi după aceea elevul

În opinia românilor, calităţile profesorilor califică o şcoală pentru a fi bună, fiind trecute pe plan secund *alte criterii* (cel puţin la fel de importante pentru a considera o şcoală ca fiind bună) precum dotarea şcolii, rezultatele elevilor la şcoală şi după absolvire, atenţia pe care o acordă şcoala elevilor (învăţarea centrată pe elev) sau calităţile manageriale ale conducerii. Din nefericire, remarcăm că în mintea românilor principalul actor al şcolii rămîne profesorul, el fiind măsura unei şcoli, astăzi cînd ne dorim din ce în ce mai mult ca elevii şi formarea acestora (inclusiv obţinerea de rezultate bune) să fie principalul criteriu în a evalua o instituţie de învăţămînt.

Un profesor bun este un profesor bine pregătit. Rezultatele elevilor contează mai puţin

Acum că am văzut ce înseamnă o şcoală bună, trebuie să ne îndreptăm atenţia către „actorul central" al şcolii, şi anume profesorul. Cercetătorii au urmărit să afle ce înseamnă în percepţia populaţiei *un profesor bun*. Răspunsurile ne indică că pregătirea profesională (25%) şi relaţiile cu elevii (incluzînd şi practicile pedagogice, 20%) sînt principalele două caracteristici ale unui *profesor bun*. Alte calităţi (secundare) pentru ca un profesor să fie considerat *bun* sînt: să aibă relaţii bune cu elevii (inclusiv să fie un pedagog bun), să *aibă chemare* penru profesia de educator, să aibă calităţi morale, să obţină rezultate bune împreună cu elevii săi, să aibă experienţă, să fie exigent, să nu facă diferenţe între copii. Rezultatele elevilor pregătiţi de un profesor anume par să fie mai puţin importante pentru majoritatea respondenţilor, ca şi faptul că tratează toţi elevii în acelaşi mod, fără să facă discriminări.

O altă perspectivă interesantă asupra profesiei de educator reiese din faptul că iniţiatorii sondajului au vrut să afle dacă profesorii români (categorie socio-profesională distinctă) se bucură de încrederea compatrioţilor. Astfel, la întrebarea *cîtă încredere aveţi în pregătirea profesională a învăţătorilor şi a profesorilor*, se observă că oamenii au în general multă încredere în educatori. Datele relevă că în mediul rural încrederea în învăţători şi profesori este mai mare cu cca. 6-8 procente.

Ce fel de cetăţeni formăm?

Nici şcoala, nici profesorul nu pot fi scopuri în sine, autosuficiente pentru a putea evalua doar după aceşti actori (şcoala–actor instituţional/profesorul–actor colectiv) calitatea învăţămîntului din România. O altă variabilă, cu mult mai importantă, este elevul. Centrul Educaţia 2000+ a vrut să afle cum doresc românii să fie formaţi viitorii cetăţeni şi pe ce tip de comportament ar trebui să pună accentul şcoala. Astfel, chestionarul a inclus o întrebare închisă care a lăsat subiecţilor doar posibilitatea de a alege între două tipuri de valori comportamentale pe care ar trebui să se pună accent în şcoală: valori tradiţionale (ordine, respectarea regulilor), *versus* valori moderne (colaborarea cu oamenii, independenţă/iniţiativă). *Aşteptările populaţiei cu privire la valorile de comportament pe care trebuie să le dobîndească tinerii sînt diferite de cele pe care se pune accent în societăţile democratice deschise.* Astfel, răspunsurile s-au orientat într-o măsură foarte mare către ordine şi respectarea regulilor, în detrimentul unei gîndiri independente şi al colaborării între oameni.

Radio Europa Liberă

Program (luni-vineri):

18.00-18.30 *Europa Liberă în direct*
21.00-22.00 *Ora Moldovei*

Programele sînt retransmise
de Mix FM Bucureşti (100,6 FM)
şi de numeroase posturi afiliate din ţară,
iar în Republica Moldova
de Radio Nova şi Vocea Basarabiei.

www.europalibera.org
www.rferl.org

RADIO FREE EUROPE • RADIO LIBERTY •

Corect, responsabil şi la timp!

ministeriale

MONITORIZAREA MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR
OBSERVATOR CULTURAL
2004

- Ministerul Culturii şi Cultelor a dat publicităţii componenţa Comisiei Naţionale pentru Subvenţionarea Culturii Scrise, alcătuită în conformitate cu prevederile Legii Nr. 188/2003 în domeniu. Ca preşedinte a fost reconfirmat acad. Dan Berindei, ca vicepreşedinte – scriitorul D.R. Popescu, iar ca secretar – Marilena Guga Romanul, consilier în Ministerul Culturii şi Cultelor. Ca membri au fost desemnaţi acad. Dan Grigorescu, Radu Dimitriu, Cezar Ivănescu (ultimii doi – din partea asociaţiilor de editori), Mircea Ghiţulescu şi Sorin Preda (din partea asociaţiilor de scriitori), Eniko Marko, Radu Petru, Gheorghe Popa, Vasile Molan, Lucia Ovezea.

- La Galeria Apollo din cadrul Teatrului Naţional a avut loc recent premierea unor tineri plasticieni de către premierul Adrian Năstase, ministrul Culturii şi Cultelor, Răzvan Theodorescu, şi preşedintele Uniunii Artiştilor Plastici, Zamfir Dumitrescu. Întrucît festivitatea a avut loc în plină campanie pentru locale, cei doi înalţi oficiali guvernamentali s-au grăbit să declare că iniţiativa nu ar avea nimic electoral. Şi totuşi: pe lîngă flatările de rigoare şi aprecierile privind contribuţiile guvernamentale, în cadrul întîlnirii s-a anunţat că Guvernul a decis să acorde artiştilor drepturi de preemţiune, pentru ca nici un primar să nu îi evacueze din ateliere. Ofertă cu tîlc şi – în plus – „vizionară" dacă ne gîndim la previzibilul eşec al partidului de guvernămînt în Capitală... Oricum – preşedintele UAP nu a ratat ocazia să-şi exprime profunda gratitudine şi admiraţie faţă de guvernul Năstase, „susţinător al artelor"...

Premiile au fost acordate de un juriu alcătuit din Adriana Elian, Pavel Şuşară, Suzana Fântânariu, Aurelia Mocanu, Alexandru Ghilduş, Valeriu Mladin, Iuri Isar, Florin Stoiciu, iar cîştigătorii lor au fost Ciprian Paleologu (Marele premiu), Anca Coller (Premiul pentru pictură), Maria Pop (Premiul pentru sculptură), Alina Aldea (Premiul pentru artă decorativă), Nicu Ilfoveanu (Premiul pentru multimedia), Silvia Olteanu (Premiul Juriului). După ceremonie, premierul – colecţionar pasionat – a ţinut să achiziţioneze trei volume de colecţie din anticariatul aflat la intrarea Galeriei.

Pe tema bonificării artiştilor de către autorităţi, cotidianul **Adevărul** de vineri 11 iunie a publicat un editorial acid semnat de Cristina Modreanu (**Artiştii – bufoni la curtea politicii**) din care cităm un scurt fragment privind protecţia „favoriţilor de curte" în defavoarea celorlalţi artişti, astfel discriminaţi: „Această «protecţie» funcţionează şi în ograda primministrului, care nu ezită să-şi manifeste deschis preferinţele pentru un artist, cadorisindu-l cu un muzeu sau cu un album finanţat din bani publici, cum s-a întîmplat recent. Chiar dacă protejaţii sînt mai presus de orice îndoială, artistic vorbind, tratarea lor preferenţială este o jignire la adresa tuturor celorlalţi membri ai breslei din care fac parte. Nu e mai puţin adevărat că şi artiştii se complac adesea în rolul de «bufoni», consumîndu-şi energia pentru a-l distra pe rege"...

O româncă printre monştrii sacri

Interviu cu **Sylvia GREENBERG**

În urmă cu mai bine de un deceniu, am citit cu uimire, într-un ziar din străinătate, un interviu cu o soprană care tocmai cîntase cu mult succes la Scala şi care declara că se născuse în România. Numele său – Sylvia Greenberg. Cîţiva ani mai tîrziu, am avut surpriza să o ascult la Staatsoper Viena în monumentala Simfonie a VIII-a de Mahler, înlocuind în ultimul moment o altă celebritate din ţara noastră – Iulia Varady. În sfîrşit, cu puţin timp în urmă, am avut bucuria să o pot cunoaşte pe cea care atunci cîntase minunat, dar despre care nimeni, aici, nu reuşise să-mi spună cine ar putea fi. Am descoperit o minionă dezinvoltă, inteligentă, plină de viaţă, vorbind într-o limbă română perfectă despre... multe şi de toate, dezvăluindu-mi cu simplitate coordonatele unei cariere performante.

Mama mea – Natalia Greenberg – a studiat canto la Conservatorul particular Pergolla, apoi la Conservatorul de Stat, la clasa renumitului Constantin Stroescu, profesor care i-a prezis viitor extraordinar ca soprană dramatică. Din păcate, nu a fost să fie aşa... Fiind cîntăreaţă, a visat ca eu să fac pian, dar nu am fost primită la nici o şcoală de muzică din cauza „originii nesănătoase", pentru că părinţii mei erau consideraţi mic-burghezi, ar în şcolile speciale erau acceptaţi în special copiii „clasei muncitoare". Am luat lecţii particulare, apoi prim-violoncelistul Filarmonicii, care era şi profesor la Şcoala de Muzică Nr. 5, i-a propus să mă înscrie la clasa lui, unde am lucrat vreo doi ani, după care, în 1964, după 14 ani de aşteptare, am primit în sfîrşit permisul de emigrare în Israel. A fost o perioadă teribil de grea, pentru că, evident, părinţii mei fuseseră daţi afară din serviciu, locuiam trei persoane într-o cameră de 14 mp... Tata fusese inspector de teatru înainte de a depune actele, era bun prieten cu Zaharia Stancu şi cu alţi oameni de cultură, implicaţi însă şi în politică, şi poate de aceea ne-au aprobat atît de greu plecarea. Evident, nu aveau bani să-mi cumpere un violoncel, deşi, paradoxal, tata a lucrat la Fabrica de instrumente muzicale „Doina". În Israel mi-au cumpărat unul, dar avînd un cîntăreţ în familie, mi-am descoperit vocea şi chiar o chemare specială către canto. Eram deja la Academie, la clasa de violoncel, dar în paralel am început să iau lecţii de cînt. În 1974 a venit acolo Jenny Turrel, renumită mezzosoprană americană, care a dat un master la Ierusalim; evident, i-am cîntat; a chemat-o pe mama şi i-a spus că trebuie să mă îndrept spre canto, dar ea, care avea deja experienţa amară a neîmplinirii în acest domeniu, a fost destul de rezervată. S-a sfătuit cu fosta sa profesoară, Rosel Dampf, stabilită anterior în Israel, care s-a oferit să lucreze cu mine, gratis, la Tel Aviv. M-a pregătit pentru concursul Fundaţiei americano-israeliene pentru tineri artişti, m-am prezentat şi am obţinut bursa cea mai mare – 900 de lire era pe atunci o sumă care asigura tot anul de studii. Apoi, în fiecare an, am cîştigat bursa maximă, iar în 1977 am primit o bursă de studii la Zürich, în cadrul Studioului de operă, unde am făcut o impresie puternică interpretînd aria Reginei Nopţii din opera **Flautul fermecat** de Mozart, astfel încît m-au angajat la Operă pentru acest rol. Atunci l-am cunoscut pe Ioan Holender, pentru că anual veneau acolo impresari din zona de limbă germană ca să asculte şi să selecteze tineri solişti. La Studio am stat un an (1977-1978); acolo l-am cunoscut pe soţul meu, David Aronson, care este pianist, născut în America; am fost angajată doi ani la Operă, apoi alţi cinci la Deutsche Oper Berlin, unde am cîntat în **Cavalerul rozelor** şi **Ariadna la Naxos** de R. Strauss, **Don Pasquale** de Donizetti, **Răpirea din serai** de Mozart şi, bineînţeles, **Flautul fermecat**, rolul Reginei Nopţii devenind o adevărată „semnătură" pentru mine. În 1984, Opera din München a făcut un turneu istoric în China, sub conducerea lui Wolfgang Sawallish, in-

---

Politica la feminin

DANA BĂLUŢĂ

În societatea românească a anului 2004, caracterizată prin existenţa a două tipuri de moşteniri, una totalitară, iar o alta conservatoare, revitalizată după 1989, participarea politică a femeilor este problematică.

Prezenţa femeilor în spaţiul public politic are o traiectorie ciudată, avînd în vedere că lor li s-a permis accesul în politică abia în 1929, însă numai la nivel local şi după nenumărate presiuni ale organizaţiilor feministe care militau pentru drepturi politice, începînd chiar din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În 1939, Carol II le recunoaşte şi accesul la nivel parlamentar, pentru ca abia în 1946 femeile să îşi exercite acest drept la nivel naţional. Însă, din pricina faptului că în 1946 nu a fost posibil un vot liber nici pentru femei, nici pentru bărbaţi, alegerile fiind falsificate, se poate afirma că abia în 1990 femeile au început să-şi exercite dreptul de a vota şi de a fi alese, spre deosebire de partenerii lor deja familiarizaţi cu drepturi electorale în libertate înainte de 1939.

Ţinînd cont de slaba prezenţă numerică în Parlamentul României de-a lungul celor 14 ani de tranziţie, se poate afirma că, în ceea ce priveşte reprezentativitatea femeilor, democraţia românească, din punctul de vedere al relaţiilor de gen, ridică semne de întrebare. După 1992, în Parlamentul României au intrat aproximativ 4% femei, iar în perioada actuală disproporţia se menţine. Astfel, la nivelul Camerei Deputaţilor, reprezentarea pe sexe arată că în jur de 13% sînt femei, pentru ca în Senat procentul să scadă la 9%, adică, dintr-un număr de 436 reprezentanţi, doar 49 sînt femei. Putem continua prin a spune că nici un partid nu are ca preşedinte o femeie, situaţie care li s-ar părea multora chiar hilară. Ideea de a avea o femeie lider este încă neacceptată de mulţi români, fapt confirmat şi de **Barometrul de Gen** al FSD din 2000, unde o mare parte din respondenţi consideră că a conduce este mai mult un drept „natural" al bărbaţilor, ceva înnăscut şi care menţine şi legitimează inegalitatea din naştere.

Bineînţeles, sub aspect formal, nimeni nu împiedică explicit intrarea femeilor în politică sau accesul la funcţii de conducere, mai ales datorită unei legislaţii *à la* „feminism *room-service*" (cum îl numeşte Mihaela Miroiu) via Uniunea Europeană.

Dreptul de a fi alese este exercitat de românce într-o măsură mai mică, în ciuda situaţiei de la recentele alegeri locale, unde ponderea femeilor candidate a crescut semnificativ în comparaţie cu anii precedenţi. Partidul Umanist din România a propus numai femei şi la primăriile de sector, şi la cea a Capitalei.

Rezultatele alegerilor la nivel local din Bucureşti confirmă ceea ce ştiam: că este infinit mai dificil să schimbi mentalităţi, să estompezi prejudecăţi şi să propui modele, atitudini care, pentru actualul sistem politic românesc, aproape exclusiv masculin, sînt considerate de-a dreptul „anarhiste".

Ne confruntăm cu o democratizare lentă în ceea ce priveşte reprezentativitatea pentru femeile din România, o democraţie mai degrabă de tip electoral, care garantează dreptul cetăţenelor de a alege, mai puţin pe cel de a fi alese.

De la *declararea egalităţii* la *realitatea acestei egalităţi* există o distanţă considerabilă. Se pot distinge o serie de factori care contribuie la o prezenţă redusă a femeilor în poziţii de răspundere politică. Printre aceştia, un loc fruntaş este ocupat de mentalităţile tradiţionaliste – rolurile sociale predeterminate, puterea economică redusă a femeilor în comparaţie cu cea a bărbaţilor etc.

Mentalităţile tradiţionaliste sau „obstacolele de substanţă" sînt determinate de „credinţa" potrivit căreia „bărbatul este capul, iar femeia, gîtul". De asemenea, delimitarea celor două sfere, publică şi privată, precum şi atribuirea unor actori aparent compatibili doar cu un segment – bărbaţilor le este asociată politica, iar femeilor gospodăria – contribuie în egală măsură la întărirea unor stereotipuri şi la materializarea unor prejudecăţi. Potrivit acestei dihotomii, se încearcă menţinerea cît mai mult posibil a femeii în sfera privată – familie şi gospodărie – în opoziţie cu legitimarea bărbatului ca unic actor al domeniului public. Totodată, se încearcă pe diferite căi, inclusiv prin intermediul mass-media, să se asigure un statut inferior femeilor din viaţa publică şi unul superior bărbaţilor.

Rolurile sociale predeterminate sînt strîns legate de categoria amintită. Ca urmare a delimitărilor deja menţionate, multe femei au considerabil mai puţin timp să se intereseze de acţiuni şi discuţii politice, pentru că, în comparaţie cu partenerii lor, sînt mult mai implicate în treburi casnice, ceea ce le reduce şansele de a-şi forma o competenţă politică. Pe de altă parte, bărbaţii au şanse de reuşită vizibil mai mari şi datorită unei tradiţii a implicării politice, la care au contribuit (şi continuă să o facă) educaţia, socializarea (preponderent pentru spaţiul public).

În **Bilete de papagal**, într-un articol din 1928, Tudor Arghezi rezuma succint situaţia: „...femeile sînt îndeobşte dacă nu mulţumite afară din cale cu starea lor în familie, dar îndeajuns de adîncite în treaba lor ca să nu se mai gîndească la altceva".

Există o suită de roluri tradiţionale pe care dacă le aşezi la „index" eşti privită ca fiind cel puţin deviantă, dacă nu anormală şi nenaturală. Ne confruntăm cu un model cultural rezistent şi naturalizat care, în cel mai bun caz, permite jocul pe două fronturi, adică sarcina dublă pentru femei: semivizibilitatea publică şi menajeră a familiei.

În ceea ce priveşte resursele materiale, tranziţia postcomunistă a dat naştere unei situaţii necaracteristice: *patriarhatul modern*, prin care femeile au devenit dependente financiar de bărbaţi. Pe de altă parte, sistemul politic a contribuit la această stare şi putem menţiona numai mecanismul de redistribuire a banilor publici. Să nu uităm că, de curînd, au fost iertaţi de la plata datoriilor cei cunoscuţi sub numele de „marii datornici" ai naţiunii române postdecembriste. Scutirea aceasta echivalează cu bugetul Sănătăţii şi al Învăţămîntului pe mulţi ani. Să mai reamintesc faptul că, în aceste domenii, lucrătorii sînt, în marea lor majoritate, femei?! Nu afirm că avem de-a face cu un complot împotriva femeilor, însă urmările acestei decizii politice le afectează în primul rînd pe ele şi, atîta timp cît te zbaţi pentru supravieţuire, nu-ţi mai rămîne timp şi pentru afirmarea personală.

Pe lîngă aceşti factori importanţi, nu trebuie uitat că există stigmatul Elenei Ceauşescu, aflat în relaţie de „simbioză" cu cel al Anei Pauker, precum şi cu cel al personalităţilor negative feminine din perioada interbelică: Zizi Lambrino, Elena Lupescu, cu toate că în aceeaşi perioadă există un contraexemplu puternic în persoana şi personalitatea Alexandrinei Cantacuzino. Însă cea din urmă nu trezeşte un interes pe măsura realizărilor sale, sociale şi politice (este cunoscută doar în cercuri mai restrînse). Exemplele negative au condus la un fel de legitimare a eliminării femeilor din politica formală după '89. Toate aceste aspecte caracteristice actualei societăţi româneşti conturează o realitate de necontestat, aceea că *şi parteneriatul în sfera publică se lasă aşteptat*.

Rezultatele de la alegerile locale, care ne spun „negru pe alb" că nici o femeie nu a fost aleasă pînă acum primar în Bucureşti, întăresc cele afirmate.

Un alt aspect, la fel de important, îl reprezintă relaţia dintre femei şi putere, prin excelenţă problematică, mai ales că, asociată dominaţiei, nu este văzută ca ceva feminin. Prin urmare, conceptul a fost redefinit de şi pentru femei ca *empowerment* (capacitare), adică un fel de „dă-mi puterea ca să-ţi dau puterea", pentru că, dacă nu apare capacitarea şi ai curajul să investeşti în tine ca femeie, eşti mai curînd considerată egoistă şi nefeminină. Însă, cînd e vorba despre putere, dacă tu nu o iei, nimeni nu vine să ţi-o ofere cadou.

Această strategie, adoptată de candidatele propuse de PUR, care au mizat pe strategii feminine, s-a dovedit în final păguboasă. Pentru că Traian Băsescu a tratat-o pe Monica Tatoiu nu numai verbal ca pe o clasică doamnă (adică n-a prea considerat-o un candidat care i-ar putea face probleme). Pentru că au adoptat un limbaj legat de faptul că sînt femei-doamne, pentru că tradiţionalismul este în floare, deocamdată, nici una nu a fost aleasă. La fel a pierdut în turul 2 candidata Alianţei Dreptate şi Adevăr – D.A. la Primăria Sectorului 2, Anca Boagiu.

Personal, consider totul un semi-eşec. Important este totuşi că s-au rupt legăturile cu o tradiţie potrivit căreia numai bărbaţii candidează pentru poziţii de decizie în politică!

Probabil că la viitoarele alegeri locale sau generale prezenţa femeilor nu va mai fi privită ca un „exotism", aşa cum şi votul universal, pînă nu de mult considerat o bizarerie, e privit astăzi ca un lucru firesc.

cluzînd **Flautul fermecat** şi **Nunta lui Figaro** (acolo am debutat în rolul Suzana), moment istoric pentru că atunci s-au deschis „uşile“ către China – a fost primul zbor al companiei Lufthansa în acea ţară, prima vizită a unui cancelar german şi, evident, primul turneu al unui teatru din Vest.

Aţi colaborat, încă de la început, cu mari dirijori, cîntînd pe scene de renume, ceea ce se întîmplă extrem de rar.

Este adevărat că prima mea experienţă cu orchestra a fost în Israel, alături de Filarmonica pe care, încă de atunci, o conducea Zubin Mehta, dirijor care astfel mi-a dat prima şansă într-o carieră de care acum, privind în urmă, sînt foarte mulţumită. Prima oară cînd am evoluat la Montréal, oratoriul **Creaţiunea** de Haydn a fost dirijat de Georg Solti, partitură cu care apoi am înregistrat şi un disc. Am fost invitată la Washington, Dallas, Cleveland (unde dirijor a fost Lopez Cobos), la Lincoln Center New York, unde m-am reîntîlnit cu Zubin Mehta, dar în **Carmina Burana** de Orff. Vorbind despre colaborarea cu dirijori celebri, trebuie să amintesc faptul că am înregistrat această partitură sub bagheta lui Riccardo Chailly, iar în primăvară, la Berlin, Simfonia a VIII-a de Mahler, la pupitru fiind Kent Nagano.

Sînteţi una dintre puţinele soprane din România care, la acea vreme, au avut privilegiul să apară pe legendara scenă de la Scala din Milano.

În 1985, Sawallish m-a invitat să cînt, evident, Regina Nopţii, apoi în 1989, Garry Bertini, pe care îl cunosc de o viaţă, mi-a propus să facem o operă modernă – **Doctor Faustus** de Manzoni – într-o producţie fastuoasă, cu costume semnate Gianni Versace, în regia şi scenografia lui Bob Willson. Am revenit la Scala în 1992 pentru a interpreta rolul principal din **Lucia di Lammermoor** de Donizetti, în anul următor am cîntat, în concert, **Exultate, Jubilate** de Mozart, iar în 1997 am susţinut un nou concert. Dar am cîntat mult în Italia – la Roma, Palermo (**Lucia**), în 1993 la Napoli şi Veneţia – la Teatro La Fenice, în **Cavalerul rozelor** etc.

În ultimii ani, repertoriul dumneavoastră s-a diversificat, abordînd roluri care cer, în general, un glas liric plin sau chiar cu accente dramatice, trecînd, spre exemplu, în *Răpirea din serai*, de la Blonda la Constanze.

După ce s-a născut băiatul meu, vocea şi-a schimbat culoarea şi consistenţa. Sînt unele soprane de coloratură care dacă nu mai pot cînta în registrul acut, au terminat şi cariera, dar la mine s-a „conservat“ mediul, aşa că am ajuns pînă la Donna Anna. În ultima vreme am cîntat Despina, Donna Elvira, dar şi Micaela, la Tel Aviv, în 2000. Trebuie să spun însă că am un repertoriu foarte vast de concert, incluzînd toate lucrările vocal-simfonice de Mozart, oratoriile mari şi cantatele de Bach, toate simfoniile lui Mahler în care există partitură pentru soprană (în Simfonia a VIII-a am abordat toate rolurile scrise pentru soprană...).

De cîţiva ani v-aţi descoperit o nouă vocaţie – cea pedagogică.

Acum cinci ani mi-a „căzut în braţe“ invitaţia de a preda la Academia de Muzică din München, iar de patru ani predau, în paralel, la Conservatorul din Viena (care aparţine de Primărie, dar va deveni privat şi va funcţiona pe sistem american, cu deschidere internaţională pe linie academică). Am descoperit că îmi face o enormă plăcere să predau, este vorba despre o altă responsabilitate, am un alt gen de satisfacţie cînd văd reuşita studenţilor mei. În ce priveşte importanţa diplomei la o anume academie, trebuie să recunosc faptul că, în domeniul interpretativ, n-am văzut pe nimeni... să ceară diploma, care e bună doar dacă n-ai altceva mai bun de făcut, să predai sau... să o pui în ramă. Între timp, continuu să cînt – spre exemplu, în ianuarie voi apărea în **Matthäus Passion**, oratoriu montat însă pe scena de la Deutsche Oper Berlin, în varianta lui Mendelssohn-Bartholdy. Dar pînă atunci, în septembrie voi cînta, pentru prima oară, în România, în cadrul Festivalului Artelor, prezentînd un recital de lieduri alături de soţul meu, care este un excelent pianist – de altfel, de 13 ani este angajat la Staatsoper Viena. Va fi extrem de emoţionant pentru mine – gîndiţi-vă că am plecat din ţară la 14 ani...

O asemenea „carte de vizită“ impresionantă o recomandă pe Sylvia Greenberg printre sopranele de mare strălucire internaţională, ceea ce nu poate decît să ne bucure, dar şi să ne întrebăm cum de nimeni, aici, nu a auzit pînă acum nimic din toate acestea... Dar recitalul său va fi, cu siguranţă, o încîntare, iar românii se vor convinge că mai avem o interpretă aplaudată pe scene mari, alături de „monştrii sacri“ ai baghetei, dar care nu s-a gîndit niciodată să facă un „show“ publicitar din cariera sa – pur şi simplu a cîntat superb şi... a cucerit.

Interviu realizat de
Anca FLOREA

PROGRAMUL INSTITUTULUI FRANCEZ
luna iunie 2004

Teatru

▌23 şi 24 iunie, ora 20.00, la Teatrul „Nottara“ – **Du pain plein les poches** de Matei Vişniec. Cu: Oana Pellea şi Mihai Gruia Sandu.

Film

▌25 iunie, ora 19.00 – **Le Golem**, film german mut de Boese şi Wegener cu acompaniament la pian de Olivier Gillet.

▌Începînd cu 26 iunie, la Sala „Elvira Popescu“ – Omagiu adus lui Pierre Henri Deleau. Deschiderea va avea loc în prezenţa domnului Deleau, fondator şi animator al secţiei „Quinzaine des réalisateurs“.

INSTITUT FRANÇAIS DE BUCAREST

Institutul Francez din Bucureşti, Bd. Dacia Nr. 77, 70256 Tel.: 210.02.24, 211.38.36, 211.38.37; Fax: 210.02.25; web: www.culture-france.ro

În Intercity cu Ioana Bradea[1]

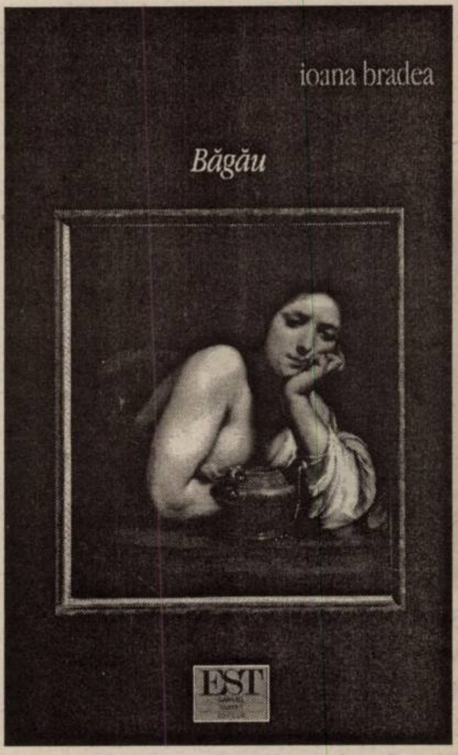

De mult nu mi s-a întîmplat să „înfulec“ o carte pe nerăsuflate. Am cumpărat **Băgău** la Tîrgul de carte, fiindu-mi recomandată de Liviu, un prieten în ale cărui gusturi în materie de literatură cred.

Am pus-o în valiza pentru Novi Sad. La dus, am „preferat“ pe tren **Avantaje**, **Formula As**, **Tabu** etc. La întoarcere, singură într-un compartiment de tren civilizat, am deschis cartea şi nu am mai lăsat-o din mînă. Am călătorit nonstop cu Ioana Bradea, în Intercity-ul de Timişoara, sîmbăta.

Am roşit citind pagini pline de „cuvinte ovule“, mi-am biciuit inhibiţiile lingvistice şi sonore adormite în mine şi le-am făcut să îşi revendice dreptul la liberă gîndire şi expresie, m-am încărcat de un erotism „ca o răcoare de rufe la tîmplele mele“, de prea realul unei lumi de dincolo de telefoanele erotice pe care nu îl intuiam la o asemenea dimensiune tragicomică, am rîs de una singură „ca broasca la barieră“ citind paginile despre înjurăturile la români sau imaginîndu-l pe băiatul meu sunînd în locul lui Mirel la linia fierbinte. Mi-am retrăit amintiri cu clavicule de Mariuşi virtuali, am visat să mă dau cu troleul prin Capitală şi mi s-a făcut dor de Sex Pistols şi de Tom Waits. Mi-am regăsit prieteneşte, empatic, angoasele mele existenţiale, m-am simţit, ca şi Ioana, amară (nu ştiu de ce o tutuiesc – e poate vîrsta ei sau poate intimitatea mea cu ea din trenul Intercity!), am avut ca şi ea „sentimentul de consex“, aderînd la nevoia ei de reflectoare pe dinăuntru, nu pe din afară.

Nu am competenţa şi nici apetenţa să fac critică literară în jurul cărţii. Sînt doar entuziasmată de tipul de experienţă pe care l-am trăit cu **Băgău** în Intercity-ul dinspre Timişoara către Bucureşti. Nu a fost o lectură, a fost mai curînd participarea la un *happening*. Ochii citeau şi refuzau uneori, din pudoare, mai ales la începutul aventurii, să continue. O făceau totuşi, devenind treptat dezinhibaţi şi avizi de vulgaritatea brută, dar în acelaşi timp tandră, gingaşă, elevată, tristă. Urechile au vrut la un moment dat să şi audă, aşa că m-am trezit citind fragmente cu voce tare. Raţiunea vroia să înţeleagă – aşa că am revenit la unele pasaje. Sufletul şi-a lăsat în cele din urmă garda jos, primind de-a valma şi deopotrivă vulgaritatea, tandreţea, cultura şi incultura, cabotinajul, cinismul şi nefericirea clienţilor şi fetelor de la linia erotică. Am luat la un moment dat un creion în mînă şi mi-am notat în agenda mea personală de telefoane, adrese, liste de urgenţe şi „diverse“:

„Cum poţi să îţi violezi trecutul? El e terminat, dar tu te încăpăţînezi să-l tot fuţi la creier“... Mersi mult, Ioana, şi, în semn de preţuire, îţi trimit şi eu o scurtă scrisoare pentru colecţia ta:

Dragă Ioana,

Îţi spun despre mine că sînt mult mai bine după ce ţi-am citit cartea. Mai dezinhibată şi „extraverală“, ca unul din clienţii tăi... Ţi-am văzut poza pe contracoperta cărţii... zici că arăţi ca un şampon cu balsam 2 în 1? Nu ştiu ce să zic... mie îmi pare că arăţi ca un pian Steinway agăţat strîmb şi provizoriu în mijlocul tavanului unei camere netencuite în care, printr-un geam murdar, pătrunde totuşi lumina...

Scriu aceste rînduri ca să îţi urez să apuci, cum zici tu, o lume în care să plăteşti lucrurile cu cuvinte... Şi, de nu o apuci, atunci să îmi promiţi că lumea asta în care totul se plăteşte altfel nu te va viola în prea mare măsură... Asta ca să sper că într-o altă sîmbătă, într-un alt Intercity, voi călători din nou cu tine.

„A ta poştală“,

Laura GRÜNBERG

---

[1] Pe marginea cărţii **Băgău** de Ioana Bradea, Editura EST, 2004.

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!

InQuarto DESIGN

☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar

Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI

Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.

www.tipar.home.ro tipar@home.ro 0742.062.908

Film

Lars von Trier şi noul val în critică (I)

VALERIAN SAVA

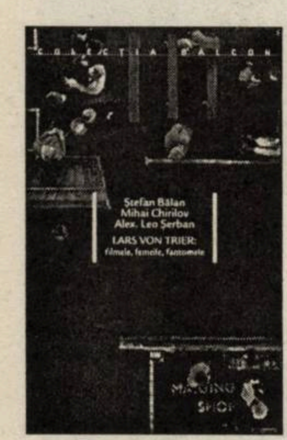

Ştefan BĂLAN,
Mihai CHIRILOV,
Alex. Leo ŞERBAN
Lars von Trier:
filmele, femeile, fantomele
Editura Idea Design & Print,
Colecţia „Balcon", Cluj,
2004, 108 p.

Cum era şi firesc (dar nu s-a observat), noul val în critica (noastră) de film s-a ivit înaintea celui regizoral, pe la jumătatea anilor '90. S-a ivit în modul cel mai definitoriu: prin înfruntarea „sintagmatică" dintre **Critica seniorială** – cum îşi intitula *challenger*-ul Alex. Leo Şerban articolul de răspuns la mănuşa aruncată de Florian Potra – şi **Critica juvenilă**, cum titrase acesta din urmă (totul se întîmpla la rubrica de film care se abătea uneori declarat, textual şi explicit, de la linia dominantă a publicaţiei – **Literatorul**, sub direcţia mai tolerantă a lui Marin Sorescu, înainte de ascensiunea lui Fănuş Neagu). Trecut-au anii (cam mulţi, cam repede), şi iată prima manifestare editorială a *challenger*-ilor multiplicaţi (o parte dintre): acelaşi Alex. Leo Şerban, împreună cu mai nou-venitul Mihai Chirilov şi asociindu-şi ei un *outsider*, în persoana scriitorului-medic şi profesor (în SUA) Ştefan Bălan, semnînd volumul succint (108 pagini), dar ultradens şi hiperatractiv începînd cu titlu: **Lars von Trier: filmele, femeile, fantomele**, 2004, Editura Design & Print din Cluj (nu fără legătură cu desfăşurarea acolo a deja faimosului şi iubitului de noi – nu chiar – toţi **TIFF**).

Cum tot firesc este – dar tinerii regizori nu prea înţeleg asta şi unii dintre ei se recuză unii de la categoriile *val* sau *generaţie* (spre a dovedi încă o dată cît de necunoscut e la meridianul nostru imperativul *solidarităţii*) –, noul val din critică este eterogen ca vîrste, profiluri şi credinţe ale componenţilor (ceea ce s-a întîmplat şi se întîmplă în orice mişcare de acest fel şi ceea ce, oricît ar repudia postmoderniştii istoria şi istoriografia, ar trebui să ştie şi cei ce se recuză, cum spuneam). Pe manşeta copertei III-IV a volumului, tocmai *a.l.ş.* e singurul din tripletă care-şi divulgă anul naşterii, deşi nu mai are decît un cincinal pînă la jubileul etimologic. Dar, dincolo de variaţiile de vîrstă, cartea de faţă e o bună carte de vizită a tuturor relativismelor şi compatibilităţilor constitutive care coagulează ca atare o mare şansă.

Spre a o demonstra decis (pentru a treia oară, *firesc*), trece în faţă Alex. Leo Şerban. Cu articolele sale despre **Dogville** se deschide această culegere savant compozită a textelor (co)semnate de cei trei, despre vîrful de lance al mişcării **Dogma '95**, texte apărute iniţial în **Dilema**, **Libertatea**, **Norii** (**www.cloudsmagazine.com**), **Observator cultural**, **Secolul 20**. Iar cea dintîi prejudecată asupra noii critici, pe care o spulberă simpla juxtapunere a articolelor din periodice, este stigmatul *fragmentarismului* (cum obişnuia să obiecteze altminteri adorabilul, regretatul şi fie iertatul Florian Potra). *Fragmentarismul*, în speţă, al notaţiilor, care ar bara accesul la judecăţile axiologice şi la exigenţele unei *critici de direcţie* (între timp, *fractaliile* au devenit un canon). Întîiul contrafort nepremeditat, demonstraţie implicită împotriva unor atare prezumţii, este titlul peremptoriu al primului grupaj din volum (reunind texte ale lui *a.l.ş.* din perioada mai 2003-ianuarie 2004): **Dogville: summa cinematographica**. *Summa* vrea să zică aptitudinea sintezei, capacitatea de a plasa pelicula în discuţie nu doar în contextul unei filmografii ştiute *en detail* („Gîndiţi-vă la **Breaking the Waves**, **Dancer in the Dark** şi **Idioterme**, topite într-una – acesta este **Dogville**!"), dar şi în ecuaţiile ascunse, întrezărite numai de veritabilii profesionişti ai criticii, nu şi de „comentatorii superficiali" care au văzut – de pildă – în acest film un „teatru filmat". „Dimpotrivă", e vorba de un „Cinema la cea mai înaltă tensiune: sofisticat şi simplu, profund şi direct..." („Moralist paradoxal şi pervers, von Trier..."), subliniază *a.l.ş.*, care are şi alt *atu* distinctiv al profesionistului (degeaba se auto-minimaliza el într-un interviu, doar ca „hedonist de profesie"): raportarea precisă, elegant-disociativă de reperele propuse de alţii. Uneori propriile sale repere sînt derutante („ca-ntr-un **Big Brother** a la Brecht"), iar diagnoza pare adjectivală („un film mai cutremurător decît acest **Dogville**...") sau dezoblijantă („Ultima extrvaganţă a danezului..."), însă o rigoare secretă conduce demonstraţia, cu argumente laconice şi percutante („întrece în îndrăzneală, forţă şi panaş anteriorul **Dancer in the Dark**...), cum e şi verdictul, pe cît de jucat, pe atît de angajant: „Atenţie, capodoperă!". Nu lipsesc exclamaţiile hedonistului („cel mai pasionant cineast european..."), dar sînt active şi măsura şi „distanţarea" din judecăţi, mereu în alură ludică sau tandru-ironică: „... singurul care şi-a asumat cele mai nebuneşti riscuri, construind o operă în care cele mai megalomane ambiţii...". „Modestia nu e punctul forte al danezului. Şi de ce ar fi?".

O dată cu filmul în discuţie, intră în acest canon critic „Cinemaul" însuşi. Aşa îl scrie cu majusculă şi articulat cel ce semnează frecvent cu iniţiale „minuscule": *a.l.ş.* Cu atît mai mult, în acest plan extins, definiţiile sînt, bineînţeles, adesea, „discutabile", producînd necesara zdruncinare a multora dintre *ideile-primite* de generaţiile precedente, cu uşor-descumpănitorul minimalism al unor aserţiuni axiomatice, cu termeni bivalenţi sau echivoci şi conexiuni intertextuale nevalorificate manifest. Ele au aerul că inaugurează *en passant*, fără să ne prevină şi fără a pierde timp cu arguţii la obiect, noi capitole de filmologie: „Oricum ar fi, 'experimentul **Dogville**' a demonstrat – la Cannes 2003 – că cinematograful (artă hibridă prin excelenţă), manipulat genial de Lars von Trier, este pe mîini bune. Cele mai bune!"; **Dogville** «reprezintă» Cinemaul (Cinemaul în general, nu doar pe cel al lui LvT) – o epură (scenariu etc.) care se «umple» (actori etc.)...". Iar aceste enunţuri eliptice, lansate cu „îndrăzneală, forţă şi panaş„, precum autorul venerat în inovaţiile sale, capătă consistenţă şi legitimitate nu neapărat în virtutea unei logici stringente, ci mai degrabă sub presiunea şi vraja hermeneuticii cu care ne somează ad-hoc exegetul în alt articol, din altă publicaţie, la altă dată de apariţie iniţială (cum să-i fi sesizat *firul*?!). Recte, într-un **Mic dicţionar „canin"**, din care lipseşte litera *A*, dar e la post *B*, cu „similitudinile" îndoielnice sau doar speculative dintre **Dogville** şi ... **Big Brother** (ne vom lămuri mai încolo). Vin la rînd (alfabetic) *Cîinele* (e vorba doar despre „un film purtînd numele

Rating de teatru

Cronicari **Spectacole**	Eugenia Anca ROTESCU	Mihaela MICHAILOV	Iulia POPOVICI	Cristina RUSIECKI	Doina PAPP
Plaja (r. Radu Afrim, Teatrul „Maria Filotti", Brăila)	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮▮
Poker (r. Alexandru Tocilescu, Teatrul de Comedie)				▮▮	▮▮
Scaunele (r. Felix Alexa, Teatrul „Bulandra")		▮▮▮	▮▮▮		
Shape of Things (r. Vlad Massaci, Teatrul ACT)	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	
Perşii (r. Mihai Măniuţiu, Teatrul „Radu Stanca", Sibiu)		▮	▮▮		▮▮
Leonce şi Lena (r. Alexandru Dabija, Teatrul Odeon)	▮▮▮	▮▮▮	▮▮		▮▮▮
Cum doriţi sau Noaptea de la spartul tîrgului (r. Silviu Purcărete, Teatrul Naţional Craiova)		▮▮▮▮	▮▮▮▮		▮▮▮▮
Sherezada (r. Adriana Zaharia, Studioul Toaca)			▮▮	▮▮	
Apus de soare (r. Dan Piţa, Teatrul Naţional din Bucureşti)			▬		▮▮
A şaptea kafana (r. Alexandru Berceanu, Teatrul Dramatic „Fani Tardini", Galaţi)		▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	
Alegerea (r. Theo Herghelegiu, Teatrul LUNI, Green Hours)				▮▮	

▮▮▮▮ – garantăm noi ▮▮▮ – a se vedea oricînd ▮▮ – nici prea-prea, nici foarte-foarte ▮ – slab ▬ – ceva de speriat unui oraş-cîine şi care este „chiar despre“ un oraş-cîine“), apoi... *Creta* – creta cu care e de presupus că au fost trasate pe scîndurile platoului de filmare contururile caselor fictive din **Dogville,** banala cretă, înnobilată asociativ cu trimiteri la **Cercul de cretă caucazian** şi – *n.n.* la oricare film poliţist, în care vedem contururile celor asasinaţi, desenate cu creta pe podea: LvT a mai folosit-o în **Idioţii**, în care genericul era scris cu creta pe podea. Recurgerea la ea poate fi o simplă facilitate ludic-scenografică, după cum poate semnifica faptul că „lumea din Dogville (oraşul) este deja moartă – sau în aşteptarea Morţii...“. Astfel, pe nesimţite, prin întruparea într-o fină elaborare aplicată a accepţiei proprii a Cinemaului, din ludic-speculativ ajungem în metafizic, acesta fără „panaş“. Alfabetic, după *Creta* în liant neştiut cu „Moartea“, urmează *Grace* – personajul principal (feminin) din **Dogville**, interpretat de „Nicole Kidman (care – *n. n.*) joacă poate – fără s-o ştie (cum nu puteam bănui nici noi! – *n.n.)* – versiunea vontrieriană a Mîntuitorului: deşteaptă în locuitorii Dogville-ului sentimentele cele mai creştine, pentru ca apoi să cunoască noaptea celor mai crîncene umilinţe“.

Abia de aici încolo, Alex. Leo Şerban este absolut dezarmant în aventura lecturării sale. Pentru că el, care se declară mereu „liber-cugetător“ şi *necredincios*, atestă, tot atît de concludent precum credinţa în Cinemaul nonconformist, o familiarizare cu Credinţa, cu „ideea cărţii (sau a Cărţii)“, „cum nu vezi prea des în cinema“ (ca să-i citez un eufemism din altă ordine de idei), încît nu ştiu dacă abjurările sale nu sînt un joc printre altele. (Presupunere întărită recent, prin modul cum a ştiut „să împace“, dar să şi distingă net între pronunţările atît de divergente asupra filmului lui Mel Gibson **Patimile lui Hristos**. Pornind de la articolul de referinţă al lui Andrei Pleşu din **Dilema veche**, *a.l.ş.* a conjugat tot acolo, în Nr. 22, planurile estetic-cinefile cu cele socio-culturale, fără a le confunda deloc, cu jocul nelipsit al cuvintelor, în care *sensul* (niciodată „tiranic“) ne tulbură cel mai mult: filmul „e la antipodul unei «capodopere», dar întoarce la credinţă oameni care nu s-ar întoarce nici morţi să revadă o capodoperă în sala de cinema [...]. Este aceasta o «greşeală»? Paradoxal, necredinciosul din mine zice că nu. Iar bunul gust chiar nu mai contează“.)

Dar despre asta, despre altele şi despre egalii primului *inter pares* din troică, în numărul viitor.

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

Arte vizuale

La maîtresse şi *rom-cagula* în *power(dis)play*

COSMIN MOLDOVAN

Fotografia de calitate nu poate fi decît politică. Iertaţi-mi butada, mi-o asum cu toate comentariile inerente. Vreţi un argument irefutabil (care mie mi-a confirmat încă o dată justeţea acestui fapt)? Mergeţi atunci la Galeria H'Art (Bucureşti, Str. M. Eminescu Nr. 105-107), unde Alexandra Croitoru expune fotografie în... **Powerplay**.

Vă rog să nu mă înţelegeţi greşit. Nu vreau să spun nici o secundă că fotografia de calitate vizează exclusiv un subiect politic, ci doar că ea declanşează, fie şi printr-un punct din granulaţia ei, o gîndire problematică sau o reflecţie (nu doar o contemplare) asupra civilizaţiei contemporane ei.

Şi Alexandra Croitoru îmi refuză simpla contemplare. *Ab initio* mă frapează aura de *oeuvre d'art* a fotografiilor (sumă a dimensiunii şi calităţii suportului şi a printului digital, a eclerajului şi cromaticii atent orchestrate), deşi sînt obişnuit cu estetica *hi-fi* a fotografiilor sale, proaspătă şi suculentă, binevenită într-un peisaj artistic deshidratat (cu excepţia unor sporadice oaze), în care rareori conceptul primeşte ilustrarea pe care o merită.

În **Powerplay**, şi aici voi comite un truism necesar, artista joacă un joc al poziţionării cu Puterea. Cu Puterea şi cu Sexul, în fotografiile din prima cameră a expoziţiei, cea a seriei **Untitled**, a portretelor lui Virgil Ianţu, Andrei Gheorghe şi ale lui Chelu, Freaka şi Ombladon alături de Alexandra. Deşi îl conţine, tabloul transcende autoportretul, devenind portret prin auto-obiectivarea autorului: Alexandra joacă fără afectare, cu rafinată nonşalanţă, rolul unei *maîtresse* omnipotente, cel puţin în ceea ce priveşte masculii cu care se fotografiază, o variantă feminină a metrosexualului, ce-şi asortează bărbatul la ţinuta pe care o poartă în seara asta. Bărbaţii din fotografii sînt fie staruri ale *show-biz*-ului (Ianţu, Gheorghe şi Paraziţii) – ipostaze virile ale Puterii cultural-mediatice, fie apoloni, *garçons musclés* ce cîntă sopran imnuri ale pectoralilor perfect definiţi – ipostaze la fel de virile ale Puterii fizice brute. Şi deşi aceste ipostaze bine fixate şi acceptate cultural (văd aceşti bărbaţi, îi cunosc, îi identific rapid ca urmare a prezenţei lor mediatice şi ştiu automat ce reprezintă ei) funcţionează monolitic, concomitent, repoziţionarea lor le fisurează. Puterea acestor bărbaţi se evaporă alături de stăpîna lor, într-un elegant şi subtil joc S&M, în care totul se află în privire şi într-o mînă aşezată neostentativ pe umăr (ce înmagazinează în final rezultanta forţelor motorii ale imaginii). Andrei Gheorghe, Virgil Ianţu şi Chelu, Freaka şi Ombladon sînt deposedaţi de putere, dar nu şi de eticheta acesteia (necesară de altfel dispozitivului semantic al tabloului), devenind bibelouri, obiectele Alexandrei-*maîtresse*, care se dezvăluie ca o *dominatrix* voalată. Oricum, pentru a o identifica n-avem nevoie de codul comun imanent: măşti de piele, curele, desuuri cu ţinte, cravaşă etc., ne sînt suficiente contextul, atmosfera, privirea ei cvasi-obscenă şi bluza cu „Le retour des courtisanes – les petites“ – subversiv, foarte *hot* şi care dezintegrează ireversibil orice urmă de feminism.

Astfel, prin acest joc sado-maso, Puterea se repoziţionează, subiectul ce exercită se transformă în obiect asupra căruia se exercită, iar din teritoriile native – media, pe de o parte, şi corpul uman, pe de altă parte – Puterea migrează spre senzual şi în acest joc rezidă politicul.

Dacă prima cameră a expoziţiei ne oferea un **Powerplay** subtil, pervers şi subversiv, în cea de-a doua cameră jocul cu Puterea se materializează în seria de portrete **ROM**. Deşi retorica fotografiilor de tineri cu feţele mascate de cagule tricolore obligă la o citire lineară şi forţează reprezentarea în sensul prejudecăţilor noastre naţionale (cagula tricoloră reprezintă indubitabil eticheta naţionalităţii noastre, care ne urmăreşte mai ales ca emigranţi etc., etc.), deşi impresia primă este cea a unei meditaţii asupra identităţii naţionale, subtextul imaginii nu numai că există, dar este şi vizibil. O dată depăşită prejudecata naţiunii (şi aici jocul puterii şi al exercitării ei este îndreptat asupra noastră ca privitori, străpungînd spaţiul fotografic pentru a ne enerva subliminal), cagula dezvoltă în jurul ei un agregat semantic dual: ea ascunde şi dezvăluie concomitent. Ascunde o mare parte a portretului, însă dezvăluie gura şi ochii zîmbitori ai unor puştani (detalii pe care mă încăpăţînez să le observ), fisurînd astfel, oximoronic, mesajul, care altfel ar fi fost doar retoric şi gratuit. Trebuie să mă opresc fiindcă întrevăd din nou politicul. Mai înceţoşat, obturat de elocvenţa propriei lui imagini, şi totuşi suficient de penetrant pentru privitorul îndeajuns de avizat, politicul înseamnă, în seria de portrete **ROM** o imersiune mai adîncă în individ, dincolo de bariera prejudecăţilor.

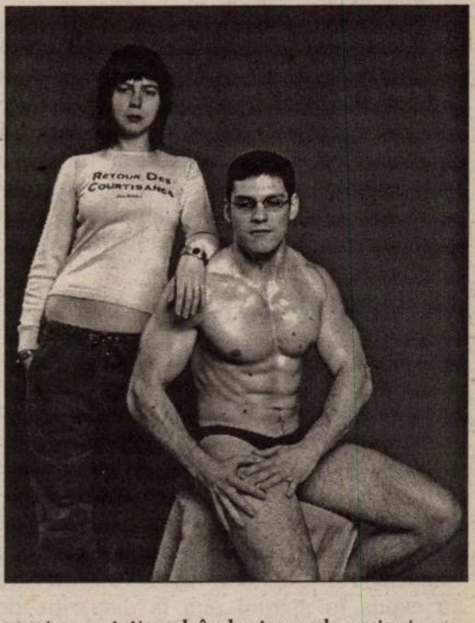

Alexandra Croitoru se mişcă prin locurile Puterii şi execută cu rafinament ecuaţii şi permutări cu elemente arhicunoscute sau pur şi simplu emblematice, în două serii de fotografii subversive, abrazive şi extrem de *funky*, adunate sub numele de **Powerplay**. Numai la Galeria H'Art, pînă la sfîrşitul lui iunie.

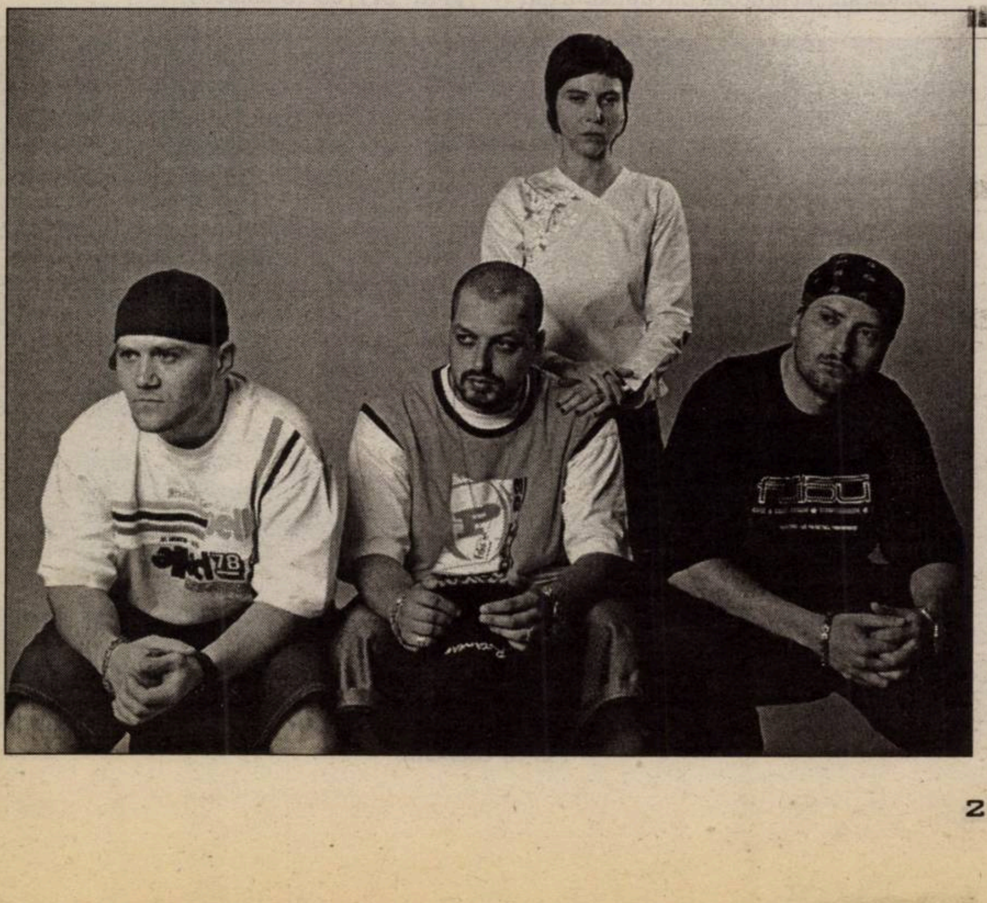

Expoziţie Ioan Cuciurcă la Viena

La Winden am See este deschisă din 22 mai pînă în 24 iunie expoziţia de grafică şi *Inkprint*-uri Ioan Cuciurcă. Organizată sub patronajul Institutului Român de la Viena şi al Centrului Cultural „Palatele Brâncoveneşti“, expoziţia reuneşte 24 de lucrări din patru cicluri tematice, avînd ca laitmotiv torsul şi relieful. Selecţia propusă conturează un univers formal plurivalent, bogat în nuanţe şi expresivitate. Condus de la contemplaţia senină a micro- şi macro-lumilor din reliefuri la perceperea dramatică a formei interioare din torsuri ca manifestare a fiinţei ascunse, privitorul descoperă în discursul plastic un univers poetic grav, către care desenul şi fotografia (interpretată digital) deschid inedite ferestre, precum cele ale trupurilor de umbră şi lumină, materie palpabilă a văzului şi mistică disoluţie a cărnii. (**Doina Emilia MÂNDRU**)

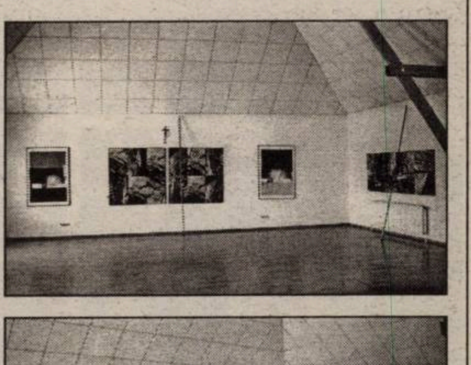

Atterrissage à Paris

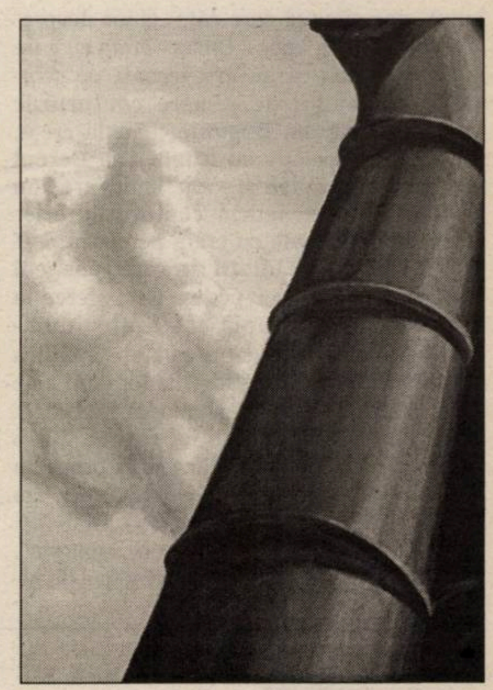

Răzvan Mican

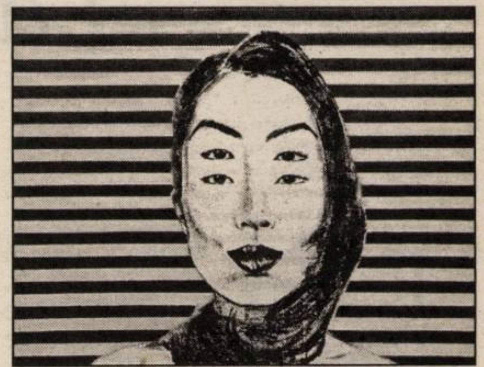

Anca Benera

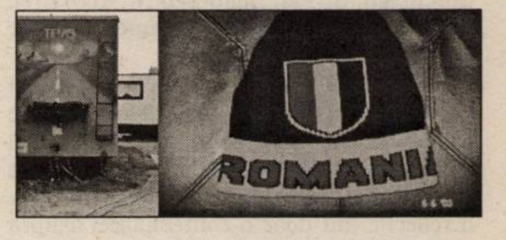

Alexandra Croitoru

Capitolul 1. Decolarea

Povestea „**-esco** art contemporain"* compensează lipsa de anvergură a intrigii prin densitatea relaţiilor dintre personaje. Creată anul trecut de către Andreiana Mihail, Raluca Barb şi Dan Horja, asociaţia şi-a propus să promoveze tinerii artişti vizuali români în ţară şi străinătate. Fondatorii văd arta din perspective diferite, dictate de formaţia academică: Dan Horja – absolvent al Universităţii de Arte din Bucureşti şi, de 5 ani încoace, *graphic designer*; Andreiana Mihail a urmat cursuri de filozofie a artei la Paris 1 Panthéon – Sorbonne, după Facultatea de Filozofie din Bucureşti, iar Raluca Barb deţine un master în literatură modernă, tot la Paris, unde locuieşte şi profesează tehnici de comunicare.

„**-esco** art contemporain" funcţionează sub forma unei galerii mobile, cu două puncte fixe: centrul administrativ la Bucureşti şi o antenă la Paris. Artiştii pe care îi reprezentăm au fost selectaţi strict pe criterii valorice, dar dorim să stabilim şi o relaţie de încredere şi de respect reciproc, care este indispensabilă într-o astfel de întreprindere. Mijloacele pe care le folosim pentru a-i promova sînt *site*-ul asociaţiei – *www.esco-art.com* (româno-francez, acum, şi englez în curînd) –, precum şi contactele personale cu galerii din toată lumea, cu instituţii de artă, cu alte asociaţii şi fundaţii culturale. „**-esco** art contemporain" construieşte idei şi proiecte în colaborare cu instituţii private sau de stat, selectează artiştii, asigură finanţarea proiectelor, alcătuieşte dosarele corespunzătoare, elaborează şi pune în aplicare întreaga strategie de comunicare şi de promovare a evenimentelor şi a artiştilor.

Capitolul 2. Expoziţiile de pe rue de l'Exposition

În şase expoziţii, **Atterrissage** a cuprins 14 artişti: Simona Cristea, Roman Tolici, Irina Botea, Suzana Dan, Gili Mocanu, Alexandru Rădvan, Iuliana Vîlsan, Alexandra Croitoru, Maria Stan, Nicu Ilfoveanu, Dilma Iordanova, Florin Ciulache, Anca Benera, Răzvan Mican, care au expus în spaţiul pus la dispoziţie de Institutul Cultural Român de la Paris, pe rue de l'Exposition, între 11 februarie şi 30 aprilie 2004. Fiecare dintre cele şase expoziţii a avut propriul discurs care, într-o coerenţă neforţată, a dus la completarea unui peisaj pe care voiam să-l compunem în cele trei luni de explorare pariziană.

Atterrissage a făcut conexiunea cu o serie de alte destinaţii culturale. Simona Cristea şi Maria Stan vor participa cu lucrări în două expoziţii colective care vor avea loc în această toamnă în Galeria „White Elephant" din Montmartre. În luna mai, 20 de desene ale lui Alexandru Rădvan au fost prezentate la Art Chicago, al treilea tîrg de artă contemporană din SUA ca importanţă, fiind expuse actualmente la Kontainer Gallery, în Los Angeles.

Capitolul 3.
Public şi publicuri

Galerişti, jurnalişti, amatori de artă contemporană, politicieni, avocaţi, medici, critici şi teoreticieni de artă, profesori de filozofie, scriitori, artişti, simpli trecători. Cam aceasta a fost compoziţia audienţei, iar ce ne-a bucurat cel mai mult a fost că majoritatea vizitatorilor erau francezi. Am concurat cu zeci de vernisaje, oferta pariziană fiind covîrşitoare prin cantitate şi diversitate, şi în aceste condiţii am reuşit să atragem reprezentanţi ai marilor instituţii de artă din Paris – Centrul „Georges Pompidou" sau Fondation Cartier.

Capitolul 4.
Artă şi valoare

Euforia, însă, nu poate ţine loc de ghid de orientare. Iar cărările româneşti sînt mai încurcate decît ar putea concepe o minte raţională. În România, artiştii sînt liber profesionişti. Sau ar trebui să fie, însă nu se grăbesc prea mult să devină, uitînd că recunoaşterea, de foarte multe ori, se traduce prin vînzări, iar vînzările de artă se supun aceloraşi reguli ca orice alte tranzacţii comerciale. Pentru a progresa, ai nevoie de o fundaţie solidă, care să îţi asigure rezistenţa în timp. Primul pas este asumarea unui statut juridic de către artişti. De aici se poate continua prin rigoare şi muncă orientată.

Ca să te lansezi la Paris, nu e de ajuns să ai o expoziţie. E necesar să ai lucrări în colecţii, în muzee, să ai o cotă. Or, asta se face în timp, cu multă răbdare, prin contacte şi relaţii. De aceea, munca de impresar/organizator/curator este foarte complexă şi produce rezultate vizibile doar după ani de muncă.

Capitolul 5.
Mulţumiri şi gratitudine

Magdei Cârneci, pentru contactele puse la dispoziţie şi despicarea firelor în multe alte fire, lui Claude Karnoouh, pentru sfaturi şi îmbrînceli afectuoase, lui Mihai Oroveanu, pentru felicitări, lui Marcel Caloian, pentru generozitate şi deschidere, lui Mihnea Mircan, pentru aportul teoretic, lui Dan Popov (proaspăt membru „**-esco**"), pentru contribuţii de formă şi de fond, şi prietenilor noştri Ioana, Dan, Diana, Natasha şi Cosmin.

Institutului Cultural Român de la Paris, pentru spaţiul de expunere, Eurotime, pentru voiajul artiştilor şi deplasarea în condiţii de maximă securitate a lucrărilor, Mondial Assurance, pentru că ne-am simţit în siguranţă, CFR Călători şi Tarom, pentru că ne-au oferit şi o perspectivă feroviară/aeriană asupra drumului spre Paris, şi Biroului de Avocaţi Ştefănică, Duţu şi Asociaţii, pentru că au descurcat iţele juridice ale parteneriatelor noastre.

Capitolul 6.
Destinaţii viitoare

Ce ne-am propus şi ce am realizat cu **Atterrissage**? Ne-am propus să introducem arta contemporană românească pe scena Parisului. Să facem ceva care să ne apropie între noi. Să îi (im)punem pe piaţă pe artiştii pe care îi reprezentăm, prin vînzarea lucrărilor.

Ce am reuşit? O reţea de contacte vitală pentru supravieţuirea asociaţiei, stabilirea de parteneriate care se vor concretiza în cîteva expoziţii în următoarele luni – Berlin, Stuttgart şi, din nou, Paris.

Ce nu ne-am propus? Să fie doar un balon de săpun bine mirositor, care, după un prim efort, moare, din lipsă de energie, fonduri sau viitor. Vrem să ne construim notorietatea pe piloni solizi.

A fost o evoluţie atît pentru noi, „**-esco** art contemporain", cît şi pentru artişti, majoritatea dintre ei fiind pentru prima dată la Paris. Aşteptăm şi reacţia lor artistică la ceea ce au văzut, plăcut şi digerat acolo. Sperăm că mini-rezidenţele oferite artiştilor (cum le-a denumit Grazia Quaroni, de la Fondation Cartier), înţelese valorizant şi emulativ, vor deveni un episod important în cariera lor artistică.

Legăturile dintre manager/curator şi artist sînt foarte speciale şi din aceste contacte sensibile am învăţat lucruri care vor înlesni abordarea şi organizarea următorului proiect. Fiind un demers nou pentru arta din România, relaţia a fost privită cu suspiciune de ambele părţi, dar limpezimea şi coerenţa pe care ţi le dau un contract au fost de mare ajutor.

Trebuie să eliminăm prejudecata conform căreia un contract înseamnă un indiciu al mefienţei. Şi încă una, care este un obstacol în gîndirea clară şi pragmatică a unui proiect: ideea de galerie comercială. Deja cu conotaţii negative, „comercial" înseamnă vandabil şi nu *kitsch*, nu înseamnă Barca în Deltă de pe strada pietonală din orice oraş mare, nu înseamnă prostituţie. Cota unui artist se face prin vînzarea lucrărilor către muzee, galerii, colecţionari, iar dacă ai această cotă se poate spune că ai intrat în circuit. Iar galeriile comerciale din România, precum H'Art şi Galeria Posibilă, sînt un pas foarte important în crearea unei pieţe viabile de artă în România.

Spuneam, în articolul din numărul din 9 martie al **Observatorului cultural**, despre acest eveniment că este unul în care căutarea începe după ajungerea la destinaţie. Şi este adevărat. După trei luni de expunere, şase expoziţii şi 14 artişti, putem spune că **Atterrissage** este un proiect încheiat cu succes. Cu multe eforturi fizice, financiare şi afective, **Atterrissage** este o bază solidă pentru ceea ce ne-am schiţat pentru viitor.

Raluca BARB,
Dan HORJA şi
Andreiana MIHAIL
(„**-esco** art contemporain")

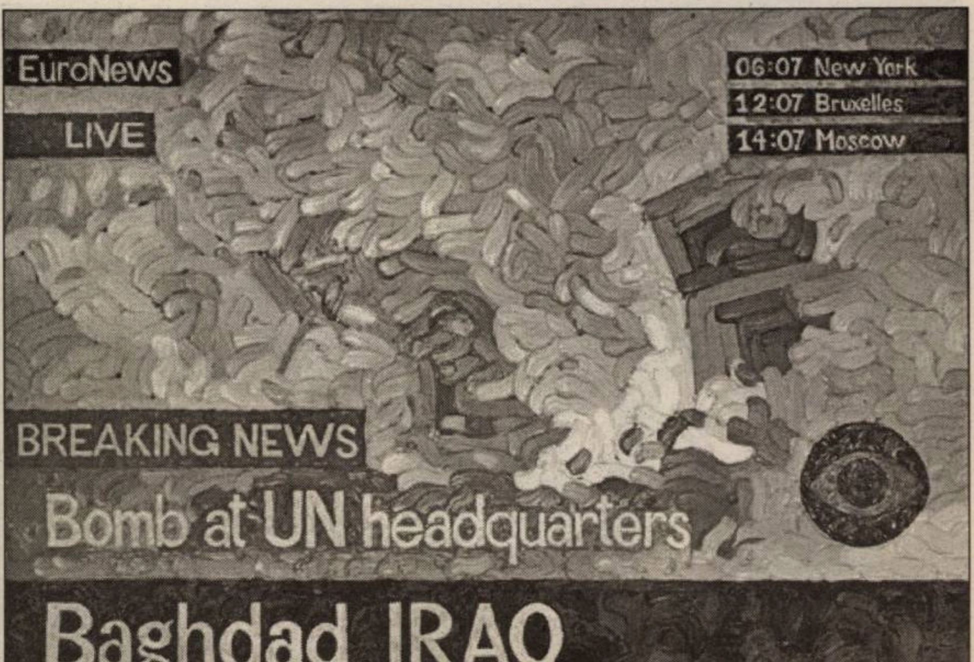

Florin Ciulache

---

* Vezi grupajul consacrat proiectului **Atterrissage à Paris** în **Observator cultural** Nr. 211/09-15.03.2004.

Marinarul pictor de marine

ADRIAN-SILVAN IONESCU

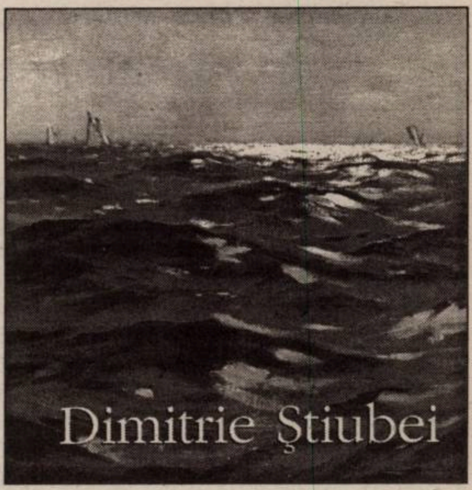

Două reputate cercetătoare din domenii diferite de activitate, un istoric de artă şi un istoric – dr. Ruxandra Dreptu şi dr. Mariana Păvăloiu –, şi-au reunit forţele pentru a elabora un concis studiu monografic dedicat unuia dintre cei mai importanţi pictori de peisaje marine ai perioadei contemporane, nu doar pe plan naţional, ci şi mondial, Dimitrie Ştiubei.

Albumul **Dimitrie Ştiubei** (Editura Yacht Club Român, Bucureşti, 2003) prezintă o suită de reproduceri ale operelor pictorului ce şi-a dedicat întreaga activitate artistică marinelor şi scenelor navale. Marinar de carieră, Ştiubei era cel mai în măsură să îndrăgească marea şi să o descrie, în mod admirabil, pe pînză. El a fost, de asemenea, un însemnat pictor naval, preocupat ca o ambarcaţiune să fi redată corect din punct de vedere tehnic şi funcţional, nu doar ca formă expresivă, ca accent şi pretext pentru un peisaj, aşa cum au procedat mulţi pictori. El cunoştea navele din interior, ca un marinar, nu superficial, ca un plastician ageamiu într-ale navigaţiei. Deşi a beneficiat de prestigioase premii şi de recunoaştere internaţională, în propria ţară nu s-a bucurat de aceleaşi aprecieri, din două motive pur politice: mai întîi, a fost un apropiat al familiei regale, autor al mai multor portrete ale membrilor acesteia, prieten al Principesei Ileana, apoi membru al Casei Militare a Regelui Carol II, fapt ce i-a adus neplăceri şi trecerea în rezervă după abdicarea suveranului, în septembrie 1940; apoi, o dată cu părăsirea ţării şi stabilirea în Germania, în 1975, opera sa a intrat într-un con de umbră şi, acolo unde fusese expusă la loc de cinste, precum la Muzeul Marinei Române din Constanţa, lucrările i-au fost mutate în depozit, departe de ochii vizitatorilor care nu se cuvenea să admire creaţiile unui transfug... Din acelaşi motiv nici nu i-a fost consacrată o monografie, aşa cum ar fi meritat. Iată că cele două pasionate muzeografe s-au încumetat să scrie acest necesar studiu.

Dimitrie Ştiubei s-a născut pe 30 august 1901, la Bacău, ca fiu al unui învăţător şi inginer şi al unei casnice. A mai avut încă cinci fraţi şi surori. Numeroasa familie se mută, în 1904, la Iaşi. După liceu, Dimitrie se înscrie, în 1919, la Şcoala de Artilerie, Geniu şi Marină din Bucureşti, în pofida protestelor tatălui, care, observîndu-i talentul artistic, dorea să se facă arhitect. În 1921 absolvă Şcoala Navală cu gradul de sublocotenent, iar în 1923, intră la Şcoala de aplicaţie a Marinei. Este avansat locotenent în 1925. Cu un an înainte fusese repartizat pe canoniera „Lt. Remus Lepri“, la Divizia de Mare. Dar, în tot acest timp, Ştiubei a pictat cu pasiune şi a deschis trei expoziţii personale, la Iaşi (1922), Galaţi (1925) şi Bucureşti, la sala Ateneului Român (1926), cînd este remarcat şi apreciat de scriitorii Alexandru Kiriţescu şi Jean Bart (pseudonimul lui Eugeniu Botez, el însuşi comandor de marină), de criticul de artă Petru Comarnescu şi de pictorul Jean Al. Steriadi, care îi va deveni sfătuitor o lungă bucată de vreme. În 1929 îşi ia un lung concediu şi pleacă la München pentru a se perfecţiona în pictură. În 1932 este avansat căpitan şi selectat pentru Casa Militară a Regelui Carol II. În acelaşi an deschide o expoziţie în sălile de la librăria Cartea Românească, iar, în 1935, la Dalles. Primeşte comenzi pentru decor mural cu tematică istorică sau contemporană pentru Gările Mogoşoaia, Sinaia şi pentru cea de Nord din Capitală, iar în 1937 este premiat la Expoziţia Universală de la Paris pentru compoziţia **Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia**. Tot atunci este decorat şi cu Legiunea de Onoare. În 1938 este avansat la rangul de locotenent comandor, iar din 1940 activează în Ministerul Aerului şi Marinei. Dar, în anul următor, este disponibilizat şi, în 1943, trecut în rezervă. Este reprimit în cadrele active în 1944, pe o poziţie ce împletea arta cu milităria, ca şef al Biroului Pictori din Marele Stat-Major, iar în 1945 devine loctiitorul directorului Muzeului Militar Naţional. În 1946, cînd direcţiile pe care avea să evolueze armata naţională, sub stricta diriguire a cadrelor sovietice, erau evidente, Ştiubei solicită pensionarea, care i se aprobă. De atunci se consacră exclusiv picturii. Din 1948 devine membru al Uniunii Artiştilor Plastici şi are o activitate prodigioasă: în 18 ani, din 1950 pînă în 1968, deschide 31 de expoziţii în România (Bucureşti, Constanţa, Mamaia), iar după 1968 are multe participări în străinătate (Basel, Paris, Londra, New York, Geneva, Atena, Pireu). În 1971 execută mai multe pînze cu subiecte din istoria marinei româneşti pentru Muzeul Marinei din Constanţa. Dar, o dată cu stabilirea la Saarbrücken, legăturile cu ţara se întrerup şi lucrările sale nu mai pot fi văzute decît, eventual, prin colecţii particulare. Are însă, în continuare, o susţinută activitate şi participări anuale la diverse manifestări colective sau cu expoziţii personale în Elveţia, Grecia, Germania sau Franţa, unde este foarte apreciat. Se stinge din viaţă pe 17 februarie 1986.

Dimitrie Ştiubei a redat marea sub toate aspectele ei, în zilele însorite sau în cele mohorîte, pe furtună sau într-o atmosferă liniştită, de pe ţărm sau de la bord, în timp de pace sau de război. Transparenţa valurilor, spuma spulberată de vînt, luciul orbitor al razelor pe oglinda apei din picturile sale sînt imposibil de uitat. Excelent „portretist“ al navelor româneşti şi al prezenţei lor pe mările lumii, Ştiubei a lăsat şi o valoroasă documentaţie plastică în acest sens: **Bricul „Mircea“**, **Yachtul regal „Luceafărul“**, **Pasagerul „Dacia“**, **Cargoul „Galaţi“**, **Motonava „Bucureşti“ la Londra**, **Motonava „Carpaţi“ la Budapesta**, **Pasagerul „Moldova“ la Budapesta**, **Mineralierul „Petroşani“ la Istanbul**, **Nava-şcoală „Mircea“ în larg**, **Cargoul „Dobrogea“**, **Escadră în marş**, **Velier în larg**, **Distrugătoare în marş**, **Monitoare pe Dunăre**, **Cargou la ancoră**, **Navele Diviziei de Mare în misiune**.

La fel de îndemînatic şi de stăpîn pe mijloacele de expresie plastică în orice tehnică (fie ulei, fie acuarelă sau guaşă) şi în orice gen (peisaj marin, scenă bataillistă, compoziţie cu personaje sau portret), Dimitrie Ştiubei va rămîne în conştiinţa iubitorilor de artă ca un inegalabil poet al talazurilor. Tocmai acest lucru a reuşit să evidenţieze albumul semnat de Ruxandra Dreptu şi de Mariana Păvăloiu, prin reproduceri de calitate şi prin studiul introductiv, bogat în informaţii biografice şi docte comentarii plastice. Lucrarea lor îl aşază pe acela care, în 1970, era numit de cronicarul de la prestigioasa şi influenta publicaţie **Herald Tribune** din New York „the last and greatest painter of the sea of our epoch“, în locul pe care îl merită în istoria artei româneşti şi universale.

Muzică

Final de stagiune

ANCA FLOREA

Anda Louise Bogza

Deşi, în principiu, vara înseamnă concediu, avalanşa evenimentelor muzicale a continuat şi în miezul lunii iunie, oferind melomanilor repere extrem de variate atît ca gen, cît şi ca manieră de interpretare.

Spre exemplu, Muzeul Naţional „George Enescu“, în colaborare cu Institutul de Cultură Polonez, a organizat o seară de muzică poloneză susţinută de pianista Ilinca Dumitrescu şi fagotistul Vasile Macovei, propunînd opusuri celebre (**Mazurka** op. 6 nr. 1, **Impromptu** nr. 1 op. 29, **Fantasia-impromptu** op. 66, Valsurile nr. 7 op. 64 şi nr. 14 op. post. – scrise pentru pian), dar şi piese mai puţin cunoscute (**Largo** – transcripţie pentru fagot şi pian de V. Macovei – şi Studiu op. 25 nr. 7 – transcripţie de Glazunov-Kostian pentru aceeaşi „formulă“ instrumentală) din creaţia lui Frederic Chopin, apoi **Şapte Preludii** pentru pian de Kazimierz Serocki, **Largo cantabile** de Alexander Tansman, pentru fagot şi pian, şi, în încheiere, **Sonata nr. 2** pentru pian de Grazyna Bacewicz, recitalul propunînd astfel repere elocvente din istoria clasică şi modernă a muzicii camerale poloneze. Cunoscută interpretă a partiturilor compuse în epoci şi stiluri diverse, preocupată constant de abordarea şi promovarea muzicii secolului XX, Ilinca Dumitrescu a fost aplaudată, şi de această dată, pentru sinceritatea expresiei, fluenţa discursului, tehnica performantă şi ştiinţa de a contura atmosfera proprie fiecărei lucrări, trecînd cu dezinvoltură de la scriitura romantică la cea serială, fiind totodată un partener ideal în colaborarea cu fagotistul Vasile Macovei, care a adus un plus de sonoritate gravă (a unui instrument care cu greu devine cu adevărat cantabil) în fraze ample, de largă respiraţie.

Întîmplarea a făcut ca, după doar cîteva zile, Ilinca Dumitrescu să fie din nou în prim-plan, de această dată în calitate de director al Muzeului Enescu, la vernisajul expoziţiei **Sabin V. Drăgoi – 110 ani de la naştere** (cuprinzînd fotografii, partituri, documente în parte inedite), realizată, în coordonarea sa, de către muzeograful Constantin V. Drăgoi – nimeni altul decît fiul compozitorului omagiat –, Nella Modrea şi Rodica Danteş – conservatori. Cuvintele pe care le-a rostit, urmate de alocuţiunile muzicologilor Octavian Lazăr Cosma şi Vasile Tomescu, au fost completate de programul susţinut de Corul Preludiu, dirijat de Voicu Enăchescu şi de Cvartetul Liceului Enescu, incluzînd, firesc, pagini din creaţia lui Sabin Drăgoi.

Opera Naţională din Bucureşti a programat, înainte de căderea cortinei finale a stagiunii, un spectacol cu **Tosca** de Puccini, în care rolul titular a fost interpretat de superba sopranã Anda Louise Bogza, solistă a Operei din Praga, o frumoasă româncă al cărei glas de aur este aplaudat pe scene importante din Europa, SUA şi Japonia, dar care revine cu bucurie pentru a cînta „acasă“. (Generozitatea sa de a dona onorariul unor tineri solişti nu a avut însă ecoul firesc, gestul său nefiind menţionat nici în programul de sală, soprana neştiind nici măcar ce cale vor lua acei bani...) Vocea plină, amplă, de o calitate aparte, învăluitoare, cu o vibraţie interioară impresionantă, egală în toate registrele şi cu acut sigur, strălucitor, dublată de un temperament ardent şi de o apariţie scenică pe măsură, au cucerit publicul, care a ovaţionat îndelung, „la scenă deschisă“. Parteneri i-au fost tenorul Virgil Profeanu (al cărui glas robust ar deveni interesant dacă ar fi „şcolit“), baritonul Ştefan Ignat (egal cu sine însuşi, cîntînd aproape permanent în forţă, cu intenţii interpretative „exterioare“), Ştefan Schuller (corect, dar cam prea vioi pentru un evadat dintr-o teribilă temniţă), Horia Sandu (un Sacristan departe de umorul şi specificul personajului) ş.a. La pupitru, Cornel Trăilescu a coordonat cu precizie ansamblul vocal-orchestral.

În concertul de închidere a stagiunii Orchestrei Naţionale Radio, am reascultat-o pe Anda Louise Bogza într-o partitură mai puţin cîntată la noi – **Misa Glagolitică** de Leos Janacek (compozitor ceh de la naşterea căruia se vor împlini, în 3 iulie, 150 de ani) –, a cărei scriitură i-a permis să-şi pună în

La Editura Capitel a apărut un consistent şi elegant volum (**Vise în piatră**) în memoria prof. dr. arh. Cezar Lăzărescu, autor – între altele – al Aeroportului Otopeni. Cartea este semnată de arh. Ileana Lăzărescu (soţia lui Cezar Lăzărescu) şi arh. Georgeta Gabrea, care semnează şi un cuvînt introductiv/explicativ al cărţii.

O serie de „argumente“ şi „definiri“, urmate de un dens portret biografic şi profesional (**O viaţă într-o carte**), o secţiune despre **Omul de cultură** (cu mai multe module: **Urbanism**, **Construcţii**, **Învăţămînt**, **Lucrări publicate**) şi o alta despre realizările/proiectele arhitectonice ale lui Cezar Lăzărescu, plus mai multe zeci de pagini de „sinteze“, „amintiri“, evocări, numeroase reproduceri de „schiţe, planuri, ilustraţii“, totul ilustrat cu numeroase fotografii de arhivă personală, alcătuiesc imaginea complexă, mozaicată a unei personalităţi şi – totodată – o secţiune

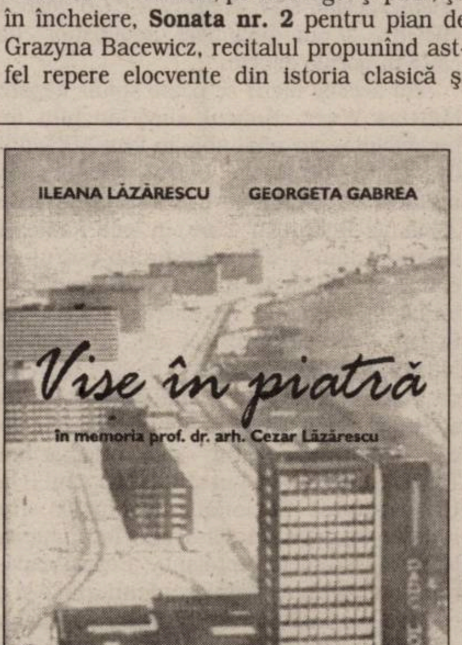

printr-un important segment al arhitecturii româneşti postbelice.

In memoriam Nagy Dezsö

(1941-2004)

Teatrul Maghiar de Stat Cluj anunţă cu durere prematura trecere în neființă, la 14 iunie 2004, a actorului **Nagy Dezsö**, în vîrstă de 63 de ani. Fiind cel mai devotat membru al teatrului, de la terminarea studiilor, în 1965, a interpretat cu dragoste, atenţie şi exigenţă artistică toate rolurile primite. Tinerele generaţii au avut ocazia să înveţe de la El că teatrul este mult mai mult decît spaţiul înconjurat de ziduri solide, unde actorii şi spectatorii se întîlnesc în timpul spectacolului, teatrul este o artă de o extindere nemăsurabilă, un limbaj universal care propovăduieşte că omul a fost creat să fie liber. În umilinţa adînc luminoasă a artistului creator. El a ajuns cel mai departe dintre noi. Nu a înaintat vertiginos pentru cele materiale pentru că era un om bogat în suflet. A adunat în schimb relicvele teatrului, s-a înconjurat cu obiecte care i-au amintit de clipă şi veşnicie, de teatrul mult îndrăgit. Era Jean Jacques Bouton al teatrului nostru, memoria vie a tuturor. Se bucura sincer de bucuria celorlalţi şi plîngea împreună cu cei trişti. Cine nu-şi aduce aminte de Jimmy Jack din **Traduceri**? Sau de Tibor din **Banul Bán**? Sînt şi unii care îşi amintesc de el în roluri comice, Szilvay sau Zuboly, Anselmo sau Doctor Finache. Nu putem uita nici rolurile interpretate în piesele lui Shakespeare sau cele din piesele pentru copii. Şi-a însuşit mai multe limbaje teatrale, pentru că a înţeles Teatrul în sine, şi-a găsit locul în teatru, precum şi locul în această lume, deloc agreabilă, cu ajutorul teatrului.

Nagy Dezsö, membru onorific al Teatrului Maghiar de Stat Cluj, distins cu premiul Bánffy, un Bouton premiat pentru întreaga activitate, în cele din urmă a trebuit să interpreteze unul dintre cele mai tragice roluri. Prin prematura lui moarte a devenit necredincios tocmai acelui teatru care a însemnat cel mai mult pentru El. Este greu să ne împăcăm cu acest rol. Trebuia să-l refuzi, măcar pe acesta, dragă Dezsö.

Un ultim omagiu acestui mare actor care a slujit cu devoţiune şi har Thalia clujeană şi un gînd pios îndureratei familii, acum, la despărţire.

Colectivul Teatrului Maghiar de Stat Cluj

Pentru crearea unor centre de rezidenţă artistică în România

În perioada 27-30 mai 2004, s-au derulat la Centrul de Cultură Arcuş lucrările seminarului **Centrele de rezidenţă artistică – posibilităţi şi raportări româneşti la modelele şi realitatea europeană**, organizat la iniţiativa Asociaţiei cultural-artistice „Arcuş" din judeţul Covasna, cu sprijinul Programului Cultural Elveţian în România şi al Ministerului Culturii şi Cultelor.

Au participat conducători ai unor instituţii culturale publice şi private, artişti şi reprezentanţi ai administraţiei culturale din România, ca şi coordonatori de programe de rezidenţă pentru artişti din Elveţia, Austria, Serbia şi Bulgaria.

Pornind de la contextul cultural românesc, participanţii au analizat posibilitățile de creare a unor centre de rezidenţă artistică în România, modalităţile de organizare şi funcţionare a acestora, în perspectiva racordării lor la modelele europene existente şi a integrării acestora în reţelele internaţionale de centre de rezidenţă.

Concluziile seminarului pun în evidenţă necesitatea înfiinţării acestor centre în România ca spaţii de reflecţie şi cercetare pentru creatorii de artă contemporană, principalele dificultăţi în realizarea lor, demersurile necesare şi principiile de bază pentru crearea acestora.

❚ Necesitate:
Stimularea creativităţii artistice contemporane, încurajarea multiculturalităţii şi combaterea xenofobiei, încurajarea schimburilor culturale şi a mobilităţii artiştilor, stimularea creaţiei locale şi promovarea acesteia la nivel internaţional.

❚ Dificultăţi:
Lipsa interesului faţă de arta contemporană în politicile culturale locale şi naţionale, lipsa experienţei manageriale în acest domeniu şi indiferenţa faţă de nevoile creatorilor, slaba încurajare a iniţiativelor culturale private şi nestimularea din punct de vedere legislativ a susţinătorilor acesteia, inexistenţa fondurilor de investiţii necesare pentru achiziţionarea echipamentului necesar producţiei artistice, lipsa contactelor şi a circulaţiei informaţiei între iniţiativele de programe de rezidenţă artistică existente în ţară.

❚ Demersuri necesare pentru crearea de centre de rezidenţă artistică în România:
Întâlniri şi schimburi regulate de informaţii între organizaţiile şi instituţiile interesate de realizarea şi susţinerea programelor de rezidenţă pentru artişti, crearea în acest scop a unei reţele naţionale a acestora, dezvoltarea parteneriatului între instituţiile publice şi cele independente din sectorul cultural, atragerea sponsorilor locali şi a unor finanţatori din fonduri naţionale şi internaţionale, identificarea potenţialelor centre de rezidenţă artistică din România şi stabilirea la nivelul fiecăruia a domeniului artistic de predilecţie, organizarea activităţilor pe baza unui concept managerial, constituirea unui comitet consultativ alcătuit din specialişti în vederea selecţiei artiştilor participanţi, difuzarea informaţiei despre rezidenţele oferite.

❚ Principii:
Orientarea fermă spre arta contemporană, crearea unui cadru favorabil artistului rezident pentru cercetare şi creaţie, internaţionalizarea ofertelor şi primatul calităţii în selecţionarea proiectelor propuse de artişti, asigurarea reprezentativităţii membrilor comitetului de selecţie a proiectelor, asigurarea facilităţilor pentru realizarea produsului artistic, asigurarea unor burse pentru acoperirea cheltuielilor de întreţinere ale artiştilor în perioada de rezidenţă, flexibilitate în conceperea şi organizarea rezidenţei, asigurarea unui management competent, integrarea în reţelele existente la nivel naţional şi european.

S-a conchis că posibilele şi necesarele centre de rezidenţă artistică din România ar trebui să funcţioneze, ca de altfel în multe locuri din lume, ca nişte spaţii privilegiate, care să asigure artiştilor mult dorita protecţie şi siguranţă a procesului de creaţie pe perioada rezidenţei.

Petre STRĂCHINARU
coordonator al proiectului

Ioan Holender, Ildiko Raimondi, Helwig Pecoraro

valoare excepţionalele calităţi vocale şi expresive, cîntînd alături de mezzosoprana Geanina Munteanu – un glas profund, care nu s-a putut desfăşura în voie în cele cîteva intervenţii „oferite" de compozitor. Tenorul Iurie Ciobanu a fost apreciat mai mult în repertoriul de operă, glasul său frumos neavînd, de această dată, penetranţa necesară pentru a se face auzit în tumultul orchestral şi, din nou, baritonul Ştefan Ignat, totdeauna sigur pe sine. Corul (pregătit de Dan Mihai Goia) a sunat în general omogen, depăşind dificultăţile pronunţiei în limba cehă şi scriitura muzicală destul de dificilă; solo-urile de orgă au fost susţinute de Florin Chiriacescu. Programul dirijat de Jin Wang – binecunoscut publicului nostru prin realizările sale anterioare unanim apreciate – a inclus şi Concertul pentru vioară şi orchestră de Antonin Dvorák (celebru creator ceh de la a cărui trecere în neființă s-a împlinit un veac), lucrare amplă, de asemenea prea puţin cîntată la noi, solicitantă atît pentru orchestră, cît şi pentru solistul Alexandru Tomescu, al cărui principal atu rămîne tehnica impecabilă, căreia tot aşteptăm să i se adauge, cu trecerea anilor, o strălucire şi o trăire interioară specifică oricărui artist adevărat. Dacă nu luăm în considerare „impurităţile" de la suflători, lipsa de omogenitate chiar în interiorul partizilor (în special la corzile grave) şi uşoara nesiguranţă în acompaniamentul Concertului (datorată, probabil, faptului că dirijorul a repetat mult mai intens partitura vocal-simfonică), ultima seară a stagiunii a fost o reuşită, aducînd pe podium opusuri monumentale, cu sonorităţi adesea apoteotice (folosind mult alămurile) şi secvenţe de un lirism specific slav, conturate cu o gestică eficientă şi un dinamism „molipsitor" de către dirijorul oaspete.

Nu acelaşi lucru se poate spune despre Mattias Wurz, tînărul austriac plin de bunăvoinţă, dar aflat abia în faza ABC-ului în tehnica dirijorală, bătînd conştiincios măsura la pupitrul orchestrei private „Sinfonia Bucureşti" care, în sala Radio, a susţinut duminică dimineaţa, în cadrul ciclului „Muzicieni de azi, muzicieni de mîine" iniţiat şi prezentat de (mereu) entuziasta Rodica Sava, redactor-şef adj. la Redacţia Muzicală Radio, un concert în care punctul de atracţie a fost în primul rînd calitatea soliştilor. Am ascultat astfel un excelent pianist – Silvan Negruţiu – care, originar din Tîrgu Mureş, este acum student în anul II la Universitatea Naţională de Muzică din Bucureşti, unde studiază sub îndrumarea lect. univ. Viniciu Moroianu, a cărui experienţă solistică, dublată de minuţiozitate şi o cultură muzicală cu totul specială, îşi pune amprenta asupra discipolilor săi. Se poate vorbi deja de o serie de tineri formaţi la şcoala sa, care încep să se afirme cu strălucire – recent am elogiat evoluţia pianistei Simona Strungaru, iar de această dată am aplaudat performanţele unui alt tînăr care, în **Concertul nr.3** de Beethoven, a surprins încă de la primele măsuri prin pregnanţa atacului, prin percutanţa ritmică şi frumuseţea tuşeului, prin anvergura, fluenţa şi siguranţa discursului solistic, într-o versiune echilibrată, alternînd paginile de lirism bine dozat cu cele de velocitate spectaculoasă, într-un stil beethovenian impecabil, reuşind să colaboreze destul de bine cu orchestra care, alcătuită în mare parte din studenţi (colegi de facultate), l-a susţinut cu multă atenţie, în ciuda dezechilibrelor determinate de „inocenţa" dirijorului. Cu siguranţă, Silvan Negruţiu poate fi considerat o mare speranţă a pianisticii româneşti. A urmat **Dublul concert** de Bach, solişti fiind violoniştii Ştefan Beşan (născut la Chişinău, din 2002 elev la Liceul Enescu, la clasa mamei sale, Elena Baltagă) şi Radu Paponiu (născut la Turnu Severin, elev la acelaşi liceu, clasa prof. Carmen Runceanu), surprinzător de siguri în intervenţiile solistice şi mai ales în dialogul solicitant şi pretenţios cerut de partitură, conturînd frazele cu claritate şi rigoare stilistică, muzicalitatea, tehnica bună şi sunetul de calitate permiţîndu-le deopotrivă o coordonare cu totul deosebită, ţinînd seama de faptul că au doar 14-15 ani. Orchestra a realizat un acompaniament discret, frumos în special în partea a doua a **Concertului**, pentru ca apoi, în încheierea programului, să parcurgă Simfonia nr. 101, **Ceasornicul** de Haydn. Transmis în direct pe postul de radio, concertul a permis ascultătorilor să descopere cu încîntare trei instrumentişti de real talent, cărora ciclul dedicat, de un deceniu, tinerilor solişti le-a oferit încă o şansă de afirmare – pentru că trebuie subliniat încă o dată faptul că Rodica Sava este un neobosit căutător de talente, iar **Muzicieni de azi, muzicieni de mîine** rămîne una dintre cele mai importante „rampe de lansare" pentru cei care se află acum la primii paşi într-o carieră, sperăm, cu adevărat importantă.

La mii de kilometri distanţă, români celebri au trăit, la rîndul lor, emoţia recunoaşterii artistice, dar pe cu totul alte coordonate, pentru că directorul Staatsoper Viena, timişoreanul Ioan Holender, a primit, la Ambasada Italiei la Viena, Marea Medalie de Aur conferită de Guvernul Republicii italiene pentru meritele sale deosebite în promovarea muzicii şi culturii italiene în Austria, inclusiv în anul centenar Verdi şi Bellini (2001), înaltă distincţie înmînată de ES Raffaele Berlenghi, iar apoi soprana Ildiko Raimondi, născută la Arad, de peste un deceniu solistă a celebrului teatru liric vienez, a primit cel mai important titlu pe care îl poate obţine un interpret de operă pentru performanţele sale artistice – „Kammersanger" –, alături de colegul său Helwig Pecoraro, oferit de... Ioan Holender în calitatea sa de director care ştie să recunoască şi să răsplătească realizările cu totul speciale ale celor care, în compania unor „monştri sacri" ai cîntului mondial, dau strălucire spectacolelor legendarei Opere, fiind aplaudaţi deopotrivă în concerte vocal-simfonice sau în recitaluri pe scene de referinţă precum Musikverein.

profil

Cariere, prima revistă de „capital uman" din România. Publicaţie bilunară, ajunsă la numărul 32. Director executiv: Monica Neumorni. Redactor-şef: Rodica Nicolae. Redacţia: Teodora Andreea Aldea, Răzvan Tănase, Laura Caravan, Mihaela Istrate. Apare în format A4, 48 de pagini color pe hîrtie velină, design atractiv. Sumarul numărului 32 se deschide printr-un editorial semnat de Rodica Nicolae: **Flexibilitatea sistemului de învăţămînt.** Alte titluri de interes: un „profil" expresiv al sopranei Mariana Nicolesco, **Studiu privind preferinţele şi nevoile studenţilor în momentul angajării** (cercetare realizată de AIESC cu sprijinul GfK) – un material de Mihaela Liliana Istrate, teste privind capacitatea de organizare a timpului, un grupaj „focus" despre flexibilitate ca răspuns la mediul de afaceri, pagini despre contractul de muncă cu timp parţial şi politici IT la nivelul companiei şi un material realizat de Oana Bălescu despre cea de-a patra ediţie a Olimpiadelor Comunicării pentru studenţi (19 aprilie-11 mai). O publicaţie agreabilă, cu numeroase texte de o reală utilitate în domeniul „resurselor umane".

CARIERE
prima revistă de capital uman din România
www.carriereonline.ro
Mariana Nicolesco
talent si daruire de exceptie pe altarul artei
Flexibilitatea mintii si nu numai
Mexicul este mai mult decît folclor...
Am terminat facultatea. Incotro?

de ici, de colo

LITERE

Numărul pe lunile aprilie-mai al lunarului de cultură **Litere** din Tîrgovişte-Găeşti are un sumar amestecat, din care nu lipsesc nici articolele interesante, nici cele discutabile (în ambele sensuri). Editorialul cu titlu manolescian al lui Tudor Cristea (**Scrisul şi cititul**) conţine unele remarce demne de atenţie privind prezumata „criză a lecturii": „E drept, niciodată poezia n-a avut tiraje prea mari. Numai că astăzi numărul poeţilor din Uniunea Scriitorilor, ridicat pe la vreo două mii (şi el continuă să sporească, punînd sub semnul întrebării însuşi sensul organismului cu pricina), întrece în chip strivitor cel mai optimist tiraj posibil al unei cărţi de poezie. După cum numărul total al membrilor acestei bătrîn(icioas)e uniuni depăşeşte tirajul oricărui volum de proză", dar şi o ieşire cam *over reaction* împotriva unor recente declaraţii ale lui Cezar Paul-Bădescu despre interesul tinerilor de azi pentru... Tolstoi. Ca de obicei, am reţinut textele „tîrgoviştenilor" Mircea Horia Simionescu (**Pe conturul fractalilor**) şi Alexandru George (**Jocul şi structura lui fermă**), ultimul – însă – cu unele umori nu tocmai noi privind proza lui G. Călinescu şi Urmuz... Nu lipsit de interes (dar nici de confuzii) este articolul **Generaţia '80 în politică** semnat de un alt prozator, Dumitru Ungureanu, preocupat să atragă atenţia că „născuţii anilor '50 ai secolului XX nu au făcut doar literatură", ci şi politică. Numai că alăturarea scriitorilor din „generaţia '80" de politicieni precum Adrian Năstase, Mircea Geoană, Traian Băsescu, Adrian Severin sau Victor Ciorbea nu are cum fi altfel decît problematică. Autorul articolului se mulţumeşte să identifice o serie de realităţi, expediindu-le însă la modul „publicistic".

APOSTROF
revistă a uniunii scriitorilor

Nu foarte spectaculos, numărul 5/2004 al revistei de cultură clujene **Apostrof** reţine atenţia în mod special printr-un eseu dens al lui Matei Călinescu (**Reacţii împotriva modernităţii şi modernizării în România, 1900-1940**). Autorul analizează critic mai întîi „soluţia culturală la problema naţională şi ţărănească" avută în vedere de Iorga şi sămănătorişti, apoi „primatul spiritualului" (depăşirea economicului prin spiritual) ca „soluţie" revoluţionară de dreapta, etnicist-ortodoxistă, antimodernă şi autarhică, preconizată de Nae Ionescu şi de liderii „tinerei generaţii" interbelice. Citām două observaţii revelatoare legate de cele două variante de fundamentalism naţionalist şi culturalist: „Modernizarea ideologică, dacă nu cea economică, începută efectiv cu Revoluţia de la 1848 şi cu spiritul «paşoptist» a fost deci, în România, o iniţiativă internă; dar nu fără asemănări cu situaţia mai nouă din Lumea a Treia, ea a fost resimţită de elementele conservatoare (cu ecouri în mase) dacă nu ca o impoziţie din afară, ca o imitaţie mecanică a Occidentului, ba chiar ca o auto-«colonizare» sau ca o «colonizare» indirectă de către Occident"; „în timp, ideile lui Nae Ionescu s-au mai schimbat, dar nu aceea, centrală, de «primat al spiritualului». Astfel, în 1940, el visa o «comunitate spirituală» românească de tip naţional-socialist, mai adevărată în Europa de Sud-Est, şi în particular la noi, decît oriunde altundeva". Merită menţionată şi partea a II-a a unui comentariu sobru şi atent semnat de Ştefan Borbély pe marginea volumului **România şi imaginile ei în literatura de călătorie britanică** de Carmen Andras (**Călători britanici despre români**).

Discobolul

Sumarul numărului triplu 73-74-75 (ianuarie-februarie-martie) al revistei de cultură **Discobolul** din Alba Iulia e – pe ansamblu – destul de monoton, ca să nu spunem prăfuit; şi asta deşi majoritatea textelor sînt – luate în parte – sobre şi meticuloase... Problema e una de concepţie. Poate nu tocmai întîmplător, singurele „vii" par a fi devenit temele localiste/regionaliste. Punctul de real interes al acestui număr îl constituie ancheta publicaţiei, care îşi propune să aducă în discuţie – fără nici un fel de conotaţii „provinciale" – „condiţia (în toate sensurile) a literaturii din Provincii şi a scriitorilor ei", în „noul context naţional şi european". Cele 8 puncte ale anchetei realizate de Mircea Stâncel „sistematizează" o serie de probleme nu lipsite de relevanţă, cum ar fi relaţia dintre „provincializare" şi multiculturalismul activ, conştiinţa apartenenţei locale sau posibilitatea existenţei unei „culori literare specifice fiecărei Provincii" istorice. Potrivit lui Mircea Stâncel, „există, încă, o anume inhibiţie a scriitorului de provincie, adusă din epoca trecută, care chiar dacă nu se vede imediat, aceasta lucrează. Ştim că scriitorul nostru se hrăneşte încă din mitul «Centrului», care este ispititor şi are încă avantaje. [...] Nu ne pricepem, încă, să ne organizăm mai bine în zonele pe care le-am primit prin naştere sau le-am adoptat". Scriitorii ardeleni „respondenţi" sînt Dorin Ştefănescu, Ioan F. Pop, George Vulturescu, Ion Buzaşi, Dumitru Chioaru, Ion Sângereanu, Viorel Tăutan, Gheorghe Jurcă, Marius Iosif, Joachim Wittstock, Ioan Radu Văcărescu, Traian Ştef şi Eugen Curta. Ancheta rămîne – oricum – deschisă, iar răspunsurile, cîte sînt, nu sînt deloc lipsite de relevanţă. În general, complexul de inferioritate al marginalităţii este refuzat, cu afirmarea voinţei de organizare şi promovare mai decisă a identităţilor locale. Nu lipsesc nici semnalele de alarmă legate de impostura literară sub stindard localist... Semnalăm – deocamdată – o propunere „provocatoare" a lui Traian Ştef: „Reproşez profesorilor din învăţămîntul preuniversitar şi universitar din Transilvania că nu au scris manuale unde să exemplifice mai mult cu scriitori din această parte. Poate li s-ar fi întîmplat ca şi istoricilor, dar era oricum un semnal. Asta pînă la liberalizarea pieţei de manuale".

POESIS
Revistă de poezie

Numărul 4-5/2004 al revistei de poezie **Poesis** din Satu Mare se străduieşte – ca de obicei – să „scaneze" peisajul extrem de eterogen al actualităţii poetice autohtone (şi nu numai autohtone): fie prin cronici literare, fie prin eseuri, traduceri sau grupaje poetice mai mult sau mai puţin inspirate. Ne-a atras atenţia în mod particular comentariul lui Viorel Mureşan despre misteriosul volum **Calea Şearpelui** – „prima carte postumă" a lui Gellu Naum. Autorul rămîne însă – în general – la suprafaţa textului, ca să spunem aşa... Mai puţin atunci cînd notează, de pildă, că „Multe dintre aproape truismele ce se vor manifesta mai tîrziu în poezia română apar acum în stadiu larvar. Fie să ne referim doar la cîteva, pe care le-am putea exemplifica pe rînd: îmbinarea genului poetic cu notaţia diaristică şi cu eseul; implicarea cititorului pentru a deveni coautor la actul poetic; toate semnele, încă latente, ale onirismului [în sensul „realismului oniric" dimovian, *n.n.*, opinie discutabilă]. Sînt însă şi oaze de perfectă poezie care [...] vin să întărească intenţia autorului", explicitată în fragmentele privind „cheia scrierii" – autoiniţierea poetică în misterul existenţei.

ATITUDINI
Revista organizaţiilor neguvernamentale din România

Numărul 2 (februarie 2004) al revistei organizaţiilor neguvernamentale din România **Atitudini** publică în paginile 4-5 un bun interviu-portret cu Dina Loghin, preşedinta executivă a Asociaţiei Şanse Egale pentru Femei (ŞEF), militantă feministă convinsă. Printre temele abordate se numără condiţia femeii din România, ce înseamnă să fii feministă şi cum poate fi combătută violenţa în familie. Sînt menţionate succesele ŞEF privind campaniile de prevenire şi combatere a violenţei asupra femeilor, precum şi în domeniul promovării cît mai multor femei pe liste eligibile în alegerile locale şi legislative. În privinţa feminismului, preşedinta Asociaţiei deplînge înţelegerea deformată şi caricaturală a acestuia în România. Citām un fragment: „Cred că problema cea mai mare o constituie menţinerea abordării tradiţionale, fundamentată pe o gîndire categorială de tipul femeile sînt în primul rînd neveste şi mame potenţiale, în toate politicile actuale. Ceea ce menţine mentalitatea că ele nu pot fi privite ca indivizi în societate, ignorînd dreptul lor la viaţa şi realizarea personală în afara familiei. Eu una sînt o susţinătoare a familiei, dar nu înţeleg cum poate fi uitat faptul că nu toate femeile devin mame, că nu toate devin soţii, cu sau fără certificat de căsătorie [...]. O primă consecinţă a acestui lucru este diminuarea şanselor de realizare a independenţei financiare a femeilor".

din presa cotidiană

Fondat
1992
EVENIMENTUL ZILEI
COTIDIAN DE INFORMATIE

În **Evenimentul zilei** de duminică 19 iunie, Luminiţa Marcu îi ia un bun interviu criticului de film – şi colaboratorului nostru – Alex. Leo Şerban, pornind de la recent apăruta carte despre Lars von Trier, scrisă în co-autorat cu Mihai Chirilov şi Ştefan Bălan. Reproducem cîteva fragmente de „autoportret (neconvenţional) în fărîme": „În ziar scriu simplu, direct, bag şi argou, pentru că mi se pare foarte ok, în alt fel în **Dilema**, sau în **Secolul XXI**, sau în **Observator cultural**, unde poate scriu cel mai ludic. E un foarte bun exerciţiu, nu doar de jurnalism, dar şi de sănătate mintală, pentru că eu sînt de felul meu eclectic şi m-ar plictisi să scriu la fel".

„În alte ţări e altfel. Cine ar fi crezut că Umberto Eco va trece de la limbajul superspecializat din cartea lui despre semiotică la ce-a scris despre fotbal sau despre cinema. Marele Umberto Eco este un om normal. Limbajul apretat, pus la patru ace, este la noi peste tot. Dar eu cred că gazetăria poate să dea un exemplu bun, e o chestie vie, care trăieşte din contactul cu limba de azi".

„Mi-am dorit să nu urmez un exemplu anume, de pildă, Suchianu, care era un om fermecător, dar mă enerva la culme că povestea filmele. Suchianu a venit şi cu o sintagmă îngrozitoare pe care o folosesc mulţi critici de film, şi anume «unităţi de frumuseţe». Eu mă gîndesc la unităţi militare, de pildă..."

„Mi s-a întîmplat să fiu privit cu condescendenţă de anumiţi oameni cînd au aflat, de pildă, că scriu şi în **Elle**, o revistă de cucoane. Şi n-am înţeles niciodată asta, e ca şi cum ai spune că cucoanele bine coafate nu citesc niciodată o carte sau nu se uită la un film bun. Altcineva, pe un forum de cinefili, cînd a aflat că sînt fan **Big Brother**, mi-a spus: «Te voi citi cu alţi ochi în **Dilema** de-acum înainte». Şi i-am răspuns: «Dacă aşa gîndeşti, mai bine să nu mă mai citeşti deloc»."

„Nu am vocaţie didactică. Am fost asistent mai întîi la Engleză, la Facultatea de limbi străine, apoi doi ani sau trei la UNATC. Şi mi-am dat seama că e pierdere de vreme. Nu pentru că n-ai avea şi studenţi care să merite să ai un comerţ intelectual cu ei, ci pentru că nu am fibră didactică. Simt nevoia să comunic, dar nu în felul repetitiv în care ţi se cere în facultate. [...] Pe mine m-a plictisit. Deşi am rămas în legătură cu foarte mulţi studenţi. Dar ca să fii profesor, trebuie să-ţi placă puţin să faci spectacol. Mie nu-mi place. Cînd devii critic de film, lumea crede că poate ai vrut să fii regizor sau actor. Eu nu mi-am dorit nici în visele cele mai negre să fiu actor".

„Pe mine nu mă interesează să public cărţi, de pildă. Mi-am dat seama că mă exprimă cel mai bine partea vizuală. Mereu mă întorc în trecut, nu pot concepe viaţa fără să păstrez aceste frînturi. Şi întotdeauna mi-a plăcut să revăd un loc. Mă gîndesc la o formulă de carte cu fotografii comentate, sînt mulţi oameni, unii cunoscuţi, alţii nu, care mi-au comentat fotografiile. Şi mereu m-a fascinat legătura asta dintre text şi imagine".

poezie

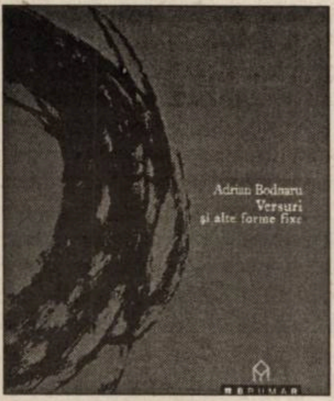

Adrian BODNARU

Versuri şi alte forme fixe

Cu o exergă de Şerban Foarţă &
unsprezece semne de Dan Ursachi,
Editura Brumar, Timişoara,
MMII, 126 p.

Poeziile lui Adrian Bodnaru poartă un titlu edificator pentru conţinutul cărţii şi, în acelaşi timp, un titlu-capcană: ni se sugerează subtil că toate versurile sînt forme fixe şi, la răsfoirea volumului, într-adevăr, formalismul strident şi mimarea parcurgerii unui dicţionar alcătuit în ordine alfabetică tind să fure ochii cititorului. Tehnicismul prozodic nu trebuie însă să inducă în eroare, întrucît libertatea şi imaginaţia versificatorului şi experimentul jucat sînt prezente în grade semnificative. La un moment dat întîlnim un **Vers alb** sau un **Vers liber** sub aceeaşi titulatură a formelor fixe, iar altă dată citim şapte rondeluri cu şapte variaţii sau trei sonete diferite formal; astfel ni se demonstrează faptul că formele fixe nu sînt atît de... fixe (acelaşi lucru se întîmplă de asemenea şi în interiorul unui tip prozodic anume). De exemplu, un sonet începe cu două catrene şi se termină cu două terţine, un altul este reflectarea în oglindă sau răsfrîngerea pe retină a celui dintîi (începe, adică, cu două terţine şi se încheie cu două catrene), iar al treilea este format din paisprezece versuri aşezate într-o singură strofă (cum întîlnim la Mircea Ivănescu). Interesantă este, bineînţeles, relaţia între titlu, forma aleasă şi tematica utilizată.

Într-un loc întîlnim o **Glossă** foarte... „formalizată", într-altul un poem se numeşte chiar **Formă fixă**; o poezie este un **Poem în proză**; **Kalligramma (Metru safic)** este o exemplificare ştiinţific-grafică, preluată într-un poem omolog, de data aceasta în cuvinte şi intitulat chiar **Metru safic**; un poem poartă un titlu ca un joc verbal, **Se(pte)nar**, iar alteori se inventează pur şi simplu stiluri şi specii literare. Ultimul poem, **WXYZ**, se constituie ca o profesiune de credinţă a poetului, ca o autobiografie... de final. Iar **Strofa pătrată** este o sincronizare fericită între formă/conţinut/titlu: „La fustă nasturi tu închizi/ A doliu lung; pe care-l porţi/ Spre cărţi, spre aspirine, ceşti,/ Pe vîrfuri, – parcă de omizi/ Ai curăţa, prin basme, pomi./ Iar cînd cu unghia loveşti/ Cerul ciorapului, lichizi/ Amanţi firele-i trag. La sorţi".

Fiecare poezie ar merita o analiză formală (în special pentru evidenţierea raportului dintre mularea pe norma tiparului prozodic şi abaterea resemnificantă sau improvizaţie), însă ceea ce le uneşte pe toate este ultrasofisticarea, reactualizarea şi rescrierea formelor fixe vechi sau clasicizate, intercalările sintactice şi permutările din frază, erudiţia formală şi obţinerea muzicalităţii dintr-un joc savant cu cuvintele. Nu întîmplător volumul este „prefaţat" cu o exergă de Şerban Foarţă, poetul elegant ale cărui cărţi ilustrează toate aceste caracteristici într-un mod elevat, de la mixajul diafan de migală a „lucrăturii" şi de spontaneitate creatoare pînă la o largă gamă de procedee şi de convenţii re-folosite şi pînă la livrescul debordant.

De asemenea, deloc aleatorii sînt desenele graţioase ale lui Dan Ursachi: pete de culoare (oranj) în forme deloc fixe – linii, cercuri, triunghiuri care îşi pierd conturul stabil şi îşi fluidizează graniţele, care inspiră ideea de deşirare şi diseminare, de relativizare şi fractalizare a geometriei. Imaginile cu formă variabilă (ca şi versurile în sine) se întrepătrund sau tind la infinit, ieşind din limitele strîmte ale paginilor de carte şi generînd (împreună cu poeziile) un spaţiu vizual virtual, se destructurează sau produc chiar impresia de pulverizare. Versurile înseşi ale lui Adrian Bodnaru sînt puternic vizuale, ajungînd pînă la cristaline aşezări în pagină şi pînă la un conţinut oniric, fantasmatic, amintind de Leonid Dimov.

Autorul nu cade în preţiozitate şi, chiar dacă adesea senzaţia este de manierism, manierismul volumului nu este unul în sens peiorativ, ci apare ca o filtrare permanentă a temelor, structurilor şi convenţiilor reabilitate şi ca o supraveghere atentă a discontinuităţilor şi rupturilor. Nu repetiţia, monotonia şi perfecţionarea aceluiaşi stil sau tipar sînt urmărite, ci se are în vedere experimentarea cît mai multor modalităţi de versificare. Cartea este un „manual" al varietăţii formei „fixe" şi al invenţiei şi

Radio România Cultural,
post al Societăţii Române
de Radiodifuziune,
emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	72,56	
Bacău	103,1	
Baia Mare		711
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	69,65	
Călăraşi	66,92	1593
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	70,04	
Deva	70,64	
Focşani	70,22	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	
Petroşani	71,06	

	MHz	kHz
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	105.4	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	103,1	
Tg. Jiu	70,04	
Tr. Severin	105,4	
Tulcea	68,72	1530
Zalău	105	

1928

Limba şi actele de vorbire

MONA MOLDOVEANU

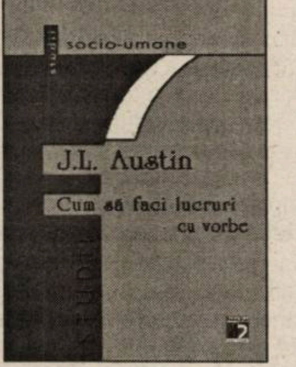

J.L. AUSTIN

Cum să faci lucruri cu vorbe

Traducere de Sorana Corneanu,
Editura Paralela 45, Colecţia „Studii",
Seria „Studii socio-umane", Piteşti,
2003, 150 p.

Celebra carte a lui J.L. Austin **How to Do Things with Words**, atît de mult citată şi analizată mai ales de specialiştii în pragmatică, are, în sfîrşit, şi o traducere în limba română realizată de Sorana Corneanu şi publicată de Editura Paralela 45.

Profesor de filozofie morală la Universitatea din Oxford, J.L. Austin a publicat foarte puţin în timpul vieţii. Cele trei cărţi apărute sub numele său – **Philosophical Papers** (1961), **Sense and Sensibilia** (1962) şi **How to Do Things with Words** (1962) – au fost publicate postum de studenţi care i-au transcris cursurile.

How to Do Things with Words provine din mai multe surse: din transcrierile conferinţelor ţinute de Austin la Harvard în 1955, la Berkeley în 1958 şi la Oxford între 1952-1954, din conferinţa BBC despre performative inclusă în volumul **Collected Papers**, din textul **Performatif-Constatif**, susţinut la Royaumont, şi din conferinţa de la Gothenberg din octombrie 1959.

Produs al unei direcţii noi din filozofia limbajului (limbajul ca acţiune), teoria actelor de vorbire (*speech acts*) formulată de Austin s-a bucurat de succes, dar a fost cunoscută mai ales datorită analizei critice realizate de J.R. Searle, filozof american şi student al lui Austin la Oxford.

Cele două distincţii fundamentale pe care se întemeiază studiul **Cum să faci lucruri cu vorbe** sînt (enunţul) constativ *vs.* (enunţul) performativ şi (actul de vorbire) locuţionar *vs.* (actul de vorbire) ilocuţionar şi perlocuţionar. Cartea este structurată în jurul acestor două importante etape. Primele şapte capitole analizează pe larg prima distincţie, iar următoarele cinci, pe cea de-a doua.

Enunţurile constative sînt definite de Austin ca fiind asertive, declarative; ele descriu lucruri sau evenimente reale şi pot fi calificate drept adevărate sau false. Spre deosebire de ele, enunţurile performative reprezintă „performarea unei acţiuni" (p. 27), adică realizarea practică a unei acţiuni, şi nu pot avea valoare de adevăr; ele pot fi calificate doar drept reuşite sau nereuşite.

Condiţiile de reuşită/nereuşită ale unui enunţ performativ ţin de convenţionalitatea actului performat de participanţii la dialog, de adecvarea persoanelor la respectiva situaţie de comunicare, de circumstanţele în care se desfăşoară dialogul, de constrîngeri, accidente, neînţelegeri, varietăţi de greşeli etc. Austin analizează, pe larg, mai ales condiţiile de nereuşită a enunţurilor performative, clasificate în „abuzuri" şi „rateuri".

Următoarea distincţie importantă în această primă parte a studiului este aceea între performativele explicite şi performativele implicite. Performativele explicite sînt redate prin verbe la persoana I singular, indicativ prezent, diateza activă, desemnează realizarea unei acţiuni (exemple: *afirm, ordon, poruncesc* etc.) şi sînt asociate cu ideea de imperativ. Spre deosebire de acestea, performativele implicite sînt construcţii care pot fi aduse la această formă.

În carte sînt analizate, cu multe detalii, verbele performative explicite în funcţie de criterii cum sînt modul, tonul vocii, accentul, particulele de legătură, circumstanţele enunţului etc.

Iniţial, Austin a definit clasa performativelor drept o clasă limitată, cuprinzînd în mod special ritualurile; ulterior, el şi-a reformulat punctul de vedere, susţinînd că performativul (mai ales cel explicit) poate apărea într-o multitudine de enunţuri.

A doua parte a lucrării este întemeiată pe distincţia dintre actele locuţionare, ilocuţionare şi perlocuţionare. Austin defineşte actul locuţionar drept actul de rostire a unor enunţuri; el prezintă o componentă fonetică (ce constă în rostirea sunetelor), o componentă fatică (ce se defineşte prin corespondenţa dintre rostirea sunetelor şi vocabularul şi regulile unei gramatici) şi una retică (definită prin atribuirea sensului şi a referinţei unei secvenţe rostite). Unităţile minimale ale acestor elemente ale actului locutoriu sînt denumite de Austin fone, feme şi reme.

Actele locuţionare se află în strînsă relaţie cu actele ilocuţionare. Acestea din urmă se caracterizează prin forţa ilocuţionară – definită drept forţa convenţională cu care este rostit un enunţ şi care depinde de intenţiile de comunicare ale emiţătorului (promisiune, mulţumire, felicitare, scuze etc). Austin propune o clasificare a actelor ilocuţionare – adoptată şi modificată mai tîrziu de Searle – în acte verdictive, exercitive, promisive, comportamentive şi expozitive.

Ultimul tip de act de limbaj, cel perlocuţionar, se referă la efectul determinat de vorbitor asupra interlocutorului prin spunerea a ceva (*by saying something*), adică a convinge, a persuada, a împiedica, a surprinde sau a induce în eroare.

Austin explică în continuare prin mai multe exemple modul în care se raportează distincţia constativ/performativ la actele locuţionare, ilocuţionare şi perlocuţionare în teoria actelor de vorbire. Corespondenţa dintre aceste două mari teorii este formulată de autor astfel: într-un enunţ constativ „ne concentrăm asupra aspectelor locuţionare", iar într-un enunţ performativ „ţinem cont mai ales de forţa ilocuţionară a enunţului" (p. 131).

Teoria actelor de limbaj formulată de Austin este înţeleasă astăzi în mod curent drept o teorie a actelor ilocuţionare, deoarece gramatica studiază în primul rînd componenta ilocuţionară a unui enunţ.

Concepţiile lui Austin despre actele de limbaj au fost puse în valoare şi prin reacţiile pe care acestea le-au suscitat printre filozofi şi lingvişti. Cel puţin trei nume importante ale ştiinţei s-au aplecat asupra textului lui Austin şi şi-au formulat opinii mai mult sau mai puţin critice: Emile Benveniste, John Searle, P.F. Strawson.

Despre traducerea românească a acestei importante cărţi, aflată la interferenţa dintre pragmatică, filozofia limbajului, analiza discursivă şi lingvistica generală, prefaţatorul ediţiei, profesorul Vlad Alexandrescu, a afirmat că „se înscrie în linia interesului tot mai pronunţat pentru modulele şi cursurile de pragmatică de la Facultăţile de Litere şi cele de Filozofie din universităţile româneşti, care au înflorit în programele academice după 1990" (p. 17).

Cartea este, de asemenea, o surpriză foarte plăcută oferită de Editura Paralela 45, care publică pentru prima oară traduceri din acest domeniu. Să sperăm că nu va rămîne singura.

mutaţiei, mimînd parcă aglomerarea uimitoare de vietăţi şi plante subacvatice.

Uneori, broderia lingvistică este prea forţată, iar împingerea la limită a sintaxei devine stridentă, stîlcind uşor rostirea poetică. Această forţare a limbii în vederea obţinerii cu orice preţ a sonorităţii este una modernistă, deşi reciclarea formelor şi convenţiilor (încă de la începuturile) poeziei, suavitatea lejer-ironică şi intertextualitatea se desfăşoară în manieră postmodernă.

Dincolo de aspectul formal al jocului rafinat şi de elementul livresc, e de remarcat tonul sentimental-ironic, melancolia duioasă şi nostalgia temperată. Aflăm o poezie de sentiment şi de salon, de stare a eului (atingînd adesea imprecizia şi confuzia de tip impresionist). Poetul se dovedeşte nu doar migălos şi scrupulos, dar şi graţios şi seducător, intrînd într-un spectacol al îndrăgostitului sedus. Trupul feminin este idealizat şi suavizat, descris în tonuri vaporoase şi senzuale şi în mici scenete amoroase, petrecute în spaţii aburoase şi misterioase. Dragostea şi peisajul (deopotrivă interior şi exterior) cunosc o multitudine de stări, de la ipostaza tînjirii şi a visării romantice pînă la consumul erotic postmodern, de la abstinenţa modernistă pînă la temperanţa clasică. Uneori poetul mimează patetismul şi discursul siropos şi atunci şăgalnicul joc este delicios prin masca de seriozitate purtată cu cochetărie: pare că este îngenuncheat la picioarele iubitei pe care o venerează, dar îi lipseşte naivitatea înaintaşilor, a poeţilor într-ale începuturilor. Versurile „fixe" propun, aşadar, o imagine a unei feminităţi himerice, de o frumuseţe răpitoare şi subtilă, care înmoaie senzaţia de literaritate formală, sterilă.

Asumîndu-şi libertatea de expresie într-o poezie, structural, fixă, poezia lui Adrian Bodnaru nu este sobră şi rece, dimpotrivă, este vie şi fascinantă ca un caleidoscop al imaginilor şi al structurilor cu numeroase feţe, detectabile simultan sau pe rînd, în funcţie de unghiul de vedere ales. Este multidiscursivă ca un carnaval de măşti. Deşi prima impresie este de elaborare îndelungată, la o lectură atentă frapează naturaleţea de ansamblu şi gestualitatea aproape în sens ceremonial, specifică saloanelor strălucitoare ale balurilor sau spaţiilor de graţie care se creează în jurul ritualurilor trubadurilor. Volumul este un dicţionar fictiv, fabulos al speciilor, procedeelor şi convenţiilor versificaţiei.

Lucia Simona DINESCU

proză

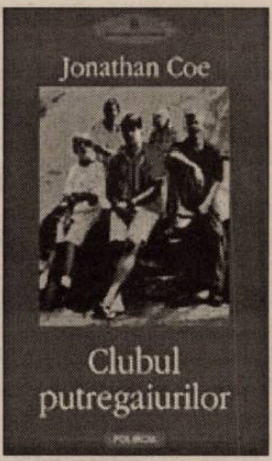

Jonathan COE
Clubul putregaiurilor
Traducere şi note de
Radu Paraschivescu,
Editura Polirom,
Colecţia „Biblioteca Polirom XXI",
Iaşi, 512 p.

Clubul putregaiurilor e ultimul roman al lui Jonathan Coe, publicat la noi de Editura Polirom, unde a mai apărut şi **Casa somnului**, distins cu Writer's Guid Award şi Prix Medicis Etranger.

Clubul putregaiurilor e o carte înşelătoare. Pare un scenariu de serial despre adolescenţii anilor '70, a cărui coloană sonoră e semnată Gentle Giant şi Pink Floyd, un serial cu poante, cu profi scorţoşi, mame pastelate/gospodine/adulterine, taţi în prag de andropauză, care jonglează cu autoritatea/biroul/amanta/familia, şi cu puşti derutaţi, bătăioşi şi isterizaţi de rock-ul progresiv şi de mişcarea browniană a hormonilor. Sondînd o vîrstă a nehotărîrii *par excellence* (adolescenţa), perspectiva nu poate fi decît derutantă, iar nehotărîrea şi juvenila nedespărţire a apelor capătă conotaţii care pulverizează pelicula confortabilă şi luminoasă a unui serial de genul **Cei mai frumoşi ani**.

Lucrurile decurg în felul următor: Sophie şi Patrick, doi adolescenţi ajunşi în Berlin, fiecare cu cîte un părinte, se întîlnesc întîmplător şi, deşi părinţii au un trecut comun, cei doi nu împart nimic. Pentru că trebuie să petreacă o seară împreună, neştiind nimic unul despre celălalt, încep să se agaţe de trecutul părinţilor, cea mai la îndemînă punte de legătură. Cea care propune aceste incursiuni în trecut e Sophie, care nu numai că-i deschide interlocutorului apetitul curios pentru alte vremuri, dar îi şi lansează o invitaţie directă: aceea de-a plonja împreună, prin povestea pe care e gata să i-o spună, într-o perioadă care celor doi li se pare total bizară şi diferită de a lor. O perioadă fără telefonie mobilă, jocuri pe calculator sau faxuri e explorată/povestită/recuperată prin vocea tinerei Sophie, o adolescentă care vorbeşte despre alţi adolescenţi (inclusiv părinţii ei şi-ai lui Patrick) despre care ştie, cel mai probabil, tot din poveşti pe care le-a auzit de la mama ei.

Ce spune Sophie? Care e povestea ei despre poveştile unor adolescenţi din Birmingham-ul anilor '70? Cît de alterată e şi, mai ales, din ce e făcută? Sophie spune o poveste făcută din poveşti auzite. Asta ştim sau cel puţin presupunem. Mai ştim şi că ea nu deţine decît părţi din poveste şi că nu cunoaşte sfîrşitul, pe care însă s-ar putea să-l ştie Patrick. Dar în povestea pe care i-o spune lui Patrick, pe lîngă personajele-adolescenţi şi personajele-profesori şi părinţi de adolescenţi despre care a auzit, mai apare ceva: scrisori care perturbă linia cronologică a evenimentelor, fragmente de povestire scrise de unele dintre personajele despre care vorbeşte, articole din revista liceului aceloraşi adolescenţi de acum 30 de ani sau pagini din jurnalul Loisei (mama sa). Toate aceste pasaje pe care Sophie le colectează în poveste fie o completează, fie derutează cititorul, oferindu-i informaţii care devin relevante numai după ce va mai fi parcurs o bună parte din text.

O dată perspectiva narativă clarificată şi mijloacele de acces la episoadele narate identificate, povestirea începe să prindă contur. Sîntem în Birmingham-ul industrializat, în care grevele şi conflictele dintre sindicate şi patronat mocnesc la tot pasul, după cum, în plan politic, tensiunea dintre laburişti şi conservatori dă prilej de discuţii aprinse la un pahar de bere în The Bull's Head. Aceste detalii par să nu aibă legătură cu vieţile de zi cu zi ale adolescenţilor de 16-17 ani care, la probleme care nu-i ating direct, au răspunsuri fundamentale mai degrabă pe clişee decît pe convingeri proprii. Reproducerea unui scurt dialog dintre Benjamin (unchiul Sophiei) şi Phillip (prietenul lui cel mai bun) e cît se poate de grăitoare în acest sens: „– De ce omoară IRA atîta lume?/ – Fiindcă sînt catolici?/ – De ce ni se ia curentul?/ – Din cauza sindicatelor? [...]/ – Nu prea ştim multe despre lume, ce zici? întrebă el. Dacă stai să te gîndeşti, habar n-avem, nu?/ – Ei şi, ce contează?".

Ignoranţa sau poate inocenţa acestor puşti care abia deschid ochii va fi cu siguranţă afectată, dacă nu zdruncinată în mod brutal. Deocamdată, ce pare să-i preocupe în primul rînd e cum s-o agaţe pe frumoasa liceului, cum să scape de traducerile din latină sau cum să-şi facă o trupă rock. Preocupări fireşti ale unor tineri care vor să se vadă şi să fie văzuţi, care au planuri literare sau muzicale exclusiv faustice, artefacte măreţe care să înglobeze aproape tot şi care să le traducă în primul rînd propriile stări, să vorbească despre ei şi numai ei, despre vieţile, întîmplările, dorinţele sau dezamăgirile lor – şi nu despre IRA, problema imigranţilor, conflictele etnice sau mişcările sindicale ce agită cercurile „celorlalţi" – ale adulţilor (părinţi cu funcţii şi roluri, profesori, lideri de sindicat sau directori de întreprinderi). Toate astea par departe de ei. Sau cel puţin aşa sîntem lăsaţi să credem. Că toate aceste lucruri vor conta şi că vor fi trăite şi descoperite ca experienţe individuale, nu de puţine ori violente, e un fapt pe care cititorul iniţiat îl intuieşte pe baza unor subtile indicii risipite în text, pentru ca mai apoi să-l constate. Cînd se va întîmpla aşa, cu siguranţă va privi altfel vieţile acestor adolescenţi şi va putea radiografia, în vizibilitatea lor nu rareori ostentativă, matrice tarate sau cel puţin disturbate de realităţi mai mult decît frustrante (origine socială marginală, obtuzitate şi habotnicie care se practică în familie şi încorsetează orice încercare de expansivitate specifică vîrstei juvenile, adulterul unuia dintre părinţi sau robotizarea amîndurora).

Avansînd în text, se constată treptat că existenţa paşnică şi banală a adolescenţilor semi-conştienţi nu e decît pelicula iluzorie şi înşelătoare în spatele căreia mocneşte o violenţă venită fie din neputinţa de-a înţelege o ordine prestabilită, indiferent de nivelul la care ea se manifestă (familial, social, politic sau religios), fie din conştientizarea propriei lipse de putere care se vrea escamotată de o exterioritate agresivă. Alternanţa dintre melancolia aproape kitsch şi violenţa care irumpe, dublată de nedreptate şi de absurdul ei, pare a fi o trăsătură care se extinde asupra anglicităţii în genere. Iată ce spune Harding, unul dintre farsorii şi răutăcioşii grupului, care va ajunge să elogieze rasismul şi intoleranţa: „Englezii sînt un popor foarte violent [...]. Lumea nu-şi dă seama, dar aşa sîntem. Pe urmă ne căim şi tocmai de-aia sîntem atît de melancolici. Dar întîi şi-ntîi facem ce-avem de făcut".

Practic, în tot romanul avem de-a face fie cu o violenţă mascată de un aparent echilibru de suprafaţă, fie cu cinismul acoperit de un umor deconcertant şi tocmai din acest motiv derutant. Există însă pasaje de un optimism şi un entuziasm care nu numai că nu sînt contaminate de kitsch sau de lirism siropos, dar contrabalansează încărcătura de scepticism şi violenţă, exprimînd stările aproape extatice ale unui eu aflat în stare de turgescenţă. E ca şi cum mixtura de melancolie siropoasă şi violenţă sterilă ar fi deturnată prin prezenţa acestor pasagere momente de graţie în care percepţia lucrurilor, a oamenilor şi chiar a temporalităţii capătă transparenţă.

Romanul se încheie cu unul din aceste pasaje, un lung monolog interior al lui Benjamin, urmat de întoarcerea în prezent, în restaurantul din Berlin, unde Sophie îi predă ştafeta povestirii lui Patrick, pentru că autorul intenţionează să transporte figurile adolescenţilor din tulburii ani '70 în zilele noastre, într-un roman intitulat **Cercul închis**. Povestea Sophiei, deşi încheiată cu un moment de optimism şi plinătate a trăirilor, dezvăluie şi tulpina unui virus care de multe ori viciază astfel de momente: germenii intoleranţei, ai abuzului, discriminării, nedreptăţii, violenţei şi falsului care acoperă glazura clipelor de graţie cu mîzga neputinţei.

Alina PURCARU

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIŢII ÎN COLECŢIA *FICŢIUNE FĂRĂ FRONTIERE*

Bohumil Hrabal
L-am servit pe regele Angliei
Traducere de Jean Grosu
format 10.3 x 19, 296 p., 99.000 lei

Bohumil Hrabal
Minunea noastră cea de toate zilele
Traducere de Jean Grosu
format 10.3 x 19, 428 p., 199.000 lei

PARALELA 45 EDITURA
COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
Pentru detalii vizitaţi:
www.edituraparalela45.ro

Radio Total 96.9 FM

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NOTTARA
(tel: 212.52.89)
SALA „GEORGE CONSTANTIN“:

▌23, 24 iunie, ora 20.00 – **Buzunarul cu pîine** de Matei Vişniec. Cu: Oana Pellea, Mihai Gruia Sandu

▌25 iunie, ora 20.00 – **Patru pe o canapea & valetul** de Marc Camoletti, spectacol al Fundaţiei Maxim – Teatrul Incomod, în colaborare cu Teatrul de Comedie. Regia: Radu Nichifor. Cu: Candid Stoica, Anca Pandrea, Iuliana Marciuc Posea, Victor Yila, Iurie Darie

▌26 iunie, ora 20.00 – **Soţul păcălit** de Molière. Regia: Mircea Cornişteanu. Cu: Ion Haiduc, Cerasela Iosifescu, Ştefan Radoff, Camelia Zorlescu, Rareş Stoica, Irina Cornişteanu, Sorin Cociş, Bogdan Vodă

▌27 iunie, ora 20.00 – **O noapte taifunoasă**, după I.L. Caragiale, spectacol prezentat de Compania Mică în parteneriat cu Casa de Cultură „Nicolae Bălcescu“. Regia: Dan Vasile. Cu: Ilinca Atanasiu, Gabriela Crişu, Daniel Iancu, Alexandru Gheorghiu, Gabriel Răuţă, Alin Teglaş, Ştefan Ruxandra

TEATRUL ODEON
(tel: 313.68.74)

▌27 iunie, ora 19.00 – **Veronika se hotărăşte să moară**, după romanul omonim de Paulo Coelho. Regia: Gelu Colceag. Cu: Cătălina Mustaţă, Florin Zamfirescu, Irina Mazanitis, Olga Bucătaru, Valeria Sitaru, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Jeanine Stavarache, Angela Ioan, Crina Mureşan, Paula Niculiţă, Ana Maria Moldovan, Luiza Cocora, Mircea Constantinescu, Niculae Urs, Sorin Leoveanu, Ionuţ Kivu

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)

▌24 iunie, ora 19.00 – **Unchiul Vanea** de Anton Pavlovici Cehov. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Horaţiu Mălăele, Victor Rebengiuc, Cornel Scripcaru, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Anca Sigartău/Andreea Bibiri, Ana Ioana Macaria, Ionel Mihăilescu

▌27 iunie, ora 19.00 – **Sorry** de Alexandr Galin. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Mariana Mihuţ, Ion Caramitru

SALA „TOMA CARAGIU“:
(tel: 212.05.27)

▌23, 25 iunie, ora 19.00 – AVANPREMIERĂ – **Nebunia regelui George** de Alan Bennett. Regia: Petre Bokor. Cu: Mircea Albulescu, Rodica Tapalagă, Petre Lupu, Radu Amzulescu, Claudiu Stănescu, Şerban Celea, Romeo Pop, Marius Chivu

▌26, 27 iunie, ora 19.00 – PREMIERĂ – **Nebunia regelui George**

TEATRUL DE COMEDIE
(tel: 315.91.37)
SALA MARE:

▌26 iunie, ora 19.00 – **...Escu** de Tudor Muşatescu. Regia: Alexandru Dabija. Cu: Vladimir Găitan, Ion Lucian, Gheorghe Şimonca, Gabriela Popescu, Dumitru Chesa, Aurelian Bărbieru, Marius Florea Vizante, Mihaela Teleoacă, Gabriela Popescu, Delia Nartea, Eugen Racoţi, Şerban Georgevici, George Grigore, Mihaela Măcelaru

▌27 iunie, ora 19.00 – **Poker** de Adrian Lustig. Regia: Alexandru Tocilescu. Cu: George Mihăiţă, Valentin Teodosiu, Vladimir Găitan, Simona Stoicescu

GREEN HOURS
(tel: 314.57.51)

▌22 iunie, ora 20.00 – **Zi că-i bine** de Wil Calhoun, producţie a Companiei „Teatrul Luni“. Regia: Florin Piersic jr. Cu: Andreea Bibiri, Şerban Pavlu, Gigi Ifrim/ **Preludiu prelungit**, producţie a Companiei „Teatrul Luni“, în cadrul programului „Teatru de Consum“ (9 regizori, 9 premiere, 90 reprezentaţii). Regia: Alexandru Berceanu. Cu: Andreea Bibiri, Şerban Pavlu, Gigi Ifrim

▌23 iunie, ora 20.00 – **Kinky ZoOne**, teatru serial, producţie a Companiei „Teatrul Luni“, în cadrul programului „Teatru de Consum“ (9 regizori, 9 premiere, 90 reprezentaţii). Regia: Radu Afrim. Cu: Antoaneta Zaharia, Alin Teglaş, David Kozma

▌28 iunie, ora 20.00 – **Totul despre Al**, după Cherie Vogelstein, producţie a Companiei „Teatrul Luni“, în cadrul programului „Teatru de Consum“ (9 regizori, 9 premiere, 90 reprezentaţii). Regia: Florin Piersic jr. Cu: Dorina Chiriac şi Ana Ioana Macaria

TEATRUL EVREIESC
(tel: 323.39.70)

▌24 iunie, ora 18.30 – **Astă-seară: Lola Blau** de Georg Kreisler. Regia: Alexandru Dabija. One woman show: Maia Morgenstern. La pian: Dorina Rusu

▌26 iunie, ora 11.00 – **Jocul de-a vacanţa** de Mihail Sebastian. Regia: Mihai Manolescu. Cu: Matei Alexandru, Arabela Neazi, Andrei Finţi, Mihai Ciucă, Eugenia Balaure, George Robu, Octavian Cercel, Natalie Ester, Marius Călugăriţa, Bianca Dumitriu

▌27 iunie, ora 11.00 – **Şi miniştrii calcă strîmb** de Ray Cooney. Regia: Constantin Dinischiotu. Cu: Mihai Ciucă, Nicolae Călugăriţa, Cornel Ciupercescu, Eugenia Balaure, Monica Pricopi, Arabela Neazi, Luana Stoica, Ion Grosu, George Robu, Nicolae Predică/ ora 18.30 – **Astă-seară: Lola Blau** de Georg Kreisler. Regia: Alexandru Dabija. One woman show: Maia Morgenstern. La pian: Dorina Rusu

TEATRUL MASCA
(tel: 222.92.22)

▌24 iunie, ora 18.00 – Parcul Naţional – **Prostia omenească**, după Ion Creangă. Regia: Mihai Mălaimare. Cu: Ramona Popa, Gabriela Valentin, Nicolae Pungă, Eduard Faviu

▌25 iunie, ora 18.00 – Parcul Naţional – **Gardienii**

▌26 iunie, ora 18.00 – Parcul Naţional – **Actorii**. Regia: Mihai Mălaimare. Cu: Sorin Dinculescu, Ana Maria Pîslaru, Mioara Ifrim, Nicolae Pungă, Dora Iftode, Katy Bîlca, Ramona Popa, Eduard Savin, Adrian Ungureanu, Ionela Hanganu, Antonina Ciuceanu

▌27 iunie, ora 18.00 – Parcul Naţional – **Farsele lui Arlecchino**

TEATRUL EXCELSIOR
(tel: 315.97.20)

▌27 iunie, ora 11.00 – **Prîslea şi merele de aur** de Mircea Anca, după Petre Ispirescu. Regia: Mircea Anca. Cu: Cosmin Şofron, Paula Sorescu-Lucian, Ciprian Cojenel, Cristian Nicolaie, Mihaela Coveşeanu, Liliana Hîrşan, Stelian Milu, Marian Rădulescu, Iuliana Moise

TEATRUL ŢĂNDĂRICĂ
SALA VICTORIA:
(tel.: 315.23.77)

▌27 iunie, ora 11.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Pepino. Cu: Daria Gănescu, Ionuţ Brancu, Gabriel Apostol, Mihai Dumitrescu, Alina Petrescu

BACĂU

TEATRUL „BACOVIA“

▌26 iunie, ora 20.30 – curtea Bisericii „Precista“ – **Ştefan cel Mare: „Începem zidirea!“**, după **Săptămîna patimilor** de Paul Anghel. Regia: Gheorghe Balint şi C. Costin. Cu: Viorel Baltag, Florina Găzdaru, Constanţa Zmeu, Nicolae Roşioru, Ion Goranda, Adrian Găzdaru, Florin Zăncescu, Gabriel Duţu, Laurenţiu Budău, Mihai Chihaia, Ştefan Ionescu, Valentin Branişte, Marian Puiu Gheorghiu, Eugen Ionescu, Nicu Paşcu, Augustin Mihăilă, Firuţa Apetrei, Stelian Preda

▌27 iunie, ora 19.00 – **Ştefan cel Mare: „Începem zidirea!“**

TEATRUL DE ANIMAŢIE

▌27 iunie, ora 11.00 – **Capra cu trei iezi**, după Ion Creangă. Regia: Petru Valter. Cu: Sorina Moian, Marlene Duduman, Liliana Isbîndă, Mihai Chihaia, Marian Puiu Gheorghiu

BRAŞOV

TEATRUL ARLECHINO

▌27 iunie, orele 10.30 şi 12.00 – **Scufiţa Roşie**, după Fraţii Grimm. Regia: Liviu Steciuc. Cu: Miriana Brânduş, Adrian Farca, Maria Suciu, Silvian Duică, Marius Stroe

CLUJ-NAPOCA

TEATRUL NAŢIONAL
SALA MARE:

▌22, 26 iunie, ora 19.00 – AVANPREMIERĂ – **Mansardă la Paris cu vedere spre moarte** de Matei Vişniec. Regia: Radu Afrim. Cu: Ovidiu Crişan, Adrian Cucu, Elena Ivanca, Ionuţ Caras, Cristian Rigman, Angelica Nicoară, Ramona Dumitrean, Cătălin Codreanu şi studenţii Romina Merei, Patricia Boariu, Cristina Răgoşcă, Cristian Grosu, Rareş Abraham, Radu Văduva (clasa Miriam Cuibus)

▌24 iunie, ora 19.00 – **Bine, mamă, da' ăştia povestesc în actul doi ce se-ntîmplă-n actu'-ntîi** de Matei Vişniec. Regia: Bács Miklós, Irina Wintze. Cu: Anca Opriş, Cătălin Herlo, Camelia Curuţiu, Radu Ciobănaşu, Andrei Elek, Ionuţ Caras, Mihaela Ailincăi, Romul Moruţan, Dorin Ceoarec, Ciprian Scurtea

SALA „EUPHORION“:

▌23, 27 iunie, ora 19.00 – **Trainspotting** de Irvine Welsh. Regia: Sorin Misirianţu. Cu: Sorin Misirianţu, Dan Chiorean, Ruslan Bârlea, Petre Băcioiu, Carmen Culcer, Adriana Băilescu, Ramona Dumitrean, Vasilica Stamatin, Virgil Müller

▌24 iunie, ora 19.00 – **Cerere în căsătorie** de A.P. Cehov. Regia: Sorin Misirianţu. Cu: Cornel Răileanu, Sorin Misirianţu, Alexandra Georgia Siegel

PLOIEŞTI

TEATRUL „TOMA CARAGIU“
DRAMĂ:

▌26 iunie, ora 19.00 – **Un simplu joc fără urmări** de Jean Dell şi Gérald Sibleyras. Regia: Ada Lupu. Cu: Elena Popa, Andrei Vasluianu, Dragoş Câmpan, Theodora Stanciu, Karl Baker, Lucia Ştefănescu

PĂPUŞI:

▌27 iunie, ora 11.00 – **Motanul încălţat**, după Charles Perrault. Regia: Cristian Mihalache

FILM

22-24 iunie

BUCUREŞTI

▌**Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Alfonso Cuaron. Cu: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Alan Rickman, Bonnie Wright, David Bradley, David Thewlis, Fiona Shaw, Gary Oldman, Harry Melling, John Cleese, Julie Walters/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.30, 20.30/ Cotroceni/ orele: 10.30, 13.00, 15.45, 18.30, 21.45

▌**Actorii**, Marea Britanie-Irlanda-Germania, 2004. PREMIERĂ. Regia: Conor McPherson. Cu: Michael Caine, Dylan Moran, Lena Headey, Michael Gambon, Miranda Richardson/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▌**Monstru**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Patty Jenkins. Cu: Charlize Theron, Christina Ricci, Bruce Dern, Scott Wilson/ Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

▌**Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004. Regia: Roland Emmerich. Cu: Dennis Quaid, Jake Gyllenhaal, Emmy Rossum, Sela Ward/ Scala/ orele: 9.00, 11.15, 13.30, 15.45, 18.00, 20.15

▌**Băieţi răi 2**, SUA, 2003. Regia: Michael Bay. Cu: Martin Lawrence, Will Smith, Gabrielle Union, Joe Pantoliano, Jordi Molla, Michael Bay, Peter Stormare/ Bucureşti/ orele: 10.00, 12.15, 14.30, 17.00, 19.15

▌**Dimineaţa morţii**, SUA, 2004. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ Corso/ orele: 13.00, 15.30, 17.45, 20.00

▌**Puicuţe bune**, SUA, 2002. Regia: Roger Kumble. Cu: Cameron Diaz, Christina Applegate, Jason Bateman, Selma Blair, Thomas Jane/ Festival/ orele: 11.00, 12.30, 14.00, 15.30, 17.00, 19.00

▌**Amor cu fiica şefului meu**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Tara Reid, Ashton Kutcher, Andy Richter, Carmen Electra, Jon Abrahams, Michael Madsen, Molly Shannon, Terence Stamp/ Gloria/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 (22 iunie)/ orele: 15.00, 17.00, 19.00 (23, 24 iunie)

▌**Spy Kids 3D – Sfîrşitul jocului**, SUA, 2004. Regia: Robert Rodriguez. Cu: Antonio Banderas, Salma Hayek, Sylvester Stallone/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00 (23, 24 iunie)

▌**Van Helsing**, SUA, 2004. Regia: Stephen Sommers. Cu: Hugh Jackman, Kate Beckinsale, Richard Rozburgh, Shuler Hensley, Will Kemp/ Lumina/ orele: 10.45, 13.00, 15.15, 17.30, 19.45

HOLLYWOOD MULTIPLEX
(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)

▌**Troia**, SUA, 2004. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ orele: 13.00, 16.00, 19.15, 22.30

▌**Dimineaţa morţii**, SUA, 2004. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ orele: 15.00, 18.45, 22.45

▌**Spy Kids 3D – Sfîrşitul jocului**, SUA, 2004. Regia: Robert Rodriguez. Cu: Antonio Banderas, Salma Hayek, Sylvester Stallone/ orele: 13.15, 17.00, 21.00

▌**Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Alfonso Cuaron. Cu: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Alan Rickman, Bonnie Wright, David Brad-

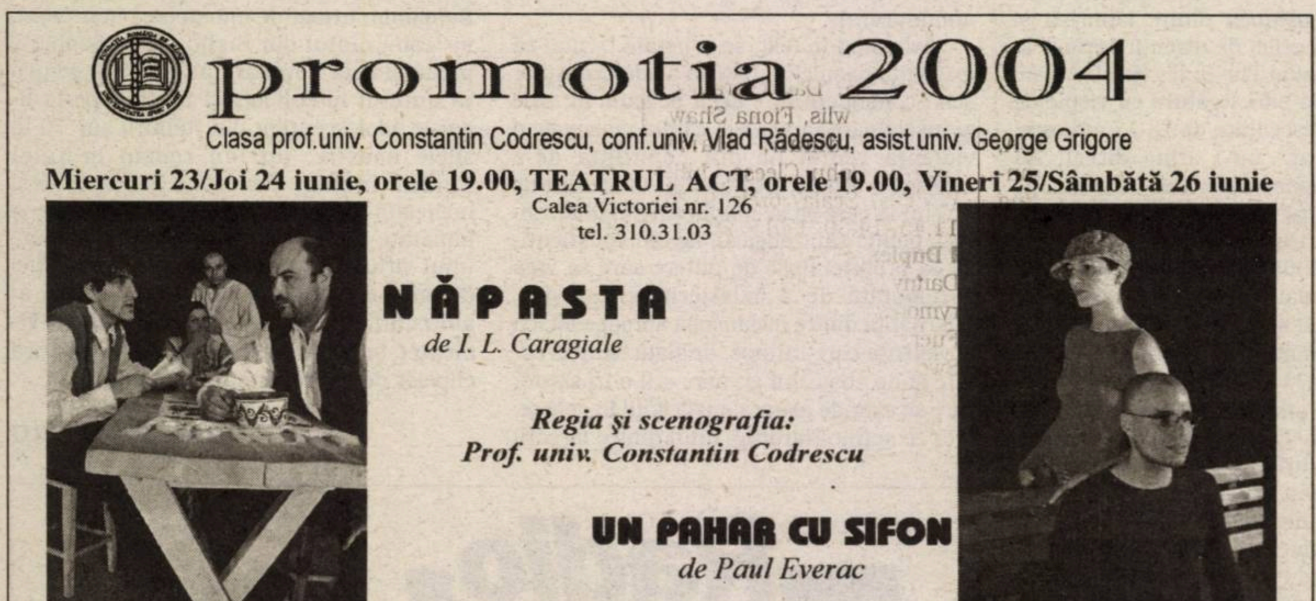

promotia 2004
Clasa prof.univ. Constantin Codrescu, conf.univ. Vlad Rădescu, asist.univ. George Grigore
Miercuri 23/Joi 24 iunie, orele 19.00, TEATRUL ACT, orele 19.00, Vineri 25/Sâmbătă 26 iunie
Calea Victoriei nr. 126
tel. 310.31.03
NĂPASTA
de I. L. Caragiale
Regia şi scenografia:
Prof. univ. Constantin Codrescu
UN PAHAR CU SIFON
de Paul Everac
Facultatea de Teatru a Universității Spiru Haret
GALA ABSOLVENTILOR
Cu spijinul Fundaţiei ROMÂNIA DE MÂINE, Teatrului ACT, Centrului Cultural European, Primera Communications
Parteneri media: B-24-FUN, Cotidianul, Opinia Naţională, Observator Cultural

ley, David Thewlis, Fiona Shaw, Gary Oldman, Harry Melling, John Cleese, Julie Walters/ orele: 12.15, 13.45, 15.15, 16.45, 18.15, 19.45, 21.15, 22.45

▌ **Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004. Regia: John Hamburg. Cu: Ben Stiller, Jennifer Aniston, Alec Baldwin, Debra Messing, Hank Azaria, Philip Seymour Hoffman/ ora 18.30

▌ **Cîntec pentru un masacru**, SUA, 2002. PREMIERĂ. Regia: Michael Moore. Cu: Michael Moore, Charlton Heston, Chris Rock, Marilyn Manson/ orele: 13.30, 16.00, 22.30 (22, 23 iunie)/ orele: 13.30, 16.00, 20.30 (24 iunie)

▌ **Elefantul**, 2003. AVANPREMIERĂ. Regia: Gus van Sant. Cu: Timothy Bottoms, Alex Frost, Eric Deulen/ ora 20.30 (22, 23 iunie)

▌ **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004. Regia: Roland Emmerich. Cu: Dennis Quaid, Jake Gyllenhaal, Emmy Rossum, Sela Ward/ orele: 13.00, 15.30, 18.00, 20.45

▌ **Monstru**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Patty Jenkins. Cu: Charlize Theron, Christina Ricci, Bruce Dern, Scott Wilson/ orele: 14.45, 17.15, 19.30, 22.00

▌ **Mereu la prima întîlnire**, SUA, 2004. Regia: Peter Segal. Cu: Adam Sandler, Drew Barrymore, Rob Schneider/ orele: 15.45, 20.15, 22.15

▌ **Spartanul**, SUA, 2004. Regia: David Mamet. Cu: Val Kilmer, Ed O'Neill, Derek Luke, William H. Macy/ orele: 13.15, 17.45

▌ **Damen tango**, România, 2004. Regia: Dinu Tănase. Cu: Maia Morgenstern, Mihai Călin, Andreea Bibiri, Adriana Trifan, Ana Ularu, Bogdan Petrişor, Carmen Ciorcilă, Cici Caraman, Horaţiu Mălăele/ ora 14.00

▌ **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003. Regia: Joe Johnston. Cu: Viggo Mortensen, Omar Sharif, Adam Alexi-Malle, Malcolm McDowell/ ora 16.15

▌ **Van Helsing**, SUA, 2004. Regia: Stephen Sommers. Cu: Hugh Jackman, Kate Beckinsale, Richard Rozburgh, Shuler Hensley, Will Kemp/ orele: 19.00, 21.45

▌ **Kill Bill: Volumul 2**, SUA, 2004. Regia: Quentin Tarantino. Cu: David Carradine, Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ orele: 13.45, 19.00, 21.30

▌ **Sylvia**, SUA, 2004. Regia: Christine Jeffs. Cu: Gwyneth Paltrow, Daniel Craig/ ora 16.30

AMBASADA REPUBLICII POLONE

▌ 24 iunie, ora 18.00 – Sala de cinema – **Aplaudacul/Klakier**, film prezentat în limba polonă. Regia: Barbara Sass. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez

INSTITUTUL ITALIAN

▌ 23 iunie, ora 18.00 – **L'Ultimo bacio**, 2000. Regia: Gabriele Muccino. Cu: Stefano Accordi, Giovanna Mezzogiorno, Stefania Sandrelli. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „Il cinema italiano degli anni '90"

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR

▌ 22 iunie, ora 12.00 – Sala multimedia – **Nepoţii lui Adam**. Regia: Mihai Bauman

ARAD

▌ **Kill Bill: Volumul 2**, SUA, 2004. Regia: Quentin Tarantino. Cu: David Carradine, Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Dacia

▌ **Spartanul**, SUA, 2004. Regia: David Mamet. Cu: Val Kilmer, Ed O'Neill, Derek Luke, William H. Macy/ Mureşul

BACĂU

▌ **Kill Bill: Volumul 2**, SUA, 2004. Regia: Quentin Tarantino. Cu: David Carradine, Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Central/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

▌ **Peter Pan**, SUA, 2003. Regia: P.J. Hogan. Cu: Jeremy Sumpter, Olivia Williams, Jason Isaacs, Harry Newell, Ludivine Sagnier, Lynn Redgrave/ Orizont/ orele: 14.00, 16.00, 18.00

CRAIOVA

▌ **Dimineaţa morţii**, SUA, 2004. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ Patria

▌ **Fratele lui**, 2003. Regia: Patrice Chereau. Cu: Bruno Todeschini, Eric Caravaca, Maurice Garrel, Nathalie Boutefeu/ Modern

▌ **21 de grame**, 2003. Regia: Alejandro Gonzales Inarritu. Cu: Sean Penn, Naomi Watts, Benicio Del Toro, Clea DuVall/ Jean Negulescu

DEVA

▌ **Troia**, SUA, 2004. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

▌ **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004. Regia: Roland Emmerich. Cu: Dennis Quaid, Jake Gyllenhaal, Emmy Rossum, Sela Ward/ Flacăra

HUNEDOARA

▌ **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003. Regia: Joe Johnston. Cu: Viggo Mortensen, Omar Sharif, Adam Alexi-Malle, Malcolm McDowell/ Flacăra

LUGOJ

▌ **Pisica**, SUA, 2003. Regia: Bo Welch. Cu: Mike Myers, Alec Baldwin, Dakota Fanning, Kelly Preston, Spencer Breslin/ Victoria

ONEŞTI

▌ **Casa bîntuită**, SUA, 2003. Regia: Rob Minkoff. Cu: Eddie Murphy, Jennifer Tilly, Terence Stamp/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

▌ **Duplex**, SUA, 2003. Regia: Danny DeVito. Cu: Drew Barrymore, Ben Stiller, Harvey Fuerstein, Justin Theroux, Swossie Kurtz/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

▌ **Van Helsing**, SUA, 2004. Regia: Stephen Sommers. Cu: Hugh Jackman, Kate Beckinsale, Richard Rozburgh, Shuler Hensley, Will Kemp/ Dacia/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

REŞIŢA

▌ **Mereu la prima întîlnire**, SUA, 2004. Regia: Peter Segal. Cu: Adam Sandler, Drew Barrymore, Rob Schneider, Sean Astin/ Dacia

ROMAN

▌ **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

TIMIŞOARA

▌ **Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004. Regia: Alfonso Cuaron. Cu: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Alan Rickman, Bonnie Wright, David Bradley, David Thewlis, Fiona Shaw, Gary Oldman, Harry Melling, John Cleese, Julie Walters/ Capitol

▌ **Contratimp**, SUA, 2003. Regia: Carl Franklin. Cu: Denzel Washington, Eva Mendes, Sanaa Lathan, Alex Carter, Dean Cain, John Billingsley/ Timiş

TÎRGU JIU

▌ **Van Helsing**, SUA, 2004. Regia: Stephen Sommers. Cu: Hugh Jackman, Kate Beckinsale, Richard Rozburgh, Shuler Hensley, Will Kemp/ Victoria

25-28 iunie

BUCUREŞTI

▌ **Justiţiarul**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Jonathan Hensleigh. Cu: John Travolta, Thomas Jane, Ben Foster, Laura Harring, Rebecca Romijn-Stamos, Roy Scheider, Samantha Mathis, Will Patton/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00

▌ **Elefantul**, 2003. PREMIERĂ. Regia: Gus van Sant. Cu: Timothy Bottoms, Alex Frost, Eric Deulen/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.30

▌ **Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004. Regia: Alfonso Cuaron. Cu: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Alan Rickman, Bonnie Wright, David Bradley, David Thewlis, Fiona Shaw, Gary Oldman, Harry Melling, John Cleese, Julie Walters/ Scala/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00

▌ **Duplex**, SUA, 2003. Regia: Danny DeVito. Cu: Drew Barrymore, Ben Stiller, Harvey Fuerstein, Justin Theroux, Swossie Kurtz/ Corso/ orele: 13.00, 15.30, 17.45, 20.00

▌ **Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Anna Faris, Charlie Sheen, Anthony Anderson, Denise Richards, Eddie Griffin, Ja Rule, Leslie Nielsen, Macy Gray, Pamela Anderson/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30

▌ **Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▌ **Troia**, SUA, 2004. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ Gloria/ orele: 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 (26, 27 iunie)/ orele: 13.00, 16.00, 19.00 (25, 28 iunie)

▌ **Dimineaţa morţii**, SUA, 2004. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00 (25, 26, 27 iunie)

▌ **Bun venit în junglă!**, SUA, 2003. Regia: Peter Berg. Cu: Dwayne „The Rock" Johnson, Seann William Scott, Arnold Schwartzenegger, Christopher Walken, Rosario Dawson/ Lumina/ orele: 11.30, 13.30, 15.30, 17.30, 19.30

INSTITUTUL FRANCEZ

▌ 25 iunie, ora 19.00 – **Der Golem, wie er in die Welt kam**, 1920, film mult cu acompaniament muzical. Regia: Paul Wegener. La pian: Olivier Gilet. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Goethe

ARAD

▌ **Dimineaţa morţii**, SUA, 2004. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ Dacia

▌ **21 de grame**, 2003. Regia: Alejandro Gonzales Inarritu. Cu: Sean Penn, Naomi Watts, Benicio Del Toro, Clea DuVall/ Mureşul

BACĂU

▌ **Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004. Regia: Alfonso Cuaron. Cu: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Alan Rickman, Bonnie Wright, David Bradley, David Thewlis, Fiona Shaw, Gary Oldman, Harry Melling, John Cleese, Julie Walters/ Central/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

▌ **Antract**, SUA, 2003. Regia: John Crowley. Cu: Colin Farrell, Cillian Murphy, Colm Meaney, Kelly Macdonald, Laurence Kinlan, Rory Keenan/ Orizont/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

CRAIOVA

▌ **Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004. Regia: Alfonso Cuaron. Cu: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Alan Rickman, Bonnie Wright, David Bradley, David Thewlis, Fiona Shaw, Gary Oldman, Harry Melling, John Cleese, Julie Walters/ Patria

▌ **Mereu la prima întîlnire**, SUA, 2004. Regia: Peter Segal. Cu: Adam Sandler, Drew Barrymore, Rob Schneider/ Modern

▌ **Contratimp**, SUA, 2003. Regia: Carl Franklin. Cu: Denzel Washington, Eva Mendes, Sanaa Lathan, Alex Carter, Dean Cain, John Billingsley/ Jean Negulescu

DEVA

▌ **Kill Bill: Volumul 2**, SUA, 2004. Regia: Quentin Tarantino. Cu: David Carradine, Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Patria

▌ **Spartanul**, SUA, 2004. Regia: David Mamet. Cu: Val Kilmer, Ed O'Neill, Derek Luke, William H. Macy/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

▌ **Patimile lui Christos**, 2004. Regia: Mel Gibson. Cu: Monica Bellucci, Maia Morgenstern, James Caviezel/ Flacăra

HUNEDOARA

▌ **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004. Regia: Raja Gosnell. Cu: Freddie Prinze Jr., Sarah Michelle Gellar, Matthew Lillard, Alicia Silverstone, Linda Cardellini, Neil Fanning, Seth Green/ Flacăra

ROAD MAP
PRIMĂRIA MUNICIPIULUI BUCUREŞTI
ARCUB
CENTRUL DE PROIECTE CULTURALE
TEATRUL ODEON
CASA DE CULTURA NICOLAE BALCESCU
TRUST FOR MUTUAL UNDERSTANDING
proiect realizat cu sprijinul Ambasadei SUA la Bucureşti
23-25 iunie | atelier
improvizaţie şi compoziţie în aer liber
| Zona Lipscani - Şelari, Curtea Veche |
participă: dansatori, coregrafi, muzicieni & public
înscrieri la telefon: 212 5467, mobil 0722322366; e-mail: fest@dnt.ro
26 iunie | SOUNDING GROUND
Compania de Dans Leah Stein (S.U.A.)
dance & music concert
Teatrul Odeon ora 19.00
invitaţi: Leah Stein, Michele Tantoco, Darla Stanley, Toshi Makihara
regia tehnică: Sarah Higgins
Support for Leah Stein Dance Company's tour performance has been provided, in part, by Dance Advance, a program funded by The Pew Charitable Trusts and administered by Drexel University.
B 24 FUN
Parteneri Media
CULTURAL
ÎMPREUNĂ
FUNDAŢIA CULTURALĂ PROIECT DCM
© foto: Leah Stein Dance Company

Datorez Facultății de Litere 3 ani de navetă în Cernatul de Sus, 5 ani de predare la clasele I-IV, 2 ani de bursă la Viena, 2 ani de cercetător la Institutul de Lingvistică și cariera editorială „de succes“ la care am ajuns. În Facultate am învățat să mânuiesc cuvintele, însă lucrul cel mai drag mie a fost că la Litere am făcut echipă cu cei mai grozavi jucători de mimă. Fără cuvinte.

Daniela Papadima
absolventă promoția 1981, Director Editura Humanitas Educațional

Universitatea București
Facultatea de Litere

NUMELE MARI
SE SCRIU
CU LITERE

LUGOJ

▮ **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003. Regia: Joe Johnston. Cu: Viggo Mortensen, Omar Sharif, Adam Alexi-Malle, Malcolm McDowell/ Victoria

ONEŞTI

▮ **Peter Pan**, SUA, 2003. Regia: P.J. Hogan. Cu: Jeremy Sumpter, Olivia Williams, Jason Isaacs, Harry Newell, Ludivine Sagnier, Lynn Redgrave/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

▮ **Identităţi furate**, SUA, 2004. Regia: D.J. Caruso. Cu: Angelina Jolie, Ethan Hawke, Gena Rowlands, Kiefer Sutherland, Olivier Martinez, Tcheky Karyo/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

▮ **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003. Regia: Joe Johnston. Cu: Viggo Mortensen, Omar Sharif, Adam Alexi-Malle, Malcolm McDowell/ Dacia/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

REŞIŢA

▮ **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004. Regia: Roland Emmerich. Cu: Dennis Quaid, Jake Gyllenhaal, Emmy Rossum, Sela Ward/ Dacia

ROMAN

▮ **Casa bîntuită**, SUA, 2003. Regia: Rob Minkoff. Cu: Eddie Murphy, Jennifer Tilly, Terence Stamp/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

TIMIŞOARA

▮ **Justiţiarul**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Jonathan Hensleigh. Cu: John Travolta, Thomas Jane, Ben Foster, Laura Harring, Rebecca Romijn-Stamos, Roy Scheider, Samantha Mathis, Will Patton/ Capitol

▮ **Lecţii de iubire**, SUA, 2003. Regia: Clare Kilner. Cu: Mandy Moore, Allison Janney, Alexandra Holden, Peter Gallagher/ Timiş

TÎRGU JIU

▮ **Troia**, SUA, 2004. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ Victoria

SPECTACOLE

BUCUREŞTI

OPERA NAŢIONALĂ
▮ 25 iunie, ora 18.00 – **Ora spaniolă** de Maurice Ravel, spectacol susţinut de studenţi aii Universităţii Naţionale de Muzică Bucureşti. Dirijor: Tiberiu Soare. Regia: Hero Lupescu. Solişti: Claudia Deleanu, Narcis Brebeanu, Eugen Voicu, Cătălin Petrescu, Florin Demit. Participă: Orchestra Universităţii Naţionale de Muzică Bucureşti/ **Faust** de Charles Gounod (secvenţe). Dirijor: Constantin Petrovici. Dirijorul corului: Gabriel Popescu. Regia: Hero Lupescu. Solişti: Pompeiu Hărăşteanu, Laura Tătulescu, Răzvan Săraru, Constantin Cocriş, Alda Macri, Miruna Gavrilă-Sturza, Dragoş Mazilu. Participă: orchestra şi corul Universităţii Naţionale de Muzică Bucureşti

▮ 27 iunie, ora 19.00 – PREMIERĂ – în cadrul Proiectului „Cultură pentru sănătate“ iniţiat de Solidaritatea Culturală Română, **Adios Tristeza. Symphonia de un Cuerpo** de Sergiu Anghel, după Jorge Louis Borges, spectacol extraordinar oferit în beneficiul Clinicii medicale comunitare „Caraiman“. Muzica: Astor Piazzola. Participă: ansamblul Teatrului de balet „Oleg Danovski“ din Constanţa. Solişti: Aliss Tarcea, Simona Costea, Felicia Şerbănescu, Cristian Tarcea, Gigel Ungureanu

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN“
▮ 26 iunie, ora 18.00 – **Vînzătorul de păsări** de Karl Zeller. Dirijor: George Balint. Regia: George Zaharescu. Cu: Florin Budnaru, Silvia Şohterus, Ligia Dună, Nicolae Măgureanu, Paul Lăzărescu, Anton Zidaru, Alexandra Savu, Viorel Ciurdea, Cristinel Coman, Ileana Lenghel, Tiberiu Simionescu, Carmen Grigorescu. Soliştii baletului: Andreea Toma, Iulian Rădoi

▮ 27 iunie, ora 18.00 – **Liliacul** de Johann Strauss. Dirijor: George Balint. Regia: Nicolae Ciubuc. Cu: Alfredo Pascu, Doina Scripcaru, Mediana Vlad, Emil Spătaru, Adrian George Popescu, Daniel Madia, Viorel Ciurdea, Gabriela Popescu, Anghel Stoian, Iuliana Costiniu. Soliştii baletului: Monica Strat, Sorina Micşunescu, Radu Borşan

TEATRUL ODEON
▮ 26 iunie, ora 19.00 – **Sounding Ground**, spectacol de dans şi muzică susţinut de Compania americană de dans Leah Stein, în cadrul proiectului "Road Map". Coregrafia: Leah Stein. Soliste: Darla Stanley, Leah Stein, Michele Tantoco. Muzică live: Toshi Makihara. Eveniment organizat în colaborare cu ArCuB, Ambasada SUA la Bucureşti şi Fundaţia culturală Proiect DCM

MUZEUL NAŢIONAL AL LITERATURII ROMÂNE
▮ 24 iunie, ora 19.00 – Rotondă – **Inimă de Gaz**, după Tristan Tzara, spectacol-lectură. Direcţia artistică: Dan Victor. Eveniment organizat în colaborare cu Asociaţia Culturală Unda∞Art

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ
▮ 23 iunie, ora 18.30 – **Aida** de G. Verdi. Conducerea muzicală: Corneliu Calistru. Regia: Dumitru Tăbăcaru. Maestru de cor: Valeriu Gâdei. Coregrafia: Bella Balogh. Cu: Adina Wallentin-Weisenberg (Germania), Elena Roşca, George Cojocaru, Daniel Mucedu-Magdal (Germania), Cristian Waks, Constantin Cristea, Diana Bucur Călcâi, Filimon Siminic. Participă: orchestra, corul şi ansamblul de balet ale Operei

▮ 26 iunie, ora 18.30 – **Bal mascat** de G. Verdi. Dirijor: Leonard Dumitriu. Regia: Cristina Cotescu. Maestru de cor: Valeriu Gâdei. Cu: Valeriu Turcu, Mihail Frunză, Mioara Cortez, Evredica Filipovici, Iulian Sandu, Daniel Groza, Mihaela Grăjdeanu, Gabriel Gheorghiţă, Filimon Siminic. Participă: orchestra şi corul Operei

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN
▮ 24, 25 iunie, ora 19.00 – **concert**. Dirijor: Cristian Mandeal. Solist: Risto Lauriala. În program lucrări de: **Stravinski**, **Bizet**

▮ 26 iunie, ora 19.00 – **recital** susţinut de absolvenţii Academiei Naţionale de Muzică (I). Solişti: Pompeiu Hărăşteanu, Wolfgang Guttler, Viniciu Moroianu/ **concert** simfonic susţinut de Orchestra Concerto a UNMB (I). Dirijor: Dorel Paşcu-Rădulescu. Solistă: Laura Buruiană (violoncel). Invitat: Horia Andreescu. În program lucrări de: **Weber**, **Dan Dediu**, **Anatol Vieru**, **Ceaikovski**

▮ 27 iunie, ora 18.00 – **recital** susţinut de absolvenţii Academiei Naţionale de Muzică (II). Participă: Corul Naţional de Cameră Madrigal. Dirijor: Marin Constantin. Solişti: Dana Borşan, Alexandru Tomescu, Horia Mihail, Marin Cazacu, Steluţa Radu, Gheorghe Zamfir, Nicolae Licareţ, Ruxandra Donose, Cristian Niculescu, Leontina Văduva, Alexandru Petrovici/ **concert** susţinut de Orchestra simfonică şi Corul de studenţi ale UNMB (II). Dirijor: Dumitru Goia. Dirijorii corului: Mihai Diaconescu, Gabriel Popescu. La pian: Andrei Licareţ. Invitat: Cristian Mandeal. În program lucrări de: **Brahms**, **Beethoven**

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE
▮ 24 iunie, ora 19.00 – Studioul „Mihail Jora“ – **concert** de muzică sacrală şi spirituală susţinut de Corul Bisericii First Presbyterian din Houston (SUA). Dirijor: John Yarrington. La pian/orgă: Joby Bell. În program lucrări de: **Billings**, **Haydn**, **Elgar**, **Hogan**, „good ol' American music“

CERCUL MILITAR NAŢIONAL
▮ 26 iunie, ora 11.30 – Sala de marmură – **concert** simfonic susţinut de Orchestra „Simfonia“. Dirijor: Ivan Ungar (Australia). Solist: Gabor Varga (Ungaria). În program: **Mozart**. Eveniment organizat în colaborare cu Elite Art Club UNESCO

GREEN HOURS
▮ 24 iunie, ora 21.00 – **Ballads Night** cu Rudy Teianu, Vlaicu Golcea, Tom Smith (SUA)

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU“
▮ 23 iunie, ora 17.00 – Sala Cantacuzină – în Ciclul „Tinerii şi marea muzică“, **recital** de pian susţinut de Adelheid-Marie Mancilă. În program lucrări de: **Scarlatti**, **Bach**, **Beethoven**, **Schumann**, **Enescu**, **Messiaen**

TEATRUL DE OPERETĂ „ION DACIAN“
▮ 22 iunie, ora 17.00 – Foaier – **Voci de primăvară**. Soliste: Monica Bancoş, Silvia Nagy, Anna Mirescu, Yalda Aghabagheri, Antonela Bîrnat, Maria Jinga (studente ale Universităţii de Muzică Bucureşti, clasa profesor Georgeta Stoleriu). La pian: Gonul Aptula. În program lucrări de: **Offenbach**, **Paisiello**, **Massenet**, **Enescu**, **Mendelssohn-Bartholdy**, **Donceanu**, **Dima**, **Stoia**, **Friml**, **Musorgsky**, **Saint-Saëns**, **Thomas**, **Rossini**, **Schubert**

BRAŞOV

BISERICA NEAGRĂ
▮ 26 iunie, ora 18.00 – **concert** de muzică sacrală şi spirituală susţinut de Corul Bisericii First Presbyterian din Houston (SUA). Dirijor: John Yarrington. La pian/orgă: Joby Bell. În program lucrări de: **Billings**, **Haydn**, **Elgar**, **Hogan**, „good ol' American music“

SIBIU

CATEDRALA EVANGHELICĂ
▮ 27 iunie, ora 19.00 – **concert** de muzică sacrală şi spirituală susţinut de Corul Bisericii First Presbyterian din Houston (SUA). Dirijor: John Yarrington. La pian/orgă: Joby Bell. În program lucrări de: **Billings**, **Haydn**, **Elgar**, **Hogan**, „good ol' American music“

TIMIŞOARA

FILARMONICA BANATUL
▮ 25 iunie, ora 19.00 – Dom – **concert** de închidere a stagiunii. Dirijor: Anne Randine Overby (Norvegia). Dirijorul corului: Diodor Nicoară. Solişti: Wesella Zlateva, Gabriela Popescu, Alexandru Badea, Kolos Kovadts. Participă: corul Operei din Bergen şi corul „Ion Românu“ al Filarmonicii. În program: **Verdi**

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
▮ 24 iunie, ora 18.00 – Sala de conferinţe – **conferinţa** cu tema **Avangarda românească, avangarda europeană**, susţinută de Ion Pop. Invitaţi: Andreea Deciu, Marin Mincu, Anca Oroveanu. Moderator: Mircea Martin

BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ NAŢIONALĂ „I.C. PETRESCU“
▮ 22 iunie, ora 11.00 – Sala „Istrate Micescu“ – **conferinţa** cu tema **Selecţia selecţionatorilor**, susţinută de Denis Buican (Universitatea din Paris)

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – Ion Anghel, **pictură**, pînă în 1 iulie
GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Parter – expoziţie de grup, **sculptură**, pînă în 24 iunie/ Daniela Cara, **pictură**, 25 iunie-8 iulie. Vernisaj: 25 iunie, ora 17.00
GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Parter – Daniela Cara, **pictură**, 25 iunie-8 iulie. Vernisaj: 25 iunie, ora 17.00
GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – Miriam Georgette Mihail, **grafică**, pînă în 28 iunie
GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – *„Bucharest“. Tineri designeri*, expoziţie de grup, **design**, pînă în 22 iunie/ Filiala de Critică, 23 iunie-6 iulie. Curator: Aurelia Mocanu
GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Silviu şi Iza Dancea, **artă decorativă (sticlă)**, 22 iunie-5 iulie. Vernisaj: 24 iunie, ora 18.00
GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132, tel: 659.38.14) – Mihai Rusen, **sculptură**, pînă în 30 iunie
GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Claudiu Victor Gheorghiu, expoziţie de **icoane**, pînă în 6 iulie
GALERIA ARTIS (la parterul Teatrului Naţional) – Alina Aldea, **grafică** şi **sculptură**, pînă în 1 iulie
GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (tel: 260.12.87) – Dacian Andoni, **pictură**, pînă în 30 iunie
GALERIA ETAJ 3/4, TEATRUL NAŢIONAL – expoziţia lucrărilor de licenţă şi masterat, promoţia 2004, pînă în 30 iunie
GALERIA NOUĂ (Str. Academiei Nr. 15, tel: 313.51.11) – *Fotografii recente*, Ion Grigorescu, pînă în 30 iunie
GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC ASIGURĂRI (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84) – *Lemn şi Aur*, Ovidiu şi Sultana Maitec, **sculptură** şi **pictură**, pînă la sfîrşitul lunii iulie
GALERIA UNIVERSITĂŢII DE ARTE BUCUREŞTI (Str. General Budişteanu Nr. 10) – *LAT/en tes*, expoziţie de **artă contemporană** latino-americană, pînă în 25 iunie
H'ART GALLERY (Str. Mihai Eminescu Nr. 105-107) – *IntroOutrospective RealTVtyRemix*, Ştefan Cosma, **fotografie**
KALINDERU MEDIA LAB (Str. Vasile Sion Nr. 2-4) – *Shake the Limits*, expoziţie de grup, pînă în 25 iulie. Curator: Maria Rus Bojan
MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53, tel: 312.43.27) – Galeria de Artă Modernă, Corp Ştirbei – *Theodor Pallady şi colecţionarii săi. Grafică şi pictură din donaţiile dr. Aurel şi Elena Olaru, Ligia şi Pompiliu Macovei, Ilie Mirea, Jacques Bourcier*, pînă în octombrie/ *Balcic – Culoare şi sentiment*, **pictură** şi **fotografie**, pînă în luna august
MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile medievale – *Manuscrise, însemnări şi cărţi cantacuzine în Ţările Române, secolele XVI-XIX*, pînă în 12 octombrie/ *Tehnică muzeală*, ediţia a II-a, pînă în 8

iulie/ *Good morning, Balkan*, **grafică**, **pictură** și **sculptură**, 24 iunie-septembrie. Sînt expuse lucrări ale artiștilor contemporani din Austria, Albania, Bulgaria, Bosnia-Herțegovina, Croația, Grecia, Germania, Italia, Japonia, Austria, Macedonia, România, Slovenia, Serbia și Muntenegru, Turcia. Eveniment organizat în colaborare cu Forumul Weltoffen – International Natwork for Cultural Exchange (Austria). Vernisaj: 24 iunie, ora 18.00

MUZEUL NAȚIONAL „GEORGE ENESCU“ (Calea Victoriei Nr. 141) – Sala Cantacuzină – *Sabin V. Drăgoi – 110 ani de la naștere (1894-1968)*, expoziție realizată de colectivul muzeografie-conservare: Constantin V. Drăgoi, Nella Modrea, Rodica Danteș. Coordonator: Ilinca Dumitrescu

MUZEUL NAȚIONAL DE GEOLOGIE – *Dinozaurii pitici din Țara Hațegului*, pînă în 18 iulie

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE NATURALĂ „GRIGORE ANTIPA“ – *Chipuri ale naturii*, pînă în 18 iulie

MUZEUL „THEODOR PALLADY“ (Str. Spătarului Nr. 22) – *Influențe ale simbolismului francez și sensuri simbolice în creația lui Theodor Pallady*, pînă în 10 octombrie

MUZEUL ȚĂRANULUI ROMÂN (Șos. Kiseleff Nr. 3, tel: 212.96.60) – *Țara Hațegului*, pînă în 18 iulie

PALATELE BRÂNCOVENEȘTI DE LA PORȚILE BUCUREȘTIULUI (Str. Valea Parcului Nr. 1, tel: 225.66.90) – Galeria Cuhnia, Sere și Foișor – *Sensul Dialogului*, Tajo (Tasi Iosif Stefan), **obiect** și **instalație**, [illegible] în 19 iulie. Curator: Dana Camelia Darie

BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ NAȚIONALĂ „I.C. PETRESCU“ (Str. Zalomit Nr. 12, tel: 311.13.28) – *Ștefan cel Mare*, expoziție de grup (elevi din școli generale din București și Chitila, colegii și licee bucureștene, Clubul copiilor Buftea), **desen** și **pictură**. Vernisaj: 24 iunie, ora 10.00/ expoziție cu lucrări din colecția avocat Ioan Dumitrescu (T. Aman, Th. Pallady, Gh. Petrașcu, R. Schweitzer-Cumpăna, I. Iser, C-tin Piliuță, T. Brădean, R. Iosif, C. Badea etc.), **desene** și **gravuri**. Vernisaj: 28 iunie, ora 10.00

CERCUL MILITAR NAȚIONAL (tel: 313.86.80/136) – Galeria Artelor – *In memoriam – Marius Cilievici*, expoziție retrospectivă de **pictură**, pînă în 8 iulie/ Sala Rondă – *Lumină. Inspirație. Vis*, Florin Tucaliuc, **pictură** și **grafică**, pînă în 27 iunie/ Sala Foaier – expoziție de grup (clasa de pictură adulți a Cercului Militar Național, prof. Nicolae Iorga), pînă în 27 iunie

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR (Șos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – Sala de expoziții – *Magia ceramicii*, expoziție ce prezintă piese ceramice aparținînd Culturii Cucuteni. Vernisaj: 22 iunie, ora 12.00. Eveniment organizat în colaborare cu Fundația „Cucuteni pentru Mileniul III“

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Mihai Haidu, **pictură**, pînă în 28 iunie

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Elian, **pictură**, pînă în 30 iunie

GALERIA UAP – FILIALA INTERJUDEȚEANĂ CLUJ-BISTRIȚA-ZALĂU – Angela Semenescu, **tapiserie**, pînă în 30 iunie

PIATRA NEAMȚ

GALERIILE DE ARTĂ – expoziție de grup, **pictură**, pînă în 5 iulie. Eveniment organizat cu ocazia Zilelor orașului (24 iunie)

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – expoziție a absolvenților Liceului de Artă, pînă în 3 iulie

TULCEA

MUZEUL DE ȘTIINȚE ALE NATURII „DELTA DUNĂRII“ (Str. Progresului Nr. 32) – *Chihlimbarul – știință, artă, legendă*, 25 iunie-17 septembrie. Vernisaj: 25 iunie, ora 13.00. Invitați: Barbara Kosmowska-Ceranowicz și Krzysztof Jakubowski. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez din București

FESTIVALURI

BUCUREȘTI

GALA ABSOLVENȚILOR
23-26 iunie
Promoția 2004 – Universitatea „Spiru Haret“, Facultatea de Teatru, clasa prof. univ. Constantin Codrescu, conf. univ. Vlad Rădescu, asist. univ. George Grigore

TEATRUL ACT:
Din program:
▮ 23, 24 iunie, ora 19.00 – **Năpasta** de I.L. Caragiale. Regia: Constantin Codrescu. Cu: Ionel Stoica, Tiberiu Clenci, Mircea Teodorescu și Roxana Arsene
▮ 25, 26 iunie, ora 19.00 – **Un pahar cu sifon** de Paul Everac. Regia: Constantin Codrescu. Cu: Roxana Arsene și Mircea Teodorescu

BRAȘOV

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL AL MUZICII DE CAMERĂ
ediția a XXXII-a
2 mai-22 iunie
Din program:
▮ 22 iunie, ora 18.00 – Biserica Sf. Nicolae – **concert** susținut de corala „Te Deum Laudamus“. Dirijor: Dan Mihai Goia. În program lucrări de: **Gheorghe Danga**, **Nectarie Schimonahul**, **Paul Constantinescu**, **Gavriil Musicescu**, **Nicolae Lungu**, **Gheorghe Dima**, **Vinicius Grefiens**, **Ioan D. Chirescu**, **Sabin Drăgoi**, **Lodovico Viadana**, **Jean Philippe Rameau**, **Friedrich Silcher**, **W.A. Mozart**, **Otto Groll**, **Charles Gounod**, **Randall Thomson**, **Gabriel Fauré**, **Michel Corboz**

CLUJ-NAPOCA

GALA ABSOLVENTULUI – *GALACTORIA* 2004
prima ediție
23-26 iunie
Din program:
▮ 23 iunie, ora 11.00 – Foaierul Teatrului Național – deschiderea oficială; vernisaj expoziție de artă fotografică. Prezintă: Ion Vartic/ ora 19.00 – Facultatea de Litere, Studioul „Radu Stanca“ – **Nunta** de A.P. Cehov. Regia: Miklós Bács și Irina Wintze. Cu: Ciprian Scurtea, Romul Moruțan, Radu Ciobănașu, Zache Ceoarec, Andrei Elek, Cătălin Herlo, Anca Opriș, Mihaela Ailincăi, Camelia Curuțiu, Ionuț Caras, Iulia Ursa, Cristina Flutur/ ora 22.00 – Clubul Insomnia – **Stand up comedy**
▮ 24 iunie, ora 11.00 – Facultatea de Litere, Sala „Popovici“ – dezbaterea cu tema **QVO VADIS – funcționar sau independent**. Mediator: C.C. Buricea-Mlinarcic/ ora 19.00 – Teatrul Național, Sala Mare – **Bine, mamă, da' ăștia povestesc în actul doi ce se-ntîmplă-n actu'-ntîi** de Matei Vișniec. Regia: Bács Miklós și Irina Wintze. Cu: Anca Opriș, Cătălin Herlo, Camelia Curuțiu, Radu Ciobănașu, Andrei Elek, Ionuț Caras, Radu Ciobănașu, Mihaela Ailincăi, Romul Moruțan, Dorin Ceoarec, Ciprian Scurtea, Cristina Flutur, Iulia Ursa/ ora 22.00 – Clubul Insomnia – **Stand up comedy**
▮ 25 iunie, ora 11.00 – Casa de Cultură a Studenților – **Atelier de arta actorului**, oră deschisă pentru candidații la profesiunea de actor. Îndrumător: Miklós Bács/ ora 19.00 – Facultatea de Litere, Studioul „Radu Stanca“ – **Astă seară se improvizează** de Luigi Pirandello. Regia: Irina Wintze. Cu: Iulia Ursa, Cristina Flutur, Camelia Curuțiu, Anca Opriș, Mihaela Ailincăi, Ionuț Caras, Radu Ciobănașu, Ciprian Scurtea, Romul Moruțan, Cătălin Herlo, Dorin Ceoarec/ ora 22.00 – Clubul Insomnia – **Stand up comedy**
▮ 26 iunie, ora 11.00 – Facultatea de Litere, Sala „Popovici“ – **Tîrgul de... actori**, întîlnire cu reprezentanții instituțiilor interesate. Moderator: Miklós Bács/ ora 21.30 – Teatrul Național, Studioul „Euphorion“ – **Temă și variațiuni**, după I.L. Caragiale. Regia Irina Wintze și Cristina Cimbrea/ ora 22.00 – Clubul Insomnia – **Stand up comedy**
▮ organizatori: Catedra de Teatru a Facultății de Litere (Universitatea „Babeș-Bolyai“), Teatrul Național Cluj

SERI CULTURALE

BUCUREȘTI

MUZEUL NAȚIONAL AL LITERATURII ROMÂNE
▮ 23 iunie, ora 18.00 – Rotondă – clubul literar Euridice condus de Marin Mincu. Vor citi: Ovia Herbert, Iulia Argint

LANSĂRI

BUCUREȘTI

CERCUL MILITAR NAȚIONAL
▮ 25 iunie, ora 12.00 – Sala Bizantină – **lansarea** cărții **De la Seattle la San-Diego. Itinerar Vest-American** de Mitică Detot, Editura Universității Naționale de Apărare

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR
▮ 24 iunie, ora 11.00 – Sala de conferințe – **lansarea** CD-Rom-ului **Profesorul Dimitrie Gusti în memoria Drăgușului**. Eveniment organizat în colaborare cu Muzeul de Etnografie din Brașov și Fundația „Arte Vizuale“ din București

MUZEUL NAȚIONAL AL LITERATURII ROMÂNE
▮ 24 iunie, ora 14.00 – Rotondă – **lansarea** antologiei de poezie **Arca cu frunze**, Editura Augusta, 2003, și a CD-ului **Cîntecele lui Eminescu**, aparținînd Luciei Olaru Nenati. Invitați: Dumitru Micu, Theodor Damian, Fănuș Băileșteanu, Petru Popescu Gogan

ATELIER

BUCUREȘTI

ZONA LIPSCANI, STR. ȘELARI, PALATUL VOIEVODAL „CURTEA VECHE“
▮ 23-25 iunie – **Dancing on Site**, atelier-audiție în aer liber susținut de membrii Companiei Leah Stein. Participă: dansatori, coregrafi, muzicieni

PREMII

BUCUREȘTI

OPERA NAȚIONALĂ
▮ 25 iunie, ora 18.00 – festivitatea de decernare a titlului de Doctor Honoris Causa tenorului Ludovic Spiess, directorul Operei Naționale din București

LICITAȚII

BUCUREȘTI

CASA ALIS
▮ 27 iunie, ora 11.00 – licitație de opere de artă. Printre lucrări:
▮ sculptură: **Ion Jalea**, „I.C.C. Brătianu“, bronz (205 euro); **Jassinovsky**, „Nud culcat“, bronz (760 euro); **Oscar Han**, „Eminescu“, ipsos patinat (510 euro); „Tors“, nesemnat, marmură (750 euro)
▮ pictură-grafică: **S. Bogdanovici**, „Paharul de vin“, ulei pe carton (150 euro); **Marin H. Georgescu**, „La piață“, ulei pe carton (250 euro); **Rudolf Schweitzer-Cumpăna**, „Țăranul Netu“, cărbune (125 euro); **Aurel Vlad**, „Peisaj din Sighișoara“, ulei pe carton (125 euro); **Dan Ialomițeanu**, „Natură statică cu trabuc“, acuarelă (150 euro); **Maria Ciurdea Steurer**, „Autoportret“, ulei pe carton (175 euro); **G.D. Mirea**, „Studiu de nud“, ulei pe pînză lipită pe carton (750 euro); **Ludovic Bassarab**, „În fața mănăstirii“, ulei pe carton (225 euro); **C.C. Constantinescu**, „La plajă“, ulei pe pînză (350 euro); **Ion (Alin) Gheorghiu**, „Grădini suspendate“, tehnică mixtă (455 euro); **Rudolf Schweitzer-Cumpăna**, „Peisaj“, ulei pe carton (375 euro); **Gh. Teodorescu Romanați**, „Casă“, ulei pe carton (300 euro); **Duval Demetrescu**, „Turn“, ulei pe pînză (400 euro); **Eugen Crăciun**, „Cer de ploaie“, tehnică mixtă (300 euro); **Doris**, „Peisaj“, ulei pe pînză (400 euro); **Nicolae Vermont**, „Maternitate“, ulei pe carton (1.270 euro); **Bob Bulgaru**, „Portret de fetiță“, ulei pe carton (255 euro); **Dimitrie Serafim**, „Portret de tînără“, ulei pe pînză (450 euro); **Constantin Artachino**, „Cîrciuma din Turtucaia“, creion (125 euro); **Mișu Teișanu**, „Casă“, ulei pe carton (250 euro); **Gall**, „Marină“, ulei pe lemn (2.550 euro); **Partog Vartanian**, „Scenă domestică“, ulei pe carton (380 euro); **Henri H. Catargi**, „Bluza verde“, ulei pe carton (370 euro); **Constantin Isachie**, „Veneția“, ulei pe pînză (350 euro); **Ion Pacea**, „Vas cu flori“, tehnică mixtă (375 euro); **Ludovic Bassarab**, „Car cu boi“, ulei pe carton (300 euro); **Mircea Ciobanu**, „Peisaj“, ulei pe pînză lipită pe carton (500 euro); **Iosif Steurer**, „Copaci“, ulei pe carton (175 euro); **Aurel Jiquidi**, „Desenînd“, acuarelă (125 euro); **Rudolf Schweitzer-Cumpăna**, „La munca cîmpului“, ulei pe carton (1.240 euro); **M.H. Maxy**, „Portret de femeie“, tehnică mixtă (150 euro); **Constion**, „Cherhana“, ulei pe carton (350 euro); **H.H. Catargi**, „Studiu de nud“, cărbune (100 euro); **Lucia Dem Bălăcescu**, „Florăreasă“, creioane colorate (125 euro); **Iosif Iser**, „Café turc à Bazardik“, ulei pe pînză (12.500 euro); **Ion (Alin) Gheorghiu**, „Pod peste Neva“, tehnică mixtă (510 euro); **Constantin Piliuță**, „Portret de fată“, ulei pe carton (890 euro); **Ferat**, „După furtună“, pastel (375 euro); **Foreau Henri Louis**, „Coș cu flori“, ulei pe carton (250 euro); **Ion Pacea**, „Faleză“, ulei pe carton (355 euro); **Nina Arbore**, „Autoportret“, ulei pe carton (610 euro); **Ignat Bednarik**, „Pastorală“, acuarelă (500 euro); **M.H. Georgescu**, „La pian“, ulei pe pînză (375 euro); **Constantin Piliuță**, „Case la munte“, ulei pe pînză (710 euro)
▮ operele vor fi expuse în zilele de 25, 26 iunie, orele 10.00-18.00

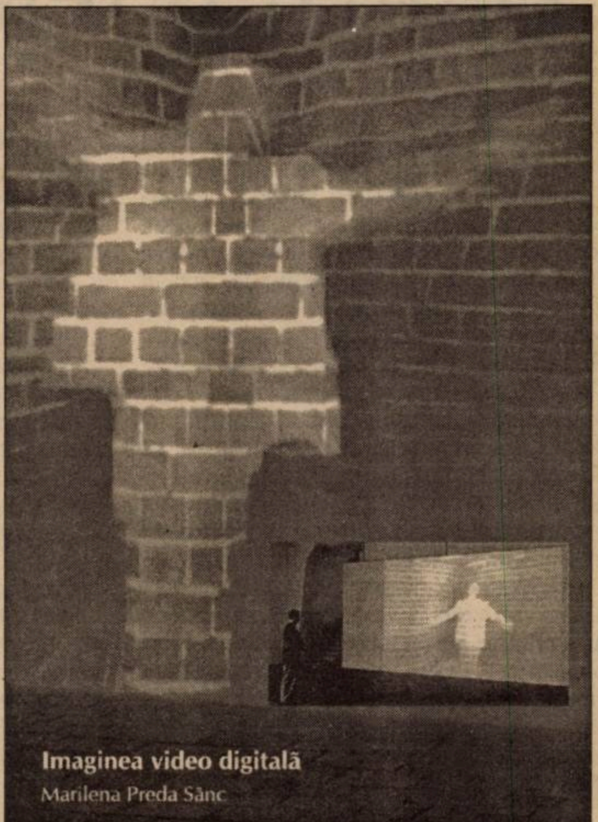

Lansarea volumului, apărut la Editura Coresi, va avea loc joi 24 iunie 2004, ora 17.00, la Librăria Cărturești (Str. Arthur Verona Nr. 13, București). Prezintă: Vasile Poenaru.

TV

TVR 2
▮ 27 iunie, ora 23.15 – **Remix Rock Forum**: Coma la Club A

TVR CULTURAL
▮ 23 iunie, ora 23.30 – **Pop cultura**: lansare discografică Blackbeers (muzică tradițională irlandeză)

Redacția nu-și asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediției.

Pentru o televiziune suverană

BOGDAN GHIU

„Cultură şi/sau televiziune?" La această întrebare – care dă nu numai titlul şi tema de dezbatere a întîlnirii noastre, ci şi, mai aplicat, pe acelea ale unei mese rotunde anume concepute – s-ar putea răspunde, mai în glumă, mai în serios, printr-un termen terţ: *societate* sau *comunicare* sau poate: *artă*. Este evident că toţi cei de faţă – şi nu numai – vom vrea să răspundem cu tot dinadinsul: „cultură *şi* televiziune", sub forma unui fel de parteneriat istoric medial. Dar un astfel de răspuns volitiv şi bine intenţionat nu anulează, totuşi, umbra diferendului care s-a instaurat *între timp* între cei doi termeni ai problemei, părînd de-acum *ineliminabil*.

Despre ce este însă – după părerea mea –, în fond, vorba? Despre un dezechilibru. Acela dintre, pe de o parte, *criza socială de comunicare* a ceea ce, pentru a simplifica enorm, voi numi „cultura tradiţională" şi omni-super-potenţa *comunicaţională* a televiziunii. Problema trebuie, aşadar, pusă dintru început pe teren *social* şi *istoric*.

Într-o suită istorică mai mult sau mai puţin didactică, televiziunea succede, ca putere de comunicator dominant, pe de o parte radioului şi pe de alta filmului. Altfel spus, cezura, ruptura mai generală cultură/media s-a produs *înainte* de impunerea televiziunii pe piaţa socială: la apariţia acesteia, ea era deja împlinită, constituie un fapt şi chiar un fundal istoric.

N-ar fi nepotrivită, în acest context, reamintirea uneia dintre mult controversatele „legi mass-media" ale lui Marshall McLuhan: „Filmul – clişeul obosit – a rămas disponibil ca formă de artă în momentul cînd televiziunea i-a preluat funcţia de mediu de divertisment" (M. McLuhan, **Mass-media sau mediul invizibil**, trad. rom. Mihai Moroiu, Editura Nemira, Bucureşti, 1997, p. 373). Sau, într-o formulare mai succintă: „Conţinutul unui nou mediu este, prin definiţie, generat de mediile anterioare".

Nu este însă deloc evident că lucrurile se petrec chiar aşa, liniar, iar dinamica televiziunii pare a demonstra tocmai contrariul – şi iată însăşi tema discuţiei noastre.

Dacă ar fi să vorbim despre film, este evident că acesta, astăzi – şi chiar de ceva vreme încoace –, este deja, a devenit din capul locului „televiziune", iar graniţa dintre sălile de cinematograf, cu comportamentele aferente, şi consumul casnic televizual este în clipa de faţă una extrem de incertă, în cazul filmelor cel puţin.

În acelaşi timp – lucru mai puţin remarcat, dar care nu face decît să sublinieze practic circularitatea fenomenului, adică închiderea înglobantă a sferei vizualului –, televiziunea, la nivelurile cele mai performante (altfel spus: standard) la care este ea practicată astăzi (nu neapărat în România), a preluat şi a asimilat întregul arsenal, întreaga *gramatică* a mijloacelor cinematografice, generalizînd-o într-un flux unic, continuu. Televiziunea de calitate – adică, repet: televiziunea-standard – este film al cărui scenariu este actualitatea şi care, deopotrivă, stabileşte scenariul agendei noastre de zi cu zi.

Ce se întîmplă însă cu „conţinuturile" culturale *ireprezentabile*, cu artele şi cu activităţile nonvizuale? Acestea sînt supuse obligatoriu – cu mai mult sau mai puţin talent, desigur – aceleiaşi *gramatici a vizualizării*, care le poate comunica deformîndu-le sau deturnîndu-le, adică reducîndu-le la „fenomenalizarea" narativ-vizuală caracteristică spectacolului de televiziune.

Accelerînd puţin cursul textului, voi spune că televiziunea este un vis împlinit, realizat, al *culturii umaniste* dintotdeauna, numai că realizarea acestui vis n-a venit, n-a provenit din sînul respectivei „culturi umaniste", ci dinspre *ştiinţe*. Diferendul sau, în cel mai bun caz, *căutarea* reciprocă dintre cultură şi televiziune datează dintr-o epocă crucială anterioară cu mult apariţiei televiziunii, din momentul *scindării* şi, ulterior, chiar al antagonizării interne a conceptului global, holistic dacă vreţi, de cultură aşa cum îl vedea, încă, Renaşterea, în zorii epocii moderne, în „arte" şi „ştiinţe".

Între timp, în epoca strict actuală, televiziunea şi-a creat *propria cultură* (şi, implicit, şi propria viziune – chiar dacă nu total explicitată şi pe deplin articulată – despre cultură), centrată (tehnoştiinţific) pe *mijloace* şi (social-popular) pe *mituri* (adică pe scenarii relevante). Vizualul, azi (includ aici în primul rînd televiziunea şi filmul), reprezintă o sferă care închide lumea subîntinzînd-o, o sferă extrem de *gramaticalizată*: un limbaj exclusiv ultracodificat.

Mai propice sau, cum se spune, mai profitabilă cercetării problemei care ne preocupă ar fi un fel de *rescriere* – conştientă însă de sine şi explicită – *a istoriei culturii dinspre prezentul vizual-mediatic*. Realizarea şi practicarea unui fel de reciproce la perspectiva lui McLuhan. Am putea – cel puţin la un nivel preliminar-teoretic, care este acela la care se situează rîndurile de faţă – apropia televiziunea de cultura „tradiţională" nu tratînd-o pe aceasta din urmă într-un mod *muzeal* şi *patrimonializant*, mod (schemă spontană de percepţie, mai exact) privilegiat(ă) şi dominant(ă), pînă în momentul de faţă, dat fiind că este nu numai comod(ă) ca abordare, ci şi inerent(ă) modalităţii *reprezentaţional-mimetice* a televiziunii care, orice-ar face, priveşte obligatoriu „din afară", obiectivînd şi obiectualizînd, şi despărţind, astfel, *subiectul consumator* (receptorul) de „obiectul" arătat şi văzut – a cărui energie şi al cărui specific ţin, în cazul culturii, tocmai de angajarea *subiectală*, activă, poietică. Din acest punct de vedere, televiziunea, oricît de bine intenţionată ar fi, se izbeşte şi creează un zid: comunică, într-adevăr, cultura, o arată, o face vizitabilă, frecventabilă şi recomandabilă, dar structuralmente din exterior; prin ea, arta este „în faţă", dar „la capătul celălalt", „în altă parte", iar televiziunea ne face (cel mult, în cel mai bun caz) *spectatorul* ei (de grad secund).

Mai profitabilă, cum spuneam, ar fi o înţelegere a culturii, *dinăuntru*, ca *operă de comunicare*. Sintetizînd, aş spune că televiziunea – cel puţin la nivel teoretic, repet – se poate pune în acord, „pe aceeaşi frecvenţă", cu poiesisul şi praxisul cultural privind cultura nu într-un mod obiectual, ci *comunicaţional*, nu ca „mesaj" sau „conţinut", ci tocmai ca *formă şi proces de comunicare*, regăsindu-şi – sau de fapt construindu-şi – astfel o genealogie comună cu ea. Pentru asta, n-ar trebui să aşteptăm – pe linia lui McLuhan – ca noile medii să împingă, utopic, televiziunea în trecut, transformînd-o în „conţinut", adică în „artă", în „fapt de cultură". Televiziunea poate fi făcută, retroactiv, să *vină*, să *derive* din cultura tradiţională (fapt inexact din punct de vedere îngust istoric). Ea poate să *revină* asupra culturii „tradiţionale" cu arsenalul propriei ei „culturi", să-i iasă acesteia în întîmpinare, căci şi cultura *vine* spre ea, face, istoriceşte, dovada unui permanent *telos spectacular*, dramatic-vizualizant, *este comunicare*, chiar dacă, prin decontextualizări şi recontextualizări istorice repetate, şi-a pierdut considerabil din propriul potenţial comunicaţional (care pare a funcţiona, astăzi, de multe ori în gol), întărind-o şi ajutînd-o să *se* comunice.

Ştiu că aceste afirmaţii ar putea părea excesiv de „artiste" şi poate chiar „estetizante" şi îmi asum această perspectivă îngustă, poate, şi extremă. Dar aş vrea să întreb: ce a fost opera lirică, de exemplu (şi chiar teatrul), dacă nu tocmai un hibrid perfect, deopotrivă şi inseparabil *mediu* şi (imediat apoi, în secunda următoare, dacă pot spune aşa) *gen* artistic? Ce este, azi, clipul muzical, pe care o televiziune (MTV) l-a impus ca figurare spectaculară a unei arte nonmimetice şi areprezentaţionale precum muzica şi a cărui gramatică vizuală a fost interiorizată *structural* de către creaţia muzicală însăşi, ceea ce rezultă fiind un *semn sincretic total*? Există o nevoie şi o tendinţă *internă* spre spectacol şi vizualizare chiar şi a artelor nonvizuale, de care, dacă va ţine seama, televiziunea n-ar avea decît de cîştigat. *Hibridarea* spectaculară, devenirea-imagine şi tendinţa spre ritualizare sînt vechi în sînul „culturii tradiţionale" şi aşteaptă să fie descoperite şi speculate de către actuala televiziune, pe care n-am avea nimic de pierdut dacă am privi-o ca pe o „operă de artă totală". După modelul deja citatului MTV, dar cu toate nuanţările de rigoare, televiziunea ar putea *începe* ca „simplă" *publicitate* la „cultură", încercînd să urmeze acelaşi *trend* cu al *advertising*-ului de calitate, adică să devină formă sintetică în sine, mediu-gen de sine stătător, imposibil de analizat în „mesaj" şi „canal".

Vorbind, de astă dată, în nişte termeni/concepte provizorii utilizate mai cu seamă în critica de Internet, televiziunea, pentru a se face mai adecvat culturală, ar trebui să devină, pe linia informaţiei, mai *tactică*, iar pe linia tratării „conţinuturilor culturale", un mediu *suveran* (pentru noţiunile de *media tactice* şi *media suverane*, vezi Geert Lovink, **Cultura digitală. Reflecţii critice**, Editura Idea Design & Print, Cluj, 2004, care preia, ideologizîndu-le subtil, teze ale lui Georges Bataille, în special din **Partea blestemată**): oferind gratis, în surplus, „fără public", ofertă neadresată, ne-„targetată". Televiziunea este, în momentul de faţă, atît de puternică (deşi se fragilizează permanent singură, prin îngustarea propriei „lăţimi de bandă") încît îşi poate permite să devină *luxoasă*, adică *suverană*: să ofere *creaţie* neaşteptînd nimic – imediat – în schimb, după modelul artelor. Împotriva (sau divergent faţă de ea) falsei opulenţe consumistice – care realizează, prin supraproducţie, continuitatea, acoperirea fără breşe a pieţei, ratînd însă diversitatea –, televiziunea-cultură ar trebui să îndrăznească *luxul estetic*.

Lux estetic care, în cazul ei, s-ar putea traduce, între alte opţiuni posibile, printr-o folosire selectivă şi restrictivă a propriilor mijloace estetizante de putere, printr-un fel de – măcar pentru început, ca prim pas în vederea concilierii – minus-televiziune [illegible] mai precis, *extra-televiziune* (în toate sensurile prefixului „extra"), prin creare de durate mai lungi, de timp (nu prin flambarea lui), prin oprire-de-sine pentru a-l lăsa pe celălalt – ceea ce am numit, în cazul de faţă, „cultura" – să se audă şi, încredinţat că e ascultat, perceput, că „are antenă", să se deschidă şi să se de-ghetoizeze, încetînd a mai fi tehnofob şi reticent la imagine şi reprezentare spectacular/dramatic-vizuală de sine. Pentru ceea ce, aici, am numit „cultură tradiţională" (i-am putea spune şi „istorică", avînd în vedere metafora postmodernităţii), televiziunea ar putea figura *cadrul* şi chiar *aura* pierdută despre care vorbea, la apogeul modernităţii – cu infinite speranţe mesianice însă –, Walter Benjamin. Televiziunea poate oferi un *loc propriu*, social, „culturii", lăsînd-o şi ajutînd-o să *se* comunice singură, prin propriile ei capacităţi adresative, „popularizatoare", pe sine, şi ar avea [illegible] cert, şi ea ceva de cîştigat din [illegible] acestui potenţial comunicaţional rătăcit.

Notă. *Prezentul text urma să constituie intervenţia mea în cadrul Seminarului (internaţional) de Jurnalism* ***Televiziune şi/sau cultură?****, care s-a desfăşurat la Iaşi între 28 şi 30 aprilie 2004. Încredinţîndu-mi-se însă de către organizatori rolul de moderator al unei mese rotunde, am renunţat, cum era şi firesc, să-l mai prezint ca atare, mulţumindu-mă să-l rezum într-un mod adaptat.*

ANDREI BEŞUŢIU
CE
2004
CAMPIONATUL EUROPEAN DE FOTBAL
PORTUGALIA
t...
TRITONIC

TRITONIC Tel./fax: 021.242.54.09; e-mail: tritonic@fx.ro;
www.tritonic.ro; www.jurnalism.ro

Andrei Beşuţiu
CAMPIONATUL EUROPEAN DE FOTBAL.
PORTUGALIA 2004

Prefaţă de DAN DUMITRESCU

Între succese şi eşecuri electorale, românii preferă spectacolul Campionatului European de Fotbal – Portugalia 2004. Raţiunile acestei alegeri sunt toate prinse în ghidul Euro 2004:

ECHIPE, STADIOANE,
MECIURI, ISTORIC,
JUCĂTORI, PRONOSTICURI.

Preţ librărie: 69.000 lei ↘ Preţ editură: 49.000 lei

Editura Hasefer a publicat de curînd un volum de proză scurtă, **Crochiuri în peisaj israelian**, al poetei Tania Lovinescu. Originară din România, autoarea a consemnat în mai multe schiţe, povestiri şi portrete rodul observaţiilor a peste 12 ani de existenţă în Israel. Cuvîntul înainte al volumului este semnat de poetul Shaul Carmel, preşedinte al Asociaţiei scriitorilor israelieni de limbă română. Citām un fragment „sintetic": „**Crochiurile în peisaj israelian** au drept erou predilect femeia. [...] Este o carte a dialogului. Dialogul între generaţii, între noii veniţi şi *sabri*, între oameni care au adus cu ei obiceiuri, experienţe religioase diferite; dialogul dintre prezent şi trecut, dintre realitate şi vis". Majoritatea realiste, cîteva fantaste, prozele alcătuiesc un *puzzle* afectiv care oglindeşte realitatea Israelului contemporan.

TANIA LOVINESCU
Crochiuri
ÎN PEISAJ ISRAELIAN
EDITURA HASEFER

NR.227

OBSERVATOR CULTURAL

29.06.-05.07.2004

Săptămînal de informaţie şi analiză culturală / 32 pagini - 15.000 lei
www.observatorcultural.ro

Începuturile unui nou festival: DIVERSFEST

Un american în România: Keith Cushman

Supliment: Colocviu franco-germano-român despre Palatul Parlamentului

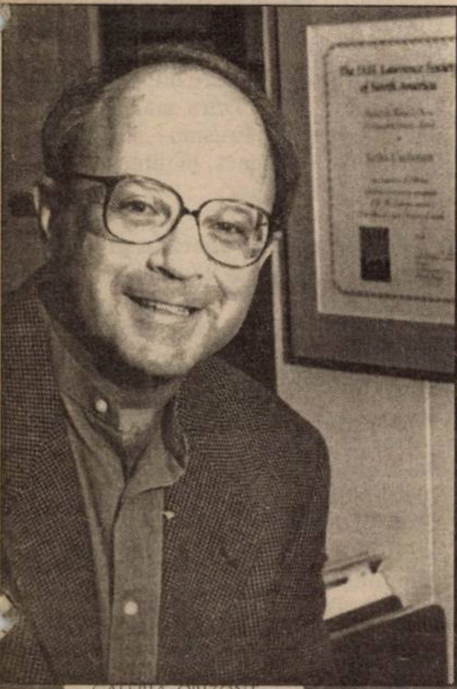

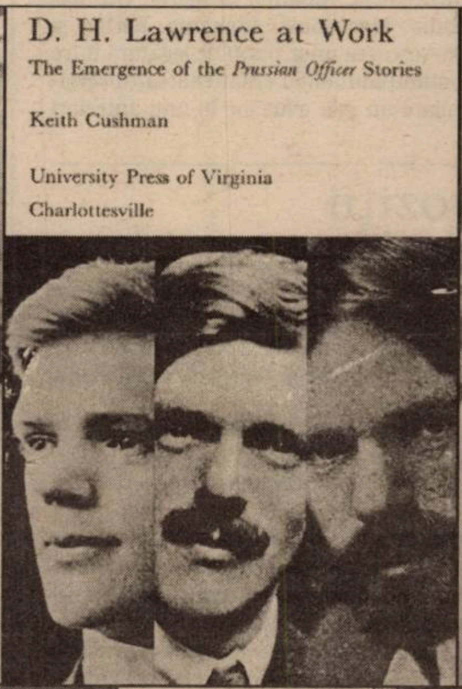

D. H. Lawrence at Work
The Emergence of the *Prussian Officer* Stories
Keith Cushman
University Press of Virginia
Charlottesville

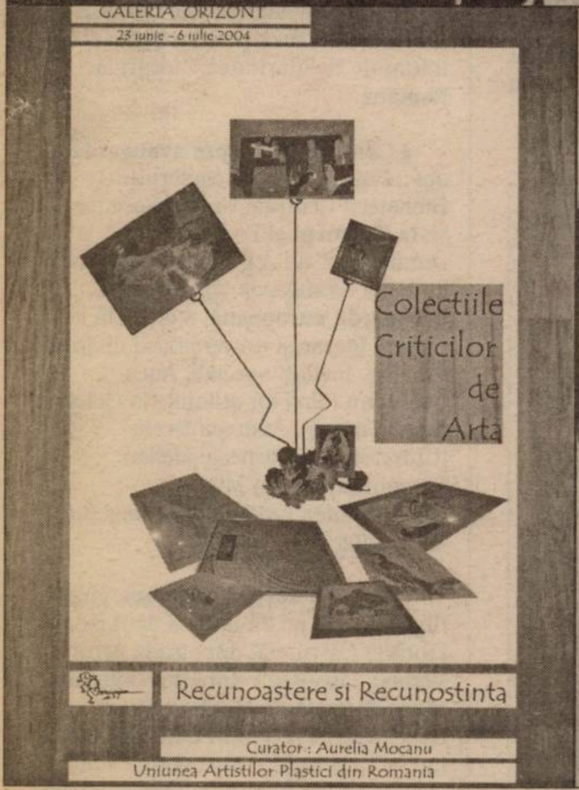
GALERIA ORIZONT
23 iunie - 6 iulie 2004
Colectiile Criticilor de Arta
Recunoastere si Recunostinta
Curator : Aurelia Mocanu
Uniunea Artistilor Plastici din Romania

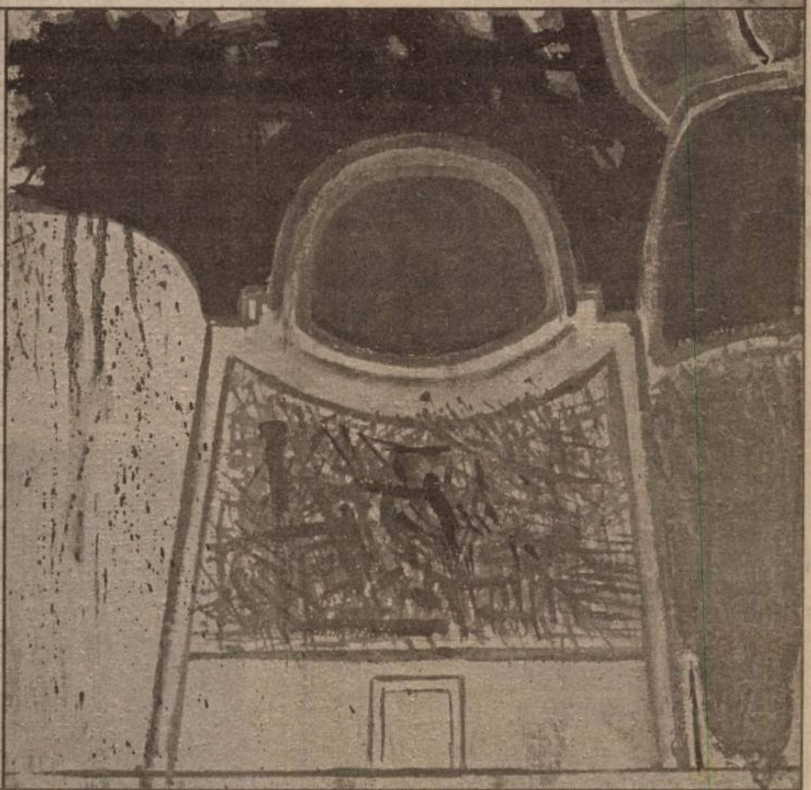

România, o zonă operativă a securităţii STASI ▮ Ennio Sanzi despre metodologia lui Ugo Bianchi în studiul istoriei religiilor ▮ S.O.S. manualele şcolare! ▮ TIFF chat ▮ Colecţiile criticilor la Orizont ▮ O zi de vară cu absolvenţi (de artă) ▮ Concerte aniversare ▮ Expoziţie Marin Gherasim la Bistriţa

OBSERVATOR CULTURAL

Săptămînal de informaţie
şi analiză culturală
editat de Fundaţia „Cultura XXI“

Anul V, Nr. 227, 29.06. – 05.07.2004

Director: Ion Bogdan Lefter
Redactor-şef: Carmen Muşat
Redactori: Paul Cernat,
Cristina Ionică, Victoria Luţă,
Mihaela Michailov
Secretar de redacţie:
Ana Maria Sandu
Agenda culturală: Olga Machin
e-mail: agendaculturala@yahoo.com

Fotograf: Tudor Jebeleanu

Tehnoredactare: Paul Popescu,
Ana-Maria Popescu
Corectură: Alina Marc,
Diana Simionescu

Consultant tehnic: Florin Iaru
Administrator *site*: Ovidiu Drăghia
e-mail: odraghia@observatorcultural.ro
Asistenţă reţea:
Radu Plăcintescu, Radu Drăghiciu

Difuzare:
Răzvan-George Pahonţu,
Ana-Maria Al-Ghafri
Consultanţă juridică şi financiară:
MUŞAT & ASOCIAŢII
Operaţiuni contabile şi bancare:
Andra Grigore, Miralena Nedelciu
Administraţie, transport, curierat:
Marian Croitoru

Tipar:
FED, Grupul Drago Print, Bucureşti

Adresa pentru corespondenţă:
Observator cultural,
str. Maior Ghe. Şonţu, Nr. 8,
Sector 1, Bucureşti, 71264

Telefoane: (40-1)2307320, 2307321
Fax: 2307328
E-mail:
iblefter@observatorcultural.ro
iblefter@yahoo.com
carmen.musat@rdsnet.ro

Observator cultural
ISSN 1454-9883

Abonamentele se fac la sediul redacţiei, Str. Belgrad Nr. 3, Parter, Sector 1, Bucureşti, sau prin mandat poştal, pe numele Răzvan PAHONŢU sau Ana-Maria Al-Ghafri, la aceeaşi adresă (cu completarea numelui şi adresei abonatului la rubrica „Loc pentru corespondenţă“):
154.000 lei – trimestru
308.000 lei – semestru
615.000 lei – un an.

Abonamentele pentru străinătate se fac achitînd costul la redacţie sau prin virament în contul
SV 16009514450 al Fundaţiei „Cultura XXI“ deschis la
BRD – GSG Sucursala Dorobanţi.
Costul în valută al abonamentului include şi taxele poştale:
26 USD – trimestru
52 USD – semestru
104 USD – un an.

Finanţator principal:
MUŞAT & ASOCIAŢII

MUSAT & ASOCIATII
Attorneys at Law

Observator cultural apare cu sprijinul:
Ministerul Culturii şi Cultelor
Fundaţia ARTEXPO

Swiss Cultural Programme Romania
DEZA DDC DSC SDC COSUDE
PRO HELVETIA
Arts Council of Switzerland

S-a încheiat **Sărbătoarea muzicii**

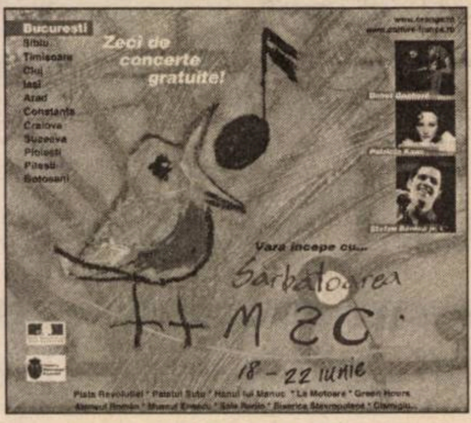

În perioada 18-22 iunie s-a desfăşurat în oraşele Bucureşti, Iaşi, Timişoara, Cluj, Constanţa, Piteşti, Ploieşti, Arad, Suceava, Sibiu şi Craiova **Sărbătoarea Muzicii** (**Fête de la Musique**) **2004**, eveniment muzical iniţiat în 1982 în Franţa şi organizat în 110 ţări, cu concerte oferite gratuit, în locuri neconvenţionale (pieţe, parcuri, terase ş.a.), de muzicieni profesionişti şi amatori. Pe durata celor cinci zile ale manifestării au fost reprezentate (aproape) toate genurile muzicale: clasic, jazz, pop, rock, muzică electronică, muzică de taraf, muzică etno, *world music*. Au participat artişti şi formaţii din Franţa, Germania, Cehia, Republica Moldova, Coasta de Fildeş şi România.

Pe 21 iunie – ziua care marchează începutul verii, dar şi Ziua oficială a **Sărbătorii Muzicii** – a concertat la Bucureşti, ca invitată de onoare, Patricia Kaas. Au participat – din „partea română“ – Vlaicu Golcea, Ilinca Dumitrescu, Mircea Tiberian, Liviu Butoi Band, taraful din Caransebeş, Taxi, Spitalul de Urgenţă, Ştefan Bănică jr. Printre participanţii străini s-au numărat Les Boukakes, Ben's Symphonic Orchestra, Rutabaga, Han Bi Rom şi Bratsch (Franţa), Dobet Gnahoret (muzică africană din Coasta de Fildeş), Ahmad Ma hlad (Cehia, muzică klezmer). Piaţa Revoluţiei, Terasa „La Motoare“, Parcurile Cişmigiu şi Kiseleff, Biserica Stavropolous, Esplanada Teatrului Naţional, Muzeul „George Enescu“, Muzeul Ţăranului ş.a. au fost locaţiile unde au avut loc concertele. Manifestarea a fost (şi) o ocazie de promovare a muzicienilor români în contextul integrării europene.

Good morning Balkan

Joi 24 iunie, Muzeul Naţional Cotroceni a organizat vernisajul expoziţiei de grafică, pictură şi sculptură **Good morning Balkan**, deschisă în perioada iunie-septembrie. Participă cu lucrări artişti contemporani din Austria, Albania, Bulgaria, Bosnia-Herţegovina, Croaţia, Grecia, Germania, Italia, Japonia, Macedonia, România, Serbia şi Muntenegru, Turcia. Expoziţia îşi propune – între altele – crearea unor punţi de legătură între toţi artiştii lumii prin intermediul celor din Balcani, stimulînd astfel creativitatea, diversitatea culturală şi dialogul intercultural. Expoziţii similare au mai avut loc în anii anteriori la Atena, Bruxelles, Cairo şi Skopje.

Gale şi expoziţii ale absolvenţilor de arte

- La Galeriile Etaj 3/4 ale Muzeului Naţional de Artă Contemporană sînt expuse – pînă pe 30 iunie – lucrările de diplomă şi master ale absolvenţilor Universităţii Naţionale de Artă Bucureşti: pictură, sculptură, grafică, scenografie, arte textile, design, fotografie, artă video, mixaje plastice.
- Ieri, Universitatea Naţională de Arte din Capitală, Primăria Municipiului Bucureşti şi Teatrul Naţional „I.L. Caragiale“ au organizat la sediul TNB spectacolul de promovare a tinerei generaţii de creatori de modă, absolvenţi şi studenţi ai Universităţii Naţionale de Arte Bucureşti.
- În perioada 24-27 iunie au avut loc Zilele aniversare ale Universităţii Naţionale de Muzică Bucureşti, cu ocazia împlinirii a 140 de ani de la înfiinţarea acesteia.
- Facultatea de Teatru a Universităţii „Spiru Haret“, în colaborare cu Teatrul ACT, a organizat, în perioada 23-26 iunie 2004, cea de-a 11-a ediţie a Galei Absolvenţilor. Evenimentul i-a avut în prim-plan pe studenţii clasei prof. univ. Constantin Codrescu, conf. univ. Vlad Rădescu şi asist. univ. George Grigore, în două spectacole. Toate reprezentaţiile au avut loc în sala Teatrului ACT.
- În perioada 23-26 iunie, Catedra de Teatru a Facultăţii de Litere din cadrul Universităţii „Babeş-Bolyai“ din Cluj, în colaborare cu Teatrul Naţional Cluj, a organizat prima ediţie a Galei Absolventului – **Galactoria 2004**. Pe durata celor 4 zile au avut loc spectacole, dezbateri, expoziţii de artă fotografică, un **Atelier de arta actorului** şi un „tîrg de actori“.

Agenda culturală

- **Concert de închidere a stagiunii la Ateneul Român.** Joi 1 iulie, la ora 19.00, va avea loc la Ateneul Român concertul de închidere a stagiunii simfonice 2003-2004. Dirijor: Cristian Mandeal. În program: Dvorák.

(Agenda completă în paginile 21-23)

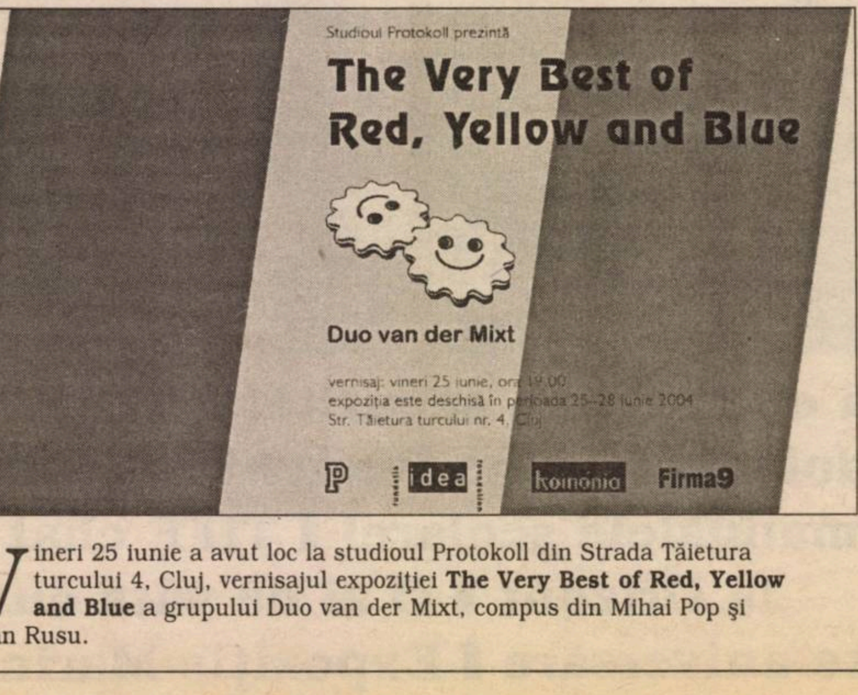
Studioul Protokoll prezintă
The Very Best of Red, Yellow and Blue
Duo van der Mixt
vernisaj: vineri 25 iunie, ora 19.00
expoziţia este deschisă în perioada 25–28 iunie 2004
Str. Tăietura turcului nr. 4, Cluj
P
fundaţia idea
koinónia
Firma9

Vineri 25 iunie a avut loc la studioul Protokoll din Strada Tăietura turcului 4, Cluj, vernisajul expoziţiei **The Very Best of Red, Yellow and Blue** a grupului Duo van der Mixt, compus din Mihai Pop şi Cristian Rusu.

Pe scurt

- **Aniversare Jean Petrovici**. Vineri 25 iunie a avut loc la Sala „Paul Călinescu“ – Union un spectacol de gală organizat în cinstea şi cu participarea regizorului Jean Petrovici, cu ocazia aniversării a 80 de ani. Cu acest prilej au fost proiectate cîteva dintre cele mai bune filme ale autorului.

- **CD-ROM despre Şcoala sociologică de la Bucureşti**. Muzeul de Etnografie din Braşov şi Fundaţia „Arte Vizuale“ Bucureşti au lansat joi 24 iunie, la sediul Ministerului Culturii şi Cultelor, CD-ROM-ul **Profesorul Dimitrie Gusti în memoria Drăguşului**, o evocare inedită – prin interviuri cu sătenii, fotografii şi filme – a Şcolii sociologice de la Bucureşti, realizată de oamenii din satul Drăguş după mai bine de 70 de ani de la cercetările monografiştilor din 1929.

- **Shakespeare la Braşov**. Duminică 27 iunie a avut loc la Braşov premiera spectacolului **Visul unei nopţi de vară**, în regia lui Dominic Dembinski. Vom reveni.

- **Tristan Tzara pus în scenă la MLR**. Joi 24 iunie, Muzeul Naţional al Literaturii Române şi Asociaţia Culturală UNDA&ART au prezentat în Rotonda MLR spectacolul-lectură **Inima în Gaz**, adaptare după **Le coeur à Gaze** de Tristan Tzara, cu fragmente din Shakespeare, Erasmus şi Georges Ribemont-Dessaignes, în direcţia artistică a lui Dan Victor.

- **Spectacol de operă în premieră absolută**. Duminică 27 iunie, Fundaţia „ARS XXI“ – Grupul pentru Solidaritatea Culturală Română, Teatrul de balet „Oleg Danovski“, Opera Naţională Bucureşti şi Societatea Română de Televiziune au prezentat pe scena Operei Naţionale din Bucureşti premiera absolută a spectacolului extraordinar **Adios tristeza. Symphonia de un Cuerpo**, oferit în beneficiul Clinicii medicale comunitare „Caraiman“. Muzica: Astor Piazolla. Decoruri şi costume: Ana Maria Munteanu. Un spectacol de Sergiu Anghel, după Jorge Luis Borges. Manifestarea este înscrisă în proiectul **Cultura pentru sănătate**, iniţiat de Solidaritatea Culturală Română.

- **Conferinţă despre avangardă**. Joi 24 iunie, sala de conferinţe a Bibliotecii Centrale Universitare, revista **Cuvîntul** şi Fundaţia „Amfiteatru“ au organizat o conferinţă cu tema **Avangarda românească, avangarda europeană**, susţinută de criticul literar şi universitarul clujean Ion Pop. Invitaţi speciali: Anca Oroveanu (director ştiinţific la Colegiul Noua Europă), Andreea Deciu (Universitatea Carnegie Mellon, Pittsburgh), Marin Mincu (Universitatea Ovidius din Constanţa). Moderator: Mircea Martin.

- **O carte despre imaginea video digitală**. Tot pe 24 iunie a avut loc, la Librăria Cărtureşti din strada Artur Verona, lansarea volumului **Imaginea video digitală** de Marilena Preda Sânc, apărut recent la Editura Coresi. Lucrarea prezintă într-o formă concisă şi sistematică *framing*-ul imaginii electronice şi legătura sa cu pictura, transformările imaginii în secolul XX, diferitele limbaje ale artei electronice, arta alternativă în Estul Europei, modalităţi de socializare a imaginii prin intermediul reţelelor, comunicaţiilor şi comunităţilor electronice, aspecte ale „erei digitale“ ş.a.m.d.

Sumar

EVENIMENT

OANA BĂLUȚĂ, Începuturile unui nou festival ▮ 4

ÎN ACTUALITATE/UN AMERICAN ÎN ROMÂNIA

KEITH CUSHMAN, Greensboro, Carolina de Nord-Bucureşti şi retur ▮ 5

SOCIETATE

GEORG HERBSTRITT, România, o zonă operativă a securităţii STASI ▮ 9

ISTORIA RELIGIILOR

ENNIO SANZI, Metodologia lui Ugo Bianchi în studiul istoriei religiilor ▮ 10

IOANA-NARCISA CREȚU, Relaţiile Ţărilor de Jos cu spaţiul transilvănean ▮ 11

ÎNVĂŢĂMÎNT

CIPRIAN CIUCU, Cum privesc românii educaţia (II) ▮ 13

CLAUDIU ISTRATE, S.O.S. manualele şcolare! ▮ 13

SUPLIMENT ▮ I-VIII

ARTE

TEATRU: **RADU ȚUCULESCU,** Stan şi Bran, studenţi la... Tompa ▮ 14

FILM: **VALERIAN SAVA,** Lars von Trier şi noul val în critică (II) ▮ 14

ANCA GRĂDINARIU, CARMEN MEZINCESCU, MIHAI CHIRILOV ȘI COSMIN COSTINAȘ, TIFF chat ▮ 15

ANDREI CREȚULESCU, *Happy together*: **Transilvania**, **Transilvania** ▮ 16

ARTE VIZUALE: **AURELIA MOCANU,** Acasă la ursari sau colecţiile criticilor de artă ▮ 19

ADRIAN GUȚĂ, Colecţiile criticilor la Orizont ▮ 19

OANA TĂNASE, O zi de vară cu absolvenţi (de artă) ▮ 19

MUZICĂ: **ANCA FLOREA,** Concerte aniversare ▮ 20

ULTIMA PAGINĂ

ALEXANDRU MIRCEA, Efigie şi simbol ▮ 24

infoPolitic

SĂPTĂMÎNA 21-27 IUNIE

▮ **Idei de restructurare.** Duminică 27 iunie, vicepreşedintele PSD Ioan Rus, marele învins în cursa pentru Primăria Clujului, a prezentat în cadrul unei conferinţe de presă extraordinare, convocate la Cluj, un plan de reformare a PSD. Planul constă în descentralizarea partidului, vorbitorul aruncînd o parte din vină pentru pierderea Clujului pe seama proastei imagini create partidului de alte organzaţii judeţene, ca de pildă Vrancea şi Bacău. Ioan Rus cere mai multă independenţă pentru organizaţiile locale în luarea deciziilor, o mai mare libertate de mişcare în crearea de departamente şi structuri judeţene care trebuie „să trateze direct problemele specifice şi să nu fie neapărat suprapuse peste cele centrale". Rus a adăugat că modul actual de organizare al PSD „nu mai corespunde realităţii şi trebuie neapărat restructurat". „Trebuie să avem curajul descentralizării şi în politica partidelor. Cred că şi noi, în PSD, vom găsi calea calibrării regionale a partidului. Este un imperativ pragmatic. S-au realizat obiective globale, acum vor trebui implementate modele pragmatice locale şi regionale", a susţinut Ioan Rus. Pe de altă parte, preşedintele executiv al PSD, Octav Cozmâncă, s-a arătat sceptic în legătură cu planurile de reformă ale fostului ministru de Interne: „În ceea ce priveşte structurile de partid, noi le-am descentralizat, nu ştiu ce descentralizare doreşte domnul Rus. [...] Ori analizăm lucrurile la nivelul întregii ţări, ori mergem pe criterii regionale şi sîntem perdanţi în totalitate".

▮ **UDMR – „trădătoare".** Miercuri 23 iunie au avut loc alegeri pentru stabilirea conducerii Consiliului Judeţean Cluj, în urma cărora Alianţa D.A. PNL-PD a reuşit să obţină, cu ajutorul UDMR, supremaţia în detrimentul PSD. Preşedinte al Consiliului a fost ales, cu 23 de voturi „pentru" şi 14 „împotrivă", preşedintele PNL Cluj, Marius Nicoară. Vicepreşedinţi au fost aleşi reprezentanţii UDMR. PSD a acuzat UDMR-ul de trădare, după ce acesta din urmă susţinuse partidul de guvernămînt în alegeri. Ioan Rus, fostul candidat la primărie, a acuzat UDMR de „cinism exemplar şi laşitate sinonimă cu pierderea oricărei credibilităţi".

▮ **Peremist trecut la PD.** Viceprimarul PRM de Piatra Neamţ, Vasile Ouatu, a trecut sîmbătă 26 iunie la PD, alături de alţi doi colegi. La începutul anului, Ouatu îşi dăduse demisia din PSD pentru a se înscrie în PRM.

▮ **Sergiu Sechelariu şi „demisia de onoare".** Secretarul de stat în Ministerul Transporturilor Sergiu Sechelariu, fratele fostului primar al Bacăului, şi-a anunţat vineri 25 iunie demisia din funcţia pe care o ocupă. Gestul său intervine la cîteva zile după acuzaţiile formulate împotriva sa de favorizare a judeţului Bacău în alocarea de fonduri, în defavoarea altor judeţe.

▮ **Ion Iliescu şi candidaturile.** Preşedintele Ion Iliescu a declarat vineri 25 iunie că aşteaptă, în legătură cu situaţia din PSD, „nişte analize mai serioase, de fond, pe baza cărora să văd ce anume am de spus". Preşedintele a adăugat că nu ştie încă dacă va candida.

▮ **Organizaţia PSD Vrancea, în reforme.** Joi 24 iunie, o mare parte a conducerii PSD Vrancea şi-a anunţat demisia: preşedintele executiv al organizaţiei, patru vicepreşedinţi şi o serie de preşedinţi ai organizaţiilor locale de partid. Demisionarii au arătat că îşi asumă, astfel, eşecul PSD în anumite localităţi ale judeţului, „înţelegînd că în aceste momente este necesar să se dovedească că la toate nivelurile există membri capabili de performanţă, rigoare şi competenţă".
(**Raluca ALEXANDRESCU**)

Cronica politică

Două partide în faţa reformei

RALUCA ALEXANDRESCU

Rezultatele alegerilor locale au pus pe gînduri – cel puţin aparent – două partide greu de conceput în ipostaza problematizată. Este vorba – oricît de ciudată ar părea alăturarea – de PSD şi de PNŢCD. Fiecare dintre aceste două formaţiuni este, păstrînd proporţiile şi, mai ales, raportînd „recolta" electorală la obiectivele fiecăreia înainte de vot, un mare perdant al alegerilor. PNŢCD, pentru că a obţinut scoruri aproape de 1%, cu notabila excepţie a Timişoarei, iar PSD, pentru că a căzut de foarte de sus, de la certitudinea victoriei totale la tabloul dezolant al marilor oraşe pierdute, cu cîteva excepţii. În fruntea listei, fireşte, şi cu încărcături simbolice extrem de pregnante, Bucureştiul şi Clujul.

Fiecare dintre cele două partide încearcă, după bătălie, să-şi gestioneze înfrîngerea. Înfrîngere care poate prevesti, pentru amîndouă, mari dezastre politice. PNŢCD îşi joacă, începînd cu 3 iulie, dată la care se întruneşte conducerea partidului pentru alegerea noii conduceri, ultimissima carte a supravieţuirii. Ne aducem aminte, de pildă, de vara lui 2002, cînd se alegea noua conducere a unui PNŢCD deja fărîmiţat şi încă ameţit după marea înfrîngere din 2000. Un partid care îl alegea pe Victor Ciorbea preşedinte, deşi era limpede – fără să fie nevoie ca fostul primar general „de-o vară", apoi prim-ministru, apoi preşedinte al unei formaţiuni născute moartă, ANCD, să fie votat de 1 şi un pic la sută din alegătorii bucureşteni – că personajul respectiv nu va putea, în nici un chip, revitaliza un partid în derută, abandonat întîi de candidatul la preşedinţie şi azvîrlit apoi brutal afară din Parlament. Lucrurile nu s-au schimbat foarte mult de atunci, cu excepţia bilanţului din ce în ce mai încărcat al eşecurilor la alegerile locale.

Se vorbea atunci – cu oarece speranţă – de o nouă şansă, de posibilitatea reformării unui partid ieşit nu numai de la guvernare, ci şi din Parlament. Se vorbea, de asemenea, de necesitatea stringentă a unei conturări doctrinare mai ferme a ceea ce reprezintă democraţia creştină în România. Ciorbea s-a bucurat atunci de o sumă de avantaje, dintre care cele mai notabile au fost susţinerea şi binecuvîntarea „înţelepţilor" din partid (în pofida ploii de acuzaţii şi de reproşuri pe care fostul lider sindical o revărsase asupra lor de-a lungul întregii perioade de „disidenţă"). Evoluţiile ulterioare nu au făcut decît să confirme incapacitatea acestui partid – sub conducerea lui Victor Ciorbea – de a demara o acţiune de construcţie în sensul real al cuvîntului. Echipa din jurul său nu a fost nici ea mai eficace.

Noutatea absolută, intervenită în urma eşecului de la locale, este anunţul de retragere făcut de Victor Ciorbea şi venirea, extrem de probabilă, a lui Gheorghe Ciuhandu în fruntea partidului. Nu este deloc sigur că simpla schimbare a conducerii va reuşi să facă în cîteva luni ce nu a reuşit partidul în patru ani, mai cu seamă că primarul Timişoarei a făcut şi el parte din echipa de conducere a PNŢCD. Nu este însă, pe de altă parte, de neglijat scorul impresionant obţinut nu numai de el, ci şi de partidul său, propulsat în poziţie dominantă în Consiliul Judeţean Timiş. Acestea sînt, aşa cum de altfel declara în urmă cu cîteva zile un lider ţărănist, rezultate concrete, obţinute în confruntarea directă cu alte partide, în faţa alegătorilor.

Strategia de resuscitare a PNŢCD se îndreaptă, aşadar, cu precădere spre cartea liderului puternic, cu prestigiu, care poate trage partidul în sus. O a doua temă vehiculată este unificarea cu celelalte formaţiuni de orientare creştin-democrată (cea populară fiind, mai nou, revendicată şi de Corneliu Vadim Tudor, aflat el însuşi în plin proces de spălare a imaginii). Acţiunea Populară a demarat, de altfel, în teritoriu anumite acţiuni în direcţia unificării. S-au adăugat, la jumătatea săptămînii trecute, declaraţii ale liderilor celor două formaţiuni. Pe de o parte, vicepreşedintele PNŢCD, Teodor Morariu, iar pe de altă parte, purtătorul de cuvînt al Acţiunii Populare, Mugur Ciuvică, acesta din urmă declarînd că partidul său este absolut „deschis" şi că nu are „condiţii de pus". Pe de altă parte, Cosmin Alexandru, preşedintele unei alte formaţiuni care ar putea eventual să intre în ecuaţie – Uniunea pentru Reconstrucţia României (URR) – şi-a formulat în termeni limpezi propriile condiţii: o unificare nu se poate realiza decît cu „oameni noi, care nu au participat la guvernarea 1996-2000", pentru că, deşi e de acord în principiu, „diavolul stă în detalii".

PSD este şi el în dificultate. Preşedintele său, Adrian Năstase, anunţă deja schimbări de substanţă, amintindu-şi subit că Partidul Social-Democrat este un partid de stînga, astfel că principala temă de campanie sugerată ar trebui să conţină mesajele puternice ale stîngii. Ce mesaje vor concepe şi difuza strategii PSD în următoarele luni este deja lesne de bănuit din declaraţiile liderului: „Este necesar ca faptul că sîntem un partid de stînga să fie clar afirmat. În România a existat teama de a fi confundat cu partidul comunist. Cred că este clar că nu sîntem un partid comunist, dar sîntem de stînga. Credem în rolul comunităţii, nu în primatul individualismului egoist. Credem în binele colectiv, nu în împărţirea în bogaţi şi săraci care nu au nici măcar o pîine". Aşadar, pe de o parte, îngroşarea pînă la absurd a aşaziselor tare ale dreptei, care, spre deosebire de stînga – ne lasă să înţelegem Adrian Năstase –, este dominată de individualismul egoist (dom' profesor, înapoi la lecturile de bază!), iar pe de altă parte, pîine pentru toată lumea. Cum se împacă această din urmă faţetă a „noii" strategii pesediste cu reţeaua de potentaţi locali, defilînd în maşini de lux şi luînd mită şi comisioane de milioane de dolari –, aici partidul de guvernămînt mai are de lucrat.

Pe de o parte, declaraţii sforăitoare şi neconvingătoare despre clarificarea „doctrinară", iar pe de altă parte, teoria schimbării structurale: „Este nevoie de schimbarea structurii la vîrf. Nu mă refer la oameni, mă refer la sistemul de conducere. Avem nevoie de modernizarea sistemului de management". Aşadar, Adrian Năstase nu intenţionează să „taie capete". De altfel, demisia bîlbîită – şi respinsă prompt – a preşedintelui organizaţiei Bucureşti, Dan Ioan Popescu, spune multe despre direcţia reformelor din PSD. Le fel, poziţia adoptată de Viorel Hrebenciuc, liderul filialei Bacău, care neagă orice responsabilitate pentru eşecul PSD în cursa pentru Primăria municipiului. De data aceasta însă, partidul de guvernămînt îşi joacă, într-adevăr, soarta pentru viitorii patru ani, ceea ce cu siguranţă va tulbura liniştea încrezătoare a social-democraţilor. Deşi, vorba unui clasic în viaţă, „n-aveţi decît să cîştigaţi, că banii tot la noi sînt!"... ▮

ROMÂNIA TINERET
FM STEREO 65-73 MHZ
UN RADIO ÎN BLUE JEANS

Începuturile unui nou festival

OANA BĂLUȚĂ

În perioada 21-27 iunie şi-a făcut apariţia în peisajul festivalurilor româneşti unul mai puţin obişnuit, **DIVERSFEST**. Evenimentul, organizat de Consiliul Naţional pentru Combaterea Discriminării şi de Organizaţia Proiecte Rrome Etnoculturale, avînd ca parteneri Guvernul României – Departamentul pentru Relaţii Interetnice, Ministerul Culturii şi Cultelor, Autoritatea Naţională pentru Tineret, Comisia Naţională a României pentru UNESCO, Agenţia de Monitorizare a Presei – Academia Caţavencu, Muzeul Municipiului Bucureşti, Casa de Cultură Friedrich Schiller, s-a dorit a fi unul amplu şi cu un ecou cît mai larg în realitatea culturală (şi nu numai) autohtonă. Pe lîngă organizatorii şi partenerii amintiţi, festivalul, care a fost „creionat" începînd cu aproximativ două luni în urmă, a beneficiat şi de un Grup de Iniţiativă format din organizaţii neguvernamentale, licee, printre care se numără: Asociaţia Parteneri în Dezvoltare – România, Organizaţia Femeilor Refugiate din România, Asociaţia ACCEPT, Centrul pentru Dezvoltare Curriculară şi Studii de Gen FILIA, Fundaţia GERON, Liceul Teoretic „Al.I. Cuza", Colegiul Naţional „Matei Basarab" etc.

Festivalul, desfăşurat sub deviza *Toţi diferiţi-toţi egali-toţi împreună*, a fost deschis printr-o conferinţă de presă care, în absenţa ziariştilor, s-a transformat mai mult într-o discuţie „de grup" în care au fost împărtăşite speranţele celor implicaţi în respectiva iniţiativă. Principalele „teme" abordate au privit diversitatea lumii din care facem parte, dreptul fiecăruia (fiecăreia) de a nu fi discriminat(ă) şi de a fi supus(ă) aceluiaşi tratament, instaurarea unui climat mai tolerant, dar şi importanţa reunirii reprezentanţilor sectorului neguvernamental, în ciuda competiţiei existente ş.a.

În general, manifestările **DIVERSFEST**-ului au tins să fie cît mai eterogene şi au vizat în primul rînd problematica organizaţiilor implicate.

În primele două zile, la Muzeul de Istorie al Municipiului Bucureşti a avut loc un Tîrg al organizaţiilor care a cuprins standuri cu prezentarea activităţii celor din Grupul de Iniţiativă. Au fost dezvăluite şi oferite persoanelor interesate şi diverşilor curioşi pliante, broşuri, reviste, cărţi şi alte articole de marketing-publicitate care să contureze activitatea organizaţiilor neguvernamentale. Tot luni, paralel cu prezentarea standurilor, au avut loc o expoziţie de artă plastică, lansări de carte, dezbateri, spectacole corale şi de teatru. De altfel, acest gen de manifestări s-au regăsit pe tot parcursul festivalului.

Şi pentru că sîntem în plină post-campanie a alegerilor locale, marţi, la sediul UNESCO, s-a desfăşurat dezbaterea **Discriminarea de gen în politică**, moderată de Mihaela Miroiu, care a fost precedată de un spectacol de teatru susţinut de către elevii de liceu participanţi la manifestare. După un scenariu propriu, elevii, făcînd apel la unele stereotipuri bine ancorate în cotidian, au „compus" o piesă de teatru care a dezvăluit o parte a problematicilor contemporane: traficul de fiinţe umane, prostituţia forţată, infestarea cu HIV-SIDA etc. Piesa de teatru a subliniat că violenţa familială, însoţită de alcool, declanşează, asemenea unui bulgăre de zăpadă scăpat de sub orice control, un lanţ de evenimente ale căror consecinţe nefaste nu le mai poţi contracara. După punerea în scenă, elevii au încîntat audienţa cu un mini-recital pe ritmuri rock, ale cărui piese se aflau în deplin acord cu tematica festivalului: **Unforgiven** şi **Nothing else matters** (într-un cuvînt: Metallica).

Pentru că responsabilii cu sus-amintita dezbatere s-au numit CNCD, Centrul FILIA şi Comisia Naţională a României pentru UNESCO, participanţii au fost în primul rînd reprezentanţi ai acestora, alături de cei ai organizaţiilor Femeilor Refugiate în România şi Proiecte Rrome Etnoculturale, dar şi liceenii care au asigurat punerea în scenă a originalei piese de teatru. Din mulţimea personalităţilor scenei politice invitate, şi-au făcut apariţia cîteva reprezentante ale Partidului Umanist din România, candidate la alegerile locale din Bucureşti. Dezbaterea a cuprins comentarii pe marginea alegerilor (Ioana Borza – Centrul FILIA), diferite prezentări ale persoanelor participante care s-au centrat pe relaţia femei-politică-patriarhat (Ramona Vegh, Oana Băluţă – Centrul FILIA). A fost discutată şi strategia PUR, eşecul Ancăi Boagiu, precum şi „contribuţia" unor reprezentanţi ai mass-media şi politicieni la desfăşurarea competiţiei. Pe parcursul dezbaterii s-a subliniat faptul că „nimeni nu e serios în privinţa sexismului în România" (Mihaela Miroiu), inclusiv ziarişi, ONG-uri, nici chiar Consiliul Naţional pentru Combaterea Discriminării, care a scos de curînd o broşură cu termeni nediscriminatorii, a cărei valoare a început deja să fie chestionată. În privinţa lipsei de egalitate pe scena politică, una dintre reprezentantele PUR la discuţii, Cristina Ionescu, a mărturisit: „Am conştientizat foarte tare discriminarea de cînd am intrat în politică".

Alte dezbateri din cadrul festivalului au avut ca subiecte: multiculturalitatea ca exerciţiu antidiscriminare, tineret şi toleranţă, diversitate şi valori democratice, dizabilitate şi discriminare, educaţia copiilor rromi şi identitatea etnică – dinspre şcoală spre comunitate, despre noi, minorităţile sexuale din România etc.

O altă discuţie de acest fel, care a privit mai degrabă femeile, a fost cea de la Casa de Cultură Friedrich Schiller, organizată de CNCD şi Grupul Român pentru Apărarea Drepturilor Omului (GRADO), moderată de Vasile Moldovan (APFR – Timişoara). Din păcate, avînd în vedere numărul mic al participanţilor (ca de obicei, liceeni sau reprezentanţi ai celor implicaţi în acţiunea **DIVERSFEST**), multe noutăţi privind subiectul dezbaterii nu se pot consemna. Nefiind specialistă pe probleme de violenţă familială, dar interesată, totuşi, de acest fenomen, nu mi-am îmbogăţit cunoştinţele. Trecînd peste probleme de ordin tehnic şi organizatoric (fiind iniţial programată la ora 15.00, în realitate a început cu cel puţin jumătate de oră mai tîrziu, pentru că o parte dintre organizatori au trebuit să alerge de la o altă dezbatere, găzduită de UNESCO, la Casa de Cultură Friedrich Schiller), printre puţinele elemente interesante s-au numărat reacţiile elevilor de liceu, fete şi băieţi, la mărturisirile unor victime ale violenţei familiale care au consimţit într-un mini-film să îşi spună povestea.

Cuvintele şi mimica lor, alături de introducerea în programa şcolară 2004-2005 a unor elemente care să sugereze toleranţa zero faţă de acest fenomen m-au făcut să plec mai încrezătoare de la întîlnire.

În opoziţie cu speranţa oferită de adolescenţi s-a situat prezentarea programului Agenţiei Naţionale pentru Protecţia Familiei, care, în sfîrşit, a fost constituită. Proaspăta creaţie guvernamentală intenţionează şi îşi doreşte să reprezinte legătura dintre instituţiile care pot să combată violenţa familială şi organizaţiile neguvernamentale, să creeze programe la nivel naţional, să ofere cursuri de formare a asistenţilor familiali etc. Din întregul discurs birocratic a reieşit că, în final, ONG-urile care desfăşoară programe privind victimele acestui tip de violenţă se vor baza, ca şi pînă acum, tot pe ele şi pe banii occidentali. În final, „logistica" propusă de Agenţie (care ar trebui, mai curînd, să ofere un sprijin concret pentru victime, cum ar fi, de pildă, construirea unor adăposturi, pentru că puţinele care funcţionează se găsesc mai ales în oraşele mari şi se datorează tot organizaţiilor neguvernamentale) şi-o pot asigura şi singure.

Lăsînd în urmă diversele neajunsuri, subiectele şi acţiunile din cadrul festivalului au pus într-adevăr accent pe ceea ce înseamnă diversitate de orice fel, pe promovarea toleranţei, pe pluralitate şi pe necesitatea acceptării tuturor ca exerciţiu democratic. Să sperăm că aceasta a fost doar prima ediţie a unui viitor festival longeviv.

SNSPA

FILIA

Protest public

„Vrem democraţie, dar nu pentru femei!"

Centrul de Dezvoltare Curriculară şi Studii de Gen FILIA atrage atenţia opiniei publice că în presa scrisă şi audio-vizuală, din timpul campaniilor electorale pentru alegerile locale, candidatele partidelor politice la diverse funcţii publice au fost tratate cu desconsiderare, misoginism şi au fost evident discriminate pentru că sînt femei de unii ziarişti, analişti politici şi politicieni. Centrul FILIA consideră că astfel de atitudini publice au dus la diminuarea şanselor acestor candidate de a fi alese şi, adesea, la eliminarea lor din competiţia politică.

Vom da cîteva exemple:

- În cadrul dezbaterilor între candidaţii pentru funcţia de primar general al Capitalei, transmise de o serie de posturi de televiziune, candidatul Alianţei D.A., Traian Băsescu, s-a exprimat condescendent faţă de candidata PUR, Monica Tatoiu, pe care nu a considerat-o drept contra-candidată redutabilă la această funcţie doar fiindcă este femeie, manifestînd un sexism subtil în formă şugubăţ-cavalerească.
- Editorialistul Cornel Nistorescu, într-un articol din ziarul **Evenimentul zilei**, a denigrat iniţiativa PUR de a-şi lansa doar candidate la primăriile de sectoare, numindu-l „partidul PUF" cu o expresie „diminutivă", drăgălaşă, dar neserioasă, pretinsă abreviere la Partidul Umanist Feminist.
- În cadrul unei dezbateri televizate, după încheierea primului tur de scrutin pentru alegerile locale, Ion Cristoiu a denigrat imaginea femeilor, batjocorind prestaţia politică a candidatului PSD la Primăria generală a Capitalei, Mircea Geoană, tocmai prin „feminitatea" ei, astfel: „Ce fel de bărbat politic poate să fie acesta care se lasă dominat de o femeie în timpul discuţiilor publice?".
- Discutînd la televiziunea publică participarea femeilor la alegerile locale în calitate de candidate, profesorul universitar Traian Rotariu a calificat acest lucru drept un moft şi o modă politică. Ne întrebăm, după aşa o lungă tradiţie autoritară, nu este şi democraţia un „moft" şi o „modă politică"?
- Cristian Tudor Popescu, avînd mai multe tribune publice la dispoziţie să recidiveze în misoginism şi sexism, s-a adresat în privinţa Ancăi Boagiu, candidata PD la Primăria sectorului 2, în mod discriminatoriu şi insultător, dînd de înţeles că, după ce că este femeie şi „caţă neagră în cerul gurii", îşi mai şi permite să candideze.

Centrul FILIA consideră că prin acest gen de afirmaţii şi atitudini publice aflate la limita imoralităţii cu ilegalitatea, lansate de formatori de opinie, ziarişti, analişti, politicieni, se aduce o atingere gravă democraţiei din România şi drepturilor politice ale femeilor.

Membrii Centrului FILIA consideră că lipsa de reacţie fermă a partidelor politice faţă de misoginism şi sexism le face complice la lezarea standardelor democraţiei.

Mihaela MIROIU
preşedinta Centrului de Dezvoltare Curriculară şi Studii de Gen FILIA

Oana BĂLUŢĂ
directoarea Departamentului de Studii de Gen, Centrul FILIA

Ecouri la **DIVERSFEST**

„*Festival* este o denumire cam generoasă, dar noi asta ne-am dorit să fie. Totul a început de la o strategie locală (la unul dintre sectoare) pentru prevenirea şi combaterea discriminării, de informare, pentru că CNCD este organism guvernamental naţional, însă deoarece nu are filiale locale este foarte dificil să poată informa cetăţenii cu privire la existenţa lui, în primul rînd. Deşi la deschidere nu au fost reprezentanţi ai presei, au fost trimise comunicate de presă către agenţiile de presă şi televiziuni. Se pare că interesul nu a fost stîrnit atît de puternic, dar sperăm ca pe parcursul desfăşurării preocuparea să crească."

Diana URECHE
reprezentantă a Consiliului Naţional
pentru Combaterea Discriminării

„**DIVERSFEST**-ul cred că este o idee excelentă. Cred că ar trebui şi mai multe minorităţi reprezentate, iar festivalul trebuie să continue, să se dezvolte. Mă bucur pentru că sînt şi asociaţii ale refugiaţilor... Faptul că nu sînt doar minorităţile tradiţionale este promiţător. Ne bucurăm că există diversitate în România şi că încet, încet şi statul român începe să o recunoască şi să şi-o asume."

Delia GRIGORE
Centrul Rromilor pentru Politici Publice
– Aven Amentza, ŞATRA

„Este interesantă reuniunea a cît mai mulţi oameni diferiţi, toţi avem ceva unic, amuzant, chiar dacă pentru unii asta poate să însemne un handicap."

Monica ALEXANDRESCU
elevă, Liceul „Matei Basarab"

UN AMERICAN ÎN ROMÂNIA

Absolvent al prestigioaselor universităţi americane Harvard (BA, 1964) şi Princeton (PhD, 1969), Keith Cushman se bucură de o reputaţie internaţională ca autor de studii despre modernismul britanic şi american, în special ca editor şi critic al operei lui D.H. Lawrence. Pe lîngă cartea sa *D.H. Lawrence at Work*, Keith Cushman a alcătuit introducerea şi notele la ediţia Penguin a volumului *Love Among the Haystacks and Other Stories*, precum şi la prima ediţie a romanului *The Rainbow*, publicată în distinsa serie Modern Library Classics. Printre lucrările editate de profesorul Cushman se numără *The Letters of D.H. Lawrence and Amy Lowell, 1914-1925*, *Memoir of Maurice Magnus* şi trei culegeri de eseuri, *The Challenge of D.H. Lawrence*, *D.H. Lawrence's Literary Inheritors* şi *D.H. Lawrence: New Worlds*. În prezent, el lucrează la o carte intitulată *D.H. Lawrence among the Painters*. Profesorul Cushman a fost invitat să conferenţieze în India, Japonia, Coreea, Italia, Finlanda, Republica Cehă, Polonia, Bulgaria şi România pe teme diverse, legate nu numai de proza şi poezia britanică, dar şi de dramaturgia modernă şi contemporană. La Universitatea Carolina de Nord din Greensboro, el predă cursuri despre D.H. Lawrence şi Virginia Woolf, literatură irlandeză modernă şi poezie britanică. Mai jos, oferim cititorilor, în traducere, pagini din jurnalul pe care Keith Cushman l-a ţinut în timpul şi imediat după recenta sa călătorie în Bulgaria şi România.

Greensboro, Carolina de Nord-Bucureşti şi retur

Fragmente dintr-un jurnal de călătorie

KEITH CUSHMAN

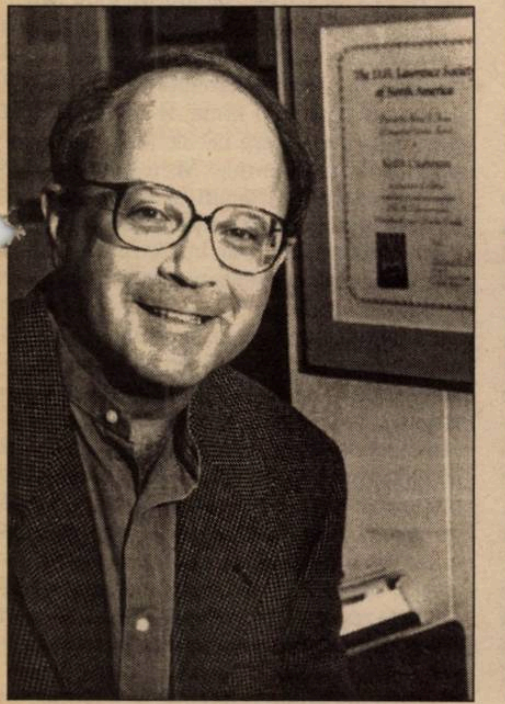

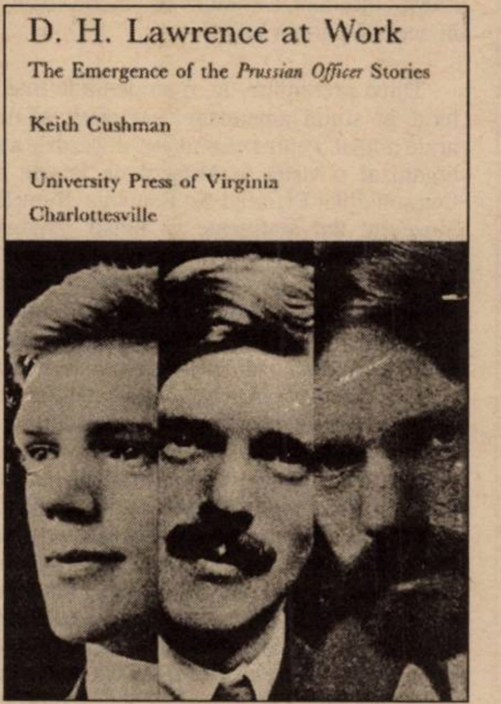

D. H. Lawrence at Work

The Emergence of the *Prussian Officer* Stories

Keith Cushman

University Press of Virginia

Charlottesville

Scurta mea vizită în Balcani se întîmpla să cadă chiar înainte de sărbătoarea pe care noi, americanii, o numim Thanksgiving. M-am bucurat să revăd Sofia cu prilejul conferinţei organizate de Asociaţia Bulgară de Studii Americane, iar acum mă aflu la Bucureşti, la confortabilul (şi inspirat renovatul) Hotel Opera: e prima mea vizită în România. Prietenul şi colegul meu C. mi-a facilitat vizita la Bucureşti, ca şi conferinţa pe care o voi ţine la Centrul de Studii Americane de pe lîngă universitate. Unde mai pui că directoarea Centrului e o specialistă în opera lui Hart Crane! Deşi nu-l cunoaşte personal pe C., ea m-a invitat să le vorbesc studenţilor de la cursul de poezie modernă.

Sincer să fiu, n-aş putea spune cum am ajuns să devin atît de interesat de acest colţ al spaţiului balcanic. Am, ce-i drept, un coleg român şi asta ar explica măcar în parte un asemenea interes. Îmi amintesc şi acum prima conversaţie pe care-am avut-o cu C., cînd acesta a venit la Greensboro, la interviul pentru postul de asistent în departamentul de engleză al universităţii noastre. I-am pus atunci o sumedenie de întrebări despre viaţa pe care o dusese ca intelectual român sub Ceauşescu. Aşa am aflat, de pildă, că în dimineaţa în care fetiţa lui s-a născut, C. era la secţia de miliţie din cartierul lui pentru a-şi „înregistra“ maşina de scris.

Iată-mă, deci, în Bucureşti. Şi ce coincidenţă, mai mult sau mai puţin întîmplătoare: recitesc acum şi aici, pentru prima dată din 1998, **Trilogia balcanică** a Oliviei Manning. Mi se pare cu adevărat extraordinar să citeşti o carte despre locul pe care îl vizitezi chiar în timpul lecturii cu pricina. Apoi, mă întreb, cine altcineva a mai citit **Trilogia balcanică** de două ori? Mă întreb, de asemenea, dacă aceste romane sînt cunoscute aici: acţiunea primelor două se desfăşoară la Bucureşti, între izbucnirea celui de-al doilea război mondial, în septembrie 1939, şi 1941, cînd România s-a aliat Germaniei (şi cînd Guy şi Harriet, personaje în trilogie, nu au încotro şi trebuie să fugă-n Grecia).

Cred că nu mulţi americani de rînd cunosc mult-puţinul pe care-l ştiu eu despre România. Să recunoaştem, de altfel, că puţini americani care nu au un interes profesional anume vizitează România. Dar sînt eu însumi conştient de ignoranţa mea. Sînt nu mai puţin curios să văd cît de exacte se dovedesc cunoştinţele mele despre România.

Remarcabilă vreme pentru acest sfîrşit de noiembrie! Nu mi-am adus pardesiul şi, iată, bine-am făcut. Dis-de-dimineaţă, însă, cînd am ajuns în gară, ceaţa era foarte densă şi nu s-a ridicat nici mai tîrziu, aşa încît abia puteam distinge, chiar şi de foarte aproape, faraonicul Palat al Poporului. Părea o imensă, fantasmagorică iluzie. Numai de-ar fi rămas doar atît!

Mai tîrziu, B., un bun prieten de-al lui C. şi, ca şi el, intelectual şi universitar, mi-a propus un tur lung al oraşului. Am mers cu maşina de-a lungul Bulevardului Unirii (fostul Bulevard al Victoriei Socialismului – sau, neoficial, al „victoriei socialismului asupra poporului“) pînă am dat de megapalatul care acum strălucea în soare şi ne-am învîrtit, parcă la nesfîrşit, în jurul acestei monstruozităţi care domină o mare parte din oraş. „Pentru mine, e o curiozitate istorică“, i-am spus lui B. „Face însă parte din viaţa ta“, am adăugat. „E greu pentru un vizitator american să nu se simtă ca un fel de *voyeur*.“

Ştiam dinainte că Bucureştiul, pînă nu de mult „Parisul Balcanilor“, e renumit pentru arhitectura lui, atît cea a clădirilor publice, cît şi a vilelor private, pentru bulevardele, parcurile şi lacurile sale. Şi totuşi, îmi dau seama, nu eram pregătit pentru atît de multă grandoare şi eleganţă ori pentru caracterul distinctiv românesc al arhitecturii din zonele rezidenţiale mai vechi. Am dat peste mai puţine semne de neglijenţă decît anticipasem. Mi-au plăcut enorm armonia arhitecturală şi frumuseţea subtilă a Catedralei Patriarhiei Române, precum şi Palatul Sinodal, un lăcaş spiritual liniştitor, protejat de tumultul oraşului. Sînt impresionat de stilurile diverse, multe dintre ele ornamentale, ale clădirilor şi de numeroasele semne de renaştere din cartierele rezidenţiale care datează din anii 1920 şi 1930. Ateneul Român, în faţa căruia se află statuia lui Eminescu, e una dintre clădirile mele favorite. Trebuie însă să mărturisesc că, în ochii străinului, Arcul de Triumf pare o nefericită miniatură, o replică de mîna a doua a originalului.

Am insistat să ne oprim la barul Hotelului Hilton-Athénée Palace. Să revin la obsesia mea livrescă: hotelul este o scenă importantă pentru evenimentele din primele două volume ale **Trilogiei...** lui Manning, **The Great Fortune** şi **The Spoilt City**. Deşi dezamăgit de cum arată barul în ziua de azi, fără să mai evoce nimic din Bucureştiul de la sfîrşitul anilor '30, am privit fascinat în jur, neputîndu-mi lua ochii de la coloanele de marmură care străjuiesc impunătorul hol care conduce către bar. Într-un fel, însă, acest nou şi glorios Athénée Palace mă dezamăgeşte. Clădirea reflectă, am senzaţia, mai degrabă lanţul hotelier internaţional din care face parte decît istoria României. Aşa încît punctul de atracţie favorit în Bucureşti rămîne pentru mine grandioasa Piaţă a Palatului, splendid concepută spre a conferi României locul pe care-l merită în rîndul naţiunilor europene. Palatul impunător şi biblioteca elegantă, ridicate la începutul secolului trecut, fac o figură aparte, în ciuda faptului că incendiul care a distrus atît de multe cărţi pe 22 decembrie 1989 rămîne greu de uitat.

Dar Manning nu-mi dă pace: personajele principale din cartea ei locuiesc într-un apartament care dă chiar spre Piaţă şi, încă mai tulburător, în volumul **The Spoilt City** [**Oraşul decăzut**], ele asistă la o paradă a Gărzii de Fier, în timpul căreia legionarii scandează: „Căpitanul, Căpitanul!“ (mă gîndesc că spectacole de acest gen se numără printre motivele pentru care marele oraş urma să „decadă“).

Ce lucru extraordinar (din nou mă recunosc vinovat de *voyeurism* cultural!): cîteva clipe mai tîrziu, contemplam balconul de unde Ceauşescu şi-a ţinut ultima cuvîntare, pe 21 decembrie 1989. Am încercat să vizualizez Piaţa plină de mulţimea fără astîmpăr, nerăbdătoare să întoarcă cursul istoriei împotriva dictatorului şi a soţiei acestuia – şi să-mi imaginez răbufnirea de huiduieli şi cuvinte de ură care l-au alungat în cele din urmă pe „marele conducător“.

După cină, la Operă. Un spectacol reuşit, deşi conceput într-o manieră tradiţională, cu **Madam Butterfly**. Distribuţia, românească – cu excepţia sopranei din Grecia în rolul lui Cio-Cio-San –, s-a descurcat mai mult decît onorabil. Şi aşa, bilanţul primei mele zile la Bucureşti se dovedeşte excelent. Ştiu că Europa de Est are puţini bani pentru arte şi de aceea am fost impresionat de calitatea acestei producţii, ca şi de mîndria artistică şi culturală pe care o ilustrează. Mă surprinde însă că, deşi Estul Europei este cunoscut în America pentru scenografii săi avangardişti, spectacolele de operă la care am fost în România şi Bulgaria au avut un aer tradiţional. Şi asta într-un moment în care montările de tip tradiţional-conservator devin din ce în ce mai rare în Europa de Vest.

Întorcîndu-mă încîntat la hotel, am trecut pe lîngă un colţ al parcului Cişmigiu, unde tronează un McDonald's. O, America!

În dimineaţa asta am ţinut la universitate prelegerea despre e.e. cummings. De fapt, jumătate din conferinţă a fost un fel de spectacol. Nu-mi prea dau seama ce părere şi-or fi făcut despre mine studenţii (majoritatea lor, studente). Recunosc că e.e. cummings e unul dintre subiectele mele favorite. Îl găsesc un

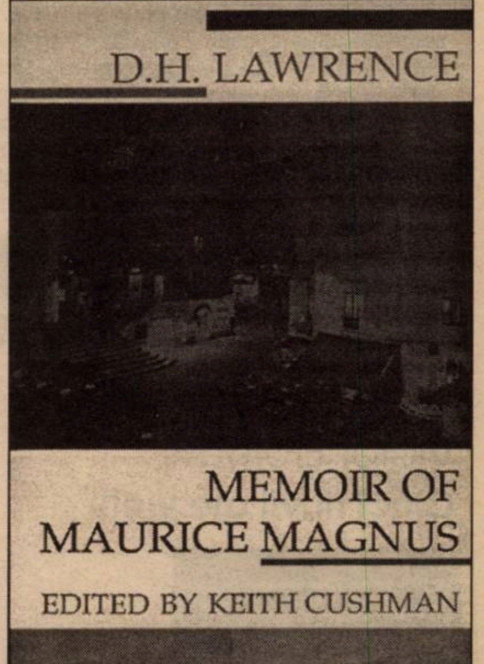

D.H. LAWRENCE

MEMOIR OF MAURICE MAGNUS

EDITED BY KEITH CUSHMAN

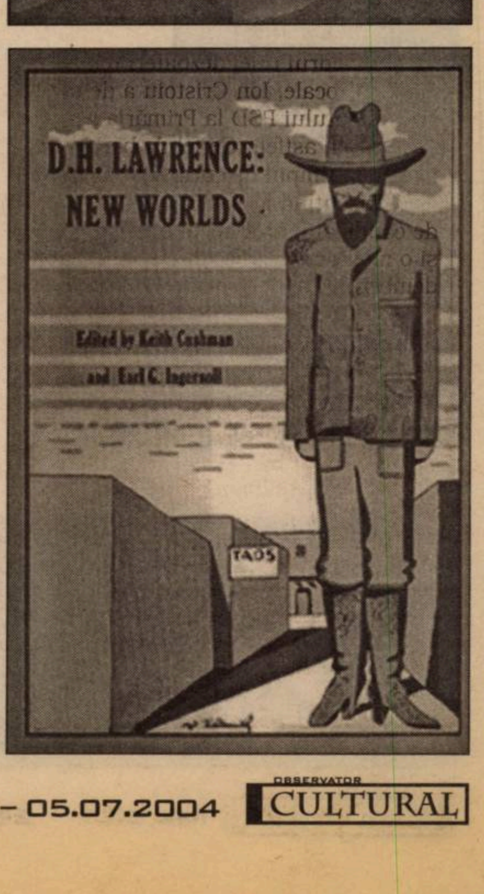

D.H. LAWRENCE: NEW WORLDS

Edited by Keith Cushman and Earl G. Ingersoll

finanțarea partidelor
în românia

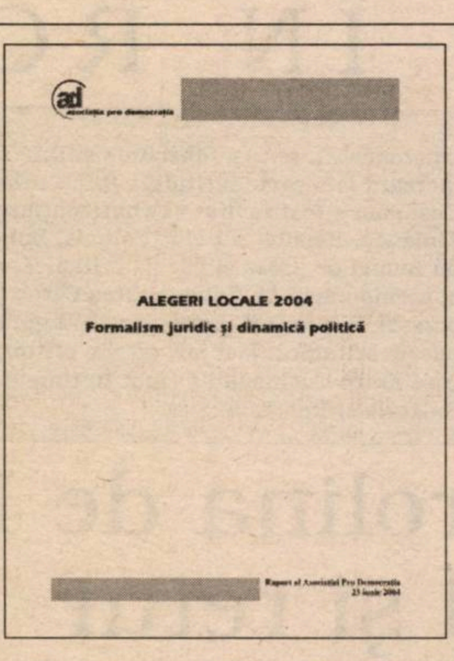
ad
asociația pro democrația
ALEGERI LOCALE 2004
Formalism juridic și dinamică politică
Raport al Asociației Pro Democrația
23 iunie 2004

Institutul pentru Politici Publice din București a editat recent – în condiții grafice de excepție – un **Ghid practic pentru organizarea fondurilor partidelor pentru transparența raportării**. E vorba de o parte din proiectul **Transparent parties funds spendings. An educated civil society to monitor it**, finanțat de Open Society Institute din Budapesta. Autori: Adrian Moraru (coordonator proiect), Valerian Stan, Alexandra David, Violeta Bau. Consultanți: Corneliu Liviu Popescu (expert juridic) și Vasile Frigioiu (expert financiar). Riguros, minuțios sistematizat, ghidul a beneficiat de o documentare amplă – în București și în țară – prin consultări cu experți/jurnaliști/oficiali și culegeri de date utile privind modul de organizare financiară a partidelor în plan local. Segmentat pe mai multe capitole (**Introducere**, **Înregistrarea partidelor politice**, **Managementul financiar**, **Finanțarea activității partidelor politice**, **Finanțarea campaniilor electorale**, **Raportări și măsuri de transparență**, **Concluzii și recomandări**) plus un glosar, bibliografie și anexe, ghidul se constituie într-un instrument de lucru util și „operativ". Apărut în preajma alegerilor locale 2004, el oferă experților un standard normativ și evaluativ privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale. „Cu cît subiectul finanțării partidelor politice rămîne tabu în România, cu atît calitatea democrației se va degrada. Integritatea în politică depinde în mod direct de transparența folosirii fondurilor și de încrederea cetățenilor că aceste fonduri provin din surse cunoscute" țin să atragă atenția autorii în încheierea prezentului volum.

La puțin timp după alegerile locale – pe 23 iunie –, Asociația „Pro Democrația" a editat un raport de monitorizare intitulat **Alegerile locale 2004. Formalism juridic și dinamică politică**. Cele patru secțiuni: **Contextul politic și legislativ**, **Campania electorală**, **Noua arhitectură politic-administrativă**, **Sugestii și recomandări** pornesc de la un proiect intitulat **Banii și politica**, avînd ca obiect influența asupra mediului politic a finanțării partidelor politice și a campaniei eletorale. Proiectul a fost finanțat de Canadian International Development Agency (CIDA) și are ca scop declarat diminuarea corupției generate de finanțarea ilegală și netransparentă a partidelor politice. Interesante sînt concluziile monitorizării: din analiza atentă, complexă a datelor electorale rezultă că „noul electorat" român s-a deplasat de la sistemul cu un partid dominant la o „bipolarizare" avînd drept centri Alianța D.A. – PNL-PD și, respectiv, PSD.

EDITURA PARALELA 45 BELETRISTICĂ
NOI APARIȚII ÎN COLECȚIA *FICȚIUNE FĂRĂ FRONTIERE*
Victor Erofeev
Cinci fluvii ale vieții
Arkadi Strugațki
Boris Strugațki
Picnic la marginea drumului

Victor Erofeev
Cinci fluvii ale vieții
FICȚIUNE FĂRĂ FRONTIERE
PARALELA 45

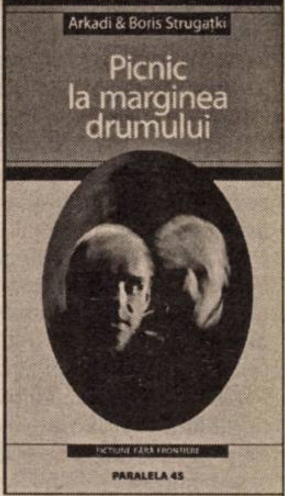

Traducere de Mihail Vakulovski
format 10.3 x 19, 198 p., 99.000 lei
Traducere de Valerian Stoicescu
format 10.3 x 19, 232 p., 99.000 lei
PARALELA 45 EDITURA
COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
Pentru detalii vizitați:
www.edituraparalela45.ro

autor amuzant și, apoi, *pot*, pur și simplu, să-i interpretez poeziile. La urma urmei, iconoclasmul, simțul umorului și stilul idiosincratic al poemelor lui sînt definitorii pentru cultura americană a anilor '20.

Altfel, Centrul de Studii Americane pare să dea roade. Studenții au fost foarte receptivi la poeziile oarecum excentrice, dificile, în orice caz, pentru vorbitorii de limbă engleză ca limbă străină. Asta m-a încîntat, și totuși un american n-are cum să nu fie copleșit de o anume ironie legată de asemenea programe de studii americane în Europa de Est. Activi și inteligenți, studenții – viitorul țării în cauză, la urma urmei – speră cu toții să-și continue studiile în Statele Unite, probabil din dorința de a emigra. Da!, avînd în vedere că lumea devine din ce în ce mai mică și mai integrată, mă bucur că programele de studii americane din Europa de Est devin atît de puternice. Acest succes este, fără îndoială, benefic pentru relațiile atît de prietenoase dintre România și Statele Unite și, probabil indirect, pentru atît de discutata intrare a României în Uniunea Europeană. Dar, spre deosebire de prietenii mei români, e ceva ce mă face mefient față de această ofensivă, cam „imperialist-culturală", a studiilor de americanistică în această parte a lumii.

După prezentare, A., o studentă la masterat în studii americane, s-a oferit să-mi arate orașul. Pentru că sînt evreu, gazdele au organizat o vizită la Muzeul de Istorie a Comunităților Evreiești din România. Numele muzeului îmi amintește că limba română provine din latină. Pot traduce fiecare cuvînt! Muzeul se află în cartierul evreiesc, într-o fostă sinagogă, o clădire absolut fascinantă, datînd din 1850. Vizita a fost însă dezamăgitoare. Pe undeva, mă așteptasem să descopăr o instituție adevărată, care să beneficieze de sprijin, oricît de modest, din partea guvernului. În schimb, Muzeul de Istorie a Comunităților Evreiești e în paragină; un loc lipsit de strălucire, aproape complet neglijat. Obiectele care comemorează istoria evreilor români sînt expuse în vitrine demodate. Deasupra vitrinelor cu texte și fotografii care prezintă contribuția evreilor la istoria României de-a lungul secolelor se află lipite note explicative xeroxate. O femeie în vîrstă, îmbrăcată sărăcăcios, m-a însoțit prin muzeu, traducînd explicațiile în engleză. Expozițiile ilustrînd anii 1930 și anii de război – și mai ales uciderea a 375.000 de evrei – se află plasate „strategic", într-un loc discret, într-o cameră mai îndepărtată, unde-am poposit doar pentru cîteva momente. Mi-a fost fizic imposibil să mă uit la ce se află în vitrine.

Mi-a fost, tot așa, greu să vizitez sinagoga, care amintește de exterminarea atîtor evrei români. În august 1940 – *înainte* ca România să intre-n război de partea lui Hitler –, mareșalul Antonescu a scos toți evreii români (cu excepția cîtorva familii) în afara legii. În aceeași lună, Antonescu a instituit o legislație anti-evreiască pe care Hannah Arendt o descrie în **Eichmann in Jerusalem** drept „cea mai severă din Europa". Un an mai tîrziu, cu puțin după ce a dat ordinul pentru „soluția finală", Hitler i s-a plîns lui Goebbels că „Antonescu acționează în aceste chestiuni într-un mod mult mai radical decît am făcut-o noi înșine pînă-n prezent"! România e responsabilă pentru omorîrea a circa 300.000 de evrei „fără ajutorul Germaniei". La un moment dat, Antonescu a vrut să trimită la moarte 110.000 de evrei în pădurile de pe teritoriul rusesc aflat sub dominație germană. În aprilie 1942, Eichmann l-a implorat chiar pe ministrul de Externe german să-i oprească pe români de la uciderea evreilor lor în felul acesta neorganizat, haotic. Arendt susține, de altfel, că în total au fost omorîți 425.000 de evrei în România.

Dar, îmi spun, poate că nu această parte oribilă din istoria României se cuvine să o subliniez aici și acum, mai ales că pe vremea aceea astfel de evenimente n-au constituit nici pe departe un caz izolat în context european. De fapt, scriu – și realizez cît de puțin poate valora o asemenea declarație pompoasă – ca un *prieten* al României. E aici o moștenire culturală absolut fascinantă; tradiția culturală și intelectuală a României nu are cum să nu impresioneze. Apoi, nu poți să nu te solidarizezi cu o țară care a trecut prin atîtea coșmaruri de-a lungul secolului XX, nu poți să nu speri într-un viitor mai bun pentru ea. Trecutul nu poate fi schimbat; apoi, unii spun că evreii stăruie prea mult asupra acestui trecut. Oricum, aștept cu nerăbdare ziua în care România va reuși să-nțeleagă mai bine rolul pe care l-a jucat în exterminarea a sute de mii de evrei. După cum scria și Mihail Sebastian în jurnalul său din august 1944, la o săptămînă după răsturnarea regimului Antonescu, „România își va reveni cînd problema responsabilității va fi luată în serios".

Aflu că A. avea doar 10 ani în 1989. Își amintește și acum cuvîntarea televizată a dictatorului din decembrie 1989, după evenimentele sîngeroase de la Timișoara. Cînd Ceaușescu a calificat protestele timișorenilor ca fiind opera „cîtorva grupuri de huligani" și a asigurat lumea că situația era sub control, micuța de 10 ani a aplaudat de bucurie. Neputîndu-și ascunde furia, tatăl ei a pus-o la punct imediat. A. se simte și-n ziua de azi vinovată pentru acele aplauze, chiar dacă la 10 ani n-avea de unde să știe ce însemnau ele. La ani buni după aceea, a absolvit Studiile Americane, cu o lucrare în care tratează filozofia politică a lui Richard Rorty. E de admirat că și-a ales acest subiect; A. e de părere că politica este complet ignorată de generația din care face parte. Cît despre ce o așteaptă în viitor, are numai presimțiri de coșmar. A lucrat un timp la o firmă de unde a plecat pentru că șeful ei era necinstit și abuziv, iar salariul, extrem de mic. Nu o interesează o carieră pedagogică acum în România și se întreabă dacă va avea șansa de a-și continua studiile în Occident. Dar, îmi zic, presupunînd că i se va oferi șansa asta, se va mai întoarce A. în România?

Am petrecut cu ea o după-amiază plăcută la Muzeul Satului, un loc frumos amenajat în aer liber, lîngă Parcul Herăstrău. Aici am admirat 300 de case tradiționale, hambare, ateliere și biserici – multe dintre ele complet mobilate – din toate colțurile României. E o plăcere să poți scăpa de forfota orașului și să te plimbi prin lumea, din ce în ce mai îndepărtată, a tradițiilor țărănești atît de bogate și liniștitoare. Cînd ne-am apropiat de eleganta reședință a Regelui Mihai, niște tineri soldați ne-au gonit: o ușoară ciocnire cu istoria!

Muzeul Satului trebuie să fi constituit un motiv de mîndrie patriotică atît pentru guvernul de extremă dreaptă al lui Antonescu, cît și pentru dictatura de extremă stîngă a lui Ceaușescu. Chiar și-n prezent, aceste clădiri, ca și cultura din care fac parte, suscită reacții sentimentale. În orice caz, atmosfera liberă, politic vorbind, a perioadei post-decembriste pare să-i priască acestui muzeu mai mult decît cea de dinainte.

De la Muzeul Satului am luat un taxi pînă într-un alt cartier bucureștean. În drum spre restaurantul La Mama – un loc primitor și fără pretenții –, m-am oprit să-i dau niște mărunțiș unui cerșetor șchiop care stătea pe marginea trotuarului și care ne-a salutat cu un aer vesel: „Salut, șefu'!", mi-a spus mie. „Săru' mîna, domniță!", i-a spus lui A., care mi-a tradus aceste cuvinte. O parte din amuzamentul cinei l-a constituit bănuiala pe care o aveam amîndoi despre ce trebuie să fi gîndit ceilalți clienți ai restaurantului: ce caută oare o tînără romîncă atît de chipeșă cu un american de 60 de ani?! La Gara de Nord, A. m-a ajutat să-mi schimb ultimii lei în dolari, după care m-am suit în trenul spre Bulgaria. De aici am luat, după două zile, avionul înapoi spre Statele Unite. Abia așteptam s-o învăț pe Deb, soția mea, vorbitoare de italiană, cum să spună „Bună seara" în românește.

Din nou în Greensboro, cîteva săptămîni mai tîrziu. Și-n orașul nostru provincial e vînzoleală destul de mare, dar, prin comparație, ne cam lipsește simțul istoriei. E ciudat cît de mult mă gîndesc la România și mai ales cît de des o întîlnesc în viața de zi cu zi (prietenii mei ar spune chiar că am făcut o adevărată obsesie). România constituie subiectul multor știri de aici, fiind deseori ascunsă în ungherele vieții culturale americane și chiar ale vieții de zi cu zi. Prietenul fiicei mele, Phoebe, al cărui nume de familie este Auslander, se trage din români evrei, în timp ce una dintre cele mai bune studente ale mele, L., care mă asistă în predarea unuia din cursuri, e de loc din Suceava (un nume de oraş pe care ştiu să-l pronunţ!).

Cu doi ani în urmă, L. mi-a fost studentă la cursul de dramaturgie modernă pe care l-am predat studenţilor din anii avansaţi, la masterat şi doctorat. De atunci le tot spun colegilor din America – şi le-am repetat cunoştinţelor făcute recent la Bucureşti – că doar unul dintre cei trei doctoranzi din acea clasă ştia să scrie corect şi bine, şi asta pentru că avea avantajul de-a fi... româncă! Am glumit, dar pe un ton serios, ca să zic aşa. L. e cu adevărat o studentă talentată, dar e avantajată şi de faptul că, spre deosebire de vorbitorii nativi, studenţii români învaţă, pe lîngă engleza idiomatică vorbită, şi structura gramaticală! Un alt amănunt: printre piesele studiate de L. în acest curs s-a numărat şi **Miss Julie** (1888) de August Strindberg. Uitasem că Jean, servitorul, visează să se îmbogăţească administrînd un hotel în Elveţia şi apoi să meargă-n România pentru a se înnobila şi poate chiar „pentru a deveni conte". La urma urmei, „în România se poate cumpăra un titlu nobiliar". M-ar interesa să aflu mai mult despre toată acea aristocraţie românească (şi care cu siguranţă n-are nimic de-a face cu personajele de clasă mijlocie, Guy şi Harriet, din **Trilogia...** lui Manning).

Eram nerăbdător să văd **Cold Mountain** – unde joacă, în rolurile principale, Nicole Kidman şi Jude Law –, deoarece a fost filmat (pentru a se economisi 12 milioane de dolari) în Transilvania, şi nu în statul în care locuiesc, Carolina de Nord. Avem şi noi munţi în vestul Carolinei de Nord, munţi care, fărăndoială, sînt reci. A fost amuzant să văd crestele înzăpezite ale Carpaţilor ţinînd locul munţilor Appalachians, care nu sînt atît de înalţi pentru a fi acoperiţi cu zăpadă.

Apropo de filme: marea actriţă Maia Morgenstern e des menţionată în presa de aici datorită rolului (Fecioara Maria) pe care-l interpretează în controversatul film al lui Mel Gibson, **Passion of The Christ**. Din cauza antisemitismului de care e suspectat filmul, mass-media americane au insistat mai mult pe religia actriţei (evreiască) decît pe naţionalitatea ei (română). Deloc surprinzător, avînd în vedere că Morgenstern, al cărei bunic a murit în lagărul de la Auschwitz, susţine că filmul nu este anti-semit (la urma urmelor, ce altceva ar putea ea susţine, mă întreb).

Americanii, care, cultural vorbind, ştiu să vadă şi să audă, pot discerne trecutul artistic bogat al României chiar şi-n Statele Unite. La Opera Metropolitană din New York am asistat la o producţie a operei lui Berlioz, **Benvenuto Cellini**, pusă în scenă de Andrei Şerban (care a condus Teatrul Naţional din Bucureşti timp de trei ani după revoluţie, dar care a trăit în Statele Unite aproape 25 de ani). Spre deosebire de **Madam Butterfly** de la Bucureşti, această producţie destul de frenetică a revelat partea avangardistă a artei teatrale româneşti.

Apoi, într-o seară, Deb şi cu mine am mers să ascultăm orchestra simfonică din Greensboro pentru că în program era **Rapsodia Română Nr. 2** (1908) a lui George Enescu. Această compoziţie mi-a trezit amintiri legate de Bucureşti şi mai ales de Muzeul Satului datorită melodiilor folclorice pe care le încorporează şi care par a exprima nostalgia faţă de cultura ţărănească pe cale de dispariţie. Accentele moderniste triumfă, însă, asupra celor populare, indicînd parcă o direcţie mai largă pentru viitorul României de-a lungul secolului XX. Cu siguranţă, pînă la moartea sa din 1955, Enescu avea să fie dezamăgit de cursul istoriei moderne a României. De altfel, ultimii cinci ani din viaţă şi i-a petrecut la Paris.

După cum am avut prilejul să observ, România figurează şi-n expoziţiile de artă. O galerie din New York City a organizat o expoziţie în onoarea lui Victor Brauner, sărbătorind un centenar de la naşterea pictorului suprarealist. Mi-ar plăcea să aflu mai multe despre acest reprezentant major al suprarealismului, din păcate atît de puţin cunoscut în America. Apoi, The School of Visual Arts din New York City găzduieşte în clipa de faţă o expoziţie a operei extrem de originale, dar atît de dificil de clasificat a lui Saul Steinberg. Bănuiesc că Steinberg (care s-a născut la Rîmnicu Sărat în 1914, dar a emigrat în Statele Unite în 1941) este aproape necunoscut în ţinutul său natal.

Mai mult, Galeria Tate din Londra pregăteşte o expoziţie cu sculpturi de Constantin Brâncuşi, însă doar o singură piesă, **Danaida**, va fi adusă din România. Alte două sculpturi au fost retrase din expoziţie pentru că românii din străinătate pretind drepturi de proprietate. Situaţia datează din 1977, cînd s-a dat o lege conform căreia artiştii trebuie să-şi expună operele valoroase în muzeele din România, deşi guvernul român nu a confiscat niciodată aceste opere în mod oficial.

Aflu cu întîrziere despre atacurile dure împotriva lui Norman Manea pentru articolul său publicat în **The New Republic** în aprilie 1998. Subiectul acestui articol îl constituie **Jurnalul** dintre 1935-1944 al lui Mihail Sebastian, jurnal pe care l-am citit şi eu. De la distanţă, îmi e greu să înţeleg motivul pentru care jurnalul lui Sebastian a stîrnit această aprigă controversă. O producţie teatrală a **Jurnalului**, adaptat de un dramaturg cîştigător al Premiului Pulitzer, va avea premiera pe o scenă „off-Broadway" în martie.

Am citit de asemenea şi cartea lui Manea **Întoarcerea huliganului**, o evocare strălucită şi tulburătoare care urmăreşte intersecţiile traiectoriei vieţii autorului cu istoria încîlcită şi traumatizantă a României secolului 20. Cartea mi se pare deja o operă clasică, probabil de primă mărime în literatura română, precum şi una din cele mai importante mărturii personale din Europa de Est privitoare la perioada sinistră dintre venirea la putere a lui Hitler şi sfîrşitul secolului XX.

Ce drum a parcurs Manea! A avut parte de o copilărie oarecum idilică în anii 1930, în comunitatea evreiască din Bucovina, înainte de a fi ridicat, la vîrsta de 5 ani, împreună cu familia sa şi cu alţi evrei şi deportat în lagărul de muncă forţată din Transnistria. Entuziasmului dovedit mai tîrziu, ca tînăr lider „utecist", i-au urmat deziluzia ineluctabilă şi exilul interior (timp în care a reuşit să-şi menţină conştiinţa nepătată). Vine apoi şansa de-a pleca, la sfîrşitul anilor 1980, în Statele Unite, ceea ce-i va aduce atît libertatea, cît şi succesul internaţional, în exil, inclusiv în exil lingvistic, departe de România şi de limbă română. După ce-a scris despre asasinarea, în 1991, a lui Ioan Petru Culianu la Chicago, Manea s-a trezit calomniat în noua presă liberă din România ca „huligan", „trădător" şi „pitic de la Ierusalim". Uimit el însuşi de viaţa pe care a dus-o, Manea se descrie ca un „locuitor stînjenit" al „propriei biografii".

Mai deunăzi am avut parte de o altă experienţă românească. Am intervievat-o pe N., elevă în ultimul an la un liceu local şi care vrea să fie primită la Harvard. Am ales s-o intervievez eu însumi datorită numelui ei de familie – care îmi sună transilvănean – şi a pseudonimului folosit în *e-mail*-ul pe care mi l-a trimis: „romaniagirl". N. se află în Statele Unite de numai patru ani; părinţii ei sînt însă aici de mai demult. N. e inimoasă, are umor şi farmec. Personalitatea ei combină trăsături americane şi româneşti, fiind pe de o parte prietenoasă, expansivă şi cu picioarele pe pămînt, iar pe de alta, mult mai sofisticată decît colegii ei americani şi cu un ironic simţ al umorului, atît de caracteristic Europei de Est.

În timpul interviului, N. a ştiut foarte bine să-şi pună-n evidenţă calităţile de student aspirant la Harvard. Deja vorbitoare de cîteva limbi străine, învaţă acum singură greaca şi italiana. Cel mai bun prieten al ei vine din Asia de Sud. N. a avut cuvinte de laudă pentru diversitatea culturală românească, menţionînd ungurii, nemţii şi ucrainenii care fac parte din populaţia României. „Dar evreii?", am întrebat-o. Ca evreu american, am simţit un cuţit în inimă cînd N. a răspuns, scurt: „Nu sînt agreaţi". Realizînd greutatea cuvintelor care i-au ieşit pe gură, N. a început imediat să vorbească despre prietenii ei evrei de la New York, despre serile de Sabat petrecute împreună, despre scufiile rituale... cît de mult s-au distrat purtîndu-le.

Greensboro, North Carolina
k_cushma@uncg.edu

Traducere şi prezentare de
Laura SAVU

A apărut de curînd la Editura Humanitas cel de-al patrulea volum (cuprinzînd perioada 1994-1995) din **Jurnalul** Monicăi Lovinescu. Paginile înregistrează subiectiv temperatura mediului politic şi intelectual românesc din preajma primei „rotaţii la guvernare" (altfel spus – pe ultima sută de metri a iluziilor); culisele Convenţiei Democratice şi ale Partidului Alianţei Civice, „cazul" H.-R. Patapievici *vs.* căpitanul Soare, apariţia ASPRO şi complicităţile cu puterea iliesciană ale Uniunii Scriitorilor, relaţiile cu scriitorii din România şi diaspora, vizitele în ţară, moartea lui Corneliu Coposu. Totul – pe fundalul consecvenţei militantismului anti-(neo)comunist. Unele aspecte ale vieţii noastre publice dezvăluie faţete puţin agreabile. Dincolo de toate aceste elemente „exterioare", devine însă tot mai evidentă drama personală, afectivă a autoarei: un destin impresionant, inclusiv prin eşecurile sale. Paginile de mare intensitate tragică despre moartea lui Eugen Ionescu şi – mai ales – despre agonia şi sfîrşitul atroce al lui Emil Cioran dau măsura temei esenţiale a acestui jurnal: extincţia interbelicului românesc în post-comunism.

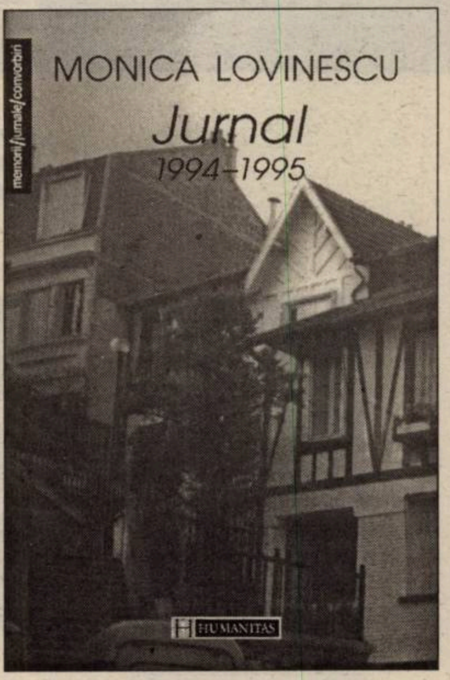

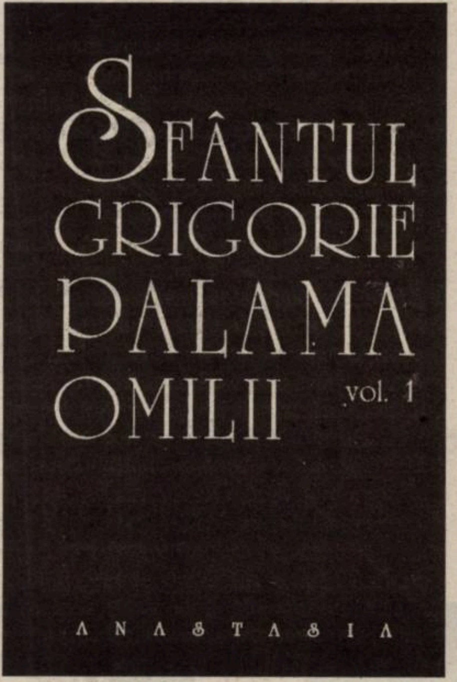

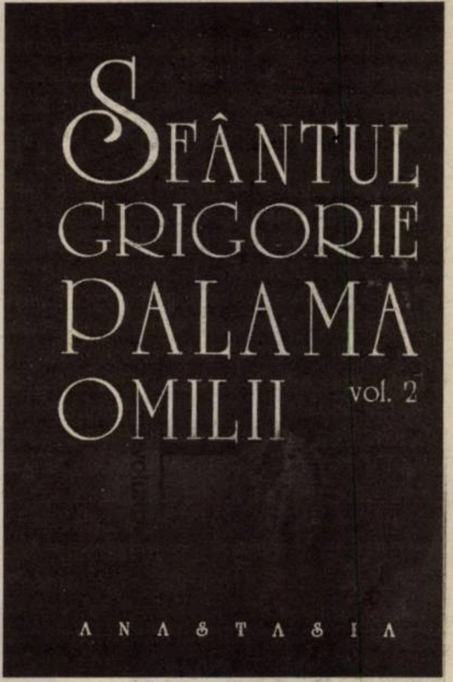

În Colecţia „Luminătorii lumii", Editura Anastasia a publicat de curînd, în frumoase condiţii grafice, două volume de **Omilii** ale Sfîntului Grigorie Palama, apărute cu binecuvîntarea şi cuvîntul înainte al Î.P.S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului şi cu o introducere a regretatului Părinte Galeriu. Traducerea din limba greacă a fost realizată de dr. Constantin Daniel (reputat orientalist, dispărut dintre noi chiar în ziua imediat următoare traducerii celor 63 de omili palamite), revăzută de Laura Pătraşcu şi stilizată de Răzvan Codrescu. Sfîntul Grigorie Palama este unul dintre cei mai importanţi teologi răsăriteni ai perioade post-patristice. În 1938, Părintele Dumitru Stăniloae i-a dedicat o importantă monografie. Omiliile sale, parţial tipărite de-a lungul timpului în diverse publicaţii teologice autohtone, apar acum pentru prima dată în volum, cu perspectiva unei ediţii integrale – după cum notează, în al său „Cuvînt de suflet", Mitropolitul Nicolae al Banatului. Volumele mai cuprind o notă bio-bibliografică (semnată de Laura Pătraşcu), o listă impozantă de referinţe bibliografice şi o notă asupra ediţiei.

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL
Str. Răspântiilor 32, ap. 2
Sector 2, cod 020548, BUCUREŞTI
E-mail: office@prior.ro
Tel: +4021 210.89.08
Fax: +4021 212.35.61
Librărie virtuală: www.ebookshop.ro

UNIVERSALIA 2004
LA POLITIQUE, LES CONNAISSANCES, LA CULTURE EN 2003
Ultima completare a ENCYCLOPAEDIEI UNIVERSALIS, cea mai prestigioasă enciclopedie de limbă franceză din lume.

Prin articole de autoritate despre personalităţi, evenimente, date reprezentative pentru anul care a trecut, *Anuarul* ENCYCLOPAEDIA UNIVERSALIA este o sursă de informare de mare actualitate şi importanţă.

LA SCIENCE AU PRÉSENT 2004
Ultima completare ştiinţifică a ENCYCLOPAEDIEI UNIVERSALIS, cea mai prestigioasă enciclopedie de limbă franceză din lume.

Lucrarea aprofundează şi îmbogăţeşte ENCYCLOPAEDIA UNIVERSALIS, realizând un tablou complet al actualităţii ştiinţifice şi tehnice al anului 2003. Lucrarea reprezintă ecoul direct al progresului şi noilor descoperiri.

EDITURA POLIROM

Bucură-te de vacanţă!

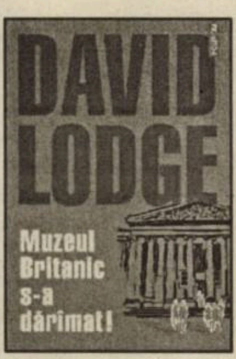
DAVID LODGE
Muzeul Britanic s-a dărîmat!

Georges SIMENON
Inspectorul Cadavre

Georges SIMENON
Maigret şi şcoala crimei

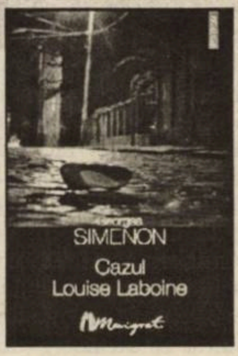
Georges SIMENON
Cazul Louise Laboine

Georges SIMENON
Prima anchetă a lui Maigret

Georges SIMENON
Maigret se teme

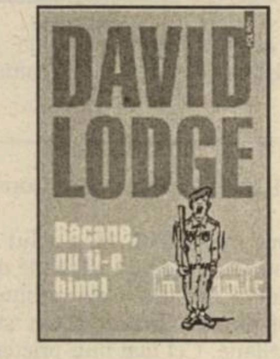
DAVID LODGE
Răcane, nu ţi-e bine!

Amin Maalouf
Periplul lui Baldassare

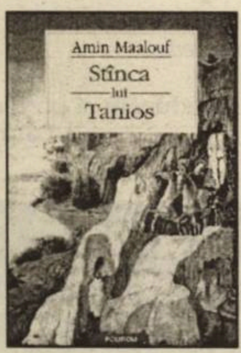
Amin Maalouf
Stînca lui Tanios

Paul Auster
Cartea iluziilor

SERIA *Maigret*

Georges Simenon
- **Inspectorul Cadavre**
- **Maigret şi şcoala crimei**
- **Cazul Louise Laboine**
- **Prima anchetă a lui Maigret**
- **Maigret se teme**

David Lodge
- **Muzeul Britanic s-a dărîmat!**
- **Răcane, nu ţi-e bine!**

P.G Wodehouse
- **Nori grei deasupra castelului Blandings**

Amin Maalouf
- **Periplul lui Baldassare**
- **Stînca lui Tanios**

Eiji Yoshikawa • **Musashi** (2 vol.)

Haruki Murakami
- **La sud de graniţă, la vest de soare**
- **Cronica păsării-arc**

Kobo Abe • **Femeia nisipurilor**

Paul Auster • **Cartea iluziilor**

Erri De Luca • **Tu – al meu**

Nick Hornby • **Febra stadioanelor**

Richard Brautigan • **La pescuit de păstrăvi în America**

John Steinbeck • **Iarna vrajbei noastre**

Eiji Yoshikawa
Musashi
1

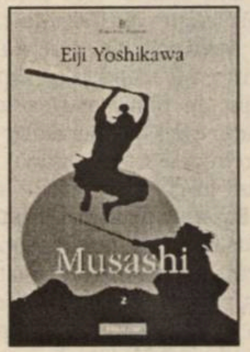
Eiji Yoshikawa
Musashi
2

HARUKI MURAKAMI
La sud de graniţă, la vest de soare

HARUKI MURAKAMI
Cronica păsării-arc

Erri De Luca
Tu – al meu

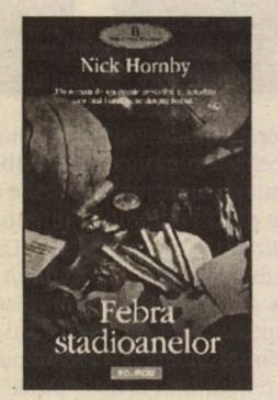
Nick Hornby
Febra stadioanelor

P.G. Wodehouse
Nori grei deasupra Castelului Blandings

Richard Brautigan
La pescuit de păstrăvi în America

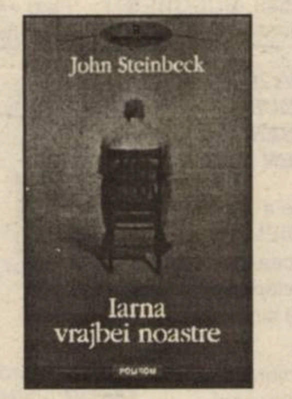
John Steinbeck
Iarna vrajbei noastre

Kobo Abe
Femeia nisipurilor

www.polirom.ro

România, o zonă operativă a securităţii STASI

Interviu cu cercetătorul german **Georg HERBSTRITT**

Istoricul german Georg Herbstritt – care lucrează ca cercetător în cadrul Oficiului pentru studierea arhivelor fostei securităţi STASI – a scris un studiu în care se ocupă de relaţiile securităţii est-germane cu serviciul secret din România comunistă. Studiul intitulat: *Ein feindliches Bruderland. Rumänien im Blick der DDR-Staatssicherheit (O ţară înfrăţită duşmană. România în vizorul securităţii din RDG)* a apărut în revista bianuală de istorie, literatură şi politică sud-est-europeană *Halbjahresschrift für südosteuropäische Geschichte, Literatur und Politik* Nr. 1/mai 2004. Într-un interviu acordat lui William Totok, istoricul Georg Herbstritt descrie, pe larg, suspiciunile securităţii est-germane faţă de regimul de la Bucureşti după ce în 1968 relaţiile STASI-SECURITATE, practic, au fost întrerupte.

Cum s-ar putea descrie relaţiile serviciului secret STASI cu Securitatea română?

Legăturile STASI-Securitate trebuie privite din perspectiva relaţiilor între România şi RDG. Pentru descrierea acestor relaţii, am folosit termenul „fraţi duşmani". RDG-ul şi România au fost ţări aliate şi membre ale Pactului de la Varşovia. Cel tîrziu după 1968 România fusese suspectată de RDG, fiindcă a adoptat o linie independentă. În consecinţă, securitatea STASI considera România ca o ţară ostilă. Trebuie să se ştie că între STASI şi Securitate nu au mai existat nici un fel de contacte de lucru. Pe de altă parte, serviciile secrete ale celorlalte ţări răsăritene au cooperat. În anii '70 chiar se poate observa o intensificare a cooperării. De aceea, România este o excepţie, tocmai pentru că nu mai existaseră relaţii la nivelul serviciilor secrete.

În ce măsura s-a modificat atitudinea STASI în anii '80 – o dată cu intensificarea crizei economice din România?

România fusese transformată de STASI într-o zonă operativă. Asta înseamnă că securitatea STASI acţiona în România ca şi într-o ţară occidentală. S-a trecut la culegerea de informaţii. Astfel, România a fost lucrată informativ asemenea ţărilor vestice, considerate ţări duşmane. România avea acelaşi statut. Cînd a izbucnit criza economică s-au intensificat şi operaţiunile securităţii STASI. România devenise instabilă, iar STASI era îngrijorată de pierderea încrederii într-un partener al Pactului estic. STASI era îngrijorată şi de o posibilă instabilitate a întregului Pact de la Varşovia. Asta înseamnă că STASI s-a temut că izbucnirea unor eventuale nemulţumiri în România ar putea avea repercusiuni şi asupra RDG-ului.

Cum şi-a procurat STASI informaţiile privind situaţia din România?

Nu ştim atît de mult cît am dori. Ministrul STASI, Erich Mielke, a semnat în 1983 o directivă, în care se precizează că toţi colaboratorii neoficiali ai STASI, care întreţin contacte cu România, să fie folosiţi pentru culegerea unor informaţii. Asta înseamnă că informatorii au primit sarcina să scrie note despre cele văzute. O ciudăţenie tipică pentru modul cum lucra STASI a fost faptul că informatorii nu trebuiau să ştie că securitatea se interesează în mod expres de România. Informatorii au fost întrebaţi despre cele văzute, iar ofiţerii au redactat ulterior sinteze ale discuţiilor. Astfel, STASI şi-a creat o imagine despre situaţia din România.

Cum arătau aceste note?

Conţinutul notelor informative depindea de posibilităţile colaboratorilor de a ajunge la anumite informaţii. Dacă un informator avea, de pildă, relaţii cu o întreprindere românească, atunci acesta relata despre situaţia economică, despre industrie şi problemele de aprovizionare. Cei care au fost în concediu sau aveau rude şi cunoscuţi relatau despre zvonurile care circulau sau despre diverse ştiri colportate. Încă nu am găsit notele unor informatori care aveau contacte cu cercurile conducătoare ale puterii din România.

S-a ocupat serviciul de securitate extern – deci spionajul – în mod special de România?

Ca fapt inedit trebuie remarcat că serviciul secret extern a considerat România ca o zonă operativă. Asta se desprinde din faptul că în România s-a înfiinţat o rezidenţă care funcţiona în cadrul ambasadei RDG-iste la Bucureşti. Acolo se aflau agenţi care aveau sarcina să culeagă informaţii din întreaga ţară. Aşa ceva s-a întîmplat în anii '80, de pildă, şi în Polonia. Ceea ce este special în această chestiune este faptul că România era lucrată de serviciul extern alături de China, Iugoslavia şi Albania. Integrarea României în acest grup de state demonstrează cum era clasificată. În principiu, România era considerată drept o ţară comunistă renegată. Această clasificare se deosebeşte faţă de cea a Poloniei prin faptul că acolo se încerca sprijinirea regimului contra unei mişcări de opoziţie clandestine, pe cînd România era suspectă în totalitate.

Se ştie ceva despre sursele care au furnizat informaţii serviciului extern est-german?

Din păcate, nu ştim prea multe despre aceste surse ale serviciului extern. Dacă privim rezidenţa, observăm că în acţiuni de culegere de informaţii au fost implicaţi 10 sau 12 angajaţi ai ambasadei RDG-iste. Este sigur că au existat şi cîţiva furnizori de informaţii care erau domiciliaţi în România. Asta se poate deduce din conţinutul informaţiilor. Trebuie ştiut că rezidenţa era numai una din posibilităţile de a ajunge în posesia unor informaţii. S-ar putea spune că rezidenţa a cules doar circa 10 la sută din totalul informaţiilor privind România.

Unde se găsesc astăzi informaţiile culese despre România?

Ele se găsesc astăzi în Statele Unite ale Americii. Există aşa-numitul fişier intitulat „Lemn de trandafir". În acest fişier se află cartoteca serviciului de informaţii externe. Fişierul cuprinde lista tuturor agenţilor. Deşi există uneori anumite greutăţi de identificare, cheia pentru dezvăluirea agenţilor este cartoteca. Noi am primit din partea Statelor Unite doar fişierul cu agenţii germani, dar nu şi cartoteca privind agenţii care au acţionat în alte ţări decît Germania. Din pricina aceasta, în cadrul Oficiului Gauck noi nu avem posibilitatea de a face anumite dezvăluiri. Guvernul român ar avea posibilitatea să ceară fişierele, motivîndu-şi solicitarea prin faptul că ar dori să dezvăluie conţinutul lor.

Există vreo posibilitate ca Oficiul Gauck să ajungă, totuşi, în posesia întregului fişier?

Nu ştiu dacă Oficiul mai are posibilitatea să obţină alte materiale. După cîte ştiu eu, a existat doar înţelegerea ca Oficiul Gauck să primească numai materialele privind Germania. Nu există negocieri, iar procesul de predare s-a încheiat. Ştiu, în schimb, că alte ţări au primit anumite materiale. Asta s-a putut citi şi în presă. Mi se pare că printre aceste ţări s-au aflat cele scandinave, care doreau să afle detalii despre acţiunile STASI.

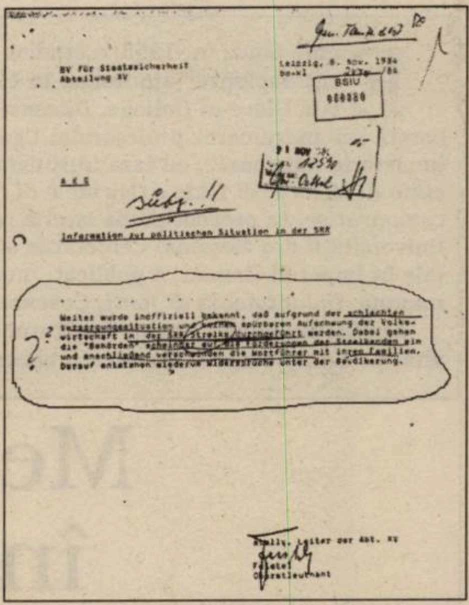

BV für Staatssicherheit
Abteilung XV

Leipzig, 8. Nov. 1984

BStU

sûbj.!!

Information zur politischen Situation in der SRR

Stellv. Leiter der Abt. XV

Oberstleutnant

Fragment din raportul Direcţiei XV din Leipzig privind *Situaţia politică din RSR*, datat 8.11.1984. Documentul se află în arhiva Oficiului Gauck-Birthler: BstU, ZA, ZAIG 14072.

Cum s-au reflectat întîmplări, ca de pidă, revolta de la Braşov, în documentele STASI?

Informatorii au relatat despre ceea ce au auzit ei, redînd pînă şi detalii nesemnificative. De multe ori, ei nu au înţeles mare lucru din ceea ce se întîmplă. Deseori, aveau şi greutăţi de a înţelege realităţile româneşti. Ei au transportat informaţii în măsura posibilităţilor lor. Din studiul relatărilor culese de ofiţerii de legătură rezultă ce anume îi interesa pe lucrătorii STASI. Asta se vede foarte bine din sublinierile şi din însemnările ofiţerilor făcute pe marginea notelor. STASI a reacţionat cu îngrijorare faţă de aceste relatări. Din notele şi comentariile ofiţerilor de legătură se poate deduce că securităţii STASI, deseori, nu-i venea să creadă dacă unii colaboratori neoficiali relatau despre faptul că undeva au izbucnit proteste muncitoreşti sau greve.

Interviu realizat de
William TOTOK

Berlin

Răspunsuri

În numărul trecut al **Observatorului cultural** a putut fi citit mesajul pe care mi l-a adresat Andrei Pleşu în legătură cu decizia sa de renunţare la Marele premiu ASPRO pentru anul editorial 2003, precum şi comentariul meu de răspuns. La rugămintea sa expresă, reiau acum şi un pasaj din răspunsul lui Andrei Pleşu la răspunsul meu:

„Pînă la proba contrarie, preşedintele juriului vorbeşte în numele tuturor membrilor. N-am văzut nici o delimitare publică a vreunuia din ei faţă de textul cu pricina. (O excepţie: Ioana Pârvulescu.) Dacă juriul n-a avut cunoştiinţă de argumentaţia preşedintelui, juriul are o problemă internă. Dar nu e problema mea. Încît îmi păstrez punctul de vedere şi decizia".

Reamintesc că explicasem de ce preşedintele juriului respectiv *nu* vorbeşte în numele tuturor membrilor: pentru că se aplică regula votului de la distanţă, fără vreun rol special al preşedintelui (funcţie onorifică), argumentaţia fiecăruia dintre votanţi fiind strict personală. (**I.B. LEFTER**)

deltarfi
93.5fm
Veștile bune vin cu vântul din vest.

La fel și cele mai bune ziare...
Ascultă dimineața **Revista Presei Europene** !
La **delta**rfi, la 7:45 și 9:15.

EDITURILE ALL
vă recomandă

GIUSEPPE BONAVIRI
RÂUL DE PIATRĂ

Râul de piatră
Giuseppe Bonaviri
Preț: 149.000 lei

FEMEI CELEBRE
mică enciclopedie
ARINA AVRAM

Femei celebre.
Mică enciclopedie
Arina Avram
Preț: 219.000 lei

Comandați aceste cărți şi alte apariții ale Editurilor ALL cu 10% reducere/titlu şi taxe poştale gratuite. Comenzi - bd. Timişoara nr.58, sector 6, cod 061317, Bucureşti sau C.P. 12 107, Bucureşti; tel. 021/402 26 00; fax 021/402 26 10; e-mail: comenzi@all.ro; www.all.ro

Ennio Sanzi (n. 1965) a studiat istoria religiilor la Universitatea „La Sapienza“ din Roma. În 1991 şi-a susţinut lucrarea de licenţă intitulată *Giove di Doliche. Dimensione sociale ed organizzazione cultuale*, elaborată sub îndrumarea profesorului Ugo Bianchi. În 1997 a obţinut titlul de doctor în „Istorie religioasă“, cu teza intitulată *Soteriologia, escatologia e cosmologia nel culto di Mithra, di Iside e Osiride e di Iuppiter Dolichenus. Osservazioni storico-comparative*. În prezent predă istoria religiilor la Facultatea de Litere şi Filozofie a Universităţii din Messina. Cercetările sale se axează pe divinităţile şi cultele orientale în Imperiul Roman. A publicat, între altele, cartea *I culti orientali nell'impero romano. Un'antologia di fonti*, Cosenza, Lionello Giordano Editore, 2003.

La sfîrşitul anului trecut, Institutul de Studii Orientale „Sergiu Al-George“ l-a invitat pe Ennio Sanzi la Bucureşti, pentru un ciclu de trei conferinţe. Ultima dintre ele, intitulată *Universale concreto, analogia, idiografia, procedimento induttivo. I fondamenti della Storia delle religioni nella metodologia di Ugo Bianchi* (*Universal concret, analogie, idiografie, procedeu inductiv. Fundamentele istoriei religiilor în metodologia lui Ugo Bianchi*), a fost susţinută pe 12 decembrie 2003, la Facultatea de Istorie a Universităţii din Bucureşti. Ca discipol devotat al lui Ugo Bianchi, conferenţiarul şi-a propus să facă cunoscută în România metodologia maestrului său. Textul definitiv al conferinţei a apărut de curînd în revista *Annals of the Sergiu Al-George Institute*, 6-8 (1997-1999), p. 39-46.

Prof. dr. Alexandru Barnea – pe atunci decanul Facultăţii de Istorie şi amfitrion al conferinţei –, apreciind interesul metodologic al expunerii pentru un cerc intelectual mai larg, a propus publicarea acesteia şi în limba română. Dînd curs propunerii sale, oferim în continuare traducerea textului.

Metodologia lui Ugo Bianchi în studiul istoriei religiilor

ENNIO SANZI

Hugoni Bianchi
et Ioanni Carolo Montesi
magistris carissimis
sacrum

Din punctul de vedere al istoriei, pentru a fonda în mod legitim o fenomenologie a religiilor, este indispensabilă referirea la un criteriu de analiză capabil să dea seama atît de continuităţile, cît şi de discontinuităţile între fenomene religioase diversificate şi diversificabile. Şi aceasta fie în planul diacronic al dezvoltărilor, al fazelor şi al inovaţiilor, fie în cel sincronic al tradiţiilor diverse, al pluralismelor şi al dezvoltărilor paralele. Un asemenea criteriu îşi află propria raţiune de a fi într-o cercetare pozitivă, care procedează inductiv şi îşi propune să stabilească contextele şi procesele istorice în care fenomene concrete bine definite s-au inserat, chiar modificîndu-le. Vom vorbi, prin urmare, despre o cercetare istorică de tip idiografic, care trebuie contextualizată şi văzută ca un proces *in fieri*.

Cercetarea istorico-comparativă va putea să opereze o reală comparaţie între contexte şi să evite orice risc de a se pretinde o „ştiinţă euristică“ numai după ce va fi studiat în mod idiografic diversele elementele care apar în asemenea contexte. Într-adevăr, pe această întrepătrundere de fapte istorice şi în mod necesar istorificabile, metoda istorico-comparativă trebuie să stabilească conexiuni încă mai vaste. Asemenea conexiuni sînt de două tipuri: primele implică raporturile istorice între fapte, contexte şi procese, pe cînd celelalte duc la detectarea unor dezvoltări paralele care înglobează diversele producţii independente cu efecte analoage, legate de cauze şi de ocazii nu mai puţin analoage. Asemenea dezvoltări nu presupun o geneză istorică, iar în prezenţa lor vom vorbi mai curînd de fenomene de tipologie istorico-comparativă. Un concept de tipologie istorică, care, în vederea comparaţiei, înglobează realul ca atare şi nu se limitează la o recunoaştere strict euristică şi pur clasificatoare a unor fenomene religioase oarecum similare în diferenţe şi nesimilare în asemănări.

Alături de conceptul de tipologie istorică, o altă formulare programatică, la fel de relevantă din punctul de vedere al metodologiei istoriei religiilor, este aceea de analogie. Ne referim la conceptul de analogie înţeles în sens aristotelic şi scolastic, dar îl utilizăm aplicîndu-l la materia unei discipline istorice care recurge la o metodă inductivă. Într-adevăr, chiar dacă din punctul de vedere al istoriei religiilor putem să nu ţinem seama de deosebirea între o analogie între concepte şi o analogie între fapte, va trebui totuşi să subliniem faptul că diferenţa între elemente analoage prezintă profunzimi şi probleme mai mari decît cele ale unei diferenţe specifice în cadrul unui gen comun bine definit. Aşadar, conceptul de analogie se presupune a fi cel mai indicat atunci cînd trebuie să clasificăm în plan ipotetic anumite fapte istorice, în momentul iniţial al unei cercetări care se bazează pe metoda inductivă. Cercetarea istorico-religioasă îşi propune, de fapt, să detecteze datul istoric particular, pentru a-l raporta la ceea ce este general; adică îşi propune să compare în cheie analogică contexte în cadrul cărora se pot recunoaşte fapte, anume fapte care califică înseşi contextele. Toate acestea, făcînd mereu referire la o metodă riguroasă de investigaţie atît filologică, cît şi istorică.

Nu se poate afirma *a priori* că orice fapt care, din exterior, pare să aparţină unei categorii determinate aprioric ajunge să i se integreze *de facto*; cu atît mai puţin se va putea vorbi de categorii arhetipale, dincolo de orice posibilă relativizare a lor.

Încercările savanţilor evoluţionişti din secolul al XIX-lea de a identifica un *quid minimum*, comun tuturor formelor religioase, în animism, în animatism[1] sau în fetişism (de unde, prin evoluţie, se ajungea la politeism şi la monoteism) s-au vădit insuficiente, o dată supuse investigaţiei critice contemporane şi ulterioare. Acest tip de definiţii minime ar fi acceptabil numai dacă ar fi adevărată ipoteza evoluţionistă care stabileşte o echivalenţă riguroasă între ceea ce este esenţa şi faptele aflate la începuturile dezvoltării istorice. Acestei echivalenţe i se alătură convingerea că a fi primitiv, sau încă în stadiul primitiv, este totuna cu a fi simplu şi omogen.

Orice cercetare istoriografică asupra istoriei religiilor va fi în măsură să demonstreze că toate încercările de a formula o definiţie univocă a religiei au sfîrşit prin a reduce bogăţia şi complexitatea lumilor religioase supuse investigaţiei proprii acestei discipline.

În aceeaşi fundătură au nimerit şi cei care au preferat să recurgă mai curînd la recunoaşterea unui sentiment de religiozitate prezent în toţi oamenii, decît la o definiţie a termenului „religie“. În virtutea acestui fapt, religiozitatea ar ajunge să capete o semnificaţie univocă, în timp ce diversele religii ar fi raportabile la ea în cheie analogică. Esenţa religiozităţii ar trebui detectată în sentimentul sacrului, capabil să suscite în individ o dublă forţă de atracţie şi de respingere: el este *fascinans* şi *tremendum*; este sentimentul lui *ganz Andere*. Dar a fonda religiile, chiar înţelese în mod analogic, pe conceptul de sacru, nu înseamnă decît a muta termenii unei investigaţii care continuă să se prezinte ca o cercetare analitică de natură deductivă, incapabilă să rezolve problema unei definiţii operative a termenului „religie“. Mai mult, ideea că sacrul este de înţeles ca un concept univoc, potenţial prezent în fiecare om, este *sub iudice*: analogia prezentă în diversele religii se reflectă în cele din urmă şi asupra conceptului de religiozitate şi de sacru. Şi aceasta mai ales dacă investigaţia va proceda – cum de altfel trebuie să facă pentru a se califica, în sens tare, ca cercetare istorico-religioasă – în manieră analitică, comparativă şi, prin urmare, inductivă.

Alţii au căutat să detecteze în conceptul de *homo religiosus* acel *minimum* univoc, depus la baza oricărei investigaţii istorico-religioase: ar exista în om o facultate înnăscută, capabilă să-l determine *sub specie religionis*. O atare determinare ar urma aceleaşi mecanisme care îl fac pe om să fie raţional, politic şi economic. Dar nici acest mod de a institui cercetarea istorică a religiilor nu scapă de obiecţii deja formulate: pentru a fi istorică, o cercetare nu poate fi fondată pe un procedeu analitic cu caracter deductiv. În plus, orice tip de abordare a categoriei de *homo religiosus* – care ar trece printr-o investigaţie de tip inductiv şi ar tinde să ia în considerare pluralismul analogic inerent lumii religiilor – nu va putea evita să reflecte acelaşi pluralism şi în diversele încercări de a ajunge la o definiţie univocă a înseşi categoriei de *homo religiosus*.

Diverşi savanţi au întreprins studiul religiilor în cheie pur fenomenologică; dar, o dată stabilită o tipologie a manifestărilor sacrului, au ajuns chiar ei să o reinterpreteze într-o perspectivă atemporală, avînd ca scop detectarea esenţei respectivelor manifestări. În cercetarea lor, datul istoric, de care se ţine totuşi seama, este recitit şi inevitabil depăşit, anume în virtutea unui asemenea mod de a proceda. Ştiinţa fenomenologilor nu se poate lipsi de istorie, ba chiar trebuie să treacă prin filtrul acesteia etapele şi rezultatele propriei analize. Dintr-un asemenea punct de vedere, s-ar putea afirma că fenomenologia religiilor ajunge să formeze o singură ştiinţă cu istoria religiilor: ştiinţa religiilor sau, mai bine spus, fenomenologia istorică a religiilor.

Cu toate acestea, ar fi imposibil să pornim o cercetare istorico-comparativă a faptelor pe care le numim religioase dacă nu am avea, într-un fel sau altul, o definiţie a religiei.

Ca să nu nimerim în fundătura unei definiţii apriorice, care ar duce inevitabil la restrîngerea cîmpului de investigaţie a fenomenelor religioase, va fi nevoie să recurgem la formularea provizorie a unei definiţii ostensive, în măsură să se adecveze faptelor analizate pas cu pas şi care să nu fie la rîndul ei selectivă încă de la începutul cercetării. În acest sens, inadecvarea unei asemenea categorii s-ar verifica nu numai în cazul unei alegeri preliminare a datelor de analizat, ci şi în eventualitatea unei atitudini, să spunem, minimaliste, luate ca punct de plecare pentru definiţia religiei în cheie evoluţionistă. Este deci necesar să abordăm altfel chestiunea definiţiei categoriei de religie, spre a ajunge la o formulare descriptivă şi problematică a acesteia; într-un cuvînt, o formulare, să spunem, deschisă, capabilă să o facă funcţională pentru o cercetare istorico-religioasă radical inductivă. Asemenea definiţie trebuie să fie calificată în raport cu o metodă. Metoda cea mai potrivită de a stabili o definiţie, în sensul expus mai sus, este metoda dialectică. Dar aceasta nu trebuie să se soldeze cu o conexiune strict dialectică, de realizat între opţiunea ideologică şi cercetare; dimpotrivă, ea trebuie să privească dialectica internă cercetării înseşi. Va fi, aşadar, vorba de stabilirea acestui tip de conexiune între ceea ce este deja cunoscut şi calificat de o fenomenologie istorică a religiilor şi ceea ce este încă susceptibil de a fi identificat şi analizat.

Istoricul religiilor îşi va începe propria cercetare istorico-comparativă utilizînd termenul „religie“ referitor la acele fapte care sînt definite ca religioase în cultura lui de bază şi în stratificările culturale care o determină. Verificările unei asemenea abordări, orientate în acest sens, au dat deja rezultate încurajatoare. Astfel, specialistul în istoria religiilor, examinînd la nivel conceptual ceea ce, în culturile luate în studiu, se arată pasibil, conform principiilor analogiei, de o asimilare conceptuală cu patrimoniul constituit din faptele şi din contextele care, în mediul său cultural, se definesc ca religioase, nu va putea decît să se angajeze într-o reflecţie ştiinţifică bazată pe filologie şi pe metoda istorico-comparativă. El se va ocupa, aşadar, de problemele de continuitate şi discontinuitate culturală, de contiguitate şi de tipologie istorică, de raporturi istorice...

În acest punct al cercetării, orice încercare de definiţie închisă în sine şi apriorică a termenului „religie“ ar apărea ca insuficientă. Într-adevăr, chiar la începutul investigaţiei istorico-comparative, deosebirile şi asemănările între fapte religioase detectate în contexte culturale analoage nu ar putea fi reduse la conceptul de *differentia*

TRITONIC Tel.: 021.242.54.09; Fax.: 021.242.73.77
e-mail: tritonic@fx.ro; **www.tritonic.ro**

Narcis Dorin Ion
BUCUREȘTI.
În căutarea Micului Paris
Cuvânt înainte de Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
Fotografii de Ion Șeuleanu

Cu structura unui ghid complet al palatelor, caselor boierești, muzeelor, hanurilor, hotelurilor, cafenelelor, parcurilor, grădinilor, statuilor și busturilor din Capitală, monografia-album ***BUCUREȘTI. În căutarea Micului Paris*** este cea mai folositoare călăuză pentru călătorul chemat de dorința de a ști când și cum s-a prefăcut „Micul Paris" în Bucureștiul de azi. Fotografii de epocă și imagini actuale completează informația de primă mână.

Preț librărie: 460.000 lei ➘ Preț editură: 400.000 lei

specifica, localizabil în cadrul unei definiţii deopotrivă univoce şi ipotetice a termenului „religie". În acest caz, conceptul cel mai adecvat condiţiei şi naturii cercetării istorico-comparative ar fi cel de analogie, capabil să includă diferitele fapte care fac obiectul investigaţiei; o analogie determinată dialectic în virtutea unor afinităţi reciproce şi deosebiri nu mai puţin radicale ce urmează, *ex necessitate*, a fi ordonate şi coordonate. Analogia, într-adevăr, permite să clasificăm genul faptelor pe care le numim religioase, surprinzîndu-le asemănările şi deosebirile, fără a le reduce neapărat la o categorie unică de religie, înţeleasă ca o substanţă definită aprioric şi monolitic. Astfel, în virtutea analogiei, faptele religioase nu vor mai fi considerate ca specie a unui gen atotcuprinzător numit religie, ci ca fenomene care se manifestă prin aspecte întrucîtva comune contextelor diverse în care ele există. De bună seamă, această analogie va trebui detectată, coordonată şi clasificată după normele cercetării istorico-comparative, ilustrate mai înainte.

O reflecţie ulterioară are în vedere universalitatea religiilor în calitate de concept şi realitate istorică. În chip firesc, această universalitate trebuie înţeleasă ca o problemă istorico-fenomenologică, care formulează asemenea chestiune ca pe o chestiune de fapt şi o investighează servindu-se de noţiunile de tipologie istorică şi de analogie mai sus ilustrate. Pentru a semnala răspîndirea universală a religiilor în raport cu timpurile şi locurile considerate la o serie de instituţii diverse, dar raportabile în mod analogic şi calificante din punctul de vedere al categoriei de religie, determinată şi ea în mod analogic, cercetarea istorico-comparativă va folosi conceptul de universal concret. Universal, întrucît priveşte răspîndirea acestor aspecte comune, totuşi diversificate şi diversificabile în cadrul unor contexte istorice şi în conexiune dialectică cu ele; concret, deoarece este vorba exclusiv de realităţi istorice documentate şi pasibile de o verificare pozitivă.

Fenomenele care pot fi subsumate religiei, înţeleasă ca universal concret, constituie un ansamblu de fapte şi de contexte caracterizate prin trăsături şi funcţii detectabile atît în virtutea asemănărilor, cît şi în virtutea deosebirilor care le caracterizează în mod dialectic. Cu termenul acesta de universal concret se va indica atunci rezultatul cercetării istorico-comparative atente la asemănările şi la deosebirile între fenomene religioase pozitive, surprinse în cadrul unor contexte culturale istoricizabile.

În felul acesta, conceptul de religie devine un „concept în expansiune", controlat metodologic, care se întemeiază pe o încercare de sinteză *a posteriori*, pe o dialectică de fapte şi contexte istorice, între o experienţă, înţeleasă şi ca cunoaştere reflectată ştiinţific, şi noi experienţe, înţelese ca cunoştinţe dobîndite o dată cu lărgirea investigaţiei istorico-comparative, fondate, desigur, pe o riguroasă activitate filologică şi istorică.

Dar există şi alte ştiinţe care se ocupă de religie: psihologia religioasă, sociologia religiei, filozofia religiei. Însă, chiar dacă tratează chestiunile proprii istoriei religiilor, ele nu recunosc în acestea, cel puţin primele două, obiectul specific al investigaţiei lor ştiinţifice. Într-adevăr, psihologia religioasă are ca domeniu de cercetare psihicul, nu religiile. Sociologia religiilor va trata aceste chestiuni din punct de vedere sociologic, dat fiind că obiectul cercetării sale este societatea – chiar dacă examinată prin prisma manifestărilor ei religioase –, nu religiile. Filozofia religiei se preocupă de clarificarea şi delimitarea dimensiunii filozofice a problemelor, conceptelor şi valorilor religioase, în lumina unui sistem complet şi riguros; în consecinţă, ea nu va putea face abstracţie de rezultatele obţinute de cercetarea istorico-comparativă a religiilor, în scopul de a le reciti după o procedură întru totul autonomă, care se serveşte de metode specifice de investigaţie.

Profesorul Ugo Bianchi nu s-a limitat la elaborarea metodologiei istorico-religioase; opera lui monumentală constituie prin ea însăşi aplicarea şi ilustrarea reflecţiilor sale metodologice. Reflecţii pe care a dorit întotdeauna să le confrunte cu viziunea colegilor, studenţilor şi discipolilor, în repetatele momente de întîlnire, fie ele cadenţatele cursuri universitare, participarea la întîlniri de lucru, fie importantele colocvii internaţionale organizate de el. Ne vom opri anume la unele dintre acestea, în încercarea de a da o idee despre eficacitatea şi valoarea acţiunii lui Ugo Bianchi în domeniul istoriei religiilor pe plan internaţional.

Primul dintre aceste colocvii, dedicat originilor gnosticismului, a avut loc la Messina în aprilie 1964[2]. Actele colocviului conţin şaizeci şi patru de comunicări care, pornind de la documentaţia aflată la ora aceea în posesia specialiştilor – documentaţie căreia i se adăugase de curînd biblioteca de la Nag Hammadi – şi de la o definiţie a gnosticismului, ajungeau să constituie un autentic parcurs prin diversele arii de răspîndire a fenomenului gnosticismului, concentrîndu-se asupra complexei lui morfologii. În acelaşi timp istorico-comparativă şi tipologică, cercetarea asupra fenomenului gnosticismului sfîrşea prin a situa documentele, oamenii, doctrinele şi sistemele gnosticismului însuşi în contextul marilor curente culturale şi religioase ale primelor secole ale erei noastre. Documentul final, elaborat progresiv în cursul lucrărilor, ne informează exact despre atmosfera acelor zile de lucru la Messina. Articulat în şase puncte, acest document punea cu deosebire în evidenţă faptul că gnosticismul din secolul al II-lea d.C. implica o serie coerentă de caracteristici „care se pot rezuma prin prezenţa în om a unei scînteі divine, care provine din lumea divină; a căzut în lumea aceasta supusă destinului, naşterii şi morţii, şi trebuie trezită de către contrapartea divină a Eului său interior, pentru a fi în cele din urmă reintegrată. Această idee [...] este întemeiată ontologic pe concepţia unei degradări a divinului, a cărui periferie (numită adesea Ennoia sau Sophia) trebuia să intre fatalmente în criză şi să producă – deşi indirect – lumea aceasta, lume de care ea nu se poate de altfel dezinteresa, deoarece trebuie să recupereze *pneuma*"[3]. În consecinţă, una dintre caracteristicile fundamentale ale gnosticismului era identificată cu dualismul (adică doctrina celor două principii care, coeterne sau nu, fondează existenţa a ceea ce există sau apare ca existînd), cu un dualism anticosmic, adesea monarhian[4] şi eschatologic.

De-a lungul timpului, colocviul de la Messina a căpătat tot mai mult o valoare de autentică „despărţire a apelor", pînă la a fi definit ca „epocal" chiar de către cei care nu s-au declarat în sintonie cu concluziile mai sus citate.

În primăvara lui 1978, Ugo Bianchi a organizat, la Roma şi la Ostia, un seminar internaţional despre specificitatea misterelor lui Mithra[5]. Parcurgînd actele acestei reuniuni savante, îţi dai foarte bine seama de importanţa acordată surselor arheologice, epigrafice şi literare, ca şi „Hinterlandului" din Orientul Apropiat al acestui cult oriental, în încercarea reuşită de a aborda mitraismul ca problemă prin excelenţă istorico-religioasă şi ca manifestare religioasă caracterizată printr-o dimensiune constitutivă de ordin esoteric şi iniţiatic. Şi aici documentul final se prezintă ca o sinteză a lucrărilor, insistînd pe definirea mitraismului roman ca „o religie de tip mistic, cu structură misterică, fondată pe un zeu «în vicisitudine» – deşi conceput nu ca muritor, ci ca un *deus invictus* –, care fondează pentru om o perspectivă soteriologică intra- şi extra-mundană, exprimată cu o simbologie căreia nu-i lipsesc conexiunile cu tematica fertilităţii, în cadrul unei structuri iniţiatice care se celebrează în sanctuare avînd la bază principiul esoteric. Dar, din această structură misterică decurge o perspectivă misteriosofică, fondată pe ideea unei vicisitudini a sufletului, în cadrul unui cosmos conceput nu ca temniţă, ci ca scară pe care sufletul trebuie să o parcurgă pînă la capăt, depăşind cele şapte sfere cereşti, spre a avea acces la planul de *aeternitas* propriu stelelor fixe. Este vorba, deci, de o misteriosofie cu totul specială, nu anticosmică, ci, dimpotrivă, cosmosofică, adică implicînd o viziune misteriosofică pozitivă a cosmosului însuşi, deşi, ca în orice formă de misteriosofie, în contextul unei vicisitudini sau istorii a sufletului"[6].

Dorinţa de a investiga dimensiunea soteriologică subiacentă cultelor orientale a dus, în toamna anului următor, la ţinerea unui alt seminar, intitulat **Soteriologia cultelor orientale în Imperiul Roman**[7]. Circa cincizeci de specialişti au dezbătut problemele tipologiei istorice a conceptelor de mistic, misteric şi soteriologic – aşa cum pot fi ele depistate în cultele orientale ale celui de-al doilea elenism – şi problemele reciprocităţii acestor concepte. Acest seminar s-a oprit în special asupra cultului lui Isis şi al lui Osiris, al Afroditei şi al lui Adonis, al Cibelei şi al lui Attis, anume pentru a căuta să le definească mai bine dimensiunea soteriolgică şi să înţeleagă mai bine impactul lor asupra lumii imperiale romane. În vederea unui studiu prin excelenţă istorico-religios al unor asemenea culte, lucrările specialiştilor reuniţi au demonstrat oportunitatea analizării fenomenului complex al cultelor orientale în mod descriptiv şi genetic, în scopul de a înţelege mai bine multiplele aspecte ale diverselor figuri divine şi de a surprinde dimensiunea comportamentului credincioşilor implicaţi în aceste culte. În acest seminar s-a pus în lumină îndeosebi faptul că acea *salus* la care aspira fiecare credincios în parte nu era relegată exclusiv în lumea de dincolo, ci implica şi *salus* din viaţa aceasta, într-o continuitate şi o solidaritate bio-cosmice.

În aprilie 1982, la Milano, Ugo Bianchi

EDITURA POLIROM

- Haruki Murakami
  La sud de graniţă, la vest de soare
- P.G. Wodehouse
  S-a făcut, Jeeves!
- Erri De Luca
  Tu – al meu
- Michael Ondaatje
  În pielea unui leu
- Richard Brautigan
  La pescuit de păstrăvi în America

www.polirom.ro

Relaţiile Ţărilor de Jos cu spaţiul transilvănean

IOANA-NARCISA CREŢU

În perioada 10-12 iunie, la Sibiu au avut loc manifestări ştiinţifice care au pus în evidenţă rezultatele unui proiect de cercetare ce a vizat relaţiile dintre Ţările de Jos, Flandra şi spaţiul transilvănean. Manifestările au debutat joi 10 iunie, în atmosfera barocă a Palatului Bruckenthal, prin lansarea numărul 6/2004 al revistei culturale **Transilvania**, dedicat în întregime culturii olandeze şi relaţiilor româno-olandeze. Evenimentul a fost onorat de Excelenţa Sa Pieter Jan Wolthers, ambasadorul Regatului Ţărilor de Jos în România, care a vorbit în faţa unui public numeros despre ceea ce face ca România şi Olanda să se simtă atît de apropiate, în ciuda distanţei geografice şi a evoluţiei lor socio-economice diferite, şi şi-a exprimat dorinţa de a contribui la construirea unui viitor comun, felicitînd Sibiul pentru obţinerea titulaturii de Capitală Culturală Europeană în 2007. Cu această ocazie a fost inaugurată şi o expoziţie găzduită de Muzeul Bruckenthal şi dedicată maeştrilor picturii olandeze.

A urmat apoi, în 11 iunie, un simpozion internaţional, moderat de prof. univ. dr. Eugène van Itterbeek, unul dintre iniţiatorii proiectului. Au luat cuvîntul cercetători din România (prof. univ. dr. Corvin Lupu, redactor-şef al revistei **Transilvania**; Siegrid Haldenwag, cercetător principal la Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu; lector univ. dr. Ioana Creţu de la Facultatea de Litere şi Arte a Universităţii sibiene ş.a.), Olanda (prof. univ. dr. Leendert Pons, Anton van Rijen), Belgia (Eugène van Itterbeek) şi Germania (Brigitte Kramer). Aspectele care au fost discutate s-au referit la cîteva domenii ca: lingvistică, agricultură, geografie istorică, antropologie, arheologie şi etnografie. Prezentarea referatelor a fost urmată de discuţii animate cu specialiştii prezenţi în sală. În acest sens s-au remarcat cercetătorii din colectivul de redacţie al **SSWB** (**Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch**). Din discuţii a rezultat că cercetările au adus la lumină noi aspecte în ceea ce priveşte coloniştii veniţi în Transilvania din spaţiul Ţărilor de Jos. Urme ale acestei emigrări se găsesc pînă astăzi, mai ales în limbă, în cultura rurală, în formele de colonizare şi în obiceiuri. Concluziile simpozionului s-au axat pe sublinierea a două aspecte privind urme neerlandeze în cultura şi istoria Transilvaniei: cultura rurală a emigranţilor a fost, cu precădere, o cultură agricolă, iar bisericile fortificate cu formele lor de dezvoltare sînt pînă astăzi mărturii ale vieţii spirituale creştine a comunităţii.

În ultima zi a manifestărilor, comitetul de iniţiativă a proiectului s-a reunit pentru a stabili continuarea cercetărilor în această direcţie, subliniindu-se că este pentru prima dată cînd aceste relaţii au fost prezentate la nivelul unor cercetări de specialitate, fiind, totodată, publicate într-o revistă. Pentru întărirea rezultatelor obţinute pînă acum, precum şi a teoriilor formulate aici, în anii următori se va urmări o cercetare interdisciplinară în domenii fundamentale cum ar fi cultura religioasă, cu toate instituţiile sale, dezvoltarea agriculturii, dar şi cea urbană, demografică şi socială. De asemenea, se va realiza şi un studiu istorico-social cu cercetători din zonele lingvistice implicate.

Manifestările au demonstrat faptul că cercetarea privind relaţiile istorice dintre Ţările de Jos şi Flandra cu spaţiul transilvănean pune în lumină multe aspecte interesante. De aceea, declararea Sibiului în 2007 drept Capitală Culturală a Europei constituie un prilej binevenit pentru pregătirea unui alt colocviu internaţional care să prezinte locul şi importanţa dezvoltării Transilvaniei într-un context european.

reuneşte circa treizeci de specialişti într-un colocviu cu tema **Tradiţia lui *enkrateia*. Motivaţii ontologice şi protologice**[8]. Descoperirea a numeroase texte, mai ales gnostice şi maniheene, îngăduise savanţilor să avanseze în cunoaşterea encratismului care, în primele patru secole ale erei noastre, exalta abstinenţa sexuală, valoarea absolută a virginităţii, refuzul anumitor elemente. După ce *enkrateia* fusese circumscrisă în diversele ei forme, se trecea la tematica dominantă a istoriei căderii şi reintegrării sufletului în Împărăţia cerului. Şi astfel encratismul, de ascendenţă elenistică şi filoniană, s-ar fi manifestat în cadrul istoriei creştine a primelor secole, cu o relevanţă aparte în tradiţia origeniană, în marcionism[9], în unele curente gnostice, în gîndirea unor autori ca Tatianus[10], în texte apocrife şi în creştinismul armean. Forma sa prin excelenţă rămîne cea elaborată de maniheism. Colocviul, dincolo de aprofundarea diverselor forme de encratism, punea în lumină mai ales faptul că encratismul însuşi nu explică el singur pînă la capăt doctrina şi practica creştină a continenţei şi a ascezei, pentru că acestea îşi găsesc justificarea cea mai profundă în dimensiunea eschatologică a Împărăţiei cerului, în disponibilitatea totală de a-l sluji pe Domnul, în voinţa de a-l imita pe Cristos şi în temeiuri scripturale precise ca, de exemplu, **Matei**, 19, 12 şi **I Corintieni**, 7.

În martie 1984, Ugo Bianchi organiza o reuniune pentru studiul **Riturilor de trecere**, cu referire specială la ordinea cosmică, socială şi individuală care le stă la bază şi pe care, totuşi, aceleaşi rituri o legitimează[11]. Lucrările seminarului se concentrau atît pe riturile de trecere individuale (rituri de renaştere, rituri de iniţiere...), cît şi pe cele colective (rituri sezoniere...), ajungînd să susţină, în documentul final, că „principala deosebire între ele (adică între trecerile individuale şi cele colective) este aceea că primele sînt cu precădere liniare, iar celelalte ciclice. Primele sînt orientate spre dobîndirea a ceva «nou» (un nou *status* etc.), iar celelalte sînt orientate spre reînnoirea şi ciclica *prorogatio* a vieţii“[12]. În chip firesc – continuă documentul final –, există puncte de contact între aceste două tipuri de rituri; în acest caz, sarcina cercetării istorico-religioase, mai sus ilustrate, va fi aceea de a reuşi să le surprindă asemănările şi deosebirile, nepierzînd niciodată din vedere contextele istorice în care aceste rituri sînt celebrate.

Dar nu este deloc întîmplător că ultima activitate organizatorică a lui Ugo Bianchi – al XVI-lea Congres al International Association for the History of Religions – s-a axat integral pe o temă extrem de semnificativă pentru el şi pentru şcoala lui, anume „noţiunea de religie în cercetarea comparativă“[13]. Iar acest fapt este încă mai semnificativ dacă ne gîndim că dezbaterea din acei ani, în cadrul numitei asociaţii, era axată integral pe chestiunea nomotetică a definiţiei istoriei religiilor, contrapusă studiului academic al religiei. Chiar în şedinţa finală a reuniunii din septembrie 1990, cu care ocazie Ugo Bianchi a fost ales preşedinte al IAHR, savantul a reafirmat energic necesitatea de a înţelege istoria religiilor ca pe o disciplină cu caracter inductiv, capabilă să analizeze fapte şi contexte, conform criteriului analogiei. Într-adevăr, la închiderea lucrărilor congresului, savantul amintea: „Chestiunea definiţiei termenului «religie», departe de a fi obiectul unui studiu pur terminologic, trebuia să se refere în primul rînd la experienţa istoricilor religiilor care, pe o bază pozitivă şi inductivă, investigau lumile religioase din arii culturale şi geografice mai mult sau mai puţin vaste“[14]. El amintea că, asemeni oricărei discipline ştiinţifice, şi istoria religiilor se caracterizează prin relaţia dialectică ce există în mod evident între obiectul său de investigaţie şi metoda urmată. Metoda se caracterizează printr-un mod de a proceda critic, implicînd evaluarea materialelor documentare, şi prin studiul situării lor în ambianţa istorică care le-a produs. În plus, această metodă se mai caracterizează nu prin comparaţia între elemente particulare şi izolate, descoperite în diverse culturi, ci prin comparaţia între complexe culturale diferite şi diferite procese culturale. Într-un cuvînt, cercetarea istorico-religioasă este o cercetare a tipologiilor istorice şi a tipologiilor culturale, aptă să extindă, să limiteze şi să califice prin comparaţie uzul şi problematica termenului „religie“ – nu univoc în mod rigid, dincolo de orice echivocitate convenţională. Relaţia între obiectul cercetării şi metodă este dialectică, în sensul că ambele elemente, făcînd pereche, se re-generează reciproc, în plan epistemologic şi cognitiv, şi cresc împreună. Obiectul cercetării (adică faptele religioase, nu religia *simpliciter*) şi metoda de cercetare sînt în conexiune mutuală, în sensul că metoda dă progresiv formă obiectului ei, în timp ce obiectul, la rîndul său, ameliorează metoda, obligînd-o să se adecveze realităţilor polisemice pe care le numim, în chip mai mult sau mai puţin problematic, religioase.

Din 1990 pînă în aprilie 1995, anul morţii sale, toate energiile lui Ugo Bianchi s-au îndreptat spre apărarea istoriei religiilor ca ştiinţă autonomă, distinctă de alte discipline precum filozofia religioasă, sociologia religioasă şi psihologia religioasă. Votul adunării membrilor IAHR care, în august 1995, la Ciudad de Mexico, a fost chemată să decidă dacă păstrează sau nu numele iniţial al IAHR, i-a dat dreptate lui Ugo Bianchi.

Prezentare şi traducere
din limba italiană de
Radu BERCEA

---

1. Animatism: caracteristică a animismului. Dacă ultimul termen se referă la o entitate incorporală care locuieşte într-un obiect şi îl animă, prin animatism se înţelege forţa cu care se exprimă această entitate sau, mai precis, capacitatea sa de a interacţiona cu omul şi cu realitatea.

2. U. Bianchi (ed.), **Le origini dello Gnosticismo. Colloquio di Messina, 13-16 Aprile 1966** (**Studies in the History of Religions**, Supplements to **Numen** XII), Leiden, 1967.

3. U. Bianchi (ed.), **Le origini dello Gnosticismo**, p. XXI.

4. Monarhian: Ugo Bianchi foloseşte acest adjectiv pentru a indica un dualism în care cele două principii nu sînt coeterne; acesta este, de exemplu, cazul gnosticismului valentinian, unde principiul secund, adică Sophia, este o emanaţie a aceluiaşi principiu prim. Dimpotrivă, un caz de dualism radical îl reprezintă maniheismul, unde cele două principii, adică lumina şi tenebrele, sînt coeterne.

5. U. Bianchi (ed.), **Mysteria Mithrae. Atti del Seminario Internazionale su *La specificità storico-religiosa dei Misteri di Mithra, con particolare riferimento alle fonti documentarie di Roma e Ostia*, Roma e Ostia, 28-31 Marzo 1978** (**Études Préliminaires aux Religions Orientales dans l'Empire Romain** 80), Leiden-Roma, 1979.

6. U. Bianchi (ed.), **Mysteria Mithrae**, p. XV.

7. U. Bianchi, M.J. Vermaseren (ed.), **La soteriologia dei culti orientali nell'Impero Romano. Atti del Colloquio internazionale su La soteriologia dei culti orientali nell'Impero Romano, Roma, 24-28 Settembre 1979** (**Études Préliminaires aux Religions Orientales dans l'Empire Romain** 92), Leiden, 1982.

8. U. Bianchi (ed.), **La tradizione dell'enkrateia. Motivazioni ontologiche e protologiche. Atti del Colloquio Internazionale, Milano, 20-23 Aprile 1982**, Roma, 1985.

9. Marcionism: erezie care îşi ia numele de la Marcion, fondatorul ei. Fiu al episcopului din Sinope, a venit la Roma în 140, dar în 144 a părăsit această biserică, din cauza neînţelegerilor cu autoritatea eclesiastică. Doctrina lui Marcion, care prin anumite aspecte vădeşte afinităţi cu gnosticismul, duce pînă la ultimele consecinţe opoziţia între **Noul** şi **Vechiul Testament**, culminînd cu un antiiudaism rigid şi cu concepţia potrivit căreia cele două texte revelează două divinităţi diferite: una dreaptă în mod despotic (**Vechiul Testament**), cealaltă iubitoare. Marcionismul a supravieţuit, mai ales în Orient, pînă în secolul al V-lea.

10. Tatianus: apologet creştin care a trăit în secolul al II-lea. Născut în Siria, a venit la Roma, unde a fost discipolul lui Iustinus. A proclamat inconciliabilitatea între cultura greacă şi creştinism. Între operele sale, în afara discursului despre greci (în care se afirmă inconciliabilitatea deja menţionată), un deosebit răsunet l-a avut **Diatessaron**, o concordanţă evanghelică reelaborată frecvent în epocile următoare.

11. U. Bianchi (ed.), **Transition Rites. Cosmic, Social and Individual Order. Proceedings of the Finnish-Swedish-Italian Seminar held at the University of Rome „La Sapienza“**, 24th-28th March 1984, Roma, 1986.

12. U. Bianchi (ed.), **Transition Rites**, p. XIV.

13. U. Bianchi (ed.), **The Notion of „Religion“ in Comparative Research. Selected Proceedings of the XVIth IAHR Congress** (**Storia delle religioni** 8), Roma, 1994.

14. Din notiţele noastre.

dialog
cercul democrat al românilor din germania
ianuarie – martie 2002
epistolar
ION NEGOIŢESCU
scrisori către Emil Simiu
(1977 – 1992)
Caietele ION NEGOIŢESCU
(3)
dialog

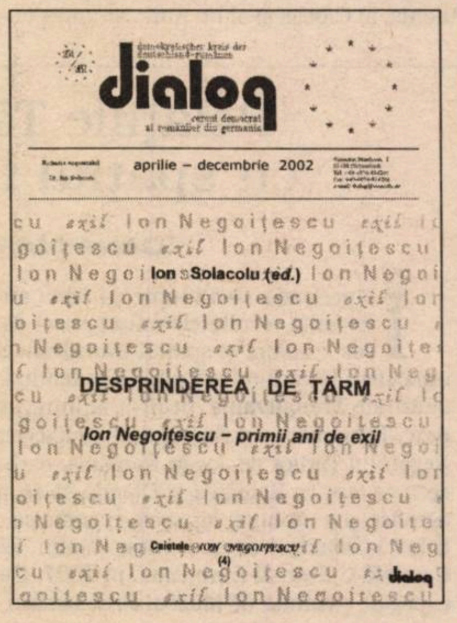
dialog
cercul democrat al românilor din germania
aprilie – decembrie 2002
Ion Solacolu (ed.)
DESPRINDEREA DE TĂRM
Ion Negoiţescu – primii ani de exil
Caietele ION NEGOIŢESCU
(4)
dialog

Semnalăm apariţia a două foarte interesante numere ale revistei **Dialog** – ianuarie-martie, respectiv aprilie-decembrie 2002 – editate de Cercul democrat al românilor din Germania (redactor responsabil: Ion Solacolu). Ambele – în seria „Caietele Ion Negoiţescu“, ambele cuprinzînd corespondenţa criticului cu diverse personalităţi ale exilului românesc. De un interes aparte este „epistolarul“ Ion Negoiţescu din numărul 3 (ianuarie-martie 2002), cuprinzînd scrisori către prietenul său Emil Simiu din perioada 1977-1992. Cele mai incitante sînt cele în care este susţinut articolul **Felix culpa** al lui Norman Manea şi este combătută, vehement, „moştenirea legionară“ a lui Nae Ionescu în cazurile Eliade, Cioran, Noica. Deosebit de relevant sub raport politico-biografic, epistolarul impresionează şi ca document al unei prietenii sub semnul exilului între Negoiţescu (fost simpatizant legionar în adolescenţă, devenit ulterior un spirit autentic democrat, liberal, cosmopolit, ferm antitotalitar) şi evreul român Emil Simiu, care semnează – în prelungirea schimbului de scrisori – un grupaj de note afectiv-explicative. La fel de interesantă este şi substanţiala postfaţă-scrisoare către Emil Simiu a lui Ion Solacolu. Textul face o incursiune în istoria scandalului Le Pen-Gustav Pordea (diversiunea instrumentată în anii '80 de către Securitatea ceauşistă în Parlamentul European), comentează „insularitatea“ democrată a revistei **Dialog** într-o presă a exilului dominată de legionarism/antisemitism şi face o analiză tăioasă a atacurilor la care fusese supus, pentru opiniile sale net antilegionare (şi nu doar anticomuniste) Ion Negoiţescu: „Nu exagerez: în anii '80, ani de maximă emulaţie publicistică, apăreau nu mai mult de trei, cel mult patru asemenea publicaţii democrate avînd o oarecare importanţă [...]. Iar în acest peisaj destul de sărac al publicaţiilor democrate, **Dialog** ieşea în evidenţă printr-un antilegionarism la fel de principial ca şi anticomunismul ce multora le părea cu mult mai firesc“. Întregul „dosar“ merită – desigur – mai mult decît o simplă consemnare.

Numărul din aprilie-decembrie 2002 (**Desprinderea de ţărm. Ion Negoiţescu – primii ani de exil**) cuprinde două interviuri acordate de critic pentru ziarul **Die Welt**, cîteva „extrase“ ale lui Paul Goma, grupaje consistente de scrisori ale lui Negoiţescu către Virgil Nemoianu, Ion Caraion şi Sami Damian; ultimul semnează şi un text confesiv (**Pe peron, în aşteptare**) şi participă – în finalul „dosarului“ – la un dialog cu Ion Solacolu despre Ion Negoiţescu (**Desprinderea de ţărm**).

Radio România Cultural,
post al Societăţii Române de Radiodifuziune,
emite pe următoarele frecvenţe:

	MHz	kHz
Bucureşti	104.1	603
Arad	106,8	
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	711
Bârlad	102,8	
Bistriţa	72,44	
Braşov	105	
Brăila	104,1	
Călăraşi	66,92	1593
C. Moldovenesc	98,7	
Cluj	68,36	
Constanţa		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focşani	102,8	
Galaţi	69,65	
Iaşi	103,1	
Miercurea Ciuc	106,8	
Oradea	96,1	
P. Neamţ	103,1	

	MHz	kHz
Petroşani	89,5	
Piteşti	104.1	
Ploieşti	104.1	603
Reşiţa	68,44	
Rm. Vîlcea	102,5	
Satu Mare	96.1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tr. Severin	105,8	
Tulcea	103	1530
Zalău	105	

1928

Colocviul **Un „loc de memorie“:**
de la Casa Poporului la Palatul Parlamentului,

organizat de Ambasadele Franţei şi Germaniei la Bucureşti

(10 mai 2004)

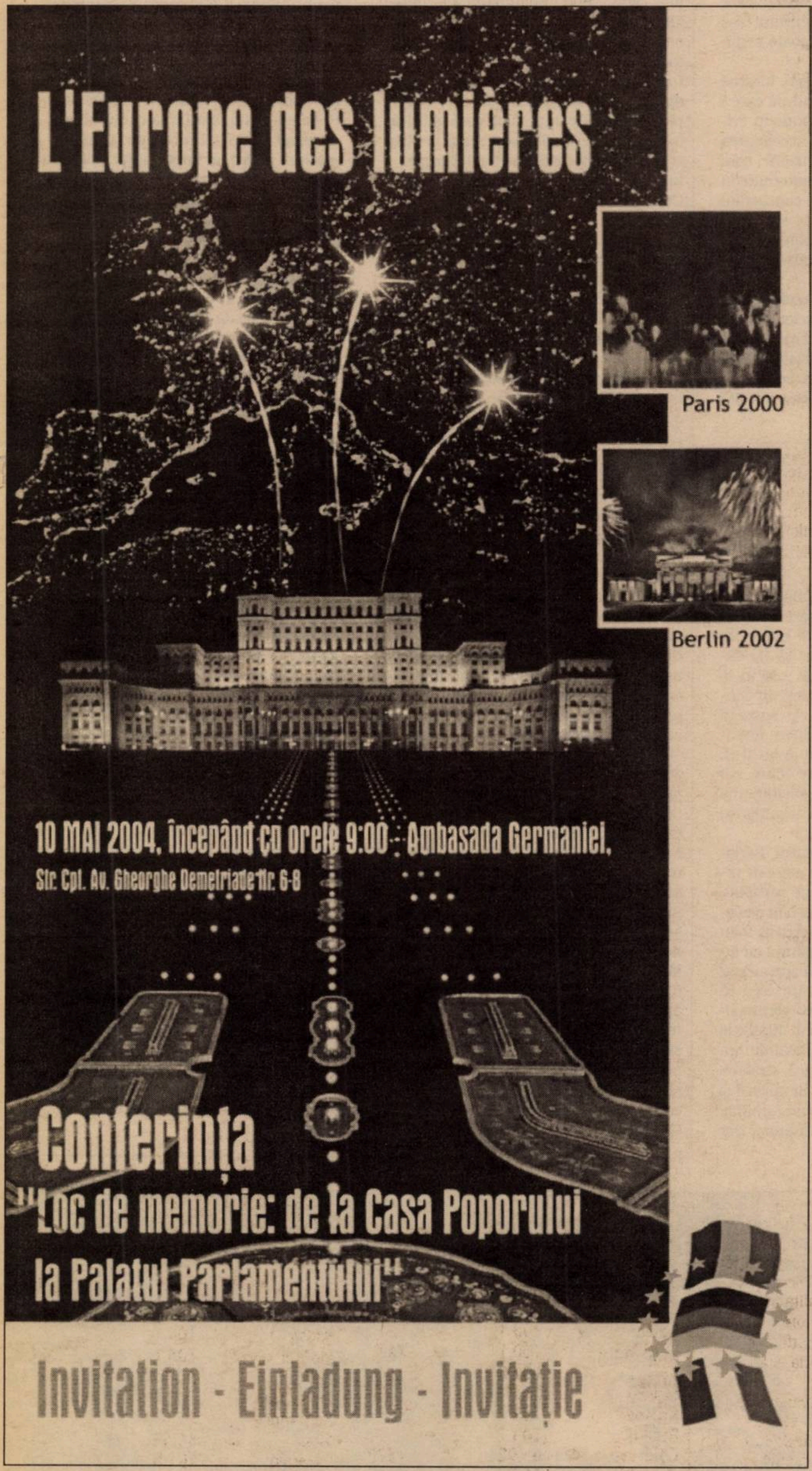

L'Europe des lumières

Paris 2000

Berlin 2002

10 MAI 2004, începând cu orele 9:00 - Ambasada Germaniei,
Str. Cpl. Av. Gheorghe Demetriade Nr. 6-8

Conferința
„Loc de memorie: de la Casa Poporului la Palatul Parlamentului“

Invitation - Einladung - Invitație

Pierre-Alain HUBERT

„În sine, Palatul Parlamentului este neutru din punct de vedere estetic, cel puţin la exterior. Stilul său neoclasic îl aşază din start printre clădirile «magice» ale lumii. Aspectul său magic trebuie reinventat şi sensul amintirii schimbat, iar aceasta se poate face cu ajutorul luminii.

Prin urmare, propun o rescriere a esteticii sale, transformate pentru o seară măreaţă.

Un elicopter împrăştie întunericul şi deschide pe cerul de cerneală o cortină de argint: astfel începe un spectacol cu totul nou, cel al viitorului României.“

Arhitectură, simbolistică, trecut şi prezent, transformări, exorcism, viitor…

Nu de mult, la începutul lunii mai, am prezentat pe larg în **Observatorul cultural** extraordinarul spectacol pirotehnic realizat la Bucureşti de către Pierre-Alain Hubert, la Palatul Parlamentului, sub titlul **Lumini în noapte**. A fost o încercare de „exorcizare“ a demonilor monstruoasei clădiri construite de către dictatorul comunist Nicolae Ceauşescu, spre sfîrşitul domniei sale, cu preţul distrugerii unei bune părţi a Bucureştiului istoric. Spectacolul de lumină, culoare şi muzică propus de către Pierre-Alain Hubert a fost programat – semnificativ – în noaptea de 9 iunie, de Ziua Europei, şi anume la foarte scurt timp după lărgirea Uniunii Continentale cu opt state foste comuniste (plus Malta şi Cipru). Parte a aceluiaşi „val de extindere“, România şi Bulgaria se vor alătura „familiei europene“ pe 1 ianuarie 2007.

Întreaga operaţiune s-a desfăşurat la iniţiativa şi în organizarea Ambasadelor Franţei şi Germaniei la Bucureşti, cu sprijinul direct şi plin de solicitudine al celor doi şefi ai reprezentanţelor „tandemului“ franco-german în România, ambasadorii Philippe Étienne şi Wilfried Gruber. „Strategi“ ai evenimentului au fost Jean-Marc Colombani, directorul Institutului Francez la Bucureşti, şi Erik Kurzweil, secretar I şi şef al Secţiei culturale şi de probleme ale minorităţilor din Ambasada Germaniei (misiunea acestuia din urmă în România s-a încheiat între timp). Pe lîngă spectacolul propriu-zis, cei doi, Colombani şi Kurzweil, au avut excelenta idee de a-l prelungi printr-un colocviu în care să se discute despre istoria şi mai ales despre „evoluţia“ clădirii în cauză: mai întîi Casa Poporului, cum i s-a spus la început, apoi Casa Republicii, iar astăzi Palatul Parlamentului. Un „loc de memorie“/“*lieu de mémoire*“, cum explica directorul Institutului Francez în textul său explicativ (dat publicităţii înaintea desfăşurării proiectului – vezi **Observator cultural** Nr. 219/05-11.05.2004). Apăsată de o grea încărcătură simbolică, enorma construcţie a parcurs deja un traseu de transformări care merită – pe de o parte – o clipă de reflecţie; timpul relativ scurt care s-a scurs de la prăbuşirea regimului comunist explică – pe de altă parte – de ce atitudinea noastră faţă de Palat e încă pasionată, de ce mulţi dintre români „urăsc“ clădirea, de ce ne este greu s-o „acceptăm“. Totuşi, acolo funcţionează de ani buni Camera inferioară a Parlamentului, căreia Senatul se pregăteşte şi el să i se alăture! De asemenea – un Centru internaţional de conferinţe, o sală de expoziţii de artă, saloane pentru ceremonii diverse şi cîte şi mai cîte. Şi tot acolo se va inaugura peste cîteva luni Muzeul Naţional de Artă Contemporană, într-un „tronson“ care a fost supus unor recompartimentări de anvergură, unei incredibile „reconversii“.

Colocviul s-a desfăşurat a doua zi după noaptea spectacolului pirotehnic, pe 10 mai, în eleganta sală de conferinţe a Ambasadei Germaniei la Bucureşti, nu departe de Statuia Aviatorilor. Au fost invitaţi să intervină: din Franţa – artistul Pierre-Alain Hubert, realizatorul *happening*-ului din ajun, apoi istoricul François Loyer, sociologul şi antropologul Gerard Althabe şi arhitectul Daniel Ciocăzanu (născut în România); din Germania – jurnalistul Michael S. Cullen (american de origine) şi arhitectul Joachim Zais; din Marea Britanie – istoricul arhitecturii Raluca Popa (româncă); din Olanda – artistul Călin Dan (de asemenea român); iar din Bucureşti – istoricii Lucian Boia şi Adrian Cioroianu şi criticul de artă Ruxandra Balaci. Moderator: subsemnatul. Participanţii au explorat subiectul din perspective diverse, în conformitate cu specialităţile lor intelectuale: istorice, sociologice, antropologice, culturale şi – fireşte – arhitecturale. Printre multiplele contexte în care a fost discutată construcţia titulară s-au aflat şi cele „comparatistice“ datorate lui Cullen şi lui Loyer, care au vorbit despre transformările simbolice prin care au trecut alte două clădiri-simbol europene: Reichstag-ul din Berlin şi Catedrala Sacré Coeur din Paris.

Cele opt pagini ale suplimentului de faţă, realizat cu sprijinul Ambasadei Germaniei, preiau o parte din materia colocviului. Conferinţele au fost prescurtate şi revizuite pentru tipar. N-am avut spaţiu pentru a reproduce discuţiile libere de după prezentările invitaţilor. Textul lui Erik Kurzweil a fost scris special pentru **Observatorul cultural**. Micile istorii personale culese de Daniel Ciocăzanu le vom publica foarte curînd în corpul revistei. Axate pe proiecţii la faţa locului, intervenţiile datorate lui Joachim Zais, Ruxandrei Balaci (care a vorbit despre Muzeul Naţional de Artă Contemporană) şi lui Călin Dan (autorul proiectului **Negative Mountain**, bază de date privitoare la construirea Casei Poporului) n-au putut fi transcrise într-o formă utilizabilă în aceste pagini. Am folosit – totuşi – ca ilustraţie a suplimentului schiţe, hărţi, machete de proiect prezentate la Bucureşti de către Joachim Zais, reprezentantul reputatei firme de arhitectură von Gerkan, Marg und Partners, cîştigătoare în 1996 a concursului **Bucureşti 2000**, pe baza căruia ar fi trebuit ca întreaga zonă a „Centrului Civic“ să fie „reabilitată“, regîndită urbanistic, reconstruită, redată oraşului. Din păcate, nimic nu s-a mişcat de atunci încoace în acest sens.

Reflecţia asupra Casei Poporului/a Palatului Parlamentului va continua, cu siguranţă. Cîteva dintre intervenţiile din colocviul de pe 10 mai anunţă cercetări mai ample la temă. Exact aşa cum şi-au dorit prietenii noştri germani şi francezi: să stimuleze o dezbatere mai largă asupra acestui impunător, respingător dar şi fascinant „loc de memorie“…

Ion Bogdan LEFTER

Jean-Marc COLOMBANI

„Ideea inițială este legată de provocarea și de enigma reprezentate, pentru observatori străini, de ceea ce nu se spune și care apasă asupra Palatului Parlamentului, de istoria și de locul lui în memoria colectivă a românilor. Există desigur un discurs politic sau istoric despre Palat, dar acest discurs pare bizar de «descentrat» față de obiectul său esențial. În această absență se află o forță de atracție analogă, în spațiul imaginarului, cu forța de atracție a găurilor negre în spațiul cosmic.

Ambivalența fundamentală a sentimentelor inspirate românilor de Palatul Parlamentului sporește în mod evident această atracție datorită istoriei sale și, pentru că fusese conceput în mod explicit ca simbol al puterii absolute a unui regim totalitar, el reprezintă pentru mulți memorialul suferinței pricinuite de acest regim unui întreg popor. Cu toate acestea, Palatul rămîne o clădire excepțională și o adevărată demonstrație a măiestriei și a talentului celor care l-au construit și l-au împodobit. Datorită dimensiunilor sale, Palatul Parlamentului face parte, în mod obiectiv, dintre cele mai spectaculoase clădiri ale secolului XX și poate inspira românilor o anume mîndrie.

Una din ambițiile spectacolului pe care l-am conceput este să «pună în lumină», în sens literal și simbolic, acest «loc memorial». Acest ultim termen este folosit în sensul pe care i l-a dat istoricul francez Pierre Nora, cu ambiguitatea fundamentală pe care o pune în evidență introducerea sa la lucrarea colectivă Lieux de mémoire: ceea ce revelează accelerarea istoriei «este întreaga distanță dintre memoria adevarată, socială, neatinsă [...] și istorie, care este ceea ce fac din trecut societățile noastre condamnate la uitare, fiindcă sînt antrenate în schimbare. [...] Dacă am mai sălășlui în memorie, n-am mai avea nevoie să-i consacrăm locuri».

Cum trece timpul istoriei și cum face el dintr-o ideologie greșită și din simbolurile sale active obiect de memorie și vestigii, pentru indivizi, pentru o națiune, pentru cărțile de istorie?

Niște focuri de artificii de pe Palatul Parlamentului nu răspund, desigur, prin ele însele, acestei întrebări. Dar ele pot scoate în evidență profunzimea și importanța mizelor, personale sau colective, afective sau politice. Spectacolul lor, efemer prin excelență, poate într-adevăr să ne facă să simțim, cu forța unică a intuiției poetice, că Palatul Parlamentului este la confluența mai multor vremuri care se împletesc cu cursul istoriei lungi, cea a monumentelor făcute să sfideze timpul, fluxul cronicii de «actualitate», politică sau de altă natură, și scurgerea vieților noastre individuale."

Wilfried GRUBER

ambasadorul Germaniei
la București

Bun venit în ambasada noastră. În primul rînd, doresc să-i salut pe participanții și oaspeții care vin de departe, pe prietenii noștri francezi și pe cei doi oaspeți germani, ca și, bineînțeles, pe prietenii noștri români.

Ieri am sărbătorit Ziua Europei. Pe 9 mai 1950, Robert Schumann a formulat ideea unui nou început în Europa. A fost o concepție absolut nouă asupra modului în care putem construi un continent european care să tragă toate învățămintele din istorie și să ne permită să cooperăm pe baze noi. De la această dată istorică, francezii și germanii cooperează pentru crearea și edificarea unei noi Europe. Încă nu am terminat această construcție. Cea mai nouă etapă tocmai a avut loc: primirea a 10 membri noi în Uniunea Europeană – și îi așteptăm pe următorii membri, printre care, cu siguranță, în curînd se va număra și România.

Aici, la București, am sărbătorit ieri această Zi a Europei într-o manieră foarte specială. Dl Pierre-Alain Hubert, pe care doresc să-l salut în mod special, a organizat un joc de artificii absolut deosebit și, în felul acesta, a iluminat și transformat o emblemă aparte a României: Palatul Parlamentului. Îl felicităm cu toții pentru creația sa absolut extraordinară. Pe viitor, cred că toți o să privim această clădire cu alți ochi. Le mulțumesc și tuturor celorlalți care, împreună cu dl Hubert, au contribuit la crearea acestui eveniment.

Sensul colocviului de astăzi este de a continua să ne gîndim la modul în care trebuie să tratăm anumite clădiri care, prin istoria lor, au avut anumite trăsături particulare, dar urmează să aibă și o continuare în viața noastră. Arhitectura, într-un fel, este expresia societății care o creează, dar, bineînțeles, ea își pune pecetea și asupra societăților viitoare, iar modul în care abordăm anumite construcții arhitectonice din perioade mai dificile ale trecutului nostru constituie o provocare aparte pentru multe din țările noastre. Noi, în Germania, avem această experiență: moștenirea noastră arhitectonică a provocat multe discuții. Avem și unele moșteniri din perioada wilhelmină, există și construcția Reichstag-ului, avem moștenirea unor dictaturi trecute, din secolul trecut și din perioada nazistă, ca de pildă propriul nostru minister: Ministerul de Externe din Germania este o asemenea moștenire și au fost discuții aprinse asupra modului în care trebuie să tratăm pe viitor această clădire, ce expresie nouă să-i dăm, astăzi, într-o cu totul altă realitate politică. În Germania, avem și moștenirea din landurile răsăritene, care au aparținut Republicii Democrate Germania. Deci, din perspectivă germană, putem să contribuim într-o oarecare măsură la această dezbatere despre felul în care trebuie să abordăm monumentele arhitectonice dintr-o perioadă mai neagră.

Desigur, hotărîtor va fi modul în care dvs., prietenii noștri din România, doriți să abordați Palatul Poporului astăzi și, în plus, cum doriți în general să abordați moștenirea din perioada Ceaușescu.

Philippe ÉTIENNE

ambasadorul Franței la București

Este și pentru mine o mare plăcere că Ambasada Germaniei și Ambasada Franței au organizat împreună această Zi a Europei în România. Asta înseamnă că nu uităm procesul integrării europene și sîntem martori, astăzi, ai importanței politice a integrării. Ambasadorul Wilfried Gruber a vorbit deja despre Robert Schumann, care a prezentat pe 9 mai 1950 acest plan al construcției europene. Atunci a fost înființată Uniunea oțelului și a cărbunelui, pentru ca aceste resurse să fie exploatate în comun și pentru ca Europa să poată să beneficieze de ele.

Era acolo un simbol, dincolo de ceea ce Jean Monnet, inspiratorul principal al planului Schumann, numea „construirea Europei prin solidarități concrete": simbolul unui trecut pe care voiam să-l depășim. Simbolul era cărbunele și oțelul, care permit fabricarea armelor, era puterea unor grupuri ca Schneider din Franța sau Krupp din Germania. Aceste simboluri de război erau transformate în instrumente de pace; suveranitatea războinică și ucigătoare lăsa locul suveranității împărtășite și pacifiste.

Construirea concretă a unei Europe unite prin simboluri direct legate de istorie este și tematica acestor două manifestări înfrățite, pe care ambasadele noastre, a Franței și a Germaniei, le-au organizat. Îmi exprim și eu mulțumirile pentru Pierre-Alain Hubert, un artist excepțional, care ne-a oferit un spectacol excepțional ieri, un spectacol de masă în jurul unui „loc de memorie" asociat istoriei tragice a României, unui regim nebunesc, ucigător, dar care nu trebuie să împiedice România să se îndrepte spre un viitor european. Un viitor care presupune ca această țară, ca și țările noastre – fiindcă și Franța a avut, în al doilea război mondial, un trecut dificil – să-și cunoască și să-și asimileze trecutul și să-și construiască un viitor european asumîndu-și-l. Trebuie să reflectăm la această temă a „locurilor de memorie" care ne privesc pe noi toți.

Vă mulțumesc tuturor că ați venit din Franța, din Germania și din România pentru a ne permite această reflecție comună asupra unei tematici foarte-foarte importante pentru succesul integrării europene.

Palatul Parlamentului într-o nouă lumină

ERIK KURZWEIL

În ziua în care am sosit pentru prima oară în București, un coleg de la ambasadă m-a luat de la aeroport și, înainte să aflu unde urma să locuiesc, mi-a oferit un tur al orașului. Era o zi întunecată de ianuarie și Palatul Parlamentului – singura clădire din București despre care auzisem cum mult timp înainte de a ajunge aici – m-a intimidat, ba chiar m-a speriat. M-am gîndit că pînă și Reichstag-ul din Berlin e, prin comparație, o cocioabă. Mai tîrziu m-am obișnuit cu Palatul, în care am intrat de multe ori, și cunoscîndu-i acum măruntaiele, frica pe care mi-o provocase blocul masiv, impenetrabil s-a risipit.

Și totuși, Palatul a continuat să mă intrige. Mi-am dat curînd seama că ajunsesem să simt la fel ca mulți români: nu se poate să nu fi impresionat de mărimea lui colosală, și de munca enormă de care a fost nevoie pentru a ridica o asemenea construcție; te uimește faptul că în București se află a doua clădire ca mărime din lume – dar e imposibil s-o iubești, s-o vezi ca pe o parte a Bucureștiului, să-ți imaginezi cum ar putea fi folosită eficient.

Acestea fiind zise, e inutil să-ți dorești ca ea să dispară. În acest punct, gîndurile mă duc înapoi la Berlin și la Reichstag, a cărui vastă cochilie a devenit în 1999, din nou, casa Parlamentului Germaniei. Mutarea Parlamentului și a guvernului de la Bonn la Berlin n-a fost ușoară. Imediat după reunificarea Germaniei, în 1990, Bundestag-ul, Parlamentul federal, a luat decizia istorică de mutare cu un vot foarte strîns: Berlinul a avut doar 21 de voturi în plus față de Bonn. Au urmat discuții lungi și aprinse. E bine ca Parlamentul și guvernul să revină în vechile lor forme și să ia decizii acolo unde împăratul și-a bătut joc de primul Parlament german, unde Republica de la Weimar și democrația s-au scufundat, unde Hitler și naziștii au plănuit Holocaustul și războiul care a schimbat pentru decenii fața Europei?

Reichstag-ul s-a aflat în centrul acestor discuții. Imensă și întunecată, apropiată de Zidul dintre estul și vestul Berlinului, clădirea era folosită mai degrabă simbolic, din cînd în cînd, de către o comisie a Bundestag-ului, în timp ce politica adevărată se făcea la Bonn. În memoria colectivă, Reichstag-ul era văzut în flăcări, la scurt timp după venirea lui Hitler la putere, în 1933, sau distrus de bombe, în 1945, cu un soldat sovietic înălțînd pe acoperișul său steagul roșu. De fapt, clădirea nici nu era percepută ca aparținînd prezentului.

Pe Christo, artistul bulgar care a împachetat Pont-Neuf-ul, l-a ispitit lucrul la Reichstag. După ce fațada avea să fie ascunsă, clădirea putea renaște. Și a făcut-o. O vară întreagă, Reichstag-ul a devenit centrul Germaniei. Noi, germanii, și oaspeții noștri am vrut să vedem clădirea împachetată, s-o atingem, să alergăm în jurul ei, să facem picnicuri în fața ei – pe scurt, s-o luăm în posesie. În acea vară Reichstag-ul a dovedit că poate să devină Parlamentul Germaniei.

Cum stau lucrurile cu Palatul Parlamentului? A fost de ajuns un foc mare de artificii pentru a-l face mai ușor de acceptat, pentru a-l transforma în casa viitorului democratic al României în Europa?.Nu cred că treaba e gata făcută, dar știu că în legătură cu instituțiile găzduite în clădire există speranțe și vise. Acesta e motivul pentru care cred că scopul inițiativei noastre frenco-germano-române a fost bine țintit: să punem mințile la treabă și să încercăm să oferim Palatului un nou început. Scăldat într-o lumină strălucitoare, învăluit în zgomot și fum, în muzică și dans, el a căpătat o formă mai umană. Reflecțiile asupra Palatului vor continua. Dar tonul lor a fost dat.

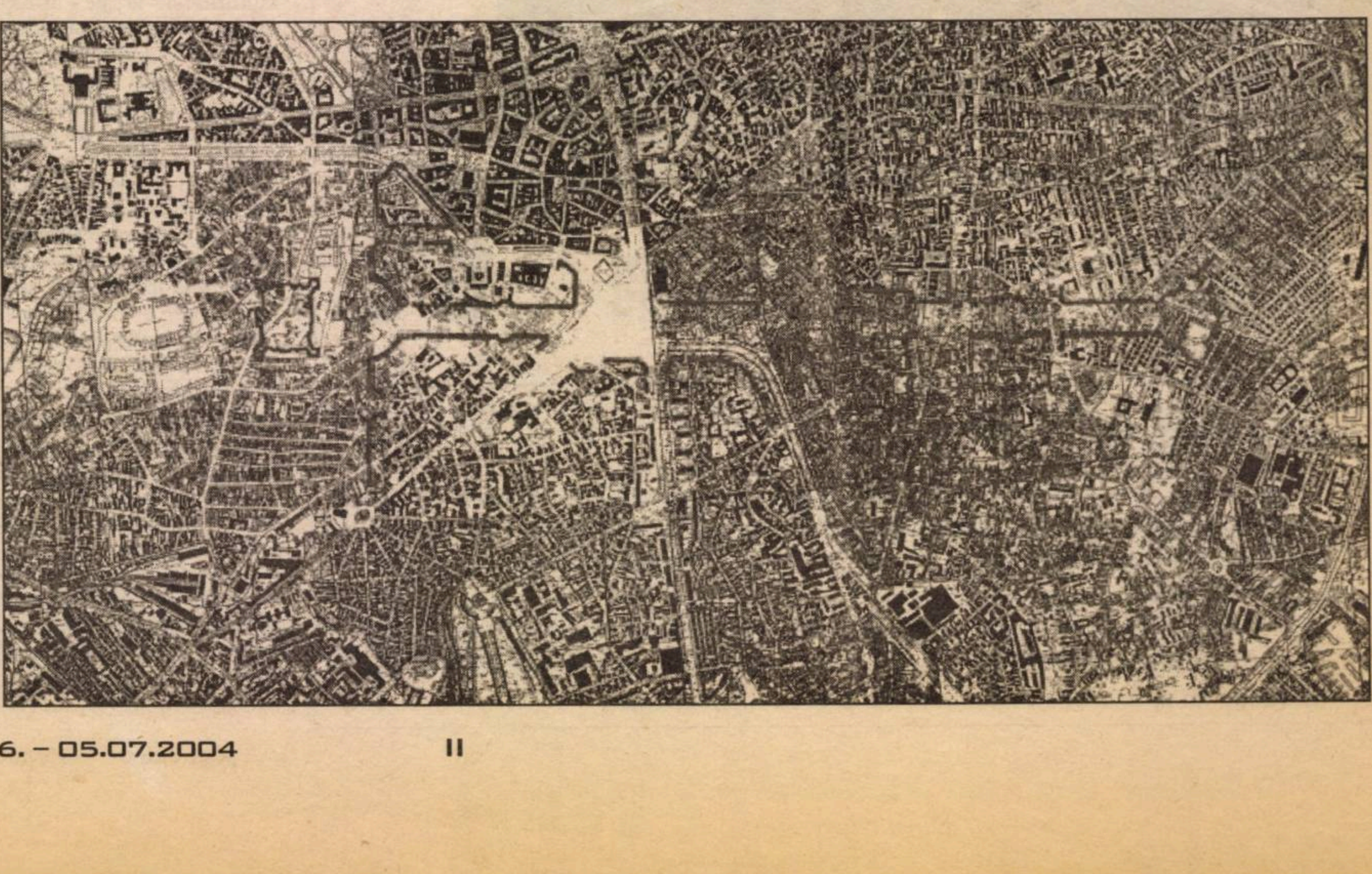

Toate provin din istorie...

LUCIAN BOIA

Clădirea Palatului Parlamentului era cunoscută pe vremea lui Ceauşescu drept Casa Poporului. Ar fi fost, cu siguranţă, mai democratic să se numească aşa: o Casă, o casă foarte mare. În fapt, atunci mi se părea normal să-i spunem Palatul lui Ceauşescu, fiindcă, departe de a fi o „casă a poporului", era, în fond, palatul pe care şi-l visase el şi care avea să fie exact opusul micuţei case neînsemnate din Scorniceşti, de unde plecase. Îşi răzbuna în felul acesta o frustrare.

Palatul Parlamentului (să-i spun totuşi aşa, fiindcă trebuie să-i spun într-un singur fel) şi zona care îl mărgineşte prezintă o imagine foarte diferită de alte imagini, mai mult sau mai puţin tradiţionale, ale Bucureştiului. De altfel, aş spune că mai toate segmentele bucureştene, mai toate colţurile oraşului sînt diferite între ele. Bucureştiul este departe de a avea o unitate de concepţie, o unitate arhitectonică sau urbanistică. Este un mozaic, un mozaic de imagini, este un oraş eclectic şi poate că tocmai acest aspect reprezintă specificul său. Şi asta provine din istorie, cum toate provin din istorie: dintr-o istorie care, pe lîngă incontestabilul său fond autohton, a fost foarte deschisă spre multiple modele, spre multiple influenţe.

În acest sens, Bucureştiul nu face, în fond, decît să sintetizeze istoria mare a României. Şi România este o ţară foarte diversă de la o regiune la alta. În vremea comunismului, din evidente motive politice şi de manipulare a oamenilor, accentul s-a pus pe unitate, pe unitatea perfectă a teritoriului românesc şi a poporului român. Sigur că aceste elemente de unitate există, există însă şi o mare diversitate. România, aşa cum a rezultat din reunirea mai multor ţări, a mai multor provincii, a mai multor regiuni, este o ţară care se află într-o zonă de multe interferenţe. Ea priveşte în acelaşi timp spre sud, spre Balcani – şi Bucureştiul îndeosebi (sîntem aici la 60 km de Dunăre, aşadar de limita nordică a Balcanilor); România priveşte şi spre răsărit, e chiar foarte deschisă, istoriceşte vorbind, spre răsărit (şi nu numai istoriceşte: clima României simte această influenţă venită dinspre stepele ruseşti); este, în acelaşi timp, orientată spre Europa centrală – o bună parte a României de astăzi a participat la istoria Europei centrale; după cum, începînd dintr-un anume moment (şi voi reveni asupra acestei chestiuni), România s-a orientat – elita românească în primul rînd – spre modelul occidental şi în mare măsură spre Franţa şi spre Germania. Aşadar, aproape totul este aici o sinteză europeană: România, cu fondul ei autohton, cu modelele, cu împrumuturile, cu influenţele de tot felul, meridionale, răsăritene, central-europene, occidentale.

Iar Bucureştiul – revin la Bucureşti – este şi el un oraş de sinteză. Istoria sa ilustrează această succesiune, această combinare de modele diferite, cu o amprentă, din păcate, foarte puternică imprimată de intervenţiile comuniste, care au fost radicale şi brutale. Bucureştiului iniţial, dacă privim imaginile vechi ale oraşului (cînd spun vechi nu înseamnă foarte-foarte vechi, înseamnă de pînă pe la 1800), se prezintă ca un conglomerat de sate: un oraş cu aspect aproape rural, cu case mici, cu grădini pierdute în verdeaţă. Sînt puţine case cu etaj în Bucureşti pînă la 1800, le numeri pe degete. Sînt cîteva palate princiare sau ale boierilor: case ceva mai mari. După criteriile occidentale, cu greu le-am putea numi palate. Şi sînt biserici, foarte multe biserici, fiindcă fiecare mic sat care alcătuieşte ansamblul Bucureştiului, fiecare cartier îşi are biserica, mica lui biserică. Erau sute de biserici în Bucureşti, din care multe au dispărut deja în procesul de modernizare din secolul al XIX-lea, înainte ca altele, multe altele, să fie dărîmate din ordinul lui Ceauşescu.

Acesta era Bucureştiul la început. În secolul al XVIII-lea îndeosebi, apare marca orientală, turco-fanariotă. Hanul lui Manuc oferă imaginea acestui moment tipic oriental din istoria Capitalei. În secolul al XIX-lea şi cu cît de apropiem de mijlocul său, se imprimă modelul occidental. Este, într-adevăr, momentul cînd societatea românească, elita românească se îndreaptă spre Occident – un proces care începe imediat după 1800, dar care devine cît se poate de net şi tot mai rapid de pe la 1830 şi spre mijlocul secolului al XIX-lea. Foarte repede, societatea românească se schimbă – sigur, mai întîi la nivelul elitelor. Caracteristice pentru evoluţia oraşului spre occidentalizare sînt multe edificii. Cele mai vizibile sînt edificiile publice de pe la mijlocul şi din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, care sînt proiectate de arhitecţi francezi, în primul rînd, şi apoi, spre 1900, tot mai frecvent, dar în acelaşi spirit, de elevii lor români. Este perioada cînd Bucureştiul devine Micul Paris – sau cel puţin aşa îi place să-şi spună. E ceva adevăr în această sintagmă, după cum sigur că e şi o doză de imaginar. Bucureştiul rămîne un oraş eclectic, cu marca aceasta într-adevăr occidentală, franceză, dar şi cu note specifice, cu note orientale, cu note balcanice, cu un mod de viaţă care la nivelul elitelor preluase destul de mult din maniera occidentală, dar care păstra totuşi, şi era firesc să păstreze, o componentă autohtonă. În aceeaşi vreme, României i se spunea uneori Belgia Orientului. După 1900, asistăm la o revenire sau, oricum, la o subliniere ceva mai apăsată a valorilor autohtone, care le păreau unora pe nedrept abandonate sau minimalizate în favoarea modelului occidental. Stilul „neo-românesc" marchează revenirea la unele elemente tradiţionale de arhitectură.

În sfîrşit, ajungem inevitabil la perioada comunistă, care a însemnat o bulversare a întregii societăţi româneşti. În fond, comunismul a dorit să construiască o lume nouă, un om nou şi asta însemna o ruptură – pe cît posibil – completă cu trecutul. Sigur, ruptura nu a fost absolută, nu a fost completă, nu se poate face aşa ceva în istorie, dar nicicînd o întorsătură istorică nu a fost atît de radicală, atît de gravă cum a fost cea imprimată de comunism. Comunismul şi-a propus să transforme o ţară încă predominant rurală într-o ţară industrializată şi urbanizată. Bucureştiul, în consecinţă, a suferit transformările de rigoare. Populaţia oraşului a crescut foarte mult: înainte de instaurarea comunismului, pe la 1940, Bucureştiul avea cel mult un milion de locuitori, iar la sfîrşitul perioadei comuniste cifra se ridică la două sau poate peste două milioane. Suprafaţa oraşului creşte foarte mult: înainte de comunism, Bucureştiul avea 78 de km pătraţi; astăzi, suprafaţa Bucureştiului este de 228 km pătraţi, de trei ori mai întinsă decît era înainte de comunism şi de peste două ori mai întinsă decît a Parisului (care are 105 km pătraţi – mă refer la Parisul propriu-zis, nu la aglomeraţia pariziană). A fost o creştere spectaculoasă, care s-a realizat prin înghiţirea satelor, a comunelor suburbane din jurul Bucureştiului şi prin transformarea acestora în cartiere de imobile, cartiere de blocuri, făcute repede, de calitate îndoielnică, cu condiţii de locuit modeste, dar care trebuiau să asigure un minimum de trai acestor sute şi sute de mii de oameni care alimentau noua industrie comunistă. Asta este în prezent Bucureştiul: în bună parte, un oraş de blocuri, cred că două treimi, poate mai mult de două treimi din oraş, iar bucureştenii, care cei mai mulţi dintre ei trăiau în case mici, cu grădină, cu totul alt gen de habitat şi alt gen de viaţă, s-au transformat, aş spune, într-o specie umană de apartament, de apartament de bloc.

O nouă evoluţie se petrece în vremea lui Ceauşescu, în special de pe la sfîrşitul anilor '70 şi în anii '80, cînd ideea lui Ceauşescu ajunge să fie aceea a transformării nu numai a zonei industriale a cartierelor mai mult sau mai puţin de margine, dar a transformării centrului oraşului. Ceea ce mai rămăsese din Bucureştiul istoric trebuia să devină altceva, să devină un oraş nou. Ceauşescu era logic, mergea în sensul logicii comunismului. Acesta a fost proiectul comunist, cel puţin proiectul comunist ideal: să schimbe totul, să creeze o lume nouă, un om nou, un nou tip de habitat, totul trebuia să fie schimbat. În plus, Ceauşescu a avut complexele la care mă refeream: venea dintr-o familie de mici ţărani, copilărise într-o casă minusculă şi vroia să schimbe totul, să schimbe totul în mare. Bucureştiul, care fusese un oraş la scară umană, un oraş cu case mici, cu o viaţă oarecum patriarhală, trebuia să devină un oraş monumental. Ceauşescu a fost ajutat de un fenomen natural care, din păcate, se abate periodic asupra Bucureştiului: marele cutremur din 1977, cînd foarte multe clădiri vechi s-au prăbuşit sau au fost grav deteriorate. Iată, parcă şi natura îl ajuta în acest proiect de a reconstrui Bucureştiul. A fost pentru el un model, cu siguranţă, şi ceea ce văzuse în îndepărtatul Orient şi în special în capitala nord-coreeană, aproape rasă de bombardamentele din timpul războiului, după care comunismul coreean a putut construi un oraş „de vis", utopic, cu clădiri monumentale, cu bulevarde largi şi drepte, cu pieţe imense: aşa arată utopia în care oamenii rămîn mici în raport cu construcţiile, în raport cu aceste simboluri ale puterii şi ale viitorului radios.

Ajungem astfel de unde am plecat: la Casa Poporului, la palatul pe care şi l-a visat Ceauşescu. Dacă punem faţă în faţă imaginile actuale cu imaginile mai vechi ale zonei respective, totul este complet diferit. Acolo era nucleul vechi al Bucureştiului, o zonă ceva mai ridicată de coline, de mici dealuri, erau vile, case mici sau de mărime mijlocie, cu curţi, cu grădini, erau multe biserici, mînăstiri. Din toate acestea nu a mai rămas nimic sau aproape nimic. Nu numai clădirile au dispărut, dar au dispărut şi dealurile: terenul a fost aplatizat. Pe o latură a Casei Poporului, pe culmea unui mic deal, se afla Mînăstirea Mihai Vodă, construită spre sfîrşitul secolului al XVI-lea şi care era unul dintre simbolurile Bucureştiului. Fusese construită de Mihai Viteazul, cel mai faimos principe român din Evul Mediu, cel care, pentru scurt timp, la 1600, a reunit sub conducerea lui Ţara Românească, Moldova şi Transilvania, ţările care vor forma România modernă. Aşadar, Mihai Viteazul înseamnă foarte mult în conştiinţa românească, un simbol extrem de puternic – şi era principele preferat al lui Ceauşescu. Deci, Ceauşescu a distrus ctitoria celui pe care îl admira şi pe care, într-un fel, considera că îl continuă. Din mînăstire nu a mai rămas nimic, iar biserica mînăstirii a fost translată, a fost deplasată cu vreo 200 de metri şi poate fi căutată printre blocuri (cu puţin noroc, cine insistă poate să o găsească; bine ascunsă). De altfel, multe biserici au suferit un tratament similar: fie au fost demolate, fie au fost ascunse, deplasate sau au fost construite imobile în faţa lor, fiindcă un oraş comunist, un oraş utopic, un oraş al viitorului radios nu mai trebuia să aibă biserici, sau cel puţin biserici vizibile.

Şi astfel răsare actualul Palat al Parlamentului – Casa Poporului, Palatul lui Ceauşescu, cel mai mare palat din lume. Un întreg cartier de construcţii monumentale se dezvoltă în preajma acestui palat. Despre marele bulevard, de peste trei kilometri lungime, care porneşte de acolo s-a spus că ar fi cu o jumătate de metru mai larg decît Champs-Elysée. E posibil, este oricum mai lung decît Champs-Elysée. Blocurile care străjuiesc bulevardul sînt construite într-un stil care nu e neapărat un stil comunist, fiindcă stilurile dintr-o epocă se combină şi îşi răspund unele altora: este o arhitectură neoclasică sau postmodernă, asemănătoare – în orice caz, mulţi au făcut comparaţia – cu ceea ce a construit arhitectul catalan Ricardo Bofil în diverse locuri, îndeosebi la Montpellier (cartierul Antigon).

Problema este că românii au moştenit toate aceste construcţii, şi în primul rînd imensul palat, de la dictatorul comunist Nicolae Ceauşescu. Dezbaterea în jurul palatului amestecă criterii estetice şi criterii ideologice şi politice. Pentru unii, este o imensă construcţie *kitsch*, o oroare, o ruşine. Şi ce caută Parlamentul acolo, în casa care a fost a lui Ceauşescu?! Pentru alţii, dimpotrivă, palatul este monumental – şi sigur că este! –, este frumos, este reprezentativ şi merită să adăpostească acest Palat al Parlamentului, să înceapă o nouă viaţă, o nouă carieră, să reprezinte, în fapt, un nou simbol: simbolul democraţiei româneşti, după ce simbolul atotputerniciei lui Ceauşescu a dispărut. ▮

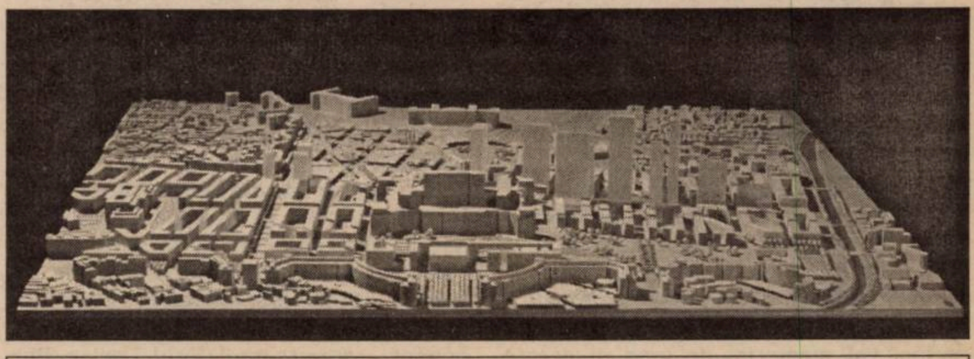

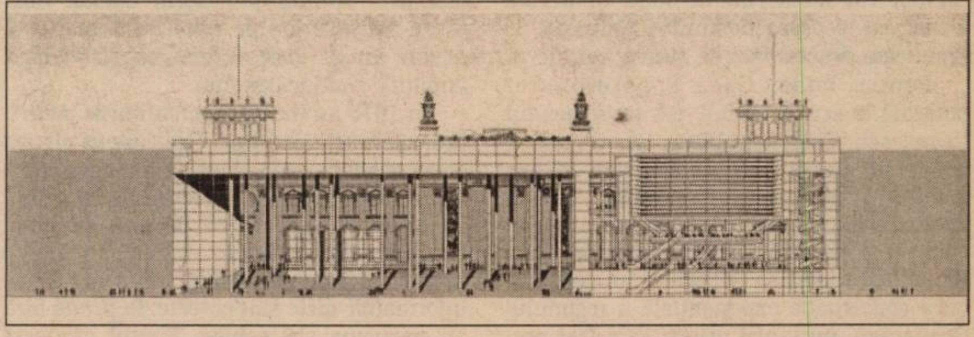

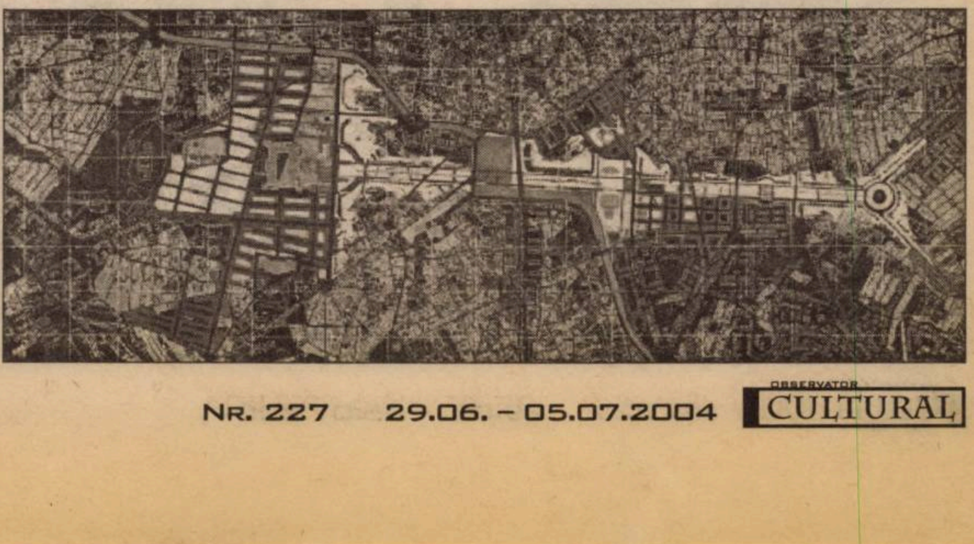

Tentaţia grandorii

ADRIAN CIOROIANU

Propun o meditaţie istorică şi – să spunem – post-istorică asupra acestei Case a Poporului. Aş continua şi eu ideea acestui palat ca „loc al memoriei", chiar dacă rămîne de văzut în ce măsură această noţiune de *„lieu de memoire"*, care este eminamente franceză, poate fi exportată şi în alte contexte naţionale. De altfel, aceasta este o întrebare academică măcar de la 1984, cînd apărea primul volum din seria lui Pierre Nora. Cu siguranţă că, dincolo de varietăţile naţionale – spunea Pierre Nora –, participăm cu toţii la acelaşi val memorial de fond şi aceste locuri, ca şi proza domnului Jourdain, le practicăm deseori fără să ştim acest lucru.

Pentru mine, Casa Poporului, rebotezată la scurtă vreme, tot în vremea lui Ceauşescu, Casa Republicii, este un „loc al memoriei" în cel mai propriu sens al termenului şi probabil că va rămîne o bucată de vreme marca emblematică a unui regim care nu a ştiut să păstreze măsura. Casa Republicii sau Casa Poporului nu este singura construcţie exponenţială a regimului Ceauşescu, nu e nici prima: ea a fost precedată de o altă realizare colosală, care a fost terminată în timpul vieţii conducătorului – mă refer la canalul Dunăre-Mare Neagră, inaugurat de familia Ceauşescu în mai 1984. În ciuda acestui canal, a cărui valoare economică şi simbolică era incontestabilă, Casa Poporului sau Casa Republicii este, din punctul meu de vedere, mai apropiată de conceptul de „loc de memorie", fie şi pentru faptul că efortul construcţiei acestei case a fost impus în cursul aceloraşi ani în care România traversa o teribilă criză economică.

O construcţie faraonică, aşa cum s-a spus deseori – cel mai mare edificiu construit al Europei, al doilea din lume după Pentagonul american, din punctul de vedere al suprafeţei, şi al treilea din lume ca volum construit –, casa exprimă fără îndoială ambiţia unui conducător de a-şi realiza propriile sale fantasme arhitecturale. Dispuse la capătul bulevardului numit Victoria socialismului, ceva mai larg – aţi aflat deja – decît Champs-Elysée-ul parizian, amestecînd din punctul de vedere al stilului reminiscente naţionale, o soliditate staliniană şi o somptuozitate asiatică, Casa Republicii şi Centru Civic care o înconjoară au provocat, de la simpla lor apariţie, dispariţia definitivă a unuia dintre cele mai vechi situri locuite din Bucureşti: cartierele Uranus, Antim şi Rahova. Ceauşescu anunţa proiectul care făcea parte din reconstrucţia Bucureştiului destul de devreme, la Conferinţa naţională a Partidului Comunist din 1977, după un cutremur de pămînt – spunea profesorul Lucian Boia –care avusese loc pe data de 4 martie a acelui an şi care vedem că a facilitat ambiţiile conducătorului.

În 1978 au început concursurile pentru proiectele arhitecturale. Cea care va cîştiga acest concurs, sau prima fază a concursului, a fost echipa Ancăi Petrescu, o tînără arhitectă, atunci de 25 de ani, simbolul binevenit al unui tineret român care lua pe umerii săi responsabilităţile viitorului. Dacă informaţiile mele sînt corecte, în prima fază au participat 18 echipe. Faptul că acest concurs a fost cîştigat de Anca Petrescu sigur că a fost o oarecare surpriză. S-a vorbit despre înrudirea ei cu Elena Ceauşescu, datorită faptului că împărţeau acelaşi nume de familie (numele de fată, de domnişoară al Elenei Ceauşescu era Petrescu), dar nu sînt rude, nu asta era cheia problemei. Cheia problemei sau cheia problemei bucureştenilor era că pînă atunci Anca Petrescu şi echipa ei nu mai realizaseră nici un proiect notabil. Cert e că în iulie 1981 Anca Petrescu şi echipa ei s-au deplasat cu două machete la rezidenţa prezidenţială de la Neptun, pe malul Mării Negre, de unde, din vacanţă, Nicolae Ceauşescu superviza concursurile, proiectele.

A fost, se pare, momentul decisiv. Pe 29 decembrie 1981, cînd majoritatea bucureştenilor probabil că se gîndeau la Revelionul care urma, au fost alocate prin decret prezidenţial fondurile necesare construcţiei. Imediat, în anii următori, în special din 1984, zona vizată de proiect a fost demolată sistematic. Spre deosebire de Hitler sau de Stalin, care au jucat un rol mai degrabă de inspiratori ai unor proiecte la fel de măreţe, Ceauşescu s-a implicat în mod direct în construcţie. Iată un scurt citat dintr-o mărturie a Ancăi Petrescu, o mărturie ulterioară, din anii '90: „Era un filantrop cu care se lucra dificil. Încă de la început, în fiecare sîmbătă dimineaţa, Elena şi cu el vizitau timp de două ore şantierul. Arăta pentru muncitori mai multă consideraţie decît pentru arhitecţi, strîngea mîna lucrătorilor, vorbea în mod liber cu maiştrii. Ştiam că este incapabil să judece în perspectivă un detaliu al machetei, astfel încît trebuia să-i fie pregătite modele în carton la scară reală, la scară de 1/1. Chiar în aceste condiţii, el nu reuşea să ia o decizie o dată pentru totdeauna". Anca Petrescu va spune că a perceput colaborarea cu Ceauşescu nu neapărat ca o relaţie de putere între un angajat şi un comanditar, ci ca o relaţie de colaborare cu un beneficiar al construcţiei. În ceea ce priveşte acuza că acest palat ar fi dorit să aducă ceva din farmecul capitalei Coreei de Nord, Anca Petrescu admite că ea a fost trimisă la Phenian într-o vizită de lucru, dar spune imediat că palatul nord-coreean cel mai reprezentativ l-a găsit ca fiind stupid şi insipid. În schimb proiectul său, al casei de la Bucureşti, miza mult mai puternic pe aspectul monumental, o ideea pe care de altfel Anca Petrescu o partaja cu Nicolae Ceauşescu. Şi, spune ea, aceasta ar fi explicat bunele relaţii stabilite între tînăra arhitectă şi comanditarul principal. Ca probă a acestei monumentalităţi dorite de Ceauşescu, Anca Petrescu invocă numeroasele concursuri organizate pentru detaliile construcţiei: au fost făcute concursuri pentru scări, pentru coloane, pentru ferestre, pentru decoraţii. Deci, pentru Casa Poporului au fost un fel de concursuri în concurs. În total, spune Anca Petrescu, au avut loc 152 de concursuri succesive. Între 1984-1989 au lucrat pe şantier circa 100 de mii de persoane, dintre care 300 de arhitecţi şi ingineri ai proiectului.

Acestea ar fi detaliile tehnice, să zicem. Din punctul de vedere al reprezentării, punct de vedere care mă interesează mai mult, cred că aspectul magnific al acestei case este o reverberaţie mărturisită a grandorii pe care Ceauşescu o găsea potrivită pentru epoca sa. Apoi, Casa Republicii ne arată că Ceauşescu a rămas de-a lungul vieţii sale, în ciuda tuturor deghizărilor, un produs al civilizaţiei ţărăneşti: conducătorul nu putea concepe o României decît sub forma unui sat gigantic, care trebuia să aibă, ca toate satele, un centru. Cum într-un sat se află în centru Primăria, Şcoala şi Biserica, în imaginarul urbanistic care l-a marcat, şi această Casă a Republicii reprezenta pentru Ceauşescu centrul ţării sale, un centru în care se strîngeau toate rotiţele acestui mecanism. În centrul acestei clădiri trebuia să fie Consiliul de Stat, partea dreaptă urma să devină viitorul sediu al Consiliului de Miniştri, iar aripa stîngă trebuia să fie viitorul sediul al Comitetului Central al Partidului Comunist. Funcţionarii de partid şi miniştrii guvernului, la rîndul lor, erau strînşi într-un singur centru al puterii, pentru că piaţa din faţa acestei clădiri cuprindea cîteva clădiri de locuit care urmau să devină locuinţele apartacik-ilor şi ale miniştrilor. Pentru Ceauşescu însuşi se aflau în clădire mai multe birouri, pentru fiecare funcţie a lui cîte un birou, şi ce mi se pare interesant este că acest conducător, ubicuizat în acest fel, transpunea prin sine însuşi nucleul fundamental al unui organism mai vast care era propria lui ţară.

Dacă în aceşti termeni putem vorbi despre Casa Republicii ca despre un „loc al memoriei", cred că în egală măsură se poate vorbi despre ea şi despre un „loc al contramemoriei" (repet, parafrazîndu-l pe Pierre Nora). Ca „loc al contramemoriei", trebuie spus că această casă, după nouă ani de lucru, după miile de soldaţi care au fost folosiţi ca mînă de lucru şi după miliardele de lei cheltuiţi pînă în acel moment, era în 1989 neterminată. Printr-o dorinţă a cărei raţiune o putem doar bănui, Ceauşescu nu a ales acest decor pentru ultima sărbătoare a Zilei naţionale la care el a mai fost martor: ziua de 23 august 1989 a fost patronată de un Ceauşescu aşezat la balconul unei alte clădiri, de pe malul stîng al rîului Dîmboviţa, o clădire şi ea în construcţie atunci, care urma să devină sediul Muzeului de istorie a Partidului. Decorul a fost pregătit în mare grabă pentru că, aşa cum spuneam, nici acea clădire nu era încă terminată: a fost mascată cu covoare şi prin faţa ei s-a făcut parada de 23 august 1989. La rîndul ei, clădirea are un statut recent: s-a discutat că ar putea să devină o Casă a Radioului naţional. Mult mai probabil este că va deveni un centru comercial, un *mall*. Poate că oaspeţii noştri nu ştiu, dar în România este acum o folie a *mall*-urilor, ceea ce tinde să devină foarte interesant. Şi această clădire, de pe care Ceauşescu a serbat ziua de 23 august 1989, va deveni, foarte probabil, un *mall*.

Casa Republicii, devenită – ştim deja – Palat al Parlamentului, rămîne la fel de contradictorie şi astăzi. Ea este detestată de către arhitecţi, dar numai de către arhitecţi, şi în mod masiv vizitată de către turişti. Ca sediu al Parlamentului, construcţia a atins, de fapt, statutul pe care îl dorea în planurile sale conducătorul, acela de centru politic al ţării. „Loc de memorie" al unui regim totalitar, casa rebotezată „palat" este „locul de contramemorie" care ne trimite direct la renaşterea democraţiei române.

Ideile cu care închei privesc o anumită exorcizare a acestui spaţiu. Cred că termenul e mai potrivit – şi o să explic de ce – decît acela de „decontaminare". La o „exorcizare" a participat şi Claudia Schiffer, în anul 2000, cînd a venit la Bucureşti pentru lansarea unei game de produse cosmetice, L'Oreal 2000. Claudia Schiffer şi-a făcut apariţia în rochia ei de satin roz, pe un podium aranjat – evident – în sala principală a Casei Poporului sau a Palatului Parlamentului. Sala era plină de VIP-uri bucureştene – oameni politici, creatori de modă, vedete de televiziune şi de cinema. Ce m-a interesat a fost felul în care cronicarul monden al unui ziar, poate cel mai echilibrat din Bucureşti, un cotidian care se cheamă **Adevărul**, spunea că, la bătaia gongului, la apariţia Claudiei Schiffer, s-a lăsat dintr-o dată tăcerea, ca şi cum însuşi Ceauşescu s-ar fi întors în casa lui. La un deceniu după consumarea poveştii, ideea unui Ceauşescu care revine în casa lui marchează încă imaginarul nostru şi astăzi. În privinţa propunerilor privitoare la Casa Poporului, aţi auzit deja o bună parte dintre ele: prima după '90 a fost aceea de a o dărîma. Apoi s-a propus îmbrăcarea ei în iederă. Iedera este, poate, semnul distinctiv al spaţiilor liniştite pe care constructorii le-au ras – acele cartiere destul de verzi în istoria lor. Casa nu s-a îmbrăcat în iederă, n-a fost transformată nici în cazino – asta a fost o altă propunere –, n-a fost transformată nici în bordel, probabil pentru că în România nu este legalizată prostituţia, dar poate că faptul că în ea se află astăzi Parlamentul reprezintă pentru mulţi o compensaţie a acestei netransformări în bordel. Piaţa din faţa Palatului a devenit un spaţiu de spectacole pentru tineri, Palatul însuşi este folosit cîteodată pentru botezuri, pentru nunţi, pentru cumetrii de tot felul, ceea ce e poate tipic pentru Balcani, unde orice lucru serios se termină finalmente cu un zaiafet, cu un bairam. Din păcate, foarte serios vorbind, cred că una dintre moştenirile esenţiale ale acestei grandori ceauşesciene manifestate prin Casa Republicii o reprezintă o tentaţie a grandorii de care suferă spiritul public bucureştean. Mă gîndesc la un proiect, foarte discutat astăzi, care ar avea ca decor Parcul Carol: e vorba despre Biserica Ortodoxă Română, care îşi doreşte la rîndu-i o construcţie monumentală, o Catedrală a Neamului. Are legătură sau nu cu palatul despre care vorbim?

Puterea comunistă şi-a produs propriul oraş

GERARD ALTHABE

În 1992, cînd am sosit prima dată la Bucureşti, am văzut o pădure de macarale, clădiri nesfîrşite şi Casa Poporului, care părea încheiată. Documentele filmate arătau cît de străin era ansamblul faţă de viaţa oraşului.

Iată – mi-am spus – un loc care simbolizează o putere, dar puterea a dispărut înainte ca locul acesta să fie folosit. O clădire care n-a funcţionat niciodată este un paradox extraordinar. Să replasăm construcţia în context, în cadrul proiectului totalitar. Specificitatea României lui Ceauşescu a fost că a rămas totalitară pînă la capăt. În anii '80, în celelalte ţări comuniste nu se mai credea în totalitarism, dar aici regimul continuă să construiască o societate socialistă nouă prin distrugerea celei existente, ca negare a tradiţiei. A fost impusă axa est-vest unui oraş care se dezvolta pe axa nord-sud: o perspectivă spaţială care s-o anuleze pe cea preexistentă.

Dacă vorbim de sensul civic al Casei Poporului, putem face referire la constructivismul rus. Comentariile privitoare la „urbanitatea urbană“ erau frecvente în Franţa înainte de 1970. În aceeaşi perioadă, aveaţi în România proiecte care au distrus oraşele, au lăsat cîteva clădiri şi apoi s-a reconstruit totul. Predominantă era ideea rupturii şi a construirii unor oraşe eliberate din punct de vedere urbanistic de trecut, în special de perioada anilor '30-'50. Aspectul urban a fost pus în legătură cu puterea, spaţiul urban trebuia clădit de putere. Era, de fapt, călăuzitorul omogenizării populaţiei. Ţinta era pierderea singularităţii şi identităţii fiecărui oraş, ca în „noul Braşov“, „noua Baia Mare“. De asemenea, era urmărită eliminarea diferenţelor dintre spaţiul urban şi cel rural, astfel încît să dispară diversitatea satelor. De altfel, mi se pare fascinant că în anii '80, cînd se construieşte Centrul Civic din Bucureşti, e relansat proiectul sistematizării satelor, proiect realizat, din fericire, numai parţial. Această viziune utopică a unei Românii ca un oraş uriaş, cu un centru – Casa Poporului – a fost calificată drept dementă. Noua Românie trebuia să fie omogenă, ceea ce presupunea egalizarea tuturor într-un cadru în care să dispară diferenţele dintre entităţile colective, oamenii să fie rupţi de tradiţia lor, de autonomia lor, prin organizarea colectivităţilor în jurul unei centralităţi.

Totalitarismul face din putere matricea însăşi a societăţii şi aceasta nu se poate realiza decît prin descompunerea societăţii existente. Puterea mediatorilor necesari ai acestei unificări se exercită într-o tensiune din ce în ce mai mare spre transcendenţă şi separare. Nu voi vorbi despre cultul personalităţii preşedintelui, toată lumea îşi aminteşte despre ce e vorba, dar, în afara megalomaniei lui Ceauşescu, gigantismul Casei Poporului are şi sensul de producere a unui mediator simbolic al puterii, ca un fel de zeu care, aflat în afara societăţii, să fie baza noii ierarhizări interne. Gigantismul traduce această tensiune unificatoare.

De la începutul istoriei comuniste, puterea se conjugă foarte repede cu oraşul, urmărind transformarea structurală a acestui spaţiu simbolic al puterii. Regimul începe să-şi afirme dominarea instalîndu-şi clădiri şi monumente în spaţiul fostei societăţi sau prin schimbarea locurilor, prin reconvertirea unor locuri precum Palatul Regal, fostul Minister de Interne sau cel al Apărării. Lîngă Palatul Regal apare Sala Palatului, apare un mausoleu al eroilor pe colina din Parcul Carol.

În Centrul Civic se va petrece altceva: puterea se reprezintă ea însăşi într-o solitudine neliniştitoare; nu domină un oraş prin înălţime, ci îşi produce propriul oraş. De fapt, este o schimbare calitativă considerabilă în anii '80, cel puţin aşa mi se pare mie: se trece de la o situaţie în care puterea se exercită asupra unei societăţi care-şi conţine trecutul şi care acceptă alteritatea la o alta în care puterea îşi recreează societatea în care îşi exercită această alteritate. În strategia puterii care vrea să se izoleze, un rol important aparţine nomenclaturii, care trăieşte în zone urbane protejate şi vrea să dea un sens ansamblului Centrului Civic. E o minoritate aspirată de putere şi orientată astfel în jurul preşedintelui şi al familiei sale, stabilită în proximitatea lor pentru raţiuni sau relaţii politice. Ceauşescu se instalează ca suveran, practică prelungită prin construirea Centrului Civic.

Trebuie să subliniem contradicţia enormă între acest proiect totalitar şi efortul pe care regimul îl dezvoltă ca să se înrădăcineze. Există o contradicţie nebunească între Festivalul „Cîntarea României“ şi voinţa de a distruge societatea existentă. Rădăcinile culturale sînt căutate prin evocarea ţăranilor, istoria naţională e reabilitată, dar satele şi producţia lor artistică erau exaltate în acelaşi timp în care erau distruse. Mînăstirea Văcăreşti e distrusă după o restaurare care durase 7 ani şi tocmai se terminase. Soarta bisericilor e cunoscută: fie le distrugem, fie le deplasăm. În fapt, în cazul bisericilor a existat un compromis, acceptat de putere din cauza Bisericii Ortodoxe, pe de o parte, şi a reacţiei cetăţenilor la distrugere. Vedem aici măsura în care ortodoxia face parte din cultura naţională, chiar dacă această componentă nu este recunoscută: distrugem societatea pentru a crea o alta, dar puterea trebuie să se sprijine pe această unitate, care trebuie recreată.

Aş vrea să mă mai refer la alte două elemente. Mai întîi, Bucureştiul este un oraş – cum a spus dl Boia – care nu s-a creat niciodată ca atare: este o urbanitate care n-a apărut printr-o ruptură faţă de zona rurală, există o continuitate, o deplasare a ruralului către urban; e un oraş care nu ţine de modernul care a fost exprimat, şi anume în sensul centralităţii, al limitării spaţiului simbolic şi al transformării ruralului în citadin. Vedem astfel ce violenţă extraordinară reprezintă Centrul Civic în raport cu oraşul creat în acest mod. Casa Poporului este un centru extraordinar, de o mare imensitate, de neînchipuit în raport cu oraşul. Tot Centrul Civic este de o brutalitate, de o violenţă extraordinară în raport cu oraşul, cu esenţa urbanităţii sale. De fapt, ideea totalitară, ideea practicii politice a epocii era că urbanul se constituie în mod diferit de rural.

Evident, cînd vorbesc despre proiectul totalitar şi despre coerenţa acestui proiect, nu mă refer la oamenii prinşi în viaţa lor zilnică, în care continuitatea cu viaţa rurală nu se pierde. În blocurile de locuit din oraşe se dezvoltă o sociabilitate care permite să considerăm că, în limitele totalitarismului, a fost creată o societate nouă, dar într-un proces de continuitate, de remodelare socială.

În al doilea rînd, acţiunile regimului sînt, într-un fel, limitate. Formele arhitecturale şi urbane nu creează societatea: e numai un cadru şi atît. E evident că unitatea Centrului Civic se juca în interiorul simbolismului politic. Dacă acesta dispare, coerenţa proiectului se pierde. Acum nu vorbim decît despre Casa Poporului, dar să ne referim o clipă la bulevardul acela mare, care a intrat în logica de piaţă. În mod caricatural, enormitatea afişelor publicitare, a spoturilor publicitare ne arată că sîntem prinşi în acest tip de logică. Băncile, care s-au răspîndit în zonă, devin purtătoare ale modernităţii urbane. Spaţiile de acolo sînt preluate de piaţa imobiliară. Omogenitatea dispare, unele faţade sînt acoperite cu sticlă ş.a.m.d. Locul e încorporat într-un oraş care se transformă.

Aş mai formula un gînd privitor la transformarea Casei Poporului în Palat al Parlamentului. E o transformare ambiguă. Acest palat a fost construit în logica unei puteri îndepărtate, care trăieşte în secret. Ferestrele lui sînt de fapt false ferestre, nu vezi nimic prin ele, palatul e îndepărtat şi ascuns. Evident că ne putem întreba dacă formele democratice simbolizate de Parlament pot, oare, să reinvestească această formă arhitecturală, să-i transforme sensul. Îmi pun această întrebare cînd îi văd la televizor pe aleşii poporului evoluînd în aceste locuri absolut lipsite de măsură, în acele culoare şi săli foarte mari. Mă întreb dacă aceasta contribuie la apropierea aleşilor de popor.

Asupra destinului clădirii, în care Parlamentul a intrat în 1995, trebuie să aibă loc o dezbatere. Trebuie folosit acest loc? – iată o întrebare ciudată, pusă într-una dintre prezentările din colocviul nostru. Acest loc poate fi patrimonializat, poate deveni un „loc de memorie“. Istoria nu se refuză: istoria e aici, prezentă, evidentă. Timpul trece şi perioada comunistă trebuie să devină un element al istoriei naţionale, chiar dacă deocamdată situaţia e mai complicată, fiindcă istoria nu s-a răcit încă şi nu permite să facem din Palatul Parlamentului un muzeu sau altceva...

Nota redacţiei. *Aflăm în ultimul moment, cu mare regret, despre neaşteptata dispariţie a lui Gerard Althabe. A fost un bun cunoscător al societăţii româneşti, un prieten al ţării noastre...*

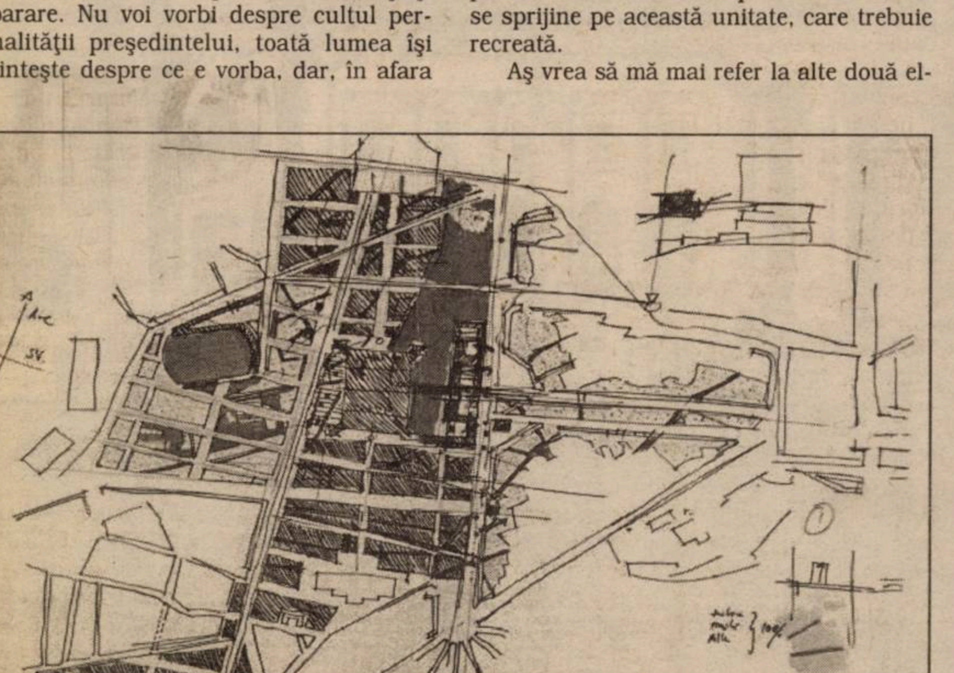

Decontaminarea Reichstag-ului

MICHAEL S. CULLEN

În august 1971 i-am scris lui Christo şi i-am făcut sugestia de a împacheta clădirea Reichstag-ului. Folosesc încă termenul pe care l-am utilizat şi atunci, de „împachetare“, şi nu, de pildă, de „camuflare“. Am avut de învins piedici politice de neimaginat. Abia în februarie 1994 am ajuns să avem succes în Bundestag şi în iunie 1995 proiectul a fost dus la bun sfîrşit. Cinci milioane de oameni au venit la Berlin ca să vadă acest Reichstag înfăşurat sau camuflat. 96% din adulţii germani au aflat despre acest eveniment, deci un număr mult mai mare decît adulţii care cunoşteau numele preşedintelui de atunci al Germaniei, Richard von Weizecker. Impresionat de amploarea evenimentului, acesta a spus: „E ca şi cînd ar fi izbucnit pacea, dar nimănui nu-i trece prin cap să ţină un discurs“.

Înainte de a se produce acest act artistic, milioane de oameni vedeau în Reichstag o clădire a răului, din care nazismul instalat la putere a condus Germania. De acolo au emis legile rasiale. Abia în 1999, cînd Gerhard Schröder a devenit cancelarul Germaniei şi l-a invitat pe premierul Israelului, Yehud Barak, să vină la Berlin, s-a discutat despre importanţa acestei clădiri. Mulţi politicieni şi jurnalişti israelieni l-au avertizat pe Yehud Barak să nu păşească în această clădire contaminată. Abia după ce Barak a vizitat Berlinul şi a intrat în Reichstag, am fost invitat să vorbesc la nişte dezbateri în care să vedem dacă e vorba despre un imperiu al răului sau nu. Mulţi dintre participanţi au spus că, da!, aşa este, şi au vorbit şi despre legile rasiale, chiar dacă ele au fost elaborate la Nürnberg. A trebuit să povestesc despre istoria acestei clădiri şi să amintesc că abia după ce a fost incendiat Reichstag-ul Hitler a intrat pentru prima oară aici.

Deci, dacă analizăm faptele istorice, această clădire nu era, de fapt, contaminată, nicidecum. Şi totuşi, avea această conotaţie. În plus, zidurile unei clădiri nu au nici o vină că sînt edificate într-un anumit context istoric. În această clădire s-au purtat, încă din 1894, multe dezbateri furtunoase, au fost elaborate legi controversate, au existat chiar conflicte care au mers pînă la bătăi între comunişti şi nazişti. Nici Goebbels şi Göring nu au vorbit niciodată în Reichstag. După 1924 au venit naziştii la putere. Din 1932, Göring a condus cea mai puternică fracţiune a Reichstag-ului şi a devenit preşedintele adunării. Să spunem, atunci, că această clădire a fost contaminată? În continuare spun că nu! Dar, chiar dacă răspunzi cu da la această întrebare, nu poţi purifica o clădire prin împachetare!

Statul nu a investit nici un ban în actul artistic al lui Christo. Christo a plătit totul din buzunar, iar banii au venit din vînzarea desenelor sale, a colajelor, a schiţelor sale. Nu s-au vîndut bilete de intrare pentru cei care au venit să vadă Reichstag-ul împachetat, n-a existat o ţinută obligatorie pentru vizitatori, n-au fost perioade de muzeu deschis şi muzeu închis, puteai să mergi ziua, puteai să mergi noaptea; puteai doar să admiri, dacă vroiai, sau puteai să pipăi stofa care împacheta clădirea, nu era interzis acest lucru. Şi chiar cei care avuseseră sentimentul că această clădire era contaminată politic l-au pierdut după ce au văzut lucrarea lui Christo.

Să ne îndreptăm acum atenţia asupra Palatului Parlamentului din Bucureşti. Ştim că Ceauşescu a sacrificat un cartier întreg, un cartier romantic. Este, oare, această casă contaminată? Poate. Dar există mulţi oameni, politicieni de diverse culori, care spun că nu poţi pedepsi un regim păcătos dărîmîndu-i monumentele. În 1950, comuniştii au făcut acest lucru în RDG, în momentul în care au decis dărîmarea unui palat la Berlin pentru că era „expresia feudalismului“. În 1928, comuniştii din parlamentul oraşului Berlin au dorit să dărîme Poarta Brandenburg, spunînd că este un fel de piedică în fluxul traficului. Îi deranja, de fapt, pentru că amintea de vremurile glorioase de dinainte. Ei bine, Kremlinul nu a fost dărîmat de comunişti pentru că a fost locuit înainte de ţarii Rusiei şi în Franţa cred că s-au luat decizii înţelepte atunci cînd, după ce a fost înlăturată de la putere familia Bourbon, nu au fost dărîmate palatele Bourbonilor.

Ce să facem cu această Casă a Poporului? În ce mă priveşte, nu pot să fac recomandări. Daţi-o pe mîna lui Christo! Numai că el nu împachetează clădirile pentru a transmite un mesaj politic, aşa încît, probabil, ar refuza oferta. O parte a succesului împachetării clădirii Reichstag-ului s-a bazat pe faptul că a existat atîţia ani – 23! – o rezistenţă la ideea de a permite acest act artistic. Ei bine, bătălia aceasta de peste două decenii i-a determinat pînă la urmă pe oameni să considere că este un moment de mare atractivitate, pe care doresc să-l guste. Cred că, dacă nu ar exista această provocare a necesităţii de a te lupta cu autorităţile, Christo nu s-ar simţi provocat să vină în România pentru a împacheta Casa Poporului. O altă alternativă ar fi dărîmarea, dar n-aş recomanda acest lucru. Nu poţi transforma istoria în ceva ce nu a existat, nu o poţi face să dispară. Spiritul care stăpîneşte, într-un fel, această clădire n-ar dispărea o dată cu dispariţia clădirii, iar zidurile nu sînt vinovate, deci nu trebuie pedepsite. Nu poţi uita trecutul, te poţi împăca, eventual, cu clădirea. S-ar putea organiza un concurs de idei, dar nu neapărat al edililor, pentru că atunci nu se va vorbi decît despre simbolurile pe care arhitecţii încearcă să le plaseze în peisaj. Orice om ar putea să emită idei, să se extindă competiţia asupra tuturor cetăţenilor, să se găsească un juriu competent care să ţină seama de opiniile tuturor. Acţiuni precum cea a domnului Hubert sînt minunate şi ar trebui repetate, poate, o dată la 2-3 ani. Cea mai bună soluţie ar fi ca la nivelul întregii României să se declanşeze o discuţie pentru a găsi destinaţii utile acestei Case a Poporului. Un spital sau altceva care să folosească tuturor oamenilor. Muzeele sînt destinate, de obicei, doar unei părţi a societăţii. Oricum, clădirea nu are nici o vină. Clădirea poate fi folosită.

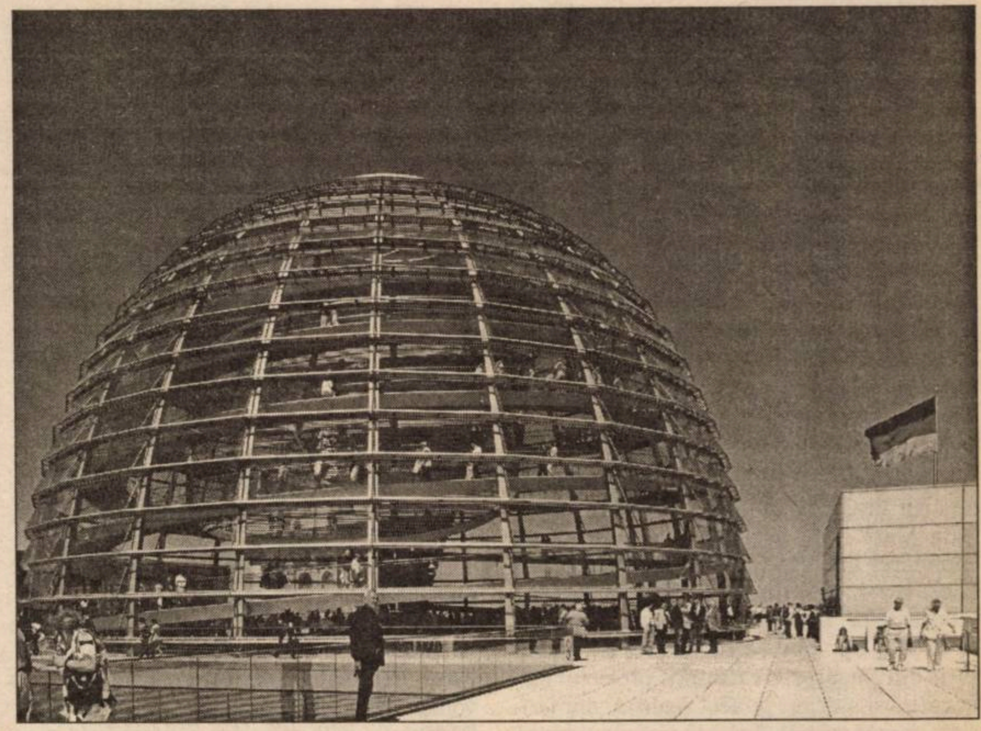

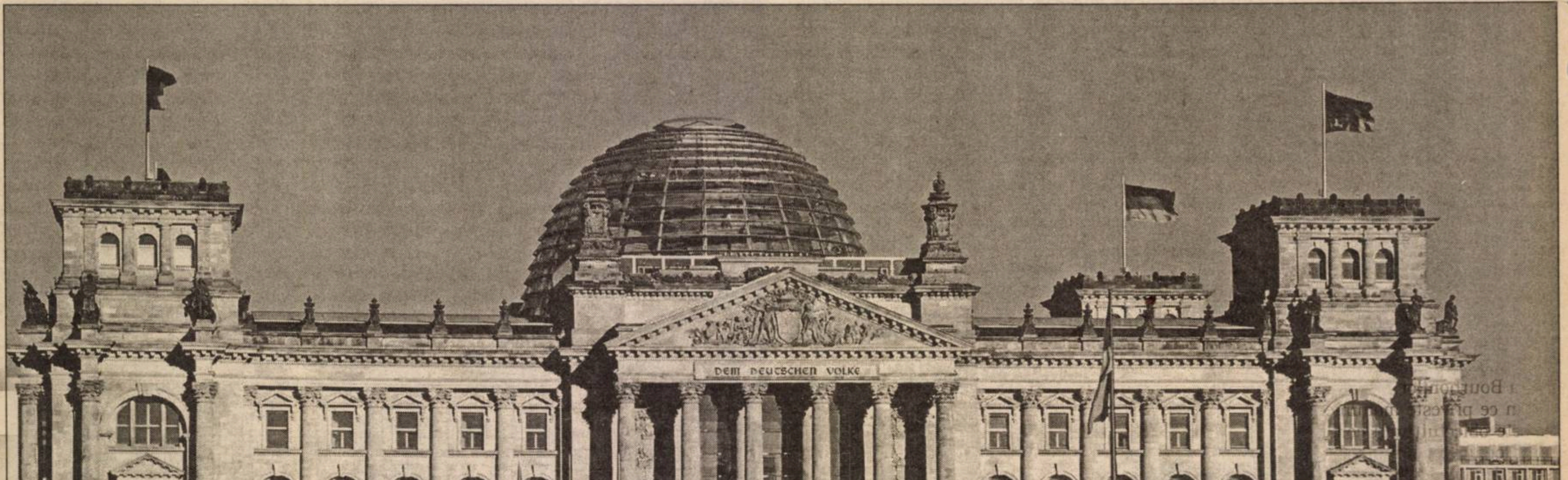

Bazilica Sacré Coeur – digerată de itinerarul turistic

FRANÇOIS LOYER

Raporturile cartierului Montmartre cu Parisul au fost agitate. Astăzi, este una dintre zonele turistice cele mai apreciate.

Cînd eram tînăr, bazilica Sacré Coeur din Montmartre era cea mai detestată de către parizieni. Nu puteai să te duci acolo fără să auzi remarci sarcastice asupra imitării stilului turcesc, asupra ciudăţeniei acestei construcţii romano-bizantine, comparate cu Domul de la Ierusalim. Ideea era că acea clădire n-are rost să existe. Istoria construcţiei sale permite să se înţeleagă contextul. Biserica Montmartre a fost construită la iniţiativa unui grup de catolici care se ocupau de chestiunea muncitorească şi erau legaţi de patronat. Ei au făcut un apel la căinţă, la ispăşirea greşelilor făcute de cel de-al doilea Imperiu, în timp ce armatele prusace înaintau spre Paris. Catolicii considerau că au fost făcute două greşeli intolerabile: prima – Napoleon al III-lea a acceptat să-l susţină pe Garibaldi, care a invadat statul pontifical şi l-a luat prizonier pe Papă; apoi, capitalismul triumfător a făcut din Paris oraşul scandalurilor financiare şi al decăderii morale. În timp ce operaţiunea a fost lansată, s-a petrecut Comuna din Paris, săptămîna sîngeroasă în timpul căreia mii de parizieni au fost executaţi de către alţi francezi. O nouă vinovăţie a impulsionat acum ideea unei bazilici a ispăşirii: erau de ispăşit războiul civil şi răzbunarea împotriva muncitorilor.

În cartierul Montmartre alegerea sitului viitoarei catedrale a stîrnit un scandal. Pentru comunarzi, ideea era insuportabilă, pentru că aici fuseseră instalate tunurile care trăseseră asupra Versailles-ului. Să se construiască o bazilică în locul fortului Comunei însemna ca ea să fie strivită încă o dată – o zdrobire simbolică.

Alt aspect surprinzător: bazilica Montmartre, aşezată la 100 de metri deasupra cîmpiei, domină Parisul. Nu poţi să scapi de această viziune: se vede de la 20 de km! Este un monument-far, care va avea mai tîrziu un frate mai mic: Turnul Eiffel. Aceeaşi logică – a monumentelor foarte mari care să domine metropola. Acest aspect a fost justificat de către ierarhia catolică, care a pretins că va construi bazilica Montmartre în locul martiriului lui Saint Denis. Episcopul de Saint Denis a părăsit catedrala Notre Dame de Paris şi a mers pe jos spre locul unde a fost chinuit, unde i s-a tăiat capul, şi a continuat să meargă pînă la Saint Denis. Acest proiect nu este inocent: Saint Denis este marea catedrală regală franceză, deci în spatele proiectului religios se află un proiect pur politic, şi anume al legitimiştilor, care vor să restabilească puterea Bourbonilor.

În ce priveşte monumentul propriu-zis, el este obiectul unui compromis ciudat. A avut loc un concurs, la care au participat o sută de arhitecţi foarte cunoscuţi. Ca la toate concursurile judecate dinainte, se ştia foarte bine cine va cîştiga. La început au fost vizaţi fraţii Douyer, arhitecţi din Nantes, specialişti în mari monumente gotice, pe placul preoţilor din provincie: goticul de ţară, al micilor oraşe, stilul oficial al religiei populare. Dar intelighenţia pariziană nu accepta această idee, vroia un edificiu prestigios, de prestigiu internaţional, şi atunci a fost ales Sabady, cel mai bun elev al lui le Eugene Viollet-le-Duc, arhitect modern la epoca sa. Ideea lui Pierre Robert Sabady a plăcut foarte mult, ea exprima biserica în secol, în viitor, eliminînd discursul catolic obişnuit în profitul unui discurs mai savant, mai intelectual, în spatele căruia se afla o idee esenţialmente politică, susţinută de Sfîntul Scaun: Franţa era moştenitoarea gîndirii apostolilor, era fiica cea mare a bisericii, deci arhitectura ei religioasă trebuia să amintească originea orientală a bisericii. Unul din marii arheologi francezi, Melchior de Vogüé, a studiat bisericile din Asiria creştină, a făcut comparaţia cu marile catedrale romane şi a inventat un concept romano-bizantin conform căruia Franţa ar fi moştenit de la Christos arhitectura religioasă a Palestinei. Toată lumea credea acest lucru pînă acum vreo 30 de ani, făcea parte din stereotipurile religioase franţuzeşti. Acest stil reprezenta hegemonia franceză asupra Europei. După cum vedeţi, subiectul este, de la un capăt la altul, politic.

Construirea bazilicii are şi ea o istorie. Realizarea monumentului era imposibilă, fiindcă colina Montmartre era săpată pe dedesubt cu galeriile fostei mine de exploatare a pietrei. La sfîrşitul secolului al XVIII-lea fuseseră aruncaţi în aer stîlpii care susţineau carierele şi totul s-a prăbuşit. Cînd s-a trecut la construirea bazilicii pe această colină, s-a constatat că nimic nu rezista şi că trebuiau construiţi stîlpi de ciment de 80 de m adîncime. Au trebuit 20 de ani pentru acest lucru. Bazilica Montmartre este plasată ca un fel de insulă în mijlocul mării. Întreaga Franţă a plătit pentru realizarea monumentului înainte ca prima piatră să fie aşezată la exterior. Cînd construcţia era în curs, s-a întîmplat „afacerea Dreyfuss“, conflictul dintre biserică şi stat, şi trecerea spre stînga a oraşului Paris. Toată lumea avea o singură idee: împiedicarea terminării bazilicii. S-au propus tot felul de construcţii utilizînd fundaţiile deja făcute: un gazometru, o cazarmă, o şcoală, universitate, să deplasăm Parlamentul! Lumea s-a tot gîndit: ce să facem cu acest monstru, cum să-l schimbăm?! Pînă la urmă, biserica s-a descurcat foarte bine, ajutată de bancheri: a reuşit să privatizeze proiectul, ca să nu mai fie victima legii de separaţie dintre biserică şi stat. Şi biserica a continuat pînă la terminarea monumentului, în timpul războiului din 1914-1918. Construcţia s-a făcut împotriva opiniei pariziene, dar în profitul opiniei naţionale catolice. La sfîrşit, totul se schimbă: în 1917, cardinalul Amied îi întîlneşte pe responsabilii guvernamentali, care îi propun lansarea unei noi dorinţe, şi anume recunoaşterea bazilicii Montmartre ca loc al apărării franceze împotriva invadatorului! Imaginea Sfintei Genoveva se suprapune celei a Sfîntului Denis. E vorba despre rezistenţa împotriva duşmanului venit din nord: bazilica se uita spre cîmpia Saint Denis, care continua pînă la Berlin. Era un fel de tratat între puterea oficială a republicii şi puterea catolică. Mai tîrziu s-a făcut şi propunerea de aruncare în aer a cupolei de la Sacré Coeur, în amintirea victimelor Comunei.

Această clădire apasă încă mult asupra Parisului. Parisul era un oraş muncitoresc, în prim-plan se afla tema clasei muncitoare. Această viziune a dispărut. Împreună cu uzinele, muncitorii au mers la Saint Denis încă din secolul al XIX-lea; industriile mari au ieşit din Paris ca să nu mai plătească taxe şi muncitorii s-au dus după ele. După aceea, Parisul devine un oraş burghez şi în el se va naşte ceva straniu: o compensaţie culturală a unui trecut mort. Primii care participă la naşterea unui mit muncitoresc la Paris sînt artiştii pictori, impresioniştii şi postimpresioniştii care se instalează pe Montmartre, duc o viaţă boemă, şi vor să dea impresia că trăiesc ca nişte muncitori. Sînt intelectuali, copii de burghezi, dar au o imagine boemă care se identifică cu tradiţia populară a cartierului. Apoi, se fabrică pas cu pas un imaginar comunicabil, care va părăsi cercul artiştilor pentru a intra în consumul popular. Se inventează pictorii din clasa de mijloc: Maurice Utrillo, care e versantul popular şi internaţional al imaginii unui Montmartre pitoresc şi muncitoresc, Francisque Poulbot, care şi-a dat numele puştilor din Paris, pe care el i-a pictat de o mie de ori (micul puşti parizian cu şapcă pe cap, imaginea unui Montmartre popular), artiştii aparţinînd mediului galeriilor, după aceea artiştii de mai puţin bună calitate, dar foarte apreciaţi de popor, artiştii de cărţi poştale care vor fabrica sistemul de imagini din Piaţa de Tertre. Astăzi vin japonezii să picteze pentru noi şi produc cantităţi imense de imagini populare ale locului. Mai sînt şi animatorii turistici. Se creează o societate, o asociaţie numită Comuna Montmartre, care dă concerte cu instrumente populare, cu defilări în costume vechi; au plantat şi o vie ca să amintească de trecutul Parisului – deci o imagine cu totul artificială, creată de aceste societăţi şi asociaţii turistice. Cinema-ul pune şi el stăpînire pe Parisul popular şi fabrică în anii '30 o imagine cinematografică a muncitorilor parizieni, istoriceşte falsă. În zilele noastre se va ajunge la un foarte frumos film, **Amélie**, care a reinventat în zilele noastre această imagine pentru o folosinţă europeană, şi nu numai pentru turismul internaţional clasic.

Aşadar, cartierul Montmartre şi-a schimbat sensul. La fel şi monumentul. Bazilica a fost digerată de itinerarul turistic, care i-a eliminat agresivitatea politică, făcînd-o să reprezinte altceva. Adevărata problemă a catedralei Sacré Coeur, astăzi, nu e punctul de origine, ci apărarea religiei împotriva turismului. Capelanul de la Montmartre este obligat să negocieze tot timpul cu poliţia şi cu statul ca să i se facă circuite de securitate, ieşiri, intrări, fiindcă monumentul este suprafrecventat. Departe de spiritul religios, e totuşi o afacere care aduce mari venituri bisericii şi se face o negociere între folosirea monumentului din punct de vedere turistic şi din punct de vedere religios. Negocieri au loc în fiecare săptămînă la poliţie pentru a vedea cînd să se ţină cutare slujbă, în afara orelor turistice. Monumentul serveşte la prea multe lucruri. Nu mai este un conflict, ci un obiect de însuşire de către diverse grupuri de intenţii.

Asta e concluzia la care vreau să ajung, foarte departe faţă de ceea ce abia începe să se întîmple aici, la Bucureşti, cu Casa Parlamentului: puţin cîte puţin, sensul se şterge, dispare complet, alte sensuri vin să-l înlocuiască şi singurul răspuns posibil este pur şi simplu că trebuie să adaugi ceva nou peste ceea ce e vechi. Nu trebuie să faci *tabula rasa* cu trecutul, ci doar să-i găseşti un înlocuitor mai interesant, mai acceptabil. E soarta oricărui monument: să devină o carte deschisă pentru o lectură multiplă.

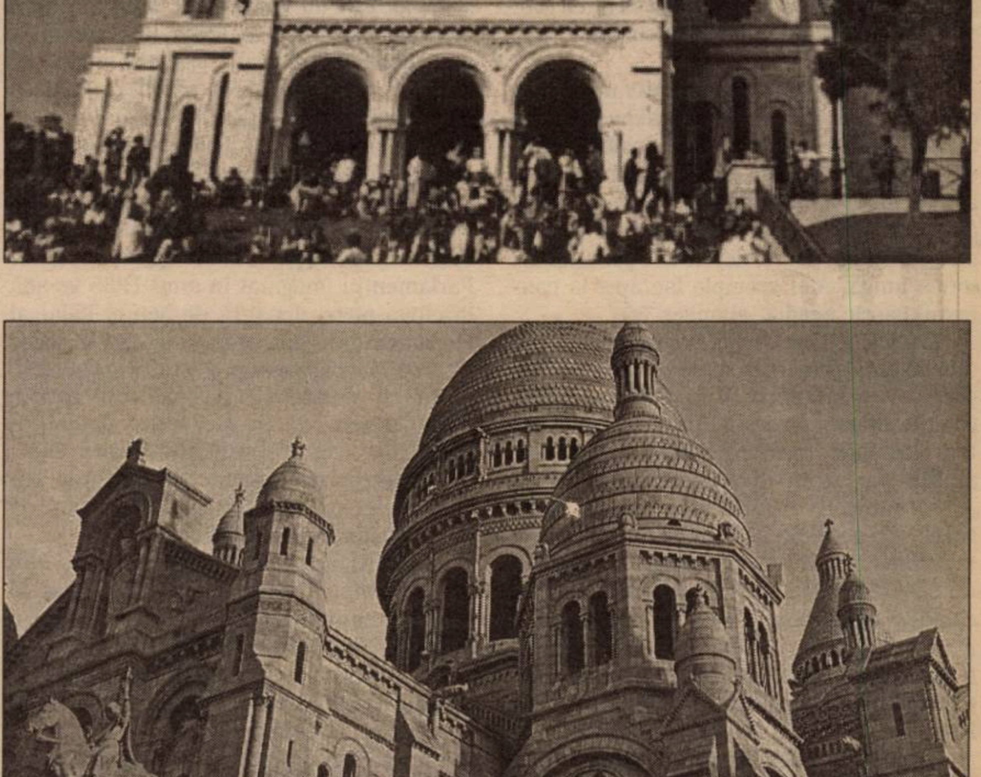

Să înţelegem mai bine ce s-a întîmplat în Bucureşti în anii ‘80

RALUCA POPA

Clădirea Palatului Parlamentului şi întregul proiect trebuie să fie acceptate, să facă parte din istoria oraşului şi din imaginarul colectiv, dincolo de întrebările noastre de natură estetică sau politică sau de orice alt fel.

După 1990, în România s-a scris foarte mult despre acest subiect. Intelectuali, arhitecţi, istorici, tot felul de oameni de cultură, de oameni cu acces la cuvîntul scris au încercat să-şi explice ce anume s-a întîmplat în anii ‘80, cum a fost posibil ca o mare parte din zona tradiţională a oraşului să dispară şi ceva radical nou şi diferit să apară. După părerea mea, răspunsurile care s-au dat au fost destul de unilaterale şi foarte psihologizante. Ca istoric, am încercat în teza mea de doctorat să merg dincolo de aceste răspunsuri, să încerc să dau răspunsuri alternative.

A revenit adeseori termenul de „exorcizare“. El se leagă de una dintre explicaţiile cele mai populare care au fost vehiculate după ‘90, şi anume că nu ne putem explica ceea ce s-a întîmplat altfel decît apelînd la o putere supranaturală, probabil a răului care şi-a băgat coada – să zicem, folosind o expresie românească – şi a născut acest corp străin în mijlocul Bucureştiului. Am încercat să evit această interpretare în cercetarea mea. O altă intepretare populară e aceea pe care o ştim cu toţii, cum că Ceauşescu era total nebun, suferea de o boală neidentificabilă, nu se ştie clar ce avea, dar ceva avea de s-a apucat să facă aşa ceva! Fie că era nebun, fie că era sub influenţa diavolului, cam în modul ăsta ne-am putea explica noi ceea ce s-a întîmplat în Bucureşti. Acum cîţiva ani, pe coperta revistei **Arhitectura** în care se anunţau şi se discutau rezultatele Concursului internaţional **Bucureşti 2000** apărea un profil uman avînd o tumoare roşie în mijloc. Ei bine, pe „harta“ Bucureştiului suprapusă craniului de pe copertă, tumoarea aceea roşie este exact zona transformată în perioada anilor ‘80 în Centru Civic. Imaginea mi se pare relevantă pentru ideea că Bucureştiul suferă, că Ceauşescu a fost nebun, avea o boală mentală şi toată chestiunea este de domeniul psihologicului.

Ei bine, ca istoric, eu încerc să demonstrez că există nişte explicaţii mult mai simple şi mult mai naturale pe care ni le putem oferi. Nu este nevoie neapărat să apelăm fie la psihologie şi la boli mentale, fie la prezenţa diavolului în corpul oraşului ca să înţelegem mai bine ce s-a întîmplat în Bucureşti în anii ‘80.

Aş vrea să sugerez mai multe moduri în care noi am putea să ne răspundem la această întrebare – cum a fost posibil? – fără să apelăm la aceste două interpretări la modă. Mi-am împărţit exemplele în două categorii. Unele ar fi încercări de a explica *dans la longue durée*, deci într-o perioadă istorică lungă. Alte exemple fac apel la contextul istoric imediat al anilor ‘80.

Dans la longue durée, cred că există trei dimensiuni prin care putem să explicăm ceea ce s-a întîmplat. Una ar fi o anumită tradiţie istorică de a privi Bucureştiul, capitala României. Încă de la mijlocul secolului al XIX-lea, mulţi literaţi au scris despre acest subiect, despre aspectul de „oraş rural“, despre faptul că Bucureştiul ar fi un semi-oraş, numai cu jumătate de măsură, un oraş din punct vedere cantitativ, dar nu calitativ; calitativ ar fi, de fapt, un sat, dar e mai mare şi atunci îl numim oraş. Această tradiţie de a considera Bucureştiul ca nu tocmai oraş, ca nedemn de a fi capitala României, a contribuit în mod clar la ceea ce s-a întîmplat în anii ‘80, cînd dintr-o asemenea conştiinţă, dintr-o asemenea înţelegere a oraşului Bucureşti, lucrurile au scăpat de sub control şi s-a ajuns la acest rezultat, la o schimbare radicală a unei mari părţi din centrul tradiţional al oraşului.

O altă dimensiune este legată de percepţia monumentelor în România, şi în Bucureşti în mod special. S-a vorbit foarte puţin după 1990 despre faptul că însuşi conceptul de monument era în schimbare în anii ‘80. Era foarte neclar ce anume este monument şi ce nu. În primul rînd monumentele religioase se aflau pe diverse liste de patrimoniu, dar foarte puţine monumente de arhitectură civilă erau protejate şi se aflau pe listele de monumente istorice. Iar cele care erau considerate valoroase şi erau protejate, nu erau cunoscute publicului larg. Cred că nici în ziua de azi în România opinia publică nu cunoaşte şi nu respectă monumentele. După 1990, foarte multe piese valoroase de arhitectură au dispărut şi foarte puţine lume le-a deplîns dispariţia.

O a treia direcţie *dans la longue durée*, care cumva se leagă de primele două, ar fi o lungă istorie de proiecte de arhitectură utopice făcute în mod special pentru oraşul Bucureşti. Încă de la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi din ce în ce mai mult la începutul secolului al XX-lea, arhitecţi şi urbanişti au imaginat, pe hîrtie în general, prin concursuri şi prin alte moduri, un altfel de Bucureşti, un Bucureşti care să nu le mai fi provocat ruşinea despre care vorbeam la început: un Bucureşti european, monumental, impresionant, organizat şi nu haotic, cum era perceput oraşul. Dacă privim toată această istorie a proiectelor utopice care au fost schiţate de-a lungul timpului pentru Bucureşti, majoritatea dintre ele niciodată realizate, atunci această direcţie ar putea iarăşi fi considerată ca o importantă tradiţie care trebuie luată în seamă atunci cînd se discută ceea ce s-a întîmplat în anii ‘80. Există semne clare cum că, cel puţin la începutul proiectului pentru noul Centru Civic, mulţi dintre specialiştii, arhitecţii şi urbaniştii implicaţi cunoşteau această istorie, aceste proiecte utopice şi au încercat să exploateze momentul, să încerce să-l „folosească“ pe Ceauşescu în scopuri bune, ca să spunem aşa. Am făcut o serie de interviuri de istorie orală cu diverşi arhitecţi şi am observat acest lucru: mulţi dintre ei, cel puţin în momentul demarării proiectului, au crezut în mod sincer că au ocazia de a face ceva pentru Bucureşti, de a pune în sfîrşit în practică ceea ce profesorii care îi educaseră la Institutul de arhitectură visau încă din anii ‘30. Dau drept exemplu o imagine din planul director de sistematizare din anul 1935. Dacă ne uităm la acest plan, vedem ideea unei axe est-vest, considerată şi în colocviul nostru ca străină dezvoltării tradiţionale a Buucreştiului, care s-ar fi dezvoltat în mod organic şi natural pe direcţia nord-sud. În partea stîngă a planului e marcat locul în care arhitecţii care au făcut acest plan vroiau să amplaseze Parlamentul României. Prin comparaţie cu situaţia actuală, Parlamentul imaginat în anul 1935 se află la cîţiva metri distanţă de actual Palat al Parlamentului! Am, aşadar, motive serioase să cred că localizarea proiectului socialist în această zonă nu a fost cu nimic întîmplătoare, că în momentul demarării acestui proiect arhitecţii ştiau foarte bine, din educaţia de dinainte de război şi din contactele lor cu arhitecţi interbelici, că acest plan a existat cîndva.

De altfel, aşa cum se ştie, Casa Poporului a fost construită pe locul unui deal al Bucureştiului, Dealul Spirii. Am identificat o lungă tradiţie a încercărilor de a face ceva monumental în Bucureşti în special pe această înălţime. Se spunea că Bucureştiul este foarte plat, este un oraş de cîmpie şi atunci ar fi de dorit din punct de vedere urbanistic să se exploateze această înălţime naturală. Nu este singura, dar era cea mai vizibilă, cea mai înaltă, în termeni relativi, faţă de nivelul Dîmboviţei. Am identificat o serie întreagă de proiecte, încă de la sfîrşitul secolului al XIX-lea, de clădiri publice de importanţă naţională pe acest Deal al Spirii. Un arhitect renumit din perioada interbelică, şi anume Duiliu Marcu, a proiectat o cetate universitară pe Dealul Spirii. Dacă planul lui ar fi fost dus pînă la capăt, astăzi am fi avut, în locul Palatului Parlamentului, Cetatea universitară, aproximativ în aceeaşi poziţie, cu mica diferenţă că arhitectul Duiliu Marcu ar fi păstrat Mînăstirea Mihai Vodă, care a fost mutată şi parţial dezasamblată în perioada socialistă. Poziţionarea acestei imaginare Cetăţi universitare corespunde foarte bine poziţiei actuale a Palatului Parlamentului.

Nu numai Dealul Spirii a fost „atacat“ – ca să spun aşa – în perioada socialistă, ci şi, de exemplu, Dealul Filaret, pe care se afla Parcul Carol, unde a fost construit mausoleul eroilor comunişti. Apoi, Dealul Piscului, care se află în apropierea Văcăreştilor şi care a fost de asemenea „atacat“ în perioada socialistă. Încă de dinaintea venirii la putere a regimului comunist, toate aceste dealuri au o întreagă istorie de proiecte prin care ar putea fi puse în folosul urbanismului, în aşa fel încît oraşul să capete nişte monumente importante şi vizibile de peste tot, vizibile de oriunde te-ai afla în Bucureşti.

Acestea au fost direcţiie *dans la longue durée* pe care am încercat să le exploatez. Mai există cîteva direcţii în contextul imediat al anilor ‘80 despre care aş vrea să vorbesc. Una este, bineînţeles, influenţa lumii capitaliste. Bucureştiul n-a existat într-un vid, ci într-o întreagă lume, într-o întreagă civilizaţie care era lumea blocului sovietic. Am identificat foarte multe exemple similare din alte ţări, în aşa fel încît cazul Bucureştiului nu mai pare atît de deosebit, atît de special. Exemple similare cu ce s-a întîmplat în Bucureşti în anii ‘80 există din anii ‘50 şi ‘60 în alte capitale est-europene.

Apoi, un alt mod de a interpreta ceea ce s-a întîmplat, dincolo de psihologie şi de influenţa asupra naturală, ar fi să ne uităm la o anumită luptă între generaţii care exista în perioada anilor ‘80 în cercurile arhitecturale bucureştene. Dacă analizăm modul în care acest proiect a fost demarat, se vede că au existat mai multe grupuri şi e interesant de văzut cum aceste grupuri au intrat în conflict unele cu altele. Am identificat în general trei mai grupuri. Mai întîi, generaţia arhitecţilor educaţi în perioada interbelică, care strînseseră un prestigiu cultural enorm în spatele lor şi care au fost şi ei implicaţi în primele etape ale proiectului. Acest grup prestigios şi tradiţional de arhitecţi educaţi înainte de război a fost dat deoparte de un grup de arhitecţi educaţi în anii ‘50-‘60, al căror reprezentant important a fost Cezar Lăzărescu. A treia generaţie de arhitecţi, foarte tineri, a venit şi, exploatînd situaţia care se crease, a dat la o parte grupul de mijloc. Din acest al treilea grup ar face parte Anca Petrescu, cea care în cele din urmă a fost numită responsabilă cu construirea Casei Poporului.

Apoi, în perioada de început a proiectului, specialiştii au văzut în el nu numai o ocazie de a construi ceva monumental şi impozant în Bucureşti, ci şi o posibilitate de a uşura traficul bucureştean. În vremea respectivă, în partea de sud a oraşului apăruseră două cartiere foarte mari, şi anume Drumul Taberei şi Balta Albă, unul în sud-vest, altul în sud-est. Legăturile acestor mari cartiere muncitoreşti cu centrul erau congestionate. În prima perioadă a proiectului, tot demersul acesta urbanistic a fost văzut ca o ocazie de a crea noi legături în zona central-sudică a oraşului.

În sfîrşit, dacă privim hărţile Bucureştiului din secolul al XVI-lea şi pînă la începutul secolului al XX-lea, se vede foarte clar că zona central-sudică avea graniţe foarte neclare. Vreme de secole, limita oraşului în partea de sud a rămas mai mult sau mai puţin în acelaşi loc. În timp ce partea de nord se dezvolta foarte puternic şi foarte bine delimitat spre nord-est şi nord-vest, partea de sud a fost întotdeauna considerată de specialişti, de urbanişti, ca fiind o zonă obscură, o zonă neclară, o zonă nu bine delimitată, o zonă nu bine dezvoltată, o zonă haotică. Coroborat cu ce am spus mai devreme despre cele două mari cartiere muncitoreşti care au apărut în anii ‘60 şi s-au dezvoltat foarte mult în anii ‘70, acest lucru a contribuit din nou la popularitatea ideii de construire a acestei axe est-vest în anii ‘80. Este o axă care a apărut din anumite concepţii, mentalităţi, idei intelectuale şi urbanistice care erau foarte populare în anii ‘70-‘80 în Bucureşti şi care nu au fost inventate, în nici un caz, de Ceauşescu, chiar dacă el a fost motorul întregului proiect al Casei Poporului.

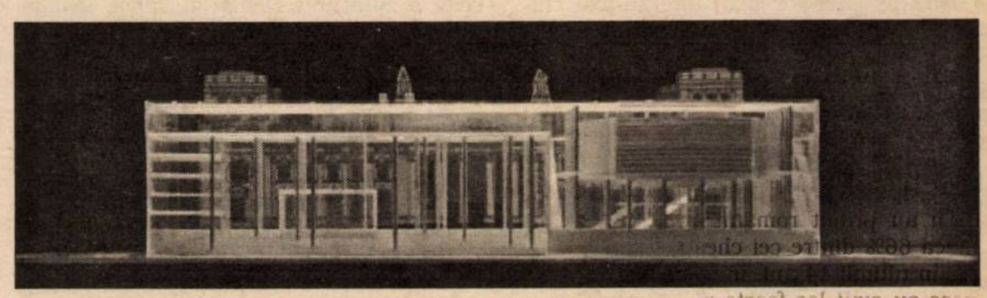

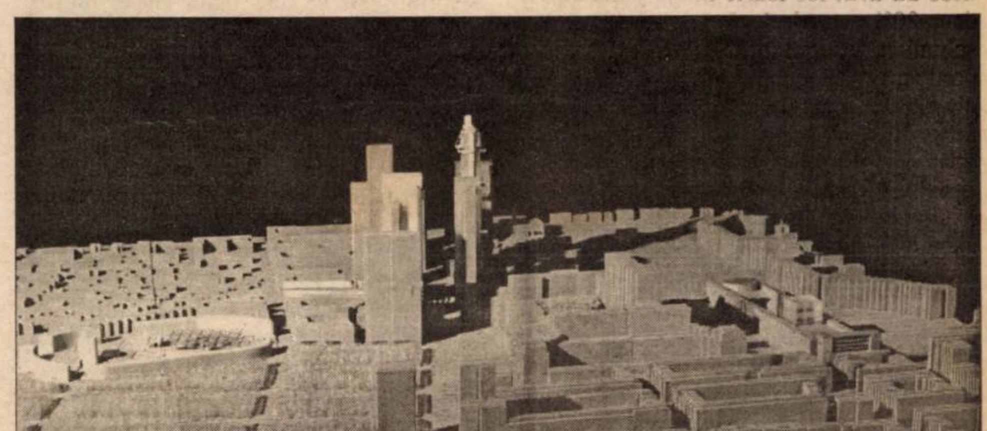

Cum privesc românii educaţia (II)

CIPRIAN CIUCU

Continuăm să prezentăm percepţiile românilor asupra sistemului de educaţie, aşa cum reies din sondajul lansat cu puţin timp în urmă de Centrul „Educaţia 2000+“ (primul sondaj de acest fel conceput pentru sistemul de învăţămînt).

În numărul precedent am prezentat şi comentat răspunsurile românilor cu privire la relevanţa educaţiei asupra succesului în viaţă (bunăstare); gradul de cunoaştere a sistemului de învăţămînt şi a ofertei şcolare de către populaţie; gradul de acceptare la care s-a ajuns astăzi în ceea ce priveşte existenţa învăţămîntului privat şi ce înseamnă o şcoală bună în ochii românilor.

În materialul de faţă vom vedea dacă oamenii au încredere în sistemul de educaţie, şcoală şi profesori; cum a primit populaţia schimbările care au avut loc în sistem din 1990 şi pînă astăzi, şi care sînt miturile care fundamentează astăzi opiniile cu privire la educaţie.

Românii au încredere în sistemul de educaţie

În general, oamenii au încredere în sistemul de educaţie. Într-o proporţie covîrşitoare, românii consideră că ceea ce se învaţă la şcoală le foloseşte elevilor în viaţă. Astfel, 76% dintre cei care au răspuns sondajului s-au declarat de acord total sau, mai degrabă, în mare măsură cu această afirmaţie. Analiza detaliată realizată asupra eşantionului a arătat că, într-o mai mare masură, cei care au încredere în sistemul de învăţămînt sînt rezidenţii din mediul rural, oamenii mai în vîrstă şi cei care au un nivel mai scăzut de studii. Am putea spune chiar că oamenii cu mai puţină educaţie au mai multă încredere în sistemul educaţiei decît cei relativ mai educaţi.

De asemenea, Ministerul Educaţiei se bucură de încrederea românilor. Domeniul *educaţiei* şi cel al *afacerilor interne* sînt cele două domenii în care românii îşi manifestă mulţumirea faţă de activitatea Guvernului. Precizăm că în mod tradiţional, şi din barometrele de opinie anterioare, educaţia este un domeniu în care, cu predilecţie, românii îşi manifestă satisfacţia. Explicaţia poate veni dacă aruncăm o privire către imaginarul colectiv şi către modelele promovate de mass-media în momentele în care tratează teme educaţionale. Vom regăsi, dacă putem spune aşa, *mitul olimpicului român*. Nu spunem aici că acesta nu există sau că nu este sublim, spunem doar că nu trebuie să confundăm rezultatele *olimpicului român* cu rezultatele sistemului de învăţămînt.

Schimbări multe sau puţine, bune sau proaste

Că în învăţămînt au avut loc schimbări (după unii prea multe, după alţii insuficiente) este un dat. Centrul „Educaţia 2000+“ a dorit să afle care este părerea majorităţii populaţiei şi cum au primit românii aceste schimbări. Circa 66% dintre cei chestionaţi au opinat că, în ultimii 14 ani, în învăţămîntul românesc au avut loc foarte multe schimbări şi doar 20% consideră că au avut loc puţine schimbări. Întrebaţi dacă schimbările au produs rezultate mai degrabă bune sau mai degrabă proaste, părerile concetăţenilor sînt împărţite, dar majoritatea celor care au răspuns au calificat rezultatele schimbărilor ca fiind mai degrabă proaste (mai degrabă bune – 42%, mai degrabă proaste – 50%, nu ştiu/nu răspund – 8%).

În articolul destinat aceluiaşi subiect din numărul precedent al **Observatorul cultural** am văzut că românii au foarte mare încredere în compatrioţii lor educatori: învăţători şi profesori. Cu toate că mulţi se plîng astăzi că statusul social al cadrelor didactice este în scădere, profesia de educator este încă printre cele mai respectate.

Pe ce se fundamentează opiniile românilor cînd vorbesc despre educaţie?

Percepţiile românilor şi încrederea pe care aceştia o acordă învăţămîntului în ansamblul său nu se bazează pe o bună cunoaştere a acestuia, a vieţii şcolii sau a elevului ca produs al şcolii, ci mai degrabă se bazează pe un imaginar care tinde să valorizeze, dincolo de evidenţe, ideea de şcoală. Am arătat anterior (**Observator cultural** Nr. 226) că oamenii nu au cunoştinţe de bază asupra sistemului, marea lor majoritate neputînd să spună cîte clase include astăzi învăţămîntul obligatoriu. Posibilele explicaţii privind tendinţa românilor către aprecieri pozitive în ceea ce priveşte sistemul de educaţie, şcoala, profesorul ş.a.m.d. pot veni din două direcţii – una raţională şi una imaginară. Direcţia raţională presupune că oamenii chiar sînt mulţumiţi de ceea ce face şcoala pentru comunitate şi de modul în care îi pregăteşte pe copii pentru viaţă. Direcţia imaginară ne îndreaptă atenţia către o altă problematică inclusă în cercetare. Realizatorii sondajului au vrut să afle cum percep românii învăţămîntul de astăzi în comparaţie cu cel din perioada socialistă şi în comparaţie cu învăţămîntul din Occident. Nu ne surprinde numărul mare al respondenţilor care afirmă că învăţămîntul românesc este mai bun decît învăţămîntul din Occident (Acord – 60%, Dezacord – 20%, NS/NR – 20%) şi că învăţămîntul din perioada socialistă era mai bun decît cel de astăzi (Acord - 51%, Dezacord – 32%, NS/NR – 17%). Este foarte probabil faptul că, cu cîteva excepţii, cei care au răspuns la cele două întrebări nu au în mod real baze de comparaţie: puţini au făcut studii în străinătate şi puţini au învăţat şi înainte de 1989 şi o mai fac şi astăzi (ca parte a sistemului de educaţie). Concluzionăm că cele două mituri despre învăţămîntul românesc circulă sub diverse forme în societate şi că pot avea o contribuţie însemnată asupra structurării opiniilor despre educaţie. ∎

Radio Total 96.9 FM

S.O.S. manualele şcolare!

Asociaţia Editurilor cu Profil Pedagogic şi Cultural, asociaţie patronală care promovează şi apără interesele şi activitatea editorilor de carte şcolară din România, secţie naţională IBBY (Consiliul Internaţional al Cărţii pentru Copii) şi membră a Confederaţiei patronale UGIR 1903, emite un nou semnal de alarmă privind producţia şi calitatea manualelor, acuzînd Ministerul Educaţiei şi Cercetării de grave disfuncţionalităţi în (dez)organizarea Licitaţiilor M003, M004, M005, M006, M007 (record mondial şi definitiv).

Manuale făcute pe genunchi, un calendar sufocant, programe şcolare aprobate o dată cu manualele, o procedură ce încurajează *dumping*-ul, preţuri incredibile (de mici), 70 de manuale respinse din cauza gramajului la hîrtia din macheta oarbă, evaluări după ureche, expoziţii de manuale fără profesori care să le vadă etc. – iată tabloul de coşmar al avatarurilor suferite în acest an de manualele şcolare.

Pornind de la această situaţie, A.E.P.C. şi revista **Universul şcolii** vor organiza joi 24 iunie 2004, la ora 11.00, o conferinţă de presă în care vor fi detaliate problemele apărute în ultima perioadă, ca şi propunerile concrete ale editorilor în vederea normalizării situaţiei, cuprinse în „Moţiunea manualelor“, semnată deja de 5 asociaţii de editori, ce se va lansa cu acest prilej pentru public.

Conferinţa de presă va avea loc la sediul UGIR 1903 (Str. George Enescu Nr. 27-29, vizavi de Magazinul Eva), în Sala Oglinzilor. Pentru relaţii suplimentare, puteţi suna la Tel. 223.41.53 sau 223.41.54.

Claudiu ISTRATE
director executiv

Asociaţia Editurilor cu Profil Pedagogic şi Cultural
Str. Piaţa Presei Libere Nr. 1, Et. 8, Cam. 818, Sector 1, Bucureşti
Cod fiscal: 7505779
Tel./Fax: 223.41.53, 223.41.54, 0722-512.191
E-mail: aep@aep.ro

---

ministeriale

În numărul trecut al revistei noastre am dat informaţii referitoare la componenţa „noii“ comisii pentru cultură scrisă a Ministerului Culturii şi Cultelor. Se pare că, de curînd, Comisia a stabilit lista a publicaţiilor culturale subvenţionate de la buget. Întrucît pînă la închiderea ediţiei nu am reuşit să intrăm în posesia datelor necesare, preluăm – în cele ce urmează – o serie de informaţii dintr-un material apărut în cotidianul **Adevărul** de sîmbătă-duminică 26-27 iunie. Pornind de la „transparenţa“ Ministerului, reporterul ziarului, Gheorghiţă Aurelian Ion, îşi intitulează articolul **Omerta la Ministerul Culturii. Lista revistelor culturale continuă să fie ţinută „la secret“**. Citām – pentru început – un pasaj ilustrativ: „Dacă îndrăzneşti să ceri date care, în mod normal, ar trebui să fie accesibile oricui pe *site*-ul de internet al instituţiei, căci privesc felul în care sînt cheltuiţi banii din impozitele noastre, eşti trimis «de la Ana la Caiafa», şi numai bruma de relaţii personale pe care le mai ai prin minister te ajută să intri în posesia informaţiilor mult dorite. Funcţionarii vremelnici ai unei instituţii transformate în *minister al secretomaniei* ascund cu obstinaţie, an de an, date pe care legea îi obligă să le facă publice. Ca şi cum singura lege de care ascultă este «omerta» (legea tăcerii la mafioţi), funcţionarii noştri ţin departe de ochii muritorilor de rînd «detalii nesemnificative», cum ar fi Planul Naţional de Restaurare – pentru care sînt alocate zeci de milioane de dolari anual, componenţele comisiilor de prin minister – care dispun de bani publici, lista specialiştilor şi experţilor atestaţi în domeniul patrimoniului etc. [...] Deşi lista revistelor subvenţionate fusese elaborată de ceva vreme şi înregistrată la MCC pe 21.06.2004, ea nu a fost făcută publică cum ar fi fost firesc, ci a fost pusă la păstrare, pentru fezandare probabil, într-unul dintre fişetele ministerului. Deşi cuprindea 114 reviste de cultură, cărora le-a fost alocată, în total, o sumă de 7,666 miliarde de lei de la buget, lista n-a fost considerată de interes public, aşa că nimeni nu s-a obosit să o comunice, din proprie iniţiativă. Solicitarea noastră de a afla numele publicaţiilor a stîrnit mai degrabă mirare şi, ca şi cum ar fi fost vorba de secrete de stat, nu am intrat în posesia ei decît în urma unei cereri scrise“.

MONITORIZAREA MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR
OBSERVATOR CULTURAL
2004

Deocamdată, ceea ce se poate constata e faptul că numărul publicaţiilor subvenţionate pe 2004 este cu 13 mai mic decît cel pe anul anterior. Autorul materialului constată „incoerenţa“ selecţiei, precum şi faptul că publicaţii mai puţin semnificative sau – pur şi simplu – fantomă sînt gratulate cu sume mult peste medie: „Recordul aparţine revistelor **Universul Cărţii** şi **Teatrul**, fiecare cu cîte 200 milioane de lei. Alocarea unei sume atît de mari revistei **Teatrul** este mai mult decît ciudată, publicaţia fiind practic invizibilă la chioşcurile de ziare. Mai mult, anul trecut, aceeaşi publicaţie, condusă atunci de Nicolae Breban (dăruit cu încă 200 de milioane de lei în 2003 şi pentru revista **Contemporanul**), primise 120 de milioane. [...] Alte reviste care au mai primit sume semnificative sînt: **A Het** – Tîrgu Mureş (120 milioane de lei), **Albina** – Bucureşti (120 milioane de lei), **Caiete critice** – Bucureşti (120 milioane), **Contemporanul – Ideea europeană** – Bucureşti (150 milioane), **Convorbiri literare** – Iaşi (150 de milioane), **Cronica** – Iaşi (120 milioane), **Literatorul** – Bucureşti (194 milioane), **Luceafărul** – Bucureşti (194 de milioane), **Secolul XXI** – Bucureşti (150 de milioane). Sumele mai mari decît la celelalte reviste sînt justificate, în mare parte, de numărul de pagini al revistelor şi de frecvenţa de apariţie“. Alte publicaţii beneficiare sînt cele de care – în mod normal – ar fi trebuit să se ocupe consiliile locale: **Reflex** din Reşiţa, **Sănătatea cărţilor** din Oradea sau... **Sud** din Bolintin Vale. **Observatorului cultural** i-ar fost alocate 84 de milioane, iar suplimentului cultural al revistei **22** – 48 de milioane.

Teatru

Stan şi Bran, studenţi la... Tompa

RADU ȚUCULESCU

Northern Stage Ensemble
Noul locatar de Eugen Ionesco
Cu: Francisco Alfonsin, Mark Calvert, Jim Kitson, Joanna Holden
Regia: Tompa Gábor
Scenografia: Helmut Sturmer

Acesta e un titlu care mă face de-a dreptul invidios pe tine, îmi zice prietenul Claudiu, iar lentilele ochelarilor îi sînt împînzite de luminiţe jucăuşe. Nici n-ar mai trebui scris articolul, regizorul poate fi de-a dreptul flatat şi... Ho, îi întrerup eu avalanşa de cuvinte care se prăvăleşte peste mine precum obiectele în locuinţa noului locatar. Asta ar fi de-a dreptul... absurd: să-i trimit eu lui Bogdan doar titlul articolului. Ce-ar putea înţelege simplul şi cinstitul nostru cititor? Nu-l pot lăsa cu ochii în soare, fără a-i da, cît de cît, o explicaţie, că el s-ar întreba, pe bună dreptate, adică cum Stan şi Bran studenţi la Tompa? Ei au fost studenţi la Oxford, ştie tot românul, şi-atunci, după titlu, înseamnă că Tompa predă la Oxford? Prin urmare, trebuie să mă explic. Asta îmi aminteşte de-o replică celebră a unui fost activist, actualmente deputat, care zbiera adesea în biroul său roşu la diverşi subalterni galbeni de spaimă: „mie să nu-mi explici, mie să-mi spui de ce!!". Deci, regizorul româno-maghiar Tompa Gábor a dat o fugă pînă în Anglia la Newcastle şi a montat acolo, în limba engleză, piesa **Noul locatar** de Ionesco, scriitorul de care regizorul bilingv se arată a fi de-a dreptul îndrăgostit. Montarea sa a surprins publicul şi critica de specialitate, **The Guardian** cotîndu-l cu patru stele. Trupa din Anglia a efectuat un turneu la Cluj, jucînd pe scena Teatrului Maghiar, unde, surprinzîndu-ne, ne-a obligat să recunoaştem stelele mai sus amintite.

Tompa Gábor a stors din textul ionescian toate valenţele sale comico-grotesco-ridicole, desenîndu-le în imagini de film alb-negru. O peliculă cu gaguri verbale, dar, mai ales, vizuale. Gestică de filme de epocă, dintre cele care şi azi produc rîsul celor sănătoşi la cap. **Noul locatar** e lung şi noduros, miop de-a binelea, se mişcă de parcă mereu ar face echilibristică pe sîrmă, poartă cu el un toc de violoncel în care se află alt toc, de vioară, în care se află o funie zdravănă, bună să te spînzuri cu ea, dar fără săpun, ci cu o cretă. Prin urmare, lunganul miop, care baletează mecanic, desenează, cu ajutorul funiei, al cretei şi al unui cui, un cerc perfect. Acolo va fi locul său de odihnă, de meditaţie, de moarte, de viaţă, de rîs şi plîns, în rest... poate să înceapă invazia! Iar invazia începe cu o turuială nebună a fostei locatare, căreia nimeni nu-i acordă importanţă. Şi nebunia se declanşează cu adevărat cînd apar cei doi cărăuşi, copii fidele ale celebrilor Stan şi Bran. În ritmul hilar al acestora (să ne amintim cum au construit ei o casă ori cum au cărat o pianină etc. etc.), încep mobilarea. O vreme urmează indicaţiile preţioase ale lunganului cu gesturi de păpuşă mecanică, transformat şi în dirijor tembel – cîteva scene – care „interpretează" un fragment din **Traviata**! Dar, pe urmă, cei doi îşi descoperă „personalităţile accentuate", unul începe să aibă idei şi să devină obraznic, celălalt e mai tăntălău, încercînd să facă pe servilul. Slabul şi grasul... Obiectele care înghit, hulpav, spaţiul scenic sînt de-a dreptul stupefiante: opt măsuţe cu scăunele, căluşei, o mumie, un scaun cu rotile pentru vremea cînd lunganul îşi va rupe picioarele, o harpă, o tubă (doar pianina lipseşte...), pachete cu cărţi... La un moment dat, sînt aduse şi două portrete, al lui Beckett şi al lui Ionesco! Ultimul va fi fixat cu faţa la perete, adică... să nu vadă ce se petrece cu piesa sa, să nu vadă în ce hal o montează individul ăla alb-negru numit Tompa. Superbă autoironie. Şi hamalii gîfîie din ce în ce mai greu, cu toate giumbuşlucurile lor, iar locatarul oboseşte şi el şi se prăbuşeşte în fotoliul din cerc. Cu trecerea timpului, viaţa devine tot mai greu de suportat, vine bătrîneţea cu toate mizeriile ei. Doar obiectele continuă să invadeze spaţiul, împinse de mîini nevăzute, spărgînd şi un perete, dar nimănui nu-i mai pasă, chiar dacă ameninţarea cu sufocarea e iminentă. Şi la sfîrşit apare proprietăreasa în cadrul ferestrei, o proiecţie de film cu capul acesteia care rosteşte un singur cuvînt, fără sonor, îl rosteşte clar, însă fără nici o panică, de parcă ar face exerciţii mute de dicţie... Iar noi, spectatori avizaţi şi specialişti într-ale „şmecheriilor" scenice, pricepem ce zice, chiar dacă e în engleză. L-am şi întrebat pe Claudiu, în şoaptă, ce zice aia mă, iar el mi-a răspuns: zice că *help*...!

Toţi cei patru actori au jucat într-o veselie debordantă, cu o degajare şi-o poftă de invidiat, într-un decor de-o evidentă plasticitate, purtînd amprenta lui Helmut Sturmer. Despre regizor nu mai am ce spune, e un exeget de rasă al teatrului aşa-zis absurd, în speţă cel semnat de Ionesco. În rest, despre această montare englezească, i-ar fi fost de ajuns doar titlul de mai sus... Asta e, pînă la urmă, şi părerea mea...

▪

Film

Lars von Trier şi noul val în critică (II)

VALERIAN SAVA

Sînt tentat să încep a doua parte a... comentariului, „analizei" sau „interpretării" (termenii *critică* şi *cronică* par evacuaţi din vocabularul curent al breslelor aferente), să reîncep discutarea volumului „colectiv" semnat (alfabetic) Ştefan Bălan, Mihai Chirilov, Alex. Leo Şerban, cu exclamaţia: „Atenţie, capodoperă!". Exclamaţia figurează de cel puţin două ori, nu ştiu sigur sub care dintre cele trei semnături ale volumului, cu referire la pelicule diferite (!) ale cineastului titular: **Lars von Trier: filmele, femeile, fantomele** (Editura Design & Print, Cluj, 2004). Comparativ cu acest volum-culegere de articole, n-am citit nimic apropiat prin profil şi *valoare* (alt cuvînt evitat), nimic echivalent ca putere de fascinaţie, în materie de filmologie românească (dacă ea există *generic*), după textul scris „pentru sertar" de Ion I. Cantacuzino în anii '60 şi în primii ani '70 ai „secolului trecut", text apărut postum abia în 1997 (dar nici atunci consemnat cum se cuvine), sub titlul **Întîlniri cu cinematograful. Amintiri** (ediţie îngrijită şi postfaţă: B.T. Rîpeanu, Editura Alo, Bucureşti), la peste 60 de ani de la prima apariţie editorială a marelui şi încă nereeditatului şi nevalorificatului în actualitate Cantacuzin: **Uzina de basme** (Editura Universală Acalay & Comp., Bucureşti, 1935).

Capodoperă e alt termen care nu prea intră nici el sau nu e agreat mai deloc în dicţionarul postmodernist, fiind extrem de incomod şi riscant – şi nu l-aş fi folosit, dacă cei trei autori eminamente postmoderni n-ar fi recurs la el şi nu l-ar fi repetat, ca util şi indispensabil uneori (am verificat: îl utilizează şi pentru **Dogville**, şi pentru **Dancer in the Dark**, dar nu chiar la fel şi nu fără un plus de joc minimalist la ultimul: „Atenţie, capodoperă (in)contestabilă!"). La fel procedează şi alţi protagonişti ai mişcării, evacuînd din arenă mulţi termeni şi o droaie de concepte şi metode, în sensul că îi/le aruncă pe fereastră, spre a-i/a le reintroduce revizuiţi/te pe uşă. Cum se poate ca o carte de debut editorial să intre totuşi în sfera *capodoperei* ar ţine chiar de acest joc de *du-te-vino*, dacă precizez că am în vedere („spre scandalizarea multora" – G. Călinescu) *întreaga producţie de carte de film românească din 1912 încoace*, care nu e un spaţiu vid şi nici neglijabil, dacă n-ar fi decît relativ recentele trei volume-culegeri de articole publicate de Eugenia Vodă în 1995 la Editura Fundaţiei **România literară** (**Cinema şi nimic altceva**, **Planeta Cinema** şi **Scurte întîlniri**) sau anul trecut Iulia Blaga, cu **Fantasme şi adevăruri. O carte cu Mircea Săucan**. Singura dificultate *comparatistă* ar proveni din imposibilitatea şi jignirea care ar rezulta din plasarea acestei *capodopere* (ne putem distra cu anticipaţie aşteptînd Premiile UCIN pentru anul 2004!) în criteriologia experţilor în uzurpări, omisiuni, inversări de ierarhii valorice sau în tot atît de rele egalitarisme, „experţi" care au acordat în anii precedenţi Premiul pentru critică UCIN unor Călin Căliman, Laurenţiu Damian şi pînă şi Magdei Mihăilescu – acesteia de două ori, deşi lipsită de orice „operă". (Rămîne de văzut ce se va mai putea inventa, spre a nu se atribui, dacă nu Marele Premiu UCIN pentru 2004, măcar Premiul Special al Juriului cumulat cu Premiul pentru critică, în troică, lui Alex. Leo Şerban, care a demisionat demonstrativ din „Uniune".)

„Trecînd în faţă", cum spuneam în prima parte a comentariului, şi deschizînd volumul cu articolele sale despre **Dogville**, Alex. Leo Şerban nu lipseşte din nici unul dintre capitolele cărţii. E un liant al monografiei, cînd în dialog cu Mihai Chirilov (despre **Dansînd cu noaptea**, serialul **Riget** şi „filmele în E": **Europa**, **Epidemic**, **Element of Crime**), cînd în simbioză cu Ştefan Bălan (despre „filmul-kamikaze" **Idioţii** şi „filmul-eveniment" **Breaking the Waves**, apoi într-un „Portret cu autoportret"), spre a reveni *solo* cu două texte în trei pagini despre filmul de diplomă şi despre un film de televiziune ale lui LvT. *Portretul* egalilor din troica noastră e cu atît mai greu de surprins cu cît primii doi citaţi alfabetic nu-şi atribuie nimic separat în monografia compusă împreună, în afară de succinta „Biografie" a lui von Trier, asumată de primul dintre egali tot alfabetic. Dar toate acestea nu ţin de vreo disproporţie a contribuţiilor, ci de o reală sau aparentă disimulare a auctorialităţii individuale (ca şi destructurarea structurantă a discursului), „legiferată" de ultimul comandament al istoricei **Dogme 95** în decalog, scrisă de însuşi congenerul danez al monografiştilor: „10. Regizorul nu trebuie creditat". Alex. Leo Şerban face tot ce depinde de el pentru această disimulare, începînd cu semnătura sistematic în „minuscule" (a.l.ş.), expediată, ca şi celelalte, la rîndul lor cu iniţiale, pe ultima filă, rezervată Cuprinsului, şi terminînd cu voita „topire" a replicilor din dialoguri într-un discurs unitar, în care numele interlocutorilor sînt omise, încît trebuie să faci mari eforturi detectiviste spre a deduce din context sau din cîte o discretă indicaţie iniţială care dintre cei doi spune ce spune, la un nivel de interes şi expresivitate perfect paritar.

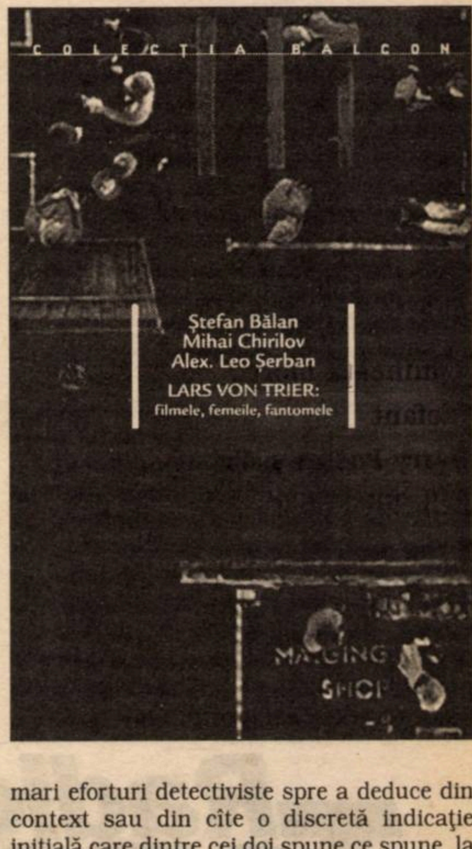

Marele interes al acestui op triunghiular decurge din însăşi opţiunea autorilor pentru cineastul european „controversat" într-un fel de scandal continuu, dar care a făcut (prea puţin ştiut) cel mai mult pentru încheierea primului secol filmic într-o notă care să reconfirme vocaţiile proprii, perenitatea şi eminenţele unei arte puse încă de mulţi sub semnul întrebării, debilitată şi deturnată de mult mai mulţi. Manifestul **Dogma 95** şi „filmul-eveniment" **Breaking the Waves** au apărut chiar în anul centenarului, inaugurînd o mişcare de avangardă şi totodată de sinteză (de la Lumière, Dreyer şi Chaplin la Bergman, Hitchcock şi Godard), cum nu prea şi-au propus nici una dintre mişcările precedente (nici nu prea aveau cum, cînd ontogenia însăşi a cinemaului ca artă nu era încheiată). Răzbunînd pe ultima sută de metri a secolului relativa cuminţenie a „noilor valuri" postbelice, cu o întoarcere la frenezia inovaţiilor mult mai radicale de pe la 1920, von Trier a redescoperit şi „inocenţa pierdută" a cinematografului, acea „stoarcere a adevărului" din lucruri şi oameni care l-au definit din capul locului, iar exegeţii sînt la înălţimea acestor provocări în cel mai înalt grad contradictorii. Mereu grijulii să „sucească gîtul retoricii" precum Verlaine, ei nu se eschivează de la nici unul dintre accentele necesare, fac titluri de capitole din concepte-cvasibarbarisme („Despre aici-şi-acum-ul filmului") şi fac de fapt din cele 108 pagini ale condensatului lor discurs o extensie şi deopotrivă o chestionare, dacă nu şi o contestare simultană a manifestului de jumătate de pagină din 1995 al danezului. E *un manifest al lor, pe care ni-l adresează aici-şi-acum* (nu ştiu dacă avem antenele potrivite spre a-l recepta adecvat şi cu tot profitul virtual), contaminîndu-se de spiritul şi litera antecesorului din colţul diametral opus al continentului, dar şi cu o detaşare şi cu destule distanţări critice spre a-şi afirma o frapantă originalitate.

În afară de stigmatul nemeritat al „fragmentarismului" de care pomeneam data trecută, m-am temut iniţial că, procedînd în felul lui von Trier de la 1995, „cu nasul direct în lucruri şi personaje, pînă la totala imersie în substanţa lor", Şt.B., M.Ch. şi a.l.ş. ar risca să piardă din vedere sau să estompeze relaţiile exterioare ale operelor, filiaţiile şi disocierile. Din contră, performanţa uneori copleşitoare a demersului lor este, în egală măsură, luxurianţa trimiterilor şi a liantelor. Acestea sînt apele freatice ale textului tripartit, care încorporează fiecare film în *opera omnia* din care face parte şi în ceea ce „este magnificat" în istoria cinematografului. Harul formulărilor uneşte cutezanţa oximoroanelor cu măsura homeopatică a nuanţelor, în omogenizarea acestor trimiteri: Hitchcock – „un minimalist paranoic", „La polul opus, von Trier – un maximalist schizo-paranoic"; un „drăgostos scepticism" vădeşte cutare personaj, cu o „austeră antipatie" îl înconjoară pe altul comunitatea locului, „În candoarea ei de idioată (sau sfîntă)..."; „O posibilă dar mare slăbiciune a filmului lui von Trier este aceea că descrie univoc o situaţie care se vrea echivocă", „Într-o scenă sublimă şi ridicolă totodată...". Iconoclastia („obscurul negoţ dintre Bess şi Dumnezeu") face casă bună cu identificarea „canonului biblic", cu un titlu de capitol luat din Sfîntul Apostol Pavel („Dar cea mai mare dintre ele este dragostea"), cu indicarea riguroasă a sursei: **Întîia epistolă către corinteni**, 13.4,7 şi 13.13, autorii concedînd finalul articolului apostolului însuşi: „Un bun rezumat al filmului **Breaking the Waves** este: *«Acum dar rămîn aceste trei: credinţa, nădejdea şi dragostea; dar cea mai mare dintre ele este dragostea»*".

Să mă achit şi de datoria de a spune care capitol mi-a plăcut cel mai mult din carte: cel scris de a.l.ş. şi M.Ch. despre „serialul-şoc" **Riget – Regatul**, intitulat în franceză **L'Hospital et ses fantômes** – de unde şi citarea acestora din urmă, în titlul volumului, alături de femei, ca personaje arhetipale ale filmelor supuse „disecţiei", cum tot aici citim. Trebuie din nou să-i definesc pe autori, întorcîndu-le sintagmele cu care ei îl încoronează (uneori cu ghimpi) pe LvT: este capitolul cel „mai inteligent (şi mai simpatic)", mustind de „bibliografia oricărui intelectual" – „familiar tuturor intelectualilor care l-au citit pe Lacan et Cie" ş.a.m.d.

În fine, pentru că l-am pomenit mai sus pe Ion I. Cantacuzino, sînt nevoit să închei amendîndu-mi o evaluare din **Istoria critică a filmului românesc contemporan**, **1**, în care afirmam că prima branşă profesionalizată din cinematografia română, în jurul anului 1930, a fost critica de film, dar tot critica a fost singura profesie din domeniu care nu şi-a mai egalat pînă la sfîrşitul secolului performanţele de la 1930. O face la începutul noului secol.

∎

TIFF chat

ANCA GRĂDINARIU, CARMEN MEZINCESCU, MIHAI CHIRILOV ŞI COSMIN COSTINAŞ

*Un chat retroactiv despre Festivalul Internaţional de Film **Transilvania – TIFF** 2004 (courtesy of Yahoo Messenger) nu poate arăta decît aşa: haotic, isteric, irevereniţos, intens şi diluat, dar ne-emoticonizat, vorbind – chipurile – despre filme, premii, imagini pregnante şi deviind – categoric – în acele zone nebuloase (umori, petreceri, gossip-uri, emoţii...) care completează atmosfera încinsă a unui festival aproape carnivor şi – sperăm noi patru, cei care l-am trăit minut cu minut – ceva mai organizat decît lectura care urmează.*

Anca GRĂDINARIU: salut.

Carmen MEZINCESCU: hi! *so*, de unde începem?

Mihai CHIRILOV: în fine, sîntem grămadă. Care-ncepe?

Cosmin COSTINAŞ: păi Carmen, că ea a avut ideea.

M.C.: ăla eu, ăla eu... eu zic să-ncepem cu finalul. Cine e de acord cu premiile?

A.G.: păi îl propun *ca mc* pe dl director artistic.

C.C.: eu am obiecţii faţă de premii, *certainly not* faţă de directorul artistic.

C.M.: de ce? toată lumea are obiecţii faţă de premii, inclusiv directorul artistic. Şi care-i cea mai puternică amintire din festival?

C.C.: eu voiam **Reconstruction**. categoric!

C.M.: eu **Aaltra**. Da' te poţi pune cu scliviselile p.c. ale occidentalilor???

A.G.: eu am doar amintiri difuze – poate şi din cauza oboselii, a alcoolului, senzaţii mai mult decît amintiri.

C.C.: mda, şi juriul a fost păruit rău de toată lumea.

M.C.: directorul artistic a fost chiar agresiv, se pare... cu juraţii, agresiv...

C.C.: la capitolul amintire, oscilez între *setting*-ul din Ernesto, bordura de vis-à-vis de 30+, foamea de la **Cremaster 3** şi muzica din....

M.C.: p.c., p.c., dar ce alcohoolic incorecţi erau, mai ales unii dintre ei...

A.G.: eu cred că o decizie contestată e, pînă la urmă, *spicy*, mi se pare *cool* că nimeni – sau aproape nimeni – n-a văzut **Dias de Santiago**, aşa că la condiment se mai adaugă şi puţin mister, un veritabil *thriller*...

C.M.: eu l-am văzut!! şi n-avea nimic!! Nici bun, nici rău... e doar ok făcut & jucat.

C.M.: hai să luăm filmele la puricat... sau *party*-urile

C.C.: ok, pe rînd.

M.C.: **Koktebel**! Cine i-ar sparge mecla copilului din el? Arată ca un porţelan numai bun de făcut cioburi.

C.M.: drept care nici nu m-am dus să-l văd, că era rusesc.

A.G.: ah, trebuie să povestesc asta. am fost la masă în ultima zi cu juriul. a fost suprarealist. doamna cu soţul cu 10 ani mai mic, care-i şi găteşte, a făcut un atac de panică pentru că s-au servit ficăţei! se pare că această fobie o are din copilarie, cînd ta'su a obligat-o şi apoi a lovit-o cu palma ca să mănînce ficăţei, şi de atunci... A trebuit să mascăm farfuria cu pahare şi sticle de bere, da' cu mirosul n-am avut ce face. Eu, cu un dispreţ suveran faţă de Freud, m-am apucat să mă înfrupt din ficăţeii care erau delicioşi şi am avut parte de nişte priviri vitriolate. Jos vegetarienii! Credeţi că faptul c-au fost cel puţin 2 vegetarieni în juriu a afectat cu ceva decizia?

GRATUIT

AperiTIFF

CREMASTER 3

C.M.: ce-aveţi cu vegetarienii, bă??

M.C.: daaaaa, a fost un palmares vegetarian... la anul întrebăm înainte care e cu cărnuri, vrem premii cărnoase. Vegetarienii aici de faţă se exclud.

C.M.: nu văd cum faptul că nu te atingi de carne îţi poate afecta aprecierile în privinţa filmelor.

C.C.: păi se poate. e demonstrat ştiinţific.

Cei 7 care au speriat restul

Cronicari Filme	Iulia BLAGA	Laurenţiu BRĂTAN	Mihai CHIRILOV	Andrei GORZO	Valerian SAVA	a.l.ş. *featuring* Andrei BANGU
Cazul Furtwängler	▮▮	▮▮▮		▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮ /
Cîntec pentru un masacru	▮▮		▮▮▮		▮▮	▮▮ /
Damen Tango	▮	▬		▬	▬	
Dimineaţa morţii	▮		▮▮▮			
Elefant	▮▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮▮		▮▮▮	▮▮▮ /
Harry Potter şi Prizonierul...		▮▮			▮▮	
Kill Bill Vol. 2	▮▮	▮▮▮▮			▮▮▮▮	▮▮▮▮ /
Lumea de dincolo					▬	▬ /
Mereu la prima întîlnire		▮			▮	
Monstrul	▮▮	▮▮▮	▮▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮	▮▮▮ /
Spartanul		▮		▮▮	▮▮	
Surpriză: vine Polly		▮		▮▮	▮▮	▮▮ /
Sylvia	▮			▮▮▮	▮▮	▮▮ /
Şcoala de rock	▬	▮			▮▮	/ ▮▮
Troia		▮		▮▮▮	▮▮▮	▮ /
Unde vei fi poimîine		▮	▮		▮▮	
Van Helsing		▬			▬	/ ▬

▮▮▮▮ – excepţional ▮▮▮ – foarte bun ▮▮ – bun ▮ – mediocru ▬ – catastrofal

Aaltra

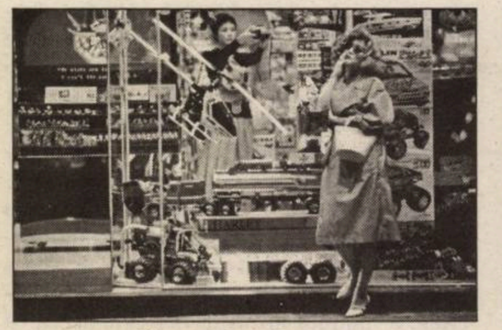
Chungking Express

Kontroll

Reconstruction

A.G.: nu ne place asta. cu ceva excepţii, tre' să treci pe carne.

C.M.: *jamais*!!!

M.C.: *no more* shaorma fără carne! chelnerii libanezi din Cluj încă nu-şi revin,

C.M.: *I'm so glaaad*!!! dacă au şocuri şi-acum, *tant mieux*... nici ăia din Vama Veche & Bucureşti nu-şi revin, *anyway*.

C.C.: aha, acum îmi amintesc – tu erai fata cu shaorma fără carne din filmul porno! *Freak*...

C.M.: ce film porno? cum l-am pierdut?

M.C.: eu vreau ficăţei cu usturoi.

A.G.: eşti ipocrită, ştii. spui de **Insula** că-i o poveste de dragoste suavă – cînd de fapt e *über kinky* şi *freaky* – şi refuzi să mănînci ceva care a avut ochi odată. Măcar un peşte, doi, ai văzut doar că potenţează libidoul...

C.C.: alcatraz, masa *post-party* HBO.

M.C.: aoleo, încetaţi cu mîncatu', că mor aicea de foame... hai să ne concentrăm asupra filmului porno!

C.C.: vedeţi de ce e Kiri director artistic?

C.M.: iar **Insula** chiar e o mare poveste de dragoste – contorsionată & *off-standards*.

C.C.: şi mult prea haotică.

C.M.: dar al naibii de tuşantă, *for me at least*.

C.C.: culmea, eu nu am avut probleme cu violenţa din film, ci cu părţile *soft* şi emoţionante din el. era o poveste neverosimilă & poezie gratuită.

C.M.: de ce?? erau la locul lor & te făceau să vezi ce-i apropie pe ăia 2 – dincolo de utilizările alternative ale cîrligelor; iar neverosimilitatea *is not an issue* – contează doar ca povestea să funcţioneze în sistemul ei de referinţă, ceea ce se şi întîmpla.

A.G.: pentru mine, momentul absolut al festivalului a fost cînd ăia doi regizori complet incorecţi politic şi hiper-alcoolizaţi au căzut de pe scenă atunci cînd încercau să-şi prezinte filmul – **Aaltra**. Şi dacă tot veni vorba de peşti, unul dintre ei avea doi peşti (morţi) în buzunarul de la piept la petrecerea de după...

C.C.: *statement* pentru jurate?

A.G.: cam aşa – sînteţi nişte peşti morţi bă, dacă nu sînteţi în stare să faceţi alegeri riscante şi transgresive, aşa cum i-ar fi stat bine festivalului...

C.C.: cred că political corectnessu' feministo-ecologisto-gauchist a venit cam prea repede la **TIFF**.

M.C.: btw de **Insula**: am citit în **Ziarul clujeanului**, retroactiv, cum a scris unul cronica filmului – că vai ce groaznic a fost să se uite cum un bărbat îşi bagă cîrlige în penis?! la ce film a fost ăsta?

C.M.: *indeed*!! poate băiatul are niscaiva probleme de identitate sexuală – a lui & a altora (mai ales).

M.C.: oho, şi-ncă ce probleme, ca ăla care zicea că selecţia e execrabilă pentru că nu-s decît filme cu sex, violenţă şi homo.

C.M.: da' ce, n-au fost?? credeam că le-am cam bifat.

C.C.: puteam să mai aşteptăm şi noi cîţiva ani pîna la dezbateri de genul ăsta, pînă atunci puteam să fim un festival mai sincer şi mai dezinhibat!

A.G.: la anul tre' să avem neapărat o secţiune zoofilă. pentru toţi vegetarienii refulaţi. sex cu berbeci care-s mai apoi fripţi la proţap. *yummy*.

C.M.: parc-a fost ceva la britanici.

M.C.: hai mă, că sîntem un festival dezinhibat. Să vă mai aduc aminte ce făceaţi la petreceri? Sau ce făceau străinii la petreceri?

C.C.: păi tocmai că festivalul e, şi ar fi fost normal să fie şi premiile tot aşa!

C.M.: eu am fost un îngeraş la *party*-uri, exceptînd primul din Diesel – cînd am stat juma' de oră într-o toaletă încercînd să conving peretele să stea pe loc.

M.C.: îngeraş? exterminator poate.

A.G.: ce ziceţi de zîmbetul cretinoid de fericit pe care-l afişau stranierii la petreceri? cum l-aţi descrie?

C.C.: fascinaţie tîmpă faţă de o chestie care-i depăşea în Est plus politeţea obligată şi dezarmarea în faţa dezinhibării noastre.

C.M.: stranierii? Blanka rulez!

C.C.: Blanka nu e stranieră! da?

A.G.: era ceva de completă perplexitate... veniseră ca la lumea a treia şi se întorceau la origini, ceva în genul ăsta...

C.M.: şi n-avea zîmbet cretinoid, ci lubric de-a dreptu' – Blanka! ăilalţi? În afară de tandemul alcoolic de la **Aaltra** erau cam mortăciuni. Ăia în schimb făceau toţi banii.

C.C.: ca să nu mai vorbim de Oliver şi de talentele lui... cel mai prost dansator al festivalului – de acord?

M.C.: Şi de părul lui cheptos, care i se revărsa peste cămaşa mereu transpirată... cel mai prost dansator al festului, *indeed*. Deşi, la final, parcă se vampirizase de stilul nostru magnific de-a ne mişca şoldurile...

C.C.: în detalii de genul ăsta n-am intrat, dar pot să te cred pe cuvînt, *baby*...

A.G.: asta ca să vedeţi cît sînt de alienaţi! Ei cred că dacă te-ai îmbrăţişat cu ei pe **Bittersweet Symphony** şi le-ai zbierat la ureche *try to make ends meet try to find somebody then u die*, şi dacă le mai şi lingi incidental, luat de euforie, lobul urechii – ba chiar şi muşcat –, ei cred că le vei fi prieten pe vecie şi ajung să-ţi trimită sms-uri patetice cu „friends forever“, „wings of love“ etc.

C.C.: asta mi se pare *sweet*, Anca...

A.G.: şi ca să vorbim de sincronizările pe care (încă) le mai provoacă **TIFF**-ul, chiar cînd scriam de **Bittersweet Symphony** la radio virgin, care-i deschis aici, au început nişte viori... „no change I can change I can change...“

M.C.: hai că a fost frumos sms-ul cu „wings of love“! pe ăla cu „king size bed“ nu l-ai prins?

C.C.: oricum, respect pentru Kiri care se simţea obligat, chiar şi la 5 dimineaţa, să asculte/răspundă la toate ofurile şi problemele existenţiale ale oricărui ziarist/voluntar care avea vreo tulburare metafizică în acel moment. cu abnegaţie şi dăruire...

M.C.: da' de sincronicitatea cu Boney M, post **Touching the Void**, la clubul Ernesto? cumulat vorbind, ăsta a fost, cred, momentul **TIFF** 2004!

A.G.: acum scriam despre ea! urăsc cum îmi citeşti gîndurile!

C.C.: de acord, poate fi *the highlight*!

M.C.: [...] te las pe tine să scrii cum se cheamă piesa Boney M, că la mine se învălmăşesc în cap toate Kylie-urile pe care le-am cerşit de la troglodiţii ăia de dj-i care, de trei ani de cînd a început **TIFF**-ul, au aceeaşi muzică. *move on*, provincia, apdataţi

---

Happy together: Transilvania, Transilvania

ANDREI CREȚULESCU

Cel mai mare compliment pe care-l pot aduce Festivalului de la Cluj este că am văzut mai multe filme în patru zile decît la Cannes în nouă. Un al doilea compliment ar fi că am reuşit să văd doar două filme slabe..., fără a fi cu adevărat proaste. Iar un al treilea compliment ar fi clasamentul pe care l-am încropit mai jos, fără prejudecăţi, dar nu fără patimă, recte cele mai bune 10 filme **TIFF**, evident dintre cele pe care le-am bifat la faţa locului. Astfel se explică absenţele majore din top şi acesta e motivul pentru care am simţit nevoia preambulului ce urmează, în care sînt incluse celelalte filme premiate, văzute cu alte ocazii... Aşadar...

Menţiuni speciale

...pentru **American Splendor**, ecranizare ingenioasă a benzii desenate omonime, în care nu mai puţin de trei Harvey Pekar (unul real, unul desenat şi unul interpretat exemplar de Paul Giamatti) oferă noi valenţe termenului American mediu (via Cleveland), pentru **Cabin Fever** (autor Eli Roth), satiră abil deghizată în *horror* sîngeros şi influenţat de clasicii italieni, plus Sam Raimi ante Spider-Man, pentru **Home of the Brave**, muşcător documentar norvegian despre americanii din Afghanistan şi pentru **Shadows 2**, adică o selecţie de scurt-metraje *horror*, care variază de la incitant (Clairvoyant, Demoniac) la surprinzător (**El tren de la Bruja**, premiatul **Dummy**).

Menţiuni foarte speciale

...pentru **Elephant**, meditaţie rece dar elegantă asupra violenţei junimii americane, semnată de un Gus van Sant, premiat pe merit la Cannes pentru **Bowling for Columbine**, şi, prin extensie, asupra fascinaţiei aceloraşi yankei pentru armele de foc, semnat de un Michael Moore, premiat la Cannes, dar şi deţinătorul unui Oscar pentru **Head-On**, *love-story* turco-german tragic, distructiv şi foarte viu, premiat la Berlin, şi pentru **Kurt şi Courtney**, documentar nemilos, semnat de expertul Nick Broomfield, prilej de încîntare mai ales pentru cei a căror Biblie se cheamă teoria conspiraţiei.

Chef d'oeuvre (*hors concours*)

Categorie aparte, unde încadrez cronologic **Zentropa** (regia Lars von Trier), poem în imagini închinat zeului cinematograf, creionat ca stare, sentiment şi impecabile mijloace de percepţie (probabil cea mai împlinită realizare a iconoclastului danez), **Chungking Express** (regia Wong Kar Wai), poem de dragoste în patru timpi, sursă de încîntare, visare (California, *here I come*!) şi inspiraţie (pentru Jeunet, dar şi pentru Tarantino), probabil cea mai impresionantă operă a controversatului hongkonghez, şi **Kill Bill vol. 2** (regia Quentin T.), poem pur şi simplu, mai shakespearian decît Dante şi mai dantesc decît (kill) Will, un epic *love story* pe care seniorul Leone n-a mai apucat să-l facă (dar care i-ar fi plăcut la nebunie), o revanşă binemeritată împotriva detractorilor incapabili să vadă altceva decît sînge şi citate, sau dincolo de imagini. În fine, la pachet cu vol. 1, cu siguranţă cel mai complex film al inteligentului yankeu.

Bile negre

... doar două, şi-alea mai mult de nevoie, pentru **The Isle**, o parabolă de Kim Ki-Duk, care vrea prea multe şi sfîrşeşte prin a obţine prea puţine (cadrul final e antologic, secvenţele cu peştii, cîrligele de undiţă şi defecările acvatice mai puţin) şi pentru documentarul **Persona Non Grata**, semnat Oliver Stone, al cărui defect major este că putea fi făcut de oricine.

Top 10

Ordinea pare aleatorie, dar de fapt se cheamă... *crescendo!*

Io non ho paura

Există o zicală care spune că intenţia se pedepseşte mai rău ca fapta. Nu şi în cinema. Am mai spus-o, voi prefera întotdeauna un regizor care încearcă ceva extraordinar şi se poticneşte unuia care reuşeşte mediocritatea propusă. Acestea fiind... scrise, noul film al lui Gabriele Salvatores se încadrează cu brio în prima categorie. Sub aparenţa unui *thriller* rural (un puşti descoperă într-o hrubă un prizonier fantomatic de aceeaşi vîrstă; mai tîrziu aflăm că tatăl său, dimpreună cu alţi trei gealaţi, sînt orchestratorii răpirii), italianul încearcă o metaforă, uneori poetică, adesea greoaie, despre copilărie, neglijare şi relaţiile tată-mamă-fiu, întotdeauna delicate. Sigur că simbolistica e simpluţă (pe un *story* relativ similar, mexicanul Guillermo del Toro a reuşit infinit mai complexul **Espinazo del Diablo**), dar filmul cucereşte pînă la urmă prin candoare şi convingere. Salvatores a mai emoţionat (**Mediterraneo**) şi a mai intrigat (**Nirvana**); acum reuşeşte puţin din amîndouă, ceea ce nu-i suficient, dar e lăudabil.

Evil

Au existat voci care au susţinut că acesta-i cîştigătorul de drept al Oscarului pentru film străin de anul acesta. Am impresia că acele voci aveau un pronunţat accent suedez...

Lăsînd patriotismul fanilor ABBA la o parte, povestea junelui abuzat de tatăl vitreg (şi a cărui mamă cîntă la pian pentru a acoperi sunetul bătăilor), trimis întru cuminţire la o şcoală selectă şi... totalitară, funcţionează cel mai bine atunci cînd regizorul Mikael Hafstrom descrie fără teamă sistemul cvasi-nazist care guvernează amintita şcoală. Atunci cînd, spre final, rezoluţia pe care o aşteptam (avînd în vedere că abuzurile tatălui sînt parfum faţă de cele ale şcolii) ne trage clapa, deziluzia acoperă din nefericire adevăratul mesaj (ei au cîştigat), deja edulcorat de un *deus ex machina* pur hollywoodian. Restul filmului e însă atît de puternic, încît, iată, sînt tentat să acord clemenţă.

Marele jaf comunist

Cîţiva foşti membri ai Partidului au jefuit în 1959 Banca Naţională, au fost apoi prinşi, anchetaţi de Securitate, puşi să-şi joace propriile roluri în filmul de propagandă **Reconstituirea** (de care Ed Wood ar fi fost mîndru) şi apoi împuşcaţi. Iată un film (documentar, mai exact), care adună mărturiile supravieţuitorilor torţionari şi preia bucăţi întregi din documentarul propagandist amintit şi al cărui demers poate fi interpretat în două feluri.

1. Un nou episod din seria dureros de necesară „Amin(teşte-ţi să nu uiţi)“, întrucîtva similar formidabilului **Examen** de anul trecut (pe al cărui generic îl întîlneam deja pe regizorul de acum, Alexandru Solomon – atunci în calitate de director de imagine), episod util în general nouă tuturor, şi în special tinerei generaţii, lejer abrutizate de Internet şi jocuri video.
2. Un proiect uşor *exploatation*, rece şi fără alt ţel afară de a profita de descoperirea în arhivă a sus-pomenitului film documentar de propagandă (pe care trebuie să-l vedeţi ca să-l credeţi), care

vinilurile...

C.M.: **Brown girl in the rain**? iar **I Will Survive** – cea mai *play*-ată piesă, detaşat. chiar n-au murit niciodată anii '80?? în Cluj, *i mean*.

M.C.:.. şi pe care Kylie nu mi le-a dat, omorîndu-mă la infinit cu epitomul detestabilităţii, **I Will Survive**. de aceea, snobez Gloria Gaynor! dixit!

C.C.: dar anul ăsta şi-au mai lărgit cultura camp cu **It's Raining Men** şi **Relax**.

M.C.: şa-la-la-la-la...

C.C.: comentarii la reacţiile publicului la mixajul lui Tom Wilson?

A.G.: **Brown girl in the rain**. după secvenţa aia devastatoare din **TtV**, cînd alpinistul trăgea să moară şi nu auzea decît vomismentul ăsta de piesă în cap şi se ruga să nu moară pe Boney M pe care-i detesta, mergem în Ernesto unde ne facem intrarea pe ce piesă? n-am murit acolo, dar nici mult nu mai aveam. totuşi **Casa mea** *rules*!

C.M.: şi „fotoliul din odaie..." sau cum îi zice...

C.C.: ţigara de pe etajeră... mda, adică toată lumea era *snobbishly* intrigată de *after-after party*-urile noastre din Ernesto, pe muzica de-acolo, dar cînd le-a fost livrat Tom Wilson cu *clash*-ul lui, lumea strîmba din nas!

M.C.: eu tot cu Ernesto votez. top 3. de ce îmi place: 1. inconfundabilul miros de casă dickensiană. 2. bunăvoinţa dj-iţei care-ţi pune imediat ce doreşti. 3. poziţia ei în decor, aşezată pe un scaun suspendat ca aia din **Povestiri din bucătărie**, misterioasă şi jonglînd cu cd-urile cu Angela, Dan Spătaru, Corina si Vaya con Dios.

C.C.: în net café-ul în care sînt, e a treia oară **California Dreamin'**!!!!

C.M.: *Wong Kar-war is everywhere – u should know by now*.

A.G.: Mi-ra-be-la! Ernesto e *cool* pt. că e *trashy* asumat, dar restul, la Wilson, erau cam şocaţi. sincronizare din nou – mai ai pînă la a 37-a oară (sau de cîte ori se producea ea în **Chungking Express**?).

C.C.: nu ştiu, Kiri e cu statisticile.

C.M.: 7, anca!!!

M.C.: 7, confirm.

C.M.: deşi n-ar fi fost rău nici 37...

C.C.: şi aerul de locantă *trashy* din Buenos Aires-ul '50-s şi taximetriştii rasaţi şi secretarele divorţate!

M.C.: cred că *actually* a fost 37, că de cîte ori am văzut filmul ăsta...

C.M.: *me too*!!!!!!! şi plîng de fiecare dată.

M.C.: cu muci... a fost mortal cînd am văzut **Chungking** la Cluj pentru a milioana oară. iar am bocit ca prostu' cînd el îi spune „dumă oriunde te duci"... se aprinde lumina, iar Anca, perplexă, îmi zice: „de ce naiba plîngi, nu-nţeleg!... că mie filmul nu mi-a plăcut...".

M.C.: eu iar am lăcrămat la **Eternal Sunshine [of the Spotless Mind]**, la finalul în care cei doi îşi ascultă casetele în care se bălăcăreau unul pe celălalt, dar decid totuşi s-o ia de la început, cu memoria ştearsă – foarte emoţionant, cel mai bun scenariu al lui Kaufman...

A.G.: şi mie mi s-a părut genial finalul ăla. am plîns la **Before Sunset**, cred că ăla e un film pt. toţi cei care au făcut imprudenţa (de obicei la festivaluri) să considere un *one night stand* drept dragostea vieţii lor. şi cine poate să-i contrazică?

C.C.: am referinţe personale prea traumatizante pentru **B.S.** ca să pot să comentez (plus că-l pierdusem!!). ok, să trecem la filmul thailandez.

C.M.: thailandezul – cel mai frumos, superb, poezie curată „Numele meu e Kenji şi aşa aş putea arăta peste 3 ore" – adică spînzurat... da' pînă la sfîrşit se-ndrăgosteşte & nu moare...

A.G.: păi miza nu era să discutăm extra-festivalier?! că de restul s-a tot scris... ce ziceţi că în Bucureşti a fost *full* la **Cremaster**? e incredibil cît de bun promo e snobismul.

C.C.: snobismul e cel mai eficient, într-adevăr! a se vedea şi îmbulzeala de la **Bowling for Columbine** şi de la **Elephant** (şi, à propos, anul trecut la **Gerry** sălile erau aproape goale!).

C.M.: nu-i adevărat! la a doua proiecţie, seara tîrziu, la Republica (i.e. cel mai mare dintre cinematografe) era sala plină. Cu **Cremaster** m-aţi omorît. primele 2 ore m-am rugat cu cerul şi pămîntul de Cosmin să plecăm, a treia n-am mai vrut... aia experienţă limită!

C.C.: păi după 2 ore mi s-a făcut foame şi toate complexele faţă de cei veniţi din cauza articolului meu din ziarul festivalului **AperiTIFF** s-au risipit. dar n-a mai vrut Carmen, aşa că a trebuit să îndur încă o oră cu gîndul la shaorma de dupa colţ (cu carne!!!)! oricum **Cremaster** nu trebuia să fie în festival! oricum nu aşa!

C.M.: ba da! să stea toţi şi să-ndure dacă se dau intelectuali.

M.C.: da' cum crema mea voiai **Cremaster** în festival? pe ecran mare e cel mai tare...

C.C.: bine măi, e tare pe ecran mare, dar e mai complexă treaba, lumea s-a pregătit să-l recepteze ca pe un produs cinematografic, ceea ce nu era, şi de aici s-au născut toate poznele...

M.C.: dar de **Păcatul părintelui Amaro**? locul doi la bilete vîndute, văzut şi detestat de toată lumea. Gael, *anyone*?

C.M.: Gael... da' aşa o idioţenie de film n-am văzut de cînd sînt!

A.G.: Oana, colega mea de birou, îmi spune că am pe faţă acel zîmbet de *e-mail* pe care mi-l cunoaşte bine. au început să mă saboteze şi să-mi scoată *mouse*-ul din *hard*.

C.M.: chiar aşa, nu trebuia să fie Gael în festival???

A.G.: îl urăsc pe GGB!!!!!!!

C.C.: chiar, Gael cînd vine? la anu' cu filmul cu Che Guevarra?

A.G.: cum a fost **Cabinetul doctorului Caligari** cu DJ Dubase? eu am ratat momentul. a fost cît de cît expresionist?

M.C.: Gael vine la Alba Reghia, aşa că la anu', de la **TIFF** o tulim angro la poporul maghiar... la **TIFF** 2005, poate măcar o Gina Lollobrigida, ceva... s-o bage şi pe asta în direct la **Surprize, Surprize**...

C.M.: **Caligari**, foarte mişto. da' avea nişte momente în care vira-n albastru de ziceai c-a luat-o razna de la muzică. iar muzica... la final cînd a băgat **Tainted Love** – *remember*, Kiri? – ţopăiam & cîntam în scaun.

C.C.: eu plecasem deja la Bucuresti:(

M.C.: **Tainted**-ul de final a fost super, chiar

Insula

---

descoperire putea fi exploatată mult mai aprig. Poate inutil de menţionat, sînt adeptul primei variante.

Before Sunset

Richard Linklater este unul dintre puţinii autori de cinema americani contemporani. Filmele sale independente, în principal debutul Slacker, uppercut-ul **subUrbia** (după piesa lui Eric Bogosian), formidabilul **Dazed and Confused** şi strălucitorul **Before Sunrise** au o tematică identică, aparte şi mereu valabilă, plus o unică unitate de timp şi spaţiu (se petrec pe parcursul a 24 de ore). Linklater a mai realizat şi filme pentru marile studiouri (semi-eşecul **The Newton Boys** şi succesul incredibil **School of Rock**), plus două experimente despre care încă nu s-a vorbit îndeajuns (**Tape** şi **Waking Life**), iar singura sa operă care nu avea nevoie de o continuare (deşi, în secret, o doream cu toţii) este, evident, povestea de dragoste (o noapte la Viena) dintre Ethan Hawke şi Julie Delpy. După cîteva minute de *preview* în cadrul sus-amintitului **Waking Life**, Linklater, Hawke şi Delpy revin cu acest **Before Sunset**, care se petrece la Paris, în timp real (80 de minute), la 10 ani de la prima/ultima noapte. La fel de proaspăt, dar mai inteligent, la fel de ataşant, dar mai emoţionant, la fel de naiv, dar (mult) mai matur, **Before Sunset** este acel exemplu rar de cinema căruia îi pasă şi de personaje, şi de spectatori, şi care nu poate funcţiona decît dacă regizorul reuşeşte un final exemplar. L-a reuşit.

Fear X

Există filme care te impesionează pe moment, dar apoi îţi vezi de drum... şi există filme care îţi bîntuie creierii mult după *fade-in*-ul ultimului cadru. **Fear X** se înscrie în cea de-a doua categorie. Un paznic de mall (John Turturro impecabil) vrea cu tot dinadinsul să afle cine şi de ce i-a ucis (aparent accidental) soţia; sub pretextul căutării care urmează, regizorul danez Nicolas Winding Refn (autorul excelentului **Pusher**), dimpreună cu regretatul Hubert Selby Jr., creionează un portret sec al alienării moderne (subiect preferat pe vremuri de un Antonioni sau Wenders şi, mai recent, la un cu totul alt nivel, de Jarmusch sau Kaurismaki), asezonat cu o intrigă şi o paletă coloristică à la Lynch în vremurile bune. Pretenţios, vor striga cei mulţi; fascinant, zicem noi, ceilalţi.

Thalassa, Thalassa

„L'important c'est pas la chute, zicea Kassovitz... C'est l'atterrissage." Filmul lui Bodgan Dumitrescu (vechi de 10 ani şi prezentat în premieră absolută la Cluj – *go figure*!) îşi permite să contrazică maxima de mai sus şi are argumente serioase. Întîi şi-ntîi e un *road-movie*, gen eminamente cinematografic şi straniu marginalizat la noi – **Cursa**, **Asphalt Tango**, **Marfa şi banii**, punct. Apoi, eroii sînt copii, aşa că drumul spre mare devine un **Lord of the Flies** autohton. Şi pe urmă, toate accesoriile imperialiste (Jaguarul, ginul, arma) sînt importante doar *on the road* – odată ajunşi la finalul cathartic (şi multiplu interpretabil), toate dispar (la propriu), lăsînd loc doar apei – tristă şi frumoasă, una dintre cele mai puternice privelişti recente.

Touching the Void

Sincer, nu ştiu care-i cel mai şocant aspect al acestui film... Faptul că cei doi alpinişti, Joe Simpson şi Simon Yates, erau mai mici ca mine cînd, în 1985, au pornit să escaladeze masivul Siula Grande din Peru? Faptul că au reuşit să ajungă în vîrf? Faptul că, în timpul coborîrii, Simpson a suferit o înfiorătoare fractură la picior? Faptul că partenerul său s-a ambiţionat să-l ajute mai departe, în loc să-l lase să moară? Faptul că atunci cînd Simpson s-a prăbuşit într-o crevasă, Yates a trebuit să taie frînghia ce-i lega? Faptul că Simpson a refuzat, pur şi simplu, să moară şi, aproape înnebunind, s-a tîrît un versant întreg pentru a ajunge în lume? Faptul că regizorul Kevin Macdonald (autorul faimosului **One Day in September**) a hotărît să realizeze un documentar despre calvarul celor doi exact în locul în care s-a petrecut? Faptul că britanicii povestesc pe ecran cu nonşalanţă despre isprăvile lor? Faptul că ditai echipa de filmare, cu tot cu alpinişti şi cascadori profesionişti, a trecut la doi paşi de moarte doar pentru a reconstitui aventura unui supraom? Sau faptul că amintitul supraom, după doi ani de operaţii şi spitale, a decis că se va căţăra din nou, ceea ce face şi azi? Ezit în continuare; în orice caz, una dintre cele mai crîncene experienţe cinematografice (şi nu numai) dintotdeauna.

Simpathy for Mr. Vengeance

Primul film al trilogiei despre vinovăţie, căinţă şi răzbunare (şi hazard, aş adăuga eu), gîndită şi executată de cel mai aprig cineast coreean, l-am numit pe Park Chan Wook (aplaudat la Bucureşti minute în şir pentru **Joint Security Area**), acest **Simpathy for Mr. Vengeance** (titlul funcţionează perfect şi pentru partea a doua a trilogiei, anume genialul **Old Boy**, proaspăt premiat la Cannes şi pariez, şi pentru partea finală, acum în producţie) şochează nu atît prin duritate şi violenţă (bifate din plin), cît prin eleganţa derizoriului şi simţul implacabil cu care regizorul îşi osîndeşte (anti)eroii, cu un cinism de invidiat, vădit mai ales în senzaţionalul cadru final.

Aaltra

Un puternic aer de Kaurismaki planează asupra acestui film-cult instant, iar cînd maestrul însuşi apare spre final, cu eterna-i mutră impasibilă şi cu o replică („Văd că-mi cunoaşteţi echipamentul!") de antologie..., reverenţa e completă. Nu ştiu dacă autorii (Gustave de Keervern, Benoit Delepine, scenarişti, regizori, interpreţi) au pornit din capul locului să-i aducă un omagiu finlandezului (vezi planurile lungi, umorul sec, lumea alb-negru), cert e că au reuşit cu brio... *and then some*. Nu ştiu dacă am rîs mai tare din pricina subiectului (doi *loser*-i ajung în scaune pe rotile din pricina unei combine defecte şi pornesc spre Finlanda pentru a cere daune firmei producătoare), din pricina mutrelor eroilor (Gustave e născut să-l joace pe Berurier, iar Benoit pare fratele mai zglobiu al lui David Lynch), din pricina poveştii aiuritoare a moşuleţului cu injecţia („Bwana, Bwana!") sau din pricina hitului din bar (şi a capului de elan de pe perete!), cert e că am rîs cu lacrimi. Viva Albert Libertad!!!

Kontroll

Prima oară cînd un film a explodat pur şi simplu în mine s-a întîmplat acum 20 de ani, cînd am văzut **Scarface**. Ultima oară s-a întîmplat acum doi ani, cînd am văzut **Cidade de Deus**. Rectific. S-a întîmplat la început de iunie, cînd am văzut **Kontroll**, film unguresc de Nimrod Antal (născut şi şcolit la americani), combinaţie savantă de Subway şi Kafka, o parabolă năucitoare care are drept decor lumea (mai degrabă *underworld*-ul) controlorilor de metrou din Budapesta şi a cărui concepţie grafică cel puţin îndrăzneaţă e întrecută doar de umorul negru, de pesimismul fantasmagoric şi de concluzia pe cît de ambiguă, pe atît de inteligentă. *Where is my mind, indeed...*

P.S.: Dacă ungurii mai fac aşa filme, mă bate gîndul să emigrez.

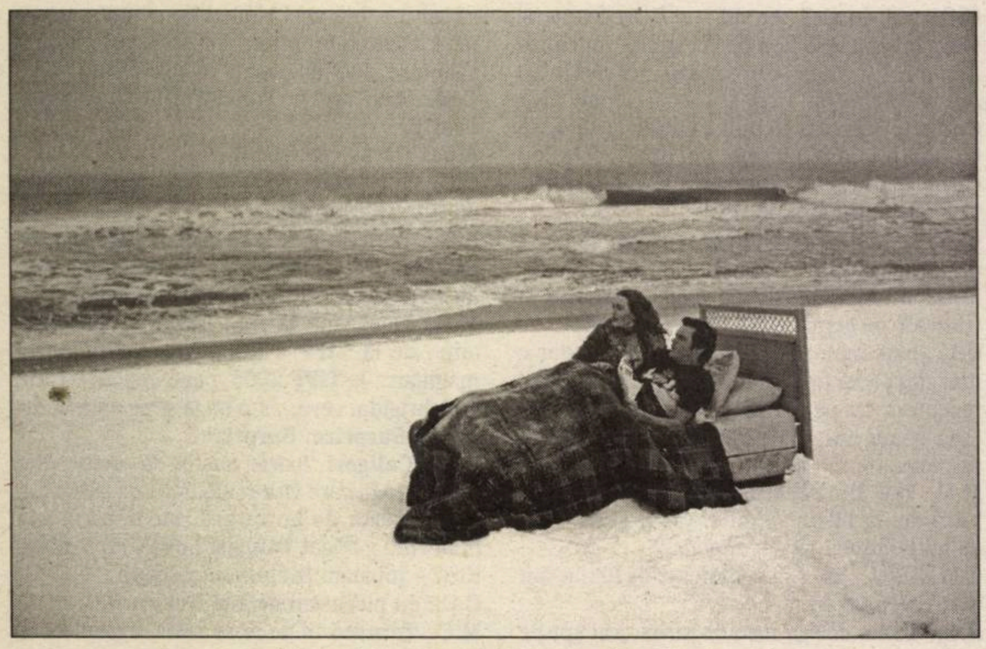

Eternal Sunshine of the Spotless Mind

aveam nevoie să mă agăţ de nişte *lyrics*-uri şi acorduri ştiute, că pînă acolo mă expresionizase rău de tot. începutul caligaresc a fost, într-adevăr, super, de parcă Basquiat făcea *scratching* cu pelicula...

C.C.: Basquiat rulzzzzzzzzz!!!!!!! Gina *indeed*! dar cu ce film? toarnă ceva?

M.C.: toarnă ciment peste mormîntul lui bărbat-su'... nu mai toarnă dragă nimic...

C.M.: daţi-o naibii pe Gina – că are 100 de ani! ceva prospături – un Jude Law, acolo...

C.C.: Jude Law, Jude Law, m-am plictisit deja...

C.M.: Kiri???

C.C.: măcar dacă anul ăsta venea Ethan [Hawke] cu Julie [Delpy]... iar bomboana amară a fost faza cu maică-sa, adică ceva de genul „copii vestea proastă e că nu vine Ethan, dar vestea buna e că vine maică-sa!".

C.M.: lasă că şi Julie a fost f. mişto, mai ales cînd a cîntat.

C.C.: eu am văzut-o pe Julie cîntînd doar la televizor şi m-a dat pe spate!

A.G.: aşa îmbătrînesc peliculele. am adorat **Head On**. n-am înţeles de ce a fost atît de puţină lume la el. mie îmi venea să fac o gaură în ecran şi să-mi pun acolo gura şi să sorb, atîta sevă avea filmul ăla. a fost, cred, primul film la care am izbucnit în plîns pe genericul final. *cover*-ul ăla după The The – **Life's What U Make It** – e absolut devastator. toată coloana sonoră e incredibilă. mi s-a părut un *cross* de Wong Kar-wai – doar că mai cu substanţă, Kusturica şi parcă mai era o sursă pe care nu mi-o amintesc. băi, gata cu **Caligari**, că mă oftic din nou că l-am pierdut. am fost groaznic de ofticată. îmi venea să omor pe cineva...

M.C.: pe mine, pe mine îţi venea să mă omori... Jude Law e numai pentru mine. nu discut. merit şi eu măcar atîta! Asia Argento pentru tine, Carmen. Michael Pitt pentru tine, Anca. Cosmin? Integrala **Cremaster**? Matthew Barney? doar zi, şi se face.

C.M.: da!!!!! Asia, definitiv!!! ai grijă ce juriu alegi, că poate nu-i dau premiu...

C.C.: dar n-am înţeles, eu de ce sînt singurul care primeşte satisfacţii entelectuale iar voi...?

C.M.: asa-ţi trebuie dacă eşti critic de artă, intello&stuff!!

C.C.: şi eu vreau o bucăţică!!!

A.G.: o bucată din Kiri. bună idee. presupun că s-ar vinde mai bine decît zidul din Berlin. o bucăţică din stîlpul moralităţii **TIFF**.

M.C.: aş vinde cîteva bucăţici din nas, c-am destul... le dau ieftin.

C.M.: de ce stîlpul moralităţii??

A.G.: ei, un *in-joke*.

C.M.: nu-i frumos s-o daţi pe d-astea... e totuşi o discuţie în 4...

A.G.: da' ce, nu credeţi că e o persoană morală? sigur, aduce el cele mai perverse filme, dar e un clasic exemplu de defulare artistică.

M.C.: boticellianule, ţie ţi-l aduc pe Sabin Bălaşa... sau pe Iustin de la Big Brother, să-i faci o cronică la picturale...

C.C.: boticellian să-i zici tu lu' **Madam Sata**, eu vreau tot *cast*-ul din **Chungking Express**!!! ok, le iau! Sabin Bălaşa e execrabil! o ruşine, domnilor!!!

M.C.: şi pe moşu' de la taraba din Chung King?

C.C.: ceva bonus? şi pe moş! categoric!

C.C.: Kiri *indeed*, stîlpul moralităţii, fir-ar să fie!!!!

A.G.: oricum, a fost cea mai vorbită şi urmărită persoană de la **TIFF**. da' ce ziceţi, se droghează sau nu?

C.M.: nu!!!

A.G.: sînt droguri şi droguri.

C.M.: cînd l-a invitat cineva afară la un *joint*, a zis pas imediat – spre nedumerirea uriaşă a personajului (nu spui cine...).

C.C.: mda, discuţie în 4+5000, tiraj al **obs**-ului + vizitatorii *site*-ului!

M.C.: Mojito e unul dintre drogurile de care am abuzat, recunosc...

C.M.: Mojito nu se pune – prea puţin alcool.

C.C.: sigur se droghează! bag mîna în foc! nu se poate, n-aţi văzut ce activ era? plus cearcănele!

M.C.: acolo să-ţi rămînă mîna, în foc!

C.C.: sînt focuri şi focuri!

M.C.: cearcănele le am de la patru ani, şi pe vremea lu' ceaşcă nu se găseau droguri...

C.M.: ţigările sînt droguri???

M.C.: ţigările nu sînt droguri. ţigările, de la Wong Kar-wai citire (sau vedere), sînt al şaselea deget de la mîna stînga...

C.M.: de-acord, Kiri – da' Wong transformă fumatul în cea mai erotică activitate...

A.G.: eu am tras un *joint* pe culoarele mucegăito-staliniste ale Casei de Cultură a Tineretului. mai mult pentru ironie, că n-am simţit nimic.

C.M.: *me neither* – afară în faţă la Diesel, na!

C.C.: mda, Carmen – toaleta din Diesel? *ring a bell*?

A.G.: oau. începe să fie interesant. ce s-a întîmplat mai exact acolo?

C.M.: am zis deja de ea!! Da' n-aţi observat voi!

M.C.: de toaleta de la Diesel, tot ce ştiu e că era să confund chiuveta cu pisoarul, că erau una lîngă alta şi aveau aceeaşi formă...

A.G.: da' ce ziceţi de ideea comună cum că filmele ar fi droguri. nu sînt de acord. *i'm not an addict, it's cool i feel alive, if you don't like it you're on the other side*...

C.C.: de acord!

C.M.: dac-o luăm aşa, orice exces = drog. *which is BS, man*!!!

C.C.: de aia mi s-a părut detestabil documentarul de anul trecut cu film-*addicts*-ii.

A.G.: nu, dar chiar nu cred că sîntem încă film *buffs* sau *freaks*, mai avem pînă acolo. aţi văzut vreunul pe la **TIFF**?

C.C.: da.

A.G.: Kiri s-a oprit să tragă dintr-o ţigară.

C.C.: adică nu i-am văzut, dar au fost.

C.M.: eu m-am îndrăgostit de unul din filmul ăla – **so fuckin' sweet**. Kiri, nici pîn-acu' nu mi-ai dat adresa...

A.G.: *get a life*, C.M.

C.M.: *i've got a life*!! da' chiar voiam să-i scriu tipului – era demenţial.

C.C.: fb – sînt acele personaje care se cuibăresc bine-bine în întunericul sălii, intră săgeată cu cîteva minute înainte de proiecţie şi ies pe generic ca să nu dea cu ochii de nimeni, să nu le spulbere starea de transă cinematografic indusă! şi 10 zile nu interacţionează cu nimeni – ca să nu mai vorbim de *party*-uri & *stuff*.

C.M.: unde au fost?? pînă şi eu am avut 2 zile în care am văzut cîte 6 filme. nu ca-n primul an cînd – 6/zi *all day, every day*.

C.C.: eu anul trecut am stabilit recordul la filme văzute.

A.G.: ne mai autoeroizăm mult? că mie mi se termină programul de lucru.

M.C.: o să rîzi dar n-am fumat nimic. m-a sunat alde Creţulescu la telefon să mă întrebe dacă n-am **Reconstruction** pe video. btw, care l-a văzut? nu-i aşa că Maria Bonnevie e superbă?

C.C.: este!

C.M.: este!!! în ambele variante. ca şi filmul, de altfel (care merita mai mult decît doar premiul de regie).

M.C.: azi, la 9.30, la Valhalla, *party* pentru Alin Panc, băiat gigea de la *guest*-ul **TIFF**-ului, mare actor, mare caracter...

C.C.: à propos – **American Splendor**?

M.C.: splendid, primele 30 de minute, *then repetitiv*...

A.G.: fără Alin Panc, festivalul ar fi cu mult mai sărac în testosteron.

C.C.: acuma vorbim de **Reconstruction** sau de **American Splendor**?

C.M.: de Alin, se pare – *beats me* de ce... oricum, *he sounds juicier than anyone*.

A.G.: tot timpul se ajunge la Alin. obisnuiţi-vă cu asta. şi la Giurgiu.

M.C.: à propos, de Tudor nu ne luăm un pic?

C.C.: hai să ne luăm. oricum eu & Carmen l-am uitat cu desăvîrşire în articolul pentru **Dilema**, deşi aveam faze o grămadă de zis.

A.G.: da' cine mai citeşte?

C.C.: 5000 tiraj **Observator cultural**... plus *site*-ul, am mai zis.

C.M.: cum naiba părea vesel & odihnit la orice oră? ziceai că e la picnic, nu hiper-ocupat director de festival.

C.C.: el sigur era *on something*!

A.G.: păi dacă îl avea pe Chirilov, multi*task*ialul prin excelenţă, pt. care nici un soclu din Cluj nu-i prea înalt, normal că era odihnit.

M.C.: àpropos de **Obs. cult.** – nu-i aşa că Valerian Sava dansează mai bine ca Oliver?

C.C.: Valerian e *supercool*! doar Neagu Djuvara l-a întrecut anul trecut!

C.M.: *definitely*. şi a stat la petreceri pînă-n zori.

M.C.: ah, ştiu – cred – de ce mi-au ieşit vorbe că trag la piept. io le ziceam ălora că-s mereu în picioare pentru că funcţionez pe adrenalină, şi ei cred că înţelegeau amfetamină.

C.C.: păi cu engleza ta de Tulcea!!! dar şi adrenalina a fost sintetizată şi poate fi injectată – *so I heard*. ok, din fericire nu e problema mea.

M.C.: şi-acum, în cor: refrenul de la **Smells Like Teen Spirit**. mai ţineţi minte ce **AperiTIFF** gigea am tras în ziua cu filmul [**Kurt & Courtney**]?

C.M.: partea cu libido-ul din refren, *u mean*? cum să nu? şi cît am bocit numai gîndindu-mă, da' filmul n-am ajuns să-l văd...

M.C.: nici Anca, vezi că e duminică la Elvira Popescu... poate totuşi îţi calci pe inimă şi-l vezi.

C.M.: o să-mi calc pe inimă, deşi ştiu ce teorie „vinde".

A.G.: ah, ăla autoerotism sau *threesome*.

M.C.: pe mine, à propos de criticii români, m-a tuşat Tudor Caranfil, care mi-a mulţumit pentru filme şi care mi-a adus un top 10 cu preferatele lui. săru' mîna, Caranfil sr.

A.G.: am înţeles că am reuşit să emoţionăm nişte clujeni (cu **AperiTIFF**-ul cu Cobain) care întrebau de noi mai apoi.

C.C.: da, se aud o grămadă de chestii post-festivaliere în Cluj, dar nu zic nimic...

M.C.: băi, da' de ghiulul lui Bogdan Dumitrescu ce ziceţi? în patru cuvinte.

C.C.: oh soooo Bogdan Dumitrescu!

A.G.: e ca ăla pe care încearcă să-l vîndă italianul ăla la TV *shopping* pe Acasă. hidos.

M.C.: ghiulul, imaginea cea mai pregnantă a fest-ului, plus părul blond explodat de *scarecrow* al lui Otto austriacul, plus ce altceva?...

C.C.: permanentul aceluiaşi Otto!

A.G.: a, ştiţi cum a încercat să mă agaţe: „you are disappointed that you don't know me?". eu i-am replicat: „but i know you, you're Oskar". el: „Otttttoooo!".

C.M.: ultimul *party* Diesel – canapeaua (fără detalii).

M.C.: roşie, ca la Big Brother...

C.C.: şi ce legătură are canapeaua aia cu mine????

A.G.: în patru litere: **TIFF**.

C.C.: eu eram bine-mersi în Amsterdam Café în Bucureşti!

C.M.: nici una, cine zicea de tine acu'?? am zis mai înainte, da?

A.G.: deja e un *lovers chat*.

C.C.: eh, las' că te ştiu eu!

C.M.: vrei morţiş să fii imaginea cea mai pregnantă a fest-ului???

C.C.: departe de mine!

A.G.: am ieşit. imaginea cea mai pregnantă a fost în vis şi nu v-o povestesc. dar n-a fost cu GGB.

C.C.: cînd există Kiri, cum să-mi imaginez că l-aş putea înlocui? poate doar Jude Law ar fi *successful*!

M.C.: v-aţi îndepărtat de la canapea. mătăsoasă, lipicioasă, roşie ca dracu' şi-ntr-o penumbră numai bună...

C.M.: + cu multe picioare încălecate/alambicate...

M.C.: Jude Law ar fi cu siguranţă *successful* – pe canapea roşie, pe asfalt cu zgrunţuri, oriunde, oricînd.

C.C.: şi jurnaliştii acreditaţi la festival sînt într-adevăr imaginile cele mai pregnante ale festivalului!

M.C.: Irina Nistor a fost cea mai harnică.

C.C.: întotdeauna, mi-a marcat copilăria – la fel ca întregii generaţii născute în anii '80, care a crescut numai cu desene animate dublate de vocea ei!!!

C.M.: mie Viorica Bucur!!

A.G.: ah, deja sînt prea frustrante deviaţiile astea erotice. mă duc să mă uit la europene. acolo, băieţi frumoşi, în mişcare... şi nici nu vorbesc prea mult, ci transpiră. e mai bine ca în filme.

Yahoo! Messenger: AG *has left the conference*.

C.C.: eh, a plecat Anca...

C.M.: delirăm deja – ar trebui să-ncheiem cu ceva legat totuşi de **TIFF**, nu?

M.C.: da, da, ceva cu **TIFF**.

C.M.: şi totuşi filmele?? în cor, să v-aud:

M.C.: **California Dreaming**!!!!!!

C.C.: nannananan *and the sky is*... nanannananan

M.C.:hai că mă pregătesc de o încheiere grandioasă... să-i dăm textul lui Sava să-l monteze el...

C.C.: săracu'!

M.C.: văz că de islandezi n-aţi zis nimic... ruşine... şi nici de **Nevasta avocatului**...

C.M.: n-am zis – adaug ceva pe undeva.

M.C.: şi nici de dîra aia de sînge scursă à la **Pianista** dintre picioarele mamei fantomatice din **Povestea celor două surori**, alt *flash* inubliabil de pe ecran...

C.C.: islandezii, ca anu' trecut – irepetabili şi unici; **Nevasta avocatului** *no see*.

C.M.: oh yeah! cele mai bengoase & erecte sfîrcuri din festival!!! Iar coreenii au furnizat cele mai multe *thrill*-uri & zvîcniri erotice...

M.C.: şi nici de danezi, şi nici de norvegieni, şi nici de finlandeza care nu suporta fumul de ţigară din **Young Gods**.

C.C.: sau de danezul a cărui nevastă aşteaptă cel de-al doilea copil sau de cel căruia nu i s-a plătit biletul de avion...

C.M.: ??? şi care danezi??

C.C.: Christian, Klaus, Lars....

C.M.: oh, *come on*!!

M.C.: mi-a scris ăla cu copilul, cică nu ştie dacă e fată sau băiat şi mi-a zis că vine în trei zile. o să-mi scrie...

C.M.: păi de filme vorbim aici?!

M.C.: hai că tre' să plec, copii

C.C.: stai puţin! bagă încheierea!

C.M.: *kisses* & hai să n-aibă încheiere – mai bine să fie aşa.

C.C.: *kiss*.

M.C.: încheierea nu poate fi decît aia a fiecărei zi de **TIFF**, post *party* unde-o fi fost el, cu *eternal sunshine*-ul unei zile noi cînd ieşeam din 30+ sau Diesel sau care dracu' o mai fi fost, nu conta, că era deja lumină...

C.M.: şi ne mureau ochii...

C.C.: ok, şi cu aceleaşi triunghiuri care se răsuceau fără vreo finalitate.

C.C.: pînă la **TIFF**-ul n+1.

C.M.: & abia ne mai ţineam pe picioare – *so... home*.

C.C.: *home*.

C.M.: cu cin' s-o nimeri.

M.C.: *eternal sunshine of the spotless* **TIFF**.

C.M.: yeah!

M.C.: acu' chiar că vă las.

C.M.: *this should be the end*!

C.M.: YA.

C.C.: sau zeii tineri....

Arte vizuale

Acasă la ursari sau colecţiile criticilor de artă

Aurelia MOCANU

Motto: Actul critic conţine forţă, sălbăticie, dar şi pamblici cu zurgălăi, ca „ursul“ care calcă şi face să pocnească coloana vertebrală a artistului, îi dezghioacă înţepenelile, îl rearticulează.

Un artist dăruieşte o lucrare din atelierul său cu varii prilejuri: unui prieten, la o ocazie festivă a acestuia, unui alt coleg, poate la schimb, doctorilor la ananghie, dregătorilor, dacă arta e la preţul unei ungeri postotomane. Dar cînd artistul îi dăruieşte o lucrare unui critic de artă, atenţia la rezonanţa gestului are un *feed-back* mai diafan. Conţine o investiţie de preţuire, poate recunoştinţă, stingerea unui contraserviciu, dar şi riscul unei expuneri prelungite la ochiul critic, participarea la neştiute vecinătăţi artistice, dorinţa de a fi vizibil în interiorul domestic al criticului, unde publicul nu poate fi decît select. Colecţia criticului face parte din parura rolului său cultural.

Cu ce e împodobită mantia criticului, ce *ex-voto*-uri s-au aşezat pe ea, ne-am propus să arătăm într-o primă selecţie, la rîndul ei făcută pe afinităţi colegiale. Ideea o dăm în folosinţă publică pentru reeditări. Luăm în consideraţie interesul ei de *voyeurism* asupra apelor freatice care alimentează parteneriatul artist-critic. Este expoziţia unor prietenii profesionale, pe cercuri concentrice poate nebănuite între artişti, în jurul unor nume ale criticii de artă. Am cerut acele lucrări pe care criticul le iubeşte şi le etalează în locuinţa sa, lucrări care i-au fost dăruite şi în jurul cărora conserva un tăciune afectiv aprins. Mărturiile criticilor vor fi strînse într-un dosar de presă. Lucrările expuse exprimă un moment de conlucrare, de întîlnire admirabilă. Sînt, în genere, lucrări altfel chibzuite decît pentru negoţ profitabil sau pentru o etalare monumentală. Sînt surpriza unei serii, mutaţia interesantă pe care o intuieşte criticul, atunci cînd este poftit să aleagă din atelier. Alege excepţia din serie, pentru că seria o memorează profesional. Dintr-un şirag, perla „barocco“. Colecţia criticului, dacă acesta nu este, în cumul, şi negustor de artă, înseamnă recunoaşterea exemplarităţii unui creator şi recunoştinţa acestuia pentru investitură. Sînt lucrări gaj, lucrări talisman pentru memorizarea unei clipe comune: fie el vernisaj, text exegetic, cronică ori act curatorial. Este o bornă de urmărire lăsată unui turn de control.

Invitaţi: Corneliu Antim, Octavian Barbosa, Maria Magdalena Crişan, Adrian Guţă, Adrian Silvan Ionescu, Aurelia Mocanu, Pavel Şuşară, Gheorghe Vida, Ioana Vlasiu.

Galeria Orizont, 23 iunie-6 iulie.

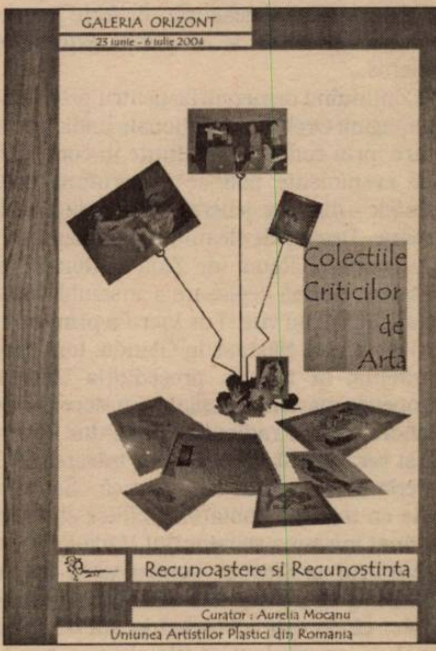
GALERIA ORIZONT
23 iunie - 6 iulie 2004
Colectiile Criticilor de Arta
Recunoastere si Recunostinta
Curator : Aurelia Mocanu
Uniunea Artistilor Plastici din Romania

Colecţiile criticilor la Orizont

Adrian GUŢĂ

Mi-a plăcut de la bun început ideea Aureliei Mocanu. Cred că aduce o noutate care merită să se transforme într-un fapt cultural repetabil.

Într-o expoziţie cu acest domeniu de definiţie, publicul nu beneficiază doar de oferta obişnuită – opere ce dezvăluie fiinţa spirituală a artistului; se adaugă „dezvăluirile“ care-l privesc pe critic (proprietarul lucrărilor) – este vorba de „martori“ ai traseelor sale de interes profesional, pe ambele direcţii posibile: 1. criticul a ales artistul şi creaţia acestuia; 2. artistul a solicitat un critic anume. Artistul şi criticul pot parcurge împreună un drum lung sau poate fi cazul unor întîlniri singulare, ce nu durează mai mult decît o expoziţie. Uneori, în prima variantă (dacă intră în discuţie şi un fenomen mai amplu, ce grupează o serie de individualităţi artistice), este de urmărit o dublă dinamică: nu doar schimbările de nuanţă ori mutaţiile ce intervin în discursul vizual, ci şi acelea care pot apărea în viziunea şi metodologia comentatorului.

M-am bucurat (nu am fost un caz izolat) să confer, fie şi pe termen scurt, statut public unor opere cu care am, începînd de la date diferite, stratificate legături spirituale şi afective. Dacă orice obiect din preajmă-ţi are o istorie ce se întreţese cu a ta şi-ţi provoacă o reacţie de un fel sau altul atunci cînd privirea îl întîlneşte zilnic, istoria/„dialogul“ sînt/devin cu atît mai bogate cînd în faţa ochilor ai o lucrare ce îţi poate oferi surprize de receptare şi, după mai mult timp, satisfacţii estetice care nu scad, eventual, dimpotrivă... Bucuria de a prezenta într-un spaţiu expoziţional selecţii din colecţiile noastre, ale crticilor, izvorăşte, bănuiesc, din specificul meseriei pe care o practicăm.

Cînd am dus lucrările la sală, am dat curs autoprovocării de a găsi acolo, pe suprafaţa unui perete de la Orizont, vecinătăţi estetice, raporturi „compoziţionale“ cît mai plauzibile între piese care, în „mediul de provenienţă“ (acasă la mine), ocupă spaţii diferite şi care au fost extrase din contexte vizuale diferite.

Pentru această primă expoziţie cu lucrări din colecţiile criticilor de artă, am preferat să-mi structurez contribuţia în funcţie de o dominantă. Aşa încît majoritatea o constituie reprezentanţii generaţiei '80, alături de care apar cîteva alte „semnături“ dragi mie (lista unor asemenea repere este mai lungă, dar nu aveam – probabil nu doar eu – intenţia unor „mărturisiri“ integrale).

Nu pot să închei aceste rînduri fără a menţiona o întîmplare semnificativă. Cînd se adunaseră toate lucrările de la criticii invitaţi, panotarea fiind în toi, Reli Mocanu şi cu mine am observat că două opere, provenind din colecţii diferite, alcătuiesc împreună o aducere-aminte a marelui recent dispărut dintre noi: Paul Neagu. Am procedat în consecinţă, trecînd peste criteriul care a dominat expunerea actuală de la Orizont, de prezentare grupată a fiecărei colecţii.

O zi de vară cu absolvenţi (de artă)

Oana TĂNASE

Torente de căldură, praf, agitaţie (Bucureşti); peripeţia trăită către *office*, plictiseala/huruiala de la job; după-amiază garnisită cu spumă de bere. Pînă aici, ştiu, nimic nou! Mai încercăm o dată: dimineaţa dai *click* pe un program de radio activ şi totuşi răcoros, porneşti către Teatrul Naţional (pe drum: lipăi un litru de apă) şi te aventurezi într-o uriaşă expoziţie.

La Galeriile Etaj 3/4 ale Muzeului Naţional de Artă Contemporană (şi aici este momentul să mulţumim cald şi scurt domnului Mihai Oroveanu pentru simpatia şi susţinerea tinerilor artişti) sînt expuse lucrările de diplomă şi master ale absolvenţilor Universităţii Naţionale de Artă Bucureşti. Sute de piese, organizate spaţial după principiile şi flerul designerilor, te invită la un spectacol vizual inedit: pictură, grafică, sculptură, arte textile, scenografie, obiect de design, fotografie, artă video şi multe alte medii – mixaje plastice. Este adevărat, o astfel de expoziţie-fluviu – concluzie a unor studii şi relaţii, dar şi trambulină, totodată, către o carieră artistică mult aşteptată – nu poate fi expediată în cîteva rînduri şi imagini. De aceea, promitem să revenim asupra subiectului la încheierea expoziţiei. Pînă atunci vă mai rămîne doar o singură zi de vizionare: miercuri 30 iunie.

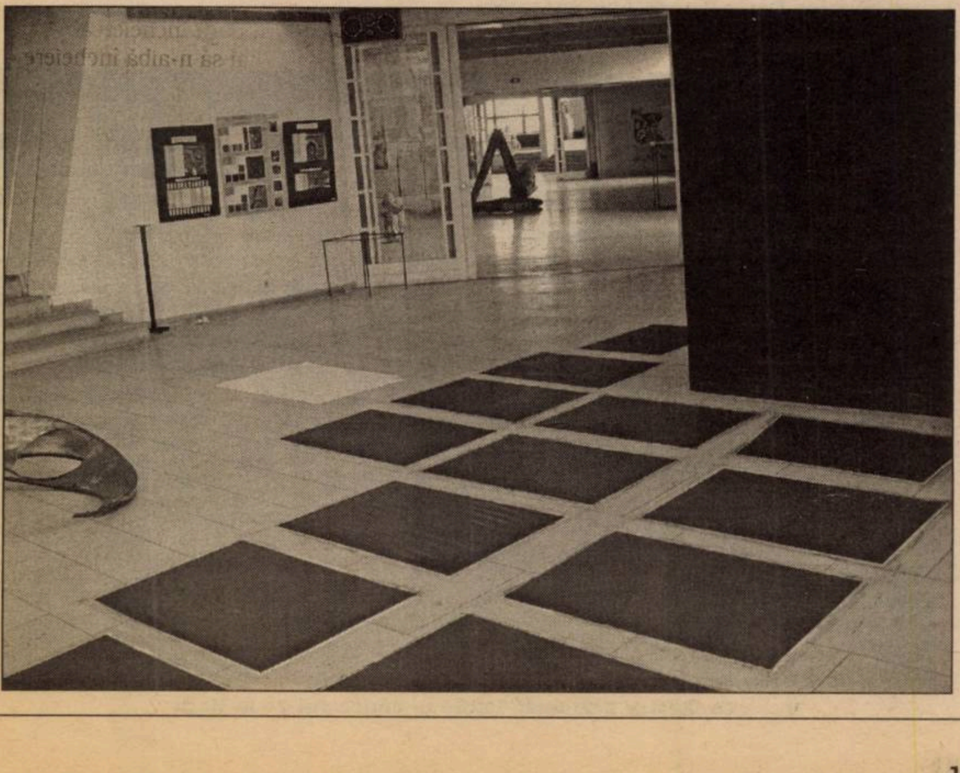

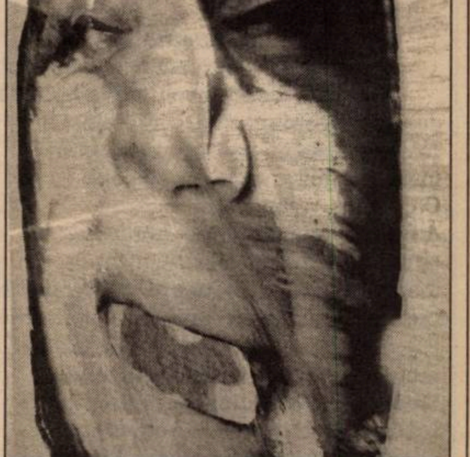

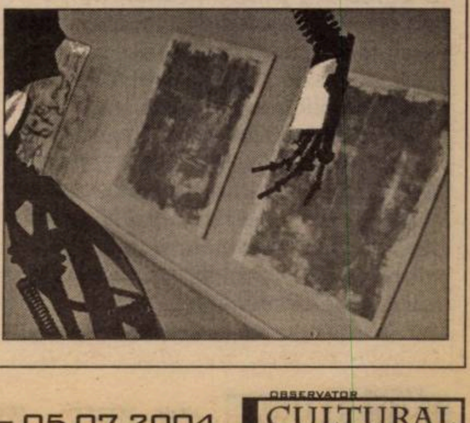

Galeriile Etaj 3/4 ale Muzeului Naţional de Artă Contemporană.

Muzică

Concerte aniversare

ANCA FLOREA

Ruxandra Donose

Sfîrşitul lunii iunie s-a dovedit deosebit de încărcat în evenimente muzicale aflate sub semn aniversar, determinînd desfăşurări de forţe impresionante, apreciate de un public extrem de numeros.

Continuînd demersurile pentru promovarea imaginii Orchestrei Naţionale Radio peste hotare, prin concerte susţinute în contextul unor evenimente politice importante, preşedintele – director general al Radiodifuziunii Române, Dragoş Şeuleanu, a organizat, după turneele la Roma (de Ziua Naţională) şi Bruxelles, o nouă deplasare a ansamblului la Haga, cu prilejul vizitei de lucru a prim-ministrului Adrian Năstase în Olanda, ţară care va prelua, la 1 iulie, preşedinţia Uniunii Europene, marcînd totodată un deceniu de colaborare între radiodifuziunile din România şi ţara gazdă, dar şi de la intrarea ING Nederland pe piaţa românească. Se prea poate ca tocmai conotaţiile politice să fi determinat invitarea senatorului Mădălin Voicu la pupitrul orchestrei pentru acea seară, ştiut fiind că acesta a declarat în repetate rînduri că doreşte să revină la statutul său iniţial de muzician, intenţie concretizată în ultima vreme fie prin concerte prezentate alături de orchestra înfiinţată în urmă cu trei decenii de tatăl său, violonistul Ion Voicu, sau în stagiunea Radio, fie prin lansarea de CD-uri cuprinzînd cîntece ţigăneşti. Anvergura deplasării a fost impresionantă, numeroşi invitaţi (printre care scriitorul George Bălăiţă, Vartan Arachelian cu soţia, Irina Cajal, Radu Popa de la Bursa Română de Mărfuri, directori de firme, jurnalişti, cronicari muzicali, directori şi redactori Radio ş.a.) alăturîndu-se ansamblului.

Olanda ne-a întîmpinat cu o furtună care i-a surprins chiar şi pe localnici, cu ploaie, vînt, copaci căzuţi de-a latul şoselei, ceea ce nu i-a împiedicat însă pe cei peste 800 de spectatori (diplomaţi, oameni de afaceri români şi olandezi etc.) să asiste, în sala dr. Albert Philips, la concertul care, propunînd un program accesibil – uvertura la opera **Wilhelm Tell** de Rossini, Concertul pentru vioară şi orchestră de Bruch şi **Rapsodia I** de Enescu – a declanşat un adevărat entuziasm dacă ţinem seama de aplauzele îndelungi şi de ridicarea în picioare a publicului la finalul fiecărei piese. Este adevărat că Orchestra Naţională Radio a evoluat mult peste nivelul său obişnuit din stagiunea „de acasă“, sunînd omogen, dens, precis, chiar dacă dirijorul s-a rezumat la cîteva mişcări restrînse, expresivitatea, verva şi diversitatea coloristică fiind mai puţin pregnante chiar şi în **Hora Staccato** de Grigoraş Dinicu, unde, ca şi în rapsodia enesciană, am fi dorit un „foc de artificii“ spectaculos, dar a fost o muzică „aşezată“, cu suprafeţe monocrome compensate de creşteri în intensitate bine gradate şi sonorităţi ample (determinate şi de intervenţia suflătorilor) cuprinse în însăşi scriitura partiturii. Solistul serii a fost, ca şi la Bruxelles, violonistul Alexandru Tomescu, un tînăr mult apreciat pentru acurateţea şi performanţa tehnică, prioritară în versiunile sale interpretative, fără ca trăirea interioară, acea vibraţie ce conferă strălucire şi sensibilitate reală, să constituie elemente de interes pentru el, succesul fiind asigurat de fiecare dată prin spectaculozitatea „mecanică“; o dovadă în acest sens a fost şi reuşita din acea seară, publicul fiind răsplătit însă cu un bis de factură lirică – **Balada** de Ciprian Porumbescu –, astfel încît olandezii au ascultat, de fapt, trei piese româneşti, pe care le-au apreciat pentru ineditul lor (poate chiar cu tentă exotică din punctul lor de vedere), ceea ce este incontestabil un cîştig pentru promovarea creaţiei noastre în lume. Aplauze, flori, şampanie au răsplătit efortul muzicienilor români, concertul, desfăşurat sub înaltul patronaj al prim-ministrului Adrian Năstase – prezent în sală alături de miniştri şi oameni de afaceri –, fiind o reuşită din punctul de vedere al organizatorilor. De ce atît la Bruxelles, cît şi la Haga a cîntat acelaşi solist, de ce şi la Paris vor fi programate tot concerte pentru vioară (deşi avem, slavă Domnului, pianişti, violoncelişti şi solişti vocali de mare calitate) – sînt întrebări la care, probabil, există, undeva, un răspuns...

În paralel, la Bucureşti au debutat zilele aniversare ale Universităţii Naţionale de Muzică, marcînd împlinirea a 140 de ani de la înfiinţarea instituţiei care, de-a lungul vremii, a dat muzicii româneşti şi internaţionale valori de primă mărime atît în domeniul interpretativ, cît şi în cel componistic. În dorinţa de a realiza o „punte peste timp“, organizatorii au reuşit să invite muzicieni de marcă a căror activitate se desfăşoară în ţară sau în străinătate, care au evoluat alături de artişti de prestigiu din generaţia tînără; cei aflaţi încă pe băncile şcolii au prezentat, la rîndul lor, programe extrem de diverse, într-un adevărat maraton derulat în perioada 24-27 iunie în sălile Universităţii. Recitaluri vocale şi instrumentale, momente camerale şi corale, spectacole de operă, un simpozion, o expoziţie aniversară, lansarea volumului semnat de Octavian Lazăr Cosma şi a altor lucrări scrise de Liliana Rădulescu şi Grigore Constantinescu – profesori ai UNMB –, referitor la istoria instituţiei, au fost menite să realizeze o „panoramare“ a potenţialului trecut, prezent şi viitor al Conservatorului devenit apoi Academie şi acum Universitate, intenţie binevenită, dar imposibil de onorat de public de dimineaţa şi pînă seara, ceea ce a determinat, în multe cazuri, o nedorită evoluţie în faţa cîtorva spectatori. Puncte culminante au fost, fără îndoială, seara de operă desfăşurată pe scena Operei Naţionale, incluzînd **Ora spaniolă** de Ravel şi **Faust** de Gounod – prilej pentru conferirea titlului de Doctor Honoris Causa tenorului Ludovic Spiess, directorul ONB, ca încununare a carierei sale internaţionale pe marile scene ale lumii (deşi el însuşi a recunoscut că nu a studiat la Conservator), precum şi cele două seri de la Ateneu, structurate în două secţiuni – „Recitalul absolvenţilor“ şi apoi (cîte) un concert simfonic.

Sîmbătă 26 iunie, sub aceiaşi cupolă seculară, rectorul Dan Buciu a primit, din partea preşedintelui Ion Iliescu, Ordinul Meritul Cultural în grad de Mare Ofiţer acordat Universităţii Naţionale de Muzică la ceas aniversar, tocmai pentru pregătirea unor muzicieni care, generaţii la rînd, au dus faima artei noastre în lume. Apoi, un public numeros şi entuziast a aplaudat microrecitalurile susţinute de doi solişti remarcabili – basul Pompeiu Hărăşteanu (la pian Cristian Weiss) şi pianistul Viniciu Moroianu, precum şi concertul prezentat de orchestra simfonică „Concerto“ a UNMB, care a interpretat cu acurateţe uvertura la opera **Oberon** de Weber, sub bagheta maestrului Horia Andreescu, invitat de onoare, pentru ca apoi Dorel Paşcu Rădulescu să preia conducerea ansamblului prezentînd **Concertul nr. 1** pentru violoncel şi orchestră de Anatol Vieru – solistă excelenta Laura Buruiană –, **Grana** de Dan Dediu şi Simfonia a VI-a **Patetica** de Ceaikovski, un program dificil şi solicitant, rezolvat de tînăra orchestră cu o sonoritate bine dozată, cu rigoare şi multă dăruire.

Ultima seară a fost deschisă de Corul „Madrigal“ dirijat de Marin Constantin, înfiinţat cu aproape patru decenii în urmă în cadrul Conservatorului, apoi au evoluat, într-un nou „recital al absolvenţilor“ din diverse generaţii, solişti binecunoscuţi precum pianista Dana Borşan (din nou), violonistul Alexandru Tomescu (în compania pianistului Horia Mihail), violoncelistul Marin Cazacu (colaborînd cu pianista Steluţa Radu), contrabasistul Wolfgang Guttler (alături de pianistul Mircea Tiberian), naistul Gheorghe Zamfir (la orgă Nicolae Licareţ) şi mezzosoprana Ruxandra Donose (acompaniată de acelaşi Horia Mihail), minunată interpretă care a revenit apoi pe podium pentru a încînta în arii din **Samson şi Dalila** de Saint-Saëns şi **Carmen** de Bizet, acompaniată de orchestra simfonică a UNMB, care, dirijată de Dumitru Goia, a colaborat de asemenea cu soprana Leontina Văduva, un alt nume de referinţă al liricii româneşti în lume, care a abordat, cu sensibilitatea-i cunoscută, arii din **Nunta lui Figaro** de Mozart şi **Boema** de Puccini. În deschiderea concertului simfonic, la pupitrul ansamblului studenţesc s-a aflat maestrul Cristian Mandeal, dirijînd Uvertura **Academica** de Brahms, iar, în final, Dumitru Goia a condus **Fantezia** pentru pian, cor şi orchestră de Beethoven, solist fiind pianistul de certă valoare Andrei Licareţ, orchestra colaborînd cu corul pregătit de Mihai Diaconescu şi Gabriel Popescu.

La Operă şi la Ateneu, sala a fost arhiplină, entuziasmul cu totul aparte al publicului – alcătuit de asemenea din studenţi de ieri şi de azi, dar şi din melomani şi (prea puţini) profesori şi cronicari – răsplătind efortul organizatorilor şi evoluţia artiştilor care au dovedit cu prisosinţă că Universitatea Naţională de Muzică a fost şi este o „pepinieră“ a muzicienilor de cotă internaţională cu care ne putem mîndri cu adevărat oriunde în lume. Păcat că în sală nu s-a aflat (aproape) nici un compozitor sau interpret din generaţia matură, dintre cei care s-au format în clasele acestei Universităţi – poate au aşteptat să fie invitaţi, poate n-au ştiut... Dar ar fi fost frumos să fie alături de noi la sărbătoarea „aşezămîntului“ muzical care a împlinit 140 de ani, de care, cu siguranţă, îi leagă amintiri minunate.

Orchestra Naţională Radio în concertul de la Haga

Un manual de psihologie a consumatorului

În Colecţia „Cursuri universitare“ a Editurii comunicare.ro a apărut recent un prim volum (**Psihologia consumatorului**0 dintr-un proiect intitulat **Psihologia reclamei şi a consumatorului**. Autori: Dragoş Iliescu şi Dan Petre, ambii – universitari specialişti în marketing, publicitate şi ştiinţele comunicării. Organizat în şase mari capitole (**Introducere în comportamentul consumatorului**, **Teoriile motivaţiei, Mecanisme atitudinale fundamentale. Teoria ierarhiei efectelor**, **Mecanisme psihologice contextuale**, **Integrarea strategică**. **Segmentarea consumatorilor**, **Viitorul publicităţii şi al cercetării pentru publicitate**) lucrarea – riguroasă şi foarte sistematică – se constituie într-un ghid deopotrivă teoretic şi practic prin „labirintul“ comunicării publicitare. Factorii care influenţează şi modelează comportamentul consumatorilor sînt asociaţi teoriilor învăţării, ale disonnţei cognitive, ale impulsului de cumpărare, implicării minimale, învăţării atribuite şi promoţiilor, iar modelele relaţiei dintre marketing şi client sînt subordonate strategiilor de publicitate menite să evalueze tipologia

Dragoş Iliescu
Dan Petre
Psihologia reclamei şi a consumatorului
Psihologia consumatorului
comunicare.ro

clienţilor. Bazată pe o amplă bibliografie în domeniu, cartea este una de pionierat în spaţiul autohton, deschiderile către aplicaţiile practice fiind izvorîte dintr-o experienţă directă a autorilor.

TEATRU

BUCUREŞTI

TEATRUL NOTTARA
(tel: 212.52.89)
SALA „GEORGE CONSTANTIN":

▌1 iulie, ora 20.00 – **Cum e dincolo de mare**, de Catrinel Dumitrescu, după I. Karnaukova şi Brauşevici, spectacol al Universităţii Hyperion, Facultatea de arte. Cu: Gabriel Răuţă, Crina Stănilă, Costin Enache, Mihaela Subţirică, Cătălin Panaite, Antonio Dinu, Mirela Sakamoto

▌2 iulie, ora 20.00 – **Angajare de clovn** de Matei Vişniec, spectacol al Teatrului Portabil, în colaborare cu Teatrul Municipal Focşani şi Teatrul „Eugen Ionescu", Slatina. Regia: Mihai Lungeanu. Cu: Adrian Damian, Adrian Ciglenean, Florin George Rusu

▌3 iulie, ora 20.00 – **A fost odată undeva...** de Eduard Jighirgiu. Regia: Theo Herghelegiu. Cu: Adriana Drăguţ, Eduard Jighirgiu

▌4 iulie, ora 20.00 – **Operele complete ale lui Wlm Şxpr** de J. Borgeson, A. Long, D. Singer. Regia: Petre Bokor. Cu: Mircea Diaconu, Emil Hossu, Constantin Cotimanis

TEATRUL BULANDRA
SALA IZVOR:
(tel: 314.75.46)

▌3 iulie, ora 19.00 – **Unchiul Vanea** de Anton Pavlovici Cehov. Regia: Yuriy Kordonskiy. Cu: Horaţiu Mălăele, Victor Rebengiuc, Cornel Scripcaru, Irina Petrescu, Mariana Mihuţ, Anca Sigartău/Andreea Bibiri, Ana Ioana Macaria, Ionel Mihăilescu

▌4 iulie, ora 19.00 – **Cafeneaua** de Sam Bobrick şi Ron Clark. Regia: Horaţiu Mălăele. Cu: Horaţiu Mălăele, Dana Dogaru, Emilia Popescu

SALA „TOMA CARAGIU":
(tel: 212.05.27)

▌2 iulie, ora 19.00 – **Nebunia regelui George** de Alan Bennett. Regia: Petre Bokor. Cu: Mircea Albulescu, Rodica Tapalagă, Petre Lupu, Radu Amzulescu, Claudiu Stănescu, Şerban Celea, Romeo Pop, Marius Chivu

▌3 iulie, ora 19.30 – **Scaunele** de Eugène Ionesco. Regia: Felix Alexa. Cu: Oana Pellea, Răzvan Vasilescu, Gabriel Spahiu

▌4 iulie, ora 19.00 – **Anatomie. Titus. Fall of Rome** de Heiner Müller. Regia: Alexandru Darie. Cu: Cornel Scripcaru, Dan Aştilean/Radu Amzulescu, Camelia Maxim, Claudiu Stănescu, Marian Râlea, Romeo Pop, Daniel Popa, Marius Capotă, Adrian Ciobanu

GREEN HOURS
(tel: 314.57.51)

▌29 iunie, ora 20.00 – **Showdown** de Peca Ştefan. Cu: Laurenţiu Bănescu, Viorel Cojanu, Rodica Ionescu, Iulian Postelnicu, Ada Bintu

LA SCENA
(tel: 320.35.67)

▌29 iunie, ora 21.00 – **Iubiri inaccesibile** de Paul Emond. Regia: Răzvan Popa. Cu: Eugen Cristea, Carmen Ionescu, Orodel Olaru

▌30 iunie, ora 21.00 – **Improshow**, spectacol de improvizaţie. Regia: Vlad Massaci. Cu: Mihaela Sîrbu, Toni Pavel, Bogdan Dumitrescu, Constantin Lupescu, Ana Maria Opra, Cătălin Neamţu. La pian: Marian Hâncu

▌1 iulie, ora 21.00 – **Stand-up comedy** cu Radu Gheorghe şi... invitaţii săi: Dana Voicu, Magda Frunză Stanca, Georgeta Ciocârlan, Răducu Marian, Octavian Strunilă, Cristian Dumitru, Cătălin Nicolae

TEATRUL „ION CREANGĂ"
(tel: 211.85.90)

▌3 iulie, ora 11.00 – **Inimă rece** de Banu Rădulescu, după Wilhelm Hauff. Regia: Sorana Coroamă-Stanca. Cu: Lucian Ifrim, Alexandrina Halic, Cristian Irimia, Anca Zamfirescu, Carmen Palcu, Mihai Verbiţchi, Mircea Muşatescu

▌4 iulie, ora 11.00 – **Hainele cele noi ale regelui**, adaptare după H.Ch. Andersen şi Evghenii Şvarţ. Regia: Beres László. Cu: Dumitru Anghel, Cristian Irimia, Daniel Tudorică, Lucian Ifrim, Cerasela Constantin, Ilinca Atanasiu, Ioana Ginghină, Gabriel Coveşeanu

TEATRUL EXCELSIOR
(tel: 315.97.20)

▌4 iulie, ora 11.00 – **Cartea poveştilor**, aventură muzicală de Daniela Anencov. Regia: Daniela Anencov. Cu: Victor Radovici, Cristian Nicolaie, Bogdan Caragea, Annemary Ziegler, Mihaela Coveşeanu, Corina Dragomir

FILM

29 iunie-1 iulie

BUCUREŞTI

▌**Justiţiarul**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Jonathan Hensleigh. Cu: John Travolta, Thomas Jane, Ben Foster, Laura Harring, Rebecca Romijn-Stamos, Roy Scheider, Samantha Mathis, Will Patton/ Patria/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00

▌**Elefant**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Gus van Sant. Cu: Timothy Bottoms, Alex Frost, Eric Deulen/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.30

▌**Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004. Regia: Alfonso Cuaron. Cu: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Alan Rickman, Bonnie Wright, David Bradley, David Thewlis, Fiona Shaw, Gary Oldman, Harry Melling, John Cleese, Julie Walters/ Scala/ orele: 9.00, 11.45, 14.30, 17.15, 20.00

▌**Duplex**, SUA, 2003. Regia: Danny DeVito. Cu: Drew Barrymore, Ben Stiller, Harvey Fuerstein, Justin Theroux, Swossie Kurtz/ Corso/ orele: 13.00, 15.30, 17.45, 20.00

▌**Scary Movie 3 – Comedie de groază**, SUA, 2003. Regia: David Zucker. Cu: Anna Faris, Charlie Sheen, Anthony Anderson, Denise Richards, Eddie Griffin, Ja Rule, Leslie Nielsen, Macy Gray, Pamela Anderson/ Bucureşti/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.30

▌**Kill Bill: Volumul 1**, SUA, 2003. Regia: Quentin Tarantino. Cu: Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, David Carradine, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

▌**Troia**, SUA, 2004. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ Gloria/ orele: 13.00, 16.00, 19.00 (30 iunie, 1 iulie)

▌**Dimineaţa morţii**, SUA, 2004. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ Cultural/ orele: 14.00, 16.00, 18.00 (30 iunie, 1 iulie)

▌**Bun venit în junglă!**, SUA, 2003. Regia: Peter Berg. Cu: Dwayne „The Rock" Johnson, Seann William Scott, Arnold Schwartzenegger, Christopher Walken, Rosario Dawson/ Lumina/ orele: 11.30, 13.30, 15.30, 17.30, 19.30

▌**Lumea de dincolo**, 2003. Regia: Len Wiseman. Cu: Kate Beckinsale, Scott Speedman, Bill Nighy, Danny McBride, Shane Brolly, Sophia Myles/ Cotroceni/ orele: 11.30, 14.00, 16.30, 19.00, 21.30

▌**Misterele fluviului**, SUA, 2003. Regia: Clint Eastwood. Cu: Sean Penn, Tim Robbins, Kevin Bacon, Laura Linney, Laurence Fishburne, Marcia Gay Harden, Spencer Treat Clark/ Studio/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

HOLLYWOOD MULTIPLEX
(tel: 327.70.20/ 327.70.21/ 327.70.22)

▌**Justiţiarul**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Jonathan Hensleigh. Cu: John Travolta, Thomas Jane, Ben Foster, Laura Harring, Rebecca Romijn-Stamos, Roy Scheider, Samantha Mathis, Will Patton/ orele: 14.30, 17.00, 19.30, 22.00

▌**Godsend**, 2003. PREMIERĂ. Regia: Nick Hamm. Cu: Robert De Niro, Rebecca Romijn-Stamos, Greg Kinnear/ orele: 15.00, 17.15

▌**Lumea de dincolo**, 2003. PREMIERĂ. Regia: Len Wiseman. Cu: Kate Beckinsale, Scott Speedman, Bill Nighy, Danny McBride, Shane Brolly, Sophia Myles/ orele: 13.30, 16.15, 19.00, 21.30

▌**Elefant**, SUA, 2003. PREMIERĂ. Regia: Gus van Sant. Cu: Timothy Bottoms, Alex Frost, Eric Deulen/ orele: 13.30, 20.15, 22.15

▌**Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004. Regia: Alfonso Cuaron. Cu: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Alan Rickman, Bonnie Wright, David Bradley, David Thewlis, Fiona Shaw, Gary Oldman, Harry Melling, John Cleese, Julie Walters/ orele: 12.15, 13.45, 15.15, 16.45, 18.15, 19.45, 21.15, 22.45

▌**Troia**, SUA, 2004. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ orele: 13.00, 16.00, 19.15, 22.30

▌**Mereu la prima întîlnire**, SUA, 2004. Regia: Peter Segal. Cu: Adam Sandler, Drew Barrymore, Rob Schneider/ orele: 19.30, 21.45

▌**Surpriză: vine Polly!**, SUA, 2004. Regia: John Hamburg. Cu: Ben Stiller, Jennifer Aniston, Alec Baldwin, Debra Messing, Hank Azaria, Philip Seymour Hoffman/ ora 17.45

▌**Cîntec pentru un masacru**, SUA, 2002. Regia: Michael Moore. Cu: Michael Moore, Charlton Heston, Chris Rock, Marilyn Manson/ ora 15.30

▌**Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004. Regia: Roland Emmerich. Cu: Dennis Quaid, Jake Gyllenhaal, Emmy Rossum, Sela Ward/ orele: 14.45, 17.30, 20.00, 22.30

▌**Dimineaţa morţii**, SUA, 2004. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ orele: 15.30, 19.15

▌**Monstru**, SUA, 2003. Regia: Patty Jenkins. Cu: Charlize Theron, Christina Ricci, Bruce Dern, Scott Wilson/ orele: 13.15, 21.30

▌**Spy Kids 3D – Sfîrşitul jocului**, SUA, 2004. Regia: Robert Rodriguez. Cu: Antonio Banderas, Salma Hayek, Sylvester Stallone/ ora 17.30

▌**Kill Bill: Volumul 2**, SUA, 2004. Regia: Quentin Tarantino. Cu: David Carradine, Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson, Vivica Fox/ orele: 15.45, 21.00

▌**Van Helsing**, SUA, 2004. Regia: Stephen Sommers. Cu: Hugh Jackman, Kate Beckinsale, Richard Rozburgh, Shuler Hensley, Will Kemp/ orele: 13.15, 18.30

CERCUL MILITAR NAŢIONAL

▌30 iunie, ora 17.30 – Sala de cinema – în cadrul programului cultural „Ştefan cel Mare şi Sfînt – Comemorare 500 de ani", filmul documentar **Voievodul Măria Sa Ştefan**, producţie a Studioului Cinematografic al M.Ap.N. şi filmul artistic **Fraţii Jderi**. Participă: Mircea Drăgan

INSTITUTUL FRANCEZ
SALA „ELVIRA POPESCU":

▌29 iunie, ora 18.00 – **Faustrecht der Freiheit/Dreptul celui mai puternic/Le Droit du plus fort**, Germania, 1975. Regia: Rainer-Werner Fassbinder. Cu: Peter Chatel, Rainer-Werner Fassbinder, Karlheinz Böhm, Adrian Hoven/ ora 20.30 – **Aguirre, der Zorn Gottes/Aguirre, biciul lui Dumnezeu/Aguirre, la colère du Dieu**, Germania, 1973. Regia: Werner Herzog. Cu: Klaus Kinski, Helena Rojo, Ruy Guerra

▌30 iunie, ora 18.00 – **Der Plötzliche Reichtum der armen Leute von Kombach/ Neaşteptata bogăţie a oamenilor săraci din Kombach/La Soudaine richesse des pauvres gens de Kombach**, Germania, 1971. Regia: Volker Schlöndorff. Cu: Wolfgang Bächler, Walter Buschhoff, Johannes Buzalski, Karl-Josef Cramer, Rainer-Werner Fassbinder, Margarethe von Trotta/ ora 20.30 – **Faustrecht der Freiheit/Dreptul celui mai puternic/Le Droit du plus fort**

▌1 iulie, ora 18.00 – **Brzezina/Pădurea de mesteceni/Le Bois de bouleaux**, Polonia, 1972. Regia: Andrzej Wajda. Cu: Olgierd Lukaszewicz, Daniel Olbrychski, Emilia Krakowska, Marek Perepeczko/ ora 20.30 – **Niki Ardelean, colonel în rezervă/Niki et Flo**, Franţa-România, 2003. Regia: Lucian Pintilie. Cu: Victor Rebengiuc, Răzvan Vasilescu, Coca Bloos, Micaela Caracaş, Şerban Pa-

„Ce-ați fost înainte de-a deveni Omul care aduce cartea?", mă mai întreabă câteodată cineva. Ce altceva să-i răspund decât: omul care citește și pentru care filologia a fost ceva precum vechile inițieri întru alchimie! Și nu doar profesorii, concurența colegială sau labirintul bibliotecii, dar și umblatul etnologic pe Valea Sălătrucului, orele de seară când pritoceam Eminescu în manieră heideggeriană, gazetăria aceea de doi bani, dar care nea pregătit cel puțin pentru eșecurile joviale de mai târziu.
Fiecare meserie se consideră buricul pământului. Las' să fie filologia coada tuturor. Ce face coada? Șterge urmele, te salvează de urmăritori, te sprijină, te încălzește, te împodobește... Nu-i de-ajuns?

Dan C Mihăilescu
absolvent promoția 1974, critic și istoric literar, realizator la PRO TV

Universitatea București
Facultatea de Litere
NUMELE MARI SE SCRIU CU LITERE

UNIVERSITATEA *SPIRU HARET*
FACULTATEA DE TEATRU
organizează
SESIUNE DE ADMITERE

TESTE DE APTITUDINI
JOI 15 IULIE 2004, ORA 10.00
la sediul facultății

adresa: str. Ion Ghica nr. 13 (metrou Piața Universității)
informații: tel. 314 00 76/185, E-mail: usht@spiruharet.ro

FUNDAȚIA ROMÂNIA DE MÂINE
UNIVERSITATEA SPIRU HARET
UMANISM ȘTIINȚĂ CULTURĂ

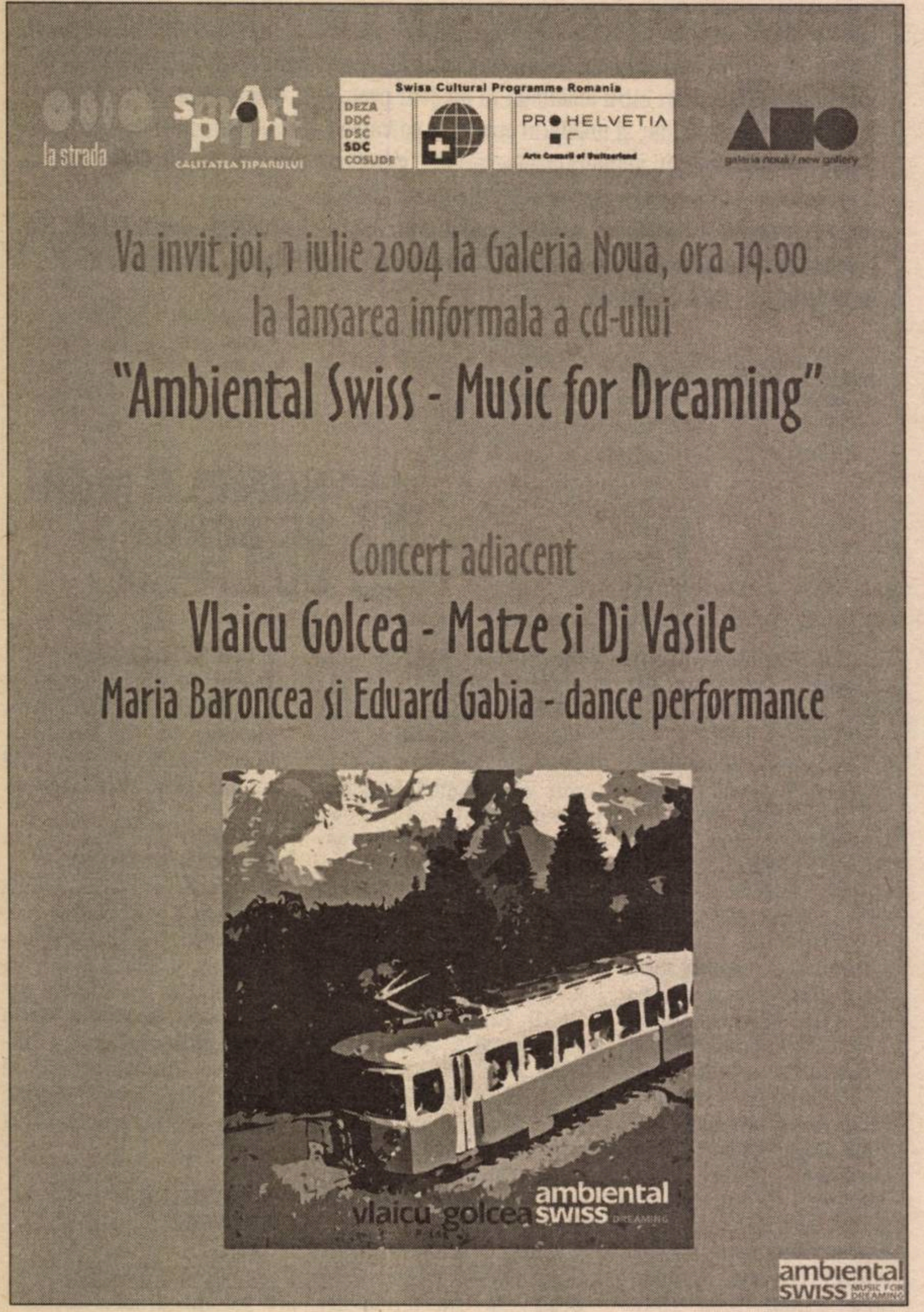

Va invit joi, 1 iulie 2004 la Galeria Noua, ora 19.00
la lansarea informala a cd-ului
"Ambiental Swiss - Music for Dreaming"

Concert adiacent
Vlaicu Golcea - Matze si Dj Vasile
Maria Baroncea si Eduard Gabia - dance performance

vlu, Dorina Chiriac

INSTITUTUL ITALIAN

▌ 30 iunie, ora 18.00 – **Le fate ignoranti**, 2000. Regia: Ferzan Ozpetek. Cu: Margherita Buy, Stefano Accorsi. Film prezentat în cadrul ciclului de filme „Il cinema italiano degli anni '90“

ARAD

▌ **Dimineaţa morţii**, SUA, 2004. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ Dacia

▌ **21 de grame**, 2003. Regia: Alejandro Gonzales Inarritu. Cu: Sean Penn, Naomi Watts, Benicio Del Toro, Clea DuVall/ Mureşul

BACĂU

▌ **Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004. Regia: Alfonso Cuaron. Cu: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Alan Rickman, Bonnie Wright, David Bradley, David Thewlis, Fiona Shaw, Gary Oldman, Harry Melling, John Cleese, Julie Walters/ Central/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

▌ **Antract**, SUA, 2003. Regia: John Crowley. Cu: Colin Farrell, Cillian Murphy, Colm Meaney, Kelly Macdonald, Laurence Kinlan, Rory Keenan/ Orizont/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

CRAIOVA

▌ **Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004. Regia: Alfonso Cuaron. Cu: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Alan Rickman, Bonnie Wright, David Bradley, David Thewlis, Fiona Shaw, Gary Oldman, Harry Melling, John Cleese, Julie Walters/ Patria

▌ **Mereu la prima întîlnire**, SUA, 2004. Regia: Peter Segal. Cu: Adam Sandler, Drew Barrymore, Rob Schneider/ Modern

▌ **Contratimp**, SUA, 2003. Regia: Carl Franklin. Cu: Denzel Washington, Eva Mendes, Sanaa Lathan, Alex Carter, Dean Cain, John Billingsley/ Jean Negulescu

DEVA

▌ **Kill Bill: Volumul 2**, SUA, 2004. Regia: Quentin Tarantino. Cu: David Carradine, Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson/ Patria

▌ **Spartanul**, SUA, 2004. Regia: David Mamet. Cu: Val Kilmer, Ed O'Neill, Derek Luke, William H. Macy/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

▌ **Patimile lui Christos**, 2004. Regia: Mel Gibson. Cu: Monica Bellucci, Maia Morgenstern, James Caviezel/ Flacăra

HUNEDOARA

▌ **Scooby-Doo 2: Monştrii dezlănţuiţi**, SUA, 2004. Regia: Raja Gosnell. Cu: Freddie Prinze Jr., Sarah Michelle Gellar, Matthew Lillard, Alicia Silverstone, Linda Cardellini, Neil Fanning, Seth Green/ Flacăra

LUGOJ

▌ **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003. Regia: Joe Johnston. Cu: Viggo Mortensen, Omar Sharif, Adam Alexi-Malle, Malcolm McDowell/ Victoria

ONEŞTI

▌ **Peter Pan**, SUA, 2003. Regia: P.J. Hogan. Cu: Jeremy Sumpter, Olivia Williams, Jason Isaacs, Harry Newell, Ludivine Sagnier, Lynn Redgrave/ Capitol/ orele: 12.00, 14.00, 16.00, 18.00

ORADEA

▌ **Identităţi furate**, SUA, 2004. Regia: D.J. Caruso. Cu: Angelina Jolie, Ethan Hawke, Gena Rowlands, Kiefer Sutherland, Olivier Martinez, Tcheky Karyo/ Transilvania

PIATRA NEAMŢ

▌ **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003. Regia: Joe Johnston. Cu: Viggo Mortensen, Omar Sharif, Adam Alexi-Malle, Malcolm McDowell/ Dacia/ orele: 10.00, 12.30, 15.00, 17.30, 20.00

REŞIŢA

▌ **Unde vei fi poimîine?**, SUA, 2004. Regia: Roland Emmerich. Cu: Dennis Quaid, Jake Gyllenhaal, Emmy Rossum, Sela Ward/ Dacia

ROMAN

▌ **Casa bîntuită**, SUA, 2003. Regia: Rob Minkoff. Cu: Eddie Murphy, Jennifer Tilly, Terence Stamp/ Unirea/ orele: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

TIMIŞOARA

▌ **Justiţiarul**, SUA, 2004. PREMIERĂ. Regia: Jonathan Hensleigh. Cu: John Travolta, Thomas Jane, Ben Foster, Laura Harring, Rebecca Romijn-Stamos, Roy Scheider, Samantha Mathis, Will Patton/ Capitol

▌ **Lecţii de iubire**, SUA, 2003. Regia: Clare Kilner. Cu: Mandy Moore, Allison Janney, Alexandra Holden, Peter Gallagher/ Timiş

TÎRGU JIU

▌ **Troia**, SUA, 2004. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ Victoria

2-5 iulie

BUCUREŞTI

▌ **Troia**, SUA, 2004. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ Patria/ orele: 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 21.00

▌ **Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004. Regia: Alfonso Cuaron. Cu: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Alan Rickman, Bonnie Wright, David Bradley, David Thewlis, Fiona Shaw, Gary Oldman, Harry Melling, John Cleese, Julie Walters/ Scala/ orele: 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 21.00

▌ **Splendoare americană**, 2003. PREMIERĂ. Regia: Shari Springer Berman, Robert Pulcini. Cu: Paul Giamatti, Hope Davis, Shari Springer Berman, Robert Pulcini Studio/ orele: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00

▌ **Ultimul samurai**, SUA, 2003. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe, Seizo Fukumoto, Tony Goldwyn/ Bucureşti

▌ **Justiţiarul**, SUA, 2004. Regia: Jonathan Hensleigh. Cu: John Travolta, Thomas Jane, Ben Foster, Laura Harring, Rebecca Romijn-Stamos, Roy Scheider, Samantha Mathis, Will Patton/ Corso/ orele: 11.30, 14.15, 17.00, 20.00

▌ **Copoi de Hollywood**, SUA, 2003. Regia: Ron Shelton. Cu: Josh Hartnett, Harrison Ford, David Keith, Kurupt, Lena Olin, Lou Diamond Phillips, Martin Landau/ Festival/ orele: 11.00, 13.00, 15.00, 17.15, 19.30

▌ **Misterele fluviului**, SUA, 2003. Regia: Clint Eastwood. Cu: Sean Penn, Tim Robbins, Kevin Bacon, Laura Linney, Laurence Fishburne, Marcia Gay Harden, Spencer Treat Clark/ Gloria/ orele: 13.00, 16.00, 19.00

▌ **Stăpînul inelelor: Întoarcerea Regelui**, SUA, 2003. Regia: Peter Jackson. Cu: Elijah Wood, Ian McKellen, Andy Serkis, Billy Boyd, Cate Blanchett, Christopher Lee, Dominic Monaghan, Ian Holm, Liv Tyler/ Cultural

▌ **Dragostea costă**, SUA, 2003. Regia: Joel Coen. Cu: Catherine Zeta-Jones, George Clooney, Billy Bob Thornton, Geoffrey Rush/ Lumina/ orele: 11.30, 13.30, 15.30, 17.30, 19.30

▌ **Elefant**, SUA, 2003. Regia: Gus van Sant. Cu: Timothy Bottoms, Alex Frost, Eric Deulen/ Europa/ orele: 13.00, 15.00, 17.00, 19.30

▌ **Monstru**, SUA, 2003. Regia: Patty Jenkins. Cu: Charlize Theron, Christina Ricci, Bruce Dern, Scott Wilson/ Cotroceni/ orele: 12.00, 15.00, 18.00, 21.00

ARAD

▌ **Justiţiarul**, SUA, 2004. Regia: Jonathan Hensleigh. Cu: John Travolta, Thomas Jane, Ben Foster, Laura Harring, Rebecca Romijn-Stamos, Roy Scheider, Samantha Mathis, Will Patton/ Dacia

▌ **Lecţii de iubire**, SUA, 2003. Regia: Clare Kilner. Cu: Mandy Moore, Allison Janney, Alexandra Holden, Peter Gallagher/ Mureşul

CRAIOVA

▌ **Harry Potter şi Prizonierul din Azkaban**, SUA, 2004. Regia: Alfonso Cuaron. Cu: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Alan Rickman, Bonnie Wright, David Bradley, David Thewlis, Fiona Shaw, Gary Oldman, Harry Melling, John Cleese, Julie Walters/ Patria

▌ **Hidalgo şi Oceanul de foc**, SUA, 2003. Regia: Joe Johnston. Cu: Viggo Mortensen, Omar Sharif, Adam Alexi-Malle, Malcolm McDowell/ Modern

▌ **Confesiunile unei minţi periculoase**, SUA, 2003. Regia: George Clooney. Cu: George Clooney, Julia Roberts, Drew Barrymore, Sam Rockwell, Brad Pitt, Maggie Gyllenhaal, Matt Damon, Rutger Hauer/ Jean Negulescu

DEVA

▌ **Identităţi furate**, SUA, 2004. Regia: D.J. Caruso. Cu: Angelina Jolie, Ethan Hawke, Gena Rowlands, Kiefer Sutherland, Olivier Martinez, Tcheky Karyo/ Patria

▌ **Contratimp**, SUA, 2003. Regia: Carl Franklin. Cu: Denzel Washington, Eva Mendes, Sanaa Lathan, Alex Carter, Dean Cain, John Billingsley/ Patria

DROBETA TURNU SEVERIN

▌ **Mereu la prima întîlnire**, SUA, 2004. Regia: Peter Segal. Cu: Adam Sandler, Drew Barrymore, Rob Schneider/ Flacăra

HUNEDOARA

▌ **Troia**, SUA, 2004. Regia: Wolfgang Petersen. Cu: Brad Pitt, Eric Bana, Brian Cox, Diane Kruger, Julie Christie, Orlando Bloom, Peter O'Toole, Saffron Burrows/ Flacăra

LUGOJ

▌ **Patimile lui Christos**, 2004. Regia: Mel Gibson. Cu: Monica Bellucci, Maia Morgenstern, James Caviezel/ Victoria

ORADEA

▌ **Dimineaţa morţii**, SUA, 2004. Regia: Zack Snyder. Cu: Ving Rhames, Sarah Polley, Mekhi Phifer/ Transilvania

REŞIŢA

▌ **Van Helsing**, SUA, 2004. Regia: Stephen Sommers. Cu: Hugh Jackman, Kate Beckinsale, Richard Roxburgh, Shuler Hensley, Will Kemp/ Dacia

TIMIŞOARA

▌ **Kill Bill: Volumul 2**, SUA, 2004. Regia: Quentin Tarantino. Cu: David Carradine, Lucy Liu, Uma Thurman, Daryl Hannah, Michael Jai White, Michael Madsen, Quentin Tarantino, Samuel L. Jackson/ Capitol

▌ **Spy Kids 3D – Sfîrşitul jocului**, SUA, 2004. Regia: Robert Rodriguez. Cu: Antonio Banderas, Salma Hayek, Sylvester Stallone/ Timiş

TÎRGU JIU

▌ **Ultimul samurai**, SUA, 2003. Regia: Edward Zwick. Cu: Tom Cruise, Billy Connolly, Ken Watanabe, Seizo Fukumoto, Tony Goldwyn/ Victoria

SPECTACOLE

IAŞI

OPERA ROMÂNĂ

▌ 30 iunie, ora 18.30 – **Elixirul dragostei** de G. Donizetti. Dirijor: Marcian David. Regia: Anda Tăbăcaru-Hogea. Maeştri de cor: Valeriu Gâdei, Anton Bişoc. Coregrafia: Gheorghe Stanciu. Cu: Cristina Simionescu-Sandu, Adrian Ionescu, Ciprian Marele, Octavian Dumitru, Irina Scafaru. Soliştii baletului: Mona Moldovan, Lucian Popa, Leon Suman. Participă: orchestra, corul şi ansamblul de balet ale Operei

▮ 3 iulie, ora 18.30 – **Bal mascat** de G. Verdi. Dirijor: Leonard Dumitriu. Regia: Cristina Cotescu. Maestru de cor: Valeriu Gâdei. Cu: Valeriu Turcu, George Cojocaru, Brînduşa Moţoc, Elena Roşca, Iulian Sandu, Daniel Groza, Lăcrămioara Maria Hrubaru-Roată, Eduard Sveatchevici, Filimon Siminic. Participă: orchestra şi corul Operei

CONCERTE

BUCUREŞTI

ATENEUL ROMÂN
▮ 29 iunie, ora 19.00 – **concert** susţinut de Ansamblul Hyperion. Conducerea muzicală: Iancu Dumitrescu, Ana-Maria Avram. Solişti: Cornelia Petroiu, Ioan-Marius Lăcraru, Emil Vişenescu, Alexandru Joiţoiu, Ion Ghiţă, Florin Sperneac, Alexandru Sturzu, Ana-Maria Avram. În program lucrări de: **Ulpiu Vlad**, **Ion Ghiţă**, **Fred Popovici**, **Ana-Maria Avram/Bela Bartok**, **Iancu Dumitrescu**, **Octav Nemes-u**, **Ana-Maria Avram**, **Sorin Lerescu**, **Petru Teodorescu**
▮ 30 iunie, ora 19.00 – **recital** de pian susţinut de Verona Maier şi Gh.-A. Dan. În program lucrări de: **Mozart**, **Schumann**, **Brahms**
▮ 1, 2 iulie, ora 19.00 – **concert** de închidere a stagiunii simfonice 2003-2004. Dirijor: Cristian Mandeal. Dirijorul corului: Iosif Ion Prunner. Solişti: Ramona Eremia, Aura Twarowska, Jan Vacek, George Emil Crăsnaru. În program: **Dvorák**
▮ 3 iulie, ora 19.00 – **concert**. Solişti: Aura Twarowska, Vladimir Deveselu. La pian: Iosif Ion Prunner. În program lucrări de: **Leos Janacek**, **Charles Ives**
▮ 4 iulie, ora 19.00 – Sala mică – **concert** susţinut de laureaţi ai concursului Cornelia Bronzetti

CERCUL MILITAR NAŢIONAL
▮ 30 iunie, ora 18.00 – Sala Bizantină – **Tradiţii aulice**, concert susţinut de formaţia corală „Clasic" a Universităţii Naţionale de Muzică. Coordonator: Mihaela Gioroc. Solistă: Daniela Rădulescu. La clavecin: Irina Năstase. Eveniment organizat în cadrul programului cultural „Ştefan cel Mare şi Sfînt – Comemorare 500 de ani"

GREEN HOURS
▮ 1 iulie, ora 21.00 – *jazz live... in the garden* cu Marta Hristea & Mircea Tiberian Group
▮ 2 iulie, ora 21.00 – *special jazz live* cu Mike & The Spirits

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU"
▮ 29 iunie, ora 18.00 – Sala Cantacuzină – **recital** de sonate. Soliste: Raluca Ioana Stratulat (vioară) şi Adriana Toacsen (pian). În program lucrări de: **Mozart**, **Brahms**, **Ravel**, **Enescu**

CLUJ-NAPOCA

BISERICA REFORMATĂ
▮ 1 iulie, ora 19.00 – **concert** de muzică sacrală şi spirituală susţinut de Corul Bisericii First Presbyterian din Houston (SUA). Dirijor: John Yarrington. La pian/orgă: Joby Bell. În program lucrări de: **Billings**, **Haydn**, **Elgar**, **Hogan**, „good ol' American music"

SIGHIŞOARA

BISERICA DIN DEAL
▮ 29 iunie, ora 18.00 – **concert** de muzică sacrală şi spirituală susţinut de Corul Bisericii First Presbyterian din Houston (SUA). Dirijor: John Yarrington. La pian/orgă: Joby Bell. În program lucrări de: **Billings**, **Haydn**, **Elgar**, **Hogan**, „good ol' American music"

DEZBATERI

BUCUREŞTI

COLEGIUL NOUA EUROPĂ
▮ 2 iulie, ora 10.00 – dezbaterile Centrului de Analize şi Studii Politice (CASP). Din program: mese rotunde, lansări

UZINEXPORT
▮ 2 iulie, ora 11.00 – Sala Jade, etaj 1 – **dezbatere** cu tema **Educaţia (pr)in presă**. Eveniment organizat în colaborare cu Centrul Educaţia 2000+

CONFERINŢE

BUCUREŞTI

ACADEMIA ROMÂNĂ
▮ 29 iunie, ora 10.00 – Aulă – centenar Petre Pandrea. Participă: Eugen Simion, Gheorghe Vlăduţescu, Dumitru Radu Popescu, Florin Constantiniu, Eugen Uricariu

SIMPOZION

BUCUREŞTI

BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ NAŢIONALĂ „I.C. PETRESCU"
▮ 29 iunie, ora 10.00 – Sala „Istrate Micescu" – **simpozionul** cu tema **Şcoala de obşte de la Blaj – Un sfert de secol**. Participă: Ion Buzaşi, George Anca, Ion Gh. Stanciu, Petre Puşcaşu, D. Popovici, Ioan Cerghit, S.N. Blaga, Ion Şerdean, Vasile Popeangă

MASĂ ROTUNDĂ

BUCUREŞTI

MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI
▮ 29 iunie, ora 10.30 – Sala de consiliu (etaj 1) – **O enigmă a istoriei: osemintele lui Nicolae Bălcescu**, masă rotundă prilejuită de împlinirea a 185 de ani de la naşterea istoricului şi omului politic Nicolae Bălcescu. Participă: Dan Berindei, Horia Nestorescu-Bălceşti, Aristide Buhoiu. Expunerile vor fi însoţite de proiecţie de diapozitive

EXPOZIŢII

BUCUREŞTI

GALERIA APOLLO (tel: 313.50.10) – Mircea Enache, **sculptură**, 3-16 iulie
GALERIA CĂMINUL ARTEI (Str. Biserica Enei Nr. 16, tel: 314.18.18) – Parter – Daniela Cara, **pictură**, pînă în 8 iulie
GALERIA CĂMINUL ARTEI (tel: 314.18.18) – Etaj – Felicia Ionescu, **pictură**, 29 iunie-15 iulie
GALERIA ORIZONT (tel: 315.89.17) – Filiala de Critică, pînă în 6 iulie. Curator: Aurelia Mocanu
GALERIA GALATEEA (Calea Victoriei Nr. 132, tel: 659.38.14) – Mihai Rusen, **sculptură**, pînă în 30 iunie/ Otilia Canavra, **grafică**, 1-14 iulie
GALERIA ArTei (Str. Blănari Nr. 5-7) – Claudiu Victor Gheorghiu, expoziţie de **icoane**, pînă în 6 iulie
GALERIA ARTIS (la parterul Teatrului Naţional) – Alina Aldea, **grafică** şi **sculptură**, pînă în 1 iulie/ Magda Isăcescu, Paul Constantin, Eugen Vasile Iovan, **pictură**, 3-16 iulie
GALERIA SIMEZA (tel: 659.75.80) – Silviu şi Iza Dancea, **artă decorativă (sticlă)**, pînă în 5 iulie
GALERIA SABINA & JEAN NEGULESCU (tel: 260.12.87) – Dacian Andoni, **pictură**, pînă în 30 iunie
GALERIA ETAJ 3/4, TEATRUL NAŢIONAL – expoziţia lucrărilor de licenţă şi masterat, promoţia 2004, pînă în 30 iunie
GALERIA NOUĂ (Str. Academiei Nr. 15, tel: 313.51.11) – *Fotografii recente*, Ion Grigorescu, pînă în 30 iunie
GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC ASIGURĂRI (Str. Căderea Bastiliei Nr. 80-84) – *Lemn şi Aur*, Ovidiu şi Sultana Maitec, **sculptură** şi **pictură**, pînă la sfîrşitul lunii iulie
H'ART GALLERY (Str. Mihai Eminescu Nr. 105-107) – *Evo(po)luţie*, Raluca Ungureanu, **sculptură-instalaţie**, pînă la sfîrşitul lunii iulie
MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei Nr. 49-53, tel: 312.43.27) – Galeria de Artă Modernă, Corp Ştirbei – *Theodor Pallady şi colecţionarii săi. Grafică şi pictură din donaţiile dr. Aurel şi Elena Olaru, Ligia şi Pompiliu Macovei, Ilie Mirea, Jacques Bourcier*, pînă în octombrie/ *Balcic – Culoare şi sentiment*, **pictură** şi **fotografie**, pînă în luna august
MUZEUL NAŢIONAL COTROCENI (Bd. Geniului Nr. 1, tel: 224.90.44) – Spaţiile medievale – *Manuscrise, însemnări şi cărţi cantacuzine în Ţările Române, secolele XVI-XIX*, pînă în 12 octombrie/ *Tehnică muzeală*, ediţia a II-a, pînă în 8 iulie/ *Good morning, Balkan*, **grafică**, **pictură** şi **sculptură**, pînă în septembrie. Sînt expuse lucrări ale artiştilor contemporani din Austria, Albania, Bulgaria, Bosnia-Herţegovina, Croaţia, Grecia, Germania, Italia, Japonia, Austria, Macedonia, România, Slovenia, Serbia şi Muntenegru, Turcia. Eveniment organizat în colaborare cu Forumul Weltoffen – International Natwork for Cultural Exchange (Austria)
MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU" (Calea Victoriei Nr. 141) – Sala Cantacuzină – *Sabin V. Drăgoi – 110 ani de la naştere (1894-1968)*, expoziţie realizată de colectivul muzeografie-conservare: Constantin V. Drăgoi, Nella Modrea, Rodica Danteş. Coordonator: Ilinca Dumitrescu
MUZEUL NAŢIONAL DE GEOLOGIE – *Dinozaurii pitici din Ţara Haţegului*, pînă în 18 iulie
MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE NATURALĂ „GRIGORE ANTIPA" – *Chipuri ale naturii*, pînă în 18 iulie
MUZEUL „THEODOR PALLADY" (Str. Spătarului Nr. 22) – *Influenţe ale simbolismului francez şi sensuri simbolice în creaţia lui Theodor Pallady*, pînă în 10 octombrie
MUZEUL ŢĂRANULUI ROMÂN (Şos. Kiseleff Nr. 3, tel: 212.96.60) – *Ţara Haţegului*, pînă în 18 iulie
PALATELE BRÂNCOVENEŞTI DE LA PORŢILE BUCUREŞTIULUI (Str. Valea Parcului Nr. 1, tel: 225.66.90) – Galeria Cuhnia, Sere şi Foişor – *Sensul Dialogului*, Tajo (Tasi Iosif Ştefan), **obiect** şi **instalaţie**, pînă în 19 iulie. Curator: Dana Camelia Darie
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ NAŢIONALĂ „I.C. PETRESCU" (Str. Zalomit Nr. 12, tel: 311.13.28) – *Ştefan cel Mare*, expoziţie de grup (elevi din şcoli generale din Bucureşti şi Chitila, colegii şi licee bucureştene, Clubul copiilor Buftea), **desen** şi **pictură**/ expoziţie cu lucrări din colecţia avocat Ioan Dumitrescu (T. Aman, Th. Pallady, Gh. Petraşcu, R. Schweitzer-Cumpăna, I. Iser, C-tin Piliuţă, T. Brădean, R. Iosif, C. Badea etc.), **desene** şi **gravuri**
CERCUL MILITAR NAŢIONAL (tel: 313.86.80/136) – Galeria Artelor – *In memoriam – Marius Cilievici*, expoziţie retrospectivă de **pictură**, pînă în 8 iulie/ Sala Rondă – Mihai Boroi, **pictură**, pînă în 11 iulie/ Sala Foaier – Teodor Catană, **pictură**, pînă în 11 iulie
MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR (Şos. Kiseleff Nr. 30, tel: 222.32.56) – Sala de expoziţii – *Magia ceramicii*, expoziţie ce prezintă piese ceramice aparţinînd Culturii Cucuteni. Eveniment organizat în colaborare cu Fundaţia „Cucuteni pentru Mileniul III"

ARCUŞ (JUD. COVASNA)

GALERIA DIN GRAJD A CENTRULUI DE CULTURĂ ARCUŞ – *Panta rhei*, Hari Shaya (Israel), **pictură**, 1-18 iulie. Vernisaj: 1 iulie, ora 19.00. Eveniment urmat de **concertul** formaţiei de jazz Dixiland band din Sfîntu Gheorghe

BACĂU

GALERIA DE ARTĂ – Saloanele Moldovei 2004. Vernisaj: 29 iunie

CLUJ-NAPOCA

GALERIA UAP – Elian, **pictură**, pînă în 30 iunie
GALERIA UAP – FILIALA INTERJUDEŢEANĂ CLUJ-BISTRIŢA-ZALĂU – Angela Semenescu, **tapiserie**, pînă în 30 iunie
MUZEUL NAŢIONAL DE ISTORIE A TRANSILVANIEI (Str. C. Daicoviciu Nr. 2) – *„Oraşul-comoară". Clujul în secolele XVI-XVII*, pînă în 24 septembrie
STUDIOUL PROTOKOLL (Tăietura Turcului Nr. 4) – *The Very Best of Red, Yellow and Blue*, Duo van der Mixt (Mihai Pop & Cristian Rusu), pînă în 30 iunie

PIATRA NEAMŢ

GALERIILE DE ARTĂ – expoziţie de grup, **pictură**, pînă în 15 iulie

RÎMNICU VÎLCEA

GALERIILE DE ARTĂ – expoziţie a absolvenţilor Liceului de Artă, pînă în 3 iulie

TULCEA

MUZEUL DE ŞTIINŢE ALE NATURII „DELTA DUNĂRII" (Str. Progresului Nr. 32) – *Chihlimbarul – ştiinţă, artă, legendă*, pînă în 17 septembrie. Eveniment organizat în colaborare cu Institutul Polonez din Bucureşti

LANSĂRI

BUCUREŞTI

CERCUL MILITAR NAŢIONAL
▮ 30 iunie, ora 13.00 – Sala Norvegiană – **lansarea** dicţionarului **Voievozi domnitori, principi, regi, preşedinţi şi alţi şefi de stat din spaţiul românesc** de Cristache Gheorghe, Florian Tucă şi Cezar Dobre, Editura DC Promotion. Eveniment organizat în cadrul programului cultural „Ştefan cel Mare şi Sfînt – Comemorare 500 de ani"

GALERIA ALLIANZ-ŢIRIAC
▮ 1 iulie, ora 19.00 – **lansarea** volumelor **Crime** şi **Sfîntu-Gheorghe. Un jurnal** de Adrian Georgescu, Editura Amurg sentimental, 2004. Prezintă: Theodor Rapan, Doru Popovici

MUZEUL NAŢIONAL „GEORGE ENESCU"
▮ 30 iunie, ora 18.00 – Aulă – **lansarea** CD-ului **Vissi d'arte** – arii de opere, al sopranei Maria Slătinaru-Nistor. Prezintă: Cornelia Andreescu, Cristina Vasiliu, Grigore Constantinescu, Sorin Bottez. Eveniment urmat de un moment muzical susţinut de discipoli ai Marei Slătinaru-Nistor: Oana Andra, Alina Bottez, Irina Iordăchescu, Simonida Luţescu, Cristina Radu. La pian: Alexandru Petrovici. În program lucrări de: **Verdi**, **Rossini**, **Bellini**, **Berlioz**, **Bizet**, **Offenbach**

Redacţia nu-şi asumă răspunderea pentru modificările de program survenite după închiderea ediţiei.

De acum, publicarea unei cărţi devine mai simplă!
In Quarto DESIGN
☑ Servicii editoriale complete
☑ Grafică de carte
☑ Soluţii eficiente pentru tipar
Numele tău
TITLUL TĂU
INSEREAZĂ TEXT AICI
Tu aduci manuscrisul. Noi facem restul.
www.tipar.home.ro | tipar@home.ro | 0742.062.908

Efigie şi simbol

ALEXANDRU MIRCEA

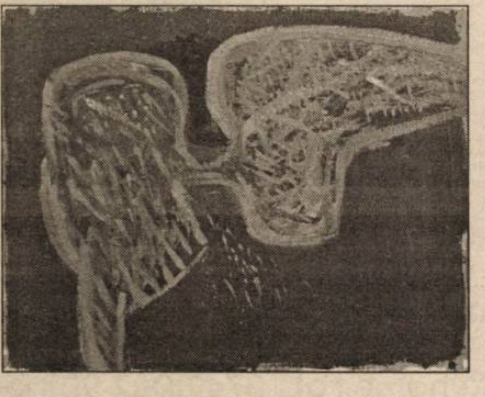

O aripă în cer şi una spre pămînt

Este timpul aşezărilor: în pictură nu mai puţin ca în literatură, dramaturgie sau arta filmului, unde nou-veniţii îşi cer drept de cetate. Pentru prima dintre ele, însă, mişcarea este de interiorizare şi maturaţie a reflecţiei. Cei în drept să o facă – mai mult şi mai adînc pictorii înşişi decît criticii – încep să spună, reculeşi dar răspicat: sîntem datori, întîi de toate, „andreescienilor"; pictori tineri şi îndrăzneţi în anii '40, descopereau cum cultivarea formei într-un orizont autonom susţine edificarea, construind o interioritate limpede, luminoasă: Paul Gherasim, Bitzan, Cojan, Almăşanu, Vasile Varga, Niculiu, Nicodim, alţii; apoi, staturii protectoare a lui Ciucurencu. *Purismul*: Horea Mihai, Sevastre; Bertalan, Flondor şi construcţia; Bernea şi Paul Neagu (acesta, plecat dintre noi acum cîteva zile) către 1970: de la abstracţie şi virtual („postcunoaşterea"), la construcţia necesară de sens, prin revenirea la *materialitate*, respectiv la matematică în forma ei *ritualică*. În fine, *simbolul*: Prologul, Ilie Boca, Mitroi, Sorin Dumitrescu. Nimeni nu e exhaustiv, istoria scrisă nu trebuie grăbită; acum lăsăm pictura să se spună, să-şi clădească efigiile şi motivaţiile din metabolismul propriei istorii: Horia Bernea, Mihai Sîrbulescu, Sorin Dumitrescu, Marin Gherasim scriu, şi felul în care o fac oferă tot ce cronicarii cufundaţi în efemer nu se străduie a căuta. Programul Galeriei din Bistriţa este un asemenea spaţiu de adunare şi simbolizare teribilă şi caldă totodată a istoriei recente a picturii din România. Gîndit cu proiecţie sistematică, aplicat cu severitate în discernămînt, el reuşeşte a organiza un spaţiu de mecanisme ale auto-recunoaşterii publicului în „oferta" de valori şi ale putinţei prospectării noului. Programul-eseu se încheie zilele acestea cu expoziţia de pictură a maestrului Marin Gherasim.

Acestea toate nu prin coincidenţă sînt şi teme de meditaţie concentrată ale pictorului expozant. Personaj public prin pictura şi scrisul său, Marin Gherasim nu s-a aflat niciodată în preajma ispitei ridicării unei statui proprii, ci a expus cu temeritate tensiunea întreagă care îl conducea la expresie printr-o opţiune, patetică aproape, pentru *pictură*, pentru punerea în formă a elevaţiei *anagogice* a subiectivităţii proprii (obiectivarea esenţială), pentru *concret şi asceză*, în fine, pentru un sentiment al românescului în orizontul moral al urgenţei [„Mereu a fost ceva de apărat, mereu s-a pus problema supravieţuirii morale (Cronicarii, Eminescu, Vulcănescu ş.a.). Un străin mă întreba: de ce tot pictezi scuturi şi armuri? Nu cred că a înţeles exact răspunsul meu..."]. Pictorul laureat n-a văzut în prezenţa între oameni prilejul deşert al expansiunii necontrolate, ci a mărturisirii – personale şi profesionale deopotrivă. Este şi acesta un motiv pentru care propunerea picturii sale pe simezele Galeriei din Bistriţa drept contribuind, din postura de model exemplar, la o istorie – mai mult decît posibilă – a valorii în spaţiul libertăţii trebuie privită cu luare-aminte.

„Pictez pentru ca să nu se uite."

Strădania pictorului în dispută cu mijloacele pe care le are la dispoziţie pentru instituirea de forme, expresie şi semnificare are în cazul lui Marin Gherasim devenirea cunoscută ce şi-a cîştigat respectul pentru consecvenţă şi perpetuarea tinerească a tensiunii creatoare. Nici o certitudine stabilă nu grevează asupra demersului pictorului, în afară de cea a căutării; stau dovadă notaţiile nervoase, reluînd din perspectiva a mereu altui orizont de aşteptare tema, din jurnalul de atelier. Stabilizarea unei imagistici pe potriva cadenţelor fundamentale ale structurii interioare a artistului („Materie – Geometrie – Lumină") nu a redus gestul la geometric şi materia la închidere în structură pură, ci a dezvăluit mereu putinţa *arhetipului geometric* de a construi *forma purtătoare de semnificaţie* (ca poliedrele regulate ale lui Platon, în **Timaios**). Centralitatea, axialul, lumina increată (aurul) au fost constrînse să conducă la „expresia totală: raţionalitate şi impuls vital". *Efigia* astfel dobîndită preface valoarea gestului în raţiune – una a propriei interiorităţi obiectivate sau oferită istoriei: supravieţuirea morală (**Scutul**, **Zapisul**), conştientizarea, asumarea şi depăşirea devenirii (**Poarta**) prin „contrapunctul" zidirii (**Absida**), proximitatea transcendentului (**Îngerul meu**), revelaţia (**Tron**) şi necesitatea orizontului teologic (**Kairos**).

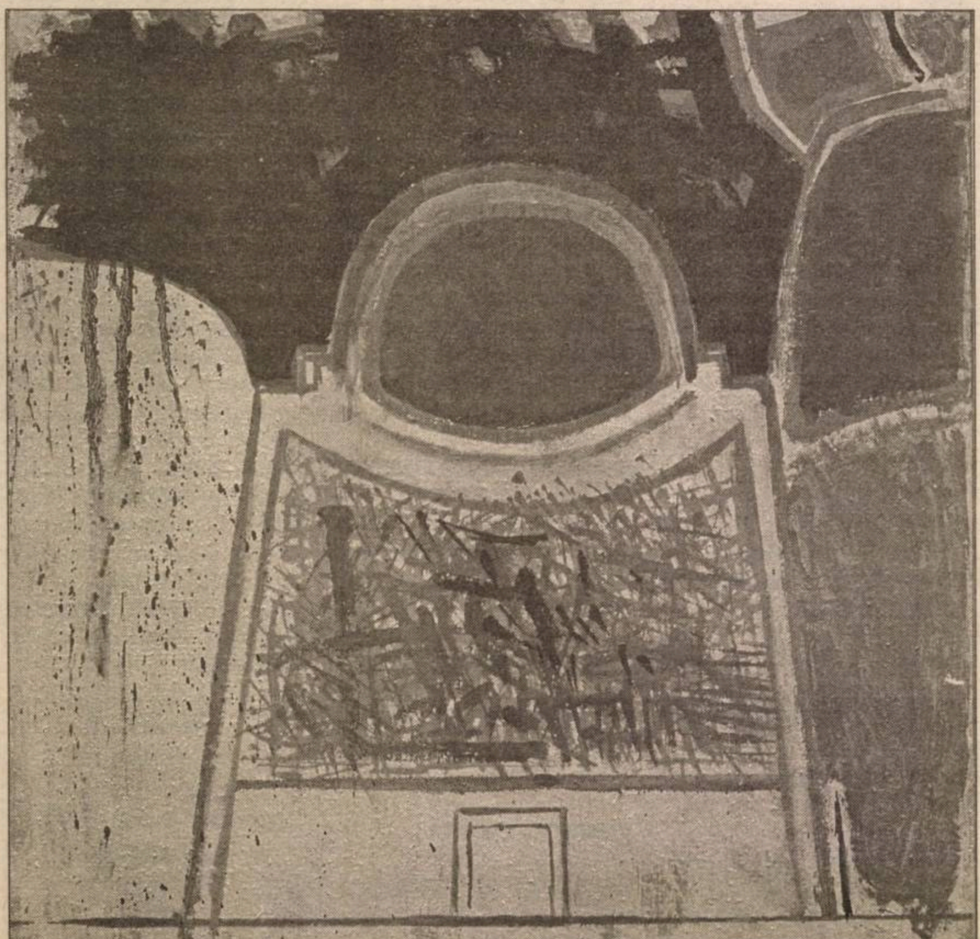

Memoria absidei

Atunci, citatul de la care am pornit poate deruta. Marin Gherasim nu porneşte, am arătat, de la timp, ci îl salvează prin recursul la universal – formal sau/şi raţional. Or, în ultimele picturi pe care le aduce împreună cu cele mai vechi în aceste zile la Bistriţa, pictorul accentuează tocmai nuanţa ce restructurează spiritul geometric al propriei concepţii. Pe pînza centrală a expunerii, de-seriată prin dimensiune, deasupra **Absidei**, pictorul a colat într-un registru asemănător „Istoriei Învierii" din iconografia ortodoxă a picturii altarului o serie din aceeaşi fotografie care ne reaminteşte *illo tempore* demolarea Mănăstirii Văcăreşti, în ultima ipostază a supliciului: altarul rămas să dea sens pustietăţii ce a înghiţit Biserica. Pe fundal, pictorul a însemnat: *Yo lo vi!*

Privirea instalată în confortul certitudinii („pictură de cvasi-abstracţiune geometrică" ar fi o asemenea etichetă) e lovită de tremurul vizual al culorii depuse aproape violent pe suprafaţă în crudităţi expresive (verde cu roz pur împreună, spre exemplu), destructurînd geometria arhetipală nu înspre barbaria formală a modernităţii necontrolate, ci către fluiditatea creatoare, dintr-un simplu repertoriu, de *iconografie*. Inscripţiile martiriale capătă pregnanţă materială pe un perete care subîntinde spaţii concrete: Zotticos, Attalos, Kamasis şi Filippos. Formele purtătoare de geometrie se dezvăluie, acum, ca recuzită de ritual – tronul, exedra, potirul, discul, Arhéikon (vestmîntul), aripa de înger (diaconul liturghiei cereşti). Vocaţia surprinzătoare pentru inscenare liturgică, pe de o parte, şi pentru ideea martirială – atît de legată, la Părinţii Bisericii, de filocalicul extrem – construiesc discursul unei contemplaţii ridicate la stadiul de *pregătire*. Aşteptarea se *orientează*, în sensul teologic al cuvîntului, adică spre Timpul Mîntuirii. „Sensuri, perspective. În viziunea grecilor antici, adevărul se află la începuturi, în arhetip, în ideea primă (care conţine şi precede realitatea fenomenală – care este o realitate de gradul doi). În viziunea creştină, adevărul se află la sfîrşit, la Judecata din urmă, la Eshaton, după ce faptele s-au săvîrşit şi se cunoaşte sensul lor bun sau ră[illegible] pentru care omul va da socoteală în faţa [illegible] Hristos" – Marin Gherasim, martie 2003.

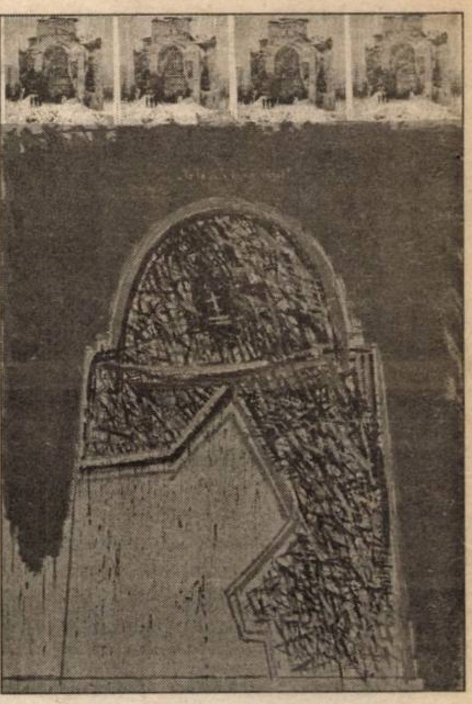

Reconstruirea absidei

„Lumea e în noi", mai spune pictorul. Ea trebuie văzută – asta încearcă el a ne convinge – în *a patra dimensiune*. În sine, ea este *simbolică*. Ca orizont, ei i se dăruie cel de-al patrulea, după cel material, formal şi eficient: *orizontul eshatologic*.

Coregrafii spaţiale

Dansul contemporan reprezintă zona cea mai vie a experimentului artistic programatic asumat şi mai ales a preocupărilor constante legate de invitarea unor importanţi coregrafi din străinătate. Este segmentul unde evenimentele – atîtea cîte sînt, atitudinea Ministerului Culturii fiind una de totală ignorare, în condiţiile în care pentru spectacole megalomanice şi inutile, gen **Apus de soare**, **Crimă pentru pămînt** se dau miliarde – au prestanţă şi calitate. S-ar putea spune că dansul contemporan în România ia pulsul celui occidental şi încearcă să se sincronizeze cu cele mai reprezentative direcţii coregrafice. Chiar dacă anomalia inexistenţei unui spaţiu adecvat creaţiilor dansatorilor contemporani pare să nu ridice semne de întrebare politicii culturale defectuoase din România, promisiunile rămînînd mai degrabă în aer, iniţiative importante continuă să apară.

Între 23 şi 25 iunie, în cadrul proiectului **Road Map**, compania americană de dans „Leah Stein" a organizat un atelier-audiţie în aer liber – **Dancing on Site**, amplasat în centrul istoric al Bucureştiului (zona Lipscani, strada Şelari, Palatul voievodal Curtea Veche), la care au participat dansatori, coregrafi şi muzicieni. *Workshop*-ul s-a concentrat pe un concept cheie în arta contemporană: integrarea spaţialităţii în actul artistic, valorizarea pertinentă a sit-ului, care nu mai este doar cadru de joc, ci subiect al demersului performativ, în aşa fel încît spectacolul să se plieze pe morfologia locului ales ca definitoriu pentru un anumit tip de reprezentaţie. Zona veche a Bucureştiului a devenit centrul acestui atelier în care participanţii au fost provocaţi să-şi gîndească creaţiile în funcţie de ambientul desemnat.

Sîmbătă 26 iunie, Leah Stein a prezentat spectacolul **Sounding Ground**, un concert de dans şi muzică alcătuit din patru creaţii coregrafice aparţinînd dansatoarelor Darla Stanley, Leah Stein şi Michelle Tantoco. Muzica *live* a fost interpretată de Toshi Makihara, percuţionist şi compozitor, unul dintre cei mai reprezentativi muzicieni de improvizaţie din Philadelphia.

ROAD
MAP
TEATRUL ODEON
FUNDAŢIA CULTURALĂ
PROIECT DCM

Leah Stein şi-a înfiinţat propria companie de dans în 1998, fiind preocupată de reinvestirea spaţiului neconvenţional cu atributele inovaţiilor coregrafice. Printre proiectele realizate de coregrafă se numără **In Situ**, la Edinburgh, axat pe specificitatea clădirii care adăposteşte Dance Base, utilizînd pasajele de trecere dintre corpurile construcţiei într-o inventivă juxtapunere a spaţiilor exterioare cu cele interioare, **Sycamore**, în spaţiul unei grădini publice, şi **Watermark**, creat într-o piscină de mari dimensiuni, lîngă o bibliotecă universitară, cărţile devenind decor şi recuzită. Coregrafia imaginată de Leah Stein locuieşte dansant spaţiul focalizat, fiind o cartografiere a mişcărilor şi stărilor.

Proiectul **Road Map** prefaţează un program anual de colaborare între artiştii români şi americani – **dance_2005**, iniţiat de coregrafi independenţi şi organizaţii de dans din S.U.A. şi România, fiind realizat cu sprijinul financiar al Ambasadei S.U.A. la Bucureşti şi al Primăriei Municipiului Bucureşti. Organizatori sînt Ambasada S.U.A. la Bucureşti, ArCuB, Centrul de Proiecte Culturale şi Teatrul Odeon. Proiectele concepute de 4 coregrafi americani şi 2 români se vor derula pe parcursul anului 2005 în România şi în Statele Unite.

Mihaela MICHAILOV